W 24.

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І.І. Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

ΣΕΙΡΑ

ΕΝΟΣ ΚΑΙ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΙΣΤΩΝ

ΕΙΣ

ΤΗΝ ΟΚΤΑΤΕΥΧΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ

ΗΔΗ ΠΡΩΤΟΝ ΤΥΠΟΙΣ ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ

ΑΞΙΩΣΕΙΜΕΝ

ΤΟΥ

ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΓΑΛΗΝΟΤΑΤΟΥ

ΗΓΕΜΟΝΟΣ

ΠΑΣΗΣ ΟΥΓΚΡΟΒΛΑΧΙΑΣ

ΚΥΡΙΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΓΚΙΚΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΕ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΤΟΚΟΥ.

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΤΗΝ ΠΕΝΤΑΤΕΥΧΟΝ ΠΕΡΙΕΧΩΝ.

Ἐν Λειψίᾳ τῆς Σαξονίας,
Ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ Βρειτκόπφ.
Ἐτει ᾳψοβ.

1772

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

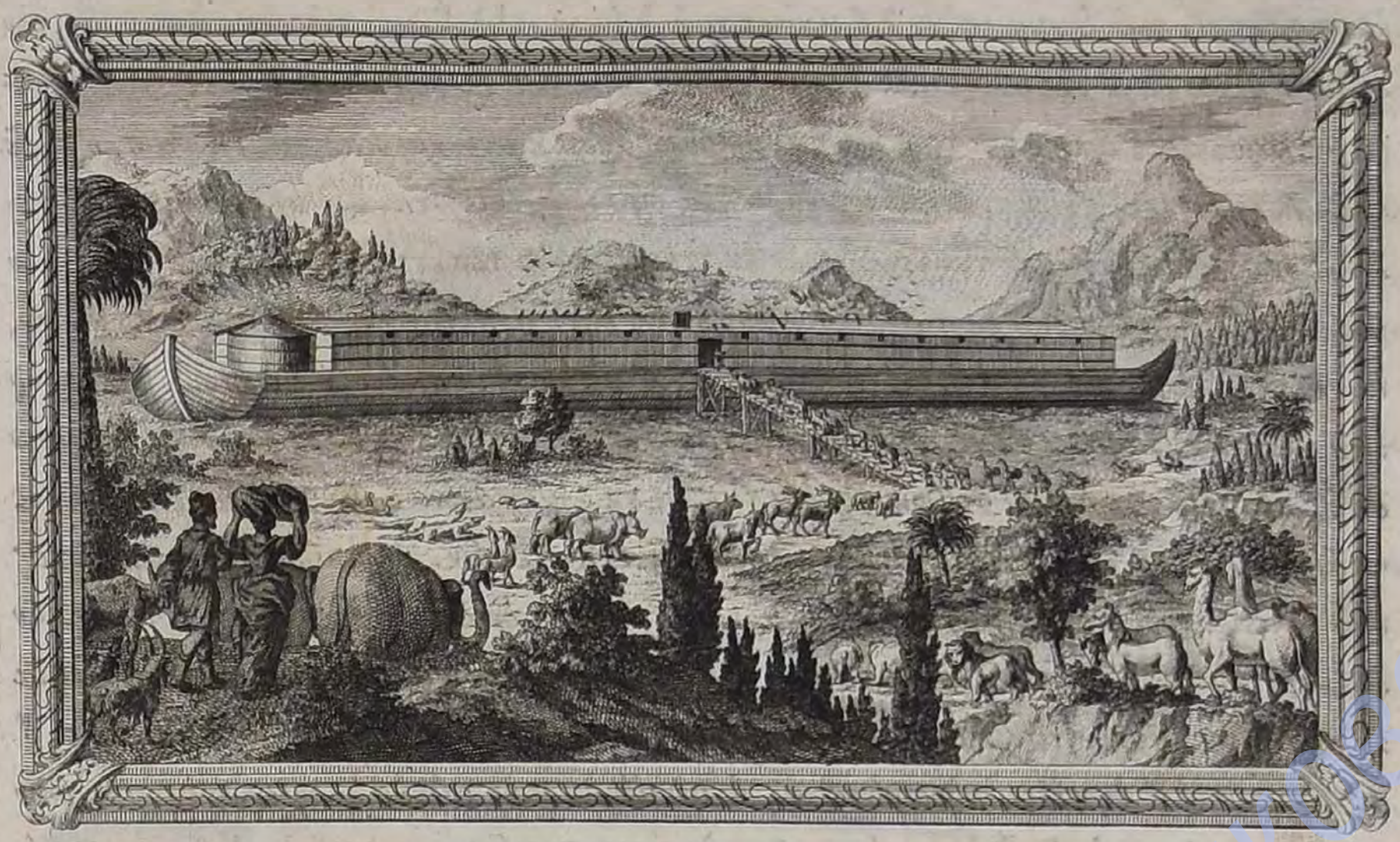

ΤΗ͵

ΜΙΑ͵ ΑΓΙΑ͵ ΚΑΘΟΛΙΚΗ͵ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ͵

ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ͵

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΓΚΙΚΑΣ

Ο ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΟΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟΣ

ΗΓΕΜΩΝ ΑΝΕΘΕΤΟ.

Τίνι μὲν ἔν ἄλλῳ ἢ ΣΟΙ, πάναγνε ΙΗΣΟΥ τὸ Κυρίε ἡμῶν νύμφη, πρεπωδεςέρα ἂν ἔη ἡ τῆς δε τῆς βίβλε προσαγωγὴ καὶ ἀνάθεσις; ἐνίων μὲν γὰρ προθήκας, τινῶν δ' ἀφαιρέσεσι, παντοίας δὲ ἄλλων μεταβολαῖς τε καὶ ἀλλοιώσεσι τὸ θεοπαράδοτον κατακιβδηλδσάντων σέβας, ἐκκλαθέντων τε τῶν δειλαίων καὶ ἀποχιθέντων, καὶ ἀγέλας συγκροτησάντων ἰδίας, αἷς καὶ τὸ ΣΟΝ κακῶς τε καὶ προπετῶς, ἤτοι ἐθελοκακίᾳ, ἢ τῆς σημασίας ἀγνοίᾳ, περιτέθειται πάνσεμνον ὄνομα, ΣΥ μόνη ἐπὶ τλὼ πέτραν, τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ, θεμελιωθεῖσα, ἐν τῇ ἀποσολικῇ μένεις δὐσεβείᾳ· ἃ παρ' αὐτῶν παρέλαβες τῶν θεσπεσίων Ἀποςόλων, ἀπαραχάρακτα καὶ μέχρι νεραίας διαφυλάτλσσα ἀνέπαφα, μόνη καὶ δογματοφύλαξ ἀληθὴς, καὶ ἀκριβεςάτη τυγχάνσσα νομοκράτωρ, μηδενὸς κατὰ ΣΟΥ, μηδ' ᾅδε πυλῶν κατὰ τλὼ δεσποτικλὼ κατισχυσῶν ἐπαγγελίαν. ἔνθεντοι ΣΥ εἶ ἡ ΜΙΑ ἡ περισερὰ ἡ τελεία, ἡ ΜΙΑ τῇ μητρὶ αὐτῆς τῇ ΘΕΟΤΗΤΙ, ὅλη καλὴ καὶ μῶμον ὀκ ἔχσα, ὡς κρίνον ἐν μέσῳ τῶν νυῦ μὲν ἀκανθῶν, ποτὲ δὲ θυγατέρων. ἐπεὶ ἔν τῆς νέας ἡ παλαιὰ διαθήκη προκατασκδή τίς ἐσι καὶ προοδοποίησις, αὐτλὼ πῇ μὲν τυπικῶς, πῇ δὲ σκιωδῶς, ἔσι δ' ὅπε καὶ ἐητῶς ἐκφαίνσσα, κατὰ πάντα δ' αὐτῇ ὁμοφωνδσάτε καὶ σωᾴδσα· εἴγε δὴ ἑκατέρας εἷς καὶ ὁ αὐτὸς δοτὴρ ὁ ΘΕΟΣ· διὰ τδτο θατέρας ἀναπλυσομένης, ἀκράδαντα τῆς ἑτέρας ὁ λόγος

ἐπισηρίζεται, καὶ θαυμασίως λθυκαίνεται ἡ διάνοια. διὸ δὴ καὶ τὰς ἐν τῷ μύλωνι τὸν ἀράνιον σῖτον, τὸν τῆς ἀληθείας λόγον, ἀληθάσας δύω ἀκάομεν, ὧν τὸν ἑτέραν ἐνεχυράζειν προφανῶς ἀπηγόρθυται· καὶ τὸν οἰκοδεσπότην καινὰ καὶ παλαιὰ ἐκ τᾶ θησαυρᾶ ἐκβάλλοντα· καὶ τὸν πανδοχέα ἄχ ἓν, ἀλλὰ δύω καὶ λαβόντα, καὶ προσδαπανῆσαι κελθθέντα δηνάρια· καὶ τῶν νομοδοτῶν ἑκάτερον, πρὸς τὸν ἕτερον παραπέμποντα· τὸν μὲν, διὰ τᾶ, Προφήτᾳ ἐκ τῶν ἀδελφῶν σα, ὡς ἐμὲ, ἀναστήσει σοι Κύριος ὁ ΘΕΟΣ σα, αὐτᾶ ἀκάσεσθε· τὸν δὲ, διὰ τᾶ, εἰ γὰρ ἐπιστύετε Μωσῇ, ἐπιστύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμᾶ ἐκεῖνος ἔγραψεν. ἀλλὰ γὰρ διὰ τὸ τὰς θεοπνύστας ἐσφαγίσθαι βίβλας, ἃ μόνον ἀσόφοις, ἀλλά γε δὴ καὶ σοφοῖς τὸ ἀναπλύσειν ἃκ ἐμήχανον. ὁ μὲν γὰρ μὴ ἐπισάμενος γράμματα τοῖς ἐρᾶσιν αὐτῷ ἀνάγνωθι τᾶτο, ἐρεῖ, φησὶν, ἃκ ἐπίσαμαι γράμματα· ὁ δὲ ἐπισάμενος, ἃ δώαμαι, ἐσφράγισαι γάρ. ἀνοίγει δὲ ἄλλος ἃδεὶς, εἰ μὴ ὁ τῳ κλεῖν ἔχων τᾶ Δαβὶδ, ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινὸς, ὁ μονογενὴς υἱὸς, ᾧ ἐνυπόσατος τᾶ Θεᾶ σοφία καὶ δώαμις. τότε γάρ φησι διῳξεν αὐτῶν τὸν νᾶν τᾶ σωιέναι τὰς Γραφάς. τίσι δ' ἆ ἄλλοις τό δ' ἡγητέον προσγίνεσθαι, εἰ μὴ μόνοις τοῖς αὐτὰς ὁλοχερῶς ἐνδεδωκόσιν αὐτῷ, καὶ τᾶτο αὐτοῖς, τὸ σωιέναι, σκοπὸν προσησαμένοις, καὶ παρ' αὐτᾶ αἰτησαμένοις τὸ δώρημα; τάτων δὴ ἕν, ἢ βέλτιον φάναι, τῶν λογάδων αὐτῶν καὶ κορυφαίων ἁπάντων, ὧν καί τινες ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας ἀφανεῖς ἦσαν καὶ ἄδηλοι, ἡ βίβλος αὕτη ἐμπεριέχει τὰ ὑπομνήματα. λελυμένας τοιγαρᾶν, ὅσον ἀνθρωπίνη οἷόν τε φύσει, τὰς σφραγίδας ἔχασα πρόκειταί σοι, ὦ ΘΕΟΥ θύγατερ, καὶ τῶν ὀρθοδόξων μῆτερ πανσέβασε, αἱ πλάκες αἱ πάλαι, τᾶ καινᾶ θεοτεκτονήματος αἱ σεβάσταται βάσεις, καὶ τὰ θεόδμητα θέμεθλα. ὁ δὲ ταύτας προθέμενος ὁ γνήσιός ΣΟΥ τυγχάνει υἱὸς, ὁ εὐσεβέστατος καὶ γαλλωότατος Ἡγεμὼν ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ὁ ΓΚΙΚΑΣ· ᾧ θέμισας μὲν ἀναπεμπάζει ὁ νᾶς, οἰκλιρμὲς δ' ἐξερύγετ' ἡ καρδία, ἐνεργεσίαν δὲ νάετον τὰ χᾶρε, καὶ πάντα τ' ἄλλα κινήματα ἡγεμονικῶ ἐνδιαπνέει τῳ τελειότητα. ΑΥΤΟΣ ὁ καὶ τῆς βίβλα κύριος, καὶ τῶν περὶ τῳ ἔκδοσιν αὐτεργός τε καὶ πάροχος, καὶ τᾶτο, τὸ, ἃκ ἄλῳ τῳ, εἰ μὴ ΣΟΙ, αὐτῳ ἀνατεθῶαι, πάνυ σοφῶς τε καὶ δίφυῶς διεσκέψατο. ἅτω μὲν γὰρ ὅ, τε ἀναθέμενος, καὶ τ' ἀνάθημα, καὶ ἡ πρὸς ῳ ἀνατίθεται τὸ προσφυὲς ἔχει καὶ καλάλληλον. ὁ μὲν γὰρ, ἅ τε δὴ ΗΓΕΜΩΝ τοιᾶτος, τῶν σωτηρίων κηδεσὴς ἀκρότατος· τὸ δὲ, ὡς λογίων τῶν θείων ἀνάπλυξις, ὑπὲρ πᾶν ἄλλο σωτήριον· ἡ δὲ, ὡς τῆς δύσεβείας ὀρθοτομᾶσα τὸ μέγα μυσήριον, ἡ μόνη τῆς σωτηρίας διδάσκαλος. ΑΥΤΩι μὲν ἕν, ᾧ καθολικὴ καὶ ἀποσολικὴ τῶν ὀρθοδόξων ΕΚΚΛΗΣΙΑ, δύλογίαν ἀπ' ἀρανᾶ ἐπιδαψιλδύσεως γῆς ἐχάσης πάντα ἕνεκεν δύλογίας μασῶν καὶ μήτρας, καὶ ἐπὶ τῳ κεφαλῳ ΑΥΤΟΥ, καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ΑΥΤΟΥ δύλογίας πατρὸς καὶ μητρὸς, ἵν' ὑπὲρ δύλογίας ὀρέων μονίμων, καὶ θινῶν ὑπερχύσῃ ἀεννάων· ἐμοὶ δὲ τῷ τῆς διακονίας ταύτης ἀξιωθέντι, ᾗ ἐπ' αὐτῇ, ᾗ εἶχον δωάμεως, πονήσαντι, ἔλεος παρὰ Θεᾶ, ᾗ τῳ τῶν ἐμῶν πλημμεληκάτων συγχώρησιν.

Ἔτει σωτηρίῳ ᾳψοβ. Μαρτίᾳ. ιζ.

Ἡ σωταξαμένη χεὶρ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΤΟΚΟΥ.

ΝΙΚΗ-

1864 – αὐγούστου, 14 – Γεώργιος Χρυσοχόος – αγαρμοδ. 18 =

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ Ο ΘΕΟΤΟΚΗΣ
ΤΟΙΣ ΕΝΤΕΥΞΟΜΕΝΟΙΣ.

Τὸν ΘΕΟΝ ἐπαινεῖν πρόκειται τῷ τὰς θεοπνεύστους ἐπαινέσεσθαι Γραφὰς αἱρουμένῳ· εἴ γε δὴ καὶ νομοθέται γεραίρονται τῶν οὓς συνέθεντο νόμων εὐφημουμένων· εὔθεντοι καὶ ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην τ' ἐγχείρημα πέφυκε δύναμιν, τοῦ Θεοῦ μόνου πρὸς τοῦτο ἐξαρκοῦντος, καί γε δὴ καὶ ἀποχρόντως αὐτὰς ἐπαινέσαντος. ὃ γὰρ αὐτός ἐστί τε καὶ λέγεται, τοῦτο καὶ αὐτὰς παρὰ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ μυηθέντος ἐπικληθῆναι ἠυδόκησε· Φῶς τὰ προστάγματά σου. Ἡσ. 26. 9.
ἀλλὰ γὰρ τί ἂν περὶ τῆς ἐν αὐταῖς ἀσαφείας φαίη τὶς καὶ δεινότητος; Θεὸς, φησί που Βασ. λ. 4.
„ τὶς τῶν ἁγίων, οὕτως ἐπετήδευσεν ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ νοῦ, ἵνα τούτοις ἐνασχολῆται, καὶ τῶν εἰς τὸν Ἡσ. Ὠρ. εἰς τὴν φιλ.
„ χειρόνων ἀφέλκηται. πῇ μὲν διὰ τὴν ἕξιν, εἴρηκε τῶν σοφῶν ἄλλος, οὐ πάνυ συγκεκροτημένην· πῇ δὲ διὰ τὴν προπέτειαν· ἐσθ' ὅτε κἂν συγκεκροτημένος τὶς τυγχάνῃ
„ καὶ εὐπρόοπτος, διὰ τὴν εἰς ὑπερβολὴν χαλεπωτάτην εὕρεσιν τῶν πραγμάτων τοῖς
„ ἀνθρώποις οὐ πάνυ σαφηνίζεται ὁ περὶ τούτων ἑκάστου λόγος. τούτοις δ' οὐκ ἂν εἴη ἀπεικὸς προστιθέναι καὶ τόδε· καὶ διὰ τὸ τὴν φύσιν καὶ τὰ κρίματα τοῦ περὶ οὗ αὐτῶν ὁ λόγος ἀνεξιχνίαστα εἶναι καὶ ἄγαν δυσέκφραστα, καὶ διὰ τὸ μόνοις τὴν γνῶσιν ἐκείνων ἐναπο-
„ τεταμιεῦθαι, οἷς αὐτὸς διδόναι βούλεται. ὑμῖν γάρ φησι δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια. Ματθ. 13. 11.
ἐκ τούτων οὖν τὸ τῆς ὁδηγίας ὅσον ἐπάναγκες κατιδεῖν ῥᾴδιον. ὥπερ δὴ καὶ ὁ τῆς Βασιλίσσης τῶν Αἰθιόπων εὐνοῦχος ζητήσας τε καὶ τυχὼν, τὴν σωτηρίαν ἀπώνατο. εἰ μὲν οὖν καὶ εἷς μόνος χειραγωγῶν ἐπήρκεσε, πόσῳ γε μᾶλλον οἱ πολλοὶ εἰς ἐν συνελθόντες, καὶ χεῖρα πάντες προτεταμένην ἔχοντες, καὶ οἱ μὲν τὸ γράμμα συμβιβάζοντες, οἱ δὲ τὰ περὶ τὴν ἱστορίαν ἐξυφαίνοντες, οἱ δὲ τῆς ἀναγωγῆς τὸν νοῦν ἀνορύττοντες, οἱ δὲ τὸν ἀλληγορικὸν σκοπὸν ἐμφαίνοντες, καὶ ἄλλοι τὸ τῶν Γραφῶν ἠθικὸν παρατιθέντες μάθημα; θεῖος ὄντως ὁ τοιόσδε σύλλογος, καὶ χορὸς οὐράνιος τὸ σωτήριον συνεπᾴδων μελῴδημα. τοῦτον οὖν ἡμῖν ὁ τῶν ἡγεμόνων ἄριστος ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ὁ τῶν περιπύστων ΓΚΙΚΑΔΩΝ περικλεέστερος ἀπόγονος, ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ τῶν ὀρθοδόξων γένους συνεκρότησε, τὸ τεῦχος εἰς μέσον προθέμενος. πόθεν δὲ τοῦτο προέκυψε, καὶ ὁποῖόν ἐστι, καὶ ὅπως συνταγὲν τύποις ἐκδέδοται χρεὼν ὑμῖν δηλῶσαι.

Ὅτε ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰς διατριβὰς ποιούμενος, ἐν τῇ ὑπερτίμῳ τοῦ ΗΓΕΜΟΝΟΣ οἰκίᾳ φιλοφρόνως ἐξενιζόμην, τὰς τῆς ἐν αὐτῇ βιβλιοθήκης ἀνελίττων βίβλους, καὐτῇ, μεθ' ὅσης χαρᾶς οὐχ οἷόν τέ μοι εἰπεῖν, ἐντυγχάνω. μηκέτι οὖν ἐν γωνίᾳ καὶ παραβύστῳ, τοιαύτην οὖσαν, ἐναποκρύπτεσθαι δεῖν ἀνελογιζόμην, ἀλλ' ἀνακύψαι ποτὲ, καὶ ἐφ' ὑψηλῆς τῆς τοῦ τύπου περιοπῆς ἀρθῆναι. μόλις οὖν ἔφθην τὸ διασκεπτόμενον ἐξαγγείλας, ΚΑΙΚΕΙΝΟΝ τὸν ὄντως ὑπὲρ πάντας ἐν πᾶσι τοῖς καλοῖς προθυμούμενον, οὐ μόνον μετρίως διατεθειμένον εὗρον, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐπιγαννύμενον τῷ πράγματι, καὶ ταχεῖαν προσεπιζητοῦντα τὴν τούτου ἐκπλήρωσιν. πρὶν μὲν οὖν ἢ τοῦ ἔργου ἐνάρξασθαι, τοῦ καὶ ἄλλας ὁμοίας τῇ διαληφθείσῃ ἐξευρεῖν πάντα κάλων ἐκίνησα· ὡς ἂν τῇ παραθέσει τὰ ἐκ παραδρομῆς ἐλαττώματα, καὶ αἱ ἐκ τῆς παλαιότητος παραφθοραὶ, καὶ αἱ λοιπαὶ ὁποιαιοῦν ἐλλείψεις, ὅσον οἷόν τε ἀναπληρωθῶσιν ἀκριβέστερον· καὶ γὰρ οὐ μόνον τὰς ἐκεῖ κοινάς τε καὶ μερικὰς, ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν ἱερῶν ἐν Χάλκῃ καταγωγίων

πολυε-

πολυεπραγμονησάμιω βιβλιοθήκας· καὶ τῷ πανιερωτάτῳ Σμύρνης μητροπολίτῃ δι' ἀξιολόγων σπουδάσας ἀνδρῶν ἐπέστειλα· ἐλέγετο γὰρ κἀκεῖ παραπλήσιον διασώζεσθαι τεῦχος· καὶ τοῖς ἑπτὰ τῶν ἐν Ἄθω μεγάλων κοινοβίων προέδροις εἰς τιὼ Κωνσταντίνου τότε ἀφικομένοις τὸ βιβλίον ἐπιδείξας, εἴ τι παρεμφερὲς εἰρόμιω ἐν ταῖς σεβασμίαις αὐτῶν μοναῖς ἐναπόκειται. ἀλλ' ἐκ τούτων προέκυπτεν οὐδέν. ἐν ᾧ οὖν ἔωλος πᾶσα πρᾶξις καὶ ἐλπὶς ἐδόκει, ὁ εὐγενὴς καὶ φιλόμουσος Ἀλέξανδρος ὁ Κωνσταντίνου ὁ μεγαλοσπαθάριος αὐτόκλητός τε καὶ αὐτεπάγγελτος, ιὼ ἐν τῇ αὐτοῦ εἶχε βιβλιοθήκῃ ὁμοίαν παρέδωκέ μοι βίβλον.

Δερματίνης δὲ οὔσης ἑκατέρας, αὐτῆς δῆθεν καὶ τῆς προειρημένης, ἡ μὲν, ἡ τοῦ ΗΓΕΜΟΝΟΣ τιὼ Πεντάτευχον ὅλιω, τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, τοὺς Κριτὰς, τιὼ Ῥοὺθ, καὶ τὰς τέσσαρας περιέχει Βασιλείας, τῶν μὲν τῆς Γραφῆς ῥημάτων ἐν τῷ μέσῳ τῆς σελίδος κειμένων, καὶ εἰς τὰ κεφάλαια μόνον ἄχρι τοῦ ϛ' κεφαλαίου τοῦ Δευτερονομίου διῃρημένων, τῶν δ' ὑπονμημάτων, ὧν πάμπολλα ἀνώνυμα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον περὶ αὐτὰς τὰς τῆς Γραφῆς ῥήσεις, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἐν ταῖς ἐφεξῆς σελίσιν· ὧν αἱ πλείονες καὶ ἐπιγραφὰς ἔχουσι. καὶ τὸ μὲν ἔτος ἐν ᾧ ἐγράφη, παρασεσιώπηται· ἐν δὲ τῷ τέλει ταῦτα μόνον γέγραπται· Ὕξαιο τῷ ξύσαντι ταύτιω καὶ σὺ ἄλλως· ἐπεὶ τά δ' ἔτευξε Ῥωμανὸς καλογράφος ἀλιτίμων ἀνδράσι πόλεως Ἀτταλείας. ἡ δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου τῇ τοῦ ΗΓΕΜΟΝΟΣ παρεμφερὴς τιὼ τάξιν, τὸ Λευϊτικὸν, τὸ Δευτερονόμιον, τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, τοὺς Κριτὰς, καὶ τιὼ Ῥοὺθ μόνον ἐμπεριέχει, καί περ Ὀκτάτευχος ὀνομασθεῖσα ἐν τῷ τέλει, οὕτως· ἐτελειώθη ἡ ἱερὰ αὕτη βίβλος σὺν Θεῷ τῆς Ὀκτατεύχου ἐπὶ βασιλέως μεγάλου ἐν Χριστῷ πιστοῦ καὶ ὀρθοδόξου αὐτοκράτορος Ῥωμαίων Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ Ἰωάννου μεγάλου βασιλέως τοῦ πορφυρογεννήτου, μηνὸς ιβ', ὥρᾳ θ', ἔτους ἀπὸ κτίσεως κόσμου ϛχιβ', ἰνδικτιῶνος ιβ', προστάξει Λέοντος τοῦ μεγαλεπιφανεστάτου πρωτονοβελλισίμου*, καὶ οἰκείου ἀνθρώπου τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως τοῦ νικερίτου, διὰ χειρὸς Ἰωάννου τοῦ εὐτελοῦς καὶ ξένου τοῦ Κούλικος· καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες εὔχεσθε ὑπὲρ ἡμῶν διὰ τὸν Κύριον. ἐκ τῆς Γενέσεως ἄρα, ὡς ἔοικε, καὶ τῆς Ἐξόδου ἄλλη συγκατεσκεύασται βίβλος. οὐδὲ γὰρ ἐδόκει ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐλλειπὴς, ἄρτιος οὖσα καὶ ὁλομελὴς καὶ ὁλόκληρος. ὅτι δὲ τῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡ τοῦ ΗΓΕΜΟΝΟΣ ἀρχαιοτέρα, δῆλον οὐ μόνον ἐκ τῆς τῶν διφθερῶν παραφθορᾶς, καὶ τοῦ τῶν γραμμάτων χρώματος· ὧν καί τινα μὲν ἐν μέρει, ἔνιά που δὲ καὶ ὁλοχερῶς ἐστὶν ἐξαληλιμμένα· ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς τῶν προσῳδιῶν καὶ στοιχείων καὶ λέξεων γραφῆς. ἡ μὲν γὰρ ἀντὶ ψιλῆς ἔχει τὸ ⊣, σπανίως δὲ τὸ, ⊃· ὡσαύτως ἀντὶ δασείας τὸ ⊢, ἐνίοτε δὲ τὸ, ⊂· ἡ δὲ, τὸ ἀνάπαλιν. πάλιν ἡ μὲν ἐσθ' ὅτε ἀντὶ τοῦ ἐστὶ, τὸ ϰ, καὶ ἀντὶ τῆς παρὰ, τὸ ϵ· καὶ τὰ σύνθετα δὲ πάντα ἐν συντάξει, καὶ τὰς ὑπογεγραμμένας, προσγεγραμμένας, καὶ ἄλλα· ἡ δὲ, οὐχ οὕτως. ἐκ τούτων οὖν τῆς δευτέρας τιὼ πρώτιω ἔτη ἑκατὸν ἢ καὶ μικρόν τι ἐπέκεινα προγραφῆναι τεκμαιρόμεθα.

Μετεγράφη οὖν διαφόρων χερσὶν ὅλος ὁ τοῦ ΗΓΕΜΟΝΟΣ κώδιξ, καὶ τῷ ἑτέρῳ, οὐ μιὼ ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκδεδομένοις, ὅσοι ἐκεῖ εὕρηνται, ὑπομνηματισταῖς παραβληθεὶς, συσκευασμένος πρὸς τιὼ ἐκτύπωσιν ἐδόκει. ἀλλ' ἔτι ἐπὶ τὸ τελειότερον τιὼ βίβλον διαμορφῶσαι γλιχόμενος, τὰ πλείονα τῶν ὑπομνημάτων καὶ ταῖς ἐπιλέκτοις παρεθέμιω ἐκδόσεσι. δυσὶ δὲ μόνον, τῇ τῶν τοῦ Φίλωνος δῆθεν καὶ Ὠριγένους οὐκ ἐνέτυχον, εἰ μὴ μετὰ τὸ ἐκδοθῆναι τὸ τῆς Γενέσεως ἥμισυ. διὸ δὴ καὶ αἱ ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου σημειώσεις ἐτέθησαν. ἀλλ' ἔτι ιὼ τὶ τὸ ἐλλεῖπον· τὸ δ' ιὼ, αἱ τοῦ Προκοπίου τοῦ Γαζαίου εἰς τιὼ Ὀκτάτευχον ἀνέκδοτοι ἑρμηνεῖαι, ἃς προσευρεῖν οὐ πάνυ ῥᾴδιον. ἀλλὰ γὰρ καὶ ταύτας οἱ πανέκλεμπροι τῆς ἐν Αὐγούστῃ Ἀριστοκρατείας Μεγιστάνες, φιλότιμοι ὄντες, καὶ ἐλευθέριοι, καὶ ὅπως ἂν αἱ μαθήσεις ἐπὶ τὸ κρεῖττον προάγωνται σπουδάζοντες, προθύμως ἐχρήσαντο, τὸν αὐτὰς περιέχοντα ἀποστείλαντές μοι κώδικα.

Δερμάτινος δὲ καὶ οὗτος καλλιγράφου μὲν καὶ ὀρθογράφου χειρὸς ἔργον, ἀλλ' οὐδ' ἑαυτιὼ, οὐδὲ μιὼ καθ' ὃ ἔγραψε δηλωσάσης ἔτος. ἀποσπασμάτια δὲ τῶν τῆς Γραφῆς, εἴτουν τῆς Ὀκτατεύχου, τῶν Βασιλειῶν, καὶ τῶν Παραλειπομένων περιέχων, ὁ λοιπὸς ὅλος

* Ἑπτακαιδεκάτη ἡ τοῦ Νωβελησίμου ἀξία, ἧς βραβεῖον χιτὼν ἐξ ἀλουργίδος χρυσόθετος, καὶ χλαμὺς καὶ ζώνη, ἐκ χειρὸς βασιλέως ἐπὶ ναοῦ Κυρίου λαμπρῶς ἐπιδίδοται. Κωνσταντῖν. ὁ Πορφυρογέν. ἐν σελ. 412. τοῦ συντάγματ. Τῆς τοῦ Νωβελλισίμου ἀξίας μέμν. καὶ ἡ Ἄννα ἡ Κομν. ἐν βιβλ. 10. σελ. 274, ἢ 217 τῆς Ἑνετ. ἐκδόσ. Πρωτονωβελισσίμων γράφει ὁ Κάρολ. ὁ Δουφρέσν. ἐν σελ. 379. ἢ 74. πρωτονωβελίσσιμος δὲ, ἐκ τοῦ nobilissimus φησὶν Ἰάκ. ὁ Γρετσ. ἐν σελ. 262, ἢ 226. τῶν εἰς τὰ τοῦ Κουροπαλ. παρατηρημ. ἀνὴρ ἐν πολλοῖς ἄλλοις παράλογος, καὶ ψευδολόγος. οὗ τὰς παραλογίας τε καὶ ψευδολογίας οὐδὲ καιρὸς, οὐδὲ τόπος νῦν ἐξελέγχειν.

ὅλος τῶν εἰς αὐτὰ ἐξηγήσεων πλήρης. ὧν ἄγαν ὀλίγαι πάντως τοῦ Προκοπίου. ἐκ τῶν τοῦ Κυρίλλου γὰρ πολλαὶ, καὶ τῶν τοῦ Νύσσης, καὶ Θεοδωρίτου, καὶ Ἀπολιναρίου, καὶ Εὐσεβίου, καὶ Ὠριγένους πολλάκις αὐταῖς λέξεσι, καὶ ἄλλων ἀδήλων, ὡς τῇ παρεθέσει ἔγνωμεν, καὶ αὐτὴ ἡ τούτου ἐπιγραφὴ δηλοῖ. ἀρχὴ, γάρ φησι, σὺν Θεῷ τῆς εἰς τὴν Γένεσιν τῶν ἐκλογῶν ἐπιτομῆς Προκοπίου Χριστιανοῦ σοφιστοῦ· καὶ αὐτὸς ὁ Προκόπιος ἐν προοιμίοις μαρτυρεῖ, λέγων· ἤδη μὲν καὶ πρότερον, Θεοῦ τὸ δύνασθαι χορηγήσαντος τὰς καταβεβλημένας ἐκ τῶν πατέρων καὶ τῶν ἄλλων εἰς τὴν Ὀκτάτευχον ἐξηγήσεις συνελεξάμεθα, ἐξ ὑπομνημάτων καὶ διαφόρων λόγων ταύτας ἐρανισάμενοι. ἀλλ' ἐπεὶ τὰς ῥήσεις αὐτὰς τῶν ἐκθεμένων ἐπὶ λέξεως ἐξεθέμεθα, εἴτε σύμφωνοι πρὸς ἀλλήλας ἐτύγχανον, εἴτε καὶ μή. καὶ παρὰ πλῆθος ἄπειρον ἡμῖν ἐντεῦθεν τὸ σύγγραμμα παρετείνετο, συνεῖδον οὖν πρὸς μέτρον εὐσταλὲς συνελεῖν τὴν γραφὴν ἐπειγόμενος. εἰ μέντοι σύμφωνον ἅπασιν εἴρηται, τοῦτο προσάπαξ εἰπεῖν· εἰ δέ τι διάφορον, καὶ τοῦτο συντόμως ἐκθέσθαι, πρὸς τὸ διὰ πάντων ἐν γενέσθαι σῶμα τῆς συγγραφῆς, ὡς ἑνὸς καὶ μόνου τὰς ἁπάντων ἡμῶν ἐκθεμένου φωνάς. προσθήσομεν δέ τι καὶ ἔξωθεν εἰς τρανωτέραν ἐσθ' ὅτε παράστασιν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ εὐδόκιμος ἀναδέδεικται ἐν τούτῳ τῷ, πρὸς τὸ διὰ πάντων ἓν γενέσθαι σῶμα τῆς συγγραφῆς, διὰ τὴν ἀπροσφυᾶ τῶν διαφόρων ἐννοιῶν συμπαρέμπτωσίν τε καὶ συμπλοκὴν, ἐξ ὧν οὐχ ἡ τυχοῦσα ἀσάφεια. πολλῷ δὲ βέλτιον εἴη ἂν πεποιηκὼς, διῃρημένα παρεκθέμενος τὰ ὑπομνήματα, καὶ τὸ τοῦ συγγράψαντος δηλώσας ὄνομα. τὸ πρῶτον δὲ πόνημα, οὐ μὴν τὸ ὑπὸ τοῦ δε τοῦ κώδικος περιεχόμενον, ὁ πολὺς ἀνακεκρικὼς φαίνεται Φώτιος. καὶ γάρ φησι, πολύχους μὲν οὗτος καὶ πολύστιχος ὁ ἐξηγητής· πλὴν οὐκ εἰς περιττάστινας καὶ ἐξαγωνίους ἀποδιατρίβων παρεκδρομὰς, ἀλλὰ τῷ διαφορὰς δοξῶν περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἀναγράφειν πολλάκις. εἶτα προστίθησι· καὶ ἡ φράσις δὲ αὐτῷ εἰς τὸ ἄριστον ἤσκηται, εἰ καὶ ἐξηγητικῆς διατυπώσεως ἔχει τὶ καὶ κομψότερον. τούτῳ οὖν τῷ κώδικι τὸ ἡμέτερον ἀντίγραφον παραθέντες, ὅσα τῶν ὑπομνημάτων ἐν αὐτῷ οὐ προσῆν, ἀπὸ τοῦ κώδικος ἀναλεξάμεθα, πάνυ ὀλίγα καταλείψαντες. καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τῶν κωδίκων.

ἐν κώδ. 206.

Τὸ δὲ ῥηθὲν ἀντίγραφον, διά τε τὸ τῶν στοιχείων ὀξύῤῥυγχον, ἄδηλον τοῖς τυποθέταις ὂν, καὶ τὴν ἀκαταλληλίαν τῶν ἐν οἷς τὰ ὑπομνήματα ἔκειτο τόπων, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὰ προστεθέντα, ὅλον ἐξ ὑπαρχῆς ἰδίᾳ χειρὶ μεταγράψαι κατηναγκάσθημεν. τὸ μὲν οὖν τῆς Γραφῆς κείμενον τῷ τῆς ἐν Φρανεκουέρᾳ ἐκδόσεως παρεβάλλομεν· αὐτὴν προτιμήσαντες, ὡς πολλοῖς ἀνεκδότοις τε καὶ ἐκδεδομένοις παραβεβλημένην· κατ' αὐτὴν καὶ τὰς διαιρέσεις τοῦ ἀδιαιρέτου ποιήσαντες· τῶν δ' ὑπομνημάτων, ὅσα μὲν ἀνώνυμα ὄντα, ἐν τοῖς ἐκδεδομένοις συγγραφεῦσιν, ἢ παρὰ τῷ προδιαληφθέντι τῶν τοῦ Προκοπίου κώδικι εὕρηται, τούτοις τοὔνομα προσετέθη, ἐνὶ ἀστερισθὲν ἀστερίσκῳ, ὅσα δ' οὔ, τῷ Ἀδήλῳ ἐπιγέγραπται. ἀναπεπλήρωται δὲ καὶ τὰ ἐλλειπῆ, τοῦ παραπληρώματος ὁτὲ μὲν σημειωθέντος, ὁτὲ δὲ αὐταῖς ταῖς τῶν ἐκτεθέντων ῥήσεσι δυσὶ γραμμαῖς συμπαρεντεθέντος. ἐπεὶ δὲ τοῖς ἐκδεδομένοις τῶν ἑρμηνευτῶν τῇ ἐλπίδι τῆς τῶν ἀνωνύμων εὑρέσεως πυκνότερον ἐνεκύπτομεν πολὺν καταβάλλοντες πόνον, καὶ χρόνον καταναλίσκοντες, ὅπου ἀναπτύξεσιν ἐνετύχομεν, εἰς τοὺς τόπους μάλιστα ἐν οἷς ἡ βίβλος ἄμοιρος, καὶ αὐτὰς πρὸς τελειότερον αὐτῆς συναπαρτισμὸν προσεθέμεθα, δυσὶν ἐπισημάναντες ἀστερίσκοις. ἐν δὲ ταῖς παραθέσεσιν ὅπου μὲν διαφορά τις ἦν ἀξιόλογος, ταύτην σεσημειώκαμεν· ὅπου δὲ ἀναμφίβολον καὶ προδηλότατον ἐλάττωμα, εἴτε ἐκ παραδρομῆς ἐναργοῦς, εἴτε ἐξ ἀμαθίας πασιδήλου, τοῦτο δὴ ἀνυποστόλως ἐπεδιωρθώκαμεν. ἐπίμεμπτοι γὰρ οἱ καὶ τὰ ἀριδήλως ἐσφαλμένα, καὶ τὰ μηδενὸς λόγου ἄξια ταῖς διαφοραῖς συγκατατάσσοντες, καὶ τὰς βίβλους ματαιολογιῶν καταπληροῦντες, καὶ τοὺς ἀναγινώσκοντας ματαίως καὶ παραλόγως συγχέοντες.

Ἰδοὺ οὖν, ὦ βέλτιστον πανελλήνιον γένος, ὁποῖόν τε καὶ ὅσον ὁ εὐσεβέστατος καὶ ὑπὲρ πάντας φιλογενὴς καὶ ὄντως φιλάγαθος ΗΓΕΜΩΝ ὁ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ὁ ΓΚΙΚΑΣ ἡμῖν τ' εὐεργέτημα παραχεῖν προέθετο, τὴν βίβλον ταύτην, τὴν μὴ μόνον ἄχρι τοῦ δε ἀνέκδοτον, ἀλλὰ δὴ τυχὸν καὶ ἀνεύρετον, εἰς μέσον προθέμενος. καὶ γὰρ εἰς μὲν τὴν Γένεσιν, ἢ εἰς αὐτήν τε καὶ τὴν Ἔξοδον, ἢ εἰς τὴν Πεντάτευχον μόνην σώζονταί τινες τοιαῦται ἀνέκδοτοι, * οὐ μὴν δὲ εἰς τὴν Ὀκτάτευχον καὶ εἰς τὰ τῶν Βασιλειῶν ἅμα. τοιγαροῦν τὸ αἰῶσι τοσούτοις ἀφανὲς καὶ δυσέντευκτον, ἐμφανὲς νῦν καὶ προχειρότατον. οὐκ ἔτι λοιπὸν,

* Ὅρα τὴν 727. σελ. τοῦ 7. τεύχ. τῆς ἑλλην. τοῦ Φαβρικ. βιβλιοθ. ὧν δ' αὐτὸς μέμνηται σειρῶν, τὴν Ἑνετίῃσιν, τὴν ἐν τῇ τοῦ εὐπατρίδου Ἰουλίου Ἰουστινιανοῦ οἱ ἐκεῖ φίλοι ζητήσαντες, εὑρεῖν οὐκ ἠδυνήθησαν.

πὸν, ὦ θεσπέσιοι τῶν ἱερῶν μυςαγωγοὶ Γραφῶν, καὶ οἱ λοιποὶ ἅπαντες, ὅσοις ἔρως ἐνέςαξε θεῖος τȣ̃ μελετᾷν τȣ̃ Κυρίȣ τὰ λόγια, ἀνάγκη ἡμῖν ἐπαπορȣ̃σι, καμάτοις πολλοῖς καὶ πόνοις ἅπαντα πολυπραγμονεῖν τὰ περὶ τῶν Γραφῶν διαλαμβάνοντα συντάγματα, εἴπȣ δή τινα εὕροιτε ἂν ἐν αὐτοῖς ἐπίλυσιν, ἤτοι καθ' αὐτὸ παρατεθειμένω, ἢ ἐκ τȣ̃ παρέργȣ συμπαραπεσȣ̃σαν, ἢ ὧδε κἀκεῖσε συμπαραπεφυκυῖάν τε καὶ ἐμπεριεσπαρμένω. αὕτη μὲν γὰρ ἡ δέλτος ȣ̓ μόνον τὰς ἐκδεδομένας καὶ γνωςὰς, ἀλλὰ δὴ καὶ τὰς ἀνεκδότȣς τε καὶ ἀγνοȣμένας τῶν θαυμασίων ἐμπεριέχει ἀνδρῶν ἑρμηνείας. εἴ γε δὴ ȣ̃ν ὁ τȣ̃ ΘΕΟΥ λόγος ἐςὶν ὁ ἄρτος ὁ ςηρίζων, καὶ ἡ ἐν αὐτῷ δύναμις ὁ οἶνος ὁ τὰς καρδίας εὐφραίνων, ἡ βίβλος αὕτη ἐςὶν ἡ μυςικὴ παρεσκευασμένη τȣ̃ Σολομῶντος τράπεζα, εἰς ἣν λαμπρῷ τε καὶ ὑψηλῷ τῷ κηρύγματι τȣ̀ς ἀφ' ἑαυτῶν ἐνδεεῖς πρὸς κατάληψιν ἔχοντας τὰς φρένας συγκαλεῖ ὁ ȣ̓ράνιος βασιλεὺς ὁ παράκλητος· ἔλθετε, λέγων, **Φάγετε τὸν ἐμὸν ἄρτον, καὶ πίετε οἶνον ὃν ὑμῖν κεκέρακα.**

Ο ΤΩΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΝΤΑΤΕΥΧΟΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΙΣΤΩΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ.

Α.

ΑΔΗΛΟΣ.
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ.
ΑΚΑΚΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ.
ΑΛΛΟΣ.
ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ.
ΑΝΩΝΥΜΟΣ.
ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΣ.

Β.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ.
ΒΙΚΤΩΡ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ.

Γ.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ.
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΘΕΟΛΟΓΟΣ.
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΝΥΣΣΗΣ.

Δ.

ΔΙΔΥΜΟΣ.
ΔΙΟΔΩΡΟΣ.
ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ.

Ε.

ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΛΟΥΓΔΟΥΝΩΝ.
ΕΠΙΦΑΝΙΟΣ.
ΕΥΣΕΒΙΟΣ ΕΜΕΣΗΣ.
ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ.
ΕΦΡΑΙΜ.

Η.

ΗΣΥΧΙΟΣ.

Θ.

ΘΕΟΔΟΤΟΣ.
ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΣ.
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΜΟΨΟΥΕΣΤΙΑΣ.
ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ.

Ι.

ΙΟΥΣΤΙΝΟΣ.
ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.
ΙΣΙΔΩΡΟΣ ΠΗΛΟΥΣΙΩΤΗΣ.
ΙΩΣΗΠΟΣ.

Κ.

ΚΛΗΜΗΣ.
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ.
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ.

Μ.

ΜΑΞΙΜΟΣ.
ΜΕΛΙΤΩΝ.

Ν.

ΝΕΙΛΟΣ.

Π.

ἐκ τῆς ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ.
ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΟΣ.
ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ ΓΑΖΑΙΟΣ.

Σ.

ΣΕΡΑΠΙΩΝ.
ΣΕΥΗΡΟΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ.
ΣΕΥΗΡΟΣ ΓΑΒΑΛΩΝ.
ΣΟΥΚΕΝΣΟΣ ΔΙΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ.

Φ.

ΦΙΛΩΝ ΕΒΡΑΙΟΣ.
ΦΙΛΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ.

Χ.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ.

Ω.

ΩΡΙΓΕΝΗΣ.

ΤΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ

ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΑΥΤΩΝ.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ὁ πολύτλας πατρίδα μὲν ἔχε τὴν Ἀλεξάνδρειαν, πατέρας δὲ εὐσεβεῖς, καὶ τῇ τοῦ βίου περιφανείᾳ οὐ πολλῶν δευτέρους. ὑπὸ Ἀλεξάνδρῳ δὲ τῷ τῆς Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας ἐπισκόπῳ τήν τε θείαν καὶ τὴν ἐγκύκλιον παιδείαν ἐκδιδαχθεὶς [α], ὑπ' αὐτοῦ διάκονος προχειρίζεται, καὶ σὺν αὐτῷ εἰς τὴν ἁγίαν οἰκουμενικὴν πρώτην παραγίνεται Σύνοδον [β]. καὶ αὐτοῦ τῶν τῇ δε ἐν ἔτει 326 [γ]. μεταστάντος, τὴν ἐπισκοπὴν διαδέχεται. [δ] ἐπεὶ δ' οὐκ ἠνέχετο τῷ ἤδη κατακριθέντι συγκοινωνῆσαι Ἀρείῳ, κἂν τοῦτο ὁ μέγας βασιλεὺς Κωνσταντῖνος προσέταξεν, ἅ τε δὴ ἀναπεισθεὶς τὰ ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ θεσπισθέντα Συνόδου αὐτὸν ἐνστερνίσασθαι· ἐντεῦθεν ἀφορμὴν λαβόντες οἱ περὶ τὸν Νικομηδείας Εὐσέβιον, ἀναφανδὸν ἐκβακχεύεσθαι ἤρξαντο, καὶ κατ' αὐτοῦ τὰς πανδείνους καὶ ἀνυποστάτους διαβολὰς ἐξερεύγεσθαι καὶ συκοφαντίας [ε]. ἐν ἔτει μὲν οὖν 335. ὑπὸ τοῦ ἐν Τύρῳ συστάντος λῃστρικοῦ συνεδρίου καθαιρέσει καθυποβάλλεται [ζ]. ἐν δὲ τῷ ἑξῆς ἔτει [η] ὅ,τε Εὐσέβιος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἐλθόντες διαβάλλουσιν αὐτὸν, ὡς ἀπειλήσαντα ἀποστρέφειν τὸν σῖτον τὸν ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας τῇ Κωνσταντινουπόλει χορηγούμενον. διὸ εἰς θυμὸν ἀχθεὶς ὁ βασιλεὺς, ἐξόριστον εἰς Τρίβεριν τῆς Γαλλίας αὐτὸν διαπέμπει [θ]. μετὰ δὲ μῆνας περί που ὀκτὼ πρὸς τοῖς δέκα [ι], τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου εἰς τὴν ἄνω μεταχωρήσαντος Βασιλείαν, Κωνσταντῖνος ὁ Καῖσαρ ὁ νεώτερος τούτου υἱὸς, ὁ τῶν πρὸς ἑσπέραν Γαλατῶν ἄρχων μαθὼν ὡς ὁ πατὴρ τὴν ἐξορίαν ταῖς διαθήκαις ἀνεῖλε, τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐν ἔτει 337. γενομένῳ θεσπίσματι εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὸν Ἀθανάσιον ἐπανελθεῖν παρεσκεύασεν [κ]. ἀλλὰ γὰρ πάλιν ἐν ἔτει 341. τῶν τῆς εὐσεβείας ἀντιπάλων τὰς συκοφαντίας ἀνακαινισάντων, ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀντιοχείᾳ καθαιρεῖται συλλόγου [λ]. ἐπὶ τὴν Ῥώμην δὲ ἀναδραμὼν [μ], παρά τε τῆς ἐκεῖ ἐν ἔτει 342 [ν], καὶ παρὰ τῆς κατὰ τὴν Σαρδικὴν ἐν ἔτει 347. συστάσης Συνόδου τῶν παραλόγως αὐτῷ προστριβέντων ἀθῶος ἐναποδειχθεὶς ἐγκλημάτων [ξ], ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίου, διὰ τῆς τοῦ αὐταδέλφου αὐτοῦ Κώνσταντος μεσιτείας τε ἅμα καὶ ἀπειλῆς [ο], ἀνακαλεῖται ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν [π]. ἀλλὰ μόλις ἑξαετίαν μικρᾶς γαλήνης ἀπήλαυσε, καὶ πάλιν ἐπ' αὐτὸν τὰ τῶν δυσσεβῶν φέρεται κύματα. ὑπὸ γὰρ τοῦ ἐν Ἀρελάτῳ κατὰ τὸ 353, καὶ τοῦ ἐν Μεδιολάνοις κατὰ τὸ 357. ἔτος συγκροτηθέντων συνεδρίων κατακρίνεται [ρ], καὶ τῷ ἐφεξῆς ἔτει τοῦ θρόνου ἀπελαύνεται. ἐπὶ τὴν ἔρημον οὖν τῆς Θηβαΐδος ὑποχωρήσας [σ], ἐκεῖ ἄχρι τῆς τοῦ Κωνσταντίου παρέμεινε τελευτῆς. Ἰουλιανοῦ δὲ τοῦ παραβάτου τῇ βασιλείᾳ ἐπιβάντος, καὶ ἐπιείκειαν εὐθὺς κατ' ἀρχὰς ὑποκρινομένου, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς ἐξορίας εὐσεβεῖς ἀνακαλοῦντος, ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπανελθὼν ὁ ἅγιος, τὸ περὶ οὐσίας καὶ ὑποστάσεως συνίστησι κριτήριον, καὶ τοὺς ἀνατολικούς τε καὶ δυτικοὺς περὶ τούτου λογομαχοῦντας καταλλάττει πληρέστατα [τ]. ἀλλ' αὐτίκα πάλιν ἐν ἔτει 362. [υ] τῷ τοῦ ἀντάρτου βασιλέως κελεύσματι τῆς πόλεως ἔξεισι, τοῖς διὰ τὴν φυγὴν αὐτοῦ ἀποδυρομένοις, θαρσεῖτε, ἐπειπὼν, νεφύδριον γάρ ἐστι, καὶ θᾶττον παρελεύσεται [φ]. κατὰ δὲ τὸ 363. ἔτος ἐν Ἀντιοχείᾳ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἰοβιανὸν ἀφικόμενος, τὰ περὶ τὴν ὀρθὴν θρησκείαν καὶ δόξαν αὐτῷ εἰσηγήσατο [χ]. Οὐάλεντος δὲ τὸ βασίλειον ἀναδησαμένου κράτος, ὕπατος ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρου στέλλεται, φυγαδεῦσαι τὸν Ἀθανάσιον. ὁ δὲ, πολλοῦ θορύβου καὶ στάσεως ἀνὰ τὴν πόλιν γεγενημένης, λάθρα πρὸς χωρίον τὶ καταφυγὼν, ἐν πατρῴῳ ἐναπεκρύβη μνήματι ὁ καρτερικώτατος [ψ]. οὐ πολλῷ δ' ὕστερον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Οὐάλεντος μεταπεμφθεὶς, καὶ ἐν εἰρήνῃ μέχρι τοῦ 371, ἢ 373. ἔτους [ω] ἐπιβιοὺς, τῷ Θεῷ τὸ ἱερώτατον αὐτοῦ παρέθετο πνεῦμα, ἓξ πρὸς τοῖς τεσσαράκοντα ἔτεσι [2α] πολλοῖς καὶ μεγάλοις κινδύνοις καὶ πόνοις τὸ τῆς Ἐκκλησίας πνευματικὸν ἰθύνας σκάφος.

Τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων ἔκδοσις πληρεστέρα τε καὶ ἀκριβεστέρα ἡ κατὰ τὸ 1698. ἔτος ἐν Παρισ. γενομένη, καὶ τρισὶ συνταχθεῖσα τεύχεσι.

Τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ

Τὰ ἀμφίβολα.

1. Περὶ σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ λόγου. 2. Μαρτυρίαι ἐκ τῆς Γραφῆς τῆς κατὰ φύσιν κοινωνίας ἐκ τοῦ ὁμοίως εἶναι τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. 3. Καθολικὴ τοῖς κατὰ τόπον ἀδελφοῖς ἀντιποιουμένοις πίστεως, κτ. 4. Ἔλεγχος τῆς ὑποκρίσεως τῶν περὶ Μελέτιον, κτ. 5. Περὶ τῆς σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ λόγου. 6. Περὶ τῆς ἀϊδίου ὑπάρξεως τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ πνεύματος σὺν Θεῷ, καὶ πρὸς τοὺς σαβελλίζοντας. 7. Ὅτι εἷς ὁ Χριστός. 8. Περὶ σαββάτων καὶ περιτομῆς ἐκ τῆς Ἐξόδου. 9. Ὁμιλία εἰς τὸν σπόρον. 10. Εἰς τὸ, πορευθέντες εἰς τὴν ἀπέναντι κώμην, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον. 11. Εἰς τὸ πάθος τοῦ Κυρίου, καὶ εἰς τὸν σταυρόν. 12. Περὶ παρθενίας, ἤτοι περὶ ἀσκήσεως. 13. Σύνοψις ἐπίτομος τῆς θείας Γραφῆς παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης.

Τὰ Νόθα, ἢ ὑποθετικά.

1. Διάλογος ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ πρὸς Ἄρειον. 2. Κατὰ πασῶν τῶν αἱρέσεων. 3. Ἱστορία εἰς τὸν Μελχισεδέκ. 4. Πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα Ἰοβιανόν. 5. Περὶ ὅρων. 6. Διδασκαλία πρὸς Ἀντίοχον Δοῦκαν. 7. Πρὸς Ἀντίοχον ἄρχοντα. 8. Πρὸς Ἀντίοχον ἄρχοντα περὶ πλείστων καὶ ἀναγκαίων ζητημάτων τῶν ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς ἀπορουμένων, κτ. 9. Ἐρωτήσεις εἰς τὰ Εὐαγγέλια. 10. Ῥήσεις καὶ ἑρμηνεῖαι παραβολῶν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου. 11. Ἑτέραι τινὲς ἐρωτήσεις. 12. Λόγος εἰς τὸ θαῦμα τὸ γεγονὸς ἐν Βηρυτῷ, κτ. 13. Ἐκ τοῦ κατὰ Λατίνων λόγου. 14. Σύνταγμα διδασκαλίας πρὸς μονάζοντας

(α) Ὁ Σωκρ. ἐν βιβλ. 1. κεφ. 15. ἐν ᾧ καὶ τὸ παρὰ Ῥουφίν. περὶ αὐτοῦ ἱστορούμενον· εἴτουν τὸ, κομιδῇ νήπιον αὐτὸν ὄντα σὺν ἑτέροις ἡλικιώταις ἱερὸν παίξαι παίγνιον. ὃ δὴ πλὴν τοῦ Ῥουφίν. οὐδεὶς τῶν παλαιῶν ἱστόρηκεν. (β) Ὁ Σωζόμ. ἐν βιβλ. 1. κεφ. 17. (γ) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. περὶ τῶν Ἐκκλησιαστ. συγγραφ. σελ. 190. (δ) Ὁ Σωκρ. αὐτ. (ε) Ὁ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 27. καὶ ὁ Σωζόμ. ἐν βιβλ. 2. κεφ. 22. (ζ) Ὁ Σωκρ. αὐτ. ἐν κεφ. 32. ὅρα δὲ καὶ τὰ πρακτ. ταύτης τῆς συνόδ. τὰ ἐν Τόμ. 1. σελ. 461. τῆς τοῦ Βιν. ἐκδόσ. (η) Ὁ Κάβ. αὐτ. (θ) Ὁ Σωκρ. αὐτ. ἐν κεφ. 35. (ι) Ὁ Κάβ. αὐτ. (κ) Νικηφ. ὁ Κάλλιστ. ἐν βιβλ. 9. κεφ. 3. (λ) Ὅρα τὴν 515. σελ. τοῦ 1. Τόμ. τῆς εἰρημ. τῶν πρακτ. τῶν συνόδ. ἐκδόσ. (μ) Ὁ Σωκρ. ἐν βιβλ. 2. κεφ. 11. (ν) Ὅρα τὴν 519. σελ. τοῦ εἰρημ. Τόμ. (ξ) Ὅρα τὴν 549. σελ. τοῦ αὐτ. Τόμ. (ο) Ὁ Σωκρ. αὐτ. ἐν κεφ. 22. (π) Ὁ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 23. (ρ) Ὅρα τὴν 589. σελ. τοῦ εἰρημ. Τόμ. (σ) Ὁ Ναζιανζ. εἰς τὸν μέγ. Ἀθαν. (τ) Ὁ Σωζόμ. ἐν βιβλ. 5. κεφ. 12. καὶ ὁ Ναζ. αὐτ. (υ) Ὁ Κάβ. αὐτ. (φ) Ὁ Σωζόμ. αὐτ. ἐν κεφ. 15. (χ) Ὁ Αὐτ. ἐν βιβλ. 6. κεφ. 5. (ψ) Ὁ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 12. (ω) Ὁ Κάβ. αὐτ. (2α) Ὁ Σωκρ. ἐν βιβλ. 4. κεφ. 20.

ζοντας, κλ. 15. Διατύπωσις τῶν θελόντων ἀ ἡσυχίᾳ διάγειν. 16. Ἐπιστολαὶ δύω πρὸς Κάσορα. 17. Εἰς τὸ γενέσιον τῆ Προδρόμε, καὶ εἰς τὼ Ἐλισάβετ, καὶ εἰς τὼ Θεοτόκον. 18. Κηρυκτικὸν εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν, κλ. 19. Εἰς ἀπογραφὼ τῆς ἁγίας Μαρίας, κλ. 20. Εἰς τὼ γέννησιν τῆ Χρισῆ. 21. Λόγος εἰς τὼ ὑπαπαντὼ τῆ Κυρίε. κλ. 22. Ὁμιλία εἰς τὸν ἐκ γενετῆς τυφλόν. 23. Ἐκ τῆ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίε εἰς τὸ, πορθέεθε εἰς τὼ κατέναντι, κλ. 24. Εἰς τὸ, πορθομένε δὲ αὐτῆ, ὑπεξρώννυον, κλ. 25. Εἰς τὼ ἁγίαν πέμπτω, καὶ εἰς τὼ πρόδοσ. κλ. Λόγος εἰς τὸ πάθος τῆ Κυρίε τῇ ἁγίᾳ παρασκευῇ. 27. Εἰς τὰς ἁγίας Πατέρας καὶ Προφήτ. κλ. 28. Λόγος εἰς τὸ ἅγιον πάσχα. 29. Εἰς τὸ ἅγιον πάσχα, καὶ τὰς νεφωτ. κλ. 30. Λόγος εἰς τὼ ἀνάληψιν τῆ Κυρίε. 31. Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Ἀνδρέαν τὸν Ἀπόσολον. 32. Λόγος ἄλλος ἑπόμενος χωρὶς ἐπιγραφῆς. 33. Διάλογοι πάντε περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος. 34. Διάφοροι λόγοι, εἴτεν εἴκοσι κατὰ αἱρέσεων. 35. Σώταγμα πρός τινα πολιτικόν. 36. Λόγος διακριτικὸς, καὶ εἰς τὰς ἐντολὰς, κλ. 37. Διδασκαλία πρὸς μοναχὰς πραϋτέρα πνευματική. 38. Ἐξηγητικὸν περὶ τῆ ἐν Ἀθήναις ναῆ. 39. Περὶ σώματος καὶ ψυχῆς. καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ὁ δεύτερος τῆς εἰρημέν. ἐκδόσ. Τόμ. περιέχει.

Τὰ Ἀνέκδοτα, ἢ ἐκλελοιπότα.

Κατὰ αἱρέσεων [α]. Κατὰ Ουαλεντίνε [β]. Κατὰ Μακεδονιανῶν [γ]. Κατὰ Ναβατιανῶν [δ]. Κατὰ τῆς αἱρέσεως τῶν Ἀρειανῶν πρὸς τὰς Μοναχάς [ε]. Βιβλίον κατὰ Ουρσακίε καὶ Ουάλεντος [ζ]. Κατὰ Ἀρειανῶν εἰς τὸ ξητὸν, νῶ ἡ ψυχή με τετάρακλαι [η]. Ἡ μετὰ Ἀρείε διάλεξις [θ]. Ἐπιστολαὶ δύχαριςήριοι πρὸς Ἰοβιανόν [ι]. Περὶ τῶν τίτλων τῶν ψαλμῶν [κ]. Εἰς τὸν Ἐκκλησιασὶν καὶ εἰς τὸ Ἆσμα τῶν Ἀσμάτων [λ]. Εἰς τὰς ᾠδὰς Μωϋσέως καὶ Μαρίας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆ [μ]. Εἰς τὸν Ματθαῖον [ν]. Εἰς τὸν Λεκατ [ξ]. Εἰς τὸν Ἰωάννιν [ο]. Λόγοι παραμυθητικοὶ ταῖς παρθένοις [π]. Σιωδικόν. [ρ] Ἐπιστολαὶ διάφοροι [σ].

ΑΚΑΚΙΟΣ ὁ Καισαρείας τῆς ἀ Παλαισίνῃ ἐπίσκοπος ὁ ἑτερόφθαλμος Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλω μαθητάσας [τ], ἀ ἔτει 339 [υ]. τῆτε θρόνε καὶ τῶν βίβλων αὐτῆ διάδοχος ἐγένετο [φ]. καὶ ἰῶ μὲν θαρσαλέος ἀ τοῖς ἀγῶσι, διανοῆσαί τε πράγματος φύσιν ὀξὺς, καὶ λόγῳ δηλῶσαι τὸ γνωθὲν ἱκανός· ἀλλ' ἕτερος μὲν τιὼ δόξαν, ἕτερος δὲ τιὼ γλῶτταν [χ]. καὶ γὰρ ὑπὸ μὲν τῆς ἀ Σαρδικῇ κατὰ τὸ 347. ἔτος γνομένης Σιωόδε, καθηρέθη ὡς τὰ Ἀρείε Φρονῶν [ψ]. ὑπὸ δὲ τῆς κατὰ τιὼ Σελεύκειαν ἀ ἔτει 359. συσάσης ἐλεγχόμενος, ὡς ὅμοιον κατὰ πάντα τῷ πατρὶ, εἰπὼν τὸν υἱὸν, εἶτα ἐξαρνάμενος· ἀπὸ συγγραμμάτων, ἔφη, ἅτε νέος τὶς, ἅτε ἀρχαῖος ἐκρίθη. ἀ δὲ τῇ τῆς πίσεως ὑπ' αὐτῆ σωταχθείσῃ ἐκθέσει, καὶ ἀ αὐτῇ „τῇ Σιωόδῳ ἀναγνωθείσῃ, τὸ μὲν ὁμοούσιον, φησὶ, καὶ τὸ „ὁμοιούσιον, ἐκβάλλομαι, ὡς ἀλλότριον τῶν Γραφῶν, τὸ δὲ „ἀνόμοιον ἀναθεματίζομεν· καὶ πάντας, ὅσοι τοιῆτοι τυγ„χάνσιν, ἀλλοτρίως ἡγέμεθα τῆς Ἐκκλησίας· τὸ δὲ ὅμοιον „τῆ υἱῆ πρὸς τὸν πατέρα σαφῶς ὁμολογῆμεν, κλ. διαπωθανομένων δὲ ἀλλήλων τῶν ἀ τῇ Σιωόδῳ, κατά τι ὅμοιός ἐσιν ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ, κατὰ βέλησιν μόνον, ἃ μλιὼ καὶ τιὼ ὐσίαν, ἔλεγεν ὁ κακόφρων Ἀκάκιος. ὅθεν καὶ ἐξηλέγχετο, ὡς εἴρηται. οἱ ἡμιαρειανοὶ δὲ τότε καθυπερισχύσαντες, αὐτὸν καὶ τὰς περὶ αὐτὸν καθεῖλον [ω]. ὁ δὲ εἰς τιὼ Κωνσαντίνε αὐτίκα μάλα ἀφικόμενος, Σιώοδον συγκροτῆσαι ἀναπείθει τὸν Βασιλέα Κωνσάντιον· ᾗ σωεδρεύων σωεπικρεῖ, καίπερ τὸ ἑτερούσιον πρεσβεύσῃ, ἵνα τὸν Ἀγκύρας Βασίλειον, καὶ τὰς ἄλλας τὰς αὐτὸν καθελόντας ἀντικαθέλῃ [2α]. τελευταῖον δὲ ἐπὶ Ἰοβιανῆ τῆ αὐτοκράτορος τιὼ ἀ Νικαίᾳ πίσιν δεξάμενος [2β], περὶ τὸ 366 [2γ]. ἔτος τὸν βίον κατέλυσε.

Τὰ τέτε συγγράμματα.

Ὁ βίος τῆ διδασκάλε αὐτῆ Εὐσεβίε [2δ]. Εἰς τὸν Ἐκκλησιασὶν τεύχη ιζ', καὶ συμμίκλων ζητημάτων ς' [2ε]. Πίσεως σώταγμα [2ς]. Ἀντιλογία πρὸς Μάρκελλον [2η]. Πρόθες καὶ τὰ ἀ τῇ δε τῇ βίβλῳ ὑπομνήματα, ἃ δὴ πάντα τῆ αὐτῆ εἰσὶ, κἂν μὴ πᾶσι τὸ, Καισαρείας, προσκέηται, ὡς ἔκλε τῆς λέξεως δῆλον καὶ τῆς ἐννοίας.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΣ ὁ τῆ ἀλεξανδρέως Ἀπολιναρίε υἱὸς ἀ Λαοδικείᾳ γενηθεὶς [2θ], καὶ Ἐπιφανίῳ τῷ σοφισῇ μαθητάσας [ι], ἃ μόνον γραμματικὸς, καὶ τὰ εἰς τιὼ ποίησιν δεξιὸς, ἀλλὰ πολλῷ πλείων καὶ εἰς Φιλοσοφίαν ἐξησκήθη, καὶ ξήτωρ ὑπῆρξεν ἀμφιδέξιος [2κ]. ἐπὶ Ἰβλιανῆ δὲ, εἶτεν περὶ τὸ 370. ἀκμάσας ἔτος [2λ], ἀναγνώσε τάξιν ἔχων ἀ τῇ Λαοδικέων Ἐκκλησίᾳ [2μ]. τῆτον τιὼ αὐτιὼ ἔτι τάξιν ἔχοντα, τῇ ἀκροάσει τῶν τῆ Διονύσε ὕμνων παραγενόμενον ἀφώρισεν ὁ Θεόδοτος ὁ τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης ἐπίσκοπος. εἶτα καὶ ὁ τέτε διάδοχος ὁ ἀρειανὸς Γεώργιος ὑβρισικῶς τῆς Ἐκκλησίας ἐκβαλὼν, προφάσει μὲν παλαιῶν ἁμαρτημάτων, ἀληθείᾳ δὲ ὅτι σωήθης ἐγένετο τῷ μεγάλῳ Ἀθανασίῳ μετὰ τιὼ ἐπὶ Κωνσαντίνου φυγιὼ ἐπανερχομένῳ εἰς Αἴγυπτον, καὶ τιὼ Λαοδίκειαν διοδεύοντι, ἀδέποτε αὐτῷ καταλλαγῆναι ἠθέλησεν. αὕτη μὲν ἦν ἡ δυσμένεια πρόφασις αὐτῷ τῆς φλιαφε ἐγεγόνει αἱρέσεως [2ν]. καὶ γὰρ ἔκτοτε Χρισὸν τὸν τέλειον Θεὸν, καὶ τέλειον ἄνθρωπον, ἄνευ λέγειν ἀνήρξατο καὶ ἄψυχον ὁ ἄνες καὶ ἀφρονέσατος [2ξ], καὶ ἕτερα πάμπολλα τῆς δυσεβείας ὀθνεῖα, καὶ ἀλλόκοτα προσιθεὶς τερατολογήματα [2ο]. ᾗ τιὼ μὲν τέτε αἵρεσιν ἤ, τε ἀ ἔτει 378 [2π]. κατὰ τιὼ Ῥώμιλω ὑπὸ Δαμάσε, καὶ Πέτρε Ἀλεξανδρείας τοπικῇ [2ρ], ᾗ ἡ ἀ Κωνσαντινεπόλει κατὰ τὸ 381. οἰκεμενικὴ κατέκρινε Σιώοδος [2σ]. αὐτὸς δὲ μετ' ὀ πολὺ, εἴτεν ἀ τοῖς πρώτοις τῆ μεγάλε Θεοδοσίε χρόνοις [2τ] ἀνεπισρέπλως τὸ ζιῆ ἐξεμέτρησε.

Τῶν

(α) Τέτων ἀπόσπασμ. κῆται ἀ Τόμ. 1. σελ. 1292. τῆς εἰρημ. ἐκδόσ. (β) Αὐτ. ἀ σελ. 1274. ὡσαύτ. (γ) Μνεία παρὰ τῷ Μονταφαυκ. ἀ τῷ παραπληρώμ. ὡς μαρτυρεῖ ὁ Φαβρίκ. ἀ τῷ 1. μέρ. τῆ 5. βιβλ. σελ. 318. (δ) Ὡσαύτ. (ε) Παρ' αὐτῷ τῷ Μονταφαυκ. ἀ τῷ παραπληρώμ. ὡς μαρτυρεῖ ὁ Φαβρίκ. ἀ τῷ 1. μέρ. τῆ 5. βιβλ. σελ. 318. (ζ) Παρ' Ἱερωνύμ. ἀ τῷ τῶν ἐκκλησιασ. συγγραφ. καταλόγ. Ἀθαν. ἀ τῇ πρὸς Σεραπίων. ἐπισ. 5. τῇ ἀ σελ. 340. τῆ 1. Τόμ. τῆς εἰρημ. ἐκδόσ. (η) Τέτε ἀπόσπασ. ἀ σελ. 1286. τῆ εἰρημ Τόμ. (θ) Ὅρα τιὼ 205. σελ. τῆ 2. Τόμ. τῆς αὐτ. ἐκδόσ. (ι) Ὅρα τιὼ 778. σελ. τῆ 1. Τόμ. (κ) Παρ' Ἱερωνύμ. αὐτ. (λ) Μέμνηται ὁ Φώτ. ἀ κώδ. 139. ἀ ᾧ περὶ τῶν αὐτῆ συγγραμ. τά δε· Σαφὴς μέν ἐσιν ὥσπερ πανταχῆ τῶν λόγων αὐτῆ. εἰς μέντοι τιὼ χάριν καὶ τὸ κάλλος τῶν ἐπισολῶν εἷς τιὼ ἀπολογίαν αὐτῷ τῆς φυγῆς καὶ τὰ περὶ αὐτιὼ ἐξεργάζεται, ἔτε τό δε τὸ βιβλίον, ἀλλ' ἐδ' ἄλλο τί, ὅσα ἐμὲ τῶν αὐτῆ εἰδέναι, ἐδεὶ ἄρα φέρεται. (ὀρθότερ. ἀντιφέρεται.) ὅρα καὶ τὸν 140. κώδ. (μ) Ὅρα τιὼ 1006, καὶ 1008 σελ. τῆ 1. Τόμ. τῆς εἰρημ. ἐκδόσ. σώζεται δὲ χαρόγ. ἀ τῇ Ἀμβροσιανῇ βιβλιοθ. ὡς μαρτυρεῖ ὁ Φαβρίκ. αὐτ. (ν) Κῆται ἀποσπασ. ἀ σελ. 1266-1289. τῆς αὐτ. ἐκδόσ. (ξ) Ἀποσπασ. αὐτ. ἀ σελ. 1270. (ο) Μέμν. Θωμ. ὁ Ἀκεῖν. παρὰ Κάβ. αὐτ. ἀ σελ. 189. (π) Μνεία παρὰ Θεοδωρίτ. ἀ βιβλ. 2. κεφ. 14. τῆς Ἱσορ. (ρ) Παρὰ Σωκρ. ἀ βιβλ. 1. κεφ. 13. (σ) Παρὰ Φωτ. ἀ κώδ 32. (τ) Νικηφ. ὁ Κάλλις. ἀ βιβλ. 9. κεφ. 44. (υ) Ὁ Φαβρίκ. (ἀ τόμ. 8. σελ. 337.) ὁ δὲ Κάβ. (ἀ Τόμ. 1. σελ. 206.) ἀ ἔτει 340. (φ) Ὁ Νικηφ αὐτ. (χ) Ὁ Φιλοσόργ. ἀ βιβλ. 4. κεφ. 12. (ψ) Ὁ Θεοδώρ. ἀ βιβλ. 2. κεφ. 8. τῆς Ἱσορ. (ω) Ὁ Σωκρ. ἀ βιβλ. 2. κεφ. 40. (2α) Ὁ Φιλοσόργ. ἀ βιβλ. 5. κεφ. 1. (2β) Ὁ Σκίθ. ἐς τὸ Ἰοβιαν. (2γ) Ὁ Κάβ. καὶ ὁ Φαβρίκ. αὐτ. (2δ) Μνεία παρά τε Σωκρ. καὶ Νικηφ. αὐτ. (2ε) Παρ' Ἱερωνύμ. ἀ τῷ κατάλ. τῶν ἐκκλησιασ. συγγραφ. (2ζ) Σώζεται παρὰ Σωκρ. ἀ βιβλ. 2. κεφ. 40, καὶ παρ' Ἐπιφαν. ἀ αἱρέσ. 73. (2η) Σώζ. μέρος παρ' Ἐπιφαν. ἀ αἱρέσ. 72. (2θ) Ὁ Σωκρ. ἀ βιβλ. 2. κεφ 46. (2ι) Ὁ Σωζόμ. ἀ βιβλ. 6. κεφ 25. (2κ) Ὁ Σκίθ. ἐς τὸ Ἀπολιν. ὁ δὲ Σωκρ. (αὐτ.) ἀμφότεροι δὲ ἦσαν, φησὶν, ἑλληνικῶν λόγων διδάσκαλοι· γραμματικῶν μὲν ὁ πατὴρ, ῥητορικῶν δὲ ὁ υἱός. (2λ) Ὁ Κάβ. ἀ Τόμ. 1. σελ. 250. (2μ) Ὁ Σωκρ. (αὐτ.) ὁ δὲ Σκίθ. (αὐτ.) πρόεδρον Λαοδικείας αὐτὸν καλεῖ· ὁ δὲ Ἐπιφάν. (αἱρέσ. 66.) Ἀπολιναρίῳ τῷ Λαοδικείας φησίν. ὁ δὲ Βαλσαμ. καὶ ὁ Ζωναρ. (ἐς τιὼ ἑρμηνείαν τῆ 1. κανόνος τῆς δευτέρ. ἀ Κωνσαντ. οἰκεμεν. Συνόδ.) ὁ δὲ Ἀπολινάριος τῆς ἀ Ἀσυρίᾳ Λαοδικείας ἐπίσκοπος. ἀλλ' ὁ Φώτιος ἀ τοῖς τῆ Φιλοσοργ. τοῖς ἀπὸ φωνῆς αὐτῆ (ἀ βιβλ. 8. κεφ. 15.) λέγει δ' ἔν, ἐκ οἷδ' ὅθεν λαβὼν, τὸν Ἀπολινάριον ἐπίσκοπον εἶναι. καὶ ἀληθῶς ἐδὲ παρὰ τῷ μεγ. Βασιλ. ἐδὲ παρὰ τῷ Ναζιανζ. ἐδὲ παρὰ Σωκρ. ἐδὲ παρὰ Θεοδωρίτ. ἐπισκόπε ὄνομα αὐτῷ πρόσκειται. ἐξ ὧν δὲ ὁ Σωζόμ. περὶ αὐτῆ ἱσορεῖ, (ἀ βιβλ. 6. κεφ. 25.) ῥᾴδιον κατιδεῖν, ὡς ἐ γέγονεν ἐπίσκοπος. (2ν) Ὁ Σωζόμ. ἀ βιβλ. 6. κεφ. 25 (2ξ) Ὁ Σωκρ. ἀ βιβλ. 2. κεφ. 46. (2ο) Ὅρα τιὼ πρὸς τὰς Δυτικ. 263. καὶ τιὼ πρὸς Εὐλόγ. καὶ Ἀλέξ. καὶ Ἀρσονρ. 265. (τῆς ἀ παρισ. κατὰ τὸ 173. ἔτ. ἐκδόσ.) τῆ μεγ. Βασιλ. ἐπισ. καὶ τιὼ 1, καὶ 2. κατὰ Ἀπολιναρ. πρὸς Κληδόν. τῆ Ναζιανζ. (2π) Ὅ, τε Ουαλές. ἐς τὰς σημειώσ. τὰς ἐς τὸν Σωζόμ. καὶ ὁ Φαβρίκ. ἀ τόμ. 7. σελ. 660. (2ρ) Ὁ Σωζόμ. αὐτ. τὸν δὲ ὅρον ταύτης θυρήσας παρὰ Θεοδωρίτ. ἀ βιβλ. 5. κεφ. 9, καὶ 10. τῆς Ἱσορ. (2σ) Ὅρα τὸν 1. κανόν. τῆς οἰκεμεν. 2. Συνόδ. (2τ) Συνάγεται ἐκ τῆ καταλ. τῶν ἐκκλησιασ. συγγραφ. τῆ Ἱερωνύμ. τὸν γὰρ κατάλ. ἀ τῷ 14. ἔτει τῆς βασιλάσης τῆ Θεοδοσ. συνέγραψε. τὸν Ἀπολινάριον δὲ ἅπων ἐπὶ Θεοδοσίε τελευτῆσαι, πολλὰς ἄλλας ἔσατα καταλέγει.

Τῶν τȣ́τȣ Συγγραμμάτων

Τὰ ἐκδεδομένα.

Ἡ τῶν τȣ̃ Δαβὶδ ψαλμῶν μετάφρασις δι' ἡρῴων ἐπῶν πεποιημένη [α].

Τὰ ἐκλελοιπότα.

Πᾶσα ἡ τῶν Ἑβραίων Γραφὴ δι' ἡρῴων ἐπῶν [β]. Ἔμμετρα μελίδρυα [γ]. Τὰ Εὐαγγέλια καὶ τὰ ἀποστολικὰ δόγματα ἐν τύπῳ διαλόγων, καθὰ καὶ Πλάτων παρ' Ἕλλησι [δ]. Λόγος πρὸς τὸν βασιλέα Ἰȣλιανὸν, ἤτοι τȣ̀ς παρ' Ἕλλησι φιλοσόφȣς, ὃν ὑπὲρ ἀληθείας ἐπέγραψεν, ἐν ᾧ καὶ δίχα τῆς τῶν ἱερῶν λόγων μαρτυρίας ἔδειξεν αὐτȣ̀ς ἀποβȣκοληθέντας τȣ̃ δέοντος περὶ Θεȣ̃ εἰπεῖν [ε]. Κατὰ Πορφυρίȣ τȣ̃ δυσσεβȣ̃ς Τόμȣς λ' [ζ]. Κατὰ Μανιχαίων [η]. Ἀπολογία κατὰ Εὐνομίȣ [θ]. Ὑπομνήματα πολλὰ εἰς τὴν Γραφὴν [ι]. Μετάφρασις ἑλληνικὴ τῶν τῆς παλαιᾶς βιβλίων [κ]. Πολλὰ περὶ θεολογικῶν ὑποθέσεων [λ]. Τὰ περὶ σαρκώσεως [μ]. Τὸ περὶ σαρκώσεως λογίδριον [ν]. Τὸ περὶ πίστεως [ξ]. Ἐκ τȣ̃ κατὰ κεφάλαιον βιβλίον [ο]. Ἰστέον δὲ, ὅτι φέρονταί τινα, ὥς φησι Λεόντιος ὁ Βυζάντιος [π] τȣ̃ Ἀπολιναρίȣ συγγράμματα, Γρηγορίῳ τῷ θαυματȣργῷ, καὶ Ἀθανασίῳ, καὶ Ἰȣλίῳ τῷ Ῥώμης ἐπιγεγραμμένα.

ΒΑΣΙΛΕΙΩι τῷ μεγάλῳ περὶ τὸ 329 [ρ] ἀπὸ Χριστȣ̃ τȣ̃ σωτῆρος ἔτος γεννηθέντι πατέρες μὲν Βασίλειος καὶ Ἐμμελία οἱ ἅγιοι, πατρὶς δὲ ἡ Νεοκαισάρεια ἡ ἐν τῇ κατὰ τὸν Πόντον μοίρᾳ τῆς Καππαδοκίας, Μάζακα τὸ πάλαι καλȣμένη· διδάσκαλοι δὲ, τῆς μὲν ἐγκυκλίȣ παιδεύσεως πρῶτον ὁ πατὴρ αὐτȣ̃, εἶτα ἐν Ἀντιοχείᾳ κἀν τῷ Βυζαντίῳ ὁ Λιβάνιος, παντὸς δ' ἐπιστήμης εἴδȣς Ἀθήνησιν ὁ Ἱμέριος καὶ Προαιρέσιος [σ]. ȣ̃τος ȣ̃ν ἐν ἔτει 364 [τ] ὑπὸ Εὐσεβίȣ Καισαρείας εἰς τὸν τȣ̃ πρεσβυτέρȣ βαθμὸν προβιβασθεὶς [υ], μετ' ȣ̀ πολὺ τῷ τȣ̃ προβιβάσαντος φθόνῳ χώραν διδȣ̀ς, πρὸς τὸν Πόντον μεταχωρεῖ συνεφελκυσάμενος καὶ τὸν αὐτῷ ὁμόψυχον, τὸν Ναζιανζινὸν Γρηγόριον. τοῖς ἐκεῖ δὲ φροντιστηρίοις ἐπιστατήσας, καὶ ὅρȣς αὐτοῖς ἐκθέμενος καὶ κανόνας, τῆς τελειοτέρας ἡσυχίας τῷ ἔρωτι καταθελγόμενος, τὴν ἔρημον ἀσπάζεται. ἐν ἔτει δὲ 365 [φ]. τὴν ἐπανακύψασαν ἐπὶ Οὐάλεντος Ἀρείȣ αἵρεσιν, καὶ ἐπὶ τὴν Καππαδόκιαν ἐφορμᾶν μαθὼν, παραυτίκα ἐπάνεισι, καὶ τῇ μητρὶ φέρων ἑαυτὸν δίδωσι τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ Εὐσεβίῳ σπένδεται, καὶ τῇ ὀρθοδοξίᾳ ἐπαμύνει τὰ μέγιστα [χ]. μετὰ δὲ τὴν τȣ̃ Εὐσεβίȣ τελευτὴν, εἴτȣν ἐν ἔτει 370 [ψ]. ἐπὶ τὸν ὑψηλὸν τῆς Καισαρείας προβληθεὶς θρόνον, στερρῶς μὲν πάσαις ταῖς τῶν τότε αἱρετικῶν ἀντικαθίσταται φάλαγξι, γενναίως δὲ καὶ τῷ ὑπάρχῳ Μοδέστῳ παραστὰς, τηνάλως τῆς εὐσεβείας αὐτὸν ἀποστῆσαι προσδοκήσαντι, καὶ πολυτρόπως ἐγχειρȣ̃ντι, φωνὰς ἐξεβόησε φιλοσόφȣ φρονήματος πλήρεις, ἐν αἷς καὶ τάς δε· ἐγὼ μὲν ὁ αὐτός σοι καὶ αὔριον ἥξω, σὺ δὲ μὴ μεταβάλῃς τὴν γνώμην, ἀλλὰ χρῆσαι ταῖς ἀπειλαῖς [ω]. ἔτεσι δ' ὀκτὼ [2α] πάσῃ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ καὶ χάριτι τῇ ποιμαντικῇ διαπρέψας ἐπιστασίᾳ ὁ πανεύφημος ἀνὴρ καὶ οἰκȣμενικὸς διδάσκαλος, εἰς τὴν ἄνω μετέστη βασιλείαν, τὰς ἀμοιβὰς ἀποδρεψόμενος καὶ τὰ ἔπαθλα.

Τῶν ἱερῶν καὶ πανσόφων αὐτȣ̃ συγγραμμάτων [2β] πασῶν τῶν ἄλλων ἐκδόσεων τὰ πρεσβεῖα φέρει ἡ ἐσχάτη, ἡ κατὰ τὸ 1730. ἔτος ἐν Παρισ. ὑπὸ Ἰȣλιανȣ̃ τȣ̃ Γαρνερίȣ γενομένη. ἀλλὰ γὰρ ἔδει αὐτὸν τ' ἄλλα προθυμηθέντα, καὶ τοσȣ̃τον πλῆθος, (ὡς αὐτός φησι) κωδίκων συναγαγόντα, καὶ περὶ τὴν τῆς θείας λειτȣργίας τȣ̃ ἁγίȣ ἔκδοσιν τὴν προσήκȣσαν ἀναλαβεῖν φροντίδα, καὶ μὴ ȣ̃τως ἀμελῶς τε καὶ ἀπερισκέπτως τὴν παρατυχȣ̃σαν, ἣν ȣ̀δ' αὐτὸς γνήσιον τȣ̃ Βασιλείȣ γινώσκει γόνον, ἐκδȣ̃ναι. καὶ εἰ μὲν Εὐχολογίῳ ȣ̀δέποτε ἐνέτυχε, καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐπελάθετο, ȣ̀χ ἕνα ἀλλὰ πολλȣ̀ς τυχὸν τȣ̀ς κώδικας τὴν γνησίαν τȣ̃ Βασιλείȣ λειτȣργίαν περιέχοντας παρασχεῖν δυναμένης, ἀλλ' ἔδει γȣ̃ν τὸν Φαβρίκιον ἀναγνῶναι χιλιοετȣ̃ς τινὸς τοιȣ́τȣ μνημονεύσαντα κώδικος [2γ].

ΒΙΚΤΩΡ ὁ τῆς Ἀντιοχέων Ἐκκλησίας πρεσβύτερος, κατά τινας μὲν [2δ], ἐν τοῖς τȣ̃ θείȣ Χρυσοστόμȣ ἤκμασε χρόνοις· κατά τινας δὲ [2ε], ἐν τοῖς τȣ̃ Ἰȣλιανȣ̃ τȣ̃ παραβάτȣ. τὰ δ' ἄλλα τὰ περὶ αὐτȣ̃ ἄδηλα.

Τὰ αὐτȣ̃ συγγράμματα.

Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον [2ζ]. Σχόλια εἰς τὰς καθολικὰς ἐπιστολάς [2η]. Ἀποσπασμάτια εἰς τὸ 1, 8, καὶ 10. κεφ. τȣ̃ Λȣκᾶ [2θ]. Πρόσθες καὶ τὰ ἐν τῇ δε τῇ βίβλῳ εἰς τὸ Δευτερονόμιον ὑπομνήματα.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ ὁ ἅγιος πρεσβύτερος ὢν τῆς ἐν Κωνσταντινȣπόλει Ἐκκλησίας [2ι], ἐν ἔτει 458 [2κ], Ἀνατολίȣ τῶν τῇ δε μεταστάντος, εἰς τὸν πατριαρχικὸν προβιβάζεται θρόνον. τὸν Μαρκιανὸν δὲ τῆς τῶν Καθαρῶν ὄντα θρησκείας, καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μετελθόντα, ἐπὶ ἐπανορθώσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων οἰκονόμον προβαλὼν, δι' αὐτȣ̃ τὰ ἐν ἑκάστῃ προσφερόμενα Ἐκκλησίᾳ τȣ̀ς τȣ̃ τόπȣ κληρικȣ̀ς κομίζεσθαι διετύπωσε, τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἕως τȣ́τȣ πάντα κομιζομένης. ȣ̀δένα δὲ ἐχειροτόνει, μὴ τὸ ψαλτήριον διὰ στόματος φέροντα [2λ]. ἐν ἔτει δὲ 459. [2μ] σὺν τῇ περὶ αὐτὸν τῶν ογ' ἐπισκόπων Συνόδῳ τὴν κατὰ τῶν σιμωνιακῶν ἐγκύκλιον συνέγραψεν ἐπιστολὴν [2ν]. ἀλλὰ γὰρ καὶ τῆς θαυματȣργίας ὁ θεσπέσιος

ἐπλȣ́τει

(α) Ἐξεδόθη ἐν Παρισ. κατὰ τὸ 1552. ἔτος. (β) Μνεία παρὰ Σȣϊδ. (εἰς τὸ Ἀπολιν.) καὶ παρὰ Σωζομ. (ἐν βιβλ. 5. κεφ 18.) ȣ̀ πᾶσα, λέγοντι, ἀλλ' ἄχρι τῆς τȣ̃ Σαȣ̀λ βασιλείας. (γ) Παρὰ Σωζομ. ἐν βιβλ. 6. κεφ. 25. (δ) Παρὰ Σωκρ. ἐν βιβλ. 3. κεφ. 16. (ε) Παρὰ τῷ Αὐτ. ἐν βιβλ. 5. κεφ. 18. ἐν ᾧ καὶ ταῦτα πρόσκειται· τά δε ἐπιτωθάζων ὁ βασιλεὺς τοῖς τότε διαπρέπȣσιν ἐπισκόποις ἐπέστειλεν· ἀνέγνων, ἔγνων, κατέγνων. τȣ̀ς δὲ πρὸς ταῦτα ἀντιγράψαι· ἀνέγνως, ἀλλ' ȣ̀κ ἔγνως· εἰ γὰρ ἔγνως, ȣ̀κ ἂν κατέγνως. εἰσὶ δὲ οἳ Βασιλείῳ τῷ προστάτῃ τῆς Καππαδοκῶν Ἐκκλησίας ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ἀνατιθέασι. (ζ) Παρὰ Σȣϊδ. αὐτ. (η) Παρ' Ἐπιφαν. ἐν αἱρέσ 66. (θ) Παρὰ Φιλοστοργ. ἐν βιβλ. 8. κεφ. 12. (ι) Παρὰ Σȣϊδ. αὐτ. τȣ́των δ' ἀποσπασμ. ἐν τῇ εἰς τὸν Ἰὼβ, καὶ εἰς τȣ̀ς Ψαλ. καὶ εἰς τὸν Ματθ. ἐκδοθείσ. σειρ. ὡς κἀντῇ δε ȣ̀κ ὀλίγα. (κ) Παρ' Ἱερωνύμ. μνεία μετ' ἐλέγχȣ. ἐν βιβλ. 2. κατὰ Ῥȣφίν. Τόμ. 2. σελ. 154. (λ) Παρὰ τῷ μεγ. Βασιλ. ἐν ἐπιστ. 263. τῆς εἰρημ. ἐκδόσ. (μ) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. (ν) Παρὰ Θεοδωρίτ. ἐν διαλ. 3. (ξ) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. (ο) Παρὰ τῷ Αὐτ. ἐν διαλ. 1, καὶ 2. (π) Ἐν τῷ κατὰ τῶν δολιοτήτων τῶν Ἀπολιναριστῶν βιβλ. τῷ ἐν τῷ 9. Τόμ. τῆς τῶν Πατέρων βιβλιοθ. τῆς ἐν Λȣγδ. ἐκδοθείσ. ὡς μαρτυρεῖ ὁ Φαβρίκ. ἐν τȣ́χ. 7. σελ. 665. (ρ) Ὁ Γαρνέρ. εἰς τὸν βίον τȣ̃ Βασιλ. (τὸν ἐν τῷ 3. Τόμ. τῶν τȣ̃ ἁγίȣ συγγραμ.) ὁ δὲ Φαβρίκ. (ἐν τῇ 60. σελ. τȣ̃ 8. τȣ́χ.) περὶ τὸ 316. ὁ δὲ Ὀȣδῖν. (ἐν τῇ 543. σελ. τȣ̃ 1. Τόμ. περὶ ἐκκλησιαστ. συγγραφ.) περὶ τὸ 328. (σ) Ὁ Σωκρ. ἐν βιβλ. 4. κεφ. 26. καὶ ὁ Ναζιανζ. εἰς τὸν ἐπιτάφ. (τ) Ὁ Γαρνέρ. αὐτ. ἐν σελ. 66. (υ) Ὁ Σωκρ. (αὐτ.) φησὶν, ὑπὸ Μελετίȣ τȣ̃ Ἀντιοχείας ἐπισκόπȣ εἰς τὴν τȣ̃ διακόνȣ τάξιν αὐτὸν προχειρισθῆναι. καὶ ὁ Φιλοστόργ. δὲ, (ἐν βιβλ. 4. κεφ. 12.) καὶ γὰρ ἦν, φησὶν, ἐν διακόνοις κατατεταγμένος. ὁ δὲ Ναζιανζ. (αὐτ.) ὑπαινίξατο τȣ̃το, εἰπὼν, τάξει καὶ νόμῳ πνευματικῆς ἀναβάσεως, κτ. (φ) Ὁ Γαρνέρ. αὐτ. ἐν σελ. 68. (χ) Ὅρα τὸν Ναζιανζ. αὐτ καὶ Νικηφ. τὸν Κάλλιστ. ἐν τῷ 18. κεφ. τȣ̃ 11. βιβλ. (ψ) Ὁ Γαρνέρ. καὶ ὁ Φαβρίκ. αὐτ. (ω) Ὁ Θεοδώριτ. ἐν βιβλ. 4. κεφ. 19. τῆς Ἱστορ. Ὅρα καὶ τὸν Ναζιανζ. αὐτ. (2α) Ὀκταετῇ λαοῖο θεόφρονος ἡνία τείνας. ὁ Ναζιανζ. (2β) Ἄριστος δὲ, φησὶν ὁ Φώτ. (ἐν κώδ. 141) ἐν πᾶσι τοῖς αὐτȣ̃ λόγοις ὁ μέγας Βασίλειος. λέξει τε γὰρ καθαρᾷ καὶ εὐσήμῳ καὶ κυρίᾳ, καὶ ὅλως πολιτικῇ καὶ παναγυρικῇ δεινὸς εἴτις ἄλλος χρήσασθαι. νοημάτων τε τάξει καὶ καθαρότητι πρῶτος, ἀλλ' ȣ̀δενὸς δεύτερος· πιθανότητος δὲ καὶ γλυκύτητος καί γε λαμπρότητος ἐραστὴς, καὶ ῥέων τῷ λόγῳ, καὶ ὥσπερ ἐξ αὐτοσχεδίȣ πηγάζων τὸ ῥεῖθρον. καὶ τῷ πιθανῷ δὲ ἐπὶ τοσȣ̃τον ἧκεν ἀποκεχρημένος, ὡς εἴτις πολιτικȣ̃ λόγȣ τȣ̀ς αὐτȣ̃ λόγȣς παράδειγμα ἑαυτῷ θείη, ἔπειτα τȣ́τȣς ἐκμελετῴη· μηδὲ τῶν εἰς τȣ̃το συντελȣ́ντων δηλονότι νόμων ἄπειρος ὑπάρχων, καὶ ȣ̀δενὸς αὐτὸν ἑτέρȣ δεήσεσθαι, οἶμαι, ȣ̃τε Πλάτωνος, ȣ̃τε Δημοσθένȣς. (2γ) Ἐν σελ. 90. τȣ̃ 8. τȣ́χ. ἐν ᾧ τά δε. Divina liturgia, cuius codicem graecum plusquam mille annorum in bibliotheca Barberina reperiri testatur Montfauconus pag. 210. itineris italici. Incipit: ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ τὸν ȣ̀ράνιον ἄρτον, τὴν τροφὴν, &. ἔστι δὲ αὕτη ἡ ἀρχὴ, ἡ ἀρχὴ τῆς εὐχῆς τῆς προθέσεως τῆς γνησίας τȣ̃ ἁγίȣ λειτȣργίας. (2δ) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 373. καὶ ὁ Πελτάν. παρὰ Φαβρικ. ἐν ταῖς σημειώσ. ταῖς ἐν τῇ 769. σελ. τȣ̃ 7. τȣ́χ. (2ε) Ὁ Ποσεβῖν. παρὰ Κορδερ. ἐν τῇ εἰς τὸν Λȣκᾶν ῥωμαϊστὶ ἐκδοθείσῃ σειρᾷ. (2ζ) Ἐξεδόθη ῥωμαϊστὶ μόνον κατὰ τὸ 1580. ἐν Ἰγγολστάδ. (2η) Σώζ. χειρόγρ. ἐν τῇ Βασιλείᾳ, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Φαβρίκ. αὐτ. (2θ) Κεῖται ἐν τῇ εἰς τὸν Λȣκ. εἰρημ. σειρᾷ. (2ι) Θεόδωρ. ὁ Ἀναγν. ἐν βιβλ. 1. σελ. 553. (2κ) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 447. (2λ) Ὁ Θεόδωρ. αὐτ. (2μ) Ὅρα τὴν 567. σελ. τȣ̃ 3. Τόμ. τῶν Πρακτ. τῶν συνόδ. τῆς τȣ̃ Βιν. ἐκδόσ. (2ν) Κεῖται ἐν σελ. 181. τȣ̃ 2. Τόμ. τῶν Πανδέκτ. ὁ δὲ Ὀȣδῖν. (ἐν τῷ περὶ ἐκκλησιαστ. συγγραφ. 1. Τόμ. σελ. 1278.) τὰ ὀνόματα τῶν ἐν ταύτῃ τῇ Συνόδῳ συνελθόντων ȣ̀χ ογ', ἀλλ' πά, ἀπὸ κώδ. τῆς

ἐπλήτει τὸ χάρισμα. τὶῳ γὰρ ξηρανθεῖσαν τῆ ζωγράφῳ χεῖρα, τῆ εὐ τάξει Διὸς τὸν Σωτῆρα γράψαι τολμήσαντος, δι' ὕχης ἰάσατο[α]. καὶ Ἐλευθερίῳ τῷ μάρτυρι κληρικόν τινα τῶν ἐκείνῃ ἐγκαλῶν, ὅτως ἔγραψεν· ἅγιε μάρτυς τῆ Θεῆ Ἐλεύθερίε ὁ σὸς στρατιώτης ἀτάκτως διανύει τὸ ζῆν· ἢ διορθῶν αὐτὸν, ἢ ἐκκόπτειν σε δεῖ. ὁ δὲ κληρικὸς ὕθυς ἐτελεύτα. καὶ εἰς τὸ θυσιαστήριον νυκτὸς κατελθὼν εὔξασθαι, εἶδέ τι φάσμα δαιμόνιον, ᾧ ἐπιτιμήσας, ἤκουσε κράζοντος· ὡς αὐτῆ μὲν ζῶντος, αὐδίδωσιν· ὕστερον δὲ λυμανεῖται πάντως τὴν Ἐκκλησίαν. δείσας δὲ καὶ πολλὰ τὸν Θεὸν ἱκετεύσας, μετὰ μικρὸν[β], ἔτων ὢν ἔτει 471.[γ] τὸ φθαρτὸν ἐναπέθετο σκήνος.

Τὰ τέτε συγγράμματα.

Ἡ ῥηθεῖσα ἐγκύκλιος ἐπιστολή. Ὑπομνήματα εἰς τὸν προφήτην Δανιήλ. Πολλαὶ ὁμιλίαι[δ]. Κατὰ τῶν τῆ Κυρίλλε ἀναθεματισμῶν[ε]. Καὶ τὰ ἐν τῇ δε τῇ βίβλῳ ὑπομνήματα. ἃ ἐκ ἄλλε τε ποιήματα ἠγέμεθα, καὶν μὴ τῷ Γενναδίε ὀνόματι καὶ τὸ, Κωνσταντινεπόλεως, προσετέθη. ἐδὲ γὰρ ἄλλος τὶς Γενάδιος ἐν τοῖς περὶ ἐκκλησιαστικῶν διαλαμβάνεσιν ὑποθέσεων εὕρηται συγγραφεῦσι.

ΓΡΗΓΟΡΙΩι τῷ θεολόγῳ πατρὶς μὲν ἡ Ναζιανζὸς, πατὴρ δὲ Γρηγόριος ὁ τῆς Ναζιανζῆ ἐπίσκοπος, καὶ ἡ ἱερὰ ἐξ ἱερῶν προγόνων Νόννα[ζ]. ἔτος ἔρωτι λόγων καταχεθεὶς, εἰς τὶῳ Καισάρειαν ἦκεν· ὅπε ὰ βραχὺ σωφρονισθεὶς παιδείας, ἐπὶ τὶῳ Παλαιστίνῃ ἔπλει ῥητορικῆς ἐφιέμενος· κἀκεῖθεν ἐπὶ τὶῳ Ἀλεξάνδρε ἐφικνεῖται. πλείστῳ δὲ καὶντεῦθεν τὶῳ ἐκ τῶν μαθημάτων ἐναποδρεψάμενος ὄνησιν, τὶῳ μητέρα τῶν λόγων, τὰς Ἀθήνας μεταδιώκει· ἔνθα δὴ ψυχὴ μία μετὰ τῆ μεγάλε πατρὸς Βασιλείε γίνεται, δυοῖν δέεσα σωμάτων διάσασιν. εἰς τοσῆτον δ' ὕψος παιδείας ἐλήλακεν, ὥσε καὶ κοινῇ προτροπῇ τῶν φοιτητῶν καὶ παρακλήσει παιδότῃ γενέθαι Ἀθήνησιν. ἐπὶ τὶῳ πατρίδα δὲ ἐπανιὼν, ὑπὸ μὲν τῆ ἰδίε πατρὸς πρεσβύτερος, ὑπὸ δὲ τῆ ἀρανοφάντορος Βασιλείε Σασίμων ἐπίσκοπος χειροτονηθεὶς, τὰ μὲν Σάσιμα κατέλειπε, τὶῳ δ' ἐπιμέλειαν τῆς ἐν Ναζιανζῷ Ἐκκλησίας ἀνείλετο, ἕξας τῷ ἰδίῳ πατρὶ, δεύτερον ἀνθ' ἑαυτῆ ἐκεῖνον ποιησαμένῳ. περὶ δὲ τὸ 378 ἔτος[η], ὑπὸ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συσάσης Σιώδε ἐπὶ τὶῳ Κωνσταντίνε ἄκων διαπέμπεται· ὡς ἂν τὶῳ ὑπὸ τῶν Ἰελιανῆ τε καὶ Οὐάλεντος διωγμῶν ἐκπεπλωκυῖαν καὶ μικρῆ δεῖ ἐκλείψασαν τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησίαν ἐπανορθώσας ἐπιῤῥώσειέ τε καὶ ἐπαυξήσειεν. ὃ δὴ τάχισά τε πεποίηκε, καὶ εἰς πέρας ἤγαγε θαυμασιώτατον. ταύτῃ τοι καὶ παρὰ τῆ μεγάλε Θεοδοσίε ἡ τῆς βασιλεύσης τῶν πόλεων προεδρία αὐτῷ ἐγχειρίζεται· ἰῷ δὴ ἡ ἐν ἔτει 381. συγκροτηθεῖσα οἰκεμενικὴ ἐπεκύρωσε Σιώδος. αὐτὸς δὲ ἐνώπιον τῆς Σιώδε παραιτησάμενος, καὶ εἰς Ἀριανζὸν ἐλθὼν[θ], ταῖς καθ' ἡσυχίαν θειοτέραις ἀναβάσεσιν αὐτὸν ἀνέθετο, καὶ τῶν ἐκ νεωτάτης τῆς ἡλικίας φίλων αὐτῷ μεσῶν μὴ ἐπιλαθόμενος. καὶ γὰρ πολλὰ τῶν ποιημάτων ἐκεῖ σιχεργήσας ἡμῖν κατέλιπεν. ἐν βαθείᾳ δὲ τῇ πολιᾷ, ἔτει μὲν ἀπὸ Χριτῆ 391, τῆς δ' ἡλικίας αὐτῆ, 91.' μετατίθεται τὶῳ ἐπικήρου τὶῳ δε ζωῷ πρὸς τὶῳ ἀμείνω καὶ ὑψηλοτέραν κατάσασιν[κ].

Τῶν θεολογικῶν καὶ μελιῤῥύτων αὐτῆ συγγραμμάτων ἡ κατὰ τὸ 1630. ἐν Παρισ. γενομένη ἔκδοσις τῶν ἄλλων προτιμοτέρα ἔοικεν. εἰ δὲ ἰῷ ὁ Λεάρδος κατὰ τὸ 1708. ἔτος ἐν Παρισ. σωεσκάσε, προκύψειέ ποτε, αὕτη πάντως πολλῷ τῶν ἄλλων τελειοτέρα κατὰ τὶῳ αὐτῆ ἐπαγγελίαν[λ].

Τῶν συγγραμμάτων αὐτῆ

Τὰ ἀμφίβολα.

Ἡ πρὸς Εὐάγριον ἐπιστολὴ περὶ Θεότητος[μ], καὶ ἡ εἰς τὸν Ἰεζεκιὴλ σημασία.

Τὰ Νόθα.

Ἡ μετάφρασις εἰς τὸν Ἐκκλησιαστῶ[ν], καὶ ἡ Τραγῳδία, Χριτὸς πάσχων[ξ].

Τὰ Ἀνέκδοτα.

Ποίημα εἰς τὶῳ ἑαυτῆ ψυχίῳ, ᾧ ἡ ἀρχή· ψυχὴ βλέψον ἄνω χθονίων ἐπιλήθεο πάντων. Τρία εἰς Καισάριον τὸν ἑαυτῆ ἀδελφόν. Ἄλλο εἰς δύγανῆ δυσγανῆ. Τετράστιχά τινα. Ποιήματα τέσσαρα[ο]. Λόγοι πολλοὶ ὑπὸ τῆ Σερῶν Νικήτα χολιαθέντες, καὶ τρεῖς ἄνδρ χολίων, καὶ Ποιήματα περὶ τῆ τὰ ἱερὰ ἀναγινώσκειν βιβλία, καὶ ἕτερα διάφορα, καὶ στίχοι κατὰ ἀλφάβητον, καὶ στίχοι ἀρχιλόχειοι, καὶ ζητήματα καὶ ἀποκρίσεις περὶ Θεῆ καὶ Τριάδος, καὶ ποιήματα ἡρωϊκά[π].

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ὁ τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Νύσης ἐπίσκοπος, καὶ τῆ ἀρανοφάντορος Βασιλείε αὐτάδελφος, τὰς ἱερὰς πρότερον τῷ λαῷ ἀναγινώσκων βίβλες, τὶῳ ἰδίαν ἔπειτα κατέλειπε τάξιν, καὶ τῇ τῶν ῥητορικῶν παιδευμάτων σπεδῇ ὅλον ἑαυτὸν φέρων παρέδωκεν· ἀλλ' ἀνεκλήθη πάλιν, ταῖς τῆ θεολόγε Γρηγορίε προτροπαῖς καμφθεὶς καὶ παραινέσεσι[ρ]. καὶ γάμῳ δὲ ὡμίλησε, τὶῳ θαυμασιῷ Θεοσεβίαν χὼν σύζυγον· ἧς καὶ τὶῳ ἀπὸ τῆ βίε μετάσασιν καρτερῶς ἰῶεγκε καὶ Φιλοσόφως[σ]. περὶ δὲ τὸ 472. ἔτος Νυσσαέων ἐπίσκοπος γενόμενος[τ], μετ' ὀ πολὺ διὰ τὸν τῆς ὀρθοδόξε πίστεως ζῆλον τῷ τῆ Οὐάλεντος ἐπιτάγματι ἐξωθεὶς, ἐν διαφόροις περιῆλε τόποις ταῖς τῶν Ἀρειανῶν ἐπιβουλαῖς ὀ μετρίως καταστρυχόμενος[υ]. ἐν ἔτει δὲ 378, τῆ Οὐάλεντος τὸν βίον καταλύσαντος, ὑπὸ Γρατιανῆ τῷ ἑαυτῆ πάλιν ἐγκαθιδρύεται θρόνῳ[φ]. ὑπὸ δὲ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Σιώδε, ᾗ συμπαρέση, εἰς Ἀραβίαν μετὰ καὶ ἄλλων ἐπισκόπων πέμπεται τὰς ἐκεῖ ἐπισκεψόμενος Ἐκκλησίας[χ]. ἐλθὼν δὲ καὶ εἰς Ἱεροσόλυμα, δόλαβῶς μὲν τὰς ἁγίας προσεκυνήσε τόπες, κακῶς δὲ διετέθη, δι' ὃς ἐν Ἱεροσολύμοις ἑώρακε μοχθηρίας. ἐνθεντοι καὶ τὶῳ περὶ τῶν ἀπιόντων εἰς Ἱεροσόλυμα ἐπιστολὶῳ πρὸς τὸν ἑαυτῆ ἔγραψε Φίλον. καὶ ἐν ἔτει μὲν 381. τῇ ἁγίᾳ οἰκεμενικῇ δευτέρᾳ Σιώδῳ τὶῳ τῆ παναγίε πνεύματος δόξαν τῷ θείῳ συμβόλῳ τῆς ἐν Νικαίᾳ πίστεως προσθεμένῃ, συμπαρὼν, τὸ λεῖπον τῷ ἱερῷ ἀνεπλήρωσε συμβόλῳ[ψ]. ἐν ἔτει δὲ 394. συμπαρῆλθε ὡσαύτως καὶ τῇ ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινεπόλει τελεθείσῃ[ω]. ἀλλ' ἐν τίνι ἔτει μετὰ τῆτο τὸ τῆ βίε τέλειον πέρας αὐτῷ ἐλήφθη, ἄδηλον.

Ἡ με-

τῆς ἐν Βιέννῃ βιβλιοθ. ἀναγραφέντα ἐκδέδωκεν. ὅπε δὴ καὶ σεσημείωκεν, ὅτι ἐν τῇ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐπιγραφῇ προσθήκη ἐστὶ τὸ, πρὸς τὸν πάπαν Ῥώμης. ταῦτα γὰρ τὰ ῥήματα ἐν τῷ ἐρημ. κώδ. παλαιᾶς χαρὸς πονήματι, ἃ κεῖται. (α) Θεόδωρ. ὁ Ἀναγν. (αὐτ.) καὶ Νικηφ. ὁ Κάλλις. (ἐν βιβλ. 15. κεφ. 23.) καὶ ταῦτα προσθέντες· χρεὼν μέντοι εἰδέναι, ὅτι ἐπὶ τῆ Σωτῆρος τὸ ἅλον μᾶλλον καὶ ὀλιγότριχον ἀληθέστερόν ἐστιν, ὡς ἐκ τῶν ἐξορέντων διέγνωμεν. σημείωσον δὲ, ὅτι ἐκ μικρὸς καὶ τᾶτο τὸ τῆς παλαιότητος δεῖγμα τῶν μὴ γραφόντων, μηδὲ προσκυνέντων τῆ Σωτῆρος τὶῳ εἰκόνα ἔλεγχος. (β) Οἱ Αὐτοὶ αὐτ. (γ) Ὁ Κάβ. αὐτ. (δ) Γενναδ. ὁ Μασσιλ. πρεσβύτερ. ἐν κεφ. 90. περὶ ἐκκλησιαστ. συγγραφ. (ε) Ἀποσπασμάτ. τέτων (ὡς φησὶν ὁ Κάβ. αὐτ.) ἐξέδωκεν ὁ Φικένδιος ἐν βιβλ. 2. κεφ. 4. (ζ) Ὁ μὲν Κάβ. (ἐν Τόμ. 1. σελ. 247.) περὶ τὰ ἔτη, ἐν οἷς ἡ πρώτη συνέση οἰκεμεν. Σύνοδ. αὐτὸν γεννηθῆναί φησιν ἐν Ἀριανζῷ χωρίῳ τῇ Ναζιανζῷ γειτνιάζοντι καὶ πατρικῷ ὄντι κλήματι· ὁ δὲ Ὀκδῖν. (ἐν Τόμ. 1. σελ. 614.) ἐν ἔτει 318. (η) Ὁ Κάβ. καὶ ὁ Ὀκδῖν. αὐτ. ὁ δὲ Βαρόν. (παρὰ Φαβρικ. ἐν τεύχ. 7. σελ. 508.) ἐν ἔτει 380. (θ) Ὁ Γρηγόρ. ἐν τὸν βίον τῆ Ναζιανζ. ἐξ ἃ καὶ τ' ἄλλα σχεδὸν ἅπαντα ἐλήφθη (ι) Ὁ Φαβρίκ. αὐτ. (κ) Τῷ μέν γε Ἀπολιναρίῳ, φησὶν ὁ Φιλοστόργ. (παρὰ Σκίδ. ἐν τὸ Ἀπολινάρ.) τὸ ὑπομνηματικὸν εἶδος τῆς λέξεως μακρῷ ἄριστα ἔσχε. Βασίλειος δὲ πανηγυρίσαι λαμπρότατος ἰῶ. τῷ δέ γε Γρηγορίῳ καὶ παρ' ἀμφοτέροις ἐξεταζομένῳ μείζω βάσιν ἐς συγγραφὶῳ ἔσχεν ὁ λόγος. καὶ ἰῶ ἐπᾶν Ἀπολιναρίε μὲν ἀῤῥότερος, Βασιλείε δὲ καθερώτερος. (λ) Ὅρα τὸν Φαβρίκ. ἐν τεύχ. 7. σελ. 511. (μ) Τῆ Νύσσης νομίζεται. (ν) Γρηγορ. τῆ θαυματυργ. ἐτὶ πόνημα, ὃ συνεξεδόθη τοῖς τε ἄλλοις αὐτῆ συγγράμ. καὶ τοῖς τῆ Βασιλ. Σελευκ. καὶ Μακαρ. ἐν Παρισ. κατὰ τὸ 1622. ἔτος. (ξ) Ἀπολιναρ. Λαοδικ. τῆ γέροντος νομίζεται. Ὅρα τὸν Κάβ. αὐτ. (ο) Σώζονται ἐν τοῖς Κώδ. τῆς Βοδλειαν. Βιβλιοθ. ὡς μαρτυρεῖ ὁ Κάβ. αὐτ. (π) Σώζ. παρὰ Γαλείῳ κατὰ τὶῳ τῆ ἐρημ. μαρτυρ. (ρ) Ὅρα τὶῳ 43. ἐπις. τῆ Ναζιανζ. (σ) Ὅρα τὶῳ 95. ἐπις. τῆ Αὐτ. (τ) Ὁ Φαβρίκ. ἐν τεύχ. 8. σελ. 144. Ὅρα δὲ καὶ τὶῳ 225, ἢ 385. ἐπις. τῆ μεγ. Βασιλ. (υ) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 244. Ὅρα δὲ καὶ τὶῳ 237, ἢ 264. ἐπις. τῆ μεγ. Βασιλ. (φ) Ὁ Φαβρίκ. αὐτ. (χ) Ὅρα τὶῳ 639. σελ. τῆ 1. Τόμ. τῶν πρακτικ. τῶν συνόδ. τῆς τῆ Βιν. ἐκδόσ. (ψ) Νικηφ. ὁ Κάλλις. ἐν βιβλ. 12. κεφ. 13. (ω) Ὅ, τε Φαβρίκ. καὶ ὁ Κάβ. αὐτ.

Ἡ κατὰ τὸ 1615. ἐν Παρισ. γενομένη τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ἔκδοσις προτιμητέα καὶ τῆς ὕστερον κατὰ τὸ 1638. ἔτος αὐτοῦ γενομένης [α]. ἰστέον δὲ, ὅτι ὅσα τῶν δυσσεβῶν τοῦ Ὠριγένους δογμάτων ἴχνη ἐν τοῖς αὐτοῦ συντάγμασι συμπαραπεφυκότα εὑρίσκεται, ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν παρενεσσάρησαν, ὡς ὑπὸ τοῦ ἀνταποδοτικοῦ, εἴτουν Ἀνοθεύτου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Γερμανοῦ καταμαθεῖν ῥᾴδιον [β].

Τῶν Συγγραμμάτων αὐτοῦ

Τὰ μὴ περιεχόμενα ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἐκδόσεων.

Ὁμιλία εἰς τὸν Πέτρον καὶ Παῦλον [γ]. Τὰ εἰς τὸ Ἆσμα ὑπομνήματα [δ]. Ἡ πρὸς Εὐάγριον ἐπιστολὴ περὶ Θεότητος [ε]. Ἀντιῤῥητικὸς πρὸς τὰ Ἀπολιναρίου [ζ]. Ὁμιλίαι δύω εἰς τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον [η]. Ὅτι ὁ ἁγιαζόμενος ἄρτος εἰς σῶμα τοῦ Θεοῦ λόγου μεταποιεῖται· καὶ ὅτι ἐπάναγκες τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει αὐτοῦ μεταλαμβάνειν [θ]. Ἐπιστολαὶ ιδ πρὸς Εὐσέβιον [ι].

Τὰ Νόθα.

Δύω λόγοι ῥωμαϊστὶ μόνον ἐκδεδομένοι. ὧν ὁ μὲν εἰς τὴν ἁμαρτωλὸν γυναῖκα, καὶ εἰς τοὺς ἀπηνῶς τοὺς ἄλλους δικάζοντας, καὶ περὶ μετανοίας· ὁ δὲ, εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν νηστειῶν [κ].

Τὰ Ἐκλελοιπότα.

Εἰς τὰς παροιμίας [λ]. Εἰς τὴν πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολήν [μ]. Πῶς παραγίνεται τὸ πνεῦμα πρὸ τοῦ βαπτίσματος [ν]. Πρὸς Ἀβλάβιον [ξ]. Θεογνωσία [ο]. Εἰς τὸ, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός [π]. Ἐπιστολαὶ πρὸς Ἀμφιλόχιον [ρ].

ΔΙΔΥΜΟΣ ὁ Ἀλεξανδρεὺς κομιδῇ νέος τὰ πρῶτα τῶν γραμμάτων στοιχεῖα μαθὼν, τὴν ὁρατικὴν ἀπέβαλε δύναμιν [σ]. ἀλλὰ γὰρ εὐφυὴς ὢν, ἃ δι' ὀφθαλμῶν παιδευθῆναι οὐκ ἴσχυσε, ταῦτα δι' ἀκοῆς ἐξεμάνθανε. καὶ γὰρ καὶ ποιητικῆς, καὶ ῥητορικῆς, ἀριθμητικῆς τε καὶ γεωμετρίας, καὶ μουσικῆς, καὶ ἀστρονομίας, καὶ διαλεκτικῆς, καὶ τῶν ἄλλων φιλοσόφων μετέλαχε παιδευμάτων. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς θείας Γραφὰς, παλαιάν τε καὶ καινὴν, ἄριστά τε ἐξεπαιδεύθη, καὶ μεμάθηκεν ἀκριβέστατα [τ]. διὸ δὴ περὶ τὸ 370. ἔτος [υ] πάσῃ διαπρέπων ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ [φ], τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῶν ἱερῶν μαθημάτων προΐστατο διδασκαλείου, κατὰ τῶν τὰ Ἀρείου φρονούντων στεῤῥῶς ἀγωνιζόμενος, καὶ λαμπρῶς ἀριστεύων. ἔπειθε γὰρ ῥᾳδίως οὐ βίᾳ λόγων, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἄγαν πειθοῦς, ἕκαστον αὐτῶν οἱονεὶ κριτὴν καθιστὰς τῶν ἀμφιβόλων. θαῦμα δ' ἦν οὐ τὸ τυχὸν ὁ ἀνήρ [χ]. διὸ καὶ πολλοὶ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν παρεγίνοντο, οἱ μὲν αὐτοῦ ἀκουσόμενοι [ψ], οἱ δὲ ἱστορήσοντες μόνον. ἐν οἷς καὶ ὁ μέγας Ἀντώνιος, ταῦτα πρὸς αὐτὸν „εἰπών· οὐ χαλεπὸν, οὐδὲ λύπης ἄξιον, ὦ Δίδυμε, ὀφθαλ„μῶν ἀπορεῖν σε, ὧν μέτεστι σαύραις τε καὶ μυσὶ καὶ τοῖς „εὐτελέσι ζώοις· μακάριον δὲ καὶ χάριεν, ὅτι παραπλησίως „Ἀγγέλοις τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχεις, δι' ὧν τρανῶς τὸ θεῖον „κατανοεῖς, καὶ τὴν ἀληθῆ γνῶσιν ἀκριβῶς ὁρᾷς [ω]. ἐν ἔτει δὲ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ 85, εἴτουν τῷ ἀπὸ Χριστοῦ 396. τὸν τοῦ βίου δρόμον διήνυσεν [2α]. ἀλλ' ὃ μὲν ζῶν οὐ πέπονθεν, τούτου θανὼν οὐκ ἀπήλλακται. ἐπειδὴ γὰρ ἐν ἐνίοις μὲν τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ἐπαινέτης τοῦ Ὠριγένους ὤφθη [2β], ἐν ἄλλοις δὲ καὶ ὁμόφρων ἐναποδέδεικται, ὑπὸ μὲν τῆς ἁγίας οἰκουμενικῆς πέμπτης Συνόδου, τινὰ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων [2γ]· ὑπὸ δὲ τῆς ἐν Λατεράνῳ, καὶ αὐτὸς ἀναθέματι καθυποβέβληται [2δ].

Τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ

Τὰ Ἐκδεδομένα.

Βιβλίον περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος [2ε] Συντομοί τινες εἰς τὰς καθολικὰς ἐπιστολὰς διηγήσεις [2ζ]. Συμβουλὴ ἠθική [2η].

Τὰ Ἐκλελοιπότα.

Λόγος εἰς τὸν Ἰώβ [2θ]. Εἰς τὸν Λὼτ καὶ εἰς τὸν Δαβίδ [2ι]. Εἰς τὸν Ἐκκλησιαστὴν [2κ]. Ὑπομνήματα εἰς τὸν Ἰώβ [2λ]. Εἰς τὰς Παροιμίας [2μ]. Εἰς τὸ Ἆσμα τῶν Ἀσμάτων [2ν]. Εἰς τὴν τῶν ψαλμῶν βίβλον ὅλην διάφορα ὑπομνήματα. [2ξ]. Εἰς τὸν Ἡσαΐαν λόγοι δεκαοκτώ [2ο]. Εἰς τὸν Ἱερεμίαν [2π]. Εἰς τὸν Ὠσηὲ καὶ Ζαχαρίαν λόγοι πέντε [2ρ]. Εἰς τὸν Μιχαίαν βιβλία τρία [2σ]. Εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ Ἰωάννην οὐκ ἐλάχιστα ὑπομνήματα [2τ]. Εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ὑπομνήματα [2υ]. Εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ὑπομνηματίδια [2φ]. Εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους. [2χ]. Κατὰ ἀντιπάλων δογμάτων [2ψ]. Κατὰ Ἀρειανῶν [2ω]. Περὶ Τριάδος τρία βιβλία [3α]. Πρὸς Φιλόσοφον [3β]. Βιβλίον πρὸς Ῥουφῖνον διατὶ ἀποθνήσκουσι τὰ βρέφη, καίπερ διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ἀναλαβόντα σώματα [3γ]. Περὶ ἀριθμοῦ περιττοῦ [3δ]. Περὶ Ἀσωμάτου [3ε]. Ὑπομνήματα εἰς τὰ περὶ ἀρχῶν Ὠριγένους [3ζ].

(α) Ἦν δέ φησιν ὁ Φώτ. (ἐν κώδ. 6.) τὴν μὲν φράσιν, εἴ τις ἄλλος ῥητόρων, λαμπρὸς, καὶ ἡδονῆς ὠσὶν ἀποστάζων . . . πλεονάζει δὲ τοῖς ἐνθυμήμασι καὶ τοῖς παραδείγμασιν. (β) Ὅρα τὸν 85. κώδ. τοῦ Φωτ. (γ) Ἐξεδόθη ἐν Ἰγγολσταδ. κατὰ τὸ 1620. ἔτος ἀλλὰ τῶν ἀμφιβαλλομέν. ἐστίν. (δ) Συνεξεδόθη τοῖς Νείλου καὶ Μαξίμ. ὑπομνήμ. (ε) Ἐν τοῖς τοῦ Ναζιανζ. κεῖται, ὡς εἴρηται (ἐν τῇ μ. σημειώσ. τῇ ἐν τῇ ιβ. σελ.) (ζ) Συνεξεδόθη κατὰ τὸ 1699. ἔτος ταῖς συλλογ. τῶν ὑπομνημ. τῶν ἀρχ. Ῥωμ. (η) Ἐν τῇ αὐτ. ἐκδόσ. μία δὲ τούτων κεῖται καὶ ἐν τῷ 2. Τόμ. τῆς εἰρημ. ἐκδόσ. τῶν τοῦ ἁγίου συγγραμ. (θ) Συνεξεδόθη ταῖς λειτουργ. Ἰακώβ. Βασιλ. καὶ Χρυσοστ. ἐν Παρισ. κατὰ τὸ 1560. ἔτος. (ι) Συνεξεδόθ. ταῖς εἰρημ. συλλογ. (κ) Ἀστερίου τοῦ Ἀμασίας ἐπισκόπου εἰσίν. Ὅρα τὸν 271. κώδ. τοῦ Φωτ. (λ) Μνεία παρ' αὐτῷ τῷ Νύσ. ἐν τῇ εἰς τὸν Ἐκκλησιαστ. 1. ὁμιλ. (μ) Παρὰ Κυρίλ. Ἀλεξανδ. ἐν τῇ ἐπιλύσει τῶν 12. κεφ. ἐν σελ. 198. τοῦ 7. Τόμ. (ν) Παρ' αὐτῷ τῷ Νύσ. ἐν τῷ τέλει τῆς πρὸς Θεοδόσ. ἐπίσκ. ἐπιστ. διὰ τὴν ἐγγαστρίμ. (ξ) Παρ' Εὐθυμ. ἐν τῇ πανοπλ. ὡς μαρτυρεῖ ὁ Φαβρίκ. αὐτ. ἐν σελ. 165. (ο) Παρὰ τῷ Αὐτ. κατὰ τὴν τοῦ Αὐτ. μαρτυρ. (π) Παρὰ τῷ Δαμασκ. ἐν σελ. 773. τῶν παραλ. (ρ) Μέμν. ὁ Βαρόν. ἐν τῷ 40. ἔτει. Ἀριθ. 13. ὡς μαρτυρ. ὁ Φαβρίκ. αὐτ. (σ) Οὕτω μὲν ὁ Σωκρ. (ἐν βιβλ. 4. κεφ. 25.) ὁ δὲ Σωζόμ. (ἐν βιβλ. 3. κεφ. 15.) λέγεται, φησὶ, τοὺς χαρακτῆρας τῶν γραμμάτων σανίδι καταχαραχθέντας εἰς βάθος ἐκμαθεῖν τοῖς δακτύλοις ἐφαπτόμενος. συλλαβὰς δὲ καὶ ὀνόματα, καὶ τὰ ἄλλα ἐφεξῆς καταλήψει, καὶ συνεχεῖ ἀκροάσει, καὶ ἀναμνήσει τῶν ἀκοῇ θηρωμένων. (τ) Ὁ Σωκρ. αὐτ. καὶ ὁ Θεοδώριτ. ἐν βιβλ. 4. κεφ. 29. τῆς Ἱστορ. (υ) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 253. (φ) Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἐν Ἐδέσῃ μὲν Ἐφραὶμ ὁ θαυμάσιος, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ διέπρεπε Δίδυμος . . . ἐν μὲν οὖν ἀσκηταῖς καὶ τῆς ἀρετῆς φροντισταῖς οὗτοι κατ' ἐκεῖνον διέλαμπον τὸν καιρόν. ταῦτα μὲν ὁ Θεοδώριτ. (αὐτ.) ἐξ ὧν καὶ τὸν μοναδικὸν ἔοικε βίον ἐπαγγελθῆναι τὸν Δίδυμον. (χ) Ὁ Σωζόμ. αὐτ. (ψ) Οἷον, ὁ Ἱερώνυμ. ὁ Ῥουφῖν. ὁ Παλλάδιος, ὁ Ἀλεξανδρεὺς Ἀμβρόσ. ὁ Ἰσίδωρ. καὶ ἄλλοι οὐκ εὐαρίθμητοι. Ὅρα σελ. 352. τοῦ 8. τεύχ. τοῦ Φαβρικ. (ω) Ὁ Σωζόμ. αὐτ. (2α) Ὁ Φαβρίκ. αὐτ. (2β) Ὁ Σωκρ. ἐν βιβλ. 4. κεφ. 25. (2γ) Ὅρα τὸν 1. κανόνα τῆς ἐν Τρούλ. Συνόδ. τοῦτο διαβεβαιοῦντα, καὶ τὴν 1. πρᾶξ. τῆς οἰκουμεν. ἑβδόμ. καὶ Νικηφ. τοῦ Καλλίστ. τὸ 27. κεφ. τοῦ 17. βιβλ. τὰ γὰρ τῆς πέμπτ. οἰκουμ. Συνόδ. πρακτ. ἐλλειπῆ ὄντα, τοῦτο οὐκ ἐμπεριέχει. (2δ) Ὅρα τὴν 734. σελ. τοῦ 4. Τόμ. τῶν πρακτ. τῶν Συνόδ. τῶν ὑπὸ Βιν. ἐκδοθέντ. (2ε) Ἐξεδόθη πρῶτον ἐν Κολον. κατὰ τὸ 1531. ἔτος. εἶτα καὶ ἐν Ἀμστελοδ. κατὰ τὸ 1614. ἡ δὲ παρ' Ἱερωνύμ. ῥωμαϊκὴ μετάφρ. κεῖται ἐν Τόμ. 9. σελ. 355. τῶν αὐτοῦ συγγραμ. (2ζ) Ῥωμαϊστὶ μόνον ἐξεδόθ. σὺν τῷ εἰρημ. περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματ. βιβλ. Ἑλληνιστὶ δὲ καὶ ῥωμαϊστὶ ἐν Παρισ. κατὰ τὸ 1672. ἔτος ἐν τῷ 2. μέρ. τοῦ Ἀουκταρ. τοῦ ὑπὸ Κομβεφισ. συνταγέν. (2η) Παρὰ Σωκρ. ἐν βιβλ. 4. κεφ. 23. ἔστι δὲ αὕτη· Τοὺς περὶ προνοίας καὶ κρίσεως κατὰ σαυτὸν ἀεὶ γύμναζε λόγους, καὶ τούτων τὰς ὕλας διὰ μνήμης φέρειν παράθητι· ἅπαντες γὰρ σχεδὸν ἐν τούτοις προσπταίουσι· καὶ τοὺς μὲν περὶ κρίσεως λόγους ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν σωμάτων, καὶ κατὰ τὸν κόσμον εὑρήσεις· τοὺς δὲ περὶ προνοίας, ἐν τοῖς τρόποις τοῖς ἀπὸ κακίας καὶ ἀγνωσίας, ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ἢ ἐπὶ τὴν γνῶσιν ἡμᾶς ἐπανάγουσι. (2θ) Μνεία παρὰ Δαμασκ. ἐν σελ. 789. τῶν Παραλ. (2ι) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. (2κ) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. ἐν σελ. 685. (2λ) Παρὰ Ἱερωνύμ. ἐν τῷ τῶν ἐκκλησιαστ. συγγραφ. καταλ. (2μ) Μέμν. ὁ Κασιόδωρ. ἐν τῷ 5. κεφ. περὶ θείων ἀναγν. παρὰ Κάβ. αὐτ. ἐκ τοῦ εἰς αὐτὰς δὲ ὑπομν. ἀποσπασ. κεῖται ἐν τῇ ὑπὸ Θεοδώρ. τοῦ Πελτάν. εἰς τὰς Παροιμ. ῥωμαϊστὶ μόνον ἐκδοθ. σειρᾷ. (2ν) Ἐν τῇ ὑπὸ Μεουρσ. ἐκδοθ. σειρᾷ. (2ξ) Μέμν. Νικηφ. ὁ Κάλλιστ. ἐν βιβλ. 9. κεφ. 17. τούτων δὲ πολλὰ ἐν τῇ ἐκδοθ. εἰς τοὺς ψαλ. σειρ. (2ο) Μνεία παρ' Αὐτῷ τε αὐτ. καὶ παρὰ τῷ Δαμασκ. ἐν σελ. 307, 341, 677, 721, καὶ 781. τῶν Παραλ. (2π) Ἐν τῇ Γισλεριαν. σειρ. (2ρ) Παρὰ Νικηφ. αὐτ. καὶ Δαμασκ. αὐτ. ἐν σελ. 778. (2σ) Παρὰ Τηλλεμοντ. ἐν τεύχ. 10. τῶν ὑπομν. (2τ) Παρὰ Νικηφ αὐτ. καὶ Δαμασκ. αὐτ. ἐν σελ. 676, καὶ 754. (2υ) Παρὰ Ἱερων. ἐν ἐπιστ. 89. τῇ πρὸς Αὐγουστῖν. (2φ) Παρὰ τῷ Αὐτ. ἐν τῇ πρὸς Παμμάχ. καὶ Μάρκελ. κατὰ Ῥουφίν. ἀπολογ. 1. τῇ ἐν Τόμ. 2. σελ. 138. (2χ) Παρὰ τῷ Δαμασκ. αὐτ. ἐν σελ. 721. (2ψ) Παρὰ Θεοδωρίτ. ἐν βιβλ. 4. κεφ. 29. τῆς Ἱστορ. (2ω) Παρὰ Νικηφ. αὐτ. (3α) Παρὰ Σωκρ. ἐν βιβλ. 4. κεφ. 25. (3β) Παρὰ Δαμασκ. αὐτ. ἐν σελ. 643. (3γ) Παρὰ Ἱερωνύμ. ἐν τῇ ἐσχάτ. πρὸς Ῥουφῖν. ἀπολογ. ἐν σελ. 164. τοῦ 2. Τόμ. μετεμψυχώσεως δὲ ὄζει ἡ τοιαύτη ἐπιγραφή. (3δ) Παρὰ τῷ Αὐτ. ἐν τῇ πρὸς Παμμάχ. ὑπὲρ τῶν κατὰ Ἰοβιαν. βιβλ. ἀπολογ. ἐν Τόμ. 2. σελ. 76. (3ε) Παρὰ Δαμασκ. αὐτ. ἐν σελ. 780. (3ζ) Ὁ Σωκρ. τούτων μέμνηται (αὐτ.)

ΔΙΟΔΩΡΟΣ ὁ καὶ Θεόδωρος καλούμενος [α] περιφανὴς τὸ γένος [β], τοῦ μακαρίου μὲν Σιλουανοῦ τοῦ τῆς Ταρσοῦ ἐπισκοπήσαντος θρέμμα [γ], Ἰωάννου δὲ καθηγητὴς τοῦ Χρυσοστόμου. τῷ μοναδικῷ δὲ διαπρέπων ἐπαγγέλματι, ἀσκητηρίου προΐστατο [δ]. πρεσβύτερος δὲ Ἀντιοχείας ἔτι ὢν [ε], ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν ἀνδρείως ἠγωνίσατο. τοῦ γὰρ Μελετίου τῆς Ἀντιοχείας ἐξωσθέντος, οὗτος τὴν τοῦ ποιμαίνειν ἀνέλαβεν ἐπιστασίαν. ἐκ τῆς ὑπωρείας δὲ ἐξελαθεὶς, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ γείτονος ποταμοῦ συναγαγὼν τὰ τοῦ Χριστοῦ πρόβατα, τῇ τῶν ὀρθῶν δογμάτων διέτρεφε χλόῃ [ς]. μετὰ δὲ τὴν τοῦ Οὐάλεντος τελευτὴν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Μελετίου ἀπὸ τῆς ἐξορίας ἐπανελθόντος ἐν ἔτει 378 [η], Ταρσέων ποιμὴν κατέστη, καὶ τὸ Κιλίκων ἐνεχειρίσθη ἔθνος [θ]. ἐν ἔτει δὲ 381 [ι]. τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκουμενικῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ συμπαραστὰς, πρῶτος αὐτὸς τὸν Νεκτάριον τοῦ Ναζιανζινοῦ ὠνόμασε διάδοχον [κ]. περὶ δὲ τὸ 392 [λ]. ἔτος τὸ τοῦ βίου τέλος αὐτὸν κατέλαβε [μ].

Τὰ αὐτοῦ συγγράμματα.

Ἑρμηνεῖαι εἰς τὴν παλαιὰν πᾶσαν, Γένεσιν, Ἔξοδον, καὶ ἐφεξῆς· καὶ εἰς τοὺς ψαλμούς· καὶ εἰς τὰς Βασιλείας. Εἰς τὰ ζητούμενα τῶν Παραλειπομένων. Εἰς τὰς Παροιμίας. Τὶς ἡ διαφορὰ θεωρίας καὶ ἀλληγορίας. Εἰς τὸν Ἐκκλησιαστήν. Εἰς τὸ Ἆσμα τῶν Ἀσμάτων. Εἰς τοὺς Προφήτας [ν]. Χρονικὸν διορθούμενον τὸ σφάλμα Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου περὶ τῶν χρόνων. Εἰς τὰ δ' Εὐαγγέλια. Εἰς τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ. Περὶ τοῦ εἷς Θεὸς ἐν Τριάδι. Κατὰ Μελχισεδεκιτῶν. Κατὰ Ἰουδαίων. Περὶ νεκρῶν ἀναστάσεως. Περὶ ψυχῆς. Κατὰ διαφόρων περὶ αὐτῆς αἱρέσεων. Πρὸς Γρατιανὸν κεφάλαια. Κατὰ ἀστρονόμων καὶ ἀστρολόγων καὶ εἱμαρμένης [ξ]. Περὶ σφαίρας καὶ τῶν ζ' ζωνῶν, καὶ τῆς ἐναντίας τῶν ἀστέρων πορείας. Περὶ τῆς Ἱππάρχου σφαίρας. Περὶ προνοίας. Κατὰ Πλάτωνος. Περὶ Θεοῦ καὶ Θεῶν. Περὶ φύσεως καὶ ὕλης, ἐν ᾧ τὶ τὸ δίκαιόν ἐστι. Περὶ Θεοῦ καὶ ὕλης ἑλληνικῆς πεπλασμένης. Ὅτι αἱ ἀόρατοι φύσεις οὐκ ἐκ τῶν στοιχείων, ἀλλ' ἐκ μηδενὸς μετὰ τῶν στοιχείων ἐδημιουργήθησαν. Πρὸς Εὐφρόνιον φιλόσοφον κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν. Κατὰ Ἀριστοτέλους περὶ σώματος οὐρανίου. Πῶς θερμὸς ὁ ἥλιος. Κατὰ τῶν λεγόντων ζῶον τὸν οὐρανόν. Περὶ τοῦ πῶς, ἀεὶ μὲν ὁ δημιουργὸς, οὐκ ἀεὶ δὲ τὰ δημιουργήματα. Πῶς τὸ θέλειν καὶ τὸ μὴ θέλειν ἐπὶ Θεοῦ ἀϊδίου ὄντος. Κατὰ Πορφυρίου. Περὶ ζώων καὶ θυσιῶν [ο]. Κατὰ Μανιχαίων βιβλία εἴκοσι καὶ πέντε [π]. Περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος διάφορα ἐπιχειρήματα [ρ]. Πρὸς τοὺς Συνουσιαστὰς, ἤτοι κατὰ Ἀπολιναριστῶν [σ]. Κατὰ Φωτεινοῦ, Μαλχίωνος, Σαβελλίου, καὶ Μαρκέλλου Ἀγκύρας [τ]. Δύω κατὰ αἱρετικῶν βιβλία [υ]. Καὶ ὁ Ἑβὲδ Ἰησοῦς δὲ μέμνηταί τινων τοῦ Διοδώρου ποιημάτων τῇ Σύρων φωνῇ μόνον σωζομένων [φ].

ὁ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ εἷς τῶν Ὠριγένους φοιτητῶν [χ], καὶ πρεσβύτερος τῆς Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας [ψ], περὶ μὲν τὸ 232. ἀπὸ Χριστοῦ ἔτος [ω] τὴν τοῦ ἐκεῖ τῶν κατηχήσεων διδασκαλείου ἐπιστασίαν ἀναλαβὼν, ἐν ἔτει 247 [2α]. τὸν Ἡρακλᾶν τὸν βίον μεταλλάξαντα διαδέχεται, ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας γενόμενος [2β]. τοῦ ἐπὶ Δεκίου δὲ διωγμοῦ ἐναρξαμένου, στρατιωτικαῖς συλληφθεὶς χερσὶν, εἰς Ταπόσιριν ἤχθη [2γ]. κατὰ δὲ τὸ 257. ἔτος, τοῦ Οὐαλερίου καθ' ὑπεροχὴν τοὺς εὐσεβεῖς διώκοντος, τῷ ἡγεμόνι Αἰμιλιανῷ παραστὰς, καὶ τὴν καλὴν ὁμολογίαν ὁμολογήσας ὁ τρισμακάριος, εἰς Κεφρὼ πόλιν τῆς Λιβύης ἐρημοτάτην ἐξόριστος διαπέμπεται [2δ]. μετὰ δὲ τριετίαν [2ε], τῷ Γαλιήνου προγράμματι, σωφρονέστερον περὶ τὴν ἀρχὴν διατεθειμένου, εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀνακληθεὶς, τούς τε ἀπὸ αἱρέσεων ἐπιστρέψαι, καὶ τὰ προκύψαντα προσεπιῤῥάψαι σχίσματα, καὶ τὰ τότε κατευνάσαι σκάνδαλα παντὶ σθένει κατηγωνίσατο. καὶ γὰρ καὶ τοὺς ἀπὸ Νουάτου, ἢ Ναβάτου, τῆς Ἐκκλησίας ἀποχωρισθέντας δι' ἐπιστολῶν ἐπανακαλέσασθαι ἔσπευσε [2ζ]. καὶ Στέφανον τὸν Ῥώμης, καὶ Κυπριανὸν τὸν Καρχηδόνος περὶ τοῦ, εἰ δέοι τοὺς ἐξ οἵας δ' οὖν αἱρέσεως ἐπιστρέφοντας διὰ λουτροῦ καθαίρειν, διαφερομένους· καὶ τὸν μὲν μὴ δεῖν τὶ νεώτερον παρὰ τὴν κρατήσασαν ἀρχῆθεν παράδοσιν ἐπικαινοτομεῖν οἰόμενον, τὸν δὲ οὐδ' ἄλλως ἢ διὰ λουτροῦ πρότερον τῆς πλάνης ἀποκαθηραμένους δεῖν προσίεσθαι ἡγούμενον, καταλλάξαι ἐσπούδαξε [2η]. καί τοι τῷ Κυπριανῷ συναινῶν διετέλει [2θ]. καὶ κατὰ Σαβελλίου δὲ τοῦ τὴν πονηρὰν τῶν θείων ὑποστάσεων συναλοιφὴν ὀνειρώξαντος ῥωμαλαίως ἀντεπαρετάξατο [2ι]. καὶ τοὺς ἀπὸ Νέπωτος δὲ τοὺς καὶ Χιλιαστὰς καλουμένους ταῖς σοφαῖς ἐφελκύσας προσδιαλέξεσι, τὰ κακόδοξα ἀποθέσθαι ἀνέπεισε φρονήματα [2κ]. ἐν ἔτει δὲ 265 [2λ]. παρακληθεὶς, ὡς ἂν ἐπὶ τὴν κατὰ Ἀντιόχειαν ἀφίκοιτο σύνοδον, τὴν κατὰ Παύλου τοῦ Σαμωσάτων συγκροτουμένην, γῆρας ὁμοῦ καὶ ἀσθένειαν τοῦ σώματος αἰτιασάμενος, ἀνατίθεται μὲν τὴν παρουσίαν, δι' ἐπιστολῆς δὲ τὴν αὐτοῦ περὶ τοῦ ζητουμένου παρίστησι γνώμην [2μ]. κατ' αὐτὸ δὲ τὸ ἔτος, τὸ καὶ δώδεκατον τῆς τοῦ Γαλιήνου βασιλείας, πρὸς Κύριον μεθίσταται, ἔτεσιν ἑπτακαίδεκα τῆς Ἀλεξανδρέων προστὰς Ἐκκλησίας [2ν].

Τὰ αὐτοῦ Συγγράμματα.

Ἐπιστολαί. Πρὸς Γερμανόν [2ξ]. Πρὸς Φάβιον ἐπίσκοπον Ἀντιοχέων [2ο]. Πρὸς Νουάτον [2π]. Πρὸς τοὺς κατ' Αἴγυπτον περὶ μετανοίας. Πρὸς Κόνωνα τῆς Ἑρμουπολιτῶν παροικίας ἐπίσκοπον ἰδία τὶς περὶ μετανοίας. Ἄλλη ἐπιστρεπτικὴ πρὸς τὸ κατ' Ἀλεξάνδρειαν αὐτοῦ ποίμνιον. Πρὸς

(αὐτ.) λέγων· Ἑρμηνεῦσαι δὲ καὶ τὰ περὶ ἀρχῶν Ὠριγένους, ὑπομνήματά τε ἐκδοὺς εἰς αὐτὰ, δι' ὧν συνίστησιν ὡς εἴη ἄριστά τε γεγραμμένα, καὶ μάτην ἐρεσχελοῦσιν οἱ κατηγορεῖν τὸν ἄνδρα, καὶ τὰ βιβλία διασύρειν σπουδάζοντες. μὴ γὰρ αὐτοὺς δύνασθαι, φησὶν, ἑλεῖν τὴν τοῦ ἀνδρὸς σύνεσιν. (α) Ἑκατέρῳ τῷ ὀνόματι καλεῖ αὐτὸν ὁ Φώτ. τῷ μὲν, ἐν τῷ 102. κώδ. τῷ δὲ ἐν τῷ 223. εἰσὶ δέ τινες φησὶν ὁ Φαβρίκ. (ἐν τεύχ. 8. σελ. 358.) ἀντὶ τοῦ Διοδώρ. τούτου, τὸν Τύρου Διόδωρ. ἢ τὸν Μοψουεστίας. Θεόδωρ. ἐκλαμβάνοντες· οἷς ἀντιδιασταλτέον τὸν ἄνδρα. (β) Ὁ Θεοδώριτ. ἐν βιβλ. 4. κεφ. 25. τῆς Ἱστορ. (γ) Ὁ μέγ. Βασίλ. ἐν ἐπιστ. 244. τῆς εἰρημ. ἐκδόσ. καὶ ὁ Θεοδώριτ. ἐν βιβλ. 2. κεφ. 26. τῆς Ἱστορ. (δ) Ὁ Σωκρ. ἐν βιβλ. 6. κεφ. 3. Κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν, ἢ ἐγγὺς αὐτῆς κειμένου, ὥς φησιν ὁ Τηλλεμόντ. (ἐν τεύχ. 8. σελ. 558. τῶν εἰς τὴν ἐκκλησιαστ. Ἱστορ. ὑπομν.) Ἀντιοχέα γὰρ ἡγεῖται τὸν ἄνδρα. (ε) Ὁ μέγ. Βασίλ. ἐν ἐπιστ. 135. (ζ) Ὁ Θεοδώριτ. αὐτ. (η) Ὅ, τε Κάβ. ἐν σελ. 266. τοῦ 1. Τόμ. καὶ ὁ Φαβρίκ. αὐτ. (θ) Ὁ Θεοδώριτ. ἐν βιβλ. 5. κεφ. 4. τῆς Ἱστορ. (ι) Ὁ Κάβ. καὶ ὁ Φαβρίκ. αὐτ. (κ) Ὁ Σωζόμ. ἐν βιβλ. 7. κεφ. 8. (λ) Ὁ Τηλλεμόντ. αὐτ. ἐν σελ. 562. (μ) Ἔστι δὲ τὴν φράσιν, φησὶν ὁ Φώτ. (ἐν τῷ 223. κώδ.) καθαρός τε καὶ εὐκρινὴς ὁ ἀνὴρ, καὶ τῇ τῶν ἐπιχειρημάτων διαπλάσει, οἷον κατὰ μέρος ἐν τῇ τῶν λόγων αὐτοῦ ὑπεδείξαμεν ἐκλογῇ. ἐν δὲ τῷ 102. κώδ. ἐμπεριείχετο δὲ τῇ Δέλτῳ καὶ Διοδώρου Ταρσοῦ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος διάφορα ἐπιχειρήματα, ἐν οἷς καὶ τὴν Νεστορίου νόσον αὐτὸς ἐπιδείκνυται προηῤῥωστηκώς. ἐν δὲ τῷ 18. κώδ. ἀνεγνώσθη πρακτικὰ τῆς ε' Συνόδου . . . . Τὰ περὶ Διοδώρου Ταρσοῦ καὶ Θεοδώρου Μοψουεστίας. καὶ αὐτοὶ ὁμοίως ἀνεθεματίσθησαν. τοῦτο δὲ τὸ πρακτικ. ἐξέλιπεν. οὐδὲ γὰρ ἐκδέδοται. ὁ δὲ Θεοδώριτ. (ἐν βιβλ. 2. κεφ. 24. τῆς Ἱστορ.) Φλαβιανὸς δέ φησι καὶ Διόδωρος . . . οὗτοι πρῶτοι διχῇ διελόντες τοὺς τῶν ψαλλόντων χοροὺς, ἐκ διαδοχῆς ᾄδειν τὴν Δαβιτικὴν ἐδίδαξαν μελῳδίαν. καὶ τοῦτο ἐν Ἀντιοχείᾳ πρῶτον ἀρξάμενον, πάντοσε διέδραμε, καὶ κατέλαβε τῆς οἰκουμένης τὰ τέρματα. (ν) Πολλὰ, φησὶν ὁ Σωκρ. (ἐν βιβλ. 6. κεφ. 3.) συνέγραψε βιβλία ψιλῷ τῷ γράμματι τῶν θείων προσέχων Γραφῶν. ὃ δὴ καὶ αὐτὸς ὁ Διόδωρος ἐπιβεβαιοῖ ἐν σελ. 524. τῆς δε τῆς βίβλου, λέγων· τοῦ ἀλληγορικοῦ τὸ ἱστορικὸν πλεῖστον ὅσον προτιμῶμεν. (ξ) Τὸ κατ' εἱμαρμ. ἀνέκρινεν ὁ Φώτ. ἐν κώδ. 223. (ο) Τούτων ἁπάντων μνεία παρὰ Σουΐδ. εἰς τὸ Διόδωρ. (π) Παρὰ Φωτ. ἐν κώδ. 85. (ρ) Παρὰ τῷ Αὐτ. ἐν κώδ. 102. (σ) Τὰ αὐτὰ καὶ Θεοδώρ. Μοψουεστ. καὶ Θεοδότ. Ἀντιοχ. καὶ Κυρίλ. Ἀλεξαν. ἐπιγέγραπται. ὅρα Φαβρίκ. αὐτ. ἐν σελ. 361. (τ) Παρὰ Θεοδωρίτ. ἐν βιβλ. 2. κεφ. ἐσχ. περὶ αἱρετ. μύθ. (υ) Ὑπὸ Βασιλ. τοῦ μεγ. ἐν τῇ εἰρημ. 135. ἐπιστ. ἀνακέκριται. (φ) Ὅρα τὴν 267. σελ. τοῦ 1. Τόμ. τοῦ Κάβ. (χ) Ὁ Εὐσέβ. ἐν βιβλ. 6. κεφ. 29. τῆς Ἱστορ. (ψ) Ὁ Ἱερώνυμ. ἐν τῷ τῶν ἐκκλησιαστ. συγγραφ. καταλ. (ω) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 124. (2α) Ὅ, τε Εὐσέβ. καὶ ὁ Κάβ. αὐτ. (2β) Ὁ Εὐσέβ. αὐτ. ἐν κεφ. 35. (2γ) Ὁ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 40. ἔστι δὲ ἡ Ταπόσιρις πολίχνιον μικρὸν τῆς Αἰγύπτου μεταξὺ Ἀλεξαν. καὶ Κανοπίου. ὁ Βαουδράντ. ἐν τῷ Λεξ. (2δ) Ὁ Εὐσέβ. ἐν βιβλ. 7. κεφ. 11. (2ε) Ὁ Κάβ. αὐτ. (2ζ) Ὁ Εὐσέβ. ἐν βιβλ. 6. κεφ. 46. καὶ βιβλ. 7. κεφ. 4, καὶ 5. (2η) Ὁ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 2, 3, καὶ 4. (2θ) Ὁ Ἱερώνυμ. ἐν τῷ καταλ. (2ι) Ὁ Εὐσέβ. αὐτ. ἐν κεφ. 24. (2κ) Ὁ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 6. (2λ) Ὁ Κάβ. αὐτ. (2μ) Ὁ Εὐσέβ. αὐτ. ἐν κεφ. 27. (2ν) Ὁ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 28. (2ξ) Μνεία παρ' Εὐσεβ. ἐν βιβλ. 6. κεφ. 40. (2ο) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 41. (2π) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 45.

Πρὸς τὸν Ὠριγενίω περὶ μαρτυρίε. Πρὸς τὲς κατὰ Λαοδίκειαν ἀδελφὲς, ὧν προίστατο Θηλυμίδρης ἐπίσκοπος. Τοῖς κατὰ Ἀρμενίαν ὡσαύτως περὶ μετανοίας, ὧν ἐπεσκόπει Μερουζάνης. Πρὸς Κορνήλιον τὸν κατὰ Ῥώμιω. Διακονικὴ τοῖς ἐν Ῥώμῃ διὰ Ἱππολύτε. Ἄλλη τοῖς αὐτοῖς περὶ Εἰρηνίης. Καὶ περὶ μετανοίας. Καὶ ἄλλη τοῖς ἐκεῖσε ὁμολογηταῖς ἐν τῇ τῦ Νοβάτε συμφερομένοις γνώμῃ. Τοῖς αὐτοῖς τέτοις δύω ἑτέραις μεταθεμένοις ἐπὶ τὶω Ἐκκλησίαν [α]. Πρὸς Ἑρμάμμωνα [β]. Πρὸς Στέφανον τὸν Ῥώμης [γ]. Πρὸς τὸν Ῥωμαίων ἐπίσκοπον Ξύστον [δ]. Πρὸς Φιλήμονα τὸν κατὰ Ῥώμιω πρεσβύτερον. Πρὸς τὸν κατὰ Ῥώμιω Διονύσιον ἔτι πρεσβύτερον ὄντα [ε]. Ἄλλη πρὸς τὸν κατὰ Ῥώμιω Διονύσιον ἢ περὶ Λεκιανῦ [ς]. Πρὸς Φλαύιον. Πρὸς Δομέτιον καὶ Δίδυμον. Ἄλλη τοῖς κατ' Ἀλεξάνδρειαν συμπρεσβυτέροις [η]. Πρὸς Ἱέρακα τὸν Αἰγύπλε ἐπίσκοπον ἑορτασική [θ]. Περὶ τῶν συμβάντων ἐκ τῆς λοιμικῆς νόσε τοῖς κατ' Αἴγυπλον ἀδελφοῖς [ι]. Κατὰ Σαβελλίε πρὸς Ἀμμωνα τῆς κατὰ Βερνίκιω Ἐκκλησίας ἐπίσκοπον. Πρὸς Τελεσφόρον. Πρὸς Εὐφράνορα. Πρὸς Ἄμμωνα καὶ Εὔπορον. Τέσσαρες πρὸς τὸν Ῥώμης ὁμώνυμον Διονύσιον. Λόγοι οἷς εἴδει ἐπιστολῆς Τιμοθέῳ τῷ παιδὶ προσπεφωνημένοι. Λόγος περὶ πειρασμῶν, ὃν τῷ Εὐφράνορι ἀνατέθεικε. Πρὸς Βασιλείδιν τὸν κατὰ Πενταπόλιν παροικιῶν ἐπίσκοπον [κ]. Ἐπιστολὴ πρὸς τὲς ἐν Ἀντιοχείᾳ σωελθόντας ἐπισκόπες κατὰ Παύλε Σαμωσάτων [λ].

ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ [μ] ὁ θεοπέσιος μετὰ τὶω τῦ Δομετιανῦ τελευτὶω γενηθεὶς [ν], ἐν τῇ πρώτῃ ὧν ἔτι ἡλικίᾳ, τὸν Σμύρνης Πολύκαρπον τὸν καὶ Ἰωάννῃ τῷ Εὐαγγελιςῇ καὶ τοῖς λοιποῖς τῶν ἑωρακότων τὸν Κύριον σωαναφαίνοντα, καὶ ἐν ἔτει 147 [ξ]. τῷ διὰ πυρὸς μαρτυρίῳ τελειωθέντα, ἃ μόνον ἑώρακεν, ὡς αὐτός φησιν [ο]· ἀλλὰ καὶ τῦ τόπε, ἐν ᾧ καθεζόμενος διελέγετο, καὶ τῶν προόδων καὶ εἰσόδων, καὶ τῦ χαρακτῆρος τῦ βίε, καὶ τῆς τῦ σώματος ἰδέας, καὶ τῶν διαλέξεων, ὡς πρὸς τὸ πλῆθος ἐποιεῖτο, ἐμνημόνευεν ἀκριβέστατα [π]. καὶ Παπίε δὲ τῦ τῆς φωνῆς τῦ ἐπιγηθίε μαθητῦ ἀκέσαντος ἀκροατὴς ἐγένετο [ρ]. Ἐπὶ Ποθεινῦ δὲ [σ] πρεσβύτερος τῆς ἐν Λεγδένῳ παροικίας προχειριθεὶς, πρὸς Ἐλεύθερον τὸν Ῥώμης ἐπίσκοπον παρὰ τῶν ἐν Γαλλίᾳ ἔλθεται, ἐπιστολάς τῶν ἐν Λεγδένῳ τελειωθέντων κομίσων μαρτύρων [τ]. πότε δὲ, καὶ πῶς, καὶ ἐπὶ τίνι προφάσει, καὶ ἐν ποίᾳ ὢν ἐκκλησιαςικῇ τάξει, καὶ ὑπὸ τίνος ἀπὸ τῆς Ἀσίας ἐν Λεγδένῳ ἐπέμφθη, πάντα ἄδηλα [υ]. περὶ μὲν ἓν τὸ 178. ἔτος [φ], τῦ Ποθεινῦ σὺν τοῖς ἐπὶ Γαλλίας ἀθληταῖς τὸ μαρτυρικὸν διανύσαντος ςάδιον, τῆς κατὰ Λέγδενον παροικίας τὶω ἐπισκοπὶω διαδέχεται [χ]. ἐν ἔτει δὲ 202, ἢ 203 [ψ]. ἐν τοῖς ὑπὸ Σεβήρε διωγμοῖς τῷ διὰ Χριςὸν μαρτυρίῳ τὸν βίον ἐξετέλεσε [ω].

Τῶν αὐτῦ συγγραμμάτων ἔκδοσις τῶν ἄλλων πληρεξέρα ἡ Ἐνετίησι κατὰ τὸ 1734. ἔτος γενομένη. δῆλον δὲ, ὅτι τῷ καθ' Ἑλλιωας λόγῳ πάντα τὰ αὐτ. συγγράμ. σωετάξατο ὁ ἅγιος· ἀλλὰ τῶν ἑλληνικῶν μικρῦ δεῖ πάντων ἐκλελοιπότων, τὰ πλεῖςα ῥωμαϊςὶ μόνον σώζεται, καὶ αὐτῦ τῦ μεταφράσαντος ἀδήλε ὄντος.

Τῶν συγγραμμάτων αὐτῦ
Τὰ ὁλοχερῶς ἐκλελοιπότα.

Ἐπιστολὴ πρὸς Βλαςὸν περὶ χίσματος [2α]. Ἐπιστολὴ πρὸς Φλωρῖνον περὶ μοναρχίας, ἢ περὶ τῦ μὴ εἶναι τὸν Θεὸν ποιητὶω κακῶν [2β]. Τὸ περὶ ὀγδοάδος πρὸς Φλωρῖνον ασέβασμα [2γ]. Λόγος πρὸς Ἕλλιωας σωτομώτατος, καὶ τὰ μάλις ἀναγκαιότατος περὶ ἐπισήμης [2δ]. Λόγος εἰς ἀπόδειξιν τῦ ἀποσολικῦ κηρύγματος [2ε]. Βιβλίον διαλέξεων διαφόρων, ἐν ᾧ τῆς πρὸς Ἑβραίες ἐπιστολῆς, καὶ τῆς λεγομένης σοφίας Σολομῶντος μνημονεύει, ῥητά τινα ἐξ αὐτῶν παραθέμενος [2ς]. Ἐπιστολὴ παραινετικὴ πρὸς Βίκλωρα τὸν Ῥώμης ἐπίσκοπον περὶ τῦ Πάσχα [2η]. Λόγοι περὶ πίςεως πρὸς Δημήτριον διάκονον Βίεννας [2θ]. Σπάσμα ἀντιλέγον Μαρκίωνι [2ι]. Περὶ τῦ παντός [2κ]. Ἐπιστολὴ ἡ ἀπὸ τῶν ἐν Γαλλίᾳ Ἐκκλησιῶν, Λεγδένε καὶ Βίεννας, πρὸς τοῖς κατὰ τὶω Ἀσίαν καὶ Φρυγίαν πεμφθεῖσα [2λ].

ΕΠΙΦΑΝΙΟΣ ὁ θεῖος πατρίδα μὲν ἔσχε Βησανδέπλω κώμιω νομῦ Ἐλευθεροπόλεως τῶν ἐν Παλαιςίνῃ· ἐκ νέε δὲ φέρων ἑαυτὸν τῷ ἀμφὶ Βηθελέαν κώμιω τῦ νομῦ Γάζης Φροντιςηρίῳ παραδίδωσιν, ὑπὸ Ἱλαρίωνος τῦ ἐκεῖ καθηγεμόνε τῆς μοναδικῆς φιλοσοφίας ἄριςα ἐκπαιδεύομενος τὰ μαθήματα. ἔπειτα καὶ τοῖς ἐν Αἰγύπλῳ ἀσκητηρίοις ἱκανὸν διατρίψας χρόνον, ἐπισημότατος παρά τε Αἰγυπλίοις καὶ Παλαιςινοῖς ἐν τῇ μοναδικῇ καθίσταται πολιτείᾳ [2μ]. περὶ δὲ τὸ 367 [2ν]. ἔτος τῆς μητροπόλεως Κωνσαντείας ἐπισκοπεῖν ἠρέθη ὑπὸ Κυπρίων [2ξ]. ἁπλοϊκὸς δὲ ὢν τὸν τρόπον, ὑπὸ τῶν Θεοφίλε Ἀλεξανδρείας γραμμάτων ὑπήχθη, ἀπαγορεῦσαι μὲν σὺν τῇ περὶ αὐτὸν Σιωόδῳ τὶω τῶν Ὠριγένες βιβλίων ἀναγνώσεν, πέμψαι δὲ καὶ γράμματα πρὸς τὸν θεῖον Χρυσόςομον, τὰ παραπλήσια αὐτὸν διαπράξασθαι παραινέσαντα [2ο]. μετ' ὀλὺ δὲ πάλιν ταῖς τῦ Θεοφίλε ὑποθήκαις ἀναπεισθεὶς εἰς τὶω Κωνσαντίνε παραγίνεται, καὶ σωάξιν ἔξω τῆς πόλεως ἐπιτελεῖ, καὶ χειροτονεῖ διάκονον· ἔπειτα εἰς τὶω πόλιν εἰσέρχεται, καὶ ἐν ἰδιαζέσῃ καταλύει μονῇ, καὶ τὶω τῦ Χρυσορρήμονος ὁμιλίαν φεύγει [2π]. καίπερ ἐφ' οἷς παρὰ κανόνα ἔπραξεν ἐκ ἀγανακλέντος, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπισκοπικοῖς παρακαλέντος μένειν οἴκοις· ἔλεγε γὰρ, ἐδὲ συμμένειν αὐτῷ ἐθέλειν, ἐδὲ σωδιαζαθαί ποτε, ἐὰν μὴ τὲς περὶ Διόσκορον ἐξελάσῃ τῆς πόλεως, καὶ τοῖς καθαιρετικοῖς καθυπογράψῃ τῶν Ὠριγένες βιβλων· παρασκευάζεται δὲ καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ ἐπωνύμῳ τῶν Ἀποσόλων καὶ τὲς περὶ Διόσκορον ἀποκηρύξαι, καὶ τὸν Ἰωάννιω διασύραι. ἀλλ' ἀπείργεται τῇ ὑπὸ τῦ θείε Ἰωάννε παραινέσει. λέγεσι δὲ, ὅτι ἀπαίρειν μέλλων ἐπὶ τὶω Κύπρον τῷ Ἰωάννῃ ταῦτα ἐδήλωσεν· ἐλπίζω σὲ μὴ ἀποθανεῖν ἐπίσκοπον· ὁ δὲ ἀντεδήλωσεν, ἐλπίζω σὲ μὴ ἐπιβλῶσαν τῆς σαυτῦ πατρίδος. ἀμφότεροι δὲ ταύτιω ἔσχον τὶω ἔκβασιν. ὁ μὲν γὰρ Ἰωάννης μικρὸν ὕςερον τῦ θρόνε κατιωέχθη· ὁ δὲ Ἐπιφάνιος τῆς Κύπρε

(α) Παρὰ τῷ Λὐτ. αὐτ. ὠ κεφ. 46. (β) Παρὰ τῷ Αὐτ. ἐν βιβλ. 7. κεφ. 1. (γ) Παρὰ τῷ Λὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 4. (δ) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 5, 6, καὶ 9. (ε) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 7. (ς) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 9. (η) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 20. (θ) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 21. (ι) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 22. (κ) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ, 26. Κανόνες δ' εἰσὶν ἐκδεδομένοι ἐν τῷ 2. τῶν Πανδέκ. Τόμ. (λ) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 27. (μ) Τὸν αὐτὸν ἔν τισι χρὸν ὑπομνήμ. Εἰρηναῖον μόνον, ἐν ἐνίοις δὲ Εἰρηναῖον Λεγδένων, καὶ ἐν ἄλλοις Εἰρηνάρχον γράφ. ὁ τὰ Ἡγεμ. κώδ. (ν) Σχεδὸν, αὐτὸς ὁ Εἰρηναῖός φησιν (ἐν βιβλ. 5. κεφ. 30.) ἐπὶ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς πρὸς τῷ τέλει τῆς Δομετιανῦ ἀρχῆς. ἐκ τέτε ὁ μὲν Δοδβέλ. ἐν ἔτει ἀπὸ Χριςῦ 97. αὐτὸν γεννηθῆναί φησιν· ὃν γεννικῶς ἐξελέγχει ὁ Κάβ. (ἐν Τόμ. 1. σελ. 66.) ὁ δὲ Ῥενάτ. (ἐν τῷ 2. Τόμ. τῶν τῦ Εἰρην. συγγραμ. τῶν Ἐνετ. ἐκδοθέντ. σελ. 65.) ἐν ἔτει 140. ὃ δὴ καὶ πιθανώτερ. (ξ) Ὁ Φαβρίκ. ἐν τῷ 1. μέρ. τῦ 5. βιβλ. σελ. 66. (ο) Ἐν βιβλ. 3. κεφ. 3. (π) Ὁ Εὐσέβ. ἐν βιβλ. 5. κεφ. 20. τῆς Ἱσορ. (ρ) Ὁ Ἱερώνυμ. ἐν τῇ πρὸς Θεοδώραν 29. ἐπις. τῇ ἐν Τόμ. 1. σελ. 127. ἀλλὰ καὶ ὁ Βασίλ. ἐν τῷ περὶ τῦ ἁγίε πνεύμ. 29. κεφ. περὶ αὐτῦ φησίν· ὁ ἐγγὺς τῶν Ἀποσόλων γενόμενος. (σ) Πρεσβύτερον Ποθεινῦ καλεῖ αὐτὸν ὁ Ἱερώνυμ. ἐν τῷ τῶν ἐκκλησιας. συγγραφ. κατακ. (τ) Ὁ Εὐσέβ. αὐτ. ἐν κεφ. 3, καὶ 4. (υ) Παρὰ Πολυκάρπε ἐν ἔτει 157. ἐκεῖ αὐτὸν πεμφθῆναί φασιν, ὅ, τε Γρηγόρ. ὁ Τερινένσ. καὶ ὁ Ἀλοΐζ. (παρὰ Ῥενάτ. αὐτ. ἐν σελ. 606.) ἀλλ' ἐξ εἰκασίας καὶ ἐκ ἐκεῖνος μαρτυρίας. (φ) Ὁ Φαβρίκ. αὐτ. (χ) Ὁ Εὐσέβ. ἐν βιβλ. 5. κεφ. 5. τῆς Ἱσορ. (ψ) Ὁ Ῥενάτ. αὐτ. ἐν σελ. 708. καὶ ὁ Κάβ. αὐτ. (ω) Μάρτυρα καλεῖ αὐτὸν καὶ ὁ Ἱερώνυμ. ἐν τῷ ὑπομνήμ. τῷ εἰς τὸ 64. κεφ. τῦ Ἡσ. ἐν Τόμ. 5. σελ. 202. (2α) Μνεία παρ' Εὐσεβ. ἐν βιβλ. 5. κεφ. 20. τῆς Ἱσορ. (2β) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. τκύτης δὲ τῆς ἐπις. ἀπόσπασμα κεῖται ἐν σελ. 339. τῦ 1. Τόμ. τῆς ἐρημ. ἐκδόσ. μετὰ καὶ ἄλλων ἀποσπασμάτ. (2γ) Παρὰ τῷ Λὐτ. αὐτ. (2δ) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 26. (2ε) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. (2ζ) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. (2η) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 24. (2θ) Παρὰ Μαξίμ. ἐν σελ. 152. τῦ 2. Τόμ. (2ι) Παρ' Εὐσεβ. αὐτ. ἐν κεφ. 8. (2κ) Παρὰ Φωτ. ἐν κώδ. 48, καὶ 121. ἀλλ' ἔτιν ἀμφίβολ. (2λ) Παρ' Εὐσεβ. αὐτ. ἐν κεφ. 1, 2, καὶ 3. ἀλλ' ἃ δῆλον, ὅτι τῦ Εἰρηναίε σύγγραμμα ἐσι. πολλὰ δὲ τῦ θεοπεσίε Εἰρηναίε, φησὶν ὁ Φώτ. (ἐν κώδ. 120.) καὶ παντοδαπὰ καὶ ἕτερα συγγράμματα καὶ ἐπισολὰς φέροντας. εἰ καὶ ἔν τισιν αὐτῶν ἡ τῆς κατὰ τὰ ἐκκλησιασικὰ δόγματα ἀληθείας ἀκρίβεια νόθοις λογισμοῖς κιβδηλεύεται. ἃ χρὴ παρακεκινδυνεῦσθαι. (2μ) Ὁ Σωζόμ. ἐν βιβλ. 6. κεφ. 32. (2ν) Ὁ Φαβρίκ. ἐν τεύχ. 7. σελ. 413. ὁ δὲ Κάβ. (ἐν Τόμ. 1. σελ. 232.) περὶ τὸ 368. ἔτος φησίν. (2ξ) Ὁ Σωζόμ. αὐτ. (2ο) Ὁ Σωκρ. ἐν βιβλ. 6. κεφ. 10. (2π) Ὁ Λὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 12.

Κύπρȣ ȣ̓κ ἐπέβη, ἀλλ' ἐν τῷ πλοίῳ ἀπιὼν ἐτελεύτησεν [α]. τῷ δὲ τότε ἔτος ἀπὸ μὲν Χριστȣ̃ τὸ 402, τῆς δ' ἡλικίας αὐτȣ̃ περὶ πȣ̃ τὸ 100. [β]

Τῶν συγγραμμάτων αὐτȣ̃ ἐκδόσεις αἱ τῶν ἄλλων κρείττονες, ἥ τε ἐν Παρισ. κατὰ τὸ 1622, ἐν δυσὶ τεύχεσι, καὶ ἡ μετ' αὐτὴν κατὰ τὸ 1682. ἔτος ἐν Λειψ. γενομένη, τὸ τῆς Κολον. δὲ, ȣ̓κ οἶδ' ὅτȣ, ἐπιφέρȣσα ὄνομα *.

Τῶν Συγγραμμάτων αὐτȣ̃

Τὰ Ἀμφίβολα.

Περὶ τῶν Προφητῶν. Φυσιολόγος. Λόγοι ἡ εἰς τὰ Βαΐα. Εἰς τὴν θεόσωμον ταφήν. Εἰς τὴν ἁγίαν τȣ̃ Χριστȣ̃ ἀνάστασιν. Εἰς τὴν ἀνάληψιν. Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἁγίαν Θεοτόκον. Περὶ Βαΐων. Περὶ πίστεως, καὶ τῆς ἁγίας Τριάδος. Περὶ τῆς ἁγίας τȣ̃ Χριστȣ̃ ἀναστάσεως.

Τὰ Ἀνέκδοτα.

Εἰς τὸν Προφήτην Ναȣ́μ [γ]. Περὶ διαιρέσεως ψαλμῶν [δ]. Περὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, πȣ̃ ἕκαστος ἐκήρυξε [ε]. Περὶ θείας γεννήσεως [ζ].

Τὰ ἐκλελοιπότα.

Ἐπιστολαί [η]. Εἰς τὸ Ἆσμα τῶν Ἀσμάτων [θ]. Λόγος εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον [ι].

Ψευδεπίγραφον ἐκλελοιπός.

Κατὰ τῶν εἰκόνων σύγγραμμα [κ].

ΕΥΣΕΒΙΟΣ ὁ Ἐμέσης [λ] πατρίδα μὲν ἔσχε τὴν ἐν Μεσοποταμίᾳ Ἔδεσσαν, γεννήτορας δὲ εὐπατρίδας, καθηγητὰς δὲ, τῆς μὲν θύραθεν τὸν τηνικαῦτα ἐν Ἐδέσσῃ παιδευτὴν, τῆς δὲ ἱερᾶς παιδείας τόν τε Καισαρείας Εὐσέβιον τὸν Παμφίλȣ, καὶ τὸν Σκυθοπόλεως Πατρόφιλον. τὴν Ἀλεξάνδρειαν δὲ καταλαβὼν, καὶ τὰ φιλόσοφα ἐκπαιδευθεὶς μαθήματα, εἰς Ἀντιόχειαν ἔπειτα παρεγένετο [μ]. τȣ̃ μεγάλȣ δὲ Ἀθανασίȣ ἐν ἔτει 342. [ν] ὑπὸ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδȣ ἐξωσθέντος, αὐτὸς εἰς τὴν Ἀλεξανδρείας ἐπισκοπὴν παρ' Εὐσεβίȣ τȣ̃ Κωνσταντινȣπόλεως προβληθεὶς, ἐκεῖ μὲν ȣ̓κ ἀφίκετο, διὰ τὸ σφόδρα ὑπὸ τȣ̃ τῶν Ἀλεξανδρέων λαȣ̃ ἀγαπᾶσθαι τὸν Ἀθανάσιον, εἰς δὲ τὴν Ἐμέσης Ἐκκλησίαν ἐπέμφθη [ξ]. στασιασάντων δὲ τῶν ἐκεῖ, (διεβάλλετο γὰρ ὁ Εὐσέβιος ἀσκεῖσθαι ὃ μέρος τῆς Ἀστρονομίας ἀποτελεσματικὸν καλȣ̃σιν) ἄπεισιν εἰς Λαοδίκειαν πρὸς Γεώργιον τὸν ταύτης ἐπίσκοπον, καὶ αὐτῷ συνήθη. ὁ δὲ σὺν αὐτῷ ἐλθὼν εἰς Ἀντιόχειαν πρὸς Πλάκητον καὶ Νάρκισσον τȣ̀ς ἐπισκόπȣς, εἰς Ἔμεσαν αὐτὸν ἐπανελθεῖν παρεσκεύασεν. ἐγένετο δὲ καὶ Κωνσταντίῳ τῷ Βασιλεῖ ȣ̓τω κεχαρισμένος, ὥστε ἐπιστρατεύοντι Πέρσαις αὐτὸν ἐπήγετο. καὶ γὰρ καὶ θαυμάτων αὐτȣργὸν αὐτὸν γεγονέναι λέγεται. ἀλλὰ γὰρ καί περ τοιȣ̃τος, μέμψιν ὑπέμεινεν, ὡς τὰ Σαβελλίȣ φρονῶν [ο], καὶ τῆς ἀρειανικῆς φάλαγγος σημειοφόρος [π]. Περὶ δὲ τὸ 360. ἔτος [ρ] τὸ τȣ̃ βίȣ τέλος αὐτὸν κατέλαβε.

Τῶν Συγγραμμάτων αὐτȣ̃

Τὰ Ἐκδοθέντα.

Ὁμιλίαι ν' πρὸς τὸν λαὸν καὶ τȣ̀ς μοναχȣ́ς [σ]. Ὁμιλίαι ρμέ εἰς τὰ Εὐαγγέλια, καὶ εἰς τὰς ἑορτασίμȣς ἡμέρας [τ]. Πρόσθες καὶ τὰ ἐν τῇ δε τῇ βίβλῳ ὑπομνήματα. ἃ δὴ πάντα τȣ̃ Ἐμέσης ἐοίκασι, κἂν ȣ̓ πᾶσι τὸ, Ἐμέσης, προσκέηται. καὶ γὰρ τὸ τȣ̃ Εὐσεβίȣ Ἐμέσης ὄνομα κεῖται κἂν τῇ εἰς τὴν Γένεσιν ἀνεκδότῳ σειρᾷ τῇ παρὰ Φαβρικίȣ μνημονευομένῃ [υ].

Τὰ Ἀνέκδοτα.

Κατὰ συλλογισμὸν πρὸς τȣ̀ς Ἰȣδαίȣς [φ]. Τρεῖς ὁμιλίαι [χ]. 1. Περὶ Ἰωάννȣ τȣ̃ Βαπτιστȣ̃ τὴν Χριστȣ̃ ἔλευσιν τοῖς ἐν ᾅδȣ κηρύττοντος [ψ]. 2. Περὶ τῆς προδοσίας τȣ̃ Ἰȣ́δα [ω]. 3. Περὶ τȣ̃ Διαβόλȣ καὶ τȣ̃ ᾅδȣ μετὰ τὸ προδοθῆναι τὸν Χριστὸν ὑπὸ τȣ̃ Ἰȣ́δα [2α]. Κατὰ Μανιχαίων [2β].

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ὁ ὁμολογητὴς Σίδην τὴν ἐν Παμφυλίᾳ ἔσχε πατρίδα [2γ]. Βεῤῥοίας δὲ τῆς ἐν Συρίᾳ ἐπισκοπήσας πρότερον, εἰς τὸν τῆς Θεȣπόλεως Ἀντιοχείας θρόνον ὑπὸ τῆς ἁγίας πρώτης οἰκȣμενικῆς Συνόδȣ προεβιβάσθη ὕστερον [2δ]. ᾗ συμπαρὼν τόν τε πανηγυρικὸν τῷ ἀοιδίμῳ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ προσπεφώνηκε λόγον [2ε], καὶ τοῖς Ἀρείȣ προμάχοις λόγῳ τε καὶ ζήλῳ ἀντέστη. ἔνθεντοι ὅ, τε Νικομηδείας Εὐσέβιος καὶ ὁ Νικαίας Θεόγνις, καὶ ἡ περὶ αὐτȣ̀ς τῶν δυσσεβῶν φάλαγξ κατ' αὐτȣ̃ λυττήσαντες, τὸ ἐν Ἀντιοχείᾳ συγκροτȣ̃σι συνέδριον. ἐν ᾧ τρεῖς δεινὰς αὐτῷ συκοφαντίας συῤῥάψαντες, Σαβελλίȣ δῆθεν προστάτην γενέσθαι [2ζ], καὶ ἐπὶ πορνείᾳ ἁλῶναι [2η], καὶ τὴν θεόστεπτον περιφρονῆσαι βασιλίδα, τὴν μακαρίαν νόει Ἑλένην, τὴν ἐν τῇ ἕῳ τὰς διατριβὰς τότε ποιȣμένην [2θ], καθαιρέσει καθυποβάλλȣσι. τȣ́τοις δ' ἀναπεισθεὶς ὁ βασιλεὺς, περὶ τὸ 329, ἢ 330. [2ι] ἔτος διὰ τῆς Θράκης εἰς Τραϊανȣ́πολιν [2κ] ἐξόριστον πέμπει. ὅπȣ δὴ περὶ τὸ 360. ἔτος [2λ] τὸ φθαρτὸν ἐναπέθετο σκῆνος ὁ τρισμακάριος. *

Τῶν Συγγράμματων αὐτȣ̃

Τὰ Ἐκδεδομένα.

Λόγος σύντομος πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν Συνόδῳ ῥηθεὶς [2μ]. Ὑπόμνημα εἰς τὴν Ἑξαήμερον [2ν]. Κατὰ Ὠριγένȣς διαγνωστικὸς εἰς τὸ τῆς Ἐγγαστριμύθȣ θεώρημα [2ξ].

Τὰ

(α) Ὁ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 14. καὶ ὁ Σωζόμ. ἐν βιβλ. 8. κεφ. 15. (β) Ὅ, τε Φαβρίκ. καὶ ὁ Κάβ. αὐτ. (*) Τὴν δὲ φράσιν, φησὶν ὁ Φώτ. (ἐν κώδ. 122.) ταπεινός τε καὶ οἷα εἰκὸς ἀττικῆς παιδείας ἀμελέτητον τυγχάνειν. ἀσθενὴς δὲ ἐκ τȣ̃ ἐπὶ πλεῖστον ἐν ταῖς κατὰ τῶν δυσσεβῶν αἱρέσεων συμπλοκαῖς. ἐνιαχȣ̃ μέντοι ἀριστεύει ταῖς ἐπιβολαῖς, εἰ καὶ τῶν ῥημάτων αὐτῷ καὶ τῆς συντάξεως ȣ̓δὲν τὸ ἰδίωμα συμβελτιȣ̃ται. (γ) Σώζεται χειρόγρ. ἐν τῇ εἰς τὸ Παρίσ. βασιλικ. βιβλιοθ. ὡς μαρτυρεῖ ὁ Λαβ. παρὰ Φαβρικ. αὐτ. ἐν σελ. 429. (δ) Σώζ. χειρόγ. παρὰ Γαλέῳ, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Κάβ. αὐτ. (ε) Σώζ. χειρόγρ. ἐν τῇ ῥηθ. βιβλιοθ. κατὰ τὴν τȣ̃ Φαβρικ. μαρτυρ. (ζ) Μνεία παρὰ τῷ Ἑβὲδ Ἰησȣ̃ ἐν τῷ καταλ. κατὰ τὴν τȣ̃ Αὐτ. μαρτυρ. (η) Παρ' Ἱερωνύμ. ἐν τῇ 2. πρὸς Ῥȣφῖν. ἀπολογ. τῇ ἐν σελ. 165. τȣ̃ 2. Τόμ. (θ) Παρὰ Κασιοδώρ. ἐν κεφ. 5. τῶν θείων ἀναγν. ὡς μαρτυρεῖ ὁ Φαβρίκ. αὐτ. ἐν σελ. 426. (ι) Μέμν. Ἀνδρέας ὁ Καισαρ. εἰς τὴν ἀποκάλυψιν. παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. (κ) Ὅρα τὸν 2. λόγ. περὶ τῶν θείων εἰκόν. τȣ̃ Δαμασκ. καὶ τὴν 6. πρᾶξ. τῆς ἑβδ. οἰκȣμεν. Συνόδ. (λ) Πόλις αὕτη τῆς Συρίας πρὸς τὸν ποταμὸν Ὀρόντην, μεταξὺ Λαοδικείας καὶ Ἀρεθȣ́σης, ἀπέχȣσα τῆς Δαμασκȣ̃ μίλ. 43. ὁ Βαȣδράντ. ἐν τῷ Λεξ. (μ) Ὁ Σωκρ. ἐν βιβλ. 2. κεφ. 9. (ν) Ὁ Ὀȣδῖν. ἐν Τόμ. 1. σελ. 391. (ξ) Ὁ Σωκρ. αὐτ. (ο) Ὁ Αὐτ. αὐτ. καὶ ὁ Σωζόμ. ἐν βιβλ. 3. κεφ. 60. (π) Ὁ Εὐσέβ. ἐν τῷ χρον. (ἐν ἔτει 348.) τῷ παρ' Ἱερωνύμ. μεταφρασθ. (ρ) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 207. (σ) Ἐξεδόθησαν κατὰ τὸ 1547. ἐν Παρισ. καὶ πάλιν αὐτ. κατὰ τὸ 1561. καὶ ἐν Ἀντȣερπ. κατὰ τὸ 1555. ἔτ. (τ) Συνεξεδόθ. ταῖς εἰρημ. ὁμιλ. ἐν Παρισ. κατὰ τὸ 1575. ἔτ. ἀλλ' ἀμφίβολ. ἑκάτερ. (υ) Ἐν τεύχ. 7. σελ. 736. ἢν ἐν τῇ τῆς Βιέννης βιβλιοθ. σώζεσθαί φησι χειρόγρ. (φ) Σώζ. χειρόγρ. ἐν τῇ αὐτῇ Βιβλιοθ. (ὡς μαρτυρεῖ ὁ Λαμβέκ. ἐν βιβλ. 4. σελ. 184. παρὰ Φαβρικ. ἐν τῷ 2. μέρει τȣ̃ 5. βιβλ.) ἄρχεται δ' ȣ̓τω· Δίκαιον ἡμῖν σήμερον ἀγαπητοὶ τȣ̃ χθὲς εἰρημένȣ λόγȣ ἐπισκέψασθαι, καὶ ἰδεῖν τὴν τȣ̃ Διαβόλȣ καὶ τȣ̃ ᾅδȣ συμβολὴν πρὸς τȣ̀ς Ἰȣδαίȣς κατὰ τȣ̃ Κυρίȣ. ἀκȣ́σας γὰρ ὁ Διάβολος τȣ̃ Κυρίȣ εἰπόντος, κτ. παρὰ Κάβ. αὐτ. (χ) Σώζον. ἐν τῇ αὐτῇ βιβλιοθ. χειρόγρ. κατὰ τὴν τῶν εἰρημ. μαρτυρ. (ψ) Ἡ ἀρχὴ αὐτῆς αὕτη· Ἀναγκαῖόν ἐστιν ἡμῖν πάλιν σήμερον ἐρευνῆσαι καὶ γνῶναι ποταπὸς ὁ εὐαγγελισμὸς τȣ̃ Προδρόμȣ ἐν τῷ Ἅδῃ κτ. παρὰ Κάβ. αὐτ. (ω) Ἡ ἀρχὴ αὐτῆς· Δεῦρο λοιπὸν οἱ ἐμȣ̃ ἀγαπητοὶ καὶ περὶ τῆς προδοσίας τȣ̃ Ἰȣ́δα, κτ. παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. (2α) (Ἡ ἀρχὴ αὐτῆς· Δίκαιον ἡμῖν σήμερον ἀγαπητοὶ τὰ ἀκόλȣθα τȣ̃ χθὲς εἰρημένȣ λόγȣ ἐπισκέψασθαι, κτ. παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. (2β) Σώζ. ἐν τῇ αὐτῇ βιβλιοθ. (2γ) Ὁ Ἱερώνυμ. ἐν τῷ τῶν ἐκκλησιαστ. συγγραφ. καταλ. ὁ δὲ Νικήτ. (ἐν τῷ 9. κεφ. τȣ̃ 5. βιβλ. περὶ ὀρθοδόξ. πίστ.) ἐκ Μακεδονίας τῆς Φιλίπ. αὐτόν φησι κατάγεσθαι. παρὰ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 187. (2δ) Ὁ Αὐτ. Νικήτ. ἐν βιβλ. 5. κεφ. 6. παρὰ τῷ Αὐτ. (2ε) Ὁ Θεοδώριτ. ἐν βιβλ. 1. κεφ. 7. τῆς Ἱστορ. (2ζ) Ὁ Σωκρ. ἐν βιβλ. 1. κεφ. 24. (2η) Ὁ Θεοδώριτ. αὐτ. ἐν κεφ. 21. (2θ) Ὅρα τὴν ἐπιστ. Ἀθανασ. πρὸς τȣ̀ς ἁπανταχȣ̃ τὸν μονήρη βίον ἀσκȣ̃ν. ἐν ᾗ ἀντὶ Κωνσταντίȣ, Κωνσταντίνȣ πάντως ἀναγνωστ. (2ι) Ὁ Κάβ. αὐτ. (2κ) Ὁ Θεοδώριτ. καὶ ὁ Ἱερώνυμ. αὐτ. (2λ) Ὁ Κάβ. αὐτ.

*) Ἐπὶ εὐγλωττίᾳ, φησὶν ὁ Σωζόμ. (ἐν βιβλ. 2. κεφ. 19.) δικαίως θαυμαζόμενος, ὡς ἐκ τῶν φερομένων αὐτȣ̃ λόγων συνιδεῖν ἐστὶν . . . ἀρχαιότητι φράσεως, καὶ σωφροσύνῃ νοημάτων, καὶ ὀνομάτων κάλλει καὶ χάριτι ἀπαγγελίας εὐδοκιμȣ́ντων. (2μ) Ῥωμαϊστὶ μόνον σὺν τοῖς πρακτικ. τῆς πρώτ. οἰκȣμ. Συνόδ. ἑλληνιστὶ δὲ ἐν τεύχ. 8. σελ. 168. τῆς τȣ̃ Φαβρίκ. ἑλλην. βιβλιοθ. (2ν) Ἐξεδόθη ἐν Λȣγδ. κατὰ τὸ 1629 ἔτ. (2ξ) Συνεξεδόθη τῷ εἰρημ. ὑπομν.

Τὰ Ἀνέκδοτα.

Βιβλίον περὶ ψυχῆς [α]. Ὁμιλία εἰς τὸ, Κύριος ἔκτισέμε [β]. Ἑρμηνεία εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ Σολομῶντος, φάγετε τὸν ἐμὸν ἄρτον [γ]. Λόγος εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῆς ϛηλογραφίας [δ]. ἐκ τούτου δὲ τοῦ λόγου καὶ τὸ ἐν τῇ δε τῇ βίβλῳ ὑπόμνημα, τὸ ἐν σελ. 350. Εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ἀναβαθμῶν, καὶ εἰς τὸν ἡ καὶ ιδ' Ψαλμ. [ε] Περὶ τοῦ Μελχισεδέκ [ϛ]. ἐκ τούτου ἔοικε καὶ τὸ ἐν σελ. 198. τῆς δε τῆς βίβλου ὑπόμνημα. Βιβλία ὀκτὼ κατὰ Ἀρειανῶν [η].

ΕΦΡΑΙΜ ὁ ὅσιος Σύρος μὲν ἦν τὸ γένος, πατρὶς δ' αὐτῷ ἡ Νίσιβις [θ]. τὴν κατὰ μοναχοὺς δὲ ἐκ νέας τῆς ἡλικίας ἀσκηθεὶς φιλοσοφίαν, ἐπὶ πλεῖϛον παιδείας κατὰ τὴν Σύρων φωνὴν ἐπέδωκε, παρ' οὐδενὸς μεμαθηκὼς, ἀλλ' αὐτοδίδακτος γενόμενος [ι]. περὶ δὲ τὸ 360. ἔτος ἀκμάσας [κ], μέχρι τοῦ τῆς διακονίας κλήρου προέβη [λ]. καὶ γὰρ αἰσθόμενος ψήφου ἐπισκοπῆς αὐτῷ ἐνεχθείσης, εἰς τὴν ἀγορὰν ἐνέβαλε, καὶ παραπαίοντα ἑαυτὸν ἐδείκνυ, ἕως οὗ εὑρὼν καιρὸν καὶ ἀποδρὰς, μέχρις οὗ ἕτερος ἐχειροτονήθη διέλαθεν [μ]. καὶ εἰς μὲν τὴν Καισάρειαν ἀφίκετό ποτε διὰ τοῦτο καὶ μόνον, ἵνα τὸν οὐρανοφάντορα ἱϛορήσῃ Βασίλειον [ν]. εἰς δὲ τὴν Ἔδεσσαν ἐν ἔτει 378. [ξ] λιμοῦ καταλαβόντος, ἵνα τοῖς ἐκεῖ πένησιν ἐπικουρήσῃ, τοὺς πλουτοῦντας εἰς οἶκτον προτρέψας καὶ ἔλεος. ὃ δὴ καὶ τελέσας, ἐπεὶ ὁ λιμὸς ἐπαύσατο, εἰς τὸ οἴκημα ἐπανιὼν ἐν ᾧ καὶ πρότερον ἐφιλοσόφει, μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὸ πνεῦμα τῷ Κυρίῳ παρέθετο [ο].

Τῆς ἐν Ὀξον. ἐκδόσεως τῶν τοῦ ἁγίου συγγραμμάτων πολλῷ πληρεϛέρα τε καὶ ἀκριβεϛέρα ἡ ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὸ 1732-1746. ἔτος γενομένη, καὶ ἓξ συνταχθεῖσα τόμοις. ὧν τρεῖς μὲν ἑλληνικῇ καὶ ῥωμαϊκῇ ἐτυπώθησαν γραφῇ, τρεῖς δὲ τῇ Σύρων καὶ Ῥωμαίων. καὶ τῶν μὲν πρώτων οἱ δύω περιέχουσι πάντα τὰ ἐν Ὀξον. ἐκδοθέντα, ἔτι δὲ καὶ λόγους δέκα πλείονας ὁ δεύτερος· ὁ δὲ τρίτος 105. μὲν ἑλληνιϛὶ καὶ ῥωμαϊϛὶ, 21. δὲ ῥωμαϊϛὶ μόνον. τῶν δὲ δευτέρων ὁ μὲν πρῶτος περιέχει ἐξήγησιν εἰς τὴν Πεντάβιβλον, εἰς τὸν Ἰησοῦν, εἰς τοὺς Κριτὰς, καὶ εἰς τὰς δ' Βασιλείας· Ὁ δὲ δεύτερος ἐξήγησιν εἰς τὸν Ἰὼβ, Ἡσ. Ἱερεμ. Θρηνί. Ἰεζ. Δαν. Ὠσ. Ἰωὴλ Ἀμ. Ἀβδ. Μιχ. Ζαχ. Μαλαχ. Λόγους ιά ἐξηγητικοὺς εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς τῆς Γραφῆς τόπους. Λόγους ιγ' εἰς τὴν τοῦ Κυρίου Γέννησιν. Λόγους νϛ' πολεμικοὺς κατὰ αἱρέσεων. Ὁ δὲ τρίτος, Λόγους πζ' κατὰ τῶν πολυπραγμονούντων. Λόγους γ' εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν. Λόγον α' κατὰ Ἰουδαίων. Νεκρωσίμους κανόνας πε'. Λόγους δ' περὶ τοῦ αὐτεξουσίου τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως. Παραινέσεις οϛ' εἰς μετάνοιαν. Λόγους ιβ' περὶ τοῦ ἐν Ἐδὲμ παραδείσου. καὶ Λόγους ιη' διαφόρους. Ἀνιαρὸν δὲ τὸ μὴ ἅπαντα καὶ τῷ καθ' ἕλληνας ἐκδοθῆναι λόγῳ *.

ΗΣΥΧΙΟΣ ὁ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησίας πρεσβύτερος, ἤκμασε μὲν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ νέου ἀνθῶν τῆς διδασκαλίας τῷ λόγῳ, ἐτελεύτησε δὲ περὶ τὸ 433. ἔτος. [π] τὰ δ' ἄλλα τὰ περὶ αὐτοῦ ἄδηλα.

Κἂν μὴ τὸ, Ἱεροσολύμων πρεσβύτερος ὁ κώδ. γράφῃ, τοῦτον ποιητὴν τῶν ἐν τῇ δε τῇ βίβλῳ ὑπομνημάτων ἡγούμεθα, διά τε ἃ συνέγραψε, καὶ διὰ τὸ προσκεῖσθαι τῷ Ἡσυχίῳ τὸ, Ἱεροσολύμων, ἐν τῇ εἰς τὴν Πεντάτευχον σειρᾷ τῇ παρὰ Φαβρικίου μνημονευμένῃ [ρ].

Τῶν Συγγραμμάτων αὐτοῦ

Τὰ Φερόμενα.

Στιχηρὸν, ἤτοι κεφάλαια εἰς τοὺς ιβ' Προφήτας [σ]. Βιβλία ζ' εἰς τὸ Λευϊτικόν [τ]. Λόγος περὶ Ἀναϛάσεως [υ]. Βίος Λογγίνου τοῦ Ἑκκατοντάρχου [φ].

Τὰ Ἀνέκδοτα ἢ Ἐκλελοιπότα.

Ὑπομνήματα εἰς τὸν Ἰεζεκιὴλ καὶ Ἰώβ [χ]. Ὑπομνήματα εἰς τοὺς Ψαλμοὺς [ψ]. Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Ἀνδρέαν τὸν Ἀπόϛολον. Εἰς Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου, καὶ Δαβὶδ θεοπάτορα [ω]. Ἐκκλησιαϛικὴ ἱϛορία [2α].

ΘΕΟΔΟΤΟΣ ὁ τῆς ἐν Γαλατίᾳ Ἀγκύρας ἐπίσκοπος [2β], περὶ τὸ 430. ἔτος ἀκμάσας [2γ], τῷ θείῳ Κυρίλλῳ γενναίως κατὰ Νεϛορίου συνηγωνίσατο ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἔφεσον οἰκουμενικῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ [2δ]. τίνες δ' αὐτῷ πατέρες, καὶ τὶς ἡ πατρὶς, καὶ ὁποῖος ὁ βίος, ἄδηλα.

Τῶν Συγγραμμάτων αὐτοῦ

Τὰ Ἐκδεδομένα.

Ὁμιλία λεχθεῖσα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριϛοῦ. Λόγος εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος. Ὁμιλία λεχθεῖσα ἐν Ἐφέσῳ πρὸς Νεϛόριον ἐν ἡμέρᾳ Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιϛοῦ [2ε]. Εἰς τὸ σύμβολον τῶν ἁγίων ἐν Νικαίᾳ πατέρων τῶν τιή. [2ϛ]. Εἰς τὴν ἁγίαν Θεοτόκον, καὶ εἰς τὸν Συμεῶνα [2η].

Τὰ Ἀνέκδοτα ἢ Ἐκλελοιπότα.

Περὶ τῆς Θεότητος τοῦ ἁγίου πνεύματος [2θ]. Οἱ πρὸς Λαῦσον λόγοι κατὰ Νεϛορίου ἐν τόμοις ἕξ [2ι]. Λόγοι ἕξ. Εἰς τὰ φῶτα. Εἰς τὸν Ἠλίαν καὶ τὴν χήραν. Εἰς τὸν ἅγιον Πέτρον καὶ Ἰωάννην. Εἰς τὸν χωλὸν τὸν καθήμενον πρὸς τὴν ὡραίαν πύλην. Εἰς τοὺς τὰ τάλαντα λαβόντας. Εἰς τοὺς δύω τυφλοὺς [2κ]. Φέρεται δὲ καὶ βιβλίον αὐτοῦ ψευδεπίγραφον. ὅπερ ὡς διαβολικῆς μεθοδείας εὕρημα ἐξήλεγξεν ἡ ἁγία οἰκουμενικὴ ἑβδόμη Συνόδος [2λ].

Τὸ, Θεόδοτος, μόνον γράφει ὁ τοῦ Ἡγεμόνος κώδ. ἔϛι δὲ καὶ ἕτερος ἐν τοῖς τῶν ἐκκλησιαϛικῶν συγγραφέων καταλόγοις Θεόδοτος ὁ Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος, ὁ περὶ τὸ 423. ἔτος ἀκμάσας [2μ]. ἐπεὶ δ' ὁ Ἀγκύρας καὶ πλειόνων συγγραμμάτων ποιητὴς, κἂν τῇ χειρογράφῳ εἰς τὰς

(α) Σώζ. ἀποσπασμ. παρὰ Θεοδωρίτ. ἐν διαλ. 1, 2 καὶ 3. (β) Σώζ. παρὰ τῷ αὐτ. ἀποσπασ. ἐν βιβλ. 1. κεφ. 8. τῆς Ἱϛορ. καὶ ἐν διαλ. 1, 2, καὶ 3. (γ) Μνεία ἐν τῇ 6. πράξ. τῆς ζ' οἰκουμ. Συνόδ. (δ) Παρὰ Θεοδωρίτ. ἐν διαλ. 2. (ε) Παρὰ τῷ Αὐτ. ἐν διαλ. 1, καὶ 3. (ζ) Παρ' Ἱερωνύμ. ἐν τῇ πρὸς Εὐάγρ. τὸν πρεσβύτερ. ἐπιϛ. τῇ ἐν Τόμ. 2. σελ. 220. (η) Παρὰ Φωτ. ἐν κώδ. 225, καὶ 229. καὶ παρὰ Δαμασκ. ἐν Τόμ. 2. σελ. 314. τῶν Παραλ. καὶ παρὰ Ἱερωνύμ. αὐτ. (θ) Νίσιβις, ἢν Ἀντιόχειαν Μυγδονίας τινὲς ὀνομάζουσιν ἐν μεσορίῳ κεῖται τῶν Περσῶν καὶ Ῥωμαίων ἡγεμονίας. ὁ Θεοδώριτ. ἐν βιβλ. 2. κεφ. 4. τῆς Ἱϛορ. ὁ δὲ Βαουδράντ. ἐν τῷ Λεξ. πόλις ἐν Μεσοποταμίᾳ ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ Τίγρεως. (ι) Ὁ Σωζόμ. ἐν βιβλ. 3. κεφ. 16. (κ) Ὁ Οὐδῖν. (ἐν Τόμ. 1. σελ. 494.) ὁ δὲ Κάβ. (ἐν Τόμ. 1. σελ. 235.) περὶ τὸ 370 ὁ δὲ Ἀνώνυμ. (εἰς τὸν βίον τοῦ Ἐφρ.) Ἐν Ἐδέσῃ, φησὶν, ἐγεννήθη ὑπὸ γονέων εὐσεβῶν ἐν ἔτεσι Κωνϛαντίνου τοῦ μεγάλου βασιλέως. τὸ δὲ ἐκ Κωνϛαντινουπόλεως χειρόγρ. (παρὰ Φαβρικ. ἐν τῷ 1. μέρ. τοῦ 5. βιβλ. σελ. 319.) ἤσκησεν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ μεγάλου Κωνϛαντίνου καὶ πρώτου βασιλέως, ἤκμασε δὲ μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Ὀουάλεντος, ὑφ' οὗ καὶ ἐτελειώθη. (λ) Ὁ Σωζόμ. αὐτ. ὁ δὲ Ἀμφιλόχ. (ἐν σελ. 36. τοῦ 1. Τόμ. τῆς εἰρημ. ἐκδόσ.) εἴγε δὴ τοῦ Ἀμφιλοχ. γνήσιος γόνος ὁ λόγος, πρεσβύτερον αὐτὸν χειροτονηθῆναί φησιν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Βασιλείου. οὗ τινος τῇ εὐχῇ καὶ τὸ ἑλληνιϛὶ λαλῆσαι παρὰ Θεοῦ ἔλαβεν. (μ) Ὁ Σωζόμ. αὐτ. (ν) Αὐτὸς ὁ Ἐφρ. ἐν τῷ εἰς τὸν Βασίλ. ἐγκώμ. (ξ) Ὁ Κάβ. αὐτ. ὁ δὲ Φαβρίκ. αὐτ. ἐν ἔτει 375. (ο) Ὁ Σωζόμ. αὐτ. *) Θαυμάσειεν ἄν τις, φησὶν ὁ Φώτ. (ἐν κώδ. 196.) ὅσον μὲν ἐμβαθύνεται τὸ πεῖθον, ὅσον δ' αὐτῶν ἀποϛάζει τὸ ἡδύνον, καὶ ὅλως εἰς ὅσον βρύει τὸ ἦθος. ἡ δὲ λέξις καὶ τὰ σχήματα, οὐ θαυμαϛὸν εἰ πρὸς τὸ κοινότερον τῆς ὁμιλίας καὶ ἠμελημένον νένευκεν. οὐ γὰρ εἰς τὸν γεννήτορα τῶν νοημάτων, ἀλλ' εἰς τὸν ταῦτα μεταφρασάμενον ἡ αἰτία διαβαίνει. ἐπεὶ οἵ γε τῆς σύρας φωνῆς τὴν ἀκρίβειαν ἠσκημένοι, ἐπὶ τοσοῦτον ταῖς λέξεσι καὶ τοῖς σχήμασιν αὐτὸν ἴσασιν εὐδοκιμῆσαι, ὡς ἀμφήριϛον εἶναι, πότερον διὰ ταῦτα, ἢ διὰ τὸν ἐν αὐτοῖς νοῦν ἡ τοσαύτη χάρις καὶ δύναμις τῶν ἐκείνου πρόεισι λόγων. οὐ θαυμαϛὸν οὖν ἡ τῆς φράσεως ταπεινότης· ἀλλ' ἐκεῖνο θαυμαϛὸν, ὡς καὶ διὰ χυδαιότητος τοιαύτης ῥημάτων τηλικαύτη σωτηρία καὶ ὠφέλεια τοῖς προσέχουσι προχεῖται. (π) Ὁ Θεοφάν. ἐν τῇ χρονογραφ. σελ. 71, ἢ 57, καὶ σελ. 79. ἢ 63. (ρ) Ἐν τεύχ. 7. σελ. 731. (σ) Ἐξεδόθη ἐν τῇ Ἀμβεργίᾳ ἐν ἔτει 1604. (τ) Ἐξεδ. ῥωμαϊϛὶ μόνον ἐν μὲν τῇ Βασιλ. κατὰ τὸ 1527. ἔτος. ἐν Παρισ. δὲ, κατὰ τὸ 1581. (υ) Ἐξεδ. ἐν τῇ τοῦ Κομβεφισ. βιβλιοθ. Ἡσυχίῳ τῷ θεολόγῳ ἐπιγεγραμμένος. (φ) Ἐξεδ. παρὰ τῶν Βολανδ. σὺν ἄλλοις ἐν τῇ 15. Μαρτίου. (χ) Μνεία παρὰ Κονράδ. ἐν τῷ προοιμ. Προκοπ. τοῦ Γαλ. ὅρα Φαβρίκ. ἐν βίβλ. 2. μέρ. 2. σελ. 244. (ψ) Σώζ. χειρόγρ. Ἐνετίῃσιν. ὅρα τὸν Φαβρίκ. αὐτ. (ω) Μνεία παρὰ Φωτ. ἐν κώδ. 269, καὶ 275. ἐν οἷς καὶ ἀποσπασμ. (2α) Παρὰ τῇ ε συνελεύσει τῆς ε. οἰκουμ. Συνόδ. (2β) Ὁ Φώτ. ἐν κώδ. 231. (2γ) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 415. καὶ ὁ Φακρίκ. ἐν τεύχ. 9. σελ. 269. (2δ) Ὅρα τὴν 3. πράξ. τῆς αὐτῆς Συνόδ. καὶ τὴν 6. τῆς ἑβδόμ. (2ε) Ἐξεδόθη σὺν τῇ 3. πράξ. τῆς ἐν Ἐφέσ. Συνόδ. (2ζ) Ἐξεδ. ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὸ 1669. καὶ ἐν Παρισ. κατὰ τὸ 1675. ἔτ. (2η) Συνεξεδ. τοῖς τοῦ Ἀμφιλοχ. συγγραμ. ἐν Παρισ. κατὰ τὸ 1644. ἔτ. τοῦ Θεοδότου δέ ἐϛιν. ὅρα τόν τε Κάβ. καὶ τὸν Φαβρ. αὐτ. (2θ) Μνεία παρ' αὐτ. τῷ Θεοδότ. ἐν τῷ συμβόλ. τῶν ἐν Νικαίᾳ πατέρ. ἐν σελ. ἐσχ. (2ι) Ἐν τῇ 6. πράξ. τῆς ζ' οἰκουμ. Συνόδ. (2κ) Παρ' αὐτῇ τῇ Συνόδ. αὐτ. (2λ) Αὐτ. (2μ) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 455.

τὰς πράξεις καὶ τὰς καθολικὰς ἐπιστολὰς σειρᾷ ἀναφέρεται [α], αὐτὸς τυχόν ἐστι καὶ ὁ τῶν ἐν τῇ δε τῇ βίβλῳ ὑπομνημάτων συγγραφεύς.

ὁ ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΣ Σύρος μὲν τὸ γένος, πατρὶς δ' αὐτῷ ἡ Ἀντιόχεια, καὶ τοκεῖς εὐσεβεῖς καὶ πλούτου περιουσίᾳ κομῶντες. ὑπὸ στειρευούσης δὲ τεχθεὶς μητρὸς [β], ὑπ' αὐτῆς τὴν κλῆσιν ἔλαχε, πρὸ συλλήψεως τῷ Θεῷ αὐτὸν ἐπαγγειλαμένης, καὶ δῶρον αὐτῷ προσενεγκούσης [γ]. ὀκταέτη γὰρ ὄντα τῇ τοῦ Εὐπρεπίου μονῇ, οὐ πόῤῥῳ τῆς Ἀντιοχείας διϊσταμένῃ εἰσηύεγκεν· ἐν ᾗ ἄχρις οὗ εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν προεβιβάσθη θρόνον διέμεινε. καὶ τῶν μὲν θείων Γραφῶν ὑπὸ Θεοδώρου Μοψουεστίας, τῆς δὲ ῥητορικῆς ὑπὸ τοῦ Χρυσοῤῥήμονος ἐκπαιδευθεὶς τὰ μαθήματα, ἀναγνώστης μὲν ὑπὸ Πορφυρίου, διάκονος δὲ καὶ πρεσβύτερος ὑπὸ Ἀλεξάνδρου, ἐπίσκοπος δὲ Κύρου (Συρίας Φρουρίου τοῦ ἐν τῇ Ἐφρατησίᾳ) ἐν ἔτει 423. [δ] ὑπὸ Θεοδότου, τῶν τῆς Ἀντιοχείας χειροτονεῖται ἐπισκόπων. καὶ πολλοῖς μὲν ἀγῶσι δέκα Μαρκιωνιστῶν χιλιάδας, Εὐνομιανούς τε πολλοὺς, καὶ Ἀρειανοὺς, καὶ Μακεδωνιανοὺς καὶ Ἀπολιναριστὰς τῆς κακοδόξου πλάνης ἀπαλλάττει, πολλῷ δὲ τῷ ζήλῳ ἐφ' ὅλην τὴν τῶν Κυρεστῶν χώραν τῆς ὀρθοδοξίας ἀνακηρύττει τὰ δόγματα [ε]. ἀλλὰ γὰρ ὁ τοιοῦτος τὴν ἀρετὴν καὶ εὐσέβειαν, ἔπαθέ τι ὕστερον, εἴτουν κατὰ τὸ 431. ἔτος, ἀνθρώπινον, τὰ δώδεκα τῶν ἀναθεματισμῶν κεφάλαια, Ἰωάννου προτροπῇ τοῦ Ἀντιοχείας, κατὰ τοῦ θειοτάτου συντάξας Κυρίλλου. ὅθεν κἂν ταῖς Νεστορίου παραφροσύναις οὐδέποτε ὑπῆρξεν ὁμόφρων, σύμφρων εἶναι ἐκείνῳ ἱκανὴν τὴν ὑποψίαν παρέσχετο. ἐν ἔτει μὲν οὖν 445. ὑπὸ τοῦ ἐν Ἐφέσῳ παρὰ τοῦ δυσσεβοῦς Διοσκόρου συναχθέντος λῃστρικοῦ συνεδρίου, προφάσει μὲν ὡς τὰ Νεστορίου φρονῶν, ἀληθείᾳ δὲ ὡς τῆς τοῦ Εὐτυχοῦς αἱρέσεως ἀντίπαλος, ἀπὼν κατακριθεὶς ἐξωθεῖται τοῦ θρόνου [ζ]. ἐν ἔτει δὲ 451. ἡ ἐν Χαλκηδόνι ἁγία οἰκουμενικὴ σύνοδος τοῖς ὀρθοδόξοις συγκαταλέξασα, τὴν ἐκληρώσατο Ἐκκλησίαν ἀπέδωκεν αὐτῷ καὶ τὸ ποίμνιον [η]. ὁ δὲ Ὑπάτιον διάδοχον προστησάμενος, εἰς τὴν ἀπ' ἀρχῆς ἡσυχαστικὴν εἵλετο διαγωγὴν ὑπεχώρησε [θ]. καὶ ἔτη περί που τὰ δέκα μετὰ τὴν τῆς Συνόδου διαβιοὺς λύσιν [ι], τὸν θνητὸν ἀπέλιπε βίον [*].

Τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ καλὴ μὲν τὴν ὁ Σιρμόνδιος κατὰ τὸ 1642. ἔτος πεποίηκεν ἔκδοσις, τόμους συνταξάμενος τέσσαρας, οἷς καὶ ὁ πέμπτος ἐν ἔτει 1684. προσετέθη· κρείττων δὲ ἡ ἐν Χάλῃ τῇ Μαγδεβουργ. νῦν ἐκτυπουμένη, διά τε τὰ οἷς παρετέθη ἀντίγραφα, καὶ τὴν λοιπὴν περὶ αὐτὴν ἐπιμέλειαν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ὁ Μοψουεστίας, ὁ καὶ Θεόδωρος Ἀντιοχεὺς καλούμενος [κ], τῆς μὲν θύραθεν παιδεύσεως καθηγητὴν ἔσχε τὸν Λιβάνιον, τοῦ δὲ μοναδικοῦ πολιτεύματος Διόδωρόν τε καὶ Καρτέριον· ὧν τὸν βίον μιμεῖσθαι προθύμως ἐσπούδαζεν, ὑπὸ τοῦ Χρυσοστόμου συνήθους αὐτῷ ἐκ τῆς Λιβανίου γενομένου διατριβῆς ὑπαλειφόμενος. ἀλλὰ τῆς προθυμίας ἐκπεσὼν, ἐπὶ τὴν προτέραν ἐφείλκετο διαγωγὴν, καὶ ταῖς τοῦ γάμου περιεσύρετο ἀσχολίαις [λ], τῇ τῆς Ἑρμιόνης ὥρᾳ καταθελγόμενος [μ]. ἀλλ' αἱ τοῦ Χρυσοῤῥήμονος πρὸς αὐτὸν δύω ἐπιστολαὶ, ὧν ἡ ἐπιγραφὴ, εἰς Θεόδωρον ἐκπεσόντα, καθάπερ τινὲς δραστήριοι ἀντεφελκύσασαι μαγνήτιδες, ἐπὶ τὴν φιλόσοφον ἐπανήγαγον ἄσκησιν [ν]. μετὰ δὲ ταῦτα πρεσβύτερος τῆς Ἀντιοχέων προχειρισθεὶς Ἐκκλησίας [ξ], εἶτα περὶ τὸ 394. ἔτος [ο] καὶ Μοψουεστίας τῆς κατὰ τὴν Κιλικίαν ἐπίσκοπος, καὶ ἓξ πρὸς τοῖς τριάκοντα ἔτεσι τὸ πνευματικὸν ἰθύνας πηδάλιον, καὶ κατὰ τῆς Ἀρείου καὶ Εὐνομίου φάλαγγος, οὐμὴν ἀλλὰ καὶ τῶν λῃστρικῶν Ἀπολιναρίου καταγωνισάμενος λόγων [π], ἐν ἔτει 429. τὸ ζῆν ἐξεμέτρησε [ρ]. καὶ ἐν ὅσῳ μὲν περιῆν τῷ βίῳ, τῆς ἀληθείας τὸν λόγον ὀρθοτομεῖν ἐδόκει· οὐκ ὀλίγων δὲ μετὰ τὴν τολευτὴν αὐτοῦ ἐτῶν διελθόντων, κακόφρων ἐκ τῶν συγγραμμάτων ἐπεγνώσθη [σ]. σὺν αὐτῷ μὲν γὰρ καὶ ταῦτα κατὰ τὸ 553. ἔτος ἀναθέματι καθυπεβλήθη ὑπὸ τῆς ἁγίας οἰκουμενικῆς πέμπτης Συνόδου, καὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τῶν ἱερῶν ἐξαλειφθέντος διπτύχων [τ].

Τὰ αὐτοῦ Συγγράμματα.

Πεντεκαίδεκα βιβλία δεκαπέντε χιλιάδας στίχων περιέχοντα περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου κατὰ Ἀπολιναριστῶν καὶ Εὐνομιανῶν [υ]. Κώδιξ μυστικός [φ]. Λόγοι κέ ὑπὲρ Βασιλείου κατὰ Εὐνομίου [χ]. Βιβλιδάριον περὶ τῆς ἐν Περσίδι μαγικῆς, καὶ τὶς ἡ τῆς εὐσεβείας διαφορὰ ἐν λόγοις τρισίν [ψ]. Ἑρμηνεία τῆς κτίσεως [ω]. Ἔλεγχος τῆς τοῦ Ἰὼβ βίβλου [2α]. Περὶ τοῦ οὓς δεῖ βαπτίζεσθαι [2β]. Ἑρμηνεία εἰς τὸ ἐν Νικαίᾳ σύμβολον [2γ]. Σύμβολον εἴτουν ἔκθεσις πίστεως [2δ]. Λόγοι δύω εἰς τὰ (τοῦ Χριστοῦ) θαύματα [2ε]. Τόμοι ε κατὰ τῶν ἀλληγορικῶν [2ζ]. Βιβλίον εἰς τὴν Γένεσιν ἐν τρισὶ τόμοις. Πέντε βιβλία τὸν Δαβὶδ ἑρμηνεύοντα [2η]. Δύω τόμοι τοὺς ιβ' ἀναπτύσσοντες Προφήτας [2θ]. Ὑπομνήματα εἰς τὸν Σαμουὴλ, τόμος εἷς· Εἰς τὸν Ἰὼβ τόμοι δύω. Βιβλίον εἰς τὸν Ἐκκλησιαστήν. Εἰς τὸν Ἡσ. Ἰεζ. Ἱερεμ. Δαν. εἰς ἕνα ἕκαστον τόμος εἷς ὑπομνημάτων. Ὑπομνήματα εἰς τὸν Ματθαῖον, τόμος εἷς [2ι]. Εἰς τὸν Λουκᾶν καὶ Ἰωάννην δύω [2κ]. Εἰς τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων εἷς. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους. Ἀνάπτυξις εἰς τὰς δύω πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὰς δυσὶ τόμοις περιεχομένη. Εἰς τὴν πρὸς Γαλάτ. Ἐφεσ. Φιλιπ. καὶ Κολασ. Εἰς τὴν πρὸς Τιτ. καὶ Φιλήμ. καὶ εἰς τὴν πρὸς Ἑβρ. ἑρμηνεία ἐν πέντε τόμοις.

Οὐ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ δε τῇ βίβλῳ τῷ Θεοδώρῳ ἐπιγεγραμμένοις ὑπομνήμασι, καὶ τὸ, Μοψουεστίας, πρόσκειται· τοῦ Μοψουεστίας δὲ πάντα ἔοικεν, ὅσον ἀπό τε τῆς φράσεως καὶ τοῦ τῆς ἑρμηνείας τρόπου εἰκάσαι ἔνεστιν.

ὁ ΘΕΟΦΙΛΟΣ ὁ μετὰ τὴν τελευτὴν Τιμοθέου [2λ], εἴτουν ἐν ἔτει 385. [2μ] ἐπὶ τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας προβιβασθεὶς θρόνον, οὐ μόνον τὴν πόλιν τῆς εἰδωλικῆς ἀπήλλαξε πλάνης, τὰ τῶν εἰδώλων τεμένη ἐκ βάθρων ἀνασπάσας, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἐξαπατώντων ἱερέων αὐτῶν ὑπέδειξε μηχανήματα [2ν]. καὶ τοῖς Ἀνθρωπομορφιανοῖς δὲ πρῶτον μὲν θαρσαλέως ἀντέστη, πάσης σωματικῆς μορφῆς ἐκτὸς

(α) Ὑπὸ Φαβρικ. ἐν σελ. 790. τοῦ 7. τεύχ. (β) Ὁ μὲν Φαβρίκ. (ἐν τῇ 430. σελ. τοῦ 7. τεύχ.) κατὰ τὸ 393 ἔτος· ὁ δὲ Γαρνέρ. (ἐν κεφ. 1. τῆς εἰς τὸν Θεοδώριτ. Ἱστορ.) κατὰ τὸ 386, ὡσαύτως καὶ ὁ Ὀουδῖν. ἐν τῇ 1052. σελ. τοῦ 1. Τόμ. (δ) Αὐτ. ὁ Θεοδώριτ. ἐν τῷ περὶ φιλοθ. Ἱστορ. 13. κεφ. (γ) Ὁ Φαβρίκ. αὐτ. ὁ δὲ Γαρνέρ. ἐν ἔτει 420. (ε) Ὅρα τὸ 21. κεφ. τῆς φιλοθ. Ἱστορ. καὶ τὰς ἐπιστολ. αὐτοῦ, ἤτοι τὴν 81, 113, 116, καὶ 145. (ζ) Ὁ Εὐάγρ. ἐν βιβλ. 1. κεφ. 10. (η) Ὅρα τὴν 1 καὶ 8. τῆς αὐτ. Συνόδ. πρᾶξ. (θ) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 406. (ι) Ὁ Λαβ. παρὰ Φαβρίκ. αὐτ. *) Τὰ περὶ τοῦ Θεοδωρίτου καὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ἅπαντα ὅρα ἐν τῇ βιογραφίᾳ τῇ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς καὶ ἡμῖν φιλτάτου κυροῦ Εὐγενίου ἱεροδιακόνου τοῦ Βουλγάρεως ἄριστά τε συγγραφείσῃ καὶ ἀκριβέστατα. (κ) Ὅρα τὸν τοῦ Φωτ. 4, 38, καὶ 177. κώδ. ἐν οἷς καὶ ἡ ἐνίων αὐτοῦ ποιημάτων ἐπίκρισις. (λ) Ὁ Σωζόμ. ἐν βιβλ. 8. κεφ. 2. καὶ Νικηφ. ὁ Κάλλιστ. ἐν βιβλ. 13. κεφ. 2. (μ) Ὁ Χρυσόστ. ἐν τῇ 1. πρὸς Θεόδωρ. ἐκπεσόντ. ἐπιστ. (ν) Ὅ, τε Σωζόμ. καὶ ὁ Νικηφ. αὐτ. (ξ) Ὁ Γεννάδ. ἐν κεφ. 12. περὶ τῶν ἐκκλησιαστ. συγγραφ. (ο) Ὁ Φαβρίκ. ἐν τεύχ. 9. σελ. 155. (π) Ὁ Θεοδώριτ. ἐν βίβλ. 5. κεφ. 40. τῆς Ἱστορ. (ρ) Ὁ Φαβρίκ. αὐτ. (σ) Ἄνθρωπον ἕνα τὸν καθ' ἡμᾶς καὶ κοινὸν ἀποκαλῶν, καὶ ἐκ προκοπῆς λαβόντα τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, Θεὸν ὀνομάζεσθαι· καὶ ἐκ τοῦ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτίσματος ἀξιωθῆναι τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος δωρεᾶς, ἐν πρώτοις εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος βαπτισθέντα· τὸν δὲ Θεὸν λόγον διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν αὐτοῦ κατ' εὐδοκίαν ἐν αὐτῷ κατοικήσαντα μεταδοῦναι τῆς θεϊκῆς ἀξίας αὐτῷ καὶ προσκυνήσεως εἰς ὕστερον μετὰ τὴν τελείωσιν. ταῦτα καὶ ἕτερα τοιαῦτα δυσφημήσας, δύω φύσεις ἰδιοπεριορίστους ἐδογμάτισεν ἐπὶ Χριστοῦ, σχέσει τινὶ καὶ μόνον ἀλλήλαις ᾠκειωμένας. δευτέρα καὶ αὕτη βλασφημία τὸ μίαν φύσιν καὶ δύω φύσεις ἰδιοπεριορίστους ἐν Χριστῷ μὴ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ὁμολογεῖσθαι. Ταῦτα περὶ τῶν αὐτοῦ αἱρέσ. ὁ Σουΐδ. εἰς τὸ Θεόδωρ. Μοψουεστ. (τ) Ὅρα τὴν 5, καὶ 8. συνέλευσ. τῆς αὐτ. Συνόδ. (υ) Μνεία παρὰ Γενναδ. αὐτ. (φ) Παρὰ Φαβρικ. αὐτ. ἐν σελ. 158. (χ) Παρὰ Φωτ. ἐν κώδ. 4. (ψ) Παρὰ τῷ Αὐτ. ἐν κώδ. 81. (ω) Παρὰ τῷ Αὐτ. ἐν κώδ. 38. (2α) Ἀποσπασμ. τούτου συνεκδέδ. τῇ 4. συνελεύσ. τῆς ε οἰκουμεν. Συνόδ. ῥωμαϊστὶ μόνον. ὅπου καὶ ἕτερα ἀποσπασμ. ἔκτε τῶν εἰς τοὺς τῆς Γραφ. τόπους, καὶ ἐξ ἄλλων αὐτοῦ λόγ. (2β) Κεῖται αὐτ. ἀποσπασμ. (2γ) Αὐτ. ἀποσπασμ. (2δ) Ὁμοίως. (2ε) Μνεία παρὰ Μαξίμ. ἐν Τόμ. 2. σελ. 91. (2ζ) Παρὰ Φαβρικ. αὐτ. τῶν δὲ ἑπομένων μνεία ἐν τῷ καταλ. τῶν χαλδαϊκ. βιβλ. τῷ ὑπὸ τοῦ Ἑβεδ Ἰησοῦ συνταγ. (2η) Πολλὰ τούτων ἀποσπασμάτ. ἐν τῇ εἰς τοὺς ψαλ. ἐκδοθ. σειρᾷ. (2θ) Σώζονται χειρόγρ. ἐν τῇ ἐν Βιέννῃ βιβλιοθ. ὡς μαρτυρεῖ ὁ Λαμβέκ. παρὰ Φαβρικ. αὐτ. ἐν σελ. 162. (2ι) Ἀποσπασμ. ἐν τῇ ἐκδοθ. εἰς τὸν Ματθ. σειρ. (2κ) Ὁμοίως ἐν ταῖς εἰς τὸν Λουκ. καὶ Ἰωάν. (2λ) Ὁ Θεοδώριτ. ἐν βιβλ. 5. κεφ. 22. τῆς Ἱστορ. (2μ) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 279, (2ν) Ὁ Θεοδώριτ. αὐτ.

ἐκλὸς εἶναι τὸν Θεὸν παῤῥησίας ἀνακηρύττων. εἶτα δὲ, ἐπειδὴ τὰς τὸν μονήρη ἀσκοῦντας βίον ἑώρα τὸν Ἑρμοπόλεως Διόσκορον μᾶλλον ἢ αὐτὸν σεβαζομένας, ἀπ' ἐκείνης μὲν ἀποστάσαι, ἐφ' ἑαυτὸν δὲ τότας ἐφελκύσαι βουλόμενος, τἀναντία ἀποφαίνεται, καὶ Ἀνθρωπομορφιανὸν ἑαυτὸν ἀναδείκνυσι, καὶ τὰς τῶν μοναχῶν ἁπλοστέρας ὑποσκελίζει, καὶ χίσμα σὺ αὐτοῖς ἐμποιεῖ, καὶ ἔριδος ὁ σμικρὰν καὶ ἀλληλομαχίας ἀναῤῥιπίζει φλόγα [α]. καὶ οἷς ἐχρῆτο ὅπλοις, τοῖς Ὠριγένους βιβλίοις, τὸ ἀνθρωπόμορφον εἶναι τὸ θεῖον ἀναιρῶν, ταῦτά τε καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν αὐτός τε καὶ ἡ περὶ αὐτὸν κατὰ τὸ 400. ἔτος συστᾶσα Σιώδος ἀναθεματίζει. ἔτος δὲ ἐστὶν ὁ καὶ τὸν θεῖον Χρυσόστομον παρανόμως καθελὼν, καὶ τοσαῦτά τε καὶ τοιαῦτα κατ' αὐτοῦ ἀδίκως καὶ εἰπὼν καὶ δράσας [β]. ὅσις δὴ σὺ ἔτει 412. τὸν βίον κατέλυσε [γ], διάδοχον καταλιπὼν τὸν θειότατον Κύριλλον [δ].

Τὰ αὐτοῦ Συγγράμματα.

Τεῦχος σὺ μέγα κατὰ Ὠριγένους [ε]. Βιβλίον περὶ τοῦ κύκλου τοῦ Πάσχα [ς]. Ἐπιστολὴ πρὸς Πορφύριον Ἀντιοχείας ἐπίσκοπον [η]. Ἐπιστολὴ ἐκ τεσσάρων συγκειμένη μερῶν· ὧν τὸ μὲν πρῶτον περὶ τοῦ Πάσχα, τὸ δὲ δεύτερον καὶ τρίτον κατὰ Ἀπολιναρίου καὶ Ὠριγένους, τὸ δὲ τέταρτον τοὺς αἱρετικοὺς ἀνακαλεῖ εἰς μετάνοιαν [θ]. Βιβλία τρία περὶ πίστεως [ι]. Ἐπιστολαὶ περὶ τοῦ Πάσχα τρεῖς [κ]. Ἐπιστολὴ πέμπτη καὶ ἕκτη περὶ τοῦ Πάσχα [λ]. Ἐπιστολὴ πρὸς Ἐπιφάνιον [μ]. Κανόνες δέκα καὶ ἀποκρίσεις τρεῖς [ν]. Ἐπιστολὴ σιώτομος πρὸς Χρυσόστομον [ξ]. Ὁμιλία περὶ τοῦ τίνι ὅμοιος ὁ ἄνθρωπος [ο]. Λόγος περὶ τοῦ διατὶ ἐθίομεν τυρὸν καὶ ὠὰ ἐν τῷ τῶν νηστειῶν καιρῷ [π]. Λόγος εἰς τὸν μυστικὸν δεῖπνον καὶ εἰς τὸν νιπτῆρα τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ πέμπτῃ [ϱ].

Τὰ σὺ τῇ δὲ τῇ βίβλῳ Θεοφίλῳ ἐπιγεγραμμένα ὑπομνήματα τρία. καὶ τῷ μὲν σὺι τῷ εἰς τὴν Ἔξοδον τὸ, Ἀλεξανδρείας, πρόσκειται· τοῖς δὲ δυσὶ τοῖς εἰς τὴν Γένεσιν ἄ. ἐπεὶ δὲ δύω Θεόφιλοι ἐκκλησιαστικῶν συγγραφεῖς ὑποθέσεων, ὅ, τε Ἀλεξανδρείας, καὶ ὁ Ἀντιοχείας ὁ κατὰ τὸ 181. ἔτος ἀνθήσας· σὺ δὲ τῷ εἰς τὴν Γένεσιν ὑπομνήματι, τῷ σὺ σελ. 63. Ὠριγένους μνεία τοῦ περὶ τὸ 185. ἔτος γεννηθέντος· τοῦ πρώτου ἄρα καὶ τοῦτο ποίημα· τοῦ αὐτοῦ δ' ἴσως καὶ τὸ τρίτον.

ΙΟΥΣΤΙΝΟΣ ὁ μάρτυς καὶ φιλόσοφος ὁ υἱὸς Πρίσκου τοῦ Βακχείου τὴν σὺ Παλαιστίνῃ Νεάπολιν ἔσχε πατρίδα [σ]. περὶ δὲ τὸ 89. σωτήριον ἔτος γεννηθεὶς [τ], τῶν κατὰ φιλοσοφίαν αἱρέσεων, τῆς Στοϊκῆς, Πυθαγορικῆς, Περιπατητικῆς, καὶ Πλατωνικῆς ἀκροατὴς ἐγένετο. περὶ δὲ 133. ἔτος παλαιῷ τινι πρεσβύτῃ πρᾶον καὶ σεμνὸν ἦθος ἐμβαίνοντι (ὁ Πολύκαρπος τυχὸν ἦν ἔτος) συντυχὼν, παρ' αὐτοῦ τὰ θεῖα καὶ ἄπλαστα τῆς πρὸς Χριστὸν τὸν σωτῆρα πίστεως ἐμυήθη μαθήματα [φ]. ἐπὶ Ἀντωνίνου δὲ τοῦ ἐπικληθέντος Εὐσεβοῦς, σὺ Ῥώμῃ τὰς διατριβὰς ποιούμενος, κατὰ τὸ 140. ἔτος [χ] τινὶ ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν πρώτῳ σωταξάμενος ἀπολογίαν, αὐτῷ τε τῷ βασιλεῖ προσεφώνησε καὶ τῇ Συγκλήτῳ [ψ]. εἰς τινὰ Ἀσίαν δὲ παραγενόμενος τὸν πρὸς Τρύφωνα τὸν Ἰουδαῖον συγκροτεῖ μέγαν διάλογον. ἐπὶ τινὶ Ῥώμῃ δὲ ἐπανιὼν, τινὶ δευτέραν συγγράφει ἀπολογίαν, καὶ Μάρκῳ Ἀντωνίνῳ καὶ τῇ Συγκλήτῳ ἀνατίθεται [ω]. σὺ ἔτει δὲ 163 [2α], ἔτων τῷ ἀπὸ γεννήσεως αὐτοῦ 74. τῷ θείῳ τοῦ μαρτυρίου κατεκοσμήθη διαδήματι, Κρίσκεντος τοῦ παμπονήρου καὶ ἀφιλοσόφου σοϊκοῦ φιλοσόφου τινὶ ἐπιβουλῇ αὐτῷ καταρτύσαντος [2β].

Τῶν Συγγραμμάτων αὐτοῦ αἱ φερόμεναι ἐκδόσεις ἥ τε σὺ Κολον. κατὰ τὸ 1686, καὶ ἡ Ἐνετίησ. κατὰ τὸ 1747. ἔτος γενόμεναι [*].

Τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ Τὰ ἀμφίβολα.

Ἐρωτήσεις χριστιανικαὶ ε πρὸς Ἕλληνας. Ἐρωτήσεις ἑλληνικαὶ ιε πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς περὶ τοῦ ἀσωμάτου, καὶ περὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν· καὶ ἀποκρίσεις χριστιανικαὶ πρὸς τὰς προῤῥηθείσας ἐρωτήσεις ἀπὸ τῆς εὐσεβείας τῶν φυσικῶν λογισμῶν. Ἀποκρίσεις πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους περί τινων ἀναγκαίων ζητημάτων ρμϛ'. Ἔκθεσις πίστεως περὶ τῆς ὀρθῆς ὁμολογίας ἐκ τοῦ τρίτου βιβλίου τοῦ περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος σωτάγματος.

Τὰ Ἐκλελοιπότα.

Σιώταγμα κατὰ πασῶν τῶν γεγενημένων αἱρέσεων [2γ]. Λόγοι κατὰ Μαρκίωνος [2δ]. Σιώταγμα ἐπιγεγραμμένον, Ψάλτης [2ε]. Σχολικὸν περὶ ψυχῆς [2ϛ]. Περὶ ἀναστάσεως [2η]. Ὑπομνήματα εἰς τὴν Ἑξαήμερον [2θ]. Λόγος περὶ προνοίας καὶ πίστεως [2ι].

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ ὁ ἀρχιερεὺς τε καὶ μάρτυς Εἰρηναίῳ μὲν ἐμαθήτευσεν [2κ], ἐπὶ Ἀλεξάνδρου δὲ τοῦ Μαμαίας υἱοῦ, ἔτων σὺ ἔτει σωτηρίῳ 218. [2λ] ἤκμασε. περὶ δὲ τοῦ τίνος ἐχρημάτισεν ἐπίσκοπος πόλεως ἅ πάντες οἱ τὰ περὶ αὐτοῦ διαλαμβάνοντες σύμφωνοι. ὁ μὲν γὰρ Γεώργιος ὁ Σύγκελλος [2μ], καὶ ὁ Ζωναρᾶς [2ν], καὶ Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος [2ξ], Πόρτου τοῦ κατὰ τὴν Ῥώμην αὐτὸν ἐπισκοπῆσαί φασιν· ὁ δὲ Κωνσταντινουπόλεως Γερμανὸς [2ο], καὶ Λεόντιος ὁ Βυζάντιος [2π], Ῥώμης· ὁ δὲ Γελάσιος ὁ Πάπας [2ϱ], τῆς μητροπόλεως Ἀράβων· ὥπερ ὅ, τε Καβε [2σ], καὶ ὁ Ὀαδῖνος [2τ], καὶ ἄλλοι τῶν νεωτέρων ἑπόμενοι, Ἀδάνου τοῦ κατὰ τὴν Εὐδαίμονα Ἀραβίαν ἐμπορίου, τοῦ καὶ ῥωμαϊκοῦ ἐμπορίου καλουμένου, ἐπίσκοπον γενέσθαι διϊσχυρίζονται· πῇ μὲν ἐκ τῶν Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου λέξεων, πῇ δὲ ἐκ τῆς τοῦ Ἱερωνύμου ἀγνοίας τοῦτο σωάγοντες. τούτων γὰρ ὁ μὲν, φησὶ·

(α) Ὁ Σωκρ. ἐν βιβλ. 6. κεφ. 7. (β) Ὅρα τὰ περὶ τοῦ Χρυσος. (γ) Ὁ Κάβ. αὐτ. (δ) Ὅρα τὰ περὶ τοῦ Κυρίλ. (ε) Μνεία παρὰ Γενναδ. ἐν κεφ. 33. περὶ ἐκκλησιαστ. συγγραφ. ἀποσπασμ. δὲ τούτου εὑρήσεις παρὰ Θεοδωρίτ. ἐν διαλ. 2. ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ ξύλου τυχὸν καὶ τὸ μέρος τοῦ προσφωνητικοῦ λόγου πρὸς τοὺς φρονοῦντας τὰ Ὠριγένους, τὸ ἐν τῷ 4. κεφ. τοῦ 1. μερ. τῶν πρὸ τῆς ἐν Ἐφέσ. Συνόδ. (ζ) Μέμ. παρὰ Θεοδωρίτ. ἐν διαλ. 3. (η) Ὅρα τὰ ἐν τῇ 5. συνελούσ. τῆς οἰκουμ. 5. Συνόδ. τὰ ἐν σελ. 241. τοῦ 4. Τόμ. τῆς τοῦ Βιν. ἐκδόσ. (θ) Ταύτῃ ὁ Ἱερών. μετέφρασεν, ὡς αὐτὸς ἐν ἐπιστ. 78. (τῇ ἐν Τόμ. 2. σελ. 212.) μαρτυρεῖ· ἀλλὰ καὶ τὸ πρωτότ. καὶ ἡ μετάφρ. ἐξέλιπον. (ι) Μνεία παρὰ Γενναδ. αὐτ. (κ) Σώζ. ὥς φησιν ὁ Κάβ. (αὐτ.) ἡ τοῦ Ἱερων. μετάφρ. ἐν τῷ 5. Τόμ. τῆς τῶν πατέρ. βιβλιοθ. μέρος δὲ καὶ ἕκτον. ἐν τῷ τέλ. τοῦ 2. Τόμ. τοῦ Πεταβ. ἔ ἡ ἐπιγραφή· de Doctrin. temp. Ἐφέσ. Συνόδ. (μ) Ἔστιν ἡ 67. παρ' Ἱερων. παρ' αὐτοῦ μεταφρασθ. καὶ ἐν Τόμ. 2. σελ. 207. κειμ. (ν) Κεῖνται ἐν τῷ 2. Τόμ. τῶν Πανδέκ. σελ. 170. (ξ) Μέμν. ὁ Παλλάδ. ἐν τῷ 7. κεφ. τοῦ διαλ. τῷ ἐν τῷ 13. Τόμ. τοῦ Χρυσος. κατὰ τινὰ τοῦ Μοντφακκ. ἔκδοσ. (ο) Ἐξεδόθη ἐν Παρισ. κατὰ τὸ 1608. ἔτ. ἀλλ' ἔν τισι κώδ. Χρισοφόρῳ ἐπιγέγραπται, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Κοτελέρ. παρὰ Κάβ. αὐτ. ἐν σελ. 280. (π) Σώζ. ἐν τῷ 58. θεολογικ. κεφαλ. κώδ. ἐν τῇ τῆς Βιέν. βιβλιοθ. κατὰ τινὰ τοῦ Κάβ. μαρτυρίαν. (αὐτ.) ἄρχεται δ' ἔτως· Οἱ αἱρετικοὶ καὶ μᾶλλον οἱ Ἀρμένιοι τῇ παρασκευῇ καὶ τῇ τετράδι τῆς Τυρινῆς, ὁμοίως, κλ. (ϱ) Σώζ. κεφάλ. ἕ ἡ ἀρχή· Τί τερπνότερον ἢ τί ἡδύτερον τοῖς φιλοθέοις, κλ. ὅρα τὸν Κάβ. αὐτ. (σ) Ὁ Ἱερών. ἐν τῷ κατάλ. τῶν ἐκκλησιαστ. συγγραφ. καὶ ὁ Ἰσσὶν. παρ' Εὐσεβ. ἐν βιβλ. 4. κεφ. 12. τῆς Ἱστορ. (τ) Ὁ Φαβρίκ. (ἐν μέρ. 1. τοῦ 5. βιβλ. σελ. 51.) ὁ δὲ Εὐσέβ. (ἐν βιβλ. 2. κεφ. 13. τῆς Ἱστορ.) ὁ μετ' ὀλίγον, φησὶ, τῶν Ἀποστόλων· ὁ δὲ Φώτ. (ἐν κώδ. 234.) Ἀνὴρ ἄτε τῷ χρόνῳ πορρῳ ὢν τῶν Ἀποστόλων, ἅτε τῇ ἀρετῇ. (υ) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 61. (φ) Αὐτὸς ὁ Ἰσσὶν. ἐν τῇ ἀρχ. τοῦ πρὸς Τρύφ. διαλ. (χ) Ὁ Κάβ. αὐτ. (ψ) Ὁ Εὐσέβ. ἐν βιβλ. 4. κεφ. 11. τῆς Ἱστορ. (ω) Ὁ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 16. (2α) Ὁ Φαβρίκ. (αὐτ. ἐν σελ. 52.) ὁ δὲ Κάβ. (αὐτ.) ἐν ἔτει 165. (2β) Ὁ Εὐσέβ. αὐτ. (*) Ἔστι δὲ, φησὶν ὁ Φώτ. (ἐν κώδ. 124.) φιλοσοφίας μὲν ὁ ἀνὴρ τῆς τε καθ' ἡμᾶς, καὶ μάλιστά γε τῆς θύραθεν εἰς ἄκρον ἀνηγμένος, πολυμαθείᾳ τε καὶ ἱστοριῶν περιῤῥεόμενος πλήτῳ· ῥητορικαῖς δὲ τέχναις ἐκ ἔσχε σπουδὴν ἐπιχρῶσαι τὸ ἔμφυτον αὐτοῦ τῆς φιλοσοφίας κάλλος. διὸ καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ ἁπλοῖ ὄντες δυνατοὶ, καὶ τὸ ἐπισημονικὸν διασώζοντες, τῶν ἐκεῖθεν ἐκ εἰσὶν ἀποσάζοντες ἡδυσμάτων, ἀδὲ τῷ ἐπαγωγῷ καὶ θελκτηρίῳ τὰς ποθὰς τῶν ἀκροατῶν ἐφελκόμενοι. (2γ) Μνεία παρ' Ἰσσὶν. σὺ τῇ 2. ἀπολογ. καὶ παρ' Εὐσεβ. σὺ βιβλ. 4. κεφ. 11. τῆς Ἱστορ. (2δ) Παρὰ Φωτ. σὺ κώδ. 125. καὶ παρὰ Ἱερωνύμ. ἐν τῷ κατάλ. καὶ παρ' Εὐσεβ. αὐτ. (2ε) Παρ' Εὐσεβ. αὐτ. σὺ κεφ. 18. καὶ παρ' Ἱερωνύμ. αὐτ. (2ζ) Παρὰ τοῖς Αὐτ. αὐτ. (2η) Παρὰ Δαμασκ. σὺ Τόμ. 2. σελ. 755. τῶν Παραλ. καὶ παρὰ Φωτ. σὺ κώδ. 48. ὡς ἀμφίβολ. (2θ) Ἀποσπασμάτ. τούτων παρ' Ἀναστασ. τῷ Σιναΐτ. ὡς μαρτυρεῖ ὁ Φαβρίκ. αὐτ. σὺ σελ. 60. (2ι) Ἀποσπασμάτ. παρὰ Μαξίμ. σὺ Τόμ. 2. σελ. 154. (2κ) Ὁ Φώτ. σὺ κώδ. 121. (2λ) Ὅρα τινὰ 219. σελ. τοῦ χρον. κανόν. τοῦ Εὐσεβ. καὶ τινὰ 358, ἢ 285. σελ. τῆς Χρονογραφ. τοῦ Συγκέλ. (2μ) Αὐτ. (2ν) Ἐν σελ. 620, ἢ 468. τοῦ χρον. (2ξ) Ἐν βιβλ. 4. κεφ. 31, καὶ βιβλ. 5. κεφ. 15. (2ο) Ἐν σελ. V. τῶν τοῦ Ἱππολύτ. συγγραμ. τῶν σὺ Ἀμβρογ. ἐκδοθ. (2π) Αὐτ. σὺ σελ. IX. (2ϱ) Αὐτ. σὺ σελ. 215. (2σ) Ἐν Τόμ. 1. σελ. 102. (2τ) Ἐν Τόμ. 1. σελ. 222.

φησί· τούτων Βήρυλλος σὺν ἐπιστολαῖς καὶ συγγράμμασι διαφόρως φιλοκαλίας καταλέλοιπεν· ἐπίσκοπος δὲ ἦτος ἰῷ τῶν κατὰ Βόστραν Ἀράβων· ὡσαύτως δὲ καὶ Ἱππόλυτος ἑτέρας πω καὶ αὐτὸς προεσῶς Ἐκκλησίας [α]. ὁ δὲ, Hippolytus cuiusdam eccleſiae epiſcopus (nomen quippe vrbis ſcire non potui) [β]. Ὁ Ἱππόλυτος Ἐκκλησίας τινὸς ἐπίσκοπος (τὄνομα δὲ τῆς πόλεως μαθεῖν οὐκ ἠδυνήθην). ἐκ μὲν ὧν τῶν τοῦ ἀγνοοῦντος Ἱερωνύμου ῥημάτων, πλὴν τῆς ἀγνοίας ἕτερον προκύπτει οὐδέν· ἐκ δὲ τῶν τοῦ Εὐσεβίου, οὐκ ἂν τις οὐδ' Ἄραβα εἶναι, οὐδ' Ἀραβίας πόλεως ἐπίσκοπον τὸν Ἱππόλυτον γεγονέναι εὖλόγως σωάξοι. τοῦ γὰρ, τούτων, ἐπὶ τοῖς προτέροις ἀναγομένου, τουτέστι τοῖς, ἠκμαζον δὲ κατὰ τοῦτο πλείους λόγιοι καὶ ἐκκλησιαστικοὶ ἄνδρες - - τούτων Βήρυλλος, κ.τ. καὶ τὸ, ὡσαύτως, αὐτοῖς ἀνακείσεται, πάντων δῆθεν τῶν μεταξὺ ὡς διὰ μέσου ἐκλαμβανομένων· ἤτοι, ὡσαύτως τούτων τῶν λογίων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν καὶ Ἱππόλυτος· ἢ καὶ τοῖς προσεχεστέροις, εἴτουν τοῖς, διαφόρως φιλοκαλίας καταλέλοιπεν, ἐχὶ δὲ τοῖς, ἐπίσκοπος δὲ ἦτος ἰῷ τῶν κατὰ Βόστραν Ἀράβων. καὶ γὰρ ὁ περὶ ἐπισκόπων ὧδε ἰῷ ὁ τοῦ Εὐσεβίου σκοπὸς καὶ λόγος, ἀλλὰ περὶ τῶν λογίων ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν τῶν συγγράμματα καταλελοιπότων. ὅθεν καὶ τὸ, ἑτέρας πω εἰπών, τὸ ποίας, ὡς ἐκ ὀφείλων δηλώσας, παρέδραμον. ἀλλαχοῦ δὲ [γ] καὶ τὸ, ποίας δῆλον ποιεῖ λέγων· Ἱππόλυτος ἱερὸς Φιλόσοφος ἐπίσκοπος Πόρτου τοῦ κατὰ τὴν Ῥώμην διαπρεπῶς ἰώθει, κ.τ. τῶν δὲ Ῥώμης αὐτὸν εἰπόντων ἐπίσκοπον, ὁ μὲν Γερμανός φησι, τοῦτο καὶ Ἱππόλυτος Ῥώμης καὶ ὁ ἅγιος Κύριλλος λέγουσιν· ὁ δὲ Λεόντιος, Κλήμης καὶ Ἱππόλυτος ἐπίσκοποι Ῥώμης. ἀλλὰ γὰρ δῆλον, ὅτι ἢ κατὰ παραδρομὴν, ἢ τῇ σιωπομίᾳ προσέχοντες, ἢ διὰ τὸ ὑπὸ τὴν Ῥώμην καὶ τὴν Πόρτου εἶναι πόλιν, ἅπαξ εἰρήκασι. τὰ δὲ τοῦ Γελασίου σόλοικα ῥήματα, ἤτοι τὰ, Hippolyti epiſcopi et martyris Arabum metropolis in memoria haereſium [δ], τῶν ἀμφιβαλλομένων εἰσί. τὸ γὰρ περὶ τῶν δύο Φύσεων οὐ Χριστῷ σώταγμα, ἐξ οὗ ταῦτα ἐλήφθη, Γελασίου τοῦ Κυζίκου ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς ἐν Παλαιστίνῃ εἶναί φασιν [ε]. ἀλλ' ὁποιῶν ἂν ᾖ, τί οὐ τοῖς τοιούτοις ζητήμασιν ἡ τοῦ οὗς πρὸς τὰς τοσούτων καὶ τοιούτων ἀνδρῶν μαρτυρίας; ἐκ τῶν ἐρημιῶν ἂν κατιδεῖν ῥᾴδιον, τὸν Ἱππόλυτον Πόρτου Ῥώμης ἐπίσκοπον χρηματίσαι. ἄλλως γὰρ οὐδὲ πάνυ πιθανὸν ἔοικεν, ἄνδρα τοιοῦτον τὴν ἰδίαν καταλιπόντα ποίμνιον ἐν τῇ τῶν Ἰταλῶν μέχρι θανάτου παροικῆσαι, ὡς ὁ ἐν πόρρῳ τῆς Ῥώμης κατὰ τὸ 1551. ἔτος εὑρεθεὶς αὐτοῦ ἀνδριὰς καὶ τὸ μνημεῖον ἀναργέσατα μαρτυροῦσιν [ζ]. ἀλλὰ γὰρ καὶ περὶ τοῦ ἔτους, ἐν ᾧ τὸν βίον ἐξετέλεσεν ὁ ἅγιος οἱ συγγραφεῖς διαφέρονται. οἱ μὲν γάρ φασιν, ἐν τῷ 230. [η]. οἱ δὲ ἐν τῷ 235. [θ]. οἱ δὲ καὶ ἄχρι τοῦ 252. ἔτους παρεκτείνουσι τὸ τοῦ βίου αὐτοῦ μαρτυρικὸν τέρμα [ι].

Τῶν τούτου σωζομένων συγγραμμάτων ἡ ἐν Ἀμβρον. κατὰ τὸ 1716. ἔτος γενομένη ἔκδοσις πληρεστέρα μὲν τῶν ἄλλων, δύσχρηστος δὲ διὰ τὴν τῶν πινάκων τελείαν ἔλλειψιν [*].

ΙΣΙΔΩΡΟΣ ὁ Πηλουσιώτης Ἀλεξανδρεὺς ἰῷ τὸ γένος [κ], τοῦ θείου Χρυσοστόμου ἀκροατὴς [λ], ἀνὴρ ἐλλογιμώτατος φιλόσοφός τε καὶ ῥήτωρ [μ]. περὶ δὲ τὸ 412. ἔτος ἀκμάσας [ν], τοῦ Πηλουσιώτου καθηγήσατο ὅρους [ξ], ἔργῳ τε καὶ λόγῳ θαυμασίως διαπρέπων. ὃ μόνον γὰρ τὰ ἀσκητικὰ διαθλῶν σκάμματα, σὺν ἡλίῳ μοναδικῷ βίῳ ζῶσαν ἑαυτὸν παρεσκεύαζεν, ἀλλὰ καὶ τὸ διδασκαλικὸν νάμα τοῖς ἐγγύς τε παρεῖχε διαψιλὲς καὶ τοῖς πόρρω. περιὼν δὲ ἔτι τῷ βίῳ ἐν ἔτει 431, ὡς ἐκ τῆς 311. ἐπιστολῆς τοῦ 1. αὐτοῦ βιβλίου καταμαθεῖν ῥᾴδιον, περὶ τὸ 449. ἢ 450. ἔτος [ο] εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ μετέσῃ τὴν ἐπουράνιον. συγγράψαι δὲ τοῦτόν φασιν οἱ μὲν [π], τρεῖς χιλιάδας ἐπιστολῶν· οἱ δὲ ὡσεὶ χιλιάδας δέκα χάριτος παντοίας μεσοῦσας θείας τε ἅμα καὶ ἀνθρωπίνης [ρ].

Ἡ ἐν Παρισ. κατὰ τὸ 1638. ἔτος τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ γενομένη ἔκδοσις τῶν ἄλλων πλήθει ὑπερτεροῦσα, ἐπιστολὰς περιέχει 2012. [σ]

ΙΩΣΗΠΟΣ ὁ ἐπικληθεὶς Φλάβιος [τ] υἱὸς ἰῷ Ματθίᾳ, Ἰουδαῖος τὸ γένος, ἱερεὺς τὴν φυλὴν, Ἀσμοναῖος τὴν πατρίδα, καὶ Φαρισαῖος τὴν αἵρεσιν. ἐν Ἱεροσολύμοις δὲ τῷ πρώτῳ τῆς ἡγεμονίας ἔτει Γαΐου γεννηθεὶς [υ], εἴτουν τῷ ἀπὸ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ 37. [φ] τοσοῦτον τῇ παρ' Ἑβραίων παιδείᾳ προέβη, ὥστε τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος ἄγοντα τὸν ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς τῆς πόλεως πρώτους παρ' αὐτοῦ ἀκριβέστερόν τι περὶ τῶν νομίμων ζητεῖν ἐπιγνῶναι. ἐν ἔτει δὲ 63. εἰς Ῥώμην παραγίνεται τισὶ τῶν σωθέντων αὐτῷ ἱερέων ἐκεῖ δεσμίων ἀπαχθέντων ἐπικουρήσαι προθέμενος [χ]. ἐπανιὼν δὲ, καὶ σάσεται καὶ πολέμῳ τὴν πατρίδα κατατρυχομένην ὁρῶν, Ἡγεμόνων τῆς Γαλιλαίας προχειρισθεὶς [ψ], γενναίως τοῖς πολεμίοις ἀντέστη, ἄχρις οὗ τῆς Ἰωταπάτης κατὰ τὸ 67. ἔτος [ω] ὑποχειρίου γενομένης, καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν σωελήφθη [2α]. τῶν δεσμῶν δὲ τῷ τοῦ Οὐεσπεσιανοῦ κελεύσματι ἀπολυθεὶς, διὰ ἰῷ εἵρηκε πρόῤῥησιν [2β], σωεπέμφθη κατὰ τὸ 70. ἔτος τῷ Τίτῳ ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπὶ τὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ πολιορκίαν τε καὶ ἅλωσιν. ὅπου δὴ καὶ γραφῇ ἅπαντα τὰ τότε ἐξέβακε συμβάντα [2γ]. μετὰ δὲ ταῦτα εἰς Ῥώμην ἀφικόμενος, τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων μετασχεῖν ἐπαίδαξε [2δ]. καὶ τὰς περὶ Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας λόγους συνταξάμενος, τοῖς δυσὶ βασιλεῦσιν Οὐεσπεσιανῷ τε καὶ Τίτῳ προσήγαγε. καὶ οἱ μὲν τῇ δημοσίᾳ παρεδόθησαν βιβλιοθήκῃ, αὐτὸς δὲ ἀνδριάντος ἠξίωται [2ε]. παρέτεινε δὲ τὸν βίον ἄχρι τοῦ 93. ἔτους [2ς]. ταύτῃ δ' ἡμῖν κατελέλοιπε τὴν ἀξιόλογον ὑπὲρ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος μαρτυρίαν.

Γίνεται καὶ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἰῷ γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ τ' ἀληθῆ δεχομένων. καὶ πολλοὺς μὲν Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ καὶ ἑλληνικοὺς ἐπηγάγετο. ὁ Χριστὸς ἦτος ἰῷ. καὶ αὐτὸν ἐν δείγει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἵ γε πρῶτον ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτῃ ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων Προφητῶν τὰ αὐτὰ καὶ ἄλλα μυρία θαυμάσια περὶ αὐτοῦ εἰρηκότων. εἰς δὲ νῦν τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων οὐκ ἀπέλειπε τὸ φῦλον [2η].

Τῶν

(α) Ἐν βιβλ. 6. κεφ. 20. τῆς Ἱστορ. (β) Ἐν τῷ τῶν ἐκκλησιαστ. συγγραφ. καταλ. (γ) Ἐν τῷ 1. τῶν χρον. λόγ. σελ. 85. τῆς ὧ Ἀμτελοδ. ἐκδόσ. (δ) Ἐν σελ. 225. τῆς ἐρημ. τῶν τοῦ Ἱππολ. συγγραμ. ἐκδόσ. κῶταγ. (ε) Ὅ, τε Βαλσαμών. καὶ ὁ Βαρών. παρὰ Μυραίῳ ἐν τῷ σχολ. τῷ εἰς τὸ 94. κεφ. τοῦ Γεννασδ. περὶ ἐκκλησιαστ. συγγραφ. (ζ) Ὅρα τὰ προοίμ. τῆς ἐρημ. ἐκδόσ. (η) Ὁ Οὐσσῖν. ὧ Τόμ. 1. σελ. 222. (θ) Ὁ Δοδουέλ. παρὰ Φαβρικ. ὧ ταῖς σημειώσ. ταῖς ὧ τῇ 203. σελ. τοῦ 1. μέρ. τοῦ 5. βιβλ. (ι) Ὁ Θεοδωρίκ. ὧ σελ. 14. τῆς ἐρημ. ἐκδόσ. (κ) Τῶν δὲ φράσιν σαφὴς ἐστι, φησὶν ὁ Φώτιος (ὧ κώδ. 121.) καὶ ὑπόσεμνος καὶ ἀπέριττος, ἐν καὶ πρὸς τὸν ἀττικὸν ἐκ ἐπιστρέφεται λόγον· λέγει δὲ ἅμα τε τινὰ τῆς ἀκριβείας λαπόμενα, καὶ ὅτι ἡ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ ἐκ ἔστι τοῦ ἀποστόλου Παύλου· τὰ δὲ ἑξῆς ὅσα ἐν τῷ αὐτῷ κώδ. φησὶν ὁ Φώτ. ἐ περὶ τοῦ Ἱππολύτ. ἀλλὰ περὶ τοῦ Ἀμβροσίου νοητέον κατὰ τὴν τοῦ Εὐσεβίου μαρτυρίαν. ὧ βιβλ. 6. κεφ. 23. τῆς Ἱστορ. (λ) Νικηφ. ὁ Κάλλιστ. ὧ βιβλ. 14. κεφ. 53. (μ) Ὁ Σκίδ. εἰς τὸ Ἰσίδωρ. (ν) Ὁ Κάβ. ὧ Τόμ. 1. σελ. 390. (ξ) Ὁ Νικηφ. αὐτ. (ο) Ὁ Φαβρίκ. ὧ τούχ. 9. σελ. 253. (π) Ὁ Σκίδ. αὐτ. (ρ) Ὁ Νικηφ. αὐτ. (σ) Σίξτος ὁ Σενένσ. ὧ τῷ 4. βιβλ. τῆς βιβλιοθ. (παρὰ Κάβ. αὐτ.) τεῦχος χειρόγρ. ἰδεῖν διαμαρτύρεται ἐν τῇ Ἐνετίησ. τοῦ ἁγίου Μάρκ. βιβλιοθ. ἐπιστολὰς περιέχον 1148. ὧν ἡ πρώτη ἄρχεται ἔτως· ἐπισθὴ κύκλικόν ἐστι χρόνου. ἴσως δὲ τῶν ἀνεκδότων εἰσὶν αὗται, ἢ πᾶσαι, ἢ ἔνιαι. (τ) Ὁ Κλήμ. ὧ στρώμ. 1. σελ. 341. (υ) Αὐτὸς ὁ Ἰώσηπ. ἐς τὸν ἑαυτοῦ βίον (φ) Ὅ, τε Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 32. καὶ ὁ Φαβρίκ. ἐν τῷ 1. μέρ. τοῦ 4. βιβλ. σελ. 228. (χ) Ὁ Ἰώσηπ. αὐτ. (ψ) Ὁ Αὐτ. ὧ βιβλ. 2. τοῦ Ἰουδαϊκ. πολέμ. κεφ. 25. (ω) Ὁ Φαβρίκ. αὐτ. (2α) Ὁ Ἰώσηπ. αὐτ. ὧ βιβλ. 3. κεφ. 24, καὶ 26. (2β) Ὁ Αὐτ. αὐτ. ὧ βίβλ. 5. κεφ. 39. (2γ) Ὁ Αὐτ. ὧ τῷ κατὰ Ἀπίων. βιβλ. 1. σελ. 1037. (2δ) Ὁ Αὐτ. ἐν βιβλ. 20. κεφ. 9. τῆς Ἰουδαϊκ. ἀρχ. (2ε) Ὁ Ἱερώνυμ. ὧ τῷ τῶν ἐκκλησιαστ. συγγραφ. καταλ. (2ς) Ὅ, τε, Κάβ. καὶ ὁ Φαβρίκ. αὐτ. (2η) Ὅρα τὸ τοῦ Καρόλου Δακβυζ. ὧ Λονδίνῳ κατὰ τὸ 1706. ἔτ. ἐκδοθὲν πόνημα, ἐν ᾧ γενναίως ἡ τῶν λόγων τούτων ἐναποδέδεικται γνησιότης.

Τῶν τούτου συγγραμμάτων ἔκδοσις αἱρετωτέρα ἡ ἐσχάτη ἡ κατὰ τὸ 1726. ἔτος ἐν Ἀμστελοδ. γενομένη, καὶ δυσὶ συνταχθεῖσα τόμοις *.

Ὁ ΚΛΗΜΗΣ, ὃν τινὲς μὲν Ἀλεξανδρέα, ἕτεροι δ' Ἀθηναῖόν φασιν [α], ἐθνικὸς ὢν πρότερον τῇ τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας ἐλλάμψει κατηυγάσθη ὕστερον [β], Πανταίνῳ τῷ θαυμασίῳ μαθητεύσας [γ], παρ' οὗ τῶν θείων Γραφῶν δαψιλῶς ἐποτίσθη τὰ ζωηρότατα νάματα, καὶ ὅν περ διεδέξατο, τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῶν κατηχήσεων σπουδαστηρίου χρηματίσας διδάσκαλος [δ]. καὶ πρεσβύτερος δὲ τῆς Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας γενόμενος, διὰ τὸν ἐπὶ Σεβήρου διωγμὸν εἰς Ἱεροσόλυμα μεταχωρήσας, τὴν ἐκεῖ τοῦ Κυρίου Ἐκκλησίαν ἐπεστήριξέ τε καὶ ηὔξησεν [ε]. ἐπὶ δὲ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπανιὼν, ἐπὶ Καρακάλλου μὲν τοῦ Ἀντωνίνου, τοῦ κατὰ τὸ 211. ἔτος βασιλεύσαντος [ζ] τὸ τοῦ βίου πέρας αὐτὸν κατέλαβεν [η]· ἀλλ' ἐν τίνι τῶν ἑπτὰ ἐτῶν, ἐν οἷς ὁ Καράκαλλος τὴν βασιλείαν ἰθύνων ὤφθη, ἄδηλον.

Τῶν σωζομένων αὐτοῦ συγγραμμάτων ἀκριβεστέρα ἔκδοσις ἡ ἐν ἔτει 1715. κατὰ τὸ Ὀξόν. γενομένη καὶ δυσὶ τεύχεσι συνταχθεῖσα *.

Τῶν Συγγραμμάτων αὐτοῦ

Τὰ ἐκλελοιπότα.

Λόγοι ὀκτὼ ὑποτυπώσεων [θ]. Σύγγραμμα εἰς τὸν προφήτην Ἀμώς [ι]. Λόγος περὶ προνοίας [κ]. Λόγος περὶ τοῦ πάσχα [λ]. Διαλέξεις περὶ νηστείας [μ]. Λόγος εἰς περὶ κακολογίας [ν]. Λόγος προτρεπτικὸς εἰς ὑπομονὴν, ἢ πρὸς τοὺς νεωστὶ βεβαπτισμένους [ξ]. Κανὼν ἐκκλησιαστικὸς, ἢ πρὸς τοὺς ἰουδαΐζοντας [ο]. Ὅροι διάφοροι [π]. Λόγος περὶ ἀρχῶν [ρ]. Ἀλληγορίαι τῶν ἐπὶ Θεοῦ λεγομένων μελῶν καὶ παθῶν [σ]. Λόγος περὶ Ἀγγέλων [τ]. Περὶ τοῦ Διαβόλου [υ]. Περὶ γενέσεως κόσμου [φ]. Περὶ τῆς Ἐκκλησίας [χ]. Ὑποθῆκαι εἰς πρεσβυτέρους, ἐπισκόπους, διακόνους, καὶ χήρας [ψ]. Περὶ ψυχῆς [ω]. Περὶ Ἀναστάσεως [2α]. Λόγος γαμικός [2β]. Περὶ ἐγκρατείας [2γ]. Διαλέξεις πρὸς τὰς αἱρέσεις [2δ].

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ θειότατος, ὁ Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος, ἀδελφιδοῦς ὢν Θεοφίλου [2ε], κατὰ τὸ 412. [2ζ] ἔτος καὶ διάδοχος τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἐγένετο. μετ' οὐ πολὺ δὲ, ἣν ἐκ πολλοῦ κατὰ τοῦ θεσπεσίου ἔσχε Χρυσορρήμονος ἀπέχθειαν προλήψει δουλεύων τῇ παρὰ τοῦ θείου αὐτοῦ Θεοφίλου αὐτῷ ἐγκολλαφθείσῃ, προθέλυμνα ἀπέσπασε, τῆς μητρὸς τοῦ Κυρίου αὐτῷ ὀφθείσης, καὶ τοῖς ἱεροῖς ἀνακτόροις παραδεχθῆναι ἀξιωσάσης τὸν Χρυσόστομον. ἔνθεντοι ἑαυτοῦ καταγνοὺς καὶ μεταμέλῳ χρησάμενος σὺν τῇ περὶ αὐτὸν Συνόδῳ τοῖς ἱεροῖς τὸ αὐτοῦ ὄνομα ἐνέγραψε δέλτοις [2η]. ἐν ἔτει δὲ 415. [2θ] τοὺς Ἰουδαίους ἅπαντας, διὰ τὰς κατὰ τῶν Χριστιανῶν μηχανάς τε καὶ σκευωρίας καὶ τοὺς δολίους φόνους ἀνδρείως ἐλάσας τῆς Ἀλεξάνδρου ἐξέωσε [2ι], καὶ τὴν κατὰ τῶν αἱρετικῶν τῶν κατ' ἐκεῖνον πανταχόθεν ἐφορμώντων τὸν καιρὸν, ἀθλητικὴν τοῦ πνεύματος ἀνεδήσατο παλαίστραν· μάλιστα δὲ τὴν κατὰ τοῦ δυσσεβοῦς Νεστορίου, τοῦ κατὰ τῆς πανάγνου μητρὸς τοῦ Θεοῦ λυττήσαντος, καὶ οὐχ ὅπερ ἐστὶ, Θεοτόκον, ὁμολογεῖν θέλοντος, ἀλλὰ μόνον χριστοτόκον πρός τε τὸ πιστεύειν καὶ τοὺς ἄλλους ἀναπείθειν ἐκμανέντος. τοῦτον ὁ ἅγιος πᾶσι τοῖς τῆς ἐπιεικείας τρόποις τῆς ὀλεθρίου πλάνης ἐπιστρέψαι κατὰ τὰς εὐαγγελικὰς ἐσπούδασε παραγγελίας. πρῶτον μὲν γὰρ, κατὰ τὸ, ἔλεγξον μεξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου, οὐχ ἅπαξ ἢ δὶς, ἀλλὰ πολλάκις παραινετικὰ καὶ ἀποδεικτικὰ ἀπέστειλεν αὐτῷ γράμματα. εἶτα εἰδὼν αὐτὸν τῷ πείσματι ἐμμένοντα, καὶ τῆς σκοτομήνης μὴ ἀνανήφοντα, καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ προσεῖπε. καὶ γὰρ ἐν ἔτει 326. [2κ] τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τοπικὴν ἀθροίσας Σύνοδον, καὶ τὴν παρὰ τοῦ Νεστορίου ἀθετουμένην ἀλήθειαν δώδεκα κεφαλαίοις, εἴτουν ἀναθεματισμοῖς, ἐμπεριλαβὼν, καὶ διὰ πρέσβεων μεταστείλας, καθυπογράψαι αὐτὸν ἀπῄτησεν. ὡς δὲ καὶ τοῦτο ἀπηνήνατο ὁ δείλαιος, τὸν αὐτοκράτορα λοιπὸν Θεοδόσιον ἀνέπεισε τὴν οἰκουμενικὴν ἐν Ἐφέσῳ συγκροτῆσαι ἁγίαν Σύνοδον. ἥτις γε δὴ, Κυρίλλου προεξάρχοντος, τὸν Νεστόριον τρὶς προσκληθέντα καὶ μὴ παραγενόμενον, τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος καὶ παντὸς ἱερατικοῦ συλλόγου ἀπέφηνεν ἀλλότριον [2λ]. ἀπήχθοντο δὲ τῷ θειοτάτῳ πατρὶ, ὅ, τε τῆς Ἀντιόχου Ἰωάννης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τρίτην ἡμέραν μετὰ τὴν τοιαύτην ἀφικόμενοι καθαίρεσιν, ἅ τε μὴ καὶ αὐτοὺς περιμείναντι, καὶ δὴ συνάμα Νεστορίῳ συνέδριον καθίσαντες, αὐτὸν καθεῖλον. ἀλλ' ὁ μὲν ὑπ' αὐτῆς τῆς ἁγίας Συνόδου τῆς παραλόγου λύεται καθαιρέσεως· οἱ δὲ αὐτὸν καθελόντες δεσμῶται γίνονται [2μ]. νικηφόρος οὖν ἐπανελθὼν ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὁ Κύριλλος τῷ τε Ἰωάννῃ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν καταλλαχθεὶς ἀνατολικοῖς ἐπισκόποις [2ν], ἐν ἔτει 444. [2ξ] πρὸς τὰς οὐρανίους σκηνὰς μεθίσταται.

Τῶν σωζομένων αὐτοῦ Συγγραμμάτων αἱρετωτέρα ἡ ἐν Παρισ. κατὰ τὸ 1638. ἔτος γενομένη ἔκδοσις, ἑπτὰ συνταχθεῖσα τόμοις *. Αἱ δὲ 19. εἰς τὸν Ἱερεμίαν ὁμιλίαι αἱ κατὰ τὸ 1648. ἔτος ἐν Ἀντουερπ. ἐκδοθεῖσαι, καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἐπιγραφεῖσαι, τοῦ Ὠριγένους ποιήματα ἐπεγνώσθησαν [2ο].

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ Ἱεροσολύμων ὁ θεοφιλέστατος ἐπὶ Μακαρίου τοῦ Ἱεροσολύμων διάκονος ὢν, καὶ ὑπὸ Μαξίμου πρεσβύτερος προχειρισθεὶς [2π], περί που μὲν τὸ 347. ἔτος [2ρ] τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις κατηχῶν διετέλει· περὶ δὲ τὸ 350. [2σ] τοῦ Μαξίμου καθίσταται διάδοχος. ἐν ἔτει δὲ 351. [2τ] περὶ τοῦ ἐν οὐρανοῖς φανέντος σημείου τοῦ σταυροῦ τῷ αὐγούστῳ γράφει Κωνσταντίῳ [2υ]. μετὰ δὲ ταῦτα πρὸς Ἀκάκιον περὶ μητροπολιτικῶν δικαίων διαφερόμενος, ὑπ' αὐτοῦ τε καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἐν Παλαιστίνῃ Συνόδου καθαιρέσει καθυποβάλλεται, ἐπὶ πράσει διαβληθεὶς ἱερῶν κειμηλίων [2φ]. ὁ δὲ

μεῖζον

*) Καθαρὸς τὴν φράσιν, φησὶν ὁ Φώτιος (ἐν κώδ. 47.) καὶ ἀξίωμα λόγου μετὰ ἡδονῆς καὶ εὐκρινείας δεινὸς ἐκφῆναι. πιθανός τε ταῖς δημηγορίαις καὶ ἐπίχαρις, κἂν ἐπὶ τἀναντία ὁ καιρὸς καλῇ χρήσασθαι τῷ λόγῳ. δεξιὸς καὶ γόνιμος ἐνθυμημάτων ἐφ' ἑκάτερα, καὶ γνωμολογικὸς δὲ ὡς εἴ τις, καὶ πάθη τῷ λόγῳ παραστῆσαι ἱκανώτατος, καὶ ἐγεῖραι πάθος καὶ πραῦναι δοκιμώτατος. (α) Ὁ Ἐπιφάν. ἐν αἱρέσ. 32. ἴσ. δὲ Ἀθήνησι μὲν ἐγεννήθη, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ διέπρεψεν. (β) Ὁ Εὐσέβ. ἐν βιβλ. 2. κεφ. 2. τῆς Εὐαγγελ. προπαρ. (γ) Ὁ Αὐτ. ἐν βιβλ. 5. κεφ. 11. τῆς Ἱστορ. καὶ ὁ Ἱερών. ἐν τῷ τῶν Ἐκκλησιαστ. συγγραφ. καταλ. καὶ ὁ Φώτ. ἐν κώδ. 109. (δ) Ὁ Ἱερών. αὐτ. (ε) Ὁ Εὐσέβ. ἐν βιβλ. 6. κεφ. 11. τῆς Ἱστορ. (ζ) Ὁ Αὐτ. ἐν τῷ χρον. (η) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 88. *) Περὶ μὲν τοῦ Παιδαγωγοῦ ὁ Φώτιος (ἐν κώδ. 110.) φησὶ τά δε· οὐδὲν δὲ ὅμοιον ἔχουσι πρὸς τὰς ὑποτυπώσεις οὗτοι οἱ λόγοι. τῶν τε γὰρ ματαίων καὶ βλασφήμων ἀπηλλαγμένοι δοξῶν καθεστήκασι, καὶ ἡ φράσις ἀνθηρὰ, καὶ εἰς ὄγκον ἡρμένη σύμμετρον μετὰ τοῦ ἡδέος, καὶ ἡ πολυμάθεια ἐμπρέπουσα. περὶ δὲ τῶν στρωματ. (ἐν κώδ. 111.) τά δε· αὕτη δὲ ἡ τῶν στρωματέων βίβλος ἐνιαχοῦ οὐχ ὑγιῶς διαλαμβάνει, οὐ μέντοιγε ὥσπερ αἱ ὑποτυπώσεις, ἀλλὰ καὶ πρὸς πολλὰ τῶν ἐκεῖ διαμάχεται. (θ) Μνεία παρὰ Φώτ. (ἐν κώδ. 109.) ὡς βλασφήμους αὐτὰς ἐξελέγχοντι· καὶ παρ' Εὐσεβ. ἐν βιβλ. 2. κεφ. 1, 9, καὶ 15, καὶ βιβλ. 6. κεφ. 13. τῆς Ἱστορ. (ι) Παρὰ Παλλαδ. ἐν τῇ Λαυσαϊκ. Ἱστορ. ὡς μαρτυρεῖ ὁ Φαβρίκ. ἐν τῷ 1. μέρ. τοῦ 5. βιβλ. σελ. 112. (κ) Παρὰ Μαξίμ. ἐν Τόμ. 2. σελ. 144, καὶ 152. (λ) Παρ' Εὐσεβ. ἐν βιβλ. 4. κεφ. 26. τῆς Ἱστορ. καὶ παρ' Ἱερων. αὐτ. καὶ παρὰ Φώτ. ἐν κώδ. 111. καὶ παρὰ τῷ Ἀδήλ. ἐν σελ. 1037. τῆς δε τῆς βίβλ. (μ) Παρ' Ἱερων. αὐτ. καὶ παρ' Εὐσεβ. ἐν βιβλ. 6. κεφ. 13. τῆς Ἱστορ. (ν) Παρ' Ἱερων. αὐτ. (ξ) Παρ' Εὐσεβ. αὐτ. (ο) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. καὶ παρὰ Φωτ. αὐτ. (π) Παρ' Ἰωάν. τῷ Βέκ. ὅρα Φαβρικ. αὐτ. ἐν σελ. 113. (ρ) Παρ' Αὐτῷ τῷ Κλήμ. ἐν στρώμ. 3. σελ. 516. τῆς εἰρημ. ἐκδόσ. ἢ 431. ἄλλης. (σ) Παρὰ τῷ Αὐτ. ἐν στρώμ. 5. σελ. 687 ἢ 580. (τ) Παρὰ τῷ Αὐτ. ἐν στρώμ. 6. σελ. 755, ἢ 631. (υ) Παρὰ τῷ Αὐτ. ἐν στρώμ. 4. σελ. 601. ἢ 507. (φ) Παρὰ τῷ Αὐτ. ἐν στρώμ. 6. σελ. 827, ἢ 698. (χ) Παρὰ τῷ Αὐτ. ἐν στρώμ. 7. σελ. 900, ἢ 765. (ψ) Παρὰ τῷ Αὐτ. ἐν τῷ ἐσχ. τοῦ παιδαγ. κεφ. σελ. 309, ἢ 264. (ω) Παρὰ τῷ Αὐτ. ἐν στρώμ. 3. σελ. 516, ἢ 432. (2α) Παρὰ τῷ Αὐτ. ἐν βιβλ. 2. τοῦ παιδαγ. κεφ. 2. σελ. 232, ἢ 199. (2β) Παρὰ τῷ Αὐτ. ἐν βιβλ. 8. τοῦ παιδαγ. σελ. 278, ἢ 237. (2γ) Παρὰ τῷ Αὐτ. ἐν βιβλ. 2. κεφ. 10. σελ. 226, ἢ 193. ἰστέον δὲ, ὅτι τῶν μὲν εἰρημ. πάντων μνημονεύει ὁ Κλήμ. ὡς συγγράψων, ὥστε ἄδηλον εἰ συνέγραψε, τοῦ δὲ περὶ Ἐγκρατείας λόγ., ὡς συγγράψας. (2δ) Παρὰ τῷ Αὐτ. ἐν στρώμ. 4. σελ. 604, ἢ 510. (2ε) Νικηφ. ὁ Κάλλιστ. ἐν βιβλ. 14. κεφ. 14. (2ζ) Ὁ Φαβρίκ. ἐν τεύχ. 8. σελ. 553. (2η) Ὁ Νικηφ. ἐν βιβλ. 14. κεφ. 28. (2θ) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 391. (2ι) Ὁ Νικηφ. αὐτ. ἐν κεφ. 14. (2κ) Ὁ Κάβ. αὐτ. (2λ) Ὁ Νικηφ. αὐτ. ἐν κεφ. 34. (2μ) Ὁ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 35. (2ν) Ὅρα τὴν αὐτοῦ ἐπιστ. τὴν πρὸς Ἀκάκιον τὸν Μιτυλ. ἐπίσκ. (2ξ) Ὅ, τε Φαβρίκ. καὶ ὁ Κάβ. αὐτ.

*) Ὁ δὲ λόγος αὐτῷ, φησὶν ὁ Φώτιος (ἐν κώδ. 49.) πεποιημένος, καὶ εἰς ἰδιάζουσαν ἰδέαν ἐκβεβιασμένος, καὶ οἷον λελυμένη καὶ τὸ μέτρον ὑπερορῶσα ποίησις. (2ο) Ὅρα τὸν Κάβ. αὐτ. ἐν σελ. 392. (2π) Ὁ Εὐσέβ. ἐν σελ. 183. τοῦ χρον. τοῦ παρ' Ἱερων. μεταφρασθ. (2ρ) Τὸ μετὰ τὸν Μάνεντα, ὡς αὐτός φησιν ἐν Κατηχ. 6. περὶ οὗ ὅρα τὸν Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 211. (2σ) Ὁ Κάβ. αὐτ. (2τ) Ὁ Αὐτ. αὐτ. (2υ) Ὅρα τὴν αὐτοῦ ἐπιστολ. πρὸς Κωνσταντ. (2φ) Ὁ Σωζόμ. ἐν βιβλ. 4. κεφ. 25.

μεῖζον ἐπικαλεῖται δικαστήριον τῷ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίου, ὡς ἂν τὴν προστριβεῖσαν ἀποτινάξαιτο λώβην [α]. ἀφικόμενος δὲ εἰς Ταρσὸν, τῷ μακαρίῳ συνῆν Σιλουανῷ, ᾧ ἐπιστείλας ὁ Ἀκάκιος, καὶ τὴν καθαίρεσιν δηλώσας, ἴσχυσε κατὰ τοῦ Κυρίλλου οὐδέν. καὶ γὰρ ἥδιστα ἤκουεν αὐτοῦ διδάσκοντος ὁ ἐκεῖ λαός [β]. κατὰ δὲ τὸ 359. ἔτος ἐν τῇ κατὰ Σελεύκειαν Συνόδῳ ὑπέρτερος Ἀκακίου ὁ Κύριλλος· καθῃρέθησαν γὰρ ἐν αὐτῇ οἱ περὶ Ἀκάκιον [γ]. κατὰ δὲ τὸ εὐθὺς μετ' ἐκείνην ἔτος ἐν τῷ κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν συνεδρίῳ, Κυρίλλου ὑπεριχύσας ὁ Ἀκάκιος καθαιρέσει αὐτὸν πάλιν καθυποβάλλει. ὅτε δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τοῦ παραβάτου Ἰουλιανοῦ ἐπιτάγματι τὰ περὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ παρεσκεύαζον, ὁρῶν ὁ ἅγιος, νῦν, ἔλεγεν, ἥκει ὁ καιρὸς, ὅτε λίθος ἐπὶ λίθον οὐκ ἂν μένοι εἰς τὸν ναόν. ὃ δὴ καὶ γέγονεν [δ]. ἐπὶ δὲ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου, τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ἐκλελοιπότων, ἀνεπηρέαστον εἰς τὸ ἑξῆς ἔσχε τὸν θρόνον [ε]. καὶ ἐν ἔτει μὲν 381. τῇ ἁγίᾳ οἰκουμενικῇ δευτέρᾳ συμπαρέστη Συνόδῳ· ἐν ἔτει δὲ 386. [ζ] τῷ Θεῷ τὸ ἱερώτατον αὐτοῦ παρέθετο πνεῦμα [η].

Τῶν σωζομένων αὐτοῦ συγγραμμάτων ἥ τε κατὰ τὸ 1703. ἐν Ὀξον. καὶ ἡ κατὰ τὸ 1720. ἔτος ἐν Παρισ. γενόμεναι ἐκδόσεις πλήθει καὶ ἀκριβείᾳ τῶν ἄλλων κρείττονες.

ΜΑΞΙΜΩι τῷ ὁμολογητῇ πατρὶς μὲν ἡ Κωνσταντινούπολις, πατέρες δὲ εὐγενεῖς ἄνωθεν, καὶ εὐσεβείᾳ περίβλεπτοι [θ]. οὗτος οὖν ἐν ἔτει 580. γεννηθεὶς [ι], καὶ παιδείας μεταχὼν παντοίας, τὴν φιλοσοφίαν τῶν ἄλλων ἁπασῶν προέταξέ τε καὶ περιέστερξεν. ὑπὸ Ἡρακλείου δὲ τοῦ τὴν βασίλειον ἀρχὴν τότε διέποντος ὑπογραφεὺς πρῶτος τῶν βασιλικῶν κατασταθεὶς ὑπομνημάτων, ἐπεὶ τὴν πίστιν καινοτομουμένην τῷ Μονοθελητῶν ἑώρα δόγματι, ἄλλως δὲ καὶ φιλοσοφίας τῆς θείας τῷ ἔρωτι καταθελγόμενος ἐτύγχανε, καταλείπει μὲν τὴν αὐλὴν τὴν βασίλειον, πρὸς τὸν μονάδα δὲ προχωρεῖ βίον, τῷ τῆς Χρυσοπόλεως δοὺς ἑαυτὸν φροντιστηρίῳ· οὗ καὶ τὴν προστασίαν μετ' οὐ πολὺ ἀνεδέξατο, τοὺς συνασκουμένους ὑπερβαλὼν τοῖς ἀσκητικοῖς κατορθώμασιν. ἀλλὰ γὰρ τῆς αἱρέσεως κορυφουμένης καὶ ἐφαπλουμένης τὰ μέγιστα, οὐκ ἔτι ἐναποκρύπτεσθαι ἀνέχεται, ἀλλὰ τὴν τοῦ Θεοῦ πανοπλίαν ἀναλαβὼν, ἐπὶ τὸ πνευματικὸν παῤῥησιάζεται στάδιον. παραγίνεται οὖν ἐπὶ τὴν Ἀφρικὴν, (ἔτος ἦν τὸ 640. [κ]) καὶ τοὺς εὐσεβεῖς ἅπαντας τοῖς ὀρθοῖς ἐμμένειν δόγμασι παραινεῖ, καὶ τοὺς ἐκεῖ ἐπισκόπους ἐπὶ τὸν κατὰ τοῦ μονοθελητοῦ ὑπαλείφει ἀγῶνα, καὶ Πύῤῥῳ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων καὶ τοῦ θρόνου ἀπελαθέντι, καὶ τὴν Ἀφρικὴν καταλαβόντι συμπλέκεται, καὶ παλαίει γενναίως, καὶ νικᾷ κατὰ κράτος, καὶ λαμπρὸν αἴρει τῆς εὐσεβείας τὸ τρόπαιον. εἶτα τοῖς μονοθελήταις πανταχόθεν ἀντιπαραταχθῆναι προθέμενος, ἐν ἔτει μὲν 645. τὴν Ῥώμην καταλαμβάνει, ἐν ἔτει δὲ 649. [λ] τὴν ἐν Λατεράνῳ Σύνοδον κατὰ τῶν Μονοθελητῶν συγκροτῆσαι ἀναπείθει Μαρτῖνον τὸν Πάπαν. ταῦτα δὲ μὴ φέρων Κώνστας ὁ αὐτοκράτωρ ὁ τοῦ Ἡρακλείου ἔγγονος, ἅ τε δὴ τὰ τῶν Μονοθελητῶν φρονῶν, χειρὶ στρατιωτικῇ εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἀγαγὼν τὸν ἀθλητὴν σὺν τῷ αὐτοῦ μαθητῇ Ἀναστασίῳ, καὶ δεσμωτηρίῳ παραδιδοὺς, ἐπὶ δικαστικοῦ βήματος ἔπειτα παρασταθῆναι κελεύει. ἐν ᾧ ὡς Πύῤῥου περιφρονητὴς, καὶ τῆς βασιλείας προδότης, καὶ ὀνειροκρίτης, καὶ Ὠριγένους ὁμόφρων, καὶ τὸν βασιλέα μὴ εἶναι ἱερέα εἰπὼν, διαβληθεὶς ὁ Μάξιμος, εἱρκτῇ πάλιν ἐγκαθείργνυται, καί τοι ἱκανῶς ἀπολογηθεὶς, καὶ ψευδῆ πάντα ἐναποδείξας τὰ αὐτῷ προστριβέντα ἐγκλήματα. εἶτα ἐξόριστος εἰς Βυζίην διαπέμπεται, ἐκεῖθέν τε πάλιν ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου μεταπεμφθεὶς πολλὰς ὑπομένει βασάνους, καὶ τέως τήν τε γλῶσσαν καὶ χεῖρα ἐναποτέμνεται. ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀποτομὴν θείᾳ δυνάμει λαλῶν διετέλει καὶ γράφων. μετὰ δὲ ταῦτα εἰς ὑπερορίαν μακρὰν, εἰς ἐν τῶν κατὰ τὴν Ἀλανίαν φρούριον, Σχίμαριν λεγόμενον, ἀπαχθεὶς, ἐκεῖθεν ἐν ἔτει 662. [μ] ἐπὶ τὴν οὐράνιον μεθίσταται πατρίδα.

Τῶν Συγγραμμάτων αὐτοῦ ἔκδοσις μία, ἡ ἐν Παρισ. κατὰ τὸ 1675. ἔτος γενομένη. *

Τὰ ἀνέκδοτα ἢ ἐκλελοιπότα.

Διάλεξις ὀρθοδόξου καὶ Μανιχαίου [ν]. Λεξικόν [ξ]. Περὶ τῆς δευτέρας παρουσίας [ο]. Σύντομος χρονολογία τῆς τοῦ Χριστοῦ ζωῆς [π]. Ἐρωτήσεις Μαξίμου μοναχοῦ πρὸς τὸν ἁγιώτατον κύριον Νικηφόρον γεγονότα Χαρτοφύλακα τῆς τοῦ Θεοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας περὶ διαφόρων κεφαλαίων [ρ].

ΜΕΛΙΤΩΝ ὁ τῆς ἐν Σάρδεσι παροικίας ἐπίσκοπος [σ] ὁ εὐνοῦχος, ὁ ἐν ἁγίῳ πνεύματι πάντα πολιτευσάμενος [τ], καὶ προφήτης ὑπὸ πολλῶν νομιζόμενος [υ], ἐν ἔτει μὲν σωτηρίῳ 170. [φ] ἤκμασεν, ὑπὲρ ὧν οἱ Χριστιανοὶ τότε δεινῶν ἔπαχον βιβλίδιον συντάξας, καὶ Μάρκῳ προσφωνήσας τῷ Ἀντωνίνῳ [χ]. ἐν Σάρδεσι δὲ τὸ φθαρτὸν κατέλιπε σκῆνος. κεῖται γάρ φησιν ὁ Εὐσέβιος [ψ], ἐν Σάρδεσι περιμένων τὴν ἀπὸ τῶν οὐρανῶν ἐπισκοπὴν, ἐν ᾗ ἐκ νεκρῶν ἀναστήσεται.

Τὰ αὐτοῦ Συγγράμματα.

Τὰ περὶ τοῦ πάσχα δύω, καὶ τὰ περὶ πολιτείας καὶ Προφητῶν. Ὁ περὶ Ἐκκλησίας καὶ ὁ περὶ Κυριακῆς λόγος. Ὁ περὶ φύσεως ἀνθρώπου καὶ ὁ περὶ πλάσεως, καὶ ὁ περὶ ὑπακοῆς πίστεως αἰσθητηρίων. Ὁ περὶ ψυχῆς καὶ σώματος ἢ νοός. Ὁ περὶ λουτροῦ καὶ περὶ ἀληθείας καὶ περὶ πίστεως καὶ γενέσεως Χριστοῦ. Λόγος περὶ προφητείας καὶ περὶ φιλοξενίας. Ἡ Κλεὶς [ω]. Τὰ περὶ τοῦ Διαβόλου καὶ τῆς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου [2α]. Ὁ περὶ ἐνσωμάτου Θεοῦ [2β]. Τὸ εἰρημένον πρὸς Ἀντωνῖνον βιβλίδιον. Καὶ τὰ ἐν τῇ δε τῇ βίβλῳ ὑπομνήματα. οὐδεὶς γὰρ ἄλλος Μελίτων ποιητὴς ἐκκλησιαστ. συγγραμμάτων.

ΝΕΙΛΩι τῷ θαυμασίῳ πατρὶς μὲν ἡ Κωνσταντινούπολις [2γ], καθηγητὴς δ' ὁ θεῖος Χρυσόστομος [2δ], χρόνος δὲ καθ' ὃν ἤκμασε τὸ περὶ τὸ 440. ἀπὸ Χριστοῦ ἔτος [2ε]. εὐγενείᾳ δὲ οὗτος καὶ πλούτῳ βαθεῖ περιῤῥεόμενος ἔπαρχος τῆς πατρίδος ἐχρημάτισε, καὶ γάμῳ δὲ ὁμιλήσας, δύω ἔσχε παῖδας.

(α) Ὁ Σωκρ. ἐν βιβλ. 2. κεφ. 40. (β) Ὁ Θεοδώριτ. ἐν βιβλ. 2. κεφ. 26. τῆς Ἱστορ. (γ) Ὅρα τὰ πρακτ. τῆς αὐτ. Συνόδ. τὰ ἐν σελ. 601. τοῦ 1. Τόμ. τῆς τοῦ Βιν. ἐκδόσ. (δ) Ὁ Σωκρ. ἐν βιβλ. 3. κεφ. 20. (ε) Ὁ Αὐτ. ἐν βιβλ. 5. κεφ. 3. (ζ) Ὁ Κάβ. αὐτ. ἐν σελ. 212. (η) Οὐκ ἀληθὲς, οὐδ' ὑπ' Ἀρειανῶν αὐτὸν ἐπὶ τὸν θρόνον προβιβασθῆναι, ὥς φησιν ὁ Εὐσέβιος, (ἐν τῷ χρον. σελ. 183.) οὐδὲ τῆς Ἀρείου κακοφροσύνης ποτὲ μεταχεῖν, ὡς βούλεται ὁ Σωκράτης, (ἐν βιβλ. 5. κεφ. 8.) οὐδὲ τῆς Μακεδονίου κατὰ τὸν Σωζόμενον. (ἐν βιβλ. 7. κεφ. 7.) καὶ γὰρ διὰ παντὸς τοῦ βίου αὐτοῦ εὐσεβὴς ὑπῆρξεν, ὡς τά τε αὐτοῦ συγγράμματα μαρτυρεῖ, καὶ ἡ ἁγία οἰκουμενικὴ δευτέρα ἐθέσπισε Σύνοδος, τά δε εἰποῦσα· τῆς δέ γε μητρὸς (ἐν τῇ Ἐπιστολ.) τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις, τὸν αἰδεσιμώτατον καὶ θοφιλέστατον Κύριλλον ἐπίσκοπον εἶναι γνωρίζομεν, κανονικῶς τε παρὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας χειροτονηθέντα πάλαι, καὶ πλεῖστον πρὸς τοὺς Ἀρειανοὺς ἐν διαφόροις τόποις ἀθλήσαντα. (θ) Ἐν τῷ βίῳ, (τῷ εἰς τὸν 1. Τόμ. τῶν τοῦ ἁγίου συγγραμ.) ἐξ οὗ καὶ τὰ λοιπὰ ἐλήφθη. (ι) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 585. (κ) Ὁ Αὐτ. αὐτ. (λ) Ὁ Θεοφάν. ἐν τῇ χρονογραφ. ἐν σελ. 276, ἢ 219. (μ) Ὁ Κάβ. αὐτ.

*) Ἔστι δὲ τὴν φράσιν, φησὶν ὁ Φώτιος (ἐν κώδ. 192.) σχοινοτενής τε ταῖς περιόδοις, καὶ χαίρων ὑπερβατοῖς, ἐνακμάζων τε ταῖς περιβολαῖς καὶ κυριολογεῖν οὐκ ἐσπουδασμένος. ἐξ ὧν αὐτῷ τῇ συγγραφῇ καὶ τὸ ἀσαφὲς καὶ τὸ δυσεπίκτητον διατρέχει· τῷ τραχεῖ δὲ τοῦ ὄγκου ὅσα περὶ συνθήκην καὶ ἀναπαύσεις τὸν λόγον ὑποβάλλων, οὐδ' ἡδὺς εἶναι σπουδάζει τῇ ἀκοῇ· καὶ ἡ μεταφορὰ αὐτοῦ τῶν λέξεων οὐκ εἰς τὸ χαρίεν καὶ γεγοητευμένον περιηύθισται, ἀλλ' οὕτως ἁπλῶς καὶ ἀπεριμερίμνως παραλαμβάνεται. (ν) Μνεία παρὰ Φαβρίκ. ἐν τεύχ. 8. σελ. 768. (ξ) Σώζεται χειρόγρ. ἐν διαφόροις τῆς Ἰταλίας βιβλιοθήκ. ὡς μαρτυρεῖ ὁ τὰ συγγραμ. αὐτοῦ ἐκδοὺς Κομβεφίσ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 680. (ο) Ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ αὕτη: Ἐπὶ τούτοις πᾶσιν. ὅρα τὸν Φαβρίκ. αὐτ. (π) Ἄρχεται οὕτω· Γέγονεν ὁ εὐαγγελισμὸς τῆς παρθένου τῷ πεντακισχιλιοστῷ πρώτῳ ἔτει. σώζεται δὲ χειρόγρ. ἐν τῇ τῆς Βιένν. βιβλιοθ. ὡς μαρτυρεῖ ὁ Λαμβέκ. Παρὰ Φαβρίκ. αὐτ. (ρ) Ὡσαύτως. (σ) Ὁ Εὐσέβ. ἐν βιβλ. 4. κεφ. 26. τῆς Ἱστορ. (τ) Ὁ Αὐτ. αὐτ. ἐν βιβλ. 5. κεφ. 24. (υ) Ὁ Ἱερώνυμ. ἐν τῷ τῶν Ἐκκλησιαστ. συγγραφ. καταλ. (φ) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 71. (χ) Ὁ Εὐσέβ. αὐτ. ἐν βιβλ. 4. κεφ. 26. (ψ) Ὁ Αὐτ. αὐτ. ἐν βιβλ. 5. κεφ. 24. (ω) Τούτων πάντων μνεία παρ' Εὐσέβ. (ἐν βιβλ. 4. κεφ. 24.) ἡ δὲ Κλεὶς σώζεται χειρόγρ. ὥς φησιν ὁ Φαβρίκ. (ἐν τῷ 1. μέρ. τοῦ 5. βιβλ. σελ. 184.) ἐν τῇ βιβλιοθ. τῆς τοῦ Κλαρομοντάνου σχολῆς τῆς ἐν Παρισ. (2α) Παρ' Εὐσεβ. αὐτ. ἰστέον δὲ, ὅτι ψευδεπίγραφον τὸ ἐν ἔτει 1662. τῇ Γάλλων φωνῇ ἐκδοθὲν σατυρικὸν, ἐπιγεγραμμένον l'Apocalypse de Meliton. (2β) Περὶ τοῦ τὶ βούλεται τὸ ἐνσωμάτου Θεοῦ, οὐδέν φησιν ὁ τούτου μεμνημένος Εὐσέβ. (αὐτ.) ὁ δὲ Ὠριγένης, ἀριδηλότατα λευκαίνει τὸν τοῦ Μελίτωνος σκοπόν. ὅρα τὴν 49, σελ. τῆς δε τῆς βίβλου. (2γ) Νικηφ. ὁ Κάλλιστ. ἐν βιβλ. 14. κεφ. 54. (2δ) Ὁ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 30. (2ε) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 428.

παῖδας. ἅπαντα δὲ καταλιπὼν ὁ τρισόλβιος, πανοικὶ τὸν ἀσκητικὸν προείλετο βίον. τὴν μὲν γὰρ σύζυγον ἀναπείσας τὸ θυγάτριον αὐτῶν παραλαβοῦσαν τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ κατασκηνῶσαι φροντιστηρίοις, αὐτὸς σὺν τῷ υἱῷ Θεοδούλῳ τὸ Σινὰ καταλαβὼν ὄρος, ἐν τοῖς ἐκεῖ τῶν μοναζόντων σκηνώμασι κατοικεῖν ᾑρετίσατο. βαρβάρων δέ ποτε ἐξαίφνης ἐπιπεσόντων, καὶ κατασφάττειν τοὺς ἁγίους ἀρξαμένων, ὁ μὲν υἱὸς αὐτοῦ αἰχμάλωτος γέγονεν, αὐτὸς δὲ μόλις τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐξέφυγεν [α]. ἐν τίνι δὲ ἔτει τὸ τοῦ βίου πέρας αὐτὸν κατείληφεν, ἄδηλον· τοῦτο δὲ δῆλον, ὅτι περιῆν ἔτι τῷ βίῳ κατὰ τὸ 500. ἔτος. καὶ γὰρ ἐν τῇ πρὸς Ζωσάριον τὸν Τριβοῦνον ἐπιστολῇ αὐτοῦ [β], ἰδοὺ, φησὶ, λοιπὸν πεντακοσιοστὸν ἔτος.

Ἡ τὰ πλείονα τῶν σωζομένων αὐτοῦ συγγραμμάτων περιέχουσα ἔκδοσις ἐστὶν ἡ ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὸ 1668, καὶ 1673. ἔτος γενομένη, καὶ δυσὶ τεύχεσι συνταχθεῖσα. ἐλλείπει δὲ αὐτῇ τῶν ἀλλαχοῦ ἐκδεδομένων τάδε· Τὸ ἐν τῷ σιναίῳ ὄρει τῶν θείων πατέρων μαρτύριον. Λόγος πρὸς Ἀλβιανὸν τὸν ἐν Νιτρίᾳ μονάζοντα [γ]. Κεφάλαια παραινετικὰ 229. [δ] Τὰ εἰς τὸ Ἆσμα ὑπομνήματα [ε].

Τῶν Συγγραμμάτων αὐτοῦ

Τὰ Ἐκλελοιπότα.

Λόγοι δύω εἰς τὸ Πάσχα, καὶ τρεῖς εἰς τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου [ζ]. Ἐπιστολαὶ πρὸς Ἡλιόδωρον Σιλεντιάριον, καὶ πρὸς Ὀλυμπιόδωρον Ἔπαρχον [η]. Λόγος πρὸς Ἕλληνας [θ].

Ἐκ τῆς ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ. Πανάρετος ἥτε τοῦ Σειρὰχ βίβλος λέγεται, ὡς ὁ Γεώργιος ὁ Σύγκελλος μαρτυρεῖ λέγων· Ἰησοῦς ὁ τοῦ Σειρὰχ, ὁ τὴν Σοφίαν γράψας τὴν καλουμένην Πανάρετον [ι]· καὶ ἡ Σοφία τοῦ Σολομῶντος, κατὰ τὸν Εὐσέβιον λέγοντα· ὁ τὴν πανάρετον σοφίαν εἰς αὐτοῦ πρόσωπον ἀναθείς [κ]. ἐκ τῶν ὑπομνημάτων οὖν τῶν εἰς ταύτας τὰς βίβλους ἐλήφθη τυχὸν καὶ τὸ ἐν τῇ δε τῇ δέλτῳ κείμενον βραχύτατον ὑπόμνημα· ὅπερ ὁ ἕτερος μόνον τῶν κωδίκων περιέχει, ὁ τοῦ Ἡγεμόνος.

ὁ ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΟΣ Σύρος μὲν ἦν τὸ γένος, Θεοδώρου δὲ τοῦ Μοψουεστίας αὐτάδελφος. Ζεβινᾷ δὲ τῷ ἀσκητικωτάτῳ ἀνδρὶ μαθητεύσας πρότερον, καὶ πᾶσαν παρ' αὐτοῦ ἰδέαν ἀρετῆς ἀπομαξάμενος [λ], τὴν Ἀπαμέων Ἐκκλησίαν ἄριστα ἐποίμανεν ὕστερον [μ]. ἐν τοῖς ζῶσι δὲ ἔτι διετέλει κατὰ τὸ 427. ἔτος, ἐν ᾧ τὴν τῆς ἱστορίας κατέπαυσε συγγραφὴν ὁ τῆς Κύρου Θεοδώριτος [ν].

Τὰ αὐτοῦ Συγγράμματα.

Ἐξήγησις εἰς τὸ Ἆσμα τῶν Ἀσμάτων [ξ]. Ὑπόμνημα εἰς τὸν Ἰώβ [ο]. Ἐξήγησις εἰς τὸν Ἰεζεκιὴλ, Ἱερεμίαν, καὶ Δανιήλ [π].

Τὸ, Ἀπαμείας, παρὰ τοῖς κώδιξιν οὐ πρόσκειται τῷ Πολυχρονίῳ. τοῦτον δὲ ποιητὴν τῶν ἐν τῇ δε τῇ βίβλῳ ὑπομνημάτων, τῶν τῷ Πολυχρονίῳ ἐπιγραφέντων, ἡγούμεθα, ὡς περὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγράψαντα ὑποθέσεων, καὶ μόνον μνημονευόμενον παρὰ τῶν περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων διαλαμβανόντων.

ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ ὁ σοφιστὴς καὶ ῥήτωρ [ρ]; ὁ ἐκ τῆς κατὰ τὴν Φοινίκην Γάζης, ἐπὶ Ἰουστίνου τοῦ Θρακὸς περὶ τὸ 520. [σ] ἤκμασεν ἔτος, Χορίκιον τὸν σοφιστὴν ἀκροατὴν, καὶ τῆς σχολῆς ἔτι ζῶν ἐσχηκὼς διάδοχον. ὃς δὴ καὶ ἐπιταφίῳ τὴν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ τιμήσας τελευτὴν λόγῳ [τ], καὶ ταῦτα πρὸς τοῖς ἄλλοις τοῦ ἀνδρὸς ἐπαίνοις ἔφη· τῷ δὲ „τοσοῦτον καὶ ταύτης προσῆν τῆς παιδείας, (εἴτουν τῆς θείας) „ὥστε πλὴν τοῦ σχήματος μόνου, πάντα ἦν ἱερεὺς, τὰ μὲν „δόγματα τῆς εὐσεβείας, τά τε τούτοις ἀντιλέγειν ἐπιχει„ροῦντα· τὰ μὲν, ὅπως ἐπιτηδεύσει μαθών· τὰ δὲ, πρὸς „ἔλεγχον ἐπιστάμενος, ἄμφω καλῶς ἐπαιδεύθη. οὐ μὴν „ἐπεπόλαζε τῶν θείων αὐτῷ μαθημάτων ἡ γνῶσις. οὐ γὰρ „εἰπεῖν καὶ παραινέσαι τοῖς ἄλλοις ταύτην μετῄει τὴν παί„δευσιν, ἀλλὰ τοῖς ἔργοις ἀπεδείκνυ τὴν ἐπιστήμην [υ].

Τῶν Συγγραμμάτων αὐτοῦ

Τὰ Ἐκδεδομένα.

Σχόλια εἰς τὰς δ' Βασιλείας καὶ τὰς β' Παραλειπομένας [φ]. Ἐπιτομὴ διαφόρων ὑπομνημάτων εἰς τὸν προφήτην Ἡσαΐαν [χ]. Ἐπιστολαί τινες πρὸς Φίλιππον τὸν ἀδελφὸν, Ἱερώνυμον, Μακάριον, Σωζόμενον, Παγκράτιον, Κάστορα, Ζαχαρίαν, Ἡλίαν ἐπίσκοπον, κτ. [ψ]

Τὰ Ἀνέκδοτα.

Ἡ εἰς τὴν Ὀκτάτευχον καὶ τὰς Βασιλείας καὶ Παραλειπόμενα ἐπιτομή [ω]. Ἐξηγητικῶν ἐκλογῶν ἐπιτομὴ εἰς τὰς Παροιμίας [2α]. Ὑπομνήματα εἰς τὰς Παροιμίας καὶ εἰς τὸ Ἆσμα [2β].

Τὰ Ἐκλελοιπότα.

Βιβλίον ὅλον, στίχων ὁμηρικῶν μεταφράσεις, εἰς ποικίλας λόγων ἰδέας μεμορφωμέναι [2γ].

ὁ ΣΕΡΑΠΙΩΝ Μοναχὸς ὢν, καὶ τῶν ἐν Θηβαΐδι τὸν μοναδικὸν ἀσκούντων βίον προϊστάμενος, καὶ γνήσιος τοῦ ὁσίου Ἀντωνίου φίλος [2δ], ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου Θμούεως πόλεως Αἰγύπτου ἐπίσκοπος προχειρίζεται [2ε]. καὶ ἐν ἔτει μὲν 347. [2ζ] τῇ κατὰ τὴν Σαρδικὴν συμπαρέστη Συνόδῳ, ἐν ἔτει δὲ 355. [2η] ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀθανασίου σὺν τέσσαρσιν ἐπισκόποις καὶ τρισὶ πρεσβυτέροις ἐς τὴν δύσιν πέμπεται καταλλάξων αὐτῷ τὸν βασιλέα Κωνστάντιον ἐκεῖ τότε διάγοντα, καὶ πρὸς τὰς τῶν ἐναντίων, ἦν δέοι, διαβολὰς ἀπολογησόμενος. ἦν γὰρ ὁ Σεραπίων ἀνὴρ ἐς τὰ μάλιστα τὸν βίον θεσπέσιος, καὶ λέγειν δεινός [2θ]. καὶ ὁμολογητὴς δὲ τῆς εὐσεβείας ἐπὶ Κωνσταντίου γενόμενος ὁ τρισόλβιος [2ι], περὶ τὸ 358. ἔτος τῶν γηΐνων μετέστη [2κ], τὸ θεῖον τοῦτο καταλιπὼν ἡμῖν μάθημα. Ὁ νοῦς μὲν πεπωκὼς πνευματικὴν γνῶσιν τελείως καθαίρεται· ἀγάπη δὲ τὰ φλεγμαίνοντα μόρια τοῦ θυμοῦ θεραπεύει· πονηρὰς δ' ἐπιθυμίας ἐπιῤῥεούσας ἵστησιν ἐγκράτεια [2λ].

Τὰ

(α) Ὅρα τὸ μην. τοῦ Ἰαννουαρ. ἐν τῇ 14. (β) Ἡ 57. ἐστὶ τοῦ 1. βιβλ.) (γ) Ἐξεδόθησαν ἐν Παρισ. κατὰ τὸ 1639. ἔτος. (δ) Ἐξεδόθη ἔν τε Λειψίᾳ κατὰ τὸ 1577, καὶ ἐν Φρανεκ. κατὰ τὸ 1608. ἔτ. (ε) Συνεξεδόθη τοῖς τοῦ Νύσ. καὶ Μαξ. καὶ Ψελ. ὑπομν. (ζ) Μνεία παρὰ Φωτ. ἐν κώδ. 276. ἐν ᾧ μέρη ἐξ αὐτῶν οὐ σμικρά. (η) Παρὰ τῇ 4. πράξ. τῆς ζ' Συνόδ. (θ) Παρὰ Νικηφ. ἐν βιβλ. 14. κεφ. 54. ἐν ᾧ περὶ τῶν τοῦ Νείλου συγγραμ. καὶ τάδε· ἄριστοι δὲ καὶ ἕτεροι λόγοι αὐτῷ πεποίηνται, πνευματικῆς οὐκ ἄμοιροι χάριτος· ὧν οἶμαι πάντων τὰ πρῶτα φέρεσθαι, ὃν πρὸς Ἕλληνας ἐπιγράφει. παρὰ δὲ Φωτ. (ἐν κώδ. 201.) τάδε· πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα αὐτοῦ ἀξιόλογα ποικίλας ὑποθέσεις ὑποβαλλόμενα, εἴς τε τὸν ἐπιστολιμαῖον τρόπον, καὶ εἰς τὸν συγγραφικὸν ἀνηγμένα συντάγματα φέρεται· τήν τε κατὰ τὰ ἔργα τελειότητα, καὶ τὴν ἐν λόγοις μαρτυρόμενα δύναμιν. (ι) Ἐν σελ. 276, ἢ 220. τῆς χρονογρ. (κ) Ἐν βιβλ. 11. κεφ. 7. (ἢ 5. κατὰ τὸν Τραπεζούντ.) τῆς Εὐαγγελ. προπαρ. καὶ ὁ Ἐπιφάν. δὲ (ἐν σελ. 162. περὶ μέτρ. καὶ σταθμ.) φησίν· αἱ γὰρ στιχήρεις δύω βίβλοι ἥτε τοῦ Σολομῶντος ἡ πανάρετος λεγομένη. (λ) Ὁ Θεοδώριτ. ἐν κεφ. 24. τῆς Φιλοθ. Ἱστορ. (μ) Ὁ Αὐτ. ἐν βιβλ. 5. κεφ. 40. τῆς Ἱστορ. (ν) Ὅρα τὸ αὐτ. κεφ. αὐτ. (ξ) Συνεξεδόθη τοῖς τοῦ Εὐσέβ. καὶ Ψελ. ὑπομνήμ. κατὰ τὸ 1617. ἔτ. ἐν Λουγδ. (ο) Ἐξεδόθη κατὰ τὸ 1637. ἔτ. ἐν Λονδ. (π) Ὅρα τὸν Φαβρίκ. ἐν τεύχ. 9. σελ. 166. καὶ τὸν Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 389. (ρ) Ὁ Φώτ. ἐν κώδ. 160. (σ) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 504, καὶ ὁ Φαβρίκ. ἐν τεύχ. 6. σελ. 258. (τ) Ὁ Φώτ. αὐτ. (υ) Ὅλος ὁ Ἐπιτάφ. λόγ. κεῖται ἐν τεύχ. 8. σελ. 841 — 876. τῆς τοῦ Φαβρικ. Ἑλλην. βιβλιοθ. (φ) Ἐξεδόθη ἐν Λουγδ. κατὰ τὸ 1620. ἔτ. (χ) Ἐξεδόθη ἐν Παρισ. κατὰ τὸ 1580. ἔτ. (ψ) Ἐξεδόθ. ὑπὸ τοῦ Ἄλδου, ἀλλ' ἀμφίβολα εἰσί. πότερον γὰρ τοῦ Γαζαίου ἢ τοῦ Καισαρέως Προκοπίου οὐ πάνυ ῥᾴδιον εἰδέναι, ἑκατέρου σοφιστοῦ ὄντος. (ω) Ὅρα τὰ περὶ τούτων ἐν ταῖς σελ. ς, καὶ ζ ταύτης τῆς βιβλ. ἐξεδόθη δὲ ταῦτα ἐν Τιγουρ. κατὰ τὸ 1555. ἔτος, ἀλλὰ ῥωμαϊστὶ μόνον, καὶ ἐλλειπῆ, καὶ ἄλλα ἀντ' ἄλλων πολλάκις διαλαμβάνοντα, ὡς τῇ τοῦ ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου ἔγνωμεν παραθέσει. (2α) Σώζεται χειρόγρ. ἐν τῇ βασιλικ. τῶν Γάλ. βιβλιοθ. ὥς φησιν ὁ Μοντφαουκ. ἐν σελ. 278. τῆς ἑλλην. παλαιογρ. παρὰ Φαβρίκ. ἐν τεύχ. 6. σελ. 259. (2β) Μνεία παρὰ Κουρτερ. ἐν τοῖς εἰς τὸν Ἡσαΐαν προοιμ. ὡς μαρτυρεῖ ὁ Κάβ. αὐτ. (2γ) Παρὰ Φωτ. ἐν κώδ. 160. (2δ) Ὁ Ἱερώνυμ. ἐν τῷ τῶν Ἐκκλησιαστ. συγγραφ. καταλ. (2ε) Ὁ Ἀθανάσ. ἐν τῇ πρὸς Δρακόντ. ἐπιστ. καὶ ὁ Σωζόμ. ἐν βιβλ. 3. κεφ. 14. (2ζ) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ 1. σελ. 210. (2η) Ὁ Αὐτ. αὐτ. (2θ) Ὁ Σωζόμ. ἐν βιβλ. 4. κεφ. 9. (2ι) Ὁ Ἱερών. αὐτ. (2κ) Ὁ Κάβ. αὐτ. (2λ) Παρὰ Σωκρ. ἐν βιβλ. 4. κεφ. 23.

Τὰ αὐτῦ Συγγράμματα.

Ἐπιστολαὶ ἀναγκαῖαι πρὸς διαφόρους. Βίβλος περὶ ἐπιγραφῆς ψαλμῶν [α]. Βίβλος κατὰ Μανιχαίων [β]. Καὶ τὰ ἐν τῇ δὲ τῇ βίβλῳ ὑπομνήματα, ἃ δὴ τῦ Θμβαίβ εἶναι οἰόμεθα. κἂν γὰρ λείπῃ τὸ, Θμβέως, τοῖς τῷ Σεραπίωνι ἐπιγεγραμμένοις ὑπομνήμασι τῆς δε τῆς σειρᾶς, ἀλλὰ κεῖται παρὰ τοῖς ἐν τῇ ἀνεκδότῳ, τῇ ἐν τῇ σημειώσει τῆς ζ' σελίδος μνημονλθείσῃ.

ΣΕΥΗΡΟΣ Ἀντιοχείας ὁ ἀκέφαλος [γ] ἐκ Σωζοπόλεως τῆς ἐν Πισιδίᾳ ὁρμώμενος, δικανικοῖς πρῶτον ἐν τῇ Βηρυτίων πόλει ἐχόλαζε λόγοις· τῦ ἁγίβ δὲ μεταλαβὼν βαπτίσματος, ἐπὶ τὸν μονήρη μετῆλθε βίον ἐν τινι Φροντιστηρίῳ οἰκήσας μεταξὺ Γάζης καὶ Μαιμᾶ πολυχνίβ κειμένῳ. ὅπβ δὴ τὰς τῦ δυσχεῦς Εὐτυχεῦς κακοδοξίας καὶ φρονεῖν καὶ λαλεῖν ἐναρξάμενος, ὑπὸ Νηφαλίβ [δ] μεθ' ἑτέρων πολλῶν τὰ παραπλήσια δοξαζόντων τῦ ἱερῦ ἀπελαύνεται καταγωγίβ. ἔνθεν ἐπὶ τῦ Κωνσταντίνβ ἄνεισι, καὶ τῷ βασιλεῖ Ἀναστασίῳ τῷ τῆς αἱρέσεως τῦ Εὐτυχεῦς προμάχῳ καθίσταται γνώριμος. ἐν ἔτει δὲ 513 [ε], Φλαβιανῦ τῦ θεσπεσίβ ἀδίκως τῆς ποίμνης ἐξωθεῖτος, αὐτὸς ἐπὶ τὸν τῆς Ἀντιοχείας λῃστρικῶς ἐπιβαίνει θρόνον. ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ἡμέρᾳ καθ' ἣν κεχειροτόνητο, ἐπ' ἄμβωνος ἀναβὰς ἀναθέματι τῦ ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι Σῦνοδον καθυπέβαλεν ὁ ἀλιτήριος. καὶ συνοδικὰς δὲ γράφων ἐπιστολὰς, τῦτ' αὐτὸ ποιήσας ἐκ ἔπαυε [ς]. διὸ δὴ ὁ Ἐπιφανείας Κοσμᾶς, καὶ ὁ Ἀρεθέσης Σεβηριανὸς βιβλίον καθαιρέσεως συνταξάντες, αὐτῷ ἐπιστέλλουσιν [ζ]. ὁ δὲ θυμῷ πνέων, καὶ βασιλείῳ κατωχυρωμένος δυνάμει, καὶ ἰδιαίτερα στρατιᾶ διωγμὸν τοῖς ἁπανταχῦ εὐσεβέσιν ἐπεγείρει μέγιστον· μάλιστα δὲ τοῖς ἐν Παλαιστίνῃ τὸν μοναδικὸν διάγουσι βίον, ὧν καὶ πλείω τῶν 300. ἀπίστως ἀποκτείνας, ἐδὲ μετὰ θάνατον ὤκτειρεν, ἀλλὰ ταφῆς ἀπεστέρησεν ὁ ὠμότατος [η]. Ἀναστασίβ δὲ τὸν βίον καταλύσαντος ὁ Ἰουστῖνος τὰ τῆς βασιλείας ἀναδησάμενος σκῆπτρα, τὸν Εἰρηναῖον, ἢ κατ' ἄλλβς τὸν Βιταλιανὸν ἐπὶ τῦ Ἀντιόχειαν πέμπει, συχεῖν τὸν Σεβῆρον, ἢ τῷ γλῶσαν αὐτῦ ἀποτεμεῖν τῷ βλάσφημον. ὁ δὴ προμαθὼν ἐκεῖνος πρὶν ἢ συχεθῆναι φεύγει [θ]. ἐν ἔτει δὲ 536. ὑπότε τῆς ἐπὶ Μιωᾶ ἐν Κωνσταντινοπόλει συσάσης Σῦνόδβ, καὶ τῆς μετ' αὐτῦ ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ τῦ βασιλικῦ διατάγματος τῦ Ἰουστινιανῦ αὐτός τε καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἀναθέματι καθυπεβλήθησαν. πῦ μὲν ὂν καὶ πότε τὸν βίον κατέλυσαν, ἄδηλον· ὅτι δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτῦ εἰς πάντε διῃρέθησαν αἱρέσεων τμήματα δῆλον [ι].

Τὰ αὐτῦ Συγγράμματα.

Ὑπομνήματα εἰς τὸν Ἰῶβ, εἰς τὸν Ματθ. εἰς τὸν Λβκ. εἰς τὸν Ἰωάν. καὶ εἰς ἄλλα τῆς Γραφῆς βιβλία [κ]. Λόγος περὶ τῦ πῶς νοητέον τιὼ τῦ Κυρίβ τριήμερον ταφιώ [λ]. Λόγοι πάμπολλοι [μ]. Ἐνθρονιστικοὶ λόγοι εἰς τιὼ τῶν νηστειῶν τεσσαρακοστιώ [ν]. Λόγος εἰς τὸν τρισάγιον καὶ τὸν Εὐαγγελισμόν [ξ]. Ἀπολογητικοὶ πολλοὶ [ο]. Λόγος προσφωνητικὸς λεχθεὶς ἐν Δάφνῃ ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῆς ἁγίας Εὐφημίας [π]. Κατὰ Ἰωάννβ γραμματικῦ τῦ Καισαρέως [ρ]. Κατὰ κωδικίλλων Ἀλεξάνδρβ σιωτάγματα [σ]. ἐκ τύτων δὲ τὸ ἐν τῇ 1673. σελ. τῆς δε τῆς βίβλβ ὑπόμνημα. Περὶ τῶν δύω φύσεων [τ]. Φιλαληθὴς [υ]. Ἀπολογία τῦ Φιλαληθῦς [φ]. Ἀποκρίσεις πρὸς Εὐπραξιον Κυβικυλάριον [χ]. Σιώταγμα κατὰ τῆς διαθήκης Λαμπετίβ [ψ]. Κατὰ τῶν προθηκῶν Ἰουλιανῦ σύγγραμμα. Κατὰ Φιλικισσίμβ, ὅτι ἀπαθὴς ὁ λόγος. Ὑπακοὴ εἰς τὰς μάρτυρας. Σιώταγμα εἰς τὸ, ἅγιος ὁ Θεός. Διάλογος πρὸς Ἀναστάσιον [ωα]. Βίβλος τῶν ὑποσημειωθέντων ἰδιοχείρως διαφόρων κεφαλαίων [βα]. Ἐπιστολαὶ συνοδικαί [γα]. Ἐπιστολαὶ ἐνθρονιστικαί [δα]. Ἐπιστολαὶ διάφοροι πρὸς διαφόρους [εα]. Βιβλίον περὶ τῆς ἀκολυθίας τῦ βαπτίσματος, καὶ τῆς ἱερᾶς συναξεως [ζα].

ΣΕΥΗΡΟΣ ὁ Γαβάλων σύρος μὲν τὸ γένος, Γαβάλων πόλεως τῆς Συρίας ἐπίσκοπος, ἀνὴρ ἐλλόγιμος, κἂν τιὼ Σύρων δασύτητα ἐπὶ τῆς γλώττης ἔφερε, καὶ ἐπ' Ἐκκλησίας διδάσκειν ἐξησκημένος, καὶ τῷ Χρυσορρήμονι σύγχρονος· ἔνθ καὶ τιὼ εὔνοιαν προσκτησάμενος πρότερον, τιὼ δυσμένειαν ἐπεσπάσατο ὕστερον. καὶ γὰρ Ἀντίοχον τὸν Πτολεμαΐδος τῆς ἐν Φοινίκῃ ζηλώσας, εἰς τιὼ Κωνσταντίνβ ἐλθόντα, καὶ πολλὰ χρηματισάμενον, ἐκεῖσε ἀφίκετο. τοσῦτον δ' ἀσμένως τὸν ἄνδρα ὁ θεῖος ἐδέξατο Χρυσόστομος, (ἔλαθεν αὐτὸν, ὡς ἔοικεν, ὁ τῦ χρηματισμῦ σκοπὸς) ὥστε καὶ ἐπ' Ἐκκλησίας διδάσκειν ἐπέτρεπεν· ἐξ ἔνθ καὶ τῷ Βασιλεῖ γνώριμος καθίστατο, καὶ τῇ βασιλίδι κεχαρισμένος· καὶ τὰ κατὰ τιὼ ἰδίαν Ἐκκλησίαν συνετίθη, ὅτε ἀνάγκη αὐτὸν κατέλαβεν εἰς Ἔφεσον ἀπελθεῖν ἐπὶ τῷ χειροτονῆσαι ἐπίσκοπον. ἕτω δὲ μεμίσηκεν ἔπειτα, ὥστε καὶ τῆς πόλεως ἐξήλασε, καὶ τῇ τῆς Βασιλίδος Εὐδοξίας ἐπανελθόντα κελεύσει, ὁμιλίας, καίπερ πολλῶν ἱκετευόντων, ἐκ ἠξίωσεν. αὐτῆς δὲ τῆς Βασιλίδος ἐν τῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ναῷ τὸν Θεοδόσιον ἔτι νήπιον ὄντα τοῖς γονάσιν αὐτῦ ἐπιτιθεμένης, δεομένης τε καὶ ὅρκοις καταδεσμύσης, μόλις αὐτῷ κατηλάχθη. αἰτίαν δὲ τῦ τοιύτβ μίσβς γεγονέναι φασὶ [ξα], τὸ τὸν Σεβῆρον τῷ πλήθει χαρίζεσθαι, καὶ πρὸς ἑαυτὸν πᾶσι τρόποις μεθέλκειν καὶ ἰδιῦσθαι· καὶ τὸ εἰπεῖν αὐτὸν Σεραπίωνι τῷ τῦ Χρυσοστόμβ ἀρχιδιακόνῳ θεασαμένῳ αὐτὸν παριόντα, καὶ ἐξεπίτηδες μὴ ἀνασάντι· εἰ Σεραπίων Χρισιανὸς ἀποθάνοι, ἐκ ἐνιωθρώπησεν ὁ Χρισός. ἀλλὰ γὰρ ἴσως τοσῦτον ὑπὸ τῦ θείβ μεμίσηται πατρὸς, ἐπείτοι δῆλος ἐγεγόνει χρημάτων ἔρωτι ἐκεῖ ἀφικέσθαι. παρατείνας δὲ τὸν βίον ἄχρις ἔτ ὁ Θεοδόσιος ὁ νέος τῆς βασιλείας τὰ σκῆπτρα ἀνεδήσατο, ἔτεν ἄχρι τῦ 408. ἔτβς, ἐτελεύτησε [ξβ].

Τῶν Συγγραμμάτων αὐτῦ

Τὰ Ἑκδεδομένα.

Λόγοι ς' εἰς τιὼ κοσμοποίησιν [ξγ]. Λόγος περὶ τῦ κατὰ Μωϋσέως ὄφεως, ὃν ἐξαύρωσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ· καὶ περὶ τῆς θείας Ἰριάδος [ξδ]. Λόγος εἰς τὰς σφραγίδας τῶν βιβλίων [ξε]. Λόγος εἰς τὸ γενέθλιον τῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησῦ Χριστῦ [ξς]. Λόγος περὶ τῦ σαυρῦ [ξζ]. Λόγος περὶ Εἰρηνης [ξη].

Τὰ μὴ σωζόμενα.

Κατὰ τῶν αἱρετικῶν [ξθ]. Κατὰ Ναβάτβ [ο]. Ἔκθεσις εἰς τιὼ πρὸς Γαλάτας, καὶ περὶ βαπτίσματος, καὶ περὶ

(α) Παρ' Ἱερωνύμ. αὐτ. (β) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. καὶ παρὰ Φωτ. ἐν κώδ. 85. ἐκδέδοται δὲ ῥωμαϊστὶ μόνον ἐν σελ. 160. τῦ 4. Τόμ. τῆς τῶν πατέρ. βιβλιοθ. τῆς ἐν Λεγδ. ἐκδοθ. ὡς μαρτυρεῖ ὁ Κάβ. αὐτ. (γ) Ἐξ Ἰακώββ τῦ Σύρβ τιὼ ἐπωνυμίαν τὸ τῶν ἀκεφάλων αἱρετικῶν ἔλκυσε σύστημα. ὁ Φώτ. ἐν κώδ. 231. (δ) Ἀρχιμανδρίτης τυχὸν ἔτος. ὅρα δὲ τὸ 22, καὶ 33. κεφ. τῦ 3. βιβλ. τῆς Εὐαγρ. Ἱστορ. (ε) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 499. (ζ) Νικηφ. ὁ Κάλλιστ. ἐν βιβλ. 16. κεφ. 29. (η) Ὁ Εὐάγρ. αὐτ. ἐν κεφ. 34. (θ) Ὅρα τιὼ τῶν μοναχ. καὶ κληρικ. Ἀντιοχ. δέησιν, τιὼ προσενεχθεῖσαν ἐν τῇ κατὰ τιὼ Κωνστ. ἐπὶ Μιωᾶ κατὰ τὸ 536. ἔτος γνωμ. Συνόδ. (ι) Νικηφ. ὁ Κάλλιστ. ἐν βιβλ. 17. κεφ. 2. (κ) Ὁ Αὐτ. ἐν βιβλ. 18. κεφ. 49. (λ) Τέτων ἀποσπασμάτ. ἔν τε ταῖς ἐκδεδομ. καὶ ἀνεκδ. σαρ. (μ) Ἐξεδόθ. ὑπὸ τῦ Μοντφαυκ. ἐν τῷ καταλ. τῶν τῆς Κοϊσλιν. βιβλιοθ. κωδίκ. (ν) Τέτων ἀποσπασμ. σώζονται. χαρόγρ. ἐν τῇ αὐτῇ βιβλιοθ. ὡς μαρτυρεῖ ὁ Φαβρίκ. ἐν τοῦχ. 9. σελ. 344. (ξ) Ἀποσπασ. παρὰ Δαμασκ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 504. (ο) Σώζ. χαρόγρ. ὡς μαρτυρ. ὁ Φαβρίκ. αὐτ. (π) Μνεία παρὰ τοῖς κώδ. τῆς ἐρημ. βιβλιοθ. (ρ) Παρὰ τῇ ἐν Λατερκίνῳ Συνόδ. ὅρα δὲ τιὼ 725. σελ. τῦ 4. Τόμ. τῶν πρακτ. τῶν Συνόδ. τῶν ὑπὸ Βιν. ἐκδοθ. (σ) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. (τ) Παρὰ τῇ ἀνεκδ. ἐν τιὼ Παντοτούχ. σαρ. τῇ ἐν τῇ ἐρημ. βιβλιοθ. (υ) Φέρεται ἀποσπασ. τῷ Δαμασκ. ἐπιγεγραμ. περὶ ἃ ὅρα τὸν Φαβρίκ. αὐτ. καὶ τὸν Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 500. (φ) Μνεία παρ' Ἀνασασ. εἰς τὸν Ὁδηγ. (ἐν σελ. 94, καὶ 96.) κατὰ τιὼ τῦ Φαβρικ. μαρτυρ. αὐτ. (χ) Ὅρα τὸν Λυτ. αὐτ. (ψ) Ὁμοίως. (ω) Μνεία παρὰ Φωτ. ἐν κώδ. 52. (βα) Ὅρα τὸν Φαβρίκ. αὐτ. (ββ) Ἀποσπασμ. τέτ. παρὰ Δαμασκ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 505. (βγ) Μνεία παρ' Εὐαγρ. ἐν βιβλ. 3. κεφ. 33. (βδ) Παρὰ τῷ Αὐτ. ἐν βιβλ. 4. κεφ. 4. (βε) Ὅρα τὸν Φαβρίκ. αὐτ. (βζ) Ἐξεδόθη τῇ Σύρων καὶ Ῥωμαίων φωνῇ ἐν Ἀντιερπ. κατὰ τὸ 1572. ἔτ. (βη) Ὅ, τε Σωκρ. ἐν βιβλ. 6. κεφ. 11. καὶ ὁ Σωζόμ. ἐν βιβλ. 8. κεφ. 10. καὶ Νικηφ. ὁ Κάλλιστ. ἐν βιβλ. 13. κεφ. 9. ἐξ ὧν καὶ τ' ἄλλα συνερανισάμεθα. (βθ) Ὁ Γεννάδ. ἐν κεφ. 21. περὶ τῶν ἐκκλησιαστ. συγγραφ. (γα) Ἐν τῷ 6. Τόμ. τῶν τῦ Χρυσοστ. τῆς τῦ Μοντφαυκ. ἐκδόσ. (γβ) Αὐτ. (γγ) Ἐν Τόμ. 12. τῆς αὐτ. ἐκδόσ. (γδ) Ἐν Τόμ. 6. τῆς αὐτ. ἐκδόσ. (γε) Ἐν Τόμ. 5. τῆς τῦ Σαβίλ. ἐκδόσ. σελ. 898. (γς) Ἐν Τόμ. 7. τῆς αὐτ. ἐκδόσ. σελ. 948. ῥωμαϊστὶ δὲ μόνον. Δαμασκ. ἐν Τόμ. 2. σελ. 785. (γζ) Παρὰ Γελασ. ἐν τῷ περὶ τῶν δύω τῦ Χριστ. φύσ. βιβλ. ὡς μαρτυρεῖ ὁ Φαβρίκ. ἐν τοῦχ. 9. σελ. 269.

περὶ τῆς ἑορτῆς τῶν θεοφανίων [α]. Ἑρμηνεία εἰς τὸ, ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος σωματικῶς [β]. Εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ τιμίου σταυροῦ [γ].

Ἰστέον, ὅτι τὰ ἐν τῇ δὲ τῇ βίβλῳ εἰς τὴν Γένεσιν ὑπομνήματα, τὰ εἴτε Σευήρῳ Γαβάλων, εἴτε Σευηριανῷ Γαβάλων, εἴτε Σευηριανῷ, εἴτε Σευήρῳ ἐπιγραφέντα, ἅπαντα πλὴν δύω μόνον τῶν ἐσχάτων (ἴσ. τοῦ Ἀντιοχείας Σευήρου εἰσὶ) τοῦ Σευηριανοῦ Γαβάλων εἰσὶ ποιήματα [δ]. τὸν αὐτὸν δὲ Σευηριανὸν Γαβάλων διαφόρως σημαίνει ὁ τοῦ Ἡγεμόνος κώδιξ.

ὁ ΣΟΥΚΕΝΣΟΣ ὁ τῆς Διοκαισαρέων Ἐκκλησίας τῆς κατὰ τὴν Ἰσαύρων ἐπαρχίαν ἐπίσκοπος [ε] ἐκ τῶν πρὸς αὐτὸν δύω τοῦ θειοτάτου Κυρίλλου Ἀλεξανδείας ἐπιστολῶν μόνον γνωστὸς καθέστηκεν [ζ]. ἐξ αὐτῶν δὲ δῆλον, ὅτι τῷ ἐν ἁγίοις Κυρίλλῳ συνήκμασε, καὶ ἀνὴρ ἦν εὐσεβὴς, καὶ δυνατὸς ἐν λόγῳ, καὶ τῶν ἄγαν φιλομαθῶν. καὶ γὰρ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τῶν ἐπιστολῶν περὶ αὐτοῦ φησὶν ὁ Κύριλλος· ἥσθην ἄγαν, ὅτι καί τοι δυνάμενος ἡμᾶς τε καὶ ἑτέρους ὠφελεῖν, ἐκ πολλῆς ἄγαν φιλομαθίας προτρέπειν ἀξιοῖς ἃ εἰς νοῦν ἔχομεν, καί σε φρονεῖν ὑπειλήφαμεν, ταῦτα καὶ γράψαι. εἶτα καὶ ἔμφασίν τινα λόγου εὑρεῖν λέγει ἐν τῷ πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Σουκένσου σταλέντι ὑπομνηστικῷ· ἥπερ ἐστὶν, ὅτι μετὰ τὴν ἀνάστασιν τὸ ἅγιον σῶμα τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ εἰς Θεότητα μετακεχώρηκε. τοῦτο δὲ ὡς οὐκ ὀρθὸν εἰκότως οὐ παραδέχεται ὁ θεῖος Κύριλλος. ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τῶν εἰρημένων ἐπιστολῶν ἐπαίνῳ στέφει, λέγων· ὀρθότατα δὲ καὶ πάνυ συνετῶς ἡ σὴ τελειότης τὸν περὶ τοῦ σωτηρίου πάθους ἐκτίθεται λόγον.

ΦΙΛΩΝ ὁ Ἑβραῖος ἐξ ἱερέων καταγόμενος, καὶ Ἀλεξανδρεὺς ὢν τὴν πατρίδα [η], περὶ τὸ 40. ἀπὸ Χριστοῦ ἤκμασεν ἔτος [θ]. ὅτε δὲ στάσεως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενομένης Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων, τρεῖς ἀφ' ἑκατέρας στάσεως αἱρεθέντες ἐν Ῥώμῃ πρὸς Γάϊον ἀπεστέλλοντο, τῆς Ἰουδαίων πρεσβείας προεστὼς ἦν ὁ Φίλων. ἀπὸ τῆς Γαΐου δὲ πρεσβείας περιϋβρισμένος ἐξιὼν, πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, οἳ περὶ αὐτὸν ἦσαν, ἔφη· ὡς χρὴ θαρρεῖν, Γαΐου μὲν αὐτοῖς ὠργισμένου, ἔργῳ δὲ ἤδη τὸν Θεὸν ἀντιπαρεξάγοντος [ι]. ὅτε δὲ ἐπὶ Κλαυδίου πάλιν ἐς τὴν Ῥώμην ἀφίκετο, λόγος ἐστὶν εἰς ὁμιλίαν αὐτὸν ἐλθεῖν Πέτρῳ τῷ ἀποστόλῳ τοῖς ἐκεῖσε τότε κηρύττοντι [κ]. λέγεται δὲ αὐτὸν καὶ τὰ Χριστιανῶν μυηθέντα, ὕστερον τούτων διά τινα λύπην ἐκπεσεῖν· τοσοῦτον δὲ τοῖς ἑλληνισταῖς παρασχεῖν θαῦμα τῆς ἐν τοῖς λόγοις δυνάμεως, ὡς καὶ λέγειν αὐτούς· ἢ Πλάτων φιλωνίζει, ἢ Φίλων πλατωνίζει [λ].

Τῶν ἐκδόσεων τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων πλήθει καὶ ἀκριβείᾳ τὰ πρεσβεῖα φέρουσα ἡ κατὰ τὸ 1742. ἔτος ἐν Λονδ. γενομένη, καὶ δυσὶ τεύχεσι συνταχθεῖσα.

ΦΙΛΩΝ ὁ Καρπασίου ἐπίσκοπος τίνα μὲν ἔσχε πατρίδα καὶ τοκεῖς ἄδηλον. διάκονος δὲ ὢν, παρὰ τῆς ἀδελφῆς Ἀρκαδίου καὶ Ὀνορίου ἐν Ῥώμῃ διατριβούσης, καὶ νόσῳ τρυχομένης, καὶ μαθούσης δι' Ἐπιφανίου τὸν Θεὸν τοὺς ἀσθενοῦντας θεραπεύειν, ἐν τῇ Κυπρίων πέμπεται ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἀγαγεῖν τὸν Ἐπιφάνιον. τοῦτον οὖν παραγενόμενον ἀπὸ ἀποκαλύψεως Θεοῦ ἐπίσκοπον Καρπασίου πόλεως [μ] περὶ τὸ 401. ἔτος [ν] προχειρίσας ὁ Ἐπιφάνιος, ἐπὶ τὴν Ῥώμην παρεγένετο, αὐτῷ τὴν τῆς ἐν Κωνσταντείαις Ἐκκλησίας καταλιπὼν μέριμναν.

Τὰ αὐτοῦ Συγγράμματα.

Ὑπόμνημα εἰς τὸ Ἆσμα τῶν Ἀσμάτων [ξ]. Καὶ τὰ ἐν τῇ δὲ τῇ βίβλῳ ὑπομνήματα οὐκ ἄλλου τοῦ εἰσὶ ποιήματα. οὐδὲ γὰρ ἄλλος τις Φίλων ἐπίσκοπος ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς συγγραφεῦσι. τὸ δὲ, Καρπασίου, οὐ προσετέθη μὲν ἐν τῷ τοῦ Ἡγεμόνος κώδικι, κεῖται δὲ ἐν ταῖς ἀνεκδότοις σειραῖς [ο].

ὁ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ [π] ὑπὸ Σεκούνδου καὶ Ἀνθούσης τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ εὐπατριδῶν [ρ] κατὰ τὸ 347. [σ] ἀπὸ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἔτος γεννηθεὶς, εἰς μὲν τὰ ἐγκύκλια Λιβανίῳ, εἰς δὲ τὰ φιλόσοφα Ἀνδραγαθίῳ, εἰς δὲ τὰ ἀσκητικὰ Καρτερίῳ καὶ Διοδώρῳ τῷ τῆς Ταρσοῦ ὕστερον ἐπισκοπήσαντι [τ], εἰς δὲ τὰ τῶν θείων Γραφῶν παιδεύματα Μελετίῳ Ἀντιοχείας μαθητεύει [υ]. παρ' οὗ καὶ τῷ θείῳ ἀναγεννηθεὶς βαπτίσματι, εἰς ἀναγνώστου προάγεται τάξιν. εἶτα ἔρωτι ἡσυχίας τοῖς ἡσυχαστηρίοις τοῖς ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν μεταχωρήσας [φ], γέροντι Σύρῳ περιτυγχάνει, ὑφ' ᾧ ἔτη τέσσαρα προγυμνασθεὶς, μόνος ἔπειτα ἐν σπηλαίῳ ἐνοικεῖ, τελειοτέρας ἐφαψάμενος σκληραγωγίας. ἀλλὰ νόσῳ περιχεθεὶς, καὶ μηκέτι ἑαυτῷ χρησιμεύειν ἐπαρκῶν, τὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πάλιν καταλαμβάνει λιμένα [χ]. καὶ ἐν μὲν τῷ 381. [ψ]. ἔτει ὑπὸ τοῦ προδιαληφθέντος Μελετίου διάκονος· ἐν δὲ τῷ 386. [ω] ὑπὸ Φλαβιανοῦ τοῦ τὸν Μελέτιον διαδεξαμένου πρεσβύτερος προχειρίζεται [2α]. ἐν δὲ τῷ 398. [2β] Νεκταρίου τῶν τῇ δὲ μεταστάντος ἐπὶ τὸν Κωνσταντινουπόλεως προβιβάζεται θρόνον· ἐν δὲ τῷ 403. [2γ] ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ Δρυΐ (προάστειον τοῦτο τῆς Χαλκηδόνος [2δ]) συνεργείᾳ τῆς Αὐγούστης Εὐδοξίας παρὰ Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας συγκροτηθέντος τῶν νέ ἐπισκόπων συνεδρίου πολλαῖς διαβληθεὶς συκοφαντίαις, ἀδίκῳ τε καθυποβληθεὶς καθαιρέσει, καὶ τοῦ θρόνου ἐξωθεῖται καὶ τῆς πόλεως. ἀλλ' ἐκ Πραινέτου τῆς Βιθυνίας (ἐμπόριον τοῦτο κατέναντι τῆς Νικομηδείας) βασιλικῷ ἐπιτάγματι ἀνακαλεῖται τάχιστα [2ε]. διὰ γὰρ τὸν ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ, τῇ μετὰ τὴν τοῦ ἁγίου ὑποχώρησιν, ἐπισυμβάντα σεισμὸν δείσασα

(α) Παρὰ Γενναδ. αὐτ. καὶ παρ' Οἰκουμ. ἐν τῇ εἰς τὸ 1. κεφ. τῆς πρὸς Γαλ. ἑρμην. (β) Παρ' Ἀνασ. τῷ Σιν. ἐν τῷ 16. κεφ. τοῦ Ὁδηγ. ὥς φησιν ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 376. (γ) Παρὰ Δαμασκ. ἐν τῷ 3. περὶ εἰκόν. λόγ. (δ) Ὅρα τοὺς Σευήρ. λόγ. τοὺς ἐν τῷ 6. Τόμ. τοῦ Χρυσ. κατὰ τὴν ῥηθ. ἔκδ. (ε) Ἡ Ἰσαυρία τῆς Ἀσίας ἐστὶ κλίμα, μέρος τῆς Γαλατίας νότιον, τῇ Πισιδίᾳ ὅμορος. ἡ δὲ Διοκαισάρεια πόλις Κιλικίας ὑπὸ τὴν Σελευκίας τῆς καλουμένης τραχείας μητρόπολιν. ὁ Βαουδράντ. ἐν τῷ Λεξ. ὅρα δὲ καὶ Σωκρ. ἐν βιβλ. 2. κεφ. 39. καὶ τὸν συνέκδ. Ἱεροκλ. (ζ) Καὶ ὁ Φώτιος τοῦ Σουκένσου μέμνηται (ἐν τῷ 230. κώδ.) τὰς πρὸς αὐτὸν τοῦ Κυρίλ. ἀναφέρ. ἐπιστ. (η) Ὁ Φώτ. ἐν κώδ. 105. καὶ ὁ Σουΐδ. εἰς τὸ Φίλ. (θ) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 21. (ι) Ὁ Ἰώσηπ. ἐν βιβλ. 18. κεφ. 10. περὶ ἰουδαϊκ. ἀρχαιολ. (κ) Ὁ Εὐσέβ. ἐν βιβλ. 2. κεφ. 17. τῆς Ἱστορ. καὶ ὁ Ἱερώνυμ. ἐν τῷ τῶν ἐκκλησιαστ. συγγραφ. καταλ. καὶ ὁ Σουΐδ. καὶ ὁ Φώτ. αὐτ. (λ) Ὁ Φώτ. αὐτ. (μ) Ὅρα τὸν τοῦ Ἐπιφαν. βίον, τὸν ἐν Τόμ. 2. τῶν αὐτοῦ συγγραμ. εἴτουν σελ. 359, καὶ 360. (ν) Ὁ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 375. (ξ) Παρὰ Σουΐδ. εἰς τὸ Φίλ, ἐκδέδοται δὲ ῥωμαϊστὶ ἐν τῷ 5. τῆς τῶν πατέρ. βιβλιοθ. Τόμ. ἀτελὲς δὲ καὶ ἀμφίβλον· τὸ δ' ἀληθὲς καὶ τέλειον σώζεται χειρόγρ. παρὰ Βιγοτίῳ, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ὀουδῖν. ἐν Τόμ. 1. σελ. 891. (ο) Ὅρα τὴν 731, καὶ 753. σελ. τοῦ 7. τεύχ. τοῦ Φαβρίκ. (π) Τὸ δέ γε πλῆθος, διὰ τὸ τῆς διδασκαλίας ἄφθονον, καὶ τὴν ἐκεῖθεν πηγάζουσαν ὄνησιν. σφόδρα ἐξήχετο τοῦ ἀνδρός· ὑπερφυῶς ἐρῶντες τῆς γλώττης, ὡς καὶ Χρυσόστομον αὐτὸν προσειπεῖν, τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἐνούσης χάριτος αἰνιττόμενοι. Νικηφ. ὁ Κάλλιστ. ἐν βιβλ. 13. κεφ. 3. (ρ) Οὕτω μὲν ὁ Σωκρ. ἐν κεφ. 3. τοῦ 6. βιβλ. ὁ δὲ Ἀλεξανδριν. Γεώργ. ἐθνικοὺς αὐτοὺς εἶναί φησιν· εὐσεβεῖς δὲ ἀποδείκνυσιν ὁ Μοντφαουκόν. εἰς τὸν βίον τοῦ ἁγίου τὸν ὑπ' αὐτοῦ συγγραφ. καὶ ἐν τῷ 13. Τόμ. τῆς κατὰ τὸ Παρίσ. ἐν ἔτει 1718. ἐκδόσ. κείμεν. (σ) Ὁ Μοντφ. αὐτ.. ὁ δὲ Φαβρίκ. (ἐν τεύχ. 7. σελ. 554.) ἐν ἔτει 354. (τ) Ὁ Σωκρ. αὐτ. (υ) Ὁ Παλλάδ. ἐν σελ. 16. τοῦ διαλ. τοῦ ἐν τῷ 13. Τόμ. τῆς εἰρημ. ἐκδόσ. (φ) Ὁ Χρυσόστ. ἐν σελ. 132. τοῦ 1. Τόμ. τῆς αὐτ. ἐκδ. (χ) Ὁ Παλλάδ. αὐτ. ἐν σελ. 17. (ψ) Ὅ, τε Φαβρίκ. αὐτ. ἐν σελ. 555. καὶ ὁ Μοντφ. αὐτ. ἐν σελ. 97. (ω) Οἱ αὐτοί. ὁ μὲν αὐτ. ὁ δὲ ἐν σελ. 99. (2α) Οὕτω μὲν ὁ Παλλάδ. αὐτ. ἀπίθανα δὲ τὰ τοῦ Σωκρ. (αὐτ.) λέγοντος· Ἀναγνώστην Ζηνῶν ὁ ἐπίσκοπος ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπιστρέφων καθίστησι . . . μετ' οὐ πολὺ καὶ τῆς τοῦ διακόνου ἀξίας παρὰ Μελετίου τυχὼν . . . ὑπὸ Εὐαγρίου τοῦ διαδεξαμένου Παυλῖνον χειροτονεῖται πρεσβύτερος. (2β) Ὅ, τε Φαβρίκ. αὐτ. καὶ ὁ Μοντφ. αὐτ. ἐν σελ. 130. (2γ) Ὁ Μοντφ. αὐτ. ἐν σελ. 146. ἀλλ' ὁ Φαβρίκ. (αὐτ.) ἐν ἔτει 402. γράφει. (2δ) Ὁ Σωζόμ. ἐν βιβλ. 8. κεφ. 17. (2ε) Καὶ τῇ τῆς ἀρχιερωσύνης τοῦ Χρυσοστ. χειροτονίᾳ οὗτος ἄκων τῷ Εὐτροπίου ὑπούργησε φόβῳ, ὥς φησιν ὁ Σωκρ. (ἐν βιβλ. 6. κεφ. 2.) καὶ γὰρ Ἰσίδωρον τὸν αὐτοῦ φίλον εἰς τὸν τῆς Κωνσταντίνου ἀναγαγεῖν ἤθελε θρόνον. ἔκ τοτε οὖν δυσμενῶν διετέλει τῷ θείῳ πατρὶ, καὶ ὅπως αὐτὸν σκευωρήσηται ἔσπευδεν. (2ζ) Ὁ Σωζόμ. αὐτ. ἐν κεφ. 18.

δείσασα ἡ βασιλὶς [α], αὐτῷ τε τῷ θεσπεσίῳ Ἰωάννῃ ἐπέ-
ςειλε [β], καὶ τὸν βασιλέα θερμαῖς ταῖς ἱκεσίαις αὐτὸν
ἀνακαλέσασθαι ἀνέπεισε. μετὰ δὲ μῆνας δύω πάλιν [γ]
τῇ τῆς βασιλίδος προτροπῇ πονηρὸς κατ' αὐτοῦ ἐν Κων-
ςαντινουπόλει ἐπισκόπων συνέρχεται σύλλογος, ὑφ' οὗ αὖθις
παρανόμως καθαιρεθεὶς, κατὰ τὸ 404. ἔτος [δ] εἰς Κουκου-
σὸν πολίχνην τῆς Ἀρμενίας ἐξόριςος διαπέμπεται, καὶ
ἑνὸς περαιωθέντος ἔτους εἰς Ἀραβισσὸν μεταφέρεται, ἐκεῖ-
θέν τε πάλιν εἰς Πιτυοῦντα τόπον τῶν Τζάνων πανέρημον
μεταςελλόμενος, πλησίον Κομάνης [ε], κατὰ τὸ 407. ἔτος [ζ],
ἀπὸ τῆς ὑπερορίας εἰς τὴν αἰώνιον ἀνῆλθε πατρίδα.

Ἁπασῶν τῶν ἐκδόσεων τῶν τοῦ ἁγίου συγγραμμάτων
τὰ πρωτεῖα φέρουσιν, ἥ, τε κατὰ τὸ 1718. ἔτος ἐν Παρισ.
καὶ ἡ Ἐνετίησ. κατὰ τὸ 1741. γενόμεναι *.

ΩΡΙΓΕΝΗΣ ὁ ἐπικληθεὶς Συντακτικὸς [η] καὶ Ἀδα-
μάντιος [θ] περὶ τὸ 185. ἀπὸ Χριςοῦ ἔτος [ι] ἐν Ἀλεξανδρείᾳ
ὑπὸ τοῦ ἐν ἁγίοις Λεονίδου γεννηθεὶς [κ], ὑπ' αὐτοῦ καὶ τὴν
ἐγκύκλιον παιδείαν, καὶ τὰ πρῶτα τῶν θείων Γραφῶν
ἐκπαιδεύεται ςοιχεῖα [λ]. εἶτα Κλήμεντος τοῦ τῆς κατ' Ἀλε-
ξάνδρειαν κατηχήσεως εἰς ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ καθηγουμένου
ἀκροατὴς γίνεται [μ], εἶθ' οὕτω καὶ Ἀμμωνίου τοῦ φιλοσόφου
τοὐπίκλην Σακκᾶ [ν]. ἐν ἔτει δὲ 222. [ξ] τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
ἐν τοῖς ὑπὸ Σευήρου διωγμοῖς τῷ διὰ Χριςὸν μαρτυρίῳ τε-
λειωθέντος [ο], καὶ τῆς πατρικῆς περιουσίας ἐν τοῖς βασι-
λικοῖς ἀναληφθείσης ταμείοις, τῇ τῶν γραμματικῶν πα-
ραδόσει τὸ ζῆν ἐπορίζετο [π]. ἔτος δὲ ὀκτωκαιδέκατον ἄγων
τοῦ τῆς κατηχήσεως προέςη διδασκαλείου, φέρων μὲν γεν-
ναίως τὰς τῶν ἀπίςων καταδρομὰς, σκληραγωγῶν δὲ ἑαυ-
τὸν ὑπερβαλλόντως [ρ]· καὶ γὰρ καὶ τὸ εὐνουχίας ἐγχεί-
ρημα παρανόμως ἐτόλμησε [σ]· καὶ ὑπαλείφων πολλοὺς ὧν
ἔσχεν ἀκροατῶν ἐπὶ τοὺς τῆς ἀθλήσεως ἀγῶνας· ὧν πολλοὶ
οὐ μόνον ἄνδρες, ἀλλὰ δὴ καὶ γυναῖκες τῷ θείῳ κατε-
κοσμήθησαν μαρτυρίῳ [τ]. εἶτα ἐπιδημεῖ μὲν ἐπὶ τὴν Ῥώ-
μην, Ζεφυρίνου τὸ πνευματικὸν αὐτῆς ἰθύοντος σκάφος,
εὐξάμενος, ὡς αὐτός που φησι, τὴν ἀρχαιοτάτην Ῥω-
μαίων ἰδεῖν Ἐκκλησίαν· ἐπάνεισι δὲ μετ' οὐ πολὺ ἐπὶ τὴν
Ἀλεξάνδρειαν μετὰ πάσης σπουδῆς ἐκπληρῶν τὰ τῆς κα-
τηχήσεως συνήθη [υ]. χρόνου δὲ μεταξὺ οὐ σμικροῦ διαγενο-
μένου, διὰ τὴν ἐπὶ τὴν πόλιν γενομένην ςάσιν [φ] ὑπεξελ-
θὼν τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ ἐπὶ τὴν Παλαιςίνην ἀφι-
κόμενος, ἐν Καισαρείᾳ τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο. οἱ δὲ τῆς
Ἐκκλησίας ἐκείνης ἐπίσκοποι, ὁ Ἱεροσολύμων δῆθεν Ἀλέ-
ξανδρος, καὶ ὁ Καισαρείας Θεόκτιςος, τὰς θείας ἑρμηνεύειν
Γραφὰς ἐπὶ τοῦ κοινοῦ τῆς Ἐκκλησίας αὐτὸν ἠξίουν, καί-
τοι τῆς τοῦ πρεσβυτερίου χειροτονίας οὔπω τετυχηκότα. ὁ
δὴ βαρέως ἐνεγκὼν ὁ Ἀλεξανδρείας Δημήτριος, ἐπὶ τὴν
Ἀλεξάνδρου ἐπανελθεῖν αὐτὸν ἐπέταξεν. ὁ δὲ παραγενό-
μενος, τὰς συνήθεις σπουδὰς ἐπετέλει [χ]. ἐν ἔτει δὲ 223.
ἡ Μαμμαία τὴν Ἀντιόχειαν σὺν τῷ υἱῷ αὐτῆς Ἀλεξάν-
δρῳ καταλαβοῦσα, διὰ τὸν μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Περσῶν
συςάντα πόλεμον, γυνή τε θεοσεβὴς οὖσα καὶ εὐλαβὴς
τὸν τρόπον, τὸν Ὠριγένην πανταχόσε περιᾳδόμενον ἐκεῖ
ἀνακαλέσατο. παρ' ᾗ αὐτὸς χρόνον διατρίψας, καὶ πλεῖςα
ὅσα εἰς εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν ἀφηγησάμενος, ἐπὶ τὴν Ἀλε-
ξάνδρειαν ἐπανῆλθεν [ψ]. ἐξ ἐκείνου δὲ τοῦ καιροῦ τὰς θείας
Γραφὰς ὑπομνηματίζειν ἤρξατο, Ἀμβροσίου τινὸς τῶν ἐν
ταῖς βασιλικαῖς διαφανῶν αὐλαῖς ἐς τὰ μάλιςα αὐτὸν
παρορμῶντος [ω]. ἐν ἔτει δὲ 228. (τῆς δ' ἡλικίας αὐτοῦ
43.) [2α] ἐπειγούσης αἰτίας ἐκκλησιαςικῶν ἕνεκα πραγμάτων,
ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα [2β] ςειλάμενος εἰς τὴν Παλαιςίνην ἐλθὼν,
ὑπὸ Θεοτέκνου Καισαρείας, καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων Ἀλεξάν-
δρου συνευδοκοῦντος, χειροτονεῖται πρεσβύτερος [2γ]. ἐφ' ᾧ
ὀργισθεὶς ὁ προδιαληφθεὶς Δημήτριος, ἐπισκόπων καὶ πρεσ-
βυτέρων κατὰ Ὠριγένους ἀθροίζει Σύνοδον. καὶ ἡ μὲν με-
ταςῆσαι ἀπὸ Ἀλεξανδρείας τὸν Ὠριγένην, τῆς δὲ τοῦ
πρεσβυτέρου τιμῆς μὴ κεκινῆσθαι, ψηφίζεται· ὁ δὲ σὺν
τοῖς συμψήφοις αὐτῷ γενομένοις καὶ τῆς ἱερωσύνης ἀπε-
κήρυξεν [2δ]. ἐν ἔτει μὲν οὖν 231. [2ε] φυγαδευθεὶς ὁ Ὠρι-
γένης ἐπὶ τὴν Καισάρειαν ἐπανέρχεται, παῤῥησίᾳ δι-
δάσκων, καὶ πάσῃ τιμῇ ὑπὸ πάντων δεξιούμενος. δύω δὲ
ἐτῶν διεληλυθότων, διωγμοῦ ὑπὸ τοῦ Μαξιμίνου κατὰ τῶν
εὐσεβῶν κινηθέντος, ἐπὶ Ἰουλιανὴν γυναῖκα εὐσεβῆ οὐχ
ἧττον ἢ εὔπορον προσφυγὼν, ἄχρι τῆς Μαξιμίνου τελευ-
τῆς ἐναπεκρύβη [2ζ]. ἐν ἔτει δὲ 237. [2η] ἐπὶ τὰς Ἀθήνας
ἐπανέρχεται, ὅπου τὰ εἰς τὸν Ἰεζεκιὴλ περαίνει, καὶ τῶν
εἰς τὸ Ἆσμα τῶν Ἀσμάτων ἄρχεται· εἶθ' οὕτω παρα-
γίνεται πάλιν ἐπὶ τὴν Καισάρειαν [2θ]. καὶ ἐπὶ μὲν Δε-
κίου, ἔτος 60. ἄγων πολλὰ μὲν δεινὰ καὶ βασάνους ὑπέςη,
οὐ μὴν τὸν βίον ἐν τοῖς ὑπὲρ Χριςοῦ μαρτυρίοις ἐτέλεσεν [2ι].
ἐπὶ δὲ Οὐαλεριανοῦ ἐν ἔτει μὲν ἀπὸ Χριςοῦ 254. [2κ] τῆς δ'
ἡλικίας αὐτοῦ 69. [2λ] ἐν Τύρῳ καὶ ἐτελεύτησε καὶ ταφῇ
παρεδόθη [2μ].

Τὰ περὶ τῶν αὐτοῦ αἱρέσεων ἔχεις παρ' Ἐπιφανίῳ [2ν],
δι' ἃς καὶ ὑπὸ τῆς ἁγίας οἰκουμενικῆς πέμπτης Συνόδου αὐ-
τός τε καὶ τὰ αἱρετικὰ αὐτοῦ συγγράμματα ἀναθέματι
καθυπεβλήθησαν [2ξ].

Πάντων τῶν σωζομένων αὐτοῦ συγγραμμάτων, πλὴν
τῶν ἑξαπλῶν [2ο], πληρεςέρα τε καὶ ἀκριβεςέρα ἔκδοσις
ἡ κατὰ τὸ 1733-1759. ἔτος ἐν Παρισ. γενομένη ἔκδοσις,
καὶ τέσσαρσι συνταγεῖσα τόμοις *.

Τῶν

(α) Ὁ Θεοδώριτ. ἐν βιβλ. 5. κεφ. 34. τῆς Ἱςορ. (β) Ὁ Χρυσόςτ. ἐν Τόμ. 3. σελ. 423 τῆς εἰρημ. ἐκδόσ. (γ) Ὁ Παλλάδ. αὐτ. ἐν σελ 30. (δ) Ὁ Φαβρίκ. αὐτ. καὶ ὁ Μοντφ. αὐτ. ἐν σελ. 155. (ε) Ὁ Παλλάδ. αὐτ. ἐν σελ. 39. (ζ) Ὁ Φαβρίκ. αὐτ. καὶ ὁ Μοντφ. αὐτ. ἐν σελ. 177. *) Ἡ δὲ φράσις αὐτῷ, φησὶν ὁ Φώτιος (ἐν κώδ. 172,, 173, 174.) μετὰ τῆς συνήθους σαφηνείας καὶ καθαρότητος, καὶ τὸ λαμπρὸν καὶ εὔρουν ἐνδείκνυται, τὸ πολύχουν τῶν νοημάτων, καὶ τὴν τῶν παραδειγμάτων προσφυεςάτην εὐπορίαν συνυποφαίνουσα ... διόμοι καὶ ἀεὶ θαυμάζειν ἔπεισι τὸν τρισμακάριςον ἄνθρωπον ἐκεῖνον, ὅτι ἀεὶ καὶ ἐν πᾶσιν αὐτοῦ τοῖς λόγοις τοῦτο σκοπὸν ἐποιεῖτο, τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀκροατῶν· τῶν δ' ἄλλων ἢ οὐδ' ὅλως ἐφρόντιζεν, ἢ ὡς ἐλάχιςον. ἀλλὰ καὶ τοῦ δόξαι λαθεῖν αὐτὸν ἔνια τῶν νοημάτων, καὶ τοῦ πρὸς τὰ βαθύτερα μὴ πειρᾶσθαι παρεισδύνειν, καὶ εἴτι τοιοῦτον, ὑπὲρ τῆς τῶν ἀκροωμένων ὠφελείας παντάπασιν ὠλιγώρει. (η) Διὰ τὸ πεποιηκέναι πολλὰ βιβλία· ὁ Σουΐδ. εἰς τὸ Ὠριγ. (θ) Διὰ τὸ ἀδαμαντίνοις δεσμοῖς ἐοικέναι οὓς ἂν δήσειε λόγους. ὁ Φώτ. ἐν κώδ. 118. (ι) Ὁ Φαβρίκ. ἐν τῷ 1. μέρ. τοῦ 5. βιβλ. σελ. 213. (κ) Ὁ Εὐσέβ. ἐν βιβλ. 6. κεφ. 1. τῆς Ἱςορ. (λ) Ὁ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 2. (μ) Ὁ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 6. (ν) Ὅ, τε Σουΐδ. αὐτ. καὶ ὁ Εὐσέβ. αὐτ. ἐν κεφ. 19. (ξ) Ὁ Φαβρίκ. αὐτ. (ο) Ὁ Εὐσέβ. αὐτ. ἐν κεφ. 1. (π) Ὁ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 2. (ρ) Ὁ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 3. (σ) Ὁ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 8. (τ) Ὁ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 4, 5, καὶ 6. (υ) Ὁ Αὐτ. αὐτ. ἐν κεφ. 14. (φ) Ὁ τοῦ Καρακάλ. ςρατὸς ταύτην ἐποίει, τοὺς Ἀλεξανδρεῖς ἐλεεινῶς διαφθείρων. ἦν δὲ τότε ἔτος ἀπὸ Χριςοῦ 215. Ὁ Οὐέτ. ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ὠριγ. τῷ ἐν τῷ 4. Τόμ. τῆς τοῦ Ῥουαίου ἐκδόσ. ἐν σελ. 87. (χ) Ὁ Εὐσέβ. αὐτ. ἐν κεφ. 19. (ψ) Ὁ Οὐέτ. αὐτ. καὶ ὁ Εὐσέβ. αὐτ. ἐν κεφ. 21. (ω) Ὁ Εὐσέβ. αὐτ. ἐν κεφ. 23. καὶ ὁ Ἐπιφάν. ἐν αἱρέσ. 64. (2α) Ὁ Οὐέτ. αὐτ. (2β) Ὁ Εὐσέβ. αὐτ. ἐν κεφ. 23. ὁ δὲ Φώτ. ἐν κώδ. 118. ἐπὶ τὰς Ἀθήνας φησίν. (2γ) Ὁ Φώτ. αὐτ. (2δ) Ὁ Αὐτ. αὐτ. Κατὰ τούτους δὲ τοὺς χρόνους συνέβη αὐτῷ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὄντι καὶ τὸ παρ' Ἐπιφανίου (ἐν αἱρέσ. 64.) καθιςορούμενον. ὅ ἐςι τόδε· ἐπενόησαν οἱ τῆς κακίας ἐργάται αἰσχρότητα τῷ ἀνδρὶ ἐπινοῆσαι, καὶ τιμωρίαν τοιαύτην ὁρίσαι εἰς παράχρησιν δὴ τοῦ αὐτοῦ σώματος Αἰθίοπα αὐτῷ παρασκευάσαι. ὁ δὲ μὴ φέρων τὴν τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας ἐπίνοιαν, ἔῤῥηξε φωνὴν, τῶν ἀμφοτέρων προτεθέντων αὐτῷ πραγμάτων, θύσαι μᾶλλον ἑλόμενος. οὐ μὴν δὲ ἑκουσίᾳ γνώμῃ μᾶλλον τοῦτο ἐπετέλεσεν, ὡς πολὺς ᾄδεται λόγος. ἀλλ' ἐπειδὴ ὅλως καθωμολόγησε τοῦτο πράξαι, βαλόντες ἐπὶ χεῖρα αὐτοῦ λίβανον, εἰς τὴν τοῦ βωμοῦ πυρὰν καθῆκαν. καὶ οὕτω τοῦ μαρτυρίου ἀπὸ τῶν κρινάντων ὁμολογητῶν τε καὶ μαρτύρων ἀπεβλήθη τότε, καὶ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐξώσθη. ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ τοῦτο ὑποςὰς, καὶ μὴ δυνάμενος τὴν τῶν ὀνειδιζόντων χλεύην φέρειν, ἀνεχώρησε, κτ. τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Σουΐδ. εἰς τὸ Ὠριγ. (2ε) Ὁ Ῥου. ἐν σελ. 81. τοῦ 4. Τόμ. τῶν Ὠριγ. συγγραμ. ὁ δὲ Κάβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 113. ἐν ἔτει 233. (2ζ) Ὁ Παλλάδ. παρὰ Οὐετ. ἐν σελ. 96. (2η) Ὁ Οὐέτ. αὐτ. ἐν σελ. 97. (2θ) Ὁ Εὐσέβ. αὐτ. ἐν κεφ. 32. (2ι) Ὅ, τε Φώτ. ἐν κώδ. 118, καὶ ὁ Ἐπιφάν. ἐν τῷ περὶ ςαθμ. καὶ μέτρ. ἐν σελ. 175. (2κ) Ὁ Οὐέτ. αὐτ. ἐν σελ. 102. (2λ) Ὁ Εὐσέβ. ἐν βιβλ. 7. κεφ. 1. (2μ) Ὁ Φώτ. αὐτ. (2ν) Ἐν αἱρέσ. 64. (2ξ) Ὅρα τὴν 341. σελ. τοῦ 4. Τόμ. τῶν πρακτ. τῶν συνόδ. τῆς τοῦ Βιν. ἐκδόσ. (2ο) Ἐξεδόθη ταῦτα κατὰ τὸ 1713. ἔτ. ἐν Παρισ. *) Προσφυὲς τὸ παρὰ Κασιοδώρου περὶ τοῦ Ὠριγ. εἰρημένον· (παρὰ Φαβρικ. ἐν τῇ σημ. τῇ ἐν τῇ 214. σελ. τοῦ 1. μέρ. τοῦ 5. βιβλ.) ubi bene, nemo melius, ubi male, nemo peius. ὅπου καλῶς, οὐδεὶς βέλτιον· ὅπου κακῶς, οὐδεὶς χεῖρον. περὶ δὲ τῶν βλασφημ. αὐτοῦ τῶν ἐν τοῖς δ' περὶ Ἀρχ. λόγ. ὅρα τὸν 8. τοῦ Φωτ. κώδ.

Τῶν Συγγραμμάτων αὐτῦ

Τὰ Ἐκλελοιπότα.

Τὰ τετραπλᾶ καὶ ὀκταπλᾶ [α]. Βιβλία ιβ' ὑπομνημάτων εἰς τὴν Γένεσιν [β]. Τόμοι καὶ σχόλια εἰς τὴν Ἔξοδον [γ]. Ὁμιλίαι ἡ εἰς τὸ Δευτερονόμιον [δ]. Ὁμιλία εἰς τὰς δύω πόρνας, καὶ ἄλλαι εἰς τὴν α' καὶ β' τῶν Βασιλειῶν, καὶ εἰς τὴν α' καὶ β' τῶν Παραλειπομένων, καὶ εἰς τὸν Ἔσδραν, καὶ εἰς τὸν Νεεμίαν [ε]. Ὁμιλίαι εἰς τὸν Ἰὼβ [ς]. Ὁμιλίαι καὶ ἑρμηνεῖαι εἰς τὰς ψαλμὰς [η]. Εἰς τὸν Ἐκκλησιαστὴν ἐκφράσεις ἢ ἑρμηνεῖαι [θ]. Τόμος μικρὸς εἰς τὸ Ἆσμα. Τόμοι ί εἰς τὸ Ἆσμα τῶν Ἀσμάτων [κ]. Τόμοι λ' εἰς τὸν Ἡσαΐαν [λ]. Ὁμιλίαι κδ' εἰς τὸν Ἱερεμίαν [μ]. Τόμοι κέ εἰς τὸν Ἰεζεκιὴλ [ν]. Ἔκθεσις εἰς τὸν Δανιὴλ [ξ]. Πραγματεῖαι εἰς τὸν Ἡσαΐαν, καὶ εἰς τὸν Ἰεζεκιὴλ, καὶ εἰς τινὰς τῶν ιβ' Προφητῶν [ο]. Τόμοι κέ εἰς τοὺς ιβ' Προφήτας [π]. Τόμοι κέ εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ ὁμιλίαι καὶ σχόλια [ρ]. Εἰς τὸν Μάρκον [σ]. Ὑπόμνημα [τ]. Ἔκθεσις εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν [υ]. Ὁμιλίαι πλεῖον ἢ χίλιαι [φ]. Τόμοι β' περὶ ἀναστάσεως [χ]. Περὶ Λύτεξουσίας [ψ]. Πρακτικὰ περιέχοντα τὰς λεχθείσας ἐπὶ τῆς Βηρύλλου παροικίας διαλέξεις [ω]. Διάλογος μετὰ Καντίδου Οὐαλεντινιανοῦ [2α]. Διάλογος πρὸς Βάσσον τὸν Ἀγνώμονα [2β]. Κατὰ τῶν αἱρετικῶν διάφορα [2γ]. Ἐπιστολαὶ τὸν ἑκατὸν ἀριθμὸν ὑπερβαίνουσαι [2δ]. Βιβλίον περὶ τοῦ Πάσχα [2ε].

(α) Μνεία παρ' Εὐσεβ. ὡ βιβλ. 6. κεφ. 16. τῆς Ἱερ. καὶ παρ' Ἐπιφαν. ὡ τῷ περὶ μέτρ. καὶ σταθ. ὡ Τόμ. 2. σελ. 175. (β) Παρ' Εὐσιβ. αὐτ. ὡ κεφ. 24. καὶ παρ' Ὠριγ. ὡ τῷ περὶ εὐχ. τῷ ὡ σελ. 235. τοῦ 1. Τόμ. τῆς ἑρμην. ἐκδόσ. (γ) Παρ' Ὠριγ. ἐν τῷ 4. κατὰ Κέλσ. βιβλ. (δ) Παρὰ Κασιοδώρ. ὡς μαρτυρεῖ ὁ Φαβρίκ. αὐτ. (ε) Παρὰ τῷ Λυτ. αὐτ. (ζ) Τέτ. ἀποσπασμ. ὡ τῇ εἰς τὸν Ἰὼβ ἐκδοθ. σεαρ. (η) Τῶν μὲν ἑρμην. μέμν. ὁ Εὐσέβ. (ὡ βιβλ. 6. κεφ. 16.) ποιημάτων δὲ τυχόντων εἰς τὰς Ψαλ. ὁ Ἱερών. (ὡ τῇ 89. ἐπισ. τῇ πρὸς τὸν Αὐγκσῖν.) τέτ. δὲ ἀποσπασμ. ὡ τῇ εἰς τὰς Ψαλ. ἐκδοθ. σεαρ. (θ) Μνεία παρ' Ἱερων. ὡ τῇ 65. ἐπισ. τῇ πρὸς Παμμάχ. (ι) Παρ' Ὠριγ. ὡ κεφ. 7. τῆς Φιλοκαλ. (κ) Παρ' Ἱερων. ὡ τῷ προλ. τῶν εἰς τὸ Ἆσμα ὁμιλ. (λ) Παρ' Εὐσεβ. ὡ βιβλ. 6. κεφ. 32. (μ) Παρὰ Τηλεμοντ. ὡ τῷ τοῦ Ὠριγ. βίῳ, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Φαβρίκ. αὐτ. (ν) Παρ' Εὐσεβ. αὐτ. (ξ) Παρ' Ὠριγ. ὡ τῷ εἰς τὸν Ματθ. ὑπόμν. ὡ σελ. 859. τοῦ 3. Τόμ. τῆς ἑρμην. ἐκδόσ. (ο) Παρ' Ὠριγ. ὡ τῷ κατὰ Κέλσ. 7. βιβλ. (π) Παρ' Εὐσεβ. ὡ βιβλ. 6. κεφ. 36. (ρ) Παρὰ τῷ Λυτ. αὐτ. καὶ παρ' Ὠριγ. ὡ κεφ. 6. τῆς Φιλοκαλ. (σ) Παρ' Οὐετ. ὡ τῷ βίῳ τοῦ Ὠριγ. ὡ σελ. 325. τοῦ 4. Τόμ. τῆς ἑρμην. ἐκδόσ. ἀλλ' ἀμφίβολόν ἐστι. (τ) Παρ' Ὠριγ. ὡ τῇ 17. ὁμιλ. εἰς τὸν Λκκ. ὡ σελ. 848, καὶ 953 τοῦ 3. Τόμ. τῆς αὐτ. ἐκδόσ. (υ) Παρὰ τῷ Αὐτ. αὐτ. ὡ σελ. 863. (φ) Παρ' Ἱερων. ὡ ἐπισ. 65. τῇ ἀνωτέρ. μνημονευθ. (χ) Παρ' Ὠριγ. ἐν τῷ 5. κατὰ Κέλσ. βιβλ. καὶ παρ' Εὐσεβ. ὡ βιβλ. 6. κεφ. 24. (ψ) Παρ' Ὠριγ. ἐν τῷ 7. βιβλ. τῆς πρὸς Ῥωμ. τῷ ἐν Τόμ. 4. τῆς αὐτ. ἐκδ. (ω) Παρ' Εὐσεβ. ἐν βιβλ. 6. κεφ. 33. (2α) Παρ' Ἱερων. ἐν βιβλ. 2. τῆς Ἀπολογ. κατὰ Ῥαφίν. (2β) Παρ' Ὠριγ. ἐν τῇ πρὸς Ἀφρικ. ἐπισ. τῇ ἐν τῇ 10. σελ. τοῦ 1. Τόμ. τῆς αὐτ. ἐκδ. (2γ) Παρὰ Νικηφ. τῷ Καλλίστ. ἐν βιβλ. 10. κεφ. 36. (2δ) Παρ' Εὐσεβ. αὐτ. ἐν κεφ. 36. (2ε) Παρ' Ἀνατολ. Ἀλεξανδρ. Λαοδικ. ἐπισκ. ὡς μαρτυρεῖ ὁ Φαβρίκ. αὐτ. ἐν σελ. 235. αὐτοῦ δὲ καὶ Μονοβιβλία τινὸς μνήμη.

Ο ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΠΙΝΑΞ

ΤΗΝ ΣΕΛΙΔΑ ΔΗΛΩΝ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΩΝ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΤΕΥΧΕΩΝ.

ΓΕΝΕΣΕΩΣ.

Κεφ.	σελ.	Κεφ.	σελ.	Κεφ.	σελ.	Κεφ.	σελ.
Α.	1	ΙΔ.	194	ΚΖ.	330	Μ.	451
Β.	55	ΙΕ.	199	ΚΗ.	346	ΜΑ.	455
Γ.	78	ΙϚ.	214	ΚΘ.	354	ΜΒ.	465
Δ.	106	ΙΖ.	219	Λ.	363	ΜΓ.	471
Ε.	119	ΙΗ.	231	ΛΑ.	378	ΜΔ.	478
Ϛ.	126	ΙΘ.	242	ΛΒ.	391	ΜΕ.	482
Ζ.	143	Κ.	258	ΛΓ.	402	ΜϚ.	487
Η.	147	ΚΑ.	268	ΛΔ.	403	ΜΖ.	491
Θ.	155	ΚΒ.	274	ΛΕ.	411	ΜΗ.	499
Ι.	170	ΚΓ.	286	ΛϚ.	415	ΜΘ.	507
ΙΑ.	174	ΚΔ.	290	ΛΖ.	422	Ν.	547
ΙΒ.	182	ΚΕ.	306	ΛΗ.	435		
ΙΓ.	190	ΚϚ.	318	ΛΘ.	446		

ΕΞΟΔΟΥ.

Κεφ.	σελ.	Κεφ.	σελ.	Κεφ.	σελ.	Κεφ.	σελ.
Α.	554	ΙΑ.	662	ΚΑ.	787	ΛΑ.	903
Β.	559	ΙΒ.	666	ΚΒ.	802	ΛΒ.	907
Γ.	574	ΙΓ.	698	ΚΓ.	807	ΛΓ.	919
Δ.	590	ΙΔ.	703	ΚΔ.	826	ΛΔ.	930
Ε.	615	ΙΕ.	715	ΚΕ.	834	ΛΕ.	935
Ϛ.	622	ΙϚ.	727	ΚϚ.	846	ΛϚ.	939
Ζ.	626	ΙΖ.	742	ΚΖ.	859	ΛΖ.	942
Η.	638	ΙΗ.	750	ΚΗ.	866	ΛΗ.	943
Θ.	647	ΙΘ.	754	ΚΘ.	887	ΛΘ.	947
Ι.	654	Κ.	767	Λ.	895	Μ.	950

ΛΕΥΙΤΙΚΟΥ.

Κεφ.	σελ.	Κεφ.	σελ.	Κεφ.	σελ.	Κεφ.	σελ.
Α.	954	Η.	999	ΙΕ.	1058	ΚΒ.	1118
Β.	963	Θ.	1006	ΙϚ.	1063	ΚΓ.	1123
Γ.	970	Ι.	1007	ΙΖ.	1074	ΚΔ.	1130
Δ.	974	ΙΑ.	1014	ΙΗ.	1078	ΚΕ.	1134
Ε.	979	ΙΒ.	1027	ΙΘ.	1083	ΚϚ.	1146
Ϛ.	986	ΙΓ.	1030	Κ.	1095	ΚΖ.	1151
Ζ.	994	ΙΔ.	1043	ΚΑ.	1099		

ΑΡΙΘΜΩΝ.

Κεφ.	σελ.	Κεφ.	σελ.	Κεφ.	σελ.	Κεφ.	σελ.
Α.	1162	Ι.	1223	ΙΘ.	1290	ΚΗ.	1367
Β.	1167	ΙΑ.	1230	Κ.	1298	ΚΘ.	1371
Γ.	1171	ΙΒ.	1240	ΚΑ.	1306	Λ.	1378
Δ.	1178	ΙΓ.	1251	ΚΒ.	1318	ΛΑ.	1379
Ε.	1186	ΙΔ.	1258	ΚΓ.	1330	ΛΒ.	1391
Ϛ.	1194	ΙΕ.	1262	ΚΔ.	1338	ΛΓ.	1398
Ζ.	1203	ΙϚ.	1270	ΚΕ.	1348	ΛΔ.	1402
Η.	1211	ΙΖ.	1274	ΚϚ.	1354	ΛΕ.	1406
Θ.	1218	ΙΗ.	1282	ΚΖ.	1359	ΛϚ.	1414

ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟΥ.

Κεφ.	σελ.	Κεφ.	σελ.	Κεφ.	σελ.	Κεφ.	σελ.
Α.	1422	Ι.	1470	ΙΘ.	1526	ΚΗ.	1591
Β.	1430	ΙΑ.	1474	Κ.	1530	ΚΘ.	1603
Γ.	1434	ΙΒ.	1479	ΚΑ.	1534	Λ.	1610
Δ.	1438	ΙΓ.	1490	ΚΒ.	1543	ΛΑ.	1614
Ε.	1446	ΙΔ.	1491	ΚΓ.	1558	ΛΒ.	1622
Ϛ.	1451	ΙΕ.	1498	ΚΔ.	1567	ΛΓ.	1651
Ζ.	1455	ΙϚ.	1502	ΚΕ.	1574	ΛΔ.	1671
Η.	1459	ΙΖ.	1510	ΚϚ.	1579		
Θ.	1446	ΙΗ.	1515	ΚΖ.	1583		

Πόσαι

ΠΟΣΑΙ [a]

ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΕΙΣΙ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

ΕΙΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟΥ

ΕΒΡΑΪΚΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΚΑΙ

ΤΙΝΕΣ ΟΙ ΤΑΥΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΥΣΑΝΤΕΣ.

Πρώτη * ἐσὶν ἡ τῶν οβ' ἑρμηνευτῶν. ἕτοι Ἑβραῖοι ὄντες ἐξελέγησαν ἀπὸ ἑκάσης Φυλῆς ἓξ, καὶ ἡρμήνευσαν τῳ θείαν ΓραΦῳ ἐπὶ Πτολεμαίυ τῦ ΦιλαδέλΦυ βασιλέως πρὸ τά [β] ἐνιαυτῦ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τῦ Κυρίυ ἡμῶν Ἰησῦ Χρισῦ.

Δευτέρα ἐσὶν ἡ τῦ Ἀκύλα. ἕτος ἀπὸ Σινώπης τῦ Πόντυ ὑπάρχων, καὶ Ἕλλω ὤν, ἐβαπτίσθη ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ πάλιν τὸν Χρισιανισμὸν ἀναθεματίσας [γ], καὶ τοῖς Ἰουδαίοις προσδραμὼν, ἡρμήνευσε καὶ αὐτὸς τῳ θείαν ΓραΦῳ [δ] ἐπὶ Ἀδριανῦ τῦ βασιλέως μετὰ ἔτη υλ' [ε] τῆς τῶν ἑβδομήκοντα δύω ἑρμηνείας διεσραμμένῳ λογισμῷ [ς].

(α) Πόσαι ἐκδόσεις εἰσὶ τῆς θείας ΓραΦῆς. ὁ Ἀλεξάν. κώδ. Ποῖαι καὶ πόσαι. ἐν τῷ τέλ. τῆς Σιών. τῆς θείας ΓραΦ. τῦ Ἀθανασ.

* Οὐ μόνον τῷ χρόνῳ, ἀλλά γε δὴ καὶ τῇ ἀκριβείᾳ καὶ τελειότητι. καὶ μαρτύριον μὲν τέτυ ὅσα περὶ αὐτῆς ἱσορῶν διέξεισιν ἔπαινα ὅ, τε Φίλων ὁ Ἑβραῖος (ἐν τῷ περὶ Μωϋσ. βιβλ. 2.) καὶ ὁ Ἰώσηπος, (ἐν κεΦ. 2. τῦ 12. περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολογ. βιβλ.) καὶ ὁ ἘπιΦάνιος· (ἐν τῷ περὶ μέτρ. καὶ σαθ. ἐν κεΦ. 3, 4, καὶ 5.) δεῖγμα δὲ, ἡ χρῆσις ἁπάντων τῶν πατέρων, μηδὲ τῦ Ὠριγένυς ἐξαιρεμένυ, τῦ καὶ τἰῳ ἑβραΐδα Φωνἰῳ ἀκριβῶς εἰδότος· σΦραγὶς δὲ καὶ ἀναντίῤῥητος ἀπόδειξις τὸ καὶ αὐτὰς τὰς πνευματοΦόρυς Εὐαγγελισὰς καὶ θεσπεσίυς Ἀποσόλυς τῇ μεταΦράσει ταύτῃ χρήσασθαι, ὅπυ τῆς παλαιᾶς ἐμνήσθησαν διαθήκης. μέγα ἂν ἀληθῶς τὸ τῦ Ἑλλήνων γένυς κλέος καὶ καύχημα, καὶ ὃ ἄλλο ἂν ἕτερον καυχήσαιτο γένος· τὸ τῆς μὲν παλαιᾶς ΓραΦῆς, τοιᾶς δὲ πλυτεῖν μεταΦράσεως, τῆς δὲ νέας ἅπαντα μικρῦ δεῖν τῇ ἑλληνίδι ἔχειν σωτεταγμένα διαλέκτῳ. κἂν γὰρ τό, τε κατὰ Ματθ. Εὐαγγέλ. καὶ ἡ πρὸς Ἑβρ. ἐπισ. τῦ Παύλ. τῇ ἑβραίᾳ Φωνῇ ἐγράΦη, ἀλλὰ τὸ μὲν ἤτοι ὁ Ἰάκωβος ὁ ἀδελΦὸς τῦ Κυρίυ, (ὅρα τἰῳ ῥηθ. σιών.) ἢ ὁ Ἰωάννης (ὁ Θεοφύλακ. ἐν τῷ Προοιμ. εἰς τὸ κατὰ Ματθ.) ἡρμήνευσε· τἰῳ δὲ, ὁ Λυκᾶς, ἢ ὁ Βαρνάβας, ἢ ὁ Ῥώμης Κλήμης. ὡς μαρτυρεῖ ὅ, τε Εὐσέβ. (ἐν βιβλ. 3. κεΦ. 38. τῆς Ἱσορ.) καὶ ὁ Ἱερών. ἐν τῷ Καταλ. τὸ δὲ κατὰ Μάρκον, εἰ Ῥωμαϊσὶ ἐγράΦη, ἀ πάνυ δῆλον. ὅρα τὸν Καβ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 24.

(β) Πρὸ διακοσίων τριάκοντα ἐνιαυτῶν. ἐν τῇ εἰρημ. σιών. Ἰσέον δὲ ὅτι ὁ μὲν ἘπιΦάν. (αὐτ. ἐν κεΦ. 12.) τῷ 7. ἔτει, Φησὶ, τῆς ΦιλαδέλΦυ βασιλείας τὰς οβ' ἑρμηνεῦσαι τἰῳ ΓραΦἰῳ. ἰῷ δὲ τότε ἀπὸ τῆς Ἰουδ. Περιόδ. ἔτος 4435. (ὅρα τὰς εἰς τὸν ἘπιΦάν. τῦ Πεταβ. σημειώσ. τὰς ἐν τῇ 383. σελ. τῦ 2. Τόμ.) Ἐπεὶ ἓν κατὰ τὸν ἘπιΦάν. (αὐτ.) τῷ 42. ἔτει τῆς Βασιλ. τῦ Αὐγέσυ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἐγεννήθη, ἔτυν τῷ 4712. ἀπὸ τῆς Ἰουδ. Περιόδ. (κατὰ τὸν Πετάβ. αὐτ. ἐν σελ. 384.) πρὸ 277. ἄρα ἐνιαυτῶν τῆς κατὰ σάρκα γεννήσ. τῦ Σωτῆρ. ἡ ῥηθεῖσ. ἐγένετο ἑρμήν. εἰ δὲ τῷ 2. ἔτει τῆς τῦ Φιλαδέλ. Βασιλ. ἡρμηνεύθη, ὥς Φησιν ὁ Εὐσέβ. (ἐν τῷ χρον.) ὃ καὶ ὁ Πετάβ. (αὐτ.) ἐγκρίνει. πρὸ τῆς τῦ Σωτῆρ. ἄρα γεννήσ. ἔτη 282. ἐγένετο.

(γ) Ἀθετήσας. ἐν τῇ Σιών. Τὸν λόγον δὲ τῆς ἀθετήσεως ἀποδίδωσιν ὁ ἘπιΦάν. (αὐτ.) λέγων· σεύδων σωισᾶν τὰ ἀσύσατα, τἰῳ εἱμαρμένῳ δηλονότι, καὶ τὰ περὶ αὐτῆς δηγήματα, ἐξεώθη πάλιν τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἄχρηςος πρὸς σωτηρίαν. πικρανθεὶς δὲ τἰῳ διάνοιαν, ὡς ἠτιμωμένος, εἰς ζῆλον μάταιον ἤρετα, καὶ τὸν Χρισιανισμὸν ἀρνησάμενος, καὶ τἰῳ αὐτῦ ζωἰῳ προσηλυτεύει, καὶ περιτέμνεται Ἰουδαῖος, κ].

(δ) Τἰῳ θείαν ΓραΦἰῳ διεσραμμένῳ λογισμῷ ἐπὶ Ἀδριανῦ βασιλέως τῦ λεπρωθέντος. ἐν τῇ Σιών.

(ε) Μετὰ τλ' ἔτη τῆς τῶν οβ' ἑρμηνείας. αὐτ. Ὁ δὲ ἘπιΦάν. (αὐτ.) μετὰ υλ' καὶ μίας δ'. κατὰ τὸν ἘπιΦάν. ἄρα περὶ τὸ 133. ἀπὸ Χρισῦ ἔτος (ὅρα τἰῳ β. σημείωσ.) ἐγένετο. κατὰ δὲ τὸν Καβ. (ἐν Τόμ. 1. σελ. 54.) περὶ τὸ 128, ἢ 129.

(ζ) Περὶ τῆς τῦ Ἀκύλα μεταΦράσ. ὁ μὲν ἘπιΦάν. (αὐτ.) Φησὶ τάδε· ἐκ ὀρθῷ λογισμῷ χρησάμενος, ἀλλ' ὅπως διαῤῥέψῃ τινὰ τῶν ζητῶν, ἐνσκήψας τῇ τῶν οβ' ἑρμηνείᾳ· ἵνα τὰ περὶ Χρισῦ ἐν ταῖς ΓραΦαῖς μεμαρτυρημένα ἄλλως ἐκδώσῃ, δι' ἰῷ εἶχεν αἰδῶ, εἰς ἄλογον αὐτῦ ἀπολογίαν. ὁ δὲ Ὠριγέν. (ἐν κεΦ. 14. τῆς Φιλοκαλ.) ὁ κυριώτατα ἑρμηνεύειν Φιλοτιμούμενος Ἀκύλας· καὶ ἀλλαχῦ, (ἐν τῇ πρὸς Ἀφρικ. ἐπισ. τῇ ἐν τῷ 1. Τόμ. τῆς εἰρημ. ἐκδόσ. σελ. 13.) ἕτω γὰρ Ἀκύλας δηλοῦων τῇ ἑβραϊκῇ λέξει ἐκδέδωκεν, εἰπών· Φιλοτιμότερον πεπισευμένος παρὰ Ἰουδαίοις ἡρμηνευκέναι τἰῳ ΓραΦἰῳ. ὧ μάλισα εἰώθασιν οἱ ἀγνοῦντες τἰῳ Ἑβραίων διαλέκτῳ χρῆσθαι, ὡς πάντων μᾶλλον ἐπιτετευγμένῳ. Ὁ δὲ Ἱερών. ἐν μὲν τῇ πρὸς Παμμάχ. ἐπισ. contentiosus interpres, qui non solum verba, sed et etymologias verborum transferre conatus est iure proiicitur a nobis. ἐν δὲ τῷ 2. πρὸς Δάμασ. ζητήμ. Aquilam non contentiosius, vt quidam putant, sed studiosius verbum interpretaui ad verbum. ἐν δὲ τῇ πρὸς Μάρκελ. ἐπισ. Aquila editionem cum voluminibus Hebraeorum confero, nequid forsitan propter odium Christi Synagoga mutauerit, et, vt amicae

menti

Τρίτη ἑρμηνεία ἐστιν ἡ τȣ̃ Συμμάχȣ. ȣ̃τος Σαμαρείτης ὢν, καὶ μὴ τιμηθεὶς ὑπὸ τȣ̃ ἰδίȣ λαȣ̃, ὡς φύλαρχος, τοῖς Ἰȣδαίοις προστρέχει, καὶ ἐκ δȣτέρȣ περιτέμνεται [α], καὶ πρὸς διαστροφὴν τῶν Σαμαρειτῶν ἑρμηνȣ́ει [β] καὶ αὐτὸς τὴν θείαν Γραφὴν ἐπὶ Σȣήρȣ τȣ̃ βασιλέως μετὰ ν' ἔτη [γ] τῆς τȣ̃ Ἀκύλα ἑρμηνείας.

Τετάρτη ἐστὶν ἡ τȣ̃ Θεοδοτίωνος τȣ̃ Ἐφεσίȣ. ȣ̃τος τῆς αἱρέσεως Μαρκίωνος τȣ̃ ποντικȣ̃ ὢν μιμητὴς [δ] τῆς αἱρέσεως αὐτȣ̃, ἡρμήνȣσε καὶ αὐτὸς ἐπὶ Κομμόδȣ τȣ̃ βασιλέως ἐν αὐτῷ τῷ χρόνῳ [ε] πρὸς διαστροφὴν τῆς αὐτȣ̃ αἱρέσεως.

Ἡ πέμπτη [ζ] ἑρμηνεία ἐν πίθοις ȣ̃ρέθη [η] κεκρυμμένη ἐπὶ Ἀελξάνδρȣ τȣ̃ Μαμμαίας παιδὸς [θ] ἐν Νικοπόλει τῇ πρὸς Ἀρκτίȣς.

Ἕκτη [ι] δὲ ἄλλη ȣ̃ρέθη ἐν Νικοπόλει τῷ πρὸς Ἀρκτίȣς [κ] μετὰ τὸν Σȣήρȣ διωγμόν. Ἐξ ȣ̃ν ἑρμηνεῖαι τῶν Γραφῶν εἰσὶ καὶ σώζονται [λ].

Ἑβδόμη ἑρμηνεία [μ] ἡ τȣ̃ ἁγίȣ Λȣκιανȣ̃ τȣ̃ μεγάλȣ ἀσκητȣ̃ καὶ μάρτυρος. ὅστις καὶ αὐτὸς ταῖς προγεγραμμέναις ἐκδόσεσι, καὶ τοῖς Ἑβραϊκοῖς ἐντυχὼν, καὶ ἐποπτȣ́σας μετὰ ἀκριβείας τὰ λείποντα, ἢ καὶ περιττὰ ὄντα τῆς ἀληθείας ῥήματα, διορθωσάμενος ἐν τοῖς οἰκείοις τῶν Γραφῶν τόποις, ἐξέδοτο τοῖς Χριστιανοῖς ἀδελφοῖς. ἥτις [ν] μετὰ τὴν ἄθλησιν καὶ μαρτυρίαν τȣ̃ ἁγίȣ Λȣκιανȣ̃, μετὰ τὸν διωγμὸν τὸν γενόμενον ἐπὶ Μαξιμιανȣ̃ καὶ Διοκλητιανȣ̃ τῶν τυράννων, τὸ ἰδιόχειρον αὐτȣ̃ τῆς ἐκδόσεως βιβλίον ȣ̃ρέθη ἐν Νικομηδείᾳ ἐπὶ Κωνσταντίνȣ τȣ̃ βασιλέως παρὰ Ἰȣδαίοις ἐν τοίχῳ πυργίσκῳ κεχρισμένῳ κονιάματι εἰς διαφύλαξιν.

Ποσάκις καὶ πότε ἐπορθήθησαν οἱ ἐξ Ἰσραήλ.

Α. Ἐπὶ Ῥοβοὰμ Σȣσακὶμ τȣ̃ Αἰγυπτίων βασιλέως [ξ]. Β. Ἐπὶ Ἀζαὴλ βασιλέως Ἀσσυρίων [ο]. Γ. Ἐπὶ Θεγλαφθὰλ Μανασάρ [π]. Δ. Ἐπὶ Ἐζεκίȣ αἱ δέκα φυλαὶ μετῳκίσθησαν εἰς ὅρια Μήδων καὶ Χαλδαίων [ρ]. Ε. Ἐπὶ Ναβȣχοδονόσορ, ὅτε καὶ τὸν Ἰεχονίαν ἐξετύφλωσεν [σ]. ϛ. Ἐπὶ Πτολεμαίȣ τȣ̃ Λάγȣ, δόλῳ παραλαβόντος τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ μεταγαγόντος εἰς Αἴγυπτον [τ]. Ζ. Ἐπὶ Ἀντιόχȣ τȣ̃ Ἐπιφανȣ̃ς, ὃς καὶ ἐπὶ βδελύγμασιν ἠνάγ-

menti fatear, quae ad nostram fidem pertineant roborandam plura reperio. Ὁ δὲ Ἀναστάσ. ἐν κεφ. 6. τȣ̃ Ὁδηγ. τὴν λεγομένην παρ' Ἑβραίοις δευτέρωσιν τὴν περιέχȣσαν τῆς ὀρθῆς τῶν ἑβδομήκοντα ἑρμηνευτῶν τὴν ἀναίρεσιν, καὶ τȣ̃ θείȣ νόμȣ κατάλυσιν. Τῆς μεταφράσεως ταύτης ὡσαύτως καὶ τῆς τȣ̃ Συμμάχȣ ἀποσπασμάτια μόνον σώζεται. ἅπερ ὁ Νοβίλιος, καὶ ὁ Δρȣ́σιος, καὶ ὁ Οὐαλτόνιος συλλέξαντες, ἐξέδοντο, ὥς φησιν ὁ Κάβ. (ἐν Τόμ. 1. σελ. 54, καὶ 99.) τό, τε πȣ̃, καὶ τὸ πότε παρασιωπῶν.

(α) Καὶ μὴ θαύμαζε περὶ τȣ́τȣ, φησὶν ὁ Ἐπιφάν. (αὐτ. ἐν κεφ. 16.) ὦ ἀκροατά. γίγνεται γάρ. ὅσοι γὰρ ἀπὸ Ἰȣδαίων Σαμαρείταις προσφεύγȣσιν, ἀντιπεριτέμνονται· ὡσαύτως καὶ οἱ ἀπὸ Σαμαρειτῶν πρὸς Ἰȣδαίȣς ἐρχόμενοι. τὸ δὲ ἔτι τȣ́των χαλεπώτερον, ὅτι καὶ ἀπὸ περιτομῆς ἀκρόβυστοι γίνονται τέχνῃ τινὶ ἰατρικῇ διὰ τȣ̃ καλȣμένȣ σπαθιστῆρος τὴν τῶν μελῶν ὑποδερματίδα ὑποσπαθισθέντες, ῥαφέντες τε καὶ κολλητικοῖς περιοδευθέντες, ἀκροβυστίαν αὖθις αὐτὴν ἀποτελȣ̃σιν. ἔχεις καὶ τὴν μαρτυρίαν παρὰ τῷ ἁγίῳ Ἀποστόλῳ, ὦ φιλοκαλώτατε, δι' ὧν αὐτοῖς ῥήμασιν ὧδέ πως λέγει· περιτετμημένος τὶς ἐκλήθη, (1. πρὸς Κορ. 7. 18.) μὴ ἐπισπάσθω· ἐν ἀκροβυστίᾳ τὶς ὑπάρχει, μὴ περιτεμνέσθω.

(β) Ὅρα τὸν Φαβρίκ. αὐτ. ἐν σελ. 337. (γ) Μετὰ πεντηκονταέξ. ὁ Ἀλεξάν. κώδ. ὡσαύτως καὶ ἡ Συνόψ.

(δ) Μηνιῶν τῇ αἱρέσει αὐτȣ̃. ὁ Ἀλεξάν. κώδ. Μηνιῶν τοῖς τῆς αἱρέσ. αὐτȣ̃. ἡ Συνόψ. Μηνιῶν καὶ αὐτὸς τῇ αὐτȣ̃ αἱρέσει, καὶ εἰς ἰȣδαϊσμὸν ἀποκλίνας, καὶ περιτμηθεὶς, καὶ τὴν τῶν Ἑβραίων φωνὴν καὶ τὰ αὐτῶν στοιχεῖα παιδευθεὶς, ἰδίως καὶ αὐτὸς ἐξέδωκε. διὸ τὰ πλεῖστα τοῖς ἑβδομηκονταδύω συναδόντως ἐξέδωκεν· ὁ Ἐπιφάν. αὐτ.

(ε) Περὶ τὸ 182, ἢ 186. ἀπὸ Χριστȣ̃ ἔτος. Ὅρα τὸν Κάβ. αὐτ. ἐν σελ. 78. Ὅπȣ καὶ τὴν τȣ̃ Δανιὴλ σωζομένην προφητείαν ὅλην ἐκ τῆς Θεοδοτίωνος μεταφράσεως εἶναί φησι καὶ ȣ̓χὶ ἐκ τῆς τῶν ἑβδομήκοντα.

(ζ) Πέμπτη ἑρμηνεία ἐστὶν ἡ ἐν πίθοις ȣ̃ρεθεῖσα κεκρυμμένη. ἡ Συνόψ. περὶ δὲ τῆς πέμπτης καὶ ἕκτης ἐκδόσεως, φησὶν ὁ Ἐπιφάν. (αὐτ. ἐν κεφ. 17.) ȣ̓κ ἔχω εἰπεῖν τίνες, ἢ πόθεν οἱ ἑρμηνεύσαντες, ἢ μόνον ὅτι μετὰ τὸν διωγμὸν τȣ̃ βασιλέως Σευήρȣ ȣ̃ρέθη ἡ πέμπτη ἐν πίθοις, ἐν Ἱεριχὼ κεκρυμμένη, ἐν χρόνοις τȣ̃ υἱȣ̃ Σευήρȣ τȣ̃ ἐπικληθέντος Καρακάλλȣ τε καὶ Γέτα. Τὴν πέμπτην, φησὶν ὁ Φαβρίκ. (αὐτ. ἐν σελ. 341.) τὴν αὐτὴν οἴονταί τινες εἶναι τῇ ἑβδόμῃ.

(η) Ὑπὸ Ὠριγένȣς, ὡς μαρτυρεῖ ὅ, τε Εὐσέβ. (ἐν βιβλ. 6. κεφ. 16. τῆς ἱστορ.) καὶ ὁ Ἐπιφάν. (αὐτ. ἐν κεφ. 19.) καὶ ὁ Ἱερών. ἐν τοῖς Προοιμ. εἰς τὰς ὁμιλ. Ὠριγ. τὰς εἰς τὸ Ἆσμα.

(θ) Ἐπὶ Ἀντωνίνȣ βασιλέως τȣ̃ Καρακάλλα ἐν Ἱεριχὼ παρά τινος τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις σπȣδαίων. ἡ Συνόψ.

(ι) Ἕκτη ἑρμηνεία ἐστὶν ἡ ἐν πίθοις ȣ̃ρεθεῖσα καὶ αὐτὴ κεκρυμμένη ἐπὶ Ἀλεξάνδρȣ τȣ̃ Μαμμαίας παιδὸς ἐν Νικοπόλει τῇ πρὸς Ἀρκτίοις ὑπό τινος τῶν Ὠριγένȣς γνωρίμων. ἡ Συνόψ. ἐκ τȣ́των ἄρα δῆλον, ὅτι ὅ, τε Ἐπιφάν. καὶ ὁ τὴν Συνόψιν συντάξας τὴν πέμπτην ἕκτην καλȣ̃σι. (κ) Πρὸς Ἀκτίῳ γράφει ὁ Εὐσέβ. αὐτ.

(λ) Περὶ τῆς ἕκτης ταύτης τῆς κατ' Ἐπιφάν. καὶ τὴν Συνόψ. πέμπτης τά δε φησιν ὁ Ἰωσὴφ ἐν τῷ ὑπομνηστικῷ τῷ χειρογρ. (ὅρα τὸν Φαβρίκ. αὐτ. ἐν σελ. 342.) Πέμπτη δὲ ἔκδοσις ȣ̃ρέθη ἐν Ἱεριχὼ ἐν πίθοις χαλκοῖς κεκρυμμένη, ȣ̓κ ἐπιγεγραμμένη δὲ τὸν ἑρμηνέα. φασὶ δὲ αὐτὴν ὑπὸ γυναικὸς ἑρμηνεύεσθαι, (ἴσ. ἡρμηνεῦθαι), τὸ καὶ ἐν οἰκίᾳ γυναικὸς ἐπιμελȣ̃ς ἐν τοῖς ἱεροῖς λόγοις ȣ̃ρῆσθαι τȣ̀ς πίθȣς.

(μ) Ἑβδόμη πάλιν καὶ τελευταία ἑρμηνεία. ἡ Συνόψ.

(ν) Ἥτις δὴ καὶ ἑρμηνεία μετὰ τὴν ἄθλησιν καὶ μαρτυρίαν τȣ̃ αὐτȣ̃ ἁγίȣ Λȣκιανȣ̃ τὴν γεγονυῖαν ἐπὶ Διοκλητιανȣ̃ καὶ Μαξιμιανȣ̃ τῶν τυράννων. ἡ Συνόψ.

(ξ) Ὅρα τὸ 14. κεφ. τῆς 3. τῶν Βασιλ. (ο) Ὅρα τὸ 13. κεφ. τῆς 4. τῶν Βασιλ.

(π) Ὅρα τὸ 15. κεφ. τῆς 4. τῶν Βασιλ. ὅπȣ ὁ μὲν τȣ̃ Ἡγεμ. κώδ. γράφ. Θεγλαθφασάρ· ἡ δὲ ἐν Φρανεκ. ἔκδ. Θαλγαθφελλασάρ· ἡ αὐτὴ δὲ ἐν ταῖς σημειώσ. Θεγλὰθ Φαλασάρ· ὁ δὲ Εὐσέβ. (ἐν τῷ χρον.) Θεγλὰθ Φανασσάρ. (ρ) Ὅρα τὸ 18. κεφ. τῆς 4. τῶν Βασιλ.

(σ) Ὅρα τὸ 24, καὶ 25. κεφ. τῆς 4. τῶν Βασιλ. ἰστέον δὲ ὅτι ὁ Ἰεχονίας ὁ αὐτὸς καὶ Σεδεκίας λέγεται, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Εὐσέβ. (ἐν τῷ χρον.) λέγων· Σεδεκίȣ τȣ̃ καὶ Ἰεχονίȣ βασιλέως Ἰȣ́δα.

(τ) Ὅρα τὸ 1. κεφ. τȣ̃ 12. βιβλ. τȣ̃ Ἰωσήπ. περὶ ἰȣδαϊκ. ἀρχαιολ.

ἰωάγκαζεν αὐτές. Βασιλεῦς δὲ ἰῶ Ἀσυρίων [α]. Η. Ἐπὶ Πομπηΐε στρατηλάτε Ῥωμαίων ὑποσπόνδες ποιήσαντος, καὶ πολιορκήσαντος αὐτές, Ὑρκανῦ βασιλεύοντος, καὶ ἱερατεύοντος. ἕως αὐτῦ τοίνυν Ὑρκανῦ ἡ βασιλεία Ἰσραήλ. καὶ λαμβάνει τὶν βασιλείαν αὐτῦ Ἡρώδης, ἀλλόφυλος ὤν, ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων [β]. Θ. Ἐπὶ Νέρωνος βασιλέως Ῥωμαίων [γ]. Ι. Ἐπὶ Οὐεσπεσιανῦ στρασηγῦ Ῥωμαίων [δ]. ΙΑ. Ἐπὶ Τίτε ἰῦ Οὐεσπεσιανῦ κατὰ τὸν καιρὸν τῦ Πάσχα κατακόψαντος τὰ Ἱεροσόλυμα· ἐν ᾧ πάντες ἑόρταζον οἱ τῦ ἔθνες συναχθέντες, καὶ ἀνελόντος μυριάδας ριβ, καὶ ἄλλας ἑκατὸν μυριάδας αἰχμαλώτων, ἃς διαπέπρακεν ἐχάτῃ ἁλώσει [ε].

Πότε, καὶ πόθεν γέγονεν ἡ ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς ὁρισμένη ἀσάφεια.

Ὅτι [ζ] ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἐμπρηθεισῶν τῶν βίβλων, εἶτα διαπεμπόντων ἀλλήλοις τῶν ἀπὸ Ἱερυσαλὴμ εἰς Βαβυλῶνα τὰ λόγια τῦ Θεῦ, λαχόντες ἀφῆρεν τὰς βίβλες. οἱ δὲ πάλαι διὰ συμβόλων, ὧν ἐκ ἠδυνάντο ξένοι νοεῖν, ἔγραφον, ἐξ ὧν ἡ ἀσάφεια. ἕως ὕστερον ἐμπνευσθεὶς Ἔσδρας, πασῶν ἐμνημόνευσε, καὶ γραφῇ παραδέδωκε.

Ποίοις καὶ πόσοις ὀνόμασι παρ' Ἑβραίοις ὀνομάζεται ὁ Θεός.

Δέκα ὀνόμασι παρ' Ἑβραίοις ὀνομάζεται ὁ Θεός. ὧν ἓν μὲν, Ἀδωναΐ, λέγεται, ὅ ἐστι Κύριος· ἕτερον δὲ, Ἰὰ, ὃ καὶ αὐτὸ ἑλληνικῶς εἰς τὸ, Κύριος, μετελήφθη· ἕτερον δέ τι παρὰ ταῦτά ἐστι τὸ τετράγραμμα [η], τὸ ἀνεκφώνητον ὂν καὶ παρ' Ἑβραίοις· ὃ καὶ καταχρησικῶς παρὰ μὲν αὐτοῖς, Ἀδωναΐ, καλεῖται, παρὰ δὲ ἡμῖν, Κύριος. τῦτο δέ φασι γεγράφθαι ἐπὶ τῷ πετάλῳ τῷ χρυσῷ, τῷ ἐπὶ τῷ μετώπῳ τῦ ἀρχιερέως, κατὰ τὸ ἐν νόμῳ εἰρημένον· ἐκλύπωμα σφραγίδος, ἅγιασμα τῷ Κυρίῳ [θ]· Πῑ Πῑ. τὰ δὲ λοιπὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα· Ἦλ, Ἐλωΐμ, Ἀδὼμ [ι], Σαβαὼθ, Σαδδαΐ, Ἰαΐθ, Ἐσεριὲ, καὶ τὰ προγεγραμμένα τρία, ὧν ἐστὶ τὸ τετράγραμμα [κ], τὸ τῦτοις γραφόμενον τοῖς στοιχείοις· Ἰὼθ, Ἦπ, Οὐαῦ, Ἦπ, Πῑ Πῑ.

Τὸ ἐπὶ τῦ Κυρίε τετλόμενον ἀνεκφώνητον ὄνομα διὰ τεσσάρων γράφεται στοιχείων, διὰ τῦ Ἰὼθ, διὰ τῦ Ἦπ, διὰ τῦ Οὐὰξ, καὶ διὰ τῦ Ηθω. τῦτων μέσον παρεντεθὲν μετὰ τὰ πρῶτα δύω παρ' Ἑβραίοις στοιχεῖον καλέμενον Σεν, ὅ ἐστιν ὀδόντες· ὡς εἶναι τὸν εἱρμὸν τῶν πέντε γραμμάτων ἕτως· ἀρχὴ αὐτὴ, ὀδόντες ἐν αὐτῇ, ὁ ζῶν. ἑρμηνεύεται τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, τὸ Ἰὼθ, ἀρχή· καὶ διὰ τῦ Ἦπ, αὕτη· καὶ διὰ τῦ Οὐαῦ, ἐν αὐτῇ· καὶ διὰ τῦ Ἦθ, ὁ ζῶν.

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ ΤΟΥ ΓΑΖΑΙΟΥ.

Ἡ τοίνυν Γένεσις Μωσέως ἐστὶ γραφὴ, ἀνδρὸς ἑωρακότος Θεὸν, ὡς δυνατὸν ὑπάρχει ἰδεῖν· ᾧ σῶμα πρὸς σῶμα λελάληκεν ὁ Θεὸς ἐν εἴδει, καὶ ἐ δι' αἰνιγμάτων. Καὶ μετ' ὀλίγα. Οὗτος ἦν τὸν ἐμπισθυθέντα λαὸν αὐτῷ πρὸς θεογνωσίαν ἄγειν πειρώμενος, καὶ νόμες ἐκθέσθαι πρὸς σωτηρίαν ἄγοντας, δύω μετελήλυθεν εἴδη γραφῆς· τὸ μὲν, ἱστορικόν· τὸ δὲ, νομοθετικόν. τῦ δὲ νομοθετικῦ τὸ μὲν, παραινετικόν· τὸ δὲ, ἀπαγορευτικόν. καὶ τῦ ἱστορικῦ τὸ μὲν, περὶ κόσμε γενέσεως· τὸ δὲ, γενεαλογικόν. τῦ δὲ γενεαλογικῦ τὸ μὲν, περὶ κολάσεως αὐτῶν· τὸ δὲ, περὶ δικαίων τιμῆς. τὸ δὲ ἱστορικὸν πρῦταξε τῦ νομοθετικῦ διὰ τοιαύτην αἰτίαν. ἐ * . . . πρᾶγμα ποιῶν παλαιῶν πραγμάτων, ἡ . . . . ἱστορίαν κατεπαγγέλλεται. ἄνωθεν δὲ πρὸ τῆς τῦ παντὸς γενέσεως τὸν ἀρχὸν ποιησάμενος, δείκνυσι τὸν πατέρα τῦ κόσμε καὶ ποιητὸν τῦτον σὺν ἀληθείᾳ νομοθέτην ὑπάρχοντα. ἐχρὴν γὰρ
» ἐγνῶσθαι πρὸ τῶν νόμων τὸν νομοθέτην. τοιγαροῦν καὶ Ἰωάννης πρῶτον εἶπεν, ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ τότε τὰς αὐτῦ νομοθεσίας ἐξέθετο. δείκνυσι δὲ Μωϋσῆς, καὶ ὅτι δεῖ τὸν τοῖς νόμοις χρησόμενον, σύμφωνον τὸν βίον τῇ τῦ παντὸς ἁρμονίᾳ καὶ τάξει παρέχεσθαι, καὶ δεικνύναι σωφρόνοντα λόγοις ἔργα, καὶ τοῖς ἔργοις τὰ ῥήματα. τοιγαροῦν τῶν ἄλλων νομοθετῶν, τῶν μὲν οὐδὲν ὁρίζοντων τὰ πρακτέα καὶ μὴ, καὶ τιμωρίαν ἐπιτιθέντων τοῖς παραβαίνεσι· τῶν δὲ, πόλιν κλισάντων ἐν πρώτοις, εἶτα διὰ τῶν νόμων ἣν ἐνόμισαν πολιτείαν ἁρμοσάντων τῇ πόλει· ὁ μὲν Μωϋσῆς τὸ μὲν πρῶτον νομίσας εἶναι τυραννικὸν, καὶ μηδεμίαν ἔχων πειθὼ καὶ παραμυθίαν· τὸ δὲ ἕτερον ἐμμελὲς μὲν, ἐ μὴν διὰ πάντων κατωρθωμένον, αὐτὸς ἑκατέρων διλόγκε. τῶτε γὰρ νομοθετικῷ τὸ παραινετικὸν ἐγκατέμιξε, προτρέπειν μᾶλλον ἢ βιάζεσθαι λόγον ποιύμενος· καὶ τὸ πόλιν χειροποίητον ἀρχὴν ποιήσασθαι τῆς συγγραφῆς κλιζομένῃ τῷ λόγῳ, ταπεινότερον ἢ κατὰ τὴν ἀξίαν τῶν νόμων ὑπείληφεν. ὧν τὸ κάλλος ἀκριβεῖ τῇ θέᾳ κατὰ διάνοιαν ἀπιδὼν, τῆς ἐπὶ γῆς ὑπεριδὼν κλίσεως, ἐπὶ τὴν μεγίστην πόλιν, τὸν κόσμον ἀνέδραμε, καὶ τὴν αὐτῆς ὑφηγήσατο γενέσιν

Ἰωάν. ι. ι.

(α) Ὅρα τὸ 1. κεφ. τῦ 1. τῶν Μακκαβ. βιβλ.
(β) Ὅρα τὸ 5. κεφ. τῦ 1. βιβλ. περὶ ἰουδαϊκ. ἁλώσ. τῦ Ἰωσήπ.
(γ) Ὅρα τὸ 22. κεφ. τῦ 2. βιβλ. τῦ Αὐτ. περὶ τῆς αὐτ. ὑποθ.
(δ) Ὅρα τὸ 7, 8, 9, κλ. κεφ. τῦ 3. βιβλ. αὐτ. (ε) Ὅρα τὸ 7, 8, 9, κλ. κεφ. τῦ 6. βιβλ. αὐτ.
(ζ) Ἴσ. ὅτε. (η) Τετράγραμμον. ὁ Ἀλεξάν. κώδ. (θ) Ἐξόδ. 28. 36.
(ι) Ἐλωΐν καὶ Ἀδών. ὁ Ἀλεξάν. κώδ. (κ) Τὸ τετραγάρμματον τῦτοις γραφόμ. ὁ Αὐτ.
* Ἐλλείπουσι σειραί τινες ἐν τοῖς δε τοῖς Προοιμίοις τῷ τῆς Αὐγύστης κώδ. ἐξ ἧς ταῦτα σωνέλεκται.

σιν, ἐμφερεσάτλω εἰκόνα τὲς νόμες τῆς τᾶ κόσμε πολιτείας ἡγεμένος. τῶν γᾶν νόμων ἡ δωάμις, εἰ τὶς ἀκριβῶς ἐξετάσειε, τῇ τᾶ παντὸς ἁρμονίᾳ συμᾴδεσα. τοιγαρᾶν εἰ τινὲς παντελῶς ἐξεπήδησαν ἀρετῆς τὰς τᾶ Θεᾶ δωρεὰς ἀτιμάσαντες, ὡς ἀκ ἀνθρώπων ἐχθρὲς, ἀλλ' ἁρανᾶτε καὶ κόσμε παντὸς, ἀ τὰς ἐν ἔθει τιμωρίας ὑπομείναι, φησὶν, ἀλλὰ καινὰς καὶ παρηλλαγμένας, τῶν τᾶ παντὸς δρασικωτάτων στοιχείων ἐπιτιθεμένων αὐτοῖς, ὕδατος καὶ πυρός. τοιαύτλω δὲ πόλεως τλὼ κλίσιν ἡμῖν ἀνησάμενος, τὰ μὲν σιωπῇ παραδίδωσι, περὶ δὲ τῆς τῶν ὄντων Φύσεως σιωπᾶν ἀκ ἀνέχεται. σκοπὸν γὰρ εἶνα πεποίητο τῆς πολυθέε πλάνης μετανεγκεῖν τὸν λαόν· πρὸς λῶ Αἴγυπλον οἰκᾶντες ἐξώκειλαν· καὶ τὸν εἷνα τᾶ παντὸς ὑποθέσθαι δημιεργόν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἀλλ' ὅδε δεκλικοί τινες κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον θεωρημάτων λεπλοτέρων ἐτύγχανον, ἔτε παρ' Ἑβραίοις, ἔτε παρ' Ἕλλησιν. ἄλλως τε καὶ τλὼ μὴ πρὸς βίζωΐαν καὶ θεοσέβειαν δωαμενίλω γνῶσιν ἄγειν περίεργον ἐλογίζοντο, καὶ λίαν ἀνόνητον. εὗροι γὰρ ἄν τις σκοπὸν τλὼ νέαν τῇ παλαιᾷ γογονῦαν Γραφῇ, καὶ χειραγωγίαν τινὰ παιδευτικλὼ τλὼ παλαιὰν πρὸς τλὼ νέαν ὑπάρχεσαν. ὅθεν καὶ Μωϋσῆς ὁ μέγας ὡς μειρακίων διδάσκαλος ὁδὸν μὲν τῶν ἀπορρήτων φησὶ, Θεᾶ δὲ τὰ πρῶτα, δημιεργίαν καὶ νόμον ἀγράφε ὑπέθετο, τῶν πρὶν ἀνθρώπων ἐμπολιτευομένων αὐτοῖς. τέτες γὰρ τὲς νόμες διὰ τῶν θείων ὁπλασιῶν τῶν καλὰ δωάμιν γενομένων αὐτοῖς παρηλείφεσαν. λαὸν γάρ τινα Θεὸς ἐκ τῆς τᾶ Ἀβραὰμ γονῆς ἐξελέξατο τοῖς ἄλλοις ἄμικλον, διαφόροις τηρήσας προσάγμασιν, ἐξαιρέτως τῆς αὐτᾶ προνοίας ἠξιωμένον. ἅπερ ἐγκλῶ δι' αὐτῶν εἰς τλὼ τῶν ἑξῆς διδασκαλίαν φυλάτλεθαι. δι' αὐτῶν γὰρ ἔδει τὰς τᾶ Θεᾶ διαφόρες οἰκονομίας κὴ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις βραβεύεθαι. Χρισὸς γὰρ ἐκ τῶν ὑπὸ νόμον ἀνέτειλε. παρ' οἷς καὶ Προφῆται τλὼ αὐτᾶ παρεσίαν ἐκήρυτλον. ὅθεν ἰδίας ἠξιᾶντο προνοίας, ἵνα μὴ τοῖς ἄλλοις ἀναμιχθέντες, διαφθορὰν ὑπομείνωσιν, ἀλλ' εἰς καιρὸν παραδῶσι τοῖς ἄλλοις τῆς τᾶ Χρισᾶ παρεσίας τὰ προμηνύματα, καὶ ὅσλω ἄνωθεν ὁ Θεὸς ἐπιμέλειαν τῶν ἀνθρώπων πεποίηται. ὅπως τε διὰ τῆς νομικῆς διατάξεως ἀπὸ τῶν πρὸς Ἀβραὰμ ἐπαγγελιῶν ἀρξάμενος, εἰς τλὼ τᾶ Χρισᾶ παρεσίαν ἐπαιδαγώγησεν ἅπαντας. τῆς δὲ κατὰ τλὼ παλαιὰν ἀσαφείας αἰτία μὲν ἡ τῶν παλαιῶν ἀνθρώπων ἀδύνεια δεομένη πρὸς τλὼ αὐτῶν ἀξίαν παραπετάσματος. Μωϋσῆς γὰρ ἐκ ἠγνόει. πρὸς αὐτὲς γὰρ εἶχε τὸ κάλυμμα, ἀλλ' ἀ πρὸς αὐτὸν, ἀδὲ μετασραφεὶς πρὸς τὸν Κύριον. τοιγαρᾶν ἀγνοέντων, ἐκ λῶ ἔγκλημα κατ' αὐ-
Ἰωάν. 15. 22. τῶν. εἰ μὴ ἦλθον γάρ φησιν ὁ Χρισὸς, καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς ἁμαρτίαν ἐκ εἶχον. ἡ δὲ τῆς προφητείας ἀσάφεια διὰ τῆς ἐκβάσεως ἑρμωθέεται. δεύτερα δὲ αἰτία τὸ ἀπὸ τῆς Ἑβραίων εἰς τλὼ ἑλλάδα μεταληφθλῶσα φωνλὼ, τᾶ Θεᾶ τᾶτο διὰ Πτολεμαίε γενέθαι πρὸ τῆς τᾶ Χρισᾶ παρεσίας οἰκονομήσαντος, ὅτε κοινῇ πᾶσιν ἤμελλεν ἐγνῶθαι τοῖς ἔθνεσιν. ὅτι δὲ κατὰ θείαν ἐπίπνοιαν ὁ μέγας Μωϋσῆς καὶ τὰ λίαν ἀρχαῖα, καὶ τὰ μετὰ πλεῖσον ἐγίνωσκεν, ἁδεὶς ἀντερεῖ. Θεᾶ γὰρ ἐπιπνοίᾳ τὸ λανθάνον εἴτε παρὸν, εἴτε φθάσαν, εἴτε μέλλον ἐγνώρισεν.

Ἐπειδὴ δὲ κόσμε γενέσις ἡμῖν τὸ προκείμενον, ἰσέον ὡς Ἑλλώων παῖδες σμικίδιον τῷ Θεῷ τλὼ κλίσιν εἶναί φασιν. ὕλλω γάρ τινα τῷ Θεῷ σμικίδιον ὑποτίθενται. μὴ δυνηθέντες γᾶν θύρεῖν πῶς ἐκ μηδαμῆ μηδαμῶς ὄντος ὄν τι γενήσεται, μετρεῖθαι τᾶ Θεᾶ τλὼ δωάμιν ταῖς οἰκείαις ὑπολαβόντες ἐννοίαις, ἀΐδιον ὕλλω ἡμῖν ἀνεπλάσαντο. καὶ τὸν Θεὸν ἀεὶ δημιεργὸν εἶναι λέγοντες, ἀεί φασι τὰ δημιεργήματα. Καὶ μετ' ἔτερα. Οὐκᾶν εἰκότως ὁ Μωϋ-
» σῆς τὲς ἐκείνων ὕθλες κὴ τὰς ἀσεβεῖς καὶ θεομάχες ἐννοίας καταλιπὼν, ἐν ἀρχῇ, φησὶν,
» ὁ Θεὸς ἐποίησε τὸν ἁρανὸν καὶ τλὼ γλῶ. ἀλλὰ γὰρ ἔτι πρίν τι κατὰ μέρος εἰπεῖν τοσᾶτον ἐπισημλώαθαι χρὴ, ὡς ἀ πάσης δημιεργίας μνήμλω ὁ συγγραφὺς ἡμῖν ἐποιήσατο. ἔτε γὰρ Ἀγέλες, ἔτε νοερὰς δωάμεις ὠνόμασεν. οἱ μέν φασι, τᾶ πρεσβυτέρας ἐκλίθαι τᾶδε τᾶ κόσμε· οἱ δὲ, τῷ σμεκλίθαι τῷ κόσμῳ πᾶν νοητόν τε κὴ αἰθητόν. ἅμα γὰρ τῷ τὲς Ἀγγέλες ἁρανῷ περιέχοντι, κὴ τὲς ὑπ' αὐτᾶ περιεχομένες σμεισῆχθαί φασιν. ὥσπερ γὰρ ἐκ ὀνομάσας ἀέρα καὶ πῦρ, τοῖς ἄκροις τὰ μέσα σμείληφεν· ἔτως ἐκ ὀνομάσας Ἀγγέλες, σμνοεῖθαι παρέχει τῷ περιέχοντι. τὶ δὴ τέτε γέγονεν αἴτιον; εἰ γὰρ ἀπὸ καλονῆς κλισμάτων ὁ δημιεργὸς θεωρεῖται, κρείτλες δὲ τῶν ὁρωμένων κλισμάτων οἱ Ἄγγελοι, πῶς ἀ τλὼ τέτων μᾶλλον ἐκλῶ παρασῆσαι δημιεργίαν; ἆρ' ἔν ὡς ἀγενήτων τλὼ μνήμλω παρέδραμεν; ἄπαγε. ἔσαι γὰρ ἔτως ἀγένητα καὶ τὰ σεσιγημένα στοιχεῖα. ἀλλὰ γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις σμεψελλίζετο, ἐκεῖνα λέγων, ὧν τέως ἀκέειν ἠδύναντο. καθάπερ γὰρ παίδων διδάσκαλος τὰ πρῶτα τέτοις στοιχεῖα παρέδωκεν· εἰδὼς, ὡς ταῦτα μαθόντες, ἕτεροι διδάσκαλοι διαδέξονται παραδιδόντες τὰ τελειότερα. ἤμελλον γὰρ τοῖς αἰθητοῖς ὥσπερ ὑποβάθρᾳ χρησάμενοι, δυνάσθαί τι περὶ τῶν ὑψηλοτέρων ἀκέειν. ὅθεν Δαβὶδ, ὡς ἄν τις διΨαλ. 148. 1, δάσκαλος παρὰ διδασκάλε παραλαβὼν τὸν λαὸν, αἰνεῖτε, φησὶ, τὸν Κύριον ἐκ τῶν ἁρα-
2, 5. » νῶν· αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν τοῖς ὑψίσοις· αἰνεῖτε αὐτὸν πάντες Ἄγγελοι αὐτᾶ· αἰνεῖτε αὐτὸν
» πᾶσαι αἱ δωάμεις αὐτᾶ· ὅτι αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ ἐκλίθησαν.
Κολασ. 1. 16. ἔτι δὲ καὶ ὁ μέγας Παῦλός φησιν· ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκλίθη τὰ πάντα εἴτε ὁρατὰ, εἴτε ἀόρατα.
Ἰώβ. 38. 7. τὸ γὰρ εἰρημένον τῷ Ἰὼβ, ὅτε ἐγενήθησαν ἄστρα, ἤνεσάν με μεγάλῃ φωνῇ πάντες Ἄγγελοί μα, ἃ παρίσησι σαφῶς πρὸ ἁρανᾶ καὶ γῆς γεγονέναι. τὰ γὰρ ἄστρα κατὰ τλὼ τρίτλω ἡμέραν ἐγένετο. τέτων ἡμῖν ἀναγκαίως προλελεγμένων, χωρητέον ἐπὶ τλὼ κατὰ μέρος ἐξήγησιν, Θεᾶ τὸ δωάθαι πρυτανεύοντος.

ΤΟΥ

ΤΟΥ

ΑΓΙΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΜΩΣΕΩΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΚΟΣΜΟΓΕΝΕΣΙΝ.

ΚΕΦ. Α.

α. Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δήποτε μὴ προτέταχε τῆς τῶν ὅλων δημιυργίας θεολογίαν ὁ συγγραφεύς; Μετρεῖν ἐωθε τοῖς παιδευομενοις ἡ θεια γραφὴ τὰ μαθήματα· καὶ τοῖς μὲν τελειοις προσφέρειν τὰ τέλεια, τοῖς ἀτελέσι δὲ τὰ στοιχειώδη, κὴ τῇ σφῶν δυνάμει συμβαίνοντα. ἐπειδὴ τοίνυν Αἰγύπλιοι τῳ ὁρωμενῳ κλίσιν ἐθεοποιῶντο, τύτοις δὲ συνδιάγων ἐπὶ πλεῖσον ὁ Ἰσραὴλ ταύτης τῆς δυσεβείας μετέλαχεν, ἀναγκαίως τὰ περὶ τῆς κλίσεως αὐτοῖς προσφέρει μαθήματα, καὶ διδάσκει διαῤῥήδην, ὅτι καὶ ἀρχῳ ἔχε τὸ εἶναι, καὶ ὅτι ποιητὴ ἔχει τὸν τῶν ὅλων Θεόν. ἐμοὶ δὲ τὸν τῆς θεολογίας παραλέλοιπε λόγον. τὸ γὰρ Φάναι, τὸν ὐρανὸν καὶ τῳ γῳ, κὴ τὰ ἄλλα τῆς κλίσεως μόρια γεγονέναι, καὶ δεῖξαι τύτων δημιυργὸν τὸν τῶν ὅλων Θεόν, ἀρκεῖσαν τοῖς τότε θεολογίαν ἐπῳήγχε. τῶν μὲν γὰρ, ἐδήλωσε τῳ ἀρχῳ· τὸ δὲ, σῤῥεῖν ὐκ ἴσχυσε τῳ ἀρχῳ. καὶ ἀΐδιον τοίνυν ἐγνωκὼς τὸν Θεὸν, καὶ ποιητὴν τὸ παντὸς ὀνομάσας, καὶ ἀγαθὸν ποιητὴν, τῷ Φυσιολογικῷ τὸ θεολογικὸν μάλα σαφῶς σωήρμοσεν. ἄλλως δὲ προμεμαθήκεσαν οἱ ταῦτα διδασκόμενοι τὸ Θεὸ τὸ ἀΐδιον. ἀποσαλεὶς γὰρ εἰς Αἴγυπλον παρὰ τὸ Θεὸ τῶν ὅλων ὁ θεσπέσιος Μωϋσῆς, προσε-
Ἐξόδ. 3. 14. » τάχθη τοῖς ὁμοφύλοις εἰπεῖν, ὁ ὢν ἀπέ-
» σαλκέ με πρὸς ὑμᾶς. τὸ δὲ ὁ ὢν, τὸ ἀϊδίε δηλωτικόν ἐσι. δῆλον δὲ τοῖς Φιλομαθέσιν, ὡς ἐκεῖνα πρὸ τύτων ἐῤῥέθη. ἐκείνῳ γὰρ αὐτοῖς τῳ διδασκαλίαν ἔτι τῳ Αἰγυπλον οἰκεῖσι προσωέγκε. ταῦτα δὲ σὺν τῇ ἐρήμῳ σωέγραφε.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὶ δήποτε τῆς τῶν Ἀγγέλων ὐκ ἐμνήθη δημιυργίας; Οὐδὲν σεῤῥὸν εἶχον, ὐδὲ βέβαιον οἱ νομοθετέμενοι. αὐτίκα γᾶν μετὰ τὰ πολλὰ καὶ ἄφραξα θαύματα, τῳ εἰκόνα τὸ μόχε Θεὸν ἀνηγόρευσαν. οἱ δὲ τὰ τῶν κλωῶν ἐνδάλματα ῥᾳδίως ὕτω θεοποιήσαντες, τὶ ὐκ ἂν ἔδρασαν, εἰ τῶν ἀοράτων Φύσεων τῳ γνῶσιν ἐδέξαντο; ὃ χάριν μέχρι τῆς τὸ Ἀβραὰμ τελειότητος, ὐδενὶ τῶν πάλαι ἀνθρώπων δι' Ἀγγέλε ὁ τῶν ὅλων διελέχθη Θεός. ἐπὶ δὲ τῆς Ἄγαρ πρῶτον Ἀγγέλε μνήμῳ ἐποιήσατο ὁ θεσπέσιος Μωϋσῆς, καὶ μάλα εἰκότως. τύπος γὰρ ἡ Ἄγαρ τῆς παλαιᾶς διαθήκης κατὰ τὸν
» θεῖον Ἀπόσολον. τὸ γὰρ Ἄγαρ, φησὶ, Σι- Γαλ. 4. 25.
» νᾶ ὄρος ἐσὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, συσοιχεῖ δὲ
» τῇ νυῖ Ἱερυσαλήμ. ἐπειδὴ τοίνυν δι' Ἀγ-
» γέλων ὁ νόμος ἐδόθη· διαταγεὶς γάρ φη- Γαλ. 3. 19.
» σι δι' Ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτε· καὶ πά-
» λιν, εἰ γὰρ ὁ δι' Ἀγγέλων λαληθεὶς λό- Ἑβρ. 2. 2.
» γος ἐγνέτο βέβαιος· καὶ μάλα προσφόρως ὁ τῶν ὅλων Θεὸς δι' Ἀγγέλων τῆς δηλείας ἀνέμνησε, καὶ τὰ περὶ τὸ τεχθησομένε παιδὸς προηγόρευσεν. ὅτι δὲ κλισιῳ ἔχυσι Φυσιν καὶ Ἄγγελοι, καὶ Ἀρχάγγελοι, καὶ ἔτι ἕτερόν ἐσιν ἀσώματον, πλὴ τῆς ἁγίας Τριάδος, ἡ θεία σαφῶς ἡμᾶς διδάσκει γραφή. ὑμνεῖν γὰρ καὶ τύτοις Δαβὶδ παρακελεύεται ὁ προ-
» φήτης· αἰνεῖτε γὰρ αὐτὸν Φησι πάντες Ψαλ. 148. 2.
» οἱ Ἄγγελοι αὐτὸ, αἰνεῖτε αὐτὸν πᾶσαι αἱ
» δυνάμεις αὐτὸ. καὶ τὴν αἰτίαν διδάσκων,
» ἐπήγαγεν· ὅτι αὐτὸς εἶπε κὴ ἐγνήθησαν, Ψαλ. 148. 5.
» αὐτὸς ἐνετείλατο κὴ ἐκτίθησαν. καὶ πά-
» λιν ἐν ἑτέρῳ ψαλμῷ· ὁ ποιῶν τὸς Ἀγγέ- Ψαλ. 103. 4.
» λυς αὐτὸ πνεύματα, καὶ τὸς λειτυργὸς
» αὐτὸ πυρὸς Φλόγα. καὶ οἱ τρεῖς μακάριοι παῖδες ἐν τῇ καμίνῳ τὸν θεῖον ὕμνον ὑφαίνοντες, καὶ τὸ πανάριςον ἐκεῖνο καὶ
» λίαν ἁρμόδιον εἰρηκότες προοίμιον, εὐλο-
» γεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίε τὸν Κύριον,
» πᾶσαι αἱ δυνάμεις Κυρίε τὸν Κύριον. ἀλλὰ γὰρ ἡ θεοπνευσος γραφὴ τῆς δε τῆς διδασκαλίας ἀνάπλεως.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Προϋπάρχουσιν οὐρανοῦ καὶ γῆς Ἄγγελοι, ἢ σὺν τούτοις ἐγένοντο; Περιττὰς μὲν ἐγὼ τὰς τοιαύτας ζητήσεις ὑπείληφα. τὶς γὰρ ὄνησις προσγενήσεται τοῖς ἐγνωκόσι τὸν τῆς τῶν Ἀγγέλων δημιουργίας καιρόν; οἶδα δὲ καὶ τὸν
1. Τιμ. 1. 3. θεῖον Ἀπόστολον τῷ θαυμασίῳ Τιμοθέῳ
„ παρεγγυῶντα, παράγγελε τισὶ μὴ ἑτε-
„ ροδιδασκαλεῖν, μηδὲ προσέχειν μύθοις,
„ καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις. ἐρῶ δὲ ὅμως
ὅπερ συμβαίνειν ὑπείληφα τῷ σκοπῷ τῆς
θείας γραφῆς. ἀπερίγραφον μόνην ἐδιδάχθημεν εἶναι τὴν θείαν φύσιν, ἅτε δὴ ἄκτιστον οὖσαν, καὶ ἄναρχον, καὶ ἀΐδιον· τὰ δέ γε ἀρξάμενα τοῦ εἶναι περιγεγραμμένον ἔχειν δηλονότι τὸ εἶναι. οὐκοῦν καὶ ἀσώματον λέγοντες εἶναι τῶν Ἀγγέλων τὴν φύσιν, περιγράφεσθαί φαμεν αὐτῶν
Δαν. 7. 10. τὴν ὑπόστασιν. πῶς γὰρ ἄντις νοήσαι χι-
„ λίας χιλιάδας, καὶ μυρίας μυριάδας κα-
„ τὰ τὸν θεῖον Δανιὴλ, μὴ ἕκαστον λογιζόμενος ἐν ἰδίᾳ εἶναι περιγραφῇ; ἀλλ' ὅτι μὲν περιγεγραμμένην ἔχουσιν οἱ Ἄγγελοι τὴν οὐσίαν, οὐδένα ἀντερεῖν οἶμαι. καὶ γὰρ τῶν ἀνθρώπων ἕκαστον ὑφ' ἑνὸς, ἔφη, τετάχθαι τούτων κηδεμονίαν ὁ δεσπότης
Ματθ. 18. 10. Χριστός. ὁρᾶτε γάρ φησι μὴ καταφρονή-
„ σητε ἑνὸς τούτων τῶν ἐλαχίστων τῶν πι-
„ στευόντων εἰς ἐμέ· ὅτι οἱ Ἄγγελοι αὐτῶν
„ διαπαντὸς τὸ πρόσωπον ὁρῶσι τοῦ πατρός-
„ μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. καὶ ἑκάστῳ δὲ ἔθνει Ἄγγελον ἐφεστάναι φησὶν ἡ θεία γραφή. ὁ
Δαν. 10. 13. γὰρ τῷ προφήτῃ Δανιὴλ προσδιαλεγόμε-
„ νος Ἄγγελος, καὶ ἄρχοντα Περσῶν εἴρη-
„ κε, καὶ ἄρχοντα Ἑλλήνων, καὶ Μιχαὴλ
Δευτ. 32. 8. ἄρχοντα τῶν Ἰουδαίων. καὶ Μωσῆς δὲ ὁ
„ μέγας ἐν τῇ ᾠδῇ φησὶν, ὅτε διεμέριζεν
„ ἔθνη ὁ ὕψιστος, ὡς διέσπειρεν υἱοὺς Ἀδὰμ,
„ ἔστησεν ὅρια ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν Ἀγγέ-
„ λων Θεοῦ. εἰ τοίνυν ὁ μὲν τούτων, ὁ δὲ ἐκείνων ἄρχων ἐτάχθη, ἕκαστος δὲ τῶν ἀνθρώπων ὑπὸ τὴν ἑνὸς φροντίδα τελεῖ, εὔδηλον, ὡς περιγεγραμμένην ἔχουσι τὴν οὐσίαν. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθὲς, τόπου ἄρα προσδέονται. μόνον γὰρ τὸ θεῖον, ὡς ἀπερίγραφον, οὐκ ἐν τόπῳ. εἰ δὲ τὸ περιγεγραμμένον ἐν τόπῳ, πῶς οἴονται προϋπάρχειν οὐρανοῦ καὶ γῆς τοὺς Ἀγγέλους; οὐ γὰρ ὄντος τοῦ φέροντος, πῶς ἔνεστι τὸ φερόμενον εἶναι;

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀλλὰ φασί τινες χρῆναι λέγειν προϋπάρχειν οὐρανοῦ καὶ γῆς τοὺς Ἀγγέλους. Ἀγγέλων γάρ φασιν οὐκ ὄντων, πῶς ὁ τῶν ὅλων ὑμνεῖτο Θεός; Ἀλλ' οἱ ταῦτα λέγοντες ἀγνοοῦσιν, ὡς καὶ ἀνάρχους αὐτοὺς, καὶ ἀϊδίους τούτους ὁ λόγος ποιεῖ. εἰ γὰρ ἐδεῖτο τῶν ὑμνούντων ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, ἀεὶ δὲ τούτους ὑμνοῦντας εἶχε, συναΐδιοι ἄρα οἱ Ἄγγελοι τῷ τῶν ὅλων Θεῷ· εἰ δὲ οὐκ ἀεὶ, ἀλλ' ὅτε περ ἠβουλήθη τούτους ἐδημιούργησεν, ἦν ἄρα τὶς αἰὼν, ἐν ᾧπερ τοὺς ὑμνοῦντας οὐκ εἶχεν ὁ τῶν ὅλων Θεός. οὐκοῦν οὐ δεῖται τῶν ὑμνούντων ὁ δεσπότης Θεός. ἀνενδεῆ γὰρ ἔχει τὴν φύσιν. δι' ἀ-

A γαθότητα δὲ μόνην Ἀγγέλοις, καὶ Ἀρχαγγέλοις, καὶ πάσῃ τῇ κτίσει τὸ εἶναι δεδώρηται. ποίαν δὲ καὶ λειτουργίαν εἶχον πρὸ τῆς κτίσεως ὄντες, οὐδενὸς ὄντος τοῦ τῆς τούτων ὠφελείας προσδεομένου; ὅτι γὰρ εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων κηδεμονίαν ὑπουργοῦσι τῷ τῶν ὅλων Θεῷ, μάρτυς ὁ
„ θεῖος Ἀπόστολος βοῶν, οὐχὶ πάντες εἰσὶ Ἑβρ. 1. 14.
„ λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀπο-
„ στελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν
B σωτηρίαν; οὐκοῦν ἔκδηλον, ὡς ἡμεῖς μὲν τῆς ἐκείνων ἐπικουρίας δεόμεθα· ὁ δὲ Θεὸς ἥκιστα μέν τινος ἐνδεής. ἄβυσσος δὲ ὢν ἀγαθότητος, ἠβουλήθη καὶ τοῖς μηδαμῇ μηδαμῶς οὖσι μεταδοῦναι τοῦ εἶναι. ἀλλὰ γὰρ οἱ προϋπάρχουσιν οὐρανοῦ καὶ γῆς τοὺς Ἀγγέλους ἰσχυριζόμενοι, ὡς ἰσχυρὸν ἡμῖν καὶ ἄμαχον προβαλοῦνται ἐκεῖνο τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων πρὸς τὸν Ἰὼβ εἰρημένον·
„ ὅτε ἐποίουν ἄστρα, ᾔνεσάν με πάντες Ἄγγε- Ἰώβ. 38. 7.
Γ „ λοίμου. καὶ οὐ συνορῶσιν, ὡς τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ σὺν τῷ ἡλίῳ καὶ τῇ σελήνῃ τὰ ἄστρα παρήγαγεν ὁ τῶν ὅλων Θεός. εἰκὸς δὲ τοὺς Ἀγγέλους σὺν οὐρανῷ δημιουργηθῆναι καὶ γῇ, ἵνα καὶ τὸ φῶς ὁρῶντες ἐξ οὐδενὸς ὑποκειμένου δημιουργούμενον, καὶ τὸ στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος συμπηγνύμενον, καὶ τὴν ὑγρὰν οὐσίαν χωριζομένην τῆς γῆς, καὶ τὴν γῆν ἅμα τῷ θείῳ λόγῳ παντοδαποῖς διακοσμουμένην βλαστήμασι, καὶ τὰ
Δ ἄλλα πάντα πρὸς τὸ θεῖον γινόμενα βούλημα, γνῶσι δι' ὧν ὁρῶσιν, ὡς καὶ αὐτοὶ κτιστὴν ἔχουσι τὴν φύσιν, παρ' αὐτοῦ τὸ εἶναι δεξάμενοι. καὶ γὰρ ὁ θεῖος Ἀπόστολος τῷ κόσμῳ αὐτοὺς συζεύγνυσι, λέγων·
„ ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ 1. Κορ. 4. 9.
„ Ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. ἐγὼ δὲ ταῦτα οὐκ ἀποφαινόμενος λέγω. τολμηρὸν γὰρ ἀποφαντικῶς οἶμαι λέγειν περὶ ὧν ἡ θεία διαῤῥήδην οὐ λέγει γραφή. ἀλλ' ὅπερ τοῖς
E εὐσεβέσι λογισμοῖς ἁρμόττειν ὑπέλαβον, εἴρηκα. ἐκεῖνο μέντοι ἀναγκαῖον εἰδέναι, ὡς πάντα τὰ ὄντα πλὴν τῆς ἁγίας Τριάδος, κτιστὴν ἔχει τὴν φύσιν. συνομολογουμένου δὲ τούτου, τῷ τῆς εὐσεβείας οὐ λυμαίνεται λόγῳ, τὸ πρὸ οὐρανοῦ καὶ γῆς γεγενῆσθαι λέγειν τῶν Ἀγγέλων τοὺς δήμους.
„ τὸ δὲ λογομαχεῖν, ὡς οὐδὲν χρήσιμον, 2. Τιμ. 2. 14.
ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων ἀπαγορεύει διαῤῥήδην ὁ θεῖος Ἀπόστολος.

Z ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ὁ εἰπὼν δημιουργὸν, οὐχ ἅμα τὴν δημιουργίαν λέγει. οὐ γὰρ τῷ οἰκοδόμῳ συνυπάρχει τὸ οἰκοδόμημα, οὐδὲ τῷ ναυπηγῷ τὸ σκάφος. ἡ μὲν γὰρ δημιουργία, ἐν τῷ δημιουργῷ· τὸ δὲ δημιουργούμενον, μετὰ τὸν δημιουργόν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἦν τις πρεσβυτέρα τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως κατάστασις ταῖς ὑπερκοσμίαις δυνάμεσι πρέπουσα, ἡ ὑπέρ-
H χρονος, ἡ αἰωνία, ἡ ἀΐδιος. δημιουργήματα δὲ ἐν αὐτῇ ὁ τῶν ὅλων κτίστης καὶ δημιουργὸς ἀπετέλεσε φῶς νοητὸν πρέπον τῇ μακαριότητι τῶν φιλούντων τὸν Κύριον, τὰς λογικὰς καὶ ἀοράτους φύσεις, καὶ πᾶσαν

σαν τῳ τῶν νοητῶν διακόσμησιν, ὅσα τῳ ἡμελέραν διάνοιαν ὑπερβαίνει. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἐν ἀρχῇ ἐποίησε, τετέσιν ἐν ἀρχῇ ταύτῃ τῇ κατὰ χρόνον. ἀ γὰρ δὴ κατὰ πρεσβυγένειαν πάντων τῶν γενομένων προέχειν τὸν ἀρανὸν μαρτυρεῖ, λέγων ἐν ἀρχῇ γεγονέναι, ἀλλὰ μετὰ τὰ ἀόραλα ϗ νοήμενα, τῶν ὁραλῶν τέτων ϗ αἰαθήσει ληπλῶν τῳ ἀρχῳ τῆς ὑποσάσεως διηγεῖται.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐκ δύω τῶν ἄκρων τὸ παντὸς τῳ ὕπαρξιν παρηνίξατο, τῷ μὲν ἀρανῷ τὰ πρεσβεῖα τῆς γενέσεως ἀποδὺς, τῳ δὲ γῳῦ δευτερεύειν Φάμενος τῇ ὑπάρξει, πάντως δὲ ϗ ἔτι τέτων μέσον σωαπεγενήθη τοῖς πέρασιν. ὥσε κἂν μηδὲν εἴποι περὶ τῶν ϛοιχείων, πυρὸς, καὶ ὕδατος, καὶ ἀέρος, ἀλλὰ σὺ τῇ παρ' ἑαυτῷ σωέσει νόει· πρῶτον μὲν, ὅτι πάντα ἐν πᾶσι μέμικλαι, καὶ ἐν γῇ εὑρήσεις ἀέρα, καὶ ὕδωρ, ϗ πῦρ· εἴγε ἐκ λίθων μὲν πῦρ ἐξάλλεται, ἐκ σιδήρε δὲ, ὃς ἀπὸ γῆς ἔχει τῳ γένεσιν, πῦρ ἄφθονον ἐν ταῖς παρατρίψεσιν ἀπολάμπειν πέφυκε· τῳ δὲ τῷ ὕδατος Φύσιν ἐνυπάρχσαν τῇ γῇ οἱ Φρεωρύχοι δεικνύσι, καὶ τῳ τῷ ἀέρος οἱ ἀπὸ νενοτισμένης αὐτῆς ἀτμοὶ ὑπὸ ἡλίε θαλφθείσης ἀναπεμπόμενοι. ἔπειλα ϗ εἰ Φύσει τὸν ἄνω τόπον ὁ ἀρανὸς ἔχει, ἡ δὲ γῆ τὸ κατώτατόν ἐϛιν, ὁ τῶν πλεῖϛον διεσώτων ἐπιμνηθεὶς, ϗ τὰ τῳ μέσῳ χώραν ἐκπληρῶντα σωεκδοχικῶς παρεσήμανεν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς ἀσίας τῷ ἀρανῷ ἀρκέ-
Ησ. 51. 6. μεθα τοῖς παρὰ τῷ Ἡσαΐᾳ εἰρημένοις, ὁ
» σερεώσας τὸν ἀρανὸν ὡσεὶ καπνὸν, τετέσι λεπλῳ Φύσιν, καὶ ἀ σερεὰν, ἀδὲ παχείαν, εἰς τῳ τῷ ἀρανῷ σύσασιν ἀσιώσας. καὶ περὶ τῷ χήματος δὲ ἱκανὰ ἡμῖν τὰ
Ησ. 40. 22. παρ' αὐτῷ, εἰπόντος· ὁ ϛήσας τὸν ἀρανὸν
» ὡσεὶ καμάραν.

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί δήποτε τὸν ἀρανὸν πρῶτον ἐποίησεν, εἶτα τῳ γῳῦ; Πρῶτον τὸν ὄροΦον, εἶτα τὸ ἔδαΦος. ἀ γὰρ ἀνάγκη Φύσεως ὑπόκειται, ἀδὲ ἀκολθία τέχνης δηλόει. ϗ γὰρ Φύσεως, καὶ τέχνης, ϗ τῶν ὄντων ἁπάντων ἡ βάλησις τῷ Θεῷ δημιργὸς ϗ τεχνίτης ἐϛί.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἄξιον ἐνταῦθα διαπορῆσαί τίνος ἕνεκεν ὁ μακάριος ἔτος Προφήτης μετὰ πολλὰς ὕϛερον γενεὰς γεγονὼς, ταῦτα ἡμῖν ἐκτίθεται. ἀχ ἁπλῶς, ἀδὲ εἰκῇ. ἐπειδὴ γὰρ ἐξ ἀρχῆς πλάσας τὸν ἄνθρωπον ὁ Θεὸς, δι' ἑαυτῷ διελέγετο τοῖς ἀνθρώποις, ὡς ἀνθρώποις ἀκῶσαι δυνατὸν ἦν. ἔτω γὰρ πρὸς τὸν Ἀδὰμ ἦλθεν, ἔτω τῷ Καΐν ἐπετίμησεν, ἔτω τῷ Νῶε διελέχθη, ἔτως ἐπεξενώθη τῷ Ἀβραάμ. ὅτε δὲ εἰς πολλὴν κακίαν ἐξώκειλε πᾶσα ἡ τῶν ἀνθρώπων Φύσις, ἀδὲ ἔτω τέλεον ἀπεσράφη τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ὁ τῶν ἁπάντων δημιργός. ἀλλ' ἐπειδὴ λοιπὸν ἀνάξιοι γεγόνασι τῆς ὁμιλίας τῆς αὐτῷ, βλόμενος πάλιν ἀνανεώσαθαι τῳ πρὸς αὐτὸς Φιλίαν, καθάπερ ἀνθρώποις μακρὰν ἀΦεσῶσι γράμματα πέμπει, πρὸς ἑαυτὸν ἐΦελκόμενος πᾶσαν τῳ τῶν ἀνθρώπων Φύσιν. καὶ ταῦτα τὰ γράμματα ἔπεμψε μὲν ὁ Θεὸς, ἐκόμισε δὲ Μωϋσῆς.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐδὲν περὶ τῶν ἀοράτων διωάμεων διαλέγεται, ἀδὲ λέγει, ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰς Ἀγγέλς, ἢ τὰς Ἀρχαγγέλς. ἀχ ἁπλῶς ἀδὲ εἰκῇ ταύτῃ ἡμῖν ἔτεμε τῆς διδασκαλίας τῳ ὁδόν. ἐπειδὴ γὰρ Ἰδαίοις διελέγετο τοῖς περὶ τὰ παρόντα ἐπτοημένοις, καὶ ἀδὲν νοητὸν Φανταθῶαι δωαμένοις, ἀπὸ τῶν αἰθητῶν τέως αὐτὰς ἐνάγει πρὸς τὸν τῶν ὅλων δημιργόν. ἵνα ἐκ τῶν δημιργημάτων τὸν τεχνίτῃ τῷ παντὸς καταμαθόντες, προσκωήσωσι τὸν ἐργασάμενον, καὶ μὴ ἐναπομείνωσι τοῖς κλίσμασιν. εἰ γὰρ ϗ τέτῳ γινομένῳ, ἀκ ἐπαύσαντο τὰ κλίσματα θεοποιῦντες, καὶ περὶ τὰ ἀτιμόταται τῶν ἀλόγων τὸ σέβας ἐπιδεικνύμενοι, πῷ ἂκ ἂν μανίας ἐξώκειλαν, εἰ μὴ τοσαύτῃ τῇ συγκαταβάσει ἐχρήσατο;

ΣΕΥΗΡΟΥ ΓΑΒΑΛΩΝ. Δύω πρόκειται τῷ Μωσεῖ ποιῆσαι· καὶ δημιργίαν ἐπιθέναι, καὶ νομοθεσίαν τυπῶσαι. νομοθέτης γὰρ ὢν, ἃ πρῶτον ἤρξατο τῆς νομοθεσίας, ἀλλὰ πρῶτον τῆς δημιργίας· διατὶ πρῶτον ἠθέλησε διδάξαι τὸν Θεὸν δημιργὸν τῷ παντὸς καὶ δεσπότῃ, ἵνα δειχθῇ Θεὸς ἀκ ἄλλοτρίοις νομοθετῶν, ἀλλὰ τοῖς ἰδίοις. εἰ γὰρ μὴ πρῶτον αὐτὸν ἔδειξε δημιργὸν τῷ κόσμε, ἀκ ἂν ἀξιόπιϛος ἀπεδείχθη νομοθέτης τῷ λαῷ. τὸ γὰρ ἀλλοτρίας νομοθετεῖν, βίας· τὸ δὲ τὰς ἰδίας παιδεύειν, ἀκολθίας.

ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Διατὶ Μωσῆς μὲν ἀρανῷ καὶ γῆς ἐμνημόνεσε καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν, Ἀγγέλων δὲ ἀκ ἐμνημόνεσεν; Ἐπειδὴ ἔτος τότε κατὰ τὰς καιρὰς ἤρμοτεν ὁ λόγος Ἰδαίοις. Ἰδαίοις δὲ ἔλεγε τοῖς ἐξελθῶσιν ἐξ Αἰγύπλε, τοῖς τῳ αἰγυπλιακῳ πλάνῳ μαθῶσι, τοῖς τὰ περὶ τὸν ἀρανὸν καὶ τῳ γῳῦ προσκωῶσιν, ἥλιον, σελλύλω, ἄσρα. κατέλιπεν ἓν τῳ τῶν ἀοράτων δημιργίαν, ϗ κενοῖ τὸν λόγον εἰς τὰ ὁρώμενα, ἵνα πείσῃ τὰς τέτοις προσκωῶντας μὴ νομίζειν ταῦτα Θεὰς, ἀλλ' ἔργα Θεῷ. ἀκ ἰῷ ἦν ἀναγκαῖον τότε διδάξαι ἐκείνς περὶ Ἀγγέλων καὶ Ἀρχαγγέλων, ἵνα μὴ πάλιν θρέψῃ αὐτῶν τῳ νόσον. εἰ γὰρ μὴ βλέποντες Ἀγγέλς, μηδὲ τὰ νοητὰ, Θεὰς πολλὰς εἶπον, πολλῷ μᾶλλον εἰ ἤκσαν Ἀγγέλς καὶ Ἀρχαγγέλς, ἐνόμισαν πλείονας Θεὰς εἶναι. ἀλλὰ μνημονεύει ἀρανῷ καὶ γῆς, καὶ ὀρέων, καὶ ὑδάτων, ϗ τῶν ἐξ αὐτῶν ἁπάντων, ἵνα ἀπὸ τῶν ὁρωμένων ἑρμηνεύσῃ τὸν ἀόρατον.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ἐγένοντο οἱ Ἄγγελοι πρὸ ἀρανῷ, μετ' Ἄγγέλς, ἀρανὸς ϗ τὰ ὑπ' ἀρανόν. παρεσήκασιν ἓν οἱ Ἄγγελοι τῇ δημιργίᾳ. ὅτε ἡδράζετο ὁ ἀρανὸς ἐπῄνεν οἱ Ἄγγελοι. ἐπειδὴ γὰρ ἑαυτὰς γενέθαι ἀκ

εἶδον, τὸν οὐρανὸν ἰδόντες γενόμενον, ἐθαύμασαν. ἔβλεπον ἥλιον ἐκλάμποντα, σελήνην δᾳδουχοῦσαν, ἀστέρας γενομένους, καὶ ἐξεπλήττοντο. λέγει γὰρ ὁ Θεὸς πρὸς τὸν
Ἰώβ. 38. 7. Ἰώβ· ὅτε ἐποίουν τὰ ἄστρα, ᾔνεσάν με πάν-
» τες Ἄγγελοί μου.

ΑΚΑΚΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΙΑΣ. Διατὶ μέλλων νομοθετεῖν ὁ Μωσῆς, τὴν δημιουργίαν προέταξεν; Ἐχρῆν τὸ πνεῦμα, ἐπειδὴ νόμος ἔμελλε δίδοσθαι τοῖς ἀνθρώποις ὑπὲρ τοῦ φυλάξαι αὐτὸν τοὺς λαμβάνοντας, προδιαλαβεῖν περὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ νομοθετοῦντος Θεοῦ. ὡς ἄρα οὐχ ὁ τυχὼν εἴη, οὐδὲ ὡς ἂν οἰηθεῖέν τινες ἔθνους ἑνὸς Θεὸς, ἀλλὰ γὰρ ὁ τῶν ὅλων ποιητὴς, καὶ δημιουργός.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ
» Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. τὸ ἐν ἀρχῇ οὕτως ἀκουστέον, ὡσεὶ ἔφασκεν, ἤτοι ἐν πρώτοις ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν, ἢ ἀρχὴν ἐποίησεν ὁ Κύριος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, δηλονότι τῶν μετὰ ταῦτα κτισθέντων ..... μᾶλλον δὲ ταυτὸν τῷ ἐν ἀρχῇ ἐποίησε, τὸ ἀρχὴν ἐποίησε. σαφὲς καὶ ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς σοφίας ἀμφότε-
Παροιμ. 8. 22. ρα ὠνομάσθαι. εἰρημένου γὰρ ἐν Παροι-
» μίαις, ὁ Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐ-
» τοῦ, ἐπηνέχθη τὸ, ἐν ἀρχῇ πρὸ τοῦ τὴν
Ἰωάν. 1. 1. γῆν ποιῆσαι. ὥσπερ οὖν ὁ Χριστὸς ἀρχὴ τῶν
» πάντων, καὶ ἐν ἀρχῇ εἶναι εἴρηται, οὕτως εἶπεν ἂν, ὅτι καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ἐν ἀρχῇ ἔκτισται· τὰ προειρημένα ἀρχὴ ὑπάρχοντα τῶν μετὰ ταῦτα δεδημιουργημένων, περὶ ὧν καὶ ἡ πρόθεσις ἦν ἀναγράψαι τῷ νομοθέτῃ. ὁ δὲ Ὠριγένης τὸ, ἐν ἀρχῇ, βούλεται ἀντὶ τοῦ ἐν σοφίᾳ, τουτέστι τῷ υἱῷ. δεικτέον δὲ ποσαχῶς ἡ ἀρχὴ λέγεται. οἷον τόπου, πέρας· ἐπιφανείας, γραμμή· γραμμῆς, σημεῖον· χρόνου, τὸ πρῶτον τοῦ διαστήματος μόριον· ἀξίωμα τὸ προσὸν τῷ ἄρχοντι ἔργον τὸ τῇ ποιήσει. ἡ δὲ ἐν Χριστῷ ζήτησις ποίῳ τῶν εἰρημένων τρόπων ἐφαρμοσθείη; ἡ προκειμένη ἀρχὴ, καὶ τοῦτο δὲ λέγουσιν ἀεὶ δημιουργὸν τὸν Θεόν. ἐλέγχονται δὲ, ἐκ τοῦ ἄρξασθαι αὐτὸν εἰρῆσθαι, καὶ καταπαῦσαι. ἀφ' οὗ γὰρ ἤρξατο οὐρανὸν δημιουργεῖν, οὐκ ἀεὶ τοῦτον δημιουργεῖ. πουστέον δὲ τοὺς ἐθέλοντας ἀεὶ δημιουργὸν αὐτὸν εἶναι, συλλαβείᾳ δῆθεν τοῦ μὴ ἀργὸν ἀποκαλεῖν τὸν Θεόν· πότερον τὰ δημιουργήματα πεπέρασται κατὰ τὸν ἀριθμὸν, ἢ ἄπειρα αὐτῷ τυγχάνει; εἰ μὲν οὖν φαῖεν ἄπειρα τῷ δημιουργῷ εἶναι τὰ δημιουργήματα, ἀφιλοσόφως καὶ περὶ τὴν ἐνάργειαν ἀποφανοῦνται· εἰ δὲ πεπερασμένα λέγοιεν, ἐρωτητέον πάλιν αὐτούς· πότερον ἅμα πάντα δεδημιούργηται, ἢ τάξει, καὶ ὁδῷ; καὶ εἰ μὲν τὸ πρῶτον εἴποιεν, δηλονότι ἅπαντα δημιουργήσας, κατέπαυσε

A πάλαι ποτὲ, καὶ τὸ ὅσον ἐν αὐτοῖς, νῦν ἀργὸς ὢν τυγχάνει· εἰ δὲ τὸ δεύτερον ἐροῦσι, τὸ τάξει καὶ ὁδῷ δημιουργεῖν, καιρὸς αὐτοὺς μεμνῆσθαι τοῦ ἐξ ἀρχῆς ὡμολογημένου, ὡς οὐκ εἰσὶν ἄπειρα τὰ δεδημιουργημένα. οὐκοῦν εἴπερ πεπερασμένα τυγχάνει, καὶ τάξει καὶ ὁδῷ γίνεται, ἔσται τὶς αὐτῶν καὶ ἀριθμὸς, ὃν αὐτὸς μόνος ὁ δημιουργὸς οἶδε. διὸ ὥσπερ οὐκ ἦν τὰ ἐν τῇ ἕκτῃ ἡμέρᾳ γεγενημένα ἐν τῇ πέμπτῃ,
B οὔτε τὰ ἐν τῇ πέμπτῃ ἐν τῇ τετάρτῃ, οὔτε τὰ ἐν τῇ τετάρτῃ ἐν τῇ τρίτῃ, οὔτε τὰ ἐν τῇ τρίτῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ, οὔτε τὰ ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐν τῇ μιᾷ, οὔτε τὰ ἐν τῇ μιᾷ πρὸ τοῦ ἄρξασθαι τὸν Θεὸν, οὕτω συλλήβδην ἐπὶ πάντων τῶν γενητῶν λεκτέον. ὅτι πρὶν γενέσθαι οὐκ ἦν οὕτως, εἰ μὴ δυνάμει τὶς ἐθέλῃ λέγειν ὑπάρχειν αὐτὰ παρὰ τῷ Θεῷ. κατασκευαστέον δὲ ἐκ τοῦ ἐλεύθερον εἶναι τὸ θεῖον, καὶ μὴ ὑπ' ἀνάγκην, καὶ
Γ ἐκ τοῦ οὕτω σωθήσεσθαι τὸ μόνον ἀγένητον εἶναι τὸν δημιουργόν.

ΑΛΛΩΣ. Ἐν κεφαλαίῳ, ὅπερ οἱ ἕλληνες ἐν συντόμῳ φασίν. ἐν ἀρχῇ, ὃ ἦν ὥσπερ κεφάλαιον σώματος, οὐ τῇ θέσει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ αἰσθήσει τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν πρὸ τῶν ἄλλων δημιουργημάτων γενόμενα κεφαλὴν ἐκάλει. οὐρανὸν δὲ καὶ γῆν εἰπὼν, πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς περιέλαβε. (1).

Δ ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Τῶν βαρβάρων ὅσοι κατὰ τοὺς χρόνους Μωσέως γεγόνασι, καὶ μάλιστα φιλοσοφεῖν ἤθελον, οὐρανὸν καὶ γῆν τῶν μεταξὺ πάντων αἰτιωμένων, ἐξ ὧν τῶν μετὰ ταῦτα καὶ οἱ Ἑλλήνων ποιηταὶ πλείονας τὰς τῆς ἀσεβείας ἀφορμὰς εἰλήφασιν, ἔδει τὸν Μωϋσέα ὡς πορρωτάτω τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπαγαγόντα τῆς ἐκείνων ἀσεβείας, ἀρχὴν ποιήσασθαι δογμάτων τῆς
E ἐκείνων πεπλανημένης ἀρχῆς ἀνατροπήν. ἐπειδὴ γὰρ γενητὰ μὲν ὡμολόγουν, τὸν δὲ ποιητὴν ἠγνόουν, ἀρχόμενος, εὐθὺς ἐν ἀρ-
» χῇ φησὶν ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ
» τὴν γῆν. τὸ δὲ ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς
» τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν διδάσκει σαφῶς, ὅτι τὰ λοιπὰ μετὰ ταῦτα γέγονεν. εἰ γὰρ μὴ πεποίηται καὶ τὰ λοιπὰ στοιχεῖα καθάπερ τὰ πρῶτα, ὧν ἐμνημόνευσε, πα-
» ρεῖλκε τὸ, ἐν ἀρχῇ ἐποίησε τὸν οὐρανὸν
Z » καὶ τὴν γῆν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Μετὰ τὰς ἀοράτους καὶ νοερὰς οὐσίας οὐρανὸν ὁ Θεὸς κατασκευάζει εὐθὺς μετὰ τῆς γῆς, οὐ τὸν ὁρώμενον· δευτέρᾳ γὰρ οὗτος ἡμέρᾳ γίνεται· ἀλλὰ τὸν
» ἀνωτέρω, ὃν ὁ Δαβὶδ οὐρανὸν οὐρανοῦ καλεῖ. Ψαλ. 113. 16.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Εἰσί τινες, οἵφασι δεῖν τὸν Θεὸν βουληθέντα κτίσαι τὰ σύμπαντα, μὴ ὕστερον οὕτως, ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ τοῦτο ποιῆσαι.

(1) Τὸ ἐν ἀρχῇ, ὁ Ἀκύλας ἐν κεφαλαίῳ. (ὅρα τὰς ἐν τῇ 1. σελ. σημειώσ. τῆς ἐν τῇ Φρανεκουέρᾳ ἐκδόσ. τῆς θείας γραφ.) ὁ δὲ οὐρανοφάντ. Βασίλ. φησίν· ὅπερ ἕτεροι τῶν ἑρμηνευτῶν σαφέστερον τὸν νοῦν ἐκδιδόντες, εἰρήκασιν, ἐν κεφαλαίῳ ἐποίησεν ὁ Θεὸς, τουτέστιν ἀθρόως, καὶ ἐν ὀλίγῳ. ἐν σελ. 7. τοῦ 1. Τόμ. τῆς κατὰ τὸ Παρίσ. ἐσχ. ἐκδόσ.

ποιῆσαι. ἔστι δὲ ὅτος ὁ λόγος πρὸς τῷ τολ-
μηρῷ λίαν σθήθης. ἀϊδίᾳ γὰρ τῷ Θεῷ
καὶ ὄντος, καὶ εἶναι πιστθομένᾳ, πάντοτε
ἂν ὁμοίως τὸ αὐτὸ τῦτο τοῖς ἐθέλθσι λέ-
γειν ὑπῆρξε, κἂν εἰ πρὸ μυριάκις μυρίων
ἐτῶν ἐπεποίητο τὰ γεγενημένα. πάντοτε
γὰρ πρὸς τὸ τῦ πεποιηκότος ἀπέραντον
ὁμοίως ἂν ἀπελείπετο, ἀνιθσης μὲν ἀεὶ
καὶ ἀναχωρθσης εἰς τὸ ἄνω τῆς διανοίας
ἡμῶν, ἐξικνθμένης δὲ ἀδαμῶς ἀδεπώποτε
πρὸς τὸ ἄναρχόντε αὐτῷ καὶ ἀίδιον. ὥσε
ἀδὲ τῦτο θρασυνομένοις πολυπραγμονη-
τέον ἡμῖν, ἀλλ' ἁλαβῶς τοῖς παραδεδο-
μένοις σεκλέον.

ΑΛΛΩΣ. Καὶ ὁ νόμος ἀπὸ ἔαρος ἄρ-
χεται, κὴ ἡ καινὴ διαθήκη, ἤτοι τὸ πάθος
τῦ Κυρίθ, τάχα δὲ κὴ ἡ κλίσις τῦ κόσμθ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰσίτινες, οἳ προδε-
δημιθργῆθαι ἀρανῦ καὶ γῆς ἔΦασαν τὰς
Ἀγγέλθς, Πλάτωνος, ἐμοὶ δοκεῖ, τοῖς μύ-
θοις τῦ σοΦωτάτθ παρ' Ἕλλησιν ἐξακολθ-
θήσαντες. ὃς πρεσβύτερα τῶν αἰθητῶν
εἶναι ἔλεγε τὰ νοητὰ καὶ λογικὰ τοσῦτον,
ὅσον ἐσὶν αὐτῶν καὶ τιμιώτερα. λέγει γᾶν
ἀτωσίπερ ἐκεῖνος, ὅσα ἐγὼ μέμνημαι πο-
τέτινος πλατωνικῦ κὴ μαλα σοβαρῶς λα-
ρυγγίζοντος ἐπακηκοώς. τλω δὲ ψυχλῶ,
ἐχ ὡς νῦν ὑσέραν ἐπιχειρᾶμεν λέγειν,
ἅτως ἐμηχανήσατο καὶ ὁ Θεὸς νεωτέραν.
ὁ γὰρ ἂν ἄρχεθαι πρεσβύτερον ὑπὸ νεω-
τέρθ σέρξας ἔιασεν· ἀλλάπως ἡμεῖς πολὺ
μετέχοντες τῦ προσυχόνλος κὴ εἰκῆ, ταύ-
τηπη καὶ λέγομεν· ὁ δὲ καὶ γενέσει, καὶ
ἀρετῆ προτέραν καὶ πρεσβυτέραν ψυχλῶ
σώματος, ὡς δεσπότλω τε καὶ ἄρξασαν ἀρ-
ξομένθ, σωεσήσατο. τύτοις ἂν, ὡς ἔΦλω,
προχόντες τινὲς, κὴ ἅμα μὴ σθρόντες ἐπὶ
τῦ παρόντος τλῶ συγγραΦλῶ ῥητῶς αὐ-
τῶν τῆς ποιήσεως μεμνημονθκῆαν, προ-
σέτι δ' ἴσως, καὶ τῦτο ἀνθρωπίνως, ὡς ἐν-
θθμηθέντες τὸ μὴ οἷόν τε εἶναι μόνον ἐΦ'
ἑαυτὸν τὸν Θεὸν, ὥσπερ τῆς ἐκ τῶν ποιη-
μάτων αὐτῦ προμηθείας ἐπιδεόμενον, τῆς
ἀρανῦ τε καὶ γῆς ποιήσεως προγεγονέναι
νοητόν τινα κόσμον ἀΦ' ἑαυτῶν ἀλλήλων
ἐτερατθσαντο. καὶ νῦν Μωσέα τὸν μα-
κάριον λέγειν μὲν, ἐν ἀρχῆ ἐποίησεν ὁ Θεὸς
τὸν ἀρανὸν καὶ τλω γλῶ, εἶναι δὲ ἐκ ἀλη-
θῶς αὐτῦ τῆς ποιήσεως ταύτλω ἀρχλῶ,
ἀλλ' ἑτέραν πολλῷ πρεσβυτέραν, ἐν ᾗ τὰς
ἀοράτθς καὶ λογικὰς ὑπεσήσατο Φύσεις.
ἐχρλῶ δὲ ἀκριβῶς ἐπισήσαντας τὸν νῦν τῇ
διδασκαλίᾳ τῦ πνθματος, ζητῆσαι τὸ ἀ-
ληθές. εὕροις γὰρ ἂν ἐντεῦθεν σαΦῶς
τῆς θλογοΦανῦς ἀπάτης ἐκείνης τὸν ἔλεγ-
χον· ἃ μόνον τὸ τιμιώτερον τῆς γῆς ὄντα
τὸν ἀρανὸν μετὰ ταύτης, ἀλλὰ μὴ πρὸ
ταύτης γενέθαι, ἀλλὰ καὶ τὸ τλῶ τῦ Φω-
τὸς Φύσιν ὑσέραν παραχθλῶαι, κρείττονα
τῦ σκότθς προδήλως ὑπάρχθσαν. εἶτα
σπέρματα, μετὰ τῦτο καὶ δένδρα, εἶτα
ζῶα πλωῶντε καὶ κλωῶν καὶ χερσαίων
θεάσῃ, κὴ ἐπὶ πᾶσι τύτοις τὸν ἄνθρωπον.
εἰ δὲ λέγοιεν, ὅτι τύτων ἕκασον, κἂν εἰ
τιμιώτερόν ἐστι τὸ μεταγενέστερον τῦ πρω-

A τογενεσέρθ, τὸν ἡμέτερον λόγον ἀδεί τι
μᾶλλον ψθδῆ διελέγχει, ἐκ αἰθητὰ πρὸς
αἰθητὰ παραβάλλοντα, ἀλλὰ πρὸς αἰθη-
τὰ νοητὰ, καὶ διὰ τῦτο τῶν αἰθητῶν ἔΦα-
μεν προγεγονῆθαι τὰ νοητά· ἐρῦμεν καὶ
πρὸς τῦτο ἡμεῖς, ὅτι περ ἡ τῦ ἀνθρώπθ
ψυχὴ λογικήτε ὖσα καὶ νοητὴ, δθτέραν
τῆς σαρκὸς ἔχε τλὼ γενέσιν. ἔπλασε γὰρ
ὁ Θεὸς πρῶτον τὸν ἄνθρωπον χῦν ἀπὸ
τῆς γῆς, εἶτα μετὰ τῦτο ἐνεΦύσησεν εἰς
B τὸ πρόσωπον αὐτῦ πνολὼ ζωῆς. τῦτο δὲ
καὶ ὁ προΦήτης Ζαχαρίας δηλοῖ, λέγων·
„ ὁ πλάσας πνεῦμα ἀνθρώπθ ἐν αὐτῷ. ὥσε Ζαχ. 12. 1.
τὸ μὲν τῦ Πλάτωνος δόγμα ψθδὲς, ἀλη-
„ θὲς δὲ Μωσῆς εἶπεν, ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ
„ Θεὸς τὸν ἀρανὸν κὴ τλω γλῶ· ἐπεὶ καὶ κα-
τὰ ἀνθρώπινον λογισμὸν τῦτό ἐσιν ἐκείνθ
πολλῷ πλέον ἀκολθθότερον. τῷ μὲν γὰρ
ἥτλονι, μᾶλλον δὲ κὴ τῷ χείρονι τὸ κρεῖτ-
τον ἐπιγενέθαι τάξεως τῆς ἀρίσης λόγον
Γ ἔχον ἐσί. προκοπὴ γὰρ ἐν τοῖς πᾶσιν ἀπὸ
τῦ ἀτελῦς ἐπὶ τὸ τέλειον γίνεται. ὅθεν
ἀδὲ τὸ πνθματικὸν πρῶτον, ἀλλὰ τὸ ψυ-
χικὸν ἐγένετο, ἔπειτα τὸ πνθματικόν.
τὸ δὲ, ὡς ἐκεῖνοί Φασι, τοῖς βελτίοσι προ-
τίθεθαι θθτερα τὰ Φαυλότερα, τἐναν-
τίον ποιεῖ· τῦ χείρονος μὲν ἐπιδοσιν, ἐλάτ-
τωσιν δὲ τῦ ἀμείνονος. ὃ κατὰ τῦ σοΦω-
τατθ τῶν ὅλων δημιθργῦ ἀδεὶς ἂν ἐνθυμη-
θῶαι τολμήσειε. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἀλλ' ἐκεί-
Δ νοις μὲν ἀδαμῶς προσεκλέον· ἐπεὶ μηδὲ
ἕτερον ἅτωτι τοῖς πλείοσι τῆς ἐσΦαλμέ-
νης περίτε τῦ ὑῦ καὶ τῦ ἁγίθ πνθματος
δόξης παραίτιον γέγονεν, ὡς τῦτο παρερ-
μηνθθῆαι τῶν πρώτων, ἀκαλῶς ἐκδοθῆ-
ναι. ὑποθέμενοι γὰρ ἑαυτοῖς πλείονας δη-
μιθργίας, κὴ τλὼ μίαν κὴ μόνλω τῶν ποιη-
μάτων ἀρχλῶ ὡς ἀληθῶς ἀθετήσαντες,
βαθμύς τινας καὶ τάξεις Θεῶν κεκαινοτο-
μήκασι, μεγάλθς καὶ μείζθς καὶ μεγίσθς
E ἐξθρηκότες. οἷς εἰ παρέση δήπθεν βε-
βαίως τὸ, τὸν Θεὸν μηδὲν ἔξωθεν, ὧν Μω-
σῆς ἡμῖν παραδέδωκε, προπεποιηκέναι, ἐκ
ἂν τῆς ὀρθῆς δόξης περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος
ἀπεπλανήθησαν. εἰδότες γὰρ ὡς τὸ πᾶν
εἰς δύω ταῦτα διακέκριλαι, εἴς τε δημιθργὸν
κὴ δημιθργήματα, κὴ ὡς ὁ μέν ἐσιν ἀγεννη-
τός τε κὴ ἄκλισος, τὰ δὲ, κλισὰ κὴ γεννηλὰ,
πάντως ἂν τῶν δύω τὸ ἕτερον ἔγνωσαν. ἢ
γὰρ κεκλίᾶαι τόν τε ὑὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ
Z ἅγιον ἐξ ἐκ ὄντων ἀποΦαινόμενοι, τοῖς
λοιποῖς ἂν τῶν κλισμάτων αὐτὸς τοῖς ἐν
ταῖς ἓξ γενομένοις ἡμέραις, ἀλλ' ὁ Θεῷ
σωηρίθμεν, ὁδὲ τῶν τῆς κλίσεως μέτρων
ὑπερετίθεν· ἢ Φθόγοντες τὸ προΦανὲς
δυσεβὲς, ἐκ ἂν Θεὸν ἀληθῶς ἑκάτερον
καθομολογῦντες, τοῖς ποιήμασιν αὐτὸς
αὖθις σωέτατλον. τῦτο αὐτοῖς ὥσπερ τὶ
θαυμάσιον χαριζόμενοι, τὸ συγχωρεῖν αὐ-
τὸς τῶν ἄλλων προγεγονέναι.

β. Ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος, καὶ ἀκατασκεύασος.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἰ λῶ ἡ γῆ, πῶς ἐγέ-
νετο; λέγει γὰρ ὁ συγγραΦθς· ἡ δὲ γῆ
B λῶ.

λῶ. Ἠλίθιον καὶ ἄγαν ἀνόητον τὸ ἐρώτημα. ὁ γὰρ εἰπὼν, ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν λῶ, οὐκ ἀΐδιον ἔφη τὴν γῆν λῶ, ἀλλὰ μετὰ τὸν οὐρανὸν, ἢ σὺν τῷ οὐρανῷ δεξαμενίλω τὸ εἶναι· ἄλλως τε οὐδὲ ἀπολύτως εἶπεν ὁ συγγραφεὺς, ἡ δὲ γῆ λῶ, ἀλλὰ τὸ ἑξῆς σωαρμόσας, ἡ δὲ γῆ λῶ ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος. τοιοῦτον ἐγένετο μὲν ὑπὸ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ, ἔτι δὲ ἀόρατος λῶ, ἐπικειμένου τοῦ ὕδατος, καὶ ἀκατασκεύαστος, μηδέπω κοσμηθεῖσα τῇ βλάστῃ, μηδὲ ἀνθήσασα λειμῶνας, καὶ ἄλση, καὶ λῆϊα.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐκ ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Μωσῆς, ὅτι καὶ τὰ ὕδατα ἐδημιούργησεν ὁ Θεός. Καὶ μὲν εἰρηκὼς, ἡ δὲ γῆ λῶ ἀόρατος, καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος λῶ ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, ἐδίδαξε μετὰ τῆς δημιουργίας τὸν τῶν ὑδάτων Φύσιν. (1) καὶ περὶ τοῦ σαββάτου δὲ νομοθετῶν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, ὅτως ἔφη· ἓξ ἡμέρας ἐργᾷ, τῇ δὲ ἑβδόμῃ σάββατον, ἀνάπαυσις Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου. ἐν γὰρ ἓξ ἡμέραις ἐποίησε Κύριος ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν Θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς. ὡς εἶναι δῆλον, ὅτι πᾶν ὁτιοῦν ἐν τούτοις ὂν, ἢ ὁρατὸν, ἢ ἀόρατον, ἢ αἰσθητὸν, ἢ νοητὸν, πλὴν τῆς θείας οὐσίας, κτίσμα ἔχει τὴν Φύσιν. καὶ ὁ θειότατος δὲ Δαβὶδ εἰρηκὼς, μακάριος οὗ ὁ Θεὸς Ἰακὼβ βοηθὸς αὐτοῦ, ἡ ἐλπὶς αὐτοῦ ἐπὶ Κύριον τὸν Θεὸν αὐτοῦ, τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἐπήγαγε· τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς.

Ἐξοδ. 20. 9, 10, 11.

Ψαλ. 145 5, 6.

ΑΚΑΚΙΟΥ. Ἡ δὲ γῆ λῶ ἀόρατος, καὶ ἀκατασκεύαστος. δοκεῖ μὴ χαλεπὸν εἶναι παρασῆσαι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἀόρατος λῶ ἡ γῆ, Φανερῶς τῆς θείας γραφῆς διδασκούσης ἐν τῷ, σωαχθήτω τὸ ὕδωρ εἰς σωαγωγὴν μίαν, καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά. ἴσως δὲ καὶ ἑτέραν εἴποι τις ἂν, δι' ἣν ἀόρατος λῶ. ἐπεὶ μήπω τὸ αἰσθητὸν Φῶς ἐγεγόνει. τὸ δὲ ἀόρατον τίνι, ἢ τίσιν ἐστὶν ἀόρατον; τῷ μὲν ὄντι Θεῷ ἀόρατον εἶναι τὴν γῆν, εἰ καὶ μὴ αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς χρῆται, οὐχ ὅσιον. λείπεται λέγειν, ὅτι τοῖς ἀνθρώποις ἀόρατον λῶ. ἀπορήσει δέ τις, πῶς ἀόρατος λῶ τοῖς ἀνθρώποις, ἅτε μηδέπω ὅλως ὑπάρξασι. λεκτέον ὄν, ὅτι ὥσπερ τὴν ἡμῖν ἄβατον Φύσει, ὁρατὴν εἶναι, κἂν μὴ ὁρῶτο ὑφ' ἡμᾶς, ὅτω καὶ ἡ γῆ ὑπὸ τῶν ὑδάτων κεκαλυμμένη, ἀόρατος λῶ τὸ, εἰ καὶ ὑπῆρχον ἄνθρωποι, μὴ οἵοντε εἶναι ὁρᾶσθαι. καὶ ὥσπερ ἐπὶ τοῦ παραδείγματος ὁρατὴν ἐφάσκομεν εἶναι τὴν ἄβατον τὸ ἐπιδέχεσθαι ὁρᾶσθαι, ὅτω καὶ ἐνταῦθα ἀόρατος εἴρηται τὸ, εἰ καὶ ὑπῆρχον ἄνθρωποι, μὴ ἐνδέχεσθαι ὁρᾶσθαι. περὶ δὲ τοῦ ἀκαλασκεύαστον εἶναι ἀπορήσει τις, διατὶ μὴ ἀρχῆθεν τελείαν αὐτὴν ποιῆσαι, ἀλλ' ἀτελῆ καὶ ἀκατασκεύαστον· ὅπως συγκρίνοντα τὰ λογικὰ τὸ τέλειον πρὸς τὸ ἀτελὲς, ἐπὶ πλέον θαυμάζοι τὸν δημιουργόν. οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ πάντων ἐστὶν ἰδεῖν. παραθέσει γὰρ τῶν χειρόνων τὰ κρείττονα ὑπερθαυμάζομεν. οἷον παραθέσει τοῦ σκότους, τὸ Φῶς· καὶ τοῦ λιμοῦ, τοῦτο εὐετηρίαν. διὸ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς τὸ αὐτὸ τοῦτο εἴποι, παραθέσει τῆς οἰκητοῦ, τοῦ οἰκουμένου· καὶ τῆς ἀκάρπου, τοῦ καρφύεον. (2)

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἡ δὲ γῆ λῶ, Φησὶν, ἀόρατος, καὶ ἀκατασκεύαστος. τίνος ἕνεκεν εἰπέμοι, τὸν μὲν οὐρανὸν Φαιδρὸν καὶ ἀπηρτισμένον παρήγαγε, τὴν δὲ γῆν ἀμόρφωτον ἔδειξεν; Οὐχ ἁπλῶς δὲ τοῦτο πεποίηκεν· ἀλλ' ἵνα ἐν τῷ βελτίονι μέρει τῆς κλίσεως μαθὼν αὐτοῦ τοῦ δημιουργίαν, μηδὲν ἀμφιβάλῃς λοιπὸν, μηδὲ νομίσῃς δι' ἀθενείαν δυνάμεως τοῦτο γενέσθαι. ἄλλως τε καὶ δι' ἕτερον τρόπον ἀμόρφωτον αὐτὴν παρήγαγεν. ἐπειδὴ γὰρ αὐτὴ καὶ τροφὸς καὶ μήτηρ ἡμῶν ἐστὶ, καὶ ἐξ αὐτῆς καὶ γεγόναμεν, καὶ τρεφόμεθα, καὶ αὐτὴ ἡμῖν καὶ πατρὶς καὶ κοινὸς τάφος γίνεται, καὶ πρὸς αὐτὴν πάλιν ἐπάνοδος, καὶ τῶν μυρίων ἀγαθῶν δι' αὐτῆς ἀπολαύομεν, ἵνα μὴ διὰ τὸ τῆς χρείας ἀναγκαῖον ὑπὲρ τοῦ ἀξίαν αὐτὴν τιμήσῃ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, δείκνυσί σοι αὐτὴν πρότερον ἀμόρφωτον καὶ ἀδιατύπωτον. ἵνα μὴ τῇ Φύσει τῆς γῆς τὰς ἐξ αὐτῆς εὐεργεσίας λογίσῃ, ἀλλὰ τῷ ταύτην ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγόντι.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Οἶδα πολλοὺς τῶν ἁγίων πατέρων εἰρηκότας, ὅτι ἀόρατος λῶ ἡ γῆ, ἐπειδὴ τῷ ὕδατι ἐκεκάλυπτο. ἔστι δὲ τὸ νόημα εὐσεβὲς μὲν, οὐκ ἀληθὲς δέ. τί οὖν ἐστὶ τὸ αἴτιον; τί ἐστιν ἡ γῆ λῶ ἀόρατος; ὁ Ἀκύλας λέγει· ἡ δὲ γῆ λῶ κενωμα, καὶ ἀδύ. καὶ ἀόρατον δὲ τοῦτό ἐστιν· οὐχ ὅτι οὐκ ἐφαίνετο, ἀλλ' ὡς ἂν εἴποι τις ἀκόσμητος, ὥσπερ τὸν κακόφωνον λέγομεν ἄφωνον· καὶ τὸν δύσμορφον, ἄμορφον, οὐχ ὡς μὴ ἔχοντα μορφὴν, ἀλλ' ὡς οὐκ ἀξιοθεώρητον. ἡ δὲ γῆ λῶ ἀόρατος, ἀντὶ τοῦ οὐκ ἀξία τοῦ ὁρᾶσθαι. οὐδέπω γὰρ λῶ Φαιδρυνομένη καρποῖς καὶ Φυτοῖς, ποταμοῖς καὶ πηγαῖς, καὶ ταῖς ἄλλαις εὐκοσμίαις. λέγει γὰρ ἡ γραφὴ περίτινος ἀμόρφου (3) καὶ ἀνδρείου· ὅτω Φησὶν ἐπάταξε τὸν ἄνδρα τὸν αἰγύπλιον, ἄνδρα ὁρατόν. ἔστι γὰρ ἀνὴρ ἀόρατος; ἀλλ' ὁρατόν Φησι, τουτέστιν ἀξιοθέατον, ἄξιον τοῦ ὁρᾶσθαι. ὥσπερ οὖν τὸν αἰγύπλιον ὁρατὸν, ὡς ἄξιον τοῦ ὁρᾶσθαι· ὅτω τὴν γῆν λῶ τὸ ἄμορφον, ἀόρατον λέγει.

2. Βασ. 23. 21.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἔστι τελεία κατασκευὴ γῆς ἡ ὑπ' αὐτῆς εὐθηνία, Φυτῶν παντοδαπῶν

(1) Ἐδειξε μετὰ τῆς γῆς δημιουργηθεῖσαν τῶν ὑδάτων τὴν Φύσιν. ἡ ἐν Χάλῃ ἔκδοσ.
(2) Ἰσ. καρποφόρον, ἢ κάρπιμον.
(3) Εὐμόρφου ἐν τῷ 2. λόγ. τῶν τοῦ Σωτ. τῷ ἐν τῷ 6. Τόμ. (σελ. 448.) τοῦ Χρυσοσ. τῆς ἐν Περισ. ἐκδόσ.

δαπῶν βλάσησις, δενδρων ὑψηλοτάτων προβολαὶ καρπίμωντε καὶ ἀκάρπων, ἀνθῶν εὔχροιαι, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ὧν ἐπειδὴ ἀδὲν ἅπω λῶ, ἀκατασκεύασον αὐτλὼ ὁ λόγος εἰκότως ὠνόμασεν. ἀόρατον δὲ αὐτλὼ προσεῖπε διὰ δύω αἰτίας· ἢ ὅτι ἅπω λῶ ὁ θεατὴς ἄνθρωπος, ἢ ὅτι ὑποβρύχιος ἦσα ἐκ τᾶ ἐπιπολάζοντος τῇ ἐπιφανείᾳ ὕδατος, ἀκ ἐδυάτο καθορᾶσθαι.

Καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσε.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἰ τὸ Φῶς ὁ Θεὸς ἐδημιόργησε, πῶς ὁ αὐτὸς σκότος ἐποίησεν; ἐναντία γὰρ ταῦτα ἀλλήλοις. Ἐναντία μὲν ἀλλήλοις, ἀλλ' ἀναγκαῖα τοῖς ἀνθρώποις ἀμφότερα. τὸ μὲν γὰρ, πρὸς ἐργασίαν τε καὶ Φιλοπονίαν συνεργεῖ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ὑποδείκνυσι τὰ ὁρώμενα, καὶ τὸν τούτων ποιητλὼ ὑμνεῖσθαι παρασκευάζει· τὸ δὲ, διαναπαύει καὶ νεκρογεῖ τὰς ἀνθρώπας, καὶ τὸν ἐκ τῆς ἐργασίας ἐγγινόμενον διαλύει πόνον. καὶ τὰς ἀνθρώπας μὲν οἰκάδε συναγείρει, τοῖς δέ γε θηρίοις ἄδειαν παρέχει νομῆς. καὶ τᾶτο σαφῶς ἡμᾶς ὁ θεῖος διδάσκει Δαβιδ. ἔθε γάρ Φησι σκότος καὶ ἐγένετο νὺξ, ἐν αὐτῇ διελεύσονται πάντα τὰ θηρία τᾶ ἀγρᾶ. σκύμνοι ὠρυόμενοι τᾶ ἁρπάσαι, καὶ ζητῆσαι παρὰ τῷ Θεῷ βρῶσιν αὐτοῖς. ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος καὶ συνήχθησαν, καὶ εἰς τὰς μάνδρας αὐτῶν κοιταθήσονται. ἐξελεύσεται ἄνθρωπος ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτᾶ, καὶ ἐπὶ τλὼ ἐργασίαν αὐτᾶ ἕως ἑσπέρας. ἅτω ταῦτα εἰπὼν, τλὼ τᾶ ποιητᾶ θαυμάζει μεγαλργίαν, καί Φησιν· ὡς ἐμεγαλώθη τὰ ἔργα σε Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας. ὅτι μὲν ἦν ἀναγκαῖον τὸ σκότος, ἀκριβῶς μεμαθήκαμεν· ὅτι δὲ ἀκ ἀσία τίς ἐσιν, ἀλλὰ πρᾶγμα συμβεβηκὸς, καταμαθεῖν εὐπετές. ἀρανᾶ γὰρ καὶ γῆς ἐσὶν ἀποσκίασμα. διά τοι τᾶτο Ῥᾳδον γίνεται, τᾶ Φωτὸς ἀνίσχοντος. τὸ δὲ Φῶς ἀσία ἐσὶ καὶ ὑΦέσηκε· καὶ δυόμενον ἀνίσχει, καὶ ἀπιὸν ἐπανέρχεται. ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα τὸ ἡμέτερον ἀσία τίς ἐσιν, ἡ δὲ διὰ τᾶτο ἀποτελεσμένη σκιὰ συμβεβηκός ἐσιν, ἀκ ἀσία· ἕτως ὁ ἀρανὸς καὶ ἡ γῆ, τὰ μέγιστα σώματα, ἀσίαι εἰσὶ διάφοροι. ἡ δὲ ἐκ τᾶτων ἀποτελεσμένη σκιὰ, τᾶ Φωτὸς ἀ παρόντος, ὀνομάζεται σκότος. εἰσελθὸν δὲ τὸ Φῶς ἀΦανίζει τὸ σκότος. τᾶτο δὲ γνοίη τὶς ἂν καὶ ἐτέρωθεν. οἶκος γὰρ ἀκ ἔχων Φωταγωγὰς, σκότος ἐσὶν ἀνάπλεως· εἰσκομισθείσης δὲ λαμπάδος, Φωτίζεται· ἀ τᾶ σκότος ἄλλοσε μεταβαίνοντος· ἀ γὰρ ὑΦέσηκεν, ἀνύπόσατον δὲ χρῆμά ἐσιν· ἀλλὰ πάμπαν διολυμένε τῇ τᾶ Φωτὸς παρσίᾳ. σκιὰ γάρ ἐσι διὰ τῆς ὀροΦῆς, καὶ τᾶ ἐδάΦος, καὶ τῶν τοίχων σωισαμένη, εἶτα ταῖς τᾶ Φωτὸς διαλυομένη μαρμαρυγαῖς. τᾶτο καθ' ἑκάσλω ἡμέραν ὁρῶμεν ἐπιτελύμενον. ὑποχωρᾶντος γὰρ τᾶ Φωτὸς, ἀρανᾶ καὶ γῆς ἡ σκιὰ τὸ σκότος ἀποτελεῖ· ἀνίσχοντος δὲ πάλιν, διαλύεται τᾶτο. ἀ τοίνω ἀγενήτος ἀσία τὸ σκότος, ἅτε μλὼ γενητή τις ὑπόσασις, ἀλλ' ἐκ τῶν γενητῶν σωισαμένη χρῆσις ἀναγκαία, καὶ τᾶ Θεᾶ τλὼ σοΦίαν κηρύτλσα. αὐτίκα γᾶν ὁ Προφήτης τὸν τῶν ὅλων Θεὸν καὶ ἀτεῦθεν ὑμνεῖ. ὁ ποιήσας γάρ Φησι Φῶς, καὶ κατασκευάσας σκότος. ἁρμοδίως δὲ ἄγαν ἑκάτερα ἔθηκε. τὸ μὲν ποιήσας, ἐπὶ τᾶ Φωτὸς· τὸ δὲ κατασκευάσας, ἐπὶ τᾶ σκότες. συμβεβηκὸς γάρ ἐσι, σωισάμενον, καὶ διαλυόμενον. καὶ οἱ τρεῖς μὲν μακάριοι παῖδες πᾶσαν τλὼ κλίσιν εἰς ὑμνωδίαν καλέσαντες, τῇ ἡμέρᾳ τλὼ νυκλα συνέζευξαν, καὶ τῷ Φωτὶ τὸ σκότος σωήρμοσαν. ἐπὶ δὲ ταῖς τότων διαδοχαῖς καὶ ὁ χρόνος μετρεῖται, καὶ ὁ τῶν ἀνθρώπων σωίσαται βίος.

ΑΚΑΚΙΟΥ. Καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσε. κατὰ κοινᾶ τὸ, λῶ. δηλοῖ γὰρ καὶ σκότος προεῖναι τᾶ Φωτὸς, δι' λῶ ἤδη ἔΦαμεν αἰτίαν. τῶν δὲ αὐτῶν λεκλέον αἰτίαν καὶ ἐπὶ τᾶ πρῶτα γεγονέναι τὰ ἄλογα τᾶ λογικᾶ ἀνθρώπε. ἀ μόνον (1) ἐπειδὴ συγκρίσει τᾶ Φωτὸς ὑποβέβληκε τὸ σκότος, Φαῦλον ἤδη, ἅτε καὶ τῆς γραΦῆς καλὸν αὐτὸ λεγσης. εἶδε γὰρ Φησι πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς, καὶ ἰδὲ καλὰ λίαν. εἰ δὲ ἀπορήσει τὶς ἐπεὶ μὴ εἴρηται ἐνταῦθα ὑπὸ τᾶ Θεᾶ γεγονέναι τὸ σκότος, δεικλέον ἐκ τᾶ Ἡσαΐε. κατασκευάσεις δὲ καὶ ἀπὸ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν, ὡς καλὸν τὸ σκότος καὶ ἡ νύξ. ἀνάπαυσις μὲν γὰρ τυγχάνει ἀ μόνον ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ τοῖς πρὸς ὑπηρεσίαν δοθεῖσιν ἀλόγοις, ῥᾳσώνητε αὐτοῖς τοῖς ἀγρίοις ζώοις. ἐν αὐτῇ γὰρ κατὰ τὸν ψαλμῳδὸν διελεύσονται πάντα τὰ θηρία τᾶ ἀγρᾶ. καὶ μελόντων δὲ πρόγνωσις ἐν αὐτῇ τισὶν ἐγγίνεται, ὡς ὁ Δανιὴλ Φησιν· ἐθεώρεν ἐν ὁράματι τῆς νυκλός. καὶ ὁ Ζαχαρίας, ἑώρακα τλὼ νύκλα. ζητήσεις δὲ καὶ ἑτέρας ἐννοίας, δι' ἃς ἡ νὺξ καὶ τὸ σκότος χρησίμως γέγονεν. εἰ δὲ Φιλονεικέοι τὶς Φαῦλον κατασκευάζων τὸ σκότος ἐκ τᾶ, ἐμβάλετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, καὶ τὸν τοιᾶτον τρόπον μὴ ἀγνοείτω, ὅτι πολλαχᾶ τῶν γραΦῶν τὸ αὐτὸ ὄνομα καὶ ἐπὶ ἐπαίνε, καὶ ἐπὶ ψόγε ὁμοίως παρείληπται, διαΦερόντων τῶν πραγμάτων, ἃ σημαίνεται ἐκ τῆς μιᾶς προσηγορίας. ὥσπερ ἂν κὴ τὸ Φῶς πολλαχῶς λέγομεν ἐπαινετῶς ὠνομάσθαι, ἑτέρωθι δὲ ψεκλῶς ὠνόμασται· ὡς ἐν τῷ, πορεύεσθε τῷ Φωτὶ τᾶ πυρὸς ὑμῶν.

ΒΑΣΙΛΙΟΥ. Ἐπιζητεῖ ὁ λόγος εἰ συγκατέμενε (2) δὴ τῷ κοσμῳ τὸ σκότος, καὶ εἰ ἀρχαιότερον τᾶ Φωτὸς, καὶ διατὶ τὸ χεῖρον πρεσβύτερον. λέγομεν τοίνω τᾶτο τὸ σκότος μὴ κατ' ἀσίαν ὑΦεσᾶναι, ἀλλὰ

(1) Ἴσ. ἀ μλύ.
(2) Εἰ συγκατεσκεύάσθη τῷ κόσμῳ τὸ σκότος. ἔκδοσ. παρισ. ἡ ἑχάτη.

λὰ πάθος εἶναι περὶ τὸν ἀέρα, γερήσει Φωτὸς γινόμενον. ποίᾳ τοίνυν Φωλὸς ἄμοιρος αἰΦνιδίως ὁ ἐν τῷ κόσμῳ τόπος εὑρέθη, ὥγε τὸ σκότος ἐπάνω εἶναι τᾶ ὕδατος; λογιζόμεθα, ὅτι εἴπερ τὶ ἰῶ πρὸ τᾶ αἰθητᾶ κόσμα, ἐν Φωτὶ ἂν δῆλον ἰῶ. ὅτε γὰρ αἱ τῶν Ἀγγέλων ἀξίαι, ὅτε πᾶσαι αἱ ἐπουράνιοι γρατιαὶ ἐν σκότει διῆγον, ἀλλ' ἐν Φωτὶ, καὶ πάσῃ εὐΦροσύνῃ πνευματικῇ. καὶ τούτοις ἐδεὶς ἀντερεῖ, ὅσις γε τὸ ὑπερουράνιον Φῶς ἐν ταῖς τῶν ἀγαθῶν ἐπαγγελίαις ἐκδέχεται. περὶ ἃ Σολομῶν Φησί· Φῶς δικαίοις διαπαντός· καὶ ὁ Ἀπόστολος, εὐχαριστοῦντες τῷ πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς ἐν τῇ μερίδι τᾶ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ Φωτί. ἐπεὶ δὲν ἐγένετο ὁ οὐρανὸς προσάγματι Θεᾶ ἀθρόως περιαθεὶς, τοῖς ἐντὸς ὑπὸ τῆς οἰκείας αὐτᾶ περιΦερείας ἀπειλημμένοις, σῶμα ἔχων σωεχὲς, ἱκανὸν τῶν ἐνδον διαζῆσαι τὰ ἔξω, ἀναγκαίως τὸν ἐναπολειΦθέντα αὐτῷ τόπον ἀΦεγγῆ κατέσησε, τῷ ἔξωθεν αὐγῷ διακόψας. τρία γὰρ δεῖ σωδραμεῖν ἐπὶ τῆς σκιᾶς, τὸ Φῶς, τὸ σῶμα, τὸν ἀλαμπῆ τόπον. τὸ τοίνυν ἐγκόσμιον σκότος τῇ σκιᾷ τᾶ οὐρανίου σώματος παρυπέστη.

ΑΛΛΩΣ. Ἄβυσός ἐστιν ἄλλως ὕδωρ πολύ· ἢ τὸ βάθος ἀκατάληπτον ἀνθρώποις, ἢ σΦόδρα δυσκατάληπτον. (1)

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Σκότος λέγει τὴν πονηράν τινα Φύσιν, ὡς ὁ τῶν αἱρέσεων Μανιχαίων βέλεται λῆρος, ἀλλὰ τῷ ἀπὸ τᾶ Φωτὸς ἀπουσίαν τε καὶ ἀπόληψιν.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Σκότος ἄνωθ ἄρχου ἐμνήθη, ἀβύσου δὲ μετὰ ἄρχου. καὶ σκότος γάρ Φησιν ἐπάνω τῆς ἀβύσου. ἐπείπερ τὸ μὲν, ἀνυπόστατον· τὸ δὲ, ὑσιῶδες. σκιὰ τὸ σκότος οὐρανᾶ καὶ γῆς· σωμάτων γὰρ ὕπω μεγίσων τὸ μέσον ἀνάγκη σκιάζεσθαι, καθάπερ οἶκον ἀθύρωτον. καὶ μάτην οἱ αἱρετικοὶ νοητὸν σκότος ἐντεῦθεν ἐκλαμβάνουσιν. οὐρανᾶ γὰρ καὶ γῆς μνημονεύσας ὁ Προφήτης καλυπτομένης ὑπὸ ὑδάτων, ὕπως ὑπὲρ τὰ ὕδατα τὸ σκότος εἶναί Φησι. τὸ (2) ἀπὸ τῶν σωμάτων σκότος οὐχ ἡ τῶν σωμάτων σκιὰ εἴρηται, ἀλλὰ νοητόντι, τουτέστιν ὁ διάβολος, τὸ, γενηθήτω Φῶς, πῶς νοήσω; ἆρα τὸ ἀληθινόν; τὸν ἥλιον; τί ἂν εἴποις; μετὰ τὸν οὐρανὸν, καὶ τῷ γῇ, καὶ τῷ ἄβυσον, καὶ τὸ νοητὸν σκότος τὸν διάβολον, ὁ Θεὸς λόγος; καὶ τίς ἂν τοῦτο συγχωρήσειεν, ἕως ἂν τὸν νοῦν ἔχῃ;

ΑΔΗΛΟΥ. Ἰσέον, ὅτι τῷ Ὠριγένους δόξαν ἐλέγχει, ὕτως ἑρμωσθέντος.

Καὶ πνεῦμα Θεᾶ ἐπεΦέρετο ἐπάνω τᾶ ὕδατος.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ποῖον πνεῦμα ἐπεΦέρετο ἐπάνω τᾶ ὕδατος; Τισὶ δοκεῖ τὸ παναγιον πνεῦμα, ζωογονᾶν τῶν ὑδάτων τῇ Φύσιν, καὶ διαγράΦον τῷ τᾶ βαπτίσματος χάριν. ἀληθέστερον μέντοι ἐκεῖνον οἶμαι τὸν λόγον, ὅτι πνεῦμα ἐνταῦθα τὸν ἀέρα καλεῖ. εἰπὼν γὰρ, ὅτι τὸν ὐρανὸν καὶ τῷ γῷ ἐποίησε, καὶ τῶν ὑδάτων διὰ τῆς ἀβύσου μνηθεὶς, ἀναγκαίως καὶ τᾶ ἀέρος ἐμνήθη, ἐκ τῆς τᾶ ὕδατος ἐπιΦανείας μέχρι τᾶ ὐρανᾶ διήκοντος. ἀέρος γὰρ Φύσις τὸ τοῖς κάτω κειμένοις ἐπιΦέρεσθαι σώμασι. μάλα δὲ ἁρμοδίως τὸ, ἐπεΦέρετο, καὶ ὐκ ἐπέκειτο εἴρηκε. τὸ γὰρ ἐπεΦέρετο τῷ κινητικῷ τᾶ ἀέρος ὐσίαν παρεδήλω. εἰ δέ τις τᾶτον ὐ προσίεται τὸν λόγον, ἐπεὶ γέγραπται πνεῦμα Θεᾶ ἐπεΦέρετο ἐπάνω τᾶ ὕδατος, ἀκούετω τᾶ μακαρίου Δαβὶδ λέγοντος περὶ τᾶ Θεᾶ τῶν ὅλων· πνεύσει τὸ πνεῦμα αὐτᾶ καὶ ῥυήσεται ὕδατα. ὅτι δὲ τὸν ἄνεμον ὕτως ἐκάλεσε, δῆλόν ἐστι κἂν μὴ λέγω. εὗρε γὰρ ἡ νότου πνέοντος, τὸ πεπηγὸς ὕδωρ διαλύεσθαι πέΦυκε.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Εἴτε τᾶτο λέγει τὸ πνεῦμα τᾶ ἀέρος τῷ χύσιν, δέξαν τὰ μέρη τᾶ κόσμου καταριθμουμένου τὸν συγγραΦέα, ὅτι ἐποίησεν ὁ Θεὸς, ὐρανὸν, γῆν, ὕδωρ, ἀέρα, καὶ τᾶτον χεόμενον ἤδη καὶ ῥέοντα· εἴτε, ὃ καὶ μᾶλλον ἀληθέστερόν ἐστι, καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν ἐγκριθὲν, πνεῦμα Θεᾶ, τὸ ἅγιον εἴρηται. πῶς ὖν ἐπεΦέρετο τᾶτο ἐπάνω τᾶ ὕδατος; ἐρῶσοι, ὐκ ἐμαυτᾶ λόγον, ἀλλὰ Σύρου ἀνδρὸς, σοΦίας κοσμικῆς τοσᾶτον ἀΦεστηκότος, ὅσον ἐγγὺς ἦν τῆς τῶν ἀληθινῶν ἐπιστήμης. ἔλεγε τοίνυν, τῷ τῶν Σύρων Φωνῷ ἐμΦαντικωτέραν τε εἶναι, καὶ διὰ τῷ πρὸς τῷ ἑβραΐδα γειτνίασιν μᾶλλόν πως τῇ ἐννοίᾳ τῶν γραΦῶν προσεγγίζειν. τὸ ὖν ἐπεΦέρετο, Φησὶν, ἐξηγᾶνται ἀντὶ τᾶ σωέθαλπε, ἢ ἐζωογόνει τῷ τῶν ὑδάτων Φύσιν, κατὰ τῷ εἰκόνα τῆς ἐπωαζούσης ὄρνιθος, καὶ ζωτικῷ τινα δύναμιν ἐνιείσης τοῖς ὑποθαλπομένοις.

*ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ ΤΟΥ ΓΑΖΑΙΟΥ. Ἐπισήσεις, διατὶ ὐκ εἶπε τᾶ Θεᾶ, ἀλλὰ πνεῦμα Θεᾶ; τῷ ἐνεργῇ δύναμιν λέγει, θάλπουσαν τῶν ὑδάτων τῷ Φύσιν καὶ διακυβερνῶσαν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐμοὶ δοκεῖ, ὅτι ἐνέργειάτις ζωτικὴ προσῆν τοῖς ὕδασι, καὶ ὐκ ἦν ἁπλῶς ὕδωρ ἐσὸς, καὶ ἀκίνητον, ἀλλὰ κινούμενον, καὶ ζωτικῷ τινα δύναμιν ἔχον. τὸ γὰρ ἀκίνητον πάντη ἄχρηστον, τὸ δὲ κινούμενον πρὸς πολλὰ ἐπιτήδειον.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Τὰ ἀΦ' ἑτέρας γλώττης εἰς ἑτέραν μεταγόμενα νοήματα, εἴτις καὶ τῇ λέξει δηλοῦν, ἀΦ' ἧς ἡρμώσθη, πειρῶτο, καὶ ταύτῃ μετάγειν, ἀποσΦαλήσεται τῆς διανοίας. ὡς γὰρ σΦενδονίτης, ἢ τοξότης παρ' ἡμῖν μὲν διὰ μιᾶς λέξεως σημαίνεται, παρὰ Σύροις δὲ διὰ δύω· ὕτω καὶ τὸ ἐπεΦέρετο, μία μέν ἐστι λέξις παρ'

(1) Καὶ τᾶτο ἐκ τῶν τᾶ μεγάλου Βασιλ. τυχὸν ἐλήΦθη αὐτὸς γάρ Φησιν (ἐν σελ. 15. τᾶ τῆς εἰρημ. ἐκδόσ. 1. Τόμ.) Ἀβύσου δὲ ἔννοια τίς; ὕδωρ πολὺ δυσέΦικτον ἔχον ἑαυτῷ τὸ πέρας ἐπὶ τὸ κάτω.

(2) Ἴσ. Εἰ τὸ ἀπὸ τῶν σωμάτων σκότος.

παρ' Ἑβραίοις, παρ' ἡμῖν δὲ διὰ μιᾶς λέ- A
ξεως ἂν παρασαίη. βέλεται γὰρ ἡ
ἑβραϊκὴ λέξις, ἡ τᾷ ἐπεφέρετο, σημαί-
νειν, ὅτι καθάπερ ὄρνις ὠὰ θάλπει ταῖς
πτέρυξιν ἁπαλῶς ἐφαπτομένη εἰς τὸ ζωο-
γονεῖν, ἅτω καὶ τὸ πνεῦμα ἐπεφέρετο τοῖς
ὕδασι ζωοθαλπᾶν. εἰ δέ τις ἄνεμον βέλοι-
το λέγειν τὸ πνεῦμα, οὐχ ἁμαρτήσεται.
συγγενὴς γὰρ τῶν ὑδάτων ὁ ἄνεμος, ἐκεῖ-
θέν τε τιὼ γένεσιν ἔχων καὶ τῇ Φορᾷ κινῶν,
καὶ διαμείβων τῶν ὑδάτων τιὼ Φύσιν. Θεᾷ
δὲ λέγοιτο, ὡς ἔργον Θεᾶ. ἀλλ' ἐπειδὴ
μέγα αὐτοῖς ἐδόκει διδόναι τὸ θάλπειν καὶ
ζωογονεῖν τὸ ὕδωρ, Θεᾷ προσέθηκεν· ἵνα
τιὼ τᾷ γενομένᾳ αἰτίαν τῷ τῶν ὅλων ποιη-
τῇ ἐπιγράψῃ. εἴτε τὸν παράκλητον, τὸ
ἅγιον πνεῦμα δοίη τις εἶναι τὸ ὑπὸ Μωσέως
εἰρημένον, οὐκ ἀποσφαλήσεται. κοσμητι-
κὸν γὰρ τῶν ὄντων τὸ πνεῦμα. εἰδὲ πνεῦ-
μα Θεᾶ καὶ τιὼ ἐνέργειαν λέγει· λέγεται
γὰρ πνεῦμα καὶ ἡ ἐνέργεια· οὐκ ἔσαι ἀπό-
βλητον. καὶ γὰρ ὁ Θεὸς τῷ Μωσεῖ προσάσ-
σει, ἐκλέξαθαι πρεσβυτέρως ἑβδομήκον-
τα, τᾷ μωσαϊκᾷ πνεύματος μέρος ὑποχό-
μενος αὐτοῖς μεταδώσειν· ὃ ἰῶ ἡ χάρις.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Τᾶτο τινὲς τῶν προερ-
μηνευσάντων περὶ τᾶ ἁγίᾳ πνεύματος ἐξει-
λήφασι, διὰ τὸ προσκεῖσθαι τᾷ Θεᾷ, σκο-
πῷ μὲν εὐσεβεῖ καὶ ὀρθοδόξῳ χρησάμενοι·
πρὸς γὰρ ἀπόδειξιν τᾶ καὶ αὐτὸ δημιουρ-
γὸν εἶναι τῆς κλίσεως πεποιήκασιν· ὅμως
οὐκ ἀκριβὴς, οὐδὲ ἀναντίῤῥητος ὁ λόγος,
πρῶτον μὲν γὰρ, εἰ διὰ τᾶ Θεᾶ, πνεῦμα
Ψαλ. 147. 18. σημαίνει τὸ ἅγιον, τί κωλύει, καὶ τὸ,
» πνεύσει τὸ πνεῦμα αὐτᾶ, καὶ ῥυήσεται
» ὕδατα, κατὰ τιὼ ὁμοίαν ἔννοιαν, ἃ περὶ
τᾶ ἀέρος, ἀλλὰ περὶ τᾶ ἁγίου πνεύματος
ἐκλαβεῖν; ἔπειτα ἡ τᾷ ἐπεφέρετο λέξις
ἄντικρυς ἐλέγχει τᾷ λεγομένᾳ τὸ ἄτοπον.
τᾶτο γὰρ οὐδ' ἂν περὶ κλισᾶ ζώου τις εἴποι
ποτὲ κατὰ προαίρεσιν κινουμένου, μή τιγε
δὴ περὶ τῆς ἀκλίσου, καὶ μακαρίας τᾶ ἁγίου
πνεύματος ὑποσάσεως. αὐτὸς γᾶν ἦτος
Μωσῆς ὁ μακάριος, ἐπὶ μὲν τῆς κιβωτᾶ
κέχρηται τῇ αὐτῇ ταύτῃ Φωνῇ, λέγων
αὐτιὼ τοῖς ὕδασιν ἐπιφέρεσθαι, ἐπὶ ζώου δὲ
ὀδυνός· καίτοι πολλῶν καὶ ἀπείρων συννη-
χομένων, καὶ ἐπινηχομένων αὐτοῖς. πρὸς
δὲ τούτοις αὐτὸς ὁ τῆς διηγήσεως εἰρμὸς,
τὸν ἀέρα σημαίνει. ὀνομασὶ γὰρ τὸν ποιη-
τιὼ ὁ συγγραφεὺς ἡμῖν προεκθέμενος, ἑξῆς
περὶ τῶν ποιηθέντων εἰκότως διέξεισι.

ΑΔΗΛΟΥ. Ζωογονεῖ γὰρ πάντα τὸ
τᾶ Θεᾶ πνεῦμα, ζωὴ καὶ αὐτὸ κατὰ Φύ-
σιν ὑπάρχον, ὡς ἐκ ζωῆς τᾶ πατρός.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Αἰνίττεται θεῖος ἀπὸ
καταβολῆς κόσμου τιὼ χάριν τᾶ ἁγίου βα-
πτίσματος.

γ. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτω Η
Φῶς, καὶ ἐγένετο Φῶς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνι λέγει ὁ Θεὸς
γενηθήτω Φῶς, καὶ γενηθήτω στερέωμα;
Οὐκ ἄλλῳ τινὶ κελεύει δημιουργεῖν, ἀλλὰ
τὰ μὴ ὄντα καλεῖ. σύνταῦθα δὲ πρόσαγμα
» τὸ βέλημα. πάντα γάρ φησιν ὅσα ἠθέ- Ψαλ. 134. 6.
» λησεν ὁ Θεὸς ἐποίησεν. εἰ δὲ καὶ φωνῇ τινὶ
δημιουργῶν ἐχρήσατο, δῆλον, ὡς οὐ τῶν
ἀψύχων ἕνεκα στοιχείων, ἀλλὰ τῶν ὁρατῶν
χάριν δυνάμεων· ἵνα γνῶσιν, ὡς αὐ-
τᾷ κελεύοντος, τὰ μὴ ὄντα σωίσανται.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ὅταν φωνιὼ ἐπὶ Θεᾷ, B
ῥῆμα, καὶ πρόσαγμα ἀκούωμεν, (1) διὰ τὸ
τοῖς διδασκομένοις δύσνοητον ἡγούμεθα σὺν
εἴδει προσάγματος σχηματίζεσθαι.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸν Θεὸν προσάσσον- Γ
τα καὶ διαλεγόμενον εἰσάγουσα ἡ γραφὴ,
τὸν ᾧ προσάσει, καὶ ᾧ διαλέγεται, κατὰ
τὸ σιωπώμενον ὑποφαίνει, ὁδῷ τινὶ καὶ
τάξει ἡμᾶς εἰς τιὼ περὶ τᾶ μονογενοῦς σύ-
νοιαν προβιβάζουσα.

ΑΛΛΩΣ. Προφορικὸν Θεᾷ διατυποῖ
λόγον, ἃ προφορικᾷ δύναμιν ἔχοντα, ἀλλ'
ὡς ἄλλως δι' ἡμῶν νοεῖσθαι μὴ δυναμένου,
ἢ τύπῳ προφορικᾷ ὄντα. ὁ δέ ἐστι Θεᾷ βου-
λῆς ἀποκάλυψις ἀφανοῦς.

δ. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ Φῶς, ὅτι καλόν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τέθεικεν ὁ Δ
συγγραφεὺς τὸ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν;
Ἵνα πείσῃ τοὺς ἀχαρίστους μὴ ψέγειν ἅπερ
ἡ θεία ψῆφος ὀνομάζει καλά.

Καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον
τᾶ Φωτὸς, καὶ ἀνὰ μέσον τᾶ σκότους.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ διεχώρισε, τῷ δρόμῳ
νόει, μὴ τόπῳ.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τᾶτο τοίνυν ἐστὶ τὸ E
» εἰρημένον, ὅτι διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνὰ μέ-
» σον τᾶ Φωτὸς, καὶ ἀνὰ μέσον τᾶ σκότους·
ἐπειδὴ τὸ σκότος Φεύγει τᾶ Φωτὸς τὰς
ἐπιδρομὰς, ἐν τῇ πρώτῃ δημιουργίᾳ Φυσι-
κῆς αὐτοῖς τῆς ἀλλοτριώσεως κατασκευα-
θείσης πρὸς ἄλληλα.

ΑΛΛΩΣ. Τὸ μέσον λέγει τῶν δώδεκα
ὡρῶν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός. ὃ ἔτι
διαφόρως πληροῖ ἡ χρονικὴ κίνησις. Z

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἐστι διε-
χώρισεν; Ἑκάσῳ ἰδίαν χώραν ἀπένειμε,
κατάλληλον καιρὸν ἀΦώρισε. καὶ ἐπειδὴ
τᾶτο γέγονε, τότε λοιπὸν ἑκάσῳ τιὼ προ-
σηγορίαν ἐπιτίθησιν. ἐκάλεσε γάρ φησιν
» ὁ Θεὸς τὸ Φῶς ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος
» ἐκάλεσε νύκτα.

ΑΛΛΩΣ. Ὥσπερ τὸ ἀνὰ μέσον ἐμᾶ
καὶ σᾶ, ἃ δηλοῖ τινὰ ὑπόσασιν διὰ μέσα,
ἅτως οὐδὲ ὧδε. ἀλλὰ τὸ μέσον δηλοῖ τιὼ
τᾶ Φωτὸς ἐπίλαμψιν, ἢ ἀναχώρησιν.

ΑΔΗΛΟΥ.

(1) Καὶ πρόσαγμα λέγομεν, ἃ διὰ Φωνητικῶν ὀργάνων ἐκπεμπόμενον ψόΦον, οὐδὲ ἀέρα διὰ γλώσσης τυπτόμενον τὸν θεῖον λόγον νοοῦμεν, ἀλλὰ τιὼ ἐν τῷ θελήματι βοπιὰ, διὰ τὸ τοῖς κτ. ἔκδ. Παρισ.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐκ ἠκολούθει γὰρ παντελῶς μὴ εἶναι σκότος. ἐπιτηδεία γὰρ ἡ νὺξ ἀνθρώποις τε καὶ ζώοις. τοῖς μὲν, εἰς
Ψαλ. 103. 20. ἀνάπαυσιν· τοῖς δὲ, εἰς νομήν. ἐν αὐτῇ
„ γάρ φησιν ὁ Δαβὶδ ἐξελούσεται πάντα
„ τὰ θηρία τοῦ δρυμοῦ.

ε. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ἡμέραν ἐκάλεσεν, ἐπειδὴ πᾶν τὸ φῶς ἱλαρὸν ἥμερον λέγεται. (1) διὸ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἡμερότητα καλοῦμεν, καὶ τὰ χειροήθη θηρία ἥμερα. νὺξ δὲ καλεῖται, ἐπειδὴ νύττει τὸν ἄνθρωπον καὶ καθούδοντα, μονονουχὶ λέγουσα· μάθε ἄνθρωπε, ὡς θνητὸς ὢν, ὕπνῳ δουλούεις. καὶ τὶ φαντάζῃ τὰ ὑπὲρ σέ; ἡ γὰρ νὺξ
Ψαλ. 4. 4. κατανυγή ἐστιν, ὅθεν καὶ Δαβὶδ, ἃ λέγε-
„ τε, φησὶν, ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ
„ ταῖς κοίταις ὑμῶν κατανύγητε.

Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Οὐκ εἶπε νυχθήμερον, ἀλλ' ἡμέρα μία, εἰς τὴν τοῦ φωτὸς προσηγορίαν καταλήξας τοῦ ὑφεστῶτος, καὶ συνουσιουμένου. οὐκ εἶπεν ἡμέρα πρώτη. εἰ γὰρ πρώτην ἡμέραν εἶπεν, ἀνάγκην εἶχεν εἰπεῖν καὶ δευτέραν γινομένην. ἀλλ' ἔδει μὴ πρώτην λέγειν, ἀλλὰ μίαν· ἵνα διὰ τοῦ μίαν εἰπεῖν ταύτην, δείξῃ κυκλουμένην καὶ ἑβδομάδα διατελοῦσαν, μίαν δὲ ὑπάρχουσαν.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ Θεὸς ὅσα ἐποίησεν ἐκ μὴ ὄντων· ταῖς δὲ ἄλλαις, οὐκ ἐκ μὴ ὄντων, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐποίησε τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ μετέβαλεν, ὡς ἤθελεν. (2)

ς. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος· καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀνὰ μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος. καὶ ἐγένετο οὕτω.

ΑΚΑΚΙΟΥ. Μήποτε στερέωμα ὠνομάσθη οὗτος ὁ οὐρανὸς πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ προτέρου οὐρανοῦ, καὶ τοῦ ὕδατος; εἰκὸς γὰρ τὸν πρότερον, λεπτομελέστερον σῶμα τυγχάνειν, καὶ εἰλικρινέστερον. καὶ τὸ ὕδωρ δὲ ὁμοίως συγκρινόμενον τῷ στερεώματι μανόν τε καὶ μαλακὸν ὑπάρχει. οὐ μόνον δὲ
Ψαλ. 135. 6. ὁ οὐρανὸς στερέωμα ὠνόμασται, ἀλλὰ καὶ ἡ
„ γῆ. τῷ στερεώσαντι γάρ φησι τὴν γῆν ἐπὶ τῶν ὑδάτων. ἐν Ἡσαΐᾳ δὲ, Κύριος
Ἡσ. 42. 5. ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ πήξας αὐτὸν, ὁ
„ στερεώσας τὴν γῆν. καλεῖται δὲ τοῦτο τὸ εἶδος τῶν ὀνομάτων φερώνυμον, ἢ ἐπίθετον. δοκεῖ δὲ τοιαύτην εἰκόνα τὴν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ κόσμου ὑποφαίνειν ἡ γραφή. οἷον, ὡς ἐπὶ δεξαμενῆς ὕδατος, ὁ μὲν ἀὴρ ἐπι-
A συνημμένος τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ ὕδατος συνορᾶσθαι ποιεῖ, ἕως μένει τὸ τῆς δεξαμενῆς διαφανὲς ἐπίπεδον. τὸ δὲ στερέωμα, εἴτις ἐκπετάσειεν ἱμάτιον ἀκριβῶς ἄνωθεν καθειμένον, οὐκ ἐᾷ φανῆναι, μέχρις ἂν, ἀπολυθέντος τοῦ ὕδατος τοῦ ὑποκάτω τοῦ ἱματίου, ὠφθῇ διαφανὲς τὸ τῆς δεξαμενῆς ἐπίπεδον. Πρὸς τούτοις διαληπτέον περὶ σχήματος οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ παραθετέον τὰς τῶν φυσικῶν δόξας, εἶτα καὶ ἐκ
B τῶν θείων γραφῶν. πρῶτον μὲν περὶ οὐρανοῦ, ὅτι μὴ σφαιροειδὴς τυγχάνει, ἀλλ' ἡμισφαιρίῳ μᾶλλον ἐοικὼς, ὡς ἐν Ἡσαΐᾳ
„ δηλοῖ λέγοντι, ὁ στήσας ὡσεὶ καμάραν τὸν Ἡσ. 40. 22.
„ οὐρανὸν, καὶ διατείνας αὐτὸν ὡς σκηνήν. καὶ πάλιν ἐν τῇ κατὰ Βαβυλῶνος ὁράσει
„ φησί· Κύριος Σαβαὼθ ἐντέταλται ἔθνει Ἡσ. 13. 4, 5.
„ ὁπλομάχῳ, ἔρχεσθαι ἐκ γῆς πόῤῥωθεν
„ ἀπ' ἄκρου θεμελίου τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἐν ψαλ-
„ μοῖς· ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἔξοδος αὐτοῦ, Ψαλ. 18. 6.
Γ „ καὶ τὸ κατάντημα αὐτοῦ ἕως ἄκρου τοῦ οὐρα-
„ νοῦ. καὶ ὁ Σωτήρ φησιν· ἀπ' ἄκρων οὐρα- Ματθ. 24. 31.
„ νῶν, ἕως ἄκρων αὐτῶν. καὶ δοκεῖ ταῦτα μὴ ἁρμόζειν ἐπὶ σφαίρας ἄκρα καὶ μέσα. καὶ τάχα ὥσπερ ἄπειρος ἡ τοῦ κύκλου γραμμὴ τυγχάνει κατὰ Πλάτωνα, οὕτω καὶ ἡ τῆς σφαίρας ἐπιφάνεια. ὁ δὲ Ὠριγένης σφαιροειδῆ τὸν οὐρανὸν εἶναι κατασκευάζει ἐν ὁμιλίᾳ τοῦ λα. λόγου, καὶ μδ, καὶ ριη,
„ καὶ ρς, εἰς τὸ, φωνὴ τῆς βροντῆς σου ἐν Ψαλ. 76. 18.
Δ τῷ τροχῷ. βούλεται γὰρ τροχὸν εἶναι τὴν φορὰν τοῦ παντὸς, τουτέστι τὴν σφαῖραν. τὰ δὲ περὶ τῆς γῆς φέρονται ἐν τοῖς τελευταίοις τῆς προπαρασκευῆς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἷς ὁ οὐρανὸς, ἢ δύω εἰσί; Τῆς θείας διδασκούσης γραφῆς, ὡς
„ ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, εἶτα μετὰ τὴν τοῦ φωτὸς δημιουργίαν ἐν τῇ δευτέρᾳ λεγούσης ἡμέρᾳ τὸ στε-
E ρέωμα γεγενῆσθαι, πολλὴν ἡ ἐρώτησις τῶν πυνθανομένων ἐμφαίνει τὴν ἄνοιαν. ἔδει γὰρ καὶ ἐκ τοῦ καιροῦ, καὶ μέντοι, καὶ ἐκ τοῦ τρόπου τῆς δημιουργίας τὸ διάφορον γνῶναι. ὁ μὲν γὰρ, πρὸ τοῦ φωτός· ὁ δὲ, μετὰ τὸ φῶς. καὶ ὁ μὲν, οὐκ ἔκ τινος· ὁ δὲ,
„ ἐξ ὑδάτων. γενηθήτω γάρ φησι στερέωμα
„ ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος, καὶ ἔστω διαχωρίζον
„ ἀνὰ μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος. εἶτα εἰπὼν, ὡς ὁ λόγος ἔργον ἐγένετο· τοῦτο γὰρ δηλοῖ
Z καὶ ἐγένετο οὕτω· διδάσκει καὶ πῶς ἐγένε-
„ το. ἐποίησε γάρ φησιν ὁ Θεὸς τὸ στερέω-
„ μα, καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον τοῦ
„ ὕδατος, ὃ ἦν ὑποκάτω τοῦ στερεώματος,
„ καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ ὕδατος τοῦ ἐπάνω τοῦ στε-
„ ρεώματος, καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ στερέω-
„ μα, οὐρανόν. ὁ δὲ πρῶτος οὐρανὸς οὐκ ἐκλήθη στερέωμα, ἀλλ' οὐρανὸς ἐξ ἀρχῆς ὠνομάσθη. οὗτος γὰρ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος τὴν προσηγορίαν ἀνεδέξατο. ἐπειδὴ γὰρ
H ἐκ τῆς ῥοώδους τῶν ὑδάτων οὐσίας συνέστη, καὶ

(1) Διατὶ δὲ ἡμέραν καλεῖ; ἐπειδὴ πᾶν φαιδρὸν καὶ ἱλαρὸν ἥμερον λέγεται. διὰ τοῦτο καὶ τὴν φιλανθρωπίαν κτ. ἐν Τόμ. 6. τῶν τοῦ Χρυσος. σελ. 443. τῆς κατὰ τὸ Παρίσ. ἐκδόσ.

(2) Τὰ αὐτὰ καὶ Ἱππόλυτος ἐν τεύχει 2. σελ. 22. τῆς κατὰ τὸ Ἀμβούργ. ἐκδόσ.

καὶ ἡ ὑετὴ Φύσις σεγανωτάτη γέγονε καὶ σερέμνιος, προσηγορεύθη σερέωμα. εἶτα ὡς ἄνωθεν ἐπικείμενος, καὶ τὸ προτέρω ἀρανὲ τὼ χρείαν ἡμῖν πληρῶν, ἀρανὸς προσωνομάσθη. διχῆ δὲ διεῖλε τῶν ὑδάτων τὼ Φύσιν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, καὶ τὰ μὲν ἄνωθεν ἐπιτέθεικε τῷ σερεώματι, τὰ δὲ κάτω καταλέλοιπεν. ἵνα τὰ μὲν ἄνωθεν ἐπικείμενα τῇ τε ὑγρότητι καὶ ψυχρότητι μὴ συγχωρῇ τῷ πυρὶ τῶν Φωσήρων λωβᾶσθαι τὸ σερέωμα· τὰ δὲ κάτω μεμενηκότα, διαιρέφῃ τοῖς ἀτμοῖς τὸν ἀέρα διαυαινόμενον, καὶ ξηραινόμενον ὑπὸ τὲ ἄνωθεν ἐπικειμενὲ πυρός. τοιγαρῦν καὶ ὁ τῷ δευτέρῳ διαπιεῶν ἀρανῷ, ἔξω βαίνει τῆς θείας ὁδὲ, καὶ ὁ πλείας παιρώμενος ἀριθμεῖν, μύθοις ἔπεται, τῆς τὲ θεῖε πνεύματος διδασκαλίας καλαφρονῶν. πληθωτικῶς δὲ τὰς ἀρανὰς ἡ θεία γραφὴ ὀνομάζει, λέγουσα, οἱ ἀρανοὶ τῶν ἀρανῶν, ἐπειδὴ τῶν Ἑβραίων ἡ γλῶτλα ἄτε τὸν ἀρανὸν, ἄτε τὸ ὕδωρ οἶδεν σύνιχῶς ὀνομάσαι. εὕροι δ' ἄν τις τοιαῦτα πολλὰ καὶ παρὰ τῇ ἑλλάδι Φωνῇ. Ἀθλώαν γὰρ τὸ πόλιν ἁδεὶς σύνιχῶς ὀνομάζει, ἀλλ' Ἀθλώας πληθωτικῶς. καὶ Δελφῶν πάλιν τὸ πόλιν ἁδεὶς καλεῖ Δελφὸν, ἀλλὰ Δελφὰς πληθωτικῶς. ἁ τοίνυν ὡς πολλῶν ὄντων ἀρανῶν ἡ θεία πληθωτικῶς εἶπε γραφὴ, ἀλλὰ τὸ ἰδίωμα φυλάξασα τῆς ἑβραΐδος Φωνῆς. ἐπεὶ σὺ ἑτέρῳ ψαλμῷ σαφέσερον ἡμᾶς διδάσκει λέγουσα, (1) καὶ παραλιπεῖσα τὸ τῆς γλώτης ἐκείνης ἰδίωμα, ἄτως ἔφη· ὁ ἀρανὸς τῷ ἀρανῷ τῷ Κυρίῳ. ὡς εἶναι δῆλον, ὅτι καθάπερ ἄτος ὁ ἀρανὸς ἡμῖν ἐσὶν ὄροφος, ἡ δὲ γῆ ἔδαφος, ἄτως ὁ ὁρώμενος ἀρανὸς ὄροφον ἔχει τὸν ὑπερκείμενον ἀρανόν.

Ψαλ. 148. 4.
»
Ψαλ. 113. 16.
»

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Δεῖ ἐξετάσαι, εἰ ἕτερον παρὰ τὸν σὺ ἀρχῇ πεποιημένον ἀρανὸν τὸ σερέωμα τᾶτο, ὃ καὶ αὐτὸ ἐπεκλήθη ἀρανὸς, καὶ εἰ ὅλως ἀρανοὶ δύο. ὅπερ οἱ τὰ περὶ ἀρανὲ Φιλοσοφήσαντες ἕλοιντο ἂν μᾶλλον τὰς γλώσσας προέσθαι, ἢ ὡς ἀληθὲς παραδέξασθαι. σία γὰρ ὑποτίθενται ἀρανόν. ἡμεῖς δὲ τοσᾶτον ἀπέχομεν τῷ δευτέρῳ ἀπισεῖν, ὅτι καὶ τὸν τρίτον ἐπιζητᾶμεν, ἃ τῆς θέας ὁ μακάριος Παῦλος
» ἠξιώθη. ὁ δὲ ψαλμὸς ὀνομάζων ἀρανὰς ἀρανῶν, καὶ πλειόνων σύνοιαν ἐποίησε. Καὶ μετ' ὀλίγα. Οἱ μὲν ἔν ἔξωθεν, σερεὸν λέγουσι σῶμα τὸ οἷον νασὸν, καὶ πλῆρες, ὃ πρὸς ἀντιδιασολὴ τὲ μαθηματικὲ λέγεται. ἔσι δὲ τὸ μαθηματικὸν σὺ μόναις ταῖς διασάσεσι τὸ εἶναι ἔχον, σὺ τῷ πλάτει, λέγω, καὶ τῷ βάθει, καὶ τῷ ὕψει. τὸ δὲ σερεὸν, ὃ πρὸς τοῖς διασήμασι καὶ τὴν ἀντιτυπίαν ἔχει. τῇ δὲ γραφῇ σωήθες τὸ κραταιὸν καὶ ἀνεύδοτον, σερέωμα λέγειν. ὡς καὶ ἐπὶ ἀέρος καταπυκνωθέντος τῇ
Ἀμ. 4. 13. Φωνῇ ταύτῃ πολλάκις κέχρηται, ὡς ὅταν
» λέγῃ· ὁ σερεῶν βροντήν. τὴν γὰρ σερεότητα καὶ ἀντιτυπίαν τὲ πνεύματος τὲ σύ-

Α πολαμβανομένε ταῖς κοιλότησι τῶν νεφῶν, καὶ διὰ τὸ βιαίως ἐκρήγνυθαι τὰς κατὰ τὰς βροντὰς ἀποτελέντος ψόφες, σερέωσιν βροντῆς ἡ γραφὴ προσηγόρευσε. καὶ νῦν τοίνυν ἡγέμεθα ἐπί τινος σερρᾶς Φύσεως σέγειν τὸ ὕδατος τὸ ὁλιθηρὸν καὶ δύδιάλυτον ἐξαρκέσης, τὴν Φωνὴν ταύτην τετάχθαι. καὶ ὁ δήπε, ἐπειδὴ κατὰ τὴν κοινὴν ἐκδοχὴν ἐκ τὲ ὕδατος δοκεῖ τὴν γένεσιν ἐσχηκέναι, ἢ ὕδαλι πεπηγότι ἐμφερὲς
Β εἶναι προσήκει νομίζειν, ἤ τινι τοιαύτῃ ὕλῃ ἐκ τῆς τὲ ὑγρὲ διηθήσεως τὴν ἀρχὴν λαμβανέσῃ, οἵα ἐσὶν ἡ τὲ κρυσάλλε λίθε, ὃν δι' ὑπερβάλλουσαν τὲ ὕδατος πῆξιν μεταποιεῖσθαί φασιν, ἢ ἡ τὲ ὠέχλε Φύσις σὺ μετάλλοις σωισαμένη. ὁδενὶ ἂν τέτων εἰκάζομεν τὸ σερέωμα. παιδικῆς γὰρ τῷ ὄντι καὶ ἁπλῆς διανοίας τοιαύτας ἔχειν περὶ τῶν ἀρανίων τὰς ὑπολήψεις.

Γ ΣΕΥΗΡΟΥ. Τὸν ἀρανὸν τᾶτον, ὃ τὸν ἐπάνω, ἀλλὰ τὸν ὁρώμενον ἐξ ὑδάτων ἐποίησεν ὁ Θεὸς, πήξας ὡς κρύσαλλον. βλέπε δωάμεως ἔργων, ἵνα θαυμάσῃς τὸν δημιεργόν. βάλομαί σοι παρασῆσαι πρᾶγμα. πολλὰ γὰρ ὄψει μᾶλλον, ἢ λόγοις παραδίδοται. τᾶτο τὸ ὕδωρ ὑπερεῖχε φέρε εἰπεῖν τῆς γῆς πήχεις τριάκοντα, ὡς
» σὺ εἰκόνι λέγω. εἶπεν ὁ Θεὸς γενηθήτω
» σερέωμα σὺ μέσῳ τὲ ὕδατος. εἶτα σὺ μέσῳ
Δ τῶν ὑδάτων ἐπάγη πῆγμα κρυσαλλῶδες, ἀρανός. ἐκέφισε τὸ ἥμισυ τὲ ὕδατος ἄνω, καὶ κατέλιπε τὸ ἥμισυ κάτω. ἐποίησεν δὲ τὸν ἀρανὸν, ἃ σφαῖραν ὡς μυθολογέσιν οἱ ματαιολόγοι, ἀλλ' ὡς φησὶν ὁ Προφήτης·
» ὁ σήσας τὸν ἀρανὸν ὡσεὶ καμάραν, καὶ Ἡσ. 40. 22.
» διατείνας αὐτὸν ὡς σκηνήν. ἃ δεῖ ἂν ἡμᾶς πείθεσθαι ματαιολογίαις. οἱ Προφῆται λέγουσιν, ἀρχὴν ἔχει καὶ τέλος ὁ ἀρανός. διὰ τᾶτο καὶ ὁ ἥλιος σκ ἀναβαίνει, ἀλλ' ἐξέρχεται. λέγει γὰρ ἡ γραφὴ, ὁ ἥλιος
Ε » ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν γῆν, σκ ἀνῆλθε· καὶ πά- Γεν. 19. 23.
» λιν, ἀπ' ἄκρε τὲ ἀρανὲ ἡ ἔξοδος αὐτέ, Ψαλ. 18. 6.
σκ ἡ ἄνοδος. εἰ σφαῖρά ἐσιν, ἄκρον σκ ἔχει. τὸ γὰρ πανταχόθεν περιφερὲς πᾶ ἔχει
» τὸ ἄκρον; τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ Σωτήρ· καὶ Ματθ. 24. 31.
» σωάξεσι τὰς ἐκλεκτὰς αὐτέ ἀπ' ἄκρε τὲ
» ἀρανὲ, ἕως ἄκρε τὲ ἀρανέ.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Πᾶ εἰσὶν οἱ δονεῖσθαι λέγοντες τὸν ἀρανόν; πᾶ εἰσὶν οἱ
Ζ σφαιροειδῆ εἶναι αὐτὸν ἀποφαινόμενοι; ἀμφότερα γὰρ ταῦτα σὺταῦθα ἀνήρηται.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Δωαμένος ὁ Θεὸς ὑφ' ἑνὶ σωθήματι τὴν σύμπασαν αὐτοτελῆ Φύσιν παραγαγεῖν, καὶ ἐδενὶ αὐτὸς πρὸς τᾶτο χρόνῳ δεόμενος, ἐδὲ ἡμερῶν, σὺ ἓξ αὐτὴν ὅμως ἡμέρας ποιεῖ, τῇ κατὰ μέρος σὺ τάξει δημιεργίᾳ γνωρίζων τοῖς λογικοῖς, ὡς ἔφαμεν, ἑαυτόν. μετὰ τὰς πρώτας τοίνυν ἁσίας τὴν Φωτὸς Φύσιν ἐξ ἀκ ὄντων ὑποσήσας, ἐδίδαξεν αὐτὰς ἱκανῶς, ὅτι τὰ μὴ ὄντα ποιεῖν ἐσὶ δωατός. ἐπεὶ δὲ ἔδει
Η

(1) Διδάσκουσα, καὶ παραλιπεῖσα κτ. ἡ σὺ χάλῃ ἔκδοσι.

μαθεῖν αὐτὸς, ὅτι καὶ τῶν τῦ Φωτὸς προϋπαρχόντων αὐτός ἐσιν ὁ ποιητὴς, καὶ σωὶ αὐτοῖς ἐξ ὐκ ὄντων κἀκεῖνα ἐποίησε, τὸ μὲν κατ' αὐτὸς, ὑπερτίθεται τέως ἐπὶ τῆς τῦ ἀνθρώπυ τηρῶν διαπλάσεως, (τότε γὰρ ψυχὶ ἐξ ὐκ ὄντων ἐδημιύργησε, συγγενῆ τοῖς νοητοῖς κατ' ὐσίαν.) ἐκ τῶν ὄντων δὲ νῦν ὑδάτων ἤδη γενέθαι προσάτλει σερέωμα τῷ προγεγονότι παραπλήσιον ὐρανῷ. διὰ τῦτο παιδεύων αὐτὸς, ὅτι τῦ ὐρανῦ, καὶ τῶν ὑδάτων αὐτός ἐσι ποιητής. τῦ μὲν, ὡς ποιήσας ἕτερον κατ' αὐτόν· τῶν δὲ, ὡς ἐξ αὐτῶν δημιυργήσας πρὸς ἐξυσίαν ὅπερ ἠθέλησε. καθ' ἕνα μέντοι τῦτον λόγον ὕτως ἡ τῦ ὐρανῦ τῦτο ποίησις ἀναγκαία, ἔπειτα καὶ καθ' ἕτερον. ὐ γὰρ ἦν ὁπόντε Φανῆναι τῇ γῇ, ὑδάτων ἐπικλυζομένῃ πλήθει τοσύτων. νῦν δὲ ἐν αὐτοῖς μέσοις παγέντος τῦ σερεώματος, καὶ μετεωριθέντων μὲν τῶν ἡμίσεων ὑπὲρ τῦτο, τῶν δὲ ἡμίσεων εἰς τὰς σωαγωγὰς συλλεγέντων, ἠυτρεπίθη πρὸς τῷ ἁρμόζυσαν χρείαν τοῖς ἐπ' αὐτῆς, καὶ πάντα τὸν νῦν αὐτῇ προσόντα κόσμον ἀπέλαβεν. ἀλλὰ καὶ κατὰ τῦτο ἀναγκαίως αὐτότε τὸ σερέωμα γέγονε, καὶ ἐπὶ τῦτο ἡ τῶν ὑδάτων ἀφαίρεσις. τὸ σερέωμα μὲν, διὰ τὸ μέλλειν ἐπ' αὐτῦ τὸν ἥλιον σῷ τοῖς ἄσροις ἅπασι τίθεσθαι. ἡ δὲ ἐπὶ τῦ σερεώματος τῶν ὑδάτων ἀφαίρεσις ἀναγκαία γέγονε. διὰ τῦτο δὲ ἐν τοῖς ὕδασι τὸ σερέωμα τῷ σύσασιν ἔχειν. ὡς γὰρ ἐκ τύτων γενόμενον, κρυσαλλῶδες εἰκότως ἐσί. γειτνιύσης δὲ αὐτῷ τῆς πυρώδυς ὐσίας, ἔμελλεν εἰκότως ἐξ αὐτῆς θερμαίνεθαι. ἵνα ἂν μὴ τῦτο πάσχων ἀπείπῃ πρὸς τῷ σάσιν ποτὲ, ἀλλ' ἀκάματον ὁμοίως καὶ ἀγήρω πάντοτε διαμένῃ, σοφῶς ὁ ἀρισοτέχνης Θεὸς τῷ ἀφαιρεσιν ἐπ' αὐτῦ τῶν ὑδάτων ἐμηχανήσαλο· τῆς ἐκ τύτων ἐγγινομένης αὐτῷ καταψύξεως πρὸς τῷ ἐκ τῶν ἄσρων ἀνλικαθισαμένης θερμότητα, καὶ διὰ τῆς ἰσορρόπυ τύτων μάχης φυλατομένης ἐκείνῳ βεβαίυ τῆς σάσεως. ἔτι πρὸς τύτοις ἡ ἀκριβὴς περὶ πάντων τῦ Θεῦ πρόγνωσις ἐπεδείκνυτο τῇ τε μετρίᾳ τῆς τῶν ὑδάτων φύσεως διαιρέσει, καὶ τῷ ἐξ ἀρχῆς τῷ σὺν Χρισῷ σωτηρίαν ἡμῶν προωρίσθαι, ἄνωθεν εὐθὺς εἰς δύω κατασάσεις τῷ κλίσιν διελομένυ Θεῦ, καὶ κατάλληλον ὑτρεπικότος ἑκάσῃ, καὶ ἐπιτήδειον τῷ καταγωγῷ. τρεπλοῖς μὲν γὰρ ὖσιν ἔτι καὶ παθητοῖς, διὰ δὲ τῦτο καὶ ὑπὸ νόμον, τῷ ἐπίγειον ταύτῳ οἴκησιν ἐδωρήσατο· μεθισαμένοις δὲ Χρισῦ χάριτι πρὸς τελείαν καὶ παντελῶς ἀναμάρτητον, ἀναπετάσει τὰς ὐρανὰς, ὅπυ πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰησῦς. σερέωμά γε μὴν ὡς ἐκ τῆς δημιυργίας προσεῖπεν αὐτὸν, ὅτι ἐξ ὑγρᾶστε καὶ ῥύσεως φύσεως τῶν ὑδάτων, καὶ ὐδιαλύτυ, σερρὰν καὶ ἀδιάπλωτον τῷ πῆξιν ἐδέξατο.

ζ. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ σερέωμα· καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον τῦ ὕδατος, ὃ ἦν ὑποκάτω τῦ σερεώματος, καὶ ἀνὰ μέσον τῦ ὕδατος τῦ ἐπάνω τῦ σερεώματος. καὶ ἐγένετο ὕτω.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τετέσιν ἄμικτον αὐτῶν τῇ φύσιν κατ' ἐναντίωσιν ἀντικειμένῃ ὁ Θεὸς κατεσκύασε. πλείσῳ γὰρ τῷ μέσῳ διέσησεν αὐτὰ ἀπ' ἀλλήλων, καὶ διώρισεν.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Τῆς τῦ ὕδατος περισσείας ἐπιφερομένης εἰς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, διὸ καὶ ἀόρατος ἦν ἡ γῆ καὶ ἀκατασκύασος, ἵνα ἠθέλησεν ὁ πάντων δεσπότης ὁρατὸν τὸ ἀόρατον ποιῆσαι, τότε τὸ τρίτον μέρος τῶν ὑδάτων πήγυσιν ἐν μέσῳ, τὸ τρίτον δὲ εἰς τὸ ἄνω ἐχώρισεν, ἀναλαμβάνων τῇ ἑαυτῦ δυνάμει ἅμα τῷ σερεώματι, τὸ δὲ τρίτον εἰς τὸ κάτω κατέλιπε, πρὸς χρῆσιν καὶ ἀπόλαυσιν τοῖς ἀνθρώποις.

η. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ σερέωμα, ὐρανόν.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸν καθ' ὁμοιότητα τῦ πρώτυ πεποίηκεν ὐρανῦ, καὶ σερέωμα αὐτὸν προσεῖπεν, ὡς ἀπὸ χαύνης καὶ μαλακῆς καὶ ῥύσεως ὐσίας τῇ τῦ πεποιηκότος συμπαγέντα βυλῇ, ἀναγκαίως ἐπήγαγεν· ὅτι ἐκάλεσε τὸ σερέωμα ὐρανὸν, δεικνὺς ὅτι συμπήξας αὐτὸν, εἰς τοιαύτην κατέσησεν ὐσίαν, ἵν τῷ προτέρῳ ἐοικυίαν κατὰ πάντα ἐποίει.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τῦτο ἐκάλεσεν ὕσερον ὐρανὸν, ὅπερ κυρίως σερέωμα λέγεται, ἐπίκλην δὲ ὐρανὸς, ὅτι καὶ τὰ ὕδατα χωρίζει. ὡς τὰ μὲν αὐτῶν, ὑπ' αὐτόν· τὰ δὲ, ὑπὲρ αὐτῦ εἶναι.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Καὶ ἐκάλεσέφησι τὸ σερέωμα ὐρανὸν, τῦτο τὸ ὁρώμενον. καὶ πῶς, φησὶ, τινὲς βύλονται λέγειν πολλὰς ὐρανὰς γεγενῆθαι; Οὐκ ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς ταῦτα διδασκόμενοι, ἀλλ' ἐξ οἰκείων λογισμῶν ὁρμώμενοι. ὁ γὰρ μακάριος Μωσῆς ὁδὸν τύτων πλέον ἡμᾶς διδάσκει. εἶπε γὰρ, σὺν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς
„ τὸν ὐρανὸν καὶ τῇ γῇ. εἶτα τῇ αἰτίαν
„ διδάξας, δι' ἣν ἀόρατος τυγχάνει ἡ γῆ, ὑπὸ τῦ σκότυς καὶ τῶν ὑδάτων καλυπτομένη, μετὰ τῇ τῦ Φωτὸς δημιυργίαν τάξει καὶ ἀκολυθίᾳ χρώμενος, φησί· καὶ εἶπεν
„ ὁ Θεὸς, γενηθήτω σερέωμα. εἶτα τῇ χρείαν αὐτῦ μετὰ ἀκριβείας διδάξας, καὶ εἰπὼν, ἔσω διαχωρίζον ἀνὰ μέσον ὕδατος
„ καὶ ὕδατος, αὐτὸ τῦτο τὸ σερέωμα ὐρανὸν ἐκάλεσε, τὸ τῶν ὑδάτων τὸν χωρισμὸν ἐργαζόμενον. τὶς ἂν ἕν λοιπὸν μετὰ τῇ τοσαύτῃ διδασκαλίαν ἀνάσχοιτο τῶν ἐκ τῆς οἰκείας διανοίας Φθεγγομένων, καὶ ὑπεναντίως τῇ θείᾳ γραφῇ πολλὰς ὐρανὰς λέγειν ἐπιχειρύντων; ἀλλ' ἰδὲ Φησιν ὁ Δα-
„ βὶδ λέγει, αἰνεῖτε αὐτὸν οἱ ὐρανοὶ τῶν ὐρανῶν. μὴ θορυβηθῇς ἀγαπητὲ, μηδὲ νομίσῃς τῇ θείαν γραφῇ ἐναντία ἑαυτῇ λέγειν, Ψαλ. 148. 4.

λέγειν, ἀλλὰ μάνθανε τὴν ἀλήθειαν τῶν εἰρημένων. τί δέ ἐστιν ὃ βούλομαι εἰπεῖν; ὅτι τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ, ἀλλὰ τῇ ἑβραΐδι ἦσαν εἰρημέναι αἱ θεῖαι γραφαί. φασὶ τοίνυν οἱ τὴν γλῶτταν ἐκείνην ἠσκημένοι, τὸ τοῦ οὐρανοῦ ὄνομα πληθυντικῶς καλεῖσθαι παρὰ τῶν Ἑβραίων. καὶ τοῦτο καὶ οἱ τὴν Σύρων γλῶτταν ἐπισάμενοι σωμολογοῦσι. καὶ οὐκ ἄντις εἴποι τῇ παρ' αὐτῶν γλώττῃ, ὁ οὐρανὸς, ἀλλ' οἱ οὐρανοί. οὐκ ἐπειδὴ πολλοί εἰσιν οἱ οὐρανοί· οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Μωσῆς· ἀλλ' ἐπειδὴ σπουδῆς τῇ γλώττῃ τῶν Ἑβραίων τὸ τοῦ σὺς προσηγορίαν πληθυντικῶς ὀνομάζειν. ταῦτα δὲ ἀκριβῶς κατέχετε παρακαλῶ, ἵνα ἐπισομίζητε τοὺς τἀναντία τῇ Ἐκκλησίᾳ δόγματα ἐπιφέροντας. (1)

Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς, ὅτι καλόν.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Οὐχὶ ὀφθαλμοῖς Θεοῦ τέρψιν παρέχει τὰ παρ' αὐτοῦ γινόμενα, οὐδὲ τοιαύτη παρ' αὐτῷ ἡ ἀποδοχὴ τῶν καλῶν, οἵα καὶ παρ' ἡμῖν. ἀλλὰ καλὸν τὸ τῷ λόγῳ τῆς τέχνης ἐκτελεσθὲν, καὶ πρὸς τὸ τοῦ τέλους σύχρησίαν σωτεῖνον.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅταν δὲ ἀκούσῃς, ὅτι εἶδεν ὁ Θεὸς, καὶ ἐπῄνεσε, θεοπρεπῶς νόει τὸ ῥηθὲν, καὶ ὡς εἰκὸς ἐπὶ Θεοῦ. ὁ γὰρ παραγαγὼν, καὶ πρὶν ἢ δημιουργήσῃ, ἠπίστατο τοῦ δημιουργουμένου τὸ κάλλος. ἀλλ' ἐπειδὴ ἀνθρώπους ἡμᾶς ὄντας, καὶ τοσαύτῃ ἀσθενείᾳ περιβεβλημένους οὐκ οἴλῳ ἑτέρως ἀκοῦσαι, διὰ τοῦτο παρεσκεύασε τοῦ μακαρίου Προφήτου τὴν γλῶτταν τῇ παχύτητι τούτων χρήσασθαι τῶν ῥημάτων πρὸς διδασκαλίαν τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως.

Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα δευτέρα.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εἶδες πῶς μετὰ ἀκριβείας ἡμᾶς διδάσκει, τὸ μὲν τέλος τοῦ φωτὸς ἑσπέραν καλῶν, τὸ δὲ τέλος τῆς νυκτὸς πρωΐαν, καὶ ἡμέραν τὸ πᾶν προσαγορεύεσθαι, ὥστε μὴ πλανᾶσθαι ἡμᾶς, μηδὲ νομίζειν τὴν ἑσπέραν τέλος εἶναι τῆς ἡμέρας, ἀλλ' εἰδέναι σαφῶς, ὅτι ἀμφοτέρων τὸ μῆκος μίαν ἡμέραν πληροῖ; καὶ ἡ μὲν ἑσπέρα, τέλος τοῦ φωτὸς ἂν δικαίως λέγοιτο· ὁ δὲ ὄρθρος, τελεῖ τὸ τέλος τῆς νυκτὸς, πλήρωμα τῆς ἡμέρας. τοῦτο γὰρ βούλεται δηλοῦν ἡ θεία γραφὴ φάσκουσα· » καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, » ἡμέρα δευτέρα.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἰ ζητήσεις, πῶς πρὸ τοῦ γενέσθαι ἥλιον ἐγένετο νὺξ, ἢ ἡμέρα, λόγισαι τὸ παντοδύναμον τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, καὶ εὑρήσεις περὶ τούτου αὐτοῦ τὸν

A » προφήτου Ἀμὼς λέγοντα· ὁ ποιῶν πάντα Ἀμ. 5. 8.
» καὶ μετασκευάζων καὶ ἐκτρέπων εἰς πρωΐ
» σκιὰν, καὶ ἡμέραν εἰς νύκτα συσκοτάζων.

Θ. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, συναχθήτω τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς συναγωγὴν μίαν, καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά· καὶ ἐγένετο οὕτω.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Μηδεὶς λεγέτω, ὅτι εἴπερ ὑπὲρ τὸ ὕδωρ ἐπάνω τῆς γῆς, πάντως πᾶσαι αἱ κοιλότητες, αἱ νῦν τὴν θάλασσαν ὑποδεξάμεναι, πεπληρωμέναι ὑπῆρχον· πῶς τοίνυν ἔμελλον γίνεσθαι τῶν ὑδάτων αἱ συλλογαὶ, προκατειλημμένων τῶν κοίλων; πρὸς δὴ τοῦτο ἐρῶμεν, ὅτι τότε καὶ τὰ ἀγγεῖα συγκατεσκευάσθη, ὅτε ἔδει πρὸς μίαν σύσασιν ἀποκριθῆναι τὸ ὕδωρ.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τῷ μεγίστῳ καὶ τελεωτάτῳ σωδρομῷ τῶν ὑδάτων ὠνόμασε σωαγωγὴν μίαν. καὶ γὰρ τὰ ῥέοντα σωαγωγαὶ ὑδάτων εἰσὶ χειροποίητοι, ἐπὶ τὸ κοιλανθὲν τῆς γῆς τῆς ἐνεσαρμένης νοτίδος ἐπιῤῥεύσης. ὅ τοίνυν τὰ τυχόντα τῶν ὑδάτων ἀθροίσματα ἡ τῆς συναγωγῆς ἐμφαίνει προσηγορία, ἀλλὰ τὸ ἐξέχουσαν καὶ μεγίστην, ἐν ᾗ πᾶν τὸ στοιχεῖον ἀθρόον διαδείκνυται.

ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Εἶπεν ὁ Θεὸς σωαχθήτω τὸ ὕδωρ. πῶς ἂν σωήχθη; εἰς τὴν θάλασσαν; τί γάρ; οὐκ ἦν πεπληρωμένη; εἰ ἡ γῆ ἐπεπλήρωτο, πάντως ὅτι καὶ ἡ θάλασσα. πῶς ἂν σωήχθη τὸ ὕδωρ; ὅτε τὴν γῆν ἐποίησεν ὁ Θεὸς, οὐδέπω ἦν τὰ κοιλώματα τῶν ὀρέων· ἀλλ' ἅμα εἶπε σωαχθήτω, καὶ ἐῤῥάγη ἡ γῆ, καὶ κόλπους ἐποίησε. μαρτυροῦσιν (1) αἱ νῆσοι, καὶ τὰ ὄρη τὰ μεταξύ.

Καὶ συνήχθη τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν, καὶ ὤφθη ἡ ξηρά.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε μίαν εἰπὼν τὴν τῶν ὑδάτων σωαγωγὴν, πολλὰς μετὰ ταῦτα δηλοῖ; σωαχθήτω γάρ φησι » τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰς συ- » ναγωγὰς αὐτῶν. Μία μέν ἐστιν ἡ τῶν ὑδάτων σωαγωγή. τὰ πελάγη γὰρ ἀλλήλοις σωήρμοσαν. τὰ μὲν, κατωθεν δι' ὑπογείων πορων· τὰ δὲ, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἐπιφάνειαν. πληθυντικῶς δὲ πάλιν τὰς σωαγωγὰς ὠνόμασεν· ἐπειδὴ ἄλλο μὲν τὸ ἰνδικὸν πέλαγος, ἄλλο δὲ τὸ ποντικὸν, καὶ τὸ τυῤῥηνικὸν ἕτερον. καὶ ἄλλη μὲν ἡ Προποντὶς, ἄλλος δὲ ὁ ἑλλήσποντος, καὶ ὁ αἰγαῖος ἕτερος, καὶ ἄλλος πάλιν ὁ ἰώνιος κόλπος. ἔξωθεν δὲ πάλιν ἐπίκειται τὸ μέγιστον πέλαγος. ὃ τινὲς μὲν ἀτλαντικὸν, τινὲς δὲ Ὠκεανὸν ὀνομάζουσι. τοῦτο

(1) Τοῦτο οὐκ ἐν τοῖς τοῦ Σολήρου, ἀλλ' ἐν τοῖς τοῦ Χρυσοστόμου συγγράμμασιν εὕρομεν, ἐν Τόμ. 6. σελ. 25. τῆς κατὰ τὸ Παρίσ. ἐκδόσ.

(1) Μαρτυρεῖ τῷ πράγματι, ὅτι γῆ ἐστὶν ἡ χωθεῖσα· αἱ νῆσοι τὰ ὄρη μεταξύ. ἐν τῷ 6. Τόμ. τῶν τοῦ Χρυσοστ. τῆς κατὰ τὸ Παρίσ. ἐκδόσ. ἐν σελ. 455.

χάριν ὡς μὲν σωημμένω, σωαγωγὼ Α μίαν ὠνόμασεν· ὡς δὲ διηρημένας, σωαγωγάς.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Οὐκ εἶπε, κὴ ὀφθήτω ἡ γῆ, ἵνα μὴ πάλιν αὐτὼ ἀκαλάσκοπον ἐπιδείξη, πηλώδη ὅσαν καὶ ἀναμεμιγμένω τῷ ὕδατι. ὁμῶ δὲ, ἵνα μὴ τῷ ἡλίῳ τὼ τὸ ἀναξηραίνειν τὼ γὼ αἰτίαν προσθῶμεν, πρεσβυτέραν τῆς τὸ ἡλίε γενέσεως τὼ ξηρότητα τῆς γῆς ὁ δημιουργὸς παρεσκεύασεν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὕτω καὶ μεριθέντος τὸ ὕδατος, διέμεινεν ἡ γῆ τοσοῦτον ἔχουσα, ὅσον πρός τε αὐτὼ ἔμελλεν εἶναι χρειῶδες καὶ πρὸς τὰ ζῶα. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ὕτως εἶχε, μέναν ἂν ἠδώνατο.

ι. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὴν ξηρὰν, γῆν.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ὅτι ἡ μὲν ξηρὰ, Γ τὸ ἰδίωμά ἐσι τὸ οἱονεὶ χαρακτηριστικὸν τῆς Φύσεως τὸ ὑποκειμένε· ἡ δὲ γῆ, προσηγορία τίς ἐσι ψιλὴ τὸ πράγματος. ὡς γὰρ τὸ λογικὸν ἴδιόν ἐσι τὸ ἀνθρώπε, ἡ δὲ ἄνθρωπος φωνὴ σημαντική ἐσι τὸ ζώε, ᾧ ὑπάρχει τὸ ἴδιον· ὕτω κὴ τὸ ξηρὸν ἴδιόν ἐσι τῆς γῆς καὶ ἐξαίρετον.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Κεκρυμμένη γὰρ ὑπὸ τῶν ὑδάτων ἦν ἡ ξηρὰ, καὶ οὐκ οἵα τε ἦν Δ ἔτε ζῶον τρέφειν, ἔτε καρπὸς φέρειν. καλὸν ἂν ἐσὶ πρὸς σύσασιν κόσμε καὶ τὰ ζῶα εἶναι, ἐξ ὧν αἱ διαδοχαί. πρὸς δὲ τέτοις καλὸν τὸ εἶναι φυτὰ καὶ δένδρα, καρπὸς φέροντα, ἐξ ὧν διαζῇ τὰ μεταλαμβάνοντα ζῶα.

Καὶ τὰ συνήμαλα τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θαλάσσας.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τὰ δὲ συνήματα τῶν ὑδάτων, τετέσι τὸς κόλπος τὸς κατ' ἴδιον σχῆμα ὑπὸ τῆς περικειμένης γῆς ἀποληφθέντας, θαλάσσας ὁ Κύριος προσηγόρευσε· θάλασσα βόρειος, θάλασσα νότιος, ἑῴα θάλασσα, καὶ ἑσπερία πάλιν ἑτέρα, καὶ ὀνόματα τῶν πελαγῶν ἰδιάζοντα· πόντος εὔξεινος, καὶ Προποντὶς, Ἑλλήσποντος, Αἰγαῖος, καὶ Ἰώνιος, σαρδονικὸν Πέλαγος, καὶ σικελικὸν, καὶ τυρρηνικὸν ἕτερον, καὶ μυρία γε ὀνόματα πελαγῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Διάφορα εἶναι καλὰ τόπος πεποίηκε τὰ συνήματα τῶν ὑδάτων, ἃ τὼ τυχοῦσαν χρείαν τοῖς περιοικοῦσι παρεχόμενα. εἰκότως ἂν συνήματα πολλὰ αὐτὰ, κατὰ τὼ ἀλλήλων ὀνομάζει διαίρεσιν.

Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς, ὅτι καλόν.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἐπεὶ ἂν καὶ ὡς πρότερον εἴρηται τὼ ἀναλογίαν ἰδὼν ὁ Θεὸς ἀπεδέξατο, ἀκ ὄψει ἀλλ' ἀναλογίᾳ, ὡς τὰ „ τεχνητὰ οἱ τεχνῖται, εἴρηται· καὶ εἶδεν ὁ „ Θεὸς, ὅτι καλόν.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐκ αὐτὸ τοῦτο τερπνώ τινα ὄψιν θαλάσσης ὁ λόγος ἐνδείκνυται τῷ Θεῷ πεφηνέναι. ὁ γὰρ ὀφθαλμοῖς βλέπει τὰ πάλλη τῆς κλίσεως ὁ ποιητὴς, ἀλλὰ τῇ ἀῤῥήτῳ σοφίᾳ θεωρεῖ τὰ γινόμενα.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εἶδες πῶς καθ' ἕκασον τῶν γινομένων δείκνυσιν ἐπαινέτα τὸν δημιεργόν; ἵνα μετὰ ταῦτα ἡ τῶν ἀνθρώπων Φύσις ταῦτα διδασκομένη, ἐπ τῶν δημιεργημάτων ἀνατρέχῃ πρὸς τὸν δημιεργήσαντα.

ια. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, βλασησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτε σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε τὰς ἀκ ἐδωδίμες βοτάνας βλασῆσαι προσέταξεν ὁ Θεός; Πολλὰ τῶν ἀλόγων ζώων τὰ γενῆ. τὰ μὲν, θηρία· τὰ δὲ, κλωὴ προσαγορευόμενα. καὶ τὰ μὲν, ἑρπετά· τὰ δὲ, πλωά. τέτοις ἅπασι τροφὼ προητρέπισεν ὁ Θεός. καὶ ταῦτα δὲ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἕνεκα πεποίηκε χρείας. αὐτίκα γὰν καὶ δι' ἡμᾶς αὐτὰ φησι διατρέφεσθαι. „ τῷ ἐξανατέλλοντι γὰρ φησι χόρτον τοῖς Ψαλ. 103. 14. „ κλωέσι, καὶ χλόην τῇ δελείᾳ τῶν ἀνθρώπων. τὸ τοίνυν τέτῳ ἄχρηστον, ἐκείνῳ χρήσιμον. καὶ τὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀκ ἀναγκαῖα, τοῖς δι' αὐτὸς γεγενημένοις ἁρμόδια. πρὸς δὲ τέτοις προορῶν, ὅτι καὶ πάθη προσγενήσεσθαι τοῖς ἀνθρώποις, ἅτε δὴ διὰ τὼ ἁμαρτίαν δεξαμένοις τὸ θανάτε τὸν ὅρον, ἃ μόνον ἐδωδίμες, ἀλλὰ καὶ ἀλεξικάκες τῶν παθημάτων βλασῆσαι προσέταξε. (1) καὶ τοῦτο μάθοι τὶς ἂν ἀκριβέσερον παρὰ τῶν τὼ ἰατρικὼ ἠσκημένων τέχνω· ὅτι καὶ τὰ δοκοῦντα εἶναι δηλητήρια, παθῶν ἐσὶν ἰατήρια. κεραννύμενα γὰρ ἑτέραις βοτάναις ἀλεξίκακα γίνεται, καὶ ὑγείας παρεκλικά.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐ παραπεμπλέον, ὅτι σολοικισμὸς ἂν δόξειεν εἶναι κατὰ τὼ Φράσιν τὸ, εἶπεν ὁ Θεὸς βλασησάτω ἡ „ γῆ βοτάνω χόρτε, σπεῖρον σπέρμα κατὰ „ γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα. ἃ γὰρ δ' ἔχερῶς ἐφαρμόσαι τὸ, σπεῖρον τῷ, βοτάνω χόρτε. πῶς δὲ καὶ χωρὶς σολοικισμῦ νοεῖσθαι δύναται, τῶν πλείσων ὑπολειψομένων τὸ σπεῖρον πρὸς τὸ βοτάνω χόρτε λέγεσθαι; ἔσι δὲ ὑποδιαζολῇ χρησάμενον μέσης συμπῆς, ἕτως ἀναγνῶναι· βλασησάτω ἡ γῆ βοτάνω χόρτε· καὶ διασήσαντα, ἐπενεγκεῖν τὸ, σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος· ἵνα ᾖ, βλασησάτω ἡ γῆ βοτάνω χόρτε, κατὰ γένος σπεῖρον σπέρμα, ἀναφερομένε ἐπὶ τὸ γένος τῦ σπείρου.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ὁ νῦς ἐσὶ τῶν εἰρημένων τοιῦτος. βλασησάτω ἡ γῆ βοτάνω χόρτε, καὶ σπέρμα σπεῖρον κατὰ γένος. ὕτω γὰρ ἂν τὸ τῆς λέξεως ἀκόλεθον ἀποκατα-

(1) Βοτάνας βλασῆσαι τῇ γῇ προσέταξε. ἡ ὡ χάλη ἔκδος.

καταστῆναι δυνήσεται, ἀκαταλλήλως νῦν τῆς συντάξεως ἔχειν δοκούσης.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Βλαστησάτω ἡ γῆ· οὐχ ὅ, τι ἔχει προβαλλέτω, ἀλλ' ὃ μὴ ἔχει κτησάσθω, τοῦ Θεοῦ δωρουμένου τῇ ἐνεργείᾳ δύναμιν.

Καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπὸν, οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ καθ' ὁμοιότητα ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐγένετο οὕτω.

** ΒΑΣΙΛΙΟΥ. Πολλὰ δὲ τῶν δένδρων ὁρῶμεν οὔτε καρποῖς, οὔτε σπέρματι κεχρημένα. τὶ οὖν ἐροῦμεν; ὅτι τὰ τιμιώτερα τῇ Φύσει προηγουμένης τῆς μνήμης τετύχηκεν. ἔπειτα, ὅτι ἀκριβῶς θεωροῦντι καὶ πάντα Φανήσεται, ἢ σπέρματι κεχρημένα, ἢ τὰ ἰσοδυναμοῦντα τοῖς σπέρμασιν ἔχοντα.

ιβ. Καὶ ἐξήνεγκεν ἡ γῆ βοτάνην χόρτου σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα, καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπὸν, οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς, ὅτι καλόν.

* ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἡ γὰρ τότε Φωνὴ καὶ τὸ πρῶτον ἐκεῖνο πρόσταγμα οἷον νόμος τὶς ἐγένετο Φύσεως, καὶ ἐναπέμεινε τῇ γῇ, τὴν τοῦ γεννᾷν αὐτῇ καὶ καρποφορεῖν δύναμιν εἰς τὸ ἑξῆς παρεχόμενος.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸ δὲ σπεῖρον σπέρμα, τουτέστι τὸ σπερμαῖνον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα, ὃν τρόπον καὶ Ἀκύλας ἡρμήνευσε.

ιγ. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τρίτη.

ιδ. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτωσαν Φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ εἰς Φαῦσιν τῆς γῆς, τοῦ διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον τῆς ἡμέρας, καὶ ἀνὰ μέσον τῆς νυκτός.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τῶν Φωστήρων δημιουργηθέντων, τὶ γέγονε τὸ πρότερον Φῶς; Ὁ δεσπότης Θεὸς καὶ ἐκ μὴ ὄντων ποιεῖ, καὶ ἐξ ὄντων δημιουργεῖ. τὸν μὲν γὰρ πρότερον οὐρανὸν, ἐκ μὴ ὄντων ἐδημιούργησε· τὸν δὲ δεύτερον, ἐξ ὑδάτων ἐποίησεν. οὕτω τὴν γῆν μὴ οὖσαν, παρήγαγε· τὰ γένη δὲ τῶν δένδρων καὶ τῶν σπερμάτων, αὐτῇ βλαστῆσαι προσέταξε. καὶ τὸ Φῶς τοίνυν ἐδημιούργησεν, ὡς ἠθέλησεν. ὥσπερ δὲ τῷ στερεώματι διεῖλε τῶν ὑδάτων τὴν Φύσιν, καὶ τὰ μὲν ἐπιτέθεικεν ἄνωθεν, τὰ δὲ κάτω καταλέλοιπεν· οὕτως ἐκεῖνο τὸ Φῶς διελὼν ὡς ἠθέλησε, τοὺς Φωστῆρας τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μικροὺς κατασκεύασεν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τοῦ δὲ πρωτογόνου Φωτὸς ὅσον μὲν καθαρώτατον, ἐνέθηκε τῷ ἡλίῳ· τὸ δὲ λοιπὸν, σελήνῃ, καὶ τοῖς ἄστροις ἐμέρισεν. οὕτω καὶ διαχωρίζειν ἐτάχθη ἀνὰ μέσον ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ὃ πρότερον προστάξει Θεοῦ τὸ Φῶς ἐποίει.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τότε μὲν γὰρ αὐτοῦ ἡ Φύσις παρήχθη, νῦν δὲ τὸ ἡλιακὸν τοῦτο σῶμα ὄχημα εἶναι τῷ πρωτογόνῳ ἐκείνῳ Φωτὶ παρεσκεύασται. διάφορα γὰρ (1) ὄντα τῇ Φύσει ἠνώται τῇ δυνάμει τοῦ κτίσαντος.

ΔΙΔΥΜΟΥ. Ὅθεν καὶ οἱ Φωστῆρες τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ γενόμενοι, διὰ τὸν περὶ αὐτοὺς λόγον, ἅτε μείζους ὄντες ἐν ταύτῃ λέγονται γεγενῆσθαι. ἡ γὰρ τετρὰς δυνάμει οὖσα δεκὰς, τιμία ὑπάρχει. μονὰς γὰρ, καὶ δυὰς, καὶ τριὰς, καὶ τετρὰς ἀλλήλοις συντεθεῖσαι, τὴν δεκάδα ποιοῦσι. διὰ πάσης γὰρ τῆς γραφῆς ἡ δεκὰς ὑμνεῖται. καὶ γὰρ δέκα λόγους Μωσῆς δέδωκε· καὶ δεκάται παρέχονται. ὥσπερ δὲ τὸ ὕδωρ πρότερον διακεχυμένον κατὰ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς, ὕστερον τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ συναγαγὼν ὁ Θεὸς εἰς συναγωγὴν μίαν, ἐποίησε τὰς θαλάσσας, καὶ τοὺς ποταμοὺς, καὶ τὰ Φρέατα· οὕτω καὶ τὸ Φῶς τὸ ἐν ἀρχῇ κτισθὲν, πρότερον διακεχυμένον, ἀθρόως ὕστερον τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ συναγαγὼν ὁ Θεὸς, ἐποίησεν ἐξ αὐτοῦ τὸν ἥλιον, καὶ τὴν σελήνην, καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας. οὐχ ὅτι ἄλλο τὶ παρὰ τὴν ἡμέραν ὁ ἥλιος.

Καὶ ἔστωσαν εἰς σημεῖα, καὶ εἰς καιροὺς, καὶ εἰς ἡμέρας, καὶ εἰς ἐνιαυτούς.

ΑΔΗΛΟΥ. Ποῖα σημεῖα; Τοῖς πλέουσι, τοῖς ἀροτριῶσι, τοῖς θερίζουσι. γεγόνασι δὲ

(1) Σκόπει τοίνυν εἰ μὴ διὰ τῆς Φαύσεως ἀρκούντως ἐνέφηνεν ὃ ἐβούλετο. ἀντὶ γὰρ τοῦ Φωτισμοῦ τὴν Φαῦσιν εἴρηκεν. ἔστι δὲ οὐδὲν μαχόμενον τοῦτο τοῖς περὶ τοῦ Φωτὸς εἰρημένοις. τότε μὲν γὰρ αὐτὴ τοῦ Φωτὸς ἡ Φύσις παρήχθη· νῦν δὲ τὸ ἡλιακὸν τοῦτο σῶμα ὄχημα εἶναι τῷ πρωτογόνῳ ἐκείνῳ Φωτὶ παρεσκεύασται. ὡς γὰρ ἄλλο τὸ πῦρ, καὶ ἄλλο ὁ λύχνος· τὸ μὲν, τὴν τοῦ Φωτίζειν δύναμιν ἔχον· τὸ δὲ, παραφαίνειν τοῖς δεομένοις πεποιημένον· οὕτω καὶ τῷ καθαρωτάτῳ ἐκείνῳ εἰλικρινεῖ καὶ αὐλῷ Φωτὶ ὄχημα νῦν οἱ Φωστῆρες κατεσκευάσθησαν. ὡς γὰρ ὁ ἀπόστολος λέγει· τινὰς Φωστῆρας ἐν κόσμῳ. ἄλλο δὲ ἐστὶ Φῶς τοῦ κόσμου τὸ ἀληθινὸν, οὗ κατὰ μέθεξιν οἱ ἅγιοι Φωστῆρες ἐγίνοντο τῶν ψυχῶν, ἃς ἐπαίδευον, τοῦ σκότους αὐτὰς τῆς ἀγνοίας ῥυόμενοι. οὕτω καὶ νῦν τὸν ἥλιον τοῦτον τῷ Φανωτάτῳ ἐκείνῳ ἐπισκευάσαι Φωτὶ ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς περὶ τὸν κόσμον ἀνῆψε. καὶ μηδενὶ ἄπιστον εἶναι δοκείτω τὸ εἰρημένον, ὅτι ἄλλο μέν τι τοῦ Φωτὸς ἡ λαμπρότης, ἄλλο δέ τι τὸ ὑποκείμενον τῷ Φωτὶ σῶμα. πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ τὰ σύνθετα πάντα οὕτω παρ' ἡμῶν διαιρεῖσθαι, εἴς τε τὴν δεκτικὴν οὐσίαν καὶ εἰς τὴν ἐπισυμβάσαν αὐτῇ ποιότητα. ὡς οὖν ἕτερον μέν τι τῇ Φύσει ἡ λευκότης, ἕτερον δέ τι τὸ λελευκασμένον σῶμα· οὕτω καὶ τὰ νῦν εἰρημένα, διάφορα ὄντα κτ. ἡ κατὰ τὸ Παρίσ. ἔχ. ἔκδοσ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 51.

δὲ καὶ ἄλλα σημεῖα δι' αὐτῶν, ὅτε ὥραν ἔχτιω ἔδυ ὁ ἥλιος, συρσμυσὸ τῷ Κυρίῳ καὶ Θεῷ. καὶ πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ γεννήσει ἐφάνη ἐν ἡμέρᾳ ἀστήρ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Καὶ μήμοι τὰ σημεῖα σοφισάσθω τις, ὡς σημεῖα τῶν μελλόντων ὑπὸ Θεῷ γίνεσθαι λελεγμένα· μηδὲ μαθήσεως καὶ ἀσδῆς ἄξια ἀποφαινέτω, γενεθλιαλογίας σημαντικὰ τεθειχυῖα τὰ ἄστρα τὸν Θεὸν ὁριζόμενος. ἀγαθῶν γὰρ θείων ὁρισμῶν οἱ ἀστρολόγοι γνῶσιν ἔχουσιν, οἷς γε τὸ μάταιον ὀνειδίζων Θεὸς, σήτωσαν, φησὶ, καὶ σωσάτωσάν σε οἱ ἀστρολόγοι τῷ οὐρανῷ, οἱ ὁρῶντες τοὺς ἀστέρας. Ησ. 47. 13.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐστι τὸ εἰς σημεῖα, καὶ εἰς καιροὺς, καὶ εἰς ἐνιαυτοὺς καὶ εἰς ἡμέρας; Ὁ ἥλιος ἀνίσχων μὲν καὶ δυόμενος, τὰς ἡμέρας ποιεῖ· εἰς δὲ τὰ νότια καὶ τὰ βόρεια μέρη διατρέχων, τὸν ἐνιαυσιαῖον κύκλον ἀποτελεῖ. ὅτος καὶ τὰς τροπὰς ἐργάζεται, ἃς καιροὺς ὠνόμασεν ἡ θεία γραφή. ἀπὸ γὰρ τοῦ ἰσημερινοῦ τόπου πρὸς τὰ βόρεια μεταβαίνων, τὸ ἔαρ ποιεῖ· εἶτα ἐκεῖθεν ἐπανιὼν μέχρι τούτων τῶν ὅρων, τῷ θερινῷ κατασκάζει τροπῷ. προϊόντος δὲ αὐτοῦ ἐντεῦθεν ἐπὶ τὰ νότια, τὸ μετόπωρον γίνεται. ἐπανιὼν δὲ αὖθις, τὸν χειμῶνα ποιεῖ. ἐκ δὲ τοῦ δρόμου τῆς σελήνης τὸν τῶν μηνῶν μανθάνομεν ἀριθμόν. διὰ τριάκοντα γὰρ ἡμερῶν, ἓξ ὡρῶν δεουσῶν, τὸν οἰκεῖον δρόμον πληροῖ. ἕνεκα δὴ χάριν τοῦ τῶν τοσούτων ἡμερῶν ἀριθμὸν μῆνα προσαγορεύομεν· ἐπειδὴ καὶ τῷ σελήνῃ ὀνομάζουσι μῆνα. τὸ δὲ εἰς σημεῖα, ἀ κατὰ τοὺς ἀνοήτους νοοῦμεν ἡμεῖς. τῆς γὰρ γενεθλιαλογίας τῷ ματαιολογίαν, οὐδὲ Πυθαγόρας, οὐδὲ Σωκράτης, οὐδὲ Πλάτων, οὐδὲ οἱ Στωϊκοὶ προσεδέξαντο. εἰ δὲ οἱ τοῖς μύθοις ἐντεθραμμένοι τοῦδε τοῦ μύθου τὸ ἀσεβὲς ἐβδελύξαντο, τίς ἂν τοῖς θείοις πιστεύων λογίοις, τῶν ἀ δυσεβῶν μόνων, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀνοήτων ἀνάσχοιτο λόγων; σημεῖα τοίνυν ἡ θεία καλεῖ γραφὴ, τὸ εἰδέναι ὥρα καιρὸν, τοῦ φυτεῦσαι, τοῦ καθάραι, τοῦ ξύλα τεμεῖν εἰς ναυπηγίαν καὶ οἰκοδομίαν ἐπιτήδεια. ἐντεῦθεν καὶ οἱ ναυτιλίᾳ χρώμενοι μεμαθήκασι, πότε μὲν ἀπάραι, πότε δὲ καθορμίσαι τὸ σκάφος προσήκει. καὶ πότε μὲν πετάσαι δεῖ τὸ ἱσίον, πότε δὲ καθελεῖν. ἡ πεῖρα γὰρ αὐτοὺς ἐξεπαίδευσε τὰς τῶν ἀστέρων ἐπιτολάς τε καὶ δύσεις. πολλάκις δὲ καὶ ἡμεῖς κομήτην, ἢ πωγωνίτην, ἢ δοκίδα ἰδόντες, ἢ πολεμίων ἔγνωμεν προσβολὴν, ἢ ἀκρίδος ἐμβολὴν, ἢ κλωῶν, ἢ ἀνθρώπων φθοράν. ταῦτα τοίνυν σημεῖα ἐκάλεσεν, οὐκ ἐκεῖνα τὰ πάσης ἀνοίας καὶ δυσεβείας μεστά.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ζητητέον πῶς εἰς σημεῖα ἥλιος, καὶ σελήνη, καὶ ἀστέρες ἐκλίθησαν. ἴσως ἂν εἰς σημεῖά φησιν, ὡς ὅταν ἰσῶσι μὲν ὁ ἥλιος, καὶ ἡ σελήνη ἐπὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ· ἐπὶ δὲ Ἡσαΐου καὶ ἀναποδίζει. ἀσὴρ δὲ φαίνεται μάγοις, τῷ κατὰ σάρκα τοῦ Ἰησοῦ γεννήσιν εὐαγγελιζόμενος. εὗρε δ' ἄντις καί τινας τῶν ἀστέρων κατὰ καιροὺς φαινομένους κακῶν, ἢ ἀγαθῶν μηνυτάς.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἔσωσαν δέ φησι καὶ εἰς ἡμέρας· οὐχ ὥστε ἡμέρας ποιεῖν, ἀλλ' ὥστε κατάρχειν, τῶν ἡμερῶν. ἡμέρα γὰρ καὶ νύξ, πρεσβύτερα τῆς τῶν φωστήρων γενέσεως.

**ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πῶς ἂν ἔχει τῷ ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας ὁ ἥλιος; Ὅτι τὸ φῶς ἐν ἑαυτῷ περιφέρων, ἐπειδάν ποτε τὸν καθ' ἡμᾶς ὁρίζοντα ὑπεράρῃ, ἡμέραν παρέχει διαλύσας τὸ σκότος. ὥστε οὐκ ἄν τις ἁμάρτοι ἡμέραν ὁρισάμενος εἶναι τὸν ὑπὸ τοῦ ἡλίου πεφωτισμένον ἀέρα· ἢ, ἡμέραν εἶναι χρόνου μέτρον, ἐν ᾧ ἐν τῷ ὑπὲρ γῆς ἡμισφαιρίῳ ὁ ἥλιος διατρίβει.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἰσέον, ὅτι ὁ ἅγιος Βασίλειος, καὶ ὁ μακάριος Κύριλλος, καὶ ὁ Ἀπολινάριός φασι, μηδὲν ἕτερον τοὺς φωστῆρας σημαίνειν, εἰ μὴ καιροὺς, καὶ ἡμέρας, καὶ ἐνιαυτούς.

ιε. Καὶ ἔσωσαν εἰς φαῦσιν ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐγένετο οὕτω.

ις. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τοὺς δύω φωστῆρας τοὺς μεγάλους· τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν φωστῆρα τὸν ἐλάσσω εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτὸς, καὶ τοὺς ἀστέρας.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἐστιν εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας, καὶ εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτός; Τῷ ἐξουσίαν, φησὶν, ἔλαβεν ὁ μὲν τῆς ἡμέρας, ἡ δὲ τῆς νυκτός. ἵνα ὁ μὲν, φαιδροτέραν αὐτῷ ἀπεργάζηται διὰ τῶν οἰκείων ἀκτίνων· ἡ δὲ, διασκεδάζει τὸ σκότος, καὶ τῇ Φύσει τῶν ἀνθρώπων διὰ τοῦ οἰκείου φωτὸς παρέχει μετ' εὐκολίας κεχρῆσθαι τοῖς ἰδίοις ἐπιτηδεύμασι. τότε γὰρ καὶ ὁδοιπόρος θαρρῶν, τῆς ὁδοιπορίας ἅπτεται, καὶ ναύτης καθέλκει τὸ πλοῖον, καὶ τὰ πελάγη διαπερᾷ. καὶ ἕκαστος δὲ τῶν τὰ ἐπιτηδεύματα μετιόντων μετὰ πολλῆς τῆς ἀδείας τὰ τῆς οἰκείας ἐπιστήμης μεταχειρίζει.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ὅτε ἥλιος ἐπάγη εἰς ἀνατολὴν, τότε ἡ σελήνη ἐπάγη εἰς δύσιν. ἐπειδὴ ἐκείνη μὲν, τῆς νυκτὸς ἄρχειν ἐκελεύσθη· ὁ δὲ, τῆς ἡμέρας. ἐγένετο οὖν ἡ σελήνη, καὶ γεννᾶται τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ πανσέληνος. ἀ γὰρ ἤδη ἠκροτηριάσθη τὸ ἔργον οὐδέως, ἀλλ' ἐγένετο τελεία. μετὰ δὲ ταῦτα τῇ ἀλλοιώσει δεῖξαι χρόνου καὶ καιροὺς, καὶ διαφορὰς ἡμερῶν θέλων, ποιεῖ αὐτῷ ὁ Θεὸς, ὡς πεντεκαιδεκαταίαν πεπληρωμένῳ. καὶ ὁ μὲν ἥλιος ἀνέτελλεν· ὄρθρου γὰρ ἐπάγη· ἡ σελήνη δὲ, ἐν τῷ ὄρθρῳ ἐφαίνετο πρὸς δύσιν. ὡς ἂν προέτρεχεν ὁ ἥλιος τὸν ἴδιον δρόμον εἰς δύσιν, ἡ σελήνη ἤρχετο οὐδέως τοῦ ἀνατέλλειν,

τέλειν, ἵνα πληρωθῇ τὸ, ἀρχέτωσαν τῆς ἡμέρας, καὶ τῆς νυκτός. λοιπὸν ζήτημα, διατὶ ὁ Θεὸς πεπληρωμένῳ ἐποίησε τὸν σελήνην; (1) τετάρτῃ ἡμέρᾳ γενομένῳ, ὡς ἐ τεταρταίαν φαίνεσθαι· ἀλλὰ πάλιν εἰ ἦν τεταρταία, τὸ ἄκρον τῆς δύσεως ἐ κατεῖχεν. εὑρέθη ἂν πλεονεκτοῦσα ἑνδεκα ἡμέρας. τεταρταία γὰρ ἐγένετο, (2) ὡς δεκατιπεμπταία. ἑνδεκα ἡμέρας λοιπὸν πλεονεκτεῖ ἡ σελήνη τὸν ἥλιον, ἐ τῇ ποιήσει, ἀλλὰ τῇ φαύσει. διὰ τοῦτο ὡς τότε ἐπλεονέκτησεν, ἀποδίδωσι τῷ ἡλίῳ. ὁ γὰρ κατὰ σελήνην καθ' ἕκαστον μῆνα ἀπὸ εἴκοσι ἑνέα ἥμισυ ἡμερῶν γινόμενος ἀριθμὸς ποιεῖται ἐν τοῖς δεκαδύο μησὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμέρας τριακοσίας πεντήκοντα τέσσαρας. ἵνα ὡς ἐπλεονέκτησε τότε ἡ σελήνη, κατ' ἐνιαυτὸν ἀποδίδωσι τῷ ἡλίῳ. ζητοῦμεν δὲ πῶς δύνει ὁ ἥλιος, καὶ πῶς τρέχει τὴν νύκτα, κατὰ μὲν τοὺς ἔξω, ὑπὸ τὴν γῆν, καθ' ἡμᾶς δὲ τοὺς σκηνὴν αὐτὸν λέγοντας, τί; νόμισον καμάραν ἐγκειμένην. (3) ἡ ἀνατολὴ ἐκεῖ ἐστὶ κατὰ τὸν τύπον, ἄρκτος δὲ ὧδε, μεσημβρία ἐκεῖ, δύσις ἐκεῖ, ὁ ἥλιος ἀνατέλλων, καὶ μέλλων δύνειν, ἐχ ὑπὸ γῆν δύνει, ἀλλ' ἐξελθὼν τὰ πέρατα τοῦ οὐρανοῦ, τρέχει εἰς τὰ βορινὰ μέρη, ὥσπερ ὑπό τινα τεῖχον κρυπτόμενος, μὴ συγχωρούντων τῶν ὑδάτων φανῆναι αὐτοῦ τὸν δρόμον, καὶ ὕστερον καταλαμβάνει τὴν ἀνατολήν. λέγει γὰρ καὶ Σολομὼν, ἐν τῷ Ἐκκλ. 1. 5.
» Ἐκκλησιαστῇ, ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, καὶ δύνει
» ὁ ἥλιος, ἀνατέλλων πορεύεται κατὰ δύσιν,
» καὶ κυκλοῖ πρὸς βορρᾶν, κυκλῶν κυκλοῖ,
» καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἕλκει. βλέπε αὐτὸν κατὰ μεσημβρίας τρέχοντα, καὶ τὸν βορρᾶν κυκλοῦντα. λοιπὸν μάθε ἐν τῇ τοῦ χειμῶνος καλασάσει· ἐπειδὴ ἐχ ἀπὸ μέσης τῆς ἀνατολῆς ἀνατέλλει, ἀλλὰ περὶ τὸ ἔλλημα τῆς μεσημβρίας πλησιάζει, (4) καὶ ὀλίγον τεμὼν διάστημα, ποιεῖ μικρὰν ἡμέραν. δύνας δὲ, καὶ πολὺν κύκλον τρέχων, ποιεῖ μακρὰν τὴν νύκτα. ἀνάγκη γὰρ ἔχει κυκλεῦσαι διὰ τῆς νυκτὸς δύσιν ὅλην, καὶ ἄρκτον ὅλην, καὶ φθάσαι ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς μεσημβρίας. ἀνάγκη τοίνυν μεγάλην γενέσθαι τὴν νύκτα. ὅταν μέντοι ἐξισωθῇ, καὶ ἴσον διάστημα ἔχῃ, ἰσημερίαν ποιεῖ. θέρους πάλιν, κλίνας εἰς τὸν βορρᾶν, ὥσπερ χειμῶνος εἰς μεσημβρίαν, καὶ εἰς τὰ ἄκρα τοῦ βορρᾶ ἀναβαίνων, ὑψοῦται, καὶ μεγάλην ποιεῖ τὴν ἡμέραν. ὀλίγον δὲ ἔχων κύκλον, μικρὰν ποιεῖ τὴν νύκτα.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Διατὶ προλέρων ποιεῖ τὴν διακόσμησιν τῆς γῆς τοῦ οὐρανοῦ; Διὰ τὴν μέλλουσαν ἀνακύπλειν πολύθεον πλάνην περὶ ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ ἄστρα. διατὶ δὲ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ οὐκ ἐποίησεν ἥλιον, καὶ σελήνην; Ἐπειδὴ ἀδέπω ἦν τὸ στερέωμα, ἐν ᾧ ἔμελλον πεπῆχθαι. καὶ ἐ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἐπειδὴ ὅπω ἦσαν καρποὶ οἱ ὀφείλοντες θάλπεσθαι. τῇ γὰρ τρίτῃ ἐβλάστησαν οἱ καρποὶ. καὶ ἵνα μὴ νομισθῇ, ὅτι τῇ φύσει τοῦ ἡλίου ἐβλάστησεν, ὅτε ἀπηρτίσθη ἡ δημιουργία αὐτῶν, τότε ποιεῖ ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ ἄστρα.

ιζ. Καὶ ἔθετο αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τὸ ἔθετο αὐτοὺς, ἐ ταυτὸν τῷ, ἐποίησεν· ἐδὲ πρῶτον γενόμενοι, ὕστερον ἐτέθησαν, ἀλλ' ὃ ἡ ἔννοια ὑποβάλλει, πρώτως εἶναι τὴν γένεσιν τῆς θέσεως. τὸ μὲν γὰρ, ὑποστῆναι· τὸ δὲ, ἁρμόσαι πρὸς τὰ ἄλλα τοῦ κόσμου μέρη.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Μηδεὶς δὲ ἀκούων, ἢ ἔθετο αὐτοὺς ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε » Φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς, συμπεπῆχθαι τὸν ἥλιον, καὶ τὴν σελήνην, καὶ τοὺς ἀστέρας ἐν τῷ οὐρανῷ νομιζέτω, δόγμα τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐθνικὸν ἐπεισάγων, καὶ κινεῖσθαι τὸν οὐρανὸν οἰόμενος, φέρουσι τὰ ἐκεῖθεν λάμποντα. καὶ γὰρ τὸν Ἀδὰμ πλάσας ἔθετο ἐν τῷ παραδείσῳ, ἐχὶ πῆξας, ἀλλὰ τὴν αὐτόθι δίαιταν καὶ αὐτῷ ὁρίσας. ὅθεν χρὴ νοεῖν, ὅτι καθάπερ ἐπὶ γῆς ἄνθρωπος, οὕτως ἐν τῷ οὐρανῷ οἱ φωστῆρες, ἐ πεπηγότες, ἀλλ' ὁδοιπόροι ἄνω πορείαν· ἵνα τοῖς κάτω φαίνωσιν, ὁλόκληρον εἰς ἡμᾶς τὸ φῶς πέμποντες.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Ὥστε εἶναι, φησὶν, αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ ἐ πεπηγότας, ἀλλ' ὡς ἐπ' αὐτῷ, τὸν οἰκεῖον ἐξελαύνοντας δρόμον. ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀδὰμ φησιν, ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ, ἐχ ὡς πεπηγότα ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς κινούμενον ἐπ' αὐτῆς· ὅτω κἀνταῦθα εἶναι μὲν ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ τοὺς φωστῆρας κελεύει. καλῶς δὲ ἐπήγαγεν, εἰς φαῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς· ἵνα εἴπῃ, ὅτι τῷ χρείαν παρεχέτωσαν τῇ γῇ. τοῦτο γὰρ ἕνεκεν ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ τέθεινται.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ζητεῖται, πότερον, κατώτερον τοῦ οὐρανοῦ δρόμον τρέχουσιν, ἀπέχοντες διαστήματι τοῦ οὐρανοῦ, ἢ κεκωλυμένοι, τοῦτέστι πεπηγμένοι εἰσὶν, ἢ ὥσπερ ἐν γῇ ὁδοιπόροι, ὅτως ἐν οὐρανῷ οἱ φωστῆρες; ἔδοξε μέντοι λέγειν, ὅτι πεπήγασιν ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐχ ὁ ἥλιος ὁ τρέχων, ἐδὲ ἡ σελήνη. εἰ μὲν ἔν ἄλλῳ ἐστὶν, ἀνεχόμενος ποιητῶν, ἀκουέτω Ὁμήρου (5) ἀπὸ τῶν τοῦ Ὠκεανοῦ ῥείθρων αὐτὸν ἀνάγοντος, καὶ μέσον

(1) Ἐχρῆν αὐτὸν τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ γενομένῳ, ὡς τεταρταίαν φαίνεσθαι. ἐν τῷ 6. Τόμ. τῶν τοῦ Χρυσοστ. σελ. 457. τῆς κατὰ τὸ Παρίσ. ἐκδόσ.

(2) Τεταρταία ἐγένετο, καὶ ἐφαίνετο ὡς πεντεκαιδεκαταία. αὐτ.

(3) Ἐπικειμένῳ. αὐτ.

(4) Ἀλλὰ περὶ τὸ κλίμα τῆς μεσημβρίας πλαγιάζει. αὐτ. ἐν σελ. 460.

(5) Ἥλιος μὲν ἔπειτα νέον προσέβαλλεν ἀρότρας

μέσον οὐρανοῦ ἐπικλίνειν λέγοντος, καὶ πάλιν πεμπόμενον εἰς δύσιν· εἰ δὲ φιλοσόφοις, τοῖς λογισμοῖς τῆς ψυχῆς ἀποδιδοὺς τὸ κράτος, ἀπό γε τῶν ὁρωμένων πιστοῦσθαι σπεύδων, ὁράτω σελήνην καταλαμβανομένην κατὰ τριάκοντα ἡμέρας, πλειάδας δὲ δι' ὁλοκλήρου ἔτους. εἰ δ' ἔμενεν ἀκίνητα ὑπὸ τῆς τοῦ οὐρανοῦ κινούμενα φύσεως, οὐκ ἂν τόδε τοῦδε ἦν ὀξύτερον. χωρὶς δὲ τούτων ὁρῶμεν ἑτέρου τινὰ τῶν ἄστρων μηδὲ εἰσδυσπηγότα, (1) οὐκ ἂν ἐγίνετο τὰ προειρημένα. τισὶ δὲ δοκεῖ κατώτερα τοῦ οὐρανοῦ εἶναι, καὶ ἀεροπορεῖν. ἡ δὲ γραφὴ βούλεται μὲν ἐστερεῶσθαι, καὶ ἀκίνητον εἶναι τὸν οὐρανόν· κινεῖσθαι δὲ ἥλιον καὶ σελήνην. καὶ γὰρ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ στήτω, φησὶν, ὁ ἥλιος, οὐχὶ ὁ κινῶν αὐτὸν οὐρανὸς, καὶ ἡ σελήνη, καὶ γέγονεν οὕτω. καὶ ἐπὶ Ἐζεκίου δὲ τοῦ βασιλέως ὁ ἥλιος ἀνέστρεψε τὸν δρόμον αὐτοῦ, οὐχ ὁ οὐρανός. Καὶ μετ' ὀλίγα. Οὐ πεπήγασι τοίνυν ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐλλ' οὐδὲ διεστήκασιν αὐτοῦ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τὶ οὖν ἐστί; τρόπον τινὰ ὥσπερ ἐπιβαίνουσιν οὐρανοῦ, πλησίον ὄντες καὶ προσαπτόμενοι τάχα τῆς οὐρανοῦ ἐπιφανείας. ἵνα τὰς ἀπ' αὐτῶν ἀκτίνας πάσας ἐπὶ τῆς γῆς καταπέμπωσιν, ἄνω πέμπειν οὐκ ἔχοντες χώραν.

Ἰησ. 10. 12.
4. Βασ. 20. 11.

ιη. Καὶ ἄρχειν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς, καὶ διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους. καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς, ὅτι καλόν.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Νῦν δὲ ἥλιον ἐπέταξε τοῖς μέτροις τῆς ἡμέρας· καὶ σελήνην, ὅταν ποτὲ πρὸς τὸν ἴδιον κύκλον ἀπαρτισθῇ, ἀρχηγὸν ἐποίησε τῆς νυκτός. σχεδὸν γὰρ τότε κατὰ διάμετρον οἱ φωστῆρες ἀλλήλοις ἀντικαθίστανται. ἀνατέλλοντος μὲν γὰρ τοῦ ἡλίου ἐν ταῖς πανσελήνοις, καταφέρεται πρὸς τὸ ἀφανὲς ἡ σελήνη· δυομένου δὲ πάλιν τοῦ ἡλίου, αὕτη πολλάκις ἐξ ἀνατολῶν ἀντανίσχει. εἰ δὲ κατὰ τὰ ἄλλα σχήματα οὐ συναπαρτίζεται τῇ νυκτὶ τὸ σελήναιον φῶς, οὐδὲν πρὸς τὸν προκείμενον λόγον. πλὴν ὅτι, ὅταν ἑαυτῆς τελειοτάτη τυγχάνῃ, κατάρχει μὲν τῆς νυκτὸς, τῷ ἰδίῳ φωτὶ τὰ ἄστρα ὑπεραυγάζουσα, καὶ τὴν γῆν περιλάμπουσα. ἐξίσου δὲ πρὸς τὸν ἥλιον τοῦ χρόνου διαιρεῖται τὰ μέτρα.

ιθ. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τετάρτη.

κ. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν, καὶ πετεινὰ πετόμενα ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἐγένετο οὕτω.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Νῦν πρῶτον ἔμψυχον καὶ αἰσθήσεως μέτοχον ζῶον δημιουργεῖται. Φυτὰ γὰρ καὶ δένδρα κἂν ζῆν λέγηται διὰ τὸ μετέχειν τῆς θρεπτικῆς καὶ αὐξητικῆς δυνάμεως, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ζῶα, οὐδὲ ἔμψυχα. τούτου τε ἕνεκεν, ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετά. πᾶν τὸ νηκτικὸν, κἂν τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ ὕδατος ἐπινήχηται, κἂν διὰ βάθους τέμνῃ τὸ ὕδωρ, τῆς τῶν ἑρπηστικῶν ἐστὶ φύσεως.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Διατὶ ἐξ ὑδάτων καὶ τοῖς πτηνοῖς τὴν γένεσιν ἔδωκεν; Ὅτι ὥσπερ συγγένειά τίς ἐστι τοῖς πετομένοις πρὸς τὰ νηκτά. καὶ γὰρ ὥσπερ οἱ ἰχθῦς τὸ ὕδωρ τέμνουσι, τῇ μὲν κινήσει τῶν πτερυγίων εἰς τὸ πρόσω χωροῦντες, τῇ δὲ τοῦ οὐραίου μεταβολῇ τάς τε περιστροφὰς καὶ τὰς εὐθείας ὁρμὰς ἑαυτοῖς οἰακίζοντες· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πτηνῶν ἔστιν ἰδεῖν διανηχομένων τὸν ἀέρα τοῖς πτεροῖς κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον. ὥστε ἐπειδὴ ἐν ἰδίωμα ἐν ἑκατέροις τὸ νήχεσθαι, μία τὶς αὐτοῖς ἡ συγγένεια ἐκ τῆς τῶν ὑδάτων γενέσεως παρεσχέθη.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δήποτε τὰ μὲν φυτὰ πρὸ τῶν φωστήρων ἐποίησε, τὰ δὲ ζῶα μετὰ τοὺς φωστῆρας; Ὀφθαλμοὺς ἔχει τὰ ζῶα, καὶ τοῦ φωτὸς τὴν ὑπερβολὴν οὐκ ἂν ἤνεγκε. τοῦτο δὲ διανεμηθὲν εἰς τοὺς μικροὺς καὶ μεγάλους φωστῆρας, σύμμετρον τῇ ὄψει τῶν ζώων ἀφίησιν αἴγλην. τῶν δὲ φυτῶν ἡ φύσις αἰσθήσεως ἄμοιρος.

κα. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰ κήτη τὰ μεγάλα, καὶ πᾶσαν ψυχὴν ζώων ἑρπετῶν ἐξήγαγε τὰ ὕδατα κατὰ γένος αὐτῶν, καὶ πᾶν πετεινὸν πτερωτὸν κατὰ γένος.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι οὐ λέγει ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα κήτη, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς αὐτὰ ἐποίησε. κήτη γὰρ πάντα τὰ ἐν τοῖς ἐνύδροις ὑπερμεγέθη καλεῖ· κἂν διαφορά τις εἶναι φαίνηται ἐν αὐτοῖς. ὅθεν προσέθηκε τὰ μεγάλα.

Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς, ὅτι καλά.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τὸ γὰρ εἶδεν ὁ Θεὸς καθ' ἕκαστον τῶν κτισμάτων λεγόμενον, ὅτι καλὸν, τοιοῦτόν ἐστιν, ὅτι ἐνεῖδεν ὁ Θεὸς τοὺς λόγους ἑκάστου, καὶ εἶδε πῶς καθ' οὓς γέγονεν ἕκαστον τῶν κτισμάτων λόγους, ἐστὶ καλόν. εἰ δὲ μὴ οὕτω τὶς παραδέχεται τὸ, εἶδεν ὁ Θεὸς, ὅτι καλὸν, διηγησάσθω πῶς ἐν τῷ, ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν, καὶ πετεινὰ πετόμενα ἐπὶ τῆς γῆς

Ἐξ ἀκαλαρρείταο βαθυρρόου ὠκεανοῖο,
Οὐρανὸν εἰσανιών· οἱ δ' ἠΰτεον ἀλλήλοισιν. Ἰλιάδ. η. 421, 422 καὶ 423.
Δύσετο δ' ἠέλιος, τετέλεστο δ' ἔργον Ἀχαιῶν. αὐτ. 465.
Ἦμος δ' ἠέλιος μέσον οὐρανὸν ἀμφιβεβήκει. Ἰλιάδ. Θ. 68.

(1) Ἴσ. εἰς δύσιν πεπηγότα, ἢ ἐμπεπηγότα, ἢ εἰσπεπηγότα. ἀλλὰ καὶ οὕτως, ἀτελὴς ἡ ἔννοια. ἐλλείπει γάρ τι ὡς δοκεῖ.

γῆς κατὰ τὸ ϛερέωμα τȣ̃ ȣ̓ρανȣ̃ σώζεται τὸ, εἶδεν ὁ Θεὸς, ὅτι καλόν. καὶ μάλιϛα ἐπεὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰ κήτη τὰ μεγάλα, ὁ λόγος ὁ περὶ ἑκάϛȣ τȣ́των ἐϛὶν ὁραθεὶς Θεῷ τὸ καλόν.

κβ. Καὶ εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ Θεὸς, λέγων, αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὰ ὕδατα τὰ ἐν ταῖς θαλάσσαις· καὶ τὰ πετεινὰ πληθυνέσθωσαν ἐπὶ τῆς γῆς.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Ἐπὶ τῶν δένδρων, καὶ τῶν σπερμάτων τὴν αὐτὴν ταύτην ὁ Θεὸς ῥητῶς εὐλογίαν ȣ̓κ ἐποιήσατο· καί τοι κἀκείνων ἐν τῇ διαδοχῇ τήν τε διαμονὴν ἐχόντων καὶ τὴν ἐπίδοσιν. τί ποτε ȣ̃ν ἆρα τȣ́τȣ τὸ αἴτιον; ἐμοὶ δοκεῖ, ὅτι παιδεῦσαι ἡμᾶς ταύτῃ βȣλόμενος, πρῶτον μὲν, ὅτι πλείων αὐτῷ λόγος ἐϛὶ τῶν αἰσθήσεώς τε καὶ ζωῆς μετεχόντων, ἤπερ τῶν αἰσθητῶν· ἔπειτα, ὅτι τοῖς σπέρμασι μὲν καὶ δένδροις ὁ Θεὸς τὴν ἐκ τῆς διαδοχῆς διαμονὴν, ἐκ τῆς γεωργίας δέδωκεν ἔχειν· τοῖς δέ γε ζώοις πᾶσιν, ἐκ τῆς πρὸς ἄλληλα συνȣσίας. ὅπως τοίνυν μὴ προαιρετικαῖς ὁρμαῖς δοκῇ ἐμποιεῖσθαι τήνδε τὴν κίνησιν, συνωθεῖσθαι δὲ μᾶλλον πρὸς τȣ̃το τῷ προϛάγματι τȣ̃ ποιήσαντος εἰς τὴν τȣ̃ γένȣς διαμονὴν, εἰκότως ταύτην τὴν εὐλογίαν ῥητῶς ἐπὶ τȣ́των ἐποιήσατο.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος χάριν τὰ μὲν φυτὰ, ȣ̓κ εὐλόγησε· τοῖς δὲ ζώοις ἔφη, αὐξάνεσθε, καὶ τὰ ἑξῆς; Τῶν λειμώνων, καὶ τῶν ληΐων, καὶ τῶν παντοδαπῶν βοτανῶν τε καὶ δένδρων εὐθὺς ἐθελήσας τὴν γῆν ἐπλήρωσεν ἅπασαν· τὰ δέ γε ἄλογα ζῶα ἀνὰ δύω παρήγαγεν. εἰκότως τοίνυν αὐτοῖς τὴν εὐλογίαν προσήνεγκεν, ἵνα διὰ τῆς πολυγονίας τὰ μὲν, πελάγη καὶ λίμνας καὶ ποταμȣ́ς· τὰ δὲ, τὸν ἀέρα· τὰ δὲ, πληρώσῃ τὴν γῆν.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ἴσως ἐπειδὴ τὰ μὲν, εἰ καὶ ζῇ, ἀλλὰ ζωὴν ἀναίσθητον· τὰ δὲ, αἰσθητικήν τε καὶ φαντασιαϛικὴν ἐπιβȣλεύοντα ἀλλήλοις, διὰ τῆς αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε φωνῆς, τὴν ἀσφάλειαν ἑκάϛῳ παρέσχεν· ὥϛε μηδὲν γένος ἀσθενέϛερον ἐκλείπειν, ὑπὸ τȣ̃ δυνατωτέρȣ καταναλισκόμενον. καὶ ἄλλως δὲ τὸ μᾶλλον ἐγγύτερον ἀνθρώπων κατὰ τὴν σωματικὴν ζωὴν ἔδει πλέον χόρτȣ τε καὶ ξύλων τετιμῆσθαι, καὶ τὰ ἐσθίοντα τῶν ἐσθιομένων.

κγ. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα πέμπτη.

κδ. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν κατὰ γένος· τετράποδα, καὶ ἑρπετὰ, καὶ θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος, καὶ τὰ κτήνη κατὰ γένος· καὶ πάντα τὰ ἑρπετὰ τῆς γῆς κατὰ γένος. καὶ ἐγένετο ȣ̃τω.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τὰ θηρία, καὶ τὰ ἑρπετὰ πεποίηκεν ὁ Θεός; Δεῖται τὰ παιδία καὶ μορμολυκείων, καὶ ἱμάντων, καὶ ῥάβδων. καὶ τοῖς μὲν αὐτὰ δεδιττόμεθα, τοῖς δὲ καὶ παιδεύομεν· ἑκάτερα δὲ δρῶμεν, πᾶσαν αὐτοῖς εὐταξίαν πραγματευόμενοι. ἐπειδὴ τοίνυν προεῖδεν ἡμᾶς ὁ δεσπότης Θεὸς εἰς ῥαθυμίαν ἐγκλίναντας, (1) οἷον ἱμάντας τινὰς καὶ μορμολύκεια προκατεσκεύασε τὰ θηρία· ἵνα τȣ́τοις ἡμᾶς δεδιττόμενος, πρὸς ἑαυτὸν ἕλκῃ, καὶ καλεῖν εἰς συμμαχίαν παρασκευάζῃ. ἀλλ' ὥσπερ οἱ τέλειοι καὶ τῶν μορμολυκείων, καὶ τῶν ἱμάντων καταφρονȣ̃σιν, ȣ̃τως οἱ τῆς ἀρετῆς τρόφιμοι τὰς τῶν θηρίων ȣ̓ δειμαίνȣσι προσβολάς. καὶ γὰρ τῷ Ἀδὰμ πρὸ τῆς ἁμαρτίας παρέϛη τὰ θηρία τὴν δȣλείαν ὁμολογȣ̃ντα. καὶ τῷ Νῶε πάλιν εἰς τὴν κιβωτὸν εἰσιόντι δίκην προβάτων καὶ λέων ἠκολȣ́θει, καὶ πάρδαλις, καὶ τῶν ἑρπετῶν τὰ πικρότατα. καὶ τῷ Δανιὴλ παρειϛήκεισαν οἱ λέοντες ὀρεγόμενοι μὲν τροφῆς, πελάσαι δὲ μὴ τολμῶντες. τȣ̀ς γὰρ θεοειδεῖς τῆς θείας εἰκόνος ἑώρων ἐν αὐτῷ χαρακτῆρας. ȣ̃τως ἔχις τῇ τȣ̃ Ἀποϛόλȣ χειρὶ ἐμβαλȣ̃σα, καὶ τῆς ἁμαρτίας τὸ χαῦνον καὶ χαλαρὸν ȣ̓χ εὑρȣ̃σα, ἀπεπήδησε παραυτίκα, καὶ κατὰ τῆς πυρᾶς ἥλατο, ὥσπερ δίκας ἑαυτὴν εἰσπραττομένη, ὅτι τῷ μηδαμόθεν προσήκοντι προσέβαλε σώματι. ἡμεῖς δὲ τὰ θηρία δεδοίκαμεν, ἐπειδὴ τῆς ἀρετῆς τὴν πολιτείαν ȣ̓κ ἔχομεν. καὶ ȣ̃τω δὲ ῥαθυμȣ́ντων κηδόμενος ὁ Θεὸς, ἐρημοτέρȣς ἐκείνοις ἀπεκλήρωσε τόπȣς, καὶ τὸν τῆς νυκτὸς αὐτοῖς
„ καιρὸν ἀπένειμεν εἰς διατροφήν. ἐν αὐτῇ Ψαλ. 103. 20.
„ γάρ φησι διελεύσονται πάντα τὰ θηρία
E „ τȣ̃ δρυμȣ̃. τοῖς ἑρπετοῖς δὲ τȣ̀ς ἐν τῇ γῇ δέδωκε χηραμȣ́ς· ὅπως ἐν ἐκείνοις ἐγκρυπτόμενα, μὴ λυμαίνωσι τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος. ἵνα δὲ μὴ παντάπασιν ἀλώβητοι διαμένοντες, καταφρονῶμεν, ὡς βλάπτειν ἥκιϛα δυναμένων, ἔϛιν ὅτε συγχωρεῖ δύω τινὰς, ἢ τρεῖς ἐκ πολλῶν μυριάδων ὁ σοφῶς τὰ καθ' ἡμᾶς πρυτανεύων ὑπὸ σκορπίων κεντᾶσθαι, ἢ ὑπὸ ὄφεων δάκνεσθαι, ἵνα ἡμεῖς ὡς δεδιότες μήτι παραπλήσιον πάθοιμεν, εἰς ἐπικȣρίαν καλῶμεν τὸν πεποιηκότα Θεὸν, καὶ ὑπὸ τῆς παναλκȣ̃ς ἐκείνης προμηθείας φρȣρεῖσθαι παρακαλῶμεν. ἄλλως τε, ȣ̓δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις ἡμῖν ἄχρηϛα τὰ θηρία. πολλὰ γὰρ καὶ ἐκ τȣ́των ἀλεξίκακα ἰατρῶν παῖδες κατασκευάζȣσι φάρμακα. μηδεὶς τοίνυν καθ' ἑαυτὸ τὸ θηρίον ἐτάζων, ἐπιμεμφέσθω τῷ ποιητῇ, ἀλλὰ τὴν χρείαν ἐπιζητείτω. ἐπεὶ καὶ τὸ σῶμα τὸ ἀνθρώπινον πολλὴν ἔχει καὶ ὥραν, καὶ ἁρμονίαν, καὶ τῶν μορίων τὴν χρείαν, ἀλλ' ἔχει καὶ κόρυζαν, καὶ πτύελον, καὶ δυσώδη κόπρον ἐκκρινομένην.

 ἀλλ'

(1) Ἐγκλινȣ̃ντας ἡ ἐν χάλῃ ἔκδ.

ἀλλ' οὐδεὶς εὖ φρονῶν ἀπὸ τούτων διαβάλλει τὸ ζῶον. δίχα γὰρ τούτων βιῶναι τῶν ἀδυνάτων. διὰ γὰρ τούτων ἀρδόμενον, τέθηλε. χρῄζει γὰρ καὶ φλέγματος, καὶ αἵματος, καὶ χολῆς ἑκατέρας. ἀλλ' ὥσπερ διὰ τούτων συνέστηκεν, οὕτω καὶ διὰ τούτων διόλλυται. ἑνὸς γὰρ τῶν εἰρημένων ἢ πλεονασμὸς, ἢ ἔνδεια διολλύει τὸ ζῶον. οὕτω πάλιν εἴτις μίαν τῶν δακτύλων ἐκτέμοι σκυταλίδα, ὄψεται παντελῶς αὐτὴν ἄχρηστον, ἀλλὰ συνημμένη πλείστην παρέχει τῷ σώματι χρείαν. οὕτω τοίνυν καὶ ἡμᾶς προσήκει ποιεῖν· μὴ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἕκαστον μέρος τῆς κτίσεως ἐξετάζειν, ἀλλὰ ζητεῖν εἰ τῷ παντὶ χρήσιμον. ἐπεὶ καὶ τὸ πῦρ καυστικόν ἐστι, καὶ οὐ μόνον σώματα διαφθείρει, ἀλλὰ καὶ οἴκους ἐμπίπρησι, καὶ πλοῖα, καὶ λήϊα. ἀλλ' ὅμως ἕν ἐστι τῶν τασσάρων στοιχείων, δι' ὧν τὰ πάντα συνήρμοσται, καὶ δίχα τούτου τὴν θνητὴν φύσιν διαβιῶναι τῶν ἀδυνάτων. καὶ ὕδωρ ὡσαύτως ἐπικλύζει τὴν γῆν, οἰκίας καταλύει, παμπόλλους τῶν ναυτιλλομένων διόλλυσι, λυμαίνεται δὲ καὶ τοὺς ἀκαίρως, ἢ ἀμέτρως πίνειν ἀνεχομένους. ἀλλ' οὐδεὶς μὴ κομιδῆ παραπαίων ὀλέθριον τὸ ὕδωρ ὠνόμασε. τοῦτο γὰρ καὶ τὴν γῆν ἄρδει, καὶ τὰ φυτὰ τρέφει, καὶ τὰ ἄλογα ζῶα, καὶ τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν. οὕτω τοίνυν καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ἐξετάζωμεν, μὴ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ βασανίζοντες, εἴτε λυμαντικόν ἐστιν, εἴτε ὠφέλιμον, ἀλλ' εἰ τῷ κοινῷ συντελεῖ τινὰ χρείαν. καὶ θηρία αἰδεῖται μὲν τὸν ἄνθρωπον διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς δοθεῖσαν αὐτῷ καθ' αὐτῶν ἐξουσίαν· ὡς παραβεβηκότος δὲ τὸν θεῖον νόμον ἔστιν ὅτε καταφρονεῖ. καὶ γὰρ οἱ πονηροὶ δοῦλοι διαπτύειν εἰώθασι τοὺς ἰθύνειν αὐτοὺς παρὰ τῶν δεσποτῶν κεκελευσμένους, ὅταν ἴδωσι διὰ πλημμελήματα παῤῥησίας ἐστερημένους.

*ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν, οὐ τὴν ἐναποκειμένην, πῶς γὰρ τὴν μὴ οὖσαν; ἀλλὰ τὴν δεδομένην αὐτῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἐπιταγῆς.

*ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Διατὶ ἡ γῆ ψυχὴν ἐξάγει; Ἵνα μάθῃς τὴν διαφορὰν ψυχῆς
Λευϊτ. 17. 11. κτήνους, καὶ ψυχῆς ἀνθρώπου. ἐπειδὴ κα-
„ τὰ τὸ γεγραμμένον, παντὸς ζώου ἡ ψυχὴ
„ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐστίν.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Διατὶ ἐκεῖ μὲν εἶπε βλαστησάτω, ἐνταῦθα δὲ ἐξαγαγέτω; Τὰ βλαστήματα, καὶ τὰ ξύλα, καὶ οἱ καρποὶ κατ' ἐνιαυτὸν βλαστάνουσιν. ἐπειδὴ οὖν ἔμελλε τὰ φυτὰ παραμένειν τῇ γῇ, καὶ πάντοτε ἐξ αὐτῆς προέρχεσθαι, διὰ τοῦτο, βλαστησάτω. τὰ μέντοι ζῶα, ἐξαγαγέτω· ἐπειδὴ ἅπαξ ἀπὸ γῆς γεννηθέντα, οὐκ ἔτι πάλιν ἀπὸ γῆς, ἀλλ' ἀπὸ τῶν διαδοχῶν τίκτονται.

κε. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰ θηρία κατὰ γένος, καὶ τὰ κτήνη κατὰ γένος αὐτῶν. (1) Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς, ὅτι καλά.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Τίνος χάριν ἐν τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ τά τε νηκτὰ καὶ πτηνὰ προελθεῖν ἐκ τῶν ὑδάτων εἰπὼν, ἐν τῇ ἕκτῃ τὰ χερσαῖα παραχθῆναι προστάττει, ὅτε μέλλει καὶ τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐκ τῆς γῆς διαπλάττειν; Ἐπειδὴ τοίνυν πάντα μὲν ὁμοίως τοῦ ἀνθρώπου χάριν γεγένηται, ἅπαντα δὲ ὁμοίως τὴν αὐτὴν αὐτῷ χρείαν παρέχει, (2) (τὰ μὲν γὰρ ἐκ τῶν ὑδάτων εἰς μόνην αὐτῷ τροφὴν ἐστὶν ἐπιτήδεια, ταῦτα δὲ, (3) καὶ πρὸς ἄλλων ὑπηρεσίαν πλειόνων, ὧν ἐνίων ἐκτὸς οὐδὲ ζῆν ἐδυνάμεθα.) καλῶς ὁ ποιητὴς Θεὸς ἔχειν ἡγήσατο, τὰ μᾶλλον ἡμῖν ἀναγκαιότερα, καὶ πλέον πως πρὸς τὴν χρείαν ἐγγίζοντα, ταῦτα καὶ ἐν ἡμέρᾳ τῇ αὐτῇ, καὶ ἐκ γῆς τῆς αὐτῆς ἡμῖν ὑποστήσασθαι. πεποίηκέγε μὴν ἐν ἀμφοτέροις ἡμῖν καὶ παντάπασιν ἄχρηστα, μᾶλλον δὲ καὶ ἐπίφοβα, ἵνα μὴ τηνάλλως ἁπλῶς βρενθυώμεθα, μηδὲ τοῦ μετρίου πέρα φρονοίημεν, αἰτίαν δὲ (4) ἁπάντων τοῦ γεγονέναι αὐτὰ τὴν ἡμετέραν χρείαν νομίζοντες. εἰδείημεν δὲ ἀκριβῶς ἐκ τούτων μανθάνοντες, ὅτι μὴ Θεοῦ βουληθέντος, οὐδὲ τῶν ἄλλων ἡμῖν οὐδὲν ὑπετέτακτο, ἀλλὰ τοῖς ἀνημέροις καὶ ταῦτα παραπλησίως ὁρμαῖς ἐξαγριαινόμενα θηριώδεσι, μᾶλλον ἂν ἡμᾶς ἐθανάτουν.

κϛ. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνι ὁ Θεὸς εἴρηκε ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν; Τινὲς μὲν τῶν δυσωνύμων αἱρετικῶν πρὸς τοὺς Ἀγγέλους αὐτὸν εἰρηκέναι, καὶ τοὺς πονηροὺς δαίμονας ἔφασαν· οὐ συνιέντες οἱ ἐμβρόντητοι τὸ κατ' εἰκόνα ἡμετέραν. Θεοῦ γὰρ οὐσία καὶ Ἀγγέλων οὐ μία, οὔτε εἰκὼν ἡ αὐτή. ὁ μὲν γὰρ, ἀΐδιον ἔχει τὴν φύσιν· οἱ δὲ, αὐτὸν ἔχουσι ποιητὴν καὶ δημιουργὸν, παρ' αὐτοῦ δεδεγμένοι τὸ εἶναι. οἱ δὲ δαίμονες καὶ εἰς πονηρίαν ἑκόντες ἐτράπησαν. ἀνοίας τοίνυν ἐσχάτης τὸ μίαν ὑπολαβεῖν εἰκόνα τῶν παμπονήρων δαιμόνων, καὶ τοῦ πελάγους τῆς ἀγαθότητος. Ἰουδαῖοι δὲ εἰς ἑτέραν ἐξώκειλαν παραφροσύνην. φασὶ γὰρ πρὸς ἑαυτὸν εἰρηκέναι τὸν τῶν ὅλων Θεὸν τὸ, ποιήσωμεν ἄνθρωπον, κατά τινα μίμησιν τῶν τὰς μεγάλας πεπιστευμένων ἀρχάς. καὶ γὰρ ὕπαρχοι, καὶ στρατηγοὶ πληθυντικῶς εἰώθασι λέγειν, κελεύομεν, καὶ γράφομεν, καὶ προστάττομεν, καὶ ὅσα τοιαῦτα.

(1) Τὸ, καὶ πάντα τὰ ἑρπετὰ τῆς γῆς κατὰ γένος, οὐ κεῖται ἐν τῷ κώδικι. διὰ τοῦτο οὐκ ἐτέθη.
(2) Ἀνάγν. οὐ παρέχει. (3) Ἴσ. τὰ δέ.
(4) Ἤτοι τὸ δὲ περιττὸν, ἢ τὸ, νομίζοντες ἀναγνωστέον νομίζοιμεν.

τοιαῦτα. καὶ ὰ σωεῖδον οἱ παραπλῆγες, ὡς ἐνικῶς τὰ πλεῖσα ὁ τῶν ὅλων λέγει
Γεν. 6. 13. Θεός. καιρὸς γάρ φησι παντὸς ἀνθρώπε
Γεν. 6. 6. 7. ἥκει ἐναντίον με. καὶ, ἐνεθυμήθη ὅτι
» ἐποίησα τὸν ἄνθρωπον. καὶ, ἀπαλείψω
Ἐξόδ. 20. 3. τὸν ἄνθρωπον. καὶ, ὐκ ἔσονταί σοι Θεοὶ
Ἡσ. 43. 19. ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ. καὶ, ἰδὰ ἐγὼ ποιῶ και-
Ἡσ. 41. 18. νὰ, ἃ νῦν ἀνατελεῖ. καὶ, ἀνοίξω ἐπὶ τῶν
» ὀρέων πηγὰς, καὶ ἐπὶ τῶν βανῶν ποτα-
μούς. καὶ ἐν πάσῃ δὲ ὡς ἐπίπαν τῇ θείᾳ
γραφῇ ἐνικῶς ἐσὶν ἀκούειν τοῦ τῶν ὅλων
Θεοῦ διαλεγομένε. ὀλιγάκις δὲ πληθω-
τικῶς τὴν διάλεξιν χηματίζει, τῶν τῆς
Τριάδος προσώπων ἐμφαίνων τὸν ἀριθμον.
καὶ γὰρ λοίκα τὰς γλώσας σωέχεν, ὐχ
ἑνικῶς εἶπε, καταβήσομαι, καὶ συγχεῶ
Γεν. 11. 7. τὰς γλώσας αὐτῶν· ἀλλὰ, δεῦτε καὶ κα-
» ταβάντες συγχέωμεν αὐτῶν τὰς γλώσας.
καὶ ἐνταῦθα τοίνυν, ἐπειδὴ τὸ λογικὸν
διέπλατλε ζῶον, ὃ μετὰ πολλὰς ἀνακαινί-
ζειν ἔμελλε γενεὰς, ταῖς τῆς ἁγίας Τριά-
δος ἐπικλήσεσι τελεσιργῶν τὸ πανάγιον
βάπλισμα, μέλλων δημιργεῖν τὴν ἐκείνα
παραληψομένην τὰ μυσήρια Φύσιν, αἰνιγ-
ματωδῶς καὶ τὸ ταυτὸν τῆς ὐσίας, καὶ τὸν
τῶν προσώπων παρεδήλωσεν ἀριθμόν. τῷ
Φάναι μὲν γὰρ, εἶπεν ὁ Θεὸς, τὸ κοινὸν τῆς
θείας δεδήλωκε Φύσεως· ἐπαγαγὼν δὲ τὸ,
ποιήσωμεν, ἐνέφλωε τῶν προσώπων τὸν
ἀριθμόν. ὅτω πάλιν ἑνικῶς μὲν εἰπὼν τῷ
εἰκόνα, τὸ ταυτὸν τῆς Φύσεως ἔδειξεν·
ὰ γὰρ εἶπε κατ' εἰκόνας, ἀλλὰ κατ' εἰκόνα·
ἡμετέραν δὲ εἰρηκὼς, τὸν τῶν ὑποσάσεων
δεδήλωκεν ἀριθμόν. ἅπαντα γὰρ προο-
ρῶν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ὡς ἤδη γεγενημένα
τὰ μήπω γεγενημένα, καὶ προθεωρῶν τῷ
τῷ μονογενῶς σάρκωσίν τε καὶ ἀνθρώπη-
σιν, καὶ ὡς ταύτῳ τῷ Φύσιν ἐκ παρθένε
λήψεται, καὶ ὅτως ἑαυτῷ σωάψειτε καὶ
ἑνώσει, ὡς ἓν πρόσωπον Θεοῦτε καὶ ἀνθρώ-
πε νοεῖσθαι, καὶ μίαν αὐτῷ προσκύνησιν
παρὰ τῆς κλίσεως ἁπάσης προσφέρεσθαι·
μάλα εἰκότως καὶ αὐτῷ τῷ γένε τῷ χρη-
πίδα τιμῆς μεγίσης ἠξίωσε. καὶ πρῶτον
βάλλῳ τῆς δημιργίας προτάξας, ἵνα τῷ
δημιργμένῳ τὸ λογικὸν προσημάνῃ· εἶ-
τα τῶν προσώπων παραδηλώσας τὸν ἀριθ-
μὸν, ἵνα τὰς ὕμνας ὁ μέλλων προσφέρειν
ἐπὶ τῆς γῆς λάβῃ θεολογίας αἰνίγματα·
καὶ οἱονεὶ αὐτεργὸς τῆς διαπλάσεως γενό-
μενος, ἔδειξε τῷ πλείονα περὶ τὸ πλάσ-
Ἰώβ. 10. 8. μα Φιλοσοργίαν. τοῦτο καὶ Ἰὼβ ὁ γενναῖος
» πρὸς αὐτὸν βοᾷ λέγων, αἱ χεῖρές σε
» ἐποίησάν με καὶ ἔπλασάν με. τούτοις ἐχρή-
Ψαλ. 118. 73. σατο τοῖς λόγοις καὶ ὁ θεῖος Δαβίδ. τοῦ-
το καὶ ὁ τοῦ ἁγίε βαπλίσματος ἀξιώμενος
γινώσκει σαφῶς, ὡς ὁ πλάσας διέσωσε, καὶ
ὁ σώσας διέπλασε. πρὸς δὲ τούτοις καὶ
Ἡσ. 64. 8. αὐτὸς ὁ δημιργὸς, καὶ διὰ Ἱερεμίε καὶ
Ἱερ. 18. 6. διὰ Ἡσαΐε φησὶν, ὅτι ἡμεῖς πηλὸς, αὐτὸς
» δὲ πλάσης ἡμῶν. ἀλλ' ὅτε χεῖρας ἔχειν
τὸ θεῖον, ὅτε δεῖσθαι βελῆς τινὸς καὶ προ-
θεωρίας φαμὲν, ἵνα κατὰ τὰς Πλατωνος
μύθας, πρὸς τῷ τῆς ἐνθυμήσεως ἰδέαν
κατασκδάσῃ τὸ ποίημα. ἀλλὰ τούτων

A ἔκασον τῷ πλείονα τοῦ Θεοῦ περὶ τόδε τὸ
ζῶον κηδεμονίαν δηλοῖ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τίέσι τὸ κατ' εἰκόνα;
Τινὲς τὸ ἀόρατον τῆς ψυχῆς εἰκόνα Θεοῦ
κεκλήκασιν, ἀλλ' ὐκ ἀληθῶς εἰρήκασιν.
εἰ γὰρ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τῆς ψυχῆς τὸ ἀόρα-
τον, μᾶλλον εἰκόνες τοῦ Θεοῦ κληθεῖεν Ἄγ-
γελοι, καὶ Ἀρχάγγελοι, καὶ πᾶσαι αἱ ἀσώ-
ματοι καὶ ἅγιαι Φύσεις· ἅτε δὴ παντά-
B πασι σωμάτων ἀπηλλαγμέναι, καὶ ἀμι-
γὲς τὸ ἀόρατον ἔχσαι. τινὲς δὲ ὑπὸ
πολλῆς σνηθείας τὸ σῶμα τὸ ἀνθρώπινον
κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγενῆθαί Φασιν· ἐπειδὴ
» τῆς θείας λεγόσης ἐπακόσαι Φωνῆς, ἄνοι- 4. Βασ. 19. 16.
» ξον τὸς ὀφθαλμός σε καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον
» τὸ ὖς σε καὶ ἐπάκσον· καὶ, ὡσφράνθη Γεν. 8. 21.
» Κύριος ὀσμὴν σωδίας· καὶ, τὸ σόμα Κυ- Ἡσ. 1. 20.
» ρίε ἐλάλησε ταῦτα· καὶ, ἐν τῇ χειρὶ αὐ- Ψαλ. 94. 4.
» τοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς· καὶ ὅσα τοιαῦτα.
Γ καὶ ὰ σωεῖδον οἱ ἅγαν ἠλίθιοι, ὡς ἀνθρώ-
ποις δι' ἀνθρώπων διαλεγόμενος ὁ δεσπό-
της Θεὸς, τῇ τῶν ἀκόντων ἀδενείᾳ τὸς
λόγε μετρεῖ. καὶ ἐπειδὴ δι' ὀφθαλμῶν
ὁρῶμεν ἡμεῖς, τῷ ὁπλικῷ αὐτοῦ δνάμιν
ὀφθαλμὸς ὀνομάζει· καὶ αὖ πάλιν τῷ ἀ-
κσικῷ, ὅτα, ἐπειδὴ διὰ τῶν δε τῶν μο-
ρίων ἀκόομεν· καὶ τὸ πρόσαγμα, σόμα.
ἔδει δὲ αὐτὸς, μὴ τότων μόνον ἀκόειν τῶν
λόγων, ἀλλὰ καὶ τῶν τὸ ἀπερίγραφον τοῦ
Δ „ Θεοῦ διδασκόντων. πῦ γάρ φησι πορδῶ Ψαλ. 138. 7.
» ἀπὸ τοῦ πνδύματός σε, καὶ ἀπὸ τοῦ προ-
» σώπε σε πῦ φύγω; ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν
» ὐρανὸν, σὺ ἐκεῖ εἶ· ἐὰν καταβῶ εἰς τὸν
» ᾅδλω, πάρει· καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ τῇ Σαμα-
» ρείτιδι ὁ Κύριος ἔφη, πνεῦμα ὁ Θεὸς, καὶ Ἰωάν. 4. 24.
» τὸς προσκνδντας αὐτὸν ἐν πνδύματι καὶ
» ἀληθείᾳ δεῖ προσκνεῖν. εἰ δὲ πνεῦμα ὁ
Θεὸς, ἁπλῦς ἄρα, καὶ ἀσώδετος, καὶ
ἀσχημάτισος. ἀλλὰ γὰρ περιτλὸν τοῦτον
E μηκύνειν τὸν λόγον. δῆλη γὰρ τούτων ἡ
» ἄνοια. τὸ τοίνυν ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ'
» εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν τινὲς
τῶν διδασκάλων ὅτως εἰόησαν· ὅτι τῷ
κλίσιν τῷ αἰσθητῷ τε καὶ νοητῷ πεποιη-
κὼς ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, τὸν ἄνθρωπον ἔπλα-
σεν ἔσχατον, οἷόν τινα εἰκόνα ἑαυτοῦ σὺ
μέσῳ τεθεικὼς τῶν ἀψύχων τε καὶ ἐμψύ-
χων, καὶ αἰσθητῶν καὶ νοητῶν· ἵνα τὰ μὲν
ἄψυχά τε καὶ ἔμψυχα, τούτῳ προσφέρῃ
Z ὥσπερ τινὰ φόρον τῷ χρείαν· αἱ δὲ νοη-
ταὶ Φύσεις, σὺ τῇ περὶ τοῦτον κηδεμονίᾳ
τῷ περὶ τὸν πεποιηκότα δεικνύωσιν εὔ-
νοιαν. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ θεῖος Ἀπόσολος
» ἔφη· ὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτργικὰ πνδύ- Ἑβρ. 1. 14.
» ματα εἰς διακονίαν ἀποσελλόμενα διὰ τὸς
» μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν; καὶ ὁ
» Κύριος σὺν ἀγγελίοις, ὁρᾶτε μὴ κατα- Ματθ. 18. 10.
» φρονήσητε σνὸς τῶν μικρῶν τούτων τῶν
» ἐλαχίσων. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ
H, Ἄγγελοι αὐτῶν καθ' ἡμέραν ὁρῶσι τὸ πρό-
» σωπον τοῦ πατρός με τοῦ ἐν ὐρανοῖς. τινὲς
δὲ κατ' εἰκόνα Θεοῦ κατὰ τὸ ἀρχικὸν γε-
γενῆθαι τὸν ἄνθρωπον ἔφασαν, τεκμη-
ρίῳ κεχρημένοι σαφεσάτῳ, τῷ τὸν ποιη-

„ τὴν ἐπαγαγεῖν, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχ-
„ θύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τȣ̃
„ ȣ̓ρανȣ̃, καὶ τῶν κτηνῶν, καὶ πάσης τῆς
„ γῆς, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόν-
„ των ἐπὶ τῆς γῆς. ὥσπερ γὰρ αὐτὸς τῶν
ὅλων ἔχει τὴν δεσποτείαν, ȣ̓́τω δέδωκε τῷ
ἀνθρώπῳ τῶν ἀλόγων ζώων τὴν ἐξȣσίαν.
ἔστι δὲ καὶ ἄλλα σȣ̓ρεῖν ὡς ἀρχετύπȣ μιμή-
ματα. δημιȣργεῖ γὰρ ὁ ἄνθρωπος κατὰ
μίμησιν τȣ̃ πεποιηκότος Θεȣ̃ καὶ οἰκίας,
καὶ τείχη, καὶ πόλεις, καὶ λιμένας, καὶ ναῦς,
καὶ νεώρια, καὶ ἅρματα, καὶ ἕτερα μυρία·
οἷον ȣ̓ρανȣ̃ ἐκτυπώματα, καὶ ἡλίȣ, καὶ
σελήνης, καὶ ἀστέρων, καὶ ἀνθρώπων ἰν-
δάλματα, καὶ ζώων ἀλόγων εἰκόνας· ἀλλ'
ἄπειρον τὸ τῆς δημιȣργίας διάφορον. ὁ
μὲν γὰρ τῶν ὅλων Θεὸς καὶ ἐξ ὄντων, καὶ
ἐκ μὴ ὄντων δημιȣργεῖ, καὶ δίχα πόνȣ καὶ
χρόνȣ· ἅμα γὰρ τῷ βȣληθῆναι παράγει
τὸ δόξαν· ἄνθρωπος δὲ δεῖται ὕλης, δεῖ-
ται δὲ καὶ ὀργάνων, καὶ βȣλῆς, καὶ ἐνθυ-
μήσεως, καὶ χρόνȣ, καὶ πόνȣ, καὶ τεχ-
νῶν ἑτέρων εἰς τὴν τȣ̃ γενομένȣ κατα-
σκευήν. ὁ γὰρ οἰκοδόμος δεῖται χαλκέως,
καὶ ὁ χαλκεὺς μεταλλέως καὶ ἀνθρακέως,
καὶ πάντες ὁμȣ̃ τῶν ὑλοτόμων, καὶ οἱ ὑλο-
τόμοι τῶν φυτȣργῶν τε καὶ γεωργῶν· καὶ
ȣ̓́τως ἑκάστη τέχνη παρὰ τῶν ἄλλων τεχ-
νῶν τὴν οἰκείαν ἐρανίζεται χρείαν. ἀλλὰ
καὶ ȣ̓́τω δημιȣργῶν ὁ ἄνθρωπος μιμεῖται
ἀμηγέπως τὸν ποιητὴν, ὡς εἰκὼν τὸ ἀρ-
χέτυπον. καὶ γὰρ ἡ εἰκὼν ἔχει τὰ τȣ̃ ἀρ-
χετύπȣ ἰνδάλματα. ἀλλὰ τὸ μὲν τῶν μο-
ρίων εἶδος ἔχει, τὰς δὲ ἐνεργείας ȣ̓κ ἔχει.
ἐστέρηται γὰρ ψυχῆς, δι' ἧς κινεῖται τὸ
σῶμα. ȣ̓́τω πάλιν καὶ βασιλεύει ὁ ἄνθρω-
πος, καὶ κρίνει κατὰ μίμησιν τȣ̃ τῶν ὅλων
Θεȣ̃. ἀλλ' ὁ μὲν Θεὸς ȣ̓ κατηγόρων (1)
δεῖται δικάζων· ȣ̓́τω γὰρ καὶ τὸν Κάϊν κα-
τέκρινεν, ὡς αὐτόπτης τȣ̃ μύσȣς γεγενη-
μένος· ὁ δὲ ἄνθρωπος κρίνων, καὶ μαρτύ-
ρων δεῖται, καὶ κατηγόρων· ἀγνοεῖ γὰρ τὰ
γεγενημένα. ȣ̓́τω καὶ Θεὸς ὁ ἄνθρωπος
ὠνομάσθη, ἐπειδὴ εἰκὼν προσηγορεύθη
1. Κορ. 11. 7. Θεȣ̃. ἀνὴρ γὰρ ȣ̓κ ὀφείλει, φησὶ, κατα-
„ καλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, εἰκὼν καὶ δό-
„ ξα Θεȣ̃ ὑπάρχων. ἀλλὰ πάλιν ὁ μὲν τῶν
ὅλων Θεὸς φύσιν ἔχει θείαν, ȣ̓ προσηγο-
ρίαν ψιλήν· ὁ δὲ ἄνθρωπος, ὡς εἰκὼν,
τȣ̃νομα μόνον ἔχει, ἐστερημένον τȣ̃ πράγ-
ματος. ȣ̓́τω τὸ ἀπερίγραφον ἀληθῶς μὲν
καὶ κυρίως ἐστὶ τȣ̃ τῶν ὅλων Θεȣ̃. μιμεῖ-
ται δὲ ȣ̓́τω πως αὐτὸ καὶ ὁ νȣ̃ς ὁ ἀνθρώ-
πειος. ἐν ἀκαρεῖ γὰρ περινοστεῖ καὶ τὰ
ἑῶα, καὶ τὰ ἑσπέρια, καὶ τὰ βόρεια, καὶ τὰ
νότια, καὶ τὰ ἐπȣράνια, καὶ τὰ ὑποχθό-
νια· ἀλλ' ȣ̓ τῇ ȣ̓σίᾳ. μόνῃ δὲ τῇ τȣ̃ λο-
γισμȣ̃ φαντασίᾳ. ὁ δέ γε Θεὸς καὶ τῇ ȣ̓σίᾳ,
καὶ τῇ δυνάμει τὸ ἀπερίγραφον ἔχει.
εὕροι δ' ἄν τις καὶ ἑτέραν μίμησιν ἀκριβε-
στέραν ἐν τῇ τȣ̃ ἀνθρώπȣ πάλιν ψυχῇ.
ἔχει γὰρ αὐτὴ τὸ λογικὸν, καὶ τὸ ζωτικὸν
ἐν ἑαυτῇ. καὶ γεννᾷ μὲν ὁ νȣ̃ς τὸν λόγον,

A πρόεισι δὲ τῷ λόγῳ πνεῦμα, ȣ̓ γεννώμε-
νον καθάπερ ὁ λόγος, συμπαρομαρτȣ̃ν δὲ
ἀεὶ τῷ λόγῳ, καὶ συμπροϊὸν γεννωμένῳ.
ἀλλὰ ταῦτα ὡς ἐν εἰκόνι πρόσεστι τῷ ἀν-
θρώπῳ. ȣ̓ δὴ χάριν καὶ ἀνυπόστατος ὁ λό-
γος, καὶ τὸ πνεῦμά ἐστιν. ἐπὶ δὲ τῆς ἁγίας
Τριάδος τρεῖς νοȣ̃μεν τὰς ὑποστάσεις, καὶ
ἀσυγχύτως ἡνωμένας, καὶ καθ' ἑαυτὰς
ὑφεστώσας. γεγέννηται μὲν γὰρ πρὸ τῶν
αἰώνων ἐκ τȣ̃ πατρὸς ὁ Θεὸς λόγος, ἀχώ-
B ριστος δέ ἐστι τȣ̃ γεννήσαντος. καὶ ἐκπο-
ρεύεται ἐκ τȣ̃ Θεȣ̃ καὶ πατρὸς τὸ πανά-
γιον πνεῦμα, νοεῖται δὲ καὶ ἐν ἰδίᾳ ὑπο-
„ στάσει· πάντα γάρ φησιν ἐνεργεῖ τὸ ἐν 1. Κορ. 12. 11.
„ καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιρȣ̃ν ἰδίᾳ ἑκάστῳ
„ καθὼς βȣ́λεται. ἀλλὰ περὶ τȣ́τȣ μηκύνειν
τὸν λόγον ȣ̓ δεῖ. μυρίας γάρ ἐστιν σȣ̓ρεῖν
ἀποδείξεις τȣ́τȣ ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ.

ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Τίνι εἶπεν ὁ Θεὸς,
Γ„ ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέ-
ραν; ἢ τὶς ὁ σύμβȣλος; τὸ γὰρ ποιήσωμεν,
ὄψιν ἀπαιτεῖ συμβȣ́λȣ. Λέγει τοίνυν Ἡ-
„ σαΐας περὶ τȣ̃ μονογενȣ̃ς υἱȣ̃ τȣ̃ Θεȣ̃, ὅτι Ἡσ. 9. 6.
„ παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν υἱὸς, καὶ ἐδόθη ἡμῖν.
ἐγεννήθη παιδίον, υἱὸς ἐδόθη. τὸ μὴ ὄν,
ἐγεννήθη· τὸ ὄν, ἐδόθη. ὁ μὲν, ἐγεννή-
„ θη· ὁ δὲ, ἐδόθη. καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα
„ αὐτȣ̃ μεγάλης βȣλῆς Ἄγγελος, τȣ̃ παι-
δίȣ· τȣ̃ υἱȣ̃ μὲν, διὰ τὴν Θεότητα· παιδίȣ
δὲ, διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. θαυμαστὸς
Δ„ σύμβȣλος. εἶδες τὸν σύμβȣλον, ᾧ εἶπε,
„ ποιήσωμεν ἄνθρωπον; τὶ δέ ἐστι τὸ κατ' εἰ-
κόνα; Βȣ́λεται ἡμᾶς μιμητὰς αὐτȣ̃ εἶναι
ὁ Θεὸς κατ' ἀρετήν. ὁ Θεὸς ἅγιος, ἐὰν
γενώμεθα ἅγιοι, κατ' εἰκόνα αὐτȣ̃ ἐσμέν.
„ γίνεσθε γάρ φησιν οἰκτίρμονες, ὡς καὶ ὁ Λȣκ. 6. 36.
„ πατὴρ ὑμῶν ὁ ȣ̓ράνιος. εἶδες πȣ̃ ἡ εἰκών;
ὁ Παῦλος δὲ δεικνὺς τὴν εἰκόνα λέγει·
„ ἀποδύσασθε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ Κολασ. 3. 10.
E„ ἐνδύσασθε τὸν νέον, τὸν κατὰ Θεὸν κτι-
„ σθέντα εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, κατ' εἰκό-
„ να τȣ̃ κτίσαντος αὐτόν. εἶδες, ὅτι ταῖς
ἀρεταῖς ἐπιγράφεται τὸ κατ' εἰκόνα; ἐν
τίνι δὲ ἡ εἰκών; ἐν ἐξȣσίᾳ· λέγει γάρ·
„ καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσ-
σης, καὶ τῶν πετεινῶν, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰ μὲν ἕτερον, καὶ ἕτε-
ρον εἶναί φασι τὸ κατ' εἰκόνα καὶ τὸ καθ'
ὁμοίωσιν, διδασκέτωσαν τὴν διαφοράν.
Z διακείμεθα γὰρ ἡμεῖς, ὡς ȣ̓δὲν ἕτερον, τὸ
κατ' εἰκόνα δηλοῖ, πλὴν ὅτι τὸ καθ' ὁμοίω-
σιν· καὶ ὁμοίως τὸ καθ' ὁμοίωσιν, τὸ κατ'
εἰκόνα. τὴν δὲ πρὸς Θεὸν ὁμοίωσιν ἐλά-
χομεν ἐν πρώτῃ κατασκευῇ, καὶ ἐσμὲν εἰ-
κόνες Θεȣ̃. δεκτικὴ γὰρ, ὡς ἔφημεν, ἡ
τȣ̃ ἀνθρώπȣ φύσις καὶ ἀγαθότητος, καὶ
δικαιοσύνης, καὶ ἁγιασμȣ̃, καὶ τὴν ἐν τȣ-
τοις ἔφεσιν ἐγκαταβεβλημένην ἔχει πα-
ρὰ Θεȣ̃. καὶ τȣ̃τό ἐστιν ἐντεῦθεν ἰδεῖν,
H εἰ ἐκτροπὴ γέγονε τῇ τȣ̃ ἀνθρώπȣ δια-
νοίᾳ ȣ̓κ ἀπόγε τῶν φαύλων εἰς τὸ ἀγα-
θὸν, ἀλλ' ἐκ τȣ̃ ἀγαθȣ̃ πρὸς τὸ φαῦλον.
Καὶ

(1) Οὐ κατηγόρων, ȣ̓ μαρτύρων. ἡ ἐν χάλῃ ἔκδοσ.

Καὶ κατ' ὁλίγα. Περιττὸν γὰρ τὸ λέγειν, ὅτι τοῦτο ἡμῖν τετήρηται, τουτέστι τὸ καθ' ὁμοίωσιν, εἰς αἰῶνα τὸν μέλλοντα. Θεοῦ γὰρ
» εἰπόντος, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν, τὶς ὁ Φάναν τολμῶν, ὅτι γέγονε μὲν τὸ κατ' εἰκόνα, ἀμὴ ἔτι καὶ καθ' ὁμοίωσιν;

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ψυχὴ μὲν ἔν λογικὴ, καὶ ἀθάνατος, καὶ νοῦς ἀπαθὴς ἐν ἀνθρώπῳ Φύσει εὖμοι δοκεῖ λέγεσθαι εἰκόνα, καὶ ὁμοίωσιν ἀποσώζειν Θεοῦ, καθ' ὅσον ἄϋλος καὶ ἀσώματος νοεράτε καὶ λογικὴ τῷ ὄσίαν σωέσηκεν, ἀρετῆς ὅσα καὶ σοφίας δεκτική.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εἰπὼν, ποιήσωμεν
» ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, ἀμέχρι τούτου ἔσῃ· ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς δῆλον ἡμῖν ἐποίησε κατὰ ποῖον λογισμὸν τὸ ὄνομα τῆς εἰκόνος ἔλαβε, τί
» γὰρ Φησι; καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων
» τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ,
» καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων
» ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ γένος. κατὰ τὴν τῆς ἀρχῆς οὖν εἰκόνα Φησὶν, ἀ καθ' ἕτερόντι. καὶ γὰρ πάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἄρχοντα τὸν ἄνθρωπον ἐδημιούργησεν ὁ Θεός.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὥσπερ εἰκόνα εἶπε, τὴν τῆς ἀρχῆς εἰκόνα διδάσκων, οὕτω καὶ ὁμοίωσιν. ὥστε κατὰ δύναμιν ἀνθρωπίνην ὁμοίους ἡμᾶς γενέσθαι Θεῷ· κατὰ τὸ ἡμερον, λέγω, καὶ πρᾶον ἐξομοιοῦσθαι αὐτῷ, καὶ κατὰ τὸν τῆς ἀρετῆς λόγον.

ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Καὶ παρὰ μὲν τῆς ὕλης τὸ σῶμα λαβὼν ἤδη προϋποστάσης, παρ' ἑαυτοῦ δὲ ζωὴν ἐνθεὶς, ὃ δὴ ψυχὴν λογικὴν καὶ εἰκόνα εἶδεν ὁ λόγος, δημιουργεῖ τὸν ἄνθρωπον.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Τὸ μέντοι κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, τουτέστιν, ὥστε αὐτὸν ἐξουσίας τῆς αἰσθητῆς τε καὶ νοητῆς συμπαγέντα ἐν εἰκόνος ἡμετέρας εἶναι τάξει, τοῖς λογικοῖς δεικνυούσης προσήκειν, οἷον οἰκίας τινὸς ἡμῖν τοῖς ἀναθεμένοις αὐτὴν τοῦ παντὸς κόσμου τὴν δεσποτείαν. ὡς γὰρ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν ὀνομάτων ἡμᾶς ἡ θεία περὶ Θεοῦ διδάσκει γραφή. ὥστε κἂν κεφαλὴν τοῦ Χριστοῦ τὸν Θεὸν ἀκούσω λεγούσης, ἃ πρότερον σωήσω τοῦ λεγομένου τὴν δύναμιν, ἄχρις ἂν ἐκλογισάμενος, καὶ σὺν ὠρῶν ἀκριβῶς, τὶ τῆς παρ' ἡμῖν κεφαλῆς ἐστὶ τὸ ἐξαίρετον, ἐπὶ τὸ προκείμενον ἴτως ἐνέγκω τὸ νοηθέν. καὶ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν ἄλλων τῶν τοιουτοτρόπων ὁμοίως. ἴτως ἔν καὶ τὸ κατ' εἰκόνα νοήσω, ζητήσας πρότερον τῆς παρ' ἡμῖν εἰκόνος τὴν χρείαν. νοήσας δὲ, τιμήσω τὴν εἰκόνα διὰ τὸν ὅπερ ἐστιν. εἰς ἐκεῖνον γὰρ ἡ περὶ τούτων ἀνάγεται μου γνώμη σαφῶς. αὐτὸς γὰρ
Ματθ. 25. 40, 45. Φησὶν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ὁ Κύριος· ἐφ' » ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τῶν μικρῶν τούτων,
» ἐμοὶ ἐποιήσατε· καὶ ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε
» ἑνὶ τούτων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. τὸ δὲ καθ' ὁμοίωσιν προσέθηκεν, ἐπειδὴ χρὴ καὶ

A ὁμοιότητα κεκλῆσθαι τὴν εἰκόνα πρὸς ἐκεῖνον ὅπερ ἐστιν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἡμετέρων εἰκόνων, ἐπειδὴ καὶ σωμάτων εἰκόνες, καὶ ἐκ σωμάτων εἰσὶν, εἰκότως αἱ μὲν τοῖς χρώμασιν, αἱ δὲ τοῖς ὄγκοις μεμίμηται τὸ ἀρχέτυπον. ἐπὶ δέ γε τῆς εἰκόνος τῆς θείας, ἐπειδὴ ἀσώματός ἐστιν ὁ Θεὸς, ἐκ τῶν ἐκείνου δεῖ προσεῖναι καὶ τῇ εἰκόνι τὴν
B ὁμοιότητα. καὶ ἔστι ταύτης οὐν ἡμῖν ἐκ ὀλίγα γνωρίσματα. οἷον, προνοεῖν οἶδα τὸν ἁπάντων Θεὸν, ἀφ' ὧν καὶ αὐτὸς ἐγὼ τινῶν προνοῶ· ἀπερίγραφον εἶναι, καὶ παρεῖναι τοῖς ἅπασιν, ἀφ' ὧν ἐν ἀκαρεῖ τῇ διανοίᾳ, καὶ αὐτὸς οἷς ἂν βουληθείω παρίσαμαι· βασιλέα τὸν παντὸς, ἀφ' οὗ ἔχω τὸ καὶ αὐτὸς ἄρχειν τε καὶ δεσπόζειν τινῶν. κριτὴν ὑπάρχειν ἀδέκαστον, ἀφ' ὧν κἀμοὶ τοῦτο μετέδωκεν· ἀόρατον ἔν τοῖς ἅπασι καὶ ἀθάνατον, ἀφ' ὧν ἔχω καὶ αὐτὸς τοιαύτην ψυχήν· δημιουργὸν καὶ κτίστην,
Γ ἀφ' ὧν ἃ καὶ ἐμαυτὸν ὁρῶ κτίζειν δυνάμενον. ἀλλὰ πρὸς τούτοις ἐστὶ μυρία δεικνύμενα, καθὼς οἷόντε, τὴν πρὸς τὸ ἀρχέτυπον ἡμῶν ὁμοιότητα. τοῦτο προσῆλθε τυγχάνοντος, ὅτι ὥσπερ ἡ τῶν ἀνθρώπων εἰκὼν, ὁμοία κατὰ τὸ σχῆμα τυγχάνουσα τῷ ἀνθρώπῳ, δοκεῖ μὲν ἔχειν καὶ πόδας, καὶ κεφαλήν· ἔχει δὲ τούτων οὐδὲν κατὰ ἀλήθειαν, ἀλλ' ἄχρι μόνου τοῦ σχήματος· οὕτω, μᾶλλον δὲ πέραν τούτων, τὰ ἐμοὶ
Δ καθ' ὁμοιότητα τῶν θείων προσόντα, ἐνεργείᾳ πρὸς τὰ τῶν ὡς ἀληθῶς θείων ἀπολιμπάνεται. Θεὸς μὲν γὰρ αὐτὸς ἀΐδιος ὤν, ἐξ οὐκ ὄντων ἐμὲ τοῖς ἄλλοις ἅμα συνυπεσήσατο. ἐγὼ δὲ τὴν εἰκόνα πεποίημαι τὴν αὐτὸς ἐμαυτοῦ ἐξ ὕλης, μεθ' ἧς τοῦ εἶναι καὶ αὐτὸς εἴληφα τὴν ἀρχήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Δεῖ μέντοι καὶ τοῦτόσοι, τί ποτέ ἐστι τὸ κατ' εἰκόνα σαφῶς τε
E καὶ σωτόμως εἰς ἐμὴν δύναμιν διελθεῖν. ἀπὸ τῶν παρ' ἡμῖν εἴωθεν ὡς τὰ πολλὰ πρὸς ἡμᾶς ἡ γραφὴ περὶ Θεοῦ διαλέγεσθαι, καὶ τὴν διδασκαλίαν ἐκ τῶν γνωρίμων ἡμῖν ποιεῖν εὐαργῆ. ὡς ὅν, ὅταν ἀκούσῃς χειρὶ τὸν Θεὸν ἐκτετακέναι τὸν οὐρανὸν, ἢ γνόφον ὑπάρχειν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἐκ ἀληθῶς χεῖρας ἔχειν νοεῖς τὸν Θεὸν, οὐδὲ πόδας, (ἁπλοῦν γὰρ τὸ θεῖον, ὅτιπερ καὶ ἀσώματον) ἀλλ' ἐκ τῶν ἡμετέ-
Z ρων, διὰ μὲν τῆς χειρὸς, οἶδας σημαίνεσθαι τὴν ἐνέργειαν, ἐπειδὴ χερσὶν ἡμεῖς ἐνεργοῦμεν· διὰ δὲ τοῦ ποδὸς, τὴν παρουσίαν, ἐπειδὴ ποσὶν ἡμεῖς ὅπερ ἐθέλομεν ἀφικνούμεθα· καὶ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν τοιουτοτρόπων παραπλησίως ἠγοῦ, καὶ οὐκ ἑτεροίως· ἴτως ἐκδεξαι καὶ τὸ τῆς εἰκόνος. ἡ τοίνυν εἰκὼν τοῦτο δύναται παρ' ἡμῖν, οὐκ ὁρώμενον πολλάκις ἡμῖν ὑποδεικνύει τὸν ὅπερ ἐστι, καὶ διὰ τῆς εἰκόνος
H παρεῖναι τὸν ἀόντα νομίζομεν. ἐπειδὴ τοίνυν καὶ ὁ δεσπότης Θεὸς ἀόρατος παντελῶς, καὶ ἀπερινόητος πάσῃ γενητῇ Φύσει καθέστηκε, πρὸς δὲ καὶ ἀνένδεης, ἐν εἰκόνι Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον εἶναι τῇ κλίσει πεποίηκε,

πεποίηκε, καὶ βασιλέα πάσης ἀπέδειξεν αὐτόν· ἵνα τὴν ἐπωφειλομένην αὐτῷ τιμὴν παρ' αὐτῆς ἐν τούτοις, καὶ τῇ περὶ τούτων θεραπείᾳ κομίζοιτο. καὶ ὅτι μὲν τὰ αἰσθητὰ πάντα πρὸς τὴν τούτου χρείαν σύνθητ... (1) γῆ, θάλαττα, ζώων φύσεις, ἀὴρ, ὡμολόγηται. τάχα δ' ἄν τισι προσταίη τὸ, καὶ περὶ τῶν Ἀγγέλων ταυτὸ τοῦτο φάσκειν ἡμᾶς, οὓς Παύλῳ παρεπέμψαντες φάσκοντι πάντας αὐτοὺς εἶναι λει-
Ἑβρ. 1. 14. τουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελ-
» λόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν, αὐτοὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς φιλονεικίας ἀπαλλαξόμεθα. ὅνπερ τοίνυν τρόπον τῶν κατὰ γῆν τούτων βασιλέων, ὅσαι μέν εἰσι τῶν πόλεων ὑπήκοοί τε καὶ φίλιοι περιέπουσί τε τὰς εἰκόνας αὐτῶν, καὶ τιμὴν αὐταῖς ἅπασαν προσάγουσι, καὶ βασιλεῦσι προσήκουσαν· οὕτω καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ παμβασιλέως γενομένων Θεοῦ. οἱ μὲν αἰδεσθέντες τὸν ποιητὴν, ἔστερξαν τὴν εἰκόνα, καὶ τὴν ἐπιβάλλουσαν αὐτοῖς σπουδὴν περὶ αὐτὴν εἰσέτι νῦν ἐπιδείκνυνται· ὅσοι δὲ ἀποστασίαν ἐνόσησαν, αὐτοὶ πάντα τρόπον εἰς τὴν καθαίρεσιν αὐτῆς ἐπεβούλευσαν, καὶ μεθίενται τῆς τοιαύτης γνώμης οὐδέποτε.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Τινὲς κατ' εἰκόνα Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον ἐνόμισαν κατὰ τὸ τῆς ψυχῆς ἀόρατον. καὶ οὐ συνῆκαν, ὅτι καὶ Ἄγγελος ἀόρατος, καὶ δαίμων ἀόρατος· πρὸς οὓς ἀναγκαῖον εἰπεῖν τοσοῦτον, ὅτι καὶ τὸ ἄῤῥεν ἐν ἀνθρώποις, καὶ τὸ θῆλυ κατά τε τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν τῆς αὐτῆς εἴληχε φύσεως. τὶ δήποτε οὖν ὁ Παῦλος τὸν μὲν ἄνδρα εἰκόνα τοῦ Θεοῦ λέγει, οὐκ ἔτι δὲ καὶ τὴν γυναῖκα, εἴπερ κατὰ τὸν τῆς ψυχῆς λόγον εἰκὼν Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος;
1. Κορ. 11. 7. λέγει γὰρ, ἀνὴρ μὲν γὰρ εἰκὼν καὶ δόξα
» Θεοῦ ὑπάρχων, οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτε-
» σθαι τὴν κεφαλήν· γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός-
ἐστιν. εἰ τοίνυν εἰκὼν Θεοῦ ὁ μὴ ὀφείλων καλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, δῆλον ὅτι ἡ καλυπτομένη οὐκ εἰκὼν Θεοῦ, τῆς αὐτῆς ψυχῆς ὑπάρχουσα. πῶς οὖν Θεοῦ εἰκὼν ὁ ἄνθρωπος; κατὰ τὸ ἀρχικὸν, κατὰ τὸ ἐξουσιαστικὸν, καὶ μάρτυς αὐτὴ τοῦ Θεοῦ ἡ φω-
» νὴ, ἡ λέγουσα· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ'
» εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· καὶ
» τὸν τρόπον ἐπάγουσα, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν
» ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν
» τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῶν θηρίων τῆς γῆς, καὶ τὰ ἑξῆς. ὥσπερ οὖν ὁ Θεὸς τῶν ὅλων, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος τῶν ἐπιγείων βασιλεύει. τὶ οὖν οὐκ ἄρχει καὶ ἡ γυνὴ τῶν προειρημένων; ἀλλὰ κεφαλὴν ἔχει τὸν ἄνδρα, τῶν ἄλλων κρατοῦσα. ἀνὴρ δὲ οὐχ ὑποτέτακται τῇ γυναικί. διὸ δὴ καλῶς ὁ μακάριος Παῦλος τὸν ἄνδρα μόνον εἰκόνα Θεοῦ φησὶν εἶναι καὶ δόξαν, τὴν δὲ γυναῖκα τοῦ ἀνδρὸς δόξαν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. (2) Ὥσπερ εἴτις βασιλεὺς πόλιν τινὰ μεγίστην κατασκευάσας,

A πολλοῖς τε αὐτὴν καὶ ποικίλοις διακοσμήσας ἔργοις, μετὰ τὴν ἁπάντων ἐκπλήρωσιν κελεύσειεν εἰκόνα αὐτοῦ γενομένην μεγίστην τινὰ καὶ εὐπρεπεστάτην τῷ μέσῳ πάσης ἑστάναι τῆς πόλεως εἰς ἔλεγχον τοῦ τῆς πόλεως αἰτίου, ἣν ἀνάγκη καὶ ὡς εἰκόνα τοῦ πεποιηκότος τὴν πόλιν βασιλέως παρὰ τῶν κατὰ τὴν πόλιν θεραπεύεσθαι πάντων, χάριν ὁμολογούντων διὰ τοῦτο τῷ κτίστῃ τῆς πόλεως, ὅτι περ αὐτοῖς τῷ διαί-
B τημα δέδωκε τοιοῦτον· οὕτω καὶ ὁ τῆς κτίσεως δημιουργὸς πεποίηκε μὲν πάντα τὸν κόσμον, διαφόροις τε καὶ ποικίλοις καλλωπίσας τοῖς ἔργοις, τελευταῖον δὲ τὸν ἄνθρωπον ἐν τάξει παρήγαγεν εἰκόνος οἰκείας, ὡς ἂν ἅπασα ἡ κτίσις ἐν τῇ περὶ τοῦτον σπουδῇ τε καὶ θεραπείᾳ τὴν προσήκουσαν ἀναφέρει τιμὴν τῷ Θεῷ. οὐ γὰρ ἄδηλον, ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις τῇ τοῦ ἀνθρώπου χρείᾳ φαίνεται συνδουμένη· εἴγε ἐξ
Γ ἀέρος, καὶ γῆς, καὶ ὕδατος, καὶ φωστήρων, οὓς ὁ οὐρανὸς φέρει ἐφ' ἑαυτοῦ, ἡ τῶν καρπῶν σύστασις ἀποτελεῖται. ἡ δὲ τούτων ἀπόλαυσις πᾶσα μέν ἐστιν ἀνθρώποις ἀναγκαία, βραχεία δέ τις αὐτῶν τοῖς ἀλόγοις νενέμηται μοίρα πρὸς ὑπηρεσίαν τεταγμένοις ἀνθρώπων. αἵτε ἀόρατοι δυνάμεις, ὅτι πᾶσαι τοῖς θείοις βουλήμασιν ὑπηρετοῦνται πρὸς τὸ ἡμῖν λυσιτελοῦν, Παῦλος
» ὁ μακάριος διδάσκων λέγει· οὐχὶ πάντες Ἑβρ. 1. 14.
Δ » εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν
» ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονο-
» μεῖν σωτηρίαν; πρόδηλον τοίνυν, ὅτι ἵνα κόσμον ἀποτελέσαι τὸ σύμπαν βουληθεὶς ὁ Θεὸς, καὶ πᾶσαν τὴν κτίσιν ἐκ διαφόρων φύσεων συστᾶσαν, θνητῶν τε καὶ ἀθανάτων, λογικῶν τε καὶ ἀλόγων, ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων εἰς ἕντι συναγαγεῖν ἐθελήσας, σύνδεσμον ἁπάντων τὸν ἄνθρωπον κατεσκεύασεν· οὕτω πάντα πρὸς αὐτὸν
E συναγαγὼν τῇ χρείᾳ, ὥστε συνῆφθαί τε τὴν σύμπασαν κτίσιν τῷ αὐτῷ, καὶ φιλίας αὐτὸν ἐνέχυρον ἐναργὲς εἶναι τῇ πάσῃ. δέδωκε γοῦν αὐτῷ ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας καὶ ψυχὴν, καὶ σῶμα. τὸ μὲν, ὁρατὸν τοῖς ὁρατοῖς οἰκεῖον, ἐκ γῆς τε καὶ ἀέρος, καὶ ὕδατος, καὶ πυρὸς συνεστὸς, καὶ τοῖς ἐκ τούτων ἀποτελουμένοις τρεφόμενον καρποῖς· τὴν δὲ, νοεράν τε καὶ ἀθάνατον καὶ λογικὴν ταῖς ἀοράτοις καὶ λογι-
Z καῖς ἐοικυίαν οὐσίαις. ἵνα μὴ τῇ χρείᾳ μόνον ἐπ' αὐτὸν ἡ κτίσις συνάπτηται, ἀλλὰ γὰρ καὶ τῇ τῆς φύσεως οἰκειότητι. μᾶλλον δὲ, ἵνα ἐκ τῆς κατὰ τὴν φύσιν οἰκειότητος, καὶ πρὸς τὴν χρείαν τὴν αὐτοῦ τὰ πάντα συνάπτηται, ἡδέως ὑπὲρ τοῦ συγγενοῦς καὶ οἰκείου πονοῦντά τε, καὶ τὴν οἰκείαν εἰσφέροντα χρείαν. Καὶ μεθ' ἕτερα. Σφόδρα δέ μοι θαυμάζειν ἐπελήλυθε τῶν ταυτὰ μὲν συνιδεῖν οὐχ οἵων τε γεγονότων,
H κατ' εἰκόνα δὲ Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον γεγενῆσθαι πῇ μὲν, κατὰ τὸ ἀρχικὸν εἰπόντων· πῇ δὲ, κατὰ τὸ νοερὸν, γέλωτος μεστὰ σαφῶς

(1) Ἴσ. συντέθειται.

(2) Θεοδώρου· ἡ ἐν Παρισ. ἔκδοσ. ὡσαύτως καὶ ἡ ἐν χάλῃ.

σαφῶς ἀποφθεγγομένων. δέον αὐτὰς σύνιδεῖν, ὅτι εἰκὼν Θεοῦ μόνος ὁ ἄνθρωπος λέγεται γεγενῆθαι. ἐν μὲν γὰρ τῇ ποιήσει φησὶ, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν· ἐπὶ δὲ τοῦ Νῶε, ὅτι ἐν εἰκόνι Θεοῦ ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον. ὁ δὲ μακάριος Παῦλος, ἀνὴρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι, εἰκὼν καὶ δόξα Θεοῦ ὑπάρχων. εἰ δὲ μόνος ἄνθρωπος ἐν τοῖς γεγονόσιν εἰκὼν, πρόδηλον ὡς τούτου μόνου τοῦτο προσειρημένου, ἰδίαν τινὰ τῆς προσηγορίας προσῆκεν εἶναι τιμὴν αἰτίαν· ἀλλ' οὔτε τὸ νοερὸν μόνον, οὔτε τὸ λογικόν· τοιαύτας γὰρ εἶναι καὶ τὰς ἀοράτους Φαμὲν δυνάμεις· οὐδὲ τὸ ἀρχικόν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ταῖς ἀοράτοις προσὸν ὁρῶμεν δυνάμεσιν, ὡς ὁ μακάριος Παῦλος ποτὲ μὲν λέγει, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκλίσθη τὰ πάντα τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι· ποτὲ δὲ, ἵνα γνωσθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς, καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. ὅθεν καὶ τὰς ἐναντίας οὕτω καλεῖ δυνάμεις, ὡς ἂν ἐξ ἐκείνων ἐκπεπλωκίας τῶν ταγμάτων. οὐκ ἔστι γὰρ ἡμῖν, φησὶν, ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους. οὕτω καὶ Ἄγγελοι καλοῦνται. καὶ Μιχαὴλ, φησὶν, ὁ ἄρχων ὑμῶν, καὶ ἄρχων Περσίδος. εἴρηται δὲ καὶ περὶ τῶν φωστήρων· τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν φωστῆρα τὸν ἐλάσσω εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτός. ὅπερ Δαβὶδ ἐξουσίαν ἐκάλεσεν, εἰπὼν, τὸν ἥλιον εἰς ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας, τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας εἰς ἐξουσίαν τῆς νυκτός. πῶς οὖν οἱόντε ἦν κατά τι τούτων λέγεσθαι εἰκόνα τὸν ἄνθρωπον, ὧν δὴ μέτεστι πολλῶν τῶν γεγονότων, μόνου τε αὐτοῦ κατ' εἰκόνα γεγενῆθαι λεγομένου Θεοῦ; ἀφ' οὗ δῆλον ἡμῖν, ὅτι μίαν τινὰ προσήκει τὴν αἰτίαν εἶναι, καθ' ἣν ἕτος ἕτω προσηγορεύεται μόνος, ᾗ οὐδὲν μετέχει τῶν γεγονότων, οὔτε μηδὲ τῆς προσηγορίας μετέχων ταύτης· ἔστι δὲ ἣν ἔφθην εἰπών.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Προδιαληπτέον πρότερον πῶς σωίσεται τὸ κατ' εἰκόνα ἐν σώματι, ἢ ἐν ψυχῇ. εἴδομεν δὲ πρότερον οἷς χρῶνται οἱ τὸ πρῶτον λέγοντες, ὧν ἐστὶ καὶ Μελίτων, συγγράμματα καταλελοιπὼς περὶ τοῦ ἀσώματον εἶναι τὸν Θεόν. μέλη γὰρ Θεοῦ ὀνομαζόμενα εὑρίσκοντες, ὀφθαλμὸς Θεοῦ ἐπιβλέποντας τοῖς οἰκουμένοις· καὶ, ὦτα αὐτοῦ εἶναι εἰς δέησιν δικαίων ἐπινενευκότα· καὶ, ὡσφράνθη Κύριος ὀσμὴν εὐωδίας· καὶ, τὸ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα, καὶ βραχίονα Θεοῦ, καὶ χεῖρας, καὶ πόδας, καὶ δακτύλους, ἄντικρυς φάσκουσι ταῦτα οὐκ ἕτερόν τι διδάσκειν, ἢ τοῖς μορφοῖς τοῦ Θεοῦ. πῶς δὲ, φασὶ, καὶ ὤφθη ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραὰμ, καὶ τῷ Μωσῇ, καὶ τοῖς ἁγίοις μὴ μεμορφωμένος; μεμορφωμένος δὲ κατὰ ποῖον χαρακτῆρα, ἢ τὸν ἀνθρώπινον; καὶ σωάγουσι μυρία ῥητὰ, μέλη ὀνομάζοντα Θεοῦ. πρὸς οὓς ἀγωνιστέον πρῶτον ἀπὸ τῆς λέξεως. ἀντιπαραβαλοῦμεν δὲ ῥητὰ τοῖς πλέον τοῦ γράμματος μηδὲν ἐπισταμένοις, ἐναντιούμενα αὐτῶν τῇ ὑπολήψει. ἐκ μὲν τοῦ Ζαχαρίου, ὅτι ἑπτὰ ὀφθαλμοὶ Κυρίου οἱ ἐπιβλέποντες ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. εἰ δὲ ἑπτὰ ἔχει ὀφθαλμοὺς ὁ Θεὸς, ἡμεῖς δὲ δύο, ἃ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἐγεγόναμεν. ἀλλὰ ἡμεῖς μὲν οὐκ ἐπτερυγόμεθα, περὶ Θεοῦ δὲ λέγει ἐν ψαλμῷ, ὅτι ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτοῦ ἐλπιεῖς. εἰ δὲ ἐκεῖνος μὲν πτέρυγας ἔχει, ἡμεῖς δὲ ἐσμὲν ζῶον ἄπτερον, ἃ κατ' εἰκόνα γέγονε Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος. πῶς δὲ ὁ σφαιροειδὴς οὐρανὸς, καὶ ἀεὶ κινούμενος, θρόνος εἶναι, ὡς ὑπολαμβάνουσι, δυνάται τοῦ Θεοῦ; ἀλλὰ καὶ ἡ γῆ, πῶς ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ; ἀπαγγελέτωσαν ἡμῖν. ἆρα γὰρ τὸ ἀπὸ γονάτων μέχρι τῶν βάσεων σῶμα τοῦ μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς περιέχοντος, τῷ μέσῳ δὲ ὄντι τῆς γῆς τοῦ παντὸς κόσμου, καὶ περιεχομένης ὑπ' αὐτοῦ, ὡς γραμμικαῖς ἀποδείξεσι παρίσταται, παρ' ἡμῖν εἰσὶν αἱ βάσεις τοῦ Θεοῦ, ἢ παρὰ τοῖς ἀντίχθοσι; καὶ ὅλῳ τῷ οἰκουμένῳ ἡμῶν πεπληρώκασιν, ἢ καὶ πλέον τι ἐπιλαμβάνουσιν, ἢ ἔλαττόν τι; διεσήκασιν οἱ πόδες αὐτοῦ διὰ τὰς θαλάσσας, καὶ τοὺς ποταμοὺς, ἢ καὶ τοῖς ὕδασιν ἐπιβαίνουσι; πῶς δὲ ὃ ὁ τηλικοῦτος οὐρανὸς θρόνος, καὶ ἡ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν, ἐν μόνῳ τῷ παραδείσῳ δυρίσκεται περιπατῶν, ἢ ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ Σινᾶ φαίνεται τῷ Μωσῇ; καὶ πῶς ταῦτά τις περὶ Θεοῦ δοξάζων οὐ μωρὸς λεχθήσεται; ἕτερα πολλὰ πρὸς ἀνατροπὴν εἰτῶν τῆς τοιαύτης δόξης, ἐπάγει. Ὁ δὲ φάσκων τὸ κατ' εἰκόνα μὴ ἐν σώματι εἶναι, ἐν δὲ τῇ λογικῇ ψυχῇ, παρασήσει οὐκ ὀλιγοστὸν δόγμα, καταλαβών τινες δυνάμεις εἰσὶν αὐτῆς. ἡ γὰρ γνωσικὴ δύναμις ἡ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ κριτική τε, καὶ ὑποιητικὴ, δικαιοπρακτική τε καὶ ἐρρωμένη, καὶ ἁπλῶς παντὸς καλοῦ ἐπιτελεσική, κατ' εἰκόνα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ γεγόνασιν αὐτῷ. ὅτι δὲ τὸ κατ' εἰκόνα αἱ πράξεις χαρακτηρίζουσι, καὶ οὐχὶ ἡ τοῦ σώματος μορφὴ, σαφῶς ὁ Ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους φησὶ, καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. εἰκόνα μὲν φορεῖ χοϊκὸν ὁ κατὰ σάρκα ζῶν, καὶ ποιῶν τὰ ἔργα τῆς σαρκός· εἰκόνα δὲ τοῦ ἐπουρανίου, ὁ τῷ πνεύματι τὰς πράξεις τῆς σαρκὸς θανατῶν. καὶ ἐν ἑτέρᾳ δὲ ἐπιστολῇ διδάσκων ὡς δεῖ βιῶν, ἐπιφέρει ταῖς ἐντολαῖς τὸ, ἵνα γένησθε κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος. Κύριος μακρόθυμος, καὶ ὁ μακρόθυμος ἄνθρωπος ἔχει τὸ κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. δίκαιος καὶ ὅσιος ὁ Κύριος, καὶ οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ Κύριος. ἐκεῖνον ὁ ἀγαπῶν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητα, καὶ πράττων καὶ τηρῶν τοῖς ἐντολοῖς τοῦ σωτῆρος, τοῖς, γίνεσθε οἰκτίρμονες, ὡς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστί· καὶ γίνεσθε τέλειοι, ὡς καὶ ὁ πατὴρ

Γεν. 9. 6. Κ. Κορ. 11. 7. Ἐφεσ. 3. 10. Ἐφεσ. 6. 12. Δαν. 10. 13. Ψαλ. 135. 8. Ψαλ. 103. 32. Ψαλ. 33. 15. Γεν. 8. 21. Ἡσ. 1. 20. Κολασ. 1. 16. Ζαχ. 4. 10. Ψαλ. 90. 4. Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Α Β Γ Δ Ε Ζ Η

» πατὴρ ὑμῶν ὁ ὐράνιος τέλειός ἐσιν, εἰκὼν A
» γίνεται κατὰ πάντα τὸ Θεό.

ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Κρεῖτον μὲν ποιῶσιν οἱ τῷ βελτίονι μέρει τὸ ἀνθρώπε, τυτέσι τῇ λογικῇ ψυχῇ τὸ θεῖον ἐξεικονίζοντες. οἱ γὰρ ἀνθρωπόμορφον αὐτὸ ἡγύμενοι, πάμπαν ἠλίθιοι. πλὴν ὐδὲ ἐκεῖνοι τὸ ἀκριβὲς δογματίζυσιν. ἀρχῆς γὰρ καὶ βασιλείας ἐσὶν εἰκὼν ὁ ἄνθρωπος, ὐκ ὐσίας· εἰ δὲ ὐπράξοι, καὶ ἀρετῆς. εἰ γὰρ καὶ ἀθάνατον ὁριζόμεθα τὴν ψυχὴν εἶναι, ἀλλ' ὐ B τῆς θειοτάτης ἐκείνης Φύσεως ὁμούσιον. εἰ γὰρ ἡ ψυχὴ κατ' εἰκόνα, δῆλον ὅτι καὶ ἡ τῆς γυναικός. τὶ ὃν ὁ Παῦλος εἶπεν,
1. Κορ. 11. 7. ἀνὴρ μὲν γὰρ ὐκ ὀφείλει κατακαλύπλεθαι
» τὴν κεφαλὴν, εἰκὼν καὶ δόξα Θεῦ ὑπάρ-
» χων· ἡ δὲ γυνὴ δόξα ἀνδρός ἐσι; τῆς γὰρ ψυχῆς τῆς γυναικὸς ἀθανάτε καὶ ἀφθάρτε ὔσης, ὥσπερ καὶ τῆς τὸ ἀνδρὸς, τὶ δήποτε μετὰ διορισμὸν τινὸς τῦτο ἔφρασεν ὁ Παῦλος; εἰ δὲ ἀνθυπενέγκοιτε, ἀνθοπλίζοντες τὸν Μωσέα τῷ Παύλῳ, τὸ ποιήσω-
» μεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, μάλισα μὲν δυατὸν εἰπεῖν, ὅτι εἰκὼν ἐσι τὸ εἰρημένον, καὶ ὁ περὶ ἀμφοτέρων εἴρηται· πλὴν συλλέξω. (1) εἰ δὲ καὶ τὸ ἑξῆς προσαγάγοιεν, τὸ, καὶ ἀρχέτωσαν, πρὸς ἡμῶν ἔσαι τὸ εἰρημένον. δείκνυται γὰρ τὸ κατ' εἰκόνα ἐν τῷ ἀρχικῷ χαρακηριζόμενον. εἰ δὲ εἴποιεν, πῶς ὃν ὁ Παῦλος τὸν μὲν εἰκόνα θείαν, τὴν δὲ τὸ ἀνδρὸς ἀπεφήνατο; Φήσομεν, ὅτι ἐξ ἀρχῆς μὲν ὁμότιμος ἦν ἡ γυνὴ, καὶ τῆς αὐτῆς ἠξίωτο τιμῆς, ἐπεὶ δὲ ἔπλαισεν, ἠλαττώθη καὶ ἠκρωτηριάθη αὐτῆς ἡ ἀρχὴ, καὶ ὑπὸ τὸν ἄνδρα γεγένηται. ὐκ ἰῶεγκας, Φησὶ, τὴν ἰσοτιμίαν, δέχε τὴν ἐλάτωσιν. πρὸς τὸν
Γεν. 3. 16. ἄνδρασε ἡ ἀποσροφήσε, καὶ αὐτός σε κυ-
» ριύσει. ὥσε ἡ μὲν κοσμοποιία, τὴν πρὸ τῆς ἁμαρτίας τῆς γυναικὸς δηλοῖ ἀρχήν· ὁ δὲ Ἀπόσολος, τὴν μετὰ τὸ πλάσμα ὑποταγήν. τὸ δὲ καθ' ὁμοίωσιν, εἰ μὴ δοκοίη τισὶν ἐκ παραλλήλε λέγεθαι, ὡς τὸ,
Ψαλ. 3. 5. ἐγὼ ἐκοιμήθην καὶ ὕπνωσα· καὶ τὸ, μα-
Ψαλ. 40. 1. κάριος ὁ σωιὼν ἐπὶ πλωχὸν καὶ πένητα, ἕτως ἑρμηνευτέον· ὅτι τὴν ἀρχὴν ἐνεχείρισεν αὐτῷ ὁ Θεὸς, ἵνα ἐπιδείξηται τὴν ἀρετὴν, καὶ σώσῃ τὴν ὁμοιότηλα. ἐδέξω Φησὶ τὴν τιμὴν, δεῖξον τὴν ἀρετήν. ἵνα τὸ μὲν, τῇ δημιυργίᾳ· τὸ δὲ, τῇ προαιρέσει τῦ δημιυργηθέντος ἀνακαίηται. καὶ τάχα τῦτο ἐδήλε τὸ ἐξ ἀρχῆς
» μὲν εἰρῆθαι, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ'
» εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, ἢ ὡς τὸ αὐτὸ ἐμφαινύσης τῆς λέξεως, ἢ τῇ προαιρέσει ἀναρτηθείσης τῆς ἀρετῆς. ἵνα ᾖ τοιῦτον τὸ εἰρημένον· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, ἵνα ἐκ προαιρέσεως γένηται καθ' ὁμοίωσιν. ὁ μονογενὴς
Ματθ. 5. 48. γὰν ἐπιδημήσας, Φησί· γίνεθε ὅμοιοι τῦ
» πατρὸς ὑμῶν τῦ ἐν τοῖς ὐρανοῖς. ὡς τῆς μὲν δημιυργίας, τὸ κατ' εἰκόνα σωζύσης· τῆς δὲ προαιρέσεως, τὸ καθ' ὁμοίωσιν.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἀσώματον νόει τὸν Θεὸν ἐκ τῆς ὑπαρχύσης σοι ψυχῆς ἀσωμάτε· μὴ περιγραφόμενον τόπῳ, ἐπειδὴ ὐδὲ ὁ σὸς νῦς προηγυμένως ἔχει τὴν ἐν τόπῳ διαγωγὴν, ἀλλὰ διὰ τῆς πρὸς τὸ σῶμα συναφείας ἐν τόπῳ γίνεται. ἀόρατον εἶναι τὸν Θεὸν πίσευε, τὴν σεαυτῦ ψυχὴν ἐννοήσας· ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ἄληπλός ἐσιν. ὅτε γὰρ κέχρωσαι, ὅτε ἐσχημάτισαι, ὅτε τινὶ χαρακτῆρι σωματικῷ περιείληπλαι, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐνεργειῶν γνωρίζεται μόνον.

Καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τῦ ὐρανῦ, καὶ τῶν κτηνῶν, καὶ τῶν θηρίων, καὶ πάσης τῆς γῆς, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς.

ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Πῶς ὃν εἶγε τὴν ἀρχὴν πάντων τῶν ἐπὶ γῆς εἴληφεν ὁ ἄνθρωπος, Γ τὰ θηρία δέδοικε; Παρεὶς ἐκεῖνο, εἴτε ἀληθὲς ἦν, εἴτε ψευδὲς, ὅτινες ἔφασαν· ὅτι ἐν ταῖς θείαις δέλτοις ἡ ἀρχὴ τῶν θηρίων ὐκ ἐνέκειτο, ἀλλ' ὕσερον παρά τινων προσετέθη, ἐξ ὑθείας τὴν ἀπολογίαν ποιῦμαι. ὅτι ἐξ ἀρχῆς μὲν αὐτῷ, ὅτε ἔλαμπεν ἡ εἰκὼν, πάντα ὑπέκειτο. διὸ καὶ ὀνόματα αὐτοῖς ἐπέθηκεν. ἐπειδὴ δὲ παρήκυσεν, ἠκρωτηριάθη αὐτῦ εἰκότως ἡ Δ ἀρχή. ὅτε δὲ ὁ Νῶε τὴν εἰκόνα ταύτην ἀνεκάθηρεν, ἦλθε πρὸς αὐτὸν πάντα τὰ θηρία, τὴν ἀρχαίαν ὐλείαν ὁμολογῦντα. καὶ τὸν Δανιὴλ οἱ λέοντες ἠδέσθησαν, καὶ ἡ ἔλπις τὸν Παῦλον.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Εἰπὼν μέντοι τὸ, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ
» καθ' ὁμοίωσιν, ἐπήγαγε· καὶ ἀρχέτωσαν
» τῶν ἰχθύων, καὶ τῶν πετεινῶν, καὶ τῶν
» θηρίων τῆς γῆς, καὶ τῶν κτηνῶν· δεικνὺς, E ὡς ὐχὶ κατὰ ἀνάγκην αὐτῷ τὰ πάντα, καὶ βίαν ὑπέταξεν, ἀλλ' ὡς ὀφειλομένην εἰκόνι θείᾳ τῶν ἁπάντων τὴν ἀρχὴν ἐγκεχείρικε.

» ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Καὶ ἀρχέτωσαν, Φη-
» σὶ, τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν
» πετεινῶν τῦ ὐρανῦ, καὶ τῶν κτηνῶν, καὶ
» πάσης τῆς γῆς, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν
» τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. τηρητέον, Z ὅτι σεσιώπηται τὸ τῶν κητῶν γένος, καὶ τὸ τῶν θηρίων. καὶ ἐπίσησον, εἰ δυατὸν, διὰ τὸ σεσιωπῆθαι μὴ πάντα τὰ ζῶα διὰ τὸν ἄνθρωπον γέγονεν, ἀλλὰ ταῦτα, ὧν ἄρχειν λέγεται, ἰχθύας θαλάσσης, καὶ πετεινὰ ὐρανῦ, καὶ κτήνη τῆς γῆς· τάχα δὲ καὶ ἑρπετὰ τῆς γῆς, διὰ τὰς ἀναγκαιοτάτας τῶν Φαρμάκων χρείας ἀπ' αὐτῶν τελυμένας. ἃ μέντοι γε διὰ τὸν ἄνθρωπον τὰ κήτη τὰ μεγάλα, καὶ τὰ θηρία τῆς γῆς. ἦ γὰρ ἂν προσετέθη τῇ δεδομένῃ ἐξυσίᾳ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ τύτων ὀνομασία. ὐχ ὑρίσκομεν δὲ ἐν τῇ Γραφῇ τὸ τῶν

(1) Πλὴν ὃ λέξομεν. ἔκδοσ. ἡ ἐν Παρισ.

τῶν ὄφεων γένος ἐν ἑρπετοῖς τεταγμένον,
Γεν. 3. 1. ἀλλ' ἐν θηρίοις. ὁ γὰρ ὄφις, φησὶν, ἦν
„ Φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων. καὶ
„ ἐν ταῖς Πράξεσιν, ἔχιδνα δακοῦσα τὸν Παῦ-
λον, ἐκρέματο κατὰ τῆς χειρὸς αὐτοῦ.
Πραξ. 28. 4. καὶ ἐπιφέρει· ἰδόντες δὲ οἱ βάρβαροι κρε-
„ μάμενον τὸ θηρίον. ἐν δὲ τῷ Λευϊτικῷ, ὅρα
ἐπὶ τίνων τάσσει τὸ ἑρπετὸν, ὡς ἀδαμοῦς
Λεν. 11. 21, ἐπὶ τῶν νῦν τῇ σωτηρίᾳ καλεμένων. ταῦ-
22, 23. „ τα γάρ φησι Φάγεσθε ἀπὸ τῶν ἑρπετῶν
„ τῶν πετεινῶν, ἃ πορεύεται ἐπὶ τῶν τεσ-
„ σάρων, ἃ ἔχει σκέλη ἀνώτερον τῶν πο-
„ δῶν αὐτοῦ, πηδᾷν ἐν αὐτοῖς ἐπὶ τῆς γῆς.
„ καὶ ταῦτα φάγεσθε ἀπ' αὐτῶν· τὸν βρύ-
„ χον, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ· καὶ τὴν ἀκρίδα,
„ καὶ τὰ ὅμοια αὐτῇ· καὶ τὸν ὀφιομάχον,
„ καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. πᾶν ἑρπετὸν ἀπὸ τῶν
„ πετεινῶν, οἷς εἰσὶ τέσσαρες πόδες, βδέλυγ-
„ μα ὑμῖν ἐστὶ, καὶ ἐν τούτοις μιανθήσεσθε.
ἐκ ἄρχει τοίνυν ὁ ἄνθρωπος, ἤτε τῶν κη-
τῶν τῶν μεγάλων, ἤτε τῶν θηρίων· τάχα
τὴν ἀρχὴν ἤτε διὰ τοῦτον γεγενημένων.
τὸ δὲ ὅμοιον τοῖς ἐνθάδε ἀναγεγραμμένοις
ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ ἡ.
Ψαλ. 8. 6, 7, 8. ψαλμῷ λέγεται· πάντα ὑπέταξας ὑπο-
„ κάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ, πρόβατα καὶ βόας
„ ἁπάσας, ἔτι δὲ καὶ τὰ κτήνη τοῦ πεδίου,
„ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοὺς ἰχθύας τῆς
„ θαλάσσης, τὰ διαπορευόμενα τρίβους θα-
λασσῶν. κἀνταῦθα γὰρ τὰ κήτη καὶ τὰ
θηρία σεσιώπηται.

ΑΔΗΛΟΥ. Περὶ ἑνὸς εἰπὼν ἀνθρώπου, πληθυντικῶς τὸ ἀρχέτωσαν ἐπήγαγε προγνωστικῶς. ὥσπερ ἓν ὁ Θεὸς τῶν ὅλων, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος τῶν ἐπὶ τῆς γῆς βασιλεύς ἐστιν. ἡ γὰρ γυνὴ εἰ καὶ αὐτὴ τούτων ἄρχει, ἀλλὰ κεφαλὴν ἔχει τὸν ἄνδρα, ἀρχομένη ὑπ' αὐτοῦ.

κζ. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτὸν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς.

**ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. (1) Τίς ἂν ὁ λόγος τοῦ τὸ κατ' εἰκόνα μόνον ἐν τῇ ποιήσει τοῦ ἀνθρώπου εἰπεῖν τὸν θεσπέσιον Μωϋσῆν, τὸ καθ' ὁμοίωσιν ἀποσιωπήσαντα· καίτοι ἐν τῇ προτέρᾳ βουλῇ ἀμφοτέρων ὁμοίως συμπαραληφθέντων αὐτῷ; Ῥᾴδια τῷ προσέχοντι καὶ σωτηρίαν βουλομένῳ ἡ ἐπίλυσις. τὸ μὲν γὰρ κατ' εἰκόνα, φύσει δέδοται ἡμῖν, καὶ ἀμετάβλητον ἐξ ἀρχῆς καὶ εἰς τέλος συμπάρεστι· τὸ δὲ καθ' ὁμοίωσιν, ἐκ προαιρέσεως, καὶ οἰκοθεν κατορθοῦται ὕστερον. ἐν μὲν οὖν τῇ πρώτῃ βουλῇ λέγων ὁ
„ Θεὸς, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ τὸ καθ' ὁμοίωσιν προσέθηκε· δεικνὺς, ὅτι καὶ προαίρεσιν ἡμῖν αὐτεξουσίαν ἐμβαλεῖ, τῷ δυναμένῳ ποιῆσαι ἡμᾶς ὁμοιωθῆναι Θεῷ. καὶ γὰρ καὶ τοιοῦτοι ἀπετελέσθημεν κατὰ τὴν πρόῤῥησιν τοῦ Θεοῦ. πολλοὶ γὰρ οἱ ὁμοιωθέντες αὐτῷ, πάντως δὲ οὐ πάντες ὁμοιωθησόμενοι, κἂν μὴ οὐ πάντες εἰς τοῦτο ἐπιστρέψομεν, ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν μᾶλλον ὑπὸ ἐθελοκακίας βαδίζομεν. ἐν δὲ τῇ κατασκευῇ ὕστερον, μόνον εἶπε τὸ κατ' εἰκόνα, ὡς καὶ μόνον τοῦτο ἐντελὲς καὶ ἀναλλοίωτον τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἐγκατασκευάσας. τὸ δέγε καθ' ὁμοίωσιν, ἐπειδὴ δυνάμει τέως μόνον ἐγκατέσπειρε τῷ ἀνθρώπῳ, ἔπω δὲ καὶ εἰς τὸ ἀποτέλεσμα ἐμπεφάνιστο, ἀλλ' ἐδεῖτο ἔτι πρὸς ἀποτέλεσμα τῆς πράξεως τοῦ λαβόντος τὴν προαίρεσιν, εἰκότως ἀπεσιώπησε.

**ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἴποι ἂν τάχα ἐνταῦθα ἡ γυνὴ, τί πρὸς ἐμὲ ὁ λόγος; ὁ ἀνὴρ τὰ ταῦτα ἐγένετο. ὃ γὰρ εἶπε τὴν ἄνθρωπον, φησὶν, ἢ ἁπλῶς ἄνθρωπον· ἀλλὰ τῇ τοῦ ἄρθρου προσθήκῃ τὸ ἀρσενικὸν ἐνέφηνεν. ἀλλ' ἵνα μὴ ἀμαθῶς τις τῇ τοῦ ἀνθρώπου προσηγορίᾳ ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς ἢ μόνου κεχρημένος, προσέθηκεν· ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. ἵνα γνῷς, ὅτι καὶ ἡ γυνὴ ἔχει τὸ κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγενῆσθαι, καὶ ὁ ἀνήρ.

**ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Οἶμαι γὰρ ἐγὼ δόγμα τι μέγα καὶ ὑψηλὸν διὰ τῶν εἰρημένων τῆς θείας γραφῆς παραδίδοσθαι. τὸ δὲ δόγμα τοιοῦτόν ἐστι. δύω τινῶν κατὰ τὸ ἀκρότατον πρὸς ἄλληλα διεστηκότων, μέσον ἐστὶ τὸ ἀνθρώπινον τῆς τε θείας καὶ ἀσωμάτου φύσεως, καὶ τῆς ἀλόγου καὶ κτηνώδους ζωῆς. ἔξεστι γὰρ ἑκατέρου τῶν εἰρημένων ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ συγκρίματι θεωρῆσαι τὴν μοῖραν. τοῦ μὲν θείου, τὸ λογικόν τε καὶ διανοητικὸν, ὃ τὴν κατὰ τὸ ἄρρεν καὶ θῆλυ διαφορὰν οὐ προσίεται· τοῦ δὲ ἀλόγου, τὴν σωματικὴν κατασκευὴν καὶ διάπλασιν εἰς ἄῤῥεν τε καὶ θῆλυ μεμερισμένην. ἑκάτερον γὰρ τούτων ἐστὶ πάντως ἐν παντὶ τῷ μετέχοντι τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. ἀλλὰ πρωτεύειν τὸ νοερὸν, καθὼς παρὰ τοῦ τὴν ἀνθρωπογονίαν ἐν τάξει διεξελθόντος ἐμάθομεν. ἐπιγεννηματικὴν δὲ εἶναι τῷ ἀνθρώπῳ τὴν πρὸς τὸ ἄλογον κοινωνίαν τε καὶ συγγένειαν. πρῶτον μὲν γάρ φησιν, ὅτι ἐποίησεν ὁ Θεὸς κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον, δεικνὺς διὰ τῶν εἰρημένων, καθὼς φησιν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι ἐν τῷ τοιούτῳ ἄῤῥεν καὶ θῆλυ οὐκ ἔστιν· εἶτα ἐπάγει τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὰ ἰδιώματα, ὅτι ἄῤῥεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. Γαλ. 3. 28.

**κη. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς, λέγων· αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς· καὶ ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πάντων τῶν κτηνῶν,

(1) Ἰσέον, ὅτι τοὺς περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου λόγους τοῦ Βασιλείου ψευδεπιγράφους ὑπειλήφασί τινες εἶναι. (ὅρα τὸν πρόλογον (ἐν σελ. 8.) τῆς κατὰ τὸ Παρίσ. ἐν ἔτει 1721. γενομ. ἐκδόσ.) κεῖνται δὲ οἱ αὐτοὶ καὶ ἐν τῷ τοῦ Νύσσης 1. Τόμ. αὐτῷ ἐπιγεγραφότες.

κληνῶν, καὶ πάσης τῆς γῆς, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. Α

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Αὐξάνεσθε γάρ Φησιν, ἵνα μὴ ἀτελὲς διαμείνῃ τὸ ποίημα· πληθύνεσθε, ἵνα μὴ εἰς σμᾶ, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰς διαδράμῃ τὸ γένος. διὸ καὶ ἐπήγαγε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν. πληρώσατε δὲ, ἀντῇ κατοικήσει· ἕτω γὰρ ἔσαι ὁ λόγος διεψευσμένος, ἐπειδὴ ἄχρι τοῦ νῦν ὁρῶμεν πολλὴν γῆν ἀοίκητον· ἀλλὰ πληρώσατε, τουτέστι ἐξουσίαν, Φησὶ, τοῦ κυριεύειν τῆς γῆς δέδωκεν ἡμῖν. Β

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ ἔν αὐξάνεσθε ἐπὶ πάντων λεγόμενον, τοῖς μὲν ἀλόγοις ζώοις, κατὰ τὴν τοῦ σώματος τελείωσιν, κατὰ (1) τὸν ἀπαρτισμὸν τῆς Φύσεως, εἴρηται· ἡμῖν καὶ (2) τοῖς λογικοῖς, τὸ αὐξάνεσθε κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, κατὰ τὴν προκοπὴν τὴν εἰς Θεὸν ἄγουσαν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Αὐξάνεσθε ἔν αὔξησιν τὴν κατὰ Θεὸν, τελείωσιν τὴν κατὰ τὸν σπουδαῖον ἄνθρωπον. πληθύνεσθε· ἐκκλησίας ἡ σύλλογία. μὴ σὺ σύ, Φησὶ, καὶ δυσὶ περιγραφέτω ἡ Θεολογία, ἀλλ' εἰς πᾶσαν τὴν γῆν κηρυχθήτω τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας. πληθύνεσθε· τίνες; οἱ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον γεννώμενοι. πληρώσατε τὴν γῆν· τὴν σάρκα τὴν δεδομένην ἡμῖν εἰς ὑπηρεσίαν, πληρώσατε ἀγαθῶν ἔργων. Γ

κθ. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πάντα χόρτον σπόριμον σπεῖρον σπέρμα, ὅ ἐστιν ἐπάνω πάσης τῆς γῆς· καὶ πᾶν ξύλον, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καρπὸν σπέρματος σπορίμου, ὑμῖν λ. ἔσαι εἰς βρῶσιν. Καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ παντὶ ἑρπετῷ ἕρποντι ἐπὶ τῆς γῆς, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ψυχὴν ζωῆς, καὶ πάντα χόρτον χλωρὸν εἰς βρῶσιν. καὶ ἐγένετο ἕτω. Ε

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Οὐκ εἶπε δέδωκα ὑμῖν τὰ κλωὴ, τὰ ἑρπετὰ, τὰ πετεινὰ, τὰ τετράποδα· ἃ γὰρ τούτων ἕνεκα ἐκλίθησάν Φησιν· ἀλλ' ἡ πρώτη νομοθεσία καρπῶν ἀπόλαυσιν συνεχώρησε, καὶ τῆς ἐν αὐτῷ (3) διαίτης. οἷον δέ τί ἐστι καὶ τὸ ἐν τῷ λανθάνοντι παρακείμενον μυστήριον· ὅτι οὐ μόνον ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις πᾶσιν, ἡ αὐτὴ ἐκ τῶν καρπῶν τῆς γῆς, καὶ τῶν σπερμάτων ὡρίσθη τροφή· ἰδοὺ γὰρ Φησὶ δέδωκα κτ. καὶ μὴν εἴποι τις, νῦν ὁρῶμεν τὰ πλείονα τῶν θηρίων καρποῖς μὴ τρεφόμενα. ποίῳ γὰρ καρπῷ ἀνέχεται πάρδαλις τραφῆναι; τίς δὲ καρπὸς δύναται λέοντα θρέψαι; ἀλλ' ἴσως, ὅτι καὶ ταῦτα τῷ νόμῳ τῆς Φύσεως ὑποτεταγμένα, καρποῖς τὸ πρὶν διετρέφετο. ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος ἐξεδιψήθη, καὶ ἐξέβη τοῦ ὅρους τοῦ δοθέντος αὐτῷ, μετὰ τὸν κατακλυσμὸν εἰδὼς ὁ Κύριος ἀφειδεῖς τοὺς ἀνθρώπους. πάντων τὴν ἀπόλαυσιν συνεχώρησε. πάντα ταῦτα Φάγεσθε ὡς λάχανα χόρτου. ταύτῃ τῇ συγχωρήσει καὶ τὰ λοιπὰ ζῶα θύθης ἔλαβε τὴν τοῦ σαρκοφαγεῖν ἄδειαν. Γεν. 9. 3.

ΑΔΗΛΟΥ. Διατὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κλισμάτων εἴρηται τὸ, εἶδεν ὁ Θεὸς, ὅτι καλὸν, ἐπὶ δὲ τοῦ Ἀδὰμ οὐκ εἴρηται; Ὅτι ἐπ' ἐκείνων, τοῦ Θεοῦ προσάττοντος, ἐγίνοντο· ἐπὶ δὲ τοῦ ἀνθρώπου, αὐτεργήσαντος, καὶ προβουλίοις τετιμηκότος ἐκεῖνον, δι' ὃν καὶ πᾶσαν τὴν ὁρωμένην ἐδημιούργησε κλίσιν.

λα. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα ἕκτη.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Σκόπει πῶς συλαβὼν τὰ δημιουργηθέντα ἅπαντα διὰ τῆς λέξεως ταύτης, τῆς πάντα, πᾶσι τοῖς δημιουργηθεῖσι τὸν ἔπαινον ἀπεκλήρωσεν. οὐδὲ γὰρ εἰπὼν ἅπαντα, ἠρκέθη· ἀλλ' ἐπήγαγεν, ὅσα ἐποίησε. καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου ἔστη, ἀλλὰ καὶ ἰδοὺ καλὰ, καὶ λίαν καλά Φησι, τουτέστι πάνυ καλά.

ΚΕΦ. Β.

α. Καὶ συνετελέσθησαν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ πᾶς ὁ κόσμος αὐτῶν.

β. Καὶ συνετέλεσεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἃ ἐποίησε.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ἵνα εἴπῃ, ὅτι συνετέλεσε δὲ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν μετὰ παντὸς αὐτῶν τοῦ διακόσμου ἐπὶ τῆς ἕκτης ἡμέρας, μηθὲν ἔτι καταλελοιπὼς, ὃ προθεῖναι ἐχρῆν, ὡς λείπον τῇ κλίσει. Η

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἤδη δέ τινες ἄτοπον εἶναι νομίζοντες τὸ ὑπολαμβάνειν, τὸν Θεὸν δίκην οἰκοδόμου, μὴ ἀρκέσαντος χωρὶς πλειόνων ἡμερῶν πληρῶσαι τὴν οἰκοδομὴν, οὐ πλείοσιν ἡμέραις τετελεκέναι τὸν κόσμον, Φασὶν, ὑφ' οὗ πάντα γεγονέναι. καὶ ἐντεῦθεν τοῦτο κατασκευάζουσιν. οὗτοι δὲ τάξεως οἴονται τὸν κατάλογον

(1) Ἴσ. καὶ τὸν ἀπαρτισμὸν, ἢ καὶ κατὰ τὸν ἀπαρτισμόν.
(2) Ἡμῖν δὲ τοῖς λογικοῖς ὀρθότερ.
(3) Ἴσ. τῆς ἐν αὐτοῖς, ἢ τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ διαίτης.

λογον τῶν ἡμερῶν εἰρῆθαι, καὶ τῶν ἐν αὐταῖς γινομένων. πιθανῶς δ' ἂν πρὸς τάτῳ καλασκευαζομένῳ χρήσαντο ῥητῷ, τῷ, αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν. Ψαλ. 148. 5.

Καὶ κατέπαυσεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἐποίησε.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἑβραῖοι λέγουσιν, εἰ κατέπαυσε τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, πεποίηκέτι καὶ ἐν αὐτῇ.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Καὶ συνελέλεσεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἃ ἐποίησε, καὶ κατέπαυσεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, καὶ τὰ ἑξῆς. Δεικνὺς, ὅτι ἐπὶ μὲν τῆς ἕκτης συμπεπλήρωκε πάντα, ἅτε μηδὲν αὐτοῖς προσιθέναι μέλλων καινὸν, ἐπειδὴ μηδὲ λείπειν τι αὐτοῖς ἠγεῖτο. ἐπαύσαλο δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ τοῦ ποιεῖν. τοῦτο γε ἕνεκεν τῶν ἡμέραν ταύτην προσέθεικεν, ἄπρακτον οὖσαν, καὶ ἐν ᾗ καθάπαξ πεποίηκεν ὁδόν. ὡς ἂν τῇ κατὰ τὸν ἡμέραν ἀργίᾳ δηλώσειεν, ὅτι πάντα ἔχει πέρας αὐτῷ. ὁ γὰρ καὶ τῇ πρώτῃ, καὶ τῇ δευτέρᾳ, καὶ τῇ τρίτῃ, καὶ τῇ τετάρτῃ, καὶ τῇ πέμπτῃ, καὶ τῇ ἕκτῃ ἀεί τι καινὸν πεποιηκὼς, ὃ λείπειν ἠγεῖτο τῇ κλίσει· εὔδηλον, ὅτι διὰ τοῦτο ἐπὶ τῆς ἑβδόμης τοῦ ποιεῖν ἀπεπαύσατο, ὡς ἂν τῇ ἀργίᾳ τῇ ἐν αὐτῇ δείξειε τὸ πέρας εἰληφέναι τῶν κλίσιν. ὅθεν καὶ ἐπὶ ἡμέραις τὸν πάντα κύκλον τῶν ἡμερῶν περιέγραψε, δυνάμενος ἐν ταῖς ἓξ τοῦτο ποιῆσαι, ἐν αἷς συνεπλήρωσε τῶν κλίσιν. ἵνα αἱ μὲν ἓξ, δήλωσις ὦσι τῶν γεγονότων· ἡ δὲ ἑβδόμη, πάντα εἰληφέναι πέρας, καὶ μηδὲν αὐτοῖς λείπειν ἔτι.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εὔδηλον γὰρ ὡς οὐδὲν οὐκ ἔτι καινὸν μετὰ τῶν ἕκτων ἐγένετο, γινομένων μὲν ἀεὶ καὶ φυτῶν, καὶ σπερμάτων, καὶ ζώων· οὐ καινῶν δὲ, ἀλλ' οἵαπερ ἦν τὰ πρότερον γεγονότα, κατ' ἐκεῖνον τὸν ὅρον, καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς ἀποφάσιν τε καὶ εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ, πάντων καθ' ἑκάστων ἐπιδιδόντων τῶν ἡμέραν.

γ. Καὶ εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην, καὶ ἡγίασεν αὐτήν. ὅτι ἐν αὐτῇ κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἤρξατο ὁ Θεὸς ποιῆσαι.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δήποτε διαφερόντως τῶν ἑβδόμων ἡμέραν εὐλόγησεν ὁ Θεός; Ἑκάστη τῶν ἄλλων ἡμερῶν ἰδίαν τινὰ δημιουργίαν ἐδέξατο. ἐπειδὴ τοίνυν μέχρι ταύτης σύμπασαν τῶν κλίσιν ἐδημιούργησε, δέδωκεν ἀντὶ δημιουργίας τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ τῶν εὐλογίαν. ἵνα μὴ μόνη παρὰ τὰς ἄλλας ἀγέραστος μείνῃ. τὸ μέντοι ἡγίασεν αὐτῶν, ἀντὶ τοῦ ἀφώρισε, τέθεικε. πολλαχοῦ γὰρ ἔστω τοῦτο νοούμενον εὑρεῖν παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ. καὶ γὰρ „ περὶ τῶν Μήδων φησὶν, ἡγιασμένοι εἰσὶ, Ἡσ. 13. 3. „ κἀγὼ ἄγω αὐτούς, τουτέστιν εἰς τοῦτο ἀφωρισμένοι. ἄλλως τε, καὶ Ἰουδαίοις ταῦτα συγγράφων, ἀναγκαίως τὸ ἡγίασεν αὐτῶν τέθεικεν, ἵνα πλέον σέβας ἀπονείμωσι τῷ σαββάτῳ. τοῦτο γὰρ καὶ νομοθετῶν ἔφη, „ ὅτι ἐν ἓξ ἡμέραις ἐποίησε Κύριος ὁ Θεός σε Ἔξοδ. 20. 11. „ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τῇ δὲ ἑβδόμῃ „ ἡμέρᾳ καλέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων „ αὐτοῦ ὧν ἐποίησε, καὶ ἡγίασεν αὐτήν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τίνος καὶ ἡγίασεν αὐτῶν; Ἀφώρισεν αὐτῶν. εἶτα διδάσκουσα ἡμᾶς ἡ θεία Γραφὴ καὶ τὴν αἰτίαν „ δι' ἣν εἴρηκε, καὶ ἡγίασεν αὐτῶν, προσέ- „ θηκεν· ὅτι ἐν αὐτῇ κατέπαυσεν ἀπὸ πάν- „ των τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἤρξατο ὁ Θεὸς ποιῆσαι. ἤδη ἐντεῦθεν ἐκ προοιμίων αἰνιγματωδῶς διδασκαλίαν ἡμῖν ὁ Θεὸς παρέχεται, παιδεύων τὴν μίαν ἡμέραν ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἑβδομάδος ἅπασαν ἀνατιθέναι καὶ ἀφορίζειν τῇ τῶν πνευματικῶν ἐργασίᾳ. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ δεσπότης ἐν ἓξ ἡμέραις τὰ τῆς δημιουργίας ἅπαντα πληρώσας, τὴν ἑβδόμην εὐλογίας ἀξιώσας ἡγίασε, διὰ τὸ ἐν αὐτῇ καταπαύσαι ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἤρξατο ποιῆσαι.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Ὡς ἂν μὴ ἄχρηστος εἶναί τις αὐτῷ, καὶ περιττὴ νομίζοιτο ἡ ἑβδόμη· οὐδὲν ἔργον Θεοῦ δεξαμένη, καὶ ὡς ἂν μὴ βδελυκτή τις ὑπολαμβάνοιτο τοῖς πᾶσιν εἶναι, καὶ οὐκ ἠξιωμένη θείας τινὸς ἐργασίας· οὐκόλως ἄν τινος ὑποπτεύσαντος, ὅτι ὡς ἐν ἀνεπιτηδείᾳ τάχα ἡμέρᾳ οὐδὲ ποιῆσαί τι εἴλετο ἐν αὐτῇ, καθὼς ἔθος ἐνίοις τὰς Φαυλοτέρας ἀπράκλους νομίζειν· ὡς ἂν μή τι τοιοῦτον καὶ περὶ τῆς ἑβδόμης „ ὑπολαμβάνοιτο, ἐπήγαγε· καὶ εὐλόγησεν „ ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην, καὶ ἡγίασεν αὐτήν. ἔδειξε γὰρ, ὅτι οὐκ ἄχρηστον τὴν ἡμέραν πρὸς τὸ ποιεῖν ἡγήσατο, ἀλλ' ἁρμόδιον ἔθετο εἰς ἀνάπαυσιν. εὐλόγησεν δὲ καὶ αὐτὴν, ἅτε τὰς μὲν λοιπὰς τῷ τί ποιῆσαι ἐν αὐταῖς τιμήσας· ταύτην δὲ τῷ ἔλεγχον εἶναι τοῦ πεπληρῶσθαι τὴν κτίσιν. διὰ τοῦτο καὶ τὸ, ἡγίασεν αὐτὴν εἶπεν, ἀντὶ τοῦ ἀφώρισε πρὸς τοῦτο, ὡς τῇ ἐπ' αὐτῆς ἀργίᾳ ἐδείκνυτο (1) τὸ τῆς κλίσεως πέρας.

δ. Αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὅτε ἐγένετο.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἄξιον ἐνταῦθα ζητῆσαι, τίνος ἕνεκεν βίβλον αὐτὴν καλεῖ οὐρανοῦ καὶ γῆς, καίτοι πολλὰ ἕτερα τῆς βίβλου περιεχούσης, καὶ διδασκούσης ἡμᾶς καὶ περὶ ἑτέρων πλειόνων, καὶ περὶ τῆς τῶν δικαίων ἀρετῆς, καὶ περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, καὶ τῆς συγκαταβάσεως, ἣν ἐπεδείξατο περὶ τὸν πρωτόπλαστον, καὶ περὶ ἅπαν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. Καὶ

(1) Δυκνύηται ἢ ἐν χάλῃ ἔκδ. ἐν τοῖς τοῦ Θεοδωρίτ.

Καὶ μεθ' ἕτερα. Ἔθος τοῦτο τῇ θείᾳ Γραφῇ μὴ πανταχοῦ κατὰ μέρος ἡμῖν ἅπαντα ἐξηγεῖσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῶν σωεκλικωτάτων ἀρχομένῳ καταλιμπάνειν τὰ ἑξῆς σκοπεῖν τοῖς εὐγνώμοσιν ἀκοαῖς δεχομένοις τὰ λεγόμενα.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ, βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων. ὠήθη γὰρ καὶ ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ βιβλίον παραλελῆφθαι, καὶ ὅτως αὐτῷ προσέθηκεν.

Ἡ ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Καὶ πᾶν χλωρὸν ἀγροῦ πρὸ τοῦ γενέσθαι ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πάντα χόρτον ἀγροῦ πρὸ τοῦ ἀνατεῖλαι. οὐ γὰρ ἔβρεξε Κύριος ὁ Θεὸς ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἄνθρωπος οὐκ ἦν ἐργάζεσθαι τὴν γῆν.

ΑΔΗΛΟΥ. Νῦν οὐχ ὡς ἐν ἓξ ἡμέραις οὐρανοῦ καὶ γῆς γενομένων, ἐπήγαγε τὸ, ᾗ ἡμέρᾳ ἐποίησε.

**ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τοῦτο βέλεται εἰπεῖν, ὅτι τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ τῷ προσάγματι τὰ πρότερον μὴ ὄντα εἰς τὸ εἶναι ὑπέστη, καὶ ἅπερ οὐκ ἦν, ταῦτα ἀθρόον ἐδείκνυτο. ὁ χόρτος ὁ ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδόμενος. χόρτον δὲ ὅταν εἴπῃ, τὰ σπέρματα ἅπαντα λέγει. καὶ περὶ τῶν ὑετῶν διδάσκουσα ἡμᾶς πάλιν ἡ θεία Γραφὴ, ἐπήγαγεν· οὐ γὰρ ἔβρεξεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τὴν γῆν, τουτέστιν οὐδέπω οὐδὲ ὑετοὶ ἄνωθεν κατεφέροντο. καὶ μετὰ τοῦτο λοιπὸν δείκνυσιν ἡμῖν, ὅτι οὐδὲ τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐργασίας ἐδεήθη. ἄνθρωπος γάρ φησιν οὐκ ἦν ἐργάζεσθαι τὴν γῆν.

ς. Πηγὴ δὲ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς, καὶ ἐπότιζε πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δέ ἐστι, πηγὴ δὲ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς, καὶ ἐπότιζε πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς; Ἐν κεφαλαίῳ πάλιν ὁ συγγραφεὺς τὰ περὶ τῆς κλίσεως διηγήσατο· καὶ ἐδίδαξεν, ὅτι μὴ ὄντα τὰ στοιχεῖα παρήγαγεν ὁ Θεὸς, καὶ ὅτι ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων διεχώρισε, καὶ ὅτι ἕκαστον τούτων διεκόσμησεν ὡς ἠθέλησε, καὶ ὅτι μήτε ἀνθρώπου γεωργοῦντος τὴν γῆν, μήτε τῶν νεφῶν ὄντων, ἀρδεία εἶχε τὴν μετὰ τὸν χωρισμὸν τῶν ὑδάτων συναπομείνασαν αὐτῇ νοτίδατε καὶ ἰκμάδα. ἔτω γὰρ, καὶ Ἀκύλας ἡρμήνευσεν, ὅτι ἐπιβλυσμὸς ἀνέβη ἐκ τῆς γῆς, καὶ ἐπότισε πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς χθονός.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Τοῦτο εἰπεῖν ἠβουλήθη, ὅτι ἀδιακόσμητος γέγονεν ἡ γῆ. ὅτε γὰρ ἐξεδέδοτό τι ἐξ αὐτῆς, ὧν ὕστερον διέταξε γίνεσθαι ὁ Θεός. ἐπεὶ μήτε ὁ ἐργαζόμενος ἄνθρωπος ἦν, μήτε ὑετὸς κατενήνεκτο, ἅτε μήπω τῆς διατάξεως ταύτης λαβούσης ἀρχήν. ὅθεν καὶ τὴν αἰτίαν λέγων, ἐπάγει· πηγὴ δὲ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς, καὶ τὰ ἑξῆς· λέγει μὲν γὰρ ὅτι ἐκαλύπτετο πᾶσα ὑπὸ τῶν ὑδάτων. εἴρηκε δὲ αὐτὸ ὅτωπως, ὡς ἂν ἐξ αὐτῆς τῆς γῆς βλύζοντά τε καὶ πηγάζοντα τὰ ὕδατα, καὶ ἐξ ἁπάσης αὐτῆς φερόμενα, ὅτω πᾶσαν αὐτὴν σωεκάλυπτον.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἑβραῖος δέ τίς φησιν, ὅτι οὐ λέγει πηγὴ δὲ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς, ἀλλά τι εἶδός φησιν ἀχλύος, ἢ αἰθέρος συνεχοῦς παχυτάτου· ὃ τὴν ἀνάδοσιν ἀπὸ τῆς γῆς γίνεσθαι ἔφη, καὶ καλύπτειν τὸ πρόσωπον. εἴτε δὲ ἀπὸ τῆς νοτίδος φησὶν, εἴτε δὲ θεοῦ οἰκονομοῦντος, ἐγίνετο, οὐκ ἔχω λέγειν. Φίλων δὲ ὁ ἑβραῖός φησι· μήποτε, ὡς ἵππος λέγεται βασιλέως πᾶσα ἱππικὴ δύναμις, οὕτω καὶ πηγὴ πᾶσα φλὲψ τῆς γῆς, ποτίμου ὕδωρ πᾶν ὁμηρέσα, ἢ πηγάζουσα. εὖ δέ φησι καὶ τὸ φάναι μὴ πᾶσαν, ἀλλὰ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς νοτίζεσθαι, τὸ ἄριστον καὶ ἡγεμονεῦον μέρος, καὶ καρποφορεῖν δυνάμενον· ὃ τῆς ἀπὸ τῶν πηγῶν ἐπιχορίας οὐδὲν δεῖται.

ζ. Καὶ ἔπλασε Κύριος ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Οὐκ εἶπεν ἁπλῶς ἐποίησεν, ἀλλ' ἔπλασε. πλάσις λέγεται ἐπὶ δυσπρεπείας. ὡς ὅταν θεασάμενος πρόσωπον εὔμορφον, εἴπῃ καλὸν πλάσμα. διὸ καὶ Δαβὶδ, ὁ φυτεύσας τὸ οὖς οὐχὶ ἀκούει; ἢ ὁ πλάσας τὸν ὀφθαλμὸν οὐ κατανοεῖ; πάντα γὰρ ἐποίησε πρὸς εὐπρέπειαν, καὶ κόσμον, καὶ χρῆσιν. ἔλαβε χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς· μακαρίαι αἱ χριστιανῶν ἐλπίδες, ἐὰν ἐπιγνῶμεν ἃ ἀναγινώσκομεν· καὶ οὐκ εἶπε βῶλον ἔλαβεν, ἀλλὰ χοῦν· ἐπειδὴ προῄδει, ὅτι μέλλει τελευτᾶν τὸ ζῶον, καὶ εἰς χοῦν ἀναλύεσθαι, προλαβὼν ἐν τῇ δημιουργίᾳ, ἔπηξε τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως· ἵν' ὅταν ἴδῃς αὐτὸ τάφῳ χοῦν, γνώσῃ ὅτι ὁ ἐκεῖνο πλάσας, καὶ τοῦτον ἀναστήσει.

Καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Περὶ μὲν ἓν τοῦ μυκλῆρα λέγεσθαι παρὰ τῷ Ἀκύλᾳ, καὶ Συμμάχῳ, ἢ πρόσωπον παρὰ τοῖς ἑβδομήκοντα τοῦ πεπλανημένου, (1) εἰς ὃ ἐνεφύσησεν ὁ Θεὸς πνοὴν ζωῆς, λεκτέον, ὅτι οὐ δεῖ περιέχεσθαι τοῦ γράμματος τῆς Γραφῆς, ὡς ἀληθοῦς· τὸν δὲ κεκρυμμένον θησαυρὸν ἐν τῷ γράμματι ζητεῖν.

ΘΕΟΔΩ-

(1) Τοῦ πεπλασμένου ἢ ἐν χάλκῃ ἔκδοσ. (ἐν τοῖς τοῦ Θεοδωρ.) ὃ καὶ ὀρθότερον.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἰ ἐκ τῦ θείυ ἐμΦυσήματος γέγονεν ἡ ψυχὴ, ἐκ τῆς ὐσίας ἄρα τῦ Θεῦ ἐσὶν ἡ ψυχή. Ἀσεβείας ἐχάτης, καὶ βλασΦημίας ἡ τοιαύτη ἔννοια. τῆς γὰρ δημιυργίας τλὼ ὄγκολίαν ἔδειξε διὰ τύτυ ἡ θεία ΓραΦή. πρὸς δὲ τύτῳ καὶ τῆς ψυχῆς τλὼ Φύσιν αἰνίτλεται, ὅτι πνεῦμά ἐσι κλισὸν, ἀόρατόν τε καὶ νοερὸν, τῆς τῶν σωμάτων ἀπηλλαγμένον παχύτητος. κἀκεῖνο δὲ χρὴ σλωιδεῖν, ὅτι δεῖ πρότερον νοῆσαι πνεῦμονα, καὶ τὸς ἀποθλίβοντας τῦτον μῦς, καὶ συσέλλοντας, καὶ τλὼ συμπεΦυκῦαν ἀρτηρίαν τῷ πνεύμονι, καὶ ὑπερῶαν, καὶ σόμα, εἶθ' ὕτω δέξαθαι τὸ ἐμΦύσημα. εἰ δὲ τὸ θεῖον ἀσώματον, θεοπρεπῶς ἄρα καὶ τὸ ἐμΦύσημα νοητέον.

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Καὶ ἐνεΦύσησε, Φησὶν, εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῦ πνολὼ ζωῆς. ζωτικλὼ, Φησὶν, ἐνέργειαν τὸ ἐμΦύσημα ἐχαρίσατο τῷ ἐκ γῆς πλαθέντι. καὶ τῦτο ἐγένετο σύσασις τῆς ὐσίας τῆς ψυχῆς. ἐπήγαγε γᾶν, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχλὼ ζῶσαν. ἐκεῖνος ὁ πλαθεὶς ἀπὸ τῦ χοὸς, δεξάμενος τὸ ἐμΦύσημα, τλὼ πνολὼ τῆς ζωῆς, ἐγένετο εἰς ψυχλὼ ζῶσαν, τυτέσιν ἐνεργῦσαν, ἔχσαν ὑπηρετῦντα τὰ μέλη τῦ σώμαλος ταῖς αὐτῆς ἐνεργείαις.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἴσως εἴποι τὶς ἂν, καὶ τίνος ἕνεκεν, εἰ τιμιώτερον ἡ ψυχὴ τῦ σώματος, τὸ ἔλατλον πρῶτον δημιυργεῖται, καὶ τότε τὸ μεῖζον; Οὐχ ὁρᾷς, ἀγαπητὲ, ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς κλίσεως τὸ αὐτὸ τῦτο γέγονεν; ὥσπερ γὰρ ὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἥλιος, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐδημιυργήθη, καὶ τὰ ζῶα τὰ ἄλογα, καὶ μετὰ ταῦτα ὁ ἄνθρωπος, ὁ τύτων πάντων τλὼ ἀρχλὼ μέλλων ἐγχειρίζεθαι· τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ διαπλάσει τῦ ἀνθρώπυ, πρότερον τὸ σῶμα παράγεται, καὶ τότε ἡ ψυχὴ ἡ τιμιωτέρα. ὥσπερ γὰρ τὰ ἄλογα πρὸς ὑπηρεσίαν τῶν ἀνθρώπων μέλλοντα εἶναι χρήσιμα πρὸ τῦ ἀνθρώπυ δημιυργεῖται, ἵνα ἑτοίμλω ἔχῃ τλὼ ὑπηρεσίαν ὁ μέλλων τῆς τύτων χρείας ἀπολαύειν· ὕτω καὶ πρὸ τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα δημιυργεῖται, ἵνα ἐπειδὰν ἡ ψυχὴ παραχθῇ, ἔχῃ τὰς οἰκείας ἐνεργείας ἐπιδείκνυθαι διὰ τῆς τῦ σώματος κινήσεως.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπειδὴ δέ ἐσιν ὁ ἄνθρωπος ζῶον ἀληθῶς ὐΦυές τε καὶ θεοειδέσατον, ὡς ἂν μὴ δοκῇ τῆς ἀνωτάτω δόξης τὸ μίμημα τῶν ἴσων εἰς ποίησιν τοῖς ἐκ ὧδε ἔχσι λαχεῖν, καὶ τοῖς προβλλίοις ἐτίμα, καὶ αὐτεργίᾳ τὸ τέχνημα. ἄγαλμα δὲ διαπλάσας ἐκ γῆς, ζῶον αὐτολογικὸν ἀπετέλει· καὶ ἵνα εἰς τὰς τῆς ἰδίας Φύσεως ἀνατρέχον λόγυς, ἄΦθαρτόν τε εἴη καὶ ἀνόλεθρον, τὸ ζωοποιῦν ὐθέως ἐνεχάρατλε πνεῦμα. γέγραπλαι γὰρ, ὅτι

A „ καὶ ἐνεΦύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῦ „ πνολὼ ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς „ ψυχλὼ ζῶσαν.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ὑπέλαβον ἔνιοι κακῶς, τὸ ἐμΦύσημα τῦ Θεῦ γεγενῆθαι ψυχλὼ τλὼ ἀθάνατον, τῦ Μωσέως ἐκ εἰρηκότος, ὅτι τὸ ἐμΦύσημα γέγονε ψυχὴ, ἀλλ' ὅτι Θεὸς μὲν ἐνεΦύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῦ πνολὼ ζωῆς, ἐγένετο (1) ὁ ἄνθρωπος
B εἰς ψυχλὼ ζῶσαν, ὡς τῆς πνοῆς τῆς ζωτικῆς, τῆς ἐν τῷ προσώπῳ τῦ Ἀδὰμ ἐμΦυσηθείσης τε καὶ ἐμπνευσθείσης, τὸν ἄνθρωπον ἀπεργασαμένης ζῶον λογικὸν, ἔκτε θνητῦ σώματος καὶ ψυχῆς ἀθανάτυ σωσεός. ἐπειδὴ γὰρ πνεῦμα ἡ ψυχὴ, Φύσις ἀόρατος, ἐμΦύσημα θεῖον δημιυργικὸν αὐτῆς εἶναί Φησιν, ὡς πυ καὶ τῶν ὁρατῶν χεῖρα Θεῦ. ἀοράτυ μὲν γὰρ ἐμΦυσήματος ὀνόματι, τῆς ἀοράτυ τλὼ κλίσιν
Γ γενέθαι Φησὶν ὁ Μωσῆς. ὁρατῦ δὲ μέλυς προσηγορία, τυτέσι τῆς χειρὸς, πολλάκις τὰ ὁρατὰ δεδημιυργῆθαί Φασιν οἱ ΠροΦῆται. δεῖ δὲ μὴ ἀγνοεῖν, ὡς τὰ μὲν ἄλλα πάντα προσάτλεται γενέθαι ἀπὸ γῆς, καὶ γένεσιν εἴληΦεν ὁ μοντλιμι ζωντ. (2) προῆλθεν ἀπὸ γῆς. ἀνθρώπυ δὲ πρῶτον μὲν τὸ σωματικὸν ὄργανον κατεσκυάθη, μετὰ δὲ τῦτο καὶ ὁ τεχνίτης δημιυργηθεὶς, ἐπεισήχθη· καὶ δεύτερον τῦ χείρονος τὸ
Δ κρεῖτλον, ἵνα μὴ καταΦρονῇ τῆς σαρκὸς, μηδὲ μέγα Φρονῇ ἐπὶ τῷ τῆς οἰκείας Φύσεως ἐξαιρέτῳ. ὁ τοίνυν ἄνθρωπος ἐγένετο εἰς ψυχλὼ ζῶσαν.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Τὸ σῶμα τῦ ἀνθρώπυ ἄρει ἀπὸ γῆς, τλὼ ψυχλὼ αὐτὸς δίδωσι κλίσας καὶ δημιυργήσας, ἐκ ἐκ τῆς ἰδίας ὐσίας ἐκβαλών· ἵνα ὅταν ἀποθάνῃ ὁ ἄνθρωπος, μὴ ἀπογνῶμεν τῆς ψυχῆς τλὼ Φύσιν.

E ΕΦΡΑΙΜ. ἘνεΦύσησεν ὁ Θεὸς εἰς τὸ πρόσωπον τῦ Ἀδάμ· ἐκ τῦ κυριωτέρυ μέρυς τῆς ὄψεως δεικνὺς τὸ ἀξίωμα τῆς ψυχῆς· ὅτι ἡγεῖται αὐτῦ πάσης τῆς ὑποσάσεως. (3) εἶπεν ὅτι καὶ ἐγένετο εἰς ψυχλὼ ζῶσαν, δηλῶν, ὅτι τότε γέγονε, καὶ ὐ πρὸ χρόνυ τινός.

ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ. Ἕτερόν ἐσι πνοὴ ζωῆς, ἡ καὶ ψυχικὸν ἀπεργαζομένη τὸν ἄνθρω-
Z πον, καὶ ἕτερον πνεῦμα ζωοποιῦν, τὸ καὶ πνευματικὸν αὐτὸν ἀποτελῦν. καὶ διὰ „ τῦθ' Ἡσαΐας Φησίν· ὕτω λέγει Κύριος Ἡσ. 42. 5. „ ὁ ποιήσας τὸν ὐρανὸν, καὶ σερεώσας αὐτὸν, „ ὁ πήξας τλὼ γλῶ, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ δι„ δὰς πνολὼ τῷ λαῷ τῷ ἐπ' αὐτῆς, καὶ πνεῦ„ μα τοῖς πατῦσιν αὐτλώ. τλὼ μὲν πνολὼ, παντὶ κοινῶς τῷ ἐπὶ γῆς λαῷ, Φήσας, δεδόθαι· τὸ δὲ πνεῦμα, ἰδίως τοῖς καταπατῦσι τὰς γαιώδεις ἐπιθυμίας. διὸ καὶ πά-
H λιν ὁ αὐτὸς Ἡσαΐας διασέλλων τὰ προειρη„ μένα, Φησί· πνεῦμα γὰρ παρ' ἐμῦ ἐξε- Ἡσ. 57. 16. λύσεται,

(1) Ἀνάγν. ἐγένετο δέ. (2) Ἴσ. ὁμότιμον, καὶ ζῶντα.
(3) Ὅτι ἡγεῖται παρ' αὐτῦ τῆς ὑποσάσεως. ἡ τῆς Ὀξον. ἔκδ.

» λοῦσελαγ, καὶ πνοὶῶ πᾶσαν ἐγὼ ἐποίησα. τὸ πνεῦμα ἰδίως ἐπὶ τᾶ Θεᾶ τάξας, τᾶ ἐκχέοντος αὐτὸ διὰ τῆς ὑοθεσίας ἐπὶ τλὼ ἀνθρωπότητα· τλὼ δὲ πνοὶῶ, κοινῶς ἐπὶ τῆς κλίσεως, καὶ ποίημα ἀναγορεύσας αὐτλώ. ἕτερον δέ ἐσι τὸ ποιηθὲν τᾶ ποιήσαντος. ἡ μὲν πνοὴ, πρόσκαιρος· τὸ δὲ πνεῦμα, ἀσύναον. καὶ ἡ μὲν πνοὴ ἀκμάσασα πρὸς βραχὺ, καὶ καιρῷ τινὶ παραμήνασα, μετὰ τᾶτο πορεύεται, ἄπνων καταλιπᾶσα ἐκεῖνο, περὶ ὃ λῶ πρότερον· τὸ δὲ, περιλαβὸν ἐνδοθέν τε καὶ ἔξωθεν τὸν ἄνθρωπον, ἅτε ἀεὶ παραμένον, ὐδέποτε καταλείπει αὐτόν.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Τοῖς μὲν γὰρ ἀλόγοις ἀπὸ τῆς εἰκονοῆς τᾶ κατὰ τὸν ἀέρα πνεύματος ἐψυχῶθαι, ἐδόθη τὸ ζλῶ· τῷ δὲ, ἐξ αὐτῆς τῆς ἀθανάτα καὶ διαφερούσης » ὐσίας. ἐνέφυσησε γὰρ ὁ Θεὸς εἰς τὸ πρό» σωπον αὐτᾶ πνοὶῶ ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄν» θρωπος εἰς πνοὶῶ ζῶσαν. καὶ τοῖς μὲν, δηλοῦσιν καὶ ἄρχεθαι προσετάγη· τῷ δὲ, ἄρχειν καὶ δεσπόζειν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐκ εἶπε δὲ, ὅτι ἐγένετο ἡ σὰρξ εἰς ψυχλὼ ζῶσαν, ἀλλ' ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχλὼ ζῶσαν, τῇ τᾶ ἀνθρώπα χρησάμενος ὀνομασίᾳ, ᾗ κοινήγε ἐσὶ τᾶ σωαμφοτέρα. καὶ ταύτλω μὲν εἰρηκὼς, δι' ὅλα τὸ σωαμφότερον ἐδήλα. τῇ διαιρέσει δὲ τῆς ποιήσεως διακρίνας τὰς Φύσεις, καὶ τῷ μὲν ἔπλασε χᾶν ἀπὸ τῆς γῆς, τλὼ σάρκα δηλώσας· τῷ δὲ ἐνέφύσησε πνοὶῶ ζωῆς, τλὼ ψυχλὼ ἐμΦήνας· εἶτα κατὰ κοινᾶ πάλιν ἐπήγαγε, καὶ ἐγέ» νετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχλὼ ζῶσαν.

ΘΕΟΦΙΛΟΥ. Ὅτι ἀ δι' ἁμαρτίας αἱ ψυχαὶ, ὡς Ὠριγένει ἔδοξε, καταβεβλημέναι σώμασι σωεπλάκησαν, ἐχρησάμεθα τῷ Μωσέως ῥήματι, λέγοντι τοῖς ὑοῖς Δευτ. 1. 11. Ἰσραὴλ· Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν προσθείη » ὑμῖν σήμερον ὡς ἐσὲ χιλιοπλασίως, καθ' » ὅτι ὐλόγησεν ὑμᾶς. ἆρα γὰρ ἤυχετο Μωϋσῆς ἐξ ἀρανᾶ καταπεσεῖν δι' ἁμαρτίας ψυχὰς, ἵνα σώμασι συμπλακῶσι, καὶ ὁ λαὸς πολλαπλασιαθῇ; καὶ πῶς αὐτὸς Φάσκει, Κύριος ὁ Θεὸς ὐλόγησεν ὑμᾶς; ἀ γὰρ ὐλογία κατὰ Ὠριγένη ἐσὶν ἡ τῶν σωμάτων ποίησις, ἀλλὰ κατάρα πλανωμέναις ψυχαῖς.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὶς λῶ ἡ διαφορὰ τᾶ εἰρημέν, ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχλὼ ζῶσαν, καὶ τᾶ εἰρημέν ἐπὶ τῶν ἀλόγων, ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν; Ὁ λογικὸς ὑΦεσῶσαν ἅμα καὶ ἡγεμονθέσαν τῆς αἰθήσεως ἔχων τλὼ νοερὰν ψυχλὼ, τὸ αἰθητικὸν τῷ νοερῷ προσάγελαγ· ἡ δὲ ἄλογος Φύσις αὐτὸ τὸ αἰθητικὸν ἔχει τλὼ ψυχλώ. (1)

η. Καὶ ἐΦύτευσε Κύριος ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδὲμ κατὰ ἀνατολὰς, καὶ ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δήποτε τὸν παράδεισον ἐΦύτευσεν ὁ Θεὸς, μέλλων ὐθὺς τὸν Ἀδὰμ διὰ τλὼ ἁμαρτίαν ἐξορίζειν ἐκεῖθεν; Πρῶτον ἐκ ἀνέχελαγ ἐκ προγνώσεως κατακρῖναγ ὁ δεσπότης Θεός. διὸ καὶ τλὼ παράβασιν προορῶν, τῶν ἀγαθῶν αὐτῷ μεταδέδωκε. ἔπειτα καὶ γνῶναγ αὐτὸν τὰς θείας δωρεὰς ἐβλήθη, ἵνα τάτων στερηθεὶς, μισήσῃ τλὼ ἁμαρτίαν, ὡς τοσάτων αὐτὸν γυμνώσασαν ἀγαθῶν. πρὸς δὲ τάτοις, ἔδει τὸν δίκαιον ἀγωνοθέτλω τοῖς τῆς ἀρετῆς ἀθληταῖς προθεῖναγ τῆς νίκης τὰ ἆθλα. ἕ δὴ χάριν καὶ περὶ τῆς » βασιλείας ἔΦη, δεῦτε οἱ ὐλογημένοι τᾶ Ματθ. 25. 34. » πατρός μα κληρονομήσατε τλὼ ἡτοιμασ» μένλω ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς » κόσμα.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τινὲς ἐν ἀρανῷ Φασὶ τὸν παράδεισον εἶναγ. Τῆς θείας λεγούσης γραΦῆς, ἐξανέτειλεν ἔτι ὁ Θεὸς ἐκ τῆς γῆς πᾶν ξύλον ὡραῖον εἰς ὅρασιν, καὶ καλὸν εἰς βρῶσιν, τολμηρὸν ἄγαν τὸ τοῖς οἰκείοις ἀκολαθεῖν λογισμοῖς, καταλιπόντα τλὼ διδασκαλίαν τᾶ πνεύματος.

» ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Καὶ ἐΦύτευσεν ὁ Θεὸς » παράδεισον ἐν Ἐδὲμ κατὰ ἀνατολάς. Ἐδὲμ οἱ μὲν, τὸν παράδεισον εἶναγ Φασιν· οἱ δὲ, τὸν τόπον πάντα, ἐν ᾧ καὶ ὁ παράδεισος λῶ, ὅθεν καὶ Ἀδὰμ ἐπλάθη. καὶ Ἀδὰμ ἐκ τᾶ ἀπὸ τῆς γῆς ἐν Ἐδὲμ γεγενῆθαγ προσηγορεύθη. Ἐδὼμ γὰρ τὸ πυρρὸν, ὥς πα καὶ ὁ Ἠσαῦ, πυρᾶς Φακῆς πεπρακὼς αὐτᾶ τὰ πρωτοτόκια, τλὼ προσηγορίαν εἴληΦε· καὶ τᾶτο μᾶλλον ἀληθές.

ΑΚΑΚΙΟΥ. Κατασκευασέον δὲ αἰθητὸν εἶναγ τὸν παράδεισον, καὶ ἐκ τᾶ περὶ » Σοδόμων εἰρημέν· ὡς ἆρα λῶ, ὡς ὁ πα- Γεν. 13. 10. » ράδεισος τᾶ Θεᾶ. ἐκ ἂν γὰρ τὸ αἰθητὸν τοῖς νοητοῖς παρεβάλλετο. ὥσπερ ἐκ ἄν εἴποι τὶς, ὡραῖόν ἐσι τόδε τὸ σῶμα, ὡς ψυχή.

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Σκόπει καὶ σὺ ταῦθα, ἀγαπητὲ, ὅτι ἐὰν μὴ θεοπρεπῶς τὰ ῥήματα δεχώμεθα, εἰς βάθη κρημνῶν ἀνάγκη κατενεχθλῶναγ. τὶ γὰρ ἂν εἰπεῖν ἔχοιεν περὶ τάτα τᾶ ῥήματος οἱ πάντα τὰ περὶ Θεᾶ λεγόμενα ἀνθρωπίνως ἐκλαμ» βάνειν τολμῶντες; καὶ ἐΦύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον. τὶ ἦν, εἰπὲ, σκαπάνης ἐδεήθη, καὶ γεωργίας, καὶ τῆς ἄλλης ἐπιμελείας, ἵνα καλλωπίσῃ τὸν παράδεισον; μὴ γένοιτο. πάλιν γὰρ καὶ σὺταῦθα τὸ ἐΦύτευσεν ἄτω δεῖ νοεῖν, ὅτι προσέταξε παράδεισον ἐν τῇ γῇ γενέθαγ, ὥσε τὸν παραχθέντα ἄνθρωπον τάτῳ σὺδιαιτᾶθαγ. ὅτι γὰρ διὰ τᾶτον τὸν παράδεισον παρήγαγεν, ἄκουσον τί Φησι· καὶ ἐΦύτευσεν ὁ » Θεὸς παράδεισον κατὰ ἀνατολὰς, καὶ ἔθε» το ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον ὃν ἔπλασε. διὰ τᾶτο καὶ

(1) Ἴσ. ἔχει ψυχλὼ, ἢ ἐν αὐτῷ τῷ αἰθητικῷ ἔχει τλὼ ψυχλώ.

καὶ τὸ ὄνομα τᾶ τόπᾳ ἐντίθησιν ὁ Μωσῆς, ἵνα μὴ ἐξῇ τοῖς Φλυαρεῖν βλομένοις ἀπατᾶν τῶν ἀφελεστέρων τὰς ἀκοὰς, καὶ λέγειν, μὴ εἶναι ἐν τῇ γῇ τὸν παράδεισον, ἀλλ' ἐν ἀρανῷ, καὶ μυθολογίας τινὰς τοιαύτας ὀνειροπολεῖν. εἰ γὰρ καὶ τοιαύτη χρησαμένης ἀκριβείᾳ τᾶς θείας Γραφᾶς, ἃ παρητήσαντό τινες τῶν ἐπ' δύγλωτλίᾳ μέγα Φρονέντων, καὶ τῇ σοφίᾳ τῇ ἔξωθεν, ἐναντία τοῖς γεγραμμένοις Φθέγξαθαι, καὶ εἰπεῖν, μὴ ἐπὶ τᾶς γᾶς εἶναι τὸν παράδεισον, καὶ πολλὰ ἕτερα τῶν εἰρημένων παρεγγυῶντες, μὴ ὡς γέγραπται Φρονεῖν, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἔρχεσθαι, καὶ τὰ ἐπὶ τᾶς γᾶς εἰρημένα, περὶ τῶν ἀρανίων νομίζειν εἰρῆθαι· εἰ μὴ τῇ ταπεινότηλι τάττων τῶν λόγων, καὶ τῇ συγκαταβάσει ὁ μακάριος Μωσῆς ἐχρήσατο, τᾶ ἁγίᾳ πνεύματος τλὼ γλῶτταν αὐτᾶ κινᾶντος, πᾶ ἂν ἂν ἐξεκυλίσθησαν; καίτοι γε τᾶς ἁγίας Γραφᾶς ἐπειδὰν βάλητάι τι τοιᾶτον ἡμᾶς διδάσκειν, ἑαυτλὼ ἑρμηνεύσης, καὶ ἂν ἀφιείσης πλανᾶθαι τὸν ἀκροατλώ. ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ πολλοὶ ἃ διὰ τὸ καρπώσαθάι τι κέρδος ἐκ τῶν θείων γραφῶν, ἀλλὰ τέρψεως ἕνεκεν τὰς ἀκοὰς ὑπέχουσι τοῖς τὰ παρισάμενα λέγουσι. (1) παρακαλῶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις τὰς ἀκοὰς ἀποτειχίσαντες, τῷ κανόνι τᾶς Γραφᾶς κατακολουθήσωμεν. καὶ ὅταν ἀκούσῃς, ἀγαπητὲ, ὅτι ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον, τὸ μὲν ἐφύτευσε, θεοπρεπῶς νόει, ὅτι προσέταξε· τὸ δὲ ἐξῆς, πίστευσον, ὅτι καὶ παράδεισος γέγονε, καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ἔνθα καὶ ἡ Γραφὴ ἐπεσημήνατο. τὸ γὰρ μὴ πιστεύειν τοῖς ἐν τῇ Γραφῇ κειμένοις, ἀλλ' ἕτερα ἐπεισάγειν, πολλῶ ἡγᾶμαι κίνδυνον ἐπιφέρειν.

ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Ἐδὲμ ἑρμηνεύεται τρυφή. ὡς ἄν εἴποι, ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν τρυφῇ, ἀντὶ τᾶ ἐν τόπῳ τρυφερῷ. διὰ τᾶτο καὶ ἐπὶ τέλει λέγει, » καὶ ἐξέβαλε τὸν Ἀδὰμ, καὶ κατῴκισεν αὐ» τὸν ἀπεναντι τᾶ παραδείσᾳ τᾶς τρυφᾶς. διατὶ δὲ μὴ εἰς ἄλλο κλίμα, ἀλλὰ κατὰ ἀνατολὰς, καὶ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τᾶ δρόμᾳ τῶν Φωσήρων, ἐκεῖθεν ἡ ἀρχὴ τᾶς διαγωγᾶς τῶν ἀνθρώπων; Προμηνύει ὁ Θεὸς τὸ μέλλον. κατὰ ἀνατολὰς γὰρ ἐν τῷ παραδείσῳ τίθησιν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἵνα δείξῃ, ὅτι ὥσπερ ἅτοι οἱ Φωσῆρες ἀνατέλλοντες, τρέχουσιν εἰς δυσμὰς, ἅτω δεῖ τᾶτον ἀπὸ ζωᾶς εἰς θάνατον δραμεῖν, καὶ δύναι κατὰ τὸν τύπον τῶν Φωσήρων, καὶ ἄλλῳ ἀνατολλὼ πάλιν λαβεῖν ἐξ ἀνασάσεως νεκρῶν.

** ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. (2) Πᾶ δὲ θέλομεν λέγειν, ὅτι ἐστὶν ὁ παράδεισος; Οἱ μὲν γάρ φασιν, ὅτι ἐν Ἱερουσαλήμ· οἱ δὲ, ἐν ἀρανοῖς ἐστίν ὁ παράδεισος, μαρτυρεῖ ἡ Γραφὴ λέγουσα· » καὶ ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδὲμ » κατὰ ἀνατολάς. διδάσκει ἔν ἡμᾶς, ὅτι ἐξ ἀνατολῶν πάσης τᾶς γᾶς ἐστὶν ὁ παράδεισος. ὅθεν Φασὶν ἱστορικῶν ἀκριβῶν παῖδες, ὅτι τάτᾳ χάριν πάντα τὰ δυώδη τῶν ἀρωμάτων περὶ τὰ ἀνατολικώτερα, ἤγουν τὰ ἰνδικὰ μέρη ὑπάρχουσιν, ὡς πλησιόχωρα τᾶ παραδείσᾳ τυγχάνοντα. καὶ ὥσπερ Φοίνικες ἄρσενες τὰς πλησιάζοντας Φοίνικας θηλυκὰς τῇ πνοῇ τῶν ἀνέμων συμβιβάζοντες, καρποφόρους ποιοῦσιν· ἅτω δὴ καὶ ἐκ τᾶ παραδείσου τῇ τῶν ἀνέμων πνοῇ δυωδία ἐξερχομένη, τὰ πλησιώτερα τῶν ἐκεῖσε τόπων δένδρα ἀρωματίζειν ποιεῖ.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Ἐδὲμ δὲ ἔοικεν ὀνομάζειν τὸν τόπον τὸν κατὰ ἀνατολὰς κείμενον, ἐν ᾧπερ ὁ παράδεισος ἦν, ἃ μικρόντι μέρος τᾶς γᾶς ἅτω καλῶν. μέγαν γὰρ δείκνυσι τὸν παράδεισον, ἔνθε ὁ τᾶτον ἄρδων ποταμὸς μετὰ τλὼ ἐκείνᾳ χρείαν ἔξω φερόμενος, τέσσαρας ἅτω μεγίσας ἀποτελεῖ ποταμούς. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὥσε τῇ τᾶ Ἐδὲμ προσηγορίᾳ μὴ τὸν παράδεισον ὀνομάζεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔξωθεν ἃ βραχύ τινα τόπον, μέρος μὲν εἶναι νομιζόμενον τᾶ Ἐδὲμ καλουμένᾳ τόπᾳ, προσεγγίζοντα δὲ, ὡς εἰκὸς, τῷ παραδείσῳ. ὅθεν » περὶ τᾶ Κάϊν ἅτω φησί· καὶ ἐξῆλθε Κάϊν Γεν. 4. 16. » ἀπὸ προσώπᾳ τᾶ Θεᾶ, καὶ κατῴκησεν ἐν » γῇ Ναϊδ, κατέναντι Ἐδέμ. ὡς ἂν πρότερον μὲν αὐτῶν ἐν Ἐδὲμ οἰκόντων, ἔνθαπερ αὐτοῖς καὶ ὁ Θεὸς ἐπεφαίνετο. ἐπειδὴ δὲ ἔξω τῶν τόπων ἐγένετο ἐκείνων, ἀποῤῥιφεὶς τᾶ Θεᾶ διὰ τλὼ οἰκείαν κακοπραγίαν, ἐν ἑτέρῳ τόπῳ λοιπὸν οἰκεῖ, ἐπονομαζομένῳ Ναϊδ, ὃς ἀντικρὺ τᾶ Ἐδὲμ ὑπῆρχε τόπᾳ, ἐν ᾧ τὸ πρότερον ἦκεν. ἅτω γὰρ καὶ τὸν Ἀδὰμ ἐκβληθέντα τᾶ παραδείσᾳ, κατῳκίσθαι ἔφη κατέναντι τᾶ παραδείσου. τοίνυν ἐξ ἁπάσης τᾶς γᾶς ὥσπερ τινὰ ἔξοχον τόπον κατὰ ἀνατολὰς ἐκλεξάμενος, Ἐδὲμ ὀνομαζόμενον, ἐν αὐτῷ δὴ τὸν παράδεισον κατεσκεύασεν. ἐν ᾧ δὴ τιμῆσαι βληθεὶς γεγονότα τὸν ἄνθρωπον ἔταξεν οἰκεῖν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Οἱ μέν φασιν, Ἐδὲμ καλεῖσθαι τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἐφυτεύθη ὁ παράδεισος· οἱ δὲ, Ἐδὲμ τὸν παράδεισόν φασι. τὸν δὲ ἑρμηνεύτλὼ καὶ τλὼ ἑρμηνείαν θεῖναι, καὶ τὸν ἑρμηνεύομενον τεθεικέναι. ζητεῖται δὲ, πότερον μετὰ τὸ πλασθῆναι τὸν ἄνθρωπον παράδεισος ἐφυτεύθη, (τὰ γὰρ ῥητὰ τᾶτο βάλεται σημαίνειν) ἢ τλὼ τρίτλω

(1) Λέγουσι· διὰ τᾶτο ἃ τοῖς ὠφελᾶσιν ἀλλὰ τοῖς τέρπειν μᾶλλον δυναμένοις προσέχειν παιδάζουσι. διὸ παρακαλῶ κτ. ἔκδ. ἡ ἐν Παρισ.

(2) Ἰσέον, ὅτι τὰ προσεθέντα τᾶ Ἀθανασίᾳ ὑπομνήματα ἐκ τῶν πρὸς Ἀντίοχον ζητημάτων ἐλήφθησαν· ἅπερ ἐκ τῶν ὑποθετικῶν εἰσίν. ὅρα τὰ ἐν τοῖς προοιμ. περὶ τῶν τᾶ Ἀθαναστ. συγγραμ.

τρίτλω ἡμέραν μετὰ τῶν ἄλλων ξύλων; Ὃ μὲν ἓν Σύρος ἕτως ἔχει γεγραμμένον· » καὶ ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδέμ. ἐξ ἀρχῆς δέ φασι, μὴ ἐγκεῖσθαι τῷ ἑβραϊκῷ. λέγεσι δὲ οἱ πολλοὶ, ὅτι μετὰ ταῦτα ἐφυτεύθη. εἰπὼν γάρ φησι Μωσῆς, ὅτι » ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον, καὶ ἔθετο » τὸν ἄνθρωπον ὃν ἔπλασεν ἐν αὐτῷ, παριὼν ὅτι μετὰ ταῦτα ἐφυτεύθη ὁ παράδει» σος, ἐπάγει· καὶ ἐξανέτειλεν ἔτι ὁ Θεὸς » ἐκ τῆς γῆς. τῷ ἔτι, δηλῶν, ὅτι χωρὶς τῶν ἐξ ἀρχῆς ὁμοῦ γενομένων.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐδὲμ τόπος ἐστὶν ἐν ᾧ ἐφυτεύθη ὁ παράδεισος. καί φασιν αὐτὸν μέσον εἶναι τοῦ κόσμου. διὸ καὶ τὸν ποταμὸν Φεισὼν ἑρμηνεύεσθαι σόμα κόρης, ὡς ἐκ τοῦ Ἐδὲμ πορευόμενον.

θ. Καὶ ἐξανέτειλεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πᾶν ξύλον ὡραῖον εἰς ὅρασιν, καὶ καλὸν εἰς βρῶσιν.

ΘΕΟΦΙΛΟΥ. Τὸ ἓν ἔτι ἐκ τῆς γῆς εἰπὼν, καὶ τὸ κατὰ ἀνατολὰς, σαφῶς διδάσκει ἡμᾶς ἡ Γραφὴ εἶναι τὸν παράδεισον ὑπὸ τὸν οὐρανόν· ὑφ' ὃν καὶ ἀνατολαὶ, καὶ γῆ εἰσίν. ἑβραϊστὶ δὲ τὸ Ἐδὲμ λέγεται τρυφή. μέσος δὲν ὁ ἄνθρωπος τῶν δύω ἐγεγόνει, ἤτε θνητὸς ὁλοχερῶς, ἤτε ἀθάνατος καθόλου· δεκτικὸς δὲ ἑκατέρου. ἔτι καὶ τὸ χωρίον ὁ παράδεισος ὡς πρὸς καλλονὴν μέσον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ κόσμου γεγάπται.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Εἰ ἀπὸ τῶν κοινῶν ξύλων ἐνεπέπλησο ὁ παράδεισος, εἶχεν ἂν τὴν ἰδίαν σύστασιν ἀπὸ τῆς πρώτης γενέσεως τῶν φυτῶν, καὶ οὐκ ἐδεῖτο ἐξαιρέτου φυτείας τοῦ Θεοῦ, τὰ ἐν αὐτῷ ὕστερον ἀναφυέντα δένδρα. νῦν δὲ ὅτι ἕτερα πολὺ διαφορώτερα καὶ τῷ εἴδει, καὶ τῇ γεύσει τῶν προαναδοθέντων αὐτομάτως ἐκ τῆς γῆς, τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ ὕστερον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ φιλοτεχνηθέντα παντοῖα γένη τῶν φυτῶν καθεισήκει, καὶ ἀπ' αὐτῆς δηλοποιεῖται τῆς γραφῆς. καὶ ἐξανέτειλε γάρ φησιν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς » πᾶν ξύλον εἰς ὅρασιν ὡραῖον, καὶ καλὸν » εἰς βρῶσιν.

Καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, καὶ τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ, νοητὰ χρὴ λέγειν, ἢ αἰσθητά; Ἐκ τῆς γῆς καὶ ταῦτα βεβλαστηκέναι εἶπεν ἡ θεία Γραφή. ἀ τοίνυν τινὰ ἑτέραν φύσιν ἔχει παρὰ τὰ ἄλλα φυτά. ὥσπερ γὰρ τὸ τοῦ σαυροῦ ξύλον, ξύλον ἐστὶ, καὶ σωτήριον ὀνομάζεται, διὰ τὴν ἐκ τῆς περὶ αὐτὸ πίστεως σωτηρίαν προσγινομένην· οὕτω καὶ ταῦτα, φυτὰ μέν ἐστιν ἐκ τῆς γῆς βεβλαστηκότα, διὰ δὲ τὸν θεῖον ὅρον, θάτερον αὐτῶν ξύλον ζωῆς προσωνομάσθη· τὸ δὲ ἕτερον, διὰ τὸ περὶ αὐτὸ γενέσθαι τῆς ἁμαρτίας τὴν αἴσθησιν, ξύλον ἐκλήθη γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ. καὶ περὶ τούτου μὲν ὁ ἀγὼν τῷ Ἀδὰμ προετέθη· τὸ δὲ τῆς ζωῆς, οἷόν τι ἔπαθλον πρόκειτο τετηρημένον τῇ ὑπακοῇ. οὕτω καὶ οἱ πατριάρχαι, καὶ χωρίοις, καὶ φρέασι τὰς ἐπωνυμίας ἐπέθηκαν. καὶ τὸ μὲν, ἐκάλεσαν Φρέαρ ὁράσεως· οὐκ ἐπειδὴ ὁρατικήν τινα δύναμιν ἐχαρίζετο, ἀλλ' ἐπειδὴ ὤφθη παρ' αὐτῷ ὁ τῶν ὅλων Κύριος. καὶ Φρέαρ ὅρκου· ἐπειδὴ περὶ τῶν ἄλλων Φρεάτων πολλάκις οἱ ἀπὸ Γεράρων διαμαχεσάμενοι, οὐκ ἠνέσχλησαν τοῖς τοῦτο κατεσκευακόσι τὸ Φρέαρ. οὕτω Φρέαρ ὅρκου, διὰ τὸ παρ' αὐτῷ γεγενῆσθαι τοὺς ὅρκους. οὕτως ἡ Λοζὰ Βαιθὴλ ὠνομάσθη, τουτέστιν οἶκος Θεοῦ· ἐπειδὴ ὤφθη τῷ Ἰακὼβ ἐν ἐκείνῳ γε τῷ χωρίῳ ὁ τῶν ὅλων ποιητής. καὶ βουνὸς μάρτυς· οὐκ ἐπειδὴ ἔμψυχος γέγονεν ὁ βουνὸς, ἀλλ' ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ πρὸς ἀλλήλους ἐπεποίηντο τὰς συνθήκας. οὕτως ὕδωρ ζῶν καλεῖται τὸ βάπτισμα· οὐκ ἐπειδὴ φύσιν ἑτέραν ἔχει τοῦ βαπτίσματος ὕδωρ, ἀλλ' ὅτι διὰ ἐκείνου τοῦ ὕδατος ἡ θεία χάρις τὸν αἰώνιον δωρεῖται ζωήν. οὕτω καὶ ξύλον ζωῆς, διὰ τὸν θεῖον ὅρον ἐκλήθη· καὶ ξύλον γνώσεως, διὰ τὴν περὶ τούτων γεγενημένην αἴσθησιν τῆς ἁμαρτίας. οὐδέπω γὰρ πεῖραν εἰληφότες τῆς ἁμαρτίας, εἶτα τοῦ ἀπειρημένου μεταλαγχότες καρποῦ, ὡς παραβεβηκότες τὴν ἐντολὴν τὰς τοῦ σωτηρίου ἀκίδας ἐδέξαντο.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐκ ἂν εἶχον τὴν γνῶσιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ πρὸ τῆς τοῦ ἀπειρημένου καρποῦ μεταλήψεως; Καὶ πῶς οἷόν τε ἦν τοὺς λόγῳ τελειωμένους, καὶ κατ' εἰκόνα θείαν γεγενημένους οὐκ ἔχειν διάκρισιν ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ; πῶς δ' ἂν αὐτοῖς ἐτέθεικει νόμον τῆς δικαιοσύνης ἡ ἄβυσσος, ταύτην οὐκ ἔχουσιν ἐν τῇ φύσει τὴν γνῶσιν, μηδὲ γινώσκουσιν, ὡς ἀγαθὸν μὲν τὸ φυλάξαι τὴν ἐντολὴν, ὀλέθριον δὲ τὸ παραβῆναι; εἶχον δὲν ἄρα τὴν γνῶσιν, τὴν δὲ πεῖραν προσελάβον ὕστερον.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἐστὶ καλόν; ἡ ὑπακοή. τί δὲ πονηρόν; ἡ παρακοή. καὶ τέως ἡμῖν ἵνα μὴ πλανώμεθα περὶ τὴν φύσιν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ, ἀπὸ τῶν γραφῶν ταῦτα διακριβώσωμεν. ὅτι γὰρ τοῦτό ἐστι τὸ καλὸν καὶ πονηρὸν, ἄκουσον τί φησιν ὁ Προφήτης· τί καλόν; καὶ Μιχ. 6. 8. **» τί Κύριος ὁ Θεὸς ἐκζητεῖ παρὰ σοῦ; εἰπὲ » τί καλόν; ἀγαπᾷν Κύριον τὸν Θεόν σου. ὁρᾷς, ὅτι ἡ ὑπακοὴ καλόν; ἐκ γὰρ τῆς ἀγάπης ἡ ὑπακοή. καὶ πάλιν, δύω πονηρὰ φησιν ἐποίησεν ὁ λαός μου ἕτος.** Ἱερ. 2. 13. **ἐμὲ » ἐγκατέλειπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος, καὶ » ὤρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμμένους· » οἳ οὐ δυνήσονται ὕδωρ σωέχειν. ὁρᾷς, ὅτι πονηρὸν ἡ παρακοὴ, καὶ ἡ ἐγκαλάλειψις;**

ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Τρεῖς δὲ διαφοραὶ ξύλων ἦσαν. τὰ μὲν ἐδόθη αὐτῷ, ἵνα ζῇ· τὰ

τὰ δὲ, ἵνα εὖ ζῇ· τὰ δὲ, ἵνα ἀεὶ ζῇ. τὰ ξύλα πάντα ἐδόθη αὐτῷ, ἵνα ζῇ· τὸ ξύλον τῆς γνώσεως, ἵνα εὖ ζῇ· τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, ἵνα ἀεὶ ζῇ. λέγεσι δὲ πολλοὶ, καὶ μάλισα οἱ τῷ θεοσυγεῖ Πορφυρίῳ ἀκολουθήσαντες· διατὶ ὁ Θεὸς ἀπηγόρευσε τὴν γνῶσιν τὸ καλὸ, καὶ τὸ πονηρό; Ἔσω, τὸ πονηρὸν ἀπηγόρευσε, διατὶ καὶ τὸ καλόν; Ἀλλ' ὃ τὴν γνῶσιν ἐκώλυσε τὸ καλό. εἶχε γὰρ αὐτὴν ὁ Ἀδάμ. εἰ γὰρ μὴ εἶχε, πῶς γνωρίζει τὴν γυναῖκα; πῶς φυσιολογεῖ, ὀστῶν ἐκ τῶν ὀστῶν μου, καὶ σαρξ ἐκ τῆς σαρκός μου; πῶς δὲ καὶ προφητεύει τὰ μέλλοντα; αὕτη κληθήσεται γυνὴ, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη. ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ. τοσαῦτα οἶδε, καὶ ἐκ ἤδει τὸ καλόν; τὸν Θεὸν ἤδει, ὀνομάτων ἐπήγαγε πλήθη, πῶς ἐκ εἶχε γνῶσιν; τί ἔν ἐσίν; ὃ τὴν γνῶσιν κωλύει ὁ Θεὸς τοῦ καλοῦ, ἀλλὰ θέλει μὴ εἶναι μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ τὴν γνῶσιν τοῦ κακοῦ. λύω δὲ
1. Κορ. 10. 21. αὐτὸ ἀπὸ τῆς γραφῆς. λέγει Παῦλος, » ὃ δύασθε ποτήριον Κυρίε πιεῖν, καὶ ποτήριον δαιμονίων. μὴ τὰ δύο ἐκώλυσεν;
Ματθ. 6. 24. ἔτω καὶ ὁ σωτὴρ, ὃ δύασθε τῷ Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ ἀδύνατον. ἔτως ὁ Θεὸς ἐκώλυσε λαβεῖν γνῶσιν τοῦ πονηροῦ, ἵνα μὴ μίσγηται μετὰ τοῦ καλοῦ. Διατὶ ὅλως ἐκλήθη ξύλον γνωσὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ; Οὐ τοιαύτην εἶχε φύσιν, ἀλλὰ τοιαύτην ἐπιώεγκεν ὑπόθεσιν τῶν γρα-
Ἀριθ. 20. 13. φῶν τὸ ἰδίωμα λέγω. ἐκλήθη ἐν τῇ ἐρήμῳ μία πηγὴ ὕδατος, ὕδωρ ἀντιλογίας. » ἆρα τὸ ὕδωρ τοιαύτην εἶχε φύσιν, ὡς εἰς ἀντιλογίας φέρειν τὸν λαόν; διατὶ ἂν Μωσῆς πιὼν, ἐκ ἀντεῖπε τῷ Θεῷ; ὥσπερ ἂν τὸ ὕδωρ ἐκλήθη ἀντιλογίας ὕδωρ, διὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ γενομένην ὑπόθεσιν· ἐκεῖ γὰρ ἀντεῖπον ὁ λαός· καὶ Ἰακὼβ πάλιν εἶδε
Γεν. 32. 30. Θεὸν, καὶ καλεῖ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου εἶδος » Κυρίου, ἔτως ἐκλήθη καὶ τὸ ξύλον, ὃ γνῶσιν ἔχον, ἀλλ' ἐπειδὴ πᾶς ἁμαρτάνων εἰς γνῶσιν ἔρχεται ὧν ἁμαρτάνει.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωσὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ. Ἀπὸ τοῦ γυμνάσιον τῆς ὑπακοῆς, καὶ τῆς παρακοῆς ἐπ' αὐτῷ δίδοται ἔτως ἐκλήθη.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τότου χάριν τὸ ἀπηγορευμένον τῇ βρώσει ξύλον ἔτε συκῆν, ὥς τινες ἀπεφήναντο, ἔτε ἄλλο τι τῶν ἀκροδρύων εἶναι πειθόμεθα. εἰ γὰρ τότε θανατηφόρος ἦν ἡ συκῆ, ἀδ' ἂν νῦν πάντως ἐδώδιμος ἦν. ἅμα δὲ καὶ μεμαθήκα-
Ματθ. 15. 11. μεν παρὰ τοῦ Κυρίου, ὅτι ἀδὲν ἐσι τῶν εἰσπορευομένων διὰ στόματος, ὃ δύαται κοινῶσαι » τὸν ἄνθρωπον. ἀλλ' ἑτέραν τινὰ ζητῶμεν διάνοιαν ἐπὶ τοῦ νόμου τότου, ἀξίαν τῆς τοῦ νομοθέτου μεγαλειότητος. κἂν τῆς

A τοῦ Θεοῦ φυτείας ἔργον τὸν παράδεισον εἶναι ἀκούομεν, κἂν ξύλον ζωῆς ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, ζητῶμεν παρὰ τοῦ ἀποκαλύπτοντος τὰ κεκρυμμένα μυστήρια μαθεῖν ποίων φυτῶν γίνεται ὁ Ἀδὰμ γεωργός τε καὶ φυτοκόμος· καὶ πῶς δυνατόν ἐσι κατὰ τὸ μεσαίτατον τὰ δύο εἶναι ξύλα, τό, τε τῆς σωτηρίας καὶ τὸ τῆς ἀπωλείας. τὸ γὰρ ἀκριβῶς μέσον καθάπερ ἐν κύκλου περιγραφῇ ἐν τῷ ἑνὶ κέντρῳ πάντως ἐσίν.
B εἰ δὲ παρατεθείη τῷ κέντρῳ κατά τι μέρος ἕτερον κέντρον, ἀνάγκη πᾶσα συμμετατεθῆναι τῷ κέντρῳ τὸν κύκλον, ὥσε μὴ τὸ μέσον εἶναι τὸ πρότερον. ἐκεῖ τοίνυν ἑνὸς ὄντος τοῦ παραδείσου, πῶς φησὶν ὁ λόγος ἰδιαζόντως μὲν ἑκάτερον θεωρεῖσθαι τῶν ξύλων, ἐπὶ δὲ τοῦ μέσου εἶναι καὶ τοῦτο κἀκεῖνο· ὧν τὸ θανατηφόρον, τῆς τοῦ Θεοῦ φυτείας ἀλλότριον εἶναι διδάσκει ὁ πάντα καλὰ εἶναι τὰ τοῦ Θεοῦ ἔργα ἀπο-
Γ φηνάμενος; οἷς εἰ μή τις διὰ φιλοσοφίας ἐνθεωρήσειε τὴν ἀλήθειαν, μυθώδες εἶναι τοῖς ἀνεπισκέπτοις τὸ λεγόμενον δόξει. (1)

1. Ποταμὸς δὲ ἐκπορεύεται ἐξ Ἐδὲμ ποτίζειν τὸν παράδεισον· ἐκεῖθεν ἀφορίζεται, καὶ γίνεται εἰς τέσσαρας ἀρχάς.

Δ ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Μερίζεται εἰς τέσσαρας ἀρχάς. εἰς τὸν Τίγριν, εἰς τὸν Νεῖλον, εἰς τὸν Εὐφράτην, εἰς τὸν ἐν τῇ γραφῇ λεγόμενον Φεισών· ὃν νῦν λέγουσι Δανούβιον.

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Διηγεῖται δὲ ἡμῖν ἐφεξῆς τῶν ποταμῶν τὰ ὀνόματα, καὶ τούτων τὸν ἀφορισμὸν, ὡς ἄν εἴποι τις, καὶ ὅτι ἐξ ἐκείνου τοῦ τὴν ἀρδείαν ἐν τῷ παραδείσῳ παρέχοντος ἕτεροι εἰς τέσσαρας ἀρχὰς διαιρεθέντες, ἔτω τὰ κλίματα τῆς γῆς διενείμαντο. ἀλλ' ἴσως οἱ τὰ ἀπὸ τῆς οἰκείας σοφίας φθέγγεσθαι βουλόμενοι, πάλιν ἔτε ποταμὸς συγχωροῦσιν εἶναι τοὺς ποταμοὺς, ἔτε τὰ ὕδατα, ὕδατα· ἀλλ' ἕτερόν τι φαντάζονται, ἀναπείθοντες τοὺς ἐκδιδόναι αὐτοῖς τὰς ἀκοὰς αἱρεμένους. ἀλλ' ἡμεῖς, παρακαλῶ, τούτων μὲν μὴ ἀνεχώμεθα, ἀλλ' ἀποφράττωμεν αὐτοῖς τὰς ἀκοάς· πειθώμεθα δὲ τῇ θείᾳ Γρα-
Z φῇ, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῆς εἰρημένοις ἀκολουθοῦντες, τὰ ὑγιῆ δόγματα παραδάζωμεν ἐναποτίθεσθαι ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς.

ια. Ὄνομα τῷ ἑνὶ Φεισών. ἔτος ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν Εὐιλάτ·
ιβ. ἐκεῖ ἐσὶ τὸ χρυσίον. Τὸ δὲ χρυσίον τῆς γῆς ἐκείνης καλόν· καὶ ἐκεῖ ἐσὶν ὁ ἄνθραξ, καὶ ὁ λίθος ὁ πράσινος.

H ΣΕΥΗΡΟΥ. Ζητῶ τὴν αἰτίαν, διατὶ ὁ ἱσοριογράφος μνημονεύσας τοῦ πρώτου ποταμοῦ,

(1) Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ἐχ εὕρηται ἐν τοῖς τοῦ Νύσσης ἐκδεδομένοις συγγράμμασιν.

ταμῦ, εἶπεν· ὅτι ἐκεῖ γίνεται τὸ χρυσίον τὸ καλὸν, καὶ ὁ ἄνθραξ, καὶ ὁ λίθος ὁ πράσινος. Εἰ ὅλως ἐχωρογράφει τιὼ οἰκουμένῳ, ἐχρῆν εἰπεῖν καὶ τὰ ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ γινόμενα καλά. ἀλλὰ ἐπιλέγεται χρυσίον, καὶ δύω λίθους, τὰς ἀπαρχὰς τῆς ἱερωσύνης· ἐπειδὴ ὁ ἱερεὺς ἐφόρει πέταλον χρυσῦν, ᾧ ἐπεγέγραπτο τὸ τῦ Θεῦ ὄνομα. δώδεκα δὲ λίθοι ἦσαν ἐπὶ τῦ στήθους τῦ ἱερέως. (1)

A ἄντινες παρὰ τὰς τότων ὄχθας ὁδεύοντες τὸ τῦ παραδείσου κατοπεῦσαι χωρίον. διημάρτανον δὲ τῦ ποθουμένου, καὶ τῷ μήκει τῆς ὁδοιπορίας κοπτόμενοι, καὶ τῇ ἀπάνει τῶν ἀναγκαίων διαφθειρόμενοι. καὶ νιῶ μὲν, εἰς δυσχωρίας· νιῶ δὲ, εἰς ἐρημίας ἐμπίπτοντες· ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀπιστέσι καὶ βαρβάροις ἀνθρώποις περιπίπτοντες. καὶ τότων τοίνιω προμηθούμενος ὁ Φιλοχλίρμων Θεὸς, ἀδήλους αὐτῶν τὰς πόρους

B ἀπέφηνε.

ΑΚΑΚΙΟΥ. Τὰ τῶν τεσσάρων ποταμῶν ὀνόματα κατὰ μὲν Ἑβραίους, ἅτω καλεῖται· ὁ μὲν πρῶτος, Φεισών· ὁ δὲ δεύτερος, Γαιών· ὁ τρίτος, Φορὰδ· ὁ τέταρτος, Ἐδδεκέλ. παρὰ δὲ Ἕλλησι, Γάγης, Νεῖλος, Εὐφράτης, Τίγρης. οὐκ οἶμαι δὲ ἀμφιβάλλειν σὲ τὸν ἀγνωμονέστερον, ὡς καὶ αἰσθητὸς ὑπῆρξε παράδεισος, τῶν τεσσάρων ποταμῶν αἰσθητῶν ὑπαρχόντων, ἅτε καὶ αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρωμένων, καὶ αὐτοῖς τοῖς ὀνόμασι καλυμένων. εἰ δὲ ἔτοι αἰσθητοὶ, δῆλον ὅτι καὶ ὁ ἐκπορευόμενος ἐξ Ἐδέμ, ὅθεν ἀφωρίσθησαν· εἰ δὲ καὶ αὐτὸς αἰσθητὸς ὁ ποτίζων τὸν παράδεισον, τίς ἔτι μηχανὴ ὑπολειφθείη, μὴ οὐχὶ καὶ αὐτὸν τὸν ποτιζόμενον αἰσθητὸν ὑπάρχειν; εἰ δὲ ὁ παράδεισος αἰσθητὸς, δῆλον ὅτι καὶ τὰ Φυτά. εἰ δὲ ταῦτα, καὶ τὸ ξύλον ἄρα τῆς ζωῆς, καὶ τὸ ξύλον τῦ εἰδέναι γνωστὸν καλῦ καὶ πονηρῦ.

ιγ. Καὶ ὄνομα τῷ ποταμῷ τῷ δευτέρῳ Γαιών. ἕτος ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν Αἰθιοπίας.

** ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Εἶτα ὁ Γηών. ἕτός ἐστιν ὁ Νεῖλος. Γηὼν τὸ ἀρχαῖον αὐτῦ ὄνομα. μαρτυρεῖ Ἱερεμίας, λέγων· Ιερ. 2. 18.
" τίσοι καὶ τῇ ὁδῷ Αἰγύπτῳ, τῦ πιεῖν ὕδωρ
" Γηών; ἐνταῦθα πρόσεχε. νόμισον τῦτον εἶναι τὸν παράδεισον. ἃ γὰρ ὄψει μᾶλλον, ἢ λόγῳ παραδίδοται. προέρχεται ποταμὸς πολὺς, πλέσιον νάμα ἔχων, καὶ ἀρδεύει τὸν παράδεισον. ἐκεῖθεν φέρεται εἰς ὑπόνομόν τι χάος, καὶ δύει ὑπὸ γιῶ ἄπειρον, ὡς οἶδεν ὁ τιὼ ὁδὸν τρώσας δεσπότης. καὶ λανθάνει ἐπὶ πολὺ τὸ ῥεῦμα, καὶ εἰς διαφόρους τόπους ἀναδίδοται. καὶ σχίσκεται ὁ μὲν εἰς τιὼ Αἰθιοπίαν, ὁ δὲ εἰς δύσιν, ὁ δὲ εἰς ἀνατολιὼ, τῦ Θεῦ ἅτω δι' ὑπονόμου ἕλκοντος τὸ ῥεῦμα, καὶ ποιοῦντος ξενας πηγὰς τῷ πρώτῳ ποταμῷ. διατὶ δὲ τῦτο; ἵνα μὴ τοῖς ἴχνεσι τῶν ποταμῶν ἀκολουθοῦντες, εὕρωσι τὸν παράδεισον· ἵνα μὴ ᾖ τοῖς ἀνθρώποις καταληπτός. εἰ γὰρ ιῶ ὁδεύσαι, ἁδεὶς ἂν ἦυρε πρὸ τῶν πλησίων τὸν παράδεισον. ἀλλ' ὁ Θεὸς ἀπέκλεισε καὶ πάσῃσι, καὶ πλησίοις· ἵνα ἀρετῇ μόνον εὕρωσι τιὼ ὁδόν.

C

ιδ. Καὶ ποταμὸς ὁ τρίτος Τίγρης. ἕτος ὁ πορευόμενος κατέναντι Ἀσσυρίων. ὁ δὲ ποταμὸς ὁ τέταρτος, ἕτος Εὐφράτης.

D

* ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς ἐκ τῦ παραδείσου φησὶν ὁ Μωσῆς τὸν Τίγρητα ἐξιέναι καὶ τὸν Εὐφράτιω, ὃς φασίτινες ἐκ τῶν ὀρῶν ἀναβλύζειν τῆς Ἀρμενίας; Ἔστιν ἰδεῖν καὶ ἄλλους ποταμοὺς ἑτέρωθεν μὲν ἐξιόντας, ἔπειτα δὲ εἰς τιὼ γιῶ διά τινων καταδύσεων χωρῦντας, καὶ πάλιν ἄνωθεν ἀναβλύζοντας. τῦτο καὶ ἐπὶ τότων γεγένηται τῶν ποταμῶν. ἐξίασι μὲν γάρ φησιν ἐκεῖθεν ἡ θεία Γραφὴ, εἶτα διά τινων ὑπογείων διϊόντες πόρων, ἑτέρας ἀρχὰς ἐνταῦθα λαμβάνουσι. τῦτο δὲ ἁματιω ἅτως ὠκονόμησεν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, ἀλλὰ τιὼ περιττιὼ τῶν ἀνθρώπων πολυπραγμοσυνίω ἐκκόπτων. εἰ γὰρ δῆλος ιῶ αὐτῶν ἅπας ὁ πόρος, ἐπειράθησαν μὲν

E

Z

ΑΚΑΚΙΟΥ. Τὸν παράδεισον ἐφύτευσε Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῷ ἀνατολικῷ μέρει τῆς γῆς, ἐν τόπῳ ἐπιτηδείῳ, ἐν ᾧ ἐκ τῆς γῆς ἀνέτελλε πᾶν ξύλον ὡραῖον εἰς ὄψιν καὶ καλὸν εἰς βρῶσιν. ἐν μέσῳ δὲ τῦ παραδείσου ἐφύτευσε τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ τὸ ξύλον τῦ εἰδέναι γνωστὸν καλῦ καὶ πονηρῦ.

ιε. Καὶ ἔλαβε Κύριος ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάττειν.

ΕΦΡΑΙΜ. Εἶπεν, ὅτι ἔθετο αὐτὸν ἐργάζεσθαι καὶ φυλάττειν τὸν παράδεισον, μιωύων τιὼ διὰ τῦ σώματος πρᾶξιν, καὶ τῆς ψυχῆς. εἶπεν, ὅτι καὶ σύντολὰς διέθετο πρὸς αὐτὸν περὶ τῦ ξύλου τῦ διπλῦ, αἰνιττόμενος, ὅτι πρὸ τότου ἄπωγε ἔμαθε τίνες γνῶσις καλῦ καὶ πονηρῦ ἡ ψυχή· ἐπεὶ μηδὲ ιῶ.

ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Καὶ ἔθετο αὐτὸς σὺν
" τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς ἐργάζεσθαι καὶ
" φυλάττειν αὐτόν. ἐργάζεσθαι τιὼ σύντολιὼ τῦ Θεῦ, καὶ πιστεύειν. φυλάττειν δὲ αὐτὸν ἀπὸ τίνος; λῃστὴς ἐκ ιῶ, ἁδὲ ὁ ἐπιβουλεύων· ἀλλ' ἵνα φυλάξῃ αὐτὸν ἑαυτῷ, ἵνα μὴ παραβὰς ἀπολέσῃ αὐτόν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Οὐχ ἁπλῶς εἶπεν σὺν τῷ παραδείσῳ, ἀλλὰ προσέθηκε τῆς τρυφῆς· ἵνα τιὼ ὑπερβάλλουσαν ἡδονιὼ, ἧς ἀπήλαυσεν ἐκ τῆς αὐτόθι οἰκήσεως, ἐμφήνῃ ἡμῖν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τί ἒν φησὶ τῆς παρ' αὐτῦ ἐπιμελείας ἐδεῖτο ὁ παράδεισος; Οὐ τῦτο λέγω, ἀλλ' ἐβλήθη τέως μικρόν-

(1) Σάρδιον, τοπάζιον, σμάραγδος, ὁ ἄνθραξ, σάπφειρος, ἴασπις, λιγύριος, ἀχάτης, ἀμέθυστος, χρυσόλιθος, βηρύλλος, ὀνύχιον. ἐκ τῶν δώδεκα λίθων τότων ὁ πράσινος ἀφώρισται τῇ ἱερατικῇ φυλῇ, ὁ ἄνθραξ τῇ βασιλικῇ. διατὶ; ἐπειδὴ πυρὸς ἴδιον τὸ καίειν καὶ φωτίζειν· καὶ βασιλέως ἴδιον εὐεργετεῖν, καὶ κολάζειν. ὁ πράσινος τῇ ἱερατικῇ. τὸ γὰρ πράττειν καλῶς τῆς ἱερωσύνης. τῦ αὐτῦ. ὡ Τόμ. 6. τῦ Χρυσ.

μικράν τινα, καὶ σύμμετρον αὐτὸν ἔχειν μέριμναν περίτε τῶ φυλακῶ, περίτε τῶ ἐργασίαν. εἰ γὰρ πόνε παντὸς ὢν ἀπηλλαγμένος, ῥᾳθυμίαν πολλῆ κεχρημένος ἀνέσει. νῦν δὲ ἐργαζόμενος ἐργασίαν ἀνώδυνόν τινα καὶ ταλαιπωρίας ἐκτὸς, σωφρονέσερον ἂν διετέθη. καὶ τὸ εἰπεῖν δὲ, ὅτι φυλάσσειν, οὐχ ἁπλῶς πρόσκειται, ἀλλὰ συγκατάβασίς ἐσι τῶν ῥημάτων, ἵνα ὅλως εἰδέναι ἔχει φησὶν, ὅτι ὑπόκειταί τινι δεσπότη, τῷ τῶ τοσαύτῶ ἀπόλαυσιν αὐτῷ χαρισαμένῳ, καὶ μετὰ τῆς ἀπολαύσεως τῶ φυλακῶ ἐπιτρέψαντι.

ιϛ. Καὶ ἐνετείλατο Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ λέγων· ἀπὸ παντὸς ξύλε τε ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φαγῇ.
ιζ. Ἀπὸ δὲ τε ξύλε τε γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν ε φάγεσθε ἀπ' αὐτε.

** ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Ὁ δὲ νόμος ὧν ἐντολή· ὥντε μεταληπλέον αὐτῷ φυτῶν, καὶ ε μὴ προσαπλέον. τὸ δὲ ὧ τὸ ξύλον τῆς γνώσεως, ἔτε φυτευθὲν ἀπ' ἀρχῆς κακῶς, ἔτε ἀπαγορευθὲν φθονερῶς. μὴ πεμπέτωσαν ἐκεῖ τὰς γλῶσσας οἱ θεομάχοι, μηδὲ τὸν ὄφιν μιμείσθωσαν· ἀλλὰ καλὸν μὲν ἀκαίρως μεταλαμβανόμενον· θεωρία γὰρ ὧ τὸ φυτὸν, ὡς ἡ ἐμὴ θεωρία, ἧς μόνοις ἐπιβαίνειν ἀσφαλὲς τοῖς τῶ ἕξιν τελεωτέροις· ε καλὸν δὲ τοῖς ἁπλεσέροις ἔτι, καὶ τῶ ἕφεσιν λιχνοτέροις. ὥσπερ ε δὲ τροφὴ τελεία λυσιτελὴς τοῖς ἀπαλοῖς ἔτι, καὶ δεομένοις γάλακτος.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Παρατηρητέον, ὅτι δι' ὅλης τῆς κοσμοποιΐας τὸ, εἶπεν ὁ Θεὸς πρόσκειται, καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς, δηλᾶν τὸ δημιεργικόν. μάλισα γὰρ διὰ ταύτης τῆς προσηγορίας τὸ δημιεργικὸν δηλᾶται. ἡ δὲ Κύριος ὀνομασία, ἄρχοντος καὶ βασιλέως σημαίνει ἔμφασιν. ὅτε ἓν ἐντολὴ ἐδέδοτο τῷ Ἀδὰμ, ἐνετείλατο Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ, εἰκότως. Κυρία γὰρ καὶ Βασιλέως ἐσὶ τὸ νόμε καὶ ἐντολὰς διδόναι.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὅτε περὶ τῆς ἐντολῆς, δι' ἧς αὐτὸν ἐν ζωῇ ταύτῃ τηρᾶντα ἠθέλησεν εἶναι, εἰκῶς ἐτέλεται καί φησιν· ἀπὸ παντὸς ξύλε τε ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φαγῇ. οἱ γὰρ κατὰ Θεὸν περιπατᾶντες, καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτε ἀντεχόμενοι, κἂν πολλοὶ ὦσι, τῷ ὁμόφρονες εἶναι, οἱ πολλοὶ εἰσὶ. διὰ τᾶτο, ὅτε περὶ ἀγαθε ἐντολὴ δίδοται, ἑνικῶς αὐτῷ λέγεται τὸ, βρώσει φαγῇ· ὅτε δὲ ἤδη περὶ παραβάσεως διασέλλεται, ε κ ἑνικῶς, ἀλλ' ἤδη πληθυντικῶς. ε φάγεσθε ἀπ' αὐτε. ἧ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Βλέπε ἐκ προοιμίων πόσῃ τιμῇ κέχρηται περὶ τὸν ἄνθρωπον. ε δὲ γὰρ εἶπε, προσέταξεν, ἢ ἐκέλευσεν, ἀλλὰ τί; ἐνετείλατο. καθάπερ Φίλος Φίλῳ περίτινων ἀναγκαίων ἐντελλόμενος διαλέγεται· ἕτω καὶ ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ἀδὰμ διατίθεται, μονονυχὶ διὰ τῆς τοιαύτης τιμῆς ἐπισπάσασθαι βελόμενος αὐτὸν πρὸς τὴν ὑπακοὴν τῶν ἐντελλομένων ὑπ' αὐτε.

ΔΗΛΟΥ. Εἰ ἀθάνατος ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος, πῶς ἐπιτέτραπται φαγεῖν; Οὐχ ὡς ἐνδεεῖ τροφῆς προσάτλει τᾶτο ὁ Θεὸς, ἀλλὰ προνοίᾳ τε μέλλοντος χρειωδῶς μετὰ τὴν παράβασιν. ἐκλήθη γὰρ ἐν τῷ παραδείσῳ ἐργάζεσθαι, ε κ ἐδίειν· ἵνα ὅταν ἐκπέσῃ ἐκ ῥᾳθυμίας εἰς ᾠδειαν, εἰδείη τὰ ἀπαγορευθέντα βρώματα ἐκ Θεε, καὶ ἐπιτραπέντα. ἕτω καὶ αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε πρὸ τῆς ἁμαρτίας ἐρήμης. ε κ ἔσης χρειώδες τῆς διαδοχῆς τε γένες πρὸ τε θανάτε. πάλιν γὰρ ἡ πρόνοια τὸ μέλλον ἐπισαμένη, δίδωσι τῷ εὐλογίαν, ὡς ἀξίοις, πρὸ τῆς ἁμαρτίας· ἵνα ὅταν πεσόντες, ἀνάξιοι ταύτης γένωνται, βοήθειαν εὕρωσι τῷ ἐξ αὐτῆς.

Ἧ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτε, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Ὁ γὰρ κακῶργος, καὶ ὁ ἀνδροφόνος τότε κυρίως ἀποθνήσκει, ὅταν τὲς νόμες παραβαίη, καὶ τὸ ἁμάρτημα ἐργάσοιτο, κἂν δοκῇ ζῷν. εἰ γὰρ καὶ μὴ τῇ πείρᾳ, ἀλλάγε τῇ ἀποφάσει καὶ τῷ δικαίῳ τέθνηκεν, εἰ καὶ δοκῇ μηδέπω εἰς τὰς τῶν νόμων σαγῆνας ἐμπεπλωκέναι. εἰ δὲ καὶ θάνατον τῆς ἀθανάτε ψυχῆς ὁρίζεται τῷ τε ἁγίε πνεύματος ἀποφοίτησιν· ε γὰρ καλοικήσει ἐν σώματι κατάχρεω ἁμαρτίας· ἢ ἕτω νοείσθω. ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα ζῇ, παρεσῆς ψυχῆς· ἕτω καὶ ἡ ψυχὴ, παρόντος τε ἁγίε πνεύματος. καὶ ὥσπερ ἀναχωρησάσης τῆς ψυχῆς, νεκρὸν μένει τὸ σῶμα· ἕτω καὶ ἀποφοιτήσαντος τε ἁγίε πνεύματος, ἀπολέσει ἡ ψυχὴ τῷ μακαρίαν ζωὴν· ε κ εἰς τὸ μὴ ὂν ἀναλυομένη, ἀλλὰ θανάτῳ παντὸς χαλεπωτέραν βιᾶσα ζωήν. ἄφες, γάρ- Ματθ. 8. 22.
φησι, τὲς νεκρὲς θάψαι τὲς ἑαυτῶν νεκρές· καὶ, ὁ υἱός με ἕτος νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε. τὸ γὰρ λεγόμενον παρά τινων, ὅτι πρὸ τῆς τῶν χιλίων ἐτῶν συμπληρώσεως ἐτεθνήκεισαν· γέγραπται γὰρ μία ἡμέρα Κυρίε, ὡς χίλια ἔτη· ε κ ἀγνοέμενον, πιθανὸν εἶναί μοι δοκεῖ, καὶ τοῖς ἁπλεσέροις μᾶλλον ὑπαράδεκτον. Λουκ. 15. 24. Ψαλ. 89. 4.

** ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Τὸ δὲ ἀποθανεῖσθε τί ἂν ἄλλο εἴη, ἢ τὸ μὴ μόνον ἀποθνήσκειν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τε θανάτε φθορᾷ διαμένειν;

ιη. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, ε καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον. ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἰδὲ πάλιν καὶ ἐνταῦθα τὸ, ποιήσωμεν. καθάπερ γὰρ ἐξ ἀρχῆς

ἀρχῆς ἔλεγεν ἐπὶ τῆς τῦ ἀνθρώπυ διαπλάσεως, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν· ἵνα καὶ νῦν μέλλων τὴν γυναῖκα διαπλάττειν, τῷ αὐτῷ κέχρηται ῥήματι, καί φησι, ποιήσωμεν. πρὸς τίνα διαλέγεται; ἢ πρὸς κτίσμάτινα δύναμιν, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἐξ αὐτῦ γεννηθέντα, τὸν θαυμαστὸν σύμβουλον, τὸν ἐξουσιαστὴν, τὸν ἄρχοντα τῆς εἰρήνης, τὸν μονογενῆ αὐτῦ παῖδα. καὶ ἵνα μάθῃ ὁ Ἀδάμ, ὅτι ὁμότιμον αὐτῷ τὸ ζῶον μέλλει εἶναι τὸ διαπλατόμενον, διὰ τῦτο καθάπερ ἐπ' αὐτῦ ἔλεγε, ποιήσωμεν· ἵνα καὶ νῦν φησὶ, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν. ἢ βέλομαί φησι μόνον αὐτὸν εἶναι, ἀλλ' ἔχειν τινὰ παραμυθίαν ἐκ τῆς συγγενείας. καὶ ἢ τῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ καταλληλον αὐτῷ βοηθὸν παραγαγεῖν δεῖ, τὴν γυναῖκα αἰνιττόμενος. διὰ τῦτό φησι, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθόν· καὶ προσέθηκε δὲ, κατ' αὐτόν· ἵν' ὅταν ἴδῃς σὺ τὰ θηρία παραγόμενα, καὶ πάντα τὰ πετεινὰ τῦ οὐρανῦ, μὴ νομίσῃς περὶ τῦτων εἰρῆσθαι. εἰ γὰρ καὶ συγγενείας τῶν χαμάτων αὐτῷ πολλὰ τῶν ἀλόγων, ἀλλ' οὐδὲν ἴσον τῆς λογικῆς γυναικός. διὰ τῦτο εἶπε, βοηθὸν κατ' αὐτόν.

ιθ. Καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πάντα τὰ θηρία τῦ ἀγροῦ, καὶ πάντα τὰ πετεινὰ τῦ οὐρανῦ.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Οὐχ ὅτι ἄλλα ζῶα μετὰ ταῦτα πεποίηκεν ἐκ τῆς γῆς, ἀλλὰ περὶ τῶν ἤδη γεγονότων κατὰ ἐπανάληψιν, διὰ τὸ προκείμενον λέγει. τὸ δὲ, ἔτι, ἔκτινος ἰδιώματος τῆς ἑβραΐδος προσίθησι γλώσσης. ἵνα καὶ τὸ, ἐξανέτειλεν ἔτι ὁ Θεὸς ἐκ τῆς γῆς.

Καὶ ἤγαγεν αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδάμ, ἰδεῖν τί καλέσει αὐτά· καὶ πᾶν ὃ ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἀδὰμ ψυχὴν ζῶσαν, τῦτο ὄνομα αὐτῷ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὡς ἂν δεσπότῃ προσήγαγε. δεσπότε γὰρ τὸ τοῖς κτήμασι τιθέναι προσηγορίαν.

** ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Ἐπειδὴ ἐποίησεν αὐτὸν κατ' εἰκόνα, ἠθέλησεν εἰς ὄψιν προσενέγκαι καὶ τῷ τιμῷ, καὶ δεῖξαι ἀληθῶς, ὅτι φέρει τὴν εἰκόνα τῆς σοφίας. καὶ βλέπε τὸ θαυμαστόν. ὁ Θεὸς προετύπωσεν ἑαυτῷ τὰ ὀνόματα, ἐβέλετο δὲ δειχθῆναι διὰ τῆς εἰκόνος, ὅτι συμφωνεῖ τῦ Ἀδὰμ τὰ δόγματα τοῖς τῦ Θεῦ βουλήμασιν· ἀμέλει βουλομένη ἡ γραφὴ δεῖξαι, ὅτι ταῦτα ἃ ἔθηκε, καὶ ὁ Θεὸς προώρισε, φησί· καὶ πᾶν ὃ ἐκάλεσεν αὐτὰ, τῦτο ὄνομα αὐτῷ. ἀντὶ τῦ προώρισο τῦτο, ὁ Θεὸς ἐδόξασεν.

κ. Καὶ ἐκάλεσεν Ἀδὰμ ὀνόματα πᾶσι τοῖς κτήνεσι, καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τῦ οὐρανῦ, καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς.

ΔΗΛΟΥ. Ἔδει γὰρ τὸν κατασάντα πάντων ἐπὶ τῆς βασιλείας εἰδέναι τὰ ὑπ' αὐτὸν, καὶ ἐκ τῆς προσηγορίας ἕκαστον γνωρίζειν.

**ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Μὴ γὰρ ἁπλῶς παραδράμῃς, ἀγαπητὲ, τὸ ὁρώμενον· ἀλλ' ἐννόησόν μοι πόσης σοφίας τοσάτοις γένεσι πτηνῶν, ἑρπετῶν, θηρίων, κτηνῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἀλόγων, τῶν ἡμέρων, τῶν ἀγρίων, τῶν ἐν τοῖς ὕδασι διαιτωμένων, τῶν ἐκ τῆς γῆς ἀναδοθέντων, πᾶσι τάτοις ἐπιθεῖναι τὰς προσηγορίας· καὶ προσηγορίας τὰς κυρίας καὶ καταλλήλυς ἑκάστῳ γένει. πᾶν, γάρ φησιν, ὃ ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἀδὰμ, τῦτο ὄνομα αὐτῷ.

Τῷ δὲ Ἀδὰμ οὐχ εὑρέθη βοηθὸς ὅμοιος αὐτῷ.

**ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅμοιόν φησι, τῆς αὐτῆς αὐτῷ οὐσίας, ἄξιον αὐτῦ, μηδὲν αὐτῦ λειπόμενον. διὰ τῦτο ἔλεγε, τῷ δὲ Ἀδὰμ οὐχ εὑρέθη βοηθὸς ὅμοιος αὐτῷ· δεικνὺς ἡμῖν ὁ μακάριος ἔτος (ὁ Μωϋσῆς) ὅτι ὅσῳ ἂν παρέχηται χρείαν ἡμῖν πρὸς ὑπηρεσίαν ταυτὶ τὰ ἄλογα, ἑτέρα τίς ἐστι βοήθεια, καὶ πολλῷ τῷ μέτρῳ ὑπερακοντίζουσα τῷ Ἀδὰμ παρεχομένη παρὰ τῆς γυναικός.

κα. Καὶ ἐπέβαλεν ὁ Θεὸς ἔκστασιν ἐπὶ τὸν Ἀδὰμ, καὶ ὕπνωσε· καὶ ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτῦ, καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς.

ΔΗΛΟΥ. Οὐ γὰρ τὸ ἐναντίον λέγει τῶν ἔμπροσθεν. ἀλλ' ἐπειδὴ εἶπε, καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεῦ ἐποίησεν αὐτὸν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς· τὸ μὲν ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος κατ' εἰκόνα ἄρσεντε καὶ θῆλυ σαφῶς εἰρηκὼς, τὸν τρόπον δὲ ἃ προσθεὶς, καινόν γε ὄντα παρὰ τὰ λοιπὰ ζῶα, ἀναγκαίως ἐνταῦθα τὸ παραλελειμμένον ἐν ἐκείνοις ἡμᾶς ἐκδιδάσκει, ἐπαναλαβὼν τῦ ἀνθρώπυ τὴν ποίησιν, ἐπὶ τῷ τὰ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν αὐτῷ παραλειφθέντα νῦν ἡμᾶς ἐκδιδάξαι.

ΔΗΛΟΥ. Ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλεν αὐτῦ τὴν πλευρὰν ἀφαιρεῖν, ἵνα ἀπὸ ταύτης ποιήσῃ τὴν γυναῖκα, ἀνάγκη δὲ ἦν, ἢ ἀνωδύνως ἀφαιρεμένης, φαντασίαν αὐτὸν τὸ πρᾶγμα νομίζειν, ἢ μετ' ὀδύνης λαμβανομένης, ἀπεχθῶς ἔχειν πρὸς τὸ ἐκ τῦτο γινόμενον, ἔκστασιν αὐτῷ ἐπέβαλεν. ὥστε ἔξω τῆς σωτηρίας κατασάσεως γεγονότα, μὴ αἰσθητῶς τὸ γινόμενον ἰδεῖν. ὡς ἐν ὁράματι δὲ ὕπνου τινὸς, δι' ἀποκαλύψεως θείας δέξασθαι τὰ γινόμενα τὴν γνῶσιν.

** ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Τὴν εἰκόνα Χριστῦ βλέπε πανταχῦ. ἃ πρότερον ἔλαβεν ὁ Θεὸς ἀπὸ τῦ Ἀδὰμ τὴν πλευρὰν, ἕως ὅτε ὕπνον αὐτῷ ἐνέβαλε. διατί; ἀπὸ πλευρᾶς ἡ ἁμαρ-

ἡ ἁμαρτία ἔμελλε γίνεσθαι, ἡ διὰ τῆς γυναικὸς εἰσελθοῦσα. ἦλθεν ὁ σωτὴρ ἀπὸ πλευρᾶς Φέρων ὕδωρ, καὶ αἷμα. ὕδωρ ἀποπλυνον ἁμαρτήματα, αἷμα παρέχον ἡμῖν τὸ μυστήριον. ὅρα τὸν τύπον, ὑπνωσαντος τοῦ Ἀδὰμ, πλευρὰ ἐλαμβάνετο· ὕπνω γενομένω τῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ, ἡ πλευρὰ ἀνοίγετο, ἵνα λύσῃ τὴν ἀρχαίαν τραγῳδίαν τῇ νέᾳ ἱστορίᾳ· ὕπνῳ δὲ λέγω, τῷ ἐν σαρκί.

κβ. Καὶ ᾠκοδόμησε Κύριος ὁ Θεὸς τὴν πλευρὰν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ εἰς γυναῖκα, καὶ ἤγαγεν αὐτὴν πρὸς τὸν Ἀδάμ.

ΑΔΗΛΟΥ. Δυνατὸν μὲν βοηθὸν, οἵα πλευράν· ἀσθενεστέραν δὲ τοῦ ὅλου, οἷα μέρος.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Βουλόμενος ὁ Θεὸς πλείονα τῷ ἀνδρὶ κατὰ Φύσιν ἐνεῖναι τὴν περὶ τὴν γυναῖκα σοργὴν, διαπλάττει μὲν αὐτὴν ἐξ αὐτοῦ, ὅτε δὲ ἔκτινος μέρους τῶν ἔμπροσθεν· ἵνα μὴ δόξῃ πρὸς ἀντίσασιν ὥσπερ αὐτῷ διαπλάττειν αὐτήν· ὅτ' αὖ πάλιν καθαρῶς ἐκ τῶν ὄπισθεν, ἵνα μὴ ἀτιμοτέρα λογίζοιτο, ἀλλ' ἐκ τῆς πλευρᾶς τῆς μεταξύπως ἐχούσης· ὡς ἂν ἔχουσα πρὸς τὸν ἄνδρα Φαίνοιτο καὶ αὐτὴ τὸ μέσον ἰσοτιμίας τε καὶ ὑποταγῆς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδὰμ τὴν γυναῖκα διέπλασεν; Εἰς ὁμόνοιαν ἠβουλήθη τὰ γένη σωαγαγεῖν ὁ τῆς Φύσεως ποιητής. τούτου χάριν τὸν μὲν Ἀδὰμ ἀπὸ γῆς διέπλασεν, ἐκ δὲ τοῦ Ἀδὰμ τὴν γυναῖκα· ἵνα καὶ τὸ ταυτὸν ἐπιδείξῃ τῆς Φύσεως, καὶ Φυσικώτινα Φιλοσοργίαν αὐτοῖς περὶ ἀλλήλους ἐμΦύσῃ. εἰ γὰρ καὶ τούτων ὕστερον γεγενημένων, καὶ ἄνδρες γυναιξὶ διαμάχονται, καὶ γυναῖκες ἀνδράσι, τί ἂν οὐκ ἔδρασαν, εἰ ἑτέρωθί ποθεν τὴν γυναῖκα διέπλασε; σοφῶς ἄρα καὶ διεῖλε, καὶ πάλιν συνήρμοσεν. ὁ γὰρ γάμος εἰς ἓν συνάγει τὰ γένη. ἔσονται γάρ Φησιν οἱ δύω εἰς σάρκα μίαν. καὶ ὅτι τοῦτο ἀληθὲς, μαρτυρεῖ τὸ γενόμενον. διὰ γὰρ τῆς γαμικῆς ὁμιλίας εἷς ἐξ ἀμΦοῖν βλασάνει καρπὸς, ἐκ μὲν τοῦτο πειρόμενος, ἐκ δὲ ταύτης τρεΦόμενος, τελεσιουργούμενος δὲ ὑπὸ τοῦ τῆς Φύσεως ποιητοῦ.

κγ. Καὶ εἶπεν Ἀδὰμ, τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου. αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήΦθη.

" ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν " ὀστῶν μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου· αὕ" τη κληθήσεται γυνὴ, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήΦθη. Ἐκ πολλῶν μέν ἐσιν ἰδεῖν πολλῆς χάριτος γέμοντα τὸν Ἀδὰμ, ὃν ἤκουσα δὲ καὶ ἐκ τούτων. τῆς γὰρ γυναικὸς πλατυομένης ἐξ αὐτοῦ, ὃν εἶδε. πῶς γὰρ ὑπνῶν; ὑπὸ δὲ τοῦ Θεοῦ αὐτῷ προσενεχθεῖσαν, ἐπέγνω, προΦητικώτερον εἰπὼν, ὡς ὃν ἔτι ἡ γυνὴ τὸν αὐτὸν τρόπον γενήσεται ἐξ ἀνδρὸς, ὥσπερ ἡ Εὔα ἐξ αὐτοῦ. τοῦτο γάρ Φησι νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστῶν μου. νῦν μόνον τοῦτο γεγονὸς, ὡς καὶ Σύμμαχος, καὶ Θεοδοτίων ἡρμήνευσαν. τοῦτο ἅπαξ ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστῶν. τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ἐξ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, καὶ τοῦ νόμου τοῦ γαμικοῦ. διατὶ δὲ ἐκ πλευρᾶς; ἵνα μὴ μόνον πάντων τῶν ἐν τῷ βίῳ νομιζομένων καλῶν, ἀλλ' ἤδη καὶ πατρὸς καὶ μητρὸς προτιμῶσιν ἀλλήλους εἰς σάρκα μίαν " συνάμενοι· τὸ μέντοι αὖτη κληθήσεται γυ" νὴ. ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήΦθη, δοκεῖ τινὰ σώζειν ἀκολουθίαν. εἰ γὰρ ἐπειδὴ πλευρὰ τοῦ Ἀδὰμ ἡ Εὔα, διὰ τοῦτο γυνὴ, αἱ μετὰ ταῦτα γυναῖκες ἄρα οὐκ εἰσὶν ἐκ τῶν ἀνδρῶν. ἀλλὰ παρὰ τὰς ἑρμηνεύσαντας τὸ σΦάλμα Φασὶ γεγενῆσθαι. μὴ γὰρ εἰρηκέναι τὸν ΓραΦὴν γυνὴ, ἀλλ' ἡ ἄνθρωπος. ἴσα μὲν γὰρ ὀνομάζει τὸν ἄνθρωπον, δασυτάτῃ προΦορᾷ τῆς Φωνῆς χρωμένη, ἴσα δὲ τὴν Εὔαν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ τοῦτό μοι δοκεῖ μᾶλλον ἔχειν ἀκολουθίαν.

κδ. Ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ ἔσονται οἱ δύω εἰς σάρκα μίαν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Πόθεν ἤδη τὰ μέλλοντα, καὶ ὅτι εἰς πλῆθος ἐπιδώσει τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος; ὅτι γὰρ σωφροσύνη ἔσαι ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς πόθεν ἠπίστατο; μετὰ γὰρ τὴν παράβασιν τὰ τῆς σωφροσύνης γέγονε, ἐπεὶ μέχρις ἐκείνου, καθάπερ Ἄγγελοι ὄντω διητῶντο ἐν τῷ παραδείσῳ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἤ δῆλον, ὅτι προΦητικοῦ χαρίσματος μετέχων πρὸ τῆς παρακοῆς, ἅπαντα ταῦτα ἑώρα τοῖς πνευματικοῖς ὀΦθαλμοῖς.

ΚΕΦ. Γ.

α. Καὶ ἦσαν γυμνοὶ οἱ δύω ὅ, τε Ἀδὰμ, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ᾐσχύνοντο.

** ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Πάντας αἰσχύνεται ἀνὴρ ἐκτὸς τῆς ἰδίας γυναικός. πάντας αἰδεῖται ἡ γυνὴ ἐκτὸς τοῦ ἰδίου ἀνδρός. καὶ τοῦτο μὲν εἶπε κατὰ τὸν νόμον. τὸ δὲ αἴτιον τοῦ μὴ αἰσχύνεσθαι τῷ γυμνῷ· ἀθανασίαν ἦσαν ἐνδεδυμένοι, δόξαν ἐσολισμένοι. ὃ σωεχάρει ἡ δόξα βλέπεσθαι τὰ γυμνά. αὕτη γὰρ ἔσκεπε τὴν γυμνότητα.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐ γὰρ εἶχον τὰ πάθη θνητῆς Φύσεως, μήπω θνητοὶ γεγενημένοι. διεκρατοῦντο γὰρ τῇ χάριτι.

β. Ὁ δὲ

β. Ὁ δὲ ὄφις ἦν φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν ἐποίησε Κύριος ὁ Θεός.

** ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Ἦν ἓν κῇ τῶν μιμηλῶν μιμηλότερος, καὶ τῶν ὑποσαινόντων ἐγγύτερος. μὴ πρόσχῃς τῇ νωῒ ὄψει, ὅτι καὶ φοβύγομεν, καὶ βδελυτλόμεθα. ἀκ ἰῶ ἔτως ἀπ' ἀρχῆς. φίλος ἰῶ ὁ ὄφις, καὶ τῶν ὑποσαινόντων τὸν ἄνθρωπον ἐγγύτερος.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Ὄφιν ἐνταῦθα τὸν σατανᾶν, διὰ τὸ βλαπλικὸν, ὀνομάζει· καθὼς καὶ ὁ σωτὴρ φησιν· ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἀσραπὴν πεσόντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ, ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν ἐξουσίαν πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ τὰ ἑξῆς.

Λεκ. 10. 18, 19.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἰ φρόνιμος ὁ ὄφις, καὶ ἐπαινέμενος. μόριον γὰρ ἡ φρόνησις ἀρετῆς. Πολλὰ τῶν ὀνομάτων ὁμωνύμως προφέρεται. καὶ γὰρ τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν θεοὺς ὠνομάκασι. τοῦτο δέ γε ἀκριβέστερον περὶ τοῦ ἐν ἐκείνῳ ἐνεργήσαντος εἰρηται δαίμονος. ἀμαθῶς δὲ οἱ ἀνόητοι καὶ τοὺς περὶ μύθους ἐσχολακότας, σοφοὺς προσηγόρευσαν. οὕτω καὶ ἡ θεία λέγει Γραφὴ, ἐξελέξατο ὁ Θεὸς τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου, ἵνα καταισχύνῃ τοὺς σοφούς· καὶ πάλιν, ποῦ σοφός; καὶ διὰ τοῦ Προφήτου, σοφοί εἰσι τοῦ κακοποιῆσαι. τοιγάρτοι κἀνταῦθα Φρόνιμον τὸν ὄφιν, ὡς πανοῦργον ὠνόμασεν. οὕτω γὰρ καὶ ὁ Ἀκύλας ἡρμήνευσε· καὶ ὁ ὄφις ἰῶ πανοῦργος ἀπὸ παντὸς ζώου τῆς χώρας, οὗ ἐποίησε Κύριος ὁ Θεός.

1. Κορ. 1. 27.
1. Κορ. 1. 20.
Ἱερ. 4. 22.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Φρόνιμον νῦν οὐ τὸν συνετὸν λέγει, ἀλλὰ τὸ πρὸς ἀπάτην ἐπιτήδειον ὄργανον. ὥσπερ ἀγαθὸν ἔθος ἡμῖν μὲν λέγειν τὸν ἄνδρα, αἱ δὲ βασιλεῖαι, ἀγαθὸν Σαοὺλ εἶναι λέγουσιν, οὐ τῷ προαιρέσιν, ἀλλὰ τὸ σωματικὸν τῆς ἡλικίας μέγεθος, ἐκβᾶσαι τὸ ἔθος τῆς προσηγορίας· οὕτω καὶ Μωϋσῆς ἔφη Φρόνιμον τὸν ὄφιν.

1. Βασ. 9. 2.

Καὶ εἶπεν ὁ ὄφις τῇ γυναικὶ, τί ὅτι εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς, οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ;

** ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Τίς πρὸ πάντων ὠνόμασε τὸν Θεὸν ἐπὶ γῆς; Πρόδηλον, ὅτι ὁ διάβολος, ὅτε πρὸς τὴν Εὔαν ἔλεγε· τί ὅτι εἶπεν ὑμῖν ὁ Θεὸς ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ φαγεῖν; καὶ μὴ θαυμάσῃς τοῦτο. Ἄγγελος γὰρ ὢν ποτε ὁ διάβολος, εἶχε γνῶσιν ὑπὲρ τὸν ἄνθρωπον τότε.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἀλλ' ἴσως ἐνταῦθα διαπορήσειεν ἄν τις, καὶ μαθεῖν ζητήσειεν, εἰ καὶ τὸ θηρίον λόγου μετεῖχεν. Οὐ τοῦτο, μὴ γένοιτο. ἀλλ' ἀεὶ ἀκολουθοῦντας τῇ Γραφῇ, τοῦτο λογίζεσθαι χρὴ, ὅτι τὰ μὲν ῥήματα ἰῶ τοῦ διαβόλου, διὰ τὸν οἰκεῖον φθόνον πρὸς τὸν ἄπατον ταύτην διεγερθέντος· τῷ δὲ θηρίῳ τούτῳ, ὥσπερ ἐπιτηδείῳ ὀργάνῳ ἐχρήσατο, ἵνα δυνηθῇ τὸ δέλεαρ τῆς οἰκείας ἀπάτης σπείσῃ, ὑποσκελίσας πρότερον μὲν τὴν γυναῖκα, ἔπειτα δὲ δι' αὐτῆς καὶ τὸν πρωτόπλαστον.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. (1) Ἄλογος ὢν ὁ ὄφις, πῶς διελέχθη τῇ Εὔᾳ; Ὄργανον ἰῶ αὐτὸς τοῦ τῆς ἀληθείας ἐχθροῦ. καὶ τοῦτο δεδήλωκεν ὁ Κύριος ἐν τοῖς θείοις εὐαγγελίοις. εἰρηκὼς γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις, ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ διαβόλου ἐστὲ, ἐπήγαγεν, ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἐστὶν ἀπ' ἀρχῆς. οὗτος τοίνυν διὰ τοῦ ὄφεως διελέχθη τῇ Εὔᾳ. ἐπειδὴ γὰρ τῶν πάντων ἀλόγων παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων τὴν ἡγεμονίαν εἰλήφεισαν, δι' ὧν αὐτῇ τῶν ὑπηκόων τὴν παγίδα προσῆγκε, πιθανωτέραν οὕτω τὴν ἀπάτην κατασκευάζων. ὅτι δὲ καὶ αὐτὸν τὸν διὰ τοῦ ὄφεως ἐνεργήσαντα, ὄφιν ἡ θεία προσαγορεύει Γραφὴ, μάρτυς Ἡσαΐας ὁ προφήτης βοῶν, τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπάξει ὁ Θεὸς τὴν μάχαιραν αὐτοῦ τὴν ἁγίαν, τὴν μεγάλην, καὶ τὴν ἰσχυρὰν ἐπὶ τὸν δράκοντα, τὸν ὄφιν τὸν σκολιὸν τὸν ἰσχυρὸν, ἐπὶ τὸν δράκοντα τὸν ὄφιν τὸν φεύγοντα, τὸν ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ ὁ Κύριος δὲ τοῖς ἱεροῖς εἴρηκε μαθηταῖς· ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων, καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ.

Ἡσ. 27. 1.
Λεκ. 10. 19.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ εἶπεν ὁ ὄφις τῇ γυναικὶ, τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεὸς οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ; τίνος φησὶν ἕνεκεν ἐκελεύσθητε παρὰ τοῦ Θεοῦ μηδενὸς γεύσασθαι τῶν ἐν τῷ παραδείσῳ ξύλων; ὡς δῆλον ἐντεῦθεν εἶναι, ὅτι οὐ μετέσχον βρώσεως ἑτέρας οἱ περὶ τὸν Ἀδάμ. εἰ γὰρ βεβρωκότες ἦσαν, πάντως ἂν καὶ εἶδεν αὐτοὺς ἐσθίοντας ὁ διάβολος. ἐσθίοντας δὲ ἰδὼν, οὐκ ἂν εἶπε τίνος ἕνεκεν ἐκελεύσθητε μηδενὸς ἐσθίειν. ἀλλ' εὔδηλον μὲν, ὅτι οὔπω βεβρώκεισαν. τί δὲ βάλεται ἡ τοῦ διαβόλου ἐρώτησις, ἀναγκαῖον εἰπεῖν. τὸ μὲν οὖν ὅτι νόμον εἰλήφεισάν τινα οἱ περὶ τὸν Ἀδάμ, ἠπίστατο ὡς εἰκὸς, ἐξ ὧν ἅπαντα εἶδε τὰ λογικά τε καὶ ἄλογα, εἴτε ὁρατὰ, εἴτε ἀόρατα ὑπὸ νόμον ὄντα τινὰ, καθὼς ὁ πεποιηκὼς ἐβουλήθη. ἠγνόει μέντοι τὸν νόμον. οὐ γὰρ ἂν εἰδὼς αὐτὸν τὸ ἐναντίον εἶπεν, ἵνα δυθὺς ἑαυτὸν ἀπίθανον πρὸς τὴν ἀπάτην ἐργάσηται, ὡς καὶ τὸν νόμον ἀγνοῶν. ἐκ δὲ τῶν φαινομένων τότε τεκμηράμενος, τὴν οἰκείαν ἐκπληρῶν μοχθηρίαν πειρᾶται. εὔδηλον γὰρ, ὅτι μὴ διὰ φωνῆς αὐδητῆς δέδωκε τῷ Ἀδὰμ τὴν ἐντολὴν ὁ Θεὸς, ἀλλ' ὥσε ἐντυπῶσαι μὲν αὐτῷ κατὰ τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν τήν τε γνῶσιν τοῦ νόμου

(1) Ἡ ἐν Παρισ. ἐκδ. Θεοδωρίτου, ὡσαύτως καὶ ἡ ἐν χάλῃ.

νόμῳ καὶ τιὼ ἀκολώ. δεξάμενον δὲ ἐκεῖνον τιὼ σὐτολιὼ διακεῖσθαι ὡσανεὶ ἀκοῇ τὸ πρόσαγμα δεδεγμεῖον. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ΠροΦητῶν ὁ Θεὸς ἐποίει. σὐτεῦθεν ἀδὲ τῷ διαβόλῳ τὸ δοθεὶ νόμιμον δῆλον ὑπῆρχεν· ὡς εἴγε κατὰ νόμον ἀνθρώπων σὐάρθρῳ τῇ Φωνῇ διαλεχθεὶς ὁ Θεὸς αὐτῷ δεδώκει τιὼ σὐτολιὼ, ἤκασεν ἂν ταύτης κἀκεῖνος, ἅτε τὰς ἀνθρωπίνας εἰδεύαι Φωνὰς οἷός τε ὤν. νιῶ δὲ ὡς μὲν ὑπότινα νόμον πάντως ἐσὶν, ἐκ πάντων ἐτεκμήρατο τῶν γεγονότων ὑπὸ νόμιν. τὸν δὲ νόμον αὐτὸν ὅς τίς ποτέ ἐσιν ἐκ εἰδὼς, ἐξ ὅπερ αὐτὸς μετατρέψαι ἐβάλετο, σοχασμοῖς τισὶ τοῖς δοθεῖσι νόμοις ἐπιχειρεῖν πειρᾶται. πάντα μὲν γὰρ τὰ ἄλογα ζῶα νεμόμενα κατὰ γιῶ ἑώρα· ἐπειδὴ Φύσις αὐτοῖς ἐΦιεμένοις, σὐθὺς πρὸς τροΦιὼ ἐπείγεσθαι· οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀδὰμ βεβρώκεισαν ἀδέπω. ἅτω τὸς ἀνθρώπους τάξαντος τῷ Θεῷ, ὥσε μὴ παραπλησίως ἀεὶ τοῖς ἀλόγοις πρὸς βρῶσιν ὁρμᾷν. καιρὸν δέτινα ὡρισμένον εἰδέναι τάτε, εἰ δεῖ μένειν ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἐθέλοισι λογισμῶν, καὶ μὴ δίκιω ἀλόγων τῇ γασρὶ προσανέχειν. ἐπειδὴ τοίνιω ἅπω διὰ ταύτιω οἱ περὶ τὸν Ἀδὰμ βεβρώκεισαν τιὼ αἰτίαν, ἅτε τῷ ἐπείγοντος αὐτὸς πρὸς τιὼ βρῶσιν ἐκ ἐπισάντος καιρῷ, θεωρήσας ὁ διάβολος πάντα μὲν ἐδίοντα τὰ ζῶα, μόνος δὲ ἐκείνος μεταλαμβάνοντας ἐδεσός· ἐκ ἐπισάμενος οἵαν πρὸς τὰ ἄλογα τοῖς ἀνθρώποις καὶ κατὰ τᾶτο δέδωκεν ὁ Θεὸς τιὼ διαΦορὰν, ᾠήθη νόμῳ παντελῶς αὐτὸς κεκωλύθαι τῆς βρώσεως. εἵρετο τοίνιω τιὼ Εὔαν, τὶς ἡ αἰτία, δι' ἣν μόνος ὑμᾶς ἐκέλοσε μὴ ἐδίειν;

** ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Πολλοὶ ζηλᾶσι πῶς ἐλάλησεν ὁ ὄΦις, ἆρα ἀνθρωπίνῃ Φωνῇ, ἢ συρισμῷ ὄΦεως, καὶ σὐνόησεν ἡ Εὔα; Ὁ Ἀδὰμ πρὸ τῆς παραβάσεως ἐπεπλήρωτο σοΦίας, καὶ σωέσεως, καὶ προΦητείας. Καὶ μετ' ὀλίγα. Οὕτως ἔχοντος τᾶ Ἀδὰμ, σὐνόησεν ὁ διάβολος κἀ τᾶ ὄΦεως τὸ Φρόνιμον, καὶ τᾶ Ἀδὰμ τιὼ πρόληψιν. εἶχε γὰρ περὶ τᾶ ὄΦεως ὡς σωετᾶ. λαλεῖ ἂν δι' αὐτᾶ, ἵνα ὑπονοήσῃ ὁ Ἀδὰμ, ὅτι Φρόνιμος ὢν ὁ ὄΦις, κατώρθωσε καὶ τὸ μιμήσαθαι τιὼ τᾶ ἀνθρώπε Φωνιώ.

γ. Καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ τῷ ὄΦει, ἀπὸ παντὸς καρπᾶ ξύλε τᾶ παραδείσε δ. Φαγόμεθα. Ἀπὸ δὲ τᾶ καρπᾶ τᾶ ξύλε, ὅ ἐσιν ἐν μέσῳ τᾶ παραδείσε, εἶπεν ὁ Θεὸς, ἀ μὴ Φάγησθε ἀπ' αὐτᾶ, ἀδὲ μὴ ἅψησθε αὐτᾶ, ἵνα μὴ ἀποθάνητε.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Διὰ τιὼ πολλιὼ ἀπροσεξίαν ἀ μόνον ἐκ ἀπεσράΦη, ἀλλὰ καὶ τιὼ σὐτολιὼ ἅπασαν αὐτῷ ἐκκαλύπλει, καὶ τὰς μαργαρίτας τῷ χοίρῳ προτίθησι, καὶ πληρᾶται τὸ παρὰ τᾶ Χρισᾶ εἰρημένον· μὴ βάλητε, γάρ Φησι, Ματθ. 7. 6.

A „ τὰς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοί-
„ ρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐτὰς σὺ
„ τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ σραΦέντες ῥήξω-
σιν ὑμᾶς. ὃ δὴ καὶ νιῶ γέγονε. παρέθη-
κε γὰρ τῷ χοίρῳ τῷ πονηρῷ τᾶτῳ θηρίῳ,
ἤτοι τῷ δαίμονι τῷ δι' αὐτᾶ σὐεργᾶντι, τὰς
θείας μαργαρίτας, καὶ ἃ μόνον αὐτὰς κα-
τεπάτησε, καὶ ἀντετάξατο τοῖς ῥηθεῖσιν,
ἀλλὰ καὶ σραΦεὶς, ἐκ αὐτιὼ μόνον, ἀλλὰ
μετ' αὐτῆς καὶ τὸν πρωτόπλασον εἰς τὸ
B τῆς παρακοῆς ῥῆγμα κατήγαγε. τοσᾶτόν ἐσι κακὸν ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε πᾶσιν ἐκκαλύπλειν τὰ θεῖα μυσήρια. ἀκριβέτωσαν οἱ ἁπλῶς, καὶ ἀδιαΦόρως πρὸς ἅπαντας διαλεγόμενοι.

ε. Καὶ εἶπεν ὁ ὄΦις τῇ γυναικὶ, ἀ
ς. θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. Ἤδει γὰρ ὁ Θεὸς, ὅτι ᾗ ἂν ἡμέρᾳ Φάγητε ἀπ' αὐτᾶ διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀΦ-
Γ θαλμοὶ, καὶ ἔσεσθε ὡς Θεοὶ, γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν.

** ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Ἔδοξε μανθάνειν ὃ ἐκ ἤδει. λοιπὸν ἐχ ὑπωπλύετο ὡς ἐγ-
„ κατάσκυος, καὶ λέγει αὐτῇ· ἀ θανάτῳ
ἀποθανεῖσθε. ἴδε ἄλο ψεῦδος. τᾶ γὰρ
„ Θεᾶ εἰπόντος, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ Φάγητε, θα-
„ νάτῳ ἀποθανεῖσθε, τᾶτο δεύτερον ἐψεύ-
„ σατο. ἤδει γὰρ ὁ Θεὸς Φησιν, ὅτι ᾗ ἂν
Δ „ ἡμέρᾳ Φάγητε, ἔσεσθε ὡς Θεοί. ἴδε τρί-
τον ψεῦδος. ὅρα τιὼ ἐγκατάσκυον κα-
κίαν τᾶ διαβόλε. ἤδη προμελετᾷ κατα-
πεῖραι τῷ κόμῳ τιὼ πλάνιω. καὶ ἐπειδὴ ἐμελέτησεν, ὡς προεῖπον, πολυθείαν ἐγεῖραι τῷ κόσμῳ, προλαβὼν ὡς σὐ διηγήματι κατέπειρον εἰς τὰς ἀκοὰς τῆς γυναικὸς ἔμΦασιν τᾶ εἶναι πολλὰς Θεάς. ἀλλ' ὁ μὲν τῆς κακίας τεχνίτης ἅτω προκατέπειρε τιὼ σύνοιαν τῶν Θεῶν. ὁ δὲ Θεὸς προειδὼς, ᾠκονόμησε τιὼ πλάνιω τιὼ μέλλοσαν μὴ λαληθῆναι ἀνθρωπίνῳ σόματι· ἵνα μὴ πρώτη λογικὴ Φωνὴ περὶ Θεῶν Φθέγξηται, ἀλλὰ πρῶτον σόμα ὄΦεως. ἵνα πᾶν σόμα λαλᾶν περὶ εἰδώλων, τῷ σόματι ἐκείνε ἀπεικάζηται.

ζ. Καὶ εἶδεν ἡ γυνὴ, ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν, καὶ ἀρεσὸν τοῖς ὀΦθαλμοῖς ἰδεῖν, καὶ ὡραῖόν ἐσι τᾷ κατανοῆσαι.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Δεῖ εἰδέναι τιὼ σὐτολιὼ τιὼ δοκιμάσαν ἡμῶν τὸ ὑπήκοον. διὰ τᾶτο ἐν Φυτὸν ὡραῖον, καρποῖς εὔΦορον, ἵνα σὺ τῇ ἀποχῇ τᾶ ἡδέος τὸ τῆς ἐγκρατείας καλὸν ἐπιδειξάμενοι, τῶν τῆς ὑπομονῆς σεΦάνων δικαίως ἀξιωθῶμεν. ἐπηκολάθησε δὲ τῇ βρώσει ἀ παρακοὴ μόνη τῆς σὐτολῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπίγνωσις τῆς γυμνότητος.

ΑΔΗΛΟΥ. Υἱὸς γάρ εἰμι τῆς παιδίσκης σε, ἐν νηπίαν ἔσαν, καὶ κομιδῇ παῖδα παραγαγὼν ὁ ἐχθρὸς, καὶ

G ἀποση-

ἀποσήσας τῆς σῆς δελείας, δέλλω τῆς ἁμαρτίας ἐποίησε.

1. Κορ. 15. 33. ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἀληθῶς φθείρσιν ἤθη χρησὰ ὁμιλίαι καχαί. διὰ τὶ γὰρ πρὸ τῆς συμβελῆς τὸ πονηρὸ δαίμονος ἐκείνε μηδὲν τοιῦτον ἔπαθε, μηδὲ κατενόησε τὸ ξύλον, μηδὲ εἶδεν αὐτῦ τλὼ ὡραιότητα; Ἐπειδὴ ἐδεδοίκει τὸ Θεὸ τλὼ σὐτολλὼ, καὶ τὸ μέλλον ἐπιτίμιον ἔσεσθαι ἐκ τῆς μεταλήψεως.

Καὶ λαβῦσα ἡ γυνὴ ἀπὸ τῦ καρπῦ αὐτῦ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε κὴ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς μετ' αὐτῆς, καὶ ἔφαγον.

** ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Ἐπιθυμία ἦν τῆς ἰσοθείας ἀπατᾷ τλὼ γωαῖκα· χἀκείνη τὸν ἄνδρα ἐκ ἀπατᾷ, ἀλλὰ πείθει. καὶ μαρτυρεῖ Παῦλος λέγων, Ἀδὰμ ἐκ ἠπατήθη. 1. Τιμ. 2. 14.
" καὶ διατὶ κατεκρίθη; ὅρα τὸ δεινόν. ἡ γυνὴ ἀπατηθεῖσα, ἔφαγε· πείθει μετὰ τὸ Γ
φαγεῖν καὶ τὸν ἄνδρα, ἵνα μὴ μόνη διατραπῇ. καὶ ἔπεισεν, ἐκ ἠπάτησεν.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Οὐχ οἷόν τε ἰῶ ἅτε ταύτλω προχείρως λαβῦσαν δῦναι, ἅτε ἐκείνον ἀβασανίσως δέξαθαι τλὼ βρῶσιν. εἰ μὲν γὰρ ἐκ ἤδει τὸ διδόμενον, ἀδ' ἂν ἐμέμφθη· εἰ δὲ ἤδει, ὡς εἰκὸς, καὶ ἐπέγνω, πάντως ἂν τι καὶ ἐφθέγξατο πρὸς τλὼ δῦσαν. ἀλλ' ἡ μὲν γωὴ τὰ τῦ ὄφεως, εἴτε τῦ διαβόλε, ῥήματα πάντως εἶπε πρὸς τὸν ἄνδρα, προσέθηκε δὲ καί τινα τυχὸν, δι' ὧν πείθειν αὐτὸν ἠγεῖτο δέξαθαι τλὼ βρῶσιν.

η. Καὶ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύω, καὶ ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ ἐσὶ διλωοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύω; Ὅτι καὶ πρὸ τῆς βρώσεως ἐ μεμυκότας εἶχον τὲς ὀφθαλμὲς, δῆλον τοῖς προσέχειν ἐθέλεσι. πῶς γὰρ εἶδεν ἡ γωὴ τὸ ξύλον, ὅτι καλὸν εἰς
" βρῶσιν, καὶ ἀρεσὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν,
" καὶ ὡραῖόν ἐσι τῦ κατανοῆσαι, εἰ μὴ ἀνεῳγοτας εἶχον τὲς ὀφθαλμές; ἐκῦν τλὼ μετὰ τλὼ ἁμαρτίαν αἴσθησιν ἔτω κέκληκεν ἡ θεία Γραφή. γυμνὸς γὰρ μετὰ τλὼ ἁμαρτίαν κονᾶται τὸ σωειδός.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πῶς ἦν μετὰ τλὼ βρῶσιν ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν· πρὸ γὰρ τῆς βρώσεως ταύτλω ἐκ εἶχον τλὼ αἴσθησιν; Οὐδὲ τὰ κομιδῆ νέα παιδία ἐρυθριᾷν πέφυκε, τῆς ἐσθῆτος γεγυμνωμένα. κατὰ βραχὺ δὲ τῦ σώματος αὐξανομένε, καὶ τῦ νῦ λοιπὸν ἀρχομένε τλὼ οἰκείαν Φύσιν ἐπιδεικνῦσαι, ἐκ ἔτι λοιπὸν Φορητὴ τοῖς μειρακίοις ἡ γύμνωσις, ἀλλ' ἐρυθριῶσι καὶ περιβάλλονται. κἄν τις ἀφέληται τλὼ ἐσθῆτα, ταῖς χερσὶ τὰ παιδογόνα καλύπλεσι μόρια. πολλῶν δὲ καὶ τὸ ἔθος ἀφαιρεῖται ταύτλω τλὼ αἰσχύλω. καὶ γὰρ οἱ ναῦται γυμνοὶ πλέοντες, καὶ οἱ λεόμενοι ὑπ' ἀλλήλων ὁρώμενοι, ταύτλω σὐταῦθα τλὼ αἰσχύλω ἐκ ἔχεσιν. ἐὰν δέτις ἔξω τῶν βαλανείων γυμνὸς ᾖ, λίαν ἐρυθριᾷ. ἔτω καὶ οἱ περὶ τὸν Ἀδὰμ, σὐθὺς μὲν διαπλαθέντες, οἷα δὴ νήπιοι, καὶ σὐθυγενεῖς, καὶ τῆς ἁμαρτίας ἀμύητοι, ἐκ ἠσχύνοντο δίχα περιβολαίων διάγοντες· μετὰ δὲ τλὼ πεῖραν, τοῖς φύλλοις σῦνα συνεκάλυψαν μόρια.

Β„ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Καὶ διλωοίχθησαν, φησὶν, οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύω. Ζητέμενόν ἐσι, πόθεν ὁ ὄφις γνὸς, ταῦτα προέφη αὐτοῖς συμβήσεθαι. ὅτι γὰρ ὁ μέτεσιν αὐτῷ τῆς τῶν μελλόντων προγνώσεως ἀναντίῤῥηλον, ἐπειδὴ Θεῦ τῦτο ἐξαίρετον ἴδιον, καὶ ὅσοις ἂν αὐτὸς δωρήσηται. λέγει γῦν ὡς πρὸς
" τὲς δαίμονας ὁ Προφήτης, ἀναγγείλατε Ησ. 41. 23.
" ἡμῖν τὰ ἐπερχόμενα τι ἔσαι, καὶ γνωσόμεθα ὅτι Θεοί ἐσε. Φημὶ τοίνυν, ὅτι Φρο-
" νιμώτατος ὢν κατὰ τλὼ τῆς Γραφῆς περὶ Γ
αὐτῦ μαρτυρίαν, καὶ δεινὸς ἐκ μικρῶν μεγάλα, καὶ ἐξ ὀλίγων πολλὰ σωιδεῖν, ἐκ τῶν πρὸς τὸν Ἀδὰμ τῦ Θεῦ ῥημάτων ἐσοχάσατο τλὼ ἀπόβασιν. ἔχει γὰρ ἔτως,
" ἀπὸ δὲ τῦ ξύλε τῦ γινώσκειν καλὸν κὴ πο-
" νηρὸν ἐ φάγεσθε ἀπ' αὐτῦ. ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ
" φάγησθε ἀπ' αὐτῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. σωῆκεν ἦν ὡς Φρόνιμος ἐκ τῦ ὀνόματος τῦ Φυτῦ τὸ ἀποβησόμενον· καὶ ὅτι τῆς τροφῆς μεταχόντες, σὐισχύσσι μὲν ὡς Δ
εἰκός· τῦτο γὰρ λέγει διανοιξιν ὀφθαλμῶν· σὐισχύσαντες δὲ τλὼ Φυσικλὼ σὺ αὐτοῖς νάρκωσιν, ἀναζωπυρήσσι τλὼ τῆς γαμικῆς σὐλογίας ἐπιθυμίαν. τῦτο δὲ συμβάντος αὐτοῖς, τὰ τῆς αἰσχύνης ἐξ ἀνάγκης ἐπισυμβήσεται, καὶ ἤξεσιν ἔτως εἰς διάγνωσιν καλῦ τε καὶ κακῦ. ἁλαμλὼ, ὡς τλὼ σὐίσχυσιν ἡμῶν, διάνοιξιν λέγειν ὀφθαλμῶν οἶδεν ἡ θεία Γραφὴ, λέγει ἡ Ε
πρώτη τῶν βασιλειῶν. ὅτι τῦ Σαὰλ ποτε πολεμῦντος ἀλλοφύλες, καὶ καταρασομένε τὸν λαὸν, εἰ πρὸ τῆς ἑσπέρας μεταλάβοι τροφῆς, Ἰωνάθαν ὁ υἱὸς αὐτῦ τῦτον ἐκ ἐπακήκοεν. εἰσελθὼν δὲ κατά τι μέρος δρυμῦ, περιτυγχάνει συρέμματι μελισσῶν, καὶ ἐκτείνας τὸ ἄκρον τῦ σκήπλε τῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτῦ, σὐέβαψεν αὐτὸ εἰς τὸ κηρίον τῦ μέλιτος, καὶ ἐπέσρεψε τλὼ χεῖρα αὐτῦ εἰς τὸ σόμα αὐτῦ, καὶ Ζ,
ἀνέβλεψαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῦ. μαθὼν δὲ μετὰ τῦτο τῦ πατρὸς, Φησὶ, τλὼ ἀρὰν,
" εἶπεν· ἀπήλαχεν ὁ πατήρ με τλὼ γλῶ.
" ἴδε διότι ἐγλσάμλω βραχὺ τῦ μέλιτος τῦ- 1. Βασ. 14. 29.
" τε· εἶδον οἱ ὀφθαλμοί με. ἔτως ἦν καὶ ἐπὶ τῶν πρωτοπλάσων νοήσωμεν τῶν ὀφθαλμῶν τλὼ διάνοιξιν. ὅτι γὰρ αὐτοῖς ἔτοι καὶ πρὸ τῆς βρώσεως ἐκ ἐκέκλειντο,
" πρόδηλον. εἶδε γάρ Φησιν ἡ γωὴ ὅτι κα-
" λὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν, καὶ ὅτι ἀρεσὸν Η„
τοῖς ὀφθαλμοῖς τῦ ἰδεῖν. ἔτω μὲν ἦν κατ' ἐμλὼ σύνοιαν καὶ δόξαν ὁ ὄφις ἀπὸ τῆς τῦ ξύλε προσηγορίας ἔγνω ταῦτα τῇ γωαικὶ προσιπεῖν· ἐκακύργησε δὲ ἀφ' ἑαυτῦ τὸ,
" ἐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε, ψλσάμενος· καὶ τὸ,

„ τὸ, ὡς Θεοὶ, παρενθείς. οὐ γὰρ τοῦτο φαγόντες ἐγένοντο, ἀλλ' ἀντὶ τούτων τὰ τῆς θνητῆς ἐπέγνωσαν ἐν ἑαυτοῖς αὐτίκα πάθη σαρκός· καὶ κεκυρῶσθαι τοῦ θανάτου κατ' αὐτῶν ἀληθῶς τὴν ἀπόφασιν ἔμαθον ἐκ τῆς ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτῶν διαδοχῆς, διὰ τοῦ πρὸς παιδογονίαν ἐρεθισμοῦ.

„ ΑΚΑΚΙΟΥ. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύω. εἰς κατασκευὴν τοῦ μὴ περὶ τῶν αἰσθητῶν ὀφθαλμῶν εἰρῆσθαι, παραθετέον τὰ ἐκ τῆς πρώτης τῶν βασιλειῶν περὶ Ἰωνάθαν, ἡνίκα τοῦ μέλιτος ἐγεύσατο, οὕτως ἔχοντα· 1.Βασ.14.27, 29. „ καὶ ἀπέστρεψε τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὸ στόμα „ αὐτοῦ καὶ ἀνέβλεψαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ. καὶ μετ' ὀλίγα φησὶν ὁ Ἰωνάθαν· ἴδε, ὅτι „ εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου, ὅτι ἐγευσάμην βραχὺ τοῦ μέλιπος.

„ ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Καὶ διηνοίχθησαν, φησὶν, οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύω. Ἐντεῦθεν ἔνιοι τῶν αἱρετικῶν εὐεργέτην εἶναί φασι τὸν ὄφιν, εἰσηγησάμενον τοῦ ξύλου φαγεῖν· ὃ καὶ διήνοιξεν αὐτῶν τὰς ὄψεις τῆς διανοίας, καὶ γνῶσιν ἐνέθηκε καλοῦ καὶ πονηροῦ. οὐ γὰρ ὀκνοῦσι διαβάλλειν μὲν τὸν Θεὸν, ἐπαινεῖν δὲ τὸν διάβολον, φάσκοντες, ὅσον ἐφθόνησεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς, τοσοῦτον μετέδωκεν αὐτοῖς ὁ ὄφις· ἀγνοοῦντες, ὅτι τὸ διανοιχθῆναι τοὺς ὀφθαλμοὺς, οὐ πάντως ἐπὶ καλῷ γέγονε. τί γὰρ παρέσχεν αὐτοῖς ἡ τῶν ὀφθαλμῶν διάνοιξις; ἢ γνῶναι ὅτι γυμνοὶ ἐτύγχανον, καὶ αἰσχύνεσθαι ἐπὶ τῷ πράγματι. πῶς γὰρ ᾐσθάνοντο τῆς γυμνότητος, μὴ τῆς παρακοῆς αὐτοῖς τὴν φύσιν εἰς θνητότητα μεταβαλούσης, καθάπερ ὁ Θεὸς ἠπείλησεν; οἷα γὰρ τὰ τῆς φύσεως, τοιαῦτα καὶ τὰ τῆς προαιρέσεως. οὐ τὸ αὐτὸ τοῖς ἰχθύσι βούλημα, καὶ τοῖς χερσαίοις, οὐδ' ἅπερ τοῖς σαρκοβόροις δοκεῖ, ταῦτα καὶ τοῖς χλοηφάγοις τῶν ζώων. καὶ μὴν σάρκες πάντα, καὶ πολλὰ ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλὰ τὸ τῆς κατασκευῆς διάφορον παρέσχεν αὐτοῖς καὶ τοῦ φρονεῖν τὴν διαφοράν. οὕτως ἐπιθυμία μὲν γάμου τοῖς ἀνθρώποις καὶ βρώσεως, θάλψεως καὶ ψύξεως, ἀμφιάσεώς τε καὶ γυμνώσεως· οὐδενὸς δὲ τούτων χρεία τοῖς Ἀγγέλοις. εἰ τοίνυν πρὸς τὴν τῆς φύσεως ἐναλλαγὴν παρήλλακται καὶ τὰ τοῦ φρονήματος, οὐδὲν ἀπεικὸς τοὺς περὶ τὸν Ἀδὰμ πρὸ τῆς παρακοῆς ἀναισθήτως ἔχειν τῆς γυμνότητος· ἐπειδὴ μὴ χρεία τοῖς ἀθανάτοις περιβολῆς, κἂν σώματι ᾖ· (1) οὐδὲ γὰρ τοὺς ἀνισταμένους τῶν ἱματίων εἰσέρχεται πόθος ἢ γάμου, ἤ τινος τῶν ἐν τῷ θνητῷ σώματι· μετὰ δέ γε τὴν παρακοὴν εἰς ἔννοιαν ἐλθεῖν τῆς γυμνότητος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ αἰσχυνθῆναι, τῶν λογισμῶν αὐτοῖς, ὡς ἔφην, συμμεταβληθέντων τῇ φύσει, καὶ πρὸς τὴν θνητότητα κατενεχθέντων. τοῦτο προειδὼν ὁ διάβολος· ἀσώματος γὰρ ὢν τὴν φύσιν, λεπτοτέραν ἔχει καὶ τὴν διάνοιαν, καὶ πολλῷ τῶν θνητῶν ἀνθρώπων

A ὀξυτέραν· ὅπερ τοῖς περὶ τὸν Ἀδὰμ συμβήσεται παρακούσασι, λέγω δὴ τὸ γενέσθαι αὐτοῖς θνητὸν τὸ φρόνημα τῇ πρὸς τὸ χεῖρον ἀπὸ τῆς παρακοῆς τροπῇ, τῇ ἀπάτῃ περιτίθησιν ἐπαγγελίας ἀξίωμα, „ λέγων, ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγησθε ἀπ' αὐτοῦ, „ διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ, κτ.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Ἀνοήτως τινὲς ἔφασαν πεπληρῶσθαι τὸ παρὰ τοῦ διαβόλου πρὸς τὴν γυναῖκα ῥηθέν· ἐπειδὴ ὁ μὲν B „ ἔφη, διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ, „ καὶ ἔσεσθε ὡς Θεοὶ, γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν· ὁ Προφήτης δὲ ἅμα τῷ φαγεῖν, ἔφη, ὅτι διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ „ τῶν δύω, καὶ ἔγνωσαν ὅτι γυμνοί εἰσι· δέον συνιδεῖν, ὅτι πολὺ τῶν εἰρημένων τὸ διάφορον. ὁ μὲν γὰρ διάβολος, τὴν διάνοιξιν τῶν ὀφθαλμῶν οὕτω φησὶν, ὡς ἂν κατ' ἔννοιαν ὀξυτέρων ἐσομένων, καὶ δυναμένων δίκην Θεῶν ὁρᾷν τε ταῖς ἐννοίαις καὶ Γ διακρίνειν ἐκ τοῦ πονηροῦ τὸ καλόν· ὁ Προφήτης δὲ οὐ ταύτην εἶπεν, ἀλλὰ καθ' ἣν εἶδόν τε καὶ ᾔσθοντο τῆς οἰκείας γυμνώσεως. πρότερον μὲν, οὐδὲν ἐπ' αὐτῇ πάσχοντες, οὐδὲ αἰσχυνόμενοι· ὕστερον δὲ, τοιαύτην τινὰ ἐπὶ τῇ γυμνώσει τὴν αἴσθησιν λαβόντες, ὡς καὶ πρὸς μόνην αἰσχύνεσθαι τὴν ἐν τῇ γυμνώσει τοῦ σώματος θεωρίαν. οὐ γὰρ ἄδηλον, ὡς ὁ λογισμός ἐστι τῆς Δ ψυχῆς, ὁ τὴν ἐπὶ τῇ θεωρίᾳ διάθεσιν νῦν μὲν τοιάνδε, αὖθις δὲ τοιάνδε ποιῶν. τὰ γοῦν βρέφη οὐκ αἰσχύνονται ἐπὶ τῇ γυμνώσει, οὔτε μὴν οἱ ἐν βαλανείῳ. οὐ τῷ μὴ βλέπειν αὐτὴν, ἀλλὰ τῷ μηδὲν φαῦλον ἀπὸ τῆς θεωρίας ἐπὶ τῆς ἐννοίας εἰσδέχεσθαι. οἱ τοίνυν περὶ τὸν Ἀδὰμ ἄρτι μὲν γεγονότες, ἁμαρτάνοντες δὲ οὐδὲν, καὶ οὔτε φαῦλόν τι εἶναι μαθόντες, οὔτε ἄλλο οὐδὲν τῆς οἰκείας φύσεως, αἰσχρὸν οὐχ ἡγοῦντο τὴν γύμνωσιν. ἐπειδὴ δὲ ἥμαρτον, E τἀναντία τοῖς τοῦ Θεοῦ διαπραξάμενοι νόμοις, ἐνετέθη μὲν αὐτοῖς ὁ λογισμὸς τῆς αἰσχύνης ὑπὸ Θεοῦ εἰς τὴν κατὰ τῆς ἁμαρτίας βοήθειαν, αὐτάρκης ὢν ἐγκόπτειν αὐτῆς τὴν ὁρμήν. πρώτην δὲ τῆς αἰσχύνης τὴν ἔννοιαν ἀναγκαίως ἐπὶ τοῖς παιδογόνοις ἔλαβον ὀργάνοις· ἵνα πόῤῥωθεν τοῖς ἀνθρώποις ἡ αἰδὼς ἐκκόπτῃ τὴν ἀκόλαστον μίξιν.

Z ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅταν ἀκούσῃς, „ ὅτι διοινήχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ, τοῦτο νόει· ὅτι παρεσκεύασεν αὐτοὺς αἴσθησιν λαβεῖν λοιπὸν τῆς γυμνώσεως, καὶ τῆς ἐκπτώσεως τῆς δόξης, ἧς πρὸ τῆς βρώσεως ἀπήλαυον. ὅτι δὲ τοῦτο τῆς γραφῆς ἐστὶ τὸ ἔθος, ἄκουε αὐτῆς καὶ ἀλλαχοῦ λεγούσης. ἡνίκα γὰρ ἡ παιδίσκη τῆς Σάῤῥας ἀποδιδράσκουσα τὴν δεσποτείαν, ἐπλανᾶτο, ῥίψασα τὸ παιδίον πλησίον μιᾶς ἐλάτης, ἀπὸ διαστήματος περιεσκόπει τούτου H „ τὴν τελευτήν· καί φησι, διήνοιξεν ὁ Θεὸς Γεν. 21. 19. „ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Ἄγαρ· οὐκ ἐπειδὴ πρὸ

(1) Ἴσ. οὖσι.

τάτα ὐκ ἔβλεπον, ἀλλ' ὅτι τῷ διάνοιαν Α
αὐτῆς διήγειρον.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἔδει μὴ γινώσκειν τῷ γύμνωσιν, ἵνα μὴ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου περισπάται πρὸς τῷ τοῦ λείποντος ἀναπλήρωσιν, ἀμφιέσματα ἑαυτῷ, καὶ τῆς γυμνότητος παραμυθίαν ἐπινοῶν, καὶ ὅλως τῇ τῆς σαρκὸς ἐπιμελείᾳ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀνατάσεως ἀφελκόμενος.

Καὶ ἔῤῥαψαν Φύλλα συκῆς, καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς περιζώματα. Β

ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Τῷ συκῷ οὐχ ἁπλῶς ὁ Κύριος κατηράσατο, ἀλλ' ἵνα δείξῃ τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι ἔχει δύναμιν καὶ πρὸς τιμωρίαν ἀρκοῦσαν. ἐπειδὴ γὰρ οὐ πᾶσι τοῖς θαύμασιν οὐδὲ αὐτὸν παραχόντα τινὶ λυπηρὸν ἐωράκεισαν, μόνον αὐτὸν δύεργετεῖν ὑπελάμβανον δυνάσθαι, οὐκ ἔχοντα τοῦ κακοῦν τοὺς πονηροὺς ἐξουσίαν. ἐκ τῆς ἀψύχου τοίνυν οὐσίας πείθει τὸν ἀχάριστον δῆμον, ὅτι καὶ ἀμύνασθαι δύναται, καὶ ὡς ἀγαθὸς οὐ βεβούλυται. ἐξηράνθη ὃν ξύλον, ἵνα φοβήσῃ ἀνθρώπους. ἅμα δέ τις τούτῳ καὶ ἀπόῤῥητος συμπέπλεκται λόγος, παρὰ γερόντων σοφῶν εἰς ἡμᾶς διαφοιτήσας· ὅτι τὸ ξύλον τῆς παραβάσεως τοῦτο ἦν, ὃ καὶ τοῖς φύλλοις εἰς σκέπην οἱ παραβάντες ἐχρήσαντο, καὶ κατηράθη παρὰ Χριστοῦ φιλανθρώπου, μηκέτι καρπὸν ἐνεγκεῖν αἴτιον ἁμαρτίας. Γ

» ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Καὶ ἔῤῥαψαν φύλλα
» συκῆς, καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς περιζώματα.
» Ἐγὼ νομίζω τὸν δεσπότην Θεὸν ἐνθεῖναι αὐτοῖς τὴν αἰσχύνην μετὰ τὴν παράβασιν, ὡς ἂν καὶ ταύτῃ πρὸς τὴν τῶν ἁμαρτημάτων ἀνακόπτωνται ἐπίδοσιν. ἔοικε μέντοι διὰ πάντων περὶ τοῦ ξύλου τῆς συκῆς πεποιῆσθαι πρὸς αὐτοὺς ὁ Θεὸς τὸ παράγγελμα. ὅτε γὰρ ἂν σὺν τῇ γεύσει, ἐπιγνωμοσύνης αὐτοῖς τῆς αἰσχύνης, ἔμελλον τὸ παρὸν δένδρον καταλιμπάνοντες, ἐκπερίειναι ζητεῖν ἐξ ὅτου σκεπάσονται· καὶ τῆς θείας αἰδούμενοι παρρησίας, οὐκ ἂν ἑαυτοὺς ὑπ' ἐκεῖνο κατέκρυπτον, περὶ ὃ παρανενομήκεισαν, μὴ ἀθρόον ὑπ' αὐτοῦ, καὶ σχεδὸν ἐθίοντες ἔτι καταληφθέντες. τοῦτο δὲ νῦν ἐπιμνησθῆναι καιροῦ, ὅτι κατὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν ὁ ἄνθρωπος καὶ γενόμενος, καὶ εἰς τὸν παράδεισον εἰσαχθείς, ἐδέξατό τε τὴν περὶ τὸ φυτὸν ἐντολὴν, καὶ παραβὰς, ἐξωρίσθη. ὅπου γὰρ οὐδενὸς τῶν ἄλλων μετειληφὼς, ἐπὶ τούτου γεῦσιν ὑπὸ τοῦ ὄφεως προετράπη.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Φύλλα συκῆς ἐποίει ἑαυτῷ περιζώματα, σύμβολα τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων. φύλλον γὰρ συκῆς ἰσχνὸν ἂν τοῦ σώματος ἅψηται, κνησμονὴν παρέχει. αὐτὸς ὢν ἑαυτῷ προφήτης τῶν μελλόντων. ἔλεγχον γὰρ τῆς παραβάσεως τὴν κνησμονὴν δείκνυσι.

Θ. Καὶ ἤκουσαν τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινὸν, καὶ ἐκρύβησαν ὅ, τε Ἀδὰμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἐν μέσῳ τοῦ ξύλου τοῦ παραδείσου.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Ἐπειδὴ ῥάπλοντες ἔτι τὰ φύλλα, ἤκουσαν τῆς φωνῆς τοῦ Θεοῦ περιπατοῦντος, ὑπὸ τὸ ξύλον ἐκρύβησαν, οὐκ ἄλλο δηλονότι, ἀλλ' ἢ ὅπερ ἔῤῥαπλον τὰ φύλλα. τοῦτο δὲ ἵνα ἐφ' ᾧ τῇ ἐντολῇ εἰλήφεισαν, ὡς ὁ Προφήτης φησίν. ἐκρύβησαν γάρ φησιν ἐν μέσῳ τοῦ ξύλου τοῦ παραδείσου. ἀπ' αὐτοῦ δὲ καὶ βεβρωκότες, τὰ φύλλα ἔῤῥαπλον διὰ τὴν γενομένην αὐτοῖς αἰσχύνην ἐπὶ τῇ γυμνώσει. ταῦτα δὲ ἵνα φύλλα συκῆς ἀναντιῤῥήτως, ἆρα τὸ δένδρον συκῆ ἦν, ἐφ' ᾧ παρειλήφεισαν τὴν ἐντολήν. ἀλλ' ὁ προσίεται τοῦτό τινες, διὰ πολλὴν εὐήθειαν· ἐμοὶ δοκεῖ, οἰόμενοι χρῆναι καινόν τι εἶναι τὸ ξύλον, καὶ λογιζόμενοι, ὅτι μὴ τῇ ποιότητι τοῦ ξύλου, μηδὲ τῇ καινότητι τῆς βρώσεως τὰ ἁμαρτήματα κρίνεται, ἀλλὰ τῇ δόσει τῆς ἐντολῆς. ἵνα τὸ ἐφ' ὁτιδήποτε παραβῶμεν ἴσως ἔχει τὴν μέμψιν.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Μᾶλλον δ' αὖρας τινὸς ἐνόησαν τὴν τοῦ Κυρίου ἐπιφοίτησιν. εὐθὺς τοίνυν ἡμαρτηκόσιν ὁ Θεὸς ἐπεφάνη, αἰσθησίν τε τοῦ ἁμαρτήματος ἐμποιῶν, καὶ πρὸς μεταμέλειαν ἐκκαλούμενος.

» ΣΕΡΑΠΙΩΝΟΣ. Καὶ ἤκουσαν τῆς φω-
» νῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ περιπατοῦντος, ἀντὶ τοῦ ψόφου ἠσθοντο, καὶ ἀπὸ τῆς σωσθείσης καὶ ἀπὸ τοῦ τύπου, ὃ εἶχεν ὁ Θεὸς φαίνεσθαι. ἐφαίνετο δὲ οὐχ ὡς ἦν, ἀλλ' ὡς ἠβούλετο.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Οὐ περιεπάτει ὁ Θεός· πῶς γὰρ ὁ πανταχοῦ παρὼν, καὶ τὰ πάντα πληρῶν; ἀλλὰ τοιαύτῃ αἰσθήσει ἐνέθηκε τῷ Ἀδὰμ, ἵν' ἑαυτὸν συσείλῃ, ἵνα μὴ διακεχυμένος ᾖ, ἵνα τὸ φυγεῖν καὶ κρυβῆναι, μέρος τι τῆς ἀπολογίας προβάλληται καὶ πρὸ τῶν ῥημάτων αὐτῶν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἀλλ' ὅτι μέν τις περιεπάτει ἤθετο, πόθεν δὲ ἐνόμισεν, ὅτι ὁ Θεὸς περιεπάτει; Τοιοῦτον τῶν ἁμαρτανόντων τὸ ἔθος ἐστὶ, πάντα ὑποπτεύουσι, τὰς σκιὰς τρέμουσι, πάντα ψόφον δεδοίκασι, κἂν ἕκαστον ἐπ' αὐτοὺς βαδίζειν νομίζουσιν. Ε Ζ

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἤκουσεν Ἀδὰμ μετὰ τὴν παράβασιν τὴν φωνὴν Κυρίου τοῦ Θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινὸν, καὶ ἐκρύβη· ὁ δὲ ἅγιος ὁ κεκρυπται, ἀλλ' ἔχει καρδίαν μετὰ παῤῥησίας τῆς κατὰ τὴν ἁγίαν πολιτείαν πρὸς τὸν 1. Ἰωάν. 3. 21, 22.
» Θεόν. ἐὰν γὰρ ἡ συνείδησις ἡμῶν μὴ κα-
» ταγινώσκῃ, ἔχομεν παῤῥησίαν πρὸς τὸν Η
» Θεὸν, καὶ ὃ ἂν αἰτώμεθα λαμβάνομεν
» παρ' αὐτοῦ. ὁ μὲν ἂν Ἀδὰμ εἰ καὶ ἥμαρτεν, οὐκ εἰς ὑπερβολὴν κακίας ἁμαρτίαν ἥμαρτε, διὰ τοῦτο ἐκρύβη ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ· ὁ δὲ ἁμαρτωλότερος αὐτοῦ

Καΐν

Καΐν καὶ ἀσεβέσατος, ὁ ἀδελφοκλόνος τὶ πεποίηκεν; ἐξῆλθεν ἀπὸ προσώπε τῦ Θεῦ. ὥσε συγκρίσει κακῶν, ἔλατον εἶναι τὸ κρυβῆναι ἀπὸ προσώπε τῦ Θεῦ.

** ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Ἀπὸ τῦ ψόφε ἤθετο, κὴ ἀπὸ τῆς σωτηρίας. κὴ ἀπὸ τῦ κλύπε εἶχε Θεὸς φαίνεθαι; ἐφαίνετο ἀχ ὡς ἰῶ, ἀλλ' ὡς ἠβέλετο. εὔλογητὸς ὁ Θεὸς τῶν ἁγίων, ὅτι τὸ δειλινὸν τότε τὸν Ἀδὰμ ἐπεσκέψατο, καὶ νεῦ ἐπὶ τῦ σαυρῦ τὸ δειλινόν. κὴ γὰρ κατ' ἐκείνας τὰς ὥρας ὑπέμεινεν ὁ σωτὴρ, καθ' ἃς διετέλεσεν ὁ Ἀδὰμ ἀπὸ τῦ φαγεῖν ἕως τῆς παραβάσεως καὶ τῆς κρίσεως, ἀπὸ ἕκτης ὥρας ἕως ἐνάτης. ἕκτῃ ὥρᾳ ἔφαγε· κανὼν γὰρ φύσεως· μετὰ τὶ ἕκτῃ ἀπεκρύβη. τὸ δειλινὸν ἦλθε πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός.

ι. Καὶ ἐκάλεσε Κύριος ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀδὰμ
ια. πῦ εἶ; Καὶ εἶπεν αὐτῷ, τῆς Φωνῆσε ἤκεσα περιπατῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ ἐφοβήθην ὅτι γυμνός εἰμι, καὶ ἐκρύβην.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Οὐ γὰρ διδαχθεὶς ἐζήτει ὁ πάντα εἰδὼς, ἀλλὰ νοῆσαι αὐτὸν ἐβέλετο οἷος ἀνθ' οἵε γέγονε. πῦ εἶ; ἀντὶ τῦ, εἰς οἷον πλῶμα κατελήλυθας ἀπὸ τηλικύτε ὕψες;

ΣΕΡΑΠΙΩΝΟΣ. Ἀδὰμ πῦ εἶ; ἀντὶ τῦ ὁ Θεὸς, φησὶν, ὠνείδισεν αὐτόν. πῦ εἶ; πόθεν; πῦ κατῆλθες; ἀπὸ ποίας δόξης ἐξέπεσας; διατὶ ἐφοβήθης; ἐφοβήθλω διὰ τὶ παράβασιν, ἐκρύβλω διὰ τὶ γύμνωσιν. διὰ τῦτο μακρύνει τὶ ὁμιλίαν, ἵνα λύσῃ τὸν φόβον, κὴ ἐγείρῃ τὶ παῤῥησίαν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Οὐκ ἀγνοῶν ὅπε διέτριβεν, ἀλλ' ἐπειδὴ τοῖς ἡμαρτηκόσιν ἔῤῥαπλαι τὸ σόμα, τῆς ἁμαρτίας ἀποσρεφύσης τὶ γλῶσαν, καὶ τῦ σωειδότος αὐτῆς ἐπιλαμβανομένε, καὶ μένσιν ἀχανεῖς οἱ τοιῦτοι, ὥσπερ τινὶ δεσμῷ τῇ σιγῇ κατεχόμενοι, βελόμενος ὁ Θεὸς εἰς παῤῥησίαν αὐτὸν ἐκκαλέσαθαι διαλέξεως, καὶ δῦναι θαῤῥεῖν, καὶ εἰς ἀπολογίαν ὧν ἥμαρτεν ἐμβαλεῖν, ἵνα τινὸς ἀπολαύσῃ συγγνώμης, πρότερος αὐτὸς, αὐτὸν ἐκάλεσε, τὸ πολὺ τῆς ἀγωνίας ὑποτεμνόμενος τῇ προσηγορίᾳ, καὶ τὸν φόβον ἀπελαύνων, καὶ τὸ σόμα ἀνοίγων διὰ ταύτης τῆς κλήσεως.

ιβ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς, τὶς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυμνὸς εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τῦ ξύλε, ἧ ἐνετειλάμηνσοι τότε μόνε μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτῦ ἔφαγες;

ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ ΓΑΒΑΛΩΝ. Τῦτό γε μόνον δείκνυσιν, ὅτι πάνλων, ὡς εἰπεῖν, ἔλαβε τλὼ ἀφθονίαν, καὶ ἀ τὸ σκὸν τῆς ἀπολαύσεως ἤγαγεν αὐτὸν εἰς παράβασιν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Δωάμενος δὶ θέως μηδὲ ἀποκρίσεως ἀξιῶσαι τὸν τοσαῦτα ἡμαρτηκότα, ἀλλ' ὑπὸ τὸ ἐπιτίμιον ἀγαγεῖν, ὃ προλαβὼν ὥρισεν εἰ παραβαίη, μακροθυμεῖ, καὶ ἀνέχεται, κὴ ἐρωτᾷ, καὶ ἀπόκρισιν δέχεται, καὶ πάλιν ἐρωτᾷ, μονονχὶ εἰς ἀπολογίαν αὐτὸν ἐκκαλύμενος· ἵνα ἀφορμλὼ λαβὼν, τλὼ οἰκείαν φιλανθρωπίαν καὶ μετὰ τλὼ τοσαύτλω παράβασιν περὶ αὐτὸν ἐπιδείξηται. παιδεύων ἡμᾶς καὶ διὰ τότε, ἐπειδὰν δικάζωμεν τοῖς ὑποδθύοις, μὴ ἀνημέρως αὐτοῖς προσφέρεθαι, μηδὲ τλὼ τῶν θηρίων ὠμότητα περὶ αὐτὸς ἐπιδείκνυθαι, ἀλλὰ πολλῇ τῇ μακροθυμίᾳ, καὶ τῇ φειδοῖ κεχρῆθαι, ἅτε δὴ ὡς οἰκείοις μέλεσι δικάζοντας, καὶ τὸ ὁμογενὲς ἐνοθντας, φιλανθρωπίᾳ τλὼ τιμωρίαν κεραννύναι.

ιγ. Καὶ εἶπεν ὁ Ἀδὰμ, ἡ γυνὴ ἣν δέδωκας μετ' ἐμῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τῦ ξύλε, καὶ ἔφαγον.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἀλλ' ἐχ ἐπὶ τῦτο ἔφη ὁ Θεὸς τλὼ γυναῖκα δέδωκα, ἵνα σοι κελεύῃ, καὶ ἡγῆται τῶν πραχτέων. σὲ τοίνυν ἡγεῖθαι προσῆκον ἰῶ, ἔπεθαι δὲ ἐκείνλω. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἔθος τοῖς ἀπατωμένοις μετὰ τλὼ ἔκβασιν ἐπαισθάνεθαι τῦ κακῦ. κατὰ γὰρ τλὼ ἀρχλὼ, τῆς ἡδονῆς ἐπικρυπλύσης τλὼ αἴσθησιν, ἃ γίνεται ἐπίγνωσις. (1)

** ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Οὐδὲν ἀναίσχυντον εἶπεν, ἐχ ἤδειν. ἀλλὰ τί; ἡ γυνὴ, ἰῶ ἔδωκάς μοι, αὕτη μοι ἔδωκε, καὶ ἔφαγον· ἀντὶ τῦ, ἡ δοθεῖσά μοι πρὸς βοήθειαν. ἤκεσα γὰρ ὅτε ἐπλάθλω ἐγὼ, ἐκείνη δὲ ὐδέπω, λέγοντος, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν. ἰῶ ἔδωκάς μοι αὕτη μοι ἔδωκεν. ἐχ εἶπεν, ἠπάτησεν, ἐχ ἐψύσατο. αὕτη μοι ἔδωκε, καὶ ἔφαγον.

ιδ. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς τῇ γυναικὶ, τὶ τῦτο ἐποίησας; καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ, ὁ ὄφις ἠπάτησέ με, καὶ ἔφαγον.

** ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Ἐπειδὴ ὅλως ἀληθῆ εἶπεν, ἐχ ὑβρίζει τῆς ἀληθείας τλὼ ἀπολογίαν, ἀλλὰ καταλιμπάνει αὐτλὼ ἀνεξέτασον.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τὸν ὄφιν ἐδημιύργησεν ὁ Θεὸς, ὄργανον αὐτὸν προειδὼς τῆς πονηρίας ἐσόμενον; Τῦτο ἄν τις εἴποι καὶ περὶ τῦ ἀνθρώπε. προῄδει γὰρ, ὡς καὶ ἕτος τλὼ ἐντολλὼ παραβήσεται. ἄλλως τε ῥᾴδιον ἰῶ τῷ διαβόλῳ καὶ δι' ἑτέρε θηρίε τλὼ ἀπάτλω προσενεγκεῖν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Διατὶ δὲ τὸν διάβολον ἐποίησεν, εἰδὼς τοιῦτον ἐσόμενον; Ὁ Θεὸς πᾶσαν

(1) Τῦτο ἀ τοῖς τῦ Θεοδωρίτε ἐκδεδομένοις ἐχ εὕρηται.

πᾶσαν τῶν ἀσωμάτων τλὼ Φύσιν ἐδημιόργησε, λογικλὼ αὐτλὼ καὶ ἀθάνατον ἀποφλύας· τᾶ λογικᾶ δὲ τὸ αὐτεξάσιον ἴδιον. τάτων δὲ οἱ μὲν, τλὼ περὶ τὸν ποιητλὼ ἐφύλαξαν εὔνοιαν· οἱ δὲ, εἰς πονηρίας ἀπέκλιναν. τᾶτο δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἐσὶν ὁρᾶν. οἱ μὲν γὰρ, εἰσὶ τῆς ἀρετῆς ἐρασαί· οἱ δὲ, τῆς κακίας ἐργάται. εἰ τοίνυν μέμφεταί τις τλὼ τῶν πονηρῶν δημιοργίαν, ἀποσερεῖ τῶν σεφάνων τὰς τῆς ἀρετῆς ἐρασάς. εἰ γὰρ μὴ ἐν τῇ αἱρέσει τῆς γνώμης εἶχον τὸν πόθον τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ ἐμπεφυκὸς τὸ ἄτρεπτον, ἔλαθον ἂν οἱ ἀξιόνικοι τῆς εὐσεβείας ἀγωνισαί. ἐπειδὴ δὲ τλὼ αἵρεσιν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ἐναντίων ἔχει ἡ γνώμη, δικαίως καὶ ὅτοι τυγχάνσι τῶν νικηφόρων σεφάνων, κἀκεῖνοι δίκας τίνσι ὑπὲρ ὧν κατὰ γνώμλω ἐξήμαρτον.

A B

ιε. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Ὄφει, ὅτι ἐποίησας τᾶτο, ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Γ

ΣΕΡΑΠΙΩΝΟΣ. Εἶδες θαυμασὸν κριτήριον; τὰς ἀπατηθέντας ἐρωτᾷ. ἃ λέγει τῷ Ὄφει τὶ τᾶτο ἐποίησας. κατὰ ταύτλω τλὼ εἰκόνα Δαβὶδ λέγει, ἃκ ἀνασήσονται ἀσεβεῖς ἐν κρίσει· ἃχ ὅτι ἃκ ἐγείρονται, ἀλλ' ὅτι ἁδὲ ἐξετάζονται. (1) Ψαλ. ι. 5. » Δ

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δήποτε τᾶ διαβόλλ τλὼ ἀπάτλω προσενεγκόντος, ὁ Ὄφις κολάζεται; Κυρίως μὲν τλὼ ἀρὰν τῷ ἐνεργήσαντι προσενλώχει ὁ Θεός. Ὄφις γὰρ κἀκεῖνος ὠνόμασται· ἃ ταύτλω παρὰ τᾶ Θεᾶ τῶν ὅλων τλὼ Φύσιν δεξάμενος· ἀγαθὸς γὰρ ἐκτίσθη, καὶ ταῖς ἀσωμάτοις συνεδημιοργήθη δωάμεσιν· ἐπειδὴ δὲ ἑκὼν εἰς πονηρίαν ἀπέκλινε, καὶ τῆς τιμῆς ἧς ἐξ ἀρχῆς ἔλαχεν ἐξερήθη, καὶ εἰς τλὼ γλῶ ἀπερρίφη. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ζῶον εἰς ὄνησιν τῶν ἀνθρώπων ἐδέξατο τλὼ ἀρὰν. ὁρῶντες γὰρ τὸν ὄφιν ἐπὶ τῆς γῆς συρόμενόν τε καὶ ἰλυσῶμενον, τῆς ἀρχαίας ἀρᾶς ὑπομιμνησκόμεθα, καὶ μανθάνομεν ὡς ἡλίκων πρόξενος ἡ ἁμαρτία κακῶν· ἃ μόνον τοῖς ταύτλω ἐνεργᾶσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑπεργᾶσι. καὶ αὐτὸς μὲν ὁ ὄφις ἁδεμίαν ἐντεῦθεν δέχεται βλάβλω, ἅτω βαδίζειν πεφυκώς. ἐν τῇ Φύσει γὰρ ἔχει τὸ τοιόνδε τῆς κινήσεως εἶδος. ἁδὲν δὲ τῶν Φυσικῶν Φορτικὸν εἶναι δοκεῖ. ὁ δὲ ἄνθρωπος πολλλὼ ἐντεῦθεν ὠφέλειαν καρπᾶται.

Ἐπὶ τῷ σήθει, καὶ τῇ κοιλίᾳ πορεύσῃ.

ΛΔΗΛΟΥ. Οὐ πόδας ἔχων πρὸ τάτα, ἀλλ' ἴσως τῷ πλείονι τᾶ σώματος ὄρθιος ἀπιών.

ΣΕΡΑΠΙΩΝΟΣ. Καρδίαν γὰρ ἠπάτησας, καὶ κοιλίαν ἔπεισας ἅψασθαι βρωμάτων, ἐπὶ τῷ σήθει καὶ τῇ κοιλίᾳ πορεύσῃ. (2) ἐντεῦθεν δῆλον, ὅτι ἃκ εἶχεν ἔναρθρον Φωνλὼ ὁ ὄφις. εἰ γὰρ εἶχεν, εἰς ταύτλω ἐτιμωρεῖτο, δι' ἧς καὶ ἐλάλησε. παρατηρητέον, ὡς τῷ μὲν ὄφει εἴρηται, ἐπικαλάραλος σὺ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων· τῷ δὲ Ἀδὰμ, ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σᾳ· τῷ δὲ Καΐν, ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ τῆς γῆς.

** ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Οὐχ ὡς ποσὶ κεχρημένᾳ τὸ πρότερον, νῦν ἀποφαίνεται Θεὸς τὸν ἐπὶ τῆς κοιλίας περίπατον, ἀλλ' ἐπειδὴ ὀρθὸς ἐσηκὼς τῇ γυναικὶ διελέγετο. ἃ γὰρ λῶ ἄλλως αὐτὸν τλὼ πρὸς τλὼ Εὔαν ποιεῖσθαι διάλεξιν. αὐτὸ τὸ τῆς διαλέξεως χῆμα, μεθ' ἃ Εὔαν ἠπάτησε, τῷ ἐπὶ τῷ σήθει περιπάτῳ κολάζει, καὶ τῆς ἀναλεταγμένης ἐκβάλλει βαδίσεως. εἰ γὰρ καὶ ἅπας ἐξ ἀρχῆς διεπέπλασο, ἀλλὰ κυκλοις γοργῶν τινῶν κάτωθεν ἐλιγμῶν ἀνορθόμενος, τεταμένοις τοῖς σήθεσιν ἵπτοσο. διὸ καὶ νῦν ὁ ὄφις πολλάκις θυμούμενος, ἀνίσησιν ἑαυτὸν, κ᾽ κυκλικῶς ἐλισσόμενος τρέχει. προβὰς δὲ ὅσον δεῖξαι τᾶ παλαιᾶ βαδίσματος τλὼ μνήμλω, πάλιν τῷ τῆς ἀποφάσεως καλαβάλλειαν νόμῳ.

Καὶ γῆν Φαγῇ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σᾳ.

ΛΔΗΛΟΥ. Ὅπερ προξένησε τὸν Ἀδὰμ γενέσθαι τροφλὼ εἰληφότα.

** ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Τί ἐσι τὸ, γλῶ Φαγῇ; Ὁ προεξένησας γενέσθαι τῷ Ἀδὰμ, τᾶτο ἔσθιε. μέλει γὰρ ἅτος ἀκέειν, γῇ εἶ, καὶ εἰς γλῶ ἀπελεύσῃ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὅρα, ἃ τᾶτο περὶ τᾶ ὄφεως λέγει, ὅτι ἔσαι σοι σιτίον ἡ γῆ. ἁδὲ γὰρ ἀεὶ τοῖς ὄφεσι τὸ ἐσθιόμενον γῆ· ἀλλὰ καὶ κρέασι τρέφονται, καὶ καρποῖς βιώσκονται, καὶ σπερμάτων ἐφάπλονται, καὶ βοτάνας θηρῶσιν. ἀλλὰ διὰ τᾶ εἰπεῖν, γλῶ Φαγῇ, τᾶτο λέγει· δαπανήσει, Φησὶ, τλὼ γλῶ, ἐπ' αὐτλω ἐντριβόμενος. E » »

ιϛ. Καὶ ἔχθραν θήσω ἀνὰ μέσον σᾶ, καὶ ἀνὰ μέσον τῆς γυναικὸς, καὶ ἀνὰ μέσον τᾶ σπέρματός σᾳ καὶ ἀνὰ μέσον τᾶ σπέρματος αὐτῆς. Z

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ὡς γὰρ ἐν τοῖς νοσοποιοῖς χωρίοις ὁ κατὰ μέρος ἀναπνεόμενος ἀὴρ, λανθάνσαν νόσον τοῖς διαιτωμένοις ἐναποτίθεται· ἅτως ἡ πρὸς τὰ Φαῦλα

(1) Τὰ αὐτὰ καὶ Σεληριανός. (ἐν Τόμ. 6. τῶν τᾶ Χρυσος. τῆς κατὰ τὸ Παρισ. ἐκδόσ. σελ. 506.) ἀντὶ δὲ τᾶ κριτήριον, ἔχει κριτλώ. ἔτι δὲ καὶ τὸ, τὰς ἀπατηθέντας ἐρωτᾷ, τὸν ἀπατήσαντα ἃκ ἐρωτᾷ. καὶ τὸ, ἃ λέγει αὐτῷ τὶ ἐποίησας, ἀλλ' ἐπειδὴ τᾶτο ἐποίησας.

(2) Τὰ ἀπὸ τᾶ, καρδίαν, ἄχρι τᾶ, πορεύσῃ ταυτὰ τοῖς τᾶ Σεληριανᾶ. ἐν τῷ εἰρημ. Τόμ.

Φαῦλα σωήθεια, μεγάλα κακὰ ταῖς ψυχαῖς ἐναφίησι· κἂν τλῳ παραυτίκα ἀίδησιν τὸ βλαβερὸν διαφύγοι. διὰ τᾶτο ἀδιάλλακλος ἡ πρὸς τὸν ὄφιν ἔχθρα. εἰ δὲ τὸ ὄργανον τοσᾶτα μίσος ἄξιον, πόσον ἐχθραίνειν ἡμᾶς τῷ ἐνεργήσαντι προσῆκε;

*ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπεὶ ὡς Φίλος ἠπάτησας, ὡς ἐχθρὸς ἐκβάλλῃ. καὶ νόμος ὁ λόγος ἐγένετο. ἐν οἷς γὰρ ἡ εἰρλώη βλαβερὰ, λυσιτελής ἐσιν ὁ πόλεμος.

**ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Τλῳ Φιλίαν εἰς ἔχθραν μετέσησε, καὶ νόμος ἐγένετο ὁ λογος. καὶ τὰ μὲν ἄλλα θηρία σᾳδίδασιν οἱ ἄνθρωποι ἡμερῶσαι· ὄφιν δὲ ἐάν τις ἴδῃ, σφαδάζει. μένει γὰρ ὁ ὅρος, ἔχθραν θήσω ἀνὰ μέσον σᾶ. κἂν ἐν οἰκίᾳ ἴδῃ, φονεῦσαι θέλει· κἂν ἐν ὁδῷ ἴδῃ, μαίνεται φονεῦσαι. νύσσει γὰρ αὐτὸν ὁ ἀρχαῖος λόγος.

**ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Σωθήκας ποτὲ ὁ ὄφις πρὸς τλῳ Εὔαν ἐποιήσατο, καὶ ἰῷ αὐτῷ φίλῃ· καὶ ὁ ὄφις τῇ γυναικί· ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐπραγματᾴσατο, ὡς ἀγαθὸς, τὰς σωθήκας ταύτας λυθλῶαι, καὶ τλῳ Φιλίαν ταύτλω τλῳ κακλῳ διασκεδάσαι, καὶ
» ὡς ἀγαθὸς Θεὸς λέγει· ἔχθραν θήσω
» ἀνὰ μέσον σᾶ, ϗ ἀνὰ μέσον τῆς γυναικὸς,
» καὶ ἀνὰ μέσον τᾶ σπέρματός σα, καὶ ἀνὰ
» μέσον τᾶ σπέρματος αὐτῆς. ᾳὐγνωμόνως ἂν ἀκάοιμεν, πῶς ὁ Θεὸς ἔχθραν ποιεῖ τλῳ πρὸς τόνδε, ἵνα Φιλίαν ποιήσῃ τλῳ πρὸς τὸν Χρισόν. ἀδώατον γὰρ ἅμα εἶναι Φίλον τῶν ἐναντίων. καὶ ὥσπερ ἀδεὶς δώαται ᾳυσὶ κυρίοις δαλᾴειν, ἅτως ἀδεὶς δώαται εἶναι Φίλος καὶ Θεῷ καὶ μαμωνᾷ, Φίλος καὶ Χρισῷ καὶ ὄφει. ἀλλὰ ἀνάγκη καὶ τλῳ Φιλίαν τλῳ πρὸς Χρισὸν, ἔχθραν ποιῆσαι τὸν ὄφιν· καὶ τλῳ Φιλίαν τλῳ πρὸς τὸν ὄφιν, ἔχθραν γεννῆσαι τλῳ πρὸς Χρισόν.

Αὐτός σα τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτᾶ πτέρναν.

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τᾳτέσι τοσαύτλω μὲν ἐκείνῳ παρέξω τλῳ ἰσχύϊ, ὡς δίλωεκῶς ἐπικεῖσθαι τῇ σῇ κεφαλῇ, σὲ δὲ τοῖς ἐκείνα ποσὶν ὑποκεῖσθαι. εἰ δὲ περὶ τᾶ αἰδητᾶ ταῦτα εἴρηται ὄφεως, πολλῷ μᾶλλον ἐκλαμβάνειν δεῖ τὰ εἰρημένα καὶ περὶ τᾶ νοητᾶ. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνον ὑπὸ τὰς πόδας ἡμῶν ταπεινώσας, κατλώεγκε, καὶ ἡμᾶς ἐπικεῖσθαι αὐτᾶ τῇ κεφαλῇ πεπόϊηκε. πατεῖτε γάρ φησιν ἐπάνω ὄφεων
Λκ. 10. 19. » καὶ σκορπίων. εἶτα ἵνα μὴ νομίσωμεν περὶ τῶν αἰδητῶν θηρίων ταῦτα εἰρῆσθαι,
» ἐπήγαγε, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τλῳ δώαμιν
» τᾶ ἐχθρᾶ.

** ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Οὐ λέγει, ὅτι ποιήσω τὸν ἄνθρωπον κατὰ τῶν ἄλλων τᾶ σώματός σα μελῶν μὴ καταχρῆσθαι πληγῇ, μόνλω δὲ κολάζειν τλῳ κεφαλλῷ. κέχρηται γὰρ ὁ ἄνθρωπος καὶ ταῖς κατὰ πάντων τῶν μελῶν ἐπὶ τὸν ὄφιν πληγαῖς, ὡς ὅθεν ἂν πλήξῃ, τὸ πᾶν τιμωρᾶμενος. καὶ τὸ πρὸς τὸν ὄφιν δὲ παρὰ τᾶ δεσπότα
» ῥηθὲν, ὅτι σὺ αὐτᾶ τηρήσεις πτέρναν, ἃ τᾶτο κηρύττει, τὸ κατὰ τῆς πτέρνης δεδόσθαι τοῖς ὄφεσιν ἔφοδον. ἐπέρχεται γὰρ ἐσ' ὅτε καὶ καθυβόσιν, ἐπιλαμβάνεται γαστρὸς πολλάκις, ἐνίησιν ἰὸν, καὶ χερσὶ προσάγει, καὶ τοῖς λοιποῖς μέλεσι δήγματα· καὶ ὅλως αὐτῷ ᾄδην τῶν ἀνθρωπίνων μελῶν ἐμπεσὸν, ἀχείρωτον μένει. ἀλλ' ἡ τῆς ἀποφάσεως διάνοια τοιαύτη. ἀκ ἔτι, φησὶ, πρὸς ἐπιβαλλὼ ἀνθρώπα ὁ ὄφις παῤῥησιάσεται· ἀλλ' ἔσω μενῶν, τοσᾶτον ἔξεις τῶν ἀνθρώπων τὸν φόβον, ὥσε φωλεοῖς ἐγκατακρύπτειν σεαυτὸν, καὶ μόλις ἐξ ὀπῶν μετὰ φόβα προκύπτειν, τὰς τῶν ἀνθρώπων παρόδας μόνον τηρᾶντα πρὸς ἀκίνδυνον πρόοδον. ὁ δὲ ἄνθρωπος, φησὶν, ἐν ἀδείᾳ περιπατήσει, τῆς σαυτᾶ κεφαλῆς ἐν φωλεοῖς τηρᾳμένης, ὡς ἐχθρᾶ κρυπλομένα, ἃ φθεγγομένης πρὸς αὐτὸν, ὡς πρὸς φίλον.

ιζ. Καὶ τῇ γυναικὶ εἶπε, πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σα, καὶ τὸν σεναγμόν σα.

**ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Ὁ Θεὸς δίδωσι δύω ἐφόδια μετανοίας τῇ ἁμαρτησάσῃ, λύπλω, καὶ σεναγμόν. τί ὠφελεῖ λύπη;
» ἄκσε Παύλα λέγοντος, ἡ γὰρ κατὰ Θεὸν 2. Κορ. 7. 10.
» λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέ-
» λητον κατεργάζεται. καὶ τί ἐργάζεται
» σεναγμός; ἄκσε Ἡσαΐα, ὅταν ἀποσρα- Ἡσ. 30. 15.
» φεὶς, σενάξεις, τότε σωθήσῃ. πληθυώων
» πληθυνῶ τὰς λύπας σα, καὶ τὸν σεναγμόν σα. ἡ λύπη ἁμορφοῖ τὸ ἔξω πρόσωπον, καὶ συγνὸν ποιεῖ· καρδίας δὲ φραν- Παροιμ. 15. 13.
» νομένης, θάλλει πρόσωπον, ἐν δὲ λύπαις
ἔσης, σκυθρωπάζει. ἐπειδὴ εἶδεν ὁ ὀφθαλμὸς τὸ δένδρον, καὶ ἐλογίσατο τῇ διανοίᾳ ἰσοθέαν, δίδωσιν ὁ Θεὸς σεναγμὸν τῇ καρδίᾳ, καὶ λύπλω τῷ προσώπῳ, ἵνα δι' ὧν ἥμαρτε κολασθῇ.

Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα σα ἡ ἀποσροφή σα, καὶ αὐτός σα κυριεύσει.

ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Ὑπομένασα γὰρ τὰς ἐπὶ ταῖς ᾠδίσιν ἀνάγκας, ἀκ ἀπαγορδύει τᾶ σωοίκα τλῳ συζυγίαν· ἀλλὰ καὶ τῶν ἐμπιπλόντων ἀεὶ δυσχερῶν ἐν αὐτῷ τίθεται τλῳ ἐλπίδα.

**ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐπειδὴ ἀκ ἔπρεπε τλῳ κατάδικον γυναῖκα γεννῆσαι τὸν ἀνδύθωον, ἔρχεται ὁ λύων πρῶτον τῆς Εὔας τλῳ λύπλω διὰ χαρᾶς· ἔρχεται ὁ
» Ἄγγελος τῇ παρθένῳ, χαῖρε κεχαριτω- Λκ. 1. 28.
μένη. εἶτα διὰ τᾶ χαῖρε λύει τὸν δεσμὸν
» τῆς λύπης. χαῖρε· ἦλθεν ὁ λύων τλῳ
λύπλω. χαῖρε κεχαριτωμένη· ἐπειδὴ ἕως νῦν κεκατηραμένη. πρόσεχε τῇ τᾶ Θεᾶ
» χάριτι. χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος
μετὰ

μετὰ σᾶ. ἐπειδὴ μετ' ἐκείνης ὁ ὄφις, σὺ λύπη· χαῖρε, ἐπειδὴ μετὰ σᾶ ὁ Θεός. καὶ βλέπε τὼ Φωνὼ τᾶ Ἀγγέλα, πῶς ὄλλω ἑρμωσθέι τᾶ Χρισᾶ τὼ οἰκονομίαν. χαῖρε κεχαριτωμένη. ἐπειδὴ ἐκείνη διπλῶ ἔλαβε κατάραν, τὼ λύπω καὶ τὸν σεναγμὸν τὼ ἐπὶ τῶν ὠδίνων, εἰσάγει τὸν τοκετὸν τὸν λύοντα ἐκεῖνον τὸν τόκον.
» ἰδὰ συλλήψη σὺ γασρὶ, καὶ τέξη γὸν, καὶ
» καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτᾶ Ἰησᾶν. αὐτὸς
» γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτᾶ ἀπὸ τῶν ἁμαρ-
» τιῶν αὐτῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὑποτάτλει τὼ ἀπατήσασαν τῷ ἀπατηθέντι.

ΙΩΑΝΝΟΥ. (1) Ἐκπίπλει ἡ γωνὴ τᾶς ἀρχᾶς. τᾶτο γὰρ ὁ Παῦλος εἰδὼς, ἀπα-
1. Τιμ. 2. 12. » γορδέι γωναικὶ διδάσκειν. (2) ἀδὲ γὰρ καλῶς ἐδίδαξε πρότερον· ἀδὲ αὐθεντεῖν, ἐπειδήπερ ἦρξε κακῶς.

ιη. Τῷ δὲ Ἀδὰμ εἶπεν, ὅτι ἤκουσας τᾶς φωνᾶς τᾶς γυναικός σου, καὶ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ ξύλου, ὃ ἐνετειλάμην σοι τοῦτο μόνου μὴ φαγεῖν ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες, ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου· ἐν λύπαις φαγῇ αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τᾶς ζωᾶς σου.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ πάντοτε χαίρων διὰ Χρισὸν, ὐκ ἔσιν ὑπὸ τὼ καλάραν ταύτω.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἀγαθὸν τὸν Θεὸν ὀνομάζοντες, πῶς αὐτῷ περιάπλετε τοιαύτω ἀποτομίαν; ὠμότητος γὰρ ὐ ἀπηνείας τὸ διὰ βρῶσιν ὀλίγω, τοσαύτω ἐπενεγκεῖν τιμωρίαν, ὐ τοῖς ἡμαρτηκόσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐξ ἐκείνων βεβλασηκόσι. Πρῶτον πεπεῖσθαι προσήκει τὸς ὀσεβεῖν προαιρουμένους, ὡς πᾶν ὁτιοῦν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων γινόμενον, ἢ κελεύομενον, καὶ ὅσιον, καὶ δίκαιον, ὐ ἀγαθὸν, καὶ φιλάνθρωπον. εἰ γὰρ ταῦτα πάντα ἔχειν αὐτὸν ὁμολογοῦμεν, καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ οἰκονομούμενά τε καὶ προσατλόμενα χρὴ τοιαῦτα εἶναι νομίζειν. ἔπειτα εἰδέναι δεῖ, ὡς πᾶς νόμος, κἂν περὶ σμικρῶν τινῶν διαγορδῇ, τῷ ἴσῳ ἔχει δώαμιν τῷ τὰ μέγιστα κελεύοντι ποιεῖν, ἢ ἀπαγορδεύοντι δρᾶν· καὶ διαφερόντως πᾶς θεῖος νόμος. αὐτίκα γοῦν ὁ περιτέμνεσθαι κελεύων, ἀδεμίαν παραβαινόμενος τῷ πέλας ἐργάζελαν βλάβω, ἀλλ' ὅμως ὁ νομοθέτης φησὶν, ὅτι
Γεν. 17. 14. πᾶς ἀπερίτμητος ἄρσω, ὃς ὐ περιτμη-
» θήσεται τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, ἐξολοθροδθήσεται. καὶ ἵν' ὥρισε τοῖς ἀνδροφόνοις καὶ τοῖς μοιχοῖς τιμωρίαν, ταύτω καὶ τᾶτω ἐκλήρωσεν. ἐπειδὴ δὲ εἰκὸς τὸς δυσωνύμους αἱρετικὸς ἀντικρυς τῇ παλαιᾷ πολεμοῦντας Γραφῇ, καὶ τᾶδε κατηγορῆσαι τᾶ νόμω, ἐκ τῆς δὶ ἀγγελικῆς νομοθεσίας τὰς ἀποδείξεις ποιήσομαι. ὁρίσκομεν γὰρ ἐν ἐκείνοις τοῖς νόμοις τὸν λάγνως ὁρῶντα γωναῖον, μοιχείας κρινόμενον· καὶ τὸν εἰκῇ ὀργιζόμενον, ἔνοχον ὄντα τῇ κρίσει· τὸν δὲ ῥακὰ τὸν ἀδελφὸν ὀνομάζοντα, γραφῆς πάλιν ὑπόδιωον· τὸν δὲ μωρὸν ἀποκαλοῦντα, τῆς γεέννης ἄξιον· καὶ τὸν ὀμνύοντα, κἂν ἀληθδῶν ὀμνύῃ, τῆς διαβολικῆς ὄντα συμμορίας. τί δήποτε τοίνω τᾶτον μὲν ἀγαθὸν ὀνομάζεσιν, ἁπλῶ δὲ τὸν τῆς παλαιᾶς νομοθέτω; ταῦτα γὰρ ἐκείνων κατὰ τὸν τέτων ὅρον ὠμότερα. ἀλλὰ τῆς ἐκείνων ταῦτα βλασφημίας τολμᾷν· ἡμεῖς δὲ κἀκείνας, καὶ τᾶτας τὰς νόμως σὺς ἴσμεν Θεοῦ· τὸ δὲ διάφορον ἡ τῶν νομοθελμένων ποιότης εἰργάσατο. οἷα γὰρ δὴ σοφὸς διδάσκαλος τοῖς μὲν ἀτελέσι, τὰ ἀτελῆ· τοῖς δὲ τελείοις, τὰ τέλεια προσενδώοχε. πρὸς δὲ τᾶτοις σκοπητέον καὶ τᾶτο, ὡς τοῖς πρώτοις παραβαίνεσι τὰς νόμως ἐπιφέροντα δίχα συγγνώμης αἱ τιμωρίαι. ὥσε τὰς ἄλλας ὁρῶντας τῷ κόλασιν, μὴ τολμᾷν τῷ παράβασιν. τᾶτο καὶ ἐπὶ τῇ τᾶ σαββάτω νομοθεσίᾳ ἐγένετο. τὸν γὰρ ἐν σαββάτω τὰ ξύλα συλλέξαι τετολμηκότα, καὶ πρῶτον τὸν περὶ τᾶτο παραβεβηκότα νόμον, ἅπας κατέλδοσιν ὁ λαὸς, τᾶ Θεᾶ τᾶτο προσεταχότος, ἵνα αὐτουργοὶ τῆς τιμωρίας γενόμενοι, φρίτλωσι τῷ παρανομίαν, ὡς τῷ τιμωρίαν ἐπάγοσαν. χρόνω δὲ ὕσερον, πολλῶν τῶν περὶ τᾶ σαββάτω παραβεβηκότων νόμον, μακροθύμως ὁ νομοθέτης λώεγκε τῷ παράβασιν. ἔτω τὸν Καΐν πρῶτον πεφονδυκότα, ταῖς ἀνηκέσοις ὑπέβαλε τιμωρίαις· ἵνα τὸς (3) ἀπ' ἐκείνω γεγεννημένους, δεδίξηται τᾶ τὰ παραπλήσια μὴ τολμᾷν. πολλῶν δὲ ὕσερον ἀνδροφόνων γεγενημένων, ὐ παραυτίκα τὰς τιμωρίας ἐπήγαγεν. ἔδει τοίνω καὶ τὸν Ἀδὰμ πρῶτον δεξάμενον νόμον, καὶ νόμον κωφότατον· τῶν παντοδαπῶν γὰρ αὐτῷ καρπῶν ἐδεδώκει τῷ ἀφθονίαν, ἑνὸς δὲ μόνω τῷ ἐδωδῷ ἀπηγορδύκει· δῶναι δίκω τᾶ πλημμελήματος εἰς ὠφέλειαν τᾶ γένως. εἰ δὲ δυσόργητος ὢν, ὡς ὁ δυσώνυμος ἔφη Μαρκίων, διὰ βρῶσιν ὀλίγω τῷ τᾶ θανάτω τιμωρίαν ἐπιώεγκε, πῶς ἀνθρώπων ἁπάντων εἰς ἀσέβειαν, καὶ παρανομίαν ἐκάτω ἐξοκειλάντων, ὐ πανωλεθρίαν ἐπιώεγκεν, ἀλλὰ τὸν γὸν αὐτᾶ δέδωκε, καὶ τῷ διὰ σαυρᾶ καὶ πάθως ἐδωρήσατο σωτηρίαν; καὶ ταῦτα λέγω πρὸς τὸς οἰομένως ὀργῇ τινὶ ταῦτα δεδρακέναι τὸν τῶν ὅλων Θεὸν, καὶ ἀγνοοῦντας τὸ τῆς οἰκονομίας μυστήριον. δῆλον γάρ, οἶμαι, τοῖς τὰ θεῖα πεπαιδδυμένοις, ὡς ὀδὺ ἐκ μελαμελείας εἴωθε ποιεῖν ὁ τῶν ὅλων Θεός. τᾶτο γὰρ δὴ τὸ πάθος ἴδιον τῶν τρεπτῷ φύσιν ἐχόντων, καὶ νῦ μὲν τότοις, νῦ δὲ ἐκείνοις ἀρεσκομένων, καὶ τὸ

(1) Τᾶ Χρυσοστόμω. ὅρα Τόμ. 6. σελ. 66. τῆς κατὰ τὸ Παρίσ. ἐκδόσ.
(2) Πρόθες τὸ, γωναῖκα γάρ φησι διδάσκειν ἐκ ἐπιτρέπω· ἵνα ἡ σιώταξις ὀρθοποδῇ.
(3) Ἵνα τὸς ἐπ' ἐκείνω καὶ μετ' ἐκεῖνον γεγενημένως, ἢ ὡ χάλ. ἔκδ.

τὸ μέλλον ἔσεσθαι παντάπασιν ἀγνοούντων. ὁ δὲ τῶν ὅλων Θεὸς, ἄτρεπτον μὲν ἔχει τὴν φύσιν, οἶδε δὲ ὡς ἤδη γεγενημένα, τὰ μήπω γεγενημένα. αὐτίκα γὰρ, καὶ τὰ κατὰ τὸν Ἀδὰμ προορῶν, καὶ προγινώσκων ὡς θνητὸς γενήσεται τῇ ἐντολῇ παραβὰς, τοιαύτῃ αὐτῷ καὶ τῇ φύσιν κατεσκεύασεν. εἰς ἄῤῥεν γὰρ καὶ θῆλυ τὸ σώματος ἐσχημάτισε τὴν διάπλασιν· τῶν δὲ θνητῶν καὶ παιδοποιΐας δεομένων εἰς τὴν τοῦ γένους διαμονὴν, ἡ τοιαύτη τῶν σωμάτων κατασκευή. ἡ γὰρ ἀθάνατος φύσις οὐ δεῖται τοῦ θήλεος. τότε χάριν ὁ ποιητὴς ὁμοῦ τὸν τῶν ἀσωμάτων παρήγαγεν ὁρμαθὸν, (1) τῶν δὲ θνητῶν ζώων ἀνὰ δύο καθ' ἕκαστον ἐδημιούργησε γένος, ἄῤῥεν καὶ θῆλυ, καὶ τῆς αὐξήσεως αὐτοῖς
» τὴν εὐλογίαν προσηύξατο· αὐξάνεσθε γὰρ
» ἔφη, καὶ πληθύνεσθε· ἔτι καὶ τὸν ἄν-
θρωπον διέπλασεν ἄῤῥενα καὶ θῆλυ, καὶ τὴν αὐτὴν αὐτοῖς ἔδωκεν εὐλογίαν. αὐ-
» ξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσα-
» τε τὴν γῆν, καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς· ταῦτα τοίνυν προορῶν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, οὐ μόνον αὐτὰς ἔτι διέπλασεν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπὶ τῆς βρώσεως αὐτοῖς δέδωκε νόμον.
» ἰδοὺ γάρ φησι, δέδωκα ὑμῖν πάντα χόρτον
» σπόριμον σπεῖρον σπέρμα, ὅ ἐστιν ἐπάνω τῆς
» γῆς· καὶ πᾶν ξύλον, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καρ-
» πὸν σπέρματος σπορίμου, ὑμῖν ἔσαι εἰς βρῶ-
» σιν, καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς· καὶ
» πᾶν ξύλον ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καρπόν· καὶ
» πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ παντὶ
» ἑρπετῷ ἕρποντι ἐπὶ τῆς γῆς, ὃ ἔχει ἐν
» ἑαυτῷ ψυχὴν ζωῆς· καὶ πάντα χόρτον
» χλωρὸν ὑμῖν δέδωκα εἰς βρῶσιν. ταῦτα γὰρ πρὸ τῆς ἐντολῆς πρὸς τὸν Ἀδὰμ ὁ τῶν ὅλων ἔφη Θεός. θνητῶν δὲ ἡ βρῶσις. ἀθάνατος γὰρ φύσις οὐ δεῖται τροφῆς. καὶ τοῦτο διδάσκων ὁ Κύριος ἔφη, ὅτι μετὰ τὴν
Ματθ. 22. 30. ἀνάστασιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίσκονται,
» ἀλλ' εἰσὶν ὡς Ἄγγελοι ἐν τοῖς οὐρανοῖς. οὐ τοίνυν ὀργῆς ἡ τιμωρία, ἀλλ' οἰκονομία σοφίας μεσή. ἵνα γὰρ μισῇ τὴν ἁμαρτίαν τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος, ὡς αἰτίαν θανάτου γεγενημένην, μετὰ τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς ἐπιφέρει τοῦ θανάτου τὴν ψῆφον ὁ πάνσοφος· τούτῳ μὲν τὸ περὶ τὴν ἁμαρτίαν μηχανώμενος μῖσος, προσυτρεπίζων δὲ τῷ γένει τῆς σωτηρίας τὸ φάρμακον, τὸ διὰ τῆς τοῦ μονογενοῦς ἀνανθρωπήσεως τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, καὶ τὴν ἀφθαρσίαν πραγματευσάμενον. τί δὲ ἁπλοῦς ἡ
» ἀπόφασις ἔχει, γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ; ἀπὸ γῆς σέ φησιν ἔπλασα, καὶ εἰς ἀμείνονα πολλῷ μετεσκευάσα φύσιν, ἐπειδὴ δὲ φυλάξαι μου τὴν ἐντολὴν οὐκ ἠθέλησας, πρὸς τὴν προτέραν ἐπάνελθε φύσιν. ἀνθ' ὅτου δὲ σμικρὸν εἶναι δοκεῖ τὸ ἁμάρτημα; πάντων αὐτῷ τῶν φυτῶν ἐδεδώκει τὴν ἐξουσίαν, ἑνὸς δὲ μόνου τὴν ἐδωδὴν ἀπηγορεύκει. ὁ δὲ τὰ ἄλλα πάντα καταλι-

Α πὼν, τοῦτον καὶ πρῶτον καὶ μόνον ἐτρύγησε τὸν καρπόν. τοῦτο γὰρ αὐτῷ καὶ ὁ δεσπότης Θεὸς ἐπεμέμψατο. τίς γάρ φησιν
» ἀνήγγειλέσοι, ὅτι γυμνὸς εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ
» τοῦ ξύλου, οὗ σοὶ τοῦτο μόνου μὴ
» φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες; δεδήλωκε τοῦτο καὶ ὁ διάβολος, δι' ὧν ἔφη τῇ Εὔᾳ· τί,
» ὅτι εἶπεν ὁ Θεὸς οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παν-
» τὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ; εἰ δὲ εἶδεν
ἐδηδοκότας, οὐκ ἂν ὠήθη περὶ πάντων αὐ-
Β τοὺς τῶν δένδρων εἰληφέναι τὴν ἐντολήν. οὐ σμικρὰ τοιγαροῦν ἡ παράβασις. πρῶτα γὰρ μετέλαβον, οὗ μόνου μετασχεῖν οὐκ ἐκελεύσθησαν. (2)

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Ἐπειδή τινων ἀκήκοα πιθανομένων· εἰ προῄδει ὁ Θεὸς, ὅτι παρακούσει ὁ Ἀδὰμ, τίνος εἵνεκεν τῇ δόσει τῆς ἐντολῆς παρέσχε τῇ παρακοῇ πρόφασιν; Τοσοῦτον ἐρῶ, ὅτι μάλα ὁ Θεὸς εἰδὼς
Γ συμφέρουσαν ἀνθρώποις τὴν θνητότητα· μενόντες γὰρ ἀθάνατοι, πλαίσουσιν ἀθανάτα· καὶ ὅτι λυσιτελεῖ τοῖς τοιούτοις, θανάτῳ λυομένου τοῦ σώματος συγκαλυθῆναι καὶ τὸ τῆς ἁμαρτίας, οὐκ οὖν ἔδωκε τὸ συμφέρον, ἵνα μὴ βλασφημῶσι, ὡς μὴ δεδωκὼς ἐξ ἀρχῆς τὴν ἀθανασίαν. ἀλλὰ πρότερον δίδωσι τὴν ἐντολὴν, ἧς οὐκ ἀνεξομένους ἤδει· ἵνα δείξῃ, ὅτι εἰ καὶ προτεινομένης αὐτοῖς ἀθανασίας ἀπὸ τῆς
Δ ὑπακοῆς, καὶ θανάτου ἀπειλημένου διὰ τὴν παρακοὴν, τοσοῦτον ἠπίσησαν τῷ ποιητῇ καὶ δυσεργέτῃ, ὡς ἐλπίσαι, εἰ παρακούσειεν οὐ μόνον τὴν ἀθανασίαν ἔξειν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς Θεότητος ἀξίωμα προσλήψεσθαι· εἰ καὶ ἡ σὰρξ αὐτοῖς εἰλήφει τὴν ἀθανασίαν, πῶς οὐ μᾶλλον ἀνεπείσθησαν εἶναι Θεοὶ διὰ τῆς παρακοῆς; οἷς γὰρ οὐκ ἤρκεσαν ἀπειλὴ θανάτου εἰς τὴν φυλακὴν τῆς ἐντολῆς, τὸ τῆς ἀθανασίας βέβαιον πάντως ἂν
Ε ἀδεὲς εἰς τὸ πλαίειν ἦν, καὶ διωκὲς, τῷ τῆς ἀθανασίας ἀσφαλεῖ τεθαῤῥηκόσι. πρῶτον ὃν δείκνυσι τῇ τε δόσει τῆς ἐντολῆς, καὶ διὰ τῆς παρακοῆς τῶν περὶ τὸν Ἀδὰμ, ὅτι συμφέρει ἡ θνητότης, καὶ τότε ταύτῃ δίδωσιν, ὁμοῦ καὶ πείθων ἀνθρώπους, καὶ τῶν συμφερόντων οὐκ ἀφισάμενος. ὅτι γὰρ τῷ θνητῷ βίῳ τὸν ἄνθρωπον ἠτρέπιζεν, αὐτὸ τὸ χῆμα τοῦ
Ζ ἄῤῥενος καὶ τοῦ θήλεος δείκνυσιν, ἐν τῇ δυνάμει τὴν παιδοποιΐαν δυθὺς καὶ ἐκ πρώτης δεικνυμένου. ὥστε ἡ μὲν πλάσις, ἡτοιμάσθη τῷ θνητῷ βίῳ· ἡ δὲ τῆς ἐντολῆς δόσις, καὶ τὸ αὐτεξούσιον προεγύμνασε, καὶ ἔδωκε τῇ γνώμῃ τῶν αὐθαιρέτων ἀγώνων τὴν πρόφασιν, καὶ τὸ τῆς θνητότητος συμφέρον ἔδειξεν.

ιθ. Ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖσοι, καὶ φαγῇ τὸν χόρτον τοῦ
Η ἀγροῦ.

ΔΙΔΥ-

(1) Ἀριθμόν. ἡ οὐ χαλ. ἔκδ.
(2) Οὗ μόνου μὴ μετασχεῖν ἐκελεύσθησαν. ἡ οὐ χάλ. ἔκδ.

ΔΙΔΥΜΟΥ. Τὶ γὰρ ἐκ τῆς τȣ̃ σώματος ἀκολȣθίας ȣ̓κ ἐπώδυνόν ἐςιν, ἡδονῶν τε καὶ μεριμνῶν ἐξ αὐτȣ̃ φυομένων; ταύτας γὰρ εἶναι τὰς ἀκάνθας ὁ σωτὴρ ἐμήνυσεν, αἵτινες συμπνίγȣσι τὸν ὑπ' αὐτȣ̃ καλȣ́μενον σπόρον, ἐὰν ὁ δεξάμενος, μὴ εἰς βάθος τȣ̃τον ὑποδέξηται.

κ. Ἐν ἱδρῶτι τȣ̃ προσώπȣ σȣ φαγῇ τὸν ἄρτον σȣ, ἕως τȣ̃ ἀποςρέψαι σε εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθης.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς ἀπ' ἐναντίας τῆς προτέρας διαγωγῆς τὰ μετὰ τὴν παρακοὴν ἅπαντα αὐτῷ ἐπήχθη. ἐγὼ μὲν γάρ φησι παραγαγών σε εἰς τόνδε τὸν κόσμον, ἠβȣλήθην ἄνȣ λύπης καὶ μόχθων καὶ ταλαιπωρίας, καὶ ἄνȣ ἱδρώτων διάγειν, καὶ ἐν ἀπολαύσει εἶναι καὶ ȣ̓ημερίᾳ, καὶ μηδὲ ταῖς τȣ̃ σώματος ἀνάγκαις ὑποκεῖσθαι, ἀλλὰ πάντων τȣ́των ἀπηλλάχθαι, καὶ ἐν ἐλȣθερίᾳ πάσῃ τυγχάνειν· ἐπειδὴ δὲ ȣ̓κ ὤνησέ σε ἡ τοσαύτη ἄδεια, διὰ τȣ̃το καὶ τὴν γῆν καταράσομαι, ὥςε μὴ ἄσπαρτά σοι καὶ ἀνήροτα καθάπερ πρότερον τὰ ἐξ αὐτῆς ἀναδιδόμενα παρέχειν, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλȣ̃ τȣ̃ πόνȣ, καὶ τȣ̃ μόχθȣ, καὶ τῆς ταλαιπωρίας, καὶ λύπαις σε διηνεκέσι, καὶ ἀθυμίαις περιβαλῶ, καὶ μετὰ ἱδρώτων πάντα σε κατορθȣ̃ν παρασκȣάσω, ἵνα τȣ́τοις πιεζόμενος, ἔχῃς διδασκαλίαν διηνεκῆ τȣ̃ μετριάζειν, καὶ τὴν ἑαυτȣ̃ φύσιν ἐπιγινώσκειν. καὶ τȣ̃το ȣ̓ πρὸς ὀλίγον ȣ̓δὲ πρὸς βραχὺν χρόνον ἔςαι, ἀλλὰ παντὶ τῷ τῆς ζωῆς χρόνῳ παρεκταθήσεται.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος ἕνεκα τȣ̃ Θεȣ̃ εἰρηκότος, ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγῃ ἀπὸ τȣ̃ ξύλȣ, θανάτῳ ἀποθανῇ, ȣ̓κ ȣ̓θὺς ἀπέθανεν; (1) Ἐναντία αὕτη κατηγορία. πρὸ βραχέος γὰρ ἀπηνῆ τὸν Θεὸν ἀποκαλȣ̃ντες, νῦν αὐτȣ̃ φιλανθρωπίαν κατηγορεῖτε. ὑμνεῖν δὲ μᾶλλον ἐχρῆν, ἀλλ' ȣ̓ κατηγορεῖν τῆς ἀγαθότητος τȣ̃ Θεȣ̃. εἴωθε γὰρ μείζονα μὲν ἀπειλεῖν, ἐλάττȣς δὲ τῶν ἀπειλῶν τὰς τιμωρίας ἐπάγειν. καὶ τȣ̃το πολλαχῆ ἐςὶν ȣ̓ρεῖν παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ. ἐνταῦθα μέντοι τὸν τῆς θνητότητος ὅρον ὠνόμασε θάνατον. ȣ̓́τω γὰρ καὶ ὁ Σύμμαχος ἡρμήνȣσεν· ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγῃ ἀπὸ τȣ̃ ξύλȣ, θνητὸς ἔσῃ. μετὰ γὰρ δὴ τὴν θείαν ἀπόφασιν, καθ' ἑκάςην, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἡμέραν τὸν θάνατον προσεδέχετο. ȣ̓́τως οἱ πεπιςȣκότες τῷ δεσπότῃ Χριςῷ καὶ σφαττόμενοι ζῶσι, προσμένοντες τὴν ἀνάςασιν, καὶ τὴν τῶν ȣ̓ρανῶν
Ῥωμ. 8. 24. βασιλείαν. τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν.

Ὅτι γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ.

A ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εἰ γὰρ καὶ σώματός σοι φύσιν ἐχαρισάμην διὰ τὴν ἐμαυτȣ̃ φιλανθρωπίαν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ σῶμα ἀπὸ γῆς ὂν, γῆ πάλιν ἔςαι. γῆ γὰρ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελȣ́σῃ.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Ἐπειδὴ εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ, γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελȣ́σῃ, ȣ̓ προσέθηκε δὲ, ἀφανισθήσῃ, ȣ̓δὲ μὴ ἐπανελȣ́σῃ· ἐγὼ διὰ τȣ̃ ταῦτα παρασεσιωπῆσθαι, τὴν ἀνάςασιν προσυπήκȣσα. ἐλπίδα γὰρ ἐπανόδȣ τῷ ἐξορίςῳ ἔδωκεν. ἡ γὰρ ἀπόφασις μονότροπος εἶναι δοκȣ̃σα, ἐμφαίνει βασιλικὴν φιλανθρωπίαν, καὶ ἐπανόδȣ τίκτει ἐλπίδα.

κα. Καὶ ἐκάλεσεν Ἀδὰμ τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς αὐτȣ̃, Ζωὴ, ὅτι αὕτη μήτηρ πάντων τῶν ζώντων.

Γ ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅτι αὕτη μήτηρ πάντων τῶν ζώντων· τȣτέςιν αὕτη ἀρχή ἐςι πάντων τῶν ἐξ αὐτῆς ἐσομένων, καὶ ῥίζα, καὶ θεμέλιος τῆς μετὰ ταῦτα γενεᾶς.

κβ. Καὶ ἐποίησε Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ καὶ τῇ γυναικὶ αὐτȣ̃ χιτῶνας δερματίνȣς, καὶ ἐνέδυσεν αὐτȣ́ς.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι ψȣδὲς λέγει τὸ γράμμα τῆς θείας Γραφῆς. (2)

Δ ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Νεκρὰν γὰρ σκέπην ἐποίει τῷ νεκρωθέντι διὰ τὴν ἁμαρτίαν. τῷ γὰρ νεκρὰ ἁμαρτήματα ἔχοντι περὶ τὸ σῶμα, φθορὰν ἐσήμαινε τὸ δέρμα.

** ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Καὶ τȣ̀ς δερματίνȣς ἀμφιέννυται χιτῶνας, ἴσως τὴν παχυτέραν σάρκα, καὶ θνητὴν, καὶ ἀντίτυπον.

E ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ νοητέον τȣ̀ς χιτῶνας τȣ̀ς δερματίνȣς; Οἱ μὲν ἀλληγορηταὶ τὴν θνητὴν σάρκα φασὶ τὰ δέρματα· ἄλλοι δέ τινες, ἀπὸ φλοιῶν δένδρων τȣ́τȣς κατεσκȣάσθαι εἰρήκασιν· ἐγὼ δέ γε ȣ̓δέτερον τȣ́των προσίεμαι. τὸ μὲν γὰρ, περίεργον· τὸ δὲ, ἄγαν μυθῶδες. τῆς γὰρ θείας γραφῆς καὶ πρὸ τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα διαπεπλᾶσθαι φησάσης, πῶς ȣ̓ μυθῶδες τὸ λέγειν μετὰ τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς σάρκα αὐτȣ̀ς εἰληφέναι
Z θνητὴν; τόδέ γε πολυπραγμονεῖν πόθεν τῷ Θεῷ δέρματα, καὶ διὰ τȣ̃το καινὸν εἶδος περιβολαίων ἐπινοεῖν, περιττὸν εἶναί μοι δοκεῖ. χρὴ τοίνυν ςέργειν τὰ γεγραμμένα, καὶ εἰδέναι ὡς ȣ̓δὲν ἄπορον τῷ τῶν ὅλων δημιȣργῷ, καὶ θαυμάζειν αὐτȣ̃ τὴν ἄῤῥητον ἀγαθότητα· ὅτι καὶ παραβεβηκότων ȣ̓χ ὑπερεῖδε, καὶ δεηθέντων περιβολαίων, ἐπιμελεῖται μὴ εἶναι αὐτȣ̀ς γυμνȣ́ς.

ΑΚΑΚΙΟΥ.

(1) Ἀπέθανε τὴν ἐντολὴν παραβάς; ἡ ἐν χάλ. ἔκδ.

(2) Οὗτος εἷς τῶν ἀλληγορȣ́ντων τȣ̀ς δερματίνȣς χιτῶνας ἔοικε. διὸ ψȣδές φησι τῆς θείας γραφῆς τὸ γράμμα. ἀλλὰ καὶ τȣ́τȣ κειμένȣ, ȣ̓κ ἔδει αὐτὸν εἰπεῖν ψȣ́δεσθαι τὸ γράμμα· ἀλλ' ἤτοι ἀλληγορικῶς, ἢ ἀναγωγικῶς, ἢ κατὰ τὰς λοιπὰς ἐξ ἔθȣς τροπολογίας ἐκλαμβάνεσθαι.

ΑΚΑΚΙΟΥ. Τῷ μετὰ τὸ παράβασιν ὁριζομένῳ σεσαρκῶθαι τὰς περὶ τὸν Ἀδὰμ διὰ τὸ τροπολογεῖν τὰς δερματίνας χιτῶνας, πῶς ἀκολουθήσει τὸ, καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, πρὸ τῆς παραβάσεως εἰρημένον· καὶ τὸ, ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ, καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς; εἰ δὲ λέγει τὰ ἤδη πεπραγμένα ἐπεξηγεῖσθαι τῷ Γραφῷ, λεκτέον, ὡς καὶ τὸ, ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἐπεξήγησις ἦν τῆς ἀρχῆθεν αὐτοῦ γενέσεως. καὶ Κλήμης δὲ ἐν τοῖς τελευταίοις τῶν τρίτων στρωματέως διαβάλλει τὴν τοιαύτην δόξαν, ἐπιμεμφόμενος αἱρεσεώτῃ τινὶ διὰ τούτων. χιτῶνας δὲ ἡγεῖται δερματίνας ὁ Κασιανὸς τὰ σώματα, περὶ ὧν ὕστερον καὶ τοῦτον, καὶ τὰς ὁμοίως αὐτῷ δοξάζοντας πεπλανημένας ἀποδείξομεν· ὅταν περὶ τῆς ἀνθρώπου γενέσεως τὴν ἐπεξήγησιν μεταχειριζώμεθα. καὶ ἐν τῷ ἡ. δὲ στρωματεῖ ἀθετεῖ τὴν περὶ τοῦ προεῖναι τὰς ψυχὰς δόξαν, λέγων αὐταῖς λέξεσι· ὁ Θεὸς ἡμᾶς ἐποίησεν ἀ προόντας, ἐχρῆν δὲ καὶ εἰδέναι ἡμᾶς τὸ πῶς ἦμεν, εἰ προῆμεν· καὶ πῶς, καὶ διατὶ δεῦρο ἤκομεν. εἰ δὲ ἀ προῆμεν, τῆς γενέσεως ἡμῶν μόνος αἴτιος Θεὸς, ὡς ἀκ ὄντας ἐποίησεν, ἵνα καὶ γενομένους σώζει. ὁ δὲ τὰς δερματίνας χιτῶνας, τὰ αἰσθητὰ εἶναι λέγων σώματα, πάντως που καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς αἰσθητὸν εἶναι ὁμολογήσει. μετὰ τοὺς χιτῶνας γὰρ εἴρηται τὸ, μήποτε λάβῃ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, καὶ φάγῃ, καὶ ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ἔνιοι τὴν σάρκα φασὶν εἶναι τοὺς χιτῶνας τοὺς δερματίνους, κακῶς νοοῦντες. πρὸ γὰρ τούτου φησὶν ὁ Μωϋσῆς· καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς· νυνὶ δὲ ἐπειδὴ τὴν γύμνωσιν σωισάντες, καὶ αἰδεσθέντες ἐπ' αὐτῇ φύλλα συκῆς ἔρραψαν, δίδωσιν αὐτοῖς ὁ Θεὸς χιτῶνας ἐκ τῶν ἀρρήτων αὐτοῦ θησαυρῶν καλασκευάσας. οὐδὲ γὰρ δεῖ ζητεῖν ὅθεν, ἀλλ' ὅτι ἐποίησε, δείξας ὅτι χρήζει τὸ θνητὸν τῆς φύσεως τῆς ἀπὸ τῶν ἱματίων βοηθείας.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Ὥσπερ τὸ, ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, τοῦ Ἀδὰμ κατὰ θείαν ἀποκάλυψιν εἰπόντος, τοῦτο ἐξ ἀρχῆς ὁ σωτὴρ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις τὸν ποιητὴν Θεὸν ἔφησεν εἰρηκέναι· οὕτω καὶ νῦν Μωσῆς ὁ μακάριος τὴν ἐπίνοιαν, τὴν περὶ τὸν Ἀδὰμ τοῦ ἐκ Φυλλῶν (1) ἀντὶ τῶν φύλλων χιτῶνας ἑαυτῷ μηχανήσασθαι, καλὰ θείαν ἀποκάλυψιν ἐνδοθεῖσαν, Θεοῦ προσεῖπεν ἐνέργειαν.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Ἐζητᾶτε (2) τίνες χιτῶνας δερματίνους. ἀλλ' εἰ μὲν ζώων σφαγέντων, ἐξ αὐτῶν ἐγένοντο τὰ ἐνδύματα, εὔδηλον ὅτι ἐπέλιπε τὸ γένος τῶν σφαγέντων· ἄρτι μὲν τοῦ Θεοῦ ἄρξαντος καὶ θηλυ πεποιηκότος, ὕπω δὲ ἀδύνατος τεταγμένα, πρὸς τῷ κἀκεῖνο μὴ ἐνδέχεσθαι νομίζειν, ὅτι ζῶα σφάττεσθαι ἐκέλευσεν ὁ Θεὸς, ὅτε μήπω κρεοφαγία ἦν ἐπιτετραμμένη τοῖς ἀνθρώποις· τοὺς μὴ ὄντας δὲ χιτῶνας ἔτι πλέον ἀπρεπὲς νομίζειν, ὅτι παρήγαγεν ὁ Θεὸς, ὃς τῇ τοῦ ἀνθρώπου ποιήσει τοῦ ποιεῖν τι μὴ ὂν ἀπεπαύσατο, ὡς ἐν τούτῳ τοῦ κόσμου παντὸς συμπεράνας τὴν ποίησιν. εὔδηλον ἄν, ὡς οὐδ' ἂν χιτῶνας δερματίνους ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παρήγαγεν. ἀλλὰ γὰρ ἠγνόησαν, ὡς ἔοικεν, οἱ περὶ τούτων ζητοῦντες, ὅτι δέρματα ἃ μόνον τὰ ἐκ τῶν ζώων ἀφαιρούμενα λέγεται, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τῶν δένδρων, ἃ καὶ φλοιοὺς ὀνομάζειν ἔθος τοῖς πολλοῖς. ἐκ δένδρων τοίνυν, ἐπιτηδείους πως φλοιοὺς ἐχόντων εἰς ἐνδυμάτων κατασκευὴν οἱ περὶ τὸν Ἀδὰμ ἦσαν, (3) τοῦ Θεοῦ κατ' ἔννοιαν αὐτοῖς ὑποθεμένου, πῶς χρὴ τοῦτο ποιῆσαι.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τί δεῖ νοεῖν τοὺς δερματίνους χιτῶνας; Σφόδρα μὲν οὖν ἠλίθιον, καὶ γραώδες, καὶ ἀνάξιον τοῦ Θεοῦ, τὸ οἴεσθαι ζώων τινῶν περιεστῶντα δέρματα τὸν Θεὸν, ἀναιρεθέντων, ἢ ἄλλως πως ἀποθανόντων, πεποιηκέναι σχήματα χιτώνων καταῤῥάψαντα δέρματα δίκην σκυτοτόμου. πάλιν τε φυγόντα τὸ ἔτως ἄτοπον, λέγειν τοὺς δερματίνους χιτῶνας ἐκ ἄλλους εἶναι, ἢ τὰ σώματα, πιθανὸν μὲν, καὶ εἰς συγκατάθεσιν ἐπισπάσασθαι δυνάμενον, ἀ μὴν σαφὲς, ὡς ἀληθές. εἰ γὰρ οἱ δερμάτινοι χιτῶνες σάρκες καὶ ὀστέα εἰσὶ, πῶς πρὸ τούτου φησὶν ὁ Ἀδάμ, τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστῶν μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου; ταύτας οὖν τὰς ἀπορίας περιϊσάμενοί τινες, δερματίνους χιτῶνας, τὴν νέκρωσιν ἣν ἀμφιέννυνται Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα, διὰ τὴν ἁμαρτίαν θανατωθέντες, ἀπεφήναντο τυγχάνειν· ἀ πάνυ ἀδὲ αὐτοὶ σθένος δυνάμενοι παρασῆσαι, πῶς ὁ Θεὸς, καὶ οὐχὶ ἡ ἁμαρτία νέκρωσιν ἐμποιεῖ τῷ παραβεβηκότι. πρὸς τούτοις ἀνάγκην ἔχουσι λέγειν, σάρκα καὶ ὀστέα τῷ ἰδίῳ λόγῳ μὴ εἶναι φθαρτὰ, εἴγε ὕστερον τὴν νέκρωσιν οἱ πατέρες ἡμῶν διὰ τὴν ἁμαρτίαν εἰλήφασιν. ἀλλ' εἰ καὶ ὁ παράδεισος θεοῦ τι χωρίον ἐστὶ, λεγέτωσαν πῶς ἔκαστον ἐκεῖ τῶν μελῶν μὴ μάτην δεδημιουργημένον τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν ἐνήργει.

**ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Δήλη δὲ καὶ ἡ πρώτη τῶν σκεπασμάτων χρῆσις, ἣν αὐτὸς ὁ Θεὸς τοῖς ἐπιδεηθεῖσιν ἔδωκεν. ἐποίησε γὰρ αὐτοῖς, φησὶν, ὁ Θεὸς χιτῶνας δερματίνους. πρὸς γὰρ τὴν τῶν ἀχημόνων ἐπικάλυψιν ἐξήρκει καὶ ἡ τοιαύτη τῶν χιτώνων χρῆσις.

(1) Ἴσως ἐκ φλοιῶν.
(2) Ἐζήτηται. ἡ ἐν χάλῃ ἔκδ.
(3) Ἐποίησαν οἱ περὶ τὸν Ἀδὰμ τὰ ἐνδύματα. ἡ ἐν χάλ. ἔκδ.

κγ. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς, ἰδὲ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, τῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐστι τὸ ἰδὲ γέγονεν Ἀδὰμ ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν; Ἐπειδὴ ὁ διάβολος εἶπεν, ἔσεσθε ὡς Θεοὶ, γινώσκοντες καλὸν, καὶ πονηρὸν, ἐδέξατο δὲ τῦ θανάτυ τὸν ὅρον τῳ ἐντολῳ παραβὰς, εἰρωνικῶς τῦτο εἴρηκεν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, δεικνὺς τῆς διαβολικῆς ἐπαγγελίας τὸ ψεῦδος.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Λίαν τοῖς ῥήμασι τύτοις ὠδώησε τὸν Ἀδὰμ, εἰς σωαίθησιν αὐτὸν, διὰ τῦ ἐν αὐτοῖς ἦθος, μάλισα τῆς ἀπάτης τῦ ὄφεως, ἀγαγών· εἰπόντος, ἔσεσθε ὡς Θεοὶ γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν. τὶ γὰρ ἐνδεῖ λοιπὸν, φησὶ, τῷ Ἀδὰμ τύτων, ὧν προσεδόκησεν; αὐτοτελῆ τῦ ὄφεως τῳ ἐπαγγελίαν ἐπὶ τῆς ἐκβάσεως τῶν ἔργων ἐδέξατο. ἰδὲ γῦν ἀκριβῶς μεμάθηκεν, ὅπως γέγονεν εἷς ἐξ ἡμῶν.

** ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Τί ἐστιν, ὅτι ἰδὲ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν; Ἐλεγκτικῶς τῳ εἰκασιν τῦ Ἀδὰμ μεμφόμενος, λέγει ὁ Θεός· μὴ ὃ ἐνόμισας γενέθαι, ἐγένετο; μὴ Θεὸς ἐγένε, καθὼς ὁ πονηρὸς εἶπέσοι, καὶ ἐπλάνησέσε; ἐπιθυμήσας γὰρ ὑψηλότερος γενέθαι, εἰς τὸ ἧττον ἐξέπεσεν.

Καὶ νῦν μήποτε ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτῦ, καὶ λάβῃ ἀπὸ τῦ ξύλυ τῆς ζωῆς, καὶ φάγῃ, καὶ ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Μεταλαβεῖν αὐτὸν τῦ καρπῦ τῦ ξύλυ τῆς ζωῆς διεκώλυσεν, ἃ φθονῶν αὐτῷ τῆς ἀθανάτυ ζωῆς, ἀλλὰ τῆς ἁμαρτίας ἐπέχων τὸν δρόμον. ἰατρεία τοίνυν ὁ θάνατος, ἃ τιμωρία ἐσίν. ἐπέχει γὰρ τῆς ἁμαρτίας τῳ ὁρμῳ. ὁ γὰρ ἀποθανὼν φησι, δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. Ῥωμ. 6. 7.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Ἀλλὰ γὰρ ἐντεῦθέν φησιν ἀπίτω λοιπόν. ἃ γὰρ οἷόν τε παραβεβηκότα τῳ ἐντολῳ, καὶ τὸν θάνατον διὰ τῆς ἁμαρτίας ἐπισασάμενον, ἔτι τῦ ξύλυ τῆς ζωῆς μεταχεῖν. τῦτο μὲν γὰρ ἄνετος ἀθανάτων τροφὴ, ὁ δὲ ἀνάξιον ἑαυτὸν ἀπέφηνε τῆς ἀτελευτήτυ ζωῆς.

ΑΚΑΚΙΟΥ. Οὐ δεῖ θαυμάζειν, εἰ διὰ τῶν αἰθητῶν ξύλων ἀθανασία ἀνθρώποις ἐγένετο, καὶ γνῶσις καλῦ, καὶ πονηρῦ· ὁπότε καὶ δι' αἰθητῦ ὕδατος ἄφεσις ἁμαρτιῶν δίδοται· καὶ ἄρτος αἰθητὸς, καὶ οἶνος ἁγιάζει τὺς μεταλαμβάνοντας αὐτόν. ἴδοι δέ τις καὶ δι' αἰθητῦ φαρμάκυ, εἰ μὴ ζωλῳ, ἀλλὰ θάνατον ἐγγινόμενον. ὅθεν ἔκ ἀπισήσει τὶς καὶ ζωῆς αἰθητὸν ὑπῆρχθαί ποτε ξύλον, ὃ διὰ τῳ παράβασιν μεταλαμβάνειν ἔκ ἠξιώθησαν. ὥσπερ δὲ θανάτυ εἰσὶ τρόποι δύω, ὁ μὲν ψυχῆς, ὁ δὲ σώματος· ὕτω καὶ σώματος, καὶ ζωῆς ὁμοίως. καὶ τάχα τὸ μὲν νοητὸν ξύλον τῆς ζωῆς, τῇ ψυχῇ τῳ ἀθανασίαν παρέχει· τὸ δὲ αἰθητὸν, τῷ σώματι.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐκώλυσε τὸν Ἀδὰμ Φαγεῖν μετὰ τῳ παράβασιν ἀπὸ τῦ ξύλυ τῆς ζωῆς, ἵνα μὴ μείνῃ τὰ τῆς Φθορᾶς ἀθάνατα. διὸ καὶ ἐκβάλλει αὐτὸν πρὸς τὸ παρὸν, ἵνα μὴ τῳ χεῖρα ἐκτείνας, λαβὼν Φάγῃ, καὶ ζήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα· ἃ γὰρ ἐφθόνει· λαβὼν γὰρ ἀπὸ τῦ ἀπηγορδυμένυ ξύλυ, ἅμα παρακολῳ, καὶ κακίαν ἀνείληφε. λαβεῖν δὲ ἐν τοῖς τοιύτοις ὄντα ἀπὸ τῦ τῆς ζωῆς ξύλυ ἐπὶ τῷ Φαγόντα αὐτὸν ζῳ εἰς τὸν αἰῶνα, ὀδὲν ἄλλο ἰῷ, ἢ ἀθάνατον γενέθαι τὸ κακόν. καὶ τῦτο ἔλεγεν ὁ Ἑβραῖος.

κδ. Καὶ ἐξαπέσειλεν αὐτὸν Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τῦ παραδείσυ τῆς τρυφῆς ἐργάζεθαι τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἰδὲ τὰς ἀποφάσεις αὐτῦ εἰς ἔργον ἄγει, καὶ ἐκ τῦ παραδείσυ τῆς τρυφῆς ἐξαγαγὼν, ἐργάζεθαι τῳ γῳ αὐτὸν ποιεῖ, ἐξ ἧς ἐλήφθη· καὶ ὐχ ἁπλῶς εἶπεν ἐξ ἧς ἐλήφθη· ἀλλ' ἵνα διλωσεκῇ τῳ ὑπόμνησιν ἔχῃ τῆς ταπεινοφροσύνης τῳ ἐργασίαν, καὶ εἰδέναι ἔχῃ ὡς ἐκεῖθεν αὐτῷ ἡ σύσασις, καὶ ἡ ἀσία τῦ σώματος ἐκ τῆς γῆς ἐξ ἀρχῆς γεγένηται· ἐκείνῳ, φησὶν, ἐργάζεθαι τῳ γῳ, ἐξ ἧς καὶ αὐτὸς σωέσῃ. τῦτο γὰρ καὶ ἐν τῇ ἀποφάσει ἔλεγεν· ἐν ἱδρῶτι τῦ προσώπυ συ Φαγῇ τὸν ἄρτον συ. τὸ αὐτὸ τοίνυν καὶ νῦν λέγει διὰ τῦ εἰπεῖν, ἐργάζεθαι τῳ γῳ, ἐξ ἧς ἐλήφθη.

κε. Καὶ ἐξέβαλε τὸν Ἀδὰμ, καὶ κατῴκισεν αὐτὸν ἀπέναντι τῦ παραδείσυ τῆς τρυφῆς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Καταντικρὺ τῦ παραδείσυ διάγειν αὐτὸν προσέταξεν· ἵνα τῆς ἀλύπυ βιοτῆς εἰς μνήμῃ ἐρχόμενος, μισῇ τῳ ἁμαρτίαν, ὡς πρόξενον τῆς ἐπιπόνυ ζωῆς.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Τῷ Ἀδὰμ ἡ παροίκησις ἀντὶ τιμωρίας ἐδόθη· ἵνα ὁρῶν τὸν παράδεισον, ἀναμιμνήσκηται τῆς ἐκπλώσεως, καὶ τὺς ὑὺς ἀσφαλίζηται.

Καὶ ἔταξε τὰ Χερυβὶμ, καὶ τὴν Φλογίνην ῥομφαίαν τὴν στρεφομένην φυλάσσειν τὴν ὁδὸν τῦ ξύλυ τῆς ζωῆς.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Οὐκῦν ἡ τῆς Φλογίνης ῥομφαίας ὅρασις, καὶ τὰ Χερυβὶμ τότε ἐχρησίμευσεν, ἕως ὅτε ἔζη ὁ Ἀδάμ.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Τὰ δὲ Χερυβίμ εἰσι δυνάμεις ἀόρατοι. ταύτας, φησὶ, δεξαμένας τῦ παραδείσυ τῳ φυλακῳ σχηματίζεθαι

ζεθαι εἰς ῥομφαίας ὄψιν φλογώδης τε καὶ ἀεικινήτε, καὶ τῷ Ἀδὰμ τλὼ εἴσοδον ἀποκλείειν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Οὐχ ἁπλῶς προσέθηκε τλὼ ςρεφομένῳ· ἀλλ' ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς, ὅτι πᾶσα ὁδὸς αὐτῷ ἀποτετείχισαι, τῆς ῥομφαίας ἐκείνης διὰ τᾶ ςρέφεθαι πάσας τὰς ἐκεῖ φερούσας ὁδὰς ἀποφρατλούσης, καὶ διλωεκῆ τὸν φόβον αὐτῷ, καὶ τλὼ ὑπόμνησιν παρέχειν δυναμένης.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Οὐκ ἀοράτες τινὰς δυνάμεις λέγει τὰ Χερεβὶμ ὡς τινὲς οἴονται· ἐπεὶ μηδὲ σωετέλει τὶ ἀόρατος Φύσις ἐκεῖ, αἰθητῆς ὄψεως ὀφειλούσης εἶναι τῆς τὸν Ἀδὰμ παιδευούσης. ἄτε ἂν ἡ Φλογίνη ῥομφαία Φύσις ἰῶ πυρὸς, ἀλλ' ὄψις τοιαύτη· ἠδὲ τὰ Χερεβὶμ ζῶα, ἀλλ' ὄψις τοιαύτη· ἐπεὶ καὶ Ἰεζεκιὴλ τετραπρόσωπα τὰ Χερεβὶμ ὁρᾷ. τετραπρόσωπα δὲ ἀόρατος Φύσις ἀκ ἔσιν· ἀλλὰ Χερεβὶμ

A „ καλεῖ πᾶν τὸ δωατόν· ἄτω λέγει, ὁ καθή- Ψαλ. 98. 1.
„ μενος ἐπὶ τῶν Χερεβὶμ, ἀντὶ τᾶ, ὁ δυ-
„ νατὸς βασιλεύς ὤν· καὶ ἐπέβη ἐπὶ Χε- Ψαλ. 17. 10.
„ ρεβὶμ, καὶ ἐπετάαθη, ἀντὶ τᾶ, μετὰ πολλῆς παρεγένετο τῆς δωάμεως. τὸ ἂν ἔταξε τὰ Χερεβὶμ, ἵνα εἴπῃ δωατλώτινα καὶ Φοβερὰν ὄψιν καὶ μορφλὼ, ὡσανεὶ τινῶν ζώων ἐπέσησε τῇ εἰσόδῳ τᾶ παραδείσε, ὥσε ἀπείργειν τὸν Ἀδάμ.

B ΔΙΔΥΜΟΥ. Ῥομφαία εἴρηται ςρεφομένη· ἵνα ςραφέντος ἀπὸ κακίας εἰς ἀρετλὼ τᾶ ἀνθρώπε, καὶ αὐτὴ ςραφῇ, τλὼ εἴσοδον παρέχεσα. εἰ τοίνυν τῆς εἰσόδε τινὶ γένοιτο πόθος, διὰ τότων χειραγωγεῖται. τῶν μὲν Χερεβὶμ, αἰνιτλομένων τλὼ γνῶσιν τῆς ἀληθείας, ἧς μετέχειν εἰκὸς τὸν εἰσιέναι βελόμενον· ἑρμλωδέλαι γὰρ πλῆθος γνώσεως· τῆς δὲ ῥομφαίας, τλὼ ἐπίπονον ἀγωγλώ. διὰ πολλῶν γὰρ θλίΓ ψεων τῆς εἰσόδε τῆς βασιλείας ἐσὶν ἐπιτυχεῖν.

ΚΕΦ. Δ.

α. Ἀδὰμ δὲ ἔγνω Εὔαν τὴν γυναῖκα αὐτᾶ. καὶ συλλαβᾶσα, ἔτεκε τὸν Καΐν. καὶ εἶπεν, ἐκτησάμην ἄνθρωπον διὰ τᾶ Θεᾶ.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι ἀχ ὡς οἱ πολλοὶ λέγασιν, ὅτι ἐν τῷ παραδείσῳ ἐμίγη τῇ γυναικὶ ὁ Ἀδὰμ, καὶ διὰ τᾶτο ἐξεβλήθη τᾶ παραδείσε.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Μετὰ τλὼ παρακολὼ, μετὰ τλὼ ἔκπλωσιν τλὼ ἐκ τᾶ παραδείσε, τότε τὰ τῆς σωτείας ἀρχλὼ λαμβάνει. πρὸ γὰρ τῆς παρακοῆς ἀγγελικὸν ἐμιμᾶντο βίον, καὶ ἀδαμᾶ σωτείας λόγος. E

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὅρα δὲ, εἰ μὴ καὶ ἄλλως ἡ γραφὴ τὰς ἀνακεκραμένας τινὶ, καὶ ἑνωθέντας γινώσκειν ἐκεῖνό φησιν, ᾧ ἀνεκράθησαν, καὶ κεκοινωνήκασι· πρὸ δὲ τῆς τοιαύτης ἑνώσεως καὶ κοινωνίας, κἂν τὰς λόγας καταλαμβάνωσι περίτινος, ἀγινώσκασιν ἐκεῖνο. ὁ γᾶν Ἀδὰμ περὶ τῆς „ Εὔας λέγων, τᾶτο νῦν ὀσᾶν ἐκ τῶν ὀσέων- Z
„ με, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός με, ἀκ ἤδει
„ τλὼ γυναῖκα. ὅτε γὰρ αὐτῇ ἐκολλήθη, τό-
„ τε εἴρηται· ἔγνω δὲ Ἀδὰμ Εὔαν τλὼ γυ-
„ ναῖκα αὐτᾶ.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ὁ εἰπὼν ἐκλησάμλω ἄνθρωπον διὰ τᾶ Θεᾶ, ἀχὶ κλίσας τὸν Καΐν, ἀλλὰ γεννήσας, ταύτῃ φαίνεται χρησάμενος τῇ φωνῇ.

β. Καὶ προσέθηκε τεκεῖν τὸν ἀ- H
δελφὸν αὐτᾶ τὸν Ἄβελ.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ. Διδύμως αὐτὰς εἶναι ἀπὸ μιᾶς συλλήψεως. διόφησι

„ πρόσκειται τῷ, ἔτεκε Καΐν, καὶ προσέ-
„ θηκε τεκεῖν τὸν ἀδελφὸν αὐτᾶ Ἄβελ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀλλ' ὁ μὲν Καΐν προεπήδα χρόνῳ τῷ κατὰ γένεσιν, ἔπετο δὲ, Δ
καὶ λῶ μετ' αὐτὸν ὁ Ἄβελ.

Καὶ ἐγένετο Ἄβελ ποιμὴν προβάτων· Καΐν δὲ ἦν ἐργαζόμενος τὴν γῆν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ ὁ μὲν Καΐν ἠθεὶς, οἶμαι πε, χλοηφορέσῃ τῇ γῇ, κὴ πολὺ δὴ λίαν εὐξύλον τε καὶ δένδρεσάτλω ὁρῶν, καὶ καρποῖς ὡραίοις πεποικιλμένλω, δεῖν ὠηθῇ ταῖς ἐπιεικείαις ἀποφαίνειν ἡμερωτέραν τῶν ὁρωμένων τλὼ ὄψιν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Εἰδίδε δὲ αὐτῷ ἴσως ἡ Φύσις τὸ εἰδέναι καὶ ταῦτα, καὶ θεῖος εἰς νᾶν καὶ ἀπόῤῥητος νόμος ἐνεχάρατλέ πε τλὼ ὧν ἂν ἕλοιτο γνῶσιν. ἀλλὰ ταυτὶ μὲν ὁ Καΐν ὡδῆς ἠξιᾶτο καὶ πόνων. Ἄβελ δὲ ὁ σοφὸς τὸν ἐπὶ ξύλοις ἱδρῶτα, καὶ σκαπάνῃ μεθεὶς, καὶ μλὼ καὶ ἅρπης ἐκ ἀνεχόμενος, ἀγέλαις οἴων ἐπετρέπετο. παρεκόμιζον δὲ ἴσως εἰς τᾶτο γνώμης αὐτὸν, ἀρνειοὶ μὲν μητράσι λεπλὸν ὑπηχᾶντες ἔτι, καὶ μόλις ἀναβληχόμενοι, ἁπαλοῖς δὲ καὶ νεοπαγέσι ποσὶν ὀλανθεῖ πόᾳ βραχὺ διασκαίροντες· καὶ μλὼ ἐπὶ τᾶτο καὶ αἱ μηκάδες αἶγες, τὰ ὑψηλότατα τῶν πετρῶν ἀμογητὶ διαθρώσκασαι. ψήφῳ δὲ, οἶμαι, παγκάλῃ τλὼ ποιμενικλὼ σεφανᾶν ἠξίε σοφὸς ὢν ἄγαν, τῆς ἐπ' ἀνθρώποις ἡγεμονίας προμελέτησιν ὥσπερ τινὰ τὸ χρῆμα τιθεὶς, ὧδέτε ἔχειν ἡγάμενος· λαῶν ποιμένας τὰς ἐθνῶν, ἢ πόλεων, ἢ δήμων προεσηκότας ὀνομάζειν ἔθος κὴ αὐτῇ τῇ ΓραΦῇ τῇ θεοπνεύσῳ, καὶ τοῖς Ἑλλλώων λογάσι.

γ. Καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας ἤνεγκε Καΐν ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς θυσίαν τῷ Κυρίῳ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Σκόπει πῶς τῷ σωειδότι τλὼ γνῶσιν ἐναπέθετο τῆς Φύσεως ὁ δημιουργός. τὶς γὰρ, εἰπέ μοι, τᾶτον ὡδήγησε πρὸς τλὼ τοιαύτλω ἔννοιαν; ὐδεὶς ἕτερος, ἀλλ' ἢ ἐν τῷ σωειδότι γνῶσις. » ἤνεγκε, Φησὶν, ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς » θυσίαν τῷ Κυρίῳ. ἤδει γὰρ καὶ ἠπίσατο, ὅτι προσήκει καθάπερ δεσπότῃ ἐκ τῶν οἰκείων κλημάτων προσάγειν τὶ τῶν γενῶν.

δ. Καὶ Ἄβελ ἤνεγκε καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῶν πρωτοτόκων τῶν προβάτων αὐτᾶ, καὶ ἀπὸ τῶν σεάτων αὐτῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὰ κρείτλονα, καὶ τιμιώτερα, ὡς καὶ Νῶε.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἄγει δὴ ἕν ὁ μὲν ἱερός τε καὶ πάνσοφος Ἄβελ τὰ τῆς ἀγέλης ἀπόλεκλα, καὶ ἀρισίνδλω ἐγκεκριμένα. » ἤνεγκε γὰρ, Φησὶν, ἀπὸ τῶν πρωτοτόκων » τῶν ἀμνῶν, καὶ ἀπὸ τῶν σεάτων αὐτῶν, τᾶτέσι τὰ πρᾶχοντα καὶ ἐξαίρετα. καὶ τὸν τῆς ἱερουργίας ἐκ ἀγνοήσας τρόπον, παρετίθει τὰ σέατα. Καΐν δὲ ἐχ ἕτω, πολὺ δὲ λίαν ἀτημελῶς. τὰ μὲν γὰρ ὅτι μάλισα τῶν ὡρίμων ἐκπρεπῆ, ταῖς ἰδίαις ἐχαρίζετο τρυφαῖς, ἐλύπει δὲ τοῖς δᾶτέροις τὸν ἐπὶ πάντων Θεόν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Σκόπει πῶς ἡμῖν αἰνίτλελαι τὸ Φιλόθεον τᾶτο τῆς γνώμης, καὶ ὅτι ἐχ ἁπλῶς ἀπὸ τῶν προβάτων προσλώεγκεν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν πρωτοτόκων, τᾶτέσιν ἀπὸ τῶν τιμίων, τῶν ἐξαιρέτων· εἶτα καὶ αὐτῶν τᾶτων τῶν πρωτοτόκων πάλιν τὰ τιμιώτερα, καὶ ἀπὸ τῶν σεάτων, Φησὶν, αὐτῶν τῶν ὑσαθεσέρων, τῶν τιμιωτέρων. ἐπὶ δὲ τᾷ Καΐν ὐδὲν τοιᾶτον ἐπεσημήνατο, ἀλλ' ὅτι προσλώεγκεν ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς θυσίαν, ὡς ἂν εἴποι τὶς τὰ τυχόντα, ὐδεμίαν ποιᾶλω, ὐδὲ ἀκρίβειαν ἐπιδειξάμενος.

Καὶ ἐπεῖδεν ὁ Θεὸς ἐπὶ Ἄβελ, ε. καὶ ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτᾶ. Ἐπὶ δὲ Καΐν, καὶ ἐπι ταῖς θυσίαις αὐτᾶ ὐ προσέχε.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τίὲσι καὶ ἐπεῖδεν; Ἀντὶ τᾶ ἀπεδέξατο, ἐπῄνεσε τλὼ γνώμλω, ἐσεΦάνωσε τλὼ προαίρεσιν, ἠρκέθη, ὡς ἂν εἴποι τὶς τῷ γεγονότι. » Καὶ μετ' ὀλίγα. Τὸ, ἐπεῖδεν ἐπὶ Ἄβελ, καὶ » ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτᾶ, ἐπὶ δὲ Καΐν καὶ ἐπὶ » ταῖς θυσίαις αὐτᾶ ὐ προσέχε, θεοπρεπῶς νοῶμεν. βάλεται γὰρ εἰπεῖν, ὅτι τοιαύτλω αὐτοῖς γνῶσιν ἐνέθηκεν, ὅτι τᾷ μὲν ἠρέθη τῇ προαιρέσει, τᾷ δὲ ἀπεσείσατο τλὼ ἀγνωμοσώλω.

(1) Εἰς τὶ τὸ ὀργίλον σοι; ἡ ἐν χάλ. ἔκδ.

Α „ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Καὶ ἐπεῖδεν ὁ Θεὸς ἐπὶ „ Ἄβελ, καὶ ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτᾶ. ἐπὶ δὲ „ Καΐν, καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις αὐτᾶ ὐ προσέχε. Τᾶτότινες ἐζητήκασιν, ὅτι χάριν ὁ Προφήτης τλὼ χρῆσιν τῶν ὀνομάτων ἐνήλλαξε· θυσίαν μὲν, τλὼ τῶν καρπῶν προσκομιδλώ· δῶρον δὲ, τλὼ τᾶ ἀρνίᾳ προσειπών. Ἐμοὶ μὲν ἓν ὐδέν τι δοκεῖ διαΦέρειν, ἀλλὰ σωήθως κατὰ τὸ τῆς ΓραΦῆς ἰδίωμα διωρίᾶαι, εἴ τι καὶ ταὐτὸν ὅλα τὰ συ- Β ναμΦότερα, καθώς πᾳ καὶ Παῦλος λέγει „ αὐτὰ σωαριθμῶν· εἰς τὸ προσΦέρειν δῶ- Ἑβρ. 5. 1. „ ράτε καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν. ἃς μέν- „ τοι τᾶτᾳ τινὲς αἰτίας εἰρήκασιν, αἵδε εἰσί. μία μὲν, ἐπειδὴ μήπω τότε τὰ ζῶα, Φησὶ, κατεσΦάτλετο· δᾶτέρα δὲ, ὅτι ἔθος τῇ θείᾳ ΓραΦῇ δι' αἰνιγμάτων τὰ μέλλοντα προδηλᾶν. ἐπειδὴ τοίνλω ἔμελε, Φησὶ, νομοθετεῖν περὶ θυσιῶν, εἶτα πάλιν αὐτὰς καταργεῖν, εἰκότως τλὼ ὐ δεχθεῖσαν Γ τᾷ Καΐν προσΦοράν, θυσίαν ὠνόμασεν. ὅτι δὲ ψυχρὸς, καὶ μειρακιώδης ἔτος ὁ λόγος, αὐτόθεν δῆλον. θυσίαν γᾶν καὶ τὸν σωτήριον τᾷ Κυρίᾳ ὀνομάζει σαυρόν· „ ἐπὶ σωτελείᾳ γὰρ τῶν αἰώνων εἰς ἀθέτη- Ἑβρ. 9. 26. „ σιν ἁμαρτίας διὰ τῆς θυσίας αὐτᾶ πεΦα- „ νέρωται· καίτοι πῶς ἂν ἀληθᾶς ὄντος ἐκείνᾳ τᾷ λόγᾳ, τῷ αὐτῷ τὸν τᾷ Κυρίᾳ θάνατον ὀνόματι προσηγόρᾶσε;

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐκᾶν ἐπὶ μὲν δώροις Δ τοῖς τᾷ Ἄβελ πῦρ καθιεὶς ὐρανόθεν, δαπανᾶαι κατεσκόᾶασε τὰ ἱερωμένα. ἐπὶ „ δὲ Καΐν, ᾧ ἐπὶ ταῖς θυσίαις αὐτᾶ, ὐ προσέχε Φησίν. ὐ γὰρ τὸ σωήθες ἐπηΦίει πῦρ τοῖς δώροις τοῖς προσενλωεγμένοις.

Καὶ ἐλύπησε τὸν Καΐν λίαν, καὶ συνέπεσε τὸ πρόσωπον αὐτᾶ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἰ ἐλυπήθη Καΐν, μὴ δεχθέντων τῶν παρ' αὐτᾶ προσενεχθέντων, δῆλον ὅτι μετεμελήθη. τῶν γὰρ μεταμελομένων ἡ λύπη. Ἠνίασεν αὐτὸν ἐχ ἡ αὐτᾶ πλημμέλεια, ἀλλ' ἡ τᾶ ἀδελΦᾶ ᾶύπραξία. τᾶτο γὰρ καὶ ὁ Ἀκύλας ἠνί- „ ξατο· ἔΦη δὲ ἕτω· καὶ ὀργίλον τῷ Καΐν, „ καὶ ἔπεσε τὸ πρόσωπον αὐτᾶ. καὶ εἶπε „ Κύριος πρὸς Καΐν εἰς τὶ ὀργίλον σοι; (1)

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Διπλᾶ τὰ τῆς λύπης αὐτῷ γέγονεν· ἐχ ὅτι αὐτὸς μό- Ζ νος ἀπόβλητος γέγονεν, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ τᾶ ἀδελΦᾶ δῶρον προσεδέχθη.

ς. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Καΐν, ἵνα τὶ περίλυπος ἐγένᾳ; καὶ ἵνα τὶ συνέπεσε τὸ πρόσωπόν σᾳ;

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδεν αὐτὸν πολιορκώμενον, ὡς εἰπεῖν, ὑπὸ τᾶ τῆς βασκανίας πάθᾳς, ὅρα πῶς τλὼ οἰκείαν ἀγαθότητα μιμώμενος, κατάλληλα αὐτῷ τὰ Φάρμακα ἐπιτίθησιν· ὥσε Η ταχέως αὐτὸν ἀνιμήσαᾶαι, καὶ μὴ ὑποβρύχιον

» βρύχιον γενέσθαι. ἵνα τὶ περίλυπος ἐγέ-
» νε; καὶ ἵνα τὶ σωέπεσε τὸ πρόσωπόν σε;
τίνος ἕνεκεν, φησὶ, τοσαύτη λύπη κατε-
χέθης, ὡς καὶ διὰ τὸ πρόσωπε δεικνύναι
τῆς ἀθυμίας τὸ μέγεθος;

ζ. Οὐκ ἂν ὀρθῶς προσενέγκῃς, ὀρθῶς δὲ μὴ διέλῃς, ἥμαρτες; ἡσύχασον. πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτῦ. καὶ σὺ αὐτῦ ἄρξεις.

ΑΔΗΛΟΥ. Θεῷ μὲν γὰρ καὶ δεσπότῃ προσενέγκας, ὀρθῶς ἐποίησας· τὸ δὲ μὴ κρείττονα τῶν ὄντων, ἥμαρτες. μὴ ἴσον προθῇς ἁμαρτίαν ἐπὶ ἁμαρτίαν.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Εἰ οὐπρόσδεκτόν ἐστι τῷ Θεῷ τὸ ἔργον τῆς ἀντολῆς, μὴ ἀκολάθως κατ' ἀντολὼ τῦ Θεῦ γινόμενον. Τάττε τῦ ἐρωτήματος σαφώσειαν καὶ ὥσπερ κανόνα τινὰ καλὰ παντὸς τῦ τοιάτε πράγματος παιδεύόμεθα, παρὰ μὲν τῆς παλαιᾶς διαθήκης, ὡς ἐκ προσώπε τῦ Θεῦ
» λεγάσης, ἐὰν ὀρθῶς μὲν προσενέγκῃς, ὀρ-
» θῶς δὲ μὴ διέλῃς, ἥμαρτες, ἡσύχασον·
» πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτῦ. ὡς μὴ μόνον ἀπροσδεκτον εἶναι τὸ προσενεχθὲν μὴ νομίμως, ἀλλὰ καὶ εἰς ἁμαρτίαν λογιαθῆναι τῷ ἄτω προσενέγκαντι.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πᾶν ὅπερ ἄντις κατὰ τὸ ἴδιον θέλημα ποιεῖ, τῦτο τῦ μὲν ποιῦντός ἐστιν ἴδιον, τῆς δὲ θεοσεβείας ἀλλότριον· καὶ φόβος μήποτε ἀκύσῃ παρὰ
» τῦ Θεῦ περὶ ἃ δοκεῖ ποιεῖν, πρὸς σὲ ἡ ἀπο-
» στροφὴ αὐτῦ, καὶ σὺ ἄρξεις αὐτῦ.

** ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Τίέστι τὸ, πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτῦ, καὶ σὺ ἄρξεις αὐτῦ; Τῦ προσενεχθέντος δώρε εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Καΐν, ὅτι αὐτῦ τῦ δώρε, ἃ προσήγαγες προσγενήσεταί σοι ἡ ἀποστροφὴ αὐτῦ, καὶ σὺ ἐξεσιάζεις αὐτῦ. ὡς θέλεις ποίησον. ἐγὼ γὰρ αὐτὸ ἃ προσεδεξάμην.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τὸ μὲν γὰρ εἰς ἔννοιαν ἐλθεῖν τῦ προσενεγκεῖν, ἐπαινετόν· τὸ δὲ μὴ ὀρθῶς διελεῖν, τῦτο τῷ ἀποβολῷ εἰργάσατο τῦ προσενεχθέντος. ἔδει γὰρ Θεῷ προσάγοντα πολλὴν ἐπιδείξασθαι περὶ τὴν διαίρεσιν τὴν ἀκρίβειαν. καὶ ὅσον ἐπὶ τὸ μέσον τῦ δεχομένε καὶ προσαγοντος, τοσαύτην ποιήσασθαι καὶ σὺ τῇ διαιρέσει τὴν διαφοράν. Καὶ μετ' ἕτερα. Ἥμαρτες, ἡσύχασον· μὴ νομίσῃς, φησὶν, εἰ καὶ ἀπεσράφη σε τὴν θυσίαν διὰ τὴν ἐκ ὀρθὴν γνώμην, καὶ εἰ τὸ τῦ ἀδελφῦ δῶρον προσεδεξάμην διὰ τὴν ὑγιῆ προαίρεσιν, ὅτι τῶν πρωτείων σε ἀποσερῶ, καὶ τῆς ἀξίας τῶν πρωτοτόκων ἐκβάλλω. εἰ γὰρ καὶ τῆς παρ' ἐμῦ τιμῆς ἠξίωται, καὶ ὑπροσδεκτα αὐτῦ γέγονε τὰ δῶρα, ἀλλὰ
» πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτῦ, καὶ σὺ ἄρξεις αὐτῦ. ὥσε καὶ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ταύτην ἔχειν σε συγχωρῶ τὰ προτερήματα τῆς πρωτοτοκίας, κἀκεῖνον ὑπὸ τὴν σὴν ἐξεσίαν εἶναι κελεύω, καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τὴν σήν. Καὶ μετ' ἕτερα. Εἰσί τινες λέγον-

Α τες, ὅτι περὶ τῆς θυσίας τῆς προσενεχθείσης παρ' αὐτῦ ὁ Θεὸς πρὸς αὐτὸν διε-
» λέχθη τὰ τοιαῦτα, ὅτι πρὸς σὲ ἡ ἀποστρο-
» φὴ, φησὶ, τῦ δώρε, καὶ σὺ ἄρξεις αὐτῦ, ἀντὶ τῦ, σὺ αὐτῦ ἀπολαύσεις. διὰ τῦτο ἓν ἀμφότερα εἰπὼν, καλαλιμπάνω τῇ ὑμετέρᾳ σωέσει· ἵνα ὅπερ ἂν ἀκολαθότερον ἡμῖν φανῇ, δέξηθε κἀ αὐτὸ τῦτο. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ περὶ τῦ ἀδελφῦ εἰρῆθαι τῦτο.

Β ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ ὑπὸ τῦ Θεῦ εἰρημένον
» πρὸς τὸν Καΐν, πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτῦ,
» καὶ σὺ ἄρξεις αὐτῦ, διτλῶ ἔχει τὴν ἔννοιαν. ἢ γὰρ περὶ τῆς προσφορᾶς αὐτῆς εἴρηται, τετέσιν, ἕξεις αὖθις σὺ τὰ σαυτῦ, καὶ ἀλήψεταί τῶν Ἄβελ ἀδύ· ἢ καὶ περὶ τῦ Ἄβελ τυχὸν, ἀντὶ τῦ, καὶ νῦν ἀδὲν ἧττον ὑπερέχων αὐτῦ τοῖς πρωτοτοκίοις διαμενεῖς.

ΑΔΗΛΟΥ. Χρὴ γινώσκειν, ὅτι ὁ μακάριος Κύριλλος ἅτως ἔπιον εἰρῆθαι παρὰ τῦ Θεῦ· πρὸς μὲν τὸν Καΐν, ἥμαρτες; ἡσύχασον· πρὸς δὲ τὸν Ἄβελ, πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτῦ, καὶ σὺ ἄρξεις αὐτῦ. ταῦτα τίθησιν ἐν τοῖς γλαφυροῖς.

Γ

η. Εἶπε δὲ Καΐν πρὸς Ἄβελ τὸν ἀδελφὸν αὐτῦ, ἐξέλθωμεν δὴ εἰς τὸ πεδίον.

Δ * ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Παρ' ἀδενὶ τῶν λοιπῶν κεῖται τὰ ῥήματα τῦ Καΐν τὰ πρὸς Ἄβελ· ἀλλ' ἀδὲ παρ' Ἑβραίοις· ἀλλ' ἐν ἀποκρύφῳ φασί. παρὰ δὲ τοῖς ἑβδομήκοντα κεῖται. ἔχει δὲ αὐτὰ καὶ τὸ Σαμαρειτικόν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τὰ μὲν ῥήματα, ἀδελφῦ· ἡ δὲ γνώμη, Φονική.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς
Ε ἐν τῷ πεδίῳ, ἀνέση Καΐν ἐπὶ Ἄβελ τὸν ἀδελφὸν αὐτῦ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἰσχυρότερον τῆς θείας παραινέσεως γέγονε τὸ πάθος τῦ φθόνε.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε τῦ Ἀδὰμ ἡμαρτηκότος, ὁ δίκαιος ἐτελεύτησε πρῶτος; Σαθρὸν ἠβελήθη ὁ Θεὸς γενέσθαι τὸν τῦ θανάτε θεμέλιον. εἰ γὰρ Ἀδὰμ
Ζ πρότερος ἐτελεύτησεν, ἔσχεν ἂν ἐκεῖνος ἰσχυρὰν τὴν κρηπῖδα, πρῶτον νεκρὸν τὸν ἡμαρτηκότα δεξάμενος. ἐπειδὴ δὲ τὸν ἀδίκως ἀνηρημένον ἐδέξατο πρῶτον, σφαλερὸν τὸ θεμέλιον ἔχει.

θ. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς πρὸς Καΐν, πῦ ἐστὶν Ἄβελ ὁ ἀδελφός σε; καὶ εἶπεν, ἃ γινώσκω. μὴ Φύλαξ τῦ ἀδελφῦ μέ ἐμὶ ἐγώ;

Η ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἐπεφάνη ὁ ἰατρὸς, ἵνα προσφύγῃ αὐτῷ ὁ ἀθενής. ὁ δὲ ἃ μόνον κρύπλει τὸ ἕλκος, ἀλλὰ καὶ ἕτερον προσεργάζεται τῷ φόνῳ τὸ ψεῦδος.

ΤΟΥ

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐ μαθεῖν βελόμενος ἐρωτᾷ, ἀλλὰ μετανοίας αὐτῷ ἀφορμὴν παρεχόμενος.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἄγνοιαν προσποιεῖται ὁ Φιλάνθρωπος δεσπότης, ἵνα διὰ τῆς ἐρωτήσεως παρασκευάσῃ τὸν τὰ τοιαῦτα εἰργασμένον ἐπιχθῶναι πρὸς τὴν ὁμολογίαν τοῦ πλημμελήματος, καὶ δωηθῇ συγγνώμης τινὸς ἴσως καὶ φιλανθρωπίας ἐπιτυχεῖν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Καὶ εἶπε, φησὶν, ὁ γινώσκω. μὴ φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μου εἰμὶ ἐγώ; σύνοιδε μοι ἐνταῦθα τοῦ συνειδότος τὴν κατηγορίαν, καὶ ὅπως ὠθούμενος, ὡς εἰπεῖν, ὑπὸ τῆς συνειδήσεως, οὐκ ἔσῃ μέχρι τοῦ εἰπεῖν, ὁ γινώσκω· ἀλλ' ἐπήγαγε, μὴ φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μου εἰμὶ ἐγώ; μονονουχὶ ἑαυτὸν ἐλέγχων. καίτοι εἴ σοι κατ' ἀκολουθίαν ἅπαντα ἐπέπρακτο, καὶ κατὰ τὸν τῆς Φύσεως νόμον, ἐχρῆν σε καὶ φύλακα εἶναι τῆς τοῦ ἀδελφοῦ σωτηρίας.

ι. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, τί τοῦτο ἐποίησας; Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρός με ἐκ τῆς γῆς.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τῷ φανέρωσιν λέγει, ὡς καὶ ἑτέρωθι. ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν. ὁ ἀπεστερημένος ὑφ' ὑμῶν κράζει. δυνατὸν δὲ καὶ τὸ αἷμα, ἀντὶ τῆς ψυχῆς ἐνταῦθα εἰρῆσθαι. Ἰακ. 5. 4.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρός με ἐκ τῆς γῆς· μὴ γάρ φησιν εἰς ξένον καὶ ἀλλότριον τὴν παρανομίαν ταύτην εἰργάσω; εἰς τὸν ἀδελφόν σου, τὸν ὁμόδουλον ἠδικηκότα.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ μὲν αἷμα τοῦ Ἄβελ, μόνον τάχα που καλακεκράγει τοῦ Φονεύτου· τὸ δέ γε τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ κατακέκραγε μὲν καὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων ὠμότητος καὶ ἀχαριστίας· ἐξῄρε δὲ τὸν κόσμον τῆς ἁμαρτίας, ὡς κεχυμένον ὑπὲρ αὐτοῦ. τοιγάρτοι φησὶν ὁ θεσπέσιος Παῦλος προσελθεῖν ἡμᾶς τῷ μεσίτῃ διαθήκης Ἰησοῦ, καὶ αἵματος ῥαντισμῷ, κρεῖττον λαλοῦντι παρὰ τὸν Ἄβελ. Ἑβρ. 12. 24.

ια. Καὶ νῦν ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ τῆς γῆς, ἡ ἔχανε τὸ στόμα αὐτῆς δέξασθαι τὸ αἷμα τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐκ τῆς χειρός σου.

** ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Διατὶ τῷ μὲν Καὶν κατηράσατο ὁ Θεὸς, λέγων· ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ τῆς γῆς· ἐπὶ δὲ τοῦ Ἀδὰμ, τῇ γῇ ἐπέθετο τοῦ κατάραν, εἰπών· ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου; Ὅτι ὁ μὲν Καὶν ἠρνήσατο τὸν Θεὸν, κρύψας τὸ ἁμάρτημα· διὸ καὶ μείζονα τοῦ καταδίκου εἰργάσατο· ὁ δὲ Ἀδὰμ ὁμολογήσας, τοῦ πολλοῦ ἐξ αὐτοῦ ἀπώσατο τιμωρίαν. ὁ γὰρ τὰ ἑαυτοῦ πλαίσματα ἐξομολογησάμενος, ἐπιτυγχάνει ἀφέσεως.

ιβ. Ὅτι ἐργᾷ τὴν γῆν, καὶ οὐ προσθήσει τὴν ἰσχὺν αὐτῆς δοῦναί σοι.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἐργᾷ τοῦ γοῦν· τουτέστι κατατεινόμενος τοῖς ἔργοις τοῖς γεωπονικοῖς, οὐδένα χρόνον ἀνήσεις, οὔτε νυκτὸς, οὔτε ἡμέρας, ἐκλυόμενος ἐκ τῶν πόνων, ἀλλὰ δεσπότου τινὸς πικροῦ χαλεπωτέραν ἔχων τοῦ ἄῤῥητον ἀνάγκην, ἐπὶ τὰ ἔργα σε διεγείρουσαν. καὶ οὐ προσθήσει δοῦναι τοῦ ἰσχύος αὐτῆς. καίτοι εἰ καὶ τὸ τῆς ἐργασίας ἄπαυστον εἶχέ τινα καρπὸν, αὐτὸς ὁ πόνος οὐ μετρίᾳ βάσανος οὖν τῷ ἀεὶ κατατεινομένῳ, καὶ κοπιῶντι. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐργασία ἄπαυστος, καὶ ἄκαρπος ἡ περὶ γοῦν ταλαιπωρία (οὐ γὰρ ἐδίδου τοῦ ἰσχύος) τρίτη αὕτη ἐστὶ τιμωρία ἡ ἀκαρπία τῶν πόνων.

Στένων καὶ τρέμων ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ Ἑβραῖος, καὶ ὁ Σύρος, σαλευόμενος, καὶ ἀκατασατῶν, τουτέστι μὴ μένων ἐν ἑνὶ τόπῳ.

ιγ. Καὶ εἶπε Καὶν πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν, μείζων ἡ αἰτία μου τοῦ ἀφεθῆναί με.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀντὶ τοῦ, τοῦτο μέγα ἐστὶ τὸ ἁμάρτημά μου, ὅτι ὑπερβαίνει τοῦ αἰτῆσαι, καὶ λαβεῖν συγγνώμην.

ιδ. Καὶ οὐ ἐκβάλλεις με σήμερον ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου κρυβήσομαι, καὶ ἔσομαι στένων καὶ τρέμων ἐπὶ τῆς γῆς.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τί ἐστι τὸ, οὐ ἐκβάλλεις με ἀπὸ τῆς γῆς; Τουτέστιν οὐ χωρίζεις με τῆς ἀπ' αὐτῆς ὠφελείας· ὁ γὰρ μετετίθετο ἐφ' ἕτερον τόπον, ἀλλ' ἠλλοτριοῦτο τῶν ἀπ' αὐτῆς καλῶν· καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου κρυβήσομαι. ἡ βαρυτάτη κόλασις τοῖς διαφθορεῦσιν ὁ ἀπὸ Θεοῦ χωρισμός.

Καὶ ἔσται πᾶς ὁ εὑρίσκων με, ἀποκτενεῖ με.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἰ ἐν προσκρούσει γεγονὼς, ἔξω μέλλω τῆς σῆς εἶναι ῥοπῆς, διάλυσόν μοι φόνῳ τὸν φόνον, καὶ ἀποκτανθῶ κἀγὼ, καὶ συγχώρησόν μοι τὴν ἁμαρτίαν τοῦ φόνου.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ δὲ πᾶς ὁ εὑρίσκων με ἀποκτενεῖ με ὑπὸ τοῦ Καὶν ῥηθὲν, περὶ ἀνθρώπων οἰκειότερον ἂν νοηθείη, γεγενημένων, ὡς εἰκὸς ἦδη, καὶ ἄλλων τῷ Ἀδὰμ, ὅθεν ἔσχεν, οἶμαι, καὶ ὁ Καὶν γυναῖκα. πόθεν γὰρ ἄλλοθεν; ἢ μὴν περὶ θηρίων ὡς τινὲς ἔφασαν τῷ βλάβῃ αὐτὸν ἐκβαλλόμενον τῆς Ἐδὲμ ὑφορᾶσθαι.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Εἰκάζει ἐκ τοῦ ἀκολούθου τῶν πραγμάτων. εἰ ἀπὸ τῆς γῆς ἐκβέ-

ἐκβέβλημαι, εἰ ἀπὸ τῦ προσώπυ συ κρυβήσομαι, λείπεται ἀπὸ παντὸς ἀναιρεῖσθαι.

ιε. Καὶ εἶπεν αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς, οὐχ οὕτω.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἐλέγχει αὐτῷ τὸ σφάλμα ὁ λόγος, λέγων οὐχ οὕτω, τυτέστιν οὐκ ἀναιρεθήσῃ· κέρδος δὲ τοῖς κολαζομένοις ὁ θάνατος, ἀπαλλαγὴ φέρων τῶν λυπηρῶν· ἀλλὰ παραταθήσῃ τῷ βίῳ, ἵνα κατ' ἀξίαν τῶν ἡμαρτημένων ἀντιμετρηθῇ καὶ τὰ κολαστήρια.

Πᾶς ὁ ἀποκτείνας Καΐν ἑπτὰ ἐκδικούμενα παραλύσει.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἑπτὰ τίθησιν, ἀντὶ τῦ πολλά. δηλοῖ δὲ τελείαν τιμωρίαν. ἐπείπερ ὁ ἑπτὰ ἀριθμὸς τέλειός ἐστιν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Οὐ διῆλθεν ὀρθῶς, τῆς θείας νομοθεσίας καλεφρόνησεν, ἀπέκτεινεν ἀδελφόν· ἀπέκτεινε, πρὸς τύτῳ καὶ διεψύσατο, θάνατον ἡγήσατο οὐ ἀποδοκιμήσει ζωῆς καὶ μετανοίας.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἐκδικούμενα δὲ, εἴτε τὰ παρὰ τῦ Καΐν ἡμαρτημένα λέγων, σὺ ῥήσεις ἑπτὰ, εἴτε τὰ παρὰ τῦ κριτῦ ἐπ' αὐτῷ ὡρισμένα, καὶ ὅτως οὐκ ἀποτύξῃ τῆς σημασίας. οὐ μὲν τοῖς παρὰ τῦ Καΐν τετολμημένοις πρῶτον ἁμάρτημα, φθόνος ἐπὶ τῇ προτιμήσει τῦ Ἄβελ· δεύτερον δὲ, δόλος, μεθ' ὃ διελέχθη τῷ ἀδελφῷ, εἰπὼν, διέλθωμεν εἰς τὸ πεδίον· τρίτον, φόνος, προθήκη τῦ κακῦ· τέταρτον, ὅτι καὶ ἀδελφῦ φόνος, μείζων ἡ ἐπίτασις· πέμπτον, ὅτι καὶ πρῶτος φονεύει ὁ Καΐν, πονηρὸν ὑπόδειγμα τῷ βίῳ καταλιπών· ἕκτον ἀδίκημα, ὅτι γονεῦσι πένθος συνεποίησεν· ἕβδομον, ὅτι Θεὸν ἐψεύσατο. ἐρωτηθεὶς γὰρ πῦ Ἄβελ ὁ ἀδελφός συ; εἶπεν, οὐκ οἶδα. ἑπτὰ ἂν τὰ ἐκδικούμενα παρελύετο σὺν τῷ ἀναιρεθῆναι τὸν Καΐν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Νῦν ζητῶμεν εἰ ἑπτά εἰσι τὰ εἰς κόλασιν αὐτῷ ἐπαγόμενα. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ τῆς γῆς, μία κόλασις· ἐργᾷ τῷ γῷ, δευτέρα αὕτη· καὶ ὃ προσθήσει δῶναί σοι τὴν ἰσχὺν αὐτῆς, τρίτη αὕτη· σείων καὶ τρέμων ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς, δύο προσέθηκεν ἄλλας ταῖς τρισίν· ἄλλη τιμωρία, ἣν αὐτὸς ἀπεκάλυψεν ὁ Καΐν, εἰπὼν, εἰ ἐκβάλλεις με νῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τῦ προσώπυ συ κρυβήσομαι. καὶ πάλιν· καὶ ἔθετο Κύριος σημεῖον εἰς αὐτὸν, ἑβδόμη αὕτη τιμωρία, τὸ μὴ διακρύπλεσθαι τὴν τιμωρίαν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ποῖά εἰσι τὰ ἑπτὰ ἐκδικούμενα; τυτέστι διὰ τὸ ἑπτὰ ἐκδικήσεις ζητητέον. καὶ διατὶ ἑπτὰ ἐκδικήσεις ζητητέον, καὶ διατὶ ἑπτὰ ὑπὲρ σύος Φόνυ. Ὅτι καὶ τὰ ἁμαρτήματα τοσαῦτα ἰῶ. τὰ γὰρ ἀπὸ γῆς προσάγων τῷ Θεῷ, ὕβρισεν ὅτι μὴ διέκρινε, δέον τὰ ἐκλεκτὰ προσαγαγεῖν· ἐλυπήθη, ὅτι ὅτως ὑβρίσας τὸν Θεὸν, μὴ ἐδέχθη· ἡσυχάσας προσαχθεὶς παρ' αὐτῦ τῦ Θεῦ, οὐκ ἠρέμησεν· ἐβάσκηνε τὸν ἀδελφὸν, ὡς ἀδελφὸν, ὅτι πισθεὶς ἐξαγαγὼν εἰς τὸ πεδίον, ἀνεῖλε· ψεύδεται τῷ Θεῷ ἐρωτώμενος, πῦ ἐστὶν Ἄβελ ὁ ἀδελφός συ· ἐλύπησε τὰς γεγεννηκότας, ἀνελὼν τὸν ἀδελφόν. εἰκότως ἄρα τῶν ἑπτὰ ἁμαρτημάτων τοσαύτας τιμωρίας ἀντιλαμβάνει. πρώτῳ, τὸ τῆς ἐπικαταράτυ γῆς, ἐπικατάρατον γενέσθαι· ἡ μὲν γὰρ διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὁ δὲ δι' ἑαυτὸν ἐδέξατο τῷ κατάραν· δευτέραν, τὸ μὴ τῶν πόνων κατ' ἀξίαν τῷ τῶν ἀπὸ γῆς προσφορὰν δέχεσθαι· τὸ μὲν γὰρ ἐργᾷ τῷ γῷ, καὶ τῷ πατρὶ δέδοτο, τὸ δὲ, ὃ προσθήσει δῶναί σοι τὴν ἰσχὺν αὐτῆς, τῷ Καΐν· τρίτῳ, τὸ σείειν· τετάρτῳ, τὸ τρέμειν, ἢ κατὰ ἄλλυς ἑρμηνευτὰς ἀκατασατεῖν, τυτέστι, τὸ πλανᾶσθαι ἐπὶ τῆς γῆς· πέμπτῳ τῷ ἁπάντων χαλεπωτέραν, τὸ τῆς τῦ Θεῦ οἰκειώσεως ἀλλοτριωθῆναι· ὡσαύτως ὁ Καΐν, εἰ ἐκβάλλεις με ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τῦ προσώπυ συ κρυβήσομαι· ἕκτῳ, τὸ ταύτας τὰς τιμωρίας ὑπέχειν ἕως μακρᾶ γήρως, ὧν ἂν ἤυξατο πολλάκις θανάτῳ ἀπαλλαγῆναι· ἑβδόμῳ, τὸ σημεῖον, ὅπερ ἔλαθον, ὥστε μὴ ἀναιρεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ᾧ δὲ καὶ τῦτο οὐκ ἀνεκλῆ κόλασις αὐτῷ, γνωριζομένῳ δι' αὐτῦ, καὶ ὅτι οἷα μασιγίας δῶλος ἐπὶ κακοῖς ἄλυς, τὰ σίγματα περιέφερον σὺν πάσῃ τῇ γῇ. (1)

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ δὲ ἑπτὰ ἐκδικούμενα παραλύσει· ἑπτὰ μὲν λέγει, οὐχ ἁμαρτημάτων ἑπτὰ ῥητὸν ἀριθμὸν, ἀλλ' ἀνελλειπῆ, καὶ τελειοτάτῳ τῦ φόνυ δίκῳ ὠνόμασεν ἀπὸ τῦ καὶ τὰς ὑπὸ τῦ Θεῦ γεγονυίας ἡμέρας ἑπτὰ τὰς πάσας εἶναι τὸν ἀριθμὸν, ὅτε προσθήκῳ, ὅτε ὑφαίρεσιν δεχομένας. ἑπτὰ ἄν, τὸ τέλειον ἡ Γραφὴ πολλάκις φησί. λέγει τοίνυν, ὅτι μηδὲν, ὦ Καΐν, τῦτο φοβεῖτωσε. τυτέστι μὲν γὰρ κἂν ἤυξω τυχεῖν· καὶ γὰρ ἂν ἀπηλλάγης ὅτω τάχισα τῆς μεγίστης ταύτης καὶ ἀνυπερβλήτυ σοι κολάσεως ἐπινοηθείσης· ὃ μὴ σοι τῦτο γενήσεται, δώσεις δὲ δίκῳ τῦ τολμήματος ἐπαξίαν, παρ' ὅλον συ τὸν βίον σήψει τὶς ὥσπερ ἀνδροφονίας τοῖς ὁρῶσι προκείμενος.

Καὶ ἔθετο Κύριος ὁ Θεὸς σημεῖον τῷ Καΐν, τῦ μὴ ἀνελεῖν αὐτὸν πάντα τὸν εὑρίσκοντα αὐτόν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ποῖον σημεῖον ἔθετο τῷ Καΐν ὁ Θεός; Αὐτὸς ὁ τῦ Θεῦ ὅρος σημεῖον ἰῶ, κωλύων αὐτὸν ἀναιρεθῆναι. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ τῶν μελῶν αὐτῦ κλόνος, ἐπίσημον καὶ δῆλον αὐτὸν εἰργάζετο.

ΑΛΛΩΣ. Τὸ σημεῖον οὐκ εἶπεν, ἢ μᾶλλον διὰ τὸ τῦ τρόμυ λέγει, καὶ τῦ σκανγμῦ. ὅτω γὰρ ἔσεσε, καὶ ἔτρεμεν, ὥσε πάντα τα

(1) Τὸ ὑμόμνημα τῦτο σὺν τοῖς ἑκδεδομένοις οὐχ εὕρηται.

τα ἄνθρωπον ὁρῶντα τὸν Κάϊν δειλιᾷν A
ποιῆσαι φόνον.

ιϛ. Ἐξῆλθε δὲ Κάϊν ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ, καὶ ᾤκησεν ἐν γῇ Ναΐδ κατέναντι Ἐδέμ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἐστιν ἐξῆλθεν ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ; Τουτέστιν ἐγυμνώθη τῆς παρ' αὐτοῦ προστασίας διὰ τὴν μυσαρὰν ἐκείνην πρᾶξιν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τὸ B Ναΐδ ὄνομα, ἑβραϊκὴ λέξις ἐστὶν, ἑρμηνεύεται δὲ σάλος. ἵν' οὖν ὥσπερ ἐν στήλῃ χαλκῇ ἀνέκλειπτον ἔχῃ καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου τὴν κατηγορίαν, ἐκεῖ αὐτὸν κατῴκισε.

ιζ. Καὶ ἔγνω Κάϊν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ συλλαβοῦσα, ἔτεκε τὸν Ἐνώχ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνα ὁ Κάϊν ἔσχε γυναῖκα; Δηλονότι τὴν ἀδελφήν. οὐκ ἦν δὲ τοῦτο τηνικαῦτα κατηγορία, οὐδενὸς ἀπαγορεύοντος νόμου. ἄλλως τε οὔτε οἷόν τε ἦν ἄλλως αὐξηθῆναι τὸ γένος. ἠβουλήθη δὲ ὁ Θεὸς ἐξ ἑνὸς ἀνδρὸς, καὶ ἐκ μιᾶς γυναικὸς ἅπαντα συστῆσαι τῶν ἀνθρώπων τὰ ἔθνη· πρῶτον, ἵνα τὸ ταυτὸν τῆς φύσεως γινώσκωσιν, ὡς ἐξ ἑνὸς ζεύγους βεβλαστηκότες· ἔπειτα καὶ εἰς ὁμόνοιαν συνάπτωνται, ὡς ἐκ μιᾶς ῥίζης ἠνθηκότες. εἰ γὰρ καὶ τούτων ὅλων παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων πρυτανευθέντων, μυρίαι τολμῶνται σφαγαὶ, τὶ οὐκ ἂν ἐτόλμησαν, εἰ ἐκ διαφόρων βεβλαστηκέναι πατέρων ᾠήθησαν; τούτου χάριν ἕνα μὲν ἐκ τῆς γῆς διέπλασεν ἄνδρα· ἐκ δὲ τούτου, μίαν ἐδημιούργησε γυναῖκα· ἐκ δὲ τούτων, πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τοῦ γένους ἐπλήρωσε. διὰ τήνδε τοίνυν τὴν αἰτίαν συνεχώρησεν ἐν ἀρχῇ τῶν ἀδελφῶν τὴν ἐπιμιξίαν. ἐπειδὴ δὲ ηὐξήθη τὸ γένος, ὡς παράνομον τοῦτον ἀπαγορεύει τὸν γάμον. διάτοι τοῦτο σὺν τῷ Νῶε καὶ τοῖς υἱέσι, καὶ τὰς ἐκείνων γυναῖκας διέσωσεν ἐν τῇ κιβωτῷ, ἵνα ταῖς ἀνεψιαῖς οἱ ἐκείνων συναφθῶσι παῖδες.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Πῶς οὐδαμοῦ τῆς Γραφῆς μνημονευσάσης ἑτέρας γυναικὸς, ὁ Κάϊν ἔσχε τὴν γυναῖκα; Μήσε ξενίσῃ τοῦτο ἀγαπητέ. οὐδαμοῦ γὰρ θηλειῶν τέως κατάλογον ποιεῖται μετὰ ἀκριβείας, ἀλλὰ τὸ περιττὸν φυγοῦσα ἡ θεία Γραφὴ, ἐκ μέρους τῶν ἀῤῥένων μνημονεύει· καὶ οὐδὲ αὐτῶν πάντων, ἀλλὰ συντομώτερον ἡμῖν διηγεῖται, λέγουσα· ὅτι ὁ δεῖνα ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας, καὶ ἀπέθανεν. εἰκὸς οὖν τὴν Εὔαν καὶ θυγατέρα τεκεῖν μετὰ τὸν Κάϊν καὶ τὸν Ἄβελ. ἣν εἰς γυναῖκα ἔλαβε Κάϊν. ἐπειδὴ γὰρ προοίμια ἦν, καὶ ἔδει λοιπὸν αὐξηθῆναι τὸ γένος, καὶ ταῖς ἀδελφαῖς συγγενέσθαι συνεχώρουν.

Καὶ ἦν οἰκοδομῶν πόλιν· καὶ ἐπωνόμασε τὴν πόλιν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, Ἐνώχ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πῶς γὰρ πόλις ὑφ' ἑνὸς οἰκοδομεῖται, καίτοι τοῦ σφυροκόπου χαλκοῦ καὶ σηδήρου μήπω γενομένου Θοβέλ; ἢ ποία πόλις ὑπὸ ὀλίγων οὕτω συνίσταται· οἷς ἄντρον ἓν καὶ οἰκημάτιον ἤρκει σμικρόν; Μήποτε οὖν τὴν ἐν οἴκῳ ἑνὶ μετὰ ἀλλήλων ἀναστροφὴν οὕτως ἐκάλεσεν; οἱονεὶ γὰρ μικρὰ πόλις καὶ ἄνθρωπος τοιῶσδε τὴν ψυχὴν διοικῶν, καὶ οἶκος ἔχων τοιάνδε διαγωγὴν, ὡς καὶ οἶκος μέγας ἡ B πόλις. ἀφ' οὗ καὶ πόλεων ἦλθον εἰς ἔννοιαν. ἴσως δὲ καὶ πολισμοῦ μεθόδους, καὶ πρῶτα κατεβάλετο σπέρματα, ἰδὼν τὸν ἐξ αὐτοῦ τεχθέντα, καὶ προβαίνουσαν ὁρῶν τὴν διαδοχήν. ἴσως δὲ καὶ προαναφωνεῖ τὰ μετὰ χρόνον γενόμενα.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁ μὲν δεύτερος ἀπὸ Κάϊν εὐθὺς Ἐνὼς, ἐπώνυμον ἔσχεν ἐν τῇ γῇ πόλιν· καίτοι τῶν ἁγίων, ὡς ἐν αὐχήματος τάξει πεποιημένων τὸ χρῆναι φρο- Γ „ νεῖν, καὶ λέγειν· οὐκ ἔχομεν ὧδε μένουσαν Ἑβρ. 13. 14. „ πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν, ἧς „ τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός· ἡγουμένων τε καὶ ὀνομαζόντων παροικίαν τὴν ἐν τῷ δε τῷ βίῳ ζωήν. ψάλλει δέπου καὶ ὁ „ θεσπέσιος Δαβίδ· ἄνες μοι, ὅτι ἐγὼ πά- Ψαλ. 38. 12, 13. „ ροικός εἰμι ἐν τῇ γῇ καὶ παρεπίδημος, κα- „ θὼς πάντες οἱ πατέρες μου. περὶ δὲ τῶν τὰ ἐπίγεια φρονούντων, ἐν τῷ μη. ψαλμῷ „ λέγει· ἐπεκαλέσαντο τὰ ὀνόματα αὐτῶν Ψαλ. 48. 11. Δ „ ἐπὶ τῶν γενῶν αὐτῶν.

ιη. Ἐγεννήθη δὲ τῷ Ἐνὼς Γαϊδάδ· καὶ Γαϊδὰδ ἐγέννησε τὸν Μαϊήλ· καὶ Μαϊὴλ ἐγέννησε τὸν Μαθουσάλα· καὶ Μαθουσάλα ἐγέννησε τὸν Λάμεχ.

ΑΔΗΛΟΥ. Παρὰ τοῖς Ἑβδομήκοντα Μαθουσάλα κεῖται. τοῦτο δὲ πλάνη γρα- E φική ἐστιν. ὁ γὰρ Μαθουσάλα ἐκ τῆς συνεστώσης γενεᾶς ἐστὶ τοῦ Σήθ. ὁ γὰρ ἀπὸ τοῦ Κάϊν, Μαθουσαλᾶ καλεῖται. ὃς ἐξώρισται μετὰ τῶν λοιπῶν.

ιθ. Καὶ ἔλαβεν ἑαυτῷ Λάμεχ δύω γυναῖκας· ὄνομα τῇ μιᾷ, Ἀδά· κ. καὶ ὄνομα τῇ δευτέρᾳ, Σελλά. Καὶ ἔτεκεν Ἀδὰ τὸν Ἰωβέλ. οὗτος ἦν πατὴρ οἰκούντων ἐν σκηναῖς κτηνοτρόφων. κα. Καὶ ὄνομα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, Ἰουβάλ. οὗτος ἦν ὁ καταδείξας ψαλτήριον καὶ κβ. κιθάραν. Σελλὰ δὲ ἔτεκε καὶ αὐτὴ τὸν Θοβέλ· καὶ ἦν σφυροκόπος χαλκεὺς χαλκοῦ καὶ σιδήρου. ἀδελφὴ δὲ Θοβὲλ, Νοεμά.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πῶς τῶν ἀπὸ Σὴθ ὁ χρόνος ἀκριβῶς ἀναγέγραπται, καὶ πρὸ τέ- H κνων γονῆς, καὶ μετὰ ταῦτα· οἱ δὲ ἐκ τοῦ Κάϊν ὀνομάζονται μὲν, οὐκ εἴρηται δὲ πόσων ἕκαστος ἐγένετο χρόνων; Οὐ γὰρ ἀνέχεται ὁ Θεὸς τὴν τῶν ἁμαρτωλῶν εἰδέναι „ ζωήν. οἷς ἐρεῖ κρινομένοις, ἀμὴν ἀμὴν Ματθ. 25. 12.

λέγω

λέγω ὑμῖν, ὃκ οἶδα ὑμᾶς. τῶν γὰρ δι- A
Λεκ. 12. 7. καίων παρ' αὐτῷ καὶ αἱ τρίχες ἠριθμω-
Ψαλ. 33. 15. ται. ὀφθαλμοὶ γάρ φησι Κυρίε ἐπὶ δι-
» καίες.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς κα-
τὰ μικρὸν τὰ τῆς συγχύσεως τῶ τῶν ἀν-
θρώπων γένες ὠκονόμητο. καὶ πρῶτον
μὲν ὁ Καΐν τῷ ὑπ' αὐτῶ τεχθέντι τῷ ὑπ'
αὐτῶ οἰκοδομημένῳ πόλιν ἐπωνόμασεν. εἶ-
τα οἱ ὑπὸ τῶν γυναικῶν τῶ Λάμεχ τεχ-
θέντες, ὁ μὲν τῇ κλωστροφίᾳ ἑαυτὸν ἐξέ- B
δωκεν· ὁ δὲ ἕτερος, τῷ χαλκευτικῷ εἴ-
λετο· ὁ δὲ, ψαλτήριον καὶ κιθάραν κα-
τέδειξεν.

κγ. Εἶπε δὲ Λάμεχ ταῖς ἑαυτῶ γυναιξὶν, Ἀδὰ καὶ Σελλὰ, ἀκέσα-
τέ με τῆς Φωνῆς, γυναῖκες Λάμεχ, ἐνωτίσασθέ με τὰς λόγες· ὅτι ἄνδρα
ἀπέκτεινα εἰς τραῦμα ἐμοὶ, καὶ νεα- Γ
νίσκον εἰς μώλωπα ἐμοί.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΦΡΑΙΜ. Δύω Φόνες ἐτόλμησεν. ἄλλο γὰρ ἀνὴρ, καὶ ἄλλο νεα-
νίσκος. καὶ τῶν ἀναιρεθέντων, φασὶν, ἔλαβε τὰς γυναῖκας, πρὸς ἃς ἐξομολο-
γεῖται, πρὸς ἄνδρας μὴ ἐξομολογέμενος. πάντας γὰρ ἀσέλγεια κατ' ἐκεῖνο τῶ και-
ρῶ κατεκράτησε, καὶ σωνεχεῖς ἀνδροφο-
νίαι διὰ τὰς γυναῖκας ἐγίνοντο, καὶ αὐτὰς
τὲς ἄνδρας ἀμειβόμενας ἀναιδῶς. ὥσε καὶ
τὲς υἱὲς τῶ Θεῶ ἑλεῖν πρὸς τὸ μίξιν, τὲς
ἐκ τῆς γενεᾶς τῶ Σὴθ, ὡς πε φησὶ τὸ τῶ
Λεκ. 3. 38. Χριςῶ Εὐαγγέλιον· ὅτι γέγονεν υἱὸς Σὴθ,
» υἱὸς Ἀδὰμ, υἱὸς τῶ Θεῶ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνας ἀνεῖλεν ὁ Λά-
μεχ; Οὐ δύω, καθάτινες ὑπειλήφασιν·
ἀδὲ τὸν Καΐν, ὡς ἕτεροι μεμυθολογη-
κασιν· ἀλλ' ἕνα, καὶ τῶτον νέον. ἄνδρα
» γάρ φησιν ἀπέκτεινα εἰς τραῦμα ἐμοὶ, E
» καὶ νεανίσκον εἰς μώλωπα ἐμοί. τετέ-
σιν ἄνδρα νέαν ἄγοντα τῷ ἡλικίαν. διέ-
φυγε μέντοι τῷ τιμωρίαν διὰ τῷ τῆς
ἁμαρτίας ὁμολογίαν. καὶ καθ' ἑαυτῶ
τῷ ψῆφον ἐξενεγκὼν, τῷ θείαν διεκώ-
λυσε ψῆφον.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Νομίζεσίτινες ὑπὸ
τῶ Λάμεχ ἀνηρῆθαι τὸν Καΐν· ὡς μέχρι
τῆς γενεᾶς ἐκείνης διαρκέσαντος αὐτῶ,
ἐπὶ τῷ μακροτέραν δῶναι τῷ τιμωρίαν. Z
ἔσι δὲ ὃκ ἀληθές. δύω γὰρ φαίνεται Φό-
νες πεποιηκὼς, ἐξ ὧν αὐτὸς διηγεῖται,
» ἄνδρα ἀπέκτεινα ἢ νεανίσκον· τὸν ἄνδρα
εἰς τραῦμα, καὶ νεανίσκον εἰς μώλωπα.
ἄλλο δὲν, τραῦμα· καὶ ἄλλο, μώλωψ. καὶ
ἄλλο, ἀνήρ· καὶ ἄλλο, νεανίσκος.

» ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅτι ἄνδρα,
» Φησὶν, ἀπέκτεινα εἰς τραῦμα ἐμοὶ, καὶ
» νεανίσκον εἰς μώλωπα ἐμοί. ὃ τοσῶτον H
» ἠδίκησά Φησιν ἐκείνες, ὃς ἀνεῖλον, ὅσον
ἐμαυτόν. εἰς ἄφυκλον γὰρ τιμωρίαν ἑαυ-
τὸν ἐνέβαλον, ἁμαρτήματα ἐργασάμενος
συγγνώμης ἐπέκεινα.

κδ. Ὅτι ἑπτάκις ἐκδεδίκηται ὁ Καΐν· ὁ δὲ Λάμεχ ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τετρακοσίας καὶ ἐν-
νενήκοντα τιμωρίας ὑποχεῖν εἰμὶ δίκαιος· εἴπερ δικαία ἡ τῶ Θεῶ κρίσις ἐπὶ τῷ Καΐν,
ὥσε ἑπτὰ αὐτὸν παραχεῖν τὰς κολάσεις.
ὁ μὲν γὰρ, ὥσπερ ὃκ ἔμαθε παρ' ἄλλε τὸ
φονεύειν, ἕτως ἀδὲ οἶδε τιμωρίαν ὑπέχον-
τα φονεύτῳ· ἐγὼ δὲ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχων
τὸν σκόντα καὶ τρέμοντα, καὶ τὸ μέγε-
θος τῆς ὀργῆς τῶ Θεῶ, ὃκ ἐσωφρονίσθω
τῷ ὑποδείγματι. ὅθεν ἄξιός εἰμι τετρα-
κοσίας καὶ ἐννενήκοντα δῶναι κολάσεις.
ἔνιοι δέτινες πρὸς τοῦτον ὥρμησαν λόγον,
ὃκ ἀπάδοντα τῶ ἐκκλησιαςικῶ δόγματος·
ὅτι ἀπὸ τῶ Καΐν, ἕως τῶ κατακλυσμῶ,
ἑπτὰ παρελήλυθασι γενεαί· καὶ ἐπήχθη
πάση τῇ γῇ ἡ τιμωρία, διὰ τὸ πολλῷ γε-
νέσθαι χύσιν τῆς ἁμαρτίας. τὸ δὲ ἁμάρ-
τημα τῶ Λάμεχ, ὃ κατακλυσμῶ δεῖται
πρὸς θεραπείαν, ἀλλ' αὐτῶ τῶ ἅπαντος
τῷ ἁμαρτίαν τῶ κόσμε. ἀρίθμησον τοί-
νυν ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τῆς παρεσίας τῶ
Χριςῶ τὰς γενεὰς, καὶ εὑρήσεις, κατὰ
τῷ τῶ Λουκᾶ γενεαλογίαν, τῇ ἑβδομηκο-
στῇ καὶ ἑβδόμῃ διαδοχῇ γεγεννημένον τὸν
Κύριον.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Διατὶ ὁ Καΐν καὶ ὁ
Λάμεχ Φόνον δράσαντες, ὃχ ὁμοίως ἐκο-
λάσθησαν; ὁ μὲν γὰρ, δίκας ἔδωκεν· ὁ δὲ,
σωεγνώσθη. Ἐπειδὴ ὁ μὲν, καὶ ἐλεγχό-
μενος ἠρνήσατο· ὁ δὲ, μὴ ἐλεγχόμενος
ἐξωμολογήσατο. εἰ γὰρ καὶ τὰ τῆς ἁμαρ-
τίας ἴσα, ἀλλὰ τὰ μετὰ τῷ ἁμαρτίαν ὃκ
ἴσα. θεῖος γάρ ἐσι χρησμὸς παρακελευό-
» μενος, λέγε σὺ τὰς ἁμαρτίας σε πρῶτος, Ἡσ. 43. 26.
» ἵνα δικαιωθῇς. πεδάσωμεν μὴ πλημμε-
λεῖν, εἰ δὲ καὶ πλημμελήσωμεν, μὴ διὰ E
τῆς ἀρνήσεως χαλεπωτέραν ἑαυτοῖς τῷ
δίκῃ παρασκευάσωμεν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος
ὑπὲρ τῶ ἑνὸς Φόνε ἑπτὰ τιμωρίαις ὑπεύ-
θυνος γέγονεν, ἐγὼ δίκαιος ἂν εἴην ἑβδο-
μηκοντάκις ἑπτὰ τιμωρίας ὑποχεῖν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Περιδεὴς μὲν ὁ Ἰσ-
ραὴλ, καὶ εἰς τὸν τῶ κολάζεσθαι Φόβον
ὁρᾶται πεσὼν, ὡς ἄνδρα ἀπεκλονῶς, καὶ
ἐφ' αἵματι λοιπὸν τῷ ἁγίῳ κρινόμενος·
πολὺ δὲ μειζόνως ἢ Καΐν αὐτός. ὁ μὲν
γὰρ εἰς ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς πεπλημμελη-
κὼς, ἑπτὰ γέγονεν ἐκδικημένοις ἔνοχος·
ὁ δὲ εἰς αὐτὸν δὲ δεδυσεβηκὼς τὸν Ἐμμα-
νηὴλ, πολὺ δὴ μειζόνως ὀδύρεται. ἐκ-
δεδίκηται μὲν γὰρ ἐκ Καΐν, ἑπτάκις· ἐκ δὲ
τῶ Ἰσραὴλ, ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. ἔψεται
γὰρ ἀναλόγως τῆς δυσεβείας ἡ δίκη.

κε. Ἔγνω δὲ Ἀδὰμ Εὔαν τὴν γυ-
ναῖκα αὐτῶ. καὶ συλλαβῶσα, ἔτε-
κεν υἱὸν, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐ-
τῶ Σὴθ, λέγσα, ἐξανέςησε γάρ-

μοι ὁ Θεὸς σπέρμα ἕτερον ἀντὶ Ἄβελ, ὃν ἀπέκτεινε Κάϊν.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι ἀντὶ Ἄβελ ἀσωέχθη ὁ Σὴθ εἰς τὸν τόπον ἐκείνου.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὀδυνωμένης ψυχῆς τὸ ῥῆμα, συγχεομένης ὑπὸ τῆς μνήμης τοῦ γεγονότος, καὶ δυχαριστούσης μὲν ὑπὲρ τοῦ τεχθέντος, μονονουχὶ δὲ σκληρυνούσης ἐκεῖνον διὰ τῆς τοῦ παιδὸς προσηγορίας.

κς. Καὶ τῷ Σὴθ ἐγεννήθη υἱός, ἐπωνόμασε δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐνώς· οὗτος ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, οὐχ οὕτω λέγει· ἀλλ' οὗτος ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τῷ ὀνόματι Κυρίου τοῦ Θεοῦ. τουτέστιν υἱὸς Θεοῦ λέγεσθαι, καὶ Θεός. οἱ γὰρ ἀπὸ τοῦ Σὴθ δίκαιοι γεγόνασιν. ὅθεν ἡ Γραφὴ ἑαυτῇ ἀκολουθοῦσα, μετὰ ταῦτα φησί· καὶ εἶδον οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, τουτέστιν οἱ δίκαιοι. ἀγαρ ἰῶ ἐπιμιξία τῶν υἱῶν Σὴθ πρὸς τὰς ἀπὸ τοῦ Κάϊν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς κατὰ μικρὸν λοιπὸν παιδεύονται, ταῖς προσηγορίαις τῶν τικτομένων ἀναπτίθεσθαι τῆς οἰκείας δυγνωμοσύνης τῷ ἀπόδειξιν. καὶ οὗτος γάρ φησιν ὁ Σὴθ γεννήσας υἱὸν, ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐνώς. εἶτα ἑρμηνεύσας ἡμῖν βουλομένη ἡ θεία Γραφὴ τοῦ ὀνόματος τὴν προσηγορίαν, φησίν· οὗτος ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ. καὶ γὰρ ἐκ τούτου λοιπὸν τὴν ἀρχὴν μέλλει ποιεῖσθαι ὁ μακάριος Προφήτης τῆς γενεαλογίας, τοῦ Κάϊν τὴν μνήμην ἀποπεμψάμενος, καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ μέχρι τοῦ Λάμεχ γεγονότων. καὶ ἐπειδὴ τὴν ἀπὸ τῆς Φύσεως αὐτῷ προεδρίαν χαριζεῖσαν, τὴν τῶν πρωτοτόκων λέγω, τῇ κακίᾳ τῆς προαιρέσεως ἐλυμήνατο, ἐκβάλλεται μὲν αὐτὸς, καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ, τοῦ καταλόγου· ὁ δὲ Σὴθ λοιπὸν ὅπερ οὐκ εἶχεν ἀπὸ τῆς Φύσεως, τοῦτο διὰ τὴν τῆς προαιρέσεως δυγνωμοσύνην ἀξιοῦται, καὶ εἰς τοῦτον μεθίσταται λοιπὸν τὰ τῆς πρωτοτοκίας.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀπὸ δέγε τοῦ Σὴθ ὁ Ἐνὼς, ὃς ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ. κέκληται γὰρ παρὰ τοῖς τηνικάδε Θεὸς ὁ Ἐνώς. ἐπειδὴ γὰρ ἐτεθήπεσαν τῆς ἀνδρὸς αὐτῷ δικαιοσύνης τὸ μέγεθος, Θεὸν ὠνόμαζον αὐθὶς, πρέπειν ὅτι μάλιστά γε τῇ τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῇ τὴν ἐπωνυμίαν ἡγούμενοι.

ΚΕΦ. Ε.

α. Αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων. ἡ ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀδάμ· κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Σκόπει πῶς τοῖς αὐτοῖς ῥήμασι κέχρηται, ὡς καὶ ἐν προοιμίοις· ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς, ὅτι ὡς ἀδοκίμους γενομένας τὰς γενεὰς ἐκείνας, οὐδὲ μνήμης λοιπὸν ἀξιοῖ, ἀλλ' ἐκ τοῦ νῦν τεχθέντος, τοῦ Σὴθ λέγω, τῆς γενεαλογίας ἄρχεται. ἵνα καὶ ἐκ τούτου μάθῃς, ὅσος τῷ Θεῷ λόγος τῆς ἀνθρωπίνης Φύσεως, καὶ ὅπως ἀποστρέφεται τοὺς Φονικῷ ἔχοντας τῷ γνώμῳ. ὡς γὰρ μηδὲ παραχθέντων λοιπὸν ἐκείνων εἰς τὸν βίον, ὅτως αὐτῶν τῷ μνήμῳ παραλιμπάνει, δεικνὺς ἡμῖν, ὅσον ἐστὶ κακία χαλεπὸν, καὶ ὅτι ἑαυτοῖς τὰ μέγιστα λυμαίνονται οἱ ταύτῳ ἀσπαζόμενοι. ἰδοὺ γὰρ ὅτοι μὲν τοῦ καταλόγου λοιπὸν ἐξαλείφονται, ἐπὶ τοσοῦτον δὲ μνήμης ἠξιώθησαν μόνου, ὥστε τῷ κακίαν αὐτῶν σκληρύνεσθαι, καὶ ταῖς εἰς τὸ ἑξῆς γενεαῖς γενέσθαι σωφρονισμοῦ ὑπόθεσιν.

β. Ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς, καὶ εὐλόγησεν αὐτούς· καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἀδάμ, ᾗ ἡμέρᾳ ἐποίησεν αὐτούς.

** ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Ὁ ἄνθρωπος τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ πῦρ λέγεται. τοῦτο τὸ ὄνομα οὐκ ἐδόθη τῷ Ἀδὰμ ἀργῶς· ἀλλὰ τέσσαρά ἐστι στοιχεῖα ἐν τῷ κόσμῳ· πάλιν Φυσιολογῶ, κἂν μὴ θέλωσι· γῆ, ὕδωρ, ἀήρ, πῦρ. τῶν ἄλλων στοιχείων ἕκαστον ὡς ἐστὶ, μένει. οἷον, ἐὰν λάβῃς βῶλον γῆς, προσθῶμαι αὐτῷ ἀπὸ τοῦ κατεχομένου δύνῃ· ἂν ἓν λάβῃς βῶλον γῆς, ὅ ἐστι, μένει. ὕδωρ πάλιν ἐὰν λάβῃς μέτρῳ τινὶ, μένει τὸ αὐτὸ ὕδωρ, προσθήκῃ δὲ λαμβάνει. ἀέρος ἐὰν πληρώσῃς ἀσκὸν, ἄλλον ἀσκὸν πληρῶσαι δύνασαι ἀπ' ἐκείνου. τὸ δὲ πῦρ δὲ μένει οἷόν ἐστι. μικρὸς ἅπτεται λύχνος, καὶ μυρίας ἐξ αὐτοῦ ἅπτεις λαμπάδας, κάμινον ὅλην, Φλόγα πολλὴν, καὶ δὲ μένει ἐν τῇ ἰδίᾳ ὄψει. ἀλλ' ὅσην ἂν λάβῃ τὴν ὕλην, πλεονάζει τὸ πῦρ. ἐπεὶ οὖν προῄδει ὁ Θεὸς, ὅτι ἀπὸ ἑνὸς ἀνθρωπείου σώματος πληρωθήσεται τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα, εἰς λύχνος τοσαύτας ἐξάπλει λαμπάδας, καὶ δύσις καὶ ἀνατολὴ καὶ ἄρκτος καὶ μεσημβρία, ἔθηκεν ὄνομα ἄξιον τοῦ πράγματος. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸ τοῦ Ἀδὰμ τὸ ὄνομα, ἀρραβὼν ἦν τῆς οἰκουμένης. ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλε τὰ τέσσαρα κλίματα ἐξ αὐτοῦ πληροῦσθαι, τίθησι τὸ ὄνομα τοῦ Ἀδάμ. ἄλφα, ἀνατολή· δέλτα, δύσις· ἄλφα, ἄρκτος· μὺ, μεσημβρία. καὶ τὸ ὄνομα, καὶ τὰ γράμματα μαρτυρεῖ τῷ ἀνθρώπῳ μέλλοντι πληροῦν τὴν οἰκουμένην.

γ. Ἔζησε δὲ Ἀδὰμ τριάκοντα καὶ διακόσια ἔτη, καὶ ἐγέννησε κατὰ τὴν ἰδέαν

ἰδέαν αὐτῦ, καὶ κατὰ τὴν εἰκόνα αὐτῦ, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτῦ Σήθ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἰδέα ἐσὶν ἡ σωματικὴ ὁμοίωσις, εἰκὼν δὲ ἡ ψυχικὴ κατάσασις.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Οἴδαμεν καὶ ἕτερον ὁμοιότητος εἶδος, ὅπερ ἐν τῇ κοσμογενείᾳ φησὶ περὶ τῦ Σὴθ ὁ λόγος· ὅτι ἐγέννησε τὸν Σὴθ ὁ Ἀδὰμ κατὰ τὸ εἶδος αὐτῦ, καὶ κατὰ τλὼ ὁμοιότητα.

» ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Καλὰ τλὼ ἰδέαν
» αὐτῦ, καὶ κατὰ τλὼ εἰκόνα αὐτῦ· τϛτέσιν
» ὁμότροπον τῷ γεγεννηκότι, τὰς αὐτὰς τῆς
» ἀρετῆς χαρακτῆρας διασώζοντα, τλὼ εἰ-
» κόνα τλὼ πατρικλὼ διὰ τὸν ἔργων δεικνῦ-
» τα, ἀναλαβόντα δυνάμενον διὰ τῆς οἰ-
» κείας ἀρετῆς τῦ προλαβόντος τὸ πλημ-
» μέλημα. ἀδὲ γὰρ περὶ σωματικῶν χα-
» ρακτήρων ἐνταῦθα ἡμῖν διαλέγεται ἡ Γρα-
» φὴ, λέγουσα· κατὰ τλὼ ἰδέαν αὐτῦ, καὶ
» κατὰ τλὼ εἰκόνα αὐτῦ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἆθρει δὴ ὧν, ὅτι μετὰ τὸν Ἄβελ θάνατον, ἐμφερέσατος τῷ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεῦ, τϛτέσι τῷ Ἀδὰμ, τίκλεται πάλιν υἱὸς Σήθ. μετὰ γάρ τοι τὸ ἀποθανεῖν καλὰ σάρκα τὸν Ἐμμανηὴλ, ἕτερον δῴθις ἀνέφυ σπέρμα τῷ Ἀδὰμ, καταπλϛτῦν ἐν ἑαυτῷ τῆς θείας εἰκόνος τὸ ὑπέρτατον κάλλος. ἀναμορφώμεθα γὰρ εἰς Χρισὸν οἱ πισδύοντες. ὅτι δὲ τϛτοις γένυς ῥίζα τὶς ὥσπερ καὶ πρόφασις ὁ Χρισῦ γέγονε θανάτος τϛτο πισώσεται λέγων· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, Ἰωάν. 12. 24.
» ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τῦ σίτυ πεσὼν εἰς τλὼ
» γλῶ ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ
» ἀποθάνῃ, πολλὼ καρπὸν φέρει. ὅτε τοί-
» νυν πέπλωκεν οἷά τις κόκκος εἰς γλῶ, ἀσά-
» χυος δίκλω πολλοσὸς ἀνέφυ, τῆς ἀνθρώ-
» πυ φύσεως ἀναπλατυομένης ἐν αὐτῷ πρὸς
» τλὼ ἐν ἀρχαῖς εἰκόνα, καθ' ἣν ὁ πρῶτος
» γέγονεν ἄνθρωπος.

δ. Ἐγένοντο δὲ αἱ ἡμέραι Ἀδὰμ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Σήθ, ἑπτακόσια ἔτη· καὶ ἐγέννησεν υἱὰς καὶ
ε. θυγατέρας. Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Ἀδὰμ, ἃς ἔζησε, τριάκοντα καὶ ἐννεακόσια ἔτη· καὶ ἀπέθα-
ϛ. νεν. Ἔζησε δὲ Σὴθ πέντε καὶ διακόσια ἔτη, καὶ ἐγέννησε τὸν Ἐνώς.
ζ. Καὶ ἔζησε Σὴθ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Ἐνὼς, ἑπτὰ ἔτη καὶ ἑπτακόσια· καὶ ἐγέννησεν υἱὰς καὶ θυγατέ-
η. ρας. Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Σὴθ, δώδεκα καὶ ἐννακόσια ἔτη· καὶ
θ. ἀπέθανε. Καὶ ἔζησεν Ἐνὼς ἑκατὸν καὶ ἐννενήκοντα ἔτη, καὶ ἐγέννησε τὸν
ι. Καϊνᾶν. Καὶ ἔζησεν Ἐνὼς μετὰ τὸ

A γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Καϊνᾶν, ἔτη ἑπτακόσια δεκαπέντε· καὶ ἐγέννησεν υἱὰς
ια. καὶ θυγατέρας. Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Ἐνὼς ἔτη ἐννακόσια
ιβ. πέντε· καὶ ἀπέθανε. Καὶ ἔζησε Καϊνᾶν ἑβδομήκοντα ἔτη καὶ ἑκατὸν, καὶ
ιγ. ἐγέννησε τὸν Μαλελεήλ. Καὶ ἔζησε Καϊνᾶν μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Μαλελεὴλ, τεσσαράκοντα ἔτη καὶ ἑπτακόσια· καὶ ἐγέννησεν υἱὰς καὶ θυ-
ιδ. γατέρας. Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Καϊνᾶν δέκα ἔτη καὶ ἐννακό-
ιε. σια· καὶ ἀπέθανε. Καὶ ἔζησε Μαλελεὴλ πέντε καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκα-
ις. τὸν ἔτη, καὶ ἐγέννησε τὸν Ἰάρεδ. Καὶ ἔζησε Μαλελεὴλ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Ἰάρεδ, ἔτη τριάκοντα καὶ ἑπτακόσια· καὶ ἐγέννησεν υἱὰς καὶ θυ-
ιζ. γατέρας. Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Μαλελεὴλ ἔτη πέντε καὶ ἐννενήκοντα καὶ ὀκτακόσια· καὶ ἀπέ-
ιη. θανε. Καὶ ἔζησεν Ἰάρεδ δύω καὶ ἑξήκοντα ἔτη καὶ ἑκατὸν, καὶ ἐγέν-
ιθ. νησε τὸν Ἐνώχ. Καὶ ἔζησεν Ἰάρεδ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Ἐνὼχ, ὀκτακόσια ἔτη· καὶ ἐγέννησεν υἱὰς καὶ
κ. θυγατέρας. Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Ἰάρεδ δύω καὶ ἑξήκοντα ἔτη καὶ ἐννακόσια· καὶ ἀπέθανε.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Εἰ ὁ Ἀδὰμ ἐκ γῆς, καὶ ἡ Εὖα ἐκ τῆς τϛτυ πλυρᾶς, καὶ οἱ υἱοὶ καὶ αἱ θυγατέρες ἐξ ἑκατέρων, πόθεν οἱ ἐξῆς ἄνθρωποι; Ἢ δῆλον, ὅτι τῶν υἱῶν καὶ τῶν θυγατέρων σωελθόντων. εἰ δέ τις ζητοῖ, πῶς ἐν τῷ νόμῳ ἀπαγορύει γάμυς ἀδελφῶν καὶ θείων, καὶ ὅλως τῶν E ἐγγυτέρων, ἴσω· ὅτι τὰ ἐκ γῆς γενέθαι τὰς μέλλοντας γάμῳ ζυγγνυθαι τὰ ἐξ ἑνὸς εἶναι πολὺ κρεῖτλον, κἂν τὰς ἀδελφὰς καὶ τὰς ἀδελφὰς ἀντὶ γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν ἀλλήλοις σωέρχεθαι βαρύτερον εἶναι νομίζηται. εἰ γὰρ καὶ ἐξ ἑνὸς ὄντες, εἶτα εἰς μακροτέρας γενεὰς ταῖς διαδοχαῖς ἐκταθέντες, ἀλλοτρίως ἀλλήλων ἑαυτὰς λογιζόμενοι, οἱ (1) μὲν ἐξ ἄλλων Z ἐτύγχανον, ἐκ δὲ γῆς ἅπαντες, πόσῳ μᾶλλον ἑαυτῶν ἠλλοτριώθημεν; ὥσε εἰ καὶ βαρὺ τὸ τῆς ἀδελφογαμίας, ἀλλὰ καὶ τὸ πολὺ βάρος ἀνεῖλε τὸ ἀλλοτρίως νομίζειν ἀλλήλων τὰς ἀνθρώπυς. εἰ δὲ λέγοι τὶς, πῶς ἂν αἰτιώμεθα πατέρας, καὶ ὅσας γυναῖκας ἔχυσι τὰς μητέρας καὶ ἀδελφὰς, ἴσω· ὡς τῷ Θεῷ, τλὼ μὲν ἀρχλὼ τλὼ ἀδελφομιξίαν συγχωρήσαντος, δι' ὧ εἰρήκαμεν αἰτίαν· μετὰ δὲ ταῦτα βληθέντος, H τῶν ἀνθρώπων ἤδη πολλῶν γεγονότων, μὴ μόνον ἀπὸ τῆς συγγενείας τῆς ἐγγυτέρας, καὶ ὅσοι γυναῖκας ἔχυσι, λέγω τλὼ

ὁμόνοιαν

(1) Ἴσ. εἰ οἱ μέν.

ὁμόνοιαν εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀγχιστείας· καὶ πατέρας μὲν καὶ μητέρας, θείους τε καὶ ἀδελφοὺς, υἱούς τε καὶ υἱῶν υἱούς, καὶ ἀνεψιοὺς τὸν ἀπὸ τῆς ἐγγύτητος διάθεσιν ἔχειν· τοὺς δὲ ἀπὸ τοῦ πόρρω γεγενῆσθαι ταῖς διαδοχαῖς, καὶ εἰς μακροτέρας ἐκλαθομένους διαδοχὰς, ἀλλοτρίους ὑπειλημμένους, αὖθις διὰ τῶν γάμων εἰς ὁμόνοιαν σφίγγεσθαι, καὶ συγγενείας συγγενείαις σωάπτεσθαι. ταῦτα τοῦ Θεοῦ οἰκονομήσαντος, ἄτοπον τὸ ἀδελφοὺς ἀδελφαῖς ὁμιλεῖν, καὶ τὰς τοιαύτας γίνεσθαι συναφείας. ἀρκούσης γὰρ τῆς διαθέσεως ἀπὸ τῆς συγγενείας, περιττὸν προσιθέναι καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ γάμου, καὶ μὴ τὸ ἑτέρωθεν ὁμόνοιαν σφίγγεσθαι ταῖς ἐπιγαμίαις· μήτε ἔχειν τὸ αὐτὸ ἀδελφὸ καὶ γαμετό. ἀρκεῖ γὰρ εἰς διάθεσιν ἀδελφή. καὶ γυνὴ μὴ σύνε.. ὑπὸ τὸ πλάτος τῆς διαθέσεως. τοῖς αὐτοῖς ἓν εἰς πάντα χρώμενος, (1) τοὺς μὲν, διὰ τὸ ἐγγύτητα τῆς διαδοχῆς τιμᾶσθαι· τοὺς δὲ, διὰ τὸ τῆς ἀγχιστείας ἀναγκαῖον.

να. Καὶ ἔζησεν Ἐνὼχ πέντε καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη, καὶ ἐγέννησε τὸν Μαθουσάλα.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐνὼχ πρῶτος ἔμαθε γράμματα, καὶ ἔγραψε τὰ σημεῖα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰς τροπὰς, καὶ τοὺς μῆνας.

νβ. Εὐηρέσησε δὲ Ἐνὼχ τῷ Θεῷ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Μαθουσάλα, διακόσια ἔτη· καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας.

*ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πρὸ τούτου κατὰ τὸν γραφὸν οὐκ ἦν εὐάρεστος τῷ Θεῷ. δῆλον δὲ, ὅτι ἐκ μετανοίας εὐηρέσησε.

νγ. Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Ἐνὼχ, πέντε καὶ ἑξήκοντα καὶ τριακόσια ἔτη.

νδ. Καὶ εὐηρέσησεν Ἐνὼχ τῷ Θεῷ, καὶ οὐχ εὑρίσκετο, ὅτι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ Θεός.

ΕΦΡΑΙΜ. Ἦκουσα Ἰουδαϊκῆς αἱρέσεως λεγούσης, εἰ ὁ Χριστὸς διὰ τὸ καταργῆσαι τὸν θάνατον παρεγένετο, πῶς Ἐνὼχ οὐκ ἀπέθανεν, οὐδὲ Ἠλίας; καὶ εἰ σὺν τῷ Ἐνὼχ, φησὶ, κατήργητο, ἆρα μείζων ὁ Ἐνὼχ, καὶ ὁ Ἠλίας τοῦ Χριστοῦ. καὶ εἰ Ἠλίας, καὶ Ἐνὼχ πρὸ Χριστοῦ παράδεισον ᾤκησαν καὶ οὐρανὸν, τίς ἡ χρεία τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως; τί δὲ πλέον ὁ Χριστὸς παρέσχετο, ἢ ἔσχεν; Σωτόμως λέγω· ὁ Χριστὸς διὰ τὸν θανατωθέντα Ἀδὰμ παρεγένετο, οὐ διὰ Ἠλίαν. τηρούμενον ἦλθεν ὁ Χριστὸς λύσαι τῆς ἁμαρτίας τὸ κράτος· οὐ μὴν δὲ, διὰ τὸ τοῦ Ἐνὼχ φύσιν, ἥτις εἰς ἀπόδειξιν τοῦ κλίσαι τέως οὐκ ἀπέθανεν. ἡ χάρις διεφύλαξε τὸν Ἐνὼχ, οὐχ ἡ φύσις αὐτοῦ τὸν θάνατον ἐνίκησεν. ὁ Χριστὸς ἦλθε διὰ τὴν φύσιν, οὐ διὰ τὴν χάριν. διὰ τοῦτο καὶ ἡ φύσις ὑπόκειται θανάτῳ· ἵνα ὁμοῦ καὶ Ἐνὼχ μετὰ πάντων ἀπολαύσῃ τὴν φύσιν τὴν ἀθάνατον διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Οὐκ ἀπώλεσε τὸ κράτος ὁ θάνατος, τοῦ Ἐνὼχ μὴ θανόντος· ἐπειδὴ ἔτι ὑπὸ τὸν θάνατον εἶναι πιστεύεται. οὐ λυπεῖ τὸν θάνατον ἡ τοῦ Ἠλιοῦ ζωή. ἡ γὰρ ἐλπὶς τοῦ θανεῖν αὐτοὺς, τὴν νομὴν αὐτῷ οὐ ποιεῖ ἄχυρον. ἐπὶ Χριστὸν ὁ θάνατος σφόδρα λελύπηται, ὅτι ὑπ' αὐτοῦ νεκρῶν ἡτλήθη ἀνασάντος. οἶδα τὸν Ἐνὼχ δῶρον τῆς χάριτος. καὶ αὐτὸν γὰρ ἀπὸ τοῦ τῆς ἁμαρτίας χρέους ἠλευθέρωσε.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐνὼχ γέγονεν ἀνὴρ εὐσεβέστατος, καὶ Ἀδὰμ τὸν προπάτορα ἤλεγξε περὶ τῆς παραβάσεως, καὶ ἐμαρτύρησε τῷ Θεῷ, ὅτι ἃ εἶπε παρέχετο ἂν τῷ Ἀδὰμ, εἰ μὴ παρέβη. ἐπειδὴ τῇ πίστει τῆς ἀθανασίας ἔτυχε, καὶ θνητὸς ὢν, οὐκ ἀπέθανε. πῶς οὖν ὁ Ἀδὰμ ἀπέθανεν; ἐπειδὴ οὐκ ἐφύλαξε τὴν ἐντολήν. ἀνθίσαται τοῖς αἱρέσεσιν ὁ δίκαιος τοῖς λεγούσαις, ὅτι ἀδίκως ἐκ τοῦ παραδείσου τὸν Ἀδὰμ ἐξέβαλεν. ἰδοὺ γὰρ τὸν Ἐνὼχ δικαίως διατρίψαντα, ἐκ τῆς γῆς ταύτης εἰς τὸν παράδεισον εἰσήγαγεν. εἰ ἀδυνατῶν τὸν Ἀδὰμ ἀπώσατο διὰ προφάσεως τοῦ παραδείσου, πῶς τὸν Ἐνὼχ εἰσήγαγε διὰ τῆς πίστεως, καὶ ἀθάνατον διετήρησεν, ἕβδομον ἀπὸ Ἀδὰμ υἱῶν τὸν δίκαιον εὐαρεστήσαντα; Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἐν τῷ Ἐνὼχ ἔδειξεν ὁ Θεὸς, πῶς ἐπὶ τῆς ἀναστάσεως οἱ δίκαιοι τῶν ἁμαρτωλῶν χωρίζονται· καὶ ἐν τῷ Ἠλίᾳ, πῶς τὰ σώματα ἐν ἀέρι κρίζονται.

**ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὁρᾷς σοφίαν δεσπότου; μετέθηκε ζῶντα, οὐχὶ ἀθανασίαν ἐχαρίσατο, ἵνα μὴ ἐκλύσῃ τοῦ πλημμελήματος τὸν φόβον, ἀλλ' ἄφηκεν ἀκμάζειν τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει. Καὶ μετ' ὀλίγα. Εἰ δέ τις βέλοιτο περιεργάζεσθαι, καὶ λέγειν, καὶ πῶ αὐτὸν μετέθηκε; καὶ εἰ μέχρι τοῦ παρόντος διήρκεσε; μανθανέτω μὴ λογισμοῖς ἀνθρωπίνοις κατακολουθεῖν, καὶ τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ πολυπραγμονεῖν, ἀλλὰ πιστεύειν τοῖς λεγομένοις. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς ἀποφαίνηταί τι ὃ δεῖ ἀντιβλέπειν τοῖς ῥηθεῖσιν, ἀλλὰ τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ λεγόμενα ἀξιοπιστότερα ἡγεῖσθαι, κἂν μὴ φαίνηται τῶν ὑπὸ τοῖς ὀφθαλμοῖς κειμένων τοῖς ἡμετέροις. ὅτι γὰρ μετέθηκεν αὐτὸν εἶπεν ἡ θεία Γραφὴ, καὶ ὅτι ζῶντα μετέθηκε, καὶ πεῖραν μὴ λαβόντα θανάτου, ἀλλὰ διὰ τῆς οἰκείας εὐαρεστήσεως ἀνώτερον γεγονότα τῆς ἐξενεχθείσης ἀποφάσεως κατὰ τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους. πῶς δὲ αὐτὸν μετέθηκε, καὶ ὅπως νῦν διάγει, τοῦτο οὐ προσέθηκεν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς μετέθηκε τὸν Ἐνὼχ ὁ τῶν ὅλων Θεός; Οὐ δεῖ ζητεῖν τὰ σεσιγημένα, σέβειν δὲ προσήκει τὰ γεγραμμέ-

(1) Ἴσ. χρωμένους.

γραμμένα. ἐγὼ δὲ οἶμαι, τῦτο πεποιηκέναι τὸν τῶν ὅλων Θεὸν εἰς ψυχαγωγίαν τῶν τῆς ἀρετῆς ἀθλητῶν. ἐπειδὴ γὰρ ὁ Ἄβελ πρῶτος γεγονὼς τῆς δικαιοσύνης καρπὸς, πρόωρός τε καὶ πρόῤῥιζος ἐξεκόπη· ἐλπὶς δὲ τῆς ἀνασάσεως ἀδέπω τὰς ἀνθρώπας ἐψυχαγώγει, μετέθηκεν ὠάρεσησαντα τὸν Ἐνὼχ ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, κὴ τῆς τῶν θνητῶν ἐχώρισε βιοτῆς· ἵνα ἕκασος τῶν εὐσεβεῖν προαιρεμένων λογίζηται, οἷα δὴ λόγῳ τετιμημένος, ὡς ὁ τῦτον τετιμηκὼς, ἀγέρασον ἀκ ἐάσει τὸν Ἄβελ, ἅτε δὴ δίκαιος ὢν, κὴ δικαίως ἰθιώων τὰ σύμπαντα. τῦτο δὴ χάριν, τὸν μὲν παρεῖδεν ἀναιρεθέμενον, τὸν δὲ μετέθηκεν. ἵνα τῇ ἀναῤῥήσει τῇ τῦτο, μιωύσῃ τιὼ ἐσομένῳ ἀνάσασιν. ὁ γὰρ κατὰ τόν δε τὸν βίον τῶν τῆς ἀρετῆς μὴ τελυχηκὼς ἀνλιδόσεως, δῆλον ὡς ἀν ἑτέρῳ τῦτων ἀπολαύσεται βίῳ.

Α ἀπὸ τῶν λυπῶν τῶν χειρῶν αὐτῦ, καὶ τῆς γῆς, ἧς Κύριος ὁ Θεὸς κατηράσατο; λεγέτωσαν οἱ τῇ λέξει παρισαμενοι. Ἀλλὰ μήποτε ἐπὶ τὸν σωτῆρα ἀναφέρεται, ὅς ἐσιν ἀληθῶς ἀνάπαυσις, καὶ τῷ ἁμαρτίαν μὴ πεποιηκέναι κυρίως δίκαιος; ὅτος γὰρ πάντας τὰς ἐν ἐλπίδι ἀγαθῇ ἀνέπαυσε.

**ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Πόθεν τῷ Λάμεχ τὸ τοσῦτον μέγεθος τῆς προῤῥήσεως; μὴ γὰρ μέμνηται ἡ γραφὴ, ὅτι ἐνάρετός τις ἰῶ καὶ θαυμασός; Μὴ ξενιαθῇς ἀγαπητέ. σοφὸς γὰρ ὢν καὶ δύμήχανος ὁ δεσπότης, καὶ δι' ἀναξίων πολλάκις συγχωρεῖ προλέγεσθαι θαυμασὰ καὶ μεγάλα πράγματα· καὶ ἀκ ἐν τῇ παλαιᾷ μόνον τῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ καινῇ. Καὶ μετ' ὀλίγα.
» Καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτῦ Νῶε. ἑρμηνεύεται γὰρ αὐτῦ τὸ ὄνομα, ἀνάπαυσις.
Γ τιὼ ἂν πανωλεθρίαν ἐκείνῳ τιὼ μετὰ τοσῦτων ἐτῶν ἀριθμὸν συμβήσεσθαι μέλλσαν, ἀνάπαυσιν καλεῖ, καθάπερ καὶ Ἰώβ-
» φησι· θάνατος ἀνδρὶ ἀνάπαυσις. ἐπειδὴ Ἰώβ. 3. 23.
γὰρ πολιὼ, καὶ σφόδρα μέγαν ἔχει τὸν κάματον ἡ κακία, τιὼ ταύτης ἀποχλιὼ καὶ τιὼ ἀναίρεσιν, ἰῶ διὰ τῦ κλυδωνίυ ἐκείνυ ἔμελλον ὑφίσασθαι, ἀνάπαυσιν καλεῖ. καὶ
» ἐκάλεσέ φησι τὸ ὄνομα αὐτῦ Νῶε. εἶτα ἑρμιωσύων ἡμῖν τῦ ὀνόματος τιὼ προσηγο-
Δ» ρίαν, φησίν· ὅτος δὲ ἀναπαύσει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἔργων ἡμῶν, ἀπὸ τῆς κακίας, φησὶν, ἀποσήσει, καὶ ἀπὸ τῶν λυπηρῶν τῶν χειρῶν ἡμῶν. καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ, ἀπὸ τῶν πράξεων, φησὶ, τῶν πονηρῶν. ἀδὲ γὰρ ἐπειδὴ αἱ χεῖρες ἐλυπῦντο, ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ τῆς τῦτων ἐργασίας, καὶ τῆς πονηρᾶς πράξεως τὰ τῆς λύπης αὐτῆς ἤυξετο.
» καὶ ἀπὸ τῆς γῆς, ἧς κατηράσατο Κύριος ὁ Θεός. ἐλυθερώσει ἡμᾶς πάντων, φησὶ,
Ε τῶν ἐπικειμένων κακῶν, καὶ τὸ περὶ τιὼ γιῶ πονεῖσθαι, τιὼ κατάραν δεξαμένιω διὰ τιὼ τὸ πρωτοπλάστυ παράβασιν.

ρ. Καὶ ἔζησε Λάμεχ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Νῶε, πέντε καὶ ἑξήκοντα καὶ πεντακόσια ἔτη· καὶ
λα. ἐγέννησεν υἱὰς καὶ θυγατέρας. Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Λάμεχ,
Ζ τρία καὶ πεντήκοντα καὶ ἑπτακόσια ἔτη· καὶ ἀπέθανε.

νε. Καὶ ἔζησε Μαθυσάλα ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα (1) καὶ ἑκατὸν ἔτη,
νς. καὶ ἐγέννησε τὸν Λάμεχ. Καὶ ἔζησε Μαθυσάλα μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Λάμεχ, δύω καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑπτακόσια ἔτη· καὶ ἐγέν-
νζ. νησεν υἱὰς καὶ θυγατέρας. Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Μαθυσάλα, ἃς ἔζησεν, ἐννέα καὶ ἑξήκοντα καὶ ἐν-
νη. νακόσια ἔτη· καὶ ἀπέθανε. Καὶ ἔζησε Λάμεχ ὀκτὼ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη, καὶ ἐγέννησεν υἱόν.

νθ. Καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτῦ Νῶε, λέγων, ὅτος διαναπαύσει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἔργων ἡμῶν, καὶ ἀπὸ τῶν λυπῶν τῶν χειρῶν ἡμῶν, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς, ἧς κατηράσατο Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Ὁ Λάμεχ ἐπὶ τῇ γεννήσει τῦ Νῶε προφήτης ἀνεδείκνυτο, καθάπερ ἀμέλει ὁ Ζαχαρίας ἐπὶ τῇ γεννήσει τῦ Βαπλισῦ. τὸν γὰρ υἱὸν αὐτῦ, Νῶε ὠνόμασεν. ὃ ἑρμιωσύεται ἀνάπαυσις· ἀποδιδὺς δὲ τιὼ αἰτίαν τῆς τοιαύτης κλήσεως
» ὁ Λάμεχ, ὅτός φησι διαναπαύσει ἡμᾶς ἀπὸ
» τῶν ἔργων ἡμῶν, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς, ἧς κα-
» τησάσατο Κύριος ὁ Θεός. (2)

*ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πῶς Νῶε διανέπαυσε τὸν Λάμεχ ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῦ, καὶ

ΚΕΦ. ε.

α. Καὶ ἦν Νῶε ἐτῶν πεντακοσίων.

**ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐπίτηδες ἡμῖν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν τῦ δικαίυ ἐπεσημήνατο ἡ θεία Γραφὴ, ἵνα μάθωμεν ἀν πόΗ σῳ χρόνῳ διετέλεσε παραινῶν αὐτοῖς, καὶ πῶς ἐκεῖνοι μὲν τιὼ τῆς κακίας ὁδὸν ἐλόμενοι, ἀν ταύτῃ κατεδαπανῶντο· ὁ δὲ δίκαιος ἀπεναντίας ἅπασι πορθύμενος, τιὼ ἄκραν ἀρετιὼ ἐπεδείξατο. ὥσε καὶ τιὼ παρὰ τῦ Θεῦ ἐπιπάσασθαι εὔνοιαν, καὶ πάντων

(1) Ἐπιδιόρθωσίς ἐσιν ἀν τῷ Κώδικι. ἀν ᾗ ἀναγινώσκεται ἑπτὰ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη.
(2) Τὰ αὐτὰ καὶ Κύριλλος ἀν βιβλ. 2. τῶν Γλαφυρ.

πάντων ὑποδυιών τῇ τιμωρίᾳ γονομένων, αὐτὸν μόνον διαφυγεῖν μετὰ τῶν αὐτῷ προσηκόντων.

Καὶ ἐγέννησε Νῶε τρεῖς υἱούς, τὸν Σήμ, τὸν Χάμ, τὸν Ἰάφεθ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. *Ὁ μὲν Σήμ, τελειότης, ἤτοι Φύτευμα μετονομάζοιτο ἂν ἐξ Ἑβραίων εἰς Ἑλλάδα φωνήν· θερμασία δὲ, ὁ Χάμ· πλατυσμὸς δὲ, ὁ Ἰάφεθ.*

β. Καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἤρξαντο οἱ ἄνθρωποι πολλοὶ γίνεσθαι ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ θυγατέρες ἐγεννήθησαν αὐτοῖς.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. *Οὐχ ἁπλῶς προσέθηκε τὸ, καὶ θυγατέρες ἐγεννήθησαν αὐτοῖς, ἀλλ' ἵνα τὸ πολὺ πλῆθος ἡμῖν ἐμφήνῃ. ὅπερ γὰρ τοσοῦτον τὸ τῶν ῥιζῶν πλῆθος, ἀνάγκη πολλὰς τίκτεσθαι τὰς κλάδας.*

γ. Ἰδόντες δὲ οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, ὅτι καλαί εἰσιν, ἔλαβον ἑαυτοῖς εἰς γυναῖκας ἀπὸ πασῶν, ὧν ἐξελέξαντο.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. *Τίνας υἱοὺς τοῦ Θεοῦ κέκληκεν ὁ Μωσῆς; Ἐμβρόντητοι τινὲς, καὶ ἄγαν ἠλίθιοι, Ἀγγέλους τούτους ὑπέλαβον, τῆς οἰκείας ἴσως ἀκολασίας ἀπολογίαν ἕξειν ἡγούμενοι· (1) ἔδει δὲ αὐτοὺς ἀκοῦσαι τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων λέγοντος, Οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις εἰς τὸν αἰῶνα, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας. ἔσονται δὲ αἱ ἡμέραι αὐτῶν ἔτη ἑκατὸν εἴκοσι· καὶ σωιδεῖν ἐντεῦθεν, ὡς ὅτε σάρκας ἔχει τῶν ἀσωμάτων ἡ Φύσις, ὅτε χρόνῳ ῥητῷ περιωρισμένῳ ἔχουσι τὴν ζωήν. ἀθάνατοι γὰρ ἐκτίσθησαν. καὶ τὰ ἑξῆς δὲ τὴν αὐτὴν ἔχει διάνοιαν. ἰδὼν γὰρ φησι Κύριος ὁ Θεὸς, ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πᾶς τις διανοεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ ἐνεθυμήθη ὁ Θεὸς, ὅτι ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, ἀπαλείψω τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἐποίησα ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, καὶ ἀπὸ ἑρπετῶν ἕως πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ· ὅτι ἐνεθυμήθην, ὅτι ἐποίησα αὐτούς. καὶ τῷ Νῶε ἔφη πάλιν, καιρὸς παντὸς ἀνθρώπου ἥκει ἐναντίον μου· ὅτι ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας ἀπ' αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ καταφθείρω αὐτοὺς καὶ τὴν γῆν. ταῦτα δὲ πάντα ἀνθρώπους εἶναι δηλοῖ τοὺς τὸν παράνομον βίον ἠγαπηκότας. εἰ δὲ Ἄγγελοι ταῖς τῶν ἀνθρώπων ἐπεμίγησαν θυγατράσιν, ἠδίκηνται οἱ ἄνθρωποι παρὰ τῶν Ἀγγέλων. βίᾳ γὰρ δηλονότι τούτων τὰς θυγατέρας διέφθειραν. ἠδίκηνται δὲ καὶ παρὰ τοῦ πεποιηκότος Θεοῦ, ὑπὲρ Ἀγγέλων λελαγνευκότων αὐτοὶ κολαζόμενοι. ἀλλὰ ταῦτα οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι Φάναν τολμῆσαι τὸν τοῦ ψεύδους πατέρα. διὰ πολλῶν γὰρ ἐδίδαξεν ἡ θεία Γραφὴ καὶ ἀνθρώπους ἡμαρτηκέναι, καὶ κατ' ἀνθρώπων τὴν θείαν ἐξενηνέχθαι ψῆφον. ποιεῖ δὲ τοῖς πολλοῖς τὴν ἄγνοιαν τὸ παρέργως ἀναγινώσκειν τὴν θείαν Γραφήν. εἰρηκὼς γὰρ ὁ συγγραφεὺς, ὅπως ἐκ μὲν τοῦ Ἀδὰμ, ὁ Σὴθ ἐγεννήθη· ἐκ δὲ τοῦ Σὴθ, ὁ Ἐνὼς, προσέθηκεν, οὗτος ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. ὁ δὲ Ἀκύλας οὕτω τοῦτο ἡρμήνευσε, τότε ἤρχθη τοῦ καλεῖσθαι τῷ ὀνόματι Κυρίου. αἰνίττεται δὲ ὁ λόγος, ὡς διὰ τὴν εὐσέβειαν οὗτος πρῶτος τῆς θείας προσηγορίας τετύχηκε, καὶ ὑπὸ τῶν συγγενῶν ὠνομάσθη Θεός. ὅθεν οἱ ἐκ τούτου Φῶτες, υἱοὶ Θεοῦ ἐχρημάτιζον· ὥσπερ δὴ καὶ ἡμεῖς ἐκ τῆς τοῦ δεσπότου Χριστοῦ προσηγορίας, χριστιανοὶ καλούμεθα. εἰ δέ τις ταύτην οὐ δέχεται τὴν διάνοιαν, διὰ τὸν Ἀκύλαν οὗτος ἑρμηνευκέναι, ἀκουσάτω τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ προφήτου Δαβὶδ λέγοντος· ἐγὼ εἶπα, Θεοί ἐστε, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες. Ψαλ. 81. 6.
καὶ ὁ Θεὸς ἔστη ἐν συναγωγῇ Θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ Θεοὺς διακρινεῖ. οὗτος δὲ ὀνομάζει τοὺς ἄρχοντας, ὡς δηλοῖ τὰ ἑξῆς, ἕως πότε κρίνετε ἀδικίαν, καὶ πρόσωπα ἁμαρτωλῶν λαμβάνετε; κρίνατε ὀρφανῷ, καὶ πλωχῷ, ταπεινὸν καὶ πένητα δικαιώσατε, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ αὖθις, Θεὸς Θεῶν Κύριος ἐλάλησε καὶ ἐκάλεσε τὴν γῆν. τούτων αὐτῶν δηλονότι, τῶν χάριτι τῆς προσηγορίας ταύτης ἠξιωμένων. οὗτος καὶ ὁ νομοθέτης ἔφη, Θεοὺς οὐ κακολογήσεις, καὶ ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς. κἀκεῖνοι τοίνυν ὡς δυσσεβεῖς ὠνομάσθησαν υἱοὶ τοῦ Θεοῦ. ἐκεχώρισο γὰρ τοῦ Σὴθ τὸ γένος, καὶ οὐκ ἐπεμίγνυτο τοῖς ἐκ τοῦ Καΐν, διὰ τὴν ἐπενεχθεῖσαν αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων ἀρὰν. ἀλλὰ χρόνου συχνοῦ διελθόντος· μελὰ πλείονα γὰρ ἢ διχίλια ἔτη τὸν κατακλυσμὸν ἐπήγαγεν ὁ Θεός· δυσιδεῖς θεασάμενοι τῆς τοῦ Καΐν συγγενείας τὰς θυγατέρας, καὶ καταθελχθέντες, ὡς εἰκὸς, τοῖς παρ' αὐτῶν ἐπινοηθεῖσι μουσικοῖς ὀργάνοις· ὁ γὰρ Ἰουβὰλ ἐξ αὐτῶν ἀνθήσας, ψαλτήριον καὶ κιθάραν κατέδειξεν· ἐπεμίγησαν αὐταῖς, καὶ διέφθειραν τὴν οἰκείαν εὐγένειαν, καὶ τὰ αὐτὰ τοῖς Ἰσραηλίταις ὑπέμειναν· οἳ ταῖς τῶν Μαδιανιτῶν θυγατράσι μιγέντες, καὶ τῆς ἐκείνων δυσσεβείας μετέσχον, καὶ θεήλατον τιμωρίαν ἐδέξαντο. περὶ τούτων καὶ ὁ θεῖος ἔφη Δαβὶδ, καὶ ἐμίγησαν ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἔμαθον τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ ἐδούλευσαν τοῖς γλυπτοῖς αὐτῶν. οὕτως οἱ ἐκ τοῦ Σὴθ τὸ γένος κατάγοντες πάλαι μὲν ὡς ἀρετῆς ἐπιμελούμενοι, υἱοὶ Θεοῦ ἐχρημάτιζον· ὑπὸ δὲ τῆς ὥρας τῶν ἀνοσίων γυναικῶν δελεασθέντες, σωέχεον μὲν διακεκριμένα τὰ γένη, καρπὸν δὲ κληρονομίας, τὴν πανωλεθρίαν ἐδέξαντο.

Ψαλ. 49. 1.

Ψαλ. 105. 35.

Ἐξοδ. 22. 28.

(1) Ἡγούμενοι, ἐκ τῶν Ἀγγέλων τοιαῦτα κατηγορεῖσθαι. ἢ ἐν χαλ. ἔκδ.

ΓΕΝΝΑ-

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Υἱὸς Θεῦ κατ' ἐξαίρετον λόγον τὸς τῦ Σὴθ ἀπογόνως ὠνόμασεν, ὡς πατρὸς περὶ αὐτὸς κηδεμονίαν ἐπιδεικνυμένυ τῦ Θεῦ, καθάπερ οἶμαι καὶ τὸς ἐκ τῦ Ἰακώβ· ὑὸς γάρ φησιν ἐγέννησα καὶ ὕψωσα. Ἡσ. 1. 2.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἔθος τῇ Γραφῇ καὶ τὸς ἀνθρώπως υἱὸς Θεῦ καλεῖν. ἐπεὶ ἂν ἀπὸ τῦ Σὴθ ἤτοι κατῆγον τὸ γένος, καὶ ἀπὸ τῦ ὑπ' αὐτῦ τεχθέντος, καὶ προσαγορευθέντος Ἐνώς· ἤτος γάρ φησιν ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα Κυρίυ τῦ Θεῦ· ἐξ ἐκείνυ λοιπὸν οἱ ἑξῆς τικτόμενοι, υἱοὶ Θεῦ προσηγορεύθησαν παρὰ τῆς θείας Γραφῆς, διὰ τὸ μιμεῖσθαι μέχρις ἐκείνυ τιμῶ προγόνων ἀρετιμῶ. υἱὸς δὲ ἀνθρώπων ἐκάλεσε τὸς πρὸ τῦ Σὴθ γεγονότας, τὸς ἀπὸ τῦ Καΐν, καὶ τὸς ἐξ ἐκείνυ τὸ γένος κατάγοντας.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τί ἦν; τὸ κάλλος τῆς ἁμαρτίας αἴτιον; μὴ γένοιτο. τῆς γὰρ Θεῦ σοφίας ἔργον ἐστί. Θεῦ δὲ ἔργον οὐκ ἄν ποτε γένοιτο πονηρίας αἴτιον. ἀλλὰ τὸ ἰδεῖν; οὐδὲ τῦτο. καὶ γὰρ καὶ τῦτο τῆς Φύσεως ἔργον ἐστίν. ἀλλὰ τί; τὸ κακῶς ἰδεῖν. τῦτο γὰρ προαιρέσεως διεφθαρμένης ἐστί. διὰ τῦτο καίτις σοφὸς παραινεῖ λέγων, μὴ καταμάνθανε κάλλος ἀλλότριον. Σειρ. 9. 8.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οἴδαμεν δὲ, ὅτι τῶν ἀντιγράφων τινὰ περιέχει σαφῶς· ἰδόντες δὲ οἱ Ἄγγελοι τῦ Θεῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων. εἶτα περιτρέπσί τινες τῆς φιλοσαρκίας τὰ ἐγκλήματα, καὶ τῆς ἔτω μυσαρωτάτης ἐπιθυμίας ἀνάπλεσι τὰς αἰτίας ὠλιθηκόσιν Ἀγγέλοις· οἳ τιμῶ ἰδίαν ἀρχιμῶ ἐτήρησαν, κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἐγὼ δὲ, ὅτι πᾶν μὲν ἀῤῥώσημα νῦ πρέποι ἂν ἐκείνοις, φαίην ἄν, καὶ σωθήσομαι· τὸ δέ γε τῦ εἰκότως λογισμῦ τιμῶ ἐπὶ τῷ πράγματι πίσιν ὡς ἀπωτάτω φέρεσθαι συγχωρεῖν, εἴπ' ἂν ὡς γέ μοι φαίνεται τῶν ἀτοπωτάτων. Καὶ μετ' ἔτερα. Ὃ γὰρ οὐκ εἶπεν ἡ θεία Γραφὴ, τίνα δὴ τρόπον παραδεξόμεσθα, καὶ ἐν τοῖς ἀληθῶς ἔχσι καταλογιζόμεσθα; οὐκῦν ἀναγνωσόμεσθα μᾶλλον· ἰδόντες δὲ οἱ υἱοὶ τῦ Θεῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, ὅτι καλαί εἰσιν, ἔλαβον ἑαυτοῖς γυναῖκας ἀπὸ πασῶν ὧν ἐξελέξαντο. ἐμπεδοῖ δὲ μᾶλλον ἡμῖν ὀρθῶς ἔχσαν τιμῶδε γραφιμῶ, καὶ ἡ παρὰ τῶν ἑτέρων ἑρμηνευθέντων ἀπόδοσις. Ἀκύλας μὲν γάρ φησι· ἰδόντες δὲ οἱ υἱοὶ τῶν Θεῶν τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων. Σύμμαχος δὲ αὖ ἀντὶ τῦ, υἱοὶ τῶν Θεῶν, ἐκδέδωκεν, οἱ υἱοὶ τῶν δυναστευόντων. υἱὸς δὲ Θεῶν, καὶ μιμῶ καὶ δυναστευόντων τὸς ἀπό γε τῦ Σὴθ καὶ τῦ Ἐνὼς ὠνόμαζον, διάτε τιμῶ ἐνῦσαν αὐτοῖς ὁσιότητα καὶ φιλοθεΐαν, καὶ τὸ πάντων δυνατὸν καταθλεῖν τῶν ἀνθεσηκότων· ἐπαμυνόντος τῦ, κατὰ τὸ εἰκὸς, τῦ Θεῦ, καὶ περιφανὲς ἀποφαίνοντος τὸ ἱερώταλόν τε καὶ ἅγιον γένος. ὅπερ μῶ ἄμικτον τῷ ἑτέρῳ, τῦτέστι τοῖς ἀπὸ Καΐν, καὶ μιμῶ καὶ Λάμεχ. Ἰώδ. 6.

δ. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς, οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μυ ἐν τοῖς ἀνθρώποις τύτοις εἰς τὸν αἰῶνα, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸς σάρκας.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τὸ πνεῦμα ἐνταῦθα τιμῶ προνοητικιμῶ αὐτῦ δυνάμιν ἐκάλεσε, τιμῶ ἀπώλειαν αὐτῶν ἤδη προμηνύων. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι περὶ τύτυ μῶ ὁ λόγος, ὅρα τὸ ἐπαγόμενον. διὰ τὸ εἶναι αὐτὸς, φησὶ, σάρκας. τῦτέστι, διὰ τὸ σαρκικαῖς πράξεσιν αὐτὸς καταδεδαπανᾶσθαι, καὶ μὴ εἰς δέον κεχρῆσθαι τῇ τῆς ψυχῆς οὐσίᾳ, ἀλλ' ὡς σάρκα μόνον περικειμένυς καὶ ψυχῆς ἐρήμυς ὄντας, ἔτω τὸν ἑαυτὸν βίον καταναλίσκειν. ἔθος γὰρ ἀεὶ τῇ θείᾳ Γραφῇ σάρκα τὸς σαρκικὸς καλεῖν, ὥσπερ τὸς σπαρέτας ἀσάρκυς ὀνομάζειν· καθάπερ ὁ Παῦλός φησιν· ὑμεῖς δὲ ὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί. ὐκ ἐπειδὴ σάρκα ὐ περιέκειντο, ἀλλ' ἐπειδὴ σάρκα περικείμενοι, ἀνώτεροι τῶν σαρκικῶν ἦσαν φρονημάτων. ὥσπερ ὖν καὶ τοῖς δε, διὰ τὸ ὑπερορᾶν τῶν σαρκικῶν, ἔλεγεν, ὑμεῖς δὲ ὐκ ἐστὲ σπαρκί· ἔτω καὶ ἐπὶ τύτων, ἐπειδὴ περὶ τὰς σαρκικὰς πράξεις διλωσεκῶς ἦσαν ἠχολημένοι, σάρκας αὐτὸς ἐκάλεσε. Ῥωμ. 8. 9.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Αἰῶνα λέγει νῦν τῶν ἀνθρώπων τιμῶ ζωμῶ, ὡς καὶ Δαβίδ· ὁ αἰὼν ἡμῶν εἰς φωτισμὸν τῦ προσώπυ συ. ἵνα ᾖ τὸ, ὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μυ ἐν τοῖς ἀνθρώποις τύτοις εἰς τὸν αἰῶνα· σημαίνων, ὅτι ὐχ ὅτι ὅλον αὐτῶν τὸν αἰῶνα ζήσσσιν οἱ νῦν ἄνθρωποι. οὐ γὰρ τοῖς ἀνθρώποις τύτοις εἶπεν, ὐχ ἑτέροις, ὐκ ἀναπληρώσω αὐτὸν τὸν τῶν ἐτῶν ἀριθμὸν, τὸν πολυχρόνιον ἐκεῖνον. Ψαλ. 89. 8.

Ἔσονται δὲ αἱ ἡμέραι αὐτῶν, ἑκατὸν εἴκοσι ἔτη.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Ἔσονται δέ φησιν αἱ ἡμέραι αὐτῶν ἔτη ἑκατὸν εἴκοσι. τῦτέσιν ἀλυσιτελὴς ὁ μακρὸς τοῖς ἔτως ἐμπαθέσιν αἰών. διὸ τὸν βίον αὐτοῖς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖσον, εἰς εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἐτῶν ἀριθμὸν σωτεμῶ. καὶ γῦν κατ' ὀλίγον αὐτῶν ὑποτεμνομένων, τιμῶ ζωμῶ εἰς τοσῦτον αὐτιμῶ ἐπὶ τῶν Πατριαρχῶν λοιπὸν κατεσήσατο χρόνον. ταύτῃ γε μιμῶ ἡμῶν τῇ ἐκθέσει συμφωνεῖ καὶ Ἰώσηπος, ἔτως εἰπών· σωετέμνετο γὰρ ἤδη τοῖς ἀνθρώποις τὸ ζῆν, καὶ βραχύτερον ἐγίνετο μέχρι τῆς Μωσέως γενέσεως, ἑκατὸν ἔτη πρὸς τοῖς εἴκοσι ζήσαντος. ἐπειδὴ δὲ ὠήθησάν τινες ἀρῆσθαι μὲν περὶ τῦ καταικλυσμῦ τιμῶ ἀπόφασιν ταύτιμῶ σὺν τῷ πενταικοσιοστῷ ἔτει τῦ Νῶε, ὡς ἔκτοτε μετὰ τοσύτων ἐτῶν ἀριθμὸν ἐπαχθησομένυ· ἐπήχθη δὲ ἔτος ἑξακοσιοστὸν ἔτος τῦ Νῶε, συλλογιζόμενοι τὸν χρόνον, ἔφησαν προειληφέναι τὸν Θεὸν εἴκοσι ἔτεσι τιμῶ οἰκείαν ἀπόφασιν. ὅπερ ἐσὶ παντάπασιν ἀτοπώτατον, τῦ Θεῦ τὰς τιμωρίας ἀεὶ βραδύνοντος, καὶ ἀναβαλλομένυ μᾶλλον, ὐ προλαμβά-

λαμβάνοντος. οἵνοι μὲν ὧν προσιέμενοι ταύτης τῆς ἑρμηνείας τὰ πρότερα, καὶ σιωπολογήσαντες τῷ προεγκειμένῳ ἀπόφασιν, τὴν ἐκ τῆ κατακλυσμῆ τοῖς ἀνθρώποις ὀλέθριον ἀπειλῶ, πρὸς τὰ ἑξῆς, τὰ περὶ τῆς τῆ χρόνε φημὶ προθεσμίας, ἀντιβεβήκασιν. ὁδὲ γὰρ κατὰ τὸ πεντακοσιοστὸν ἔτος τῆ Νῶε φασὶ ταῦτα πάντως εἰπεῖν τὸν Θεὸν, καὶ ἢ προλαβὼν ὁ συγγραφεὺς ἔφη τὸ, ἰῶ Νῶε ἐτῶν πεντακοσίων. ὅθεν ὁδὲ πρὸς τὸν Νῶε, τὸν Θεὸν αὐτὰ φῆσαι· ἀπολελυμένως δὲ ἔτως ἁπλῶς, ὡς εὐτεῦθεν εἶναι σοχάσαθαι μᾶλλον ἀκόλεθον, ὅτιπερ εἰκὸς, πολλῷ πρότερον καὶ τῶν ἑκατὸν εἴκοσι ἐτῶν ἐξενηνέχθαι παρὰ Θεῆ τῷ ἀπόφασιν, ἰῷ πρὸς τὸν Νῶε εἰπεῖν τὸν Θεὸν, καὶ ἐπὶ πέρας ἐθέλειν ἤδη προαγαγεῖν. ἕτω μὲν ὧν οἵνοι τῆς τῶν τινῶν ἑρμηνείας ἀποσκιράσαθαι τὸ ἄτοπον ἐπειράθησαν. ἐγὼ δὲ τὸν πολλῷ κύκλον παρεὶς, πιθανώτερόν τε οἶμαι καὶ ἀληθέσερον, καὶ παρὰ πόδα μᾶλλον αὐτὸ προηρμηνευκέναι· ταύτῃ μὲν ἀπόφασιν τῷ, ἔσονται αἱ ἡμέραι αὐτῶν ἑκατὸν εἴκοσι ἔτη, γενομένῳ ἐπὶ τῇ πορνείᾳ τῶν ἐκ τῆ Σηθ, περὶ τῆς τῶν μετέπειτα ζωῆς ἐκδεξάμενος, ἃ περὶ τῶν πρὸ τῆ κατακλυσμῆ, ἢ μέχρι τῆ κατακλυσμῆ· τῷ δὲ, εἶπεν ὁ Θεὸς ἀπαλείψω τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἐποίησα ἀπὸ προσώπε τῆς γῆς, ἐξενηνεγμένῳ ἀπόφασιν, διὰ τῷ ἐπὶ τὸ χεῖρον εἰς ἄκρον ἐκτροπῷ τῶν ἀνθρώπων, ταύτῃ εἶναι περὶ τῆς διὰ τῆ κατακλυσμῆ παντελῆς τῆ παντὸς ἀπωλείας.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ οἱ παλαιοὶ πολλῷ ἔζων χρόνον; Ὥσε αὐξηθῶαι τῷ πλείονι χρόνῳ. διὰ τῆτο καὶ πολλαῖς συνήπλοντο γυναιξίν. αὐτίκα γῆν καὶ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν μέχρι τῶν Πατριαρχῶν μακρόβιοι ἦσαν. ἐπειδὴ δὲ τῷ οἰκεμένῳ ἐπλήρωσαν, ἠλατώθη λοιπὸν ὁ τῶν ἐτῶν ἀριθμός.

ε. Οἱ δὲ γίγαντες ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. καὶ μετ' ἐκεῖνο, ὡς ἂν εἰσεπορεύοντο οἱ υἱοὶ τῆ Θεῆ πρὸς τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐγεννῶσαν αὐτοῖς· ἐκεῖνοι ἦσαν οἱ γίγαντες οἱ ἀπ' αἰῶνος, οἱ ἄνθρωποι οἱ ὀνομαστοί.

ΙΩΑΝΝΟΥ. (1) Γίγαντας ἐνταῦθα τὰς ἰσχυρὰς τῷ σώματι οἶμαι λέγειν τῷ θείαν Γραφῷ. καὶ γὰρ καὶ ἀλλαχῆ εἰρηται, γίγαντες ἔρχονται παῦσαι τὸν θυμόν με. Ἡσ. 13. 3.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνας καλεῖ γίγαντας ἡ θεία Γραφή; Τινές φασι τὰς ἔτη πολλὰ βεβιωκότας· τινὲς δὲ, τὰς θεομισεῖς καὶ ἀντιθέες ἀνθρώπας. οἱ δὲ ταῦτα ἕτω νενοηκότες, ἃ φασὶ τότας μείζονα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων σώματα ἐσχηκέναι. ἐγὼ δὲ ὅταν ἀκούσω τῆς θείας Γραφῆς λεγούσης περὶ τῆ Ἐνὰκ, ὅτι ἀπόγονος ἰῶ τῶν γιγάντων, καὶ περὶ τῆ Ὤγ, ὅτι ἡ κλίνη αὐτῆ σιδηρᾶ ἰῶ, ἐννέα πηχῶν τὸ μῆκος, καὶ τεσσάρων τὸ πλάτος· καὶ ὅτι ὅτος ἐκ τῶν Ῥαφαΐν ὑπελείφθη· καὶ τῶν κατασκόπων διηγεμένων, ὅτι ἦμεν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ ἀκρίδες· καὶ τῆ Θεῆ βεβαιῦντος τὰς λόγας, καὶ λέγοντος, ὅτι παραδέδωκά σοι τὸν Ἀμορραῖον, ἃ τὸ ὕψος ὡς ἰῶ ὡς κέδρα, καὶ ἰσχυρὸς ἰῶ ὡς δρῦς· καὶ περὶ τῆ Γολιὰθ, ὅτι τεσσάρων πηχῶν καὶ σπιθαμῆς τὸ μῆκος εἶχεν· ἠγῆμαι γενεῆθαί τινας παμμεγέθεις ἀνθρώπας, τῆ Θεῆ καὶ τῆτο σοφῶς πρυτανεύσαντος, ἵνα γνῶσιν, ὡς ἐκ ἀθενῶν ὁ δημιεργὸς, τοσῆτον τοῖς ἀνθρώποις ἀπενείμε μέτρον· ῥᾴδιον γὰρ ἰῷ αὐτῷ καὶ μείζας δημιεργῆσαι· ἀλλὰ τὸν τύφον ἐκκόπλων, καὶ τῷ ἀλαζονείαν κωλύων, μέγισα τοῖς ἀνθρώποις ἐκ ἔδωκε σώματα. εἰ γὰρ ἐν σμικροῖς σώμασιν ἃ κατ' ἀλλήλων, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτῆ μεγαλαυχῆσι τῆ ποιητῆ, τὶ ἐκ ἂν ἔδρασαν, εἰ μεγίσων σωμάτων μετέλαχον;

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Καὶ μετ' ἐκεῖνο ὡς ἂν ἐπορεύοντο οἱ υἱοὶ τῆ Θεῆ ἐπὶ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, ἐκεῖνοι ἦσαν οἱ γίγαντες, οἱ ἀπ' αἰῶνος ἄνθρωποι οἱ ὀνομαστοί. μετὰ γὰρ τὸ ἀποστῆαι Θεῆ, φησὶ, τὰς υἱὰς τῆ Θεῆ, καὶ γάμῳ παρανόμῳ προσομιλῆσαι, τῶν ἀθεωτάτων ἀνδρῶν ἐκείνων γέγονεν ἡ Φορὰ, (2) καὶ ὧν ἀνέκαθεν ἐπ' ἀσεβείᾳ λόγος πολύς. γίγαντας γὰρ οἶδεν ἡ Γραφὴ καλεῖν τὰς καθ' ὑπερβολῷ ἀσεβεῖς, καὶ ὑπερηφάνας, καὶ τῇ οἰκείᾳ ῥώμῃ τὸ πᾶν ἐπιτρέποντας. ἕτω φησὶν ὁ ψαλμῳδός· καὶ γίγας ἃ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτῆ. Ψαλ. 32. 16.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Οὐ μάτῳ προσίθησιν ὁ Μωσῆς τὸ, οἱ δὲ γίγαντες τότε ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς. ἀλλ' ἐπειδὴ ὀργισθεὶς ὁ Θεὸς τότε, εἴρηκεν ὅτι, ἃ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά με ἐν τοῖς ἀνθρώποις τότοις, τετέσι τὸ ζωτικὸν πνεῦμα, διὰ τὸ εἶναι αὐτὰς ἃ χ ἁμαρτωλὰς, ἀλλ' ἁμαρτίαν· τῆτο γάρ ἐσι, διὰ τὸ εἶναι αὐτὰς σάρκας· καὶ ὅτι ἔσαι τὰ ἔτη αὐτῶν ἑκατὸν εἴκοσι. ἰῷ δὲ τιμωρία τὰς ἐναικόσια καὶ πεντήκοντα ἔτη βιῶντας, εἰς ἑκατὸν εἴκοσι περιγραφῶαι. δεικνὺς, ὅτι τιμωρία ἰῷ τὰ ἑκατὸν εἴκοσι ἔτη καταλειπόμενα τῆς ζωῆς, τοῖς, ὡς ἔφω, ἐναικόσια καὶ πεντήκοντα ἔτη ζῶσιν, ἐπήγαγεν· οἱ δὲ γίγαντες τότε ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς, τετέσιν οἱ πολλὰ ἔτη βιῶντες. φησὶ γᾶν, ἐκεῖνοι ἦσαν οἱ γίγαντες οἱ ἀπ' αἰῶνος ἄνθρωποι οἱ ὀνομαστοί· δηλαδὴ οἱ υἱοὶ τῆ Θεῆ οἱ πρὸς τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων εἰσπορευόμενοι· ἔκλε αὐτῶν γεννῶντες υἱὰς, ἐκ ἔτι τῷ Θεῷ· ὥσε αὐτὰς ἐξ αὐτῆ ὀνομάζεσθαι, ἢ ἐκείνα υἱὰς λέγεσθαι· ἀλλ' ἑαυτοῖς ἐγαίνων, ἄνθρωποι

(1) Τῆ Χρυσοσόμε.

(2) Ἴσ. ἡ φθορά.

ποι ἀνθρώπȣς θνητὰ καὶ ἐπίκηρα φρονȣ̃ντας.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ ἔτικτον μὲν αἱ γυναῖκες τέρατα, παραχαράττοντος Θεȣ̃ καὶ αὐτὰ λοιπὸν τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων τὰ κάλλη, διὰ τὸ ἀκρατὲς εἰς ὀρέξεις πορνικὰς τῶν τηνικάδε. ἦσαν δὲ οἱ τικτόμενοι γίγαντες· τȣτέστιν ἄγριοί τε καὶ εὐσθενεῖς, καὶ πολὺ παθόντες τὸ εἰδεχθὲς, καὶ τοῖς τῶν σωμάτων μεγέθεσι πλεονεκτȣ̃ντες τῶν ἄλλων. ἰστέον δὲ ὅτι τȣ̀ς ἄγαν εὐρωστάτȣς, γίγαντας ἀποκαλεῖν κατείθισταί πως τῆς θεοπνεύστȣ Γραφῆς ὁ λόγος. καὶ γȣ̃ν ἔφη περίτε Περσῶν καὶ Μήδων διὰ φωνῆς Προφητῶν· γίγαντες ἔρχονται πληρῶσαι τὸν θυμόν μȣ, χαίροντες ἅμα καὶ ὑβρίζοντες. Καὶ μετ' ὀλίγα. Γεγόνασι μὲν γὰρ, ὡς ἔφην, δεινοὶ μὲν ἰδεῖν, ἄπλετοι δὲ εἰς ἀλκὴν, σκληροὶ καὶ δυσάντητοι, καὶ ταῖς τῶν σωμάτων ὑπεροχαῖς, βραχὺ, κατὰ τὸ εἰκὸς, τῶν ἄλλων ὑπεραιρόμενοι. πλὴν ȣ̀ καθάπερ οἱ τὰ ἐπ' αὐτοῖς μυθοπλαστεῖν εἰωθότες, καὶ αὐτῶν ἥπτοντο νεφῶν.

Ἡσ. 13. 3.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ γὰρ μετὰ ταῦτα ἐτέχθησαν· τέρατα δὲ ἔτικτον. ἵνα γὰρ μὴ εὐφρανθῇ ἡ φθορὰ ἐπὶ τῇ ἐξȣσίᾳ τῶν γυναικῶν, εἰς ἔλεγχον ἐγεννῶντο οἱ γίγαντες.

ς. Ἰδὼν δὲ Κύριος ὁ Θεὸς, ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τὶ βȣ́λεται τὸ εἰρημένον, ἰδὼν δέ; Οὐκ ἐπειδὴ ἠγνόει ὁ Δεσπότης. μὴ γένοιτο. ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀσθένειαν τὴν ἡμετέραν ἅπαντα διηγεῖται ἡ θεία Γραφή· ἵνα ἡμᾶς διδάξῃ, ὅτι καὶ μετὰ τὴν τοσαύτην αὐτȣ̃ μακροθυμίαν τοῖς αὐτοῖς ἐπέμενον, ἢ καὶ χείροσι περιέβαλον αὐτȣ̀ς κακοῖς, φησίν· ἰδὼν δὲ, ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς.

Καὶ πᾶς τις διανοεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτȣ̃ ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ πάσας τὰς ἡμέρας.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ὥστε τὸν φυσικὸν ἐπισκοτισθῆναι νόμον, καὶ μὴ ἐξαρκεῖν πρὸς τὴν τῶν πρακτέων ὑφήγησιν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐκεῖνο μέντοι ἐπισημήνασθαι χρὴ, ὡς ȣ̀χ ἁπλῶς αὐτῶν ἁμαρτίαν ὁ θεῖος λόγος κατηγορεῖ, ἀλλὰ τὴν μετ' ἐπιμελείας καὶ σπȣδῆς παρανομίαν. τȣ̃το γὰρ δηλοῖ τὸ, πᾶς τις διανοεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτȣ̃ ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ πάσας τὰς ἡμέρας. οἱ μὲν γὰρ δυσχεραίνοντες τῆς ἁμαρτίας τὴν προσβολὴν, ἡττώμενοι δὲ διὰ τὴν τȣ̃ νȣ̃ ῥαθυμίαν τῇ πονηρίᾳ, εἶθ' ὕστερον ἀλγȣ̃ντες καὶ στένοντες, ἔχȣσί τινα μετρίαν ἀμηγέπῃ παραίτησιν· οἱ δὲ εἰς ἀκολασίαν καὶ πονηρίαν παντάπασιν ἀποκλίνοντες, καὶ δȣ̃λον τῶν παθῶν τὸν λογισμὸν ἀποφαίνοντες, ὥστε καὶ προσεπινοεῖν ἑτέρας κακίας ἰδέας, καὶ τȣ̃το ȣ̀χ ἅπαξ ἢ δὶς, ἀλλὰ παρὰ πάντα τὸν βίον, ποίας ἄξιοι συγγνώμης; ποία δὲ κόλασις ȣ̀ σμικρὰ τοῖς ȣ̃τω σφὰς αὐτȣ̀ς ἐκδεδωκόσιν εἰς ὄλεθρον;

ζ. Καὶ ἐνεθυμήθη ὁ Θεὸς, ὅτι ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ διενοήθη.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀνθρωποπαθῶς, ὡς καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα ἐπὶ Θεȣ̃ λέγεται. ȣ̀χ ȣ̃τω δὲ ὡς ἡ λέξις καὶ ἡ νόησις ἔχει.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Καὶ ἐνεθυμήθη, φησὶν, ὅτι ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς· ἢ κατὰ Ἀκύλαν καὶ μετεμελήθη ὁ Θεὸς, ὅτι ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ διεπονήθη πρὸς καρδίαν αὐτȣ̃. μεταμέλεια ἀνθρώπων μὲν, πάθος· Θεȣ̃ δὲ, ἔργον. ἐπεὶ καὶ θυμὸς μὲν ἀνθρώπων, ταραχὴ ψυχῆς· Θεȣ̃ δὲ, παιδεία κατὰ τῶν ἐπταικότων. ȣ̃τω καὶ μεταμέλεια· ἐφ' ἡμῶν μὲν, μετάγνωσις, οἷα θνητῶν εἰς κατάγνωσιν ἑαυτῶν, ἐφ' οἷς κακῶς ἢ ἐνεθυμήθημεν, ἢ ἐπράξαμεν· ἐπὶ δὲ Θεȣ̃, μετάθεσις οἰκονομίας εἰς ἕτερον τρόπον. ὃ γὰρ ἡμεῖς πάσχοντες πρῶτον εἰς ἔργον ἐρχόμεθα, τȣ̃το ἐπὶ Θεȣ̃ μόνον τὸ ἔργον λέγεται. οἷον θυμωθέντες ἡμεῖς, κολάζομεν· Θεȣ̃ δὲ τὸ παιδεύειν, θυμὸς ὠνόμασται. μεταμεληθέντες ἡμεῖς, καὶ ἀποστάντες ἐκείνων, ἐφ' οἷς μετανοȣ̃μεν, ἐρχόμεθα ἐφ' ἑκάτερον, ὃ κρεῖττον εἶναι νομίζομεν· ȣ̃τω Θεȣ̃ τὸ ἀπὸ οἰκονομίας εἰς οἰκονομίαν συμφερόντως μεταβαίνειν, μεταμέλεια κέκληται. ἐπειδὴ καὶ χεὶρ ἐφ' ἡμῶν μὲν, τὸ μέλος· ἐπὶ Θεȣ̃ δὲ, ἡ πρᾶξις λέγεται. ἐπειδὴ γὰρ ἀόρατος ὁ δεσπότης, ἡ δὲ διάνοια ἡμῶν σώματι συγκραθεῖσα, ἐξ ὧν οἶδεν ἀκȣ́ειν χωρεῖ τὰς ἐνεργείας τȣ̃ Θεȣ̃· ταῖς τῶν ἡμετέρων μελῶν προσηγορίαις ὀνομάζει, συνιέναι ἡμᾶς θέλȣσα ὃ περὶ Θεȣ̃ βȣ́λεται λέγειν. χειρὶ κτίζομεν ἡμεῖς. τὸ τοίνυν δημιȣργικὸν τȣ̃ Θεȣ̃, χεῖρα καλεῖ. αὐτίκα καὶ οἱ μάγοι τὴν σκνίπα ἐκ τῆς γῆς ἐξαγαγεῖν ȣ̀ δυνηθέντες, καθάπερ Μωϋσῆς, φησὶ, δάκτυλος Θεȣ̃ ἐστὶ τȣ̃το εἶπον. τὶς δ' ἂν εἴποι τὸ Μωϋσέως ἔργον, δάκτυλον εἶναι τῆς τȣ̃ Θεȣ̃ φύσεως; καὶ δύναμις αὐτȣ̃, ᾗ κατωνόμασται, ȣ̀χ ἡ ἐν ἕξει αὐτȣ̃· πῶς γὰρ οἷόν τε; ἀλλ' ἡ τὸ δυνατὸν τȣ̃ Θεȣ̃ ἐν τῇ ἑαυτῆς ἀτελείᾳ δεικνύȣσα. καὶ πόδες, ἡ παρȣσία, ἐπειδὴ ποσὶ παραγινόμεθα ȣ̃ ἐὰν δοκῇ· καὶ στόμα, τὸ πρόσταγμα, διὰ τὸ τῷ στόματι φθέγγεσθαι τȣ̀ς ἀνθρώπȣς. ȣ̃τω καὶ ὀργὴ Θεȣ̃ ἡ παιδεία αὐτȣ̃, ἡ κατὰ τῶν ἐπταικότων λέγεται τῷ Μωσῇ, τȣ̃ λαȣ̃ μοσχοποιήσαντος· καὶ νῦν ἔασόν με, καὶ θυμωθεὶς ὀργῇ ἀπολέσω αὐτȣ́ς. θυμὸς δὲ Θεȣ̃ καὶ βασιλέως ȣ̀κ ἀναμένει τὴν παρὰ ἀνθρώπȣ συγχώρησιν, ἵνα γένηται θυμός· ἀλλ' ἀφ' ȣ̃περ ἂν γένηται τὸ ἄτοπον, κινεῖται. λέγει δὲ καὶ πρὸς τὸν Ἀαρὼν, λάβε τὸ

Ἐξόδ. 8. 19.

Ἐξόδ. 32. 10.

Ἀριθ. 16. 46, 48.

„ τὸ θυμιατήριον, καὶ δράμε ἐν μέσῳ τῶν τε-
„ θνηκότων, καὶ τῶν ἔτι ζώντων. ἐξῆλθε
„ γὰρ ἡ ὀργὴ Κυρίου, καὶ ἦρκται θραύειν τὸν
λαόν· τὴν πτῶσιν αὐτὴν, καὶ τὴν κόλασιν
ὀργὴν καλῶν. ὁμοίως ἄρα καὶ ὅταν με-
ταβολή τις τῶν οἰκονομιῶν τοῦ Θεοῦ γένη-
ται, μεταμέλειαν αὐτὴν ὀνομάζει ἡ θεία
Γραφή. ταύτην τοῦ Θεοῦ τὴν μεταμέλειαν
εἰδὼς, οὐ πάθος αὐτοῦ ὁ Προφήτης, ἀλλ'
οἰκονομιῶν ἐναλλαγήν· δεικνυμένων αὐτῷ
ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος πληγῶν τῶν κατὰ
τοῦ Ἰσραὴλ, νῦν μὲν ἐρυσίβης, νῦν δὲ κάμ-
πης, καὶ βρούχου καὶ κάμπης, καὶ τῶν
Αμ. 7.3,6. τοιούτων· καθ' ἕκαστον τούτων ἐβόα, μετα-
„ νόησον Κύριε, ἐπὶ τούτῳ οὐκ ἐλέγχων τὸν
Θεὸν, ὡς κακῶς ποιοῦντα, καὶ παρακαλῶν
αὐτὸν πρὸς μετάνοιαν παρακληθῆναι,
τῆς παιδείας δὲ μεταβολὴν εἰς τὸ κρεῖτ-
τον γενέσθαι παρακαλῶν.

η. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, ἀπαλείψω τὸν ἄνθρωπον ὃν ἐποίησα ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, καὶ ἀπὸ ἑρπετῶν ἕως τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ· ὅτι ἐνεθυμήθην, ὅτι ἐποίησα τὸν ἄνθρωπον.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Συνίης, ὅτι κατὰ παντὸς ἀνθρώπου βούλεται τὴν ἐπάλειψιν ἐπαγαγεῖν.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐ γὰρ εἰς ἀνυπαρξίαν αὐτὸν περιάγει, οὐδὲ κατὰ ψυχὴν ἀπαλείφει, ἀλλ' ἀπὸ γῆς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δήποτε κατακλυσμῷ τὰ τῶν ἀνθρώπων πλήθη διέφθειρεν; Ἐξαλεῖψαι τὸ γένος τοῦ Καΐν ἠθέλησεν· ἀνεμίγη δὲ αὐτῷ καὶ τῶν εὐσεβῶν ἡ φυλή. διὸ καὶ τῆς τιμωρίας μετέσχηκεν. ἀρχὴν δέ τινα καινοῦ βίου ποιήσασθαι βουληθεὶς, τὸν Νῶε καὶ τοὺς ἐκείνου παῖδας σὺν ταῖς γυναιξὶ διετήρησεν εὐσεβῆτε ὄντα καὶ δίκαιον, καὶ ἐκ τῆς τῶν εὐσεβῶν συγγενείας βλαστήσαντα, καὶ τὴν τῆς παρανομίας ἐπιμιξίαν μισήσαντα. οὐ μὴν, ὡς τινές φασιν, ὀργῇ τινὶ ταῦτα καὶ μεταμελείᾳ πεποίηκε. ταῦτα γάρ τοι ἀνθρώπινα πάθη· ἡ δὲ θεία φύσις ἐλευθέρα παθῶν. ἄλλως τε ἡ μεταμέλεια τοῖς μετὰ τὴν πεῖραν μανθάνουσι τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν κατάλληλος. ἀγνοοῦντες γὰρ τὸ ἐσόμενον, προβουλεύονται· εἶτα τῇ πείρᾳ μανθάνοντες, ὡς οὐκ ὀρθῶς ἐβουλεύσαντο, μεταμέλονται. ὁ δὲ Θεὸς οὕτως ὁρᾷ τὰ μετὰ πολλὰς ἐσόμενα γενεὰς, ὡς ἤδη γεγενημένα. ὡς προορῶν τοίνυν καὶ γινώσκων, οὕτως ἅπαντα πρυτανεύει. τὶ δήποτε τοίνυν μεταμέλεται, ἅπαντα πρὸς τὴν πρόγνωσιν τὴν οἰκείαν οἰκονομῶν; οὐκοῦν ἡ ἐπὶ Θεοῦ
1. Βασ. 15.35. μεταμέλεια οἰκονομίας ἐστὶ μεταβολή. με-
„ ταμεμέλημαι γάρ φησιν, ὅτι κέχρικα τὸν
A „ Σαοὺλ εἰς βασιλέα· ἀντὶ τοῦ, ἐδοκίμασα
παῦσαι μὲν τοῦτον, ἕτερον δὲ χειροτονῆ-
„ σαι. οὕτω κἀνταῦθα· ἐνεθυμήθην, ὅτι
„ ἐποίησα τὸν ἄνθρωπον· ἐδοκίμασα διολέ-
σαι τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος. ἀλλὰ φι-
λάνθρωπος ὤν, σπέρμα τὸν Νῶε τῇ φύσει
τετήρηκεν. ἐπεὶ δὲ τῶν ἀλόγων τὰ γένη
τῆς τῶν ἀνθρώπων ἕνεκα δεδημιούργηται
χρείας, καὶ ταῦτα τοῖς ἀνθρώποις συν-
διεφθάρη, πλὴν τῶν ἐν τῇ κιβωτῷ σὺν
B τῷ Νῶε διαφυλαχθέντων.

θ. Νῶε δὲ εὗρε χάριν ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Οὐχ ἁπλῶς εὗρε χάριν, ἀλλ' ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ. ἵνα ἡμᾶς διδάξῃ, ὅτι ἕνα τοῦτον εἶχε τὸν σκοπὸν, ὥστε τὸν ἀκοίμητον ἐκεῖνον ὀφθαλμὸν ἐπαινέτην ἔχειν. καὶ οὐδεὶς αὐτῷ
Γ λόγος τῆς τῶν ἀνθρώπων δόξης, οὐδὲ τῆς ἀτιμίας καὶ τοῦ γέλωτος.

ι. Αὗται δὲ αἱ γενέσεις Νῶε. Νῶε ἄνθρωπος δίκαιος, τέλειος ὢν ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ, τῷ Θεῷ εὐηρέστησε Νῶε.
ια. Ἐγέννησε δὲ Νῶε τρεῖς υἱοὺς, τὸν Σὴμ, τὸν Χὰμ, τὸν Ἰάφεθ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἰ κοινότερον (1) ἐγράφετο ταῦτα, ἐχρὴν ἐπιφέρεσθαι τῷ,
Δ „ αὗται αἱ γενεαὶ Νῶε, Νῶε ἐγέννησε τρεῖς
υἱούς. νῦν δὲ ἐπεὶ δικαιοσύνης ἡ γένε-
νεσις αὐτοῦ, προτέτακται μὲν τὸ, αὗται
αἱ γενέσεις· ἐπιφέρει δὲ τὸ, ἄνθρωπος
δίκαιος ὤν.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τοῦ σπουδαίου τὸ πρὸς ἀλήθειαν γένος, ἡ ἀρετή. διὸ λέγει, (2) Νῶε δίκαιος ἦν, τέλειος.

ΑΔΗΛΟΥ. Γενεὰ τοῦ δικαίου ἐστὶν ἡ ὁμοιο-
E τροπία. καὶ τοῦτο σημαίνεται ἐκ τοῦ, αὕτη Ψαλ. 23.6.
„ ἡ γενεὰ ζητούντων τὸν Κύριον.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Οὐχ ἁπλῶς τέλειος, ἀλλ' ἐν τῷ τότε καιρῷ. πολλοὶ γὰρ τελειότητος τρόποι κατὰ διαφόρους ὡρισμένοι καιρούς. καὶ τοῦ χρόνου προκόπτοντος, τόποτε τέλειον, ἀτελὲς ὕστερον γίνεται. οἷον τὶ λέγω. τέλειος ἦν ποτε
„ ὁ κατὰ νόμον βιῶν. ὁ ποιήσας γὰρ αὐτὰ, Λευϊτ. 18.5.
Z „ φησὶ, ζήσεται ἐν αὐτοῖς. ἀλλ' ἐλθὼν ὁ
Χριστὸς, τοῦτο τὸ τέλειον ἔδειξεν ἀτελές.
„ ἐὰν γὰρ μὴ περισσεύσῃ, φησὶν, ἡ δικαιο- Ματθ. 5.20.
„ σύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν Γραμματέων καὶ
„ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασι-
„ λείαν τῶν οὐρανῶν.

ιβ. Ἐφθάρη δὲ ἡ γῆ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας.
ιγ. Καὶ εἶδε Κύριος ὁ Θεὸς τὴν γῆν, καὶ
H **ἦν κατεφθαρμένη· ὅτι κατέφθειρε πᾶσα**

(1) Τὸ δὲ, αὗται αἱ γενέσεις Νῶε οὐ κοινῶς φασὶν εἴρηται. ᾗ γὰρ ἂν εὐθέως ἐπηνέγκε τὸ, Νῶε ἐγέννησε, κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

(2) Πρὸς ὃν καί φησι· καιρὸς παντὸς ἀνθρώπου ἥκει ἐναντίον ἐμοῦ. ὁ εἰρημ. κώδ.

πᾶσα σὰρξ τὴν ὁδὸν αὐτῆ ἐπὶ τῆς γῆς. A

ΑΔΗΛΟΥ. Φθορὰν γῆς, ἀτιμὼ εἰς τὸ μὴ εἶναι ἀπώλειαν τῆ ϛοιχείῳ δηλοῖ, ἀλλὰ τιμὼ τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἀνθρώπων ὑπερβολῶ.

ΕΦΡΑΙΜ. Δύω τέχνας τέως εὑρέσθαι τὰς τότε ἡ Γραφὴ εἴρηκε· ψαλτήριόν τε καὶ κιθάραν, καὶ χαλκείαν χαλκῆ καὶ σιδήρᾳ. τιμὼ κιθάραν πρὸς τὰς κώμας, καὶ πρὸς πόλεμον τιμὼ χαλκείαν. καὶ γὰρ ὡς θῆρες ἦσαν κατ' ἀλλήλων πρὸς πρόβατα, μόνον πρὸς τὰς γυναῖκας εἰρωῶ ἀγῶνες, καὶ ἐν αὐταῖς ἀ τὸν τυχόντα πόλεμον ὑπομένοντες. ἐπὶ εἴκοσι Φόνοις ἀνδρῶν γυνὴ περιεΦέρετο· ἡ γὰρ Φθορὰ τιμὼ ἰσχὺ τῆ σώματος ἐν τῇ μοιχείᾳ ἐγύμναζε. καὶ γυναῖκες ἀκ εἶχον ἐν τῇ δυνοίᾳ τὸ καύχημα, ἀλλ' ἐν τῇ πολυανδρίᾳ. ὅτω καὶ αὗται ἐξεμάνησαν ἀχ ἧκισα τῶν ἀνδρῶν ταῖς ψυχαῖς, πολεμῆσαι τὰς ἔχοντας αὐτάς. ἤυχοντο θανεῖν, ἵνα τῇ Φθορᾷ ἐκμανῶς λειτουργήσωσι. προέκυπλε γὰρ ἐν αὐταῖς τὸ πάθος τῆς ἀκρασίας τοσῆτον, ὥσε καὶ τὰς ὑὰς τῆ Θεῆ ἐλεῖν πρὸς τιμὼ μίξιν τιμὼ ἄτιμον. τὶς ἀπισήσει ἐν τοῖς εἰρημένοις, μὴ ἔπεσθαι τὰς Φθορὰς, καὶ θανάτας; διατὶ ταῦτα εἶπον; ἵνα δείξω τιμὼ σωτέλειαν τιμὼ ἐπὶ τῆ Νῶε συμβᾶσαν, ἤτοι τὸν κατακλυσμὸν, διὰ ταῦτα γενόμενον.

ιδ. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς πρὸς Νῶε, καιρὸς παντὸς ἀνθρώπῳ ἥκει ἐναντίον μου· ὅτι ἐπλήθη ἡ γῆ ἀδικίας ἀπ' αὐτῶν· καὶ ἰδὺ ἐγὼ καταΦθείρω αὐτὺς καὶ τὴν γῆν.

" *ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καιρὸς παντὸς ἀνθρώπῳ ἥκει· σημαίνει τιμὼ οἱονεὶ συμπλήρωσιν τῶν ἡμαρτημένων ἀνθρώποις, καθ' ὃν (1) ἡ τῆς ἐκδικήσεως ἐπαγωγὴ προ-
Γεν. 15. 16. " σάγεσθαι ὀΦείλει, καθὸ λέγεται, ὅπω
" γὰρ ἀναπεπλήρωνται αἱ ἁμαρτίαι τῶν
" Ἀμορῥαίων.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐδενὸς γεννηῆ ὑπάρχει τὸ γνῶναι καιρὸν, καθ' ὃν ἄξια πεποίηκεν. ἀδέτις (2) τῆ λοιπῆ ἀπογνωθῶαι. διὸ εἴρηται, ἐναντίον ἐμοῦ.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ. Δῆλον δὲ καὶ ἐκ τότε, ὡς ἀχ εἱμαρμένη αὐτοῖς ἐπήνεγκε τὸν τοιῆτον θάνατον. ἐπεὶ γὰρ ἐπλήθη, Φησὶν, ἡ γῆ ἀδικίας ἀπ' αὐτῶν. ὥσε ἀκ ἂν ἐνεισήκει, εἰ μὴ ἡμάρτανον.

ιε. Ποίησον ἓν σεαυτῷ κιβωτὸν ἐκ ξύλων τετραγώνων. νοσσιὰς ποιήσεις τὴν κιβωτὸν, καὶ ἀσΦαλτώσεις αὐτὴν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν τῇ ἀσΦάλτῳ. B

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Τὰ μὲν γὰρ τετράγωνα ξύλα, καὶ τὸ τετράγωνον χῆμα πάντη βεβηκέναι ὀρθὰς γωνίας ἐπιτελῶν, τὸ ἀσΦαλὲς δηλοῖ.

ις. Καὶ ὅτω ποιήσεις τὴν κιβωτόν. τριακοσίων πήχεων τὸ μῆκος τῆς κιβωτῆ, καὶ πεντήκοντα πήχεων τὸ πλάτος, καὶ τριάκοντα πήχεων τὸ ὕψος αὐτῆς. Ἐπισυνάγων ποιήσεις τὴν κιβωτόν· καὶ εἰς πῆχυν συντελέσεις αὐτὴν ἄνωθεν· τὴν δὲ θύραν τῆς κιβωτῆ ποιήσεις ἐπ πλαγίων· κατώγαια διώροΦα, καὶ τριώροΦα ποιήσεις αὐτήν. Γ

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ζητητέον (3) ποταπὸν δεῖ νοῆσαι τὸ χῆμα τῆς κιβωτῆ, ὅπερ νομίζω, (4) ὅτι πυραμοειδές ἐσιν, ἀρχόμενον ἀπὸ μὲν μήκους, τριακοσίων πηχῶν· ἀπὸ δὲ πλάτους, πεντήκοντα, καὶ ἐπὶ τὰς τριάκοντα τῆ ὕψους πήχεις ἐπισωαγόμενον. ὥσε τιμὼ κορυΦὼ γενέσθαι μῆκος καὶ πλάτος, πῆχυ. ἔσω δὲ τὰ μὲν κάτω αὐτῆς, ἅπερ ὠνόμασαι κατάγαια, ὀροΦῶν δύω· τὰ δὲ ὑπὲρ τὰς δύω ὀροΦὰς ἐπὶ τῷ ἀνωτέρῳ ὀρόΦῳ, ὀροΦῶν τριῶν. τῆτο δὲ καὶ Σύμμαχος σαΦῶς ἐξέθετο εἰ-
" πών· κατὰ δίσεγα, καὶ τρίσεγα ποιήσεις αὐτὼ. νοείσθω δὲ καθ' ἑκάσιω ὀροΦὼ ἀποδιαλαμβανόμενα (5) χωρία, ὑπὲρ τῆ χωρίζεσθαι τὰ ἀνομοιογενῆ ζῶα ἀπ' ἀλλήλων, καὶ καλείσθω (6) τὰ ἀποδιαλαμβανόμενα ταῦτα χωρία, νοσσιαί· ὡς ὁ Σύμμαχος πεποίηκε, καλιαί. Καὶ μετ' ὀλίγα. Φασὶ τοίνυν, ὅτι, ἡ μὲν κατωτέρῳ πρὸς (7) τῷ πυθμένι τῆ διωρόΦῳ σέγη, εἰς σκύβαλα ἀπετέτακτο· ἡ δὲ ταύτης ἀνωτέρῳ, εἰς τιμὼ σωαγωγὼ τῆς τροΦῆς τῶν ζώων. ὥσε (8) διπορεῖν τὰ μὲν σαρκοβόρα, σαρκῶν· τὰ δὲ ἕτερα ζῶα παρὰ τὰ εἰς διατήρησιν εἰσαχθέντα, τροΦῆς εἕνεκεν εἰσαχθῶαι εἰς τιμὼ κιβωτόν· τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα, τῆς ἐπιτηδείᾳ ἕκασον διπορῆσαι τροΦῆς· ταῦτα μὲν εἰς τὸν περὶ τῶν καταγαίων διωρόΦων λόγον. τὸ δὲ κατώτατον (9) τριώροΦον τοῖς ζώοις ἀπελέτακτο κατὰ τὰς νομισθείσας νοσσιάς· καὶ εἰκός· ὅτι τῷ μὲν τῶν ὄΦεων γένει καὶ θηρίων, ἡ τῆ κατωτάτῳ τριωρόΦῳ χώρᾳ ἀπενεμήθη· τοῖς δὲ κλωσὶ, καὶ τοῖς λοιποῖς τῶν τιθασοτέρων, ἢ ἡμερωτέρων τάξει καὶ λόγῳ, τὰ ἀνωλέρῳ. ἐχρῶ δὲ τὸν ἄνθρωπον ὥσπερ τῇ Φύσει ἄρχοντα τῶν

(1) Μεθ' ἱῶ ὁ τῆς δίκης καιρός. κατὰ τῆτο γὰρ καὶ τὸ, ὅπω ἀναπεπλήρωνται κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Ὄδετις τῆ λοιπόν. ὁ εἰρημ. κώδ.
(3) Ζητεῖται δὲ ποδαπόν. ὁ αὐτ.
(4) Ὅπερ νομίζω Φησίν. ὁ αὐτ.
(5) Ἀπολαμβανόμενα. ὁ αὐτ.
(6) Ἅπερ καλεῖ νοσσιάς· ὁ δὲ Σύμμαχος, καλιάς.
(7) Καὶ πρὸς τῷ. ὁ αὐτ.
(8) Τὰ ἀπὸ τῆ, ὥσε, ἄχρι τῆ, τὸ δὲ κατώτατον τριώροΦον, ἃ κεῖνται τῷ τῷ εἰρημ. κώδ.
(9) Τὸ δὲ μετὰ ταῦτα τριώροΦον. ὁ αὐτ. κώδ.

τῶν ἀλόγων, ὧν ἐπιβέβηκεν αὐτός· (1) A ἔτω (2) καὶ ἐν τῇ χώρᾳ εἶναι ἀνωτάτω τῆς κιβωτὸς περὶ τὸ τρίτον στέγον, ὑπὸ χεῖρα ἔχοντα τὰ λοιπὰ τῶν ζώων. πιθανὸν δὲ τὸ πλαγίαν, περὶ (3) ἧς εἴρηται, τὸ δὲ θύραν τῆς κιβωτὸς ἐκ πλαγίων ποιήσεις, γεγονυῖαν περὶ τὸ κάτωθεν πρώτον στέγον· ἵνα ἐκεῖθεν εἰσελθόντα τὰ ζῶα, ἀπίῃ (4) ἐπὶ τὰς τεταγμένας ἐν ταῖς νοσσιαῖς τόπους. καὶ τοῦτο βέλτιον ἡμῖν φαίνεται λέγειν περὶ αὐτῆς, ἢ ἄνωθεν νομίζειν μετὰ πολλῆς δυσκολίας τὰ ζῶα καταβαίνειν ἐπὶ τοὺς οἰκείους τόπους. B

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐπηπόρουν τινὲς, εἰ δυνατὴ ἡ τηλικαύτη κιβωτὸς χωρῆσαι καὶ τὸ πολυσημότατον τῶν ἐπὶ γῆς πάντων ζώων, καὶ μάλιστα Ἀπελλῆς ὁ τοῦ Μαρκίωνος γνώριμος, καὶ γενόμενος αὐτοῦ ἀκροατὴς, ὡς ἐκ τούτου μύθους εἶναι λέγειν τὰ τῆς Γραφῆς, καὶ μὴ ἐκ Θεοῦ· μὴ συνιὼν ποταπὰς τριακοσίας πήχεις ὠνόμασεν ἡ Γραφή. ὡς δὲ ἐμάθομεν ἡμεῖς ἀπό τινος τῶν Ἑβραίων ἐλλογίμων, οἱ τριακόσιοι πήχεις ὠνομάσθησαν, ὡς ἡ καλαμίνη παρὰ τοῖς Γεωμέτραις δυνάμις τοῦ ἀπὸ τριακοσιοστοῦ τετραγώνου. ὡς εἶναι τὰς ἡμετέρας πήχεις τοῦ μήκους ἐν τῷ κατ' ἐπίπεδον σχήματι μυριάδας. σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τοῦ πλάτους διχιλίας πεντακοσίας, καὶ τοῦ ὕψους ἐννεακοσίας. ὁ γὰρ ἠγνόει ταῦτα Μωσῆς, ὁ πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων τῶν γεωμετρικωτάτων πεπαιδευμένος. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο, τάχα ἂν οὐδὲ δύο ἐλέφαντες ἐχώρησαν, καὶ τὰς τούτων ἐπὶ σιτοῦ τροφάς. πλὴν τό, ἐπισωρεύσας, οὕτω νοηθείη τρανότερον. νόει μοι τριακοσίων πήχεων τῶν εἰρημένων, κατὰ τὸ καλαμίνιον δύναμιν, εἶναι κατώτατον τῆς κιβωτοῦ μῆκος, καὶ πεντήκοντα πλάτος. εἶτα κατὰ πῆχυν ἐπισωρεύεσθαι. τοῦ μὲν μήκους, δέκα πήχεις· τοῦ δὲ πλάτους, ἕνα δίμοιρον. ὥστε γενέσθαι τὸν τριακοσοῦν τοῦ ὕψους πῆχυν, δέκα μὲν τοῦ μήκους, σὺς δὲ καὶ δίμοιρα τοῦ πλάτους. εἶτα μετὰ τοῦτο σωτελεσθῆναι εἰς πῆχυν. εἰ δέτῳ βίαιος εἶναι δόξει ὁ πῆχυς τριακοσὸς ὤν, καὶ πρῶτος ὢν τὸ ὕψος, προσεχέτω τῇ λέξει λεγούσῃ· καὶ τριάκοντα πήχεις τὸ ὕψος. οἶμαι γὰρ ἐμφαίνεσθαι μετὰ τοῦ, καὶ τριάκοντα πήχεις, τὸν πρῶτον καὶ τριακοσοῦν πῆχυν, διὰ τοῦ, εἰς πῆχυν σωτελέσεις.

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Καὶ μῆκος μὲν, τριακόσιοι πήχεις τοῦ κατασκευάσματος· πλάτος δὲ, πεντήκοντα· βάθος δὲ, τριάκοντα. καὶ εἰς πῆχυν ἄνωθεν σωτελεῖται, ἐκ τῆς πλατείας βάσεως ἀποξυ- μενον πυραμίδος τρόπον ἡ κιβωτός· τῶν διὰ πυρὸς καθαιρομένων καὶ δοκιμαζομένων σύμβολον. ἡ γεωμετρικὴ αὕτη παρέχεται ἀναλογία, εἰς παραπομπὴν τῶν ἁγίων ἐκείνων μονάδων· ὧν τὰς διαφορὰς, αἱ διαφοραὶ τῶν ἀριθμῶν τῶν ὑποτεταγμένων μειώσιν. οἱ δὲ ἐμφερόμενοι λόγοι εἰσὶν ἑξαπλάσιοι, ὡς τὰ τριακόσια τῶν πεντήκοντα. καὶ δεκαπλάσιοι, ὡς τῶν τριάκοντα, δεκαπλάσια τὰ τριακόσια. καὶ ἐπιδίμοιροι. τὰ γὰρ πεντήκοντα τῶν τριάκοντα ἐπιδίμοιρα. εἰσὶ δὲ οἳ τὰς τριακοσίας πήχεις, σύμβολον τοῦ κυριακοῦ σημείου (5) λέγουσι· τὰς πεντήκοντα δὲ, τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς ἀφέσεως τῆς κατὰ τὸ πεντηκοστόν· καὶ τὰς τριάκοντα, ἢ ὡς ἔνιοι (6) δώδεκα, τὸ κήρυγμα δηλοῦν ἰσορροῦσιν· ὅτι τριακοστῷ μὲν ἐκήρυξεν ὁ Κύριος ἔτει· δώδεκα δὲ ἦσαν οἱ Ἀπόστολοι. καὶ εἰς πῆχυν σωτελεῖσθαι τὸ κατασκεύασμα, εἰς μονάδα τελειότητος τῆς τοῦ δικαίου προκοπῆς, καὶ εἰς τὸν σύνδεσμον τῆς πίστεως. Γ

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τίς ἂν ἄρα ἐστὶ τῶν τῆς κιβωτοῦ μέτρων ὁ λόγος; Τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος ὀρθὴ καὶ ἀπεξεσμένη δήλωσις, καὶ τῆς μιᾶς Θεότητος τὸ ἀρτίως ἔχον, καὶ τὸ εἰς πᾶν ὁτιοῦν παντέλειον. τοῦτο γὰρ ἡμῖν ὡς σύγε δὴ τοῖς προκειμένοις ἀριθμοῖς ὑποδηλούμενον κατίδοι τις ἄν, ἐκεῖνο διανθυμούμενος· ὡς ἔστιν ἔθος τῇ θεοπνεύστῳ Γραφῇ, τὰς τοῦ ἀνόπιν ἔχοντας ἀνακύκλησιν ἀριθμοὺς, τελειότητος ποιεῖσθαι σύμβολον. οἷον δὲ δήτι φημι. ἀρχομένη γὰρ ἐκ πρώτης ἡ ἑβδομὰς, ἐν σαββάτῳ διαπεραίνεται κατὰ τὸν ἑβδομον. εἶτα πάλιν ἀριθμοῦμεν τοῦ ἑξῆς, ἀπὸ πρώτης ἀρχόμενοι μέχρι πάλιν ἑβδόμης. ὁμοίως εἰς ἀριθμὸν ἰόντες τὸν δέκα, πάλιν ἐκ πρώτης τῆς ἑξῆς δεκάδος ἀρχόμεθα. κατὰ τὸν ἴσον δὲ τοῦτον τρόπον τε καὶ λόγον συγκείσεται καὶ ὁ τέλειος ἐκ τελείων ἀριθμὸς, τουτέστιν ὁ ἑκατὸν ἐκ δεκάδων δέκα· καὶ ἀνακύκλησιν ἔχων καὶ ἀναδρομὴν τοῦ εἰς μονάδα πάλιν. ὅπερ ἔν ἔφην, τελειότητος σύμβολον παράγε τῇ θείᾳ Γραφῇ πᾶς ἀριθμὸς ἀνόπιν ὥσπερ ἰὼν μετὰ τὸ εἰς πέρας ἥκειν τὸ αὐτῷ πρέπον τε καὶ ὡρισμένον. ὅρα τοίνυν τῆς ἁγίας Τριάδος τὸ παντέλειον ὡς ἐν τρισὶ πήχεων ἑκατονταάσι. τοῦτο γὰρ μῆκος τῇ κιβωτῷ. ὅτι δέ ἐστιν, ἵν' ἅπαξ εἴπωμεν, τελειότης τελειοτήτων ἢ ὡς ἐν μονάδι Θεότης, ὑπεμφαίνειεν ἂν τὸ εὖρος, εὖ μάλα ἐπὶ πήχεις ἰὸν πεντήκοντα· τουτέστιν, ὡς ἐν ἑβδομάσιν ἑπλᾶ, προσενωεγμένης αὐταῖς καὶ μονάδος, Δ Ε Ζ

(1) Τὸ, ὧν ἐπιβέβηκεν αὐτὸς ἐκεῖται ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Οὕτω καὶ χώρᾳ τῇ ἀνωτάτῳ τυγχάνειν περὶ τὸ τρίτον στέγειν. πιθανὸν δὲ, κτ. ὁ αὐτ. κώδ.
(3) Ἣν εἶπε γεγονυῖαν. ὁ αὐτ.
(4) Πρὸς τὰς τεταγμένας χωρὶς νεοττιάς. εἰ γὰρ ἄνωθεν ἰοῦσι, μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἀνήεσαν τὰ ζῶα πρὸς τὸ κιβωτὸν, καὶ πρὸς τὰς ἰδίας τόπους κατήρχετο. ὁ αὐτ.
(5) Κυριακὸν σημεῖον τὸν σταυρὸν καλεῖ ὑπὸ τοῦ Τ σχήματος ἐμφαινόμενον.
(6) Ἴσ. ἔνιοι τῶν ἀντιγράφων.

νάδος, διὰ τὸ μίαν εἶναι καὶ Θεότητος Φύσιν. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ὕψος, οὐχ ἑτέραν ἡμῖν ἢ ταύτην ὠδίνει τὴν ἔννοιαν. ἀποπεραίνεται μὲν γὰρ εἰς πήχεων δεκάδα τρίτην· εἰς ἕνα δὲ δὴ τὸν ὑπερκείμενόν τε καὶ ἀνωτάτω καταλήγει πάλιν. τριάκοντα γάρ-
» Φησι πήχεων τὸ ὕψος αὐτῆς· καὶ εἰς
» ἕνα πῆχυ σωτελέσεις αὐτήν. σύρωο-
» μένη γὰρ ὥσπερ εἰς τρεῖς ὑποσάσεων, καὶ μίαν οὐσίαν προσώπων ἰδικῶν διαφορὰς ἡ ἁγία Τριὰς, εἰς μίαν Θεότητος οἱονεὶ συνέλεται Φύσιν.

ιη. Ἐγὼ δὲ ἰδοὺ ἐπάγω τὸν κατακλυσμὸν, ὕδωρ ἐπὶ τὴν γῆν καταφθεῖραι πᾶσαν σάρκα, ἐν ᾗ ἐστὶ πνεῦμα ζωῆς ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ὅσα ἂν ᾖ ἐπὶ τῆς γῆς τελευτήσει.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἰδοὺ τοῦτό ἐστιν
» ὃ εἶπεν ἄνω· ὃ μὴ μείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐν
» τοῖς ἀνθρώποις τούτοις.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ζητεῖται, (1) διατὶ ἀπειλῶν ἄνθρωπον ἀπαλεῖψαι, καὶ τὰ ἄλογα προσδιαφθείρει; Διότι ὁ προηγουμένως δι' ἑαυτὰ γέγονε τὰ ἄλογα, ἀλλὰ χάριν ἀνθρώπων, καὶ τῆς τούτων ὑπηρεσίας. ὧν διαφθειρομένων, εἰκότως κἀκεῖνα συνδιαφθείρεται· μηκέτι ὄντων, δι' οὓς (2) γέγονε.

ιθ. Καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου μετὰ σοῦ. εἰσελεύσῃ δὲ εἰς τὴν κιβωτὸν σὺ, καὶ οἱ υἱοί σου, καὶ ἡ γυνή σου, καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν σου μετὰ σοῦ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐπεὶ τοίνυν πάντων λοιπὸν ἐπὶ τῷ κακίαν αὐτομολησάντων, σὲ μόνον εὗρον ἐν τοσούτῳ πλήθει δυνάμενον ἀναπαλέσασθαι τοῦ προπάτορος τὴν παράβασιν, μετὰ σοῦ στήσω τὴν διαθήκην μου. ἡ γὰρ τῶν βεβιωμένων πρᾶξις ἀξιόπιστόν σε δείκνυσι, πρὸς τὸ δέξασθαι τὰς παρ' ἐμοῦ ἐντολάς. εἶτα ἵνα μὴ καὶ ταῦτα ἀκούων ὁ δίκαιος ἐκεῖνος ἔτι ἀθυμῇ, ὡς μόνος μέλλων καταλειφθήσεσθαι, παραμυθούμενος αὐτὸν, ὡς εἰπεῖν, πάλιν φη-
» σίν· εἰσελεύσῃ δὲ εἰς τὴν κιβωτὸν σὺ, καὶ
» οἱ υἱοί σου, καὶ ἡ γυνή σου, καὶ αἱ γυναῖκες
» τῶν υἱῶν σου μετὰ σοῦ. εἰ γὰρ καὶ πολὺ τῆς τοῦ δικαίου ἀρετῆς ἐλείποντο, ἀλλ' ὅμως τῆς ὑπερβαλλούσης ἐκείνης κακίας ἐκτὸς ἦσαν. ἄλλως δὲ καὶ διὰ δύο ταύτας τὰς αἰτίας τῆς σωτηρίας ἀπολαύσει· μίαν μὲν, εἰς τιμὴν τοῦ δικαίου. ἔθος γὰρ τῷ Φιλανθρώπῳ Θεῷ τιμᾶν τοὺς αὐτοῦ δούλους, καὶ χαρίζεσθαι αὐτοῖς πολλάκις τὴν ἑτέρων σωτηρίαν, ὃ καὶ ἐπὶ τοῦ μακαρίου Παύλου πεποίηκε. Καὶ μετ' ὀλίγα. Δι' ἑτέραν δὲ, ἐπειδὴ ἐβούλετο ζύμωσίν τινα καὶ ῥίζαν τοῦ μέλλοντος εἰς τὸ ἑξῆς σωίσασθαι γένους καταλειφθῆναι.

κ. Καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ἑρπετῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων, καὶ ἀπὸ πάσης σαρκὸς, δύω δύω ἀπὸ πάντων εἰσάξεις εἰς τὴν κιβωτὸν, ἵνα τρέφῃς μετὰ σεαυτοῦ· ἄρσεν καὶ θῆλυ ἔσονται.

κα. Ἀπὸ πάντων τῶν ὀρνέων τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ κατὰ γένος, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν κατὰ γένος, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ γένος αὐτῶν, δύω δύω ἀπὸ πάντων εἰσελεύσονται πρὸς σὲ, τρέφεσθαι μετὰ σοῦ ἄρσεν καὶ θῆλυ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὥσπερ γὰρ ἐν τῇ ἀπειλῇ τῆς τιμωρίας, μετὰ τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους καὶ τὰ κτήνη, καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ, καὶ τὰ θηρία ἀπολέσθαι εἶπεν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα διὰ τὸν δίκαιον καὶ ἐκ τούτων εἰσαχθῆναι εἰς τὴν κιβωτὸν ἀφ' ἑκάστου γένους προσέταξε μίαν συζυγίαν, ὥστε σπέρμα καὶ ἀπαρχὴν γενέσθαι τοῦ μετὰ ταῦτα μέλλοντος ἔσεσθαι πλήθους.

κβ. Σὺ δὲ λήψῃ σεαυτῷ ἀπὸ πάντων τῶν βρωμάτων, ἃ ἔδεσθε, καὶ συνάξεις πρὸς σεαυτὸν, καὶ ἔσται σοὶ καὶ ἐκείνοις φαγεῖν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἦθιεν ἐν τῇ κιβωτῷ τὰ θηρία; Δῆλον, ὅτι χυλόντε καὶ σπέρματα. ἔφη γὰρ πρὸς αὐτὸν ὁ
» Θεός· σὺ δὲ λήψῃ σεαυτῷ ἀπὸ πάντων
» τῶν βρωμάτων, ὧν ἔδεσθε, καὶ σωάξεις
» πρὸς ἑαυτὸν, καὶ ἔσται σοὶ καὶ ἐκείνοις
» φαγεῖν. ταυτὸ δὲ καὶ τοῖς ἀνθρώποις
» ἐδίδου ἐνομοθέτησεν. ἰδοὺ γάρ φησι δέδω-
» κα ὑμῖν πάντα χόρτον σπόριμον σπεῖρον
» σπέρμα, ὅ ἐστιν ἐπάνω πάσης τῆς γῆς·
» καὶ πᾶν ξύλον, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καρπὸν
» σπέρματος σπορίμου, ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν,
» καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ πᾶσι
» τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ παντὶ ἑρπε-
» τῷ ἕρποντι ἐπὶ τῆς γῆς, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ
» ψυχὴν ζωῆς, καὶ πάντα χόρτον χλωρὸν εἰς βρῶσιν. ὡς εἶναι δῆλον, ὅτι καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ζῶα κρεωφαγίας ἀπείχοντο, τροφὴν δὲ εἶχον τὰς ἀπὸ γῆς φυομένας καρπούς.

ΔΙΔΥΜΟΥ. Ἡ δὲ περὶ τῶν σκυβάλων τῶν ζώων πάροδος καλῶς παρασεσιώπηται, καὶ τοῦ Νῶε ἅμα τοῖς υἱοῖς δυναμένων τὸ ἀκόλουθον περὶ τούτου σκοπῆσαι, καὶ ἡμᾶς τὰ παραλελειμμένα συσχάσασθαι καὶ ἀναπληρῶσαι.

κγ. Καὶ

(1) Διατὶ ἀπειλῶν τὸν ἄνθρωπον ἀπαλείψειν. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Τῶν δι' ὅς. ὁ αὐτ.

κγ. Καὶ ἐποίησε Νῶε πάντα ὅσα ἐνετείλατο αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς, ὕτως ἐποίησε.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα μοι πάλιν ἐνταῦθα ἐγκωμίᾳ μέγεθος. ἐποίησε, φησὶ, Νῶε πάντα ὅσα ἐνετείλατο αὐτῷ Κύριος ὁ Θεός. ὡ τὸ μὲν τῶν ἐπιταχθέντων εἰς ἔργον ἤγαγε, τῷ δὲ ἠμέλησεν· ἀλλὰ πάντα τὰ ἐνταλθέντα ἐποίησεν, ὥσπερ ἐνετείλατο αὐτῷ. ὃ δὲν παρέλιπεν, ἀλλὰ πάντα ἐπλήρωσε, καὶ ἔδειξε καὶ δι' αὐτῶν τῶν ἔργων, ὅτι δικαίως ἠξιώθη εὐνοίας παρὰ τοῦ δεσπότου.

ΚΕΦ. Ζ.

α. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς πρὸς Νῶε, εἴσελθε σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου εἰς τὴν κιβωτὸν, ὅτι σὲ εἶδον δίκαιον ἐναντίον ἐμοῦ ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅτι σέ φησιν εἶδον δίκαιον ἐναντίον ἐμοῦ. ἡ ἀληθὴς ἀρετὴ αὕτη, ὅταν ἐναντίον τοῦ Θεοῦ τὶς ταύτῃ ἐπιδείκνυται, ὅταν ὁ ὀφθαλμὸς ἐκεῖνος ὁ ἀπαραλόγιστος τὴν ψῆφον φέρῃ. εἶτα διδάσκων ἡμᾶς ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς τὸ μέτρον τῆς ἀρετῆς, ὅπερ ἀπῄτει τότε παρὰ τοῦ δικαίου· ὃ γὰρ τὸ αὐτὸ μέτρον παρὰ ἑκάστου βάλεται τῆς ἀρετῆς εἰσφέρεσθαι, ἀλλὰ τῇ διαφορᾷ τῶν χρόνων, καὶ τὴν διαφορὰν τῆς ἀρετῆς ἐπιζητεῖ· φησὶν, ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ, εἰς κακίαν ἀποκλινάσῃ τοσαύτην.

β. Ἀπὸ δὲ πάντων τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν εἰσάγαγε πρὸς σὲ ἑπτὰ ἑπτὰ ἄρσεν καὶ θῆλυ, ἀπὸ δὲ τῶν κτηνῶν τῶν μὴ καθαρῶν δύω δύω ἄρσεν καὶ θῆλυ. γ. Καὶ ἀπὸ πάντων τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ τῶν καθαρῶν ἑπτὰ ἑπτὰ ἄρσεν καὶ θῆλυ, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν πετεινῶν τῶν μὴ καθαρῶν δύω δύω ἄρσεν καὶ θῆλυ, διαθρέψαι σπέρμα ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐκέλευσεν ὁ δεσπότης Θεὸς ἀνὰ δύω μὲν ἐξ ἑκάστου γένους τῶν δοκούντων ἀκαθάρτων διασωθῆναι· ἀνὰ ἑπτὰ δὲ τῶν καθαρῶν. ἐπειδὴ γὰρ ἤμελλε συγχωρεῖν τοῖς ἀνθρώποις μεταλαμβάνειν κρεῶν· ἤμελλον δὲ καὶ θυσίας αὐτῷ προσφέρειν τῆς εὐσεβείας οἱ τρόφιμοι, πλείονα τὰ καθαρὰ φυλαχθῆναι προσέταξε. τὰς μὲν τρεῖς συζυγίας, εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ γένους· τὸ δὲ ἑπτὰ τὸ περιττὸν, εἰς θυσίαν. εὐθὺς γὰρ ὁ Νῶε μετὰ τὴν παῦλαν τῆς τιμωρίας θυσίαν τῷ Θεῷ χαρισήριον προσενήνοχεν· ἀπὸ πάντων, φησὶ, τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν πετεινῶν τῶν καθαρῶν. ὡς εἶναι δῆλον, ὅτι τούτου χάριν ἀνὰ ἑπτὰ προσέταξεν ἐξ ἑκάστου γένους τῶν καθαρῶν εἰς τὴν κιβωτὸν εἰσαχθῆναι. ἵνα τὸ ἑπτὰ ζῶον ἐξ ἑκάστου γένους ὁ Νῶε προσφέρων, μὴ διαφθείρῃ τὰς συζυγίας.

** ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ. Εἰ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ κατακλυσμοῦ λέγει, ὅτι δύω δύω, καὶ ἑπτὰ ἑπτὰ ἐν τῇ κιβωτῷ εἰσῳκήθησαν ἀλογίσως, ὃ τέσσαρα καὶ δεκατέσσαρα ἐκ τῶν ἀκαθάρτων καὶ καθαρῶν· καίτινες γὰρ εἰρήκασι, τινὲς δὲ, ὅτι δύω καθαρὰ μόνον· ὅ,τι δὲν ἐκ τῶν δύω ἀληθέστερον; Ἀληθέστερον εἶπεν ὁ εἰπὼν τέσσαρα καὶ δεκατέσσαρα, τοῦ εἰπόντος δύω καὶ ἑπτά. τὰ γὰρ δύω δύω εἶπεν ἀντὶ τοῦ δύω ἄῤῥενα καὶ δύω θήλεα, καὶ ἑπτὰ ἄῤῥενα καὶ ἑπτὰ θήλεα. ἀκάθαρτα δὲ τὰ δύω δύω.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ζητήσειε δ' ἄντις, πῶς τοῦ νόμου μήπω διασειλαμένου καθαρὰ καὶ ἀκάθαρτα, ὡς εἰδότι τῷ Νῶε διαφορὰν ἀκαθάρτων ταῦτα λέγεται; (1) Καὶ φαμὲν, ὅτι τῷ δικαίῳ προσεθεωρεῖτο ἡ ἐπισημονικὴ τοῦ νόμου διάταξις· ἢ ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ νόμου ταῦτα ἠπίστατο ὁ Νῶε.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐκ ἐπειδὴ τῷ δημιουργῷ τὰ μὲν καθαρὰ, τὰ δὲ ἀκάθαρτα· καὶ γὰρ ἄνω φησὶν, ὅτε τὰ ζῶα παρήγαγεν ὁ Θεὸς, καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς, καὶ ἰδοὺ πάντα καλὰ λίαν· ἀλλὰ τὰ παρ' ἡμῖν καὶ τοῖς τότε καθαρὰ, ἢ ἀκάθαρτα καλούμενα καὶ νομιζόμενα. καὶ γὰρ καὶ Θεοὺς τῶν ἐθνῶν ὀνομάζει τοὺς δαίμονας· οὐκ ἐπειδήπερ εἰσὶν, ἀλλ' ὅτι προσαγορεύονται.

δ. Ἔτι γὰρ ἡμερῶν ἑπτὰ ἐγὼ ἐπάγω ὑετὸν ἐπὶ τὴν γῆν, τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Πρὸ ἑπτὰ ἡμερῶν προλέγει, βουλόμενος τῷ φόβῳ σωφρονεστέρους αὐτοὺς ποιῆσαι, καὶ εἰς μετάνοιαν ἀγαγεῖν. καὶ ὅτι διὰ τοῦτο προλέγει, ἵνα μὴ ἐπαγάγῃ τὰ ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένα, ἐννόει μοι τοὺς Νινευίτας, καὶ βλέπε πόση ἡ διαφορὰ τούτων κἀκείνων.

Καὶ ἐξαλείψω τὴν ἐξανάστασιν, ἣν ἐποίησα ἀπὸ προσώπου πάσης τῆς γῆς.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ. Τί δέ ἐστιν, ἐξαλείψω πᾶσαν τὴν ἐξανάστασιν, ἣν ἐποίησα ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς; Τουτέστι τῆς

(1) Ἢ ἀπὸ τοῦ φύσει νόμου ταῦτα ἠπίστατο· ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῶσιν. ἄλλως τε καὶ τῷ δικαίῳ προσεθεωρεῖτο ἡ ἐπισημονικὴ τοῦ νόμου διάταξις. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

τῆς ἐπιφανείας. Ἵνα ϲὺ τῷ βάθει ἡ ζωτικὴ δύναμις τῶν σπερμάτων ὅλων ὅσα, φυλάτληται σῶα καὶ ἀπαθὴς παντὸς τοῦ βλάπτειν δυναμένου. τῆς γὰρ ἰδίας προθέσεως οὐκ ἐπιλέλησται ὁ ποιητής. ἀλλὰ τὰ μὲν ἄνω, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν ἐπιφάνειαν κινούμενα, φθείρει· τὰς δὲ ῥίζας, βυθίας ἐᾷ πρὸς γόνεσιν ἄλλων.

ε. Καὶ ἐποίησε Νῶε πάντα ὅσα ἐνετείλατο αὐτῷ Κύριος ὁ Θεός.

ϛ. Νῶε δὲ ἦν ἐτῶν ἑξακοσίων, καὶ ὁ κατακλυσμὸς τοῦ ὕδατος ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἡνίκα μὲν ἡ ἀγανάκλησις γέγονε τοῦ δεσπότου καὶ ἡ προόρησις, πεντακοσίων ἐτῶν· ὅτε δὲ ἐπήχθη ὁ κατακλυσμὸς, ἑξακοσίων, ὡς ἑκατὸν ἔτη ϲὺν τῷ μέσῳ γενέσθαι. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἀλλ' ἴσως ἄντις μαθεῖν ἐπιζητήσειε, τίνος εἵνεκεν εἰπὼν, ἑκατὸν εἴκοσι ἔτη ἔσονται αἱ ἡμέραι αὐτῶν· καὶ ἐπαγγειλάμενος τοσαῦτα μακροθυμήσειν, πρὸ τῆς τούτων συμπληρώσεως τὴν πανωλεθρίαν ἐπήγαγε; Καὶ τοῦτο τῆς αὐτοῦ Φιλανθρωπίας μέγιστον ἂν εἴη δεῖγμα. ἐπειδὴ γὰρ εἶδε καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀνίατα ἁμαρτάνοντας, καὶ οὐ μόνον οὐδὲν κερδαίνοντας ἐκ τῆς ἀφάτου μακροθυμίας, ἀλλὰ καὶ ἐπιτείνοντας τὰ ἕλκη· διὰ τοῦτο σπεύδει τὸν χρόνον, ὥϲε μὴ μείζονι τιμωρίᾳ ὑπόδικους αὐτοὺς καταϲτῆναι.

ζ. Εἰσῆλθε δὲ Νῶε, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς τὴν κιβωτὸν διὰ τὸ ὕδωρ τοῦ κατακλυσμοῦ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ μὲν ἁπλούϲτερός φησιν, ὅτι Νῶε οὐκ ἰὼν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ· ἐπὶ ξύλου γὰρ ἦσαν ὀχούμενοι· ὁ δὲ βλέπων, ὅτι ὅπου ὁ θησαυρὸς ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ἑκάϲου, ἐρεῖ περὶ τοῦ Νῶε, ὅτι θησαυρὸν ἔχων ἐν οὐρανῷ ἔτω (1) δίκαιος ἰών, ὡς ἔτι ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' ἐν οὐρανῷ.

η. Καὶ ἀπὸ πάντων τῶν πετεινῶν τῶν καθαρῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν πετεινῶν τῶν μὴ καθαρῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν τῶν μὴ καθαρῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ἑρπετῶν
θ. τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Δύω δύω ἀπὸ πάντων εἰσῆλθον πρὸς Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν ἄρσεν καὶ θῆλυ, καθὰ ἐνετείλατο αὐτῷ ὁ Θεός.

ι. Καὶ ἐγένετο μετὰ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς.

» ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ ὕδωρ τοῦ κατακλυσμοῦ, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ ἐν πυρὶ κατακλυσμοῦ. (2)

ια. Ἐν τῷ ἑξακοσιοστῷ ἔτει ἐν τῇ ζωῇ τοῦ Νῶε τοῦ δευτέρου μηνὸς, ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνός· ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἐρράγησαν αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσου, καὶ οἱ καταράκται τοῦ οὐρανοῦ ἠνεῴχ-
ιβ. θησαν. Καὶ ἐγένετο ὁ ὑετὸς ἐπὶ τῆς γῆς τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς περὶ σιώδου ὥσης τῆς σελήνης ἐν ἀριθμῷ κύβῳ τῷ ἀπὸ τοῦ τρία. (3) διὸ καὶ κατὰ Φύσιν γέγονεν ὁ ὑετὸς, ὡς τινὲς ἐφαντάσθησαν.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τί σημαίνει διὰ τοῦ ἀνοῖξαι, καὶ τί διὰ τοῦ κλεῖσαι ἐνδείκνυται; δῆλον γὰρ ὅτι τὸ κλειόμενον ἀνοίγεται, καὶ τὸ ἀνοιγόμενον κλείεται. Ἐπεὶ οὖν ἀτμοῦ ποτὲ κατὰ τὸν χρόνον Ἠλίου ἐπικρατοῦντος, οὕτω φησὶν ἡ Γραφή· ὅτι Λευ. 4. 25.
» ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἓξ· τοῦτο οἶμαι τοῦ οὐρανοῦ τὰς καταράκτας ἰσεχῶσθαι τὸν τῆς Γραφῆς λόγον λέγειν, ὡς ἐκλείσθη ἐν τῷ τῆς ἀνομβρίας καιρῷ. ἀλλὰ μὴν τότε διὰ τῆς προσδοκίας τοῦ Ἠλίου, νέφος ἐκ τῆς θαλάσσης ἀναφανὲν, τὸν οὐρανὸν αὐτοῖς διὰ τῆς ἐπομβρίας ἠνοιξεν. ἆρα σαφῶς ἀποδείκνυται διὰ τούτων, τὸ μηδὲ τότε τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ διαχισθὲν, ἐκ τῶν ὑπερκεῖσθαι λεγομένων ὑδάτων καταῤῥῆξαι τὸν ὄμβρον· ἀλλ' οὐρανὸν λέγει τὸν περίγειον ἀέρα, τὸν ὁρίζοντα τοῖς ἀτμοῖς τῇ σάσιν, ὅπερ ἐϲὶ τῆς λεπτομερεϲτάτης τοῦ ὑπερκειμένου ὅρος Φύσεως.

ιγ. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ εἰσῆλθε Νῶε, Σὴμ, Χὰμ, Ἰάφεθ, οἱ υἱοὶ Νῶε, καὶ ἡ γυνὴ Νῶε, καὶ αἱ τρεῖς γυναῖκες τῶν υἱῶν αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ εἰς
ιδ. τὴν κιβωτόν. Καὶ πάντα τὰ θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος, καὶ πᾶν ἑρπετὸν κατὰ γένος, καὶ πάντα τὰ κτήνη κατὰ γένος, καὶ πᾶν πετεινὸν κατὰ γένος αὐτοῦ, πᾶν ὄρνεον, πᾶν πτερωτόν.

ιε. Καὶ εἰσῆλθον πρὸς Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν δύω δύω ἀπὸ πάσης
ιϛ. σαρκὸς, ἐν ᾧ ἐϲὶ πνεῦμα ζωῆς. Καὶ τὰ εἰσπορευόμενα ἄρσεν καὶ θῆλυ ἀπὸ πάσης σαρκὸς εἰσῆλθον, καθὰ ἐνετείλατο ὁ Θεὸς τῷ Νῶε.

ΑΔΗΛΟΥ.

(1) Ὅτῳ δίκαιος ἦν, οὐκ ἦν ἐπὶ γῆς, ἀλλ' ἐν οὐρανῷ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Ἐν πυρὶ κατακλυσμὸν τὸν ἐν Σοδόμοις πάντως ἐννοεῖ.
(3) Οὐ κατὰ Φύσιν ὄντος τοῦ ὑετοῦ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

ΑΔΗΛΟΥ. Μᾶλλον θείῳ νοΰματι ἀΦ' ἑαυτῶν ἤρχοντο κατὰ γενός αἱ ζυγαὶ τῶν ζώων πρὸς Νῶε, ἢ τοσᾶτον αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐσόΦισεν, ὥσε γνῶναι καὶ τὰ ἄσημα τῶν ζωϋΦίων, οἷον τὸν μύρμηκα, καὶ τὰ ὅμοια.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅρα πῶς τὰ καθαρὰ ἑπλᾶ
» ἑπλᾶ σεσιώπηκε· μήποτε τὸ, ἀπὸ πάσης σαρκὸς, τὰ ἀκάθαρτα δηλοῖ;

Καὶ ἔκλεισε Κύριος ὁ Θεὸς ἔξωθεν αὐτῆ τὴν κιβωτόν.

ΑΔΗΛΟΥ. Θειοτέρας τινὸς δυνάμεως ἔχρηζεν ἡ ἀσΦάλεια, τῆς θύρας κλειομένης.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἔκλεισεν ὁ Θεὸς ἔξωθεν αὐτῆ τιῶ κιβωτὸν, ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς ὅτι ἐν ἀσΦαλείᾳ πολλῇ κατέσησε τὸν δίκαιον. τῷ δὲ ἔκλεισε, διὰ τοῦτο προσέθηκε, καὶ ἔξωθεν, ὥσε μὴ ἐξεῖναι τῷ δικαίῳ ὁρᾶν τιὼ πανωλεθρίαν γινομένιω, καὶ πλείονα καὶ αὐτὸν τιὼ σωτριβιῶ ὑπομένειν.

ιζ. Καὶ ἐγένετο ὁ κατακλυσμὸς τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ἐπληθύνθη τὸ ὕδωρ· καὶ ἐπῆρε τὸ ὕδωρ τὴν κιβωτὸν, καὶ ὑψώθη ἐπάνω τῆς
ιη. γῆς. Καὶ ἐπεκράτει τὸ ὕδωρ, καὶ ἐπληθύνετο σΦόδρα ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ἐπεΦέρετο ἡ κιβωτὸς ἐπάνω τοῦ ὕδα-
ιθ. τος. Τὸ δὲ ὕδωρ ἐπεκράτει σΦόδρα σΦόδρα ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ἐπεκάλυψε πάντα τὰ ὄρη τὰ ὑψηλὰ, ἃ ἦν
κ. ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ. Πεντεκαίδεκα πήχεις ὑπεράνω ὑψώθη τὸ ὕδωρ· καὶ ἐπεκάλυψε πάντα τὰ ὄρη τὰ
κα. ὑψηλά. Καὶ ἀπέθανε πᾶσα σὰρξ κινουμένη ἐπὶ τῆς γῆς τῶν πετεινῶν, καὶ τῶν κτηνῶν, καὶ τῶν θηρίων, καὶ πάντων ἑρπετῶν κινούμενον ἐπὶ τῆς γῆς,
κβ. καὶ πᾶς ἄνθρωπος. Καὶ πάντα ὅσα ἔχει πνοὴν ζωῆς, καὶ πᾶς ὃς ἦν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἀπέθανε.

κγ. Καὶ ἐξήλειψε πᾶν τὸ ἀνάστημα, ὃ ἦν ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, καὶ ἑρπετῶν, καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἐξηλείφησαν ἀπὸ τῆς γῆς, Γ καὶ κατελείφθη μόνος Νῶε, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ κιβωτῷ.

ΑΔΗΛΟΥ. Θεοπρεπῶς τὸ, ἐξήλειψεν· ὥσπερ τῶν ἀπαλειφομένων τὰ μὲν γράμματα ἐξαλείφουσι, αἱ δὲ δέλτοι διαμένουσιν. ἡ μὲν γὰρ ἀσεβὴς γενεὰ, ἐξήλειπται· τὸ δὲ κατὰ διαδοχὴν τῆς ὁσίας γένος, διετηρήθη ὡς δίκαιον.

κ. Καὶ ὑψώθη τὸ ὕδωρ ἐπὶ τῆς γῆς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἡμέρας. Δ

ΚΕΦ. Η.

α. Καὶ ἐμνήσθη ὁ Θεὸς τοῦ Νῶε, καὶ πάντων τῶν θηρίων, καὶ πάντων τῶν κτηνῶν, καὶ πάντων τῶν πετεινῶν, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν, ὅσα ἦν μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ κιβωτῷ.

» ΔΙΔΥΜΟΥ. Τὸ ἐμνήσθη ὁ Θεὸς τοῦ Νῶε θεοπρεπῶς ἀκουέον, οὐχ ὡς ἐκλήθης, ἀλλ'
Λεκ. 13. 25. ὥσπερ περὶ τῶν ἀσεβῶν λέγει, οὐκ οἶδα
» ὑμᾶς πόθεν ἐστὲ, τουτέστιν οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς, ὡς οὐταῦθα δηλοῦται τὸ, οὐδέποτε ὡς ἡμετέρους ὑμᾶς ἔσχον· ἵνα κἀνταῦθα τὸ ἐμνήσθη, ἀντὶ τοῦ ἐποιήσαγον αὐτῷ ἀρχὴν γενέσθαι τοῦ γένους.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον ἐμνήσθη Κύριος τοῦ Νῶε; Προσφόρως τοῖς ἀνθρώποις ἡ θεία Γραφὴ διαλέγεται, καὶ ὡς ἀκοὴν δυνάμενα μεταχηματίζει τοὺς λόγους. ὥσπερ τοίνιν ἐπὶ Θεοῦ ἡ μεταμέλεια οἰκονο-
1. Βασ. 15. 35. μίας ἐστὶ διαφορά· μεταμέμεληκα γὰρ
» ὅτι κέχρικα τὸν Σαὺλ εἰς βασιλέα, ἀντὶ τοῦ, ἐδοκίμασα ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ κατασῆσαι· οὕτω καὶ ἐνταῦθα νοητέον, ὅτι οὐ μεθυμήθη ὅτι ἐποίησα τὸν ἄνθρωπον, ἀντὶ τοῦ, ἐδοκίμασα αὐτοῖς πανωλεθρίαν ἐπαγαγεῖν. καὶ
» τοῦτο τοίνιν τὸ ἐμνήσθη ὁ Θεὸς τοῦ Νῶε ἀ προτέραν λήθιν αἰνίτεται, ἀλλὰ τιὼ ἄρ-
ρητον αὐτοῦ Φιλανθρωπίαν δηλοῖ. ὅτι διὰ τιὼ περὶ ἐκεῖνον Φιλοσοργίαν προσέταξεν ὡς τάχισα καταποθῆναι τὸ ἄπειρον ἐκεῖνο καὶ ἀμέτρητον ὕδωρ. δήλιω δὲ αὐτοῦ
Ε ποιῶν τιὼ ἄΦρασον ἀγαθότητα, προσέ-
» θηκεν, ὅτι καὶ πάντων τῶν κτιωῶν, καὶ
» πάντων τῶν πετεινῶν, καὶ πάντων τῶν
» ἑρπετῶν, ὅσα ἰῶ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ κιβωτῷ. ἡμῶν δὲ χάριν καὶ ταῦτα προμηθείας ἠξίωσε. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ μέγας Δαβὶδ βοᾷ
» λέγων· ὁ ἐξανατέλλων χόρτον τοῖς κτή- Ψαλ. 103. 14.
» νεσι, καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώ-
» πων. καὶ πάλιν· ἀνθρώπους, καὶ κτήνη Ψαλ. 35. 6, 7.
» σώσεις Κύριε, ὡς ἐπληθύνθης τὸ ἔλεός σου
Ζ ἐΦ' ἡμᾶς. δι' ἡμᾶς γὰρ ὁ Θεὸς καὶ τῶν ἡμετέρων ἐπιμελεῖται.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἐστιν, ἐμνήσθη; Ὤκτειρε, Φησὶν, ὁ Θεὸς τὸν δίκαιον ἐν τῇ κιβωτῷ διάγοντα, ἠλέησεν αὐτὸν ἐν τοσαύτῃ συνοχωρίᾳ τυγχάνοντα, καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ καθεζῶτα, καὶ οὐκ εἰδότα μέχρι τίνος σήσεται τὰ δεινά.

Καὶ ἐπήγαγεν ὁ Θεὸς πνεῦμα ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐκόπασε τὸ ὕδωρ Η

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐκ ἀνέμοις ὕδωρ μειοῦται, κυμαίνεται δὲ καὶ ταράττεται· ἀλλὰ τοῦτο ἰῶ τὸ τοῦ Θεοῦ πνεῦμα, ὃ ἐξ ἀρχῆς ἐπεΦέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος.

ΑΘΑΝΑ-

** ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Λέγεται δὲ καὶ ἀνέμων πνεύματα. ὅτως ἐν μὲν τῇ Γενέσει, καὶ ἐπήγαγεν ὁ Θεὸς πνεῦμα ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ ἐκόπασε τὸ ὕδωρ· ἐπὶ δὲ τοῦ Ἰωνᾶ, καὶ ἐξήγειρε Κύριος πνεῦμα ἐπὶ τὴν θάλασσαν.

Ἰων. 1. 4.

β. Καὶ ἐπεκαλύφθησαν αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσου, καὶ οἱ καταράκται τοῦ οὐρανοῦ· καὶ συνεσχέθη ὁ ὑετὸς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ.

γ. Καὶ ἐνεδίδου τὸ ὕδωρ πορευόμενον ἀπὸ τῆς γῆς· ἐνεδίδου καὶ ἠλαττονοῦτο τὸ ὕδωρ μετὰ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἡμέρας.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τὸ τοῦ Θεοῦ πρόσταγμα ἦν ἐργαζόμενον πάντα. μὴ τοίνυν ἡμεῖς περιεργαζώμεθα τὸ πῶς, ἀλλὰ τοῦτο μόνον πιστεύωμεν, ὅτι ἐκέλευσε καὶ ὑψώθη ἡ ἄβυσσος· προσέταξε, καὶ πάλιν τὴν οἰκείαν ἐπέσχε φορὰν, καὶ πρὸς τὸν οἰκεῖον τόπον ὑπανεχώρησεν. ὃν αὐτὸς οἶδε μόνος ὁ δημιουργήσας αὐτὴν δεσπότης.

δ. Καὶ ἐκάθισεν ἡ κιβωτὸς ἐν τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ, ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς ἐπὶ τὰ ὄρη τὰ Ἀραράτ. τὸ δὲ ὕδωρ πορευόμενον ἠλαττονοῦτο ἕως τοῦ δεκάτου μηνός.

ΦΙΛΩΝΟΣ. Κατὰ τὸν τῆς ἰσημερίας καιρὸν ἐπισκήπτει ὁ κατακλυσμὸς, ἐν ᾗ καὶ τὸν τοῦ γένους ἀρχηγέτην διαπεπλᾶσθαί φασιν. ὁ δὲ ἕβδομος μὴν λέγεται καὶ πρῶτος καθ' ἑτέραν καὶ ἑτέραν ἐπιβολήν. διὸ καὶ ἡ τοῦ Νῶε πρόοδος ἐξομοιοῦται τῷ πρώτῳ γηγενεῖ, ὡς ἀρχὴ συστάσεως δευτέρου κόσμου.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἔρημον ὄρος τετηρημένον. ἐν αὐτῷ τῷ ὄρει τὰ λείψανα τῆς κιβωτοῦ ἕως νῦν πρὸς ἀπόδειξιν τῶν γεγονότων διαμένει. καὶ ἐν ἄλλοις δὲ ὄρεσι θαλάσσης λείψανα εὑρίσκεται, κόχλοι, καὶ ὀστρέων κάλυφα.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κεκάθικεν ἡ κιβωτὸς ἐπὶ τὰ ὄρη Ἀραράτ· ἃ διερμηνεύεται μαρτυρία καταβάσεως. ὑψηλοὶ γὰρ ὥσπερ, καὶ οἱονείπως ἐν ὄρεσι διὰ τὸ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας ὑπερανεστηκὸς οἱ ἐν Χριστῷ διὰ πίστεως, τὸν ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ καταβεβηκότα Θεὸν λόγον τοῖς ἁπανταχῇ κηρύττοντες. οἷς καὶ αὐτὸς ἐπεφάνη Θεὸς διὰ Προφήτου φωνῆς· γίνεσθέ μοι μάρτυρες, καὶ ἐγὼ μάρτυς λέγει Κύριος ὁ Θεὸς, καὶ ὁ παῖς ὃν ἐξελεξάμην. ἀνωτέρῳ δὴ οὖν τῆς ἐν κόσμῳ χθαμαλότητος τῶν ἐν Χριστῷ τὰ αὐχήματα.

Ἡσ. 4. 11.

ε. Ἐν δὲ τῷ ἑνδεκάτῳ μηνὶ, τῇ πρώτῃ τοῦ μηνὸς ὤφθησαν αἱ κεφαλαὶ τῶν ὀρέων. Ἐγένετο δὲ μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἠνέῳξε Νῶε τὴν θύραν τῆς κιβωτοῦ, ἣν ἐποίησε.

ζ. Καὶ ἀπέστειλε τὸν κόρακα τοῦ ἰδεῖν, εἰ κεκόπακε τὸ ὕδωρ. καὶ ἐξελθὼν, οὐχ ὑπέστρεψεν ἕως τοῦ ξηρανθῆναι τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς γῆς.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Οὐκ ἐπειδὴ μετὰ ταῦτα ἀνέστρεψε, τὸ, ἕως, προσέθηκεν ἡ θεία Γραφή· ἀλλ' ἰδίωμα τοῦτό ἐστι τῆς θείας Γραφῆς. καὶ πολλάκις ἄντις εὕροι ταύτην τὴν συνήθειαν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τέως δ' ἡμᾶς ἀναγκαῖον εἰπεῖν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὐκ ἀνέστρεψε τὸ ὄρνεον. ἴσως ληξάντων τῶν ὑδάτων, ἀκάθαρτον ὂν τὸ ὄρνεον, καὶ σώμασιν ἐντυχὸν τοῖς τε ἀνθρωπίνοις τοῖς τε τῶν ἀλόγων, καὶ τὴν κατάλληλον εὑρὸν ἑαυτῷ τροφὴν, ἐναπέμεινεν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πλὴν ὅτι κατὰ καιροὺς ἀπανίστασθαί τε καὶ ἀποφοιτᾷν τῆς πίστεως ἔμελλόν τινες τῶν ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, ὑπετύπου πάλιν. ἀπέστειλε, γάρφησιν ἐκ τῆς κιβωτοῦ τὸν κόρακα ἰδεῖν, εἰ κεκόπακε τὸ ὕδωρ· ὁ δὲ οὐχ ὑπέστρεψεν. ἐπνίγη δὲ, οἶμαι, τοῖς ὕδασιν, ἔρεισμά τε καὶ στάσιν οὐχ εὑρηκώς. οὐκοῦν τὸ τῆς πίστεως ἀπολισθῆσαι τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπονοσφίζεσθαι, πάντως πρόξενον ἀπωλείας.

η. Καὶ ἀπέστειλε τὴν περιστερὰν ὀπίσω αὐτοῦ τοῦ ἰδεῖν, εἰ κεκόπακε τὸ ὕδωρ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

θ. Καὶ οὐχ εὑροῦσα ἡ περιστερὰ ἀνάπαυσιν τοῖς ποσὶν αὐτῆς, ὑπέστρεψε πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν κιβωτὸν, ὅτι ὕδωρ ἦν ἐπὶ πᾶν τὸ προσωπον τῆς γῆς. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἔλαβεν αὐτὴν, καὶ εἰσήγαγεν αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν εἰς τὴν κιβωτόν.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἴπερ αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων ἐφάνησαν, πῶς οὐχ εὗρεν ἀνάπαυσιν ἡ περιστερά; Οἶμαι, ὡς διὰ τὸ ὑγρὸν τοῦ ἀέρος δυσκόλως ἵπτατο· δύσμητος γὰρ ἦν· ἢ καὶ διὰ τὸ ὁμογενὲς μὴ εὑρεῖν ἔξω. ὁ δὲ κόραξ εὗρεν ἀνάπαυσιν, ἢ ἐπ' ἄκρων τῶν ὀρέων τῇ ὑγρότητι χαίρων, ἢ ἐπὶ τῶν ἐπιπλεόντων τοῖς ὕδασι σωμάτων.

ΑΔΗΛΟΥ. Σύμβολα κακίας καὶ ἀρετῆς τὰ ὄρνεα ταῦτα. ἡ μὲν κακία, τοῖς κυμαίνουσιν ἐφήδεται πάθεσιν· ἡ δὲ ἀρετὴ, τούτων ἀποπηδᾷ. ἢ καὶ σύμβολα τῶν δύω λαῶν, Ἰουδαίων τε καὶ τῶν ἐξ ἐθνῶν. ὅτι οἱ μὲν, ἔξω τῆς χάριτος ἔμειναν· οἱ δὲ, τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ προσέδραμον. σύμβολον δὲ περιστερὰ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, κατακλυσμοῦ ἁμαρτίας κατὰ Χριστὸν ἐξαιρουμένου.

ι. Καὶ ἐπισχὼν ἔτι ἡμέρας ἑπτὰ, πάλιν ἐξαπέστειλε τὴν περιστερὰν ἐκ τῆς κιβωτοῦ. Καὶ ἀνέστρεψε πρὸς αὐτὸν ἡ περιστερὰ πρὸς ἑσπέραν, καὶ εἶχεν ἐλαίας φύλλον κάρφος ἐν τῷ

σόματι αὐτῆς. καὶ ἔγνω Νῶε, ὅτι κεκόπακε τὸ ὕδωρ ἀπὸ προσώπου τῆς
ιβ. γῆς. Καὶ ἐπιχὼν ἔτι ἑπτὰ ἡμέρας, πάλιν ἐξαπέστειλε τὴν περιστεράν, καὶ οὐ προσέθετο ὑποστρέψαι πρὸς αὐτὸν ἔτι.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀποστέλλονται μὲν γὰρ οἱ ἅγιοι παρὰ Χριστοῦ κατασκεψόμενοί τε τὸν κόσμον καὶ τὰς ἐν αὐτῷ· ὑπονοστοῦσι δὲ ὥσπερ λαλοῦντες εἰρωνείαν. τοῦτο γὰρ οἶμαι πλαγίως ὑποδηλοῦν τὸ ἐν σόματι κεῖσθαι τῆς περιστερᾶς τὸν τῆς ἐλαίας θαλλόν. σύμβολον γὰρ εἰρωνείας ἀεί πως ἐστὶ τὸ φυτόν. φιλόθεοι μὲν οὖν οἱ ἐν πίστει κεκαθαρμένοι, καὶ ὡς ἐν πρακτικῇ πολιτείας εὐαγγελικῆς, ἀπόλεκτοι τῷ Θεῷ. πλὴν, ὅτι καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποσῆσονταί τινες ἐν ἐσχάτοις καιροῖς, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, ἐμφώλειον ἂν ὁ τύπος. τρίτη γὰρ καὶ τελευταία πέμπεται περιστερὰ, καὶ οὐκ ἐμελέτα τῷ ὑποστροφῇ. ἀπομεμένηκε γάρ.

ιγ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἑνὶ καὶ ἑξακοσιοστῷ ἔτει, ἐν τῇ ζωῇ τοῦ Νῶε, τοῦ πρώτου μηνὸς μιᾷ τοῦ μηνὸς ἐξέλιπε τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ ἀπεκάλυψε Νῶε τὴν στέγην τῆς κιβωτοῦ, ἣν ἐποίησε, καὶ εἶδεν ὅτι ἐξέλιπε τὸ ὕδωρ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

ιδ. Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς ἐξηράνθη ἡ γῆ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Οὐχ ἁπλῶς τῷ τοσούτῳ ἀκρίβειαν ποιεῖται ἡ θεία Γραφή· ἀλλ' ἵνα μάθωμεν, ὅτι μέχρι μιᾶς ἡμέρας τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου ἡ συμπλήρωσις γεγένηται, καθ' ὃν τοῦ δικαίου ἐδείχθη ἡ ὑπομονὴ, καὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης τὸ καθάρσιον γέγονεν.

" ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ. Ἑβδόμῃ
" καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς ἐξηράνθη ἡ γῆ. ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ δευτέρου μηνὸς, ὁ κατακλυσμὸς ἔρχεται. καὶ εἰκάδι ἑβδόμῃ τοῦ ἑβδόμου μηνὸς ἐκάθισεν ἡ κιβωτός. καὶ εἰκάδι ἑβδόμῃ τοῦ δευτέρου μηνὸς, καθ' ὃν ἡμέραν ὁ κατακλυσμὸς γέγονεν, ἔξεισι Νῶε. ὡς εἶναι τέλειον ἐνιαυτὸν ἀκριβῶς ἀριθμούμενον. τοὺς μέντοι προειρημένους καιροὺς προσετάχθησαν καὶ Ἰουδαῖοι ἑορτάζειν.

ιε. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς τῷ
ις. Νῶε, Ἔξελθε ἐκ τῆς κιβωτοῦ σὺ, καὶ ἡ γυνή σου, καὶ οἱ υἱοί σου, καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν σου.

" ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς
" τῷ Νῶε, λέγων, Ἔξελθε σὺ, καὶ ἡ γυνή-
" σου, καὶ οἱ υἱοί σου, καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν σου, καὶ τὰ ἑξῆς. Τινὲς ἐπισημαινόμενοι τῷ διηλαχότι τῆς Γραφῆς περὶ τῆς εἰς τὴν κιβωτὸν εἰσόδου τε καὶ ἐξόδου τοῦ

A Νῶε, (οὐ μὲν γὰρ τῇ εἰσόδῳ, μετ' αὐτὸν ὠθοῦς αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς ἔφησεν ὁ συγγραφεὺς εἰσελθεῖν, εἶτα τὰς γυναῖκας ὅτως αὐτῶν· οὐταῦθα δὲ τὴν γυναῖκα μετ' αὐτὸν, εἶτα τοὺς υἱοὺς αὐτῶν, καὶ ὅτως αὖθις τὰς ἐκείνων γυναῖκας.) οὐκ ἄκομψον τῆς τοιαύτης αἰτίας ἀποδεδώκασι λόγον. ὅτι τότε αὐτοὺς ὁ κατὰ συζυγίαν εἰσαγαγὼν ὁ Θεὸς, νῦν ὅτως ἐξήγαγε, διὰ τὸ ἐν τῇ κιβωτῷ μένοντας αὐτοὺς κατὰ γάμον ἀλλήB λοις μὴ συνοικεῖν· ἐξελθόντας δὲ, τοῦτο αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε πάλιν εὐλογίαν ἀναλαβεῖν.

" ** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Εἴσελθε εἰς τὴν κι-
" βωτὸν σὺ, καὶ οἱ υἱοί σου, καὶ ἡ γυνή σου,
" καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν σου. χωρίσθητε, φησὶν, οἱ ἄνδρες καθ' ἑαυτοὺς, καὶ αἱ γυναῖκες καθ' ἑαυτάς. πορνεία σωφρονίζεται, καὶ ἀσέλγεια διὰ τῶν ἐπιφερομένων ὑδάτων. ὑμεῖς δὲ μηδὲ τῆς ἁμιάντου ἅψεσθε κοίτης. ὅτι δὲ τοῦτο οὕτω, πάλιν ἐξερΓ χομένων ἐκ τῆς κιβωτοῦ, ταῦτά φησιν·
" ἔξελθε ἐκ τῆς κιβωτοῦ σὺ, καὶ ἡ γυνή σου,
" καὶ οἱ υἱοί σου, καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν σου. ἐξήλειπται τὸ γένος τὸ ἁμαρτωλὸν, ὑμεῖς πάλιν ἐφ' ἑαυτῶν, καὶ πάλιν αὐξανέτω τὸ γένος τὸ θεοσεβές.

ιζ. Καὶ πάντα τὰ θηρία ὅσα ἐστὶ μετὰ σοῦ, καὶ πᾶσα σὰρξ ἀπὸ πετεινῶν ἕως κτηνῶν· καὶ πᾶν ἑρπετὸν Δ κινούμενον ἐπὶ τῆς γῆς ἐξάγαγε μεθ' σεαυτοῦ· καὶ αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε ἐπὶ τῆς γῆς.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὁ δίκαιος ὅτος ἐκείνῳ δέχεται τὴν εὐλογίαν, ᾧ πρὸ τῆς παραβάσεως ὁ Ἀδὰμ ἐδέξατο. ὥσπερ γὰρ ἰώκα ἐκεῖνος ἐδημιουργήθη, ἤκουσε· καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς λέγων, αὐξάνεE σθε, καὶ πληθύνεσθε, καὶ κατακυριεύσα" τε τῆς γῆς· ὅτω καὶ ὅτος νῦν, αὐξάνεσθε, " καὶ πληθύνεσθε ἐπὶ τῆς γῆς. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος ἀρχὴ καὶ ῥίζα γέγονε πάντων τῶν γεγονότων πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, ὅτω καὶ ὁ δίκαιος ὅτος ζύμη τις καὶ ἀρχὴ καὶ ῥίζα γίνεται πάντων τῶν μετὰ τὸν κατακλυσμόν.

ιη. Καὶ ἐξῆλθε Νῶε, καὶ ἡ γυZ νὴ αὐτοῦ, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ αἱ γυιθ. ναῖκες τῶν υἱῶν αὐτοῦ. Καὶ πάντα τὰ θηρία, καὶ πάντα τὰ κτήνη, καὶ πᾶν πετεινὸν, καὶ πᾶν ἑρπετὸν κινούμενον ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ γένος αὐτῶν, ἐξῆλθον ἐκ τῆς κιβωτοῦ.

κ. Καὶ ᾠκοδόμησε Νῶε θυσιαστήριον τῷ Θεῷ· καὶ ἔλαβεν ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν, καὶ Η ἀπὸ πάντων τῶν πετεινῶν τῶν καθαρῶν, καὶ ἀνήνεγκεν ὁλοκαρπώσεις ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον.

ΑΔΗΛΟΥ.

ΑΔΗΛΟΥ. Πρῶτος Νῶε οἰκοδομεῖ θυσιαστήριον τῷ Θεῷ· μάλιστα μὲν οὐ πρεσετάχθη, ὥσπερ οὐδὲ ὁ Ἄβελ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς τὰς ἀπαρχὰς προσφέρει· δῆλον, ὅτι ἀπὸ τῶν εἰωθότων ἀναφέρεσθαι ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καθαρῶν, οἷον δορκάδος, ἐλάφου, βουβάλων, καὶ τῶν ὁμοίων.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Συνεχώρησεν ὁ Θεὸς προσάγειν θυσίας καὶ τοῖς περὶ τὸν Ἄβελ πρότερον, καὶ τοῖς περὶ τὸν Νῶε, μετὰ τὸν κατακλυσμόν· καὶ τοῦ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ ὕστερον καὶ πρώην ἐδέξατο τὰς θυσίας, προειδὼς ἥξειν καιρὸν, καθ' ὃν χρεία καὶ αὐτῷ θύειν γενήσεται, ἀφιστῶν τοὺς Ἰσραηλίτας τοῦ προσάγειν τοῖς εἰδώλοις θυσίας. ὡς ἂν εἰδότες Ἰουδαῖοι, ὅτι τὸ θύειν Θεῷ ἐκ πατέρων ἐστὶν, ἑτοιμότερον τὸ πρᾶγμα δέξονται, λέγω δὴ τὸ τῷ Θεῷ θύειν.

** ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ. Εἰ ταῖς τῶν ἀλόγων θυσίαις τὸ θεῖον οὐχ ἥδετο, καθώς τινες ἔφασαν, καὶ ἡ νῦν διδάσκει κατάστασις, διατὶ πρὸ τοῦ νόμου τῷ Νῶε τὸ θύειν προσέταττε, καὶ μάλιστα ὅτε εἰδωλικαὶ θυσίαι οὐδέπω ἐγίνοντο; εἰ δὲ ἥδετο ταύταις, διατὶ μετὰ τὸν νόμον ἡ τούτων χρῆσις ἐπαύσατο; Οὐδεὶς τῶν θυσάντων τὰ ἄλογα θυσίαν τῷ Θεῷ πρὸ τοῦ νόμου κατὰ τὴν θείαν διάταξιν ἔθυσε, κἂν φαίνηται ὁ Θεὸς ταύτην προσδεξάμενος, τῇ ταύτης ἀποδοχῇ δεικνύων τὸν θύσαντα εὐάρεστον αὐτῷ· ἃ δὲ προσέταξε τῷ Ἀβραὰμ λαβεῖν ζῶα τριετίζοντα, ὡσαύτως δὲ καὶ κριὸν, ὃν ὑπὲρ τοῦ Ἰσαὰκ προσήνεγκε θύσαι, οὐχ ὡς ταῖς τούτου θυσίαις ἡδόμενος, ἀλλὰ χρείας ἕνεκα προμηνυτικῆς τῶν ἐσομένων. τῷ δὲ Νῶε οὐδαμοῦ φαίνεται ὁ Θεὸς προστάξας προσαγαγεῖν αὐτῷ τὴν τῶν ἀλόγων θυσίαν.

κα. Καὶ ὠσφράνθη Κύριος ὁ Θεὸς ὀσμὴν εὐωδίας.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐστιν ὠσφράνθη Κύριος ὀσμὴν εὐωδίας; Ὑπεδέξατο τοῦ Νῶε τὸ εὔγνωμον, οὐ τῇ κνίσσῃ τερφθείς· ὀστῶν γὰρ καιομένων οὐδὲν δυσωδέστερον· ἀλλὰ τοῦ προσενηνοχότος ἐπαινέσας τὴν γνώμην. οὐ γὰρ σωματικὰ ἔχει μόρια, ἵνα καὶ ῥίνας αὐτῷ περιθῶμεν. διὰ ῥινῶν γὰρ ἡ ὄσφρησις. ἀμείβεται οὖν αὐτὸν τῇ εὐλογίᾳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὄσφρησιν καλεῖ τὴν τὸ εὐσεβὲς ἀποδεξαμένην κρίσιν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Μὴ τῇ παχύτητι τῆς λέξεως προσπταίῃς, ἀλλὰ τῇ σαυτοῦ ἀσθενείᾳ τῶν ῥημάτων τὴν συγκατάβασιν λογισάμενος, νόει ἐντεῦθεν, ὅτι δεκτὴ γέγονεν ἡ προσαγωγὴ τοῦ δικαίου.

A Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς διανοηθείς.

ΑΛΛΟΣ. Εἶπε Κύριος πρὸς καρδίαν αὐτοῦ.

ΑΛΛΟΣ. (1) Εἶπε Κύριος πρὸς ἑαυτόν.

ΑΛΛΟΣ. (2) Εἶπε Κύριος πρὸς τὴν καρδίαν αὐτοῦ.

B ΑΔΗΛΟΥ. Ἔδει, καὶ δίκαιον ἦν τιμωρηθῆναι αὐτούς. εἰ δὲ φιλανθρωπίᾳ μεταμελεῖται, μὴ ἐγκαλείσθω ὑπὲρ τὸ δίκαιον φιλανθρωπευόμενος.

Οὐ προσθήσω ἔτι καταράσασθαι τὴν γῆν διὰ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημείωσαι, ὡς οὐδαμοῦ εἴρηται ἐπικατάρατος ἡ γῆ διὰ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων.

Γ **Ὅτι ἔγκειται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ· οὐ προσθήσω οὖν ἔτι πατάξαι πᾶσαν σάρκα ζῶσαν, καθὼς ἐποίησα.**

" ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς
" διανοηθεὶς, οὐ προσθήσω ἔτι τοῦ καταρά-
Δ " σασθαι τὴν γῆν διὰ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώ-
" πων, ὅτι ἔγκειται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου
" ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ· τουτέστι προεῖδα, ὅτι ἡ νεότης τοῖς ἐσομένοις εὐόλισθος ἔσται. μὴ τοίνυν δείσητε. διὰ τοῦτο γὰρ οὐκ ἔτι ἐπάξω ὑμῖν ἀφανισμὸν παντελῆ.

κβ. Καὶ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς γῆς, σπέρμα καὶ θερισμὸς, ψύχος
E **καὶ καῦμα, θέρος καὶ ἔαρ, καὶ ἡμέρα καὶ νὺξ οὐ καταπαύσουσιν.**

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἀκίνητος, φησὶν, ἔσται αὕτη ἡ διάταξις. καὶ οὔτε ἡ γῆ διαλείψει ποτὲ τὰ παρ' ἑαυτῆς τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει χορηγοῦσα, καὶ τῶν καμάτων καὶ τῆς γεωργίας ἀποδιδοῦσα τὰς ἀμοιβὰς, οὔτε αἱ τροπαὶ μετακινηθήσονται. ἀλλὰ ψύχος καὶ καῦμα, καὶ θέρος
Z καὶ ἔαρ καθ' ἕκαστον τοῦ ἐνιαυτοῦ κύκλον ἔσται. ἐπειδὴ γὰρ κατὰ τὸν τοῦ κατακλυσμοῦ καιρὸν ταύτης ὅλης τῆς διατάξεως σύγχυσίς τις γέγονε, καὶ καθάπερ ἐν μιᾷ νυκτὶ, οὕτως ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ ἐν τῇ κιβωτῷ διῆγεν ὁ δίκαιος οὗτος, διὰ τοῦτό φησι· νῦν οὔτε ἡ ἡμέρα, οὔτε ἡ νὺξ τὸν οἰκεῖον ἐλλείψει δρόμον, ἀλλὰ μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος ἀκίνητος ἔσται τούτων ἡ λειτουργία.

(1) Ὁ Σύμμαχος. (2) Ὁ Θεοδοτίων.

ΚΕΦ. Θ.

α. Καὶ εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὸν Νῶε, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ· καὶ εἶπεν αὐτοῖς, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ καταχυριεύσατε αὐτῆς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐπειδὴ σπέρμα τοῦ Β
γαίας ἰῶ, καὶ ῥίζα τῆς Φύσεως, καὶ δεύτερος Ἀδὰμ, δίδωσιν αὐτῷ τιλὼ εὐλογίαν, ἧς ἐκεῖνος εὐθὺς διαπλαθεὶς ἀπολελαύκει·
» αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε
» τὴν γῆν, καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς.

β. Καὶ ὁ φόβος ὑμῶν (1) ἔσαι ἐπὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ πάντα τὰ ὄρνεα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐπὶ πάντα τὰ κινούμενα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πάντας τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης ὑπὸ χεῖρας ὑμῶν δέδωκα.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Καὶ ὁ φόβος ὑμῶν,
» καὶ ὁ τρόμος ὑμῶν ἔσαι ἐπὶ πάντα τὰ πε-
» τεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐπὶ πάντα τὰ κινού-
» μενα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς
» ἰχθύας τῆς θαλάσσης· ἃ ὑπὸ χεῖρα δέ-
» δωκα ὑμῖν. καὶ ὁ λόγος ἔργον γέγονε. δέδιε γὰρ ἅπαντα καὶ αὐτίκα τοῦ ἀνθρώπου σκιὰν, καὶ τὰ νηκλὰ, καὶ τὰ χερσαῖα, καὶ τὰ πτηνά. εἶτα τὸν περὶ τῆς κρεωφαγίας αὐτῷ δέδωκε νόμον, ὡς λαχάνων τῶν κρεῶν ἀπολαύειν κελεύσας.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Φόβον (2) καὶ τρόμον τὸ τῆς δεσποτείας ἀξίωμα λέγει, καὶ τὸ πάντων τοῖς ἐπινοίαις κρατεῖν. (3) λέγει (4) δὲ καὶ πρὸς τοὺς δικαίους, οἷς ὑποτέτακται καὶ τὰ ἄγρια ζῶα. (5)

γ. Καὶ πᾶν ἑρπετὸν, ὅ ἐστι ζῶν, ὑμῖν ἔσαι εἰς βρῶσιν· ὡς λάχανα χόρτου δέδωκα ὑμῖν τὰ πάντα.

* ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ δὲ ὅλως τιλὼ κρεωφαγίαν ἐνομοθέτησεν; Εὐθὺς δημιουργήσας τὸν ἄνθρωπον, τῆς γῆς αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐδωρήσατο, ἀπὸ σπερμάτων καὶ δένδρων βιοτεύειν κελεύσας. μετὰ δὲ τὸν κατακλυσμὸν πλείονι τοῦτον φιλοτιμεῖται τροφῇ, καὶ πετεινὰ, καὶ νηκλὰ, καὶ χερσαῖα ζῶα θύειν τε καὶ ἐσθίειν κελεύσας· πάθει πάθος ἐξελαύνων, καὶ τῷ ἐλάττονι θεραπεύων τὸ μεῖζον. προορῶν γὰρ ὁ Θεὸς, ὅτι ταῦτα θεοποιήσουσιν οἱ εἰς ἐσχάτιο ἀλογίαν ἐκπεπλωκότες, συγχωρεῖ τιλὼ βρῶσιν, ἵνα τιλὼ ἀσέβειαν παύσῃ. ἀβελτηρίας γὰρ τῆς ἐσχάτης τὸ ἐσθιόμενον προσκυνεῖν. διάτοι τοῦτο, τὰ μὲν ἀκάθαρτα τῶν ζώων λέγει, τὰ δὲ καθαρά. ἵνα τὰ μὲν ὡς ἀκάθαρτα βδελυτόμενοι, μὴ θεοποιῶσι· τὰ δὲ, μὴ προσκυνῶσιν, ὡς ἐσθιόμενα.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ὅτι χρησίμως ἡμᾶς τὸ κρεωφαγεῖν ἐπέτρεψεν, ἡ ἔκβασις ἔδειξε. προσκυνεῖται γὰρ καὶ μετὰ τιλὼ Χριστοῦ χάριν πολλὰ τῶν ἀλόγων. ὧν πάντα ἂν προσεκυνήθη, μὴ προλαβούσης τῆς κρεωφαγίας.

ΔΑΔΗΛΟΥ. Μετὰ τὸν κατακλυσμὸν, Γ
φησὶ, πάντα ἔδεσθε, προειδῶς, ὡς καὶ αὐτὰ τὰ σύτελῆ τῶν ζώων προσκυνηθήσεται ὁ Κύριος. καὶ θύεσθαι δὲ συγχωρεῖ, ἵνα καταφρονῶσιν αὐτῶν. λέγει δὲ ἄλλος, (6) ὅτι ὁ Ἄβελ ἀφ' ὧν ἤθιε, προσέφερε τῷ Θεῷ. ὁ γὰρ ἂν προσιώγκε, μὴ ἐσθίων. πῶς δὲ δίκαιος ἰῶ, ἀφ' ὧν ὁ προσέταξεν ὁ Θεὸς ἐσθίων; πλιὼ ἔχοντι τῷ Ἀδὰμ τιλὼ ἐκ τοῦ παραδείσου τρυφιὼ, ἐκ ἰῶ ἀναγκαία ἡ κρεωφαγία. ἔπειτα ἔδει Δ
καὶ πληθυνθῆσαι δυω δύω κλιθέντα.

δ. Πλὴν κρέας ἐν αἵματι ψυχῆς οὐ φάγεσθε.

ΔΑΔΗΛΟΥ. Σύμμαχός φησι, τὸ αἷμα τῶν ἀλόγων ζώων ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐστίν.

** ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ. Τῷ Νῶε συγκεχώρηται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, δικαίῳ ὄντι, πᾶν ἔμψυχον ἐσθίειν, πλιὼ κρέας ἐν αἵματι, ὅπερ Ε
ἐστὶ νεκρικαῖον.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος χάριν ἀπαγορεύει τιλὼ τοῦ αἵματος μετάληψιν; Σαφέστερον ἐδίδαξεν ἐν τῷ νόμῳ. ὅπερ γάρ ἐστι Λεβ. 17. 11.
» φησιν ἀνθρώπῳ ψυχὴ, τοῦτο τοῖς ἀλόγοις τὸ αἷμα. δίχα τοίνυν τοῦ αἵματος τῶν κρεῶν μεταλαμβάνων, ὡς λαχάνων δήπουθεν μεταλήψῃ. ἄψυχον γὰρ τὸ λάχανον. εἰ δὲ μετὰ τοῦ αἵματος μεταλάβοις, ψυχιὼ ἐσθίεις. διὸ δὴ καὶ ἐνταῦθα ἔφη, Ζ
» πλιὼ κρέας ἐν αἵματι ψυχῆς οὐκ ἔδεσθε.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἐστι κρέας ἐν αἵματι ψυχῆς; Τοῦτέστι πνικλόν. τοῦ γὰρ ἀλόγου ἡ ψυχὴ τὸ αἷμα τυγχάνει. ἐπεὶ ἦν τὰς θυσίας ἤμελλον ἐπιτελεῖν τὰς διὰ τῶν ἀλόγων, μονονουχὶ διδάσκει αὐτὰς λέγων· ὅτι τὸ μὲν αἷμα ἐμοὶ ἀφώρισαι, τὸ

(1) Τὸ καὶ ὁ τρόμος ὑμῶν ἴσ. κατὰ παραδρομὴν οὐκ ἔχει ὁ Κώδ.
(2) Τρόμον δὲ καὶ φόβον ἐπὶ τοῖς θηρίοις φησὶ, τὸ δεσποτικὸν σημαῖνον ἀξίωμα. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(3) Κατακρατεῖν. ὁ αὐτ.
(4) Ἐγχωρεῖ δὲ πρὸς τοὺς δικαίους εἰρῆθαι τοῦτο. ὁ αὐτ.
(5) Καὶ τὰ θηρία. ὁ αὐτ.
(6) Τὰ ἑξῆς ὅμοια τοῖς τοῦ Προκοπίου τοῖς ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

τὸ δὲ κρέας ὑμῖν. ταῦτα δὲ ποιεῖ ἄνωθεν προαναστέλλων αὐτῶν τῷ ὁρμῷ τῷ περὶ τῷ ἀνδροφονίαν.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ αὐτὸ μέν πως τὸ αἷμα γεωδέστερόν ἐστι παντὸς, καὶ εἰς ἀνάδοσιν τοῖς ἐδίοις βαρύτατον. διὸ δὴ βέλτιον καθαρὰς ἡμᾶς τὰς σάρκας ἐδίων αἱμάτων. δοκεῖ δὲ μᾶλλον ἢ ψυχῆς οἰκειότερον, ἢ ζωῆς αἰτιώτερον τὸ αἷμα δεικνύναι. τάχα δὲ
» τὸ πλὴν κρέας σὺν αἵματι ψυχῆς ἐ φάγεσθε τοιοῦτόν ἐστιν. ἐπειδὴ τὰ θηρία, ζῶντα ἅπερ ἂν θηράσῃ κατεδίει· τοῦτο γάρ ἐστι
» τὸ ἐν αἵματι ψυχῆς· ἀντὶ τοῦ τὰ ζῶα κελεύει, μὴ ὡς θηρία ζῶντα τὰ ἄλογα κατεδίειν ὠμοπάρακλα, ἀλλ' ἀποθανόντα, τετέσι τυθέντα.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Τοῦτο λέγει, ὅτι ἐ μὴ βρωτέον ἡμῖν αὐτὰ σὺν τῷ αἵματι, διὰ τὸ, ὡς οἶμαι, τοῦτο τοῖς ἀλόγοις ψυχῆς τάξιν ἐπέχειν· εἶναι δὲ ἄβρωτον αὐτοῖς τῷ ψυχρῷ.

ε. Καὶ γὰρ τὸ ὑμέτερον αἷμα τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἐκ χειρὸς πάντων τῶν θηρίων ἐκζητήσω αὐτό· καὶ ἐκ χειρὸς ἀνδρὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐκζητήσω τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Καὶ γὰρ τὸ ὑμέτερον
» αἷμα τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἐκζητήσω· ἐκ χει-
» ρὸς ἀνθρώπου ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐκζητήσω τῷ ψυχρῷ αὐτοῦ. σὺν ταῦθα αἰνίττεται τῷ ἀνάσασιν· ἐχ ὡς τὰ θηρία παράξων εἰς τὸ κριτήριον, καὶ δίκας τῆς ἀνθρωποφαγίας εἰσπραξόμενος, ἀλλ' ὡς τὰ ἀπὸ τούτων κα-
ταναλωθέντα σώματα σωάξοντε καὶ ἀνα-
Ψαλ. 94. 4. σήσων. σὺν γὰρ τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα
» τῆς γῆς· καὶ ῥᾴδιον αὐτῷ πάντοθεν συναγαγεῖν τὸ ἡμέτερον σῶμα. σύνταῦθα μὲν ἓν αἰνιγματωδῶς τοῦτο δεδήλωκε, διὰ δὲ Ἰεζεκιὴλ σαφέστερον ἐκήρυξε τῷ ἀνασασιν.

ΑΔΗΛΟΥ. Αἰνίττεται ὁ λόγος, ὅτι ἐὰν θηρίον ἀδικήσῃ ἄνθρωπον, τιμωρεῖται αὐτὸ ὁ Θεός. ὁ δὲ Ὠριγένης ἐπὶ δαιμόνων λαμβάνει αὐτό. πλὴν σὺν τῷ νόμῳ ὁ κερασὴς ταῦρος λιθοβολεῖται. ἄλλοι δέ φασιν, ὅτι περὶ τῆς ἀνασάσεως λέγει· ὅτι κἂν θηρίον ἀναλώσῃ τὸ σῶμα, ἐγὼ ἐκζητῶν, ἀνασήσω αὐτό.

ΑΔΗΛΟΥ. Ζωτικώτερόν ἐστι τὸ αἷμα, καὶ μᾶλλον σὺν τούτῳ ἐνεργεῖ ἡ ψυχὴ θάλπουσα αὐτό· τὸ δὲ, θαλπόμενον κινεῖ τὸ σῶμα, ὡς ὅμοιον εἶναι τὸ σῶμα τοῖς θηρίων αἵμασιν. ἀλλ' ἐκείνοις μὲν ἡ ψυχὴ τὸ αἷμά ἐστιν· ἡμῖν δὲ, εἰ καὶ μὴ διαφορά τις τοῦ αἵματος ὁμοίου ὄντος, ἀλλ' ἓν ἀπὸ τοῦ λογισμοῦ, καὶ τοῦ λογικοῦ, κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγονότος τοῦ νοὸς, πολὺ τὸ διάφορον. διόπερ καὶ ἡ λογικὴ ψυχὴ, ὡς ὀχήματι τῷ αἵματι, διὰ τὸ ὡς εἴρηται ζωτικώτερον εἶναι, κέχρηται. πλὴν εὑρήσεις σὺν τοῖς ἔσιν ἀκολουθίαν τινὰ καὶ τάξιν. οἱ μὲν γὰρ λίθοι καὶ τὰ ὅμοια, πάντη ἀναίσθητα· τὰ δὲ φυτὰ, τρέφεται καὶ αὔξεται· ἡ δὲ γῆ, ἔχει τινὰ κίνησιν· αὔξει γὰρ, καὶ κινεῖται τὰ φυτά· τὰ δὲ φυτὰ ἔχει πλέον τῶν λίθων καὶ τῆς γῆς τὸ αὐξάνεσθαι, καὶ τρέφεσθαι, καὶ καρποφορεῖν. τὰ δὲ ζῶα ἔχει μὲν τὰ προειρημένα, ἔχει δὲ καὶ τὸ τίκτειν πλέον τούτων, καὶ τὸ περιπατεῖν, καὶ τὸ μυκᾶσθαι, ἢ καὶ αἰσθησίν τινα φυσικήν. ἡμεῖς δὲ πάντα τὰ προειρημένα ἔχοντες, ἔχομεν καὶ αἷμα καὶ τὰ λοιπὰ ὡς τὰ ζῶα. καὶ ὥσπερ τὰ ζῶα ἔχει τὸ αἷμα, καὶ ζῇ, καὶ κινεῖται· οὕτω καὶ τὸ παρ' ἡμῖν. ἔχομεν δὲ ἔτι πλέον τὸ λογικὸν τῆς ψυχῆς, ἔξω παντὸς σώματος, καὶ τὸ κατ' εἰκόνα Θεοῦ γενέσθαι· ὃ οὐκ ἂν εἴη ἐπ' ἄλλῳ. ὅταν γὰρ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ὅμοιοι τοῖς ἀλόγοις ἐσμὲν, αὔξοντες, καὶ τίκτοντες, καὶ κινούμενοι, ἔχομεν δὲ ἐξαίρετον τὸν λόγον, καὶ τῷ τοῦ λόγου πηγῷ, ἢ καὶ εἰκὼν Θεοῦ εἰκότως λέγοιτο, φανερὸν, ὅτι κεχωρισμένον σωματικῆς φύσεως τυγχάνει τὸ ἐν ἡμῖν ἐξαίρετον, ἀσώματον ὄν, καὶ ἀπαθὲς, ἡ ψυχή· εἰ καὶ δι' οἰκονομίαν τοῦ ἀῤῥήτως ἑνώσαντος καὶ σωθήσαντος, τῷ ἐνύλῳ σώματι ὡς
» ὀχήματι ἐγκάθηται. τὸ δὲ ἐκζητήσω ἐκ
» χειρὸς τῶν θηρίων, ἐχ ὅτι ἐκείνων ἀνισαμόνων, ἀλλ' ἡμῶν, καὶ τὸ οἰκεῖον ἀπολαμβανόντων σῶμα. πολλάκις δὲ σύνταῦθα, εἴπερ ἀνέλωσιν ἄνθρωπον, ἢ ὄφις, ἢ ἄρκτος, ἤτι τῶν ἄλλων, ἀνταναιρῶνται θάτερον ὑπὸ ἑτέρων.

ς. Καὶ ὁ ἐκχέων αἷμα ἀνθρώπου, ἀντὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἐκχυθήσεται· ὅτι ἐν εἰκόνι Θεοῦ ἐποίησα τὸν ἄνθρωπον.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εἰ καὶ τὸ ὁμογενές φησι, μὴ γίνεταί σοι κώλυμα, ἀλλ' ἡ κοινωνία τῆς φύσεως ἀφίησί σε τῆς κακῆς ἐπιχειρήσεως, ἀλλὰ καὶ τῷ συμπάθειαν τῷ ἀδελφικῷ ἀπωσάμενος, ὅλος γίνῃ τοῦ μιαροῦ τούτου τολμήματος, ἐννόει ὅτι κατ' εἰκόνα Θεοῦ δεδημιούργηται, καὶ ὅσης ἠξίωται παρὰ τοῦ Θεοῦ τῆς προεδρίας, καὶ ὅτι πάσης τῆς κλίσεως τῷ ἐξουσίαν ἀναδέδεικται, καὶ παῦσαι τῆς μοχθηρᾶς γνώμης.

Ζ „ ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Θεὸς λέγει, σὺν εἰκόνι
» Θεοῦ ἐποίησα τὸν ἄνθρωπον. εἰκὼν δὲ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου ὁ σωτήρ. Θεὸς ἄρα καὶ κατὰ τῷ Γραφῷ ὁ σωτήρ.

ζ. Ὑμεῖς δὲ αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν,
η. καὶ καθακυριεύσατε αὐτῆς. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Νῶε, καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, λέγων.

θ. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀνίσημι τὴν διαθήκην μου ὑμῖν, καὶ τῷ σπέρματι ὑμῶν μεθ' ὑμᾶς.

ΧΡΥ-

» ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἰδȣ̀ ἀνίςημι
» τὴν διαθήκην μȣ, τȣτέςι συνθήκας ποιȣ̃-
μαι. καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγ-
μάτων ἐπειδάν τις ἐπαγγέληταί τι, συν-
τίθεται, καὶ πολλὴν παρέχει τὴν πληρο-
φορίαν· ȣ̃τω καὶ ὁ ἀγαθὸς δεσπότης φη-
» σὶν, ἰδȣ̀ ἀνίςημι τὴν διαθήκην μȣ. καὶ
» καλῶς εἶπεν, ἀνίςημι, ἀντὶ τȣ̃, ἰδȣ̀ ἐγὼ
ἀνανεῶ τὴν ὑπὸ τῶν παραπτωμάτων πα-
νωλεθρίαν αὐτῶν γεγενημένην, καὶ ἀνί-
» ςημι τὴν διαθήκην μȣ ὑμῖν, καὶ τῷ σπέρ- B
» ματι ὑμῶν μεθ' ὑμᾶς.

ι. Καὶ πάσῃ ψυχῇ ζώσῃ μεθ' ὑμᾶς ἀπὸ ὀρνέων, καὶ ἀπὸ κτηνῶν, καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, ὅσα μεθ' ὑμῶν ἅπαντα, πάντων τῶν ἐξελθόντων ἐκ τῆς κιβωτȣ̃.

ΑΔΗΛΟΥ. Τοῖς ἀλόγοις διατίθεται
ȣ̓χ ὡς λογικοῖς, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῶν τοῖς Γ
ἀνθρώποις· οἷς καὶ πρὸς ὑπηρεσίαν, ἢ
τέρψιν, ἢ βρῶσιν, ἢ δι' ἑτέραν τινὰ
χρείαν ἐδόθη.

ΑΔΗΛΟΥ. Πρόσχες, ὅτι ȣ̓κ εἶπε παν-
τὶ ὀρνέῳ, ἀλλὰ ἀπὸ ὀρνέων καὶ κτηνῶν·
καὶ ȣ̓χ ἁπλῶς πάσῃ ψυχῇ ὀρνέων, ἀλλὰ
τοῖς ȣ̃σι μετὰ τȣ̃ Νῶε ἐν τῇ κιβωτῷ.

ια. Καὶ ςήσω τὴν διαθήκην μȣ
πρὸς ὑμᾶς· καὶ ȣ̓κ ἀποθανεῖται πᾶ- Δ
σα σὰρξ ἀπὸ τȣ̃ ὕδατος τȣ̃ κατα-
κλυσμȣ̃· καὶ ȣ̓κ ἔςαι ἔτι κατακλυσ-
μὸς ὕδατος τȣ̃ καταφθεῖραι πᾶσαν
τὴν γῆν.

ιβ. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς πρὸς
Νῶε, τȣ̃το τὸ σημεῖον τῆς διαθήκης,
ἧς ἐγὼ δίδωμι ἀνὰ μέσον ἐμȣ̃ καὶ ὑμῶν,
καὶ ἀνὰ μέσον πάσης ψυχῆς, ἥ ἐςι E
ιγ. μεθ' ὑμῶν εἰς γενεὰς αἰῶνος. Τὸ τό-
ξον μȣ τίθημι ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ (1)
ἔςαι εἰς σημεῖον διαθήκης ἀνὰ μέσον
ιδ. ἐμȣ̃ καὶ τῆς γῆς. Καὶ ἔςαι ἐν τῷ συ-
νεφεῖν με νεφέλας ἐπὶ τῆς γῆς, ὀφ-
θήσεται τὸ τόξον μȣ ἐν τῇ νεφέλῃ.
ιε. Καὶ μνησθήσομαι τῆς διαθήκης μȣ,
ἥ ἐςιν ἀνὰ μέσον ἐμȣ̃ καὶ ὑμῶν, καὶ ἀνὰ
μέσον πάσης ψυχῆς ζώσης ἐν πάσῃ Z
σαρκί· καὶ ȣ̓κ ἔςαι ἔτι τὸ ὕδωρ εἰς κα-
τακλυσμὸν, ὥςε ἐξαλεῖψαι πᾶσαν
ις. σάρκα. Καὶ ἔςαι τὸ τόξον μȣ ἐν τῇ
νεφέλῃ· καὶ ὄψομαι τȣ̃ μνησθῆναι δια-
θήκης αἰωνίȣ, ἀνὰ μέσον ἐμȣ̃, καὶ
ἀνὰ μέσον πάσης ψυχῆς ζώσης ἐν
πάσῃ σαρκὶ, ἥ ἐςιν ἐπὶ τῆς γῆς.
ιζ. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Νῶε, τȣ̃το τὸ H
σημεῖον τῆς διαθήκης, ἧς διεθέμην
ἀνὰ μέσον ἐμȣ̃, καὶ ἀνὰ μέσον πάσης
σαρκὸς ἥ ἐςιν ἐπὶ τῆς γῆς.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ. Ἔςιν ȣ̃ν
Θεȣ̃ δύναμις ἀόρατος συμβολικῶς τὸ τό-
ξον, ἥ τις ἐνυπάρχȣσα τῷ ἀέρι ἀνειμένη
κατὰ τὴν αἰθρίαν, καὶ ἐπιτεινομένη κα-
τὰ τὰς νεφώσεις, ȣ̓κ ἐᾷ τὰ νέφη ὅλα δι'
ὅλων εἰς ὕδωρ ἀναλύεσθαι, τῷ μὴ γενέ-
σθαι καθόλȣ κατακλυσμόν. κυβερνᾷ γὰρ
καὶ ἡνιοχεῖ τὴν πύκνωσιν τȣ̃ ἀέρος, πε-
φυκότος μάλιςα τότε ἀπαυχενίζειν, καὶ
ἐξυβρίζειν διὰ πλησμονῆς κόρȣ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τόξον μὲν τεταμένον,
ἀπειλὴν βελῶν ἀφεθησομένων σημαίνει·
τὸ δὲ ἐν τῇ νεφέλῃ τόξον, ὑπερθέσεως μὲν,
καὶ διαθήκης σημεῖον, τȣ̃ μὴ κατακλυσθῆναι
τὴν γῆν, τῆς δὲ μελλȣ́σης ἐναργὲς κολά-
σεως. ὅτι πρὸς τὴν μέλλȣσαν τιμωρίαν
ἀφορῶν ὁ Θεός φησι, τὴν παρȣ̃σαν ὑπερ-
θήσομαι.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Οἴδαμεν τὴν ἶριν ἐν ταῖς
τῶν ὄμβρων χαυνότησι γινομένην. τȣ̃ ἡλίȣ
κατὰ τῶν ὀμβροφόρων νεφελῶν τὰς ἀκτῖ-
νας βάλλοντος. ἔςιν ȣ̃ν σημεῖον τȣ̃ πάν-
δημον μὴ γενέσθαι κατακλυσμόν.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ τόξον μȣ τίθη-
» μι ἐν τῇ κεφέλῃ, καὶ ἔςαι εἰς σημεῖον δια-
θήκης. Ζητητέον πότερον φυσικόν ἐςιν,
ὡς καὶ ἡ ὁρωμένη ἶρις, ἢ τότε γίνεται, ὅτε
Θεὸς διατίθεται τῷ Νῶε μηκέτι κατα-
κλυσμὸν ἐπαγαγεῖν ἐπαγγελόμενος. καὶ
οἱ μὲν, τὴν ἶριν φασὶν ȣ̓κ ἀπὸ τῆς φύ-
σεως, ἀλλ' ἀπὸ τȣ̃ σχήματος· κυκλοτερὴς
γάρ· φασὶν ȣ̃ν, ὅτι ȣ̓δέποτε ȣ̃τως ἔςαι οἰ-
κȣμενικὸς κατακλυσμὸς, ὡς μὴ τὸν ἥλιον
ἔχειν ἐπιβάλλειν τοῖς νέφεσιν ὑγροῖς ȣ̃σι
τὰς ἀκτῖνας, καὶ τὴν ἶριν ἀποτελεῖν. ἀλ-
λὰ κἂν ὁλόκληρον ἔθνος, ἢ δεύτερον, ἢ
καὶ τρίτον κατακλυσθῇ, ἀλλὰ τὸ ἐπέκεινα
τȣ̃ ἀέρος καθαρεῦον νεφῶν, καὶ διαπέμ-
πον τὰς ἀκτῖνας εἰς τὴν πυκνότητα τῶν
νεφῶν, ἀποτελέσει τὴν ἶριν. ζητητέον
δὲ τὸ σημεῖον ȣ̓χ ὅπȣ πάντως ὁ ὑετός· καὶ
γὰρ ἐν εἴκοσι πολλάκις ἡμέραις ἶρις ȣ̓κ
ἐφάνη διὰ τὴν τῶν ὄμβρων συνέχειαν· ἐν
ἄλλαις δὲ χώραις ἔνθα τῶν ὄμβρων ἡ χαύ-
νωσις. δεῖ ȣ̃ν τινῶν κατακλυζομένων, ἀλ-
λαχȣ̃ χαύνωσιν εἶναι, καὶ φανῆναι τὴν
ἶριν. ὅπερ σημεῖον τȣ̃ μὴ πανταχȣ̃ γίνε-
σθαι τὸν κατακλυσμόν. ἦν μὲν ȣ̃ν καὶ πρὸ
τȣ̃ κατακλυσμȣ̃ ἶρις δι' αὐτὸ τȣ̃το, ὅτι μὴ
καθολικὸς ἐγεγόνει κατακλυσμός. ἐν τȣ́-
τῳ γὰρ ȣ̓ γέγονεν ἶρις, τȣ̃ παντὸς νεφω-
θέντος ἀέρος. ἐπαγγέλεται δὲ μηκέτι τȣ̃-
τον γενέσθαι. καὶ μὴν φασί τινες σημεῖον
ἡ Γραφὴ, ξένον ἀείτι πρᾶγμα σημαίνει·
εἰ δὲ ἦν καὶ πρὸ τȣ́τȣ πῶς ξένον; ὅπερ ἐςὶ
ψευδές. πῶς γὰρ ἐν τῇ Ἐξόδῳ λέγει ὁ Ἐξόδ. 3. 12.
» Θεὸς Μωσῇ, καὶ τȣ̃τό σοι τὸ σημεῖον ἔςαι,
» ὅτι ἔσομαι μετὰ σȣ̃; τὸν δὲ Θεὸν εἶναι
μετὰ

(1) Τὰ ἀπὸ τȣ̃, καὶ ἔςαι, ἄχρι τȣ̃, καὶ ὀφθήσεται τὸ τόξον μȣ ἐν τῇ νεφέλῃ, προσετέθησαν, ὡς μὴ ἐν τῷ κώδ. κείμενα.

μετὰ ἀνθρώπων, καὶ μετὰ τȣ̃ Μωσέως, ȣ̓ ξένον. τινὲς δέ φασι, μήποτε παρὰ τὴν ἴριν ἕτερα ἅττα μηνύει, τȣτέστιν ἄνεσιν καὶ ἐπίτασιν τῶν ἐπιγείων· μήτε τῆς ἀνέσεως εἰς ἔκλυσιν ὑφιεμένης παντελῆ καὶ ἀναρμοστίαν, μήτε τῆς ἐπιτάσεως ἄχρι ῥήξεως ἐπιτεινομένης, ἀλλὰ μέτροις ὡρισμένοις ἑκατέρας δυνάμεως σταθμηθείσης. ὁ γὰρ μέγας κατακλυσμὸς ῥήξει γέγονεν, ὡς καὶ αὐτός φησιν· ἐῤῥάγησαν αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσȣ· ἀλλ' ȣ̓κ ἐπιτάσει ποσῇ τινι. ἄλλως τε φασὶν, ȣ̓κ ἔστιν ὅπλον τὸ τόξον, ἀλλ' ὄργανον ὅπλȣ, βέλȣς τιτρώσκοντος. ὅπερ καθικνεῖται τȣ̃ πόῤῥω, τȣ̃ πλησίον ἀπαθȣ̃ς διαμένοντος. ȣ̓τως ȣ̃ν, φησὶν, ȣ̓ πάντες κατακλυσθήσονται, κἂν τȣ̃τό τινας ὑπομένειν συμβῇ.

ιη. Ἦσαν δὲ υἱοὶ Νῶε, οἱ ἐξελθόντες ἐκ τῆς κιβωτȣ̃, Σὴμ, Χὰμ, Ἰάφεθ. Χὰμ δὲ ἦν πατὴρ Χαναάν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τὶ δήποτε εἰπȣ̃σα ἡ Γραφὴ, καὶ ἦσαν υἱοὶ Νῶε ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς κιβωτȣ̃, Σὴμ, Χὰμ, Ἰάφεθ, προσέθηκε, καὶ Χὰμ ȣ̓τος πατὴρ Χαναάν; εἰ γὰρ ἐχρὴν μνημονεῦσαι τῶν υἱῶν, ἔδει πάντων, καὶ ȣ̓χὶ μόνȣ Χαναάν. Ὁ Χαναὰν καὶ αὐτὸς ἀσεβὴς ἐγένετο, ὡς ἡ ἱστορία δηλοῖ. βȣλόμενον ȣ̃ν τὸ πνεῦμα δεῖξαι τὴν ὁμοιότητα τȣ̃ πατρὸς πρὸς τὸν υἱὸν, τρόπον τινὰ ἀπαλλοτριοῖ τῆς τῶν ἀδελφῶν ȣ̓σεβείας, προσθήκῃ τȣ̃, Χὰμ ἦν πατὴρ Χαναάν. υἱοὶ μὲν γὰρ πάντες τȣ̃ Νῶε τῷ γένει, μόνος δὲ ȣ̓τος ȣ̓χ υἱὸς τῷ τρόπῳ, ἀλλὰ τȣ̃ ὁμοίȣ παιδὸς πατήρ. διόπερ ἐμφαντικῶς κεῖται τὸ, αὐτὸς πατὴρ Χαναάν. ἔφερε δὲ ὁ Ἑβραῖος ὁ ταῦτα εἰπὼν καὶ παράδοσιν τοιαύτην, ἐπενεγκὼν ἀπόδειξιν τῇ παραδόσει· ὡς ἄρα ὁ Χαναὰν πρότερος εἶδε τὴν ἀσχημοσύνην τȣ̃ πάππȣ, καὶ ἀνήγγειλεν αὐτȣ̃ τῷ πατρὶ μόνῳ, καταμωκώμενος ὥσπερ τȣ̃ γέροντος. ὁ δὲ Χὰμ δέον ὁμοίως τοῖς ἀδελφοῖς μὴ προσελθεῖν τῷ πατρὶ ἀσεβῶς, ἀλλὰ καὶ ἐπιπλῆξαι τῷ πρώτῳ θεασαμένῳ καὶ διαβάλλοντι, αὐτὸς δὲ καὶ πέπεισται, καὶ εἰσῆλθε, καὶ εἶδε, καὶ ἀνήνεγκε καὶ τοῖς ἀδελφοῖς. ταῦτα δὲ δοκεῖ μῦθος εἶναι, εἰ μὴ τὸ τῆς ἀποδείξεως ἦν ἰσχυρόν. καὶ ἐξυπνίσθη γάρ φησι Νῶε ἐκ τȣ̃ ὕπνȣ αὐτȣ̃, καὶ ἔγνω ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ υἱὸς αὐτȣ̃ ὁ μικρότερος. μικρότερος μὲν γὰρ υἱὸς αὐτȣ̃ ὁ Χὰμ ȣ̓κ ἦν, ἀλλὰ δȣ́τερος. Σὴμ γάρ φησι, καὶ Χὰμ, καὶ Ἰάφεθ. καὶ εἰ τὸν μικρὸν ἤθελε δεῖξαι, τὸν Ἰάφεθ ἂν ἔλεγεν. ἐπειδὴ δὲ καὶ τȣ̀ς ἐγγόνȣς ἀεὶ υἱȣ̀ς λέγȣσιν οἱ πάπποι, καὶ τȣ̀ς μακρόθεν ἀπογόνȣς, τὸν βραχύτατον τῶν ἐγγόνων τὸν Χαναὰν εἴρηκεν ἡ Γραφὴ ἐγνῶσθαι παρὰ τȣ̃ Νῶε, ὅτι αὐτὸς ἐποίησε ταῦτα. καὶ ὅτι τȣ̃το ȣ̓τως ἔχει, ȣ̓θὺς ἐπάγει τὸ θεῖον λόγιον· ἐπικατάρατος Χαναὰν, δȣ̃λος δȣ́λων ἔσται τοῖς ἀδελφοῖς αὐτȣ̃. εἰ δέ τις θαυμάζει τὶ δήποτε ὁ Χὰμ καὶ αὐτὸς ἀσεβὴς ὢν τὴν αὐτὴν κατάραν ȣ̓κ ἔσχε τῷ υἱῷ, ἐπιγνώτω, ὡς εἰ ἦν λελεγμένον τῷ Χὰμ, δȣ̃λος δȣ́λων ἔσται, τῆς δȣλείας μετέσχον ἂν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτȣ̃, ὡς οἱ τȣ̃ Χαναὰν ἀδελφοὶ δȣ̃λοι ἐγένοντο κατὰ τὴν κατάραν, ὧν δȣ̃λος ἀπεφάνθη Χαναάν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τίνος ἕνεκεν ἐπεσημήνατο καὶ προσέθηκεν, ὅτι Χὰμ δὲ ἦν πατὴρ τȣ̃ Χαναάν; Βȣ́λεται διὰ τȣ́τȣ αἰνίξασθαι ἡμῖν τῆς ἀκρασίας αὐτȣ̃ τὴν ὑπερβολὴν, καὶ ὅτι ȣ̓δὲ τῆς συμφορᾶς τὸ μέγεθος συσταλῆναι αὐτὸν πεποίηκεν, ȣ̓δὲ ἡ τοσαύτη ἐν τῇ κιβωτῷ στενοχωρία, ἀλλὰ καίτοι τȣ̃ πρεσβύτȣ ȣ̓δέπω καὶ νῦν τεκνοποιήσαντος, ȣ̓τος τῇ ἀκρασίᾳ ἑαυτὸν ἐκδȣ̀ς ἐν καιρῷ τοσαύτης ἀγανακτήσεως καὶ πανωλεθρίας τὴν οἰκȣμένην καταλαβȣ́σης, περὶ συνȣσίαν ἠσχολεῖτο, καὶ τὸ ἀχαλίνωτον τῆς ἐπιθυμίας ȣ̓ κατέστελλεν, ἀλλ' ἤδη ἄνωθεν καὶ ἐκ προοιμίων ἐδείκνυ τῆς γνώμης αὐτȣ̃ τὸ μοχθηρόν. ἐπεὶ ȣ̃ν μετ' ȣ̓ πολὺ διὰ τὴν ὕβριν τὴν εἰς τὸν γεγεννηκότα μέλλει τὴν κατάραν δέχεσθαι ὁ Χαναὰν ὁ τȣ́τȣ παῖς, διὰ τȣ̃το ἤδη προλαβȣ̃σα ἡ θεία Γραφὴ ἐπεσημήνατο, καὶ τȣ̃ παιδὸς ἡμῖν τὴν προσηγορίαν δήλην ἐποίησεν, ὁμȣ̃ καὶ τȣ̃ γεγεννηκότος τὸ ἀκρατές· ἵν' ὅταν μετὰ ταῦτα ἴδῃς αὐτὸν πολλὴν τὴν ἀγνωμοσύνην ἐπιδειξάμενον πρὸς τὸν γεγεννηκότα, εἰδέναι ἔχῃς, ὅτι ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς τοιȣ̃τος ἦν, ὥςγε ȣ̓δὲ ὑπὸ τῆς συμφορᾶς συνεστάλη.

ιθ. Τρεῖς ȣ̃τοί εἰσιν υἱοὶ Νῶε· ἀπὸ τȣ́των διεσπάρησαν ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.

κ. Καὶ ἤρξατο Νῶε ἄνθρωπος γεωργὸς γῆς· καὶ ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἄξιον ζητῆσαι, εἰ νῦν αὐτὸς ἐξηῦρε τὸ φυτὸν, ἢ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἦν παραχθέν. εἰκὸς μὲν τȣ̃το ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς κατὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν δεδημιȣργῆσθαι, ἡνίκα εἶδεν ὁ Θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδȣ̀ καλὰ λίαν· κατέπαυσε γάρ φησιν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτȣ̃, ὧν ἐποίησε· μὴ μέντοι γνώριμον εἶναι τȣ̃ φυτȣ̃ τὴν χρῆσιν. εἰ γὰρ ἦν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς τὸ φυτὸν γνώριμον γεγονὸς, ἢ ὁ ἐξ αὐτȣ̃ καρπὸς κατάδηλος, πάντως ἂν καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄβελ τὰς θυσίας ἀνάγοντες, καὶ οἶνον ἔσπεισαν. ἀλλ' ἐπειδὴ ἠγνόȣν ἔτι τȣ̃ καρπȣ̃ τὴν χρῆσιν, ȣ̓κ ἐχρήσαντο τῷ φυτῷ. ȣ̓τος δὲ φιλότεχνος ὢν περὶ τὴν γεωργίαν, καὶ πολλῇ τῇ ἐπιμελείᾳ χρησάμενος, ἴσως καὶ τȣ̃ καρπȣ̃ ἐγȣ́σατο, καὶ τȣ̀ς βότρυας ἀποθλίψας, καὶ τὸν οἶνον ποιήσας, μετέλαβε τῆς χρήσεως. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἄλλως δὲ, ἐπειδὴ ἡ κρεωφαγία εἰσηνέχθη εἰς τὸν βίον, λοιπὸν καὶ ἡ οἰνοποσία.

κα. Καὶ ἔπιεν ἐκ τȣ̃ οἴνȣ, καὶ ἐμεθύσθη, καὶ ἐγυμνώθη ἐν τῷ οἴκῳ αὐτȣ̃.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δήποτε ȣ̓κ ἐμέμφθη Νῶε μέθῃ περιπεσών; Ἀπειρίας ἢ ȣ̓κ ἀκρασίας τὸ πάθος. πρῶτος γὰρ ἀνθρώπων ἀποθλίψας τὸν τῆς ἀμπέλȣ καρπὸν, καὶ ἀγνοῶν ȣ̓ μόνον τὸ ποσὸν τῆς πόσεως, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον τῆς μεταλήψεως, ὅτι δεῖ κεράσαι πρότερον, εἶθ' ȣ̓τω πιεῖν, τὸν κάρον ὑπέμεινε. καινὸν δὲ ȣ̓δὲν πέπονθε γυμνωθείς. καὶ γὰρ καὶ νῦν τινὲς γυμνȣ̃νται καθεύδοντες, ἀφαιρȣμένȣ τȣ̃ ὕπνȣ τὴν αἴσθησιν. τῷ ὕπνῳ δὲ ἡ μέθη προσγινομένη, πιθανωτέραν τῆς γυμνώσεως τὴν ἀπολογίαν ποιεῖ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τίνος ἕνεκεν τοσȣ́των γέμον κακῶν φυτὸν εἰς τὸν βίον εἰσηνέχθη; Οὐ γὰρ τὸ φυτὸν κακὸν, ȣ̓τε ὁ οἶνος πονηρὸν, ἀλλ' ἡ παρὰ τὸ δέον χρῆσις. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἄλλως δὲ καὶ ἐννόησον πȣ̃ χρήσιμος γέγονεν ὁ οἶνος, καὶ φρίξον ἄνθρωπε. ἡ γὰρ ὑπόθεσις τῆς σωτηρίας ἡμῶν τῶν ἀγαθῶν διὰ τȣ́τȣ τελεῖται. ἴσασιν οἱ μεμυημένοι τὸ λεγόμενον.

κβ. Καὶ εἶδε Χὰμ ὁ πατὴρ Χαναὰν τὴν γύμνωσιν τȣ̃ πατρὸς αὐτȣ̃, καὶ ἐξελθὼν ἀνήγγειλε τοῖς ἀδελφοῖς αὐτȣ̃ ἔξω.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ. Οὐ μόνον τȣ̀ς ἀδελφȣ̀ς ἀκηκοέναι, ἀλλὰ καὶ τȣ̀ς περιεστῶτας ἄνδρας ἔξω ὁμȣ̃ καὶ γυναῖκας. διὰ τȣ̃το Ἰȣδαῖοι ȣ̓ συλλȣ́ονται τοῖς πατράσι.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τῆς εἰς τὸν φύσαντα τιμῆς ȣ̓ μετρίως ὀλιγωρῶν, προξενεῖν ἐπείγεται τοῖς ἄλλοις τὴν θέαν, καὶ σκηνὴν οἷά τινα προθεὶς τὸν πρεσβύτην, γελᾷν ἀναπείθει τȣ̀ς ἀδελφȣ́ς.

κγ. Καὶ λαβόντες Σὴμ, καὶ Ἰάφεθ τὸ ἱμάτιον, ἐπέθεντο ἐπὶ τὰ δύω νῶτα αὐτῶν, καὶ ἐπορεύθησαν ὀπισθοφανῶς, καὶ συνεκάλυψαν τὴν γύμνωσιν τȣ̃ πατρὸς αὐτῶν· καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῶν ὀπισθοφανῶς, καὶ τὴν γύμνωσιν τȣ̃ πατρὸς αὐτῶν ȣ̓κ εἶδον.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κατασοφιζόμενοι τὸ συμβεβηκὸς, καὶ τῆς θέας τὸ ἀκαλλὲς τοῖς περιβλήμασιν ἀφανίζοντες, ἀνόπιν ἐβάδιζον. ἐδόκει γὰρ ȣ̓σεβεῖν αὐτοῖς, καὶ μηρȣ̀ς αἰδεῖσθαι πατρὸς, δι' ὧν καὶ γεγόνασιν.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Πάντη ȣ̃ν ἀφεκτέον τῶν αἰσχρῶν ἀκȣσμάτων, καὶ ῥημάτων, καὶ θεαμάτων· πολὺ δὲ μᾶλλον ἔργων αἰσχρῶν καθαρȣτέον. τȣ̃το μὲν, ἐν ἀποδείξεσι καὶ παραγυμνώσεσι μερῶν τινῶν τȣ̃ σώματος, ὧν ȣ̓ χρή· τȣ̃το δὲ, ταῖς ἐπιθεωρήσεσι τῶν ἀποῤῥητοτέρων μερῶν. ȣ̓δὲ γὰρ ἠνέσχετο τȣ̃ δικαίȣ τὴν γύμνωσιν, αἰσχρὰν ȣ̃σαν, ἐπιδεῖν σώφρων υἱός. ἐσκέπασε δὲ ἡ σωφροσύνη ὃ ἐγύμνωσεν ἡ μέθη.

κδ. Ἐξένηψε δὲ Νῶε ἀπὸ τȣ̃ οἴνȣ, καὶ ἔγνω ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ υἱὸς αὐτȣ̃ ὁ νεώτερος.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Πόθεν ἔγνω; Ἴσως οἱ ἀδελφοὶ ἐγνώρισαν, ȣ̓χὶ τὸν ἀδελφὸν διαβαλεῖν βȣλόμενοι, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ὡς ἐγένετο διδάσκοντες, ἵνα κατάλληλον ἐκεῖνος τῷ τραύματι τὴν βοήθειαν δέξηται.

ΑΔΗΛΟΥ. Νεώτερον τὸν Χαναὰν ὁμολογεῖ, ὡς προειδόντα τὴν γύμνωσιν τȣ̃ Νῶε, καὶ τῷ πατρὶ ἀπαγγείλαντα. ἐπείτοιγε ὁ Ἰάφεθ ἔσχατος ἢ τȣ̃ Χάμ.

ΑΔΗΛΟΥ. Νεώτερον αὐτὸν ὀνομάζει. νεωτεροποιὸν γὰρ ἡ κακία. (1)

κε. Καὶ εἶπεν, ἐπικατάρατος Χαναὰν, παῖς οἰκέτης ἔσται τοῖς ἀδελφοῖς αὐτȣ̃.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τȣ̃ νόμȣ μηδέπω τεθέντος, ὃς διαγορȣ́ει τιμᾶν τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, διατὶ ὁ Χὰμ ὡς πατραλοίας κρίνεται; Τῇ φύσει τȣ̀ς ἀναγκαίȣς ἐντέθεικε νόμȣς ὁ ποιητής. ȣ̓τω τὸν Κάϊν κατέκρινεν, ἐπειδήπερ αὐτὸν ἡ φύσις ἐδίδασκεν, ὡς ὁ φόνος παράνομος. αὐτίκα γȣ̃ν δόλῳ χρησάμενος συνεργῷ, πόῤῥω τῶν γεγεννηκότων ἀπαγαγὼν, ἀνεῖλε τὸν ἀδελφόν. καὶ τȣ̃ Θεȣ̃ πυνθανομένȣ, πȣ̃ Ἄβελ ὁ ἀδελφός σȣ; ἠρνήθη. δῆλον δὲ, ὡς ἐπιστάμενος, ὅτι κακὸν τὸ γεγενημένον, ἠρνήσατο τὸ τολμηθέν. ἐλεγχθεὶς δὲ ὑπὸ τȣ̃ δικαιοκρίτȣ, ὡμολόγησεν ὑπὲρ συγγνώμην ἡμαρτηκέναι. μείζων γάρ φησιν ἡ ἁμαρτία μȣ τȣ̃ ἀφεθῆναί με. καὶ μέντοι καὶ ὁ Ἀδὰμ τῆς θείας ἐπιφανείας αἰσθόμενος, ἐπειράθη λαθεῖν, ὡς εἰδὼς, ὅτι δὴ τὸ κλέπτειν κακόν. ȣ̓τω καὶ ὁ Χὰμ, τὴν τȣ̃ πατραλοίȣ κατηγορίαν ἐδέξατο, ὡς παραβὰς τὸν τῆς φύσεως νόμον. ὅτι γὰρ καὶ τὸ γεραίρειν τȣ̀ς γεγεννηκότας ἡ φύσις ἐδίδασκε. μαρτυρȣ̃σιν οἱ τȣ̃ Χὰμ ἀδελφοὶ, οἳ παρ' ἐκείνȣ τȣ̃ πατρὸς τὸ πάθος μεμαθηκότες, μετὰ πολλῆς αἰδȣ̃ς συνεκάλυψαν τὸν πατέρα, εἰς τȣ̀πίσω βαδίζοντες, ὡς ἂν ἥκιστα ἴδοιεν, ὅθεν σπαρέντες ἐβλάστησαν. τοιγάρτοι μάλα εἰκότως, καὶ τȣ̃ πατρὸς τὴν ȣ̓λογίαν ἐδρέψαντο.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὶ δήποτε τȣ̃ Χὰμ ἐπταικότος, ὁ ἐκείνȣ παῖς ἐδέξατο τὴν ἀράν; Κοινῇ πάντες μετὰ τὴν τȣ̃ κατακλυσμȣ̃ παῦλαν τῆς θείας μετέλαχον ȣ̓λογίας

(1) Καὶ ὡς νεωτεροποιὸν πρὸς ἁμαρτίαν ἐκάλεσεν εἰκότως νεώτερον. Προκόπιος ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

εὐλογίας. τολμηρὸν τοίνυν ὑπέλαβεν ὁ Νῶε ἐπαγαγεῖν ἀρὰν τῷ τῆς θείας εὐλογίας μετειληχότι. τότε χάριν τῷ ἐκείνε παιδὶ περιέθηκε τὴν ἀράν. ἔχει δὲ καὶ ἡ τιμωρία τὸ δίκαιον. ἐπειδὴ γὰρ υἱὸς ὢν, ἐξήμαρτεν εἰς πατέρα, διὰ τῆς τε παιδὸς αὐτε ἀρᾶς δέχεται τὴν τιμωρίαν. πρὸς δὲ τούτοις σκοπητέον κἀκεῖνο, ὡς εἰ αὐτὸς ὁ Χὰμ ἐδέξατο τὴν ἀράν, εἰς ὅλον ἂν διέβη τὸ γένος ἡ τιμωρία· εἰς δὲ τὸν νεώτατον υἱὸν τὴν παιδείαν διὰ τοῦτο παρέπεμψε, καὶ τοῦτο δὲ εἰδέναι προσήκει, ὡς προῤῥήσις ἐστιν, οὐκ ἀρὰ τε δικαίε τὰ ῥήματα. ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλεν ὁ Ἰσραὴλ ἐκ τε Σὴμ κατάγων τὸ γένος, τῆς Παλαισίνης παραλαμβάνειν τὴν δεσποτείαν, ταύτην δὲ πάλαι ᾤκουν οἱ ἐκ τε Χαναὰν βεβλασηκότες, εἰς ἀρὰν σχηματίζει τὴν προῤῥήσιν· προαγορεύων μὲν τὰ ἐσόμενα, δεδιττόμενος δὲ τὰς ὕστερον ἐσομένας, μὴ πλημμελεῖν εἰς γονέας. καὶ τοῦτο σαφῶς ἡμᾶς ἡ τε Σὴμ εὐλογία διδάσκει. εὐλογητὸς γάρ φησι Κύριος ὁ Θεὸς τε Σήμ· καὶ
» ἔσαι Χαναὰν παῖς αὐτε. οὐ γὰρ τοῖς δυσὶ τοῦτον ὑπέταξεν, ἀλλὰ μόνῳ τῷ Σήμ. καὶ τε μὲν Ἰάφεθ, τὴν πολυγονίαν προείρηκε, τε δὲ Σὴμ τὴν εὐσέβειαν. τὸν γὰρ Θεὸν ἐν τοῖς σκηνώμασι τε Σὴμ κατοικήσειν προείρηκε. κατῴκησε δὲ ἐν τοῖς ἐκ τε Σὴμ πατριάρχαις, καὶ ἐν τοῖς ἐκ τούτων βεβλασηκόσι Προφήταις, καὶ ἐν τῇ σκηνῇ πρότερον, καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις ὕστερον. ἀκριβὲς δὲ τέλος ἔσχηκεν ἡ προφητεία τὸ τῆς οἰκονομίας μυστήριον· ὅτε αὐτὸς ὁ Θεὸς λόγος, ὁ τε Θεε καὶ πατρὸς μονογενὴς υἱὸς ἐσαρκώθη καὶ ἐνηνθρώπησε, καὶ ναὸν ἑαυτῷ προσηγόρευσεν ἐκ σπέρματος Δαβὶδ καὶ Ἀβραὰμ ἔλαβε σάρκα. ἐκ τε Σὴμ γὰρ καὶ οὗτοι κατῆγον τὸ γένος. ἡ δὲ τε Χαναὰν δουλεία ἐν τοῖς Γαβαωνίταις τὸ τέλος ἐδέξατο.

ΑΔΗΛΟΥ. Τινές φασιν, ὡς προεῖδεν ὁ Χαναὰν τὴν γύμνωσιν τε Νῶε, καὶ αὐτὸς ἀνήγγειλε τῷ πατρὶ αὐτε τῷ Χάμ· διὰ τοῦτο τὴν κατάραν αὐτὸς λαμβάνει· τινὲς δὲ, ὡς ἐπάνω εὐλογηθεὶς ὑπὸ τε Θεε ὁ Χὰμ, τῷ διαδόχῳ καὶ υἱῷ κατηράσατο.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Καταρᾶται τὸν Χαναὰν, ὃ τὸν Χὰμ, διὰ τὸ, ὡς οἶμαι, δίκαιόν τε εἶναι δοῦναι δίκην ἐν παιδὶ παῖδα τὸν εἰς πατέρα παρανομήσαντα. καὶ διὰ τοῦτο μέλλειν ὕστερον τὰς ἐκ τε Σὴμ τῇ μὲν γῇ τε Χὰμ παροικεῖν· εἰσῆλθε γάρ φησιν Ψαλ 104 23.
» Ἰσραὴλ εἰς Αἴγυπτον, καὶ Ἰακὼβ παρῴκησεν
» ἐν γῇ Χάμ· τὴν δὲ Χαναναίαν κληρονομοῦντας, τὰς μὲν ἀπολύειν τῶν Χαναναίων, ἐνίας δὲ ἐξ αὐτῶν, οἷον τὰς Γαβαωνίτας, εἰς ὑδροφόρους ἑαυτοῖς καὶ ξυλοφόρους καταδουλώσασθαι.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ἐπειδὴ διανασὰς ὁ πατὴρ, καὶ γνὺς ὅσα ἐποίησε Χὰμ, κατηρᾶτο τῷ τότε υἱῷ· καὶ ζήτημα ἐκινεῖτο,

A τίνος οὕνεκεν τε πατρὸς ἁμαρτῶντος, ὁ υἱὸς δέχεται τὴν κόλασιν· προλαβὼν ὁ Μωϋσῆς, ἐν αὐτῇ τῇ διηγήσει τίθησι τῆς ἀπολογίας τὴν δύναμιν. ὅτε γὰρ ἔμελλε λέγειν, ὅτι εἶδε τὴν γύμνωσιν τε πατρὸς
» αὐτε, τότε προλαβὼν φησι, καὶ εἶδε Χὰμ
» ὁ πατὴρ Χαναὰν τὴν γυμνωσιν τε πατρὸς αὐτε, καὶ οὐκ ἐσκέπασεν ἱματίῳ, ἀλλὰ πλέον ἐγύμνωσε τῇ πρὸς τὰς ἀδελφὰς διηγήσει. εἰς πατέρα δὲ ἁμαρτὼν, εἰς υἱὸν
B δέδωκε δίκην, οὐκ ἀδικεῖντος τε Θεε, ἀλλὰ προορῶντος, ὅτι σπέρμα τε Χαναὰν δουλοῦειν ἔμελλεν. ὅπερ ἐξῆλθεν ἐπὶ τῶν Γαβαωνιτῶν, οἳ πάσῃ τῇ συναγωγῇ Ἰσραὴλ ἐδούλευσαν. ὥσε καὶ Χὰμ δίδωσι δίκην τῶν εἰς τὸν πατέρα πλημμεληματων. οὐ τοσοῦτον γὰρ αὐτε καθήψατο ἡ κατ' αὐτε κατάρα, ὅσον ἡ εἰς τὸ σπέρμα· καὶ τὰ μέλλοντα ὁμε προαγορεύεται. εἰ γὰρ δεῖ τὸ ἀκριβὲς εἰπεῖν, οὐδὲ Χαναὰν φαίνεται
Γ δουλεύσας. πῶς γὰρ ὁ καὶ ἑπτὰ ἐθνῶν, καὶ τε Σιδῶνος γεγονὼς πατήρ; ἀλλὰ τὸ τότε σπέρμα μετὰ πολλῆς γενεᾶς. (1) ὅπερ οὐκ ἐγένετο διὰ τὴν τε Χὰμ εἰς τὸν πατέρα ἁμαρτίαν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν σχῆμα φόβον ἐμποιεῖν τοῖς ἐξῆς, ὡς ἂν μή τις ἐξυβρίζοι εἰς τὰς γεγεννηκότας· τὸ δὲ ἀληθὲς, ὅπερ ἔμελλεν ἔσεσθαι προὐλέγετο. οὕτω καὶ ὁ Ἰακὼβ δοκεῖ καταρᾶσθαι τὰς περὶ Συμεὼν, καὶ Λευΐ, διὰ τὴν κατὰ
Δ τῶν Σικιμάτων κίνησιν, λέγων· διαμεριῶ Γεν. 49. 7.
» αὐτὰς ἐν Ἰακὼβ, καὶ διασκορπιῶ αὐτὰς ἐν Ἰσραήλ· ἀλλὰ καὶ τὸν Ῥαβὶμ διὰ τὴν παράνομον κοίτην. ἐκβαίνει μὲν τῷ μὲν Συμεὼν καὶ τῷ Ῥαβὶμ δι' ἑτέρας ἀσεβείας τὰς μετὰ ταῦτα τετολμημένας αὐτοῖς, καὶ τὴν δίκην ὑφίσανται· τῷ δὲ Λευΐ συμβαίνει μὲν ἡ τε πατρὸς προῤῥήσις, οὐκ εἰς κατάραν δὲ, ἀλλ' εἰς εὐλογίαν ἄκραν. ἱερεῖς γὰρ καὶ λευῖται γεγενημένοι, πάσας ἐπλήρωσαν τὰς Φυλάς.
E ἀναγκαῖον τοίνυν ἐκ τούτων εἰδέναι, καὶ ὡς ἄλλα μὲν σχηματίζειν λέγειν, ἢ ποιεῖν ἡ θεία Γραφὴ, ἕτερα δὲ οἰκονομεῖ. πολλὰ γὰρ ἐκ τούτων εἰδέναι, (2) καὶ ὅτω τῶν ζητουμένων ῥᾴδιαν ἔξειν τὴν λύσιν.

ΑΔΗΛΟΥ. Προφητεύει ὁ Νῶε. ἐδούλευσε γὰρ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτε ἔξοδον.

Z κς. Καὶ εἶπεν, εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τε Σήμ· καὶ ἔσαι Χαναὰν παῖς αὐτε.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Διατὶ δὲ μόνον ἐπὶ τε Σὴμ τὸ, εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τε Σὴμ,
» οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ τε Ἰάφεθ; καὶ μὴν κοινῇ τῶν δύο ἡ εἰς τὸν πατέρα τιμή. Ἀλλὰ τὸ ἐκ τε Σὴμ σπέρμα πιστὸν ἤδει ἐσόμενον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸν Ἀβραὰμ καὶ τὰς ἐξ
H αὐτε, καὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν τὸ κατὰ σάρκα. δῆλον οὖν, ὅτι προῤῥήσεις ἦσαν τῷ Νῶε τὰ λεγόμενα σὺν σχήματι εὐλογίας,

(1) Ἴσ. μετὰ πολλὰς γενεάς. (2) Ἴσ. εἰδέναι δεῖ.

καὶ κατάρας. καὶ γὰρ Πέρσαις, καὶ Ῥωμαίοις ἐδήλωσε καὶ δηλοῖ τὸ σπέρμα Χαναάν, αὐτῷ δὲ ᾠδείς.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τοῦτο ἴσως ἄντις εἴποι, διὰ τί τὸν Σὴμ εὐλογῆσαι. καὶ σφόδρα μὲν εὐλόγησεν αὐτόν. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς εὐχαρισεῖται, καὶ εὐλογεῖται διὰ τῶν ἀνθρώπων, τότε δαψιλεστέραν τιὼ παρ' ἑαυτῷ εὐλογίαν εἴωθε χορηγεῖν ἐκείνοις, δι' ὧς αὐτὸς εὐλογεῖται. εὐλογήσας τοίνυν τὸν Θεὸν, ὀφειλέτιω αὐτὸν κατέσησε μείζονος εὐλογίας, καὶ αἴτιος γέγονε τῷ Σὴμ πλείονος ἀμοιβῆς, ἧς αὐτὸς αὐτὸν, εἰ δι' ἑαυτῷ εὐλόγησεν.

κζ. Πλατύναι ὁ Θεὸς τῷ Ἰάφεθ, καὶ κατοικησάτω ἐν τοῖς οἴκοις τοῦ Σήμ· καὶ γενηθήτω Χαναὰν παῖς αὐτοῦ.

» ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Πλατύναι ὁ Θεὸς τῷ
» Ἰάφεθ, καὶ κατοικησάτω ἐν τοῖς σκηνώ-
» μασι Σήμ· καὶ γενηθήτω Χαναὰν παῖς
» αὐτοῦ· ἢ κατὰ τὸν Ἀκύλαν, δῶλος δώλων
» ἔσω Χαναὰν παῖς τοῦ Σὴμ, ἢ τοῦ Ἰάφεθ,
διὰ τιὼ ἁμαρτίαν. καὶ Χὰμ ὑ δέχεται τιὼ κατάραν, διὰ τὸ ἠυλογεῖσθαι τιὼ ἀρχιὼ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Τὶ δήποτε, ἢ κατοικη-
» σάτω ὁ Ἰάφεθ ἐν τοῖς σκηνώμασι τοῦ Σὴμ
εἴρηται; ὁρᾷς, ὅτι πάντα προφητεία ἰῶ διὰ προφάσεώς τινος, ἢ ἄνου προφάσεως φανερωμένη; καὶ γὰρ μετὰ ταῦτα Μαδαΐ, τουτέσιν ὁ Μῆδος, τοῦ Ἰάφεθ ὢν υἱὸς, τὸ κάλλιστον τῶν τοῦ Σὴμ οἰκήσεων κατέσχε, τιὼ Μηδίαν, μέρος ὐκ ἐλαχιστον τῆς τῶν Περσῶν γῆς.

» ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Πλατύναι ὁ Θεὸς τῷ
» Ἰάφεθ, καὶ κατοικησάτω ἐν τοῖς σκηνώ-
» μασι Σήμ· καὶ γενηθήτω Χαναὰν παῖς
αὐτῷ. τῇ τοῦ Σὴμ εὐλογίᾳ καὶ Ἰάφεθ συμπαρέλαβεν. ἢ τὸ καλοικησάτω ἐν τοῖς οἴκοις τοῦ Σὴμ ὁ Θεὸς, ἀντὶ τοῦ, ἵνα ᾖ τοιοῦτόν τι τὸ λεγόμενον· ὅτι εὖ μὲν ποιήσαι ὁ Θεὸς καὶ Ἰάφεθ, ἅπασαν μέντοι τιὼ ἑαυτοῦ πρόνοιαν παράσχοι μᾶλλον τῷ οἴκῳ τοῦ Σήμ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Διὰ τῶν εὐλογιῶν τούτων, τοῦ Σὴμ καὶ τοῦ Ἰάφεθ, τῶν δύω λαῶν αἰνίττεσθαι αὐτὸν οἶμαι τιὼ κλῆσιν. καὶ διὰ μὲν τοῦ Σὴμ, τοὺς Ἰουδαίους· ἐξ ἐκείνου γὰρ ὁ πατριάρχης Ἀβραὰμ, καὶ τὸ τῶν Ἰουδαίων ἐπιδέδωκε γένος· διὰ δὲ τοῦ Ἰάφεθ, τιὼ τῶν ἐθνῶν κλῆσιν. ὅρα γὰρ καὶ ταύτιω τιὼ εὐλογίαν τοῦτο προ-
» μιμύσαν. πλατύναι γάρ φησιν ὁ Θεὸς
» τῷ Ἰάφεθ, καὶ κατοικησάτω ἐν τοῖς σκηνώμασι τοῦ Σήμ. τοῦτο ἐπὶ τῶν ἐθνῶν εἰς ἔργον ἐκβεβηκὸς ὁρῶμεν. διὰ μὲν γὰρ τοῦ εἰπεῖν, πλατύναι, τὰ ἔθνη ἠνίξατο· διὰ
» δὲ τοῦ εἰπεῖν, κατοικησάτω ἐν τοῖς σκηνώμασι τοῦ Σήμ, ὅτι τῶν τοῖς Ἰουδαίοις εὐτρεπισθέντων, καὶ ἐκείνοις παρασκευασθέντων, τὰ ἔθνη τιὼ ἀπόλαυσιν ἔχε.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τρεῖς μὲν οἱ πάντες γεγόνασι λαοί· ὅ, τε ἐν πρώτῳ καιρῷ, καθάπερ ὁ Σήμ· καὶ μιὼ ὁ διὰ μέσου, κατὰ τὸν ἔπαρατον Χάμ· καὶ ὁ τρίτος ὁ λοιῶθος, νοοῖτο δ' ἂν ὡς ἐν τελευταίοις Ἰάφεθ, ὃς ἐρμιωσύεται πλατυσμός. ἐπειδὴ δὲ ἡμῖν ἀπεκάλυψεν ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τὸν ἴδιον υἱὸν, ὃς διὰ μητρῶν σημαίνεται, καὶ ὅσον ἦκεν εἰπεῖν εἰς τὸ νοητὸν τῆς Θεότητος κάλλος ἀχήμονάτε καὶ ἀτερπῆ διὰ τὸ
» ἀνθρώπινον· ἐδὲ γὰρ εἶχεν εἶδος, ἐδὲ κάλ- Ἡσ. 53. 2.
» λος κατὰ τιὼ τοῦ Προφήτου φωνιώ· τότε
δὴ τότε, καθὰ καὶ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἐπιμαρτυρήσειεν ἂν ἡ ἔκβασις. ὁ μὲν πρωτός τε καὶ λοιῶθος λαὸς, τουτέστιν οἱ ἐν ἀρχῇ καὶ πρῶτοι πιστεύσαντες, καὶ μιὼ καὶ ὁ κληθησάμενος ἐν ἐσχάτοις, δεδυσώπηται τὸν Ἐμμανουὴλ· εὐλόγηται δὲ δι' αὐτοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός. ὁ δέ γε τοῖν δυοῖν μεταξὺ γεγονὼς, καλαμειδιάσας ὥσπερ Χριστοῦ, διὰ τὸ τῆς ἀνθρωπότητος ἀχαλὲς, καὶ τὸν ἐκ Θεοῦ πεφηνότα υἱὸν κατὰ πολλὰς ἀτιμάσας τρόπους, ἐν τῷ τῆς δουλείας ἀπομεμένηκε τρόπῳ, καὶ τῆς τῶν πατέρων ἐλευθερίας ἀπώλεσεν. ὅτι δὲ ἔμελλον οἱ ἐν ἐσχάτοις καιροῖς ἐκ τῶν Ἰουδαίων πιστεύσαντες τῶν πρώτων ἔσεσθαι κοινωνοὶ μονονουχὶ καὶ ὁμέσιοι· ἅτε δὴ καὶ εἰς μίαν συνεχθέντες πόλιν, ἦγεν αὐλιὼ, ἢ ἐσίαν, τουτέστι τιὼ ἐκκλησίαν, ὑπέ-
φωνεν, εἰπών· πλατύναι ὁ Θεὸς τῷ Ἰάφεθ, τουτέστι τῷ τρίτῳ καὶ ἐν ἐσχάτοις.
» τρίτος γὰρ ὁ Ἰάφεθ. καὶ κατοικησάτω
» ἐν τοῖς σκηνώμασι τοῦ Σὴμ, τουτέστι τοῦ
» πρώτου· καὶ γενηθήτω Χαναὰν παῖς αὐτῶν. τοῦτο οἶμαί ἐστιν ὅπερ ἔφη Χριστὸς
» τοῖς Ἰουδαίων δήμοις· Ἀμιὼ ἀμιὼ λέγω Ἰωάν. 8. 34,
» ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τιὼ ἁμαρτίαν, δοῦ- 35, 36.
» λός ἐστι τῆς ἁμαρτίας. ὁ δὲ δοῦλος ὐ μέ-
» νει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ἐλεύθεροι ἔσεσθαι. καταμειδιάσαντες γὰρ οἱ τάλανες Ἰουδαῖοι τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν οἰκονομίας, καὶ τιὼ ἀποκάλυψιν αὐτοῦ τιὼ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς εἰς ἡμᾶς γενομένιω ὐ τετιμηκότες, ἐν τῷ τῆς δουλείας μεμνήκασι πνεύματι.

κη. Ἔζησε δὲ Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη τριακόσια πεντήκοντα. Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Νῶε ἐνακόσια πεντήκοντα ἔτη· καὶ ἀπέθανεν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Μὴ νομίσῃς δὲ τοῦτο ἁπλῶς ἐνσημιώσθαι τιὼ θείαν Γραφιὼ, ἀλλ' ὅρα καὶ ἐντεῦθεν τοῦ δικαίου τιὼ ἐγκράτειαν, ὅτι ὅτε ἀδείας καὶ ἀνέσεως ἀπολαύσας, καὶ τοσοῦτον ἀριθμὸν ἐτῶν ἐπιζήσας, μετὰ τιὼ ἀπὸ τῆς κιβωτοῦ ἔξοδον, παιδοποιΐας ὠὐέχετο λοιπόν. ὐδὲ γὰρ ἐμνημόνυσεν ἡ Γραφὴ, ὅτι ἑτέρους ἔσχε παῖδας, πλιὼ τούτων τῶν τριῶν.

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. Ι.

α. Αὗται δὲ αἱ γενέσεις τῶν υἱῶν Νῶε, Σὴμ, Χὰμ, Ἰάφεθ· καὶ ἐγεννήθησαν αὐτοῖς υἱοὶ μετὰ τὸν κατακλυσμόν.

β. Υἱοὶ Ἰάφεθ· Γάμερ, καὶ Μαγὼγ, καὶ Μαδαΐ, καὶ Αὐὰν, καὶ Ἐλισσὰ, καὶ Θωβελ, καὶ Μοσὸχ, καὶ Θηρᾶς.

*ΙΩΣΗΠΟΥ. Υἱοὶ Ἰάφεθ κατῴκησαν ἀπὸ Ταύρου, καὶ Ἀμιανῆ (1) τῶν ὀρέων ἀρξάμενοι, καὶ προῆλθον ἐπὶ μὲν Ἀσίας, ἄχρι ποταμῦ Τανάϊδος· ἐπὶ δὲ Εὐρώπης, ἕως Γαδείρων.

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Υἱοὶ Ἰάφεθ, Γάμερ, ἀφ' ἧς Γαλάται· Μαγὼγ, ἀφ' ἧς Σκύθαι· Μαδαΐ, ἀφ' ἧς Μῆδοι· Ἰωυὰν, ἀφ' ἧς Ἰωνία· Ἐλισὰ, ἀφ' ἧς Αἰολεῖς· Θοβελ, ἀφ' ἧς Ἴβηρες· Μοσὸχ, ἀφ' ἧς Καππαδόκαι. γενεαλογεῖ δὲ ἀπὸ τοῦ Σὴμ κάτω ἄλλον Μοσόχ. καὶ σημειωτέον αὐτός· ἵνα ὅταν τοὺς Προφήτας ἀναγινώσκωμεν ἀπὸ τῆς ἀκολουθίας εἰδείημεν ποῖον λέγει τὸν δυτικὸν, ἢ τὸν ἀνατολικόν. Υἱοὶ δὲ Χὰμ, Χὼς, ἀφ' ἧς Χασαῖοι Αἰθίοπες· Μετραΐμ, ἀφ' ἧς Μετραῖοι Αἰγύπλιοι· Φὼτ, ἀφ' ἧς Φλαῖοι Λίβυες· Χαναὰν, ἀφ' ἧς Χαναναῖοι, οἱ νῦν Παλαιστῖνοι. Υἱοὶ Χὼς, Σαβὰ, ἀφ' ἧς Σαβαῖοι Αἰθιόπων ἔθνος· Εὐϊλὰ, ἀφ' ἧς Γετοῦλοι· Ῥεγμὰ, ἀφ' ἧς Ῥαμέ· Σαβασὰ, ἀφ' ἧς Ἀσαβαῖοι· Σεβαθὰ, ἀφ' ἧς Σεβαχθηνοί· Ἰσδαδὰν, ἀφ' ἧς Ἰσδαδαῖοι αἰθιοπικὸν ἔθνος. Υἱοὶ Σὴμ, Αἰλὰμ, ἀφ' ἧς Ἐλιμαῖοι, Περσῶν οἱ Ἀρχαῖοι· Ἀσσὼρ, ἀφ' ἧς Ἀσσύριοι· Ἀρφαξὰδ, ἀφ' ἧς Χαλδαῖοι· Ἀρὰμ, ἀφ' ἧς Σύροι· κάτω μέντοι τὸ λη. καὶ τὸν Καμουὴλ πατέρα Σύρων· Λὼδ, ἀφ' ἧς Λυδοί. ὅτοι κατῴκησαν ἀπὸ Ἀσσὶ ἀρξάμενοι καὶ Εὐφράτου τὰ πρὸς Ἀνατολὰς μέχρι τοῦ καλοῦ Ἰνδίαν Ὠκεανοῦ. (2)

γ. Καὶ υἱοὶ Γάμερ· Ἀσχανὰζ, καὶ
δ. Ῥιφὰθ, καὶ Θοργαμά. Καὶ υἱοὶ Αὐάν· Ἐλισὰ, καὶ Θαρσεῖς, Κίε. τιοι, Ῥόδιοι. Ἐκ τούτων ἀφωρίσθησαν νῆσοι τῶν ἐθνῶν ἐν τῇ γῇ αὐτῶν· ἕκαστος κατὰ τὴν γλῶσσαν, ἐν ταῖς Φυλαῖς αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν αὐτῶν

ς. Υἱοὶ δὲ Χάμ· Χὼς, καὶ Μεσραΐμ, Φοὺδ, καὶ Χαναάν.

*ΙΩΣΗΠΟΥ. Οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ Χὰμ κατῴκησαν τὴν ἀπὸ Συρίας, καὶ Ἀμάνου, καὶ ιβ. λὰχ, Καὶ τὴν Δασὲ ἀνὰ μέσον Νι-

Λιβάνου τῶν ὀρέων (3) πρὸς νότον, καὶ ὅσον πρὸς θάλασσαν ἐτέτραπλο καταλαβόντες, καὶ μέχρι δυτικῆς ὠκεανοῦ.

ζ. Υἱοὶ δὲ Χὼς· Σαβὰ, καὶ Λευϊλαὲθ, καὶ Σαβαθὰ, καὶ Ῥεγμὰ, καὶ Σαβακαθά. υἱοὶ δὲ Ῥεγμά· Σαβὰν, καὶ Δαθάν. Χὼς δὲ ἐγέννησε τὸν Νεβρωὸδ· οὗτος ἤρξατο εἶναι γίγας ἐπὶ τῆς γῆς.

θ. Οὗτος ἦν γίγας κυνηγὸς ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ· διὰ τοῦτο ἐροῦσιν, ὡς Νεβρωὸδ γίγας κυνηγὸς ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ.

Γ ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτι ὁ γίγας ἐκ τοῦ κατηραμένου γένους ἦν, ἐξ οὗ καὶ ἡ παραβολὴ
» ἐλέχθη· ὡς Νεβρωὸδ γίγας κυνηγός. λέγει δὲ τοῦτον Ἰώσηπος (4) ἄρχοντα γεγονῆναι τῶν ἐπινοησάντων τὸν πύργον.

**ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Καί τινες μόν-
» φασι τὸ, ἐναντίον Κυρίου, ἀντὶ τοῦ ἐναντιούμενος τῷ Θεῷ· ἐγὼ δὲ οὐχ ἡγοῦμαι τοῦτο αἰνίττεσθαι τὴν θείαν Γραφὴν, ἀλλ' ὅτι
Δ » ἰσχυρός τις ἦν καὶ ἀνδρεῖος. τὸ δὲ ἀπέναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ, ἀντὶ τοῦ, ὑπ' αὐτοῦ παραχθεὶς, ὑπ' αὐτοῦ δεξάμενος τοῦ Θεοῦ τὴν εὐλογίαν, ἢ ὅτι ἤμελλεν ὁ Θεὸς δι' αὐτοῦ θαυμάζεσθαι, ὡς τοιοῦτον παραγαγὼν καὶ δείξας ἐπὶ τῆς γῆς.

ι. Καὶ ἐγένετο ἀρχὴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ Βαβυλὼν, Ὀρὲχ, καὶ Ἀχαὰδ, καὶ Χαλάνη ἐν τῇ γῇ
Ε Σεναάρ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐπὶ πρώτου Νεβρωὸδ ὠνομάσθη βασιλεία.

**ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἀλλὰ καὶ οὗτος πάλιν μιμούμενος τὸν πρόγονον, καὶ οὐκ εἰς δέον χρησάμενος τοῖς τῆς Φύσεως προτερήμασιν, ἕτερον δουλείας ἐφεῦρε τρόπον, καὶ ἄρχων, καὶ βασιλεὺς γενέσθαι ἐπεχείρησε. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὅρα τοῦ σώματος
Ζ τὴν ἰσχὺν ὁ μόνασαν ἐπὶ τῶν οἰκείων ὅρων, ἀλλ' ἀεὶ τοῦ πλείονος ἐφιεμένην, καὶ τῆς δόξης ὀρεγομένην. ὁ γὰρ ὡς προϊσάμενος αὐτῶν, ὑπέστησαν, ἀλλὰ καὶ πόλεις ᾠκοδόμει, ἵνα ἄρχῃ τῶν πολεμίων.

ια. Ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης ἐξῆλθεν Ἀσσὼρ· καὶ ᾠκοδόμησε τὴν Νινευΐ, καὶ τὴν Ῥωβοὼθ πόλιν, καὶ τὴν Χαιβ. λὰχ, Καὶ τὴν Δασὲ ἀνὰ μέσον Νι-

νευΐ,

(1) Καὶ Ἀμάνου. οὗ Κεφ. 3. περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολ. τοῦ 1. βιβλ.
(2) Ὅρα τὸ 7. Κεφ. τὸ περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολ. τοῦ Ἰωσήπ. τοῦ 1. βιβλ.
(3) Τῶν ὀρέων γῆν κατέχον, ὅσα πρὸς θάλασσαν αὐτῆς ἐτέτραπλο καταλαβόντες, καὶ μέχρι τοῦ Ὠκεανοῦ ἐξιδιωσάμενοι. αὐτ.
(4) Ἐν Κεφ. 5. περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολ. τοῦ 1. βιβλ.

νευΐ, καὶ ἀνὰ μέσον Χαλάχ· αὕτη ἡ Α πόλις μεγάλη.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ ἅγιος Ἐπιφάνειος (1) λέγει· ὅτι τὸν Ἀσὲρ Ἕλλωές φασιν εἶναι τὸν Ζωροάστρην. ὅτος φησιν εὗρεν ἀστρολογίαν, καὶ μαντείαν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἔστι καὶ ἐν τῇ Ἀραβίᾳ πόλις Ἰσδαίων Νινοβΐ, καλουμένη Καφθοριείμ, ἡ νῦν Ἀσκάλων.

Β ιγ. Καὶ Μεσραΐμ ἐγέννησε τὸν Λαδιείμ, καὶ τὸς Ἐνεματιείμ, καὶ τὸς Λαβιείμ, καὶ τὸς Νεφθαλιείμ,
ιδ. Καὶ τὸς Πατροσωνιείμ, καὶ τὸς Χατιλωριείμ, ὅθεν ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν Φι-
ιε. λισιείμ, καὶ τὸς Καφθοριείμ. Χαναὰν δὲ ἐγέννησε τὸν Σιδῶνα πρωτό-
ις. τοκον, καὶ τὸν Χετταῖον, Καὶ τὸν Γ Ἰεβυσαῖον, καὶ τὸν Γεργεσαῖον, καὶ τὸν Ἀσαῖον, καὶ τὸν Ἀμορραῖον, (2)
ιη. Καὶ τὸν Ἀμαθί· καὶ μετὰ ταῦτα διεσπάρησαν αἱ Φυλαὶ τῶν Χαναναίων.
ιθ. Καὶ ἐγένοντο τὰ ὅρια τῶν Χαναναίων ἀπὸ Σιδῶνος, ἕως εἰσελθεῖν εἰς Γέ-
ραρα καὶ Γάζαν, ἕως ἐλθεῖν Σοδό-
μων καὶ Γομόρρας, Ἀδαμα, καὶ Σε-
κ. βωείμ ἕως Λασᾶ. Οὗτοι οἱ υἱοὶ Δ Χαμ, ἐν ταῖς Φυλαῖς αὐτῶν, καὶ γλώσσαις αὐτῶν, ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν αὐτῶν.

κα. Καὶ τῷ Σὴμ ἐγεννήθη καὶ αὐτῷ, πατρὶ πάντων τῶν υἱῶν Ἕβερ, ἀδελφῷ Ἰάφεθ, ἀδελφῷ τὸ μείζονος.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ζητεῖται πῶς Ἰάφεθ μείζων τὸ Σήμ. Μήποτε ὡς Ἰακὼβ τὸ Ἡσαῦ, εἰ καὶ τὸν χρόνον νεώτερος ἦν, ὅτω διὰ τὸ τῶν ἐθνῶν μυστήριον Ἰάφεθ ὁ πατὴρ αὐτῶν μείζων ἐστὶ Σὴμ τὸ Ἑβραίου;

κβ. Υἱοὶ Σήμ· Αἰλεὶμ, καὶ Ἀσὲρ, καὶ Ἀρφαξὰδ, καὶ Λὼδ, καὶ Ἀραμ, καὶ Καϊνάν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀπὸ τῶν χρόνων Καϊνὰν ἡ Ἀστρονομία, καὶ οἱ οἰωνισμοί.

κγ. Καὶ υἱοὶ Ἀραμ· Ὡς, καὶ
κδ. Ἰὰλ, καὶ Γαθὲρ, καὶ Μοσόχ. Καὶ Ἀρφαξὰδ ἐγέννησε τὸν Καϊνάν· καὶ Καϊνὰν ἐγέννησε τὸν Σαλά· Σαλὰ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἕβερ.

κε. Καὶ τῷ Ἕβερ ἐγεννήθησαν δύω υἱοὶ, ὄνομα τῷ ἑνὶ Φαλέκ· ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτὸ διεμερίθη ἡ γῆ· καὶ ὄνομα τῷ ἀδελφῷ αὐτὸ Ἰεκτάν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἕβερ ἐστὶν, ἀφ' ὃ Ἀβραὰμ καὶ Ἑβραῖοι. Ἕβερ, περατικῶς· Φαλὲκ, μερισμὸς ἑρμηνεύεται.

Γ κς. Ἰεκτὰν δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλμωδὰμ, καὶ τὸν Σαλὲφ, καὶ Ἀσαρ-
κζ. μὼθ, καὶ Ἰεραὲ, Καὶ Δορρὰ, καὶ
κη. Ἰαζὴλ, καὶ Δεκλὰ, Καὶ τὸν Γε-
μαὲ, καὶ Ἀβιμαὴλ, καὶ Σαβάν.

κθ. Καὶ Οὐφεὶρ, καὶ Εὐϊλὰτ, καὶ Ἰωβάβ. πάντες ὅτοι υἱοὶ Ἰεκτάν.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐκοῦν ὁ Ἰὼβ (3) τὸ ὄνομα τῶν προπατόρων εἶχε τῶν ἀπὸ τὸ Σὴμ καὶ τὸ Ἕβερ τὸ ἐκλεκτὸ γένους. (4) καὶ διὰ τοῦτο σύγκρις ἦν τῶν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν.

λ. Καὶ ἐγένετο ἡ κατοίκησις αὐτῶν ἀπὸ Μαναστῆ ἕως ἐλθεῖν εἰς Σο-
λα. Φηρὰ ὄρος ἀνατολῶν. Οὗτοι υἱοὶ Σὴμ, ἐν ταῖς Φυλαῖς αὐτῶν, κατὰ Ε γλώσσας αὐτῶν, ἐν ταῖς χώραις αὐ-
λβ. τῶν, καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν αὐτῶν. Αὗται αἱ Φυλαὶ τῶν υἱῶν Νῶε, κατὰ γενέσεις αὐτῶν, κατὰ τὰ ἔθνη αὐτῶν. ἀπὸ τούτων διεσπάρησαν νῆσοι τῶν ἐθνῶν ἐπὶ τῆς γῆς μετὰ τὸν κατακλυσμόν.

ΚΕΦ.

(1) Νεβρωὴθ γὰρ βασιλεύει υἱὸς τὸ Χὰς τὸ Αἰθίοπος, ἐξ ὃ Ἀσὲρ γεγένηται. τούτου ἡ βασιλεία εἰς Ὀρὲχ γεγένηται, καὶ εἰς Ἀρφαὰλ, καὶ Χαλάνην. κλίζει δὲ καὶ πλὴν Θειρὰς, καὶ πλὴν Θόβελ, καὶ Λόβον εἰς τῆ Ἀσυρίων χώρᾳ. τοῦτόν φασι παῖδες Ἑλλήνων εἶναι τὸν Ζωροάστρην· ὃς πρόσω χωρήσας ἐπὶ τὰ ἀνατολικὰ μέρη, οἰκιστὴς γίνεται Βάκτρων. ἐντεῦθεν τὰ κατὰ πλὴν γλῆν παράνομα διανενέμηται. ἐφθορέτης γὰρ ὅτος γεγένηται κακῆς διδαχῆς, Ἀστρολογίας, καὶ Μαγείας, ὡς τινές φασι περὶ τούτου τὸ Ζωροάστρου. πλὴν ὡς ἡ ἀκρίβεια περιέχει, τὸ Νεβρωὴθ τὸ γίγαντος ὅτος ἦν ὁ χρόνος. ὁ πολὺ δὲ ἀλλήλων τῷ χρόνῳ διεστήκασιν ἄμφω, ὅ, τε Νεβρωὴθ καὶ ὁ Ζωροάστρης. Ἐπιφάν. εἰ τῷ κατὰ αἱρέσ. βιβλ. 1. σελ. 7.

(2) ιζ. Καὶ τὸν Εὐαῖον, καὶ τὸν Ἀρκαῖον, καὶ τὸν Ἀσυναῖον, ιη. Καὶ τὸν Ἀραδιον, καὶ τὸν Σαμαραῖον, κτ. Τὰ ὀνόματα ταῦτα ὁ κεῖνται εἰ τῷ Κώδικι.

(3) Ἰωβὰβ ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

(4) Γένος. ὁ μλὴ τὸ Χαναάν. Σύγκρις τῶν ἀφ' ἡλίου, κτ. ὁ αὐτ.

ΚΕΦ. ΙΑ.

α. Καὶ ἦν πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἓν, καὶ φωνὴ μία πᾶσι.

ΑΔΗΛΟΥ. Διαφορὰν χείλους καὶ φωνῆς φαμέν. τῷ μὲν φωνῷ, ἐπὶ τῆς διαλέκτου τάσσεσθαι· τὸ δὲ χεῖλος, ἐπὶ τῆς διανοίας, ἢ τὸ ἀνάπαλιν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Χεῖλος εἶ τῷ λαλιάν φησι, καὶ φωνῷ πάλιν τὸ αὐτό· ἵνα εἴπῃ, ὅτι ὁμόφωνοι καὶ ὁμόγλωσσοι πάντες ἦσαν. καὶ ὅτι περὶ λαλιᾶς εἴρηται τὸ, καὶ ὧ πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος εἶ, ἄκουε τῆς Γραφῆς ἀλλαχοῦ λεγούσης, ὑὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν. ὅτως οἶδεν ἡ Γραφὴ τῷ τοῦ χείλους ὀνόματι τῷ λαλιὰν προσαγορεύειν.

Ψαλ. 139. 3.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ποία γλῶσσα ἀρχαιοτέρα; Δηλοῖ τὰ ὀνόματα. Ἀδὰμ γὰρ, καὶ Καΐν, καὶ Ἄβελ, καὶ Νῶε τῆς Σύρων ἴδια γλώττης. Ἀδαμαθὰ γὰρ τῷ ἐρυθρὰν γῆν ἔθος τοῖς Σύροις καλεῖν. Ἀδὰμ τοίνυν, ἢ ὁ γήϊνος, ἢ ὁ χοϊκὸς ἑρμηνεύεται. Καΐν, κλῆσις. τοῦτο δὲ ὑμνῶν Θεὸν ὁ Ἀδὰμ εἴρηκεν, ἐκτησάμην ἄνθρωπον διὰ τοῦ Θεοῦ. καὶ Ἄβελ, πένθος· πρῶτος γὰρ ὅτος ὤφθη νεκρὸς, καὶ πρῶτος τοῖς γεγενημένοις προξένησε πένθος. καὶ Νῶε, ἀνάπαυσις.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἡ ἓν ἑβραία πόθεν ἤρξατο; Οἶμαι αὐτὴν ἱερὰν εἶναι φημί. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς ναοῖς ἴδιοί τινες ἦσαν χαρακτῆρες γραμμάτων, οὓς ἱερατικοὺς προσηγόρευον· ὅτω διὰ τοῦ Μωϋσέως ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ταύτην ἔδωκε τὴν γλῶσσαν, διδακτὴν οὖσαν, ἀφυσικήν. τοιγάρτοι τῶν ἄλλων ἁπάντων καλὰ τὴν τῶν ἐθνῶν, ἐν οἷς ἂν γεννηθῶσι φθεγγομένων φωνήν· καὶ τῶν μὲν ἐν Ἰταλίᾳ τικτομένων, τὴν Ἰταλῶν κεχρημένων, τῶν δὲ ἐν τῇ Ἑλλάδι, τὴν Ἑλλήνων, καὶ τῶν ἐν Περσίδι, τὴν Περσῶν, καὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, τὴν Αἰγυπτίων· τὰ Ἑβραίων παιδία ἀπὸ τῆς ἑβραίας ἐστὶν εὑρεῖν οὐθὲν κεχρημένα φωνῇ, ἀλλὰ τὴν ἐκείνων παρ' οἷς ἐγεννήθησαν. εἶτα μειράκια γενόμενα, διδάσκεται τῶν γραμμάτων τὰς χαρακτῆρας, μανθάνει δὲ διὰ τῶν γραμμάτων τὴν θείαν Γραφὴν τῇ ἑβραΐδι γεγραμμένην φωνῇ. οἶμαι δὲ τοῦτο αἰνίττεσθαι καὶ τὸν μακάριον Δαβὶδ ἐν τῷ π. ψαλμῷ· γλῶσσαν οὐκ ἔγνω ἤκουσεν.

Ψαλ. 80. 5.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀλλὰ τινές φασιν ἀπὸ τοῦ Ἔβερ ἑβραίαν κεκλῆσθαι τὴν γλῶτταν. ἐκεῖνον γὰρ μόνον ἐν τῇ προτέρᾳ μεῖναι φωνῇ, καὶ ἐκεῖθεν Ἑβραίους ὀνομασθῆναι. ἐγὼ δὲ οἶμαι, Ἑβραίους ὀνομασθῆναι ἐκ τοῦ τὸν πατριάρχην Ἀβραὰμ ἀπὸ τῆς Χαλδαίων χώρας εἰς τὴν Παλαιστίνην ἐλθεῖν, τὸν Εὐφράτην ποταμὸν διαβάντα. Ἑβραῖος γὰρ τῇ Σύρων φωνῇ ὁ περάτης ὀνομάζεται. εἰ δὲ ἐκ τοῦ Ἔβερ Ἑβραῖοι καλοῦνται, οὐ μόνον ἐχρῆν τούτους ὕστερον προσαγορεύεσθαι. πολλὰ γὰρ ἔθνη ἐκ τοῦ Ἔβερ κατάγει τὸ γένος. καὶ ἵνα τοὺς ἄλλους πάντας παρῶ, ἐκ τούτου εἰσὶν Ἰσμαηλῖται, καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Χετθούρας, καὶ Ἰδουμαῖοι, καὶ Ἀμαληκῖται, καὶ Μωαβῖται, καὶ Ἀμμωνῖται, καὶ οἱ τὰς Κάρας οἰκοῦντες. ἐκ τοῦ γὰρ Ναχὼρ καὶ τοῦ Λάβαν τὸ γένος κατάγουσιν. ἀλλ' οὐδεὶς τούτων τῇ ἑβραΐδι χρῆται φωνῇ. ὕστερον δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀβραὰμ ἐκαλεῖτο. καὶ μάρτυς ἡ θεία Γραφή. μετὰ γὰρ τὴν τοῦ Λὼτ αἰχμαλωσίαν, ἐλθών τίς φησιν, ἀπήγγειλεν Ἀβραὰμ τῷ περάτῃ. τοῦτο δὲ παρὰ τῷ Ἑβραίῳ κείμενον εὗρον, Ἑβρεῖ. τὸ δὲ Ἑβρεῖ ἐξελληνιζόμενον, Ἑβραῖος γίνεται. καὶ γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, ἔνθα ἡ Αἴγυπτία περὶ τοῦ Ἰωσὴφ ἔφη· εἰσήγαγον ἡμῖν παῖδα Ἑβραῖον ἐμπαίζειν ἡμῖν· παρὰ τῷ Ἑβραίῳ, Ἑβρεῖ κεῖται. ἀλλὰ περὶ τούτου ζυγομαχεῖν περιττόν. ὁδὸν γὰρ τῷ λόγῳ τῆς εὐσεβείας λυμαίνεται, κἂν τε τοῦτο, κἂν τε ἐκεῖνο δεξώμεθα.

Γεν. 14. 13.

Γεν. 39. 14.

β. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κινῆσαι αὐτοὺς ἀπὸ ἀνατολῶν, εὗρον πεδίον ἐν γῇ Σενναάρ, καὶ κατῴκησαν ἐκεῖ.

Ἐν γῇ Σενναὰρ Ἄλλος φησὶν ὁδόντων ἐκτιναγμόν.

** ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. Κεῖται δὲ αὕτη ἡ Σενναὰρ νυνὶ ἐν χώρᾳ τῇ Περσικῇ. ὗ δὲ τοῦτο πάλαι Ἀσσυρίων. ἐκεῖσε τοίνυν σωδοιάσαντες, συμβόλιον λαμβάνουσι μετ' ἀλλήλων πύργον καὶ πόλιν οἰκοδομῆσαι. ἀπὸ δὲ τοῦ κλίματος τοῦ πρὸς Εὐρώπην εἰς Ἀσίαν κεκλικότες, ἐπωνομάσθησαν πάντες κατὰ τὸν χρόνον ἐπίκλησιν Σκύθαι. κλίζουσι δὲ τὴν πυργοποιΐαν, καὶ οἰκοδομοῦσι τὴν Βαβυλῶνα· ἣν οὐκ ὠδόκησεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τῷ ἔργῳ τῆς αὐτῶν ἀνοίας.

ΑΔΗΛΟΥ. Οἱ ἀπὸ τοῦ εἶναι σὺν μέλλοντες διασκορπίζεσθαι καὶ πολλοὶ γίνεσθαι, κινοῦσιν ἀπὸ ἀνατολῶν. ἕως γὰρ ὠμονόουν, ἦσαν ἐν ἀνατολαῖς.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Νοήσασαν τοίνυν πάντες οἱ ἐπὶ γῆς μιᾷ τινὶ διαλέκτῳ θείᾳ χρώμενοι, καὶ ὅσοι γε συμφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους, τηρήσασαν ἐν τῇ θείᾳ διαλέκτῳ, καὶ ἔσωσαν ἀκίνητοι τῶν ἀνατολῶν, εἰς ὅσον εἰσὶ τὰ τοῦ φωτὸς, καὶ τοῦ ἀπὸ φωτὸς ἀϊδίου ἀπαυγάσματος, φρονοῦντες· καὶ ὅτοι ἐπὰν κινήσωσιν ἀπὸ τῶν ἀνατολῶν ἑαυτοὺς, ἀλλότρια φρονοῦντες, οὐρισκέτωσαν πεδίον ἐν γῇ Σενναάρ· ὃ ἑρμηνεύεται ὀδόντων ἐκτιναγμὸς, κατὰ σύμβολον τοῦ ἀπολωλέναι αὐτοὺς τὰ δι' ὧν τρέφονται, καὶ κατοικῆτωσαν ἐκεῖ.

γ. Καὶ

γ. Καὶ εἶπεν ἄνθρωπος τῷ πλη- A
σίον, δεῦτε πλινθεύσωμεν πλίνθους,
καὶ ὀπτήσωμεν αὐτὰς πυρί. καὶ ἐγέ-
νετο αὐτοῖς ἡ πλίνθος εἰς λίθον· καὶ
ἄσφαλτος ἦν αὐτοῖς ὁ πηλός.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὴν ἄσφαλτον τινὲς
τῶν διδασκάλων, ἄσβεστον εἶναι ἔφασαν.
οἳ ἀγνοοῦντες ὡς εἰκὸς τὰς ἐν τῇ Ἀσσυρίᾳ
πηγὰς, ᾠήθησαν τὸν πύργον ἀσβέστῳ ᾠκο-
δομῆσθαι. ἀκριβῶς δὲ παρὰ τῶν ἐκεῖθεν
ἀφικομένων μεμάθηκα, ὡς εἰσὶ πηγαὶ
ταύτην ἀναβλύζουσαι τὴν ὕλην μεθ' ὕδα-
τος· καὶ ὅτι ταύτην ταῖς οἰκοδομίαις συ-
νυφαίνοντες, ἐπὶ ταύτης τὴν ὠπτημένην
συνετίθεσαν πλίνθον. οὕτω τὸν πύργον
ᾠκοδομῆσθαί φασι. καὶ οἱ αὐτόπται τούτου,
καὶ διορύξαι τὶ (1) μέρος ἰσχυρίσαντο, καὶ
ἀκριβῶς διαγνῶναι, ὡς ἄσφαλτος ταῖς
ὠπτημέναις ὑπέστρωται πλίνθοις. ἄλλως-
τε καὶ λίθων εἶναι σπάνιν ἐν τῇ Ἀσσυρίᾳ
φασὶ, καὶ διὰ τοῦτο ταῖς πλίνθοις ἀντὶ λί-
θων κεχρῆσθαι. λίθων δὲ δίχα πῶς ἂν
γένοιτο ἄσβεστος;

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ὁ Ἑβραῖος καὶ ὁ Σύ-
ρος ἔχει, καὶ ἄσβεστος ἦν αὐτοῖς ὁ πη-
λὸς, καὶ μάλα εἰκότως. ἄσφαλτος γὰρ
εἰς οἰκοδομὴν ἄχρηστος, ἄσβεστος δὲ ἐπι-
τηδειοτάτη.

δ. Καὶ εἶπαν, δεῦτε οἰκοδομήσω-
μεν ἑαυτοῖς πόλιν καὶ πύργον, οὗ
ἔσται ἡ κεφαλὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ· καὶ
ποιήσωμεν ἑαυτοῖς ὄνομα πρὸ τοῦ δια-
σπαρῆναι ἡμᾶς ἐπὶ προσώπου πάσης
τῆς γῆς.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἡ διαθήκη ἐπεὶ μγ. ἔτη
ἔμειναν οἰκοδομοῦντες. Τὸ ὕψος ευλγ. πή-
χεις, καὶ δύω παλεσταί· τὸ πλάτος ἐπὶ
σγ'. πλίνθους. τῆς πλίνθου τὸ ὕψος, τρί-
τον μιᾶς πλίνθου. τὸ ἔκταμα τοῦ ἑνὸς τοί-
χου στάδιοι ιγ', καὶ τὸ ἄλλο λ'.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τῷ ὀνόματι τοῦ
οὐρανοῦ ἡ θεία Γραφὴ τῆς τόλμης αὐτῶν
τὴν ὑπερβολὴν ἡμῖν παραστῆσαι ἐβουλήθη.

ε. Καὶ κατέβη Κύριος ἰδεῖν τὴν
πόλιν καὶ τὸν πύργον, ὃν ᾠκοδόμησαν
οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐ σωματικῶς δεῖ νοεῖν ὅτι
κατέβη.

„ ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Καὶ κατέβη,
„ φησὶ, Κύριος ὁ Θεός· οὐχ ἵνα ἀνθρωπίνως
νοήσωμεν, ἀλλ' ἵνα διὰ τούτου παιδευώμεθα
μηδέποτε καταψηφίζεσθαι ἁπλῶς τῶν
ἀδελφῶν τῶν ἡμετέρων, μήτε ἐξ ἀκοῆς
καταδικάζειν, ἐὰν μὴ πρότερον πολλὴν
δεξώμεθα τὴν πληροφορίαν. H

ς. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς, ἰδοὺ
γένος ἓν, καὶ χεῖλος ἓν πάντων· καὶ
τοῦτο ἤρξαντο ποιῆσαι· καὶ νῦν οὐκ
ἐκλείψει ἀπ' αὐτῶν πάντα ὅσα ἂν
ἐπιθῶνται ποιεῖν.

„ ΑΔΗΛΟΥ. Κὴν νῦν οὐκ ἐκλείψει ἀπ'
„ αὐτῶν πάντα ὅσα ἂν ἐπιθῶνται ποιεῖν.
ὡσανεὶ ἔλεγεν, ἐὰν μὴ ἀναχαιτισθῶσι νῦν,
καὶ ἕτερα προσθήσουσιν ἁμαρτήματα.

ζ. Δεῦτε καὶ καταβάντες συγ-
χέωμεν αὐτῶν ἐκεῖ τὴν γλῶσσαν, ἵνα
μὴ ἀκούσωσιν ἕκαστος τῆς φωνῆς τοῦ
πλησίον.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ δεῦτε πρὸς τὸν
υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα (1) εἴρηται. οὐ γὰρ δη-
μιουργοὶ οἱ Ἄγγελοι.

Γ ΑΔΗΛΟΥ. Οὐ τὴν ὁμοφωνίαν δεδιὼς,
συγχέει τὰς γλώσσας, ἀλλ' ὥστε διασπα-
ρῆναι αὐτοὺς ἐξ ἀνάγκης, καὶ οἰκηθῆναι
τὴν γῆν.

ΑΔΗΛΟΥ. Διατὶ καταβῆναι δεῖ τὸν
Θεὸν, ἵνα σύγχυσις γένηται τῶν φωνῶν;
Ὅτι δημιουργικῆς δυνάμεως τὸ πνεῦμα,
καὶ ὅτι ὁ τὴν φωνὴν ἐξ ἀρχῆς δεδωκὼς,
οὗτος καὶ τὴν ποικιλίαν αὐτῆς ἐργάσασθαι
δυνατός. διὸ καὶ πάντα τὰ δημιουργικὰ
Δ δι' υἱοῦ καὶ πνεύματος γίνεται, δεῦτε ἔφη
„ καταβάντες συγχεώμεν ἐκεῖ τὴν γλῶσ-
„ σαν αὐτῶν. καταβαίνει δὲ τῷ ὄντι πρὸς
τὸ πολὺ ταπεινότερον αὐτὸς ὁ Θεὸς, ὅτε
τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπιστροφὴν ποιεῖται. καὶ
ταῦτα τῶν ἀβούλως καὶ ἁμαρτητικῶς πρατ-
τομένων κατέβη ὁ λόγος, καὶ γέγονεν ἄν-
θρωπος, ἐπανάγων εἰς ὁμοίωσιν Θεοῦ τοὺς
ἀνθρώπους. οὗτος εἰς τὴν πολυγλωττείαν
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καταβέβηκεν, ἐπα-
E νάγον τοὺς ἀνθρώπους διὰ ταύτης εἰς ὁμο-
φωνίαν καὶ ὁμόνοιαν τὴν περὶ Θεόν.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ πάλιν ὡς καὶ περὶ τῶν
„ ἐν Σοδόμοις, καταβὰς οὖν ὄψομαι, εἰ κα- Γεν. 18. 21.
„ τὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν συντελοῦνται. οὐδὲ
ἐκείνων νῦν τὴν ἀξίαν διηγεῖται, ἀλλὰ ἀπὸ
τῆς ἡμετέρας συνηθείας καὶ τῶν ἔργων
τὰς λέξεις λαμβάνουσα, ἐξηγεῖται ἐκεῖ-
να, ἵνα ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀκούοντες νοήσω-
Z μεν, ὅτι δικαίως οἱ πάσχοντες πάσχουσι.
τὸ μὲν γὰρ δεῦτε, οὐ περὶ Θεοῦ καταβά-
σεως λέγει, πῶς γὰρ τοῦ πανταχοῦ παρι-
σταμένου, καὶ ὑπὲρ τὰ ὅλα εἰς ἀπέραντον
ὄντος; ἀλλὰ περὶ τῆς εἰς τὸ πρᾶγμα ἐνερ-
„ γείας αὐτό. τὸ δὲ, εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν
„ αὐτῶν συντελοῦνται, καὶ τὸ, εἰ δὲ μὴ, ἵνα
γνῶ, οὐχ ὡς ἀγνοοῦντος Θεοῦ. ἴδια γὰρ
ταῦτα ἀγνοούντων ἀνθρώπων, ἀλλ' ἵνα κα-
τανοήσῃς, ὅτι δικαίως ἡ τιμωρία κατὰ τῶν
ἀδικούντων φέρεται.

η. Καὶ

(1) Διαῤῥῆξαί τι. ἡ ἐν Χάλ. ἔκδ.
(2) Καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐ πρὸς τοὺς Ἀγγέλους. οὐ γὰρ, κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

η. Καὶ διέσπειρεν αὐτοὺς Κύριος ἐκεῖθεν ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. καὶ ἐπαύσαντο οἰκοδομοῦντες τὴν πόλιν καὶ τὸν πύργον.

θ. Διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτῆς σύγχυσις; ὅτι ἐκεῖ συνέχεε Κύριος τὰ χείλη πάσης τῆς γῆς· καὶ ἐκεῖθεν διέσπειρεν αὐτοὺς Κύριος ὁ Θεὸς ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς.

ΑΔΗΛΟΥ. Φασὶν, ὡς τῷ Ἕβερ μόνῳ ἐφυλάχθη ἡ γλῶσσα, ὡς μὴ κοινωνήσαντι εἰς τὸ τοῦ πύργου τόλμημα.

ΑΔΗΛΟΥ. Γνώρισμα κακίας τὸ συγ-
Πραξ. 4. 32. χυθῆναι τὰς γλῶσσας· ἀρετῆς δὲ, ἦν πάν-
„ των τῶν πιστευόντων ἡ ψυχὴ μία.

** ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. Διεσκέδασεν αὐτῶν τὰς γλώσσας, καὶ ἀπὸ μιᾶς εἰς ἑβδομηκονταδύω διένειμε κατὰ τῶν τότε ἀνδρῶν ἀριθμὸν εὑρεθέντα. ὅθεν καὶ μέροπες οὗτοι κέκληνται, διὰ τὴν μεμερισμένην φωνήν· καὶ τὸν πύργον ἀνέμων βολὴ κατέστρεψεν. ἐμερίσθησαν γοῦν ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν δεξιάτε καὶ εὐώνυμα, οἱ μὲν παλίνορσοι ὅθεν ἐκβεβήκασιν, ἄλλοι δὲ ἐπὶ τὰ πρόσω τῆς ἀνατολῆς κεχωρηκότες. ἕτεροι δὲ τὴν Λιβύην κατειλήφασιν, ὡς καὶ περὶ τούτων τὴν ἀκρίβειαν εἴτις ἐθέλοι καταλαβέσθαι, εὕροι δ' ἂν ἕκαστον τῶν προσκεχωρηκότων καθ' ἑκάστην τινὰ πατρίδα πῶς εἴληχε τὸν κλῆρον.

ι. Καὶ αὗται αἱ γενέσεις Σήμ. Σὴμ υἱὸς ἑκατὸν ἐτῶν, ὅτε ἐγέννησε τὸν Ἀρφαξὰδ, δευτέρου ἔτους
ια. μετὰ τὸν κατακλυσμόν. Καὶ ἔζησε Σὴμ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Ἀρφαξὰδ, πεντακόσια ἔτη, καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας· καὶ ἀπέθανε.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐχ ὡς ἀπερρίμενον τὸ τοῦ Ἰάφεθ γένος ἀπολιπὼν, ἐπὶ τὴν γεναλογίαν τοῦ Σὴμ ἔρχεται· ἀλλ' ὡς ἐπὶ μείζοσιν ἀγαθοῖς τηρούμενον. ἐξ οὗ τὰ ἔθνη τῇ πρὸς Ἀβραὰμ ἐπαγγελίᾳ εὐλογούμενα. ἐπειγομένου δὲ τοῦ λόγου, δῆλον ὅτι πρὸς τὴν παρὰ Ἑβραίων ἀφήγησιν τὴν ἱστορίαν τρέψεται.

ιβ. Καὶ ἔζησεν Ἀρφαξὰδ πέντε καὶ τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη, καὶ
ιγ. ἐγέννησε τὸν Καϊνάν. Καὶ ἔζησεν Ἀρφαξὰδ, μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Καϊνὰν, ἔτη τριακόσια καὶ τριάκοντα, καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας· καὶ ἀπέθανε. καὶ ἔζησε Καϊνὰν ἔτη ἑκατὸν τριάκοντα, καὶ ἐγέννησε τὸν Σαλά. καὶ ἔζησε Καϊνὰν,
Α μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Σαλὰ, ἔτη τριακόσια τριάκοντα, καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας· καὶ ἀπέ-
ιδ. θανε. Καὶ ἔζησε Σαλὰ τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη, καὶ ἐγέννησε τὸν Ἕ-
ιε. βερ. Καὶ ἔζησε Σαλὰ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Ἕβερ ἔτη τριακόσια πεντήκοντα, καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ
ις. θυγατέρας· καὶ ἀπέθανε. Καὶ ἔζησεν Ἕβερ τέσσαρα καὶ τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη, καὶ ἐγέννησε τὸν Φαλέκ.

ιζ. Καὶ ἔζησεν Ἕβερ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Φαλὲκ, ἑβδομήκοντα καὶ διακόσια ἔτη, καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας· καὶ ἀπέ-
ιη. θανε. Καὶ ἔζησε Φαλὲκ τριάκοντα
Γ καὶ ἑκατὸν ἔτη, καὶ ἐγέννησε τὸν Ῥαγαῦ.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ἕβερ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Φαλὲκ ἔζησεν ἔτη σο. ὁ δὲ Φαλὲκ ρλδ. (1) τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς ἔτεκε τὸν Ῥαγαῦ. ἐπὶ δὲ τοῦ Φαλὲκ γέγονεν ἡ πυργοποιΐα. δῆλον, ὅτι καὶ ὁ Ἕβερ τότε περιῆν, καὶ μετὰ πλείονα ἔτη τῆς πυργοποιΐας ἀνεχώρησε τοῦ βίου. οὐκοῦν ἡ ἑβραία
Δ φωνὴ ἀπὸ τοῦ Ἕβερ ὠνόμασται. οὗ ἡ γλῶσσα διεφυλάχθη, πάντων τῶν ἄλλων εἰς διαφόρους μερισθέντων φωνὰς, διὰ τὸ μὴ συμφωνῆσαι τοῖς ἄλλοις ἴσως εἰς τὸ τῆς πυργοποιΐας τόλμημα.

ιθ. Καὶ ἔζησε Φαλὲκ, μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Ῥαγαῦ, ἐννέα καὶ διακόσια ἔτη, καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ
κ. θυγατέρας· καὶ ἀπέθανε. Καὶ ἔζησε Ῥαγαῦ δύω καὶ τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη, καὶ ἐγέννησε τὸν Σερούχ.

** ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. Φαλὲκ δὲ γεννᾷ τὸν Ῥαγάμ. Ῥαγὰμ δὲ τὸν Σερούχ, τὸν ἑρμηνευόμενον ἐρεθισμόν. καὶ ἤρξατο εἰς ἀνθρώπους ἡ εἰδωλολατρείατε καὶ ὁ ἑλληνισμὸς, ὡς ἡ ἐλθοῦσα εἰς ἡμᾶς γνῶσις πε-
Ζ ριέχει. οὔπω δὲ ἐν ξοάνοις, καὶ ἐν τορείαις λίθων, ἢ ξύλων, ἢ ἀργυροτεύκτων, ἢ χρυσοῦ, ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς ὕλης πεποιημένων, μόνον δὲ διὰ χρωμάτων καὶ εἰκόνων ἡ τοῦ ἀνθρώπου διάνοια ἐφ' ἑαυτῆς ἥυρισκε τὴν κακίαν. καὶ διὰ τοῦ αὐτεξουσίου καὶ λογιότητος καὶ νοῦ ἀντὶ τῆς ἀγαθότητος, τὸ παράνομον ἐφήυρατο.

κα. Καὶ ἔζησε Ῥαγαῦ, μετὰ τὸ
Η γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Σερούχ, ἑπτὰ καὶ διακόσια ἔτη, καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ
κβ. θυγατέρας· καὶ ἀπέθανε. Καὶ ἔζησε Σερούχ

(1) Νοητέον, ἔτει.

Σερȣ̀χ τριάκοντα ϗ ἑκατὸν ἔτη, ϗ
κγ. ἐγέννησε τὸν Ναχώρ. Καὶ ἔζησε
Σερȣ̀χ, μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν
Ναχὼρ, διακόσια ἔτη, ϗ ἐγέννησεν
υἱȣ̀ς καὶ θυγατέρας· καὶ ἀπέθανε.
κδ. Καὶ ἔζησε Ναχὼρ ἐννέα ϗ ἑβδομή-
κοντα ἔτη, καὶ ἐγέννησε τὸν Θάῤῥα.
κε. Καὶ ἔζησε Ναχὼρ, μετὰ τὸ γεννῆ-
σαι αὐτὸν τὸν Θάῤῥα, ἐννέα ϗ εἴκοσι
καὶ ἑκατὸν ἔτη, ϗ ἐγέννησεν υἱȣ̀ς ϗ
θυγατέρας· ϗ ἀπέθανε.

κϛ. Καὶ ἔζησε Θάῤῥα ἑβδομήκον-
τα ἔτη, καὶ ἐγέννησε τὸν Ἅβραμ, ϗ
κζ. τὸν Ναχὼρ, καὶ τὸν Ἀῤῥάν. Αὗται
δὲ αἱ γενέσεις Θάῤῥα. Θάῤῥα ἐγέν-
νησε τὸν Ἅβραμ, καὶ τὸν Ναχὼρ,
καὶ τὸν Ἀῤῥάν· καὶ Ἀῤῥὰν ἐγέννησε
τὸν Λώτ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τὸν πατέρα τȣ̃ ἑορτά-
ζοντος ἔθνȣς τὴν ἑβδομάδα ἐγέννησεν ὁ
Θάῤῥα, γενόμενος ἑβδομήκοντα ἐτῶν.
ἐφίστημι δὲ, μήπως τȣ̀ς τρεῖς τριδύμȣς
ἐγέννησεν. ἄλλως γὰρ ἑβδομηκονταετὴς
ὢν, ȣ̓ δύναται τῶν τριῶν ἐκ μιᾶς γεγονέ-
ναι πατήρ· ἀλλὰ καὶ ȣ̓ δηλȣ̃νται πλείȣς
αὐτȣ̃ γυναῖκες.

κη. Καὶ ἀπέθανεν Ἀῤῥὰν ἐνώπιον
Θάῤῥα τȣ̃ πατρὸς αὐτȣ̃ ἐν τῇ γῇ, ᾗ
ἐγεννήθη, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Χαλδαίων.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὡς φησὶν ὁ μακάριος Ἐπι-
φάνιος, (1) ὅτι πρῶτος Θάῤῥα ἐπενόησε
τὰ εἴδωλα ἀπὸ πηλȣργίας καὶ κεραμικῆς
ἐπιστήμης. διὸ καὶ μέχρις αὐτȣ̃ ȣ̓δεὶς πώ-
ποτε υἱὸς πρὸ πατρὸς ἐτελεύτησεν. ὁ γὰρ
Ἄβελ ὑπ' ἄλλȣ ἐφονεύθη.

κθ. Καὶ ἔλαβον Ἅβραμ καὶ Να-
χὼρ ἑαυτοῖς γυναῖκας. ὄνομα τῇ γυ-
ναικὶ Ἅβραμ, Σάρα· καὶ ὄνομα τῇ
γυναικὶ Ναχὼρ, Μελχὰ, θυγάτηρ
Ἀῤῥὰν, καὶ πατὴρ Μελχὰ, καὶ πα-
τὴρ Ἰεσχά.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἡ Σάῤῥα θυγά-
τηρ ἦν τȣ̃ Ἀῤῥὰν, (2) ἀδελφὴ τῆς
A Μελχὰς καὶ τȣ̃ Λὼτ, ὡς φησὶν (3) Ἰώ-
σηπος. (4)

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἔοικεν ἡ Μελχὰ
ἀδελφὴ ȣ̃σα τȣ̃ Λὼτ, γεγαμῆσθαι τῷ Να-
χὼρ, ἀδελφῷ τȣ̃ Ἅβραμ ϗ τȣ̃ Ἀῤῥάν.

ΑΛΗΛΟΥ. Ἅβραμ δέ φησι καὶ Να-
χὼρ ἔλαβον ἑαυτοῖς γυναῖκας. καὶ ἦν
ὄνομα τῇ γυναικὶ μὲν τȣ̃ Ἀβραὰμ, Σάρα·
τȣ̃ Ναχὼρ δὲ τῇ γυναικὶ, Μελχά. ἥτις
B ἦν θυγάτηρ καὶ αὐτὴ τȣ̃ Ἀῤῥὰμ. ȣ̓ μόνον
δὲ πατὴρ ἄρα ἦν ὁ Ἀῤῥὰμ τῆς Μελχὰς,
ἀλλὰ καὶ τῆς Ἰεσχά. ὥστε δῆλον ὅτι, ὅ,τε
Ἀβραὰμ καὶ ὁ Ναχὼρ ὄντες υἱοὶ μὲν τȣ̃
Θάῤῥα, τȣ̃ δὲ Ἀῤῥὰμ ἀδελφοὶ, θυγατέ-
ρας τȣ̃ ἀδελφȣ̃ αὐτῶν τȣ̃ Ἀῤῥὰμ, καὶ
ἀδελφὰς πρὸς γάμον ἠγάγοντο· τὴν
Μελχὰς μὲν ὁ Ναχὼρ, ὁ δὲ Ἀβραὰμ τὴν
Σάραν.

Γ λ. Καὶ ἦν Σάρα στεῖρα, καὶ ȣ̓κ
ἐτεκνοποίει.

λα. Καὶ ἔλαβε Θάῤῥα τὸν Ἅ-
βραμ, καὶ τὸν Ναχὼρ υἱὸν αὐτȣ̃, ϗ
τὸν Λὼτ υἱὸν Ἀῤῥὰν, υἱὸν τȣ̃ υἱȣ̃ αὐτȣ̃,
ϗ τὴν Σάραν τὴν νύμφην αὐτȣ̃, γυ-
ναῖκα Ἅβραμ τȣ̃ υἱȣ̃ αὐτȣ̃· καὶ ἐξή-
γαγεν αὐτȣ̀ς ἐκ τῆς χώρας τῶν Χαλ-
δαίων, πορευθῆναι εἰς τὴν γῆν Χα-
Δ ναάν· καὶ ἦλθεν ἕως Χαῤῥὰν, ϗ κα-
τῴκησεν ἐκεῖ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὁ μακάριος
Στέφανος ἐγκωμιάζων τȣ̀ς Ἰȣδαίȣς φη-
„ σίν· ὁ Θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ Πραξ. 7. 1.
„ ἡμῶν Ἀβραὰμ ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ,
„ πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαῤῥὰν, κᾀ-
„ κεῖθεν μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα
„ αὐτȣ̃ μετῴκισεν αὐτόν. τὶ ȣ̃ν ἐστίν; ἐναν-
E τιȣ̃ται ἑαυτῇ ἡ θεία Γραφή; μὴ γένοιτο.
ἀλλὰ συνιδεῖν ἐκ τȣ́τȣ προσήκει, ὅτι θεο-
φιλȣ̃ς ὄντος τȣ̃ παιδὸς, ὀφθεὶς αὐτῷ ὁ
Θεὸς προσέταξε μεταναστῆναι ἐκεῖθεν.
καὶ τȣ̃το γνȣ̀ς ὁ Θάῤῥα ὁ τȣ́τȣ πατὴρ, εἰ
καὶ ἄπιστος ἐτύγχανεν, ἀλλ' ὅμως ὑπὸ τȣ̃
πρὸς τὸν παῖδα φίλτρȣ κοινωνῆσαι αὐτῷ
κατεδέξατο τῆς ἀποδημίας, καὶ ἐλθὼν
εἰς τὴν Χαῤῥὰν, κᾀκεῖ κατοικήσας, ȣ̓τω
μετήλλαξε τὸν βίον· καὶ τότε κελεύσαν-
τος

(1) Γίγνεται δὲ τῷ Σερȣ̀χ παῖς ὁ Ναχὼρ, Ναχὼρ δὲ γεννᾷ τὸν Θάῤῥα. ἐντεῦθεν γέγονεν ἀνδριαντοπλασία ἀπὸ πηλȣργίας καὶ κεραμικῆς ἐπιστήμης, διὰ τῆς τȣ̃ Θάῤῥα τȣ́τȣ τέχνης. περιέστη δὲ ὁ ἀγὼν εἰς εἰκοστὴν γενεὰν ἕως τȣ́τȣ, ἐτῶν τρισχιλίων τριακοσίων τριακονταδύω. καὶ ȣ̓δεὶς πώποτε τῶν προτέρων ἀνθρώπων πρὸ πατρὸς υἱὸς ἐτελεύτα· ἀλλὰ πατέρες πρὸ παίδων τελευτῶντες τȣ̀ς υἱȣ̀ς διαδόχȣς κατελίμπανον. καὶ μήτις λεγέτω περὶ τȣ̃ Ἄβελ. ȣ̓ γὰρ θανάτῳ ἰδίῳ τέθνηκεν. ἐξότε Θάῤῥα ἀντίζηλον τῷ Θεῷ προεστήσατο, διὰ τῆς ἰδίας πηλȣργίας τεχνησάμενος, τὰ ὅμοια οἷς ἔπραξεν ἀπὸ τῆς δίκης ἀπείληφε, καὶ αὐτὸς παραζηλωθεὶς διὰ τȣ̃ ἰδίȣ τέκνȣ. ὅθεν θαυμάσασα ἡ θεία Γραφὴ, ἐπεσημήνατο λέγȣσα· καὶ ἀπέθανεν Ἀῤῥὰν ἐνώπιον Θάῤῥα τȣ̃ πατρὸς ἐν τῇ γῇ τῆς γεννήσεως αὐτȣ̃. ἐν τῷ κατὰ αἱρέσ. βιβλ. 1. σελ. 8.

(2) Τȣ̃ Ἀῤῥᾶ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

(3) Ὡς ἱστορεῖ. ὁ αὐτ.

(4) Ἅβραμος δὲ εἶχεν ἀδελφȣ̀ς, Ναχώρην, καὶ Ἀράνην. τȣ́των Ἀράνης μὲν καταλιπὼν υἱὸν Λῶτον, καὶ Σάραν, καὶ Μελχὰν θυγατέρας, ἐν Χαλδαίοις ἀπέθανεν, ἐν πόλει Οὔρῃ λεγομένῃ τῶν Χαλδαίων. καὶ τάφος αὐτȣ̃ μέχρι νῦν δείκνυται. γαμȣ̃σι δὲ τὰς ἀδελφιδὰς, Μελχὰν μὲν Ναχώρης, Σάραν δὲ Ἅβραμος. ἐν βιβλ. 1. κεφ. 7. περὶ Ἰȣδαϊκ. ἀρχαιολ.

τος τȣ̃ Θεȣ̃, μετανίςαται εἰς τὴν Χαναναίαν ὁ Πατριάρχης. ἀμέλει ȣ̓ πρότερον αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐκεῖθεν ἀνέςησε, μέχρις ὅτε Θάῤῥα ἐτελεύτησε.

λβ. Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Θάῤῥα ἐν Χαῤῥὰν, πέντε καὶ διακόσια ἔτη· καὶ ἀπέθανε Θάῤῥα ἐν Χαῤῥάν.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Εἰ ὁ πατὴρ τȣ̃ Ἄβραμ ὁρμῶν εἰς τὴν Παλαιςίνην, ἀπέθανεν ἐν Χαῤῥὰν, πῶς ὁ Θεὸς φαίνεται τῷ Ἄβραμ
„ λέγων, ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σȣ, καὶ ἐκ τῆς
„ συγγενείας σȣ, καὶ πορεύȣ εἰς τὴν γῆν,
„ ἣν ἄν σοι δείξω, ὡς ἀγνοȣ̃ντι ὅποι χρὴ
„ ἀπελθεῖν αὐτόν; Ἀλλὰ τὴν ἀμφιβολίαν
Πραξ. 7. 2. ὁ μακάριος λύει Στέφανος λέγων· ὁ Θεὸς
„ ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραὰμ, πρὶν ἢ
„ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαῤῥάν. ἐξ ȣ̃ δῆλον,
ὅτι Θάῤῥα διὰ τὴν γεγενημένην ἐν Βαβυ-
λῶνι τῷ Ἄβραμ ὀπτασίαν ὁρμᾷ μετὰ τȣ̃
A γένȣς κατοικῆσαι τὴν Παλαιςίνην· ἀλλ' ἐπειδὴ θέλημα Θεȣ̃ ἦν, μόνον τὸν Ἀβραὰμ, καὶ τȣ̀ς ἐξ αὐτȣ̃ γεννωμένȣς κληρονομῆσαι τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, κατῴκησεν ἐν Χαῤῥὰν ὁ Θάῤῥα· καὶ μετὰ τὴν τȣ́τȣ τελευτὴν οἱ λοιποὶ πάντες. ὁ δὲ Ἀβραὰμ ἔτι τȣ̃ πατρὸς, οἶμαι, ζῶντος, δευτέρας καταξιȣ̃ται κλήσεως, τῆς εἰς τὴν γῆν τῆς
„ ἐπαγγελίας. ὥσπερ γὰρ τὸ, ἔξελθε ἐκ
„ τῆς γῆς σȣ, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σȣ,
B „ ȣ̃τω καὶ τὸ, ἐκ τȣ̃ οἴκȣ τȣ̃ πατρός σȣ εἴρηκεν, ἵνα ὁ πατὴρ τῆς ἐκκλησίας Ἀ-
„ βραὰμ κἀκεῖνο πληρώσῃ, τὸ, ὁ φιλῶν Ματθ. 10. 37
„ πατέρα, ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, ȣ̓κ ἔςι μȣ ἄξιος. εἰ δέ τις λέγει μετὰ τὸν θάνατον τȣ̃ πατρὸς ἐκ τῆς Χαῤῥὰν ἐξεληλυθέναι τὸν Ἀβραὰμ, ἄλυτον εὑρήσει τὸ ζητȣ́μενον ἐν τῷ περὶ τῶν ἐτῶν τȣ̃ Ἀβραὰμ, ὥσπερ ἤδη ἐπεσημηνάμεθα. ὅτι δὲ μόνον αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐβȣ́λετο κληρονόμον
Γ τῆς γῆς γενέσθαι, διδάσκει σαφῶς τὰ κατὰ τὸν χωρισμὸν τȣ̃ Λώτ.

ΚΕΦ. ΙΒ.

α. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Ἄβραμ, ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σȣ, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σȣ, καὶ ἐκ τȣ̃ οἴκȣ τȣ̃ πατρός σȣ· καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν, ἣν ἄν σοι δείξω.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ μὲν Μωσῆς φησὶν, ὅτι μετὰ τὸ ἀποθανεῖν Θάῤῥα ἐν Χαῤῥὰν, τότε λέγει ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραὰμ, ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σȣ. ἐν δὲ ταῖς πράξεσι, Στέφα-
Πραξ. 7. 2. νος ὁ πρωτομάρτυς, ὁ Θεὸς τῆς δόξης
„ ὤφθη, φησὶ, τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραὰμ,
„ ὄντι ἐν Μεσοποταμίᾳ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι
„ αὐτὸν ἐν Χαῤῥὰν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἔξελ-
„ θε ἐκ τῆς γῆς σȣ. φημὶ τοίνυν, ὡς τὸν Θάῤῥα διὰ τὸν Ἀβραὰμ ὁ Θεὸς ὑπέβαλεν ἀνελθεῖν πρὸς τὴν Χαναάν· ἐπειδὴ δὲ ἐτελεύτησεν εἰς Χαῤῥὰν, πάλιν μετὰ τὴν τελευτὴν Θάῤῥα προςάττει ἐξελθεῖν τὸν Ἀβραάμ. εἰκὸς ȣ̃ν δευτέραν φωνὴν γενέσθαι πρὸς τὸν Ἀβραὰμ, καὶ τῆς πρότερον πρὸς τὸν Θάῤῥα δι' αὐτὸν γεγενημένης. καὶ ὁ μὲν Μωσῆς, μνημονεύει τῆς ἐσχάτης, ἥτις καὶ τέλος εἴληφεν· ὁ δὲ μακάριος Στέφανος, τῆς προτέρας, ἣν παρέλιπε Μωσῆς. ὥσπερ καὶ ἐν τῇ ἐξόδῳ,
Ἐξόδ. 7. 11, ὁ μὲν Μωσῆς φησὶν, ὅτι ἀντέςησαν αὐτοῖς
22. „ τινὲς ἐν Αἰγύπτῳ· ὁ δὲ Ἀπόςολος, δηλοῖ
2. Τιμ. 3. 8. καὶ τὰ ὀνόματα, Ἰαννὶς, καὶ Ἰαμβρίς.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τελειοτάτη γὰρ ἔξοδος, ἡ ἀπὸ πάντων τῶν σωματικῶν ἀνάβασις, ἅτινα εἴρηται γῆ· καὶ ἡ ἀπὸ τῶν αἰσθητηρίων φυγὴ, ἅπερ ὠνόμαςαι συγγένεια· καὶ τὸ ἀποςραφῆναι τὸν ὑπαίτιον βίον, ἐν ᾧ ᾠκείωτο πρότερον τοῖς ἐναντίοις ἐπιτηδεύμασιν, ἅπερ οἶκος εἴρηται τȣ̃ πατρός.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Σαφέςατα γȣ̃ν ὁ Κύριος διὰ τȣ̃ Ἀβραὰμ διδάσκει, καὶ πα-
Δ τρίδος, καὶ συγγενέων, καὶ κτήσεως, καὶ πλȣ́τȣ παντὸς καταφρονεῖν τὸν ἑπόμενον τῷ Θεῷ, ποιήσας αὐτὸν ἔπηλυν· καὶ διὰ τȣ̃το καὶ φίλον αὐτὸν ὀνομάσας, τῆς οἶκοι καταφρονήσαντα περιȣσίας. εὐπατρίδης γὰρ ἦν, καὶ εὔπορος σφόδρα.

β. Καὶ ποιήσωσε εἰς ἔθνος μέγα· καὶ εὐλογήσωσε, καὶ μεγαλυνῶ τὸ
γ. ὄνομά σȣ, καὶ ἔσῃ εὐλογητός. Καὶ εὐλογήσω τȣ̀ς εὐλογȣ̃ντάς σε, καὶ τȣ̀ς καταρωμένȣς σε καταράσομαι· καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἄθρει δὴ ȣ̃ν, ὅτι τοῖς ὁλοσχερῶς τε καὶ ὁλοτρόπως ἀκολȣθȣ̃σι Θεῷ, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν ἐλπίδος πεποιημένοις δεύτερα τὰ τῆς σαρκὸς, καὶ φιλη-
Z δονίαν κοσμικὴν, ἕψεται δὴ πάντως, τὸ εὐλογίας τῆς ἄνωθεν πλȣσίως μεταλαχεῖν. τὶ γὰρ λέγει πρὸς Ἀβραάμ; καὶ
„ ποιήσωσε εἰς ἔθνος μέγα, καὶ εὐλογήσωσε, καὶ τὰ τȣ́τοις συνημμένα. ὁρᾷς ȣ̃ν ὅσην αὐτῷ πληθὺν ἐπεσώρευσε πνευματικῶν ἀγαθῶν;

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπεὶ πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν κατὰ τὴν Γραφὴν ἐςὶν ὁ Ἄβραμ, καὶ ἐνευλογȣ̃νται ἐν αὐτῷ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς
H γῆς, λεκτέον, (1) ὅτι οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν πιςεύσαντες, καὶ ἔσθ' ὅτε διὰ τὸν λόγον ἀλλοτριȣ́μενοι τῆς ἑαυτῶν γῆς, καὶ τῆς συγγε-

(1) Τὰ ἀπὸ τȣ̃, λεκτέον, ἄχρι τέλȣς ὅμοια τοῖς τȣ̃ Προκοπίȣ τοῖς ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

συγγενείας, καὶ τȣ̃ οἴκȣ τȣ̃ πατρὸς, υἱοί- A
εἰσιν Ἁβραὰμ, τȣ̃ ταῦτα ἀκȣ́σαντος, καὶ
» ποιήσαντος. τὸ δὲ μεγαλκυῶ τὸ ὄνο-
μάσȣ, πεπλήρωται, ὅτε εἶπεν αὐτῷ ὁ
Θεὸς, ἐγὼ Θεὸς σὸς, καὶ χρηματίζει
Θεὸς Ἁβραάμ.

δ. Καὶ ἐπορεύθη Ἄβραμ, καθάπερ ἐνετείλατο αὐτῷ Κύριος· καὶ ᾤχετο μετ' αὐτȣ̃ Λώτ. Ἄβραμ δὲ ἦν πέντε καὶ ἑβδομήκοντα ἐτῶν, ὅτε ἐξῆλθεν ἐκ Χαῤῥάν.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἰ μὴ γῆ τȣ̃ Ἁβραάμ ἐςιν
» ἡ Χαῤῥὰν, πῶς λέγεται τὸ, ἔξελθε ἐκ
τῆς γῆς σȣ; πῶς δὲ καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς
συγγενείας αὐτȣ̃, μηδενὸς αὐτῷ συνόντος,
ἢ τȣ̃ Λὼτ, ὃς καὶ συνεξῆλθεν αὐτῷ ἀπὸ
Χαῤῥάν; Ταῦτα λεκτέον τοῖς πλὴν τῆς
λέξεως μηδὲν ἄλλο νομίζȣσι τελειȣ̃σθαι.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἰ εἰρηκὼς ὁ Μωϋσῆς, Γ
» καὶ ἔζησε Θάῤῥα ἔτη ἑβδομήκοντα, καὶ
» ἐγέννησε τὸν Ἄβραμ, καὶ τὸν Ναχὼρ, καὶ
τὸν Ἀῤῥάν· εἶτα μετ' ὀλίγα γεγραφὼς,
» καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Θάῤῥα ἔτη
» σε. καὶ ἀπέθανε Θάῤῥα ἐν Χαῤῥὰν, με-
» τὰ βραχέα φησὶν, Ἄβραμ δὲ ἦν ἐτῶν οε,
» ὅτε ἐξῆλθεν ἐκ Χαῤῥάν. καὶ πῶς, εἰ ὁ
Θάῤῥα ἑβδομηκονταετὴς γεγονὼς ἔσχε
τὸν Ἁβραὰμ, καὶ τὸν Ναχὼρ, καὶ τὸν
Ἀῤῥὰν, τῷ σ. δὲ ἔτει καὶ ε. ἀπέθανε, Δ
μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτȣ̃ ἐξῆλθεν ἐκ
Χαῤῥὰν ὁ Ἁβραὰμ ἑβδομηκονταπέντε
ἐτῶν, δέον αὐτὸν ἐκ τῆς ἀκολȣθίας ρλε.
ἐτῶν εἶναι; ζήτημα ȣ̃ν τὸ ῥηθὲν τοῖς μὴ
παρέργως ἀναγινώσκȣσι. νοεῖται γὰρ ȣ̃τω
τὸ μωσαϊκὸν ῥητόν. Τριῶν μνημονȣ́ει, τὴν
ποσότητα δεικνύς. καὶ γὰρ τὸν Νῶε πεν-
τακοσιοςῷ ἔτει, φησὶ, γεγεννηκέναι τρεῖς
υἱȣ̀ς, ȣ̀δὲ τȣ́τȣς τριδύμȣς· ἀλλ' ὁμȣ̃ τίθη-
σιν ἐν τῇ ἱςορίᾳ τȣ̀ς κατὰ διαφόρȣς χρό-
νȣς αὐτῷ τεχθέντας. ἴσμεν δὲ, ὅτι πολ-
λοῖς ἀρτιγάμοις μὲν, ὁ πρωτότοκος τίκτε-
ται· γηρῶσι δὲ, ὁ νεώτατος· καὶ ἔσθ' ὅτε
τάχιςα τὴν ἀρχὴν τινὲς παιδοποιήσαν-
τες, βραδύτατα δȣ́τερον ἐσχήκασι τέκνον.
ἀμέλει καὶ ὁ Ἀῤῥὰν ȣ̃τω πρεσβύτερος τȣ̃
Ναχὼρ, ὡς τὴν Σάῤῥα θυγατέρα αὐτȣ̃,
γενέσθαι τῷ ἀδελφῷ αὐτȣ̃ γυναῖκα. καὶ
μήτις οἰέσθω τότε πολὺ νεωτέρας εἶναι τῶν
ἀνδρῶν τὰς γυναῖκας. ἀκȣέτω γὰρ τȣ̃
Γεν. 17. 17. Μωσέως λέγοντος, καὶ ἔπεσεν Ἄβραμ ἐπὶ
» πρόσωπον, καὶ ἐλάλησε, καὶ εἶπεν ἐν τῇ
» διανοίᾳ, λέγων, εἰ τῷ ἑκατονταετεῖ παῖς
» γεννήσεται, καὶ Σάῤῥα ἐννενήκοντα ἐτῶν
» ȣ̃σα τέξεται. ȣ̃ρίσκεται τοίνυν Ἀῤῥὰν,
ȣ̃ μέμνηται τελȣταῖον Μωσῆς, ὅτε τȣ̀ς
τεχθέντας τῷ Θάῤῥᾳ ἠρίθμει, τοσȣ̃τον
τȣ̃ Ναχὼρ μείζων, ὡς τὴν θυγατέρα αὐ-
τȣ̃ γενέσθαι γυναῖκα τῷ Ναχώρ. εἰ δὲ τȣ̃
μείζονος ȣ̀ μέμνηται πρότερον, δῆλον ὅτι
τὸν Ἄβραμ, οἷα τελȣτότατον, πρῶτον
τίθησιν. ἐπειδὴ καὶ δι' αὐτὸν αὐτὸ τὸ τῆς
ἱςορίας ἀναγκαιότερον ἦν. τὸν δὲ Ναχὼρ,
μέσον, καὶ τὴν ἡλικίαν μέσον ὄντα. ἔνθα
μὲν γὰρ βȣ́λεται δεῖξαι τὶς ὁ πρωτότοκος,
τῇ τάξει τῶν ἡλικιῶν ἐξ ἀνάγκης ἀκολȣ-
θεῖ· ὅπȣ δὲ μὴ εἴη τȣ́τȣ χρεία, τὸν τι-
μιώτερον προτίθησι, κἂν τελȣταῖος ᾖ. B
ὡς δὲ λόγος καὶ ἡ Σάῤῥα θυγάτηρ ἐνὸς
τῶν ἀδελφῶν τȣ̃ Ἁβραὰμ ἐτύγχανεν, ὡς
» αὐτός φησι. καὶ γὰρ ἀληθῶς ἀδελφή μȣ
» ἐςὶν ἀλλ' ἐκ πατρὸς, ȣ̀κ ἐκ μητρός. ὥσπȣ
καὶ τὸν Λὼτ υἱὸν ὄντα τȣ̃ ἀδελφȣ̃, ἀδελ-
φὸν ἀποκαλεῖ. εἰκὸς δὲ Ἀῤῥὰν τȣ̃ ἀδελ-
φȣ̃ κατοιχομένȣ, τȣ̀ς ἀδελφȣ̀ς τὰς θυ-
γατέρας ἀγαγέσθαι· ȣ̃τε τȣ̃ Θάῤῥα,
ȣ̃τε αὐτῶν ἀνεχομένων καταλιπεῖν αὐ-
τὰς ἐν τῇ Χαλδαίᾳ, ὅτε εἰς τὴν Χαῤῥὰν Γ
ἐξῄεσαν. (1)

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐξερχόμενος ἐκ πόλεως
Χαῤῥάν· ὃ ἑρμηνȣ́εται ὀργίλον, καὶ ὀρ-
γίλως κατὰ δὲ τȣ̀ς ἑβδομήκοντα, (2) ὀρ-
γῆς ἦν τέκνον κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόςολον,
ὡς καὶ οἱ λοιποί. ἑβδομηκονταπέντε ψυ-
χῶν κάθοδον ἐξ Ἰακὼβ εἰς Αἴγυπτον.

ε. Καὶ ἔλαβεν Ἄβραμ τὴν Σάραν γυναῖκα αὐτȣ̃, καὶ τὸν Λὼτ υἱὸν τȣ̃ ἀδελφȣ̃ αὐτȣ̃, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, ὅσα ἐκτήσαντο, καὶ πᾶσαν ψυχὴν, ἣν ἐκτήσαντο ἐν Χαῤῥάν· καὶ ἐξῆλθον πορευθῆναι εἰς γῆν Χαναάν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁ γάρ τοι βεβȣλη-
μένος τοῖς θείοις εὖ μάλα κατακολȣθεῖν
θεσπίσμασι, καὶ φροντίδος τῆς ἀφίςης E
ἀξιȣ̃ν τὴν ἄνωθεν κλῆσιν, ἐξίτω ζωῆς τῆς
ἐν ἡδοναῖς κοσμικαῖς ὅλος διόλȣ, καὶ οἱο-
νεὶ παγγενεὶ, ȣ̀δὲν τῆς ἑαυτȣ̃ διανοίας λεί-
ψανον ἀφεὶς ἐν οἷς ἦν ποτέ.

ς. Καὶ ἦλθον εἰς γῆν Χαναάν· καὶ διώδευσεν Ἄβραμ τὴν γῆν εἰς τὸ μῆκος αὐτῆς, ἕως τȣ̃ τόπȣ Συχὲμ, ἐπὶ τὴν δρῦν τὴν ὑψηλήν· οἱ δὲ Χα-
ναναῖοι τότε κατῴκȣν τὴν γῆν. Z

ΑΔΗΛΟΥ. Δεσπότης ὢν τῆς Χανα-
ναίας ὁ Ἁβραὰμ, ξένος ἐπ' αὐτῆς καὶ
ἀλήτης περιήει. οἱ γὰρ μέλλοντες πάσης
τῆς γῆς βασιλȣ́ειν ἅγιοι, ξένοι νῦν ἐπ'
αὐτῆς καὶ ἀλῆταί εἰσι.

ζ. Καὶ

(1) Τȣ̃το ἐν τοῖς ἐκδεδομέν. ȣ̀χ εὕρηται.

(2) Ἴσ. τὸ δὲ περιττόν. ἀλλὰ καὶ τȣ́τȣ κειμένȣ, ἀτελὴς ἡ ἔννοια. τὶ δ' ἄρα βȣ́λεται τὸ ἑξῆς, ἑβδομηκονταπέντε ψυχῶν κάθοδον ἐξ Ἰακὼβ εἰς Αἴγυπτον; ἢ ὅτι τὰ ἑβδομηκονταπέντε ἔτη τῆς τȣ̃ Ἁβραὰμ ἡλικίας ἐκ τῆς Χαῤῥὰν ἐξελθόντος, τὰς ἑβδομηκονταπέντε ψυχὰς τὰς ἐξ Ἰακὼβ εἰς Αἴγυπτον καταβάσας προεδήλȣν. πᾶσαι, γάρ φησι, ψυχαὶ οἴκȣ Ἰακὼβ αἱ εἰσελθȣ̃σαι μετὰ Ἰακὼβ εἰς Αἴγυπτον, ψυχαὶ ἑβδομηκονταπέντε. Γεν. Κεφ. 46. 27.

ζ. Καὶ ὤφθη Κύριος τῷ Ἄβραμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, τῷ σπερματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐκ εἶπεν, εἶδεν Ἄβραμ τὸν Θεὸν, ἀλλ' ὤφθη ὁ Θεὸς τῷ Ἄβραμ. ἡμῖν γὰρ ἀδαμῶς ἐφικτὸν τοῦτο· φιλανθρωπίᾳ δὲ Θεοῦ ὀπλάνεται, ὡς οἶδε.

**ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὤφθη δὲ ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραὰμ, ᾧ δηλονότι πρότερον οὐκ ἰῶ ἐμφανὴς, ὅτε χαλδαΐζων τῇ τῶν ἀστέρων πορείᾳ προσεῖχεν, ἔξω τοῦ κόσμου καὶ τῆς αἰσθητῆς οὐσίας ὁρμῶν καὶ νοητὴν φύσιν ἀδεμίαν ἁπλῶς καταλαμβάνων. ἐπεὶ δὲ μεθωρμίσατο καὶ μετεχώρησε, κατὰ τὰναγκαῖον ἔγνω τὸν κόσμον ὑπήκοον, ἀλλ' οὐκ αὐτοκράτορα· ὃ πρυλανθάνοντα, ἀλλὰ πρυτανευόμενον ὑπ' αἰτίου τοῦ πεποιηκότος· ὅπερ ἡ διάνοια τότε πρῶτον ἀναβλέψασα, εἶδε. πολλὴ γὰρ αὐτῆς πρότερον ἀχλὺς ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν κατεκέχυτο, ἰῶ σὺθέρμοις καὶ διαπύροις δόγμασιν ἀνασκεδάσασα, μόλις ἴσχυσεν, ὡς σὺν αἰθρίᾳ καθαρᾷ τοῦ πάλαι κρυπτομένου καὶ ἀειδοῦς Φαντασίαν λαβεῖν. ὃς σὺνεκεν φιλανθρωπίας ἀφικνουμένῳ τινὶ ψυχῇ ὡς αὐτὸν, οὐκ ἀπεσράφη. προϋπαντήσας δὲ, τινὶ ἑαυτοῦ φύσιν ἔδειξε, καθ' ὅσον οἷόντε ἰῶ ἰδεῖν τὸν βλέποντα. διὸ λέγεται, οὐχ ὅτι ὁ σοφὸς εἶδε Θεὸν, ἀλλ' ὅτι ὁ Θεὸς ὤφθη τῷ σοφῷ. καὶ γὰρ ἰῶ ἀδύνατον καταλαβεῖν τινὰ δι' αὐτοῦ τὸ πρὸς ἀλήθειαν ὄν, μὴ παραφλύαντος ἐκείνου ἑαυτὸ καὶ παραδείξαντος.

**ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Πῶς ὤφθη τῷ δικαίῳ; ἆρα αὐτινὶ τινὶ οὐσίαν εἶδεν; Οὐχί· μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τί; ὅτως ὤφθη, ὡς αὐτὸς οἶδε μόνος, καὶ ὡς ἐκείνῳ δυνατὸν ἰῶ ἰδεῖν. σὺμήχανος γὰρ ὢν ὁ σοφὸς καὶ φιλάνθρωπος ἡμῶν δεσπότης, καὶ συγκαταβαίνων τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, τοῖς ἀξίως προπαρασκευασμένοις ἑαυτὸν ἐμφανίζει.

Καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ Ἄβραμ θυσιαστήριον τῷ Κυρίῳ τῷ ὀφθέντι αὐτῷ.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐκ ἐκ προσαγμάτων ἀπ' ἀρχῆς ἄνθρωποι θυσίας προσῆγον τῷ Θεῷ, καὶ θυσιαστήρια ἱδρύσαντο. προσάγοντας δὲ σὺσεβῶς, ἐδέξατο· τὸν Ἄβελ, τὸν Νῶε, τὸν Ἀβραάμ.

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐμφιλοχωρῶντι μὲν γὰρ εἰς γῆν πατρίδος αὐτῷ, καὶ ὅπω πρὸς τὸ ἁγίων μεταχωρήσαντι γῆν, μόνος δέδοται χρησμὸς τοῦ μεταχωρῆσαι δεῖν εἰς ἑτέραν, τῆς ἐνεγκάσης ἠφειδηκότα. ἐπεὶ δὲ ἦλθεν εἰς γῆν Χαναὰν πανοικίτε καὶ πανσκηνῇ, καὶ πρὸς τὸ ἁγίαν ἀνέθορε γῆν, ἡ τῆς θεοπλίας δίδοται χάρις, καὶ τῆς ἐλπίδος τὸ ἀσφαλὲς σὺν βεβαίῳ τῆς ἐλευθερίας, καὶ τὸ ἐξεῖναι λοιπὸν ἐγείρειν θυσιαστήριον. καὶ ἡμῖν ἓν ἄρα κατάγε τὸ ἴσον τοῦ λόγου χῆμα, προσμένουσι μὲν τῷ κόσμῳ, καὶ ταῖς κατ' αὐτὸν βδελυρωτάταις ἡδοναῖς, ἀδεμία μὲν ἔσαι παρὰ Θεοῦ χάρις· κεκλημένοις δὲ, καὶ τοῖς θείοις ὑπείκουσι νόμοις, ἀναθρώσκουσι τῶν καθάπερ εἰς γλῶ ὑψηλῷ τῷ εἰς πᾶν ὁτιοῦν τῶν ἀγαθῶν ἔφεσίντε καὶ προθυμίαν, σὺήσι μὲν τῆς ἰδίας δόξης τῷ γνῶσιν ὁ Θεὸς, καὶ τὸ τῆς ἐλπίδος ἐρηρεισμένον ἐπαγγέλεται, δύσνη δὲ ἔτω τὸν σὺν ἡμῖν ἀπεργάζεται νοῦν, ὡς ἤδη πῶς ἰσχύσαι θυσίας προσάγειν πνευματικὰς, καὶ Β „ ὠδίαν γενέσθαι Χριστῷ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ κατὰ τὸ γεγραμμένον· παρασῆσαι δὲ καὶ „ αὐτῷ τὸ σῶμα θυσίαν ζῶσαν καὶ εὐάρεστον „ τῷ Θεῷ, τῷ λογικῷ σὺν πνεύματι λατρείαν, τῷ ἀπόδεκτον παρὰ Θεῷ. προσίεται γὰρ ἀσμένως τῆς σὺν πνεύματι λατρείας τὰς τρόπους, καὶ θυσίαν ἡγεῖται τὸ χρῆμα πνευματικῷ.

2. Πετρ. 2. 5.
2. Κορ. 2. 15.
Ρωμ. 12. 1.

Γ η. Καὶ ἀπέση ἐκεῖθεν εἰς τὸ ὄρος κατὰ ἀνατολὰς Βαιθήλ· καὶ ἔσησεν ἐκεῖ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ ἐν Βαιθὴλ κατὰ θάλασσαν, καὶ Ἀγγαὶ κατὰ ἀνατολάς· καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐπεκαλέσατο ἐπὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου.

Δ **ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς διὰ πάντων δείκνυσιν ἑαυτοῦ τὸ φιλόθεον γνώμου. ἐκεῖ μὲν γὰρ διὰ τοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ γεγενημένου αὐτῷ ὑπόσχεσιν το θυσιαστήριον ᾠκοδόμησε, καὶ τὸν τόπον ἀφιερώσας, ἀνεχώρησεν. σὺνταῦθα δὲ ἐπειδὴ τοῦ σκηνοῦ ἐπήξατο, πάλιν ᾠκοδόμησε, „ φησὶ, θυσιαστήριον τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐπεκα„ λέσατο ἐπὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου. Καὶ μετ' ὀλίγα. ἤδει γὰρ, ἤδει σαφῶς, ὡς ὐδὲν ἕτερον ἐπιζητεῖ παρὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὁ τῶν ὅλων Θεὸς μετὰ τὰς μυρίας καὶ ἀφάτους αὐτοῦ εὐεργεσίας, ὡς εὐχάριστον γνώμου, καὶ τὸ εἰδέναι χάριν ὁμολογεῖν ὑπὲρ τῶν ὑπηργμένων.

Ε

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εὖ δὲ καὶ τὸ ὄρος τοῦτο εἰρῆσθαι ὡς καλὰ ἀνατολάς ἐσι. πάντοθεν γὰρ φῶτα ἔχει, καὶ σὺνεργείας διαφόρους. τὸ δὲ ὄρος οἱ μὲν φασι τὸν σὺνανθρωπήσαντα λόγον εἶναι· οἱ δὲ, τινὶ ἐκκλησίαν. κατὰ ἀνατολὰς δ' ἦν τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ δι' ὅλου καταυγαζομένου ἦλθεν ὁ ἅγιος ἐκ τῶν ἀρετῶν χειραγωγούμενος. ἔτι δὲ καὶ τὰ ποικίλα δόγματα τῆς εὐσεβείας ἀνατολὰς εἰπεῖν, δι' ὧν ἐλήλυθὼς ὁ Ἀβραὰμ, τινὶ σκηνῇ ἔπηξεν ᾗ ἐκέχρητο πρὸς τὰς προκοπάς. τοῦτο γὰρ ἡ σκηνὴ δηλοῖ, τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ μονίμου τυγχάνον„ τος. διελεύσομαι γὰρ σὺν τόπῳ σκηνῆς Ψαλ. 41. 4. „ θαυμαστῆς, ἕως τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ· εἰς ὃν οἱ Ζ φθάσαντες μακαρίζονται, λέγοντος τοῦ Η „ ψαλμοῦ μακάριοι πάντες οἱ κατοικοῦντες Ψαλ. 83. 4. „ σὺν τῷ οἴκῳ σου, οὐχ οἱ παροικοῦντες, δι' ὧν ἡ θεία πολιτεία δηλοῦται· κἂν τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀβραὰμ ἔτι τελείωσιν ἐπιδέχηται. ὅπω γὰρ μετωνόμασαι. κατὰ δὲ θάλασσαν

σαν τῳ σκωλῳ πήγνυσι, βέβαιος ὢν καὶ ἄσειστος διὰ τὸ τελείας ἀντέχεσθαι τῆς
Ρωμ. 8. 35. ἀρετῆς· ὡς ἂν εἰπεῖν, τὶς ἡμᾶς χωρίσει
" ἀπὸ τῆς ἀγάπης τ῀ Χρισ῀; καὶ τὰ ἑξῆς· ἅπερ θάλασσαν λέγων σκ ἂν ἀμάρτοις. ὅπ῀ ποτὲ γὰρ ἂν ᾖ ὁ ἅγιος ἐφεδρεύσασαν ἔχει τῳ ζάλῳ. ὁ δὲ αὐτὸς καὶ ἐν Ἀγγαὶ κατὰ νότον πήγνυσι τῳ σκωλῳ, οἰκείως τῷ ἐφθακέναι εἰς τὸ ὄρος τ῀ οἴκ῀ τ῀ Θε῀ δι' ὅλων πεφωτισμένος ἐκ τῶν ἀνατολῶν, αἵτινές εἰσιν αἱ κατ' εἶδος ἀρεταὶ, μηδεμίαν ἔτι τῶν ἀντισατάντων φροντίδα τιθέμενος. ὁδὲ γὰρ αἱ ἐκ τῆς θαλάσσης τριχυμίαι ἀνατρέπουσιν αὐτ῀ τὸ οἰκοδόμημα καλῶς ἱδρυμένον. ἐν ἑορτῇ γινόμενος, ὅπερ ἐσὶν Ἀγγαί. ἡ μεγάλη γὰρ ἑορτὴ ἡ τῆς ἀρετῆς τελείωσις.

θ. Καὶ ἀπῆρεν Ἄβραμ, καὶ πορευθεὶς, ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οἱ ζητ῀ντες καὶ ἐπιποθ῀ντες Θεὸν ἀνευρεῖν, τῳ Φίλῳ αὐτῷ μόνωσιν ἀγαπῶσι, κατ' αὐτὸ τ῀το πρῶτον σπ῀δοντες ἐξομοι῀σθαι τῇ μακαρίᾳ καὶ ε῀δαίμονι Φύσει.

ι. Καὶ ἐγένετο λιμὸς ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ κατέβη Ἄβραμ εἰς Αἴγυπτον παροικῆσαι ἐκεῖ, ὅτι ἐνίσχυσεν ὁ λιμὸς ἐπὶ τῆς γῆς.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἀβραὰμ ὁ κατῴκει Αἴγυπτον, ἀλλὰ παρῴκει. ὅτι ἐνίσχυσεν ὁ λιμὸς ἐπὶ τῆς γῆς.

ια. Ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἤγγισεν Ἄβραμ εἰσελθεῖν εἰς Αἴγυπτον, εἶπεν Ἄβραμ Σάρᾳ τῇ γυναικὶ αὐτ῀, γινώσκω ἐγὼ ὅτι γυνὴ εὐπρόσωπος εἶ.
ιβ. Ἔσαι ἂν ὡς ἂν ἴδωσίσε οἱ Αἰγύπλιοι, ἐρ῀σιν, ὅτι γυνὴ αὐτ῀ αὕτη· καὶ ἀποκτενο῀σί με, σὲ δὲ περιποιήσονται.
ιγ. Εἶπον δ῀ν, ὅτι ἀδελφή αὐτ῀ ἐμί, ὅπως ἂν εὖμοι γένηται διὰ σὲ, καὶ ζήσεται ἡ ψυχή μ῀ ἕνεκεν σ῀.

ΑΔΗΛΟΥ. Τῷ γινώσκοντι τὸ ὑπρόσωπον τῆς ἀρχ῀σης αὐτῷ ἀρετῆς, καὶ οἰκονομο῀ντι τὰ περὶ αὐτὸν, εὖ δι' αὐτὸν γίνεται· καὶ ἡ ψυχὴ αὐτ῀ οὐ ζωῇ ἕνεκεν αὐτῆς.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Μὴ ἁπλῶς, ἀγαπητὲ, καταψηφίσῃ τ῀ δικαίῳ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τ῀τ῀ μάλισα κατάμαθε αὐτ῀ καὶ τῳ σώμασιν τῳ πολλῷ, καὶ τῳ ἀνδρείαν. τῳ ἀνδρείαν μὲν, ὅτι ἕτω γενναίως ἀντεῖχε, καὶ περιεγίνετο τῆς τῶν λογισμῶν ταραχῆς, ὡς καὶ τοιαῦτα συμβαλεῖσαι. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τῷ δὲ σώμασιν αὐτ῀ τῳ πολλῷ, ὅτι οὐ μηχανίᾳ τοσαύτῃ, καὶ ὥσπερ οὐ δικλύοις ἀποληφθεὶς, ἴσχυσε ταύτῳ
A δύρεῖν τῳ ὁδὸν, δι' ἧς ἔλατον ἂν γένοιτο τὸ κακόν.

ιδ. Ἐγένετο δὲ ἡνίκα εἰσῆλθεν Ἄβραμ εἰς Αἴγυπτον, ἰδόντες οἱ Αἰγύπλιοι τὴν γυναῖκα, ὅτι ἦν καλὴ
ιε. σφόδρα. Καὶ ἰδόντες αὐτὴν οἱ ἄρχοντες Φαραὼ, ἐπήνεσαν αὐτὴν πρὸς Φαραὼ, καὶ εἰσήγαγον αὐτὴν
ις. εἰς τὸν οἶκον Φαραώ. Καὶ τῷ Ἄβραμ εὖ ἐχρήσαντο δι' αὐτήν. καὶ ἐγένοντο αὐτῷ πρόβαλα, καὶ μόχοι, καὶ ὄνοι, παῖδες καὶ παιδίσκαι, καὶ ἡμίονοι, καὶ κάμηλοι.

ιζ. Καὶ ἤτασε Κύριος τὸν Φαραὼ ἐτασμοῖς μεγάλοις καὶ πονηροῖς, καὶ τὸν οἶκον αὐτ῀ περὶ Σάρας τῆς γυναικὸς Ἄβραμ.

Γ ΑΔΗΛΟΥ. Τὸν μὲν Ἀβιμέλεχ ὀκὶ πλαίσαντα ἐμέμψατο, ἀλλ' ἐκώλυσε πλαῖσαι· τὸν δὲ Φαραὼ ἐτάζει, ὡς καὶ ὁρμήσαντα, καὶ ἀσεβῆ ὄντα. ἐτάζει δὲ καὶ τὰς οἰκείας αὐτ῀, ὡς ἐπαινέσαντας αὐτῷ ἐνώπιον αὐτ῀. (1)

Δ ** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Λαβὼν δὲ τῶν ξένων οἶκτον ὁ θ῀μονὴς, καὶ ἵλεως, καὶ ὑπέρμαχος τῶν ἀδικημένων, ἅμα ἀλγηδόνας δυσκαρτερήτ῀ς, καὶ χαλεπὰς τιμωρίας ἐπάγει τῷ βασιλεῖ, παντοίων κακῶν ἀναπλήσας αὐτ῀ τὸ σῶμα καὶ τῳ ψυχῳ δυσιάτων, ὡς τὰς μὲν ἐφ' ἡδονὰς ἀγ῀σας ὀρέξεις ἁπάσας ἐκκεκόφθαι, τὰς δ' ἐναντίας παρεισεληλυθέναι φροντίδας περὶ ἀπαλλαγῆς ἀνιάτων βασάνων, ὑφ' ὧν γυμναζόμενος μεθ' ἡμέραν καὶ νύκ῀ωρ ἐξετραχηλίζετο. παραπήλαυσε δὲ τῆς τιμωρίας σύμπας αὐτῷ ὁ οἶκος, μηδενὸς ἐπὶ τῇ παρανομίᾳ δυσχεράναντος, ἀλλὰ πάντων ἕνεκα τ῀ σωαινεῖν, μονονὸ συγχαιρεργησάντων τὸ ἀδίκημα. τ῀τον τὸν τρόπον ἡ μὲν ἁγνεία τῆς γυναικὸς διεσώζετο, τ῀ δὲ ἀνδρὸς τῳ καλοκἀγαθίαν ὁ Θεὸς καὶ ε῀σέβειαν ἠξίωσεν ἐπιδείκνυσθαι, γέρας αὐτῷ μέγισον παραχὼν, ἀσινῆ καὶ ἀνύβριστον, ὅσον ἐδέπω κινδυνε῀σαντα, τὸν γάμον διαφθαρῆναι.

Ζ ιη. Καλέσας δὲ Φαραὼ τὸν Ἄβραμ, εἶπεν αὐτῷ, τὶ τ῀το ἐποίησάς μοι, ὅτι σκ ἀπήγγειλάς μοι, ὅτι γυ-
ιθ. νή σ῀ ἐσίν; Ἵνα τὶ εἶπας, ἀδελφή μ῀ ἐσί; καὶ ἔλαβον αὐτὴν ἐμαυτῷ εἰς γυναῖκα. καὶ νῦν ἰδὲ ἡ γυνή σ῀ ἐναν-
κ. τίον σ῀· λαβὼν, ἀπότρεχε. Καὶ ἐνετείλατο Φαραὼ ἀνδράσι περὶ Ἄβραμ, συμπροπέμψαι αὐτὸν, καὶ
Η τὴν γυναῖκα αὐτ῀, καὶ πάντα ὅσα ἦν αὐτῷ, καὶ Λὼτ μετ' αὐτ῀.

ΘΕΟΔΩ-

(1) Ὅμοια τούτοις τὰ τ῀ Προκοπί῀ τὰ ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τινές φασι τὴν Σάῤῥαν μιγῆναι τῷ Φαραώ. Ποίας ἂν κηδεμονίας ἀπήλαυσεν Ἀβραὰμ παρὰ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ, εἰ περιεῖδεν αὐτοῦ μοιχευομένην τὴν γαμετήν; τί δήποτε δὲ καὶ ἤτασεν ἐτασμοῖς μεγάλοις, καὶ πονηροῖς τὸν Φαραὼ, καὶ ἅπαντα τὸν οἶκον αὐτοῦ, εἰ μὴ κωλύσαι τὴν παράνομον ἐβούλετο σωφρονίαν; καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Φαραὼ τὴν ἄγνοιαν εἰς ἀπολογίαν προβάλλεται, καὶ μέμφεται τῷ Ἀβραὰμ ἀδελφὴν κεκληκότι τὴν γαμετήν· καὶ διδάσκει, ὡς οὐχ ὑβρίσαι αὐτὴν, ἀλλὰ γῆμαι βουλόμενος ἔλαβε. τί τοῦτο γάρ φησιν ἐποίησάς μοι ὅτι γυνήσιόν ἐστίν; ἵνα τί εἶπας, ἀδελφή μου ἐστί; καὶ ἔλαβον αὐτὴν ἐμαυτῷ εἰς γυναῖκα. καὶ νῦν ἰδοὺ ἡ γυνήσιόν σου, λαβὼν ἀπότρεχε. καὶ οὐ μόνον εἶπεν, ἀλλὰ καὶ ἔπραξε, καὶ παντοδαπῆς κηδεμονίας ἠξίωσεν. συνετείλατο γάρ φησιν ὁ Φαραὼ ἀνδράσι περὶ τοῦ Ἀβραὰμ συμπροπέμψαι αὐτὸν, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ πάντα ὅσα ἦν αὐτῷ. δῆλον τοίνυν, ὡς οὐθὺς ἁρπασθείσης τῆς Σάῤῥας, ἐπέδησε τῇ νόσῳ τὸν Φαραὼ ὁ τῶν ὅλων πρύτανις· ἡ δὲ νόσος τὴν ὄρεξιν ἤμβλυνε, καὶ τῶν δυκλίων ἔσω τὴν θήραν ἔχων ὁ θηρευτὴς, οὐκ ἀπήλαυσε τῆς ἄγρας. ἡ γὰρ νόσος ἐκώλυσε.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ τίνος οὕνεκεν ταῦθα μὲν ἐσίγησεν ἡ Γραφὴ, τὸ φυλαχθῆναι τὴν Σάῤῥαν ἀλώβητον, ἐν δὲ τῷ κατὰ τὸν Ἀβιμέλεχ διηγήματι σαφῶς τοῦτο δεδήλωκεν; Ἔμελλεν ἡ Σάῤῥα τὴν αὐτὴν τίκτειν τὸν Ἰσαάκ. ἵνα τοίνυν μὴ ὕποπλον γενήται τὸ σπέρμα τοῦ Ἀβραὰμ, σωφῶς ἐκεῖ δεδήλωκεν ἡ θεία Γραφὴ, ὅτι οὐχ ἥψατο αὐτῆς ὁ Ἀβιμέλεχ. καὶ ἐντεῦθεν μέντοι, κἀκεῖθεν ἰσέον, ὡς καὶ τοὺς βαρβάρους ἡ φύσις ἐδίδαξεν, ὅτι πονηρὸν ἡ μοιχεία, καὶ τιμωρίας ἄξιον. καὶ γὰρ ὁ Φαραὼ τοῦτο δεδήλωκεν, ἐπιμεμψάμενος τῷ Ἀβραάμ· καὶ Ἀβιμέλεχ πρὸς τὸν
» τῶν ὅλων ἔφη Θεὸν, Κύριε ἔθνος ἀγνοοῦν καὶ δίκαιον ἀποκτενεῖς; οὐκ αὐτός μοι εἶπεν, ὅτι ἀδελφή μου ἐστί; καὶ αὐτὴ μοι εἶπεν, ὅτι ἀδελφός μου ἐστίν; ἐν καρδίᾳ καθαρᾷ, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ χειρῶν ἐποίησα τοῦτο. τέθεικε δὲ ὁ συγγραφεὺς καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀπόκρισιν· εἶπε γάρ φησιν, ὁ
» Θεὸς τῷ Ἀβιμέλεχ καθ' ὕπνον· κἀγὼ
» ἔγνων, ὅτι ἐν καρδίᾳ καθαρᾷ ἐποίησας
» τοῦτο, καὶ ἐφεισάμην σου τοῦ μὴ ἅψασθαι
» αὐτῆς, τοῦ μὴ ἁμαρτεῖν εἰς ἐμέ. οὕνεκεν
» τούτου οὐκ ἀφῆκά σε ἅψασθαι αὐτῆς. νῦν
» ἂν ἀπόδος τὴν γυναῖκα τῷ ἀνθρώπῳ, ὅτι
» προφήτης ἐστὶ, καὶ προσεύξεται περὶ σοῦ, καὶ
» σωθήσῃ σὺ, καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου. εἰ δὲ μὴ
» ἀποδιδῷς, γνῶθι, ὅτι ἀποθανῇ σύ. διδάσκει δὲ ἡμᾶς ὁ θεῖος λόγος, ὅτι τῆς δικαιοσύνης τοὺς ἐρασὰς πλημμελεῖν ἐξ ἀγνοίας μέλλοντας, οὐκ ἐᾷ. δῆλον τοίνυν, ὡς καὶ τὸν Φαραὼ κεκώλυκεν ἁμαρτεῖν, ὡς ἀδελφὴν τοῦ Ἀβραὰμ νόμῳ γάμου εἰληφότα. ἐπειδὴ δὲ κρείττων ἦν ὡς εἰκὸς Ἀβιμέλεχ τοῦ Φαραὼ, ἐκεῖνον μὲν διὰ παιδείας, τῆς παρανομίας ἀπεῖρξε· τούτῳ δὲ, καὶ τῆς αἰκίας καὶ τοῦ πλημμελήματος οὐκ ἔδωκεν αὐτὸς τοῖς συγχώρησιν· ἀλλὰ τὸν ἠδικημένον αὐτῆσαι ταύτην ἀνέμενεν, ἐπιφανείας τε ἡμέρας ἠξίωσε, καὶ λόγοις ἠπίοις ἐπέδειξε τὴν τετολμημένην παρανομίαν.

ΚΕΦ. ΙΓ.

α. Ἀνέβη δὲ Ἄβραμ ἐξ Αἰγύπτου αὐτὸς, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ, καὶ Λὼτ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἔρημον.

β. Ἄβραμ δὲ ἦν πλούσιος σφόδρα κτήνεσι, καὶ ἀργυρίῳ, καὶ χρυσίῳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ τοῦτο καλὰ τὸ πνεύματικὸν λέγεται περὶ τοῦ Ἀβραάμ. νῦν γὰρ πλούσιος ὀνομάζεται, καὶ τοῦτο σφόδρα.

γ. Καὶ ἐπορεύθη ὅθεν ἦλθεν εἰς τὴν ἔρημον ἕως Βαιθὴλ, ἕως τοῦ τόπου, οὗ ἦν ἡ σκηνὴ αὐτοῦ τὸ πρότερον, ἀνὰ μέσον Βαιθὴλ, καὶ ἀνὰ μέσον
δ. Ἀγγαί· Εἰς τὸν τόπον τοῦ θυσιαστηρίου, οὗ ἐποίησεν ἐκεῖ τὴν ἀρχήν· καὶ ἐπεκαλέσατο ἐκεῖ Ἄβραμ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ.

**ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐννόει μοι πῶς λοιπὸν ἡσυχίας ἐρασὴς, καὶ ἀπραγμοσύνης, καὶ διλωσεκῶς ἀνακείμενος τῇ πρὸς τὸ θεῖον θεραπείᾳ. ἐκεῖνον γάρ φησι τὸν τόπον κατέλαβεν, ἔνθα ἦν πρότερον τὸ θυσιαστήριον οἰκοδομήσας, καὶ ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ προλαβὼν ἤδη ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐπλήρου τὸ παρὰ τοῦ
» Δαβὶδ εἰρημένον· ὅτι ἐξελεξάμην τὸ παρ- Ψαλ. 83. 10.
» αρρίπτεσθαι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ μου μᾶλλον, ἢ οἰκεῖν με ἐν σκηνώμασιν ἁμαρτωλῶν. ἡ γὰρ ἐρημία διὰ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ προτιμωτέρα αὐτῷ ἐτύγχανε τῶν πόλεων.

ε. Καὶ Λὼτ τῷ συμπορευομένῳ μετὰ Ἄβραμ ἦν πρόβατα, καὶ βόες, καὶ σκηναί.

**ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Οὐ μόνον τῷ πατριάρχῃ τὰ τῆς περιουσίας ἤυξετο, ἀλλὰ καὶ τῷ Λὼτ ἰῷ, φησὶ, πρόβατα, καὶ βόες, καὶ κλιὴ. ἴσως τὰ μὲν αὐτὸς φιλότιμος ὢν ἐδωρεῖτο τῷ ἀδελφιδῷ, τὰ δὲ καὶ ἕτεροι αὐτῷ παρεῖχον διὰ τὴν εἰς τὸν πατριάρχην τιμήν.

ς. Καὶ

ϛ. Καὶ ȣ̓κ ἐχώρει αὐτȣ̀ς ἡ γῆ κατοικεῖν ἅμα, ὅτι ἦν τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν πολλὰ, καὶ ȣ̓κ ἠδύναντο κατοικεῖν ἅμα.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα τὸ πλῆθος τῆς περιȣσίας ȣ̓θέως διαϛάσεως αἴτιον γινόμενον, καὶ τὴν διαίρεσιν ἐργαζόμενον, καὶ τὴν ὁμόνοιαν διακόπτον, καὶ τῆς συγγενείας τὸν σύνδεσμον διαιρȣ̃ν.

ζ. Καὶ ἐγένετο μάχη ἀνὰ μέσον τῶν ποιμένων τῶν κτηνῶν τȣ̃ Ἄβραμ, καὶ ἀνὰ μέσον τῶν ποιμένων τῶν κτηνῶν τȣ̃ Λώτ. οἱ δὲ Χαναναῖοι, καὶ οἱ Φερεζαῖοι τότε κατῴκȣν τὴν γῆν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὡς Φαῦλοι οἱ Χαναναῖοι κατῴκȣν, καὶ ȣ̓ παρῴκȣν τὴν γῆν. ὥϛε Φαῦλοι κατοικȣ̃σιν, ȣ̓ παροικȣ̃σι τὴν γῆν.

η. Εἶπε δὲ Ἄβραμ τῷ Λὼτ, μὴ ἔϛω μάχη ἀνὰ μέσον ἐμȣ̃ καὶ σȣ̃, καὶ ἀνὰ μέσον τῶν ποιμένων μȣ καὶ ἀνὰ μέσον τῶν ποιμένων σȣ· ὅτι ἄνθρωποι
θ. ἀδελφοὶ ἡμεῖς ἐσμέν. Οὐκ ἰδȣ̀ πᾶσα ἡ γῆ ἐναντίον σȣ ἐϛί; διαχωρίσθητι ἀπ' ἐμȣ̃. εἰ σὺ εἰς ἀριϛερὰ, ἐγὼ δὲ εἰς δεξιά· εἰ δὲ σὺ εἰς δεξιὰ, ἐγὼ εἰς ἀριϛερά.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Μεγάλη τȣ̃ δικαίȣ ἡ Φιλοσοφία. διὰ πάντων ἀνεπαχθὴς βȣ́λεται γενέσθαι τῷ ἀδελφιδῷ. ἐπειδὴ γάρ φησιν ὅπερ ȣ̓κ ἐβȣλόμην, τȣ̃το γίνεται, καὶ ἵνα τὰ τῆς Φιλονεικίας παυθῇ, τὸν χωρισμὸν ἀνάγκη συμβῆναι· διὰ τȣ̃τό σε κύριον καθίϛημι τῆς αἱρέσεως, καὶ τὴν ἐξȣσίαν σοι πᾶσαν δίδωμι, ἵνα ἢν νομίσῃς τιμιωτέραν γῆν, ἐκείνην ἑλόμενος, τὴν λοιπὴν ἐμοὶ καταλίπῃς.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐπειδὰν γȣ̃ν ὁ νȣ̃ς ἄρξηται γνωρίζειν ἑαυτὸν, καὶ τοῖς νοητοῖς ἐνομιλεῖν θεωρήμασιν, ἅπαν τὸ κλινόμενον τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ αἰσθητὸν εἶδος ἀπώσεται, ὃ κέκληται παρ' Ἑβραίοις Λώτ. ȣ̓ χάριν ὁ σοφὸς εἰσάγεται λέγων ἄντικρυς, διαχωρίσθητι ἀπ' ἐμȣ̃. συνοικεῖν γὰρ ἀμήχανον τὸν ἀσωμάτων καὶ ἀφθάρτων ἔρωτι κατεσχημένον, τῷ πρὸς τὰ αἰσθητὰ καὶ θνητὰ ῥέοντι.

ι. Καὶ ἐπάρας Λὼτ τȣ̀ς ὀφθαλμȣ̀ς αὐτȣ̃, εἶδε πᾶσαν τὴν περίχωρον τȣ̃ Ἰορδάνȣ, ὅτι πᾶσα ἦν ποτιζομένη, πρὸ τȣ̃ καταϛρέψαι τὸν Θεὸν Σόδομα καὶ Γόμορρα, ὡς παράδεισος τȣ̃ Θεȣ̃, καὶ ὡς ἡ γῆ Αἰγύπτȣ, ἕως ἐλθεῖν εἰς Ζόγορα.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτι ἦν τὰ Σόδομα ὡσεὶ παράδεισος. ὅρα τοίνυν, ὅτι αἰσθητὸς ἦν ὁ παράδεισος. τȣ́τοις γὰρ παρέβαλεν αὐτόν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἀσκάλωνος γὰρ ἄνω καὶ Γάζης εἰς αὐτὸ τȣ̃ Ἰορδάνȣ ποταμȣ̃ τὸ τέλος ἐϛὶ χώρα πολλή τις καὶ εὔφορος, μᾶλλον δὲ ἦν. νῦν γὰρ ȣ̓κ ἔϛιν.
„ αὕτη δὴ ȣ̓ν, ὡς παράδεισος ἦν. εἶδε γάρ-
B „ φησι Λὼτ πᾶσαν τὴν περίχωρον τȣ̃ Ἰορ-
„ δάνȣ, καὶ ἦν ποτιζομένη, ὡς παράδεισος τȣ̃ Θεȣ̃. αὕτη δὴ ȣ̓ν ἡ ȣ̓τως ȣ̓θαλὴς, καὶ πρὸς πάσας τὰς χώρας ἀμιλλωμένη, ἡ φθάνȣσα τῇ ȣ̓θηνίᾳ τὸν παράδεισον τȣ̃ Θεȣ̃, πασῶν τῶν ἐρήμων ἐρημοτέρα ἐϛὶ νῦν. καὶ ἕϛηκε μὲν δένδρα, καὶ καρπὸν ἔχει. ὁ δὲ καρπὸς τῆς τȣ̃ Θεȣ̃ ὀργῆς ἐϛὶν ὑπόμνημα. ἑϛήκασι μὲν γὰρ ῥόαι, καὶ τὸ ξύλον, λέγω, καὶ ὁ καρπὸς, λαμπρὰν τὴν ἐπιφάνειαν ἔχȣσαι, καὶ τῷ ἀγνῶτι
Γ παρέχȣσαι πολλὰς τὰς ἐλπίδας· εἰ δὲ ληφθεῖεν εἰς χεῖρας, διακλασθεῖσαι καρπὸν μὲν ȣ̓δένα, κόνιν δὲ καὶ τέφραν πολλὴν δεικνύȣσιν ἐναποκειμένην ἔνδον.

ια. Καὶ ἐξελέξατο ἑαυτῷ Λὼτ πᾶσαν τὴν περίχωρον τȣ̃ Ἰορδάνȣ. καὶ ἀπῆρε Λὼτ ἀπὸ ἀνατολῶν· καὶ διεχωρίσθησαν ἕκαϛος ἀπὸ τȣ̃ ἀδελ-
Δ φȣ̃ αὐτȣ̃.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Λὼτ τȣ̃ Ἄβραμ διαχωρίζεται, ȣ̓χ Ἄβραμ τȣ̃ Λώτ· ὅσον ἐϛὶ τῷ λόγῳ αὐτȣ̃ τȣ̃ Ἄβραμ.

ιβ. Ἄβραμ δὲ κατῴκησεν ἐν γῇ Χαναάν. καὶ Λὼτ κατῴκησεν ἐν πόλει τῶν περιχώρων, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν Σοδόμοις.

E ιγ. Οἱ δὲ ἄνθρωποι οἱ ἐν Σοδόμοις πονηροὶ καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐναντίον τȣ̃ Θεȣ̃ σφόδρα.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπεὶ καὶ ἐν ἄλλοις τετηρήκαμεν διαφορὰν πονηρῶν καὶ ἁμαρ-
„ τωλῶν· ὥσπερ καὶ ἐν τῷ, σύντριψον τὸν Ψαλ. 9. 15.
„ βραχίονα τȣ̃ ἁμαρτωλȣ̃ καὶ πονηρȣ̃. ἐπιβαίνοντες ταῖς τῶν σημαινομένων ἐννοίαις, φαμέν. (1) μήποτε πονηροί εἰσιν οἱ ἑκȣ-
Z σίως κακοποιητικοὶ, ἁμαρτωλοὶ δὲ οἳ ȣ̓ πάντως τοιȣ̃τοι, ἀλλ' ἔκτινος ἡδυπαθείας καὶ ἀκολασίας ἁμαρτάνοντες. ἔτι δὲ καὶ τȣ̃το σημειωτέον, ὅτι μείζων κατηγορία πονηρῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ὅτε ἐναντίον τȣ̃ Θεȣ̃ λέγονται οἱ τοιȣ̃τοι εἶναι. εἰ δὲ καὶ τὸ, σφόδρα, μετὰ τȣ́τȣ προσκέοιτο, ἔτι μᾶλλον κατηγορȣ̃νται περὶ ὧν ὁ λόγος, ὥσπερ νῦν οἱ ἐν Σοδόμοις ἄνθρωποι.

H ιδ. Ὁ δὲ Θεὸς εἶπε πρὸς Ἄβραμ μετὰ τὸ διαχωρισθῆναι τὸν Λὼτ ἀπ' αὐτȣ̃, ἀνάβλεψον τοῖς ὀφθαλμοῖς σȣ,

(1) Ἀντὶ τȣ̃, ἐπιβαίνοντες ταῖς τῶν σημαινομένων ἐννοίαις, φαμὲν, ὁ τῆς Αὐγ. κώδ. ἔχει, σκοπȣ̃μεν.

μοῖς σȣ, καὶ ἴδε ἀπὸ τȣ̃ τόπȣ, ȣ̃ νῦν A
σὺ εἶ πρὸς Βορρὰν καὶ Λίβα καὶ ἀνα-
ιε. τολὰς καὶ θάλασσαν. Ὅτι πᾶσαν
τὴν γῆν, ἣν σὺ ὁρᾷς σοὶ δώσω αὐτὴν
καὶ τῷ σπέρματίσȣ ἕως τȣ̃ αἰῶνος.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εἶδες ἀντίδοσιν πολλῷ τῷ μέτρῳ ὑπερβαίνȣσαν τὰ παρ' αὐτȣ̃ γινόμενα; δι' αὐτῶν τῶν ῥημάτων ἔρχεται ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης, δι' ὧν καὶ ὁ πατριάρχης τὴν παραχώρησιν ἐποιήσατο. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος ἔλεγεν, » ȣ̓κ ἰδȣ̀ πᾶσα ἡ γῆ ἐναντίον σȣ; διαχωρίσθητι ἀπ' ἐμȣ̃· εἰ σὺ εἰς δεξιὰ, ἐγὼ εἰς ἀριστερά· εἰ δὲ σὺ εἰς ἀριστερὰ, ἐγὼ εἰς δεξιά. » ȣ̃τω καὶ ὁ δεσπότης φησίν· ἀναβλέψας » τοῖς ὀφθαλμοῖς σȣ, ἴδε ἀπὸ τȣ̃ τόπȣ, ȣ̃ » σὺ εἶ νῦν, ὅτι πᾶσαν τὴν γῆν, ἣν ὁρᾷς, » σοὶ δώσω αὐτὴν καὶ τῷ σπέρματίσȣ ἕως » τȣ̃ αἰῶνος.

Πραξ. 7. 5. ΑΔΗΛΟΥ. Στέφανος δὲ λέγει, ȣ̓κ » ἔδωκεν αὐτῷ ȣ̓δὲ βῆμα ποδός. ἀληθῶς γὰρ ȣ̓κ ἔδωκεν αὐτῷ ȣ̓δὲ βῆμα ποδός. τὸ » δὲ, σοὶ δώσω, διὰ τῶν ἑξῆς ἐπαγομένων δηλοῖ. πῶς δὲ διδωσιν αὐτῷ; λέγων καὶ τῷ » σπερματίσȣ. τὸ ȣ̃ν ἐπαγόμενον ἑρμηνεία » ἐστὶ τȣ̃, σοὶ δώσω. κεῖται γὰρ ἐν τόποις πολλοῖς ἐφεξῆς.

ις. Καὶ ποιήσω τὸ σπέρμα σȣ, ὡς τὴν ἄμμον τῆς γῆς· εἰ δύναταί τις ἐξαριθμῆσαι τὴν ἄμμον τῆς γῆς, καὶ τὸ σπέρμα σȣ ἐξαριθμηθήσεται.
ιζ. Ἀναστὰς διόδευσον τὴν γῆν εἰς τὸ μῆκος αὐτῆς, καὶ εἰς τὸ πλάτος αὐτῆς· ὅτι σοὶ δώσω αὐτήν.

ιη. Καὶ ἀποσκηνώσας Ἄβραμ ἐλθὼν, παρῴκησε παρὰ τὴν δρῦν τὴν B Μαμβρῆ, ἣ ἦν ἐν Χεβρών· καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον τῷ Κυρίῳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Σόδομα, τύφλωσις, ἢ στέρησις· Μαμβρῆ ἑρμηνεύεται ἀπὸ ὁράσεως· Χεβρὼν δὲ, ζυγὴ, (1) ἢ ἑταιρία· Γόμορρα, μέτρȣ ὄνομα· ἕως τῆς Τερεβίνθȣ, ἡ πόλις αὕτη τȣ̃ Ἰώβ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐπειδὴ γὰρ Γ τὴν σκηνὴν ἐπήξατο, εὐθέως ὑπὲρ τῆς γεγενημένης αὐτῷ ἐπαγγελίας τὰς εὐχαριστίας ἀνέφερε τῷ δεσπότῃ. καὶ καθ' ἕκαστον τόπον, ἔνθα κατεσκήνȣ, εὑρήσεις αὐτὸν τȣ́τȣ πρὸ πάντων ἐπιμελȣ́μενον, καὶ θυσιαστήριον οἰκοδομȣ̃ντα, καὶ τὰς εὐχὰς ἀναφέροντα, καὶ ἀποστολικὸν νόμον πληρȣ̃ντα, τὸν κελεύοντα ἐν παντὶ τόπῳ εὔ- 1. Τιμ. 2. 8.
» χεσθαι, ἐπαίροντας ὁσίας χεῖρας.

ΚΕΦ. ΙΔ.

α. Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῇ Ἀμαρφὰλ βασιλέως Σενναὰρ Ἀριὼχ βασιλεὺς Σαλλασὰρ, καὶ Χοδολλογομὸρ βασιλεὺς Ἐλὰμ, καὶ Θαργὰλ βα-
β. σιλεὺς ἐθνῶν, Ἐποίησαν πόλεμον μετὰ Βαρλὰ βασιλέως Σοδόμων, καὶ μετὰ Βαρσὰ βασιλέως Γομόρρας, καὶ Σενναὰρ βασιλέως Ἀδαμὰ, καὶ Συμοβὸρ βασιλέως Σεβωεὶμ, καὶ βασιλέως Βαλά· αὕτη ἐστὶ Σηγώρ.
γ. Πάντες ȣ̃τοι συνεφώνησαν εἰς τὴν φάραγγα τὴν ἁλυκήν· αὕτη ἡ θά-
δ. λασσα τῶν ἁλῶν. Δώδεκα ἔτη ἐδȣ́λευσαν τῷ Χοδολλογομόρ· τῷ δὲ τρι-
ε. σκαιδεκάτῳ ἔτει ἀπέστησαν. Ἐν δὲ τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἔτει ἦλθε Χοδολλογομὸρ καὶ οἱ βασιλεῖς οἱ μετ' αὐτȣ̃, καὶ κατέκοψαν τȣ̀ς γίγαντας τȣ̀ς ἐν Ἀσταρὼθ Καρναΐν, καὶ ἔθνη ἰσχυρὰ ἅμα αὐτοῖς, καὶ τȣ̀ς Ὀμμαίȣς
ς. ἐν Σαβῇ τῇ πόλει, Καὶ τȣ̀ς Χορραίȣς τȣ̀ς ἐν τοῖς ὄρεσι Σηεὶρ, ἕως τῆς Τερεβίνθȣ τῆς Φαράν· ἥ ἐστιν ἐν τῇ Η
ζ. ἐρήμῳ. Καὶ ἀναστρέψαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν (2) τῆς κρίσεως· αὕτη ἐστὶ Κάδης. καὶ κατέκοψαν πάντας τȣ̀ς ἄρχοντας Ἀμαλὴκ, καὶ τȣ̀ς Ἀμορραίȣς τȣ̀ς κατοικȣ̃ντας ἐν Ἀσα-
η. σανθάμαρ. Ἐξῆλθε δὲ ὁ βασιλεὺς Σοδόμων, καὶ ὁ βασιλεὺς Γομόρρας, καὶ βασιλεὺς Ἀδαμὰ, καὶ βασιλεὺς Σεβωεὶμ, καὶ βασιλεὺς Βαλά· αὕτη ἐστὶ Σηγώρ· καὶ παρετάξαντο αὐτοῖς εἰς πόλεμον ἐν τῇ κοιλάδι τῇ
θ. ἁλυκῇ, Πρὸς Χοδολλογομὸρ βασιλέα Ἐλὰμ (3) βασιλέα Σενναὰρ, καὶ Ἀριὼχ βασιλέα Σελλασάρ· οἱ τέσσαρες βασιλεῖς πρὸς τȣ̀ς πέντε.
ι. Ἡ δὲ κοιλὰς ἡ ἁλυκὴ, φρέατα ἀσφάλτȣ. ἔφυγε δὲ βασιλεὺς Σοδόμων εἰς τὴν φάραγγα, καὶ βασιλεὺς Γομόρρας, καὶ ἐνέπεσον ἐκεῖ· οἱ δὲ καταλειφθέντες, εἰς τὴν ὀρεινὴν ἔφυγον.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ἀσσυρίων κρατȣ́ντων τῆς Ἀσίας, Σοδομίταις ἤνθει τὰ πράγματα, εἴς τε πλȣ̃τον ἐπιδεδοκότων αὐτῶν καὶ νεότητα πολλήν. βασιλεῖς τε αὐτοῖς διεῖπον πέντε τὴν

(1) Ἴσως ζυγίη. (2) Τὴν πηγήν. ἐν ταῖς κοιν. ἐκδ.
(3) Καὶ Θαργὰλ βασιλέα ἐθνῶν, καὶ Ἀμαρφὰλ βασιλέα Σενναάρ. αὐτ.

τὴν χώραν, Βαλλὰς, Βαρεὰς, Σινάβαρος, καὶ Συμόβολος, ὅ,τε Βαλὲν. βασιλικῆς μοίρας δὲ ἦρχον ἕκασος ἰδίας. ἐπὶ τούτους στρατεύσαντες Ἀσύριοι, καὶ μέρη τέσσαρα ποιήσαντες τῆς στρατιᾶς, ἐπολιόρκουν αὐτούς. στρατιᾶς δ' ἑκάστης ἓξ εἰς ἐπιτεταγμένος. γενομένης δὲ μάχης, νικήσαντες οἱ Ἀσύριοι, Φόρον ἐπιτάξασι τοῖς Σοδομιτῶν βασιλεῦσι. δώδεκα μὲν ἔτη δουλεύοντες, καὶ τὰς ἐπιταχθέντας αὐτοῖς Φόρους τελοῦντες, ὑπέμειναν· τῷ δὲ τρισκαιδεκάτῳ ἀπέστησαν. καὶ διαβαίνει στρατὸς Ἀσυρίων ἐπ' αὐτοὺς, στρατηγούντων Μαρφάδ, Ἀριόχ, Χοδολλογομόρ, Θαργάλ. ὅτοι τότε Συρίαν ἅπασαν διηρπάσαντο, καὶ τὰς τῶν γιγάντων ἀπογόνους κατεστρέψαντο. γενόμενοι δὲ κατὰ Σόδομα, στρατοπεδεύσι κατὰ τὴν κοιλάδα τὴν λεγομένην, Φρέατα ἀσφάλτου. κατ' ἐκεῖνον γὰρ τὸν καιρὸν Φρέατα ἦν ἐν τῷ τόπῳ. νῦν μέντοι τῆς Σοδομιτῶν πόλεως ἀφανισθείσης, ἡ κοιλὰς ἐκείνη λίμνη γέγονεν, ἡ λεγομένη ἀσφαλτίτης. τῶν δὲ Σοδομιτῶν συμβαλόντων τοῖς Ἀσυρίοις, καὶ καρτερᾶς τῆς μάχης γενομένης. πολλοὶ μὲν αὐτῶν ἀπέθανον, οἱ λοιποὶ δὲ ἡχμαλωτίσθησαν, σὺν οἷς καὶ Λῶτος ἦγετο, τοῖς Σοδομίταις σύμμαχος ἐληλυθώς.

ια. Ἔλαβον δὲ τὴν ἵππον πᾶσαν τὴν Σοδόμων καὶ Γομόρρας, καὶ πάντα τὰ βρώματα αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθον.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἵππον Σοδομῖται νῦν πρῶτον ὠνομασμένῳ ὡς φαῦλοι ἔχειν λέγονται.

ιβ. Ἔλαβον δὲ καὶ τὸν Λὼτ τὸν υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ Ἄβραμ, καὶ τὴν ἀποσκευὴν αὐτοῦ· καὶ ᾤχοντο· ἦν γὰρ κατοικῶν ἐν Σοδόμοις.

ιγ. Παραγενόμενος δέ τις τῶν ἀνασωθέντων, ἀπήγγειλεν Ἄβραμ τῷ περάτῃ· αὐτὸς δὲ κατῴκει πρὸς τῇ Μαμβρῇ Ἀμορραίου τοῦ ἀδελφοῦ Ἐσχὼλ, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Αὐνάν· οἳ ἦσαν συνωμόται τοῦ Ἄβραμ.

» ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Παραγενόμενος δέ τις
» τῶν ἀνασωθέντων, ἀνήγγειλεν Ἄβραμ τῷ
περάτῃ. περάτῃ δὲ ἐπωνόμαζον, διὰ τὸ περαιωθέντα τὸν μέσον τῶν ποταμῶν, πρὸς αὐτοὺς ἦτοι ἐλθεῖν. περάτης δὲ κατὰ τὴν τῶν Σύρων γλῶτταν, Ἑβραῖος προσαγορεύεται. ὅθεν καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ γένος ἅπαν σῳζὰν, τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην ἐδέξατο.

» ΑΚΑΚΙΟΥ. Καὶ ἀπήγγειλε, φησὶν,
» Ἄβραμ τῷ περάτῃ. τὸ ἀπὸ τοῦ προπάτορος τοῦ Ἄβραμ, λέγω δὲ τοῦ Ἔβερ, ἐθνικὸν ὄνομα ἑρμηνεύεσθαι, ἐτέθη. οἷον ἀντὶ τοῦ Ἄβραμ τοῦ Ἑβραίου, Ἄβραμ τῷ περάτῃ. Ἑβραῖος γὰρ, περάτης ἑρμηνεύεται.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Τὰ ἐπέκεινα τοῦ Ἰορδάνου διηγησάμενος ὁ Μωϋσῆς, τοτέσι τὸν πόλεμον, ὃν ἐπολέμησαν Πέρσαι πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῶν Σοδομιτῶν, καὶ Γομόρρων, τότε περάτῃ καλεῖ τὸν Ἀβραάμ, ὡσανεὶ πέραν οἰκοῦντα τοῦ Ἰορδάνου. ἐπάγει γάρ· » αὐτὸς δὲ κατῴκει πρὸς τῇ Δρυῒ τῇ Μαμβρῇ, δεικνὺς διατὶ περάτης ὠνομάσθη νῦν.

ΑΔΗΛΟΥ. Περάτης ἐκαλεῖτο ὁ Ἀβραμ, ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς Χαλδαίων χώρας διαπεράσας τὴν Μεσοποταμίαν, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη τῶν Χαναναίων. ἑρμηνεύεται δὲ καὶ τοῖς περὶ Ἀκύλαν, Ἑβραῖος.

ιδ. Ἀκούσας δὲ Ἄβραμ ὅτι ἠχμαλώτευται Λὼτ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἠρίθμησε τοὺς ἰδίους οἰκογενεῖς αὐτοῦ, ὁπλοκαίδεκα καὶ τριακοσίους· καὶ καταδίωξεν ὀπίσω αὐτῶν ἕως Δάν.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Καθάπερ ἂν ἐπὶ τῆς Ἀστρονομίας ἔχομεν ὑπόδειγμα τὸν Ἀβραάμ, ἵνα ἐπὶ τῆς ἀριθμητικῆς τὸν αὐτὸν Ἀβραάμ. ἀκούσας γὰρ, ὅτι αἰχμάλωτος ἐλήφθη ὁ Λὼτ, τοὺς ἰδίους οἰκογενεῖς τιν. ἀριθμήσας, καὶ ἐπεξελθὼν, πάμπολυ ἀριθμὸν χειρῶται. Φασὶν ἂν εἶναι τοῦ μὲν κυριακοῦ σημείου τύπον κατὰ τὸ χῖμα τὸ τριακοσιοστὸν στοιχεῖον· τὸ δὲ ἰῶτα, καὶ τὸ ἦτα, τὄνομα συμαίνειν τὸ σωτήριον. μιμνήσθαι τοίνυν, τοὺς Ἀβραὰμ οἰκείους εἶναι κατὰ τὴν σωτηρίαν· τοὺς τῷ σημείῳ καὶ τῷ ὀνόματι προσπεφυγότας, κυρίους γεγονέναι τῶν αἰχμαλωτιζόντων καὶ τῶν τούτοις ἀκολουθούντων παμπόλλων ἀπίστων ἐθνῶν. ἤδη δὲ ὁ μὲν τριακόσια ἀριθμὸς, τριάς ἐστιν ἐν ἑκατοντάδι· ἡ δεκὰς δὲ, ὁμολογεῖται παντέλειος εἶναι· ὁ δὲ ὀκτὼ, κύβος ὁ πρῶτος, ἡ ἰσότης ἐν ἁπάσαις ταῖς διαστάσεσι, μήκους, πλάτους, βάθους.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι ἡ Δὰν περὶ τὰ μέρη Δαμασκοῦ ἐστὶν, ἣ Σιδῶνος· Βηρσαβεὲ δὲ, πρὸς τῷ ὀρεινῷ τῆς Παλαιστίνης.

ιε. Καὶ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοὺς τὴν νύκτα αὐτὸς, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ· καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς, καὶ ἐξεδίωξεν ἕως Χωβὰλ, ἥ ἐστιν ἐν ἀριστερᾷ Δαμασκοῦ. ις. Καὶ ἀπέστρεψε πᾶσαν τὴν ἵππον Σοδόμων· καὶ Λὼτ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀπέστρεψε, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὸν λαόν.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Ἀβράμου δὲ ἀκούσαντος τὴν συμφορὰν αὐτῶν, φόβος τε ἅμα περὶ Λώτου τοῦ συγγενοῦς ὄντος εἰσῆλθε καὶ οἶκτος περὶ τῶν Σοδομιτῶν φίλων ὄντων, καὶ γειτνιώντων. καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς δοκιμάσας, οὐκ ἀνέμεινεν, ἀλλ' ἐπειχθεὶς, καὶ κατὰ πέμπλου ἐπιπεσὼν νύκτα τοῖς Ἀσυρίοις περὶ Δάνον· ἔστω γὰρ ἡ ἑτέρα τοῦ

τῦ Ἰορδάνε προσαγορδύεται πηγή· καὶ φθάσας πρὶν ἐν ὅπλοις γενέσθαι, τὲς μὲν ἐν ταῖς κοίταις ὄντας ἀπέκτεινε, μηδ' ἐπίνοιαν τῆς συμφορᾶς ἔχοντας, οἱ δὲ μήπω πρὸς ὕπνον τετραμμένοι, μάχεσθαι δ' ὑπὸ μέθης ἀδυνατοι, ἔφυγον. Ἄβραμος δὲ διώκων εἵπετο, μέχρι καὶ δευτεραίας σωτήλασιν αὐτὲς εἰς Σωβᾶ τῆς Δαμασκηνῶν γῆς· ἐπιδείξας, ὅτι τὸ νικᾶν ἐκ τῷ πλήθει, καὶ τῇ πολυχειρίᾳ κεῖσθαι συμβέβηκεν, ἀλλὰ προθυμίᾳ τῶν μαχομένων· καὶ τὸ γενναῖον κρατεῖ παντὸς ἀριθμῦ, τριακοσίοις καὶ δέκα καὶ ἑπτὰ οἰκέταις αὐτῦ, καὶ τρισὶ φίλοις τοσέτε στρατῦ περιγενόμενος. ὁπόσοι δὲ αὐτῶν καὶ διέφυγον, ἀδόξως ἀνέστρεψαν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Θέα μοι τῆς δυνάμεως τῦ Θεῦ τὴν ὑπερβολήν, μεθ' ὅσης ταχύτητος τὰ τῆς νίκης γεγένηται. » ἐπέπεσε γὰρ αὐτοῖς, φησὶ, τὴν νύκτα, » αὐτὸς καὶ οἱ παῖδες αὐτῦ, καὶ ἐπάταξεν » αὐτὲς, καὶ ἐδίωξεν αὐτές. ἡ γὰρ ἄνωθεν χεὶρ ἦν σωεφαπτομένη καὶ συστρατηγῦσα τοῖς γινομένοις. διὸ δὲ ὅπλων αὐτοῖς ἐδέησεν, δὲ μηχανημάτων, ἀλλὰ μόνον φανεὶς μετὰ τῶν οἰκετῶν, τὲς μὲν ἐπάταξε, τὲς δὲ εἰς φυγὴν ὥρμησε παρεσκεύασε, καὶ ἑκάτερον ἐποίησε μετὰ ἀδείας ἁπάσης, δεινὸς ὄντος τῦ ἐνοχλῆντος. » τὸν τε ἵππον τῦ βασιλέως Σοδόμων » ἀπέστρεψε, καὶ τὸν Λὼτ τὸν ἀδελφιδῆν » αὐτῦ, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα, καὶ τὰς » γυναῖκας.

ιζ. Ἐξῆλθε δὲ βασιλεὺς Σοδόμων εἰς συνάντησιν αὐτῷ μετὰ τὸ ὑποστρέψαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς κοπῆς τῦ Χοδολλογομὸρ, καὶ τῶν βασιλέων τῶν μετ' αὐτῦ εἰς τὴν κοιλάδα τῦ Σαβῆ· τῦτο ἦν τὸ πεδίον βασιλέων.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὁ βασιλεὺς τῷ ξένῳ τῷ πρεσβύτῃ εἰς συνάντησιν ἔξεισι, καὶ πᾶσαν ἀπονέμει τιμήν. ἐμάνθανε γὰρ, ὡς δεὶ αὐτῷ τῆς βασιλείας ὄφελος, τῆς ἄνωθεν συμμαχίας ἠρημωμένῳ, καὶ ὡς δεὶ ἂν γένοιτο δυνατώτερον τῦ ὑπὸ τῆς τῦ Θεῦ χειρὸς βοηθεμένε.

ιη. Καὶ Μελχισεδὲκ δὲ βασιλεὺς Σαλὴμ ἐξήνεγκεν ἄρτον καὶ οἶνον· ἦν δὲ ἱερεὺς τῦ Θεῦ τῦ ὑψίστε.

** ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. Παράτισι τὸν Μελχισεδὲκ ὁ πατήρ τε καὶ ἡ μήτηρ ἐμφέρεται· δὲ ἔχει δὲ κατὰ τὰς ῥητὰς Γραφὰς καὶ ὑδιαθέτες. εἶπον δέτινες Ἡρακλὰν καλεῖσθαι αὐτῦ τὸν πατέρα, μητέρα δὲ Ἀσαρὼθ, τὴν καὶ Ἀσερίαν. ἣν δὲ ἔτος γῆς τῶν ἐπιχωρίων κατ' ἐκεῖνο καιρὸν ἐν τῇ τῆς Σαβῆς πεδιάδι κατοικέντων. Σαλὴμ δὲ ἡ πόλις ἐκαλεῖτο· περὶ ἧς ἄλλος ἄλλως ἐξέδωκε, καὶ ἄλλος ἄλλως. οἱ μὲν γὰρ λέγεσιν αὐτὴν τὴν νῦν Ἱερεσαλὴμ καλεμένην, ποτὲ δὲ Ἰεβὲς λεγομένην· ἄλλοι δὲ ἔφασαν ἄλλην τινὰ Σαλὴμ εἶναι ἐν τῷ πεδίῳ Σικίμων, καλεμένης νῦν Νεαπόλεως καλεμένης.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἰώτηπος Σαλὴμ, τὴν νῦν Ἱερεσαλὴμ λέγει.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ ἐπειδήπερ ἡ αὐτὴ (ἡ Σαλὴμ) καὶ Ἰεβὲς ἐκαλεῖτο, ἡ συνδρομὴ τῶν δύο ὀνομάτων τῦτε Ἰεβὲς καὶ τῦ Σαλὴμ, ἐποίησεν Ἱερεσαλὴμ τροπῇ τῦ β, εἰς τὸ ρ.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Ἀπῶτησε δὲ αὐτῷ ὁ τῶν Σοδομιτῶν βασιλεὺς εἰς τόπον τινὰ, ὃν καλῦσι πεδίον βασιλικόν· ἔνθα ὁ τῆς Σόλυμα πόλεως ὑποδέχεται βασιλεὺς αὐτὸν Μελχισεδέκης. σημαίνει δὲ τῦτο βασιλεὺς δίκαιος. καὶ ὢν δὲ τοιῦτος ὁμολογεμένως. διὰ ταῦτα αὐτῦ τὴν αἰτίαν καὶ ἱερέα γενέσθαι τῦ Θεῦ. τὴν μέντοι Σόλυμα, ὕστερον ἐκάλεσαν Ἱεροσόλυμα.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ. Οὐγενεαλογεῖται ὁ Μελχισεδὲκ, ὡς ἐκ ἀξίων τῶν προγόνων ὄντων τῆς ἀρετῆς τῦ δικαίε. ἀφωμοίωται δὲ τῷ Χριστῷ, ἃ κατὰ τὴν Φύσιν τῆς σαρκός· καὶ γὰρ ὁ Κύριος γενεαλογεῖται· ἀλλὰ καλὰ τὴν ἀνωλάτω τάξιν, ἀδιήγητον ἔχων τὴν γενεάν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ὁ Μελχισεδὲκ πόθεν κατῆγε τὸ γένος; Τῦ θεσπεσίε Παύλε λέγοντος, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, τὶς ἂν γνοίη τὸ ἀληθές; εἰκὸς δὲ αὐτὸν ἐκ τῶν ἐθνῶν ἐκείνων εἶναι τῶν τὴν Παλαισίνην οἰκέντων. ἐκείνων γὰρ καὶ βασιλεὺς καὶ ἱερεὺς ἐτύγχανεν ὤν. ἱερεὺς δὲ τῦ τῶν ὅλων Θεῦ. τὴν γάρ φησιν ἱερεὺς τῦ ὑψίστε. ὅθεν αὐτῷ καὶ Ἀβραὰμ ὁ πατριάρχης προσανεῖχε τὰς τῶν λαφύρων δεκάτας, καὶ δίκαιος ὢν, καὶ τῦ Θεῦ φίλος, παρ' ἐκείνε τὴν εὐλογίαν καρπῦται. τῆς γὰρ δεσποτικῆς εἶχεν ἱερωσύνης τὸν τύπον. διὸ δὴ καὶ ἄρτες τῷ Ἀβραὰμ καὶ οἶνον ἀντέδωκε. τοιαῦτα τυχὸν προσφέρειν εἰωθὼς τῷ τῶν ὅλων Θεῷ. ἔδει γὰρ κἂν τύτῳ δειχθῆναι τὸν τρόπον.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἱερεὺς δὲ τὴν ἴσως αὐτοχειροτόνητος. ἔστω γὰρ ἦσαν τότε οἱ ἱερεῖς. ἤτοι ἓν διὰ τὸ τῇ ἡλικίᾳ προβλῆναι οἱ προσήκοντες αὐτῷ ἀπονενεμήκασι τὴν τιμήν· ἢ καὶ αὐτὸς ἱερατεύειν ἐπετήδευε, καθάπερ ὁ Νῶε, καθάπερ ὁ Ἀβραὰμ ἰδίκα τὰς θυσίας προσῆγον. ἀλλὰ καὶ τύπος ἔμελλεν εἶναι τῦ Χριστῦ.

ιθ. Καὶ εὐλόγησε τὸν Ἄβραμ, καὶ εἶπεν, εὐλογημένος Ἄβραμ παρὰ τῷ Θεῷ τῷ ὑψίστῳ, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εὐλόγηται τοίνυν ἡ κατὰ νόμον δικαιοσύνη παρὰ τῆς τῦ Χριστῦ λατρείας· ἧς τύπος ὁ Μελχισεδέκ. προφερεσέρα δὲ ὅτι καὶ ἀσυγκρίτως ἡ εὐλογία, οἵατε τῆς ἐκ ὧδε ἐχύσης; πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις;

Εβρ. 7. 3.

κ. Καὶ εὐλογημένος ὁ Θεὸς ὁ Α ὕψιστος, ὃς παρέδωκε τοὺς ἐχθρούς σου ὑπὸ χεῖράσοι· καὶ ἔδωκεν Ἄβραμ δεκάτας αὐτῷ ἀπὸ πάντων.

** ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. Ἴδε γὰρ τὸν ἱερέα τοῦ ὑψίστου παρὰ δόλου Θεοῦ τιμηθῶαν. καὶ πρῶτον μὲν τὸν Ἀβραὰμ προσενέγκαν τῷ οἰ ἀκροβυσίᾳ ἱερεῖ ἱερατεύοντι. καὶ ἐπειδὴ ἐξ αὐτοῦ ἤμελλον ἐκ περιτομῆς γίνεσθαν ἡ ἱερωσύνη, ἵνα πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς γνώσεως καθαιροῖτο, πρὸς τὸ μὴ αὐχοῦσαν τῷ περιτομῷ περὶ ἱερωσύνης δύναθαν ἀντιλέγειν τῇ τῆς ἁγίας ἐκκλησιας ἱερωσύνῃ. εἰ γὰρ Ἀβραὰμ τῷ Μελχισεδὲκ προσιώγκε δεκάτω, οἱ δὲ ἀπὸ Ἀβραὰμ τῷ Λοβὶ προσφέρουσι, καὶ τῷ Ἀαρών· μετὰ χρόνον δὲ τοῦ πάλιν εἶναι τῷ ἱερωσύνῳ ἐκ περιτομῆς διὰ Ἀαρών, καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καθεξῆς φάσκει ἡ Γραφὴ διὰ τοῦ Δαβὶδ μετὰ γενεὰς δεκαδύω τῆς τοῦ Λοβὶ γεννήσεως, ἑβδόμης δὲ ἀπὸ τῆς Ἀαρὼν διαδοχῆς, Φύσει ἔδοξεν ἐκ οἰ τῇ παλαιᾷ ἱερωσύνῃ τὸ ἱερατικὸν ἴσαθαν· μετατιθεμένης δὲ εἰς τὸν πρὸ τοῦ Λοβὶ, καὶ πρὸ Ἀαρὼν κατὰ τὸν τάξιν Μελχισεδὲκ τῆς ἱερωσύνης. ὅπερ νῦν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πολιτεύεται, ἀπὸ Χριστοῦ καὶ δεῦρο, μηκέτι τοῦ σπέρματος κατὰ διαδοχὴν ἐκλεγομένου, ἀλλὰ τοῦ κατὰ ἀρετὴν τύπου ζητουμένου.

ΑΔΗΛΟΥ. Πολεμήσας ὁ Ἀβραὰμ, τῶν σκύλων οὐ μεταλαμβάνει· μὴ πολεμήσας Μελχισεδὲκ, τὴν δεκάδα κομίζεται. προσήκει γὰρ ἱερεῖ τὰς ἱερὰς καρπώθαν τιμάς. προϋπάρχουσα δὲ τῆς ἐν περιτομῇ ἱερωσύνης ἡ ἐν ἀκροβυσίᾳ φαίνεται τοῦ Μελχισεδὲκ, ταύτην προτέρου κεκτημένου, καὶ κατὰ τὴν ταύτης μίμησιν ἡ οἰ Ἰσραηλίται καθίσαται. καὶ δεκάτας οἱ ἐξ Ἀβραὰμ λοβῖται κομίζονται, ὥσπερ Ἀβραὰμ ἔδωκε τῷ Μελχισεδέκ. ταῦτα δὲ εἰς τὴν κατὰ Χριστοῦ ἱερωσύνην προετυπώτο, πρὸς ὃν λέγεται, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν
Ψαλ. 109. 4. » τάξιν Μελχισεδέκ.

κα. Εἶπε δὲ βασιλεὺς Σοδόμων πρὸς Ἄβραμ, δός μοι τοὺς ἄνδρας, τὴν δὲ ἵππον λάβε σεαυτῷ.

κβ. Εἶπε δὲ Ἄβραμ πρὸς βασιλέα Σοδόμων, ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ὕψιστον, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Καὶ τίνος οἵνεκεν μετ' ὅρκου τὴν ἀπαγόρευσιν ποιεῖται, » καί φησιν, ἐκτενῶ τὴν χεῖράμου πρὸς τὸν » Θεὸν τὸν ὕψιστον, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν; Ἀμφότερα βάλεται παι-
Β δεῦσαι τὸν τῶν Σοδόμων βασιλέα, καὶ ὅτι κρείττων ἐστὶ τῶν παρ' αὐτοῦ δεδομένων, καὶ πολλῷ ἐπιδείκνυται τὴν φιλοσοφίαν, καὶ θεοσεβείας αὐτῷ διδάσκαλος γενέσθαι προσδάζει· μονονουχὶ διδάσκων αὐτὸν, ὅτι ἐκείνου σοι παρέχω μάρτυρα, ὅτι οὐδὲν τῶν παρὰ σοῦ λήψομαι, τὸν ἁπάντων δημιουργόν. ἵνα εἰδῇς ἔχοις τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν, καὶ μὴ νομίσῃς εἶναι Θεοὺς τὰ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων κατασκευαζόμενα. ὅτος
Γ γὰρ ὁ οὐρανοῦ καὶ γῆς ποιητὴς, αὐτὸς καὶ τὸν πόλεμον τοῦτον ἐτροπώσατο, καὶ τῆς νίκης αἴτιος κατέστη.

κγ. Εἰ ἀπὸ σπαρτίου ἕως σφαιρωτῆρος ὑποδήματος λήψομαι ἀπὸ πάντων τῶν σῶν, ἵνα μὴ εἴπῃς, ὅτι ἐγὼ ἐπλούτισα τὸν Ἄβραμ.

ΑΚΥΛΑΣ Τὸ ἀπὸ σπαρτίου, ἀπὸ ῥάμματος.
Δ

ΣΥΜΜΑΧΟΣ Σφαιρωτῆρα, τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματός φησι.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐ θέλει Ἄβραμ, εἰπεῖν » τὸν Σοδομιτῶν βασιλέα, ἐγὼ ἐπλούτισα τὸν Ἄβραμ. διὸ οὐδὲν λαμβάνει Σοδομιτῶν. καὶ τοῦτο ἦν αὐτοῦ ζηλωτέον τοῦ Ἄβραμ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Χαίρειν γὰρ ἁγίοις ἔθος, οὐκ ἐπὶ πλούτῳ κοσμικῷ. κεχρατηκότες τοίνυν ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων
Ε ἐχθρῶν, καὶ οὐδὲν ἀπὸ κόσμου δεχόμενοι, τιμῶντες δὲ μᾶλλον τὸν ἄνωθεν πλοῦτον, εὐλογούμεθα διὰ Χριστοῦ τοῦ τῆς εἰρήνης βασιλέως.

κδ. Πλὴν ὧν ἔφαγον οἱ νεανίσκοι, καὶ τῆς μερίδος τῶν ἀνδρῶν τῶν συμπορευθέντων μετ' ἐμοῦ, Ἐσχὸλ, Αὐναὶν, Μαμβρή. οἵτοι λήψονται μερίδα αὐτῶν.
Ζ

ΚΕΦ. ΙΕ.

α. Μετὰ δὲ τὰ ῥήματα ταῦτα ἐγενήθη ῥῆμα Κυρίου πρὸς Ἄβραμ ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς, λέγων, μὴ φοβοῦ Ἄβραμ.
Η

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Διὰ τί ἐν νυκτί; Ἵνα μετ' ἡσυχίας δέξηται τὰ λεγό- » μενα. καὶ φησι πρὸς αὐτὸν, μὴ φοβοῦ Ἄβραμ. σκόπει ἡδεμονίας ὑπερβολήν. τίνος οἵνεκεν ἔλεγε μὴ φοβοῦ; ἐπειδὴ τοσούτου πλούτου κατεφρόνησεν ἔλαττον φρονήσας τῶν παρὰ τοῦ βασιλέως διδομένων, φησὶ πρὸς αὐτὸν ὁ Θεὸς, μὴ φοβηθῇς, ὅτι ὑπερεῖδες τοσούτων δωρεῶν, μηδὲ ἀγωνιάσῃς ὡς ἐλαττωμένῃ σοι τῆς περιουσίας.

Ἐγὼ

Ἐγὼ δὲ ὑπεραπίζωσα· ὁ μισθός- σα πολὺς ἔσαι.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ. Ὑπερμάχομαι καθάπερ ὅπλον.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Οὐκ ἠβουλήθης μισθὸν λαβεῖν ὑπὲρ τῶν καμάτων, ὧν ὑπέμεινας τοσούτοις κινδύνοις ἑαυτὸν παραβαλὼν, ἀλλ' ὑπερεῖδες καὶ τὸ βασιλέως, καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ σοι δεδομένων. ἐγώσοι παρέξω τὸν μισθὸν, ὃ τοσοῦτον ὅσον λαμβάνειν ἔμελλες, ἀλλὰ πολλῷ, καὶ σφόδρα πολλῷ.

β. Λέγει δὲ Ἄβραμ, δέσποτα Κύριε τίμοι δώσεις; ἐγὼ δὲ ἀπολύομαι ἄτεκνος.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Λέγει Ἄβραμ, δέσποτα τίμοι δώσεις; ἐγὼ δὲ ἀπόλυμαι ἄτεκνος. Οὐκ εἰμὶ τοσούτοις τῆς κοινῆς Φύσεως χρείττων ἐγὼ, ἀλλ' ἀνάγκη κἀμὲ τὸν βίον, ὡς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους, ὑπεξελθεῖν. τί τοίνυν μοι τῶν ὑπὸ σοῦ δοθησομένων τὸ ὄφελος ἄπαιδι καθεσῶτι, καὶ ἐξ ἐμαυτοῦ τῶν ἐμῶν ὃ καταλείποντι κληρονόμον;

Ὁ δὲ υἱὸς Μασὲκ τῆς οἰκογενοῦς μου, οὗτος Δαμασκὸς Ἐλιέζερ.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ υἱὸς ποτίζων τὸν οἶκον, οὗτος Δαμασκὸς Ἐλιέζερ. ὑπὲρ οὗ σὺν Δαμασκῷ ὁ Θεός μου βοηθός. (1)

ΑΔΗΛΟΥ. Μασὲκ ἑρμωσύνεται, Φιλήματος· ὁ δὲ συγγενὴς τοῦ οἴκου μου ἐστὶν Ἐλιέζερ, ὑπὲρ οὗ σὺν Δαμασκῷ ὁ Θεός μου βοηθός μου. Δαμασκὸς, αἵματος Φίλημα· Ἐλιέζερ, Θεός μου βοηθός μου.

ΑΔΗΛΟΥ. Διαδέξεται γῆν, ὡς ἔοικε, τὰ ἐμὰ ὁ ἐκ τῆς Μασὲκ τῆς Δαμασκωῆς Ἐλιέζερ. οὐ γὰρ ἐκείνης ὧν οἰκογενὴς Φασιν, ἀλλ' οἱ ἐξ αὐτῆς, ὡς διὰ τῆς ἐπαγωγῆς ἐσαφώισεν. ὅτω τινὲς ἡρμωσύκασι τὸ, υἱὸς Μασὲκ τῆς οἰκογενοῦς μου οὗτος Δαμασκὸς Ἐλιέζερ. δυνάται δὲ καὶ ἐπὶ σοῦ, ὡς διονύμου λέγεσθαι τὰ ἀμφότερα, τό, τε Δαμασκὸς καὶ τὸ Ἐλιέζερ. ἴσως δὲ καὶ ὡς σὺν ἐκ δύο τελείων συγκείμενον.

ΑΔΗΛΟΥ. Δύο προσηγορίας εἶχεν· οὐχ ὅτι Δαμασκὸς ἡ πόλις ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς οἰκογενοῦς Ἄβραμ προσηγορεύθη, ἢ εἰ ἀρχαιότερος ἐτύγχανεν. οὐκ ἔχομεν γὰρ λέγειν, εἰ ἡ Δαμασκὸς ἐξ αὐτῆς ἔσχε τὸ ὄνομα.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Τὸ, Δαμασκὸς, ἡ Ἑβραία Δαμασκωοῦς λέγει, τουτέστιν ὁ ἐκ Δαμασκοῦ, ὅθεν ἦν αὐτοῦ ἡ μήτηρ. τινὲς δὲ τοῦτόν φασιν εἶναι τὸν ἐπὶ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀβραὰμ πιστὸν οἰκέτην.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁ δὲ υἱὸς Μασὲκ τῆς οἰκογενοῦς μου, οὗτος Δαμασκὸς Ἐλιέζερ. τουτέστι γενήσεταί μοι λοιπὸν ὁ ἐκ τῆς οἰκογενοῦς, αἵματος Φίλημα· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, Δαμασκός· καταλογισθήσεται δὲ καὶ εἰς ἀντίληψιν καὶ ἐπικουρίαν τοῦ παρὰ Θεοῦ. τοῦτο γαρ πάλιν τὸ, Ἐλιέζερ. ὅμοιον ἂν, ὡς εἰ λέγοι σαφῶς, ἀνθ' αἵματος τοῦ γνησίου καὶ ἀγάπης τῆς αὐτοῦ, αἵματος Φίλημα καὶ ἀντίληψις ὃ παρὰ Θεοῦ καθάπερ ἐξ ἀνάγκης ὁ οἰκογενής μου γενήσεται, ἔσαι δέ μου καὶ κληρονόμος.

γ. Καὶ εἶπεν Ἄβραμ, ἐπειδὴ ἐμοὶ οὐκ ἔδωκας σπέρμα· ὁ δὲ οἰκογενής μου κληρονομήσει με.

ΙΩΑΝΝΟΥ. (2) Ἐπειδὴ μισθὸν αὐτῷ ἐπηγγείλατο, καὶ πολλῷ μισθὸν, ἐκφαίνων αὐτοῦ τῆς ψυχῆς τῷ λύπῳ, καὶ τῷ ἐγγενομένῳ αὐτῷ ἀθυμίαν τῆς ἀπαιδίας ἕνεκεν, φησὶ, δέσποτα τίμοι δώσεις; ἰδοὺ γὰρ λοιπὸν εἰς γῆρας ἔχατον ἐλαύνων, ἄτεκνος ἀπόλυμαι. καὶ ἵνα τὸν εὐπλαγχνον δεσπότῃ ἐπισπάσηται, ἃ μέχρι τότε ἔση· ἀλλὰ τί φησιν; ὁ υἱὸς (3) τῆς οἰκογενοῦς μου· ἐπειδὴ οὐκ ἔδωκάς μοι σπέρμα· οὗτος κληρονομήσει με. πολλῷ ἐπίτασιν τῆς ὀδύνης τῆς ἐν τῇ ψυχῇ ἐκφαίνει τὰ ῥήματα. μόνον γὰρ οὐχί φησι πρὸς τὸν Θεὸν, οὐδὲ τῶν αὐτῶν ἠξίωθη, ὧν ὁ οἰκογενής. ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἄτεκνος καὶ ἄγονος ἀπελεύσομαι, ὁ δὲ οἰκογενής μου κληρονομήσει τὰ παρὰ σοῦ μοι δωρούμενα. καὶ ταῦτα ἅπαξ καὶ δὶς ὑπόχεσιν παρὰ σοῦ δεξάμενος, ὅτι τῷ σπέρματί μου δώσεις τοῦτῳ τῷ γῇ ταύτῃ.

δ. Καὶ εὐθὺς Φωνὴ Θεοῦ ἐγένετο πρὸς αὐτὸν, λέγουσα, οὐ κληρονομήσει σε οὗτος· ἀλλ' ὃς ἐξελεύσεται ἐκ σοῦ, οὗτος κληρονομήσει σε.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἔστιν ἓν Φωνὴ, πληγὴ ἀέρος, ἥ τι τὸ γινόμενον εἶδος περὶ τὸν ἀέρα, πρὸς ὃ βάλεται τυπῶν τὸ Φωνοῦν. οἱ μὲν διὰ σαρκὸς ὁμιλοῦντες ἀλλήλοις, πλήττοντες τὸν ἀέρα, καὶ οἱονεὶ τύπον τινὰ καὶ εἶδος ἐπιβάλλοντες αὐτῷ, ὠθοῦσι διὰ τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ Φθάνειν μέχρι τῆς ἀκοῆς τοῦ πρὸς ὃν γίνεται· ἡ δὲ τοῦ Κυρίου Φωνὴ, ἑτερογενής τίς ἐστι, Φαντασιοῦντος τοῦ Θεοῦ οἷς ἀκοῦσαι βάλεται τῆς Φωνῆς αὐτοῦ. ὥστε ἀναλογίαν ἔχειν τῷ Φαντασίαν ταύτῃ πρὸς τὴν ἐν ὀνείροις γινομένην. καὶ γὰρ ἐκεῖ, οὐχὶ τοῦ ἔξωθεν ἀέρος πληγέντος, εἰσέπεσε διὰ τῆς ἀκοῆς τῶν λεγομένων ἡ αἴσθησις, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ ἡγεμονικοῦ παραδεξαμένου τὰ νοήματα, τῇ μνήμῃ τῶν θεασαμένων πέφυκε παραμένειν. ἐγένετο οὖν πρὸς τὸν Ἀβραὰμ Φωνὴ, διότι

(1) Ὁ μὲν Ἀκύλας, ὁ υἱὸς τοῦ ποτίζοντος οἰκίαν μου· ὁ δὲ Θεοδοτίων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἐπὶ τῆς οἰκίας μου. ἀλλὰ ταῦτα, ὡς ἔοικεν, ἄλλου τινὸς τῆς Γραφῆς μεταφρασταί εἰσιν.

(2) Τοῦ Χρυσοστόμου. (3) Ὁ υἱὸς Μαζὲκ τῆς οἰκονογενοῦς μου. ἐν τόμ. 4. τῆς ἐν Παρισ. ἐκδ.

διότι εἶχεν ὦτα ἀκούειν δυνάμενα τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸ ἀφανὲς ἐνηχοῦντος αὐτῷ τοῦ θείου βουλήματος.

ε. Ἐξήγαγε δὲ αὐτὸν ἔξω, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀνάβλεψον δὴ εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἀρίθμησον τοὺς ἀστέρας, εἰ δυνήσῃ ἐξαριθμῆσαι αὐτούς. οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδεν αὐτοῦ τὴν πρὸς τὸ ἐξελθεῖν προθυμίαν, αὐτὸς αὐτὸν πρὸς τὸ τέλειον τῆς ἐνεργείας ἐχειραγώγησεν. αὐτὸς γὰρ καθ' ἑαυτὸν οὐχ οἷός τε ἦν ποιῆσαι. διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου προστάγματος, εἰ ἐξέλθοι ἔξω, ἐπαγγελίαν λαμβάνει τῆς ἀπολαύσεως· ὅτε δὲ ἐξήγαγεν αὐτὸν ὁ Θεὸς, ἐδίδασκεν αὐτὸν τὰ ἄνω ζητεῖν, οὗ ὁ Χριστός ἐστι.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ μὲν κατὰ σάρκα σπέρμα, ὡσεὶ ἄμμον τῆς γῆς καλεῖ· τὸ δὲ ἐξ ἐθνῶν, ἤτοι ἐξ ἐπαγγελίας, τοῖς οὐρανίοις ἄστροις παραβάλλει, ὡς ἐν οὐρανοῖς ἔχουσι τὸ πολίτευμα.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπειδὴ σπέρμα εἴρηται τὸ, οὕτω· ζητήσεις τὸν ἐξ Ἄγαρ καὶ Χεττούρας.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Οὐρανίοις ἄστροις, καὶ ψάμμῳ θαλαττίᾳ παρεικάσειν τὸ τοῦ Ἀβραὰμ ἐπηγγείλατο σπέρμα ὁ Θεὸς, μηνύων ὅτι τινὲς μὲν ἐξ αὐτῶν διαλάμψουσι, (οἷοι ἦσαν οἱ Προφῆται, καὶ οἱ δίκαιοι, Ἀπόστολοίτε καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν πιστεύσαντες,
Ματθ. 5. 16. οἷς ὁ σωτὴρ μὲν ἔφη, λαμψάτω τὸ φῶς
„ ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὁ δὲ Ἀπό-
Φιλιπ. 2. 15. στολος, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ) τινὲς δὲ χαμαιπετεῖς καὶ χαμαίζηλοι ἁλώσονται, ἀβέβαιοίτε καὶ ὑπὸ παντὸς ἀνέμου περιφερόμενοι, οἵτινες καὶ ἐξευτελισθήσονται, ὡς ψάμμος θαλαττίατε καὶ ἄκαρπος λογισθέντες.

ς. Καὶ ἐπίστευσεν Ἄβραμ τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ὡς ἔοικεν οὖν, ἡ δικαιοσύνη τετράγωνός ἐστι, πάντοθεν ἴση καὶ ὁμοία, ἐν λόγῳ, ἐν ἔργῳ, ἐν ἀποχῇ κακῶν, ἐν εὐποιΐᾳ, ἐν τελειότητι γνωστικῇ, οὐδαμῇ οὐδαμῶς χωλεύουσα, ἵνα μὴ ἄδικός τε καὶ ἄνισος φανῇ. ᾗ μὲν οὖν τίς ἐστι δίκαιος, πάντως οὗτος καὶ πιστός· ᾗ δὲ πιστὸς, οὐδέπω καὶ δίκαιος· τὴν κατὰ προκοπὴν καὶ τελείωσιν δικαιοσύνην λέγω, καθ' ἣν ὁ γνωστικὸς δίκαιος λέγεται. αὐτίκα τῷ Ἀβραὰμ πιστῷ γενομένῳ ἐλογίσθη εἰς δικαιοσύνην, εἰς τὸ μεῖζον καὶ τελειότερον τῆς πίστεως προβεβηκότι. οὐ γὰρ ὁ ἀπεχόμενος μόνον τῆς κακῆς πράξεως δίκαιος, ἐὰν μὴ προσεξεργάσηται καὶ τὸ εὖ ποιεῖν καὶ τὸ γινώσκειν. δι' ἣν αἰτίαν, τῶν μὲν ἀφεκτέον, τὰ δ' ἐνεργητέον.

ζ. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν, ἐγὼ ὁ Θεὸς ὁ ἐξαγαγών σε ἐκ χώρας Χαλδαίων, ὥστε δοῦναί σοι τὴν γῆν ταύτην κληρονομῆσαι.

η. Εἶπε δὲ, δέσποτα Κύριε, κατὰ τὶ γνώσομαι, ὅτι κληρονομήσω αὐτήν;

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς Ἀβραὰμ πιστὸς ὀνομάζεται εἰρηκὼς τῷ Θεῷ, κατὰ τὶ γνώσομαι τοῦτο, ὅτι κληρονομήσω αὐτήν;
„ Τὸ κατὰ τὶ γνώσομαι τοῦτο οὐκ ἀπιστοῦντός-
„ ἐστιν, ἀλλὰ μαθεῖν ποθοῦντος τῆς κληρονομίας τὸν τρόπον. ἐπειδὴ γὰρ ἑώρα πλήθη μυρία τὴν Παλαιστίνην οἰκοῦντα, μαθεῖν ἠβουλήθη τίνι τρόπῳ παραλήψεται τῆς γῆς ἐκείνης τὴν δεσποτείαν· πολέμου νόμῳ, ἢ δίχα πολέμου· ζώντων ἐκείνων, ἢ ἀναιρουμένων. τούτου χάριν μετὰ τὴν θυσίαν ὁ τῶν ὅλων ἔφη Θεὸς, γινώσκων γνώσῃ, ὅτι πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν
„ γῇ οὐκ ἰδίᾳ· καὶ δουλώσουσιν αὐτοὺς, καὶ κα-
„ κώσουσιν αὐτοὺς, καὶ ταπεινώσουσιν ἔτη τε-
„ τρακόσια. τὸ δὲ ἔθνος, ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι,
„ κρινῶ ἐγώ. μετὰ δὲ ταῦτα, ἐξελεύσον-
„ ται ὧδε μετὰ ἀποσκευῆς πολλῆς. σὺ δὲ
„ ἀπελεύσῃ πρὸς τοὺς πατέρας σου ἐν εἰρήνῃ,
„ τραφεὶς ἐν γήρει καλῷ. τετάρτῃ δὲ γε-
„ νεᾷ ἀποστραφήσονται ὧδε. οὔπω γὰρ ἀνα-
„ πεπλήρωνται αἱ ἁμαρτίαι τῶν Ἀμορραίων
„ ἕως τοῦ νῦν. ἐκ τῆς θείας ἀποκρίσεως ἐστὶ γνῶναι τὸν τρόπον τῆς ἐρωτήσεως. ἐπειδὴ εἶπε, κατὰ τὶ γνώσομαι, ὅτι κληρονομήσω αὐτὴν, ἐδιδάχθη ὅσον μὲν παροικήσουσι χρόνον, καὶ ὅπως ταλαιπωρήσουσιν, ὅσης δὲ ἀξιωθήσονται προμηθείας, τῶν μὲν πολεμήσειν ἐθελόντων αὐτοῖς κολασθησομένων, τούτων δὲ τὰ ἐκείνων καρπωσαμένων. καὶ ὅτι τούτων αὐτὸς μηδεμίαν πεῖραν λαβὼν, ἐν εἰρήνῃ καταλύσει τὸν βίον. ἐδίδαξε δὲ καὶ τῆς ἀναβολῆς τὴν αἰτίαν, ἵνα μήτις τοπάσῃ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐνοικούντων μὴ δυνηθῆναι τὸν δεσπότην Θεὸν τῆς γῆς ἐκείνης αὐτοῖς παραδοῦναι τὴν δεσποτείαν. ἔφη δὲ οὕτως,
„ οὔπω γὰρ ἀναπεπλήρωνται αἱ ἁμαρτίαι
„ τῶν Ἀμορραίων ἕως τοῦ νῦν. οὔπω, φησὶν, ἄξια πανωλεθρίας πεπράχασιν. οὐ χρὴ δὲ πρὸ τῆς ἁμαρτίας ἐκ προγνώσεως ἐπενεχθῆναι τὴν τιμωρίαν. ὅτι δὲ ὑπῆρχον κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν καὶ εὐσεβεῖς, δῆλον ἐκ τοῦ Μελχισεδὲκ, καὶ τοῦ Ἀβιμέλεχ, καὶ τῶν τὴν Χεβρὼν οἰκούντων. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι πολλῆς τὸν πατριάρχην θεραπείας ἠξίωσαν. καὶ ἔστιν ἀκοῦσαι αὐτῶν βοών-
„ των, βασιλεὺς εἶ σὺ παρὰ Θεοῦ ἐν ἡμῖν, Γεν. 23. 6.
„ ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς μνημείοις ἡμῶν θάψον
„ τὸν νεκρόν σου.

θ. Εἶπε δὲ αὐτῷ, λάβε μοι δάμαλιν τριετίζουσαν, καὶ αἶγα τριετίζουσαν, καὶ κριὸν τριετίζοντα, καὶ τρυγόνα,

ι. γόνα, καὶ περιστερᾶν. Ἔλαβε δὲ αὐτῷ ταῦτα πάντα, καὶ διεῖλεν αὐτὰ μέσον, καὶ ἔθηκεν αὐτὰ ἀντιπρόσωπα ἀλλήλοις· τὰ δὲ ὄρνεα οὐ διεῖλε.
ια. Κατέβη δὲ ὄρνεα ἐπὶ τὰ σώματα, ἐπὶ τὰ διχοτομήματα αὐτῶν· καὶ συνεκάθησεν αὐτοῖς Ἄβραμ.

» ΙΩΑΝΝΟΥ. (1) Λάβε μοι δάμαλιν
» τριετίζουσαν καὶ αἶγα τριετίζουσαν καὶ κριὸν
» τριετίζοντα, καὶ τρυγόνα, καὶ περιστεράν.
» Ὅρα πῶς ἀνθρωπίνως ποιεῖται πρὸς αὐτὸν τὰς συνθήκας. καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅταν τινὶ ὑποχώμεθα, βουλόμενοι πεῖσαι τὸν τιὼ ὑπόσχεσιν δεχόμενον, ὥστε μὴ ἀμφιβάλλειν περὶ τῶν ἐπαγγελθέντων, σημεῖόν τι παρέχομεν καὶ ἐνέχυρον, ἵνα πρὸς ἐκεῖνο ὁρῶν, εἰδέναι ἔχῃ, ὡς πάντως εἰς ἔργον ἐκβήσεται τὰ ἐπηγγελμένα· οὕτω καὶ ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης, ἐπειδὴ εἶπε, κατὰ τὶ γνώσομαι τοῦτο; Φησὶν, ἰδοὺ καὶ τοῦτό σοι παρέχω· λάβε μοι δάμαλιν τριετίζουσαν, καὶ αἶγα, καὶ κριὸν, καὶ τρυγόνα, καὶ περιστεράν. θέα εἰς πόσῳ παχύτητα κατελθεῖν καταδέχεται ὁ δεσπότης διὰ τιὼ πληροφορίαν τοῦ πατριάρχου. ἐπειδὴ γὰρ τὸ παλαιὸν οὕτως ἰῶ αὐτοῖς ἔθος συνθήκας ποιεῖσθαι, καὶ διὰ τούτων αὐτὰς βεβαιοῦν, ταύτῳ καὶ αὐτὸς ἔρχεται τιὼ ὁδόν.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τοῦ Ἀβραὰμ ζητοῦντος σημεῖον παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ λέγοντος·
» δέσποτα Κύριε, κατὰ τὶ γνώσομαι, ὅτι
» κληρονομήσω τιὼ γῆν; εἶπεν ὁ Θεός· λάβε μοι δάμαλιν τριετίζουσαν, καὶ κριὸν τριετίζοντα. ἐν τοῖς τρισὶν ἔτεσι τὸ τέλειον τῶν ζώων, καὶ τὸ πρὸς γέννησιν ἐπιτήδειον ἐκλεγόμενος. τρυγόνα δὲ καὶ περιστερὰν χρόνῳ οὐ περιέγραψε, διὰ τὸ σπανίως τὰ ζῶα ταῦτα τῆς γεννήσεως ἄρχεσθαι.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐ νομοθετεῖ θύειν τὸν Ἀβραὰμ ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ παλαιοὶ τὰς ὁρκωμοσίας διὰ τοιούτων ἐβεβαίουν.

» ΑΔΗΛΟΥ. Δάμαλιν τριετίζουσαν, καὶ
» κριὸν, καὶ αἶγα. καὶ ταῦτα μὲν διχοτομεῖ, τιὼ δὲ τρυγόνα καὶ περιστερὰν ἄτμητα ἀφίησι, δηλῶν τιὼ τῶν τριῶν γενεῶν καταδήλωσιν καὶ τιμωρίαν, καὶ τιὼ ἐν τῇ ἐρήμῳ διατριβὴν, ὡς αἱ τρυγόνες· καὶ τιὼ εἰς τὰ οἰκεῖα ἐπάνοδον, καὶ σωοίκησιν, ὡς αἱ περιστεραί· καὶ τιὼ τῶν ἐναντίων καταδρομὴν, ὥσπερ τιὼ τῶν ὀρνέων· καὶ τιὼ ἐκ τούτων φυλακὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ῥᾳδίως ἀποδιωκομένων, ὥσπερ τὰ ὄρνεα ὑπὸ τοῦ Ἀβραάμ. (2)

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ δὲ προσέταξε δάμαλιν τριετίζουσαν, καὶ κριὸν τριετίζοντα, καὶ τὰ ἑξῆς τυθῆναι; Αἰνίγματα ταῦτα ἦν τῶν τῷ γένει συμβησομένων. τοιγάρτοι μετὰ τὰς θυσίας ἐπήγαγε,

A » γινώσκων γνῶσει, ὅτι πάροικον ἔσαι τὸ
» σπέρμα σου ἐν γῇ οὐκ ἰδίᾳ· καὶ προσέθηκε,
» τετάρτῃ δὲ γενεᾷ ἀποστραφήσονται ὧδε. διὰ τοῦτο τρία τῶν καθαρῶν τετραπόδων, καὶ ἕκαστον τριετὲς τυθῆναι προσέταξεν, εἰς δήλωσιν τῶν τριῶν γενεῶν, αἳ παροικήσαι διατελέσουσιν. ἡ δὲ τρυγὼν, τιὼ γενεᾷ ἐκείνῳ ἐνέφηνε, τιὼ οἱονεὶ ἀποπλᾶσαν μὲν, καὶ ἐξελθοῦσαν ἐξ Αἰγύπτου, ἐν δὲ τῇ ἐρήμῳ κατασκηνώσασαν. φιλέρημον γάρ τὸ δε τὸ ὄρνεον. ἡ δέγε περιστερὰ τιὼ ἄλλῳ γενεᾷ παρεδήλου, ἢ τιὼ ἐπηγγελμένῳ ἀπελάμβανε γῆ. ἥμερον γὰρ τὸ ζῶον, καὶ ταῖς οἰκίαις ἐμφιλόχωρον. διότοι τοῦτο, τὰ μὲν θύειν, ὡς τιὼ τῆς δουλείας ἀπαλλαγὴν αἰνιττόμενα, τὰ δὲ τετράποδα διεῖλεν, ἐπεὶ τιὼ ἐν Αἰγύπτῳ κακοχίαν ἐσήμαινε. τὰ δέγε ἐφιπλάμενα τοῖς διχοτομήμασιν ὄρνεα, ἅπερ ὁ πατριάρχης ἐκ τῶν ἱερείων ἐξήλαυνε, τιὼ Φοινικῇ τῶν Αἰγυπτίων προηνίττετο γνώμῃ, ἣν ἄπρακτον ἀπέφηνεν ὁ δεσπότης Θεὸς τὰς πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ἐμπεδῶν ὑποσχέσεις. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ τύπῳ τὰς σαρκοβόρους ὄρνεις ἐξήλαυνεν Ἀβραὰμ, οὕτως ἡ τιμὴ τοῦ Ἀβραὰμ τοὺς Αἰγυπτίους ἐκόλασε. τὸ δὲ περὶ ἡλίου δυσμὰς ὀφθῆναι τὸν καπνιζόμενον κλίβανον, καὶ τὰς τοῦ πυρὸς λαμπάδας, ἐδήλου μὲν καὶ τὸ δεχθῆναι τὰ θύματα, προεσήμαινε δὲ καὶ τιὼ παρὰ τὸ τέλος τοῦ προῤῥηθέντος χρόνου ἐσομένῳ ἐπιφάνειαν τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ. διὰ πυρὸς γὰρ ἐπεφάνη καὶ Μωσῆ τῷ νομοθέτῃ, καὶ μετὰ ταῦτα παντὶ τῷ λαῷ. ἐδίδασκε δὲ πρὸς τούτοις, καὶ ὅτι ταῦτα ὕστερον νομοθετήσει τὰ ζῶα προσφέρεσθαι. τινὲς δέφασιν, ὅτι βεβαίως δεῖξαι βουλόμενος τιὼ ὑπόσχεσιν ὁ Θεὸς, κατὰ τὸ κρατοῦν ἔθος ἐποιήσατο τὰς συνθήκας. εἰώθασι γὰρ, ὡς φασὶ, διχῇ τὰ ἱερεῖα διαιροῦντες, ὕστω ποιεῖσθαι τοὺς ὅρκους. ἐγὼ δὲ καὶ ταῦτα κἀκεῖνα τέθεικα, ἵνα τὸ δοκοῦν ἀληθέστερον οἱ ἐντυγχάνοντες δέξωνται.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐδηλοῦτο μὲν ἄρα διὰ τῶν θυτρεπισθέντων ζώων αἱ γενεαί· διὰ δὲ τοῦ τριετοῦς αὐτῶν, τὸ νεάζον ἔτι τοῦ λαοῦ, καὶ ἐν ἀκμῇ καθεστός. καὶ ἡ μὲν δάμαλις πρώτη ληφθεῖσα, τιὼ πρώτῳ εἰκότως ἐσήμαινε γενεάν· ὡς γὰρ ἡ δάμαλις ἀδάμαστός ἐστιν, ἄπειρος ὅσα ζυγοῦ, ὕστω καὶ ἡ τοῦ εἰς Αἴγυπτον κατελθόντος λαοῦ πρώτη Φορὰ τῆς αἰγυπτιακῆς σκληραγωγίας ἐλεύθερα διεφυλάχθη· ἡ δὲ αἶξ δευτέρα παρελήφθη μετὰ τιὼ δάμαλιν, διὰ τὸ τιὼ δευτέραν γενεὰν προαινίττεσθαι. ὥσπερ γὰρ ἡ αἶξ βραχείαν μὲν τοῖς δεσπόταις παρέχει τιὼ πρόσοδον, παρέχει δ' ὅμως, ὕστω καὶ ἡ τοῦ λαοῦ δευτέρα Φορὰ δουλείαν τοῖς Αἰγυπτίοις, εἰ καὶ μὴ πολλῷ, ἀλλ' ὅμως παρεῖχε. τρίτος δὲ ὁ κριὸς προσαχθεὶς, τιὼ τρίτῳ ἀντικρυς προεμήνυεν. ὅτε γὰρ κριὸς πλείονα δίδωσιν ἐξ αὐτοῦ

(1) Τοῦ Χρυσοστόμου. (2) Τούτοις ὅμοια καὶ τὰ τοῦ Προκοπ. τὰ εἰς τὸ τῆς Αὐγ. κώδ.

αὐτȣ̃ τῷ δεσπότῃ τὸν πόρον. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπεκαρπώσαντο μάλιστα τὴν τρίτην γενεὰν οἱ Αἰγύπτιοι. ἦγε μὴν τρυγὼν μετὰ τῆς περιστερᾶς τȣ̀ς ἐξελθόντας ἐξ Αἰγύπτȣ δηλοῖ. καὶ ἡ μὲν τρυγὼν, ὡς φιλέρημος ὄρνις, τὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ διαγενόμενον γνωρίζει λαόν· ἡ περιστερὰ δὲ, ὡς ἥμερος, καὶ ἀνθρώποις ἅμα κατοικȣ̃σα καὶ αὐλιζομένη, τὸν ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας κατοικισθέντα λαόν. τȣ́τȣ γȣ̃ν ἕνεκεν τήν τε δάμαλιν καὶ τὴν αἶγα, καὶ τὸν κριὸν ἐν μέσῳ διεῖλε, καὶ τέθεικεν αὐτὰ ἀντιπρόσωπα. διὰ μὲν τῆς τομῆς, τὴν ἐν τῇ παροικήσει θλίψιν αὐτῶν καὶ τὴν συντριβὴν ὑπεμφαίνων· διὰ δὲ τῆς θέσεως τῆς ἀντιπροσώπȣ, τὸ τῆς δȣλείας ἀλλήλοις αὐτȣ̀ς συμμετεσχηκέναι δηλῶν. τὴν μέντοι τρυγόνα, καὶ τὴν περιστερὰν ἐφύλαξεν ἀδιαίρετον, ὡς τῶν ἐξελθόντων τὴν Αἴγυπτον, τῆς αἰγυπτιακῆς ἀπαλλαγέντων ταλαιπωρίας. ἡ δὲ ἐπὶ τὰ διχοτομήματα τῶν ὀρνέων κατάπτησις, τὴν κατὰ τȣ̃ λαȣ̃ τῶν Αἰγυπτίων ὁρμὴν προεμήνησε. τὸ δὲ συγκαθεσθῆναι αὐτοῖς ἀποσοβȣ̃ντα τὸν Ἅβραμ, ἐδείκνυ τȣ̃ Θεȣ̃ τὴν περὶ τὸν λαὸν πρόνοιαν ἐσομένην διὰ τὰς πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ὑποσχέσεις. (1)

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ἐποίει ταῦτα ὁ ἀγαθὸς Θεὸς, ὁμȣ̃ μὲν δεικνὺς, ὅτι ἐν μέσῳ γνόφων, καὶ πυρὸς, καὶ σαλπίγγων λαλήσας τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, φοβήσειν αὐτȣ̀ς
Ἐξόδ. 20. 19. ἔμελλεν, ὡς λέγειν, μὴ λαλείτω ἡμῖν ὁ Θεὸς,
„ ἵνα μὴ ἀποθάνωμεν, καὶ δώσειν τὸν θυσιῶν νόμον· ὁμȣ̃ δὲ ὥσπερ ὅρκῳ, τῷ διὰ τῶν διχοτομημάτων· ȣ̃τω γὰρ ἦν ἔθος τοῖς παλαιοῖς ποιεῖσθαι ἐνωμότȣς τὰς συνθήκας· πιστȣ́μενος περὶ ὧν ἐπηγγείλατο τῷ Ἅβραμ, καὶ τὸν τῆς κληρονομίας τρόπον, ὃν ᾔτησε μαθεῖν, καὶ λόγοις προειπὼν, καὶ ἔργοις προδιδάξας.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Χαλδαίοις ἦν ἔθος καὶ ἐν ὑπολήψει χρηστῇ καὶ ἀδιαβλήτῳ παντελῶς, περιεργάζεσθαι λεπτῶς τῶν ὀρνέων τὰς πτήσεις. ἠφίει δὴ ȣ̃ν οἰκονομικῶς ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, ἐξ ὧν ᾔδει, καὶ δρᾷν ἦν ἔθος τισὶ παιδεύεσθαι τὰ ἐσόμενα.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Διεμορφȣ̃το δὲ πάλιν ὡς ἐν εἴδει πυρὸς ἡ θείατε καὶ ἄχραντος φύσις. εἰ δὲ ἐπιπίπτει τοῖς θύμασι τὰ τῶν ὀρνέων βδελυρώτατα, καὶ σαρκοφαγεῖν εἰωθότα, εἶτα σεσόβηκεν Ἀβραὰμ, ξένον ȣ̓δέν. ȣ̓ γὰρ ἦν ἀκόλȣθον τὰ εἰς ὅρκȣ χρείαν παρειλημμένα, παραῤῥιπτεῖσθαι πρὸς ὕβριν τοῖς τῶν ὀρνέων βδελυρωτάτοις, καίτοι τῶν ὅρκων ȣ̓̓πω τετελεσμένων.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἔθος ἦν Χαλδαίοις ἀσφαλεστέρȣς ποιεῖσθαι τȣ̀ς ὅρκȣς διὰ μέσων τῶν διχοτομημάτων ἰȣ̃σι, καὶ οἱονείπως ἀναφωνȣ̃σι, μὴ γενοίμην ὡς τάδε. κατὰ ȣ̃ν τὴν συνήθειαν τῶν Χαλδαίων τὸν ὅρκον ἐκπληροῖ τὸ θεῖον ἐν εἴδει πυρὸς νοȣ́μενον.

ιβ. Περὶ δὲ ἡλίȣ δυσμὰς ἔκστασις ἐπέπεσε τῷ Ἅβραμ, καὶ ἰδȣ̀ φόβος σκοτεινὸς μέγας ἐπιπίπτει αὐτῷ.

ΑΚΥΛΑΣ Τὸ ἔκστασις, Κάρσος.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ, Κάρος.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Περὶ δὲ ἡλίȣ, φησὶ, δυσμάς. ἡ τῆς ἡμέρας συμπλήρωσις, τὴν
„ συμπλήρωσιν τῶν χρόνων δηλοῖ. ἔκστασις
„ δὲ ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν Ἅβραμ, καὶ ἰδȣ̀ μέ-
„ γας φόβος καὶ σκοτεινὸς ἐπιπίπτει αὐτῷ, πρὸς τὸ ἀμετεώριστον αὐτὸν, οἶμαι, γενέσθαι, καὶ συντεταμένον εἰς τὴν τῶν λεγομένων ἀκρόασιν. (2)

ΑΔΗΛΟΥ. Τὰ σκυθρωπὰ ἔδει ἀπαγγέλεσθαι περὶ ἡλίȣ δυσμὰς, καὶ ἐξεστηκότι, ὡς φόβȣ ȣ̓ φωτεινȣ̃, ἀλλὰ σκοτεινȣ̃ ἐπιπεσόντος τῷ πατρὶ τῶν πησομένων τὰ προφητευόμενα.

ΑΛΗΛΟΥ. Ἔκστασις ἐπέπεσε τῷ Ἅβραμ. Τȣτέστιν ἔξω τῆς τῶν παρόντων αἰσθήσεως γενόμενος κατέστη τὴν διάνοιαν εἰς θεωρίας τῶν ἀποκαλυπτομένων.

ιγ. Καὶ ἐῤῥέθη πρὸς Ἅβραμ, γινώσκων γνώσῃ ὅτι πάροικον ἔσται τὸ σπέρμασȣ ἐν γῇ ȣ̓κ ἰδίᾳ· καὶ δȣλώσȣσιν αὐτȣ̀ς, καὶ κακώσȣσιν αὐτȣ̀ς τετρακόσια ἔτη. (3)

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι ἡ τετρὰς εἴτε μονάδων, εἴτε δεκάδων ἐπὶ κακώσεων κεῖται.

ΑΔΗΛΟΥ.

(1) Τὸ ὑπόμνημα τȣ̃το ἐν τοῖς τȣ̃ Θεοδωρίτȣ ἐκδεδομένοις ȣ̓χ εὕρηται. (2) Οὐδὲ τȣ̃το.

(3) Οἱ τῶν χρονολογȣ́ντων ἔξαρχοι τοῖς τȣ̃ Ἀποστόλȣ ἑπόμενοι ῥήμασι τοῖς ἐν τῇ πρὸς τȣ̀ς Γαλάτας ἐπιστολῇ, (ἐν κεφ. 3. ἐδ. 17.) τὰ 430. ἔτη ȣ̃τως εὑρίσκȣσι. τὴν γὴν Χαναὰν ἐπηγγείλατο ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραὰμ ἀρχομένȣ τȣ̃ 76. τῆς ἡλικίας αὐτȣ̃ ἔτȣς. ἑκατονταετȣ̃ς δὲ ὄντος τȣ̃ Ἀβραὰμ, γεννᾶται ὁ Ἰσαάκ. ἀπὸ δὲ τῆς τȣ̃ Ἰσαὰκ γεννήσεως, ἄχρι τῆς τȣ̃ Ἰακὼβ, ἔτη 60. διῆλθον. ὁ Ἰακὼβ δὲ 130. ἐτῶν ὢν, ἦλθεν εἰς Αἴγυπτον. τῶν ȣ̃ν ἐτῶν τȣ́των, τῶντε 25. τȣ̃ Ἀβραὰμ (τῶν γὰρ 75. ἀπὸ τῶν 100. ἀφαιρȣμένων, τὸ λοιπὸν 25.) καὶ τῶν 60. τȣ̃ Ἰσαὰκ ἐπισυναπτομένων, τὸ ἄθροισμά ἐστι 215. ἀλλ' ὁ Ἰωσὴφ τεσσαρακονταέτης ἦν, ὅτε ὁ πατὴρ αὐτȣ̃ εἰς Αἴγυπτον παρεγένετο, ἔζησε δὲ ἔτη 110. ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ἄρα ἐπαγγελίας, ἄχρι τῆς τȣ̃ Ἰωσὴφ τελευτῆς, ἔτη 285. ἀπ' αὐτῆς δὲ, ἄχρι τῆς τȣ̃ Μωϋσέως γεννήσεως ἔτη παρῆλθον 75. ἦν δὲ ὁ Μωϋσῆς ὀγδοηκονταέτης, ὅτε ἐξῆλθεν ἐξ Αἰγύπτȣ. ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ἄρα ἐπαγγελίας, ἄχρι τῆς ἀπὸ τῆς Αἰγύπτȣ μετοικεσίας, ἔτη 440. (ὅρα τὰς σημειώσ. τὰς ἐν σελ. 377. τȣ̃ 4. τȣ̃ Χρυσοστ. τόμ. τῆς κατὰ τὸ Παρίσ. ἐκδόσ.) ἐπεὶ δὲ ȣ̓κ ἀκριβῶς δῆλον τὸ τῆς τȣ̃ Ἀβραὰμ ἡλικίας ἔτος, καθ' ὃ δεῖ ἀρχὴν τῆς χρονολογίας ταύτης ποιήσασθαι, ȣ̓κ ἐπισφαλὲς τὰ περὶ τὰ 430. ἔτη, εἴτȣν τὰ 440. ὡς 430. ἐκλαμβάνειν.

Γαλ. 3. 17. ΑΔΗΛΟΥ. Περιστὰ λέγει ὁ Ἀπόστολος ἔτη υλ΄ τότε πρὸ τῆς διαθήκης τῆς πρὸς Ἀβραὰμ καὶ τῶ ἐξ Αἰγύπτου πορείαν ἀν τῇ ἐρήμῳ μέχρι τῆς νομοθεσίας.

" * ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ταπεινώσουσιν " αὐτὰς τετρακόσια ἔτη. Οὐ μάχεται τῷ (1)
Ἐξοδ. 12. 41. ἀν τῇ Ἐξόδῳ· ἐκεῖ γάρ φησι, (2) με- " τὰ τετρακόσια τριάκοντα ἔτη ἐξῆλθεν ἡ " δύναμις Κυρίου. ἐνταῦθα δὲ, μετὰ τε- τρακόσια ἔτη. ὅπερ ἐμφαίνει καὶ τὰ τριάκοντα.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἄν τις διαπορήσειε, πῶς ὑ ἔτη ἔφη δουλοῦειν αὐτὰς; καίτοι ἀδὲ τὰ ἡμίσεα τούτων πεποιηκότων αὐτῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον. διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ὅτι εἰς τὴν Αἴγυπτον ποιήσουσιν ἔτη ὑ, ἀλλ' ἐν γῇ οὐκ ἰδίᾳ, ὥστε δουλωθῆναι τοῖς ἔτεσιν, οἷς κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἐποίησαν, συναριθμεῖσθαι καὶ τὸν χρόνον τοῦ πατριάρχου, καθ' ὃν ἐκ τῆς Χαρρὰν ἐξελθεῖν προσετάχθη. ἐξ ἐκείνου γὰρ καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν αὐτοῦ κατάδηλον ἐποίησεν ἡ Γραφὴ, εἰποῦσα, ὅτι ἑβδομηκονταπέντε ἐτῶν ἦν, ἡνίκα ἐξῆλθεν ἐκ Χαρράν. ἐξ ἐκείνου τοίνυν μέχρι τῆς ἐξόδου τῆς ἐξ Αἰγύπτου, εἰ βουληθείη τις ἀριθμῆσαι, εὑρήσει σωζόμενον τὸν ἀριθμόν. καὶ ἕτερον δέ ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι Φιλάνθρωπος ὢν ὁ δεσπότης, καὶ συμμετρῶν ἀεὶ τῇ ἀσθενείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ καὶ τὰς τιμωρίας, ἐπειδὴ εἶδεν αὐτὰς πεπονηκότας, καὶ τὰς Αἰγυπτίους πολλῷ περὶ αὐτὰς τὸ ὠμότητα ἐπιδεικνυμένους, πρὸ τοῦ ὡρισμένου καιροῦ τοῦ ἐκδικίαν ἐποιήσατο, καὶ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αὐτὰς ἐπανήγαγε.

ιδ. Καὶ τὸ ἔθνος ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι κρινῶ ἐγώ· μετὰ δὲ ταῦτα ἐξελεύσονται ὧδε μετὰ ἀποσκευῆς πολλῆς.

ιε. Σὺ δὲ ἀπελεύσῃ πρὸς τοὺς πατέρας σου μετ' εἰρήνης, ταφεὶς ἐν γήρει καλῷ.

" ΑΔΗΛΟΥ. Πρὸς τοὺς πατέρας σου. τὸν Ἄβελ, τὸν Ἐνὼς, τὸν Σὴθ, καὶ τὸν Νῶε- μοι νόει.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, ὡς πάντες πρὸ τοῦ Χριστοῦ εἰς ἕνα τόπον ἐβάλλοντο μετὰ θάνατον, οἱ δίκαιοι, καὶ οἱ ἀσεβεῖς.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Οὐκ εἶπεν ἀποθανῇ, ἀλλ' ἀπελεύσῃ, ὡς ἀποδημεῖν αὐτοῦ μέλλοντος, καὶ μεθίσασθαι ἀπὸ πατρίδος " εἰς πατρίδα. ἀπελεύσῃ, φησὶ, πρὸς τοὺς " πατέρας σου, οὐ τοὺς κατὰ σάρκα λέγων. πῶς γὰρ ἐπεὶ ἄπιστος ἦν αὐτοῦ ὁ πατήρ; καὶ οὐχ οἷόν τε ἦν τὸν πιστὸν πατριάρχην

Α εἰς τὸν αὐτὸν ἐκείνῳ χῶρον ἀπελθεῖν.
" χάσμα γὰρ μέγα ἐστὶ, φησὶ, μεταξὺ Λαζ. 16. 26.
ἡμῶν τε καὶ ὑμῶν. τίνος ἕνεκεν εἴρηκε,
" πρὸς τοὺς πατέρας σου; τοὺς δικαίους αἰνιττόμενος, τοὺς περὶ τὸν Ἄβελ, τοὺς περὶ τὸν Νῶε, τοὺς περὶ τὸν Ἐνώχ.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Νομιστέον οὐ μόνον τῷ Ἀβραὰμ, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις
" λέγεσθαι πρὸς τῇ ἐξόδῳ τὸ, σὺ δὲ ἀπελεύ-
Β" σῃ πρὸς τοὺς πατέρας σου· οὐκ ἔτι δὲ πᾶ-
" σιν ἀνθρώποις τὸ, μετ' εἰρήνης. τοῖς δὲ τετελειωμένοις, καὶ πνευματικῶς μακροημέροις γενομένοις καὶ τὸ, ταφεὶς ἐν γήρᾳ καλῷ. ἐπεὶ πολιαὶ ἐσι φρόνησις ἀν- Σοφ. 4. 9.
" θρώποις, καὶ στέφανος καυχήσεως γῆρας, Παροιμ. 16. 31.
καὶ δόξα τοῖς ἀληθινοῖς καὶ θείοις πρεσβυτέροις αἱ κοσμοῦσαι αὐτὰς νοηταὶ πολιαί.

ις. Τετάρτῃ δὲ γενεᾷ ἀποστραφήσονται ὧδε.

Γ ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι ἡ γενεὰ ρ΄ ἐτῶν. ἡ δὲ τετάρτη γενεὰ ἀριθμεῖται μετὰ τοῦ τελευτοῦ Ἀβραὰμ, ἀπὸ Λευΐ (υἱοῦ Ἰακὼβ) τοῦ εἰσήσαντος τὸν Αἴγυπτον. Λευΐ, Καάθ, Ἄβραμ, (3)
" Μωϋσῆς. ἐν δὲ τῇ Ἐξόδῳ, πέμπτῳ φησὶ Ἐξόδ. 13. 18.
" γενεὰν, ἀπὸ Ἰακώβ.

" ** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τετάρτῃ δὲ γε-
Δ νεᾷ. τοῦτο, φασὶ, πότερον μέτρον ἐστὶ μετρῶν ἕως ὅτε ἄξιοι γένωνται θανάτου οἱ οἰκοῦντες τὴν Παλαιστίνην, ἢ τῆς τοῦ Θεοῦ μακροθυμίας; Ἀλλ' εἰ μέτρον τῆς αὐτῶν ἁμαρτίας, πάλαι ἦσαν ἄξιοι. ἡ γὰρ προθεσμία μετὰ τὸ μέτρον δίδοται, ὡς ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ τὰ ρκ΄ ἔτη. τούτοις δὲ ὑ. ὡς τὴν μακροθυμίαν βλάπτειν δοκεῖν. ἐπ' ἐκείνων γὰρ σωτέρων, ἁπαλλάττων πλειόνων ἁμαρτημάτων, καὶ κωλύων εἰς πλείονας γενεὰς ἐπεκτείνεσθαι τὴν τῶν
Ε πονηρῶν διαδοχήν· ἐνταῦθα μέντοι τὴν προθεσμίαν ἐξέτεινεν, εἰς τὸ πληθυνθῆναι μὲν τοῦ Ἀβραὰμ τὸ σπέρμα, γενέσθαι δὲ τὰ γενόμενα σημεῖα.

" ΑΔΗΛΟΥ. Τετάρτῃ γενεᾷ. Τοῦτο θειότερον μέτρον ἐστὶ μετρῶν, ἕως ὅτε ἄξιοι γένωνται θανάτου οἱ οἰκοῦντες τὴν Παλαιστίνην, τὴν τοῦ Θεοῦ μακροθυμίαν νικήσαντες.

Ζ" ΑΔΗΛΟΥ. Ἀποστραφήσονται ὧδε οἱ ἀπόγονοι, τουτέστι τέταρτον πρόσωπον ἐκ τῶν ἀνιόντων συγγενῶν. οἷον, ὁ Λευΐ κατῆλθεν εἰς Αἴγυπτον· ὁ δὲ Ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς ἦλθε σὺν τοῖς ἐξελθοῦσιν ἐκ γῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. ἥ ἐστιν ἡ Φοινίκη, καὶ ἡ Παλαιστίνη, ἣν τότε καλοῦσιν Χαναναῖοι. ὁ Λευΐ ἔτεκε τὸν Καάθ, ἐξ οὗ ὁ Ἀβραὰμ, ἐξ οὗ Ἀαρὼν, ἐξ οὗ Ἐλεάζαρ.

Οὕπω

(1) Τοῖς ἐνταῦθα τὰ ἐν τῇ Ἐξόδῳ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Οὐ γὰρ ἐῤῥέθη ὡς πληρωθέντων τῶν υ΄ ἐτῶν ἐξῆλθον, ἀλλὰ μετὰ τὰ υ΄ ἔτη. ὅπερ ἐμφαίνει, κτ. ὁ αὐτ.
(3) Τὸν τοῦ Μωϋσέως πατέρα ὁ μὲν Φίλων, (ἐν τῷ περὶ τῆς εἰς τὰ προπαιδεύμ. σπουδ.) Ἀβραὰμ καλεῖ· ὁ δὲ Ἰώσηπος, (ἐν βιβλ. 2. κεφ. 5. περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολ.) Ἀμαραμίου.

Οὔπω γὰρ ἀναπεπλήρωνται αἱ ἁμαρτίαι τῶν Ἀμορῥαίων ἕως τδ νῦν.

** ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. Νῶε σωθεὶς ἀπὸ τδ κατακλυσμδ, καὶ ἡ αὐτδ σύμβιος σὼ τοῖς τρισὶν ὑοῖς αὐτδ, καὶ ταῖς τρισὶ νύμφαις, μόνος διαιρῶν τὸν πάντα κόσμον τοῖς τρισὶν ὑοῖς αὐτδ, τῷ Σὴμ, τῷ Χὰμ, καὶ Ἰάφεθ διεῖλε. Καὶ μεθ' ἕτερα. Ὅτε ἦν ἅτω διηρέθησαν οἱ κλῆροι, συγκαλεσάμενος Νῶε τὰς τρεῖς ὑὰς, ὥρισεν αὐτῶν ὅρκῳ, ἵνα μηδεὶς ἐπιβῇ τῷ κλήρῳ τδ ἀδελφδ αὐτδ, καὶ πλεονεκτήσῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτδ. Χαναὰν δὲ πλεονέκτης ὢν ὁ ὑὸς τδ Χὰμ, ἐπῆλθε τῇ Παλαισινῶν γῇ, καὶ κατέσχεν αὐτλύ. καὶ ἐπεκλήθη ἡ γῆ Χαναὰν, διότι ἐν αὐτῇ κατῴκησε καταλείψας τὸν ἴδιον κλῆρον, διὰ τὸ δοκεῖν καυματικόν. καὶ καθίσας ἐν τῇ γῇ τδ Σὴμ, τῇ νῦν καλουμένῃ Ἰουδαίᾳ, ἐγέννησε τὰς ὑὰς τάτας, τόν τε Ἀμορῥαῖον καὶ Γεργεσαῖον, καὶ Φερεζαῖον, Ἰεβουσαῖον, καὶ Εὐαῖον, καὶ Ἀρουκαῖον, καὶ Χετλαῖον, καὶ Ἀσυναῖον, καὶ Σαμαρταῖον, καὶ Σιδώνιον, καὶ Φιλισταῖον. διὰ τάτο καὶ ὁ Κύριος λέγει ἐν τῷ νόμῳ, δεικνὺς ὅτι αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν ἐν τῷ ὅρκῳ
» ἐπληρδντο, ὡς λέγει· ὅπω ἐπληρώθη-
» σαν αἱ ἁμαρτίαι τῶν Ἀμορῥαίων. διὰ τδτο παρέμειναν ἐν τῷ ὄρει, χρονοτριβόμενοι ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἕως ἂν αὐτοκατακρίτως ἑαυτὰς ποιήσωσι, καὶ ἐπέλθωσι πρὸς πόλεμον τοῖς ὑοῖς τδ Σὴμ τοῖς ἠδικημένοις. Σὴμ γὰρ γεννᾷ τὸν Ἀρφαξὰδ, Ἀρφαξὰδ τὸν Κωνᾶ, Κωνᾶ τὸν Σαλᾶ, Σαλᾶ τὸν Ἔβερ, Ἔβερ τὸν Φαλὲκ, Φαλὲκ τὸν Ῥαγαὰβ, Ῥαγαὰβ τὸν Σερὰχ, Σερὰχ τὸν Ναχὼρ, Ναχὼρ τὸν Θάῤῥα, Θάῤῥα τὸν Ἀβραὰμ, Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ, Ἰσαὰκ τὸν Ἰακὼβ, Ἰακὼβ τὸν Ἰούδα, Ἰούδα τὸν Φάρες, Φάρες τὸν Ἐσρὼμ, Ἐσρὼμ τὸν Ἀρὰμ, Ἀρὰμ τὸν Ἀμιναδὰβ, Ἀμιναδὰβ τὸν Ναασών. ἐν χρόνοις Ναασὼν τδ Φυλάρχου τδ Ἰούδα, καὶ ἐν χρόνοις Ἰησοῦ τδ Ναυῆ ἔλαβον οἱ ὑοὶ τδ Σὴμ τλὼ ἰδίαν γλῶ, μηδεμιᾶς ἀδικίας ἐν μέσῳ ὑπαρχούσης, ἀλλὰ δικαιοκρισίας. ἔπεσον δὲ τὰ τείχη Ἰεριχὼ αὐτόματα. ἡ γὰρ δικαιοσύνη ἐκδικεῖ τλὼ ἀδικίαν. ἐν ἑπτὰ ἡμέραις περιεκύκλων τὰ τείχη, καὶ ἐγίνετο τὸ σάββατον, ἵνα πληρωθῇ ἡ δικαιοσύνη.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἵνα δείξῃ δι' ἁμαρτίας αὐτὰς δλόγως ἐκβαλλομένας. καὶ γὰρ ὅταν λέγῃ μετεμελήθλω, ἃ τδτο λέγει, ὃ πάσχει, ἀλλὰ τλὼ γεγονέναι ἀτοπίαν παρίσησιν. ὅπω φησὶν ἐκλέλοιπεν ὅσιος ἐξ αὐτῶν, ὅπω τετελειωμένοι εἰσὶν ἁμαρτίαις. δέκα γὰρ δίκαιοι ῥύονται πόλιν, ἐκ ὀλίγοι δὲ τότε ἦσαν.

ιζ. Ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ὁ ἥλιος πρὸς δυσμὰς, Φλὸξ ἐγένετο. καὶ ἰδὰ κλίβανος καπνιζόμενος, καὶ λαμπάδες πυρὸς, αἳ διῆλθον ἀνὰ μέσον τῶν διχοτομημάτων τάτων.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Νοεῖται ἐν εἴδει πυρὸς τὸ θεῖον κατὰ τλὼ τῶν Χαλδαίων σωῄθειαν τὸν ὅρκον ἀποπληρδν. ἅτω καὶ διὰ Μωϋσέως ὁ νόμος ἐπὶ πυρὸς δίδοται.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πρὸς δυσμὰς, ὅτι μετὰ χρόνον τὸ πρᾶγμα. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τὸ δὲ περὶ ἡλίου δυσμὰς, προκοπλὼ σημαίνει, διὰ τὸ παρεληλυθέναι αὐτῷ τλὼ τῆς παρόσης κατασάσεως ἡμέραν, ἵνα ἄλλη προκοπὴ αὐτὸν διαδέξηται, φθανούσης ἐπ' αὐτὸν ὀλιγίας.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὁ κλίβανος τδ πυρὸς, τδ βωμδ διασώζει τὸν τύπον. καὶ δηλοῖ ὅτι διὰ πυρὸς ἄνωθεν καταπεμπομένη δέξεται τὰς θυσίας Θεὸς, ὃ χρήζων· ὃ γὰρ ἀνήλωσε τὸ πῦρ· ἀλλὰ παιδδων. καὶ μλὼ τὸ ἄνυδρ ξύλων ὃ καπνίζεται πῦρ, ὡς ὃδὲ ἥλιος, ἀλλὰ τλὼ θυσίαν προτυποῖ τὸ γινόμενον.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τῶν λαμπάδων διελθουσῶν τὰ διχοτομήματα, ἐβεβαιδτο ἡ διαθήκη τδ Θεδ, λέγοντος, τῷ σπέρματί σου δώσω τλὼ γλῶ ταύτλω ἀπὸ τδ ποταμδ Αἰγύπλου, ἕως τδ ποταμδ τδ μεγάλου Εὐφράτου.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὔτε φλὸξ γίνεται, ὅτε καπνιζόμενος κλίβανος, ἕως ὃ δῴη ὁ ἥλιος. (1)

ιη. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ διέθετο Κύριος τῷ Ἄβραμ λέγων, τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην ἀπὸ τδ ποταμδ Αἰγύπλου, ἕως τδ ποταμδ τδ μεγάλου Εὐφράτου.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εὖ δὲ καὶ τὸ ἀπὸ τδ ποταμδ, ἕως τδ ποταμδ. ἡ γὰρ πρέπουσα ἐπαγγελία τῷ σπέρματι τδ ἁγίου, ἡ ἀρετή ἐστιν. ἥτις μέση τῶν ῥοδων ἐστίν. εἰ δὲ καὶ διὰ τὸ ἐπικεῖσθαι πειρασμὸς τῷ ἀνδρείῳ τάτο εἴρηται, ἐπισήσεις, μέσου αὐτδ ὄντος τῶν θλιβόντων, καὶ ὑπερνικῶντος.

ιθ. Τὸν Κεναῖον, καὶ τὸν Κενεζαῖον,
κ. καὶ τὸν Καδμωναῖον, Καὶ τὸν Χεττταῖον, καὶ τὸν Φερεζαῖον, καὶ τὸν Ῥαμκα. φαεὶμ, Καὶ τὸν Ἀμορῥαῖον, καὶ τὸν Χαναναῖον, τὸν Γεργεσαῖον, καὶ τὸν Ἰεβουσαῖον.

ΚΕΦ.

(1) Τὶ ἄρά γε ταῦτα τῷ ὑπομνηματιστῇ βέλεται; ἢ ὅτι φλὸξ μὲν, ἡ τδ περικαρδίου αἵματος φλογώδης ζέσις· κλίβανος δὲ καπνιζόμενος, ἡ τλὼ ψυχλὼ καταμαυρδσα τῆς σαρκὸς ἡδονή· ἥλιος δὲ, ὁ ἐν ἡμῖν ὀρθῶς βαίνων λόγος. ὅσις δὴ εἰ μὴ παρεκτραπῇ, καὶ χαυνωθεὶς δυίῃ, ἐκ ἂν κατισχύσαιεν ἡμῶν θυμὸς καὶ ἐπιθυμία. τάτου γε ἕνεκα καὶ τὸ θεῖον ἡμῖν εἰσηγεῖται παράγγελμα, ἔσωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι, καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι, (Λουκ. 12. 35.) καὶ μὴ ἐπιδυέτω ὁ ἥλιος ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν, (Ἐφεσ. 4. 26.) διὰ τδ λύχνου καὶ ἡλίου, τὸν λόγον ὑπαινιττόμενον. ὃ γὰρ τῷ σώματι ὁ ὀφθαλμὸς, τάτο τῇ ψυχῇ ὁ λόγος.

ΚΕΦ. ΙΣ.

α. Σάρα δὲ ἡ γυνὴ Ἄβραμ οὐκ ἔτικτεν αὐτῷ· ἦν δὲ αὐτῇ παιδίσκη Αἰγυπτία, ᾗ ὄνομα Ἄγαρ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Στεῖρα ἡ τὸ γένος μήτηρ εἰσάγεται· ἵνα παράδοξος ἡ τῶν ἐκγόνων σπορὰ φάνηται θαυματουργηθεῖσα· καὶ ἵνα μὴ σωματικὰ μᾶλλον ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐπιφροσύνῃ Θεοῦ συλλαμβάνῃ καὶ τίκτῃ.

β. Εἶπε δὲ Σάρα πρὸς Ἄβραμ ἐν γῇ Χαναάν, ἰδοὺ ἤδη συνέκλεισέ με Κύριος τοῦ μὴ τίκτειν· εἴσελθε οὖν πρὸς τὴν παιδίσκην μου, ἵνα τεκνοποιήσωμαι ἐξ αὐτῆς. ὑπήκουσε δὲ Ἄβραμ τῆς Φωνῆς Σάρας.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπειδὴ στειρεύειν δι' ὅλου ἐνόμισεν, οὐκ ἐδικαίωσε τὸν τοῦ ἀνδρὸς οἶκον ἐν ἀπαιδείᾳ καταλιπεῖν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ τὸ φίλανδρον ἐπεδείκνυτο, κἀκεῖνος παιδοποιΐας ἕνεκεν τῆς Φωνῆς αὐτῆς ὑπήκουσε.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Πολλὴ καὶ ἄφατος ἡ Φιλοσοφία τῆς γυναικός. τίς γὰρ ἂν ἕλοιτο πώποτε γυνὴ τοῦτο ποιῆσαι, ἢ συμβουλεῦσαι τῷ ἀνδρὶ τοῦτο, ἢ τῇ παιδίσκῃ τῆς οὐσίας παραχωρῆσαι; εἶδες πῶς παντὸς πάθους ἐκτὸς ἦσαν; καὶ εἰς ἓν αὐτοῖς μόνος σκοπὸς, τοῦ μὴ ἄπαιδας τελευτῆσαι· ἀλλ' ἐσκόπουν ὅπως καὶ τὸν συντεῦθεν παραμυθίαν κλήσωνται, καὶ τῆς εἰρήνης τὸν σύνδεσμον ἀρραγῆ διατηρήσωσι.

γ. Καὶ λαβοῦσα Σάρα ἡ γυνὴ Ἄβραμ Ἄγαρ τὴν Αἰγυπτίαν τὴν ἑαυτῆς παιδίσκην, μετὰ δέκα ἔτη τοῦ οἰκῆσαι Ἄβραμ ἐν τῇ Χαναὰν, ἔδωκεν αὐτὴν Ἄβραμ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς αὐτῷ εἰς γυναῖκα.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πολλοὶ τῶν ἀκολάστων ἀφορμὴν εἰς λαγνείαν λαμβάνουσι τὸ τὸν πατριάρχην Ἀβραὰμ παλλακὴν ἐσχηκέναι. Ἔκαιον τῶν πρατομένων ἐκ τοῦ σκοποῦ κρίνειαν τῶν διαπρατομένων. οὕτω τοίνυν καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἄγαρ σκοπήσωμεν. κἂν ἐπιθυμίᾳ δεδουλωμένον τὸν πατριάρχην ἴδωμεν, νεμεσητὸν τὸ πρᾶγμα καλέσωμεν. εἰ δὲ τῆς ὁμοζύγου, τῆς Φύσεως ἐπιδειξάσης τὸ πάθος, καὶ τὸν ποιητὴν ἄγονον δεδημιουργηκέναι τὴν μήτραν εἰρηκάσης, καὶ τῆς παιδοποιΐας δηλωσάσης τὸν πόθον, καὶ τούτου χάριν ἱκετευσάσης ὁμιλῆσαι τῇ Ἄγαρ, ἵνα αὐτῇ παιδίον ἐπινοήσῃ ἐκεῖθεν, τί ἐξήμαρτεν Ἀβραὰμ, ἵνα τῆς Φύσεως, ἵνα νόμου τινὸς ἐγγράφου τοιαῦτα τὴν πολυγαμίαν κωλύοντος, τῆς δὲ ὁμοζύγου σείρας μὲν οὔσης, λιπαρησάσης δὲ τὸν ἄνδρα τῇ παιδίσκῃ μιγῆναι, οὐχ ἵνα ἡδυπαθείᾳ δουλεύσῃ, ἀλλ' ὅπως αὐτὸς μὲν Φύσει, αὐτὴ δὲ θέσει παίδων κληθῶσι γεννήτορες; ὅτι γὰρ κρείττων ἦν αἰσχρᾶς ἡδονῆς ὁ θεῖος ἐκεῖνος ἀνὴρ, ἃ μόνον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑξῆς μαρτυρεῖ. ἐπειδὴ γὰρ ἐγκύμων ἡ Ἄγαρ γενομένη, μεγαλαυχίας πρόφασιν ἔσχε τῷ κύησιν, καὶ κατὰ τῆς δεσποίνης ἐλύττησεν, ἐδυσχέραινε μὲν ἡ Σάρρα, καὶ τὸ πατριάρχου κατεβόησεν οὐκ ὀρθῶς· ὁ δὲ μάλα ἡπίως τῷ παροινίαν δεξάμενος, ἐξέδωκεν αὐτῇ τῷ παιδίσκῳ εἰς τιμωρίαν, οὐδὲ τεχθῆναι προσμείνας τὸ κυοφορούμενον βρέφος. ἰδοὺ γάρ φησιν ἡ παιδίσκη σου ἐν ταῖς χερσίν σου, χρῶ αὐτῇ ὡς ἐάν σοι ἀρεστὸν ᾖ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πόση τὸ παλαιὸν ἐπολιτεύετο παρ' αὐτοῖς ἡ Φιλοσοφία· πῶς καὶ οἱ ἄνδρες ἦσαν ἐγκρατεῖς, καὶ τῆς σωφροσύνης πολλῷ ποιούμενοι λόγον, καὶ αἱ γυναῖκες ζηλοτυπίας ἐκτὸς ἐτύγχανον. ἐπίτηδες γὰρ ἡ Γραφὴ συνεχῶς λέγει, καὶ λαβοῦσα Σάρα Ἄγαρ τῷ παιδίσκῳ· καὶ πάλιν, ἔδωκεν αὐτῷ εἰς γυναῖκα, ἵνα μάθῃς ὅπως ἀπαθῶς τὸ πρᾶγμα μετεχείριζε, καὶ πόση παρ' αὐτοῖς ἦν ἡ Φιλοσοφία.

δ. Καὶ εἰσῆλθε πρὸς Ἄγαρ· καὶ συνέλαβε· καὶ εἶδεν ὅτι ἐν γαστρὶ ἔχει. καὶ ἠτιμάσθη ἡ κυρία αὐτῆς ἐναντίον αὐτῆς.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ δύνασθαι τιμῇ ὑπενεγκεῖν μέγα ἐστίν. ἡ γὰρ ὑπὸ τῆς δεσποίνης προτιμηθεῖσα, κατὰ τῆς δεσποίνης ἐπαίρεται.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τοιοῦτον γὰρ τῶν οἰκετῶν τὸ ἦθος, ἂν μικρᾶς εὐπραγίας ἐπιλάβωνται, οὐκ ἀνέχονται μένειν ἔσω τῶν οἰκείων ὅρων, ἀλλ' εὐθέως ἐπιλανθάνονται τῆς οἰκείας τάξεως, καὶ πρὸς ἀγνωμοσύνην ἐπείγονται· ὅπερ καὶ αὐτὴ ἡ παιδίσκη πέπονθεν. ἐπειδὴ γὰρ εἶδε τῆς γαστρὸς τὸν ὄγκον, οὐκ ἐνοήσασα, οὐ τῆς δεσποίνης τὴν ἄφατον Φιλοσοφίαν, οὐ τῆς οἰκείας ἀξίας τὴν εὐτέλειαν, ἀλλ' ἐπαρθεῖσα καὶ μέγα Φρονήσασα, ὑπερορᾷ τῆς δεσποίνης, τῆς τοσαύτην περὶ αὐτὴν ἐπιδειξαμένης τὴν κηδεμονίαν, ὡς καὶ ἐπὶ τὸν υἱὸν αὐτὴν ἀγαγεῖν τοῦ ἀνδρός.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προανεδείχθη μὲν γὰρ ὠδίνουσα τὸν Ἰσραὴλ ἡ καλὰ νόμου λαλρεία. οἰκέτις δὲ ἦσα, πνεῦμα οὐκ εἶχεν ἐλεύθερον ἐν αὐτῇ. μόνον δὲ οὐχὶ καὶ προεκυοφόρησε τῆς νέας καὶ εὐαγγελικῆς παιδοποιΐας τὸν ἐξ Αἰγύπτου λαόν. τοιγάρτοι καὶ πεφρόνηκε μέγα, καὶ ἐδίωκε τὸν ἐν Χριστῷ, καὶ κατὰ τῶν εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων

των ὑψηλῶ αἴρσα τῶ ὄΦρῶ πολυτρόπως ἡλίσκετο. ἐπετίμα γὰρ τοῖς ἁγίοις Ἀποσόλοις ἡ τῶν Ἰσδαίων σωαγωγὴ διαῤῥήδω, λέγσα· ὰ παραγγελίᾳ παρηγγει-
Πραξ. 5. 28. » λαμεν ὑμῖν, ϗ τὰ ἑξῆς. ὁρᾷς ὅπως καλεπαίρελαγ τῆς Σάῤῥας ἡ Αἰγυπλία, ϗ καλαθρασώεταγ τῆς ἐλσθέρας τὸ θεραπαινίδιον; ἀλλ' ἐνίκᾶτο τῷ χρόνῳ, ϗ ἀποδιδράσκει τρόπον τινὰ τιμῶσα τὸ ἐξιώιον.

ε. Εἶπε δὲ Σάρα πρὸς Ἄβραμ, ἀδικῆμαγ ἐπ σῦ. ἐγὼ δέδωκα τὴν παιδίσκην μσ εἰς τὸν κόλπον σσ· ἰδῦσα δὲ ὅτι ἐν γασρὶ ἔχει, ἠτιμάθην ἐναντίον αὐτῆς. κρίναγ ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον ἐμῦ ϗ σῦ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Γωαικὸς ἀληθῶς ταῦτα τὰ ῥήματα, ϗ τῆς ἀθενείας ταύτης τῆς Φύσεως. μονονϗχὶ γὰρ ταυτά Φησι πρὸς αὐτόν· ἐγὼ μὲν τῶ ἀπαιδίαν βελομένη παραμυθήσαθαγ τῶ σῶ, τοσαύτῳ ἐπεδειξάμην τῶ κηδεμονίαν, ὡς ϗ τῶ ἐμῶ παιδίσκῳ ϗ ταῖς ἐμαυτῆς σοι χερσὶ παραδῶναγ, ϗ πρὸς τῶ σωσσίαν προτρέψαθαγ· ὁρῶν δὲ αὐτὸς σὐτεῦθεν αὐτῷ γενομένῳ προπετεσέραν διὰ τὸν τῆς γασρὸς ὄγκον, ϗ Φρονήματος ἐμπεπλησμένῳ, δέον ἀνασεῖλαγ, ϗ ἐκδικῆσαίσε τὰς ὕβρεις τὰς εἰς ἐμὲ γινομένας, σϗ ἐποίησας. ἀλλ' ὡσανεὶ πάντων τῶν προτέρων ἐπιλαθόμενος, περιοράθαγ ἐμὲ καταδέχῃ, τῶ σὺ τοσούτοις ἔτεσι συνοικήσασαν, ὑπὸ τῆς Αἰγυπλίας τῆς παιδίσκης τῆς ἐμῆς ἀτιμαζομένῳ. κρίναγ ὁ
» Θεὸς ἀνὰ μέσον ἐμῦ ϗ σῦ. ὀδιωωμένης ψυχῆς τὸ ῥῆμα.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ἠτιμάθω ἐναντίον αὐτῆς. ἐπίτηδες σϗ ἐσαφωίθη τὸ, ὑπὸ τίνος, ἵνα ἡμεῖς ζητήσαντες εὕρωμεν. ὅτι πέΦυκεν ἀτιμάζεθαγ ἀρετὴ, ἰῴκα ἂν τὰ προπαιδεύματα γεννήσῃ. ὰ πάντως ὑπὸ τῦ Ἀβραὰμ, ἀλλ' ἤτοι ὑπὸ τῆς παιδίσκης, ἢ τῶν χαιρόντων πρὸ τῆς γενέσεως τῶν κρειτόνων τοῖς γεννήμασιν αὐτῆς.

ς. Εἶπε δὲ Ἄβραμ πρὸς Σάραν, ἰδὲ ἡ παιδίσκησσ ἐν ταῖς χερσίσσ· χρῶ αὐτῇ ὡς ἂν σοι ἀρεσὸν ᾖ

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. ἘπισΦραγίζεται ὁ λόγος τὸν γάμον τῶν ὁσίων διὰ τὰς ἀκρατεῖς. ἔτοι γὰρ σένεκα παλλακίδων, αἷς ἐπεμάνησαν, ὀλιγωρῆσι τῶν ἀξῶν. διόπερ εἰσάγει τὸν πατδαῖον, τότε βεβαιότατον ἄνδρα γαμετῆς, ὅτε παλλακίδι χρῆθαγ παρήγγελλον οἱ καιροί. ϗ τότε παγιωτέραν γυναῖκα τῶ ἀσίῳ, ὅτε παρεισῆλθεν ἑτέρα. πρὸς μὲν γὰρ τῶ παλλακίδα, μίξις ἰῷ σωμάτων σένεκεν γεννήσεως· πρὸς δὲ τῶ γαμετῷ, σύνωσις ψυχῆς ἁρμοζομένης ἔρωτι ἀρανίῳ.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ὁ Ἀβραὰμ παραζηλάσης τῆς Σάῤῥας τῶ Ἄγαρ παρδοκιμᾶσαν αὐτῷ, ὡς ἂν τὸ χρήσιμον ἐκλεξάμενος μόνον τῆς κοσμικῆς Φιλοσοφίας,
» ἰδὲ ἡ παιδίσκη σὺ ταῖς χερσίσσ· χρῶ αὐ-
» τῇ ὡς ἂν σοι ἀρεσὸν ᾖ, Φησί· δηλῶν, ὅτι ἀπαάζομαγ μὲν τῶ κοσμικῶ παιδείαν, ϗ ὡς νεωτέραν ϗ ὡς σωθεραπαινίδα· τῶ δὲ ἐπισήμῳ τῶ σῷ, ὡς τελείαν δέσποιναν, τιμῶ ϗ σέβω.

Καὶ ἐκάκωσεν αὐτὴν Σάρα, ϗ ἀπέδρα ἀπὸ τοῦ προσώπου αὐτῆς.

» ** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Καὶ ἐκάκωσεν αὐ-
» τῶ Σάῤῥα· ἴσον τῷ, ἐσωΦρόνισε ϗ σὺθέτησεν. εὖ γῶν εἴρηταγ, παιδείας Παροιμ. 3. 11. 12.
» Θεῦ, υἱὲ, μὴ ὀλιγώρει· μηδὲ ἐκλύου ὑπ' » αὐτῦ ἐλεγχόμενος. ὃν γὰρ ἀγαπᾷ Κύ-
» ριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν, ὃν » παραδέχεταγ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐ πᾶσα ψυχὴ δέχεταγ νουθεσίαν, ἀλλ' ἡ μὲν ἵλεως, ἀγαπᾷ τὰς ἐλέγχους, ϗ τοῖς παιδεύσι μᾶλλον οἰκειῦταγ· ἡ δὲ ἐχθρὰ, μισεῖ ϗ ἀποστρέΦεταγ ϗ ἀποδιδράσκει, τὰς πρὸς ἡδονὴν λόγους τῶν ὠΦελεῖν δυναμένων προκρίνουσα.

ζ. Εὗρε δὲ αὐτὴν Ἄγγελος Κυρίου τῦ Θεῦ ἐπὶ τῆς πηγῆς τῦ ὕδατος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐπὶ τῆς πηγῆς ἐν τῇ ὁδῷ Σύρ.

* ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Σὺρ, τεῖχος ἢ ὀδύσμός.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εὗρε δὲ αὐτῶ Ἄγ-
» γελος Κυρίου ἐπὶ τῆς πηγῆς τῦ ὕδατος σὐ
» τῇ ἐρήμῳ, ἐπὶ τῆς πηγῆς σὐ τῇ ὁδῷ Σύρ. ὡς γὰρ ἐγκύμων ἀνέκειτο ἀποπνέουσα. ἔρημος δὲ Σὺρ ἡ κατὰ πρόσωπον Αἰγύπτου παρατείνουσα, σ᾽ἔθα ϗ τῶ ἐρυθρὰν θάλασσαν Ἑβραῖοι περάσαντες, κατώτησαν, ὡς σὐ Ἐξόδῳ Φησί. τὸν δὲ Ἄγγελον τινές Φασι τὸν μέλλοντα ἐΦίσαθαγ τῷ ἔθνει τῷ ἐξ αὐτῆς ἀποτίκτεσθαγ μέλλοντι. ἄλλοι δὲ τὸν Χριστὸν εἶναγ βελόμενοι κατὰ τὸν Ἡσαΐαν, Φασί· ϗ ποῖος Ἄγγελος ἐξουσιαστικῶς ἔτω διαλέγεταγ, ϗ ἔθνος εἰς ἐπίδοσιν εὐλογεῖ; δηλοῖ δὲ ϗ ὁ Θεὸς μετὰ ταῦτα περὶ Ἰσραὴλ, λέγων τῷ Ἀ-
» βραὰμ, ἰδὲ εὐλόγηκα αὐτὸν, τῶ ἐνταῦθα δηλῶν εὐλογίαν. ἄλλοι δέ Φασιν ὡς ὁ Ἄγγελος σϗ ἰδίας λόγους ἀπήγγειλεν, ἀλλὰ τῦ Θεῦ, ὡς οἱ Προφῆταγ. ὅθεν αὐτὸν ϗ Θεὸν ὠνόμασε.

ΑΔΗΛΟΥ. Διὰ τῦτο εὗρεν αὐτῶ, ἐπεὶ τῦ Ἀβραὰμ εἶχε σπέρμα σὐ ἑαυτῇ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐπειδὴ γὰρ περιέΦερε μεθ' ἑαυτῆς τῦ δικαίου τὸ σπέρμα, διὰ τῦτο ϗ τῆς ὀπλασίας ἀξιῦταγ τῆς παρὰ τῦ Ἀγγέλου. Καὶ μετ' ὀλίγα. Σκόπει Φιλανθρωπίαν δεσπότου, πῶς ὀδύνα περιορᾷ, ἀλλὰ κἂν οἰκέτης ᾖ, κἂν παιδίσκη, αὐτὸς σὺ πᾶσι τῶ οἰκειαν ἐπιδείκνυταγ πρόνοιαν, ὰ πρὸς τῶ τῶν ἀξιωμάτων ὁρῶν

ὁρῶν διαφορὰν, ἀλλὰ πρὸς τὸ τῆς ψυ- Α
χῆς διάθεσιν. Καὶ μετ' ἔτερα. Διὰ τοῦτο καὶ
εἰς αὐτὸ τὸ ἔρημον αὐτῇ γενομένῃ φαί-
νεται ὁ Ἄγγελος, ἵνα μὴ νομίσῃ ἁπλῶς
τινὰ τῶν παριόντων εἶναι τὸν πυθόμενον.
ἐρημία γάρ ἐστιν, καὶ οὐδεὶς ἕτερος παρῆν.

η. Καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἄγγελος Κυρίου, Ἄγαρ παιδίσκη Σάρας, πό-
θεν ἔρχῃ; καὶ ποῦ πορεύῃ; καὶ εἶπεν, Β
ἀπὸ προσώπου Σάρας τῆς κυρίας μου
ἐγὼ ἀποδιδράσκω.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς καὶ τὰ παρὰ τοῦ Ἀγγέλου εἰς ὑπόμνησιν αὐτῷ ἦγε τῆς οἰκείας ἀξίας. Ἵνα γὰρ προσεκλιχωτέραν αὐτῷ ποιήσῃ, οὐθέως τῷ προσηγορίαν αὐτῆς εἰς μέσον ἤγαγε, καίφησιν, Ἄγαρ. εἰώθαμεν γάρ πως ἐκεί-
νοις προσέχειν μᾶλλον τοῖς ἐξ ὀνόματος
» ἡμᾶς καλοῦσιν. εἶτα φησί, παιδίσκη Σά- Γ
ρας· ὑπομιμνήσκει αὐτὸν τῆς δεσποίνης,
ἵνα εἰδυῖα ἔχῃ, ὅτι κἂν μυριάκις τῆς δε-
σποτικῆς σὺν ἐκοινώνησαν, ἀλλ' ὅμως καὶ
δεσπότιν ὀφείλει ἐπιγράφεσθαι τὸν Σάραν.
ὅρα τοίνυν τὸν Ἄγγελον πιθανόμενον,
ἵνα εἰς ἀνάγκην αὐτὸν ἀγάγῃ τῆς ἀπο-
κρίσεως.

θ. Εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ Ἄγγελος Κυ-
ρίου, ἀποστράφηθι πρὸς τὴν κυρίαν- Δ
σου, καὶ ταπεινώθητι ὑπὸ τὰς χεῖ-
ρας αὐτῆς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προσάπτεται μὴ παραι-
τεῖσθαι τὸ ἐλεύθερον, ἤτοι τὸ εἰς ἐλεύ-
θερον ἀξίωμα καλοῦσαν παίδευσιν.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἡ γὰρ διὰ νόμου λατρεία διὰ χημάτων ἦσα καὶ τύπων, δη-
λοῖ τρόπον τινὰ τοῖς εὐαγγελικοῖς παι-
δεύμασιν, ἀμυδρὸν τῆς ἀληθείας τὸ κάλ-
λος ἐφ' ἑαυτῇ δεικνύουσα. δι' Ἀγγέλων
τοίνυν ὁ πάλαι διὰ Μωσέως ὡρίζετο νόμος,
καὶ διὰ φωνῆς Ἀγγέλου τοῖς διὰ Χριστὸν
θεσπισμασιν ὑποφέρειν ὥσπερ προσάσσεται
τὸν αὐχένα, καὶ ὑποκλίνεσθαι τῇ ἐλευθέ-
ρᾳ, καὶ οὐκ ἐκοῦσα παραχωρεῖν. τοῦτο
γὰρ οἶμαι, νοητῶς ἐστὶ, τὸ ὑπὸ χεῖρα τῆς
Σάρρας γενέσθαι τῷ Ἄγαρ. μεμνῆσθαι
δὲ ἀναγκαῖον, ὡς διαθηκῶν δυάδα τέθει-
κεν αὐτὰς καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος. τὴν
μὲν, εἰς δουλείαν γεννῶσαν σύσοιχόν τε
τῇ νῦν Ἱερουσαλήμ· τὴν δὲ, εἰς ἐλευθε-
ρίας ἀξίωμα, φημὶ δὴ τὴν Σάρραν.

ι. Καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἄγγελος Κυρίου, πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρ-
μα σου, καὶ οὐκ ἀριθμηθήσεται ὑπὸ
τοῦ πλήθους.

ια. Καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἄγγελος Η
Κυρίου, ἰδοὺ σὺ ἐν γαστρὶ ἔχεις, καὶ τέ-
ξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐ-
τοῦ Ἰσμαήλ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Σύμμαχος τὴν Θεοδολίων τὸν Ἰσμαὴλ ἠρμήνευσαν ἔρημος ἄνθρω-
πος. Ἰσμαὴλ, εἰσακοὴ Θεοῦ. Ἀκύλας, ἄγριος. Σύμμαχος, κεχωρισμένος ἀν-
θρώπων.

ΑΔΗΛΟΥ. Χρὴ εἰδέναι, ὅτι τὰ ὀνό-
ματα ἕξεων ἐστὶ, καὶ καταστάσεων, καὶ ποιοτήτων δηλωτικά. δυνάμει γὰρ ὠνο-
μάσθησαν ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Ὅτι ἐπήκουσε Κύριος τῆς ταπει-
νώσεώς σου.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐνταῦθα μαν-
θάνομεν ὅσον τῶν θλίψεων τὸ κέρδος, ὅση τῆς συμφορᾶς ἡ ὠφέλεια. ἐπειδὴ γὰρ ἀνεχώρησε, καὶ τὰ τῆς ὁδοῦ ἠυξήθη, καὶ πολλοῦ ὑπέστη τῶν θλίψεων τὸν περι-
σασιν, οὐ μονώσει, οὐκ ἐρημίᾳ, οὐ στενοχω-
ρίᾳ διάγουσα, μετὰ τοσούτου δημε-
ρίαν, καὶ τὸ εἰς τὸ αὐτῇ τῇ δεσποίνῃ πρέ-
πον ἀξίωμα ἀνενεχθεῖσα, διὰ τοῦτο τα-
χέως ἀπήλαυσε τῆς ἀντιλήψεως.

ιβ. Οὗτος ἔσται ἄγριος ἄνθρω-
πος· αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπὶ πάντας, καὶ
αἱ χεῖρες πάντων ἐπ' αὐτόν· καὶ κα-
τὰ πρόσωπον πάντων τῶν ἀδελφῶν
αὐτοῦ κατοικήσει.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Προμηνύει αὐ-
τῇ, ὅτι ἀνδρεῖος ἔσται, ὅτι πολέμιος, ὅτι πρὸς τὸ τῆς γῆς ἐπιμέλειαν πολὺ τὸν πόνον ἐπιδείξεται.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὸν γεν-
νηθέντα τρόπον χαρακτηρίζει, διότε τὸ λέγειν ἀγροῖκον ἔσεσθαι, ὡς ἂν ἀγροικό-
σοφον, μήπω τῆς θείας καὶ πολιτικῆς ὄντως μορίας ἠξιωμένον. αὕτη δέ ἐστιν ἀρε-
τὴ, δι' ἧς πέφυκεν ἡμερῶσθαι τὸ ἦθος· καὶ
Ε» διὰ τὸ φάσκειν, αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπὶ πάν-
» τας, καὶ αἱ χεῖρες πάντων ἐπ' αὐτόν. σο-
φιστὴ γὰρ βέλημα τοῦτο, τὸ λίαν σκεπτι-
κὸν ἐπιμορφάζοντος, καὶ λόγοις καίρον-
τος ἐριστικοῖς. ὅτω καὶ πάντας βάλλει τοὺς
ἀπὸ τῶν μαθημάτων, ἰδίᾳ τε ἑκάστῳ, καὶ
κοινῇ πᾶσιν ἀνταιρόμενος, καὶ βάλλεται
πρὸς ἁπάντων εἰκότως ἀμυνομένων ὑπὲρ
οἰκείων ἐκγόνων, ὧν ἔτεκεν αὐτῶν ἡ ψυ-
Ζ χὴ δογμάτων. ἀλλὰ καὶ τρίτον προσυ-
» πογράφει χαρακτῆρα, φάσκων, κατὰ
» πρόσωπον πάντων τῶν ἀδελφῶν κατοι-
κήσει· μονονὺχ ἄντικρυς ἐπιδεικνύμενος
τῷ ἀντιπρόσωπον διαμάχῃ καὶ ἀντίσα-
σιν αἰώνιον.

ιγ. Καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα Κυρίου
τοῦ λαλοῦντος πρὸς αὐτὴν, σὺ ὁ Θεὸς
ὁ ἐπιδών με· ὅτι εἶπε, καὶ γὰρ ἐνώ-
πιον εἶδον ὀφθέντα μοι.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημείωσον, ὅτι Κύριον
καλεῖ, ὃν περ ἀνωτέρω Ἄγγελον ἔλεγε.
μήποτε ἂν ὁ τῆς μεγάλης βουλῆς Ἄγγε-
λος ἦν;

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ἐκάλεσε, Φη- A
» σὶν, Ἄγαρ τὸ ὄνομα Κυρίᾳ τῇ λαλοῦντος
» πρὸς αὐτὼ, ὁ Θεὸς ἐπεῖδέ με, δηλονότι
διὰ τὸν τῷ Ἀγγέλῳ ἐνοικοῦντα, ὡς τῆς
μετουσίας χαριζομένης καὶ αὐθεντίαν, καὶ
διὰ τιὼ ἐνοίκησιν τῇ Θεῷ, Θεῶν ὀνομαζο-
μένων τῶν μετεχόντων. ἀμέλει καὶ ὁ
Μωϋσεῖ λαλῶν, Ἄγγελος εἴρηται. καὶ
Ἐξόδ. 3. 6. ἐκάλεσε γάρ Φησιν αὐτὸν Ἄγγελος Κυρίᾳ,
» καὶ εἶπεν, ἐγὼ Θεὸς Ἀβραὰμ, καὶ Θεὸς
» Ἰσαὰκ, καὶ Θεὸς Ἰακὼβ. ὡς πρὸς τὸ B
διακονεῖν ἕν, Ἀγγέλων εἰσὶ λόγοι· ὡς δὲ
πρὸς τιὼ δώαμιν, Θεῷ. ἀχ ἡ τυχοῦσα
δὲ Ἄγαρ, Ἀγγέλῳ κηδομένῳ καὶ λαλοῦν-
τος ἠξιωμένη. εἰκὸς γὰρ εἶναι σωδαίαν,
ὡς αἱρεθεῖσαν ὑπὸ τῆς Σάῤῥας τῆς ἁγίας
εἰς συνοίκησιν Ἀβραάμ. καὶ τὸ εὔγνω-
μον δὲ αὐτῆς παρίσταται ἐκ τοῦ λέγειν
Σάῤῥαν κυρίαν, καὶ μηδὲν περὶ αὐτῆς
Φαῦλον εἰπεῖν. καὶ τὸ τοῦ ἤθους δὲ ἀνυ-
πόκριτον πῶς οὐκ ἐπαινετόν; ὁμολογεῖ γὰρ Γ
ὃ πέπονθεν· ὅτι τὸ πρόσωπον, λέγω δὲ
τιὼ Φαντασίαν τῆς ἀρετῆς καὶ σοφίας,
καταπέπληκται, καὶ τὸ τῆς ἐξουσίας βα-
σιλικόν. ὃ γὰρ ὑπομένει τὸ ὕψος καὶ μέ-
γεθος θεωρεῖν, ἀλλ' ἀποδιδράσκει. οὕτοι
γὰρ ὁ μίσει τῷ πρὸς ἀρετιὼ φθόγγοις αὐ-
τιὼ, ἀλλ' αἰδοῖ, κρίνοντες ἑαυτὸς ἀναξίως
συμβιῶν τῇ δεσποίνῃ.

ιδ. Ἕνεκεν τούτου ἐκάλεσε τὸ Δ
Φρέαρ, Φρέαρ, ὃ ἐνώπιον εἶδον. ἰδοὺ
ἀνὰ μέσον Κάδης καὶ ἀνὰ μέσον
Βαράδ.

ΑΔΗΛΟΥ. Πρότερον πηγὴ, νυῦ δὲ
» περὶ αὐτῆς Φησίν· ἕνεκεν τούτου ἐκάλε-
» σε τὸ Φρέαρ, Φρέαρ. καὶ διατί; ζητή-
σας. (1)

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Διὰ τοῦ-
» το, Φησὶν ἐκάλεσε τὸ Φρέαρ, Φρέαρ ὃ E
ἐνώπιον εἶδον. ἀλλ' οὐκ ἔμελες ὦ ψυχὴ
προκόπτουσα, καὶ τῇ τῶν ἐγκυκλίων ἐπι-
στήμῃ προπαιδευμάτων ἐμβαθυνοῦσα, κα-
θάπερ διὰ κατόπτρου τῆς παιδείας, τὸν αἴ-
τιον τῆς ἐπιστήμης ἰδεῖν. οἰκειότατος δὲ
καὶ ὁ τοιοῦτος Φρέατος τόπος ἐν μέσῳ Κάδ-
δης καὶ Βαράδ. ἑρμηνεύεται δὲ Βαράδ
μὲν, ἐν κοινοῖς· Κάδδης δὲ, ἅγια. με-
θόριος γὰρ ἁγίων καὶ βεβήλων ὁ ἐν προ-
κοπαῖς, ἀποδιδράσκων μὲν τὰ Φαῦλα,
μήπω δ' ἱκανὸς ὢν τελείοις συμβιῶν ἀ-
γαθοῖς.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Σκόπει πῶς
καὶ αὐτὴ βέλεται διωκεῖ τιὼ μνήμιω
ἐναποθέσθαι τῷ τόπῳ διὰ τῆς προσηγο-
ρίας. ἐκάλεσε γὰρ, Φησὶ, τὸν τόπον,
» Φρέαρ ὃ ἐνώπιον εἶδον.

ιε. Καὶ ἔτεκεν Ἄγαρ τῷ Ἄβραμ
υἱόν· καὶ ἐκάλεσεν Ἄβραμ τὸ ὄνομα
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου αὐτῷ, ὃν
ἔτεκεν Ἄγαρ, Ἰσμαήλ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἑρμηνεύε-
ται Ἰσμαὴλ ἀκοὴ Θεοῦ. ἀκοὴ δὲ ὁράσεως
τὰ δευτερεῖα Φέρεται; ὅρασιν δὲ ὁ γνή-
σιος υἱὸς καὶ πρωτόγονος Ἰσραὴλ κεκλή-
ρωται· μεταληφθεὶς γάρ ἐστιν ὁρῶν τὸν
Θεόν. ἀκούειν μὲν γὰρ καὶ ψευδῶν ὡς
ἀληθῶς ἔνεστιν, ὅτι ἀπατηλὸν ἀκοή· ἀ-
ψευδὲς ὅρασις, ἣ τὰ ὄντα πάντως κα-
τανοεῖται.

ις. Ἄβραμ δὲ ἦν ἐτῶν ὀγδοηκον-
ταεξ, ἡνίκα ἔτεκεν Ἄγαρ τὸν Ἰσ-
μαὴλ τῷ Ἄβραμ.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἰ μετὰ δέκα ἔτη τοῦ συ-
νοικῆσαι τῷ Ἄβραμ Σάῤῥα ἔδωκε τιὼ
Ἄγαρ τῷ ἀνδρὶ, ἔοικεν ὄζ ὄντι τῷ Ἀβρα-
ὰμ ἐτῶν σωφρονοῦσαν.

ΚΕΦ. ΙΖ.

α. Ἐγένετο δὲ Ἄβραμ ἐτῶν ἐν-
ενηκοντα ἐννέα. καὶ ὤφ-
θη Κύριος τῷ Ἄβραμ, Z
καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐγώ εἰμι ὁ Θεός σου.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὤφθη αὐτῷ
ὁ Θεὸς, ἀντὶ τοῦ τῆς παρ' αὐτοῦ δηλονό-
τι ἐπισκέψεως αὐτὸν ἠξίωσε, καὶ ἄξιον
αὐτὸν ἡγησάμενος τῆς παρ' ἑαυτοῦ προ-
νοίας, πολλῇ κεχρημένος τῇ συγκαταβά-
σει. Καὶ μετ' ὀλίγα. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐγώ εἰμι
ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἐγώ εἰμι ὁ Θεός σου. ὅρα τιὼ
πολλιὼ ἀγαθότητα, πῶς καὶ διὰ τιὼ προ-
θήκιω ταύτιω τὸ φιλτρον τὸ περὶ τὸν δί-
καιον ἐπιδείκνυται.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Οὐκ ἔστι πάντων
Θεὸς, ἀλλ' ἢ ἐκείνων, οἷς χαρίζεται ἑαυ-
τόν. ὥσπερ ἐχαρίσατο ἑαυτὸν τῷ πα-
τριάρχῃ ἐκείνῳ, ᾧ εἶπεν, ἐγὼ Θεὸς σός.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πάντων μὲν οὖν ἐστὶ
Θεὸς, ὡς δημιουργὸς, τῶν ἁγίων δὲ κατ'
ἐξαίρετον, καὶ τιὼ ἐκ τούτων λατρείαν.

Εὐαρέστει ἐναντίον ἐμοῦ, καὶ γίνου
ἄμεμπτος.

ΠΡΟΚΟ-

(1) Οὐ δυσάρεστον τὸ ζητούμενον. πηγὴ γὰρ καὶ Φρέαρ ταυτοσήμαντα παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ. ἐκοίμησε, γάρ Φησι, τὰς καμήλους ἔξω τῆς πόλεως παρὰ τὸ Φρέαρ, (Γεν. 24. 11.) καὶ μετ' ὀλίγα, ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τῆς πηγῆς. καὶ ἐν Εὐαγγελίοις δὲ, ἵν' ἐκεῖ πηγὴ, (Ἰωάν. 4. 6.) ἔνθα, καὶ τὸ Φρέαρ ἐστὶ βαθύ. καὶ ἐνταῦθα ὄν, ὅπερ πηγὴν εἴρηκε πρότερον, Φρέαρ ἐκάλεσεν ὕστερον.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἢ ὡς μήπω ἀμέμπλω, ἢ ὡς τοιούτῳ μὲν, δεομένῳ δὲ ἀεὶ ἐνεργεῖν τὸ ἄμεμπτον, ὡς ἂν διαπαντὸς ἄμεμπτος ᾖ.

β. Καὶ θήσω τὴν διαθήκην μου ἀνὰ μέσον ἐμοῦ, καὶ ἀνὰ μέσον σοῦ· καὶ πληθυνῶσε σΦόδρα, σΦόδρα.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Φιλίας ἐνταῦθα ἐπισατικῆς ἐστὶ κοινωνία.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ θήσομαι τὴν
» διαθήκην μου, ὡς περὶ ἄθλου ἐπαγγελία
» καὶ αὐτῆς διδομένης τῷ εὐαρεστοῦντι ἐναντίον αὐτοῦ, καὶ γινομένῳ ἀμέμπτῳ. ἐπά-
» γει δὲ, καὶ πληθυνῶσε σΦόδρα, σΦόδρα.
» καὶ μήποτε φασὶν ὁ πάντα τὸν πληθύειν δοκοῦντα, πληθύει Θεὸς, ἀλλὰ τὸν Ἀ-
» βραὰμ καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ; δοκεῖ δὲ τοῦ πληθύειν τὸ μέντοι εἶναι ἐφ' ἡμῖν, καθ' ὃ
» λέγεται τὸ, αὐξάνεσθε, καὶ πληθύεσθε·
» τὸ δὲ, ἐπὶ Θεῷ, διὰ τὸ, πληθυνῶσε. γέ-
1. Κορ. 3. 6. γραπται δὲ, ὁ Θεὸς ἠύξανε. πληθύων μὲν οὖν τὸν ἄνθρωπον, ἀνθρώπους πολλοὺς ποιεῖ· ὅπερ ὁ θαῦμα, καὶ γὰρ ἄλλα ἔθνη πολυάνθρωπα γέγονε· τὸν δὲ Ἀβραὰμ, οἱονεὶ πολλοὺς Ἀβραάμ, ὡς πολλοὺς Ἰακώβ, κατὰ τὸ ἅγια τέκνα ἐξ αὐτῶν μέλλειν ἔσεσθαι, μιμούμενα τότε ἔργα, καὶ τὴν πίστιν τῶν πατέρων αὐτῶν.

γ. Καὶ ἔπεσεν Ἄβραμ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ. καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ ὁ δ. Θεὸς, λέγων, Καὶ ἰδοὺ ἡ διαθήκη μου μετὰ σοῦ· καὶ ἔσῃ πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Προειπὼν τὸ, εὐα-
» ρέσει ἐναντίον ἐμοῦ, καὶ γίνου ἄμεμπτος, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐπαγγελίας δίδοὺς σὺν τῷ, θή-
» σομαι τὴν διαθήκην μου ἀνὰ μέσον ἐμοῦ, καὶ σοῦ, εὐθέως αὐτὴν δίδωσιν, ἀποδεξά-
» μενος τοῦ Ἀβραὰμ τὸ, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, ὡς ἐν τούτῳ πληρουμένου τοῦ εὐαρεστεῖν ἐναντίον αὐτοῦ, καὶ γίνεσθαι ἄμεμπτον.

ε. Καὶ οὐ κληθήσεται ἔτι τὸ ὄνομά σου Ἄβραμ, ἀλλ' ἔσται τὸ ὄνομά σου Ἀβραάμ· ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε.

ΑΔΗΛΟΥ. Πρῶτος (1) χρηματισμὸς τὸ, οὐκ ἔτι Ἄβραμ, ἀλλ' ἤδη Ἀβραάμ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἄβραμ μὲν ἑρμηνεύεται, ὑψηλὸς πατὴρ μετέωρος· Ἀβραὰμ δὲ, πατὴρ ἐκλεκτὸς ἠχοῦς. τὸ μὲν πρότερον, ἐμφαῖνον τὸν ἀστρολογικὸν καὶ καὶ μετεωρολογικὸν καλούμενον, ὅτω τῶν Χαλδαίων δογμάτων ἐπιμελούμενον, ὡς ἄν τις πατὴρ ἐγγόνων ἐπιμεληθείη· τὸ δ' ὕστερον, τὸν σοφόν. διὰ μὲν γὰρ τῆς ἠχοῦς, τὸν προφορικὸν λόγον αἰνίττεται· διὰ δὲ τοῦ πατρὸς, τὸν ἡγεμόνα νοῦν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Προκόψαντι καὶ τῷ προσηγορίαν ἤμειψεν, ὁ ψιλῷ ταύτῳ διδοὺς, ἀλλ' ἀνάδειξιν προκοπῆς, ἧς αὐτὸς ὑπήρξατο, βεβαιῶν αὐτοῦ τὰς ἐπιβολάς. τότε γὰρ μάλιστά τις προκόπτων θαῤῥεῖ, ὅτε διδάσκαλος αὐτῷ μαρτυρεῖ, πολλῷ δὲ πλέον Θεός.

ς. Καὶ αὐξανῶτε σΦόδρα, σΦόδρα· καὶ θήτωσε εἰς ἔθνη, καὶ βασιλεῖς ἐκ σοῦ ἐξελεύσονται.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἰκότως αὐτὸν αὐξάνει. τῷ γὰρ ἀρχῷ ἀρετῆς καταβαλλομένῳ ἐπιδίδωσιν ὁ Θεὸς, καὶ τὸ τέλος αὔξων μετ' ἐπιτάσεως. ὅπερ δηλοῖ τὸ,
» σΦόδρα, σΦόδρα. αἴτιον δὲ μάλιστα τῆς τοσαύτης συγκαταβάσεως καὶ φιλανθρω-
πίας ἡ τοῦ Χριστοῦ οἰκονομία. δι' ὃ Θεὸς ἤμελλεν ἐργάζεσθαι τοὺς ἀνθρώπους.

ζ. Καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου ἀνὰ μέσον ἐμοῦ, καὶ ἀνὰ μέσον σοῦ, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου μετὰ σὲ, εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν, εἰς διαθήκην αἰώνιον εἶναί σου Θεὸς, καὶ τοῦ σπέρματός σου μετὰ σέ.

ΑΔΗΛΟΥ. Τί ἐστι τὸ αἰώνιον τῆς διαθήκης; Ἓν μὲν, ὅτι κατὰ τὸν ἐπαγγελλόμενον αἰώνιον ἰῶ· ὁ γὰρ πρόσκαιρα τὰ παρὰ Θεοῦ, ἀλλ' ὅσον καθ' ἡμᾶς, τὰ αἰώνια πρόσκαιρα γίνεται· ἕτερον δὲ, ὅτι καὶ διαλυθεῖσα ἐπὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἡ διαθήκη, ὑφ' ἡμῶν διατηρεῖται. καὶ ἡμεῖς ἀντ' ἐκείνων ἐσμὲν τῷ Θεῷ.

η. Καὶ δώσω σοι καὶ τῷ σπέρματί σου μετὰ σὲ τὴν γῆν, ἣν παροικεῖς, πᾶσαν τὴν γῆν Χαναὰν εἰς κατάσχεσιν αἰώνιον· καὶ ἔσομαι αὐτοῖς Θεός.

» ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἐστι, καὶ ἔσο-
» μαι αὐτῶν Θεός; Ἀντὶ τοῦ, πολλὴν ἐπιδείξομαι τὴν κηδεμονίαν, πολλὴν τὴν πρόνοιαν, καὶ ἅπασιν αὐτοῖς τὴν παρ' ἐμοῦ συμμαχίαν παρέξομαι.

θ. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς Ἀβραὰμ, σὺ δὲ τὴν διαθήκην μου διατηρήσεις, σὺ καὶ τὸ σπέρμα σου εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τίς ἦν ἡ διαθήκη; Τὸ εἶναι τοῦ Ἀβραὰμ Θεὸς, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτὸν, ὡς ἀνωτέρω φησίν. ἣν δὲ ἡ διαθήκη ἐσφραγισμένη, καὶ ὀδυνὶ ἐξῆν αὐτὴν ἀποσφραγίσαι, εἰ μὴ μόνῳ τῷ κληρονόμῳ, ὅς ἐστι Χριστός. ὅτος γὰρ, θανάτῳ βεβαιωθείσης τῆς διαθήκης, ἀνα-

Φανεὶς

(1) Οὐκ ἔστι πρῶτος, ἀλλὰ πέμπτος. εἰ μὴ πρῶτον λέγῃ τὸν μετὰ τὴν τοῦ Ἰσμαὴλ γένησιν. ἴσως δὲ καὶ τοῦ γραφέως παραδρομή.

φανεὶς κληρονόμος, περιέλε τὰς σφραγίδας, καὶ ἐνέφάνισε τῷ μυστικῷ δωρεᾷ τῆς διαθήκης, καὶ παντὶ τῷ βουλομένῳ δέδωκεν αὐτῷ εἰς μεταγραφὴν, ὡς καὶ ὁ
Ἑβρ. 9. 15. Ἀπόστολος πρὸς Ἑβραίους φησίν· ὅτι ἡ
» πρὸς Ἀβραὰμ διαθήκη τοῦ Θεοῦ, τὸν Χρι-
» στὸν ἐπεγράφετο κληρονόμον. σαφῶς δὲ
Γαλ. 3. 17. ἔχει καὶ ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας, ἔτω· διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς
» Χριστὸν, ὁ μετὰ υ καὶ λ' ἔτη γεγονὼς νό-
» μος οὐκ ἀκυροῖ εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν
» ἐπαγγελίαν.

ι. Καὶ αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διατηρήσεις ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου μετὰ σὲ εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν· περιτμηθήσεται ὑμῶν πᾶν ἀρσενικόν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Γελᾶται ἡ τῶν γεννητῶν περιτομὴ, πρᾶγμα σπουδαζόμενον ἀμετρίως καὶ παρ' ἑτέροις ἔθνεσι, καὶ μάλιστα τῷ αἰγυπτιακῷ. ὃ καὶ πολυανθρωπότατον καὶ πολυσοφώτατον εἶναι δοκεῖ. παρ' ὃ καὶ προσῆκον ἦν παιδικῷ χλευάσαντας μεθέντας, φρονιμώτερον καὶ σεμνότερον, ἀναζητῆσαι τὰς αἰτίας, ὧν χάριν ἐκράτησε τὸ ἔθος, καὶ μὴ προεξανασάντας καταγινώσκειν μεγάλων ἐθνῶν δυσχέρειαν, λογιζομένους, ὡς ἐκ εἰκὸς, τοσαύτας μυριάδας καθ' ἑκάστην γενεὰν ἀποτέμνεσθαι μετὰ χαλεπῶν ἀλγηδόνων ἀκρωτηριαζούσας τὰ ἑαυτῶν καὶ τὰ τῶν οἰκειοτάτων σώματα. πολλὰ δὲ εἶναι τὰ προτρέποντα τῷ εἰσαγωγῷ τῶν παλαιῶν διατηρεῖν καὶ ἐπιτελεῖν· τὰ δ' ἀνωτάτω, τέτταρα. ὧν μὲν, χαλεπῆς νόσου καὶ δυσιάτου πάθους ἀπαλλαγὴ, ὃν ἄνθρακα καλοῦσιν ἀπὸ τοῦ καίειν συντρόφιμον, ὡς οἶμαι, ταύτης τῆς προσηγορίας τυχόντα, ἥτις δυσκολώτερον τοῖς τὰς ἀκροποσθίας ἔχουσιν ἐγγίνεται. δεύτερον, τῷ δι' ὅλου τοῦ σώματος καθαρότητα πρὸς τὸ ἁρμόττειν τάξει ἱερωμένῃ· παρ' ὃ καὶ ξυρῶντας τὰ σώματα προσυπερβάλλοντες οἱ ἐν Αἰγύπτῳ τῶν ἱερέων. ὑποσυλλέγεται γὰρ καὶ ὑποσέλει καὶ θριξὶ καὶ ποσθίαις σύνια τῶν ὀφειλόντων καθαίρεσθαι. τρίτον δὲ, τῷ πρὸς καρδίαν ὁμοιότητα τοῦ περιτμηθέντος μέρους. εἰς γὰρ γονέσιν ἄμφω παρεσκεύασαν. τὸ μὲν γὰρ ἐγκάρδιον πνεῦμα, νοημάτων· τὸ δὲ, γόνιμον, ὄργανον, ζώων. ἐδικαίωσαν γὰρ οἱ πρῶτοι τῷ ἀφανεῖ καὶ κρείττονι, δι' ὃ καὶ τὰ νοήματα συνίσαται, τὸ ἐμφανὲς καὶ ὁρατὸν, ᾧ τὰ αἰσθητὰ γεννᾶσθαι πέφυκεν, ἐξομοιῶσαι. τέταρτον δὲ καὶ ἀναγκαιότατον, τῷ πρὸς πολυγονίαν κατασκευή. λέγεται γὰρ, ὡς σύνοδοι τὸ σπέρμα, μήτε σκιδνάμενον, μήτε περιῤῥέον εἰς τὰς τῆς ποσθίας, ὡς ἦλθε κόλπους. ὅθεν καὶ τὰ τεμνόμενα τῶν ἐθνῶν πολυγονώτατα καὶ πολυανθρωπότατα εἶναι. ταῦτα μὲν ἔν εἰς ἀκοὰς ἦλθε τὰς ἡμελέρας, ἀρχαιολογούμενα παρὰ θεσπεσίοις ἀνδράσιν, οἳ τὰ Μωσέως ἀ

A παρέργως διηρμώσθαι. ἐγὼ δὲ πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ σύμβολον ἡγοῦμαι τὴν περιτομὴν δυοῖν τοῖν ἀναγκαιοτάτοιν. σὸς μὲν, ἡδονῶν ἐκτομῆς, αἳ καταγοητεύουσι διάνοιαν· ἐπειδὴ γὰρ τὰ νικητήρια φέρεται τῶν σὺν ἡδοναῖς φίλτρων ἡ ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα σωφροσύνη, τὸ ὑπηρετοῦν ταῖς τοιαύταις ὁμιλίαις ὄργανον ἀκρωτηριάζειν ἔδοξε τοῖς νομοθέταις, αἰνιττομένοις ἐκτομὴν περιττῆς καὶ πλεοναζούσης ἡδονῆς, οὐ μιᾶς,
B ἀλλὰ διὰ μιᾶς τῆς βιαιοτάτης, καὶ τῶν ἄλλων ἁπασῶν· ἑτέρα δὲ, τοῦ γνῶναί τινα ἑαυτὸν, καὶ τὴν βαρεῖαν νόσον, τὴν οἴησιν ψυχῆς ἀπώσασθαι. σὺν γὰρ, ὡς ἀγαθοὶ ζωοπλάσαι, ζῶον τὸ κάλλιστον ἄνθρωπον ἠύχησαν δυνάσθαι δημιουργεῖν, καὶ φυσηθέντες ὑπ' ἀλαζονείας, ἑαυτοὺς ἐξεθαύμασαν, τὸν ἀληθῶς ὄντα αἴτιον Θεὸν παρακαλυψάμενοι, καίτοιγ' ἐκ τῶν σωόντων ἐπανορθώσασθαι τῷ ἀπάτῃ δυνάμενοι.
Γ πολλοὶ μὲν γὰρ παρ' αὐτοῖς εἰσὶν ἄνδρες ἄγονοι, καὶ σεῖραι γυναῖκες, ὧν ἀτελεῖς αἱ ἡμιολίαι κατηγορησάντων σὺν ἀπαιδίᾳ. πονηρὰν ἕν δόξαν ἐκτμητέον τῆς διανοίας, καὶ τὰς ἄλλας, ὅσαι μὴ Φιλόθεοι.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε τὸν Ἀβραὰμ περιτμηθῆναι προσέταξεν ὁ Θεός; Προειπὼν τῷ παροικίαν, φυλακήν τινα μηχανᾶται τῇ δυσεβείᾳ, ἵνα τοῖς δυσεβέσιν ἀνθρώποις ἀναμιγνύμενοι, μὴ διαφθείρωσι τὴν εὐγένειαν, ἀλλ' εἰς τὸ σημεῖον ὁρῶντες, ἄσβεστον τοῦ δεδωκότος τὴν μνήμην φυλάττωσι. καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθὲς, ἔρημος μάρτυς. τεσσαράκοντα γὰρ χρόνους σὺν αὐτῇ διατρίψαντες, περιτομὴν ἐνόμιζον τὴν περιτομὴν, τῶν ἐθνῶν κεχωρισμένοι, καὶ καθ' ἑαυτοὺς πολιτευόμενοι. λοιπὸν δὲ λοιπὸν εἰς τὴν ἐπηγγελμένην εἰσήγοντο γῆν, τηνικαῦτα πάλιν ὁ
E τῶν ὅλων Θεὸς Ἰησοῦ τῷ τοῦ Ναυῆ προσέταξε περιτεμεῖν ἅπαντας, καὶ ἔτω τῆς γῆς παραδῶναι τὴν δεσποτείαν. ἔμελλον γὰρ ἔθνεσιν ἀλλοφύλοις προσπελάζειν. ἃ δὴ χάριν ἀναγκαίως τῆς σφραγῖδος ἐδέοντο, τῆς ἀπὸ τῶν ἀλλογενῶν αὐτοὺς χωριζούσης ἐθνῶν. εἰ δὲ μέγα φρονοῦσιν ἐπὶ τῇ περιτομῇ Ἰουδαῖοι, μαθέτωσαν, ὡς οὐ μόνον ὁ πατριάρχης περιετμήθη, ἀλλὰ καὶ Ἰσμαὴλ ὁ ἡμίδουλος, καὶ οἱ οἰκογενεῖς
Z οἰκέται, καὶ οἱ ἀργυρώνητοι, καὶ οἱ Ἰδουμαῖοι, καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Χετλούρας. ἔμαθον δὲ ἐκ τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ Αἰγύπτιοι περιτέμνεσθαι. οὐ τοίνυν ἡ περιτομὴ δικαίους ἐργάζεται. ἅπτοι γὰρ ἅπαντες ὡς δυσεβεῖς ὑπὸ τῆς θείας κατηγορούνται Γραφῆς. οὐκοῦν οὐδὲ τὸν Ἀβραὰμ ἡ περιτομὴ ἐδικαίωσεν, ἀλλ' ἡ μὲν πίστις ἀπέφηνε δίκαιον, λαμπρότερον δὲ ἡ ἀρετὴ κατεσκεύασεν. ἡ δὲ περιτομὴ σημεῖον ἐδόθη τῆς πίστεως· ἵνα διὰ τῆς περιτομῆς γνώριμοι ὦσιν οἱ τοῦ πιστοῦ Ἀβραάμ.

ια. Καὶ περιτμηθήσεσθε τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας ὑμῶν, καὶ ἔσαι

ἔσαι ἐν σημείῳ διαθήκης ἐμῦ καὶ ὑμῶν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐκ ἄρα διαθήκη ἡ περιτομὴ, ἀλλὰ σημεῖον καὶ σφραγὶς τῆς διαθήκης, ὡς καὶ ὁ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας (1) φησί.

ιϛ. Καὶ παιδίον ὀκτὼ ἡμερῶν περιτμηθήσεται ὑμῖν, πᾶν ἀρσενικὸν εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, ὁ οἰκογενὴς, καὶ ὁ ἀργυρώνητος ἀπὸ παντὸς υἱῦ ἀλλοτρίυ, ὃς οὐκ ἔσιν ἐκ τῦ σπέρματός συ.

ιγ. Περιτομῇ περιτμηθήσεται ὁ οἰκογενὴς τῆς οἰκίας συ, καὶ ὁ ἀργυρώνητος. καὶ ἔσαι ἡ διαθήκημυ ἐπὶ τῆς σαρκὸς ὑμῶν εἰς διαθήκην αἰώνιον.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπὶ τῆς σαρκὸς τῦ μὴ κατὰ σάρκα στρατευομένυ διαθήκη ἐστὶ
ε. Κορ. 4. 10. τῦ Θεῦ τὸ, πάντοτε τὴν νέκρωσιν τῦ Ἰησῦ ἐν τῷ σώματι περιφέρειν.

ιδ. Καὶ ἄρσην, ὃς ἐὰν περιτμηθήσεται τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτῦ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τῦ γένυς αὐτῆς· ὅτι τὴν διαθήκην μυ διεσκέδασε.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος, πᾶς ὁ μὴ περιτέμνων ἔχει. εἰκότως γὰρ ἐὰ τὰ νήπια, ἀλλ' οἱ γονεῖς κολάζονται.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οὐδὲν τῶν ἀκεσίων σ̓νοχον ἀποφαίνει ὁ νόμος, ὁπότε καὶ τῷ φόνον ἀκέσιον δράσαντι συγγινώσκει. τὸ δὲ ἡ ἡμερῶν μετὰ γέννησιν βρέφος εἰ μὴ περιτέτμηται, τὶ ἀδικεῖ, ὡς καὶ θανάτυ τιμωρίαν ὑπομένειν; Ἔνιοι μὲν ἔν φασιν, ἀναφορικὸν εἶναι τὸν τῆς ἑρμηνείας τρόπον ἐπὶ τὰς γονεῖς, καὶ ἐκείνυς κολάζεσθαι οἴονται δεινῶς, ὡς ὀλιγορηκότας τῆς τῦ νόμυ διατάξεως· σ̓νιοι δὲ, ὅτι ὑπερβολῇ χρώμενος κατὰ τῦ βρέφυς ὅσα τῷ δοκεῖν ἠγανάκησεν. ἵνα τοῖς τελείοις καταλύσι τὸν νόμον, ἀπαραίτητος ἐπάγηται τιμωρία· ἐκ ἐπειδὴ τὸ ἔργον τῆς περιτομῆς ἀναγκαῖον, ἀλλ' ὅτι ἡ διαθήκη ἀθετεῖται τῦ σημείυ, δι' ὃ γνωρίζεται μὴ πληρυμένυ. (2)

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Τινὲς ὡς ἄλογον παρεγράψαντο τῶν εἰς τὴν τῆς ψυχῆς περιτομὴν τὸ ῥητὸν μετακομισάντων. ἐχρῆν γὰρ ἔφασαν ῥηθῆναι, τὸν μὴ περιτέμνοντα τὸ παιδίον αὐτῦ ἐξολοθρευθῆναι, μὴ μὴν τὸ ἄωρον νήπιον. ἐγὼ δὲ εἰ καὶ πρὸς τὴν ψυχὴν βλέπει κυρίως ὁ λόγος, ἀλλὰ τὸ γράμμα παραγράφομαι. κἀνταῦθα γὰρ ἡ αὐτὴ σ̓ννοια σωθήσεται. τοῖς γὰρ πατράσιν ἀργαλεωτέρα ἐστὶν ἡ τιμωρία, ὅταν τὰ παιδία ἐξολοθρευθῆσιν. ἐκεῖνα μὲν γὰρ τυχὸν, εἰ καὶ πρὸ τῆς διαγνωστικῆς τῶν καλῶν, καὶ τῶν ἀ τοιύτων ἡλικίας τελευτήσοιεν, ἀδ' εἰ σ̓ν τιμωρίᾳ γεγόνασιν, ἔσονται. εἰ δὲ καὶ ἔλθοιεν εἰς τὴν διαγνωστικὴν ἡλικίαν, ἀ πάνυ χαλεπῶς σ̓νέγκοιεν τὸ πρᾶγμα, τῆς σωτηρίας τὴν τιμωρίαν ἐξευμαριζύσης· καὶ μάλιστα ὅτε ἀδὲ ἐκύσιόν ἐστι τὸ ἔγκλημα. οἱ δὲ γονεῖς ἀνυπόστατον ὑπομενοῦσι τὴν τιμωρίαν.

" ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Καὶ ἀπερίτμητος, φη-
" σὶν, ἄρσην, ὃς ἀ περιτμηθήσεται τὴν
" σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτῦ τῇ ἡμέρᾳ τῇ
" ὀγδόῃ, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη
" ἐκ τῦ γένυς αὐτῆς· ὅτι τὴν διαθήκην μυ
" διεσκέδασαν. Οὐκ ἐπειδὴ τὸ ἔργον τῆς περιτομῆς ἀναγκαῖον, ἀλλ' ὅτι ἡ διαθήκη ἀθετεῖται τῦ σημείυ, δι' ὃ ἐγνωρίζετο, μὴ πληρυμένυ. τί ἂν ὁ μὴ περιτμηθεὶς ἐξολοθρευθήσεται; καὶ πῶς τὸ βρέφος; τῶν γὰρ πατέρων ἐστὶ τὸ περιτεμεῖν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ. ἀλλ' ὁ Σύρος ἅτως ἔχει· πᾶς
" ὃς ἀ περιτέμνει ἐξολοθρευθήσεται· καὶ
" ὁ Ἑβραῖος, πᾶς ὁ μὴ περιτέμνων. εἰ δὲ αὐτη Θεῦ ἀπόφασις, καὶ πῶς ἐκ ἔδεισαν οἱ ἐξελθόντες ἐξ Αἰγύπτυ ἐν μ' ἔτεσι μὴ περιτέμνοντες τὰς σ̓ν τῇ ἐρήμῳ τεχθέντας; ἢ πῶς ξύλα μσ̓τις συλλέξας σ̓ν σαββάτῳ, λιθάζεται· καὶ ὁ λαὸς ὁ γογγύσας πίπλει καὶ κατὰ μέρος ἀφανίζεται, ἐκ ἐμέμφθη δὲ ὁ (3) περιτμηθείς; ἢ δῆλον, ὅτι ἀπὸ περιτομῆς ἐβάλετο γνωρίζεσθαι τὰς οἰκείας, τὰς ἐν μέσῳ ἀκροβύσων τότε τυγχάνοντας. μετὰ ταῦτα δὲ ἐν ἐρήμῳ γενομένας, καὶ τὰ σημεῖα ἀ χρείαν ἔχοντας, (πάντες γὰρ ἐτύγχανον οἰκεῖοι τῦ Θεῦ) ἐκ ἀπῄτησε τὸ σημεῖον τῆς διαθήκης. αὐτίκα δὲ μετὰ ταῦτα ὁδηγηθέντας εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, καὶ λοιπὸν τοῖς ἔθνεσιν ἐπιμιγνυμένας, πάλιν ἀπαιτεῖ τὴν περιτομήν. ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν πίστιν στάσεως ἐκ ἐγνωρίζοντο, καθάπερ ἄλογα ἀπὸ καυτῆρος αὐτὰς ἐκ τῆς περιτομῆς ἐβάλετο γινώσκεσθαι. ἵνα ἡ περιαίρεσις τῆς σαρκὸς δεικνύῃ τὸ τῶν Ἰουδαίων ἐξαίρετον. ὃ τῆς προαιρέσεως ἣν μεγίστη κατηγορία.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἡ περιτομὴ δευτέραν ἔσχε χώραν μετὰ τὴν πίστιν, ὥσπερ καὶ ἡ γένεσις τῦ νόμυ μετὰ τὴν ἐπαγγελίαν τῦ γνησίυ· καὶ διὰ τὸ ὁπλίζεσθαι τὴν ἐκείνυ γέννησιν. ἅτω τοίνυν ἡ περιτομὴ, διὰ τὸ μήπω τῇ πνευματικῇ γενέσθαι καιρὸν, προηγεῖται· ταύτης δὲ φανείσης, ἐκείνη ἐκβάλλεται.

(1) Οὐκ σ̓ν τῇ πρὸς Γαλάτ. ἀλλ' σ̓ν (κεφ. 4. ἐδ. 11.) τῇ πρὸς Ῥωμ.

(2) Φίλων δὲ ὁ Ἑβραῖός φησιν, ὅτι ὑπερβολῇ χρησάμενος, κατὰ τῦ βρέφυς φέρει τὴν ἀγανάκτησιν. ἵνα τοῖς τελείοις παραβαίνεσιν ἀπαραίτητος ἡ τιμωρία γένηται. καὶ τῦτο κεῖται σ̓ν τῷ κώδικι. ὅπερ ὡς περιττὸν ἐκ σ̓ν τῇ σειρᾷ, ἀλλ' ὧδε τέθειται.

(3) Ὁ μὴ περιτμηθεὶς τῇ σ̓νοίᾳ κατάλληλον.

Γαλ. 5. 6. βάλλεται. ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ, φησὶ, „ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὐδὲ ἀκροβυστία. σημεῖον δὲ διαθήκης ἐκεῖνο μὲν ἦν δυνάμενον καὶ παρανόμοις ὑπάρχειν. ἡ δὲ ὄντως περιτομὴ, νομιμότης ἐστὶν ἡ τελειοτάτη· τὸ περιτετμῆσθαι, καὶ περιῃρῆσθαι πᾶν τὸ ἀλλότριον Θεοῦ, καὶ ὑπερβεβηκὸς (1) τὰ κοσμικὰ, πρὸς τὰ ὑπερκόσμια φθάσαντα. τούτου σύμβολον ἡ ὀγδόη τῆς περιτομῆς ἡμέρα· ματακόσμιος γὰρ ἡ ὀγδοάς· ὡς καὶ ὁ σωτὴρ ἐν ὀγδόῃ τὴν ἀνάστασιν ἐπιτελέσας, τὸ μυστήριον ἔδειξε. καὶ δὴ καὶ τὸ ἐξολοθρευθήσεσθαι, ὡς τὸν ἀπερίτμητον τὴν σάρκα τοὺς τὴν καρδίαν μὴ περιτετμημένους, δίκαιον. ὥσπερ καὶ λέγεται ἀπερίτμητος καρδίαν κατὰ τὴν παλαιὰν διαθήκην.

Ἱερ. 9. 26.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Ἄξιον ζητῆσαι τὶ δήποτε μὴ ἐπὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰσραὴλ, (2) ἀλλ' ἐπὶ τῆς τοῦ Ἰσαὰκ δίδωσι τὴν περιτομὴν, καίτοιγε μέλλουσαν ἐπὶ ταῖς παλαιαῖς γίνεσθαι διαθήκαις. Αἰνιττόμενος, ἐμοὶ δοκεῖ, τὸ εἰς μὲν προπαρασκευὴν τῆς χάριτος αὐτοὺς συντελεῖν, αὐτὴν δὲ καθ' ἑαυτὴν οὐχ οἵαντε εἶναι πρὸς πέρας ἄγειν τὴν εὐλογίαν. οὐδὲ μὴν ἐκ τῆς κατὰ νόμον πολιτείας τέλος δύνασθαι λαβεῖν τὰς ἐπαγγελίας. τοσοῦτον γὰρ ἀπέσχον οἱ ὑπὸ τὸν νόμον βιοῦντες εἰς κοινωνίαν σωτηρίας τοὺς ἐθνικοὺς προσλαβεῖν, ὅσον μυριάκις αὐτοὶ πρὸς τὴν ἐκείνων εἰδολωλατρείαν ἐξεκυλίοντο. τὸ μὲν οὖν ὀκταημέροις ἔτι οὖσι τοῖς παισὶ προστάξαι προσφέρεσθαι τὴν περιτομὴν, ἐδήλωσεν, ὅτι μὴ διδασκαλία τινός ἐστιν ἀρετῆς, ἐπεὶ μὴ δεκτικὴ τοιούτου τινὸς μαθήματος ἡ τοιαύτη τέως καθέστηκεν ἡλικία. σημεῖον δὲ μόνον ὑπάρχειν, διακρίνειν δυνάμενον ἀπὸ τῶν λοιπῶν τοὺς χρωμένους αὐτῇ, καθάπερ βασιλική τις σφραγὶς τοὺς στρατιώτας τῶν ἰδιωτῶν ἀφορίζουσα. τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ παιδογόνου μορίου κελεῦσαι τοῦτο ποιεῖν, ἐμήνυεν, ὅτι βούλεται πρὸς ὑπόμνησιν αὐτοὺς ἰέναι συνεχῶς τῆς περὶ αὐτοὺς ὑπὲρ φύσιν προνοίας, καθ' ἣν τὸ γένος αὐτῶν ἐκ μήτρας στείρας τε καὶ νενεκρωμένης ἤδη τῷ γήρᾳ παρὰ πᾶσαν ἀκολουθίαν συνεστήσατο. περιεῖχέ γε μὴν κατὰ τοῦτο τοῦ Ἰσαὰκ ἡ γέννησις τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως αἴνιγμα. τὸ δὲ καὶ τοὺς ἐκ διαφόρων ἐθνῶν οἰκέτας αὐτῷ προστάξαι περιτεμεῖν, τὸ συμμεθέξειν καὶ τὰ ἔθνη τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐπαγγελίας τῆς ἐν Χριστῷ προκατήγγειλε.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁρᾷς, ὅτι τῆς ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ περιτομῆς τύπος ὥσπερ τὶς ἡ ἐν σαρκὶ προεδείκνυτο. πράττεται γὰρ κατὰ τὴν ὀγδόην, καθ' ἣν ἀνεβίω Χριστός. καιρὸς ἦν ἤδη τοῦ μεταλαχεῖν ἁγίου πνεύματος, καὶ τὴν ἐν αὐτῷ δέχεσθαι περιτομὴν, οὐ σάρκα λυποῦντος, ἀλλὰ πνεῦμα καθαίροντος· οὐ σωματικῶν ἀπαλλάττοντος ῥύπων, ἀλλὰ ψυχικῶν ἡμᾶς ἀπολύοντος νοσημάτων. ὅτε γὰρ ἀνεβίω Χριστὸς καταλύσας τοῦ θανάτου τὸ κράτος, τότε δὴ τότε, καὶ ἀπαρχὴν ὥσπερ τινὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος τοῖς ἁγίοις ἐνέθηκε μαθηταῖς. ἐνεφύσησε γὰρ αὐτοῖς, λέγων, „ λάβετε πνεῦμα ἅγιον. Ἰωάν. 20. 22.

ιε. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραὰμ, Σάρα ἡ γυνήσου οὐ κληθήσεται τὸ ὄνομα αὐτῆς Σάρα, ἀλλὰ Σάῤῥα ἔσται τὸ ὄνομα αὐτῆς.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἑρμηνεύεται Σάρα μὲν, ἀρχήμου· Σάῤῥα δὲ, ἄρχουσα. τὸ μὲν οὖν πρότερον, εἰδικῆς σύμβολον ἀρετῆς ἐστί· τὸ δὲ δεύτερον, γενικῆς. ὅσῳ δὲ γένος εἴδους διαφέρει κατὰ τὸ ἔλαττον, τοσούτῳ τὸ δεύτερον ὄνομα τοῦ προτέρου. τὸ μὲν γὰρ εἶδος, καὶ βραχὺ καὶ φθαρτόν· τὸ δὲ γένος, πολύτε αὖ καὶ ἄφθαρτον. βούλεται δὲ ὁ Θεὸς ἀντὶ μικρῶν καὶ φθαρτῶν, μεγάλα καὶ ἀθάνατα χαρίζεσθαι.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὥσπερ σοίφησι τὸ στοιχεῖον προσθεὶς, ἐμήνησα, ὅτι πατὴρ ἔσῃ πολλῶν ἐθνῶν, οὕτω καὶ τῇ Σάρᾳ ὁμοίως προστίθημι τὸ στοιχεῖον, ἵνα μάθῃς, ὅτι νῦν ὁ καιρὸς ἥκει τοῦ εἰς ἔργον ἐλθεῖν τὰ πάλαι παρ' ἐμοῦ ἐπαγγελθέντα.

ις. Εὐλογήσω δὲ αὐτὴν, καὶ δώσω σοι ἐξ αὐτῆς τέκνον, καὶ βασιλεῖς ἐθνῶν ἐξ αὐτοῦ ἐξελεύσονται.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πρώτην ταύτην εὑρίσκομεν εὐλογημένην ὑπὸ Θεοῦ γυναῖκα. καὶ χρησώμεθα τῷ ῥητῷ εἰς προτροπὴν γυναικῶν. ἀναγκαίως δὲ (3) ἡγοῦμαι ἵνα ἔτι μᾶλλον ἅγιος γένηται ὁ Ἰσαὰκ πρὸς τῷ εὐλογεῖσθαι τὸν Ἀβραὰμ, εὐλογεῖσθαι (4) καὶ τὴν Σάῤῥαν· ἵνα γνήσιος γένηται εὐλογημένος ἐκ δύω εὐλογημένων.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πῶς (5) κατὰ τὴν ἱστορίαν βασιλεῖς ἐθνῶν ἐξ Ἰσαάκ; οἱ γὰρ ἐξ Ἡσαῦ ἡγεμόνες εἴρηνται. Εἰ μὴ ἄρα διὰ τοὺς ἀναγεγραμμένους βεβασιλευκέναι Ἰδουμαίων. οἵτινες ἦσαν ἐθνικοί.

ιζ. Καὶ ἔπεσεν Ἀβραὰμ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐγέλασε· καὶ εἶπε τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ, εἰ τῷ ἑκατονταετεῖ γενηθήσεται υἱός; καὶ Σάῤῥα ἐννενήκοντα ἐτῶν οὖσα, τέξεται;

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐκ ἀπιστῶν, ἀλλὰ πιστεύσας ἐχάρη. τοῦτο γὰρ τὸ, ἐγέλασε. διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ πρόσωπον ἔπεσεν.

ΧΡΥΣΟ-

(1) Ὑπερβεβηκέναι ὀρθότερ. (2) Τὸν Ἰακὼβ δοκεῖ ἐννοεῖν. αὐτὸς γὰρ Ἰσραὴλ ὠνομάσθη.
(3) Ὡς ἂν δὲ μᾶλλον γένηται ἅγιος ὁ Ἰσαάκ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(4) Εὐλογεῖται καὶ ἡ Σάῤῥα. ὁ αὐτ. (5) Καὶ πῶς τοῦτο, καθ' ἱστορίαν; οἱ γὰρ, κτ. ὁ αὐτ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εἶδε τὴν ὑπερβολὴν τῆς ὑποσχέσεως, καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ἐπαγγειλαμένου τὸ μέγεθος ἐννοήσας, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ ἐγέλασεν, ἀντὶ τοῦ περιχαρὴς ἐγένετο. A

ιη. Εἶπε δὲ Ἀβραὰμ πρὸς τὸν Θεὸν, Ἰσμαὴλ οὗτος ζήτω ἐναντίον σου.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Δεικνὺς ἑαυτοῦ τὴν εὐγνωμοσύνην, παράκλησιν προσάγει περὶ τοῦ Ἰσμαὴλ, μονονουχὶ λέγων, δέσποτα ἀρκούντως με παρεμυθήσω, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀπαιδείας ἀθυμίαν τῇ δόσει τοῦ Ἰσμαὴλ εἰς εὐφροσύνην μετέβαλες. Καὶ μετ' ὀλίγα. Οὗτος οὖν ὁ παρὰ σοῦ δοθεὶς ἡμῖν, ζήτω ἐναντίον σου, καὶ ἀρκοῦσαν ἕξομεν τὴν παράκλησιν, καὶ τὸ γῆρας τὸ ἡμέτερον ἡ τούτου ζωὴ παραμυθήσεται. B

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐκ ἀρκεσθεὶς τῷ ζήτῳ, προσέθηκεν ἐναντίον σου. τὸ γὰρ ζῆν ἐναντίον Κυρίου μακάριον. Γ

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐξαίρετον ἠξίου περὶ τοῦ Ἰσμαὴλ ὁ Ἀβραὰμ, οὐκ ἀρκούμενος τῷ ζήτω. διὸ προσέθηκεν αὐτῷ τὸ, ἐναντίον σου. ὃ μακαρίων ἐστὶ καὶ ἁγίων μόνον.

ιθ. Εἶπε δὲ ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραὰμ, ναί· ἰδοὺ Σάῤῥα ἡ γυνήσου τέξεταί σοι υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰσαάκ. καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου πρὸς αὐτὸν, εἰς διαθήκην αἰώνιον εἶναι αὐτῷ Θεὸς καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν. Δ

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Καλεῖται χαλδαϊστὶ μὲν, Ἰσαάκ· ἑλληνιστὶ δὲ μεταληφθέντος τοῦ ὀνόματος, γέλως. γέλως δὲ οὐχ ὁ κατὰ παιδιὰν ἐγγινόμενος σώματι παραλαμβάνεται νῦν, ἀλλ' ἡ κατὰ διάνοιαν εὐπάθεια καὶ χαρά. E

ΑΔΗΛΟΥ. Πρῶτος Ἰσαὰκ ἐκ προστάξεως Θεοῦ ὀνομάζεται, ἐπώνυμος ὢν ἐκ προφητείας τοῦ μετὰ τὸν ἐνταῦθα κλαυθμὸν μακαριζομένου γέλωτος. καὶ χαριέντως γε φήσεις, πάντα τὸν γελάσοντα τῆς ἐπαγγελίας τυγχάνοντα, Ἰσαὰκ εἶναι.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Σημείωσαι, ὅτι ἐκ κοιλίας αὐτὸς ὁ Θεὸς ὀνομάζει αὐτὸν Ἰσαάκ. διόπερ οὐ δίδωσιν αὐτῷ μετὰ ταῦτα ἕτερον ὄνομα, ὡς τῷ Ἄβραμ τὸ Ἀβραὰμ, καὶ τῷ Ἰακὼβ τὸ Ἰσραήλ. Z

κ. Περὶ δὲ Ἰσμαὴλ ἰδοὺ ἐπήκουσάσου· ἰδοὺ εὐλόγηκα αὐτὸν, καὶ πληθυνῶ αὐτὸν σφόδρα. δώδεκα ἔθνη γεννήσει· καὶ δώσω αὐτὸν εἰς ἔθνος μέγα.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Παῖδες Ἰσμαήλῳ γίνονται δώδεκα πάντες. Ναβαιώθης, Κήδαρος, Ἀβδέηλος, Ἠδουμᾶς, Μάσσαμος, Μαίμασσος, Μάσμησος, Χόδαμος, Θεμανὸς, Ἰέτουρος, Νάφαισος, Κάλμασος. οὗτοι πᾶσαν τὴν ἀπ' Εὐφράτου καὶ καθήκουσαν πρὸς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν κατοικοῦσι, Ναβατινὴν τὴν χώραν ὀνομάσαντες. εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ τῶν Ἀράβων ἔθνος, καὶ τὰς φυλὰς ἀπ' αὐτῶν καλοῦσι, διάτε τὴν ἀρετὴν αὐτῶν καὶ τὸ τοῦ Ἀβράμου ἀξίωμα.

κα. Τὴν δὲ διαθήκην μου στήσω πρὸς Ἰσαὰκ, ὃν τέξεταί σοι Σάῤῥα εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον, ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ δευτέρῳ.

κβ. Συνετέλεσε δὲ λαλῶν πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀνέβη ὁ Θεὸς ἀπὸ Ἀβραάμ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἰ ἀνέβη ὁ Θεὸς ἀπὸ Ἀβραὰμ, δῆλον ὅτι οὐκ ἦν ἀναβὰς ὅτε ἐλάλει (1) τῷ Ἀβραάμ. συγκαταβαίνων γὰρ αὐτῷ, καὶ ἵν' οὕτως εἴπω (2) κάτω ὢν, περὶ τῆς περιτομῆς διατίθεται.

κγ. Καὶ ἔλαβεν Ἀβραὰμ Ἰσμαὴλ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς οἰκογενεῖς, καὶ πάντας τοὺς ἀργυρωνήτους αὐτοῦ, καὶ πᾶν ἄρσεν τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐν τῷ οἴκῳ Ἀβραὰμ, καὶ περιέτεμε τὴν ἀκροβυστίαν αὐτῶν, ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθὰ ἐλάλησεν αὐτῷ ὁ Θεός.

κδ. Ἀβραὰμ δὲ ἦν ἐννενηκονταεννέα ἐτῶν, ὅτε ἔτεμε τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτοῦ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Μὴ νομίσῃς ἁπλῶς ἡμῖν τῶν ἐτῶν τὸν ἀριθμὸν τὴν Γραφὴν ἐπισημήνασθαι, ἀλλ' ἵνα καὶ ἐκ τούτου μάθῃς τοῦ δικαίου τὴν πολλὴν ὑπακοὴν, ὅτι καὶ ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ ὢν, πρᾴως ἤνεγκε τὴν ὀδύνην διὰ τὸ τοῦ Θεοῦ ἐπίταγμα, διὰ τοῦτο ποιεῖται τὴν αὐτῶν ἀπαρίθμησιν, καὶ οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰσμαὴλ, καὶ πάντες οἱ οἰκογενεῖς.

κε. Ἰσμαὴλ δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἦν ἐτῶν δεκατριῶν, ἡνίκα περιετέμνετο τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτοῦ. (3)
κς. Ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἡμέρας ἐκείνης περιετμήθη Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσμαὴλ ὁ
κζ. υἱὸς αὐτοῦ, Καὶ πάντες οἱ ἄνδρες τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ οἱ οἰκογενεῖς, καὶ οἱ ἀργυρώνητοι, οἱ ἐξ ἀλλογενῶν ἐθνῶν· καὶ περιέτεμεν αὐτούς. H

(1) Καθὸ λαλεῖ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Καὶ ἵν' οὕτως εἴπω ὀνομάσας. ὁ αὐτ.
(3) Τὸ κε. ἐδ. προσετέθη, καθότι οὐκ ἦν ἐν τῷ κώδικι.

ΙΩΣΗΠΟΥ. Ἀβραὰμ μὲν ἦν ἔκτον Α ἤδη καὶ π΄ ἔτος γεγονότι ὁ Ἰσμαὴλ ἐγεννήθη· εἰς δ΄ δὲ αὐτῷ καὶ ἡ τῷ χρόνῳ παρελήλυθει. περιτέμνεται τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυσίας, καὶ πάντες οἱ παρ' αὐτῷ, καὶ ὁ παῖς Ἰσμαήλ. ὃς καὶ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τρισκαιδέκατον ἔτος ἦγε. καὶ ἐκ τότε πάντες Ἰσμαηλῖται τρισκαιδεκάτῳ ἔτει περιτέμνονται. (1)

ΚΕΦ. ΙΗ.

α. Ὤφθη δὲ αὐτῷ ὁ Θεὸς πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ, καθημένῳ αὐτὸν ἐπὶ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς αὐτοῦ μεσημβρίας.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Σκόπει μοι ἐνταῦθα τὸ δικαίῳ τὴν ἀρετήν. καθημένῳ, φησὶν, ἐπὶ τῆς σκηνῆς. ἵνα ἔργον ἐποιεῖτο τὴν φιλοξενίαν, ὡς μηδὲ ἀναχέσθαι ἑτέρῳ τινὶ τῶν προσηκόντων ἐπιτρέψαι τὴν τούτων θήραν· ἀλλὰ τριακοσίας δέκα καὶ ὀκτὼ οἰκογενεῖς ἔχων, ἄνθρωπος πρεσβύτης, καὶ εἰς βαθὺ γῆρας ἐλάσας, ἑκατονταέτης γὰρ ἐτύγχανε, παρὰ τὴν θύραν ἐκαθέζετο. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τοῦτο γὰρ ἡ πολλὴ τῆς φιλοξενίας ἐπίτασις, καὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ δικαίου ἡ ὑπερβολὴ, ὅτι καὶ ἐν μεσημβρίᾳ τοῦτο διεπράττετο.

ΑΔΗΛΟΥ. Αἱ μὲν πρότερον θεοφάνειαι τῷ Ἀβραὰμ ἐξ οὐρανοῦ γίνονται· τελευταία δὲ, ἐπὶ σκιᾶς τῆς αὐτοῦ. καὶ τοῦτο ἴσως σημεῖον, ὅτι τελευταῖον ἐν ἡμῖν ὁ Θεὸς σκιωσεῖ διὰ τοῦ λόγου. εἶχε δὲ ἡ ἐπιφάνεια τύπον τῆς ἁγίας Τριάδος, ἥτις ἐστὶν ὑπὲρ τὴν κλίσιν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἰ δὲ ὤφθη Θεὸς, ὡς ἀνὴρ, οὐκ ἀνδρεῖκελον ἔχει τὸ εἶδος ὁ ἀσώματός τε καὶ ἀπερίγραφος. καὶ γὰρ πνεῦμα εἴρηται ὁ Θεός. καὶ ἐν φλογὶ πυρὸς ὤφθαι, ὡς καὶ νῦν ἀνὴρ, ζώῳ λογικῷ τὴν θεωρίαν διδούς. σύμφωνον γὰρ τοῖς ὑποκειμένοις ἀεὶ τὴν θέαν παρέχεται. ἀδύνατον γὰρ αὐτὸν ὁρᾶσθαι κατὰ φύσιν αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς. ἀλλ' ἡ μὲν ὄψις σαφὴς καὶ οὐκ ἀπατηλὴ, ἡ σαφὴς δὲ ἡ φύσις καὶ τῶν ὁρωμένων ἡ ἰδιότης. Καὶ μετ' ἔτερα. Πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ εἶδεν, ὅπερ ἐστὶν ἀπὸ ὁράσεως. πρόσφοροι γὰρ αἱ προσηγορίαι τῇ ὁπλασίᾳ. εἶδε δὲ μεσημβρίας, ἐν καθαρωτάτῃ θέρμῃτε καὶ φωτί.

Ἰωάν. 4. 24.

β. Ἀναβλέψας δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ εἶδε· καὶ ἰδοὺ τρεῖς ἄνδρες εἱστήκεισαν ἐπάνω αὐτοῦ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐ γὰρ εἶδε, μὴ ἀναβλέψας τοὺς κεκαλυμμένους ὀφθαλμοὺς, οἷς ἡ φύσις οὐκ ἰῷ Θεὸν βλέπειν· οὐδ' ἂν εἶδε, μὴ ὀφθῶν θελήσαντος ἐκείνου.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τοὺς τρεῖς ἄνδρας οἱ μὲν, τρεῖς Ἀγγέλους φασίν· οἱ δὲ, ἰουδαΐζειν τοὺς μὴ ἕνα τῶν τριῶν εἶναι λέγοντας τὸν Θεὸν, Ἀγγέλους δὲ τοὺς δύο· οἱ δὲ, τύπον ἔχειν φασὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος. πρὸς οὓς εἰρῆσθαι μοναδικῶς τὸ, Κύριε. φαίνεται δὲ πανταχοῦ κατὰ τὸ ἑβραϊκὸν ἐπὶ τῶν τριῶν κεῖμενον τὸ ἄφθεγκτον ὄνομα τὸ ἐπὶ μόνου γραφόμενον τοῦ Θεοῦ, τετραγράμματον ὄν, καὶ ἐν τῷ ἱερατικῷ πεταλῷ γραφόμενον.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Ἀβραὰμ τρεῖς εἶδεν Ἀγγέλους εἰς τύπον τῆς ἁγίας Τριάδος. ὁ δὲ Λὼτ δύο εἶδεν, εἰς τάξιν υἱοῦ καὶ πατρός. φυσικῶς γὰρ σώζεσι τῷ υἱῷ τὸ πνεῦμα ἐν τῷ τῆς κρίσεως καιρῷ. οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν πᾶσαν κρίσιν δέδωκε τῷ υἱῷ, σωζόντος αὐτῷ δηλονότι καὶ ἐνυπάρχοντος φυσικῶς τοῦ ἁγίου πνεύματος. (2)

Ἰωάν. 5. 22.

Καὶ ἰδὼν, προσέδραμεν εἰς συνάντησιν αὐτοῖς ἀπὸ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὴν γῆν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἰκὸς, ὅτι ὡς πρὸς σωφρονοῦντα λοιπὸν αὐτῷ θεωρίαν προσέδραμεν. εἴρηται γὰρ πρότερον, ὅτι ὤφθη Θεὸς αὐτῷ. ὅθεν φιλοσόφως ὁ πρεσβύτης δρόμῳ σωφρονήσας προσῆλθε νεανικῷ· καίτοιγε ἐπάνω αὐτοῦ ἑστηκότας ἰδών. ὅπερ ἐμφαίνει τὸ ὑπὲρ ἄνω τῶν θνητῶν λῆξιν. παράδοξον γὰρ ἰῷ καὶ ἄνδρας ὁρᾶν, καὶ μὴ ἐπὶ γῆς. μερίζεται δὲ λοιπὸν τὸ διανοίαν, προσκυνῶν μὲν ὡς θεῖα, ὡς δὲ ξένους ἐπὶ τὸ νίψασθαι παρακαλῶν· εἰ καὶ μὴ γέγονε τὸ νίψασθαι. ὃ γὰρ εἴρηται.

ΑΚΑΚΙΟΥ. Ἡ μὲν προσκύνησις, ὡς θείων· ἡ δὲ παράκλησις τοῦ νίψασθαι, ὡς ξένων.

γ. Καὶ εἶπε, Κύριε, εἰ ἄρα εὗρον χάριν ἐναντίον σου, μὴ παρέλθῃς τὸν παῖδά σου.

ΑΔΗΛΟΥ.

(1) Ἀβράμῳ μὲν ἓν ἔκτον ἤδη καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος γεγονότι ὁ προειρημένος ἐγεννήθη. εἰς σύνατον δὲ αὐτῷ καὶ ἐνενηκοστὸν παρελθόντι, ἐπιφανεὶς ὁ Θεὸς, ἀπήγγειλεν, ὡς παῖς αὐτῷ ἐκ Σάρρας ἔσοιτο. κελεύει δὲ αὐτὸν καλέσαι Ἰσακον, δηλῶν ἐσόμενα ἔθνη μεγάλα ἀπ' αὐτοῦ, καὶ βασιλεῖς. Καὶ μετ' ὀλίγα. Καὶ Ἀβραμος μὲν ἐπὶ τούτοις εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, περιτέμνεται παραχρῆμα, καὶ πάντες οἱ παρ' αὐτῷ, καὶ ὁ παῖς Ἰσμάηλος. ὃ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τρισκαιδέκατον ἔτος ἔχοντος, αὐτὸς σὺνενηκοστὸν πρὸς τοῖς σύνεσι διῆγεν. ἐν βιβλ. 1. περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολ. κεφ. 11.

(2) Τὰ αὐτὰ ἄλλως πως ὁ Κύριλλος. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 26.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὤφθαη δέ φησι τῷ Ἀβραὰμ καθημενῷ πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ τρεῖς ἀνθρώπους, τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος ἐπέχοντας τύπον. εἶτα πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν τὸν θεοπέσιον Ἀβραάμ, ἀχὶ μᾶλλον κύριοι, Κύριε δὲ μοναδικῶς, εἰ εὗρον χάριν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ζητητέον τὶ Φρονῶν ὁ Ἀβραὰμ, Κύριον τὸν εἷς αὐτῶν καλεῖ, καὶ
» λέγει, ληφθήτω δὴ ὕδωρ, καὶ νιψάτωσαν
» τὰς πόδας ὑμῶν· καὶ καταψύξατε, καὶ
» τὰ ἑξῆς. Κύριε εἶπε μοναδικῶς διὰ τὴν ὁμοτιμίαν τῆς Φύσεως.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Σκόπει τὸ ἄτυφον, πῶς καὶ προσκυνεῖ καὶ παρακαλεῖ. ἐπειδὴ δεῖ τὸν ξενίζοντα, τὸ φαιδρὸν ἔχειν, τὸ πρόθυμον, τὸ ἄφθονον. ἃ μὴ βλέπων ὁ ξένος αἰσχύνεται.

δ. Ληφθήτω δὴ ὕδωρ, καὶ νιψάτωσαν τὰς πόδας ὑμῶν· καὶ κατα-
ε. ψύξατε ὑπὸ τὸ δένδρον. Καὶ λήψομαι ἄρτον, καὶ φάγεσθε. καὶ μετὰ ταῦτα παρελεύσεσθε εἰς τὴν ὁδὸν ὑμῶν, ἧ ἕνεκεν ἐξεκλίνατε πρὸς τὸν παῖδα ὑμῶν. καὶ εἶπεν, ἅτω ποίησον καθὼς εἴρηκας.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὁρᾷς πῶς οὐκ εἰδώς τίνες εἰσὶ, καθάπερ ἀνθρώποις διαλεγόμενος παριᾶσιν, ἅτω κοινῶς πρὸς αὐτοὺς ποιεῖται τὸν προτροπὸν, καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον παῖδα ἑαυτῶν αὐτὸν καλῶν; καὶ ὅρα πῶς καὶ προλέγει τῆς τραπέζης αὐτῷ τὸν δυτέλειαν, μᾶλλον δὲ τὸν πολυτέλειαν.

ς. Καὶ ἔσπευσεν Ἀβραὰμ ἐπὶ τὴν σκηνὴν πρὸς Σάῤῥαν, καὶ εἶπεν αὐτῇ, σπεῦσον, καὶ φύρασον τρία μέτρα (1) σεμιδάλεως, καὶ ποίησον ἐγκρυφίας.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐγκρυφίας, ἄρτος ἐν σποδιᾷ χωννύμενος καὶ ὀπτώμενος.

ζ. Καὶ εἰς τὰς βόας ἔδραμεν Ἀβραὰμ, καὶ ἔλαβε μοσχάριον ἁπαλὸν καὶ καλὸν, καὶ ἔδωκε τῷ παιδὶ, καὶ ἐτάχυνε ποιῆσαι αὐτό.

ΑΔΗΛΟΥ. Πάντα σποδαίως ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ σοφοῦ γίνεται.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πάντα σώφρονα ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ σποδαίου γίνεται. γέγραπται γὰρ περὶ μὲν αὐτοῦ, καὶ ἔσπευσεν Ἀβραὰμ
» ἐπὶ τὴν σκηνήν· καὶ πάλιν, εἰς τὰς βόας
» ἔδραμεν αὐτός· πρὸς δὲ τὴν γυναῖκα φησὶ, σπεῦσον· καὶ περὶ τοῦ παιδὸς εἴρηται,
» ὅτι ἐτάχυνε τοῦ ποιῆσαι αὐτὸ, δηλονότι τὸ μοσχάριον.

η. Ἔλαβε δὲ βούτυρον, καὶ γάλα, καὶ τὸ μοσχάριον, ὃ ἐποίησε· καὶ παρέθηκεν αὐτοῖς, καὶ ἔφαγον.

ΑΔΗΛΟΥ. Ζητητέον εἰ οἱ Ἄγγελοι ἔφαγον παρὰ τῷ Ἀβραάμ. Οὐκ ἔφαγον, ἀλλ' ἐνεργείᾳ ἀοράτῳ κατηωάλωσαν τὰ παρακείμενα προποιήσει τοῦ φαγεῖν. καὶ
» ὅτε πρὸς Γεδεὼν ἦλθεν ὁ Ἄγγελος, πα- Κριτ. 6. 21.
» ρέθηκεν αὐτῷ κρέας, καὶ ἄζυμος, καὶ
» ἐξῆλθε πῦρ ἐκ τῆς πέτρας, καὶ κατέφαγεν αὐτά. καὶ ὅτε Μανωὲ ὁ πατὴρ Σαμψὼν εἶδε τὸν Ἄγγελον, λέγει αὐτῷ· πα- Κριτ. 13. 15,
» ραβιασώμεθά σε, καὶ ποιήσωμέν σοι ἔρι- 16.
» φον. λέγει ὁ Ἄγγελος· ἐὰν παραβιάσῃ-
» με, οὐ φάγω ἀπὸ τῶν ἄρτων σου. ἐὰν ποιήσῃς ὁλοκαυτώματα, ἀνοίσεις Κυρίῳ. καὶ
» ἐπάγει ἡ Γραφὴ, ὅτι οὐκ ἐπέγνω Μανωὲ,
» ὅτι Ἄγγελος Κυρίου ἐστὶν ἅγιος· ὅτι οὐκ ἂν παρέθηκεν. ἀγνοῶν δὲ, ἐποίησεν ἄν, εἰ μὴ ἠρνήσατο ὁ Ἄγγελος.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Οὔτε τῇ Φύσει ἄνδρες ἦσαν, ἀλλ' ἐδόκουν εἶναι, ὅτε ἔφαγον ὡς ἄνθρωποι, ἀλλ' ἐδόκουν ἐσθίειν τῇ ὄψει τῶν ὁρώντων, ἀναλισκομένων τῶν προτιθεμένων κατὰ θείαν ἐνέργειαν.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ ζητεῖν, εἰ ἐνδέχεται τῷ ἀσώματον οὐσίαν τρέφεσθαι σώμασιν, ἕτοιμον εἰς ἀνάλυσιν, τολμηρὸν δὲ εἰς ἀπόφασιν, θείας ἅπαξ προειλημμένης Γρα-
» φῆς τῆς λεγούσης, παρέθηκεν αὐτοῖς, καὶ
» ἔφαγον. εἰ μήποτε τὸ ἀνηλῶσθαι αὐτὰ, φαγεῖν εἶπεν ἡ Γραφή.

Αὐτὸς δὲ παρειστήκει αὐτοῖς ὑπὸ τὸ δένδρον.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ τοῦτο τύπος Φιλοξενίας.

ΑΚΑΚΙΟΥ. Αὐτουργὸς γίνεται τῆς ὑπηρεσίας, μὴ συγχωρῶν οἰκέταις τὴν τοῦ Θεοῦ λειτουργίαν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ ὑπὲρ ἄνθρωπον αὐτῶν ἐπισάμενος, οὐ σιωέφαγεν ὡς ἐσιάτωρ αὐτοῖς, διορατικῶς αὐτοῖς λειτουργῶν. μακάριος δὲ ὢν, παρειστήκει αὐτοῖς· τὸ Μωϋσεῖ λεχθὲν προλαβὼν, τὸ, σὺ δὲ
» αὐτοῦ σῆθι μετ' ἐμοῦ· καὶ κοινῆς τραπέζης Ἐξόδ. 33. 21.
» ψαύειν οὐ τολμῶν μόνον ἀλλ' ὁλόκαυτα παρέχων ἃ δὴ παρέθηκεν. ὅτι δὲ ἤδει Θεὸν δεξάμενος, δηλοῖ λέγων ἑξῆς, μηδαμῶς
» Κύριε ὁ κρίνων πᾶσαν τὴν γῆν.

(1) Ταῦτα δὲ τὰ μέτρα ἕκαστον γόμον ἐχώρει. τὸ δὲ γόμον δέκατον ἴσον τοῦ μεγάλου μέτρου, τουτέστι τῆς Ἀρταβης, ὃ γίνεται ἐπὶ ξέστων καὶ πέμπτον. Ἐπιφάν. ἐν τῷ περὶ μέτρ. καὶ σταθμ. βιβλ.

Ὁ μὲν ῥωμαϊκὸς ξέστης ἀγγίας ἐχώρει 20, ὁ δὲ Ἀττικὸς 18. παρήχθη δὲ ἡ λέξις ἀπὸ τῆς Λατινικῆς Sextarius. Στέφαν. Ἐνρίκ. ἐν τῷ Λεξ.

θ. Εἶπον δὲ πρὸς αὐτὸν, ποῦ Α Σάρρα ἡ γυνή σου; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν· ἰδοὺ ἐν τῇ σκηνῇ.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐκ ἀγνοῶν ἐρωτᾷ, ἰδὼν τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν· ἀλλ' ἐνδείκνυται μὴ τῷ αὐτῷ ἔχειν παῤῥησιαντε καὶ πίστιν τῷ Σάῤῥαν πρὸς τὸν Θεὸν, ὡς τὸν Ἀβραάμ. καὶ τοῦτο δηλοῖ τὰ ἑξῆς. » ἔλεγεν, (1) ἐγέλασε Σάῤῥα, ἰδοὺ αὐτῆς ὄσης.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εὐθέως διὰ τῆς ἐρωτήσεως παρῆνεξεν αὐτῷ, δεικνὺς ὡς οὐχ ὁ τυχὼν ἐσιν ὁ παραγεγονὼς, εἴγε καὶ τῆς γυναικὸς αὐτὸν τῷ προσηγορίαν » ἠπίσατο. ὁ δέ φησιν, ἰδοὺ ἐν τῇ σκιῇ. καὶ ἐπεὶ ἔμελλε λοιπὸν ὡς Θεὸς ὑπισχνεῖσθαι αὐτῷ τὰ ὑπὲρ φύσιν, διὰ τοῦτο καὶ τῷ εἰπεῖν τῷ προσηγορίαν τῆς Σάῤῥας, ἐσήμανεν ὅτι ὑπὲρ ἄνθρωπόν ἐσιν ὁ εἰς τῷ σκιῷ αὐτὸν καταχθείς.

» ** ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. Πῶ Σάῤῥα ἡ γυνή σου; τῷ Ἀραὰμ ἔλεγεν ὁ ἐλθὼν ἄνωθεν σῷ τοῖς δυσὶν Ἀγγέλοις υἱὸς Θεῦ. εἰ γὰρ » ἠγνόει πῶ ἐσὶν, οὐκ ἂν ἔλεγεν, ἐγέλασεν » ἂν ἡ Σάῤῥα εἶδον ὅσα. Βέλεται αὐτῆς ὑποδεῖξαι τῷ σεμνότητα, ὑπογραμμὸν τῶν θελεσῶν δύσεβεῖν εἰ ἀληθείᾳ· ἵν' ὅτε ὑποδέχωνται ξένους ἐξ ἰδίων καμάτων, ὑπηρετῶσι μὲν, διὰ δὲ τῷ σεμνότητα τὸ πρόσωπον αὐτῶν τοῖς ἀνδράσι μὴ ὑποδεικνύωσιν. ἐκείνη γὰρ ἡ μακαρία πάντως ἐξήρτυσε, καὶ ἐξαρτύσασα εἰς πρόσωπον Ἀγγέλων οὐκ ὤφθη, σεμνότητος ὑπογραμμὸν ὑποβάλλουσα ταῖς μετὰ ταῦτα γενεαῖς. ἀλλὰ καὶ ἵνα δείξῃ ὁ παρὼν τίς ἐσιν, ὄνομα τῆς γυναικὸς ἐκάλει, ὁ ἐπιξενωθεὶς πρὸς τῷ ὥραν, ὅτι ὅτε τὸ ὄνομα αὐτῆς λέληθεν, ὅτε πλάσμα, ὅτε διανόημα ἀνθρώπε.

ι. Εἶπε δὲ ἀναστρέφων, ἥξω πρὸς σὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον εἰς ὥρας, καὶ ἕξει υἱὸν Σάῤῥα ἡ γυνή σου. Σάῤῥα δὲ ἤκουσε πρὸς τῇ θύρᾳ τῆς σκηνῆς, ὄπισθεν αὐτοῦ.

ια. Ἀβραὰμ δὲ καὶ Σάῤῥα πρεσβύτεροι προβεβηκότες ἡμερῶν. ἐξέλιπε δὲ τῇ Σάῤῥᾳ γίνεσθαι τὰ γυναικεῖα.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημείωσον, ὅτι πρῶτοι ὠνομάσθησαν πρεσβύτεροι Ἀβραὰμ καὶ Σάῤῥα.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Μήποτε ἐπὶ δικαίων μόνον τὸ προβεβηκότες τέτακλαι; ὅπερ εἰ ἄτως ἔχει, οὐδεὶς Φαῦλος προβέβηκεν.

ιβ. Ἐγέλασε δὲ Σάῤῥα, λέγουσα πρὸς ἑαυτὴν, ὅπω μέν μοι γέγο-

(1) Ἴσ. ἔλεγε γὰρ, ἢ ἔλεγε δέ.

νεν ἕως τοῦ νῦν· ὁ δὲ κύριός μου πρεσβύτερος.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ ὅπω μοί μοι γέγονε, μετὰ τὸ καταχρυβλῶσαί με ἐγένετό μοι τρυφερία.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ. Μετὰ τὸ παλαιωθῆναί με ἐγένετό μοι ἀκμή.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Τοῦτ' ἰῶ ἄρα ὁ τῆς Σάῤῥας, γένεσιν παιδὸς εὐαγγελισθείσης, γέλως· οὐκ ἀπισησάσης, οἶμαι, τῷ Ἀγγέλῳ, καταιδεσθείσης δὲ ἐκείνης αὖθις τῷ ὁμιλίαν, δι' ἧς ἔμελλε παιδὸς γονήσεσθαι μήτηρ. καὶ μήτι ἔκτοτε ὁ Ἀβραὰμ ὁπλίσκα παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Αἰγύπτε διὰ τὸ τῆς Σάῤῥας ἐκινδύνευε κάλλος, οἰκείως αὐτῷ ἀδελφῷ προσεῖπεν, ἀλλ' ὅτε ὁμομητρίαν ἐδέπω καὶ ὁμοπατρίαν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Σημείωσαι, ὅτι ὁ μὲν ἀναγέγραπται εἰρηκέναι ἡ Σάῤῥα τοιοῦτόν ἐσιν, » ὅπω μέν μοι γέγονεν ἕως τοῦ νῦν, » ὁ δὲ κύριός μου πρεσβύτερος. ὁ δὲ Κύριός- » φησιν αὐτῷ εἰρηκέναι τό, ἆρά γε ἀληθῶς » τέξομαι; ἐγὼ δὲ γεγήρακα. πῶς οὖν οὐκ ἔσι ταῦτα διάφωνα; ἀλλὰ τῇ δυνάμει τοιοῦτόν ἐσι τὸ ῥηθέν· ἢ μὴ γεννήσασα ἕως τοῦ νῦν, ἆρα νῦν τέξομαι; ἐσκόπει γὰρ ὁ μόνον τὸν ἄνδρα, ἀλλὰ καὶ ἑαυτῷ γεγηρακέναι.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἀβραὰμ πρεσβύτερος κατὰ τῷ μαρτυρίαν Σάῤῥας λεγούσης· » ὅπω μέν μοι γέγονεν ἕως τοῦ νῦν· ὁ » δὲ κύριός μου πρεσβύτερος. πρεσβύτερος δὲ ἰῶ διὰ τῷ πολιώσασαν αὐτοῦ τῷ ψυχῷ ἀρετῷ.

ιγ. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραὰμ, τί ὅτι ἐγέλασε Σάῤῥα ἐν ἑαυτῇ, λέγουσα, ἆρά γε εἰ ἀληθῶς τέξομαι; ἐγὼ δὲ γεγήρακα.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Διὰ τοῦ ἐλέγξαι τὰ κρύφια τῆς καρδίας Σάῤῥας, εἰς πίσιν αὐτῷ σωῆλασεν, ὅτι δωαλός ἐσι ποιῆσαι ὃ ἐπηγγείλατο.

ιδ. Μὴ ἀδυνατεῖ παρὰ τῷ Θεῷ τῶν ῥῆμα; εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον ἀναστρέψω πρὸς σὲ εἰς ὥρας· καὶ ἔσαι τῇ Σάῤῥᾳ υἱός.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον ἀνα» στρέψω πρὸς σὲ εἰς ὥρας, τουτέσι τῷ ἑξῆς » ἔτει εἰ καιρῷ τῆς ὀπώρας. ὅτι Σάῤῥα κατεχρίθη ὡς ἐπιγελῶσα τῷ ῥήματι· ὁ δὲ Ἀβραὰμ δικτικῶς αὐτῷ εἶπεν, εἰ τῷ ἑκατονταετεῖ γονήσεταί σοι υἱός, τουτέσι ναὶ Κύριε γένοιτό μοι υἱὸς εἰ γήρᾳ·

ιε. Ἠρνήσατο δὲ ἡ Σάῤῥα, λέγουσα, οὐκ ἐγέλασα· ἐφοβήθη γάρ· καὶ εἶπεν, οὐχί, ἀλλ' ἐγέλασας.

ΧΡΥΣΟ-

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εἶτα ἐκείνη ἀκήκοασα, ὅτι ἅτε τὰ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῆς κινηθέντα ἔλαθε τὸν παρόντα, ἡρνήσατο λέγουσα, οὐκ ἐγέλασα. ὁ γὰρ Φόβος κατέσεισεν αὐτῆς τὴν διάνοιαν. διὰ τοῦτο τῇ ἀθυμίᾳ αὐτῆς ἡ Γραφὴ τὸ πᾶν λογιζομένη, φησὶν, ἐφοβήθη γάρ. ἀλλ' ὁ πατριάρχης φησὶ πρὸς αὐτὴν, οὐχὶ, ἀλλ' ἐγέλασας. μὴ νομίσῃς, φησὶν, εἰ καὶ ἐν διανοίᾳ ταῦτα ἐβλάβθω, καὶ κατὰ τὸ λεληθὸς γέλωτα ἐποιήσω, ὅτι τῷ παραγενομένῳ τὴν δύναμιν λαθεῖν εἶχες. μὴ τοίνυν ἀρνοῦ τὸ γεγονὸς, μηδὲ προσθήκην ἐργάζου τῷ ἁμαρτήματι.

ις. Ἐξαναστάντες δὲ οἱ ἄνδρες ἐκεῖθεν, κατέβλεψαν ἐπὶ πρόσωπον Σοδόμων καὶ Γομόρρας. Ἀβραὰμ δὲ συνεπορεύετο μετ' αὐτῶν συμπροπέμπων αὐτούς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μόλις διαζεύγνυται δυσαποσπάστως ἔχων, ὡς βάλεσθαι καὶ ἀποδημεῖν. ἄμεινον δὲ τοῦ πέμπειν τὸ παραπέμπειν, κοινωνικώτατον ἦθος ἐμφαῖνον.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πόσον ἀγαθὸν τὸ συμπροπέμπειν ξένους. οὐ μὴν γὰρ τῇ ὁδῷ ἐθαρρήθη Ἀβραὰμ τηλικαῦτα θαυμάσια.

ιζ. Ὁ δὲ Κύριος εἶπε, μὴ κρύψω ἐγὼ ἀπὸ προσώπου Ἀβραὰμ τοῦ παιδός μου ἃ ἐγὼ ποιῶ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Πόσης γὰρ οἴει τιμῆς εἶναι καὶ τοῦτο αὐτὸ, τὸ λέγειν, Ἀβραὰμ τοῦ παιδός μου; πόσου φίλτρου, πόσης διαθέσεως; τοῦτο γὰρ μάλιστα δείκνυσι τὸ ἐξαίρετον, καὶ τῷ εἰς τὸν δίκαιον τιμῶν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Παρίστησι καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν, καὶ τοῦ δούλου τὸ ἀξίωμα, ὡς καὶ δεσποτικὰ θαρρεῖσθαι μυστήρια.

ιη. Ἀβραὰμ δὲ γινόμενος ἔσται εἰς ἔθνος μέγα καὶ πολύ· καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εἰπὼν, ἃ μὴ κρύψω ἀπὸ Ἀβραὰμ τοῦ παιδός μου, ἃ ἐγὼ ποιῶ, οὐκ εὐθέως λέγει τὸ μέλλον ἔσεσθαι. ἀκόλουθον γὰρ ἦν ἐπαγαγεῖν, καὶ εἰπεῖν, ὅτι μέλλει τὰ Σόδομα ἐμπιπρᾶν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἀλλὰ τί; ἵνα μάθωμεν, ὅτι οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ εἰκῇ τοσαύτην περὶ αὐτὸν δείκνυται τὴν κηδεμονίαν, φησὶν· Ἀβραὰμ δὲ γινόμενος ἔσται εἰς ἔθνος μέγα, καὶ τὰ ἑξῆς. βαβαὶ πόσον τῆς τοῦ δεσπότου φιλανθρωπίας τὸ μέγεθος. ἐπειδὴ μέλλει μετὰ ταῦτα ἐπάγειν τὰ κατὰ τὴν καταστροφὴν Σοδόμων, προλαβὼν νῦν παραθαρρύνει τὸν πατριάρχην, ὁμοῦ καὶ τὴν μεγίστην εὐλογίαν αὐτῷ ἐπαγγελλόμενος, καὶ ὅτι εἰς πλῆθος ἔσται μέγα.

ιθ. Ἤδειν γὰρ, ὅτι συντάξει τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ· καὶ φυλάξουσι τὰς ὁδοὺς Κυρίου. ὅτι συντάξει τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ποιεῖν δικαιοσύνην καὶ κρίσιν, ὅπως ἂν ἐπαγάγῃ Κύριος ἐπὶ Ἀβραὰμ πάντα ὅσα ἐλάλησε πρὸς αὐτόν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ ἤδειν, ὅτι σωτάξει τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ Ἀβραὰμ, τὴν αἰτίαν παρίστησι τῆς ἐκλογῆς. διατὶ μόνον αὐτὸν ἀπὸ πάντων ἐξελέξατο. πᾶσαι γὰρ αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ κρίσεις. ὡς ἄνθρωπος δὲ ὀφθεὶς ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραὰμ, ἀνθρωπίνως διαλέγεται. τί οὖν θαυμάζουσιν εἰ ὁ Χριστὸς ἀνθρωπίνως ἐν τοῖς εὐαγγελίοις διαλέγεται, ἄνθρωπος γενόμενος ἀληθῶς;

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Πολλὴ τῆς ἀρετῆς ἡ ἐπίτασις. ὃ γὰρ μόνον ὑπὲρ ὧν αὐτὸς μέτεισι τῷ ἀρετῷ τὰς ἀμοιβὰς δέχεται, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὧν διετάξατο τοῖς ἐξ αὐτοῦ τεχθεῖσι δαψιλὰς ἀξιοῖ τῆς ἀντιδόσεως· εἰκότως. αὐτὸς γὰρ λοιπὸν ἅπασι διδάσκαλος γέγονεν. ὁ γὰρ τῷ ἀρχῷ καὶ τὰ προοίμια παραχὼν, ὅτος καὶ τῶν μετὰ ταῦτα γινομένων αἴτιος ἂν εἴη.

κ. Εἶπε δὲ Κύριος ὁ Θεὸς, κραυγὴ Σοδόμων καὶ Γομόρρας πρός με.

ΑΔΗΛΟΥ. Κραυγῷ φησι τῷ τῶν τολμημάτων φανερὰν παρρησίαν.

ΑΔΗΛΟΥ. Κραυγῷ, τοῦτ' ἔστι τόλμαν λέγει καὶ τὴν παρρησίαν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τὸ γὰρ κραυγὴ Σοδόμων καὶ Γομόρρας, οἷμαι σημαίνειν, ὅτι μετὰ τῆς παρανομίας ἐκείνης τῆς ἀφάτου καὶ πάσης συγγνώμης ἀπεσεβημένης, καὶ ἑτέρας ἀδικίας πολλὰς ἐπεδείκνυντο, οἱ δυνατώτεροι κατεξανιστάμενοι τῶν ἀσθενεστέρων, οἱ πλούσιοι τῶν πενήτων.

ΑΔΗΛΟΥ. Χρήσῃ τῷ ῥητῷ πρὸς τοὺς ἀπὸ θυμοῦ κεκραγότας, παρατιθεὶς ἅμα καὶ Παύλου λέγοντα, πᾶσα κραυγὴ καὶ θυμὸς ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν. Ἐφεσ. 4. 31.

Αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν μεγάλαι σφόδρα.

ΑΚΥΛΑΣ καὶ ΣΥΜΜΑΧΟΣ, Ἐβαρύνθησαν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὡς ἀνίσων ὄντων τῶν ἁμαρτιῶν, λέγεται τὸ, αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν μεγάλαι σφόδρα.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Οἱ Σοδομῖται πλούτῳ καὶ μεγέθει χρημάτων ὑπερφρονοῦντες, εἵς τε ἀνθρώπους ἦσαν ὑβρισταὶ, καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀσεβεῖς, ὡς μηκέτι μεμνῆσθαι τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων ὠφελειῶν, εἴναί τε

ναί τε μισόξενοι, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίας ἐκτρέπεσθαι.

να. Καταβὰς ἴδν ὄψομαι, εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρός με συντελοῦνται. εἰ δὲ μή, ἵνα γνῶ.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἰ μὲν κατὰ τὸν ἐρχόμενον πρὸς Κύριον κραυγὸν εὕρῃ αὐτοὺς πράττοντας, ὃν οἶδεν αὐτοὺς ὁ Κύριος· εἰ δὲ μή, τότε γινώσκει αὐτούς.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐχὶ κατῆλθεν ἰδεῖν ἃ προεώρα ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμός· ἀλλὰ βούλεται ἡμᾶς διδάξαι, ὥστε ὁρᾶν καὶ ὅτω πιστεύειν. τὸ δὲ σωτελοῦνται, ἀντὶ τοῦ συντετέλεσαν τὸ ἔργον.

ΑΔΗΛΟΥ. Μήποτε δὲ ταῦτα πρὸς Ἀβραὰμ λέγεται ὑπὸ Κυρίου ἄνω μενόντος, ὅτε ἐστὶν ἐν Ἀβραάμ· καταβαίνοντος δὲ, ὅτε περὶ Σοδομιτῶν σκοπεῖ;

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί βούλεται τῆς λέξεως ἡ συγκατάβασις; καταβὰς, φησὶν, ὄψομαι. Τόπον γὰρ ἐκ τόπου μεταβαίνει ὁ τῶν ὅλων Θεός; ἀχὶ, μὴ γένοιτο. ἀ τοῦτο λέγει, ἀλλ' ὅπερ πολλάκις ἔφην, τῇ παχύτητι τῆς λέξεως ἡμᾶς παιδεύσας βούλεται, ὅτι δεῖ πολλῇ τῇ ἀκριβείᾳ κεχρῆσθαι, καὶ μήτε ἀπὸ ἀκοῆς καταδικάζειν τοὺς ἡμαρτηκότας, μήτε ἄνευ ἀποδείξεως τὰς ψήφους ἐνφέρειν.

νβ. Καὶ ἀποστρέψαντες ἐκεῖθεν οἱ ἄνδρες, ἦλθον εἰς Σόδομα. Ἀβραὰμ δὲ ἦν ἔτι ἑστηκὼς ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀβραὰμ δὲ ἰδοὺ ἑστηκὼς ἐναντίον Κυρίου. Ἐγκώμιον τοῦτο τοῦ Ἀβραάμ. δηλοῦται γὰρ τὸ βέβαιον τῆς εὐσεβείας αὐτοῦ, δι' ἣν ἐγγίσας δεδώληται.

νγ. Καὶ ἐγγίσας Ἀβραὰμ, εἶπε, μὴ συναπολέσῃς δίκαιον μετὰ ἀσεβοῦς· καὶ ἔσαι ὁ δίκαιος, ὡς ὁ ἀσεβής.

ΑΔΗΛΟΥ. Δίκαιος ὢν Ἀβραὰμ, ἐνόμισε καὶ αὐτοὺς τοιούτους εἶναι.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Δίκαιος ὢν, ἄλλως εἶναι τοιούτους ἐνόμισεν. ἕκαστος γὰρ ἐξ ὧν ἔχει, περὶ τῶν ἄλλων τεκμαίρεται. ὧν ἕνεκα βούλεται σωθῆναι τοὺς ἀσεβεῖς, ἀλλ' ἀ τἐναντίον. μονονοχὶ πιθανόμενος, ἀ σωτηρήσασιν ἅλες ὀλίγοι, κρέας πολύ; ἀχ ὀλίγοι ἱμάντες κρατοῦσι μέγεθος οἰκοδομημάτων; εἶτα ἐν ξύλοις καὶ πλίνθοις ἐστὶν ἰσχὺς, καὶ ἐν ἅλεσι πρὸς τὰ κρέα, ἐν δὲ δικαίοις ἀχ ἔστιν εἰς τὸ διασώζειν ἀδίκους;

νδ. Ἐὰν ὦσι πεντήκοντα δίκαιοι ἐν τῇ πόλει, (1) ἀπολεῖς αὐτούς; ἀχ ἀνήσεις πάντα τὸν τόπον ἕνεκεν τῶν πεντήκοντα δικαίων, ἐὰν ὦσιν ἐν αὐτῇ;

νε. Μηδαμῶς σὺ ποιήσῃς ὡς τὸ ῥῆμα τοῦτο, τοῦ ἀποκτεῖναι δίκαιον μετὰ ἀσεβοῦς· καὶ ἔσαι ὁ δίκαιος, ὡς ὁ ἀσεβής· μηδαμῶς. ὁ κρίνων πᾶσαν τὴν γῆν, ἀ ποιήσεις κρίσιν;

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ πάντα ἄνθρωπον ἀπαιτῶν δικαιοπραγεῖν, μὴ ποιήσῃς ἀκρίτως τοῦτο. ἄλλοι δὲ λέγουσι τὸν καθόλου κρίσιν. εἰ τὸν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ, πρὸς τὸν υἱὸν λέγεται ὑπὸ τοῦ Ἀβραάμ. Ἰωάν. 5. 22.

νς. Εἶπε δὲ Κύριος ὁ Θεὸς, ἐὰν ὦσι πεντήκοντα δίκαιοι ἐν Σοδόμοις ἐν τῇ πόλει, ἀφήσω πάντα τὸν τόπον δι' αὐτούς.

ΑΔΗΛΟΥ. Συγκαταβατικῶς περὶ τῶν ἡμῖν ἀμφιβόλων ὁ Θεὸς διαλέγεται. ὅτι δὲ προηδει μὲν ταῦτα, ἀπέστειλε δὲ τοὺς Ἀγγέλους ὡς γνωσόμενος δι' αὐτῶν τὰ κατὰ Σοδομίτας, ἵν' ἅτως αὐτοὺς κρίνῃ, καὶ πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ὡς ἀγνοῶν περὶ τῆς ἀπωλείας αὐτῶν διαλέγεται, ἐὰν εὕρω ἐν Σοδόμοις, οἱ ἄνδρες δηλοῦσιν ἀχ ἁμφιβόλως ἀποστελόντες, ἀλλ' ἐπ' ἀπωλείᾳ τοῦ τόπου.

νζ. Καὶ ἀποκριθεὶς Ἀβραὰμ, εἶπε· νῦν ἠρξάμην λαλῆσαι πρὸς τὸν Κύριον· ἐγὼ δέ εἰμι γῆ, καὶ σποδός.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Θεὸς δίδωσι παῤῥησίαν, καὶ ὁ δοῦλος συνέλεται. καὶ δίκαια ἔχων, καὶ ὑπὲρ δικαίων λέγων, κατοκνεῖ εἰπεῖν ἐπὶ δικαίῳ Θεοῦ. ὅσον γάρ τις προσεγγίζει Θεῷ, τοῦ ἑαυτοῦ ἀσθένειαν θεωρεῖ, καὶ τὸ ὑστελὲς τῆς φύσεως.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ὁρᾷς, ὅτι ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται; ἔχων ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ, ὅτι γῆ ἐστὶ καὶ σποδὸς, καὶ ἀχ ὀφείλει ἅτε τὰ δίκαια μετὰ ἀδείας ἐπὶ Κύριον φθέγξασθαι, ἐπὶ τοσοῦτον τετίμηται, ὡς τὸν Θεὸν αὐτὸν εἰπεῖν, μὴ κρύψω, καὶ τὰ ἑξῆς. μικρῷ γὰρ καὶ εἰς συμβούλιον κέκληται. Λεκ. 14. 11.

νη. Ἐὰν δὲ ἐλαττωθῶσιν οἱ πεντήκοντα δίκαιοι εἰς τεσσαρακονταπέντε, ἀπολέσεις ἕνεκεν τῶν τεσσαρακονταπέντε πᾶσαν τὴν πόλιν; καὶ εἶπεν, ἐὰν εὕρω ἐκεῖ τεσσαρακονταπέντε, ἀ μὴ ἀπολέσω. Καὶ προσέθηκεν ἔτι λαλῆσαι πρὸς αὐτὸν, καὶ εἶπεν, ἐὰν εὑρεθῶσι τεσσαράκοντα; καὶ εἶπεν, ἀχ ἀπολέσω ἕνεκεν τῶν τεσσαράκοντα. Καὶ εἶπε, μήτι Κύριε ἐὰν λαλήσω; ἐὰν δὲ εὑρεθῶσιν ἐκεῖ τριάκοντα; καὶ εἶπεν, ἀχ ἀπολέσω ἕνεκεν

(1) Τὸ ἐν τῇ πόλει. ἀ κεῖται ἐν τῷ κώδ.

λα. ἕνεκεν τῶν τριάκοντα. Καὶ εἶπεν, ἐπειδὴ ἔχω λαλῆσαι πρὸς τὸν Κύριόν μου, ἐὰν δὲ εὑρεθῶσιν ἐκεῖ εἴκοσι; καὶ εἶπεν, οὐ μὴ ἀπολέσω ἕνεκεν τῶν εἴκοσι.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Σκόπει πόση τοῦ δικαίου ἡ εὐτονία, καθάπερ αὐτὸς μέλλων ὑπεύθυνος τῇ ψήφῳ γίνεσθαι, οὕτω πολλὴν τίθεται τὴν σπουδὴν ἐξαρπάσαι τῆς μελλούσης ἐπάγεσθαι τιμωρίας τὸ τῶν Σοδομιτῶν ἔθνος. Καὶ μετ' ὀλίγα. Πάντα λόγον ὑπερβαίνει, καὶ πᾶσαν ἔννοιαν ἡ τοῦ δεσπότου ἀγαθότης. τὶς γὰρ ἡμῶν τῶν ἐν μέσῳ μυρίων κακῶν στρεφομένων εἵλετόποτε κατὰ τῶν ὁμογενῶν ψῆφον ἐκφέρων, τοσαύτῃ χρήσασθαι συγκαταβάσει, καὶ φιλανθρωπίᾳ;

λβ. Καὶ εἶπε, μήτι Κύριε ἐὰν λαλήσω ἔτι ἅπαξ; ἐὰν δὲ εὑρεθῶσι δέκα; καὶ εἶπεν, οὐκ ἀπολέσω ἕνεκεν τῶν δέκα.

» ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Μήτι Κύριε; μὴ προπετὲς τὶ ποιῶ; μὴ ἀναίσχυντόν τι ἐπιδείκνυμι; μὴ καταγνώσεως ἄξιον πρᾶγμα διαπράττομαι, ἐὰν λαλήσω ἔτι ἅπαξ; μετὰ τῆς πολλῆς ἐκείνης ἀγαθότητος ἔτι μίαν ἱκεσίαν δέξαι παρ' ἐμοῦ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μανθάνομεν τῶν δικαίων τὴν δύναμιν. ἑ γὰρ εἰ εὑρέθησαν

A μόνοι, χώρα καὶ πόλεις ἐσώζοντο. τοσοῦτον ἀρετὴ τῆς κακίας ὑπερισχύει. ἔντισι δὲ τῶν ἀντιγράφων μέχρι τῶν δέκα τὰ τῆς μειώσεως. οὐκ ἔτι δὲ ἠλάττωσεν εἴτε τοὺς ί, εἴτε τοὺς έ, μὴ καὶ δόξῃ διὰ τὸν Λὼτ ἱκετεύειν, ἀλλ' οὐ περὶ πάντων ἀνθρώπων, ὡς εὐσεβής. ὁ μέντοι Ἱερεμίας, περιδρά- Ἱερ. 5. 1.
» μετε, φησὶν, ἐν ταῖς ὁδοῖς Ἱερουσαλὴμ, καὶ
» ἴδετε καὶ γνῶτε καὶ ζητήσατε ἐν ταῖς πλα-
» τείαις αὐτῆς ἐὰν εὕρητε, εἰ ἔστι ποιῶν κρῖ-
B » μα καὶ ζητῶν πίστιν, καὶ ἵλεως ἔσομαι αὐ-
» τῇ λέγει Κύριος. καὶ Ἰεζεκιὴλ φησι, καὶ Ἰεζ. 22. 30.
» ἐζήτουν ἐξ αὐτῶν ἄνδρα ἀναστρεφόμενον
» ὀρθῶς, καὶ ἑστῶτα κατὰ πρόσωπόν μου ὁλο-
» σχερῶς ἐν καιρῷ τῆς ὀργῆς, τοῦ μὴ εἰς τέ-
» λος ἐξαλεῖψαι αὐτὴν, καὶ οὐχ εὗρον.

ΑΔΗΛΟΥ. Θαυμάσειε δ' ἄντις, τὶ δήποτε περὶ τοῦ συγγενοῦς οὐ πεποίηται ἀξίωσιν. δῆλον δὲ, ὡς τῷ Θεῷ πεπίστευκεν, ὅτι τὸν μηδὲν προσήκοντα ταῖς Σοδομιτῶν Γ ἀνομίαις, μηδὲ ὅλως Σοδομίτην ὄντα τὸ γένος, ἐξάξει Σοδόμων, καὶ οὐ συναπολέσει Σοδόμοις.

λγ. Ἀπῆλθε δὲ Κύριος, ὡς ἐπαύσατο λαλῶν τῷ Ἀβραάμ. καὶ Ἀβραὰμ ἀπέστρεψεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ.

Δ" ΑΔΗΛΟΥ. Ἀπῆλθε δὲ Κύριος. εὔδηλον κατὰ τὴν ὀπτασίαν, οὐ τόπον ἐκ τόπου.

ΚΕΦ. ΙΘ.

α. Ἦλθον δὲ οἱ δύω Ἄγγελοι εἰς Σόδομα ἑσπέρας· Λὼτ δὲ ἐκάθητο παρὰ τὴν πύλην Σοδόμων. ἰδὼν δὲ Λὼτ, ἐξανέστη εἰς συνάντησιν αὐτοῖς· καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οἱ τῶν Σοδόμων οἰκήτορες εἰς τὰς παρὰ φύσιν ἡδονὰς ἀγρίως ἐξοιστρούμενοι, καὶ ἀτιμάζοντες μὲν τὸν συνόδου νόμον, ὃν ἐπὶ παίδων γοναῖς ἡ φύσις ὡρίσατο, ὥραις δὲ ταῖς ἀρρένων ἐπιθηγούμενοι, καὶ τὶ γὰρ οὐχὶ τῶν λίαν ἐκτοπωτάτων διαπεραίνοντες, κατηρέθιζον εἰς ὀργὰς, καὶ οἱονείπως κατεβιάζοντο πρὸς τὴν ἐπ' αὐτοῖς ἰέναι δίκην, καίτοι φιλάνθρωπον ὄντα τὸν δημιουργόν. ἐπειδὴ δὲ τοῦ χρῆναι παθεῖν ἐπὶ θύραις ἦν ὁ καιρὸς, δεδαπανημένης ὥσπερ τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἀνεξικακίας, εἰσέβαλλον ἐν Σοδόμοις οἱ τοῦτο πληρώσοντες. γέγραπται δὲ οὕ-
» τως· ἦλθον δὲ δύω Ἄγγελοι εἰς Σόδομα
» ἑσπέρας.

ΑΔΗΛΟΥ. Πρὸς μὲν Ἀβραὰμ, οἱ τρεῖς ἄνδρες, καὶ μεσημβρίας· εἰς Σόδομα δὲ, οἱ δύω Ἄγγελοι ἑσπέρας. τὰ γὰρ καλὰ φωτὶ ἔοικε· τὰ δὲ κακὰ, ἑσπέρα, δύνοντος αὐτοῖς τοῦ τῆς δικαιοσύνης ἡλίου. νὺξ γάρ ἐστι καὶ σκότος ἡ τιμωρία τῶν ἀσεβῶν.
» οἱ δὲ δίκαιοι ὁμοίως φωτὶ λάμπουσι. σημειωτέον δὲ, ὅτι ἔνθα μὲν ἦν ἀγαθῶν μή- Παροιμ. 4. 18.
E νυσις, ὁ δεσπότης παρῆν· ἐπὶ τὴν τιμωρίαν δὲ, οὐκ αὐτὸς παραγίνεται· δεικνὺς, ὅτι τὸ μὲν εὖ πάσχειν τοὺς ἀνθρώπους, καθ' ἡδονὴν αὐτῷ γίνεται, ὥστε καὶ αὐτουργεῖν ἐν τοῖς τοιούτοις τρόπον τινὰ αἱρεῖσθαι· τὰς τιμωρίας δὲ, οὐκ ἐθέλων μὲν, διὰ δὲ τὴν χρείαν ἐπάγων, τοῖς Ἀγγέλοις ὑπηρέταις χρῆται.

Z ΑΔΗΛΟΥ. Οὐκ ἦν ἔνδον Σοδόμων ὁ Λὼτ, ἀλλὰ παρὰ τὴν πύλην, ὥσπερ καὶ ὁ Ἀβραὰμ ἐπὶ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς, διὰ φιλοξενίαν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Καὶ τίνος ἕνεκεν τὸν καιρὸν ἐδήλωσε; καὶ διατὶ κατὰ τὴν ἑσπέραν παρεγένοντο; Ἵνα τὴν πολλὴν ἡμῖν ἐπίτασιν δείξῃ τῆς τοῦ Λὼτ φιλοξενίας. καθάπερ γὰρ ὁ πατριάρχης κατὰ τὸν τῆς μεσημβρίας καιρὸν καθή-
H μενος, ἐπετήρει τοὺς παριόντας, καὶ ἔργον ἐποιεῖτο τὴν τούτων θήραν, καὶ ἐπέτρεχε, καὶ μετὰ περιχαρείας τοὺς ὁδίτας ὑπεδέχετο· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ὁ δίκαιος οὗτος, ἐπειδὴ ᾔδει τῆς κακίας τῶν ἐν

Σοδόμοις οἰκούντων τὴν πονηρίαν, οὐδὲ τὸν τῆς ἑσπέρας καιρὸν παρεπέμπετο, ἀλλὰ μέχρι τούτου παρέμενε, μήπου θησαυρός τις αὐτῷ παρεμπέσῃ, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς Φιλοξενίας καρπὸν δρέψασθαι δυνηθῇ.

β. Καὶ εἶπεν, ἰδοὺ κύριοι ἐκκλίνατε πρός με εἰς τὸν οἶκον τοῦ παιδὸς ὑμῶν, καὶ καταλύσατε, καὶ νίψασθε τοὺς πόδας ὑμῶν, καὶ ὀρθρίσαντες ἀπελεύσεσθε εἰς τὴν ὁδὸν ὑμῶν. καὶ εἶπον, οὐχὶ, ἀλλ' ἐν τῇ πλατείᾳ καταλύσομεν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οἱ δέ φασιν, οὐχὶ, ἀλλ' ἐν τῇ πλατείᾳ καταλύσομεν. Τὸ μὲν εἶναι ξένοι καὶ ἀνέστιοι διὰ τούτου κατασημαίνοντες, κατερεθίζοντες δὲ, οἶμαί που, πρὸς εὐτονωτέραν σπουδὴν τὸν Φιλοξενεῖν ᾑρημένον, μονονουχὶ δὲ καὶ ἀστείως ὑποσημαίνοντες, ὡς οὐκ ἂν αὐτοὺς μεθεῖτο πρεπόντως ἐρήμους ὄντας ἑστίας, καὶ ἐν αὐταῖς τριόδοις ἐξερριμένους. ὃ δὴ καὶ συνεὶς ὁ δίκαιος, μειζόνως κατεβιάζετο, καὶ οὐχ ἁρπαγμὸν τὴν παραίτησιν, ὡς ἐξ ἀδρανοῦς καὶ ὑδαρεστέρας ἐποιεῖτο φρενός.

γ. Καὶ κατεβιάζετο αὐτοὺς, καὶ ἐξέκλιναν πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς πότον, καὶ ἀζύμους ἔπεψεν αὐτοῖς· καὶ ἔφαγον πρὸ τοῦ κοιμηθῆναι.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπεὶ μὴ τοιοῦτος ἦν, οἷος ὁ Ἀβραὰμ, διὰ τοῦτο βίας αὐτοὶ χρήζουσιν. ἡ μέντοι βία τοῦ Φιλοξένου πείθει ξενίζεσθαι παρ' αὐτῷ Ἀγγέλους.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τῷ μὲν Ἀβραὰμ εὐχερῶς ἐπείσθησαν, τῷ δὲ Λὼτ μετὰ βίας, δεικνύντες αὐτοῦ τὸ σπουδαῖον, οὐχ ὅτι τοῦ Ἀβραὰμ σπουδαιότερος· ἀλλὰ δεικνύντες τῶν Σοδομιτῶν τὴν ἀσέβειαν. οἳ πρὸς τῷ μὴ δέξασθαι, καὶ τὸν περὶ τῆς ὕβρεως ἐκείνου φόβον, δι' ὃν ἐβιάζετο μάλιστα, πρὸς ἔργον ἄγειν ἐσπούδασαν. ἅμα δὲ καὶ ὡς ἀνέστιοι πρὸς ἐπίτασιν αὐτὸν τῆς Φιλοξενίας ἐπήγοντο.

δ. Καὶ οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως οἱ Σοδομῖται περιεκύκλωσαν τὴν οἰκίαν, ἀπὸ νεανίσκου ἕως πρεσβυτέρου, ἅπας ὁ λαὸς ἅμα.

ΑΔΗΛΟΥ. Βαβαὶ τῆς ἐσχάτης κακίας. οὐδὲ πρεσβύτης ἐν αὐτοῖς ἐσωφρόνει. ᾗ δέφησιν Ἰώσηπος (1) θαυμαστὸν εἶχον εἶδος οἱ Ἄγγελοι.

ε. Καὶ ἐξεκαλοῦντο τὸν Λὼτ, καὶ ἔλεγον πρὸς αὐτὸν, ποῦ εἰσὶν οἱ ἄνδρες οἱ ἐλθόντες πρὸς σὲ τὴν νύκτα; ἐξάγαγε αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς, ἵνα συγγενώμεθα αὐτοῖς.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἵνα συγγενώμεθα αὐτοῖς· ὅ ἐστιν αἰσχρῶς διαχρησώμεθα.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἡ τοῦ ἀδικεῖν ἀνθρώπους συνήθεια προήγαγε Σοδομίτας εἰς τὴν κατὰ Ἀγγέλων ὕβριν· οὕτως Ἰουδαίους ἡ κατὰ Προφητῶν ἀσέβεια προήγαγεν εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν σφαγήν. βλαβερὸν οὖν ἡ πονηρὰ συνήθεια καὶ ὀλέθριον, εἰ καὶ μὴ εὐθύς.

ς. Ἐξῆλθε δὲ Λὼτ πρὸς τὸ πρόθυρον, τὴν δὲ θύραν προσέῳξεν ὀπίσω αὐτοῦ. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, μηδαμῶς ἀδελφοὶ, μὴ πονηρεύσησθε.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς δέδοικεν ὁ δίκαιος καὶ τρέμει ὑπὲρ τῆς τῶν ξένων ἀσφαλείας. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς τὴν θύραν προσέῳξεν ὀπίσω αὐτοῦ, ἀλλ' εἰδὼς αὐτῶν τὴν μανίαν καὶ τὸ τολμηρὸν, καὶ ὑφορώμενος αὐτῶν τὴν προπέτειαν, εἶταφησι πρὸς αὐτοὺς, μηδαμῶς ἀδελφοί. ὢ τῆς τοῦ δικαίου μακροθυμίας, ὢ ταπεινοφροσύνης ὑπερβολή. τοῦτο ἀληθῶς ἀρετὴ, τὸ μετ' ἐπιεικείας τοῖς τοιούτοις προσφέρεσθαι. οὐδεὶς γὰρ τὸν νοσοῦντα θεραπεῦσαι βουλόμενος, καὶ τὸν μαινόμενον σωφρονίσαι, μετὰ θυμοῦ καὶ αὐστηρίας τοῦτο ποιεῖ. σκόπει γὰρ πῶς τοὺς τὰ τοιαῦτα παρανομεῖν βουλομένους, ἀδελφοὺς καλεῖ, ἐκτρέψαι αὐτοὺς βουλόμενος, καὶ καθικέσθαι αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ ἀποστῆσαι αὐτοὺς τῆς ἐπιχειρήσεως τῆς μιαρᾶς. μηδαμῶς, φησὶν, ἀδελφοὶ, μὴ πονηρεύσησθε· μηδέν φησι τοιοῦτον λογίσησθε, μὴ τὴν πονηρὰν ταύτην πρᾶξιν ἐννοήσητε, μηδὲ τὴν φύσιν αὐτὴν παραδειγματίσητε, μηδὲ ἀθέσμους ἐπινοήσητε μίξεις.

η. Εἰσὶ δέ μοι θυγατέρες, αἳ οὐκ ἔγνωσαν ἄνδρας· ἐξάξω αὐτὰς πρὸς ὑμᾶς, καὶ χρᾶσθαι αὐταῖς, καθὰ ἂν ἀρέσκῃ ὑμῖν. μόνον εἰς τοὺς ἄνδρας τούτους μὴ ποιήσητε μηθὲν ἄδικον, οὗ εἵνεκεν εἰσῆλθον εἰς τὴν στέγην τῶν δοκῶν μου.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Πόση τοῦ δικαίου ἡ ἀρετή. πᾶσαν ἀρετὴν Φιλοξενίας ἐνίκησε. τὶ γὰρ ἄν τις εἶποι κατ' ἀξίαν τῆς τοῦ δικαίου τούτου Φιλοφροσύνης, ὃς οὐδὲ τῶν θυγατέρων φείσασθαι ἠνέσχετο, ἵνα τὴν εἰς τοὺς ξένους τιμὴν ἐπιδείξηται, καὶ ἐλευθερώσῃ τῆς παρανομίας τῶν Σοδομιτῶν;

θ. Εἶπον δὲ, ἀπόστα ἐκεῖ· εἰσῆλθες παροικεῖν, μὴ καὶ κρίσιν κρίνειν; νῦν οὖν σε κακώσομεν μᾶλλον ἢ ἐκείνους.

καὶ

(1) Οἱ δὲ Σοδομῖται θεασάμενοι τοὺς νεανίσκους εὐπρεπείᾳ τῆς ὄψεως διαφέροντας, καὶ παρὰ Λώτῳ καταχθέντας, ἐπὶ βίαν καὶ ὕβριν αὐτῶν τῆς ὥρας ἐτράπησαν. ἐν βιβλ. 1. κεφ. 12.

καὶ περεβιάζοντο τὸν Λὼτ σφόδρα· καὶ ἤγγισαν συντρίψαι τὴν θύραν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἦρται ἡ τῆς κακίας ὑπερβολὴ τῶν Σοδομιτῶν, ἣ καὶ δεικνύουσα τῷ κατ' αὐτῶν κρίσιν δικαίως γενομένῳ. καὶ γὰρ τοῦτο ἴσῳ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· » καταβὰς ἴδν ὄψομαι, εἰ κατὰ τὴν κραυ- » γὴν αὐτῶν συντελοῦνται· εἰ δὲ μή, ἵνα γνῶ. ἐξουσίας γὰρ δοκιμαστικὸν ἴσῳ τὸ ῥῆμα, οὐκ ἀγνοίας τῆς τοῦ λέγοντος μιμητικόν. ἀλλ' ἔδει γὰρ αὐτοὺς ἐξελεγχθῆναι πρὸς ἕκαστον ἥκοντας κακίας, εἶθ' οὕτω τὰ ἕκαστα παθεῖν. ἐπαίρονται δὲ κατὰ τοῦ Λὼτ ὑπερηφάνως.

✻✻ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Λὼτ μὲν γὰρ ἅτε υἱὸς καὶ ἐξ αἵματος ὑπάρχων Ἀβραὰμ, καὶ τοῖς τῆς ὀρθότητος νόμοις ἐντεθραμμένος, εὐσεβείας τε τῆς εἰς Θεὸν οὐκ ἐν βραχεῖ λόγῳ πεφροντικὼς, παρῴκει τὰ Σόδομα. ἴσῳ δὲ ἐπ' αὐτοῖς ἔπηλυς καὶ ξένος καὶ γέ- 2. Κορ. 6. 14. » νει καὶ τρόπῳ. τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ » πρὸς σκότος; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπί- » στου, κατὰ τὸ γεγραμμένον;

ι. Ἐκτείναντες δὲ οἱ ἄνδρες τὰς χεῖρας εἰσεσπάσαντο τὸν Λὼτ πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ τὴν θύραν τοῦ οἴκου ἀπέκλεισαν.

ια. Τοὺς δὲ ἄνδρας τοὺς ὄντας ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ οἴκου ἐπάταξαν ἀορασίᾳ ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως μεγάλου. καὶ παρελύθησαν ζητοῦντες τὴν θύραν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐπ' ἀγαθῷ πατάσσονται ἀορασίᾳ οἱ κακῶς τῇ ὁράσει χρησάμενοι.

✻✻ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐπειδὴ τὸ τῆς διανοίας αὐτῶν ὄμμα πεπήρωται, διὰ τοῦτο καὶ τῆς ὁράσεως τὸν τύφλωσιν ὑπομένουσιν· ἵνα μάθωσιν, ὡς ἄδηλον αὐτοῖς ὄφελος τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν, τῶν τῆς διανοίας ὀμμάτων πεπηρωμένων. καὶ ἐπειδὴ σύμφωνον τῷ κακίαν ἐπεδείκνυντο, καὶ ὅτε οἱ νέοι, ὅτε οἱ πρεσβύται ἀπείχοντο τῆς πονηρᾶς ἐπιχειρήσεως, διὰ τοῦτο πάντες, φησὶν, ἀπετυφλώθησαν. καὶ ἀ μόνον τῷ πήρωσιν ἐδέχοντο, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς ἰσχύος τοῦ σώματος αὐτοῖς διελύετο. ἐπειδὴ γὰρ τὸ κυριώτερον μέρος, τῷ ψυχῷ ἦσαν διαλελυμένοι, διὰ τοῦτο καὶ τοῦ σώματος τὸ ἰσχὺ παρελύθησαν. καὶ οἱ πρότερον σωρεύσαντες τὴν θύραν ἐπιχειρῶντες, καὶ μετὰ πολλῆς ἀπειλῆς τῷ δικαίῳ προσδιαλεγόμενοι, ἀθρόον εἰσήκησαν παραλελυμένοι, καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν κειμένῳ τὴν θύραν οὐχ ὁρῶντες.

ιβ. Εἶπαν δὲ οἱ ἄνδρες πρὸς Λὼτ, ἔστι τίς σοι ὧδε, γαμβροὶ, ἢ υἱοὶ, ἢ θυγατέρες; ἢ εἴτις σοι ἄλλος ἐστὶν ἐν τῇ πόλει, ἐξάγαγε αὐτοὺς ἐκ τοῦ τόπου τούτου.

✻✻ ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Οἱ ἐν Σοδόμοις καὶ Γομόρροις ἦσαν καταδεδικασμένοι, ὡς δῆλον ἐκ τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ τῶν πρὸς τὸν Ἀβραάμ· ἀλλ' ὅμως τὰ αὐτῶν πεποιήκασιν οἱ Ἄγγελοι, θέλοντες σώζεσθαι τοὺς μὴ θέλοντας σώζεσθαι, λέγοντες τῷ Λώτ· » εἰσί τινες ὧδε γαμβροὶ, ἢ υἱοὶ, ἢ θυγατέρες; μὴ ἀγνοοῦντες, ὅτι οὐχ ἕπονται ἐκεῖνοι, ἀλλὰ ποιοῦντες τὰ τῆς τοῦ πέμψαντος αὐτοὺς χρηστότητος καὶ φιλανθρωπίας.

✻✻ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐ πρότερον εἰρήκασιν, εἰ μὴ ἔδειξε τῷ περὶ αὐτῶν τὴν φιλοξενίᾳ προαίρεσιν, δι' ὧν ἐλάλησε τοῖς Σοδομίταις ὑπὲρ αὐτῶν. μισθὸν δὲ τούτου καὶ τοὺς ἰδίους ἐδέξατο, ἴσως καὶ αὐτοὺς ἀξίους ἐκ τῆς κατ' ἀρετὴν συγγενείας ὑπάρχοντας.

ιγ. Ὅτι ἀπόλλυμεν ἡμεῖς τὸν τόπον τοῦτον· ὅτι ὑψώθη ἡ κραυγὴ αὐτῶν ἔναντι Κυρίου, καὶ ἀπέστειλεν ἡμᾶς Κύριος ἐκτρίψαι αὐτήν.

✻✻ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀπόλλυμεν γὰρ » ἡμεῖς τὸν τόπον τοῦτον, ὡς ὑπηρέται τοῦ Θεοῦ προηγουμένως τοῦτο ποιοῦντος.

» ΑΔΗΛΟΥ. Πῶς ἀπόλλυμεν ἡμεῖς τὸν » τόπον τοῦτον πληροῦται, ὡς τῶν δύω Ἀγ- » γέλων ἀπολλύντων. μετ' ὀλίγα γὰρ ἐπι- » φέρεται, καὶ εἶπεν αὐτῷ ἰδοὺ ἐθαύμασάσου » τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπὶ τῷ ῥήματι τούτῳ » τοῦ μὴ καταστρέψαι τὴν πόλιν, περὶ ἧς » ἐλάλησας. σπεῦσον οὖν τοῦ σωθῆναι ἐκεῖ. » οὐ γὰρ δυνήσομαι ποιῆσαι πρᾶγμα, ἕως » τοῦσε ἐλθεῖν ἐκεῖ. καὶ μετ' ὀλίγα. καὶ Κύ- » ριος ἔβρεξεν ἐπὶ Σόδομα καὶ Γόμορρα θεῖον, » πῦρ παρὰ Κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Μετὰ τῶν ἀπολλύντων οὐκ ἦλθεν εἰς Σόδομα Κύριος. καὶ ζητήσεις ποταποὶ ὄντοι οἱ Ἄγγελοι διὰ τὸ, ἐξαπέ- Ψαλ. 77. 49. » στειλεν εἰς αὐτοὺς ὀργὴν θυμοῦ αὐτοῦ, θυμὸν » καὶ ὀργὴν καὶ θλῖψιν, ἀποστολὴν δι' Ἀγ- » γέλων πονηρῶν. (1) πλὴν καὶ οὗτοί φασιν, ἀπέστειλεν ὑμᾶς Κύριος.

(1) Πονηροὺς δὲ αὐτοὺς εἶπεν, ὡς ἐκείνοις πονηροὺς τοῖς δι' αὐτῶν ἀναιρεθεῖσιν. τὸ γὰρ πονηρὸν ἐδαμοῦ ἀπὸ τῆς Φύσεως λέγει, (ἐπειδὴ μηδὲ οἶδέ τι ἀπὸ Φύσεως πονηρὸν ἡ Θεία Γραφή.) ἐνίοτε δὲ ἐδὲ ἀπὸ γνώμης, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πράγματος· ὡς ὅταν λέγῃ τὴν ἡμέραν πονηράν, πονηρὰν λέγων ἡμέραν τῶν θλιβομένων. Σύμμαχος δὲ τὸ, δι' Ἀγγέλων πονηρῶν, Ἀγγέλων εἶπε κακούντων, σαφέστερον αὐτὸ εἰπών. Θεόδωρος. ἀ τῇ τῶν ψαλ. σειρᾷ· Οὐ τῷ Φύσιν, πονηρῶν δὲ τὸν σκοπόν. ἐδὲ γὰρ τοιούτοις Ἀγγέλοις ὁ Θεὸς εἰς διακονίαν κέχρηται· ἀλλὰ πονηροὺς προσηγόρευσεν, ἐπειδὴ πόνους καὶ κακώσεις κελεύσαντες, ἐπέφερον· ὡς καὶ πονηρὰν τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ὡς ἀναγκῶν καὶ πόνων τοῖς ἁμαρτωλοῖς γέμουσαν, αὐτὸς ἔτος ὁ Ψαλμῳδὸς ὀνομάζει. Φησὶ γὰρ ἔτω, μακάριος ὁ συνιὼν ἐπὶ πτωχὸν καὶ πένητα, ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾷ ῥύσεται αὐτὸν ὁ Κύριος. Ἡσύχιος. αὐτ.

ιδ. Ἐξῆλθε δὲ Λὼτ, καὶ ἐλάλησε πρὸς τοὺς γαμβροὺς αὐτοῦ τοὺς εἰληφότας τὰς θυγατέρας αὐτοῦ, καὶ εἶπεν, ἀνάστητε, καὶ ἐξέλθετε ἐκ τοῦ τόπου τούτου. ὅτι ἐκτρίβει Κύριος τὴν πόλιν. ἔδοξε δὲ γελοιάζειν ἐναντίον τῶν γαμβρῶν αὐτοῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀνωτέρω παρθένους αὐτὰς καλεῖ. καὶ γὰρ τοὺς μνηστῆρας, ἄνδρας καὶ γαμβροὺς λέγει, καθάπερ ἡ καινὴ τὸν Ἰωσήφ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Καὶ μὴν ἄνω ἔλεγε τοῖς παρανόμοις ἐκείνοις, ἔτι ἰδοὺ
» δύω θυγατέρας ἔχω, αἵτινες οὐκ ἔγνωσαν ἄνδρας· πῶς οὖν ἐνταῦθά φησι, πρὸς τοὺς
» γαμβροὺς αὐτοῦ τοὺς εἰληφότας τὰς θυγατέρας αὐτοῦ; Μὴ νομίσῃς ἐναντία εἶναι ταῦτα τοῖς πρότερον παρὰ τοῦ δικαίου ῥηθεῖσιν. ἔθος γὰρ τοῦτο ἦν τοῖς παλαιοῖς πρὸ πολλοῦ τοῦ χρόνου τὰς μνηστείας ποιεῖσθαι, καὶ πολλάκις καὶ συνοικεῖν ταῖς μνηστευθείσαις, καὶ ἅμα τοῖς γονεῦσι διατρίβειν. ὃ καὶ νῦν ἔστιν ἰδεῖν πολλαχοῦ γενόμενον. ἐπεὶ οὖν ἤδη τὰ τῆς μνηστείας ἐγεγόνει, διὰ τοῦτο καὶ γαμβροὺς αὐτοὺς ὀνο-
» μάζει, καί φησι, τοὺς εἰληφότας τὰς θυ-
» γατέρας αὐτοῦ. τῇ γνώμῃ γὰρ καὶ τῇ συγκαταθέσει εἰληφότες ἦσαν.

ιε. Ἡνίκα δὲ ὄρθρος ἐγίνετο, καὶ ἐπεσπούδαζον οἱ Ἄγγελοι τὸν Λὼτ, λέγοντες, ἀναστὰς λάβε τὴν γυναῖκά σου, καὶ τὰς δύω θυγατέρας, ἃς ἔχεις, καὶ ἔξελθε, ἵνα μὴ συναπόλλῃ ταῖς ἀνομίαις τῆς πόλεως.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὥσπερ τῷ Ἀδὰμ δέδοται ἡ ἐντολὴ, οὕτω καὶ τῷ Λώτ. αὐτὸν δὲ εἰκὸς δοῦναι ταῖς γυναιξίν. ἡ παραβᾶσα οὖν ἐγένετο στήλη ἁλός.

ις. Καὶ ἐταράχθησαν. καὶ ἐκράτησαν οἱ Ἄγγελοι τῆς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς χειρὸς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ τῶν χειρῶν τῶν θυγατέρων αὐτοῦ, ἐν τῷ φείσασθαι Κύριον τὸν Θεὸν αὐτοῦ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Οὐκ ἔτι λοιπὸν ὡς περὶ ἀνδρῶν διαλέγεται ἡ Γραφή. ἀλλ' ἐπειδὴ μέλλουσιν ἐπάγειν τὴν τιμωρίαν, Ἀγγέλους αὐτοὺς ὀνομάζει, καί φησιν·
» ἐκράτησαν τῆς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς χει-
» ρὸς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ τῶν χειρῶν
» τῶν θυγατέρων αὐτοῦ ἐν τῷ φείσασθαι αὐτοῦ Κύριον. παρεθάρρυναν αὐτοὺς διὰ τῆς ἁφῆς τῆς χειρὸς, καὶ ἐνεύρωσαν αὐτῶν τὴν προθυμίαν· ἵνα μὴ ὁ φόβος διαχύσῃ αὐτῶν τὴν ἰσχύν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἥκειν γὰρ καὶ εἰς τοῦτο λοιπὸν ἡμερότητος τῆς εἰς ἡμᾶς τὸν τῶν

A ὅλων σωτῆρα καὶ Θεὸν, καὶ ὡς ἐνεργὸν ποιεῖσθαι τὴν ἐπικουρίαν, κατά γε τὸ, ἐκρά- Ψαλ. 72. 23
» τησας τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς μου, καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἴδοις δ' ἂν ἀληθὲς κἀκεῖνο ὑπάρχειν, ὡς ὀλίγοι μὲν κομιδῇ τῆς δικαιοσύνης οἱ ἐπιμεληταὶ, καὶ πολλὴ κατὰ τὸν βίον ἡ σπάνις ἀνδρῶν ἀγαθῶν.
» ἄνδρα γάρ φησι πιστὸν, ἔργον εὑρεῖν, κα- Πορομ. 20. 6
τὰ τὸ γεγραμμένον. πλὴν ἀπόλεκτος ὁ τοιοῦτος, καὶ φροντίδος τῆς ἄνωθεν οὐ πα-
B ρέργως ἠξιωμένος. εἰ γὰρ καὶ ἐστὶ κατὰ τὸν κόσμον ἀναμὶξ τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' οὐδὲν ἐντεῦθεν ὑπομένων τὸ βλάβος, ὡς κρίνον ἐξ ἀκανθῶν ἁρπάζεται, καὶ οὐκ ἂν ἀπόλλοιτο δίκαιος μετὰ ἀσεβῶν, κατὰ τὰς τῶν ἁγίων φωνάς.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐδὲν ὤνησε τὴν γυναῖκα Λὼτ τὸ κεκρατῆσθαι ὑπὸ τῶν Ἀγγέλων, καὶ ἐξελθεῖν (1) ἐκ Σοδόμων· ὅτι
Γ ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω.

ιζ. Καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἐξήγαγον αὐτοὺς ἔξω, καὶ εἶπαν, σώζων σῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυχήν.

» ** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐν τῷ σῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν, φημὶ δὴ λέγεσθαι σαφῶς
» τὸ, σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει· καὶ μὴ κοινώνει 1. Τιμ. 5. 22
» ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις, καὶ ἀμείνων ἔσο
Δ τῶν ἐν κόσμῳ παραποδισμάτων. ψυχῆς γὰρ ἀντάλλαγμα, τὸ σύμπαν οὐδέν. τὶ γὰρ Ματθ. 16. 26
» ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος ὅταν τὸν κόσ-
» μον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζη-
» μιωθῇ;

ΑΔΗΛΟΥ. Σημείωσον, ὅτι ἐὰν ὑπερβάλλῃ τὸ πλῆθος τῶν πονηρῶν, οὐ σώζονται διὰ τοὺς δικαίους αἱ πόλεις, ἀλλ' οἱ δίκαιοι χωρίζονται.

E Μὴ περιβλέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω, μηδὲ στῆς ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ· εἰς τὸ ὄρος σώζου, μήποτε συμπαραληφθῇς.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ. Θεοῦ, φησὶ, κολάζοντος, ὡς ἄνθρωποι μὴ κατανοῆτε. ὅτι μὲν γὰρ τιμωροῦνται, ἐχρῆν γνῶναι· τὸ δὲ περιεργάζεσθαι πῶς, προπετείας καὶ θράσους ἐστὶν, οὐκ εὐλαβείας. καὶ ἄλλως.
Z μὴ ταῖς εἰς φαυλότητα μεταστροφαῖς, φησὶ, τὰ ἴσα φρονεῖν ἕλοιο.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ δὲ δὴ χρῆναι λέγειν ἀμεταστρεπτὶ ποιεῖσθαι τὴν βάδισιν σημαίνει που τάχα τὸ μὴ ταῖς εἰς φαυλότητα μεταστροφαῖς τὰ ἴσα φρονεῖν ἑλέσθαι πάλιν τοῖς ὑπὸ δίκην τὴν πυρὸς ἐξ ἀκρασίας ἐνηνεγμένοις. ἔχεσθαι δὲ δεῖν τῆς εἰς σωτηρίαν ὁδοῦ, μὴ τῇδε κἀκεῖσε περισπωμέ-
H νους, καὶ φαντασίαις ἑώλοις κοσμικῶν ἐπιθυμιῶν ἐλαφρὸν καὶ εὐδιαρρίπιστον νοῦν, ἀλλ' ἐντελῆτε καὶ ἄϋπνον, καὶ εἰς εὐθὺ βλέπειν

(1) Εἰ καὶ ἐξῆλθεν. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

βλέπειν ἀεὶ μεμελετηκότα, τηρȣ̃ντας ἐν ἑαυτοῖς. (1)

» *ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Μὴ ϛῇς ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ, τȣτέϛιν ἐν μηδενὶ τρόπῳ φαυλότητος διαμενεῖς. ἄνιθι δὲ μᾶλλον, οἷάπερ εἰς ὄρος, εἰς ἐξῃρημένην καὶ περίοπτον ζωὴν, ȣ̓δὲν ἔχȣσαν χαμαιῤῥιφὲς, ἀλλ' ἐν ὑψηλῇτε καὶ ἐπῃρμένῃ διαπρέπȣσαν ἀρετῇ, καὶ ἀπηλλαγμένῃ φρονήματος τȣ̃ χθαμαλωτάτȣ, τȣτέϛι τȣ̃ ἐπιγείȣ καὶ σαρκικȣ̃.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὄρος ȣ̃ν ἄρα τὸ νοητὸν ἡ ἐν ἁγιασμῷ ζωὴ, καὶ τῆς ἐξαιρέτȣ πολιτείας τὸ ὑπερτενὲς, νοȣμένης πȣ κάτω τῆς ἐν ἁμαρτίαις, καὶ τῆς ἐπιγείοις ἐντετηγμένης ζωῆς.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Καὶ τȣ̃το δὲ ἔχει διάνοιαν ἀξίαν ἀγγελικȣ̃ πνȣ́ματος. μὴ » περιβλέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω, ἀεὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτείνȣ. καταλέλοιπας Σόδομα, μὴ ϛρέφȣ εἰς Σόδομα. καταλέλοιπας τὴν κακίαν καὶ τὴν ἁμαρτίαν, μὴ ἐπιϛραφῇς » πρὸς αὐτὴν, μηδὲ ϛῇς ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ. καὶ τηρήσεις τὴν προτέραν ἐντο- » λὴν τὴν λέγȣσαν, μὴ περιβλέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω. ȣ̓κ ἀρκεῖ σοι πρὸς τὸ σωθῆναι, ἐὰν μὴ καὶ τῆς δȣτέρας ἐντολῆς ἀκȣ́σῃς, » λεγȣ́σης· μηδὲ ϛῇς ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ. ȣ̓ γὰρ δεῖ ἀρξάμενον προκόπτειν ἑϛάναι ἐν τῇ περιχώρῳ Σοδόμων, εἰ καὶ Σόδομα διαβέβηκεν, ἀλλὰ διαβάντα ἀπὸ τȣ̃ ἑϛάναι ἐν τῇ περιχώρῳ, σώζεσθαι εἰς τὸ ὄρος, » κατὰ τὸ, μὴ περιβλέψῃς εἰς τὰ ὀπίσω, » μηδὲ ϛῇς ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ· εἰς τὸ » ὄρος σώζȣ, μήποτε συμπαραληφθῇς. εἰ βȣ́λει μὴ συμπαραληφθῆναι Σοδομίταις, μήποτε εἰς τὰ ὀπίσω ϛραφῇς, μήτε ϛῇς ἐν τῇ περιχώρῳ Σοδόμων, μηδὲ ἀλλαχȣ̃ γένῃ, ἢ εἰς τὸ ὄρος. ἐκεῖ γάρ ἐϛι μόνον σωθῆναι. ἔϛι δὲ τὸ ὄρος Κύριος Ἰησȣ̃ς.

ιη. Εἶπε δὲ Λὼτ πρὸς αὐτȣ̀ς, δέομαι Κύριε.

ΑΔΗΛΟΥ. Πῶς πρὸς τȣ̀ς δύω εἴρη- » ται, δέομαι Κύριε; μάλιϛα εἰ μὴ ὁ Κύριος ἦν σὺν αὐτοῖς, ἀλλὰ εἷς τῶν παρὰ Ἀβραὰμ τριῶν ὤν, ȣ̓ συνῆλθε τοῖς δυσίν· ὅπερ » δῆλόν ἐϛι καὶ ἐκ τȣ̃, ἀπέϛειλεν ἡμᾶς Κύ- » ριος συντρίψαι αὐτήν. Ταυτὸν πάλιν καὶ ἐπὶ τῆς δυάδος, ὅπερ ἐπὶ τῆς Τριάδος. πρὸς ἕνα γὰρ διαλέγεται, καὶ εἷς αὐτῷ ἀποκρίνεται· ὅτι καὶ τῆς μηνυομένης διὰ τῶν Ἀγγέλων δυάδος ἑκάτερόν ἐϛιν ἐν ἑκατέρῳ κατὰ τὴν ἰσότητα τῆς δυνάμεως, ἐν τῷ λόγῳ τὸ πνεῦμα, καὶ ὁ λόγος ἐν τῷ πνȣ́ματι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔοικεν ȣ̃ν μετὰ τὴν ἀπὸ Σοδόμων ἔξοδον μηκέτι τοῖς Ἀγγέλοις, ἀλλὰ τῷ Κυρίῳ διαλέγεσθαι. ὅταν γάρ τις ἐξέλθῃ τὴν περίχωρον τῆς κακίας, ȣ̓ρήσει τὸν Θεὸν συνομιλȣ̃ντα αὐτῷ, καὶ παῤῥησίαν ἄγει αἰτεῖν περὶ ὧν βȣ́λεται.

ιθ. Ἐπειδὴ εὗρεν ὁ παῖς σȣ ἔλεος ἐναντίον σȣ, καὶ ἐμεγάλυνας τὴν δικαιοσύνην σȣ, ὃ ποιεῖς ἐπ' ἐμὲ τȣ̃ ζῆν τὴν ψυχήν μȣ. ἐγὼ δὲ ȣ̓ δυνήσομαι διασωθῆναι εἰς τὸ ὄρος· μὴ καταλάκ. βῃ με τα κακὰ, καὶ ἀποθάνω. Ἰδȣ̀ B ἡ πόλις αὕτη ἐγγὺς τȣ̃ καταφυγεῖνμε ἐκεῖ, ἥ ἐϛι μικρά· καὶ ἐκεῖ διασωθήσομαι. ȣ̓ μικρά ἐϛι; καὶ ζήσεται ἡ ψυχή μȣ ἕνεκεν σȣ̃.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐν ταῖς τῶν ἠθῶν καὶ τρόπων ἐπανορθώσεσιν, ȣ̓κ ἂν εἴη τῶν ἐνδεχομένων ȣ̓θὺς ἀναθρώσκειν δυνασθαίτινας ἐπὶ τὸ ἀμωμήτως ἔχον, ἤγȣν εἰς ὑπερφυᾶ καὶ ὑπέρλοφον πολιτείαν. προσήκοι δ' ἂν οἶμαι κατὰ βραχὺ πρὸς τὴν Γ ἀρτίως ἔχȣσαν ἕξιν, ἐκ μικρῶν καὶ συμμέτρων ἀρξάμενος, καὶ μονονȣχὶ προειϛρέχων καθάπερ εἰς πόλιν μικρὰν, καὶ ὄρȣς ὑψηλȣ̃ γείτονα, τὴν τῆς ἐξαιρέτȣ καὶ ἀνῳκισμένης ζωῆς ὑποκαθημένην τε καὶ ἐν μείοσι πολιτείαν. ταύτῃ τοι καὶ ὁ δίκαιος Λὼτ, τύπος ἂν εἴη τῶν τῇ δε διακειμένων, ȣ̓κ εἰς τὸ ὄρος ȣ̓θὺς, ἀλλ' ἐν πόλει Σηγὼρ τῇ μικρᾷ καταλύσειν ἀξιῶν.

κα. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἰδȣ̀ ἐθαύμασά σȣ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπὶ τῷ ῥήματι τȣ́τῳ, τȣ̃ μὴ καταϛρέψαι τὴν πόλιν, περὶ ἧς ἐλάλησας.

ΑΚΥΛΑΣ. Ἰδȣ̀ ἦρα πρόσωπόν σȣ.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ. Ὁράσει ἐδυσωπήθην τὸ πρόσωπόν σȣ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐδεξάμην σȣ E τὴν ἱκεσίαν, φησὶ, καὶ ποιήσω καὶ τȣ̃το, καὶ παρέξω σοι τὸ αἰτηθὲν, καὶ διὰ σὲ καὶ τῆς πόλεως φείσομαι.

κβ. Σπεῦσον τȣ̃ σωθῆναι ἐκεῖ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀνεθέλητον μὲν γὰρ τῷ Θεῷ κατὰ τὸ ἀληθὲς ἡ τελείως ȣ̓κ ἔχȣσα πρὸς ἀρετὴν πολιτεία, καὶ τὸ κατά τι γȣ̃ν ἡττᾶσθαι τῶν παθῶν ἀπόβλη- Z τόν τε αὐτῷ καὶ κατακρίσεως ȣ̓ μακράν· πλὴν ἐφίησιν ἐκ φιλανθρωπίας, καὶ συμμετρήσας τῇ φύσει τὸ ἐν ἀρχαῖς ἐφικτὸν, σώζεσθαι κελȣ́ει καὶ μελετῶντας ἔτι τὸ ἀγαθὸν, ȣ̓ποτε τὴν ὑπαίτιον κομιδῇ διαϛείχοντας ἀγωγήν.

Οὐ γὰρ δυνήσομαι ποιῆσαι πρᾶγμα, ἕως τȣ̃ σε εἰσελθεῖν ἐκεῖ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅση ἡ πρὸς τὸν δίκαιον H τιμή. ἀδύνατον εἶναι λέγȣσι γενέσθαι τὴν ἐπιφορὰν τȣ̃ πυρὸς, ἕως ἂν ἐκεῖνος ἐπεξέλθῃ.

(1) Ἀπὸ τῶν ἐκδεδομ. τȣ̃το ἀναπεπλήρωται, πάνυ ἀτελὲς ὤν.

Διὰ τȣ̃το ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἐκείνης, Σηγώρ.

ΑΔΗΛΟΥ. Σηγὼρ ἑρμηνȣ́εται βραχεῖα, μικρά.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Διαφȣ́γει δὲ αὐτὸς (ὁ Λὼτ) μετὰ τῶν θυγατέρων εἰς βραχύτι χωρίον καταχὼν, περιγραφὲν ὑπὸ τȣ̃ πυρός· Ζόωρ καὶ νῦν ἔτι λέγεται. καλȣ̃σι γὰρ ȣ̃τως Ἑβραῖοι τὸ ὀλίγον. ἐνταῦθα ὑπότε ἀνθρώπων ἐρημίας, καὶ τροφῆς ἀπορίας ταλαιπώρως διῆγεν.

κγ. Ὁ Ἥλιος ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ Λὼτ εἰσῆλθεν εἰς Σηγώρ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὰ περὶ Σόδομα ἀφόρητα ποιεῖ καύματα. ἵνα ȣ̃ν ὁ διὰ πυρὸς ἀφανισμὸς μὴ τῇ φύσει τῶν καυμάτων ἐπιγραφῇ, ȣ̓ μεσημβρίας γίνεται ὁ τȣ̃ πυρὸς ὑετὸς, ἀλλ' ὄρθρȣ ὅτε καταψύγει πως ὁ ἀήρ. ὅθεν καὶ προσέθηκε τὸ, „ ἔβρεξε, καὶ ἐκ τȣ̃ ȣ̓ρανȣ̃.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Διατὶ ἐξῆλθεν ὁ ἥλιος ἐπὶ τὴν γῆν καὶ Λὼτ εἰσῆλθεν εἰς Σηγώρ; Καί φησιν, (1) ὁ αὐτὸς χρόνος γίνεται καὶ τοῖς προκόπτȣσιν εἰς σωτηρίαν, καὶ τοῖς ἀνιάτως ἔχȣσι πρὸς κόλασιν. ἐν ἀρχῇ δὲ ἡμέρας ȣ̓ȣ̓θὺς ἀνατείλαντος τȣ̃ ἡλίȣ τὴν δίκην ἐπάγει, βȣλόμενος ἐπιδεῖξαι, ὅτι ἥλιος καὶ ἡμέρα καὶ φῶς, καὶ ὅσα ἄλλα ἐν κόσμῳ καλὰ καὶ τίμια μόνοις ἀπονέμεται ἀστείοις· φαύλῳ δὲ ȣ̓δενὶ τῶν ἀθεράπȣτον κακίαν ἐχόντων.

κδ. Καὶ Κύριος ἔβρεξεν ἐπὶ Σόδομα καὶ Γόμορρα θεῖον, καὶ πῦρ παρὰ Κυρίȣ ἐξ ȣ̓ρανȣ̃.

Ψαλ. 109. 1. ΑΔΗΛΟΥ. Ὅμοιον τῷ, εἶπεν ὁ Κύριος „ τῷ Κυρίῳ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Μὴ ξενιζέτωσε, ἀγαπητὲ, τῶν ῥημάτων ἡ συνθήκη. ἰδίωμα γὰρ τȣ̃τό ἐστι τῆς Γραφῆς, καὶ ἀδιαφόρως ȣ̃τω πολλάκις τίθησι τὰ ῥήμα- „ ματα. ὃ δὴ καὶ νῦν ἐστὶν ἰδεῖν. ἔβρεξε γάρ- „ φησι Κύριος θεῖον, καὶ πῦρ παρὰ Κυρίȣ ἐκ τȣ̃ ȣ̓ρανȣ̃· ἵνα εἴπῃ, ὅτι Κύριος τὴν τιμωρίαν ἐπήγαγε, καὶ ȣ̓ μόνον τὰς πόλεις κατέστρεψε, καὶ πᾶσαν τὴν περίοικον, καὶ πάντας τȣ̀ς κατοικȣ̃ντας, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀνατέλλοντα ἐκ τῆς γῆς ἠφάνισεν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τινὲς τὸ, Κύριος, περὶ ἑνὸς τῶν δύω φασί· παρὰ Κυρίȣ δὲ, τȣ̃ μείναντος παρὰ τῷ Ἀβραάμ.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐξ ȣ̓ρανȣ̃ δὲ τὸ πῦρ πρὸς φθορὰν, ὅθεν ὑετοὶ πρὸς ζωήν· ὡς ἂν δειχθῇ μὴ τῶν καρπῶν αἴτιος ὑπάρχων ȣ̓ρανὸς καὶ ἀστέρες, ὡς ȣ̓δὲ τῶν ὄμβρων, ἀλλ' ὁ πέμπων τȣ́τȣς Θεός. ὅς γε καὶ τὸ πῦρ ἀντὶ τȣ́των ἀπέστειλε, παρὰ φύσιν ἐπὶ τὰ κάτω πεμφθέν.

ΑΔΗΛΟΥ. Φύσει μὲν κȣ̃φα τὸ θεῖον καὶ πῦρ. τὸ δὲ τῆς ἀρᾶς κεκαινȣργημένον ἤλλαξε πρὸς τȣ̓ναντίον τὴν κίνησιν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Κεραυνοὶ ῥυέντες ἐξ ȣ̓ρανȣ̃ τȣ́ς τε ἀσεβεῖς κατέπρησαν καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν. καὶ μέχρι τȣ̃ νῦν μνημεῖα τȣ̃ συμβεβηκότος ἀλέκτȣ πάθȣς δείκνυται κατὰ Συρίαν, ἐρείπια, καὶ τέφρα, καὶ θεῖον, καὶ καπνὸς, καὶ ἡ ἔτι ἀναδιδομένη φλὸξ ἀμαυρὰ, καθάπερ διασμυχομένȣ πυρός. ἐν δὲ τȣ́τῳ συνέβαινε τȣ́ς τε ἀσεβεῖς ταῖς εἰρημέναις τιμωρίαις κολάζεσθαι, καὶ τȣ̀ς καλοκἀγαθίας διενηνοχότας εὖ πάσχειν, ἀρετῆς ἐπαξίων ἄθλων τυγχάνοντας.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἅματε εἰς τὴν πόλιν ἀπεσώθη, καὶ τὸ πῦρ ἐπεφέρετο ταῖς πόλεσι, σημεῖον τῆς μελλȣ́σης ἐν πυρὶ συντελείας.

κε. Καὶ κατέστρεψε πάσας τὰς πόλεις ταύτας, καὶ πᾶσαν τὴν περίχωρον, καὶ πάντας τȣ̀ς κατοικȣ̃ντας ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ πάντα τὰ ἀνατέλλοντα ἐκ τῆς γῆς.

ΑΔΗΛΟΥ. Διὰ τȣ̃το εἴρηται, μὴ στῇς „ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ Κύριος ȣ̓ μόνον τȣ̀ς ἀσεβεῖς ἀπόλλυσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς τροφὰς αὐτῶν, ȣ̓σας σοδομιτικὰς καὶ ἐπιβλαβεῖς. ἐν αἷς ἐστὶ καὶ ἄμπελος, περὶ „ ἧς γέγραπται, ἐκ γὰρ ἀμπέλȣ Σοδόμων Δευτ. 32. 31. „ ἡ ἄμπελος αὐτῶν, καὶ ἡ κλιματὶς αὐτῶν „ ἐκ Γομόῤῥας.

κϛ. Καὶ ἐπέβλεψεν ἡ γυνὴ αὐτȣ̃ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἐγένετο στήλη ἁλός.

ΑΔΗΛΟΥ. Στήλη ȣ̓χ ἁπλῶς ἐγένετο, „ ἀλλὰ μάλιστα ἁλὸς, διὰ τὸ, ὑμεῖς ἐστὲ τὸ Ματθ. 5. 13. „ ἅλας τῆς γῆς. ἐφαρμόσει δὲ τῇ στήλῃ τȣ̃ „ ἁλὸς τὸ, ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐγένετο στήλη ἁλὸς, τὴν πρὸς τὸ κακὸν ἐπιστροφὴν θριαμβȣ́ȣσα.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁ ἀσθενὴς καὶ ἄνανδρος νȣ̃ς, ȣ̓ σημεῖον ἡ γυνὴ, ταῖς εἰς φαυλότητα μετατροπαῖς ἀχρειȣ̃ται παντελῶς. τȣ̃το γὰρ οἶμαι δηλȣ̃ν τὸ γενέσθαι στήλην ἁλός. ὅπερ ἂν εἴη σύμβολον ἀπομαρανθείσης φρενὸς, καὶ νȣ̃ πρὸς ἠλιθιότητα μεταφοιτᾷν αἱρȣμένȣ.

ΦΙΛΩ-

(1) Τὸ, καί φησι προσθήκη δοκεῖ. ἐν τοῖς τȣ̃ Ἑβραίȣ Φίλωνος δὲ ἐκδεδομένοις τὸ ὑπόμνημα τȣ̃το ȣ̓χ εὕρηται. μήτι γε ȣ̃ν Φίλωνος τȣ̃ ἐπισκόπȣ ἐστὶ, καθάπερ καὶ τὸ ἐν τῇ 248. σελ; καὶ γὰρ ὁ τῆς Αὐγ. κώδ. αὐτότε καὶ τὸ προκείμενον ἄχρι τȣ̃, πρὸς κόλασιν, κατὰ συνέχειαν περιέχει, ὀλίγων τινῶν μόνον ἐν τῷ μεταξὺ κειμένων. ἀλλὰ γὰρ τὸ, ἀστείοις πάνυ σύνηθες τῷ Ἑβραίῳ. μήτι ȣ̃ν τὰ ἄχρι τȣ̃, πρὸς κόλασιν, τȣ̃ Ἐπισκόπȣ εἰσὶ, τὰ δὲ ἑξῆς τȣ̃ Ἑβραίȣ;

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Φησὶ τὼ γυναῖκα Λὼτ σραφεῖσαν εἰς τὰπίσω, γενέσθαι σήλω, ἁ μυθοπλασῶν, ἀλλὰ πράγματος ἰδιότητα μιμούμενος. ὃς γὰρ ἂν ὀλιγωρήσας τᾶ διδάσκοντος ὑπὸ ῥαθυμίας ἐμφύτατε ὁμᾶ καὶ σωήθας, τὰ μὲν πρόσω καταλίπῃ, δι' ὧν ὁρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ ταῖς ἄλλαις δυνάμεσιν ἐσὶ χρῆσθαι πρὸς τὼ τῶν φύσεως πραγμάτων ἐπίκρισιν, ἐκτραχηλίσας δ' αὐτὸν εἰς τὰπίσω περιαγάγῃ, τὰ τυφλὰ τῶν ἐν τῷ βίῳ πραγμάτων μᾶλλον ἢ τῶν τᾶ σώματος μερῶν ἐζηλωκὼς, ἀψύχᾳ καὶ κωφῆς λίθᾳ τρόπον σηλιτεύεται.

κζ. Ὤρθρισε δὲ Ἀβραὰμ τῷ πρωῒ εἰς τὸν τόπον, ὃ εἱσήκει ἐναντίον Κυ-
κη. ρίᾳ. Καὶ ἐπέβλεψεν ἐπὶ πρόσωπον Σοδόμων καὶ Γομόρρας, καὶ ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς ἐκείνης, καὶ εἶδε· καὶ ἰδὼ ἀνέβαινε φλὸξ ἐκ τῆς γῆς, ὡσεὶ ἀτμὶς καμίνου.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐν ἐκείνῳ φησὶ τῷ τόπῳ γεγονὼς, ἔνθα τὼ διάλεξιν πρὸς τὸν δεσπότω ἐποιήσατο, καὶ τὼ περὶ τῶν ἐν Σοδόμοις παράκλησιν, ἑώρα τῆς Φοβερᾶς ἐκείνης τιμωρίας τὰ ἴχνη, καὶ τᾶ δικαίᾳ ἕνεκεν μαθεῖν τὶ ἐπεθύμει. τοιοῦτον γὰρ τῶν ἁγίων τὸ ἔθος, φιλόσοργον καὶ συμπαθητικόν.

κθ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐκτρίψαι Κύριον πάσας τὰς πόλεις τῆς περιχώρᾳ, ἐμνήσθη Κύριος τᾶ Ἀβραάμ· καὶ ἐξαπέστειλε τὸν Λὼτ ἐκ μέσᾳ τῆς καταστροφῆς, ἐν τῷ ἐκτρίψαι Κύριον τὰς πόλεις, ἐν αἷς κατῴκει ἐν αὐταῖς Λώτ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἐσιν ἐμνήσθη ὁ Θεὸς τᾶ Ἀβραάμ; Τῆς παρακλήσεως, φησὶν, ἧς ἐποιήσατο, λέγων, μὴ σωαπολέσῃς δίκαιον μετὰ ἀσεβῶς. τὶ ἂν εἴποι τὶς, διὰ τὼ παράκλησιν τᾶ πατριάρχᾳ ὁ δίκαιος διεσώθη, καὶ οὐχὶ διὰ τὼ ἰδίαν δικαιοσύνω; ναὶ καὶ διὰ τὼ παράκλησιν τᾶ πατριάρχᾳ. ὅταν γὰρ τὰ παρ' ἑαυτῶν σωεισενέγκωμεν, καὶ ἡ παρὰ τῶν δικαίων πρεσβεία τὰ μέγιστα ἡμᾶς ὠνίνησιν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐν μὲν τῇ Φορᾷ τᾶ κεραυνίᾳ πυρὸς, οἰκήτορσιν αὐτῆς ὅλης χώρας ἐμπιπραμένης, εἷς μόνος ἀνὴρ μέτοικος ἐπιφροσύνῃ θείᾳ σώζεται, διότι τῶν ἐγχωρίων παρανομημάτων ἀδὲν ἠπάσατο, τῶν μετοίκων εἰωθότων ἀσφαλείας ἕνεκα τὰ ξενικὰ τιμᾶν, ἐπεὶ τοῖς ἀτιμάζουσι κίνδυνος ἐκ τῶν αὐτοχθονίων ἔπεται. καίτοιγ' οὐκ ἐπ' ἄκρον ἦκε σοφίας, ὡς διὰ τελειότητα τῆς ἐν αὐτῷ φύσεως τοσᾶτο γέρως ἀξιωθῆναι, ἀλλ' ὅτι μόνον τοῖς πολλοῖς ἀσωωέχθη πρὸς τὸ ἀβροδίαιτον ἀποκλίνασι, καὶ πάσας μὲν ἡδονὰς, πάσας δὲ ἐπιθυμίας χορηγίαις ἀφθόνοις ἀνάψασιν, ὥσπερ φλόγα θείῳ καὶ κεχυμένῃ ὕλῃ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐν τῷ ἐκτρίψαι
» Κύριον τὰς πόλεις, ἐν αἷς κατῴκει ἐν αὐ-
» ταῖς Λώτ. ὡς ἐν πλείοσι κατοικοῦντος πόλεσι τᾶ Λὼτ ταῦτα λέγεται.

λ. Ἀνέβη δὲ Λὼτ ἐκ Σηγώρ· καὶ ἐκάθητο ἐν τῷ ὄρει αὐτὸς, καὶ αἱ δύω θυγατέρες αὐτᾶ μετ' αὐτᾶ.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐκ ἀθρόως ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος κατὰ τὰ εἰρημένα αὐτῷ, ἀλλὰ πρῶτον εἰς Σηγὼρ γίνεται· καίτοιγε μὴ θαρρήσας ἑαυτῷ περὶ τᾶ ἀναβλῶαι εἰς τὸ ὄρος.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πρόεισιν ὥσπερ διὰ βαθμῶν ὁ νᾶς ἐπὶ τὸ ἔχον ἀρτίως, καὶ ἀναθρώσκει κατὰ βραχὺ πρὸς ὅπερ ἰῶ ἐν ἀρχαῖς ἐκ ἐπιδεώς ἔχων, ὅτε λίαν ἱκανῶς. πρόεισι δὲ καὶ ἀναφοιτᾷ πρὸς τὸ ἄμεινον φρονήσειτε καὶ ἀνδρείᾳ τῇ πνευματικῇ, καθάπερ τισὶν ἰδίαις θυγατράσιν ἐπισκηπτόμενος, καὶ κάτωπα μενεῖν ἀφεὶς τὸ ἡδυπαθές τε καὶ ἀνανδρον, ὧν τύπος ἡ γυνή.

Ἐφοβήθη γὰρ κατοικῆσαι ἐν Σηγώρ. καὶ κατῴκησεν ἐν τῷ σπηλαίῳ αὐτὸς, καὶ αἱ δύω θυγατέρες αὐτᾶ μετ' αὐτᾶ.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἐφοβήθη γὰρ κατοικῆσαι
» ἐν Σηγὼρ, καὶ ταῦτα ἀκούσας, ὅτι διὰ
» πυρὸς κατασραφήσεται. διὸ φασίτινες, ὅτι
» κατεσράφησαν οἱ εἰς Σηγὼρ, ἀλλὰ κατεπόθησαν. διὸ καὶ Βαλὰ ἐκλήθη, ὃ ἑρμηνεύεται καταποθεῖσα. ἀλλαχᾶ δὲ ἡ Γραφὴ Ζώγορα καλεῖ. ὁ δὲ Σύρος, Ζααρὶ καὶ Βαλά. καὶ τᾶτο συναγωνίζεται τῷ τολμήματι τῶν θυγατέρων Λὼτ, ὡς μηδενὸς, μηδὲ ἐκ Σηγὼρ περιληφθέντος. ἐν γὰρ ἂν τὰ ἐκεῖσε ἔφυγεν ὁ Λώτ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἔδει τὼ μὲν, (τὼ Σηγὼρ) διὰ τὸν Λὼτ σωθῆναι· τὰς δὲ, ἀναιρεθῆναι. ἐκ ταύτης γὰρ εἶχεν ὁ Λὼτ ἐν τῷ ὄρει τὰ ἐπιτήδεια· πόθεν γὰρ εἶχεν οἶνον ἐν τῷ ὄρει; καὶ ὁ Ἑβραῖος ἅτωπος λέγει, ἕως τῆς καλαπιάσης, περὶ τῆς Σηγώρ. εἰ γὰρ μὴ τᾶτο ἰῶ, πῶς ἔλεγον
» αἱ θυγατέρες τᾶ Λὼτ, ὡς ἀδεὶς ἐσιν ἐπὶ
» τῆς γῆς, ὃς εἰσελεύσεται πρὸς ἡμᾶς; ᾤοντο γὰρ καὶ τὸ σύμπαν ἀνθρώπων γένος ἀπολωλέναι.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἴη δ' ἂν ἕτερος ἐκ ἀπίθανος ἡμῖν ὁ ἐπὶ τῷδε λόγος. πέτρα μὲν γὰρ ὁ Χριτὸς διὰ τὸ σθεναρές τε καὶ ἄπλωτον τῆς ἀνωτάτης πασῶν ἀσίας· σπήλαιον δὲ τὸ ἐν Χριτῷ, νοοῖτ' ἂν ἡ ἐκκλησία, τὸ τῶν ἁγίων κατάλυμα, τῶν εὐσεβούντων ἡ σκέπη, ἰῶ κατοικοῦσι δίκαιοι, καὶ ὅσοι τὼ διὰ πυρὸς παραιτοῦνται δίκην.

λα. Εἶ-

λα. Εἶπε δὲ ἡ πρεσβυτέρα πρὸς τὴν νεωτέραν, ὁ πατὴρ ἡμῶν πρεσβύτερος, καὶ ἀνὴρ εἰς ἐστιν ἐπὶ τῆς γῆς, ὃς εἰσελεύσεται πρὸς ἡμᾶς, ὡς καθήκει πάσῃ τῇ γῇ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὡς καθήκει πάσῃ
» τῇ γῇ. Ἀχύλας ἔτω, καθ' ὁδὸν πάσης
» τῆς γῆς.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Οὐκᾶν ἀ πάθος ἀκολασίας ἤλασεν αὐτὰς, ἀλλὰ φειδὼ τᾶ γένας. ὅθεν ἀσύγγνωστοι. Β

ΑΔΗΛΟΥ. Οἰκονομία ἐπετελεῖτο, δι' ἧς αἱ δύω σωαγωγαὶ ἀπὸ ἑνὸς καὶ τᾶ αὐτᾶ πατρὸς τεκνοποιησάμεναι ἐμιαύοντο ἄνευ σαρκὸς ἡδονῆς. ἀ γὰρ ἰᾷ ἄλλος ἀδεὶς σπέρμα ζωτικὸν, καὶ τέκνα ἐπικαρπίας δωάμενος δᾶναι αὐταῖς, καθὼς γέγραπται.

λβ. Δεῦρο καὶ ποτίσωμεν τὸν πατέρα ἡμῶν οἶνον, καὶ κοιμηθῶμεν μετ' αὐτᾶ, καὶ ἐξανασήσωμεν ἐκ τᾶ πατρὸς ἡμῶν σπέρμα. Γ

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐδέπω εὕρομεν ποτιζόμενον, σπείροντα (1) ὡς Λὼτ, οἶνον. ἃ
Δεύτ. 23. 3. οἱ ἀπὸ σπέρματος τῶν ἰῶν ἐκ εἰσελεύσονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν Χριστᾶ ἕως δεκάτης
» γενεᾶς, καὶ ἕως εἰς τὸν αἰῶνα παρὰ τὸ Δ
» μὴ σωαντῆσαι αὐτὸς τῷ Ἰσραὴλ μετὰ ἄρτων καὶ ὕδατος ἐν τῇ ὁδῷ ἐκπορευομένων ἐξ Αἰγύπτα· καὶ ὅτι τὸν Βαλαὰμ ἐμισθώσαντο.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Κλέπτασι τᾶ πατρὸς τὼ κοίτω. ἤδεισαν γὰρ νήφοντος τὼ σωφροσύνω αὐτᾶ.

λγ. Ἐπότισαν δὲ τὸν πατέρα αὐτῶν οἶνον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ· καὶ εἰσελθᾶσα ἡ πρεσβυτέρα ἐκοιμήθη μετὰ τᾶ πατρὸς αὐτῆς τὴν νύκτα ἐκείνην. καὶ ἐκ ἤδει ἐν τῷ κοιμηθῆναι αὐτὴν καὶ ἀναστῆναι. Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἐπαύριον, καὶ εἶπεν ἡ πρεσβυτέρα τῇ νεωτέρᾳ, ἰδὲ ἐκοιμήθην χθὲς μετὰ τᾶ πατρὸς ἡμῶν· ποτίσωμεν αὐτὸν οἶνον καὶ τὴν νύκτα ταύτην· καὶ εἰσελθᾶσα κοιμήθητι μετ' αὐτᾶ, καὶ ἐξανασήσωμεν ἐκ τᾶ πατρὸς ἡμῶν σπέρμα. Ἐπότισαν δὲ καὶ ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ τὸν πατέρα αὐτὸν οἶνον· καὶ εἰσελθᾶσα ἡ νεωτέρα ἐκοιμήθη μετὰ τᾶ πατρὸς αὐτῆς· καὶ ἐκ ἤδει ἐν τῷ κοιμηθῆναι αὐτὴν καὶ ἀναστῆναι.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Ἰωσὴφ μὲν τὰς ἀδελφὰς ποτίζει μεσημβρίας, αὗται δὲ τὸν πατέρα ἐν νυκτί. Η

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ Εὖα ἐκ τᾶ Ἀδὰμ ἃσα, γυνὴ αὐτᾶ γέγονε (2). καὶ τὰ τέκνα τᾶ Ἀδὰμ ἀλλήλοις ἐμίγησαν. ὁ δὲ Θεὸς ἐκ ἐκώλυσεν, ἴσως ἵνα μὴ ἀλλοφύλοις δοθεῖσαι, κοινωνήσωσι τῆς εἰδωλολατρείας, ἑτέρα λίαν κακᾶ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ ὁ Λὼτ ἐκ ἐνεκλήθη ταῖς θυγατράσι μιγείς; Ἐπειδὴ τοῖς ἐξ ἀγνοίας πλημμελήμασιν καὶ οἱ ἄνθρωποι συγγινώσκειν εἰώθασιν. ἀ τοίνυν ἀδὲ τῷ Λὼτ ἐπεμέμψαλο ἄντις δικαίως τῆς μίξεως εἵνεκα. ἠγνόει γὰρ τὸ πραττόμενον. τὸ δὲ τῆς μέθης ἐκείνα ἔχει τινὰ μέμψιν κεκραμένα συγγνώμῃ. ἀδημονῶν γὰρ κομιδῇ καὶ ἀλύων, ὡς πάντων ὁμᾶ τῶν ὄντων γεγυμνωμένος, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἅπασι καὶ αὐτῆς τῆς ὁμοζύγα, λιὰ εἶχετο τῶν θυγατέρων τὸν οἶνον προσφερασῶν περαιτέρω τῆς χρείας· ἅτε δὴ τὸ μὲν κατασκευαζόμενον ἀγνοῶν, ψυχαγωγίας δὲ καὶ παραμυθίας τὸ δρώμενον ὑποπτεύων. ἐκείναν δὲ παντάπασιν εἰσὶ κατηγορίας ἄθῳοι. θεασάμεναι γὰρ τὰς μὲν τέσσαρας πόλεις, καὶ τὰς κώμας ἁπάσας ἐμπρησθείσας τῷ ὑετῷ τᾶ πυρὸς, τὰς δὲ τλὺ Σηγὼρ οἰκᾶντας, καταποθέντας· τᾶτο γὰρ σημαίνει καὶ τᾶνομα· κατάποσις γὰρ ἡ Σηγὼρ ἑρμηνεύεται· νόμισαν ἄρδλω ἀπολωλέναι τῶν ἀνθρώπων τλὺ Φύσιν· καὶ τλὺ κατέχουσαν ἐρημίαν ὁρῶσαι, καὶ τᾶ γήρως προσθεωρήσασαι τλὺ ἀδυνέαν, ἐβουλήθησαν ἐπινοῆσαι κὴ σπέρμα τῷ γένει, καὶ ἑαυταῖς ψυχαγωγίαν τινά. τᾶτῳ χρησάμεναι τῷ λογισμῷ, καὶ ἐκ ἐπιθυμίᾳ δολούσασαι, τὸν μὲν οἶνον ἔλαβον σωεργὸν, ἔκλεψαν δὲ τῇ πλείονι πόσει τᾶ γεγεννηκότος τλὺ αἴσθησιν, ἀπέφλωαν δὲ τὸν πατέρα σορέα.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ τὶ δήποτε ὁ Θεὸς ἐκ ἐκώλυσε τλὺ παράνομον μίξιν; Προεώρα τλὺ τᾶ γένους ἀσέβειαν ὁ Θεός. Μωαβῖταν γὰρ ἐδούλουν τῷ Χαμὼς, τῷ δὲ Μελχὼμ Ἀμμανῖταν. ἵνα ἓν μὴ ὡς συγγενέσιν ἐπιμιγνύμενοι τούτοις Ἰσραηλῖται μεταλάχωσι τῆς ἀσεβείας, ἐκ ἐκώλυσε τὸν παράνομον γάμον· ὅπως ταύτῃ γᾶν αὐτὰς μυσαρὰς ἀποφλύῃ, καὶ βδελυκτὰς Ἰουδαίοις. δηλοῖ δὲ τᾶτο καὶ ὁ τῶν ὅλων Θεὸς διὰ Μωϋσέως τᾶ νομοθέτα διαγορεύων, Ἀμμανίτης καὶ Μωαβίτης ἐκ εἰ- Δεύτ. 23. 3.
» σελεύσεται εἰς Ἐκκλησίαν Κυρίᾳ ἕως δε-
» κάτης γενεᾶς, καὶ ἕως εἰς τὸν αἰῶνα.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Τᾶτο τῆς θείας προσεκλέου Γραφῆς, ὅτι πλὺ ἁμαρτίας ἀδεὶ Φαῦλον τῶν εἰ ἡμῖν ἡγεμονίης, χρησὰ μὲν ὁσάκις ἂν ἡμῖν, ἢ Φαυλάτινα διηγεῖται, προσίθησι τοῖς μὲν ἔπαινον, τοῖς δὲ ψόγον. τῶν μὲν, ἀπέργασα· πρὸς δὲ τὰ, παρορμῶσα. ὅταν δέτι λέγῃ τῶν τοιάτων, οἷόν ἐσι τὸ τᾶ Λὼτ ἐκ ἀπὸ πονηρᾶς γενόμενον

(1) Ποτιζόμενον οἴνόν τινα μέλλοντα πείρειν. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Τὰ ἀπὸ τᾶ, καὶ τὰ τέκνα, ἄχρι τέλους ἐλήφθη ἐκ τᾶ τῆς Αὐγ. κώδ.

μενον διαθέσεως, ψέγει μὲν ȣ̓δαμῶς, ȣ̓ μὴν ȣ̓δὲ ἐπαινεῖ, τȣ̀ς σαρκικȣ̀ς καὶ φιληδόνȣς ὑφορωμένη.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐδαμῶς, εἰ καὶ τῷ πατρὶ ὡς ἐξ ἀνάγκης ὑπ' ἐκείνων ἐπράχθη, τȣ̃το ζηλωτέον ἐκτὸς ἀνάγκης. Φαῦλον γὰρ ἡ ἀχρεία ἡδονὴ, ἀπηγορȣ̃μένων τῶν πρὸς τὰ τίμια σώματα ἐφ' ἡδονῇ κοινωνιῶν. οἷον,
Λευιτ. 8. 7. τὸ, ȣ̓κ ἀποκαλύψεις ἀσχημοσύνην μητρός. τῷ δ' αὐτῷ λόγῳ καὶ ἡ πρὸς πατέρα κοινωνία πονηρὸν, ὥσπερ ἡ πρὸς μητέρα. ἐν ἀγνοίᾳ δὲ πραχθὲν, καὶ τῇ τȣ̃ συμφέροντος προνοίᾳ, μέμψιν ἐκφȣ́γει. ὅθεν ȣ̓δὲ ἡ θεία μέμφεται Γραφή. Φασὶ δὲ, ὅτι καὶ τῆς κοινωνίας τῶν δύω συναγωγῶν πρὸς τὸν ἕνα πατέρα λόγȣ Θεȣ̃ τύπος ἐπετελεῖτο, τῆς μέθης τὸ πάθος ἐκτυπȣ́σης· ὡς ἐπὶ τȣ̃ Ἀδὰμ ἡ ἔκστασις καὶ ὁ ὕπνος εἰς τὴν σύστασιν τῆς γυναικὸς ἐγίνετο. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ ἐκκλησία διὰ τȣ̃ κυριακȣ̃ πάθȣς συνέστη, καὶ ἦν νύμφη συνημμένη αὐτῷ εἰς ἓν πνεῦμα, ὡς ἡ Εὖα τῷ Ἀδὰμ εἰς σάρκα μίαν, ἐξηγεῖται τȣ̃το ὡς μέγα μυ-
Ἐφεσ. 5. 32. στήριον ὁ Παῦλος εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκ-
» κλησίαν. τὸν δὲ τύπον ȣ̓κ ἀνάγκη καὶ ἐπὶ τῶν γεννηθέντων ἐκ τȣ̃ Λὼτ εἶναι. ȣ̓δὲ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐξ Εὔας γεγεννημένων ὁ Χριστȣ̃ καὶ τῆς ἐκκλησίας ἔτι σώζεται τύπος διὰ τὸν Κάϊν τὸν ἀδελφοκτόνον. σαφὲς δὲ καὶ δῆλον, ὡς ȣ̓κ ἔγκλημα τὸ πρᾶγμα ἐπὶ τὰς θυγατέρας τȣ̃ Λώτ· ȣ̓δὲ πάλιν ἐπὶ τȣ̃ σωτῆρος. δείκνυσι γὰρ ἡ κατὰ τὴν Ῥȣ̀θ ἱστορία, ὡς συναφθεῖσα τῷ γένει τȣ̃ Ἰȣ́δα, μετέχει καὶ αὐτὴ τῆς εἰς Χριστὸν ȣ̓λογίας. ὥσπερ γὰρ Ἰȣ́δας τȣ̃ Ἀβραὰμ υἱὸς, ȣ̓́τως ἡ Ῥȣ̀θ θυγάτηρ τȣ̃ Λώτ. ταύτης δὲ καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς τȣ̃ ὀνόματος μέμνηται, διὰ αὐτῆς τὸν πατέρα τιμῆσαι βȣλόμενος· ἐπειδὴ καὶ συνέκδημος τȣ̃ θείȣ γεγένηται, καὶ τῶν ἴσων ἀπήλαυσε κινδύνων· ὅτι καὶ Προφήτης τὸ τȣ̃ Θεȣ̃ πρόσωπον ἐπέχει.

λϛ. Καὶ συνέλαβον αἱ δύω θυγατέρες Λὼτ ἐκ τȣ̃ πατρὸς αὐτῶν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὕτως ἦν οἰκονομία Θεȣ̃, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς Θάμαρ· ἐπειδὴ μὴ ἀκολασίας ἕνεκα, ἀλλὰ παιδογονίας τȣ̃το πεποιήκασιν.

λζ. Καὶ ἔτεκεν ἡ πρεσβυτέρα υἱὸν, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτȣ̃ Μωὰβ, λέγȣσα, ἐκ τȣ̃ πατρός μȣ. ȣ̓̃τος πατὴρ Μωαβιτῶν ἕως τῆς σήμερον
λη. ἡμέρας. Ἔτεκε δὲ καὶ ἡ νεωτέρα υἱὸν, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτȣ̃ Ἀμμὰν, λέγȣσα, υἱὸς γένȣς μȣ. ȣ̓̃τος πατὴρ Ἀμμανιτῶν ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.

ΑΔΗΛΟΥ. Μωὰβ ἑρμηνȣ́εται ἐκ τȣ̃ πατρός μȣ, ἢ ὕδωρ πάτριον.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Αἱ δὲ παρθένοι πᾶν ἠφανίσθαι τὸ ἀνθρώπινον ὑπολαβȣ̃σαι, τῷ πατρὶ πλησιάζȣσιν, ἐπινοήσασαι λαθεῖν. ἐποίȣν δὲ τȣ̃το ὑπὲρ τȣ̃ μὴ γένος ἐκλιπεῖν. γίνονται δὲ παῖδες ὑπὸ μὲν τῆς πρεσβυτέρας, Μώαβος, εἴποι δ' ἄντις ἀπὸ πατρός· Ἄμμανον δὲ ἡ νεωτέρα ποιεῖται, γένȣς υἱὸν ἀποσημαίνει τὸ ὄνομα. κτίζει δ' αὐτῶν ὁ μὲν Μωαβίτας, μέγιστον ὄντας ἔτι καὶ νῦν ἔθνος· Ἀμμανίτας δὲ ὁ ἕτερος, Συρίας τῆς κοίλης ἐστὶν ἀμφότερα.

ΚΕΦ. Κ.

α. Καὶ ἐκίνησεν ἐκεῖθεν Ἀβραὰμ εἰς γῆν πρὸς Λίβα· καὶ ᾤκησεν ἀνὰ μέσον Κάδης, καὶ ἀνὰ μέσον Σȣ́ρ· καὶ παρῴκησεν ἐν Γεράροις.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Πόθεν ἐκίνησεν; Ἀπὸ τȣ̃ τόπȣ ἔνθα ἦν ἐνσκηνȣ́μενος, ὅπȣ καὶ τὸν τῶν ἁπάντων δεσπότην μετὰ τῶν Ἀγγέλων ὑποδέξασθαι κατηξιώθη. ἐκεῖθεν, φησὶ, κινήσας, παρῴκησεν ἐν Γεράροις. ὅρα τῶν δικαίων τὴν διαγωγὴν, ὅπως ἦν συνεσταλμένη καὶ ἀπέριττος, ὅπως μετ' ȣ̓κολίας τὰς μεταναστάσεις ἐποιȣ̃ντο, καὶ καθάπερ οἱ πάροικοι καὶ παρεπίδημοι, ȣ̓́τω τὸν ἑαυτὸν βίον ᾠκονόμȣν· καὶ ποτὲ μὲν ὧδε, ποτὲ δὲ ἐκεῖ τὰς σκηνὰς ἐπήγνυντο, καθάπερ ἐν ξένῃ διάγοντες.

β. Εἶπε δὲ Ἀβραὰμ περὶ Σάῤῥας τῆς γυναικὸς αὐτȣ̃, ἀδελφή μȣ ἐστίν. ἐφοβήθη γὰρ εἰπεῖν, ὅτι γυνή μȣ ἐστὶ, μήποτε ἀποκτενȣ̃σιν αὐτὸν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως δι' αὐτήν.

ΑΔΗΛΟΥ. Τοσαύτη τῆς δικαίας ἡ ὥρα καὶ ἐν γήρᾳ. ἡ γὰρ χάρις τῇ ἐστειρωμένῃ φύσει παρασχȣ̃σα τεκεῖν, ἀνεκαίνιζεν ὡς ἀετȣ̃ τὴν ὥραν αὐτῆς.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ταῦτα ἀκȣ́ων, ἀγαπητὲ, μὴ καταγνῷς τȣ̃ δικαίȣ μικροψυχίαν, εἰ τὸν θάνατον ἐδεδοίκει· ἀλλὰ θαύμασον τȣ̃ πάντων ἡμῶν δεσπότȣ τὴν ὑπερβάλλȣσαν περὶ ἡμᾶς φιλανθρωπίαν, ὅτι τὸν θάνατον τὸν τοῖς δικαίοις ἐκείνοις καὶ ἁγίοις τότε φοβερὸν, τȣ̃τον νῦν ȣ̓καταφρόνητον εἰργάσατο ὁ Χριστός· καὶ ὃν ἐδεδοίκεισαν οἱ ἐνάρετοι ἐκεῖνοι, καὶ τοσαύτην παῤῥησίαν πρὸς τὸν Θεὸν ἔχοντες, τȣ̃τον νῦν καταγελῶσι καὶ κόραι ἁπαλαί. ȣ̓δὲ γὰρ θάνατός ἐστι λοιπὸν, ἀλλ' ὕπνος καὶ ἀποδημία καὶ μετάστασις ἀπὸ τῶν χειρόνων ἐπὶ τὰ βελτίω.

Ἀπέστειλε δὲ Ἀβιμέλεχ βασιλεὺς Α Γεράρων, καὶ ἔλαβε τὴν Σάῤῥαν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ζητεῖται πῶς βασιλοῦς τρυφῶν, καὶ ἐπ' ἀδείας ἔχων ὅσας βάλεται καλάς τε καὶ δυσειδεῖς γυναῖκας λαβεῖν, ἔλαβε τιὼ Σάῤῥαν σύννηκοντᾶτιν ἔσαν· καὶ αὐτὸς γὰρ ἰῶ πρεσβύτης, καὶ ἐκ ἂν ἀφεὶς νέας, πρεσβυτέρας ἀντεποιήθη μίξεως. Δίκαιος ἰῶ, καὶ εἶδε δίκαιον τὸν Ἀβραάμ, τοιαύτιω δὲ καὶ τιὼ Σάῤῥαν, καὶ ἠθέλησεν ἑαυτῷ σπέρμα ἀπὸ τοιαύτης ἐξανασῆσαι, μέγιστον ἡγησάμενος καύχημα ἐκ τοιαύτης γυναικὸς σπέρμα ἐξανασῆσαι. Β

γ. Καὶ εἰσῆλθεν ὁ Θεὸς πρὸς Ἀβιμέλεχ ἐνυπνίῳ τὴν νύκτα, καὶ εἶπεν, ἰδὲ σὺ ἀποθνήσκεις περὶ τῆς γυναικὸς ἧς ἔλαβες· αὕτη δέ ἐστι συνωκημένα ἀνδρί. Γ

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐφ' ὧν δηλᾶται, ὅτι τὰς κατ' ἄγνοιαν πλαίσαντας ὁ Θεὸς ἀ παρορᾷ, ὥσε πλαῖσαι· καὶ ὅτι πάντων προνοεῖ, ὁπότε καὶ τᾶ Φυλισαίᾳ.

δ. Ἀβιμέλεχ δὲ ἐκ ἥψατο αὐτῆς.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἔμφασιν ἔχει τὸ, ἐκ ἥψατο· ὡς τὸ, καλὸν ἀνθρώπῳ γυ- 1. Κορ. 7. 1.
» ναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. ὅπερ ἐστὶ καὶ χω- Δ
ρὶς τῆς μίξεως κατὰ μηδὲν ἄλλο παθητικὸν, (1) ἤτοι ἐνιδεῖν, ἢ ἅψασθαι γυναικός. ὁ Θεὸς μέντοι ἐκ ἀφῆκε τὸν Ἀβιμέλεχ ἅψασθαι αὐτῆς· τάχα δὲ πάντα τὸν ἄκρως σωφρονοῦντα. θεόσδοτον γὰρ τὸ τοιοῦτον.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐπειδὴ γὰρ πρὸ βραχέως ὑπέσχετο αὐτῷ τὸν Ἰσαὰκ τεχνήσεσθαι, ἐγγὺς δὲ λοιπὸν ὁ καιρὸς ἰῶ, ἵν' ἂν μὴ λυμήνηταί τι τῆ τᾶ Θεᾶ ἐπαγγελίᾳ, τοσοῦτον φόβον τῷ Ἀβιμέλεχ ἐπιτίθησιν, ὡς καταπληχθέντα αὐτὸν, μὴ τολμῆσαι ἐφάψασθαι τῆς Σάῤῥας.

Καὶ εἶπε, Κύριε, ἔθνος ἀγνοᾶν καὶ δίκαιον ἀπολεῖς;

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ μὲν δίκαιος ἐκ ἐν ἀγνοίᾳ, ἀλλ' ἐν ἐπιτήμῃ. νῦν δὲ τὸ ἀγνοᾶν καταῤῥέφει ἐπὶ τῷ μὴ ἐγνῶσθαι τῷ Ἀβιμέλεχ τιὼ Σάῤῥαν γυναῖκα ἔσαν τᾶ Ἀβραάμ. ἐκ ἀγνοητέον δὲ, ὅτι ὠβέλισαι (2) τὸ, ἀγνοᾶν, ὡς παρ' Ἑβραίοις μὴ κείμενον.

ε. Οὐκ αὐτός μοι εἶπεν, ὅτι ἀδελφή μα ἐστί; καὶ αὐτή μοι εἶπεν, ὅτι ἀδελφός μα ἐστίν;

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Σκόπει πῶς εἶχον τιὼ ὁμόνοιαν καὶ τιὼ συμφωνίαν, Η
καὶ αὐτός φησι τᾶτό μοι εἶπε, καὶ αὕτη συνέθετο τοῖς παρ' αὐτᾶ λεγομένοις.

Ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, καὶ δικαιοσύνῃ χειρῶν ἐποίησα τᾶτο.

ΑΚΥΛΑΣ. Τὸ, ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, ἐν ἁπλότητι.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Οὐκ ἀκολασίᾳ, φησὶν, ἠβουλήθιω συνελθεῖν αὐτῇ, ἀλλ' ὡς δικαίαν καὶ ἀδελφιὼ δικαίᾳ μέγιστον ἡγησάμιω, εἰ ἀγάγοιμι πρὸς γάμον.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ μὲν Ἀβιμέλεχ, ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ χειρῶν τᾶτο πεποιηκέναι φησὶ, δηλονότι τὸ εἰληφέναι τιὼ Σάῤῥαν· ὁ δὲ Θεὸς, τὸ ἕτερον τῶν δύο μαρτυρῶν αὐτῷ, διὰ τᾶ μὴ φάσκειν καὶ τὸ λοιπὸν, καταλείπει αὐτὸ ἐννοεῖν· ὅτι περὶ ἐκεῖνο ψεκτὸς ἰῶ. εἰ γὰρ καὶ μὴ τᾶτο ἤδει, ἀ δικαίως ἐποίει τᾶ ξένα τιὼ ἀδελφιὼ λαμβάνων ἑαυτῷ γυναῖκα.

ς. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Θεὸς, κἀγὼ ἔγνων ὅτι ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ ἐποίησας τᾶτο, καὶ ἐφεισάμην σα ἐγὼ τᾶ μὴ ἁμαρτεῖν σε εἰς ἐμέ. ἕνεκεν τάτα ἐκ ἀφῆκά σε ἅψασθαι ταύτης.

ΑΔΗΛΟΥ. Σαφὲς ἀνάγνωσμα, ὅτι ὁ μοιχὸς εἰς Θεὸν ἁμαρτάνει.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ ἁμαρτάνων εἰς Ἀβραὰμ καὶ Σάῤῥαν, εἰς Θεὸν ἥμαρτεν· ἅτω δὲ καὶ ὁ εἰς τὰς δικαίας.

ζ. Νυνὶ δὲ ἀπόδος τὴν γυναῖκα τῷ ἀνθρώπῳ· ὅτι προφήτης ἐστὶ, καὶ προσεύξεται περὶ σᾶ, καὶ ζήσῃ. εἰ δὲ μὴ ἀποδῷς, γνῶθι ὅτι ἀποθανῇ σὺ, καὶ πάντα τὰ σά.

ΑΔΗΛΟΥ. Πᾶ φαίνεται Ἀβραὰμ προ- Ε
φήτης; Πρῶτον λέγει τῇ Σάῤῥᾳ κατιὼν
» εἰς Αἴγυπτον, γυνὴ ὡραία εἶ σὺ, καὶ ἐὰν Γεν. 12. 11.
» ἰδωσίσε οἱ Αἰγύπτιοι, ἐμὲ ἀποκλενᾶσι, καὶ
» σὲ περιποιήσονται. ἔπειτα, ὅτε τὸν Ἰσαὰκ
πρὸς θυσίαν προσέφερεν εἰς τὸ ὄρος, λέ-
» γει πρὸς τὰς παῖδας· μείνατε αὐτᾶ, ἐγὼ Γεν. 22. 5.
» δὲ καὶ τὸ παιδάριον ἀνελθσόμεθα εἰς τὸ
» ὄρος τᾶτο, καὶ θύσαντες τῷ Κυρίῳ, ὑπο-
» στρέψομεν πρὸς ὑμᾶς. ἔπειτα, ὅτι ἡ μό-
νος, ἢ ὀλιγοστὸς γνῶσιν εἶχε Θεᾶ. μαρ- Ζ
τυρεῖ δὲ αὐτῷ ὁ Κύριος ὅτι Προφήτης ἐστὶ,
» λέγων, ὅτι ἐπεθύμησεν Ἀβραὰμ ἰδεῖν μα Ἰωάν. 8. 56.
» τιὼ ἡμέραν, δῆλον ὅτι ἰδὼν προφητείᾳ
τὸν Κύριον.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Προφήτης ὁ Ἀβραὰμ παρὰ τᾶ Θεᾶ μαρτυρεῖται εἶναι. ποῖον δὲ ζιὼ, ἢ τὸ θεῖον; ὅ ἐστιν ἐναντίον τῷ ἀποθνήσκειν. ἢ σημειωτέον, ὅτι Προφήτης προσδυξάμενος συμβάλλεται πρὸς τὸ ζιὼ.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι δεῖ τὸν ἀδικᾶντα παύσασθαι τᾶ ἀδικήματος, καὶ ἅτω

(1) Παθητικῶς. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Τὰ περὶ τᾶ ὀβελᾶ ἀρήσεις ὠ τῷ περὶ μέτρ. καὶ σαθμ. τᾶ Ἐπιφανίε βιβλίῳ.

ἔτω διὰ προσδυχῆς τῦ δυσεβῦς ἀπαλλαγλῶαγ τῆς κολάσεως.

η. Καὶ ὤρθρισεν Ἀβιμέλεχ τῷ πρωΐ, καὶ ἐκάλεσε πάντας τὺς παῖδας αὐτῦ· καὶ ἐλάλησε πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν. ἐφοβήθησαν δὲ πάντες οἱ ἄνθρωποι σφόδρα.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς κήρυξ λοιπὸν γίνεταγ ὁ βασιλεὺς τῆς τῦ δικαίυ ἀρετῆς, καὶ πᾶσιν αὐτὸν κατάδηλον ποιεῖ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Εἶδες πῶς ὐχ ἁπλῶς, ὐδὲ εἰκῇ τὰς μεταναστάσεις ἐποιεῖτο ὁ δίκαιος; εἰ γὰρ ἐπὶ τῆς σκιωῆς τῆς προτέρας ἔμνε, πόθεν εἶχον ἅπαντες οἱ σὺ Γεράροις γνῶναγ ὅσης ὁ δίκαιος ἀπολαύει τῆς παρὰ τῦ Θεῦ προνοίας;

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐφοβήθησαν δὲ οἱ ἄνδρες σφόδρα. ἰῶ γὰρ νέα πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ τὰ κατὰ Σόδομα.

θ. Καὶ ἐκάλεσεν Ἀβιμέλεχ τὸν Ἀβραὰμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, τί τῦτο ἐποίησας ἡμῖν; μήτι ἡμάρτομεν εἰς σὲ, ὅτι ἐπήγαγες ἐπ' ἐμὲ καὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν μυ ἁμαρτίαν μεγάλην; ἔργον ὃ ὐδεὶς ποιήσει, πεποίηκάς μοι.

ι. Εἶπε δὲ Ἀβιμέλεχ τῷ Ἀβραὰμ, τί ἐνιδὼν ἐποίησας τῦτο;

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς διὰ τῶν οἰκείων ῥημάτων δείκνυσι τῳ παρὰ τῦ Θεῦ ἀπειλῳ τῳ εἰς αὐτὸν γεγονημένῳ. ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι εἰ μὴ » ἀποδίδως, ἀποθανῇ σὺ, καὶ πάντα τὰ σὰ, τῦτο αὐτὸ ἐρμωσδῶν ὁ Ἀβιμέλεχ, » φησί· τί ἥμαρτον εἰς σὲ, ὅτι ἐπήγαγες » ἐπ' ἐμὲ, καὶ ἐπὶ τῳ βασιλείαν μυ ἁμαρ» τίαν μεγάλῳ; μὴ γὰρ μέχρις ἐμῦ εἶχε σῳῶαγ τὰ τῆς τιμωρίας; πᾶσά μυ ἡ βασιλεία ἄρδῳ ἔμελλεν ἀφανίζεθαγ ἐκ τῆς ἀπάτης τῆς παρὰ σῦ γεγονυίας· τί ὃν » ἐνιδὼν, ἐποίησας τῦτο;

ια. Εἶπε δὲ Ἀβραὰμ, εἶπα γὰρ ἄρα ὐκ ἔστι θεοσέβεια ἐν τῷ τόπῳ τύτῳ· ἐμέ τε ἀποκτενῦσιν ἕνεκεν τῆς γυναικός μυ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐκ τύτυ αἴνι σοχάσαθαγ, ὅτι ὐκ ἦσαν εἰδωλολάτραγ οἱ περὶ τὸν Ἀβιμέλεχ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς διὰ τῶν ὀλίγων τύτων ῥημάτων ὁμῦ καὶ καθήψατο αὐτῶν, καὶ ἐδίδαξεν, ὅτι δεῖ τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν ἐν νῷ λαμβάνοντα, μηδὲ τῶν παρανόμων διαπράτλεθαγ, ἀλλὰ τὸν ἀκοίμητον ἐκεῖνον ὀφθαλμὸν δεδοικύαγ, καὶ διὰ τῳ ἐκεῖθεν ἐπηρτημένλω δίκλω πολλῷ τῦ δικαίυ ποιεῖθαγ τῳ πρόνοιαν.

ιβ. Καὶ γὰρ ἀληθῶς ἀδελφή μυ ἐστὶν ἐκ πατρὸς, ἀλλ' ὐκ ἐκ μητρός· ἐγενήθη δέ μοι εἰς γυναῖκα.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Καὶ γὰρ ἀληθῶς ἀδελφή μυ, θυγάτηρ πατρός μυ ἐστὶ, πλῳ ὐ θυγάτηρ μητρός μυ.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ γὰρ ἀληθῶς ἀδελφή» μυ ἐστὶν ἐκ παλρὸς, ἀλλ' ὐκ ἐκ μηλρός· ἐγε» νήθη δέ μοι εἰς γυναῖκα. τυτέστιν ὐκ ἐξ ἀδελφῆς, ἀλλ' ἐξ ἀδελφῦ, δηλοῖ δὲ τὸν Ἀῤῥάμ. σῳήθες γὰρ τῇ θεοπνεύστῳ Γραφῇ τὰς ἐξ ἀδελφῶν τικλομένας, ἀδελφὰς τῶν θείων καλεῖν, ὡς τῶν γεννωμένων τὸν τῶν γεννώντων τόκον ὑπερχομένων.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀδελφὴ μὲν ἰῷ τῦ Λὼτ ὡς Ἰώσηπός (1) φησιν, (2) ἀδελφιδῆ δὲ τῦ Ἀβραάμ. τὰς δὲ τοιύτυς ἀδελφὰς ἐκάλυν, ὡς (3) καὶ Λάβαν καλεῖ τὸν Ἰακώβ.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ὁ Ἀβραάμ φησιν ἐπὶ τῆς γυναικὸς σκηπλόμενος ὡς ἀ» δελφῆς, ἀδελφή μυ ἐστὶν ἐκ πατρὸς, ἀλλ' » ὐκ ἐκ μητρός· ἐγένετο δέ μοι καὶ εἰς γυναῖκα· τὰς ὁμομητρίυς μὴ δεῖν ἄγεθαγ πρὸς γάμον διδάσκων.

ιγ. Ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἐξήγαγέ με ὁ Θεὸς ἐκ τῦ οἴκυ τῦ πατρός μυ· καὶ εἶπα αὐτῇ, ταύτην τὴν δικαιοσύνην ποιήσεις εἰς ἐμὲ, εἰς πάντα τόπον ὃ ἐὰν εἰσέλθωμεν ἐκεῖ, εἶπον περὶ ἐμῦ, ὅτι ἀδελφός μυ ἐστίν.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἡνίκα ἂν καταλείπωμεν ἔθη καὶ νόμυς, οἷς ἐτράφημεν ἐκ πατέρων, Θεὸν νομίζομεν εἶναγ τὸν ἐξαγαγόντα ἡμᾶς ἐξ οἴκυ πατέρων ἡμῶν. » τὸ δ' αὐτὸ νοήσεις διὰ τὸ, πᾶς ὁ ποιῶν » τῳ ἁμαρτίαν ἐκ τῦ διαβόλυ γεγέννηταγ, » καὶ ἐπὶ τῦ καταλιπόντος παντελῶς τῳ ἁμαρτίαν. ὁ γὰρ τοιῦτος ὑπὸ Θεῦ ἐξήχθη ἀπὸ τῦ οἴκυ τῦ πατρὸς αὐτῦ. 1. Ἰωάν. 3. 8.

ιδ. Ἔλαβε δὲ Ἀβιμέλεχ χίλια δίδραχμα, πρόβατα, καὶ μόχυς, καὶ παῖδας, καὶ παιδίσκας, καὶ ἔδωκε τῷ Ἀβραάμ· καὶ ἀπέδωκεν αὐτῷ Σάῤῥαν τὴν γυναῖκα αὐτῦ. Καὶ εἶπεν Ἀβιμέλεχ τῷ Ἀβραὰμ, ἰδὺ ἡ γῆ μυ ἐναντίον συ· ὃ ἐάν σοι ἀρέσκῃ κατοίκει.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τοιαῦτα τὰ παρὰ τῦ Θεῦ· ὐ μόνον τῶν λυπηρῶν ἐλεύθεροῖ τὺς γενναίως ἀντέχειν πρὸς τὺς ἐπιόντας πειρασμὺς διδάζοντας, ἀλλὰ καὶ τοσαύτῳ αἴ αὐτοῖς τοῖς λυπηροῖς παρέχει

(1) Ὅρα τῳ αἴ τῇ 179. σελ. 4. σημείωσ. (2) Ἰσορεῖ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(3) Τὰ ἀπὸ τῦ, ὡς, ἄχρι τέλυς ἐκ τῦ τῆς Αὐγ. κώδ. ἐλήφθη.

HBOrylineva

παρέχει τὴν εὐφροσύνην, ὡς καὶ λήθην ἔχειν ἡμᾶς παντελῆ, καὶ ἐν πολλῇ γίνεσθαι τῶν ἀγαθῶν περιουσίᾳ. καὶ ὅρα λοιπὸν τοῦ βασιλέως τὴν πρὸς τὸν δίκαιον θεραπείαν. οὐ μόνον γὰρ τοῖς τοσούτοις αὐτῶν δώροις τιμᾷ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτῷ δίδωσι τῆς ἐν τῇ γῇ κατοικήσεως. „ ἰδοὺ γάρ φησιν ἡ γῆ μου ἐναντίον σου ἐστίν· „ οὗ ἐάν σοι ἀρέσκῃ, κατοίκει.

ιϛ. Τῇ δὲ Σάῤῥᾳ εἶπεν, ἰδοὺ δέδωκα χίλια δίδραχμα τῷ ἀδελφῷ σου. ταῦτα ἔσται σοι εἰς τιμὴν τοῦ προσώπου σου, καὶ πάσαις ταῖς μετὰ σοῦ· καὶ πάντα ἀλήθευσον.

ΑΔΗΛΟΥ. Δεινότητι δοκεῖ μοι εἰρηκέναι οὐχὶ τῷ ἀνδρίσου, ἀλλὰ τῷ ἀδελφῷ σου, „ καὶ τὸ, πάντα ἀλήθευσον· ἤτοι προσκρούει αὐτῇ ὑποκρινομένῃ εἶναι ἀδελφῇ, καὶ οὐ γυναικὶ τοῦ Ἀβραάμ· ἢ τὸ, πάντα „ ἀλήθευσον, τοιοῦτόν ἐστιν. ἐπεὶ μόνοι γεγόναμεν, καὶ ἔμελλον ἐγὼ γίνεσθαι ὡς μετὰ γυναικὸς, οὐχ ἡψάμην δέ σου, ἀλλ' ἐτήρησα ἐμαυτὸν ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, ἀλήθευσον περὶ τοῦ μονασμοῦ ἡμῶν.

„ ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἰς τιμὴν, φησὶ, „ τοῦ προσώπου σου· ἐπειδὴ οὐ μετὰ ἀξίας αὐτὴν ἔλαβεν, ὡς οἱ γαμοῦντες. καὶ ἔλαβεν ἐπὶ μίξει ἀγνοῶν, καὶ ὕβρισε μὴ εἰδώς. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἄλλος δὲ τὸ, εἰς τιμὴν τοῦ „ προσώπου σου, οὐ μισθὸν, φησὶ, τῆς μὴ γεγενημένης μίξεως, ἀλλ' ὑπὲρ οὗ μόνον εἶδον τὸ πρόσωπόν σου, ἐτίμησά σε ταῦτα. καὶ τὸ μέγα, ὅτι οὐκ αὐτῇ δέδωκεν, ἀλλὰ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς.

„ * ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ταῖς μετὰ σοῦ· (1) ἵνα κἀκείνας προτρέψῃ μαρτυρῆσαι παρὰ πᾶσι, τῇ ἀγνοίᾳ καὶ μὴ τὸ ἐναντίον εἶναι. (2)

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς δεξάμενος τὴν παρὰ τοῦ δικαίου διδασκαλίαν, καὶ πιστεύσας τοῖς παρ' αὐτοῦ εἰρημένοις, καὶ αὐτὸς ἀδελφὸν αὐτῆς αὐτὸν καλεῖ. ἅπερ δέδωκα, φησὶ, τῷ ἀδελφῷ σου, ἔσται εἰς τι„ μὴν τοῦ προσώπου σου, καὶ πάντα ἀλήθευσον. „ τί ἐστιν εἰς τιμὴν τοῦ προσώπου σου, καὶ πάντα

A ἀλήθευσον; Ὑπὲρ ὧν δι' ἄγνοιαν ἐπεχείρησα γαμετήν σε οὖσαν τοῦ δικαίου εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἐμὴν ἀγαγεῖν, ὑπὲρ τούτου μόνου, ἐπειδὴ ὕβρεώς σοι αἴτιος γέγονα, τὰ χίλια δέδωκα δίδραχμα, θεραπεύων τὰ παρ' ἐμοῦ γεγενημένα εἰς σέ. ἀλλὰ πάντα ἀλήθευσον. τί ἐστι πάντα ἀλήθευσον; πάντες, φησὶ, παρὰ σοῦ μανθανέτωσαν, ὅτι οὐδὲν γέγονε παρ' ἐμοῦ παράνομον, ὅτι ἀνέπαφος ἐξῆλθες ἐκ τῆς οἰκίας τῆς ἐμῆς. δί-
B δαξον, φησὶ, τὸν ἄνδρα τὸν σὸν, ὅτι ἀθῶός εἰμι τῆς ἁμαρτίας· μανθανέτω παρὰ σοῦ, ὡς οὐδὲν εἴργασταί μοι. τίνος δὲ ἕνεκεν ταῦτά φησιν; ἵνα μαθὼν παρ' αὐτῆς ὁ δίκαιος καὶ πληροφορηθεὶς, τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ προσευχὰς ἀνενέγκῃ τῷ δεσπότῃ. ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν ἐκεῖνος, ὅτι πάντα ἀλήθευσον, ἀντὶ τοῦ δίδαξόν σου τὸν ἄνδρα τὰ γεγενημένα, εὐθέως ἐπήγαγεν ἡ Γραφή· „ καὶ προσηύξατο Ἀβραὰμ πρὸς τὸν Θεὸν,
Γ καὶ τὰ ἑξῆς.

ιζ. Προσηύξατο δὲ Ἀβραὰμ πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ἰάσατο ὁ Θεὸς τὸν Ἀβιμέλεχ, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰς παιδίσκας αὐτοῦ· καὶ ἔτεκον.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς διὰ πάντων περιφανέστερον τὸν δίκαιον ποιῆσαι βουλόμενος ὁ δεσπότης, ταῖς προσευ-
Δ χαῖς τοῦ πατριάρχου τὴν σωτηρίαν τοῦ βασιλέως, καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ χαρίζεται.

ιη. Ὅτι συγκλείων συνέκλεισεν ὁ Θεὸς πᾶσαν μήτραν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ἀβιμέλεχ ἕνεκεν Σάῤῥας τῆς γυναικὸς Ἀβραάμ.

„ ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Συνέκλεισεν ὁ Θεὸς
E „ πᾶσαν μήτραν, ὥστε μὴ τὰς ἐγκυμονούσας τεκεῖν. πᾶσαν οὖν κύουσαν ἀκουστέον. τὸ γὰρ περὶ τοῦ συλλαβεῖν οὐκ ἂν ἐγνώσθη ταύταις ἐν ὀλίγῳ καιρῷ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτι εἰς ὃ ἀδικεῖ τις, εἰς τοῦτο κολάζεται πολυπλασίως. ἠδίκει γὰρ τὸν Ἀβραὰμ ὁ Ἀβιμέλεχ περὶ τὴν παιδοποιΐαν.

ΚΕΦ. ΚΑ.

α. Καὶ Κύριος ὁ Θεὸς ἐπεσκέψατο τὴν Σάῤῥαν, καθὰ εἶπε· καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς
β. τῇ Σάῤῥᾳ, καθὰ ἐλάλησε. Καὶ συλλαβοῦσα Σάῤῥα, ἔτεκε τῷ Ἀβραὰμ υἱὸν εἰς τὸ γῆρας, εἰς τὸν καιρὸν, καθὰ ἐλάλησεν αὐτῷ Κύριος ὁ Θεός.

γ. Καὶ ἐκάλεσεν Ἀβραὰμ τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου αὐτῷ, ὃν ἔτεκεν αὐτῷ Σάῤῥα, Ἰσαάκ.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Γίνεται δὲ Ἀβράμῳ μετ' οὐ πολὺ καὶ παῖς ἐκ Σάῤῥας, ὡς αὐτῷ
H ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προείρηται, ὃν Ἴσακον ὠνόμασε. τοῦτο γέλωτα σημαίνει. διὰ μέντοι τὸ τὴν Σάῤῥαν μειδιάσαι, τέξεσθαι φήσαντος

(1) Διατὶ δὲ καὶ ταῖς μετὰ σοῦ; ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

(2) Τὸ ἐναντίον φημίσαι. ὁ αὐτ.

σαντος τῦ Θεῦ, μὴ προσδοκῶσαν ἤδη τοκετῦ, πρεσβυτέραν ὖσαν, ὅτως ἐκάλεσαν. αὕτη μὲν γὰρ σύνευνήκοντα εἶχεν ἔτη, ἑκατὸν δὲ Ἄβραμος· τίκτεται δὲ παῖς ἑκατέρων τῷ ὑσάτῳ ἔτει.

δ. Περιέτεμε δὲ Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτῦ τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ, καθὰ ἐνετείλατο αὐτῷ Κύριος ὁ Θεός.

**ΙΩΣΗΠΟΥ. Εὐθὺς μετ' ὀγδόλω ἡμέραν περιτέμνυσι, κἀξ ἐκείνυ μετὰ τοσαύτας ἔθος ἔχυσιν οἱ Ἰυδαῖοι ποιεῖθαι τὰς περιτομάς.

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πρῶτος σὺν τῇ ὀγδόῃ περιτέμνεται Ἰσαάκ. καὶ πρέποντα Χρισῷ τῷ πρωτοτύπῳ τὰ σύμβολα.

ε. Ἀβραὰμ δὲ ἦν ἐτῶν ἑκατὸν, ἡνίκα ἐγένετο αὐτῷ Ἰσαὰκ ὁ υἱὸς αὐτῦ.

**ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἵνα μάθωμεν λοιπὸν τλὼ ἄφατον δυάμιν τῦ Θεῦ, ὅτι καὶ τὰ παρὰ ἀνθρώποις ἀδυάτα, παρ' αὐτῷ δυατά, διὰ τῦτο καὶ τὸν χρόνον ἡμῖν πάλιν ἐπισημαίνεται ἡ θεία Γραφὴ, καὶ μετὰ τὸν τόκον διδάσκει ἡμᾶς λέγυσα, Ἀβραὰμ δὲ λῶ ἐτῶν ἑκατὸν, λώϊκα ἐγσνέτο Ἰσαὰκ ὁ υἱὸς αὐτῦ.

ς. Εἶπε δὲ Σάῤῥα, γέλωτά μοι ἐποίησε Κύριος ὁ Θεός· ὃς ἂν ἀκύσῃ συγχαρεῖταί μοι.

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Γέλωτα ἐποίησέμοι, ὅτι χαρὰν δηλοῖ, ἐξηγήσατο εἰπῦσα· ὡς γὰρ ἂν ἀκύσῃ συγχαρήσεταί μοι.

**ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Μὴ παρακρυέσθω δὲ ἡμᾶς ἡ ὁμωνυμία τῦ γέλωτος. σωήθες γὰρ τῇ Γραφῇ πολλάκις τλὼ χαρὰν τῆς ψυχῆς, καὶ τλὼ φαιδρὰν ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς διάθεσιν, γέλωτα ὀνομάζειν, ὡς ἡ Σάῤῥα φησί· γέλωτά μοι ἐποίησεν ὁ Θεός· καὶ τὸ, μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσετε· καὶ τὸ ἐν τῷ Ἰὼβ δὲ κείμενον· ἀληθινὸν δὲ σόμα ἐμπλήσει γέλωτος. ταῦτα γὰρ πάντα ἀντὶ ἱλαρότητος ἐπὶ τῆς κατὰ ψυχλὼ ἀγαλλιάσεως εἴληπται τὰ ὀνόματα.

Λκ. 6. 21. Ἰώβ. 8. 21.

**ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἐσι γέλωτά μοι ἐποίησεν ὁ Κύριος; Εὐφροσώης ὑπόθεσίς μοι ὁ τόκος ἐσί. καὶ τὶ θαυμασὸν εἰ ἐμοί; καὶ πάντας τὺς ἀκύοντας συνηδομένυς ἔξω· ὐκ ἐπειδὴ ἔτεκον, ἀλλ' ἐπειδὴ ὅτως ἔτεκον. τὸ παράδοξον τῦ γεγσνημένυ εἰς θαῦμα κατασήσει, καὶ πλείονα πᾶσι παρέξει τλὼ ἡδονλὼ, ὅταν μάθωσιν, ὅτι ἐγὼ ἡ τῶν νεκρῶν ὠδὺ ἄμεινον διακειμένη, ἀθρόον μήτηρ γέγονα, καὶ ἀπὸ κατεψυγμένης μήτρας παιδίον ἔτεκον.

ζ. Καὶ εἶπε, τὶς ἀναγγελεῖ Ἀβραὰμ, ὅτι θηλάζει παιδίον Σάῤῥα; ὅτι ἔτεκον υἱὸν ἐν τῷ γήρει μυ.

**ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐπειδὴ ὑπὲρ Φύσιν ἐσὶ τὸ γεγονὸς, διὰ τῦτό φησι, τὶς ἀναγγελεῖ; ἀντὶ τῦ, τὶς ἀναλογίσεται; τὶς ἂν σνθυμηθείη; ποία διάνοια καταλαβεῖν δυνήσεται; ποῖος λογισμὸς εὑρεῖν ἱκανὸς τῦ γεγσνημένυ τλὼ ἀκρίβειαν;

**ΔΗΛΟΥ. Θαυμασικῶς τῦτο εἴρηται. τὶς ἔλεγε, φησὶ, τῷ Ἀβραὰμ, ὅτι Σάῤῥα σὺν τῷ γήρᾳ αὐτῆς θηλάσει παιδίον τεχθὲν αὐτῷ ὑπ' αὐτῆς;

**ΑΚΑΚΙΟΥ. Οὐχ ὡς ἀγνοῦντος, εἰ καὶ μὴ παρόντος τῦ Ἀβραὰμ, λώϊκα ἐθήλαζε τὸν Ἰσαὰκ ἡ Σάῤῥα, φησὶ τὸ, τὶς ἀναγγελεῖ; πῶς γὰρ ἠγνόει καὶ ὁ παρλὼ, ὃς καὶ ἐκάλει τὸ ὄνομα τῦ παιδὸς Ἰσαάκ, καὶ περιέτεμεν αὐτὸ τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ; μήποτε ἕν τὸ, τὶς, ὡς ἐπὶ ἀτόπῳ καὶ θαυμασῷ παρείληπται; ὡσεὶ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ φαίημεν, τὶς ἔλεγε τὸν δεῖνα ἰδιώτλω βασιλεύσειν; ἀσάφεια δὲ σωέβη περὶ τὸν τόπον ἐκ τῶν χρόνων τῶν ῥημάτων. ἀντὶ μὲν γὰρ τῦ, ἀνήγγελε παρατατικῷ, ὁ μέλλων κεῖται. οἷον, ἀναγγελεῖ. ἀντὶ δὲ τῦ θηλάσει μέλλοντος, ὁ σνεχῶς. οἷον, θηλάζει.

**ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Ἐπειδὴ ἔφης δι' λῦ αἰτίαν Σάῤῥα ὀψίγονος γεγσνημένη, καὶ παρόντος τῦ Ἀβραὰμ τεκῦσα, ἔφη· τὶς ἀναγγελεῖ Ἀβραὰμ, ὅτι Σάῤῥα θηλάζει; φημὶ, ὅτι τὸ μὲν, τὶς ἀναγγελεῖ τῷ Ἀβραάμ; τοιῦτόν ἐσιν· ὦ Ἀβραὰμ, τὶς ἀναγγελεῖ εἰς τλὼ Περσίδα, ὅτι Σάῤῥα ἡ σεῖρα καὶ γραῦς θηλάζει; ὁ γὰρ κεῖται τὶς ἀναγγελεῖ τῷ Ἀβραὰμ, ἀλλ' Ἀβραάμ. εἰ δὲ βίαιόν τις τῦτο ἡγεῖται, ἴσως ὁμωνύμῳ τινὶ τῦ Ἀβραὰμ τῦτό φησι, διὸ ὐδὲ τὸ ἄρθρον προσέθηκεν. εἰ δὲ καὶ τότε ἀπὼν λῶ ὁ πατριάρχης, ὐκ ἔχω λέγειν. ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον εἶποι μοι, ὅτι εἰ περὶ αὐτῦ νομίζσίτινες εἰρῆθαι, καὶ παρόντος λέγεται· ὡς τὸ, τὶς ἀναγγελεῖ τῷ Κυρίῳ μυ; αὐτὸς Κύριος, αὐτὸς εἰσακύει. τὸ γὰρ Φάναι, τὶς ἐρμλωσύσει τῷ τελείῳ τλὼ τῦ ἀτελῦς γαλακτοτροφίαν; πλέον τῦ πιθανῦ τὸ περίεργον ἔχει. καὶ περὶ μὲν τύτων ἄλις. διὰ τῦτο δὲ ὐκ εἶπε τέτοκεν, ἵνα μὴ ὑποβολιμαῖον εἶναι νομισθῇ, ἀλλὰ θηλάζει. αἱ γὰρ τῦ γάλακτος πηγαὶ τὸν τόκον ἐγγυῶνται. τῦ γὰρ γνησίυ τόκυ ἡ τῦ γάλακτος ἐπιῤῥοὴ ἀπόδειξις σναργεσάτη.

η. Καὶ ἠυξήθη τὸ παιδίον, καὶ ἀπεγαλακτίσθη· καὶ ἐποίησεν Ἀβραὰμ δοχὴν μεγάλην ᾗ ἡμέρᾳ ἀπεγαλακτίσθη Ἰσαὰκ ὁ υἱὸς αὐτῦ.

**ΔΗΛΟΥ. Ζητητέον σὺν ὅλῃ τῇ Γραφῇ, μήποτε ἐπ' ὠδυνὸς ἀδίκυ εἴρηται τὸ, ἠυξήθη. ἡ γὰρ αὐξάνεσθε καὶ πληθύε-

θε δύλογία ἐπὶ τοῖς ἀξίοις δύλογίας μό- A
νον φθάνει.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι ὀδυνὶ τῶν ἁμαρτωλῶν μεμαρτύρηται τὸ, ἀπογεγαλάκλισαι. δίκαιος γὰρ ἰῶ καὶ ὁ Σαμηλ. καὶ Ἰσαὰκ δὲ ὐκ ἂν κατὰ τὸ πνδυματικὸν ἀπεγαλακτίδη, εἰ μὴ μεμαρτύρηται πρὸ τύτυ, ὅτι ἠυξήθη. ἔτι δὲ τηρητέον, ὅτι παρ' ὀδυνὶ ἡ σωήθεια αὕτη ἐςὶ τῷ δοχλῶ ποιεῖν ἐπὶ τῷ ἀπογαλακλισμῷ τῶν παιδίων, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπὶ γενεθλίῳ. ἐπειδὴ δὲ γνωσικά ἐσι τὰ γεγραμμένα· γενέθλιον μὲν ποιῦσιν οἱ Φαῦλοι, Φαραὼ καὶ Ἡρώδης, τὰ γενέσεως ἀγαπῶντες πράγματα· ἀπογαλακλισμὸν δὲ οἱ δίκαιοι, ὡς Ἀβραὰμ καὶ Ἄννα. μεγάλης δὲ δοχῆς ἄξια τῷ κατὰ Θεὸν πατρὶ τὸ ἰδεῖν τὸν σὺν Χριςῷ παρ' αὐτῷ ἀναγεννηθέντα, καταλιπόντα μὲν τῷ τῶν νηπίων τροφῷ, ἐφθακότα δὲ ἐπὶ τῷ τῶν τελείων. σημειωτέον δὲ καὶ τύτο, ὅτι τῷ Ἰσμαὴλ ἀπογαλακλισμὸς ὁδαμῶς ἀναγέγραπται. διὸ περὶ τὰ εἴκοσι γεγονὼς ἔτη, παιδίον ὀνομάζεται.

θ. Ἰδῦσα δὲ Σάῤῥα τὸν υἱὸν Ἄγαρ τῆς Αἰγυπτίας, ὃς ἐγένετο τῷ Ἀβραὰμ, παίζοντα μετὰ Ἰσαὰκ τῦ υἱῦ αὐτῆς.

» ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ, παίζοντα περιεσαλμένως εἶπεν ἡ Γραφή. σὺν γὰρ τῷ παίζειν Ἰσμαὴλ, ἔτυπε τὸν Ἰσαάκ. ὠργίδη δὲ ἡ Σάῤῥα θεασαμένη. καὶ διὰ τῦτο τῷ » Ἀβραάμ φησιν, ἔκβαλε τὴν παιδίσκην, καὶ τὰ ἑξῆς.

» ΑΚΑΚΙΟΥ. Ἰδῦσα δὲ Σάῤῥα τὸν υἱὸν » Ἄγαρ τῆς Αἰγυπτίας, ὅτι παίζει μετὰ » Ἰσαὰκ τῦ υἱῦ αὐτῆς. μήποτε τὸ παίζειν, ἀντὶ τῆς μάχης, καὶ τῆς διώξεως εἴρηται, ὡς καὶ σὺ τῇ β' τῶν Βασιλειῶν, ἡ περὶ τῶν παιδαρίων τῦ Δαβὶδ, καὶ τῦ Σαὺλ. φησὶ δὲ ὁ Παῦλος περὶ τῶν ἀμφὶ τὸν Ἰσμαήλ· Γαλ. 4. 29. ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα ἐδίωκε τὸν » κατὰ πνεῦμα. εἰκὸς δέ ἐσι κατὰ τὴν Ἑβραίων διάλεκτον ὁμωνυμεῖν τήν τε μάχην καὶ τὴν παιδιὰν, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν σύνια τῶν σημαινομένων. οἷον, τὸ μῆλον ὁ μόνον ἐπὶ τῦ ἀκροδρύυ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῦ ζώυ· καὶ τὸ ἄντικρυς ὁ μόνον ἐπὶ τῦ σὺαντίυ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῦ σαφῦς· καὶ ἡ ἀσπὶς ὁ μόνον ἐπὶ τῦ ὅπλυ, ἀλλὰ κὴ ἐπὶ τῦ θηρίυ.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Τισὶν ἔδοξε, πονηρὸν ὄντα τὸν Ἰσμαὴλ, κρίσει Θεῦ ἀποβεβλῆθαι. διὰ γῦν τῦτο μηδὲν εἰληφέναι παρὰ τῦ πατρός· καὶ μάρτυς ὁ Παῦλος λέ- Γαλ. 4. 29. γων, ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα ἐδίω- » κε τὸν κατὰ πνεῦμα. ὥσε καὶ ἡ Σάῤῥα ὐχ ἁπλῶς παίζοντα θεασαμένη τὸν Ἰσμαὴλ μετὰ τῦ Ἰσαὰκ ἐκινήθη, εἰ κὴ ἁπλέσερον λέγει αὐτὸ ὁ Μωϋσῆς. ἅτω καὶ ὁ Ἀβεννὴρ, καὶ Ἰωὰβ ἀντεπαρετάξαντο. 2. Βασ. 2. 14. ὁ μὲν, ὑπὲρ τῦ υἱῦ Σαὺλ· ὁ δὲ, ὑπὲρ » Δαβίδ. παιξάτωσάν φησι τὰ παιδία ἔμ- προθεν ἡμῶν, ἀντὶ τῦ μαχεσάθωσαν. ἅτω, τὸ παῖξαι καὶ ἐπὶ μάχης λαμβάνειν ἐώθασιν ἡ Γραφή· καὶ ἐμπαῖξαι, τὸ βίᾳ συγκαθυδῆσαι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δίωξις οἱμαί πε τῆς παιδιᾶς ὁ τρόπος. καὶ ἔπετο μὲν διώκων ὁ Ἰσμαὴλ, κατεφορᾶτο δὲ φύγων ὁ Ἰσαάκ. ἀλλ' ἠγανάκλει πρὸς τῦτο τῆς ἐλευθέρας ὁ νῦς. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἆθρει δὴ ἂν ὅπως πρὸς τιὼ τῦ μυσηρίυ γνῶσιν ὐκ ἀσωτελὲς ὀδὲ αὐτάπε τάχα τῶν νηπίων τὰ ἀθύρματα. ἐδίωκε μὲν γὰρ ὁ Ἰσμαὴλ τὸν Ἰσαάκ. ἀλλ' ὅτι διώξει κατὰ καιρὸς ὁ ἐκ τῆς θεραπαίνης, τύτέσιν ὁ Ἰσμαὴλ, τὸν ἐκ τῆς ἐλευθέρας, τύτέσι τὸν σὺν πίςει καὶ Χριςῷ λαὸν, διεσάφει λέγων ὁ μακάριος Παῦλος· ἀλλ' Γαλ. 4. 29. » ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα ἐδίωκε τὸν κα- » τὰ πνεῦμα, ἅτω καὶ νῦν.

ι. Εἶπε τῷ Ἀβραὰμ, ἔκβαλε τὴν παιδίσκην, καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς· ὐ γὰρ μὴ κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης ταύτης μετὰ τῦ υἱῦ μυ Ἰσαάκ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἴπερ σὺν ἱσορίᾳ ταῦτά φασιν ἀναγέγραπται, καὶ μὴ σὺν ὑπονοίαις, πρῶτον μὲν ἐπὶ τῷ παίζειν τὰ παιδία ὐκ ἂν ἠγανάκλησε· δύτερον δὲ ὐκ ἂν εἶπεν ἐκβαλεῖν, ἀλλὰ μόνον μὴ κληρονομεῖν. ὡς καλῶς δὲ εἰπύσῃ Θεὸς αὐτῇ μεμαρτύρηκεν. ἔδοξε δέτισι πονηρὸν ὄντα τὸν Ἰσμαὴλ κρίσει Θεῦ ἀποβεβλῆθαι, καὶ διὰ τῦτο μηδὲν εἰληφέναι παρὰ τῦ πατρός.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐπειδὴ ᾔδει, ὅτι καὶ αὐτὴ σὺν ἐχάτῳ γήρᾳ τυγχάνει, καὶ τὸν πατριάρχιω ἑώρα προβεβηκότα· ἦσαν γὰρ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἡμερῶν· ὑφορῶσα, μήποτε ἀθρόως αὐτῶν τελυτησάντων, ὁ Ἰσμαὴλ διὰ τὸ ἐκ τῆς τῦ πατριάρχυ σωτσίας τεχθῆναι, ἐπιχειρήσει εἰς τὸν κλῆρον ἑαυτὸν τῦ πατρὸς εἰσαγαγεῖν, καὶ κοινωνὸς γενέθαι τῷ Ἰσαὰκ, διὰ τῦτό φησιν, ἔκβαλε τὴν παι- » δίσκην σὺν τῷ υἱῷ αὐτῆς. μανθανέτω, φησὶν, ἤδη ὅτι ὀδὲν κοινὸν ἕξει ὁ τῆς παιδίσκης υἱὸς μετὰ τῦ υἱῦ μυ Ἰσαάκ. ὀδὲ γὰρ εὔλογον τὸν τῆς δύλης υἱὸν μετὰ τῦ υἱῦ τῦ ἐμῦ τῆς δεσποίνης σωαναρέφεθαι.

ια. Σκληρὸν δὲ ἐφάνη τὸ ῥῆμα σφόδρα ἐναντίον Ἀβραὰμ περὶ τῦ υἱῦ αὐτῦ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἡ μὲν Σάῤῥα ὐκ ἀπεικὸς πρᾶγμα πέπονθεν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀκόλυθον, καὶ ἅτως ἀκόλυθον, ὡς καὶ τὸν Θεὸν σωαινέσαι τοῖς παρ' αὐτῆς εἰρημένοις. ὁ δὲ πατριάρχης Φιλόσοργος ὤν, καὶ συμπαθῶς διακείμενος πρὸς τὸν Ἰσμαὴλ, ἐπαχθῶς ἐδέξατο τὰ παρὰ τῆς Σάῤῥας εἰρημένα. σκληρὸν » γὰρ φησιν ἐφάνη τὸ ῥῆμα σὺαντίον Ἀ- » βραὰμ περὶ τῦ υἱῦ αὐτῦ. ὀδὲ γὰρ τῆς Ἄγαρ

Ἄγαρ ἐποιήσατο λόγον, ἀλλὰ συμπαθῶς πρὸς τὸν παῖδα διέκειτο, ἅτε δὴ λοιπὸν ἐν ἡλικίᾳ γεγονότα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δεδυσφόρηκε μὲν γὰρ Ἀβραάμ, ἀποτρεχάσης τῆς Ἄγαρ, ἠφίει δ' ἂν ὅμως Θεοῦ προσάτλοντος. ἐλύπει μὲν γὰρ ὁμολογουμένως τὰς ἁγίας Ἀποστόλους καὶ Εὐαγγελιστὰς ἐκπίπλων ὁ Ἰσραὴλ, πλὴν ἀπεννοσφίζοντο καὶ ἐχ ἑκόντες αὐτῶ, διάτοι τὸ τῷ Θεῷ δοκῶν, καὶ τὴν εἰς Χριστὸν ἀγάπησιν. καὶ γοῦν ὁ θεσπέσιος γράφει
Ρωμ. 9. 2, 3, 4. Παῦλος, ὅτι λύπη μοί ἐστὶ μεγάλη, καὶ ἀδιάλειπτος ὀδυνη τῇ καρδίᾳ μου. ηὐχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα· οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται.

16. Εἶπε δὲ ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ, μὴ σκληρὸν ἔστω τὸ ῥῆμα ἐναντίον σου περὶ τοῦ παιδίου, καὶ περὶ τῆς παιδίσκης. πάντα ὅσα ἂν εἴπῃ σοι Σάῤῥα, ἄκουσον τῆς φωνῆς αὐτῆς· ὅτι ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα.

ΑΔΗΛΟΥ. Τῇ μὲν Εὔᾳ εἶπεν ὁ Θεὸς,
Γεν. 3. 16. πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει· τῷ δὲ Ἀβραάμ, πάντα ὅσα ἂν εἴπῃ σοι Σάῤῥα, ἄκουε τῆς φωνῆς αὐτῆς. ἀνεστράφη γὰρ ἡ τάξις, φησὶ, διὰ τοῦ ἀρετοῦ τῆς Σάῤῥας.

17. Καὶ τὸν υἱὸν δὲ τῆς παιδίσκης ταύτης εἰς ἔθνος μέγα ποιήσω αὐτὸν, ὅτι σπέρμα σόν ἐστιν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτι τῆς παιδοποιΐας τὸ πλῆθος δέδωκεν, ὡς ὑπέχετο, μαρτυρεῖ τὰ ὁρώμενα. ἀπὸ γὰρ τῶν ὅρων Αἰγύπτου μέχρι τῆς Βαβυλῶνος, τοῦ γένους ἡ ἔρημος πλήρης.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτι τὸ σπέρμα τοῦ σεβοῦς τίμιον παρὰ τῷ Θεῷ.

18. Ἀνέστη δὲ Ἀβραὰμ τῷ πρωΐ, καὶ ἔλαβεν ἄρτους καὶ ἀσκὸν ὕδατος, καὶ ἔδωκεν Ἄγαρ, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς, καὶ τὸ παιδίον, καὶ ἀπέστειλεν αὐτήν.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Σὺ δὲ ἀκούων, ὅτι ἐπέθηκεν ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς Ἄγαρ ὁ Ἀβραὰμ τὸν ἀσκὸν τοῦ ὕδατος, καὶ τοὺς ἄρτους, καὶ τὸ παιδίον, μὴ νόμιζε τὸ παιδίον ἐπικεκαθηκέναι τοῖς ὤμοις τῆς μητρός· καὶ γὰρ ἦν ἤδη πεντεκαιδεκαετής· ἀλλ' ἄκουε τῆς
» ἀκολουθίας λεγούσης, ἀνέστη δὲ Ἀβραὰμ
» τῷ πρωΐ, καὶ ἔλαβεν ἄρτους, καὶ ἀσκὸν
» ὕδατος, καὶ ἔδωκεν Ἄγαρ, καὶ ἐπέθηκεν
» ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς· καὶ τὸ παιδίον, ἐχὶ ἐπέθηκεν, ἀλλ' ἔδωκεν. ἐκείνῳ γὰρ συνάπτεται τὸ, ἔδωκε καὶ τὸ παιδίον, ἐχὶ τῷ, ἐπέθηκεν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς. τάχα δὲ ὅπερ καὶ ἀληθέστερόν ἐστιν, οἱ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον πενταικαιδεκαετεῖς, βρέφη ἐτύγχανον, οἷς τεσσαρακονταετὴς καὶ πεντηκονταετὴς χρόνος τῆς ἡλικίας ἥκμαζεν εἰς τὸν τοῦ γάμου καιρόν. λάβε γάρμοι τὴν ἀναλογίαν ὅλης τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ κατὰ τὸν καιρὸν γάμου, καὶ ὁ θαυμάσεις, εἰ ὁ πεντεκαιδεκαετὴς ἔτι βρέφος ἦν, τοῖς ὤμοις τῆς γεννησάσης ἐπιτιθέμενος.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὤμοὺ ἄγαν εἶναι δοκεῖ τὸ νέον ὅλα τὸν Ἰσμαὴλ ἐξελθεῖν ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας μετὰ μόνης τῆς μητρὸς, καὶ τοῦ ἀσκοῦ τοῦ ὕδατος.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ τοῦτο ἄντικρυς δείκνυσι τοῦ τοῦ Ἀβραὰμ ἀρετοῦ. τῆς μὲν γὰρ
» Σάῤῥας εἰρηκυίας, ἔκβαλε τὴν παιδίσκην
» καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς, ἐχ ὑπήκουσε· τοῦ δὲ Θεοῦ κελεύσαντος, εὐθὺς τῷ λόγῳ τὸ ἔργον ἐπέθηκε, καὶ ταῦτα φιλοσόργως περὶ τὸν Ἰσμαὴλ διακείμενος. καὶ γὰρ ἰδίκα τοῦ ἐκ τῆς Σάῤῥας παιδοποιΐαν ὁ Θεὸς
» ἐπηγγείλατο, αὐτὸς ἔφη, Ἰσμαὴλ ὅτος
» ζήτω ἐναντίον σου. ἀλλ' ὅμως καὶ σέργων κομιδῇ τὸ παιδίον, πεποίηκεν ὅπερ ὁ δεσπότης προσέταξεν. ἔτω δὲ ταῖς θείαις ἐπαγγελίαις πεπίστευκεν, ὅτι ὁ παῖδας, ὁ παιδίσκας, ὁ χρυσὸν, ἐκ ἄργυρον δεδωκὼς ἀπέλυσε τῆς οἰκίας τὸ παιδίον, ἀλλ' ἄρτους ὀλίγους καὶ ἀσκὸν ὕδατος, καὶ τοῦ μητέρα. ἤδει γὰρ, ὡς ἀψευδὴς ἡ τοῦ προσεταχότος ὑπόσχεσις. ὑπέσχετο δὲ αὐτῷ ὁ Θεὸς εἰς ἔθνος μέγα ποιήσειν αὐτὸν, ἅτε δὴ τῆς αὐτοῦ γεωργίας ἠξιωμένον. ὃ δὴ καὶ πεπλήρωκε.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπειδὴ δὲ πεπολέμηκε τοῖς ἐκ τῆς ἐλευθέρας ὁ Ἰσμαὴλ, ἐκπέμπεται λοιπὸν ἡ τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴ σενὸν καὶ ἀλίπαρες ἐφόδιον ἔχουσα, ἄρτον καὶ ὕδωρ· τοιοῦτον ἐπιμετρηθεῖσα τρόπον τινὰ γνώσεώς τε καὶ δικαιοσύνης μέτρον, δι' ὧν ἴσως εἰκὸς ἐκ εἰς ἅπαν οἰκήσεσθαι πρὸς τὸ ἐκτεθνᾶναι δεῖν.

Ἀπελθοῦσα δὲ ἐπλανᾶτο καθὰ τὴν ἔρημον, κατὰ τὸ Φρέαρ τοῦ ὅρκου.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ Φρέαρ τοῦ ὅρκου ἐστὶν ἡ νῦν καλουμένη Βηρσαβεέ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τοῦτο συγκριτέον τῷ,
» Ἰσαὰκ δὲ ἐπορεύετο διὰ τῆς ἐρήμου κατὰ
» τὸ Φρέαρ τῆς ὁράσεως· ἵνα θεωρηθῇ, ὅτι ἡ μὲν παιδίσκη διὰ τῆς ἐρήμου ἐπλανᾶτο, ὁ δὲ Ἰσαὰκ διὰ τῆς ἐρήμου πορεύεται ἁπλῶς, καὶ ἀμφότεροί γε κατὰ Φρέαρ γίνονται. ἡ μὲν παιδίσκη, τοῦ ὅρκου· ὁ δὲ δίκαιος, τῆς ὁράσεως. ἀλλ' ἡ μὲν, πλανωμένη· ὁ δὲ, θεωρῶν. ἰσέον δὲ, ὡς μετὰ τὰ Φρέατα τῆς ἀδικίας, καὶ ἐχθρίας, καὶ δυσχωρίας, ὀνομάζεται τὸ Φρέαρ τοῦ ὅρκου. σύμβολον τοῦ κρείττονος ὄντος. (1)

Γεν. 24. 62.

18. Ἐξέ-

(1) Τοῦ κρεῖττον ὄσον, ὡς ἐν τῷ τόπῳ φανήσεται. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

ιε. Ἐξέλιπε δὲ τὸ ὕδωρ ἐκ τοῦ ἀσκοῦ· καὶ ἔρριψε τὸ παιδίον ὑποκάτω μιᾶς ἐλάτης.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐκ τῆς εἰς δουλείαν γεννώσης Ἄγαρ, καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς κατὰ σάρκα γεγεννημένον τὸ ὕδωρ ἐπιλέλοιπε τὸ σωαχθὲν εἰς ἀσκόν. καὶ τοῦτό ἐστιν ἰδεῖν ἐπὶ τοῦ κατὰ σάρκα Ἰσραὴλ, ὅτε ὅτε Προφήτας, ὅτε σοφοὶ εἰσὶ παρ' αὐτοῖς. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν λεγόντων εἰς Χριστὸν πεπιστευκέναι, καὶ νηπίων ὄντων ἐν Χριστῷ φοβεῖσθαι δεῖ, μήποτε (1) εἰ μὴ προκόψαιεν, ἐκλίποι τὸ ὕδωρ.

ις. Ἀπελθοῦσα δὲ ἐκάθητο ἀπέναντι αὐτοῦ μακρόθεν, ὡσεὶ τόξου βολήν· εἶπε γὰρ, Ὁ μὴ ἴδω τὸν θάνατον τοῦ παιδίου μου. καὶ ἐκάθησεν ἀπέναντι αὐτοῦ. ἀνεβόησε δὲ τὸ παιδίον, καὶ ἔκλαυσε.

ιζ. Εἰσήκουσε δὲ ὁ Θεὸς τῆς φωνῆς τοῦ παιδίου ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἦν. καὶ ἐκάλεσεν Ἄγγελος Θεοῦ τὴν Ἄγαρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῇ, τί ἐστιν Ἄγαρ; μὴ φοβοῦ· ἐπακήκοε γὰρ ὁ Θεὸς τῆς φωνῆς τοῦ παιδίου σου ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἐστίν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἅμα ἔκλαυσε τὸ παιδίον πόματος ἐφιέμενον, καὶ Ἄγγελος θεόθεν ἀποσαλεὶς, φρέαρ ὑπέδειξε ποτίμου ὕδατος πλῆρες.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Χαρισάντως πολὲ χρησόμεθα τῷ ῥητῷ ἐπὶ τῷ δεῖν τὰ παιδία προσεύχεσθαι, ὡς ἐπακουσθησόμενα. καὶ ἄλλως δὲ οὐ καταφρονητέον τῶν πνευματικῶν παιδίων, εἰ καὶ μὴ τετελείωνται· ὧν τῆς φωνῆς ἀκούσει ποτὲ Θεός. καὶ τὸ θαυμαστόν γε, ὅτι Ἄγγελος Θεοῦ καλέσας τὴν Ἄγαρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, μαρτυρεῖ τὸ τὸν Θεὸν ἐπακηκοέναι τῆς τοῦ παιδίου φωνῆς.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτι ὁ Ἄγγελος, τῷ Θεῷ τὸ πρόσωπον ἐπέχει ἀποσελλόμενος εἰς διακονίαν.

ιη. Ἀνάστηθι, λάβε τὸ παιδίον, καὶ κράτησον τῇ χειρί σου αὐτό· εἰς γὰρ ἔθνος μέγα ποιήσω αὐτό.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Οὐκ ἐπειδὴ παιδίσκη ἦν, ὑπερεῖδεν αὐτὴν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπαγγελίαν ἐποιήσατο πρὸς τὸν πατριάρχην, καὶ ἐπειδὴ ἐκείνου τὸ σπέρμα ἐτύγχανε τοσαύτης προνοίας καὶ αὐτὴν ἀξιοῖ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Μὴ ἀθύμει, φησὶ, διὰ τὸ ἐκβληθῆναί σε τῆς οἰκίας. τοσαύτης γὰρ ἀπολαύσεται τῆς παρ' ἐμοῦ προνοίας, ὡς καὶ εἰς ἔθνος μέγα γενέσθαι αὐτό.

ιθ. Καὶ ἀνέῳξεν ὁ Θεὸς τὰς ὀφθαλμὰς αὐτῆς· καὶ εἶδε φρέαρ ὕδατος ζῶντος. καὶ ἐπορεύθη, καὶ ἐπλήρωσε τὸν ἀσκὸν ὕδατος, καὶ ἐπότισε τὸ παιδίον.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Οὐκ ἐπειδὴ πρὸ τούτου οὐκ ἑώρα, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἀνεῳγμένων, οὐδὲν αὐτῇ ὄφελος ἐγίνετο πρὸ τῆς ἄνωθεν ἐπισκοπῆς. διὰ τοῦτο ὅτε ἐβουλήθη τῷ παρ' αὐτοῦ κηδεμονίαν ἐπιδείξασθαι, φησὶν, ἀνέῳξε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, ἀντὶ τοῦ, ὑπέδειξεν αὐτῇ ἀγνοούσῃ, τῷ διάνοιαν αὐτῆς διῆγειρεν, ὡδήγησεν αὐτῷ, ὥστε ἰδεῖν τὸν τόπον τὸν ἀναβλύζοντα τοῦ ὕδατος τὰς πηγάς.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Πάνυ ἐξητασμένως τῷ Ἄγαρ ἄγουσιν οἱ χρησμοὶ εὑρισκομένῳ μὲν ἐπὶ τῆς πηγῆς, οὐκ ἀρυομένῳ δὲ ἀπ' αὐτῆς. ὅπου γάρ ἐστιν ἱκανὴ ψυχὴ προκόπτουσα, τῷ τῆς σοφίας ἀκράτῳ ποτῷ χρῆσθαι· πλησίον δ' ὁ κεκωλυταὶ ποιεῖσθαι τὰς διατριβάς.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Κατὰ ἀναγωγὴν δὲ, οὐκ οἷόν τε ἐστὶν ἰδεῖν τὸ φρέαρ τοῦ ὕδατος τοῦ ζῶντος, εἰ μὴ Θεοῦ ἀνοίγοντος τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ὁρῶντος αὐτό.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τινές φασιν, ὡς αὐτὴ τὸ φρέαρ ἴσως ὅτου ἐκάλεσεν ἀπὸ τοῦ πιόντα τὸν παῖδα ζῆσαν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀπόπεμπτος δὲ γενομένη τῶν Ἰουδαίων ἡ μήτηρ, μακρὰς ἐπλανᾶτο χρόνους, καὶ κεκινδύνευκεν ἀπολέσθαι λοιπὸν εἰς τὸ παντελές. ἀλλ' εἰ κλαύσειαν κατὰ καιροὺς ἀναβοῶντες πρὸς Θεὸν, πάντες καὶ πάντως ἐλεηθήσονται. διανοίξει γὰρ αὐτῶν τῆς διανοίας τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ Θεὸς, ὄψονται δὲ καὶ αὐτοὶ τῷ πηγῷ τοῦ ζῶντος ὕδατος, τουτέστι Χριστοῦ. καὶ δὴ καὶ πιστεύοντες, οὐφρανθήσονται, λελουσάμενοί τε γενήσονται καθαροὶ κατὰ τὸ τοῦ Προφήτου φωνῷ. Ησ. ι. 16.

κ. Καὶ ἦν ὁ Θεὸς μετὰ τοῦ παιδίου· καὶ ηὐξήθη, καὶ κατῴκησεν ἐν τῇ ἐρήμῳ Φαράν· ἐγένετο δὲ τοξότης.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπεὶ ἀνωτέρω ἐσημειωσάμεθα, ἐπὶ μηδενὸς φαύλου τεταχθαι τὸ, ηὐξήθη, ἀπολογητέον περὶ τούτου. ἵνα χώραν ἔχῃ τεταγμένῳ ἐπὶ τοῦ Ἰσμαὴλ τὸ, ηὐξήθη, προτέταχεν αὐτοῦ τὸ, καὶ ἦν ὁ Θεὸς μετὰ τοῦ παιδίου. ὡς εἰ μὴ ἦν ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ, οὐκ ἂν ηὐξήθη.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Προεῖπε γὰρ ὁ Ἄγγελος αὐτῇ περὶ τοῦ γεννᾶσθαι μέλλοντος, καὶ αὐτὸς ἦσαν ἄγριος ἄνθρωπος.

κα. Καὶ κατῴκησεν ἐν τῇ ἐρήμῳ Φαράν· καὶ ἔλαβεν αὐτῷ ἡ μήτηρ γυναῖ-

(1) Μήποτε καὶ τῶν τοιούτων. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

κδ. γυναῖκα ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, καὶ εἶπεν Ἀβιμέλεχ, καὶ Ὀχοζὰθ ὁ νυμφαγωγὸς αὐτοῦ, καὶ Φιχὸλ ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ πρὸς Ἀβραὰμ, λέγων, ὁ Θεὸς μετὰ σοῦ ἐν πᾶσιν, οἷς ἐὰν ποιῇς.

κγ. Νῦν οὖν ὄμοσόν μοι τὸν Θεὸν μὴ ἀδικήσειν με, μηδὲ τὸ σπέρμα μου, μηδὲ τὸ ὄνομά μου· ἀλλὰ κατὰ τὴν δικαιοσύνην ἣν ἐποίησα μετὰ σοῦ, ποιήσεις μετ' ἐμοῦ, καὶ τῇ γῇ ᾗ σὺ παρῴκησας ἐν αὐτῇ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐδένα μὲν ἀδικεῖ ὁ δίκαιος. μὴ πειθόμενος δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ
» Ἀβιμέλεχ, φησὶν, ὅτι ὄμοσόν μοι τὸν Θεὸν
» μὴ ἀδικήσειν με· ἀλλ' οὐδὲ τὸ σπέρμα αὐτοῦ (1) ὁ Ἀβραὰμ ἠδίκησεν ἄν, οὐδὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀβιμέλεχ. ὄνομα δὲ ἀδικεῖ ὁ δυσφημίαν καταχέων τινός.

κδ. Καὶ εἶπεν Ἀβραὰμ, ἐγὼ ὀμοῦμαι.

κε. Καὶ ἤλεγξεν Ἀβραὰμ τὸν Ἀβιμέλεχ περὶ τῶν φρεάτων τοῦ ὕδατος, ὧν ἀφείλοντο οἱ παῖδες τοῦ Ἀβιμέλεχ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἵνα μηδεὶ ἐάσῃ λύπης ἐχόμενον εἰ τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, τῶν σωθησῶν γινομένων· οὐκ ἀνεχόμενος εἰρηνεύειν, ὡς ἄλλοι, τῷ σώματι. τοῦτο δὲ ποιεῖ καὶ ὅτε λαμβάνει τὸ πήλαιον τὸ διπλοῦν.

κς. Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀβιμέλεχ, οὐκ ἔγνων τίς ἐποίησέ σοι τὸ πρᾶγμα τοῦτο· οὐδὲ σύ μοι ἀπήγγειλας, οὐδὲ ἐγὼ ἤκουσα, ἀλλ' ἢ σήμερον.

κζ. Καὶ ἔλαβεν Ἀβραὰμ πρόβατα καὶ μόσχους, καὶ ἔδωκε τῷ Ἀβιμέλεχ. καὶ διέθεντο ἀμφότεροι διαθήκην.

ΛΔΗΛΟΥ. Τοσοῦτον αὐτοῦ τὸ ἀνεξίκακον, ὥστε μετὰ ταῦτα καὶ δῶρα προσδίδωσι.

κη. Καὶ ἔστησεν Ἀβραὰμ ἑπτὰ
κθ. ἀμνάδας προβάτων. Καὶ εἶπεν Ἀβιμέλεχ πρὸς Ἀβραὰμ, τί εἰσιν αἱ ἑπτὰ ἀμνάδες τῶν προβάτων τούτων,
λ. ἃς ἔστησας μόνας; Καὶ εἶπεν Ἀβραὰμ, ὅτι τὰς ἑπτὰ ἀμνάδας ταύτας λήψῃ παρ' ἐμοῦ, ἵνα ὦσί μοι εἰς μαρτύριον, ὅτι ἐγὼ ὤρυξα τὸ Φρέαρ τοῦτο.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὰς ἑπτὰ δὲ, φασὶν, ἀμνάδας ἴσως τίμημα παρέσχε τοῦ τόπου, τὰς τῶν μετὰ ταῦτα μάχας πρὸς τοὺς ἐξ αὐτοῦ προαναστέλλων. ἐκεῖνοι δὲ τὰς σωθήκας παρέβησαν.

λα. Διὰ τοῦτο ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, Φρέαρ ὁρκισμοῦ· ὅτι ἐκεῖ ὤμοσαν ἀμφότεροι.

λβ. Καὶ ἔθεντο ἐκεῖ διαθήκην ἐν τῷ Φρέατι τοῦ ὅρκου. ἀνέστη δὲ Ἀβιμέλεχ, καὶ Ὀχοζὰθ ὁ νυμφαγωγὸς αὐτοῦ, καὶ Φιχὸλ ἀρχιστράτηγος δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ ἀπέστρεψαν εἰς τὴν γῆν Φυλιστιείμ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ἐπέστρεψαν
» εἰς τὴν γῆν τῶν Φυλιστιείμ. εἶπε γὰρ ἄνω, ὅτι ἕως Γεράρων ἐξετείνετο τῶν Χαναναίων τὰ ὅρια.

λγ. Καὶ ἐφύτευσεν Ἀβραὰμ ἄρουραν ἐπὶ τῷ Φρέατι τοῦ ὅρκου· καὶ ἐπεκαλέσατο ἐκεῖ τὸ ὄνομα Κυρίου, Θεὸς αἰώνιος.

ΛΔΗΛΟΥ. Ὁ Ἀβραὰμ καὶ τοῖς τόποις ἐκ τῆς εὐσεβείας ἐπιτέθεικε τὰ ὀνόματα. φυτεύσας γὰρ ἄρουραν ἐπὶ τῷ Φρέατι τοῦ ὅρκου, ἐπεκαλέσατο τὸ ὄνομα
» τοῦ τόπου ἐκείνου, Θεὸς αἰώνιος.

λδ. Παρῴκησε δὲ Ἀβραὰμ ἐν τῇ γῇ τῶν Φυλιστιείμ ἡμέρας πολλάς.

ΚΕΦ. ΚΒ.

α. Καὶ ἐγένετο μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα ὁ Θεὸς ἐπείραζε τὸν Ἀβραὰμ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, Ἀβραὰμ, Ἀβραάμ· ὁ δὲ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγώ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τότε μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα τῆς ἐπαγγελίας, καὶ μετὰ τὸ εἰπεῖν, ὅτι ἐν αὐτῷ κληθήσεταί σοι σπέρμα, καὶ αὐτὸς ἔσῃ σου διάδοχος. μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα ὁ Θεὸς ἐπείραζε τὸν Ἀβραάμ. Τί ἐστιν ἐπείραζον; οὐχ ὡς αὐτὸς ἀγνοῶν, ἀλλὰ προσῆγε αὐτῷ τῷ πείρᾳ, ἵνα καὶ οἱ τότε παρόντες, καὶ οἱ ἐξ ἐκείνου μέχρι τοῦ παρόντος παιδεύωνται, τὸν αὐτοῦ πόθον τῷ πατριάρχῃ, καὶ τῷ ὑπακοῇ ἐπιδείκνυσθαι περὶ τὰ τοῦ δεσπότου προστάγματα. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τί βούλεται ὁ τοῦ

(1) Τὸ σπέρμα τινός. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

τȣ̃ ὀνόματος διπλασιασμός; Τῆς πολλῆς εὐνοίας τῆς περὶ τὸν πατριάρχην σημεῖόν-ἐστι· καὶ ἐδείκνυ αὐτῷ καὶ διὰ τῆς κλήσεως, ὅτι μέλλει τὶ τῶν ἀναγκαίων αὐτῷ ἐπιτάττειν. παρασκευάζων τοίνυν αὐτὸν συντεῖναι ἑαυτὸν, καὶ μετὰ σπȣδῆς προσέχειν τοῖς παρ' αὐτȣ̃ λεγομένοις, τῷ διπλασιασμῷ τῆς κλήσεως ἐχρήσατο.

» ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Καὶ ἐγένετο μετὰ τὰ ῥή-
» ματα ταῦτα ἐπείραζεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀβρα-
ἀμ. μέλλων Μωϋσῆς ἱστορεῖν, ὅτι ᾔτησεν ὁ Θεὸς θυσιασθῆναι αὐτῷ τὸν Ἰσαὰκ, ἵνα μὴ ὑποπτεύσῃς ἀνθρώπȣ θυσίαν αὐτὸν ὀρέγεσθαι, εὐθὺς ἀναγνȣ̀ς, διὰ τȣ̃τό φησιν,
» ἐπείραζεν, ἀντὶ τȣ̃ ȣ̓κ ἀληθῶς ᾔτει, ἀλλὰ δόκιμον δεικνὺς αὐτȣ̃ τὴν πίστιν.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ πειράζειν, ἀντὶ τȣ̃ ȣ̓κ ἀληθῶς ᾔτησεν εἰς θυσίαν· ἀλλὰ δόκιμον αὐτȣ̃ δεικνὺς τὴν πίστιν, διὰ δοκιμῆς ἤθελεν αὐτὸν ὑψῶσαι. ȣ̃τω καὶ τὸν Ἀδὰμ θέλων δοξάσαι, ἐπὶ πλέον ἐπείραζε.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἰ πάντα ὁ Θεὸς προεγίνωσκε, τίνος χάριν τὸν Ἀβραὰμ ἐπείραζεν; Οὐχ ἵνα αὐτὸς ἅπερ ἠπίστατο μάθῃ, ἀλλ' ἵνα τȣ̀ς ἀγνοȣ̃ντας διδάξῃ, ὡς μάλα δικαίως τὸν πατριάρχην ἠγάπησε. τȣ́τȣ χάριν ἐν τρισὶν ἡμέραις, καὶ τοσαύταις νυξὶ τὸν θεῖον ἐβασάνιζε πόθον. μέσος γὰρ ὢν ὁ πατριάρχης φύσεώς τε καὶ πίστεως, καὶ νυττόμενος ἑκατέρωθεν, ἔδωκε τῇ πίστει τὰ νικητήρια. ὁ δὲ Θεὸς δείξας αὐτȣ̃ τὴν εὐσέβειαν, τὴν θυσίαν ἐκώλυσεν. ὁ γὰρ καὶ τὰς τῶν ἀλόγων θυσίας ἀπαγορεύων, πῶς ἂν τοιαύτης ἱερȣργίας ἠνέσχετο; τȣ̃το γὰρ Ἰȣδαίων κατηγορῶν διετέλεσε. καὶ διὰ μὲν Δαβὶδ τȣ̃
Ψαλ. 105. 37, 38. προφήτȣ βοᾷ, ἔθυσαν τȣ̀ς υἱȣ̀ς αὐτῶν καὶ
» τὰς θυγατέρας αὐτῶν τοῖς δαιμονίοις. καὶ
» ἐξέχεαν αἷμα ἀθῶον, αἷμα υἱῶν αὐτῶν
» καὶ θυγατέρων, ὧν ἔθυσαν τοῖς γλυπτοῖς
Ἰεζ. 16. 20. Χαναάν· διὰ δὲ τȣ̃ Ἰεζεκιὴλ, καὶ ἔλαβες
» τȣ̀ς υἱȣ́ς σȣ καὶ τὰς θυγατέρας σȣ, ȣ̓ς
» ἐγέννησάς μοι, καὶ προσηνέγκας αὐτȣ̀ς τοῖς ἐρασταῖς σȣ. εἶτα δεικνὺς τὴν τῆς ἀτο-
Ἰεζ. 16. 22. πίας ὑπερβολὴν, ἐπήγαγε· τȣ̃το παρὰ
» πᾶσαν τὴν πορνείαν σȣ. ὁ τοίνυν τῶν ταῦτα τολμώντων κατηγορῶν, πῶς ἂν ἠνέσχετο παῖδα μονογενῆ δέξασθαι παρὰ πατρὸς προσφερόμενον; ἀλλὰ γὰρ σκιὰ ταῦτα ἦν τῆς ὑπὲρ ἡμῶν γεγενημένης οἰκονομίας. ὑπὲρ γὰρ τῆς οἰκȣμένης τὸν ἀγαπητὸν υἱὸν ὁ πατὴρ προσενήνοχε. τύπος γὰρ τῆς μὲν Θεότητος, ὁ Ἰσαάκ· τῆς δὲ ἀνθρωπότητος, ὁ κριός. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ χρόνος ἰσάριθμος. τρεῖς γὰρ ἡμέραι, καὶ τρεῖς νύκτες καὶ ἐνταῦθα, κἀκεῖ.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπειράζετο γὰρ ὁ θεσπέσιος Ἀβραὰμ, ȣ̓κ ἠγνοηκότος τȣ̃ Θεȣ̃ τὸ ἐσόμενον. λάθοι γὰρ ȣ̓δὲν τὸν πάντα
Ἰώβ. 38. 2. εἰδότα νȣ̃ν. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκε, τὶς
» ȣ̃τος ὁ κρύπτων με βȣλήν; καὶ τὰ ἑξῆς. ȣ̓κȣ̃ν ἀπόπληκτοι κομιδῇ, καὶ ἐν τοῖς ἀπηχεστάτοις καταλογιȣ́μεθα μὴ φρονȣ̃ντες

A ὀρθῶς, τὸ ἠγνοηκέναι μὲν οἴεσθαι τὰ ἐσόμενα τὸν τῶν ὅλων Θεὸν, πειράζειν δὲ διὰ τȣ̃το τὸν Ἀβραάμ. ἀλλ' ἦν ἀναγκαῖον, μὴ ἐν εἰδήσει μόνῃ τῇ παρὰ Θεῷ τὴν τȣ̃ δικαίȣ καταλαμπρύνεσθαι κεφαλήν· ἐκφανεστάτην δὲ μᾶλλον καταπλȣτῆσαι τȣ̃τον τὴν εὔκλειαν, καὶ ἐν ταῖς ἁπάντων γνώσεσιν εἶναι ταύτην μεμαρτυρημένην ἔδει· καὶ διὰ τῶν ἱερῶν βοᾶσθαι γραμμάτων, ὅτι πολὺς ἦν παρ' αὐτῷ τῶν θείων
B θεσπισμάτων ὁ λόγος, ὡς καὶ αὐτῆς ἀλογῆσαι τῆς εἰς τέκνον ἀγάπης. καὶ τόγε παραδοξότερον, τέκνον, ἐν ᾧ προσεδόκησε πατὴρ γενέσθαι πολλῶν ἐθνῶν.

β. Καὶ εἶπε, λάβε τὸν υἱόν σȣ τὸν ἀγαπητὸν, ὃν ἠγάπησας, τὸν Ἰσαάκ.

ΝΥΣΣΗΣ. Ὅρα πῶς ἀναῤῥιπίζει τὴν
Γ φλόγα τῆς φύσεως, καὶ ἀγαπητὸν υἱὸν, καὶ μονογενῆ καλῶν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἕκαστον καθ' ἑαυτὸ ἱκανὸν καθικέσθαι τῆς τȣ̃ δικαίȣ ψυχῆς. ȣ̓ γὰρ ἁπλῶς εἶπε, τὸν Ἰσαὰκ, ἀλλὰ προσέθηκε τὸν υἱόν σȣ, ὃν παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἐκτήσω, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ γήρᾳ σχεῖν ἠδυνήθης, τὸν ἀγαπητὸν τὸν περιπόθητόν σȣ, ὃν μεθ' ὑπερβολῆς ἀγαπᾷς, τὸν Ἰσαὰκ, ὃν διάδοχον ἕξειν προσ-
Δ δοκᾷς, ἐξ ȣ̃ καὶ τὸ σπέρμα σȣ αὔξεσθαι ἐπηγγειλάμην, καὶ τοσȣ̃τον αὔξεσθαι, ὡς τῷ πλήθει τῶν ἄστρων, καὶ τῇ ἄμμῳ τῇ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Αὐτὸ δὴ πάλιν ἡμῖν καὶ σφόδρα σαφῶς ἐκεῖνο δηλοῖ τὸ παρὰ
» τȣ̃ σωτῆρος εἰρημένον. ȣ̃τω γὰρ ἠγάπη- Ἰωάν. 3. 16.
» σεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὡς τὸν υἱὸν αὐτȣ̃
» τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων
» εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχει ζωὴν αἰώ-
E νιον. εἰ γὰρ χρή τι καὶ ἀνθρώπινον εἰπεῖν εἰς ἀπόδειξιν τȣ̃ νοήματος ἐναργῆ, κατεδάκνετο τρόπον τινὰ πέμπων εἰς θάνατον δι' ἡμᾶς τὸν υἱὸν ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ, εἰ καὶ ᾔδει πεισόμενον τῶν λυπȣ́ντων ȣ̓δέν. ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ἦν ἀπαθὴς ὡς Θεός. ὅμως δὴ τὸ ἐκ τȣ̃ θανάτȣ χρήσιμον ἐννοῶν, τὴν ἁπάντων φημὶ σωτηρίαν καὶ ζωὴν, τῆς πατρὶ πρεπȣ́σης φιλοστοργίας ἠμέλει.

Z ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Διὸ δὴ καὶ Παῦλος
» ἐθαύμασε λέγων, ὅς γε τȣ̃ ἰδίȣ υἱȣ̃ ȣ̓κ Ῥωμ. 8. 32
» ἐφείσατο, καὶ τὰ ἑξῆς. ἐπιτείνει ἄγαν δικαίως τὸ θαῦμα τῆς εἰς ἡμᾶς ἀγάπης τȣ̃ Θεȣ̃ καὶ πατρὸς, ὅτι καὶ τὸν ἀβȣλήτων τὶ ἔδοξεν ὑπομένειν, παραδȣ̀ς ὑπὲρ ἡμῶν τὸν ἴδιον υἱόν. τοιȣ̃τον γάρ τι νοεῖν
» ἡμᾶς ἀναπείθει τὸ, ȣ̓κ ἐφείσατο, λέγων
» ὁ Παῦλος. ὅπερ ȣ̓κ ἂν ἐπὶ τοῖς τυχȣ̃σι ῥηθείη ποτὲ, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς μεγάλȣ τινὸς
H κατανεανισσομένοις πράγματος.

Καὶ πορευθεὶς εἰς τὴν γῆν τὴν ὑψηλὴν, ἀνένεγκε αὐτὸν εἰς ὁλοκάρπωσιν ὑφ' ἓν τῶν ὀρέων, ὧν ἄν σοι εἴπω.

ΔΙΟΔΩ-

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ἐπισημώαθαι δὲ χρὴ, Α
ὅτι πολλάκις πρὸ τότε τῷ Ἀβραὰμ θυσίαν προσαγηοχότι, ἀδέποτε ὁ Θεὸς τόπον τῆς θυσίας ὑπέδειξεν, ἢ νῦν. ποροῦθητι γάρ φησιν εἰς τὴν γῆν τὴν ὑψηλὴν, καὶ ἀνένεγκε αὐτὸν εἰς ὁλοκάρπωσιν ὑφ' ἓν τῶν ὀρέων, ὧν ἄν σοι εἴπω. μήποτε ἂν ἐκεῖνον ὑπέδειξε τὸν τόπον, ἔνθα καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐσταυρώθη; ἐπεὶ καὶ τύπος τὸ πάθος αὐτὸ ὁ Ἰσαάκ. καὶ γὰρ τῇ γῇ τῶν Φυλισταίων τὰ ὅρια παράκειται τῶν Ἱεροσολύμων. Β

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ Ἰώσηπος (1) δὲ ἐν τῷ ζ' λόγῳ τῆς ἀρχαιολογίας φησὶν, ἐκεῖ τὸν Ἀβραὰμ ἀνενηοχέναι τὸν Ἰσαάκ, ἔνθα καὶ ὁ Σολομὼν τὸν ναὸν ὕστερον ᾠκοδόμησεν.

γ. Ἀνασὰς δὲ Ἀβραὰμ τῷ πρωΐ, ἐπέσαξε τὴν ὄνον αὐτοῦ. παρέλαβε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ δύω παῖδας, καὶ Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ· καὶ χίσας ξύλα εἰς ὁλοκάρπωσιν, ἀνασὰς ἐπορεύθη· καὶ ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός. Γ

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἠγνοηκέναι δέ τινες τὴν Σάρραν τὸ περὶ τῆς Ἰσαὰκ θυσίας πρόσαξιν ἀπεφώναντο· ὡς ἂν μὴ γυναικὸς καὶ μητρὸς πάθει κλωμένη παρεμποδίσειεν. ἴδε γὰρ Εὔα τῷ Ἀδὰμ σύμβουλος γέγονεν ἀγαθὴ, καὶ μάλιστα τῶν τοῦ Θεοῦ ῥημάτων ὥσπερ τινὶ κέντρῳ πρὸς τὸ Φύσιν διεγειρόντων· λάβε τὸν υἱόν σου τὸν ἀγαπητὸν ὃν ἠγάπησας· ἄπερ ἂν καὶ ἄνδρα πάντα, πλὴν Ἀβραὰμ, πρὸς οἶκτον ἦγε καὶ πάθος, καὶ σπλάγχνων ἂν ὑπέμνησε πατρικῶν. καὶ γέγραπται δὲ, ὡς τὸν Ἀβραὰμ, ἀ τὴν Σάρραν ἐπείραζεν ὁ Θεός. τί ἦν, ἄλλοι φασὶν, ὀδυνῶντα αὐτὸν οὐχ ἑώρα, καὶ ξένως; ξύλα γὰρ ἔχισε, καὶ παῖδας δύω μόνους ἔλαβεν. εἰ δὲ θύειν ἁπλῶς Θεῷ προὐφασίζετο, διατὶ οὐχὶ καὶ ἡ Σάρρα ἠκολούθει; ὀσεβὲς ἦν φασὶν ἐν τοῖς ἀμφιβαλλομένοις μὴ κατηγορεῖν τῶν δικαίων· ἵνα δὶ ἀδείαν Σάρρας εἴπωμεν κρύπτειν τὸν Ἀβραάμ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οἱ τῷ Ἀβραὰμ ἀκολουθοῦντες οἰκέται δύω, τύπος ἂν εἶεν τῶν εἰς δουλείαν κεκλημένων δύω λαῶν, τοῦτε Ἰσραὴλ καὶ τοῦ Ἰούδα φημί. οἷς (2) καὶ μόνοις χρῶνται οἱ τοῖς τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἀκολουθεῖν οἰόμενοι διατάγμασιν, ὥσπερ ἦν κἀκεῖνοι τῷ Ἀβραάμ.

δ. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ· καὶ ἀναβλέψας Ἀβραὰμ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, εἶδε τὸν τόπον μακρόθεν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἑβραῖός τις ἔλεγεν, ὅτι δὴ ἀέρα εἶδεν ἐκεῖ ἱσάμενον, ᾧ προσέχων ὥδωσε, κατὰ τὸ γεγονὸς ἐπὶ τῶν μάγων ἐν τῇ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ λόγου γεννήσει τῇ ἐκ παρθένου.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ἀβραὰμ ἐλθὼν εἰς τὸν τόπον, ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεὸς, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἀναβλέψας ὁρᾷ τὸν τόπον μακρόθεν. πρώτη μὲν γὰρ, ἡ δι' ὄψεως τῶν καλῶν ἡμέρα· δευτέρα δὲ, ἡ ψυχῆς ἄρρητος ἐπιθυμία· τῇ τρίτῃ δὲ ὁ νοῦς τὰ πνευματικὰ διορᾷ, διανοιχθέντων τῶν τῆς διανοίας ὀμμάτων πρὸς τοῦ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ διανασάντος διδασκάλου. εἶεν δ' ἂν καὶ αἱ τρεῖς ἡμέραι τῆς σφραγῖδος μυστήριον, δι' ἧς ὁ τῷ ὄντι πιστεύεται Θεός. μακρόθεν ἂν ἀκολούθως ὁρᾷ τὸν τόπον· δυσάλωτος γὰρ ἡ χώρα τοῦ Θεοῦ· ἣν χώραν ἰδεῶν ὁ Πλάτων κέκληκε, παρὰ Μωϋσέως λαβὼν τόπον εἶναι αὐτὸν, ὡς τῶν ἁπάντων καὶ τῶν ὅλων περιεκτικόν. ἀτὰρ εἰκότως πόρρωθεν ὁρᾶται τῷ Ἀβραὰμ, διὰ τὸ ἐν γενέσει εἶναι· καὶ δι' Ἀγγέλου προσεχῶς μυσταγωγεῖται. ἐντεῦθεν ὁ Ἀπόστολος, βλέπομεν νῦν, ὡς δι' ἐσόπτρου, φησὶ· τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, κατὰ μόνας ἐκείνας τὰς ἀκραιφνεῖς, καὶ ἀσωμάτους τῆς διανοίας ἐπιβολάς. δυνατὸν δὲ καὶ τῷ διαλέγεσθαι τὸ καταμανθάνεσθαι τοῦ Θεοῦ, ἐὰν ἐπιχειρῇ τις ἄνω πασῶν τῶν αἰσθήσεων διὰ τοῦ λόγου ἐπ' αὐτό· ὅ ἐστιν ἕκαστον ὁρμᾷν καὶ μὴ ἀποσατεῖν τῶν ὄντων, πρὶν ἐπαναβαίνων ἐπὶ τὰ ὑπερκείμενα αὐτῷ, ὅ ἐστιν ἀγαθὸν, αὐτῇ νοήσει λάβῃ, ἐπ' αὐτῷ γενόμενος τῷ τοῦ νοητοῦ τέλει, κατὰ Πλάτωνα. Δ Ε Ζ 1. Κορ. 13. 12.

ε. Καὶ εἶπεν Ἀβραὰμ τοῖς παισὶν αὐτοῦ, καθήσατε αὐτοῦ μετὰ τῆς ὄνου· ἐγὼ δὲ καὶ τὸ παιδάριον διελευσόμεθα ἕως ὧδε· καὶ προσκυνήσαντες, ἀναστρέψομεν πρὸς ἡμᾶς.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ταῦτα εἶπε, λογισάμενος, ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν δυνατὸς ὁ Θεός.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐπειδὴ γὰρ ᾔδει, ὅτι καινὸν καὶ παράδοξον ἰῷ, καὶ ὃ πρότερον ὑφ' ἑτέρου γεγονὸς τὸ παρ' αὐτοῦ μέλλον γίνεσθαι, κρύπτει τοὺς παῖδας, καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς μετὰ τῆς ὄνου, φησὶν, αὐταῦθα ἀναμείνατε· ἐγὼ δὲ καὶ τὸ παιδάριον διελεύσομεθα ἕως ὧδε, καὶ προσκυνήσαντες, ἀνακάμψομεν πρὸς ἡμᾶς· οὐκ εἰδὼς, ὅτι τοῦτο ἔσται ὃ ἔλεγεν, ἀλλὰ προεφήτευε μὲν, ἴσως τοῦτο ἀγνοῶν· ἔλεγε δὲ τοῖς παισὶ τάχα ἐξαπατῶν αὐτοὺς, καὶ παρασκευάζων αὐτόθι μένειν.

(1) Καὶ δύω μὲν ἡμέρας σωώδευσαν αὐτῷ οἱ οἰκέται· τῇ τρίτῃ δὲ, ὡς κατόπιον ἰῷ αὐτῷ τὸ ὄρος, καταλιπὼν ἐν τῷ πεδίῳ τοὺς σωόντας, μετὰ μόνου τοῦ παιδὸς παραγίνεται εἰς τὸ ὄρος, ἐφ' ὃ τὸ ἱερὸν Δαβίδης ὁ βασιλεὺς ὕστερον ἱδρύεται. ἐν βιβλ. 1. κεφ. 14.

(2) Οἱ καὶ μόνοις χρῶνται τοῖς τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἀκολουθεῖν ᾠόντο διατάγμ. ἐν βιβλ. 3. τῶν γλαφυρ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ δὲ ἀκολαθῆσαι τὰς οἰκέτας μέχρι τῆς τρίτης ἡμέρας, μὴ μιὰ καὶ ἐπιτετράφθαι πρὸς τιὰ γιῶ ἀνακομίζεσθαι τιὰ ὑψηλιότε καὶ ἱεράν, καθίζειν δὲ μᾶλλον αὐτᾶ προσετάχθαι μετὰ τῆς ὄνα, τιὰ διὰ νόμα πρὸς Θεὸν ἀκολάθησιν τῶν δύω λαῶν ὑποδηλοῖ, καὶ μέχρι τᾶ τρίτα παρατείνασαν χρόνα, τατέστι τᾶ τελευταίᾳ, καθ' ὃν ἡμῖν ἐπεφάνη Χριστός. τρισὶ γὰρ ὁ σύμπας αἰὼν ἐκμετρεῖται καιροῖς, παρωχηκότι φημὶ, καὶ ἐνεστῶτι, καὶ μέλλονλι. ἐκᾶν ἐν τῷ τρίτῳ τὸ τέλος. ἐπιδημήσαί γε μιὰ τὸν Χριστὸν ἐν ἐσχάτοις καιροῖς ἡ θεία φησὶ Γραφή. κατακολαθήσας τοίνιν ὁ Ἰσραὴλ διὰ νόμα τῷ Θεῷ μέχρι τῶν χρόνων τῆς τᾶ σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας, ἐκ ἠθέλησε διὰ τῆς πίστως ἀκολαθῆσαι Χριστῷ πρὸς τὸν ὑπὲρ πάντων ἀναβαίνοντι θάνατον· μᾶλλον δὲ καὶ κεκώλυται διὰ πολλὰς ἁμαρτίας. πώρωσις γὰρ ἀπὸ μέρας γέγονε τῷ Ἰσραὴλ, ἥτις διὰ τῆς ὄνα σημαίνεται τῆς τοῖς οἰκέταις σωθάσης τότε. ἀλογίας γὰρ τῆς ἐχάτης ἡ ὄνος εἰκών.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ δὲ τῶν οἰκετῶν ἀπονοσφίζεσθαι μὲν καὶ ἀναχωρεῖν ἅμα τὸν υἱὸν τὸν πατέρα, ὡς δὲ καὶ εἰς αὖθις ἐπανήξειν λέγειν, σημαίνει τιὰ πρόσκαιρον ἀναχώρησιν τᾶ Θεᾶ τιὰ ἐκ τῶν Ἰαδαίων, καὶ τιὰ ἐπὶ τέλει τῶν αἰώνων ἐπ' αὐτὰς ἐσομένιο ὑποστροφιὰ διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστως ἐπιτελαμένιο. ὅταν γὰρ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, τότε πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται.

Ῥωμ. 11. 25, 26.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ δὲ μὴ λέγειν σαφῶς τὸν μακάριον Ἀβραὰμ πρὸς τὰς παῖδας, ὅτι θύσων ἄνεισι τὸν υἱὸν, προφάσει δὲ ὥσπερ τὸ, ἕως ὧδε διελαθσόμεθα, σημεῖον ἂν γένοιτο σαφὲς τᾶ μὴ πεπισεῦθαι τοῖς Ἰαδαίων λαοῖς τὸ Χριστᾶ μυστήριον.

ΣΟΥΚΕΝΣΟΥ ΔΙΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. Καλῶς ἡ προφητεία τὸ μέλλον ἐκήρυξεν. ὁ μὲν κατὰ Ἰαδαίων λαὸς θύειν ἤλπιζε· πνευματικῷ δὲ λόγῳ τὸ μέλλον ἐδήλωσε. τὸ γὰρ, ἀναστρέψομεν, ἐκ ἑκὼν ἐφθέγξατο. τιὰ μὲν σφαγιὰ, ὁ τρόπος ἐσκέπλετο· ἡ δὲ πίστις, τιὰ ὑποστροφιὰ ἐμιύσε, καὶ τὸ τέλος ἠλήθευσε· καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν Προφητῶν λαλεῖν τὸ πνεῦμα παρεσκεύαζεν ἃ ἐκ ἠπίσαντο.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ δὲ μὴ λέγειν σαφῶς τὸν μακάριον Ἀβραὰμ πρὸς τὰς παῖδας, ὅτι θύσων ἄνεισι τὸν υἱὸν, προφάσει δὲ ὥσπερ τὸ, ἕως ὧδε διελαθσόμεθα, σημεῖον ἂν γένοιτο σαφὲς τᾶ μὴ πεπισεῦθαι τοῖς Ἰαδαίων λαοῖς τὸ Χριστᾶ μυστήριον.

ΣΟΥΚΕΝΣΟΥ ΔΙΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. Καλῶς ἡ προφητεία τὸ μέλλον ἐκήρυξεν. ὁ μὲν κατὰ Ἰαδαίων λαὸς θύειν ἤλπιζε· πνευματικῷ δὲ λόγῳ τὸ μέλλον ἐδήλωσε. τὸ γὰρ, ἀναστρέψομεν, ἐκ ἑκὼν ἐφθέγξατο. τιὰ μὲν σφαγιὰ, ὁ τρόπος ἐσκέπλετο· ἡ δὲ πίστις, τιὰ ὑποστροφιὰ ἐμιύσε, καὶ τὸ τέλος ἠλήθευσε· καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν Προφητῶν λαλεῖν τὸ πνεῦμα παρεσκεύαζεν ἃ ἐκ ἠπίσαντο.

ς. Ἔλαβε δὲ Ἀβραὰμ τὰ ξύλα τῆς ὁλοκαρπώσεως, καὶ ἐπέθηκεν Ἰσαὰκ τῷ υἱῷ αὐτᾶ. ἔλαβε δὲ καὶ τὸ πῦρ μετὰ χειρὰς, καὶ τὴν μάχαιραν· καὶ ἐπορεύθησαν οἱ δύω ἅμα.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὡς ὁ Χριστὸς ἐβάσαζε τὸν σαυρὸν αὐτᾶ. τύπος γὰρ ἰᾧ τᾶτο ἐκείνα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπωμάδιον γὰρ ἔχων τὸν οἰκεῖον σαυρὸν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε Χριστὸς, ἐκ ἐξ ἀνθρωπίνης ἰσχύος βεβιασμένος εἰς τὸ παθεῖν, ἀλλ' ἐκ θελήματος οἰκείας, καὶ βαλήσει τᾶ Θεᾶ καὶ πατρός.

Α

**ΕΦΡΑΙΜ. Βασάζων ὁ Ἰσαὰκ τὰ ξύλα, ἀνήρχετο εἰς τὸ ὄρος τυθιῶναι, ὡς ἀρνίον ἄκακον· βασάζων καὶ ὁ σωτὴρ τὸν σαυρὸν, ἐξήρχετο εἰ κρανίῳ τυθιῶναι, ὡς ἀμνὸς ὑπὲρ ἡμῶν. τιὰ μάχαιραν θεωρῶν, ἐννόει μοι τιὰ λόγχιο· τὸν βωμὸν καταννοῶν, σκόπει μοι τὸ κρανίον· καὶ τὰς χίδακας βλέπων, κατανόει τὸν σαυρόν· καὶ τὸ πῦρ θεωρήσας, λογίζα μοι τὸν πόθον.

Β

ζ. Εἶπε δὲ Ἰσαὰκ πρὸς Ἀβραὰμ τὸν πατέρα αὐτᾶ, πάτερ. ὁ δὲ εἶπε, τί ἐσι τέκνον; εἶπε δὲ, λέγων, ἰδὲ τὸ πῦρ καὶ τὰ ξύλα, πᾶ ἐσὶ τὸ πρόβατον τὸ εἰς ὁλοκάρπωσιν;

ΑΔΗΛΟΥ. Τιὰ μέλλασαν ἐπ' αὐτὸν τὸν θάνατον ἐνεργεῖν μάχαιραν ἀπεσιώπησεν.

Γ

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐκ εἶπε, καὶ ἡ μάχαιρα. σιωπᾷ δὲ ταύτιο, ἀργεῖν ἐπ' αὐτὸν πρὸς θάνατον μέλλασαν.

ΑΔΗΛΟΥ. Πόθεν πρόβατον ἐζήτει, καὶ ἀμόχον, ἢ ἄλλο τὶ τῶν καθαρῶν; Διὰ τὸ, ὡς πρόβατον ἤχθη. Ησ. 53. 7.

η. Εἶπε δὲ Ἀβραὰμ, ὁ Θεὸς ὄψεται ἑαυτῷ πρόβατον εἰς ὁλοκάρπωσιν, τέκνον.

Δ

*ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ μόνον ἄξιον πρόβατον τᾶ Θεᾶ. πάντα γὰρ τὰ τετράποδα ἐκ ἱκανὰ εἰς ὁλοκάρπωσιν.

**ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα καὶ ἐνταῦθα πῶς ἐκ εἰδὼς πάλιν μιιύει τὸ μέλλον ἔσεθαι. ἔδοξε γὰρ διὰ τῆς ἀποκρίσεως παραλογίζεσθαι τὸν Ἰσαάκ, ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν διὰ τῶν ῥημάτων πρὸς τὸ παρὸν ἔπεισεν, αὐτὸς δὲ μείζονα τιὰ ὀδιίνα καὶ ἐπιτεταμένιο ὑπέμεινε, τὰ ῥήματα αὐτὰ στρέφων ἐν τῇ διανοίᾳ, καὶ ἐννοῶν τᾶ παιδίο τιὰ σύμορφίαν τιὰ ἔξωθεν, τῆς ψυχῆς τὸ κάλλος, τὸ πειθιίιον, τὸ ἐπέρασον, αὐτὸ τῆς ἡλικίας τὸ ἄνθος.

Ε

θ. Πορευθέντες δὲ ἀμφότεροι ἅμα, ἦλθον ἐπὶ τὸν τόπον, ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός.

Ζ

ΑΔΗΛΟΥ. Φιλοτιμᾶνται πρὸς ἀλλήλας. ὁ μὲν, τῆς Φύσεως ἑαυτὸν ὑπεραίρων· ὁ δὲ, χαλεπώτερον θανάτα τῷ ἀντισιῶναι τῷ πατρὶ λογιζόμενος.

*ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἰσότης καὶ (1) ἔπαινος ἀμφοτέρων τᾶ μηδενὰ ὀπίσω πορευθῶναι.

Καὶ ᾠκοδόμησεν Ἀβραὰμ ἐκεῖ θυσιαστήριον, καὶ ἐπέθηκε τὰ ξύλα.

Η

ΕΥΣΕ-

(1) Ὅπερ ἔπαινος. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἐπισημαντέον δὲ, ὅτι ὅπϖ οἰκοδομεῖται ὁ ναὸς, ἐκεῖ Ἰσαὰκ θύεται. τάχα δέ ἐϛιν ἀληθέϛερον, ὅπϖ ὁ υἱὸς τῦ Θεῦ ϛαυρῦται.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπέθηκε τὰ ξύλα διατί; Ἵνα μὴ ἄκαρπον ἐπανέγκηται τὸ δῶρον, ἀλλ' αὐτῷ ἱερϖργήϛῃ τῇ θυϛίᾳ δεύτερον θύμα. ἵνα ἐκ τῆς ϛκιᾶς νοήϛῃς τιὼ ἀληθειαν. ὡς ϗ βεβιαϛμένος ὁ ϖωτὴρ τὸ ξύλον ἐβάϛαζεν, ἀλλ' ἑκὼν αὐ ἠδονῇ τὸν ϛαυρὸν ἐκόμιϛεν· ὁ δὲ θάνατος αὐ ἀληθείᾳ. ϗ γὰρ φάϛματα τὰ πρατλόμενα. αὖθα μὲν γὰρ ὁ θάνατος τυπικὸς, ἄχρι χήματος τὸ τέλος. αὖθα δὲ θάνατος ἀναίτιος, ἀνατάϛεως πρόξενος. καὶ ὁ θάνατος ἀληθὴς, καὶ ἡ ἀνάϛαϛις ἀψευδής.

Καὶ ϛυμποδίϛας Ἰϛαὰκ τὸν υἱὸν αὐτῦ, ἐπέθηκεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ θυϛιατήριον ἐπάνω τῶν ξύλων.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προϛεκόμιζε τὸ λογικὸν ἱερεῖον, καὶ τοῖς τῆς Φύϛεως νόμοις ἐῤῥῶϑαι Φράϛας, καὶ τῆς ἀπαραιτήτϖ Φιλοϛοργίας πατήϛας τὸ κέντρον, καὶ τῶν ἐπιγείων ἡδονῶν τῇ εἰς Θεὸν ἀντιπαρεξάγων ἀγάπῃ.

ΜΕΛΙΤΩΝΟΣ. Ὡς γὰρ κριὸς ἐδέθη, Φηϛὶ, περὶ τῦ Κυρίϖ ἡμῶν Ἰηϛῦ Χριϛῦ,
Ἡϛ. 53. 7. καὶ ὡς ἀμνὸς ἐκάρη, καὶ ὡς πρόβατον ἐπὶ
» ϛφαγὼ ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐϛαυρώθη, καὶ ἐβάϛαξε τὸ ξύλον αὐτῦ ἐπὶ τὰς ὤμους, ὡς Ἰϛαὰκ ὑπὸ τῦ πατρὸς αὐτῦ. ἀλλὰ Χριϛὸς ἔπαθεν, Ἰϛαὰκ δὲ ϗκ ἔπαθε. τύπος γὰρ λῶ τῦ μέλλοντος πάχειν. ἀλλὰ καὶ ὁ τύπος τῦ Χριϛῦ γενόμενος, ἔκπληξιν καὶ Φόβον παρεῖχεν ἀνθρώποις.

ι. Καὶ ἐξέτεινεν Ἀβραὰμ τὴν χεῖρα αὐτῦ λαβεῖν τὴν μάχαιραν, (1) ϛφάξαι τὸν υἱὸν αὐτῦ.

ια. Καὶ ἐκάλεϛεν αὐτὸν Ἄγγελος Κυρίϖ ἐκ τῦ ὐρανῦ, λέγων αὐτῷ, Ἀβραὰμ, Ἀβραάμ· καὶ εἶπεν, ἰδὺ ἐγώ.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ἄγγελος ἄρα ἐξ ὐρανῦ, Φηϛὶ, δηλαδὴ ὁ τῆς μεγάλης βυλῆς Ἄγγελος.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τις ἐϛιν ὁ χρηματίϛας τῷ Ἀβραάμ; ἢ ὁ πατήρ; ἀλλ' ϗκ ἂν εἴποις Ἄγγελον εἶναί τινος τὸν πατέρα. ϗκῶν ὁ μονογενὴς υἱὸς, περὶ ὃ
Ἡϛ. 9. 6. Φηϛὶν ὁ Προφήτης, ὅτι καλεῖ τὸ ὄνομα
» αὐτῦ μεγάλης βυλῆς Ἄγγελον.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Καλῶς καὶ ἐνταῦθα τῷ διπλαϛιαϛμῷ ἐχρήϛατο, ἵνα περιγένηται τῆς ὁρμῆς τῦ δικαίϖ, καὶ μονονυχὶ διὰ τῆς Φωνῆς κατάσχῃ τῦ πατριάρχϖ τιὼ δεξιὰν ἐπειγομένῳ πρὸς τιὼ τῦ παιδὸς ϛφαγώ.

ιβ. Καὶ εἶπε, μὴ ἐπιβάλῃς τὴν χεῖρά ϖ ἐπὶ τὸ ϖαιδάριον, μηδὲ ποιήϛῃς αὐτὸ μηδέν· νῦν γὰρ ἔγνων, ὅτι Φοβῇ τὸν Θεὸν ϖ· καὶ ϗκ ἐφείϖ τῦ υἱῦ ϖ τῦ ἀγαπητῦ δι' ἐμέ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Νῶ γὰρ ἔγνων,
» ὅτι Φοβῇ ϖὺ τὸν Θεόν. ὁ δὲ Ἑβραῖός Φηϛιν, ὅτι ἐγὼ οἶδα, ὅτι Φοβῇ ϖὺ τὸν Θεόν.

Β" ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Λέγει νῶ ἔγνων, ὡς τὸ
» καταβὰς ὄψομαι, εἰ κατὰ τιὼ κραυγιὼ Γεν. 18. 21.
» αὐτῶν ϖωτελῦνται, τὸ περὶ Ϛοδόμων εἰρημένον. ὥϖερ γὰρ ἐκεῖ ϗκ ἄγνοιαν εἰϛάγει Θεῦ, ἀλλὰ δίκης ἀκρίβειαν· πῶς γὰρ ἂν κατῆλθεν, εἰ μὴ ἁμαρτωλὸς ἤδει; ὕτω
» νῶ καὶ τὸ, ἔγνων, ἀντὶ τῦ, νῶ ἔδειξας,
» ἢ ἐγνώριϛας, ὅτι ϖὺ Φοβῇ τὸν Θεόν. δοκεῖ δέ τιϛι, μὴ τὸν Θεὸν, ἀλλ' Ἄγγελον
» εἰρηκέναι τὸ, νῶ ἔγνων· ὡς ἀπὸ τῦ Θεῦ μὲν Φθεγγόμενον, ὁμολογῦντα δὲ τιὼ ἑαυτῦ ἄγνοιαν, καὶ ἐκ τῶν ἔργων γνωρίϛαντα τιὼ τῦ Ἀβραὰμ πίϛιν. ἄλλοι δέ Φαϛι
» τὸ, νῶ ἔγνων ϖὺ τῇ Ἑβραΐδι ἐπαμΦοτερίζειν. καὶ τῦτο γὰρ ϛημαίνειν ἅμα, καὶ ὅτι νῶ ἐγνώριϛας, ἀντὶ τῦ πᾶϛιν ἔδειξας, καὶ ἐποίηϛας Φανερόν.

» ΑΔΗΛΟΥ. Νῶ ἔγνων, ἀντὶ τῦ νῶ ἔδειξας. πῶς γὰρ ἀγνοεῖ αὐτὸς, λέγων,
» ἤδειν γὰρ, ὅτι ϛωτάξει Ἀβραὰμ τοῖς παι- Γεν. 18. 19.
Δ» ϛὶν αὐτῦ Φυλάϛϛειν τὰς ϖντολὰς τῦ Κυρίϖ; ἀλλ' ὥϖερ τὸ, ἵν' εἰδῶ, δείκνυϛι μὲν, ὡς βυλόμενος μαθεῖν, βύλεται δὲ ἡμᾶς διδάξαι τῦ Θεῦ τὸ ἀκριβές· ὕτω καὶ νῶ δείκνυϛι μὲν ἀπὸ τύτϖ γινώϛκοντα τὸν
» Θεὸν, βύλεται δὲ ἡμᾶς διδάξαι· νῶ ἔγνων λέγων· ἀπὸ τύτϖ γινώϛκειν τιὼ εἰς Θεὸν ἀγάπιω. τϖτέϛι, νῶ ὡς ἔδειξεν, ὡς ὁ Ἑβραῖος. ϗ γὰρ ἄγνοιαν εἰϛάγει Θεῦ,
» ἀλλὰ δίκης ἀκρίβειαν, ὡς τὸ, κατέβη Γεν. 18. 21.
Ε» ἰδεῖν, εἰ κατὰ τιὼ κραυγιὼ αὐτῶν.

ιγ. Καὶ ἀναβλέψας Ἀβραὰμ τοῖς ὀΦθαλμοῖς αὐτῦ, εἶδε· καὶ ἰδὺ κριὸς εἷς κατεχόμενος ἐν Φυτῷ Ϛαβὲκ ἐκ τῶν κεράτων. καὶ ἐπορεύθη Ἀβραὰμ, καὶ ἔλαβε τὸν κριὸν, καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὸν εἰς ὁλοκάρπωϛιν ἀντὶ Ἰϛαὰκ τῦ υἱῦ αὐτῦ.

Ζ ΑΔΗΛΟΥ. Ϛαβὲκ ἑρμιωθέλαι κυρίως, τράγος ὀρθὸς ἐπαναβεβηκὼς Φυτῷ· ἐνταῦθα δὲ, ὀρθὸς τῶν κεράτων κατεχόμενος, ὡς εἶναι Φανερὸν τύπον ϛαυρῦ. διὰ τῦτο δὲ ϗκ ἑρμιωθέται. πρὸς δὲ τὰς πιωθανομένας, χρὴ ἀποκρίνεϑαι, καὶ λέγειν, ὅτι τὸ Ϛαβὲκ, ἐπῃρμένος ἑρμηνεύεται.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Τὸ, ἐν Φυτῷ ϗκ ἔχει ὁ Ϛύρος, μόνον δὲ τὸ Ϛαβέκ. τῦτο δὲ, τὸ ὄνομα τῦ Φυτῦ εἶναι νομίζω. τοῖς δὲ Ἑβραίοις δοκεῖ τὸ Ϛαβὲκ, ἄΦεϛιν ϛημαίνειν.

(1) Τὸ, λαβεῖν τιὼ μάχαιραν προϛετέθη. ἐ γὰρ κεῖται ἐν τῷ κώδ.

καὶ τᾶτο δὲ τᾶ μυςηρίᾳ τᾶ ςαυρᾶ δηλωτικὸν ἂν εἴη.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Τὸ Σαβὲκ, ἄφεσίν τινες ἐκδεδώκασιν· οἱ δὲ, ὄρθιον. ὡς εἶναι αὐτὸ τὸ λεγόμενον περὶ τᾶ κριᾶ. δυνατὰ δὲ καὶ τὸ Φυτὸν ἅτω προσαγορεύεσθαι.

ΜΕΛΙΤΩΝΟΣ. Ὑπὲρ Ἰσαὰκ τᾶ δικαίᾳ ἐφάνη κριὸς εἰς σφαγήν. ἵνα δεσμῶν Ἰσαὰκ λυθῇ. ἐκεῖνος σφαγεὶς, ἐλυτρώσατο τὸν Ἰσαάκ· ἅτω καὶ ὁ Κύριος σφαγεὶς, ἔσωσεν ἡμᾶς, καὶ δεθεὶς ἔλυσε, καὶ τυθεὶς ἐλυτρώσατο. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἦν γὰρ ὁ Κύριος ἀμνὸς, ὡς κριὸς, ὃν εἶδεν Ἀβραὰμ κατεχόμενον ἐν Φυτῷ Σαβέκ. ἀλλὰ τὸ Φυτὸν, ἀπέφαινε τὸν ςαυρόν· καὶ ὁ τόπος ἐκεῖνος, τὴν Ἱερουσαλήμ· καὶ ὁ ἀμνὸς, τὸν Κύριον ἐμπεποδισμένον εἰς σφαγήν.

» ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ, κατεχόμενος τῶν » κεράτων, ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος, κρεμάμενόν φησιν, ὡς σαφέςερον τυπᾶντα τὸν ςαυρόν. ἀλλὰ καὶ τὸ, κριὸς, τᾶτο ἀκριβοῖ. ἐ γὰρ εἶπεν ἀμνὸς νέος, ὡς ὁ Ἰσαὰκ, ἀλλὰ κριὸς, ὡς ὁ Κύριος τέλειος. ὥσπερ δὲ Φυτὸν Σαβὲκ, τᾶτέςιν ἀφέσεως ἐκάλεσε τὸν ἅγιον ςαυρὸν, ἅτω καὶ Ἰεζεκιὴλ
Ἰεζ. 47. 4. ἐν τῷ τέλει, ὕδωρ ἀφέσεως ἐκάλεσε τὸ ἐκτυπᾶν τὸ ἅγιον βάπτισμα. δύω γὰρ σωτέςια τὰ ἄφεσιν ἁμαρτημάτων χαριζόμενα.

✱✱ ΕΦΡΑΙΜ. Οὐ γὰρ θέλων ὁ Θεὸς παιδοκλόνον ποιῆσαι τὸν Ἀβραὰμ, ἔλεγεν ἀνενεγκεῖν τὸν υἱὸν, ἀλλ' ἵνα δείξῃ πᾶσι τοῖς τὸν κόσμον οἰκᾶσιν, ὅτι σφόδρα ἠγάπα τὸν Θεὸν ὁ Ἀβραὰμ, ὅτι ἐκ ἐφείσατο δι' αὐτὸν τᾶ Ἰσαὰκ, καίτοι μονογενὲς ἔχων τὸ παιδάριον. διὸ καὶ μυςήριον ὑπέδειξεν ὁ Θεὸς ὡς Φίλῳ τῷ Ἀβραὰμ μέγα καὶ παράδοξον. διὰ γὰρ τῆς θυσίας ἱερεὺς ἐγένετο. ἀν δὲ τῷ τόπῳ αὐτὸν Προφήτλω ἐποίησε· καὶ ἐγνώρισεν αὐτῷ ὁ Θεὸς ὁ ὕψιςος, ὅτι μέλλει καὶ αὐτὸς τὸν μονογενῆ υἱὸν διδόναι ὑπὲρ τᾶ κόσμᾳ, ἵνα σώσῃ ἐκ τῆς πλάνης τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων Θεὸς ἀνανθρωπήσας. τᾶτο γὰρ ἐσήμαινεν, ἀντὶ Ἰσαὰκ δεδωκὼς πρόβατον ἐκ τᾶ Σαβὲκ, γενέσθαι εἰς θυσίαν. ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλον οἱ δύσωσοι ἄνθρωποι ἀπιςεῖν τῷ τοκετῷ τῆς ἁγίας παρθένᾳ, τὸ πῶς ἂν ἠδώνατο δίχα κοίτης ἀνδρικῆς κυοφορῆσαι υἱὸν, ὡς ἀμήχανον ὄν, διὰ τᾶτο ἐκ πέτρας παρήγαγε τὸν κριὸν, ἵνα τὸ παράδοξον ἐκ τᾶτο πιςώσηται. ὅτι περ βουλήματι τῆς αὐτᾶ Θεότητος πᾶν τὸ προσαττόμενον εὐθέως ὑφίσαται. ὡς ἂν ἐκεῖ ὁ λόγος πρόβατον ὑπέςησεν, ἅτως ἐν τῇ παρθένῳ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο· καὶ ὥσπερ τὸ πρόβατον ἐν τῷ Φυτῷ ἐδέθη, ἅτως ὁ μονογενὴς ἐν τῷ ςαυρῷ καθηλώθη.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπιτεθεὶς τοῖς ξύλοις ὁ Ἰσαὰκ, καὶ τᾶ θανάτᾳ καὶ τᾶ παθεῖν ὑποκλέπλεται. κριὸς δὲ εἰς τὴν θυσίαν ἀναβαίνει θεόσδοτος. καὶ γὰρ ὡσπερ ὁ ἐκ τῆς ὐσίας τᾶ Θεᾶ καὶ πατρὸς ἀναλάμ-

A ψας λόγος ἐν τῷ ἰδίῳ ναῷ, τῷ ἐκ παρθένα Φημὶ, καὶ προσηλωθέντι ξύλῳ. ὑπάρχων δὲ ὡς Θεὸς ἀπαθὴς καὶ ἀθάνατος, θανάτᾳ καὶ πάθᾳ ἑαυτὸν ὑπεξήγαγεν. ἀναβαίνει δὲ εἰς ὀσμὴν ὐωδίας τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ διὰ τᾶ ἰδίᾳ σώματος. ὅπερ αὐτὸς εἰληφέναι λέγει παρὰ τᾶ πατρὸς, κατὰ τὸ » ἐν ψαλμῷ εἰρημένον, θυσίαν καὶ προσΦο- Ψαλ. 39. 6. » ρὰν ἐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ καταρτίσω μοι.

B ιδ. Καὶ ἐκάλεσεν Ἀβραὰμ τὸ ὄνομα τᾶ τόπᾳ ἐκείνᾳ, Κύριος εἶδεν· ἵνα εἴπωσι σήμερον, ἐν τῷ ὄρει Κύριος ὤφθη.

✱✱ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τὸν παρὰ τᾶ Θεᾶ γενομένην ἐπίσκεψιν βουλόμενος, καθάπερ ἐν σήλῃ χαλκῇ, ἀναπεθέσθαι τῷ τόπῳ διὰ τῆς προσηγορίας, Φησὶ, καὶ ἐκά- » λεσε τὸ ὄνομα τᾶ τόπᾳ, Κύριος εἶδεν.

Γ » ΑΔΗΛΟΥ. Ἵνα εἴπωσι σήμερον, Κύ- » ριος ὤφθη. καὶ μὴν ἐκ εἶδε Κύριον, ἀλλὰ τῶν μελλόντων ἦν Προφήτης. ἵν' εἴπωσιν οἱ μέλλοντες, ὅτι σήμερον ὤφθη ὁ μονογενὴς υἱὸς τᾶ Θεᾶ.

ιε. Καὶ ἐκάλεσεν Ἄγγελος Κυρίᾳ τὸν Ἀβραὰμ δεύτερον ἐκ τᾶ ὐρανᾶ.

Δ ις. Λέγων, κατ' ἐμαυτᾶ ὤμοσα λέγει Κύριος· ἃ ἕνεκεν ἐποίησας τὸ ῥῆμα τᾶτο, καὶ ἐκ ἐφείσω τᾶ υἱᾶ σα τᾶ ἀγαπητᾶ δι' ἐμέ.

✱✱ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐπειδὴ γὰρ οἱ ἄνθρωποι ἐπὰν δὴ ὅρκον ἐπιθῶσι τοῖς ἐπαγγελθεῖσι, τότε ὡς βεβαίαν τὴν ὑπόχεσιν δεξάμενοι, ἅτω διάκεινται οἱ τὴν ἐπαγγελίαν ἐχηκότες· διὰ τᾶτο καὶ ὁ δεσπότης τῇ ἀνθρωπίνῃ σωηθείᾳ χρησάμε- Ε » νος Φησὶ, κατ' ἐμαυτᾶ ὤμοσα, καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ μετ' ὀλίγα. Καὶ μὴν ζῶντα αὐτὸν ἐπαναγει. μὴ τὸ τέλος ἴδῃς, ἀγαπητὲ, ἀλλὰ τὴν γνώμην μάθε, μεθ' ἧς ἀσυλλογίσως τὰ προσατλόμενα ἐπλήρα. ὅσον γὰρ εἰς προαίρεσιν, ἤμαξε τὴν δεξιὰν ὁ πατριάρχης, καὶ κατὰ τῆς δέρρας τᾶ παιδὸς ἐπαΦῆκε τὸ ξίΦος, καὶ ἀπηρτισμένην ἀπειργάσατο τὴν θυσίαν.

Ζ » ✱✱ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ἐκ ἐφείσω τᾶ » υἱᾶ σα τᾶ ἀγαπητᾶ δι' ἐμὲ, ἐμΦαίνει ὅτι » ἐδὲ ἐγὼ Φείσομαι τᾶ υἱᾶ μα τᾶ ἀγαπητᾶ » διὰ σέ. ἅτω γὰρ ὁ Θεὸς ἠγάπησε τὸν Ἰωάν. 3. 16. » κόσμον, ὥσε τὸν υἱὸν αὐτᾶ τὸν μονογενῆ » δέδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πισθύων ἐπ' αὐτὸν, μὴ » ἀπόληται, ἀλλ' ἔχει ζωὴν αἰώνιον. διὸ καὶ Παῦλος ἀπεθαύμαζεν αὐτὸν, λέγων· ὅς γε Ῥωμ. 8. 32. » τᾶ ἰδίᾳ υἱᾶ ἐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν Η » ἁπάντων παρέδωκεν αὐτόν.

ις. Ἢ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσωσε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρμα σα, ὡς τὰς ἀςέρας τᾶ ὐρανᾶ, καὶ ὡς

ὡς τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης. καὶ κληρονομήσει τὸ σπέρμα σου τὰς πόλεις τῶν ὑπεναντίων.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτε τὰ τέκνα τοῦ Ἀβραὰμ, ἤτοι οἱ ἐξ ἐθνῶν πιστοὶ, περιγίνεται τοῦ σωτήματος τῶν παρὰ τῶν ἑτεροδόξων λόγων, καὶ ὑπὸ χεῖρα ποιεῖ ἐκείνους ἑαυτοῖς, κληρονομεῖ τὸ σπέρμα τοῦ Ἀβραὰμ τὰς πόλεις τῶν ὑπεναντίων.

ιη. Καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, ἀνθ' ὧν ὑπήκουσας τῆς ἐμῆς φωνῆς.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἆρα τῶν μυρίων ἡμῖν ἀγαθῶν πρόξενον γίνεται τὸ ὑπακούειν τῷ δεσπότῃ, καὶ πείθεσθαι αὐτοῦ τοῖς προστάγμασι, καὶ ὁμοίως τῷ πατριάρχῃ τούτῳ μὴ περιεργάζεσθαι τὰ παρ' αὐτοῦ ἐπιτατλόμενα.

ιθ. Ἀπεσράφη δὲ Ἀβραὰμ πρὸς τοὺς παῖδας αὐτοῦ· καὶ ἀνασάντες ἐπορεύθησαν ἅμα ἐπὶ τῷ Φρέατι τοῦ ὅρκου. καὶ (1) κατῴκησεν Ἀβραὰμ ἐπὶ τὸ Φρέαρ τοῦ ὅρκου.

ΑΔΗΛΟΥ. Περὶ ὃ ἐπλανᾶτο Φρέαρ ἡ Ἄγαρ, ἐκεῖ κατῴκησεν Ἀβραάμ. ὅπερ καλεῖται ἑβραϊστὶ Βηρσαβεέ. ἔστι δὲ τὰ πρῶτα καὶ σπουδαιότατα τοῦ λαοῦ ὅρια. διὸ καὶ ἡ Φυλὴ Ἰούδα, ὡς βασιλικὴ ἀκληρωτὶ λαμβάνει τὸν τόπον μετ' ὅλης τῆς ἰδίας μερίδος. καὶ πολλαχοῦ τῶν Γραφῶν λέγεται, ἀπὸ Δὰν ἕως Βηρσαβεέ. ὅπερ ἴσον δύναται, τὰ ἀπὸ τῶν ὁρίων τῆς Ἰουδαίας, ἕως τῶν πρώτων. καὶ γὰρ ὁρίζεται σὺν τῷ Ἰσραὴλ ὁ μὲν Δὰν, ἕβδομος, καὶ ἐπὶ πᾶσι κληρούμενος τῷ ἑαυτοῦ· ὁ δὲ Ἰούδας, τῷ Βηρσαβεὲ πρὸ πάντων ἀκληρωτὶ λαμβάνων πέραν τοῦ Ἰορδάνου τῷ ἐπιβάλλουσαν αὐτῷ μερίδα.

κ. Ἐγένετο δὲ μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἀνηγγέλη τῷ Ἀβραὰμ, λέγοντες, ἰδοὺ τέτοκε Μελχὰ καὶ αὐτὴ υἱὸς τῷ Ναχὼρ τῷ ἀδελφῷ σου, κα. Τὸν Ὦξ πρωτότοκον, καὶ τὸν Βαυὲξ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ τὸν κβ. Καμουὴλ πατέρα Σύρων, Καὶ τὸν Χαζαὰδ, καὶ τὸν Ἀζαῦ, καὶ τὸν Φαλδᾶς, καὶ τὸν Ἰελὰφ, καὶ τὸν Βαθουήλ.

Γ * ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Μελχὰ, (ἑρμηνεύουσι) βασιλείαν· Ὦξ, βουλευόμενον· Ναχὼρ, ἀνάπαυσιν φωτός· Βαυὲξ, ἐξουδενωμένον· Καμουὴλ, ἀνάστασιν Θεοῦ· Σύρων, μελεώρων· Χαζαὰδ, ψεῦδος· Φαλδᾶς, πλῶσιν σύνδεσις, ἢ πλῶσιν πλοκείας· Ἀζαῦ, ὁρῶντα· Ἰελδαὰφ, χειρὸς περιστείαν, ἢ χεῖρα λάβε· Βαθουήλ, οἶκον Θεοῦ, ἢ θυγατέρα Θεοῦ.

κγ. Καὶ Βαθουὴλ ἐγέννησε τὴν Δ Ῥεβέκκαν. οὗτοι υἱοὶ, οὓς ἔτεκε Μελχὰ τῷ Ναχὼρ τῷ ἀδελφῷ Ἀκδ. βραάμ. Καὶ ἡ παλλακὴ αὐτοῦ, ᾗ ὄνομα Ῥέμμα, ἔτεκε καὶ αὐτὴ τὸν Βαιὰκ, καὶ τὸν Ταὰμ, καὶ τὸν Τοχὼς, καὶ τὸν Μωχά.

ΚΕΦ. ΚΓ.

α. Ἐγένετο δὲ ἡ ζωὴ Σάῤῥας, ἔτη ἑκατὸν εἰκοσιεπτά.

β. Καὶ ἀπέθανε Σάῤῥα ἐν πόλει Ἀρβώκ, ἥ ἐστιν ἐν τῷ κοιλώματι· αὕτη ἐστὶ Χεβρὼν ἐν τῇ γῇ Χαναάν. ἦλθε δὲ Ἀβραὰμ κόψασθαι Σάῤῥαν, γ. καὶ πενθῆσαι. Καὶ ἀνέστη Ἀβραὰμ Ζ ἀπὸ τοῦ νεκροῦ αὐτοῦ, καὶ εἶπε τοῖς υἱοῖς τοῦ Χὲτ, λέγων.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Προσπάθεια, καὶ ὁ πάθος τοῦ Ἀβραὰμ δεδήλωται. ὁ γὰρ εἰρηται, ὅτι ἐκόψατο, ἀλλ' ὅτι ἦλθε κόψασθαι· καὶ μετέπειτα, ἀνέστη, φησὶν, Ἀ» βραὰμ ἀπὸ τοῦ νεκροῦ, μὴ προσκειμένου τοῦ, » ἐκόψατο.

δ. Πάροικος καὶ παρεπίδημος ἐγώ- εἰμι μεθ' ὑμῶν· δότε ἓν μοι κλῆσιν τάφου μεθ' ὑμῶν, καὶ θάψω τὸν νεκρόν- μου ἀπ' ἐμοῦ.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Αὐτίκα ἡ τοῦ σοφοῦτε καὶ γνωσικοῦ ψυχὴ, οἷον ἐπιξενωμένη τῷ σώματι, σεμνῶς αὐτῷ καὶ τιμητικῶς προσφέρεται, ὡς προσηκόντως, ὅσον δέπω· ἐὰν ὁ καιρὸς τῆς ἀποδημίας καλῇ, » ἀπολείπουσα τὸ σκηνῶς· πάροικος φησὶν » ἐν τῇ γῇ, καὶ παρεπίδημος ἐγώ εἰμι μεθ' ὑμῶν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἑνὸς τὰ πάντα Θεοῦ· καὶ οὐκ ἄντις εἴη φύσει ξένος· μιᾶς μὲν τῆς οὐσίας οὔσης, ἑνὸς δὲ τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' ὁ ἐκλεκτὸς ὡς ξένος πολιτεύεται, κλητάτε καὶ ἀπόκλητα εἰδὼς πάντα. ὅσα δὲ τρίτα εἶναι ἀγαθὰ οἱ Περιπατητικοὶ θέλουσι, χρῆται αὐτοῖς· ἀλλὰ καὶ τῷ σώματι, ὥστις μακρὰν στελλόμενος ἀποδημίαν, παν- Η δοχείοις καὶ ταῖς παρ' ὁδὸν οἰκήσεσιν· ἐπιμελούμενος μὲν καὶ κοσμικῶν, τὸν τόπον οὗ- θα

(1) Τὰ ἀπὸ τοῦ, καὶ, ἄχρι τοῦ, ὅρκου, προσετέθη, ὡς καλὰ παραδρομὼ τυχὸν μὴ κεῖσθαι ἐν τῷ κώδ.

εἴθα καταλύει· καταλιπὼν δὲ τὴν οἴκησιν καὶ τὴν κτῆσιν, καθάπερ καὶ τὴν χρῆσιν ἀπροσπαθῶς, προθύμως τῷ ἀπάγοντι τοῦ βίου συνεπόμενος, οὐδαμῶς ὀπίσω κατ' οὐδεμίαν ἀφορμὴν ἐπιστρεφόμενος· εὐχαριστήσας μὲν ἐπὶ τῇ παροικίᾳ, εὐλογῶν δὲ ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ, τὴν μονὴν ἀσπαζόμενος τὴν ἐν οὐρανῷ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἀκουέτωσαν οἱ ἀθρόον καὶ ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ τὰ πάντα περιβαλλόμενοι, καὶ πανταχοῦ, ὡς εἰπεῖν, τῆς οἰκείας ἐπιθυμίας τὴν πλεονεξίαν ἐκτείνοντες, καὶ μιμείσθωσαν τὸν πατριάρχην, τὸν οὐδὲ ὅπου καταθῇ τὸ λείψανον τῆς Σάῤῥας ἐσχηκότα, μέχρις ὅτε καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀνάγκης ὠθούμενος, ὠνήσατο τὸν ἀγρὸν καὶ τὸ σπήλαιον παρὰ τῶν υἱῶν Χέτ. Καὶ μεθ' ἕτερα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἀνακηρύττων τοῦ δικαίου τούτου
Ἑβρ. 11. 9. τὴν ἀρετὴν, γράφων ἔλεγε· πίστει παρῴ-
» κησεν Ἀβραὰμ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγε-
» λίας, ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικη-
» σας μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ τῶν συγκλη-
» ρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς.

ε. Ἀπεκρίθησαν δὲ οἱ υἱοὶ Χὲτ πρὸς Ἀβραὰμ, λέγοντες, μὴ Κύριε.

ϛ. Ἄκουσον δὲ ἡμῶν. βασιλεὺς παρὰ Θεοῦ εἶ σὺ ἐν ἡμῖν. ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς μνημείοις ἡμῶν θάψον τὸν νεκρόν σου· οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν οὐ μὴ κωλύσῃ τὸ μνημεῖον αὐτοῦ ἀπὸ σοῦ, θάψαι τὸν νεκρόν σου ἐκεῖ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀβραὰμ ἑαυτὸν (1) πάροικον ὀνομάζει, κἀκεῖνοι (2) βασιλέα.
Λουκ. 18. 14. οὕτως ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται.

ζ. Ἀναστὰς δὲ Ἀβραὰμ, προσεκύνησε τῷ λαῷ τῆς γῆς, τοῖς υἱοῖς Χέτ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Προσεκύνησεν αὐτοῖς, οὐδὲ θεοσεβέσιν ἴσως ὑπάρχουσιν,
Γεν. 18. 27. ἀκόλουθα πάντα ποιῶν τῷ, ἐγώ εἰμι γῆ
» καὶ σποδός.

η. Καὶ ἐλάλησε πρὸς αὐτοὺς Ἀβραὰμ, λέγων, εἰ ἔχετε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, ὥστε θάψω τὸν νεκρόν μου ἀπὸ προσώπου μου, ἀκούσατέ μου, καὶ λαλήσατε περὶ ἐμοῦ Ἐφρὼν τῷ τοῦ Σαάρ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐφρὼν ἑρμηνεύεται χοῦς λιπαρός.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Εἰκότως Ἀβραὰμ ἐρεῖ τοῖς νεκροφύλαξι καὶ ταμείαις τῶν θνητῶν ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ νεκροῦ βίου καὶ
» τοῦ τάφου, πάροικος καὶ παρεπίδημός εἰμι
» ἐγὼ μεθ' ὑμῶν. αὐτόχθονες δὲ ὑμεῖς, κόνιν καὶ χοῦν ψυχῆς προτιμήσαντες, προε-

A δρίας ἀξιώσαντες ὄνομα Ἐφρὼν, ὃ ἑρμηνεύεται χοῦς.

θ. Καὶ δότω μοι τὸ σπήλαιον τὸ διπλοῦν, ὅ ἐστιν αὐτῷ, τὸ ὂν ἐν μέρει τοῦ ἀγροῦ αὐτοῦ. ἀργυρίου τοῦ ἀξίου δότω μοι αὐτὸ ἐν ἡμῖν εἰς κτῆσιν μνημείου.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ σπήλαιον τὸ
B διπλοῦν δύω εἰσὶν ἀντρώδεις ὑπώρειαι. ἡ μὲν, ἐκτός· ἡ δὲ, εἴσω. ἢ δύω περίβολοι. ὁ μὲν, περιέχων· ὁ δὲ, περιεχόμενος. Καὶ μεθ' ἕτερα. Τύπον δὲ τῶν δύω διαθηκῶν τὸ διπλοῦν σπήλαιον εἶναί φασιν.

ι. Ἐφρὼν δὲ ἐκάθητο ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν Χέτ. ἀποκριθεὶς δὲ Ἐφρὼν ὁ Χετταῖος πρὸς αὐτὸν, εἶπεν, ἀκουόντων τῶν υἱῶν Χὲτ, καὶ πάν-
Γ των τῶν εἰσπορευομένων εἰς τὴν πόλιν, λέγων.

ια. Παρ' ἐμοὶ γενοῦ Κύριε, καὶ ἄκουσόν μου. τὸν ἀγρὸν καὶ τὸ σπήλαιον τὸ ἐν αὐτῷ, σοὶ δίδωμι· ἐναντίον πάντων τῶν πολιτῶν μου δεδωκάσοι· θάψον τὸν νεκρόν σου.

ΑΔΗΛΟΥ. Τοῦ Ἀβραὰμ μόνον τὸ σπή-
Δ λαιον ἐπιζητοῦντος, ὁ Ἐφρὼν καὶ τὸν ἀγρὸν δίδωσιν. ἐπειδὴ ἀγάμενος τὸν ἄνδρα, καὶ τὴν σοφίαν ᾗ χρώμενον ἑώρα, τὰς χάριτας ἀφθόνους ἐπιδαψιλεύεσθαι ᾤετο δεῖν.

ιβ. Καὶ προσεκύνησεν Ἀβραὰμ ἐναντίον τοῦ λαοῦ τῆς γῆς.

ιγ. Καὶ εἶπε τῷ Ἐφρὼν εἰς τὰ
E ὦτα ἐναντίον τοῦ λαοῦ τῆς γῆς, ἐπειδὴ πρὸς ἐμοῦ εἶ, ἄκουσόν μου. τὸ ἀργύριον τοῦ ἀγροῦ λάβε παρ' ἐμοῦ, καὶ θάψω τὸν νεκρόν μου ἐκεῖ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπειδὴ πρὸς ἐμοῦ εἶ. Ἐπει-
» δὴ τὸ ἀρεστόν μοι ζητεῖς φησὶ, καὶ τὸ κεχαρισμένον εὑρεῖν σπουδάζεις.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἰς ἀργύριον τότε συνήλ-
Z λατον, ὡς μέχρι νῦν Πέρσαι; καὶ τὰ περὶ τὴν Ἀρμενίαν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὡς καὶ ἄνω τὰς ζ' ἀμνάδας δέδωκε τῷ Ἀβιμέλεχ, ἵνα πᾶσαν ἀνέλῃ φιλονεικίαν ἴσως μετὰ ταῦτα.

ιδ. Ἀπεκρίθη δὲ Ἐφρὼν τῷ Ἀβραὰμ, λέγων.

ιε. Οὐχὶ κύριε· ἀκήκοα γὰρ, ὅτι γῆ τετρακοσίων διδράχμων ἀργυρίου.
H ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, τὶ ἂν εἴη τοῦτο; σὺ δὲ τὸν νεκρόν σου θάψον.

ΠΡΟΚΟ-

(1) Αὐτὸς ἑαυτόν. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

(2) Οἱ δὲ, βασιλέα. ὁ αὐτ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τῦ τιμήματος εἶπεν ὁ Ἐφρὼν τὼ ποσότητα, καὶ τιμᾶν ἔδοξε τὸν Ἀβραάμ. ἵν' καὶ παρέχων Ἀβραὰμ, φιλονεικήσας μηδέν.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Σταλήρεσιν, ὡς φησὶν Ὠριγενής, (1) τὸ ἥμισυ τῆς ἀγγίας, ἔχει δὲ δραχμὰς δύω.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι τάφῳ τιμήεσι τὰ τετρακόσια, τῷ κακωτικὼ εἶναι τὼ τελράδα καὶ ἑκατοντάδα. καὶ ζητήσας τὰ ὅμοια ἐκ τῶν Γραφῶν εὑρήσεις.

ις. Καὶ ἤκουσεν Ἀβραὰμ τῦ Ἐφρὼν, καὶ ἀπεκατέσησεν Ἀβραὰμ τῷ Ἐφρὼν τὸ ἀργύριον, ὃ ἐλάλησεν εἰς τὰ ὦτα τῶν υἱῶν τῦ Χέτ· τετρακόσια δίδραχμα ἀργυρίῳ δοκίμῳ ἐμπόρῃς.

» * ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Δοκίμῳ ἐμπόροις, ὡς ἂν εἴποι τὶς ζυγοσάταις. ὃ δὲ ἂν ἔμποροι ἀπεδοκίμασαν. Γ

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐ ταυτὸν τὸ ἁπλῶς δόκιμον τῷ τοῖς ἐμπόροις, ὁμοίως δὲ τὸ ἀδόκιμον. διόπερ ἡ μὲν τιμὴ τῦ τάφῳ, ἀργυρίου δοκίμου ἐμπόροις λέγεται· οὐ δὲ τῷ » Ἡσαΐᾳ λέλεκται, τὸ ἀργύριον ὑμῶν ἀδόκιμον· ἃ τίσιν ἀδόκιμον. Ησ. ι. 22.

ιζ. Καὶ ἔστη ὁ ἀγρὸς Ἐφρὼν, ὃς ἦν ἐν τῷ διπλῷ σπηλαίῳ, ὅς ἐστι κατὰ πρόσωπον Μαμβρῆ, ὁ ἀγρὸς καὶ τὸ σπήλαιον, ὃ ἦν ἐν αὐτῷ, καὶ πᾶν δένδρον, ὃ ἦν ἐν τῷ ἀγρῷ, ὅ ἐστιν ἐν ιη. τοῖς ὁρίοις αὐτῦ κύκλω, Τῷ Ἀβραὰμ εἰς κλῆσιν ἐναντίον τῶν υἱῶν Χὲτ, καὶ πάντων τῶν εἰσπορευομένων εἰς τὴν πόλιν.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἔστη δέφησιν ὁ ἀγρὸς Ἐφρὼν, τουτέστι σιωπῇ.

ιθ. Καὶ μετὰ ταῦτα ἔθαψεν Ἀβραὰμ Σάῤῥαν τὴν γυναῖκα αὐτῦ ἐν τῷ σπηλαίῳ τῦ ἀγρῦ τῷ διπλῷ, ὅ ἐστιν ἀπέναντι Μαμβρῆ· αὕτη ἐστὶ Χεβρὼν κ. ἐν τῇ γῇ Χαναάν. Καὶ ἐκυρώθη ὁ ἀγρὸς καὶ τὸ σπήλαιον ὃ ἦν ἐν αὐτῷ τῷ Ἀβραὰμ εἰς κλῆσιν τάφου, παρὰ τῶν υἱῶν Χέτ.

ΚΕΦ. ΚΔ.

α. Καὶ Ἀβραὰμ ἦν πρεσβύτερος πεπροβεβηκὼς ἡμερῶν· καὶ Κύριος εὐλόγησε τὸν Ἀβραὰμ κατὰ πάντα.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τίνος ἕνεκεν τῦτο ἡμῖν ἐπεσημώνατο; Ἐπειδὴ μέλλει Φροντίδα ποιεῖσθαι τῦ Ἰσαὰκ καὶ σπεύδων, ὥσε νύμφιον αὐτῷ ἀγαγέσθαι, διὰ τῦτο ἐσήμανεν ἡμῖν τὼ ἡλικίαν τῦ πατριάρχου.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Προβεβηκὼς ἡμερῶν. Μήποτε τῦτο, φασὶν, ἐπ' ὀδύνῃς ἀδίκου τέτακται;

β. Καὶ εἶπεν Ἀβραὰμ τῷ παιδὶ αὐτῦ τῷ πρεσβυτέρῳ τῆς οἰκίας αὐτῦ τῷ ἄρχοντι πάντων τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ, θὲς τὴν χεῖρά σου ὑπὸ τὸν μηρόν μου.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Τινές φασι, τὸν Σύρον » καὶ τὸν Ἑβραῖον μὴ ἔτως ἔχειν τὸ, θὲς » τὼ χεῖρά σου ἐπὶ τὸν μηρόν μου, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ παιδογόνον ὄργανον· ἐπειδὴ τῆς Γεν. ι. 28. διαδοχῆς ἡ εὐλογία τὸ, αὐξάνεσθε καὶ » πληθύνεσθε. ὑπηρετεῖτο δὲ τῇ εὐλογίᾳ τὸ ὄργανον τὸ παιδοποιῦν. τῦτο δὲ καὶ τὸ σημεῖον τῆς διαθήκης ἐδέξατο, τὸ ἐκ τῦ σπέρματος τῦ ἁβραμιαίου μέλειν σαρκῦσθαι τὸν Θεόν. δικαίῳ δὲ καὶ σώφρονι ἡδὺ ἄχημον μέλος, ἀδίκῳ δὲ πρὸ πάντων ἡ ψυχή.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ Ἕλλην, φασὶ, σεμνότερον ἑρμηνεύει. ὁ γὰρ Ἑβραῖος καὶ ὁ Σύρος αὐτὸ λέγει τῦ ἀνδρὸς τὸ τεκνοποιὸν μόριον.

Ε * ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Δικαίῳ καὶ σώφρονι μέλος ἡδὺ αἰσχρὸν, τῷ δὲ ἀδίκῳ καὶ ἡ ψυχὴ μεμίανται. ὅθεν φησὶν, ἐξορκίζωσε τὸν δεδωκότα μοι τὼ σφραγίδα ταύτην. (2) ἤδει γὰρ Ἀβραὰμ ὅσον ἀπαρέσκει τῷ Θεῷ ἡ πρὸς ἕθνη καταφυγή. (3)

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀνώνυμος ὁ οἰκέτης, ἵνα κατὰ παντὸς φέρηται μαθητῦ ὁ δεδοκιμασμένος τῆς διακονίας τύπος.

Ζ * ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐστι θὲς τὼ χεῖρά σου ὑπὸ τὸν μηρόν μου; Ἐπὶ γάμον ἀπέστελε τῶν οἰκετῶν τὸν ἡγέμονα· ἐπάρατον μὲν ἐπισάμενος τῶν Χαναναίων τὸ γένος, εὐλογίας δὲ ἠξιωμένῳ τὼ ἰδίαν συγγένειαν. ἐπειδὴ τοίνυν σὺν τῷ σπέρματι αὐτῦ καὶ τὼ εὐλογίαν καὶ τὼ τῶν ἀγαθῶν ἐπαγγελίαν ἐδέξατο, ἐκεῖ θέλων τὸν παῖδα τὼ χεῖρα προσέτεξεν, (4) ἔνθα καὶ τῆς

(1) Τὸ, ὡς φησὶν Ὠριγένης, σὺν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. ἐστὶ κεῖται. ἀλλ' ἐδὲ σὺν τοῖς τῦ Ὠριγ. εὕρηται. ὁ Ἐπιφάνιος δὲ, σὺν τῷ περὶ μέτρ. καὶ σταθμ. βίβλ. φησίν· ὁ δὲ σατὴρ ἡμισυ μὲν ἀγγίας, ἔχων δὲ δίδραγμα.

(2) Ταύτην τῆς περιτομῆς. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ. (3) Σωσάφεια. ὁ αὐτ.

(4) Τὰ ἀπὸ τῦ, ἔνθα, ἄχρι τῦ, προσέταξε, προσετέθησαν, ὡς κατὰ παράδρομὴν τυχὸν μὴ κείμενα σὺν τῷ κώδ.

τῆς πίστεως τὸ σημεῖον ἐδέξατο. πιστεύσας γὰρ ταῖς θείαις ἐπαγγελίαις, ἔλαβε τῆς περιτομῆς τὴν σφραγίδα. ἐκεῖ δὲ θῆναι τὴν χεῖρα προσέταξεν, ἵνα καὶ τῆς θείας ἐπαγγελίας, καὶ τῆς περιτομῆς μεμνημένος, ἀλλοφύλῳ γάμῳ τὴν δεσποτικὴν εὐγένειαν μὴ λωβήσηται.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Τοῦτο πεποίηκεν Ἀβραὰμ διὰ τόδε· ᾔδει σφραγίδα τὴν περιτομὴν αὐτῷ δεδομένην ὑπὸ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων διάκρισιν. ἐσπούδαζεν οὖν ὅπως καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντες ταύτην φυλάττοντες ἐφ' ἑαυτῶν διαμείνωσι. τοῦτο τοίνυν ἐσπουδακὼς, διελογίσατο καθ' ἑαυτὸν ὡς εἰκὸς, ὅτι εἰ μὲν πρός τινα τῶν ἐγχωρίων συνάψῃ τὸ κῆδος, ἐγγύθεν ὄντος τῇ κόρῃ τοῦ γένους, δύσκολος ἢ καὶ ἀδύνατος ἡ ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας πρὸς τὴν εὐσέβειαν ἔσται μετάθεσις· εἰ δὲ ἐκ τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, καὶ τοῦ οἰκείου γένους νύμφην ἀγάγοιτο, ῥᾳδίως αὕτη πρὸς τὰ ἤθη τοῦ ἀνδρὸς μεταῤῥυθμισθήσεται. πρὸς δὲ τούτοις ἀναγκαίως καὶ τῆς ἐξενηνεγμένης κατὰ τῶν οἰκούντων τότε τὴν Παλαιστίνην ἀποφάσεως ἐπεμέμνητο. οὔκουν ᾤετο δεῖν ἐκ τοῦ γένους τοῦ προσκεκρουκότος καὶ πολεμίου Θεῷ γυναῖκα λαμβάνειν τῷ Ἰσαάκ. διὰ ταῦτα κελεύει τῷ παιδὶ τῆς περιτομῆς ἐφαπτομένῳ, κατὰ τοῦ ταύτην δεδωκότος ὀμνύειν περὶ ὧν φησὶ πρὸς αὐτόν. τοῦτον δὲ αὐτὸν εἰρήκασί τινες εἶναι, οὗ μνημονεύων ὁ Ἀ-
Γεν. 15. 2. βραὰμ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγεν· ὁ δὲ υἱὸς
» Μασὲκ τῆς οἰκογενοῦς μου, οὗτος κληρονο-
» μήσει με. καὶ ἀπεικός γε οὐδὲν, βούλεσθαι αὐτὸν τούτῳ τότε χρήσασθαι κληρονόμῳ, ὡς συναναστραφέντι τε αὐτῷ σχεδὸν καὶ εὐνουστάτῳ παρὰ πάντα τὸν βίον γεγενημένῳ.

» ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Ὑπόθες τὴν χεῖρά σου
» ὑπὸ τὸν μηρόν μου. καὶ ἐξορκιῶσε τὸν Θεὸν
» τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Ἐνετείλατο τελευτῶν Ἀβραὰμ τῷ οἰκέτῃ τὸν ἐκ τοῦ μηροῦ αὐτοῦ μέλλοντα σαρκοῦσθαι, τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ δεσπότην Χριστὸν καθαρότητι διανοίας ὁρῶν, μέλλοντα τοῦ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεσθαι, ὡς Προφήτης καὶ βλέπων τὰ ἔμπροσθεν.

γ. Καὶ ἐξορκιῶσε Κύριον τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸν Θεὸν τῆς γῆς, ἵνα μὴ λάβῃς γυναῖκα τῷ υἱῷ μου Ἰσαὰκ ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν Χαναναίων, μεθ' ὧν ἐγὼ οἰκῶ ἐν αὐτοῖς.

* ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἰστέον δὲ, ὡς ἡ μὲν χεὶρ ὑπὸ τὸν μηρὸν ἐτέθη, ὁ δὲ ὅρκος κα-
» τὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων ἐγένετο. ὁρκίζωσε
» γὰρ ἔφη Κύριον τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ
» τῆς γῆς, ἵνα μὴ λάβῃς γυναῖκα τῷ υἱῷ μου
» τῷ Ἰσαὰκ ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν Χα-
» ναναίων, μεθ' ὧν ἐγὼ οἰκῶ ἐν αὐτοῖς.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁρκοῖ αὐτὸν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κατὰ σάρκα ἐκ τοῦ σπέρματος
A αὐτοῦ μέλλοντος γεννηθῆναι, τοῦ σαρκωθέντος, ὃς Κύριός ἐστιν οὐρανοῦ καὶ γῆς. καὶ σημειωτέον, ὅτι τὸν αὐτὸν Κύριον καὶ Θεὸν καλεῖ. ὡς ὄντα δὲ ἐν αὐτῷ τὸν Χριστὸν, ὑποδείκνυσιν αὐτὸν αὐτῷ, μονονουχὶ λέγων, ψηλάφησον τῇ χειρὶ τὸν σαρκούμενον Κύριον ἐκ σπέρματός μου, τὸν υἱόν μου κατὰ σάρκα. καὶ γὰρ ὡς ὢν ἐν τῇ ὀσφύϊ αὐτοῦ δεδεκάτωται παρὰ Μελχισεδὲκ, καὶ δεκάτην ἔδωκεν αὐτῷ καὶ πρὸ γενέσεως, μέλ-
B λων γεννηθῆναι. ὅθεν καὶ ὁ Ματθαῖός φη-
» σι, βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δα- Ματθ. 1. 1.
» βὶδ, υἱοῦ Ἀβραάμ. Ἑβραῖος δέ τις ἔλεγε, τὸν ὅρκον εἶναι κατὰ τῆς περιτομῆς.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἤδει Ἀβραὰμ, ὅτι ὁ Θεὸς τοὺς Χαναναίους κατηράσατο ἐξολοθρεῦσαι· ᾔδει ὅτι δώσει μετὰ ταῦτα νόμον· Προφήτης γὰρ ἦν· κελεύοντα μὴ λαβεῖν ἀπὸ Χαναναίων γυναῖκα, μηδὲ δοῦναι· ἵνα μὴ πρόσκομμα γένηται, ἵνα μὴ καταφρονή-
Γ σωσι τοῦ νόμου, πρόφασιν ἔχοντες, ὅτι Ἀβραὰμ τῷ Ἰσαὰκ ἀπὸ τῶν Χαναναίων ἔλαβε γυναῖκα.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐκ ἠξίωσεν Ἀβραὰμ ἐκ τῶν θυγατέρων Χαναὰν ἁρμόσαι γυναῖκα τῷ ἠγαπημένῳ, φημὶ δὴ τῷ Ἰσαάκ· ἀλλ' εἰς τὴν τῶν εἰδωλολατρούντων χώραν τὸν γνήσιον ἀποτρέχειν ἐκέλευσεν οἰκέτην, φροντιοῦντα γυναικὸς τῆς ὅτι μάλι-
Δ στα πρεποδεστάτης αὐτῷ. οὐ γὰρ ἠθέλησεν ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴν νοητῶς συνάψαι τῷ Χριστῷ, ὃς ἐν Ἰσαὰκ σημαίνεται. ὀψίγονος γὰρ ὁ Ἰσαὰκ καὶ ἀγαπητός. πέφηνε δὲ καὶ ἐν ἐσχάτοις καιροῖς ὁ Χριστὸς, καὶ ἔστιν ἀγάπη, τέρψις τε καὶ ἀγαλλίασις· ἑρμηνεύεται γὰρ οὕτως ὁ Ἰσαάκ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Διατὶ δὲ μὴ τῷ υἱῷ παραγγέλλει μὴ λαβεῖν Χανανίτιν,
E ὥσπερ ὕστερον τῷ Ἰακὼβ οἱ γονεῖς, ἀλλὰ τῷ παιδὶ, καί τοι τελείου τυγχάνοντος Ἰσαὰκ, καὶ ἡλικίαν ἔχοντος γάμου; καὶ εἰ μὴν ἤμελλε πείθεσθαι, εἰκὸς ἦν αὐτῷ μᾶλλον παρεγγυᾷν· εἰ δὲ ἀπειθεῖν, περιττὴ τοῦ παιδὸς ἡ διακονία. τὸ γὰρ εἰπεῖν, ὅτι χρησμῷ τῆς γῆς ἐξελθὼν, πέμπειν εἰς αὐτὴν οὐκ ἠξίου τὸν υἱὸν, εἰ καὶ εὔλογον, ὅμως ἀπαρέσκει τισὶ, διὰ τὸ μηδ' ἂν τὸν Ἰακὼβ, εἰ τοῦτο ἦν ἀληθὲς, ὑπὸ τῶν γονέων
Z ἐνταῦθα πεμφθῆναι. Μήποτε οὖν ὁ παῖς ἄγαν ἐκράτει τῆς τοῦ Ἀβραὰμ οἰκίας, συνετός τε ἦν καὶ πρὸς συμβουλὴν ἱκανός;
» ὅπερ τὸ ῥητὸν ὑπεμφαῖνόν φησι, ὡς εἶπεν
» Ἀβραὰμ τῷ παιδὶ αὐτοῦ τῷ πρεσβυτέρῳ
» τῷ ἄρχοντι τῶν αὐτοῦ πάντων. τούτοις γὰρ ὡς ἐπίπαν, ὡς συνετοῖς καὶ παιδοκόμοις, καὶ τὸ αἰδέσιμον ἐκ τῆς ἡλικίας ἔχουσιν, ἕπεσθαι φιλοῦσιν οἱ νέοι δεσπόται, καθάπερ ἄλλοις πατράσιν.

H **δ. Ἀλλ' ἢ εἰς τὴν γῆν μου, οὗ ἐγενόμην πορεύσῃ, καὶ εἰς τὴν φυλήν μου, καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου Ἰσαὰκ ἐκεῖθεν.**

ε. Εἶπε

ε. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ παῖς, μήποτε ἀβούληται ἡ γυνὴ πορευθῆναι μετ' ἐμοῦ ὀπίσω εἰς τὴν γῆν ταύτην, καὶ ἀποστρέφων ἀποστρέψω τὸν υἱόν σου εἰς τὴν γῆν, ὅθεν ἐξῆλθες
5. ἐκεῖθεν; Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν Ἀβραάμ, πρόσεχε σεαυτῷ, μὴ ἀποστρέψῃς τὸν υἱόν μου ἐκεῖ.

* ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Σοφωλάτη δὲ ἄγαν καὶ τοῦ παιδὸς ἡ ἐρώτησις. δήσας γὰρ τὸν ὅρκον, δήλως αὐτῷ γενέσθαι παρεκάλει τοῦ γάμου τὰς ὁρμάς. εἰ γάρ φησι μὴ ἔλοιτο σύνταῦθα ἐλθεῖν ἡ μνηστευομένη κόρη, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν ἀπελθεῖν τὸν μνηστῆρα κελεύει, προσάτλεις, τὸν υἱὸν εἰς ἐκεῖνο τὸ ἔθνος ἐπανελθεῖν; ἀλλ' ὁ πατριάρχης Ἀβραὰμ εἰδὼς, ὡς ἐκεῖθεν μὲν αὐτὸν ἡ θεία κλῆσις ἐξήγαγε, περὶ δὲ τοῦ γάμου νόμον οὐκ ἐδέξατο θεῖον· αὐτὸς δὲ ὡς εὐσεβείᾳ σωτεθραμμένος, ἠθέλησεν ἐκ τῆς συγγενικῆς οἰκίας τῷ παιδὶ κατεγγυῆσαι γυναῖκα· ἐκεῖνο μὲν ἀπαγορεύει γενέσθαι, ἅτε δὴ θείῳ νόμῳ κεκωλυμένον· τοῦτο δὲ, τῇ θείᾳ ἐγχειρίζει κηδεμονίᾳ. ταύτῃ θαῤῥήσας ὁ παῖς, ἐξεδήμησε.

ζ. Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁ Θεὸς τῆς γῆς, ὃς ἔλαβέ με ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός μου, καὶ ἐκ τῆς γῆς ἧς ἐγεννήθην, ὃς ἐλάλησέ μοι, καὶ ὤμοσέ μοι, λέγων, σοὶ δώσω τὴν γῆν ταύτην καὶ τῷ σπέρματί σου, αὐτὸς ἀποστελεῖ τὸν Ἄγγελον αὐτοῦ ἔμπροσθέν σου· καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου ἐκεῖθεν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ τοῦτο θαῦμα τοῦ Ἀβραὰμ, εἰ τοιοῦτον γενέσθαι παρεσκεύασε τὸν οἰκέτην· ὃν καὶ δεδοικότα τὴν ἀποτυχίαν παραθαῤῥύνει, Θεὸν αὐτῷ μεσίτην καὶ σωσοδοιπόρον δοὺς, τῆς πρώτης ἀναμνήσας εὐεργεσίας, καθ' ἣν ἐξήχθη τῆς γῆς ἐκείνης δηλαδὴ, καὶ τοσούτων γέγονε κύριος, καὶ τοῦ Θεοῦ παραδηλῶν τὴν ὑπόσχεσιν ἐπηγγελμένην τῷ γῷ αὐτῷ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. εἰ γὰρ τοῦτο, καὶ τὴν γυναῖκα παρασκευάσει πρὸς ταύτην ἐλθεῖν.

η. Ἐὰν δὲ μὴ θέλῃ ἡ γυνὴ πορευθῆναι εἰς τὴν γῆν ταύτην μετὰ σοῦ, καθαρὸς ἔσῃ ἀπὸ τοῦ ὅρκου τούτου· μόνον τὸν υἱόν μου μὴ ἀποστρέψῃς ἐκεῖ.
θ. Καὶ ἔθηκεν ὁ παῖς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὑπὸ τὸν μηρὸν Ἀβραὰμ τοῦ κυρίου αὐτοῦ· καὶ ὤμοσεν αὐτῷ περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

ι. Καὶ ἔλαβεν ὁ παῖς δέκα καμήλους ἀπὸ τῶν καμήλων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ἀγαθῶν τοῦ κυρίου αὐτοῦ· καὶ ἀναστὰς, ἐπορεύθη εἰς τὴν Μεσοποταμίαν εἰς τὴν πόλιν Ναχώρ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐκ ἐκ Χαναὰν, ἀλλ' ἐκ μέσων τῶν ποταμῶν τῷ Ἰσαὰκ ἡ νύμφη. οὐκ ἐξ Ἰουδαίων, ἀλλ' ἐξ ἐθνῶν ἡ Χριστοῦ ἐκκλησία· πλὴν μεσολαβόντων οἰκετῶν, ἤτοι τῶν Ἀποστόλων.

ια. Καὶ ἐκοίμησε τὰς καμήλους ἔξω τῆς πόλεως παρὰ τὸ Φρέαρ τοῦ ὕδατος τὸ πρὸς ὀψὲ, ἡνίκα ἐκπορεύονται αἱ ὑδρευόμεναι.

ιβ. Καὶ εἶπε, Κύριε ὁ Θεὸς τοῦ κυρίου μου Ἀβραὰμ, εὐόδωσον ἐναντίον μου σήμερον, καὶ ποίησον ἔλεος
ιγ. μετὰ τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ. Ἰδοὺ ἐγὼ ἔσηκα ἐπὶ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος· αἱ δὲ θυγατέρες τῶν οἰκούντων τὴν
Γ πόλιν ἐκπορεύονται ἀντλῆσαι ὕδωρ.
ιδ. Καὶ ἔσαι ἡ παρθένος, ᾗ ἂν ἐγὼ εἴπω, ἐπίκλινόν μοι τὴν ὑδρίαν σου, ἵνα ἐγὼ πίω, καὶ εἴπῃ, πίε, καὶ τὰς καμήλους σου ποτιῶ, ἕως ἂν παύσωνται πίνουσαι, ταύτην ἡτοίμασας τῷ παιδίσου Ἰσαάκ. καὶ ἐν τούτῳ γνώσομαι, ὅτι ἐποίησας ἔλεος μετὰ τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ.
Δ

„ ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Κύριε ὁ Θεὸς τοῦ κυρίου„ μου Ἀβραάμ. Πρέπουσα φωνὴ τῷ πρεσβύτῃ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀβραὰμ, ᾗ ἁρμόζουσα. καὶ ὅρα σοφίαν, οἷον τίθησι σημεῖον.

„ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἰδοὺ ἔσηκα ἐπὶ τῆς πηγῆς. διὸ φιλολιμητέον ἑστηκυίαν ἐπὶ τῆς πηγῆς, ἵνα μὴ καὶ ἐφ' ἡμῶν ἁρμόσῃ τὸ, „ ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος. Ἱερ. 2. 13.

Ε * ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐκείνῳ τῷ σύχλῳ οὐ συμβολικῶς προσενήνοχεν, ὥς τινες τῶν ἄγαν ἡλιθίων ὑπέλαβον. ἀλλ' ἐπειδὴ τὸν Θεὸν συνεργὸν ἔλαβε τῆς μνηστείας, σημεῖά τινα αὐτῷ δειχθῆναι ἱκετεύει, δι' ὧν ἐβούλετο γνῶναι, εἰ ἀρέσκει τῷ Θεῷ ἡ μνηστεία. τὸ δὲ σημεῖον οὐ, οὐχ ὥρα σώματος, οὐδὲ περιφάνεια γένους, οὐδὲ ἄλλο τι τῶν δοκούντων λαμπρῶν, ἀλλὰ φιλοξενία, καὶ φιλοφροσύνη, καὶ ἠπιότης φρο-
Ζ „ νήματος. ἔσαι γάρ φησιν ἡ παρθένος, ᾗ „ ἂν εἴπω, ἐπίκλινόν μοι τὴν ὑδρίαν σου, ἵνα „ πίω, καὶ εἴπῃ μοι, πίε κύριε, καὶ τὰς κα„ μήλους σου ποτιῶ, ἕως ἂν παύσωνται πιεῖν, „ ταύτην ἡτοίμασας τῷ παιδίσου Ἰσαάκ. καὶ „ ἐν τούτῳ γνώσομαι, ὅτι ἐποίησας ἔλεος „ μετὰ τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ. ἐπειδὴ γὰρ τούτοις ἐκοσμεῖτο τοῖς πλεονεκτήμασι διαφέροντος ὁ πατριάρχης, ἠβουλήθη καὶ τὸν νύμφιον συμβαίνειν τῷ τρόπῳ τοῦ κηδεστοῦ, ἵνα μὴ ἔριν τινὰ καὶ φιλονεικίαν ὁ Η σκοπὸς ἐργάσηται. ὅτι δὲ ὁ συμβολικὰ ταῦτα ἰῶ, ἀλλὰ πίστεως καὶ εὐσεβείας δηλωτικὰ, πρῶτον διδάσκει τὸ ἀοίδιμον τῆς προσευχῆς, ἔπειτα τὸ προσμένειν αὐτῷ τῷ

τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ. τοῦτο γὰρ διδάσκει ἡ
» θεία Γραφή· ὁ δὲ ἄνθρωπος κατεμάνθα-
» νεν αὐτὴν, καὶ παρεσιώπα τοῦ γνῶναι, εἰ
» οὐόδωκε Κύριος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, ἢ οὔ. ἐκεί-
νης γὰρ τὸ ὕδωρ ἀρυομένης, καὶ ταῖς κα-
μήλοις προσφερούσης τὸ νᾶμα, ἀνέμενεν
οὗτος ἰδεῖν, εἰ πάσαις παράσχῃ τὴν χρείαν
κατὰ τὴν αἴτησιν. πιουσῶν δὲ τῶν καμή-
λων, οὐθὺς προσενήνοχε τῆς μνηστείας τὰ
σύμβολα. γνοὺς δὲ τὸ γένος καὶ τὴν δε-
» σποτικὴν συγγένειαν, οὐδοκήσας, φησὶν,
» ὁ ἄνθρωπος, προσεκύνησε τῷ Κυρίῳ, καὶ
» εἶπεν· οὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ κυρίου-
» μου Ἀβραὰμ, ὃς οὐκ ἐγκατέλιπε τὴν δι-
» καιοσύνην αὐτοῦ, καὶ τὸν ἔλεον αὐτοῦ ἀπὸ
» τοῦ κυρίου μου. κἀμὲ ἐν ὁδῷ ἤγαγε Κύ-
» ριος εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου μου.
καὶ πᾶσα δὲ ἡ αὐτοῦ διάλεξις τὸ οὐσεβὲς
κηρύττει τῆς γνώμης. καὶ μέντοι καὶ με-
τὰ τὴν διάλεξιν τὸν αὐτὸν σημαίνει σκο-
πόν. συνθεμένων γὰρ τῶν τὴν κόρην γεν-
νησάντων τῷ γάμῳ, οὐθὺς οὗτος προσε-
» κύνησε, φησὶν, ἐπὶ τὴν γῆν τῷ Κυρίῳ.
καὶ τὰ ἑξῆς δὲ τῆς αὐτῆς ἔχεται διανοίας.
» μὴ κατέχετε γάρ με, φησὶ, καὶ Κύριος
» οὐόδωσε τὴν ὁδόν μου.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτι διαφέρει οὐχὴ ἁπλῆ οὐχῆς συμβολικῆς· ὅτι ὁ οὐχόμενος ἁπλῶς, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ζητεῖ ἀποβῆναι ὡς βούλεται· ὁ δὲ συμβολικῶς οὐχόμενος, ὡς ἔσχεν, ἢ ἔχει, ἢ ἕξει, εὔχεται διὰ συμβόλου μαθεῖν. ὁ δὲ τοῦ Ἀβραὰμ παῖς ἤυξατο καὶ αὐτὸ τὸ σύμβολον δειχθῆναι, καὶ αὐτὴν ἐκείνην, ἣν ἔδει λαβεῖν εἰς γυναῖκα. ὥστε οὐ συμβολικῶς ὁ οἰκέτης, ἀλλὰ τῷ Θεῷ πιστεύσας, ὡς πιστὸς ἤυξατο.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπειδὴ δέ τινες συμβολικὸν ἔφασαν τὸν οἰκέτην Ἀβραὰμ, ἰστέον ὡς ὁ συμβολικὸς, ὅμοιον πρᾶγμα τῷ προκειμένῳ ζητεῖ. τὸ δὲ ποτίσαι, πῶς ἔοικε τῇ ζητουμένῃ γυναικί; ἔτι δὲ οὐχ ὡρισμένον αἰτεῖ, ἀλλ' ἀόριστόν τε καὶ ὅμοιον· ὁ δὲ, τοὐναντίον. οὐ δι' ἑτέρου γὰρ ἕτερον ἤθελε συμβαλεῖν, ἀλλ' αὐτὴν ἐκείνην ἰδεῖν. πάλιν, οἱ συμβολικοὶ οὐκ αἰτοῦσιν ἰδεῖν τὸ δέτι, οὐδὲ ἴσασιν ὡς ὄψονται, ἀλλ' ἁπλῶς τὶ τῷ παρόντι λυσιτελοῦν· ὁ δὲ, ἣν ὀφείλει λαβεῖν, ἢ μή. ἄλλο γὰρ ἁπλῶς οὐχὴ, καὶ ἄλλο συμβολικὴ οὐχή. ἡ μὲν τὸ δέτι, ὡς ἀγαθὸν ἐξαιτεῖ· ἡ δὲ, ὡς ἔσχεν, ἢ ἔχει, ἢ ἕξει, εὔχεται διὰ συμβόλου μαθεῖν. οὐ συμβολικὸς ἄρα· πιστεύσας δὲ τῷ Θεῷ Ἀβραὰμ, ἤυξατο.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Παρεκάλει ὁ παῖς δι' οὐχῆς Θεὸν γενέσθαι συλλήπτορα, καὶ ἐφ' ὕδατι τὴν παρθένον δοκιμάζειν ἤθελε. ἐπορεύθησαν δὲ καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἐν ταῖς τῶν ἐθνῶν χώραις τὸ πρὸς ἑσπέραν, τουτέστιν ἐν ἐσχάτοις ὄντος τοῦ αἰῶνος καιροῖς, καὶ ὕδατι τὴν νοητὴν παρθένον ἐδοκίμαζον. ἐπιτηδειοτάτη γὰρ λίαν ἡ ἐκκλησία, καὶ οὐρώστως ἔχουσα, πρὸς τὸ δύνασθαί φημι
Ησ. 12. 3. τὸν ζωοποιὸν ἀρύσασθαι λόγον ἐκ τῶν πη-
» γῶν τοῦ σωτηρίου, κατὰ τὸ γεγραμμένον.

A ιε. Καὶ ἐγένετο πρὸ τοῦ συντελέσαι αὐτὸν λαλοῦντα ἐν τῇ διανοίᾳ· καὶ ἰδοὺ Ῥεβέκκα ἐξεπορεύετο ἡ τεχθεῖσα Βαθουὴλ, υἱῷ Μελχὰς, τῆς γυναικὸς Ναχὼρ, ἀδελφοῦ δὲ Ἀβραὰμ, ἔχουσα τὴν ὑδρίαν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Κατὰ τὸ, ἔτι σοῦ Ἡσ. 58. 9.
B» λαλοῦντος, ἐρῶ, ἰδοὺ πάρειμι. οὕτως ἐνεργεῖς δικαίων οὐχαί. Καὶ μεθ' ἕτερα. Διαδαχθῶμεν δὲ καὶ οὐχόμενοι, μὴ αἰσθητικὴν ἀφιέναι φωνὴν, ἀλλ' ἐν τῇ καρδίᾳ τῷ ἐτάζοντι καρδίας καὶ νεφρούς. πρὸ τοῦ γὰρ
» αὐτὸν συντελέσαι, φησὶ, λαλοῦντα ἐν τῇ
» διανοίᾳ. τὸ δὲ, ἐν τῇ διανοίᾳ, ὠβέλισται, ὡς μὴ κείμενον ἐν τῷ ἑβραϊκῷ· ὅμως καὶ διὰ τῶν ἑξῆς τοῦτο παρίσταται. φησὶ γὰρ,
» καὶ ἐγένετο πρὸ τοῦ συντελέσαι με λαλοῦν-
Γ» τα ἐν τῇ διανοίᾳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ῥεβέκκα ἑρμηνεύεται ὑπομονὴ πολλή· Βαθουὴλ, ἔνοικος Θεοῦ.

ις. Ἡ δὲ παρθένος ἦν καλὴ τῇ ὄψει σφόδρα· παρθένος ἦν· ἀνὴρ οὐκ ἔγνω αὐτήν. καταβᾶσα δὲ ἐπὶ τὴν πηγὴν, ἔπλησε τὴν ὑδρίαν αὐτῆς, καὶ ἀνέβη.

Δ ** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ναὶ μὴν τὴν κατάτε σῶμα κατάτε ψυχὴν ἁγνείαν, ἣν μέτεισιν ὁ γνωστικὸς, ὁ πάνσοφος Μωϋσῆς οὐπρεπῶς τῇ ἐπαναλήψει χρησάμενος, ἐμήνυσε, τὸ ἀδιάφθορον τοῦτε σώματος τῆς τε ψυχῆς διαγράφων ἐπὶ τῆς Ῥεβέκ-
» κας ὧδέ πως· ἡ δὲ παρθένος ἦν καλή·
» ἀνὴρ οὐκ ἔγνω αὐτήν. Ῥεβέκκα δὲ ἑρμη-
νεύεται Θεοῦ δόξα· Θεοῦ δὲ δόξα ἀφθαρσία. αὕτη ἡ τῷ ὄντι δικαιοσύνη, μὴ πλεο-
E νεκτεῖν θατέρῳ, ὅλον δὲ εἶναι ἡγιασμένον νεὼν τοῦ Κυρίου.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Διαγράφει τὸ κάλλος, ἵνα μᾶλλον τὴν σωφροσύνην θαυμάσωμεν. ἀνὴρ γάρ φησι τοιαύτην οὖσαν, οὐκ ἔγνω. ὃ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰωσὴφ πεποίηκεν ἡ Γραφή. οὐ τὸ κάλλος γὰρ πάντως ἀσελγὲς, ὡς οὐδὲ σῶφρον ἡ ἀμορφία. οὐ σῶμα γὰρ τούτων, ἀλλ' ἡ προαίρεσις αἴτιον. δι-
» πλασιάζει δὲ τὸ, παρθένος ἦν, τὸ κατ'
Z ἄμφω σῶφρον ἐμφαίνουσα. ἔστι γὰρ ἀσελγείαις διεφθάρθαι ψυχὴν, ἀκεραίου τοῦ σώματος μένοντος. αὕτη δὲ καὶ προϊοῦσα ἔνθα τοσοῦτοι συνέρχονται, καὶ ὑδρευομένη, καὶ μηδὲ οἴκοι λανθάνουσα, καὶ τοσοῦτον οὐειδὴς, καὶ μόνη, πρὸς ἄνδρα γνῶσιν οὐκ ἔλαβε. τοιαύτην ὁ Παῦλος ζητεῖ, ἵνα
» ᾖ ἁγία καὶ σώματι καὶ πνεύματι. 1. Κορ. 7. 34.

ιζ. Ἐπέδραμε δὲ ὁ παῖς εἰς συ-
H νάντησιν αὐτῆς· καὶ εἶπε, πότισόν-
με μικρὸν ἐκ τῆς ὑδρίας σου.

ιη. Ἡ δὲ εἶπε, πίε κύριε. καὶ ἔσπευσε, καὶ καθεῖλε τὴν ὑδρίαν ἐπὶ τὸν

τὸν βραχίονα αὐτῆς, καὶ ἐπότισεν
ιθ. αὐτὸν, ἕως ἐπαύσατο πίνων. Καὶ εἶπε, καὶ ταῖς καμήλοις σε ὑδρεύσομαι, ἕως ἂν πᾶσαι πίωσι.

ΑΔΗΛΟΥ. Πλέον διέλαμπε ἐπὶ τῇ κατὰ ψυχὴν σωφροσύνῃ. ὅρα δὲ καὶ τὸ φιλόξενον αὐτῆς, μὴ μόνον δόσης τὸ αἰτηθὲν, ἀλλὰ καὶ πλέον παραχώσης.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀμφω δὲ δηλοῦται καὶ φιλοξενία καὶ σωφροσύνη. ἡ μὲν, ἐκ τοῦ μὴ δραμεῖν καὶ προσειπεῖν πρώτιμον τὸν ἄνδρα· ἡ δὲ, ἐκ τῆς τοσαύτης ὁδοῦ, καὶ καρτερίας φιλοτίμου. καὶ ἁδέτερον ἑτέρου γέγονεν ἐμποδών. ἄξια δὲ τοῦ οἴκου Ἀβραὰμ ἡ τοσαύτη τῆς Ῥεβέκκας ὁδός. κἀκεῖ γὰρ ἐπὶ τῇ τῶν παραδόξων ξενῶν ὑποδοχῇ, τοσαύτη ἦν ἡ ὁδός. εἰ δὲ καὶ ὕδωρ τὸ δοθὲν, ἀλλ' ὅπερ εἶχε, παρέχετο. ἐκ γὰρ πλήθους γὰρ δώρων, οὐ προαιρέσεως δὲ τὸ φιλόξενον. καὶ ψυχροῦ γὰρ ποτήριον ἐπήνεσεν ὁ Θεὸς, καὶ τὰ δύο τῆς χήρας λεπτά. αὕτη δὲ καὶ τοσαύτῃ ἐπεδείξατο προθυμίαν ἔργῳ καὶ λόγῳ. ἔστι γὰρ ποιεῖν μὲν, ἀηδῶς δὲ τοῖς αἰτοῦσιν ὑπηρετεῖν. καὶ μιμεῖται τὸν Ἀβραὰμ, κύριον εἰπόντα τοὺς ξένους, καὶ μὴ ἐρωτήσαντα πόθεν καὶ τίνες. ὃ καὶ αὐτὴ ποιεῖ· περίεργον ὁδὸν, τὸ δὲ ποθούμενον μόνον ἀνύσασα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπότιζε δὲ ἡ Ῥεβέκκα καὶ αὐτὸν τὸν οἰκέτην, καὶ τὰς καμήλους. καὶ ὁ μὲν οἰκέτης τύπος ἦν νοοῖτο νῦν τῶν ἐξ Ἰσραήλ. ἄνθρωποι γὰρ οἱ νόμον ἔχοντες ἤδη παιδαγωγὸν, καὶ ὡς οὐ σκιᾶς μὲν ἔτι τὸ Χριστοῦ μυστήριον, πλὴν οὐκ ἀμυσάγωγοι παντελῶς. κλωνῶν δὲ ἀλόγων ὁδὸν διαφέροντες οἱ ἐξ ἐθνῶν, οἳ καὶ ταῖς καμήλοις παρεικάζοιντ' ἂν εἰκότως. ἀνιέρον γὰρ κατὰ νόμον τὸ ζῷον. τοιοῦτοι δὲ δὴ πάντες οἱ μήπω Θεὸν εἰδότες τὸν φύσει τε καὶ ἀληθῶς. ἱκανωτάτη δὴ ἦν καταρδεῖν ἡ ἐκκλησία τοῖς ἱεροῖς τε καὶ θείοις νάμασι τούς τε ἐξ Ἰουδαίων ἥκοντας καὶ τοὺς ἐξ ἐθνῶν κεκλημένους. ἐπειδὴ δὲ τοιαύτῃ ἦσαν οἱ μαθηταὶ τεθέαντας τῷ παρθένον, ψελλίοις τε αὐτῷ κατηγλαΐζον ὀδοὺς, καὶ μύτοι καὶ τὸν οὐ ὠσὶ προσέθεντο κόσμον· τετέσι λαμπρὰν ἀπετέλουν, καὶ ὑπρεπεστάτῃ τοῖς εἰς ὑπηκοΐαν αὐχήμασι. κεκοσμημένη γὰρ ἀκοὴ παραδηλώσειεν ἂν τὸ ὑπήκοον. περιφανῆ δὲ ὥσπερ παρεσκεύαζον καὶ τοῖς ἔξ ἔργων, ἤτοι χειρῶν κατορθώμασι.

κ. Καὶ ἔσπευσε, καὶ ἐξεκένωσε τὴν ὑδρίαν εἰς τὸ ποτιστήριον· καὶ ἔδραμεν ἔτι ἐπὶ τὸ φρέαρ ἀντλῆσαι ὕδωρ· καὶ ὑδρεύσατο πάσαις ταῖς καμήλοις.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ αὐτὸ ὕδωρ πρότερον μὲν οὐ πηγῇ ὠνομάσθη εἶναι, νῦν δὲ οὐ φρέατι. καὶ τάχα τοῖς μὲν ἀρχομένοις, πηγή ἐστι· τοῖς δὲ ἤδη βαθύων δυναμένοις τὰς λόγους, φρέαρ ἡ πηγὴ γίνεται. τοῦτο δὲ πολλαχοῦ τηρήσεις, τὸ, πηγὼ καὶ φρέαρ ταυτὸν ὀνομάζεσθαι, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ περὶ τῆς Σαμαρείτιδος λόγῳ.

κα. Ὁ δὲ ἄνθρωπος κατεμάνθανεν αὐτήν· καὶ σιωπᾷ τοῦ γνῶναι εὐώδωκε Κύριος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, ἢ οὔ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἐστι, κατεμάνθανεν αὐτῷ; Αὐτὰ τὰ ῥήματα τῆς κόρης κατενόει, τὸ βλέμμα, τῷ βάδισιν, τὸ σχῆμα, τὰ ἄλλα ἅπαντα, καὶ ἀνέμενεν ἰδεῖν, εἰ εὐώδωκε Κύριος τῷ ὁδὸν αὐτοῦ, ἢ οὔ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ δὲ καταμανθάνων, ἐθαύμαζεν αὐτῆς τῶν ἀρετῶν τὰ κινήματα, ὁδοῦ ὁρῶν ἀσελγεῖς, ἢ βλακικὸν, ἢ πικρόν.

κβ. Ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἐπαύσαντο πᾶσαι αἱ κάμηλοι πίνουσαι, ἔλαβεν ὁ ἄνθρωπος ἐνώτια χρυσᾶ ἀνὰ δίδραχμον ὁλκῆς, καὶ δύο ψέλλια ἐπὶ τὰς χεῖρας αὐτῆς· δέκα χρυσῶν ὁλκὴ αὐτῶν. Καὶ ἐπηρώτησεν
κγ. αὐτὴν, καὶ εἶπε, θυγάτηρ τίνος εἶ; ἀνάγγειλόν μοι, εἰ ἔστι παρὰ τῷ πατρί σου τόπος ἡμῖν καταλῦσαι.

κδ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, θυγάτηρ Βαθουήλ εἰμι ἐγὼ τοῦ Μελχᾶ, οὗ
κε. ἔτεκε τῷ Ναχώρ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, καὶ ἄχυρα καὶ χορτάσματα παρ' ἡμῖν, καὶ τόπος τοῦ καταλῦσαι.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Σκόπει καὶ σύ ταῦθα τῆς κόρης τὴν ἀπόκρισιν. καθάπερ γὰρ ἐπὶ τοῦ ὕδατος οὐ μόνον τὸ αἰτηθὲν παρέσχεν, ἀλλὰ μετὰ τὸ πιεῖν αὐτὸν, καὶ ταῖς καμήλοις ὑδρεύσατο· οὕτω καὶ σύ ταῦθα, πυθομένου τοῦ παιδὸς, εἰ ἔστι μόνον τόπος, καὶ τίνος ὢν θυγάτηρ, φησὶν ἡ κόρη· θυγάτηρ εἰμὶ Βαθουὴλ τοῦ Μελχᾶ, ὃν ἔτεκεν αὐτῷ Ναχώρ. λέγει καὶ τὸν πατέρα, καὶ τὸν πάππον, ἵνα γνωρίσας ἐκεῖνος, προθυμότερος γένηται. ὅρα σύγγνωμοσύνην τῆς παιδός. περὶ τοῦ πατρὸς ἐρωτηθεῖσα, οὐ μόνον τοῦτο καταμηνύει, ἀλλὰ καὶ τοῦ πατρὸς τὸν πατέρα. καὶ πυθομένου, εἰ ἔστι τόπος μόνον καταλῦσαι, φησίν· οὐ μόνον τόπος, ἀλλὰ καὶ ἄχυρα, καὶ χορτάσματα πολλὰ παρ' ἡμῖν.

κς. Καὶ εὐδοκήσας ὁ ἄνθρωπος, προσεκύνησε τῷ Κυρίῳ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εὐδοκήσας, φησὶν, ὁ ἄνθρωπος προσεκύνησε τῷ Κυρίῳ. ἡδεῖς ἐπὶ τοῖς γνωσθεῖσιν, ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις παρὰ τῆς παιδός· προσεκύνησε τῷ Κυρίῳ, τοῦ εὐχαριστείαν ἀνέγνωκε τῷ δεσπότῃ, τῷ διὰ τοῦ πρὸς τὸν πατέρα

τέρα (1) εὔνοιαν, τοσαύτιω καὶ περὶ αὐτὸν ἐπιδειξαμένῳ τιὼ κηδεμονίαν, καὶ ἕτω πάντα μετ' εὐκολίας αὐτῷ κατευοδώσαντι.

κζ. Καὶ εἶπεν, εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τῦ κυρίυ μυ Ἀβραὰμ, ὃς ἐκ ἐγκατέλιπε τὴν δικαιοσύνην αὐτῦ, κὴ τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τῦ κυρίυ μυ Ἀβραάμ. ἐμὲ εὐώδωκε Κύριος εἰς οἶκον τῦ ἀδελφῦ τῦ κυρίυ μυ.

κη. Καὶ δραμῦσα ἡ παῖς, ἀνήγγειλεν εἰς τὸν οἶκον τῆς μητρὸς αὐτῆς κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς δι' ἑκάστυ τῶν παρ' αὐτῆς γινομένων δείκνυσι τὸ πρόθυμον τὸ περὶ τιὼ Φιλοξενίαν, διὰ τῦ δρόμυ, διὰ τῶν ῥημάτων, διὰ τῆς
» ἐπιμελείας. ἔδραμε, γάρ φησι, καὶ ἀ-
» πήγγειλεν εἰς τὸν οἶκον τῆς μητρὸς αὐ-
» τῆς κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα. πάντα ἅπερ ἤκυσε παρὰ τῦ παιδὸς, ἐγνώρισε τοῖς γονεῦσι.

κθ. Τῇ δὲ Ρεβέκκᾳ ἀδελφὸς ἦν, ᾧ ὄνομα Λάβαν. καὶ ἔδραμε Λάβαν πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἔξω ἐπὶ τὴν πη-
λ. γήν. Καὶ ἐγένετο ἡνίκα εἶδε τὰ ἐνώτια καὶ τὰ ψέλλια ἐν ταῖς χερσὶ τῆς ἀδελφῆς αὐτῦ, καὶ ὅτε ἤκυσε τὰ ῥήματα Ρεβέκκας τῆς ἀδελφῆς αὐτῦ, λεγύσης, ἕτω λελάληκέ μοι ὁ ἄνθρωπος· καὶ ἦλθε πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἑστηκότος αὐτῦ ἐπὶ τῶν καμήλων ἐπὶ τῆς πηγῆς.

λα. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, δεῦρο εἴσελθε, εὐλογητὸς Κύριος· ἵνα τί ἕστηκας ἔξω; ἐγὼ δὲ ἡτοίμακα τὴν οἰκίαν, καὶ τόπον ταῖς καμήλοις.
λβ. Εἰσῆλθε δὲ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν οἰκίαν· καὶ ἀπέσαξε τὰς καμήλυς, καὶ ἔδωκεν ἄχυρα καὶ χορτάσματα ταῖς καμήλοις, καὶ ὕδωρ νίψασθαι τοῖς πυσὶν αὐτῦ; καὶ τοῖς πυσὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν μετ' αὐτῦ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα καὶ τὸν εὐλογῦντα Κύριον ἐπὶ τῇ παρυσίᾳ τῦ ξένυ, καὶ πρὸ τῆς διὰ τῶν ἔργων Φιλοξενίας πολλιὼ τιὼ προτροπιὼ ἐπιδεικνύμενον. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὅρα πῶς καὶ ἔτι τῆς πλάνης ἐχόμενοι, περὶ τιὼ Φιλοξενίαν ἦσαν πολλιὼ τιὼ πυδιὼ ἐπιδεικνύμενοι.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ εὐλογητὸς Κύ-
» ριος· ἵνα τί ἕστηκας ἔξω; τὸ ἑβραϊκὸν ἔχει,
A „ ἠυλογημένος ὑπὸ Κυρίυ. ἕτω καὶ τὸ, με-
„ τεμελήθη, καὶ ὠργίσθη ἀπὸ ἑβραϊκῆ τύ-
πυ ἑρμηυσθὲν, τραχέως νοεῖται.

λγ. Καὶ παρέθηκεν αὐτοῖς ἄρτυς φαγεῖν. καὶ εἶπεν, ὐ μὴ φάγω, ἕως τῦ λαλῆσαί με τὰ ῥήματά μυ. κὴ εἶπε, λάλησον.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἶδες πῶς ἰῶ ἐγρηγορὼς
B καὶ νήφων;

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Θαυμασὸς δὲ πάλιν τῆς ἀσεβῦς ὑπυργίας ὁ παῖς. πρὶν γάρτι φαγεῖν, τὸ τῦ δεσπότυ προβάλεται πρόσαγμα.

λδ. Καὶ εἶπε, παῖς Ἀβραὰμ ἐγώ εἰμι.

λε. Κύριος εὐλόγησε τὸν κύριόν-
Γ μυ σφόδρα, καὶ ὑψώθη· καὶ ἔδω-
κεν αὐτῷ πρόβατα καὶ βόας, χρυ-
λς. σίον καὶ ἀργύριον, παῖδας καὶ παι-
δίσκας, καμήλυς καὶ ὄνυς. Καὶ ἔτεκε Σάῤῥα ἡ γυνὴ τῦ κυρίυ μυ υἱὸν ἕνα τῷ κυρίῳ μυ μετὰ τὸ γηράσαι αὐτήν. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ πάντα ὅσα ἦν αὐτῷ.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸν πλῦτον λέγει, ὐχ ἵνα
Δ δείξῃ εὔπορον, ἀλλ' ὅτι ἀπὸ Θεῦ εἴληφεν.

ΙΩΑΝΝΟΥ. Καὶ τὸν τόκον τῦ Ἰσαὰκ ἀπὸ τῆς τῦ Θεῦ οὐσίας φάσκει γεγονέναι, ὐ κατὰ φύσεως ἀκολυθίαν. (2)

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁ μὲν οἰκέτης τῦ Ἀβραὰμ ἀφηγεῖτο τοῖς σὺν χαρρὰν τῦ οἰκείυ δεσπότυ τὸν πλῦτον, καὶ ὅτι μόνον σὺν ἠγαπημένον ἔχει τὸν κληρονόμον. μεμυσαγωγήκασι δὲ τὰ ἔθνη καὶ οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ, τὸν τῦ Θεῦ καὶ πατρὸς κηρύττοντες πλῦτον, τιὼ ἐλπίδα, τιὼ ζωὴν, τὸν ἁγιασμόν· εἷς δὲ ὅτι καὶ μόνος ὁ υἱὸς κατὰ φύσιν, καὶ ἀληθῶς Χριστὸς, ὃς καὶ τῶν ὅλων τέθειται κληρονόμος, ἀπηγγελον σὺν ἀργῶς.

λζ. Καὶ ὥρκισέ με ὁ κύριός μυ, λέγων, ὐ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μυ
Z ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν Χαναναίων, μεθ' ὧν ἐγὼ οἰκῶ ἐν τῇ γῇ αὐτῶν.
λη. Ἀλλ' εἰς τὸν οἶκον τῦ πατρός μυ πορεύσῃ, καὶ εἰς τὴν φυλήν μυ, καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μυ Ἰσαὰκ ἐκεῖθεν.
λθ. Εἶπα δὲ ἐγὼ, μήποτε ὐ πορεύσεταί
μ. ἡ γυνὴ μετ' ἐμῦ. Καὶ εἶπέ μοι, Κύριος ὁ Θεὸς, ᾧ εὐηρέσησα ἐναντίον αὐτῦ, αὐτὸς ἀποστελεῖ τὸν Ἄγγελον αὐτῦ μετὰ σῦ, καὶ εὐοδώσει τὴν
H ὁδόν-

(1) Ὀρθότ. τιὼ πρὸς τὸν πατριάρχιω.

(2) Εἶτα ἐπειδὴ διηγήσατο τῦ δεσπότυ τιὼ περιφάνειαν, τῦ Ἰσαὰκ τὸν τόκον, λέγει λοιπὸν κτ. Ταῦτα μόνα ὁ Χρυσός. σὺν κεφ. κδ. τῆς γν.

ὁδόν σϐ. καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ ὑῷ-
μϐ ἐκ τῆς Φυλῆς μϐ, καὶ ἐκ τῦ οἴκϐ
μα. τῦ πατρός μϐ. Τότε ἀθῶος ἔσῃ ἀπὸ
τῆς ἀρᾶς μϐ· ἡνίκα δὲ ἐὰν ἔλθῃς εἰς
τὴν ἐμὴν Φυλὴν, καὶ μή σοι δῶσι,
καὶ ἔσῃ ἀθῶος ἀπὸ τῦ ὁρκισμῦ μϐ.
μϐ. Καὶ ἐλθὼν σήμερϑν ἐπὶ τὴν πηγήν,
εἶπα, Κύριε ὁ Θεὸς τῦ κυρίϐ μϐ Α-
βραὰμ, εἰ σὺ εὐοδοῖς τὴν ὁδόν μϐ, ἣν
μγ. ἐγὼ πορεύομαι εἰς αὐτήν· Ἰδὲ ἐγὼ
ἐφέστηκα ἐπὶ τῆς ϖηγῆς τῦ ὕδατος,
αἱ δὲ θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων τῆς
ϖόλεως ἐξελεύσονται ὑδρεύσαϑαι
ὕδωρ· καὶ ἔσαι ἡ παρθένος, ᾗ ἂν ἐγὼ
εἴπω, πότισόν με μικρὸν ὕδωρ ἐκ τῆς
μδ. ὑδρίας σϐ, Καὶ εἴπῃ μοι, καὶ σὺ
πίε, καὶ ταῖς καμήλοις σϐ ὑδρεύσο-
μαι· αὕτη ἡ γυνὴ ἣν ἡτοίμασε Κύριος
τῷ ἑαυτῦ θεράποντι Ἰσαάκ· καὶ ἐν
τύτῳ γνώσομαι, ὅτι πεποίηκας ἔλεος
με. τῷ κυρίῳ μϐ Ἀβραάμ. Καὶ ἐγένε-
το ϖρὸ τῦ με συντελέσαι λαλοῦντα ἐν
τῇ διανοίᾳ, εὐθὺς Ῥεβέκκα ἐξεπο-
ρεύετο ἔχϐσα τὴν ὑδρίαν ἐπὶ τῶν
ὤμων· καὶ κατέβη ἐπὶ τὴν πηγήν, καὶ
ὑδρεύσατο. εἶπα δὲ αὐτῇ, πότισόν-
μς. με. Καὶ ϖεύσασα, καθεῖλε τὴν
ὑδρίαν ἐπὶ τὸν βραχίονα αὐτῆς ἀφ'
ἑαυτῆς, καὶ εἶπε, πίε σὺ, καὶ τὰς
καμήλϐς σϐ ποτιῶ. καὶ ἔπιον, καὶ
μζ. ταῖς καμήλϐς ἐπότισε. Καὶ ἠρώτη-
σα αὐτὴν, καὶ εἶπον, τίνος εἶ θυγά-
τηρ; ἀνάγγειλόν μοι· ἡ δὲ ἔφη, θυ-
γάτηρ Βαθυήλ εἰμι ἐγὼ τῦ υἱῦ Να-
χὼρ, ὃν ἔτεκεν αὐτῷ Μελχά. καὶ
ϖεριέθηκα αὐτῇ τὰ ἐνώτια, καὶ τὰ
μη. ψέλλια περὶ τὰς χεῖρας αὐτῆς. Καὶ
εὐδοκήσας, ϖροσεκύνησα τῷ Κυρίῳ·
καὶ εὐλόγησα Κύριον τὸν Θεὸν τῦ
κυρίϐ μϐ Ἀβραὰμ, ὃς εὐώδωσέ με
ἐν ὁδῷ ἀληθείας λαβεῖν τὴν θυγα-
τέρα τῦ ἀδελφῦ τῦ κυρίϐ μϐ τῷ
υἱῷ αὐτῦ.

μθ. Εἰ οὖν ποιεῖτε ὑμεῖς ἔλεος καὶ
δικαιοσύνην ϖρὸς τὸν κύριόν μϐ, ἀ-
παγγείλατέ μοι· εἰ δὲ μή, ἵνα ἐπι-
στρέψω εἰς δεξιὰ, ἢ εἰς ἀριστερά.

» ✻✻ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ, ἵνα ἐπιστρέψω
» εἰς δεξιὰ, ἢ ἀριστερὰ, ἀντὶ τῦ ζητήσω αὐ-
» τῷ γυναῖκα ὅϑεν ἐὰν εὕρω.

ν. Ἀποκριθεὶς δὲ Λάβαν καὶ Βα-
θυὴλ, εἶπαν, ϖαρὰ Κυρίϐ ἐξῆλθε
τὸ ϖρόσαγμα τῦτο, ὃ δυνησόμεθα
οὐκ ἀντειπεῖν κακὸν καλῷ.

Α ΟΣΥΡΟΣ. Οὐ δυνησόμεθα εἰπεῖν κα-
λὸν, ἢ κακόν.

να. Ἰδὲ Ῥεβέκκα ἐνώπιόν σϐ· λα-
βὼν ἀπότρεχε· καὶ ἔσω γυνὴ τῷ υἱῷ
τῦ κυρίϐ σϐ, καθὰ ἐλάλησε Κύριος.

» ΑΔΗΛΟΥ. Καθὰ ἐλάλησε Κύριος.
τὸ βάλημα τῦ Θεῦ καὶ τὴν οἰκονομίαν,
λόγον καλεῖ.

Β νϐ. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἀκῦσαι τὸν
παῖδα τῦ Ἀβραὰμ τῶν ῥημάτων αὐ-
τῶν, καὶ ϖροσεκύνησεν ἐπὶ τὴν γῆν
νγ. τῷ Κυρίῳ. Καὶ ἐξενέγκας ὁ παῖς
σκεύη ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ, καὶ ἱμα-
τισμὸν, ἔδωκε Ῥεβέκκᾳ. καὶ δῶρα
ἔδωκε τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς. (1)

ΑΔΗΛΟΥ. Δεῖ γὰρ ϖάσης ϖράξεως
καθαρᾶς ἄρχειν τὴν ϖρὸς Θεὸν εὐχαρι-
Γ σίαν, καὶ τιμὴν. διὰ τῦτο ὁ παῖς ϖροσκυνεῖ
ϖρότερον, εἶτα χαρίζεται τὰ δῶρα.

νδ. Καὶ ἔφαγον, καὶ ἔπιον αὐτὸς
καὶ οἱ ἄνδρες οἱ μετ' αὐτῦ ὄντες, καὶ
ἐκοιμήθησαν· καὶ ἀναστὰς τὸ ϖρωῒ
εἶπεν, ἐκπέμψατέ με, ἵνα ἀπέλθω
ϖρὸς τὸν κύριόν μϐ.

νε. Εἶπαν δὲ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς,
Δ καὶ ἡ μήτηρ, μεινάτω ἡ ϖαρθένος
μεθ' ἡμῶν ἡμέρας ὡσεὶ δέκα, καὶ
νς. μετὰ ταῦτα ἀπελεύσεται. Ὁ δὲ εἶ-
ϖε ϖρὸς αὐτὸς, μὴ κατέχετέ με·
καὶ γὰρ Κύριος εὐώδωσε τὴν ὁδόν μϐ·
ἐκπέμψατέ με, ἵνα ἀπέλθω ϖρὸς
τὸν κύριόν μϐ.

✻✻ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐκ ἀνέχεται δὲ
Ε » λεγόντων, μεινάτω μεθ' ἡμῶν ἡ ϖαρθέ-
» νος ἡμέρας ὡσεὶ δέκα. τῦτο γὰρ ἐναν-
» τίον τῷ, ἰδὲ ἡ Ῥεβέκκα ἐνώπιόν σϐ, λα-
» βὼν ἄπελθε. ὅϑεν ἔγνωκε τὸ τῦ ἤθους
» ἀλλότριον. ἄλλως τε καὶ ὡς ϖαιδαῖος ὑϖη-
ρέτης ἐπείγεται.

νζ. Οἱ δὲ εἶπαν, καλέσωμεν τὴν
ϖαῖδα, καὶ ἐρωτήσωμεν τὸ στόμα αὐ-
νη. τῆς. Καὶ ἐκάλεσαν Ῥεβέκκαν, καὶ
εἶπαν αὐτῇ, ϖορεύσῃ μετὰ τῦ ἀν-
ϑρώϖϐ τύτϐ; ἡ δὲ εἶπε, ϖορεύ-
σομαι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ ἠρωτᾶτο μὲν ἡ ϖαρ-
θένος, εἰ συμβαδιεῖται τῷ οἰκέτῃ ϖροθύ-
μως· ἡ δὲ, κατένευσεν εὐθύς. ἑτοιμοτά-
τη γὰρ λίαν ἡ ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησία, μο-
νονυχὶ δὲ καὶ θερμὴ τῷ ἀγάϖησιν τῷ εἰ
Χριστῷ. καὶ μαρτυρεῖ γράφων ὁ θεοϖέσιος
Η Δαβὶδ ϖερὶ τῆς ἐξ ἐθνῶν ἀγέλης· τῷ Ψαλ. 9. 37.
» ἑτοιμασίαν τῆς καρδίας αὐτῶν ϖροσέχε
» τὸ ὖς αὐτῦ.

νϑ. Καὶ

(1) Τὸ, καὶ τῇ μητρὶ αὐτῆς, ὃ κεῖται ὠ τῷ κώδ.

νθ. Καὶ ἐξέπεμψαν Ῥεβέκκαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν, καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς, καὶ τὸν παῖδα τῦ Ἀβραάμ, καὶ τὰς μετ' αὐτῦ.

ΑΚΥΛΑΣ φησὶ καὶ τλὼ τιτθλὼ αὐτῆς.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ καὶ τλὼ τροφὸν αὐτῆς.

ξ. Καὶ εὐλόγησαν Ῥεβέκκαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν, καὶ εἶπαν αὐτῇ, ἀδελφὴ ἡμῶν εἶ· γίνυ εἰς χιλιάδας μυριάδων, καὶ κληρονομησάτω τὸ σπέρμα συ τὰς πόλεις τῶν ὑπεναντίων.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς καὶ ἔτοι ἀγνοῦντες σημαίνυσι τῇ κόρῃ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι, τῦ Θεῦ τλὼ διάνοιαν αὐτῶν πρὸς τῦτο κατόυοδώσαντος. ἀμφότερα γὰρ αὐτῇ προμλωύσιν, ὅτι καὶ εἰς χιλιάδας μυριάδων ἔσαι, καὶ ὅτι κληρονομήσει τὸ σπέρμα αὐτῆς τὰς πόλεις τῶν ὑπεναντίων. εἶδες διὰ πάντων δεικνυμένλω σαφῶς τῦ Θεῦ τλὼ πρόνοιαν, πῶς καὶ διὰ τῶν ἀπίστων προμλωύεσθαι τὰ μέλλοντα οἰκονομεῖ ὁ τῶν ἁπάντων δεσπότης;

ξα. Ἀναστᾶσα δὲ Ῥεβέκκα καὶ αἱ ἄβραι αὐτῆς, ἐπέβησαν ἐπὶ τὰς καμήλυς, καὶ ἐπορεύθησαν μετὰ τῦ ἀνθρώπυ. καὶ ἀναλαβὼν ὁ παῖς τὴν Ῥεβέκκαν, ἀπῆλθεν.

Αἱ ἄβραι. Ἀκύλας, παιδίσκαι· Σύμμαχος, κοράσια.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εἶδες οἵαν ἄγεται νύμφλω ὁ πατριάρχης; ὑδρδομένλω, καὶ τλὼ ὑδρίαν ἐπὶ τῶν ὤμων φέρυσαν, καὶ νῦν πάλιν ἐπιβᾶσαν ἐπὶ τὰς καμήλυς. ἁδαμῦ ἡμίονοι ἀργύρῳ περιλαμπόμενοι τὰς τραχήλυς, ἁδὲ οἰκετῶν ἑσμὸς, ἁδὲ ἡ πολλὴ βλακεία ἡ νῦν γινομένη, ἀλλὰ τοσαύτη λῶ τῶν παλαιῶν γυναικῶν ἡ ἀνδρεία, ὡς καὶ ἐπὶ τὰς καμήλυς αὐτὰς ἐπιβαίνειν, καὶ ὅτως ὁδοιπορεῖν.

ξβ. Ἰσαὰκ δὲ ἐπορεύετο διὰ τῆς ἐρήμυ κατὰ τὸ Φρέαρ τῆς ὁράσεως· αὐτὸς δὲ κατῴκει ἐν τῇ γῇ τῇ πρὸς Λίβα.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Πρέπυσα πορεία τῷ ἁγίῳ, διὰ μὲν τλὼ πολλὼ ἀναχώρησιν πορδομένῳ διὰ τῆς ἐρήμυ, διὰ δὲ τλὼ εἰς Θεὸν θεωρίαν πορδομένῳ κατὰ τὸ Φρέαρ τῆς ὁράσεως.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Νῦν μὲν ἦν πορδέται κατ' αὐτὸ πρὶν λαβεῖν τλὼ Ῥεβέκκαν, καὶ πρὶν δλογηθλῦαι ὑπὸ τῦ Θεῦ, ἔξης δὲ καὶ κατοικεῖ παρ' αὐτῷ.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Φρέαρ ὁράσεως καλεῖται (1) ἀπὸ τῦ τὸν Ἰσαὰκ καὶ τλὼ Ῥεβέκκαν ἀλλήλυς ἐκεῖ θεάσασθαι. (2)

ξγ. Καὶ ἐξῆλθεν Ἰσαὰκ ἀδολεχῆσαι εἰς τὸ πεδίον τὸ πρὸς δείλης· καὶ ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῦ, εἶδε καμήλυς ἐρχομένας.

ΑΚΥΛΑΣ. Τὸ, ἀδελεχῆσαι, ὁμιλῆσαι ἐν χώρᾳ.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ. Προσλαλῆσαι ἐν τῷ ἀγρῷ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐξῆλθεν ἀδολεχῆσαι. Ἐξῆλθε κατὰ μόνας τοῖς οἰκείοις λογισμοῖς ἐνομιλῆσαι.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ ἐξῆλθεν ἀδολεχῆσαι πρὸς δείλης, ὁ Σύρος λέγει· ἦρχετο ὁ Ἰσαὰκ ἀπὸ τῆς ἀρύρας, καὶ ἦλθεν Ἰσαὰκ ἐκ τῆς γῆς, καὶ πάρεσι δείλη. ὁ δὲ Ἑβραῖος τὸ ἀδολεχῆσαι, παῖξαι φησί· καὶ τὸ χωρίον καὶ τλὼ γλῶ ὁμοίως λέγει.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐξελθεῖν δεῖ τῶν γηΐνων τὸν μέλλοντα περὶ τῶν θείων ὁμιλεῖν· ὅπερ ἀδολεχῆσαι νῦν ὠνόμασεν. ἃ πρόσκειται δὲ τίνι εἰκότως, ἐπεὶ μηδὲ ἀνθρώπῳ ἡ τοιαύτη ὁμιλία γίνεται· ἀλλ' ἤτοι πρὸς Θεὸν, ἢ αὐτῦ τινὸς πρὸς ἑαυτόν.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ δὲ πρὸς δείλης σύμβολόν ἐσι τῦ μόλις ἐπὶ γήρως δύναταί τινα ἐξελθόντα μετὰ καταλήψεως τῶν θείων ὁμιλεῖν.

ξδ. Καὶ ἀναβλέψασα Ῥεβέκκα τοῖς ὀφθαλμοῖς, εἶδε τὸν Ἰσαάκ· καὶ κατεπήδησεν ἀπὸ τῆς καμήλυ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπὶ καμήλυ δὲ κομίζει κόρλω ἁ τρυφερὰν, ἀλλ' ὀκτῦσαν τῷ σώματι, καὶ φυσικλὼ ἔχυσαν ὥραν. διὸ καὶ τὸν νυμφίον ὡς εἶδεν, ἐπήδησεν.

ξε. Καὶ εἶπε τῷ παιδὶ, τίς ἐσιν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὁ πορευόμενος ἐν τῷ πεδίῳ εἰς συνάντησιν ἡμῶν; εἶπε δὲ ὁ παῖς, ἔτός ἐσιν ὁ κύριός μυ. ἡ δὲ λαβῦσα τὸ θέριστρον, περιεβάλετο.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Θέριστρον δέ φασι τὸ ὁλόσημον.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅρα πανταχῦ τλὼ σωφροσύνλω αὐτῆς, πῶς λῶ αἰχλωτηλὴ καὶ ἀιδέσιμος.

ξς. Καὶ διηγήσατο ὁ παῖς τῷ Ἰσαὰκ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα, ἃ ἐποίησεν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Διατὶ δὲ ὁ παῖς ὑφ' ἑτέρυ πεμφθεὶς ἐπὶ τλὼ πρεσβείαν, ἑτέρῳ ἀποπρεσβύει; διηγήσατο γάρ φησι τῷ Ἰσαάκ. Εὐαγγελίζεται τύτῳ, δι' ὃν ἐπέμφθη. καὶ προτέρῳ δὲ ἐνέτυχε κατὰ ὁδόν. πάντως δὲ καὶ τῷ Ἀβραὰμ εἶπεν, εἰ καὶ μὴ γέγραπται.

ξζ. Εἰ-

(1) Τινὲς δὲ ἔτω κεκλῆθαί φασιν ἀπὸ, κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ. (2) Ἰδεῖν. ὁ αὐτ.

ξζ. Εἰσῆλθε δὲ Ἰσαὰκ εἰς τὸν οἶκον τῆς μητρὸς αὐτῦ. καὶ ἔλαβε τὴν Ῥεβέκκαν, καὶ ἐγένετο αὐτῦ γυνή· καὶ ἠγάπησεν αὐτήν. καὶ παρεκλήθη Ἰσαὰκ περὶ Σάῤῥας τῆς μητρὸς αὐτῦ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Διατὶ δὲ ἀκ εἰς τὸν τῦ πατρὸς οἶκον, ἀλλ' εἰς τὸν τῆς μητρὸς εἰσέρχεθαι λέγεται ὁ Ἰσαὰκ ἐπὶ γάμῳ; Ὅτι (1) ὁ μὲν πατὴρ πλείας ἀγαγόμενος γυναῖκας, (2) κὴ πλείας ἔσχεν οἴκας. λέγεται γὰρ (3) οἶκος καὶ τὸ ἐκ γυναικὸς καὶ τέκνων σύσημα.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀκύλας δὲ ἐξέδωκεν, εἰσήγαγεν αὐτὴν εἰς τὴν σκηνὴν Σάῤῥας τῆς μητρὸς αὐτῦ.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰκότως ἄρα ταύτην ἠγάπησεν, ἐξ ἀρετῶν τὸ φίλτρον εἰσάγασαν, κὴ ἱκανὴν ἐμποιῆσαι λήθην τῆς Σάῤῥας. ἅτε καὶ Χριςὸς τὴν ἐκκλησίαν νυμφεύεται, ἡ τὴν παρῶσαν τῶν Ἰεδαίων προτιμήσας σωαγωγὴν, καλέσας δὲ τὴν Α πόῤῥω τυγχάνεσαν, καὶ ζήσασαν ἐν εἰδώλοις. ταύτην αὐτῷ κατεγγυήσαντος τῦ πατρὸς, καὶ διὰ τῶν δύλων Ἀποςόλων
" νυμφαγωγήσαντος. ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς, 2. Κορ. 11. 2.
" ὁ Παῦλός φησιν, παρθένον ἁγνὴν,
" παρασῆσαι τῷ Χριςῷ. πρὸς ἣν φησι καὶ
" Δαβὶδ τὸ, ἄκεσον θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ Ψαλ. 44. 10,
" κλῖνον τὸ ὖς σε, καὶ ἐπιλάθε τῦ λαῦ σε, 11.
" καὶ τῦ οἴκε τῦ πατρός σε, ὅτι ἐπιθυμήσει
" ὁ βασιλεὺς τῦ κάλλες σε.
Β"

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπειδὴ σωήφθη λοιπὸν ὁ Ἰσαὰκ τῇ Ῥεβέκκᾳ, παρεκλήθη,
" φησὶ, περὶ Σάῤῥας τῆς μητρὸς αὐτῦ.
πάρεσι δὴ ἓν καὶ δι' αὐτῦ νοεῖν, ὅτι λελύπηται μὲν ὁ Χριςὸς, μόνον δὲ ἀχὶ τεθνεώσης διὰ τὴν ἀπιςίαν τῆς Ἰεδαίων σωαγωγῆς, ἐξ ἧς καὶ αὐτὸς κατὰ σάρκα γεγένηται. ἐπειδὴ δὲ γέγονε νυμφίος τῆς ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίας, κατέληξε τρόπον τινὰ
Γ τῆς ἐπ' ἐκείνῃ λοιπὸν κατηφείας. εἴρηται γὰρ διὰ τῶν Προφητῶν πρὸς τὴν ἐκ-
" κλησίαν· καὶ ἔσαι ὃν τρόπον εὐφρανθή- Ησ. 62. 5.
" σεται νυμφίος ἐπὶ νύμφῃ, ἅτως εὐφρανθήσεται καὶ Κύριος ἐπὶ σοί.

ΚΕΦ. ΚΕ.

α. Προσθέμενος δὲ Ἀβραὰμ, ἔλαβε γυναῖκα, ᾗ ὄνομα Χετθύρα. Ἔτεκε δὲ
β. αὐτῷ τὸν Ζεμβρὰν, καὶ τὸν Ἰεκταὰν, καὶ τὸν Μάδαν, καὶ τὸν Μαδαΐμ,
γ. καὶ τὸν Ἰεζβαὺκ, καὶ τὸν Συέ. Ἰεκτὰν δὲ ἐγέννησε τὸν Σαβὰν, καὶ τὸν Θαιμὰν, καὶ τὸν Δαιμάν. υἱοὶ δὲ Δαιμὰν ἐγένοντο Ῥαγουὴλ, κὴ Ναβδεὴλ, καὶ Ἀσσυριείμ, καὶ Δατσιείμ, καὶ Λοωμείμ.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Χετθύρα ἑρμηνεύεται μικροτέρα, ἢ ὑποδεεσέρα· Ἰεσβαὺκ, ἄφεσις, ἢ ἀφήσει· Σωὶὲ, Χρησόλαλος· (4) Σαβὰν, ἀποσροφή· Θαιμὰν, ἔκλειψις αὐτῶν, ἢ σωτελέμενοι· Δαιδὰν, ἱκανὴ κρίσις, ἢ μονότης· Ῥαγουὴλ, φίλος ἰσχυρὸς, ἢ ποιμανσία Θεῦ· Ναβδαινὰ, δηλούων τῷ Θεῷ· Ἀσσυριείμ, ἑβραῖοι, ἢ κατευθυνόντες· Λατσιείμ, σφυροκόποι.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀπὸ τῶν τέκνων Χετθύρας ἔθνη γέγονε πλεῖσα, ἃ κατῴκησαν τὴν Τρωγλοδύτην ἔρημον, καὶ τὴν εὐδαίμονα Ἀραβίαν, καὶ τὴν διήκσαν τὴν τε Μαδιανῖτιν, καὶ πόλιν Μαδιὰμ παραχειμαίνην τῇ ὑπὲρ τὴν Ἀραβίαν ἐρήμῳ, ἀν- Δ τικρὺ Φαρὰν, εἰς ἀνατολὰς τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης. ὅθεν τὸ Μαδιανιτῶν ἔθνος ἀπὸ Μαδιὰμ υἱῦ Ἀβραὰμ, καὶ Χετθύρας. ὡς εἶναι δῆλον ἐκ τύτε, ὅτι ὁ Ἰοθὼρ ὁ πενθερὸς Μωϋσέως ἀπόγονος ἦν τῦ Ἀβραὰμ, καὶ συγγενὴς Μωϋσέως.

δ. Οἱ υἱοὶ δὲ Μαδιὰμ Γεφὰρ, καὶ Ἀφὲρ, καὶ Ἐνὼχ, καὶ Ἀβιδρὰ, καὶ Σεργαμά. πάντες ὗτοι ἦσαν Ε υἱοὶ Χετθύρας.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Γεφὰρ, αἰδεὴς, ἢ ἐλλείπων· Ἀφὲρ, χῦς, ἢ γηΐνος, ἢ ὠδός· Ἐνὼχ, χάρις σε· Ἀβιδρὰ, παλρός με ὕψος.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀπὸ τῦ Ἀφὲρ τῦ ἐκγόνε (5) Ἀβραὰμ καὶ Χετθύρας, Ἀφρικὴ κέκληται. ἱσόρηται δὲ (6) ἐν τῇ πρώτῃ λογίᾳ τῆς ἀρχαιολογίας τῦ Ἰωσήπε. (7)

ε. Ἔδωκε δὲ Ἀβραὰμ πάντα τὰ Ζ ὑπάρχοντα αὐτῦ Ἰσαὰκ τῷ υἱῷ αὐτῦ.
ς. Καὶ τοῖς υἱοῖς τῶν παλλακῶν αὐτῦ ἔδωκεν Ἀβραὰμ δόματα· καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτὰς ἀπὸ Ἰσαὰκ τῦ υἱῦ αὐτῦ, ἔτι ζῶντος αὐτῦ, πρὸς ἀνατολὰς εἰς γῆν ἀνατολῶν.

ΠΡΟΚΟ-

(1) Τὰ ἀπὸ τῦ διατὶ, ἄχρι τῦ, ὅτι ἐκ τῦ τῆς Αὐγ. κώδ. ἐλήφθη.
(2) Δωάμει καὶ πλείας. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(3) Οἶκος γὰρ ἐ μόνον τὸ οἰκοδόμημα, ἀλλὰ κὴ τὸ ἐκ γαμικῆς συζυγίας κὴ τέκνων σύσημα. ὁ αὐτ.
(4) Χρησὸς λαός. ἐν Τόμ. 2. σελ. 39. τῆς τῦ Ῥαΐδ ἐκδόσ. (5) Ἐγγόνε. ὁ αὐτ.
(6) Ὡς Ἰώσηπος ἐν τῷ τῆς ἀρχαιολογίας. ὁ αὐτ. (7) Ἐν βιβλ. 1. κεφ. 16.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Διαφορὰν δέ φασιν ὑπαρχόντων καὶ δομάτων. τὸ μὲν γὰρ σημαίνει τὰ κτήματα, καὶ ὅσα βέβαια τῶν κειμηλίων· δόματα δὲ, τὰ χειρόδοτα, καὶ ὧν ἡ χρῆσις ἐφήμερος.

ζ. Ταῦτα δὲ τὰ ἔτη ἡμερῶν ζωῆς Ἀβραὰμ ὅσα ἔζησεν, ἑκατὸν ἑβδομηκονταπέντε.

η. Καὶ ἐκλείπων, ἀπέθανεν Ἀβραὰμ ἐν γήρει καλῷ πρεσβύτερος, καὶ πλήρης ἡμερῶν· καὶ προσετέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὶς ἀγνοεῖ τῶν ἐντετυχηκότων ταῖς ἱερωτάταις βίβλοις, ὅτι σχεδὸν τῶν προγόνων ἑαυτοῦ πάντων ὁ σοφώτατος Ἀβραὰμ ὀλιγοχρονιώτατος εἰσάγεται; κἀκείνων μὲν, οἳ μακροβιώτατοι γεγόνασιν, οὐδὲ εἷς, οὗτοσὶ δὲ ἀναγέγραπται πρεσβύτερος. φασὶν οὖν οἱ χρησμοὶ, ὅτι Ἀβραὰμ ἦν πρεσβύτερος προβεβηκὼς, καὶ Κύριος εὐλόγησε τὸν Ἀβραὰμ καὶ πάντα. Τοῦτό μοι δοκεῖ τῶν προκειμένων αἰτίας ἀπόδοσις εἶναι, δι' ἣν πρεσβύτερος ἐλέχθη ὁ σοφός. ἐπιφροσύνη γὰρ Θεοῦ τὸ λογικὸν τῆς ψυχῆς μέρος ὅταν εὖ διατεθῇ, καὶ μὴ καθ' ἓν εἶδος, ἀλλὰ κατὰ πάσας τὰς ἐπιβολὰς εὐλογηθῇ, πρεσβυτέρᾳ γνώμῃ χρώμενον, καὶ αὐτὸ δήπου πρεσβύτερόν ἐστιν. οὕτω καὶ τοὺς συνέδρους τοῦ θεοφιλοῦς λαοῦ ἕνδεκα ἑβδομάδων ἀριθμὸν εἰληφότας, πρεσβυτέρους
Ἀριθ. 11. 16. ὀνομάζειν ἔθος. λέγεται γὰρ, συνάγα-
» γέ μοι ἑβδομήκοντα ἄνδρας ἀπὸ τῶν πρεσ-
» βυτέρων Ἰσραὴλ, οὓς αὐτὸς σὺ οἶδας, ὅτι
» οὗτοί εἰσι πρεσβύτεροι. οὐκοῦν οὐ τοὺς ὑπὸ τῶν τυχόντων γέροντας νομιζομένους ὡς ἱεροφάντας, ἀλλ' οὓς ὁ σοφὸς οἶδε μόνος τῆς τῶν πρεσβυτέρων ἠξίωσε προσρήσεως. οὓς μὲν γὰρ ἂν οὗτος ἀποδοκιμάσῃ, καθάπερ ἀργυραμοιβὸς ἀγαθὸς, ἐκ τοῦ τῆς ἀρετῆς νομίσματος κεκιβδηλευμένους, νεωτεροποιοὶ τὰς ψυχὰς ἅπαντες· οὓς δ' ἂν γνωρίμους ἐθελήσῃ ποιήσασθαι, δόκιμοί τε καὶ φρόνημα πρεσβύτεροι κατὰ τὸ ἀναγκαῖόν εἰσι.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐδεὶς κενὸς, πλήρης ἡμερῶν μεμαρτύρηται εἶναι· ἀλλ' οἵ-
Ἰωάν. 1. 16. τινες λέγοιεν ἂν, ἐκ τοῦ πληρώματος αὐ-
» τοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀβραὰμ μὲν καὶ Ἰακὼβ προσετέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ· Ἰσαὰκ δὲ καὶ Ἰσμαὴλ πρὸς τὸ γένος αὐτοῦ. πλὴν καθ' ἑκάτερα φαίνεται, ὅτι Μωϋσῆς οἶδε μάλιστα μέλλοντα αἰῶνα. οὐδεὶς γὰρ προστίθεται τοῖς μὴ οὖσιν. ἄλλος δὲ προστίθεσθαί φησι λέγεται λαῷ μήπω γεγονότι. ἀρχὴ γὰρ αὐτὸς καὶ προπάτωρ τοῦ γένους ἐστί. τὸν οὖν μέλλοντα δι' αὐτὸν γενέσθαι, ὡς ἤδη γεγονότα, χαριζόμενος αὐτοῦ τῷ θεοπρεπεῖ τῶν ἀρετῶν, ἱδρύεται· ὡς καὶ λέγεσθαι, προστίθεσθαι.

A θ. Καὶ ἔθαψαν αὐτὸν Ἰσαὰκ καὶ Ἰσμαὴλ οἱ δύω υἱοὶ αὐτοῦ εἰς τὸ σπήλαιον τὸ διπλοῦν, εἰς τὸν ἀγρὸν Χεβρὼν, τὸ τοῦ Σαὰρ τοῦ Χετταίου, ὅς ἐστιν ἀπέναντι Μαμβρῆ.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐφρὼν, χοῦς, ἢ γήϊνος, ἢ σποδός· Σαὰρ, μεσημβρία· Μαμβρῆ, ἀπὸ ὁράσεως.

B ι. Τὸν ἀγρὸν καὶ τὸ σπήλαιον, ὃν ἐκτήσατο Ἀβραὰμ παρὰ τῶν υἱῶν τοῦ Χέτ· ἐκεῖ ἔθαψαν Ἀβραὰμ, καὶ
ια. Σάῤῥαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν Ἀβραὰμ, εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὸν Ἰσαὰκ υἱὸν αὐτοῦ. καὶ κατῴκησεν Ἰσαὰκ παρὰ τὸ
ιβ. Φρέαρ τῆς ὁράσεως. Αὗται δὲ αἱ
Γ γενέσεις Ἰσμαὴλ υἱοῦ Ἀβραὰμ, ὃν ἔτεκεν Ἄγαρ ἡ Αἰγυπτία ἡ παιδίσκη Σάῤῥας τῷ Ἀβραάμ.

ιγ. Καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν Ἰσμαὴλ, κατ' ὄνομα τῶν γενεῶν αὐτοῦ. πρωτότοκος Ἰσμαὴλ, Ναβαιὼθ, καὶ Κηδὰρ, καὶ Ἀβδιὴλ,
ιδ. καὶ Μασσὰν, Καὶ Μασμὰμ, καὶ
ιε. Ἰδουμὰ, καὶ Μασσῆ, Καὶ Χορδὰδ, καὶ Θημὰν, καὶ Θητοὺρ, καὶ Ναφὲς, καὶ Κεδμάν.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἰσμαὴλ, ἀκοὴ Θεοῦ· Ναβαιὼθ, προφητεία· Κηδὰρ, συσκοτασμός· Ναβδεὴλ, δουλεύων Θεῷ· Μασσὰν, ἐξ ἡδυσμῶν· Μαζμὰν, προσοχὴ, ἢ ἀκοή· Ἰδουμὰ, σιωπή· Μασὶ, ἔπαρσις· Χολδὰδ, μέτρον κινούμενον· Θεμὰν, συντέλεια· Ἰετοὺρ, ἐξωρισμός· Ναφὲς, ἀνα-
E ψυχή· Κιδμὰ, ἐμπρόσθιος.

ιϛ. Οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ Ἰσμαήλ· καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν ταῖς σκηναῖς αὐτῶν, καὶ ἐν ταῖς ἐπαύλεσιν αὐτῶν· δώδεκα ἄρχοντες κατὰ τὰ ἔθνη αὐτῶν.

» ΣΕΥΗΡΟΥ. Κατὰ τὰ ἔθνη αὐτῶν, τουτέστι τῶν φυλῶν. φύλαρχοι γὰρ καὶ οὗτοι
Z γεγόνασιν, ὡς οἱ δώδεκα πατριάρχαι. Ἰσμαηλῖται δέ εἰσιν, οἱ καὶ Ἀγαρηνοὶ ἀπὸ τῆς Ἄγαρ. οἱ αὐτοὶ καὶ Σαρακηνοὺς ἑαυτοὺς καλοῦσιν ἀπὸ τῆς Σάῤῥας, θέλοντες ἐξευγενίζειν ἑαυτούς.

ιζ. Καὶ ταῦτα τὰ ἔτη ἡμερῶν τῆς ζωῆς Ἰσμαὴλ, ἑκατὸν τριακονταεπτὰ ἔτη. καὶ ἐκλείπων, ἀπέθανε· καὶ
H προσετέθη πρὸς τὸ γένος αὐτοῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἰδοὺ Ἰσμαὴλ εἶδε μέλλοντα αἰῶνα. οὐδεὶς γὰρ προστίθεται τοῖς μὴ οὖσιν.

ιη. Κα-

ιη. Κατώκησε δὲ ἀπὸ Εὐϊλὰτ ἕως Σὺρ, ἥ ἐςι κατὰ πρόσωπον Αἰγύπτȣ ἕως ἐλθεῖν πρὸς Ἀσσυρίȣς· κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν ἀδελφῶν αὐτȣ̃ κατῴκησεν.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Εὐϊλὰτ, ὀδύνȣσα· Σὺρ, τεῖχος.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτι ἀπὸ Αἰγύπτȣ ἕως Ἀσσυρίων οἱ Ἰσμαηλῖται οἰκȣ̃σι.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὡς ἄνω τῇ Ἄγαρ ὁ Θεὸς ἐπηγγείλατο, κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν ἀδελφῶν αὐτȣ̃ ὁ Ἰσμαὴλ κατῴκησεν· ἐπὶ μὲν Αἰγύπτȣ, τῶν ἀπὸ μητρὸς ἀδελφῶν· ἐπὶ δὲ Ἀσσυρίων, τῶν ἀπὸ πατρός. ἦσαν δὲ διὰ μέσȣ ἀδελφοί· ἔνθεν οἱ Ἰσραηλῖται, καὶ ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας· ἔνθεν δὲ, οἱ ἀπὸ τῆς Χεττȣ́ρας.

ιθ. Αὗται δὲ αἱ γενέσεις Ἰσαὰκ υἱȣ̃ Ἀβραάμ· Ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ.

κ. Ἦν δὲ Ἰσαὰκ ἐτῶν τεσσαρακοντατριῶν, (1) ὅτε ἔλαβε τὴν Ῥεβέκκαν θυγατέρα Βαθȣὴλ τȣ̃ Σύρȣ ἐκ τῆς Μεσοποταμίας Συρίας, ἀδελφὴν Λάβαν τȣ̃ Σύρȣ, ἑαυτῷ εἰς γυναῖκα.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἦν δὲ Ἰσαὰκ ἐτῶν μ', ὅτε ἔλαβε τὴν Ῥεβέκκαν μετὰ τρία ἔτη τȣ̃ θανάτȣ Σάῤῥας. ȣ̓κȣ̃ν ἐπέζησεν Ἀβραὰμ μετὰ τὸν γάμον Ἰσαὰκ ἔτη τριακονταπέντε.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τίνος ἕνεκεν ἡμῖν τὸν χρόνον τȣ̃ Ἰσαὰκ ἐπισημαίνεται, καί φησιν, ἦν δὲ Ἰσαὰκ ἐτῶν μ', ὅτε ἔλαβε τὴν Ῥεβέκκαν; Οὐχ ἁπλῶς, ȣ̓δὲ εἰκῇ· ἀλλ' ἐπειδὴ μέλλει μετὰ ταῦτα τῆς Ῥεβέκκας ἡμῖν διηγεῖσθαι τὴν ςείρωσιν, καὶ ὅτι ἐξ εὐχῆς τȣ̃ δικαίȣ τὰ τῆς παιδοποιΐας αὐτῇ γέγονε, βȣ́λεται διδάξαι ἡμᾶς τὸ μέγεθος τῆς ὑπομονῆς τȣ̃ Ἰσαὰκ, καὶ σημᾶναι τὸν χρόνον ἀκριβῶς, ὅσον ἐν ἀπαιδίᾳ γέγονεν· ἵνα καὶ ἡμεῖς ζηλȣ̃ντες τὸν δίκαιον, ȣ̓́τω προσεδρεύωμεν ταῖς πρὸς τὸν Θεὸν ἱκεσίαις, ἐπειδὰν αἰτῶμέν τι παρ' αὐτȣ̃.

κα. Ἐδέετο δὲ Ἰσαὰκ Κυρίȣ περὶ Ῥεβέκκας τῆς γυναικὸς αὐτȣ̃, ὅτι ςεῖρα ἦν. ἐπήκȣσε δὲ αὐτȣ̃ ὁ Θεὸς, καὶ συνέλαβεν ἐν γαςρὶ Ῥεβέκκα ἡ γυνὴ αὐτȣ̃.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τίνος ἕνεκεν βίȣ ȣ̃σα θαυμαςȣ̃ καὶ αὐτὴ, καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, καὶ πολλῆς τῆς σωφροσύνης ἀμφότεροι ἐπιμελȣ́μενοι, ςεῖρα ἦν; ȣ̓κ ἔχομεν ἐπιλαβέσθαι αὐτῶν τῆς ζωῆς, καὶ εἰπεῖν ὅτι τῶν ἁμαρτιῶν ἦν ἔργον ἡ ςείρωσις. καὶ ἵνα μάθῃς τὸ θαυμαςὸν, ὅτι ȣ̓κ αὐτὴ μόνον ςεῖρα ἦν, ἀλλὰ καὶ ἡ μήτηρ τȣ̃ δικαίȣ ἡ Σάῤῥα· καὶ ȣ̓χ ἡ μήτηρ δὲ αὐτȣ̃ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ νύμφη, τȣ̃ Ἰακὼβ ἡ γυνὴ, ἡ Ῥαχὴλ λέγω. τὶ βȣ́λεται τῶν ςειρῶν τȣ́των ὁ χορός; Καὶ μεθ' ἕτερα. Τὶς ȣ̃ν ἐςὶν ἡ αἰτία; Ἵνα ὅταν ἴδῃς τὴν Παρθένον τίκτȣσαν τὸν κοινὸν ἡμῶν δεσπότην, μὴ ἀπιςήσῃς. γύμνασόν σȣ ἐνταῦθα τὴν διάνοιαν, φησὶν, ἐν τῇ μήτρᾳ τῶν ςειρῶν, ἵν' ὅταν ἴδῃς πεπηρωμένην καὶ δεδεμένην μήτραν πρὸς παιδοποιΐαν ἀνοιγομένην ἐκ τῆς τȣ̃ Θεȣ̃ χάριτος, μὴ θαυμάσῃς ἀκȣ́ων ὅτι Παρθένος ἔτεκε. μᾶλλον δὲ θαύμασον καὶ ἐκπλάγηθι, ἀλλὰ μὴ ἀπιςήσῃς τῷ θαύματι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅρα τοίνυν τὴν Ῥεβέκκαν ὀψιζομένην (2) καὶ μὴ ὠδίνȣσαν. ςεῖρα γὰρ ἦν. ἀτεκνȣ̃σα (3) δ' ȣ̃ν ὅμως, ἐκ φιλοτιμίας Θεȣ̃, καὶ ἐξ αἰτήσεως Ἰσαὰκ ἔτεκε τόν τε Ἡσαῦ τὸν πρωτότοκον, καὶ εὐθὺς καὶ κατόπιν ἰόντα τὸν Ἰακώβ. δι' ὧν εὖ μάλα ἐξεικονισθεῖεν ἂν οἱ δύω λαοί· ὅ, τε Ἰσραὴλ, καὶ μέντοι καὶ οἱ ἐξ ἐθνῶν. καὶ πρωτότοκος ὁ Ἰσραήλ· προεισκέκληται γὰρ διὰ νόμȣ· δεύτερος δὲ μετ' ἐκεῖνον ὁ ἐν πίςει Χριςȣ̃.

κβ. Ἐσκίρτων δὲ τὰ παιδία ἐν αὐτῇ· εἶπε δὲ, εἰ ȣ̓́τω μοι μέλλει γίνεσθαι, ἵνα τίμοι τȣ̃το;

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐσκίρτων, φησὶ, τὰ παιδία ἐν αὐτῇ, καὶ πολὺν αὐτῇ πόνον αἱ ὠδῖνες παρεῖχον. εἶπε γάρ φησιν, εἰ ȣ̓́τω μοι μέλλει γίνεσθαι, ἵνα τίμοι τȣ̃το; ȣ̓δὲ γὰρ εἷς ἦν ὁ μέλλων τίκτεσθαι, ἀλλὰ δύω κατ' αὐτὸ ἐν τῇ γαςρὶ παιδία περιέφερε, καὶ ἡ ςενοχωρία πολλὴν αὐτῇ τὴν ὀδύνην κατεσκεύαζεν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀλλ' ἦν ἀσύμφωνος τῷ νέῳ λαῷ ὁ κατὰ χρόνον πρωτότοκος. τȣ̃το γὰρ δηλοῖ τὸ ἐν αὐτῇ τῇ νηδύϊ διασκιρτᾷν τὰ βρέφη, τὴν ἐσομένην ὥσπερ ἔχθραν ὑποσημαίνοντα.

Ἐπορεύθη δὲ πυθέσθαι παρὰ Κυρίȣ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἐςιν, ἐπορεύθη πυθέσθαι παρὰ Κυρίȣ; Ἔδραμεν ἐπὶ τὴν ἀληθῆ γνῶσιν, καὶ ἐπὶ τὸν ἱερέα τὸν τȣ̃ θείȣ θεραπευτὴν, σπεύσασα διὰ τȣ́των λανθανόντως μαθεῖν τὴν γνῶσιν· καὶ διηγησαμένη πάντα τὰ καθ' ἑαυτὴν, ἐμάνθανεν ἅπαντα μετὰ ἀκριβείας, τȣ̃ φιλαν-

(1) Τὸ, τριῶν ἴσ. γραφικὸν ἁμάρτημα. τεσσαράκοντα γὰρ ἔχȣσιν αἵτε κοιναὶ τῆς Γραφ. ἐκδόσ. καὶ ὁ Χρυσός. καὶ ὁ Προκόπ.

(2) Ὀψὲ μὲν καὶ μόλις ὠδίνȣσαν. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 96.

(3) Ἀποτεκȣ̃σαν δ' ȣ̃ν ὅμως ἐκ φιλοτιμίας Θεȣ̃, καὶ ἐξ ἀγαπήσεως Ἰσαὰκ, τόν τε Ἡσαῦ, κτ. αὐτ.

Φιλανθρώπε Θεὲ διὰ τῆς τὲ ἱερέως γλώττης ἐκκαλύπλοντος αὐτῇ ἅπαντα σαφῶς, καὶ ταύτῃ προθυμοτέραν αὐτὼ ἐργαζομένε. καὶ ἵνα μάθῃς ὅσον ὢ τότε τῶν ἱερέων τὸ ἀξίωμα, ἐδαμὲ φησὶν, ὅτι ὁ ἱερεὺς ταῦτα ἀπεκρίνατο· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶπεν, ἐπορεύθη πυθέσθαι παρὰ Κυρίε, ἐπήγαγε, καὶ εἶπε Κύριος αὐτῇ, διὰ τὲ ἱερέως, δύω ἔθνη ἐν τῇ γασρίσε περιέχεις. καὶ γὰρ καὶ ἑτέρωθι Ἄγγελον καλεῖ τὸν ἱερέα ἡ θεία Γραφὴ, δεικνῦσα ὅτι ἐκεῖνα Β φθέγγεται, ἅπερ ἐνήχησεν ἡ τὲ πνεύματος χάρις.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διὰ τίνος μαθεῖν ἠθέλησεν ἡ Ῥεβέκκα περὶ τῶν κυοφορεμένων παιδίων; Τινές φασι πρὸς τὸν Μελχισεδὲκ αὐτὼ ἀπελθεῖν, ἅτε δὴ καὶ ἀρχιερέα ὄντα τὲ Θεὲ τὲ ὑψίσε, καὶ ἐπίσημον ἐν εὐσεβείᾳ, καὶ λίαν περιφανῆ. ἐπειδὴ δὲ ἐνόμισαν οἱ παλιάρχαι καὶ θυσιαστήρια τῷ Θεῷ κατασκευάζειν ἐν οἷς ἐσκίρων χωρίοις, εἰκὸς παρ' ἐκ τέτων ἀπελθεῖν αὐτὼ, ἱκετεῦσαι τὸν τῶν ὅλων Θεὸν, γνωρίσαι τὰ συμβησόμενα.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Ἐπορεύθη εἰς τόπον δηλονότι τινὰ, ἐν ᾧπερ παρ' αὐτοῖς ἐπιφάνεσθαι τὸν Θεὸν πολλάκις συνέβαινε. τινὲς δὲ αὐτὼ παρὰ τὸν Μελχισεδὲκ ἔφασαν πεπορεῦσθαι. ἔσι δὲ ἐκ ἀπίθανον. ἐκ γὰρ αὐτὸν εἰκὸς ἔτι καὶ περιεῖναι.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πᾶ ἐπορεύθη (1) πυθέσθαι παρὰ Κυρίε, εἰ μὴ πρὸς Μελχισεδέκ; ἀπελθᾶσα καθ' ἑαυτὼ ἡσύχαζε, καὶ ταῖς δεήσεσι προσεκαρτέρει, παρακαλᾶσα τὸν Θεὸν ἀποκαλύψαι αὐτῇ, καὶ γνωρίσαι τὶ σημαίνει τὰ σκιρτήματα τῶν βρεφῶν.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ἐπορεύθη δὲ Ῥεβέκκα καὶ πυθέσθαι παρὰ Κυρίε, ἢ πάντως ἐπειδὴ τοῖς γνησίως προσεύχομένοις ἀναχωρεῖν καὶ συλλέγειν τὼ διάνοιαν εἰς τὸ τυχεῖν τῆς τὲ Θεὲ βοηθείας. τινὲς δέ- Ε φασι πρὸς τὸν Μελχισεδὲκ ἀπελθεῖν αὐτὼ, σοχασμῷ μᾶλλον ἢ ἀληθείᾳ χρώμενοι.

κγ. Καὶ εἶπε Κύριος αὐτῇ, δύω ἔθνη ἐν τῇ γασρί σε εἰσί· καὶ δύω λαοὶ ἐκ τῆς κοιλίας σε διασαλήσονται· καὶ λαὸς λαᾶ ὑπερέξει· καὶ ὁ μείζων δελεύσει τῷ ἐλάσονι.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καθ' ἱσορίαν δὲ οἱ ἐξ Ἡσαῦ Ἰδεμαῖοι τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ διδελεύκασι μετὰ τὼ ἀπὸ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον. ἰώκα τὼ πόλιν ἐγείρεσι καὶ τὸν ναὸν ἀντέπρατλον οἱ περίοικοι τῶν ἐθνῶν, ὧν ἡγᾶντο Ἰδεμαῖοι ἐν τῇ κοιλάδι τᾶ Ἰωσαφάτ. καταδιωχθέντες γὰρ ἕως τῆς χώ- Η ρας, ἀπώλοντο. καὶ οἱ περισωθέντες ἰώδραποδίθησαν κατὰ τὼ προφητείαν Ἀμὼς, καὶ Ἀδιὰ, Ἱερεμίε τε καὶ Ἰεζεκιήλ. ἐδέλευσαν δὲ καὶ οἱ τῇ τᾶ Χρισᾶ πίσει προσελθόντες τοῖς ἐξ Ἰακὼβ ἁγίοις μαθηταῖς καὶ Ἀποσόλοις, καὶ μέχρι νῦ τοῖς ἐξ ἐκείνων δελεύεσιν.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὁ αὐχῶν εἶναι μείζων, δελεύεσι τῷ ἐκ ταπεινοφροσώης ἐλάσονι.

ΑΔΗΛΟΥ. Δύω ἔθνη καὶ δύω λαὲ αἱ θεῖαι δηλᾶσι Γραφαί. καὶ τέτε μάρτυς Μωϋσῆς. ἐν τῇ τεκνοποιίᾳ γᾶν τὸν τῆς Ῥεβέκκας διηγέμενος βίον, λέγει μὲν ὅπως ἐπορεύθη πυθέσθαι παρὰ Κυρίε περὶ ὧν ἰῶ συλλαβᾶσα. τὼ καὶ τέτε δέ φησιν » ὁ Κύριος εἶπεν αὐτῇ, δύω ἔθνη ἐν τῇ γα- » σρίσε ἐσὶ, καὶ δύω λαοὶ ἐκ τῆς κοιλίας σε » διασαλήσονται· καὶ λαὸς λαᾶ ὑπερέξει· Γ» καὶ ὁ μείζων δελεύσει τῷ ἐλάσονι. πολλὰ μὲν γὰρ ἔθνη, καὶ πολλοὶ τυγχάνεσι λαοὶ, δύω δὲ τέτες ἐξαιρέτως ὀνομάζεσι λαὲς, οἳ τὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας ἐγχειριθῶσι κατηξιώθησαν· ἔτε δὲ χισμάτων, ἔτε αἱρέσεων, ὡς ἀναρίθμων μέμνηται. ἀλλὰ δύω μόνε εἰσὶ λαοὶ πολλαχᾶ γῆς ἐκλεταμένοι, χρισιανῶν τε καὶ Ἰεδαίων. ὁ δὲ μείζων εἶναι τοῖς χρόνοις αὐχῶν, λει- » πόμενος ἀρετῇ, δελεύει τῷ νεωτέρῳ. δε- Παροιμ. ιι. Δ» λεύσει γὰρ ἄφρων φρονίμῳ. 29.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὃ δὴ καὶ τετέλεσται διὰ Χρισᾶ. πρῶτοι γὰρ ὄντες ὡς κατὰ χρόνον οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, ὠνομασμένοι διὰ τέτο πρωτότοκοι, κατόπιν γεγόνασι καὶ εἰς νῶτον τέθεινται τῶν διὰ πίσεως ἐν Χρισῷ, οἳ καὶ τὼ τᾶ πρωτοτόκε κεκληρονομήκασι δόξαν, διὰ τὸν ἐν αὐτοῖς πρωτότοκον, εἰ καὶ ἔσι μονογενής. ᾧ καὶ σύμμορφοι γεγόναμεν τῷ διὰ Χρισὸν ἔχοντες ἀναγέννησιν εἰς ἁγιασμόν τε καὶ ἀφθαρσίαν.

κδ. Καὶ ἐπληρώθησαν αἱ ἡμέραι τᾶ τεκεῖν αὐτήν· καὶ ἦ δε ἦν δίδυμα ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ἐπληρώθη- » σαν αἱ ἡμέραι τᾶ τεκεῖν αὐτώ. Σημειωτέον ἐφ' ὧν εἴρηται τᾶτο, εἰ ἐπὶ ἁγίων μόνον εἴρηται γυναικῶν. μέχρι γὰρ τᾶ δεῦρο Ζ ἐκ εὕρομεν ἐπὶ τῶν μὴ ἁγίων.

κε. Ἐξῆλθε δὲ ὁ πρωτότοκος πυῤῥάκης· ὅλος, ὡσεὶ δορὰ, δασύς· ἐπωνόμασε δὲ τὸ ὄνομα αὐτᾶ, Ἡσαῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἡσαῦ ἑρμηνεύεται ποίησις, ἢ δρυΐνος κατὰ Φίλωνα· (2) Ἰακὼβ δὲ, πλερνισής. (3)

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ ὁ μὲν Ἡσαῦ πυῤῥάκης ἦν ὅλος, καὶ ὡσεὶ δορὰ, δασύς. ἀνὴρ δὲ

(1) Ἐπορεύθη πυθέσθαι παρὰ Κυρίε δηλαδὴ πρὸς Μελχισεδέκ· ἢ γᾶν ἀπελθᾶσα, κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Ἐν τῷ περὶ τῆς εἰς τὰ προπαιδεύμ. σωόδ. βιβλ. σελ. 433.
(3) Ἐν τῷ περὶ τῶν μετονομαζομ. βιβλ. σελ. 1057.

δὲ λεῖος ὁ Ἰακώβ. θυμῷ (1) γὰρ καὶ θηριωδίας τὸ εἶδος τῦ Ἡσαῦ. τοιῦτον δὲ καὶ Ἰσραήλ. τοιγάρτοι κὴ ἀπέκλειναν μὲν τὰς ἁγίας Προφήτας, δεδυσεβήκασι δὲ καὶ εἰς αὐτὸν εἰ ἐχάτοις τὸν Ἐμμανηήλ. ἡ δέ γε λειότης ἀνθρωπίνης ἡμερότηλος σύμβολον. τοιῦτος δὲ ὁ εἰ πίςει καὶ νέος λαός. ἡ γὰρ τῦ σώματος ἀσειότης, εἰς παράδειξιν τῦ νοητῦ καὶ ἔσωθεν κάλλος ἐςίν.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὁ μὲν Ἡσαῦ διερμιωσύεται δρῦς, τυτέςιν ἀπιωής τε καὶ ἀκαμπής. εἴρηται δέ πυ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ παρὰ τῦ Θεῦ, γινώσκω ἐγὼ, ὅτι σκληρὸς εἶ, καὶ νεῦρον σιδηρῦν ὁ τράχηλός συ, καὶ τὸ μέτωπόν συ χαλκῦν. Ησ. 48. 4.

κς. Καὶ μετὰ τῦτο ἐξῆλθεν ὁ ἀδελφὸς αὐτῦ, καὶ ἡ χεὶρ αὐτῦ ἐπειλημμένη τῆς πτέρνης αὐτῦ· καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτῦ, Ἰακώβ. Ἰσαὰκ δὲ ἦν ἐτῶν ἑξήκοντα, ὅτε ἔτεκεν αὐτὰς Ῥεβέκκα.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ὅπερ προεφήτευσεν αὐτῇ ὁ Θεὸς πορευθείση πρὸς τὸν Μελχισεδὲκ, τῦτο νῦν δι' ἔργων τυπῦται καὶ προφητεύεται. ἐπιλήπτωρ γὰρ ὢν ὁ Ἰακὼβ τῆς τῦ ἀδελφῦ αὐτῦ πτέρνης, ἐδήλυ ὅτι κρατήσει αὐτῦ, καὶ δῆλον ἕξει καὶ ὑπηρέτην. πτέρνα γὰρ τῦ καμάτυ τὸ κύριον, καὶ ὑπηρεσίας σημαντικόν. Φασὶ δέ τινες, ὅτι ἐπειδήπερ πτερνίζειν αὐτὸν ἔμελλε, καὶ τῦτο εἰ μέρει πτερνισμῷ τῦ Ἡσαῦ τιθησιν.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Διατὶ τῆς πτέρνης τῦ Ἡσαῦ ἐπειλημμένης, ὁ Ἰακὼβ τίκτεται; Τῦ Θεῦ δεικνύτος, ὅτι κρείττων τῦ ἀδελφῦ φανεὶς εἰ τοῖς τῆς εὐσεβείας ἀγῶσι, τὰ τῆς πρωτοτοκίας λήψεται βραβεῖα. καὶ παλαίων μὲν, ἕξεσι τῆς γαςρός· εἶχετο γὰρ τῆς πτέρνης· εἰς δὲ τὰς αὐθαιρέτυς ἀγῶνας προσελθὼν, εἵληφε τῆς τιμῆς τὰς σεφάνυς. Καὶ μετ' ὀλίγα. Λάβοι δ' ἄντις τὸ πρᾶγμα τύπον Ἰυδαίων τε καὶ Χρισιανῶν· ὡς περὶ τύτυ ὁ Ἀπόςολος τὰ κατὰ τὸν Ἰσμαὴλ, καὶ τὸν Ἰσαάκ. προσκρύει γὰρ ὁ πρεσβύτερος παντοχῦ, καὶ ἐκβάλλεται· ὁ δὲ νέος δύδοκιμεῖ, καὶ κληρονόμος γίνεται.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πτερνισὴς ὁ Ἰακὼβ, οἷα νικᾶν εἰδώς. πτερνιεῖ γάρ τις ὃν ἂν ἡτλήσειε. νικᾷ δὲ δὴ πάντως (2) ὁ εἰ Χριςῷ διὰ πίςεως, τὰ ἐκ τῆς ἁμαρτίας διαδραμὼν ἐγκλήματα, καὶ αὐτῦ καταμβλώσων τῦ θανάτυ τὸ κέντρον.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Διατὶ ὁ Ἰακὼβ εἰ τῷ τίκτεσθαι τῆς πτέρνης ἐπείληπτο τῦ Ἡσαῦ; Τῆς πτέρνης Ἡσαῦ ὁ Ἰακὼβ ἐπείληπτο, τῦτο σημαίνων διὰ τῦ σχήματος, ὅτι ὁ νῦς ὁ βλέπων Θεὸν καθαρότητι· τῦτο γὰρ Ἰσραὴλ ἑρμηνεύεται· πτερνίζει τὰ πάθη τὰ γαςρίμαργα. ὅπερ ἐπ' αὐτῶν ἐκείνων τετέλεςο, λύκα τῷ ἀκαρτέρητον λύτταν ὁ Ἐδὼμ ἐπεδείξατο, καὶ τῆς πρεσβυγενείας τῷ τιμῷ οἰκέτην ἐποίησε βρώσεως.

κζ. Ἠυξύνθησαν δὲ οἱ νεανίσκοι. καὶ ἦν Ἡσαῦ ἄνθρωπος εἰδὼς κυνηγεῖν, ἄγρθικος· Ἰακὼβ δὲ, ἄνθρωπος ἄπλαςος, οἰκῶν οἰκίαν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἰσήλικες μὲν γὰρ ἀλλήλοιν οἱ νεανίαι, πλὴν ὐκ ἰσογνώμονες, ὐδὲ εἰ ψυχαῖς ἀπαράλλακτοι. ὁ μὲν γὰρ Ἡσαῦ τὰς εἰ ἀγροῖς τε καὶ θήραις ἠγάπα διατριβάς· ὁ δὲ ἰῶ ἀςικὸς, ὑπρόσωπος (3) δηλονότι κὴ κοινωνικὸς, καὶ ἀνὴρ ἄπλαςος οἰκῶν οἰκίαν. καὶ ὁ μὲν, ἀκαθεκτος εἰς ἐπιθυμίας σαρκικὰς, καὶ τῶν ἄγαν ὑτελεςάτων τὰ ἴδια γέρα κατόπιν ὥσπερ τιθεὶς, καὶ τὰ ψυχρότε καὶ ἕωλα ἀντωνύμενος· ὁ δὲ, τῶν ἀρίςων καὶ ἄπληςος ἐρασὴς, καὶ τὰ δι' ὧν ἂν γένοιτο λαμπρὸς πανταχόθεν ἀναζητῶν. ἐξεπρίατο γὰρ τὰ πρωτοτόκια, παραῤῥιπθέντος αὐτὰ τῦ Ἡσαῦ, καὶ τὸν τῆς γαςρὸς κόρον τῶν ἰδίων ἀξιωμάτων ἀτημελῶς προτετιμηκότος.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Θηρυτὴς ἦν ἄρα καὶ ὁ Ἰσραήλ· ὁ δὲ γενναῖος καὶ εἰ πίςει λαὸς, ὁ κατὰ τὸν θεσπέσιον Ἰακὼβ, πρᾶος καὶ ἀκάκργος οἰκῶν οἰκίαν, τυτέςι τῷ ἐκκλησίαν. καὶ περὶ τύτων οἶμαί πυ λέγειν τὸν Δαβὶδ, Κύριος κατοικίζει μονοτρόπυς εἰ οἴκῳ. μονότροπος γὰρ ὁ ἁπλῦς εἰ Χριςῷ. Ψαλ. 67. 6.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἰακὼβ δὲ ἄνθρωπος ἄπλαςος οἰκῶν οἰκίαν, τυτέςι μηδὲν ἔχων ἐπίπλαςον, ἢ ἐπείσακτον κακόν. ὁ γὰρ τὸ μὴ Φρόνιμος Φησι. πῶς γὰρ ὁ Φρόνιμος ὁ τῷ εὐλογίαν τῦ πατρὸς εὐμηχάνως ἑαυτῷ πορισάμενος; καὶ τῷ αἰτίαν τύτυ τῦ ἁπλύυ ἤθυς διδάσκει, λέγων· ὅτι ὐκ ἐρέμβετο ἔξω. ἴσως δὲ καὶ ἀντιδιασέλλει τῷ κωμήτῃ Ἡσαῦ, καὶ εἰ ὑπαίθρῳ διάγοντι.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἰακὼβ ἄπλαςος, Φησὶν, οἰκῶν οἰκίαν, τυτέςι τῇ ἐκ τῆς Φύσεως ἁπλότητι κεχρημένος, ὐδὲν ἐκ τέχνης ἐπίπλαςον σχῆμα, οἷον προσωπεῖον, ἑαυτῷ πρὸς τῷ τῶν εὐτυγχανόντων ἀπάτῳ περιτιθείς.

(1) Αἴνιγμα δὴ ἦν ἡ πυῤῥότης θυμῷ καὶ ὀργῆς. εἴπερ ἐςὶν ἀληθῶς ὡς ἐρυθρὸν ἀεὶπως τὸ χρῶμα τοῖς εὐ ὀργαῖς. θηριοπρεπὲς δὲ ὅτι τὸ λασιότριχον καὶ δασὺ πῶς ἂν εὐδιαφύσειέ τις; κατίδοι δ' ἄν, οἶμαι, πᾶς τις εὐ τοῖς τοιύτοις τρόποις τὸν Ἰσραήλ. καὶ θυμῷ μὲν, ἢ λογισμῷ τῷ καθήκοντι διοικύμενον· ἀπονενθκότα δὲ λίαν εἰς τὸ θρασὺ καὶ ἀνήμερον. τοιγάρτοι, κτ. εὐ Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 97.

(2) Οὐχ ὁ εὐ νόμῳ λαὸς, ἀλλ' ὁ εὐ Χριςῷ, κτ. εὐ Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 97.

(3) Εὐπρόσιτος. αὐτ. εὐ σελ. 98.

κη. Ἠγάπησε δὲ Ἰσαὰκ τὸν Ἡσαῦ, ὅτι ἡ θήρα αὐτῦ βρῶσις ἀπῷ· Ῥεβέκκα δὲ ἠγάπα τὸν Ἰακώβ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς τὰς παῖδας διενείμαντο. καὶ ἡ μὲν, διὰ τὸ ἐπὶ τῆς οἰκίας διατρίβειν ὁρῶσα τὸ παιδὸς τὸ ἄπλαστον, πλείονα τιὼ εὔνοιαν περὶ αὐτὸν ἐπεδείκνυτο· ὁ δὲ πατὴρ, διάτε τὸ πρωτότοκον ἐκεῖνον γεγενῆθαι, καὶ διὰ τιὼ θήραν ἠγάπα τὸν Ἡσαῦ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἠξίωτο γὰρ ἀγάπης τῆς ἄνωθεν ὁ πρωτότοκος Ἰσραὴλ· ὅτι ἐν νόμῳ πολιτείας τιὼ κατόρθωσιν, τροφιὼ ὥσπερ τινὰ προσεκόμιζε τῷ Θεῷ. γεγόνασι γὰρ ἅγιοι καὶ ἐν Ἰσραήλ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἡ Ῥεβέκκα διὰ τιὼ σωτήθειαν τὸν Ἰακὼβ ἠγάπα· ὅτι ὤκει τιὼ οἰκίαν, ἢ διὰ τὰς τῦ Θεῦ προῤῥήσεις. διατὶ δὲ ὁ Ἰσαὰκ τὸν Ἡσαῦ ἠγάπα; ἵνα δειχθῇ, ὅτι κἂν δίκαιοι ἦσαν, ἀλλ' ὅμως ἄνθρωποι. καὶ ἵνα φανῇ, ὅτι ἐχ ἡ ἀγάπη τῶν γονέων τὸν Ἰακὼβ παιδοῖ, ἀλλ' αὐτὸς ἀπὸ προαιρέσεως ἰῶ καλός. (1)

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὶς δ' ἂν ἐχ ἀγάσαιτο τὸ, ἠγάπησε τὸν Ἡσαῦ· ἡ δὲ Ῥεβέκκα ἠγάπα τὸν Ἰακώβ; τὸ μὲν γὰρ, παρελήλυθε· τὸ δὲ, πάρεσιν ἀεί. ἡ μὲν γὰρ ἀποδοχὴ τῦ Φαύλε κἂν συμβῇ ποτὲ, ὀλιγοχρόνιός ἐσι καὶ ἐφήμερος· ἡ δὲ τῦ ἀσδαίε, ἀθανατίζεται. καὶ τὸ μὲν ἀσδαῖον, ἐ δι' ἕτερόν τι ἀγαπᾶται· τὸ δὲ μὴ τοιῦτον, ἐκ τῶν χρειῶν. ἠγάπησε γάρ φησιν, ὅτι ἡ θήρα αὐτῦ βρῶσις αὐτῷ.

κθ. Ἥψησε δὲ Ἰακὼβ ἕψημα· ἦλθε δὲ Ἡσαῦ ἐκ τῦ παιδίε ἐκλείπων.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Σύμμαχος ἀντὶ τῦ ἑψήματος, Ἐδὼμ τέθεικεν· ὃ ἑρμηνεύεται πυῤῥός. ὁ Ἰώσηπος (2) λέγει, ὅτι ξανθιὼ φακιὼ ἡψήκει ὁ Ἰακώβ. καλεῖται δὲ τὸ ἐρυθρὸν παρ' ἐκείνοις, Ἐδώμ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπὶ μὲν τῶν ἀσδαίων, ἡ ἔκλειψις εἶναι λέγεται πρόθεσις· ἐκλείποντες γὰρ τὸν θνητὸν βίον, ἀθανάτῳ ζωῇ προσίθενται· ὁ δὲ Φαῦλος ἔκλειψιν ἀναδέχεται, λιμὸν ἀρετῆς ὑπομένων ἀδιάσατον μᾶλλον ἢ σίτων καὶ ποτῶν.

λ. Καὶ εἶπεν Ἡσαῦ τῷ Ἰακὼβ, γεῦσόν με ἀπὸ τῦ ἑψήματος τῦ πυῤῥῦ τύτυ, ὅτι ἐκλείπω. διὰ τῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτῦ, Ἐδώμ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτῦ, Ἐδὼμ, τυτέσι γήϊνος. γήϊνε γὰρ ἀληθῶς καὶ χθαμαλωτάτε Φρονήματος ἔλεγχος ἐναργὴς τὸ ἀλογῆσαι μὲν δόξης τῆς οἰκείας αὐτῷ, καὶ τὰ τῆς γνώσεως πρεσβεῖα παρ' ὐδὲν ποιεῖθαι παντελῶς, ἀνθελέθαι δὲ μᾶλλον ὡς ἀμείνω καὶ προφερεσέραν τιὼ πρόσκαιρον ἡδονιὼ, καὶ τὸ παραυτίκα τερπνὸν ψήφῳ σεφανῦν τῇ κρείττονι, καὶ εἰ πολλῷ ἔχοι τιὼ ζημίαν.

λα. Εἶπε δὲ Ἰακὼβ τῷ Ἡσαῦ, ἀπόδος μοι σήμερον τὰ πρωτοτόκιά σε ἐμοί.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ. Τὸ μὲν ῥητὸν, οἷα τὸ δοκεῖν, ἐμφαίνει πλεονεξίαν νεωτέρε σφετερίζεθαι ἀδελφῦ δίκαια πεθῶντος· ὁ δὲ ἀσδαῖος ἐ πλεονέκτης, ἅτε ὀλιγοδείας καὶ ἐγκρατείας ἑταῖρος. σαφῶς ἂν ὁ ἐπισάμενος, ὅτι αἱ ἄφθονοι περισσίαι τῶν φαύλων χορηγοὶ πῶν ἁμαρτημάτων καὶ ἀδικημάτων αὐτῶν εἰσὶν, ἀναγκαιότατον ἡγεῖται τιὼ προσαναφλέγεσαν ὕλιω, ὡς πυρὸς, τῆς κακίας ἀφαιρεῖν εἰς βελτίωσιν ἠθῶν. ὅπερ ἐ βλάβιω, ἀλλὰ μεγίσιω ὠφέλειαν περιποιεῖ τῷ ζημιῦθαι δοκῶντι.

λβ. Καὶ εἶπεν Ἡσαῦ, ἰδὲ ἐγὼ πορεύομαι τελευτᾶν· καὶ ἵνα τίμοι ταῦτα τὰ πρωτοτόκια;

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐ φησὶ δὲ, ἵνα τίμοι πρωτοτόκια; μετὰ προθήκης δὲ τᾶ, ταῦτα. ὅ ἐσι τὰ πρὸς ἀρετιὼ ἄγοντα καὶ εὐδαιμονίαν. ἔχω γάρ φησιν ἐξαίρετα ἕτερα, τὸ ἥδεθαι, τὸ ἐπιθυμεῖν, τὸ ἀκολασαίνειν, τὸ πλεονεκτεῖν, καὶ ὅσα τύτων ἀδελφά. ὅθεν ἐπάγει, καὶ ἐφαύλισεν Ἡσαῦ τὰ πρωτοτόκια.

λγ. Καὶ εἶπεν Ἰακὼβ, ὄμοσόν μοι σήμερον. καὶ ὤμοσεν αὐτῷ· ἀπέδοτο δὲ Ἡσαῦ τὰ πρωτοτόκια τῷ Ἰακώβ.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ἀνάξιος ἰῶ τῶν πρωτοτοκίων ὁ Ἡσαῦ, βίον ἀγριώτερον ζῶν, καὶ λυπῶν τὰς γεννήσαντας. οἱ Ἰδδαῖοι φασι πρωτότοκον εἶναι τὸν Ἰακώβ. πρῶτος γὰρ ἐκ κοιλίας πλάτεται ὁ δεύτερος γεννώμενος.

ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Οὐ τὸ καλεῖθαι ἁπλῶς πρωτότοκον παρεχώρησε τῷ Ἰακὼβ ὁ Ἡσαῦ, ἀλλὰ τὸ πατριαρχικὸν ἀξίωμα, τὸ τῇ ἀρετῇ μάλισα, καὶ ἐ τῇ πρεσβυγενείᾳ χρεωσάμενον. ἐπειδὴ γὰρ τῷ πρωτοτόκῳ, καὶ ἡ βασιλεία, καὶ ἡ ἱερωσύνη, καὶ τὸ πατριαρχικὸν ἐχρεωσεῖτο ἀξίωμα, ἔρημος δὲ ὢν ἔτος ἀρετῆς, εἰς τοιαύτιω ἀνάγκιω κατέση, ὥσε καὶ ἐκὼν πωλῆσαι, ὅπερ καὶ ἄκων ἀφαιρεθῶαι δίκαιος ἰῶ.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἦν ἔν σὺ δόξῃ τῇ παρὰ Θεῷ πρωτότοκος ὢν ὁ Ἰσραὴλ, (3) πλιὼ

(1) Τῦτο σὺ τοῖς ἑκδεδομ. ἐχ εὕρηται· ἀλλ' ἐδὲ δοκεῖ τῶν τῦ Κυρίλλε.
(2) Ἐν βιβλ. 2. κεφ. 1. περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολογ.
(3) Τὰ ἀπὸ τῦ ἰῶ, ἄχρι τῦ, πλιὼ, προσετέθη. ὡσαύτως καὶ τὰ ἀπὸ τῦ γῦν, ἄχρι τῦ, ἀντεισκέκλωται.

πλὴν ȣ̓ μέχρι παντὸς διεσώσατο τὴν τοῖς ἑαυτȣ̃ πρεσβείοις ἀπονεμηθεῖσαν τιμήν. παρακεχώρηκε δὲ ὥσπερ τῷ νέῳ καὶ κατόπιν ἰόντι λαῷ, τȣτέστι τοῖς ἐξ ἐθνῶν, τὰ πρωτοτόκια, πολὺ λίαν ἀπονενȣκὼς εἰς τὰ σαρκός τε καὶ κόσμȣ. καὶ γȣ̃ν ὡς ἐν ταῖς ȣ̓αγγελικαῖς ἀνεγνώσθη παραβολαῖς, ἐποίει μὲν γάμȣς ὁ βασιλȣ̀ς τῷ υἱῷ αὐτȣ̃· εἶτα παρῆσαν οἱ δειπνοκλήτορες τοῖς δαιτυμόσιν ἀπαγγέλλοντες τὰ παρὰ
Ματθ. 22. 4. Θεȣ̃, τȣτέστιν, ἰδȣ̀ τὸ ἄριστόν μȣ ἡτοίμασα,
„ οἱ ταῦροί μȣ καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ
„ πάντα ἕτοιμα· δεῦτε εἰς τȣ̀ς γάμȣς. οἱ
„ δὲ ȣ̓κ ἤθελον ἐλθεῖν φησίν· ἀλλ' ἦν ἑκά-
„ στῳ παραίτησις τὸ δοκȣ̃ν. ὁ μὲν γὰρ ἔφα-
Λȣκ. 14. 20, σκε, γυναῖκα ἔγημα, ἔχεμε παρῃτημέ-
18. „ νον· ὁ δὲ ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ȣ̓ δύναμαι ἐλθεῖν. ὁρᾷς ȣ̃ν ὅπως μεμίμηνται τὸν Ἡσαῦ; τὴν τῶν προσκαίρων καὶ σαρκικῶν ἀπόλαυσιν τῆς παρὰ Θεῷ δόξης προτετιμηκότες, μονονȣχὶ δὲ καὶ ἑτέροις τὰ πρωτοτόκια προθέντες ἑλεῖν. ἀντεισκέκληνται γὰρ ȣ̓θὺς οἱ ἐξ ἐθνῶν πιστȣ̃σαντες, καὶ τὴν τῷ Ἰσραὴλ ὀφειλομένην ἀποκεκερδήκασι δόξαν, καὶ μέντοι καὶ ȣ̓λογίαν, διὰ τὸ ἕτοιμον τῶν θείων μαθημάτων εἰς ὑπακοήν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Εἰ γὰρ καὶ πτω-

A χείαν τῶν ἐθνῶν ἡ πληθὺς κατηῤῥώστησε τῶν θείων μαθημάτων, ἀλλ' ȣ̓πετεστέρα γέγονεν ἐν τῇ πίστει, καὶ τοῖς διὰ Χριστȣ̃ θεσπίσμασιν ὀξὺ παραθεῖσα τὸ ȣ̃ς, (1) διὰ τῆς αὐτȣ̃ μεμαρτύρηται φωνῆς. ἔφη
„ γὰρ ὧδε διὰ τῆς τȣ̃ ψάλλοντος λύρας·
„ λαὸς ὃν ȣ̓κ ἔγνων ἐδȣ́λȣσέ μοι, εἰς ἀκοὴν Ψαλ. 17. 43,
„ ὠτίȣ ὑπήκȣσέ μȣ. 44.

λδ. Ἰακὼβ δὲ ἔδωκε τῷ Ἡσαῦ
B ἄρτον, καὶ ἕψημα φακȣ̃· καὶ ἔφαγε, καὶ ἔπιε· καὶ ἀναστὰς, ᾤχετο. καὶ ἐφαύλισεν Ἡσαῦ τὰ πρωτοτόκια.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀνάξιον εἰδὼς τὸν Ἡσαῦ τῶν πρωτοτοκίων, ȣ̓ πονήρως ἀγοράζει ταῦτα. πῶς γὰρ ȣ̓κ ἀνάξιος ὁ ȣ̃τω ταῦτα φαυλίσας, ὡς καὶ φακȣ̃ πωλῆσαι;

ΦΙΛΩΝΟΣ. (2) Καὶ τὸ ῥητὸν τῆς
Γ διηγήσεως ἔλεγχον ἔχει ἀκολάστȣ, πρὸς νȣθεσίαν τῶν θεραπȣ́εσθαι δυναμένων. ὁ γὰρ τȣ̃ τυχόντος ἕνεκα προεψήματος ἐκστὰς τῶν πρεσβείων τῷ νεωτέρῳ, καὶ δȣ̃λος γαστρὸς ἡδονῆς ἀναγραφεὶς, εἰς ὄνειδος προκείσθω τῶν μήποτε ζῆλον ἐγκρατείας λαβόντων.

ΚΕΦ. ΚΣ.

α. Ἐγένετο δὲ λιμὸς ἐπὶ τῆς γῆς, χωρὶς τȣ̃ λιμȣ̃ τȣ̃ προτέρȣ, ὃς ἐγένετο ἐν τῷ καιρῷ τȣ̃ Ἀβραάμ. ἐπορεύθη δὲ Ἰσαὰκ πρὸς Ἀβιμέλεχ βασιλέα Φυλιστιεὶμ εἰς Γέραρα.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἵνα μὴ νομί-
E σῃς περὶ ἐκείνȣ τȣ̃ λιμȣ̃ αὐτὸν διαλέγεσθαι, διὰ τȣ̃το ἐπήγαγε, χωρὶς τȣ̃ λιμȣ̃ τȣ̃ πατριάρχȣ, ἀντὶ τȣ̃, ἕτερος τοιȣ̃τος νῦν κατέλαβε λιμὸς τὴν γῆν ἐπὶ τȣ̃ Ἰσαὰκ, οἷος καὶ ἐπὶ τȣ̃ πατρὸς αὐτȣ̃. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὅθεν καὶ ὁ δίκαιος ȣ̃τος θεασάμενος τὸν λιμὸν, ἐπορȣ́θη, φησὶ, πρὸς Ἀβιμέλεχ εἰς Γέραρα. ἐνταῦθα γὰρ καὶ ὁ Ἀβραὰμ μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτȣ ἐπάνοδον πάλιν ἀπῆλθεν. εἰκὸς δὲ καὶ τȣ̃τον διὰ τȣ̃-
Z το ἐκεῖ ἀπεληλυθέναι, ὡς ἐκεῖθεν ὁρμῆσαι βȣλόμενον ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον· καὶ ὅτι τȣ̃τό ἐστιν, ἄκȣσον τῆς Γραφῆς λεγȣσης·
„ ὤφθη γὰρ αὐτῷ, φησὶν, ὁ Θεὸς, καὶ εἶ-
„ πε, μὴ καταβῇς εἰς Αἴγυπτον.

β. Ὤφθη δὲ αὐτῷ Κύριος, καὶ εἶπε, μὴ καταβῇς εἰς Αἴγυπτον· κατοίκησον δὲ ἐν τῇ γῇ, ᾗ ἄνσοι εἴπω. (3)

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Διατὶ κωλύει ὁ Θεὸς τὸν Ἰσαὰκ εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀποδημῆσαι, τȣ̃ λιμȣ̃ τȣ̃τον καταναγκάζοντος; Τὴν οἰκείαν τε σοφίαν καὶ κηδεμονίαν διὰ πάντων δηλοῖ ὁ δεσπότης Θεός. καὶ γὰρ τὸν πατριάρχην Ἀβραὰμ, ȣ̓χ ὡς ἀπορῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ διαθρέψαι συνεχώρησεν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀπελθεῖν, ἀλλ' ἵνα τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπιδείξῃ τȣ̃ ἀνδρὸς τὴν ȣ̓σέβειαν, καὶ ζηλῶσαι προτρέψῃ τȣ̃ πατριάρχȣ τὴν ἀρετήν. τὸν δὲ Ἰσαὰκ αὐτȣ̃ μεῖναι προσέταξε, καὶ τῇ τῶν ἀναγκαίων αὐτὸν περιέκλεισεν ἀφθονίᾳ, δεικνεὶς ὡς καὶ τῷ πατρὶ ταῦτα παρασχεῖν οἷός τε ἦν, ἃ καὶ αὐτῷ δέδωκε φιλοτίμως. πάντων γὰρ ἐν ἐνδείᾳ ὄντων καὶ σπάνει τῶν ἀναγκαίων, καὶ τῆς γῆς ἀγόνȣ γεγενημένης, αὐτὸς σπείρας, πολύχȣν ἔλαβε τὸν καρπόν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Εἴπȣ χρὴ κατοικεῖν ἐκ προστάγματος Θεȣ̃, παροικήσει τὶς, ἔστιν ὁ Θεὸς μετ' αὐτȣ̃, καὶ ȣ̓λογεῖ αὐτόν. εἰ δὲ ὅπȣ ȣ̓ δεῖ παροικεῖν, κατοικήσει τὶς, ȣ̓κ ἔστιν ὁ Θεὸς μετ' αὐτȣ̃, ȣ̓δὲ ȣ̓λογήσει αὐτόν.

γ. Καὶ παροίκει ἐν τῇ γῇ ταύτῃ· καὶ ἔσομαι μετὰ σȣ̃, καὶ εὐλογήσω-
H σε· σοὶ γὰρ καὶ τῷ σπέρματί σȣ δώσω πᾶσαν

(1) Ὃ διὰ τῆς αὐτȣ̃. ἐν Τόμ. 1. μερ. 1. σελ. 101.
(2) Ἴσ. τȣ̃ ἐπισκόπȣ. ἐν γὰρ τοῖς τȣ̃ Ἑβραίȣ ȣ̓χ εὕρηται.
(3) Τὸ, ᾗ ἄν σοι εἴπω, καὶ τὸ, παροίκει ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, προσετέθη.

πᾶσαν τὴν γῆν ταύτην· καὶ ϛήσω A τὸν ὅρκον μȣ, ὃν ὤμοσα Ἀβραὰμ τῷ πατρίσȣ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὁρᾷς Θεȣ̃ φιλανθρωπίαν; ȣ̓ πρὸς τὴν οἰκείαν ἀξίαν ὁρῶν φθέγγεται, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀσθένειαν συγκαταβαίνων τὴν ἡμετέραν. ἐπειδὴ γὰρ οἱ ἄνθρωποι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖϛον, ἐκεῖνα εἰς ἔργον ἄγειν σπȣδάζȣσιν, ȣ̓χ ἅπερ ἂν ἁπλῶς ὑπόσχονταί τισιν, ἀλλ' ὅσα ἂν μεθ' ὅρκȣ ἐπαγγέλλωνται· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ὁ τῶν ὅλων Θεὸς πληροφορῶν τὸν δίκαιον, ὅτι πάντως ἔϛαι τὰ παρ' αὐτȣ̃ λεγόμενα, φησὶν, ἴσθι ὅτι τὰ παρ' ἐμȣ̃ ὀμνυθέντα εἰς ἔργον ἀχθῆναι δεῖ. τὶ ȣ̃ν; φησὶν, ὁ Θεὸς ὤμοσε; καὶ κατὰ τίνος ὀμῶσαι ἠδύνατο; ὁρᾷς, ὅτι συγκαταβάσεως ἦν τὸ εἰρημένον; τὴν γὰρ βεβαίωσιν τῆς ὑποσχέσεως ὅρκον ἐκάλεσε.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀδιαφορȣ̃σιν ὅρκων λόγοι Θεȣ̃. καὶ κατὰ τίνος ἂν ὤμοσεν ὁ Θεὸς, ὅτι μὴ ἑαυτȣ̃; λέγεται δὲ ὀμνύναι διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν τῶν ὑπολαμβανόντων ὡς ἐπ' ἀνθρώπȣ διαφέρειν λόγων ὅρκȣς, ȣ̃τως ἐπὶ Θεȣ̃.

δ. Καὶ πληθυνῶ τὸ σπέρμα σȣ, ὡς τȣ̀ς ἀϛέρας τȣ̃ ȣ̓ρανȣ̃· καὶ δώσω σοὶ καὶ τῷ σπέρματί σȣ τὴν γῆν ταύτην· καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σȣ πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς.

ε. Ἀνθ' ὧν ὑπήκȣσεν Ἀβραὰμ τῆς ἐμῆς φωνῆς, καὶ ἐφύλαξε τὰ προϛάγματά μȣ, καὶ τὰ δικαιώματά μȣ, καὶ τὰ νόμιμά μȣ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἰ μήπω ἦν ὁ κατὰ Μωσέα νόμος, ἐφύλαξε δὲ Ἀβραὰμ τὰ εἰρημένα, ȣ̃τως αὐτὰ ἐφύλαξεν, ὡς
Ῥωμ. 2. 14. ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, καὶ φύσει τὰ
» τȣ̃ νόμȣ ποιȣ̃ντα. μάλιϛα δὲ σημειωτέον καὶ τὰ νόμιμα· ὅπερ οἱ λοιποὶ ἐκδεδώκα-
» σι, καὶ νόμȣς μȣ, ὅτι ἦσαν οἱ νόμοι τȣ̃ Θεȣ̃ τάχα ȣ̓κ ἀρξάμενοι χρονικῶς.

ϛ. Κατῴκησε δὲ Ἰσαὰκ ἐν Γε-
ζ. ράροις. Ἐπηρώτησαν δὲ οἱ ἄνδρες τȣ̃ τόπȣ περὶ Ῥεβέκκας τῆς γυναικὸς αὐτȣ̃· καὶ εἶπεν, ἀδελφή μȣ ἐϛίν· ἐφοβήθη γὰρ εἰπεῖν, γυνήμȣ ἐϛί· μήποτε ἀποκτείνωσιν αὐτὸν οἱ ἄνδρες τȣ̃ τόπȣ περὶ Ῥεβέκκας τῆς γυναικὸς αὐτȣ̃, ὅτι ὡραία τῇ ὄψει ἦν.

η. Ἐγένετο δὲ πολυχρόνιος ἐκεῖ. παρακύψας δὲ Ἀβιμέλεχ βασιλεὺς Γεράρων, διὰ τῆς θυρίδος (1) εἶδε τὸν Ἰσαὰκ παίζοντα μετὰ Ῥεβέκκας τῆς γυναικὸς αὐτȣ̃.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἑβραῖοι δέ φασιν εὐσχημόνως εἰρῆσθαι τὸ παίζειν, ἀντὶ τȣ̃ συνȣσιάζειν.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ἐγὼ δὲ καὶ τὸν Ἰσαὰκ εἰς παῖδα ἀναφέρω· γέλως ἑρμηνεύεται ὁ Ἰσαάκ. τȣ̃τον ἑώρακε παίζοντα μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ βοηθȣ̃, τῆς
B Ῥεβέκκας, ὁ περίεργος βασιλεύς. βασιλεύς μοι δοκεῖ, Ἀβιμέλεχ ὄνομα αὐτῷ, σοφία τὶς εἶναι ὑπερκόσμιος κατασκοπȣ̃σα τῆς παιδείας τὸ μυϛήριον· Ῥεβέκκαν δὲ ἑρμηνεύȣσιν ὑπομονήν. ὦ τῆς φρονίμȣ παιδείας· γέλως, καὶ δι' ὑπομονῆς βοηθȣ́μενος, καὶ ἔφορος ὁ βασιλεύς. ἀγαλλιᾶται τὸ πνεῦμα τῶν ἐν Χριϛῷ παιδίων, ἐν ὑπομονῇ πολιτευόμενον· καὶ αὕτη ἡ θεία παιδεία. τοιαύτην τινὰ παίζειν παι-
Γ δείαν τὸν ἑαυτȣ̃ Δία, Ἡράκλειτος λέγει. τὶ γὰρ ἄλλο εὐπρεπὲς ἔργον σοφῷ καὶ τελείῳ, ἢ παίζειν καὶ συνευφραίνεσθαι τῇ τῶν καλῶν ὑπομονῇ, καὶ τῇ διοικήσει τῶν καλῶν συμπανηγυρίζοντα τῷ Θεῷ; ἔϛι καὶ ἄλλως ὑπολαβεῖν τὸ ὑπὸ τῆς προφητείας μηνυόμενον. χαίροντας ἡμᾶς καὶ γελῶντας ἐπὶ σωτηρίᾳ, ὡς τὸν Ἰσαάκ. ἐγέλα δὲ κἀκεῖνος τȣ̃ θανάτȣ λελυμένος, παίζων καὶ ἀγαλλιώμενος σὺν τῇ νύμφῃ
Δ τῇ εἰς σωτηρίαν ἡμῖν βοηθῷ, τῇ ἐκκλησίᾳ, ᾗ ὑπομονὴ ὄνομα πάγιον τέθειται· ἤτοι, ἐπεὶ μόνη αὐτὴ εἰς τȣ̀ς αἰῶνας μένει χαίρȣσα ἀεὶ, ἢ ἐξ ὑπομονῆς τῶν πιϛευόντων συνέϛηκεν, οἵ ἐσμεν μέλη Χριϛȣ̃· καὶ ἡ τῶν εἰς τέλος ὑπομεινάντων μαρτυρία, καὶ ἡ ἐπὶ τȣ́τοις εὐχαριϛία. αὕτη δέ ἐϛιν ἡ μυϛικὴ παιδεία, καὶ ἡ σὺν τῇ σεμνῇ θυμηδίᾳ βοηθȣ̃σα σωτηρία. ὁ γȣ̃ν βασιλεὺς ὁ Χριϛὸς ἄνωθεν ἡμῖν ἐπισκοπεῖ τὸν γέ-
E λωτα· καὶ διακύψας τῆς θυρίδος, ὡς φησὶν ἡ Γραφὴ, τὴν εὐχαριϛίαν, καὶ τὴν εὐλογίαν, ἀγαλλίασίν τε καὶ εὐφροσύνην, ἔτι τε ὑπομονὴν συνεργȣ̃σαν, καὶ τὴν τȣ́των συμπλοκὴν, τὴν ἐκκλησίαν ἐποπτεύει τὴν ἑαυτȣ̃ μόνον· ἐπιδεικνὺς τὸ πρόσωπον τὸ αὐτȣ̃, τὸ λεῖπον τῇ ἐκκλησίᾳ, βασιλείῳ τελειȣμένῃ κεφαλῇ. καὶ πȣ̃ ἄρα ἦν ἡ θυρὶς, δι' ἧς ὁ Κύριος ἐδείκνυτο; ἡ σὰρξ, δι' ἧς πεφανέρωται. αὐτός ἐϛιν
Z Ἰσαάκ· καὶ γάρ ἐϛιν ἑτέρως ἐκλαβεῖν. τύπος ὅς ἐϛι τȣ̃ Κυρίȣ. παῖς μὲν, ὡς υἱός· καὶ γὰρ υἱὸς ἦν Ἀβραὰμ, ὡς ὁ Χριϛὸς τȣ̃ Θεȣ̃· ἱερεῖον δὲ, ὡς ὁ Κύριος· ἀλλ' ȣ̓ κεκάρπωται ὡς ὁ Κύριος. μόνον ἐβάϛασε τὰ ξύλα τῆς ἱερȣργίας ὁ Ἰσαὰκ, ὡς ὁ Κύριος τὸ ξύλον. ἐγέλα δὲ μυϛικῶς, ἐμπλῆσαι ἡμᾶς προφητεύων χαρᾶς τὸν Κύριον, τȣ̀ς αἵματι Κυρίȣ φθορᾶς λελυτρωμένȣς· ȣ̓κ ἔπαθε δὲ μόνον εἰκότως ἄρα ὁ
H Ἰσαὰκ, τὰ πρωτεῖα τȣ̃ πάθȣς παραχωρῶν τῷ λόγῳ· ἀλλὰ καὶ τȣ̃ Κυρίȣ τὴν Θεότητα αἰνίττεται μὴ σφαγείς. ἀνέϛη γὰρ

(1) Τὸ, διὰ τῆς θυρίδος ȣ̓ κεῖται ἐν τῷ κώδ.

γὰρ μετὰ τὴν κηδείαν ὁ Ἰησοῦς μὴ παθὼν, καθάπερ ἱερουργίας ἀφειμένος ὁ Ἰσαάκ.

θ. Ἐκάλεσε δὲ Ἀβιμέλεχ τὸν Ἰσαὰκ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἆρά γε γυνήσου ἐστί; τὶ εἶπας, ὅτι ἀδελφή μου ἐστίν; εἶπε δὲ Ἰσαὰκ, εἶπα γὰρ, μήποτε ἀποθάνω δι' αὐτήν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐπειδὴ ἐκ τῶν τεκμηρίων ἐφωράθη ὁ δίκαιος, οὐκ ἔτι λοιπὸν ἀρνεῖται, ἀλλ' ὁμολογεῖ, καὶ τὴν αἰτίαν φανερὰν καθίστησι, δι' ἣν ἀδελφὴν καλέσαι κατεδέξατο. εἶπε γάρ φησι, μήποτε ἀποθάνω δι' αὐτήν. ὁ τοῦ θανάτου φόβος εἰς τοῦτό με ἐλθεῖν κατηνάγκασεν. ἴσως δὲ μεμαθηκὼς ἦν, ὅτι καὶ ὁ πατὴρ τοῦτο τὸ δρᾶμα κατασκευάσας διέσωσεν ἑαυτὸν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ταύτην ἦλθε τὴν ὁδόν.

ι. Εἶπε δὲ Ἀβιμέλεχ, τὶ τοῦτο ἐποίησας ἡμῖν; μικροῦ ἐκοιμήθη τὶς τοῦ γένους μου μετὰ τῆς γυναικός σου, καὶ ἐπήγαγες ἂν ἐφ' ἡμᾶς ἄγνοιαν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἔτι τὰς πρὸς Ἀβραὰμ αἰδεῖται συνθήκας. ἄλλως δὲ καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀπειλὴν δεδοικὼς, ἣν ὑπέμεινέτε καὶ ἤκουσε διὰ Σάῤῥαν τὴν μητέρα τοῦ Ἰσαάκ. οὐκ ἀπεικὸς δὲ ἥμερον ὄντα τοῦτον τὸν Ἀβιμέλεχ, καὶ ἕτερον παρὰ τὸν ἐπὶ τοῦ Ἀβραὰμ, τῇ αὐτῇ δὲ ἐκείνῳ προσηγορίᾳ κεκλημένον, ὡς καὶ οἱ τῆς Αἰγύπτου βασιλεῖς τὴν τοῦ Φαραὼ πάντες εἶχον ὀνομασίαν, παρειληφέναι μὲν ἀκοῇ τὰ τότε γενόμενα, παιδεύεσθαι δὲ ἐξ ἐκείνων τὸ δέον.

ια. Συνέταξε δὲ Ἀβιμέλεχ παντὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ, λέγων, πᾶς ὁ ἁπτόμενος τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ἢ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, θανάτου ἔνοχος ἔσται.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐπειδὴ γὰρ οὗτος ἦν ὁ φόβος, ὁ τοῦ θανάτου λέγω, κατασείων τοῦ δικαίου τὴν διάνοιαν, διὰ τοῦτο καὶ τοῦτον ἐκβληθῆναι πεποίηκεν ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης, καὶ ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ αὐτὸν λοιπὸν διάγειν.

ιβ. Ἔσπειρε δὲ Ἰσαὰκ ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ, καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ ἑκατοστεύουσαν κριθήν. ηὐλόγησε δὲ αὐτὸν Κύριος.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐννόησον ὅσον ἦν ἑκατονταπλασίονα τῶν παρ' αὐτοῦ καταβαλλομένων ὑποδέχεσθαι. εἰ δὲ τοῦτόσοι μέγα φαίνεται, σκόπει τὴν ἐπίτασιν τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, ἣν, τοῦ χρόνου προϊόντος, περὶ ἡμᾶς ἐπεδείξατο. τοῖς γὰρ μετὰ τὴν αὐτοῦ παρουσίαν τὴν ἀρετὴν μετιοῦσιν, οὐ μόνον ἑκατονταπλασίονα ἐνταῦθα παρέχειν ὑπισχνεῖται, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν, καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰς ἀπόλαυσιν.

ιγ. Καὶ ὑψώθη ὁ ἄνθρωπος· καὶ προβαίνων, μείζων ἐγένετο ἕως οὗ μέγας ἐγένετο σφόδρα. Ἐγένετο δὲ αὐτῷ κτήνη προβάτων, καὶ κτήνη βοῶν, καὶ γεώργια πολλά· ἐζήλωσαν δὲ αὐτὸν οἱ Φυλιστιείμ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μέγας ὁ δι' ὅλου βεβηκὼς πάντη κατ' ἀρετήν· καθὸ οὐδεὶς φαῦλος μέγας, οὐδὲ κατὰ τὴν Γραφήν. Μωϋσῆς μὲν γὰρ μαρτυρεῖται μέγας, καὶ Ἰωάννης, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος· πλὴν τήρει καὶ τὴν σφόδρα προσθήκην, οὐχ ἁπλῶς κειμένην. κατὰ βαθμὸν δὲ τοῦτο, καὶ οὐκ ἐφάπαξ· σφαλερὸν γάρ. μαρτυρεῖ δὲ τὸ παρὸν, ὅτι τῷ σπουδαίῳ καὶ τὰ κατὰ γεωργίαν, καὶ τὰ ἄλλα περὶ βίον εὐοδεῖ, καὶ τὰ ἐπιγινόμενα πολλαπλάσια τῶν ἐξ ἀρχῆς γίνεται, κατὰ τὴν ἑκατοστεύουσαν κριθήν. διό φησι καὶ Δαβὶδ, οὐ καταισχυνθήσονται ἐν καιρῷ πονηρῷ, καὶ ἐν ἡμέραις λιμοῦ χορτασθήσονται. Ψαλ. 36. 19.

ιε. Καὶ πάντα τὰ φρέατα, ἃ ὤρυξαν οἱ παῖδες τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ χρόνῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐνέφραξαν αὐτὰ οἱ Φυλιστιεὶμ, καὶ ἔπλησαν αὐτὰ γῆς.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Σκόπει πόση τῶν αὐτόθι ἡ κακία, ὡς καὶ τῶν ὑδάτων φθονῆσαι τῷ δικαίῳ.

ιϛ. Εἶπε δὲ Ἀβιμέλεχ πρὸς Ἰσαὰκ, ἄπελθε ἀφ' ἡμῶν· ὅτι δυνατώτερος ἡμῶν ἐγένου σφόδρα.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Οὐδὲ ὁ βασιλεὺς ὁ ἐν τοσαύτῃ περιουσίᾳ καθεστὼς κατασχεῖν τὸν φθόνον ἴσχυσεν, ἀλλά φησιν, ἄπελθε ἀφ' ἡμῶν, ὅτι δυνατώτερος ἡμῶν ἐγένου σφόδρα. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τοιοῦτον γὰρ ἡ βασκανία. οὐκ ἀνέχεται πρᾴως τὴν ἑτέρων εὐπραγίαν, ἀλλὰ τὴν τοῦ πλησίον εὐημερίαν, οἰκείαν δυσπραγίαν εἶναι νομίζει, καὶ τήκεται τοῖς τοῦ πλησίον ἀγαθοῖς. ὃ δὴ καὶ ἐνταῦθα γέγονε. Καὶ μετ' ὀλίγα. Καὶ ἀληθῶς δυνατώτερος ἦν, τὴν ἄνωθεν συμμαχίαν ἔχων ἐν ἅπασι, καὶ ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ δεξιᾶς φρουρούμενος.

ιζ. Καὶ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν Ἰσαὰκ, καὶ κατέλυσεν ἐν τῇ φάραγγι Γεράρων, καὶ κατῴκησεν ἐκεῖ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα τοῦ δικαίου τὴν πολλὴν ἐπιείκειαν, πῶς οὐκ ἐφρόνησε μέγα, οὐδὲ ὁρῶν διὰ τῶν πραγμάτων πολλὴν τοῦ Θεοῦ τὴν ῥοπὴν περὶ αὐτὸν γινομένην, κατεξανέστη τοῦ βασιλέως, τῇ τοῦ συμμαχοῦντος αὐτῷ δυνάμει πεποιθώς· ἀλλὰ καθάπερ τὶς ἀνὴρ καὶ ἀπροστάτευτος, καὶ οὐδαμόθεν οὐδεμιᾶς ἀπολαύων βοηθείας,

ἔτω μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιεικείας, ὐδὲ μέχρι λόγων ἀντιτείνας τῷ βασιλεῖ, ἐποίει τὸ παρ' αὐτῦ κελευόμενον, καὶ εὐθέως ἐκεῖθεν ἀπανίστατο, καὶ ποῤῥωτέρω γενόμενος, κατέσκλε τὸ πάθος τῷ Φλόγα, ὁμῦ καὶ τῷ ὑπερβάλλουσαν αὐτῦ ἐπιείκειαν ἐνδεικνύμενος, κἀκεῖνο τὸ πάθος παραμυθούμενος. καὶ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ κατῴκησεν ἐν τῇ Φάραγγι Γεράρων. καὶ ὅπερ ὁ Χριστὸς παραγγέλλων τοῖς μαθηταῖς ἐνετέλλετο λέγων, ὅταν διώκωσιν ὑμᾶς, φεύγετε ἐτέρωθι, τοῦτο καὶ ἔτος ἤδη διὰ τῶν ἔργων ἐπλήρου. καὶ καθάπερ Δαβὶδ τῦ Σαὰλ τὸν πολλῷ φθόνον καταγέλων, διὰ τῆς ἀναχωρήσεως ἑαυτὸν ὑπεξάγων, ἐκείνου τῷ πολλῷ παρεμυθεῖτο Φλεγμονῷ· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ὁ δίκαιος ἔτος ἐπλήρου τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο λόγιον, δότε τόπον τῇ ὀργῇ. καὶ καταλιπὼν τῷ πόλιν, ἐξῆλθε, φησὶν, ἐν τῇ Φάραγγι.

Ματθ. 10. 23.

Ῥωμ. 12. 19.

ιη. Καὶ πάλιν Ἰσαὰκ ὤρυξεν ἐκεῖ τὰ Φρέατα τῦ ὕδατος, ἃ ὤρυξαν οἱ παῖδες Ἀβραὰμ τῦ πατρὸς αὐτῦ· καὶ ἐνέφραξαν αὐτὰ οἱ Φυλισιεὶμ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν Ἀβραὰμ τὸν πατέρα αὐτῦ. καὶ ἐπωνόμασεν αὐτοῖς ὀνόματα καθὰ τὰ ὀνόματα, ἃ ἐπωνόμασεν Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ αὐτῦ.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ. Ἐμφραγέντα τὰ Φρέατα ὀρύσσει πάλιν ὁ Ἰσαὰκ, ὅτι φύσει φιλάνθρωπός ἐστι, καὶ θυμοῦ καὶ συγγνώμων ὁ ἀσεῖος, ἀδυνὶ μνησικακῶν τὸ παράπαν, ἀλλὰ νικᾷν τὰς ἐχθρὰς ἀξιῶν ἐν τῷ ποιεῖν εὖ μάλα, ἢ βλάπτειν. τοῖς γὰρ ἀβύλοις ἔθος ἐστὶ μήτε σήλας, μήτε μνημεῖόντι ἀπολιπεῖν τῶν καλῶν εἰς δύδοξίαν συμβαλλόμενον· ἢ ὅτι ῥηγνύμενοι φθόνῳ καὶ βασκανίᾳ τῆς τε περὶ ἐκείνης εὐπραγίας ὀλιγωρῦσι καὶ τῆς αὐτῆς ὠφελείας, ἄμεινον ἡγούμενοι βλάπτεσθαι μᾶλλον, ἢ ὑφ' ὧν οὐκ ἔτι θέλουσιν εὐεργετεῖσθαι.

ιθ. Καὶ ὤρυξαν οἱ παῖδες Ἰσαὰκ ἐν τῇ Φάραγγι Γεράρων· καὶ εὗρον ἐκεῖ Φρέαρ ὕδατος ζῶντος.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Καὶ εὗρον Φρέαρ ὕδατος ζῶντος, ἀντὶ τῦ κάτωθεν ἀναβλύζοντος.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Φιλολιμηλέον ἑκάστῳ ὀχομένῳ εἶναι τέκνον τῦ Ἰσαὰκ ταῦτα νοῆσαι τὰ Φρέαλα, καὶ ὀρύξαι αὐτὰ ἐν ἑαυτῷ.

κ. Καὶ ἐμαχέσαντο οἱ ποιμένες Γεράρων μετὰ τῶν ποιμένων Ἰσαὰκ, Φάσκοντες αὐτῶν εἶναι τὸ ὕδωρ. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τῦ Φρέατος, ἀδικία· ἠδίκησαν γὰρ αὐτόν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἵνα μάθῃς, ὅτι καὶ ἐπὶ τῦ βασιλέως, ἃ διὰ τῷ ἐκείνῳ δωρεὰν ἐπεδείξατο τῷ ἐπιείκειαν, ἀλλὰ διὰ τὸν οἰκεῖον τρόπον, ὅρα αὐτὸν καὶ ἐπὶ τῶν ποιμένων τὸ αὐτὸ ποιῦντα. καὶ καθάπερ ἐκεῖνος ἔλεγεν, ἄπελθε ἀφ' ἡμῶν, καὶ θύθέως καθάπερ ἐπίταγμα δεχόμενος ὑπανεχώρει· ἔτω καὶ νῦν τῶν ποιμένων ἐπηρεάζειν ἐπιχειρούντων, καὶ τὸ Φρέαρ οἰκειομένων, παραχωρεῖ. καὶ ἵνα διλωσκὴς ᾖ τοῖς μετὰ ταῦτα ἡ γνῶσις τῆς ἀδικίας, ὄνομα ἐπιτίθησι τῷ Φρέατι ἐκ τῦ συμβεβηκότος. ἐπειδὴ γὰρ Φανερὰν ἐπεδείξαντο τῷ ἀδικίαν, ἐκάλεσε, Φησὶ, τὸ ὄνομα τῦ Φρέατος, τόπε ἀδικία. καὶ ἵν λοιπὸν καθάπερ ἐν σήλῃ χαλκῇ τὸ ὄνομα τῦ τόπε διδασκαλία τοῖς ἑξῆς καὶ τῆς τῦ δικαίε ἐπιεικείας, καὶ τῆς ἐκείνων ἀγνωμοσύνης.

κα. Ἀπάρας δὲ Ἰσαὰκ ἐκεῖθεν, ὤρυξε Φρέαρ ἕτερον· ἐκρίνοντο δὲ καὶ περὶ ἐκείνε. καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτῦ, ἐχθρία.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐνταῦθα ἐ πάντη, ὡς ἔοικε, τὸ Φρέαρ ἀφείλοντο, ἀλλὰ διαμαχεσάμενοι, καὶ πρὸς τὸ προφανὲς τῆς ἀδικίας ὁρῶντες, ἀπέσησαν. διὰ τῦτο ἐχθρίαν αὐτὸ προσηγόρευσαν, ἐπειδὴ ἔχθρας ὑπόθεσις κατέστη.

κβ. Ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν, ὤρυξε Φρέαρ ἕτερον· καὶ ὐκ ἐμαχέσαντο περὶ αὐτῦ. καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτῦ, εὐρυχωρία, λέγων, διότι νῦν ἐπλάτυνεν ὁ Κύριος ἡμῖν, καὶ ἤυξησεν ἡμᾶς ἐπὶ τῆς γῆς.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἡνίκα μὲν τὰ πρότερα Φρέατα ἐκεῖνοι παραπάσαθαι ἐπεχείρησαν, ὐκ ἐδυσχέραναν, ὐκ ἀντέτειναν, ἀλλὰ μόνον τῇ προσηγορίᾳ τῶν Φρεάτων ἀνεξάλειπλον τῷ μνήμῳ τῆς ἐκείνων κακίας ἀναπετίθει. ἐνταῦθα δὲ πάλιν, ἐπειδὴ ὐδεὶς ἐμποδὼν γέγονεν, ἀλλὰ μετὰ ἀδείας πάσης τῶν οἰκείων πόνων ἀπήλαυε, τὸ πᾶν ἀνατίθησι τῷ Θεῷ. ἐκάλεσε γὰρ αὐτὸ, εὐρυχωρίαν. εἶτα ἑρμηνεύει αὐτῷ τῷ προσηγορίαν· διὰ τῦτό-
» Φησιν, εὐρυχωρίαν τῦτο καλῶ, ὅτι ἐπλάτυνε Κύριος ἡμῖν, καὶ ἤυξησεν ἡμᾶς ἐπὶ
» τῆς γῆς.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Διὰ τῦ μὴ ἀνθίσασθαι τοῖς ἀδικῦσι, δείκνυσιν ὅτι ἀληθῶς ἦν ἄπλασος. ὅθεν ἀποδεξάμενος αὐτὸν τῆς ἀνεξικακίας ὁ Θεὸς, ἐπιφαίνεται αὐτῷ, καὶ ἐπαγγέλλεται τῷ γῷ, ἵνα μὴ ἀθυμῇ, ὅτι ὡς ξένος πάροικος πρὸκειτο τοῖς ἀδικεῖν βυλομένοις, πληρῶν τὸ εἰρημένον ἑκάστοτε, ἐὰν διώκωσιν.

Ματθ. 10. 23.

κγ. Ἀνέβη δὲ ἐκεῖθεν ἐπὶ τὸ Φρέαρ τῦ ὅρκυ.

κδ. Καὶ ὤφθη αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ νυκὶ ἐκείνῃ, καὶ εἶπεν, ἐγώ-

ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ τοῦ πατρός σου· μὴ φοβοῦ· μετὰ σοῦ γάρ εἰμι· καὶ εὐλογήσω σε, καὶ πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου διὰ Ἀβραὰμ τὸν πατέρα σου.

» ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἐστι μὴ φοβοῦ; Μήσε ταῦτα ξενιζέτω, τὸ παρὰ τοῦ Ἀβιμέλεχ ἐλαθῆναι, τὸ παρὰ τῶν ποιμένων ἀδικηθῆναι. πολλὰ τοιαῦτα καὶ ὁ πατὴρ ὁ σὸς πέπονθε, καὶ διὰ τοῦτο λαμπρότερος ἀνεδείχθη. Καὶ μετ' ὀλίγα. Σκόπει
» Θεοῦ φιλανθρωπίαν. εἰπὼν, ἐγώ εἰμι ὁ
» Θεὸς Ἀβραὰμ τοῦ πατρός σου, καὶ δείξας ὅπως ὠκειώσατο τὸν πατριάρχην, ὡς καταξιώσας Θεὸν ἑαυτὸν καλεῖν Ἀβραὰμ, καὶ ὁ τῆς οἰκουμένης δεσπότης καὶ δημιουργὸς ἑνὸς ἀνθρώπου φάσκων εἶναι Θεὸς, ἐ συγκλείων μέχρι τοῦ πατριάρχου τὴν οἰκείαν δεσποτείαν, ἀλλὰ τὴν πολλὴν περὶ αὐτὸν εὔνοιαν δεικνὺς, ἵνα φησὶν αὐτὸν ὠκειωσάμην, ὡς πάντων τῶν ἄλλων ἀντάξιον ἐκεῖνον ἐμοὶ νομισθῆναι.

κε. Καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον· καὶ ἐπεκαλέσατο τὸ ὄνομα Κυρίου· καὶ ἔπηξεν ἐκεῖ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ. ὤρυξαν δὲ ἐκεῖ οἱ παῖδες Ἰσαὰκ ἐν φάραγγι Γεράρων φρέαρ.

» ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἐστιν ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον; Τὰς εὐχαριστίας, φησὶν, ἐκεῖ ἀνέωγε τῷ δεσπότῃ, ὑπὲρ ὧν τοσαύτῃ περὶ αὐτὸν κηδεμονίαν ἐπεδείξατο.

κς. Καὶ Ἀβιμέλεχ ἐπορεύθη πρὸς αὐτὸν ἀπὸ Γεράρων, καὶ Ὀχοζὰθ ὁ νυμφαγωγὸς αὐτοῦ, καὶ Φιχὸλ ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Κατάσκοποι μᾶλλον ἢ σύμβουλοι γενησόμενοι, καὶ πρὸς ἑκάτερον παρεσκευασμένοι· πόλεμον μὲν, εἰ ἀθενοῦντα κατίδοιεν· εἰρήνην δὲ, εἰ δυνατώτερον ἑαυτῶν. (1)

κζ. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰσαὰκ, ἵνα τί ἤλθετε πρός με; ὑμεῖς δὲ ἐμισήσατέ με, καὶ ἐξαπεστείλατέ με ἀφ' ὑμῶν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Θέα μοι πόση τοῦ δικαίου ἡ πραότης. ὁρῶν τοὺς ἀπελάσαντας, καὶ τοσοῦτον περὶ αὐτὸν τὸ μῖσος ἐπιδειξαμένους, νῦν ἐν τάξει οἰκετῶν πρὸς αὐτὸν παραγινομένους, οὐκ ἐφρόνησε μέγα κατ' αὐτῶν, οὐδὲ τῇ δυνάμει τοῦ δεσπότου πεποιθὼς κατεξανίσταται τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ πάλιν τῷ σωφρονεῖν ἐπιείκειαν ἐπιδεικνύμενος, μετὰ πολλῆς πραΰτητος φησὶ
» πρὸς αὐτοὺς, ἵνα τί ἤλθετε πρός με; ὑμεῖς δὲ ἐμισήσατέ με, καὶ ἀπεστείλατε ἀφ' ἡμῶν. τίνος ἕνεκεν, φησὶ, παραγενέσθαι πρός με κατεδέξασθε, τὸν ἐλαθέντα, τὸν μισηθέντα;

κη. Καὶ εἶπαν, ἰδόντες σε ἑωράκαμεν, ὅτι ἦν Κύριος μετὰ σοῦ· καὶ εἴπαμεν, γενέσθω ἀρὰ ἀνὰ μέσον ἡμῶν καὶ ἀνὰ μέσον σοῦ· καὶ διαθησόμεθα μετὰ σοῦ διαθήκην.

» ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἰδόντες, φησὶν, ὅτι Κύριος μετὰ σοῦ. Πόθεν ἡμῖν ἡ τοιαύτη γνῶσις; Ναί φησιν, αὐτὰ ἡμῖν τὰ πράγματα ἀντὶ διδασκαλίας γέγονεν. εἴδομεν γὰρ, ὅτι ἐλαυνόμενος τῶν ἐλαυνόντων ἰσχυρότερος γέγονας, καὶ ἐπηρεαζόμενος τῶν ἐπηρεαζόντων περιγέγονας, καὶ ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων ἀκολουθίας σωφρονοῦμεν, ὅτι πολλῆς ἀπολαύεις τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς.

» ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ διαθησόμεθα μετὰ
» σοῦ διαθήκην, ἀντὶ τοῦ ὅρκου. τοῦτο δὲ εἶπον οἱ περὶ Ἀβιμέλεχ.

κθ. Μὴ ποιήσειν μετ' ἡμῶν κακὸν, καθότι ἡμεῖς σε μὴ ἐβδελυξάμεθα, καὶ ὃν τρόπον ἐχρησάμεθάσοι καλῶς, καὶ ἐξαπεστείλαμέν σε μετ' εἰρήνης. καὶ νῦν ἔσῃ σὺ εὐλογητὸς ὑπὸ Θεοῦ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τίνος ἕνεκεν ὅτω φοβεῖσθε τὸν δίκαιον, ὁρῶντες καὶ πρὸς τοὺς ἐπηρεάζοντας τοσαύτην τὴν ἐπιείκειαν ἐπιδεικνύμενον; Ἀλλ' ὁ ἀδέκαστος δικαστὴς, τὸ σωφρονοῦν, αὐτὸς διήγειρε, καὶ εἰς ἔννοιαν ἤρχοντο, ὅσην περὶ τὸν δίκαιον τὴν ἀγνωμοσύνην ἐπεδείξαντο, καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ φόβου καὶ τῆς δειλίας ἐ
» σωροῦσιν ὅπως ἐναντία λέγουσι. μὴ ποιήσειν, φησὶ, κακὸν, καθότι ἡμεῖς σε οὐκ
» ἐβδελυξάμεθα.

λ. Καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς δοχήν· καὶ ἔφαγον, καὶ ἔπιον.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οὐ διὰ τὸν ἔπαινον. ἐ γὰρ κολακείαν, ἢ τινα ἄλλην θεραπείαν ὁ σοφὸς ἀσπάζεται· ἀλλ' ἀποδεξάμενος αὐτῶν τὴν μετάνοιαν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Διὰ τῆς ἑστιάσεως πληροφορῆσαι αὐτοὺς βούλεται, ὡς ἀδεμίαν μνήμην ποιεῖται τῶν εἰς αὐτὸν εἰργασμένων παρὰ αὐτῶν.

λα. Καὶ ἀνασάντες τὸ πρωΐ, ὤμοσεν ἄνθρωπος τῷ πλησίον αὐτοῦ· καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς Ἰσαάκ.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Αὗται αἱ σωθεῖσαι, ἃς ἐποίησαν, μὴ ἀναιρεθῆναι καθάπερ

(1) Οὐδὲ τοῦτο, ἀδὲ τὰ ἑξῆς τρία τοῦ Φίλων. ἐν τοῖς τοῦ Φίλων. ἐκδεδομέν. εὑρεῖται. ἅπερ ἀδὲ φιλονίζειν ἐοίκασιν.

θάπερ καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη τοὺς Φυλισταίους ὕστερον παρὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν. οὓς ἡ θεία Γραφὴ ποτὲ μὲν Χαναναίους καλεῖ, ποτὲ δὲ Καππαδόκας· ὕστερον δὲ Καππαδόκαι μετῴκησαν.

Καὶ ἀπῴχοντο ἀπ' αὐτοῦ μετὰ σωτηρίας.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Σωτηρίαν τὴν ἀπὸ τῶν ὅρκων ἔχοντες.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἠνίξατο διὰ τούτου ἡ θεία Γραφὴ, ὅτι μετὰ πολλοῦ τοῦ φόβου τὸν κίνδυνον προσδοκῶντες παρεγένοντο· καὶ περὶ τοῦ παντὸς, ὡς εἰπεῖν, ἀγωνιῶντες τὴν πρὸς τὸν δίκαιον ἀπολογίαν ἔσπευσαν ποιήσασθαι.

λβ. Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ παραγενόμενοι οἱ παῖδες Ἰσαὰκ, ἀπήγγειλαν αὐτῷ περὶ τοῦ φρέατος, οὗ ὤρυξαν· καὶ εἶπαν, οὐχ εὕρομεν ὕδωρ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οἱ τὴν τῶν ὄντων φύσιν διερευνῶντες, καὶ τὰς περὶ ἑκάστων ζητήσεις μὴ ὀλιγώρως ποιούμενοι, παραπλήσια ποιοῦσι τοῖς τὰ φρέατα ὀρύττουσι. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τὰς ἐν ἀφανεῖ πηγὰς ἀναζητοῦσι. καὶ κοινὸς μὲν πόθος ἅπασιν ἐστὶ, ποτὸν ἀνευρεῖν· ἀλλὰ τοῖς μὲν δι' οὗ σῶμα, τοῖς δὲ δι' οὗ ψυχὴ πέφυκε τρέφεσθαι. ὥσπερ οὖν ἔνιοι τῶν ἀνατεμνόντων τὰ φρέατα, τὸ ζητούμενον ὕδωρ πολλάκις οὐχ εὗρον· οὕτως οἱ προσωτέρω χωροῦντες τῶν ἐπιστημῶν, καὶ ἐπὶ πλέον ἐμβατεύοντες αὐταῖς, ἀδυνατοῦσι τοῦ τέλους ἐπιψαῦσαι.

λγ. Καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸ ὅρκος.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Διὰ τοῦθ' ὅρκος ὠνομάσθη προσφυέστατα τὸ πίστεως βεβαιότατον σύμβολον, μαρτυρίαν Θεοῦ περιεχούσης. ὡς γὰρ ὁ ὀμνὺς, τῶν ἀμφισβητουμένων καλεῖ Θεὸν μάρτυρα, ἐπ' οὐδενὶ οὕτως ἐστὶν εὐορκῆσαι, ὡς ἐπὶ τῷ μηδεμιᾶς ἐπιστήμης εὑρίσκεσθαι παρὰ τῷ τεχνίτῃ τέλος. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ ταῖς ἄλλαις, ὅσαι περὶ ἡμᾶς δυνάμεις, ὀλίγου δεῖν κεχώρηκεν. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ λεχθέντι φρέατι ὕδωρ φασὶ μὴ εὑρεθῆναι, οὕτως οὐδὲ ἐν ὀφθαλμοῖς τὸ ὁρατὸν, οὐδὲ ἐν ὠσὶ τὸ ἀκούειν, οὐδ' ἐν μυκτῆρσι τὸ ὀσφραίνεσθαι, οὐδὲ συνόλως ἐν αἰσθήσεως ὀργάνοις τὸ αἰσθάνεσθαι. κατὰ τὸ παραπλήσιον δὲ, οὐδ' ἐν νῷ τὸ καταλαμβάνειν. πῶς γὰρ ἂν παρορᾷν, ἢ παρακούειν, ἢ παρανοεῖν συνέβαινεν, εἴπερ ἐν τούτοις πάγιαι ἦσαν αἱ ἀντιλήψεις ἑκάστου, ἀλλὰ μὴ ἐπ' αὐτῶν Θεοῦ σπείροντος τὸ βέβαιον ἐπερείκεσαν;

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Διατὶ τεσσάρων ὀρυττομένων φρεάτων ὑπὸ τῶν ἀμφὶ τῶν Ἀβραὰμ καὶ τὸν Ἰσαὰκ, τὸ τέταρτον καὶ τελευταῖον ὅρκος προσηγορεύθη; Μήποτε

A δι' ὑπονοιῶν ἐκεῖνο βούλεται παραστῆσαι, ὅτι ἐν τῷ παντὶ τεττάρων ὄντων, ἐξ ὧν συνέστηκεν ὅδε ὁ κόσμος, καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἰσαρίθμων, ἐξ ὧν διαπλασθέντες, εἰς ἀνθρωπόμορφον εἶδος ἐτυπώθημεν; τὰ μὲν οὖν τρία πέφυκε καταλαμβάνεσθαι· τὸ δὲ τέταρτον, ἀκατάληπτον πᾶσι τοῖς κριταῖς ἐστίν. ἐν μὲν οὖν τῷ κόσμῳ, γῆν, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα, καὶ οὐρανὸν, τέτταρα εἶναι ταῦτα συμβέβηκεν. ὧν τὰ μὲν ἄλ-
B λα, εἰ καὶ δυσεύρετα, ἀλλ' οὐκ εἰς ἅπαν ἀνευρέτου μοίρας ἠξίωται. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὁ δ' οὐρανὸς ἀκατάληπτον ἔχει τὴν φύσιν, οὐδὲν ἑαυτοῦ σαφὲς γνώρισμα πρὸς ἡμᾶς ἀποστείλας. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὅρκος γοῦν διὰ τοῦτ' ὠνομάσθη τὸ τέταρτον καὶ ξηρὸν φρέαρ, ὅτι ἡ τοῦ τετάρτου τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ζήτησις, ἀτελεύτητος καὶ πάντη δυσόρατος, οὐρανοῦ. ἴδωμεν δ' ὃν τρόπον καὶ τὸ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς τέταρτον διαφερόντως καὶ κατ'
Γ ἐξαίρετον λόγον ἀκατάληπτον εἶναι πέφυκεν. οὐκοῦν τέτταρα τὰ ἀνώτατα τῶν περὶ ἡμᾶς ἐστὶ, σῶμα, αἴσθησις, λόγος, νοῦς. τούτων μὲν δὴ τὰ τρία, οὐ κατὰ πάσας ἄδηλα τὰς ἰδέας ἐστὶν, ἀλλ' ἔχει τινὰ δείγματα ἐν ἑαυτοῖς καταλαμβάνεσθαι. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἆρ' οὖν καὶ τὸ τέταρτον τὸ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς, ὁ ἡγεμὼν νοῦς, καταληπτός ἐστιν; οὐ δήπου. Καὶ μεθ' ἕτερα. Μικρολόγοι μὲν οὖν τινὲς ἴσως ὑπολήψονται περὶ
Δ φρεάτων διορυχῆς τὸν τοσοῦτον εἶναι λόγον τῷ νομοθέτῃ· οἱ δ' ἐν τῇ μείζονι γραφέντες πατρίδι τῷδε τῷ κόσμῳ, τελειοτέρων φρονημάτων ὄντες, εἴσονται σαφῶς, ὅτι οὐ περὶ φρεάτων τεττάρων ἐστὶν, ἀλλὰ τῶν τοῦ παντὸς μερῶν ἡ ζήτησις τοῖς ὁρατικοῖς καὶ φιλοθεάμοσι, γῆς, ὕδατος, ἀέρος, οὐρανοῦ, ὧν ἕκαστον ἐπινοίαις εἰς ἄκρον πεποιημέναις διεξελθόντες· ἐν μὲν οὖν τοῖς τρισὶν εὗρον τινὰ καταληπτά· διὸ
E καὶ τρία ὀνόματα ἐπεφήμισαν τοῖς εὑρεθεῖσιν, ἀδικίαν, ἔχθραν, εὐρυχωρίαν· ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ, τὸ παράπαν οὐδὲν, οὐρανῷ, καθάπερ ὀλίγῳ πρότερον ἐδηλώσαμεν. τὸ γὰρ τέταρτον ἄνυδρον καὶ ξηρὸν εὑρίσκεται, καὶ ὅρκος διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν προσαγορεύεται.

Διὰ τοῦτο ἐκάλεσεν ὄνομα τῇ πόλει, φρέαρ ὅρκου, ἕως τῆς σήμερον
Z **ἡμέρας.**

» ΑΔΗΛΟΥ. Διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνο-
» μα τῇ πόλει ἐκείνῃ, φρέαρ ὅρκου, ἕως τῆς
» σήμερον ἡμέρας.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ Σύρος οὐκ ἔχει
» τῇ πόλει· ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῇ καταχέσει εὑρίσκεται πόλις οὕτω καλουμένη. τόπου τοίνυν τὸν ὄνομα· ἐπεὶ μηδὲ πόλις τὸν ἐκεῖ.

λδ. Ἦν δὲ Ἡσαῦ ἐτῶν τεσσαρά-
H **κοντα· καὶ ἔλαβε γυναῖκα Ἰουδεὶν τὴν θυγατέρα Βαιὴρ τοῦ Χετταίου, καὶ τὴν Μασεμμὰν θυγατέρα Ἐλὼμ τοῦ Εὐαίου.**

ΙΩΣΗ-

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Τῶν Ἰσάκȣ παίδων Ἥσαυος, περὶ ὃν μάλιστα ὁ πατὴρ ἐσπȣδάκει, τεσσαράκοντα γεγονὼς ἔτη, γαμεῖ Ἄδαν τὴν Ἥλωνος, καὶ Ἀλιβάμην τὴν Ἐσεβέωνος, δυναστȣόντων ἐν Χαναναίοις ἀνδρῶν θυγατέρας, ἑαυτὸν ποιήσας τῆς περὶ τὸν γάμον ἐξȣσίας κύριον, καὶ μηδὲ τῷ πατρὶ συμβȣλȣσάμενος. ȣ̓δὲ γὰρ ἐπέτρεψεν Ἴσακος ἐπ' αὐτῷ τῆς γνώμης γενομένης. ȣ̓ γὰρ ἦν αὐτῷ δι' ἡδονῆς συνάψασθαι συγγένειαν πρὸς τȣ̀ς ἐπιχωρίȣς. ȣ̓ βȣλόμενος δὲ ἀπεχθὴς εἶναι τῷ παιδὶ κελȣ́ων ἀφίστασθαι τῶν γυναικῶν, ἔκρινε σιγᾷν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τίνος ἕνεκεν ἡμῖν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν τȣ̃ Ἡσαῦ ἐσήμανεν; Οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἵνα ἐντεῦθεν καταμάθωμεν τȣ̃ Ἰσαὰκ τὸ γῆρας, καὶ ὅτι λοιπὸν προβεβηκὼς ἦν. ἐὰν γὰρ μνημονȣ́σωμεν τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, καὶ ὅτι ἡνίκα μὲν ἔλαβε τὴν Ῥεβέκκαν, καὶ αὐτὸς τεσσαράκοντα ἐτῶν ἐτύγχανεν, ὅτε δὲ ἐτέχθησαν οἱ παῖδες, ἑξήκοντα ἐτῶν ἦν, εἰσόμεθα ὅτι νῦν ἑκατοστȣ̃ λοιπὸν ἔτȣς ἐπιβὰς, ἐν βαθυτάτῳ γήρᾳ ἐτύγχανεν. ἐπειδὴ γὰρ μέλλει μετὰ ταῦτα διηγεῖσθαι ἡμῖν, ὡς ὑπὸ τȣ̃ γήρως ἀμβλυτέρας ἔσχε τὰς ὄψεις, διὰ τȣ̃το τῶν ἐτῶν τȣ̃ Ἡσαῦ τὸν ἀριθμὸν ἐσήμανεν· ἵνα ἐντεῦθεν εἰδέναι ἔχωμεν ἀκριβῶς τȣ̃ Ἰσαὰκ τὸν χρόνον.

λε. Καὶ ἦσαν ἐρίζȣσαι τῷ Ἰσαὰκ καὶ τῇ Ῥεβέκκᾳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Σύρος ȣ̓κ ἔχει ἐρίζȣσαι, ἀλλ' ȣ̓κ ἐναρεστȣ̃σαι· ἀντὶ τȣ̃ ἔριδι καὶ φιλονεικίᾳ πάντα ποιȣ̃σαι. ὁ γὰρ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος, παροργίζȣσαι ἔφη.

ΚΕΦ. ΚΖ.

α. Ἐγένετο δὲ μετὰ τὸ γηράσαι τὸν Ἰσαὰκ, καὶ ἠμβλύνθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτȣ̃ τȣ̃ ὁρᾷν· καὶ ἐκάλεσεν Ἡσαῦ τὸν υἱὸν αὐτȣ̃ τὸν πρεσβύτερον· καὶ εἶπεν αὐτῷ, υἱέ μȣ. καὶ εἶπεν, ἰδȣ̀ ἐγώ.

β. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἰδȣ̀ ἐγὼ γεγήρακα, καὶ ȣ̓ γινώσκω τὴν ἡμέραν τῆς τελευτῆς μȣ.

γ. Νῦν ȣ̃ν λάβε τὸ σκεῦός σȣ, τήν τε φαρέτραν καὶ τὸ τόξον· καὶ ἔξελθε εἰς τὸ πεδίον, καὶ θήρευσόν μοι θήραν.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Καὶ τȣ̃το τῆς θείας χάριτος ἔργον· ἵνα ἐν μέσῳ καιρὸς γένηται τῇ Ῥεβέκκᾳ κλέψαι τῷ Ἰακὼβ τὴν ȣ̓λογίαν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ πρόγε τῶν ἄλλων, τῶν ἐν πίστει φημὶ καὶ ἐν Χριστῷ κεκλημένων, τῷ Ἰσραὴλ ἐνετέλλετο ὁ τῶν ὅλων δεσπότης καὶ πατὴρ, ξένιον ὥσπερ τὶ λαμπρὸν, καὶ καρπȣ̀ς ἐπιεικείας, καὶ οἱονεὶ πόνων ἀγαθῶν ȣ̓ρήματα προσκομίζειν ἐπείγεσθαι τὴν ἀνδάνȣσαν αὐτῷ πολιτείαν καὶ ζωήν· ἣ διὰ τῆς ἐν νόμῳ ζωῆς τοῖς πάλαι προανεγράφετο, μονονȣχὶ τοῖς τύποις ἐγκεκρυμμένη, καὶ ὡς ὕλη λανθάνȣσα τῷ περιττῷ τȣ̃ γράμματος· ȣ̓κ ἀνάλωτός γε μὴν τοῖς ἐθέλȣσι φιλοθηρᾷν διὰ τῆς ἐν πνȣ́ματι καὶ ἀκριβȣ̃ς θεωρίας. τȣ̃το οἶμαί ἐστι τὸ τῆς Ἡσαῦ θήρας ἐπιθυμῆσαι τὸν Ἰσαάκ. (1)

δ. Καὶ ποίησόν μοι ἐδέσματα, ὡς φιλῶ ἐγὼ, καὶ ἔνεγκέ μοι, ἵνα φάγω· ὅπως εὐλογήσει σε ἡ ψυχήμȣ, πρὶν ἀποθανεῖν με.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος ἕνεκεν ὁ Ἰσαὰκ τῷ Ἡσαῦ δȣ̃ναι τὴν ȣ̓λογίαν ἐβȣ́λετο; Κατὰ τὸν νόμον τῆς φύσεως. πρωτότοκος γὰρ ἦν. οἱ δὲ πρωτότοκοι καὶ πρῶτοι, καὶ διπλῆν ἐλάμβανον μοῖραν. ἤυξησε δὲ καὶ ἡ θεραπεία τὸ φίλτρον. ἡ γὰρ θήρα αὐτȣ̃, βρῶσις αὐτῷ ἦν. ἱκανὴ δὲ ἡ θεραπεία καὶ τȣ̀ς ὠμοτάτȣς ἐκμειλίξασθαι, μήτιγε δὴ πατέρα, καὶ πατέρα φιλόστοργον. εὕροι δ' ἄν τις καὶ τὸν θεῖον Ἀπόστολον πλείσταις ὅσαις ȣ̓λογίαις τȣ̀ς τεθεραπȣκότας αὐτὸν ἀμειψάμενον.

Γεν. 25. 28.

ΦΙΛΩΝΟΣ. (2) Δυοῖν ὄντων υἱῶν, τȣ̃ μὲν ἀγαθȣ̃, τȣ̃ δὲ ὑπαιτίȣ, τὸν ὑπαίτιον ȣ̓λογήσειν φησίν· ȣ̓κ ἐπειδὴ τȣ̃ σπȣδαίȣ προκρίνει τȣ̃τον, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνον οἶδε καὶ δι' αὐτȣ̃ κατορθȣ̃ν δυνάμενον, τȣ̃τον δὲ τοῖς ἰδίοις τρόποις ἁλισκόμενον· μηδεμίαν δὲ ἔχοντα σωτηρίας ἐλπίδα, εἰ μὴ τὰς ȣ̓χὰς τȣ̃ πατρός. ὧν εἰ μὴ τύχοι, πάντων ἂν εἴη κακοδαιμονέστατος.

ε. Ῥεβέκκα δὲ ἤκȣσε λαλȣ̃ντος Ἰσαὰκ πρὸς Ἡσαῦ τὸν υἱὸν αὐτȣ̃. ἐπορεύθη δὲ Ἡσαῦ πρὸς τὸ παιδίον θηρεῦσαι θήραν τῷ πατρὶ αὐτȣ̃.

ς. Ῥεβέκκα δὲ εἶπε πρὸς Ἰακὼβ τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν ἐλάσσω, ἰδȣ̀ ἐγὼ ἤκȣσα τȣ̃ πατρός σȣ λαλȣ̃ντος πρὸς Ἡσαῦ

(1) Ἀπὸ τῶν ἐκδεδομ. ἀναπεπλήρωται, μόνȣ τȣ̃, τȣ̃το οἶμαί ἐστι, κτ. ἐν τῷ κώδ. κειμένȣ, καὶ τῷ ἐν τῇ 333. σελ. τȣ̃ Κυρίλ. συνηνωμένȣ.

(2) Ἴσ. Ἐπισκόπȣ. ȣ̓ γὰρ εὕρηται ἐν τοῖς τȣ̃ Ἑβραίȣ ἐκδεδομ. ὥσπερ ȣ̓δὲ τὸ ἐν τῇ 331. σελ. τȣ̃ Φίλωνος, καίπερ τὸ, Ἑβραίȣ, πρόσκειται.

Ἡσαῦ τὸν ἀδελφόν σϰ, λέγοντος, A
ζ. Ἔνεγϰέ μοι θήραν, ϰαὶ ποίησόν μοι ἐδέσματα, ἵνα Φαγὼν εὐλογήσω σε ἐναντίον Κυρίϰ τοῦ τῦ ἀποθανεῖν με.
η. Νῦν ὖν, υἱὲ, ἄϰουσόν μϰ, ϰαθὰ ἐγώσοι ἐντέλλομαι.

θ. Καὶ πορευθεὶς εἰς τὰ πρόβατα, λάβε μοι ἐϰεῖθεν δύω ἐρίφους ἁπαλοὺς τε ϰαὶ ϰαλούς· ϰαὶ ποιήσω αὐτοὺς ἐδέσματα τῷ πατρί σϰ, ὡς Φιλεῖ. B

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐντεῦθέν ἐσι μαθεῖν τὸ τῦ σώματος μέγεθος, ϰαὶ τλὼ ἐϰ ϰατασϰυῆς Φυσιϰλὼ δύεξίαν. ὁ γὰρ ἐν γήρᾳ δύω πίοσιν ἐρίφοις ϰεχρημένος προσψήμασι, τὶς ἂν ὑπῆρχεν ἐν τῇ νεότητι; ϰαὶ ταῦτα ὢν ἐγϰρατὴς, ϰαὶ ϰ ἄπλησος.

ι. Καὶ εἰσοίσεις τῷ πατρί σϰ, ϰαὶ Φάγεται, ὅπως εὐλογήσει σε ὁ πατήρ σϰ πρὸ τῦ ἀποθανεῖν αὐτόν.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐ διαμάχονται, ϰατὰ τὰς ὅτω νομίσαντας, τῶν γονέων αἱ γνῶμαι· πρὸς ἃ δὲ τέλος ἐπείγονται. (1) βέλεται γὰρ ἡ μὲν, τὸν ἀγαθὸν ὢν ἄξιός ἐσι τυχεῖν· ὁ δὲ, ϰ ἀτιμάσας τὸν ἐξ αὐτῦ, ἀλλὰ τλὼ ἀπορίαν τῦ σϰαιῦ ἐλαιῶν, ϰαθ' ὅσον ἐσὶν ἐπανορθώσαθαι. C

ια. Εἶπε δὲ Ἰαϰὼβ πρὸς Ῥεβέϰϰαν τὴν μητέρα αὐτῦ, ἔσιν Ἡσαῦ ὁ ἀδελφός μϰ ἀνὴρ δασὺς, ἐγὼ δὲ λεῖος.

ιϐ. Μήποτε ψηλαφήσῃ με ὁ πατήρ μϰ, ϰαὶ ἔσομαι ἐναντίον αὐτῦ ὡς ϰαλαφρονῶν· ϰαὶ ἐπάξω ἐπ' ἐμαυτὸν ϰάραν, ϰαὶ ϰ εὐλογίαν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Σύμμαχος τὸ, ϰαταφρονῶν, ἀντὶ τῦ, ϰαταπαίζων· ὁ δὲ Ἀϰύλας, ϰαταμωϰόμενος. D

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Θαυμασὸς τῆς πρὸς ἀμφω τὰς γονεῖς δύσεβείας. τὸν μὲν, ἵνα μὴ ϰινήσῃ· τῆς δὲ, μὴ παρανέσῃ. ϰαλῶς δὲ τὸ, ἐπ' ἐμαυτὸν ἄξω. ϰἂν γὰρ ἡσυχάζῃ Φιλοσοργίᾳ τῇ πρὸς ἐμὲ, τὸ σωσειδὸς ἐπιμέμψεται, ὡς ἄξια ϰατάρας ἐργασάμενον. Θαυμασὴ δὲ ϰ τῆς δύνοίας ἡ μήτηρ.

ιγ. Εἶπε δὲ αὐτῷ ἡ μήτηρ, ἐπ' ἐμὲ ἡ ϰατάρα σϰ τέϰνον. μόνον ὑπάϰϰσον τῆς Φωνῆς μϰ· ϰαὶ πορευθεὶς, ἔνεγϰέ μοι.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἄξιον ϰαὶ τλὼ μητέρα τῆς δύνοίας θαυμάσαι, τὰς ϰατάρας ὁμολογῦσαν ἐϰδέξαθαι τὰς ὑπὲρ ἐϰείνϰ, ϰαὶ τὸν ὑὸν τῆς ἐπ' ἀμφοτέρϰς τὰς γονεῖς τιμῆς. ἀνθέλϰεται γὰρ ὑπὸ τῆς πρὸς ἑϰάτερον δύσεβείας. τὸν μὲν γὰρ πατέρα ἐδεδίει, μὴ δόξῃ Φαναϰίζειν, ϰαὶ ὑΦαρπάζειν ἑτέρϰ γέρας· τλὼ δὲ μητέρα, μὴ ϰαὶ ταύτης νομισθῇ παρανέσειν λιπαρῶς ἐγϰειμένης. ὅθεν ἄγαν δύλαβῶς ϰαὶ ὁσίως Φησὶν, ϰ ὁ πατήρ με ϰαταράσεται, ἀλλ' ἐγὼ τὰς ϰατάρας ἐπ' ἐμαυτὸν ἔξω. E

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Ἡ Ῥεβέϰϰα ἀποσολιϰλὼ, ὡς ἄντις εἴποι, ἔχϰσα μεγαλοψυχίαν, εἵλετο ϰατάραν ὑποσλῶναι, ἵνα ὁ παῖς δύλογίαν ϰληρονομήσῃ. ϰαὶ τῶν μὲν ἀγαθῶν, ἐϰείνῳ παρεχώρει· ϰ γὰρ δὴ μετ' ἐϰείνϰ δύλογεῖσθαι ἤμελε· τὰ δὲ ϰαϰὰ, αὐτὴ μόνη παρεσϰυάζετο ὑπομένειν. ϰαὶ ὅτω προθύμως παρεσϰυάζε τὸ δρᾶμα, ὡς ϰαὶ τῇ μελλήσει δυσχεραίνειν, ϰαὶ τῇ ταχυτῆτι χαίρειν, ϰαὶ ϰαλεπαίνειν τὸν παῖδα· ϰαὶ ταῦτα, ϰινδυνϰ μεγίσϰ παρεσῶτος. ἀφεῖσα γὰρ εἰπεῖν, ὅτι ὁ πατὴρ σϰ εἰς γῆρας βαθὺ ἐλήλαϰε, ϰαὶ τὸ τραῦμα τῆς αἰσθήσεως ἀφῃρέθη, ϰαὶ ϰ Φωράσει τὸν δόλον· ταῦτα πάντα σωτεμοῦσα, ἔΦη τῷ παιδὶ ἀναδυομένῳ ϰαὶ δεδοιϰότι, ἐπ' ἐμὲ ἡ ϰατάρα σϰ τέϰνον, μόνον μὴ διαΦθείρῃς τὸ παρ' ἐμοῦ ϰατασϰυασθὲν δρᾶμα, μηδ' ἀπολέσῃς ὀξύτατον ὂν τὸ θήραμα, μηδὲ προδῷς τὸν θησαυρόν. F

** ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πόθεν ἡ Ῥεβέϰϰα τεθάῤῥηϰεν, ὅτι δὴ τὸ δύξεια τῆς δύλογίας ὁ Ἰαϰώβ· ϰαὶ ὅτω τεθάῤῥηϰεν, ὡς » εἰπεῖν, ἐπ' ἐμὲ ἡ ϰατάρα σϰ τέϰνον, μόνον ἐπάϰϰσον τῆς Φωνῆς μϰ; Προεγνώϰει ϰαὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων, ὅτι ὁ μείζων δυλόσει τῷ ἐλάσονι. ἐϰείνη τῇ προῤῥήσει πισεύσασα, πάντα ἐϰίνησε πορον, ὡς τὸν Ἰαϰὼβ τλὼ παλριϰλὼ δύλογίαν λαβεῖν. Γεν. 25. 23.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐθάῤῥει μὲν τῇ » ἐπαγγελίᾳ τοῦ Θεοῦ τῇ λεγϰσῃ, ὁ μείζων δυλόσει τῷ ἐλάσονι· πάλιν δὲ ἐΦοβεῖτο, ὡς ἄνθρωπος, μήπως ἡ δύλογία τοῦ πατρὸς ὡς διϰαίϰ μεταθήσῃ τλὼ ἀπόΦασιν τοῦ Θεοῦ. Γεν. 25. 23.

ιδ. Πορευθεὶς δὲ, ἔλαβε ϰαὶ ἤνεγϰε τῇ μητρί· ϰαὶ ἐποίησεν ἡ μήτηρ αὐτῦ ἐδέσματα, ϰαθὼς ἐΦίλει ὁ πατὴρ αὐτῦ.

ιε. Καὶ λαϐοῦσα Ῥεβέϰϰα τὴν σολὴν Ἡσαῦ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς τοῦ πρεσϐυτέρϰ τὴν ϰαλὴν, ἣ ἦν παρ' αὐτῇ ἐν τῷ οἴϰῳ, ἐνέδυσεν Ἰαϰὼϐ τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν νεώτερον.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἵνα ϰ διὰ τῆς σολῆς ἐϰεῖνος εἶναι δοϰῇ, μὴ παρὼν, ὡς παρεσώς.

ιϛ. Καὶ

(1) Τὰ ἀπ' ἀρχῆς, ἄχρι τοῦ ἐπείγονται, ἐλήφθη ἐϰ τοῦ τῆς Αὐγ. ϰώδ. ϰαὶ τὰ ἑξῆς ἄλλως πως σωτεταγμένα περιέχοντος.

ις. Καὶ τὰ δέρματα τῶν ἐρίφων ἔθηκεν ἐπὶ τὰς βραχίονας αὐτῦ, (1) καὶ ἐπὶ τὰ γυμνὰ τῦ τραχήλυ αὐτῦ.

**ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Τὰ δέρματα τῶν ἐρίφων ὁ Ἰακὼβ περιθέμενος, καὶ τὴν εὐλογίαν τῦ πατρὸς πορισάμενος, τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ σωτῆρα ἠνέξατο, τὴν ἀναμάρτητον Φύσιν ἀναμαρτήτως δεξάμενον, καὶ τὰ πάθη αὐτῆς ἐν ἑαυτῷ θανατώσαντα· τῦτο γὰρ δηλοῖ ἡ τῶν νεκρῶν δερμάτων περίθεσις· ἐπειδὴ ἀδὴν ἐρίφωδες λοιπὸν ἐν τῇ Φύσει καλέλιπε τῆς δυσνύμυ σάσεως καὶ κρίσεως ἄξιον· ἀλλὰ νεκρώσας αὐτῆς τὰ γῆϊνα μέλη, καὶ βρῶσιν προσφιλῆ τῷ πατρὶ προσεκόμισε, τὴν ἡμετέραν ἀεὶ πεινῶντι σωτηρίαν, καὶ ἡμῖν ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀναφαίρετον εὐλογίαν ἐπήγασε.

ιζ. Καὶ ἔδωκε τὰ ἐδέσματα, καὶ τὸν ἄρτον, ὃν ἐποίησεν, εἰς τὰς χεῖρας Ἰακὼβ τῦ υἱῦ αὐτῆς.

ιη. Καὶ εἰσήνεγκε τῷ πατρὶ αὐτῦ· εἶπε δὲ, πάτερ. ὁ δὲ εἶπεν, ἰδὸ ἐγώ· τίς εἶ σὺ τέκνον;

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπετάτλετο μὲν γὰρ, καθάπερ ἔφη ὁ Ἰσραὴλ, καὶ δὴ ὑπέσχετο κατορθῦν. ἔφη γὰρ ἐν χωρὴβ, πάντα ὅσα εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς ποιήσομεν καὶ ἀκυσόμεθα. μελλητὴς δὲ λίαν ἑωρᾶτο διὰ τῶν πραγμάτων, καίτοι πρόχειρος ὢν εἰς ἐπαγγελίαν. ταύτῃ τοι καὶ διὰ μέσυ χωρεῖ. Φθάνει δὲ ἔτος ὁ πλερνισὴς Ἰακὼβ, τυτέσιν ὁ νέος τε καὶ ἐν πίσει λαός. προεισκεκόμικε γὰρ τῷ Θεῷ τὰ ζηλύμενα, ἀναδυομένυ τε καὶ μέλλοντος τῦ πρωτοτόκυ λαῦ, προεκαρποφόρησε τὴν πίσιν· ἣν καὶ ἐν τάξει τροφῆς ἡ θεία ποιεῖται Φύσις. καὶ γὰρ ὁ Σωτὴρ ἔτω τοῖς ἁγίοις Ἀποσόλοις τὴν Σαμαρειτῶν ἐπισροφὴν κατεμιμύσε, λέγων, ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς ὐκ οἴδατε.

ιθ. Καὶ εἶπεν Ἰακὼβ τῷ πατρὶ, ἐγὼ Ἡσαῦ ὁ πρωτότοκός συ πεποίηκα καθὰ ἐλάλησάς μοι. ἀνασὰς, κάθισον καὶ Φάγε τῆς θήρας μυ, ὅπως εὐλογήσῃ με ἡ ψυχή συ.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐκ ἐψεύσατο Ἰακὼβ, ἣν γὰρ ἀγοράσας τὰ πρωτοτόκια.

» ΑΔΗΛΟΥ. Φάγε τῆς θήρας μυ. Οὐδὲν τύτων ἐψεύσατο. δι' αὐτῆς γὰρ ἐθήρευσε τῦ πατρὸς τὴν εὐλογίαν.

*ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἶτα ἃ δοκεῖ ἐψεῦσθαι ὁ Ἰακὼβ, εἰπὼν, ἐγώ εἰμι Ἡσαῦ ὁ » πρωτότοκός συ; Πριάμενος ἣν τὰ τῶν » πρωτοτόκων πρεσβεῖα. ἀληθεύων τοιγαρῦν ἀποκαλεῖ ἑαυτὸν πρωτότοκον.

*ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Δεδιὼς, (2) μήποτε σωεὶς ὁ πατὴρ ἀράσηται αὐτῷ, ὐκ ἐψεύσατο, αὐτὸς εἶναι πρωτότοκος Ἡσαῦ λέγων. μετιὼεγκε (3) γὰρ εἰς αὐτὸν τὰ πρωτοτόκια τῦ Ἡσαῦ διὰ τῆς πράσεως τῦ Φακῦ μεθ' ὅρκων· καὶ θήραν καλεῖ, ὡς μὲν Ἰσαὰκ ἐνόμιζε τὴν διὰ τῶν θηρευθέντων τετραπόδων· ὡς δὲ ὁ Ἰακὼβ ἔλεγε, τὴν δι' ἧς ἐθήρευσε τῦ πατρὸς τὴν εὐλογίαν. δόλῳ δὲ ἠνορακὼς τὰ πρωτοτόκια, τὴν περὶ τῶν πρωτοτοκίων εὐλογίαν δόλῳ παρὰ τῦ πατρὸς ἔλαβεν οἰκονομίᾳ Θεῦ.

**ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἂν εἴποι τὶς, καὶ ψεύδει τῷ τοιύτῳ Θεὸς σωήργησε; Μὴ ἁπλῶς ἐξέταζε τὸ γινόμενον, ἀλλὰ τὸν σκοπὸν καταμάνθανε· καὶ ὅτι ἡ βιωτικῆς ἕνεκεν τινὸς πλεονεξίας τῦτο ἐγίνετο, ἀλλὰ τῦ πατρὸς τὴν εὐλογίαν ἐπισπάσασθαι ἐσπούδαζεν. ἄλλως δὲ εἰ μέλλοις ἁπλῶς τὰ γινόμενα ἐξετάζειν, καὶ μὴ τὸν σκοπὸν πανταχῦ ἐπιζητεῖν, ὅρασοι (4) καὶ τὸν πατριάρχην παιδοκλόνον ὀνομάζειν, καὶ τὸν Φινεὲς ἀνδροφόνον. ἀλλ' ὅτε ἐκεῖνος παιδοκλόνος, ἀλλὰ καὶ λίαν Φιλόσοργος, εἰ καί τις ἄλλος, ὅτε ὅτος ἀνδροφόνος, ἀλλὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἄγαν ζηλωτής. ἑκάτερος γὰρ αὐτῶν τὸ δοκῦν τῷ Θεῷ διεπράτλετο. διόπερ ὁ μὲν, διὰ τὴν ὑπακοὴν πολλῆς ἀξιῦται τῆς ἄνωθεν ἀμοιβῆς· ὁ δὲ, διὰ τὸν ζῆλον ἀνακηρύτλεται. » ἔση γὰρ Φησὶ Φινεὲς, καὶ ἐξιλάσατο. εἰ τοίνυν Φόνος εὐδοκίμησε καὶ παιδοκλονία ἐν ἐκείνοις, ἐπειδὴ κατὰ Θεὸν γνώμην ἐγένετο, καὶ ἐν τοῖς γεγονόσι προσέχομεν, ἀλλὰ τῷ σκοπῷ τῶν γινομένων, καὶ τῇ τῶν πεποιηκότων γνώμῃ, πολλῷ μᾶλλον καὶ ἐνταῦθα τῦτο λογίζεσθαι χρή.

Ἐξοδ. 19. 8. » Ψαλ. 105. 30.

κ. Εἶπε δὲ Ἰσαὰκ τῷ υἱῷ αὐτῦ, τί τῦτο, ὅτι ταχὺ εὗρες ὦ τέκνον; ὁ δὲ εἶπεν, ὃ παρέδωκε Κύριος ὁ Θεός συ ἐναντίον μυ.

κα. Εἶπε δὲ Ἰσαὰκ τῷ Ἰακὼβ, ἔγγισόν μοι, καὶ ψηλαφήσωσε τέκνον, εἰ σὺ εἶ ὁ υἱός μυ Ἡσαῦ, ἢ ὄ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε τῷ Ἰσαὰκ τὸ βλέμμα τὸ οἰκεῖον ὐκ ἀπεκάλυψεν ὁ Θεός; Ἵνα ἐναργὴς γένηται ἡ τῦ Θεῦ περὶ τὸν Ἰακὼβ κηδεμονία. δείκνυσι δὲ τῦτο, τὸ τὸν μὲν Ἰσαὰκ ἐσπδακύαι τὸν Ἡσαῦ εὐλογῆσαι· τὴν δὲ θείαν χάριν, καὶ παρὰ γνώμην τῦ Ἰσαὰκ, ἐπὶ τὸν Ἰακὼβ ἑλκύσαι τὴν εὐλογίαν. τῦτο δὲ καὶ αὐτὸς σωῆκεν ὁ Ἰσαάκ. ὡς γὰρ πάντα πόρον ἐκίνησε, καὶ ἀπέσειλε τὸν Ἡσαῦ ἐπὶ τὴν θήραν, καὶ τῦ Ἰακὼβ τὴν τροφὴν προσενηνοχότος, πολλάκις ἤρετο, εἰ αὐτὸς εἴη Ἡσαῦ ὁ πρωτότοκος· καὶ ἃ μόνον ἤρετο, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας τῷ σώματι προσε-

(1) Τὸ, τὰς βραχίονας αὐτῦ, προσετέθη.
(2) Ἔφη δέ τις, ὡς δεδιώς. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(3) Ἐπρίατο γὰρ μεθ' ὅρκυ τὰ πρωτοτόκια. ὁ αὐτ.
(4) Ἰσ. ὥρα σοι.

προσενηνόχεν· εἶτα τοῦ Ἡσαῦ εἰσεληλυθότος, τὸ γεγενημένον καταπλαγεὶς, οὐκ ἐχαλέπηνεν, ὡς παρὰ παιδὸς ἐξαπατηθεὶς, ἀλλὰ τὸν θεῖον ἔγνω σκοπόν· καὶ ἣν ἔδωκεν, ἐβεβαίωσεν εὐλογίαν.

κβ. Ἤγγισε δὲ Ἰακὼβ πρὸς Ἰσαὰκ τὸν πατέρα αὐτοῦ. καὶ ἐψηλάφησεν αὐτὸν, καὶ εἶπεν, ἡ μὲν φωνὴ, φωνὴ Ἰακώβ· αἱ δὲ χεῖρες, χεῖρες Ἡσαῦ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τὴν εὐσεβῆ φωνὴν οὐκ
» ἂν λεχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἡσαῦ· ὃ παρέδωκε
» Κύριος ὁ Θεός σου ἐναντίον μου· ἐπιγνοὺς ὁ Ἰ-
» σαὰκ, εἶπεν· ἡ μὲν φωνὴ, φωνὴ Ἰακώβ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τίνα δὴ οὖν ἄρα τρόπον ἐφαρμόσαιμεν ἂν τοῖς ἐν πίστει λαοῖς τὸ καὶ ὡς ἐν εἴδει γενέσθαι, καὶ ὡς ἐν μιμήματι τῆς ἰουδαϊκῆς πολιτείας, καὶ τὸ ἑτέραν ἔχειν παρ' αὐτοὺς τὴν φωνήν; Οὐκοῦν ἐκεῖνό φαμεν, ὡς ἐστὶν ἀεὶ παρὰ ταῖς θείαις Γραφαῖς ἔργου καὶ κατορθωμάτων, ἤτοι πρακτικῆς ἐνεργείας σημεῖον ἡ χείρ. ὅσον οὖν ἧκεν εἰς ἐνεργείας ταυτότητα, καὶ ποιότητα κατορθωμάτων, καὶ αὐτοὶ πληροῦσι τὸν νόμον οἱ ἐν Χριστῷ, νοητῶς τε καὶ πνευματικῶς ἱερουργούμενοι, καὶ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας ἑαυτοὺς προσκομίζοντες τῷ Θεῷ καὶ πατρί. καὶ γοῦν ὁ Χριστὸς καίτοι διαῤῥήδην ἡμῖν νόμους τεθεικὼς
Ματθ. 5. 17. εὐαγγελικοὺς, μὴ νομίσητε, φησὶν, ὅτι
» ἦλθον καταλύσαι τὸν νόμον, καὶ τοὺς Προ-
» φήτας, καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ τὰς χεῖρας ἔχειν τοῦ Ἡσαῦ, πλὴν ἑτέραν παρ' αὐτῶν τὴν φωνήν. οὐ γάρ τοι ταῖς τῶν Ἰουδαίων ἀθυρογλωσίαις ἀποκεχρήμεθα, οὐδὲ μὴν τὸν ἀγοράσαντα ἡμᾶς δεσπότην ἀρνούμενοι, δυσφημεῖν εἰθίσμεθα. συνδοξολογοῦμεν δὲ μᾶλλον τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ τὸν υἱόν· καὶ Κύριον, καὶ σωτῆρα, καὶ λυτρωτὴν ὀνομάζομεν.

κγ. Καὶ οὐκ ἐπέγνω αὐτόν· ἦσαν γὰρ αἱ χεῖρες αὐτοῦ, ὡς αἱ χεῖρες Ἡσαῦ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δασεῖαι. καὶ εὐλόγησεν αὐτόν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Θεὸς οἰκονόμει πάντως. ἐπείτοιγε καὶ ἀπὸ τῆς φωνῆς, καὶ ἀπὸ τῆς ἁφῆς, καὶ ἀπὸ τῆς διαφορᾶς τῶν βρωμάτων, ἀγρίων ζώων καὶ ἡμέρων, ἐπέγνω ἂν τὸν Ἰακώβ.

κδ. Καὶ εἶπε σὺ εἶ ὁ υἱός μου Ἡσαῦ; ὁ δὲ εἶπεν, ἐγώ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα τῆς θείας Γραφῆς τὴν παρατήρησιν. ἐπειδὴ ἠρώ-
» τησεν, εἰ σὺ εἶ Ἡσαῦ; καὶ εἶπεν, ἐγώ. καὶ πάλιν ἐψηλάφησεν αὐτὸν, καὶ ἠρέμα πῶς ἐνεδοίαζεν, ὑπὸ τῆς φωνῆς εἰς ὑπόνοιάν τινα, καὶ ὑπόκρισιν ἐμπεσὼν, καὶ πά-
» λιν ἠρώτησεν, εἰ σὺ εἶ ὁ υἱός μου Ἡσαῦ;

A κε. Καὶ εἶπε, προσάγαγέ μοι, καὶ φάγομαι ἀπὸ τῆς θήρας σου τέκνον, ἵνα εὐλογήσῃ σε ἡ ψυχή μου. καὶ προσήνεγκεν αὐτῷ, καὶ ἔφαγε· καὶ εἰσήνεγκεν αὐτῷ οἶνον, καὶ ἔπιε.
κς. Καὶ εἶπεν Ἰσαὰκ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἔγγισόν μοι, καὶ φιλήσωσε τέκνον.

κζ. Καὶ ἐγγίσας, ἐφίλησεν αὐ-
B τόν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἵνα μὴ νομίσῃ τὶς, ὅτι εἰς τὸ τοῦ Ἡσαῦ πρόσωπον τὴν εὐλογίαν ἐποιήσατο, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνον τὸν ὑπ' αὐτοῦ φιληθέντα, διὰ τοῦτο ἐμνημόνευσεν ἡ θεία Γραφὴ, ὅτι καὶ ἐφίλησε, καὶ ἠυλόγησεν ἐκεῖνον τὸν ὑπ' αὐτοῦ φιληθέντα.

Καὶ ὠσφράνθη τὴν ὀσμὴν τῶν
Γ ἱματίων αὐτοῦ, καὶ ἠυλόγησεν αὐτόν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Σαφῶς οὐκ αἰσθητὴ ἦν
» ἡ ὀσμὴ, ἀλλ' ὁποίαν ὁ Παῦλός φησι, Χριστοῦ 2. Κορ. 2. 15.
» εὐωδία ἐσμέν. ἐγὼ δὲ οἶμαι καὶ ἑκάστην ἀρετὴν, ἰδίαν ἔχειν εὐωδίαν. ἥτις ἐστὶ συμπληρωτικὴ τῶν ἀρετῶν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ οὐχ ὥσπερ ὁ Ἰσαὰκ τὸν Ἰακὼβ, (1) τινὰς τῶν υἱῶν εὐλόγησεν, οὕτω καὶ ὁ Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαάκ;
Δ Ἴσως ἐπειδὴ προσήχθη ἱερεῖον τῷ Θεῷ, καὶ γέγονεν αὐτῷ κειμήλιον· περὶ οὗ ἐλέ-
» γετο, ὅτι ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα, Γεν. 21. 12.
τὸ τῆς διαδοχῆς δηλονότι· οὐ χρείαν ἔσχεν εὐλογίας ἔτι.

Καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ὀσμὴ τοῦ υἱοῦ μου, ὡς ὀσμὴ ἀγροῦ πλήρους, ὃν εὐλόγησε Κύριος.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ὁ Σύρος ἀντὶ τοῦ
E » ἀγροῦ, ἀρούρας ἔχει· τὸ δὲ πλήρης, πε-
» πληρωμένας βλαστημάτων εὐωδεστάτων.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Εἴη ὀσμὴ αὐτοῦ ἀγροῦ πλήρης, ὃν εὐλόγησε Κύριος, τοῦ Κυρίου ἡ εὐλογία.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Οἱ μακάριοι Προφῆται τὴν θείαν αἴσθησιν εὑρόντες, καὶ βλέποντες θείως, καὶ ἀκούοντες θείως, καὶ γευόμενοι ὁμοίως, καὶ ὀσφραινόμενοι,
Z ἵν' οὕτως ὀνομάσω, αἰσθήσει οὐκ αἰσθητῇ, καὶ ἁπτόμενοι τοῦ λόγου μετὰ πίστεως, ὥστ' ἀπορροὴν αὐτοῦ εἰς αὐτοὺς ἥκειν θεραπεύουσαν αὐτοὺς, οὕτως ἑώρων ἃ ἀναγράφουσιν ἑωρακέναι, καὶ ἤκουον ἃ λέγουσιν ἀκηκοέναι, καὶ τὰ παραπλήσια ἔπασχον, ὡς ἀνέγρα-
» φον, κεφαλίδα ἐσθίοντες διδομένην αὐτοῖς Ἰεζ. 3. 2.
βιβλίου. οὕτω δὲ καὶ Ἰσαὰκ ὠσφράνθη τῆς ὀσμῆς τῶν τοῦ υἱοῦ θειοτέρων ἱματίων,
» καὶ ἐπεῖπε πνευματικῇ εὐλογίᾳ τὸ, ἰδοὺ
H » ὀσμὴ τοῦ υἱοῦ μου, ὡς ὀσμὴ ἀγροῦ πλήρους, ὃν
» εὐλόγησεν ὁ Κύριος.

ΚΥΡΙΛ-

(1) Πρόσθες τὸ, καὶ Ἰακὼβ, ὅπερ κατὰ παραδρομὴν τυχὸν οὐ κεῖται ἐν τῷ κώδ. οὐχ εὕρηται δὲ τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ἐν τοῖς τοῦ Θεοδωρίτ. ἐκδεδομ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀγρῷ τοιγαρῦν εὐλογημένῳ παρὰ Θεῷ παρεικάζει Χρισὸν, καὶ σΦόδρα εἰκότως· εἴπερ ἐσὶν ὀσμὴ τῆς
2. Κορ. 2. 14. „ γνώσεως τᾶ Θεᾶ καὶ πατρός. εἰ γὰρ ἐγνωκέτις τὸν υἱὸν, ἔγνωπε πάντως καὶ τὸν πατέρα, διὰ τὸ τῆς Φύσεως ταυτὸν, καὶ κατὰ πᾶν ὁτιῦν ἴσως τε καὶ ἀπαραλλάκλως ἔχον.

**ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Μύροις μὲν καὶ θυμιάμασιν ἐπιτέρπεται ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ μύροις τοῖς πνευματικοῖς. ὁποῖος ἰῶ ὁ λέ-
2. Κορ. 2. 15, γων, Χρισᾶ εὐωδία ἐσμέν· καὶ, χάρις τῷ
14. „ Θεῷ τῷ τιὼ ὀσμιὼ τῆς γνώσεως αὐτᾶ Φανερᾶντι ἐν παντὶ τόπῳ. τοιαύτης ἀντελαμβάνελο ὀσμῆς ἀποπνεύσης τᾶ Ἰακὼβ ὁ πατὴρ Ἰσαάκ. ἰδὲ ὀσμὴ τᾶ υἱᾶ μα, ὡς ὀσμὴ ἀγρᾶ πλήρας, ὃν εὐλόγησε Κύριος.

κη. Καὶ δῴοισοι Κύριος ἀπὸ τῆς δρόσα τᾶ ἀρανᾶ ἄνωθεν, καὶ ἀπὸ τῆς πιότητος τῆς γῆς, καὶ πλῆθος σίτα καὶ οἴνα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Χρισὸν δὲ εἶναι τιὼ ἀρανᾶ δρόσον, καὶ γῆς νοᾶμεν πιότητα. πατα-ταλᾷ γὰρ ὥπερ ἡ τῶν Ἀγγέλων πληθὺς ταῖς ἄνωθεν καὶ πνευματικαῖς καταρδομένη δρόσοις· ὕτω καὶ πίων ἡ γῆ υἱετοῖς εὐτρυΦῶσα τοῖς νοητοῖς εἰς καρποΦορίαν πνευματικιώ. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν οἱ ἐν Χρισῷ διὰ πίσεως, ἄρτιτε καὶ οἴνῳ πεπλατίσμεθα, ἀμέτοχος δὲ τῶν τοιάτων ὁ Ἰσραήλ. ἀ γὰρ ἀπενιώκεκλαι τᾶτο ταῖς εὐλογίαις Ἠσαῦ. ἀμέτοχοι δὲ καὶ ἕτερως οἱ τάλανες Ἰουδαῖοι τῆς μυσικῆς εὐλογίας· ἐπεὶ μηδὲ τᾶτο δέδοται τῇ κατὰ νόμον λαλρείᾳ, τετήρηται δὲ μᾶλλον τοῖς ἐν Χρισῷ καὶ πίσει λαοῖς. καὶ ἡμεῖς μὲν ἐν εἰρώνῃ διὰ Χρισὸν, ἐν πολέμοις δὲ ὁ Ἰσραήλ. διὸ καὶ κεκληρονόμηκεν ἀἰδητῶς τῆς ἐπαγγελίας τιὼ γιῶ, τύπον ἔχασαν τῆς ἄνω καὶ νοητῆς. ἧς καὶ αὐτὸς ὁ σωτὴρ μέμνηται λέ-
Ματθ. 5. 5. γων, μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κλη-
„ ρονομήσασι γιῶ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶς δὲ τῆς εὐλογίας ἡ ἑρμιωεία; Ἔμελλον ἐξ αὐτᾶ κατὰ σάρκα βλασήσειν ὁ δεσπότης Χρισὸς, ἡ τῶν ἐθνῶν προσδοκία, ὁ τῆς οἰκεμένης ἁπάσης καὶ σωτὴρ καὶ δεσπότης. ταῦτα
„ προορῶν ὁ πατριάρχης, Φησὶν, ἰδὲ ὀσμὴ τᾶ υἱᾶ μα, ὡς ὀσμὴ ἀγρᾶ πλήρας, ὃν εὐλόγησε Κύριος. ὅτι δὲ πολλάκις ἀγρὸν, τὸν κόσμον ἡ θεία καλεῖ ΓραΦὴ, μάρτυς ὁ Κύριος ἐν τοῖς θείοις καὶ ἱεροῖς εὐαγγελίοις
Ματθ. 13. 38, τιὼ παραβολιὼ ἑρμιωεύων. ἀγρὸς γάρ-
37. „ Φησιν ἐσὶν ὁ κόσμος· ὁ δὲ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, ἐσὶν ὁ υἱὸς τᾶ ἀνθρώπα. ὅρα τοιγαρῦν ἐν τῷ Ἰακὼβ τῆς οἰκεμένης ἁπάσης τιὼ σωτηρίαν. διὸ ἐπεύχεται αὐτῷ τᾶ ἀρανᾶ τιὼ δρόσον, καὶ τῆς γῆς τιὼ πιότητα. ἃ κατὰ μὲν τὸ πρόχειρον καὶ ἐπιπόλαιον τᾶ γράμματος νόημα, δηλοῖ τιὼ ἄνωθεν χάριν, καὶ τῶν ἀπὸ γῆς ἀγαθῶν τιὼ ἀΦθονίαν· κατὰ δὲ τιὼ τᾶ ἀγρᾶ ἑρμιωείαν, αἰνίτλεται τᾶ δεσπότα Χρισᾶ,

Α διὰ τῆς δρόσα μὲν τιὼ Θεότητα, διὰ δὲ τῆς πιότητος τῆς γῆς τιὼ ἐξ ἡμῶν ἀνθρωπότητα. καὶ γὰρ ὁ μακάριος Δα-
„ βὶδ ταῦτα προαγορεύων, ἔΦη· καταβή- Ψαλ. 71. 6.
„ σεται ὡς υἱετὸς ἐπὶ πόκον, καὶ ὡσεὶ σταγόνες αἱ στάζασαι ἐπὶ τῆς γῆς. ὥπερ γὰρ ἡ δρόσος ἀοράτως μὲν κατεισι, κάτω δὲ σωισαμένη γίνεται δῆλη· ὕτως ἀόρατος ὢν ὁ Θεὸς λόγος, διὰ τῆς σαρκὸς ἐπὶ γῆς ὤΦθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις σωανεσράΦη,
Β„ καὶ ἐΦανερώθη ἐν σαρκὶ, κατὰ τὸν θεῖον 1. Τιμ. 3. 16.
Ἀπόσολον. καὶ ὁ σῖτος καὶ ὁ οἶνος τῶν θείων ἐσὶ μυσηρίων αἴνιγμα. τᾶτῳ συμ-
„ Φωνεῖ τῷ λόγῳ καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ δελεύ-
„ σάτωσάν σοι ἔθνη. πάντα γάρ Φησι τὰ Ψαλ. 71. 11,
„ ἔθνη ὁ θεῖος Δαβὶδ δελεύσεσιν αὐτῷ, καὶ 10.
„ προσκυνήσεσιν οἱ ἄρχοντες. καὶ βασιλεῖς
„ γάρ Φησι Θαρσεῖς καὶ νῆσοι δῶρα προσοί-
„ σεσι, βασιλεῖς Ἀράβων καὶ Σαβὰ δῶρα
„ προσάξεσι, καὶ προσκυνήσεσιν αὐτῷ πάν-
Γ„ τες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς. ταύτιω ἐκράτιωε τιὼ εὐλογίαν καὶ ιὐίκα αὐτὸν εἰς
„ Μεσοποταμίαν ἐξέπεμψεν. ἔση γὰρ εἰς Γεν. 28. 3, 4.
„ σωαγωγὰς ἐθνῶν. καὶ δῴοι σοι Κύριος
„ τιὼ εὐλογίαν Ἀβραὰμ τᾶ πατρός σε. τὶς δὲ ἡ εὐλογία, ῥᾴδιον τῷ βελομένῳ καταμαθεῖν. τῷ γὰρ Ἀβραὰμ ὁ τῶν ὅλων ἔΦη
„ Θεὸς, ἐν τῷ σπέρματί σε εὐλογηθήσεται Γεν. 22. 18.
„ πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς.

κθ. Καὶ δελευσάτωσάν σοι ἔθνη, καὶ πεσκυνησάτωσάν σοι ἄρχοντες· καὶ γίνε κύριος τᾶ ἀδελΦᾶ σε· καὶ πεσκυνήσεσί σοι οἱ υἱοὶ τᾶ πατρός σε. ὁ καταρώμενός σε, ἐπικατάρατος· ὁ δὲ εὐλογῶν σε, εὐλογημένος.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Υἱὸς τᾶ πατρὸς τὰς ἐκ τᾶ Ἠσαῦ λέγει. ἐπεὶ τάχαγε ὁ Ἰακὼβ τὸ ἐναντίον ἔπαρχε, τῆς προΦητείας ἐν τῷ σπέρματι προβαινάσης.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Κεκυρίευκε γὰρ ὡς Θεὸς τῶν εἰς ἀδελΦότητα παρενιωεγμέ-
„ νων Ἐμμανιὴλ, καὶ αὐτῷ κάμπλει πᾶν Φιλιπ. 2. 10.
„ γόνυ ἐπεραννίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων· καὶ πᾶσα γλῶσα, καὶ τὰ
„ ἑξῆς. καὶ ὁ καταρώμενος μὲν, ἐπικατά-
„ ρατος· ὁ δὲ εὐλογῶν, εὐλογημένος. ἐπάρατοι γὰρ καὶ θεομισεῖς οἱ δυσΦημοῦντες
Ζ αὐτόν· ἐπίμεσοι δὲ τῶν ἄνωθεν καὶ παρὰ Θεᾶ χαρισμάτων οἱ εὐλογεῖν σπεδάζοντες, τατέσιν οἱ τιὼ θείαν αὐτᾶ καταγγέλλοντες δόξαν. αὕτη μὲν ἓν ἡ Ἰακὼβ εὐλογία τῆς ἀναΦορᾶς τιὼ δυάμιν ἐπ' αὐτὸν τὸν Ἐμμανιὴλ ἔχασα, καὶ τὰς ἐν πίσει δεδικαιωμένας.

λ. Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ παύσαθαι τὸν Ἰσαὰκ εὐλογᾶντα Ἰακὼβ τὸν υἱὸν αὐτᾶ· καὶ ἐγένετο, ὡς ἂν ἐξῆλθεν Ἰακὼβ ἀπὸ πεσώπα Ἰσαὰκ τᾶ πατρὸς αὐτᾶ, καὶ Ἠσαῦ ὁ ἀδελΦὸς αὐτᾶ ἦλθεν ἀπὸ τῆς θήρας.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τῷ Ἰακὼβ ἔξοδον, εἴσοδον Ἡσαῦ παρίστησιν. ἐγένετο γάρ φησιν, ὅσον ἐξῆλθεν Ἰακὼβ, ἦκεν Ἡσαῦ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. μέχρι μὲν γὰρ σὺν σχολάζει καὶ ἐμπεριπατεῖ τῇ ψυχῇ Φρόνησις, ὑπερόριος ὁ ἀφροσύνης ἑταῖρος ἐκτετόξοται· ἐπειδὰν δὲ μετανασῇ, γεγηθὼς κάτεισιν ἐκεῖνος τῆς πολεμίας καὶ δυσμενοῦς, δι' ἣν ἠλαύνετο καὶ ἐφυγαδεύετο, μηκέτι τὸν αὐτὸν χῶρον οἰκήσης.

Α

λα. Καὶ ἐποίησε καὶ αὐτὸς ἐδέσματα, καὶ προσήνεγκε τῷ πατρὶ αὐτοῦ· καὶ εἶπε τῷ πατρὶ, ἀνασήτω ὁ πατήρ μου, καὶ φαγέτω ἀπὸ τῆς θήρας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὅπως εὐλογήσῃ με ἡ ψυχή σου.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἶπεν Ἡσαῦ, ἀνασήτω ὁ πατήρ μου. θρασύτερος ὁ λόγος, ὡς χωρικοῦ.

λβ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἰσαὰκ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, τίς εἶ σύ; ὁ δὲ εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ πρωτότοκός σου υἱὸς Ἡσαῦ.

λγ. Ἐξέση δὲ Ἰσαὰκ ἔκστασιν μεγάλην σφόδρα· καὶ εἶπε, τίς ἂν ὁ θηρεύσας μοι θήραν, καὶ εἰσενέγκας μοι, καὶ ἔφαγον ἀπὸ πάντων πρὸ τοῦ σε εἰσελθεῖν; καὶ εὐλόγησα αὐτὸν, καὶ εὐλογημένος ἔσαι.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἐπιβεβαιοῖ τῷ εὐλογίαν, οὐχ ὡς ψεύσῳ τὸν Ἰακὼβ ἀποστραφείς, ἀλλ' ὡς Θεοῦ οἰκονομίαν τὸ πρᾶγμα δεξάμενος. καὶ τὸν μὲν Ἰακὼβ, μετὰ τοῦ σπέρματος εὐλογεῖ· τὸν δὲ Ἡσαῦ, μόνον.

λδ. Ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἤκουσε τὰ ῥήματα Ἡσαῦ Ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀνεβόησε φωνὴν μεγάλην καὶ πικρὰν σφόδρα· καὶ εἶπε τῷ πατρὶ αὐτοῦ, εὐλόγησον δὴ κἀμὲ πάτερ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἐστι, φωνῇ μεγάλῃ σφόδρα, καὶ πικρᾷ; τὸν θυμὸν ἠνίξατο διὰ τοῦ ῥήματος, καὶ τῆς ὀργῆς, ἧς ἐπλήσθη ταῦτα μαθὼν, τῇ ὑπερβολῇ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐκ ἐπὶ τῷ μὴ τυχεῖν (1) τῶν εὐλογιῶν ἔτω δυσχεραίνει, ὡς ἐπὶ τῷ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀξιωθῆναι. βάσκανος γὰρ ὢν, ἐπιμελέστερον προκρίνει τῆς ἰδίας ὠφελείας τὴν ἐκείνου ζημίαν. ταῦτα (2) γὰρ ἐμφαίνεται διὰ τοῦ μέγα καὶ πικρὸν ἐκβοῆσαι, καὶ ἐπιλέγειν, εὐλόγησον δὴ κἀμὲ πάτερ.

λε. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐλθὼν ὁ ἀδελφός σου μετὰ δόλου, ἔλαβε τὴν εὐλογίαν σου.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀλλ' εἶγε μετὰ δόλου ἔλαβεν, ἴσως εἴποι τις, οὐκ ἐπαινετός. τί οὖν φησὶ, καὶ εὐλογημένος ἔσω; Ἀλλ' ἔοικεν αἰνίττεσθαι διὰ τοῦ λεχθέντος, ὅτι ὁ πᾶς δόλος ὑπαίτιός ἐστιν. ἐπεὶ καὶ λῃσὰς νυκτοφύλακες, καὶ πολεμίας στρατηγοὶ, ὡς ἀδόλως συλλαβεῖν οὐκ ἔστιν, ὑποδυόντες κατορθοῦν δοκοῦσι. καὶ τὰ λεγόμενα στρατηγήματα τοιοῦτον λόγον ἔχει, καὶ τὰ τῶν ἀθλητῶν ἀγωνίσματα. καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦτων ἡ ἀπάτη νενόμισται τίμιον. καὶ οἱ διὰ ἀπάτης περιγινόμενοι τῶν ἀντιπάλων, βραβείων ἀξιοῦνται καὶ στεφάνων. ὥστε οὐ διαβολὴ τὸ, μετὰ δόλου, ἀλλ' ἐγκώμιον, ἰσοδυναμοῦν τῷ, μετὰ τέχνης. οὐδὲν γὰρ ἀτέχνως πράττει ὁ σοφός.

Β

Γ

λς. Καὶ εἶπε, δικαίως ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰακώβ· ἐπτέρνισε γάρ με ἤδη δεύτερον τοῦτο· τὰ τε πρωτοτόκιά μου εἴληφε· καὶ νῦν εἴληφε τὴν εὐλογίαν μου. καὶ εἶπεν Ἡσαῦ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, οὐχ ὑπελίπου μοι εὐλογίαν πάτερ;

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰς τύπον τοῦ Χριστοῦ ὁ Ἰακὼβ λαμβάνεται. Χριστὸς γὰρ ἐστὶν ὁ ἀληθῶς πτερνιστής. πεπάτηκε γὰρ ὁλοτρόπως τὸν ἁμαρτίαν. καὶ καθὸ νοεῖται, καὶ πέφηνεν ἄνθρωπος νεώτερος μέν ἐστι, καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ γεγονότων ὑψιγονέστερος, ἁγίων δὴ λέγω Προφητῶν, καὶ αὐτοῦ Μωσέως. ἔχει δὲ τὰ πρεσβεῖα, καὶ ἔστι πρωτότοκος, διὰ τὸ ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς καθηκέσθαι τὸν μονογενῆ. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ εὐλογημένος παρὰ τοῦ πατρός.

Δ

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πτερνιστὴς ἦν ἄρα λαὸς ὁ ἐν Χριστῷ διὰ πίστεως, καὶ ὡς ἐν τάξει λελόγισται τῇ κατὰ τὸν θεσπέσιον Ἰακώβ. νοοῖτο δ' ἂν ὡς ἐν ἀπαρχῇ τοῦ τοιοῦδε γένους ὁ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων χορός. οἳ γεγόνασι μὲν ἐξ αἵματος, καὶ γόνυς Ἰσραὴλ, ἐπειδὴ δὲ τῷ ἐν Χριστῷ πίστιν πεπλατήκασι, καὶ ὑπέρ τινα στέφανον τῷ ἐκ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀνεδήσαντο χάριν, προσκεκράκασι τοῖς ἐκγόνοις. ταὐτητοὶ φονῶντας καταλιμπάνουσι, μόνον δὲ οὐχὶ πατρῴας ἑστίας, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς συνεγκύσης ἀπανισάμενοι γῆς, φημὶ δὴ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἤτοι τῆς Ἰουδαίων χώρας, τῇ τῶν ἐθνῶν προσβάλλουσι, Χριστὸν ἔχοντες ἀρωγὸν, καὶ πρὸς πᾶν ὁτιοῦν τῶν ἀγαθῶν συλλήπτορα, καὶ συμπαραθέοντας τοὺς Ἀγγέλους, καὶ ἐλπίσι ταῖς ἄνωθεν ἐπερεισμένοι, καὶ προσδοκῶντες ἔσεσθαι πατέρες πολλῶν ἐθνῶν· ὡς πρὸς ἕωτε, καὶ δύσιν, καὶ βορρᾶν, καὶ νότον, τὸ ἐξ αὐτῶν ἐκτείνεσθαι σπέρμα, τουτέστι τοὺς διὰ πίστεως ἀναγεννωμένους ἐν Χριστῷ, καὶ πνεύματι δεδικαιωμένους.

Ε

Ζ

Η

λζ. Ἀπο-

(1) Φασὶν. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ. (2) Τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ μέγα τῆς φωνῆς καὶ πικρόν. ὁ αὐτ.

λζ. Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰσαὰκ, εἶπε τῷ Ἡσαῦ, εἰ κύριον αὐτὸν ἐποίησάσϑ, καὶ πάντας τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ πεποίηκα αὐτῷ οἰκέτας, σίτῳ καὶ οἴνῳ ἐσήριξα αὐτόν· σοὶ δὲ τί ποιήσω τέκνον;

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ μιὼ ὀκ ἔχεν ἄλλος υἱός· ἀλλ' ἀδελφὸς τοῦ Ἰακὼβ καλεῖ τὸς ἐκ τοῦ σπέρματος Ἡσαῦ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ μιὼ ἄλλος ὀκ ἔχεν υἱὸς Ἰσαάκ. τινὲς μὲν ὃν Φασὶν αὐτὸν λέγειν Ἀμμανίτας καὶ Μωαβίτας. ἐδήλουσαν γὰρ αὐτοῖς· (τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ) ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ Ἰακὼβ γέγονε ταῦτα, καὶ ὀκ ἐξ Ἀβραὰμ, ἀλλ' ἐκ τοῦ Λώτ. καὶ ἐκρινῶ εἰπεῖν ἀδελφὸς τοῦ πατρὸς, ὀκ αὐτοῦ Ἰακώβ. τινὲς δὲ τὸς ἀπὸ τοῦ Ἡσαῦ λέγουσιν. αὐτὸς γὰρ Ἡσαῦ δωατώτερος ἰῶ Ἰακὼβ, καὶ προσεκωήθη παρ' αὐτοῦ ἐκ Μεσοποταμίας ἐπανιόντος. εἰ δὲ καὶ λέγει, κύριόν σϑ αὐτὸν ἐποίησα, περὶ τοῦ σπέρματος ὁ λόγος. ὡς εἶναι ταυτὸν τὸ, σοῦ, καὶ πάντας τοὺς ἀδελφούς σϑ. τινὲς δὲ τὸν μὲν Ἰακὼβ, εἰς πρόσωπον Ἰούδα παρειλῆφθαί Φασι τοῦ ἐξ αὐτοῦ γεγονότος· ἀδελφοῦ δὲ αὐτοῦ, τὰς ιβ'. ἦρξε γὰρ αὐτῶν ἡ τοῦ Ἰούδα Φυλή. ἐξ αὐτῆς γὰρ οἱ βασιλεῖς, ἐξ ὧν τὸ κατὰ σάρκα Χρισός. ὅθεν τὸ τιμιώτερον τοῦ σπέρματος εἰς τὸ πρόσωπον ἀνήγαγε τοῦ Ἰακώβ. ὥσε, ὅταν μὲν λέγῃ τὸ, κύριον αὐτὸν ἐποίησάσϑ, περὶ τῶν υἱῶν Ἡσαῦ Φησίν· ὅτε δὲ, καὶ πάντας τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, τοῦ Ἰούδα δηλοῖ δοῦλους ἔσεσθαι τοὺς τῶν ιβ' Φυλῶν.

λη. Εἶπε δὲ Ἡσαῦ πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, μὴ εὐλογία μία σοι ἐστὶ πάτερ; εὐλόγησον δὴ κἀμὲ πάτερ. κατανυχθέντος δὲ τοῦ Ἰσαὰκ, ἀνεβόησε Φωνὴν Ἡσαῦ, καὶ ἔκλαυσε.

λθ. Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰσαὰκ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ, ἰδοὺ ἀπὸ τῆς πιότητος τῆς γῆς ἔσαι ἡ κατοίκησίσϑ, καὶ ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ ἄνωθεν.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐ καρπῶν ἀπόλαυσις, ἀλλὰ κατοίκησις πίονος γῆς. ὀχ ὥσε ἀπολαύειν τῶν ἐξ αὐτῆς· ὁ γὰρ ἐπήγαγεν ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰακὼβ πλῆθος οἴνου, καὶ σίτου· ἀλλὰ πῶς ἐπὶ τῇ μαχαίρᾳ σϑ ζήσῃ, καὶ τὰ ἑξῆς, λῃστρικὸν ἔχων βίον. διόπερ ὀκ εἴρηκεν ἐνταῦθα, δῴοισοι ὁ Θεός. ὁ γὰρ ἰῷ τοιαῦτα Θεῷ διδόναι.

μ. Ἐπὶ τῇ Μαχαίρᾳ σϑ ζήσῃ, καὶ τῷ ἀδελφῷ σϑ δουλεύσεις. ἔσαι δὲ ἡνίκα ἂν καθέλῃς, καὶ ἐκλύσῃς τὸν ζυγὸν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ τραχήλου σϑ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπὶ τῇ μαχαίρᾳ σϑ ζήσῃ. Ὡς ἔτι καὶ νῦ Ἄραβες ληστεύοντες, καὶ πολεμοῦντες διαγίνονται. τινὲς δέ Φασιν, ὅτι ἀδελφὸς τοῦ Ἡσαῦ καλεῖ τὸς Μωαβίτας. ἐδήλουσαν γὰρ αὐτοῖς.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Εὐεργεσία τοῖς ὑποδεεστέροις, καὶ ἄρχειν ἑαυτῶν μὴ ἐπισαμένοις τὸ δουλεύειν τοῖς κατ' ἐπιτήμιω ἄρχουσι. διόπερ οὐ δικαίως εἴρηται τῷ Ἡσαῦ, καὶ τῷ ἀδελφῷ σϑ δουλεύσεις.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἔσαι δὲ λύσις ὅν καθέλῃς, καὶ ἐκλύσῃς τὸν ζυγὸν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ τραχήλου σϑ. Ἀντὶ τοῦ, εἰ καὶ ἐδουλώθης αὐτῷ, ἔσαι ὅτε ἀφιστάσεις· ὡς νῦ Ἰουδαῖοι χριστιανοῖς ὑποτάσσονται Φόβῳ· ἀλλ' ὃν ἐλθόντος τοῦ ἀντιχρίσϑ ἀποστήσουσι, καὶ ὀκ ἔτι ἀνέξονται, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐναντίον, κακοποιήσουσιν. ἢ ἅτω· νῦ μὲν, ὑπ' αὐτὸν εἶ· ἔσαι δὲ καιρὸς, ὅταν ἀνταρσίαν μελετήσῃς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σϑ. καὶ γὰρ ἀντέστησαν οἱ υἱοὶ Ἡσαῦ τῷ Ἰσραὴλ κατὰ τὸν ἐξ Αἰγύπτου ἔξοδον.

μα. Καὶ ἐνεκότει Ἡσαῦ Ἰακὼβ περὶ τῆς εὐλογίας, ἧς εὐλόγησεν αὐτὸν Ἰσαὰκ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. εἶπε δὲ Ἡσαῦ ἐν τῇ διανοίᾳ, ἐγγισάτωσαν αἱ ἡμέραι τοῦ πένθους τοῦ πατρός μου, ἵνα ἀποκτείνω Ἰακὼβ τὸν ἀδελφόν μου.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἑαυτῷ ἐνεπόδισεν Ἡσαῦ τοῦ μὴ τάχιον τῆς εὐλογίας τυχεῖν ἐγκοτῶν τῷ Ἰακὼβ, καὶ μὴ καθαίρων τοῦ οἰήματος, ὥσε δουλεῦσαι ἑκουσίως τῷ ἀδελφῷ. ἃ δὲ (1) ἐν τῇ διανοίᾳ εἶπεν Ἡσαῦ, δῆλον ὅτι ἀπηγγέλη τῇ Ῥεβέκκᾳ ὑπ' ἀνθρώπου.

ΑΚΑΚΙΟΥ. Εἶπε δὲ Ἡσαῦ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ, ἐγγισάτωσαν αἱ ἡμέραι τοῦ πένθους τοῦ πατρός μου, ἵνα ἀποκτείνω Ἰακὼβ τὸν ἀδελφόν μου. ἀπηγγέλη δὲ Ῥεβέκκᾳ τὰ ῥήματα τοῦ υἱοῦ αὐτῆς τοῦ πρεσβυτέρου. Εἰ ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἡσαῦ, πῶς ἀπηγγέλη τῇ Ῥεβέκκᾳ; μήποτε ὃν δι' ὀνειράτων, ἢ οἱασδήποτε ἀποκαλύψεως; θεοφιλὴς γὰρ ἐτύγχανε. σωέβαινε δὲ καὶ τὸν Ἡσαῦ ἀπ' ἀρχῆς μὲν τοῦτο λογίσαϑαι, καὶ διανοηθῆναι παρ' ἑαυτῷ· μὴ σθῆναι δὲ μέχρι τοῦτου, ἀλλ' ἔκπυσόν τινι, ἢ τισι ποιῆσαι τὸ διανοηθέν.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Εἰ ἐν τῇ διανοίᾳ ὁ Ἡσαῦ ἠπείλησε, πῶς ἀπηγγέλη τῇ Ῥεβέκκᾳ; Εἰ μὴ τοῦτο βούλεται λέγειν, ὅτι ἔκρινεν ἀνελεῖν τὸν ἀδελφὸν, καὶ εἶπεν ἐν τῇ διανοίᾳ, ἀντὶ τοῦ ὥρισεν· ὀκ ἐν τῇ τοῦ θυμοῦ ὀξύτητι Φθεγξάμενος, μετεβλήθη· ἀλλ' ἐπὶ τῆς καρδίας ἔχε τοῦτο κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ μισῶν. ἧς τοῦτο ἐπιμονῆς ἡ μήτηρ θεασαμένη, τὸν εὐλογηθέντα υἱὸν ἀσφαλίζεται.

(1) Φασὶ δὲ, ὡς εἰ ἐν τῇ διανοίᾳ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Τȣ̃ Ἡσαῦ κατὰ διάνοιαν τὸν φόνον τȣ̃ Ἰακὼβ μελετῶντος, „ πῶς ἔφησε τὸ, ἀπηγγέλη δὲ τῇ Ῥεβέκκᾳ „ τὰ ῥήματα ταῦτα; Φημὶ τοίνυν, ὅτι διὰ τὸ σύνηθες εἶναι τῇ θείᾳ Γραφῇ τὰς τῆς ψυχῆς διαθέσεις εἰς λόγȣς πολλάκις καὶ φωνὰς σχηματίζειν, κἀνταῦθα τȣ̃το ἐποίησε.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐνεκότει δὲ ὁμοίως, καὶ ἐπεμήνιε δεινῶς ὁ πρωτότοκος Ἰσραὴλ τοῖς ἐν πίστει, καὶ μετ' αὐτὸν, τȣτέστι τῷ νέῳ λαῷ, ἐπείτοι γέγονεν ἐν τάξει τῇ πρώτῃ παρὰ Θεῷ, καὶ ὡς ἐν πρωτοτόκȣ μοίρᾳ λελόγισται, καὶ εὐλογίας τῆς ἄνωθεν ἐπίμεστος ἦν, τὴν ἐν Χριστῷ διὰ τȣ̃ πνεύματος καταπλȣτήσας χάριν.

μβ. Ἀπηγγέλη δὲ Ῥεβέκκᾳ τὰ ῥήματα Ἡσαῦ τȣ̃ υἱȣ̃ αὐτῆς τȣ̃ πρεσβυτέρȣ. καὶ πέμψασα, ἐκάλεσε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν νεώτερον, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἡσαῦ ὁ ἀδελφός σȣ ἀπειλεῖσοι τȣ̃ ἀποκτεῖναί σε.

μγ. Νῦν ȣ̃ν τέκνον ἄκȣσόν μȣ τῆς φωνῆς, καὶ ἀναστὰς ἀπόδραθι εἰς τὴν Μεσοποταμίαν πρὸς Λάβαν τὸν ἀδελφόν μȣ εἰς Χαῤῥάν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κινδυνεύοντι γὰρ καὶ διωκομένῳ τῷ νέῳ λαῷ τὰς τῶν φονώντων ὀργὰς παραιτεῖσθαι σωφρόνως συμβεβȣ́λȣκεν ἡ Ἐκκλησία· ἧς τύπος ἦν ἡ Ῥεβέκκα. συνεπινεύει δὲ καὶ αὐτὸς ὁ τῆς Ῥεβέκκας νυμφίος, τȣτέστιν ὁ Χριστὸς, λέ-
Ματθ. 10. 23. γων, ὅταν διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύ-
„ τῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἑτέραν.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Μανθάνομεν ἀπὸ τȣ́των, ὅτι δεῖ ἀποδιδράσκειν τȣ̀ς ἐπιβȣλεύοντας, καὶ διωγμȣ̀ς φεύγειν, εἰ καὶ ὀπτασιῶν καταξιωθῶμεν, ὡς ὁ Ἰακώβ. παρακληθείη δ' ἄν τις ἰδὼν τὰ παρακολȣθήσαντα τῷ Ἰακὼβ φεύγοντι ἀπὸ τȣ̃ Ἡσαῦ· ὀπτασιῶν τε γὰρ ἠξιώθη, καὶ πατὴρ γεγένηται δώδεκα φυλῶν· καὶ ἐπανερχόμενος ἀπὸ τῆς διὰ τὸν διωγμὸν φυγῆς, γίνεται ἀντὶ Ἰακὼβ, Ἰσραήλ.

μδ. Καὶ οἴκησον μετ' αὐτȣ̃ ἡμέρας τινὰς, ἕως τȣ̃ ἀποστρέψαι τὸν
A θυμὸν, καὶ τὴν ὀργὴν τȣ̃ ἀδελφȣ̃σȣ ἀπὸ σȣ̃.

με. Καὶ ἐπιλάθηται ἃ πεποίηκας αὐτῷ. καὶ ἀποστείλασα μεταπέμψομαί σε ἐκεῖθεν, μήποτε ἀτεκνωθῶ ἀπὸ τῶν δύω ὑμῶν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εἰ γὰρ καὶ
B ἐφίλει τὸν Ἰακὼβ, ἀλλ' ȣ̓δὲ τὸν Ἡσαῦ ἀ-
„ πεστρέφετο. διὸ καὶ ἔλεγε, μήπως ἀτε-
„ κνωθῶ ἐκ τῶν δύω ὑμῶν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ.

„ ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, ὡς τȣ̃ ἀδελφοκτόνȣ πρότερον τῇ ἁμαρτίᾳ ἀποθνήσκοντος.

μς. Εἶπε δὲ Ῥεβέκκα πρὸς Ἰσαὰκ, προσώχθησα τῇ ζωῇ μȣ διὰ
Γ τὰς θυγατέρας τῶν υἱῶν Χὲτ, εἰ λήψεται Ἰακὼβ γυναῖκα ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῆς γῆς ταύτης, ἵνα τίμοι τὸ ζῆν;

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐνταῦθα αἰνίττεσθαί μοι δοκεῖ τῶν γυναικῶν τȣ̃ Ἡσαῦ τὸ δύστροπον, καὶ ὅτι πολλῆς ἀηδίας αὐτοῖς ὑπόθεσις γεγόνασι. καὶ γὰρ ἀνωτέρω διηγήσατο ἡμῖν ἡ θεία Γραφὴ, ὅτι
Δ ἔλαβεν ἀπὸ τῶν Χετταίων καὶ ἀπὸ τῶν
„ Εὐαίων γυναῖκας ὁ Ἡσαῦ, καὶ ἦσαν ἐρί-
„ ζȣσαι τῷ Ἰσαὰκ καὶ τῇ Ῥεβέκκᾳ. τȣ̃το ȣ̓ν αὐτὸ ὑπομνῆσαι αὐτὸν βȣλομένη, μονονȣχὶ ταῦτά φησι πρὸς αὐτόν· οἶδας ὅπως μοι τὴν ζωὴν πικρὰν πεποιήκασιν αἱ γαμεταὶ τȣ̃ Ἡσαῦ, καὶ ὅπως διὰ τὴν τȣ́των μοχθηρίαν λοιπὸν πρὸς πάσας ἀπεχθῶς ἔχω τὰς θυγατέρας τῶν υἱῶν Χὲτ, καὶ ἅπαν τὸ ἔθνος δι' ἐκείνας μεμί-
E σηκα. εἰ τοίνυν συμβαίη καὶ τὸν Ἰακὼβ ἐκ τȣ́των ἀγαγέσθαι γυναῖκα, ποία μοι λοιπὸν ἔσται σωτηρίας ἐλπίς; ἵνα τὶ γάρ-
„ μοι τὸ ζῆν; εἰ γὰρ ἐκείνας ἐνεγκεῖν ȣ̓κ ἰσχύομεν, εἰ καὶ ȣ̓τος φθάσει ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῆς γῆς ταύτης λαβεῖν γυναῖκα, τὰ τῆς ζωῆς ἡμῖν οἴχεται.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εὐτέχνως τὸ γύναιον ἀναπείθει τὸν πρεσβύτην ἐπιτρέψαι τῷ υἱῷ τὴν ἀποδημίαν. (1) ἀπὸ τȣ́των δὲ
Z διδασκόμεθα, τοῖς πιστοῖς υἱοῖς μὴ λαμβάνειν ἐθνικὰς γυναῖκας.

ΚΕΦ.

(1) Τὰ ἑξῆς ἐν τοῖς τȣ̃ Κυρίλλ. ἐκδεδομ. ȣ̓χ εὕρηται.

ΚΕΦ. ΚΗ.

α. Προσκαλεσάμενος δὲ Ἰσαὰκ τὸν Ἰακὼβ, εὐλόγησεν αὐτόν· καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ, λέγων, ȣ̓ λήψῃ γυναῖκα ἐκ τῶν θυγατέρων Χαναάν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Παραθήγων τρόπον τινὰ τὸν ἐξ αὐτȣ̃ φῦτα καὶ τεθραμμένον ȣ̓σεβῶς, κατ' ἴχνος ἰέναι τῆς πατρῴας ἀρετῆς.

β. Ἀναστὰς ἀπόδραθι εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, εἰς τὸν οἶκον Βαθȣὴλ τȣ̃ πατρὸς τῆς μητρός σȣ· καὶ λάβε σεαυτῷ ἐκεῖθεν γυναῖκα ἐκ τῶν θυγατέρων Λάβαν τȣ̃ ἀδελφȣ̃ τῆς μητρός σȣ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀκȣ́εις ὅπως ὁ τῆς Ἐκκλησίας νυμφίος, τȣτέστιν ὁ Χριστὸς, ἐντέλλεται τοῖς ἰδίοις εἰς τὴν τῶν Ἑλλήνων ἀπιέναι πληθὺν, καὶ τεκνογονεῖν ἐκεῖθεν, καὶ πατέρας ὥσπερ ἀναφαίνεσθαι λαῶν;
1. Κορ. 4. 15. ἀμέλει φησὶν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἐν γὰρ
„ Χριστῷ Ἰησȣ̃ διὰ τȣ̃ ȣ̓αγγελίȣ ἐγὼ ὑμᾶς
„ ἐγέννησα.

γ. Ὁ δὲ Θεός μȣ εὐλογήσαι σε, καὶ αὐξήσαι σε, καὶ πληθύναι σε·
δ. καὶ ἔσῃ εἰς συναγωγὰς ἐθνῶν. Καὶ δῴοι σοι τὴν εὐλογίαν Ἀβραὰμ τȣ̃ πατρός μȣ σοὶ, καὶ τῷ σπερματί σȣ μετὰ σὲ, κληρονομῆσαι τὴν γῆν τῆς παροικήσεώς σȣ, ἣν ἔδωκεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἠυλόγηνται γὰρ οἱ ἐν Χριστῷ, ἤυξηνταί τε λίαν καὶ εἰς πλῆθος γεγόνασι καὶ συναγωγὰς ἐθνῶν, καὶ συγκληρονόμοι τέθεινται τῶν ἁγίων πατέρων, ἀνακλιθέντες μετὰ Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν ȣ̓ρανῶν.

ε. Καὶ ἀπέστειλεν Ἰσαὰκ τὸν Ἰακώβ· καὶ ἐπορεύθη εἰς Μεσοποταμίαν πρὸς Λάβαν Βαθȣὴλ τȣ̃ Σύρȣ.

ΑΔΗΛΟΥ. Σύρον καλεῖ τὸν Βαθȣὴλ, ὡς τῷ χρόνῳ τȣ̃το γενόμενον.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Φθόνῳ δὴ ȣ̃ν διακεκαυμένος Ἡσαῦ, τȣτέστιν ὁ Ἰσραὴλ, ἐδίωκε τὸν Ἰακὼβ, φημὶ δὴ Χριστόν. ἀδιαφορεῖ δὲ ὡς ἔφην ἐν τȣ́τοις ἡμῖν ὁ λόγος, καὶ ποτὲ μὲν εἰς Χριστὸν ἀναφέρων τὸν Ἰακὼβ, ποτὲ δὲ εἰς τὸν νέον λαὸν τὸν ἐν πίστει. δεδιωγμένος δὲ τρόπον τινὰ καὶ ȣ̓χ ἑκὼν ὁ Χριστὸς, εἰς τὴν τῶν ἐθνῶν ἀπεδήμησε χώραν, διαῤῥήδην ἀνακεκραγὼς,
Ἱερ. 12. 7, 8. ἐγκατέλειπον τὸν οἶκόν μȣ, ἀφῆκα τὴν
„ κληρονομίαν μȣ, ἔδωκα τὴν ἠγαπημένην
„ ψυχήν μȣ εἰς χεῖρας ἐχθρῶν αὐτῆς. ἐγε-
„ νήθη ἡ κληρονομία μȣ ἐμοὶ ὡς λέων ἐν
„ δρυμῷ· ἔδωκεν ἐπ' ἐμὲ τὴν φωνὴν αὐτῆς,
„ διότι ἐμίσησα αὐτήν.

Β ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀπενοσφίζοντο μὲν γὰρ οἱ Ἀπόστολοι τῆς Ἰȣδαίων ἀγέλης, ἅτε δὴ φονώσης κατ' αὐτῶν· μεταμείβοντες δὲ πόλεις καὶ χώρας, τὰς τῶν διωκόντων ὑποτρέχειν ὀργὰς νȣνεχῶς ἐσπȣ́δαζον.

ς. Ἴδε δὲ Ἡσαῦ, ὅτι εὐλόγησεν Ἰσαὰκ τὸν Ἰακὼβ, καὶ ἀπῴχετο ἐκεῖθεν ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτόν· καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ λέγων, ȣ̓ λήψῃ γυ-
Γ ναῖκα ἀπὸ τῶν θυγατέρων Χαναάν.

ζ. Καὶ ἤκȣσεν Ἰακὼβ τȣ̃ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς αὐτȣ̃· καὶ ἐπορεύθη εἰς τὴν Μεσοποταμίαν τῆς Συρίας.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀπαίρει δὴ ȣ̃ν ὁ θεσπέσιος Ἰακὼβ τῆς πατρῴας ἑστίας, καὶ πόλεως αὐτῆς καὶ γένȣς ἀπενοσφίζετο. ταύτῃτοι δεινῶς καὶ ἀλύειν ἤρχετο. ἐνε-
Δ νόει γάρ πȣ κατὰ τὸ εἰκὸς, ὡς ἀλήτης ἔσται καὶ ξένος· καὶ οἰκήσει μὲν ἐπ' ἀλλοδαπῆς, ἔσται δὲ ἴσως καὶ ὑφ' ἑτέρȣς, καὶ ἀσυνήθη δȣλείας δέξεται ζυγόν. εἴκειν γὰρ τοῖς κρατȣ̃σιν ἀνάγκη καὶ τȣ̀ς ἄγαν ȣ̓γενεῖς.

η. Καὶ εἶδεν Ἡσαῦ, ὅτι πονηραίεισιν αἱ θυγατέρες Χαναὰν ἐναντίον Ἰσαὰκ τȣ̃ πατρὸς αὐτȣ̃.

Ε ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Αἱ θυγατέρες Χαναὰν πονηραίεισιν ȣ̓κ ἐναντίον Ἡσαῦ, ἀλλ' ἐναντίον Ἰσαὰκ τȣ̃ πατρὸς αὐτȣ̃.

θ. Καὶ ἐπορεύθη Ἡσαῦ πρὸς Ἰσμαήλ· καὶ ἔλαβε τὴν Μαελὲθ θυγατέρα Ἰσμαὴλ τȣ̃ υἱȣ̃ Ἀβραὰμ, ἀδελφὴν Ναβαιὼθ, πρὸς ταῖς γυναιξὶν αὐτȣ̃ γυναῖκα.

Ζ ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὥσπερ διορθῶσαι βȣλόμενος τὸ οἰκεῖον πταῖσμα, καὶ ἐξȣμενίσασθαι τὸν πατέρα, προσθεὶς, φησὶν, ἔλαβε γυναῖκα πρὸς ταῖς γυναιξὶν αὐτȣ̃ θυγατέρα Ἰσμαὴλ τȣ̃ υἱȣ̃ Ἀβραάμ.

ι. Καὶ ἐξῆλθεν Ἰακὼβ ἀπὸ τȣ̃ Φρέατος τȣ̃ ὅρκȣ· καὶ ἐπορεύθη εἰς Χαῤῥάν.

Η ** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὶς ἡ Χαῤῥάν; καὶ διατὶ ὁ ἀπὸ τȣ̃ Φρέατος ἐξελθὼν, εἰς αὐτὴν ἔρχεται; Ἔστι τοίνυν, ὡς ἔμοιγε φαίνεται, Χαῤῥὰν, μητρόπολίς τις αἰσθήσεων. ἑρμηνȣ́εται γὰρ τοτὲ μὲν ὀρυκτὴ,

ὀρυκτὴ, τοτὲ δὲ τρῶγλαι, δι' ἀμφοτέρων ὀνομάτων ἑνὸς δηλουμένου πράγματος. τὰ γὰρ σώματα ἡμῶν εἰς τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα τρόπον τινὰ ἐξορώρυκται, καὶ γέγονεν ἕκαστον τῶν ὀργάνων, ἑκάστης ὀπήτις αἰσθήσεως, ἐν ᾗ πέφυκε φωλεύειν. ὅπως οὖν τὶς ἀπὸ τοῦ φρέατος, ὃ καλεῖται ὅρκος, ὥσπερ ἀπὸ λιμένος ἐξαναχθῇ, παραγίνεται εὐθὺς εἰς Χαῤῥὰν ἀναγκαίως. τὸν γὰρ ἀποδημίαν στελλόμενον ἀπὸ τοῦ ἀρίστου καὶ ἀπειρομεγέθους ἐπιστήμης χωρίου, κατ' ἀναγκαῖον αἰσθήσεις ἄνευ ξεναγῶν ὑποδέχονται. κινεῖται γὰρ ἡ ψυχὴ πολλάκις μὲν ἀφ' ἑαυτῆς, ὅλον τὸν σωματικὸν ὄγκον ἐκδῦσα, καὶ τῶν αἰσθήσεων ὄχλον ἀποδράσασα· πολλάκις δὲ, καὶ ταῦτα ἐπαμπισχομένη. τὴν μὲν οὖν γυμνὴν κίνησιν αὐτῆς, τὰ νοήσει μόνον καταληπτὰ ἔλαχε· τὴν δὲ μετὰ σώματος, τὰ αἰσθητά. εἴτις οὖν ὁμιλεῖν εἰς ἅπαν ἀδυνατεῖ διανοίᾳ μόνῃ, δευτέραν καταφυγὴν, αἴσθησιν εὑρίσκεται. καὶ ὅστις ἂν σφαλῇ τῶν νοητῶν, αὐτίκα πρὸς τὰ αἰσθητὰ κατασύρεται. δεύτερος γὰρ ἀεὶ πλοῦς πρὸς αἴσθησιν τοῖς μὴ δυνηθεῖσι πρὸς τὸν ἡγεμόνα νοῦν εὐπλοῆσαι.

ια. Καὶ ἀπήντησε τόπῳ, καὶ ἐκοιμήθη ἐκεῖ· ἔδυ γὰρ ὁ ἥλιος.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὑπερφυέστατα δὲ ἔχει τὸ μὴ φάναι ἐλθεῖν εἰς τὸν τόπον, ἀλλὰ ὑπαντῆσαι τόπῳ· ἑκούσιον μὲν γὰρ τὸ ἔρχεσθαι, τὸ δ' ὑπαντᾶν πολλάκις ἀκούσιον· ἵν' ἐξαπιναίως ὁ θεῖος λόγος ἀποφαινόμενος, ἀπροσδόκητον χαρὰν ἐλπίδος μείζονα ἐρήμῃ ψυχῇ συνοδοιπορεῖν μέλλων, προτείνῃ. καὶ γὰρ Μωϋσῆς ἐξάγει τὸν λαὸν εἰς συνάντησιν τοῦ Θεοῦ, σαφῶς εἰδὼς ἐρχόμενον αὐτὸν ἀοράτως πρὸς τὰς ποθούσας ψυχὰς ἐντυχεῖν αὐτῷ. τὴν δὲ αἰτίαν ἐπιφέρει, δι' ἣν
» τόπῳ ὑπήντησεν. ἔδυ γάρ φησιν ὁ ἥλιος. οὐχ ὁ φαινόμενος οὗτος, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἀοράτου καὶ μεγίστου Θεοῦ περιφεγγέστατον, καὶ περιαυγέστατον φῶς. τοῦτο ὅταν μὲν ἐπιλάμψῃ διανοίᾳ, τὰ δεύτερα λόγων δύεται φέγγη, πολὺ δὲ μᾶλλον οἱ αἰσθητοὶ τόποι πάντες ἐπισκιάζονται· ὅταν δ' ἑτέρως χωρήσῃ, παντ' εὐθὺς ἀνίσχει καὶ ἀνατέλλει.

Καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τῶν λίθων τοῦ τόπου, καὶ ἔθηκε πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ· καὶ ἐκοιμήθη ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ, καὶ ἐνυπνιάσθη.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Διὰ τὸ πρὸς τοὺς ἐπιχωρίους μῖσος παρ' οὐδενὶ μὲν ἠξίου κατάγεσθαι· ὕπαιθρος δὲ ἠυλίζετο, τὴν κεφαλὴν λίθοις ὑπ' αὐτοῦ συμφορουμένοις ἐπιτιθείς.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπειδὴ ὁ ἐν πίστει λαὸς
Ἡσ. 28. 16. ἐπανεπαύσατο τῷ Χριστῷ, ὅς ἐστι λίθος ἐκ-
» λεκτὸς, ἀκρογωνιαῖος, ἔντιμος· τοῦτο γὰρ
A οἶμαί ἐστι τὸ ἐφυπνοῦν τῷ λίθῳ· μεμαθήκαμεν, ὅτι μόνοι μὲν εἰς γῆν οὐκ ἔσονται, συλλήπτορας δὲ καὶ ἀρωγοὺς ἕξουσι τοὺς ἁγίους Ἀγγέλους ἄνωτε καὶ κάτω διαθέον-
» τας. ὄψεσθε, γάρ φησιν ὁ Χριστὸς, τὸν Ἰωάν. 1. 51.
» οὐρανὸν ἀνεῳγότα, καὶ τὰ ἑξῆς.

ιβ. Καὶ ἰδοὺ κλίμαξ ἐστηριγμένη ἐν τῇ γῇ, ἧς ἡ κεφαλὴ ἀφικνεῖτο εἰς τὸν οὐρανόν· καὶ οἱ Ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ
B ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον ἐπ' αὐτῇ.
ιγ. Ὁ δὲ Κύριος ἐπεστήρικτο ἐπ' αὐτῆς· καὶ εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ τοῦ πατρός σου. μὴ φοβοῦ· ἡ γῆ ἐφ' ἧς σὺ καθεύδεις ἐπ' αὐτῆς, σοὶ δώσω αὐτὴν καὶ τῷ σπέρματί σου.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δήποτε τοσαύτας
Γ εὐλογίας λαβὼν ὁ Ἰακὼβ, ἀποδιδράσκει τὸν ἀδελφὸν, καὶ μόνος ἀποδημεῖ τῶν ἀναγκαίων ἐστερημένος; Ἐναργέστερον ἐν ταῖς δοκούσαις κακοπραγίαις ἡ τοῦ Θεοῦ κηδεμονία δηλοῦται. οἱ γὰρ ἐν εὐκληρίᾳ ὄντες, οὐχ οὕτως ἴσασιν ὅσων ἀγαθῶν ἀπολαύουσι. τούτου χάριν ἀποδιδράσκει, καὶ μόνος ἀποδημεῖ, ἵνα μετὰ πολλῆς περιουσίας ἐπανελθὼν, αὐτός τε γνῷ ὅση τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων ἡ προμήθεια, καὶ τοὺς ἄλ-
Δ λους διδάξῃ. ταύτην αὐτῷ τὴν κηδεμονίαν παραυτίκα διὰ τῆς ἐπιφανείας ἐδήλωσεν. ἐπέδειξε μὲν γὰρ αὐτῷ κλίμακα μέχρις αὐτοῦ διϊκνουμένην τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοὺς Ἀγγέλους ἀνιόντας καὶ κατιόντας· αὐτὸς δὲ ἄνωθεν ἐφεστὼς, παρεθάῤῥυνέ τε καὶ τὸ δέος ἐξήλαυνεν. ἐδήλουν δὲ οἱ Ἄγγελοι τὴν θείαν διακονίαν. περὶ τούτων γὰρ καὶ
» ὁ μακάριος ἔφη Παῦλος, οὐχὶ πάντες εἰσὶ Ἑβρ. 1. 14.
» λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀπο-
E » στελλόμενα, διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονο-
» μεῖν σωτηρίαν; τούτων δὲ ἕκαστον ἱκανὸν ἦν θάρσος ἐνθεῖναι τῷ πατριάρχῃ. διδάσκεται γὰρ, ὡς οὐδὲν ἀτημέλητον, οὐδὲ ἀκηδεμόνευτον παρὰ τῷ τῶν ὅλων Θεῷ· ἀλλ' αὐτὸς ἅπαντα πρυτανεύει, διακόνοις χρώμενος τοῖς ἁγίοις Ἀγγέλοις. ἔδωκε δὲ αὐτῷ καὶ τὴν εὐλογίαν, ἣν καὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ προπάτορι ἐδεδώκει περί τε τῆς τοῦ σπέρματος πολυγονίας καὶ περὶ
Z » τοῦ τῆς οἰκουμένης δεσπότου. ἐνευλογηθή-
» σονται γάρ φησιν ἐν τῷ σπέρματί σου πᾶ-
» σαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. εἶτα ὑπισχνεῖται αὐτῷ καὶ τὴν ἐν τοῖς προκειμένοις κηδεμο-
» νίαν. ἰδοὺ γάρ φησιν ἐγὼ μετὰ σοῦ, διαφυ-
» λάσσων σε ἐν τῇ ὁδῷ, ᾗ ἐὰν πορευθῇς. καὶ
» ἀποστρέψωσε εἰς τὴν γῆν ταύτην· ὅτι οὐ
» μήσε ἐγκαταλίπω, ἕως τοῦ ποιῆσαί με πάν-
» τα ὅσα ἂν ἐλάλησα.

H ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Ἠνίττετο δὲ διὰ τούτων, καὶ τὸν Ἰακὼβ ἐξεδίδασκεν, οὐ μόνον τὸ τοὺς Ἀγγέλους ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς εἶναι χώρῳ, τῷ ὑπουρανίῳ φημὶ, ἀλλὰ καὶ τὸ μόνον τοῖς πᾶσιν ἄνωθεν ἐφεστάναι τὸν Κύριον, ἀγγε-

ἀγγελικαῖς δυνάμεσι τὰ καθ' ἡμᾶς διοικούμενον, καὶ μηδὲν ἀπρονόητον τῶν τῇδε ὡς ἔτυχε νομίζειν φέρεσθαι. μὴ τοίνυν δεῖν διὰ τοῦτο μηδὲ αὐτὴν τὴν ἐκδημίαν ὀκνεῖν. οὐ γὰρ πείσεσθαί τι δυσχερὲς ἐν αὐτῇ. καὶ γὰρ εἶναι τὸν ἐμφανισθέντα νῦν αὐτῷ τοῦτον ἐκεῖνον τὸν πατρῷον Θεὸν, καὶ οὐχ ἕτερον. ὃς ἐπαγγέλλεται σαφῶς αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ τῆς ἐφ' ἧς νῦν καθεύδει γῆς τὴν κατάσχεσιν.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Κλίμαξ ἐφάνη τῷ Ἰακὼβ, καὶ Ἀγγέλων πλῆθος ἀνιόντων, καὶ κατιόντων, καὶ ὁ Κύριος ἐστηριγμένος ἐπὶ τῆς κλίμακος. ἐδήλου δὲ τήν τε κάθοδον τοῦ Ἰακὼβ, τὴν εἰς Μεσοποταμίαν, καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐπάνοδον, καὶ τὴν δι' Ἀγγέλων αὐτῷ χορηγηθησομένην βοήθειαν· πρὸ δὲ πάντων, τὴν τοῦ Κυρίου κάθοδον μετὰ ταῦτα ἐσομένην τοῦ ἐπὶ τῆς κλίμακος ἐστηριγμένου, τὴν ἐξ οὐρανῶν, καὶ τὴν ἐπάνοδον.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἡ κλίμαξ ἐδήλου τὴν τοῦ Κυρίου κάθοδον ἐσομένην ἐξ οὐρανῶν. ἐδήλου δὲ καὶ τὴν δι' ἀρετῆς τῶν ἀνθρώπων εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον. πλὴν καὶ τὴν ἀθυμίαν τοῦ δικαίου παραμυθεῖται, καὶ παραδείκνυσιν, ὅτι πληθὺς Ἀγγέλων ἄνω καὶ κάτω διάγουσα, τοὺς ἀνακειμένους τῷ Θεῷ διασώζει.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τοῦτό ἐστιν ἡ κλίμαξ, ἡ ἄνωτε καὶ κάτω τῶν ἁγίων πνευμάτων διαδρομὴ, πεμπομένων εἰς διακονίαν, διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν βασιλείαν. ἐπεστήρικτο δὲ τῇ κλίμακι Χριστὸς, ὡς μέχρι αὐτοῦ φθανόντων τῶν ἁγίων πνευμάτων, καὶ αὐτὸν ἐχόντων τὸν ἐπιστάτην, οὐχ ὡς ὄντα κατ' αὐτὰ, ἀλλ' ὡς Θεὸν καὶ Κύριον. Καὶ μετ' ὀλίγα. (1) Συλλαμβάνεται δὲ παραχρῆμα Θεὸς, ὁ καρδίας εἰδὼς καὶ νεφροὺς, καὶ ταῖς οὕτω πικραῖς δυσθημίαις οὐκ ἐᾷ καταπνίγεσθαι τὴν τοῦ δικαίου ψυχήν. παρέδειξε γὰρ ὅτι πληθὺς Ἀγγέλων ἄνωτε καὶ κάτω διάττουσα, διασώζει ῥᾳδίως τοὺς ἀνακειμένους Θεῷ. τουτὶ γὰρ οἶμαι, καὶ ἕτερον οὐδὲν διὰ τῶν ὀνείρων ἐπαιδεύετο. αἰσθητῶς μὲν γὰρ τὴν εἰς τὰ ἄνω διήκουσαν ἐθεᾶτο κλίμακα, καὶ καθόδου δὲ καὶ ἀνόδου σημεῖον ἦν, εἰ καὶ ἐν παχέσιν ὥσπερ ἐγράφετο τύποις.

ιδ. Καὶ ἔσται τὸ σπέρμα σου, ὡς ἡ ἄμμος τῆς γῆς· καὶ πλατυνθήσεται ἐπὶ θάλασσαν, καὶ Λίβα, καὶ βορρὰν, καὶ ἐπὶ ἀνατολάς. καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου.

ιε. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μετὰ σοῦ διαφυλάσσων σε ἐν τῇ ὁδῷ πάσῃ, οὗ ἐὰν πορευθῇς. καὶ ἀποστρέψω σε εἰς τὴν γῆν ταύτην· ὅτι οὐ μή σε ἐγκαταλίπω, ἕως τοῦ ποιῆσαί με πάντα ὅσα ἐλάλησά σοι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἄξιοι δὴ οὖν καὶ θεοπτίας οἱ ἐν Χριστῷ, καὶ τοῦ διακεῖσθαι τεθαρρηκότως· ὅτι καὶ σύνεστι, καὶ ἐπαμύνει. » ἰδοὺ γάρ φησιν ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμὶ πάσας » τὰς ἡμέρας. Ματθ. 28. 20.

ις. Καὶ ἐξηγέρθη Ἰακὼβ ἐκ τοῦ ὕπνου αὐτοῦ, καὶ εἶπεν· ὅτι ἔστη Κύριος ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἐγὼ δὲ οὐκ ᾔδειν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐμάνθανε γὰρ, ὡς ἐν παντὶ τόπῳ, καὶ πάσῃ χώρᾳ τὸ θεῖόν ἐστι, καὶ κατοικεῖ μὲν ἐν οὐρανῷ, περιέπει δὲ τὴν σύμπασαν γῆν, καὶ πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην, καὶ ὑπ' αὐτὸ πάντα ἐστὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς πνεύματα· ἃ ἄνωτε καὶ κάτω διαθεῖν προστάττονται, καὶ αὐτὸν ἔχουσι κεφαλὴν καὶ ἐφεστηκότα.

ιζ. Καὶ ἐφοβήθη· καὶ εἶπεν, ὡς φοβερὸς ὁ τόπος οὗτος. οὐκ ἔστι τοῦτο, ἀλλ' ἢ οἶκος Θεοῦ, καὶ αὕτη ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οὐκ ἔστι τοῦτο ὃ ἐδόξασα, ὅτι ἔστι Κύριος ἐν τόπῳ· περιέχει γὰρ, οὐ περιέχεται κατὰ τὸν ἀληθινὸν λόγον.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Καταπλαγεὶς, φησὶν, ὁ δίκαιος τὴν πολλὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, ἐφοβήθη, καὶ εἶπεν, οὐκ ἔστι » τοῦτο, ἀλλ' ἢ οἶκος τοῦ Θεοῦ, καὶ αὕτη ἡ » πύλη τοῦ οὐρανοῦ. οὗτος ὁ τόπος λοιπὸν ἐμοὶ οἶκος τοῦ Θεοῦ νενόμισται. τοσαύτης οὖν ἐπιφανείας ἀξιωθεὶς, καὶ αὐτὴν, ὡς εἰπεῖν, τὴν πύλην τοῦ οὐρανοῦ θεασάμενος, δίκαιος ἂν εἴην τὴν ὀφειλομένην εὐχαριστείαν ἀνενεγκεῖν ἐνταῦθα τῷ δεσπότῃ.

ιη. Καὶ ἀνέστη Ἰακὼβ τῷ πρωΐ, καὶ ἔλαβε τὸν λίθον, ὃν ἐπέθηκεν ἐκεῖ πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ· καὶ ἔστησεν αὐτὸν στήλην, καὶ ἐπέχεεν ἔλαιον ἐπὶ τὸ ἄκρον αὐτῆς.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ. (2) Ὁ Ἰακὼβ ἐνηχηθεὶς ἁγίῳ πνεύματι, πρῶτον μὲν αὐτὸ τὸ σωματικὸν εἶδος ὁρᾷ τοῦ Χριστοῦ, προαναγραφόμενον ἐναργῶς· ὅπερ ἐστὶν ὁρατὸν, καὶ τοπικῆς ἐχόμενον περιγραφῆς. δεύτερον δὲ καὶ τὸ νικηφόρον τοῦ σταυροῦ τρόπαιον κλίμακι ἀπεικαζόμενον. τούτῳ γὰρ ἐπεστηρίχθη μετεώρως, ἑλκύσας ἅπαντας πρὸς ἑαυτόν. ἔστι γοῦν ἐννοοῦντας ἰδεῖν, ὅπως ὀνόματι μὲν, αὐτὰ τὰ τῶν πειρασμῶν πάθη κλιμακτῆρας ἔσθ' ὅτε κικλήσκουσί τινες, ἀμφικρήμνους ἀναβά-

(1) Τὰ ἑξῆς ἐν τοῖς ἐκδεδομέν. οὐκ εἰσὶ μετ' ὀλίγα, ἀλλὰ πρὸ πολλῶν.
(2) Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῆς στηλογραφίας. καὶ ταῦτα κεῖται ἐν τῷ κώδ.

ἀναβάσεις ὑπεμφαίνοντα καὶ καταβάσεις· A
σχήματι δὲ, τῷ σαυρῷ προσέοικεν ὀλίγως-
πως ἡ κλίμαξ, ὀρθίοις τε καὶ πλαγίοις
ἁρμοσθεῖσα ξύλοις. ὡς οὖν ἱστόρησε τὴν
τοιαύτην ὀπτασίαν, τὸν λίθον ἄρας, ἐφ'
ᾧ τὴν κεφαλὴν ἀνακλίνας, ἔστησε μὲν αὐ-
τὸν εἰς στήλην, ὑπόμνημα τῆς ἱστορίας, εἰ-
κόνα δὲ τοῦ φανέντος αὐτῷ προσώπου χα-
ρακτηρίζων, ἐν ᾧ μνήμης ἀνανέωσιν ἵδρυ-
σεν. οἶκον δὲ Θεοῦ προσειπὼν αὐτὸν, ᾐνίτ-
τετο τὸν τοῦ Θεοῦ λόγου ναὸν, ὡς καὶ αὐτὸς
Ἰωάν. 2. 19. ἐξέφηνεν ὁ τοῦ παντοκράτορος υἱός· λύσατε
„ τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγε-
„ ρῶ αὐτόν. ἤδη δὲ καὶ πύλην οὐρανοῦ ὠνό-
μασε τὸν αὐτὸν, ἐπειδὴ διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ
θεουργίας τὸ σῶμά τε καὶ ψυχὴν καθαρι-
ζόμενοι, τῇ θείᾳ δυνάμεθα προσιέναι φύ-
σει. τοιγαροῦν οὐδὲ τὸ ἔλαιον ἀργῶς ἐπὶ τὸ
ἄκρον ἐπέχεε τῆς στήλης· ἀλλὰ τοῦτο μὲν
ἐκείνου δηλωτικὸν ἦν, οὗ διεπράττετο σπου-
δαίως ἡ Μαρία, μύρον ἐξ ἄκρων ἐπιχέου-
σα τοῖς τοῦ Χριστοῦ ποσίν. αὐτὸ δὲ πάλιν
ἐτύγχανεν ἐκεῖνο μήνυμα τῆς ταφῆς, ὡς
αὐτὸς ἐσαφήνισεν ἀναφανδὸν ὁ Κύριος. ὁ
δὲ λίθος οὗτος εἰκονίζει τὸν ἀκρογωνιαῖον
Ψαλ. 117. 22. ἐκεῖνον λίθον, ὃν ἀπεδοκίμασαν μὲν οἱ
„ οἰκοδομοῦντες, εἰς γωνίας δὲ κεφαλὴν
„ ἐγένετο.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀλλ' ἦν καὶ ὁ λίθος, ὡς
ἐν τύπῳ Χριστοῦ, τιμώμενος καὶ ἀναστηλού-
μενος, ἐλαίῳ τε δεδουμένος. κέχρισται γὰρ
παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ὁ Ἐμμανουὴλ
Ψαλ. 44. 7. ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους
„ αὐτοῦ· ἐγήγερται δὲ καὶ ἐκ νεκρῶν, καί-
τοι καταβεβηκὼς ἐθελοντὶ καὶ εἰς θάνα-
τον. καὶ τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ ἀναστηλῶσθαι
τὸν λίθον. κηρύττεται δὲ διὰ τῶν ἁγίων
Εὐαγγελιστῶν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς,
ὡς κεχρισμένος παρὰ πατρὸς ἐν ἁγίῳ
πνεύματι, καὶ ἐγηγερμένος ἐκ νεκρῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὡσανεὶ στήλην ἀναστήσας
τῷ Θεῷ, ἔλαιον ἐπέχεεν εἰς θεραπείαν
τοῦ τὴν ὅρασιν δείξαντος· ὃν τρόπον εἰώ-
θασι διαπράττεσθαι οἱ ἱερεῖς, χρίοντες
τὰς τραπέζας τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ τοὺς
κίονας. πρὸς δὲ ἀναγωγήν· λίθον φα-
σὶν εἶναι τὸν Χριστὸν, κεχρίσται δὲ πα-
ρὰ τοῦ πατρὸς ἔλαιον ἀγαλλιάσεως ἐν ἁ-
γίῳ πνεύματι.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Ἐπέχεεν ὁ Ἰακὼβ ἔλαιον
ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ λίθου, καὶ ἐκάλεσε τὸν
„ τόπον, οἶκος Θεοῦ. ἦν δὲ τὸ πρᾶγμα τύ-
πος τῆς μωσαϊκῆς σκηνῆς· ἣν κατασκευά-
σας καὶ ἀναστήσας, ἔχρισεν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τὸν λίθον ἀλεί-
φει ὁ Ἰακώβ; Οἷς εἶχε τὸν μεγαλόδωρον
ἠμείψατο Κύριον. ὀρθώσας γὰρ τὸν λί-
θον, ὃν ὑπέθηκεν ἐν τῇ κεφαλῇ, κατέ-
χεεν αὐτοῦ ἔλαιον. τοῦτο δὲ καὶ νῦν ἐστὶν H
εὑρεῖν παρὰ πολλῶν γυναίων τῶν τῷ Κυ-
ρίῳ πεπιστευκότων γινόμενον. εἰώθασι γὰρ
ἐν τοῖς θείοις σηκοῖς ἐλαίῳ χρίειν τὰς τῶν
ἀνακτόρων κιγκλίδας, καὶ τῶν ἁγίων μαρ-
τύρων τὰς θήκας. δηλοῖ δὲ τοῦτο τῆς ψυ-
χῆς τὴν εὐγένειαν. δέχεται δὲ καὶ τὰ
μικρὰ ὁ φιλάνθρωπος Κύριος, ἀποδεχό-
μενος τὸν τοῦ γινομένου σκοπόν.

**ιθ. Καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τό-
που ἐκείνου, οἶκος Θεοῦ.**

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μήποτε, δέφασιν,
B ὡς ὁδὸς, οὕτω καὶ τόπος ἐστὶν ὁ Κύριος, ἐν
ᾧ ἀναπαυόμενος εἶδε κλίμακα; ὅθεν καὶ
φοβερὸν αὐτὸν ἔφη, καὶ πύλην οὐρανοῦ,
„ καὶ οἶκον Θεοῦ. ὡς γὰρ, ἐγώ εἰμι ἡ θύρα, Ἰωάν. 10. 9.
οὕτω καὶ τόπος καὶ οἶκος τοῦ ἐν αὐτῷ Θεοῦ
καὶ πατρὸς ὁ Θεὸς λόγος ἐστί· καὶ πύλη
οὐρανοῦ, εἴγε θύρα· δι' οὗ εἰσελευσόμεθα εἰς
τὸν οὐρανὸν, τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ. τούτῳ
τῷ τόπῳ, ὡς ζῶντι καὶ ἐρχομένῳ πρὸς
αὐτὸν ἀπήντησεν ὁ Ἰακώβ.

Γ **Καὶ Οὐαλὰμ ἦν ὄνομα τῇ πόλει
τὸ πρότερον.**

ΕΒΡΑΙΟΣ. Οὐλαμλοὺζ Σεμαήρ.

ΟΙ ΕΒΔΟΜΗΚΟΝΤΑ. Καὶ Οὐλαμ-
λοὺζ ἦν ὄνομα τῇ πόλει. (1)

ΑΚΥΛΑΣ Πρότερον Λοὺζ ἦν ὄνομα τῇ
πόλει.

Δ ΑΔΗΛΟΥ. Ἰστέον, ὅτι οὐ λαμπρότερον
εἶπον οἱ περὶ Ἀκύλαν, καὶ οὐχ ὡς μέρος
τοῦ ὀνόματος. Λουζὰ δὲ τὴν πόλιν μετὰ
ταῦτα ῥητῶς καλεῖ.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Περιχαρὴς γενόμε-
νος ἐπὶ τοῖς ἑωραμένοις καὶ κατηγγελ-
μένοις, φαιδρύνει τε τοὺς λίθους, ὡς τηλι-
κούτων ἀγαθῶν ἐπ' αὐτοῖς προῤῥήσεως γε-
γενημένης, καὶ εὐχὴν ποιεῖται θύσειν ἐπ'
αὐτῶν, εἰ κτησάμενος βίον, ἀπαθὴς ἐπα-
E νίοι. τῷ δὲ Θεῷ δεκάτην τῶν πεποισμέ-
νων ποιεῖται, οὕτως αὖθις ἀφικόμενος. τί-
μιόν τε κρίνει τὸ χωρίον, ὄνομα αὐτῷ Βη-
θὴλ θέμενος. σημαίνει δὲ τοῦτο θείαν
ἑστίαν κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶτταν.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ἡ Βεθὴλ Οὐλαμμαοὺζ
πρότερον λεγομένη, διὰ τὴν τῷ Ἰακὼβ
γενομένην ὀπτασίαν, Βεθὴλ ὠνομάσθη.

Z **κ. Καὶ ἤυξατο ὁ Ἰακὼβ εὐχὴν,
λέγων, ἐὰν ᾖ Κύριος μετ' ἐμοῦ, καὶ
διαφυλάξῃ με ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ, ᾗ
ἐγὼ πορεύομαι ἐν αὐτῇ, καὶ δῷ μοι
ἄρτον φαγεῖν, καὶ ἱμάτιον περιβα-
λέσθαι.**

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἡ εὐχὴ τοῦ Ἰακὼβ
„ πρὸς τὸν Θεόν. ἐὰν δῷς μοι, φησὶν, ἄρ-
„ τον φαγεῖν, καὶ ἱμάτιον περιβαλέσθαι·
H οὐκ ἐὰν τρυφὴν δῷς μοι καὶ πολυτέλειαν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ ἱμάτιον κόσμος
ὑπάρχει ὑπὲρ χιτῶνα. διὸ καὶ ἡ ἁψαμένη
τοῦ

(1) Τὸ Οὐαλὰμ ἄρα, ὡς ἔοικεν, οὐκ ἔστι τῶν ἑβδομήκοντα.

τȣ̃ κρασπέδȣ τȣ̃ ἱματίȣ τȣ̃ σωτῆρος τεθεράπευται γυνή. δυνάμις γὰρ ἐν αὐτῷ ἦν. καὶ τάχα διὰ τȣ̃το οἱ στρατιῶται ἐπεδικάσαντο σχίσαντες αὐτὸν, κἂν μέρος ἔχειν, ὡς χρήσιμον, ȣ̓κ εἰς τὸ περιβαλέσθαι, ἀλλ' εἰς τὸ θεραπεύειν.

κα. Καὶ ἀποστρέψῃ με μετὰ σωτηρίας εἰς τὸν οἶκον τȣ̃ πατρός μȣ. καὶ ἔσται Κύριός μοι εἰς Θεόν.

„ ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ἔσται μοι Κύ-
„ ριος εἰς Θεόν. τάχα γὰρ ȣ̓δέπω ἦν· ἀλλ' ἤμελλεν ὁ Ἰακὼβ γίνεσθαι ὁποῖος ἦν ὕστερόν ποτε Ἀβραὰμ, ὅτε ἤκȣσεν, ἐγὼ ὁ Θεός σȣ. ȣ̓κȣ̃ν ἦν Κύριος ὁ Θεὸς μετ' αὐτȣ̃, καὶ ȣ̓δέπω παρεῖχεν ἑαυτὸν, κύριος ὢν αὐτȣ̃, εἶναι αὐτȣ̃ Θεός· ἀλλ' ὅτε διεφύλαξεν αὐτὸν, καὶ ὅτε δέδωκεν αὐτῷ τὸν ζῶντα ἄρτον φαγεῖν, καὶ περιβαλέσθαι Χριστὸν Ἰησȣ̃ν, καὶ σπλάγχνα οἰκτιρμȣ̃.

κβ. Καὶ ὁ λίθος ȣ̃τος, ὃν ἔστησα στήλην, ἔσται μοι οἶκος Θεȣ̃· καὶ πάν-
A των ὧν ἐάν μοι δῷς, δεκάτην ἀποδεκατώσω αὐτά σοι.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἐὰν ὑποστρέψω, φησὶ, δια-
„ σωθεὶς, ὁ λίθος ȣ̃τος ἔσται μοι οἶκος Θεȣ̃· οἶκον γὰρ Θεȣ̃ ἐν τῷ τόπῳ ȣ̓κ ἐποίησεν· ἀποδεκατȣ̃ν δὲ τὰ ὑπάρχοντα ἐπαγγέλλεται, πρὸ τȣ̃ γραπτȣ̃ νόμȣ φύσει τὰ τȣ̃ νόμȣ ποιῶν.

B ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οἶμαι δὲ ὅτι ὁ πρότερον λίθος, ὕστερον οἶκος Θεȣ̃ γίνεται. ὅτε πρότερον καὶ τοῖς ἀρχομένοις ὀλίγον ὁ κατ' ἀρχὰς λόγος τῷ μετὰ προκοπῆς τελειωθέντι σαφηνίζει καὶ εἰς γνῶσιν ἄγει τὸν Θεόν. τοιȣ̃τον δέ ἐστι καὶ τὸ ἐν τῷ Δα-
„ νιὴλ, ὅτε ὁ τμηθεὶς ἐξ ὄρȣς ἄνευ χειρῶν Δαν. 2. 34.
λίθος ἐγένετο εἰς ὄρος μέγα. Καὶ μετ' ὀλίγα. Πῶς οἶκος Θεȣ̃ ὁ εἷς λίθος; καὶ μὴν οἶκον Θεῷ ἐν τῷ τόπῳ ȣ̓κ ἐποίησεν, ἀλλὰ θυσιαστήριον. ἀλλὰ τȣ̃το λέγει· ὅτι ἐὰν ὑποστρέ-
Γ ψω, εὐχαριστήσω τῷ Θεῷ θυσιαστήριον ποιήσας. ἐὰν ȣ̃ν σωθῶ, ἔσομαι τȣ̃ Θεȣ̃.
„ τȣ̃το γάρ ἐστιν, ἔσται μοι εἰς Θεόν.

ΚΕΦ. ΚΘ.

α. Καὶ ἐξᾴρας Ἰακὼβ τȣ̀ς πόδας, ἐπορεύθη εἰς γῆν ἀνατολῶν πρὸς Λάβαν τὸν υἱὸν Βαθȣὴλ τȣ̃ Σύρȣ, ἀδελφὸν δὲ Ῥεβέκκας μητρὸς Ἰακὼβ καὶ Ἡσαῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀνατολῆς ἄνδρας καλεῖ τȣ̀ς τὴν Μεσοποταμίαν οἰκȣ̃ντας.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰδωλολάτρης ὁ Λάβαν. ἴδιος μὲν ὁ κόσμος Χριστȣ̃, καθὸ φύσει νοεῖται Θεὸς, καὶ τῶν ὅλων Κύριος, καὶ δημιȣργός· ȣ̓κ ἴδιος δὲ πάλιν διὰ τὴν ἀπόστασιν, καὶ τὸ ἤδηπως δοκεῖν ἑτέρȣ γενέσθαι διὰ τὴν ἁμαρτίαν. ἐπεγράφετο γὰρ βασιλέα τὸν σατανᾶν. ȣ̓κȣ̃ν καταβέβηκεν ὁ λόγος ἐξ ȣ̓ρανȣ̃, τὴν πατρῴαν ὥσπερ καταλελοιπὼς ἑστίαν· τȣ̃το γὰρ ἔφην ἀρτίως· καὶ ἦν ὡς ξένος ἐν ἰδίῳ τῷ κόσμῳ· καθάπερ Ἰακὼβ καταλελοιπὼς τὸν πατρῷον οἶκον, πρὸς Λάβαν παρεγένετο. τύπος γὰρ ἦν Χριστȣ̃.

β. Καὶ ὁρᾷ· καὶ ἰδȣ̀ Φρέαρ ἐν τῷ πεδίῳ. ἦσαν δὲ ἐκεῖ δύω (1) ποίμνια προβάτων ἀναπαυόμενα ἐπ' αὐτȣ̃· ἐκ γὰρ τȣ̃ Φρέατος ἐκείνȣ ἐπότιζον τὰ ποίμνια· λίθος δὲ ἦν εἷς μέγας ἐπὶ τῷ στόματι τȣ̃ Φρέατος.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὕδωρ δὴ ȣ̃ν τὸ ζωοποιὸν, ὁ θεῖος ἂν εἴη λόγος· πλὴν ἐν βάθει κεῖται πολλῷ, καὶ ȣ̓κ ἂν οἶμαί τις αὐτὸν ἀνιδρωτὶ πορίσαιτό ποτε. ȣ̓ γὰρ ἕτοιμος ἑλεῖν τοῖς ἐθέλȣσιν ἁπλῶς. ἐπιπωματίζει δὲ ὥσπερ λίθος αὐτῷ βαρὺς καὶ δυσπαρακόμιστος, ἡ περὶ αὐτὸν ἀσάφεια τῆς ἐν ἡμῖν διανοίας νικῶσα τὸ ἀδρανές.
Δ καὶ δὴ δεῖ πόνȣ καὶ ἱδρῶτος μακρȣ̃ τοῖς τὰ νοητὰ κατανέμȣσι θρέμματα πρὸς τὸ ἀπαλλάξαι μὲν τῆς ἀσαφείας τὸν λόγον· ἀρύσασθαί τε ȣ̃τω λοιπὸν, καὶ οἱονείπως ἐκ βάθȣς εἰς τὸ ἄνωτε καὶ ἐμφανὲς ἐνεγκεῖν, παραθεῖναί τε σαφῶς εἰς ἀπόλαυσιν ζωαρκῆ τοῖς ἐντευξομένοις.

γ. Καὶ συνήγοντο ἐκεῖ πάντα τὰ ποίμνια. καὶ ἀπεκύλιον τὸν λίθον
E ἀπὸ τȣ̃ στόματος τȣ̃ Φρέατος, καὶ ἐπότιζον τὰ πρόβατα, καὶ ἀπεκαθίστων τὸν λίθον ἐπὶ τὸ στόμα τȣ̃ Φρέα-
δ. τος εἰς τὸν τόπον αὐτȣ̃. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτȣ̀ς Ἰακὼβ, ἀδελφοὶ πόθεν ἐστὲ ὑμεῖς; οἱ δὲ εἶπαν, ἐκ Χαρρὰν ἐσμέν.

ε. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, γινώσκετε Λάβαν τὸν υἱὸν Ναχώρ; οἱ δὲ εἶπαν, γι-
Z νώσκομεν.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸν ἔγγονον, υἱὸν καλεῖ. καὶ γὰρ ὁ Λάβαν, υἱὸς μὲν ἦν τȣ̃ Βαθȣὴλ, ἔγγονος δὲ Ναχώρ.

ς. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὑγειαίνει; οἱ δὲ εἶπαν, ὑγειαίνει. καὶ ἰδȣ̀ Ῥαχὴλ ἡ θυγάτηρ αὐτȣ̃ ἤρχετο μετὰ τῶν προβάτων.

H ζ Καὶ εἶπεν Ἰακὼβ, ἔτι ἐστὶν ἡμέρα πολλή· ȣ̓πω ἐστὶν ὥρα συναχθῆναι τὰ

(1) Τρία ἔχȣσιν αἱ τῆς Γραφ. ἐκδόσ.

τὰ κλήνη· ϖοτίσαντες τὰ ϖρόβατα, ἀπελθόντες βόσκετε.

Α

*ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀπενοσφίζοντο τοίνιν οἱ Ἀπόστολοι τῆς Ἰουδαίων χώρας, καὶ τὸν ἀλαζόνα καὶ ὑβριστὴν ἀφέντες λαὸν, ἐτρέφοντο εἰς τὰ ἔθνη, κατὰ τὰς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐντολάς. ἀλλ' ὅτι ποιμένες εἰσὶ πνευματικοὶ, καὶ παιδαγωγίας τῆς κατὰ Θεὸν ἐπιστήμονες, παραχρῆμα δεικνύουσιν, ἀπραγμόνως ἂν ἀνεχόμενοι περὶ τῶν σφίσιν αὐτοῖς ὅτι μάλιστα πρεποδεστάτων. προσκομίζουσι γὰρ εὐθὺς τῆς ἐν Χριστῷ διδασκαλίας τὸν λόγον, καθάπερ ἀμέλει καὶ ὁ θεσπέσιος Ἰακὼβ τοῖς ἀπὸ Χαρρὰν ποιμέσιν, ὅτι καὶ αὐτὸς εἴη ποιμὴν ἐναργὴς
» ἐποίει, λέγων· ἔτι ἐστὶν ἡμέρα πολλή· οὔπω
» ὥρα συναχθῆναι τὰ κτήνη, ποτίσαντες, καὶ τὰ ἑξῆς.

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τινὲς τὰ συνελθόντα ποίμνια, ὡς ἂν ἀποκυλισθείτος τοῦ λίθου ποτισθῇ, ἔτι πολλῆς ὄσης ἡμέρας, τὰ ἐπὶ σωτηρίᾳ ἔθνη φασὶ σωθησόμενα, Σοφον. 3. 9. ἐλθόντα τοῦ διαβύειν ὑπὸ ζυγὸν εἷς, κατὰ τὸν Σοφονίαν· ὅτε ὁμονοήσαντες εἰς τὸ καλὸν οἱ ποιμένες, διωλισθείτες ὑπὸ τῆς ὁμονοίας, ἀποκαλύψαι δυνήσονται τὸ ὁραθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰακὼβ φρέαρ· ὃν ὁ Ἰακὼβ πρὸ αὐτῶν, ὁ δηλοῦν τὸν Χριστὸν, ἀπεκύλισε, καὶ τὰ πρόβατα τοῦ Λάβαν ἐπότισεν, ὅσον ἀδέπω γεννήσοντα ἐπίσημα τῷ Ἰακώβ.

Β

η. Οἱ δὲ εἶπαν, Οὐ δυνησόμεθα, ἕως τοῦ συναχθῆναι πάντας τοὺς ποιμένας, καὶ ἀποκυλίσωσι τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Φρέατος, καὶ ποτιοῦμεν τὰ ϖρόβατα.

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ μέγας λίθος ἐστὶν ὁ τοῦ προσκόμματος. ὃν ἀποκυλίσαι χρεὼν σωαχθέντας ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τοὺς ποιμένας, ἑκάστῳ τῷ δύναμιν σωτηρίσφέροντος. τοιαῦται τῶν ἐπισκόπων αἱ σύνοδοι περὶ ἐκκλησιαστικῶν ζητήσεων γινόμεναι. τὸν δὲ λίθον μόνος Ἰακὼβ ἀπεκάλυψε, τὸ πάντων ἔργων ἀνύσας.

Γ

Δ

θ. Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, καὶ Ῥαχὴλ ἤρχετο μετὰ τῶν ϖροβάτων τοῦ πατρὸς αὐτῆς· αὕτη γὰρ ἔβοσκε τὰ ϖρόβατα τοῦ ϖατρὸς αὐτῆς.

Ε

Ζ

*ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἑρμηνεύεται μὲν ὃν Ῥαχὴλ, Θεοῦ πρόβατον. περιθεὶς δ' ἄντις αὐτῇ, καὶ μάλα εἰκότως, τῆς ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίας τὸ σχῆμα. αὕτη γάρ ἐστι τὸ Χριστοῦ πρόβατον, τὸ τοῖς ἀρχαιοτέροις ποιμνίοις ἀναμιχθὲν, καὶ ταῖς τοῦ σωτῆρος αὐλαῖς ἐνσεσηκασμένον. τοιγάρτοι καὶ

Η

ἔφασκε· καὶ ἄλλα πρόβατα, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἰωάν. 10. 16.
ἐποίμαινον δὲ καὶ οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ, ἤτοι τὰ ὑπ' αὐτοῦ νοούμενα λογικὰ θρέμματα, καὶ δὴ καὶ γεγόνασιν αὐτῆς ἐρασταὶ καὶ νυμφαγωγοί.
» παρέσησαν γὰρ αὐτῷ τῷ Χριστῷ παρθέ- Ἐφεσ. 5. 27.
» νον ἁγνὴν, καὶ τὰ ἑξῆς.

**ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ. Τὴν ἀτυφίαν ἐκ-
» διδάσκων, προσεπήγαγεν· αὕτη γὰρ ἔβο-
» σκε τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς αὐτῆς.

ι. Ἐγένετο δὲ ὡς εἶδεν Ἰακὼβ τὴν Ῥαχὴλ θυγατέρα Λάβαν ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, [καὶ τὰ πρόβατα Λάβαν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς αὐτοῦ·] (1) καὶ ϖροσελθὼν Ἰακὼβ, ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Φρέατος.

*ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀλλ' οἱ μὲν παρ' Ἕλλησι ποιμένες, τουτέστιν οἱ παρ' αὐτοῖς σοφοὶ καὶ λογάδες, πολλοὶ κατὰ πληθὼ σωθέντες, τῶν περὶ Θεοῦ δογμάτων οἱονεί τ' ἀληθοῦς παροχλίζουσι. δοξάζουσι γὰρ οὐκ ὀρθὰ περὶ αὐτοῦ. Θεότητος μὲν ὁμολογοῦντες φύσιν, διανέμοντες δὲ τῷ τῆς Θεότητος δόξαν, οἷς ἂν ἕλοιντο τυχόν. ἐξαρκεῖ δὲ καὶ μόνος εἷς τῶν ἐν Χριστῷ ποιμένων ἀποκινῆσαι τοῦ Φρέατος, καίτοι κομιδῇ δυσδιακόμιστον ὄντα τὸν λίθον, τουτέστι τῷ ἐπερρίμμενῳ ταῖς περὶ Θεοῦ δόξαις ἐπικάλυψίν τε καὶ ἀσάφειαν. ἐναργῆ γὰρ τοῖς ἔθνεσι καθιστάντες τῷ ἀληθείαν, καὶ τὸν εἷς τῇ φύσει καὶ ἀληθῶς παραδεικνύτες Θεὸν, οὐ διαλελοίπασιν.

*ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Δείκνυσιν (2) ἡ Γραφὴ, ὅτι οὐ μόνον πλούτου περισσίαν ἐχορήγει ὁ Θεὸς τοῖς τότε δικαίοις, ἀλλὰ καὶ ῥώμην σώματος καὶ κάλλος, εἰς τὸ παραζηλῶσαι τὰ ἔθνη, καὶ ἕλκειν εἰς θεογνωσίαν.

Καὶ ἐπότισε τὰ ϖρόβατα Λάβαν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

*ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐνενόει γὰρ κατὰ τὸ εἰκὸς ἤθεσι τοῖς ἀρίστοις ἐντεθραμμένος, ὡς ἰῶ ἀκαλλέστατον κομιδῇ, παρθένον ὄσαν τὴν Ῥαχὴλ, καὶ εὐώρᾳ γάμου, περιμεῖναι τῶν ποιμένων τὴν ἄθροισιν, ἵνα τοῦ λίθου κεκινημένου, ποτίσῃ τὰ πρόβατα, παραχωρῆσαν πρότερον δηλαδὴ τοῖς ἄλλοις, διότε τὸ ἄναλκες καὶ τῇ παρθένῳ πρέπουσαν αἰδῶ. ἄλλως τε καὶ νόμος αὐτὸν ἐκάλει φιλοσοργίας, εἴς γε τὸ χρῆναι λοιπὸν τοῖς ἐξ αἵματος καὶ ἀγχιστόροις ἀναφαίνεσθαι χρήσιμον.

*ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Γνωρίζεται δὲ καὶ τῇ τοῦ Λάβαν θυγατρὶ, πρωτόλειον ὥσπερ τι καὶ ἀπαρχὴν τῆς εὐέσης αὐτῷ καλοκἀγα-

(1) Τὰ μεταξὺ τῶν γραμμῶν προσετέθη. κατὰ παραδρομὴν γὰρ τυχὸν ὁ κεῖται ἐν τῷ κώδ. τὸ αὐτὸ δὲ νόει, ὅπου ἂν τὰς γραμμὰς ἴδοις.

(2) Δείκνυσι δὲ μόνος Ἰακὼβ ἀποκυλίσας τὸν λίθον, ὡς ὁ μόνον, κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

κἀγαθίας ἐπιδιδὺς τὸ ἀξιῶσαι Φροντίδος τὰ ὑπ' αὐτῆς βοσκόμενα, καὶ ποτίσαι τὰ πρόβατα.

ια. Καὶ κατεφίλησεν Ἰακὼβ τὴν Ῥαχήλ· καὶ ἐπάρας τῇ φωνῇ αὐτῆς ἔκλαυσε.

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀξιέρασον ἡγεῖτο τῷ κόρῳ. ἐφίλησε γάρ φησι τὴν Ῥαχήλ.

ιβ. Καὶ ἀπήγγειλεν Ἰακὼβ τῇ Ῥαχὴλ, ὅτι ἀδελφὸς τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἐστί· καὶ δραμοῦσα, ἀπήγγειλε τῷ πατρὶ αὐτῆς κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα.

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀνεψιὸς δὲ ὢν ὁ Ἰακὼβ τῆς Ῥαχήλ· εἴπερ ὁ μὲν Ῥεβέκκας υἱὸς, ἡ δὲ τοῦ Λάβαν θυγάτηρ, ἀδελφῶν ὄντων· τὸν Λάβαν θεῖον ὄντα, καλεῖ ἀδελφόν. ἐκεῖνο ὅταν λέγῃ καὶ Ἀβραὰμ περὶ Σάῤῥας, ἀδελφή μου ἐστὶν, ἀδελφιδοῦν λέγει, θυγατέρα Ἀῤῥάν. οὕτω γὰρ καὶ τὸ, ἐκ πατρὸς, ἐκληπτέον. Ἀῤῥὰν γὰρ αὐτοῦ ἀδελφὸς, υἱὸς Θάῤῥα. ἀλλ' οὐκ ἐκ μητρὸς, ὡς Φασίτινες, ἀδελφὸν αὐτὸν Φησιν. ἐδαμοῦ γὰρ Θάῤῥα Φαίνεται δευτέραν γαμήσασα. πῶς οὖν ἀδελφὴ πατρὸς, καὶ οὐκ ἐκ μητρός; καὶ ὁ Λάβαν δὲ τὸν ἀδελφιδοῦν λέγει ἀδελφόν. καὶ τὸν Λάβαν δὲ υἱὸν Ναχὼρ λέγει, (ὁ Ἰακὼβ) τετάρτην ἔγγονον. ἓν γὰρ υἱὸς Βαθουὴλ τοῦ Ναχώρ.

Γεν. 20. 12.

ιγ. Ἐγένετο δὲ ὡς ἤκουσε Λάβαν τὸ ὄνομα Ἰακὼβ τοῦ υἱοῦ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ, ἔδραμεν εἰς συνάντησιν αὐτῷ· καὶ περιλαβὼν αὐτὸν, κατεφίλησε· καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ διηγήσατο Λάβαν πάντας τοὺς λόγους τούτους.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τῆς οὐ πίστει καὶ πνευματικῆς σύνωσεως σημεῖον τῶν δύω λαῶν τὸ περιπλέκεσθαι τῷ Ἰακὼβ τὸν Λάβαν. διὸ καὶ ὡμολόγησεν, ὅτι ὀστοῦν μου εἶ, καὶ σὰρξ αὐτοῦ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὥσπερ εἰς ἀνδρὸς εἰδωλολάτρου κατῆρεν ἕξιν ὁ Μωσῆς, οὕτω καὶ ὁ θεσπέσιος Ἰακώβ. εἰδώλων γὰρ ἔτι προσκυνητὴς ὁ Λάβαν ἦν.

ιδ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ Λάβαν, ἐκ τῶν ὀστῶν μου, καὶ ἐκ τῆς σαρκός μου εἶ σύ. καὶ ἦν μετ' αὐτοῦ μῆνα ἡμερῶν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτι δὲ τῷ τοῦ γένους ἀρχηγῷ, καὶ οἱονεὶ τὰς πρώτας τῆς ῥίζης ἐκβολὰς ἐξ ἐθνῶν ἐχήκασιν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ ἐκ τῶν τοῦ Λάβαν σωτήσομεν λόγων. ἀνὴρ γὰρ εἰδωλολάτρης κατηπάζετο τὸν Ἰακὼβ, σάρκατε αὐτὸν καὶ ὀστοῦν ἴδιον ἀπεκάλει. κέκληται γὰρ ὁ θεσπέσιος Ἀβραὰμ τὸ πρότερον τετραμμένος εἰ γῆ Χαλδαίων ἤθεσίτε καὶ νομοις τοῖς ἑλληνικοῖς, καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομῆς, σφραγῖδα τῆς εἰ ἀκροβυστίᾳ πίστεως, κατὰ τὸ γεγραμμένον. συγγενὴς ἦν ἄρα τοῖς ἐξ ἐθνῶν καὶ ὁ πρωτότοκος Ἰσραήλ· ἀλλὰ καὶ ὁ τῷ νόμῳ (1) διεσαλμένος εἷς γε τὸ ἕτερος εἶναι δοκεῖν. ἀλλ' εἰ Χριστῷ γεγόνασιν εἷ οἱ δύω. περιεῖλε γὰρ τὸ μεσολαβεῖν, καταργήσας τὸν εἰ γράμμασι νόμον, καὶ τῷ διϊσῶσαν περιτομῷ.

Ῥωμ. 4. 11.

ιε. Εἶπε δὲ Λάβαν τῷ Ἰακὼβ, ὅτι ἀδελφός μου εἶ, διὰ δουλεύσεις μοι δωρεάν· ἀπάγγειλόν μοι τίς ὁ μισθός σου ἐστί;

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐκ ἄμισθος ἐῶ τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις ὁ ἐπὶ τοῖς κηρύγμασι πόνος, ἅτε μισθὸν ἀγέρασος ὁ ἰδρώς. ἔφη γὰρ ὁ Λάβαν πρὸς Ἰακὼβ, διὰ δουλεύσεις μοι δωρεάν. ἐποιοῦντο δὲ καὶ οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ λαμπρῶν αὐχημάτων ὑπόθεσιν τοῦ τῶν πιστευόντων εἰ ἀρχαῖς πληθύν. προσεφώνει γοῦν ὁ Παῦλος αὐτοῖς, χαρὰ Φιλιπ. 4. 1. καὶ στέφανός μου.

ιϛ. Τῷ δὲ Λάβαν ἦσαν δύω θυγατέρες· ὄνομα τῇ μείζονι, Λεία· καὶ ὄνομα τῇ νεωτέρᾳ, Ῥαχήλ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Λάβαν δὲ θυγατέρες ἀνδρὸς εἰδωλολατροῦντος ἔτι, Λεία τε καὶ Ῥαχήλ. κέκληται γὰρ ἐξ ἐθνῶν πρώτη μὲν ἡ τῶν Ἰουδαίων συναγωγή· ῥίζης γὰρ καὶ γένους ἑλληνικοῦ γέγονε καὶ αὐτὸς ὁ θεσπέσιος Ἀβραάμ· δευτέρα δὲ καὶ μετὰ τοῦ πρώτου ἡ νεωτέρα, τουτέστιν ἡ ἐκκλησία. καὶ οἱ μὲν ὀφθαλμοὶ Λείας, ἀσθενεῖς· Ῥαχὴλ δὲ καλὴ τῷ εἴδει, καὶ ὡραία τῇ ὄψει σφόδρα.

ιϛ. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ Λείας, ἀσθενεῖς· Ῥαχὴλ δὲ ἦν καλὴ τῷ εἴδει, καὶ ὡραία τῇ ὄψει σφόδρα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Περὶ γὰρ τῆς συναγωγῆς ἔφηκε Χριστὸς τοῖς Ἀποστόλοις, ἄφετε αὐτούς, τυφλοί εἰσιν, ὁδηγοὶ τυφλῶν· ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ, ὅτι βλέπουσι, καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν ὅτι ἀκούουσιν. ἐκεῖνο τὸ ἄναλκες πρὸς θεοπλίαν τῆς Ἰουδαίων συναγωγῆς καλασημαίνοιτο ἂν εἰκότως διὰ τῶν τῆς Λείας ὀφθαλμῶν. τὸ δὲ σοφόντε καὶ σύνεσιν, καὶ τὸ πολὺ λίαν ἐξωραϊσμένον εἰς σώσεσιν τῶν εἰ πίστει, καὶ εἰ Χριστῷ, καὶ μέντοι καὶ τὸ εἰ ἔργοις περιφανὲς διὰ τοῦ τῆς Ῥαχὴλ προανεγράφετο κάλλους. καὶ πρὸς μὲν τῷ συναγωγῷ εἴρηται τὸ, ἰδοὺ οὐκ εἰσὶν οἱ ὀφθαλμοίσου, οὐδὲ ἡ καρδία-

Ματθ. 15. 14.

Ματθ. 13. 16.

Ἱερ. 22. 17.

(1) Καί τοι νόμῳ. εἰ Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 124.

Ἄσμ. 1. 15. σȣ καλή· πρὸς δὲ τὴν ἐκκλησίαν, οἱ ὀφ-
Ψαλ. 44. 11. θαλμοί σȣ περιστεραί. ἐπεθύμησε γὰρ τȣ̃
„ κάλλȣς αὐτῆς, κατὰ τὴν τȣ̃ ψάλλοντος
φωνήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀκαλλὴς γὰρ λίαν,
καὶ πολὺ νοσȣ̃σα τὸ ἄῤῥωστον ἡ τῶν Ἰȣδαίων
Ἱερ. 5. 21. συναγωγή. ὀφθαλμοὶ γὰρ αὐτοῖς, καὶ ȣ̓
„ βλέπȣσι κατὰ τὴν τȣ̃ Προφήτȣ, φησὶ,
φωνήν. ȣ̓̃τε γὰρ ἐγνώκασι τὰ Μωσέως,
[ȣ̓̃τε μὴν γεγόνασιν οἷοί τε καταθρεῖν τὰ
ἐν αὐτῷ μυστήρια,] δι' ὧν πολυτρόπως ὁ
Ἐμμανȣὴλ κατεγράφετο. καθαροὶ δὲ
ἄγαν οἱ τῆς Ῥαχὴλ ὀφθαλμοί. τεθέα-
ται γὰρ ἡ ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησία τὴν δόξαν
Χριστȣ̃, καὶ ἐν αὐτῷ τὸν πατέρα. κέκλη-
ται δὲ πρὸς οἰκείωσιν τȣ̃ νοητȣ̃ νυμφίȣ,
τȣτέστι Χριστȣ̃, μετὰ τὴν πρώτην. ἑρμη-
νεύεται δὲ, Θεȣ̃ ποίμνιον, ἡ Ῥαχήλ. ποί-
μνιον γὰρ τȣ̃ σωτῆρος ἡ ἐκκλησία. ὃς Ἰȣ-
δαίοις μὲν ἔφασκε δι' ἑνὸς τῶν ἁγίων Προ-
Ζαχ. 11. 9. φητῶν, καὶ εἶπα, ȣ̓ ποιμανῶ ὑμᾶς. τὸ
„ ἀποθνῆσκον ἀποθνησκέτω, καὶ τὸ ἐκλεῖ-
„ πον ἐκλειπέτω, καὶ τὰ κατάλοιπα ἐσθιέ-
„ τωσαν ἕκαστος τὰς σάρκας τȣ̃ πλησίον αὐ-
Ἰωάν. 10. 27. τȣ̃· τὰ δὲ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μȣ
„ ἀκȣ́ει, καὶ ἀκολȣθȣ̃σί μοι, κἀγὼ δίδωμι
„ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. ἔστι μὲν ȣ̓̃ν ποιμὴν
ἀγαθὸς, καὶ ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων,
κεχρημάτικε δὲ καὶ πρόβατον, ἐπεῖτοι
γέγονε καθ' ἡμᾶς. καὶ γȣ̃ν καὶ ὁ Πρόδρο-
Ἰωάν. 1. 29. μός φησιν, ἴδε ὁ ἀμνὸς τȣ̃ Θεȣ̃, ὁ αἴρων
„ τὴν ἁμαρτίαν τȣ̃ κόσμȣ.

ιη. Ἠγάπησε δὲ Ἰακὼβ τὴν Ῥα-
χήλ· καὶ εἶπε, δȣλεύσω σοι ἑπτὰ
ἔτη περὶ Ῥαχὴλ τῆς θυγατρός σȣ
τῆς νεωτέρας.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπεθύμει γὰρ καὶ ὁ Χρι-
στὸς τῆς Ῥαχὴλ ἐν ἀρχαῖς, τȣτέστι τῆς ἐξ
ἐθνῶν ἐκκλησίας· τὴν δὲ Λείαν ἀπωθεῖ-
το, τȣτέστι τὴν συναγωγὴν, ὡς καὶ λέ-
Δευτ. 9. 14. γειν πρὸς τὸν Μωσέα, ἔασόν με, καὶ ἐξα-
„ λείψω αὐτȣ̀ς, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ῥαχὴλ τὴν νεωτέ-
ραν, τȣτέστι τὴν ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίαν ἑαυ-
τῷ μνηστεύεται Χριστὸς, καὶ τȣ̃το διηνεκῶς·
τὸ δὲ, ἑαυτῷ, νοείσθω κατὰ τοιόν δέ τινα
τρόπον. ἐμνηστεύσατο μὲν γὰρ τὴν Ἰȣ-
δαίων συναγωγὴν, ἀλλὰ διὰ μεσίτȣ Μωϋ-
σέως· συνήφθη δὲ ὥσπερ τῇ ἐξ ἐθνῶν ἐκ-
κλησίᾳ, φωναῖς ἰδίαις αὐτὴν εἰς τȣ̃το κα-
λῶν, καὶ καθ' ἕνα τῶν ἐπὶ γῆς ὁρώμενος
ἄνθρωπος. κατένευσε γὰρ τῇ νύμφῃ βοώ-
Ἄσμ. 2. 14. σῃ, δεῖξόν μοι τὴν ὄψιν σȣ, καὶ ἀκȣ́τισόν-
„ μοι τὴν φωνήν σȣ. ἤκȣον μὲν γὰρ καὶ οἱ
παλαιοὶ λαλȣ̃ντος αὐτȣ̃, πλὴν διὰ Μω-
Ἑβρ. 1. 1. σέως, ἢ Προφητῶν. ἐν ἐσχάτοις δὲ τȣ̃
„ αἰῶνος καιροῖς αὐτὸς ἡμῖν δι' ἑαυτȣ̃ λελά-
„ ληκεν ὁ υἱὸς, καθὰ καὶ ὁ σοφὸς μεμαρτύ-
ρηκε Παῦλος.

ιθ. Εἶπε δὲ Λάβαν, βέλτιον δȣ̃-
ναί μοι αὐτὴν σοὶ, ἢ δȣ̃ναί μοι αὐτὴν
ἀνδρὶ ἑτέρῳ· οἴκησον μετ' ἐμȣ̃.

A κ. Καὶ ἐδȣ́λευσεν Ἰακὼβ περὶ
Ῥαχὴλ ἔτη ἑπτά. καὶ ἦσαν ἐναν-
τίον αὐτȣ̃ ὡς ἡμέραι ὀλίγαι, παρὰ
τὸ ἀγαπᾷν αὐτὸν αὐτήν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅταν γὰρ
τρωθῇτις τῷ πόθῳ τῆς ἀγάπης, ȣ̓δὲν
ὁρᾷ τῶν δυσχερῶν, ἀλλ' ἅπερ ἂν ᾖ κιν-
δύνων μεστὰ, καὶ πολλῆς ἑτέρας ταλαι-
πωρίας, πάντα κȣ́φως φέρει, πρὸς ἐν
B ὁρῶν μόνον, ὥστε τὸν οἰκεῖον ἀποπληρῶ-
σαι πόθον.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὕτως ὁ ποθῶν τὸν Θεὸν
ȣ̓ κάμνει.

κα. Εἶπε δὲ Ἰακὼβ τῷ Λάβαν,
παράδος τὴν γυναῖκά μȣ. πεπλή-
ρωνται γὰρ αἱ ἡμέραι μȣ, ὅπως εἰ-
σέλθω πρὸς αὐτήν.

Γ ΑΔΗΛΟΥ. Ὡς γυναῖκα καλεῖ ὁ Ἰα-
κὼβ τὴν μνηστευθεῖσαν, μήπω συναφθεὶς
αὐτῇ.

κβ. Συνήγαγε δὲ Λάβαν πάντας
τȣ̀ς ἄνδρας τȣ̃ τόπȣ, καὶ ἐποίησε γάμον.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εἶδες τὸ πα-
λαιὸν μεθ' ὅσης σεμνότητος τȣ̀ς γάμȣς
ἐπετέλȣν; Καὶ μετ' ὀλίγα. Μήπȣ αὐλοί; μή-
Δ πȣ κύμβαλα; μήπȣ χορεῖαι σατανικαί;

κγ. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα· καὶ λα-
βὼν Λάβαν Λείαν τὴν θυγατέρα αὐ-
τȣ̃, εἰσήγαγεν αὐτὴν πρὸς Ἰακώβ·
καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτὴν ὁ Ἰακώβ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπεθύμει μὲν τῆς νεω-
τέρας ἐν ἀρχαῖς, τȣτέστι τῆς ἐξ ἐθνῶν
ἐκκλησίας, ὁ ἐξ ȣ̓ρανȣ̃ νυμφίος· προει-
E σοικίζεται δὲ ὥσπερ τὴν πρεσβυτέραν ȣ̓κ
ἄνευ πόνων, ȣ̓δ' ἀμογητί. δεδȣ́λευκε γὰρ
περὶ Λείας ὁ Ἰακώβ. ὅτι δὲ πολλοῖς καὶ
μεγάλοις ἐξῄρηται πόνοις τῆς Αἰγυπτίων
δȣλείας ὁ Ἰσραὴλ, ȣ̓κ ἀσυμφανές. ὅλη
γὰρ αὐτοῖς πεπολέμηκεν ἡ κτίσις.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἔστι καὶ ἐκ τȣ́-
τȣ πολλὰ συνιδεῖν. ἐν μὲν, τȣ̃ Ἰακὼβ τὸ
ἄπλαστον, καὶ ὅπως πάσης πονηρίας ἐκτὸς
ὢν, παρεκρȣ́σθη· δεύτερον δὲ, ὅτι μετὰ
Z τοσαύτης εὐκοσμίας ἅπαντα ἐγίνετο, καὶ
ȣ̓δαμȣ̃ λαμπάδες καὶ χορεῖαι καὶ φῶτα
τὴν χρείαν ὑπερβαίνοντα, ὡς καὶ τὴν
ἀπάτην τȣ̃ Λάβαν εἰς ἔργον ἐλθεῖν. ἔστι
δὲ καὶ τȣ̃ Λάβαν ἐντεῦθεν καταλαβεῖν τὴν
περὶ τὸν Ἰακὼβ φιλοστοργίαν. τȣ̃το γὰρ
ἐμηχανήσατο, βȣλόμενος ἐπὶ πλεῖον κα-
τέχειν παρ' ἑαυτῷ τὸν δίκαιον.

κδ. Ἔδωκε δὲ Λάβαν Λείᾳ τῇ
H θυγατρὶ αὐτȣ̃ Ζελφὰν τὴν παιδί-
κε. σκην αὐτȣ̃, αὐτῇ παιδίσκην. Καὶ
εἶπεν Ἰακὼβ τῷ Λάβαν, τὶ τȣ̃το
ἐποίησάς μοι; ȣ̓ περὶ Ῥαχὴλ ἐδȣ́-
λευσα

λευσα παρὰ σοί; καὶ ἵνα τὶ παρε- A
κϛ. λογίσωμε; Εἶπε δὲ Λάβαν, οὐκ
ἔϛιν οὕτως ἐν τῷ τόπῳ ἡμῶν, δοῦναι τὴν
νεωτέραν πρὶν ἢ τὴν πρεσβυτέραν.
κζ. Συντέλεσον οὖν τὰ ἕβδομα ταύτης,
καὶ δώσω σοι καὶ ταύτην ἀντὶ τῆς
ἐργασίας, ἧς ἐργᾷ παρ' ἐμοὶ, ἔτι
ἑπτὰ ἔτη ἕτερα.

κη. Ἐποίησε δὲ Ἰακὼβ οὕτω· καὶ B
ἀνεπλήρωσε τὰ ἕβδομα ταύτης· καὶ
ἔδωκεν αὐτῷ Λάβαν Ῥαχὴλ τὴν θυ-
γατέρα αὐτοῦ γυναῖκα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Συντετελεσμένων δὲ τῶν ἑβδόμων τῆς πρεσβυτέρας, ἠγάγετο τὴν Ῥαχὴλ, τουτέϛι τὴν νεωτέραν, τὴν καὶ ἐν ἀρχαῖς ποθουμένην. εἰσκέκληται γὰρ δευτέρα μετὰ τὴν πρώτην ἡ ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησία, τὸ τοῦ Θεοῦ πρόβατον. ἑρμηνεύεται γὰρ οὕτω καὶ Ῥαχὴλ, καθάπερ ἤδη προεῖπον. ὅτι δὲ κέκμηκε τρόπον τινὰ καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ὁ Χριϛὸς, παρέδειξε πάλιν ἡμῖν ὁ θεσπέσιος Ἰακὼβ, τὸν ἑπταετῆ χρόνον καὶ ὑπὲρ Ῥαχὴλ ἀνατλάς. εἰ γὰρ ἐνεδέχετο καμεῖν, καίτοι Θεὸν ὄντα κατὰ φύσιν τὸν υἱὸν, πῶς ἂν οὐ γέγονεν ἐν τούτῳ, τὴν Ἡρώδου δίωξιν ὑπομείνας ἐν ἀρχαῖς, τὰς τῶν Φαρισαίων ἐπιβουλὰς, τὰς τῶν ἡγεμόνων συκοφαντίας, τὰ ἐμπτύσματα, τὰ ῥαπίσματα, τὰς κατὰ νώτου πληγὰς, τὴν τῶν ϛρατιωτῶν παροινίαν, καὶ αὐτὸν ἐπ' ἐσχάτοις τὸν ἐπὶ ξύλου θάνατον.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐκοῦν ἐποιεῖτο σύνοικον ὁ Χριϛὸς πρῶτον μὲν τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴν, νυμφαγωγοῦντος Μωσέως, καὶ μεσιτευόντων Ἀγγέλων· ἐπ' ἐκείνην δὲ ὥσπερ δευτέραν τὴν ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίαν, οἱονεὶ μεσίτου προειλημμένου καὶ ἐπ' αὐτῇ τοῦ μακαρίου Βαπτιϛοῦ. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκε τὸν νοητὸν τουτονὶ καὶ θεῖον ἡμῖν κα-
Ἰωάν. 3. 29, τασημαίνων γάμον, ὁ ἔχων τὴν νύμφην,
30. „ νυμφίος ἐϛίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἑϛη-
„ κὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ
„ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. αὕτη οὖν ἡ χαρὰ
„ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται. ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν,
„ ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι. ἔλεος δὲ καὶ πίϛις τῇ
νύμφῃ τὸ ἔδνον. ἔφη γάρ που διὰ φωνῆς
Προφητῶν περὶ τῆς ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίας
ὁ ἄνωθεν ἥκων καὶ ἐξ οὐρανοῦ νυμφίος·
Ὠσ. 2. 19, 20. καὶ μνηϛεύσομαί σε ἐμαυτῷ εἰς τὸν αἰῶνα.
„ καὶ μνηϛεύσομαί σε ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ ἐν
„ κρίμασι, καὶ ἐν ἐλέει, καὶ οἰκτιρμοῖς. καὶ
„ μνηϛεύσομαί σε ἐμαυτῷ ἐν πίϛει· καὶ ἐπι-
„ γνώσῃ τὸν Κύριον.

κθ. Ἔδωκε δὲ Λάβαν Ῥαχὴλ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ Βαλλὰν τὴν παιδίσκην αὐτοῦ, αὐτῇ παιδίσκην.

λ. Καὶ εἰσῆλθε πρὸς Ῥαχήλ· ἠγάπησε δὲ Ῥαχὴλ μᾶλλον ἢ Λείαν. καὶ ἐδούλευσεν αὐτῷ ἑπτὰ ἔτη ἕτερα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἴτις ἐκεῖνο λέγοι τῶν τὰ τοιάδε φιλοκρινεῖν εἰωθότων· οὐ γὰρ τῶν ἄγαν ἀπηχεϛάτων λελόγιϛαι παρ' ἡμῖν τὸ δυοῖν εὐθὺς ὁμιλῆσαι γάμοις, καὶ δὴ καὶ γυναίων εἰσοικίσασθαι ξυνωρίδα, καὶ τούτων ἀδελφῶν· πρὸς τοῦτό φαμεν, ὅτι τοῖς ἀρχαιοτέροις ὅλος ἦν ὁ τοῦ βίου σκοπὸς εἰς πολυπαιδίαν· καὶ δὴ καὶ ἐν μοίρᾳ τῆς ἀνωτάτης πασῶν εὐημερίας τὸ χρῆμα λελόγιϛο. ἀπήλλακτο δὲ καὶ μώμου παντὸς τὸ οὐχὶ μόναις δυσὶν, ἀλλὰ καὶ πλείοσι συγκατευνάζεσθαι γυναιξὶν, εἰς πληθὺν ἀμέτρητον τὸ γένος ἐκτείνοντας, καὶ γοῦν ἐν εὐλογίας τάξει παρὰ Θεοῦ τὴν τεκνογονίαν ἐδέχοντο.

λα. Ἰδὼν δὲ Κύριος ὁ Θεὸς, ὅτι μισεῖται Λεία, ἤνοιξε τὴν μήτραν αὐτῆς· Ῥαχὴλ δὲ ἦν ϛεῖρα.

Γ ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τῶν πατριαρχῶν αἱ γυναῖκες ϛεῖραι; καὶ γὰρ Σάῤῥα ϛεῖρα, καὶ Ῥεβέκκα, καὶ Ῥαχὴλ, καὶ
„ μέντοι καὶ Λεία. ἰδὼν γάρ φησι Κύριος ὁ
„ Θεὸς, ὅτι μισεῖται Λεία, ἤνοιξε τὴν μή-
„ τραν αὐτῆς. Τὸ ἰσραηλιτικὸν συϛῆσαι γένος βουληθεὶς ὁ Θεὸς, δείκνυσιν οὐ κατὰ φυσικὴν ἀκολουθίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῆς χάριτος φιλοτιμίαν τὴν πολυγονίαν δεξάμενον. ταύτης δέ γε τῆς κηδεμονίας ἐκεῖ-
Δ νο τὸ γένος τετύχηκεν, ἐπειδήπερ ὁ δεσπότης Χριϛὸς ἐκεῖθεν ἔμελλε κατὰ σάρκα βλαϛήσειν.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἀνοίγει μήτραν ἐπὶ ἁγίων γεννήσει. κατὰ δὲ τὸν πνευματικὸν νόμον, ψυχῆς ἀνοίγει μήτραν, ἵνα γεννήσῃ Θεοῦ λόγον ἡ ἐσομένη αὐτοῦ μήτηρ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐπειδὴ ἡ μὲν ἀπὸ τῆς εὐμορφίας τὴν εὔνοιαν ἐπεσπά-
E σατο τοῦ ἀνδρὸς, ἡ δὲ ταύτης ἀπεϛερημένη μισεῖσθαι ἐδόκει, ταύτην μὲν διεγείρει πρὸς γονὴν, ἐκείνης δὲ πηροῖ τὴν μήτραν, ἀμφότερα διὰ τὴν οἰκείαν φιλανθρωπίαν οἰκονομῶν· ἵνα καὶ αὕτη διὰ τὰ ἐξ αὐτῆς τικτόμενα σχῇ τινὰ παραμυθίαν, ἐφελκομένη εἰς τὸν περὶ αὐτὴν πόθον τὸν ἄνδρα, κἀκείνη μὴ διὰ τὸ κάλλος καὶ τὴν εὐμορ-
„ φίαν κατεξανίϛαται τῆς ἀδελφῆς. καὶ
„ διήνοιξε φησὶ τὴν μήτραν αὐτῆς. μάνθα-
Z νε ἐντεῦθεν, ὅτι ὁ τῶν ἁπάντων δημιουργός ἐϛιν ὁ τὰ πάντα οἰκονομῶν, καὶ τὴν φύσιν αὐτὴν διεγείρων πρὸς γονὴν, καὶ ὅτι οὐδὲν τῆς συνουσίας ὄφελος, μὴ τῆς ἄνωθεν συμμαχίας γενομένης. διὰ γὰρ
„ τοῦτο εἶπεν, ὅτι διήνοιξε τὴν μήτραν αὐτῆς· ἵνα γνῶμεν, ὅτι αὐτὸς ὁ δεσπότης ἠβουλήθη τὴν Λείαν πρὸς τεκνογονίαν διεγεῖραι, ὥϛε αὐτῆς τὴν ἀθυμίαν παραμυθήσασθαι. αὐτὸς γάρ ἐϛιν ὁ καὶ ἐν τῇ μήτρᾳ διαπλάτ-
H των τὰ βρέφη καὶ ζωογονῶν, καθάπερ
„ καὶ Δαβὶδ φησίν. ἀντελάβουμου ἐκ τῆς Ψαλ. 138. 13.
„ γαϛρὸς μητρός μου. καὶ ὅρα πῶς δείκνυσιν ἡμῖν ἡ θεία Γραφὴ τὸν τῆς φύσεως δημιουργὸν, ἑκάτερα τῇ οἰκείᾳ δυνάμει ἐρ-

γαζόμενοι, καὶ τῆς μὲν τὸν μήτραν διεγείροντα, τῆς δὲ Ῥαχὴλ ἐπέχοντα. A

λβ. Καὶ συνέλαβε Λεία, καὶ ἔτεκεν υἱὸν τῷ Ἰακώβ· ἐπάλεσε δὲ τὸ ὄνομα αὐτῦ Ῥουβίμ, λέγουσα, διότι εἶδέ μου Κύριος τὴν ταπείνωσιν, καὶ ἔδωκέ μοι υἱόν· νῦν ἂν ἀγαπήσει με ὁ ἀνήρ μου.

" ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Νῦν ἀγαπήσει με B
" ὁ ἀνήρ μου, τουτέστιν ἀληθῶς καὶ κυρίως. ἢ
" διὰ τὸ ἀνωτέρω, δυάταν μὲν ἠγαπῆσθαι
" ὑπὸ τῦ Ἰακὼβ, νομίζειν δὲ μισεῖσθαι ἐκ τῦ
" τῷ Ῥαχὴλ μᾶλλον ἀγαπᾶσθαι. ἐπάλεσε
" δὲ τὸ ὄνομα αὐτῦ Ῥουβίν. ἐπιτεταμένως
" ἔχει τῷ ἔμφασιν τοῦνομα καθ' ἱστορίαν.
ἐρμηνεύεται γὰρ, ἴδετε υἱόν. τοῦτο γὰρ
ὡς πρὸς τὰς Φιλτάτας φησὶ, τουτέστιν ὃν
ἀ παρέχει τῷ Φιλοῦντι ἡ Φιλουμένη, σεσωρα
τυγχάνουσα.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Πρώτη γὰρ ἐτέκνωσε τῷ Θεῷ τῷ Ἰσδαίων συναγωγῷ καὶ πληθῷ ἡ ἐν χρόνῳ πρεσβυτέρα.

λγ. Καὶ συνέλαβε πάλιν Λεία, καὶ ἔτεκεν υἱὸν τῷ Ἰακὼβ δεύτερον· καὶ εἶπεν, ὅτι ἤκουσε Κύριος ὅτι μισοῦμαι, καὶ προσέδωκέ μοι καὶ τοῦτον. καὶ ἐπάλεσε τὸ ὄνομα αὐτῦ, Συμεών.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εἶδες πῶς ἐχ ἁπλῶς, ἀδ' ὡς ἔτυχεν, ἀδὲ τὰς ὀνομασίας τοῖς τικτομένοις ἐπετίθει; ἐπάλεσε
" γὰρ αὐτὸν Συμεών, ἐπειδὴ ἤκουσε Κύριος.
τοῦτο γὰρ ἑρμηνεύεται τὸ ὄνομα τῇ ἑβραϊκῇ διαλέκτῳ, ὅτι ἠκούσθη.

λδ. Καὶ συνέλαβεν ἔτι, καὶ ἔτεκεν υἱόν· καὶ εἶπεν, ἐν τῷ νῦν καιρῷ προσὸς ἐμὲ ἔσαι ὁ ἀνήρ μου. τέτοκα γὰρ αὐτῷ τρεῖς υἱούς. διὰ τοῦτο ἐπάλεσε τὸ ὄνομα αὐτῦ, Λευΐ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Δοκεῖ μοι σὺ ταῦθα αἰνίττεσθαι, ὅτι καὶ τῶν δύω τεχθέντων, ἀδέπω ἴσχυσεν εἰς τὸ περὶ αὐτὸ διάθεσιν ἐφελκύσασθαι τὸν ἄνδρα, ἀλλ' ἔτι ὅλως ἦν πρὸς τὸν Ῥαχὴλ νενευκώς.
" διὰ τοῦτό φησιν, σὺν τῷ νῦν καιρῷ πρὸς
" ἐμὲ ἔσαι ὁ ἀνήρ μου. τάχα, φησὶ, κἂν ἡ
προσθήκη τῦ τρίτου παρασκευάσῃ τὸν ἄνδρα σύνοικον περὶ ἐμὲ διαγενέσθαι. ἰδοὺ γὰρ
" αὐτῷ τέτοκα τρεῖς υἱούς.

λε. Καὶ συλλαβοῦσα, ἔτεκεν υἱόν· καὶ εἶπε, νῦν ἔτι τοῦτο ἐξομολογήσομαι Κυρίῳ. διὰ τοῦτο ἐπάλεσε τὸ ὄνομα αὐτῦ, Ἰούδαν. καὶ ἔστη τοῦ τίκτειν. Γ

" ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τὸ, ἐξομολο-
" γήσομαι, σύταῦθα, σὺχαριστήσω καὶ δοξάσω αὐτόν ἐστιν, ὅτι καὶ τέταρτον προσέθηκέ μοι υἱόν, καὶ τοσαύτῳ μοι τῷ σύπορίαν ἐχαρίσατο.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὅρα δὲ ὡς καὶ Ἰσαὰκ ἠγάπα τὸν Ἡσαῦ μᾶλλον ἢ τὸν Ἰακὼβ, καὶ ὅμως ὁ ἔλαττον ἀγαπώμενος, ἔλαβε τῷ σύλογίαν. ὥσπερ ἂν σύταῦθα ἡ μισουμένη γεννᾷ τὸν κληρονόμον τῆς σύλογίας, Ἰούδαν, ἐξ οὗ ὁ Χριστός. ἵνα δὲ μὴ τῆς ἀγαπωμένης οἱ υἱοὶ πάντων προτιμηθῶσιν, ἐπέσχεν αὐτῆς τῷ κύησιν· ὡς ἂν μὴ μόνον τῷ πρότεροι εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῷ πολὺ πρότεροι οἱ τῆς Λείας υἱοὶ, ἀνελλιπῶς ἔχωσι τὰς τιμάς. ταῦτα δὲ ᾠκονομεῖτο μᾶλλον διὰ τὸν Ἰούδαν. Δ

ΚΕΦ. Λ.

α. Ἰδοῦσα δὲ Ῥαχὴλ, ὅτι σὐ τέτοκε τῷ Ἰακώβ· καὶ ἐζήλωσε Λείαν Ῥαχὴλ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος χάριν αἱ γυναῖκες ἐζηλοτύπουν ἀλλήλας; Ἀτελεῖς ἦσαν, καὶ δυσεβοῦς ἀνδρὸς θυγατέρες, τὰ ξόανα Θεὸς ὀνομάζοντος. τοῦτο οὗνεκεν νομοθετῶν ὁ Θεὸς, τὸν τοιοῦτον ἀπαγορεύει
Λεβ. 18. 18. γάμον. σὐ λήψῃ, γάρ φησι, γυναῖκα ἐπ'
" ἀδελφῇ αὐτῆς ἀντίζηλον αὐτῆς. Ζ

Καὶ εἶπε τῷ Ἰακώβ, δός μοι τέκνα· εἰ δὲ μὴ, τελευτήσω ἐγώ.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Τῇ λύπῃ κατὰ κράτος ἁλοῦσα, ἠπείλει ἀναιρήσειν ἑαυτὴν, εἰ
" μὴ τέκοι. δός μοι γάρ φησι τέκνα· εἰ δὲ
" μὴ, τελοῦτήσω ἐγὼ, τουτέστιν ἐμαυτὴν χειρώσομαι. Η

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἀπερίσκεπτος ἡ αἴτησις καὶ γυναικώδης, καὶ ψυχῆς ὑπὸ τῆς ζηλοτυπίας πολυορκουμένης. Καὶ μετ' ὀλίγα. Δεινὸν ἡ ζηλοτυπία κακόν. καὶ γὰρ εἰς ἀφροσύνην ἐκπίπτει· ὃ δὴ καὶ αὕτη πέπονθεν. ὁρῶσα γὰρ τῶν τέκνων τῆς ἀδελφῆς τὸν χορὸν, καὶ τὴν οἰκείαν ἐρημίαν λογιζομένη, οὐκ ἔφερε τὴν ἐπήρειαν, οὐδὲ κατασχεῖν ἠδυνήθη τὸ ταράττοντος αὐτὴν λογισμὸν, ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ ἀνοίας μεστὰ φθέγγεται ῥήματα, καί φησι,
" δός μοι τέκνα· εἰ δὲ μὴ, τελοῦτήσω ἐγώ.
ἴσως εἶδε τὸ ἀνδρὸς τὸν περὶ αὐτὴν πόθον, καὶ νομίσασα παρὰ τῦ ἐκείνου αἰτίαν κἀκείνῃ τοσούτους ἐσχηκέναι παῖδας, καὶ ἑαυτῇ μηδέπω τετοκέναι, φησὶ, δός μοι τέκνα. εἶτα φοβῆσαι βουλομένη τὸν ἄνδρα,
" ἐπάγει, εἰ δὲ μὴ, τελοῦτήσω ἐγώ.

ϛ. Ἐθυμώθη δὲ Ἰακὼβ τῇ Ῥαχὴλ, καὶ εἶπεν αὐτῇ, μὴ ἀντὶ Θεοῦ ἐγώ-

ἐγώ εἰμι, ὃς ἐςέρησέ σε καρπὸν κοιλίας;

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα τȣ̃ δικαίȣ τὴν σύνεσιν, ὅπως καὶ εἰς θυμὸν ἐξενεχθεὶς ἐκ τῶν παρ' αὐτῆς ῥηθέντων, μετὰ πολλῆς τῆς σοφίας τὴν πρὸς αὐτὴν ἀπόκρισιν ποιεῖται, μετὰ ἀκριβείας αὐτὴν πάντα διδάσκων, καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῇ δήλην ποιῶν, ἵνα μὴ καταλιπȣ̃σα τὸν δεσπότην, παρ' ἑτέρȣ ζητεῖ, ἅπερ ἐκεῖνος μόνος παρασχεῖν δύναται.

γ. Εἶπε δὲ Ῥαχὴλ τῷ Ἰακὼβ, ἰδȣ̀ ἡ παιδίσκη μȣ Βάλλα· εἴσελθε πρὸς αὐτήν· καὶ τέξεται ἐπὶ τῶν γονάτων μȣ. καὶ τεκνοποιήσομαι κἀγὼ ἐξ αὐτῆς.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι ȣ̓ παλλακὰς παρεῖχον τὰς ἑαυτῶν παιδίσκας, ἀλλὰ γυναῖκας, τεκνοποιȣ́μεναι τὰ ἐξ αὐτῶν. ὅθεν καὶ ἴσα διείλοντο τοῖς γνησίοις.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπαπορήσειε δ' ἄντις δικαίως, πῶς ἂν οἱ ἐκ τῆς δȣ́λης, φημὶ δὴ τῆς Βάλλας βλαςήσαντες, ἐπιγράφοιντο τῇ Ῥαχὴλ, καίτοι τῆς ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίας ἀποπληρȣ́σῃ τὸν τύπον. τὶ ȣ̃ν πρὸς τȣ̃το φαμέν; Ὅτι γεγόνασιν ἐν ἀρχαῖς οἱ μακάριοι Προφῆται καταριθμȣ́μενοι μὲν ἐν τέκνοις τῆς δȣλȣ́σης Ἱερȣσαλὴμ, υἱοὶ δὲ τρόπον τινὰ τῆς ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίας. ἐφρόνȣν γὰρ τὰ αὐτῆς, ἀναδειχθήσεσθαι λέγοντες, καὶ ἀναλάμψειν κατὰ καιρȣ̀ς τὸ Χριςȣ̃ μυςήριον. οἱ δὲ μετ' ἐκείνȣς ἔτι πάλιν εἰς δȣλείαν γεγενημένοι, Χριςὸν ȣ̓ προσήκαντο τῆς ἐλȣθερίας τὸν χορηγόν. ὅτι δὲ ἀμείνȣς οἱ πρῶτοι τῶν μετ' αὐτȣ̀ς, ἀταλαίπωρον ἰδεῖν, Θεȣ̃ λέγοντος διὰ φω-
Ἡσ. 1. 21. νῆς Ἡσαΐȣ, πῶς ἐγένετο πόρνη πόλις πι-
„ ςὴ Σιὼν πλήρης κρίσεως; ἐν ᾗ δικαιοσύνη
„ ἐκοιμήθη ἐν αὐτῇ, νῦν δε φονȣ́ται.

δ. Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ Βάλλαν τὴν παιδίσκην αὐτῆς αὐτῷ γυναῖκα· καὶ
ε. εἰσῆλθε πρὸς αὐτὴν Ἰακώβ. Καὶ συνέλαβε Βάλλα ἡ παιδίσκη Ῥαχὴλ,
ς. καὶ ἔτεκε τῷ Ἰακὼβ υἱόν. Καὶ εἶπε Ῥαχὴλ, ἔκρινέ μοι ὁ Θεὸς, καὶ ἐπήκȣσε τῆς φωνῆς μȣ, καὶ ἔδωκέ μοι υἱόν· διὰ τȣ̃το ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐ-
ζ. τȣ̃, Δάν. Καὶ συνέλαβεν ἔτι Βάλλα ἡ παιδίσκη Ῥαχὴλ, καὶ ἔτεκεν υἱὸν
η. δεύτερον τῷ Ἰακώβ. Καὶ εἶπε Ῥαχὴλ, συναντελάβετό μȣ ὁ Θεός· καὶ συνανεςράφην τῇ ἀδελφῇ μȣ, καὶ ἐδυνάσθην. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα
θ. αὐτȣ̃, Νεφθαλείμ. Εἶδε δὲ Λεία, ὅτι ἔςη τȣ̃ τίκτειν· καὶ ἔλαβε Ζελφὰν τὴν παιδίσκην αὐτῆς, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ Ἰακὼβ γυναῖκα· εἰσῆλθε δὲ
ι. πρὸς αὐτὴν Ἰακώβ. Καὶ συνέλαβε Ζελφὰ ἡ παιδίσκη Λείας, καὶ ἔτεκε τῷ Ἰακὼβ υἱόν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πολλοὶ πρόφασιν ἀκολασίας ποιȣ̃νται τὸ τέτταρας ἐσχηκέναι γυναῖκας τὸν Ἰακώβ. Τὸν σκοπὸν ἑκάςȣ τῶν γινομένων ἐξετάζειν προσήκει. ȣ̃τω γὰρ κρίνοντες, εὑρήσομεν καὶ Ἰακὼβ τὸν πατριάρχην μνηςευσάμενον μίαν, (1) ἀπατηθέντα δέ. ὃς καὶ παραυτίκα γȣ̃ν τῆς ἀπάτης αἰσθόμενος, καὶ ἐδυσχέρανε, καὶ τȣ̃ κηδεςȣ̃ κατεβόησε. τῇ δὲ Βάλλᾳ ȣ̓ διὰ φιληδονίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῆς ὁμοζύγȣ παραμυθίαν ἐμίγη. τῆς γὰρ Ῥαχὴλ ἀνιωμένης διὰ τὴν ἀπαιδίαν, καὶ
„ ἀλογίςως λεγȣ́σης, δός μοι τέκνα, εἰ δὲ μή-
γε ἀποθανȣ̃μαι, ἐπέπληξε μὲν εὐσεβῶς ὁ πατριαρχης, καὶ ἔδειξε τὸν τῆς φύσεως ποιητὴν, καὶ ὅτι ȣ̓χ ὁ γάμος ἐςὶ παίδων δημιȣργὸς, ἀλλ' ὁ τȣ̃ γάμȣ νομοθέτης
„ Θεός. ἔφη γὰρ πρὸς αὐτὴν, μὴ ἀντὶ Θεȣ̃-
„ σοι εἰμὶ ἐγὼ, ὃς ἐςέρησέσε καρπὸν κοιλίας; ψυχαγωγῶν δὲ ὅμως αὐτὴν, ἠνέσχετο τῆς αἰτήσεως. ᾔτησε δὲ αὐτὸν τῇ παιδίσκῃ μιγῆναι, ἵνα τὸ ἐξ αὐτῆς φυόμενον οἰκεῖον ἀποκαλέσῃ παιδίον. τȣ̃το καὶ ἐπὶ τῆς Ζελφὰς ἐγένετο. πάλιν γὰρ Λεία παυσαμένη τȣ̃ τίκτειν, ἠντιβόλησεν αὐτὸν εἰς ἐκείνην σπεῖραι τὴν ἄρȣραν. ταῦτα φιληδονίαν μὲν ȣ̓δεμίαν αἰνίττεται· τὴν δὲ τȣ̃ ἀνδρὸς ἐπιείκειαν δείκνυσι, καὶ ὅπως τὰς γυναῖκας θεραπȣ́ειν ἐσπȣ́δαζε. πρὸς δὲ τȣ́τῳ κἀκεῖνο σκοπητέον, ὅτι νόμος ȣ̓δεὶς τηνικαῦτα ἦν ὁ τὴν πολυγαμίαν κωλύων. καὶ ὡς τρισολβίȣς ὑπελάμβανον τότε τȣ̀ς πολλῶν παίδων γινομένȣς πατέρας· καὶ ὅτι τȣ̃τό ἐςιν ἀληθὲς, αἱ θεῖαι μαρτυρȣ̃σιν ἐπαγγελίαι. τῷ γὰρ Ἀβρα-
„ ὰμ ὁ τῶν ὅλων ἔφη Θεὸς, ἀνάβλεψον εἰς Γεν. 15. 5.
„ τὸν ȣ̓ρανὸν, καὶ ἴδε τȣ̀ς ἀςέρας, εἰ δυνήσῃ
„ ἐξαριθμῆσαι αὐτȣ̀ς, καὶ ἐπήγαγεν· ȣ̃τως
„ ἔςαι τὸ σπέρμασȣ· καὶ ὡς ἡ ἄμμος ἡ Γεν. 13. 16.
„ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης, ἥτις ȣ̓κ
„ ἐξαριθμηθήσεται ἀπὸ τȣ̃ πλήθȣς. ȣ̓κ ἂν δὲ αὐτῷ ταύτην ἔδωκε τὴν ὑπόσχεσιν, εἰ μὴ τὴν πολυγονίαν μέγιςον ἐνόμιζεν εἶναι ἀγαθόν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἴδοι δ' ἄντις καὶ μάλα σαφῶς καὶ ἐξ αὐτῶν, εἰ βȣ́λοιτο, τῶν ὀνομάτων, ὅτι τρόφιμοι μὲν ἐκκλησίας εἶεν ἂν οἱ ἀπὸ τῆς Βάλλας, ἐχθροὶ δὲ μᾶλλον οἱ τῆς Ζελφάς. ἑρμηνȣ́εται μὲν γὰρ ὁ Δὰν, κρίσις· Νεφθαλεὶμ δὲ, πλατυσμός. τȣ̃το γέγονε τοῖς Προφήταις τὸ κήρυγμα. ὅτι γὰρ ἔμελλεν ὁ Χριςὸς κρῖναι τὴν οἰκȣμένην ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ καταψηφίσασθαι μὲν, ὡς πλεονεκτήσαντος, καὶ ἀνῃρηκότος ἡμῶν τȣ̃ σατανᾶ, ἀνασῶσαι δὲ καὶ ἡμᾶς, καὶ

(1) Τὴν Ῥαχὴλ μνηςευσάμενον μόνην, παρὰ γνώμην δὲ συναφθέντα τῇ Λείᾳ. παραυτίκα γȣ̃ν, κτ. ἡ ἐν Χάλ. ἔκδ.

καὶ ἐκ πολλῆς ἄγαν ϛενοχωρίας εἰς πλα-
τείαν ὥσπερ καταϛῆσαι καρδίαν, χαλεπὸν
ȣ̓δὲν ἐπιδεῖξαι πάλιν. ὁ μὲν γὰρ Δαβὶδ
ἀνακεκράγει λέγων, ὡς ἐκ προσώπȣ τῶν
ἐν Χριϛῷ, καὶ ἡγιασμένων ἐν πνȣ́ματι·
Ψαλ. 118. 32. ὁδῶν ἐντολῶν σȣ ἔδραμον, ὅταν ἐπλάτυ-
2. Κορ. 6. 11, νας τὴν καρδίαν μȣ· ὁ δὲ σοφώτατος
13, 14. „ Παῦλος, ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάτυται. καὶ
„ πάλιν, πλατύνεσθε καὶ ὑμεῖς· μὴ γίνεσθε
„ ἑτεροζυγȣ̃ντες ἀπίϛοις. ὅτι δὲ κρίσις ὀρ-
θὴ καὶ δικαία γέγονε παρὰ Χριϛȣ̃, σα-
φηνιεῖ δὴ πάλιν ὁ μακάριος Δαβὶδ, τὸ
τῶν πλεονεκτηθέντων πρόσωπον ἑαυτῷ
περιτιθεὶς, καὶ λέγων πρὸς τὸν τῶν ὅλων
Ψαλ. 34. 23. Θεὸν καὶ σωτῆρα Χριϛὸν, ἐξεγέρθητι, καὶ
„ πρόσχες τῇ κρίσει μȣ ὁ Θεός μȣ, καὶ τὰ
ἑξῆς. αὐτός γε μὴν ὁ σωτὴρ ἐναργὲς ἡμῖν
Ἰωάν. 12. 31, καθίϛησι τȣ̃το λέγων, νῦν κρίσις ἐϛὶ τȣ̃
32. „ κόσμȣ, νῦν ὁ ἄρχων τȣ̃ κόσμȣ τȣ́τȣ ἐκ-
„ βληθήσεται· κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς
γῆς, καὶ τὰ ἑξῆς. ὁρᾷς, ὅτι κρίσιν ἡμῖν
ἐσομένην δικαίαν, καὶ καρδίας πλατυσμὸν
οἱ Προφῆται προανεκήρυττον, τὸ ἐπὶ Χρι-
ϛῷ λαλȣ̃ντες μυϛήριον; γεγόνασι τοίνυν
ἐκ Βάλλας Δάν τε καὶ Νεφθαλεὶμ, ὅ ἐϛι
κρίσις καὶ πλατυσμός· ἀπὸ δέ γε τῆς Ζελ-
φὰς, Γὰδ καὶ Ἀσήρ· καὶ διερμηνȣ́εται
μὲν πειρατήριον ὁ Γάδ· πλȣ̃τός γε μὴν ὁ
Ἀσήρ. ἆρ' ȣ̓ν ȣ̓χὶ τοιȣ̃τοι γεγόνασιν οἱ τε-
λȣ́ταῖοι μετὰ τȣ̀ς πρώτȣς τῶν Ἰȣδαίων
λαοί; ἐξ αὐτῶν γὰρ τȣ̃το κατίδοι τὶς ἂν
τῶν κατὰ Χριϛȣ̃ γεγονότων. οἱ μὲν γὰρ
ἐπείραζον αὐτὸν μετὰ τῶν καλȣμένων Ἡ-
Ματθ. 22. 16, ρωδιανῶν, λέγοντες, διδάσκαλε οἴδαμεν,
17. „ ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ ȣ̓ μέλλει σοι περὶ ȣ̓δενός.
„ ȣ̓ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων,
„ ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τȣ̃ Θεȣ̃ διδάσκεις.
„ ἔξεϛι δȣ̃ναι κῆνσον Καίσαρι, ἢ ȣ̓; προσήε-
σαν δὲ πειράζοντες, ἵνα παγιδȣ́σωσιν αὐ-
τόν· οἱ δὲ λημμάτων ἕνεκα, καὶ φιλο-
κερδίας ȣ̓ παρεδέχοντο τὸν υἱόν. ἔφασαν
Ματθ. 21. 38. γὰρ ἐν ἑαυτοῖς ȣ̓τός ἐϛιν ὁ κληρονόμος,
„ δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ τὰ ἑξῆς.
ὅτι δὲ φιλόπλȣτοι ἄγαν οἱ Φαρισαῖοι γε-
γόνασι, καὶ τὸ τῶν Γραμματέων ἀνόσιον
ϛῖφος, κατίδοι τὶς ἂν τοῖς περὶ αὐτῶν γε-
γραμμένοις τὸν νȣ̃ν ἐνιείς. ὁ μὲν γὰρ Κύ-
ριος ἡμῶν Ἰησȣ̃ς Χριϛὸς ἀπεμπολῆσαι δεῖν
ἔφασκε τὸν ἐπίγειον πλȣ̃τον τȣ̀ς τὰ ἄνω
φρονεῖν ᾑρημένȣς, καὶ διανέμειν τὰ ὄντα
Λȣκ. 16. 14. πτωχοῖς. ἤκȣον δὲ ταῦτα, φησὶν, οἱ Γραμ-
„ ματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι φιλάργυροι ὄντες,
„ καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν.

ια. Καὶ εἶπε Λεία, εὐτύχηκα. καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτȣ̃, Γάδ.

„ ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τετύχηκα, ἀντὶ τȣ̃, ἐπέτυχον τȣ̃ σκοπȣ̃.

„ * ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εὐτύχηκα. Ἄλλος δέ τις (1) φησὶ, μὴ εἰσέλθῃς εἰς οἶκον τȣ̃ ἀδελφȣ̃ σȣ ἀτυχῶν.

A ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ ἡ Γραφὴ μέμ-
νηται τύχης; Ἴδια τῆς Γραφῆς τὰ τȣ̃
πνȣ́ματος λόγια, αἱ θεῖαι διατάξεις, τῶν
ȣ̓σεβῶν ἀνθρώπων τὰ ῥήματα· τὰ δὲ
ἄλλα ἱϛορικῶς λέγει. χρὴ τοίνυν μὴ μό-
νον προσέχειν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ καὶ τῷ προ-
„ σώπῳ τȣ̃ λέγοντος. τὸ τοίνυν ȣ̓τύχηκα,
ȣ̓ τȣ̃ Ἰακώβ ἐϛι ῥῆμα, ἀλλὰ τῆς Λείας,
γυναικὸς, ὡς ἔφην, ἐν δυσσεβείᾳ τραφεί-
σης, καὶ κατὰ βραχὺ τὰ θεῖα παιδȣ́ομέ-
B νης. ȣ̓τω καὶ ὁ ταύτης πατὴρ ἔφη τὸ,
„ οἰωνισάμην· ἀλλ' ὁ θεῖος ἀπαγορȣ́ει νόμος
τοῖς οἰωνοῖς κεχρῆσθαι. μηδεὶς ȣ̓ν τȣ̀ς
τοιȣ́τȣς λόγȣς τῆς θείας νομιζέτω Γρα-
φῆς· (2) ȣ̓τω τέθεικεν ὁ θειότατος Μω-
σῆς καὶ τȣ̃ Φαραὼ τὸν βλάσφημον λόγον,
„ ȣ̓κ οἶδα τὸν Κύριον, καὶ τὸν Ἰσραὴλ ȣ̓κ Ἐξοδ. 5. 2.
„ ἐξαποϛέλλω· ἀλλ' ȣ̓ τȣ̃ θείȣ πνȣ́ματος
ȣ̓τος ὁ λόγος, ἀλλὰ τȣ̃ δυσσεβȣ̃ς βασιλέως.
ȣ̓τω πάλιν ἀκȣ́ομεν τȣ̃ Σεναχηρεὶμ λέ-
Γ „ γοντος, μή σε ἀπατάτω ὁ Θεός σȣ, ἐφ' ᾧ Ἡσ. 37. 10.
„ σὺ πέποιθας ἐπ' αὐτῷ, λέγων, ὅτι ῥύσε-
„ ται Κύριος τὴν Ἱερȣσαλὴμ ἐκ χειρός μȣ.
ἀλλ' ȣ̓ βλασφημεῖν ἐντεῦθεν μανθάνομεν,
ἀλλὰ βλασφημίας κατηγορεῖν.

ιβ. Καὶ συνέλαβε Ζελφὰ ἡ παιδίσκη Λείας, καὶ ἔτεκεν ἔτι τῷ Ἰακὼβ υἱὸν δεύτερον.

Δ ιγ. Καὶ εἶπε Λεία, μακαρία ἐγὼ, ὅτι μακαριȣ̃σί με αἱ γυναῖκες. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτȣ̃, Ἀσήρ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εἶδες καὶ ταύτην τȣ̀ς παρὰ τῆς παιδίσκης τεχθέντας πῶς ᾠκειώσατο, καὶ μακαρίαν ἑαυτὴν εἶναι λέγει, καὶ μακαρισμȣ̃ ἀξίαν ἐπὶ τῷ τόκῳ τῶν παίδων.

E ιδ. Ἐπορεύθη δὲ Ῥȣβὶμ ἐν ἡμέρᾳ θερισμȣ̃ πυρῶν· καὶ εὗρε μῆλα μανδραγορῶν ἐν τῷ ἀγρῷ, καὶ ἤνεγκεν αὐτὰ πρὸς Λείαν τὴν μητέρα αὐτȣ̃. εἶπε δὲ Ῥαχὴλ τῇ Λείᾳ τῇ ἀδελφῇ αὐτῆς, δός μοι τῶν μανδραγορῶν τȣ̃ υἱȣ̃ σȣ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Λοιπὸν ἀφηγώμεθα τί-
νος ἂν εἶεν εἰς τύπον οἱ μανδραγόραι διὰ
Z τȣ̃ πρωτοτόκȣ Ῥȣβὶμ ἡυρημένοι. τὶ δ' ἂν
βȣ́λοιτο δηλȣ̃ν ἡ εἰς ἄμφω τε καὶ ἐν ἴσῳ
τάχα πȣ διανέμησις· δέδωκε γὰρ ἡ Λεία
τῇ Ῥαχήλ·] τὶ δὲ πρὸς τȣ́τοις καὶ αὐτὴ
τῶν παίδων ἡ γέννησις ἐν ταῖς τῶν ὀνομά-
των σημασίαις ὠδίνȣσα τὸ μυϛήριον. Μαν-
δραγόραι τοίνυν φύονται μὲν ἐν ἀγροῖς· εἶ-
δος δὲ τὸ μῆλον αὐτῶν. ὑπνηλὸν δὲ ὅτι τὸ
χρῆμά ἐϛι, καὶ βαθεῖ καταμεθύσκον κά-
ρῳ τȣ̀ς μετεσχηκότας, ȣ̓ μακρȣ̃ δεήσειν,
H οἶμαι, πρὸς ἀπόδειξιν λόγȣ, τὰς τῶν ἀρ-
ῥωϛȣ́ν-

(1) Καὶ ἡ παροιμία φησί. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

(2) Τὰ γὰρ παρὰ τῶν ȣ̓κ εὐσεβῶν εἰρημένα τίθησιν ὁ συγγραφεὺς, ἅτε δὴ Ἱϛορίαν συγγράφων. ȣ̓τω, κτ. ἡ ἐν Χάλ. ἔκδ.

ρωσθέντων ἀϋπνίας τῆς τῶν ἰατρῶν ἐμπειρίας νικώσης ἐφ' ὅτε τῇ τῶν μανδραγορῶν Φυσικῇ ἐνεργείᾳ. οἳ καὶ ὑποφλύειαν ἂν ἡμῖν αἰνιγματωδῶς τὸ Χριστὸ μυστήριον, ὑπνώντος τρόπον τινὰ δι' ἡμᾶς, καὶ καθιστάντος ἑαυτὸν εἰς θάνατον, εἰ καὶ ἀνεβίω πάλιν. Θεὸς γὰρ ὢν κατὰ Φύσιν, εἰ καὶ γέγονε σάρξ. ὅπου δὲ ὅλος θάνατος ἐν ὕπνου τάξει παρειλημμένος, ζητητέον ἐκεῖ καὶ τὸ εἰς ζωὴν ἀναβίωσιν. ὅλον δὲ ὥσπερ ἐν τούτοις ἡμῖν τὸ Χριστὸ μυστήριον. Καὶ μεθ' ἕτερα. Ὕπνος δὴ ὂν σημεῖον οἱ μανδραγόραι. καὶ τούτους οὐρίσκει πρωτότοκος ὢν ὁ Ῥουβὶμ, εἶτα διεκόμισε τῇ μητρί· ἡ δὲ διενείματο πρὸς τὸν ἀδελφόν. πρῶτοι γὰρ οἱ ἐξ Ἰσραὴλ τὸ πρωτοτόκου κατὰ τὸν χρόνον ἐνενοήκασί τε καὶ πεπλουτήκασι τὸ ἐπὶ Χριστὸ μυστήριον· καὶ δὴ καὶ τῇ ἰδίᾳ μητρὶ, Φημὶ δὴ τῇ Ἱερουσαλὴμ, εὕρημα λαμπρὸν τῆς ἑνώσεως αὐτοῖς ἀγχινοίας προσκεκομικότες, χαίρειν ἀνέπειθον. πρὸ γὰρ τῆς ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίας μεμυσαγωγήκασιν οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ τὰς ἁπάσας τὸν Ἰουδαίαν. εἰ γὰρ καὶ μὴ πάντες τυχὸν πεπιστεύκασιν, ἀλλ' ὧν (1) ἅπασι τὸν τοῦ Χριστοῦ ἐκήρυξαν λόγον ἔξειν καὶ σεσῶσθαι. ὅτι δὲ προειλήφασιν οἱ πίστει τὰς ἐξ ἐθνῶν οἱ Ἰουδαῖοι, πρόδηλον δήπου, καὶ ἁπάντων ὄντων ἀσυμφανές.

ιε. Εἶπε δὲ Λεία, οὐχ ἱκανόν σοι ὅτι ἔλαβες τὸν ἄνδρα μου; μὴ καὶ τοὺς μανδραγόρας τοῦ υἱοῦ μου λήψῃ; εἶπε δὲ Ῥαχήλ, οὐχ οὕτω· κοιμηθήτω μετὰ σοῦ τὴν νύκτα ταύτην ἀντὶ τῶν μανδραγορῶν τοῦ υἱοῦ σου.

ις. Εἰσῆλθε δὲ Ἰακὼβ ἐξ ἀγροῦ ἑσπέρας· καὶ ἐξῆλθε Λεία εἰς συνάντησιν αὐτῷ· καὶ εἶπε, πρὸς ἐμὲ εἰσελεύσῃ σήμερον· μεμίσθωμαι γάρσε ἀντὶ τῶν μανδραγορῶν τοῦ υἱοῦ μου. καὶ ἐκοιμήθη μετ' αὐτῆς τὴν νύκτα ἐκείνην.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἰκότως τότε πείρει τὸν γεωργὸν Ἰσσάχαρ, καλὰ τῷ τοῦ Ἰακὼβ περὶ αὐτοῦ εὐλογίαν.

ιζ. Καὶ ἐπήκουσεν ὁ Θεὸς Λείας· καὶ συλλαβοῦσα, ἔτεκε τῷ Ἰακὼβ υἱὸν πέμπτον.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπήκουσεν ὁ Θεὸς Λείας, ἀπαθῶς καὶ διὰ παιδοποιΐαν σωισθης τῷ ἀνδρὶ, ἐφ' ᾧ καὶ ἤυχετο.

ιη. Καὶ εἶπε Λεία, ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὸν μισθόν μου, ἀνθ' οὗ ἔδωκα τὴν παιδίσκην μου τῷ ἀνδρίμου. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Ἰσσάχαρ, ὅ ἐστι μισθός. Καὶ συνέλαβεν ἔτι Λεία, καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἕκτον τῷ Ἰακώβ. Καὶ εἶπε Λεία, δεδώρηταί ὁ Θεός μοι δῶρον καλὸν ἐν τῷ νῦν καιρῷ· αἱρετιεῖμε ὁ ἀνήρ μου· τέτοκα γὰρ αὐτῷ υἱοὺς ἕξ. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Ζαβουλών.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Λαβοῦσα τοίνυν ἡ Λεία τοὺς μανδραγόρας, δύο τέτοκεν υἱοὺς, τὸν Ἰσσάχαρ τε καὶ Ζαβουλών. καὶ μισθὸς μὲν ὁ Ἰσσάχαρ ἑρμηνεύεται, ἑτέρως γε μὴν ὁ Ζαβουλὼν, δώδωμάτε καὶ εὐλογία. ὡς γὰρ ἔφην, παρὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ὡς παρὰ τέκνων ἰδίων, ἡ τῶν Ἰουδαίων σωαγωγὴ παραδεξαμένη λοιπὸν τὸ Χριστοῦ μυστήριον, μήτηρ ἀνεδείχθη τέκνων τῶν ἐπὶ μισθῷτε καὶ εὐλογίᾳ δωδωμένων παρὰ Θεῷ. Καὶ μεθ' ἕτερα. Οὐκοῦν τοὺς ἐπὶ μισθῷτε καὶ εὐλογίαις δωδωμένους παρὰ Θεῷ τέτοκεν ἡ Λεία. Ῥαχὴλ δ' ὁμοίως παρ' αὐτῆς λαβοῦσα τοὺς μανδραγόρας, τέτοκε τὸν Ἰωσήφ. παραδεξαμένη γὰρ ὥσπερ ἡ ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησία τὸ τοῦ Χριστοῦ μυστήριον διὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ὡς ἐξ ὁμαίμου καὶ ἀδελφῆς τῶν Ἰουδαίων σωαγωγῆς, μήτηρ πέφυκε λαοῦ τοῦ σὺν προσθήκαις ἀεὶ καὶ εἰς πλῆθώ ἰόντος ἀμετρουμένου. διερμηνεύεται γὰρ Ἰωσὴφ, προσθήκη Θεοῦ. προσέθεσαν δὲ ταῖς ἐξ Ἰσραὴλ ἀγέλαις ἡ ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησία. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν » ὁ Χριστὸς, καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης, κἀκεῖνα δεῖ με ἀγαγεῖν. Ἰωάν. ιο. 16.

κα. Καὶ μετὰ τοῦτο ἔτεκε θυγατέρα· καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτῆς Δεῖνα.

κβ. Ἐμνήσθη δὲ ὁ Θεὸς τῆς Ῥαχὴλ, καὶ ἐπήκουσεν αὐτῆς, καὶ ἀνέῳξεν αὐτῆς τὴν μήτραν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτι τέτεκται, καὶ πολλῶν καὶ ἀναριθμήτων ἔσαι τροφὸς ἡ στεῖρα Ῥαχὴλ, τουτέστιν ἡ ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησία, » προαναπεκράγει μοι Ἡσαΐας· εὐφράνθη- Ἡσ. 54. 1. » τι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα, καὶ τὰ ἑξῆς· διεσάφει δὲ καὶ αὐτὸς ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ, περὶ » Θεοῦ λέγων· ὁ κατοικίζων στεῖραν εἰς οἶκον, Ψαλ. 112. 9. μητέρα, καὶ τὰ ἑξῆς. ἔφη δὲ πρὸς αὐ- » τὸν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, ἆρον κύκλῳ τοὺς Ἡσ. 49. 18, 12. » ὀφθαλμούς σου, καὶ ἴδε πάντας· καὶ πά- » λιν, ἰδοὺ πόρρωθεν ἔρχονται οὗτοι ἀπὸ βορ- » ρᾶ, καὶ οὗτοι ἀπὸ θαλάσσης, ἄλλοι δὲ ἐκ » γῆς Περσῶν.

κγ. Καὶ συλλαβοῦσα, ἔτεκε τῷ Ἰακὼβ υἱόν. εἶπε δὲ Ῥαχὴλ, ἀφεῖλεν ὁ Θεός μου τὸ ὄνειδος. Καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωσὴφ, λέγουσα, προσθήτωμοι ὁ Θεὸς υἱὸν ἕτερον.

ΚΥΡΙΛ-

(1) Ἀλλ' ὧν μετὰ τὸν ἐπὶ Χριστῷ προσήκασι λόγον. σέσωσται δὲ τὸ καταλειμμα κατὰ τὰς Γραφάς. ὅτι δὲ, κτ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 136.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τέτοκε τοίνυν τὸν Ἰωσὴφ ἡ νεωτέρα Ῥαχὴλ, ἡ καλὴ τῷ εἴδει, καὶ λαμπραῖς ὀμμάτων βολαῖς ἀποσίλβουσα τὸ ἐπίχαρι, καίτοι τῆς Λείας ἐχ ὧδε ἐχούσης.

κε. Ἐγένετο δὲ ὡς ἔτεκε Ῥαχὴλ τὸν Ἰωσὴφ, εἶπεν Ἰακὼβ τῷ Λάβαν, ἀπόσειλόν με, ἵνα ἀπέλθω εἰς τὸν τόπον μου καὶ εἰς τὴν γῆν μου. Ἀπόδος τὰς γυναῖκάς μου, καὶ τὰ παιδία, περὶ ὧν δεδούλευκά σοι, [ἵνα ἀπέλθω· σὺ γὰρ γινώσκεις τὴν δουλείαν, ἣν δεδούλευκά σοι.]

κς. Εἶπε δὲ αὐτῷ Λάβαν, εἰ εὗρον χάριν ἐναντίον σου, οἰωνισάμην ἄν· εὐλόγησε γάρ με ὁ Θεὸς ἐπὶ τῇ σῇ εἰσόδῳ. Καὶ εἶπε, διάσειλον τὸν μισθόν σου πρός με, καὶ δώσω.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ, εἰ εὗρον χάριν, δυάταγ μὲν κατὰ παράλειψιν τοῦ, μεῖνον σοὶ ἐμοί· πρὸς ὃ ἔοικεν ἀποδίδοσθαγ τὸ, » ἐὰν ποιήσῃς μοι τὸ ῥῆμα τοῦτο, πάλιν ποι- » μανῶ τὰ πρόβατά σου· δυάταγ δὲ ἀποδί- » δοσθαγ πρὸς τὸ, διάσειλον τὸν μισθόν σου. » τὸ δὲ, εἰ εὗρον χάριν, τοῦτέστιν εἰ ἀρέσκει- σοί τὸ λεγόμενον παρ' ἐμοῦ. μεταξὺ δὲ τοῦ αἰτίαν ἀπέδωκε τῆς περὶ τὸν μισθὸν προ- » δοσίας τὸ, οἰωνισάμην ἄν· ὡσεὶ ἔλεγε, καὶ γὰρ ὀφείλω τοσοῦτον εὐλογηθεὶς ἐπὶ σοί. ὡς μὲν ὃν περὶ τοῦ πίστιν ἀλλόφυλος, οἰωνίζεται· οὐ γὰρ ἔτι γὰρ οἰωνισμὸς ἐν Ἰακὼβ· » ὡς δὲ ἐκ μέρους ὠφεληθεὶς, τὸ, εὐλόγησε » γάρ με Φησὶν ὁ Θεός. τῷ μὲν γὰρ μηδὲν » ὠφεληθέντι, ἦρκει τὸ, οἰωνισάμην, εἰ- πεῖν· τῷ δὲ τελείως ὠφεληθέντι, μόνον » τὸ, εὐλόγησέ με ὁ Θεός.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Οὐκ ἔστι μὲν οἰω- » νισμὸς ἐν Ἰακὼβ, ὁ δὲ Λάβαν Φησὶν οἰωνι- » σάμην ἄν, ὡς ἀλλότριος τῆς τοῦ Ἰακὼβ προαιρέσεως. ἧς ἀ τέλεον ἀλλότριος ἰῶν, » ποσιθεὶς τῷ, οἰωνισάμην, καὶ τὸ, εὐλό- » γησε γάρ με ὁ Θεὸς ἐπὶ τῇ σῇ εἰσόδῳ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Οὐκ ἀγνοῶ, Φησὶν, ὅτι μετὰ τοῦ σοῦ παρρησίαν πλεονάσιως ἀπήλαυσα τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ εὐνοίας. ἐπεὶ ὃν αἰσθάνομαγ τῆς εὐεργεσίας, ἧς διὰ τοῦ σοῦ παρρησίαν ἔτυχον, οὐ βάλει μισθὸν πρότεινον, κἀγὼ ἑτοίμως παρέξω.

κθ. Εἶπε δὲ Ἰακὼβ, σὺ γινώσκεις ἃ δεδούλευκά σοι, καὶ ὅσα ἦν κτήνησά μετ' ἐμοῦ.

λ. Μικρὰ γὰρ ὅσα σοι ἦν ἐναντίον ἐμοῦ· καὶ ηὐξήθη εἰς πλῆθος· καὶ εὐλόγησέ σε Κύριος ἐπὶ τῷ ποδίμου.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀντὶ τῆς εἰσόδου τὸν πό- » δα τιθείς. ὁ δὲ Λάβαν, οἰωνισάμην, ἀλ- » λότριος ὢν τῆς πατριαρχικῆς προαιρέ- » σεως, εἰ καὶ μὴ τελείως. εὐλόγησε γάρ- » με προσέθηκεν ὁ Θεὸς, ἀ πατρικῶ εὐλο- » γίαν, ἀδὲ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, ἀδὲ ἐν Χρι- » στῷ, ἀλλὰ σαρκικῶ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Ἰα- » κὼβ ἔφη τῷ Λάβαν, εὐλόγησέσε Κύριος » ἐπὶ τῷ ποδίμου. Δήλη ἡ τοῦ ῥητοῦ διάνοια. πόδα γὰρ, τῶ παρρησίαν ἐκάλεσεν. ἀντὶ τοῦ, διὰ τῆς ἐμῆς παρρησίας, καὶ τῆς ἐμῆς κηδεμονίας τῶν θεοσδότων ἀπήλαυσας ἀγαθῶν. εἰς γὰρ τῶ ἐμῶ εὐσέβειαν ἀφορῶν ὁ Θεὸς, τὰ ἐγχειρισθέντα μοι παρὰ σοῦ, πάσης εὐλογίας ἠξίωσε.

Νῦν ὅν ποτε ποιήσω κἀγὼ ἐμαυτῷ οἶκον;

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τοτέσι πότε τοῖς ἐμαυτοῦ παισὶ τὰ ζωαρκῆ συλλέξαιμι; κεκλήσομαγ δὲ καὶ αὐτὸς οἰκοδεσπότης;

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τέτοκεν ἡ Ῥαχὴλ τὸν Ἰωσὴφ, καὶ οἶκε λοιπὸν ἐρᾷ ὁ Ἰακώβ. » πότε, γάρ Φησι, ποιήσω κἀγὼ ἐμαυτῷ » οἶκον; τέτοκε μὲν γὰρ ἡ τῶν Ἰουδαίων συ- » ναγωγὴ, τοτέσιν ἡ Λεία τὸς εἰς δουλείαν τῶ ὑπὸ νόμον· ἀλλ' ὅπω Χριστὸς οἶκον ἴδιον ἔχειν ὡμολόγει σαφῶς. ἃ γὰρ ἀπεδέχετο λίαν τὸν ἐκ λίθων ναὸν, ὃν Σολομὼν ἐδείματο. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἀλλ' οὐδὲ οἶκος Θεοῦ γέγονε νοητὸς ὁ Ἰσραήλ. ἃ γὰρ κατῴκησεν ἐν αὐτοῖς. ἐπειδὴ δὲ τέτοκεν ἡ ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησία τὸν νέοντε καὶ ἐν προσθήκαις λαὸν, οἶκον ἴδιον λοιπὸν ἑαυτῷ ὁ σωτὴρ κατεσκευάζετο. καὶ τίς δὴ ὅτός ἐσιν; ἡμεῖς οἱ πιστεύσαντες. περὶ ὧν Φησὶ, δι- » δὸς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ Ier. 31. 33. τὰ ἑξῆς.

λα. Καὶ εἶπεν αὐτῷ Λάβαν, τί- σοι δώσω; εἶπε δὲ αὐτῷ Ἰακὼβ, ἃ δώσεις μοι ἀθέν· ἐὰν ποιήσῃς μοι τὸ ῥῆμα τοῦτο, πάλιν ποιμανῶ τὰ πρόβατά σου, καὶ φυλάξω.

λβ. Παρελθέτω σήμερον τὰ πρόβατά σου, καὶ διαχώρισον ἐκεῖθεν πᾶν πρόβατον φαιὸν ἐν τοῖς ἄρνασι, καὶ πᾶν διάλευκον καὶ ῥαντὸν ἐν ταῖς αἰξίν, ἔσαγ μοι μισθός.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ διαχώρισον » ἐκεῖθεν, δὸς ταῦτα, Φησὶ, τοῖς υἱοῖς σου » νέμειν, ὅσα νῦν ἐστὶ πρόβατα μέλανα, καὶ » αἶγες λευκαὶ, ἢ ποικίλαγ· καὶ δός μοι τὰ λευκὰ πρόβατα, καὶ τὰς μελαίνας αἶγας. καὶ τὰ γεννώμενα τοῦ λοιποῦ πρόβατα μέλανα ἐκ λευκῶν γονέων τικτόμενα, καὶ αἶ γεννώμεναγ αἶγες τοῦ λοιποῦ λευκαὶ, ἢ ποικίλαγ, ἐκ μελάνων τῶν γονέων τικτόμεναγ, ταῦτα ἔσαγ μοι πρὸς μισθόν.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐδὲν εὐπόσατον ἔλαβεν Ἰακὼβ εὐ μισθῷ, ἀλλ' ἐλπίδα τοκετοῦ παραδόξου.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ τὶ δὴ τοῦτό ἐσιν; Ἀσίπερ εὐ ταῖς οἰῶν τε καὶ αἰγῶν ἀγέλαις τὰ μονοειδῆ

τὸ εὐαγγέλιον, πρὸς τὸ τῶν πατριαρχῶν συμφέρον οἰκονομεῖται τὰ προειρημένα.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Τὸ τῶν ῥάβδων δὲ φυσικόν ἐστιν· ἐπεὶ Λάβαν ἐχρήσατο ἂν αὐταῖς. ἔστω δὲ φυσικὸν δὲ ἔστιν, ὅτι καὶ Ἄγγελος ἐφάνη τῷ Ἰακὼβ, δεικνὺς ὅτι κατ' ἐνέργειαν Θεοῦ τοῦτο γίνεται.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀσυήθες καὶ ξένον τὸ ἀπὸ τῶν λευκῶν προβάτων μέλανα τίκτεσθαι, ἀμφοτέρων τῶν γονέων ὄντων λευκῶν· ἀλλὰ Θεοῦ βουλομένου καὶ φύσις νικᾶται. ἰῶ δὲ καὶ τύπος τῆς κλήσεως τῶν ἐθνῶν. οἱ γὰρ ἄπιστοι πιστὸς ἐγένοντο κατὰ τὸ γε-
Ματθ. ι. 9. γραμμένον, ὅτι ἐκ τῶν λίθων τούτων σπέρ-
» μα τῷ Ἀβραὰμ ἐγείρεται.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπειδὴ πίστει ἐμηχανήσα-
» το τὰς ῥάβδους, εἰπὼν, καὶ ἐπακούσεταί-
» μου ἡ δικαιοσύνη μου, ἔδειξεν αὐτῷ ὁ Θεὸς, ὅτι ἐπήκουσεν αὐτοῦ, καὶ ἀπεδέξατο αὐτοῦ τὴν πίστιν.

μ. Τὰς δὲ ἀμνὰς διέστειλεν Ἰακώβ· καὶ ἔστησεν ἐναντίον τῶν σφοδάτων κριὸν διάλευκον, καὶ παμποίκιλον ἐν τοῖς ἀμνοῖς· καὶ διεχώρισεν ἑαυτῷ ποίμνια καθ' ἑαυτὸν, καὶ οὐκ ἔμιξεν αὐτὰ εἰς τὰ πρόβατα Λάβαν.

» ** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐποίησε, φησὶν, Ἰα-
» κὼβ ἑαυτῷ ποίμνια κατὰ μόνας, καὶ οὐκ ἔμιξεν αὐτὰ εἰς τὰ πρόβατα Λάβαν. ἀσύμβατον γὰρ τῷ ἁγίῳ τὸ βέβηλον, τῷ καθαρῷ τὸ ῥυπᾶν. κατὰ μόνας δὲ οἱ τοῦ Χριστοῦ, τὸ σωναναφύρεσθαι τοῖς ἐν κόσμῳ παραιτέμενοι, καὶ φιλοσαρκίας ἁπάσης ἀπηλλαγμένοι, καὶ οὐκ ἄσημοι κατὰ τὸν βίον, γνωριμώτατοι δὲ μᾶλλον ἐξ ἀρετῆς.
» ἐγένετο γὰρ φησι τὰ ἄσημα τοῦ Λάβαν,
» τὰ δὲ ἐπίσημα τοῦ Ἰακώβ.

μα. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ καιρῷ ᾧ ἐνεκίσων τὰ πρόβατα ἐν γαστρὶ λαμβάνοντα, ἔθηκεν Ἰακὼβ τὰς ῥάβδους ἐναντίον τῶν σφοδάτων ἐν τοῖς ληνοῖς, τοῦ ἐγκιστῆσαι αὐτὰ κατὰ τὰς ῥάβδους.

μβ. Ἡνίκα δ' ἂν ἔτεκε τὰ πρόβατα, οὐκ ἐτίθει. ἐγένετο δὲ τὰ μὲν ἄσημα τοῦ Λάβαν, τὰ δὲ ἐπίσημα τοῦ Ἰακώβ.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Πάντα ταῦτα τυπικῶς συνέβαινεν ἐκείνοις, ἐγράφη δὲ δι' ἡμᾶς, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατέλυσε· παρ' οἷς τὰ ποικίλα ἤθη ἐπίσημα γινόμενα, τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ πολιτεύεται, δοθέντα κλῆσις τῶν τροπικῶς καλουμένων Ἰακώβ. ἀπὸ γὰρ τῶν ἐθνῶν οἱ εἰς αὐτὸν πιστεύοντες ἐδηλοῦντο διὰ τῶν ἀναγεγραμμένων περὶ Λάβαν καὶ Ἰακώβ.

μγ. Καὶ ἐπλούτησεν ὁ ἄνθρωπος σφόδρα σφόδρα· καὶ ἐγένετο αὐτῷ κτήνη πολλὰ, καὶ βόες, καὶ παῖδες, καὶ παιδίσκαι, κάμηλοι, καὶ ὄνοι.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁρᾷς σωαγείροντα τὸν Χριστὸν ἐκ παντὸς γένους, κατὰ τὸ γε-
» γραμμένον. ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία Ματθ. ιγ. 47.
» τῶν οὐρανῶν, φησὶ, σαγλῇ βληθείσῃ εἰς
» τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συ-
» ναγαγούσῃ. δέχεται γὰρ τὸν ὅλον, ἵνα τοῖς εἰς ἐλευθερίαν αὐχήμασιν ἀποφλύῃ λαμπρόν· δέχεται τοὺς ὑπὸ νόμον, ὡς ἱερεῖς ἤδη καὶ εἰς θυσίαν ἐπιτηδείους τὴν πνευματικὴν, ὡς οὐ αἶγος (1) τάξειτε καὶ βοὸς, ἵνα μεταστήσας εἰς φαιδρότητα πολιτείας εὐαγγελικῆς, ἱεροτέρους ἐργάσηται· δέχεται πρὸς τούτοις καὶ τὸ ἀνίερόν τε καὶ ἀκάθαρτον γένος, ὡς οὐ τάξει καμήλου, καὶ μὴν καὶ ὄνου, ἵνα τῆς πολυθέου πλάνης τὸν ῥύπον ἐκτήξας, καθαρούς τε καὶ ἡγνισμένους τοῖς τῶν ἁγίων συνάψῃ χοροῖς, ψυχοεπέσιν ὠδαῖς. ἀληθὴς γὰρ ὁ λόγος. σωσκόμισε γὰρ ἅπαντας εἰς ἑαυτὸν τοὺς ἐν κόσμῳ Χριστοὺς, ἐνοικισάμενός τε ταῖς ἰδίαις αὐλαῖς τὰς τῶν πιστευόντων ἀγέλας, πλῆτον ἔχει τὸν θεοπρεπῆ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ ἐξ ἐπισήμου πλῆτος, οἷος ἦν ὁ τοῦ Ἰακὼβ, ἀληθινός ἐστι πλῆτος· ὁ δὲ ἐξ ἀσήμου, οἷος ἦν ὁ τοῦ Λάβαν, κἂν πάνυ πολὺς ᾖ, οὐ κυρίως ἐστὶ πλῆτος.

ΚΕΦ. ΛΑ.

α. Ἤκουσε δὲ Ἰακὼβ τὰ ῥήματα τῶν υἱῶν Λάβαν, λεγόντων, εἴληφεν Ἰακὼβ πάντα τὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ ἐκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν πεποίηκε πᾶσαν τὴν δόξαν.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πεπλήτηκε μὲν γὰρ ἀληθῶς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς πληθὺν ἀμέτρητον, σωαγείρων ἐν κόσμῳ τοὺς ἰδίους προσκυνητάς. οἳ καὶ διανοίας ἀγαθῆς ἀνάθημα λαμπρὸν τῆς ὑπ' αὐτὸν ὁμολογίας ποιοῦνται τῷ ὁμολογίαν, λέ-
» γοντες, ἡμεῖς δὲ λαὸς νομῆς αὐτοῦ, καὶ Ψαλ. 94. 7.
» πρόβατα χειρὸς αὐτοῦ. ἀλλ' ἠρεμεῖν ἐπὶ τούτοις οὐκ ἀνέχονται τὰ τοῦ κόσμου τέκνα· σεσυλημένον δὲ ὥσπερ τὸν ἑαυτῶν ὁρῶντα πατέρα, καὶ τῷ τοῦ ἀγαθοῦ ποιμένος ὑποτρέχοντα χεῖρα τὰ τῶν προβάτων ἐπισημότατα· καὶ ποικιλλομένους ταῖς πολυει-

(1) Οἷος τάξει. ὡ Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 152.

δέσιν ἀρεταῖς τȣ̀ς ὑπὸ Χριςȣ̃ γεννωμένȣς, » τονθορύζȣσι, λέγοντες, εἴληφεν Ἰακὼβ » πάντα τὰ πρόβατα τȣ̃ πατρὸς ἡμῶν, καὶ » ἐκ τῶν τȣ̃ πατρὸς ἡμῶν πεπλȣ́τηκε πᾶ- » σαν τὴν χώραν (1) ταύτην.

ϐ. Καὶ εἶδεν Ἰακὼβ τὸ πρόσωπον τȣ̃ Λάβαν, καὶ ἰδȣ̀ ȣ̓κ ἦν πρὸς αὐτὸν, ὡς χθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὁ εὐχαριςήσας τῷ δεσπότῃ, ὅτι διὰ τὴν τȣ̃ δικαίȣ παρȣσίαν αὐξηθῆναι αὐτȣ̃ τὴν περιȣσίαν πεποίηκε, νῦν παρατραπεὶς τὴν διάνοιαν ὑπὸ τῶν παίδων, καὶ εἰς βασκανίαν ἐξαφθεὶς, ἴσως ἐπειδὴ ἑώρα ἐν πολλῇ περιȣσίᾳ τὸν δίκαιον τυγχάνοντα, ȣ̓χ ὁμοίως αὐτῷ προσφέρεσθαι ἐβȣ́λετο.

γ. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Ἰακὼβ, ἀποςρέφȣ εἰς τὴν γῆν τȣ̃ πατρός σȣ, καὶ εἰς τὴν γενεάν σȣ, καὶ ἔσομαι μετὰ σȣ̃.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτε ἐκαρποφόρησεν Ἰακὼβ, καὶ ἐπλȣ́τησεν ἔξω τῆς γενεᾶς αὐ- » τȣ̃ ὤν, τότε εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεὸς, ἀποςρέφȣ. τοιȣ́τȣς δήμοι νόει καὶ τȣ̀ς ἐν ἀρεταῖς πλȣτȣ̃ντας.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πλȣτῶν δέτις ἐνταῦθα κατὰ Θεὸν, ἔξω τῆς γενεᾶς αὐτȣ̃ ὑπάρχων, ἀκȣ́σεται πρὸς τῇ ἐξόδῳ, ἀπο- » ςρέφȣ εἰς τὴν γῆν τȣ̃ πατρός σȣ.

δ. Ἀποςείλας δὲ Ἰακὼβ, ἐκάλεσε Λείαν, καὶ Ῥαχὴλ εἰς τὸ πεδίον ε. ȣ̃ τὰ ποίμνια· Καὶ εἶπεν αὐταῖς, ὁρῶ ἐγὼ τὸ πρόσωπον τȣ̃ πατρὸς ὑμῶν, ὅτι ȣ̓κ ἔςι πρὸς ἐμȣ̃, ὡς χθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν· ὁ δὲ Θεὸς τȣ̃ πα- ς. τρός μȣ ἦν μετ' ἐμȣ̃. Καὶ αὐταὶ δὲ οἴδατε, ὅτι ἐν πάσῃ τῇ ἰσχύει μȣ δεδȣ́λευκα τῷ πατρὶ ὑμῶν.

ζ. Ὁ δὲ πατὴρ ὑμῶν παρεκρȣ́σατό με, καὶ ἤλλαξε τὸν μισθόν μȣ τῶν δέκα ἀμνῶν· καὶ ȣ̓κ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Θεὸς κακοποιῆσαί με.

» * ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἀκύλας, δέκα ἀριθ- » μȣ̀ς, [εἴρηκε·] Σύμμαχος, δεκάκις ἀριθμῷ. ἔλεγεν ȣ̃ν, [ὡς φησὶν] ὁ Ἑβραῖος δεκάκις ἠθέτηκε τὰς πρὸς τὸν Ἰακὼβ συνθήκας [ὁ Λάβαν,] διὰ τὸ τὰ γεννώμενα ἐπ' ὀνόματι τȣ̃ Ἰακὼβ [πλεῖςα ὅσα ὑπάρχειν, κἀκεῖνον ἐποφθαλμιᾷν αὐτόν. » ὅπερ ἐδήλωσαν αἱ δύω ἐκδόσεις. καὶ πα- » ρελογίσω τὸν μισθόν μȣ δέκα ἀμνάδας·] » ἀμνῶν δὲ ὅλως ȣ̓κ ἔχει [μνήμην,] ȣ̓ς συ- » νέθετό μοι δȣ̃ναι. καίπερ ȣ̓δαμȣ̃ φαίνεται, ὅτι συνέθετο. ἀλλ' ἀφ' ὧν αὐτὸς λέγει φανερόν ἐςιν. [ὥσπερ γὰρ ἀποκτείνοντα τὸν Λάμεχ ȣ̓κ εἰσάγει, ἐκζητȣ́μενον

A δὲ, ὡς ἀπὸ τῆς ἐξηγήσεως εἶναι φανερὸν καὶ τὸ γενόμενον· ȣ̃τω καὶ ἐνταῦθα.] πολλάκις ȣ̃ν ἡ Γραφὴ ἃ ἐν τῷ πράττεσθαι ȣ̓κ ἐξηγήσατο, διά τινος ἐξηγȣμένȣ ἐδήλωσε.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἰακὼβ ταῖς γυναιξὶν αὐτȣ̃ » λέγει περὶ τȣ̃ Λάβαν, καὶ ἤλλαξε τὸν μισ- » θόν μȣ τῶν δέκα ἀμνῶν. ὁ δὲ Σύρος ἔχει, » καὶ ἤλλαξε τὸν μισθόν μȣ δεκάκις ἀριθμῷ, ἀντὶ τȣ̃ πολλάκις με ἠθέτησε, καὶ ἐν τῷ B γάμῳ, καὶ ἐν τῇ προτάσει περὶ τῶν τικτομένων προβάτων. ȣ̓ γὰρ δὴ δέκα προβάτων μισθὸς ἦν αὐτῷ ἀντὶ τῶν τοσȣ́των καμάτων. ὅτι δὲ τὰς συνεχεῖς αὐτȣ̃ μεταβολὰς διαβάλλει, τὰ ἑξῆς δείκνυσι. λέγει » γὰρ, ἐὰν ȣ̃τως εἴπῃ, τὰ ποικίλα ἔςαι σοι » μισθὸς, καὶ τέξεται πάντα τὰ πρόβατα » ποικίλα· ἐὰν δὲ εἴπῃ, τὰ λευκὰ ἔςαι σοι » μισθὸς, καὶ τέξεται πάντα τὰ πρόβατα » λευκά. δῆλον, ὅτι ȣ̓χ ἵςατο ἐπὶ τῆς αὐ- Γ τῆς γνώμης.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἀντὶ τῶν δέκα ἀμνῶν ὁ » Σύρος λέγει, καὶ ἤλλαξε τὸν μισθόν μȣ δεκάκις, ἀντὶ τȣ̃ πολλάκις. εἶπε γὰρ, ὅτι ἐὰν γεννήσῃ ποικίλα καὶ φαιὰ, ἔςαι σά. ἰδὼν δὲ, ὅτι ἐπληθύνθησαν, πάλιν λέγει, ὅτι ἐὰν γεννήσῃ λευκὰ, ἔςαι σά. δεκάκις ȣ̃ν ἤλλαξε τὸν μισθόν μȣ· ὁ δὲ Ἀκύλας, ἀριθμȣ̀ς εἴρηκε.

Δ η. Ἐὰν ȣ̃τως εἴπῃ, τὰ ποικίλα ἔςαι σȣ μισθός· καὶ τέξεται πάντα τὰ πρόβατα ποικίλα. ἐὰν δὲ εἴπῃ, τὰ λευκὰ ἔςαι σοι μισθός· καὶ τέξε- θ. ται πάντα τὰ πρόβατα λευκά. Καὶ ἀφείλετο ὁ Θεὸς πάντα τὰ κτήνη τȣ̃ πατρὸς ὑμῶν, καὶ ἔδωκέ μοι αὐτά. ι. Καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἐνεκίσσων τὰ πρόβατα ἐν γαςρὶ λαμβάνοντα· καὶ εἶδον E τοῖς ὀφθαλμοῖς μȣ αὐτὰ ἐν τῷ ὕπνῳ, καὶ ἰδȣ̀ οἱ τράγοι καὶ οἱ κριοὶ ἀναβαίνοντες ἦσαν ἐπὶ τὰ πρόβατα καὶ τὰς αἶγας, διάλευκοι καὶ ποικίλοι καὶ σποδοειδεῖς ῥαντοί.

ια. Καὶ εἶπέ μοι ὁ Ἄγγελος τȣ̃ Θεȣ̃ καθ' ὕπνον, Ἰακὼβ, Ἰακώβ. ἐγὼ δὲ εἶπα, τί ἐςι;

Z ΑΔΗΛΟΥ. Ὁρᾷς, ὅτι Ἄγγελον ἐνταῦθα τὸν τῆς μεγάλης βȣλῆς λέγει; ȣ̃τος ὁ τὴν κλίμακα τῆς ἐξ ȣ̓ρανῶν καθόδȣ αὐτȣ̃ σύμβολον διδȣ̀ς, αὐτὸς καὶ ὁ μετ' αὐτȣ̃ παλαίσας.

ιϐ. Καὶ εἶπεν, ἀνάβλεψον τοῖς ὀφθαλμοῖς σȣ, καὶ ἴδε τȣ̀ς τράγȣς καὶ τȣ̀ς κριȣ̀ς ἀναβαίνοντας ἐπὶ τὰ H πρόβατα ϗ τὰς αἶγας διαλεύκȣς ϗ ποικίλȣς ϗ σποδοειδεῖς ῥαντȣ́ς· ἑώρακα γὰρ ὅσα σοι Λάβαν ποιεῖ.

ΧΡΥΣΟ-

(1) Πεποίηκε πᾶσαν τὴν δόξαν ταύτην. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 151.

μονοειδῆ τοῖς τρέφουσιν αἱρετώτερα· τὰ δὲ ῥαντὰ καὶ κατεστιγμένα τάξιν ἔχει δευτέραν, καὶ οὐκ ἐν ἴσῳ λόγῳ τοῖς ἄλλοις. ἔριον γὰρ ἐν αὐταῖς οὐ μονοειδὲς, ἀλλ' ἐν βραχεῖ παραλλὰξ ἑτερόχρουν τε ἐστὶ καὶ οἱονεὶ πεφυρμένον. δέχεται τοίνυν ἀπὸ τοῦ κόσμου Χριστὸς, οὐχὶ δήπου πάντως τὰ ἐν αὐτῷ τίμια, καὶ ἐν ἀνθρώποις ἀπόλεκτα, [ἀλλ' ὅσα μᾶλλον ἐν αὐτοῖς ἐν ὑφέσει τε εἶναι δοκεῖ, καὶ οὐκ ἐν ἴσῃ δόξῃ. πιστώσεται δὲ τὸν λόγον καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος
1. Κορ. 1. 26. ἐπιστέλλων τοῖς πεπιστευκόσι.] βλέπετε
» γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοὶ, ὅτι οὐ πολ-
» λοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοὶ, καὶ τὰ ἑξῆς.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Νοηθείη δ' ἂν καὶ ἑτέρως, εἴπερ βούλοιτό τις ἐξακριβοῦν τὰ τοιάδε, σποδοειδὲς ῥαντόν. ποικίλον γάρπως οἱ ἐν Χριστῷ τὸ εὐπρεπὲς ἔχοντες ὡς ἐν ἔργοις τε καὶ λόγοις. τὸ μὲν γὰρ φαιόν τε καὶ μέλαν καταλογισθείη εἰς αἴνιγμα τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου, καὶ τὸν ἐπ' αὐτῷ σκοτεινὸν ἀσυμφανῆ τοῖς πολλοῖς καταγράψοι λόγον. Καὶ μετ' ὀλίγα. Οὐκοῦν τὸ βαθὺ καὶ οἱονεὶ μέλαν τῶν ἐπὶ Χριστοῦ δογμάτων, τὸ φαιὸν ἡμῖν ὑπαινίττεται χρῶμα. τὸ δέ γε λαμπρὸν καὶ οἱονείπερ διαφανὲς, τὸ ὡς ἐν ἔργοις φημὶ τοῖς κατ' εὐσέβειαν παραθήσει τὸ ἕτερον, τουτέστι τὸ λευκόν.

λγ. Καὶ ἐπακούσεταί μου ἡ δικαιοσύνη μου ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ αὔριον· ὅτι ἐστὶν ὁ μισθός μου ἐνώπιόν σου.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ζῶσά ἐστιν ἡ δικαιοσύνη, καὶ ὁ Θεὸς, ἥτις ἐστὶ Χριστός. ἐπακούει δὲ ἐν τῇ μετὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἡμέρᾳ τῇ αὔριον, ἐν τῇ μισθαποδοσίᾳ, ὅταν ὁ μισθὸς ἑκάστῳ ἀποδιδῶται. (1)

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ταῦτα ἔλεγε βουλόμενος παραστῆσαι, ὅτι ὁ Θεὸς αὐτῷ δίδωσι τὰ ἐν ταῖς δε ταῖς χροιαῖς γινόμενα, οὐδὲ τῶν σπειρόντων, οὐδὲ τῶν τεκουσῶν ἐχόντων τάδε τὰ χρώματα. καὶ τάχα αἰνίττεται ἐν τῷ μυστικῷ τοιοῦτόν τι· ὅτι οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν πιστεύσαντες οὐκ ἐκ πατέρων, ὡς ἐπὶ τοῦ πρώτου λαοῦ, ἔχουσι τὸ, ἵν' οὕτως εἴπω καὶ ὀνομάσω, χρῶμα τῆς σωτηρίας· ἀλλ' ἀρκεῖ πρὸς τὸ τοιούτους εἶναι αὐτοὺς ἡ ποιμαντικὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ σωτῆρος δύναμις,
Ματθ. 3. 9. τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ ἀπὸ λί-
» θων ἐγείραντος σπέρμα τῷ Ἀβραάμ.

Πᾶν ὃ ἐὰν μὴ ᾖ ῥαντὸν καὶ διάλευκον ἐν ταῖς αἰξὶ, καὶ φαιὸν ἐν τοῖς ἄρνασι, κεκλεμμένον ἔσται παρ' ἐμοί.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν γεννωμένων λάβω ἄλλο τι παρὰ τὰ φαιὰ καὶ τὰ διάλευκα, ἔχε με κλέπτην. ἤγουν ἐὰν ἀπὸ τῶν σῶν λευκῶν, ἢ φαιῶν τῶν νῦν χωριζομένων ἀπόληταί τι, ἐγὼ αὐτὸ κέκλοφα, καὶ ἀποτίσω.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὃ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· τὰ σήμερον ῥαντὰ, ἢ λευκὰ, ἢ φαιὰ, ἀποχώρισον ἀφ' ὧν παραλαμβάνω. καὶ ἐὰν οὖν ζητηθῇ μετὰ χρόνον ἐν τοῖς ἀφαιρουμένοις μοι, ζητείσθω παρ' ἐμοῦ, ὡς παρ' ἐμοῦ κλαπέντα.

λδ. Εἶπε δὲ αὐτῷ Λάβαν, ἔστω κατὰ τὸ ῥῆμά σου.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Σκόπει τοῦ δικαίου τὴν σύνεσιν. ἐπειδὴ ᾔδει ὅσης ἀξιοῦται τῆς ἄνωθεν εὐνοίας, καὶ ἐδόκει κατὰ τὴν τῆς φύσεως ἀκολουθίαν τοῦτο, ἢ δυσχερὲς εἶναι, ἢ καὶ πάντη ἀδύνατον· σπάνιον ἦν γάρ ποτε τοῦτο, ἐνηλλαγμένην εἶναι τὴν χροιὰν τῶν τικτομένων· ταῦτα αἰτεῖται παρ' αὐτοῦ. ὅθεν καὶ ταχέως ἐπέδραμεν
Γ » ὁ Λάβαν τῇ αἰτήσει, καί φησιν, ἔστω κα-
» τὰ τὸ ῥῆμά σου.

λε. Καὶ διέστειλεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τοὺς τράγους τοὺς ῥαντοὺς καὶ τοὺς διαλεύκους, καὶ πάσας τὰς αἶγας τὰς ῥαντὰς καὶ τὰς διαλεύκους, καὶ πᾶν ὃ ἦν λευκὸν ἐν αὐτοῖς, καὶ πᾶν ὃ ἦν φαιὸν ἐν τοῖς ἄρνασι, καὶ ἔδωκε διὰ
Δ χειρὸς τῶν υἱῶν αὐτοῦ.

λϛ. Καὶ ἀπέστησεν ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν ἀνὰ μέσον αὐτῶν καὶ ἀνὰ μέσον Ἰακώβ. Ἰακὼβ δὲ ἐποίμαινε τὰ πρόβατα Λάβαν τὰ ὑπολειφθέντα.

» ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἰακὼβ δὲ ἐποί-
» μανε τὰ πρόβατα Λάβαν τὰ ὑπολειφθέντα. ποῖα δὴ ταῦτα; Τὰ μηδεμίαν ἔχοντα ἐν τῇ χροιᾷ διαφοράν. τοῦτο δὲ πᾶν ἐγέ-
E νετο, ἵνα καὶ ὁ δίκαιος διὰ τῶν πραγμάτων μάθῃ τὴν πολλὴν περὶ αὐτὸν κηδεμονίαν, καὶ ὁ Λάβαν ἴδῃ ὅσης ἀπολαύει τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς ὁ Ἰακώβ.

λζ. Ἔλαβε δὲ ἑαυτῷ Ἰακὼβ ῥάβδον στυρακίνην χλωρὰν, καὶ καρυΐνην, καὶ πλατάνου· καὶ ἐλέπισεν αὐτὰς Ἰακὼβ λεπίσματα λευκὰ, περισύρων τὸ χλωρόν· ἐφαίνετο δὲ ἐπὶ
Z ταῖς ῥάβδοις τὸ λευκὸν, ὃ ἐλέπισε, ποικίλον.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ποιμενικῆς ἐπιστήμης τὸ εἰδέναι, φαμὲν, ὅτι τοῖς ὁρωμένοις τὰ ἐμφερῆ πάντητε καὶ πάντως ἀποτέκοιεν ἂν οἴες τε καὶ αἶγες, καὶ τοῖς τῶν παραπιπτόντων χρώμασι γένοιτ' ἂν ὁμοειδῆ τὰ ἐξ αὐτῶν, ὁποῖα ἂν ἐν καιρῷ τοῦ κισσᾶν θεάσαιντο. ἔοικε δὲ φυσικοῖς τὸ χρῶμα κα-
H τορθοῦσθαι νόμοις. ἄῤῥητα δὲ τὰ τοιαῦτα παντελῶς, καὶ ταῖς ἡμετέραις διανοίαις ἀστιβῆ.

(1) Οὐδὲ τοῦτο, οὐδὲ τὸ ἑξῆς ἐν τοῖς τοῦ Κυρίλ. ἐκδεδομ. εὕρηται.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Θανάτε μὲν ἡ συ- Α ρακίνη σημεῖον. ἀρώμασι γὰρ τὸ τεθνηκὸς θεραπεύεται σῶμα. ἀρωμάτων δὲ ἦδισον ὁ σύραξ. ἀπέθανε δὲ δι' ἡμᾶς ὁ Χρισὸς, καὶ ἐτάφη κατὰ τὰς Γραφάς. καρυΐνη δὲ, ἐγρηγορσεώς τε καὶ ἀϋπνίας. ἐνεργεῖ γὰρ ἐν ἡμῖν τὰ τοιάδε Φύσεως. ἐγήγερται δὲ ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Χρισός. ὁ γὰρ γέγονε κάτοχος ταῖς ᾅδε πύλαις, ἵτε μιλῶ εἰς ἅπαν ἦλω τοῖς τῦ θανάτε δεσμοῖς. ἡ ἐκ πλατάνε δὲ πάλιν ὑπεμφαίνειν ἔοικε Β τὸν εἰς ὕψος τε καὶ πρὸς τὰ ἄνω δρόμον, τετέσι τιλὶ εἰς ἀρανὲς ἀνάβασιν τῦ Χρισῦ. εὔφυες γὰρ τὸ ξύλον, καὶ τῶν ἄγαν εὐμηκεσάτων ἡ πλάτανος. ὑψώθη δὲ παρὰ τῦ πατρὸς ὁ υἱός.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰ δὲ δὴ βέλοιτό τις, καὶ καθ' ἕτερόν τινα νῦν ἐκλῆψεται τὸ Φυτόν. καὶ τὶς ὁ τρόπος; οἱ περὶ τὰς ὀνομάτων ἐτυμολογίας περιοπλότεροι, διὰ τὸ ἄγαν εὐρωΐεθαι τῷ ξύλῳ τὸ πέταλον, τὸ Φυτὸν πλάτανον ὠνομᾶθαί Φασι. πλατυνόμεθα δὲ διὰ πίσεως καὶ ἀγάπης μονονυχὶ περιφώτες Χρισῷ. σκιὸς γὰρ ὁ νόμος, καὶ τεθλιμμένος ἄγαν τῶν εἰδωλολατρέντων ὁ νῆς. ὅτι δὲ καὶ ἡ ῥάβδος ἡ καρυΐνη, καθάπερ ἀναγκος ἔφλω, ἀϋπνίας ἐσὶν ἐμποιητικὴ Φυσικῶς, μαθήσῃ, λέγοντος τῦ Θεῦ πρὸς τὸν προφήτλω Ἱερεμίαν, τὶ σὺ ὁρᾷς Ἱερεμία; καὶ εἶπα, Ἱερ. 1. 11, 12. » Φησὶ, βακληρίαν καρυΐνλω. καὶ εἶπε πρός- » με, καλῶς ἑώρακας. διότι ἐγρήγορα ἐγὼ » ἐπὶ τὰς λόγας με τῦ ποιῆσαι αὐτάς. ἐκεῖνῶς ἐν εἴδει τῆς ῥάβδε νοέμενος ἑαυτὸν ἡμῖν ὥσπερ παρατίθησιν ὁ Χρισὸς, ὡς τεθνεῶτά τε καὶ ἐγηγερμένον, καὶ εἰς ἀρανὲς ὑψέμενον, κατευθυνόντά τε διὰ τῦ πνεύματος τὰς τῶν δεχομένων αὐτῶν καρδίας.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Περισύρει δὲ ὥσπερ καὶ Χρισὸς τλώτε τῦ νόμε σκιὰν καὶ προφητικῶν συγγραμμάτων τὸ οἱονεὶ κάλυμμα. λελευκασμένον δὲ ἔτω καὶ εὐκάτοπλον κομιδῇ τὸν ἐν αὐτοῖς ἡμῖν ἀποφαίνων λόγον, ἐπ' ᾠδλὼ ἀναφέρει πνευματικλώ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Αἱ τρεῖς ῥάβδοι συμβολικῶς, αἱ τρεῖς δυνάμεις τῆς ψυχῆς εἰσὶν, ἤτοι τὸ τριμερές· εἰ δ' ἕν, τρεῖς θεωρίαι, τῶν σωμάτων, τῶν ἀσωμάτων, τῆς ἁγίας Τριάδος· ἤτοι γνικῶς, ἡ πρακλικὴ, διὰ τῆς καρυΐνης· ἡ θεωρηλικὴ, διὰ τῆς συρακίνης· διὰ [δὲ] τῆς πλατάνε, τὸν κόσμον τῦτον καὶ τλὼ θεωρίαν αὐτῦ ἠνίξαλο. τὸ περισύρειν τὸ χλωρὸν τῦτε, τλὼ ἀποταξίαν αὐτῦ σημαίνει. καὶ τῆς μὲν πρακλικῆς τὸ χλωρόν ἐσι τὸ ἡδυπαθές· τῆς δὲ θεωρίας, τὸ περὶ τὰ σώματα ἀσχολεῖθαι. τὸ δὲ χλωρὸν τῶν δε ἄλλων δύο ἐκδοχῶν βασάνιζε.

λη. Καὶ παρέθηκε τὰς ῥάβδους, ἃς ἐλέπισεν, ἐν τοῖς ληνοῖς τῶν ποτηςηρίων τῦ ὕδατος· ἵνα ὡς ἂν ἔλθωσι τὰ πρόβατα πίνειν, ἐνώπιον τῶν ῥάβδων ἐλθόντων αὐτῶν εἰς τὸ πιεῖν, ἐγκιατήσωσι τὰ πρόβατα εἰς τὰς ῥάβδας.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀλλὰ πῦ τὰς ῥάβδας ἐτίθει ὁ Ἰακώβ; Ἐν τοῖς λιμοῖς τῶν ποτιςηρίων. νοοῖντ' ἂν δὲ πάλιν λιμοίτε καὶ πολιςήρια τῆς λογικῆς ἀγέλης ἡ Μωϋσέως συγγραφὴ, καὶ τὰ προφητικὰ κηρύγματα, τὸν ἄνωθεν ἡμῖν καὶ παρὰ Θεῦ μονονυχὶ βρύοντα λόγον.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος χάριν τὰς ῥάβδας λεπίσας, πίνσι παρέθηκε τοῖς προβάτοις; Ὥσπερ ἠγάγετο μὲν γυναῖκας παιδοποιῆσαι πεθῶν, ἐκ ἐν τῷ γάμῳ δὲ εἶχε τλὼ ἐλπίδα τῆς παιδοποιΐας, ἀλλ' ἐν τῷ τῦ γάμε νομοθέτῃ Θεῷ· ἕτω καὶ τὰς ῥάβδας ἐλέπισεν, ἀ ταύταις θαῤῥῶν, ἀλλὰ τλὼ θείαν ἐπιχειρλαν προσμενῶν. ὅθεν καὶ τῆς θείας ἐπιφανείας τετύχηκε, καὶ » λέγοντος ἤκεσεν· ἀνάβλεψον τοῖς ὀφ- Γεν. 31. 12, 13. » θαλμοῖς σε, καὶ ἴδε τὺς τράγυς καὶ τὺς » κριὺς ἀναβαίνοντας ἐπὶ τὰς αἶγας, διαλύκυς, καὶ ποικίλυς, καὶ ποδοειδεῖς ῥαντύς. ἑώρακα γὰρ ὅσα σοι Λάβαν ποιεῖ. » ἐγώ εἰμι ὁ Θεός σε ὁ ὀφθείς σοι ἐν τόπῳ » Θεῦ, ὃ ἤλειψάς μοι ἐκεῖ σήλλω, καὶ ἤυξω μοι ἐκεῖ εὐχλώ. ἐπειδὴ τὰ Φαιὰ καὶ τὰ ποικίλα τοῖς ἡέσι τῦ Λάβαν ἐνεχειρίθη, καὶ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀφεσήκεσαν ἐκεῖναι τύτων αἱ πολμναι, δείκνυσιν αὐτῷ τῶν ἀδικημάτων ὁ πρόμαχος ποικίλυς κριὺς, καὶ τράγυς ὀχεύοντας, ἵνα τῇ πείρᾳ μάθῃ πόσης ἀπολαύσι προμηθείας οἱ τεθαῤῥηκότες τῷ τῶν ὅλων Θεῷ.

λθ. Καὶ ἐνεκίσων τὰ πρόβατα εἰς τὰς ῥάβδας· καὶ ἔτικον τὰ πρόβατα διάλευκα καὶ ποικίλα καὶ ποδοειδῆ ῥαντά,

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ἔτικον τὰ » πρόβατα διάλυκα. ἢ τὰς αἶγας καλεῖ πρόβατα καλαχρησικῶς ἐνταῦθα· τὰ γὰρ ἀπὸ τῶν αἰγῶν λυκὰ σωεφώνησε λαμβάνειν λόγῳ μιᾷ, ἃ τὰ τῶν προβάτων· ἢ ἕτερον σύμφωνον, ἐναντίον τῇ πρώτῃ ὑπαινίτλεται ἐνταῦθα γενόμενον· ὥσε τὰ ἀπὸ τῶν μελάνων προβάτων λυκὰ λαμβάνειν τὸν Ἰακὼβ λόγῳ μιᾷ. θεασάμενος γὰρ ὁ Λάβαν τὰς μελαίνας αἶγας, λυκὰς τικτύσας, καὶ πολὺ κερδαίνοντα τὸν δίκαιον, παρέβη τὸ πρῶτον σύμφωνον, καὶ ἐπὶ τὸ ἐναντίον ἦλθεν· ὥσε ἀπὸ τῶν μελάνων προβάτων λυκὰ λαμβάνειν τὸν Ἰακὼβ λόγῳ μιᾷ. καὶ τῦτο μᾶλλον ἀληθές ἐσιν. αὐτὸς γὰρ Ἰακὼβ μετὰ ταῦτα τὸ σύμετάθετον τῆς γνώμης τῦ Λάβαν » διαβάλλων, Φησίν· ἐὰν ἔτως εἴπῃ, τὰ ποι- Γεν. 31. 8. » κίλα ἔσαι σε μιᾶς, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ τὰ λυκὰ ζητεῖται πρόβατα, καὶ αἱ μέλανες αἶγες, ἐν δὲ τῇ Παλαισίνῃ τὸ

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐνλεῦθεν μανθάνομεν, ὅτι ἐπειδὰν ἀδικώμενοι παρ' ἑτέρου νοσῶν, ἐπιεικῶς καὶ πράως ἐνέγκωμεν, μείζονος καὶ δαψιλεστέρας ἀπολαύωμεν τῆς ἄνωθεν συμμαχίας.

ιγ. Ἐγὼ δὲ εἰμὶ ὁ Θεὸς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τόπῳ Θεοῦ, οὗ ἤλειψάς μοι ἐκεῖ στήλην, καὶ ηὔξω μοι εὐχὴν ἐκεῖ. νῦν οὖν ἀνάστηθι, καὶ ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς ταύτης, καὶ ἄπελθε εἰς τὴν γῆν τῆς γενέσεώς σου, καὶ ἔσομαι μετὰ σοῦ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐπισημαίνεται δὲ προσήκει, ὡς Ἄγγελον εἰρηκὼς τὸν ἄνω
» ὀφθέντα, ἔδειξε τὸν αὐτὸν καὶ Θεόν. ἐγὼ
» γάρ εἰμι, φησὶν, ὁ Θεός σου ὁ ὀφθείς σοι
» ἐν τῇ ὁδῷ. εἶδε δὲ Ἀγγέλους μὲν ἀνιόντας καὶ κατιόντας διὰ τῆς κλίμακος, τὸν δὲ Κύριον ἄνω ἐστηριγμένον. τοῦτον δὲ ἐνταῦθα καὶ Ἄγγελον ὠνόμασε, καὶ Θεόν. Θεὸν μέν, ὡς τοῦτο τῷ φύσιν ὄντα· Ἄγγελον δὲ, ἵνα γνῶμεν, ὡς οὐχ ὁ πατήρ ἐστιν ὁ ὀφθείς, ἀλλ' ὁ μονογενὴς υἱός. τίνος γὰρ Ἄγγελος ὁ πατήρ; ὁ δὲ υἱὸς καὶ Θεὸς, καὶ μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος. αὐτὸς γὰρ ἡμῖν ἀπήγγειλε τοῦ πατρὸς τὰ μυστήρια.
Ἰωάν. 15. 15. ἃ γὰρ ἤκουσα, φησὶ, παρὰ τοῦ πατρός μου,
» ἐγνώρισα ὑμῖν. οὕτω τὸν κεκληκότα τὸν Ἀβραὰμ Ἄγγελον ὠνόμασε καὶ Θεόν.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Ἄγγελος τοῦ Θεοῦ ἐγώ-
» εἰμι, φησὶν ὁ Θεὸς, ὁ ὀφθείς σοι ἐν τόπῳ
» Θεοῦ, οὗ ἤλειψάς μοι. ἀληθεύων λέγει· Θεὸς γάρ ἐστιν ὁ σωτήρ· ὁ δὲ Ἰακὼβ ηὔξατο, καὶ στήλῳ ἤλειψεν ἐν τοῖς ἀνωτέρω·
Γεν. 28. 13. ὅς τις αὐτῷ καὶ εἶπεν, ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ
» πατρός σου Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαάκ. σοὶ δώσω
» τῇ γῇ ταύτῃ, καὶ τῷ σπέρματί σου.

ιδ. Καὶ ἀποκριθεῖσα Ραχὴλ καὶ Λεία, εἶπον αὐτῷ, μὴ ἔστιν ἡμῖν ἔτι μερὶς, ἢ κληρος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς ἡμῶν;

ιε. Οὐχ ὡς ἀλλότριαι λελογίσμεθα αὐτῷ; πέπρακε γὰρ ἡμᾶς, καὶ κατέφαγε καταβρώσει τὸ ἀργύριον ἡμῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Πέπρακε γὰρ ἡμᾶς τῇ ἐκμισθώσει τῆς ἐργασίας τῶν δεκατεσσάρων ἐτῶν.

ις. Πάντα τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δόξαν ἣν ἀφείλετο ὁ Θεὸς τοῦ πατρὸς ἡμῶν, ἡμῖν ἔσαι, καὶ τοῖς τέκνοις ἡμῶν. νῦν οὖν ὅσα εἰρηκέ σοι ὁ Θεὸς, ποίει.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Στυγνάζοντος κατὰ Χριστὸν τὸν κόσμον, καὶ τῶν αὐτοῦ τέκνων, παράκλησις ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ, τουτέστι παρὰ πατρὸς ταῖς τοῦ σωτῆρος δίδοται νύμφαις, φημὶ δὴ ταῖς ἐκκλησίαις. πλὴν ἡ παράκλησις δι' υἱοῦ, διαπορθμεύοντος ὥσπερ
A „ ἡμῖν τὰς παρὰ πατρὸς λόγους· οὗ γὰρ Ἰωάν. 3. 34.
» ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς, τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ
» λαλεῖ, κατὰ τὴν Ἰωάννου φωνήν. ἄθρει δὴ ἂν ὅπως προσελάλει μὲν ὁ Θεὸς τῷ Ἰακὼβ, ὁ δὲ ταῖς ἑαυτοῦ νύμφαις, Λείᾳ τε, φημὶ, καὶ Ραχήλ. ὁ δὲ τῆς παρακλήσεως λόγος ἦν τὸ δεῖν ἀπαίρειν αὐτὰς ὁμοῦ τῷ ἰδίῳ νυμφίῳ τῆς τοῦ πατρὸς ἑστίας. ὅτω καὶ ὁ μακάριος ψαλμῳδὸς ἐν πνεύματι
» πρὸς τὸν νύμφιον φησὶν, ἄκουσον θύγα- Ψαλ. 44. 10.
B „ τερ, καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπι-
» λάθου τοῦ λαοῦ σου, καὶ τοῦ ἑξῆς. Καὶ μετ' ὀλίγα. Αἱ δὲ σεμναὶ τοῦ σωτῆρος νύμφαι κατακολουθεῖν μὲν ἑτοίμως ἐπαγγέλλονται, πεπράσθαι δὲ ὥσπερ αὐτῷ παρὰ τοῦ κόσμου φασίν. ἐξεπρίατο γὰρ αἵματι τῷ ἰδίῳ τὰς ἐκκλησίας ὁ Ἐμμανουὴλ, καὶ ἠγόρασται τοῦ πάλαι πατρός. λόγος γὰρ αὐταῖς κοινωνίας, ἢ μερίδος ἔδει ἔτι πρὸς κόσμον, ἐξ οὗ κέκλωνται. πλοῦτος δὲ μᾶλλον αὐταῖς, καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῶν ὁ ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον, αὐτὸς ὁ Χριστός· αὐτὸς ἡ μερὶς, καὶ κλῆρος, δόξατε καὶ καύχημα, καὶ πᾶν ὁτιοῦν τῶν εἰς λαμπρότητα, καὶ εὐημερίαν. Γ

ιζ. Ἀναστὰς δὲ Ἰακὼβ, ἔλαβε τὰς γυναῖκας αὐτοῦ, καὶ τὰ παιδία αὐτοῦ
ιη. ἐπὶ τὰς καμήλους. Καὶ ἀπήγαγε πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν αὐτοῦ, ἣν περιεποιήσατο ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ, ἀπελθεῖν πρὸς Ἰσαὰκ τὸν πατέρα αὐτοῦ εἰς γῆν Χαναάν. Δ

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀπαίρει δὲ ὥσπερ καὶ ἀπὸ κόσμου Χριστὸς ὁμοῦ ταῖς ἑαυτοῦ νύμφαις, τουτέστι ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ οἱονεὶ πανοικεὶ μετανίσαται νοητῶς τοῖς ἰδίοις
E „ ἐπιφωνῶν, ἐγείρεσθε ἄγωμεν ἐντεῦθεν. ὁ δὲ τῆς ἀπάρσεως τρόπος οὐκ αἰσθητὸς. ὅτε μὲν γὰρ εἰς τόπον ἐκ τόπου σωματικῶς ἐκπράττοιτο ἄν· κομιδῇ γὰρ εὔηθες τὸ ὧδε Φρονεῖν, ἢ λέγειν· ἀλλ' ἐκ τοῦ Φρονεῖν τὰ τοῦ κόσμου, πρὸς τὸ δρᾶν ἐθέλειν τὰ δοκοῦντα Θεῷ χρησίμως ἀποπεραίνεται. ὡς
» γὰρ ὁ μακάριος γράφει Παῦλος, οὐκ ἔχο-
» μεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλ-
Z „ λουσαν ἐπιζητοῦμεν, καὶ τὰ ἑξῆς.

ιθ. Λάβαν δὲ ᾤχετο κεῖραι τὰ πρόβατα αὐτοῦ· ἔκλεψε δὲ Ραχὴλ τὰ εἴδωλα τοῦ πατρὸς αὐτῆς.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Τὰς τύπους τῶν Θεῶν ἐπεφέρετο ἡ Ραχήλα, καταφρονεῖν μὲν τῆς τοιαύτης τιμῆς τῶν Θεῶν διδάξαντος αὐτὴν τοῦ Ἰακώβ· ἵνα δ' εἰ καταληφθεῖεν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς διωχθέντες, ἔχοι τούτοις προσφυγοῦσα, συγγνώμης τυγχάνειν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίς ὁ σκοπὸς τῆς τῶν εἰδώλων κλοπῆς; Τινὲς ἔφασαν, ἔτι διακει-

διακειμένην περὶ αὐτὰ τὴν Ῥαχὴλ, κε-
κλοφέναι αὐτά. ἐγὼ δὲ τὐναντίον ὑπολαμ-
βάνω. ὅτι καὶ τὸν πατέρα τῆς δεισιδαι-
μονίας ἐλευθερῶσαι βουλομένη, σεσύλη-
κεν αὐτά. τὸ γὰρ εὐσεβὲς αὐτῆς ἡ θεία
Γεν. 30. 22. διδάσκει Γραφή. ἐμνήσθη γάρ φησιν, ὁ
» Θεὸς Ῥαχὴλ, καὶ ἐπήκουσεν αὐτῆς ὁ Θεὸς,
» καὶ ἀνέῳξεν αὐτῆς τὴν μήτραν. ἀκούσα-
Γεν. 30. 2. σα γὰρ παρὰ τοῦ Ἰακὼβ, μὴ ἀντὶ Θεοῦ σοι
» ἐγώ εἰμι, ὃς ἐστέρησέ σε καρπὸν κοιλίας;
δηλονότι σπουδαιοτέραν τῷ Θεῷ προσενήνο-
χε προσευχὴν, καὶ τετύχηκε τῆς αἰτή-
σεως. καὶ μέντοι καὶ τεκοῦσα, δεδήλωκε
Γεν. 30. 23, 24. τὴν εὐσέβειαν. εἶπε γάρ φησι Ῥαχὴλ,
» ἀφεῖλέ μου ὁ Θεὸς τὸ ὄνειδος. καὶ ἐκάλε-
» σε Ῥαχὴλ τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωσὴφ, λέγουσα,
» προσθήτω μοι ὁ Θεὸς υἱὸν ἕτερον. πῶς τοί-
νυν ταύτην ἔχουσα περὶ τὸν Θεὸν τὴν διά-
θεσιν, τοῖς οὐκ οὖσι Θεοῖς δουλεύειν ἠνέ-
σχετο; ἐγὼ γὰρ οἶμαι καὶ ἕτερον ἐντεῦ-
θεν προδηλοῦσθαι. τύπον γὰρ εἶχεν ὁ Ἰα-
κὼβ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ. δύω γὰρ καὶ ὁ
Θεὸς ἔσχε λαούς· τὸν μὲν, πρεσβύτερον
κάλυμμα ἔχοντα ἐπὶ τὴν καρδίαν· τὸν δὲ,
νεώτερον τὸ τῆς πίστεως περικείμενον κάλ-
λος. καὶ ὁ Ἰακὼβ δύω γυναῖκας, τὴν μὲν
Λείαν, ἀσθενεῖς ἔχουσαν ὀφθαλμούς· τὴν
δὲ Ῥαχὴλ, καλὴν τῷ εἴδει, καὶ ὡραίαν τῇ
ὄψει σφόδρα. καὶ πολύπαιδα μὲν, τὴν
πρεσβυτέραν· στερίφην δὲ, τὴν νεωτέραν.
καὶ γὰρ ἡ ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησία στεῖρα ἦν
πάλαι, ἀλλ' ἐγένετο μετὰ ταῦτα πολύ-
Ησ. 54. 1. παις. εὐφράνθητι γάρ φησι στεῖρα ἡ οὐ
» τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα,
» ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου, μᾶλλον ἢ
» τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα. ἐπειδὴ τοίνυν ἡ
ἐκκλησία τῷ σωτῆρι πεπιστευκυῖα Θεῷ, τὴν
προγονικὴν πρόῤῥιζον ἀνέσπασε πλάνην,
τύπος δὲ ταύτης ἐτύγχανεν οὖσα ἡ Ῥαχὴλ,
κέκλοφε τὰ εἴδωλα τοῦ πατρὸς, ἵνα τὴν
ἀλήθειαν κἂν τούτῳ σκιαγραφήσῃ.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Ἔοικέ πως ὅσον ἐκ τῶν
εἰκότων ἀπὸ τῆς ἱστορίας ἔνεστι συλλογίσα-
σθαι, τῇ θεοσεβείᾳ μὲν προσεσχηκέναι
μᾶλλον τὴν Λείαν, καὶ κατὰ τοῦτο τῷ Ἰα-
κὼβ ἠκολουθηκέναι· τῇ περὶ τὰ εἴδωλα
δὲ δόξῃ τοῦ πατρὸς τὴν Ῥαχὴλ ἐμμεμενη-
κέναι. καὶ γοῦν ὑφελομένη ταῦτα φαίνε-
ται κατὰ τὸν τῆς ἀποδημίας καιρὸν, οὐκ
ἐπὶ τῷ συντρίψαι, καὶ ἀπολέσαι, καθὼς
ὑπελάμβανον ἔνιοι. οὐκοῦν οὐδὲ συνέτριψεν
ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ μεθ' ἑαυτῆς ἔχειν
αὐτά. δοκῶ δέ μοι καὶ τὸν Θεὸν διὰ τοῦτο
τήν τε στείρωσιν λύσαι τῇ Λείᾳ ταχέως,
καὶ τὸ τῷ ἀνδρὶ συνταφῆναι χαρίσασθαι·
καθάπερ τῇ Σάῤῥᾳ μετὰ τοῦ Ἀβραὰμ, καὶ
μετὰ τοῦ Ἰσαὰκ τῇ Ῥεβέκκᾳ φαίνεται δω-
ρησάμενος. ὧν οὐδέτερον ὑπάρξαι παρα-
πλησίως ἔγνωμεν τῇ Ῥαχήλ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Οὐχ ἁπλῶς
οὐδὲ τοῦτο πρόσκειται, ἀλλ' ἵνα γνῶμεν, πῶς
ἔτι τῆς πατρικῆς εἴχοντο συνηθείας, καὶ
πολλὴν τὴν περὶ τὰ εἴδωλα θεραπείαν
ἐπεδείκνυντο. ἐννόησον γὰρ ὅσην αὕτη
σπουδὴν ἐποιήσατο, ὡς μηδὲν ἕτερον ὑφε-
λέσθαι τῶν τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ τὰ εἴδωλα
μόνα. καὶ τοῦτο ἐποίει καὶ τὸν ἄνδρα λαν-
θάνουσα. οὐδὲ γὰρ ἂν ἐκεῖνος συνεχώρη-
σε ταῦτα γενέσθαι.

κ. Ἔκρυψε δὲ Ἰακὼβ Λάβαν τὸν
Σύρον, τοῦ μὴ ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ,
ὅτι ἀποδιδράσκει.

κα. Καὶ ἀπέδρα αὐτὸς, καὶ πάν-
τα τὰ αὐτοῦ, καὶ διέβη τὸν ποταμὸν,
καὶ ὥρμησεν εἰς τὸ ὄρος Γαλαάδ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀποδιδράσκειν δεῖ
ἀπὸ τοῦ χείρονος, λαμβάνειν δὲ παρ' αὐ-
τοῦ τὰ χρήσιμα, ὡς Ἰακώβ.

κβ. Ἀνηγγέλη δὲ Λάβαν τῷ Σύ-
ρῳ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ὅτι ἀπέδρα ὁ
Ἰακώβ.

κγ. Καὶ παραλαβὼν πάντας τοὺς
ἀδελφοὺς αὐτοῦ μεθ' ἑαυτοῦ, ἐδίωξεν
ὀπίσω αὐτοῦ ὁδὸν ἡμερῶν ἑπτά· καὶ
κατέλαβεν αὐτὸν ἐν τῷ ὄρει τῷ
Γαλαάδ.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτι τοίνυν ἐπεμήνι-
σεν ὁ κόσμος πλουτοῦντι Χριστῷ τὰς τῶν
πιστευόντων ἀγέλας, καὶ ἐπιθρώσκει ὡς
λυπήσων, οὐ μακρῶν ἂν δέοι λόγων εἰς
παράδειξιν ἐναργῆ. θέα γὰρ ὅπως ἀπαί-
ροντος τοῦ Ἰακὼβ, διώκει φονῶν ὁ Λάβαν
ὁμοῦ τοῖς ἰδίοις υἱοῖς.

κδ. Ἦλθε δὲ ὁ Θεὸς πρὸς Λάβαν
τὸν Σύρον καθ' ὕπνον τὴν νύκτα, καὶ
εἶπεν αὐτῷ, φύλαξαι σεαυτὸν, μή-
ποτε πονηρὰ λαλήσῃς μετὰ Ἰακώβ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτε πρὸς τοὺς χείρονας
ἔρχεται ὁ Θεὸς, οὐ δι' αὐτοὺς, ἀλλὰ διὰ τοὺς
ἁγίους ἔρχεται· ὡς πρὸς Λάβαν, διὰ Ἰα-
κώβ· καὶ πρὸς Βαλαὰμ, διὰ τὸν Ἰσραήλ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Διώκει μὲν ὁ Λάβαν μι-
σῶν, φονῶντα δὲ ἀνασειράζει ὁ Θεὸς. οὐδ'
ὅσον φησὶν εἰπεῖν ἀπηνέσι λόγοις κατειπεῖν
ἐφιείς. ἔφη γὰρ πρὸς Λάβαν τὴν νύκτα,
» φησὶν, ὁ Θεός. φύλαξαι, μήποτε λα-
» λήσῃς μετὰ Ἰακὼβ πονηρά.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Οὐ προσέταξε
τῷ Λάβαν εἰς τὰ οἰκεῖα ὑποστρέψαι, ἀλλὰ
μόνον παρεκελεύσατο, μηδὲν φορτικὸν,
μηδὲ ἐπαχθὲς διαλεχθῆναι τῷ δικαίῳ.
τίνος ἕνεκεν, καὶ διὰ τί; Ἵνα μάθῃ καὶ
διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν ὁ δίκαιος καὶ διὰ τῶν
πραγμάτων ὅσης ἀξιοῦται παρὰ τοῦ Θεοῦ
τῆς κηδεμονίας. εἰ γὰρ ὑπέστρεψεν ὁ Λά-
βαν, πόθεν ἂν τοῦτο ἔγνω ὁ Ἰακὼβ, ἢ αἱ
τούτου γυναῖκες; καὶ διὰ τοῦτο συγχωρεῖ
αὐτὸν ἀπελθεῖν, καὶ διὰ τῆς οἰκείας γλώτ-
της ὁμολογῆσαι τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ πρὸς
αὐτὸν ῥηθέντα, ἵνα καὶ ὁ δίκαιος πλείονα
τὴν προθυμίαν κτήσηται περὶ τὴν ἀποδη-
μίαν,

μίαν, καὶ θάρσος προσλάβῃ, καὶ αἱ τότε γυναῖκες μαθοῦσαι ὅσης ἀξιῶται ὁ Ἰακὼβ παρὰ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ τῆς κηδεμονίας, ἀποσείσωνται τὸν πατρικὸν πλάνον, καὶ θεογνωσίας ἐντεῦθεν ἀρχῶσαν διδασκαλίαν δέξωνται. οὐδὲ γὰρ ὅτως ἰῶ τὰ παρὰ τοῦ Ἰακὼβ ἀξιόπιστα, ὡς τὰ παρὰ τοῦ Λάβαν λεγόμενα, τοῦ ἔτι περὶ τὰ εἴδωλα ἐπτοημένου. αἱ γὰρ παρὰ τῶν ἀπίστων μαρτυρίαι καὶ τῶν ἐχθρῶν τῆς εὐσεβείας ἀεὶ πολὺ τὸ ἀξιόπιστον ἔχουσι.

με. Καὶ κατέλαβε Λάβαν τὸν Ἰακώβ. Ἰακὼβ δὲ ἔπηξε τὴν σκηνὴν αὐτοῦ ἐν τῷ ὄρει· Λάβαν δὲ ἔσησε τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐν τῷ ὄρει Γαλαάδ.

νς. Εἶπε δὲ Λάβαν τῷ Ἰακὼβ, τί ἐποίησας; ἵνα τί κρυφῇ ἀπέδραμες, καὶ ἐκλοποφόρησάς με, καὶ ἀπήγαγες τὰς θυγατέρας μου ὡς αἰχμαλώτιδας μαχαίρᾳ;

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὡς αἰχμαλώτιδας, φωνὴ φαύλου, ταῦτα περὶ τῶν ὠφελουμένων νομίζοντος· ὅτω καὶ πολλοὶ πεπισθυκότων πατέρες.

νζ. Καὶ εἰ ἀνήγγειλάς μοι, ἐξαπέστειλα ἄν σε μετ' εὐφροσύνης, καὶ μετὰ μουσικῶν τυμπάνων, καὶ κιθάρας.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Κιθάρας καὶ μουσικῆς ὁ Λάβαν οἰκεῖος, μεθ' ἧς ἐβούλετο παραπέμπειν τὸν Ἰακώβ· εἰ γὰρ ἀνήγγειλάς μοι, ἐξαπέστειλα ἄν σε μετ' εὐφροσύνης, καὶ μετὰ μουσικῶν τυμπάνων, καὶ κιθάρας· ἀλλ' ἀπεδίδρασκεν ὁ πατριάρχης, ὡς ἐμπόδιον ὂν πρὸς τὸ ἐμβλέπειν τοῖς ἔργοις Κυρίου, καὶ κατανοεῖν τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ.

νη. Οὐκ ἠξιώθην καταφιλῆσαι τὰ παιδία μου, ἢ τὰς θυγατέρας μου. νθ. νῦν δὲ ἀφρόνως ἔπραξας. Καὶ νῦν ἰσχύσει ἡ χείρ μου ποιῆσαί σε. ὁ δὲ Θεὸς τοῦ πατρός σου χθὲς εἶπε πρός με, λέγων, Φύλαξαι σεαυτὸν, μήποτε λαλήσῃς μετὰ Ἰακὼβ πονηρά. λ. Νῦν ὃν ἐπεπόρευσαι· ἐπεθύμησας ἀπελθεῖν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός σου· λα. ἵνα τί ἔκλεψας τοὺς Θεούς μου; Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰακὼβ εἶπε τῷ Λάβαν, ὅτι ἐφοβήθην· εἶπα γὰρ μήποτε ἀφέλῃς τὰς θυγατέρας σου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ πάντα τὰ ἐμά.

λβ. Καὶ εἶπεν Ἰακὼβ, παρ' ᾧ ἐὰν εὕρῃς τοὺς Θεούς σου, οὐ ζήσεται ἐναντίον τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν. ἐπίγνωθι τί ἐστι τῶν σῶν παρ' ἡμῖν, καὶ λάβε· καὶ οὐκ ἐπέγνω παρ' αὐτῷ οὐθέν. οὐκ ᾔδει δὲ Ἰακὼβ, ὅτι Ῥαχὴλ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἔκλεψεν αὐτούς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰωνάθαν ὁ Σαοὺλ· καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσὴφ περὶ τοῦ κλέψαντος τὸ κόνδυ. τοῦτο δὲ ἔδοξεν εἶναι ἀπειλῆς καὶ ὅρος· τὸ δὲ ἀληθὲς, προρρήσεως ἰῶ· ἐπειδὴ ἤμελλεν ἡ Ῥαχὴλ ἀποθνήσκειν ἐν τῷ τίκτειν τὸν Βενιαμίν.

λγ. Εἰσελθὼν δὲ Λάβαν, ἠρεύνησεν εἰς τὸν οἶκον Λείας, καὶ οὐχ εὗρε· καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ οἴκου Λείας, καὶ ἠρεύνησε τὸν οἶκον Ἰακὼβ, καὶ οὐχ εὗρε· καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τῶν δύο παιδισκῶν, καὶ οὐχ εὗρε· καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ῥαχήλ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀλλ' ἐπαιτιᾶται μὲν ὁ κόσμος ὡς σεσυληκότων, ἀπολωλότων αὐτῷ τῶν Θεῶν· κέκλοφε δὲ τούτους ἡ Ῥαχήλ· πλὴν ὅρα τὴν ἐπιχείρησιν, ἠρύνησε παρὰ τῇ Λείᾳ τοὺς Θεοὺς ὁ Λάβαν, καὶ μέντοι καὶ παρὰ ταῖν δυοῖν θεραπαίναν, καὶ οὐχ εὗρε, φησίν. ἐπεκάθητο γὰρ αὐτοῖς ἡ Ῥαχὴλ, προφάσιζομένη τὰ κατειθισμένα.

λδ. Ῥαχὴλ δὲ ἔλαβε τὰ εἴδωλα, καὶ ἔβαλεν αὐτὰ εἰς τὰ σάγματα τῶν καμήλων, καὶ ἐπεκάθισεν αὐτοῖς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐ γὰρ τῆς τῶν Ἰουδαίων συναγωγῆς, ἀλλ' οὐδὲ τῶν εἰς δουλείαν γεγενημένων κατόρθωμα ἰῶ ἡ τῶν εἰδώλων ἀφαίρεσις, ἀλλὰ τῆς νεωτάτης Ῥαχὴλ, τουτέστι τῆς ἐκκλησίας, ἀτιμίᾳ περιβαλούσης τὰ χειροποίητα, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ πληρούσης ἐπ' αὐτοῖς τὸ διὰ τοῦ τοῦ Προφήτου φωνῆς εἰρημένον· καὶ ἐξαρεῖς τὰ εἴδωλα τὰ περιηργυρωμένα, καὶ περικεχρυσωμένα, καὶ λεπτὰ ποιήσεις, καὶ λιχμήσεις ὡς ὕδωρ ἀποκαθημένης, καὶ ὡς κόπρον ὤσεις αὐτά. ἐπειδὴ δὲ οὐχ εὑρῶται παρὰ τοῦ Λάβαν οἱ αὐτοῦ Θεοὶ, τὰς εἰς εἰρωνίαν συμβάσεις ἐποιεῖτο λοιπὸν πρὸς τὸν θεσπέσιον Ἰακώβ. οὐκ ἔτι γὰρ ἔχων ὁ κόσμος τοὺς ψευδωνύμους Θεοὺς, φίλος ἔσαι, μᾶλλον δὲ καὶ γέγονεν ἤδη Χριστῷ. Ησ. 30. 22.

λε. Καὶ εἶπε τῷ πατρὶ αὐτῆς, μὴ βαρέως φέρε κύριε· οὐ δύναμαι ἀναστῆναι ἐνώπιόν σου, ὅτι τὰ κατ' ἐθισμὸν τῶν γυναικείων μου ἐστίν. ἠρεύνησε δὲ Λάβαν ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ, καὶ οὐχ εὗρε τὰ εἴδωλα.

λς. Ὠργίσθη δὲ Ἰακὼβ, καὶ ἐμαχέσατο τῷ Λάβαν. ἀποκριθεὶς δὲ Ἰακὼβ εἶπε τῷ Λάβαν, τί τὸ ἀδίκημά μου, καὶ τί τὸ ἁμάρτημά μου, ὅτι κατεδίωξας ὀπίσω μου;

ΑΔΗΛΟΥ. Μετὰ τὸ ἀποδύσασθαι τὰ ἐγκλήματα ὁ Ἰακὼβ, καὶ δείξας ὅτι ἀδικῶν ἠδίκησε, τότε χαλεπαίνει, ὡ θυμῷ νικηθείς, μετὰ δὲ τὸν ἔλεγχον, ὡς δικαιῃ τῷ θυμῷ χρώμενος.

λζ. Καὶ ὅτι ἠρεύνησας πάντα τὰ σκεύη τὰ οἴκα μα; τί εὗρες ἀπὸ πάντων τῶν σκευῶν τὰ οἴκα σα; θὲς ὧδε ἐναντίον τῶν ἀδελφῶν σα, καὶ ἐναντίον τῶν ἀδελφῶν μα, καὶ ἐλεγξάτωσαν ἀνὰ μέσον τῶν δύω ἡμῶν.

λη. Ταῦτά μοι εἴκοσιν ἔτη ἐγώ εἰμι μετὰ σᾶ· τὰ πρόβατά σα, καὶ αἱ αἶγές σα οὐκ ἠτεκνώτησαν· κριὸς τῶν προβάτων σα, οὐ κατέφαγον·
λθ. Θηρόβρωτον, οὐκ ἐνήνοχά σοι· ἐγὼ ἀπετίννυον παρ' ἐμαυτᾶ κλέμματα
μ. ἡμέρας, κὴ κλέμματα νυκτός. Ἐγενόμην τῆς ἡμέρας συγκαιόμενος τῷ καύματι, καὶ τῷ παγετῷ τῆς νυκτός· καὶ ἀφίσατο ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μα.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Καλᾶ ποιμνίου παῤῥησία ἐμφαίνεται ταῖς φωναῖς ταύταις· ἃς ζηλωτέον. γονάτωσαν ἂν καρπὸς πνευματικὸς τὰ ἐν τοῖς ποιμνίοις καὶ αἰπολίοις. ἀλλὰ καὶ τὰς πλησίας τῆς ποίμνης μὴ κατεσθίωμεν.

μα. Ταῦτά μοι εἴκοσιν ἔτη ἐγώ εἰμι ἐν τῇ οἰκίᾳ σα. ἐδούλευσά σοι δεκατέσσαρα ἔτη ἀντὶ τῶν δύω θυγατέρων σα, καὶ ἓξ ἔτη ἐν τοῖς προβάτοις σα· καὶ παρελογίσω τὸν μισθόν μα δέκα ἀμνάσιν.

μβ. Εἰ μὴ ὁ Φόβος τᾶ πατρός μα Ἀβραὰμ ἦν μοι, καὶ ὁ Φόβος Ἰσαὰκ, νῦν ἂν κενόν με ἐξαπέστειλας. τὴν ταπείνωσίν μα, καὶ τὸν πόνον τῶν χειρῶν μα εἶδεν ὁ Θεὸς, καὶ ἤλεγξέ σε χθές.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὃν ἐφοβήθη Ἰσαὰκ Φόβον πρὸς Θεὸν, τᾶτον καὶ Ἰακὼβ αὐχεῖ πεφοβῆσθαι. καὶ κάτω δέ φησιν, » ὅτι ὤμοσεν Ἰακὼβ κατὰ τᾶ Φόβα τᾶ πα» τρὸς αὐτᾶ.

μγ. Ἀποκριθεὶς δὲ Λάβαν, εἶπε τῷ Ἰακὼβ, αἱ θυγατέρες, θυγατέρες μα, καὶ οἱ υἱοὶ, υἱοί μα, καὶ τὰ κλήνη, κλήνη μα· καὶ πάντα ὅσα σὺ ὁρᾷς, ἐμά ἐσι κὴ τῶν θυγατέρων μα. τί ποιήσω ταύταις σήμερον, ἢ τοῖς τέκνοις αὐτῶν, οἷς ἔτεκον;

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Λάβαν ἴδια λέγει τὰ τᾶ Ἰακὼβ ψευδόμενος. οὐκ ἂν δὲ Ἰακωβ εἶπεν αὐτὰ εἶναι τᾶ Λάβαν. διὸ θαῤῥ-

Α ῥῶν, ὡς μηδὲν ἐπαγόμενος τῶν τᾶ Λάβαν,
» φησίν· ἐπίγνωθι τί ἐσι τῶν σῶν παρ' ἐμοί.
» Καὶ τὰ κλίνη, κλίνη μα· καίτοι προσε-
» μαρτύρησεν ἡ Γραφὴ, ὅτι ἐγένετο τὰ ἄση-
» μα τᾶ Λάβαν, τὰ δὲ ἐπίσημα τᾶ Ἰακώβ.
ψευδέσθαι ἂν τὰ ἐπίσημα λέγων ἑαυτᾶ εἶ-
» ναι. Καὶ πάντα ὅσα σὺ ὁρᾷς ἐμά ἐσιν.
ἀξίως τᾶ Ἰακὼβ νοῶν, ὅσα ἑώρα ὁ πα-
τριάρχης ἐν ὁπλασίαις, καὶ προφητείαις,
καὶ γνώσεσι, καὶ σοφίᾳ, καταγελάσεται
Β» τᾶ Λάβαν λέγοντος, ὅσα σὺ ὁρᾷς ἐμά ἐσι.

μδ. Νῦν ἂν δεῦρο, διαθώμεθα διαθήκην ἐγὼ καὶ σύ· καὶ ἔσαι εἰς μαρτύριον ἀνὰ μέσον ἐμᾶ καὶ σᾶ. εἶπε δὲ αὐτῷ, ἰδὲ ἄδικος μεθ' ἡμῶν ἐσίν· ἰδὲ ὁ Θεὸς μάρτυς ἀνὰ μέσον ἐμᾶ καὶ σᾶ.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐπειδὴ οὐχ εὕρισκον οἱ αὐτᾶ Θεοὶ συμβάσεις ποιεῖται μετὰ τᾶ θεσπεσίου Ἰακώβ. καὶ ὁ κόσμος δὲ ἰώλκα τὰς ψευδωνύμους ἀπεβάλετο Θεὰς, φίλος γέγονε τᾶ Χριστᾶ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἰδὲ ἄδικος μεθ' ἡμῶν ἐσιν, ἀλλότριός φησιν. εἶπε γὰρ ἄνω,
» Λάβαν δὲ ἔσησε τὰς ἀδελφὰς αυτᾶ ἰδίᾳ
» ἐν τῷ ὄρει Γαλαάδ.

με. Λαβὼν δὲ Ἰακὼβ λίθον, ἔσησεν αὐτὸν στήλην.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τῆς εἰρήνης σύνδεσμος
» αὐτός ἐσιν ὁ εὐδοκιμώτατος λίθος, ὁ πο- Ἡσ. 28. 16.
» λυτελὴς, ὁ ἀκρογωνιαῖος, ὁ ἔντιμος, ὁ
» εἰς κεφαλὴν γωνίας, καὶ εἰς τὰ θεμέλια
» Σιών. ἔσησε γὰρ Ἰακὼβ στήλην εἰς τύ-
πον Χριστᾶ.

με. Εἶπε δὲ Ἰακὼβ τοῖς ἀδελφοῖς
Ε αὐτᾶ, συλλέγετε λίθους· καὶ συνέλεξαν λίθους, καὶ ἐποίησαν χωμόν· καὶ ἔφαγον, καὶ ἔπιον ἐκεῖ ἐπὶ τᾶ χωμᾶ. καὶ εἶπεν αὐτῷ Λάβαν, ὁ χωμὸς ἕτος μαρτυρεῖ ἀνὰ μέσον ἐμᾶ καὶ σᾶ σήμερον.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Σημειωτέον, ὅτι καὶ
» ἐν τῷ Ἐκκλησιαστῇ γέγραπται, καιρὸς τᾶ Ἐκκλ. 3. 5.
» βαλεῖν λίθους, καὶ καιρὸς τᾶ συναγαγεῖν
Ζ» λίθους. συνάγονται δὲ κατὰ πρόσαξιν Ἰα-
κὼβ, ὃς τύπος ἦν Χριστᾶ· ἵνα ἡ οἰκοδομὴ πληρωθῇ ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτᾶ Χριστᾶ τᾶ Κυρίου ἡμῶν, ἐκ λίθων ζώντων, ὅτε γίνεται οἶκος πνευματικὸς, ἱεράτευμα ἅγιον.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σορεύουσι καὶ ἕτεροι λίθοι, τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἤτοι τῶν ἐν πίστει δεδικαιωμένων καὶ ἡγιασμένων ἐν πνεύματι προαναλυπᾶντες ἀσείως τῷ ἐπὶ Χριστῷ σωδρομῷ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Συλλέγουσι λίθους ἀδελφοὶ Χριστᾶ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ τεταγμένοι,

μένοι, νοήσαντες καὶ ποιήσαντες τὴν λέ- A
Ωσ. 14. 3. γουσαν ἐν τῷ Προφήτῃ ἐντολὴν, λάβετε
» μεθ' ἑαυτῶν λόγους πολλοὺς, καὶ ἐπιστρέψα-
» τε πρὸς Κύριον.

μζ. Καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν Λάβαν, ὁ βουνὸς τῆς μαρτυρίας· καὶ Ἰακὼβ δὲ ἐκάλεσεν αὐτὸν, βουνὸς μάρτυς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἑβραῖοί φασιν, ὅτι ὁ μὲν Λάβαν, συριστὶ ἐκάλεσεν αὐτόν· ὁ δὲ Ἰακὼβ, ἑβραϊστί. διὸ καὶ διοσῶς ἑρμηνεύεται κατά τινα βραχείαν ἐναλλαγήν. ἔστι
Γεν. 2. 17. δὲ ὡς τὸ ξύλον τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ
» πονηρὸν, καὶ τὸ, βουνὸς μάρτυς.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κέκληται ἡ τῶν λίθων ἄθροισις, βουνὸς μαρτυρίας παράγε τῷ Λάβαν· ὁ δὲ θεσπέσιος Ἰακὼβ ἐπὶ τὸ ἔτι μεῖζόν τε καὶ ὑπερτεροῦν ἀσυγκρίτως τουτέστι Χριστὸν, ἀνακομίζει τὸ νόημα, βουνὸς μάρτυς ὀνομάσας τὸ γεγενημένον. κεφαλὴ γὰρ τῶν πιστευόντων αὐτὸς ὁ Χριστός.

μη. Εἶπε δὲ Λάβαν τῷ Ἰακὼβ, ἰδοὺ ὁ βουνὸς οὗτος καὶ ἡ στήλη, ἣν ἔστησα ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ· μαρτυρεῖ ὁ βουνὸς οὗτος, καὶ μάρτυς ἡ στήλη αὕτη. διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ, βουνὸς μαρτυρεῖ.

» ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὁ βουνὸς οὗτος
» μαρτυρεῖ ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ. Τί ἐστιν, ὁ βουνὸς οὗτος; Ἀντὶ τοῦ, τὰ ῥήματα τὰ ἐνταῦθα γινόμενα ἐν τῷ βουνῷ τούτῳ ὑπόμνησις ἡμῖν ἔσται διηνεκῶς.

μθ. Καὶ ἡ ὅρασις ἣν εἶπεν, ἐπίδοι ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, ὅτι ἀποστησόμεθα ἕτερος ἀπὸ τοῦ ἑτέρου.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ἡ ὅρασις ἣν
» εἶδον. Δόξει ἀπροσλόγως ἐνταῦθα ἡ ὅρασις παῤῥερίφθαι, ἣν εἶπεν (1) Ἰακώβ. ποίαν γὰρ ὅρασιν, ὅσον ἐπὶ τῷ ῥητῷ; μήποτε οὖν ὡς Προφήτης συνεῖδε τὸ καθ' ἑαυτὸν καὶ τὸν Λάβαν μυστήριον, ἀναφέρων τὸν λόγον ἐπὶ τὸν, οὗ σύμβολον ἦν ὁ Λάβαν, καὶ τὸν Κύριον, οὗ τύπον ἐπλήρου ὁ Ἰακώβ; εἰ μὴ ἄρα τοῦτό φησι, καὶ τὸ ἐνύπνιον· ἐν τῷ, ὀφθεὶς ὁ Θεὸς εἶπέ μοι,
» φύλαξαι τοῦ μὴ λαλῆσαι μετὰ Ἰακὼβ πο-
» νηρά· ἱκανὸν ὑπάρχει καὶ ἀξιόπιστον μαρτύριον ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ.

ν. Εἰ ταπεινώσεις τὰς θυγατέρας μου, εἰ λάβεις γυναῖκας ἐπὶ ταῖς θυγατράσι μου· ὅρα οὐθεὶς μεθ' ἡμῶν ἐστί.
να. Καὶ εἶπε Λάβαν τῷ Ἰακὼβ, ἰδοὺ ὁ βουνὸς οὗτος, καὶ μάρτυς ἡ στήλη αὕτη.
νβ. Ἐάν τε γὰρ ἐγὼ μὴ διαβῶ πρὸς σὲ, μηδὲ σὺ διαβῇς πρός με τὸν βουνὸν τοῦτον, καὶ τὴν στήλην ταύτην ἐπὶ κακίᾳ.

νγ. Ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ, καὶ ὁ Θεὸς Ναχὼρ κρινεῖ ἀνὰ μέσον ἡμῶν. καὶ ὤμοσεν Ἰακὼβ κατὰ τοῦ φόβου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἰσαάκ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὡς ἐάν τις εἴποι, μὴ ἀτιμίαν ποιήσω τῷ πατρίμου. ὡσεὶ ἔλεγε, B τὸν ὃν ἐφοβήθη Ἰσαὰκ ὁ πατήρμου τὸν Θεόν.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐστιν, ὤμοσεν Ἰα-
» κὼβ κατὰ τοῦ φόβου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἰσαάκ; Φόβον τοῦ Ἰσαὰκ, τὴν εὐσέβειαν ἐκάλεσε, τουτέστι τὸν Θεόν· οὗ τὸν φόβον ἐν τῇ ψυχῇ περιέφερε.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὥσπερ καὶ Παῦλος ὄμνυσι τὴν Κορινθίων καύχησιν. εἶπεν οὖν Γ Ἰακὼβ, νὴ τὸν φόβον, ὃν ἐφοβήθη Ἰσαὰκ ὁ πατήρμου τὸν Θεόν. ἄλλως τε ὁ σωτὴρ
» μεθ' ἡμῶν ἐστί. καὶ Ἡσαΐας φησὶ, Κύριον Ἡσ. 8. 13.
» αὐτὸν ἁγιάσατε, καὶ αὐτὸς ἔσται σου φόβος. εὐλόγως δὲ τῷ ἀφόβῳ ὄμνυσι κατὰ τοῦ φόβου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐλέγχων αὐτοῦ τὴν ἀφοβίαν.

νδ. Καὶ ἔθυσεν Ἰακὼβ θυσίαν ἐν τῷ ὄρει. καὶ ἐκάλεσε τοὺς ἀδελφοὺς Δ αὐτοῦ, καὶ ἔφαγον, καὶ ἔπιον, καὶ ἐκοιμήθησαν ἐν τῷ ὄρει.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἰ δέ τις συμβάλοι, μετὰ τὸ συναχθῆναι τοὺς προειρημένους λίθους τὸν ἐξ αὐτῶν βουνὸν τῇ ἐν οὐρανοῖς οἰκοδομῇ, καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις ἐπαγγελλόμενα ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις ἐν ἐδωδίμοις καὶ ποτίμοις λόγοις, εἴσεται πῶς τε συνελέγησαν οἱ λίθοι, καὶ ἐγένετο βουνὸς, καὶ E ἔφαγον ἐκεῖ ἐπὶ τοὺς βουνούς.

νε. Ἀναστὰς δὲ Λάβαν τὸ πρωΐ, κατεφίλησε τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησεν αὐτούς. καὶ ἀποστραφεὶς Λάβαν, ἀπῆλθεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ.

» ΑΔΗΛΟΥ. Τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν τοὺς υἱοὺς Ἰακώβ.

Z ** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τοῦ μὲν φαύλου διὰ τὴν κακίαν, ἐγγὺς ὁ τόπος· τοῦ δὲ διὰ προκοπῆς ὁδεύοντος ἐπεὶ μακράν ἐστιν ὁ τόπος, οὐ μικρὸς ὁ κόπος.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τοῦ διὰ προκοπῆς ὁδεύοντος ἐπειδὴ μακράν ἐστιν ὁ τόπος, διὰ τοῦτο οὐκ ἀπέρχεται μὲν ὡς ὁ φαῦλος εἰς τὸν τόπον ἑαυτοῦ· ἀγαπητὸν δὲ, εἰ εἰς τὴν γῆν ἑαυτοῦ. ἥτις οἴσει αὐτόν ποτε ἐπὶ τὸν τόπον ἑαυτοῦ.

(1) Τὸ εἶπεν, ὡς ἐπιδιορθωμένον, εἶδε, γράφει ὁ αὐτ. τῆς Αὐγ. κώδ.

ΚΕΦ. ΛΒ.

α. Καὶ Ἰακὼβ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ ὁδόν. καὶ ἀναβλέψας Ἰακὼβ, εἶδε παρεμβολὴν Θεοῦ παρεμβεβληκυῖαν· καὶ συνήντησαν αὐτῷ οἱ Ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Τοῦ Λάβαν ἀπαλλαγεὶς ὁ Ἰακὼβ, ὁρᾷ παρεμβολὴν Ἀγγέλων· πάντως που τὴν ὁρισθεῖσαν μετὰ Μιχαὴλ τοῦ ἄρχοντος τοῦ λαοῦ Ἰσραήλ· ὃς κατέστη αὐτοῦ προεστάναι, ὡς Γαβριήλ φησι πρὸς τὸν
Δαν. 10. 21. Δανιὴλ, Μιχαὴλ ὁ ἄρχων ὑμῶν. ἐπειδὴ γὰρ τὸν τοῦ Λάβαν φόβον ἀποθέμενος, μετέθεικε τὰς φροντίδας εἰς τὰ κατὰ Ἡσαῦ, δείκνυται ἡ παρεμβολὴ τῶν Ἀγγέλων, ὡς ἂν μὴ φοβοῖτο τὴν παρεμβολὴν τῶν συνόντων αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Συναντῶσιν οἱ Ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ὡς ἀρχιστρατήγῳ δυνάμεως Κυρίου Χριστῷ, ἐν Ἰακὼβ τυπουμένῳ, παρεμβολὴ λεγόμενοι. τήρει δὲ, ὅτι ἀπιὼν μὲν, ὄναρ ὁρᾷ τὴν κλίμακα καὶ τοὺς Ἀγγέλους, καὶ ποιμαίνων πάλιν ὁρᾷ Ἀγγέλους, καὶ ἀκούει Θεοῦ· ἐπανιὼν δὲ, ὕπαρ βλέπει τὴν παρεμβολήν. καὶ πάλιν, ὅτε οὐκ ἔτι συνῆν Λάβαν τῷ Ἰακὼβ, τότε συνήντησαν αὐτῷ οἱ Ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ. παρεμβολὴ δὲ λέγεται τοῦ Θεοῦ, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν τοῦ ἀλλοτρίου παρεμβολῶν, ὁποῖα τὰ πολλὰ δαιμόνια, τὰ ὡς ἐν παρεμβολῇ οἰκοῦντα τοῖς τάφοις.

ΑΔΗΛΟΥ. Δείκνυσιν αὐτῷ ὁ Θεὸς παρεμβολὰς Ἀγγέλων, ἵνα θαρρήσας μὴ φοβηθῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἡσαῦ, εἰδὼς ὅτι τὸν Θεὸν ἔχει βοηθόν. (1)

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σώζοντι τοὺς ἰδίους τῷ πάντων σωτῆρι Χριστῷ, καὶ τῆς ἐν κόσμῳ κακίας ἐξάγοντι, καὶ ἡ τῶν Ἀγγέλων παρέσται πληθὺς λειτουργοῦσα. Καὶ μετ' ὀλίγα.
Ψαλ. 33. 7. Γέγραπται δὲ, ὅτι παρεμβαλεῖ Ἄγγελος
» Κυρίου κύκλω τῶν φοβουμένων αὐτὸν, καὶ
Ψαλ. 90. 11. ῥύσεται αὐτούς· καὶ πάλιν, ὅτι τοῖς Ἀγ-
» γέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ τοῦ διαφυ-
» λάξαι σε ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς σου. σώζει δὴ ἅπαντας τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὁ Κύριός φησιν,
Ἰωάν. 14. 6. ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός. τῷ οὖν τὴν ὁδὸν ταύτην πορευομένῳ συναντῶσιν Ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ.

β. Εἶπε δὲ Ἰακὼβ, ἡνίκα εἶδεν αὐτοὺς, παρεμβολὴ Θεοῦ αὕτη. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, παρεμβολαί.

» ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Καὶ ἐκάλεσε
» τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, παρεμβολαὶ, ὥστε ἐκ τῆς προσηγορίας διηνεκῆ τὴν ὑπόμνησιν εἶναι τῆς γεγενημένης αὐτῷ ἐκεῖσε ὀπτασίας.

γ. Ἀπέστειλε δὲ Ἰακὼβ ἀγγέλους ἔμπροσθεν αὐτοῦ πρὸς Ἡσαῦ τὸν ἀ-
B δελφὸν αὐτοῦ εἰς γῆν Σηεὶρ, εἰς χώραν Ἐδώμ.

δ. Καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς, λέγων, οὕτως ἐρεῖτε τῷ κυρίῳ μου Ἡσαῦ· οὕτω λέγει ὁ παῖς σου Ἰακὼβ, μετὰ Λάβαν παρῴκησα, καὶ ἐχρόνισα ἕως τοῦ νῦν.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Κατὰ τιμὴν τὸν πρεσ-
Γ βύτερον ἀδελφὸν ἀνυποκρίτως κύριον ἑαυ-
» τοῦ ἀποκαλεῖ. πλὴν καὶ ἀπόκρισις ὑπο- Παροιμ. 15. 1.
» πίπτουσα ἀποστρέφει θυμόν. καὶ ὡς μὲν ἄνθρωπος ἐφοβήθη, τῷ Θεῷ δὲ πιστεύσας, οὐκ ἔφυγεν, ἀλλ' ἤρχετο.

ε. Καὶ ἐγένοντό μοι βόες, καὶ ὄνοι, καὶ πρόβατα, καὶ παῖδες, καὶ παιδίσκαι· καὶ ἀπέστειλα ἀναγγεῖλαι τῷ κυρίῳ μου Ἡσαῦ, ἵνα εὕρῃ ὁ παῖς-
ς. σου χάριν ἐναντίον σου. Καὶ ἀπέστρεψαν οἱ ἄγγελοι πρὸς Ἰακὼβ, λέγοντες, ἤλθομεν πρὸς τὸν ἀδελφόν σου Ἡσαῦ· καὶ ἰδοὺ αὐτὸς ἔρχεται εἰς συνάντησίν σου, καὶ τετρακόσιοι ἄνδρες μετ' αὐτοῦ.

ζ. Ἐφοβήθη δὲ Ἰακὼβ σφόδρα, καὶ ἠπορεῖτο· καὶ διεῖλε τὸν λαὸν
E τὸν μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ τοὺς βόας, καὶ τὰς καμήλους, καὶ τὰ πρόβατα εἰς δύω παρεμβολάς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Περιδεὴς ἦν ἄγαν. οὐ γὰρ ἠγνόει λελυπηκὼς τῆς τε εὐλογίας ἕνεκα καὶ αὐτῶν τῶν πρωτοτοκίων.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Περιδεὴς ἦν ἄγαν ὁ θεσπέσιος Ἰακώβ. οὐ γὰρ εἶχεν εἰδέναι σαφῶς, πότερον δὴ φίλῳ καὶ εἰρηνικῷ περι-
Z τεύξεται, ἢ οὐδὲν ἧττον ἐπτοημένῳ πρὸς τὸ αὐτῷ συνήθες θράσος, καὶ τὰ ἐκ φθόνου δρᾷν ἠρημένῳ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Δόξει ἐπίληπτος εἶναι ὁ φόβος τοῦ Ἰακὼβ, ἀλλ' οὐχ οὕτως. ἐφοβεῖτο γὰρ μὴ ἄρδην ἀπόληται τὸ σπέρμα τοῦ Ἀβραὰμ, ἐν ᾧ προσεδοκῶντο πληρωθήσεσθαι αἱ ἐπαγγελίαι. προέπεμψε δὲ, καὶ ἵνα μὴ νομίσῃ τυχὸν, ὅτι παρ' ἀλ-
H λοφύλοις ἦν, ὡς ἐχθρῷ κατασκευάζων τῷ Ἡσαῦ.

η. Καὶ

(1) Τὰ αὐτὰ ἄλλως πως καὶ Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. καὶ Ἀθανάσ. ἐν ἑρμην. 69. τῶν παραβολ. τοῦ εὐαγγελ.

η. Καὶ εἶπεν Ἰακὼβ, ἐὰν ἔλθῃ Ἡσαῦ εἰς παρεμβολὴν μίαν, καὶ ἐκκόψῃ αὐτὴν, ἔσται ἡ παρεμβολὴ ἡ δευτέρα εἰς τὸ σώζεσθαι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰ ἥκοι σκληρὸς καὶ δύσερις ἔτι, καὶ τοῦ φονᾶν οὐκ ἀμείνων, φείσεται μὲν νηπίων, καὶ τὰ τῶν γυναικῶν ἐλεήσει δάκρυα. καταλαβὼν δὲ μόνον αὐτὸν, ἐκπλήσει τὰ ἐκ θυμοῦ, καὶ ἀποχρῶν ἔσται πρὸς ἄνεσιν (1) αὐτῷ τοῦ λελυπηκότος ὁ θάνατος. πλὴν ὅτι καὶ τὰ ἐλπίδος ἐπέκεινα ἀποβέβηκε, καὶ τοῦτο αὐτὸ, δυνάμει Θεοῦ, φθάσαντες ἤδη προείπομεν. ἠσπάσαντο γὰρ ἀλλήλους.

θ. Εἶπε δὲ Ἰακὼβ, ὁ Θεὸς τοῦ πατρός μου Ἀβραὰμ, καὶ ὁ Θεὸς τοῦ πατρός μου Ἰσαὰκ, Κύριε ὁ Θεὸς εἶπάς μοι, ἀπότρεχε εἰς τὴν γῆν τῆς γενέσεώς σου, καὶ εὖσε ποιήσω.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Θεὸν νῦν καλεῖ τὸν
» Ἄγγελον τὸν εἰπόντα αὐτῷ, ἀπότρεχε εἰς
» τὴν γῆν τῆς γενέσεώς σου. καὶ τοῦ αὐτοῦ ὄντος Θεοῦ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ, ὡς περὶ δύω φησί. καὶ σημειωτέον τοῦτο διὰ τὰ ὅμοια τῇ φράσει.

ι. Ἱκανούσθω μοι ἀπὸ πάσης δικαιοσύνης, καὶ ἀπὸ πάσης ἀληθείας, ἧς ἐποίησας τῷ παιδίσου. ἐν γὰρ τῇ ῥάβδῳ μου διέβην τὸν Ἰορδάνην τοῦτον. νυνὶ δὲ γέγονα εἰς δύω παρεμβολάς.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀντὶ τοῦ, ἱκανοῦ-
» ταί μοι ἀπὸ πάσης δικαιοσύνης, Ἀκύλας
» ἐξέδωκε, μεμάκρυμαι παρὰ πάντας τοῦ
» ἐλέους, καὶ ἀπὸ πάσης ἀληθείας. ὡς εὐχαριστῶν δὲ λέγει, ἱκανόν μοι ἐστὶ, καὶ γέμει μοι.

ΑΔΗΛΟΥ. Πεπλήρωμαι γὰρ παρὰ πάντας τοῦ ἐλέους, καὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀληθείας σου· καὶ εὐχαριστῶ σοι, ἱκανόν μοι ἐστὶ, γέμει μοι.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἀρκείσθω, φησὶ, πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ παρόντος καιροῦ συμμαχίαν. ὁ γὰρ μέχρι τοῦ παρόντος τοσαύτην ἐπιδειξάμενος περὶ ἐμὲ κηδεμονίαν, δυνατὸς εἶ καὶ νῦν ἐξαρπάσαιμε τῶν ἐπικειμένων μοι κινδύνων. οὐδὲ γὰρ ἀγνοῶ,
» ὅτι ἐν τῇ ῥάβδῳ μου ταύτῃ διῆλθον τὸν
» Ἰορδάνην τοῦτον. νυνὶ δὲ διὰ τὴν σὴν περὶ ἐμὲ πρόνοιαν ὁ τὴν βακτηρίαν μόνην ἐπιφερόμενος, ἡνίκα εἰς τὴν ἀλλοτρίαν ἀπῄειν, νῦν μετὰ δύω παρεμβολῶν παραγέγονα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔφη γὰρ, ὅτι μόνην ταυτηνὶ τὴν οἴκοθεν ἔχων ῥάβδον διέβην τὸν Ἰορδάνην, καὶ πολλῶν γέγονα δεσπότης τὸ σὸν ἔχων εὐμενὲς, ὦ δέσποτα. εἰσόμεθα τοίνυν καὶ διὰ τούτων ἡμεῖς, ὅτι

A πράους εἶναι προσήκει, καὶ εἰρηνικοὺς, καὶ διὰ παντὸς θηρᾶσθαι τρόπου τὸ διαζῆν ἀ-
» μάχως. δοῦλον γὰρ Κυρίου, φησὶν, οὐ δεῖ 2. Τιμ. 2. 24.
» μάχεσθαι, καὶ τὰ ἑξῆς. ἀποκεχρῆσθαι δέον μὲν γὰρ καὶ ταῖς ἀνθρωπίναις εὐτεχνίαις ἡμᾶς εἰς τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸ ἀπεῖργον οὐδέν.

ια. Ἐξελοῦμαι ἐκ χειρὸς τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἡσαῦ· ὅτι φοβοῦμαι ἐγὼ αὐ-
B τὸν, μήποτε ἐλθὼν πατάξῃ με, καὶ
ιβ. μητέρας ἐπὶ τέκνοις. Σὺ δὲ εἶπας· καλῶς, εὖ σε ποιήσω, καὶ θήσω τὸ σπέρμα σου ὡς τὴν ἄμμον τῆς θαλάσης, ἣ οὐκ ἀριθμηθήσεται ἀπὸ τοῦ
ιγ. πλήθους. Καὶ ἐκοιμήθη ἐκεῖ τὴν νύκτα ἐκείνην· καὶ ἔλαβεν ὧν ἔφερε δῶρα, καὶ ἐξαπέστειλεν Ἡσαῦ τῷ ἀδελ-
ιδ. φῷ αὐτοῦ, Αἶγας διακοσίας, τρά-
ιε. γους εἴκοσι, κριοὺς εἴκοσι, Καμήλους θηλαζούσας, καὶ τὰ παιδία αὐτῶν τριάκοντα, βόας τεσσαράκοντα, ταύρους δέκα, ὄνους εἴκοσι, καὶ πώλους δέκα.

ιϛ. Καὶ ἔδωκε διὰ χειρὸς τοῖς παισὶν αὐτοῦ ποίμνιον κατὰ μόνας. εἶπε δὲ τοῖς παισὶν αὐτοῦ, προπορεύεσθε
Δ ἔμπροσθέν μου, καὶ διάστημα ποιεῖτε ἀνὰ μέσον ποίμνης καὶ ποίμνης.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ διάστημα ποιεῖ-
» τε ἀνὰ μέσον ποίμνης καὶ ποίμνης. ὡς οἱ ὁδοιποροῦντες στρατηγοὶ πρὸς τὸ τῶν στρατευμάτων ἀσύγχυτον.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Ἦσαν οἱ πεμφθέντες ἐκ διαλειμμάτων, ἵνα συνεχέστερον ἐν-
E τυγχάνοντες, πολλοὶ δοκῶσιν.

ιζ. Καὶ ἐνετείλατο τῷ πρώτῳ, λέγων, ἐάν σοι συναντήσῃ Ἡσαῦ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἐρωτᾷ σε, λέγων, τίνος εἶ; καὶ ποῦ πορεύῃ; καὶ τίνος
ιη. ταῦτα τὰ προπορευόμενά σου; Ἐρεῖς, τοῦ παιδός σου Ἰακώβ. δῶρα ἀπέσταλκε τῷ κυρίῳ μου Ἡσαῦ· καὶ ἰδοὺ αὐ-
ιθ. τὸς ὀπίσω ἡμῶν. Καὶ ἐνετείλατο τῷ πρώτῳ, καὶ τῷ δευτέρῳ, καὶ τῷ τρίτῳ, καὶ πᾶσι τοῖς πορευομένοις ὀπίσω τῶν ποιμνίων τούτων, λέγων, κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο λαλήσατε Ἡσαῦ ἐν τῷ εὑρεῖν ὑμᾶς αὐτόν.

κ. Καὶ ἐρεῖτε, ἰδοὺ ὁ παῖς σου Ἰακὼβ παραγίνεται ὀπίσω ἡμῶν. εἶπε
H γὰρ, ἐξιλάσομαι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν τοῖς δώροις τούτοις τοῖς προπορευομένοις, καὶ μετὰ τοῦτο ὄψομαι τὸ

 πρόσω-

(1) Πρὸς ἄρκεσιν. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 168.

προσωπον αὐτῦ· ἴσως γὰρ προσδέξεταί τὸ πρόσωπόν μου.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καθυφίκοιλο ἱεροπρεπῶς, ἐκεῖνό που πάντως κατορθῦν ἠρημένος, εἰ δυνατὸν τὸ ἐξ ἡμῶν, μετὰ πάντων εἰρηνεύετε. λόγος γὰρ ἐσθ' ὅτε ὁ τραχὺς καὶ ἀνάντης, καὶ ὑπεροψίας ἔμπλεως ἀφορητος ἔσαι τισίν. ὡς δὲ σοφὸς ἔγραφε παροιμιαστὴς, ἀπόκρισις ὑποπίπλουσα ἀποστρέψει θυμόν.

Ρωμ. 12. 18.
Παροιμ. 15. 1.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Κρείττων γὰρ εἰρὴνη χρημάτων· καὶ προοιχέσθω Φιλίας τῆς εἰς ἀδελφὺς τῶν προσκαίρων ἡ κλῆσις.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὕτω δεῖ περιγίνεσθαι τῶν ἐχθρῶν, μακροθυμίᾳ, καὶ δυεργεσίᾳ, καὶ ταπεινοφροσύνῃ. εἶπε γὰρ, ἐξιλάσομαι τὸ προσωπον αὐτῦ ἐν δώροις.

να. Καὶ προεπορεύοντο τὰ δῶρα κατὰ πρόσωπον αὐτῦ. αὐτὸς δὲ ἐκοιμήθη τὴν νύκτα ἐκείνην ἐν τῇ παρεμβολῇ.

νβ. Ἀνασὰς δὲ τὴν νύκτα ἐκείνην, ἔλαβε τὰς δύο γυναῖκας, καὶ τὰς δύο παιδίσκας, καὶ τὰ ἕνδεκα παιδία αὐτῦ, καὶ διέβη τὴν διάβασιν τῦ Ῥαβώκ. (1)

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ῥαβὼκ τόπος ἐστὶ τῆς Ἀραβίας ὁ νῦν καλούμενος Ἰαμβύκης.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πρὸς μὲν τὸς διαβαίνοντας τὸν Ἰορδάνην, ἃ καὶ εἰς τύπον ὁ Ῥαβὼκ, ἃ παλαίει Χριστὸς, ἃδε ἐν τάξει πολεμίων, ἢ ἀντιπάλων ποιεῖται τὸς τὰ αὐτῦ τιμῶντας μυστήρια· διασώζει δὲ μᾶλλον, καὶ νενικηκότας τὸν κόσμον, ὡς ἐν μάχῃ Φημὶ τῇ νοητῇ, στεφανοῖ, καὶ ταῖς ἀνωτάτω καταφραιδρύει τιμαῖς. πάλη δὲ ὄνομα τῷ τόπῳ. τῦτο γὰρ ἑρμηνεύεται τὸ Ῥαβώκ. βιαστὴ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ τὰ ἑξῆς. ὅτι τοίνυν ἔμελλον οἱ ἐξ Ἰακὼβ ἐσόμενοι καλὰ καιρὸς ἔτε διαβήσεσθε τὸν Ἰορδάνην, τυτέστι τῷ δύναμιν τῦ ἁγίου βαπτίσματος, καὶ τῷ χάριν ἀνοσίως ἀτιμάσαι, καὶ αὐτὸν δὲ λοιπὸν ἀντίπαλον ἕξειν τὸν Ἐμμανουὴλ, ὑπεδήλου τὸ γεγονός. οὐκέτις γὰρ πῶς ἐν νυκτὶ γέγονεν ἡ πάλη.

Ματθ. 11. 12.

νγ. Καὶ ἔλαβεν αὐτὸς, καὶ διέβη τὸν χειμάῤῥουν, καὶ διεβίβασε πάντα τὰ αὐτῦ

νδ. Ὑπελείφθη δὲ Ἰακὼβ μόνος· καὶ ἐπάλαιε μετ' αὐτῦ ἄνθρωπος ἕως πρωΐ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τί δ' ἂν ἄλλο εἴη ὁ λεγόμενος ἄνθρωπος ὁμῦ καὶ Θεὸς ὁ συμπαλαίων καὶ συναγωνιζόμενος τῷ Ἰακὼβ, ἢ ὁ πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως λαλήσας τοῖς πατράσιν ἱερὸς τῦ Θεῦ λόγος, Κύριος καὶ Θεὸς χρηματίζων;

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Πάντας δὲ τὸς αὐτῦ παραγαγὼν διὰ τῦ ποταμῦ, καὶ αὐτὸς ὑπολειφθείς, τότε παλαίει τῷ Φανσίτι. καὶ ἕως ὠ ἄρα ὁ ἐπὶ τῆς κλίμακος ἐστηριγμένος τῆς ἐν Βαιθὴλ Φανείσης αὐτῷ. οἱ δὲ Ἄγγελοι οἱ ἀναβαίνοντες καὶ καταβαίνοντες, ἡ παρεμβολὴ ὠ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐμαχέσατο τοίνυν ὁ Ἰσραὴλ τῷ Χριστῷ ἐν σκότει γεγονὼς, τυτέστι τὸν θεῖον Φωτισμὸν ὐκ ἔχων, ἔτε μὴ τὴν διαυγάζουσαν ἡμέραν, ἔτε τὸν ἀνίσχοντα νοητῶς ἑωσφόρον ἐν ταῖς τῶν πιστευόντων καρδίαις. διαμεμένηκε γὰρ ἀπειθής. (2) ἐπειδὴ γὰρ τὸν Ἡσαῦ ἐφοβεῖτο, ἐπάλαισεν αὐτῷ, ἵνα θαῤῥεῖν ἔχῃ. ἀμέλει ἐπάγει, ἰσχυσε μετὰ Θεῦ, καὶ μετὰ ἀνθρώπων, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ. Τίνος εἵνεκα παλαίει τῷ Ἰακὼβ ὁ Ἄγγελος; Δεδιότι τὸν ἀδελφὸν θάρσος ἐνέθησι. διάτοι τῦτο καὶ τῆς νίκης αὐτῷ παρεχώρησε, μονονυχὶ λέγων, ἐμὲ νενίκηκας καὶ ἄνθρωπον δέδοικας; ἵνα δὲ μὴ μεγαλοφρονῇ δόξας νενικηκέναι Θεὸν, τῇ ἁφῇ τῦ μηροῦ τὸ ἐθελόσιον τῆς ἥττης ἐδήλωσε. τῇ γὰρ ἁφῇ τῷ νάρκῳ εἰργάσατο. γνὺς δὲ τὸ ἐπιφανσίτος τῷ δύναμιν, τῷ βλογίαν αἰτεῖ· ὁ δὲ καὶ τῷ αἴτησιν δίδωσι, καὶ τῷ προσηγορίαν ἀμείβει. ὐκ ἔτι γάρ φησι κληθήσεται τὸ ὄνομά σου Ἰακὼβ, ἀλλ' ἢ Ἰσραὴλ ἔσαι τὸ ὄνομά σου· ὅτι ἐνίσχυσας μετὰ Θεῦ, καὶ μετὰ ἀνθρώπων δυνατὸς ἔσῃ. ἔδειξε δὲ καὶ τῷ αἰτίαν τῆς νίκης. μὴ δείσῃς γάρ φησιν ἄνθρωπον, ἐμὲ σοι τῆς νίκης παραχωρήσαντος. διέμεινε δὲ καὶ μετὰ τῷ ἐγρήγορσιν ὁ μηρὸς νάρκων τε καὶ ὑποσκάζων, ἵνα μὴ φαντασίαν ὑπολάβῃ τῷ ὄψιν, ἀλλ' ἀκριβέστερον γνῶ τὸ ἀνυπνίῳ τὸ ἀληθές. διὰ τῦτο καὶ ἐρωτήσας τίνα προσηγορίαν εἶχον, ἃ μόνον διαμαρτάνει τῆς αἰτήσεως, ἀλλὰ καὶ ἐπιπλήττεται, ὡς ὑπερβὰς τὰ μέτρα τῆς Φύσεως. ἵνα τί γάρ φησιν ἐρωτᾷς τὸ ὄνομά μου; καὶ τῦτό ἐστι θαυμαστόν. ἐπισημαντέον δὲ κἀνταῦθα, ὡς τὸν αὐτὸν καὶ ἄνθρωπον ἐκάλεσε καὶ Θεόν. ἐνίσχυσας γὰρ ἔφη μετὰ Θεῦ, καὶ μετὰ ἀνθρώπων ἔσῃ δυνατός. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τῦ τόπου ἐκείνου, εἶδος Θεῦ. διὰ τύτων δὲ πάντων μανθάνομεν, ὡς ὁ μονογενὴς υἱὸς τῦ Θεῦ καὶ Θεὸς ἐφάνη κἀνταῦθα τῷ Ἰακώβ.

νε. Εἶδε

(1) Ὁ μὲν κώδ. Ῥαβὼκ, εἴτε τῇ τῆς Γραφῆς ῥήσει καὶ ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν· αἱ δὲ τῆς Γραφ. ἐκδόσ. Ἰαβώχ. ὡσαύτως καὶ ὁ Χρυσόστομ. (ἐν κεφ. 32. τῆς Γενέσ.) ὁ δὲ Κύριλλ. (ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 168.) καὶ ὁ Ὠριγέν. (ἐν Τόμ. 2. σελ. 43. τῆς τῦ Ῥαὰβ ἐκδόσ.) Ἰαβώκ. ὁ δὲ Ἰώσηπ. (ἐν βιβλ. 1. κεφ. 19. περὶ Ἰεδκὶκ. ἀρχαιολ.) Ἰάβακχον. (2) Τὰ ἑπόμ. ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ἐ κεῖται· ἀλλ' ἐδ' ἀκόλεθα τοῖς ἡγεμ.

κε. Εἶδε δὲ, ὅτι ȣ̓ δύναται πρὸς αὐτόν· καὶ ἥψατο τȣ̃ πλάτȣς τȣ̃ μηρȣ̃ αὐτȣ̃, καὶ ἐνάρκησε τὸ πλάτος τȣ̃ μηρȣ̃ Ἰακὼβ ἐν τῷ παλαίειν αὐτὸν μετ' αὐτȣ̃.

» ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Εἶδε δέ φησιν, ὅτι ȣ̓ δύ-
» ναται πρὸς αὐτόν· καὶ ἥψατο τȣ̃ πλάτȣς
» τȣ̃ μηρȣ̃ αὐτȣ̃, καὶ ἐνάρκησεν. Ὁ μὲν
Ἰακὼβ εἶδεν, ὅτι ȣ̓ δύναται πρὸς τὸν Ἄγ-
γελον, ὁ δὲ Ἄγγελος ἥψατο τȣ̃ πλάτȣς B
τȣ̃ μηρȣ̃ αὐτȣ̃.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Ἐπιταθέντος τȣ̃ φόβȣ τῷ Ἰακὼβ, καὶ ταύτην ὁ Θεὸς ἐποιήσατο τὴν ἐπιφάνειαν, ψυχαγωγῶν τὸν δίκαιον.
» τὸ μὲν ȣ̃ν, εἶδεν ὅτι ȣ̓ δύναται πρὸς αὐτὸν
τὸν Ἰακὼβ, τȣτέστιν ἐλαττȣ̃σθαι αὐτȣ̃ συ-
νῆκε τὸν προσπαλαίοντα· ȣ̃τω δηλονότι
κατὰ τὴν πάλην προσενεχθέντος αὐτῷ τȣ̃
Θεȣ̃, καὶ νικᾶσθαι μᾶλλόν πως προσποιη-
» σαμένȣ· τὸ, ἥψατο δὲ τȣ̃ μηρȣ̃ αὐτȣ̃ τȣ̃
προσπαλαίοντος, ὡς ἂν οἶμαι διὰ τῆς ὀδύ-
νης ἔμμονος ἡ μνήμη τῷ Ἰακὼβ τῆς ὄψεως
παραμένῃ.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁ μηρὸς, ὡς ἐπίπαν, παρά γε τῇ θεοπνȣ́ςῳ Γραφῇ τὰ εἰς τέκνων γονὴν ἀναγκαῖα τȣ̃ σώματος ὑποφαίνει μόρια, καὶ αὐτὴν δὲ λοιπὸν ὡς ἐκ τȣ́τȣ τὴν γονήν. ἐνάρκησε τοίνυν ὁ μηρὸς Ἰακώβ. ἐχώλαναν γὰρ οἱ ἐκ μηρῶν αὐτȣ̃ γεγονότες, τȣτέστιν οἱ ἐξ Ἰσραήλ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἠλέγχετο δὲ πίπτων καὶ νικώμενος, ὅτι τὰ ἀνέφικτα ζητεῖ ὁ θεομαχεῖν ᾑρημένος, καὶ περιέπεσθαι προσδοκῶν τȣ̃ πάντα ἰσχύοντος Θεȣ̃.

κς. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀπόστειλόν με· ἀνέβη γὰρ ὁ ὄρθρος. ὁ δὲ εἶπεν, ȣ̓ μήσε ἀποστείλω, ἐὰν μή με εὐλογήσῃς.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἄγγελος ἦν ὁ
παλαίσας μετὰ Ἰακὼβ, καὶ ȣ̓ Θεὸς, ὡς
ἐνόμισεν ὁ Ἰακώβ. λέγει γὰρ τελȣ́τῶν,
Γεν. 48. 16. ὁ Ἄγγελος ὁ ῥυσάμενός με ἐκ νεότητός μȣ.
καὶ αὐτὸς ᾔδει, ὅτι Ἄγγελος μὲν ἦν, Θεὸς
» δὲ δι' Ἀγγέλȣ εἰργάζετο. Καὶ εἶπεν, ἀπό-
» στειλόν με· ὁ δὲ εἶπεν, ȣ̓ μήσε ἀποστείλω,
καὶ τὰ ἑξῆς. ἆρα γὰρ ἀναχωρεῖν ȣ̓κ ἠδύ-
νατο; ἀλλὰ διδȣ̀ς χώραν αὐτῷ εἰπεῖν.
πάντως γὰρ ἤθελεν εἰπεῖν, ὤκνει δέ. λα-
» βὼν δὲ παῤῥησίαν, φησὶν, ȣ̓ μήσε ἀπο-
» στείλω. (1)

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Τόγε μὴν τὸν Ἄγγελον
» εἰπεῖν, ἀπόστειλόν με, προτρεπομένȣ ἦν,
καὶ παῤῥησίαν διδόντος τῷ Ἰακὼβ εἰπεῖν,
» ȣ̓ μήσε ἀποστείλω, εἰ μή με εὐλογήσῃς.

» ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀπό-
» στειλόν με· ἀνέβη γὰρ ὁ ὄρθρος. Εὔδηλον,
ὅτι διὰ τῶν εἰρημένων γνῶσιν αὐτȣ̃ τῇ δια-
νοίᾳ τοιαύτην ὁ Θεὸς ἐναπέθετο, ὡς ὁ ἐπι-
φανεὶς ȣ̃τος εἴη ὁ Θεός. ȣ̓ θέμις δὲ ὑπ'
A ἀνθρώπων ὁραθῆναι Θεόν. ὅθεν, οἶμαι,
» συνεὶς τȣ̃το καὶ ὁ μακάριος Ἰακὼβ, ȣ̓ μήσε
» ἀποστείλω φησὶν, ἐὰν μή με εὐλογήσῃς.
» ὁ δὲ Θεὸς πρὸς αὐτὸν, ȣ̓ κληθήσεται· τὸ
» ὄνομά σȣ Ἰακὼβ, ἀλλ' Ἰσραὴλ ἔσται τὸ ὄνο-
» μά σȣ. καὶ διὰ τῆς τȣ̃ ὀνόματος θέσεως,
ὅστις ἐστὶν ὁ ἐπιφανεὶς αὐτῷ κατεμήνυσε.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τοῖς μὲν γὰρ ὡς ἐν νυκτίτε καὶ σκότει διατελȣ̃σιν ἔτι, καὶ ἀχλὺν ἔχȣσι τὴν νοητὴν εἰς νȣ̃ν καὶ καρδίαν, ȣ̓πωτε νοεῖν ἰσχύȣσι τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον, οἷς παλαίειτε καὶ μάχεται, καὶ νικᾷν ἔθος αὐτῷ· τοῖς γε μὴν ἐν φωτὶ γεγονόσι, καὶ ὡς ἐν ὄρθρῳ τῷ νοΐ, καὶ νενοηκόσιν εὖ μάλα τὸ μυστήριον, ȣ̓κ ἔτι παλαίειν ἀξιοῖ· διανέμει δὲ μᾶλλον εὐλογίας πνευματικάς. (2)

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Συνίης, ὅπως ȣ̓κ ἀνέχεται παλαίειν διαυγαζȣ́σης ἡμέρας. ȣ̓τε
Γ γὰρ μάχεται τοῖς ἐν φωτὶ γεγονόσιν. οἷς
ἂν εἴη πρέπον τοῖς εἰς τȣ̃το λαμπρότητος
διεληλακόσι, καὶ τȣ̃το φάναι τὸν Προ-
» φήτην λοιπὸν, ὁ Θεὸς ὁ Θεός μȣ πρὸς Ψαλ. 62. 1.
» σὲ ὀρθρίζω.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀνίσχοντος γὰρ κατὰ νȣ̃ν ἡμῖν τȣ̃ τῆς δικαιοσύνης φωτὸς, τȣτέστι τȣ̃ Χριστȣ̃, καὶ νοητὴν ἐν καρδίαις ἰέντος αὐγὴν, τότε δὴ τότε καὶ μάλα λαμπροὶ παραστησόμεθα αὐτῷ, καὶ διὰ τῆς
Δ εἰς ἅπαν ἐπιεικείας, καὶ τῆς ἄνωθεν θεο-
πτίας ἑαυτȣ̀ς αὐτȣ̃ ἀποφανȣ̃μεν ἀξίȣς.
» ὀφθαλμοὶ γὰρ Κυρίȣ, φησὶν, ἐπὶ δικαίȣς. Ψαλ. 33. 15.
ὄρθρȣ γὰρ ἀνίσχοντος καταλύει τὴν πάλην.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Θέα δὲ ὅπως οἰκονομικῶς καὶ εὐτυχέστατα λίαν διδάσκει τὸν Ἰακὼβ ἀποφοιτᾷν ἐθέλοντα μεταποιεῖσθαί τε καὶ λίαν ἐπιθυμεῖν ἐπιδȣ̃ναι τῶν ἀναγκαίων εἰς σωτηρίαν αὐτῷ. ὁ γὰρ ὅλως νενικηκὼς, καὶ ἀποστῆναι δυνάμενος, κἂν
E εἰ μὴ μεθοῖτο τυχὸν ὁ νενικημένος· ἐξȣ-
σίαν δὲ ὥσπερ ἐπιδιδȣ̀ς τȣ̃ εἴπερ ἕλοιτο, καὶ
» ἀπρὶξ ἔχεσθαι τυχὸν, ἀπόστειλόν με, φη-
σί. τȣ́τῳ προσεοικὸς εὑρήσομεν τὸ πρὸς
Μωσέα παρὰ Θεȣ̃ σοφῶς τε καὶ οἰκονομι-
» κῶς εἰρημένον. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἔασόν με, Ἐξόδ. 32. 10.
» ἐξολοθρεύσω αὐτȣ́ς. Καὶ μετ' ὀλίγα.] Οὐ-
κȣ̃ν κατὰ τοιόν δέ τινα τρόπον πρὸς Ἰα-
» κὼβ εἴρηται τὸ, ἀπόστειλόν με, παρὰ τȣ̃
παλαίοντος αὐτῷ. ὁ δὲ ταχύπȣ συνιεὶς
Z τὶς ὁ παλαίων ἐστὶ, καὶ ἐν αἰσθήσει λοιπὸν
τȣ̃ παντὸς γεγονὼς πράγματος, μετα-
» ποιεῖται λίαν, καί φησι, ȣ̓ μήσε ἀνῶ, ἐὰν
» μή με εὐλογήσῃς.

κζ. Εἶπε δὲ, τὶ τὸ ὄνομά σȣ ἐστίν;
κη. ὁ δὲ εἶπεν, Ἰακώβ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ,
ȣ̓ κληθήσεται ἔτι τὸ ὄνομά σȣ Ἰακὼβ,
ἀλλ' ἢ Ἰσραὴλ ἔσται τὸ ὄνομά σȣ· ὅτι
H ἐνίσχυσας μετὰ Θεȣ̃, καὶ μετὰ ἀν-
θρώπων δυνατός.

ΦΙΛΩ-

(1) Ἐν τοῖς ἐκδεδομ. τȣ̃το ȣ̓χ εὕρηται. ἀλλ' ȣ̓δ' ἡ λέξις, ȣ̓δ' ὁ νȣ̃ς ἐμφαίνει αὐτὸ γόνον τȣ̃ Ἑβραίȣ Φίλωνος.

(2) Ἄλλως πως καὶ λίαν συντόμως ταῦτα ἐν τοῖς ἐκδεδομ. κεῖται.

**ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἰακὼβ μὲν μαθήσεως καὶ προκοπῆς ὄνομα, ἀκοῆς ἐξηρλημένων δυνάμεων· Ἰσραὴλ δὲ, τελειότητος. ὅρασιν γὰρ Θεοῦ μιμεῖται τὄνομα

**ΙΩΣΗΠΟΥ. Ἐκέλευε καλεῖν αὐτὸν Ἰσράηλον. σημαίνει δὲ τοῦτο κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν, τὸν ἀντισάντα Ἀγγέλῳ θείῳ.

» ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἶπε δὲ αὐτῷ, ὃ κληθήσεταί φησι τὸ ὄνομά σου Ἰακὼβ, ἀλλ' Ἰσραὴλ ἔσαι τὸ ὄνομά σου· τοῦ μὲν Ἰακὼβ σημαίνοντος τὸν πλερνίζοντα, τουτέστι τὸν σὺδρανῇ καὶ νηφάλιον εἰς τὸ δυνάσθαι καλορθοῦν ἃ δεῖ· τοῦ δὲ Ἰσραὴλ, νοῦν ὁρῶντα Θεοῦ ἑρμηνευομένου.

» ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Ὁ δὲ ἐρωτᾷ, τί τὸ ὄνομά σου; ὁ δὲ εἶπεν, Ἰακώβ. εἶπε δὲ αὐτῷ, ὃ κληθήσεται τὸ ὄνομά σου Ἰακὼβ, ἀλλ' ἢ Ἰσραὴλ ἔσαι τὸ ὄνομά σου· ὅτι ἰσχύσας μετὰ Θεοῦ, καὶ μετὰ ἀνθρώπων δυνατὸς ἔσῃ. ἱκανήσοι, φησὶν, εὐλογία τὸ παλαῖσαι μετὰ Θεοῦ. καὶ σημεῖον ἔσῃ σοι μέγιστον τὸ Ἰσραὴλ μετονομασθῆναι. ὅπερ ἐστὶν ἄνθρωπος ὁρῶν Θεόν. καὶ μὴν εἰ τὴν φύσιν Ἄγγελος ἦν ὁ φανεὶς αὐτῷ, ψευδῶς ἀνεκλήθη Ἰσραὴλ ἀπὸ τοῦ τὸν ἐκ ὄντα Θεὸν ἑωρακέναι. ἐκεῖνος Θεὸς ἦν ὁ αὐτὸς, καὶ ἄνθρωπος, καὶ Ἄγγελος· πάντα ἀληθῶς. ἀλλὰ τὸ μὲν, τῆς ἀνθρωπήσεως· τὸ δὲ, τῆς οἰκονομίας· τὸ δὲ, τῆς φύσεως.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Ἰσραὴλ, ὁ ὁρῶν Θεὸν » ἑρμηνεύεται. Ὅτι ἰσχύσας μετὰ Θεοῦ, » καὶ μετὰ ἀνθρώπων δυνατὸς ἔσῃ. ἐγνώρισεν αὐτῷ διὰ τούτων σαφῶς τῆς ὄψεως τὴν αἰτίαν. ἑώρεις γὰρ ἀνθρώπου σῶμα περιέχον, φησὶν, ἃ γε καὶ ὁ Θεὸς περιγέγονεν.

κθ. Ἠρώτησε δὲ Ἰακὼβ, καὶ εἶπεν, ἀπάγγειλόν μοι τὸ ὄνομα. καὶ εἶπεν, ἵνα τί τοῦτο ἐρωτᾷς σὺ τὸ ὄνομά μου; (1) καὶ εὐλόγησεν αὐτὸν ἐκεῖ.

» ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Καὶ εἶπεν Ἰακὼβ, ἀνάγγειλόν μοι τί ὀνόμασοι; καὶ εἶπεν, ἵνα τί » τοῦτο ἐρωτᾷς; καὶ τοῦτό ἐστι θαυμαστόν. Καλῶς ὁ Κύριος εἰς ἑαυτὸν λέγεσθαί φησι τὸ, Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν ὡς θαυμαστὸν τὸ Ψαλ. 8. 1. » ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ. ὃ γὰρ ἂν Ἀγγέλου θαυμαστὸν εἴη τὸ ὄνομα, ἀλλ' ἢ ὑοῦ Θεοῦ· ὅτι Θεὸς καὶ Ἰησοῦς, ὅτι τοῦ κόσμου Σωτήρ.

» ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ, καὶ τοῦτό ἐστι θαυμαστὸν, παρ' ὀδὸν κεῖται ἐν τῷ ἑξαπλῷ.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Εἶτα ζητήσαντι γνῶναι καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἐπιφανέντος, ἐπιτιμᾷ λοιπὸν, ὡς τοῦ δέοντος πλεονάζοντι· καὶ πρὸς μέτριον ἐπανάγων, οὐλαβέστερον ἀπεργάζεται. διὸ καὶ θαυμάζων ὁ πα» τριάρχης ἐπήγαγον, εἶδον γὰρ Θεὸν πρό» σωπον πρὸς πρόσωπον, καὶ ἐσώθη μου ἡ ψυχή. λέγει γὰρ, ὅτι καὶ ἀναργῶς ἔτω Θεὸν ἰδεῖν καταξιωθεὶς, ὅμως ἀδεμίαν, ὡς τοσοῦτον πλησιάσας, βλάβην ὑπέμεινα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐκ ἀπαγγέλλει τὄνομα ὁ Θεὸς, ὅτι κατὰ φύσιν ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο δεικνύει. ὄνομα μὲν γὰρ, ὡς ἀνθρώπῳ τυχὸν ἰδικῶς, ἐδεῖ ἂν εἴη Θεῷ πλὴν ἐξ ὧν εἶναι πέφυκε πολλαχῶς ὀνομάζεται. φῶς γὰρ, καὶ ζωὴ, καὶ δύναμις, καὶ ἀλήθεια, μονογενὴς, καὶ ἀπαύγασμα, καὶ χαρακτὴρ τοῦ γεννήσαντος, ἔλεος, καὶ σοφία, δικαιοσύνη, καὶ ἀπολύτρωσις.

» **ΚΑΔΜΕΝΤΟΣ. Ἵνα τί τοῦτο ἐρω» τᾷς τὸ ὄνομά μου; ἐτήρει γὰρ τὸ ὄνομα τὸ καινὸν τῷ νέῳ λαῷ τῷ νηπίῳ. ἔτι δὲ καὶ ἀνονόμαστος ἦν ὁ Θεὸς ὁ Κύριος, μηδέπω γεγενημένος ἄνθρωπος.

λ. Καὶ ἐκάλεσεν Ἰακὼβ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, εἶδος Θεοῦ· εἶδον γὰρ Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, καὶ ἐσώθη μου ἡ ψυχή.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ἀκύλας φησὶ, πρόσωπον » ἰσχυρόν· ὁ Σύμμαχος, φανερόν.

**ΙΩΣΗΠΟΥ. Ἡθεὶς δὲ τούτοις Ἰάκωβος, φανέρωλον ὀνομάζει τὸν τόπον. σημαίνει δὲ Θεοῦ πρόσωπον.

**ΚΑΔΜΕΝΤΟΣ. Πρόσωπον δὲ τοῦ Θεοῦ ὁ λόγος, ᾧ φωτίζεται ὁ Θεὸς καὶ γνωρίζεται.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σωιεὶς δὲ πάλιν ὁ μακάριος Ἰακὼβ, ὅτι Θεὸς ἂν εἴη λοιπὸν, ᾧ » μηδὲν ὄνομα προσκέοιτο ἂν ἰδικὸν, ἐκάλε» σε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, εἶδος Θεοῦ. » εἶδον γὰρ Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσω» πον, καὶ ἐσώθη ἡ ψυχή μου. εἶδε δὲ δηλονότι, ὡς ἐγχωρεῖ ἀνθρωπον ἰδεῖν Θεὸν οὐ εἶδει ἀνθρώπου. Φησὶ γὰρ ὁ Μωϋσῆς, » ἴδοις ὄψεταί μου τὸ πρόσωπον, καὶ ζήσε- Ἐξόδ. 33. 20. » ται ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ. εἰ δὲ ἰδὼν, ἔζησεν ὁ Ἰακὼβ, τῆς τοῦ ὁρωμένου συνεργείας ἕνεκα, ὡς καὶ ἐπὶ Γεδεών.

λα. Ἀνέτειλε δὲ αὐτῷ ὁ ἥλιος, ἡνίκα παρῆλθε τὸ εἶδος τοῦ Θεοῦ· αὐτὸς δὲ ἐπέσκαζε τῷ μηρῷ αὐτοῦ.

*ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὡς γὰρ ἔφην ἤδη, πεφωτισμένων τῶν Ἰουδαίων, πέπαυται μὲν ἡ πάλη, παρῆλασε δὲ καὶ τὸ εἶδος τοῦ Θεοῦ, τουτέστιν ἀναβέβηκεν εἰς οὐρανὸς ὁ Χριστός. οὐκ ἀπήλλαξε δὲ χωλότητος ὁ Ἰσραήλ· σέσωσται δὲ οὐχ ἅπας· πάσχει δὲ ὥσπερ διὰ τῶν ἀπειθούντων ἐπὶ τὸ μὴ εἰς ἅπαν ὀρθοποδεῖν.

**ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἶδος δὲ Θεοῦ τί ἂν ἕτερον εἴη, εἰ μὴ πάντως ὁ μετὰ παῤῥησίας βοῶν· ὁ ἑωρακώς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν Ἰωάν. 14. 9, 11. » πατέρα. ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ » ἐν ἐμοί. καὶ ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. Ἰωάν. 10. 30.

λβ. Ἐνε-

(1) Ὃ ἐστι θαυμαστὸν πρόσκειται ἐν ταῖς τοῦ Ἄλδου ἐκδόσι.

λϐ. Ἕνεκεν τύτυ ὐ μὴ Φάγωσιν οἱ ὑοὶ Ἰσραὴλ τὸ νεῦρον, ὃ ἐνάρκησεν, ὅ ἐςιν ἐπὶ τὸ πλάτος τῦ μηρῦ, ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης· ὅτι ἥψατο τῦ πλάτυς τῦ νεύρυ τῦ Ἰακὼβ, καὶ ἐνάρκησεν.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Καὶ γενομένυ διὰ τὸ μάχιμα ἀλγήματος αὐτῷ περὶ τὸ νεῦρον τὸ πλατύ, αὐτός τε ἀπέχεται τῆς τύτυ βρώσεως, καὶ δι' ἐκεῖνον ὐδ' ἡμῖν ἐςὶν ἐδώδιμον.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐκ ἀφ' ἑαυτῦ ἐνάρκησεν ὁ μηρὸς τῦ Ἰακὼβ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἥψατο ὁ ὀφθεὶς ὡς ἄνθρωπος. Ἵνα διὰ παντὸς μεμνημένοι, ὅτι Θεὸς ὡς ἄνθρωπος ἐπάλαισε τῷ Ἰακὼβ, ὅταν ἴδωσι τὸν αὐτὸν Θεὸν καὶ ἄνθρωπον ἐπ' ἐσχάτων ἐρχόμενον σῶσαι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, μὴ ἀπιςήσωσι. Φιλεῖ γὰρ ἀπιςεῖσθαι τὰ τῶν ὑπερβολῶν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, ἐὰν μὴ τῆς οἰκείας ἀληθείας ὕςερον ἴχνος καταλιμπάνῃ.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οἱ τῷ πίςιν ὐ προσηκάμενοι μεμνήκασιν εὐ χωλότητι καὶ ἐκτροπῇ τῦ πάθυς.

ΚΕΦ. ΛΓ.

α. Ἀναβλέψας δὲ Ἰακὼβ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῦ, εἶδε· καὶ ἰδὺ Ἡσαῦ ὁ ἀδελφὸς αὐτῦ ἐρχόμενος, καὶ τετρακόσιοι ἄνδρες μετ' αὐτῦ. καὶ ἐπιδιεῖλεν Ἰακὼβ τὰ παιδία ἐπὶ Λείαν, καὶ ἐπὶ Ῥαχὴλ, καὶ τὰς δύω παιδίσκας. Καὶ ἐποίησε τὰς δύω παιδίσκας καὶ τὰς ὑὰς αὐτῶν ἐν πρώτοις, καὶ Λείαν καὶ τὰ παιδία αὐτῆς ὀπίσω, καὶ Ῥαχὴλ καὶ Ἰωσὴφ ἐσχάτυς.

γ. Αὐτὸς δὲ προῆλθεν ἔμπροσθεν αὐτῶν· καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὴν γῆν ἑπτάκις, ἕως τῦ ἐγγίσαι τῷ ἀδελφῷ αὐτῦ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς τῷ διαίρεσιν ποιησάμενος, αὐτὸς πρὸ πάντων τῷ σωτυχίαν ποιεῖται. καὶ προσεκύνησε, φησὶν, ἐπὶ τῷ γῷ ἑπτάκις, ἕως ὃ ἤγγισε τῷ ἀδελφῷ αὐτῦ, ἐφελκόμενος καὶ διὰ τῦ σχήματος, καὶ διὰ τῆς προσκυνήσεως τὸν ἀδελφὸν εἰς τῷ περὶ αὐτὸν εὔνοιαν.

δ. Καὶ συνέδραμεν Ἡσαῦ εἰς συνάντησιν αὐτῷ· καὶ περιλαβὼν αὐτὸν, ἐφίλησε, καὶ προσέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτῦ· καὶ ἔκλαυσαν ἀμφότεροι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ γᾶν ἐδεδίει μὲν, ὡς ἔφην, ὁ θεοσέσιος Ἰακὼβ τὸν ἀδελφὸν Ἡσαῦ, καὶ ὡς αὐτίκα δὴ μάλα τὰ ἐξ ὀργῆς πεισόμενος, ἄθυμος ἦν. ὁ δὲ παρελθὼν, ἠσπάζετο· καὶ θυμὸν καὶ φθόνον πατήσας τὸν ἐξ ἀρχῆς, περιέφυ τὸν Ἰακὼβ, καὶ σὺν δάκρυσιν ἠσπάζετο, καὶ τοῖς τῆς φύσεως νόμοις τὸ βραβεύειν δυνάσθαι τὰ εἰς ἀγάπην ἐδίδα.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Ἐκδέχεται δὲ ἅτω λοιπὸν καὶ αὐτὸν εἰς ἀγάπησιν τὸν Ἡσαῦ.] ἐπισρέψει γὰρ κατὰ καιρὸς μετὰ τῷ τῶν ἐθνῶν κλῆσιν ὁ Ἰσραὴλ, καὶ αὐτὸν τὸν ἐν Χρισῷ πλῆτον θαυμάσεται.

ε. Καὶ ἀναβλέψας, εἶδε τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ παιδία· καὶ εἶπε, τί ταῦτά σοι ἐσίν; ὁ δὲ εἶπε, Τὰ παιδία, οἷς ἠλέησεν ὁ Θεὸς τὸν παῖδά σε.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὰ παιδία, οἷς » ἠλέησέ με ὁ Θεός. ὁ Ἀχύλας ἐξέδωκεν, » ἃ ἐχαρίσατο ὁ Θεὸς τῷ παιδί σε· Σύμμα- » χος δὲ, ἃ ἐδωρήσατο.

ς. Καὶ προσήγγισαν αἱ παιδίσκαι καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν. Καὶ προσήγγισε Λεία καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ προσεκύνησαν· καὶ μετὰ ταῦτα προσήγγισε Ῥαχὴλ καὶ Ἰωσὴφ, καὶ προσεκύνησαν. Καὶ εἶπε, τί ταῦτά σοι ἐσὶ, πᾶσαι αἱ παρεμβολαὶ αὗται, αἷς ἀπήντηκα; ὁ δὲ εἶπεν, ἵνα εὕρῃ ὁ παῖς σε χάριν ἐνώπιόν σε κύριε. Εἶπε δὲ Ἡσαῦ, ἔσι μοι πολλὰ ἀδελφέ· ἔσω σοι τὰ σά.

ι. Εἶπε δὲ Ἰακὼβ, εἰ εὕρηκα χάριν ἐναντίον σε, δέξαι τὰ δῶρα ταῦτα διὰ τῶν ἐμῶν χειρῶν. ἕνεκεν τύτυ εἶδον τὸ πρόσωπόν σε, ὡς ἄντις ἴδοι πρόσωπον Θεῦ· καὶ εὐδοκήσεις με.

ΑΔΗΛΟΥ. Σβέννυσι γὰρ μνησικακίαν δῶρα.

» * ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὡς ἂν εἴτις ἴδοι πρό- » σωπον Θεῦ. ἐπλάκις γὰρ προσεκύνησεν, ὡς ἐνώπιον Θεῦ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Δέξαι, φησὶ, τὰ παρ' ἐμῦ σοι δῶρα προσαγόμενα. μετὰ τοσαύτης γὰρ περιχαρείας εἶδόν σε τὸ πρόσωπον, μεθ' ὅσης ἄντις ἴδοι Θεῦ πρόσωπον. τῦτο θεραπείας πολλῆς ἕνεκα ἐρρέθη παρὰ τῦ δικαίυ, ὥσε αὐτὸν καταμαλάξαι, καὶ πρὸς τῷ ἀδελφικῷ εὔνοιαν » ἀγαγεῖν. Καὶ δύδοκήσεις με, ἀντὶ τῦ, τὸ ἀρέσκον μοι ποιήσεις.

ια. Λάβε τὰς εὐλογίας μȣ, ἃς ἤνεγκά σοι· ὅτι ἠλέησέ με ὁ Θεὸς, καὶ ἔστι μοι πάντα. καὶ ἐβιάσατο αὐτὸν, καὶ ἔλαβε.

** ΚΑΗΜΕΝΤΟΣ. Ὅτι τὸ σοφὸν πάντα ἐστὶ, σαφῶς μιμȣ̃ται, λέγων· διότι ἠλέησέ με ὁ Θεὸς, ἔστι μοι πάντα. σὺ γὰρ δεῖν ὀρέγεσθαι διδάσκει, δι' ὃ τὰ πάντα γέγονε, καὶ τοῖς ἀξίοις τὰ ἐπηγγελμένα νέμεται.

ιβ. Καὶ εἶπεν, ἀπάραντες πορευσώμεθα ἐπ' εὐθεῖαν. Εἶπε δὲ αὐτῷ, ὁ κύριός μȣ γινώσκει, ὅτι τὰ παιδία ἁπαλώτερα, καὶ τὰ πρόβατα καὶ αἱ βόες λοχεύονται παρ' ἐμοί· ἐὰν ὧν καταδιώξω αὐτὰς ἡμέραν μίαν, ἀποθανȣ̃νται πάντα τὰ πλήνη.

ιδ. Προελθέτω ὁ κύριός μȣ ἔμπροσθεν τȣ̃ παιδός σȣ· ἐγὼ δὲ ἐνισχύσω ἐν τῇ ὁδῷ κατὰ σχολὴν τῆς πορεύσεως τῆς ἐναντίον, καὶ κατὰ πόδα τῶν παιδαρίων, ἕως τȣ̃ ἐλθεῖν με πρὸς τὸν κύριόν μȣ εἰς Σηείρ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πρὸς τὸν πατέρα βελόμενος ὁρμῆσαι ὁ Ἰακὼβ, ἵνα μὴ πάλιν πρὸς φθόνον κινήσῃ τὸν ἀδελφὸν, (1) σιωπᾷ μὲν ὃ βέλεται, λέγει δὲ ὁ μὴ πράττει πάνυ σοφῶς.

ιε. Εἶπε δὲ Ἡσαῦ, καταλείψω μετὰ σȣ̃ ἀπὸ τȣ̃ λαȣ̃ τȣ̃ μετ' ἐμȣ̃. ὁ δὲ εἶπεν, ἵνα τί τȣ̃το; ἱκανὸν, ὅτι εὗρον χάριν ἐναντίον σȣ κύριε. Ἀπέστρεψε δὲ Ἡσαῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς τὴν ὁδὸν αὐτȣ̃ εἰς Σηείρ.

ιϛ. Καὶ Ἰακὼβ ἀπᾶρει εἰς σκηνάς· καὶ ἐποίησεν αὐτῷ οἰκίας, καὶ τοῖς κτήνεσιν αὐτȣ̃ ἐποίησε σκηνάς· διὰ τȣ̃το ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τȣ̃ τόπȣ ἐκείνȣ Σκηναί.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ σὺν σκιωᾶις ἦν ἄρα κατοικεῖν τὸν Ἰακὼβ, ἤτοι τὸν Ἰσραὴλ, σημεῖον ἂν γένοιτο καὶ ἀδεκίπτȣ τάχα τῶν εὖ φρονόντων ἀσυμφανὲς, τὸ παροικίαν ἡγεῖσθαι πρέπειν τὰ σὺν τῷ δε τῷ κόσμῳ πράγματα τὰς ἀναμένοντας ἤδη πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ τὸν νȣ̃ν ἔχοντας ἐκλελαμπρυσμένον.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Κατῴκησε μὲν γὰρ σὺν σκιωᾶις, ὅτι πάροικον σὺν κόσμῳ τῶν ἁγίων τὸ γένος. τὸ δὲ ἁγιοπρεπὲς αὐτȣ̃ δείκνυσι τὰ μεταξὺ, τὰ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ συμβεβηκότα. μαθὼν γὰρ καὶ λελυπημένος ἀμετρίως τοῖς ἀγεννῶς ἠτιμασμένοις ὑπὸ θυμȣ̃. Συμεών τε φημὶ καὶ Λευΐ, ἐπετίμα σφοδρῶς, τὸ ἀνεξίκακον καὶ τὸ τλητικὸν σὺν πειρασμοῖς διὰ πραγμάτων ἡμῖν ὑποφαίνων.

ιη. Καὶ ἦλθεν Ἰακὼβ εἰς Σαλὴμ πόλιν Σικίμων, ἥ ἐστιν ἐν γῇ Χανααὰν, ὅτε ἦλθεν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας Συρίας· καὶ παρενέβαλε κατὰ πρόσωπον τῆς πόλεως.

ιθ. Καὶ ἐκτήσατο τὴν μερίδα τȣ̃ ἀγροȣ̃, ȣ̃ ἔστησεν ἐκεῖ τὴν σκηνὴν παρὰ Ἐμμὼρ πατρὸς Συχὲμ, ἑκατὸν ἀμνῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Πατρὸς Συχὲμ, Ἀκύλας, Συχέμ. ὅπερ ἑρμηνεύεται ὦμος, ἢ ὤμων· ἢ ὠμίας, ἢ ὠμί. (2) Σύμμαχος, Σοκχόθ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὁ φιλομαθὴς εἰς τὸ τȣ̃ τόπȣ Συχὲμ σὺν ἐλήφθαι. μεταληφθὲν δὲ τὄνομα Συχὲμ, ὠμίασις καλεῖται· πόνȣ δὲ σύμβολον.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα τȣ̃ ἀνδρὸς τὸ φιλόθεον, καὶ τίνος σ᾽νεκεν ἀγρὸν λαβεῖν ἐπαίδασε. καὶ ἔστησεν ἐκεῖ, φησὶ, θυσιαστήριον, καὶ ἐπεκαλέσατο τὸν Θεὸν τȣ̃ Ἰσραὴλ. κ᾽ τȣ̃ ἀγρȣ̃ τὴν μερίδα δι' ὁδὸν ἕτερον ὠνήσατο, ἢ ἵνα τὰς ὀχαριστίας ἀνενέγκῃ τῷ κοινῷ πάντων δεσπότῃ.

κ. Καὶ ἔστησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον, κ᾽ ἐπεκαλέσατο τὸν Θεὸν Ἰσραήλ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ἐκάλεσε τὸν Θεὸν Ἰσραήλ. σὺν πρώτοις Θεὸν Ἰσραήλ.

ΚΕΦ. ΛΔ.

α. Ἐξῆλθε δὲ Δεῖνα, ἡ θυγάτηρ Λείας, ἣν ἔτεκεν Ἰακὼβ, καταμαθεῖν τὰς θυγατέρας τῶν ἐγχωρίων.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἡ μὲν γὰρ οἵα τε παρθένος καὶ νεᾶνις ἔτι κεχρίσθαι τῆς τȣ̃ πατρὸς ἐξέθει σκιωῆς, τὰς τῶν ἐπιχωρίων ἐποπλȣ́σασα θυγατέρας· ἀνεπλόησαν γάρπως τὸ θῆλυ γένος ἀεὶ εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἐπείγεσθαι τῷ ἰσήλυκα· τȣ̃ Ἐμμὼρ δὲ αὐτῷ ὁ Συχὲμ ἐκ σὺν κόσμῳ κατεβιάζετο. διεπαρθενȣ́σε γὰρ, καὶ ἀκέτοις ἤδη ἐπιθυμίαις σὺναλὺς, σωόικον ἠξίᾳ ποιεῖσθαι τῷ κόρῳ.

ΤΟΥ

(1) Φθόνȣ δίκῃ παράσχῃ τῷ ἀδελφῷ, ὡς μέλλοντι παρδοκιμεῖσθαι, σιωπᾷ, κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Ἴσ. ὠμίᾳ, ἢ ὠμίασις.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Λέγομεν, ὅτι ἠγάγετο ὁ Ἰακὼβ τὴν Λείαν τῶν Λάβαν θυγατέρων τὴν πρεσβυτέραν. καὶ Λεία μὲν, εἰς τύπον τῆς Ἰουδαίων συναγωγῆς ἐστί· Ῥαχὴλ δὲ, τῆς ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησίας. Λείας δὴ οὖν γέγονε τὰ τελευταῖα θυγάτηρ ἡ Δεῖνα. τύπος ἂν γένοιτο καὶ αὐτὴ τῆς τῶν ἐκ περιτομῆς πληθύος· ἣ καὶ ἐν χρόνοις γέγονε τοῖς ἐσχάτοις, καθ' οὓς ἐνηνθρώπησεν ὁ μονογενής. ὅτε τοίνυν τῶν ἐκ περιτομῆς ἡ τελευταία πληθὺς ἔξω βραχὺ γενομένη τῆς πατρῴας σκηνῆς, τουτέστι τῶν κατὰ νόμων ἐθῶν, τοῖς ἐγχωρίοις προσέβαλε, τουτέστιν ἐπεμίσγετο κατὰ μαθήσεως λόγον τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις, οὐκ ἔτι μὲν ζῶσιν ἰουδαϊκῶς, ἐν ὑπολήψει δὲ ὥσπερ γεγονόσι τῶν ἑτερογενῶν· τότε δὴ τότε διεπαρθενεύετο, τῆς ἐν Χριστῷ καὶ εὐαγγελικῆς πολιτείας παρ' αὐτῶν δεχομένη τὰ σπέρματα. ἀλλ' ἠγανάκτουν πρὸς τοῦτο τῶν Ἰακὼβ παίδων τινὲς, τουτέστι Συμεὼν καὶ Λευΐ, οἵτε ἐν ὑπηκόων κείμενοι τάξει, καὶ σὺν αὐτοῖς τὸ ἱερὸν καὶ ἀπόλεκτον γένος. ἑρμηνεύεται μὲν γὰρ Συμεὼν, ὑπακοή· Λευΐ δὲ, προσηλωμένος, ἢ ἀπόλεκτος. ὅτι δὲ τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις ἐπεφύοντο δεινῶς οἱ τῆς κατὰ νόμον ἱερωσύνης ἔχοντες τὰ αὐχήματα, συνθεόντων αὐτοῖς καὶ λαῶν, πῶς ἐστὶν ἀμφιβάλλειν; ἐπέτριζον γὰρ τοὺς ὀδόντας, τῶν ὑπὸ αὐτοὺς γεγονότων τὴν ἐπιστροφὴν, καταφθορὰν ὀνομάζοντες. ἰδοὺ γὰρ ἔφασκον πεπληρώκατε τῆς διδαχῆς ἡμῶν τὴν Ἱερουσαλήμ. ἐπειδὴ δὲ κατωνείδιζον ὡς οὐκ ἔτι ζῶντας ἰουδαϊκῶς, ἐμάνθανον ὅτι τετίμητο παρ' αὐτοῖς ἡ περιτομή· τὸ διατειχίζον δὲ ὅλως εἰς διαφορὰν οὐδὲν, εἴπερ ἕλοιντο νοεῖν τὰ Μωϋσέως καθ' ὃν ἔδει τρόπον. οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ, φησὶν, Ἰουδαῖος, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ ἐν σαρκὶ περιτομὴ, ἀλλ' ὁ ἐν κρυπτῷ Ἰουδαῖος, καὶ περιτομὴ καρδίας ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι. ὁρᾷς πῶς οἱ δόξαν ἔχοντες ἀλλογενῶν, συνεσχηματίζοντο τοῖς Ἰουδαίοις τὴν πνευματικὴν περιτομὴν, καὶ τὸν ἐν κρυπτῷ περιφέροντες Ἰουδαῖον; ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀπεκτόνασι προανελόντες τοὺς Προφῆτας, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Ἐμμανουήλ.

Πραξ. 5. 8.

Ρωμ. 2. 28, 29.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐκοῦν εἰς εἰκόνα τῶν νοητῶν παραθέντες τὸ αἰσθητὸν, φέρε δὴ λέγωμεν, ὅτι σκηνὴν ὥσπερ τινὰ θείαν τὴν ἐξαίρετον πολιτείαν οἰκοῦσα ψυχὴ, πάναγνος ἔσται καὶ καθαρὰ, καὶ βδελυρίας ἁπάσης ἀπηλλαγμένη· εἰ δὲ ἐξοίχοιτό ποι, καὶ πρὸς τὰς τῶν ἀλλοφύλων ἐπείγοιτο θυγατέρας, τουτέστιν εἰ εὐρύνοιτο καὶ κατασκέπτοιτο τὴν ἐν κόσμῳ ζωὴν, τὸν εὐφυᾶτε καὶ εὐγενῆ καταφθαρήσεται νοῦν.

A εἴη γὰρ ἂν οὐκ ἀζήμιον τὸ συνδιαιτᾶσθαι τοῖς φαύλοις τοὺς οἷς περ ἂν γένοιτο σκοπὸς τὸ διαβιῶναι λαμπρῶς.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Παραφυλακτέον δὲ τοῖς παραιτουμένοις τὴν καταφθορὰν τὸ μὴ ἐξοίχεσθαί που τῆς πατρῴας σκηνῆς, τουτέστι τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, μηδὲ ταῖς τῶν ἀλλοφύλων, ἤτοι τῶν ἑτεροφρόνων προσβάλλειν ἀγέλαις. ἐξελθοῦσα γὰρ Δεῖνα τῆς πατρῴας σκηνῆς, εἰς οἶκον ἀπηνέχθη Συχέμ· ἀλλ' οὐκ ἂν ὑβρίσθη ποτὲ τοῖς τοῦ πατρὸς δωματίοις ἐμφιλοχωρεῖν ἑλομένη, καὶ σκηναῖς ἁγίαις ἐνδιαιτωμένη. ὅτι γὰρ τὸ χρῆμα καλὸν, καὶ εἰς ὄνησιν οὐκ ἀσυντελὲς, ἀναπείσει ψάλλων ὁ μακάριος Δαβὶδ, μίαν ᾐτησάμην παρὰ Κυρίου, καὶ τὰ ἑξῆς.

B

Ψαλ. 26. 4.

β. Καὶ εἶδεν αὐτὴν Συχὲμ ὁ υἱὸς Ἐμμὼρ ὁ Χωῤῥαῖος, ὁ ἄρχων τῆς γῆς· καὶ λαβὼν αὐτὴν, ἐκοιμήθη μετ' αὐτῆς· καὶ ἐταπείνωσεν αὐτήν.

Γ

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐμμὼρ ὁ Χωῤῥαῖος, Ἀκύλας, Εὐαῖός φησιν. Ἐμαὼρ δὲ ἑρμηνεύεται ὄρνεον ἐκ τρώγλης.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ Παλαιστιναῖον (1) οὐκ ἔχει υἱὸς Ἐμμὼρ, ἀλλ' Ἐμμὼρ μόνον· ὑπαινιττόμενον, ὅτι πρὸς τῷ υἱῷ καὶ ὁ πατὴρ ἐμίανε τὴν παρθένον, (2) καὶ αὐτῆς τῆς Γραφῆς πληθυντικῶς τὸν μιασμὸν ἐμφαινούσης. καὶ ἐμίαναν αὐτὴν, φησί.

Δ

γ. Καὶ προσέσχε τῇ ψυχῇ Δείνας τῆς θυγατρὸς Ἰακώβ· καὶ ἠγάπησε τὴν παρθένον· καὶ ἐλάλησε κατὰ τὴν διάνοιαν τῆς παρθένου αὐτῇ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἐστι, κατὰ τὴν διάνοιαν τῆς παρθένου; Ἐπειδὴ νέα ἦν ἡ κόρη, ἐκεῖνα, φησὶν, αὐτῇ διελέχθη, ἃ ἦν ἱκανὰ ἐπισπάσασθαι καὶ ἑλεῖν αὐτήν.

E

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ἐλάλησε κατὰ τὴν διάνοιαν τῆς παρθένου, τουτέστι τὰ ἀρεστὰ αὐτῆς· ὡς εἶναι δηλονότι, οὐκ ἄκουσαν ἐβιάσατο, ἀλλὰ θέλουσαν ἔφθειρε. διὸ καὶ ὁ Θεὸς βδελυξάμενος αὐτῆς τὸ εὐχερὲς, οὐ προέστη αὐτῆς καθάπερ τῆς Σάῤῥας καὶ τῆς Ῥεβέκκας.

Z

δ. Εἶπε δὲ Συχὲμ πρὸς Ἐμμὼρ τὸν πατέρα αὐτοῦ, λέγων, λάβε μοι τὴν παῖδα ταύτην εἰς γυναῖκα. Ἰακὼβ δὲ ἤκουσεν, ὅτι ἐμίανε Συχὲμ ὁ υἱὸς Ἐμμὼρ Δείναν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ· (οἱ δὲ υἱοὶ αὐτοῦ εἰς τὸ πεδίον·) παρε-

ε.

(1) Τὸ Παλαιστῖνον. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

(2) Ἀντὶ τῶν ἑξῆς ὁ αὐτ. κώδ. τάδε ἔχει. ὅπερ ἦν ἀσεβέστατον. καί μοι δοκεῖ τούτῳ συναγωνίζεσθαι τὸ κάτω εἰρημένον· ἀπεκρίθησαν οἱ υἱοὶ Ἰακὼβ τῷ Συχὲμ, καὶ ἐλάλησαν αὐτοῖς μετὰ δόλου, ὅτι ἐμίαναν τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν. πληθυντικῶς γὰρ εἶπε. καὶ πάλιν, ἀλλ' ὡσεὶ πόρνῃ χρήσονται τῇ ἀδελφῇ ἡμῶν;

παρεσιώπησε δὲ Ἰακώβ, ἕως τὸ ἐλ- Α
5. θεῖν αὐτός. Ἐξῆλθε δὲ Ἐμμὼρ ὁ πατὴρ Συχὲμ πρὸς Ἰακώβ, λαλῆσαι αὐτῷ.

ζ. Οἱ δὲ υἱοὶ Ἰακὼβ ἦλθον ἐκ τοῦ πεδίου. ὡς δὲ ἤκουσαν, κατενύγησαν οἱ ἄνδρες, καὶ λυπηρὸν ἦν αὐτοῖς σφόδρα, ὅτι ἄσχημον ἐποίησεν ἐν Ἰσραὴλ, κοιμηθεὶς μετὰ τῆς θυγατρὸς Ἰακώβ· καὶ οὐχ οὕτως ἔσται. Β

» ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἐστι, κατε-
» νύγησαν; Ἐλυπήθησαν, οὐκ ἀνεκτὸν αὐ-
» τοῖς ὤφθη, ἀλλὰ καὶ πάνυ χαλεπὸν, καὶ
» λύπης αὐτῆς ὑπόθεσις γέγονε. λυπηρὸν
» γάρ φησιν ἵν αὐτοῖς σφόδρα, ὅτι ἄσχημον
» ἐποίησε, καὶ τὰ ἑξῆς.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Οἱ περὶ Συμεῶνα καὶ Λευΐ, μετὰ τὸ ὑβρισθῆναι εἰς αὐτὴν Γ
» τὴν σωφροσύνην τὴν ἀδελφὴν, κατενύ-
» γησαν, τουτέστι κατεπλήγησαν, καὶ κατε-
» τρώθησαν ὑπὸ ζήλου· καὶ ὅτως εἰς ἀμετά-
θετον ἐξέπεσαν ὀργὴν, ὡς οὐ δόλῳ ἀ μό-
νον τὸν ὑβρισὴν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν αὐτοῦ
τὴν πόλιν ἠβηδὸν κατασφάξαι.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὡς δὲ ἤκουσαν, κα-
» τενύγησαν, τουτέστιν ἥψατο αὐτῶν. Καὶ
» οὐχ οὕτως ἔσται, ἀ προβήσεται αὐτοῖς ὁ σκο-
πὸς αὐτῶν. Δ

η. Καὶ ἐλάλησεν Ἐμμὼρ αὐτοῖς, λέγων, Συχὲμ ὁ υἱός μου προσείλετο τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὴν θυγατέρα ὑμῶν· δότε δὴ αὐτὴν αὐτῷ γυναῖκα.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς ἤδη τὸν μέλλοντα καταλήψεσθαι αὐτὸν ὄλε-
» θρον μιμνύει. προσείλετο φησὶ τῇ ψυχῇ, ἀντὶ τοῦ τῷ ψυχῷ αὐτοῦ ἐξέδωκεν ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς αὐτῶν. ἐκεῖνος μὲν ἔλεγε, τῷ ἐπιθυμίαν αὐτοῦ τῷ ἐπὶ τῷ κόρῳ δη-λῶν· μετὰ βραχὺ δὲ ἐμάνθανον, ὅτι τῆς ἀπωλείας καὶ ἑαυτοῦ καὶ πάντων τῶν αὐ-τόθι τοῦτο ἔσται ὑπόθεσις.

θ. Καὶ ἐπιγαμβρεύσασθε ἡμῖν· τὰς θυγατέρας ὑμῶν δότε ἡμῖν, καὶ τὰς θυγατέρας ἡμῶν λάβετε τοῖς υἱοῖς
ι. ὑμῶν. Καὶ ἐν ἡμῖν κατοικεῖτε· καὶ ἰδοὺ ἡ γῆ πλατεῖα ἐναντίον ὑμῶν. κα-τοικεῖτε, καὶ ἐμπορεύεσθε ἐπ᾽ αὐτῆς,
ια. καὶ ἐγκλᾶσθε ἐν αὐτῇ. Εἶπε δὲ Συ-χὲμ πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς, καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς, εὑρεθείη χάρις ἐναντίον ὑμῶν· καὶ ὃ ἐὰν εἴπητε δώσομεν.

ιβ. Πληθύνατε τὴν φερνὴν σφόδρα, καὶ δώσω καθ᾽ ὅτι ἂν εἴπητέ μοι. καὶ δώσετέ μοι τὴν παῖδα ταύ-την εἰς γυναῖκα.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τοῦτο γὰρ, τοῦ-το τὸ ὀλέθριον πάθος πάντα πεῖσαι τὸν ἁλόντα καταδέξασθαι, μέχρις ἂν αὐτὸν εἰς αὐτὸν ἀγάγῃ τοῦ ᾄδου τὸν πυθμένα.

ιγ. Ἀπεκρίθησαν δὲ οἱ υἱοὶ Ἰακὼβ τῷ Συχὲμ, καὶ Ἐμμὼρ τῷ πατρὶ αὐ-τοῦ μετὰ δόλου· καὶ ἐλάλησαν αὐτοῖς, ὅτι ἐμίαναν τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν.

ιδ. Καὶ εἶπαν αὐτοῖς Συμεὼν καὶ Λευΐ οἱ ἀδελφοὶ Δείνας, οἱ υἱοὶ Λείας, οὐ δυνησόμεθα ποιῆσαι τὸ ῥῆμα τοῦ-το, δοῦναι τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν ἀν-θρώπῳ, ὃς ἔχει ἀκροβυστίαν· ἔστι γὰρ ὄνειδος ἡμῖν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τότε δὴ τότε Συμεὼν καὶ Λευΐ, οἱ τῆς νεάνιδος ἀδελφοὶ παρεθήγον-το πρὸς ὀργὰς, καὶ ἀφόρητον ἐποιοῦντο τῷ ὕβρει, ἀνόσιά τε λοιπὸν καὶ κατὰ τῶν ἠδικηκότων ἐσκέπλοντο δρᾶν. ἀναπείθουσι μὲν γὰρ τοὺς ἀπὸ Σικίμων τῷ πατρῴαν αὐτοὺς, καὶ νενομισμένῳ σωτελέσαι πε-ριτομῇ· ἀπεκλίνασι δὲ, παντὸς ἐλέους καὶ οἰκτιρμῶν εἰς ἅπαν ἐξῃρημένων. ἀλλ᾽ ἠγα-νάκτει ἐπὶ τούτοις ὁ θεοπέσιος Ἰακώβ.

ιε. Μόνον ἐν τούτῳ ὁμοιωθησόμεθα ὑμῖν, καὶ οἰκήσομεν ἐν ὑμῖν, ἐὰν γέ-
ις. νησθε ὡς ἡμεῖς καὶ ὑμεῖς, ἐν τῷ πε-ριτμηθῆναι ὑμῶν πᾶν ἀρσενικόν. Καὶ δώσομεν τὰς θυγατέρας ἡμῶν ὑμῖν, καὶ ἀπὸ τῶν θυγατέρων ὑμῶν ληψό-μεθα ἡμῖν γυναῖκας, καὶ οἰκήσομεν παρ᾽ ὑμῖν, καὶ ἐσόμεθα ὡς γένος ἕν.
ιζ. Ἐὰν δὲ μὴ εἰσακούσητε ἡμῶν τοῦ περι-τέμνεσθαι, λαβόντες τὰς θυγατέρας
ιη. ἡμῶν, ἀπελευσόμεθα. Καὶ ἤρεσαν οἱ λόγοι ἐναντίον Ἐμμὼρ, καὶ ἐναν-
ιθ. τίον τοῦ Συχὲμ τοῦ υἱοῦ Ἐμμώρ. Καὶ οὐκ ἐχρόνισεν ὁ νεανίσκος τοῦ ποιῆσαι τὸ ῥῆμα τοῦτο· ἐνέκειτο γὰρ τῇ θυ-γατρὶ Ἰακώβ. αὐτὸς δὲ ἦν ἐνδοξό-τατος πάντων τῶν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πα-
κ. τρὸς αὐτοῦ. Ἦλθε δὲ Ἐμμὼρ καὶ Συχὲμ ὁ υἱὸς αὐτοῦ πρὸς τὴν πύλην τῆς πόλεως αὐτῶν, καὶ ἐλάλησαν πρὸς τοὺς ἄνδρας τῆς πόλεως αὐτῶν,
κα. λέγοντες, Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἰρηνι-κοί εἰσι, μεθ᾽ ἡμῶν οἰκείτωσαν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐμπορευέσθωσαν αὐτήν· ἡ δὲ γῆ ἰδοὺ πλατεῖα ἐναντίον αὐτῶν. τὰς θυγατέρας αὐτῶν ληψόμεθα ἡμῖν γυναῖκας, καὶ τὰς θυγατέρας
κβ. ἡμῶν δώσομεν αὐτοῖς. Μόνον ἐν τού-τῳ ὁμοιωθήσονται ἡμῖν οἱ ἄνθρωποι τοῦ κατοικεῖν μεθ᾽ ἡμῶν, ὥστε εἶναι λαὸν ἕνα· ἐν τῷ περιτέμνεσθαι ἡμῶν πᾶν ἀρσενικὸν, καθὰ καὶ αὐτοὶ περιτέ-

κγ. ριτέτμηνται. Καὶ τὰ κλήνη αὐτῶν, καὶ τὰ τετράποδα, καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν ἆχ ἡμῶν ἔσαι; μόνον ἐν τούτῳ ὁμοιωθῶμεν αὐτοῖς, καὶ οἰκήσουσι μεθ' ἡμῶν.

κδ. Καὶ εἰσήκουσαν Ἐμμὼρ, καὶ Συχὲμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ πάντες οἱ ἐκπορευόμενοι τὴν πύλην τῆς πόλεως αὐτῶν. καὶ περιετέμνοντο τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυσίας αὐτῶν πᾶς ἄρσην.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐδὲν ὠφέλησεν αὐτοὺς ἡ περιτομή. ἀ γὰρ θεοσεβείας ἕνεκεν περιετμήθησαν. ἀλλ' οἱ μὲν ἄρχοντες, ἡδονῆς χάριν· οἱ δὲ ὑπήκοοι, διὰ φόβον. ἄλλως τε καὶ τύπος ἦν τὰ γινόμενα τῆς ὕστερον πάντων τῶν Παλαισίνων ἀπωλείας.

κε. Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, ὅτε ἦσαν ἐν τῷ πόνῳ, ἔλαβον οἱ δύω υἱοὶ Ἰακὼβ Συμεὼν καὶ Λευὶ οἱ ἀδελφοὶ Δείνας, ἕκαστος τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν ἀσφαλῶς, καὶ ἀπέκτειναν πᾶν ἀρσενικόν.

» ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἐστιν, εἰς τὴν
» πόλιν ἀσφαλῶς; καίτοι δύω μόνοι ὄντες,
» πρὸς τοσοῦτον πλῆθος παρεάτολμο. Ἀλ-
» λὰ πολλὴν αὐτοῖς τὴν ἀσφάλειαν προεξέ-
» νει τὸ πάντας ἐκείνους καθάπερ τραυμα-
» τίας κεῖσθαι. ἵνα γὰρ τοῦτο ἡμῖν δῆλον
» ποιήσῃ ἡ θεία Γραφὴ, φησὶν· ἐγένετο ἐν
» τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, ὅτε ἦσαν ἐν τῷ πόνῳ.
τοῦτο ἐκείνοις τὴν ἀσφάλειαν κατεσκεύαζε, καὶ τοὺς δύω ἰσχυροτέρους τῶν πολλῶν ἀργάζετο.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Σικιμῖται κολάζονται καταπεπλωκότες, τὴν ἁγίαν ὑβρίζοντες παρθένον. τάφος ἡ κόλασις αὐτοῖς, καὶ τὸ μνημόσυνον τῆς ἐπιτιμίας εἰς σωτηρίαν παιδαγωγεῖ.

κς. Τόντε Ἐμμὼρ καὶ Συχὲμ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀπέκτειναν ἐν στόματι μαχαίρας· καὶ ἔλαβον τὴν Δείναν ἐκ τοῦ
κζ. οἴκου Συχὲμ, καὶ ἀπῆλθον. Οἱ δὲ υἱοὶ Ἰακὼβ εἰσῆλθον ἐπὶ τοὺς τραυμα-

Α τίας, καὶ διήρπασαν τὴν πόλιν, ἐν ᾗ ἐμίαναν Δείναν τὴν ἀδελφὴν αὐ-
κη. τῶν. Καὶ τὰ πρόβατα αὐτῶν, καὶ τοὺς βόας αὐτῶν, καὶ τοὺς ὄνους αὐτῶν, ὅσα τε ἦν ἐν τῇ πόλει, καὶ ὅσα
κθ. ἐν τῷ πεδίῳ, ἔλαβον. Καὶ πάντα τὰ σώματα αὐτῶν, καὶ πᾶσαν τὴν
Β ἀποσκευὴν αὐτῶν, καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν ᾐχμαλώτευσαν· καὶ διήρπασαν ὅσα τε ἦν ἐν τῇ πόλει, καὶ ὅσα ἦν ἐν ταῖς οἰκίαις.

λ. Εἶπε δὲ Ἰακὼβ Συμεὼν καὶ Λευὶ, μισητόν με πεποιήκατε, ὥστε πονηρόν με εἶναι τοῖς κατοικοῦσι πᾶσαν τὴν γῆν, ἔν τε τοῖς Χαναναίοις, καὶ τοῖς Φερεζαίοις. ἐγὼ δὲ ὀλιγοστός εἰμι ἐν ἀριθμῷ· καὶ συναχθέντες ἐπ' ἐμὲ συγκόψουσίμε, καὶ ἐκτριβήσομαι ἐγὼ, καὶ ὁ οἶκός μου.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἠγανάκησε δὲ Ἰακὼβ περὶ αὐτῶν. ἐνόμιζε γὰρ αὐτοὺς εὐσεβεῖν. (1)

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀλλ' ἠγανάκει ἐπὶ τούτοις ὁ θεοπέσιος Ἰακὼβ, [ἐπετίματε, λέγων· μισητόν με πεποιήκατε, ὥστε πονηρόν με εἶναι τοῖς κατοικοῦσι τῷ γῷ. ἀ γὰρ μεμέτρηται τοῖς ἀπεκλονόσι τὰ ἐξ ὀργῆς, ἅτε μὴ ὡς ὑπὸ πατρὶ τεθραμμένοι δικαίῳ πεφρονήκασί τι τῶν ἀκ εἰς ἅπαν ἐκτετραμμένων. πεπορθήκασι γὰρ, ἀπεκλόνασι δὲ τοὺς σωζομένους τὰ ἴσα φρονεῖν αὐτοῖς, καὶ πίστει τεθαρρηκότας.]

λα. Οἱ δὲ εἶπαν, ἀλλ' ὡσεὶ πόρνῃ χρήσονται τῇ ἀδελφῇ ἡμῶν;

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα τοὺς παῖδας σωφροσύνης ἕνεκεν τὴν ἄμεινον ἐπιδειξαμένους. ἀπολογοῦνται γὰρ τῷ πατρὶ, καί φασι· κατήχουν ἡμᾶς, ὡς εἰπεῖν, ὡσεὶ πόρνῃ ἐχρήσαντο τῇ ἀδελφῇ ἡμῶν. καὶ διὰ τοῦτο, τοῦτο ποιῆσαι κατηναγκάσθημεν, ἵνα καὶ τοῖς εἰς τὸ ἑξῆς διδασκαλία γένηται, μὴ τοιαῦτα τολμᾷν.

(1) Τὸς πρὸς χάριν τοῦ βασιλέως περιτμηθέντας. καὶ ταῦτα πρόσκειται ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

ΚΕΦ. ΛΕ.

α. Εἶπε δὲ ὁ Θεὸς Ἰακὼβ, ἀναστὰς, ἀνάβηθι εἰς τὸν τόπον Βαιθήλ· καὶ οἴκει ἐκεῖ· καὶ ποίησον ἐκεῖ θυσιαστήριον τῷ Θεῷ τῷ ὀφθέντι σοι, ἐν τῷ ἀποδιδράσκειν σε ἀπὸ προσώπου Ἡσαῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδεν αὐτὸν δεδοικότα διὰ τὰ ὑπὸ τῶν παίδων γεγενημένα τὴν αὐτόθι οἴκησιν, εἶπε, φησὶν, ὁ Θεός· ἀναστὰς, ἀνάβηθι εἰς τὸν τόπον Βαιθήλ· καὶ οἴκει ἐκεῖ.

ΑΔΗΛΟΥ. Βαιθὴλ ἑρμηνεύεται οἶκος Θεοῦ. ἐκεῖ γὰρ ὤφθη αὐτῷ ὁ Θεὸς ἐν τῷ ἀποδιδράσκειν.

β. Εἶπε δὲ Ἰακὼβ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πᾶσι τοῖς μετ' αὐτοῦ, ἄρατε τοὺς Θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους τοὺς μεθ' ὑμῶν ἐκ μέσου ὑμῶν, καὶ καθαρίσασθε, καὶ ἀλλάξατε τὰς στολὰς ὑμῶν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ποίους ἄν τις εἴποι Θεούς; οὐδαμοῦ γάρ ἐστιν ἰδεῖν Θεοὺς αὐτὸν ἐσχηκότα. ἄνωθεν γὰρ καὶ ἐξ ἀρχῆς φιλόθεος ἦν ὁ δίκαιος. Ἀλλ' αἰνιττόμενος ἴσως τοὺς Θεοὺς τοὺς τοῦ Λάβαν, οὓς ἡ Ῥαχὴλ ἦν ὑφελομένη, διὰ τοῦτό φησιν· ἐπειδὴ μέλλομεν τῷ ἀληθινῷ Θεῷ, τῷ ἀεί μοι τὴν παρ' αὐτοῦ προστασίαν νείμαντι, τὰς εὐχαριστίας ἀναφέρειν, ἐξάρατε, εἴ τινά ἐστιν ὑμῖν εἴδωλα, καὶ καθαρίσασθε, καὶ ἀλλάξατε τὰς στολὰς ὑμῶν, καὶ οὕτως ἐπὶ τὴν πόλιν ὁρμήσομεν· καὶ ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν αὐτοὺς καθάραντες, οὕτω συνέλθετε· μὴ μόνον τῇ τῶν ἱματίων φαιδρότητι τὴν καθαρότητα δεικνύντες, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν εἰδώλων ἀφαιρέσει τοὺς λογισμοὺς τῆς διανοίας ἐκκαθάραντες, οὕτως ἀνέλθωμεν ἐπὶ τὴν Βαιθήλ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τίνα τρόπον εἰς οἶκον ἰέναι προσήκει Θεοῦ, καθίστησιν ἐναργὲς τοῖς ἑπομένοις αὐτῷ. ἀποβαλεῖν γὰρ ἐκέλευσε, συρφετὸν ὥσπερ τινὰ καὶ ἀκαθαρσίαν, τοὺς ἀλλοτρίους Θεοὺς, καὶ ἀλλάξαι τὰς στολάς. ὃ δὴ καὶ δρᾷν ἔθος εἰς ὄψιν ἡμᾶς καλουμένους Θεοῦ, καὶ εἰς τὸν θεῖον αὐτοῦ ναὸν ἀγελαύνοντας, κατὰ τὸν καιρὸν μάλιστα τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. δεῖ γὰρ ἡμᾶς ποιεῖσθαι μὲν ὥσπερ ἐκ μέσου τοὺς ἀλλοτρίους Θεοὺς, καὶ τῆς τοιᾶς δε πλάνης ἀποφοιτῶντας λέγειν, ἀποτάσσομαί σοι σατανᾶ, καὶ πάσῃ τῇ πομπῇ σου, καὶ πάσῃ τῇ λατρείᾳ σου. δεῖ δὲ πάντας ἡμᾶς ἀλλάξαι καὶ τὴν στολὴν, ἀποδυομένους μὲν ὥσπερ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, μεταμφιεννυμένους δὲ τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν.

γ. Καὶ ἀναστάντες, ἀπάρωμεν εἰς Βαιθήλ· καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ θυσιαστήριον τῷ Θεῷ τῷ ἐπακούσαντί μου ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, ὃς ἦν μετ' ἐμοῦ, καὶ διέσωσέ με ἐν τῇ ὁδῷ, ᾗ ἐπορεύθην.

Β „ ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ, ἀναστάντες ἀναβῶμεν εἰς Βαιθὴλ, προφητεία τῆς κλήσεως τῶν ἐθνῶν, ἀνιόντων εἰς οἶκον Θεοῦ. τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ Βαιθήλ.

δ. Καὶ ἔδωκαν τῷ Ἰακὼβ τοὺς Θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους, οἳ ἦσαν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ τὰ ἐνώτια τὰ ἐν τοῖς ὠσὶν αὐτῶν· καὶ κατέκρυψεν αὐτὰ Ἰακὼβ ὑπὸ τὴν τερέβινθον τὴν
Γ ἐν Σικίμοις· καὶ ἀπώλεσεν αὐτὰ ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀποβεβλήκασι καὶ τὰ ἐν τοῖς ὠσὶν αἱ μετὰ τοῦ Ἰακὼβ γυναῖκες. εἰσελθοῦσαι γὰρ καὶ γυναῖκες εἰς οἶκον Θεοῦ, κόσμημα μὲν οὐδὲν ἔχουσαι σαρκικὸν, ἀπολύουσαι δὲ καὶ αὐτὰς τὰς τρίχας, ἐγκλημάτων τάχα που τῶν ἐξ ἐμπλοκῆς τὰς ἑαυτῶν ἀπαλλάτουσι κεφαλάς.
Δ τοῦτο εἶναί φημι τὸ περιελεῖν τὰς γυναῖκας τὸν ἐν τοῖς ὠσὶ κόσμον.

ε. Καὶ ἐξῆρεν Ἰσραὴλ ἐκ Σικίμων, καὶ ἐγένετο φόβος Θεοῦ ἐπὶ τὰς πόλεις τὰς κύκλω αὐτοῦ· καὶ οὐ κατε-
ς. δίωξαν ὀπίσω τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Ἦλθε δὲ Ἰακὼβ εἰς Λουζὰ, ἥ ἐστιν ἐν γῇ Χαναὰν, ἥ ἐστι Βαιθὴλ, αὐτὸς, καὶ
ζ. πᾶς ὁ λαὸς, ὃς ἦν μετ' αὐτοῦ. Καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, Βαιθήλ· ἐκεῖ γὰρ ἐπεφάνη αὐτῷ ὁ Θεὸς, ἐν τῷ ἀποδιδράσκειν ἀπὸ προσώπου Ἡσαῦ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

η. Ἀπέθανε δὲ Δεβόῤῥα ἡ τροφὸς Ῥεβέκκας, καὶ ἐτάφη κατώτερον
Ζ Βαιθὴλ ὑπὸ τὴν βάλανον· καὶ ἐκάλεσεν Ἰακὼβ τὸ ὄνομα αὐτῆς, βάλανος πένθους.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὁρᾷς πῶς ἀεὶ ἀπὸ τῶν συμβαινόντων τοὺς τόπους ὠνόμαζεν, ὥστε διηνεκῆ διασώζεσθαι τὴν μνήμην; Καὶ πῶς ἄν τις εἴποι, ἡ τροφὸς τῆς Ῥεβέκκας συνῆν τῷ Ἰακὼβ πρόσφατον ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας παραγενομένῳ, καὶ
Η μηδέπω τὴν πρὸς τὸν πατέρα συντυχίαν ποιησαμένῳ; Ἢ τάχα τοῦτο ἂν εἴποιμεν, ὅτι ἡνίκα ἀπὸ τοῦ Λάβαν ἐπανήει, συνανελθεῖν τῷ Ἰακὼβ ἐπεθύμησεν, ὥστε διὰ μακροῦ τοῦ χρόνου τὴν Ῥεβέκκαν θεάσασθαι·

θαι· καὶ πρὶν τὰ τῆς συντυχίας γενέ- A
σθαι, ἐκεῖ τὸν βίον κατέλυσεν.

θ. Ὤφθη δὲ ὁ Θεὸς τῷ Ἰακὼβ ἔτι ἐν Λυζᾷ, ὅτε παρεγένετο ἐκ Μεσοποταμίας τῆς Συρίας· καὶ εὐλόγησεν αὐτὸν ὁ Θεός.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τίνος ἕνεκεν
» πρόσκειται τὸ, ἔτι; Οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι καὶ ἤδη ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ B
ὤφθη αὐτῷ πρότερον, ἡνίκα φεύγων τὸν ἀδελφὸν, ἐπὶ τὴν Μεσοποταμίαν ἐποιεῖτο τὴν ὁρμήν. καὶ νῦν οὖν φησὶ, καθάπερ τότε ὤφθη αὐτῷ ἀπιόντι, οὕτω καὶ νῦν ἐπανερχομένῳ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἐπιφαίνεται, καὶ βεβαιοῖ τὰς ὑποσχέσεις, ἃς ἡνίκα ἀπῄει πρὸς αὐτὸν ἐποιήσατο, παρασκευάζων τὸν δίκαιον θαῤῥῆσαι τοῖς ἐπηγγελμένοις, καὶ μὴ διὰ τὸν ἐν μέσῳ χρόνον ἐνδοιάσαι.

ι. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεὸς, τὸ ὄνομά σου Ἰακὼβ οὐ κληθήσεται ἔτι Ἰακὼβ, ἀλλ' ἢ Ἰσραὴλ ἔσται τὸ ὄνομά σου.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Καίτοι καὶ ἤδη τὴν προσηγορίαν αὐτῷ ἦν ἐπιθεὶς, ἡνίκα τὴν διάβασιν ἐποιήσατο τοῦ Ἰαβὼχ, ἀλλὰ πλείονα πληροφορίαν ἐνθεῖναι τῷ δικαίῳ βουλόμενος, καὶ νῦν τὴν αὐτὴν ποιεῖται
» πρὸς αὐτὸν εὐλογίαν, καί φησιν, Ἰσραὴλ
» κληθήσεται τὸ ὄνομά σου.

ια. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Θεὸς, ἐγὼ ὁ Θεός σου· αὐξάνου, πληθύνου. ἔθνη καὶ συναγωγαὶ ἐθνῶν ἔσονται ἐκ σοῦ, καὶ βασιλεῖς ἐκ τῆς ὀσφύος σου ἐξε-
ιβ. λεύσονται. Καὶ τὴν γῆν, ἣν δέδωκα τῷ Ἀβραὰμ καὶ τῷ Ἰσαὰκ, σοὶ δέδωκα αὐτήν· σοὶ ἔσται, καὶ τῷ σπέρματί σου μετὰ σὲ δώσω τὴν γῆν ταύτην.

ιγ. Ἀνέβη δὲ ὁ Θεὸς ἀπ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ τόπου, οὗ ἐλάλησε μετ' αὐτοῦ.

» ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἀνέβη, φη-
» σὶν, ὁ Θεὸς ἀπ' αὐτοῦ· οὐχ ἵνα καὶ ἐν τόπῳ νομίσωμεν περικεκλεῖσθαι τὸ θεῖον, ἀλλ' ἵνα καὶ διὰ τούτου μάθωμεν αὐτοῦ τὴν ἄφατον φιλανθρωπίαν, ὅτι τῇ ἀνθρωπίνῃ ἀσθενείᾳ συγκαταβαίνουσα ἡ τοῦ πνεύματος χάρις, οὕτως ἅπαντα διηγεῖται. τὸ γὰρ ἀνέβη καὶ κατέβη, ἀνάξιον Θεοῦ. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο μάλιστα τεκμήριον τῆς ἀφάτου αὐτοῦ φιλανθρωπίας, τὸ διὰ τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν καὶ τῆς παχύτητος τῶν τοιούτων ῥημάτων ἀνέχεσθαι, διὰ τοῦτο ἀνθρωπίναις λέξεσι κέχρηται, ἐπειδὴ οὐδὲ δυνατὸν ἦν ἑτέρως τὴν ἀκοὴν τὴν ἀνθρωπίνην ἐνεγκεῖν τῶν λεγομένων τὸ ὕψος, εἰ πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ δεσπότου ἡμῖν διελέγετο.

ιδ. Καὶ ἔστησεν Ἰακὼβ στήλην ἐν τῷ τόπῳ, ᾧ ἐλάλησε μετ' αὐτοῦ ὁ Θεὸς, στήλην λιθίνην· καὶ ἔσπεισεν ἐπ' αὐτὴν σπονδὴν, καὶ ἐπέχεεν ἐπ'
ιε. αὐτὴν ἔλαιον. Καὶ ἐκάλεσεν Ἰακὼβ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐλάσησε μετ' αὐτοῦ ἐκεῖ ὁ Θεὸς, Βαιθήλ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅταν τοίνυν ἀναβῶμεν
εἰς Βαιθὴλ, τουτέστιν εἰς οἶκον Θεοῦ, ἐκεῖ B
τὸν λίθον ἐπιγνωσόμεθα· λίθον τὸν ἐκ-
» λεκτὸν, τὸν εἰς κεφαλὴν γεγονότα γωνίας, Ψαλ. 117. 22.
τουτέστι Χριστόν. ὀψόμεθα δὲ χριόμενον παρὰ τοῦ πατρὸς εἰς εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίαμα πάσης τῆς ὑπ' οὐρανόν. κέχρι- Ψαλ. 44. 7.
σται γὰρ, ὡς ἔφην, παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ὁ υἱὸς, ἡ πάντων ἡμῶν εὐφροσύνη, τὸ οἰκουμενικὸν ἀγαλλίαμα, κατὰ τὴν τοῦ Προφήτου φωνήν. ἴδοις γὰρ καὶ τοῦτο προα-
Γ νατυπούμενον ἐν τοῖς ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένοις. ἀνεστήλου γὰρ Ἰακὼβ τὸν λίθον, ἐλαίῳ τε καὶ οἴνῳ καταρδεύων αὐτόν. τύπος δ' ἄρα τὸ δρώμενον ἦν μυστηρίου τοῦ κατὰ Χριστόν.

ιϛ. Ἀπάρας δὲ Ἰακὼβ ἐκ Βαιθὴλ, ἔπηξε τὴν σκηνὴν αὐτοῦ ἐπέκεινα τοῦ πύργου Γάδερ. ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἤγγισεν εἰς Χαβαθρὰ ἐλθεῖν εἰς
Δ γῆν Ἐφραθὰ, ἔτεκε Ῥαχήλ· καὶ ἐδυστόκησεν ἐν τῷ τοκετῷ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Προσωτέρω πάλιν ἀναχωρεῖ ὁ δίκαιος, ἐπειγόμενος κατὰ μικρὸν φθάσαι τὸν τόπον ἔνθα κατῴκει ὁ Ἰσαάκ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπέκεινα τοῦ πύρ-
» γου Γαδέρ. οὐκ εὐθέως τυχὸν, ἀλλὰ με-
E τὰ χρόνον. ὁ γὰρ Θεὸς εἶπεν αὐτῷ οἰκῆσαι ἐν Βαιθήλ.

ιζ. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ σκληρῶς αὐτὴν τίκτειν, εἶπεν αὐτῇ ἡ μαῖα, θάρσει, καὶ γὰρ οὗτός σοι ἐστὶν υἱός.

ιη. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἀφιέναι αὐτὴν τὴν ψυχήν· ἀπέθνησκε γάρ·
Z ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, υἱὸς ὀδύνης-μου· ὁ δὲ πατὴρ ἐκάλεσεν αὐτὸν Βενιαμίν.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οἶμαι δὴ οὖν, ὅτι νοοῖτο ἂν εἰκότως υἱὸς ὀδύνης ὁ λαὸς καὶ ἡ ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς τῶν πιστευόντων πληθύς. κατ' ἐκεῖνο γὰρ ἔσται καιροῦ καὶ
» ὁ τῆς ἀνομίας υἱὸς, ὁ ἀντικείμενος καὶ 2. Θεσ. 2. 4.
» ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον Θεὸν,
H» ἢ σέβασμα.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ μακάριος Παῦλος πρότερον μὲν πορθῶν τὴν ἐκκλησίαν υἱὸς ὀδύνης ἦν, ὕστερον δὲ γέγονεν υἱὸς δυνάμεων.

ιθ. Ἀπέ-

ιθ. Ἀπέθανε δὲ Ῥαχὴλ, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ὁδῷ τȣ̃ ἱπποδρόμȣ Ἐφραθὰ, αὕτη ἐςὶ Βηθλεέμ.

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁ τῆς Ῥαχὴλ θάνατος σημαίνει πȣ πάντως τῆς τῶν πιςȣόντων ἀγέλης, τȣτέςι τῆς ἐκκλησίας, τὸν ἐν Χριςῷ νοȣ́μενον θάνατον, εἰς ἑτέραν ὥσπερ ἀποφέροντα ζωὴν· εἴπερ ἐςὶν ἀληθὲς, ὅτι τὰ καθ' ἡμᾶς μεταςήσεται ἐκ φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν, ἐκ θανάτȣ πρὸς ζωὴν, ἐξ ἀσθενείας εἰς δύναμιν, ἐξ ἀτιμίας εἰς δόξαν, ἐκ μεμετρημένων καιρῶν εἰς μακραίωνα βίον.

κ. Καὶ ἔςησεν Ἰακὼβ ςήλην ἐπὶ τȣ̃ μνημείȣ αὐτῆς· αὕτη ἐςὶν ἡ ςήλη μνημείȣ Ῥαχὴλ, ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πλεῖςαι μὲν τῶν ἁγίων κεκοίμηνται γυναικῶν, ἐπὶ μόνῳ δὲ τῷ μνήματι Ῥαχὴλ ὁ μυςικὸς καὶ ἱερὸς ἀνεςηλώθη λίθος. τὶ δὲ ἐντεῦθεν δίδωσι νοεῖν τοῖς ȣ̓μαθεςέροις τὸ αἴνιγμα; Βεβασίλȣκεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωϋσέως, κατέληξε δὲ τότε τῆς καθ' ἡμῶν τυραννίδος, ὅτε καὶ ἐνηνθρώπησεν ὁ μονογενὴς, καὶ ὥσπερ τινὰ παρθένον ἁγνὴν ἑαυτῷ παρέςησε τὴν ἐκκλησίαν, ἧς εἰς εἰκόνα παρελείφθη Ῥαχήλ. ȣ̓κȣ̃ν τὸ μὴ τεθεῖσθαι λίθȣς ἐπὶ τοῖς ἑτέρων μνημείοις, σημεῖον ἂν γένοιτο καὶ μάλα τρανὸν, τȣ̃ μήπω τὸν καθ' ἡμῶν κατηγωνίσθαι θάνατον, ἅτε δὴ καὶ ȣ̓̓πω καθ' ἡμᾶς γεγονότος τȣ̃ μονογενȣ̃ς. ἐπειδὴ δὲ γέγονε καθ' ἡμᾶς, τȣτέςιν ἄνθρωπος, καὶ τὸν τῆς σαρκὸς ὑπομείνας θάνατον, οἰκονομικῶς τέθειται ἐν μνημείῳ, γέγονεν ἡμῖν λίθος οἷά τις καὶ ὑποςήριγμα, τὴν τȣ̃ ἀνθρώπȣ φύσιν ἀνέχων εἰς ἀφθαρσίαν, καὶ εἰς τὸ δύνασθαι νικᾷν τὸν ἐξ ἀρᾶς τε καὶ ἁμαρτίας ἀναφύντα θάνατον. ἔνθα γὰρ ὁ Χριςὸς, ἐκεῖπȣ πάντως καὶ πλημμελημάτων ἄφεσις, καὶ δικαίωσις διὰ πίςεως. ȣ̓κȣ̃ν ȣ̓κ ἀπέςη τῶν ἐν πίςει κεκοιμημένων. γράφει δὲ καὶ ὁ
Κολασ. 3. πάνσοφος Παῦλος· ἀπεθάνετε γὰρ, καὶ
3, 4. „ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριςῷ ἐν
„ τῷ Θεῷ. ὅταν ὁ Χριςὸς φανερωθῇ ἡ ζωὴ
A „ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερω-
„ θήσεσθε ἐν δόξῃ. (1)

κα. Ἐγένετο δὲ ἡνίκα κατῴκησεν Ἰσραὴλ ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ, ἐπορεύθη Ῥȣβὶμ, καὶ ἐκοιμήθη μετὰ Βάλλας τῆς παλλακῆς τȣ̃ πατρὸς αὐτȣ̃· καὶ ἤκȣσεν Ἰσραὴλ, καὶ πονηρὸν ἐφάνη ἐναντίον αὐτȣ̃.

B *ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐκȣ̃ν εἰς εἰκόνα τῆς Ἰȣδαίων συναγωγῆς τὴν τȣ̃ Ἰακὼβ ἀνοίσομεν παλλακίδα, φημὶ δὴ τὴν Βάλλαν, ᾗ κεκοινώνηκεν ὁ Ῥȣβὶμ, τȣτέςιν ὁ λαὸς ὁ πρῶτος· καθότι ἑρμηνȣ́εται μὲν ἡ Βάλλα, πεπαλαιωμένη, βεβηλώσεώς γε μὴν υἱὸς, ὁ Ῥȣβίμ. πεπαλαίωται δὲ ὥσπερ καὶ ἐῤῥυτίδωται μὲν ἡ τῶν Ἰȣδαίων συναγωγὴ, ἀντανέφυ δὲ ὁ νέος καὶ ἐν πίςει λαός.

Γ κβ. Ἦσαν δὲ οἱ υἱοὶ Ἰακὼβ δώδε-
κγ. κα. Υἱοὶ Λείας, πρωτότοκος Ἰακὼβ, Ῥȣβὶμ, Συμεὼν, Λευΐ, Ἰȣ́δας, Ἰσσάχαρ, Ζαβȣλών.

κδ. Υἱοὶ δὲ Ῥαχὴλ, Ἰωσὴφ, καὶ Βενιαμίν.

ΑΔΗΛΟΥ. Συναριθμεῖ καὶ τὸν Βενιαμὶν μετὰ τῶν ἐν Μεσοποταμίᾳ. παρεὶς
Δ γὰρ ἦν ἤδη ἐκεῖσε.

κε. Υἱοὶ δὲ Βάλλας παιδίσκης Ῥαχὴλ, Δὰν, καὶ Νεφθαλείμ.
κς. Υἱοὶ δὲ Ζελφὰς, παιδίσκης Λείας, Γὰδ, καὶ Ἀσήρ. ȣ̓τοι υἱοὶ Ἰακὼβ, οἳ ἐγένοντο αὐτῷ ἐν Μεσοποταμίᾳ
κζ. τῆς Συρίας. Ἦλθε δὲ Ἰακὼβ πρὸς Ἰσαὰκ τὸν πατέρα αὐτȣ̃ εἰς Μαμβρῆ, εἰς πόλιν τȣ̃ Εὐαίȣ· αὕτη ἐςὶ
E Χεβρὼν ἐν γῇ Χαναὰν, ȣ̓ παρῴκη-
κη. σεν Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαάκ. Ἐγένοντο δὲ αἱ ἡμέραι Ἰσαὰκ, ἃς ἔζησεν, ἑκα-
κθ. τὸν ὀγδοήκοντα. Καὶ ἐκλιπὼν Ἰσαὰκ ἀπέθανε· καὶ προσετέθη πρὸς τὸ γένος αὐτȣ̃ πρεσβύτερος καὶ πλήρης ἡμερῶν· καὶ ἔθαψαν αὐτὸν Ἡσαῦ καὶ Ἰακὼβ οἱ υἱοὶ αὐτȣ̃.

ΚΕΦ. ΛΣ.

α. Αὗται δὲ αἱ γενέσεις Ἡσαῦ·
β. αὐτός ἐςιν Ἐδώμ. Ἡσαῦ δὲ ἔλαβε γυναῖκας ἑαυτῷ ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν Χαναναίων· τὴν Ἀδὰ, θυγατέρα Ἐλὼμ τȣ̃ Χετταίȣ· καὶ τὴν Ὁλιβαιμὰ, θυγατέρα
γ. Ἀνὰ τȣ̃ υἱȣ̃ Σεβαιγὼν τȣ̃ Εὐαίȣ. Καὶ τὴν Βασεμὰθ, θυγατέρα Ἰσμαὴλ,
δ. ἀδελφὴν Ναβαιώθ. Ἔτεκε δὲ Ἀδὰ τῷ Ἡσαῦ τὸν Ἐλιφάς· καὶ Βασε-
ε. μὰθ ἔτεκε τὸν Ῥαγȣήλ. Καὶ Ὁλιβεμὰ ἔτεκε τὸν Ἰεȣ̀ς, καὶ τὸν Ἰεγλὼν, καὶ τὸν Κορέ. ȣ̓τοι υἱοὶ Ἡσαῦ, οἱ ἐγέ-
ς. νοντο αὐτῷ ἐν γῇ Χαναάν. Ἔλαβε δὲ

(1) Ἐν τοῖς ἐκδεδομ. τȣ̃το ȣ̓χ εὕρηται.

δὲ Ἡσαῦ τὰς γυναῖκας αὐτῦ, καὶ τὺς υἱὺς, καὶ τὰς θυγατέρας, καὶ πάντα τὰ σώματα τῦ οἴκυ αὐτῦ, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῦ, καὶ πάντα τὰ κτήνη, καὶ πάντα ὅσα ἐκτήσατο, καὶ πάντα ὅσα περιεποιήσατο ἐν γῇ Χαναάν· καὶ ἐπορεύθη εἰς γῆς Χαναὰν ἀπὸ προσώπυ Ἰακὼβ τῦ
ζ. ἀδελφῦ αὐτῦ. Ἦν γὰρ αὐτῶν πολλὰ τὰ ὑπάρχοντα, τῦ οἰκεῖν ἅμα· καὶ ὐκ ἠδύνατο ἡ γῆ τῆς παροικήσεως αὐτῶν Φέρειν αὐτὺς, ἀπὸ τῦ πλήθυς τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν.

η. Ὤκησε δὲ Ἡσαῦ ἐν τῷ ὄρει Σηείρ. Ἡσαῦ ὅτός ἐσιν Ἐδώμ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Φαίνεται Ἡσαῦ πρὶν τὸν Ἰακὼβ ἐπανελθεῖν οἴκων ἐν ὄρει Σηείρ. πῶς ἂν νῦν ἀναχωρεῖ εἰς τὸ ὄρος Σηείρ; Ἢ ᾤκει μὲν ἐν Σηείρ, ἀ τέλεον δὲ διὰ τὸν πατέρα· ἐλθόντος δὲ τῦ Ἰακὼβ, παντελῶς μετῳκίθη.

θ. Αὗται δὲ αἱ γενέσεις Ἡσαῦ τῦ πατρὸς Ἐδὼμ ἐν τῷ ὄρει Σηείρ.
ι. Καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν Ἡσαῦ. Ἐλιφὰς υἱὸς Ἄδας γυναικὸς Ἡσαῦ· καὶ Ῥαγουὴλ υἱὸς Βασεμὰθ
ια. γυναικὸς Ἡσαῦ. Ἐγένοντο δὲ οἱ υἱοὶ Ἐλιφὰς, Θαιμὰν, Ὠμὰν, Σωφὰρ, Γοδὼμ, καὶ Κενέζ.

ιβ. Θάμνα δὲ ἡ παλλακὴ Ἐλιφὰς τῦ υἱῦ Ἡσαῦ ἔτεκε τῷ Ἐλιφὰς τὸν Ἀμαλήκ. ὅτοι οἱ υἱοὶ Ἄδας γυναικὸς Ἡσαῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτι ὁ Ἐλιφὰζ ὁ Θαιμὰν πρωτότοκος ὢν υἱὸς τῦ Ἡσαῦ· ὁ δὲ Ἀμαλὴκ υἱὸς τῦ Ἐλιφὰζ ἐκ παλλακῆς.

ιγ. Οὗτοι υἱοὶ Ῥαγουήλ· Ναχὼθ, Ζαρὲ, Βοσὼρ, καὶ Μοζέ· ὅτοί-
ιδ. εἰσιν οἱ υἱοὶ Βασεμὰθ γυναικὸς Ἡσαῦ. Οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ υἱοὶ Ὀλιβεμὰς θυγατρὸς Ἀνὰ τῦ υἱῦ Σεβεγὼν, γυναικὸς Ἡσαῦ· ἔτεκε δὲ τῷ Ἡσαῦ τὸν Ἰεὺς, καὶ τὸν Ἰεγλὼμ, καὶ τὸν
ιε. Κορέ. Οὗτοι ἡγεμόνες υἱοὶ Ἡσαῦ. υἱοὶ Ἐλιφὰς πρωτοτόκυ Ἡσαῦ· [ἡγε-
ις. μὼν Σωφὰρ, ἡγεμὼν Κενὲζ, Ἡγεμὼν Κορὲ,] ἡγεμὼν Γοθὰ, ἡγεμὼν Ἀμαλήκ. ὅτοι ἡγεμόνες Ἐλιφὰς ἐν
ιζ. γῇ Ἰδυμαίᾳ· ὅτοι υἱοὶ Ἄδας. Καὶ ὅτοι οἱ υἱοὶ Ῥαγουὴλ υἱῦ Ἡσαῦ. ἡγεμὼν Ναχὼθ, ἡγεμὼν Ζαρὲ, ἡγεμὼν Σομὲ, (1) ἡγεμὼν Μοζέ. ὅτοι

A ἡγεμόνες Ῥαγουὴλ ἐν γῇ Ἐδώμ· ὅτοι
ιη. υἱοὶ Βασεμὰθ γυναικὸς Ἡσαῦ. Οὗτοι δὲ υἱοὶ Ὀλιβεμὰς γυναικὸς Ἡσαῦ. ἡγεμὼν Ἰεὺς, ἡγεμὼν Ἰεγλὼμ, ἡγεμὼν Κορέ. ὅτοι ἡγεμόνες Ὀλιβεμὰς
ιθ. θυγατρὸς Ἀνὰ γυναικὸς Ἡσαῦ. Οὗτοι υἱοὶ Ἡσαῦ, καὶ ὅτοι ἡγεμόνες αὐ-
κ. τῶν· ὅτοί εἰσιν υἱοὶ Ἐδώμ. Οὗτοι δὲ υἱοὶ Σηεὶρ τῦ Χορραΐυ, τῦ κατοικῦν-
B τος τὴν γῆν· Λωτὰν, Σωβὰλ, Σε-
κα. βεγὼν, Ἀνὰ, Καὶ Δισὼν, καὶ Ἀσὰρ, καὶ Ῥισών. ὅτοι ἡγεμόνες τῦ Χορραΐυ τῦ υἱῦ Σηεὶρ ἐν τῇ γῇ Ἐδώμ.
κβ. Ἐγένοντο δὲ υἱοὶ Λωτάν· Χορρὶ, καὶ Αἰμάν· ἀδελφὴ Λωτὰν, Θάμνα.
κγ. Οὗτοι δὲ υἱοὶ Σωβάλ· Γωλὼμ, καὶ Μανακὼθ, καὶ Γαιβὴλ, καὶ Σωφὰρ
Γ καὶ Ὠμάρ.

κδ. Καὶ ὅτοι υἱοὶ Σεβεγών· Ἀϊὲ, καὶ Ἀνά. ὅτός ἐσιν Ἀνὰ, ὃς εὗρε τὸν Ἰαμεὶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτε ἔνεμε τὰ ὑποζύγια Σεβεγων τῦ πατρὸς αὐτῦ.

ΑΚΥΛΑΣ. Αὐτὸς Αἰνὰν, ὃς εὗρε Σωτσιμεὶμ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν τῷ βόσκειν αὐτὸν τὰς ὄνας τῦ Σεβαιγών.

Δ ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ. Οὗτός ἐσιν ὁ Αἰνὰν, ὃς εὗρε τὸν Ἰαμεὶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτε ἔνεμε τὰ βυκόλια Σεβαιγὼν τῦ πατρὸς αὐτῦ.

* ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ὁ Σύρος ἀντὶ ὁ Ἑβραῖος τὸν Ἰαμεὶν, ὕδωρ βόλονται λέγειν· ἀντὶ τῦ εὗρε πηγὼ ἐν τῇ ἐρήμῳ. οἱ δὲ ἑρμηνεύσαντες αὐτὼ πως τὼ λέξιν τὼ ἑβραϊκὼ τεθείκασι.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. (2) Τί ἐσιν, ὅτός ἐσιν
Ε ὁ Ἀνὰν, ὃς εὗρε τὸν Ἰαμεὶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτε ἔνεμε τὰ ὑποζύγια Σεβαιγὼν τῦ πατρὸς αὐτῦ; Ὁ Σύρος λέγει πηγὼ αὐτὸν εὑρηκέναι. ἡ γὰρ πηγὴ, Ἀνὰν καλεῖται τῇ Σύρων φωνῇ.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

ΑΔΗΛΟΥ. Πανταχῦ μὲν τὸ ὕδωρ, Ἀμμαΐμ λέγεται ἐν τῷ ἑβραϊκῷ· ἡ δὲ πηγὴ, Μωκώρ· ἐν γὰρ τῷ λέ. ψαλμῷ εἰς
Ζ „ τὸ, παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς, ἐν τῷ ἑβραϊκῷ Ψαλ. 35. 9.
κεῖται, Μωκὼρ αἰϊάμ. ὅτε ἂν τὸν Ἰαμεὶν κατὰ Διόδωρον εὗρον ἀντὶ ὕδατος· ὅτε ἀντὶ τῆς πηγῆς τὸ αἰνάν. κατὰ Θεοδώριτον δὲ, ὁ τὸ αἰνὰν, πηγὼ ἔδει λέγεσθαι, ἀλλ' ᾗ ἄρα τὸ Ἰαμείν. ὁ γὰρ Αἰνὰν εὗρε τὸν Ἰαμεὶν, ὐχ ὁ Ἰαμεὶν τὸν Αἰνάν.

„ ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὗτός ἐσιν Αὐ-
„ νὰν, ὃς εὗρε τὸν Αἰαμὶν ἐν τῇ ἐρήμῳ. ὁ
Η „ Σύρος ἀντὶ τῦ Αἰαμὶν, ὃς εὗρεν, ἔχει, τὸ ὕδωρ. ὁ δὲ Ἑβραῖος αὐτὸ ᾠδὸν τὸ Αἰαμὶν,

(1) Ἐν τῷ ιγ'. ἐδ. Βοσώρ φησιν. ἤτοι ἔν γραφικὸν ἁμάρτημα τὸ, Βοσὼρ, ἢ δυώνυμος ὢν ὁ Βοσώρ.
(2) Τῦ Θεωδωρίτυ ἐσὶν, ὡς μαρτυρῦσι τάτε ἐκδεδομένα αὐτῦ συγγράμ. καὶ ὁ προκείμ. χολιαστής.

μὶν, ὕδωρ σημαίνει. αὕτη γὰρ ἡ λέξις κατελείφθη, καὶ ὀλίγον παρηλλάγη.

κε. Οὗτοι δὲ υἱοὶ Ἀνά· Δισὼν,
κϛ. καὶ Ὀλιβεμὰ θυγάτηρ Ἀνά. Οὗτοι
δὲ υἱοὶ Δισών· Ἀμαδὰ, καὶ Ἀσβὰν,
κζ. καὶ Ἰεθρὰν, καὶ Χαῤῥάν. Οὗτοι δὲ
υἱοὶ Ἀσάρ· Βαλαὰμ, καὶ Ζουκὰμ,
κη. καὶ Ἰωϋκὰμ, καὶ Οὐκάμ. Οὗτοι
κθ. δὲ υἱοὶ Ῥισών· Ὦς, καὶ Ἀράμ. Οὗ-
τοι δὲ ἡγεμόνες Χοῤῥί· ἡγεμὼν Λω-
τὰν, ἡγεμὼν Σωβὰλ, ἡγεμὼν Σε-
λ. βεγὼν, ἡγεμὼν Ἀνὰ, Ἡγεμὼν Δι-
σὼν, ἡγεμὼν Ἀσὰρ, ἡγεμὼν Ῥισών.
οὗτοι ἡγεμόνες Χοῤῥὶ ἐν ταῖς ἡγεμονίαις
αὐτῶν ἐν γῇ Ἐδώμ.

λα. Καὶ οὗτοι οἱ βασιλεῖς οἱ βασιλεύσαντες ἐν Ἐδὼμ, πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι βασιλέα ἐν Ἰσραήλ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ζητητέον ἀποπότε λέγει βασιλεῦσαι τοὺς βασιλέας ἐν τῇ Ἐδώμ. ἆρα εὐθὺς μετὰ τὸν Ἐδώμ; ἀλλ' ὀκτὼ μόνους λέγει πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι βασιλέα ἐν Ἰσραὴλ, ἐν Ἐδὼμ βασιλεῦσαι. πολλαὶ δὲ γενεαὶ ἀπὸ Ἡσαῦ, ἕως τοῦ βασιλεῦσαι βασιλέα ἐπὶ Ἰσραήλ. παρατηρητέον δὲ, διατὶ καταριθμεῖ τοὺς βασιλέας Ἐδὼμ ἕως ὅτε βασιλεὺς ἀνέστη ἐπὶ Ἰσραήλ. ἆρα ὅτι ὁ Σαοὺλ πρῶτος βασιλεύσας, ἐξήλειψε τὸν Ἀμαλήκ; τὶ οὖν πρὸς τὰ ἄλλα ἔθνη τὰ ἐκ τοῦ Ἡσαῦ; τοῦ γὰρ Ἀμαλὴκ ἐξαλειφθέντος, τοῦ Ἐδὼμ ἔθνος μετὰ ταῦτα ἀναγέγραπται. δῆλον δὲ, ὅτι τοὺς βασιλέας λέγει τοὺς ἕως τότε βασιλεύσαντας, ἕως ὅτε ἀνέστη βασιλεὺς ἐν Ἰσραήλ. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἦν δυνατὸν εὐθέως τοὺς ἐξ Ἰακὼβ πληθυνθῆναι, οὕτως οὐδὲ τοὺς ἐξ Ἡσαῦ. βασιλέας δέ φησι τοὺς καθόλου. οἱ γὰρ κατὰ μέρος ἡγεμόνες ἦσαν, καὶ τάχα τοὺς βασιλεῖς ἀριθμεῖται τοὺς ἐν γῇ Ἐδὼμ βασιλεύσαντας, ἀφ' οὗ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ πληρώσαντες μ' ἔτη ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐπέβαινον τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας. καὶ γὰρ ὁ πρῶτος βασιλεὺς, Βαλὰκ εὑρίσκεται, καὶ ἴσως ὁ μετακαλεσάμενος Βαλαὰμ τὸν μάντιν καταράσασθαι τοὺς Ἰσραηλίτας. πρὸς τὸ ἄνω δὲ εἴρη-
„ ται, οὗτοι οἱ βασιλεῖς. ἔφη γὰρ ἤδη, ὀκτὼ βασιλεῖς αὐτοκράτορες ἦσαν τοῦ σπέρματος Ἡσαῦ.

λβ. Καὶ ἐβασίλευσεν ἐν Ἐδὼμ Βαλὰκ υἱὸς τοῦ Βαιώρ· καὶ ὄνομα τῇ πόλει αὐτοῦ, Δενναβά.

λγ. Ἀπέθανε δὲ Βαλὰκ, καὶ
A ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ Ἰωβὰβ υἱὸς Ζαρὰ ἐκ Βοσόρας.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ὁ Ἰὼβ πόθεν κατάγει τὸ γένος; Ἀπὸ τοῦ Ἡσαῦ. τοῦτο
„ γὰρ καὶ ἡ κατ' αὐτὸν ἱστορία διδάσκει. ἄν- Ἰώβ. 1. 1.
„ θρωπος ἦν, φησὶν, ἐν χώρᾳ τῇ Αὐσίτιδι. δεδήλωκε δὲ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Μωϋσῆς. τῶν γὰρ ἐκ τοῦ Ἡσαῦ βεβασιλευκότων τὰς
„ διαδοχὰς συγγράφων, οὕτως ἔφη· ἀπέ-
B „ θανε δὲ Βαλὰκ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐ-
„ τοῦ Ἰωβὰβ υἱὸς Ζαρὰ ἐκ Βοσόρας. συμφωνεῖ δὲ ταῦτα τῇ τοῦ Ἰὼβ ἱστορίᾳ.

λδ. Ἀπέθανε δὲ Ἰωβὰβ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ Ἀσὼμ ἐκ τῆς
λε. γῆς Θαιμανών. Ἀπέθανε δὲ Ἀσὼμ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ Ἀδὰδ υἱὸς Βαρὰδ, ὁ ἐκκόψας Μαδιὰμ ἐν τῷ πεδίῳ Μωάβ· καὶ ὄνομα τῇ πόλει
λϛ. αὐτοῦ Γεθθαΐμ. Ἀπέθανε δὲ Ἀδὰδ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ Σαμαδὰ
λζ. ἐκ Βασεκᾶς. Ἀπέθανε δὲ Σαμαδὰ ἐκ Βασεκᾶς, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ Σαοὺλ ἐκ Ῥωωθὼθ τῆς παρὰ
λη. ποταμόν. Ἀπέθανε δὲ Σαοὺλ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ Βαλαεννὼν
λθ. υἱὸς Ἀχομώρ. Ἀπέθανε δὲ Βαλαεν-
Δ νὼν υἱὸς Ἀχομὼρ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ Ἀράδ· καὶ ὄνομα τῇ πόλει αὐτοῦ Φογόρ· ὄνομα δὲ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Μετεβεὴλ, θυγάτηρ Μα-
μ. τραΐθ, υἱοῦ Μεζιβοώβ. Ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν ἡγεμόνων Ἡσαῦ, ἐν ταῖς φυλαῖς αὐτῶν, κατὰ τὸν τόπον αὐτῶν, ἐν ταῖς Χώραις αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν αὐτῶν. ἡγεμὼν Θαιμὰν, ἡγεμὼν Θαμνὰ, ἡγεμὼν Φει-
μα. νὼν, ἡγεμὼν Γωλὰ, Ἡγεμὼν Κε-
μβ. νὲζ, ἡγεμὼν Ἰέθερ, Ἡγεμὼν Μαζὰρ, ἡγεμὼν Ἐλεικεμά. (1)

μγ. Ἡγεμὼν Μαγεδιὴλ, ἡγεμὼν Ἰλὰς, ἡγεμὼν Ζαφώειν. οὗτοι ἡγεμόνες Ἐδὼμ ἐν ταῖς κατῳκοδομημέναις ἐν τῇ γῇ τῆς κτήσεως αὐτῶν. αὐτὸς Ἡσαῦ πατὴρ Ἐδώμ.

Z ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Σημειωτέον τὸ, ἐν
„ ταῖς κατῳκοδομημέναις πόλεσι τέ, τοπάρχαι, οὐ βασιλεῖς καθόλου.

μδ. Κατῴκησε δὲ Ἰακὼβ ἐν τῇ γῇ, οὗ παρῴκησεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐν γῇ Χαναάν. αὗται δὲ αἱ γενέσεις Ἰακώβ.

ΚΕΦ.

(1) Ἥτε τάξις καὶ τῶν ὀνομάτων τῶν ἡγεμόνων ἔνια, τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις τῆς Γραφ. ἐκδόσ. διαφέρουσιν. ἔνθεντοι παρήλλακται καὶ ἡ τοῦ μά, καὶ μβ' ἐδ. διαίρεσις.

ΚΕΦ. ΛΖ.

α. Ἰωσὴφ δεκαεπτὰ ἐτῶν ἦν, ποιμαίνων μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὢν νέος, μετὰ τῶν υἱῶν Βάλλας, καὶ μετὰ τῶν υἱῶν Ζελφὰς τῶν γυναικῶν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπλακαίδεκα ἰῶ ἐτῶν, ἱδρῶτός γε μιὼ ἀκ ἠμέλει ποιμνικῆ· τοῖς δὲ ἄλλοις ἀδελφοῖς ἀναμὶξ τῶν ἴσων ἥπλετο πονδασμάτων, ἀ τιὼ τοῖς σὺ ἦβη θυμηρεσέραν καὶ ἀείπως προσφιλῆ ῥασώνιω τετιμηκὼς, ἀ τιὼ πρόωρον τοῦ βίου φροντίδα παραιτήμενος, ἀδὲ τὸ ἀνεῖσθαι μᾶλλον ἠγαπηκὼς, ἅτε δὴ καὶ σὺ μειρακίοις ἔτι τελῶν· ἀλλ' οἷα πρεσβύτης σὺ βιβλία μὲν λογισμῶν ἤδη γεγονὼς, καὶ τὸν νοῦν ἔχων εὖ βεβηκότα, πολιῶτε λόγῳ χρώμενος, καὶ τῆς ἐσομένης λαμπρότητος προαναφαίνων τὸ κάλλος, ἐθαυμάζετο μὲν εἰκότως παράγε τῷ θαυμασίῳ καὶ φιλοσόργῳ πατρὶ, καὶ ἀγάπης καὶ φειδοῦς
» διαφερόντως ἠξίωτο. Ἰῶ γὰρ αὐτῷ, φη-
» σὶ, καὶ γήρως υἱός. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἀλλ' ἰῶ Ἰωσὴφ δέκα καὶ ἑπτὰ ἐτῶν. καὶ ὅτι μὲν νέος ἰῶ κομιδῇ, παραδείξει καὶ διὰ τούτων ἡμῖν ἡ Γραφή. νεώτατον δὲ τῶν ἄλλων, καὶ αὐτὸν εἶναί φαμεν τὸν Ἐμμανουὴλ, τὸ σὺ χρόνῳ πρεσβύτερον τοῖς πρὸ αὐτοῦ γεγονόσιν ἀνάπλοντες, οἷον Μωϋσῆ καὶ Προφήταις. ἐκβασανίζοντες δὲ τῶν γεγραμμένων τιὼ δυάμιν, γνωσόμεθά τι καὶ ἕτερον διὰ τούτου κατασημαίνεσθαι. διαγράψει γάρ πως ἡμῖν καὶ αὐτῆς πε τάχα τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τὸ βαθὺ μυστήριον καὶ ὁ τῶν ἐτῶν ἀριθμός. τίνα δὲ τρόπον; διατρανοῦ, ὡς σύ, πειράσομαι. ἔθος τῇ θείᾳ Γραφῇ τοὺς ἀνόπλω ἰόντας τῶν ἀριθμῶν, μετὰ τιὼ αὐτοῖς τεταγμένιω ἐκπλήρωσιν, τελειότητος ποιεῖσθαι σύμβολον. οἷόν τί φημι. τὸν δέκα ἔπερ τις ἀναμετρήσας καὶ ὑποτρέχειν ἔλοιτο, πάλιν ἐκ μονάδος ἄρξεται καθάπερ τὸ πρῶτον, καὶ εἰς τέλος καταλήξει τὸ αὐτό. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῆς ἑβδομάδος. ἀρξάμενος γὰρ ἀπὸ πρώτης, ἄνεισι μὲν ἑφεξῆς ἐπὶ τιὼ ἑβδομάδα, εἶτα κατακλείσας εἰς τέλος ἐκεῖ τὸν τῶν ἡμερῶν ἀριθμὸν, ἐπανήξει πάλιν ἐπὶ τιὼ πρώτιω. τελειότητος ἦν ἄρα ταύτη τοι ποιεῖται σημεῖα τοὺς ὧδε ἔχοντας τῶν ἀριθμῶν ὁ ἱερὸς ἡμῖν λόγος. καὶ γοῦν σὺ τῇ τῶν ταλάντων διανομῇ τὸν εἰς λῆξιν ἥκοντα φιλεργίας τῆς κατὰ Θεὸν, δέκα, φησὶν, εἰληφέναι τάλαντα· καὶ μιὼ καὶ ἐπάνω τεθεῖσθαι πόλεων δέκα, τιὼ τῶν δυνάμεων τελειότητα, πάντητε καὶ πάντως ἰσομοιρῆσαν τοῖς ἱεροῖς διατάγμασι δεικνὺς ὁ τούτων
1. Βασ. 2. 5. διανομεὺς, τουτέστιν ὁ Χριστός. σεῖραν δὲ
» τεκεῖν ἑπτὰ, τῶν ἁγίων τις ἔφη· τὸ ἑπτὰ πε τιθεὶς ἀντὶ τοῦ πολλά. καὶ ὅσα λοιπὸν εἰς τέλειον ἀριθμὸν καταλογισθείη ἂν ὑπὸ τῶν ἀναμετρεῖν ἠρημένων.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὅταν τοίνιω λέγηται περὶ Ἰωσὴφ, ὅτι ἰῶ ἐτῶν δεκαεπτὰ, σωτεθεῖσθαι δώσομεν τὸν Ἐμμανουὴλ εἰς σῦα Χριστὸν καὶ υἱὸν ἐκ δυοῖν τελείοιν, Θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος. ἀ γάρτοι παραδεξόμεθα τὸ τισὶ δοκοῦν, οἰομένοις ὅτι ψυχῆς λογικῆς ὁ θεῖος ἐκεῖνος κεκτήωτο ναὸς, ὃν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένε καὶ Θεοτόκε πεφόρηκεν ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος. ἀλλ' ὥσπερ ἰῶ Θεότητι τέλειος, ἕτω καὶ σὺ ἀνθρωπότητι, πλιὼ εἰς ἕνα συγκείμενος ἀποῤῥήτως καὶ ὑπὲρ νοῦν. ἐκεῖνο σημαίνει μὲν τὸ τέλειον σὺ Θεότητι, καὶ ὑπαινίττεταί πως ἡμῖν ὁ δέκα ἀριθμός. τὸ δὲ ἕτως ἔχειν σὺ ἀνθρωπότητι ὑπεμφωίσειν ἂν ὁ ἑπτὰ, μειονεκτήμενος μὲν σὺ τριάδι τοῦ δεκάτε ἀριθμοῦ, ὑπενωεγμένος δὲ αὐτῷ, καὶ οἱονεὶ προσκείμενος. μετὰ γὰρ τὸν δέκα ἀριθμὸν συμβέβηκεν ὁ ἑπτά. σὺ ὑπεροχῇ δὲ τριάδος, τουτέστι Θεότητος ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος· σὺ ὑφέσει δὲ τὸ ἀνθρώπινον, καὶ Θεοῦ δόξης σὺ μειώσει. καὶ ὁ μὲν, ὡς Θεὸς λόγος, νοεῖται προών, προσγέγονε δὲ αὐτῷ τὸ ἀνθρώπινον. ὅπερ
» ἀναγκαίως προτέτακται μὲν ὁ δέκα ἀριθμὸς, ἐπενωέχλαι δὲ ὁ ἑπτά. Ἰωσὴφ γάρ-
» φησι δέκα καὶ ἑπτὰ ἐτῶν ἰῶ. ἄθρει δέ μοι πρὸς τοῦτο τὸ πρόσκαιρόν τε καὶ ἄναρχον τοῦ Ἐμμανουὴλ κατά τε τὸ ἀνθρώπινον καὶ τὸ θεῖον. γέγονε μὲν γὰρ ἀπαριθμησις ἐτῶν, ὡς σὺ εἰκόνι τῷ Ἰωσὴφ, ἀλλ' ἐπενήνεχται τὸ, ἰῶ. τέτακται γὰρ διὰ τιὼ γένεσιν τιὼ καθ' ἡμᾶς νοσμενίω εἰς ἐτῶν ἀριθμὸν, καὶ διὰ τὸ ἀνθρώπινον, καίτοι Θεὸς ὢν ὁ λόγος· ἀλλ' ἔσεται πάντως τὸ,
» ἰῶ ἐπ' αὐτῷ. νοεῖται γὰρ καὶ ἐσὶν ἀληθῶς τῷ πατρὶ σωαΐδιος. καὶ ὡς ὁ θεσπέσιος-
» Φησιν Ἰωάννης, σὺ ἀρχῇ ἰῶ ὁ λόγος, καὶ Ἰωάν. 1. 1.
τὰ ἑξῆς. ὅπερ, ἐρῶ γὰρ εἰς αὖθις, δέκα μὲν καὶ ἑπτὰ ἐτῶν ἰῶ Ἰωσὴφ, τὰς δὲ τοῦ πατρὸς ἀγέλας σωεποίμαινε τοῖς ἀδελφοῖς, τοῖς ἀπὸ τῆς Ζελφᾶς φημι καὶ Βάλλας, τουτέστι τοῖς ἐκ θεραπαινῶν. γεγονὼς γὰρ ἄνθρωπος ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος, τιὼ τῶν Ἰουδαίων ἄνωτε καὶ κατω περιέθει χώραν, σωαγείρων ὥσπερ εἰς ἀγάπησιν τιὼ ὡς πρὸς Θεὸν καὶ πατέρα τὰ ἀπολωλότα πρόβατα οἶκε Ἰσραήλ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Σωεποίμαινε τοίνιω καθ' ἡμᾶς γεγονὼς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῖς ἐκ δουλείας ἅμα καὶ ἐκ πορνείας γεγεννημένοις. καθηγοῦντο γὰρ ἔτι τῶν ἐξ Ἰσραὴλ οἱ κατὰ νόμον προεσηκότες, καίτοι διδάσκοντος ἤδη καὶ μυσαγωγοῦντος Χριστοῦ τοὺς προσιόντας αὐτῷ, καὶ εἰς τιὼ τῆς ἀληθείας ἀποκομίζοντος τρίβον. αὕτη δὲ ἰῶ
» αὐτός. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν, ἐγώ εἰμι Ἰωάν. 14. 6.
» ἡ ὁδός. ἀλλ' οἱ μὲν Γραμματεῖς καὶ Φα-

ρισαῖοι,

ρισαῖοι, οἱ καὶ τὼ τῆς νομοθεσίας ἔχοντες δόξαν κατέβοσκον εἰς τριβόλους, καὶ εἰς ἀκάνθας, καὶ εἰς πλάνησιν, καὶ εἰς διδασκαλίας σὐταλμάτων ἀνθρώπων· ὁ δὲ εἰς νομὼ ἀγαθὼ, καὶ εἰς πόαν ὥσπερ σὐανθεσάτην τῶν σὐαγγελικῶν παιδὸυμάτων τὼ σὐφυᾶ καὶ ἀξιάγασον γνῶσιν. καὶ οἱ μὲν ἦσαν ποιμένες ῥάθυμοί τε καὶ ἀναπεπλωκότες, καὶ πρός γε δὴ τούτοις χρημάτων ἡτὼμενοι, καὶ Φιλοκερδίαν νοσῶντες ἐχάτω· τὸ γάλα κατεσθίοντες, τὰ
Ἰεζ. 34. 3. » ἔρια περιβαλλόμενοι, καὶ τὸ παχὺ σφάζοντες, καὶ τὸ δόκιμον ἀπεμπολῶντες, κατὰ τὼ τῦ Προφήτυ φωνώ· ὁ δὲ ὢ
Ἰωάν. 10. 15. ποιμὼ ἀγαθὸς, τὼ ψυχὼ αὐτῦ τιθεὶς
» ὑπὲρ τῶν προβάτων.

Κατήνεγκαν δὲ Ἰωσὴφ πόνηρὸν πρὸς Ἰσραὴλ τὸν πατέρα αὐτῶν.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ. Κατώεγκε δὲ Ἰωσὴφ ψόγον αὐτῶν πονηρὸν πρὸς τὸν πατέρα αὐτῶν.

ΑΚΥΛΑΣ. Καὶ ὢεγκεν Ἰωσὴφ τὸν ψόγον αὐτῶν πονηρὸν πρὸς τὼ μητέρα αὐτῦ.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Κατώεγκαν δὲ ψόγον πονηρὸν Ἰωσὴφ πρὸς τὸν παλέρα αὐτῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Σύρος δὲ καὶ ὁ Ἑβραῖος
» ἀντὶ τῦ, κατώεγκαν, κατώεγκεν ἔχουσι, τουτέστιν ὁ Ἰωσὴφ διέβαλε τὸς ἀδελφὸς τῷ πατρὶ, ὡς ὐκ σὐτάκλυς ὄντας. ὅθεν καὶ ἐμισήθη παρ' αὐτῶν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἠδίκει μὲν γὰρ αὐτὸς ὁ νεανίας ἀδύ. ἡ δὲ τῦ πατρὸς ἀγάπη, καὶ τὸ τῦ παιδὸς σὐφυὲς τῆς ἀδίκυ βασκανίας αὐτοῖς σὐελίδα τὸ πῦρ· ὢ τοῖς ἀπὸ γλώττης κατηκόντιζόν πως, διαλοιδορόμενοί πυ καὶ διασύροντες, ἐφ' οἷς ὢ εἰκὸς τὸν ἔφηβον ἤδη κατονειδίζεσθαι παρ' ἐχθρῶν.
» τοῦτο δὲ οἶμαί ἐστι τὸ, κατώεγκαν ψόγον
» πονηρὸν πρὸς Ἰσραὴλ τὸν παλέρα αὐτῶν.

6. Ἰακὼβ δὲ ἠγάπα τὸν Ἰωσὴφ παρὰ πάντας τὸς υἱὸς αὐτῦ, ὅτι υἱὸς γήρως ἦν αὐτῷ

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὰς σὺν ἡμῖν διαθέσεις ὁ λόγος ἡμῖν πολυπραγμονεῖ. αἱ μὲν γὰρ ἐπὶ παισὶ τῶν γεγεννηκότων Φιλοσοργίαν ἴσαί τε εἰς ἅπαν παράγε τισὶ, καὶ κατ' ἀδύα τρόπον σὺν μείοσι. πλεονεκτεῖ δὲ πολλάκις καὶ καταβιάζεται τὸν νῶν ἡ Φύσις, ἀπονεῖμαί τι βραχὺ παρὰ τὸς ἄλλας συμπείθουσα τοῖς καταδεεστέροις, ἅτε δὴ καὶ ὑπάρχουσιν σὺν χρείᾳ Φειδῦς τῆς πρωργιαιτέρας. ἄλλως τε πολλῶν ἐσ' ὅτε γεγεννημένων, καταλήγει πως, καὶ τῷ τελυταίῳ λοιπὸν σὺνορμίζεται τῆς ἀγάπης τὸ περιτὸν, τὼ ἐπὶ τοῖς προλαβοῦσι Φιλοσοργίαν τῦ μετ' αὐτὸς εἰς ἑαυτόν πως ἁρπάζοντος. Φιλόκαινος γὰρ ὁ ἀνθρώπινος νῶς, καὶ τῶν μὲν ἤδη προγεγονότων

Α τὸν κόρον ὐκ ἀποσείεται· τῶν δὲ ἔπω παρόντων, ἢ καὶ ἀρτίως πεπορισμένων μεταποιεῖται λίαν, καὶ ἀκμαιοτέραν ἐπ' αὐτοῖς τὼ ἐπιθυμίαν εἰσδέχεται. ἠγάπα τοίνυν παρὰ τὸς ἄλλυς τὸν Ἰωσὴφ ὁ θεσπέσιος Ἰακὼβ, ὅτι γήρως υἱὸς ὢ αὐτῷ.
» ἰσέον δὲ ὅτι, καίτοι τὼ Λείαν προεισοικισάμενος σὺ Χαῤῥὰν, ἠγάπησε τὼ Ῥαχὴλ, ἢ τὸν Ἰωσὴφ ἐκτέτοκε, καὶ τελυτῶσα τὸν Βενιαμίν. πρὸς δὴ τοῦτο φαμὲν,
Β ὅτι ἄμφω μὲν ἦσω γήρως υἱῶ· τὸ δέ γε τῦ Ἰωσὴφ πρὸς πᾶν ὁτιῦν σὐφυὲς ὐκ ἴσον ἐφ' ἅπασιν. ἑτεροκλινῆ δὲ ὥσπερ καὶ ἐπ' αὐτὸν νενυκότα παρέδειξε τὸν πρεσβύτω. διελογίζετο γάρ πυ κατὰ τὸ εἰκὸς, ὡς ἔσαι λαμπρὸς καὶ ἀοίδιμος. καὶ ὁ τῶν τῆς νεότητος σκιρτημάτων ἀπεφροντικὼς, εἰς ἄνδρα ἤδη τελῶν, πῶς ὐκ ἂν γένοιτο τῶν τεθαυμασμένων;

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Ἀλλ' ἠγαπᾶτο, Φη-
Γ » σὶ, παρὰ τῦ πατρὸς, ὅτι υἱὸς γήρως ὢ
» αὐτῷ. γεγόνασι μὲν γὰρ καὶ ἕτεροι ποιμένες καλοίτε καὶ ἀγαθοὶ πρὸ τῆς τῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀναδείξεως τῆς σὺν κόσμῳ καὶ μετὰ σαρκός· καὶ πρό γε τῶν ἄλλων Μωσῆς ὁ θεσπέσιος, καὶ οἱ καθεξῆς τὰς λογικὰς ἀγέλας διαποιμαίνοντες.] πλὼ διαφερόντως ἠγάπησε τὸν υἱὸν ὁ πατὴρ, καίτοι τελυταῖον ὄντα μετὰ τὸς ἄλλυς, καὶ σὺν ἐσχάτοις τῦ αἰῶνος γεγονότα καιροῖς. ἁρμόσει μὲν ἦν [τῷ] Ἰακὼβ υἱὸν γήρως [ἔχειν τὸν Ἰωσήφ· Θεὸς δὲ ἀγήρως,]
Δ ἄναρχός τε καὶ ἄναυξης καὶ ἀεὶ παντέλειος. ταύτῃ τοι σαφῶς τῆς τῦ πρέποντος θήρας ἁφαμαρτεῖν ὐκ ἐφιέντες τὸν λόγον, γήρως ὥσπερ γεγενῆθαι υἱὸν Φαμὲν τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ τὸν Ἐμμανυὴλ, ὡς σὺ χρόνοις τε γεγονότα τελυταίοις τῦ αἰῶνος, δηλονότι τῦ σὺεσηκότος. καὶ ἐπείτοι γε μετ' αὐτὸν ἕτερος ὀδείς· ὁ γὰρ σὺ
Ε ἑτέρῳ σώζεσθαι προσδοκήσομεν· ἀρκέσει δὴ μόνος, ὅτι μηδὲ σὺ ἄλλῳτῳ κεῖθαι Φαμὲν τὼ τῦ κόσμυ σωτηρίαν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐν πάσαις ἀρεταῖς διαλάμπων, εἰκότως ἠγαπᾶτο παρὰ τῷ θεσπεσίῳ πατρί.

ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Οὐδὲ Ἰωσὴφ, ὦ βέλτισε, κατὰ χάριν βασιλείας ἠξιώθη. πολλαῖς γὰρ ἀρεταῖς, καὶ ἔτι μειράκιον ὤν, ἐκόμα. διὸ καὶ ὁ πατὴρ αὐτὸν ἠγάπα παρὰ τὸς ἄλλυς υἱύς. ἐπειδὴ δὲ ἑώρα αὐτὸν Φθονύμενον, θεραπόντων ἐκείνων τὸν Φθόνον, τῆς ἀγάπης τὼ ὑπόθεσιν, ἔλεγεν, ὐκ ἐκ τῆς τῦ παιδὸς τίκλεσθαι ἀρετῆς, ἀλλ' ἐκ τῆς τελυταίας γονῆς. ὅτι δὲ τοῦτο σκῆψις ὢ τῦ πατρὸς, σβέσαι βληθέντος τὸν πυρσὸν ὁμενον κατ' αὐτῦ Φθόνον· ἐκ τούτυ γὰρ καὶ ψόγον πονηρὸν ἔπλασαν
Η κατ' αὐτῦ· δῆλον ἐκεῖθεν. εἰ γὰρ διὰ τοῦτο ἠγαπᾶτο, ὅτι ὀψίγονος ὢ, ὀψιγονώτερος Βενιαμίν. καὶ ὅτος ὢ δίκαιος μᾶλλον ἀγαπηθῶαι. ἀλλ' ὡς ἔφω τὼ σοφωτάτω τῦ πατρὸς σκῆψιν ὁ Μωϋσῆς εἰσηγή-

σηγήσατο. ὅτι γὰρ ἐξαιρέτοις ἀρεταῖς καὶ ἔτι μειράκιον νέον ἐκόμα, ἔδειξε καὶ ἡ νεότης, καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα ἡλικία, ἃ τὰς ἐξ ἀρχῆς ἀρετὰς ἀπωλέσασα, ἀλλὰ καὶ αὐξήσασα, καὶ σωηδῶν παρασκευάσασα.

Ἐποίησε δὲ αὐτῷ χιτῶνα ποικίλον.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀλλ' ἰῶ καὶ τοῦτο τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ βασκανίας ἐρέθισμα, καὶ φθόνε πρόφασις, καθὰ καὶ αὐτὸ τὸ πράγματος διδάσκει τὸ πέρας. ἐπεμαίνοντο δὲ καὶ οἱ Φαρισαῖοι τῷ ἠγαπημένῳ, τουτέστι Χριστῷ, διὰ τὸ παρὰ Θεοῦ καὶ πατρὸς ποικιλότροπόν τινα καλαμφιεννυσθαι δόξαν. τεθαύμασο γὰρ κατὰ πολλὰς οἶμαι τρόπας. τοῦτο μὲν, ὡς ζωοποιός· τοῦτο δὲ, ὡς Φῶς, καὶ καταφωτίζειν οἷός τε ὢν τὰς ἐν σκότει, καθαρίζων λεπρὰς, καὶ τὰ λοιπὰ θεοπρεπῆ θαύματα ἐπιτελῶν.

**ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Χιλὼν ποικίλος ἐστὶν ἕξις ἀρίστη ταῖς ἀρεταῖς κεκοσμημένη.

γ. Ἰδόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ὅτι ὁ πατὴρ φιλεῖ αὐτὸν ἐκ πάντων τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἐμίσησαν αὐτὸν, καὶ οὐκ ἠδύναντο λαλεῖν αὐτῷ οὐδὲν εἰρηνικόν.

*ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ ἐφθόνησαν τῷ Ἰωσὴφ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ; Ἠγαπᾶτο παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ ὡς ὀψίγονος, καὶ ὡς τῆς Ῥαχὴλ υἱὸς, καὶ ὡς ἀρετῇ διαπρέπων. ἐβάσκαινον τοίνυν ὁρῶντες αὐτὸν προτιμώμενον. καὶ πρῶτον μὲν ἐπειράθησαν κακῶς αὐτὸν παρὰ τῷ πατρὶ διαθεῖναι, πολλαῖς κατ' αὐτοῦ λοιδορίαις χρώμενοι· τῷ σκοπῷ δὲ διαμαρτάνοντες, ἀνελεῖν ἐβουλήθησαν· εἶτα συμβουλευσάμενοι, ἀπέδοντο.

**ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὁ μισῶν ἀδυνάτως ἔχει πρὸς τὸ εἰρηνικόν τι λαλεῖν τῷ μισουμένῳ. ἀποθώμεθα οὖν τὸ μῖσος, ἵνα λαλεῖν εἰρηνικὰ δυνηθῶμεν.

δ. Ἐνυπνιασθεὶς δὲ Ἰωσὴφ ἐνύπνιον, ἀπήγγειλεν αὐτὸ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. ε. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἀκούσατε δὴ τοῦ ἐνυπνίου τούτου, οὗ ἐνυπνιάσθην.

**ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Οὐκ εἰδὼς τὸ κακὸν τῶν ἀδελφῶν ὁμόνοιαν, ὡς ἀδελφοῖς προσεφέρετο, καὶ τὰ ἐνύπνια, ἅπερ αὐτῷ ὁ Θεὸς ἀπεκάλυπτε, προμηνύων αὐτῷ τὸ περιφάνειαν ἐν ᾗ γίνεσθαι ἔμελλε, καὶ τῶν ἀδελφῶν τὸ ὑποταγὸ, εἰς μέσον προετίθει.

ε. Ὤμην ὑμᾶς δεσμεύειν δράγματα ἐν μέσῳ τῷ πεδίῳ· καὶ ἀνέστη τὸ ἐμὸν δράγμα, καὶ ὠρθώθη· περισταφέντα δὲ τὰ δράγματα ὑμῶν, προσεκύνησαν τὸ ἐμὸν δράγμα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τῷ μὲν νεανίᾳ προαναφαίνει ὁ Θεὸς, ὡς ἔσαι κατὰ καιρὸς λαμπρὸς καὶ ἀπόβλεπτος, καὶ τῶν ἀδελφῶν ἂν ἀμείνοσι ταῖς λήξεσι καὶ ταῖς δόκλείαις κατεσεμμένος. πρόκλησις δὲ, οἶμαι, τὸ δρώμενον ἰῶ, ἀκουσασα τὸ μειράκιον εἰς ἔφεσιν ἀρετῆς. ὃν περ γὰρ τρόπον οἱ παιδοτρίβαι τὰς γε νέας ἀλείφοντες, παραθήγουσι μὲν εἰς εὐτολμότατον φρόνημα, καὶ τὸ τληπαθὲς ἐλέσθαι καὶ τιμᾶν ἀναπείθουσι, τὰ γέρα προαγορεύοντες αὐτοῖς, ἃ τῇ τοῦ νικᾶν σωθέσι δόξῃ, τὰς τῶν ἀγωνοθετούντων φιλοτιμίας, τὰς παρὰ τῶν θεωμένων εὐφημίας, τὰς ἐπαίνους, τὰς κρότους· ἕτω καὶ ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, ὅταν ἴδῃ ψυχὴν εὐφυᾶ καὶ δόκιμον, καὶ ἀκριβῶς διαπρέπουσαν νῷ, καὶ πρὸς πανοτιὸν ἄρισον ἔχουσαν ἐπιτηδείως, παρακαλεῖ τότε πρὸς τὸ ἐλέσθαι τὸ ἀγαθὸν, προαναδεικνὺς τὰ ἐσόμενα, καὶ προανισὰς οἰκονομικῶς εἰς προθυμίαν, δῆλον δὲ ὅτι τιμὴ ἐπ' ἀρεταῖς.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. (1) Τί βέλεται ἡ τῶν δραγμάτων προσκύνησις; Δράγμα μὲν εἰς καιρὸν σημεῖον παραδεξόμεθα· τόγε μὴν δόξῃ περιφανὲς, ἡ τοῦ ἑνὸς ἔγερσις ὑπεμφαίνειεν ἄν. ὅτε τοίνυν ἥξει καιρὸς, καθ' ὃν ἔσαι μὲν δόκλεὴς ὁ θεσπέσιος Ἰωσὴφ, ὑποπεσεῖται δὲ ὥσπερ αὐτῷ καὶ ὑποστήσεται καὶ αὐτὴ τῶν ἀδελφῶν ἡ πληθὺς, προϋπέδειξεν αἰνιγματωδῶς τὸ αὐτοῦ δράγμα παρὰ τῶν ἑτέρων προσκυνούμενον.

*ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸ δὲ τῶν δραγμάτων ὄναρ προσημαίνει τῷ διὰ τῶν πυρῶν γεγενημένῳ προσκύνησιν. σιτοδοχίας γὰρ χάριν εἰς τὴν Αἴγυπτον εἰσελθόντες, καὶ τὴν προρρήσιν, προσεκύνησαν τῷ Ἰωσήφ.

*ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Δράγμα εἶδεν, ἐπειδὴ δι' ἀφορίας αὐτῷ γέγονε τοῦ κατάρξαι τῆς Αἰγύπτου, καὶ προσκυνηθῆναι παρὰ τῶν ἀδελφῶν.

ζ. Εἶπαν δὲ αὐτῷ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, μὴ βασιλεύων βασιλεύσῃς ἐφ' ἡμᾶς, ἢ κυριεύων κυριεύσῃς ἡμῶν; καὶ προσέθεντο ἔτι μισεῖν αὐτὸν ἕνεκεν τῶν ἐνυπνίων αὐτοῦ, καὶ ἕνεκεν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Ἀναγκαίως τὰς αἰτίας τοῦ μίσους τοῦ κατ' αὐτοῦ προεκτίθεται. καὶ πρῶτον μὲν λέγει τοῦ παλροὸς αὐτῶν τὸ περὶ αὐτὸν φίλτρον ἐξαίρετον· ὃ καὶ βληθέντες ἀμβλώσαι διαβολαῖς, οὐκ ἐξίσχυσαν, τοῦ Ἰακὼβ εὐ γήρᾳ γενομένου, καὶ πλέον ὑπεραγαπῶντος αὐτόν· δευτέραν δὲ καὶ τρίτην αἰτίαν λέγει τοῦ μίσους, τὰ ἐνύπνια.

(1) Τοῦ Κυρίλλου ἐστὶ· καὶ μαρτυρεῖ ὁ μόνον τὰ ἐκδεδομένα, ἀλλὰ καὶ ἡ φράσις αὐτή.

*ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐκεῖνο ἄξιον ἰδεῖν, ὅπως ὁ Φθόνος ἀνοσίαν ἔχει τὴν ἔφοδον, καὶ διὰ τῶν ἴσων ἔρχεται κακῶν. σὺ δὲ μᾶλλον τυφλὸν καὶ θεομάχον ὅτι μάλιστα τὸ θηρίον. ἐπιτηρεῖ γὰρ ὅπως Θεοῦ προαναγγέλλοντος τῷ Ἰωσὴφ τὴν τῆς ἐσομένης σὺν κλείας λαμπρότητα, δέον ἐκεῖνο διανθυμεῖσθαι σαφῶς, ὡς ἂν ἄν ὁ τὰ δίκαια κρίνων Θεὸς ἐποίσειεν ἂν τοῖς μὴ ἐλεῖν ἀξίοις τὰς ἀνωτάτω τιμὰς, εἶτα χαίρειν ἐπ' ἀδελφῷ διαφανεστάτῳ ἔχοντι τὴν ἐλπίδα, καὶ θείᾳ ψήφῳ τετιμημένῳ, τοῦτο μὲν οὐ δεδράκασιν, ἀδρότερον δὲ τοῦ φθόνου διανισῶσι τὸ κέντρον, καὶ θηρίων δίκην ἐπιμεμιλήκασι, μονονουχὶ καὶ ἐπιτιμῶντες τῷ Θεῷ τῷ τῆς δόξαν ὑπιχνουμένῳ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐμίσησαν οἱ ἀδελφοὶ τὸν Ἰωσὴφ διὰ τὰ ἐνύπνια, καὶ Ἰουδαῖοι τὸν Χριστὸν διὰ τὰ θαύματα. βλέπε τὴν κακίαν πῶς τυφλώττει. διατὶ πολεμεῖς τοῖς τὰ ἐνύπνια θεασαμένῳ; ἆρα ἀληθεύει τὰ ἐνύπνια, ἢ ψεύδεται; εἰ μὲν ἀληθεύει, ποία μηχανὴ περιγράψει τὴν ἀλήθειαν; εἰ δὲ ψεύδεται, τί βασκαίνεις τῷ φαντάζομένῳ; (1)

η. Εἶδε δὲ ἐνύπνιον ἕτερον, καὶ διηγήσατο αὐτὸ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ· καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἐνυπνιάσθην ἐνύπνιον ἕτερον· ὥσπερ ὁ ἥλιος, καὶ ἡ σελήνη, καὶ ἕνδεκα ἀστέρες προσεκύνουν με.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Οὐδὲν παράδοξον, εἰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ τελευτησάσης, σὺν τῷ ἡλίῳ καὶ τοῖς ἄστροις τοῖς σύνδεκα καὶ τὴν σελήνην ἔδοξεν αὐτὸν προσκυνοῦσαν ὁρᾶν. μᾶλλον μὲν γὰρ ὁ διαπαντὸς ἐξισάζει πρὸς ἀκρίβειαν τοῖς πράγμασι τὰ ἐνύπνια· πολλὰς δὲ καὶ λίαν ἐκτόπους, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖον, παρέχεται τὰς ἐξαλλαγάς. ὅμως ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ πάνυ τὸ γεγονὸς ὑπάρχει παράλογον, τῶν τε τὰς ἄλλας μητέρας τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ περιεῖναι, καὶ τῷ τῆς Ῥαχὴλ αὐτῷ, κἂν εἰ ἐνεργείᾳ μὴ προσεκύνησεν αὐτὸν διὰ τὸ προτελευτῆσαι, ἀλλὰ δυνάμει γε ὅδε ἦττον σὺν τῷ Ἰακὼβ τοῦτο πεποίηκεν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Σαφῶς ἡ μήτηρ τοῦ Ἰωσὴφ πρὸ τῶν ἐνυπνίων ἐτελεύτησε. μήποτε οὖν δυνάμεθα τῷ Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσὴφ εἰπεῖν προφητεύεσθαι προσκυνήσειν τῷ Χριστῷ;

θ. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, τί τὸ ἐνύπνιον τοῦτο, ὃ ἐνυπνιάσθης; ἆρά γε ἐλθόντες ἐλευσόμεθα ἐγώ τε καὶ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοί σου προσκυνῆσαί σε ἐπὶ τὴν γῆν; Ἐζήλωσαν δὲ αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ· ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ διετήρησε τὸ ῥῆμα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀνακόπλει μὲν γὰρ σὺν φυῶς τῶν ἀκροωμένων τὸν Φθόνον, καὶ ἀφορήτῳ θράσει καταχεόμενον τοῦ νεανίσκου (2) τιθασεύει τρόπον τινὰ, καὶ καλεῖ πρὸς τὸ ἥμερον. οὐκ ἐᾷ [δὲ] τὸ μειράκιον τῇ τῶν ὁραμάτων ἐλπίδι καταλαζονεύεσθαι τῶν ἀδελφῶν, ἀλλ' οὐδὲ τῆς εἰς πατέρα τιμῆς ὀλιγωρεῖν, [μονονουχὶ καὶ πρόωρον τῆς ἐσομένης λαμπρότητος τῷ ὑπεροχῷ ἁρπάζειν ἐν ἑαυτῷ. ὅρα γὰρ ὅπως περιΐσησιν σὺν φυῶς εἰς ἔκβασιν οὐκ ἐνδεχομένῳ τῶν ὁραμάτων τὴν δύναμιν. τεθνεώσης γὰρ ἤδη τῆς Ῥαχὴλ, ἢ τὸν Ἰωσὴφ ἐκτέτοκε· μὴ ἐγώ φησι, καὶ ἡ μήτηρ σου προσκυνήσομέν σοι; ἔδρα δὲ τοῦτο καθάπερ ἔφην ἀρτίως, καὶ τῆς τοῦ νεανίσκου φρενὸς καταύρων τὸν ὄγκον, καὶ τῶν ἀδελφῶν τὸν ἐγηγερμένον ἐπ' αὐτὸν κατευνάζων φθόνον.] ἔσεταί γε μὴν τὸ χρῆμα προσεδόκα αὐτός. οὐκοῦν οὐ παρέργως· ἀλλ' οὐδὲ λήθης ἀξίως ποιεῖται τὰς λόγους. τετήρηκε γὰρ αὐτὰς, ὅτι καὶ εἰς πέρας ἐκβήσονται τάχα που τεθαρρήκως.

ια. Ἐπορεύθησαν δὲ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ βόσκειν τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς αὐτῶν εἰς Συχέμ.

ιβ. Καὶ εἶπεν Ἰσραὴλ πρὸς Ἰωσὴφ, οὐχὶ οἱ ἀδελφοί σου, ποιμαίνουσιν εἰς Συχέμ; δεῦρο ἀποστελῶ σε πρὸς αὐτούς· εἶπε δὲ αὐτῷ, ἰδοὺ ἐγώ.

ΑΔΗΛΟΥ. Πρόφασις ἵν' τοῦ μέλλοντος ἔρχεσθαι εἰς Αἴγυπτον, καὶ σιτοδοτεῖν τῷ λαῷ.

ιγ. Εἶπε δὲ αὐτῷ Ἰσραὴλ, πορευθεὶς ἴδε, εἰ ὑγειαίνουσιν οἱ ἀδελφοί σου, καὶ τὰ πρόβατα· καὶ ἀνάγγειλόν μοι. καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν ἐκ τῆς κοιλάδος τῆς χεβρών· καὶ ἦλθεν εἰς Συχέμ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀπεσάλη δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπισκεψόμενος τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ, εἰ διατελοῦσιν ἐν σὺν φροσίαις, δῆλον δὲ ὅτι ταῖς νοηταῖς· καὶ εἰ μεμνήκασιν ἐν καλῷ τὰ ὑπ' αὐτοῦ θρέμματα, τῆς τῶν ποιμαίνων ἐπιεικείας οὐκ ἀμοιρήσαντα.

ιδ. Καὶ εὗρεν αὐτὸν ἄνθρωπος πλανώμενον ἐν τῷ πεδίῳ· ἠρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος, λέγων, τί ζητεῖς;

**ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Εὗρε, φησὶν, ἄνθρωπος αὐτὸν πλανώμενον ἐν τῷ πεδίῳ,

(1) Ἐν τοῖς ἑνδεδομέν. τοῦτο οὐχ εὕρηται, ἀλλ' οὐδ' ἔοικε τῶν τοῦ Κυρίλ.
(2) Καὶ θράσει ἀφορήτῳ τὸν νεανίσκον καταχεόμενον. σὺ τόμ. 1. μερ. 1. σελ. 182.

πεδίῳ, δηλῶν ὅτι ἀχ ὁ πόνος καθ' αὐτὸν, ἀλλ' ὁ μετὰ τέχνης ἀγαθόν. Καὶ μεθ' ἕτερα. Τῶ δ' ὑρόντος ἐν τῷ πεδίῳ πλανώμενον αὐτὸν ἀνθρώπε τὸ κύριον ὄνομα ἐφασί τινες δεδηλῶθαι. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τῶ πρὸς ἀλήθειαν ἀνθρώπε τὸ ἰδιαίτατον καὶ ὑθυβολώτατον ὄνομά ἐσιν αὐτὸ, ἄνθρωπος, ἠρθρωμένη καὶ λογικῆς διανοίας οἰκειοτάτη πρόσρησις. ὅτος ὁ ἄνθρωπος ἐν ἑκάστε τῇ ψυχῇ κατοικῶν, τοτὲ μὲν ἄρχων καὶ βασιλεὺς ὑρίσκεται, τοτὲ δὲ δικασὴς καὶ βραβευτὴς τῶν κατὰ τὸν βίον ἀγώνων, ἔσι δ' ὅτε μάρτυρος καὶ κατηγόρε λαβὼν τάξιν, ἀφανῶς ἡμᾶς ἔνδοθεν ἐλέγχει, μηδὲ διᾶραι τὸ σόμα ἐῶν· ἀναλαμβανόμενος δὲ καὶ ἐπισομίζων ταῖς τῶ συνειδότος ἰώλαις τὸν αὐθάδη καὶ μετὰ ἀφηνιασμῶ δρόμον γλώτης ἐπίσχεν. ὅτος ὁ ἔλεγχος ἐπύθετο τῆς ψυχῆς, ἰώλκα τιὼ πλάνιω εἶδεν αὐτῆς. τὶ ζητεῖς; ἆρά γε Φρόνησιν; τὶ ἂν ἐπὶ πανεργίας βαίνεις; ἀλλὰ σωφροσιώλω; ἀλλ' ἐπὶ φειδωλίαν ἡ τρίβος ἄγει. ἀλλὰ ἀνδρίαν; θρασύτης προσέρχεται ταύτῃ. ἀλλ' ὑσέβειαν μετέρχῃ; δεισιδαιμονίας ἡ ὁδός.

ιε. Ὁ δὲ εἶπε, τὰς ἀδελφάς με ζητῶ· ἀπάγγειλόν μοι πᾶ βόσκεσιν.
15. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος, ἀπήρκασιν ἐντεῦθεν· ἤκεσα γὰρ αὐτῶν λεγόντων, πορευθῶμεν εἰς Δωθαείμ. καὶ ἐπορεύθη Ἰωσὴφ ὄπισθεν τῶν ἀδελφῶν αὐτᾶ, καὶ εὗρεν αὐτὰς εἰς Δωθαείμ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οἱ βόσκοντες, τροφὰς τὰ αἰσθητὰ πάντα παρέχεσι τῷ τῶν αἰσθήσεων ἀλόγῳ καὶ ἀπλήσῳ θρέμματι, δι' ἃς ἀκράτορες ἑαυτῶν γενόμενοι καὶ κακοδαιμονᾶμεν· οἱ δὲ ποιμαίνοντες, ἀρχόντων καὶ ἡγεμόνων ἔχοντες δωάμιν, τὰ ἐξηγριωμένα ἡμερῶσι, σέλοντες τὸ τῶν ἐπιθυμιῶν μέγεθος. ἔπερ ἂν ἐζήτει τὰς ἀρετῆς πρὸς ἀλήθειαν ἀσκηλὰς, ἐσκέπλετ' ἂν αὐτὰς ἐν βασιλεῦσιν, ἀκ ἐν οἰνοχόοις, ἢ σιτοποιοῖς, ἢ μαγείροις. οἱ μὲν γὰρ, τὰς ἡδονὰς ὑτρεπίζεσιν· ἐκεῖνοι δὲ, ἡδονῶν ἄρχεσι. διὸ καὶ ἀποκρίνεται ὀρ» θῶς ὁ τιὼ ἀπάτιω ἰδὼν ἄνθρωπος, ἀπήρ» κασιν ἐντεῦθεν. δείκνυσι δὲ τὸν σωματικὸν ὄγκον, δηλῶν ὅτι πάνλες, οἷς ὑπὲρ κλήσεως ἀρετῆς πόνος διαθλεῖται, τὸν περίγειον καταλελοιπότες χῶρον, μετεωρολογεῖν ἐγνώκασιν, ἀδεμίαν τῶν σωματικῶν ἐφελκόμενοι κηρῶν. καὶ γὰρ λεγόντων » ἀκηκοέναι, φησὶν αὐτὸν, εἰς Δωθαείμ » πορεύθῶμεν· ἑρμηνεύεται δὲ ἔκλειψις ἱκανή· παρισάντων, ὅτι ἀ μέσως, ἀλλ' ἄκρως ἀπόλειψιν καὶ ἔκλειψιν τῶν ἃ μὴ πρὸς ἀρετιὼ σωεργεῖ μεμελετήκασι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀλλὰ εὗρωται μὲν ἐκ ἐν γε Συχέμ, ἀλλ' ἐν Δωθαείμ. καὶ τὶ δὴ τᾶτό ἐσι; διερμηνεύεται μὲν γὰρ Συχέμ, ὦμος· σημεῖον ἂν γένοιτο φιλεργίας τὸ μέλος. κατείθισαι γάρ πως ἡ θεόπνευσος Γραφὴ ποτὲ μὲν εἰς ἰσχὺν, ποτὲ δὲ εἰς ἔργε τύπον ποιεῖθαι τὸν ὦμον. οἷον ἐκεί» νόφαμεν, τὸ, δὸς καρδίαν σε εἰς τὰς ὦ» μας σε, τετέσιν εἰς φιλεργίαν. Δωθαεὶμ δὲ πάλιν, ἔκλειψις ἱκανή. κατελείφθησαν τοίνυν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ ἐκ ἐν φιλεργίαις ὄντες ταῖς εἰς ἀρετιὼ, ἅτε μιὼ σύνοκιμήσεσι ταῖς κατὰ νόμον, ἀλλ' ἐκλείψει πολλῇ, δικαιοσώης δηλονότι, καὶ ἀπάσης ἐπιεικείας, ἀ γὰρ ἰῶ δίκαιος, ἀδὲ εἷς, ἐκ » ἰῶ ὁ ποιῶν χρησότητα, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἱερ. 31. 21. Ψαλ. 13. 3.

ιζ. Προεῖδον δὲ αὐτὸν μακρόθεν πρὸ τᾶ ἐγγίσαι πρὸς αὐτὰς· καὶ ἐπονηρεύσαντο τᾶ ἀποκτεῖναι αὐτόν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Βελεύονται μὲν ἔν κατὰ τᾶ ἁγίε θάνατον. ὁ δὲ Θεὸς ἔργον ἔχει ἀ μόνον τὰ παρ' ἑαυτᾶ διδόναι ἀγαθὰ, ἀλλὰ καὶ τιὼ ἡμετέραν κακίαν εἰς ἀγαθιὼ χρῆσιν μετενεγκεῖν, καὶ τιὼ κακίαν εἰς οἰκονομίαν μεταχειρίζεται. ἥτις δὴ κακία ἐπήνει καὶ μὴ βελομένη τὸν Ἰωσήφ. ἅπας γὰρ πωλῶν ἐπαινεῖ τὸν πωλέμενον διὰ πλείω τιμιώ.

ιη. Εἶπε δὲ ἕκασος πρὸς τὸν πλησίον αὐτᾶ· ἰδὲ ὁ ἐνυπνιαθεὶς ἐκεῖνος ἔρχεται. Νῦν ἂν δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ ῥίψωμεν αὐτὸν εἰς ἕνα τῶν λάκκων· καὶ ἐρᾶμεν, θηρίον πονηρὸν κατέφαγεν αὐτόν· καὶ ὀψόμεθα, τὶ ἔσαι τὰ ἐνύπνια αὐτᾶ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εἶδες, ὅτι τῶν ἐνυπνίων τιὼ ἔκβασιν προσδοκῶντες, ἀνελεῖν αὐτὸν ἐπεχείρεν;

κ. Ἀκέσας δὲ Ῥεβὶμ, ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν καὶ εἶπεν, ἀ πατάξωμεν αὐτὸν εἰς ψυχήν.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ. Ῥεβὶμ καὶ Ἰούδας ἄρισα σωεβελεύσαντο. πρὸς γὰρ ἄνδρας εἶχον ἀνημέρως. οἱ γὰρ ἀμφὶ τὸν Συμεῶνα καὶ Λευὶ ἀ μετρίως ἀπογενσάμενοι τῆς ἀνδροφονίας, ἐν σωηθείᾳ μὲν ἤδη ποτὲ τᾶ πράγματος ἐγεγόνεισαν, ἔρπειν δὲ περὶ τὰς τοιαύτας ὠρέγοντο κνίσας ἰχνευτικῶς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ῥεβιὼ δὲ σώζειν ὁρμήσας, ᾤετο διὰ τᾶτο διαλάτλεθαι τῷ πατρὶ διὰ τιὼ εἰς Βάλλαν παρανομίαν, τιὼ παλλακίδα τᾶ πατρὸς αὐτᾶ.

κα. Εἶπε δὲ αὐτοῖς Ῥεβὶμ, μὴ ἐκχέητε αἷμα· ἐμβάλετε αὐτὸν εἰς τὸν λάκκον τᾶτον τὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ, χεῖρα δὲ μὴ ἐπενέγκητε αὐτῷ. ὅπως ἐξέλητε αὐτὸν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἀποδῶ αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτᾶ.
κβ. Ἐγένελο δὲ ἡνίκα ἦλθεν Ἰωσὴφ πρὸς τὰς ἀδελφὰς αὐτᾶ, ἐξέδυσαν τὸν Ἰωσὴφ

Ἰωσὴφ τὸν χιτῶνα τὸν ποικίλον τὸν περὶ αὐτόν.

κγ. Ἔῤῥιψαν αὐτὸν εἰς τὸν λάκκον· ὁ δὲ λάκκος κενὸς, ὕδωρ οὐκ εἶχεν.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐ σφάζεται Ἰωσὴφ, ἀλλὰ ζῶν εἰς τὸν λάκκον κατέρχεται. εἰκὼν γὰρ ἦν τοῦ ἐν τῇ ζωῇ τὸν ᾅδην σκυλεύσαντος. κενὸς δὲ καὶ ὁ λάκκος, ὥσπερ καὶ ὁ τάφος τοῦ σωτῆρος.

ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Ζῶν εἰς τὸν λάκκον κατέρχεται, ἐπειδὴ εἰκὼν ἦν τοῦ ζῶντος. κατέβη Ἰωσὴφ εἰς λάκκον κενόν. ἦν δὲ καὶ τὸ μνῆμα τοῦ Σωτῆρος κενὸν, νεκρὸν μὴ ἔχον.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Ἀλλ' ἐπέγνωσαν μὲν παρόντα μετὰ σαρκὸς τὸν ἠγαπημένον, τὸν νοητὸν Ἰωσήφ. ἔφη γὰρ ὁ μακάριος εὐ-
Ἰωάν. 12. 42. αγγελιστὴς Ἰωάννης, ὅπως μέντοι καὶ ἐκ
» τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν,
» ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν.] ἐπιγνόντες τοίνυν Ἰουδαῖοι πεπαρῳνήκασιν εἰς Χριστόν. ἀπεκτόνασι γὰρ, καὶ ὥσπερ εἰς λάκκον τοῦτον καθῆκαν οἱ δείλαιοι, τὸ βαθὺ καὶ σκοτεινὸν τοῦ θανάτου βάραθρον, τουτέστι τὸν ᾅδην. καθίεσαν εἰς λάκκον οὐ τεθνεῶτα τὸν Ἰωσὴφ, πλὴν ὡς τεθνηξόμενον, καὶ οὐκ εἰς μακράν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἄθρει δὴ λοιπὸν τῶν ἱερῶν γραμμάτων τὴν νῆψιν, καὶ τὸ πο-
» λὺ ἀπεξεσμένον εἰς τὸ ἀκριβές. ὁ λάκ-
» κος, φησὶ, κενὸς, ὕδωρ οὐκ εἶχεν. ἵνα σαφῶς καὶ ἐναργῶς ὁ ᾅδης ἡμῖν διὰ τούτου κατασημαίνηται. καὶ τίνι τρόπῳ; ὕδωρ μὲν γὰρ σύμβολον ἂν εἴη ζωῆς, ὡς ζωοποιόν. ὕδωρ δὲ οὐκ εἶναί φησιν ἐν τῷ λάκκῳ. τῶν γὰρ ζωῆς ἐστερημένων νοοῖτ' ἂν εἰκότως ὁ ᾅδης οἶκός τε καὶ ἐνδιαίτημα.

κδ. Ἐκάθισαν δὲ φαγεῖν ἄρτον. καὶ ἀναβλέψαντες τοῖς ὀφθαλμοῖς, εἶδον· καὶ ἰδοὺ ὁδοιπόροι Ἰσμαηλῖται ἤρχοντο ἐκ Γαλαάδ· καὶ αἱ κάμηλοι αὐτῶν ἔγεμον θυμιαμάτων καὶ ῥητίνης καὶ στακτῆς· ἐπορεύοντο δὲ καταγαγεῖν εἰς Αἴγυπτον.

** ΕΦΡΑΙΜ. Ὡς δὲ ὠμοὶ ἐνέβαλον τὸν Ἰωσὴφ ἐν τῷ λάκκῳ, ἐκάθισαν τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν μετὰ χαρᾶς. ὥσπερ ἄντις νικήσας πόλεμον πτερώσηται, οὕτω καὶ οὗτοι μετὰ χαρᾶς τῆς καρδίας ἀνέκειντο.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσὴφ ἐσθιόμενοι ἅμα δὴ ἐπώλησαν αὐτὸν, σφάξαντες τῇ προθέσει· οὕτω τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ Ἰουδαῖοι βδελυκτοὶ τὸ πάσχα ἐσθίοντες, ἔσφαξαν τὸν Σωτῆρα.

κε. Εἶπε δὲ Ἰούδας πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, τὶ χρήσιμον, ἐὰν ἀποκτείνωμεν τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ κρύψωμεν τὸ αἷμα αὐτοῦ;

Τὶ χρήσιμον. Ἀκύλας, τὶ πλεονέκτημα. Ἄλλος, τὶ κέρδος.

κϛ. Δεῦτε ἀποδώμεθα αὐτὸν τοῖς Ἰσμαηλίταις τούτοις· αἱ δὲ χεῖρες ἡμῶν μὴ ἔστωσαν ἐπ' αὐτὸν, ὅτι ἀδελφὸς ἡμῶν, καὶ σὰρξ ἡμῶν ἐστίν· ἤκουσαν δὲ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀντὶ τοῦ ἤκουσαν, ἐπείσθησαν.

ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Ἔδει γὰρ τότε τὴν πρᾶσιν τοῦ Ἰωσὴφ γενέσθαι διὰ τοῦ Ἰούδα, ἐπειδὴ καὶ ἡ πρᾶσις τοῦ Σωτῆρος διὰ Ἰούδα τοῦ προδότου ἐγένετο. ἡ δὲ ἐπιβουλὴ τῶν ἐπιβουλευσάντων ὁδὸς προκοπῆς ἐγένετο τῷ φθονουμένῳ.

κζ. Καὶ παρεπορεύοντο οἱ ἄνθρωποι οἱ Μαδιναῖοι οἱ ἔμποροι, καὶ ἐξείλκυσαν καὶ ἀνεβίβασεν τὸν Ἰωσὴφ ἐκ τοῦ λάκκου· καὶ ἀπέδοντο τὸν Ἰωσὴφ τοῖς Ἰσμαηλίταις εἴκοσι χρυσῶν. καὶ κατήγαγον τὸν Ἰωσὴφ εἰς Αἴγυπτον.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Τοῖς ἐμπόροις ἀποδίδονται τὸν Ἰώσηπον ἀνελκύσαντες ἐκ τοῦ λάκκου, μνῶν (1) εἴκοσι, ἑπτακαίδεκα ἐτῶν γεγονότα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀνεβιβάσθη τὸ παιδάριον. ἀνεβίω δὲ καὶ ὁ Χριστὸς ἐκ νεκρῶν. οὐ γὰρ γέγονε τῷ λάκκῳ κάτοχος, οὐ μεμένηκεν εἰς ᾅδου, κεκένωκε δὲ μᾶλλον αὐτόν. ἔφη γὰρ τοῖς ἐν δεσμοῖς, ἐξέλθετε. ἐπειδὴ δὲ ἀνεβιβάσθη, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν ὁ θεσπέσιος Ἰωσὴφ ἀπῆρεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἐκπριαμένων αὐτῶν τῶν Ἰσμαηλιτῶν· ἦσαν δὲ ἀρωμάτων ἔμποροι. ἀνεβίω μὲν γὰρ καὶ ὁ Χριστὸς, καὶ ἀναβέβηκεν ἐκ τοῦ λάκκου· μεταπεφοίτηκε δὲ, τὴν Ἰουδαίαν ἀφεὶς [εἰς τὴν τῶν ἐθνῶν χώραν, περιφερόντων αὐτὸν τῶν] νοητῶν Ἰσμαηλιτῶν, [τουτέστι τῶν] ἐν ὑπακοῇ Θεοῦ. ἑρμηνεύεται γὰρ οὕτως ἡ λέξις. τίνες δ' ἂν εἶεν οἱ τοιοίδε; πάλιν οἱ μακάριοι μαθηταὶ, τὸ οὖς ὑποθέντες τοῖς διὰ Χριστοῦ παιδεύμασι, καὶ ἀπαρχὴ γεγονότες τῶν εὐδοκιμούντων ἐν ὑπακοῇ καὶ πίστει, καὶ τοῖς ὑπὲρ νόμον αὐχήμασιν. οἱ γὰρ τοιοίδε νοοῖντ'

(1) Μνᾶς, ἥ τις τῇ ἑβραΐδι μνήμη καλεῖται. ἡ δὲ Ἰταλικὴ μνᾶς τεσσαράκοντα στατήρων ἐστίν. ὅπερ οὐγγίων κ', λίτρας μιᾶς καὶ διμοίρου. Ἐπιφάν. ἐν τῷ περὶ μέτρ. καὶ σταθμ. βιβλ. Ἰστέον δὲ, ὅτι τὸ, μνήμη, μανὴ φησὶν ὁ Πετάβ. (ἐν τοῖς τοῦ Ἐπιφαν. σχολ.) δεῖν ἀναγινώσκεσθαι. περὶ δὲ τῆς μνᾶς ὁ τοῦ Νικάνδρου σχολιαστὴς, (αὐτ.) τάδε φησὶν, ἡ δὲ Ἰταλικὴ μνᾶ, λίτραν μίαν ἥμισυ. ἰσοδυνάμος δὲ καὶ ἰσοστάσιος τῇ ἰταλικῇ μνᾷ ἡ ἀττικὴ, καθ' Ἥρωνα.

νοοῖντ' ἂν εἰκότως καὶ ἀρωμάτων ἔμποροι, τὸ Χριστῦ μυστήριον θυωδιάζοντες, καὶ ἁπάσης ἀρετῆς ἰδέαν ἐν ἰδίαις ψυχαῖς ἀναματλόμενοι γενικῶς. ἦτοι τὸν Ἰωσὴφ ἐξεπρίοντο τρόπον τινά, πάντα μὲν ἀφέντες τὰ ἐν νόμῳ λαμπρὰ, τὸν σῦν δὲ καὶ πολυτίμητον ἐμποροθσάμενοι μαργαρίτῃ, κατὰ τὴν αὐτῦ τοῦ Σωτῆρος παραβολήν. ἦτοι τοῖς ἔθνεσι διεκομίσαντο τὸν Χριστὸν, ἱεροργοῦντες τὸ θυαγγέλιον.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Καθεὶς ἑαυτὸν εἰς κένωσιν ὁ μονογενὴς, καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς γεγονὼς· κεχρηματικὼς καὶ ἀδελφὸς τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πρόγε τῶν ἄλλων τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, θάνατον ὑπέμεινε, καὶ ἀνέτλη σταυρὸν, καταβέβηκέ τε εἰς ᾅδθ, ἔ καὶ εἰς τύπον ὁ λάκκος· πλὴν ἀνεβίω πάλιν, καὶ τῶν ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ] ἀπενοσφίζετο. δέδοται [δὲ] ὥσπερ [τοῖς] τῶν νοητῶν ἀρωμάτων ἐμπόροις, τουτέστι τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις, οἳ τὸ αὐτῦ μυστήριον θυωδιάζοντες, εἰς τὴν τῶν ἐθνῶν καθήκοντο χώραν, διὰ τῶν θυαγγελικῶν κηρυγμάτων τοῖς ἐκ εἰδόσιν αὐτὸν ἀποφέροντες τὴν τῦ δόλθ μορφὴν περικείμενον. κηρύσσεται γὰρ ὁ δι' ἡμᾶς ἐν σαρκὶ γεγονὼς λόγος καὶ ἐν τῇ τῦ δόλθ μορφῇ. τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ ἀπενεχθῆναι διὰ τῶν Ἰσμαηλιτῶν τὸν Ἰωσὴφ εἰς Αἴγυπτον.

κη. Ἀνέστρεψε δὲ Ῥουβὶμ ἐπὶ τὸν λάκκον, καὶ ἐκ ὁρᾷ τὸν Ἰωσὴφ ἐν τῷ λάκκῳ· καὶ διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτῦ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κεκώλυκε Ῥουβὶμ φονῶντας τοὺς ἀδελφούς. δεδυσφόρηκε δὲ καὶ Ἰούδας. καὶ ἵν μὲν Ῥουβὶμ πρωτότοκος· Ἰούδας γε μὴν ἐκ τῆς εἰς βασιλείαν κεκλημένης Φυλῆς. ἐκῆν ὅσοι τῇ τῦ πρωτοτόκθ συμμορφίαν πεπλήκασιν, εἴπερ ἦσαν ἐξ Ἰουδαίων, καὶ ὅσοι κέκλωνται πρὸς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν, τὸ διὰ Χριστῦ προσηκάμενοι κήρυγμα, δεδυσφορήκασιν ἢ μικρῶς ἐπὶ τοῖς κατ' αὐτῦ τολμήμασιν. ἦσαν γὰρ ἦσαν ἐκ θαρίθμητοι κατ' ἐκεῖνο καιρὸν, κατάτε τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ τὴν ἑτέραν τῶν Ἰουδαίων χώραν οἱ λελυπημένοι καὶ σκαλγήσαντες Χριστῷ ἠτιμασμένῳ.

κθ. Καὶ ἀνέστρεψε πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς· καὶ εἶπε, τὸ παιδάριον ἐκ ἔστιν ἐν τῷ λάκκῳ· ἐγὼ δὲ ποῦ πο-
λ. ρεύσομαι ἔτι; Λαβόντες δὲ τὸν χιτῶνα τῦ Ἰωσὴφ, ἔσφαξαν ἔριφον αἰγῶν, καὶ ἐμόλυναν τὸν χιτῶνα τῷ
λα. αἵματι. Καὶ ἀπέστειλαν τὸν χιτῶνα τὸν ποικίλον, καὶ εἰσήνεγκαν τῷ πατρὶ αὐτῶν· καὶ εἶπαν, τῦτον εὕρο-

μεν, ἐπίγνωθι εἰ χιτὼν τῦ υἱῦ σθ ἐστὶν, ἢ ὄ.

λβ. Καὶ ἐπέγνω αὐτὸν, καὶ εἶπε, χιτὼν τῦ υἱοῦ μθ ἐστί· θηρίον πονηρὸν κατέφαγεν αὐτόν· θηρίον ἥρπασε τὸν Ἰωσήφ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐκ ἀποκαλύπτει δὲ ὁ Θεὸς τῷ Ἰακὼβ, ὅτι ζῇ ὁ Ἰωσὴφ, καὶ ὅτι εἰς Αἴγυπτον κατήχθη· ἵνα μήπως ἔτος λυτρούμενος τὸν υἱὸν, ἐμποδίσῃ τῇ ὕστερον οἰκονομίᾳ τῦ Θεῦ, (1) κατάτε Αἴγυπτον αὐτὸν καὶ ἐν τῇ Ἐξόδῳ γεγενημένην. ἀμέλει ὅτε λοιπὸν ἐγνώσθη τῷ Ἰακὼβ ὕστερον, ὅτι ζῇ Ἰωσὴφ, τότε αὐτῷ ἐπιφαίνεται ὁ Θεὸς θαῤῥεῖν παρακελευόμενος, ὅτι Ἰωσὴφ ὁ υἱὸς ἐπιβαλεῖ τὰς Γεν. 46. 4.
χεῖρας αὐτῦ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς σθ. ὥσπερ δὲ Ἰωσὴφ εἰ ἔμενε παρὰ τῷ πατρὶ, ἡ Αἴγυπτος τὸν τῦ λιμῦ θεραπευτὴν ἐκ ἐδέχετο· ἕτως ὁ μονογενὴς, εἰ ἔμενε παρὰ τῷ πατρὶ ἐν τῇ ἁγίᾳ δόξῃ κρυπτόμενος, τὴν οἰκουμένην ἐκ ἔσωζε.

λγ. Διέῤῥηξε δὲ Ἰακὼβ τὰ ἱμάτια αὐτῦ, καὶ ἐπέθετο σάκκον ἐπὶ τὴν ὀσφὺν αὐτῦ, καὶ ἐπένθει τὸν υἱὸν αὐτῦ ἡμέρας πολλάς.

ΑΔΗΛΟΥ. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐτελεύτησε καὶ Βάλλα πενθοῦσα τὸν Ἰωσὴφ, ἢ καὶ ἐθήλασεν αὐτὸν, καίγε ἡ Δεῖνα θυγάτηρ Ἰακώβ. τρία πένθη. διὰ τῦτο κακῦσιν ἑαυτοὺς οἱ Ἰσραηλῖται τῇ δε κάτῃ τῦ ἑβδόμθ μηνὸς, σοδὸν ἐθνους.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Κἀκεῖνο πάλιν σκοπήσωμεν, ὅτι ὥσπερ ὁ Ἰωσὴφ ἐν τῇ οἰκίᾳ (2) τῦ πατρὸς ἐπενθεῖτο ὡς νεκρὸς, ἦξε δὲ (3) ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἐβασίλευσεν· ἕτω Χριστὸς, παρὰ μὲν Ἰουδαίοις νεκρὸς εἶναι νενόμισται, ἐν δὲ τοῖς ἔθνεσι πιστεύεται ζῶν καὶ διαμένων καὶ βασιλεύων εἰς τοὺς αἰῶνας.

λδ. Συνήχθησαν δὲ πάντες οἱ υἱοὶ αὐτῦ καὶ αἱ θυγατέρες, καὶ ἦλθον παρακαλέσαι αὐτόν· καὶ ἐκ ἤθελε παρακληθῆναι, λέγων, ὅτι καταβήσομαι πρὸς τὸν υἱόν μθ πενθῶν εἰς ᾅδθ. καὶ ἔκλαυσεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτῦ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Υἱοὶ αὐτῦ καὶ αἱ θυγατέρες. ὡς εἶναι δῆλον, ὅτι καὶ θυγατέρας εἶχεν ἄλλας· ἢ μᾶλλον τὰς ἐκγόνους ἕτω καλεῖ.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πάρεσι καὶ ἐνθεῦθεν ἰδεῖν, ὅτι λελύπηκεν ἐκ μετρίως τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατέρα καὶ Θεὸν ἡ εἰς Χριστὸν παροινία καὶ μιαιφονία. προσκεχρόκασι δὲ ἕτω δεινῶς,

(1) Τὰ ἑξῆς ἐκ τῦ τῆς Αὐγ. κώδ. ἐλήφθη.
(2) Ἐν μὲν τῷ οἴκῳ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(3) Ἔζη δέ. ὁ αὐτ.

δεινῶς, ὡς παραιτεῖσθαι παράκλησιν, μόνον δὲ ȣ̓χὶ καὶ ἀνέχεσθαι μηδενὸς, εἴπερ ἕλοιτό τις τὰς ὑπὲρ αὐτῶν ποιεῖσθαι λιτάς. ἐλιπάρȣν μὲν γὰρ οἱ Προφῆται πολλάκις, καὶ σώσεσθαι περεκάλȣν τὸν Ἰσραὴλ, καίτοι δεδρακότα τὰ ἐπέκεινα λόγȣ παντὸς κατὰ τῶν Προφητῶν. κατενόησε δὲ τὴν ἡμερότητα πολλάκις Θεός. οἰκέται γὰρ ἦσαν οἱ κινδυνȣ́σαντες. ἐπειδὴ δὲ εἰς αὐτὸν πεπαρῳνήκασι τὸν υἱὸν, ἀπαράκλητος ὁ πατὴρ, δυσανάτρεπτος ὁ θυμός. ὕβρισαι γὰρ ȣ̓κ ἔτι Προφήτης, ἀλλὰ Προφητῶν δεσπότης, καὶ ὁ τῶν ὅλων Σωτὴρ, τȣτέστι Χριστός.

A λε. Οἱ δὲ Μαδιναῖοι ἀπέδοντο τὸν Ἰωσὴφ εἰς Αἴγυπτον τῷ Πεντεφρῇ τῷ σπάδοντι Φαραὼ ἄρχοντι μαγείρων.

ΑΔΗΛΟΥ. Μαδιναῖοι Ἰσμαηλῖται καὶ ἄκοντες ἐπαινȣ̃σι τὸν παῖδα, (πᾶς γὰρ πωλῶν ἐγκωμιάζει) περὶ τὸ κέρμα βλέποντες.

✱ ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τοῖς μὲν παρὰ (1) Ἀκύλᾳ καὶ Συμμάχῳ Φȣρτιφὰρ εἴρηται
B ἐν τȣ́τῳ τῷ τόπῳ· ἐν δὲ ἑτέρῳ Φȣτιφαρέ. καὶ ἡ μὲν τȣ̃ παρόντος ὀνόματος ἑρμηνεία παράκειται τῇ λέξει· ἡ δὲ ἔκδοσις (2) τȣ̃ ἑτέρȣ, ἐν τοῖς ἑξῆς φανεῖται.

ΚΕΦ. ΛΗ.

α. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, κατέβη Ἰȣ́δας ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτȣ̃, καὶ ἀφίκετο ἕως πρὸς ἄνθρωπόν τινα ὀδο-
β. λαμίτην, ᾧ ὄνομα Εἴρας. Καὶ εἶδεν Ἰȣ́δας ἐκεῖ θυγατέρα ἀνθρώπȣ χαναναίȣ, ᾗ ὄνομα Σαῦ· καὶ ἔλαβεν αὐτὴν, καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτήν.
γ. Καὶ συλλαβȣ̃σα ἔτεκεν υἱὸν, καὶ ἐκά-
δ. λεσε τὸ ὄνομα αὐτȣ̃ Ἤρ. Καὶ συλλαβȣ̃σα ἔτι ἔτεκεν υἱὸν, καὶ ἐκάλε-
ε. σε τὸ ὄνομα αὐτȣ̃ Αὐνάν. Καὶ προσθεῖσα ἔτι ἔτεκεν υἱὸν, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτȣ̃, Σηλώμ. αὕτη δὲ ἦν ἐν Χασβὶ, ἡνίκα ἔτεκεν αὐτȣ́ς.

✱✱ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καταβέβηκε τοίνυν Ἰȣ́δας, καὶ ἀφίκετο πρὸς ἄνθρωπον, ᾧ ὄνομα Ἴρας. αἰπόλος δὲ ȣ̃τος, καὶ τεχνίτης τὰ ποιμενικά. καὶ τὴν Σαβᾶν ἐκεῖσε θεασάμενος, ἐποιεῖτο μὲν συνοικέσιον, μητέρα δὲ καὶ τριῶν ἀπέδειξε τέκνων· Ἤρ δὴ λέγω, καὶ Αὐνᾶν, καὶ μέντοι καὶ Σηλώμ. καὶ ὁ μὲν Ἤρ δερμάτινος, τȣτέστι σάρκινος, ἑρμηνȣ́εται· πεπληγὼς δὲ καρδίαν Αὐνᾶν· ἐκσπασμὸς δὲ ὁ τρίτος, ἤγȣν ὑπόλυσις καὶ εἰρηνȣ́σις. καταβέβηκε δὲ καὶ ἐξ ȣ̓ρανῶν καθάπερ ἔκτινος ἁγίας γῆς ὁ μονογενὴς τȣ̃ Θεȣ̃ λόγος, ὁ ἀληθῶς ὑμνȣ́μενος, καὶ τῆς βασιλείας τὴν δόξαν φυσικῶς ἀνημμένος. τȣτὶ γὰρ ἡμῖν τὸ τȣ̃ Ἰȣ́δα πρόσωπον ὑπεμφήνειεν ἄν. αἴνεσιν μὲν γὰρ ἡ τȣ̃ ὀνόματος σημασία δηλοῖ. βασιλικωτάτη δὲ τῶν ἄλλων, καὶ ἐν ταῖς εἰς ἄκρον ὑπεροχαῖς ἡ Ἰȣ́δα τέθειται φυλή. Καὶ μετ' ὀλιγα. Καταβέβηκε τοίνυν ὁ μονογενὴς τȣ̃ Θεȣ̃ λόγος, καὶ ἐπεφοίτησε μὲν τῇ ἐρήμῳ Μαδιὰμ διαποιμαίνοντι τότε τῷ μακαρίῳ Μωσεῖ· ὤφθη γὰρ αὐτῷ ἐν εἴδει πυρὸς ἐν τῇ βάτῳ· καὶ συνήφθη τρόπον τινὰ δι' αὐτȣ̃, καθάπερ ἀλλοφύλῳ Χαναναίᾳ γυναικὶ, τῇ κατ' Αἴγυπτον συναγωγῇ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ· κα-
Γ θάπερ ἀμέλει καὶ Ἰȣ́δας διὰ τȣ̃ ποιμαίνοντος τῇ Σαβᾷ, ἡ διερμηνȣ́εται ὕψωσίς τε καὶ ἔπαρσις. κεκλημένη γὰρ ὥσπερ εἰς οἰκειότητα τὴν ὡς πρὸς Θεὸν ἡ τῶν Ἰȣδαίων συναγωγὴ, χθαμαλὴ μὲν ἦν ȣ̓κ ἔτι καὶ πεπατημένη, καὶ τὸ τῆς δȣλείας ἔχȣσα σμικροπρεπὲς, ὑψηλὴ δὲ γέγονε καὶ διαφανής. λελύτρωται γὰρ ὡς ἐκ καμίνȣ σιδηρᾶς, καὶ ἐξ οἴκȣ δȣλείας, κατὰ τὸ γεγραμμένον. εἶτα τῆς ἐν Αἰγύπτῳ συ-
Δ ναγωγῆς τῆς ὡς ἀλλοφύλȣ καὶ εἰδωλολατρȣ́σης ποτὲ τρεῖς γεγόνασι λαοὶ, τῶν υἱῶν τάξιν ἀποπληρȣ̃ντες Θεῷ, καὶ μιᾶς μὲν ὥσπερ ἐκπεφυκότες μητρὸς, μερισάμενοι δὲ τὴν ἐν χρόνῳ γένεσιν.

ς. Καὶ ἔλαβεν Ἰȣ́δας γυναῖκα Ἤρ τῷ πρωτοτόκῳ αὐτȣ̃, ᾗ ὄνομα
ζ. Θάμαρ. Ἐγένετο δὲ Ἤρ ὁ πρωτότοκος Ἰȣ́δα πονηρὸς ἐναντίον Κυρίȣ·
E καὶ ἀπέκτεινεν αὐτὸν ὁ Θεός.

η. Εἶπε δὲ Ἰȣ́δας πρὸς Αὐνὰν, εἴσελθε πρὸς τὴν γυναῖκα τȣ̃ ἀδελφȣ̃σȣ, καὶ ἐπιγάμβρευσον αὐτὴν, καὶ ἀνάστησον σπέρμα τῷ ἀδελφῷ σȣ.

» ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Εἶπε δὲ Ἰȣ́δας τῷ Αὐ-
» νὰν, εἴσελθε πρὸς τὴν γυναῖκα τȣ̃ ἀδελ-
Z » φȣ̃σȣ, καὶ ἐπιγάμβρȣσαι αὐτὴν, καὶ
» ἀνάστησον σπέρμα τῷ ἀδελφῷ σȣ. Τȣ̃το καὶ διὰ Μωϋσέως ὁ Θεὸς ὕστερον προστάττει. μήποτε ȣ̓ν ἤδη ἐδεδώκει τὸν νόμον τȣ̃τον; λέγει γὰρ καὶ τῷ Ἀβραὰμ διαλεγόμενος
» αὐτῷ· ᾔδειν γὰρ ὅτι συντάξει τοῖς τέκνοις Γεν. 18. 19.
» αὐτȣ̃ Ἀβραὰμ, καὶ τῷ οἴκῳ αὐτȣ̃ μετ' αὐ-
» τόν· καὶ φυλάξȣσι τὰς ὁδὸς Κυρίȣ τȣ̃
» Θεȣ̃, δικαιοσύνην ποιεῖν καὶ κρίσιν. τὸ δὲ ἀνιστᾶν σπέρμα τῷ ἀδελφῷ, τοῖς πενθȣ̃σι
H παρέσχε παραμυθίαν, ὅτε ȣ̓πω ἐδέδωτο τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως φανερὰ ἡ ἐπαγγελία.

θ. Γνȣ̀ς

(1) Περὶ Ἀκύλαν καὶ Σύμμαχον ὀρθότ.

(2) Ἔκθεσις. ἐν Τόμ. 2. σελ. 43. τῆς τȣ̃ Ῥȣαίȣ ἐκδόσ.

Θ. Γνὺς δὲ Αὐνὰν, ὅτι ἀκ αὐτῷ ἔσαι τὸ σπέρμα, ἐγίνετο ὅταν εἰσήρχετο πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἐξέχεεν ἐπὶ τὴν γῆν τοῦ μὴ δοῦναι σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπειδὴ νόμῳ ἐκείνῳ ἤμελλεν εἶναι τὰ γιγνόμενα, καὶ αὐτὸς ὀνομάζεθαι, εἰ καὶ ὄντος φύσει πατὴρ ἦν, διὰ τοῦ εἰπεῖν, ἐπιγαμβρεύσει.

ι. Πονηρὸν δὲ ἐφάνη ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐποίησε τοῦτο· καὶ ἐθανάτωσε καὶ τοῦτον.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Πᾶς ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα, καὶ τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς ἐν τῇ γῇ θησαυρίζων, ὅμοιος τῷ Αὐνάν· διὸ καὶ θανατοῦται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

ια. Εἶπε δὲ Ἰούδας Θάμαρ τῇ νύμφῃ αὐτοῦ, κάθου χήρα ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός σου, ἕως μέγας γένηται Σηλὼμ ὁ υἱός μου. εἶπε γὰρ, μήποτε ἀποθάνῃ καὶ οὗτος, ὥσπερ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ. ἀπελθοῦσα δὲ Θάμαρ, ἐκάθητο ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτῆς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Παῖδες μὲν ἦν ἦτοι γεγόνασι τῷ Ἰούδᾳ τρεῖς. ἐπειδὴ δὲ εἰς ἥβην ἦκον οἱ νεανίαι, δέχεται τὸν Θάμαρ, καὶ τῷ πρωτοτόκῳ συγκαθείργνυσι, τουτέστι τῷ Ἤρ. ἐπειδὴ δὲ ἦν πονηρὸς ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ Θεοῦ, πρὸ παίδων γονῆς τῶν καθ' ἡμᾶς ἀπηλλάτλετο. ἀπέκλεινε γάρ φησιν αὐτὸν ὁ Θεός. εἶτα προτρέπει τὸν Αὐνὰν ὁ πατὴρ τῇ τοῦ ἀδελφοῦ συγκατοδυάζεθαι γυναικὶ, καὶ ἀνασῆσαι σπέρμα τῷ κατοιχομένῳ. ὁ δὲ ἐπείπερ ἦκ αὐτοῦ, φησὶν, ἤμελλον ἔσεθαι τὸ γεννώμενον, τὸν σωτῆρα νόμον ἠδίκει καταχέων εἰς τὴν γῆν. διόλλυται δὲ καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ θεοῦ. ὃ γεγονότος, ἐδεδίει λοιπὸν Ἰούδας τὸν τρίτον συγκατοδυάζειν υἱὸν, φημὶ δὴ τὸν Σηλώμ. εἶτα καιρῷ γεγονότος δεδυσφόρηκεν ἡ Θάμαρ ἐπὶ τῷ μελλησμῷ τοῦ γάμου. ἐτόπαζε δὲ ἤδη πως, ὡς ἦκ ἀνήσει τὸ πέρας αὐτῇ τὸ ἐπηγγελμένον ὁ κηδεσής. σκήπλεται δὲ μᾶλλον ὑπερτιθεὶς καὶ παραβιβάζων εἰς ἐλπίδας ἦκ ἐσομένας τὸ προσδοκηθέν. καὶ τί δὴ πρὸς τοῦτο μηχανᾶται λοιπόν;

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὅτι ἀδεὶς ἐν νόμῳ δικαιοῦται παρὰ Θεῷ, ὅτε μὲν ἐν τῇ τῶν Ἰουδαίων συναγωγῇ τῆς τοῦ Θεοῦ γαλιωότητος ἡ μέθεξις ἦν· ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται, κατὰ τὸ γεγραμμένον· ὑποφαίνειν ἂν αἰνιγματωδῶς τῶν Ἰούδα παίδων ἡ γένεσις, σωφρονηκότων τῇ Θάμαρ. Ἤρ μὲν γὰρ ὁ πρωτότοκός ἐστι δερμάτινος, ἤτοι γήϊνος. ἐπείπερ δὲ ἦν πονηρὸς, θανάτῳ κατεδικάζετο. πονηρὸς δὲ κατὰ τὸ ἀληθὲς ὁ πρῶτος ὤφθη λαὸς, καταγογγύζων Θεοῦ, καὶ λέγων· μὴ δυνήσεται ὁ Θεὸς ἑτοιμάσαι τράπεζαν, καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ μετ' ὀλίγα. Πέπλωκε δὲ τὰ κῶλα αὐτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἀκῶν ὁ πρωτότοκος Ἤρ, τουτέστιν ὁ πονηρός τε καὶ σαρκικὸς, διόλωλε πρῶτος, καρπὸν ἀδένα ἔχων δυσεβείας. τοιγὰρ ὑπεμφήνειεν ἂν ἡμῖν, ὡς ἐν τύπῳ, πάλιν ἡ ἀπαιδία. εἰκόνες γὰρ ὥσπερ τῶν ἐν νοήσει τὰ αἰσθητά. εἶτα μετ' ἐκεῖνον δεύτερος ὥσπερ τις υἱὸς τοῦ λυτρωσαμένου Θεοῦ, καὶ ἐξ οἴκου δουλείας ἐξαγαγόντος ὁ μετ' ἐκείνους λαός. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἦν γὰρ ἀληθῶς Αὐνὰν, τουτέστι πεπληγὼς καρδίαν. ἐτράπετο γὰρ ἐκτόπως εἰς πολυθεΐαν, τὸν σῦκα καὶ Φύσει καὶ ἀληθῶς καταλελοιπώς. ἀκῶν καὶ ἀπώλετο καὶ δεδούλωκεν ἀλλοφύλοις. τοιγὰρ ἡμᾶς ἡ τῶν καλυμένων χριτῶν ἐδίδαξε βίβλος. τέθνηκε τοίνυν ἐν ἀπαιδίᾳ καὶ ὄντος, καθὼς καὶ ὁ Ἤρ, σπείρων εἰς ὁδὸν, τουτέστιν εἰς γῆν. ὅθεν ἦν εἰκὸς ἀδένα πάντως ἀποκερδάναι καρπὸν, ἢ καὶ ἀνασῆσαι σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. κατώκνησε δὲ καὶ ὁ μέσος τε καὶ ὡς ἐν χρόνῳ δεύτερος λαὸς διὰ τῆς κατὰ νόμον ἐπιεικείας ἀντὶ τῶν ἀπειθησάντων ἑαυτὸν ὥσπερ ἀνασῆσαι Θεῷ, καὶ νέον ἤδη πως ἀνταναφῶτα λαὸν ἐπιδεῖξαι διὰ πραγμάτων. τοῦτο γάρ ἐσιν οἶμαι αἰνιγματωδῶς τὸ ἀνασῆσαι σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἀνηρημένοιν δὴ ἦν τοῖν δυοῖν ὡς ἐπ' αἰτίαις δυσλόγοις· ὁ μὲν γὰρ ἰῶ πονηρὸς, ὁ δὲ πεπληγὼς καρδίαν· ἐξείργει τὸν τρίτον τῆς πρὸς Θάμαρ ὁμιλίας, δεδιὼς δὴ ὁ πατὴρ, μὴ ἄρα πως τοῖς ἤδη διολωλόσι καὶ αὐτὸς καταφθείροιτο. τὸν γάρ τοι τρίτον λαὸν, τὸν οἰονεὶ καὶ νεώτατον, τὸν ὡς ἐν λοιδῷ καιρῷ τῶν ἁγίων Προφητῶν, μεθ' ὧν καὶ γείτων δυθὺς ὁ θεσπέσιος Βαπτισὴς, τὸν δὴ παρόντα δεικνύων τὸν ἐξ οὐρανοῦ, τουτέστι Χριστὸν, ἀκ ἐφῆκε Θεὸς οἱονείπως ἐνέχεσθαι ταῖς ἀγκάλαις τῶν Ἰουδαίων συναγωγῆς, ἅτε μὴ ἐθέλει τὸν ἀπ' αὐτῆς ἔχειν καρπὸν, μὴ ἄρα πως ἀπώλοιτο καὶ αὐτός. ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἀσωφὴς ἦν τῇ Θάμαρ Σηλὼμ ὁ νεώτατος. διὰ δὲ τοῦτο χήρα μεμένηκε, καὶ μακρὸς ἐν τούτῳ διατετέλεκε χρόνος. ὁ γὰρ ἐφ' ὑμῖν Θεοῦ καρποφορεῖν ἔτι τῷ Ἰουδαίων συναγωγῷ, χήρα τις ὥσπερ κὴ ἠτεκνωμένη, καὶ ἀνδρὸς ἐρήμη, τοῦ νοητοῦ νυμφίου, κεχρηματίκετε κὴ γέγονεν ἀληθῶς.

Ρωμ. 4. 15.

ιβ. Ἐπληθύνθησαν δὲ αἱ ἡμέραι, καὶ ἀπέθανε Σαῦνα (1) ἡ γυνὴ Ἰούδα. καὶ παρακληθεὶς ὁ Ἰούδας, ἀνέβη πρὸς τοὺς κείροντας τὰ πρόβατα αὐτοῦ. καὶ κατέβη Εἶρας ὁ ποιμὴν αὐτοῦ

Ρωμ. 4. 15.

(1) Τὸ Σαῦνα ἀνωτέρω, ἐν τῷ 2. ἐδ. ὁ κώδ. γράφει Σαῦ· αἱ δὲ τῆς Γραφ. ἐκδόσ. Σαυὰ, πλὴν τῆς τοῦ Ἀλδ. γραφόσ. Σωὰ. ὁ δὲ Κύριλλ. (ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 196.) Σαβᾶ. ὁ δὲ Χρυσόσ. (ἐν τῷ 38. τῆς γεν. κεφ.) Σαύα.

αὐτῦ ὁ ὀδολαμίτης εἰς Θάμνα μετ' Α
ιγ. αὐτῦ. Καὶ ἀπηγέλλη Θάμαρ τῇ νύμφῃ αὐτῦ, λέγοντες, ἰδὺ ὁ πενθερός συ ἀνέβη εἰς Θάμνα, κεῖραι τὰ πρόβατα αὐτῦ, αὐτὸς καὶ Εἶρας ὁ ποιμὴν αὐτῦ.

ιδ. Καὶ περιελομένη τὰ ἱμάτια τῆς χηρεύσεως αὐτῆς ἀφ' ἑαυτῆς, περιέβαλε τὸ θέριστρον, καὶ ἐκαλλωπίσατο, Β
καὶ ἐκάθισε πρὸς ταῖς πύλαις Αἰνᾶν, ἥ ἐστιν ἐν παρόδῳ Θαμνά. εἶδε γὰρ ὅτι μέγας γέγονεν ὁ Σηλώμ· αὐτὸς δὲ ὐκ ἔδωκεν αὐτὴν αὐτῷ γυναῖκα.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δήποτε ἡ Θάμαρ ἑταιρικὸν σχῆμα περιθεμένη, τὸν κηδεστὴν ἐξηπάτησε; Περιφανὲς ἄγαν ἐγεγόνει τῦ Ἀβραὰμ τὸ γένος, δι' ὃ εἶχον σὺσέβειαν. τῦτο ἡ Θάμαρ εἰδυῖα, πρόθυμον ἔσχεν ἐξ ἐκείνυ παιδοποιῆσαι τὸ γένος. ἐπειδὴ τοίνυν αὐτὴν ὁ κηδεστὴς ὐ κατηγγύησε τῷ νεωτέρῳ παιδὶ, δείσας μὴ τοῖς ἀδελφοῖς καὶ αὐτὸς παραπλησίως τελευτήσῃ, ἠναγκάσθη κλέψαι τῆς παιδοποιΐας τὰς ἀφορμὰς, ἐπειδὴ προφανῶς λαβεῖν αὐτὰς ἐκωλύετο. πρὸς δὲ τῦτο καὶ ἐλέγχει τὸν κηδεστὴν, ὡς αὐτὸν μὲν ὐ σωφρονῦντα, αὐτὴν δὲ σωφρονεῖν ἀναγκάζοντα. τῦτο δὲ κἀκεῖνος κρίνων, ἐδήλωσε. κύσαν μὲν γὰρ αὐτὴν ὡς μεμαθηκὼς, κατεψηφίσατο θάνατον. γνὺς δὲ ὅθεν ἐκύησε, τὴν μὲν ἀθῷον ἀπέφηνεν, ἑαυτὸν δὲ κατέκρινε.
» δεδικαίωται γὰρ ἔφη Θάμαρ ἢ ἐγώ· ἃ εἵ-
» νεκεν ὐκ ἔδωκα αὐτὴν Σηλὼμ τῷ υἱῷ μυ. ὅτι δὲ παιδοποιΐας χάριν, καὶ ὐ φιληδονίας, τῦτο ἡ Θάμαρ ἐμηχανήσατο, τὰ μετὰ ταῦτα δηλοῖ. ὐκ ἔτι γὰρ ὅτε τῷ Ἰούδᾳ, ὅτε ἄλλῳ σωήφθη τινί. ἠρκέθη δὲ τὸ μήτηρ κληθῆναι τῶν ἐξ ἐκείνυ βεβλασηκότος τὺ σπέρματος.

ιε. Καὶ ἰδὼν αὐτὴν Ἰούδας, ἔδοξεν αὐτὴν πόρνην εἶναι· κατεκαλύψατο γὰρ τὸ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ ὐκ
ιε. ἐπέγνω αὐτήν. Ἐξέκλινε δὲ πρὸς αὐτὴν τὴν ὁδόν· καὶ εἶπεν αὐτῇ, ἔασόν με εἰσελθεῖν πρὸς σέ· ὐ γὰρ ἔγνω, ὅτι ἡ νύμφη αὐτῦ ἐστίν. ἡ δὲ εἶπε, τίμοι δώσεις, ἐὰν εἰσέλθῃς πρός με;

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐννοῦντες ἴν ἄρα τῆς κατὰ καιρὸς οἰκονομίας τὺς τρόπυς, ψόγυ καὶ καλαβοῆς, τῆς ἐπίγε τῷ πορνεῦσαί φημι, αὐτῶτε τῷ Θάμαρ καὶ μὴν τοι κὴ τὸν Ἰούδαν εἰκότως ἀπαλλάξομεν. σώδον δὲ μᾶλλον οἰκονομικῶ γενέσθαι φαμέν. ἡ μὲν γὰρ ἐπεθύμει γονῆς ἐλευθέρας, τῦ κατὰ νόμον σωῳκηκότος ἐσερημένη, ὁ δὲ ὧ ἤδη πως ὐκ ἐν αἰτίᾳ πολλῇ, τῦ καὶ εἴπερ ἔλοιτο σωελθεῖν ἑτέρᾳ, τεθνεώσης αὐτῷ τῆς πρώτης.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Μηδεὶς ταῦτα ἀκύων, καταγινωσκέτω τῆς Θάμαρ. ὡς ἔφθω γὰρ εἰπὼν καὶ οἰκονομία ὑπηρετεῖτο. καὶ διὰ τῦτο ὅτε αὕτη μέμψιν τινὰ ὑπέμεινεν, ὅτε ὁ Ἰούδας ἐγκλήμασιν ὑπόδικος γέγονε. καὶ γὰρ εὐτεῦθεν ὁδῷ προβαίνων, ὑρήσεις ἐκ τῶν παίδων τῶν τῦτο τεχθέντων τὸν Χριστὸν καταγόντα τὸ γένος· ἄλλως δὲ καὶ τὰ δύω παιδία κατὰ ταυτὸν τικτόμενα τῶν δύω λαῶν τῶ τύπος, καὶ προαναφώνησις τῆς πολιτείας τῆς Ἰουδαϊκῆς καὶ τῆς πνευματικῆς.

ις. Ὁ δὲ εἶπεν, ἐγώ σοι ἀποστελῶ ἔριφον αἰγῶν ἐκ τῶν προβάτων μυ. ἡ δὲ εἶπεν, ἐὰν δῷς ἀῤῥαβῶνα, ἕως τῦ ἀποστείλῃς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἶτα σωηρπάζετο πρὸς ἐπιθυμίαν. αὐτίκα δὲ τῷ γυναίῳ μισθώματα, πέμψειν ἔριφον ἐπηγγέλλετο.

ιη. Ὁ δὲ εἶπε, τίνα τὸν ἀῤῥαβῶνά σοι δώσω; ἡ δὲ εἶπε, τὸν δακτύλιόν συ, καὶ τὸν ὁρμίσκον, καὶ τὴν ῥάβδον τὴν ἐν τῇ χειρί συ. καὶ ἔδωκεν αὐτῇ· καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτήν· καὶ ἐν γαστρὶ ἔλαβεν ἐξ αὐτῦ.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Τὸν ὁρμίσκον, ὃν δέδωκεν ὁ Ἰούδας τῇ Θάμαρ, ὁ Σύρος ὡράριον λέγεσθαί φησι, καὶ ὐχ ὁρμίσκον· Σύμμαχος δὲ, σρεπτὸν ἐγχειρίδιον.
» ΑΔΗΛΟΥ. Τὸν δακτύλιόν συ, φησὶ,
» καὶ τὸν ὁρμίσκον, καὶ τὴν ῥάβδον. ὁ Ἀ-
» κύλας, τὴν σφαγίδα συ, καὶ τὸ σρεπτόν-
» συ. Ἄλλος δέ φησι τὸν ὁρμίσκον, ὡράριον· ὁ δὲ ἅγιος Κύριλλος, κόσμημά τι τῶν περὶ τὴν δέρριν, ἔθει χαλδαϊκῷ κοσμυμένῳ τῷ Ἰούδᾳ. χρυσῷ γὰρ ἔτοι καὶ χεῖρας καὶ δέρριν καταλαμπρύσι, καὶ αὐτὴν τὴν τρίχα σεφανῦσιν ἐῤῥῶσθε.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅμηρα τῆς ἐπαγγελίας αἰτύσῃ, δίδωσι τῷ ῥάβδον, καὶ τὸν δακτύλιον, καὶ τὸν ὁρμίσκον, τυτέσι κόσμημά τι τῶν περὶ τὴν δέρριν. οἰηθείη δ' ἄντις καὶ μάλα εἰκότως, ἅτε Χαλδαῖον ὄντα τὸν Ἰούδαν, μὴ σὺ ῥαθυμίᾳ γενέσθαι τῦ καταχαλκεύεσθαι φιλεῖν. φιλόκοσμοι γὰρ οἱ Χαλδαῖοι, χρυσῷ [δὲ] καὶ χεῖρας καὶ δέρριν καταλαμπρύσι, καὶ αὐτὴν τὴν τρίχα σεφανῦσιν ἐῤῥῶσθε.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἰδίαν γὰρ ὥσπερ καὶ ἀναγκαιοτάτην ἔχων φροντίδα Χριστὸς τὸ δέχεσθαι τὺς καρπὺς τῆς λογικῆς ἀγέλης, δῆλον δὲ ὅτι τῶν πεπιστυκότων καὶ ἡγιασμένων σὺ πνεύματι, παροδικῶ ὥσπερ τινὰ καὶ ὐχὶ πάντως ἐσσεσθαμένην ποιήσεται κατὰ καιρὸς τὴν πρὸς τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴν σὺ πνεύματι κοινωνίαν. ἔγκαρπον δὲ ὥσπερ ἀποφανεῖ, τὴν παρ' αὐτῦ σοφίαν ὠδίνεσαν. παραθήσεται δὲ ὥσπερ ἑαυτὸν αὐτῇ, καθάπερ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς, ὡς ῥάβδον δυνάμεως, ὡς εἰκόνα

κόνα καὶ ὁμοίωσιν τῦ Θεῦ καὶ πατρός· τῦτο γὰρ ὁ δακτύλιος· ὡς ὡραῖον κάλλει παρὰ τὰς ὑβὰς τῶν ἀνθρώπων. τῦτὶ γὰρ οἶμαι δηλῶν τὸν ὁρμίσκον. σκεῦος γὰρ ἅπαν τὸ τελῶν εἰς κόσμημα, κάλλος ἂν νοοῖτο σημεῖον. ἀποσέλλει δὲ αὐτῇ καὶ τὸν ἔριφον, τῦτέσι τῶν ἡμαρτημένων χαριεῖταν τῷ ἄφεσιν. ἔριφος γὰρ κατὰ νόμον ὑπὲρ ἁμαρτίας ἐσφάζετο, καὶ πλημμελημάτων ἄφεσιν ὑπανίτλεταν.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ σὺ γασρὶ ἔλα-
» βον ἐξ αὐτῦ. Οὕτως οἰκονομία τὶς ἰῶ καὶ ἐπὶ τῶν θυγατέρων τῦ Λώτ· ἐπειδὴ μὴ δι' ἀκολασίαν, ἀλλὰ παίδων ἐπιθυμίαν τὸ γεγονός.

ιθ. Καὶ ἀνασᾶσα, ἀπῆλθε, καὶ περιείλετο τὸ θέρισρον ἀφ' ἑαυτῆς, καὶ ἐνεδύσατο τὰ ἱμάτια τῆς χηρεύ-
κ. σεως αὐτῆς. Ἀπέσειλε δὲ Ἰούδας τὸν ἔριφον ἐξ αἰγῶν ἐν χειρὶ τῦ ποιμένος αὐτῦ τῦ Ὀδαλαμίτυ, κομίσασθαι τὸν ἀῤῥαβῶνα ἀπὸ τῆς γυ-
κα. ναικός· καὶ ὐχ εὗρεν αὐτήν. Ἐπηρώτησε δὲ τὺς ἄνδρας τὺς ἐκ τῦ τόπυ· πῦ ἐσὶν ἡ πόρνη ἡ γενομένη ἐν Αἰνὰν ἐπὶ τῆς ὁδῦ; καὶ εἶπαν,
κβ. ὐκ ἦν ἐνταῦθα πόρνη. Καὶ ἀπεσράφη πρὸς Ἰούδαν· καὶ εἶπεν, ὐχ εὗρον· καὶ οἱ ἄνδρες οἱ ἐκ τῦ τόπυ λέγυσι, μὴ εἶναι ὧδε πόρνην.

κγ. Εἶπε δὲ Ἰούδας, ἐχέτω αὐτά· ἀλλὰ μήποτε καταγελασθῶμεν· ἐγὼ μὲν ἀπέσαλκα τὸν ἔριφον τῦτον, σὺ δὲ ὐχ εὕρηκας.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ταῦτα μαθὼν
» ὁ Ἰούδας, εἶπε, φησὶ, μήποτε καταγνωσθῶμεν, ὡς ἀγνώμονες νομισθέντες. ὐδὲ γὰρ ἤδει τὸ γεγονημένον.

κδ. Ἐγένετο δὲ μετὰ τρίμηνον ἀπηγγέλη τῷ Ἰούδᾳ, λέγοντες, ἐκπεπόρνευκε Θάμαρ ἡ νύμφη συ, καὶ ἰδὺ ἐν γασρὶ ἔχει ἐκ πορνείας. εἶπε δὲ Ἰούδας, ἐξαγάγετε αὐτὴν, καὶ κατακαυθήτω.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δείκνεισι τὸ πρᾶγμα καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ τοῖς σὐσεβέσιν, ὅτι ἀσύγγνωσον τὸ πορνύειν χήραν. (1)

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Μεγάλη ἡ ἀγανάκλησις, ἀφόρητος ἡ τιμωρία, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἁμάρτημα μέγα εἶναι δοκεῖ.

κε. Αὐτὴ δὲ ἀγομένη πρὸς τὸν πενθερὸν αὐτῆς, λέγυσα, ἐκ τῦ ἀνθρώπυ ὅτινος ταῦτά ἐσιν, ἐγὼ ἐν γασρὶ ἔχω. καὶ εἶπεν, ἐπίγνωθι, τί-

(1) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ὐχ εὕρηται.

A νος ὁ δακτύλιος καὶ ὁ ὁρμίσκος καὶ ἡ ῥάβδος αὕτη.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καταδεδίκασο ἡ Θάμαρ ὡς πεπορνευμένη. σώζεται δὲ ὅπως, ὑπέδειξε γὰρ τῷ ῥάβδον, τὸν δακτύλιόν-
B τε καὶ τὸν ὁρμίσκον. διωμολόγηκέ τε σαφῶς, ὡς κεκυοφόρηκεν ἐξ Ἰούδα, καὶ τὸν αὐτὸν καρπὸν ἔχοι. ἀπαλλάξει δὲ καὶ αὐτῷ τῦ κολάζεθαι δεῖν τῷ τῶν Ἰουδαίων σωαγωγῷ κατὰ καιρὸς ὁ Χριστὸς, τῆς πρὸς αὐτὸν κοινωνίας τὰ σύμβολα φέρυσαν· καὶ ὅτι κεκυοφόρηκε τὰ αὐτῦ δεικνύυσαν σναργῶς. ὅτω γάρ πυ καὶ αὐτοί-
» φασιν οἱ διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως δύδοκι-
» μεῖν ἠρημένοι· διὰ τὸν Φόβον συ Κύριε σὺ Ησ. 26. 18.
» γασρὶ ἐλάβομεν, καὶ ὠδινήσαμεν, καὶ ἐτέ-
» κομεν πνεῦμα σωτηρίας συ, ὃ ἐκτήσαμεν
» ἐπὶ τῆς γῆς.

κς. Ἐπέγνω δὲ Ἰούδας· καὶ εἶπε,
Γ δεδικαίωται Θάμαρ ἢ ἐγώ· ὅ ἕνεκεν ὐκ ἔδωκα αὐτὴν Σηλὼμ τῷ υἱῷ μυ. καὶ ὐ προσέθετο ἔτι τῦ γνῶναι αὐτήν.

» ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἐσι, δεδι-
» καίωται αὕτη ἢ ἐγώ; Τυτέσιν ἐκείνη μὲν ἀνυβύθμως, ἐγὼ δὲ ἑαυτὸν καταδικάζω, καὶ μηδενὸς ἐλέγχοντος, ἐμαυτὸν ἐκκα-
Δ λύπ/ω, μᾶλλον δὲ ἀρκῦντα ἔλεγχον ἔχω τὸν ἀῤῥαβῶνα τὸν παρ' ἐμῦ δοθέντα. εἶτα πάλιν ἀπολογίαν ὑπὲρ τῆς αὐτῆς σωτι-
» θεὶς, φησὶν, ὅ ἕνεκεν ὐκ ἔδωκα αὐτῷ Ση-
» λὼμ τῷ υἱῷ μυ. τάχα δὲ τῦτο γέγονε καὶ δι' ἰῶ μέλλω ἐρεῖν αἰτίαν. ἐπειδὴ γὰρ ὠμιζεν ὁ Ἰούδας παρὰ τῷ ἐκείνης αἰτίαν τὸν θάνατον ἐπανωέχθαι τῷ Ἤρ καὶ τῷ Αὐνὰν, καὶ τῦτο δεδοικὼς, τὸν Σηλὼμ αὐτῇ ὐ δέδωκε, καὶ ταῦτα ὑποχόμενος· ἵνα
E γνῷ δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ὡς ὐκ ἐκείνη αἰτία τῦ θανάτυ ἐκείνοις γεγένηται, ἀλλὰ διὰ τῷ οἰκείαν πονηρίαν τας τιμω-
» ρίας ἐδέχοντο· ἀπέκλεινε γὰρ αὐτὸν, φη-
» σὶν, ὁ Θεός· καὶ πάλιν, ἐθανάτωσεν αὐ-
» τὸν, περὶ τῦ δευτέρυ· διὰ τῦτο αὐτὸς μίγνυται ἀγνοῶν τῇ οἰκείᾳ νύμφῃ, καὶ μανθάνει διὰ τῶν ἔργων, ὅτι ὐχ ἡ ταύτης αἰτία, ἀλλ' ἡ ἐκείνων κακία ὑπυθυίας αὐτὺς τῇ τιμωρίᾳ γενέθαι πεποίηκε. καὶ
Z ἐξομολογησάμενος τὸ οἰκεῖον ἁμάρτημα, κἀκείνῳ τῆς τιμωρίας ἀπαλλάξας, ὃ προ-
» σέθετο, φησὶν, ἔτι τῦ γνῶναι αὐτῷ. δεικνὺς, ὅτι ὐδ' ἂν τὸ πρότερον αὐτῇ σωεγένετο, εἰ μὴ ἀγνοίᾳ τῷ μίξιν εἰργάσατο.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Νύμφω εἶναι μα-
» θὼν, ὃ προσέθετο ἔτι τῦ γνῶναι αὐτῷ. ὃ καὶ ὁ Δαβὶδ ἐποίησε μετὰ τὸ εἰσελθεῖν τὸν Ἀβεσαλὼμ πρὸς τὰς παλλακὰς αὐτῦ. τὸ γὰρ πρᾶγμα μετὰ γνῶσιν ἀσε-
H βὲς καὶ ἀθέμιτον, ὡς δηλοῖ καὶ ὁ προ-
» φήτης Ἀμὼς, λέγων· καὶ υἱὸς καὶ πα- Ἀμ. 2. 7.
» τὴρ αὐτῦ, εἰσεπορεύοντο πρὸς τῷ αὐτῷ

» παιδίσκιω, ὅπως βεβηλώσωσι τὸ ὄνομα τᾶ A
» Θεᾶ αὐτῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Εὗρον δὲ χόλιον παρακείμενον, ὡς ἐν τῇ διαθήκῃ μαρτυρεῖ αὐτῇ ὁ Θεὸς, ὅτι ἔχεν αὐτιὼ Ἰούδας, καὶ ἐπενθησεν ἐπὶ πολὺ τιὼ ἀνομίαν.

κζ. Ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἔτικτε, καὶ τῇ δε ἦν δίδυμα ἐν γαστρὶ αὐτῆς.
κη. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τίκτειν αὐτὴν, ὁ εἷς B
προεξήνεγκε τὴν χεῖρα αὐτᾶ· λαβᾶσα δὲ ἡ μαῖα, ἔδησεν ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτᾶ τὸ κόκκινον, λέγσα, ὅτος ἐξε-
κθ. λεύσεται πρῶτος. Ὡς δὲ ἐπισυνήγαγε τὴν χεῖρα, καὶ εὐθὺς ἐξῆλθεν ὁ ἀδελφὸς αὐτᾶ. ἡ δὲ εἶπε, τὶ διεκόπη διὰ σὲ Φραγμός; καὶ ἐκά-
λ. λεσε τὸ ὄνομα αὐτᾶ, Φαρές. Καὶ μετὰ τᾶτο ἐξῆλθεν ὁ ἀδελφὸς αὐ- Γ
τᾶ, ἐφ' ὃν ἦν ἐωὶ τῇ χειρὶ αὐτᾶ τὸ κόκκινον· καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτᾶ, Ζαρά.

» Τὶ διεκόπη διὰ σὲ Φραγμός; ἄλλως.
» τὶ διήπλωσας καθ' ἡμῶν ἅπλωμα;

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὶ δὲ νῦν ὁ Φραγμὸς δηλοῖ; Φασὶ τοίνιω, ὡς διδύμων τικτομένων, μετὰ τὸν τᾶ πρώτα τόκον διαλιπὼν ὁ δεύτερος ἐξέρχεται. τὶ ἂν, φησὶ, διατεμὼν τὸν Φραγμὸν, τετέσι τὸ διάσημα, μεθ' ὃ ἤμελλες ἐξιέναι μετὰ τὸν τιὼ χεῖρα προεξενεγκόντα. φθάσας αὐτὸς ἐξῆλθες; μήποτε δὲ τιὼ εἴσοδον τῆς χειρὸς ἔτως ἐκάλεσε;

ΑΔΗΔΟΥ. Ὁ εἷς, φησὶν, ἐξιώενγκε τιὼ χεῖρα, εἰς τὸ γινώσκεσθαι τὸν πρωτότοκον.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Τῆς Θάμαρ τὰ δίδυμα τικτόσης, τᾶτε Ζαρὰ τιὼ χεῖρα προεξαγαγόντος, ἐν τῷ δακτύλῳ ῥάμμα κόκκινον ἔδησεν ἡ μαῖα, τινος εἵνεκεν; Ἐπειδὴ συμβαίνει τὰ δίδυμα τιὼ ὁμοιότητα ἀπαραλλάκτως ἔχειν, ἵνα γινώσκηται ἐν τοῖς τεχθεῖσιν ὁ πρωτότοκος. ἐπειδὴ δὲ συσείλαντος τᾶ Ζαρὰ τιὼ χεῖρα, Φαρὲς προεξῆλθεν, ὥσπερ διὰ Φραγμᾶ τᾶ Ζαρὰ διαβαίνων, φησὶ πρὸς τὸν Ζαρὰ ἡ μαῖα, Z
» τὶ διεκόπη διὰ σὲ Φραγμός; εἰ δὲ νῦ πρὸς τὸν Φαρὲς, τὸν ὥσπερ Φραγμῷ τῷ ἀδελφῷ χρησάμενον, καὶ τᾶτον διακόψαντα, εἴρηται, τιὼ αὐτιὼ ἔχει σύνοιαν. ὁ δὲ
» Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖός Φασι, τὶ διεκόπη ἐπὶ σὲ διακοπή; ὃ μᾶλλον ἂν εἰκότως τῷ Ζαρὰ λέγοιτο. δεῖ δὲ ἐπισημιώασθαι, ὅτι ἡ μὲν Φύσις, τὸν Ζαρὰ πρωτότοκον ἐποίει προεξενεγκόντα τιὼ χεῖρα· ὁ δὲ Θεὸς, τῷ Φαρὲς παρέσχε τῷ ἀξίωμα. ἐξ ὃ ὁ H
Δαβὶδ, καὶ τὸ βασιλικὸν γένος, καὶ τὸ κατὰ σάρκα ὁ Κύριος.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Διδύμων ὄντων τῶν τικτομένων, τᾶ ἑνὸς τιὼ χεῖρα προεξενεγκόντος, ἡ μαῖα τῷ δακτύλῳ κόκκινον περιῆψεν, ὡς ἂν μὴ περὶ τιὼ λοιπιὼ αὐτῶν θεραπείαν ἀσχοληθεῖσα, τὸν πρωτότοκον ἀγνοήσῃ. ἐπειδὴ δὲ αὖθις ἐπισωάγοντος ἐκείνᾳ τιὼ χεῖρα, προεξῆλθεν ὁ δοκῶν τεχθήσεσθαι ὕστερον, θαυμάσασα, φησὶν,
» ἡ μαῖα τότε, τὶ διεκόπη διὰ σὲ Φραγμός; ἔφησεν ἐπ' αὐτῷ· τετέσιν, ὅτι καθάπερ τὶ διατείχισμα τιὼ τάξιν διατεμόμενος, ἐτέχθης παραδόξως πρότερος τᾶ προτέρᾳ. καὶ Φαρὲς αὐτὸν, ὡς ἀπὸ τᾶ συμβάντος ἐπονομάσασα, Ζαρὰ τὸν ἕτερον προσηγόρευσεν. ἐσημαίνετο μέντοι καὶ διὰ τούτων τὰ μέλλοντα. καὶ ὁ Φαρὲς τὰ πρεσβεῖα λαμβάνει πρὸ τᾶ Ζαρὰ τεχθείς, διὰ τὸ μέλλειν ἐκ τᾶ γένους αὐτᾶ τὸ κατὰ σάρκα Χριστὸν Ἰησᾶν τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν ἀναδείκνυσθαι. ταύτιω γε μιὼ τιὼ κατὰ τὸν Ἰούδαν πᾶσαν ἱστορίαν μεταξὺ τῆς περὶ τᾶ Ἰωσὴφ ὁ Μωσῆς παρενέβαλεν, ἃ μόνον διὰ τὸ ὑπὸ τὰς αὐτὰς γενέσθαι χρόνους αὐτιώ· ἢ ἅτω γε ἂν ἡμῖν καὶ ἄλλα γενόμενα πάμπολλα διηγήσατο· ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ μάλιστα τῆς πάσης αὐτᾶ συγγραφῆς ταύτιω εἶναι τὸ κυριώτατον, καὶ πρὸς τὸν σύμπαντα σκοπὸν ἀναγκαιότατιω αὐτῷ ταύτης εἶναι τιὼ ἔνθεσιν. ἡ γὰρ κατὰ σάρκα τᾶ Χριστᾶ γενεαλογία, διὰ τὸν Φαρὲς ἐπὶ τὸν Ἰούδαν τὸν ἐκ τᾶ Ἰσραὴλ ἀναφέρεται. ἐπειδὴ τοίνιω ἔμελλον Ἰουδαῖοι βασκαίνοντες τῇ σὺν Χριστῷ τῶν ἐθνῶν σωτηρίᾳ, πολεμεῖν τῷ κηρύγματι, καὶ διαβάλλειν τὸ εὐαγγέλιον, ὡς δυσγενεῖς καὶ ἀκαθάρτους καὶ ἀποβλήτους ἀνθρώπους ἁπλῶς εἰσδεχόμενον, καλῶς ὁ Προφήτης διὰ τῆς δε τῆς ἱστορίας ἐκείνους μὲν ἐπ' εὐγενείᾳ πεφυσημένους εἰκῇ, διελέγχει, Χαναναίους ἐξ ἡμισείας τυγχάνοντας· τὰ δὲ E
ἔθνη, καὶ λίαν εἰκότως δείκνυσι σεσωσμένα. πρόδηλον μὲν γὰρ, ὅτι καὶ οἱ λοιποὶ τῶν πατριαρχῶν Χαναναίας ἠγάγοντο. πόθεν γὰρ ἔλαβον ἄλλοθεν; ὁ μέντοι Μωσῆς μόνῃ τῇ μνήμῃ τῇ καλὰ τὸν Ἰούδαν ἠρκέθη, διάτε τὸ τιὼ Φυλιὼ ταύτιω ἁπασῶν γενέσθαι προτιμοτέραν, καὶ ὥσε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησᾶν Χριστὸν ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐκ πορνείας συσάσης τὸ κατὰ σάρκα γεγεννημένον Φάινεσθαι· καὶ δικαίως μὴ διὰ τᾶτο τὰς ἐθνικὰς μᾶλλον ἀποστρεφόμενον, ἢ διὰ τιὼ τῶν τρόπων εὐγένειαν προσιέμενον. Z

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Γένοιτο δ' ἂν καὶ τᾶτο σημεῖον ἐκ ἀσυμφανὲς τᾶ προκεκλῆσθαι τὰ ἔθνη τῶν ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, καὶ τιὼ τᾶ πρωτοτόκᾳ δόξαν ἐλεῖν τὰς σὺν ὑστέροις καιροῖς ἐκτετιμημένας. ἔψεται δὲ ὅτι καὶ αὐτὸς ἐκ ἀμφίλογον τιὼ Χριστᾶ θυσίαν κατεδέξατο. (1) αἵματος γὰρ τᾶ ἁγίου τύπος ἂν εἴη τὸ κόκκινον. τὶς ἦν ἄρα ἐσὶν ὁ τὸ μεσότειχον τᾶ Φραγμᾶ διαλύσας, καὶ σὺ

(1) Καταδεξάμενος. σὺ Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 201.

ϲὺ τάξει μὲν πρωτοτόκως κεκληκὼς τὸν δεύτερον, κατόπιν δὲ θεὶς τὸν πρῶτον; ἢ δῆλον, ὅτι ὁ Χριϲός.

* ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος ὧν μιμήματα τὰ κατὰ τὸν Ζαρὰ καὶ Φαρές; Τῶν δύω λαῶν, ὁ Φαρὲς τῶν Ἰουδαίων, καὶ ὁ Ζαρὰ τῶν ἐξ ἐθνῶν πεπιϲτευκότων. καὶ γὰρ πρὸ τοῦ νόμου ἦϲαν πολλοὶ τῆς εὐϲεβείας τρόφιμοι, κατὰ πίϲιν, ἃ κατὰ νόμον πολιτευόμενοι. διὰ τοῦτο ὁ Ζαρὰ προεξήνεγκε τὴν χεῖρα, τὴν πρὸ τοῦ νόμου πολιτείαν δεικνύς. τὸ δὲ κόκκινον ϲπαρτίον, μίμημα τῶν παλαιῶν θυϲιῶν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι θυϲίαις τὸν Θεὸν ἐξιλεοῦντο, καὶ Ἄβελ, καὶ Ἐνὼχ, καὶ Νῶε, καὶ Μελχιϲεδὲκ, καὶ Ἀβραὰμ, καὶ Ἰϲαὰκ, καὶ Ἰακώβ. εἶτα ἐκείνου τὴν χεῖρα ϲυϲείλαντος, ἐξῆλθεν ὁ Φαρές. μέϲος γὰρ ὁ νόμος τῶν πρὸ νόμου καὶ μετὰ νόμον. διὸ καὶ ὁ μακάριος λέγει
Ρωμ. 5. 20. Παῦλος, νόμος δὲ παρεισῆλθε, διδάϲκων
» ὅτι καὶ πρὸ τοῦ νόμου κατὰ πίϲιν ἐδικαιοῦντο, καὶ μετὰ τὸν νόμον ἡ χάρις διέλαμψε. καὶ ὁ Κύριος δὲ κατὰ ϲάρκα ἐκ τοῦ
Ρωμ. 9. 5. Φαρὲς ἐβλάϲτηϲεν. ὧν γάρ, φηϲὶν, οἱ πα-
» τέρες, καὶ ἐξ ὧν Χριϲὸς τὸ κατὰ ϲάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεός· καὶ εἰς τὸν πρὸς Ἑβραίους· πρόδηλον γὰρ, ὅτι ἐξ Ἰουδαίων Εβρ. 7. 14.
» ἀνατέταλκεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰηϲοῦς Χριϲός. τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Ματθαῖος τὴν γενεαλογίαν ϲυγγράφων, ἐδίδαϲκε. τοῦτο μέντοι τὸ διήγημα τέθεικεν ὁ μακάριος Μωϋϲῆς, διδάϲκων Ἰουδαίους, ὡς τοῦ Δαβὶδ τὸ πολυθρύλλητον γένος ἐκ γυναικῶν ἀλλοφύλων ϲωθέν· ἵνα μὴ κατὰ τῶν ἐξ ἐθνῶν πεπιϲτευκότων ἀλαζονεύωνται, ὡς ἀκήραλον φυλάξαντες τὴν εὐγένειαν.

ΤΟΥ ΧΡΥϹΟϹΤΟΜΟΥ. Τῆς ἐκκληϲιαϲικῆς πολιτείας ἐν τοῖς κατὰ τὸν Ἀβραὰμ φανείϲης χρόνοις, εἶτα ἐν τῷ μέϲῳ ϲυϲαλείϲης, ἦλθεν ὁ ἰουδαϊκὸς λαὸς, καὶ ἡ νομικὴ πολιτεία, καὶ τότε ὁλόκληρος ὁ νέος [ἐφάνη] λαὸς [μετὰ τῶν αὐτοῦ
» νόμων. διὸ καὶ ἡ μαῖα φηϲι, τί διεκόπη
Γ» διὰ ϲὲ φραγμός; ὅτι τὴν ἐλευθερίαν τῆς πολιτείας ἐπεισελθὼν ὁ νόμος διέκοψε.] Φραγμὸν γὰρ τὸν νέον λαὸν ἡ Γραφὴ
» καλεῖ. καθεῖλες γάρ φηϲι τὸν φραγμὸν Ψαλ. 79. 12.
» αὐτῆς.

ΚΕΦ. ΛΘ.

α. Ἰωϲὴφ δὲ κατήχθη εἰς Αἴγυπτον.

** ΕΦΡΑΙΜ. Ἡ κάθοδος Ἰωϲὴφ εἰς Αἴγυπτον ϲημαίνει τὴν τοῦ Ϲωτῆρος ἡμῶν κάθοδον ἐπὶ τῆς γῆς.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Κατῆλθεν εἰς Αἴγυπτον Ἰωϲὴφ, ἐπειδὴ καὶ ὁ Ϲωτὴρ τοῖς ἔθνεϲι παρεδόθη. ἰδὲ γάρ φηϲιν ἀναβαίνο-
Ματθ. 20. 18. μεν εἰς Ἱεροϲόλυμα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Καὶ ἐπρίατο αὐτὸν Πετεφρὴς ὁ εὐνοῦχος Φαραὼ, ἀρχιμάγειρος, ἀνὴρ αἰγύπτιος, ἐκ χειρὸς τῶν Ἰϲμαηλιτῶν, οἳ κατήγαγον αὐτὸν ἐκεῖ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς εὐνοῦχος ὢν ὁ ἀρχιμάγειρος, γυναῖκα εἶχε; Μάλιϲα μὲν οὖν, καὶ τὰς εὐνούχους καὶ τὰς ἐκτομίας ὁμωνύμως καλοῦϲιν. εἰκὸς δὲ καὶ εὐνοῦχον ὄντα γυναῖκα ἔχειν ἐν τῇ οἰκίᾳ, τῶν εἴδον ἐπιμελουμένου πραγμάτων.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἰ εὐνοῦχος ὁ Πεντεφρὴς, πῶς εὑρίϲκεται γυναῖκα ἔχων; Ἀλλ' ὁ μὲν Ϲύρος, μιᾷ προϲηγορίᾳ τόν τε ϲπάδοντα καὶ τὸν πιϲὸν ἄνδρα λέγει τοῖς δεϲπόταις· ὁ δὲ Ἑβραῖος, ἀληθῶς εὐνοῦχον, καὶ τοῦτον ἀπὸ τῆς πίϲεως· ἐπειδὴ φιλεῖ τὸ τῶν εὐνούχων γένος μάλιϲα πιϲτεύεϲθαι τὰ τιμιώτερα τῶν κτημάτων, καὶ αὐτῷ τῷ τῶν βαϲιλέων ϲωτηρίαν. καὶ ἰδοὺ θαυμαϲόν· ὅπερ γε καὶ Ἀβραὰμ, καὶ
Ψαλ. 104. 15. Ἰϲαὰκ, καὶ Ἰακὼβ, χριϲοί. μὴ ἅπτεϲθε
» γάρ φηϲι τῶν χριϲῶν μου. λέγεται δὲ καὶ Κῦρος ὁ Πέρϲης χριϲός. ἔτως ἄρα καὶ τῷ τοῦ ϲπάδοντος ὁ ἀρχιμάγειρος προϲηγορίαν ἔσχε καὶ τότε, γυναῖκα ἔχων διὰ τὴν ἔννοιαν. Ηϲ. 45. 1.

ΑΔΗΛΟΥ. Πῶς οὐνοῦχον εἶναι φήϲας τὸν Πελεφρῆ, γυναῖκα τοῦτον εἶπεν ἔχειν; Οἶμαι τοίνυν ἐγὼ τῶν δύω τὸ ἕτερον. ἢ διὰ τὸ εὔνουν, οὐνοῦχον αὐτὸν καταχρηϲικῶς προϲειρῆϲθαι, ἢ καὶ τῷ ὄντι τῶν μορίων ἐκτετμημένων, ἔχειν ἐν γαμετῆς τάξει τὸ γυναῖον. ὃ δὴ καὶ ἐφ' ἡμῶν ἔγνωμεν ὑπὸ πολλῶν πολλάκις γινόμενον.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἰ εὐνοῦχος ὁ Πετεφρὴς, πῶς εὑρίϲκεται γυναῖκα ἔχων, τὴν τοῦ Ἰωϲὴφ ἐρῶϲαν; Ἀλλ' ἡ θεία Γραφὴ ϲπάδοντας καὶ εὐνούχους καλεῖ καὶ τοὺς μὴ ὄντας εὐνούχους· καὶ τὸν τόπον δὲ τούτων καὶ πίϲιν ἐπέχοντας. ὥϲπερ καὶ ὁ μακάριος Ἡϲαΐας τοὺς περὶ Δανιὴλ καὶ τοὺς τρεῖς παῖδας προφητικῶς ϲπάδοντας καλεῖ, λέ-
Ζ» γων τῷ Ἐζεκίᾳ· καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν ϲου τῶν Ηϲ. 39. 7.
» ἐξερχομένων ἀπὸ ϲοῦ, ὧν γεννήϲεις, λή-
» ψονται ἀπὸ ϲοῦ, καὶ ποιήϲουϲι ϲπάδοντας
» ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βαϲιλέως Βαβυλωνίων. καὶ χριϲὸς ὁμοίως καλεῖ καὶ τοὺς μὴ ἔχοντας μὲν χρίϲμα, τὴν δὲ τοῦ Χριϲοῦ εὐϲέβειαν κεκτημένους, ὡς ἐν τῷ ρδ' ψαλμῷ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀρχιμάγειρος ὁ παραπιϲὴς, καὶ οἷον ϲπαθάριος.

β. Καὶ ἦν Κύριος μετὰ Ἰωϲήφ· καὶ ἦν ἀνὴρ ἐπιτυγχάνων· καὶ ἐγένετο ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ κυρίου τοῦ αἰγυπτίου.

ΓΕΝΝΑ-

» ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Ἦν δὲ Κύριος, φησὶ, μετὰ Ἰωσήφ· καὶ ἰῶ ἀνὴρ, φησὶν, ὧν ἐπετήδευεν εὐσοχῶν.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ δὲ, ἰῶ ἀνὴρ ἐπιτυγχάνων, ὁ Σύρος κατευοδῶν ἔχει, ὡς » μετ' ὀλίγα φησὶν, ἔγνω ὁ Κύριος αὐτῦ, ὅτι » ὁ Θεὸς εὐοδοῖ ὅσα ἂν ποιῇ· μᾶλλον δὲ, κατευθύνων, ἔχει, ὡς καὶ ἐπὶ τῦ Σαμψών·
Κριτ. 14. 6. κατήυθυνεν ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα Κυρίυ. καὶ τῦτο καὶ ἐνταῦθα οἰκειότερον.

» ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ἦν γάρ φησιν ἀνὴρ ἐπιτυγχάνων, ἢ κατὰ τὸν Σύρον, κατευοδούμενος. ὁ γὰρ μόνον ὡς σοφὸς ἐπέβαλε τοῖς αἰνίγμασιν, ἀλλὰ καὶ οἷα ὑπὸ τῦ Θεῦ ὁδηγούμενος.

» ** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Καὶ ἰῶ ἀνὴρ ἐπιτυγχάνων. ὡς ἐπὶ σκοπὸν βάλλων, ἔτεινε τὸ ἡγεμονικὸν ἑαυτῦ, καὶ ἀεὶ ἐπετύγχανε. πολλαχῦ δὲ κέχρηται τύτῳ ἡ Γραφή.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Θῶμεν τὼ Λείαν, ὡς ἀτελῆ κατὰ τὼ εὐσέβειαν, εἰρηκέναι τὸ,
Γεν. 30. 11. εὐτύχηκα. καὶ πῶς ὁ ἱστοριογράφος τὰ κατὰ τὸν Ἰωσὴφ συγγράφων, εἶπε τὸ, » ἰῶ ἀνὴρ ἐπιτυγχάνων; Ἀνάγνωθι τὸ προτεταγμένον ῥητὸν, καὶ εὑρήσεις τὼ λύσιν. εἰπὼν γὰρ, ἰῶ Κύριος μετὰ Ἰωσὴφ, » ἐπήγαγε. καὶ ἰῶ ἀνὴρ ἐπιτυγχάνων· καὶ » προσέθεικε. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ οἴκῳ παρὰ τῷ Κυρίῳ τῷ αἰγυπτίῳ. ἤδει δὲ ὁ κύριος αὐτῦ, ὅτι Κύριος μετ' αὐτῦ, καὶ ὅσα » ἂν ποιῇ, Κύριος εὐοδοῖ. ἐκεῖν εἰς ἅπαντα ἐπετύγχανεν, ἐπειδὴ Κύριος ἰῶ μετ' αὐτῦ. αὐτὸς γὰρ εὐώδε τὰ παρ' αὐτῦ γινόμενα. τῦτο καὶ τὰ κατὰ τὸ δεσμωτήριον » διηγούμενος ἔφη. πάντα γὰρ ἰῶ, φησὶ, » διὰ χειρὸς Ἰωσὴφ, διὰ τὸ τὸν Κύριον μετ' » αὐτῦ εἶναι. καὶ ὅσα αὐτὸς ἐποίει, Κύριος » εὐώδε ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῦ.

γ. Ἤδει δὲ ὁ κύριος αὐτῦ, ὅτι Κύριος μετ' αὐτῦ ἐσὶ, καὶ ὅσα ἐὰν ποιῇ, Κύριος εὐοδοῖ ἐν ταῖς χερσὶν
δ. αὐτῦ. Καὶ εὗρεν Ἰωσὴφ χάριν ἐναντίον τῦ κυρίυ αὐτῦ, εὐηρέσει δὲ αὐτῷ· καὶ κατέσησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτῦ· καὶ πάντα ὅσα ἦν ἐν αὐτῷ, ἔδωκε διὰ χειρὸς Ἰωσήφ.

ε. Ἐγένετο δὲ μετὰ τὸ κατασαθῆναι αὐτὸν ἐπὶ τῦ οἴκυ αὐτῦ, καὶ ἐπὶ πάντα ὅσα ἦν αὐτῷ· καὶ εὐλόγησε Κύριος τὸν οἶκον τῦ Αἰγυπτίυ διὰ Ἰωσήφ· καὶ ἐγενήθη εὐλογία Κυρίυ ἐν πᾶσι τοῖς ὑπάρχυσιν αὐτῷ ἐν τῷ οἴκῳ, καὶ ἐν τῷ ἀγρῷ.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Διὰ τὸν ἅγιον ἐν οἴκῳ ὄντα Αἰγυπτίυ, εὐλογεῖται ὁ οἶκος καὶ τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ὁ ἀγρὸς τῦ αἰγυπτίυ. αὕτη δὲ ἡ πνευματικὴ εὐλογία.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐμάνθανε λοιπὸν καὶ ὁ βάρβαρος, ὅτι τῶν ᾠκειωμένων ἐσὶ τῷ Θεῷ ὁ νομιζόμενος οἰκέτης.

ς. Καὶ ἐπέτρεψε πάντα ὅσα ἦν αὐτῷ εἰς χεῖρας Ἰωσήφ· καὶ ἐκ ἤδει τῶν παθ' αὑτὸν ἐδέν, πλὴν τῦ ἄρτυ, ὃ ἤθιεν αὐτός· καὶ ἦν Ἰωσὴφ καλὸς τῷ εἴδει, καὶ ὡραῖος τῇ ὄψει σφόδρα.

** ΕΦΡΑΙΜ. Θεωρῶν Πενλεφρὴς τὼ κατάσασιν τῦ νέυ, πολλώτε ἐπισήμως καὶ εὐγνωμοσυνίως, πάντα ἃ ἐκέκλητο διὰ χειρῶν Ἰωσὴφ δέδωκε τῦ παγκάλυ, ὡς γνησίυ ὑῒ· καὶ παντελῶς ἐκ ἤδει τί ἐποίει Ἰωσὴφ ἐν πᾶσι πράγμασιν, ἕτε μέχρι ῥήματος, εἰ μὴ μόνον τὸν ἄρτον, ὃν ἤθιεν ἐν τῇ ὥρᾳ. εἶδε γὰρ τὸν Ἰωσὴφ πάνυ ὄντα πιστὸν, μάλιστα πεῖραν λαβὼν, ὅτι ἐπληθυνόντο τὰ ὑπάρχοντα αὐτῦ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τίνος εἵνεκεν ἡμῖν τὼ εὐμορφίαν τῦ σώματος διηγεῖται; Ἵνα μάθωμεν, ὅτι ἐ μόνον τῇ κατὰ ψυχὴν εὐμορφίᾳ ἰῶ καλὸς, ἀλλὰ καὶ τῷ σώματι. ἐν αὐτῷ γὰρ τῷ ἄνθει τῆς ἡλικίας νέος ἰῶ, καὶ καλὸς τῷ εἴδει, καὶ ὡραῖος τῇ ὄψει. ταῦτα δὲ προλαβῦσα διηγεῖται περὶ αὐτῦ ἡ θεία Γραφὴ, ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς, ὡς ἁλῦσα τῷ κάλλει τῦ νεανίσκυ ἡ Αἰγυπτία, πρὸς τὼ παράνομον ἐκείνω μίξιν αὐτὸν ἐκάλει.

ζ. Καὶ ἐγένετο μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἐπέβαλεν ἡ γυνὴ τῦ κυρίυ αὐτῦ τὰς ὀφθαλμὰς αὐτῆς ἐπὶ τὸν Ἰωσήφ· καὶ εἶπε, κοιμήθητι μετ' ἐμῦ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Καὶ ἐγένετο, » φησὶ, μετὰ ταῦτα. τί ἐσι, μετὰ ταῦτα; » Μετὰ τὸ πάσης τῆς οἰκίας τὼ ἐξυσίαν αὐτὸν ἐμπισευθῆναι, καὶ μετὰ τὸ εἰ τοσαύτη εἶναι τιμῇ ἀξιωθῆναι παρὰ τῦ δεσπότυ.

η. Ὁ δὲ ἐκ ἤθελεν· εἶπε δὲ τῇ γυναικὶ τῦ κυρίυ αὐτῦ, εἰ ὁ κύριός μυ ἐ γινώσκει δι' ἐμὲ ἐδὲν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῦ, καὶ πάντα ὅσα ἐσὶν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῦ ἔδωκεν εἰς τὰς χεῖρά μυ, Καὶ ἐκ ὑπερέχει ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ ἐδὲν ἐμῦ, ἐδὲ ὑπεξήρηται ἀπ' ἐμῦ ἐδὲν, πλὴν σῦ διὰ τὸ σὲ γυναῖκα αὐτῦ εἶναι· καὶ πῶς ποιήσω τὸ ῥῆμα τὸ πονηρὸν τῦτο, καὶ ἁμαρτήσομαι ἐναντίον τῦ Θεῦ;

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐῴκει δὲ Ἰωσὴφ εὐδον ἔχων τὼ τῆς νεότητος φλόγα, δι' ἣν καὶ μᾶλλον θαυμάζεται, καὶ ἔξωθεν τῆς Αἰγυπτίας τὰς προσβολὰς, ἐχ ὑπὲρ ἑαυτῦ τότε μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἐκείνης ἀλγεῖν,

ἀλγεῖν, πρὸς τοσῶτον κρημνὸν ἐπειγομένης ἐλθεῖν. καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τῆς τῶν ῥημάτων ἐπιεικείας ἐχόντων δυάμιν συμβυλῆς. ὁδοὺ γὰρ ἔφη τραχὺ πρὸς αὐτήν· καίπερ εἰδὼς, ὅτι πλὴν τοῦ μὴ τυχεῖν, πάντα φέρει ῥᾳδίως διὰ τὸν ἔρωτα· ἀλλ' εὐσεβείας αὐτὴν καὶ δικαιοσύνης ὑπέμνησε. τὴν μὲν, ἐξ ὧν εὖ πάσχει παρὰ τοῦ δεσπότου· τὴν δὲ, ἐξ ὧν Θεὸς ἐφορᾷ ὁ καὶ τῶν λανθανόντων κριτής· ἅμα δὲ καὶ ταπεινῶς ὑπεμφαίνων, ὅτι μὴ ὡς φιλοσώφρων ἠρνήσατο τὴν πρᾶξιν, ἀλλ' ὡς πιστὸς καὶ θεοσεβής.

ι. Ἡνίκα δὲ ἐλάλει τῷ Ἰωσὴφ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, καὶ οὐχ ὑπήκουσεν αὐτῇ καθεύδειν μετ' αὐτῆς, τοῦ συγγενέσθαι αὐτῇ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἵνα μάθωμεν τὴν ὑπερβάλλουσαν τοῦ δικαίου ἀρετὴν, καὶ ὅτι οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις τὸν ἀγῶνα τοῦτον ὑπέμεινε, καὶ τῆς λέξεως ταύτης ἠνέσχετο, καὶ συμβουλεύων
» οὐκ ἐπαύσατο, φησὶν ἡ Γραφή· ἠνίκα δὲ
» ἐλάλει ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, καὶ οὐχ ὑπήκουσεν αὐτῆς.

ια. Ἐγένετο δὲ τοιαύτη τις ἡμέρα, καὶ εἰσῆλθεν Ἰωσὴφ εἰς τὴν οἰκίαν ποιεῖν τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ οὐδεὶς ἦν τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἔσω.

ιβ. Καὶ ἐπεσπάσατο αὐτὸν τῶν ἱματίων, λέγουσα, κοιμήθητι μετ' ἐμοῦ. καὶ καταλιπὼν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆς, ἔφυγε καὶ ἐξῆλθεν ἔξω.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔτι μὲν γὰρ νέος ἦν, καὶ οὐ ἐφήβοις τελῶν. εἰκοσὸν γὰρ ἔτος ἦγεν, ὡίκα παρὰ τῆς Αἰγυπλίας πρὸς τὸ ἀσελγὲς ἐξεκαλεῖτο, καὶ σὺν βίᾳ πολλῇ συνωθεῖτο εἴς γε τὸ θελῆσαι ὁρᾶν ἃ μὴ θέμις. ἡ μὲν γὰρ ἐνῆπλο τῶν ἱματίων ἁπρίξτε καὶ ἀναιδῶς, καὶ εἰς ἀνεθέλητον ἁμαρτίαν ἀ μετρίως κατεβιάζετο· ὁ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ἱμάτιον ἀφεὶς, μαχλώσης ἀγρίας ἀπηλλάτλετο, καὶ ἀνάλωτος ὢν τῷ πάθει. σεσυκοφάντηται δὲ μετὰ τοῦτο, περιτρέποντος εἰς αὐτὸν τοῦ γυναικὸς τὰ ἐγκλήματα· καὶ σὺν αἰτίαις αἰσχρότητος ὁ σώφρων τε καὶ φιλελεύθερος ὤν.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ. Θεῖος ἀδέπωνόμος πρὸγράφη, ἀ μοιχεύσεις. Ἰωσὴφ δὲ ἑαυτῷ σωτηρῆσαι νόμον ἐπειράθη, ὑπερβολῇ σωφροσύνης ἀσκούμενος.

ΑΔΗΛΟΥ. Θαύματος ἄξιος Ἰωσὴφ σὺν αὐτῇ τῇ τῆς ἡλικίας ἀκμῇ· εἰκοσὸν γὰρ ἦγεν ἔτος· καταγωνισάμενος τῶν μαγγανευμάτων τοῦ ἀθλίου γυναίου.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Μιμεῖται πάλιν τοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα. κατεσχέθη ὑπὸ τῆς γυναικὸς ὁ Ἰωσήφ· ὁ Σωτὴρ κατέσχεται ὑπὸ τοῦ θανάτου πρὸς βραχύ. ἀλλ' Ἰωσὴφ ἀπεδύσατο τὰ ἱμάτια, καὶ προσέῤῥιψε τῇ ἀκολάστῳ· ὁ δὲ Σωτὴρ ἀνασὰς, τὰ ἱμάτια ἀπεδύσατο, καὶ προσέῤῥιψε τῷ τάφῳ.

ιγ. Καὶ ἐγένετο ὡς εἶδεν ὅτι κατέλιπε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆς, ἔφυγε καὶ ἐξῆλθεν ἔξω.
ιδ. Καὶ ἐκάλεσε τοὺς ὄντας ἐν τῇ οἰκίᾳ· καὶ εἶπεν αὐτοῖς, λέγουσα, ἴδετε, εἰσήγαγεν ἡμῖν παῖδα Ἑβραῖον ἐμπαίζειν ἡμῖν· καὶ εἰσῆλθε πρός με, λέγων, κοιμήθητι μετ' ἐμοῦ· καὶ ἐ-
ιε. βόησα φωνῇ μεγάλῃ. Ἐν δὲ τῷ ἀκοῦσαι αὐτὸν, ὅτι ὕψωσα τὴν φωνήν μου καὶ ἐβόησα, καταλιπὼν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ παρ' ἐμοὶ, ἔφυγε καὶ
ις. ἐξῆλθεν ἔξω. Καὶ καταλιμπάνει τὰ ἱμάτια παρ' ἑαυτῇ, ἕως ἦλθεν
ιζ. ὁ κύριος αὐτοῦ. Καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, λέγουσα, εἰσῆλθε πρός με ὁ παῖς ὁ Ἑβραῖος, οὗ εἰσήγαγες πρὸς ἡμᾶς, ἐμπαίξαι μοι· καὶ εἰπέ μοι, κοιμηθήσομαι μετὰ σοῦ. Ὡς δὲ ἤκουσεν, ὅτι ὕψωσα τὴν φωνὴν καὶ ἐβόησα, κατέλιπε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ παρ' ἐμοὶ, καὶ ἔφυγε
ιθ. καὶ ἐξῆλθεν ἔξω. Ἐγένετο δὲ ὡς ἤκουσεν ὁ κύριος αὐτοῦ τὰ ῥήματα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ὅσα ἐλάλησε πρὸς αὐτὸν, λέγουσα, ὅτως ἐποίησέ μοι ὁ παῖς σου· καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ.

κ. Καὶ λαβὼν ὁ κύριος Ἰωσὴφ, ἐνέβαλεν αὐτὸν εἰς τὸ ὀχύρωμα, εἰς τὸν τόπον, ἐν ᾧ οἱ δεσμῶται τοῦ βασιλέως κατέχονται ἐκεῖ ἐν τῷ ὀχυρώματι.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Μηδὲ λόγου μελάδους, ὅπερ τινὲς αἰτιῶνται, εἰς δεσμωτήριον ἐνέβαλεν, ὁ βαρβαρικὸν σφάλμα σφαλόμενος, ὡς οἰονταίτινες· ἢ γὰρ ἂν αὐτὸν καὶ κατέσφαξεν, ἢ γοῦν τοῖς νόμοις παραδέδωκε, τῆς κατηγορίας σφαγὴν ὠδινούσης· ἀλλ' ἐκ τοῦ εἰκότος ἴσως ἐνόησας, ὅτι ἐρῶσα καὶ ἐπιμανεῖσα αὐτῷ, ἀποτυχοῦσα τῆς θήρας, τὴν κατηγορίαν ἐνεσήσατο. καὶ εἰ μεταδοίη λόγον τῷ νέῳ, ὁ μόνον ἀπελύσαιτο τὴν γραφὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν γραψαμένην ἀντιπερισήσει τὸ ἔγκλημα. μᾶλλον δ' ὅπερ εἰπεῖν ἀληθέστερον, τοῦ βραβεύτου τῆς σωφροσύνης τὴν ὀργὴν τοῦ ἀνδρὸς κατδυνάσαντος, καὶ σήλλων σεμνότητος τῷ βίῳ ἐγείραντος, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς λιμώτλοσι τροφέα τηρήσαντος, καὶ τῇ Αἰγύπλῳ ἄρχοντα χειροτονήσαντος.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ μετὰ τὴν τῆς σωφροσύνης ἐπίδειξιν σωεχώρησεν ὁ Θεὸς καὶ ἐδεσμεύθη· καὶ οὐδὲ ὅτως ἤλεγξε τὴν ἄδικον τῆς γυναικὸς ἐπιβουλήν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἐμβάλλεται Ἰωσὴφ εἰς τὸ δεσμωτήριον, ἐπειδὴ καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τὸν τάφον ἰῶ.

** ΕΦΡΑΙΜ. Ἐπειδὴ ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνω Ἰωσὴφ, ἐν τῇ φυλακῇ τίθεται μέχρις ὥρας σέμματος· ἔτω καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν, ἵνα ἄρῃ πᾶσαν ἁμαρτίαν τὸ κόσμε, ἐν τῷ μνήματι τίθεται.

κα. Καὶ ἦν Κύριος μετὰ Ἰωσὴφ, καὶ κατέχεεν αὐτῷ ἔλεος· καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν ἐναντίον τὸ ἀρχιδεσμοφύλακος.

** ΕΦΡΑΙΜ. Ἰωσὴφ ἐν τῇ φυλακῇ διετῆ χρόνον ἐποίησε, διατρίψας ἐκεῖσε ἐν ἀδείᾳ μεγάλῃ· ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν τρεῖς ἡμέρας ἐν ᾅδῃ ἔμεινεν, ὡς δυνατὸς μὴ ὑπομένας Φθοράν.

κβ. Καὶ ἔδωκεν ὁ ἀρχιδεσμοφύλαξ τὸ δεσμωτήριον διὰ χειρὸς Ἰωσὴφ, καὶ πάντας τοὺς ἀπηγμένους ὅσοι ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, καὶ πάντα ὅσα ποιοῦσιν ἐκεῖ αὐτὸς ἦν ποιῶν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πανταχοῦ τιὼ τὸ κρατεῖν ἐδείκνυεν ἐπιτηδειότητα, κρείττων ἀδελφῶν γεγονὼς, καὶ μετὰ τὸν δεσπότιω τῆς οἰκίας τῆς ἐκείνε κρατῶν· καὶ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, σώματι μὲν δεδεμένων τῷ δεσμοφύλακι, ψυχῇ δὲ κρατῶν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἄρχων τῶν δεσμωτῶν Ἰωσὴφ, ἐπειδὴ καὶ ζώντων καὶ νεκρῶν βασιλεύει Χριστός.

κγ. Οὐκ ἦν ὁ ἀρχιδεσμοφύλαξ τοῦ δεσμωτηρίε γινώσκων, διὰ αὐτόν ἐθέν· πάντα γὰρ ἦν διὰ χειρὸς Ἰωσὴφ, διὰ τὸ τὸν Κύριον μετ' αὐτοῦ εἶναι· καὶ ὅσα ἂν αὐτὸς ἐποίει, ὁ Κύριος εὐώδε ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πλιὼ ἐκράτει τοῦ δεσμωτηρίε φησί. γέγονε δὲ κρατῶν καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὁ Χριστὸς, ὡς ἐν προσώπῳ Φημὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. οἳ καὶ τὰ Γαλ. 6. 17.
» στίγματα αὐτοῦ περιφέρειν ἔφασκον ἐν ἰδίῳ σώματι. παρητοῦντο μέντοι συσχηματίζεσθαι τοῖς τὰ τοῦ κόσμε φρονεῖν αἱρεμένοις, ἀπωτάτω δὲ ἦσαν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν. τοιοῦτος γὰρ τῶν ἁγίων ὁ δῆμος. ἀλλ' ἐπεβλύζοντο διὰ τοῦτο, καὶ δὴ καὶ συκοφαντέμενοι παρὰ τῶν εἰωθότων ἡγεῖσθαι φορτικὰς τοὺς ἐν Χριστῷ ζιῶ ἐθέλοντας, πειρασμοῖς περιπεπλώκασι, δεσμῶται γεγόνασι, καὶ τὰ λοιπὰ ὑπέμειναν δυσχερῆ· πλιὼ καὶ ἐν αὐτοῖς ἐπλατιύοντο τοῖς πόνοις, τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος τὰ λυπηρὰ ἐξημερέσης αὐτοῖς, ὃς ἰῶ μάλισα διαπονῆσειν εἰκός. ἐπεγάννυτο γὰρ, ὡς ἔφιω, ὁ δεσμοφύλαξ τῷ Ἰωσήφ.

ΑΔΗΛΟΥ. Πάντα τύπος ἰῶ τοῦ Χριστοῦ τὰ εἰς τὸν Ἰωσήφ. ἡ γωνὴ, ἀντὶ τοῦ θανάτε· τὸ δεσμωτήριον, ἀντὶ τοῦ τάφε· τὸ αὐτὸν κύριον εἶναι τῶν δεσμωτῶν, ὥσπερ τὸν Χριστὸν νεκρῶν καὶ ζώντων, καὶ ὅσα ἄλλα.

ΚΕΦ. Μ.

α. Ἐγένετο δὲ μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, ἥμαρτεν ὁ ἀρχιοινοχόος τοῦ βασιλέως Αἰγύπτε, καὶ ὁ ἀρχισιτοποιὸς τῷ κυρίῳ αὐτῶν βασιλεῖ Αἰγύπτε.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Νομίζω ὅτι τὸ ἀνάλογον τῷ, ἥμαρτον βασιλεῖ Αἰγύπτε, λέγοιτ' ἂν περὶ τῶν μαρτύρων, ὅτι τῷ νοητῷ βασιλεῖ τῆς Αἰγύπτε ἔτοι ἁμαρτάνεσιν, ἀλλ' ὁ τῷ Θεῷ. εἰς γὰρ τὸν τοῦ κόσμε νόμον δοκοῦσιν ἁμαρτάνειν, ἐναντίον ὄντα τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ.

β. Καὶ ὠργίσθη ἐπὶ τοῖς δυσὶν εὐνούχοις αὐτε, ἐπὶ τῷ ἀρχιοινοχόῳ, καὶ γ. ἐπὶ τῷ ἀρχισιτοποιῷ. Καὶ ἔθετο αὐτοὺς ἐν Φυλακῇ παρὰ τῷ δεσμοφύλακι εἰς τὸ δεσμωτήριον, εἰς τὸν τόπον, ὃν Ἰωσὴφ ἀπῆλο ἐκεῖ.

δ. Καὶ συνέσησεν ὁ Ἀρχιδεσμώτης τῷ Ἰωσὴφ αὐτούς· καὶ παρέση αὐτοῖς. ἦσαν δὲ ἡμέρας ἐν τῇ Φυλακῇ πλείας.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἐσι τὸ, παρέση αὐτοῖς; Ἀνλὶ τοῦ, παρεμυθεῖτο, ἀνέβρε αὐτῶν τὸν λογισμὸν, διήγειρεν αὐτῶν τιὼ διάνοιαν, ἃ σωεχώρει καταποθῆναι ὑπὸ τῆς ἀθυμίας.

ε. Καὶ εἶδον ἀμφότεροι ἐνύπνιον, ἑκάτεροι ἐνύπνιον ἐν μιᾷ νυκλί. ὅρασις τοῦ ἐνυπνίε τοῦ ἀρχιοινοχόε καὶ ἀρχισιτοποιοῦ, οἳ ἦσαν τῷ βασιλεῖ Αἰγύπτε, οἱ ὄντες ἐν τοῖς δεσμωτηρίοις. ς. Εἰσῆλθε δὲ πρὸς αὐτοὺς Ἰωσὴφ τὸ πρωϊ, καὶ εἶδεν αὐτοὺς, καὶ ἦσαν τεταραγμένοι.

ζ. Καὶ ἠρώτα τοὺς εὐνούχους Φαραὼ, οἳ ἦσαν μετ' αὐτε ἐν τῇ Φυλακῇ παρὰ τῷ κυρίῳ αὐτε, λέγων, τί ὅτι τὰ πρόσωπα ὑμῶν σκυθρωπὰ σήμερον;

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς καὶ ἐν δεσμωτηρίῳ τυγχάνων, τιὼ οἰκείαν ἀρετιὼ ἐπεδείκνυτο, καὶ τὰς ἀθυμίας ἑτέροις ἐπικαθίζειν ἐπαίδαζεν.

η. Οἱ

η. Οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ, ἐνύπνιον εἴδομεν, καὶ ὁ συγκρίνων ὐκ ἔστιν αὐτῷ. εἶπε δὲ Ἰωσὴφ, ὐχὶ διὰ τοῦ Θεοῦ ἡ διασάφησις αὐτοῦ ἐστί; διηγήσασθε δή μοι.

ΑΔΗΛΟΥ. Θαυμαστὸς καὶ πιστὸς ὁ Ἰωσήφ. ὁ γὰρ ἀπὸ τῶν οἰκείων ἐνυπνίων ἀπελπίσας τὰ ἀλλότρια ἐξοδεύωσεν· ἀλλ' ἑρμηνεύει, καὶ ἀπεκδέχεται τὰ οἰκεῖα θεάματα.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα σώφρονα, καὶ ταπεινοφροσύνης ὑπερβολήν. οὐκ εἶπεν, ὅτι ἐγὼ ὑμῖν διακρίνω, ἐγὼ ὑμῖν λέγω τῶν ὀνειράτων τὴν ἔκβασιν, ἀλλὰ τί; » διηγήσασθε δή μοι. Θεὸς γάρ ἐστι μόνος ὁ τὰ τοιαῦτα ἀποκαλύπτων.

θ. Καὶ διηγήσατο ὁ ἀρχιοινοχόος τὸ ἐνύπνιον αὐτοῦ τῷ Ἰωσήφ· καὶ εἶπεν, ἐν τῷ ὕπνῳ μου ἦν ἄμπελος ἐναντίον μου. Ἐν δὲ τῇ ἀμπέλῳ τρεῖς ι. πυθμένες, καὶ αὐτὴ θάλλουσα ἀνενηνοχυῖα βλαστούς· ὡς ἐπειρᾳ οἱ βό- ια. τρυες σταφυλῆς. Καὶ τὸ ποτήριον Φαραὼ ἐν τῇ χειρί μου· καὶ ἔλαβον τὴν σταφυλὴν, καὶ ἐξέθλιψα αὐτὴν εἰς τὸ ποτήριον Φαραὼ, καὶ ἔδωκα τὸ ποτήριον εἰς τὴν χεῖρα Φαραώ. ιϐ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἰωσὴφ, τοῦτο ἡ σύγκρισις αὐτοῦ. οἱ τρεῖς πυθμένες, τρεῖς ιγ. ἡμέραι εἰσίν. Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ μνησθήσεται Φαραὼ τῆς ἀρχῆς σου, καὶ ἀποκαταστήσει σε ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τῆς οἰνοχοΐας σου, καὶ δώσεις τὸ ποτήριον Φαραὼ εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀρχήν σου τὴν πρώτεραν, ὡς ἦθα οἰνοχοῶν.

ιδ. Ἀλλὰ μνήσθητί μου διὰ σεαυτοῦ, ὅταν εὖ γένηταί σοι· καὶ ποιήσεις ἐν ἐμοὶ ἔλεος· καὶ μνησθήσῃ περὶ ἐμοῦ πρὸς Φαραὼ, καὶ ἐξάξεις με ἐκ τοῦ ὀχυρώματος τούτου.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Δύω ἔτη ἕτερα, Φασὶν, ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ πεποιηκέναι τὸν Ἰωσήφ, ἐπειδὴ καταλιπὼν τὸν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν, ἐπὶ τῷ οἰνοχόῳ τὴν ἐλπίδα πεποίηται, τὴν αὐτοῦ προσασίαν αἰτῶν. ψεύδεται δὲ τοῦτο. γέγονε γὰρ οἰκονομικῶς, ὡς ἂν λύσας τῷ Φαραὼ τὰ ἐνύπνια, πρὸς βασιλείαν ἐξέλθῃ.

ιε. Ὅτι κλοπῇ ἐκλάπην ἐκ γῆς Ἑβραίων· καὶ ὧδε ὐκ ἐποίησα οὐδέν, ἀλλ' ἐνέβαλόν με εἰς τὸν λάκκον τοῦτον.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτι κλοπῇ ἐκλάπην, ἀντὶ τοῦ εἰς ἔργον αἰγύπτιον ἐπὶ κακίᾳ.

*ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τῇ πίστει προλαμβάνει τὸ μέλλον. ὅπως γὰρ ἴδῃ ἡ γῆ αὕτη τῶν Ἑβραίων.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τὸ μηδὲν ἐπιχωρίων Αἰγυπτίων ποιεῖν αἱρέσεται διὰ τοῦ, » ὧδε ὐκ ἐποίησα οὐδέν. Αἰγυπτίων δὲ ἔργον ἴδῃ καὶ τὸ σπερμηθῆναι τῇ τοῦ κυρίου γυναικί.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ταῦτα ἀκούοντες παιδευόμεθα, ἐπειδάν τισι τοιούτοις περιπέσωμεν, μὴ ἐκείνους σκοδάζειν περιβάλλειν λοιδορίαις, καὶ τὴν γλῶσσαν ἀκονᾶν κατὰ τῆς ἑτέρων κατηγορίας, ἀλλὰ μόνον πρᾴως καὶ ἡμέρως ἑαυτὸν ἀνόδυνον δεικνύναι, καὶ μιμεῖσθαι τὸν θαυμάσιον τοῦτον, ὅτι οὐδὲ οὐ συμφορᾷ ὢν, κατεδέξατο καὶ μέχρι ῥημάτων ἐκπομπεῦσαι τῆς Αἰγυπτίας τὴν ἀσέλγειαν.

ιϛ. Καὶ εἶδεν ὁ ἀρχισιτοποιὸς, ὅτι ὀρθῶς συνέκρινε· καὶ εἶπε τῷ Ἰωσὴφ, κἀγὼ εἶδον ἐνύπνιον· καὶ ὤμην τρία κανᾶ χονδριτῶν αἴρειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου.

ΑΚΥΛΑΣ. Τρεῖς κοφίνους γύρεως.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ. Τρία κανᾶ βάϊνα.

ιζ. Ἐν δὲ τῷ κανῷ τῷ ἐπάνω, ἀπὸ πάντων τῶν γενῶν, ὧν ὁ βασιλεὺς Φαραὼ ἐδίει ἔργον σιτοποιοῦ· καὶ τὰ πετεινὰ κατήθιον αὐτὰ ἀπὸ τοῦ κανοῦ τοῦ ἐπάνω τῆς κεφαλῆς μου.

ιη. Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰωσὴφ, εἶπεν αὐτῷ, αὕτη ἡ σύγκρισις αὐτοῦ. Τὰ τρία κανᾶ, τρεῖς ἡμέραι εἰσίν.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Καὶ ἀνωτέρω εἴρηται, οἱ τρεῖς πυθμένες, τρεῖς ἡμέραι εἰ- » σίν. ὐκοῦν τὸ, τρεῖς ἡμέραι καὶ διὰ πυθμένων, καὶ διὰ κανῶν παρίσταται· συγχρησαμένης προνοίας εἰς παράσασιν τριῶν ἡμερῶν οἰκείοις παραδείγμασι τοῦ ἑκατέρου βίου. τοιαῦτα δ' ἂν εὕροις καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς Γραφαῖς· τὸ αὐτὸ δηλούμενον ἀπὸ διαφόρων εἶναι δοκούντων παραδειγμάτων.

ιθ. Ἔτι τριῶν ἡμερῶν, ἀφελεῖ Φαραὼ τὴν κεφαλήν σου ἀπὸ σοῦ· καὶ κρεμάσει σε ἐπὶ ξύλου, καὶ φάγεται τὰ ὄρνεα τοῦ οὐρανοῦ τὰς σάρκας ἀπὸ σοῦ.

κ. Ἐγένετο δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, ἡμέρᾳ γενέσεως ἦν Φαραὼ, καὶ ἐποίει πότον πᾶσι τοῖς παισὶν αὐτοῦ. καὶ ἐμνήσθη τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀρχιοινοχόου, καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀρχισιτοποιοῦ ἐν μέσῳ τῶν παίδων αὐτοῦ.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τῶν μὲν πρὸ ἡμῶν ἐτήρησέ τις, ὅτι Φαῦλός ἐστιν ὁ τὰ γενέσεως

σεως τιμῶν πράγματα, καὶ τιὼ ἡμέραν τῆς γενέσεως αὐτῦ ἀποδεχόμενος. ἡμεῖς δὲ βεβαιῦμεν τιὼ διήγησιν, καὶ ἐπὶ τῦ Ἡρώδε τὸ παραπλήσιον θρόντες, ὅτε καὶ ἡ θυγάτηρ Ἡρωδιάδος ὠρχήσατο, καὶ ἀπετμήθη ἡ Ἰωάννε κεφαλή.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐδαμῦ δίκαιος φαίνεται γενεθλίων ἄγων ἡμέραν.

να. Καὶ ἀπενατέσησε τὸν ἀρχιοινοχόον ἐπὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῦ· καὶ ἔδωκε τὸ ποτήριον εἰς τὰς χεῖρας Φαραώ.

νϐ. Τὸν δὲ ἀρχισιτοποιὸν ἐκρέμασε, καθὰ συνέκρινεν αὐτοῖς Ἰωσήφ.

νγ. Οὐκ ἐμνήσθη δὲ ὁ ἀρχιοινοχόος τῦ Ἰωσὴφ, ἀλλ' ἐπελάθετο αὐτῦ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ τῦτο οἰκονομικῶς, ὡς ἂν θικαίρως αὐτῦ μνησθῇ, ὅταν ὁ καιρὸς φθάσῃ τῆς βασιλείας αὐτῦ.

ΚΕΦ. ΜΑ.

α. Ἐγένετο δὲ μετὰ δύω ἔτη ἡμερῶν, Φαραὼ εἶδεν ἐνύπνιον. ὤετο ἑσάναι ἐπὶ τῦ ποταμῦ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὁ ἐπὶ τοῖς ῥῦσοῖς καὶ ἀβεβαίοις πεποιθὼς, ὤετο ἐπὶ τῦ ποταμῦ ἑσάναι· ἀφ' ἧ τὰ δοκοῦντα θύδαιμονικὰ εἶναι ἀναβαίνει, ὅτε καὶ οἱ βόες αὐτῦ παχεῖς εἰσίν. ἀλλὰ πάντως κατεσθίεται ταῦτα ὑπὸ τῶν χειρόνων. πρὸς δὲ τὸ, ὤετο συγκρινεῖς τὸ, ὤμλω ὑμᾶς δεσμοῦειν
Γεν. 37. 7, 9. δράγματα. ἐπὶ δὲ τῦ ἑτέρε σύνπνίε,
" ὥσπερ, φησὶν, ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελλώη καὶ
" σύδεκα ἀστέρες προσεκυνῦν μοι. πάλιν-
Γεν. 40. 9, 16. τε αὖ, ὁ μὲν ἀρχιοινοχόος σὺ τῷ ὕπνῳ-
" με, φησὶν, ἰῶ ἄμπελος, καὶ τὰ ἑξῆς·
" ὁ δὲ ἀρχισιτοποιὸς, ὤμλω τρία κανᾶ χον-
" δριτῶν ἄιραν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς με, καὶ τὰ ἑξῆς.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ μὲν διηγηματικὸν τῆς Γραφῆς πρόσωπον φησὶν, ὤετο
" ἑσάναι ἐπὶ τῦ ποταμῦ, ἃ παρὰ τὸ χεῖλος
" τῦ ποταμῦ· ὁ δὲ Φαραὼ φησιν, ὤμλω ἑσά-
" ναι παρὰ τὸ χεῖλος τῦ ποταμῦ, ἀκ ἐπὶ τῦ ποταμῦ. τὰ μέντοιγε σὺ Αἰγύπτῳ πράγματα, ἤτοι τὰ σὺ τοῖς κοσμικοῖς ἀπὸ χρησοτέρων ἀρχόμενα, ὧν σύμβολον ἡ σύθηνία, εἰς πιχρότερον καταλήγει, ὧν ἡ σύθηλία καὶ ὁ λιμὸς τύπος. τοιῦτον δέ ἐσι καὶ ἐπὶ τῦ κατὰ τὸν πλέσιον λόγε θεωρῆσαι. οἱονεὶ [γὰρ] τὰ ἑπλὰ ἔτη τῆς σύθηλίας [ἰῶ] αὐτῷ ἀπολαμβάνοντι τὰ ἀγαθὰ αὐτῦ σὺ τῇ ζωῇ αὐτῦ, σὺδεδυμένῳ πορφύραν λαμπρῶς. λήγει δὲ αὐτῷ εἰς τὰ σναντία, ἀπολαμβάνοντι τὰ κακὰ μετὰ τιὼ σὺτεῦθεν ἀπαλλαγιώ. τοιαῦτα δ' ἂν ἴδοις καὶ ἐπὶ τῶν τιὼ πλατείαν καὶ σύρύχωρον ὁδεύόντων, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια. οἷς δὲ ἀρχὴ τὸ σενὸν καὶ τεθλιμ-
Λεκ. 6. 25. μένον, τὸ τέλος ζωή. διὸ, καὶ τοῖς ἐμπε-
" πλησμένοις, ὅτι πεινάσεσι· καὶ τοῖς γε-
Ματθ. 5. 4. λῶσιν, ὅτι κλαύσεσι. μακάριοι οἱ πεν-
" θῦντες καὶ κλαίοντες, ὅτι αὐτοὶ παρα-
" κληθήσονται.

β. Καὶ ἰδὲ ὥσπερ ἐκ τῦ ποταμῦ ἀνέβαινον ἑπλὰ βόες, καλαὶ τῷ εἴδει, καὶ ἐκλεκταὶ ταῖς σαρξὶ, καὶ ἐβόσκοντο ἐν τῷ ἄχει.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἄχος ἐσὶ τὸ λεπτὸν καὶ βοτανῶδες φυτάριον.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τῦ Φαραὼ τὰ σύνυπνια βόες ἦσαν καὶ σάχυες. δι' ὧν [γὰρ] ἡ γῆ γεωργῖται καὶ ἅπερ φέρει, προσημαντικὰ σύθηλίας τε καὶ ἀφορίας [ἐγίνετο τῷ βασιλεῖ.]

γ. Ἄλλαι δὲ ἑπλὰ βόες ἀνέβαινον μετὰ ταῦτας ἐκ τῦ ποταμῦ, αἰχραὶ τῷ εἴδει, καὶ λεπταὶ ταῖς σαρξὶ, καὶ ἐνέμοντο πλὰ τὰς βόας
δ. ἐπὶ τὸ χεῖλος τῦ ποταμῦ. Καὶ κατέφαγον αἱ ἑπλὰ βόες αἱ αἰχραὶ καὶ λεπταὶ ταῖς σαρξὶ τὰς ἑπλὰ βόας τὰς καλὰς τῷ εἴδει, καὶ τὰς ἐκλεκτάς· καὶ ὁ διάθηλοι ἐγένοντο, ὅτι εἰς τὰς ποιλίας αὐτῶν εἰσῆλθον. ἠγέρθη δὲ Φαραώ.

ε. Καὶ ἐνυπνιάθη τὸ δεύτερον. καὶ ἰδὲ ἑπλὰ σάχυες ἀνέβαινον ἐν
ς. πυθμένι ἑνὶ ἐκλεκτοὶ καὶ καλοί. Ἄλλοι δὲ ἑπλὰ σάχυες λεπτοὶ καὶ ἀνεμόφθοροι ἀνεφύοντο μετ' αὐτύς.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὁ μὲν Ἰωσὴφ ὁ σάχυας, ἀλλὰ δράγματα [εἶδεν· ὁ δὲ Αἰγύπλιος, ὁ δράγματα, ἀλλὰ σάχυας. καὶ πάλιν ὁ [μὲν] ἀρχιοινοχόος, τὺς τρεῖς πυθμένας βλέπει, εἰς τρεῖς ἡμέρας· ὁ δὲ βασιλεὺς, τὺς σὺ πυθμένι σὺν ἑπλὰ σάχυας εἰς τὸ σωημμένον τῶν ἑπλὰ ἐτῶν. καὶ γίνεται τῦ σὺς ὀνόματος, τῦ πυθμένος, διάφορος ἡ ἑρμηνεία. ἐάν ποτε ἴν ὅπως τὶς (1) διηγεῖται τιὼ Γραφιὼ, μὴ δοκείτω ἔτι βιάζεθαι αὐτιώ. καὶ ἔτι τηρητέον, ὅτι ἐπὶ μὲν τῆς σύθηλίας, ἑπλὰ σάχυες ἑώρανται ἀναβαίνοντες σὺ πυθμένι

(1) Εἴποτε ἴν ἄλλως τὶς. σὺ Τόμ. 2. σελ. 45. τῆς τῦ Ῥωμ. ἐκδόσ.

μένι σὶ· ἐπὶ δὲ τᾷ λιμᾷ, ἐπλὰ μὲν σάχυες, ἀκ ἔτι δὲ σὶ πυθμένι σὶ, ἀλλ' σὶ καλάμῳ. (1)

ζ. Καὶ κατέπιον οἱ ἑπτὰ σάχυες οἱ λεπτοὶ καὶ ἀνεμόφθοροι τὰς ἐπλὰ σάχυας τὰς ἐκλεκτὰς καὶ τὰς πλήρεις. ἠγέρθη δὲ Φαραὼ, καὶ ἦν ἐνύπνιον.

" ΑΚΥΛΑΣ. Τὸ ἀνεμόφθοροι, ἔφθαρ-
" μένοι καύσωνι.

" ΣΥΜΜΑΧΟΣ. Πεφρυγμένοι ἀνέμῳ.

η. Ἐγένετο δὲ πρωΐ, καὶ ἐταράχθη ἡ ψυχὴ αὐτᾷ. καὶ ἀποσείλας, ἐκάλεσε πάντας τὰς ἐξηγητὰς Αἰγύπλα, καὶ πάντας τὰς σοφὰς αὐτῆς· καὶ διηγήσατο αὐτοῖς Φαραὼ τὸ ἐνύπνιον αὐτᾷ, καὶ ἀκ ἦν ὁ ἀπαγγέλλων αὐτὸ τῷ Φαραώ. Γ

" * ΑΚΥΛΑΣ. Τὸ ἐξηγηλὰς, κρυφιασάς.

" * ΣΥΜΜΑΧΟΣ. Μάγους.

" ΑΛΛΟΣ. Σοφούς.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὅλης Αἰγύπλα πῶς ἐκάλεσε τὰς ἐξηγηλὰς καὶ σοφὰς ἅμα, ζητητέον ὡς πρὸς τιὼ λέξιν, καὶ εἰ πρὸς ἀναγωγιὼ δεῖται ἐξηγητῶν Αἰγυπλίων ὁ Φαραὼ, ὡς σοφωτέρων. ὅλης δὲ Αἰγύπλα φαμὶν, ὡς ἀκολούθα τῷ, πάντας τὰς
" ἐξηγητὰς Αἰγύπλα, καὶ πάντας τὰς σο-
" φὰς αὐτῆς. Δ

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Οὐκ οἶμαι, ὅτι τέλεον ἐσιώπων, ἀλλὰ πάντα μᾶλλον ἔλεγον, ἢ αὐτὸ τὸ τῆς σὐυπνίων διηγήσεως. ἀλλ' ἐρεῖ τὶς, πῶς ἤδει ὁ Φαραὼ πότερον ἐπιτυγχάνουσιν οἱ ἐξηγηταὶ καὶ σοφοὶ Αἰγύπλα διηγάμενοι τὰ σὐύπνια, ἢ μή;] Ἔλεγε [δὲ πρὸς ταῦτα] ὁ Ἑβραῖος, (2) ὅτι Φαραὼ ἰδὼν τὸ σὐύπνιον, εἶδε καὶ τιὼ διήγησιν αὐτᾷ. [ἥτις αὐτᾷ ἀπέπεσε τῆς μνήμης.] ἕκασον ἂν ἀκούων, ἀνεμιμνήσκετο ἃ ἤδη ἑώρακε. διὰ τᾶτο καὶ ἐξεπλάγη τὸν Ἰωσὴφ, [καὶ ἀθρόως αὐτὸν προήγαγε,] καὶ πᾶσαν τιὼ Αἴγυπλον αὐτῷ κατεπίσθυσε, [καὶ τὸν σῖτον αὐτῆς καὶ τιὼ σωτηρίαν τῶν Αἰγυπλίων· ἐπεὶ ἅμαγε διηγήσατο τὰ ὀνείρατα, καὶ ἅτος ὑπεμνήθη τὰ αὐτὰ εἶναι τὰ προδεδηλωμένα αὐτῷ.] Ε

ϑ. Καὶ ἐλάλησεν ὁ ἀρχιοινοχόος πρὸς Φαραὼ, λέγων, τὴν ἁμαρτίαν μᾳ ἀναμιμνήσκω σήμερον. Φαραὼ ὠργίϑη τοῖς παισὶν αὐτᾷ, καὶ ἔϑετο ἡμᾶς ἐν Φυλακῇ ἐν τῷ οἴκῳ τᾷ ἀρχιμαγείρᾳ, ἐμέ τε καὶ τὸν ἀρ- ια. χισιτοποιόν. Καὶ εἴδομεν ἑκάτερος ἐνύπνιον ἐν νυκλὶ μιᾷ ἐγώ τε καὶ αὐτὸς, ἕκασος κατὰ τὸ ἑαυτᾷ ἐνύπνιον εἴδο- ιβ. μεν. Ἦν δὲ ἐκεῖ μεθ' ἡμῶν νεανίσκος παῖς Ἑβραῖος δᾶλος τᾷ ἀρχιμαγείρᾳ, καὶ διηγησάμεθα αὐτῷ τὸ ἐνύπνιον, καὶ συνέκρινεν ἡμῖν τὰ ἐνύπνια ἡμῶν, ἀνδρὶ κατὰ τὸ ἐνύπνιον ιγ. αὐτᾷ ἀπέλυσεν. Ἐγενήϑη δὲ καϑὼς συνέκρινεν ἡμῖν ἅτω καὶ συνέβη, ἐμέ τε ἀποκαλασαϑῆναι εἰς τὴν ἀρχήν μᾳ, ἐκεῖνον δὲ κρεμαϑῆναι.

ιδ. Ἀποσείλας δὲ Φαραὼ, ἐκάλεσε τὸν Ἰωσὴφ· καὶ ἐξήγαγεν αὐτὸν ἐκ τᾷ ὀχυρώματος, καὶ ἐξύρησαν αὐτὸν, καὶ ἤλλαξαν τὴν σολὴν αὐτᾷ· καὶ ἦλθε πρὸς Φαραώ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὁ μὲν ἂν βασιλεὺς ἀκούσας, προσάτλει σωτείναντας ἀναλαβεῖν τὸν νεανίαν· οἱ δ' ἀποκείραντες· βαθεῖαι γὰρ ἦσαν αὐτῷ χαῖται καϑειργμένῳ κεφαλῆς καὶ γενειάδ· καὶ ἀντὶ ῥυπώσης λαμπρὰν ἑσθῆτα ἀντιδύντες, καὶ τ' ἄλλα φαιδρύναντες, εἰσάγεσι πρὸς βασιλέα.

** ΕΦΡΑΙΜ. Ἰωσὴφ ἐκ Φυλακῆς τῇ κελεύσει Φαραὼ ἐκβάλλεται σύμπνως, ὡς τύπος ἀληϑινὸς, ἑρμηνεύων ῥᾳδίως σὐυπνίων τιὼ λύσιν, σύϑησίαν σημαίνων τιὼ μέλλεσαν ἔσεσθαι· ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησᾶς Χριστὸς ἠγέρϑη σὺν νεκρῶν τῇ ἰδίᾳ δυνάμει σκυλεύσας τὸν ᾅδη· προσφέρων τῷ πατρὶ αὐτᾷ τιὼ ἡμῶν καταλλαγιὼ, κηρύσσων ἀνάστασιν καὶ ζωὴν αἰώνιον.

ιε. Εἶπε δὲ Φαραὼ τῷ Ἰωσὴφ, ἐνύπνιον ἑώρακα, καὶ ὁ συγκρίνων ἂκ ἔστιν αὐτό· ἐγὼ δὲ ἀκήκοα περὶ σᾶ λεγόντων, ἀκούσαν τά σε ἐνύπνια, συγκρῖναι αὐτά.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς αἰχμώμενος ὁ Φαραὼ, ἃ λέγει φανερῶς, ὅτι ἀδεὶς τῶν παρ' ἐμοὶ σοφῶν ἴσχυσε διακρῖναι τὰ ὀνείρατα. ἀλλὰ τί; σὐύπνιον ἑώρακα, καὶ ὁ συγκρίνων ἂκ ἔστιν αὐτό. Ζ

ις. Ἀποκριϑεὶς δὲ Ἰωσὴφ τῷ Φαραὼ, εἶπεν, ἄνευ τᾶ Θεᾶ ἂκ ἀποκριϑήσεται τὸ σωτήριον Φαραώ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀκύλας ἅτως· ἄνου ἐμᾶ, ἂκ ἀποκριϑήσεται τὸ σωτήριον· ὁ δὲ Σύρος, ἂκ ἀποκριϑησόμεθα τιὼ δε τᾶ Θεᾶ οἰκονομίαν πρὸς σωτηρίαν Αἰγύπλα. σωτήριον εἰκότως καλεῖ. τᾶτο γὰρ

(1) Ἄλλος φησὶν σὺν καλάμῳ σὐί. σὺν Τόμ. 2. σελ. 45. τῆς ῥηθ. ἐκδόσ.

(2) Ὁ Ἰώσηπος. (σὺν βιβλ. 2. κεφ. 3. περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολογ.) φησὶ, Φαραώθης ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τιὼ αὐτιὼ ἑαυτέραν ὄψεις σὐυπνίων θεασάμενος δύω, καὶ μετ' αὐτῶν τιὼ ἑκατέρας ἐξήγησιν, ταύτης μὲν ἠμνημόνευσε, τῶν δὲ ὀνειράτων κατέσχεν, ἀχθόμενος ἐπὶ τοῖς ἑωραμένοις.

τῶν ἐνυπνίων ἡ ἑρμηνεία. συμφωνεῖ δὲ
Γεν. 40. 8. τῷ εἰρημένῳ, οὐχὶ διὰ τοῦ Θεοῦ ἡ διασάφη-
" σις αὐτῶν;

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Εὔλογος Ἰωσὴφ οὗ
ᾧ προοιμιάζεται ἀπὸ Θεοῦ. τήρει δὲ, ὅτι
Γεν. 39. 9. πρὸς μὲν τὴν γυναῖκα εἶπε· πῶς ποιήσω
" τὸ ῥῆμα τὸ πονηρὸν τοῦτο, καὶ ἁμαρτήσο-
" μαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς
Γεν. 40. 8. ἐν Φυλακῇ συνόχους φησίν· οὐχὶ διὰ τοῦ
" Θεοῦ ἡ διασάφησις αὐτῶν ἐστί;

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς διὰ
τῆς ἀποκρίσεως παιδεύει τὸν Φαραὼ εἰδέ-
ναι καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ σοφῶν τὴν ἀσθέ-
νειαν, καὶ τοῦ δεσπότου τὴν δύναμιν.

ιζ. Ἐλάλησε δὲ Φαραὼ τῷ Ἰω-
σὴφ, λέγων, ἐν τῷ ὕπνῳ μου ἤμην
ἑστὼς ἐπὶ τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ.
ιη. Καὶ ἰδοὺ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἀνέβαινον ἑπτὰ
βόες καλαὶ τῷ εἴδει, καὶ ἐκλεπαὶ
ταῖς σαρξὶ, καὶ ἐνέμοντο ἐν τῷ ἄχει.
ιθ. Καὶ ἰδοὺ, ἑπτὰ βόες ἕτεραι ἀνέβαινον
ὀπίσω αὐτῶν ἐκ τοῦ ποταμοῦ, πονη-
ραὶ καὶ αἰσχραὶ τῷ εἴδει, καὶ λεπταὶ
ταῖς σαρξὶν, οἵας οὐκ εἶδον τοιαύτας
ἐν ὅλῃ τῇ γῇ Αἰγύπτου αἰσχροτέρας.
κ. Καὶ κατέφαγον αἱ ἑπτὰ βόες αἱ αἰ-
σχραὶ καὶ λεπταὶ τὰς ἑπτὰ βόας τὰς
πρώτας τὰς καλὰς καὶ ἐκλεκτάς.
κα. Καὶ εἰσῆλθον εἰς τὰς κοιλίας αὐτῶν·
καὶ αἱ ὄψεις αὐτῶν αἰσχραὶ, καθὰ
καὶ τὴν ἀρχήν. ἐξεγερθεὶς δὲ, ἐνοι-
κβ. μήθην. Καὶ εἶδον πάλιν ἐν τῷ ὕ-
πνῳ, καὶ ὥσπερ ἑπτὰ στάχυες ἀνέβαι-
νον ἐν πυθμένι ἑνὶ πλήρεις καὶ καλοί.
κγ. Ἄλλοι δὲ ἑπτὰ στάχυες λεπτοὶ καὶ
ἀνεμόφθοροι ἀνήρχοντο ἐχόμενοι αὐ-
κδ. τῶν. Καὶ κατέπιον οἱ ἑπτὰ στάχυες
οἱ λεπτοὶ καὶ ἀνεμόφθοροι τοὺς ἑπτὰ
στάχυας τοὺς καλοὺς καὶ τοὺς πλήρεις.
εἶπα δὲ τοῖς ἐξηγηταῖς, καὶ οὐκ ἦν
ὁ ἀπαγγέλλων μοι αὐτό.

κε. Καὶ εἶπεν Ἰωσὴφ τῷ Φαραὼ,
τὸ ἐνύπνιον Φαραὼ ἓν ἐστιν· ὅσα ὁ
Θεὸς ποιεῖ, ἔδειξε τῷ Φαραώ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὰξίωμα
τοῦ λέγοντος ὁδὸν καταπλαγεὶς, ὥσπερ
ὑπηκόῳ βασιλοῦς, ἀλλ' οὐχ ὑπήκοος βασι-
λεῖ παῤῥησίᾳ σὺν αἰδοῖ χρώμενος, διε-
λέγετο.

κς. Αἱ ἑπτὰ βόες αἱ καλαὶ, ἑπτὰ
ἔτη εἰσί· καὶ οἱ ἑπτὰ στάχυες οἱ καλοὶ,
ἑπτὰ ἔτη εἰσί. τὸ ἐνύπνιον Φαραὼ ἓν ἐστι.
κζ. Καὶ αἱ ἑπτὰ βόες αἱ λεπταὶ αἱ ἀνα-
βαίνουσαι ὀπίσω αὐτῶν, ἑπτὰ ἔτη ἐσί·
καὶ οἱ ἑπτὰ στάχυες οἱ λεπτοὶ καὶ ἀνε-
μόφθοροι, ἑπτὰ ἔτη ἐσίν· ἔσονται δὲ
κη. ἑπτὰ ἔτη λιμός. Τὸ δὲ ῥῆμα ὃ εἶρη-
κα Φαραὼ, ὅσα ὁ Θεὸς ποιεῖ, ἔδει-
κθ. ξε Φαραώ. Ἰδοὺ ἑπτὰ ἔτη ἔρχεται
εὐθηνία πολλὴ ἐν πάσῃ τῇ γῇ Αἰγύ-
λ. πτου. Ἥξει δὲ ἑπτὰ ἔτη λιμὸς μετὰ
ταῦτα. καὶ ἐπιλήσονται τῆς πλησ-
μονῆς τῆς μετὰ ταῦτα ἐσομένης ἐν ὅλῃ
γῇ Αἰγύπτῳ· καὶ ἀναλώσει ὁ λιμὸς
λα. τὴν γῆν. Καὶ οὐκ ἐπιγνωσθήσεται ἡ
εὐθηνία ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ λιμοῦ τοῦ
ἐσομένου μετὰ ταῦτα· ἰσχυρὸς γὰρ ἔσται
λβ. σφόδρα. Περὶ δὲ τοῦ δευτερῶσαι τὸ
ἐνύπνιον Φαραὼ δὶς, ὅτι ἀληθὲς ἐστι
τὸ ῥῆμα τοῦ θεοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ· καὶ τα-
λγ. χυνεῖ ὁ Θεὸς τοῦ ποιῆσαι αὐτό. Νῦν
οὖν σκέψαι ἄνθρωπον φρόνιμον καὶ συ-
νετὸν, καὶ κατάστησον αὐτὸν ἐπὶ τῆς
λδ. γῆς Αἰγύπτου. Καὶ ποιησάτω Φα-
ραὼ, καὶ καταστησάτω τοπάρχας ἐπὶ
τῆς γῆς· καὶ ἀποσυναγωγάτωσαν
πάντα τὰ γενήματα τῆς γῆς Αἰγύ-
που τῶν ἑπτὰ ἐτῶν τῆς εὐθηνίας.
λε. Καὶ συναγαγέτωσαν πάντα τὰ βρώ-
ματα τῶν ἑπτὰ ἐτῶν τῶν ἐρχομένων
τῶν καλῶν τούτων· καὶ συναχθήτω
ὁ σῖτος ὑπὸ χεῖρα Φαραώ· βρώμα-
λς. τα ἐν ταῖς πόλεσι φυλαχθήτω. Καὶ
ἔσται πεφυλαγμένα τῇ γῇ εἰς τὰ ἑπτὰ
ἔτη τοῦ λιμοῦ, ἃ ἔσονται ἐν τῇ γῇ Αἰ-
γύπτου, καὶ οὐκ ἐπιβήσεται ἡ γῆ ἐν
λζ. τῷ λιμῷ. Ἤρεσε δὲ τὸ ῥῆμα ἐναν-
τίον Φαραὼ, καὶ ἐναντίον πάντων τῶν
παίδων αὐτοῦ.

λη. Καὶ εἶπε Φαραὼ πᾶσι τοῖς
παισὶν αὐτοῦ, μὴ εὑρήσομεν ἄνθρωπον
τοιοῦτον, ὃς ἔχει πνεῦμα Θεοῦ ἐν
αὐτῷ;

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Μεῖζον ἢ κατὰ ἄν-
θρωπον ἰδὼν Φαραὼ τὸ τοῦ ἐκπεσοῦσαν
τῆς μνήμης αὐτοῦ λύσιν τοῦ ὀνείρατος σε-
σαφωίσθαι ὑπὸ τοῦ Ἰωσὴφ, πνεῦμα εἶπε
Θεοῦ ἔχειν αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἠναγκάσθη καὶ Φα-
ραὼ σφᾶ Θεὸν εἰπεῖν. [καὶ τούτῳ δὲ σωφά-
δει τὸ περὶ τῆς λύσεως τοῦ ὀνείρατος προα-
ποδεδομένον.]

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εἶδες πῶς ἔγνω
καὶ αὐτὸς, ὅτι ἐκ τῆς ἄνωθεν ἀποκαλύ-
ψεως αὐτῷ κατάδηλα γέγονε; τίνα γάρ-
φησιν εὑρήσομεν, οὕς τοιαύτης ἠξίωσαν χά-
ριτος, ὡς πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν ἐν ἑαυτῷ;

λθ. Εἶπε δὲ Φαραὼ τῷ Ἰωσὴφ,
ἐπειδὴ ἔδειξέ σοι ὁ Θεὸς πάντα, οὐκ
ἔστιν ἄνθρωπος φρονιμώτερος καὶ συ-
νετώτερός σου.

μ. Σὺ

μ. Σὺ ἔσῃ ἐπὶ τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἐπὶ τῷ ῥήματί σου ὑπακούσεται πᾶς ὁ λαός μου· πλὴν τοῦ θρόνου ὑπερέξω-
μα. σου ἐγώ. Εἶπε δὲ Φαραὼ τῷ Ἰωσὴφ, ἰδοὺ καθίσημί σε σήμερον ἐπὶ πάσης γῆς Αἰγύπτου.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐδιώκετο μὲν γὰρ Χριστὸς, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, ὡς ἐν προσώπῳ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων· ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς ὄντες τοῖς πόνοις οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος, ὡς σοφοὶ λίαν καὶ τὰ πολλοῖς ἀπόῤῥητα διατρανῶν οἷοί τε ὑπῆρχον· Φανεροῖτε ἐν ἀρχαῖς τὸ μὲν πρῶτον τισὶν, εἶτα καὶ αὐτοῖς τοῖς κρατοῦσι τῆς γῆς. οἳ καὶ πισθύσαντες, ὅτι καὶ αὐτῷ ἔχουσι τῶν ἐσομένων τὴν γνῶσιν ἐξ ἀποκαλύψεως Θεοῦ ἐν πνεύματι, ὥσπερ τινὰς οἰκονόμους καὶ ἄρχοντας τῶν ἐθνῶν γενέσθαι συγκεχωρήκασι, διανέμειν τε τοῖς ἐν λιμῷ μαθημάτων ἃ καὶ εἰς ζωὴν σωέχει τὴν ἀκήρατον, τουτέστι τὸν θεῖόν τε καὶ ἐράνιον λόγον, καὶ τὴν εἰς πᾶν ὁτιοῦν τῶν ἀρίστων ἀποκομίζουσαν παίδευσιν. ὅτοι κατεκλήσαντο, μᾶλλον δὲ δι' αὐτῶν ὁ υἱὸς, τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ τὴν τῶν ἐθνῶν χώραν, καθάπερ ἀμέλει καὶ τῷ Φαραὼ τὴν τῶν Αἰγυπτίων ὁ Ἰωσήφ.

μβ. Καὶ περιελόμενος Φαραὼ τὸν δακτύλιον ἀπὸ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, περιέθηκεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν χεῖρα Ἰωσὴφ, καὶ ἐνέδυσεν αὐτὸν στολὴν βυσσίνην, καὶ περιέθηκε κλοιὸν χρυσοῦν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Δίδωσιν ὃν αὐτῷ σφραγίδα βασιλικὴν, καὶ ἱερὰν ἐσθῆτα, καὶ κύκλον χρυσοῦν περιδέραιον.

μγ. Καὶ ἀνεβίβασεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἅρμα τὸ δεύτερον τῶν αὐτοῦ· καὶ ἐκήρυσσεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ κῆρυξ· καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἐφ' ὅλης τῆς Αἰγύπτου.

** ΕΦΡΑΙΜ. Ἰωσὴφ ἐκάθισεν ἐν ἅρματι Φαραὼ, λαβὼν ἐξουσίαν ἐπὶ πᾶσαν Αἴγυπτον· ὁ δὲ σωτὴρ ἡμῶν βασιλεὺς πρὸ αἰώνων ἀνελθὼν εἰς οὐρανοὺς ἐν νεφέλῃ φωτεινῇ, ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς κάθηται μετὰ δόξης, ὡς υἱὸς μονογενής.

» ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Καὶ ἐκήρυσσεν ἔμ-
» προσθεν αὐτοῦ κῆρυξ. Τὸ ἑβραϊκὸν ἔχει ἀβρήχ· ὃ κυρίως σημαίνει πατὴρ ἁπαλὸς, καὶ εἰκότως. ἁπαλὸς γὰρ ὢν κατὰ τὴν ἡλικίαν, ὡς πατὴρ σωτήριον ἀρχὴν Αἰγυπτίοις ἐνεδείξατο. δηλοῖ δὲ οὐδὲν ἡ λέξις, ἢ τὸ γονατίζειν. Φανερὰ γάρ ἐστιν ἡ Φωνὴ τοῦ κήρυκος.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Κελεύει περιελθεῖν τὴν πόλιν, περιερχομένου κήρυκος, καὶ δηλοῦντος τοῖς ἀγνοοῦσι τὴν χειροτονίαν.

μδ. Εἶπε δὲ Φαραὼ τῷ Ἰωσὴφ, ἐγὼ Φαραώ. ἄνευσου δὴ οὐκ ἐξαρεῖ οὐδεὶς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ πάσης γῆς Αἰγύπτου.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὶς γὰρ ἂν προσεδόκησε μιᾷ ἡμέρᾳ τὸν αὐτὸν ἀντὶ μὲν δούλου δεσπότην, ἀντὶ δὲ δεσμώτου πάντων ἀξιονικότατον, καὶ τὸν ὑποδιάκονον εἰρκτοφύλακος, ὕπαρχον βασιλέως ἔσεσθαι, καὶ ἀντὶ τῆς εἰρκτῆς τὰ βασίλεια οἰκήσειν, τὰ πρῶτα τῶν ἐπὶ τιμαῖς Φερόμενον ἀντὶ τῶν εἰς ἀτιμίαν ἐσχάτων; ἀλλ' ὅμως γέγονε ταῦτα, καὶ γενήσεται πολλάκις, ὅταν δοκῇ τῷ Θεῷ. μόνον σὺ τὴν ὑφεσάθω καλοκἀγαθίας ἐμπύρευμα ταῖς ψυχαῖς. ὅπερ ἀναγκαῖόν ποτε ῥιπιζόμενον ἐκλάμψαι.

με. Καὶ ἐκάλεσε Φαραὼ τὸ ὄνομα Ἰωσὴφ, ψομθομφανήχ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Σύρος ἔχει, ὁ εἰδὼς τὰ κρυπτά· ὁ Φίλων (1) κρυπτῶν εὑρετὴς, ἢ ὀνειροκρίτης.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ψομθονφανὴχ ἑρμηνεύεται κεκρυμμένα ἀνεκάλυψε. παρὰ δὲ τῷ Σύρῳ, ὁ εἰδὼς τὰ κρυπτά. ὁ δὲ Φίλων ὁ Ἑβραῖος Αἰγυπτίων φησὶ φωνῇ, ὁ ὀνειροκρίτης.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐκάλεσε δὲ Φαραὼ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰωσὴφ ψομθομφανὴχ, ὃ ἑρμηνεύεται, ᾧ ἀνεκαλύφθη τὸ μέλλον. Ἀκύλας, Ἀσαμφανή· Σύμμαχος, Σαφαθφανῆ, [κεκρυμμένα ἀπεκάλυψε.]

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνα ἑρμηνείαν ἔχει τὸ ψομθομφανήχ; Τῶν ἀποῤῥήτων ἑρμηνευτὴν αὐτὸν κέκληκεν, ὡς τοὺς ὀνείρους διασαφήσαντα.

Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν Ἀσενὲθ θυγατέρα Πελεφρῆ ἱερέως Ἡλιουπόλεως αὐτῷ γυναῖκα.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐγγυᾷ πρὸς γάμον αὐτῷ τῷ ἐπιφανεστάτῳ τῶν κατ' Αἴγυπτον ἱερέως Ἡλίου θυγατέρα.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Γαμεῖτε καὶ γάμον ἀξιολογώτατον. ἄγεται γὰρ Πελεφρῆ θυγατέρα τῶν ἐν ἡλιοπόλει ἱερέων, συμπράξαντος αὐτῷ τοῦ βασιλέως, ἔτι παρθένον, Ἀσανέθῳ ὀνόματι.

ΩΡΙΓΕ-

(1) Ὁ μὲν Φίλων, (ἐν τῷ περὶ Ἰωσὴφ βιβλ. σελ. 543) μετονομάζει δ' αὐτὸν, φησὶν, ἀπὸ τῆς ὀνειρωτικῆς, ἐγχωρίῳ γλώττῃ προσαγορεύσας· Ἰώσηπος δὲ (ἐν τῷ 3. κεφ. τοῦ 2. περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολογ. βιβλ.) καὶ προσηγόρευσεν αὐτὸν ψονθομφάνηχον, ἀπιδὼν αὐτοῦ πρὸς τὸ παράδοξον τῆς σωτέσεως. σημαίνει γὰρ τὸ ὄνομα κρυπτῶν εὑρετήν. ὥστε παρὰ μὲν Φίλωνι τὸ, ὀνειροκρίτης· παρὰ δὲ Ἰωσήπῳ τὸ, κρυπτῶν εὑρετὴς, κεῖται.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τὸ μὲν Φερτιφὰρ εἰ ὀνόματι τᾶ πατρός ἐσι τῆς γαμηθείσης τῷ Ἰωσήφ. οἰήσεταί δέ τις ἕτερον εἶναι τᾶτον παρὰ τὸν ὠνησάμενον τὸν Ἰωσήφ· ἐμοὶ ᾧτως ὑπειλήφασιν Ἑβραῖοι· ἀλλ' ἐξ ἀποκρύφω λέγεσι τὸν αὐτὸν εἶναι καὶ δεσπότην, καὶ πονηρὸν γενέσθαι. καί φασι ταύτην τὴν Ἀσενὲθ διαβεβληκέναι τὴν μητέρα παρὰ τῷ πατρὶ, ὡς ἐπιβουλεύσασαν τῷ Ἰωσήφ, καὶ ἐκ ἐπιβουλευθεῖσαν· ἣν καὶ ἐκδέδωκε τῷ Ἰωσήφ, δεῖξαι ποιήσας καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις, ὅτι μηδὲν τοιᾶτον ἡμάρτηται παρὰ τᾶ Ἰωσὴφ εἰς τὸν οἶκον αὐτᾶ.

** ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ. Εἰ δύσεβῆ λογισμῷ οἱ πατριάρχαι κινούμενοι, ἑαυτοῖς καὶ τοῖς παισὶ τὰς γαμετὰς ἐκ τῆς οἰκείας συγγενείας εἰλήφασι, πῶς ἂ παρὰ τὸν δύσεβῆ τῶν προγόνων σκοπὸν Ἰωσὴφ καὶ Μωϋσῆς διεπράξαντο, ὁ μὲν Αἰγυπτίαν, ὁ δὲ Μαδιανίτιδα γυναῖκα γημάμενος; Οἱ μὲν πατριάρχαι φόβῳ τᾶ μὴ ἐκτραπῶσι τὰς υἱὰς αὐτῶν τῆς δυσεβείας, ἐκ ἐπέτρεπον αὐτὰς ἐκ τῶν ἐθνικῶν λαβεῖν γαμετάς· ὁ δὲ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἰωσὴφ, τᾶ τοιᾶτα φόβα ἦσαν ἀνώτεροι. ἀδὲν ἦν κατὰ παράβασιν τᾶ σκοπᾶ τῶν πατέρων πεποιηκότες φαίνονται ὅ,τε Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἰωσὴφ λαβόντες ἐθνικὰς γαμετάς. ἂ γὰρ μόνον αὐτοὶ ἐκ ἐξετράπησαν τῆς δυσεβείας ὑπὸ τῶν ἑαυτῶν γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας εἰς τὸ ἑαυτῶν μετέφερον δυσέβειαν.

μς. Ἰωσὴφ δὲ ἦν ἐτῶν τριάκοντα, ὅτε ἔστη ἐναντίον Φαραὼ βασιλέως Αἰγύπτου. ἐξῆλθε δὲ Ἰωσὴφ ἀπὸ προσώπου Φαραὼ, καὶ διῆλθε πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Μὴ ἁπλῶς νομίσωμεν τῶν ἐτῶν τὸν χρόνον ἐγκεῖσθαι, ἀλλ' ἵνα μάθωμεν, ὅτι ἐκ ἔστιν ἡδονὴ ἀμελοῦντι τῆς ἀρετῆς, ἀπολογία· ἀδὲ ἔξεστί τινι προβαλέσθαι νεότητα, ὅταν ἀρετὴν ἐπιδείξασθαι δεῖ. ἰδὲ γὰρ ἕτος ἂ μόνον νέος ἦν, ἀλλὰ καὶ καλὸς τῷ εἴδει, καὶ ὡραῖος τῇ ὄψει. ἔστι γὰρ καὶ νέον ὄντα μὴ κεκῆσθαι τὴν τοῦ σώματος δυμορφίαν. ἕτος δὲ μετὰ τῆς νεότητος καὶ καλὸς ἦν τῷ εἴδει καὶ ὡραῖος τῇ ὄψει, καὶ χεδὸν εἰ αὐτῷ τῆς ἡλικίας τῷ ἄνθει τυγχάνων, δῆλος καὶ αἰχμάλωτος ἐγένετο. δεκαεπτὰ ἐτῶν γὰρ ἦν, φησὶν, ἡνίκα κατήχθη εἰς Αἴγυπτον, εἶτα εἰ αὐτῇ τῇ καμίνῳ τῆς νεότητος γεγυμνάσθαι ἡ ἀπόλαυσις Αἰγυπτία, ἡ δέσποινα αὐτᾶ γεγυμνασμένη· καὶ ἀδὲ ἕτω περιεγένετο τῆς ἀνδρείας τᾶ δικαίου. εἶτα τὸ δεσμωτήριον, καὶ ἡ ἐπὶ τοσᾶτον χρόνον ἐκεῖ ταλαιπωρία. καὶ ἔμενε καθάπερ ἀδάμας, ἂ μόνον ἂ γινόμενος ἀθενέστερος, ἀλλὰ καὶ πλείονα ἰσχὺν προσλαμβάνων.

μζ. Καὶ ἐποίησεν ἡ γῆ ἐν τοῖς ἐπτὰ μη. ἔτεσι τῆς εὐθυνίας τὰ δράγματα. Καὶ

A συνήγαγε πάντα τὰ βρώματα τῶν ἑπτὰ ἐτῶν, ἐν οἷς ἦν εὐθηνία ἐν γῇ Αἰγύπτῳ· καὶ ἔθηκε τὰ βρώματα ἐν ταῖς πόλεσι· βρώματα τῶν πεδίων τῆς πόλεως τῶν κύκλῳ αὐτῆς ἔθηκεν ἐν
μθ. αὐτῇ. Καὶ συνήγαγεν Ἰωσὴφ σῖτον ὡσεὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης πολὺν σφόδρα, ἕως ἐκ ἠδύναντο ἀριθμῆσαι·
ν. ἦ γὰρ ἦν ἀριθμός. Τῷ δὲ Ἰωσὴφ ἐγένοντο υἱοὶ δύω πρὸ τᾶ ἐλθεῖν τὰ ἑπτὰ ἔτη τᾶ λιμᾶ, ἃς ἔτεκεν αὐτῷ Ἀσενὲθ ἡ θυγάτηρ Πετεφρῆ ἱερέως Ἡλιοπόλεως.

να. Ἐκάλεσε δὲ Ἰωσὴφ τὸ ὄνομα τᾶ πρωτοτόκου, Μανασσῆ· ὅτι ἐπιλαθέσθαί ἐποίησέμε ὁ Θεὸς πάντων τῶν πόνων μου, καὶ πάντων τῶν τᾶ πατρός μου.

Γ

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἑρμηνεύεται μὲν ὁ Μανασσῆς, λήθη κακῶν τῶν συμβεβηκότων· εἰς αὔξησιν δὲ καὶ εἰς ἐπίδοσιν εἷς γε τὸ ἄμεινον ὁ Ἐφραίμ. ἐξ ἱερᾶς γὰρ ὥσπερ μητρὸς, φημὶ δὴ τῆς ἐκκλησίας, καρποὶ γεγόνασι, καὶ εἰ υἱοῖς Θεᾶ διὰ πίστεως τῆς εἰ χριστῷ καταλογισθεῖεν ἂν οἱ ἐξ ἐθνῶν κεκλημένοι, [οἱ] καὶ εἰς λήθω ἐνεχθήσονται τῶν πόνων. ἐπιληθήσονται γὰρ, Ησ. 65. 16.
Δ" φησὶ, τῷ θλίψιν αὐτῶν τῷ πρώτῳ, καὶ
" ἐκ ἀναβήσεται αὐτῶν ἐπὶ τῷ καρδίαν.
" ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ᾠδὴ εὐφροσύνης· καὶ ἀγαλ- Ησ. 35. 10.
" λίαμα καὶ δύφροσύνη καταλήψεται αὐ-
" τούς· ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη, καὶ στεναγμός.
ἥξουσι δὴ ἂν κατὰ καιρὸς εἰς λήθω κακῶν. βαδιοῦνται δὲ καὶ εἰς αὔξησιν, ἐπὶ τὸ τῆς ἐλπίδος γλυκὺ διατρέχοντες πέρας. μετοιχήσονται γὰρ ἐκ τῶν ἐπιγείων εἰς τὰ
E ἐράνια, ἀπὸ τῶν εἰ χρόνῳ μεμελημένων εἰς τὰ ἐπέκεινα χρόνων, ἐκ φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν, εἰς δόξαν ἐξ ἀτιμίας, ἐξ ἀσθενείας εἰς δύναμιν.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τὸ μὲν πάντων ἐπιλαθέσθαι πόνων, τᾶ Θεᾶ τᾶτο ποιήσαντος, σαφῶς καλόν ἐσιν. εἰ δὲ καὶ πάντων τῶν τᾶ πατρὸς αὐτᾶ Ἰακὼβ ὁ Ἰωσὴφ ἐπελάθετο, καὶ τᾶτο ποιήσαντος τᾶ Θεᾶ αὐτῷ,
Z ζητητέον. ἂ γὰρ Θεὸς ποιεῖ ἐπιλαθέσθαι τὸν Ἰωσὴφ λόγων τᾶ Ἰακὼβ, καὶ ὑῶν αὐτᾶ, καὶ πράξεων αὐτᾶ, εἰ μὴ ἄρα πόνων
" αὐτᾶ, ἵν' ᾖ ἀπὸ κοινᾶ τὸ, πόνων, ἕτω·
" πάντων τῶν πόνων μου, καὶ πάντων τῶν
" τᾶ πατρός μου πόνων.

" ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅτι ἐπιλα-
" θέσθαί με ἐποίησε πάντων τῶν πόνων μου
" καὶ τῶν τᾶ πατρός μου. Τί ἐσι, πάντων
" τῶν πόνων μου; Ἐνταῦθα αἰνίττεσθαί μοι
H δοκεῖ τινὰ τε προτέραν δουλείαν καὶ τινὰ δευτέραν, καὶ τῷ εἰ τῷ δεσμωτηρίῳ ταλαι-
" πωρίαν. καὶ πάντων τῶν τᾶ πατρός μου·
τὸν χωρισμὸν, ὃν ὑπέμεινεν ἔξω τῶν ἀγκαλῶν γενόμενος τῶν πατρικῶν· ὅτι εἰ ἀώρῳ

ἀώρῳ ἡλικίᾳ μετὰ τοσαύτης ἀνατραφεὶς ἐπιμελείας, δηλείαν ἀντὶ τῆς ἐλευθερίας ἠλάξατο.

νϛ. Τὸ δὲ ὄνομα τῷ δευτέρῳ ἐκάλεσεν, Ἐφραίμ· ὅτι ηὔξησέμε ὁ Θεὸς ἐν γῇ ταπεινώσεώς μϛ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα καὶ τιὼ τάτϛ προσηγορίαν εὐχαριστίας πεπληρωμένῳ. ϛ μόνον γάρ φησι τῶν λυπηρῶν λήθω ἐποιησάμην, ἀλλὰ καὶ ηὐξήθω ἐν τῇ γῇ, οὐ ἢ τοσαύτῳ ὑπέμεινα ταπεινώσιν, ὡς ἐν τοῖς ἑκάτοις γενέθαι, καὶ τὸν περὶ τῷ ζῷ ἐπικρεμαθῆναί μοι κίνδωνον.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Μυϛικῶς ἡ πνϑματικὴ Αἴγυπτος, γῆ ταπεινώσεώς ἐϛι τῷ δικαίϛ. παρ᾽ ᾧ παρὰ τῷ Ἀποϛόλῳ λέγεται, τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν· καὶ ἐν ψαλμοῖς, ἐταπεινώθη εἰς χθν ἡ ζωὴ ἡμῶν. » καὶ πάλιν, ἐταπείνωσας ἡμᾶς ἐν τόπῳ » κακώσεως.

Φιλιπ. 3. 21.
Ψαλ. 43. 25, 19.

νγ. Παρῆλθον δὲ τὰ ἑπτὰ ἔτη τῆς εὐθηνίας, ἃ ἐγένοντο ἐν τῇ γῇ Αἰγύπτῳ. Καὶ ἤρξαντο τὰ ἑπτὰ ἔτη τῷ λιμῷ ἔρχεθαι, καθὰ εἶπεν Ἰωσήφ. καὶ ἐγένετο λιμὸς ἐν πάσῃ τῇ γῇ· ἐν δὲ πάσῃ γῇ Αἰγύπτῳ ϑκ ἦσαν ἄρτοι. νε. Καὶ ἐπείνασε πᾶσα ἡ γῆ Αἰγύπτϛ. ἐκέκραξε δὲ ὁ λαὸς πρὸς Φαραὼ περὶ ἄρτων. καὶ εἶπε Φαραὼ πᾶσι τοῖς Αἰγυπτίοις, πορεύεθε πρὸς Ἰωσὴφ, καὶ ὃ ἐὰν εἴπῃ ὑμῖν, ποιήσατε. νϛ. Ὁ δὲ λιμὸς ἦν ἐπὶ ϖροσώπϛ ϖάσης τῆς γῆς. ἀνέῳξε δὲ Ἰωσὴφ πάντας τὰς σιτοβολῶνας, καὶ ἐπώλει τοῖς Αἰγυπτίοις. νζ. Καὶ πᾶσαι αἱ χῶραι εἰσῆλθον εἰς Αἴγυπτον ἀγοράζειν πρὸς Ἰωσήφ· ἐπεκράτησε γὰρ ὁ λιμὸς ἐν πάσῃ τῇ γῇ.

ΚΕΦ. ΜΒ.

α. Ἰδὼν δὲ Ἰακὼϐ ὅτι ἐϛὶ πράσις ἐν Αἰγύπτῳ, εἶπεν Ἰακὼϐ τοῖς υἱοῖς αὐτϛ, ἵνα τὶ ῥαθυμεῖτε; β. Ἰδϑ ἀκήκοα, ὅτι ἐϛὶ σῖτος ἐν Αἰγύπτῳ· καταϐῆτε ἐκεῖ, καὶ πρίαϑε ἡμῖν μικρὰ ϐρώματα, ἵνα ζῶμεν, καὶ μὴ ἀποθάνωμεν. γ. Κατέϐησαν δὲ οἱ ἀδελφοὶ Ἰωσὴφ οἱ δέκα, ϖρίαϑαι σῖτον ἐξ Αἰγύπτϛ. δ. Τὸν δὲ Βενιαμὶν τὸν ἀδελφὸν Ἰωσὴφ, ϑκ ἀπέϛειλε μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτϛ· εἶπε γὰρ, μήποτε συμ- ε. ϐῇ αὐτῷ μαλακία. Ἦλθον δὲ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ εἰς Αἴγυπτον ἀγοράζειν μετὰ τῶν ἐρχομένων· ἦν γὰρ καὶ ὁ λιμὸς ἐν γῇ Χαναάν.

ϛ. Ἰωσὴφ δὲ ἦν ἄρχων τῆς Αἰγύπτϛ· ϗτος ἐπώλει ϖαντὶ τῷ λαῷ τῆς γῆς. ἐλθόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ Ἰωσὴφ, ϖροσεκύνησαν αὐτῷ ἐπὶ ϖρόσωϖον ἑωὶ τὴν γῆν.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Διὰ τὸ μὴ εἶναι λαὸς τῆς γῆς τὸς υἱὸς Ἰακὼϐ ϑκ ἐπώλει αὐτοῖς· ἀπεδίδϑ δὲ τὰ ἀργύρια δίς· ἔϖρεπε γὰρ τὸς υἱὸς Ἰσραὴλ ϖροῖκα λαμϐάνειν σῖτον.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Χαριέντως περὶ αὐτῶν, ὅτε μὲν ἀγοράζϑσι, [ϕησὶ,] ὅτε δὲ ϖροσκυνῶϑσι τὸν Ἰωσὴφ, ϖλὴν τῷ Βενιαμίν. ϗτος γὰρ ἅτε τὸν Ἡσαῦ, ἅτε τὸν Ἰωσὴφ ϖροσκυνεῖ. διὸ ἐν τῇ μερίδι γίνεται αὐτῷ ὁ ναός.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος ἕνεκεν, χρόνϛ τοσάτϛ ϖαρεληλυθότος, ἅτε Ἰωσὴφ [τῷ ϖατρὶ] τὴν δηλείαν ἐγνώρισεν, ἅτε ὁ Θεὸς δι᾽ ἀϖοκαλύψεως ἐγνώρισε τῷ Ἰακώϐ; Ἔδει κατὰ τὴν ϖροόρησιν τὴν ϖρὸς τὸν Ἀϐραὰμ γεγαμμένην, τὸν Ἰακὼϐ μετὰ τῶν ϖαίδων καὶ τῶν ἐκγόνων εἰς Αἴγυϖτον κατελθεῖν. εἰ δὲ τὰ κατὰ τὸν Ἰωσὴφ ἐγνώκει, ϖάντως ἂν αὐτὸν λύτρα ϖεϖομϕὼς ἐϖανήγαγε. τάτϛ χάριν αὐτὸν ἀθυμοῦντα ϖαρεῖδεν, ἵνα καὶ τὴν οἰκονομίαν ϖληρώϑῃ, καὶ θυμηδεσέραν αὐτῷ μετὰ ταῦτα τὴν ζωὴν καταϑήϑῃ. καὶ αὐτὸς δὲ Ἰωσὴφ τῷ Θεῷ τὴν οἰκονομίαν δι- » δάσκει τὸς ἀδελφός. εἰς γὰρ ζωὴν, ϕη- » σὶν, ἀϖέϑαλκέ με ὁ Θεὸς ἔμϖροσθεν ὑμῶν, Ε » τῷ διαθρέψαι λαὸν ϖολύ. καὶ ὁ Δαβὶδ » ϕησι ταῦτα, καὶ ἐκάλεσε λιμὸν ἐϖὶ τὴν » γῆν, ϖᾶν στήριγμα ἄρτϛ σωέτριψεν. ἀ- » ϖέϑειλεν ἔμϖροσθεν αὐτῶν ἄνθρωϖον, εἰς » δῆλον ἐϖράθη Ἰωσὴφ, καὶ τὰ ἑξῆς. εἰ δὲ ὁ ϖατριάρχης τῷ ϖαιδὸς τὴν δηλείαν ἐγνώκει, ϖάντως ἂν αὐτὸν ἐλυτρώσατο· λυτρωθεὶς δὲ, ϑκ ἂν τὸ δεσμωτήριον ᾤκησεν· εἰ δὲ μὴ τᾶτο ἐγεγόνει, ϑκ ἂν τὸς ὀνείρους τοῖς οἰκέταις ἐκείνοις ἠρμήνευσε· Ζ μὴ ἑρμηνεύσας δὲ, γνώριμος ϑκ ἂν ἐγεγόνει τῷ Φαραώ· γνώριμος δὲ μὴ γεγονὼς, ϑκ ἂν τὴν διὰ τῶν ὀνείρων ἐσαφήνισε ϖροόρησιν· τᾶτο δὲ μὴ δεδρακὼς, ϑκ ἂν ἐϖιστεύθη τῆς Αἰγύϖτϛ τὰς ἠνίας· τὴν Αἴγυϖτον δὲ μὴ ϖαραλαϐών, ϑκ ἂν τὸν ϖατριάρχην μετὰ τῶν γένους εἰσήγαγεν εἰς τὴν Αἴγυϖτον. ἐκ τῶν τέλους δὴ ἂν γένεται δῆλος ὁ τῆς θείας οἰκονομίας σκοϖός.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐκᾶν ϑκ ἐξήμαρτον οἱ ἀδελφοὶ οἰκονομίᾳ ὑϖεργήσαντες θείᾳ. Τὸ μὲν ἐκείνων ἔργον, βασκανία καὶ φθόνος· σοφὸς δὲ ὢν ὁ Θεὸς, τῇ ϖονηρίᾳ τῇ ἐκείνων εἰς τἀναντίον ἐχρήσατο. δι᾽ ὧν γὰρ ἐϖειράθησαν κωλύσαι τῶν ὀνείρων

τὴν ἔκβασιν, διὰ τούτων ἐπιτέθεικε τοῖς ὀνείροις τὸ τέλος.

ζ. Ἰδὼν δὲ Ἰωσὴφ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐπέγνω· καὶ ἠλλοτριοῦτο ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς σκληρά. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πόθεν ἥκατε; οἱ δὲ εἶπαν, ἐκ γῆς Χαναὰν, ἀγοράσαι βρώματα.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Γνωρίσας τοὺς ἀδελφοὺς οὐδὲν ἐνθυμουμένους περὶ αὐτοῦ, διὰ τὸ μειράκιον μὲν αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι, εἰς τοῦτο δὲ προελθεῖν τῆς ἡλικίας, καὶ τῶν χαρακτήρων ἐνηλλαγμένων ἀγνώριστος αὐτοῖς εἶναι, τῷ δὲ μεγέθει τοῦ ἀξιώματος, οὐδ' εἰς ἐπίνοιαν ἐλθεῖν αὐτοῖς δυναμένοις, διεπείραζεν ὡς ἔχοιεν γνώμης περὶ τῶν ὅλων. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὑπὲρ δὲ τοῦ γνῶναι τὰ κατὰ τὸν πατέρα, καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ μετὰ τὴν ἰδίαν ἀπαλλαγὴν, ταῦτ' ἔπραττε, μαθεῖντε βουλόμενος καὶ τὰ περὶ Βενιαμὶν τοῦ ἀδελφοῦ. ἐδεδείη γὰρ μὴ κἀκεῖνον ὁμοίως οἷς εἰς αὐτὸν ἐτόλμησαν εἶεν ἀπεσκευασμένοι τοῦ γένους.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος χάριν εὐθὺς ὀφθεῖσι τοῖς ἀδελφοῖς ὠμότερον προσηνέχθη; Μεμνημένος τῶν εἰς αὐτὸν γεγενημένων, καὶ τὸν Βενιαμὶν οὐκ ἰδὼν, ὑπετόπασε κἀκεῖνον τὰ αὐτὰ παρ' αὐτῶν πεπονθέναι. ἐπειδὴ δὲ ζῶντα τὸν ἀδελφὸν εἶδε, καὶ συγγνώμης, καὶ παντοδαπῆς κηδεμονίας ἠξίωσεν.

η. Ἐπέγνω δὲ Ἰωσὴφ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ· αὐτοὶ δὲ οὐκ ἐπέγνωσαν
θ. αὐτόν. Καὶ ἐμνήσθη Ἰωσὴφ τῶν ἐνυπνίων αὐτοῦ, ὧν εἶδεν αὐτός· καὶ εἶπεν αὐτοῖς, κατάσκοποί ἐστε, κατανοῆσαι τὰ
ι. ἴχνη τῆς γῆς ἥκατε. Οἱ δὲ εἶπαν, οὐχὶ κύριε· οἱ παῖδές σου ἤλθομεν πρίασθαι
ια. βρώματα. Ἅπαντες ἐσμὲν υἱοὶ ἑνὸς ἀνθρώπου· εἰρηνικοί ἐσμεν, οὐκ εἰσὶν οἱ
ιβ. παῖδές σου κατάσκοποι. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, οὐχὶ, ἀλλὰ τὰ ἴχνη τῆς γῆς ἤλθετε ἰδεῖν.

ιγ. Οἱ δὲ εἶπαν, δώδεκά ἐσμεν οἱ παῖδές σου ἀδελφοὶ ἐν γῇ Χαναάν· καὶ ἰδοὺ ὁ νεώτερος μετὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν· ὁ
ιδ. δὲ ἕτερος οὐχ ὑπάρχει. Εἶπε δὲ αὐτοῖς Ἰωσὴφ, τοῦτό ἐστιν ὃ εἴρηκα ὑμῖν, λέγων, ὅτι κατάσκοποί ἐστε.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὦ τῆς τῶν ῥημάτων ἀπάτης. καὶ τὸν τοῖς ἐμπόροις παρ' αὐτῶν διαπραθέντα τῷ ἀριθμῷ συνῆψαν· καὶ οὐ λέγουσι, δώδεκα ἦμεν, ἀλλὰ
„ δώδεκά ἐσμεν ἀδελφοί· καὶ ἰδοὺ ὁ νεώτερος
„ μετὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. τοῦτο γὰρ ἦν αὐτῷ τὸ σπουδαζόμενον γνῶναι, εἰ μὴ καὶ τὸν
„ ἀδελφὸν τὰ αὐτὰ διατεθείκασιν. ἰδοὺ ὁ
„ νεώτερος μετὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν· ὁ δὲ
A „ ἕτερος οὐχ ὑπάρχει. καὶ οὐ λέγουσι τὴν
„ αἰτίαν σαφῶς, ἀλλ' ἁπλῶς, οὐχ ὑπάρχει.
ἐκ τούτου εἰς ὑποψίαν ἐλθὼν, μήπως καὶ εἰς τὸν Βενιαμὶν τὰ ὅμοια εἰργάσαντο,
„ φησί· τοῦτό ἐστιν ὃ εἴρηκα ὑμῖν, ὅτι κατά-
„ σκοποί ἐστε.

ιε. Ἐν τούτῳ φανεῖσθε. μὰ τὴν ὑγίειαν Φαραὼ, οὐ μὴ ἐξέλθητε ἐντεῦθεν, ἐὰν μὴ ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν ὁ νεώ-
ιϛ. τερος ἔλθῃ ὧδε. Ἀποστείλατε ἐξ ὑμῶν ἕνα, καὶ λάβετε τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν· ὑμεῖς δὲ ἀπάχθητε ἕως τοῦ φανερὰ γενέσθαι τὰ ῥήματα ὑμῶν, εἰ ἀληθεύετε ἢ οὔ· εἰ δὲ μὴ, νὴ τὴν ὑγίειαν
ιζ. Φαραὼ, ἦ μὴν κατάσκοποί ἐστε. Καὶ ἔθετο αὐτοὺς ἐν φυλακῇ ἡμέρας τρεῖς.
ιη. Εἶπε δὲ αὐτοῖς τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ,
Γ τοῦτο ποιήσατε, καὶ ζήσεσθε· τὸν Θεὸν γὰρ ἐγὼ φοβοῦμαι.

ιθ. Εἰ εἰρηνικοί ἐστε, ἀδελφὸς ὑμῶν εἷς κατασχεθήτω ἐν τῇ φυλακῇ· αὐτοὶ δὲ βαδίσατε, καὶ ἀπαγάγετε τὸν ἀγορασμὸν τῆς σιτοδοσίας ὑμῶν.
κ. Καὶ τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν τὸν νεώτερον ἀγάγετε πρός με, καὶ πιστευθήσονται τὰ ῥήματα ὑμῶν· εἰ δὲ μὴ, ἀποθα-
Δ νεῖσθε. ἐποίησαν δὲ οὕτω.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Σκόπει συνέσιν. βουλόμενος καὶ τὴν περὶ τούτους εὔνοιαν ἐπιδείξασθαι, καὶ τοῦ πατρὸς τὴν ἔνδειαν παραμυθήσασθαι, καὶ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ μαθεῖν τὸ ἀληθὲς, ἵνα κατασχεθῆναι προστάξας, τοὺς ἄλλους ἀπελθεῖν ἐκέλευσε.

κα. Καὶ εἶπεν ἕκαστος πρὸς τὸν ἀ-
E δελφὸν αὐτοῦ, ναὶ, ἐν ἁμαρτίαις γάρ ἐσμεν περὶ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν, ὅτι ὑπερείδομεν τὴν θλίψιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ὅτε κατεδέετο ἡμῶν, καὶ οὐκ εἰσηκούσαμεν αὐτοῦ· καὶ ἕνεκεν τούτου ἐπῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς ἡ θλίψις αὕτη.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Κατὰ τὸ σιωπώ-
„ μενον κατεδέετο. οὐ γὰρ ἀναγέγραπται
Z „ πῶς κατεδέετο.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀπαιτεῖ ἡμᾶς ὁ Θεὸς εὐθύνας, φησὶν, ὑπὲρ ὧν εἰς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν ἐπλημμελήσαμεν, οἰόμενοι ἀναιρεθῆναι αὐτόν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα μοι ἐνταῦθα τὸν ἀδέκαστον δικαστὴν, τὸ συνειδὸς αὐτῶν κατεξανιστάμενον, καὶ οὐδενὸς ἐλέγχοντος, οὐδὲ εἰς μέσον ἄγοντος, αὐτοὺς
H ἑαυτῶν κατηγόρους γινομένους.

κβ. Ἀποκριθεὶς δὲ Ῥουβὶμ, εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἐλάλησα ὑμῖν, λέγων, μὴ ἀδικήσητε τὸ παιδάριον, καὶ οὐκ εἰσηκού-

εἰσηκούσατέμου; καὶ ἰδοὺ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκζητεῖται.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐν τοῖς ἀνωτέρω λέλεκται, ὅτι μὴ παρόντος τοῦ Ῥουβὶμ, πέπραται τοῖς Ἰσμαηλίταις ὁ Ἰωσὴφ, καὶ
Γεν.37 29,30. μετὰ τὸ πραθῆναι αὐτὸν, ἀνέστρεψεν ὁ
» Ῥουβὶμ ἐπὶ τὸν λάκκον, καὶ οὐχ ὁρᾷ τὸν
» Ἰωσὴφ ἐν τῷ λάκκῳ· καὶ διέῤῥηξε τὰ
» ἱμάτια αὐτοῦ. καὶ ἐπέστρεψε πρὸς τοὺς
» ἀδελφοὺς αὐτοῦ· καὶ εἶπε, τὸ παιδάριον
» οὐκ ἔστιν· ἐγὼ δὲ ποῦ πορεύσομαι ἔτι; καὶ οὐ φαίνεται μεμαθηκὼς παρὰ τῶν ἀδελφῶν περὶ τοῦ Ἰωσὴφ, ὅτι ἐπράθη. μήποτε οὖν οἰόμενος ἀνῃρῆσθαι αὐτὸν, νῦν φησὶν, ἰδοὺ
» τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκζητεῖται.

κγ. Αὐτοὶ δὲ οὐκ ᾔδεισαν, ὅτι ἀκούει Ἰωσήφ· ὁ γὰρ ἑρμηνευτὴς ἀνὰ μέσον αὐτῶν ἦν.

κδ. Ἀποστραφεὶς δὲ ἀπ' αὐτῶν, ἔκλαυσεν Ἰωσήφ. καὶ πάλιν προσῆλθε πρὸς αὐτοὺς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. καὶ ἔλαβε τὸν Συμεὼν ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐναντίον αὐτῶν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος ἕνεκεν τὸν δεύτερον, καὶ οὐ τὸν πρῶτον τῶν ἀδελφῶν καθειρχθῆναι προσέταξεν; Ἐγνώκει τοῦ Ῥουβὶμ τὸν σκοπὸν, καὶ ᾔδει σαφῶς ὁπόσους ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἐποιήσατο λόγους, καὶ ὅσην ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ σωτηρίας εἰσενηνόχει πουδήν. ἐπειδὴ τοίνυν οὐ συνήργησεν ὁ Συμεὼν τῷ Ῥουβὶμ, μάλα δικαίως αὐτὸν καθειρχθῆναι προσέταξεν, ἀλλὰ καὶ ἐκδεδημηκότων τῶν ἀδελφῶν, πάσης αὐτὸν θεραπείας ἠξίωσε. τούτων μέντοι γιγνομένων, ἡσυχίαν ἄγειν τὸ συνειδὸς οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλὰ τῆς γεγενημένης εἰς τὸν ἀδελφὸν παρανομίας ἀνέμνη-
» σεν. εἶπε γάρ φησιν ἕκαστος πρὸς τὸν ἀ-
» δελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἐν ἁμαρτίαις γάρ ἐσμεν
» περὶ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν, ὅτι ὑπερείδομεν
» τὴν θλίψιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ὅτε κατε-
» δέετο ἡμῶν, καὶ οὐκ εἰσηκούσαμεν αὐτοῦ. ἕνε-
» κεν τούτου ἐπῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς πᾶσα ἡ θλίψις αὕτη. καὶ ὁ Ῥουβὶμ δὲ εἰς καιρὸν ἐπάγει τὸν ἔλεγχον· εἶπε γάρ φησιν αὐτοῖς,
» οὐκ ἐλάλησα ὑμῖν, λέγων, μὴ ἀδικήσετε
» τὸ παιδάριον, καὶ οὐκ εἰσηκούσατέμου; καὶ
» ἰδοὺ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκζητεῖται. ἐντεῦθεν ἐστι σαφῶς γνῶναι τὸ ἀληθὲς τοῦ συνειδότος κριτήριον. τῆς γὰρ πρὸ δύω καὶ εἴκοσι ἐτῶν γεγενημένης ἀναμιμνήσκει παρανομίας.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Διὰ τὶ τοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς παρεὶς ὁ Ἰωσὴφ, τὸν Συμεῶνα μόνον διεκέλευε δεθῆναι; Ἐπειδὴ τῶν τὴν τραγῳδίαν ἐκείνην κατ' αὐτοῦ δραματουργησάντων κορυφαιότατος ἦν. εἰ γὰρ ἐφράξατο μετὰ τοῦ πρεσβυτάτου, τοῦ γνώμην ἀρίστην εἰσηγησαμένου, ἴσως ἂν καὶ τὴν ἐπιβουλὴν ἀνέτρεψεν. ἐκείνου μὲν γὰρ νεώτερος ἦν, δεύτερος ὢν καθ' ἡλικίαν,

A τῶν δ' ἄλλων πρεσβύτερος. καὶ εἰκὸς ἦν καὶ τοὺς ἄλλους ἢ φοβηθέντας, ἢ δυσωπηθέντας τὴν τῶν πρεσβυτάτων γνώμην, σβέσαι τὴν ἐπιβουλὴν, καὶ μάλιστα καὶ τοῦ τετάρτου ἀγανακτοῦντος ἐπὶ τοῖς γινομένοις, καὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἔχοντος πολλὴν ῥοπὴν πρὸς τὸ μὴ πραχθῆναι. ἐπεὶ τοίνυν οὐδὲ ῥῆξαι φωνὴν ὑπὲρ τοῦ δικαίου ἐτόλμησεν, ἐκέλευσεν αὐτὸν δεθῆναι, ὡς ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ὁμηρεύσαντα·
B οὐ τιμωρούμενος αὐτὸν τοσοῦτον· μετ' οὐ πολὺ γὰρ εὐηργέτησεν· ὅσον παιδεύων, μηκέτι τοῖς αὐτοῖς ἐπιχειρεῖν. εἰς γὰρ ἀγῶνα αὐτὸν τοιοῦτον καταστήσας, καὶ εἰς ἔννοιαν ἀγαγὼν τῶν οὐ δεόντως πεπραγμένων, ὕστερον ἀκέραιον τῷ πατρὶ πέπομφε.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Ἔδησεν ἐξ ἁπάντων τὸν Συμεὼν ἢ ὡς πεπολεμηκότα πλέον αὐτῷ, ἢ μᾶλλον ὡς τῶν ἄλλων ὄντα μετὰ
Γ τοῦ Ῥουβὶμ τιμιώτερον, καὶ δυνάμενον αὐτοῖς ἐπανάγκασμα γενέσθαι πρὸς τὴν τοῦ ζητουμένου Βενιαμὶν παράστασιν.

κε. Ἐνετείλατο δὲ Ἰωσὴφ ἐμπλῆσαι τὰ ἀγγεῖα αὐτῶν σίτου, καὶ ἀποδοῦναι τὸ ἀργύριον ἑκάστῳ εἰς τὸν σάκκον αὐτοῦ, καὶ δοῦναι αὐτοῖς ἐπισιτισμὸν εἰς τὴν ὁδόν. καὶ ἐγενήθη αὐτοῖς οὕτω.

Δ ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πόσην φιλοτιμίαν ἐπιδείκνυται· καὶ ἄκοντας αὐτοὺς εὐεργετεῖ, οὐ τὸν σῖτον μόνον δεδωκὼς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀργύρια.

κς. Καὶ ἐπιθέντες τὸν σῖτον ἐπὶ τοὺς ὄνους αὐτῶν, ἀπῆλθον ἐκεῖθεν.
κζ. Λύσας δὲ εἷς τὸν μάρσιππον αὐτοῦ, δοῦναι χορτάσματα τοῖς ὄνοις αὐτοῦ, οὗ κατέλυσαν, εἶδε τὸν δεσμὸν τοῦ ἀρ-
E γυρίου αὐτοῦ, καὶ ἦν ἐπάνω τοῦ στόματος
κη. τοῦ μαρσίππου. Καὶ εἶπε τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, ἀπεδόθημοι τὸ ἀργύριον, καὶ ἰδοὺ τοῦτο ἐν τῷ μαρσίππῳ μου. καὶ ἐξέστη ἡ διάνοια αὐτῶν· καὶ ἐταράχθησαν πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, τὶ τοῦ-
κθ. το ἐποίησεν ὁ Θεὸς ἡμῖν; Ἦλθον δὲ πρὸς Ἰακὼβ τὸν πατέρα αὐτῶν εἰς
Z γῆν Χαναὰν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα τὰ συμβάντα αὐτοῖς, λέγοντες,
λ. Λελάληκεν ὁ ἄνθρωπος ὁ κύριος τῆς γῆς πρὸς ἡμᾶς σκληρὰ, καὶ ἔθετο ἡμᾶς ἐν φυλακῇ, ὡς κατασκοπεύοντας
λα. τὴν γῆν. Εἴπαμεν δὲ αὐτῷ, εἰρηνικοί ἐσμεν, οὐκ ἐσμὲν κατάσκοποι. Δώ-
λβ. δεκα ἀδελφοί ἐσμεν υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν· ὁ εἷς οὐχ ὑπάρχει· ὁ δὲ μικρὸς,
H μετὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν σήμερον ἐν γῇ Χαναάν.

λγ. Εἶπε δὲ ἡμῖν ὁ ἄνθρωπος ὁ κύριος τῆς γῆς, ἐν τούτῳ γνώσομαι ὅτι

εἰρηνικοί ἐσε· ἀδελφὸν ἕνα ἄφελε ὧδε μετ' ἐμοῦ· τὸν δὲ ἀγορασμὸν τῆς σιτοδοσίας τοῦ οἴκου ὑμῶν λαβόντες, ἀπέλθετε. Καὶ ἀγάγετε πρός με τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν τὸν νεώτερον. καὶ γνώσομαι, ὅτι οὐ κατάσκοποί ἐσε, ἀλλ' ὅτι εἰρηνικοί ἐσε· καὶ τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν ἀποδώσω ὑμῖν, καὶ τῇ γῇ ἐμπορεύεσθε.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Διηγάμενοι δὲ τῷ Ἰακὼβ τὰ παρὰ τοῦ Ἰωσὴφ, τὸ τῆς Φυλακῆς ἐσιώπησαν· ἀντὶ τοῦ, καταχεθήτω οὖν τῇ Φυλακῇ, εἰπόντες, ὧδε ἄφετε μετ' ἐμοῦ. ὥσπερ καὶ ἀντὶ τοῦ, εἰ δὲ μὴ ἀποθανεῖσθε, τὸ, καὶ τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν ἀποδώσω ὑμῖν, καὶ οὐ τῇ γῇ ἐμπορεύεσθε· μὴ καὶ ποιήσωσι τὸν Ἰακὼβ ὀκνηρὸν πρὸς τὸ πέμψαι Βενιαμίν.

λε. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ καλαπενεῖν αὐτοὺς τοὺς σάκκους αὐτῶν, [καὶ ἦν ἑκάστου ὁ δεσμὸς τοῦ ἀργυρίου ἐν τῷ σάκκῳ αὐτῶν·] καὶ εἶδον τοὺς δεσμοὺς τοῦ ἀργυρίου αὐτῶν αὐτοὶ, καὶ ὁ πατὴρ αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πλέον δὲ ὁ Ἰακὼβ ἐφοβήθη θεασάμενος τὸ ἀργύριον, μὴ δόλος ἐσί.

λς. Εἶπε δὲ αὐτοῖς Ἰακὼβ ὁ πατὴρ αὐτῶν, ἐμὲ ἠτεκνώσαλε. Ἰωσὴφ οὐκ ἔσι, Συμεὼν οὐκ ἔσι, καὶ τὸν Βενιαμὶν λήψεσθε; ἐπ' ἐμὲ ἐγένοντο ταῦτα πάντα.

" ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐπ' ἐμὲ ἐγέ-
" νοντο ταῦτα πάντα. ἱκανὰ τὰ ῥήματα δεῖξαι τοῦ πατρὸς διακοπτόμενα τὰ σπλάγχνα. καὶ γὰρ ὥσπερ τὰ κατὰ τὸν Ἰωσὴφ αὐτῷ ἀπηγόρευτο· ἐνόμιζε γὰρ θηρῶν κατάβρωμα γεγενῆσθαι· οὕτω καὶ τὰ κατὰ τὸν Συμεῶνα ἀπηγόρευσε· λοιπὸν δὲ καὶ περὶ τοῦ Βενιαμὶν ἐδεδοίκει.

λζ. Εἶπε δὲ Ῥουβὶμ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, λέγων, τοὺς δύο υἱούς μου ἀπόκτεινον, ἐὰν μὴ ἀναγάγω αὐτὸν πρὸς σέ. δὸς αὐτὸν εἰς τὴν χεῖρά μου, κἀγὼ αὐτὸν ἄξω πρὸς σέ. Ὁ δὲ εἶπεν, οὐ καταβήσεται ὁ υἱός μου μεθ' ὑμῶν, ὅτι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀπέθανε, καὶ αὐτὸς μόνος καταλέλειπται· καὶ συμβήσεται αὐτὸν μαλακισθῆναι ἐν τῇ ὁδῷ, ἣν ἐὰν πορεύησθε, καὶ ἤξετε τὸ γῆράς μου μετὰ λύπης εἰς ᾅδου.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τῷ Ῥουβὶμ οὐκ ἐθάρρησε δοῦναι τὸν Βενιαμὶν ὁ πατήρ; Ὑποπλος ἦν αὐτῷ διὰ τὴν παράνομον συνουσίαν, καὶ τῆς οἰνῆς τὴν παρανομίαν. ἠγνόει δὲ καὶ ὅσον ὑπὲρ τοῦ Ἰωσὴφ εἰσενηνόχει σπουδήν.

ΚΕΦ. ΜΓ.

α. Ὁ δὲ λιμὸς ἐνίσχυσεν ἐπὶ τῆς
β. γῆς. Ἐγένετο δὲ ἡνίκα συνετέλεσαν καταφαγεῖν τὸν σῖτον, ὃν ἤνεγκαν ἐξ Αἰγύπτου· καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ πατὴρ αὐτῶν, πάλιν πορευθέντες, πρίασθε ἡμῖν μικρὰ
γ. βρώματα. Εἶπε δὲ αὐτῷ Ἰούδας, λέγων, διαμαρτυρίᾳ διεμαρτύρηται ἡμῖν ὁ ἄνθρωπος ὁ κύριος τῆς γῆς, λέγων, οὐκ ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου, ἐὰν μὴ ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν ὁ νεώτερος
δ. μεθ' ὑμῶν ᾖ. Εἰ μὲν οὖν ἀποστέλλῃς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, καταβησόμεθα, καὶ ἀγοράσομέν σοι βρώματα.
ε. Εἰ δὲ μὴ ἀποστέλλῃς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν μεθ' ἡμῶν, οὐ πορευσόμεθα· ὁ γὰρ ἄνθρωπος εἶπεν ἡμῖν, λέγων, οὐκ ὄψεσθέ μου τὸ πρόσωπον, ἐὰν μὴ ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν ὁ νεώτερος μεθ' ὑμῶν ᾖ.

ς. Εἶπε δὲ Ἰσραὴλ, τί ἐκακοποιήσατέ με, ἀπαγγείλαντες τῷ ἀνθρώπῳ, ὅτι ἐσὶν ὑμῖν ἀδελφός;

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Στενὰ πάντοθεν ἦν τῷ Ἰακὼβ· διὸ καὶ ἀποδυρόμενός-
Ε" φησι πρὸς αὐτούς· τί ἐκακοποιήσατέ με,
" ἀπαγγείλαντες τῷ ἀνθρώπῳ, ὅτι ἐσὶν
" ὑμῖν ἀδελφός; τί ἐκακοποιήσατέ με; διὰ τί, φησὶν, ἐμοὶ τούτων τῶν κακῶν αἴτιοι γεγόνατε; εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἐγνωρίσατε, οὐκ ἂν τοῦ Συμεὼν ἀπεσερήθην, οὐκ ἂν τοῦτον ἐπεζήτησεν.

ζ. Οἱ δὲ εἶπαν, ἐρωτῶν ἐπηρώτησεν ἡμᾶς ὁ ἄνθρωπος καὶ τὴν γε-
Ζ νεὰν ἡμῶν, λέγων, εἰ ἔτι ὁ πατὴρ ὑμῶν ζῇ, εἰ ἔσιν ἐν ὑμῖν ἀδελφός· καὶ ἀπηγγείλαμεν αὐτῷ κατὰ τὴν ἐπερώτησιν ταύτην· μὴ ἤδειμεν, ὅτι ἐρεῖ ἡμῖν, ἀγάγετε τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν;

η. Εἶπε δὲ Ἰούδας πρὸς Ἰσραὴλ τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἀπόστειλον τὸ παιδάριον μετ' ἐμοῦ· καὶ ἀναστάντες πορευ-
Η σόμεθα, [ἵνα ζῶμεν] καὶ μὴ ἀποθάνωμεν καὶ ἡμεῖς καὶ σὺ καὶ ἡ ἀποσκευή ἡμῶν.

ΩΡΙΓΕ-

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Μήποτε προφητεύει, ὅτι ἤμελλε μετὰ τῆς Ἰούδα Φυλῆς εἶναι Βενιαμίν.

θ. Ἐγὼ δὲ ἐκδέχομαι αὐτόν· ἐκ χειρός μου ζήτησον αὐτόν. ἐὰν μὴ ἀγάγω αὐτὸν πρὸς σὲ, καὶ στήσω αὐτὸν ἐναντίον σου, ἡμαρτηκὼς ἔσομαι εἰς σὲ πάσας τὰς ἡμέρας.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Μηδεὶς τῶν δικαίων γενέσθαι ὡς ἀνθρώπῳ τῷ Βενιαμὶν λογισάμενος Ἰούδας, προφητικῶς, οἶμαι, τῷ πατρὶ ἐπαγγέλλεται.

ι. Εἰ μὴ γὰρ ἐβραδύναμεν, ἤδη ἂν ὑπεστρέψαμεν δίς.

ια. Εἶπε δὲ αὐτοῖς Ἰσραὴλ ὁ πατὴρ αὐτῶν, εἰ ἄρα οὕτως ἐστὶ, τοῦτο ποιήσατε· λάβετε ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς ἐν τοῖς ἀγγείοις ὑμῶν, καὶ καταγάγετε τῷ ἀνθρώπῳ δῶρα τῆς ῥητίνης, καὶ τοῦ μέλιτος, θυμίαμα, καὶ σακλὴν, καὶ τερέβινθον, καὶ κάρυα.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Βλέπε λοιπὸν ἐνταῦθα, ἀγαπητὲ, πῶς ἡ τοῦ λιμοῦ ἀνάγκη ἐνίκησε τὴν Φιλοσοργίαν τοῦ πατρός. ὁρῶν γὰρ ὀδεμίαν αὐτοὺς εὑρίσκοντας παραμυθίαν ἑτέραν, καὶ τὸν λιμὸν ἐπιτεινόμενον, Φησὶν· εἰ ἄρα οὕτως ἐστὶ, καὶ τοῦτο δεῖ πάντως γενέσθαι, καὶ οὐκ οἴόντε ὑμᾶς κατελθεῖν, εἰ μὴ καὶ τοῦτον λάβοιτε, ὀφείλετε καὶ δῶρα ἀποκομίσαι τῷ ἀνδρὶ, καὶ τὸ ἀργύριον δὲ, ὅπερ ἐν τοῖς μαρσίπποις ὑμῶν εὑρήκατε, καὶ ἕτερον ἀργύριον, ὥσπερ πρόσθεν· καὶ τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν λάβετε, καὶ ἀναστάντες κατάβητε πρὸς τὸν ἄνθρωπον.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς Φέρεται τῷ Ἰωσὴφ δῶρα, ἃ οὐκ ἔχει Αἴγυπτος. ἔστι δὲ μέλι, ῥητίνη, θυμίαμα, σακλὴ, τερέβινθος, κάρυα. [καὶ ἀνωτέρω δὲ αἱ κάμηλοι ἔγεμον θυμιαμάτων, ῥητίνης, σακλῆς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ μέλιτος, καὶ τερεβίνθου, καὶ καρύων.] καὶ οἱ μὲν Μαδιηναῖοι τρία εἴδη κατάγουσιν ἀγοράσαντες μετὰ τοῦ Ἰωσήφ· οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ, ἅπαντα. ἔδει γὰρ τὰ μὲν ὑποδεέστερα, ἀπὸ τῶν νόθων τοῦ Ἀβραὰμ Φέρεσθαι [παίδων·] τὰ δὲ πλείονα, ἀπὸ τῶν γνησίων, ὡς τῆς Αἰγύπτου τούτων χρείαν ἐχούσης.

ιβ. Καὶ τὸ ἀργύριον διττὸν λάβετε ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν· τὸ ἀργύριον τὸ ἀποστραφὲν ἐν τοῖς μαρσίπποις ὑμῶν, ἀποστρέψατε μεθ' ὑμῶν· μήποτε ἀγνόημά ἐστι. Καὶ τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν λάβετε· καὶ ἀναστάντες, καταβήτε πρὸς τὸν ἄνθρωπον.

ιδ. Ὁ δὲ Θεός μου δώῃ ὑμῖν χάριν ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἀποστείλαι τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν τὸν ἕνα, καὶ τὸν Βενιαμίν. ἐγὼ μὲν γὰρ καθὰ ἠτέκνωμαι, ἠτέκνωμαι.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς τῷ ὄντι ἄφατον αὐτοῦ Φιλοσοργίαν ἐπιδείκνυται, ᾧ περὶ τὸν Ἰωσὴφ ἐκέκλητο. ἵνα γὰρ μήτις νομίσῃ περὶ τοῦ Βενιαμὶν, ἢ περὶ τοῦ Συμεὼν εἰρῆσθαι τὸ, ἐγὼ γὰρ καθὰ ἠτέκνωμαι, ἠτέκνωμαι, διὰ τοῦτο προλαβών Φησιν· ὁ δὲ Θεός μου δῴη ὑμῖν χάριν, καὶ ἀποστείλαι τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν τῶν ἕνα, καὶ τὸν Βενιαμίν. εἰ καὶ ὅτι, Φησὶ, κἂν ἅπαντες διασωθῶσιν, ἀλλ' ἐγὼ καθὰ ἠτέκνωμαι, ἠτέκνωμαι. ἐννόει πῶς ὅλως τῇ διανοίᾳ τῷ Ἰωσὴφ ᾧ προσκείμενος. ὁρῶν γὰρ τοσοῦτον χορὸν παίδων αὐτοῦ περιεστῶτα, ἄτεκνον ἑαυτὸν εἶναι ἐνόμιζον, ἐπειδὴ ἐκείνου ἀπεστερεῖτο.

ιε. Λαβόντες δὲ οἱ ἄνδρες τὰ δῶρα ταῦτα καὶ τὸ ἀργύριον διπλοῦν, ἔλαβον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν καὶ τὸν Βενιαμίν.

ις. Εἶδε δὲ Ἰωσὴφ αὐτοὺς, καὶ τὸν Βενιαμὶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν ὁμομήτριον· καὶ εἶπε τῷ ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, εἰσάγαγε τοὺς ἀνθρώπους τούτους εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ σφάξον θύματα, καὶ ἑτοίμασον· μετ' ἐμοῦ γὰρ Φάγονται οἱ ἄνθρωποι ὅτοι ἄρτους τῇ μεσημβρίᾳ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπειδὴ ἦκον ὁμοῦ τῷ παιδὶ, λοιπὸν ἐπὶ τοῦ ἑσίαν ἐκάλει, ὕδατι δὲ διανενιγμένους ἄρτοις τε καὶ οἴνῳ κατεκορέννυ λοιπόν. τεθλιμμένοι γὰρ ὥσπερ καὶ ἀΦορήτῳ λιμῷ ἐκπεπιεσμένοι, δῆλον δὲ ὅτι τῷ νοητῷ, κατὰ καιροὺς Ἰουδαῖοι, τοῦ ὄΦρυος ἀΦέντες τοῦ ὑψηλοῦ καὶ ἀγέρωχον, ἤξεσιν ἐπὶ Χριστὸν τῆς παρ' αὐτοῦ γλιχόμενοι τροΦῆς, ἁγίας τε καὶ πνευματικῆς Φημὶ καὶ ζωοποιοῦ. ὁ δὲ προσδέξεται μὲν, πλὴν ὡς δίχα τοῦ νέου λαοῦ, ὃ καὶ εἰς τύπον εἴη ἂν ὁ Βενιαμίν. ἐλθόντες δὲ ὥσπερ εἰ ὁμοψυχίᾳ καὶ ὡς εἰ γνώμῃ μιᾷ, προσδέξεται μὲν ἱλαρῶς, εἰσοίσει δὲ ὥσπερ εἰς ἴδιον οἶκον, τοῦτέστι τὴν ἐκκλησίαν. εἶτα διανίψας ὕδατι καθαρῷ τῷ τῆς παλιγγενεσίας λουτρῷ, ἄρτῳ τε καὶ οἴνῳ διαθρέψει μυστικῶς ὁ λόγος.

ιζ. Ἐποίησε δὲ ὁ ἄνθρωπος καθὰ εἶπεν Ἰωσήφ· καὶ εἰσήγαγε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰωσήφ.

ιη. Ἰδόντες δὲ οἱ ἄνδρες ὅτι εἰσήχθησαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἰωσὴφ, εἶπαν, διὰ τὸ ἀργύριον τὸ ἀποστραφὲν ἐν τοῖς μαρσίπποις τὴν ἀρχὴν, ἡμεῖς εἰσαγόμεθα, τοῦ συκοΦαντῆσαι ἡμᾶς, καὶ ἐπιθέσθαι τοῦ λαβεῖν ἡμᾶς εἰς παῖδας καὶ τοὺς ὄνους ἡμῶν.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἀπίθανον τὸ οὐ τοιαύτῃ νομίζοντας εἶναι περισάσει περὶ τῶν ὄνων Φροντίζειν· εἰ μὴ ἀλληγορεῖται. A

ιθ. Προσελθόντες δὲ πρὸς τὸν ἄνθρωπον τὸν ἐπὶ τῆ οἰκῳ τῆ Ἰωσὴφ, ἐλάλησαν αὐτῷ ἐν τῷ πυλῶνι τῆ οἴκου, Λέγοντες, δεόμεθα κύριε· καὶ ἐβημεν τὴν ἀρχὴν ρίαθαι βρώματα. κα. Ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἤλθομεν καλύσαι, καὶ ἠνοίξαμεν τὰς μαρσίππους ἡμῶν, καὶ τόδε τὸ ἀργύριον ἑκάστου ἐν τῷ μαρσίππῳ αὐτῆ· τὸ ἀργύριον ἡμῶν ἐναῦθα ἐν καθαρῷ ἀπεστρέψαμεν κβ. νῦν ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν. Καὶ ἀργύριον ἕτερον ἠνέγκαμεν μεθ' ἑαυτῶν ἀγοράσαι βρώματα. οὐκ οἴδαμεν τὶς ἐνέβαλε τὸ ἀργύριον εἰς τὰς μαρσίππους ἡμῶν.

κγ. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, Εἰρήνη ὑμῖν, μὴ φοβεῖσθε. ὁ Θεὸς ὑμῶν καὶ ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν ἔδωκεν ὑμῖν θησαυρὸς ἐν τοῖς μαρσίπποις ὑμῶν· τὸ δὲ ἀργύριον ὑμῶν εὐδοκιμοῦν ἀπέχω. καὶ ἐξήγαγε πρὸς αὐτὸς τὸν Συμεών.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Μὴ δειλιᾶτε, φησὶ, μηδὲ τοῦτο ἕνεκεν ἀγωνιᾶτε. ἰδοὺ ὑμῖν ταύτης ἕνεκεν τῆς αἰτίας ἔγκλημα περιάψει. καὶ γὰρ τὸ ἀργύριον πεπληρώμεθα.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἔοικεν (1) ὠφεληθῆναι ὁ ἄνθρωπος ἕτος εἰς θεοσέβειαν παρὰ τοῦ Ἰωσήφ.

κδ. Καὶ ἤνεγκεν ὕδωρ νίψαι τοὺς πόδας αὐτῶν· καὶ ἔδωκε χορτάσματα τοῖς ὄνοις αὐτῶν. Ἡτοίμασαν δὲ τὰ δῶρα, ἕως τοῦ ἐλθεῖν Ἰωσὴφ μεσημβρίας· ἤκουσαν γὰρ ὅτι ἐκεῖ μέλκε. λει ἀριστᾶν. Εἰσῆλθε δὲ Ἰωσὴφ εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ [τὰ] δῶρα, ἃ εἶχον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν εἰς τὸν οἶκον· καὶ προσεκύνησαν αὐκζ. τῷ ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν. Ἠρώτησε δὲ αὐτὸς, πῶς ἔχετε; καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑγιαίνει ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ πρεσβύτερος, ὃν εἴπατε ἔτι ζῇ; κη. Οἱ δὲ εἶπαν, ὑγιαίνει ὁ παῖς σου ὁ πατὴρ ἡμῶν, ἔτι ζῇ. καὶ εἶπεν, εὐλογημένος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος τῷ Θεῷ. καὶ κύψαντες προσεκύνησαν κθ. αὐτῷ. Ἀναβλέψας δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ Ἰωσὴφ, εἶδε Βενιαμὶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν ὁμομήτριον· καὶ H εἶπεν, ὅτος ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν ὁ νεώτερος, ὃν εἴπατε πρός με ἀγαγεῖν; καὶ εἶπεν, ὁ Θεὸς ἐλεήσαισε τέκνον.

λ. Ἐταράχθη δὲ Ἰωσήφ· συνεστρέφετο γὰρ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, καὶ ἐζήτει κλαῦσαι· εἰσελθὼν δὲ εἰς τὸ ταμεῖον, ἔκλαυσεν ἐκεῖ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Σκόπει πόσῳ καρτερίαν ἐπιδείκνυται· καὶ ἔτι ἄγνοιαν προσποιεῖται, ἵνα διὰ τῶν ἐξῆς γινομένων δοκιμῷ αὐτῶν τῆς γνώμης λαβεῖν δωνηθῇ, ὅπως πρὸς τὸν Βενιαμὶν διάκεινται. καὶ ἐπειδὴ ὑπὸ τῆς Φύσεως αὐτῆς „ ἐνικᾶτο, συνεστρέφετο αὐτοῦ, φησὶ, τὰ „ σπλάγχνα, καὶ ἐζήτει κλαῦσαι.

λα. Καὶ νιψάμενος τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἐξελθὼν ἐνεκρατεύσατο· καὶ εἶπε, παράθετε ἄρτους.

λβ. Καὶ παρέθηκαν αὐτῷ μόνῳ, καὶ αὐτοῖς καθ' ἑαυτοὺς, καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις τοῖς συνδειπνοῦσιν αὐτῷ καθ' ἑαυτούς· οὐ γὰρ ἐδύναντο οἱ Αἰγύπτιοι συνεσθίειν μετὰ τῶν Ἑβραίων ἄρτους· βδέλυγμα γάρ ἐστι τοῖς Αἰγυπτίοις πᾶς ποιμὴν προβάτων.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Παρέθηκαν αὐτῷ μόνῳ, ἅτε δὴ ὡς βασιλεῖ καὶ ἄρχοντι πάσης Αἰγύπτου, κἀκείνοις καθ' ἑαυτοὺς, καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις τοῖς συνδειπνοῦσι μετ' αὐτοῦ καθ' ἑαυτούς. οὐδὲ γὰρ ἐδύναντο οἱ Αἰγύπτιοι συνεσθίειν μετὰ τῶν „ Ἑβραίων. βδέλυγμα γάρ ἐστι τοῖς Αἰ„ γυπτίοις.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Βδέλυγμα γὰρ ἁμαρτωλῷ θεοσέβεια.

λγ. Ἐκάθισαν δὲ ἐναντίον αὐτοῦ, ὁ πρωτότοκος κατὰ τὰ πρεσβεῖα αὐτοῦ. καὶ ὁ νεώτερος κατὰ τὴν νεότητα αὐτοῦ. ἐξίσαντο δὲ οἱ ἄνθρωποι ἕκαστος πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

„ ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ὁ νεώτερος „ κατὰ τὴν νεότητα αὐτοῦ, ὡς εὑρεθῆναι τὸν Βενιαμὶν ἐγγὺς τοῦ Ἰωσήφ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τοῦτο ἐκείνους εἰς ἔκπληξιν ἦγε, καὶ οὐκ ἀπορίᾳ καθίσαντο, πόθεν αὐτῷ ἡ γνῶσις ἐγένετο τῆς διαφορᾶς τῶν ἡλικιῶν.

** ΕΦΡΑΙΜ. Ἠκούσατε, πῶς πάντοθεν εἰς δειλίαν αὐτοὺς ἄγει ὁ Ἰωσήφ· ἕκαστον ἐκέλευσεν ἀνακλιθῆναι κατ' ὄνομα καλῶν καὶ κατὰ τάξιν, ὡς ἐτέχθησαν, καὶ ἐκέχρητο ἑκάστῳ σχήματι μανθάνομενος

(1) Ἔοικεν ὁ ἐπὶ τοῦ οἴκου τοῦ Ἰωσὴφ ἄνθρωπος ταῦτα εἰρηκέναι, ὠφεληθεὶς εἰς θεοσ. κτ. σὺ Τόμ. 2. σελ. 48. τῆς τοῦ Ῥεαίου ἐκδόσ.

μενος εἰς τὸ κόνδυ· ποτήριόν ἐσιν ἀργυρῶν, ὃ ἐκράτει ἐν τῇ χειρὶ αὐτῦ. τίθησι μὲν τὸ κόνδυ, καὶ ἔκρυε τῷ δακτύλῳ τῆς δεξιᾶς αὐτῦ· καὶ τὸ κόνδυ κρυόμενον, ἦχον μέγαν ἀνέπεμπεν εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν παρεσηκότων τῇ οἰκίᾳ. εἶτα κρύσας ἅπαξ, ἔφη· πρῶτός ἐσι Ῥουβὶμ· πρῶτος ἀνακλιθήτω κατὰ τιμώ. κρύσας δὲ πάλιν, ἀνέδειξε τὸ ὄνομα τῦ δευτέρυ, λέγων· ἔτος Συμεὼν ὁ δεύτερος, ἀνακλιθήτω κατὰ τὼ γέννησιν. κρύσας δὲ πάλιν τὸ τρίτον, ἔφη, Λευΐς· φησὶν, ἀνακλιθήτω καὶ τιμηθήτω. καὶ ἕτω πάντας ἀνέκλινε, κατ' ὄνομα καλῶν αὐτὺς καὶ κατὰ τάξιν. εἰς ἕκασιν ἂν αὐτὺς ἤνεγκε περὶ τύτυ, καὶ πλείονα δειλίαν· ὥσε αὐτὺς λογίζεθαι, ὅτι ἔτος πάντας οἶδε, μήτιγε ἄρα ἐπίσαται ἐκ τύτυ; καὶ πλείονα δειλίαν εἶχον διὰ τὸ κόνδυ μᾶλλον, καὶ πρὸς ἀλλήλυς ἐνένευον, λέγοντες ἕκασος· ὅτι ἡμεῖς τὸ πρότερον εἴπομεν ψευδόμενοι ἐκ θηρίυ πονηρῦ τὸν Ἰωσὴφ ἀναιρεῖθαι. καὶ ἦσαν χειμαζόμενοι ἱκανῶς περὶ αὐτῦ. ἵνα δὲ τὼ ὑπόνοιαν αὐτῶν ἀφέλῃ, μερίδας αὐτοῖς δίδωσι· πλείονας δὲ τῷ ἰδίῳ ἀδελφῷ τῷ Βενιαμὶν, δεκαπλασίονα δέδωκεν ὑπὲρ τὰς ἄλλας. τὶ δήποτε τῦτο ποιῶν Ἰωσὴφ τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ ἐκ τῦ κόνδυ δεικνύει τὸ ὄνομα ἑκάσυ; ἵνα μεῖζον τὸ ἔγκλημα ποιήσῃ αὐτοῖς.

λδ. Ἦραν δὲ μερίδα παρ' αὐτῦ πρὸς αὐτύς. ἐμεγαλύνθη δὲ ἡ μερὶς Βενιαμὶν παρὰ τὰς μερίδας πάντων πενταπλασίως πρὸς τὰς ἐκείνων· ἔπιον δὲ, καὶ ἐμεθύσθησαν μετ' αὐτῦ.

» ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐμεγαλώθη, ἢ διὰ τὼ Ἱερυσαλὴμ, ἢ ὡς τύπος τῦ ἀποσόλυ Παύλυ. καὶ Ἰησῦς δὲ τῆς Φυλῆς ὢν Ἐφραὶμ, διεμέρισε ταῖς ἄλλαις Φυλαῖς τὼ γῶ.

ΚΕΦ. ΜΔ.

α. Καὶ ἐνετείλατο Ἰωσὴφ τῷ ὄντι ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτῦ, λέγων, πλήσατε τὺς μαρσίππυς τῶν ἀνθρώπων τύτων σίτυ, ὅσον ἂν ἄρωσι. καὶ ἐμβάλετε ἑκάσυ τὸ ἀργύριον ἐπὶ τῦ σόματος τῦ μαρσίππυ.

β. Καὶ τὸ κόνδυμα τὸ ἀργυρῦν ἐμβάλετε εἰς τὸν μάρσιππον τῦ νεωτέρυ, καὶ τὴν τιμὴν τῦ σίτυ αὐτῦ. ἐγενήθη δὲ κατὰ τὸ ῥῆμα Ἰωσὴφ, καθὼς εἶπε.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἅμα τῇ ἕω μεταπεμψάμενος τὸν ἐπίτροπον τῆς οἰκίας, κελεύει τὰ ἀγγεῖα τῶν ἀνδρῶν ὅσα ἐπιωέγκαντο, γεμίσαι σίτυ. καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν σομάτων τὼ τιμὼ ἐν βαλαντίοις καταθεῖναι· εἰς δὲ τὸ τῦ νεωτάτυ, τὸ κάλλισον τῶν ἀργυρῶν ἔκπωμα, ᾧ πίνειν ἔθος εἶχεν αὐτός.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Κελεύει τὸν ταμίαν τόν τε σῖτον αὐτοῖς δῶναι μεμετρημένον, καὶ τὼ τιμὼ πάλιν ἐγκρύψαι τοῖς σάκκοις· εἰς δὲ τὸ Βενιαμὶν Φορτίον καὶ σκύφον ἀργυρῦν, ᾧ πίνων ἔχαιρε, βαλόντα καταλιπεῖν. ἐποίει δὲ ταῦτα, διάπειραν βαλόμενος τῶν ἀδελφῶν λαβεῖν, πότερόν ποτε βοηθῶσι τῷ Βενιαμὶν κλοπῆς ἐναγομένῳ, καὶ δοκοῦντι κινδυνεύειν, ἢ καταλιπόντες ὡς ἰδιὸν αὐτοὶ κεκακουργηκότες, ἀπίασι πρὸς τὸν πατέρα.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δήποτε τὸ κατὰ τὸ κόνδυ κατεσκεύασε δρᾶμα; Βασανίσαι τῶν ἀδελφῶν ἠβουλήθη τὼ γνώμω, καὶ γνῶναι σαφῶς, εἰ τῷ Βενιαμὶν συκοφαντυμένῳ συναγωνίζονται. διὰ τῦτο καὶ εἰς τὸν ἐκείνυ σάκκον τὸ κόνδυ κατέκρυψεν. ἐπειδὴ δὲ οὐχ ἁπλῶς συνηγορῦντας, ἀλλὰ καὶ ὑπερμαχῦντας ἐθεάσατο, ῥίψας τὸ προσωπεῖον τὸ ἀρχικὸν, τὸ ἀδελφικὸν ἐπέδειξε πρόσωπον. ἐκείνων δὲ καταπληξάντων, καὶ μονονυχὶ χάναι αὐτοῖς βαληθέντων τὼ γῶ, αὐτὸς παραθαῤῥύνει λέγων, μὴ λυπεῖθε, μηδὲ σκληρὸν ὑμῖν φαινέθω, ὅτι ἀπέδοθέ με ὧδε· εἰς γὰρ ζωὼ ἀπέσαλκέμε ὁ Θεὸς ἔμπροσθεν ὑμῶν. Γεν. 45. 5

γ. Τὸ πρωῒ διέφαυσε· καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀπεσάλησαν, αὐτοὶ καὶ οἱ ὄνοι δ. αὐτῶν. Ἐξελθόντων δὲ αὐτῶν τὴν πόλιν, ὀκ ἀπέχον μακρεάν· καὶ Ἰωσὴφ εἶπε τῷ ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτῦ, ἀναβὰς ἐπιδίωξον ὀπίσω τῶν ἀνθρώπων, καὶ καταλήψῃ αὐτύς, καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς, τὶ ὅτι ἀνταπεδώκατε πονηρὰ ἀντὶ καλῶν;

ε. Ἵνα τὶ ἐκλέψατέμε τὸ κόνδυ τὸ ἀργυρῦν; ὃ τῦτό ἐσιν, ἐν ᾧ πίνει ὁ κύριόμε; αὐτὸς δὲ οἰωνισμῷ οἰωνίζεται ἐν αὐτῷ. πονηρὰ συνετελέσατε ἃ πεποιήκατε.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Κόνδυ μὲν, τὸ λεγόμενον ἁπλοπότιον λέγει· τὸ δὲ, οἰωνισμῷ οἰωνίζεται ἐν αὐτῷ, τῦτό φησιν· ὅτι ἔγκριλον, ὡς ἄρχοντος, τῦτό ἐσιν αὐτῦ παρὰ τοῖς σωεθιομένοις αὐτὸ τὸ πολήριον. ἔχει τοίνυν σύμβολον ὥσπερ αὐτὸ τῆς ἀρχῆς αὐτῦ πάσης ἐπιβαλλώ.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐχ ὥς τινες λέγυσιν ἐν αὐτῷ ἐμαντεύετο· ἀλλ' ὅτι φησὶν, ἐὰν ἀπολέσῃ

ἀπολέσῃ αὐτὸ, εἰς σύμβολον ἀγαθὸν ἀ δέχεται τῷ τότε ἀπώλειαν.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐστιν, οἰωνισμῷ οἰω-
» νίζεται ἐν αὐτῷ; Αὐξήσαι τῆς δοκούσης
» κλοπῆς τὸ ἔγκλημα βουληθέντες, μαν-
» τείας ὄργανον τὸ ποτήριον ὀνομάζουσι. τοῦ-
» το δὲ καὶ αὐτὸς ἔφη ὁ Ἰωσήφ· οὐκ οἶδα ὅτε
» ὅτι οἰωνισμῷ οἰωνιεῖται ἄνθρωπος, οἷος
» ἐγώ; ταῦτα δὲ ἔλεγεν, ἀ μανείς καὶ οἰω-
» νισμοῖς κεχρημένος, ἀλλὰ πρὸς τῷ προ-
» κειμένῳ ὑπόθεσιν σχηματίζων τοὺς λόγους.
» ἄξιον δὲ αὐτοῦ θαυμάσαι τῶν λόγων τὸ
» ἀκριβές. ἀδελφοὺς γὰρ ὑποκρινόμε-
» νος, ἠνέσχετο ἑαυτῷ τὸν οἰωνισμὸν περι-
» θεῖναι· ἄλλῳ δὲ τῳ αὐτῷ πεπισθυσμένῳ
» ἀρχῷ. ἀ γὰρ εἶπεν, οἰωνιεῖσθαι, (1) ἀλλ'
» οἰωνισμῷ οἰωνιεῖται ἄνθρωπος, οἷος ἐγώ.

ε. Εὑρὼν δὲ αὐτοὺς, εἶπεν αὐτοῖς
ζ. κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα. Οἱ δὲ εἶπαν
αὐτῷ, ἵνα τί λέγει ὁ κύριος κατὰ τὰ
ῥήματα ταῦτα; μὴ γένοιτο τοῖς παισί-
η. σου ποιῆσαι κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο. Εἰ
τὸ μὲν ἀργύριον, ὃ εὕρομεν ἐν τοῖς
μαρσίπποις, ἀπεστρέψαμεν πρὸς σὲ
ἐκ γῆς Χανααν, πῶς ἂν κλέψαιμεν
ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ κυρίου σου ἀργύριον ἢ χρυ-
θ. σίον; Παρ' ᾧ ἐὰν εὑρεθῇ τὸ κόνδυ τῶν
παίδων σου, ἀποθνησκέτω· καὶ ἡμεῖς
ἐσόμεθα παῖδες τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

ι. Ὁ δὲ εἶπε, καὶ νῦν ὡς λέγετε,
οὕτως ἔσαι· ὁ ἄνθρωπος παρ' ᾧ ἂν
εὑρεθῇ τὸ κόνδυ, αὐτὸς ἔσαι μου παῖς,
ὑμεῖς δὲ ἔσεσθε καθαροί.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ μὴν οὐχ οὕτως
» εἶπον ἐκεῖνοι, ἀλλ' ἀποθνησκέτω. Τὸ δὲ ἐν
» κατὰ τὸ κόνδυ καὶ τὸν Βενιαμὶν οἰκονομεῖ
» Ἰωσὴφ, ἐξετάζων τῶν ἀδελφῶν τὴν διά-
» νοιαν, ὅπως ἔχῃ πρὸς τὸν Βενιαμίν. εἶτα
» γνησίαν διάθεσιν καὶ ἀδελφικὴν θεασάμε-
» νος, τότε γνωρίζεται αὐτοῖς.

ια. Καὶ ἔσπευσαν, καὶ καθεῖλον
ιβ. ἕκαστος τὸν μάρσιππον αὐτοῦ. Ἠρεύ-
να δὲ ἀπὸ τοῦ πρεσβυτέρου ἀρξάμενος,
ἕως ἦλθεν ἐπὶ τὸν νεώτερον. καὶ εὗρε
τὸ κόνδυ ἐν τῷ μαρσίππῳ τοῦ Βενια-
ιγ. μίν. Καὶ διέρρηξαν τὰ ἱμάτια αὐ-
τῶν, καὶ ἐπέθηκαν ἕκαστος τὸν μάρ-
σιππον αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ὄνον αὐτοῦ, καὶ
ιδ. ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν. Εἰσῆλθε
δὲ Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ πρὸς
Ἰωσὴφ, ἔτι αὐτοῦ ὄντος ἐκεῖ, καὶ ἔπε-
σον ἐναντίον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν.

ιε. Εἶπε δὲ αὐτοῖς Ἰωσὴφ, τί τὸ
πρᾶγμα τοῦτο ὃ ἐποιήσατε; οὐκ οἴδα-
τε ὅτι οἰωνισμῷ οἰωνίζεται ἄνθρωπος, οἷος ἐγώ;

» ΣΥΜΜΑΧΟΣ. Καὶ γὰρ ἔγνωτε, ὅτι
» πειρασμῷ πειράζεται ὅμοιος ἐμοί.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀντὶ τοῦ οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ
κατ' ἐμὲ ἐν ὑπεροχῇ ὄντες, οἰωνίζονται ἐκ
τῆς ἀπωλείας τῶν τοιούτων; ἀ μὴν αὐτός.
ἀ γὰρ εἶπεν, ἐγὼ οἰωνίζομαι, ἀλλ' οἱ ὄν-
τες τῆς ἐμῆς κατασάσεως.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὅτι οἰωνισμῷ οἰω-
» νιεῖται ἄνθρωπος, οἷος ἐγώ; ἀντὶ τοῦ, ἔκα-
σος. ἀσφαλῶς δὲ, ἀδὲ μέχρι ῥήματος τὸ,
οἰωνίζομαι, λέγειν ἠθέλησεν.

ις. Εἶπε δὲ Ἰούδας, τί ἀντεροῦμεν
τῷ κυρίῳ, ἢ τί λαλήσωμεν, ἢ τί δι-
καιωθῶμεν; ὁ δὲ Θεὸς εὗρε τὴν ἀδι-
κίαν τῶν παίδων σου. ἰδοὺ ἐσμεν οἰκέ-
ται τῷ κυρίῳ ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς, καὶ παρ'
ᾧ εὑρέθη τὸ κόνδυ.

» ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὁ δὲ Θεὸς
» εὗρε τῷ ἀδικίαν τῶν παίδων σου. Πάλιν
ἑαυτὸς ἀναμιμνήσκουσι τῶν ἤδη ὑπ' αὐτῶν
» εἰς αὐτὸν γεγενημένων· ἰδοὺ ἐσμεν οἰκέται
» τῷ κυρίῳ ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς, καὶ παρ' ᾧ
» εὑρέθη τὸ κόνδυ. τέως πολλῷ ἐπιδείκνυ-
ται συγνωμοσύνῃ, καὶ ἑαυτὸς ἅμα τῷ
ἀδελφῷ τῇ δουλείᾳ ὑποτάττουσιν.

ιζ. Εἶπε δὲ Ἰωσὴφ, μὴ μοι γένοι-
το ποιῆσαι τὸ ῥῆμα τοῦτο. ὁ ἄνθρωπος
παρ' ᾧ εὑρέθη τὸ κόνδυ, αὐτὸς ἔσαι-
μου παῖς· ὑμεῖς δὲ ἀνάβητε μετὰ σω-
τηρίας πρὸς τὸν πατέρα ὑμῶν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς ὅπερ
ἐδεδοίκει ὁ πατὴρ, τοῦτο αὐτοῖς συμβέβη-
κε. καὶ θόρυβον ὑπομένουσι καὶ ταραχὴν,
οὐκ εἰδότες ὅ, τι καὶ πράξουσιν.

ιη. Ἐγγίσας δὲ αὐτῷ Ἰούδας, εἶπε,
δέομαι κύριε· λαλησάτω ὁ παῖς σου
ῥῆμα ἐναντίον σου, καὶ μὴ θυμωθῇς τῷ
παιδίσου, ὅτι σὺ εἶ μετὰ Φαραώ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Σκόπει πῶς δι'
ὅλου ὡς δεσπότῃ δοῦλος διαλέγεται· καὶ
μνημονεύει μοι τῶν ὀνειράτων τῶν δραγ-
μάτων, ἐξ ὧν καὶ μείζονα τὸν κατ' αὐτοῦ
φθόνον ἠκόνησαν, καὶ ἐκπλήττει τὸ σύ-
μπνουν τοῦ Θεοῦ σοφίαν, ὅπως τοσούτων
κωλυμάτων ἐν μέσῳ γενομένων, εἰς ἔργον
ἅπαντα ἐξήει.

ιθ. Κύριε, σὺ ἠρώτησας τοὺς παι-
δάς σου, λέγων, εἰ ἔχετε πατέρα ἢ
ἀδελφόν;

κ. Καὶ εἴπαμεν τῷ κυρίῳ, ἔστιν
ἡμῖν πατὴρ πρεσβύτερος, καὶ παιδίον
γήρους

(1) Ἴσ. οἰωνιεῦμαι. ἡ δὲ ἐν χάλ. ἔκδοσ. οἰονίζομαι, ἀλλ' οἰωνισμῷ οἰωνίζεται.

γήρας νεώτερον αὐτῷ, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀπέθανεν, αὐτὸς δὲ μόνος ὑπελείφθη τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ὁ δὲ πατὴρ αὐτὸν ἠγάπησεν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τίνος ἕνεκεν καὶ σὺ ταῦτα ψεύδεται, ἵνα λέγων, ὅτι ὁ
» ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀπέθανε, καίτοι τοῖς ἐμπόροις αὐτὸν ἀπέδοντο; Ἀλλ' ἐπειδὴ ἵνα τὸν πατέρα διέθηκεν, ὡς ἀναιρεθέντος αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ θηρίων βρωθέντος. ἄλλως δὲ καὶ ἐνόμισαν ὁ φέροντα τιμὴ δουλείαν τιμὴ παρὰ τοῖς βαρβάροις, ἤδη τεθνηκέ-
» ναι. διὰ τοῦτό φησι, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐ-
» τοῦ ἀπέθανεν.

να. Εἶπας δὲ τοῖς παισίν, παραγάγετε αὐτὸν πρός με, καὶ ἐπιμε-
νϐ. λῶμαι αὐτοῦ. Καὶ εἴπαμεν τῷ κυρίῳ, ὁ δυνήσεται τὸ παιδίον καταλιπεῖν τὸν πατέρα· ἐὰν δὲ καταλίπῃ τὸν πα-
νγ. τέρα, ἀποθανεῖται. Σὺ δὲ εἶπας τοῖς παισίν, ἐὰν μὴ καταβῇ ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν ὁ νεώτερος μεθ' ὑμῶν, ὁ οὐ προσθήσεσθε ἔτι ἰδεῖν τὸ πρόσω-
νδ. πόν μου. Ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἀνέβημεν πρὸς τὸν παῖδά σου, πατέρα δὲ ἡμῶν, ἀπηγγείλαμεν αὐτῷ τὰ ῥήνε. ματα τοῦ κυρίου. Εἶπε δὲ ἡμῖν ὁ πατὴρ ἡμῶν, βαδίσατε πάλιν, ἀγορά-
νς. σατε ἡμῖν μικρὰ βρώματα. Ἡμεῖς δὲ εἴπαμεν, ἀλλ' εἰ μὲν ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν ὁ νεώτερος καταβαίνει μεθ' ἡμῶν, καταβησόμεθα· οὐ γὰρ δυνησόμεθα ἰδεῖν τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ νεωτέρου μὴ ὄντος μεθ' ἡμῶν.

νζ. Εἶπε δὲ ὁ παῖς σου πατὴρ ἡμῶν πρὸς ἡμᾶς, ὑμεῖς γινώσκετε ὅτι
νη. δύο ἔτεκέμοι ἡ γυνή. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ εἷς ἀπ' ἐμοῦ· καὶ εἴπατε θηριόβρωτος γέγονε, καὶ οὐκ εἶδον αὐτὸν ἔτι.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Σκόπει πῶς διὰ τῆς ἀπολογίας τοῦ Ἰούδα πάντα μετὰ ἀκριβείας μανθάνει ὁ Ἰωσὴφ τὰ μετὰ τοῦτο αὐτοῦ πρᾶσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ γεγονότα· καὶ ὅπως τὸν πατέρα διέθηκαν, καὶ τίνα περὶ αὐτοῦ εἰρήκασι.

νθ. Καὶ νῦν ἐὰν λάβητε καὶ τοῦτον ἐκ τοῦ προσώπου μου, καὶ συμβῇ αὐτῷ μαλακία ἐν τῇ ὁδῷ, κατάξετέ μου τὸ γῆρας μετὰ λύπης εἰς ᾅδου.
λ. Νῦν ἐὰν εἰσπορεύωμαι πρὸς τὸν παῖδά σου, πατέρα δὲ ἡμῶν, καὶ τὸ παιδίον μὴ ᾖ μεθ' ἡμῶν, (ἡ δὲ ψυχὴ αὐτοῦ ἐκκρέμαται ἐκ τῆς τούτου ψυ-
λα. χῆς,) Καὶ ἔσαι ἐν τῷ ἰδεῖν αὐτὸν μὴ ὂν τὸ παιδίον μεθ' ἡμῶν, τελευτήσει, καὶ κατάξουσιν οἱ παῖδές σου τὸ γῆρας τοῦ παιδός σου, πατρὸς δὲ ἡμῶν, με-
λϐ. τὰ ὀδύνης εἰς ᾅδου. Ὁ γὰρ παῖς σου ἐκδέδεκαι τὸ παιδίον παρὰ τοῦ πατρός, λέγων, ἐὰν μὴ ἀγάγω αὐτὸν πρὸς σέ, καὶ στήσω αὐτὸν ἐνώπιόν σου, ἡμαρτηκὼς ἔσομαι πρὸς τὸν πατέρα πάσας τὰς ἡμέρας.

λγ. Νῦν οὖν παραμενῶσοι παῖς ἀντὶ τοῦ παιδίου, οἰκέτης τοῦ κυρίου· τὸ δὲ παιδίον ἀναβήτω μετὰ τῶν ἀ-
λδ. δελφῶν. Πῶς γὰρ ἀναβήσομαι πρὸς τὸν πατέρα, τοῦ παιδίου μὴ ὄντος μεθ' ἡμῶν; ἵνα μὴ ἴδω τὰ κακὰ, ἃ εὑρήσει τὸν πατέρα μου.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Σωέχεε ταῦτα τὸν Ἰωσὴφ, καὶ ἱκανῶς αὐτῷ παρέσχεν ἀπόδειξιν καὶ τῆς εἰς τὸν πατέρα τιμῆς, καὶ τῆς περὶ τὸν ἀδελφὸν φιλοσοργίας.

ΚΕΦ. ΜΕ.

α. Καὶ οὐκ ἠδύνατο Ἰωσὴφ ἀνέχεσθαι πάντων τῶν παρεστηκότων αὐτῷ· ἀλλ' εἶπεν, ἐξαποστείλατε πάντας ἀπ' ἐμοῦ. καὶ οὐ παρεστήκει οὐδεὶς ἔτι τῷ Ἰωσὴφ, ἡνίκα ἀνεγνωρίζετο τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ὄνειδος προσβαλεῖν τοῖς ἀδελφοῖς ἕνεκα τῆς πράξεως, ὀδύνα τῶν Αἰγυπτίων ἐδικαίωσε παρεῖναι κατὰ τὸν πρώτον ἀ-
» ναγνώρισιν.

β. Καὶ ἀφῆκε φωνὴν μετὰ κλαυθμοῦ· ἤκουσαν δὲ πάντες οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ ἀκουστὸν ἐγένετο εἰς τὸν οἶκον Φαραώ.

γ. Εἶπε δὲ Ἰωσὴφ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐγώ εἰμι Ἰωσήφ· ἔτι ὁ πατήρ μου ζῇ; καὶ οὐκ ἠδύναντο οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἀποκριθῆναι αὐτῷ· ἐταράχθησαν γάρ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐταράχθησαν
» γάρ. εἰκότως. συνοῦντες τίνα μὲν αὐτὸν αὐτοὶ διέθηκαν, οἷος δὲ αὐτὸς περὶ αὐτοὺς γέγονε, καὶ λογιζόμενοι τὴν περιφάνειαν ἐν ᾗ καθεστήκει, περὶ αὐτῆς, ὡς εἰπεῖν, τῆς σωτηρίας ἠγωνίων.

** ΕΦΡΑΙΜ. Καθάπερ Ἰωσὴφ ἔλεγε παῤῥησίᾳ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ ἐκφοβῶν
» καὶ ἐκλρέμων· ἐγώ εἰμι Ἰωσὴφ, ὃν ὑμεῖς ἀπέδοσθε εἰς δουλείαν, νῦν δὲ βασιλεύω, ὑμῶν μὴ θελησάντων· ἵνα καὶ ὁ Κύριος δείκνυσι τὸν σαυρὸν ἐν τύπῳ φωτοειδεῖ τοῖς αὐτὸν σαυρώσασι, καὶ ἐπιγινώσκωσιν αὐτὸν τὸν σαυρὸν, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν σαυρωθέντα ὑπ' αὐτῶν.

δ. Εἶπε δὲ Ἰωσὴφ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐγγίσατε πρός με· καὶ ἤγγισαν. καὶ εἶπεν, ἐγώ εἰμι Ἰωσὴφ ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν, ὃν ἀπέδοσθε εἰς Αἴ-
ε. γυπτον. Νῦν ἂν μὴ λυπεῖσθε, μηδὲ σκληρὸν ὑμῖν φανήτω, ὅτι ἀπέδοσθέ με· εἰς γὰρ ζωὴν ἀπέστειλέ με ὁ
ς. Θεὸς ἔμπροσθεν ὑμῶν. Τοῦτο γὰρ δεύτερον ἔτος λιμὸς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἔτι λοιπὰ πέντε ἔτη, ἐν οἷς οὐκ ἔσαι ἀρστρίασις, οὐδὲ ἀμητός.

ζ. Ἀπέστειλε γάρ με ὁ Θεὸς ἔμπροσθεν ὑμῶν, ὑπολείπεσθαι ὑμῖν κατάλειμμα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐκθρέψαι ὑμῶν καταλειψιν μεγάλην.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. [Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἀπέστειλε διὰ τῶν πολλῶν χρόνων τὸν Ἰωσὴφ ἔμπροσθεν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ εἰς Αἴγυπτον, δηλονότι ὁ Θεὸς ἀποστέλλων αὐτὸν εἰς Αἴγυπτον, συγκατεχρήσατο τῷ ζήλῳ καὶ τῇ προαιρέσει τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ εἰς τὸ περὶ τοῦ Ἰωσὴφ ἐπὶ ζωῇ πολλῶν οἰκονομίαν.] ἵνα ἐξ ὅτε συγχρώμενος ἑτέρων ἁμαρτίαις ὁ Θεὸς, οἰκεῖα βούλεται ἐπὶ ἄλλων σωτηρίᾳ.

η. Νῦν ἐκ ὐχ ὑμεῖς με ἀπεστάλκατε ὧδε, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐποίησέ με, ὡς πατέρα Φαραὼ, καὶ κύριον παντὸς τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ ἄρχοντα πάσης γῆς Αἰγύπτου.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον καὶ τρίτον παραμυθεῖται αὐτούς, λέγων, μὴ αὐτοῖς αὐτὸν ἐπιγράφειν τοῦ αἰτίαν, καὶ τοῦ εἰς Αἴγυπτον αὐτοῦ κάθοδον, ἀλλὰ τὸν Θεὸν τοῦτο πεποιηκέναι, ὥστε εἰς τοῦτο αὐτὸν ἐλθεῖν τοῦ περιφάνειαν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὁ ἄρχων τῶν σωματικῶν πραγμάτων, καὶ μηδαμῶς αὐτοῖς ἔχων, λέγοι ἂν [τὸ,] ἐποίησέ με ὁ Θεὸς [πάσης τῆς γῆς Αἰγύπτου κύριον.]

θ. Σπεύσαντες οὖν, ἀνάβητε πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ εἴπατε αὐτῷ, τάδε λέγει ὁ υἱός σου Ἰωσήφ· ἐποίησέ με ὁ Θεὸς κύριον πάσης γῆς Αἰ-
ι. γύπτου· καταβηθι οὖν πρός με, καὶ μὴ μείνῃς. Καὶ κατοικήσεις ἐν γῇ Γεσὲμ Ἀραβίας· καὶ ἔσῃ ἐγγύς μου σὺ καὶ

Α οἱ υἱοί σου, καὶ οἱ υἱοὶ τῶν υἱῶν σου, τὰ πρόβατά σου, καὶ οἱ βόες σου, καὶ ὅσα-
ια. σοι εἰσί. Καὶ θρέψω σε ἐκεῖ· ἔτι γὰρ πέντε ἔτη λιμός· ἵνα μὴ ἐκτριβῇς σὺ καὶ οἱ υἱοί σου, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχον-
ιβ. τά σου. Ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν βλέπουσι, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ Βενιαμὶν τοῦ ἀδελφοῦ μου, ὅτι τὸ στόμα μου τὸ λα-
ιγ. λοῦν πρὸς ὑμᾶς. Ἀπαγγείλατε οὖν τῷ πατρί μου πᾶσαν τὴν δόξαν μου τὴν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ὅσα εἴδετε· καὶ ταχύναντες, καταγάγετε τὸν πατέρα-
ιδ. μου ὧδε. Καὶ ἐπιπεσὼν ἐπὶ τὸν τράχηλον Βενιαμὶν, ἔκλαυσεν ἐπὶ τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ.

ιε. Καὶ καταφιλήσας πάντας τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτοῖς. καὶ μετὰ ταῦτα ἐλάλησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τότε μετὰ τῶν τοσαύτων διάλεξιν καὶ τὰ δάκρυα καὶ τῶν συμβουλῶν, ὧν πρὸς αὐτοὺς ἐποιήσατο, μόλις ἠδυνήθησαν λαλῆσαι πρὸς
» αὐτόν. μετὰ ταῦτα γάρ φησιν ἐλάλη-
» σαν πρὸς αὐτόν.

ις. Καὶ διεβοήθη ἡ φωνὴ εἰς τὸν οἶκον Φαραὼ, λέγοντες, ἥκασιν οἱ ἀδελφοὶ Ἰωσήφ· ἐχάρη δὲ Φαραὼ, καὶ ἡ θεραπεία αὐτοῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ γὰρ ὦν ἀληθῶς ἄξιον χαρᾶς τὸ γνῶναι, ὅτι δοῦλος αὐτῶν οὐκ ἐβασίλευσεν, ἀλλ' εὐγενὴς ἐξ εὐγενῶν.

ις. Καὶ εἶπε Φαραὼ πρὸς Ἰωσήφ, εἶπον τοῖς ἀδελφοῖς σου, τοῦτο ποιήσατε· γεμίσατε τὰ πορεῖα ὑμῶν, καὶ ἀπέλθετε εἰς γῆν Χαναάν.

ιη. Καὶ παραλαβόντες τὸν πατέρα ὑμῶν, ἥκετε πρός με· καὶ δώσω ὑμῖν πάντων τῶν ἀγαθῶν Αἰγύπτου, καὶ φάγεσθε τὸν μυελὸν τῆς γῆς.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα καὶ τὸν βασιλέα, πῶς ἤδη φροντίζει περὶ τῆς τοῦ Ἰακὼβ ἐπανόδου.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ φάγεσθε τὸν
» μυελὸν τῆς γῆς. τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς ὁ Σύρος ἔχει. τοῦτο γὰρ καὶ ὑποκαλιὼν φησι.

ιθ. Σὺ δὲ ἔντειλε ταῦτα· λαβεῖν αὐτοὺς ἁμάξας ἐκ γῆς Αἰγύπτου τοῖς παιδίοις ὑμῶν, καὶ ταῖς γυναιξὶν ὑμῶν· καὶ ἀναλαβόντες τὸν πατέρα ὑμῶν, παραγίνεσθε.

κ. Καὶ μὴ φείσησθε τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν σκευῶν ὑμῶν· τὰ γὰρ πάντα ἀγαθὰ Αἰγύπτου ὑμῖν ἔσαι.

ΠΡΟΚΟ-

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ μὴ Φάσηθε
» τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν σκυβῶν ὑμῶν, πάν-
» των καταφρονήσατε.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Εἴτι ὑπάρχει ἀν τῇ τροπικῶς καλαμένῃ Αἰγύπλῳ, ἐκ Αἰγυπλίων ἐσὶν, ἀλλὰ τᾶ Ἰσραήλ. διὰ τᾶτο καὶ ἀν τῇ Ἐξόδῳ συσκυβάζεσιν οἱ Ἑβραῖοι τὰς Αἰγυπλίας, καὶ λαμβάνεσι σκύβη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἔτι ἀγαθὸν ἀν Αἰγύπλῳ ἰῶ.

να. Ἐποίησαν δὲ ἕτως οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ· ἔδωκε δὲ Ἰωσὴφ αὐτοῖς ἁμάξας κατὰ τὰ εἰρημένα ὑπὸ Φαραὼ τᾶ βασιλέως Αἰγύπλε· καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐπισιλισμὸν εἰς τὴν ὁδόν.

νβ. Καὶ πᾶσιν ἔδωκε διασὰς σολάς· τῷ δὲ Βενιαμὶν ἔδωκε τριακοσίας χρυσᾶς, καὶ πέντε ἐξαλλαξάσας σολάς.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ἐξαλλαξάσας, τᾶλέσι δια-
» φόρας. ὁ Σύρος, πέντε ζυγὰς σολῶν, ἢ
» διακοσίας [χρυσίνας.]

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πέντε ἐξαλλαξάσας σολὰς, ἀλλαξομένας, διαφόρας. ὁ δὲ
» Σύρος πέντε ζυγὰς φησιν, ὡς καὶ ἄνω τιὼ μερίδα ἐπλεόνασε πενταπλασίως.

νγ. Καὶ τῷ πατρὶ αὐτᾶ ἐξαπέσειλε καθὰ τὰ αὐτά. καὶ δέκα ὄνας ἀρχὰς ἀπὸ πάντων τῶν ἀγαθῶν Αἰγύπλε, καὶ δέκα ἡμιόνας αἰρέσας ἄρτας τῷ πατρὶ αὐτᾶ εἰς ὁδόν.

νδ. Ἐξαπέσειλε δὲ Ἰωσὴφ τὰς ἀδελφὰς αὐτᾶ· καὶ ἐπορεύθησαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, μὴ ὀργίζεσθε ἐν τῇ ὁδῷ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Μάλα δὲ χαριέντως καὶ προπέμπων αὐτὰς, παρῄνει. μὴ ὀρ-
» γίζεσθε γάρ φησιν ἀν τῇ ὁδῷ, ἀντὶ τᾶ μη-
δενὶ τοιαῦτα δράσητε, οἷα εἰς ἐμὲ τετολμήκατε.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μὴ ὀργίζεσθε ἀν
» τῇ ὁδῷ, ἐγκαλᾶντες ἀλλήλοις, φησὶν, ἕνεκεν τῶν εἰς ἐμὲ γενομένων· Φοβέμενοι καὶ αἰσχυνόμενοι ποίῳ τρόπῳ λέξομεν τῷ πατρί.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα γνώμιμον Φιλόσοφον. ἃ μόνον αὐτὸς πᾶσαν αὐτοῖς ἀφῆκε τιὼ ὀργιὼ, καὶ τῶν ἐγκλημάτων αὐτὰς ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς πα-
» ραινεῖ, μὴ ὀργίζεσθε κατὰ τιὼ ὁδόν. εἰ γὰρ

A ἰώλκα εἰσήκεισαν πρώλω ἐπὶ τᾶ Ἰωσὴφ, ἔλε-
» γον πρὸς ἑαυτάς· ναὶ ἀν ἁμαρτίαις ἐσμὲν Γν. 42. 21,
» περὶ τᾶ Ἰωσὴφ τᾶ ἀδελφᾶ ἡμῶν, ὅτι ὑπε- 22.
» ρείδομεν αὐτᾶ τιὼ θλίψιν· καὶ ἐπισὰς ὁ
» Ῥαβιὼ ἔλεγεν, ἐκ εἶπον ὑμῖν, μὴ ἀδική-
» σητε τὸ παιδάριον, καὶ ἐκ εἰσηκάσατέ μα; πολλῷ μᾶλλον εἰκὸς ἰῶ αὐτὸν κατεξανίσα-
θαι αὐτῶν. καὶ διὰ τᾶτο κατασέλλων αὐτῶν τὸν θυμὸν, καὶ τιὼ πρὸς ἀλλήλους
» Φιλονεικίαν, φησὶ, μὴ ὀργίζεσθε ἀν τῇ
B» ὁδῷ, ἀλλ' ἐννοήσαντες ὅτι ἀδεμίαν ὑμῖν αἰτίαν ἐπήγαγον ὑπὲρ τῶν εἰς ἐμὲ γεγενημένων, καὶ αὐτοὶ πρὸς ἀλλήλους εὐνοϊκῶς διατεθῆτε.

νε. Καὶ ἀνέβησαν ἐξ Αἰγύπλε, καὶ ἦλθον εἰς γῆν Χαναὰν πρὸς Ἰακὼβ
νς. τὸν πατέρα αὐτῶν. Καὶ ἀνήγγειλαν αὐτῷ, λέγοντες, ὅτι ὁ υἱός σε Ἰωσὴφ ζῇ, καὶ ἔτος ἄρχει πάσης γῆς
Γ Αἰγύπλε. καὶ ἐξέση τῇ διανοίᾳ Ἰακὼβ· ἀ γὰρ ἐπίσευσεν αὐτοῖς.

νζ. Ἰδὼν δὲ τὰς ἁμάξας, ἃς ἀπέσειλεν Ἰωσὴφ, ὥσε ἀναλαβεῖν αὐτὸν, ἀνεζωπύρησε τὸ πνεῦμα Ἰακὼβ τᾶ πατρὸς αὐτῶν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἐσιν, ἀνε-
Δ» ζωπύρησε; Καθάπερ τὸ λυχνιαῖον πῦρ, ἐπειδὰν ἐπιλίπῃ ἡ τᾶ ἐλαίε τροφὴ, καὶ μέλλῃ σβέννυθαι, εἰ μικρόν τις ἐπισάξειεν αὐτῷ ἔλαιον, ἀθρόον τὸ σβέννυθαι μέλλον, λαμπρότερον δείκνυσι τὸ φῶς· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ὁ πρεσβύτης ἔτος, μονονοχὶ σβέννυθαι μέλλων ὑπὸ τῆς ἀθυ-
» μίας· ἐκ ἠθέλησε γάρ φησι παρακληθῆ- Γν. 37. 35.
» ναι, λέγων, ὅτι καταβήσομαι πενθῶν εἰς ᾅδε· μαθὼν πάλιν, ὅτι ζῇ, καὶ ὅτι ἄρχει
E» τῆς Αἰγύπλε, καὶ ὁρῶν τὰς ἁμάξας, ἀνε-
» ζωπύρησε, φησὶ, νέος ἐκ γέροντος γέγονεν, ἀπέθετο τῆς ἀθυμίας τὸ νέφος, τιὼ ζάλλω τῶν λογισμῶν ἀποκρεσάμενος, ἀν γαλιὼ λοιπὸν ἐτύγχανε, τᾶ Θεᾶ ταῦτα ἅπαντα οἰκονομᾶντος, ὥσε τῶν τοσάτων πόνων τιὼ παραμυθίαν εὑραθαι τὸν δίκαιον, καὶ κοινωνῆσαι τῷ παιδὶ τῆς συμφορίας· ἄλλως δὲ ἵνα καὶ τὸ ὄναρ πληρω-
» θῇ, ὅπερ αὐτὸς διέκρινεν, εἰπών· ἄρά γε Γν. 37. 20.
Z» ἐλθησόμεθα ἐγώ τε καὶ ἡ μήτηρ σε, καὶ οἱ
» ἀδελφοὶ προσκυνῆσαί σοι ἐπὶ τιὼ γιὼ;

νη. Εἶπε δὲ Ἰσραὴλ, μέγα μοι ἐσὶν, εἰ ἔτι Ἰωσὴφ ὁ υἱός μα ζῇ. πορευθεὶς, ὄψομαι αὐτὸν πρὶ τᾶ ἀποθανεῖν με.

ΚΕΦ. Μϛ.

α. Ἀπάρας δὲ Ἰσραὴλ, καὶ πάντα τὰ αὐτῷ, ἦλθεν εἰς τὸ Φρέαρ τῦ ὅρκυ· καὶ ἔθυσε θυσίαν τῷ Θεῷ τῦ πατρὸς αὐτῦ Ἰσαάκ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ταῦτα ἀκόντες, παιδδυώμεθα, ὅπερ ἂν μέλλοιμεν διαπράτλεσθαι, κἂν πράγματι τινὶ ἐγχειρήσωμεν, κἂν ἀποδημίας ἁπλώμεθα, πρότερον τλῶ διὰ τῆς δύχῆς θυσίαν ἀναφέρειν τῷ δεσπότῃ, καὶ τλῶ ἐκείνυ συμμαχίαν καλῦντας, ἵτως ἅπτεσθαι τῶν προκειμένων, καὶ μιμεῖσθαι τῶν δικαίων τύτων τὸ φιλόθεον. Β

β. Εἶπε δὲ ὁ Θεὸς τῷ Ἰσραὴλ ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς, Ἰακὼβ, Ἰακώβ. ὁ δὲ εἶπε, τί ἐσι; Γ

γ. Ὁ δὲ λέγει, ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς τῶν πατέρων συ. μὴ φοβῦ καταβῆναι εἰς Αἴγυπλον· εἰς γὰρ ἔθνος μέγα ποιήσωσε ἐκεῖ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐπειδὴ ἠγωνία πρὸς τὸ μῆκος τῆς ὁδῦ, διὰ τῦτό- Δ φησι, μὴ πρὸς τλῶ τῦ γήρως ἀθένειαν ἀπίδῃς.

δ. Καὶ ἐγὼ καταβήσομαι μετὰ σῦ εἰς Αἴγυπλον, καὶ ἐγὼ ἀναβιβάσωσε εἰς τέλος· καὶ Ἰωσὴφ ἐπιβαλεῖ τὰς χεῖρας ἐπὶ τὺς ὀφθαλμύς συ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐγώ σοι σωέσομαι, καὶ πάντα σοι ὑμαρῆ κατασήσω. Ε σκόπει συγκαλάβασιν ῥημάτων, καλαβήσομαι μετὰ σῦ εἰς Αἴγυπλον. τὶ τύτυ μακαρισότερον γένοιτ' ἄν, τῦ τὸν Θεὸν ἔχειν σωοδοιπόρον; εἶτα ἡ παραμυθία, ἧς μάλισα ἐδεῖτο ὁ πρεσβύτης· καὶ Ἰωσὴφ ἐπιβαλεῖ τὰς χεῖρας αὐτῦ ἐπὶ τὺς ὀφθαλμύς συ. ἐκεῖνος ὁ περιπόθητος αὐτός σε περισελεῖ, καὶ τὰς χεῖρας ἐπιβαλεῖ τοῖς ὀφθαλμοῖς συ. χαίρων ἂν καὶ πάσης ἀγωνίας ἐκτὸς γεγονὼς, ἵτως ἔχυ τῆς ὁδῦ. Ζ

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Θεὸς διὰ τὸν δίκαιον εἰς Αἴγυπλον καταβαίνει, ἃ γενόμενος πρὸ αὐτῦ ἐκεῖ

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Καὶ ἐγὼ ἀναβιβάσωσε εἰς τέλος. πρέπσα ἐπαγγελία τῷ Θεῷ, ἃ μόνον ἀναβιβάζειν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τέλος φέρειν τὸν ἀναβιβαζόμενον.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Πρὸς τὰς ἀπὸ τῆς Πενταδύχυ ζητῦντας τλῶ μετὰ ταῦτα ζωλῶ, φήσομεν, ἐπείπερ ἀψευδής ἐσιν ὁ εἰπὼν, ἀναβιβάσωσε,] ἀνεβίβασεν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ὕσερον, καὶ μετὰ τλῶ ἔξοδον [ἀνεβίβασεν αὐτὸν,] ὅτε μετὰ τῦτο Ἰωσὴφ ἐπέβαλε τὰς [ἑαυτῦ] χεῖρας τοῖς ὀφθαλμοῖς τῦ σώματος Ἰακὼβ. ἀνεβίβασε δὲ [ὁ Θεὸς,] ἀνάγων μετὰ τὸ τέλος τῦ βίυ ἐπὶ τὸ παῤ ἑαυτῷ τέλος τὸν Ἰσραήλ. Η

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ἐγὼ ἀναβιβάσωσε εἰς τέλος, ἕως τῆς σωτελείας. ὅ „ φησιν ὁ οβ' ψαλμός. διὰ τῦτο ὁ λαός μυ Ψαλ. 72. 10. „ ἐπισρέψει ἐνταῦθα, καὶ ἡμέραι πλείυς „ ὑρεθήσονται ἐν αὐτοῖς.

ε. Ἀνέση δὲ Ἰακὼβ ἀπὸ τῦ Φρέατος τῦ ὅρκυ. καὶ ἀνέλαβον οἱ υἱοὶ Ἰακὼβ τὸν πατέρα ἑαυτῶν, καὶ τὴν ἀποσκευὴν, καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν ἐπὶ τὰς ἁμάξας, ἃς ἀπέσειλεν Ἰωσὴφ ἆραι αὐτὸν, καὶ τὰ κλήνη αὐτῶν, καὶ κατέβησαν εἰς Αἴγυπλον.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὁ μὲν ἐλθὼν ἐπὶ τὸ Φρέαρ τῦ ὅρκυ, Ἰσραὴλ ἐσι, Φέρων μετὰ πάντων τῶν αὐτῦ, οἷμαι, Ἰακώβ· ὁ δὲ ἀνισάμενος ἀπὸ τῦ Φρέατος τῦ ὅρκυ, Ἰακώβ ἐσιν. ἐδεῖτο γὰρ ἀνασάσεως ὡς ὁ Ἰσραὴλ, ἀλλ' ὁ Ἰακώβ. εἶτα μετὰ τῦτο δεόμενον ἀναλήψεως Ἰακὼβ, πατέρα ἀνειλήφασιν οἱ υἱοὶ ὡχὶ Ἰακὼβ, ἀλλ' Ἰσραήλ.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀπέσειλε Φαραὼ ἁμάξας ἆραι, ἃ τὸν Ἰσραὴλ, ἀλλὰ τὸν Ἰακώβ. εἰσῆλθεν εἰς Αἴγυπλον, ἃ κατέβη Ἰακώβ. τῷ γὰρ Ἰσραὴλ εἴρηται, μὴ φο- „ βῦ καταβῆναι εἰς Αἴγυπλον.

ς. Καὶ ἀναλαβόντες τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, καὶ πᾶσαν τὴν κλῆσιν αὐτῶν, ἣν ἐκτήσαντο, εἰσῆλθεν εἰς Αἴγυπλον Ἰακὼβ, καὶ πᾶν τὸ σπέρμα αὐτῦ μετ' αὐτῦ.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Σπέρμα μὲν νῦν τῦ Ἰακὼβ λέλεκλαι· ἀνωτέρω δὲ, υἱοὶ Ἰσραήλ. πλὴν εἴπερ Ἰακὼβ, καὶ πᾶν τὸ σπέρμα αὐτῦ εἰσῆλθεν εἰς Αἴγυπλον, ὡχ εἰσῆλθε δὲ Ἤρ, καὶ Αὐνὰν, ὡχ ἦσαν σπέρμα τῦ Ἰακώβ.

ζ. Οἱ υἱοὶ, καὶ υἱοὶ τῶν υἱῶν αὐτῦ μετ' αὐτῦ· θυγατέρες, καὶ αἱ θυγατέρες τῶν θυγατέρων αὐτῦ· καὶ πᾶν τὸ σπέρμα αὐτῦ ἤγαγεν εἰς Αἴγυπλον.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Θυγατέρες, καὶ „ θυγατέρες τῶν θυγατέρων αὐτῦ. δηλο- „ νότι τὰς θυγατέρας ἔχων μεθ' ἑαυτῦ, καὶ τὰς γαμβρὰς συνεπάγετο. ὁ γὰρ λυέιχετο ἔξω τῆς οἰκίας αὐτῦ ἀποσέλλειν τὰς θυγατέρας, μήπως τραπεῖεν εἰς εἰδωλολατρείαν.

ΤΟΥ

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰ μὴ ἔχει θυγατέρας ὁ Ἰακὼβ, πῶς αἱ θυγατέρες αὐτῦ καταβαίνουσιν εἰς Αἴγυπτον; μὴ τοίνυν ἀλληγορεῖται; ἐξῆς δὲ λέγει ἐκ Λείας εἶναι, καὶ θυγατέρας λγ' Δίνας ὀνομασθείσης.

η. Ταῦτα δὲ τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ τῶν εἰσελθόντων εἰς Αἴγυπτον· Ἰακὼβ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῦ. πρωτότοκος Ἰακὼβ, Ῥουβίμ.

ΑΔΗΛΟΥ. Εὐκαίρως ὁ Μωσῆς καταλέγει τὰς κατιόντας εἰς Αἴγυπτον· ἵνα ὅταν ἐξελθόντες ἀριθμηθῶσι, φανῇ τὸ πλῆθος τῇ δυνάμει τῦ Θεῦ αὐξηθέν.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Υἱῶν, οὐκ Ἰακὼβ, ἀλλ' Ἰσραὴλ, εἰσελθόντων, ἃ καταβάντων εἰς Αἴγυπτον, τὰ ὀνόματα ταῦτά ἐσι.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀνωτέρω εἰπὼν τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν εἶναι τῦ Ἰσραὴλ, νῦν τῦ Ἰακὼβ εἶναι πρωτότοκόν φησι τὸν Ῥουβήμ.

θ. Υἱοὶ δὲ Ῥουβίμ· Ἐνὼχ, καὶ Φαλλὺς, Ἀσρὼμ, καὶ Χαρμί.

ι. Υἱοὶ δὲ Συμεών· Ἰεμουὴλ, καὶ Ἰαμεὶν, καὶ Ἰαὼδ, καὶ Ἰαχεὶμ, καὶ Ἀσαὰρ, καὶ Σαοὺλ υἱὸς τῆς Χαναανίτιδος.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἰαμεὶν, ὅθεν Ἰαμναῖοι.

ια. Υἱοὶ δὲ Λευΐ· Γηρσὼν, Καὰδ, καὶ Μεραρί.

ιβ. Υἱοὶ δὲ Ἰούδα· Ἤρ, καὶ Αὐναὰν, καὶ Σηλὼμ, καὶ Φαρὲς, καὶ Ζαρά. ἀπέθανε δὲ Ἤρ καὶ Αὐναὰν ἐν γῇ Χαναάν. ἐγένοντο δὲ υἱοὶ Φαρές· Ἀσρὼν, καὶ Ἰεμουήλ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Υἱοὶ Φαρὲς, Ῥὼμ, ἐξ ὗ ὁ Χρισός.

ιγ. Υἱοὶ δὲ Ἰσσάχαρ· Θῶλα, καὶ Φῦα, καὶ Ἰασοὺβ, καὶ Ζαμβράν. Υἱοὶ δὲ Ζαβελὼν· Σερὲθ, καὶ Ἀλλὼν, καὶ Ἀϊήλ. Οὗτοι υἱοὶ Λείας, ἃς ἔτεκε τῷ Ἰακὼβ ἐν Μεσοποταμίᾳ τῆς Συρίας, καὶ Δείναν τὴν θυγατέρα αὐτῦ· πᾶσαι αἱ ψυχαὶ υἱοὶ καὶ θυγατέρες, τριάκοντα τρεῖς. Υἱοὶ δὲ Γάδ· Σαφὼν, καὶ Ἀγγὶς, καὶ Σαυνὶς, καὶ Θασοβὰν, καὶ Ἀνιδεὶς, καὶ Ἀρονιδεὶς, καὶ Ἀρουηλείς. Υἱοὶ δὲ Ἀσήρ· Ἰεμνὰ, καὶ Ἰεσσύα, καὶ Ἰεσὺλ, καὶ Βαρεία, καὶ Σάρα ἀδελφὴ αὐτῶν. υἱοὶ δὲ Βαρεία· Χοβὲρ, καὶ Μελχιήλ. Οὗτοι υἱοὶ Ζελφὰς, ἣν ἔδωκε Λάβαν Λεία τῇ θυγατρὶ αὐτῦ, ἢ ἔτεκε τύτυς τῷ Ἰακὼβ, δεκαὲξ ψυχάς. Υἱοὶ δὲ Ῥαχὴλ γυναικὸς Ἰακὼβ· Ἰωσὴφ, καὶ Βενιαμίν.

κ. Ἐγένοντο δὲ υἱοὶ Ἰωσὴφ ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, ἃς ἔτεκεν αὐτῷ Ἀσενὲθ θυγάτηρ Πετεφρῆ ἱερέως Ἡλιυπόλεως, τὸν Μανασσῆ, καὶ τὸν Ἐφραίμ. ἐγένοντο δὲ υἱοὶ Μανασσῆ, ἃς ἔτεκεν αὐτῷ ἡ παλλακὴ ἡ Σύρα τὸν Μαχείρ. Μαχεὶρ δὲ ἐγέννησε τὸν Γαλαάδ. υἱοὶ δὲ Ἐφραὶμ ἀδελφῦ Μανασσῆ· Συταλαὰμ, καὶ Ταάμ. υἱοὶ δὲ Συταλάμ· Ἐδώμ.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Σημειωτέον, ὅτι σὺν τοῖς γενομένοις ἐν γῇ Χαναὰν υἱοῖς Ἰακὼβ, ἀριθμεῖ αὐτὰς καὶ τὰς ἐν Αἰγύπτῳ ὄντας υἱὰς Ἰωσήφ. συμβάλλεται γὰρ τῦτο εἰς τὸ ἑξῆς ῥητὸν περὶ τὰ τέλη, ἔνθα „ φησὶν, ἐμοί εἰσιν Ἐφραὶμ καὶ Μανασσῆ, ὡς Γεν. 48. 5.
„ Ῥουβὴμ καὶ Συμεών.

ια. Υἱοὶ δὲ Βενιαμίν· Βαλὰ, καὶ Χοβὼρ, καὶ Ἀσβήλ. ἐγένοντο δὲ υἱοὶ Βαλά· Γηρὰ, καὶ Νοεμὰν, καὶ Ἀχεὶμ, καὶ Ῥὼς, καὶ Μαμφὶν, καὶ Φιμείμ. Γηρὰ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀραδ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐκ τῆς Φυλῆς Βενιαμὶν, (1) Ῥὼς· ἀφ' ὗ Ῥωμαῖοι. διό φησιν ὁ μακάριος Παῦλος, ἴσως ἐκ τύτυ καταγόμενος, ἐγὼ δὲ καὶ γεγένημαι.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀραὰδ, ὅθεν Ἄραδος.

κβ. Οὗτοι δὲ υἱοὶ Ῥαχὴλ, ἃς ἔτεκε τῷ Ἰακώβ· πᾶσαι αἱ ψυχαὶ δεκαοκτώ.

ΑΔΗΛΟΥ. Οἱ ἑβδομήκοντα ἰή, διὰ τὰς ὀβελισμύς.

κγ. Υἱοὶ δὲ Δάν· Ἀσόμ.

ΑΔΗΛΟΥ. Τῷ δὲ Δὰν πληθωτικῶς υἱοὶ εἴρωται, ὡς καὶ τῷ Συταλὰμ, ὁ Ἐδώμ. ἔδει γὰρ τῷ ὄφεως ὀλίγον εἶναι τὸ σπέρμα.

κδ. Υἱοὶ δὲ Νεφθαλείμ· Ἀσιὴλ, καὶ Γωὺνὶ, καὶ Ἰασαὰρ, καὶ Συλλείμ. Οὗτοι υἱοὶ Βάλλας, ἣν ἔδωκε Λάβαν Ῥαχὴλ τῇ θυγατρὶ αὐτῦ, ἢ ἔτεκε τύτυς τῷ Ἰακώβ· πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἑπτά. Πᾶσαι δὲ αἱ ψυχαὶ αἱ εἰσελθῦσαι μετὰ Ἰακὼβ εἰς Αἴγυπτον, οἱ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μηρῶν αὐτῦ, χωρὶς γυναικῶν τῶν υἱῶν Ἰακὼβ, πᾶσαι αἱ ψυχαὶ, ἑξηκονταέξ.

κζ. Υἱοὶ δὲ Ἰωσὴφ οἱ γενόμενοι αὐτῷ ἐν γῇ

(1) Υἱοὶ δὲ Βενιαμίν. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

γῇ Αἰγύπτῳ, ψυχαὶ ἐννέα. πᾶσαι αἱ ψυχαὶ οἴκου Ἰακὼβ αἱ εἰσελθοῦσαι εἰς Αἴγυπτον μετὰ Ἰακὼβ, ἑβδομηκονταπέντε.

κη. Τὸν δὲ Ἰούδαν ἀπέστειλεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ πρὸς Ἰωσὴφ συναντῆσαι αὐτῷ κατ' Ἡρώων πόλιν, εἰς γῆν Ῥαμεσσῆ.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ἀπέστειλεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ὡς πεῖραν ἑαυτοῦ δεδωκότα τῆς σωτέρεως ἐν τῇ ὑπὲρ Βενιαμὶν ἀπολογίᾳ. εἰκὸς δὲ ἠγαπᾶτο ὑπὸ Ἰωσὴφ, ὡς συμβουλεύσας πραθῆναι αὐτόν.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μήτι αὕτη ἐστὶν ἡ τῶν Ἡρώων πόλις, ἧς μεμνημένον τὸν Μανεθωνᾶ, ἀναφέρει Ἰώσηπος. (1) καὶ γὰρ καὶ τὴν Ῥαμεσσῆ ἐν τῇ Ἐξόδῳ φησὶν, ὅτι Ἰσραὴλ αὐτὴν ἐκτήσαντο. (2)

κθ. Ζεύξας δὲ Ἰωσὴφ τὰ ἅρματα αὐτοῦ, ἀνέβη εἰς συνάντησιν Ἰσραὴλ τῷ πατρὶ αὐτοῦ κατ' Ἡρώων πόλιν. καὶ ὀφθεὶς αὐτῷ, ἔπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ· καὶ ἔκλαυσε κλαυθμῷ πλείονι.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Πηγὰς ἠφίει δακρύων, ὁμοῦ καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἡδονὴν δεικνύμενος, καὶ οὐχαριστῶν τῷ δεσπότῃ ὑπὲρ τῶν γεγενημένων.

λ. Καὶ εἶπεν Ἰσραὴλ πρὸς Ἰωσὴφ, ἀποθανοῦμαι ἀπὸ τοῦ νῦν, ἐπεὶ ἑώρακα τὸ πρόσωπόν σου· ἔτι γὰρ σὺ ζῇς.

ΑΔΗΛΟΥ. Μνημονεύσας ὁ Ἰακὼβ τοῦ » ῥήματος τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐπιβαλεῖ τὰς χεῖ- » ρας αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς σου, φησὶν, ὅσον εἶδόν σε, ἀποθανοῦμαι.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Θαυμασόν ἐστι, τὸν γενόμενον ἐν Αἰγύπτῳ μὴ βλαβῆναι ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων, καὶ μεῖναι ἐν τῇ κατὰ Θεὸν ζωῇ. διόπερ θαυμάζων ὁ Ἰακὼβ, » εἶπε τῷ Ἰωσὴφ τὸ, ἔτι γὰρ σὺ ζῇς.

λα. Εἶπε δὲ Ἰωσὴφ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἀναβὰς ἀπαγγελῶ τῷ Φαραὼ, καὶ ἐρῶ αὐτῷ, οἱ ἀδελφοί μου, καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου, Α οἳ ἦσαν ἐν γῇ Χαναάν, ἥκασι πρός- λδ.με. Οἱ δὲ ἄνδρες εἰσὶ ποιμένες· ἄνδρες γὰρ κτηνοτρόφοι ἦσαν· καὶ τὰ κτήνη, καὶ τοὺς βόας, καὶ πάντα τὰ αὐτῶν ἀγηόχασιν.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Ποιμένας αὐτοὺς ἀγαθοὺς ἔλεγε, καὶ μηδενὶ τῶν ἄλλων, ἢ τούτῳ μόνῳ προσανέχειν, τοῦτε μὴ διεζευγμένους, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ τυγχάνοντας ἐπιμελεῖσθαι τοῦ πατρὸς προνοουμένους, τοῦτε τοῖς Αἰγυπτίοις εἶναι προσφιλεῖς, μηδὲν πράττοντας τῶν αὐτῶν ἐκείνοις. Αἰγυπτίοις γὰρ ἀπειρημένον ἦν περὶ νομὰς ἀναστρέφεσθαι.

λγ. Ἐὰν οὖν καλέσῃ ὑμᾶς Φαραὼ, καὶ εἴπῃ ὑμῖν, τί τὸ ἔργον λδ.ὑμῶν; Ἐρεῖτε, ἄνδρες κτηνοτρόφοι Γ ἐσμὲν οἱ παῖδές σου ἐκ παιδὸς ἕως τοῦ νῦν, καὶ ἡμεῖς, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν· ἵνα κατοικήσητε ἐν γῇ Γεσὲμ Ἀραβίας. βδέλυγμα γάρ ἐστιν Αἰγυπτίοις πᾶς ποιμὴν προβάτων.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνοι ἐβδελύττοντο καὶ ἐξουτέλιζον τοὺς τοῦ ποιμαντικοῦ ἠσκηκότας, ἅτε δὴ αὐτοὶ περὶ τοῦ σοφίαν τοῦ αἰγυπτιακοῦ ἐσχολακότες, διὰ τοῦτο παραινεῖ τὸ ἐπιτήδευμα αὐτῶν προβαλέσθαι, ἵνα μετὰ προφάσεως οὐλόγου τοῦ καλλιεύσασαν αὐτοῖς γῆν ἀφορίσας, παρασκευάσῃ μελὰ πολλῆς διάγειν τῆς ἀδείας.

» ΑΔΗΛΟΥ. Βδέλυγμα Αἰγυπτίοις πᾶς » ποιμὴν προβάτων, ἀλλ' οὐχ Ἑβραίοις. εἰ μὲν οὖν, ὡς ποιμὴν ἐφέσηκεν ἡμῖν, βδέλυγμά ἐστιν Αἰγυπτίοις· εἰ δὲ ὡς μιαρὸς, Ε τάχα καὶ φίλος Αἰγυπτίοις.

** ΜΑΞΙΜΟΥ. Κτηνοτρόφος μέν ἐστι νοητὸς, ὁ πρακτικός. κτηνῶν γὰρ λόγον ἐπέχουσι τὰ ἠθικὰ κατορθώματα. διὸ » καὶ ἔλεγον ὁ Ἰακὼβ, ἄνδρες κτηνοτρόφοι » εἰσὶν οἱ παῖδές σου. ποιμὴν δὲ προβάτων, ὁ γνωσικός. προβάτων γὰρ λόγον ἐπέχουσιν οἱ λογισμοὶ, ἐπὶ τὰ ὄρη τῶν θεωρημάτων ὑπὸ τοῦ νοῦ ποιμαινόμενοι. διὰ Ζ» τοῦτο καὶ βδέλυγμα τοῖς Αἰγυπτίοις πᾶς » ποιμὴν προβάτων, ἤγουν ταῖς ἐναντίαις δυνάμεσιν.

ΚΕΦ. ΜΖ.

α. Ἐλθὼν δὲ Ἰωσὴφ ἀπήγγειλε Φαραὼ, λέγων, ὁ πατήρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου, καὶ τὰ κτήνη, καὶ οἱ βόες αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ αὐτῶν ἦλθον ἐκ γῆς Χαναάν· καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἐν γῇ Γε- β. σέμ. Ἀπὸ δὲ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ παρέλαβε πέντε ἄνδρας, καὶ ἔστησεν γ. αὐτοὺς ἐναντίον Φαραώ. Καὶ εἶπε Φαραὼ τοῖς ἀδελφοῖς Ἰωσὴφ, τί τὸ

(1) Ἐν τῷ κατὰ Ἀπίωνα. ι. λόγ. σελ. 1039.

(2) Ὡς ἔκτισαν υἱοὶ Ἰσραὴλ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

τὸ ἔργον ὑμῶν; οἱ δὲ εἶπαν τῷ Φαραὼ, ποιμένες προβάτων οἱ παῖδές σȣ ἐκ παιδὸς ἕως τȣ̃ νῦν, καὶ ἡμεῖς, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν.

δ. Εἶπαν δὲ τῷ Φαραὼ, παροικεῖν ἐν τῇ γῇ ἥκαμεν· ȣ̓ γάρ ἐςι νομὴ τοῖς κτήνεσι τῶν παίδων σȣ· ἐνίσχυσε γὰρ ὁ λιμὸς ἐν γῇ Χαναάν. νῦν ȣ̃ν κατοικήσομεν ἐν γῇ Γεσέμ. εἶπε δὲ Φαραὼ τῷ Ἰωσὴφ, κατοικείτωσαν ἐν γῇ Γεσέμ.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Παῤῥησιάζονται τὸ ποιμένες εἶναι πρὸς τὸν Φαραώ. εἶτα ἵνα μὴ ταραχθῇ Φαραὼ, φασί· παροικεῖν ἐν γῇ ἥκαμεν.

Εἰ δὲ ἐπίςῃ, ὅτι εἰσὶν ἐν αὐτοῖς ἄνδρες δυνατοὶ, κατάςησον αὐτȣ̀ς ἄρχοντας τῶν ἐμῶν κτηνῶν. ἦλθον δὲ εἰς Αἴγυπτον πρὸς Ἰωσὴφ Ἰακὼβ, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτȣ̃· καὶ ἤκȣσε Φαραὼ βασιλεὺς Αἰγύπτȣ.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τȣ̀ς τȣ̃ Ἰσραὴλ δυνατȣ̀ς Φαραὼ βȣ́λεται ἄρχοντας καταςῆσαι Αἰγυπτίων κτηνῶν. εἴτις δέ ἐςι τȣ̃ Ἰσραὴλ δυνατὸς, φȣ́γέτω τὸ ἐπὶ τȣ́τοις βȣ́λημα.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἦλθε δὲ εἰς Αἴγυπτον πρὸς Ἰωσὴφ Ἰακώβ. ἀπὸ Γεσὲμ εἰσῆλθον εἰς τὰ ἐσώτερα τῆς Αἰγύπτȣ, ὅπȣ ἦν Φαραώ.

ε. Καὶ εἶπε Φαραὼ τῷ Ἰωσὴφ, λέγων, ὁ πατήρ σȣ, καὶ οἱ ἀδελφοί-
ς. σȣ ἥκασι πρὸς σέ. Ἰδȣ̀ ἡ γῆ Αἰγύπτȣ ἐναντίον σȣ ἐςίν· ἐν τῇ βελτίςῃ γῇ κατοίκησον τὸν πατέρα σȣ, καὶ
ζ. τȣ̀ς ἀδελφȣ́ς σȣ. Εἰσήγαγε δὲ Ἰωσὴφ τὸν πατέρα αὐτȣ̃, καὶ ἔςησεν αὐτὸν ἐναντίον Φαραώ· καὶ εὐλόγη-
η. σεν Ἰακὼβ τὸν Φαραώ. Εἶπε δὲ Φαραὼ τῷ Ἰακὼβ, πόσα ἔτη ἡμερῶν τῆς ζωῆς σȣ;

θ. Καὶ εἶπεν Ἰακὼβ τῷ Φαραὼ, αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς μȣ, ἃς παροικῶ, ἑκατὸν τριάκοντα ἔτη. μικραὶ καὶ πονηραὶ γεγόνασιν αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς μȣ· ȣ̓κ ἀφίκοντο εἰς τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς τῶν πατέρων μȣ, ἃς ἡμέρας παρῴκησαν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπειδὴ πολλάκις ὁ τῶν ἐτῶν ἀριθμὸς τῆς ζωῆς τȣ̃ Ἰακὼβ ἐθαυμάζετο τῷ Φαραὼ, προςίθησιν Ἰακὼβ, μικραὶ καὶ πονηραὶ, ταῖς τῶν πατέρων παραβαλλόμεναι· τοιαύτας γὰρ θλίψεις ȣ̓δεὶς ὑπέςη τῶν πρὸ αὐτȣ̃ πατριαρχῶν· ἵνα μάθῃ, ὅτι παρὰ Θεȣ̃ ηὐ-
A λόγητο τὸ σπέρμα, καὶ πολυετὲς ὂν, καὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν μετέχον δι' ȣ̓σέβειαν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Αἰνίττεται ἐνταῦθα τὰ ἔτη τῆς δȣλείας, ἧς ὑπέμεινε παρὰ τῷ Λάβαν, διὰ τὴν φυγὴν ἣν διὰ τὸν ἀδελφὸν ἐποιήσατο· εἶτα μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἐπάνοδον τὸ πένθος τὸ ἐν τοσȣ́τῳ χρόνῳ, ὃ ἔσχε διά τε τὸν τȣ̃ Ἰωσὴφ θάνατον, καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἐν τῷ μέσῳ
B ταλαιπωρίας. πόσον γὰρ οἴει τὸν φόβον αὐτὸν ἐσχηκέναι, ἡνίκα διὰ τὴν ἀδελφὴν οἱ περὶ τὸν Συμεὼν καὶ τὸν Λȣ̃ϊ αὔτανδρον πόλιν ἀνεῖλον, καὶ πάντας τȣ̀ς ἐν Σηκίμοις αἰχμαλώτȣς ἔλαβον;

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι πᾶσα ἡ ἐν σώματι ζωὴ, παροικία λέγεται. ὁ δὲ Ἀκύλας, ἡμέραι, φησὶν, ἐτῶν προσηλυτȣ́σεώς μȣ. προσήλυτος γὰρ ἡ ψυχὴ ἐνθάδε.

ι. Καὶ εὐλογήσας Ἰακὼβ τὸν Φαραὼ, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτȣ̃.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Οὐκ ἂν δίκαιον ȣ̓λογήσας, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτȣ̃. [ζητητέον δὲ εἴποτε ἅγιόν τις ȣ̓λογήσας, ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτȣ̃.] ἀλλ' ἐνθάδε μὲν ȣ̓λογῶν, ἐξέρχεται· ἀνωτέρω δὲ [ὁ Ἰακὼβ] ȣ̓λογίας τυγχάνων, εἰσέρχεται.

ια. Καὶ κατῴκισεν Ἰωσὴφ τὸν πατέρα αὐτȣ̃, καὶ τȣ̀ς ἀδελφȣ̀ς αὐτȣ̃· καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς κατάσχεσιν ἐν Αἰγύπτῳ. ἐν τῇ βελτίςῃ γῇ, ἐν γῇ Ῥαμεσσῇ, καθὰ προσέταξε Φαραώ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀνεγνωρίζετο μὲν τοῖς ἀδελφοῖς ὁ Ἰωσὴφ ἅμα τῷ Βενιαμὶν ἀφιγμένοις, καὶ δὴ καὶ τραπέζης αὐτȣ̀ς
E ἠξίȣ, καθάπερ ἔναγχος ἔφην. κλῆρον δὲ ȣ̓δένα δȣ̀ς ὅλως, ἀποτρέχειν ἐκέλȣε κατακομιȣ̃ντας πρὸς αὐτὸν τὸν πατέρα, φημὶ δὴ τὸν Ἰακώβ. ἐπειδὴ δὲ καταβέβηκε, καὶ ἤδη παρόντα τεθέαται τοῖς τέκνοις ὁμȣ̃, τότε δὴ τότε τὴν ἁπασῶν ἀρίςην ἀπένειμε γῆν. σημεῖον δ' ἂν γένοιτο καὶ τȣ̃το σαφὲς, ὅτι δέξεται μὲν ὁ Χριςὸς τȣ̀ς ἐξ Ἰσραὴλ ἐπιςρέφοντας ἐν ἐσχάτοις τȣ̃ αἰῶνος καιροῖς, συνόντος αὐτοῖς δηλο-
Z νότι κατὰ τρόπον ὁμοψυχίας καὶ τȣ̃ νέȣ λαȣ̃· τȣ̃το γὰρ, ὡς ἔφην, ὁ Βενιαμίν· πλὴν ȣ̓ δίχα τῶν ἁγίων πατέρων ὁ ἐν ἐλπίσιν ἡμῖν ἀποδοθήσεται κλῆρος. ὥσπερ γὰρ αὐτοὶ καίτοι κατὰ πίςιν ἀποθανόν-
τες, ὡς γȣ̃ν ὁ σοφὸς ἔφη Παῦλος, ȣ̓κ ἐκο- Ἑβρ. 11. 39.
μίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, τȣ̃ Θεȣ̃ περὶ 40.
ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένȣ, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσιν· ȣ̓τω καὶ ἡμεῖς περιμενȣ̃μεν τȣ̀ς πατέρας, ἵνα μὴ χωρὶς
H αὐτῶν τελειωθῶμεν. ὁμȣ̃ τοιγαρȣ̃ν τοῖς ἁγίοις πατράσιν, οἱ πρῶτοί τε καὶ μέσοι καὶ τελȣταῖοι λαοὶ τὸν ἄριςόν τε καὶ ἀνεκποίητον τῆς τῶν ȣ̓ρανῶν βασιλείας ἀποληψόμεθα κλῆρον ἐν Χριςῷ.

ιβ. Καὶ

ιϐ. Καὶ ἐσιτομέτρει Ἰωσὴφ τῷ πατρὶ, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῦ, καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ τῦ πατρὸς αὐτῦ σῖτον κατὰ σῶμα.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί ἐσι, κατὰ σῶμα; Τὸ ἀρχῆν ἑκάσῳ. ἔθος γὰρ τῇ ΓραΦῇ πολὲ μὲν ἀπὸ τῆς ψυχῆς τὸν πάντα ἄνθρωπον καλεῖν, ποτὲ δὲ ἀπὸ τῦ σώματος. καὶ ὥσπερ ἀνωτέρω ἔλεγεν, ἐν ἑβδομήκοντα πέντε ψυχαῖς κατέβη Ἰακὼβ εἰς Αἴγυπτον, ἵνα εἴπῃ ἑβδομήκοντα πέντε ἄνδρας καὶ γυναῖκας· ὅτω καὶ ἐνταῦθα κατὰ σῶμα, ἀντὶ τῦ καθ' ἕκασον ἄνθρωπον.

ιγ. Σῖτος δὲ ὐκ ἦν ἐν πάσῃ τῇ γῇ· ἐνίσχυσε γὰρ ὁ λιμὸς σΦόδρα. ἐξέλιπε δὲ ἡ γῆ Αἰγύπτυ καὶ ἡ γῆ Χαναὰν ἀπὸ τῦ λιμῦ.

ιδ. Συνεισήγαγε δὲ Ἰωσὴφ πᾶν τὸ ἀργύριον τὸ εὑρεθὲν ἐν γῇ Αἰγύπτῳ καὶ ἐν γῇ Χαναὰν, τῦ σίτυ, ὃν ἠγόραζον, καὶ ἐσιτομέτρει αὐτοῖς. καὶ εἰσήνεγκεν Ἰωσὴφ πᾶν τὸ ἀργύριον εἰς τὸν οἶκον Φαραώ.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Καὶ πῦ ἔδει πᾶν τὸ Αἰγύπτυ ἀργύριον καὶ Χαναὰν γενέθαι, ἢ ἐν τῷ οἴκῳ Φαραώ;

ιε. Καὶ ἐξέλιπε πᾶν τὸ ἀργύριον, ὥσε ἀναλωθῆναι ἐκ γῆς Αἰγύπτυ, καὶ ἐκ γῆς Χαναάν· ἦλθον δὲ πάντες οἱ Αἰγύπτιοι πρὸς Ἰωσὴφ, λέγοντες, δὸς ἡμῖν ἄρτυς, καὶ ἵνα τί ἀποθνήσκομέν ἐναντίον συ; ἐκλέλοιπε γὰρ τὸ ἀργύριον ἡμῶν.

ις. Εἶπε δὲ αὐτοῖς Ἰωσὴφ, Φέρετε τὰ κτήνη ὑμῶν, καὶ δώσω ὑμῖν ἄρτυς ἀντὶ τῶν κτηνῶν ὑμῶν, εἰ ἐκλέλοιπε τὸ ἀργύριον ὑμῶν.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Οὐκ ὠμῶς τῦτο ποιεῖ Ἰωσὴφ, ἀλλ' ἵνα μὴ κάμωσι τὰ κτήνη τρέφοντες, καὶ ἵνα μετὰ ταῦτα χάριν αὐτὰ δέξωνται παρὰ τῦ Φαραώ.

ιζ. Ἤγαγον δὲ τὰ κτήνη πρὸς Ἰωσήφ· καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς Ἰωσὴφ ἄρτυς ἀντὶ τῶν ἵππων, καὶ ἀντὶ τῶν προβάτων, καὶ ἀντὶ τῶν βοῶν, καὶ ἀντὶ τῶν ὄνων· καὶ ἐξέθρεψεν αὐτὺς ἐν ἄρτοις ἀντὶ πάντων τῶν κτηνῶν αὐτῶν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ.

ιη. Ἐξῆλθε δὲ τὸ ἔτος ἐκεῖνο. καὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἔτει τῷ δευτέρῳ, καὶ εἶπαν αὐτῷ, μήποτε ἐπριβῶμεν ἀπὸ τῦ κυρίυ ἡμῶν; εἰ γὰρ ἐκλέλοιπε τὸ ἀργύριον καὶ τὰ ὑπάρχοντα καὶ τὰ κτήνη πρὸς σὲ τὸν κύριον ἡμῶν, καὶ ὐχ ὑπολείπεται ἡμῖν ἐναντίον τῦ κυρίυ ἡμῶν ἀλλ' ἢ τὸ ἴδιον σῶμα καὶ ἡ γῆ ἡμῶν.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐπεὶ περὶ τῶν ἀμαρτωλῶν λέγεται τὸ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὰς σάρκας· διὰ τῦτο καὶ νῦν Αἰγύπτιοι, ὡς σάρκες, ὑπολελεῖΦθαί Φασιν αὐτοῖς ὐχὶ ψυχὴν, ἀλλὰ τὸ ἴδιον σῶμα. τῦτο δὲ νομισέον ὑπὸ πάντων τῶν ἀλλοτρίων τῦ Θεῦ λέγεσθαι. Γεν. 6, 3.

ιθ. Ἵνα ἵν μὴ ἀποθάνωμεν ἐναντίον συ, καὶ ἡ γῆ ἡμῶν ἐρημωθήσεται, κτῆσαι ἡμᾶς καὶ τὴν γῆν ἡμῶν ἀντὶ ἄρτων, καὶ ἐσόμεθα καὶ ἡμεῖς καὶ ἡ γῆ ἡμῶν παῖδες τῷ Φαραώ· δὸς ἡμῖν σπέρμα, ἵνα [σπείρωμεν, καὶ ζῶμεν, καὶ] μὴ ἀποθάνωμεν, καὶ ἡ γῆ ὐκ ἐρημωθήσεται.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐναντίον Φαραὼ θέλσιν οἱ Αἰγύπτιοι ζῆν, ὐκ ἐναντίον τῦ Θεῦ.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Κτῆμα βάλονται γενέθαι οἱ Αἰγύπτιοι τῷ Φαραὼ, ὡς οἱ ἅγιοι τῷ Θεῷ.

κ. Καὶ ἐκτήσατο Ἰωσὴφ πᾶσαν τὴν γῆν τῶν Αἰγυπτίων Φαραώ· ἀπέδοντο γὰρ οἱ Αἰγύπτιοι τὴν γῆν αὐτῶν Φαραώ· ἐπεκράτησε γὰρ αὐτῶν ὁ λιμός· καὶ ἐγένετο ἡ γῆ τῷ Φαραώ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δήποτε Ἰωσὴφ καὶ τὼ γῶ τῶν Αἰγυπτίων, καὶ τὰ κτήνη προσεπόρισε τῷ βασιλεῖ; Οὔτε τὰ κτήνη θρέψαι οἷόν τε ἦσαν ἐν σιτοδείᾳ καὶ πάνει σιτίων, ὅτε πεῖραν τὼ γῶ. ταῦτα τοίνυν λαβὼν ἐν τῷ καιρῷ τῦ λιμῦ, ὕσερον ἀποδέδωκε, τῆς προσόδυ τὸ πέμπτον εἰσΦέρειν νομοθετήσας, ἵνα ἐν ταῖς εὐδείαις ἀποκειμένας ἔχωσι τὰς τῆς ζωῆς ἀΦορμάς.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐπεκράτησε γὰρ αὐτῶν ὁ λιμὸς, δηλονότι τῶν Αἰγυπτίων. ὃ γὰρ ἂν εἴρηται περὶ τῦ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐπεκράτησεν αὐτῶν ὁ λιμός.

κα. Καὶ τὸν λαὸν κατεδυλώσατο αὐτῷ εἰς παῖδας, ἀπὸ ἄκρων ὁρίων Αἰγύπτυ ἕως ἄκρων.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Κατεδυλώσαλο αὐτῷ εἰς παῖδας. ἀναπογράΦως ἐποίησε.

κϐ. Χωρὶς τῆς γῆς τῶν ἱερέων μόνον. ταύτην ὐκ ἐκτήσατο Ἰωσήφ· ἐν δόσει γὰρ ἔδωκε δόματα τοῖς ἱερεῦσι Φαραὼ, καὶ ἤθιον τὴν δόσιν, ἣν ἔδωκεν αὐτοῖς Φαραώ. διὰ τῦτο ὐκ ἀπέδοντο τὴν γῆν αὐτῶν.

ΣΥΜΜΑ-

* ΣΥΜΜΑΧΟΣ. Σώταξις γὰρ ἰῶ τοῖς ἱερεῦσιν. A

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ γὰρ μερὶς ἰῶ τοῖς ἱερεῦσιν [ἐκ συγχωρήσεως Φαραώ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐν δόσει γὰρ ἔδω-
» κε δόματα τοῖς ἱερεῦσι, τατέσι διάρια. καὶ
» γὰρ ὁ Σύμμαχος, σώταξιν ἐξέδωκε. κα-
» λῶς δὲ Φόρα ὑπολελεῖς τὰς Αἰγυπλίας ποιεῖ,
καὶ δήλας, ὡς ἂν ἀσασίασος μετὰ ταῦτα
φυλάτλοιτο ἡ ἀρχή· ἔχοιν δὲ καὶ τὰς ἀ-
ποπεμπλώσεις ἀποτιθεμένας ἐν λιμῷ, ἢ ἐν
πολέμῳ παραμυθίαν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἰς θεραπείαν τῦ βα-
σιλέως τιὼ ἱερατιχιὼ γιῶ ἀτελῆ καταλέ-
λοιπε μόνιω. ταύτης δὲ τῆς τιμῆς οἱ τῦ
Θεῦ τῦ ὄντος ἐκ ἀπολάβοσιν ἱερεῖς. το-
σῦτον οἱ δυσεβεῖς τοῖς ἐκ ἔσι Θεοῖς ἀπέ-
νεμον σέβας.

κγ. Εἶπε δὲ Ἰωσὴφ τοῖς Αἰγυ- Γ
πλίοις, ἰδὲ κέκλημαι ὑμᾶς καὶ τὴν
γῆν ὑμῶν σήμερον Φαραώ. λάβετε
ἑαυτοῖς σπέρματα, καὶ σπείρατε τὴν
κδ. γῆν. Καὶ ἔσαι τὰ γεννήματα αὐτῆς,
καὶ δώσετε τὸ πέμπλον μέρος τῷ Φα-
ραώ· τὰ δὲ τέσσαρα μέρη ἔσαι ὑμῖν
αὐτοῖς εἰς σπέρμα τῇ γῇ, καὶ εἰς βρῶ-
σιν ὑμῖν, καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τοῖς οἴκοις
ὑμῶν, καὶ εἰς βρῶσιν τοῖς νηπίοις ὑ-
κε. μῶν. Καὶ εἶπαν, σέσωκας ἡμᾶς·
εὕρομεν χάριν ἐναντίον τῦ κυρίε ἡμῶν,
καὶ ἐσόμεθα παῖδες Φαραώ.

κς. Καὶ ἔθετο αὐτοῖς Ἰωσὴφ εἰς
πρόσαγμα ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης
ἐπὶ γῆς Αἰγύπλε, ἀποπεμπλὸν τῷ
Φαραὼ, χωρὶς τῆς γῆς τῶν ἱερέων μό-
νον· ἐκ ἦν τῷ Φαραώ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἀκκέτωσαν οἱ
νῦν, ὅσιω τοῖς ἱερεῦσι τῶν εἰδώλων προνο-
μίαν παρεῖχον τὸ παλαιόν· καὶ παιδθέ-
θωσαν κἂν γᾶν τιὼ ἴσιω παρέχειν τιμιὼ
τοῖς τῦ τῶν ὅλων Θεῦ τιὼ λειτργίαν ἐγ-
κεχειρισμένοις. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι πλανώμε-
νοι, καὶ τιὼ περὶ τὰ εἴδωλα θεραπείαν
ἐπιδεικνύμενοι, ὅτι ἐνόμιζον διὰ τῦτε μά-
λισα πλείονα τιὼ ἀμοιβιὼ ἀπονέμειν τοῖς
εἰδώλοις, τοσαύτης ἠξίεν τιμῆς τὰς τῦτων
θεραπθτὰς, πόσης ἐκ ἂν εἶεν καταγνώ-
σεως ἄξιοι, οἱ νῦν τιὼ εἰς τῦτες θερα-
πείαν ἀποτεμνόμενοι; ἢ ἐκ ἴσε, ὅτι εἰς
τὸν τῶν ὅλων δεσπότιω ἡ τιμὴ διαβαίνει;
μὴ τοίνιω πρὸς τὸν τιὼ τιμιὼ δεχόμε-
νον ἀφόρα. ἃ γὰρ διὰ τῦτον ὀφείλεις
ποιεῖν τὰ παρὰ σαυτῦ, ἀλλὰ δι' ἐκεῖνον,
ᾧ ἱεράται.

κζ. Καλώκησε δὲ Ἰσραὴλ ἐν γῇ Η
Αἰγύπλῳ ἐπὶ γῆς Γεσέμ· καὶ ἐκλη-

(1) Ἰσ. θάψῃ. καὶ

ρονομήθησαν ἐπ' αὐτῆς· καὶ ἠυξή-
θησαν καὶ ἐπληθύνθησαν σφόδρα.

ΑΚΥΛΑΣ. Κατεσχέθησαν, καὶ ἠυξή-
θησαν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπιτηρητέον, ὅτι ἐπ' ἀσε-
» βῶν ἀδέποτε εἴρηται τὸ, ἠυξήθησαν.

κη. Ἐπέζησε δὲ Ἰακὼβ ἐν γῇ Αἰ-
γύπλῳ δεκαεπλὰ ἔτη. καὶ ἐγένοντο αἱ Β
ἡμέραι Ἰακὼβ ἐνιαυτῶν τῆς ζωῆς αὐτῦ
κθ. ἑκατὸν τεσσαρακονλαεπλὰ ἔτη. Ἤγ-
γισαν δὲ αἱ ἡμέραι Ἰσραὴλ τῦ ἀπο-
θανεῖν. καὶ ἐκάλεσε τὸν ὑὸν αὐτῦ Ἰω-
σήφ· καὶ εἶπεν αὐτῷ, εἰ εὗρον χάριν
ἐναντίον σε, ὑπόθες τὴν χεῖρά σε ὑπὸ
τὸν μηρόν με, καὶ ποιήσεις ἐπ' ἐμὲ
ἐλεημοσύνην καὶ ἀλήθειαν, τῦ μή με
θάψαι ἐν Αἰγύπλῳ.

λ. Ἀλλὰ κοιμηθήσομαι μετὰ τῶν Γ
πατέρων με· καὶ ἀρεῖς με ἐξ Αἰγύπλε, καὶ
θάψεις με ἐν τῷ τάφῳ αὐτῶν. ὁ δὲ εἶ-
πεν, ἐγὼ ποιήσω κατὰ τὸ ῥῆμά σε.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ κοιμηθῶμαι λέγειν τὸν
Ἰακὼβ, ἀνάσασιν ὑποφαίνει. ὅπερ Σα-
μαρεῦσι λεκτέον.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ ὁ Ἰακὼβ εἰς Δ
τιὼ Χεβρὼν τὸ σῶμα αὐτῦ ταφιῶσαι κε-
λεύει; Οὐ τάφε φροντίζων, ὥς τινες ὑπει-
λήφασιν, ἀλλὰ τὸ γένος ψυχαγωγῶν, καὶ
διδάσκων, ὡς ἅπαντας αὐτὸς ὁ δεσπότης
Θεὸς μετασήσει τῆς Αἰγύπλε, καὶ τιὼ
ἐπηγγελμένιω αὐτοῖς ἀποδώσει γιῶ. τῦ-
τον δὲ σαφέσερον ὁ Ἰωσὴφ τὸν λόγον ἀπέ-
φιωε. τελευτῶν γὰρ, ἔτως ἔφη· ἐγὼ Γεν.50.24,25.
» ἀποθνήσκω· ἐπισκοπῇ δὲ ἐπισκέψεται
Ε» ὑμᾶς ὁ Θεὸς, καὶ ἀνάξει ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἐκ
» τῆς γῆς ταύτης εἰς τιὼ γιῶ, ιῷ ὤμοσεν
» ὁ Θεὸς τοῖς πατράσιν ἡμῶν, τῷ Ἀβραὰμ,
» καὶ τῷ Ἰσαὰκ, καὶ τῷ Ἰακώβ. καὶ ὥρκι-
» σεν Ἰωσὴφ τὰς υἱὰς Ἰσραὴλ, λέγων, ἐν τῇ
» ἐπισκοπῇ ᾗ ἐπισκέψεται ὑμᾶς ὁ Θεὸς,
» καὶ σωανοίσετε τὰ ὀσᾶμε ἐντεῦθεν μεθ'
ὑμῶν. ὡς εἶναι δῆλον, ὅτι κἀκεῖνος καὶ
ἔτος τιὼ ἄνοδον προαγορθύοντες, τὰ περὶ
τῆς ταφῆς ἐνετείλαντο.

λα. Εἶπε δὲ αὐτῷ, ὄμοσόν μοι. καὶ Z
ὤμοσεν αὐτῷ. καὶ προσεκύνησεν Ἰσ-
ραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδε αὐτῦ.

ΑΚΥΛΑΣ. Προσεκώνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ
κεφαλῆς τῆς κλίνης.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ. Καὶ προσεκώνησεν Ἰσ-
ραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς κλίνης.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Μέλλων τελευτᾶν ὁ Ἰα-
κὼβ, παρακαλεῖ τὸν Ἰωσὴφ, ἵνα σὺν τῷ
τάφῳ τῶν πατέρων, σὺν γῇ Χανανὰν τὸν
νεκρὸν .... (1) ἡθεὶς ὁ πρεσβύτης, καὶ
πληρο-

πληροφορίαν περὶ τῶν ἐπαγγελιῶν σὺτεῦθεν λαβὼν, ὡήθη χάριν Θεῷ δεῖν καθομολογῆσαι. μὴ νομίσας δὲ πρέπειν αὐτῷ καλακεκλιμένῳ ταύτῃ ποιήσαθαι, βιάζεται μὲν ἑαυτὸν πρὸς ἐπανόρθωσιν, ἐπισηριχθεὶς δὲ καὶ ἐπαναπαυσάμενος τῇ σὺ χερσὶ βακτηρίᾳ, πληροῖ τῷ προσκύνη-
» σιν. τὸ γὰρ, προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον
» τῆς ῥάβδου αὐτοῦ, τοῦτό ἐσιν· ὐχ ὥς τινες ἁπλῶς ἐφαντάσθησαν, ὅτι τῇ ῥάβδῳ προσκυνήσας, σὺ αἰνίγματι τῷ σαυρῷ προσεκύνησεν. ὐδὲ γὰρ ἅτω γέγραπται, ὅτι προσεκύνησε τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ, ἀλλὰ προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβ-
» δου αὐτοῦ. ὅμοιον δὲ τὸ σὺ τῇ δευτέρᾳ τῶν
3. Βασ. 1. 47. Βασιλειῶν. καὶ προσεκύνησεν ὁ βασιλεὺς
» Δαβὶδ ἐπὶ τῆς κοίτης αὐτοῦ. καὶ τοῦτοις γὰρ ὁ Δαβὶδ ὑπερηθεὶς, ἐφ' οἷς ἔτι ζῶν ἐθεάσατο τῆς βασιλείας ἐπιβάντα τὸν Σολομῶντα, πρὸς εὐχαρισίαν μὲν τοῦ Θεοῦ κινεῖται θερμότερον, ἡτιμένος δὲ τῷ γήρᾳ, τῇ τῆς κεφαλῆς ἐπικλήσει πληροῖ τὸ τῷ προσκυνήσιν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς κλίνης, ἢ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς κλίνης.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐσι, προσεκύνησεν
» Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ; [Καὶ πρεσβύτης ὢν, καὶ ἀθενῶς διακείμενος, ἐπὶ τῆς κλίνης κατέκειτο. γνοὺς δὲ τοῦ παιδὸς τὸ παρρησίαν, ἐξαναστὰς ἐκαθέσθη. βακτηρίᾳ δὲ κεχρημένος ἐπεσηρίζετο αὐτῇ, τοῦ μὲν ἄκρου ταύτης ἐπειλημμένος τῇ δεξιᾷ, ἐπικείμενον δὲ τὸ πρόσωπον ἔχων. ἡδεῖς τοίνυν ἐπ' αὐτῷ, καὶ τῇ τῆς ταφῆς ἐπαγγελίᾳ, προσεκύνησεν ἐπικλίνας τῇ ῥάβδῳ τὸν κεφαλήν. καὶ] πρῶτον μὲν τὸ τοῦ Ἰωσὴφ σύμπνιον τὸ πέρας ἐδέξατο· εἶδε γὰρ τὸν ἥλιον, καὶ τὴν σελήνην, καὶ ἕνδεκα ἀστέρας προσκυνοῦντας αὐτῷ· πρὸς δὲ τούτοις προαγορεύει καὶ τῆς Ἐφραὶμ φυλῆς τὴν βασιλείαν, καὶ τῶν δέκα φυλῶν τὴν ὑποταγήν. ταῦτα γὰρ καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος ἔφη· πίστει Ἑβρ. 11. 21.
Β» Ἰακὼβ ἕκαστον τῶν υἱῶν Ἰωσὴφ ηὐλόγησε,
» καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβ-
» δου αὐτοῦ.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ῥάβδον μὲν ὁ Ἰακὼβ εἶχεν, οἷα δὴ γέρων. πρότερον δὲ αὐτὸς ὁ Ἰακὼβ γέρων ὢν, καὶ δυσκινήτως ἔχων, τοῦ ἄκρου τῆς ῥάβδου ἁψάμενος, κατεφίλησεν αὐτὸ τῆς ῥάβδου τὸ μέρος, ὃ ἥψατο· ἢ ὁ Ἰωσὴφ προσκυνήσας τῷ πατρὶ, ἥψατο τοῦ ἄκρου τῆς ῥάβδου διὰ τὸ πολὺ κατακύψαι ἕως τῆς γῆς. φανερῶς ὐκ εἴρηκεν· Γ ἢ τῷ Θεῷ προσκυνήσας ὁ Ἰακὼβ, τοῦ ἄκρου τῆς ῥάβδου ἥψατο διὰ τὸ γῆρας· ὡς καὶ ὁ Δαβὶδ, τοῦ Σολομῶντος βασιλεύσαντος, εὐχαρισῶν, ἐπὶ τῆς κλίνης, ἐφ' ἧς ἔκειτο, τῷ Θεῷ προσεκύνησεν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Προσεκύνησεν αὐτὸ τὸ σύμβολον τῆς βασιλείας. ἕτεροι δέ φασιν, ὅτι ὁ Ἰακὼβ κατεῖχε ῥάβδον, ὡς πρεσβύτερος. ὀμόσαντος ὖν τοῦ Ἰωσὴφ, τῷ κεφαλῷ ἔκλινεν, ὡς προσκυνῶν. τῆς Δ ὖν κεφαλῆς ἐπινεύσης, ἀνάγκη προσκυνῆσαι αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου. ἅτω γὰρ καὶ γέγραπται.

ΚΕΦ. ΜΗ.

α. Ἐγένετο δὲ μετὰ τὰ ῥήματα Ε ταῦτα, καὶ ἀπηγγέλη Ἰωσὴφ, ὅτι ὁ πατήρ σου ἐνοχλεῖται. καὶ ἀναλαβὼν τοὺς δύω υἱοὺς αὐτοῦ τὸν Μανασσῆ καὶ τὸν Ἐφραὶμ, ἦλθε πρὸς Ἰακώβ.

ϛ. Ἀπηγγέλη δὲ τῷ Ἰακὼβ, λέγοντες, ἰδοὺ ὁ υἱός σου Ἰωσὴφ ἔρχεται πρὸς σέ. καὶ ἐνισχύσας Ἰακὼβ, ἐκάθισεν ἐπὶ τὴν κοίτην.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐνισχύσας ἐκάθισεν, ἵνα τοὺς εὐθέως εἴπῃ λόγους. οἶμαι γὰρ τὸν μὲν Ἰακὼβ ἰωχληθαι, τὸν δὲ Ἰσραὴλ ἐνισχυκέναι, ὃς καὶ ηὐλόγησε τοὺς υἱοὺς Ἰωσὴφ, καὶ τὰ ἑξῆς ἐν οἷς ὐκ ὀνομάζεται ἐπὶ τῶν παιδίων Ἰακώβ.

γ. Καὶ εἶπεν Ἰακὼβ τῷ Ἰωσὴφ, ὁ Θεός μου ὤφθη μοι ἐν Λουζᾷ ἐν γῇ Η Χαναὰν, καὶ εὐλόγησέ με.

δ. Καὶ εἶπέ μοι, ἰδοὺ ἐγὼ αὐξανῶσε, καὶ πληθυνῶ σε, καὶ ποιήσω σε εἰς συναγωγὰς ἐθνῶν· καὶ δώσω σοι τὴν γῆν ταύτην, καὶ τῷ σπέρματί σου μετὰ σὲ εἰς κατάσχεσιν αἰώνιον.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἤτοι ὐκ αὔξει ὁ ἀσεβὴς, ἢ ὐκ ἀπὸ Θεοῦ αὔξει. τὸ δ' ὅμοιον
» ἐρεῖς καὶ διὰ τὸ, πληθυνῶ. Θεὸς γὰρ σὺλογῶν ταῦτά φησιν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτι αἰώνιον ὐ τὸ ἀΐδιον σημαίνει· ὡς μήπω ἀναφέρων ἐπὶ τὸν γλῶ, ἤ τις τύπος τῶν Ἰουδαίων. ἐκείνῳ κατάσχεσιν αἰώνιον ὠνόμασε.

ε. Νῦν ὖν οἱ δύω υἱοί σου, οἱ γενόμενοί σοι ἐν γῇ Αἰγύπτῳ πρὸ τοῦ με ἐλθεῖν πρὸς σὲ εἰς Αἴγυπτον, ἐμοί εἰσιν, Ἐφραὶμ καὶ Μανασσῆς· ὡς Ῥουβὶμ καὶ Συμεὼν ἔσονταί μοι.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὡς Ῥουβὶμ καὶ Ἐφραὶμ· ἀμφότεροι γὰρ πρωτότοκοι· ὡς Μανασσῆς καὶ Συμεών· ἑκάτερος γὰρ τῇ μητρὶ αὐτῶν δεύτερος· τουτέστι φύλαρχοι καὶ αὐτοί.

ΘΕΟΔΩ-

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Δέδωκεν αὐτῷ κλῆρον διπλῆν. Ἐφραὶμ γάρ φησι καὶ Μανασσῆς, ὡς Ῥουβὶμ καὶ Συμεών.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐτέθραπλο γὰρ ὁ μακάριος Ἰακὼβ ἐν γήρᾳ καλῷ κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἐπειδὴ δὲ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀπεδήμει πραγμάτων, ἐβούλετο εὐλογεῖν ἐσκέπτετο τοὺς ἐξ Ἰωσήφ. οἱ ἐπείπερ ἦσαν ἐκ μητρὸς ἀλλογενοῦς τῆς Ἀσενὲθ, θυγατρὸς Πετεφρῆ ἱερέως Ἡλιουπόλεως, ἵνα μή τις αὐτοὺς καταμυσάττοιτο τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ ἔκφυλόν τε καὶ ὀθνεῖον ἡγοῖτο τὸ γένος, σοφῶς τε καὶ οἰκονομικῶς ὁ θεσπέσιος Ἰακὼβ αὐτόν τε τὸν Ἰωσὴφ, καὶ τοὺς ἑτέρους υἱοὺς πειρᾶται διδάσκειν, ὅτι ταῖς θείαις ἑπόμενος ψήφοις, πάντας οἰκειοῦται τοὺς ἐξ αὐτῶν γεγονότας. ὥφθη γάρ μοι φησὶν ὁ Θεὸς ἐν γῇ Χαναάν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Καὶ ἡμεῖς οἱ ἐν πίστει δεδικαιωμένοι γεγόναμεν ἐν Χριστῷ Θεοῦ μὲν υἱοὶ, τῶν δὲ ἁγίων οἰκεῖοι, μεσιτεύοντος αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ συνδέοντος καὶ αὐτῷ τῷ πατρὶ, καὶ τοῖς τῶν ἁγίων χοροῖς· καθάπερ ἀμέλει καὶ Ἰωσὴφ οἱονεὶ μεταξὺ κείμενος, υἱοὺς μὲν ἐποίει τοῦ ἰδίου πατρὸς τὸν Ἐφραὶμ καὶ Μανασσῆ, ἐγγράφεσθαι δὲ καὶ αὐτοὺς τῷ καταλόγῳ τῶν πατριαρχῶν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰ γὰρ καὶ γεγόναμεν μητρὸς ὥσπερ ἑτερογενοῦς διὰ τὸ ἐξ ἐθνῶν κεκλῆσθαι τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἐξαρκέσει μεσολαβῶν ὁ Ἐμμανουὴλ, καὶ εἰς τὸ σωάψαι τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, καὶ τοῖς τῶν ἁγίων ἐγγράψαι κλήροις, καὶ εἰς τὴν ἐκείνοις πρέπουσαν δόξαν ἐνεγκεῖν, καὶ ἱερὸν ἡμᾶς ἀποφῦσαι γένος. ἄθρει δὲ ὅπως ἐξ ἀγάπης τῆς περὶ τὸν μακάριον Ἰωσὴφ εἰς υἱοὺς ἰδίους καταστάτει τοὺς ἐξ αὐτοῦ. ἠγαπήμεθα γὰρ καὶ ἡμεῖς ἐν Χριστῷ. καὶ ἐπειπερ δι' αὐτοῦ ἐν πνεύματι γέννησιν γεγεννήμεθα τῇ πνευματικῇ, ἀξιόληπτοι λοιπὸν γεγόναμεν τῷ πατρὶ, καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν ἁγίοις σωτετάγμεθα. πλὴν εἰ καὶ υἱοὶ κεκλήμεθα τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, ὑπὸ χεῖρα πάλιν ἐσόμεθα τοῦ προσάγοντος ἡμᾶς, καὶ σωενεύντος αὐτῷ, τουτέστι τοῦ Χριστοῦ.

ε. Τὰ δὲ ἔκγονα, ἃ ἐὰν γεννήσῃς μετὰ ταῦτα, σοὶ ἔσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν· κληθήσονται ἐν τοῖς ἐκείνων κλήροις.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Οἱ ἐσόμενοι, φησὶν, ἕτεροι παῖδές σου ταῖς ἐπωνύμοις Φυλαῖς τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ταχθήσονται ἐν τῇ κληροδοσίᾳ.

» * ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῶν
» ἀδελφῶν αὐτῶν· κληθήσονται ἐν τοῖς
» ἐκείνων κλήροις, τουτέστιν οὐχ ἕξουσιν αὐτοὶ Φυλὰς ἰδίας, ἀλλ' εἰς τὰς Φυλὰς Ἐφραὶμ καὶ Μανασσῆ ἀνενεχθήσονται.

ς. Ἐγὼ δὲ ἡνίκα ἤρχόμην ἐκ Μεσοποταμίας τῆς Συρίας, ἀπέθανε Ῥαχὴλ ἡ μήτηρσου ἐν γῇ Χαναὰν, ἐγγίζοντός μου κατὰ τὸν ἱππόδρομον Γαβραθὰ τῆς γῆς, τοῦ ἐλθεῖν εἰς Ἐφραθά· καὶ κατώρυξα αὐτὴν ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ ἱπποδρόμου· αὕτη ἐστὶ Βηθλεέμ.

ζ. Ἰδὼν δὲ Ἰσραὴλ τοὺς υἱοὺς Ἰωσὴφ, εἶπε, τίνες σοί εἰσι οὗτοι;

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Δόξει ἐναντίον εἶναι τῷ, ἰδὼν [δὲ Ἰσραὴλ τοὺς υἱοὺς Ἰωσὴφ, τὸ] » οἱ ὀφθαλμοὶ Ἰσραὴλ ἐβαρυώπησαν [ἀπὸ τοῦ γήρους.] εἰ μήπου ἐκ ἔστι ταυτὸν τῷ τοὺς ὀφθαλμοὺς μὴ δύνασθαι βλέπειν, τὸ ἰδεῖν τὸν Ἰσραὴλ [τὸ σπέρμα τοῦ Ἰωσὴφ,] τοῦ Θεοῦ δείξαντος αὐτῷ τὰ γενησόμενα.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἰδὼν δὲ Ἰσραὴλ
» τοὺς υἱοὺς Ἰωσήφ. δῆλον ὡς διὰ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων, δίχα τῶν ὀφθαλμῶν, ἦγεν διανοίᾳ προφητικῇ.

η. Εἶπε δὲ Ἰωσὴφ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, οἱ υἱοί μου εἰσὶν, οὓς ἔδωκέ μοι ὁ Θεὸς ἐνταῦθα. καὶ εἶπεν Ἰακὼβ, προσάγαγέ μοι αὐτοὺς, ἵνα εὐλογήσω αὐτούς.

ι. Οἱ ὀφθαλμοὶ δὲ Ἰσραὴλ ἐβαρυώπησαν ἀπὸ τοῦ γήρους, καὶ οὐκ ἠδύναντο βλέπειν, καὶ ἤγγισεν αὐτοὺς πρὸς αὐτόν· καὶ ἐφίλησεν αὐτοὺς, καὶ περιέλαβεν αὐτούς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τύπος δ' ἂν γένοιτο καὶ μάλα σαφὴς, φίλημα μὲν ἀγάπης, ἑνώσεως δὲ περίληψις, ἤτοι περιπλοκή. τοιγάρτοι καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος ἐπισέλλει, λέγων τοῖς εἰς Χριστὸν πιστεύσασιν, » ὅτε μὲν, νυνὶ δὲ οἱ ποτὲ ὄντες μακρὰν, Ἐφεσ. β. 13.
» ἐγενήθητε ἐγγὺς, προσκομίζοντος δηλο-
» νότι τοῦ υἱοῦ· ὅτε δὲ ἦν, νῦν δὲ γνόντες Γαλ. 4. 9.
» Θεὸν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ. ἐποπλείας γὰρ ἄξιοι. καὶ ἐπιγινώσκει μόνος ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοὺς πνευματικῇ ἔχοντας οἰκειότητα πρὸς τὸν υἱὸν, καὶ τῷ διὰ τοῦ πνεύματος ἀναγέννησιν ὑπ' αὐτῷ τοὺς δι' αὐτοῦ (1) πλατήσαντας.

ια. Καὶ εἶπεν Ἰσραὴλ πρὸς Ἰωσὴφ, ἰδοὺ τὸ πρόσωπόσου οὐκ ἐστερήθην, καὶ ἰδοὺ ἔδειξέ μοι ὁ Θεὸς καὶ τὸ σπέρμα σου.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅσον μὲν γὰρ ἦκεν εἰς Ἰσδαΐους, ὁ πατὴρ ἐστέρηται τοῦ υἱοῦ. οἰηθέντες γὰρ, ὅτι καταχθήσεται ταῖς εἰς ᾅδου πύλαις, καὶ ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις κείσεται νεκρὸς, θανάτῳ περιβεβλήκασιν· ἀλλ' οὐκ ἐνεδέχετο κρατεῖσθαι θανάτῳ τὸν τῆς ζωῆς ἀρχηγόν. οὐκοῦν ἀνεβίω, καὶ πάλιν αὐτὸν ὁ πατὴρ τεθέαται, [καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ δὲ καὶ ἐν αὐτῷ γένος, δῆλον δὲ ὅτι τοὺς

(1) Ὑπ' αὐτῷτε καὶ δι' αὐτοῦ. ἐν Τόμ. 1. μερ. 1. σελ. 209.

1. Πέτρ. 2. 9. πιςεύσαντας, τὸ ἔθνος τὸ ἅγιον, τὸ βα-
„ σίλειον ἱεράτευμα, τὸν εἰς περιποίησιν
λαόν. οἳς καὶ αὐτὸς ὁ χριςὸς ἐπιγάννυται,
Ησ. 8. 18. λέγων, ἰδὰ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἅμοι ἔδω-
„ κεν ὁ Θεός.]

ιβ. Καὶ ἐξήγαγεν αὐτὰς Ἰωσὴφ ἀπὸ τῶν γονάτων αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰσδεδέγμεθα γὰρ εἰς προσκυνητὰς οἵτε πρῶτοι καὶ μετ' ἐκείνους λαοὶ, προσκομιζόντων ἡμᾶς, ἀ Μωσέως, ἀ Προφητῶν· ἀργότερος γὰρ εἰς σωτηρίαν ὁ νόμος· ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ. δι' αὐτοῦ γὰρ
Ρωμ. 5. 2. τῷ προσαγωγῷ ἐσχήκαμεν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα καὶ τὰς παῖδας πῶς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐκ προοιμίων ἐπαίδευε τῷ ὀφειλομένῳ τιμῷ ἀπονέμειν τῷ πρεσβύτῃ.

ιγ. Λαβὼν δὲ Ἰωσὴφ τοὺς δύω υἱοὺς αὐτοῦ, τόν τε Ἐφραὶμ ἐν τῇ δεξιᾷ, ἐξ ἀριστερῶν δὲ Ἰσραὴλ, τὸν δὲ Μανασσῆ ἐν τῇ ἀριστερᾷ, ἐκ δεξιῶν δὲ Ἰσραὴλ, ἤγγισεν αὐτοὺς αὐτῷ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἦν σκοπὸς τῆς ἐξ ἐθνῶν ἀγέλης προτάξαι τὸν Ἰσραήλ. εἰς δεξιὸν γὰρ ἵσησι τὸν Μανασσῆ τοῦ πατρὸς Ἰωσήφ. ἐπειδὴ δὲ πέρα λόγου δεδυσεβήκασιν εἰς αὐτὸν, προτετίμηκεν ὁ πατὴρ τοὺς ἐν χρόνῳ δευτέρους, τουτέστι τὰ ἔθνη. καὶ γεγόνασιν οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι.

ιδ. Ἐκτείνας δὲ Ἰσραὴλ τὴν χεῖρα τὴν δεξιὰν, ἐπέβαλεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἐφραὶμ, ὅτος δὲ ἦν ὁ νεώτερος, καὶ τὴν ἀριστερὰν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Μανασσῆ, ἐναλλὰξ τὰς χεῖρας.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ὁ Ἐφραὶμ τίθεται πρῶτος τοῦ Μανασσῆ· αὐτοῦ γὰρ ἀνέκη ἡ βασιλεία ἐπὶ τὰς δέκα Φυλάς· καὶ αὐτὸς ἔλαβε τὰ Σίκιμα, ἃ ἐπηγγείλατο ὁ Ἰακὼβ τῷ Ἰωσήφ· ὡς εὑρεθῶσι τὸν Ἐφραὶμ ἔχοντα τὰς δύω δεξιὰς τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ πάππου, ἐπισημόνως ἀντιστρέψας.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὅτι παρηκολούθουν οἱ Προφῆται νοοῦντες περὶ ὧν ἐπροφήτευον. ἀμέλει μετὰ ταῦτα τῶν δέκα Φυλῶν ἐξῆρχεν ἡ τοῦ Ἐφραὶμ Φυλή. ἐξ αὐτοῦ γὰρ ὁ μακάριος Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, ἀληθινὸς τύπος ὢν τοῦ Χριστοῦ, κατήγετο σὺν τοῖς Ἀριθμοῖς. διὸ καὶ τοῦ Ἰωσὴφ ἡ εὐλογία ἐπ' αὐτὸν ἀναφέρεται.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Προφητικῶς δὲ προτέταχε τοῦ Μανασσῆ τὸν Ἐφραίμ. κατὰ γὰρ τοῦ Ἰωσὴφ, ὡς πρωτοτόκῳ τῷ Μανασσῆ, τὰ πρεσβεῖα φυλάξαντος, καὶ κατὰ τάξιν ἑκάτερον στήσαντος, ἐναλλάξας ὁ πατριάρχης τὰς χεῖρας, ἐπιτέθεικε τῷ νεωτέρῳ τὴν δεξιὰν, τὸ δὲ εὐώνυμον δὲ τῷ πρεσβυτέρῳ. εἶτα νομίσας ὁ Ἰωσὴφ ἐξ ἀγνοίας τοῦτο δεδρακέναι τὸν πατέρα, καὶ τοπάσας τοῦ πάθους εἶναι τῶν ὀφθαλμῶν
„ τὴν αἰτίαν, καὶ εἰρηκὼς, οὐχ οὗτω πάτερ·
„ οὗτος γάρ ἐστιν ὁ πρεσβύτερος· ἤκουσεν, οἶδα
„ τέκνον, οἶδα· καὶ οὗτος ὑψωθήσεται, ἀλλ'
„ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος μείζων αὐτοῦ
ἔσται. ἐπισημαντέον δὲ, ὅτι πανταχοῦ τῶν πρωτοτόκων οἱ μετ' αὐτὰς προτιμῶνται.
Β καὶ γὰρ τοῦ Καΐν προεκρίθη ὁ Ἄβελ, καὶ
„ τοῦ Ἰάφεθ ὁ Σὴμ δεύτερος ὤν· ἀδελφῷ Γεν. 10. 21.
„ γάρ φησιν Ἰάφεθ τοῦ μείζονος· καὶ τοῦ Ἰσμαὴλ ὁ Ἰσαὰκ, καὶ τοῦ Ἡσαῦ ὁ Ἰακὼβ, καὶ τοῦ Ῥουβὶμ καὶ Ἰούδα ὁ Ἰωσὴφ, καὶ τοῦ Μανασσῆ ὁ Ἐφραίμ. τοῦτο καὶ ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα εὕροι τις ἄν. καὶ γὰρ τοῦ Ἀαρὼν ὁ Μωϋσῆς προετάχθη, καὶ Δαβὶδ νεώτατος ὢν τῶν ἑπλὰ ἀδελφῶν. ὁ μέντοι πα-
„ τριάρχης Ἰακὼβ ἐδίδαξε [διὰ τῆς προ-
Γ „ φήσεως τῆς ταφῆς] τὴν αἰτίαν. ἰδὰ γάρ-
„ φησιν ἐγὼ ἀποθνήσκω, καὶ ἔσται ὁ Θεὸς
„ μεθ' ὑμῶν, καὶ ἀποστρέψει ὑμᾶς ὁ Θεὸς
„ εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων ἡμῶν.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Ἡ εὐλογία τοῦ πατριάρχου, ἣν τοῖς υἱέσι τοῦ Ἰωσὴφ ἐποιήσατο ἐπευξάμενος ἔδωκεν, οὐκ εἰς ἐκείνους μόνον πεπλήρωτο, ἀλλὰ καὶ τύπος μειζόνων πραγμάτων γεγένηται. ἡ γὰρ ἀναλλαγὴ τῶν χειρῶν, τὸν σωτήριον προεδήλου σταυρόν· καὶ
Δ ἡ τοῦ ἥπλονος προσαγωγὴ, τὸν νέον ὑπεδείκνυ λαὸν, μονονουχὶ βοῶσα διὰ τοῦ χήματος, ὅτε σταυρὸς εἰς δόξαν φανῇ, ὁ ἥπλων λαὸς μεγαλωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

ιε. Καὶ εὐλόγησεν αὐτὰς, καὶ εἶπεν, ὁ Θεὸς, ᾧ εὐηρέστησαν οἱ πατέρες μου ἐνώπιον αὐτοῦ, Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ, ὁ Θεὸς ὁ τρέφων με ἐκ νεότητος ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.
Ε

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Σκόπει ταπεινοφροσύνῃ τοῦ πατριάρχου, ὅρα ψυχὴν φιλόθεον, οὐκ ἐτόλμησεν εἰπεῖν ὁ Θεὸς, ᾧ
„ εὐηρέστησα, ἀλλὰ τί; ᾧ εὐηρέστησαν οἱ πα-
„ τέρες μου.

ις. Ὁ Ἄγγελος ὁ ῥυόμενός με ἐκ πάντων τῶν κακῶν εὐλογήσαι τὰ παιδία ταῦτα. καὶ ἐπικληθήσεται ἐν αὐτοῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ τὸ ὄνομα τῶν πατέρων μου, Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαάκ· καὶ πληθυνθείησαν εἰς πλῆθος πολὺ
Ζ ἐπὶ τῆς γῆς.

** ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Εἰρηκὼς, ὁ ῥυόμενός με ἐκ πάντων τῶν κακῶν, ἔδειξε μὴ
„ τῶν κλιθέντων τινὰ Ἀγγέλων, ἀλλὰ τὸν λόγον εἶναι τοῦ Θεοῦ, ὃν τῷ πατρὶ σωάπλων ἤυχετο· διὸ καὶ ὡς ἐὰν θέλῃ ῥύεται
Η ὁ Θεός. τοῦτον γὰρ καὶ μεγάλης βουλῆς Ἄγγελον ὑπὸ πατρὸς εἰδὼς καλούμενον, οὐκ ἄλλον, ἀλλ' ἢ αὐτὸν εἶναι τὸν εὐλογοῦντα, καὶ ῥυόμενον ἐκ τῶν κακῶν, ἔλεγεν. ὁ γὰρ

γὰρ αὐτὸς μὲν ἠξίᾳ παρὰ τῦ Θεῦ εὐλογεῖσθαι, τὺς δὲ ἐγγόνυς ἤθελε παρὰ Ἀγγέλυ· ἀλλ' ὃν αὐτὸς παρεκάλει λέγων, ἃ μήσε ἀποσείλω, ἐὰν μή με εὐλογήσῃς· Θεὸς δὲ ἰῶ ἅτος, ὡς αὐτός φησιν· εἶδον Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· τῦτον εὐλογῆσαι καὶ τὺς υἱὺς Ἰωσὴφ ἠυχετο.

Γεν. 32. 26, 30.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἠυλόγησε δὲ Ἰακὼβ τὰ μειράκια, Θεὸν ὀνομάζων τὸν τρέφοντα, καὶ Ἄγγελον τὸν ῥυόμενον αὐτὸν, τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ σωτάτλων εἰς ἅπαντα τὸν βίον. ὃς διὰ φωνῆς Προφητῶν, μεγάλης βυλῆς Ἄγγελος ὀνομάζεται. ἀκὲν πᾶσα χάρις, καὶ πάσης εἰς ἡμᾶς εὐλογίας γένοιτ' ἂν τρόπος ἀχ ἑτέρως, πλὶ ὅτι δι' υἱῦ παρὰ τῦ πατρός. καὶ γὲν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρλίη, [φησὶν], ἀπὸ Θεῦ πατρὸς [ἡμῶν, καὶ Κυρίυ] Ἰησῦ Χρισῦ.

Ησ. 9. 6.

Ἐφεσ. 1. 2.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτι ἐν τῇ παλαιᾷ οἱ ἅγιοι, Ἄγγελυς εἶχον σωόντας αὐτοῖς· ἐν δὲ τῇ νέᾳ, πᾶς χρισιανός.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἔσαν εἰς πλῆθος ἐθνῶν· ὅτι ἡ εὐλογία τῦ Ἰωσὴφ ἐπὶ τὸν Ἰησῦν τῦ Ναυῆ ἀναφέρεται.

ιζ. Ἰδὼν δὲ Ἰωσὴφ, ὅτι ἐπέβαλεν ὁ πατὴρ τὴν δεξιὰν αὐτῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἐφραὶμ, βαρὺ αὐτῷ κατεφάνη· καὶ ἀντελάβετο Ἰωσὴφ τῆς χειρὸς τῦ πατρὸς αὐτῦ, ἀφελεῖν αὐτὴν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς Ἐφραὶμ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Μανασσῆ. Εἶπε δὲ Ἰωσὴφ τῷ πατρὶ αὐτῦ, ἀχ ἅτω πάτερ· ἅτος γὰρ ὁ πρωτότοκος· θὲς τὴν δεξιάν συ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῦ.

ιη.

ιθ. Καὶ ἀκ ἠθέλησεν, ἀλλ' εἶπεν, οἶδα τέκνον, οἶδα. καὶ ἅτος ἔσαι εἰς λαὸν, καὶ ἅτος ὑψωθήσεται· ἀλλ' ὁ ἀδελφὸς αὐτῦ ὁ νεώτερος μείζων αὐτῦ ἔσαι, καὶ τὸ σπέρμα αὐτῦ εἰς πλῆθος ἐθνῶν.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀκάλαι γε μλὶ ὁ θεσπέσιος Ἰωσὴφ, κατόπιν ὥσπερ τῦ νέυ τιθέμενον ἰδὼν τὸν πρωτότοκον. εἶτα τῦ μυσηρίυ τλὶ δυάμιν διεσάφησεν ὁ πατὴρ λέγων, καὶ ἅτος εἰς λαὸν ἔσαι, καὶ τὰ ἑξῆς.

κ. Καὶ εὐλόγησεν αὐτὺς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγων, ἐν ὑμῖν εὐλογηθήσεται πᾶς Ἰσραὴλ, λέγοντες, ποιήσαι σε ὁ Θεὸς ὡς Ἐφραὶμ καὶ Μανασσῆ. καὶ ἔθηκε τὸν Ἐφραὶμ ἔμπροσθεν τῦ Μανασσῆ ἐν τῇ εὐλογίᾳ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅσον μὲν γὰρ ἦκεν εἰς τὸ δοκῶν τῷ Χρισῷ, ἀκ ἂν πέπλωκε τῆς οἰκείας δόξης ὁ Ἰσραήλ. καὶ γὲν ἔφασκεν σναργῶς, ἀκ ἀπεσάλω, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα, καὶ τὰ ἑξῆς. ἐπειδὴ δὲ πεπώρωται κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ τλὼ τῦ καλῦντος εἰς σωτηρίαν περιϊβρύζων κλῆσιν, ἀπομεμένεικεν ἀπειθὴς, τέθειται πρὸς βώνυμον, τὸ μεῖον ἔχων εὐ δόξῃ. καὶ εὐλογεῖται μὲν καὶ ὑψῦται καὶ αὐτὸς σὺ γε τῷ σεσωσμένῳ μέρει· καὶ τῦτό ἐσι τὸ κατάλειμμα, κατὰ τλὼ τῦ Προφήτυ Φωνλώ· ὑπερκείσεται δὲ λίαν ὁ ἐξ ἐθνῶν, καὶ εἰς σωαγωγὰς ἐθνῶν κατοβρωθῇ μᾶλλον ἤπερ ὁ Ἰσραὴλ τῇ τῶν πισβσάντων ἀμετρήτῳ πληθύϊ ποιύμενος τλὼ ὑπεροχλώ. μιᾷ μέντοι καὶ ἴσῃ χάριτι κατεσέμμεθα πρὸς ἁγιασμὸν οἵτε ἐξ Ἰσραὴλ καὶ μέντοι καὶ οἱ ἐξ ἐθνῶν πισβύσαντες, καὶ εὐ Χρισῷ δεδικαιωμένοι.

Κριτ. 5. 19

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Εὐκαίρως χρήσῃ τῷ ῥητῷ, περὶ τῦ εὐ προσβυχῇ ἔμπροσθεν ἐσάναι τὸν τιμιώτερον.

κα. Εἶπε δὲ Ἰσραὴλ τῷ Ἰωσὴφ, ἰδὺ ἐγὼ ἀποθνήσκω· καὶ ἔσαι ὁ Θεὸς μεθ' ὑμῶν, καὶ ἀποσρέψει ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων ὑμῶν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐπειδὴ τὺς υἱὺς εὐλόγησε, καὶ τὰ μέλλοντα προορῶν, προέθηκε τὸν νεώτερον τῦ πρεσβυτέρυ, βυλόμενος πεῖσαι τὸν Ἰωσὴφ, ὅτι ἀχ ἁπλῶς, ἀδὲ εἰκῇ τῦτο πεποίηκεν, ἀλλὰ προφητεύων τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι, προλέγει αὐτῷ καὶ τλὼ οἰκείαν τελευτλώ, καὶ ὅτι ἐπανήξυσιν ἐκ τῆς ἀλοτρίας εἰς τλὼ Χαναὰν, εἰς τλὼ γλῶ τῶν πατέρων αὐτῶν, καὶ χρησὰς αὐτοῖς ἐλπίδας ὑποτείνει, ὥσε τῇ προσδοκίᾳ κεφίζεσθαι.

κβ. Ἐγὼ δὲ δίδωμί σοι Σίκιμα ἐξαίρετον ὑπὲρ τὺς ἀδελφύς συ, ἣν ἔλαβον ἐκ χειρὸς Ἀμορραίων ἐν μαχαίρᾳ μυ καὶ τόξῳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐξαίρετον ὑπὲρ τὺς ἀδελφύς συ. μερίδα πλείονα, ἥτις καὶ αὐτῷ ὡς πρωτοτόκῳ δέδοται.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐ σωήδεται Ἰακὼβ τῷ ἔργῳ τῦ Λευῒ καὶ Συμεών· ὅμως δὴ γενόμενον, αὐτῷ λῷ, ὅτι τῶν υἱῶν αὐτῦ λῷ. τὰ δὲ τῶν υἱῶν, τῦ πατρός. διὸ καὶ τῶν Σικιμιτῶν τλὼ ἀναίρεσιν ἑαυτῷ ἐπιγράφει. τινὲς δέ φασιν, ὅτι μετὰ τλὼ ἀναίρεσιν αὐτῶν προσεδόκα Ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν περιοίκων ἀναιρεθήσεσθαι. ὁ δὲ Θεὸς ἔκσασιν αὐτοῖς καὶ φόβον ἐνέβαλε τῦ μὴ ἐπιδιῶξαι. ἀκὲν καλῶς τῇ τῦ Θεῦ βοηθείᾳ ἐπιγράφει τλὼ τῶν Σικιμιτῶν ἀναίρεσιν· καὶ τλὼ κατάσχεσιν, τόξον αὐτῦ καλεῖ καὶ μάχαιραν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ μὲν Ἰωσὴφ λαμβάνει τὰ Σίκιμα κατ' ἐξαίρετον, ὁ δὲ Χρισὸς ἵνα δείξῃ ὅτι αὐτῦ ἐσὶ πάντα, αὐτοῖς ἐλθὼν διαμερίζει ταύτλω τοῖς πισοῖς ἔθνεσιν, ὡς ὁ ψαλμός φησιν· ὑψωθήσομαι καὶ διαμεριῶ Σίκιμα, καὶ τλὼ κοιλάδα τῶν σκλωῶν διαμετρήσω, ὡς ἰδίαν δηλονό-

Ματθ. 15. 24.

Ψαλ. 59. 6.

δηλονότι, καὶ ὡς κληρονόμος πάντων. πᾶσαι γὰρ αἱ κληρονομίαι εἰς αὐτὸν μετῆλθον. ἡ γὰρ κληρονομία αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ κατάσχεσις αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς. ὅθεν μετὰ ταῦτα φησὶν ὁ Δα-
Ψαλ. 77. 67, βὶδ ἐν τῷ οζ' Ψαλμῷ, ἀπώσατο τὸ σκήνω-
68. „ μα Ἰωσὴφ, καὶ τὴν φυλὴν Ἐφραὶμ οὐκ
A „ ἐξελέξατο. καὶ ἐξελέξατο τὴν φυλὴν Ἰού-
„ δα, τὸ ὄρος Σιών.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Σίκιμα τὸ ἐξαίρετον χωρίον τῷ Ἰωσὴφ παρὰ τοῦ Ἰακὼβ δεδομένον, τύπος τῆς διαθήκης τῆς μόνῳ δοκούσης τῷ Ἰσραὴλ δεδωρῆσθαι.

ΚΕΦ. ΜΘ.

α. Ἐκάλεσε δὲ Ἰακὼβ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ εἶπε, συνάχθητε, ἵνα ἀναγγελῶ ὑμῖν, τὶ ἀπαντήσει ὑμῖν ἐπ' ἐσχάτων
β. τῶν ἡμερῶν. Ἀθροίσθητε, καὶ ἀκούσατε υἱοὶ Ἰακὼβ, ἀκούσατε Ἰσραὴλ τοῦ πατρὸς ὑμῶν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ οἱ κατὰ σάρκα πατέρες τελευτᾷν μέλλοντες, τὸν ἴδιον τοῖς παισὶ παραπέμπουσι κλῆρον· καὶ οἱ πνευματικοὶ πολλῷ μᾶλλον ἀπὸ κόσμου μεθίστασθαι μέλλοντες, τὸ δοθὲν αὐτοῖς ἀγαθὸν ἐκ Θεοῦ τοῖς παισὶ παραπέμπουσι διὰ τῆς εἰς αὐτοὺς εὐλογίας. οὕτως ὁ Ἰσαὰκ γηράσας, ἠθέλησεν εὐλογεῖν τὸν Ἡσαῦ, ὁ Ἰακὼβ τοὺς ἐκγόνους τοὺς ἐξ Ἰωσὴφ προσαχθέντας αὐτῷ. νῦν δὲ περὶ πάντων τῶν παίδων προὔλαβε τὰ ἀποβησόμενα. καὶ οὐκ εὐλογίας καλεῖ τὰς προφητείας τὸ γράμμα, ἐπειδή τινες τῶν φυλῶν ἐπετιμήθησαν μᾶλλον ἤπερ εὐλογήθησαν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπαγγέλλεται μὲν ὁ θεσπέσιοις Ἰακὼβ προαγορεύειν τοῖς τέκνοις τὰ ἐν ἐσχάτοις· ποιεῖταί γε μὴν τῶν παρῳχηκότων τὴν μνήμην, καὶ πλημμέλειαν ἀναμετρεῖ, πρώτην μὲν τὴν τοῦ Ῥουβεὶμ, εἶτα γείτονα εὐθὺς καὶ μετ' ἐκείνην, τὴν Συμεὼν καὶ Λευΐ. εἶτα τὶς ὁ φάναι θαῤῥῶν, ὡς εὐλογίας τισὶν ἔσται τρόπος, ἡ τῶν ἤδη προεπταισμένων ἀνάμνησις, καὶ οὐκ ἂν νοοῖτο ψευδοεπὴς, καὶ τοῦ καθήκοντος ἐξώκειλε νοῦ; βαθὺς οὖν ἄρα, καὶ οὐ λίαν ἐκκείμενος τοῖς ἑλεῖν ἐθέλουσιν ὁ ἐπὶ τῷ δε λόγος. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἄθρει δὲ ὅπως, οἷς μὲν ἀπὸ τῶν ἤδη γεγενημένων τὰ ἐν ὑστέροις ἐσόμενα ζωγραφεῖ, ἑτέροις δὲ αὖ τὴν τῶν ὀνομάτων ἀφήγησιν, ἤτοι τὴν ἑρμηνείαν, μήνυσιν ὥσπερ τινὰ ποιεῖται τῶν ἐσομένων, καὶ σαφῆ προανάδειξιν.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Τὰ μέλλοντα λέγειν ὁ Ἰακὼβ ὑποσχόμενος, καὶ τὰ φθάσαντα τοῖς υἱοῖς ἐξηγούμενος, οὐ κατόπιν ἐπαγγελίας ἐβάδισεν, ἀλλὰ Θεοῦ δακτύλῳ ἐψηλαφήθη τὴν αἴσθησιν, καὶ σιγὴν ἐπετάγη συμφέρουσαν. προθέμενος γὰρ εἰπεῖν αὐτοῖς τὴν ἐξ αὐτῶν ἐσομένην τῆς θείας οἰκονομίας σάρκωσιν, λήθην τῶν βουλευθέντων ὑπέμεινεν, ἀμείψας τοῖς παρελθοῦσι τὰ μήπω γενόμενα. σὺ μὲν γὰρ, φησὶν, ἀξίαν γνώμην τοῦ τοσούτου μυστηρίου κτησάμενος, εἰκότως ἐπιστεύθης αὐτοῦ καὶ τὴν εἴδησιν· οἱ δὲ, οὐ κατάλληλον ἕξουσι τῷ πατρὶ τὴν εὐσέβειαν.

Γ γ. Ῥουβὶμ πρωτότοκός μου, σὺ ἰσχύς μου, ἀρχὴ τέκνων μου, σκληρὸς φέρεσθαι, καὶ σκληρὸς αὐθάδης.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ. Ῥουβὶμ πρωτότοκός μου, σὺ ἰσχύς μου, καὶ ἀρχὴ τέκνων μου, σκληρὸς φέρεσθαι, σκληρὸς καὶ αὐθάδης· ἐξύβρισας ὡς ὕδωρ, μὴ ἐκζέσῃς.

ΑΚΥΛΑΣ. Ῥουβὶμ πρωτότοκός μου, σὺ ἰσχύς μου, καὶ κεφάλαιον λύπης μου, πε-
Δ ρισσὸς ἀρσεῖ, (1) καὶ περισσὸς κρατεῖ, ἐθάμβευσας ὡς ὕδωρ μὴ περισσεύσας.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ. Ῥουβὶμ πρωτότοκός μου, καὶ ἀρχὴ ὀδύνης, περισσὰ λαβεῖν, καὶ ἐκ περισσοῦ ὑπερζέσας ὡς ὕδωρ, οὐκ ἔσῃ περισσότερος.

„ ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ὁ Σύρος ἔχει, Ῥουβὶμ
„ πρωτότοκός μου, ἡ δύναμίς μου, καὶ ἡ ἀρ-
E „ χὴ τῆς ἰσχύος· ἐπλανήθης ὡς ὕδωρ, μὴ παραμείνῃς, ἀντὶ τοῦ μὴ ζήσῃς, εἰ τῆς ἀκολασίας ὁ φόνος χεῖρον.

„ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Ῥουβὶμ πρωτότοκός μου,
„ καὶ ἀρχὴ τέκνων μου, τουτέστιν ὁ πρῶτος ἐξ ἐμοῦ γεννηθεὶς, καὶ ἐν ᾧ πρώτῳ τεχθέντι τὸ ἰσχυρὸν καὶ τὸ ἀκατάλυτον ἔσχον, τῇ διαδοχῇ πρὸς τὸ φθαρτὸν καὶ ἀσθενὲς
„ τῆς φύσεως ἀνταγωνισάμενος· σκληρὸς
„ φέρεσθαι, καὶ σκληρὸς αὐθάδης.

Z ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Ὁ πρῶτος λαὸς ὁ ἐκ περιτομῆς ἰσχύς μου, καὶ ἀρχὴ τέκνων μου, καθὼς ὑπέσχετο ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραὰμ τὴν ἐπαγγελίαν, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. σκλη-
„ ρὸς δὲ φέρεσθαι, ἐπειδὴ παρεσκληρύνθη ὁ λαὸς πρὸς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Θεοῦ. καὶ
„ σκληρὸς αὐθάδης, ὅτι οὐ μόνον σκληρὸς πρὸς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐθάδης ἐγένετο πρὸς τὸ χεῖρας ἐπιβαλεῖν τῷ Κυρίῳ.

ΚΥΡΙΛ-

(1) Ἐν μὲν ταῖς σημειώσ. τῆς ἐν Φρανεκ. τῆς Γραφ. ἐκδόσ. περισσὸς ἄρσει, καὶ περισσὸς κράτει, ὡσαύτως καὶ παρὰ Ἱππολύτῳ. ὁ δὲ Προκόπιός φησιν, (ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.) ὁ δὲ Ἀκύλας, ἀπὸ τοῦ σκληρὸς αὐθάδης, οὕτως ἐξέδωκε· περισσὰ λαβεῖν, καὶ ἐκ περισσοῦ κρατῆσαι ὑπερέζεσας· ὡς ὕδωρ οὐκ ἔσῃ περισσότερος.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπὶ γὰρ τῷ πρωτοτόκῳ καὶ ἐξ Αἰγύπτε λαῷ πολλῆς ἰσχύος ἐπίδειξις γέγονε παρὰ Θεῦ. ἐκολάζετο δὲ κατὰ πλείσας τρόπας τῶν Αἰγυπτίων ἡ χώρα. (1) ἄλλος δέ φησιν ἐν τῇ πρώτῃ
Παραλ. 5. 1. τῶν Παραλειπομένων, ὅτι τὰ πρωτοτόκια τῦ Ῥουβὶμ ἐδόθη τῷ Ἰωσήφ.

» ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀλλ' ἰῶ σκληρὸς φέρε-
» σθαι, καὶ σκληρὸς αὐθάδης, τυτέσιν ἀμεταποίητος, ἀκαμπὴς καὶ ἄγριος, ἐπελθυσικός. ὁρμητίαι γὰρ Ἰουδαῖοι κατὰ τὸ ἀληθὲς, καὶ πολὺ λίαν ἐξιώσιοι. διὸ καὶ ἀκάθ-
Πραξ. 7. 51. σι, σκληροτράχηλοι, καὶ ἀπερίτμητοι
» τῇ καρδίᾳ.

δ. Ἐξύβρισας ὡς ὕδωρ, μὴ ἐκζέσης.

ΑΔΗΛΟΥ. Δῆλον, ὅτι τὸν πατέρα, μιγεὶς τῇ αὐτῦ παλλακῇ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τῷ Ῥουβὶμ αὐθάδειαν ἐπιμέμφεται καὶ θρασύτητα, καὶ τὴν εἰς τὴν πατρῴαν σύνλυσιν παροινίαν. ἃ δὴ χάριν ὀλίγας αὐτῦ γεγενῆσθαι τὰς ἀπογόνας
» προλέγει. τῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, ὡς ὕδωρ,
» μὴ ἐκζέσης, ἀντὶ τῦ, μὴ πληθυνθείης εἰς πολυγονίαν.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Πάντες οἱ ἀδελφοὶ, πλὴν τῦ Ῥουβὶμ, μικρῦ μὲν ἀνελόντες τὸν Ἰωσὴφ, φιλανθρώπως δὲ ἀποδεχόμενοι, πῶς ἃ δέχονται τὴν κατάραν; Τῦτο πρόρρησίς ἐσι μᾶλλον ἐν κατάρας σχήματι. ἀλλ' ἐὰν πρόρρησις, πῶς ἐκ ἐκβαίνει τὸ ἔργον; ζῇ γὰρ ἡ Φυλὴ Ῥουβὶμ, καὶ κληρονομεῖ τὴν γῆν πρώτη τῶν ἄλλων Φυλῶν.
Ἴσως ἄν, ἐπειδὴ Μωϋσῆς καὶ αὐτὸς περὶ τὴν τελευτὴν προλέγων περὶ τῶν Φυλῶν,
Δευτ. 33. 6. ζήτω, φησὶ, Ῥουβὶμ, καὶ μὴ ἀποθανέτω, ἀντὶ τῦ μὴ ὑποκείσθω τῇ κατάρᾳ τῦ πα-
» τρὸς τῇ λεγούσῃ, μὴ ζήσῃ. ἔδει μὲν γὰρ τὸν πατέρα ἀδικηθέντα εἰς κοίτην, καταρᾶσθαι τῷ παιδὶ, φοβῦντα τὰς ἐξῆς. ἔδει δὲ τὸν Μωσέα τὸν παρανόμε κοίτης ἕνεκεν καταραθέντα, τῆς κατάρας ἀπαλλάξαι διὰ τὴν εἰς τὸν Ἰωσὴφ φειδώ. ἀλλ' ἐρεῖ τις, εἰ ἡ κατάρα τῦ Ἰακὼβ ἃ προχωρεῖ κατὰ
» τῦ Ῥουβὶμ, πῶς λέγει, σωάχθητε ἵνα
» ἀπαγγείλω ὑμῖν τι ἀπαντήσεται ὑμῖν; τῦτο γὰρ ψευδοπροφήτε μᾶλλόν ἐσιν. ἀλλ' ἐρῦμεν τῷ ταῦτα λέγοντι, ὅτι καὶ ὁ Θεὸς
Ἰων. 3. 4. αὐτὸς, τρεῖς ἔτι ἡμέρας, λέγων, καὶ Νι-
» νευὴ κατασραφήσεται, διὰ τῆς καθ' ὧν ἠπείλησε μετανοίας ἀνακαλεῖται τὴν ἀπόφασιν, ὡς καὶ διὰ Μωϋσέως τὴν τῦ Ἰακὼβ κατὰ τῦ Ῥουβὶμ κατάραν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Τυτέσι μὴ ἀναβῇς ὡς ὕδωρ, μὴ ἐπαρθῇς, ἢ ὑψωθῇς. ὁ δὲ Μωσῆς ἐναντίται τῷ Ἰακὼβ, λύων τὴν κατάραν. ἃ γὰρ ἔδει ἀπὸ πρώτης κατάρας
Δευτ. 33. 6. ἄρξασθαι· ἔπειτα ὡς σύχνη, ζήτω Ῥουβίμ. μνημονύεται δὲ, ὅτι καὶ τὸν Ἰωσὴφ ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἀδελφῶν αὐτῦ ἐζήτει ῥύσασθαι.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Ἐξύβρισας ἀκαθέτως, ἀντὶ τῦ ἀλογίσως, καὶ θερμότερον τῦ δέοντος πρὸς πρᾶξιν παράνομον ὁρμήσας, ἐξήμαρτες. βέλεται δὲ εἰπεῖν τὴν γενομένην ἀθέσμως κοίτην πρὸς Βάλλαν. τῦ μέντοι μέλλοντος ἐπάγειν, σωετώτατα
» λίαν αὐτῦ προτάττει τὸ, ὡς ὕδωρ μὴ ἐκ-
ζέσης· πρὸ τῆς καταγορίας καὶ τῶν ἐλέγχων ἐξαρπάζων ὥσπερ αὐτὸν τῆς ὀφειλήσης, ὅσον ἐπὶ τῷ τῦ πλημμεληθέντος τολμήματι, δικαίως ἐπαχθῆναι κολάσεως. διὰ γὰρ αὐτὸ τῦτο καὶ τὴν ἀρχὴν τῦ περὶ αὐτὸν λόγε τοιαύτην ἐποιήσατο κατασκευασικὴν ἱκανῶς πρὸς τὸ τῆς παραιτήσεως εὔλογον. τὸ ἔν, ὡς ὕδωρ μὴ
» ἐκζέσης, τῦτό φησιν, ὅτι μὴ γένοιτό σοι διὰ τὸ συμβάντοι περὶ τὴν τῦ πατρός σε κοίτην ἐκ προπετείας πλημμέλημα, τῆς πρὸς ἐπίδοσιν τῦ γένες σύλογίας ἀποπεσεῖν· μηδὲ δοίης ὑπὲρ τύτε δίκην, τὸ μὴ γενέσθαι πατὴρ, ἀποψυγέντος τῦ τῆς Φύσεως σὺν σοὶ καὶ ἀποσβεσθέντος πρὸς παιδοποιΐαν θερμῦ, παραπλησίως ὕδατι χωρισθέντι πυρός. ὥσε δηλονότι νῦν σὺν σύλογίας εἴδει προλέγει τῆς Φυλῆς τὴν ἐσομένην ἐπίδοσιν. ἄξιόν γε μὴν ἔκρινεν εἶναι συγγνώμης αὐτὸν, καὶ τῦ μὴ τῆς Φυλαρχίας ἀποπεσεῖν, διὰ τὸ ἄλλως τε αὐτῷ σωειδέναι τινὰ τυχὸν ἀρετὴν, ἣν μάλισα διὰ τὸ μὴ σύμψηφον γινόμενον τοῖς ἀδελφοῖς, ἐξαρπάσαι θανάτε τὸν Ἰωσήφ.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Ἐπειδὴ γὰρ ἴδιόν ἐσι τῦ ὕδατος θερμαίνεσθαί τε, τῦ πυρὸς ὑποκειμένε, καὶ ἀποτίθεσθαι τὴν θέρμην ταχέως, τῦ πυρὸς ἀφαιρεθέντος, μὴ κατ' ἐκεῖνο, φησὶν, ἀπόλοιο, καὶ ἀφανισθείης εἰς τὸ παντελὲς τῷ θανάτῳ. τῦτο γὰρ
» λέγει, ὡς ὕδωρ μὴ ἐκζέσης. εἰ γὰρ καὶ τὸ ἁμάρτημά φησιν ἄξιόν ἐσιν ὄλεθρόν σοι ἐπαγαγεῖν, ἀλλὰ μὴ ἅτως ἀπόλοιο, μηδὲ δίκην ὕδατος διαφθαρείης, τὴν ἐνῦσαν ἀποθέμενος θέρμην, τῷ διαδοχὴν ἐκ σῦ μηδεμίαν γενέσθαι.

» ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Ἐξύβρισας, ἐπειδὴ διὰ τῦ Κυρίε ἡμῶν Ἰησῦ Χριτῦ ἐξύβρισεν ὁ λαὸς τὸν πατέρα. μὴ ἐκζέσης δὲ λέγει τὸ πνεῦμα παρακλητικῶς, ἵνα μὴ τέλεον ἐκζέσας ὑπερχυθῇ, ἐλπίδα δὲς αὐτῷ σωτηρίας. τὸ γὰρ ἐκζέσαν καὶ ἐκχυθὲν, ἀπώλετο.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ ἐκζέον ὕδωρ ἄνω τε Φέρεται τῶν λεβήτων ὑπερχεόμενον, καὶ
» δοκεῖ πως εἶναι καὶ πολύ. διό φησι, μὴ
» ἐκζέσης· ὅ ἐσι, μὴ ὑπεραρθῇς εἰς πλῆθος. σύαρίθμητοι γὰρ ὡς πρὸς τὴν τῶν Ἑλλήνων πληθὺν οἱ ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ ἀνασεσωσμένοι διὰ πίσεως τῆς σὺν Χριτῷ.

(1) Τὰ ἑξῆς σὺν τοῖς ἑκδεδομ. ἃ κεῖται.

Ἀνέβης

Ἀνέβης γὰρ ἐπὶ τὴν κοίτην τῦ πατρός σȣ· τότε ἐμίανας τὴν στρωμνήν, ἧ ἀνέβης.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κέκλοφε μὲν ὃν τὸν τῦ πατρὸς γάμον ὁ Ῥȣβίμ· ἦλωτε ȣ̓κ ἀσυμφανῶς, δεδρακὼς ἃ μὴ θέμις, καὶ ὡς πονηρὸν τὸ πρᾶγμα καὶ αὐταῖς ταῖς ἐξ Ἰακὼβ κατεδικάζετο ψήφοις. πονηρὸν γάρ-
Γεν. 35. 21. » φησιν ἐφάνη ἐνώπιον Ἰακώβ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Μεταπλάττοντες δὲ ὥσπερ τῆς πλημμελείας τὸν τύπον ἐπί [τι] τῶν ἐοικότων, τῳ τῦ πρωτοτόκȣ λαῦ, φημὶ δὴ τῦ Ἰσραὴλ, ἁμαρτίαν ὀψόμεθα. γνώριον γὰρ οἱάτι τῳ ἐξ Αἰγύπτȣ σωαγωγῷ προσηγάγετο ὁ Θεὸς διάτοι τῆς κατὰ νόμον νοητῆς κοινωνίας. προσίετο γὰρ κ̀ ἡξίȣ μὲν οἰκειότητος, ἔγκαρπόν τε ἔτω καὶ τέκνων ἐτίθει μητέρα, μονονȣχὶ νυμφαγωγῆντος αὐτῷ τῦ πανσόφȣ Μωϋσέως, καὶ τῆς σωαφείας τὸν τρόπον μεσολαβόντων Ἀγγέλων. ἀλλ' ἡ πρὸς τῦτο παρὰ Θεῦ παρενεχθεῖσα σωαγωγὴ τὸν τῆς γνησιότητος ἐλύπει νόμον, συναπλομένη τρόπον τινὰ τοῖς τῦ γεγαμηκότος υἱοῖς, καὶ ὑπ' αὐτοῖς πορνεύȣσα· καὶ καρποφορῆσα μὲν ȣ̓κ ἔτι τῷ διὰ νόμȣ σωωκηκότι, ὑποφέρȣσα δὲ μᾶλλον τὸν οἰκεῖον νῦν τοῖς ἑτέρων σπερματισμοῖς, νοητοῖς δὲ δηλονότι, καὶ τοῖς κατὰ μάθησιν λέγω. ἀτιμάζȣσα γὰρ ὡς ἔωλον τὸ προσκεῖσθαι Θεῷ, πρὸς ȣ̓τάλματα καὶ διδασκαλίας ἐτράπετο τινῶν μαθημάτων. τῶν γὰρ ἄνωθεν ἀλογήσασα, τὸ δοκῆν ἁπλῶς ἐποιεῖτο νόμον.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐκῆν ἐκπεπόρνȣκε μὲν ἡ τῶν Ἰȣδαίων σωαγωγὴ, ἀλλ' ἦγε παρθένος ἁγνήτε κ̀ ἄμωμος ἡ πῶλȣ παντὸς καὶ ῥυτίδος ἀπηλλαγμένη, τȣτέσιν ἡ Ἐκκλησία, σεπλὸν καὶ ἀδιαλώβητον τῷ Χρισῷ τὸν τῆς συζυγίας τρόπον διατηρῆσειν ὑπιχνεῖται, λέγȣσα, ἀδελφιδόσ-
Ἆσμ. 2. 16. » μȣ ἐμοὶ, κἀγὼ αὐτῷ. ȣ̓κῆν εἰς εἰκόνα τῆς τῶν Ἰȣδαίων σωαγωγῆς τῳ τῦ Ἰακὼβ παροίσωμεν παλλακῶ, φημὶ δὴ τῳ Βάλλαν, ᾗ κεκοινώνηκεν ὁ Ῥȣβὶμ, τȣτέσιν ὁ λαὸς ὁ πρωτότοκος. καθότι διερμηνέȣται μὲν ἡ Βάλλα, πεπαλαιωμένη· βεβηλώσεώς γε μῶ ὑός, ὁ Ῥȣβίμ. πεπαλαίωται δὲ ὥσπερ, καὶ ἐῤῥυτίδωται μὲν ἡ τῶν Ἰȣδαίων σωαγωγή· ἀντανέφυ δὲ ὁ νέος καὶ ἐν πίσει λαός. καὶ ἐπ' αὐτῷ δὴ
Ψαλ. 101. 18. χαίρων ψαλλέτω Δαβὶδ, λαὸς ὁ κλιζόμε-
» νος αἰνέσει τὸν Κύριον. καινὴ γὰρ κλίσις ἔτος ἐν χρισῷ κατὰ τὰς Γραφάς· βέβηλος δὲ καὶ ῥυπῶν λαὸς νοοῖτ' ἂν πάλιν ὁ Ἰσραὴλ, τῳ διὰ χρισῦ κάθαρσιν ȣ̓κ εἰσδεδεγμένος.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀναβεβήκασι τοίνῦν ἐπὶ κοίτῳ πατρὸς οἱ ἐξ Ἰσραήλ· παρωθήμενοι μὲν τὸ τῷ νομοθέτῃ δοκῆν, ὡς ἔωλον· τὰς ἰδίας δὲ τοῖς παιδȣομένοις εἰσ-

(1) Τὰ ἥπατά μȣ. ὠ τοῖς ἐκδεδομ.

κρίνοντες λόγȣς, καὶ ἀκαθαρσίας αὐτοῖς ἐνιέντες σπέρματα.

» ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Ἀνέβης γὰρ ἐπὶ τῆς
» κοίτης τῦ πατρός σȣ. πρῶτον μὲν τὸ συμβὰν λέγει, ὅτι ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν μέλλει ὁ λαὸς ἐπιβȣλȣ́ειν τῇ κοίτῃ τῦ πατρὸς, τȣτέσι τῇ νύμφῃ ἐκκλησίᾳ πρὸς τὸ βέλεσθαι αὐτῲ διαφθεῖραι. ὅπερ καὶ πράττει μέχρι καὶ τήμερον, ἐπιβȣλȣ́ων αὐτῇ διὰ τῶν βλασφημιῶν.

ε. Συμεὼν καὶ Λευὶ ἀδελφοὶ συνετέλεσαν ἀδικίαν ἐξ αἱρέσεως αὐτῶν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ Ἑβραῖος ȣ̓συμφωνεῖ τῷ ἑλληνικῷ, λέγων ὅτω· Συμεὼν
» καὶ Λευὶ ἀδελφοὶ σκεύη ὕβρεως, ἐν τῇ βȣ-
» λῇ αὐτῶν μὴ εἰσέλθῃ ἡ ψυχή μȣ, καὶ ἐν
» τῷ λαῷ αὐτῶν μὴ χρονίσῃ ἡ δόξα μȣ. ὅτι
» ἐν τῷ θυμῷ αὐτῶν ἀνεῖλον ἄνδρας, καὶ ἐν
Γ » τῇ βȣλῇ αὐτῶν καθεῖλον τείχη.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Ἐπειδήπερ ἐκ τῦ Συμεὼν Γραμματεῖς, ἐκ δὲ τῦ Λευὶ ἱερεῖς· Γραμματεῖς γὰρ καὶ ἱερεῖς σωετέλεσαν ἀδικίαν ἐξ αἱρέσεως αὐτῶν· μίαν γνώμῃ ἔχοντες, ἀνεῖλον τὸν Κύριον.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σωετέλεσαν τοίνῦν ἀδικίαν Συμεὼν καὶ Λευὶ, τȣτέσι λαοί τε καὶ ἱερεῖς ἐξ αἱρέσεως αὐτῶν. συμπεφωνήκασι γὰρ, καὶ σωέβησαν ἀλλήλοις εἰς
Δ τῲ κατὰ τῶν ἁγίων ἀδικίαν ὅ,τε Συ-
» μεὼν καὶ ὁ Λευί. τὸ δὲ, ἐξ αἱρέσεως αὐτῶν, ἀντὶ τῦ, καλὰ σκέψιν, καὶ καλὰ βέλησιν. ἃ γὰρ ἔκ γε τῦ συμβεβηκότος αὐτοῖς ἁπλῶς τὰ δεινὰ τῶν πεπονθότων κατεχεδιάζετο, ἀλλ' ȣ̓δὲ ἀπροβέλȣτα τὰ τολμήματα, καὶ τὸ ἔκτοπον θράσος· ἀλλ' ἐκ σωεδρίων αὐτῶν ἐπὶ τὸ δρᾶν ἦεσαν τὰ παντὸς ἐπέκεινα κακῦ.

ς. Εἰς βȣλὴν αὐτῶν μὴ ἔλθῃ ἡ ψυχή μȣ, καὶ ἐπὶ τῇ συσάσει αὐτῶν μὴ ἐρεῖσαι τὰ ἥπατά μȣ.

Ε

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀντὶ τῦ, μὴ γένοιτό μοι ἐπιθυμῆσαι τῶν τοιȣ́των. ἐκ τῦ ἥπατος γὰρ λέγȣσι τὸ ἐπιθυμητικὸν κινεῖσθαι. διὸ εἶπε, μὴ προσερείσῃ τὰ ἥπατά μȣ τοῖς
» τοιȣ́τοις· ἀντὶ τῦ, μὴ γένοιτό μοι πλη-
Ζ σιάσαι καὶ ἐπισηριχθῆναι τῇ ἐπισάσει καὶ σωαγωγῇ τῶν προειρημένων.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Τȣτο λέγει ἐπὶ τῇ συνελȣ́σει, ᾗ ἔμελλον σωέρχεσθαι ἐπὶ τὸν Κύριον. ὅτι δὲ ταύτῳ [τῲ] σωέλȣσιν λέγει, δῆλόν ἐσιν ἡμῖν. ψάλλει γὰρ ὁ μα-
» κάριος Δαβὶδ, ἄρχοντες σωήχθησαν Ψαλ. 2. 2.
» κατὰ τῦ Κυρίȣ, καὶ τὰ ἑξῆς. ἐπὶ ταύτῳ δὲ τῲ σωέλȣσιν προηγόρȣσε τὸ
» πνεῦμα λέγον, μὴ ἐρεῖσαι τὰ ῥήματά-
Η μȣ· (1) ῥύσασθαι βȣλόμενον αὐτὸς ὡς, εἰ δωατὸν, μὴ γενέσθαι δι' αὐτῶν τὸ μέλλον κακόν.

Ὅτι

Ὅτι ἐν τῷ θυμῷ αὐτῶν ἀπέκτειναν ἀνθρώπους, καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῶν ἐνευροκόπησαν ταῦρον.

* ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Ἀπέκτειναν μὲν τοὺς ἀνθρώπους, ἐνευροκόπησαν δὲ ταῦρον. ὅτι ταῦρον ἰσχυρὸν τὸν Χριστὸν λέγει. ἐνευροκόπησαν δὲ, ἐπειδὴ τῷ ξύλῳ πεπηγότος αὐτοῦ διέτρησαν τὰ νεῦρα.

» ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτι ἐν τῷ θυμῷ αὐτῶν
» [ἀπέκτειναν ἀνθρώπους, καὶ ἐν τῇ ἐπιθυ-
» μίᾳ αὐτῶν] ἐνευροκόπησαν ταῦρον. [ἀπεκτόνασι μὲν γὰρ ἁγίους, ὡς ἔφην, ἀνοσίῳ θυμῷ πρὸς ὠμότητα καὶ ἀπανθρωπίαν στρατηγούμενοι, ἀνήνυτον δὲ καὶ ἀκατάσκεπτον ἐπιθυμίαν παντελῶς εἰς νοῦν ἑλόντες οἱ τάλανες, ἐνευροκόπησαν ταῦρον, τουτέστι Χριστόν. καὶ τὶς ἡ ἐπιθυμία, προλαβόντες εἰρήκαμεν. ἐπεγνωκότες μὲν γὰρ ὅτι κληρονόμος ἐστὶν, ἐπεθύμησαν ἔχειν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ.] καὶ ὅρα τοῦ λόγου τὴν ἐπιτήρησιν. ἀπέκτειναν μὲν γὰρ τοὺς ἀνθρώπους, ἐνευροκόπησαν δὲ τὸν ταῦρον. θανάτῳ μὲν γὰρ περιβεβλήκασι τοὺς ἁγίους, καὶ μεμενήκασι νεκροὶ τὸν τῆς ἀναστάσεως καιρὸν περιμένοντες. ἀλλ' οἷά τις μόσχος νευροκοπούμενος, ὤκλασε μὲν εἰς γῆν οἱονείπως ὁ Χριστὸς, ἑκὼν ὑπομείνας τὸν τῆς σαρκὸς θάνατον, πλὴν οὐ γέγονε τῷ θανάτῳ κάτοχος, ἀλλ' εἰ καὶ γέγονεν ἐν νεκροῖς, ὡς ἄνθρωπος, ἀπομεμένηκε ζῶν τῇ τῆς Θεότητος φύσει. ταῦρος δὲ ὁ Χριστός. εὐσθενὲς γὰρ ὅτι μάλιστα τὸ ζῶον καὶ καθαρόν τε καὶ ἱερώτατον. Κύριος δὲ τῶν δυνάμεων ὁ υἱὸς, ὃς οὐ πεποίηκεν ἁμαρτίαν, ἑαυτὸν δὲ μᾶλλον ἔθυσεν ὑπὲρ ἡμῶν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τῷ Θεῷ καὶ πατρί. ἀκουέτωσαν τοίνυν οἱ τὸν οὕτω σεπτὸν νευροκο-
» πήσαντες ταῦρον· ἐπικατάρατος ὁ θυμὸς
» αὐτῶν, ὅτι αὐθάδης, καὶ ἡ μῆνις αὐτῶν,
» ὅτι ἐσκληρύνθη. Καὶ μεθ' ἕτερα. Ἀλλ' ὅγε τῶν Ἰουδαίων δῆμος τετόλμηκεν εἰπεῖν νευροκοπῶν τὸν ταῦρον, αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐξέχεαν τὸ αἷμα τοῦτο. ἕτερον γὰρ οἶμαι παρὰ τοῦτό ἐστιν οὐδὲν, τὸ ἀσυνέτως εἰπεῖν
Ματθ. 27. 25. ἐπὶ Χριστῷ, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ τὰ ἑξῆς.

ζ. Ἐπικατάρατος ὁ θυμὸς αὐτῶν ὅτι αὐθάδης, καὶ ἡ μῆνις αὐτῶν ὅτι ἐσκληρύνθη. διαμεριῶ αὐτοὺς ἐν Ἰακὼβ, καὶ διασπερῶ αὐτοὺς ἐν Ἰσραήλ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Νεμεσᾷ δὲ καὶ τῷ Συμεὼν καὶ τῷ Λευΐ, τῶν Σικιμιτῶν τὸν ἄδικον ὄλεθρον ὀδυρόμενος, καὶ εὔχεται μηδεμίαν κοινωνίαν ἔχειν εἰς τὴν παρανομίαν ἐκείνην. ἐπαρᾶται μέντοι οὐκ αὐτοῖς, ἀλλὰ τοῖς πονηροῖς αὐτῶν πάθεσι, τῇ ὀργῇ καὶ τῇ μήνιδι. ἐπιθυμίαν δὲ τὴν ὀργὴν ἐκάλεσεν. ἐκ ταύτης γὰρ καὶ ἡ ὀργὴ τὴν ἐτυμολογίαν ἔχει. ὀρέγεται γὰρ ὁ ὀργιζόμενος ἀμύνασθαι τὸν ἐχθρόν. καὶ αὐτὴ
» δὲ ἡ τιμωρία, πρόῤῥησις ἦν. διαμεριῶ γὰρ
» αὐτοὺς, φησὶν, ἐν Ἰακὼβ, καὶ διασπερῶ
A » αὐτοὺς ἐν Ἰσραήλ. ἀλλ' ἡ τοῦ Λευΐ φυλὴ διὰ τὴν ἄκραν διεσπάρη τιμὴν, ὡς ἑκάστῃ φυλῇ συνεῖναι λευΐτας καὶ ἱερέας, καὶ τὴν παρ' αὐτῶν ὠφέλειαν καρποῦσθαι. οὐκ ἔλαβον γὰρ ἴδιον κλῆρον, ἀλλ' ἐν ἑκάστῃ φυλῇ τινὲς αὐτοῖς ἀπενεμήθησαν πόλεις. καὶ τῆς προαστείου γῆς ὡρισμένων πήχεων ἀριθμός. καὶ ἡ τοῦ Συμεὼν δὲ φυλὴ οὐκ ἔσχε κλῆρον κεχωρισμένον, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ πατριάρχου πρόῤῥησιν μεταξὺ τῶν ἄλλων
B διεσπάρη φυλῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὴν μὲν φυλὴν τοῦ Λευΐ, λυτροῦται Μωσῆς τῆς κατάρας· ὁ δὲ Συμεὼν κλῆρον οὐκ εἴληφεν, ἐν δὲ μέσῳ τῷ Ἰούδᾳ κατῳκίσθη.

** ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Ἀνακαλεῖται Μωϋσῆς τὴν κατὰ τοῦ Λευΐ κατάραν, μᾶλλον καὶ εἰς εὐλογίαν αὐτὴν ἀνατρέπει, διὰ τὸν ὕστερον ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ ζῆλον τῆς φυλῆς καὶ
Γ τοῦ Φινεΐ. τὴν μέντοι κατὰ τοῦ Συμεὼν οὐκ ἀνεκαλέσατο. διὸ δὴ καὶ εἰς ἔργον ἐξέβη. ὁ γὰρ Συμεὼν οὐκ εἴληφε μὲν ὡς αἱ λοιπαὶ φυλαὶ κληρονομίαν. ἐν γὰρ μέσῳ τοῦ Ἰούδα κατοικήθη· ἐσώζετο δὲ, εἰ καὶ ὀλίγη τὸν ἀριθμὸν ἦν.

η. Ἰούδα, σὲ αἰνέσαισαν οἱ ἀδελφοί σου· αἱ χεῖρές σου ἐπὶ νώτου τῶν ἐχθρῶν σου· προσκυνήσουσί σοι υἱοὶ τοῦ
Δ **πατρός σου.**

» ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Ἑβραῖος, Ἰούδα, σοὶ ἐξο-
» μολογήσονται οἱ ἀδελφοί σου· αἱ χεῖρές σου
» ἐπὶ τὰ μετάφρενα τῶν ἐχθρῶν σου. Αἰνέσουσιν ὡς Θεὸν τὸν ἐκ σοῦ μέλλοντα προέρχεσθαι οἱ διὰ πίστεως ἁγιασμοῦ, διὰ πνεύματος ἁγίου κεκλημένοι πρὸς ἀδελφότητα, ὡς Ἰάκωβος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου, καὶ οἱ λοιποί.

E ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Ἰούδας τῶν τριῶν τῶν πρὸ αὐτοῦ μὴ εὐλογηθέντων οὗτος πρῶτος ἐτάγη ἐν τοῖς εὐλογημένοις. καὶ μή τι τοῦτο δίδωσιν ἡμῖν ἔννοιαν, ὅτι πρωτοτόκου αἰτίαν ἔχει;

» ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Ἰούδα, σὲ αἰνέσαισαν οἱ
» ἀδελφοί σου· αἱ χεῖρές σου ἐπὶ νώτου τῶν
» ἐχθρῶν σου· προσκυνήσουσί σοι υἱοὶ τοῦ πατρός σου· Τουτέστι καὶ συγγενῶν καὶ ἀλλο-
Z φύλων κατάρξεις, καὶ γενήσῃ παρὰ πᾶσιν ἐπαινετός.

» ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ἰούδα, σὲ αἰνέσαισαν οἱ
» ἀδελφοί σου, καὶ τὰ ἑξῆς. Ὥσπερ τῷ Ῥουβὶμ καὶ τῷ Συμεὼν καὶ τῷ Λευΐ προλέγων, οὐκ αὐτοῖς τὰ συμβησόμενα, ἀλλὰ ταῖς ἐξ αὐτῶν φυλαῖς προαγορεύει· οὕτω καὶ τοῦ Ἰούδα τὴν φυλὴν, Ἰούδα ὀνομάζει, τὴν ἐκ τοῦ Ἰούδα· οὐ περὶ τοῦ Κυρίου λέγων νῦν, ὥστινες οἴονται, ἀλλὰ τῆς βασιλευούσης τῶν
H ἄλλων φυλῆς.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Οὐκ ἐκεῖνον τὸν Ἰούδαν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰακὼβ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ᾔνεσαν. τοῦτον δὲ τὸν Ἰούδαν αἰνέσουσιν οἱ
» ἀδελφοί· ἐπεί φησιν οὗτος ὁ Ἰούδας· διηγή- Ψαλ. 21. 22.

» σομαι τὸ ὄνομά σε τοῖς ἀδελφοῖς με, ἐν μέ-
» σῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε. ὃ λέγεται πρὸς
» ἐκεῖνον τὸν Ἰούδαν, αἱ χεῖρές σε ἐπὶ νώτε
» τῶν ἐχθρῶν σε. πᾶ θήρισκεται ἐπὶ νώτε
τῶν ἐχθρῶν τὰς χεῖρας ἐκεῖνος ὁ Ἰούδας
ἐπιτεθείς; ἡ ἱστορία δὲν τοιᾶτον ἀνέγρα-
ψε περὶ αὐτᾶ. ἐὰν δὲ νοήσῃς τῷ ἐπιδη-
μίαν τᾶ Κυρίε Ἰησᾶ καταργῆντος τὸν διά-
βολον, ἀπεκδυομένε τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς
ἐξεσίας, καὶ δειγματίζοντος, καὶ θριαμ-
βεύοντος ἐν τῷ ξύλῳ, ὁρᾷς πῶς ἐπὶ τᾶ-
τον τὸν Ἰούδαν πεπλήρωται ἡ λέγεσα προ-
» φητεία· αἱ χεῖρές σε ἐπὶ νώτε τῶν ἐχ-
» θρῶν σε.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Ἐχθρὸς λέγων, κα-
Ψαλ. 109. 1. θώς φησιν ὁ πατὴρ αὐτᾶ, κάθε ἐκ δεξιῶν-
με, καὶ τὰ ἑξῆς. ἐχθροὶ γάρ εἰσιν οἱ διώ-
ξαντες αὐτὸν, καὶ ἕως τῆς σήμερον διώ-
» κοντες. τὸ δὲ, αἱ χεῖρές σε, τᾶτέσιν ἡ
» ἰσχύς σε. τὸ δὲ, ἐπὶ νώτε τῶν ἐχθρῶν σε,
ὅτι κἂν ἀποφύγωσιν αὐτὸν, ἐπ' ἐσχάτων
τῶν καιρῶν ἐξομολογήσεται αὐτῷ ὁ λαός.
ἔτοι γάρ εἰσιν οἱ υἱοὶ τᾶ πατρὸς αὐτᾶ, κα-
Ησ. 1. 2. θὼς λέγει διὰ Ἡσαΐε τᾶ προφήτε, υἱὸς
» ἐγέννησα, καὶ τὰ ἑξῆς.

Θ. Σκύμνος λέοντος Ἰούδα· ἐκ βλασᾶ υἱέ με ἀνέβης· ἀναπεσὼν ἐκοιμήθης ὡς λέων, καὶ ὡς σκύμνος· τὶς ἐγερεῖ αὐτόν;

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ μὲν Ἀκύλας
» φησὶ, σκύλαξ λέοντος Ἰούδα· ἀπὸ ἁλώ-
» σεως υἱέ με ἀνέβης· κάμψας, κατεκλί-
» θης· ὁ δὲ Σύμμαχος, σκύμνος λέοντος
» Ἰούδα· ἐκ θηριαλώσεως υἱέ με ἀνέβης· ὀ-
» κλάσας ἠδράθης. δι' ὧν σαφῶς παρίστα-
ται ἡ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασις, καὶ ἡ ἐξ ᾅδε
ὥσπερ ἔκτινος θηριαλώσεως τᾶ Σωτῆρος
ἡμῶν ἀποφυγή. τὸ δὲ ὀκλάσας καὶ ἐδρασ-
θῶσα, ἀλλὰ μὴ καταπεσεῖν, ὁμᾶ τὸν θά-
νατον ἔδειξε διὰ τᾶ ὀκλάσαι, καὶ τὸ μὴ
ὑποσυρῶσα ὁμοίως ταῖς τῶν ἄλλων ἀν-
θρώπων ψυχαῖς διὰ τᾶ ἡδρᾶθαι.

» ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Σκύμνος λέοντος Ἰούδα·
» ἐκ βλασᾶ υἱέμε ἀνέβης· ἀναπεσὼν, ἐκοι-
» μήθης ὡς λέων, καὶ ὡς σκύμνος· τὶς ἐγε-
» ρεῖ αὐτόν; Τὸ μὲν ἐκ βλασᾶ υἱέ με ἀνέβης,
ἀντὶ τᾶ ὑψήθης, καθάπερ ἔκτινος ἀγα-
θῆς ῥίζης, ἐμᾶ, πρέμνος σθαλὴς ἐκβε-
» βλασηκώς· τὸ δὲ, ὡς λέων, καὶ ὡς σκύ-
μνος ἐκ παραλλήλε, δηλοῖ τὸ αὐτό· ὡς
Ψαλ. 8. 4. τὸ, τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσῃ αὐτᾶ,
» ἢ υἱὸς ἀνθρώπε, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; τὸ
» δὲ, ἀναπεσὼν, ἐκοιμήθη· τὶς ἐγερεῖ αὐ-
τόν; τλὼ ἐπὶ τῆς γῆς αὐτᾶ λέγει βεβαίω-
Ψαλ. 67. 13. σιν. ἔσι γὰρ παραπλήσιον τῷ, ἐὰν κοιμη-
» θῆτε ἀνὰ μέσον τῶν κλήρων. καὶ γᾶν πολ-
λάκις τῶν λοιπῶν Φυλῶν πολεμεμένων τε
καὶ ἀπαγομένων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖσον αὐτὴ
μηδὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀδικεμένη διέμει-
νε. Φησὶν ἓν, ὅτι Φοβερὸς, ὡς λέων, γε-
νήσῃ τοῖς ἅπασι.

» ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Σκύμνος λέοντος Ἰούδα·
» ἐκ βλασᾶ υἱέ με ἀνέβης. Τὸ ἰσχυρὸν, λέον-
τι παραβάλλει· τλὼ δὲ ὀξεῖαν εἰς πλεῖ-
θος ἐπίδοσιν, δυεργεῖ βλασήματι. ἀνα-
» πεσὼν, ἐκοιμήθη ὡς λέων, καὶ ὡς σκύ-
» μνος· τὶς ἐγερεῖ αὐτόν; νεῶ κοίμησιν λέ-
γει τλὼ κληρονομίαν τῆς ἀπονεμηθείσης
» τῷ Ἰούδα γῆς, ὡς καὶ ὁ Δαβίδ· ἐὰν κοι- Ψαλ. 67. 13.
» μηθῆτε ἀνὰ μέσον τῶν κλήρων, τᾶτέσιν
ἀναπαύητε καὶ τῶν κλήρων ἀπολάβητε.
τὸν γὰρ προσήκοντα κλῆρον αὐτῷ εἰλη-
φὼς ὁ Ἰούδας, καὶ καταπαύσας, καὶ ὥσπερ
κοιμηθεὶς ἐκ τῶν πολλῶν πόνων τῶν προει-
ληφότων, καθάπερ λέων ἀναπεσὼν, πλα-
τύτερος γέγονε, καὶ λέοντος Φοβερώτερος.
ὃν ἀνασῆσαι τῶν δυσχερῶν ἐσί.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Οἶδε γὰρ αὐτλὼ, ἅτε
προνομίων ἠξιωμένλω, πρὸ τῶν λοιπῶν
Φυλῶν τετιμᾶθαι. καὶ ἐπεὶ ἐξῆρχεν ἐν
πολέμοις, καὶ μόνη τᾶ παντὸς ἔθνες ἡγεῖ-
το ἐν ταῖς πρὸς τὰς ἐχθρὰς παρατάξε-
σιν, εἰκότως ἐπιλέγεται πρὸς αὐτλὼ, αἱ
» χεῖρές σε ἐπὶ νῶτον τῶν ἐχθρῶν σε. εἶτα
διὰ τὸ ἀρχικὸν καὶ βασιλικὸν ἀξίωμα,
» σκύμνος λέοντος εἶναι λέγεται πρὸς αὐ-
τλώ. σεμνυνόμενος δὲ ὁ πατριάρχης ὁμᾶ
καὶ προφήτης ἐπὶ τῷ τῆς Φυλῆς ἀξιώ-
» ματι προσίθησι, λέγων, ἐκ βλασᾶ υἱέ με
» ἀνέβης. τὸ δὲ, ἀναπεσὼν, ἐκοιμήθης ὡς
» λέων, καὶ ὡς σκύμνος λέοντος, τὸ γαῦ-
ρον ὁμᾶ καὶ θαρσαλαῖον, καὶ τὸ ἐπὶ τῶν
ἔξωθεν ἐπιόντων ἀκατάπληκτον, τό, τε
ἄφοβον καὶ τῶν ἐχθρῶν καταφρονητικὸν
παρίσησι. τοιᾶτον δὲ αὐτὸν ὄντα, μᾶλλον
» δὲ τοιαύτλω ὄσαν τλὼ Φυλλὼ, τὶς, φησὶν,
» ἀνασήσει; μέγαν τινὰ καὶ θαυμασὸν, ἀπά-
νιόντε καὶ δυσθεώρητον ἔσεσθαι τὸν μέλ-
λοντα ἀνασήσειν τᾶ θρόνε, καὶ μετασή-
σειν τᾶ ἀρχικᾶ ἀξιώματος τλὼ διαληφθεῖ-
σαν Φυλλὼ αἰνιξάμενος, θαυμασικῶς ἐπι-
λέγει τὸ, τὶς ἆρα εἴη ὁ τὸν Κύριον ἡμῶν
ἀνασήσων ἐκ νεκρῶν; τὶς δ' ἄλλος, ἢ ὁ
πατὴρ τᾶ Κυρίε;

» ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὶς, φησὶν, ἀνασήσει
αὐτόν; τᾶτέσιν ἐκ ἀβλήτον ὑπέση θάνα-
τον, ἀλλὰ καίτοι πάντας ἐλεῖν ὡς λέων καὶ
καταπλοῆσαι δυνάμενος, καὶ τῆς τῶν θη-
ρευόντων ἐκδύας χειρὸς, ἀνεκλίθη. καὶ
ὃ καθάπερ ᾠήθησαν οἱ σαυρᾶν ἠρημένοι
θανάτῳ καλεχημένος, ἀλλ' οἷον ὕπνῳ χρη-
σάμενος, καὶ καταμύσας βραχύ. (1)

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τὸν κατ' οἰκονομίαν θά-
» νατον σημαίνει τὸ, κατακλιθείς. λέων ἐσὶν
ὁ Χρισὸς τοῖς τελείως ἀποθηριωθεῖσι· τοῖς
δὲ ἔτι εἰσαγωγικοῖς, σκύμνος.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τᾶ Ἰούδα πολλὰς ἐπαί-
» νες διέξεισι. Ἰούδα σὲ αἰνέσαιεν οἱ ἀδελφοί-
» σε· αἱ χεῖρές σε ἐπὶ νώτων ἐχθρῶν σε·
» προσκυνήσασί σοι υἱοὶ τᾶ πατρός σε. σκύ-
» μνος λέοντος Ἰούδα· ἐκ βλασᾶ υἱέ με ἀνέ-
» βης· ἀναπεσὼν, ἐκοιμήθης ὡς λέων, καὶ
ὡς

(1) Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Κύριλλος ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 223.

» ὡς σκύμνος· τὶς ἐγερεῖ αὐτόν; Ἀλλὰ τέ-
» των ἀδὲν τῷ Ἰούδᾳ ἁρμότλει, ἀλλ' ἢ τῇ ἐκ
» τέτε βλασησάσῃ Φυλῇ. βασιλικὴ γὰρ ἰῶ
» αὕτη, πρώτε μὲν τᾶ Δαβὶδ βασιλεύσαν-
» τος, εἶτα τῶν ἐξ ἐκείνε. καὶ πασῶν δὲ τῶν
» ἄλλων Φυλῶν ἰῶ δυνατωτάτη. κὴ γὰρ ἡνί-
» κα Δαβὶδ ὁ βασιλεὺς ἀριθμηθῆναι προ-
» σέταξε τὸν λαὸν, τετρακοσίας τᾶ Ἰούδα
» χιλιάδας εὗρε, τῶν δὲ ἄλλων Φυλῶν ἐν-
» νακοσίας. καὶ μέντοι κἀν τῇ ἐρήμῳ δια-
» ριθμηθέντες, πλείας ὤφθησαν τῶν ἄλλων
» Φυλῶν. ἀλλὰ τὸ ἀκριβὲς τῆς προῤῥήσεως
» τλὼ ἔκβασιν ἔλαβεν ἐπὶ τᾶ δεσπότε Χριςᾶ·
» ὃς ἐκ βλασᾶ ἀνέτειλε, κατὰ τὸν πατρι-
» άρχλω Ἰακὼβ, καὶ κατὰ τὸν προφήτλω
Ησ. ιι. ι. » Ἡσαΐαν, ἐξῆλθε ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσ-
» σαὶ, καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ῥίζης ἀνέβη. αὐτῷ
» δὲ κὴ τὸ, ἀναπεσὼν δὲ, ἐκοιμήθη ὡς λέων,
» ἁρμότλει, καὶ τὸ, ὡς σκύμνος λέοντος.
» ὥσπερ γὰρ ὁ λέων καὶ καθεύδων ἐςὶ φοβε-
» ρὸς, ἕτως ὁ δεσποτικὸς θάνατος φοβερὸς
» καὶ τῷ θανάτῳ κὴ τῷ διαβόλῳ γεγένηται.
» λέοντα δὲ αὐτὸν, κὴ σκύμνον κέκληκε λέον-
» τος, ὡς βασιλέα καὶ βασιλέως ὑὸν, καὶ
» Θεὸν καὶ Θεᾶ ὑόν. καὶ κατὰ τὸ ἀνθρώ-
» πινον γὰρ ἐκ τᾶ Δαβὶδ ἐβλάσησε, καὶ ὡς
» Θεὸς πρὸ αἰώνων ἐκ τᾶ πατρὸς ἐγεννήθη.
» καὶ τὸ, τὶς ἐγερεῖ αὐτόν; τλὼ ἄφατον αὐ-
» τᾶ δείκνυσι δύναμιν. αὐτὸς γὰρ ἑαυτὸν ἀ-
Ιωάν. 2. 19. » νέσησε, κατὰ τλὼ αὐτᾶ προῤῥήσιν· λύσα-
» τε γάρ φησι τὸν ναὸν τᾶτον, καὶ ἐν τρισὶν
» ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σκύμνος ἦν λέοντος ὁ Χριςὸς, καθάπερ ἀπὸ βλασᾶ καὶ ἐκ ῥίζης εὐγενᾶς ἀναφὺς, τῆς ἁγίας παρθένε. κὴ γάρ ἐςιν αὐτὸς ἡ τῆς δυνάμεως ῥάβδος, λῶ ἐκ Σιὼν ἡμῖν ἀπέςειλεν ὁ Θεός· ἡ πάντας παρακαλέσα καὶ ἀνέχεσα βακτηρία, ἡ τῆς εὐθύτητός τε κὴ βασιλείας, ἡ ὀρθῶς μὲν κὴ πρᾴως τὰς τῶν ἁγίων ἀγέλας διαποιμαίνεσα, σωτρίβεσα δὲ καθάπερ τὶ σκεῦος κεραμέως ὀσράκινον τὰς ὑπ' αὐτῷ νέμεθαι μὴ ἀνεχομένας. αὐλὸς ἡ ῥάβδος ἡ Ἀαρὼν, ἡ τόπον ἔχεσα τλὼ θείαν σκλωλὼ, καὶ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσενηνεγμένη, ἡ ἐξανθήσασα κάρυα· ὅπερ ἐςὶν ἀνασάσεως σύμβολον. ξύλον γὰρ τὸ ἐκ καρύας, ἀγρυπνίας πως ἐςὶν ἐμποιητικόν. ἐκτετίμηται δὲ τὸ τῆς ἀνασάσεως μυςήριον ἐν ἐκκλησίαις Θεᾶ. διὰ τᾶτο καὶ ὁ μακάριος Ἰακὼβ βλασὸν ὀνομάσας, σύθυς διαμέμνηται τῆς οἰκονομίας.

» * ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀναπεσὼν ἐκοιμήθη, τετέσιν ἐκ ἀβλήτον θάνατον ὑπέση Χριςὸς, καίτοι πάντας ἑλεῖν, ὡς λέων, καὶ καταπλοῆσαι δυνάμενος.

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τὶ δέ ἐςι τὸ,
» ἀναπεσὼν, ἐκοιμήθη ὡς λέων; Ὥσπερ
δὴ ὁ λέων ἐκ ἐγρηγορὼς μόνον, ἀλλὰ καὶ
καθεύδων ἐςὶ φοβερὸς, ἕτω καὶ ὁ Χριςὸς
ἀ πρὸ τᾶ ςαυρᾶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ

(1) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ταῦτα ἐκ εὕρηται.

Α τῷ ςαυρῷ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τελευτῇ φοβε-
ρὸς ἰῶ, κὴ τὰ μεγάλα τότε εἰργάζετο θαύ-
ματα· ἥλιον ἀποςρέφων, πέτρας τέμνων,
τλὼ γῆν κλονῶν, τὸ καταπέτασμα χί-
ζων, τλὼ γυναῖκα τᾶ Πιλάτε δεδιτλόμενος.
Καὶ μετ' ὀλίγα. Τότε σκότος τλὼ οἰκεμένλω
καλελάμβανε, κὴ νὺξ ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ ἐφαί-
νετο. τότε ὁ θάνατος ἐτήκετο, καὶ ἡ τυ-
ραννὶς αὐτᾶ ἐλύετο. πολλὰ ἂν σώματα τῶν
κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη. ταῦτα ἄνω-
Β θεν προλέγων ὁ πατριάρχης, καὶ δεικνὺς
ὅτι ςαυρέμενός ἐςι φοβερὸς, ἀναπεσὼν,
» φησὶν, ἐκοιμήθη ὡς λέων. καὶ ἐκ εἶπε,
» κοιμηθήσῃ, ἀλλ' ἐκοιμήθη, διὰ τὸ πάν-
τως ἐσόμενον. ἔθος γὰρ τοῖς Προφήταις
πανταχᾶ τὰ μέλλοντα, ὡς γεγενημένα
προλέγειν. ὥσπερ γὰρ ἐκ ἔνι τὰ γεγενη-
μένα, μὴ γεγενῆθαι· ἕτως ἐδὲ τᾶτο. διά-
τοι τᾶτο, τῷ ςοχασμῷ τᾶ παρωχηκότος
χρόνε, τὰ μέλλοντα προαναφωνᾶσι, τὸ
Γ ἀδιάπλωτον αὐτῶν, καὶ πάντως ἐσόμενον
διὰ τέτων ἐνδεικνύμενοι. τὸ γὰρ πάντως
μέλλον, ἤδη γεγένηται παρὰ Θεῷ· καὶ
» πᾶς χρόνος αὐτῷ πάρεσιν· ὡς ἐν τῷ, ὤρυ- Ψαλ. 21. 16.
» ξαν χεῖράς με. (1)

ΑΔΗΛΟΥ. Ὥσπερ ὁ λέων, φησὶ, καὶ κοιμώμενος, καὶ ἐγρηγορὼς φοβερός ἐςιν, ἕτω κὴ ὁ Χριςὸς δηλονότι μέχρι τῆς ἐλεύσεως αὐτᾶ.

Δ ι. Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτᾶ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται· κὴ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν.

» ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων
» ἐξ Ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐ-
» τᾶ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται. Ὠήθη-
σάντινες τὰς προῤῥήσεις ταύτας ἐκ εἰλη-
Ε φέναι τλὼ ἔκβασιν, ἀπὸ τᾶ καὶ τλὼ Φυ-
λλὼ ταύτλω γενομένλω ὑπὸ Βαβυλωνίοις
αἰχμάλωτον, τλὼ βασιλείαν ἀποβαλεῖν·
ἃ προσχόντες, ὅτι καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας
ἐκείνας ἀδὲν ἧττον ἡ Φυλὴ αὕτη τῶν ἄλλων
καθηγεῖτο Φυλῶν, ἐπανιᾶσάτε πρὸς τὰ
Ἱεροσόλυμα, τῆς ἐπανόδε διὰ τᾶ Ζοροβά-
βελ κατάρξασα, καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς
τὰς μακεδονικὰς ἐφόδες ἡγησαμένη παν-
Ζ τὸς τᾶ λαᾶ, ἄχρις ἃ μετὰ τλὼ τᾶ Σωτῆ-
ρος ἐπιδημίαν ὑπὸ Ῥωμαίων αἰχμάλωτοι
γενόμενοι, τῆς γῆς εἰς τὸ παντελὲς ἐκ-
πεπλώκασι.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ἄχρι τέτε περὶ τῆς Φυ-
λῆς εἰπὼν, ἐντεῦθεν ἕτερόν τι βέλεται λέ-
» γειν. ἐκ ἐκλείψει γάρ φησιν ἄρχων ἐξ Ἰού-
δα, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἄλλος γὰρ ἄρα Ἰούδας,
ἄλλοι δὲ οἱ ἄρχοντες οἱ ἐκ τᾶ Ἰούδα, καὶ
ἕτερος ἡ προσδοκία τῶν ἐθνῶν, ἃ ἐλθόν-
τος, ἐπέλιπον οἱ ἄρχοντες οἱ ἐξ Ἰούδα. τὶς
Η ἦν ὁ Ἰούδας; ἡ Φυλή. τίνες δὲ οἱ ἄρχοντες;
οἱ βασιλεῖς. τὶς ἡ προσδοκία τῶν ἐθνῶν;
ὁ Κύριος. τὶ ἦν, ἕως τῆς τᾶ Σωτῆρος πα-

ρεσίας

ρȣσίας βασιλεῖς ἦσαν οἱ ἐκ τῆς Φυλῆς Ἰȣ́δα; ἀλλ' ȣ̓δεὶς Φαίνεται τῶν Ἰσραηλιτῶν ἄρξας μετὰ τὸν Ζοροβάβελ ἐκ Φυλῆς Ἰȣ́δα. πρὸ γὰρ τȣ̃ Κυρίȣ Φανερώτατα οἱ ἀπὸ Μωδεεὶμ τῆς κώμης Ἀσαμωναῖοι τῆς λευϊτικῆς Φυλῆς τυγχάνοντες, ἦρξαν τȣ̃ λαȣ̃, καὶ τελȣυταῖον ἐβασίλȣσαν. πῶς ȣ̓ν σω-
» θήσεται τὸ, ȣ̓κ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰȣ́δα,
» καὶ ἡγȣ́μενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτȣ̃, ἕως ἂν
» ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, εἰ μὴ ȣ̓́τω νοηθείη;
ὅτι ἐξ Ἰακὼβ ȣ̓κ ἐκλείψει ἄρχων, τȣτέςιν
ἡ Φυλὴ ἄρχȣσα καὶ κρατȣ̃σα, καὶ μείζων
τῶν ἄλλων ȣ̓σα, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος.
ὅτι δὲ τὴν Φυλὴν, ἄρχοντα λέγει ὁ Μωϋσῆς, ἀλλ' ȣ̓ τȣ̀ς ἐν αὐτῷ βασιλȣ́σαντας,
» μαρτυρεῖ ὁ Ἀκύλας, σκῆπτρον εἰρηκὼς,
» ἀντὶ τȣ̃, ἄρχων. σκῆπτρον δὲ ἡ Φυλὴ ὀνομάζεται. καὶ γὰρ ἀληθῶς τὸ κατὰ τῶν ἄλλων ἀξίωμα διετέλεσεν ἔχȣσα ἡ Φυλὴ Ἰȣ́δα τὸν πλείονα χρόνον, καὶ τὸν ναὸν ἔχȣσα, καὶ τὴν κιβωτὸν, καὶ πᾶσαν τὴν λατρείαν, ἕως ἀπειθήσασα τῷ Κυρίῳ, σὺν ταῖς ἄλλαις ᾐχμαλωτίσθη ὑπὸ Ῥωμαίων.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἦρχον μὲν γὰρ Ἰȣδαῖοι, καὶ ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ οἱ παρ' αὐτοῖς ἦσαν ἡγȣ́μενοι, μέχρις ἂν Ἡρώδης Ἀντιπάτρȣ παῖς, Παλαιςινὸς τὸ γένος, Τετράρχης ὠνόμασται, καὶ μετεποιήσατο τῆς ἀρχῆς. ἐφ' ȣ̓ καὶ αὐτὸς γεγέννηται Χριςὸς, ἡ τῶν ἐθνῶν προσδοκία. ὅτι γὰρ σέσωςαι τῶν ἐθνῶν ἡ πληθὺς, γεννηθέντος αὐτȣ̃, μακρῶν ȣ̓ δεήσει πρὸς ἀπόδειξιν λόγων, αὐτȣ̃ διακεκραγότος τȣ̃ πράγματος. πλὴν ὅτι προεισέφρησε μὲν [διὰ] πίςεως ὁ ἐξ ἐθνῶν ἀρτιγενής τε καὶ νέος λαὸς, εἰσκληθήσεται δὲ μετ' αὐτὸν ὁ Ἰσ-
» ραὴλ, ἐδίδαξελέγων εὐθύς. δεσμεύων πρὸς ἄμπελον, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Προαγορȣ́ει καὶ τῆς
» ἐπιφανείας αὐτȣ̃ τὸν καιρόν· ȣ̓κ ἐκλείψει
» ἄρχων ἐξ Ἰȣ́δα, καὶ ἡγȣ́μενος ἐκ τῶν μη-
» ρῶν αὐτȣ̃, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται· καὶ
» αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν. τȣ̃το τῆς τȣ̃ Κυρίȣ παρȣσίας σημεῖον σαφέςατον. ἐξέλειπον γὰρ τῶν Ἰȣδαίων ȣ̓χ οἱ βασιλεῖς μόνοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἱερεῖς, καὶ οἱ Προφῆται, ὥςε δειχθῆναι τὸ τῆς προῤῥήσεως τέλος. τȣ̃ γὰρ Σωτῆρος ἡμῶν τίκτεσθαι μέλλοντος, ἀλλόφυλοι αὐτῶν ἐκράτησαν βασιλεῖς, ἵνα ὁ αἰώνιος δειχθῇ βασιλεὺς, ἡ τῶν ἐθνῶν προσδοκία, κατὰ τὴν δοθεῖσαν παρὰ τȣ̃ Θεȣ̃ τῶν ὅλων πατριάρχαις ἐπαγγελίαν. καὶ γὰρ καὶ τῷ Ἀβραὰμ, καὶ τῷ Ἰσαὰκ, καὶ τῷ Ἰακὼβ ὑπέσχετο ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ἐν τῷ σπέρματι αὐτῶν ȣ̓λογήσειν πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς. τȣ̃το ἐνταῦθα παρεδήλωσε, τὸν Ἰȣ́δαν ȣ̓λογῶν ὁ
» Ἰακὼβ ὁ πατριάρχης. ȣ̓κ ἐκλείψει ἄρχων
» ἐξ Ἰȣ́δα, καὶ ἡγȣ́μενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐ-
» τȣ̃, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται· καὶ αὐτὸς
» προσδοκία ἐθνῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ ἐνταῦθα λεγόμενον, ȣ̓κ
» ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰȣ́δα, ȣ̓ περὶ αὐτȣ̃ ἐκείνȣ τȣ̃ πρώτȣ ἀνδρὸς ἐξακȣ́ειν δεήσει·

A „ ὥσπερ ȣ̓δὲ τὸ, Ἰȣ́δα σὲ αἰνέσαιεν οἱ ἀδελφοί σȣ, καὶ τὰ ἑξῆς, ἐπ' ἐκείνȣ ἀνεφέρετο. πλείςοις γὰρ χρόνοις ἄρχοντες καὶ ἡγȣ́μενοι τȣ̃ Ἰȣ́δα κατέςησαν ȣ̓κ ἐκ τῆς ἐκείνȣ τȣ̃ ἀνδρὸς διαδοχῆς. πρῶτος γὰρ Μωσῆς αὐτὸς ἡγήσατο τȣ̃ λαȣ̃, ȣ̓κ ἐξ Ἰȣ́δα, ἀλλ' ἐκ τȣ̃ Λευΐ γεγονώς. εἶτα ὁ Ἰησȣ̃ς ὁ ἐκ Φυλῆς Ἐφραίμ· μεθ' ὃν ἦρξε Δεβόῤῥα ἐκ Φυλῆς Ἐφραὶμ, καὶ Βαρὰκ ἐκ Φυλῆς Νεφθαλείμ· μεθ' ȣ̓ς Γεδεὼν ἐκ
B Φυλῆς Μανασσῆ, καὶ οἱ ἐφεξῆς ἐκ Φυλῶν ἑτέρων. εἶτα, ἀναρχίας γενομένης, ἡγεῖτο αὐτῶν Ἡλὶ ὁ ἱερεὺς ἐκ Φυλῆς Λευΐ. ȣ̓τοι πάντες Κριταὶ ȣ̓κ ἐκ διαδοχῆς Ἰȣ́δα, ἐκ διαφόρων δὲ Φυλῶν ἄλλοθεν ἄλλος γενόμενος. καὶ ὁ μετὰ τȣ́τȣς πρῶτος αὐτῶν βασιλεύσας Σαȣ̀λ ἐκ Φυλῆς ἦν Βενιαμίν.
» πῶς ȣ̓ν τὸ, ȣ̓κ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰȣ́-
» δα, καὶ τὰ ἑξῆς, ὡς ἂν οἰηθείη τὶς ἐπὶ τȣ̀ς ἐκ Φυλῆς Ἰȣ́δα ἄρχοντας καὶ ἡγȣμέ-
Γ νȣς ἀνενεχθήσεται; ὅτε φαίνονται ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς τȣ̃ Ἰακὼβ τελȣτῆς ὅλοις ἔτεσιν ἐγγύς πȣ χιλίοις ȣ̓κ ἐκ μόνης τῆς Φυλῆς Ἰȣ́δα προαχθέντες, ἀλλ' ἐξ ἄλλων, μέχρι τῶν τȣ̃ Δαβὶδ χρόνων.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τȣ̀ς προτέρȣς μεμψάμενος υἱȣ̀ς Ἰακὼβ, ὡς διά τινα πλημμελήματα τῆς μελλȣ́σης προῤῥήσεως ἀναξίȣς γεγενημένȣς, ὡς κρείττονι τῶν
Δ ἀδελφῶν Ἰȣ́δα, τά δε θεσπίζει. ἐσκόπει γὰρ διὰ τίνος τῶν παίδων ἡ περὶ τῶν ἐθνῶν ἐπαγγελία προβήσεται, αὐτῷ τε καὶ τοῖς αὐτȣ̃ πατράσιν ἐκ Θεȣ̃ δεδομένη. ἐπὶ δὲ τὸν τέταρτον ἐλθὼν τὸν Ἰȣ́δαν, ὁμȣ̃ μὲν τὸν φήσαντα αὐτῷ χρησμόν· βασι- Γεν. 31. 11.
» λεῖς ἐκ τῆς ὀσφύος σȣ ἐξελȣ́σονται· τέλος λήψεσθαι θεσπίζει διὰ τῆς τȣ́τȣ διαδοχῆς, ἐξ ȣ̓ καὶ τὸ βασιλικὸν γένος συνέςη, ὁμȣ̃ δὲ παρίςησι καὶ τὸν περὶ τῆς τῶν
E ἐθνῶν κλήσεως χρόνον. ἐξ αὐτȣ̃ δεικνὺς καὶ τὸν δι' ȣ̓περ ἡ κλῆσις Χριςὸν, δι' ὃν καὶ βασιλικῆς ἠξιώθη παρὰ τȣ̀ς ἄλλȣς Φυλῆς. καὶ ἀπὸ τῶν Μωσέως χρόνων, Θεȣ̃ προςάξει, κατὰ τὴν διάταξιν, τῶν λοιπῶν ἡγεῖτο Φυλῶν. καὶ ἐν τῷ ἐγκαινισμῷ τῆς σκηνῆς πρῶτοι τὰ δῶρα προσήνεγκαν· καὶ ἐν τῷ διαμερισμῷ τῆς γῆς αἱ μὲν ἄλλαι Φυλαὶ διὰ κλήρȣ, ἀκληρωτὶ δὲ αὕτη τὸ οἰκεῖον μέρος κομίζεται· καὶ μετὰ τὴν τε-
Z λȣτὴν Ἰησȣ̃, Θεὸς προσέταξεν ἐπὶ τȣ̀ς Χαναναίȣς ταύτην ἡγήσασθαι· καὶ πανταχȣ̃ ταύτην ἡγȣμένην ȣ̓ρήσομεν. εἰ γὰρ καὶ οἱ Κριταὶ ἐκ διαφόρων ὁρμῶντο μερῶν, ἀλλ' ȣ̓ν καθόλȣ ἡ τȣ̃ Ἰȣ́δα Φυλὴ τȣ̃ παντὸς ἔθνȣς ἡγεῖτο. πολὺ δὲ μᾶλλον ἀπὸ τῆς τȣ̃ Δαβὶδ βασιλείας, καὶ κάτω, μέχρι τῆς αἰχμαλωσίας τῆς εἰς Βαβυλῶνα, καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον. καὶ ἐν Παραλειπομέναις δὲ πρώτη γενεαλογεῖται. λείπε-
H ται δὴ ȣ̓ν τȣ́τοις ἀκολȣ́θως καὶ ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις τὴν αὐτὴν Φυλὴν τῶν λοιπῶν ἡγεῖσθαι μέχρι τῆς τȣ̃ Σωτῆρος ἐπιδημίας· εἰ καὶ μὴ θείαν ἔχομεν μέχρι ταύτης ἱςορȣ̃σαν Γραφήν· λόγος γὰρ αὐτὴν

τῳ τῶν πασῶν ἡγεῖθαι Φυλῶν μέχρι τὸ γένος ὑπὸ Ῥωμαίων δεδάλωται. διὸ καὶ τὸ πᾶν ἔθνος ἐξ αὐτῆς προσαγορεύονται, (1) ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῆ Ῥεβὶμ, ὃς πρωτότοκος ἦν, καίτοι τῶν πρωτοτόκων τιμωμένων κατὰ τὸν νόμον· οὐδὲ ἀπὸ τῆ Λευὶ πρεσβυτέρα ὄντος, καὶ ἱερωσύνῃ τετιμημένα, ἢ καὶ ἀπὸ τῆ Ἰωσὴφ ἄρξαντος Αἰγύπτα, καὶ τῶν ἀδελφῶν, καὶ τῶν ἐξ αὐτῆ, χρόνον ἐπὶ πλεῖσον ἡγησαμένων τῶν δ' Φυλῶν. διατὶ δὲ μὴ ἀπὸ τῆ Βενιαμὶν; ὅπερ ἦν οὐ τῷ κλήρῳ ἡ τῆ παντὸς ἔθνας μητρόπολις. ἀλλὰ γὰρ ἡ τῆ Ἰούδα Φυλὴ ἄνωθεν ἦν ἀρχικὴ, καὶ ἡγεῖτο πάντων, ἕως ἦσαν αὐτόνομοι κατὰ τὴν προφητείαν· ἦσαν δὲ μέχρι τῶν Αὐγούστα χρόνων ἐλεύθεροι καὶ αὐτόνομοι· καθ' ὃν, Χριστῆ φανέντος, τὸ ἔθνος ἅπαν δεδάλωται. ὅτε καὶ πρῶτος ἀλλόφυλος Ἡρώδης ἡγήσατο, καὶ βασιλεὺς Αὔγουστος, ὁ καὶ τὴν ἀρχὴν ἐγχειρίσας αὐτῷ μετὰ καὶ τῆς συγκλήτα, (2) ἐξ Ἀντιπάτρα γεγονότι τὸ γένος, Ἀσκαλωνίτα ἱεροδούλα Ἀπόλλωνος, καὶ Κυπρίνης ἐξ Ἀράβων μητρός. ἔτος γὰρ τὸν ἐκ διαδοχῆς τῶν ἀρχιερέων ὕστατον ἡγησάμενον Ὑρκανὸν ἀνελὼν, (3) Ἰουδαίων ἀναγορεύεται βασιλεύς. καὶ ἁπλῶς, ὡς ἐπὶ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, ἄλλος μὲν ἐξ ἄλλων ἐθνῶν βασιλεῖς, καὶ ἄρχοντες, καὶ στρατηγοὶ προχειρίζονται, Ῥωμαίων δὲ τὸ πᾶν ὠνόμασαι κράτος· ἕτως ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων, τὸ μὲν πᾶν κράτος τῆς Ἰούδα ὑπῆρχε καθόλα Φυλῆς, οἱ δὲ κατὰ μέρος βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες ἐξ ἄλλων Φυλῶν ἐφ' ὅτε προβάλλοντο.

ια. Δεσμεύων πρὸς ἄμπελον τὸν πῶλον αὐτῆ, καὶ τῇ ἕλικι τὸν πῶλον τῆς ὄνα αὐτῆ.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Εἰπών γε μὴν ὁ Προφήτης, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, καὶ μεταξὺ ἅπαξ ἀπὸ τῆς Φυλῆς ἐπὶ τὸ πρόσωπον τῆ Χριστῆ, πάντα λοιπὸν περὶ αὐτῆ λέγει τὰ καθεξῆς· δυναμένων μὲν καὶ αὐτῶν παχυμερέστερον εἰς τὸ κοινὸν ἐκλαμβάνεθαι, ὡς πολύοινον τῆ Ἰούδα κατακληρωθέντος μερίδα· τὸ δὲ ἀληθινὸν, ἐπὶ τῆ σωτῆρος ἡμῶν ἀληθότων Χριστῆ. καὶ ἔτος προσδοκία ἐθνῶν. ἐν αὐτῷ γὰρ ἡ κοινὴ καὶ καθολικὴ γέγονε τῶν ἀνθρώπων σωτηρία.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ ἐν τοῖς ἁγίοις Εὐαγγελίοις ἀναγεγραμμένον ἐνταῦθά φησιν. ὁ γὰρ Κύριος ἡμῶν Ἰησῆς Χριστὸς, δεῖξαι θελήσας, ὅτι τῆ σαρκῆ τὸ πάθος ἐκὼν ὑποδέχεται, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆ Πάσχα, πληρῶν τὴν ἐφ' ἑαυτῷ προφητείαν, τὴν,

A „ μὴ φοβῆ θύγατερ Σιὼν, ἰδὲ ὁ βασιλεύς- Zach. 9. 9.
„ σε ἔρχεταί σοι δίκαιος καὶ σώζων, αὐτὸς
„ πρᾶος καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ
„ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίε· ὥρμησε μὲν ἐλθεῖν
εἰς Ἱερουσόλυμα, κελεύει δέ τισι τῶν μα-
„ θητῶν ἀπελθεῖν εἰς τὴν κατέναντι κώμην, Μάρ. 11. 2.
κἀκεῖ δεδεμένην ὄνον εὑρόντας, καὶ τὸν
πῶλον αὐτῆς λύσαντας, ἀγαγεῖν πρὸς
αὐτόν. καθεζθεὶς δὲ ἐπ' αὐτὸν, εἴσεισι μὲν
εἰς τὴν πόλιν, ὡς εἷς τῶν πολλῶν· ἵνα
B μὴ τῷ παραδόξῳ καὶ λαμπρῷ τῆς εἰσόδε δόξῃ πρὸς ἑαυτὸν αὐτὴν ἐφελκύσαθαι· τὸ δὲ ἀληθείας ἔχειν ἔτω τὸ πρᾶγμα, καὶ τὸ θείαν ἄντικρυς εἶναι ῥοπὴν, τὴν εἰς τῦτο αὐτὸς κατασήσαν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Αἰνίτλεθαι δὲ ἡγᾶμαι διὰ τύτων, τὸν μὲν πῶλον, ἀντὶ (4) τῶν Ἀποστόλων καὶ μαθητῶν τῆ Σωτῆρος ἡμῶν χορόν· τὴν δὲ ἄμπελον, ἐν ᾗ τὸν πῶλον
Γ προσέδησε, τὴν ἔνθεον καὶ ἀόρατον αὐτῆ δύναμιν, ἣν αὐτὸς παρασὰς, ἐδίδασκε λέ-
„ γων, ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινὴ, ὁ Ἰωάν. 15. 1.
„ πατήρ μα ὁ γεωργός ἐσιν. ἔλιξ δὲ τῆς ἀποδοθείσης ἀμπέλα, εἴη ἂν ἡ τῆ Θεῆ λόγα διδασκαλία, ἐν ᾗ τὸν πῶλον τῆς ὄνα κατεδήσατο, τὸν νέον καὶ ἐξ ἐθνῶν λαὸν, γέννημα τυγχάνοντα τῶν Ἀποστόλων αὐτῆ.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Πῶλον λέγει τὴν ἐξ
Δ ἐθνῶν· ἄλον, τὴν ἐκ περιτομῆς κλῆσιν. ὄνον δὲ μίαν, τετέσιν ἐκ μιᾶς πίσεως οἱ δύω πῶλοι, ὅπερ ἐσὶν αἱ δύω κλήσεις. καὶ τὸν μὲν πῶλον, προσδεδέθαι σὺν τῇ ἀμπέλῳ· τὸν δὲ ἕτερον, σὺν τῇ ἕλικι. ἤτοι τὴν μὲν ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίαν, προσδεδέθαι τῷ Κυρίῳ· τὸν δὲ ἐκ περιτομῆς, τῇ τῆ νόμα παλαιότητι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προσέδησε γὰρ ἑαυτῷ, ὥσπερ διὰ πίσεως, ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινὴ
Ε τὸν ἐξ ἐθνῶν σεσωσμένον λαὸν, ὃν τῷ πώλῳ παρεικάζει. προσδήσει δὲ ἔτι τῇ ἕλικι τῆς ἀμπέλα, τετέσι τῇ ἀγάπῃ τῇ παρ' ἑαυτῷ τὸν πῶλον τῆς ὄνα αὐτῆ. φημὶ δὴ τὸν ἐκ τῆς ἀρχαιοτέρας τῆς Ἰουδαίων μητρὸς, ἤτοι τῆς συναγωγῆς, πεπισευκότα λαόν. ἔτω πρὸς ἀλλήλας ἡμερωθέντας, ὥσε τῇ ἕλικι προσδεδεμένας μὴ ἀποπηδᾶν, ἀλλ' ἀνέχεθαι, καὶ μὴ λυμαίνεθαι τὴν ἄμπελον.

Ζ ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἶτα δυκνὺς τὸν ἐξ ἐθνῶν καὶ Ἰουδαίων συνάντα λαὸν, δεσμεύων πρὸς ἄμπελον τὴν ὄνον αὐτῆ, καὶ τῇ
„ ἕλικι τῆς ἀμπέλα τὸν πῶλον τῆς ὄνα αὐτῆ. ὅτι δὲ ἄμπελος ὁ Ἰσραὴλ ὠνομάζετο, ἅπαντες οἱ Προφῆται διδάσκασι. καὶ γὰρ
„ Δαβὶδ φησιν, ἄμπελον ἐξ Αἰγύπτα μετῆ- Ψαλ. 79. 8.

(1) Ἐκλήθησαν δὲ τὸ ὄνομα, ἐξ ἧς ἡμέρας ἀνέβησαν ἐκ Βαβυλῶνος, ἀπὸ τῆς Ἰούδα Φυλῆς, ἧς πρώτης ἐλθέσης εἰς ἐκείνας τὰς τόπας, αὐτοί τε καὶ ἡ χώρα τῆς προσηγορίας αὐτῆς μετέλαβον. Ἰώσηπ. ιη κεφ. 5. τῆ 11. βιβλ. περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολογ.

(2) Ἰώσηπ. ταῦτα ἱστορεῖ ιη κεφ. 26. τῆ 14. βιβλ. περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολογ.

(3) Ὁ αὐτ. ιη κεφ. 9. τῆ 15. βιβλ. περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολογ. (4) Ἴσ. τὸν τῶν Ἀποστόλων.

Ἡσ. 5. 1. ρας, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ ὁ Ἡσαΐας, ἀμπε-
» λὼν ἐγανήθη τῷ ἠγαπημένῳ σὺ κέρατι, σὺ
τόπῳ πίονι. καὶ διὰ τῦ Ἱερεμίε ὁ τῶν ὅλων
Ἱερ. 2. 21. ἔφη Θεὸς, ἐγὼ δὲ ἐφύτευσά σε ἄμπελον
» καρποφόρον πᾶσαν ἀληθινὴν. καὶ διὰ τῦ
Δευτ. 32. 32. νομοθέτε, ἐκ γὰρ ἀμπέλε Σοδόμων ἡ ἄμ-
πελος αὐτῶν. καὶ ὁ Κύριος σὺ τοῖς ἱεροῖς
Λεκ. 20. 9. εὐαγγελίοις, ἄνθρωπός τις ἐφύτευσεν ἀμ-
» πελῶνα, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ
ἀπεδήμησε. πῶλον δὲ, τὸν ἐξ ἐθνῶν ονο-
μάζει λαὸν, ὡς ἀδάμαστον ὄντα, καὶ πω-
λοδάμνιν ἐκ ἔχοντα. τῦτο γὰρ καὶ ὁ Κύ-
ριος ἠνίξατο τοῖς Ἀποστόλοις, προσεταχὼς
εἰς τὴν κατέναντι πόλιν ἀπελθεῖν, καὶ
λύσαι τὴν ὄνον τὴν δεδεμένην, καὶ τὸν
Μάρ. 11. 2. ταύτης πῶλον, ἐφ' ὃν ἀδεὶς, φησὶν, ἀν-
» θρώπων ἐκάθισεν. ἔτε γὰρ πατριάρχης,
ἔτε νομοθέτης, ἔτε προφήτης τῆς τῶν
ἐθνῶν ἐφρόντισε σωτηρίας. οἱ δὲ θεῖοι Ἀ-
πόστολοι προσαχθέντες μαθητεῦσαι πάν-
Ματθ. 28. 19. τα τὰ ἔθνη, καὶ βαπτίσαι εἰς τὸ ὄνομα τῦ
» πατρὸς, καὶ τῦ υἱῦ, καὶ τῦ ἁγίε πνεύμα-
τος, ἔλυσαν μὲν τὴν ὄνον, τυτέστι τῶν ἀν-
θρώπων τὴν φύσιν, τὴν δεδεμένην ταῖς
τῆς ἁμαρτίας σειραῖς· ἔλυσαν δὲ καὶ τὸν
πῶλον, τὸν ἐκ ταύτης βεβλασηκότα λαόν.
καὶ ἐπιθέντες αὐτῷ τὰ ἑαυτῶν ἱμάτια, τ-
Γαλ. 3. 27. τέστι τὴν χάριν, ἧς ἔτυχον· ὅσοι γὰρ εἰς
» Χριστὸν ἐβαπτίσθησαν, Χριστὸν ἐνεδύσαντο·
εὐλιον ἀπέφηναν τὸν ἀδάμαστον πῶλον,
καὶ ἐπεκάθισαν αὐτῷ τὸν δεσπότην, καὶ
προσέδησαν αὐτὸν τῇ ἀμπέλῳ, τυτέστιν
ἑαυτοῖς· ἐξ Ἰουδαίων γὰρ οἱ Ἀπόστολοι·
καὶ ὐ μόνον αὐτοὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἑβδομήκον-
τα μαθηταὶ, καὶ οἱ τριχίλιοι, ἃς κατὰ
ταυτὸν ἐσαγήνευσε τῶν Ἀποστόλων ὁ πρῶ-
τος, καὶ οἱ πενταχιχίλιοι, καὶ αἱ πολλαὶ
μυριάδες, περὶ ὧν ὁ τρισμακάριος Ἰάκω-
βος τῷ θειοτάτῳ διελέχθη Παύλῳ. ὐ μό-
νον τοίνυν τοῖς Ἀποστόλοις σωτήρθησαν οἱ
πεπιστευκότες, ἀλλὰ καὶ τοῖς τῶν Ἀποστό-
λων μαθηταῖς. καὶ τῦτο προορῶν ὁ πα-
» τριάρχης, ἔφη· δεσμεύων πρὸς ἄμπε-
» λον τὸν πῶλον αὐτῦ, καὶ τῇ ἕλικι τῆς
» ἀμπέλε τὸν πῶλον τῆς ὄνε αὐτῦ.

» ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Δεσμεύων πρὸς ἄμπε-
» λον τὸν πῶλον αὐτῦ, καὶ ἐν τῇ ἕλικι τῆς
» ἀμπέλε τὸν πῶλον τῆς ὄνε αὐτῦ. Τινές-
φασιν, ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἀπέστειλε τὺς μα-
θητὰς τὸν πῶλον ἀγαγεῖν, ἐφ' ᾧ καθίσας
εἰσῆλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, προλέγεσ-
θαι ταῦτα παρὰ τῦ Ἰακώβ· ἕτεροι δὲ,
ὅπερ καὶ ἀληθέστερον κατὰ τὴν ἀκολυθίαν
εἶναι δοκεῖ τοῖς πολλοῖς, ὅτι ἄμπελος ὁ
Ἡσ. 5. 7. Ἰσραὴλ· ὁ γὰρ ἀμπελὼν Κυρίε Σαβαὼθ,
» οἶκος τῦ Ἰσραὴλ ἐστιν· ὄνος δὲ καὶ πῶλος,
οἱ τοῖς κλήνεσι τοῖς ἀνοήτοις ὁμοιωθέντες.
τὰ γὰρ ἔθνη σωῆψεν ὁ Κύριος τῷ ἀμπε-
λῶνι, καὶ προσέδησε τῷ Ἰσραὴλ. ἕτεροι
δὲ λέγυσι, τὸ δωρεὰν τῆς τῦ Σωτῆρος
διδαχῆς εἰς τὸ ἥμερον ἀγώγης τὸ σὺ ἀν-
θρώποις ἄγριον προλέγεσθαι, καὶ τὸ ἐγ-
κρατὲς τῶν διδασκομένων. ἐκ, οἷόν τε γὰρ
πῶλον ἀμπέλῳ προσδεσμεθέντα μὴ λυ-
μαίνεσθαι τῇ σαφυλῇ. ἀλλ' ὁ Σωτὴρ, φησὶ,
προσδήσει τῇ ἀμπέλῳ τὸν πῶλον, ἔτως
ἡμερώσας αὐτῦ τὰ σκιρτήματα, καὶ τὰς
τῆς γαστρὸς ἀλόγυς ὁρμὰς, ὡς μηδὲν βλά-
πτεσθαι τινὰ ἄμπελον ἐξ αὐτῦ. ὅμοιον τῷ,
» ἐκ ἐρίσει, ἐδὲ κραυγάσει, ἐδὲ ἀκυσθήσε- Ἡσ. 42. 2, 3
» ται ἐν ταῖς πλατείαις ἡ φωνὴ αὐτῦ. κά-
» λαμον σεσειρασμένον ὐ κατεάξει, καὶ λί-
» νον τυφόμενον ὐ σβέσει. ὥσπερ ἓν αὐτὸς
ταῦτα, ἔτω καὶ οἱ πρότερον μὲν κτηνώ-
δεις, ὑπὸ δὲ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως φωτισ-
θέντες, δεσμεθέντες πρὸς ἄμπελον, ὐ
βλάψυσι. ταῦτα ἡμεῖς ὐ διϊχυριζόμεθα,
ἀλλὰ τὸ φανὲν κρεῖττον τοῖς ἐντυγχάνυσι
καταλείψομεν· εἰδέναι μέντοι αὐτὺς ἀξιῶν-
τες, ὅτι τῦ ἀλληγορικῦ τὸ ἱστορικὸν πλεῖ-
σον ὅσον προτιμῶμεν.

Γ **Πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν αὐτῦ, καὶ ἐν αἵματι σταφυλῆς τὸ περιβόλαιον αὐτῦ.**

» ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τῷ στο-
» λῷ αὐτῦ. τῆς διδασκαλίας ἐκάλεσεν. (1)
ἐξεργάσεται, τῷ τὺς ἄλλυς μολυόντι,
τύτῳ λαμπρότερος αὐτὸς καθισάμενος.
ἔτε γὰρ οἴνῳ καθαίρειν ἱμάτια φύσις,
ἀλλὰ μολύνειν· καὶ θανάτε τὸ διαφθείρειν
Δ τὺς ἀποθνήσκοντας ἴδιον, ὐκ ἐπιδοξοτέρυς
ποιεῖν. ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τῦτο (2) γεγένηται,
μετὰ τὸν τριήμερον θάνατον αὐτῦ, ἀθά-
νατον διὰ τῆς ἀναστάσεως τῷ σάρκα κο-
μισαμένε. καλῶς δὲ οἴνῳ παρεικάζει τὸ
πάθος. αἷμα σταφυλῆς αὐτὸν προσηγό-
ρευσε, πόρρωθεν προμηνύων τῷ ἐπὶ τῦ
μυστικῦ μέλλυσαν ἡμῖν δι' αὐτῦ παραδίδοσ-
θαι χροιάν.

Ε ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Εἰρηκὼς τὸ τῆς ὄνε,
ἦγεν τῦ πώλε, ἐφ' ᾧπερ ἐναθέθη πρὸ τῦ
πάθυς ὁ Κύριος, ἐπάγει καὶ τὰ πάθη
» τῷ μώσει. πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τῷ στολῷ
αὐτῦ, καὶ τὰ ἑξῆς. ἔθος τῇ Γραφῇ οἴνῳ
παρεικάζειν τὰς τιμωρίας καὶ τὺς θανά-
» τυς· ὡς τὸ, ποτήριον ἐν χειρὶ Κυρίε οἴνυ Ψαλ. 74. 8.
» ἀκράτυ· ἵνα εἴπῃ, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐξυσίας
ἐσὶ τῆς αὐτῦ τὰς τιμωρίας ἐπαγαγεῖν οἷς
βέλεται. κἀνταῦθα τοίνυν τὸ πάθος καὶ
Ζ τὸν θάνατον οἶνον εἰπὼν, καλῶς προσέ-
θεικε τὸ εἶναι αἷμα τῆς σταφυλῆς τῷ πε-
ριβολῷ αὐτῦ· ὡς ἂν τῷ τῦ αἵματος ὀνό-
ματι σαφέστερον δηλώσῃ τὸ πάθος. στολὴν
μὲν ἓν αὐτῦ ὀνομάζει τὴν ληφθεῖσαν τῦ
δέλε μορφήν. εὔδηλον δὲ, ὡς οἴνῳ πλυνέσ-
θαι ἐθῆτα ὐκ οἷόν τε· τἐναντίον δὲ καὶ μο-
λύνεται οἴνῳ δύθυς, ὡς καὶ δυσέκπλυτον
εἶναι τὸν ἐξ αὐτῦ μολυσμόν. ἀλλ' ἐπειδὴ
ὁ θάνατος πᾶσι μὲν ἀνθρώποις ἀπόθεσίς-
Η ἐσι ζωῆς, τῷ δὲ Κυρίῳ ὐκ ἀπόθεσις ζωῆς,
ἀλλὰ μετάσασις πρὸς ἑτέραν τινὰ κρείτ-
τονα

(1) Ἐλλειπές. Ἰσ. δὲ ἀναγνωσέον ἕτω· οἶνον, τὴν διδασκαλίαν ἐκάλεσεν. ἢ, τὸ δωρεὰν τῆς διδασκαλίας ἐκάλεσεν. ἐξεργάσεται δὲ τῷ, κτ. (2) Ἰσ. ἐπὶ τύτῳ, ἢ ἐπὶ τῦτον.

τονα γέγονε ζωὴν, εἰς ἣν ἐκ νεκρῶν ἀνα-
» ςὰς μετελήλυθε. διὰ τȣ̃το λέγει, πλυ-
» νεῖ ἐν οἴνῳ τὴν ςολὴν αὐτȣ̃, καὶ τὰ ἑξῆς·
ἵνα εἴπῃ, ὅτι δέξεται τὸ πάθος ȣ̓κ ἐπὶ
τιμωρίᾳ, ὡς οἱ λοιποὶ, ἀλλ' ὡς πολὺ λαμ-
πρότερος ἐξ αὐτȣ̃ φανῆναι, ἀθάνατος
καὶ ἄφθαρτος γεγονώς.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Σκέψαι καὶ αὐτὸς, μή-
ποτε ὡς ἐν ἀποῤῥήτοις τὸ μυςικὸν αἰνίττε-
ται πάθος αὐτȣ̃, ἐν ᾧ τὴν ςολὴν αὐτȣ̃ καὶ
τὸ περιβόλαιον ἀποπλύνας, λȣτρὸν ἡμῖν
παρέσχε, δι' ȣ̓ τῶν εἰς αὐτὸν πεπιςευκό-
των ἀποπλύνει τὰ παλαιὰ ῥύπη. διὰ γὰρ
τȣ̃ οἴνȣ, ὅπερ ἦν τȣ̃ αἵματος αὐτȣ̃ σύμ-
βολον, τȣ̀ς εἰς τὸν θάνατον αὐτȣ̃ βαπτιζο-
μένȣς, καὶ ἐπὶ τὸ αἷμα αὐτȣ̃ πεπιςευκό-
τας τῶν πάλαι κακῶν ἀποκαθαίρει, ἀπο-
πλύνων αὐτῶν καὶ ἀποσμήχων τὴν πα-
λαιὰν ςολὴν, καὶ τὸ περιβόλαιον.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πεφοινιγμένα γὰρ τῷ
αἵματι τὰ ἐνδύματα ἔχων κατεφαίνετο
ταῖς ἄνω δυνάμεσιν ὁ Χριςός· καὶ οἷον ἐξ
οἴνȣ νέȣ κατακεχρωσμένα πρὸς τὸ ἐρυ-
θρόν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἶτα καὶ τὸ πάθος
» προλέγει. πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὴν ςολὴν αὐ-
» τȣ̃, καὶ ἐν αἵματι ςαφυλῆς τὴν περιβο-
» λὴν αὐτȣ̃. χαροποιοὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτȣ̃
» ἀπὸ οἴνȣ, καὶ λευκοὶ οἱ ὀδόντες αὐτȣ̃ ἢ
γάλα. Καὶ τὸ μὲν σῶμα αὐτȣ̃, ςολὴν
ὀνομάζει· τὸ δὲ αἷμα, οἶνον· ἐπειδὴ καὶ
τὸν μυςικὸν οἶνον, αἷμα κέκληκεν ὁ δεσπό-
της. ἀκȣ́ομεν δὲ καὶ τȣ̃ εὐαγγελιςȣ̃ Ἰωάν-
νȣ διδάσκοντος, ὡς τȣ̃ ςρατιώτȣ νύξαντος
Ἰωάν. 19. 34. τὴν πλευρὰν, ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.
ȣ̓τοι δὲ οἱ κρȣνοὶ διὰ τȣ̃ σώματος κατεῤ-
ῥύησαν. διὰ τȣ̃τό φησιν ὁ πατριάρχης,
» πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὴν ςολὴν αὐτȣ̃, καὶ ἐν αἵμα-
» τι ςαφυλῆς τὴν περιβολὴν αὐτȣ̃.

» ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὴν
» ςολὴν αὐτȣ̃, τȣτέςι διὰ τȣ̃ ἁγίȣ πνεύμα-
τος, καὶ τȣ̃ λόγȣ τῆς ἀληθείας καθαριεῖ
τὴν σάρκα, ὅπερ ἐμφαίνει τὴν ςολήν· καὶ
ἐν αἵματι ςαφυλῆς θλιβείσης, καὶ ἀνιεί-
σης αἷμα, ὅπερ ἐςὶν ἡ σὰρξ τȣ̃ Κυρίȣ,
πᾶσαν τὴν ἐξ ἐθνῶν κλῆσιν καθαρίζει.

» ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὴν ςο-
» λὴν αὐτȣ̃. Οὐ μόνον, φησὶ, τȣ̀ς κτηνώδεις
ἡμερώσει, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἐναντίων, τά-
ναντία δυνήσεται. αἷμα ςαφυλῆς βάπτει
τὰ ἱμάτια. τȣ́τῳ τῷ αἵματι τῷ βάπτοντι
» καὶ σπιλȣ̃ντι πλυνεῖ, φησὶ, τὴν ςολὴν αὐ-
τȣ̃· ὥσπερ πηλῷ τῷ τυφλȣ̃ντι τȣ̀ς ὑγιεῖς
ὀφθαλμȣ̀ς τῷ ἐκ γενετῆς τυφλῷ. καὶ
θάνατον τὸν ἑαυτȣ̃, ȣ̓ προσθήκην παρέ-
σχεν, ἀλλ' ἀναίρεσιν τῷ θανάτῳ. εἰ δέ-
τινες αἷμα μὲν ςαφυλῆς εἰς τὸ τȣ̃ Σωτῆ-
ρος αἷμα καὶ μυςήρια λάβοιεν, τὴν δὲ πε-
ριβολὴν εἰς τὴν σάρκα, δεκτοὶ ἂν εἶεν εὐ-
σεβείας ἕνεκα.

(1) Ἔλαβέ γε ὀρθότερ.

A ιϐ. Χαροποιοὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτȣ̃
ἀπὸ οἴνȣ, καὶ λευκοὶ οἱ ὀδόντες αὐτȣ̃
ἢ γάλα.

ΑΔΗΛΟΥ. Κατάκοροι, θερμοὶ, διά-
πυροι, φοβεροί.

» ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Χαροποιοὶ οἱ ὀφθαλ-
» μοὶ αὐτȣ̃ ἀπὸ οἴνȣ, καὶ λευκοὶ οἱ ὀδόντες αὐ-
» τȣ̃ ἢ γάλα· Τȣτέςιν οἱονεὶ κραιπάλῃ τινὶ
καὶ μέθῃ τῷ ἐκ τȣ̃ πάθȣς κάρῳ συγκα-
B ταχεθεὶς, λαμπρότερος αὖθις ἐξαναςή-
σεται. καὶ γὰρ τοιȣτότροποι τῶν ἐξοι-
νωμένων οἱ ὀφθαλμοὶ, τῷ μὲν πλείςῳ
συμμεμυκότες, τȣ̃ βλεφάρȣ τὴν κόρην
ἐπικαλύπτοντος, βραχὺ δέτι, καὶ αὐτὸ
καταπληκτικὸν ὑπανεῳγότες, κατὰ τȣ̀ς
ὀργίλον τὶ καὶ πικρὸν ὑποβλεπομένȣς. καὶ
μέντοι οἱ ὀδόντες τῶν τοιȣ́των, ὅτι τῷ οἴ-
νῳ περισμηχόμενοι, λευκοὶ προφαίνονται,
τῶν χειλῶν περισεσηρότων αὐτῶν, πάντη
Γ τȣ̃το κατάδηλον. ἔλαβόνγε (1) μὴν τὴν
μὲν τῶν ὀφθαλμῶν κάρωσιν, ἐπὶ τȣ̃ θα-
νάτȣ, διὰ τὸ τοῖς ἅπασι τȣ̃τον ἐπίδηλον
γεγονέναι· τὴν λευκότητα δὲ τῶν ὀδόν-
των, ἐπὶ τῆς ἀναςάσεως· ὡς ταύτης ἐν
ἀποῤῥήτῳ μᾶλλον, καὶ ȣ̓χ ὡσαύτως ἀνα-
φανδὸν γεγονυίας.

» ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Χαροποιοὶ οἱ ὀφθαλμοὶ
» αὐτȣ̃ ἀπὸ οἴνȣ, καὶ λευκοὶ οἱ ὀδόντες αὐ-
Δ τȣ̃ ἢ γάλα. Ἐπειδὴ γὰρ τῶν οἴνῳ πολλῷ
κεχρημένων ἔθος ὑφαίμȣς πως εἶναι τȣ̀ς
ὀφθαλμȣ̀ς, τȣ̃το λέγει· ὅτι κατὰ μὲν τὸ
πάθος καὶ τὸν θάνατον ἀλλοίωσίν τινα
φανεῖται δεξάμενος. τοσαύτην δὲ ἕξει ἐπὶ
τὸ κρεῖττον μεταβολὴν, ὡς γάλακτος φα-
νῆναι λαμπρότερος. ἀπὸ γὰρ τῶν ὀδόν-
των, ὡς ἀπὸ μέρȣς, τὸ πᾶν εἰπεῖν ἠβȣλή-
θη· καὶ μάλιςα ἐπειδή πως ἀποκεκρυμ-
μένȣς μὲν εἶναι τοῖς χείλεσι τȣ̀ς ὀδόντας
E συμβαίνει, ἀναφαίνεσθαι δὲ διανοιγομένȣ
τȣ̃ ςόματος. ȣ̓τω δέ πως καὶ ἡ περὶ αὐτὸν
λαμπρότης κεκρυμμένη κατὰ τὸν τȣ̃ θα-
νάτȣ καιρὸν, ἀναφανήσεται πᾶσι διὰ τῆς
ἀναςάσεως.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτι δὲ, κἂν εἰ γέγονεν
ἐν νεκροῖς, κἂν εἰ τὰς τῶν Ἰȣδαίων πα-
ροινίας ἀνέτλη, ῥαπίσματα καὶ ὀνειδισ-
μȣ̀ς, ȣ̓ πολὺς αὐτῷ τῶν τοιȣ́των ὁ λόγος
πεπονθότι δι' ἡμᾶς, καὶ ἀνασώσαντι τὴν
Z ὑπ' ȣ̓ρανὸν, ἔςι δὲ μᾶλλον ἐν ταῖς αὐτῷ
φιλτάταις ἀεὶ καὶ συνήθεσιν εὐθυμίαις,
» παραδείξειεν ἂν εἰπὼν, χαροποὶ οἱ ὀφ-
» θαλμοὶ αὐτȣ̃ ἀπὸ οἴνȣ. νοηθείη γὰρ ἂν
ἐν τȣ́τοις, καθάπερ ἐγῷμαι, τὸ φιλομει-
δὲς, καὶ τὸ ἀείπως εὔθυμόν τε καὶ ἱλαρὸν
τῆς Θεότητος αὐτȣ̃. ἱλαρὸς γάρπως ἀεὶ
τοῖς πεπωκόσιν ὁ νȣ̃ς, καὶ τῶν καταλυ-
πεῖν εἰωθότων ὅτι μάλιςα καταφρονητής.
ἐπειδὴ δὲ ἐξ ὀδόντων ὥσπερ πρόεισιν ὁ λό-
H γος, λευκȣ̀ς εἶναι καὶ αὐτȣ́ς φησιν, ὡς
καθαρόν τε καὶ ἔκλευκον τὸν ἀπὸ γλώτ-
της ἱέντας λόγον. ἁμαρτοεπὴς γὰρ ȣ̓δα-
μῶς,

μῶς, εὐθυῤῥήμων δὲ μᾶλλον, καὶ ἀληθὴς ὁ Χριστός. καὶ πᾶν ὅ, τι φθέγγξαιτο, τοῦτό ἐστιν ἁγιοπρεπὲς καὶ τεθαυμασμένον, καὶ πλείστην ὅσην ἐμποιοῦν τοῖς ἀκροωμένοις τὴν εἰς ψυχήν τε καὶ νοῦν λαμπρότητα.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Τουτέστι φαιδροὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ, ὡς ἀπὸ τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας. ἐπιβλέπουσι γὰρ ἐπὶ πάντας τοὺς
» πιστεύοντας εἰς αὐτόν. καὶ λευκοὶ οἱ ὀδόν-
» τες αὐτοῦ ἢ γάλα. τὸ φωτοειδὲς τῶν ῥημάτων αὐτοῦ δηλοῖ. διὰ τοῦτο λευκοὺς ὀνομάζει, γάλακτι δὲ παρεικάζει, ὡς καὶ σάρκα καὶ ψυχὴν διατρέφοντα.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πάλιν ἀποῤῥήτως τῆς καινῆς διαθήκης τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τὰ μυ-
» στήρια ἡγοῦμαι διαγορεύειν. καὶ τὸ, λευκοὶ
» οἱ ὀδόντες αὐτοῦ ἢ γάλα, τὸ λαμπρὸν καὶ καθαρὸν τῆς μυστηριώδους τροφῆς δηλοῦν.

» ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ τὸ, λευκοὶ οἱ ὀδόν-
» τες αὐτοῦ ἢ γάλα λαμβάνομεν, ὅτι τὰ ῥήματα αὐτοῦ φωτεινὰ γίνονται τοῖς πιστεύουσι δι' αὐτοῦ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἶτα δεικνὺς τὴν ἀπὸ
» τοῦ πάθους γενησομένην εὐθυμίαν· χαρο-
» ποιοὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀπὸ οἴνου. εὐφροσύνη γὰρ τῆς οἰκουμένης τὸ σωτήριον πάθος. ὅτι δὲ οὕτω τὸ πάθος ἐκάλεσε, μάρ-
Ματθ. 26. 39. τυς αὐτὸς ὁ Κύριος, λέγων, πάτερ, εἰ
» δυνατὸν, παρελθέτω τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ. οὕτω καὶ τοῖς υἱοῖς ἔφη Ζεβεδαίου·
Ματθ. 20. 22. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν; τὸ τοίνυν χαροποιὸν τῶν ὀφθαλμῶν τὴν μετὰ τὸ πάθος εὐφροσύνην δηλοῖ. μετὰ γὰρ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀνάστασιν εἰς ἅπασαν ἀπεστάλησαν τὴν οἰκουμένην οἱ μαθηταὶ τὴν σωτηρίαν προσφέροντες τοῖς πιστεύουσι. τῆς δέ γε διδασκαλίας τὸ διειδὲς καὶ διαφανὲς λευκοτάτοις ὀδοῦ-
» σιν ἀπείκασε. λευκοὶ γὰρ οἱ ὀδόντες αὐ-
» τοῦ, φησὶν, ἢ γάλα. τοσαῦτα εἴρηκεν ὁ πατριάρχης εὐλογῶν τὸν Ἰούδαν.

» ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Τὸ δὲ, χαροποιοὶ οἱ ὀφ-
» θαλμοὶ αὐτοῦ ἀπὸ οἴνου, ἀντὶ τοῦ ὑπὲρ οἶνον. οἶνος ἔχει γοῦν τρυγίαν· τὸ δὲ καθαρὸν, τὸ βλεπτικὸν καὶ ἀθόλωτον· τὸ χαροποιὸν ἔχων, οὐ σκοτῶν τὴν διάνοιαν, ἀλλὰ νῆψιν ἐργαζόμενος ταῖς ψυχαῖς. καὶ λευ-
» κοὶ, φησὶν, οἱ ὀδόντες αὐτοῦ ἢ γάλα. ὀδόντας εἴωθεν ἡ θεία Γραφὴ καὶ ἐπὶ λό-
Ψαλ. 56. 4. γων λαμβάνειν, ὡς τὸ, οἱ υἱοὶ ἀνθρώπων οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὅπλα καὶ βέλη. ἐπάγει
» γοῦν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν μάχαιρα ὀξεῖα. ὡς καὶ νῦν ὀδόντας λευκοὺς ὑπὲρ γάλα, τὸ καθαρὸν αὐτοῦ τῆς διδασκαλίας ἐκάλεσε.

ιγ. Ζαβουλὼν παράλιος κατοικήσει καὶ αὐτὸς παρ' ὅρμον πλοίων, καὶ παρατενεῖ ἕως Σιδῶνος.

* ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Παράλιος θαλασσῶν, κατοικήσεινγε μὴν τὴν Ζαβουλὼν, τὴν
A ἐν τῇ θαλάσσῃ γείτονα χώραν προλέγει, καὶ ὡσανεὶ ἀναμιγῆναι τοῖς ἔθνεσι τὸν Ἰσραὴλ, ὅτε δὴ καὶ εἰς μίαν ποίμνην ἠγμένων τῶν δύω λαῶν· δῆλον δὲ ἐν τῷ Εὐαγ-
» γελίῳ, γῆ Ζαβουλὼν, καὶ γῆ Νεφθαλεὶμ, Ματθ. 4. 15.
καὶ τὰ ἑξῆς. σωματικώτερον δὲ νοήσεις τὴν ἑκατέρωθεν γῆς καὶ θαλάσσης χορη-
» γίαν. καὶ αὐτὸς παρ' ὅρμον πλοίων, τουτέστιν ὡς ἐν λιμένι ἀσφαλεῖ, ἀνάπτων εἰς Χριστὸν τὰ τῆς ἐλπίδος πείσματα.

B ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Δηλοῖ καὶ τοῦτο τὴν ἐξ ἐθνῶν κλῆσιν, ὅτι εἰς πᾶσαν τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν ἐξελεύσεται ἡ χάρις
» τοῦ Χριστοῦ. λέγει γὰρ, καὶ παρ' ὅρμον
» πλοίων, καὶ παρατενεῖ ἕως Σιδῶνος. ὅτι δὲ εἰς τὴν ἐξ ἐθνῶν κλῆσιν τοῦτο προκηρύσσει, δηλοῦται ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἡμῖν,
» γῆ Ζαβουλὼν, καὶ γῆ Νεφθαλεὶμ ὁδὸν Ματθ. 4. 15, 16.
» θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία
Γ » τῶν ἐθνῶν. ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει
» εἶδε φῶς μέγα, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Κατοικήσεινγε μὴν αὐτὸν, ἤτοι τὸν Ζαβουλὼν, τὴν τῇ θαλάσσῃ γείτονα χώραν διεβεβαιοῦτο σαφῶς, οἱονείπως ἐκεῖνα λέγων, ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀναμὶξ ἔσται λοιπὸν ὁ Ἰσραὴλ, ἅτε δὴ καὶ εἰς μίαν ποίμνην συνηγμένων τῶν δύω λαῶν, καὶ ὑπὸ χεῖρα τὴν ἑνὸς τοῦ κατὰ φύσιν ἀγαθοῦ γεγονότων ἀρχι-
Δ ποίμενος, τουτέστι χριστοῦ. (1)

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τοῦτον εὐλογῶν καὶ
» Μωϋσῆς, εἶπεν· εὐφρανθήσεται Ζαβου- Δευτ. 33. 18.
λὼν, καὶ ὑπὸ χεῖρα τὴν ἑνὸς ἐν τῇ λήξει τῆς γῆς, καὶ τὴν ἑκατέρωθεν ἔχειν χορηγίαν τῶν τε ἐκ γῆς καὶ θαλάττης καλῶν ὁ Μωσῆς προφητεύει. (2)

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Διερμηνεύεται Ζαβουλὼν εὐωδία τε καὶ εὐλογία παρὰ τοῖς τὰ τοιάδε
E διατρανοῦν εὖ μάλα κατειθισμένοις. εὐλογημένους δὴ οὖν τινὰς ἄρα τῶν ἐξ Ἰσραὴλ εὑρήσομεν, καὶ τὴν ἐφ' ἅπασι τοῖς ἀνδάνουσι Θεῷ εὐωδίαν πεπλουτηκότας· πλὴν ὅτι τοὺς διὰ πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν δεδικαιωμένους, καὶ τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος λελαμπρυσμένους χάριτι· ὡς καὶ ἰσχύσαι λοιπὸν οὐ ψευδοεποῦντας ἀνακράζειν, εὐλο-
» γημένοι ἡμεῖς τῷ Κυρίῳ τῷ ποιήσαντι, Ψαλ. 113. 15.
καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ μετ' ὀλίγα. Οὐκοῦν εἶεν ἂν
Z εὐλογημένοι καὶ εὐοδούμενοι τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν οἱ τετιμηκότες ἐξ Ἰσραήλ.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἔσται δὲ καὶ παρ' ὅρμον πλοίων, τουτέστιν ὡς ἐν λιμένι τυχὸν ἀσφαλεῖ, καὶ εἰς Χριστὸν ἀνάπτων τῶν ἐλπίδων τὰ πείσματα. ἐκ πολλῆς γὰρ ἀποφοιτήσας ζάλης, ὁρμισθήσεται λοιπὸν τῇ παρ' αὐτῷ χάριτι, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐν λιμέσιν ὁλκάδες. καὶ μέχρι δὲ αὐτῆς παρατείνεσθαι τῆς Σιδῶνος εἶπεν, ὑποδη-
H λῶν ὡς ἔοικεν, ὅτι τοσαύτῃ προσένωσις τῇ πνευματικῇ συνδρομῇ τῶν δύω γενήσεται λαῶν,

(1) Τὰ αὐτὰ αὐταῖς λέξεσιν ὁ Κύριλλος ἐν τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 225.
(2) Τὰ αὐτὰ αὐτολεξεὶ ὁ Ἱππόλυτ. ἐν τοῖς ἐκδεδομ.

λαῶν, ὡς τȣ̀ς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ καὶ αὐ-
τὰς ἐμπλῆσαι τὰς πόλεις τὰς ἐν πολλῇ
παρὰ τῷ Θεῷ γεγενημένας αἰτίᾳ, καὶ
διαρπαζȣ́σας τρόπον τινὰ τȣ̀ς σεβομένȣς
αὐτόν. (1)

**ιδ. Ἰσσάχαρ τὸ καλὸν ἐπεθύμη-
σεν, ἀναπαυόμενος ἀνὰ μέσον τῶν
κλήρων.**

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τῆς Γαλιλαίας τὰ
μὲν πρὸς θαλάσσῃ καὶ δύσει, Ζαβȣλὼν
ἐκληρώσατο καὶ Νεφθαλείμ· τὰ δὲ ἀνα-
τολικώτερα τȣ́των, ὁ Ἰσσάχαρ· μεταξὺ ȣ̃ν
τῶν κλήρων ἀναπάυεσθαί φησιν αὐτὸν Ἰα-
κώβ· μέσος γὰρ τȣ̃τε Ἰωσὴφ καὶ τῶν
περὶ Ζαβȣλών· ἃ κεκληροδότηται προ-
σανέχων.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ἰσσάχαρ τὸ καλὸν ἐπεθύ-
μησε. λαμβάνεται καὶ τȣ̃το τύπος τῶν
Ἀποστόλων· ὅτι καταλιπόντες τὴν ἐκ νό-
μȣ πολιτείαν, ἠκολȣ́θησαν τῷ Χριστῷ,
καὶ ἐπιθυμήσαντες τὸ καλὸν, ἠκολȣ́θη-
σαν τῇ τȣ̃ Κυρίȣ διδασκαλίᾳ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μισθὸς δὲ πάλιν ὁ Ἰσσά-
χαρ ἑρμηνεύεται. εἴη δ' ἂν ὡς ἀπό γε τȣ̃
σημαινομένȣ τύπος οἷά τις, καὶ εἰκὼν ȣ̀κ
ἀσυμφανὴς τῶν ἐν τάξει μισθȣ̃ παρὰ τȣ̃
Θεȣ̃ καὶ πατρὸς ἀπονεμηθέντων Χριστῷ.
Ψαλ. 2. 8. αἴτησαι γάρ φησι παρ' ἐμȣ̃, καὶ δώσω σοι
ἔθνη, καὶ τὰ ἑξῆς. ψάλλει δέ πȣ καὶ
[πάλιν] ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ, τȣ̀ς δοθέν-
τας, οἶμαί πȣ, τῷ Ἐμμανȣὴλ μονονȣχὶ
Ψαλ. 126. 3. καταδεικνύς. ἰδȣ̀ ἡ κληρονομία Κυρίȣ
» υἱοὶ, [ὁ μισθὸς τȣ̃ καρπȣ̃ τῆς γαστρός.]
δέδοται γὰρ, ὡς ἔφην, τῷ Ἐμμανȣὴλ
μισθὸς οἱ ἅγιοι οἱ πεπιστευκότες ἀπό τε τῶν
ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ τῆς ἑτέρας πληθύος, φη-
μὶ δὴ τῆς ἐξ ἐθνῶν. Κύριον δὲ ὀνομάσας
τὸν Ἰησȣ̃ν, καὶ καρπὸν αὐτὸν ἔφη γεγε-
νῆσθαι γαστρὸς, διὰ τὴν καθ' ἡμᾶς ὁμοίω-
σιν. γεγέννηται γὰρ ἐκ γυναικὸς, καὶ
καρπὸς νηδύος ἐδείχθη παρθενικῆς. ȣ̀κȣ̃ν
τȣ̀ς πιστεύσαντας ἀποκεκέρδηκεν ὁ Χριστὸς,
καὶ περὶ αὐτῶν τάχα πȣ πρὸς τὸν ἐν ȣ̀ρα-
Ἰωάν. 17. 6. νοῖς πατέρα φησὶν, ȣ̃ς δέδωκάς μοι ἐκ τȣ̃
» κόσμȣ, σοὶ ἦσαν, κἀμοὶ αὐτȣ̀ς δέδωκας.
ȣ̃τοι δὴ ȣ̃ν τὸ καλὸν ἐπεθύμησαν, τȣτέστι
πᾶν ὅπερ ἂν λέγοιτό τε καὶ ἐστὶν ἀληθῶς
ἐξαίρετον, καὶ τῶν ὅτι μάλιστα φιλτάτων
τῷ Θεῷ, τȣ̃το ποιȣ̃ντες περὶ πολλȣ̃, καὶ
κατορθȣ̃ν σπȣδάζοντες· ὡς ἐκ διανοίας ἀ-
Ψαλ. 18. 9. γαθῆς ἀναφωνȣ̃ντας λέγειν, τὰ κρίματα
» Κυρίȣ ἀληθινὰ, καὶ τὰ ἑξῆς.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὁ γνώμης τοίνυν
εἰς τȣ̃το προσήκων λαὸς κατασκέψεται
μὲν ἀκριβῶς τȣ̀ς περὶ Θεȣ̃ κλήρȣς, τȣ-
τέστι τὰ ἐν ἐλπίσιν ἀγαθὰ τοῖς εὐσεβȣ̃σιν
ἐπηγγελμένα. περὶ ὧν καὶ ὁ θεῖος ἔφη
Ψαλ. 30. 15. Δαβίδ· ἐν ταῖς χερσί σȣ οἱ κλῆροί μȣ.
καταλύσει δὲ ὥσπερ ἐν αὐτοῖς καὶ ἐπανα-
παύσεται πάντητε καὶ πάντως, ὅτι τεύ-
ξεται προσδοκῶν.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Ἐπειδὴ οἱ τὰς ἐντο-
λὰς φυλάσσοντες ȣ̀κ ἀποταξάμενοι τοῖς
νομικοῖς διδάγμασιν, ἐπαναπάυονται καὶ
ἐπ' αὐτοῖς, καὶ τῇ τȣ̃ Κυρίȣ ἡμῶν διδασκα-
» λίᾳ. ὅπερ ἐστὶν, ἀνὰ μέσον τῶν κλήρων.
» καθὼς καὶ ὁ Κύριος λέγει, ȣ̀κ ἦλθον κατα- Ματθ. 5. 17.
» λύσαι τὸν νόμον καὶ τȣ̀ς Προφῆτας, ἀλλὰ
πληρῶσαι. καὶ γὰρ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν τῷ
τὰς ἐντολὰς φυλάσσειν, ȣ̀ καταλύει τὸν
νόμον, καθὼς ἐν Εὐαγγελίοις φησίν.

**ιε. Καὶ ἰδὼν τὴν ἀνάπαυσιν ὅτι
καλὴ, καὶ τὴν γῆν ὅτι πίων, ὑπέθη-
κε τὸν ὦμον αὐτȣ̃ εἰς τὸ πονεῖν· καὶ
ἐγενήθη ἀνὴρ γεωργός.**

ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Τῶν ἀφωρισθέντων αὐ-
τῷ ἐν μέρει κληρονομίας, καὶ κτήσεως
τόπων γῆς, τȣτέστι τῆς διδασκαλίας τȣ̃
Κυρίȣ. ἀνάπαυσις γὰρ αὕτη καλὴ, κα-
» θὼς καὶ αὐτὸς λέγει, δεῦτε πρός με πάν- Ματθ. 11. 28.
» τες οἱ κοπιῶντες, καὶ τὰ ἑξῆς.

» ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ τὴν γῆν ὅτι πίων.
ὅπερ ἐστὶν ἡ σὰρξ τȣ̃ Κυρίȣ ἡμῶν ἡ πίων,
τȣτέστιν ἡ λιπαρά. αὕτη γὰρ ἡ ῥέȣσα γά-
λα καὶ μέλι.

Δ» ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὑπέθηκε τὸν ὦμον
» αὐτȣ̃ εἰς τὸ πονεῖν, καὶ ἐγενήθη ἀνὴρ γεωρ-
γός. ὅπερ ἐποίησαν οἱ Ἀπόστολοι. λα-
βόντες γὰρ τὴν δύναμιν παρὰ Θεȣ̃, καὶ
ὑποθέντες ἑαυτȣ̀ς εἰς τὸ πονεῖν, ἐγενή-
θησαν γεωργοὶ τȣ̃ Κυρίȣ, ἐργασάμενοι
τὴν γῆν, τȣτέστι τὴν ἀνθρωπότητα, διὰ
τȣ̃ κηρύγματος τȣ̃ Κυρίȣ ἡμῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Πλὴν καὶ ἡ γῆ, ἐν ᾗ κατῴ-
κησε, πίων καὶ λιπαρά. γῆ δὲ πίων ἐστὶ
καὶ ἡ σὰρξ τȣ̃ Κυρίȣ ἐπιῤῥέȣσα μέλι καὶ
γάλα. καὶ τȣ̃το δὲ οἱ Ἀπόστολοι ἐπεποι-
ήκεισαν, γενόμενοι γεωργοὶ τȣ̃ παγκοσ-
μίȣ ἀγρȣ̃.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπαινέσας δὴ ȣ̃ν
τὴν ἑαυτȣ̃ βȣλήν τε καὶ κρίσιν, καὶ ȣ̀ με-
τρίȣ θαύματος τὴν ἔν γε τȣ́τοις ἀξιώσας
ἀνάπαυσιν, τȣτέστι τὴν εἰς τὸν αἰῶνα τι-
μὴν, τὴν ὡς ἐν ἁγιασμῷ τελείῳ ἔχοντι
ζωὴν, τὴν ἀτελεύτητον δόξαν, τὴν ἀνα-
πόβλητον βασιλείαν, καὶ ὅσα καὶ νȣ̃ καὶ
γλώττης ἐπέκεινα, τληπαθὴς ἔσται λοι-
πόν. ἑωρακὼς γὰρ, ὅτι πίων ἡ γῆ, τὸν
ὦμον ὑποθήσει, φησὶ, καὶ ἀγαπήσει τὸν
πόνον. δέχεται δὲ τὸ παράδειγμα παρὰ
τῶν ὡς ἄριστα γηπονεῖν εἰωθότων. οἳ φι-
λεργέστατοί εἰσι καὶ σκαπάνης φίλοι, καὶ
μὴν καὶ ἀρότροις ἐνιδρȣ̃ν σπȣδάζȣσι, εἰ δὴ
πείρας λάβοιντο γῆς, ἐννοȣ̃ντες, οἶμαί πȣ,
καρπὸν τὸν ἀμφιλαφῆ, καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς
ἐσόμενα.

ιϛ. Δὰν

(1) Τὰ αὐτὰ καὶ Ἱππόλυτ. ἐν τοῖς ἐκδεδομ.

ιϛ. Δὰν κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτȣ̃, ὡσεὶ καὶ μία Φυλὴ ἐν Ἰσραήλ.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Τὴν τῆς Φυλῆς ταύτης ἡγεμονίαν, τὴν διὰ τȣ̃ Σαμψὼν προμηνύει, τȣ̃το λέγων· ὅτι τοσȣ̃τον ἰσχυρὸς ὁ ἐξ αὐτῆς κριτὴς ἀναϛήσεται, ὡς τῶν δώδεκα Φυλῶν εὐκόλως ȣ̃τως, ὡσανεὶ καὶ μιᾶς κατάρξει Φυλῆς.

» ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Δὰν κρινεῖ τὸν ἑαυτȣ̃ » λαὸν, ὡσεὶ καὶ μία Φυλὴ ἐν Ἰσραήλ. τȣ̃το καὶ τὴν ὀλίγωσιν τῆς Φυλῆς δηλοῖ, καὶ τὸ δυνατόν. ȣ̓ γὰρ εἶπεν, ἐπιδώσει ὡσεὶ » καὶ μία Φυλὴ, ἀλλὰ κρινεῖ. καὶ ταῦτα πλήθει πλεῖϛον ὅσον ἐλατȣμένης.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἕπεται πάλιν τῇ τȣ̃ ὀνόματος ἐτυμολογίᾳ ὁ λόγος. κριτὴν γὰρ, ἤτοι κρίσιν, σημαίνει ὁ Δάν. ἐμφήνειε δ' ἂν ἐφ' ἑαυτῷ ȣ̓τωσὶ πάλιν τὸν εὐκλεᾶ καὶ περίοπτον τῶν ἁγίων Ἀποϛόλων χορόν· οἳ εἰς ἀρχὴν τέθεινται τῶν πεπιϛευκότων, καὶ τὸ κρίνειν ἔλαχον, κατανέμοντος αὐτοῖς τὸ χρῆμα τȣ̃ χριϛȣ̃.

ιζ. Καὶ γενηθήτω Δὰν ὄφις ἐφ' ὁδȣ̃, ἐγκαθήμενος ἐπὶ τρίβȣ, δάκνων πτέρναν ἵππȣ· καὶ πεσεῖται ὁ ἱππεὺς
ιη. εἰς τὰ ὀπίσω, Τὴν σωτηρίαν περιμένων Κυρίȣ.

» ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Καὶ γενηθήτω Δὰν, » ἀντὶ τȣ̃ τῷ Δὰν γενηθήτω. Δὰν ὄφις » ἐφ' ὁδȣ̃, ἐγκαθήμενος ἐπὶ τρίβȣ, δάκνων » πτέρναν ἵππȣ· καὶ πεσεῖται ὁ ἱππεὺς εἰς » τὰ ὀπίσω, τὴν σωτηρίαν περιμένων Κυρίȣ· ἵνα εἴπῃ, ὅτι ὅνπερ τρόπον ὄφις ἐφ' ὁδȣ̃, παριόντος ἵππȣ τὴν πτέρναν δακὼν, ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸν ἐποχȣ́μενον συγκαταϛρέφει, ὡς ἐλπίδα σωτηρίας αὐτῷ μίαν ὑπολείπεσθαι μόνην, τὴν θείαν βοήθειαν· ȣ̃τω καὶ τὸν Σαμψὼν ἡ γυνὴ ῥίψασα δι' ἀπάτης, πάντα τὸν ἐπαναπαυόμενον αὐτῷ συγκαταϛρέψει λαόν· ἄχρις ȣ̃ πάλιν τῆς θείας τυχὼν ἀντιλήψεως, ἀμύνηται τȣ̀ς ἠδικηκότας αὐτῷ. τὸ δὲ γενησόμενον ἐν προϛακτικῷ σχήματι προεφήτευσε, γε- » νηθήτω, λέγων, τῷ Δὰν ὄφις, ὡς τὸ
Σοφον. 1. 2. παρὰ τῷ Προφήτῃ, ἐκλείψει ἐκλιπέτω ἡ » γῆ ἀπὸ προσώπȣ Κυρίȣ. εὐκαίρως δὲ τῷ ὄφει τὴν διὰ τῆς γυναικὸς ἀπάτην ἀπείκασεν· ἐπειδὴ καὶ τὸν Ἀδὰμ πρότερον διὰ τῆς γυναικὸς ὁ αὐτὸς παρεκρȣ́σατο.

» ΔΙΟΛΩΡΟΥ. Καὶ γενηθήτω Δὰν ὄ- » φις ἐφ' ὁδȣ̃, ἐγκαθήμενος ἐπὶ τρίβȣ, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐνήδρευσέ ποτε ἡ Δὰν Φυλὴ τοῖς τὴν πόλιν Λάϊσαν οἰκȣ̃σι, καὶ ἐπιϛάντες ἀθρόως, πάντας μὲν ἀνεῖλον, αὐτοὶ δὲ τὴν πόλιν ᾤκησαν, ἣν καὶ τῷ ὀνόματι τῆς Φυλῆς Δὰν κεκλήκασιν. ὅπερ προλέγει ὁ Ἰακὼβ, ὄφει παραβάλλων δάκνοντι πτέρναν ἵππȣ· κεῖται γὰρ ἡ Δὰν ἐσχάτη πάσης τῆς γῆς αὐτῶν· καὶ τȣ̀ς ἐπ' αὐ-

A τῆς πρὸ τȣ́τȣ, ἱππεῖ πεπτωκότι ȣ̓κ ἐπὶ πρόσωπον, ὥϛε ταχέως ἀναϛῆναι, ἀλλ' εἰς τὰ ὀπίσω. ὃν, πολέμȣ παρόντος, ἀναϛῆναι τῶν ἀδυνάτων· πλὴν εἰ μὴ ὁ πάντα δυνάμενος Θεὸς βοηθήσῃ. τȣ̃το γάρ ἐϛι » τὸ, τὴν σωτηρίαν περιμένων παρὰ Κυρίȣ. ȣ̓κ ἐπειδὴ ἔμελλον τυγχάνειν Θεȣ̃ βοηθȣ̃, ἀλλ' ȣ̃τω πίπτειν, ὡς τὴν τȣ̃ σώματος καὶ τῆς ἀναιρέσεως ἀπαλλαγὴν, μόνης δέεσθαι τῆς τȣ̃ Θεȣ̃ βοηθείας.

B ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τȣ̃ δὲ Ζαβȣλὼν προεῖπε τὴν παράλιον οἴκησιν· τȣ̃ δὲ Ἰσσάχαρ τὴν γηπονίαν· τȣ̃ δὲ Δὰν, κατὰ μέν τινας τὰ ὑπὸ τȣ̃ Σαμψὼν γεγενημένα· ἐκ ταύτης γὰρ ἦν τῆς Φυλῆς, συνηριθμήθη δὲ καὶ τοῖς κριταῖς· καὶ διὰ τȣ̃τό φησιν, » ἔφη, Δὰν κρινεῖ τὸν ἑαυτȣ̃ λαὸν, ὡσεὶ καὶ » μιᾷ Φυλῇ ἐν Ἰσραήλ· ἔνιοι δέ φασι τὰ κατὰ τὴν Λάϊσαν, τὴν νῦν Πανεάδα καλȣ-
Γ μένην προσαγορεῦσαι. ἐξαπίνης γάρ τινες ἀπὸ ταύτης ὁρμώμενοι τῆς Φυλῆς, ταύτῃ προσβαλόντες τῇ πόλει, εἷλόν τε κατὰ κράτος καὶ ᾤκησαν, καὶ τὴν οἰκείαν αὐτῇ προσηγορίαν ἐπέθηκαν. Δὰν γὰρ αὐτὴν ἐκάλεσαν. ἐγὼ δὲ οἶμαι τὸ θεῖον πνεῦμα τὰ κατὰ τὸν Σωτῆρα τὸν ἡμέτερον διὰ τȣ̃ πατριάρχȣ προθεσπίσαι, καὶ τὰ κατὰ τὸν ἀντίχριϛον διὰ ταύτης εἰπεῖν τῆς προῤῥήσεως. σφόδρα δὲ αὐτῷ καὶ τὰ
Δ» γεγραμμένα ἁρμόττει. Δὰν γάρ φησι κρι- » νεῖ τὸν ἑαυτȣ̃ λαὸν, ὡσεὶ καὶ μιᾷ Φυλῇ » ἐν Ἰσραήλ. ὥσπερ γάρ φησιν ἐκ τῆς Ἰȣ́δα Φυλῆς ὁ σωτὴρ καὶ Κύριος ἡμῶν βλαϛήσας διασώσει τὴν οἰκȣμένην, ȣ̃τως ἐκ τῆς τȣ̃ Δὰν Φυλῆς ὄφις ὀλέθριος ἐξελεύ- » σεται. τȣ̃το γὰρ λέγει, καὶ γενηθήτω » Δὰν ὄφις ἐφ' ὁδȣ̃, ἐγκαθήμενος ἐπὶ τρί- » βȣ, δάκνων πτέρναν ἵππȣ· καὶ πεσεῖται » ὁ ἱππεὺς εἰς τὰ ὀπίσω, τὴν σωτηρίαν πε-
E» ριμένων Κυρίȣ. ἐπειδὴ γὰρ ἀπάταις παντοδαπαῖς κεχρημένος, πειρᾶται τȣ̀ς φενακιζομένȣς ἀγρεῦσαι εἰς θάνατον, ὄφει τινὶ αὐτὸν ἀπεικάζει, παρά τινα τρίβον φωλεύοντι, καὶ τοῖς παριȣ̃σι λυμαινομένῳ. ἵππον δὲ οἶμαι καλεῖν αὐτὸν, τὸ σῶμα· ἐπιβάτην δὲ, τὴν ψυχήν· τὸ δὲ εἰς τȣ̀πίσῳ πεσεῖν, τȣτέϛιν ὕπτιον κεῖσθαι, τὸν θάνατον παραδηλοῖ. τοιȣ̃τον γὰρ τῶν τεθνεώτων τὸ σχῆμα. διὰ δὲ τῆς
Z πτέρνης, τὴν ἀπάτην ᾐνίξατο. ἐπειδὴ γὰρ τȣ̀ς μὲν ἐξαπατᾷ, τοῖς δὲ χαλεπὰς ἐπιφέρει κολάσεις, διὰ τȣ̃ ἵππȣ τὸ σῶμα δεδήλωκεν, ȣ̃ δακνομένȣ καὶ διαφθειρομένȣ, ὁ θάνατος γίνεται, τȣ̀ς τῆς ἐλπίδος τοῖς ὑπομένȣσι κομίζων καρπȣ́ς. καρπὸς δὲ τῆς τοιαύτης ἐλπίδος ἡ σωτηρία.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Δηλȣ̃ται ἡμῖν εἶναι ἱππεὺς ὁ Κύριος· πτέρνα δὲ, ὅτι πρὸς ἔ-
H σχατον τῶν καιρῶν· τὸ δὲ ὅτι πεσεῖται, τὸν θάνατον αὐτȣ̃ δηλοῖ, καθὼς γέγρα- » πται ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ· ἰδȣ̀ ȣ̃τος κεῖται Λȣκ. 2. 34
» εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάϛασιν πολλῶν.

ΤΟΥ

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὄφις τὶς ἰῶ; Ἀλλ' ἢ ὁ ἀπ' ἀρχῆς πλάνος ὁ ἐν τῇ Γενέσει εἰρημένος, ὁ πλανήσας τὴν Εὔαν, καὶ πλεονίσας τὸν Ἀδάμ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὅτι μὲν γὰρ ἔτος ἐκ τῆς Φυλῆς τοῦ Δὰν μέλλει γεννᾶσθαι, καὶ ἀντιτάσεσθαι, τύραννος ὢν βασιλεύς, κριτὴς δεινὸς, καὶ διάβολος, φησὶν ὁ Προφήτης, Δὰν κρινεῖ τὸν λαὸν » αὐτοῦ, ὡσεὶ καὶ μίαν Φυλὴν ἐν Ἰσραήλ. ἀλλ' ἐρεῖ τὶς, ὅτι τοῦτο ἐπὶ τοῦ Σαμψὼν εἴρηται· ὃς ἐκ τῆς Φυλῆς τοῦ Δὰν γεννηθεὶς, ἔκρινε τὸν λαὸν αὐτοῦ εἴκοσι ἔτη. Τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ Σαμψὼν μερικὸν γεγενῆσθαι, τὸ δὲ καθόλου πληρωθήσεται ἐπὶ τὸν ἀντίχριστον. λέγει γὰρ καὶ Ἱερεμίας ἔτως·
Ἱερ. 8. 16. ἐκ Δὰν ἀκουσόμεθα φωνὴν ὀξύτητος ἵππων » αὐτοῦ· ἀπὸ φωνῆς χρεμετισμοῦ ἱππασίας ἵππων » αὐτοῦ ἐσείσθη πᾶσα ἡ γῆ. καὶ
Δευτ. 33. 22. πάλιν Μωϋσῆς φησὶ, σκύμνος λέοντος » Δὰν, καὶ ἐκπηδήσεται ἐκ τοῦ Βασάν. ἀλλ' ἵνα μή τις σφαλῇ περὶ τοῦ Σωτῆρος εἰρῆσθαι τὸ ῥητὸν τοῦτο, ἐπισησάτω τὸν νοῦν. Δὰν φησι σκύμνος λέοντος· τὴν Φυλὴν ὀνομάσας τοῦ Δὰν, ἐσαφήνισε τὸ προκείμενον, ἐξ ἧς μέλλει ὁ διάβολος γεννᾶσθαι. ὥσπερ γὰρ ἐκ τῆς Φυλῆς Ἰούδα γεννᾶται ὁ χριστός· ἔτως ἐκ τῆς Δὰν Φυλῆς γεννήσεται ὁ ἀντίχριστος. τοῦ μὲν Κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ βασιλικὸν καὶ ἔνδοξον, λέοντος προκεκηρυγμένου· τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ τὸν διάβολον ὁμοίως λέοντα προανηγόρευσεν ἡ Γραφὴ, διὰ τὸ τυραννικὸν αὐτοῦ καὶ βίαιον.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. (1) Ἐπειδὴ δὲ τῆς ἐν νόμῳ σκιᾶς οἱονεί πως σωεσαλμένης, καὶ τῆς ἐν πνεύματι καὶ ἀληθοῦς λατρείας εἰσκεκομισμένης, λαμπροτέρων ἔδει τῷ κόσμῳ κριτῶν, εἰσκέκλιται πρὸς τοῦτο λοιπὸν οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ, καὶ εἰς τὸν τῶν κατὰ νόμον καθηγητῶν εἰσέφρησαν κλῆρον. τοιγάρτοι πρὸς μὲν τὴν τῶν Ἰουδαίων μητέρα, Φημὶ δὴ τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἐλέγετο παρὰ Θεοῦ διὰ τῆς τοῦ ψάλλοντος φωνῆς,
Ψαλ. 44. 16. ἀντὶ τῶν πατέρων σου ἐγεννήθησαν οἱ υἱοί σου, τουτέστιν οἱ σοὶ χρηματίζοντες υἱοί· πρὸς δέ γε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, » κατασήσεις αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Πλὴν ὅτι τὸ ἄρχειν αὐτοῖς οὐκ ἀταλαίπωρον ἦσαν παντελῶς, ἔμελλον δὲ μᾶλλον καὶ ἀναριθμήτων πειρᾶσθαι κακῶν· παραποδισθήσονται δὲ, καὶ οὐκ εἰς ἅπαν διήσουσι τῆς ἀποστολῆς τὸν δρόμον κινδύνων ἀπηλλαγμένον, ὡς ἐν τύπῳ παραδείγματος ὑπέφηνεν εἰπὼν, » ὅτι γενηθήτω, ἀντὶ τοῦ ἔσται τῷ Δὰν ὁ τῶν » διωκόντων δῆμος, ὡς ὄφις ἐν ὁδῷ, καθήμενος ἐπὶ τρίβου, δάκνων πέρναν ἵππου, τουτέστι δεινὰ καὶ ἄφυκτα δήγματα διδούς. Α τάχατοι τὰ τῶν ἐχέων δήγματα δυσδιάφυκτά πως ἐστὶ κατά γε αὐτὸν, εἰ γένοιντο τῷ πέρναν. αὐτὸς γάρ σου τηρήσει Γεν. 3. 15.
» κεφαλὴν, καὶ σὺ αὐτοῦ τηρήσεις πέρναν. ἐπεβάλοσαν δὲ ἔτω τινὲς τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις, ὡς καὶ αὐτὸν ἐπαγαγεῖν τὸν τῆς σαρκὸς θάνατον. καὶ δή τι τοιοῦτον ὑποσῆναί φαμεν αὐτοὺς, ὁποῖον πάθοι ἄν τυχὸν ἵππους, ὀχλάσαντος ἵππου, καὶ ἀνόπιν ὥσπερ ὑφιζηκότος. ὑπεραρθήσεται Β γὰρ ὁ ἐπιβάτης, καὶ εἰς γῆν, οἶμαί που, περιπεσὼν, περιμενεῖ τὸν σώζοντα. περιμεμνήκασι δὲ καὶ οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ τὸν τῆς ἑαυτῶν δόξης καὶ σωτηρίας καιρὸν, καθ' ὃν εἰσκεκλήσονται εἰς βασιλείαν ἀκλόνητον, ἐπιφωνοῦντος αὐτοῖς τοῦ Χρι-
» στοῦ τὸ, δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός- Ματθ. 25. 34.
» μου κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν » βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς τοῦ κόσμου. Εἰ δὲ μὴ βούλοιτό τις ἐγχὶ τῷ Δὰν ἑσεσθαί τι- Γ νας ὡς ὄφεις ἐγκαθημένους, ἀλλ' αὐτὸν ἑτέροις ἐπιβουλεύειν τὸν Δάν· ἐκεῖνο ἐροῦμεν, ὅτι τὸ κρίνειν τε καὶ καθηγεῖσθαι λαῶν ἔχοντες οἱ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ἔχειν δίκην ἐπεφύοντο τῷ Χριστῷ, καὶ οἰονεί πως τοῦτον ἐκπίπλειν διὰ ὑψηλῆς ὁδοῦντα καὶ λείας ἅτλοντα τρίβου δήγμασι παρακόπτοντες ἀνοσίως ἐπεδόαζον. ἀλλ' εἰ καὶ πέπλωκεν ὁ ἱππεὺς, ἐθέλοντὴς ἀνατλὰς τὸν τῆς σαρκὸς θά- Δ νατον, ἀλλ' ἔν καὶ ἀναβιώσεται, συλλήπτορα καὶ ἐπαρωγὸν ποιούμενος τὸν πατέρα. δυνάμις γὰρ ὢν τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ὁ υἱὸς, τὸν ἴδιον αὐτὸς ἐζωογόνει ναόν. ταύτῃ τοι σεσῶσθαι λέγεται παρὰ τοῦ πατρὸς, κεχινδυνευκὼς ὡς ἄνθρωπος· καίτοι κατὰ Φύσιν ὑπάρχων Θεὸς, καὶ ὅλως αὐτὸς εἰς τὸ εὖ εἶναι σωέχων ὁρατῶτε καὶ ἀόρατον κλίσιν. ἔτω που σωεὶς ὁ θεσπέσιος Παῦλος περὶ αὐτοῦ φησιν· εἰ καὶ 2. Κορ. 13. 4.
Ε» ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυ-
» νάμεως Θεοῦ.

» ΑΔΗΛΟΥ. Δὰν κρινεῖ τὸν ἑαυτοῦ λαόν. Ὁ μὲν Ἱππόλυτος, εἰς τύπον τοῦ πονηροῦ ἀνάγει τὸν Δάν. κρινεῖ γάρ φησι τοὺς ἀπατωμένους ὑπ' αὐτοῦ. γέγονε δὲ καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ἐκ τῆς Δὰν Φυλῆς. ἐν τούτῳ γὰρ ἐγκρυβεὶς ὁ ἀρχαῖος ὄφις, παρέδωκε τὸν Κύριον. ἐφ' ὁδοῦ μὲν τῷ Κυρίῳ Ζ σωαναστρεφόμενος, ἐνεδρεύων δὲ τὴν ὁδὸν » τῆς δικαιοσύνης. τὸ δὲ, ἐπὶ τρίβου, τὰ ἴχνη ἐνεδρεύων τοῦ ὑποδείξαντος ἡμῖν τὴν » τρίβον τῆς ζωῆς. δάκνων δὲ πέρναν ἵππου τῆς σὺ σαρκὶ ἐλεύσεως τοῦ Κυρίου. ὁ δὲ Εὐσέβιος Ἐμέσης τὸν κατὰ διαδοχὴν τῆς Φυλῆς Δὰν ἐγειρόμενον Σαμψὼν λέγει. διὰ δὲ τὸ ἰσχυρὸν παραβάλλει αὐτὸν, Φησὶν, ὄφει σὺ ὁδῷ, ὃς ἔβαλε τὸν ἱππέα, τὴν πέρναν τοῦ ἵππου δακών· ἔτω κατέβαλεν,

ὡς

(1) Ἐπιγέγραπται Κυρίλλῳ, καίπερ καὶ σὺ τοῖς τοῦ Ἱππολύτ. ἐκδεδομ. κείμενον, ἐ μόνον διὰ τὸ σὺ τοῖς τοῦ Κυρίλλου ἀρεσθῆναι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν φράσιν, καὶ δι' ἣν ἔχει σωάφειαν τῷ ἀνωτέρῳ τοῦ Κυρίλλου, κατά γε τὴν ἔννοιαν, ὑπομνήματι.

ὡς μὴ δύνασθαι ἄλλως ἀναστῆναι, εἰ μὴ χειρὶ Κυρίου. οὐκ ὀλίγας γὰρ πληγὰς ἐπήγαγε τοῖς ἀλλοφύλοις. ὁ δὲ Μωσῆς φη-
Δευτ. 32. 22. σὶν ἐν ταῖς εὐλογίαις, σκύμνος λέοντος
„ ἐκπηδήσεται ἐκ τοῦ Βασάν.

ιθ. Γὰδ, πειρατήριον πειρατεύσει αὐτόν· αὐτὸς δὲ πειρατεύσει αὐτὸν κατὰ πόδας.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Προλέγει καὶ τῷ Γὰδ τὰς ἐσομένας αὐτῷ παρὰ τῶν λῃστρικῶν ἐφόδων ἐπιβουλάς. τοῦτο γὰρ λέγει, πει-
„ ρατήριον πειρατεύσει αὐτόν. προαγορεύει δὲ καὶ τὴν ἐσομένην αὐτοῦ νίκην. καὶ αὐ-
„ τὸς γάρ φησι πειρατεύσει αὐτὸν κατὰ πόδας· ὡσαύτως καὶ τοῦ Ἀσὴρ τὴν σιτοφόρον χώραν, καὶ τοῦ Νεφθαλεὶμ τὴν εἰς πλῆθος ἐπίδοσιν. τοῦτο γὰρ ἔφη, στέλε-
„ χος ἀνειμένον ἐπιδιδοὺς ἐν τῷ γεννήματι
„ κάλλος.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Πολεμικὴν εἶναι τὴν φυλὴν δηλοῖ διὰ τούτων ὁ Ἰακὼβ, κρατήσουσαν τῶν προσπολεμησόντων αὐτῇ.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Λαμβάνομεν τὸν πειρατὴν, τὸν ἐπίβουλον. οὐδεὶς δὲ ἄλλος ἐπίβουλος ἐγένετο τοῦ Κυρίου, ἢ ὁ λαός.

„ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πειρατεύσει, τουτέστιν ἐπιβουλεύσει αὐτῷ κατὰ πόδας. δηλοῦται
„ ἡμῖν ἡ ἀντίληψις ἡ παρὰ τοῦ Κυρίου τοῖς ἐπιβουλεύσασιν αὐτῷ. τὸ δὲ, κατὰ πόδας, ὅτι ἐν τάχει ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν ὁ Κύριος. καλῶς ὁπλισθήσεται τὸν πόδα, καὶ τὸ εἰρημένον πειρατήριον πειρατεύσει αὐ-
„ τόν. Εὔζωνος εὐζωνήσει αὐτὸν, (1) ἀντὶ τοῦ ἔνοπλος ἀνὴρ καὶ πολεμικὸς ἐνοπλίσει αὐτὸν, καὶ ὁπλιστὴς τὸν πόδα ἔσται. μᾶλλον τοῦτο θέλει εἰπεῖν, ἔνοπλος Γὰδ κατόπιν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἀκολουθήσει. κἂν γὰρ ὁ κλῆρος αὐτοῦ πέραν ἦν τοῦ Ἰορδάνου, ἀλλ' οὖν ἐτάγησαν συνακολουθῆσαι τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν ἔνοπλοι, ἕως οὗ λάβωσι κἀκεῖνοι τοὺς ἑαυτῶν κλήρους. ἢ τάχα τοῦτο εἶπεν, ὅτι λῃστρικῷ τρόπῳ ἔμελλον ζῆν οἱ περὶ τὸν Γὰδ, καὶ σύστημα λῃστῶν, ὅ ἐστι πειρατήριον, λαβεῖν σὺν αὐτῷ τοῦτον. καὶ ὅτι μέλλει κατόπιν αὐτῶν ἰέναι καὶ αὐτὸς ὁμοίως πειρατεύων, ὅ ἐστι λῃστεύων.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἡρμήνευσε πάλιν τὸ τὶ δ' ἂν βούλοιτο δηλοῦν ὁ Γάδ. πειρασμὸς γὰρ, ἢ πειρατήριον. πρέποι δ' ἂν, οἶμαι, καὶ διὰ τούτου νοεῖσθαι τὸν θεοσυγῆ τε καὶ ἀλαζόνα τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων ἐσμόν. Καὶ μεθ' ἕτερα. Οὐκοῦν πειρατήριον ὁ Γὰδ, τουτέστιν οἱ ἀεὶ πειράζοντες Φαρισαῖοι τὸν Ἰησοῦν· πλὴν ἀντεπειράζοντο κατὰ πόδας, τουτέστιν εὐθύς. χριστὸς γὰρ ἦν ὁ κατὰ τὴν τοῦ Προφήτου φωνὴν δρασ-
Ἰώβ. 5. 13. σόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐ-
„ τῶν, καὶ τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ τὰς τῶν πολυ-

A πλόκων βουλὰς περιϊστὰς ἀστείως εἰς ἀντίστροφον ζήτησιν.

κ. Ἀσὴρ, πίων αὐτοῦ ὁ ἄρτος· καὶ αὐτὸς δώσει τροφὴν ἄρχουσι.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Ἀσὴρ ἐκληρονόμησε τὰ περὶ Πτωλεμαΐδα καὶ Σιδῶνα. καὶ διὰ
„ τοῦτό φησι, πίων αὐτοῦ ὁ ἄρτος· καὶ αὐ-
„ τὸς δώσει τροφὴν ἄρχουσι.

B ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τοῦτον λαμβάνομεν εἰς τύπον τῆς κλήσεως τῆς ἡμετέρας. τὸ γὰρ πίων, λιπαρόν ἐστι. λιπαρὸς δὲ τίνος ὁ ἄρτος, ἢ ἡμῶν; ὁ γὰρ Κύριός ἐστιν ἡμῶν ὁ ἄρτος, καθὼς λέγει αὐτός. ἐγώ εἰμι Ἰωάν. 6. 35.
„ ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. τὶς δὲ ἄλλος δώσει τροφὴν ἄρχουσιν, ἢ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός; οὐ μόνον τοῖς ἐξ ἐθνῶν πιστεύουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκ περιτομῆς ἐξάρξασι τῆς
Γ πίστεως, τουτέστι πατράσι, καὶ πατριάρχαις, καὶ προφήταις, καὶ πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸ πάθος.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πλοῦτον δηλοῖ ὁ Ἀσήρ. ὧδε γὰρ ἔχει τοῦ σημαινομένου ἡ δήλωσις. εἴη δ' ἂν, οἶμαί που, καὶ ἐνθάδε νοούμενος
„ ὁ ἐν ᾧ πάντες εἰσὶν οἱ θησαυροὶ τῆς σο- Κολασ. 2. 3.
„ φίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι, τουτέστι χριστὸς, ὁ ἐν ἀγρῷ κρυπτόμενος θησαυρὸς,
Δ ὁ πολύτιμος μαργαρίτης, ὁ καὶ ἐν προσώπῳ τῆς σοφίας ἐναργέστατα λέγων, πλοῦ-
„ τος καὶ δόξα ἐμοὶ ὑπάρχει, καὶ κτῆσις πολ- Παροιμ. 8. 18.
„ λῶν καὶ δικαιοσύνη. αὐτὸς ὁ τὴν γῆν ἐπισκεψάμενος καθάφησιν ὁ Δαβὶδ, ἐπλή- Ψαλ. 64. 9.
„ θυνας τοῦ πλουτίσαι αὐτήν. συνεπτώχευσε
„ δὲ ἡμῖν, καίτοι πλούσιος ὢν ὡς Θεὸς, ἵνα 2. Κορ. 8. 9.
„ ἡμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσωμεν. τούτῳ δὴ πάντως ἐστὶ καὶ πίων ὁ ἄρτος, τουτέστι λιπαρὸς ἄγαν καὶ τροφιμώτατος.
E τρέφει γὰρ ἡμᾶς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς οὐ μάννα καθιεὶς, καθὰ καὶ πάλαι τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἑαυτὸν ταῖς τῶν πιστευόντων ἐνοικίζων ψυχαῖς διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἄρτος δὲ καὶ ἑτέρως νοεῖται ζωοποιὸς, κατά γε τὰ τῶν ἀποῤῥήτων μυστήρια. δίδωσι δὲ τοῖς ἄρχουσι τροφήν. φαίην γὰρ ἂν, ὅτι θρόνοι τε καὶ ἐξουσίαι, ἀρχαὶ, καὶ δυνάμεις, Ἄγγελοι, [καὶ Ἀρχάγγελοι,] καὶ πᾶσα ἡ κτίσις
Z ἁγία καὶ λογικὴ τροφὴν ποιεῖται Χριστόν. καὶ ὡς ἂν νοεῖσθαι τὸ χρῆμα πρέποι. ἀλλὰ καὶ τοῖς τῶν ἐπὶ γῆς ποιμνίων καθηγηταῖς διανέμει τροφὰς, δῆλον δὲ ὅτι τὰς πνευματικάς· τὴν τῶν θείων μυστηρίων ἀποκάλυψιν, τὴν ἁπάσης εἴδησιν ἀρετῆς, ἵνα καὶ αὐτοὶ τοὺς ὑπεζευγμένους ἀποτρέφειεν λαοὺς τοῖς εἰς ζωὴν παιδεύμασι.

κα. Νεφθαλεὶμ στέλεχος ἀνειμένον ἐπιδιδοὺς ἐν τῷ γεννήματι κάλλος.

H

ΑΔΗΛΟΥ.

(1) Ὁ Ἀκύλας.

ΑΔΗΛΟΥ. Γεννήματι λέγει ἢ τῷ Φυτῷ, ἢ τῷ ἐκ τῦ Φυτῦ καρπῷ.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Καὶ αὐτὸς εἰς τύπον τῶν ἡμετέρων παραλαμβάνεται, καθὼς
Ματθ. 4. 15. δηλοῖ τὸ Εὐαγγέλιον· γῆ Ζαβυλὼν καὶ γῆ
16. » Νεφθαλεὶμ ὁδὸν θαλάσσης πέραν τῦ Ἰορ-
» δάνε, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ τοῖς καθημένοις
» ἐν σκότει Φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς. ποῖον δὲ
ἄλλο Φῶς ἰῶ, ἢ ἡ κλῆσις ἡ ἐξ ἐθνῶν;
ἥτις ἐστὶ τὸ σέλεχος, τυτέστι τὸ ξύλον τῦ
Κυρίε, ᾧ ἐγκεντριωθεῖσα καρποφορεῖ. τὸ
δὲ, ἐπιδιδὰς ἐν τῷ γεννήματι κάλλος, τὸ
ὑπερβάλλον τῆς κλήσεως δηλοῖ ἡμῖν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐφαρμόσειεν ἄν, οἶμαί τις, καὶ ἐκ ἀπὸ σκοπῦ καὶ τόδε δὴ πάλιν αὐτῷ πε τάχα τῷ Ἐμμανουὴλ, καὶ μᾶλ εἰ βάλοιτο, καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐν πίστει δεδικαιωμένοις, καὶ ἡγιασμένοις ἐν πνεύματι. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ῥίζα μὲν γὰρ οἷά τις καὶ ἀμπέλε σέλεχος ἐμβεβοθρυσμένης ἀσφαλῶς τῶν εἰς καινότητα ζωῆς ἐνλωεγμένων ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησῦς Χριστός· κλημάτων δὲ δίκλω ἡμεῖς καθ' ἕνωσιν τλὼ ἐν πνεύματι προσπεφύκαμέν τε καὶ ἀπηρτήμεθα νοητῶς, ἀγάπῃ τῇ εἰς αὐτὸν σωδέμενοι, καὶ ἐναταλῶντες πιότητι τῇ παρ' αὐτῦ, καὶ τῇ θείᾳ τρεφόμενοι χάριτι πρὸς καρποφορίαν ἀρετῆς. Καὶ μεθ' ἕτερα. Ἀλλ' ὅγε Κύριος ἡμῶν Ἰησῦς Χριστὸς σέλεχος γέγονεν ἀνειμένον. ἐντρυφᾷ γὰρ ἀεὶ ταῖς ἀκαταλήκτοις εἰς τὸ ἄνω Φοραῖς, καὶ ὅλης, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῆς ὑπ' ἀρανὸν κατοδρώσεως.

» ** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Στέλεχος δὴ ἦν ἀνειμένον Νεφθαλεὶμ, ἢ αὐτὸς ὁ Χριστὸς, ἢ οἱ Χριστῦ γνώριμοι. ἐπειδὴ δέ Φησιν, ἐπιδι-
» δὰς τῷ γεννήματι κάλλος, ὑποδηλώσειεν ἄν, ὡς ἐγῷμαι, τοιῦτόν τι πάλιν. ἐν ἀρχαῖς μὲν γὰρ ὁ Χριστὸς ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς ὁρώμενος σχήματι, ὅτι Θεὸς κατὰ Φύσιν ἐστὶ καὶ εἰ γέγονε σὰρξ, ἐκ ἐπισθύετο. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς ἐπίδοσιν ἐν ἡμῖν ἡ περὶ αὐτῦ κεχώρηκε γνῶσις, ἐπισθύθη λοιπὸν, ὅτι Θεὸς κατὰ Φύσιν ἐστὶ, καὶ αὐτῷ
Φιλιπ. 2. 10. πᾶν γόνυ κάμψει, προσκυνήσης αὐτὸν τῆς ὑπ' ἀρανόν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰ δὲ δὴ καὶ ἐφ' ἡμῖν
» νοοῖτο τυχὸν τὸ, ἐπιδιδὰς τῷ γεννήματι κάλλος, ἐκ ἀσυμφανὴς ὁ λόγος. προκόπλοντες γὰρ ἀεὶ κατ' ἀρετλὼ, καὶ τῶν
Φιλιπ. 3. 14. ἀμεινόνων ἐφικνύμενοι, ἤτοι τοῖς ἔμπροσ-
» θεν ἐπεκλεινόμενοι, κατὰ τλὼ τῦ μακαρίε Παύλε Φωνλὼ, εἰς κάλλος ἀεὶ τὸ περιφανέσερον ἀναθρώσκομεν· κάλλος δέ Φημι τὸ πνευματικὸν, ἵνα καὶ ἐφ' ἡμῖν λέγοι-
Ψαλ. 44. 11. τὸ λοιπὸν, ἐπεθύμησεν ὁ βασιλεὺς τῦ
» κάλλες σε.

κϚ. Υἱὸς ηὐξημένος Ἰωσὴφ, υἱὸς ηὐξημένος ζηλωτὸς, υἱός με νεώταλος· πρός με ἀνάσρεψον.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Τὶς ἄλλος ηὐξημένος υἱὸς καὶ ζηλωτὸς ἕως τῆς σήμερον, εἰ μὴ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησῦς Χριστός;

*ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὶς ἄλλος ἔτος; ἢ καθὼς δείκνυταν ἡμῖν διὰ τῦ Ἀποσόλε, ὅτι ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ἐξ ἀρανῦ· καὶ 1. Κορ. 15. 47.
ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ δὲ, τὸν ποιήσαντα τὸ θέλημα τῦ πατρὸς, εἶπεν ὁ πρῶτος. τῷ Ματθ. 21. 31.
» δὲ, πρός με ἀνάσρεψον, δηλῶταν ἡμῖν ἡ μετὰ τὸ πάθος ἀνάληψις εἰς τὸν ἀρανὸν πρὸς τὸν πατέρα.

» ΑΔΗΛΟΥ. Πρός με ἀνάσρεψον, τλὼ μετὰ τὸ πάθος ἀνάληψιν εἰς ἀρανόν Φησι πρὸς τὸν πατέρα.

» ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπ' αὐτὸν δὲ πάλιν τὸν Ἐμμανουὴλ ὁ τῆς προφητείας διέρπει λόγος. ἐπειδὴ, οἶμαι πε, τὸ ἐξ αὐτῆς δηλύμενον ἕτερον ἀδέν ἐσιν, ἢ ὅπερ ἔΦλω ἀρτίως, ἐπιδιδὰς ἐν τῷ γεννήματι κάλλος. τὸ γὰρ ηὐξῆθαι λέγειν αὐτὸν, τλὼ εἰς τὸ ἀπ' ἀρχῆς ἐπίδοσιν καὶ ἀναδρομλὼ τῆς ἐνύσης ὀκλείας αὐτῷ Φυσικῶς σημαίνει τῦτο πάντως, κατάγε τὸ ὀρθῶς
» ἔχειν ὑπειλημμένον. ἐπειδὴ γὰρ ὁ μονο-
» γενὴς τῦ Θεῦ λόγος, Θεὸς ὑπάρχων ἐκ
» Θεῦ, κεκένωκεν ἑαυτὸν κατὰ τὰς Γραφὰς, καθεὶς ἐθελοντὴς ἑαυτὸν εἰς ὅπερ ἐκ ἰῶ, καὶ τλὼ ἄδοξον ταύτλω σάρκα ἠμπέχετο, καὶ ἐν τῇ τῦ δύλε μορφῇ πέΦλωε, γεγονὼς ὑπήκοος τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ μέχρι θανάτε· ταύτῃ τοι λοιπὸν καὶ ὑπερυψῶθαι λέγεται, καὶ ὡς ἐκ ἔχων, διὰ τὸ ἀνθρώπινον, μονονυχὶ καὶ ἐν χά-
» ριτος μοίρᾳ λαμβάνει τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ Φιλιπ. 2. 9.
πᾶν ὄνομα, κατὰ τλὼ τῦ μακαρίε Παύλε Φωνλώ. ἀλλ' ἰῶ τὸ χρῆμα κατὰ τὸ ἀληθὲς, ἐ δόσις, ὡς ἐν ἀρχῇ, τῶν ἐκ ὄντων αὐτῷ Φυσικῶς· πολλᾶγε καὶ δεῖ· νοοῖτο δ' ἂν μᾶλλον ἀναΦοίτησις, καὶ ἀναδρομὴ πρὸς τὸ ἐν ἀρχῇ, καὶ ἐσιωδῶς καὶ ἀναποβλήτως ὑπάρχον αὐτῷ. τοιγάρτοι καὶ ἔΦασκεν ὁ τῆς ἀνθρωπότητος τὸ
» σμικροπρεπὲς ὑποδὺς οἰκονομικῶς, πάτερ Ἰωάν. 17. 5.
» δόξασόν με τῇ δόξῃ, ᾗ εἶχον, πρὸ τῦ τὸν
» κόσμον εἶναι παρὰ σοί. ἀεὶ γὰρ ἰῶ ἐν δόξῃ θεοπρεπεῖ, τῷ ἰδίῳ σωυπάρχων γεννήτορι πρὸ παντὸς αἰῶνος καὶ χρόνε, καὶ τῆς τῦ κόσμε καταβολῆς. Καὶ μετ' ὀλίγα. Νοοῖτο δ' ἂν εἰκότως καὶ Νεώτατος. πέΦλωε γὰρ ἐν τελευταίοις τῦ αἰῶνος καιροῖς, καὶ μετὰ τὸν τῶν ἁγίων Προφητῶν ὀκλεᾶτε καὶ ἀξιάγασον χορόν. καὶ ἁπαξαπλῶς μετὰ πάντας τὰς πρὸ τῆς ἐπιδημίας, ὡς ἐν ὑῶν τάξει λελογισμένος δι' ἀρετλώ. Ζηλωτὸς δὲ ὅτι γέγονεν ὁ Ἐμμανουὴλ, πῶς ἐσὶν ἀμφιβάλλειν; ἀλλὰ ζηλωτὸς μὲν ἁγίοις, οἳ τοῖς ἴχνεσιν αὐτῦ κατακολυθῆν πεδάζοντες, καὶ πρὸς τὸ θεῖον αὐτῦ μορΦύμενοι κάλλος, αὐτόντε ποιύμενοι τῶν πρακλέων ὑπογραμμὸν, τλὼ ἁπασῶν ἀρίσλω ἀποΦέροντας δόξαν. Ζηλωτός γε μλὼ καὶ καθ' ἕτερον ἂν νοοῖτο τρόπον τοῖς ἐκ

ἀγαπᾷν ἠρημένοις, Φημὶ δὴ τοῖς Ἰουδαίων καθηγηταῖς, ἤτοι τοῖς Γραμματεῦσι καὶ Φαρισαίοις, οἳ πικρὸν ἐν ἑαυτοῖς ὠδίνοντες ζῆλον, καὶ βασκανίας ὑπόθεσιν τῷ ἀπαράβλητον αὐτῷ ποιούμενοι δόξαν, κατὰ πολλὰς ἠλίσκοντο τρόπους. διανίστη μὲν γὰρ τοὺς νεκροὺς ὁ Χριστὸς ὀδωδότας ἤδη καὶ διεφθαρμένους, καὶ τὰς ἄλλας θεοσημείας ἐπετέλει· τὸν δὲ κατατεθηπέναι δέον, καὶ πρὸς τὸ χρῆναι πιστεύειν ἑαυτὰ λοιπὸν ὁδὸν ἐνδοιάζοντας· οἳ δὲ τοῦτο μὲν οὐκ ἔδρων, ἐδάκνοντο δὲ φθόνῳ, καὶ πικρὰς εἰς νοῦν ἐδέχοντο λύπας. Καὶ μετ' ὀλίγα: Ζηλωτὸς μὲν οὖν ἄρα καὶ τοῖς μισεῖν ἑλομένοις, πλὴν οὐκ εἰς ἅπαν ἀλώσιμος. εἰ γὰρ καὶ ἀνέτλη σαυρὸν, ἀλλ' ὡς Θεὸς ἀνεβίω πατήσας τὸν θάνατον. μονονουχὶ δὲ καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἐπιφωνοῦντος, » καὶ λέγοντος, [πρός με ἀνάστρεψον. ἀνα-
Ψαλ. 109. 1. βέβηκε γὰρ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἵνα καὶ ἀκού-
σῃ λέγοντος], κάθου ἐκ δεξιῶν μου, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Αὔξησιν δὴ οὖν νοητέον ἐπὶ Χριστοῦ τῆς οἰκείας ἐπίδοσιν, ᾗ ἀεί πως εὐρυτέραν τε ἔχει, οἷα Θεὸς καὶ ποιητὴς ὤν, καὶ τῶν ὅλων Κύριος συνδοξολογούμενός τε καὶ συμπροσκυνούμενος τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, καὶ ὡς αὐτὸς ὑπάρχων τῶν αἰώνων ποιητής.

κγ. Εἰς ὃν διαβλευόμενοι ἐλοιδόρουν, καὶ ἐνεῖχον αὐτῷ κύριοι τοξευ-
κδ. μάτων. Καὶ συνετρίβη μετὰ κράτους τὰ τόξα αὐτῶν· καὶ ἐξελύθη τὰ νεῦρα βραχιόνων χειρῶν αὐτῶν, διὰ χεῖρα δυνάστου Ἰακώβ. ἐκεῖθεν ὁ κατισχύσας Ἰσραὴλ παρὰ Θεοῦ τοῦ πατρός σου.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τῷ κατὰ τὸν Ἰωσὴφ ἐπιβαλλῶ λέγει, καὶ τῷ παρὰ Θεοῦ βοήθειαν· καὶ ὅτως ἐπάγει τῷ εὐλογίαν, μισθὸν τῆς περὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἀνεξικακίας καὶ φειδοῦς.

» ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ δὲ, εἰς ὃν διαβλευόμε-
» νοι ἐλοιδόρουν, δῆλον ὅτι τῶν Ἰουδαίων ὁ δῆμος. καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως· σωματικῶς μὲν, εἰς τοὺς ἀδελφούς· πνευματικῶς δὲ, εἰς τὸν χριστόν.

» ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Τὸ δὲ, εἰς ὃν διαβα-
» λλόμενοι ἐλοιδόρουν, τίνες εἰ μὴ ὁ λαὸς ὁ
» κατὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν; καὶ ἐνεῖχον αὐτῷ.
» τίνες ἐνεῖχον αὐτῷ; οἱ καὶ μέχρι σήμε-
ρον ἐνέχουσιν. ἤτοι κύριοι τοξευμάτων, οἱ καταπολεμεῖν τὸν Κύριον δοκοῦντες. εἰ γὰρ καὶ ἐνίσχυσαν τοῦ ἀναιρεθῆναι αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ συνετρίβη μετὰ κράτους τὰ τόξα αὐτῶν. Φανερῶς δὲ ἡμῖν δηλοῦται, ὅτι μετὰ τὴν ἀνάστασιν συντέτριπται τὰ τόξα αὐτῶν μετὰ κράτους.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Οὐκ ἠδυήθησαν χειρῶν εἰπεῖν, ἢ ὤμων· ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ ἐν μέσῳ τοῦ τόξου πλατέα, βραχίονες λέγονται, ὀνομάζει βραχίονας λέγει.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτι γὰρ ὑποπεπλώκασι καὶ οἱ πλείστοι ὅσοι τῷ κατ' αὐτοῦ μανίαν » ὠδίνοντες, ἐδίδαξεν εἰπὼν, εἰς ὃν διαβα-
» λλόμενοι ἐλοιδόρουν, καὶ ἐνεῖχον αὐτῷ
» κύριοι τοξευμάτων. σωρεδὸν γὰρ συναγείροντες, ἐβαλλόοντο πικρὰ τῶν τοξευμάτων οἱ κύριοι, τουτέστιν οἱ τῶν λαῶν ἡγούμενοι, οἱ ἐπ' αὐτῷ παροξύνοντες τὸν οἰονεὶ τραυματίζοντας ἀκίδων ἐν τάξει, μονονουχὶ δὲ καὶ ἐμπηγνυμένους, διὰ τὸ δρᾶν ἃ μὴ θέμις ἀποτολμᾶν. οἳ καὶ θηρίων ἀγρίων ἐπέθρωσκον δίκην. πλὴν συνε-
» τρίβη τὰ τόξα αὐτῶν, καὶ ἐξελύθη νεῦρα
» βραχιόνων αὐτῶν, διὰ χεῖρα δυνάστου Ἰακώβ, τουτέστι τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός. ὅς ἐστι τῶν δυνάμεων Κύριος. ὃς καὶ εὐλογεῖσθαι παρεσκεύασε τὸν υἱὸν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ. Εἶτα τοῦ Ἰωσὴφ τὸν φθόνον, καὶ τὰς παντοδαπὰς ἐπιδείξας ἐπιβουλὰς, τῷ θείαν ὑμνεῖ κηδεμονίαν, δι' ἧς τοὺς πεπολεμηκότας ἐνίκησε. συνε-
» τρίβη γάρ φησι μετὰ κράτους τὰ τόξα
» αὐτῶν, καὶ ἐξελύθη νεῦρα βραχιόνων, διὰ
» χεῖρα δυνάστου Ἰακώβ. ἐκεῖθεν ὁ κατισχύ-
» σας Ἰσραὴλ παρὰ Θεοῦ τοῦ πατρός σου. καὶ
» ἐβοήθησέ σοι ὁ Θεὸς ὁ ἐμός· καὶ ηὐλόγη-
σέ σε εὐλογίαν οὐρανοῦ ἄνωθεν, καὶ εὐλο-
» γίαν γῆς ἐχούσης πάντα, ἕνεκεν εὐλογίας
» μαθῶν καὶ μήτρας, εὐλογίας πατρός σου
» καὶ μητρός σου· ὑπερίσχυσας ὑπὲρ εὐλογίας
» ὀρέων μονίμων, καὶ ἐπιθυμίας θινῶν αἰω-
» νίων· ἔσονται ἐπὶ κεφαλῆς Ἰωσὴφ, καὶ
» ἐπὶ κορυφῆς ὧν ἡγήσατο ἀδελφῶν. διὰ πάντων δὲ τούτων ὕμνησε τὸν οἰκεῖον Θεὸν, ὃς καὶ αὐτὸν κρείττονα τοῦ πεπολεμηκότος ἀπέφηνεν ἀδελφοῦ, καὶ τὸν υἱὸν ἄμαχον ἔδειξε, παρὰ τοσούτων ἀδελφῶν ἐπιβουλευθέντα. ταύτης δέ φησι τῆς κηδεμονίας τετύχηκας, τῆς εἰς τοὺς γεγεννηκότας θεραπείας μισθὸν κομισάμενος. τοῦτο γάρ
» λέγει, ἕνεκεν εὐλογίας μαθῶν καὶ μή-
» τρας, εὐλογίας πατρός σου καὶ μητρός σου. γηροκόμος γὰρ σωδαῖος τοῦ πατρὸς ἐγεγόνει. τὰ δὲ εἰς αὐτὸν γεγενημένα, κοινὰ αὐτοῦ τε καὶ τῆς μητρὸς εἶναί φησι. τῆς γὰρ αὐτῆς ἂν κἀκείνη κηδεμονίας ἀπήλαυσεν, εἰ μὴ θᾶττον ὑπεξῆλθε τὸν βίον.

κε. Καὶ ἐβοήθησέ σε ὁ Θεὸς ὁ ἐμός· καὶ εὐλόγησέ σε εὐλογίαν ἀπ' οὐρανοῦ ἄνωθεν, καὶ εὐλογίαν γῆς ἐχούσης πάντα, ἕνεκεν εὐλογίας μαζῶν καὶ μήτρας.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Σαφῶς ἡμῖν δείκνυται, ὅτι ἡ βοήθεια καὶ ἡ ἀντίληψις τοῦ παιδὸς, ἃ παρ' ἄλλου τινος, ἢ παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ Θεοῦ ἡμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. » τὸ δὲ, Θεός μου, δηλοῦται ὅτι τὸ πνεῦμα λέγει διὰ τοῦ Ἰακώβ.

ΤΟΥ

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τῶτο ἡμῖν δηλῶται, ὅτι ἡ εὐλογία ἀπὸ τῦ ὐρανῦ ἐσὶ τὸ πνεῦμα τὸ κατελθὸν διὰ τῦ λόγυ ἐπὶ τλὼ σάρκα. μασῶν δὲ καὶ μήτρας τῆς παρθένυ εὐλογίας λέγει.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ταύτλω εἶναί φαμεν τλὼ ἄνωθεν εὐλογίαν, καὶ τλὼ ἐν τῇ γῇ κάτω τλὼ πάντα ἔχυσαν, τυτέσιν ἐν ᾗ διὰ χρισὸν πᾶσα λοιπὸν ἀρετὴ, καὶ λίαν ἀμφιλαφεῖς οἱ τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας καρποί. εἴρηται γάρ πυ πρὸς τὸν υἱόν, Ψαλ. 64. 9. ἐπεσκέψω τλὼ γλῶ, καὶ μεθύσας αὐτλὼ » ἐπλήθυνας, τῦ πλυτίσαι αὐτλώ.

κς. Εὐλογίας πατρός συ καὶ μητρός συ.

» ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Τὸ δὲ, πατρὸς καὶ » μητρός συ, τῦτο λέγει· εὐλογίαν πατρὸς, ἣν ἐλάβομεν ἐπὶ τλὼ Ἐκκλησίαν διὰ τῦ Κυρίυ ἡμῶν Ἰησῦ Χρισῦ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ δεδόσθαί γε μλὼ αὐτῷ τλὼ ἄνωθεν εὐλογίαν, καὶ μέντοι καὶ τλὼ ἀπὸ τῆς γῆς, διεβεβαιῶτο σαφῶς ἕνεκεν εὐλογίας μασῶν καὶ μήτρας, εὐλογίας πατρὸς καὶ μητρός. δι' ἣ σαφῶς τε καὶ ἐναργῶς ἦτε ἐκ Θεῦ καὶ πατρὸς γέννησις τῦ μονογενῦς, καὶ ἡ διὰ τῆς ἁγίας παρθένυ σημαίνεται, καθὸ νοεῖται καὶ πέφλωκεν ἄνθρωπος. ἱὸς γὰρ ὑπάρχων φυσικῶς τε καὶ ἀληθῶς τῦ Θεῦ καὶ πατρὸς, δι' ἡμᾶς ἀνέτλη τλὼ διὰ γυναικός τε καὶ μήτρας γέννησιν, καὶ μασὸς τεθήλακεν. ἃ γάρτοι, κατά τινας, δοκήσει γέγονεν ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς τῦτο κατὰ ἀλήθειαν πεφλωὼς, ὅπερ ἐσμὲν αὐτοὶ, τοῖς τῆς φύσεως ἑπόμενος νόμοις, καὶ τροφῆς ἠνέσχετο, καίτοι ζωλὼ αὐτὸς τῷ κόσμῳ διδύς.

Ὑπερίχυσεν ὑπὲρ εὐλογίας ὀρέων μονίμων, καὶ ἐπ' εὐλογίαις θινῶν αἰωνίων.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἶτα ἐπῤῥύηται αὐτῷ περιφάνειαν, ὥστε γνέσθαι αὐτὸν παρὰ πᾶσιν ἐπίσημον. ὑπερίχυσας γάρ- » Φησιν ὑπὲρ εὐλογίας ὀρέων μονίμων, καὶ » ἐπιθυμίας θινῶν αἰωνίων· ἔσονται ἐπὶ κε- » φαλῆς Ἰωσὴφ, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς ὧν ἡγήσατο ἀδελφῶν. τὰς δὲ θίνας, ὁ Ἀκύλας βυνὰς ἡρμήνυσεν. ἐπειδὴ τοίνυν πόῤῥωθεν ὁρῶνται καὶ οἱ βυνοὶ καὶ τὰ ὄρη, τύτοις παραπλησίως εὔχεται γνώριμον αὐτὸν γενέσθαι, καὶ πάντων περιφανέστατον.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ ὕψος καὶ μέγεθος τῆς » εὐλογίας προκηρύσσει τὸ, ὑπὲρ εὐλογίας » ὀρέων μονίμων· τὸ δὲ, θινῶν αἰωνίων, τὸ βέβαιον καὶ ἰσχυρὸν τῆς σωτηρίας, καὶ τὸ εἰς τὰς αἰῶνας διαμεῖναι.

» ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὑπερίχυσας ὑπὲρ εὐλο- » γίας ὀρέων μονίμων, καὶ θινῶν αἰωνίων. ὄρη αἰώνια καὶ μονιμώτατα, καὶ θίνας αἰωνίας, τὰς ἁγίας φησὶ, διὰ τὸ ἦρθαι τῆς γῆς, καὶ φρονεῖν μὲν ἀδὲν τῶν κατερρίμμενων, ζητεῖν δὲ τὰ ἄνω, καὶ εἰς τὰ τῶν ἀρετῶν εὖ μάλα διάτλειν ὑψώματα.

Ἔσονται ἐπὶ κεφαλὴν Ἰωσὴφ, καὶ ἐπὶ κορυφῆς ὧν ἡγήσατο ἀδελφῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Δηλοῖ ἡμῖν καὶ ὧδε περὶ τῦ Κυρίυ. λέγει γὰρ ἄλλος, κεφαλὴ Ἰωσὴφ, καὶ πάντων ἡμῶν λῶ Ἰησῦς Χρισός. τῦτο ἡμῖν δηλοῖ, ὅτι πάντων ἡμῶν ἐσὶν ἡ κεφαλὴ ὁ Κύριος ἡμῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Λαμβάνεται Ἰωσὴφ εἰς τύπον τῦ Κυρίυ σαφέσατα. πρόδηλον δὲ ὅτι τὸ, αἱ εὐλογίαι αἱ ἐπὶ κυρυφλὼ, ὧν ἡγήσατο ἀδελφῶν αὐτῦ, περὶ τῶν εἰς αὐτῶν πεπισευκότων φησίν. ἃ γὰρ ἐπαιχώσεται ἀδελφὰς αὐτὰς καλῶν ἐν διαφόροις τῆς Γραφῆς τόποις.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κατόπιν ἔν ἄρα τῆς Χρισῦ δόξης καὶ οἱ τῶν πατέρων ἐπισημότατοι, καὶ εἰς λῆξιν ἥκοντες ἀρετῆς. οἱ μὲν γὰρ, ἦσαν οἰκέται· ὁ δὲ Κύριος, ὡς ἱὸς τὰ δ' ὧν ἐκεῖνοι γεγόνασι λαμπροὶ κεχορήγηκεν αὐτοῖς. τοιγάρτοι καὶ λέ- » γυσιν, ὅτι ἐκ τῦ πληρώματος αὐτῦ ἡμεῖς Ἰωάν. 1. 16. » πάντες ἐλάβομεν.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐκῦν τῆς δόξης ὁ σέφανος ἐπικείσεται μὲν Φυσικῶς τῇ τῦ Σωτῆρος ἡμῶν κεφαλῇ· διαβήσεται δὲ ὐδὲν ἧττον, καὶ δῶρον ἔσαι δοτὸν καὶ ἐπ' αὐτὰς ἁγίας τὰς ἐπ' αὐτῷ γεγονότας. οἳ τὸν ἀμάραντον τῆς δόξης περικείσονται σέφανον, καὶ κοινωνοὶ τῶν αὐτῦ παθημάτων γεγενημένοι, συμμεθέξυσι τῆς βυκλείας. ἄραγε γὰρ ὅτι συμπεπονθότες αὐτῷ, καὶ συμβασιλεύσυσι.

κζ. Βενιαμὶν λύκος ἅρπαξ τὸ πρωϊνὸν ἔδεται ἔτι, καὶ εἰς τὸ ἑσπέρας διασώσει τροφήν.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Σύρος τὸ, ἔδεται ἑσπέ- » ρας, ἁρπάσει, φησὶ, τὸ πρωϊνὸν μεριεῖ » σκύλα.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Βέλεται τλὼ τόλμαν προαγορεύειν, λῶ ἐτόλμησαν, καὶ τὸν πρὸς τὰς ἀδελφὰς αὐτῶν πόλεμον, καὶ τλὼ τῶν παρθένων ἁρπαγλώ.

» ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ πρωϊνὸν ἔδεται, » ἀντὶ τῦ πολεμήσει, ὡς καὶ τῷ Βαλαὰμ » λέγει, ἃ κοιμηθήσεται ἕως φάγῃ θήραν, Αριθ. 23. 24. » καὶ αἷμα τραυματιῶν πίεται. διαδώσει » τροφλὼ ἑαυτῷ, τυτέσιν ἁρπάζοντες, ἑαυ- » τοῖς τλὼ ἁρπαγλὼ διαδιδῶσιν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Αὐτόθεν ἐμφαίνει τὸ πολεμικὸν αὐτῆς, οἷον καὶ πέφλωε τὸ τῶν ἐν Γαβαὰ πολεμισῶν. ἦ ἐσι τῆς Βενιαμὶν Φυλῆς. διόπερ αὐτλὼ ἀπεικάζει λύκῳ,

λύκῳ ἅρπαγι, διαρπάζουσαν τὰ τῶν πολεμίων, καὶ διανεμομένῳ. καταλιμπάνων δὲ αἴνιγμα τοῦτο καὶ εἰς Παῦλον ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος ὄντα Φυλῆς· διαρπασάμενον πρῶτον τῷ Ἐκκλησίαν, μετὰ δὲ ταῦτα τῶν ὄντως πολεμίων δαιμόνων τὰ σκύλα διανείμαντα, τουτέστι τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ἐξαγομένους ἐκ τῆς τῶν δαιμόνων δουλείας, καὶ διανεμομένους τοῖς ἄρχουσι τῆς Ἐκκλησίας. ὡς καὶ ὁ Κύριος δεδήλωκεν, ἑαυτὸν δεσμῶντα τὸν ἰσχυρὸν, καὶ τὰ σκύλα αὐτοῦ διαδιδόντα.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Δηλοῦται ἡμῖν καὶ τοῦτο διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὅτι ἡ Βενιαμὶν Φυλὴ σὺν ταῖς ἀρχαῖς, ὅπερ ἐστὶ τὸ πρωϊνὸν, διώκει. ὁ γὰρ Σαοὺλ ὢν ἐκ τῆς Βενιαμὶν Φυλῆς, τὸν εἰς τύπον τοῦ Κυρίου κείμενον Δαβὶδ ἐδίωκε.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Συναρμόζει πάνυ τῷ ἐκ Φυλῆς Βενιαμὶν Παύλῳ. ὅτε γὰρ ἦν νέος, λύκος ἦν ἅρπαξ· διέδωκε δὲ τροφὴν πνευματικήν πεισθέντας.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προτέτοκε Ῥαχὴλ τὸν θεσπέσιον Ἰωσὴφ, ἐπ' αὐτῷ δὲ τὸν Βενιαμίν. ἀλλ' υἱὸς μὲν νεώτατος Ἰωσὴφ πρὸς τοῦ πατρὸς ὠνομάζετο. ὅτε ἔχειν τὸ χρῆμα δώσομεν. νεώτατον δὲ νεωτάτου Φαμὲν γενέσθαι τοῦ Ἰωσὴφ τὸν Βενιαμίν. καὶ δὴ νοοῖτ' ἂν εἰκότως εἰκὼν οἵα τις καὶ τύπος τοῦ νεωτάτου λαοῦ. ὃς καὶ διὰ τῶν ἁγίων κέκληται μαθητῶν μετάγε τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναβιῶναι χρεὼν, καὶ πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς πατέρα καὶ Θεὸν ἀνελθεῖν. ἅρπαγι δὲ λύκῳ παρεικάζεται, διάτε τὸ ὁρμᾷν εἰς ὀρέξεις τὰς ἐπίγε τῷ μαθητείαν, καὶ ἐπιθρώσκειν ἀεὶ μᾶλλα προθύμως οἱάτισι θήραις ταῖς εἰς πᾶν ὁτιοῦν τῶν τρεφόντων εἰς εὐεξίαν, δῆλον δὲ ὅτι τῷ πνευματικῷ.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐκοῦν λύκος ὁ Βενιαμὶν, ὁ νέος καὶ ἐν πίστει λαὸς, ὃ καὶ τὸ λίαν ἕτοιμον εἰς τὸ δύνασθαι νοεῖν τὸ τελειοῦν εἰς ὄνησιν, καὶ μέντοι καὶ τὸ ἰσχύσαν ἑτέρους ὠφελεῖν, ὑποφαίνει, λέγων· τὸ
» πρωϊνὸν ἔδεται ἔτι, καὶ τὸ ἑσπέρας διαδώ-
» σει τροφήν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὅμοιον, ὡς εἰ λέγοι, μαθητιῶν ἔτι, καὶ πρὸς τὸ ἀρτίως ἔχειν ἅπω διελήλακώς, ὠφελήσειεν ἂν ἑτέρους. καὶ ὀλίγος κομιδῇ διαδείξει καιρὸς τοὺς ἄρτι πεπιστευκότας καὶ εἰς τὸ διδάσκειν ἐπιτηδείους.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰ δὲ δὴ προσήκει καὶ ἐπ' αὐτῷ τῷ μακαρίᾳ Παύλῳ τῷ ἐπὶ τῷ Βενιαμὶν προαγορεύσιν ἐκπεπεράνθαι λέγειν, καὶ τῇδε ἂν ἔχοι καλῶς τε καὶ ἀληθῶς. ὁ γὰρ διώκων τῷ ἐκκλησίαν, καὶ λύκῳ δίκῃ τοῖς ἀγαπῶσι Χριστὸν ἐπιτρέχων, σὺν ὀλίγῳ κομιδῇ πρὸς πᾶν τἀναντίον μετεποιήθη καιρῷ. εὐηγγελίσατο γὰρ τῷ πίστιν ἣν ἐπόρθει ποτὲ, καὶ ἀναφέρει τὰ χαριστήρια τεθειμένος εἰς ἀπο-
A » στολὴν· καί τοι πρότερον ὢν βλάσφημός-
» τε καὶ διώκτης καὶ ὑβριστής. ἔτω γάρ πω 1. Τιμ. 1. 13.
» φησὶν αὐτός. γέγονε δὲ καὶ ἐκ Φυλῆς
Βενιαμίν. καὶ αὐτὸν δὲ τὸν θεσπέσιον Φη- Ῥωμ. 11. 1.
μι Δαβὶδ τῆς κατ' αὐτὸν ἱστορίας διαμεμνῆσθαι σαφῶς ἐν ξζ' ψαλμῷ, λέγοντα·
» ἐκεῖ Βενιαμὶν νεώτερος ἐν ἐκστάσει. ἄρχον- Ψαλ. 67. 27.
» τες Ἰούδα ἡγεμόνες αὐτῶν, ἄρχοντες Ζα-
» βουλὼν, ἄρχοντες Νεφθαλείμ. Ἰουδαῖοι
γὰρ ὄντες καὶ ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ οἱ μα-
B κάριοι μαθηταὶ, καθηγηταὶ γεγόνασι τῶν
ἐν Χριστῷ διὰ πίστεως δεδικαιωμένων, μεθ' ὧν καὶ αὐτὸς ὁ ἐκ Φυλῆς Βενιαμὶν ἐπιστέλ-
» λων τε καὶ λέγων, εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, 2. Κορ. 5. 13.
» Θεῷ· εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν. εὐηγγελίζε-
το γὰρ ἔθνεσίτε καὶ Ἰουδαίοις τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

» ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Βενιαμὶν λύκος ἅρπαξ
» τὸ πρωϊνὸν ἔδεται ἔτι, καὶ εἰς τὸ ἑσπέρας
Γ» διαδώσει τροφήν. Οὐκ ἀγνοῶ μὲν, ὅτι τοῦτό τινες εἰς τὸν ἀπόστολον Παῦλον, ὡς τῆς Φυλῆς ὄντα Βενιαμὶν, ἐξειλήφασι, καὶ οὐκ ἀφυῶς, οὐδ' ἀλλοτρίως. ὅμως οἶμαι μᾶλλον οἰκειότερον τῷ προρρήσιν εἰς πᾶσαν τείνειν κοινῇ τῷ Φυλῇ. τῇ γὰρ Φυλῇ ταύτῃ τοιοῦτόν τι γέγονε μετὰ τὸ τῷ γῷ τῆς ἐπαγγελίας λαβεῖν τὸν λαόν. εἰς σοδομιτικὸν ἕτος ὁ Βενιαμὶν ὕβριν ἐξώκειλεν. ὥσε Λευίτου ποτέτινος ἅμα τῇ αὐ-
Δ τοῦ γυναικὶ κατὰ τὸ πάροδον εἰς Γαβαὰ τὴν πόλιν αὐτοῦ καταλύσαντος, ὑπεδέξατο αὐτὸν οὐδεὶς εἷς ἐξ αὐτῶν. πρεσβύτου δέτινος ἐκ τῆς Ἐφραὶμ Φυλῆς παροικοῦντος αὐτοῖς, ἐν τῇ πλατείᾳ περιτυχόντος αὐτῷ, καὶ οἰκάδε αὐτὸν εἰς ἑαυτὸν εἰσκαλεσαμένου, περισάντες οἱ περὶ Βενιαμὶν τὸ δωμάτιον, πρὸς βίαν ἐζήτουν πρὸς παροινίαν τὸν ἄνθρωπον. τοῦ δὲ κατὰ πολλὴν ἀνάγκην τῷ γαμετῇ αὐτοῖς ἀνθ' ἑαυτοῦ
E προϊεμένου, λαβόντες ἐκεῖνοι τὸ γύναιον, εἰς τοσοῦτον ἐμπαίξαντες αὐτῷ παρεχρήσαντο, ὡς μὴ δυνηθῆναι αὐτῷ μηδὲ μέχρις αὐγῆς ἐξαρκέσαι. ἀνελόμενος οὖν ὁ Λευίτης μετ' ἡμέραν νεκρὸν τοῦ γυναίου τὸ σῶμα, καὶ κομίσας εἰς τὸν οἶκον τὸν ἑαυτοῦ, διαιρεῖ μὲν εἰς δώδεκα μοίρας αὐτὸ, μίαν δὲ κατὰ Φυλὴν ἑκάστῳ διαπεμψάμενος, ἵνα πᾶσι τὸ τολμηθὲν ἐφανέρωσεν. ἐπὶ τοῦτο πρὸς τὸν Βενιαμὶν τοῖς λοιποῖς
Z γίνεται πόλεμος. καὶ προτέραν μὲν καὶ δευτέραν ὁ Βενιαμὶν μάχῃ νικᾷ, καὶ χιλιάδας εἰς τεσσαράκοντα τοῦ Ἰσραὴλ διαφθείρει. συμπεσὼν δὲ τῇ ὑστέραν, ἡττᾶται δεινῶς· ὡς μικρὸν μὲν καὶ κινδυνεῦσαι παντελῶς τῷ Φυλῇ ἐκτριβῆναι. τῶν περιλειφθέντων δέγε τοὺς πλείονας ἁρπασαμένους ἑαυτοῖς ἐκ τῶν συγγενῶν νεανίδας, εἰς γυναῖκας λαβεῖν, διὰ τὸ προομωμοκέναι τὸν λαὸν ἑκόντας αὐτῶν ἐπιγαμβρεύσασθαι μηδενί. ταῦτα δὲ ἅπασαν σὺν
H τούτοις αὐτοῦ προμηνύει τῷ περιπέτειαν. ὅτι τὰ μὲν πρῶτα καὶ ἀλογίστως ὁ Βενιαμὶν ἐξορμήσας, οὐχ ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ
δὶς

δὶς ἐπιτύξεται. θηράσει γάρ φησι. καὶ τῦ, ἔτι, ἡ προθήκη τῦτο παρασημαίνει. τελευταῖον δὲ ἤδη τροφὴ γενήσεται πάλιν ἑτέροις αὐτός. δώσται μέντοι καὶ ἑτέρως αὐτὰ ταῦτά πως τῦ Βενιαμὶν ἐκληθῆναι, διὰ τὸ τῇ τῦ Ἰούδα συγκεκληρῶσθαι καὶ τιὼ τύτῳ Φυλήν. καὶ νικᾷν μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖσον τὰς πολεμίας, ὡς καὶ κατὰ περιουσίαν πλατεῖν ἀπὸ τῶν σκύλων αὐτῶν· ὀψὲ δέ ποτε τῦ καιρῦ, καὶ πρὸς ἑσπέραν αὐτὴν τῶν ἰουδαϊκῶν ἤδη πραγμάτων, ὑπὸ πολεμίας γενέσθαι.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Τινὲς εἰς Παῦλον τὸν ἀπόστολον, τὸν ἐκ Φυλῆς Βενιαμὶν ταῦτα λέγεσθαί φασιν, ὦ σωφρονέστατοι, ὅτι ταῖς Φυλαῖς προλέγει ὁ Ἰακὼβ ἅπερ φησίν. εἰ δὲ τῦ Κυρίυ ἐν τῇ τῦ Ἰούδα προρρήσει ῥητῶς ἐμνημόνυσεν, ἀλλὰ πρότερόν τι περὶ τῆς Φυλῆς εἰπών. οἱ μὲν ἂν εἰς τὸν Παῦλον τὸ εἰρημένον νοήσαντες, ἐπειδὴ φασι πρῶτον ἐδίωξεν, εἶτα ἐδιώχθη, τὸ πρωϊνὸν εἶπεν, ὅτι ἔδεται. τὸ δὲ, ἑσπέρας διαδώσει τροφῶ, ἤτοι διωκόμενος, ἢ τρέφων τὰς οἷς ἐκήρυττε. τινὲς δὲ, τὸ, πρωϊνὸν ἔδεται, ἐνόησαν ἀντὶ τῦ, παιδυόμενος ὑπὸ Γαμαλιὴλ τῷ νομικῷ, καὶ τραφεὶς κατὰ τὸν νόμον ἐν νέοις καλῶς, ἔσαν διδάσκαλος δικαίως πολλῶν ἐθνῶν. διὸ δὴ καὶ διαδώσει εἶπε. τὸ δὲ τῆς προφητευομένης ἱστορίας ἀληθὲς, ὅτως ἔχει. ἀνήρ τις τῆς ΕΦραὶμ Φυλῆς, ἐκ τῆς Φυλῆς Ἰούδα παλλακὴν εἰλήφει. καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως Γενναδίῳ κατὰ τιὼ προεγκειμένῳ Ἱστορίαν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸν δὲ Βενιαμὶν λύκον ἅρπαγα κέκληκε διὰ τὸ συμβεβηκὸς πάθος τῇ τύτυ Φυλῇ. διὸ ἐπήγαγε, τὸ πρωϊνὸν ἔδεται, καὶ εἰς τὸ ἑσπέρας διαδώσει τροφιώ. ἐν γὰρ τῇ πρώτῃ καὶ τῇ δευτέρᾳ συμπλοκῇ νενικηκότες, ὕστερον ἅρδιν ἀπώλοντο, πλιὼ ὀλίγων τινῶν ἄγαν δυαριθμήτων, ὃς οἱ νενικηκότες οἰκλείραντες, δῶναι μὲν αὐτοῖς γυναῖκας διὰ τὸν ὅρκον ὑπείδονλο, ἑτέρως δὲ αὐτοῖς τὸν γάμον ἐμηχανήσαντο. εἰδέναι δὲ χρὴ, ὡς τινες εἰς τὸν θεσπέσιον Παῦλον τιὼ προρρήσιν εἴλκυσαν. λύκος γὰρ δίκιω ἐλυμαίνετο τιὼ Ἐκκλησίαν, κατὰ τὰς οἴκους εἰσφρυόμενος. ὕστερον δὲ τιὼ πνευματικιὼ τροφιὼ τῇ οἰκυμένῃ διέδωκε.

ιη. Πάντες ὅτοι υἱοὶ Ἰακὼβ δώδεκα· καὶ ταῦτα ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ πατὴρ αὐτῶν· καὶ εὐλόγησεν αὐτύς. ἕκαστον κατὰ τὴν εὐλογίαν αὐτῦ εὐλόγησεν αὐτύς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς εὐλογῆσαι λέγεται τὰς παῖδας ὁ Ἰακὼβ, ἐνίοις ἐπαρασάμενος; Οὔτε ἀραί εἰσιν, ὅτε εὐλογίαι, ἀλλὰ προρρήσεις οἱ τελευταῖοι τῦ Πα-

(1) Ἴσ. καὶ ἐπ.

Α „ τριάρχα λόγοι. σωάχθητε γάρ φησιν, „ ἵνα ἀπαγγείλω ὑμῖν, τι ἀπαντήσεται ὑ- „ μῖν ἐπ' ἐσχάτα τῶν ἡμερῶν. ἐμνήσθη δὲ καὶ τῶν παρ' ἐνίων γεγενημένων· ἀκ ἐπειδὴ δίκας οἱ παῖδες εἰσεπράττοντο τῶν πατρικῶν ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ σχηματίζων εἰς ἀρὰν καὶ εὐλογίαν τὰς λόγυς εἰς κοινιὼ τῶν ἐντυγχανόντων ὠφέλειαν.

ΔΗΛΟΥ. Πάντες οἱ υἱοὶ Ἰακὼβ, καὶ Β οἱ ἐκ τῶν παιδισκῶν, καὶ οἱ ἐκ τῶν ἐλευθέρων ἐξ ἴσα τιὼ πατρικιὼ κληρονομίαν διεδέξαντο. ὅτως ἡ συγχώρησις τῦ Θεῦ καὶ (1) παιδισκῶν ποιῆσαι παῖδας τὸν Ἰακώβ· δεικνύτος τῦ Θεῦ, ὅτι παρ' αὐτῷ, „ ὁ δῦλος, ὐκ ἐλεύθερος, ὡς φησιν ὁ Παῦ- Γαλ. 3. 28. λος πρὸς Γαλάτας.

„ ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Καὶ εὐλόγη- „ σεν αὐτὰς, φησὶν, ἕκαστον κατὰ τιὼ εὐλο- Γ" γίαν αὐτῦ, ἵν εὐλόγησεν αὐτύς· ἀντὶ τῦ, ἅπερ ἐχρῆν ἑκάστῳ προεμιώησε, καὶ τὰ ἐφ' ἑκάστης Φυλῆς συμβησόμενα προανεφώνησε.

κθ. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἐγὼ προσίθεμαι πρὸς τὸν ἐμὸν λαόν. θάψατέ με μετὰ τῶν πατέρων μυ ἐν τῷ σπηλαίῳ, ὅ ἐστιν ἐν τῷ ἀγρῷ ΕΦρὼν τῦ χετταίυ.

Δ ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πῶς διὰ τῆς ἐπισκήψεως ταύτης μεγίστιω αὐτοῖς παραμυθίαν χαρίζεται. ἐνενόει γὰρ, ὅτι ὐκ ἂν ὁ δίκαιος τῦτο διεσείλατο, εἰ μὴ πάντως ἤδει τιὼ ἄνοδον αὐτῶν ἐσομένιω, καὶ τῆς δυλείας τῆς ἐν Αἰγύπτῳ τιὼ ἀπαλλαγιώ.

λ. Ἐν τῷ σπηλαίῳ τῷ διπλῷ, τῷ ἀπέναντι Μαμβρῆ, ἐν γῇ Χαναὰν, Ε ὃ ἐκτήσατο Ἀβραὰμ παρὰ ΕΦρὼν τῦ χετταίυ τὸ σπήλαιον εἰς κτῆσιν μνημείυ. Ἐκεῖ ἔθαψαν Ἀβραὰμ καὶ Σάρραν τὴν γυναῖκα αὐτῦ· καὶ ἐκεῖ ἔθαψαν Ἰσαὰκ καὶ Ῥεβέκκαν τὴν γυναῖκα αὐτῦ· κὴ ἐκεῖ ἔθαψαν Λείαν, λϛ. Ἐν τῇ κτήσει τῦ ἀγρῦ καὶ τῦ σπηλαίυ τῦ ὄντος ἐν αὐτῷ παρὰ τῶν υἱῶν Χέτ.

Ζ λγ. Καὶ κατέπαυσεν Ἰακὼβ ἐπιτάσσων τοῖς υἱοῖς αὐτῦ. καὶ ἐξάρας Ἰακὼβ ἐπὶ τὴν κλίνην τὰς πόδας, ἐξέλιπε· καὶ προσετέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτῦ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὥσπερ μεθ' ἡδονῆς τὸ πρᾶγμα καταδεχόμενος, ὅτω μετὰ τὸ πάντα διατάξασθαι, τὰς πόδας ἐξάρας, ἀντὶ τῦ ἐφαπλώσας ἢ τείνας, ὡς „ ἂν εἴποι τις, ἐξέλιπε· τῦτ' ἐστι, κατέ- λυσε

» λυσε τὴν ζωὴν, καὶ προσετέθη πρὸς τὸν
» λαὸν αὐτοῦ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ταῦτα τοῦ Ἰακὼβ εἰρηκότος, καὶ τὴν οἰκείαν τελευτὴν μεμη-
» νυκότος, ὁ συγγραφεὺς ἔφη, καὶ ἐξάρας
» τοὺς πόδας ἐπὶ τὴν κλίνην, ἐξέλιπε· καὶ
» προσετέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. διὰ δὲ τούτων τῶν λόγων ἠνίξατο τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως. εἰ γὰρ παντάπασι διεφθείροντο, καὶ μὴ εἰς ἕτερον μετέβαινον βίον,

A „ οὐκ ἂν εἶπε, προσετέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. τοῦτο δὲ καὶ πρὸς Ἀβραὰμ αὐτὸς ὁ
„ τῶν ὅλων ἔφη Θεός· σὺ δὲ ἀπελεύσῃ πρὸς Γεν. 15. 15.
„ τοὺς πατέρας σου, τραφεὶς ἐν γήρει καλῷ. ἐντεῦθεν καὶ ὁ Κύριος τὴν τῶν Σαδδουκαίων ἀπιστίαν διήλεγξεν, εἰρηκώς· ὅτι
„ δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροὶ, οὐκ ἀνέγνωτε, Ματθ. 22. 31, 32.
„ ἐγὼ ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ,
„ καὶ ὁ Θεὸς Ἰακὼβ; οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς, Θεὸς
„ νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων.

ΚΕΦ. Ν.

α. Καὶ ἐπιπεσὼν Ἰωσὴφ ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῷ, καὶ ἐφίλησεν αὐτόν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εἶδες παιδὸς φιλοστοργίαν; εἶδες πεπυρωμένην ἀγάπην; καὶ μετὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἀναχώ-
» ρησιν, ἐπιπεσὼν ἐπὶ τὸ πρόσωπον, καὶ καταφιλήσας, ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῷ.

β. Καὶ προσέταξεν Ἰωσὴφ τοῖς παισὶν αὐτοῦ τοῖς ἐνταφιάσταις ἐνταφιάσαι τὸν πατέρα αὐτοῦ· καὶ ἐνεταφίασαν οἱ ἐνταφιασταὶ τὸν Ἰσραήλ.

γ. Καὶ ἐπλήρωσαν αὐτοῦ τεσσαράκοντα ἡμέρας· οὕτω καταριθμοῦνται αἱ ἡμέραι τῆς ταφῆς· καὶ ἐπένθησεν αὐτὸν Αἴγυπτος ἑβδομήκοντα ἡμέρας.

ΑΔΗΛΟΥ. Οἱ μὲν Αἰγύπτιοι, ἑβδομήκοντα ἡμέρας πενθοῦσιν· οἱ δὲ Ἰσραηλῖται, τριάκοντα.

„ ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ἐπλήρωσαν αὐ-
„ τοῦ τεσσαράκοντα ἡμέρας. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος κατὰ νόμον αἰγύπτιον. νῦν γὰρ τριακοστὰ ποιοῦσι. καὶ τὸν Ἀαρὼν καὶ Μωϋσῆν τριάκοντα ἡμέρας ἐπένθησαν μόνας, ὡς ἐν Ἀριθμοῖς καὶ Δευτερονομίῳ φησίν.

δ. Ἐπεὶ δὲ παρῆλθον αἱ ἡμέραι τοῦ πένθους, ἐλάλησεν Ἰωσὴφ πρὸς τοὺς δυνάστας Φαραὼ, λέγων, εἰ εὗρον χάριν ἐναντίον ὑμῶν, λαλήσατε περὶ ἐμοῦ εἰς τὰ ὦτα Φαραὼ, λέγοντες.

ε. Ὁ πατήρ μου ὥρκισέ με, ἐν τῷ μνημείῳ ᾧ ὤρυξα ἐμαυτῷ ἐν γῇ Χαναὰν, ἐκεῖ με θάψεις. νῦν οὖν ἀναστὰς, θάψω τὸν πατέρα μου, καὶ ἐπανελεύσομαι.

„ ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐν τῷ μνημείῳ ᾧ
„ ὤρυξα ἐγὼ ἐμαυτῷ ἐν γῇ Χαναὰν, ἐκεῖ με θάψεις. Καὶ μὴν Ἀβραὰμ ὤρυξεν· ἀλλ' οἰκειοῦται τὰ τοῦ πατρὸς, ὥσπερ ἄνω τὰ Γεν. 48. 22.
„ τῶν υἱῶν, λέγων· ἐν μαχαίρᾳ μου, καὶ
„ ἐν τόξῳ.

Γ ς. Καὶ εἶπε Φαραὼ τῷ Ἰωσὴφ, ἀνάβηθι, θάψον τὸν πατέρα σου, κα-
ζ. θάπερ ὥρκισέ σε. Καὶ ἀνέβη Ἰωσὴφ θάψαι τὸν πατέρα αὐτοῦ. καὶ συνανέβησαν μετ' αὐτοῦ πάντες οἱ παῖδες Φαραὼ, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ πρεσβύτεροι
η. γῆς Αἰγύπτου, Καὶ πᾶσα ἡ πανοικία Ἰωσὴφ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ,
Δ καὶ πᾶσα ἡ οἰκία ἡ πατρικὴ αὐτοῦ· καὶ τὴν συγγένειαν, καὶ τὰ πρόβατα, καὶ τοὺς βόας ὑπελίποντο ἐν γῇ Γεσέμ.

θ. Καὶ συνανέβησαν μετ' αὐτοῦ καὶ ἅρματα καὶ ἱππεῖς, καὶ ἐγένετο ἡ παρεμβολὴ μεγάλη σφόδρα.

E ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα διὰ τὴν εἰς Ἰωσὴφ τιμὴν, πόσην ἐπιδείκνυνται σπουδὴν οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ συνανέρχονται τῷ Ἰωσὴφ, ὥστε γενέσθαι αὐτοὺς παρεμβολὴν μεγάλην.

ι. Καὶ παρεγένοντο ἐφ' ἅλωνα Ἀτὰδ, ὅ ἐστι πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ ἐκόψαντο αὐτὸν κοπετὸν μέγαν καὶ ἰσχυρὸν σφόδρα. καὶ ἐποίησε τὸ πέν-
Z θος τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἑπτὰ ἡμέρας.

ΑΔΗΛΟΥ. Τόπος ἐστὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, διεστηκὸς τῆς Ἱεριχοῦς τρισὶ σημείοις. καὶ νῦν καλεῖται Βηθαγά. ὅ ἐστι μαθερμηνευόμενον τόπος κύκλου.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Διέστηκεν ὁ τόπος Ἱεριχοῦς τρισὶ σημείοις, ὡς ἀπὸ δύω σημείων τοῦ Ἰορδάνου. καὶ νῦν καλεῖται Βη-
H θαγλά. ὅπερ ἑρμηνεύεται τόπος κύκλου, διὰ τὸ ἐκεῖ κοπτομένους τὸν Ἰακὼβ κυκλοῦν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ταῦτα ἀκούων, μὴ ἁπλῶς παράτρεχε, ἀλλὰ τὸν καιρὸν ἐννοῶν,

НБ ОНУ імені І.І. Мечникова

ἐννοῶν, καθ' ὃν ἐγένετο, πάσης αἰτίας ἀπάλλατε τὸν Ἰωσήφ. ᾅδέπω γὰρ ἦσαν τῷ ᾅδῃ αἱ πύλαι συγκλαθεῖσαι, οὐδὲ τῷ θανάτῳ τὰ δεσμὰ διαλυθέντα, οὐδὲ κοίμησις ὁ θάνατος λεγόμενος ἦν. διὰ τοῦτο ἐπειδὴ ἐδεδοίκεσαν τὸν θάνατον, ταῦτα ἐποίουν. νυνὶ δὲ διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν, ἐπειδὴ ὕπνος ὁ θάνατος γέγονε, καὶ κοίμησις ἡ τελευτὴ, καὶ πολλὴ τῆς ἀναστάσεως ἡ πληροφορία, ὡς ἀπὸ ζωῆς εἰς ζωὴν μεθισάμενοι, ἵνα ἀγαλλώμεθα καὶ εὐφραινώμεθα.

ια. Καὶ εἶδον οἱ κάτοικοι τῆς γῆς Χαναὰν τὸ πένθος ἐπὶ ἅλωνι Ἀτὰδ, καὶ εἶπαν, πένθος τοῦτο μέγα ἐστὶ τοῖς Αἰγυπτίοις. διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου, πένθος Αἰγύπτου, ὅ ἐστι
ιβ. πέραν τοῦ Ἰορδάνου. Καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ἵνα οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καθὼς ἐνε-
ιγ. τείλατο αὐτοῖς. Καὶ ἀνέλαβον αὐτὸν ἐν γῇ Χαναάν· καὶ ἔθαψαν αὐτὸν εἰς τὸ σπήλαιον τὸ διπλοῦν, ὃ ἐκτήσατο Ἀβραὰμ τὸ σπήλαιον ἐν κτήσει μνημείου παρὰ Ἐφρὼν τοῦ χετταίου,
ιδ. κατέναντι Μαμβρῆ. Καὶ ὑπέστρεψεν Ἰωσὴφ εἰς Αἴγυπτον, αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οἱ συναναβάντες
ιε. θάψαι τὸν πατέρα αὐτοῦ. Ἰδόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ Ἰωσὴφ, ὅτι τέθνηκεν ὁ πατὴρ αὐτῶν, εἶπαν, μήποτε μνησικακήσῃ ἡμῖν Ἰωσὴφ, καὶ ἀνταπόδομα ἀνταποδώσει ἡμῖν πάντα ὅσα
ις. ἐνεδειξάμεθα αὐτῷ. Καὶ παραγενόμενοι πρὸς Ἰωσὴφ, εἶπαν, ὁ πατήρσου ὥρκισέ σε πρὸ τοῦ τελευτῆσαι αὐ-
ιζ. τὸν, λέγων, Οὕτως εἴπατε τῷ Ἰωσήφ· ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν, ὅτι πονηρά σοι ἐνεδείξαντο. καὶ νῦν δέξαι τὴν ἀδικίαν τῶν θεραπόντων τοῦ Θεοῦ τοῦ πατρός σου. καὶ ἔκλαυσεν Ἰωσὴφ λαλούντων αὐτῶν πρὸς αὐτόν.

ιη. Καὶ ἐλθόντες πρὸς αὐτὸν, εἶπον, ἴδε ἡμεῖς σοὶ οἰκέται.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅρα πόσον ἐστὶν ἀρετὴ, πῶς ἰσχυρὸν καὶ ἄμαχον, καὶ ὅση τῆς κακίας ἡ ἀσθένεια. ἰδοὺ γὰρ, ὁ μὲν τοσαῦτα πεπονθὼς βασιλεύει, οἱ δὲ ταῦτα διαθέντες τὸν ἀδελφὸν, οἰκέται εἶναι παρακαλοῦσι τοῦ παρ' αὐτῶν εἰς δουλείαν ἐκδοθέντος.

ιθ. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ἰωσὴφ, μὴ φοβεῖσθε, τοῦ γὰρ Θεοῦ εἰμὶ ἐγώ.

ΑΚΥΛΑΣ. Ὅτι μὴ Θεὸς ἐγώ;

ΣΥΜΜΑΧΟΣ. Μὴ γὰρ ἀντὶ Θεοῦ ἐγώ;

ΣΑΜΑΡΕΙΤΙΚΟΝ. Μὴ φοβεῖσθε, καὶ γὰρ φοβούμενος Θεόν εἰμι.

" ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τοῦ Θεοῦ γάρ-
" εἰμι ἐγὼ, καὶ τὸν δεσπότου τὸν ἐμὸν μιμοῦμαι, καὶ δυεργεσίαις ἀμείβεσθαι πειράζω τοὺς τὰ ἀνήκεστά με διαθέντας.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὡς εὐσεβὴς, καὶ ἐν συμφοραῖς, καὶ ἐν εὐπραγίαις μέμνηται τοῦ Θεοῦ.

κ. Ὑμεῖς ἐβουλεύσασθε κατ' ἐμοῦ εἰς πονηρὰ, ὁ δὲ Θεὸς ἐβουλεύσατο περὶ ἐμοῦ εἰς ἀγαθὰ, ὅπως γενηθῇ ὡς σήμερον, ἵνα διατραφῇ λαὸς πο-
κα. λύς. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, μὴ φοβεῖσθε· ἐγὼ διαθρέψω ὑμᾶς, καὶ τὰς οἰκίας ὑμῶν. καὶ παρεκάλεσεν αὐτοὺς, καὶ ἐλάλησεν αὐτῶν εἰς τὴν καρ-
κβ. δίαν. Καὶ κατῴκησεν Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ, αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ἡ πανοικία τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ ἔζησεν Ἰωσὴφ ἔτη ἑκατὸν
κγ. δέκα. Καὶ εἶδεν Ἰωσὴφ Ἐφραὶμ παιδία, ἕως τρίτης γενεᾶς· καὶ υἱοὶ
Δ Μαχεὶρ τοῦ υἱοῦ Μανασσῆ ἐτέχθησαν
κδ. ἐπὶ τῶν μηρῶν Ἰωσήφ. Καὶ εἶπεν Ἰωσὴφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, λέγων, ἐγὼ ἀποθνήσκω· ἐπισκοπῇ δὲ ἐπισκέψεται ὑμᾶς ὁ Θεὸς, καὶ ἀνάξει ὑμᾶς ἐκ τῆς γῆς ταύτης εἰς τὴν γῆν, ἣν ὤμοσεν ὁ Θεὸς τοῖς πατράσιν ἡμῶν, Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ
Ε Ἰακώβ.

κε. Καὶ ὥρκισεν Ἰωσὴφ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, λέγων, ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ᾗ ἐπισκέψεται ὑμᾶς ὁ Θεὸς, καὶ συνανήσετε τὰ ὀστᾶ μου ἐντεῦθεν μεθ' ὑμῶν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τοῦτο ἐποίει οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ μάτην, ἀλλὰ δύο ταῦτα οἰκονομῶν· σὺ μὲν, ἵνα μὴ οἱ Αἰγύπτιοι μεμνημένοι τῶν τοσούτων αὐτοῦ δυεργεσιῶν,
Ζ καὶ δυσκόλως ἐξ ἀνθρώπων Θεοὺς προσαγορεύοντες, ὑπόθεσιν ἀσεβείας ἔχωσι τοῦ δικαίου τὸ σῶμα· ἕτερον δὲ, ἵνα ὦσι πεπληροφορημένοι, ὅτι πάντως ἐπανήξουσιν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν ὡμολογημένον, οὐκ ἂν οὕτω διεστείλατο, ὥστε μετ' αὐτῶν ἀναγαγεῖν τὰ ὀστᾶ.

** ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. Εἰ μὴ ἐλπὶς ἦν ἀναστάσεως, τίς ὀστέων ἡ ἐπιμέλεια, περὶ τῶν φθειρομένων ὀστέων ἐντέλλεσθαι τοῖς δικαίοις;

κς. Καὶ ἐτελεύτησεν Ἰωσὴφ ὢν ἐτῶν ἑκατὸν δέκα· καὶ ἔθαψαν αὐτὸν, καὶ ἔθηκαν αὐτὸν ἐν τῇ σορῷ ἐν Αἰγύπτῳ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ Ἰωσὴφ ἑπλακαίδεκα ἔτη ἐποίησεν ἐν γῇ Χαναὰν, καὶ δέκα ἐτῶν εἴλκυσε δουλείαν. τρία δὲ ἔτη ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ διέτριψε, καὶ ὀγδοήκοντα ἔτη ἰῶ δεύτερος τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐξασιάζων ἐν πάσῃ γῇ Αἰγύπτε. ἡμεῖς δὲ τὸν τῶν ἀγαθῶν δοτῆρα Θεὸν, καὶ τὸ ἁγίε πνεύματος χορηγὸν, τὸν ἀποκαλύπλοντα τοῖς ἀξίοις τὼ ἐναποκειμένω τῇ θείᾳ Γραφῇ γνῶσιν, δοξάσωμεν. ἐν Χριςῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· μεθ' οὗ αὐτῷ δόξα σὺν ἁγίῳ πνεύματι εἰς τὸς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΓΕΝΕΣΕΩΣ.

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

ΕΞΟΔΟΣ

ΕΞ ΑΙΓΥΠΤΟΥ ΤΩΝ ΥΙΩΝ ΙΣΡΑΗΛ ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΜΩΣΗ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτι τὸ πρῶτον βιβλίον ὁ Μωσῆς, Γένεσιν προσηγόρευσε· τὸ δεύτερον δὲ, Ἔξοδον· συμβολικῶς διὰ τῆς ἱστορίας τὴν ἐν τῷδε τῷ βίῳ πρόσκαιρον ἡμῖν ὑπογράφων ζωήν. καὶ ἀριθμεῖ τὰς εἰσελθόντας εἰς Αἴγυπτον, ἵνα ἀκέων μετὰ ταῦτα τὸ πλῆθος τῶν τοσούτων μυριάδων, τῇ πρὸς Ἀβραὰμ εὐλογίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐπιγράψῃς τὸ πρόσαγμα.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τοῖς κατεχομένοις ὑπὸ τοῦ νοητοῦ Φαραὼ τὴν ἀπ' αὐτοῦ δίδωσιν Ἔξοδον ἐπισρέφουσιν ὁ Φιλοικτίρμων Θεὸς, ἐκ ἐῶν ἔτι πηλῷ καὶ πλινθείᾳ σωέχεσθαι, πρὸς δὲ γῆν μεταφέρων τὴν ῥέουσαν μέλι καὶ γάλα. πῶς τοίνυν ἐσὶν ἐξελθεῖν, καὶ πῶς ὁδευτέον, δηλωμένοις ἀκολουθήσωμεν.

ΚΕΦ. Α.

α. Ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ τῶν εἰσπορευομένων εἰς Αἴγυπτον ἅμα Ἰακὼβ τῷ πατρὶ αὐτῶν, ἕ-
β. κασος πανοικίᾳ αὐτῶν εἰσῆλθον. Ῥυ-
γ. βὶμ, Συμεὼν, Λευΐ, Ἰούδας. Ἰσά-
δ. χαρ, Ζαβουλὼν, καὶ Βενιαμὶν, Δὰν καὶ Νεφθαλεὶμ, Γὰδ, καὶ Ἀσήρ.

ε. Ἰωσὴφ δὲ ἦν ἐν Αἰγύπτῳ. ἦσαν δὲ αἱ ψυχαὶ πᾶσαι ἐξ Ἰακὼβ, πέντε καὶ ἑβδομήκοντα.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀριθμεῖ τὰς μετὰ Ἰακὼβ, ἔργῳ δεικνὺς τῷ τοῦ Θεοῦ πληρωθεῖσαν ἐπαγγελίαν πρὸς Ἀβραάμ. ἵνα τὸ πλῆθος ὁρῶντες, τὴν αἰτίαν γνωρίσωμεν.

ς. Ἐτελεύτησε δὲ Ἰωσὴφ, καὶ πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ἡ γενεὰ ἐκείνη.

ζ. Οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ηὐξήθησαν, καὶ ἐπληθύνθησαν, καὶ ἐγένοντο, καὶ κατίσχυσαν σφόδρα σφόδρα· ἐπλήθυνε δὲ ἡ γῆ αὐτούς.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Χυδαῖοι ἐγένοντο, τουτέσιν εἰς πλῆθος ἐχύθησαν. ὅθεν » Ἀκύλας, ἐχέοντο, φησὶν· ὁ δὲ Σύμμαχος, ἐξεῖρψαν, ὡς ἐπὶ τῶν ἐκ γῆς ἀναδιδομένων.

** ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. Πάντως γάρ πε ὁ χρόνος τῆς αὐτῶν παροικίας καὶ ἐπιμιξίας διὰ ῥᾳθυμίαν τὸ χυδαῖον εἰργάσατο.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον τὸ, χυδαῖοι ἐγένοντο; Οὐχ ὥς τινες νενοήκασιν » ὑβρισικῶς αὐτὸ τέθεικεν, ἀλλὰ τὸ πλῆθος δεδήλωκεν. ὅτω γὰρ ηὐξήθησαν, φησὶν, ὡς κατὰ πάσης ἐκείνης ἐκχεθῆναι τῆς γῆς. ὅτω καὶ οἱ περὶ τὸν Ἀχιλλέα ἡρμηνεύθησαν. τοῦτο δὲ καὶ τὰ ἑξῆς δηλοῖ. » ἐπλήθυνε γάρ φησιν ἡ γῆ αὐτούς. καὶ » μετ' ὀλίγα. καθότι δὲ αὐτοὺς ἐταπείνων, » τοσούτῳ πλείους ἐγίνοντο, καὶ ἴσχυον σφόδρα σφόδρα.

η. Ἀνέστη δὲ βασιλεὺς ἕτερος ἐπ' Αἴγυπτον, ὃς οὐκ ἤδει τὸν Ἰωσήφ.
θ. Εἶπε δὲ τῷ ἔθνει αὐτοῦ, ἰδοὺ τὸ ἔθνος
ζ τῶν Ἰσραηλιτῶν μέγα πλῆθος, καὶ ἰσχύει ὑπὲρ ἡμᾶς.

ι. Δεῦτε κατασοφισώμεθα αὐτοὺς, μήποτε πληθυνθῇ, καὶ ἡνίκα ἐὰν συμβῇ πόλεμος ἡμῖν, προσθήσονται καὶ οὗτοι πρὸς τοὺς ὑπεναντίους, καὶ ἐκπολεμήσαντες ἡμᾶς, ἐξελεύσονται ἐκ τῆς γῆς.

Η» ΑΔΗΛΟΥ. Κατασοφισώμεθα αὐτοὺς, ἀντὶ τοῦ, μηχανῇ τινὶ κακώσωμεν αὐτοὺς καὶ μεθόδοις. Φανερῶς γὰρ κατάγχειν οὐκ οἷόντε, μηδεμίαν δεδωκότας τοῦ πράγματος πρόφασιν.

ια. Καὶ ἐπέσησαν αὐτοῖς ἐπισάτας τῶν ἔργων, ἵνα κακώσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ἔργοις. καὶ ᾠκοδόμησαν πόλεις ὀχυρὰς τῷ Φαραώ, τήν τε Πιθὼ, καὶ Ῥαμεσσῆ, καὶ Ὼν, ἥ ἐστιν Ἡλιούπολις.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πόλεις ὀχυρὰς, ἢ τειχήρεις φησὶν, ἢ μεγάλας, ὡς τῷ πλήθει τῶν ἐνοικούντων αὐτὰς ὠχυρῶσθαι. ὁ » γὰρ Ἀκύλας, σκιωμάτων, ἐξέδωκε.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπισάτας δὲ ὥσπερ τῶν ἔργων τῶν ὅτι μάλιστα φιλτάτων αὐτῷ κατεχειροτόνησε τῶν ἀδικουμένων ὁ Σατανᾶς τοὺς ἀκαθάρτους δαίμονας, ἤτοι τὰς ὑπ' αὐτῷ δυνάμεις. οἳ ταῖς πολυτρόποις τῶν παθῶν πλεονεξίαις τὸν ἑκάστου τῶν ἐπὶ τῆς γῆς καταφορτίζουσι νοῦν, δεδιότες, οἶμαι, μὴ ἄρα κατὰ σχολὴν τῆς διανοίας τὸν ὀφθαλμὸν ἀνοίγοντες πρὸς Θεὸν, τῆς ὑπ' αὐτῷ δουλείας ἐκλύσειαν τὸν αὐχένα. φιλελεύθερα γὰρ ἡ ἀνθρώπου φύσις. ὅτι δὲ δόξατε καὶ πλοῦτος τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι, καὶ αὐτῷ δὲ τῷ Σατανᾷ λελόγισαι, καί ἐστιν ὁ εἰκαῖος ἡμῶν περισπασμὸς, καὶ οἱ περὶ σάρκα πόνοι καὶ ᾠδαὶ, βλέπουσαι πρὸς τὰ γεωδέστερα, παραδείξειν ἂν αἰνιγματωδῶς τὸ πόλεις ἐγείρειν τῷ Φαραὼ τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ, πηλῶτε καὶ πλινθείαις ἐντρυχομένους.

ιβ. Καθότι δὲ αὐτοὺς ἐτάπεινον, τοσούτῳ πλείους ἐγίνοντο, καὶ ἴσχυον σφόδρα σφόδρα.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Περιεισήκει δὲ τῷ τυράννῳ πρὸς τὸ παρ' ἐλπίδας ἡ σκῆψις. οὐ γάρτοι τῷ ταπεινοῦσθαι, φησὶ, τοὺς κολαζομένους, οὐ ὑποροχαῖς τὸ δεῖγμα μείζοσιν ἦν, καὶ πλείους ἐγίνοντο, διὰ τὸ κακὸν εἰωθότος, ὠφελεῖν ἐθέλοντος τὸ Θεὸ τοὺς ἀνοσίως ἐξυβριζομένους. (1) ὅσον γὰρ ὁ Ἰσραὴλ ἐπληθύετο, τοσοῦτον ηὔξετο τὸ μῖσος τῶν Αἰγυπτίων. σωεχώρει δὲ ὁ Θεὸς τοῦτο γίνεσθαι κατὰ τὸ Ἰσραὴλ παρὰ τῶν Αἰγυπτίων· ἵνα καὶ τοὺς Θεοὺς τῶν Αἰγυπτίων ὑπ' αὐτῶν ἐπιβλεπόμενοι, μισήσωσι, καὶ ἑτοίμως ἐξέλθωσιν ἐξ Αἰγύπτου. ὅπερ οὐκ ἂν ἠθέλοντο, τρυφῇ ἔχοντες καὶ εἰρήνῃ.

Καὶ ἐβδελύσσοντο οἱ Αἰγύπτιοι ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος, » ἐθλίβοντο, ὁρῶντες αὐτοὺς πληθυομένους, καὶ ἐκάκων αὐτούς. συγχωρεῖ δὲ ὁ Θεὸς τοῦτο· ἵνα καὶ τοὺς Θεοὺς τῶν Αἰγυπτίων μισήσωσι, καὶ ἑτοίμως ἐξελθεῖν ἐπιθυμήσωσι.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ, ἐβδελύσσοντο » οἱ Αἰγύπλιοι ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ὁ Ἑ- » βραῖος, ἐθλίβοντο, φησὶ, δηλονότι πληθυομένους ὁρῶντες.

(1) Τὰ ἑξῆς ὡ τοῖς ἑκδεδομ. ὐχ εὕρηται.

ιγ. Καὶ κατεδυνάσευον οἱ Αἰγύπτιοι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ βίᾳ.

ιδ. Καὶ κατώδυνον αὐτῶν τὴν ζωὴν ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς σκληροῖς, τῷ πηλῷ καὶ τῇ πλινθείᾳ, καὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις τοῖς ἐν τοῖς πεδίοις, κατὰ πάντα τὰ ἔργα, ὧν κατεδυνάστευον αὐτοὺς μετὰ βίας.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Τόν τε γὰρ ποταμὸν εἰς διωρυχὰς πολλὰς αὐτοῖς προσέταξαν διατεμεῖν, τείχη τε οἰκοδομῆσαι ταῖς πόλεσι καὶ χώματα, ὅπως ἂν ἔργοι τὸν ποταμὸν μὴ λιμνάζειν ἕως ἐκείνων ἐπεκβαίνοντα· πυραμίδας τε ἀνοικοδομοῦντες ἐξέτρυχον ἡμῶν τὸ γένος, ὡς τέχνας τε παντοίας ἀναδιδάσκεσθαι, καὶ τοῖς πόνοις γενέσθαι σωήθεις. καὶ τετρακοσίων μὲν ἐτῶν χρόνον ἐπ' αὐταῖς διώυσαν ταῖς ταλαιπωρίαις. ἀντεφιλονείκων γὰρ, οἱ μὲν Αἰγύπλιοι τοῖς πόνοις ἐξαπολέσαι τοὺς Ἰσραηλίτας ἐθέλοντες· οἱ δὲ, ἀεὶ κρείττους φαίνεσθαι τῶν ἐπιταγμάτων.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπειδὴ ὑπὸ δεινῷ καὶ ἀλιτηρίῳ δεσπότῃ γεγόναμεν, φημὶ δὴ τῷ Σατανᾷ, τῷ πηλῷ καὶ τῇ πλινθείᾳ κατετρυχόμεθα, τουτέστι τοῖς περὶ γῆν τε, καὶ ἐν αὐτῇ βδελυροῖς σωδάσμασιν ἐκ ἀνιδρωτὶ τελουμένοις. ἀ γὰρ ἀπήλαυσαν πόνων, κἂν εἰ τὸ εἰκαῖον ἔχοι ὁ τῶδε τῷ βίῳ περισπασμός.

ιε. Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰγυπλίων ταῖς μαίαις τῶν Ἑβραίων· τῇ μιᾷ αὐτῶν ὄνομα Σεπφώρα· καὶ τὸ ὄνομα τῆς δευτέρας Φουᾶ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Μαίας Ἑβραίων ὠνόμασε Σεπφώραν τε καὶ Φουᾶν. ἡ μὲν γὰρ, ὀρνίθιον· Φουᾶ δὲ, ἐρυθρὸν ἐρμηνεύεται. τῆς μὲν οὖν θείας ἐπιστήμης, ὄρνιθος τρόπον τὸ ἀεὶ μετεωροπολεῖν ἴδιον· τῆς δὲ ἀνθρωπίνης, αἰδῶ καὶ σωφροσύνῃ ἐμποιεῖν, ὥστε ἐρυθριᾶν, ἐφ' οἷς δεῖγμα ἄξιον ἐναργέστατον.

ιε. Καὶ εἶπεν, ὅταν μαιοῦσθε τὰς Ἑβραίας, καὶ ὦσι πρὸς τῷ τίκτειν, ἐὰν μὲν ἄρσεν ᾖ, ἀποκτείνατε αὐτό· ἐὰν δὲ θῆλυ, περιποιεῖσθε αὐτό.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Λόγῳ γὰρ ἐδόκει μηδενὸς ἀξιοῦν τὸ ἄναλκι καὶ ἀφιλοπόλεμον, καὶ εἰς δειλίας εὔκολον, καὶ νόμῳ φύσεως τεθρυμμένον.

ΝΥΣΣΗΣ. Ἡ ὑλικὴ καὶ ἐμπαθεστέρα διάθεσις, τὸ θῆλυ τῆς ζωῆς, ὃ τῷ τυράννῳ φίλον ἐστὶ ζωογονούμενον· τὸ δὲ κατεσκληκὸς καὶ σώτονον τῆς ἀρετῆς, καὶ ὁ ἀνδρώδης τόκος, πολέμιος.

ιζ. Ἐφο-

ιζ. Ἐφοβήθησαν δὲ αἱ μαῖαι τὸν Θεὸν, καὶ ὐκ ἐποίησαν καθότι συνέταξεν αὐταῖς ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου· ιη. καὶ ἐζωογόνουν τὰ ἄρσενα. Ἐκάλεσε δὲ ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου τὰς μαίας· καὶ εἶπεν αὐταῖς, τί ὅτι ἐποιήσατε τὸ πρᾶγμα τοῦτο, καὶ ζωογονεῖτε τὰ ἄρσενα;

ιθ. Εἶπαν δὲ αἱ μαῖαι τῷ Φαραὼ, ὐχ ὡς αἱ γυναῖκες Αἰγύπτου, αἱ Ἑβραῖαι· τίκτουσι γὰρ πρὶν ἢ εἰσελθεῖν εἰς αὐτὰς τὰς μαίας· καὶ ἔτικτον.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ. Μαῖαι γάρ εἰσι, καὶ πρὶν εἰσελθεῖν τὰς μαίας τίκτουσι.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ. Ὅτι ζωογονοῦσιν αὐταὶ, διότι πρὶν εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὰς τίκτουσι.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Οἱ τῶν Ἑβδομήκοντα ἑρμηνεῖα τῷ ταχυτῆτα δοκεῖ σημαίνειν τῶν ἑβραίων γυναικῶν, τῷ κατὰ τὸ τίκτειν, φθάνουσαν τῷ παρουσίαν τῶν μαιῶν· ἡ δὲ τοῦ Συμμάχου καὶ Θεοδοτίωνος, ὅτι αἱ γυναῖκες τῶν Ἑβραίων ἴσασι τῷ μαιευτικῷ ἐπιστήμῃ, καὶ τῆς τῶν μαιῶν παρουσίας ὐ χρήζουσι. διὸ δὴ αὐταῖς προχωρεῖ καὶ τὸ ζωογονεῖν τὰς ἄρρενας.

κ. Εὖ δὲ ἐποίει ὁ Θεὸς ταῖς μαίαις· καὶ ἐπληθύνεν ὁ λαὸς, καὶ ἴσχυον σφόδρα.

» ✱✱ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εὖ δὲ ἐποίει ὁ Θεὸς ταῖς μαίαις. τοῦτο σωτακτέον πρὸς τὸ, » καὶ ἐποίησαν ἑαυταῖς οἰκίας. τὰ γὰρ ἄλλα διὰ μέσου.

✱✱ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Αἱ μαῖαι τῶν Αἰγυπτίων καταφρονήσασαι τῶν ἐπιταγμάτων τῶν ὠμῶν ἐκείνων, καὶ παραλογισάμεναι τὸ ἁπλοῦς τοῦ βασιλέως δόγμα, πολλῆς ἀπήλαυσαν τῆς εὐεργεσίας. ταῦτα δὲ ἀμφότερα τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας ἦν· τό, τε γὰρ γυναῖκας ἀνδρειοτέρας ἀποφῆναι τῶν τὰ διαδήματα φορούντων, τό, τε ἀμοιβὰς ταύταις ἀποδιδόναι, καὶ εἰς πλῆθος » αὐτὰς ἐκτεῖναι πολύ. τὸ γὰρ, εὖ ἐποίει » ταῖς μαίαις, τοῦτό ἐστιν, ἐξετάθη αὐτῶν ἡ συγγένεια. δι' ὧν γὰρ εὐηργέτουν τοὺς Ἰουδαίους, διὰ τούτων ἐλάμβανον παρὰ τοῦ Θεοῦ τὰς ἀμοιβάς.

κα. Ἐπεὶ δὲ ἐφοβοῦντο αἱ μαῖαι τὸν Θεὸν, ἐποίησαν ἑαυταῖς οἰκίας.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ. Ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο αἱ μαῖαι τὸν Θεὸν, ἐποίησαν ἑαυταῖς οἰκίας.

ΑΚΥΛΑΣ. Ἐπεὶ δὲ ἐφοβοῦντο αἱ μαῖαι τὸν Θεὸν, ἐποίησαν ἑαυταῖς οἴκους.

ΑΔΗΛΟΥ. Φανερώτερον ἡρμήνευσαν ὁ Σύμμαχος καὶ Ἀκύλας. ὁ γὰρ αἱ μαῖαι ἐποίησαν ἑαυταῖς οἰκίας, ὅπερ ἄν τις οἰηθείη κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα· ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐποίησεν (1) ἑαυταῖς οἴκους, ὁ τοὺς χειροτεχνίας, ἀλλ' οἵους φησὶν ὁ Δαβίδ· οἶκος » Ἰσραὴλ εὐλογήσατε τὸν Κύριον, οἶκος Ἀα- » ρὼν εὐλογήσατε τὸν Κύριον· καὶ ὁ Ἡσαΐας » τῷ Ἄχαζ, ἀκούσατε δὴ οἶκος Δαβίδ, τὰς συγγενείας καὶ τὰς φατρίας ἑκάστης Φυλῆς οἴκους ὀνομάζων. τοιοῦτόν ἐστι τὸ, ἐποίησεν αὐταῖς οἴκους, τουτέστιν ἠύξησεν αὐταῖς τὸ γένος· καὶ εἰς συγγενείας καὶ Φατρίας διαβοήτους ἐξετάθησαν. οὕτω γὰρ ἡ Γραφὴ καὶ τὰς Φυλὰς, καὶ τὰς τούτων συγγενείας, οἴκους καλεῖν.

✱✱ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Διὰ τῶν οἰκιῶν, τὰς κλήσεις, καὶ τῷ τῆς ὑπάρξεως καὶ τοῦ γένους περιουσίαν δηλοῖ.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐστιν, ἐπειδὴ ἐφο- » βοῦντο αἱ μαῖαι τὸν Θεὸν, ἐποίησαν ἑαυταῖς οἰκίας; Τοῦ Φαραὼ κελεύσαντος διαφθεῖρειν τὰ ἄῤῥενα, ἐκεῖναι δὲ εὐλάβειαν ὑπεργήσαι τῷ τῆς παιδοκτονίας ὐκ ἠνέχοντο νόμῳ. ὃ δὴ χάριν αὐτὰς ὁ Θεὸς ἀμειβόμενος, ἀφθονίαν αὐταῖς ἀγαθῶν ἐδωρήσατο.

» ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἐποίησαν ἑαυταῖς οἰκίας, ἀντὶ τοῦ, τὸ ἐξ αὐτῶν γένος ἐπλήθυνεν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὰς ἀχειροποιήτους καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. τοιαύτας γὰρ ποιοῦσιν οἱ εὐαρεστοῦντες Θεῷ. ἢ ἐπειδὴ τὸ τοῦ Ἰσραὴλ γένος ἔσωζον, καὶ ἐζωογόνουν αὐτὰ, ἐπλήθυνεν ὁ Θεὸς τὸ ἐξ αὐτῶν γένος. ὡς ὑπαναχωρήσας δὲ αὐτὰς λέγει, ποιήσασθαι οἰκίας ἑκὸς, δεδοικὼς μήποτε ἐκ τοῦ εἰσιέναι βιαίως τὸν Φόνον ἐργάζεσθαι. ἢ » ἄλλως τὰς οἰκίας ἐκληπτέον. Ἰακὼβ ἄ- Γεν. 25. 27. » πλαστος οἰκῶν οἰκίαν, σωζομένης τῆς ἱστορίας, ὡς ἀποίκων ζητήσεις.

κβ. Συνέταξε δὲ Φαραὼ παντὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ, λέγων, πᾶν ἄρσεν ὃ ἐὰν τεχθῇ τοῖς Ἑβραίοις, εἰς τὸν ποταμὸν ῥίψαλε· καὶ πᾶν θῆλυ ζωογονεῖτε αὐτό.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κατεσυγμένον ποιεῖται τὸ ἄρσεν, τουτέστι τὸ νενευκὸς εἰς ἀνδρείαν, δῆλον δὲ ὅτι τῷ ἐπ' ἀρετῆς. μόνον δὲ ὐχὶ καὶ ἀποπνίγει τὸ μάχιμον τοῖς τῶν ἡδονῶν ἐγκαθιεὶς τέλμασι. προσίεται δὲ τὸ μὴ εὐθενὲς, καὶ ὡς ἄχρηστον ἀμαχεὶ τοῖς ἰδίοις ὑποφέρει ζυγοῖς. ἐκδείξειε δὲ ὐκ ἀσυμφανῶς τὸ ῥίπτεσθαι μὲν δεῖν τὸ ἄρσεν εἰ ὕδασι λέγειν, ζωογονεῖσθαί γε μὴν τὸ θῆλυ· ὡς τύπος γένοιντο (2) τῶν ἀφανεστέρων τὰ ὡς εἰ ὄψει τε καὶ ἐναργείᾳ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πρὸ μὲν γὰρ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίας ὐκ ἦν ἐπὶ γῆς τὸ ἄρσεν ἀνεπιβούλευτον. ἄρσεν δὲ νοοῦμεν τὸ ὂν εἰ ἀνδρείᾳ τῇ πνευματικῇ, καὶ ἧς ἂν εἶεν καρποὶ τὰ ἀνδάνοντα τῷ Θεῷ. ὐκοῦν εἰ κινδυνεύω

(1) Κατὰ τόν δ' ἄρα τὸν χολιαστὴν, ἐποίησεν ἔν τε Ἀκ. καὶ Συμ. ἀναγνωστέον, καὶ, ἐποίησαν ὁ κώδ. γράφη. ἀλλὰ καὶ παρὰ Θεοδοτ. κεῖται τὸ, ἐποίησαν.

(2) Τύπος γὰρ ἂν γένοιντο. εἰ Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 347.

κινδύνῳ τὸ ἄρσεν, μονονȣχὶ ταῖς κοσμικαῖς ἡδοναῖς, οἷά τε βορβόροις ἢ τέλμασιν ἐγκαθιέντος τȣ̃ Σατανᾶ, καὶ ἐναποπνίγοντος γενικῶς τȣ̀ς παραιτȣμένȣς τὸ ἄναλκι καὶ θηλυπρεπὲς, τὸ ὡς ἐν ἤθει φημὶ καὶ τρόποις. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκον οἱ πνȣ̃ματοφόροι [κατατεθηπότες οἶμαί-πȣ τὴν ἁπάντων ἐκτροπὴν ἐπὶ τὸ μὴ
Ψαλ. 13. 3. ἔχον ὀρθῶς,] πάντες ἐξέκλειναν, ἅμα
» ἠχρειώθησαν.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τοῖς ἀνδριζομένοις πολεμεῖ μὲν ἀοράτως ὁ Σατανᾶς, συντίθησι δὲ τὰ τῆς ἐπιβȣλῆς ὡς ἔνγε τρόπῳ τριπλῷ. καὶ ἀπάρχεται μὲν τῆς μάχης

A διὰ κακȣ́ργων σκεμμάτων, τὴν εἰς ἀρετὴν ἐπίδοσιν ἀποκωλύων τȣ̃ νȣ̃. ἐντρύχεσθαι γὰρ ἀδοκήτοις παρασκȣ̃άζει πόνοις, καὶ σκληροῖς ἀγῶσιν ὁμιλεῖν. ἀδικεῖν δὲ ἰσχύσας διὰ τȣ́των ȣ̓δὲν, ἐπαμύνοντος τȣ̃ Θεȣ̃, τȣ̀ς κατὰ πίστιν ἡμῖν ἰδίȣς καὶ ταυτοεθνεῖς παροτρύνει πολλάκις, καὶ καταθήγειν ἐπιχειρεῖ πρὸς ἀπέχθειάν τε καὶ μάχην. καὶ
» μαρτυρήσει λέγων ὁ Παῦλος· κινδύνοις ἐν 2. Κορ. 11. 26.
» ψȣ̃δαδέλφοις, κινδύνοις ἐκ γένȣς. εἰ δὲ
B δὴ γένοιτο καὶ τȣ́τȣ διαμαρτεῖν, τὸν θεῖον αὐτοῖς ἐνιέντος φόβον τȣ̃ τῶν ἁγίων προεστηκότος, καθὰ καὶ τὸ πάλαι ταῖς μαίαις, ἀναφανδὸν ἐγείρει λοιπὸν τȣ̀ς σφετέρȣς ὑπασπιστὰς εἰς ἀγριότητα καὶ μιαιφονίαν.

ΚΕΦ. Β.

α. Ἦν δέ τις ἐκ τῆς φυλῆς Λευΐ, ὃς ἔλαβεν ἐκ τῶν θυγατέρων Λευΐ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ μὲν πατὴρ Μωϋσέως, Ἀβραάμ· (1) ἡ δὲ μήτηρ, Ἰωχαβὲτ, ἐκ φυλῆς Λευΐ. τȣ́τȣ ἀδελφὸς γίνεται Ἀαρὼν, καὶ ἀδελφὴ Μαριάμ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἄραρεν ȣ̓ν ὅτι διὰ τὴν τῆς Θεότητος ἀκακίαν ὡς ἐν νηπίῳ Χριστὸς σημαίνεται. σεσίγηται δὲ καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν οἰκονομικῶς ὁ Μωσέως πατήρ. καίτοι γὰρ ἐνὸν εἰπεῖν ὁ δεῖνα τυχὸν ἔλα-
» βεν ἐκ τῶν θυγατέρων Λευΐ. τὸ, ἦν δέτίς φησιν, ὅτι καὶ ἀπάτωρ τὸ κατὰ σάρκα Χριστὸς πλαγίως ὑποδηλῶν, πλὴν ἐν ὑποψίᾳ γέγονε πατρός. ἐνομίζετο γὰρ υἱὸς Ἰωσήφ.

β. Καὶ ἔχεν αὐτὴν, καὶ ἐν γαστρὶ ἔλαβε, καὶ ἔτεκεν ἄρσεν. ἰδόντες δὲ αὐτὸ ἀστεῖον, ἐσκέπασαν αὐτὸ μῆνας τρεῖς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπειδὴ δὲ γέγονε μεθ' ἡμῶν, καὶ τοῖς ἐπιβȣλȣ̃ομένοις ἐναρίθμιος ἦν ὁ Ἐμμανȣὴλ, τὸ φύσει τε καὶ ἀληθῶς ἄῤῥεν βρέφος, τȣτέστι τὸ θρύπτεσθαι μὴ εἰδός· ȣ̓ γὰρ μεμαλάκισται πρὸς ἁμαρτίαν· διέλαθε μὲν ἐν ἀρχαῖς τὸν ἄρχοντα τȣ̃ αἰῶνος τȣ́τȣ. κέκρυπται γὰρ τὸ παιδίον, φημὶ δὴ ὁ Μωσῆς.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀλλ' ἦν ἀστεῖόν φησι
Ψαλ. 44. 2. τὸ παιδίον. καὶ γὰρ ὡραῖος κάλλει παρὰ
» τȣ̀ς υἱȣ̀ς τῶν ἀνθρώπων ὠνόμασται, καὶ ἐστὶν ὁ Χριστός.

γ. Ἐπεὶ δὲ ȣ̓κ ἠδύναντο ἔτι κρύπτειν αὐτὸ, ἔλαβεν ἡ μήτηρ αὐτȣ̃ θήβην, καὶ κετέχρισεν αὐτὴν ἀσφαλτοπίσσῃ, καὶ ἐνέβαλε τὸ παιδίον εἰς
Γ αὐτὴν, καὶ ἔθηκεν αὐτὴν εἰς τὸ ἕλος παρὰ τὸν ποταμόν.

ΑΔΗΛΟΥ. Κιβωτὸς παπύρȣ θήκης, ἢ ὑδρία, ἢ πλατυσμός. ἦν τινες καλȣ̃σι στήτην. (2)

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπειδὴ δὲ προῆλθεν εἰς ἡλικίαν, τοῖς τȣ̃ διαβόλȣ στρατηγήμασι κατατεθηγμένη πρὸς μιαιφονίαν ἡ τεκȣ̃σα συναγωγή· πέφηνε γὰρ ἐξ Ἰȣδαίων τὸ
Δ κατὰ σάρκα Χριστός· κατέκλεισεν ἐν μνημείῳ. τύπος δ' ἂν γένοιτο καὶ τȣ̃δε σαφὴς, διὰ χειρὸς ὥσπερ τῆς ἰδίας μητρὸς ἐν τῇ καλȣμένῃ θήβῃ καθιέμενος ὁ Μωσῆς, καὶ πρός γε τȣ́τοις ἐκτιθέμενος. ἠλλοτρίωσε γὰρ ἑαυτῆς τὸν Ἐμμανȣὴλ ἡ τῶν Ἰȣδαίων συναγωγή.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Οἱ μὲν τῷ τυράννῳ τȣ̀ς τόκȣς αὐτῶν χαριζόμενοι, γυμ-
E νά τε καὶ ἀπρονόητα τῷ ῥείθρῳ τὰ τέκνα διαδιδόασι. ῥεῖθρον δὲ τȣ̃ βίȣ φημὶ, τὸν τοῖς ἐπαλλήλοις πάθεσι κυματȣ́μενον· ὑφ' ȣ̓ τὸ ἐν τῷ ῥείθρῳ γινόμενον, ὑποβρύχιον καταδύεταί τε καὶ καταπνίγεται. οἱ δὲ σώφρονές τε καὶ προνοητικοὶ λογισμοὶ, οἱ τῆς ἀνδρείας γονῆς πατέρες, ὅταν κατάγειν πρὸς τὰ τῆς ζωῆς κύματα τὸ ἀγαθὸν ἔκγονον ἡ τȣ̃ βίȣ ἀνάγκη βιάσηται, κιβωτῷ πρὸς τὸ μὴ γενέσθαι βύθιον τὸν
Z τῷ ῥείθρῳ δοθέντα κατασοφίζονται. κιβωτὸς δ' ἂν εἴη ἐκ διαφόρων σανίδων συμπεπηγυῖα ἡ ἐκ ποικίλων μαθημάτων συμπηγνυμένη παίδευσις, ἡ ἄνω τῶν κυμάτων τὸν δι' αὐτῆς ἐπιφερόμενον τȣ̃ βίȣ ἀνέχȣσα. ἧς ὑπαρχȣ́σης, ȣ̓δὲ ἐπὶ πολὺ τῷ σάλῳ τῶν ὑδάτων ἐμπλανηθήσεται, ταῖς τῶν κυμάτων ὁρμαῖς συμφερόμενος· ἀλλ' ἐπὶ τȣ̃ σταθερȣ̃ τῆς ὄχθης, τȣτέστιν ἔξω

(1) Ὅρα τὸ 21. ἐδ. τȣ̃ 6. τῆς Ἐξόδ. κεφ.

(2) Ἐν μὲν ταῖς σημειώσ. ταῖς εἰς τὴν Γραφ. (τὴν ἐν Φρανεκ. ἐκδοθεῖθ.) τά δε κεῖται. θίβη κιβωτὸς παπύρȣ, ἢ ὑδρία, ἢ πλατυσμὸς, ἦν τινες καλȣ̃σι στίτην. Παρὰ δὲ Ἰωσήπῳ, τά δε, (ἐν κεφ. 5. τȣ̃ 2. περὶ Ἰȣδ. Ἀρχ. βιβλ.) μηχανῶνται πλέγμα βίβλινον ἐμφερὲς τῇ κατασκευῇ κοιτίδι. Παρὰ δὲ τῷ ἁγίῳ Κυρίλλῳ, τά δε, (ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 250.) ἐγκατακλείσασα τῇ θίβῃ, ἤτοι τῇ κλειστῇ.

ἔξω τῦ βιωτικῦ σάλυ γενόμενος, αὐτομάτως ὑπὸ τῆς Φορᾶς τῶν ὑδάτων πρὸς τὸ σαθερὸν ἀπωθήσεται. ὃ δὴ καὶ τῇ πείρᾳ μανθάνομεν. ὅτι καὶ τὲς μὴ σωδιαβαπλιζομένες ἔτι ταῖς ἀνθρωπίναις ἀπάταις, αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἡ ἄσατός τε καὶ πεφορημένη κίνησις ἀφ' ἑαυλῆς ἀπωθεῖται, ὥσπερ τὶ βάρος μάταιον, τὲς διὰ τῆς ἀρετῆς σνοχλῦντας λογιζομένη.

δ. Καὶ κατεσκόπευσεν ἡ ἀδελφὴ αὐτῦ μακρόθεν, μαθεῖν τὶ τὸ ἀποβησόμενον αὐτῷ.

ε. Κατέβη δὲ ἡ θυγάτηρ Φαραὼ λύσασθαι ἐπὶ τὸν ποταμόν· καὶ αἱ ἄβραι αὐτῆς παρεπορεύοντο ἐπὶ τὸν ποταμόν. καὶ ἰδῦσα τὴν θήβην ἐν τῷ ἕλει, ἀποσείλασα τὴν ἄβραν, ἀνείλετο αὐτήν.

ΘΕΟΔΟΤΟΥ. Οἱ μὲν γονεῖς ῥίπλωσι τὸ παιδίον, ὁ δὲ Θεὸς παρακελεύεται τῇ θυγατρὶ Φαραὼ ἀγνοούσῃ, ἐξελθεῖν ἐπὶ τὸν ποταμόν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἐσώθη Μωϋσῆς διὰ συμβόλυ τῆς κοινῆς σωτηρίας τῆς ἐκκλησίας. ἡ γὰρ κιβωτὸς ἀπὸ ξύλυ ἦν· καὶ τὸ ξύλον ἐπὶ ὕδατος· καὶ σωτηρία τῷ ἀπαγορεύθέντι· καὶ ἡ ἀναλαβῦσα ἐκ Ἰουδαίας, ἀλλ' Αἰγυπλία.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀλλ' ἡ τῦ Φαραὼ θυγάτηρ, τυτέσιν ἡ ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησία, καίτοι πατέρα ποτὲ λαχῦσα τὸν Σατανᾶν, εὑρίσκεται παρ' ὕδασιν. ὧν ἂν νοοῖτο τύπος τὸ ἅγιον βάπλισμα, δι' ὃ καὶ ἐν ᾧ χρισὸς εὑρίσκεται, καὶ ἀνοίγει τλὼ θήβλω. ὅτι γὰρ ἃ μεμύηκεν ὁ χρισὸς ἐν νεκροῖς, ἀνεβλω δὲ μᾶλλον πατήσας τὸν θάνατον, ἔξωτε μνημείυ γέγονε, πεπισθύκασιν ἀληθῶς οἱ διὰ πίσεως εὑρηκότες τὸν δι' ἡμᾶς εἰς θάνατον ἐλθόντα, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν εἰς ζωλώ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἄγονος καὶ σεῖρα, Φησὶν, (1) ἡ τῦ Φαραὼ θυγάτηρ. νοείσθω δὲ ταῦτα ἡ ἔξωθεν Φιλοσοφία, ὡς ἀεὶ ὠδίνυσα, καὶ μηδέποτε ζωογονῦσα τῷ τόκῳ. (2)

ς. Ἀνοίξασα δὲ, ὁρᾷ παιδίον κλαῖον ἐν τῇ θήβῃ. καὶ ἐφείσατο αὐτῦ ἡ θυγάτηρ Φαραώ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εὑρίσκεται (3) κλαῖον τὸ παιδίον. περιστυξόμεθα καὶ ἡμεῖς τῷ χρισῷ, τλὼ τῶν Ἰουδαίων ἀνοσιότητα καὶ τὰ εἰς αὐτὸν γεγονότα διηγυμένῳ, μονονυχὶ καὶ κλαίοντι. δεδυσφορηκὼς γάρ φησιν, ὤρυξαν χεῖράς μυ, καὶ πόδας μυ, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ψαλ. 21. 16.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ὁ δὲ τῶν τοιύτων ἔξω γενόμενος, μιμείσθω τὸν Μωσέα, καὶ μὴ φειδέσθω τῶν δακρύων, κἂν ἐν κιβωτῷ καλησφαλισμένος τύχῃ. ἀσφαλὴς γὰρ φύλαξ τῶν δι' ἀρετῆς σωζομένων τὸ δάκρυον.

Καὶ ἔφη, ἀπὸ τῶν παιδίων τῶν Ἑβραίων τῦτο.

* ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πόθεν ἔγνω ἡ θυγάτηρ τῦ Φαραὼ, ὅτι Ἑβραῖον ἰῶ τὸ παιδίον; Ἡ περιτομὴ τῦτο δεδήλωκεν. ἐντεῦθεν δῆλον, ὡς Αἰγύπλιοι κατ' ἐκεῖνον ἅπω περιετέμνοντο τὸν καιρόν. ὕσερον δὲ τὲς Ἑβραίυς ζηλώσαντες, τὸν τῆς περιτομῆς ἐποιήσαντο (4) νόμον. ὅθεν καὶ διὰ Ἱερεμίυ ἔφη ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, ἐπισκέψομαι ἐπὶ πάντας τὲς περιτεμνομένες ἀκροβυσίαν αὐτῶν· ἐπ' Αἴγυπλον, καὶ ἰδὼμ, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἱερ. 9. 25, 26.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτι δὲ καὶ ἐξ Ἰουδαίων πέφλωε χρισὸς, ἐπέγνωτε καὶ πεπίσθυκεν ἡ ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησία. εἶπε γὰρ ἡ θυγάτηρ Φαραὼ, ἀπὸ τῶν παιδίων τῶν Ἑβραίων τῦτο.

ζ. Καὶ εἶπεν ἡ ἀδελφὴ αὐτῦ τῇ θυγατρὶ Φαραὼ, θέλεις καλέσωσοι γυναῖκα τροφεύσαν ἐκ τῶν Ἑβραίων, η. καὶ θηλάσει σοι τὸ παιδίον; Ἡ δὲ εἶπεν αὐτῇ ἡ θυγάτηρ Φαραὼ, πορεύυ. ἐλθῦσα δὲ ἡ νεάνις, ἐκάλεσε τὴν μητέρα τῦ παιδίυ.

θ. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὴν ἡ θυγάτηρ Φαραὼ, διατήρησόν μοι τὸ παιδίον τῦτο, καὶ θήλασόν μοι αὐτό· ἐγὼ δὲ δώσω σοι τὸν μισθόν. ἔλαβε δὲ ἡ γυνὴ τὸ παιδίον, καὶ ἐθήλαζεν αὐτό.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πλὼ ὅτι κατὰ καιρὸς παρὰ τῆς ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίας δέξεται χρισὸν ἡ τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴ, μυσαγωγυμένη δηλονότι τὸ ἐπ' αὐτῷ μυσήριον, παραδείξειεν ἂν καὶ λίαν ἁμογητὶ τὸ ἐκ τῆς θυγατρὸς Φαραὼ παραδέξαθαι τὸ παιδίον τλὼ τεκῦσαν αὐτό. ἐκθεμένη γὰρ ὥσπερ τὸν Ἰησῆν ἡ τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴ, καὶ ἀποβαλῦσα ταῖς ἀπειθείαις, ἐν τελυταίοις αὐτὸν καιροῖς παραδέξεται ταῖς τῆς ἐκκλησίας μυσαγωγυμένη φωναῖς· [καὶ ὅτι μὴ ἀκερδὲς, ἀλλ' ἐν μεγάλαις ἐλπίσι τὸ χρῆμα αὐτὴ λοιπὸν ἀναπεπεισμένη. θέα γὰρ ὅπως ἡ τῦ Φαραὼ θυγάτηρ μισθὸς ἐπηγγέλετο τῇ Μωσέως μητρὶ, παιδοκομεῖν ἑλομένη τὸ ἐξ αὐτῆς.]

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Οὐκῦν τοσῦτον τὶς τῇ τῶν Αἰγυπλίων βασιλίδι συζήσας, ὅσον μὴ δοκεῖν ἄμοιρος εἶναι τῶν

(1) Θυγάτηρ ἰῶ τῷ βασιλεῖ τῆς χώρας ἀγαπητὴ καὶ μόνη. ταύτλω φασὶ γυμαμένλω ἐκ πολλῦ χρόνυ, μὴ κυίσκειν, τέκνων ὡς εἰκὸς ἐπιθυμῦσαν, καὶ μάλισα γενεᾶς ἄῤῥενος, κτ. Φιλ. ὁ Ἑβρ. ἐν τῷ 1. λόγ. περὶ βίυ Μωϋσ.

(2) Τῦτο ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ἐχ εὕρηται. ὅμοιον δὲ τῷ τῦ Νύσ. τῷ εἰς τὸ 10. ἐδ. τῦ δε τῦ κεφ.

(3) Εὑρίσκει. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 251.

(4) Ἠπάσαντο. ἡ ἐν Χάλ. ἔκδοσ.

παρ' ἐκείνης σεμνῶν· ἀναδραμέτω δὴ πρὸς τὴν κατὰ φύσιν μητέρα, ἧς ȣ̓δὲ παρὰ τῇ βασιλίδι τρεφόμενος ἀπεσχίσθη, τῷ μητρώῳ γάλακτι, καθὼς ἡ ἱστορία φησὶ, τιθηνȣ́μενος. ὅπερμοι δοκεῖ διδάσκειν, εἰ τοῖς ἔξωθεν λόγοις καθομιλοίημεν ἐν τῷ καιρῷ τῆς παιδεύσεως, μὴ χωρίζεσθαι τȣ̃ ὑποτρέφοντος ἡμᾶς τῆς ἐκκλησίας γάλακτος. τȣ̃το δ' ἂν εἴη τὰ νόμιμά τε καὶ τὰ ἔθη τῆς ἐκκλησίας, οἷς τρέφεται ψυχὴ καὶ ἁδρύνεται, ἐντεῦθεν τῆς εἰς ὕψος ἀναδρομῆς τὰς ἀφορμὰς ποιȣμένη.

ι. Ἁδρυνθέντος δὲ τȣ̃ παιδίȣ, εἰσήγαγεν αὐτὸ πρὸς τὴν θυγατέρα Φαραώ. καὶ ἐγενήθη αὐτῇ εἰς υἱόν.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Εἰ δὲ ἡ ἄγονος καὶ στεῖρα βασιλέως ȣ̃σα θυγάτηρ· ἢν οἶμαι τὴν ἔξωθεν νοεῖσθαι φιλοσοφίαν· ὑποβαλλομένη τὸν νέον, μήτηρ τȣ̃ τοιȣ́τȣ κληθήσεται· ἕως τότε συγχωρεῖ ὁ λόγος μὴ ἀπωθεῖσθαι τὴν τῆς ψευδωνύμȣ μητρὸς οἰκειότητα, ἕως ἄν τις τὸ ἀτελὲς τῆς ἡλικίας ἐν ἑαυτῷ βλέπῃ. ὁ δὲ πρὸς ὕψος ἤδη ἀναδραμὼν, ὡς περὶ τȣ̃ Μωσέως ἐμάθομεν, αἰσχύνην ἡγήσεται τῆς κατὰ φύσιν ἀγόνȣ παῖς ὀνομάζεσθαι. ἄγονος γὰρ ὡς ἀληθῶς ἡ ἔξωθεν παίδευσις, ἀεὶ ὠδίνȣσα, καὶ μηδέποτε ζωογονȣ̃σα τῷ τόκῳ.

Ἐπωνόμασε δὲ τὸ ὄνομα αὐτȣ̃ Μωσῆν, λέγȣσα, ἐκ τȣ̃ ὕδατος ἀνειλόμην αὐτόν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Δίδωσιν ὄνομα, θεμένη Μωσῆν ἐτύμως, διὰ τὸ ἐκ τȣ̃ ὕδατος αὐτὸν ἀνελέσθαι. τὸ γὰρ ὕδωρ, μῶς ὀνομάζȣσιν Αἰγύπτιοι.

ια. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πολλαῖς ἐκείναις μέγας γενόμενος Μωϋσῆς, ἐξῆλθε πρὸς τȣ̀ς ἀδελφȣ̀ς αὐτȣ̃ τȣ̀ς υἱȣ̀ς Ἰσραήλ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ γάρ ἐστιν ἀληθὴς ὁ
Γαλ. 4. 4. θεσπέσιος γράφων Παῦλος, ὅτε δὲ ἦλθε
» τὸ πλήρωμα τȣ̃ χρόνȣ, ἐξαπέστειλεν ὁ
» Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτȣ̃ γενόμενον ἐκ γυναικὸς,
» γενόμενον ὑπὸ νόμον.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἢ γὰρ ȣ̓χὶ τὸν ἐκ Θεȣ̃ πατρὸς λόγον ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς γεγονότα, τȣτέστιν ἄνθρωπον, μονονȣχὶ ἐκβεβηκέναι δώσομεν, ἔξω τε γενέσθαι τῆς θεοπρεπȣ̃ς ἐρȣ̃μεν εὐκλείας; εἴπερ ἐστὶν ἀληθὲς, ὅτι πλȣ́σιος ὢν, ἐπτώχευσε, καὶ καθῆκεν ἑαυτὸν εἰς κένωσιν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Ἐκβέβηκε τοίνυν πρὸς τȣ̀ς ἀδελφȣ̀ς αὐτȣ̃, τȣτέστι τȣ̀ς υἱȣ̀ς Ἰσραήλ. αὐτῶν γὰρ αἱ ἐπαγγελίαι, αὐτῶν οἱ πατέρες, πρὸς ȣ̃ς τὰ ἐπηγγελ-
Ματθ. 15. 24. μένα.] τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν, ȣ̓κ ἀπε-
» στάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολω-
» λότα οἴκȣ Ἰσραήλ.

A ΑΔΗΛΟΥ. Οὐ τοσȣ̃τον διὰ τὴν σάρκα, ὅσον διὰ τὴν αὐτȣ̃ διάθεσιν ἀδελφȣ̀ς αὐτȣ̃ καλεῖ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πεπαίδευται Μωϋ-
» σῆς πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων, ὡς ὁ πρωτο- Πραξ. 7. 22.
μάρτυς φησὶ Στέφανος. ἔδει γὰρ πρὸ τȣ̃ μέλλοντος τῶν Αἰγυπτίων πολέμȣ τἀκείνων κατασκοπῆσαι σαθρά. διὸ καὶ τȣ̃τον ὑπȣληθῆναι τοῖς Αἰγυπτίοις ὁ Θεὸς ᾠκονόμησεν. ȣ̓κ ἀγνώμων δὲ περὶ τȣ̀ς εὐεργέ-
B τας ὁ Μωϋσῆς. ȣ̓ γὰρ τῇ λαβȣ́σῃ, τῷ δὲ ὑποβαλόντι ταύτῃ Θεῷ τὴν χάριν ὡμολόγησε, βασιλείας αὐτὸν, καὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ προτιμήσας λαμπρῶν. εἰ δὲ μὴ προȣ̓κειτο Θεὸς, ȣ̓κ ἂν ἄλλον τῆς Αἰγυπτίας προȣ̓τίμηκε. νῦν δὲ ἦν αὐτὸς ὁ καὶ διὰ τῶν ἐχθρῶν σώσας αὐτὸν, ὑπὲρ ὃν ȣ̓ δεῖ ἀγαπᾶν πατέρα ἢ μητέρα. οἱ μὲν γὰρ, ὑπȣργοὶ πρὸς τὴν γένεσιν· ὁ δὲ, κτίζων Θεός.
Γ ὃς καὶ ποταμῷ παραβληθέντα τȣ̃τον διέσωσε, καὶ τὴν Αἰγυπτίαν ἐξήγαγεν εἰς καιρὸν, καὶ πρὸς τὸν τόπον, εἰς τὸ τὸ παιδίον ἀναλαβεῖν. ᾔδει δὲ καὶ πρὸς ἀνθρώπȣς εὐγνωμονεῖν, ὅτε καὶ τὰ τῆς εὐσεβείας συνέτρεχεν. ἐξῆλθε γὰρ τῶν ἀδελφῶν εἰς ἐπίσκεψιν. μηδεὶς ȣ̃ν ἀγαπάτω τȣ̃ Θεȣ̃ τȣ̀ς ἐχθρȣ̀ς, μὴ καὶ λάθῃ μισῶν τὸν Θεόν. ἐσκόπει τοίνυν, ὡς αὐτὸς μένεστιν ἐν πλȣ́τῳ τε καὶ τρυφῇ, ὁ δὲ τȣ̃ Θεȣ̃ λαὸς, τὰ τέκνα τȣ̃ Ἀβραὰμ ἐν πηλῷ.
Δ ὅτε καὶ εἰ ἦν ἄλλος, ᾐδέσθη ἂν ἴσως, ὅτι καὶ Ἰȣδαῖός ἐστιν, εἰπεῖν· ἀλλὰ προτιμᾷ τὴν εὐσέβειαν. ὃ δὴ προγνȣ̀ς ὁ Θεὸς, τοσαύτης αὐτὸν ἐκ παιδὸς κηδεμενίας ἠξίωσεν. ἀδελφȣ̀ς δὲ καλεῖ, ȣ̓ διὰ τὴν σάρκα τοσȣ̃τον, ὅσον διὰ τὴν ἐκ πατέρων εὐσέβειαν.

Καταναοήσας δὲ τὸν πόνον αὐτῶν, ὁρᾷ τινὰ αἰγύπτιον ἄνδρα τύπτοντα
E **τινὰ Ἑβραῖον τῶν ἀδελφῶν αὐτȣ̃ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.**

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἀληθὴς ὁ λόγος, ὅτι δύω πολεμίων μέσος γενήσεται, ὁ πρὸς τὰ ἔξωθεν δόγματα, καὶ μὴ πρὸς τὰ πάτρια βλέπων. ἀνθίσταται γὰρ ὁ κατὰ τὴν θρησκείαν ἀλλόφυλος τῷ Ἑβραίῳ λόγῳ, ἰσχυρότερος φανῆναι τȣ̃ Ἰσραηλίτȣ φιλονεικῶν. καὶ πολλοῖς γε τῶν ἐπιπο-
Z λαιοτέρων τοιȣ̃τος ἔδοξεν. οἳ καταλιπόντες τὴν πατρῴαν πίστιν, τῷ ἐχθρῷ συνεμάχησαν, παραβάται τῆς πατρίȣ διδασκαλίας γενόμενοι. ὁ μέντοι κατὰ τὸν Μωσέα μέγας τε καὶ γενναῖος τὴν ψυχὴν, νεκρὸν ἀποδείκνυσι τῇ παρ' αὐτȣ̃ πληγῇ τὸν τῷ λόγῳ τῆς εὐσεβείας ἀντεγειρόμενον. καὶ ἄλλως δ' ἄν τις εὕροι τὴν τοιαύτην ἐν ἡμῖν μάχην. μέσος γὰρ ὁ ἄνθρωπος οἷόν τι ἔπαθλον ἀγῶνος τοῖς ἐκ τȣ̃
H ἐναντίȣ μεταποιȣμένοις πρόκειται. καὶ ὅπερ ἂν προστεθῇ, τȣ̃τον νικητὴν τȣ̃ ἐναντίȣ ποιεῖ. οἷον, εἰδωλολατρεία καὶ θεοσέβεια, ἀκολασία καὶ σωφροσύνη, δικαιοσύνη καὶ ἀδικία, τύφος καὶ μετριότης,

καὶ

καὶ πάντα τὰ ἐξ ἀντιθέτȣ νοȣ́μενα, Αἰγυπτίȣ τινὸς ἄντικρυς ἐςὶ πρὸς Ἑβραῖον μάχη.

ιβ. Περιβλεψάμενος δὲ ὧδε καὶ ὧδε, ȣ̓χ ὁρᾷ ȣ̓δένα· καὶ πατάξας τὸν Αἰγύπτιον, ἔκρυψεν αὐτὸν ἐν τῇ ἄμμῳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸν ἀναιρεθέντα Αἰγύπτιον, ἐπιςάτην φημὶ τῶν ἔργων ὑπάρχειν ὠμότατον. (1) ἦν γὰρ ȣ̓αγὲς τὸν ἐπ' ὀλέθρῳ ζῶντα ἀνθρώπων ἀπόλλυσθαι.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ζηλώσας, ἀπέκτεινε τὸν Αἰγύπτιον, ὡς φασίτινες (2) ὠμότατον ἐργοδιώκτην ὑπάρχοντα. ȣ̓ γὰρ ἦν ἄξιον ἁπλῶς φόνȣ τὸ μάχεσθαι. ἀλλ' ἐνόμισε δίκαιον τὸν ἐπ' ὀλέθρῳ ζῶντα τῶν ἀνθρώπων ἀπόλλυσθαι. Καὶ μετ' ὀλίγα. Εἰ δὲ καὶ ἦν ὁ τυχὼν ὁ Αἰγύπτιος, ἀλλ' ȣ̓ν τὸν ὑπὲρ τȣ̃ λαȣ̃ ζῆλον εἰς τὸν ἐμπεσόντα διὰ προθυμίαν ἐπλήρωσε. διὰ Θεὸν δὲ πᾶν γινόμενον, κἂν ᾖ φόνος, εἰς ἄκρον ȣ̓σεβείας λογίζεται. ἔχεις τȣ̀ς δύω φόνȣς τȣ̃ Φινεὲς, δι' ȣ̓ς παρὰ τὴν τάξιν ἱερωσύνης αἰωνίας ἠξίωται, τοσȣ̃τον ἰσχύσας, ὀργιζομένȣ Θεȣ̃, ὅσον τȣ̃ πατρὸς Ἀαρὼν τὸ θυμίαμα. ἔχεις Ἠλιȣ̃ τȣ̀ς φόνȣς, καὶ τὴν ἀνάληψιν. ἔχεις Σαμȣὴλ τὸν τοσȣ̃τον ἱερέα, διὰ τὴν πρόςαξιν τȣ̃ Θεȣ̃ ἣν παρέβη Σαȣ̀λ, χερσὶν ἰδίαις μελίσαντα τὸν Ἄγαγ. ἀλλὰ καὶ Πέτρος ὁ κορυφαῖος Ἀνανίαν καὶ Σάπφειραν ἀπέκτεινεν. ἐφ' ὧν ἁπάντων ȣ̓κ ὠμότης πέφυκεν, ἀλλ' ȣ̓σέβεια. ἦν δὲ σύμβολον τὸ γενόμενον, ὅτι μέλλει Θεὸς διὰ Μωσέως Αἰγυπτίȣς ἀποκτενεῖν, καὶ σώζειν τὸν Ἰσραήλ.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἀνεῖλε Μωσῆς, ȣ̓ θυμῷ εἴξας, ȣ̓δὲ ὀργῇ νικηθεὶς, ζήλῳ δὲ. πᾶν δὲ ὃ ἂν γένηται εἰς λόγον Θεȣ̃, ȣ̓σέβεια. κἂν φόνος ᾖ διὰ Θεὸν, ȣ̓κ ἔςι φόνος. δύω ἐν μιᾷ χειρὶ φονȣ́σας ὁ Φινεὲς, ἤκȣσεν· Ψαλ. 105. 30. ἔςη Φινεὲς, καὶ ἐξιλάσατο, καὶ ἐκόπασεν » ἡ θραῦσις. διάφορος γὰρ ἡ προαίρεσις φονέως καὶ ȣ̓σεβȣ̃ντος. καὶ τὸ πρᾶγμα τὸ γενόμενον διὰ τȣ̃ Φινεὲς, ἱερωσύνη μᾶλλον ἢ φόνος. τοσȣ̃τον γὰρ ἴσχυσεν ὁ διπλȣ̃ς ȣ̓τος φόνος, ὅτι τȣ̃ θανάτȣ ἐπινεμομένȣ τὸν δι' ἀσέβειαν. (3) ὅπερ ἴσχυσε τὸ θυμιατήριον τȣ̃ πατρὸς Ἀαρὼν, τοσȣ̃τον ἴσχυσε φόνος, μᾶλλον δὲ ἡ ȣ̓σέβεια.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀπεκτονὼς δὲ τρόπον τινὰ τὸν ἀδικεῖν ᾑρημένον, κατέκρυψεν εἰς τὴν γῆν, τȣτέςιν ἐν τοῖς ὑποχθονίοις ἐτίθει μέρεσι, κατακλείων εἰς ᾅδȣ. τȣ̃το τοίνυν φημὶ, τὸ ἐν ψάμμῳ κρύπτειν τεθνεῶτα τὸν Αἰγύπτιον. ὅτι δὲ τὰ τῶν δαιμόνων θεομισῆ καὶ ἀκάθαρτα ςίφη τῇ τȣ̃ Σωτῆρος ἡμῶν ἀῤῥήτῳ δυνάμει συνηλαύνετο μὲν εἰς τὸν ᾅδην, κατεδικάζετο δὲ

A τὴν ἄβυσσον οἰκεῖν, ἀναμάθοι τὶς ἂν εἰκότως ἐκ τῶν ȣ̓αγγελικῶν ἀναγνωσμάτων. » παρεκάλȣν γὰρ αὐτὸν, φησὶν, οἱ δαίμονες, ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν. Λȣκ. 8. 31.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐπιτήρει δὲ ὅτι περιβλεψάμενος ὁ Μωσῆς ὧδε καὶ ὧδε, καὶ τεθεαμένος ȣ̓δένα, τεθνεῶτα τὸν Αἰγύπτιον κατέκρυψεν ἐν ψάμμῳ. Καὶ μετ' ὀλίγα.

B Πολεμεῖ γὰρ Κύριος ἐπὶ Ἀμαλὴκ, πλὴν » ἐν χειρὶ κρυφαίᾳ, καθὰ γέγραπται· καὶ Ἐξόδ. 17. 16. ȣ̓δενὸς ὁρῶντος τῶν ἐπὶ γῆς, ᾠκονομεῖτο διὰ Χριςȣ̃ τὰ τῶν πραγμάτων ἀπορρητότερα. πῶς γὰρ, ἢ πότε κατεδικάζοντο τῶν δαιμόνων τὰ ςίφη, καὶ τὴν ἄβυσσον οἰκεῖν προσετάττοντο, τὶς ἂν εἰδείη τῶν ἐπὶ γῆς;

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ. (4) Παιδȣ́ει τοίνυν ἡμᾶς ὁ Μωσῆς τῷ καθ' ἑαυτὸν ὑποδείγ-

Γ ματι, συνίςασθαι μὲν τοῖς ὁμοφύλοις τῇ ἀρετῇ, ἀναιρεῖν δὲ τὸν ἐκ τȣ̃ ἐναντίȣ τῇ ἀρετῇ ἐπεμβαίνοντα. τῷ ὄντι γὰρ ἡ τῆς ȣ̓σεβείας ἐπικράτησις, θάνατος καὶ διαφθορὰ τῆς εἰδωλολατρείας γίνεται. ȣ̓τω καὶ διὰ τῆς δικαιοσύνης ἀναιρεῖται ἡ κακία, καὶ τῇ μετριότητι ὁ τύφος καταφονȣ́εται.

ιγ. Ἐξελθὼν δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευ-

Δ τέρᾳ, ὁρᾷ δύω ἄνδρας Ἑβραίȣς διαπληκτιζομένȣς· καὶ λέγει τῷ ἀδικȣ̃ντι, διατὶ τύπτεις τὸν πλησίον;

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προκατακλείσας γὰρ ὥσπερ εἰς ᾅδȣ τὸν Σατανᾶν ὁ Ἐμμανȣὴλ, δικαιοσύνης ἐφαίνετο βραβȣ́τὴς τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ φιλαλληλίας διδάσκαλος· ἀγάπης μὲν τῆς εἰς τȣ̀ς ἀδελφȣ̀ς μεταποιεῖσθαι κελȣ́ων, εἰρήνης δὲ καὶ ὁμοψυ-

E χίας ȣ̓δὲν ἡγεῖσθαι ἄμεινον. τοιγάρτοι » καὶ ἔφασκεν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι Ἰωάν. 14. 27. » ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφίημι ὑμῖν. οἱ δὲ τὴν εἰσήγησιν ἐπαινέσαι δέον, καὶ θαυμάσαι τὸν διαλλακτὴν τῆς εἰρήνης, τὸν χορηγὸν τῆς ἀγάπης, τὸν πρύτανιν τῶν ἀρίςων αὐτοῖς μαθημάτων, δεδυσσεβήκασιν ȣ̓ μετρίως. ȣ̓ γὰρ ἐποιȣ̃ντο καθηγητὴν τὸν τῶν ἀγαθῶν χορηγόν.

Z ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μαχομένȣς ȣ̓ρὼν ἀδελφȣ̀ς, ἀντὶ φόνȣ νȣθεσίαν προσήγαγεν. ὅπερ ἐδήλȣ τὸ καὶ κριτὴν αὐτὸν ἔσεσθαι τῷ λαῷ μετὰ τὴν τῶν Αἰγυπτίων ἀναίρεσιν. ὃ δὴ καὶ ἄκων ἐδήλωσεν ὁ πλη- » θυντικῶς εἰπὼν, τίς σε κατέςησεν ἄρχον- » τα καὶ δικαςὴν ἐφ' ἡμᾶς;

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ. (5) Ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν ἐμφυλίων πρὸς ἀλλήλȣς ςάσις καὶ ἐν ἡμῖν γίνεται. ȣ̓ γὰρ ἂν αἱ τῶν πονηρῶν αἱρέ-

H σεων δογματοποιΐαι χώραν ἔσχον, μὴ εἰς ἀντι-

(1) Τὰ ἑξῆς ἐν τῷ περὶ βίȣ Μωϋσ. 1. λογ. Φίλων. τȣ̃ Ἑβρ. κεῖνται.
(2) Ὁ Φίλ. αὐτ.
(3) Ἴσ. τȣ̃ δι' ἀσέβειαν, ἐῤῥύσατο. ἄλλως γὰρ ἐλλειπές.
(4) Τȣ̃ Νύσσης.
(5) Τȣ̃ Νύσσης.

ἀντίταξιν τῶν λογισμῶν τοῖς ἀληθεσέροις ἀντιβαινόντων.

ιδ. Ὁ δὲ εἶπε, τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς;

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας δημαγωγὸς ἦν διὰ τῶν ἔργων. διὸ καὶ σφόδρα ἀνοήτως ἔλεγε πρὸς αὐτὸν ὁ Ἑβραῖος ἐκεῖνος, τίς σε κατέστησεν » ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς; τί λέγεις; τὰ ἔργα ὁρᾷς, καὶ περὶ τῆς προσηγορίας ἀμφιβάλλεις; ὥσπερ ἂν εἴ τις ἰδὼν τέμνοντα ἰατρὸν ἄρισα, καὶ τῷ πεπονηκότι μέλει τὸ σώματος βοηθῶντα, λέγοι, τίς σε κατέστησεν ἰατρὸν, καὶ τέμνειν ἐκέλευσεν; ἡ τέχνη, ὦ βέλτιστε, καὶ ἡ νόσος ἡ σή· ἔστω καὶ τοῦτον ἡ ἐπιστήμη τοιοῦτον ἐποίησε. καὶ γὰρ τέχνη τὸ ἄρχειν ἐστὶν, οὐκ ἀξίωμα μόνον· καὶ τέχνη τεχνῶν ἁπασῶν ἀνωτέρα. εἰ γὰρ ἡ τῶν ἔξωθεν ἀρχὴ, τέχνη καὶ ἐπιστήμη πασῶν βελτίων ἐστὶ, πολλῷ μᾶλλον αὕτη. καὶ γὰρ τοσούτῳ ἀμείνων ἐκείνης αὕτη ἡ ἀρχὴ, ὅσῳ τῶν ἄλλων ἐκείνη· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐνεκαλεῖτο μὲν γὰρ ὁ θεσπέσιος Μωσῆς, ὡς ἀνελὼν τὸν Αἰγύπτιον, καί τοι θλίβοντα καὶ ἐγκείμενον. καταχωννύων δὲ ὥσπερ εἰς ἄβυσσον ὁ Χριστὸς τὰ πονηρὰ δαιμόνια, [καὶ] τῆς καθ' ἡμῶν τυραννίδος καὶ οὐκ ὄντα μεθιστὰς, διὰ τὸ τῶν ἐχόντων ἐκπέμπειν αὐτά· καίτοι δέον ἐπὶ τούτῳ θαυμάζεσθαι, [τὰς τῶν εἰωθότων Φιλοψογεῖν ἀδιέξοδα λόγους.] Ματθ. 12.24. ἔφασκον [γὰρ], ὅτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαι» μόνια, εἰ μὴ ἐν Βεελζεβὰλ, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἦ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνεῖλες τὸν Αἰγύπτιον χθές; ἐφοβήθη δὲ Μωσῆς, καὶ εἶπεν, εἰ ἄτω γέγονεν ἐμφανὲς τὸ ῥῆμα τοῦτο.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Αὐτὸς δὲ ἴσως, ὡς ἔοικεν, ὃν εὐεργέτησεν ἀποκλείνας ὁ Μωϋσῆς τὸν Αἰγύπτιον· οὐδεὶς γὰρ ἄλλος παρῆν· πλὴν εἰ μὴ φίλος ὢν ἦτος τοῦ ἐκδικηθέντος, ἀκήκοε τὸ γεγονὸς παρ' αὐτοῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐγχωρεῖν ἐστὶν αὐτὸν μὲν μὴ ἑωρακέναι, ὑπ' ἄλλου δὲ ὁραθῆναι. ἢ μὴν παρὰ τὸ μὴ εἶναί τινα θεωροῦντα, ἢ θεωρήσαντα, ἀνηγγελκέναι τῷ ταῦτα εἰπόντι. ἔφασαν δέτινες, ἐκεῖνον εἶναι τοῦτον, ὃν Μωσῆς ἐρρύσατο παρὰ τοῦ φονευθέντος.

ιε. Ἤκουσε δὲ Φαραὼ τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἐζήτει ἀνελεῖν Μωϋσῆν. ἀνεχώρησε δὲ Μωϋσῆς ἀπὸ προσώπου Φαραὼ, καὶ ᾤκησεν ἐν γῇ Μαδιάμ.

* ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τοῦτο ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, ἠγανάκτει δεινὸν ἡγούμενος, οὐκ εἴτις τέθνηκεν, ἢ ἀνῄρηκεν ἀδίκως ἢ δικαίως, ἀλλ' εἰ ὁ θυγατριδοῦς αὐτῷ μὴ συμφωνεῖ, μηδὲ τοὺς αὐτῷ ἐχθροὺς, καὶ φίλους ὑπείληφεν· ἀλλὰ μισεῖ μὲν ὡς [αὐτὸς] ἐργαι, φιλεῖ δὲ ὡς ἀποβέβληται, καὶ ἐλεεῖ τοὺς πρὸς ὃς ἀτρέπτως καὶ ἀπαραιτήτως ἔχει. λαβόμενοι δὲ ἅπαξ ἀφορμῆς οἱ ἐν τέλει, καὶ τὸν νεανίαν ὑφορώμενοι, μυρίας διαβολὰς ἐπλώτλευν. οἱ μὲν ἔνδον, οἱ δὲ ἔνδον. καὶ τοιαῦτα διεξιόντων, ὑπεχώρησεν.

ΑΔΗΛΟΥ. Φυγαδεύουσι τὸν Μωϋσέα οἱ Ἰουδαῖοι, ὃν ἔσωσαν οἱ Αἰγύπτιοι. καὶ φυγαδεύουσιν αὐτὸν, ἐπειδὴ εὐηργέτησε. πᾶ ἀπέλθῃ λοιπόν; οἱ Αἰγύπτιοι δὲ δέχονται, Ἰσραηλῖται ἐδίωξαν. πᾶ ὀφείλει ἀπελθεῖν διωκόμενος, ἢ εἰς τὰ ἔθνη; ὁρᾷς αἰνίγματα τῆς καινῆς ἐν τῇ παλαιᾷ ἀναγεγραμμένα;

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ ὁ χριστὸς, φησὶν, ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν φυγαδεύεται. Μωϋσῆς δὲ ὑπότε τῶν Ἰσραηλιτῶν τῶν εὐεργετηθέντων, καὶ τῶν Αἰγυπτίων δέχεται· καὶ προσέρχει λοιπὸν ἐπὶ τὰ ἔθνη. αἰνίγματα ταῦτα τῆς καινῆς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μετακεχώρηκε τοίνυν ἐκ τῆς Αἰγυπτίων εἰς Μαδιάμ ὁ Μωσῆς. ἐν ἴσῳ δὲ τρόπῳ καὶ ὁ χριστὸς ἐκ τῆς Ἰουδαίας πρὸς τὴν Γαλιλαίαν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Μηδεὶς ἡμῶν ἔστω φίλος τῶν τοῦ Θεοῦ ἐχθρῶν. ὅσον γάρ τις ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν, τοσοῦτον μισεῖ τοὺς ἀντικειμένους Θεῷ.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἐὰν ἓν ἀθενέσεροι ὦμεν, ὥστε δι' ἑαυτῶν δῦναι τῷ δικαίῳ τὸ κράτος, ὑπερισχύοντος διὰ τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ χείρονος, καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀληθείας ἀπωθουμένης, φοβητέον ἐντεῦθεν ὡς τάχιστα, καθ' ὁμοιότητα τοῦ ἱστορικοῦ ὑποδείγματος, πρὸς μείζονά τε καὶ ὑψηλοτέραν τῶν μυστηρίων διδασκαλίαν.

Ἐλθὼν δὲ εἰς γῆν Μαδιὰμ, ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ φρέατος.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Εἰς πόλιν Μαδηνὴν ἀφικόμενος, πρὸς τῇ μὲν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ κειμένην, ἐπώνυμον δὲ ἑνὸς τῶν Ἀβραὰμ γενομένων ἐκ Χεττούρας υἱῶν, καθεζόμενός ἐπί τινος φρέατος, ἐκ τοῦ κόπου καὶ τῆς ταλαιπωρίας ἠρέμει, μεσημβρίας ὄντος, ἐπὶ πόρρω τῆς πόλεως.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔθος τῇ θείᾳ Γραφῇ παρεικάζειν λάκκῳ τὴν ἔμφυτον ἐν ἡμῖν περὶ Θεοῦ γνῶσιν, καθ' ἣν πρός ἕκαστα τῶν πρακτέων ποδηγούμεθα. ἀναβρύει γὰρ ὥσπερ ἐν ἡμῖν, καθάπερ ἀπὸ πηγῆς τοῦ νοῦ, καὶ ἡ παντὸς εἴδησις ἀγαθοῦ, καὶ τῆς περὶ Θεοῦ δόξης ἡ ὡς ἐν ἐσόπτρῳ τε καὶ αἰνίγματι γνῶσις.

ιϛ. Τῷ δὲ ἱερεῖ Μαδιὰμ ἦσαν ἑπτὰ θυγατέρες, ποιμαίνουσαι τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς αὐτῶν Ἰοθώρ. παραγενόμεναι

νόμενα δὲ ἤντλων ἕως ἔπλησαν τὰς δεξαμενὰς, ποτίσαι τὰ πρόβατα τῶ πατρὸς αὐτῶν.

ΛΔΗΛΟΥ. Οὐδαμῶ λέγα τὸν Ἰοθὼρ ἱερέα εἰδώλων, ἀλλὰ τῶ ἔθνως. τινὲς δέφασιν, ὅτι τῶ Ἀβραὰμ ἀπόγονος ὑπάρχων, θεοσεβὴς ἰῶ. διὸ καὶ ὁ Μωσῆς πρὸς συγγενῆ κατέφυγεν. ὁ γὰρ Μαδιὰμ ἰὸς ἰῶ Ἀβραὰμ καὶ Χετλύρας, ἐξ ὃ τὸ ἔθνος, ὡς ἡ Γραφὴ λέγει.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐν τάξει δὴ ἂν τῶ κόσμω τὸν Ἰοθὼρ παραδεξόμεθα, ὃς ἰῶ ἱερεὺς τῶν Μαδιωαίων, ὁ Θεῷ τῷ Φύσει καὶ ἀληθῶς ποιούμενος τιὼ λατρείαν, ἀλλὰ τοῖς χλίσμασι παρὰ τὸν χλίσαντα, ἢ τοῖς ἐκ λίθων πεποιημένοις, καὶ τοῖς τεκτόνων φιλοτεχνήμασι. πεπλάνητο δὲ καὶ ὁ κόσμος, δαιμονίοις καὶ ὁ Θεῷ προσκυνῶν. ἑρμιωσύεται δὲ καὶ Ἰοθὼρ περισότης, ἢ περιτλός. τοιῶτος δὲ καὶ ὁ κόσμος, πορισότης ὢν ὅλος.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἄθρει δὴ, ὅτι μία μὲν ἡ Λοβὶ θυγάτηρ ἡ τὸν ἱερὸν τεκῶσα Μωσέα· πλείως τε μιὼ καὶ ἑπλᾶ τὸν ἀριθμὸν αἱ Ἰοθὼρ τῶ Μαδιωαίω. μία γὰρ ἡ τῶν Ἰωδαίων πληθὺς, ἐξ ἧς καὶ γεγέννηται κατὰ σάρκα Χριστὸς, ὡς ἐν τύπῳ τῷ κατὰ Μωσέα· πολλαὶ δὲ λίαν αἱ οἱονεὶ τῶ κόσμω θυγατέρες, εἴτουν πληθύες, εἴτουν ἀγέλαι τυχὸν τῶν ἐν αὐτῷ κατοικώντων ἐθνῶν. ἀφεὶς ἔν ἄρα Χριστὸς τιὼ ὅθεν ἐξέφυ κατὰ τιὼ σάρκα σωαγωγιὼ, ἐπὶ τὰς πολλὰς τῶν ἐθνῶν ἀπονένοθκεν ἀγέλας· ἃς πονηροὶ ποιμένες κατεβιάζοντο, τουτέστιν οἱ κοσμοκράτορες τῶ κόσμω τούτω, διέσωσε δὲ αὐτός.

ιζ. Παραγενόμενοι δὲ οἱ ποιμένες, ἐξέβαλον αὐτάς· ἀναστὰς δὲ Μωσῆς ἐῤῥύσατο αὐτὰς, καὶ ἤντλησεν αὐταῖς, καὶ ἐπότισε τὰ πρόβατα αὐτῶν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁ Χριστὸς ἐπήμωσεν. ἀπεσόβησε γὰρ τὰς ἀλιτηρίας ψοθοποιμίας, πεπότικε δὲ τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν, τουτέστι τὸ θεῖον καὶ ἐράνιον αὐτῶ κήρυγμα, τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύσαντας. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν, εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω, καὶ πιέτω ἐξῆς. Ἰωάν. 7. 37.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐκοῦν παραληψόμεθα μὲν τὸν Ἰοθὼρ εἰς τὸ τῶ κόσμω πρόσωπον, τῶ περισσότητος καὶ ἐξιτηλίας μεμεσωμένω· θυγατέρας δὲ αὐτῶ εἶναι φαμεν ἑπλᾶ, τὰς ἁπανταχῶ τῶν ἐθνῶν ἀγέλας, ὡς ἑφ' ἑκάστη τῶν θυγατέρων Ἰοθὼρ πληθύος σημαινομένης. οἱ δέγε ποιμένες οἱ πονηροί τε καὶ βιαιότατοι νοοῖντ' ἂν εἰκότως τὰ τῶν δαιμονίων σίφη. ὁ δὲ ἐπαμιώων, Χριστὸς, ὁ καὶ θείοις ἡμᾶς ἐκμεθύσκων νάμασι.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Κἂν ἀλλοφύλῳ πάλιν συγγενέσθαι δέῃ, τουτέστι κἂν τῇ ἔξω συγγενέσθαι Φιλοσοφίᾳ καταναγκάζῃ ἡ χρεία· καὶ τοῦτο ἐλώμεθα, τὰς πονηρὰς ποιμένας τῆς ἀδίκου τῶν Φρεάτων χρήσεως ἀποσχεδάσαντες· ὅπερ ἐσὶ τὰς τῶν κακῶν διδασκάλους ἐπὶ τῇ πονηρᾷ χρήσει τῆς παιδεύσεως διελέγξαντες· ὕτως ἑφ' ἑαυτὰς ἰδιάσομεν, οὐκ ἔτι μαχομένοις τισὶ συμπλεκόμενοί τε καὶ μεσιτεύοντες, ἀλλ' εὐ ὁμοφρονοῦσί τε καὶ ὁμογνωμονοῦσι τοῖς παρ' ἡμῶν βουκολουμένοις συζήσομεν, πάντων τῶν ἐν ἡμῖν τῆς ψυχῆς κινημάτων, προβάτων λέγω, τῷ βουλήματι τῷ ἐπισατοῦντος λόγου ποιμαινομένων. καὶ ὕτω προσεδρεύσιν ἡμῖν τῇ εἰρηνικῇ ταύτῃ καὶ ἀπολέμῳ διαγωγῇ, ἐπιλάμψει τότε ἡ ἀλήθεια, ταῖς ἰδίαις μαρμαρυγαῖς τὰς τῆς ψυχῆς ὄψεις περιαυγάζουσα.

ιη. Παρεγένοντο δὲ πρὸς Ῥαγουὴλ τὸν πατέρα αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπεν αὐταῖς, τί ὅτι ἐτάχυνατε τοῦ παραγενέσθαι σήμερον;

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπειδὴ δὲ τὰς τῶν ἀνοσίων ποιμένων πλεονεξίας διέδρων αἱ νεάνιδες, ὑπονοοῦσι πρὸς Ῥαγουὴλ τὸν αὐτῶν πατέρα, φημὶ δὴ πρὸς Ἰοθὼρ. ἐρωμένω δὲ τῆς ἀσωήθως αὐτὰς ταχυτῆτος τιὼ αἰτίαν, τιὼ Μωσέως ἐπικουρίαν οὐθὺς ἀπαγγέλουσι.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐπιτήρει δὲ ὅπως οἰκονομικῶς δὴ λίαν τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν, τὸν τῶν ἑπλᾶ νεανίδων πατέρα πρὶν μὲν εἰς αὐτὰς γενέσθαι τιὼ διὰ Μωσέως ἐπικουρίαν, ὠνόμασεν Ἰοθὼρ, εἶτα μετὰ τοῦτο, Ῥαγουήλ. καὶ Ἰοθὼρ μὲν περιτλότης, ἤτοι περιτλὸς ἑρμηνεύεται, καθάπερ ἤδη προεῖπον· Ῥαγουὴλ δὲ, ποιμασία Θεοῦ. κεχρήσομαι γὰρ τῇ λέξει διὰ τὸ χρήσιμον. ἐλέγομεν δὲ τὸ τῶ κόσμω πρόσωπον περιθέντες αὐτῷ, ὅτι περιτλὸς καὶ εἰκαῖος ἀληθῶς ὁ ἐν κόσμῳ περιασμός. ἀλλ' ἰῶ μὲν ἐν τούτοις πρὶν ὠφεληθῶσι παρὰ Χριστοῦ τὸν τῶν νεανίδων χορόν. ἐπειδὴ δὲ πλεονεξίας ἐξήλωται, καὶ τῆς τῶν ἀνοσίων ποιμένων ἔξω τέθεινται χειρὸς, τότε δὴ τότε μετωνόμασε Ῥαγουὴλ, ἤτοι ποιμασία κατάγε τιὼ τῆς ἑρμιωείας δύναμιν. ὑποδεδράμηκε γὰρ τιὼ χεῖρα τοῦ πάντων ἀρχοποίμενος, φημὶ δὴ Χριστοῦ.

ιθ. Αἱ δὲ εἶπαν, ἄνθρωπος Αἰγύπτιος ἐῤῥύσατο ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ποιμένων, καὶ ἤντλησεν ἡμῖν, καὶ ἐπότισε τὰ πρόβατα.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἀμφότερα τιθέασι· διὰ μὲν τοῦ, ἄνθρωπος, τὰ λόγῳ θεωρητὰ μηνύσας· διὰ δὲ τοῦ, Αἰγύπτιος, παρισᾶσας τὰ αἰσθητά.

κ. Ὁ δὲ εἶπε ταῖς θυγατράσιν αὐτοῦ, καὶ ποῦ ἐσί; καὶ ἵνα τί ὕτω καταλελοίπατε τὸν ἄνθρωπον; καλέσατε ἔν αὐτὸν, ὅπως φάγῃ ἄρτον.

» ** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Πῶ ἐσὶν ὁ
» ἄνθρωπος; ἀ τίνι μέρει τῶν καθ' ὑμᾶς,
» οἰκεῖον τὸ λογικὸν εἶδος; ἵνα τὶ αὐτὸν ῥᾳ-
» δίως ἅτω καταλελοίπατε; ἀλλ' ἀχ ἅπαξ
» ἀντυχῆσαι περιέχετε, κλῆμα κάλλισον καὶ
» λυσιτελέσατον ἑαυταῖς. ἀλλ' εἰ μὴ πρό-
» τερον, νῦν αὐτὸν καλέσατε, ὅπως ἂν φά-
» γῃ, καὶ τραφῇ ταῖς ὑμετέραις βελτιώ-
» σεσι, καὶ πρὸς αὐτὸν οἰκειώσεσι.

κα. Κατῳκίθη δὲ Μωσῆς παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ· καὶ ἐξέδοτο Σεπφώραν τὴν θυγατέρα αὐτῦ Μωσεῖ εἰς γυναῖκα.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ ἀλλόφυλον γυναῖκα ἔγημεν ὁ Μωσῆς; Τύπος ἦν τῦ δεσπότυ Χρισῦ, ὃς ἐξ Ἰουδαίων κατὰ σάρκα βεβλασηκὼς, τὴν ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίαν νύμφην ἑαυτῦ προσηγόρευσε.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀλλὰ τὶ δράσει Μωϋσῆς ὑπὸ Φίλωνος καὶ πολεμίων βαλλόμενος; Ἐπὶ τὰ ἔθνη χωρεῖ, τὴν Ἀραβίαν καταλαβών, Χρισῦ τύπος γενόμενος. τοιγαροῦν αὐτὸν εἰδωλολάτρης ἱερεὺς ὑποδέχεται, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν συγγένειαν ἠσμενίσατο. ὁ δὲ Θεὸν ἀγαπῶν, προτιμᾷ τῶν βασιλείων τὴν ἔρημον, καὶ πενίαν τρυφῆς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁ δὲ εἰσοικίζεται παραχρῆμα τὸν ἄνθρωπον, καὶ Σεπφώραν αὐτῷ δίδωσι γαμεῖν τῶν ἑαυτῦ θυγατέρων τὴν πρέσβυσαν καὶ σώφρονα τὴν ἀπρεπεσάτην. ἦ δὲ τέτοκε τὸν Γηρσάμ. ἐπειδὴ γὰρ ὠφέλησεν ὁ Χρισὸς τὰ ἐν κόσμῳ ἐθνῶν συσήματα, ἐγνωρίζετο μὲν αὐτῷ, μυσαγωγέντων αὐτῷ τῶν δι' αὐτῦ σεσωσμένων, ὅτι ἐπαμύνειν οἷός τε ἐσὶ, καὶ μὴν καὶ χειρὸς ἐξελέσθαι ῥᾳδίως τῶν ἀδικεῖν ἠρημένων. ἅτε λοιπὸν προσίεται μὲν ἀσμένως, καθὰ καὶ ὁ Ῥαγουὴλ τὸν Μωσέα, δείκνυσι δὲ ὥσπερ οἰκειότητα τὴν ὡς πρὸς αὐτὸν νύμφην, οἵατινα περικαλλεσάτην παρισὰς αὐτῷ τὴν ἐκκλησίαν, ἣ διὰ τῆς Σεπφώρας νοεῖται. διερμηνεύεται γὰρ ἐπίσκεψις, ἢ ὡραία, καὶ μέντοι καὶ χάρις πνοῆς. ἐπεσκέψατο γὰρ ἀνατολὴ ἐξ ὕψυς τὴν ἀληθῶς ὑπρεπῆ καὶ ὡραιοτάτην, φημὶ δὴ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ δῶρον αὐτῇ καὶ ξένιον ἀρανῦ κεχάρισται τῆς ἑαυτῦ πνοῆς τὴν ἐπίδοσιν, φημὶ δὴ τὸ ἁγίυ πνεύματος χάριν.

κβ. Ἐν γαστρὶ δὲ λαβῦσα ἡ γυνὴ, ἔτεκεν υἱόν· καὶ ἐπωνόμασε Μωσῆς τὸ ὄνομα αὐτῦ Γηρσὰμ, λέγων, ὅτι πάροικός εἰμι ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ.

» * ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πάροικός εἰμι ἀ γῇ
» ἀλλοτρίᾳ. Οὐχ ὅτι πατρίδα τὴν Αἴγυ-
» πλον ἐπεγράφετο, ἀλλ' ὅτι καὶ τῶν συγ-
γενῶν ἐχεχώρισο, καὶ τῶν ἀσεβῶν γονέων, ἐθνικῷ πνεύματι σωών.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τέτοκε δὲ αὐτῷ τὸν Γηρσὰμ, Φημὶ δὴ λαὸν τὸν πάροικον ἀληθῶς. οἱ γάρτοι τῷ θείῳ κατεσφραγισμένοι πνεύματι, καὶ τῆς ἄνωθεν ἐπισκοπῆς ἠξιωμένοι, καὶ εἰς ὡραιότητα διαπεπλασμένοι τὴν ὡς πρὸς ἡδονὴν, πάροικοι κατὰ τὸ ἀληθὲς εἰσιν ἀ τῷδε τῷ κόσμῳ. ἁρμόσειε δ' αὐτοῖς ὅτι μάλισα διακεκραγέναι τε καὶ λέγειν, ἀχ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός. περιπατοῦντες γὰρ ἐπὶ γῆς, ἀ ὐρανῷ πολιτεύονται, καὶ γλίχονται ἀδαμῶς τῶν ἀ τῷδε τῷ κόσμῳ πραγμάτων· μεταποιοῦνται δὲ σφόδρα τῶν εἰς τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα. ἀκολυθεῖν γὰρ ἐγνώκασι τῷ δι' ἡμᾶς ἀ τῷδε τῷ κόσμῳ παρωκηκότι Χρισῷ. Εβρ. 13. 14.

κγ. Τὸ δὲ ὄνομα τῦ δευτέρυ Ἐλιέζερ· ὁ γὰρ Θεὸς τῦ πατρός μυ βοηθός μυ, καὶ ἐῤῥύσατό με ἐκ χειρὸς Φαραώ.

κδ. Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας τὰς πολλὰς ἐκείνας ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτυ. καὶ κατεσέναξαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν ἔργων, καὶ ἀνεβόησαν· καὶ ἀνέβη ἡ βοὴ αὐτῶν πρὸς τὸν Θεόν.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κατεβιάζοντο μὲν οἱ Αἰγύπλιοι τὰς ἐξ Ἰσραὴλ τὸν τῆς ἀναγκαίας θητείας ἐπιῤῥιπλῶντες ζυγὸν, καὶ πικρὰς αὐτοῖς καὶ ἀφιλοικτίρμονας ἐργοκηδεσὰς ἐπισήσαντες, οἳ κατώδωον αὐτῶν τὴν ζωὴν, καθὰ γέγραπλαι. οἱ δὲ ταῖς ἄγαν πλεονεξίαις ἐκπεπιεσμένοι, κλαίοντές τε καὶ κατοιμώζοντες, τῆς ἄνωθεν ἡμερότητος ἀξιῶσθαι λοιπὸν ἐλιπάρυν οἱ τάλανες· ἀλλ' ἐπεσκέπλετο ὁ Θεός.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Διδάξειεν ἂν εὖ μάλα καὶ σαφῶς, ὅτι καὶ τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι καὶ τῷ διαβόλῳ σκοπὸς σωωθεῖν ἐπείγεσθαι τὰς ἐπὶ γῆς εἰκαίοις ἀνιδρῶν ασεβάσμασι, καὶ τὰ σαρκὸς ἔργα πληρῶν· ἵνα μὴ σχολαῖον ἔχοντες τὸν νῶν καὶ ἀναμύοντα πρὸς τὰ ἄνω, τὸν τῶν ὅλων εἰδεῖεν Θεόν. ἅτε λοιπὸν καὶ εἰς τὸ αὐτῷ δοκῶν ἀποθυώιντο, (1) καὶ τῆς τῶν ἀπηγορευμένων δελείας ἀπονεύσωσι γενικῶς. ἐπειδὴ δὲ ἔνεσι τῇ ἀνθρωπείᾳ Φύσει τὸ φιλελεύθερον, ἀχ ἑαυτῶν ἐσ' ὅτε τὰ πάθη· καταμυσαττόμεθα δὲ πολλάκις ἀνανήφοντες βραχὺ, καὶ τῶν τῆς σαρκὸς ἡδονῶν τὸ ἄχαρι διαπλέοντες, τὴν ἄνωθεν καὶ παρὰ Θεῦ διψῶμεν ἐπικουρίαν, καὶ τῆς ἀβελτήτυ ἀβελτηρίας (2) ἀ μικρὰν ποιύμεθα τὴν καταβόησιν. τῦτο οἶμαι ἐσὶ τὸ

(1) Ἀποθυώντο, καὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ δελείας ἀπονεύωσι ζυγόν. ἐπειδὴ δὲ, κτ. ἀ Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 261.

(2) Τῆς ἀβελήτυ δελείας. αὐτ.

τὸ καταξενάξαι πρὸς Θεὸν τὰς υἱὰς Ἰσραήλ. ἐπειδὴ δέ ἐσιν ἀγαθὸς, ἀπέσειλεν ἡμῖν σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν ἐξ ἀρανᾶ τὸν υἱὸν, ὃς γέγονε καθ' ἡμᾶς, τυτέσιν ἄνθρωπος.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ζῶντος γὰρ τᾶ βασιλέως τᾶ πονηρᾶ, σενάζειν ὐκ ἠδώαντο. κατηνάγκαζε γὰρ αὐτὰς ἐν ἔργοις σκληροῖς, μὴ ἐπιτρέπων ἀναπνεῖν πρὸς τὸν Θεόν. ἐπειδὴ δὲ ἐκ ποδῶν ἐγένετο ὁ πονηρὸς, τότε δέον κροτεῖν καὶ ἐπιχαίρειν τῇ πλώσει τᾶ ἐχθρᾶ. οἱ δὲ ἐκ τᾶ παραδόξα ἀναγράφοντας σένειν· ἀνδεικνυμένα τᾶ λόγα, ὅτι ἕως ὁ Φιλοσώματος νᾶς ἐπεκράτει, ὑπὸ τᾶς ἀναισθησίας ἁδὲ ἤδεσαν ὀδύρεσθαι τὸ ἐκ τᾶς ἁμαρτίας κακόν. ἐπειδὴ δὲ ἔλαβον σχολὴν ἀπὸ τῶν παθῶν, ἄρχονται τᾶς θεραπείας ἀπὸ τᾶ σένειν, ἐν τοῖς ὑλικοῖς καὶ σωματικοῖς ἔργοις βαρυνόμενοι. διὸ καὶ ἐπήκασεν αὐτῶν ὁ Φιλάνθρωπος Θεός.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἡνίκα κατεσσάξαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, ὅτε ἀπὸ τᾶς πλινθείας, ὅτε ἀπὸ τᾶ πηλᾶ, ὅτε ἀπὸ τῶν ἀχύρων κατεσσάξαν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔργων· καὶ ἀνέβη ἡ βοὴ αὐτῶν πρὸς Θεὸν, ὐκ ἀπὸ πηλᾶ, ἀλλὰ πάλιν ἀπὸ τῶν ἔργων. διὸ καὶ εἰσήκασε Κύριος τῶν σεναγμῶν αὐτῶν. ὐκ εἰσήκασε σεναγμᾶ τῶν ὐκ ἀπὸ ἔργων βοώντων πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἀπὸ πηλᾶ καὶ τῶν γηΐνων πράξεων.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πότε γὰρ κατὰ καιρὸν ἄντις σενάξειεν, ἢ τελευτῶντος σὺν αὐτῷ τᾶ βασιλέως Αἰγύπλα; ὡς καὶ τᾶ Ὀζία τελευτήσαντος, Ἡσαΐας εἶδε τὸν Κύριον. ὥσπερ ἂν καὶ νῦν ἐπάγει, καὶ ἐγνώαθη αὐτοῖς. εἰδωλολατρήσαντες γὰρ, καὶ πηλίνοις ἔργοις κατεχημένοι, ἠγνόων τὸν Κύριον.

κε. Καὶ εἰσήκασεν ὁ Θεὸς τὸν σεναγμὸν αὐτῶν· καὶ ἐμνήθη ὁ Θεὸς τᾶς διαθήκας αὐτᾶ τᾶς πρὸς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ. καὶ ἐπεῖδεν ὁ Θεὸς τὰς υἱὰς Ἰσραὴλ, καὶ ἐγνώαθη αὐτοῖς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτε τοίνυν ἐσμὲν ἐν ἀγνοίᾳ Θεᾶ, τότε καὶ τοῖς ἀδικᾶσιν ὑποκείμεθα, καὶ τοῖς τᾶς ἁμαρτίας βορβόροις ἐγκαλινδόμεθα, πονηρὲς καὶ ὠμὲς τῶν τοιᾶτων ἔχοντες ἐπισάτας τὰς ἀκαθάρτας δαίμονας. ἔψεται δὲ πάντως τᾷ γνῶναι Θεὸν τᾶς ἐλευθερίας ἡ χάρις.

ΚΕΦ. Γ.

α. Καὶ Μωϋσῆς ἦν ποιμαίνων τὰ πρόβατα Ἰοθὼρ τᾶ γαμβρᾶ αὐτᾶ τᾶ ἱερέως Μαδιάμ· καὶ ἦγε τὰ πρόβατα ὑπὸ τὴν ἔρημον, καὶ ἦλθεν εἰς τὸ ὄρος χωρήβ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁμοίως γαμβρὸν, τὸν πενθερὸν ἡ θεία καλεῖ Γραφή. γαμβρὸς γὰρ ἑκάτερος ἀπὸ γάμα τιὼ ἀγχισείαν ἔχων. ἔχεις δὲ ἐπ' ἀμφοτέρων τιὼ αὐτιὼ προσηγορίαν ἐν τῇ τελευταίᾳ τῶν Κριτῶν ὑποθέσει.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἐκ βασιλείων ἐξελθὼν, ποιμιὼ ἐγένετο ἐν ἐρήμῳ, καὶ ὐκ ἤχθετο. εἴ τις γὰρ θέλει σῶσαι τιὼ ἀγάπιω καὶ τὸ φίλτρον τὸ περὶ Θεὸν, εἴτε ἐν πονίᾳ, εἴτε ἐν πόλεσι διαφυλάτλεται, εἴτε ἐν δεσμωτηρίῳ, ὐκ ἀγανακλεῖ. ἔχεις τότε ἐν τῇ Γραφῇ παραδείγματα.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ποιμαίνει Μωσῆς τεσσαράκοντα ἔτη. μεμέρισαι γὰρ αὐτᾶ ἡ ζωὴ εἰς τρεῖς ἀριθμὰς ἴσας. ὅτε γέγονε τεσσαράκοντα ἐτῶν, ἐπεσκέψατο τὰς ἀδελφὰς, καὶ ἐδιώχθη· τεσσαράκοντα ἔτη ποιμαίνων, τεσσαράκοντα ἔτη προΐσαται τᾷ λαᾷ, ἵνα τὰ Αἰγυπλίων μάθῃ διὰ τεσσαράκοντα ἐτῶν· τὰ δὲ τῆς ποιμαντικῆς τῶν προβάτων διδαχθῇ τεσσαράκοντα ἐτῶν, ἐπειδὴ ἤμελλεν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη λογικὰ πρόβατα πισδύεσθαι. καὶ πᾶσα μὲν ἡγεμονία χαλεπὴ, καὶ προβάτων, καὶ ἵππων, καὶ βοῶν· ὐχ ὅτω δὲ ὡς τῶν λογικῶν· καὶ ὁμοίων, ἀλλὰ πολὺ τὸ δέος καὶ τιὼ ὑποταγιὼ ἐχόντων. ἐνταῦθα δὲ ὁμοτίμων, καὶ τᾶς αὐτᾶς ὄντων Φύσεως, καὶ ἄνθρωπον ἀνθρώπᾳ ποιμαίνειν, ἐνθὰ τὸ ἴσον τᾶς Φύσεως χαλεπωτέραν ποιεῖ τιὼ ἐπισασίαν. τὸ δὲ ὅλον, ἵνα ἑτοιμότερος θύρεθῇ διὰ τᾶς παιδεύσεως τᾶς ἐνόσης εἰς τιὼ ἐπισασίαν τῶν λογικῶν προβάτων.

ε. Ὤφθη δὲ αὐτῷ ὁ Ἄγγελος Κυρίᾳ ἐν φλογὶ πυρὸς ἐκ τᾶ βάτα· καὶ ὁρᾷ ὅτι ἡ βάτος καίεται πυρὶ, ὁ δὲ βάτος ὐ κατεκαίετο.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ὡς λοιπὸν τῷ Μωσῇ πεπληρῶθαι τὰ τῶν γυμνασίων, τᾶς δ' Αἰγυπλίοις τὰ τᾶς ὠμότητος, τῷ δὲ Ἰσραὴλ τὰ τᾶς ταπεινότητος, τῷ δὲ Θεῷ τὰ τῶν ἐπαγγελιῶν τῶν πρὸς Ἀβραὰμ, Μωσῆς μὲν ἐποίμαινε, Θεὸς δὲ ὁπλασίαν καθῆκε. καὶ πῦρ μακρόθεν ἐφαίνετο ἐν βάτῳ μαχόμενον, Φύσις κεχαλινωμένη. πῦρ ἰῶ ἐν βάτῳ, καὶ βάτος εἶχε πῦρ ἐν κόλποις μὴ καιομένη. ξένον ἰῶ τὸ ὅραμα, καὶ παρὰ Φύσιν τὸ θέαμα. ἐπισᾶται δὲ τὰ ξένα, καὶ ἐφέλκεται τὰ μὴ ἐν σωτῇ ἔι.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὤφθη μὲν Μωσῇ ὐχ ὁ Κύριος, ἀλλ' ὁ Ἄγγελος· ἐκάλεσε δὲ

δὲ αὐτὸν ἀχ ἔτι ὁ Ἄγγελος, ἀλλ' ὁ Κύριος. (1) Κύριος μὲν γὰρ ἰῶ ὁ διαταξόμενος, Ἄγγελος δὲ ὁ τῷ θείῳ λόγῳ διακονούμενος. καὶ ὐδὲ ἅπαξ εὕροις δι' ὅλης τῆς νομοθεσίας τὸν Γραφὸν σημειούμενον, ὅτι δὴ ὤφθη ὁ Θεὸς, ἢ ὁ Κύριος τῷ Μωσῆ. ὅπερ ἐξαίρετον ἐπὶ μόνου τῶν τριῶν πατριαρχῶν εἰρημένον φαίνεται. ὡς ἐκ τούτων εἶναι πρόδηλον τὸν πᾶσαν νομοθεσίαν τοῖς κατὰ τὸν ἔρημον, οἷα δὴ νηπίοις τὰς ψυχὰς, καὶ εἰσαγομένοις ὥσπερ διὰ παιδαγωγῶν καὶ οἰκονόμων τῶν Ἀγγέλων, (2) παραδεδόσθαι.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Παρατηρητέον δὲ, ὅτι ὁ πῦρ λαλεῖ τῷ Μωσῆ ἐν τῇ βάτῳ, ὐδὲ πῦρ νομοθετεῖ τῷ λαῷ ἐν τῷ ὄρει, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐν πυρί. ὥσε ὅταν λέγῃ κατωτέρω, πῦρ καταναλίσκον Κύριος ὁ Θεὸς, τὸν αἰτίαν ἐπάγει, δι' ὃν αὐτὸν Κύριον ἐπωνόμασε. Θεὸς γάρ φησι ζηλωτής. [τουτέστιν] ὁ ζῆλος τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ (3) ἡμῶν, ἤτοι καθ' ἡμῶν σφοδρὸς, ὥσπερ πῦρ καταναλίσκον.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἡ βάτος ἀκανθώδες ἐστὶ φυτὸν, δηλοῖ δὲ ὡς τῆς ἀκανθώδους καὶ ὑπὸ τὸν ἁμαρτίαν διὰ τὸν παράβασιν γενομένης φύσεως κοινωνήσει τὸ πατρικὸν φῶς, χωρὶς ἁμαρτίας. ὁ δὲ Εὐσέβιός φησιν, ἐν τοιούτῳ ὤφθη φυτῷ, ἀφ' οὗ ἐὰ καὶ βάλοιντο γλύψαι εἰς Θεὸν, μὴ δυνάνται. (4)

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πυρὶ τὸν θείαν παρεικάζει φύσιν τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν, διὰ τὸ παναλκὲς καὶ τὸ πανταχόσε δυνασθαι καταθρεῖν εὐκόλως· ξύλοις δὲ καὶ πόαις ταῖς ἐν ἀγρῷ, τὸν ἀπὸ γῆς ἄνθρωπον. τοιγάρτοι φησὶν, ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον· καὶ, ἄνθρωπος ὡσεὶ χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ, ὡσεὶ ἄνθος τοῦ ἀγροῦ ὕτως ἐξανθήσει. ἀλλ' ὥσπερ ἐσὶν ὁ φορητὸν ἀκάνθαις τὸ πῦρ, ὕτω καὶ Θεότης ἀνθρωπότητι. πλὴν ἐν Χριστῷ σωέβη, καὶ γέγονεν οἰκῇ. κατῴκησε γὰρ ἐν αὐτῷ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος σωματικῶς, καθὰ γέγραπται· καὶ, ὁ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, τουτέστι Θεὸς τῷ ἐκ παρθένου ναῷ κατηυλίζετο, καθεὶς ἑαυτὸν εἰς ἡμερότητα, καὶ οἱονεὶ παρασέλων τὴν ἀκράτητον τῆς ἰδίας φύσεως προσβολήν· ἵνα γένηται χωρητὸς, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἀκάνθαις τὸ πῦρ. ὅτι δὲ τὸ φθαρέντος πεφυκὸς, τουτέστι τὴν σάρκα, φθορᾶς ἀπετέλει κρείττονα, δείκνυσιν αἰνιγματωδῶς τὸ ἐπὶ τῷ βάτῳ πῦρ, ἀδιαλώβητον παντελῶς τηρῆσαν τὸ ξύλον. ὅτι δὲ τὸν ἴδιον ἐζωοποίει ναὸν, καὶ ἄφθαρτον ἀπετέλει, καὶ θανάτου κρείττω, ζωὴ κατὰ φύσιν ὑπάρχων ὁ ἐκ Θεοῦ λόγος, πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις; ἐφείδετο τοίνυν τῆς ἀκάνθης τὸ πῦρ, καὶ οἷον γέγονεν ἡ φλὸξ μικρῷ καὶ ἀθενεστάτῳ ξύλῳ. κεχώρηται γὰρ, ὡς ἔφω, Θεότης ἐν ἀνθρωπότητι, καὶ τοῦτο γέγονεν ἐν Χριστῷ τὸ μυστήριον. κατῴκησε δὲ καὶ ἐν ἡμῖν ὁ λόγος, ἀδίκως πρατόμενος, ἀλλὰ χρησαῖς περιαστράπτων προσβολαῖς.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐ κατεκαίετο τοίνυν ὁ βάτος, περιεχομένης αὐτῷ τῆς Φλογός. ἀ γὰρ ἐξητήμεθα δίκας τῶν ἡμαρτημένων· περιλάμπει δὲ μᾶλλον ἡμᾶς ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ ἔσιν ἐν ἡμῖν δι' αὐτοῦ· καὶ ἐν αὐτῷ κράζομεν, ἀββᾶ ὁ πατήρ. Ρωμ. 8. 15.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐ γὰρ ἰῷ ἀμήχανον τῷ Φιλαγάθῳ Θεῷ, οἷον ἑαυτὸν ἀποφῆναι τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις. καὶ τοῦτο ἡμῖν προϋπέφηνεν αἰνιγματωδῶς ὁ Μωσέα μυσαγωγῶν, καὶ τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως τρόπον, ὡς ἐν τύποις ἔτι ζωγραφῶν. ἐπεφοίτησε μὲν γὰρ ὡς ἐν εἴδει πυρὸς τῷ βάτῳ κατὰ τὸν ἔρημον, καὶ ἐνήστραπίαι μὲν τῷ θάμνῳ τὸ πῦρ, πλὴν ὃ κατεκαίετο. τεθαύμακε δὲ τὴν ὅρασιν ὁ Μωσῆς· καίτοι πῶς ὐκ ἀσύμβατον εἴη ἂν τῷ πυρὶ τὸ ξύλον; σῇ δὲ ὅπως ταῖς τῆς Φλογὸς ἐμβολαῖς ἡ ὐκατάπρηστος ὕλη; ἀλλ' ἰῶ, ὡς ἔφω, μυστήριον τὸ χρῆμα τύπος, οἱονεὶ ἀποφαίνοντος τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις τὴν θείαν τοῦ λόγου φύσιν, αὐτοῦ γε ἐθέλοντος. ἀδυνατεῖ γὰρ αὐτῷ παντελῶς ὐδέν. (5)

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Δι' ὃ διδασκόμεθα καὶ τὸ κατὰ τὴν παρθένον μυστήριον, ἀφ' ἧς καὶ τὸ τῆς Θεότητος φῶς ἐπέλαμψε τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ διὰ γεννήσεως. ἀδιάφθορον δὲ ἐφύλαξε τὸν ἐξάψασαν θάμνον, ἅτε τοῦ βλαστοῦ τῆς παρθένου (6) μὴ καταμαρανθέντος τῷ τόκῳ.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ὁ τοῦ Θεοῦ υἱὸς, φησὶν, ὃς καὶ Ἄγγελος ἐκλήθη, ὡς τὸν τοῦ πατρὸς ἐξαγγέλλων βουλὴν, ἐφάνη ἐν τῇ βάτῳ εἰς τύπον τῆς παρθένου. ὥσπερ γάρ ἐσὶν ὁ φορητὸν ἀκάνθαις τὸ πῦρ, ὕτω καὶ Θεότης ἀνθρωπότητι.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πῶ ποτέ εἰσιν οἱ λέγοντες, πῶς Θεὸς ἡνώθη σαρκί; πῶς τὸ ἀσώματον σωέβαινε σώματι; τοῦτό σοι τὸ θαῦμα προζωγραφῶν τὸ μυστήριον, γενέσθω πάσης ἀποδείξεως ἐναργέσερον.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Προτυπῶσα τὸν ἀμέριστον ἕνωσιν τοῦ Θεοῦ λόγου πρὸς τὸ ἀνθρώπινον φύραμα, τὸν φορητὸν διὰ φιλανθρωπίαν καὶ ἄτρεπτον. ἡ δὲ βάτος ἐσὶν ἀκαν-

(1) Ἀλλ' ὁ Κύριος ὁ καὶ διαταξόμενος, διακονοῦντος Ἀγγέλου. καὶ ἐδαμοῦ τῆς νομοθεσίας φησὶν ἡ Γραφὴ, ὡς ὤφθη Κύριος τῷ Μωσῆ. ὅπερ κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ. (2) Δι' Ἀγγέλων. ὁ αὐτ.

(3) Ὁ ὑπὲρ ὑμῶν ἢ καθ' ὑμῶν ὁ αὐτ.

(4) Ἡ τοῦ Εὐσεβίου ἀνάμνησις, καὶ τὸ μὴ ἐν τοῖς ἐκδεδομέν. κεῖσθαι, ἔτι δὲ καὶ ἡ φράσις ἀλλότριον τοῦτο ἐμφαίνουσι τῶν τοῦ Κυρίλλου.

(5) Οὐδὲ τοῦτο ἐν τοῖς ἐκδεδομ. εὕρηται. ἀλλ' ὐδεὶς ἄν, οἶμαι, ἐνδοιάσειε τῶν τοῦ Κυρίλλου εἶναι.

(6) Τῆς παρθενίας. ἐν τῇ εἰς τὸν τοῦ Μωϋσ. βίον θεωρ.

ἀκανθῶδες Φυτὸν, δηλῶν ὡς τῆς ἀκαν- A
θώδους καὶ ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν γενομένης
διὰ τὴν τοῦ Ἀδὰμ παράβασιν Φύσεως ἐκοι-
νώνησεν, ἁμαρτίας χωρὶς· ἵνα καὶ εἰς
ἡμᾶς παραπέμψῃ τὸ κατὰ τῆς ἁμαρ-
τίας κράτος· δεύτερος ἡμῶν χρηματίσας
Ἀδὰμ, καὶ τῆς ἀναπλάσεως ἀρχηγὸς,
ὥσπερ ὁ πρῶτος τῆς πλάσεως.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰς ἔνδειξιν τοῦ παρα-
δόξου τόκου τῆς τοῦ Ἐμμανουὴλ κατὰ σάρκα
γεννήσεως. πέρα γὰρ παντὸς λόγου Θεὸς B
ἐσκήνωσεν ἐν μήτρᾳ παρθένου, καὶ ἀτρέ-
πτως ἐξ ἀρχῆς ἐσαρκώθη· καὶ ὅτε τὴν
κύουσαν μητέρα κατέφλεξεν, ἢ ἀνήλωσεν·
ὅτε τὴν σάρκα, ἣν καθ' ὑπόσασιν ἴδωσεν
ἑαυτῷ ψυχὴν ἔχουσαν νοεράν· ὅτε μὴν
τεχθεὶς, τὴν παρθενίαν τῆς τεκούσης διέ-
λυσε. Καὶ μετ' ὀλίγα. Διὰ μὲν τῆς καύσεως,
τὸ παθητὸν καὶ θνητὸν τῆς σαρκὸς κατὰ
τὸν καιρὸν τῶν παθῶν καὶ τοῦ θανάτου πα-
ρασαίη· διὰ δὲ τοῦ ἀκαύστου, τὸ μὴ ἐναπο-
μεῖναι τῷ θανάτῳ, καὶ εἰς τὸ παντελὲς
κατασχεθῆναι. Γ

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἡ βάτος ἡ καιομένη
καὶ μὴ κατακαιομένη, ἥτις ἐστὶν ἀκανθῶ-
δες Φυτὸν, προτυποῖ τὴν ἕνωσιν τοῦ λόγου
πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα, τὴν ἀκαν-
θώδη καὶ ὑπὸ ἁμαρτίαν, καὶ Φορητὴν γε-
νομένην τοῦ δέξασθαι τὸν λόγον.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἡ δὲ βάτος ἡ καιομέ- Δ
νη καὶ μὴ κατακαιομένη εἰς τὴν σάρκωσιν
ὁρᾷ τοῦ μονογενοῦς, καὶ τὸ ἀνέκφραστον τῆς
ἑνώσεως τοῦ λόγου πρὸς τὴν σάρκα· μήτε
εἰς σάρκα μεταβληθέντος, μήτε τὴν σάρ-
κα εἰς τὴν Θεότητα μεταβαλόντος. ὥσπερ
ὅτε ἡ βάτος ἐπαύσατο εἶναι βάτος, ὅτε
τὸ πῦρ σωαπεσβέσθη, ἀλλ' ἔντι ἡ καιο-
μένη βάτος, ἀ τῇ Φύσει, ἀλλὰ τῇ ἑνώσει
θεωρουμένη.

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὦ βάτε, ἣν
εἶδε Μωϋσῆς ἐν τῷ ὄρει καιομένην καὶ μὴ
κατακαιομένην· παρθένε Μαρία, γεννῶσα
καὶ μὴ Φθειρομένη.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος
ἐκαίετο, καὶ ἀ κατεκαίετο· ὅτω καὶ τὸ
σῶμα ἐκεῖνο ἀπέθανε μὲν, ἀ κατεχέθη
δὲ διὰ τοῦ θανάτου διλωσεκῶς. (1)

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δηλοῖ [τὸ] τὴν
βάτον καίεσθαι, καὶ μὴ καταΦλέγεσθαι; Τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν καὶ Φιλανθρωπίαν
κηρύττει, ὅτι Φρυγανώδη ὄντα τὸν βάτον,
τὸ ἄσβεστον ἀ καταναλίσκεται πῦρ. οἶμαι
δὲ καὶ ἕτερα διὰ τούτου παραδηλοῦσθαι. ὅτι
ὁ Ἰσραὴλ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἐπιβουλευόμενος, οὐκ ἀναλωθήσεται, ἀλλὰ κρείττων
ἔσται τῶν πολεμούντων· καὶ ὡς ὁ μονογε-
νὴς ἀνθρωπήσας, καὶ παρθενικὴν οἰκήσας νηδύν. Φυλάξει τὴν παρθενίαν ἀκή- H
ρατον. Φασὶ δέτινες ἐν βάτῳ Φανῆναι
τὸν Θεὸν, καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ Φυτῷ, διὰ τὸ
μὴ δύνασθαί τινα ἐκ βάτου γλύψαι Θεόν.
εἰκὸς γὰρ ἦν Ἰουδαίους καὶ τοῦτο τολμῆσαι,
εἴπερ ἐν ἄλλῳ ὤΦθη Φυτῷ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Σύμβολον ὁ μὲν καιόμενος βάτος, τῶν ἀδικουμένων· τὸ δὲ Φλέγον πῦρ, τῶν ἀδικούντων· τὸ δὲ μὴ κατακαίεσθαι τὸ καιόμενον, τοῦ μὴ πρὸς τῶν Φθαρήσεσθαι ἐπιτιθεμένων τοὺς ἀδικουμένους, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἄπρακτον καὶ ἀνωΦελῆ γενήσεσθαι τὴν ἐπίθεσιν, τοῖς δὲ τὴν ἐπιβουλὴν ἀζήμιον· ὁ δὲ Ἄγγελος, προνοίας τῆς ἐκ Θεοῦ, τὰ λίαν Φοβερὰ παρὰ τὰς πάντων ἐλπίδας κατὰ πολλὴν ἡσυχίαν ἐξουμαρίζοντος.

γ. Εἶπε δὲ Μωϋσῆς, παρελθὼν ὄψομαι τὸ ὅραμα τὸ μέγα τοῦτο, τί ὅτι ἀ κατακαίεται ὁ βάτος.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐζήτει ποτὲ προαχθεὶς ὑπὸ τοῦ Φιλομαθοῦς καὶ τὰς αἰτίας, αἷς τἀναγκαιότατα τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πραγμάτων ἐπιτελεῖται. θεώμενος γὰρ ὅσα ἐν γενέσει Φθειρόμενα καὶ γεννώμενα, ἀπολλύμενά τε αὖ καὶ διαμένοντα, τέθηπε καὶ καταπέπληκται καὶ ἐκβοᾷ, Φάσκων, ὅτι ὁ βάτος καίεται καὶ ἀ κατακαίεται. τὸν γὰρ ἄβατον ἀ πολυπραγμονεῖ χῶρον, ὡς θείων ἐνδιαίτημα Φύσεων.

δ. Ὡς δὲ εἶδε Κύριος ὅτι προσάγει ἰδεῖν, ἐκάλεσεν αὐτὸν Κύριος ἐκ τοῦ βάτου, λέγων, Μωϋσῆ· ὁ δὲ εἶπε, τί ἐστι;

» ΣΕΥΗΡΟΥ. Καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν Κύ-
» ριος ἐκ τῆς βάτου. πῶς ὁ αὐτὸς Ἄγγε-
λος Κυρίου, καὶ Κύριος; τὸ γὰρ Κύριος ὄνο-
μα πάντων μὲν, ὅσα μετὰ Θεὸν, ἐστὶ ξένον,
μόνου δὲ ἀληθῶς ἁρμόττον αὐτῷ. ψάλλει E
γάρ που καὶ ὁ προφήτης Δαβὶδ πρὸς αὐ-
» τὸν, καὶ γνώτωσαν ὅτι ὄνομά σοι Κύριος, Ψαλ. 82. 18.
καὶ τὰ ἑξῆς. Παρίστησι τοίνυν ἡμῖν τὸ
προκείμενον, ὡς ὁ υἱὸς ἦν ὁ ἐπὶ τῆς βάτου
Φανείς, ἡ εἰκὼν ἡ ζῶσα καὶ ἀπαράλλακτος
τοῦ πατρὸς, ὁ ἐν αὐτῷ δεικνὺς καὶ διαγ-
γέλλων ἀκριβῶς, οἷα δὴ χαρακτὴρ ἀλη-
θὴς, τὸν γεγεννηκότα· καὶ ὥσπερ λόγος
ὁ ἀνωτάτω, τὸν πάντων ἐπέκεινα νοῦν, ὃν Z
» καὶ Ἡσαΐας ὁ προφήτης, καὶ ἰδὼν, καὶ Ησ. 9. 6.
» μεγάλης βουλῆς Ἄγγελον προσηγόρευσεν,
ὡς τῷ τοῦ πατρὸς ἐξαγγέλοντα βουλήν.

» ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν
» Κύριος ἐκ τοῦ βάτου. Αὐτὸν τὸν υἱὸν καλεῖ
Ἄγγελον, ὃς καὶ ἐστὶ Κύριος, ὡς ὄντα με-
γάλης βουλῆς Ἄγγελον.

ε. Καὶ εἶπε, μὴ ἐγγίσῃς ὧδε, λύ-
σαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου· ὁ
γὰρ τόπος, ἐν ᾧ σὺ ἕστηκας, γῆ ἁ-
γία ἐστί.

(1) Οὐδέτερον ἐν τοῖς τοῦ Χρυσος. ἐκδεδομ. εὕρηται.

» ** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Μὴ ἐγ- A
» γίσης ὧδε, ἴσον τῷ, μὴ πρόσιθι τοιαύτῃ
» διασκέψει· περιεργίας γὰρ καὶ φιλοπραγ-
» μοσύνης μείζονος ἢ κατὰ ἀνθρωπίνῳ δύ-
» ναμιν τὸ ἔργον· ἀλλὰ τὰ μὲν γεγονότα
» θαύμαζε σάς· τὰς δὲ αἰτίας, δι' ἃς ἢ γέ-
» γονεν ἢ φθείρεται, μὴ πολυπραγμόνει.
» ὁ γὰρ τόπος, ἐν ᾧ σὺ ἕστηκας, φησὶν,
» ἅγιός ἐστι. ποῖος τόπος; ἢ δῆλον ὅτι ὁ
» αἰτιολογικὸς, ὃν μόνον ταῖς θείαις ἀνῆψε
Φύσεσιν, ἄνθρωπον ἁδρίνα νομίσας ἱκανὸν
εἶναι αἰτιολογίας ἐφάψασθαι. B

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐν ἐρήμῳ τοίνυν ὁ βά-
τος, καὶ ἁγία λοιπὸν ἡ τόπον ἔχουσα γῆ.
καὶ προσιὼν Μωϋσῆς ἀνακόπλεται, καὶ τὸ
ποδὸς ἀπολύειν προσάπλεται τὸ ὑπόδημα.
νεκρότητος δὲ καὶ φθορᾶς τὸ χρῆμα σημεῖον. πᾶν γὰρ ὑπόδημα, ζώου λείψανόν-
ἐστι τεθνεῶτος, ἤδη κατεφθαρμένου. ἀπρόσιτος ὢν ὁ χριστὸς τοῖς ἐν νόμῳ, καὶ τῇ παιδαγωγικῇ λατρείᾳ. προαπονίζεσθαι γὰρ
ἀνάγκη τὸν ἐκ τῆς ἁμαρτίας ῥύπον, καὶ
ἐστὶν ἀμήχανον αἷμα ταύρων καὶ τράγων
ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας. δικαιοῦται γὰρ οὐδὲ
εἷς ἐν νόμῳ. ὅπου δὲ κατηργημένης τῆς
ἁμαρτίας, ἰσχύειν ἀνάγκη τὴν φθοράν,
καὶ τὸν θάνατον. δεῖ ἂν ἄρα τοὺς ἰδεῖν ἐθέλοντας τὸ Χριστοῦ μυστήριον, τὴν ἐν τύποις
προαποδεδομένην λατρείαν, τὴν μήτε φθορᾶς, μήτε ἁμαρτίας κρείττονα.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Σωτέον δέ, ὅτι [οὐκ
ἂν] ἀγχοῦ γένοιτό τις τοῦ παναγοῦς Θεοῦ,
μὴ ἐκ πάντα ῥύπον τῆς ἑαυτοῦ ἀπονίζων
ψυχῆς, νεκρότητός τε καὶ ἀπάτης τῆς
ὡς ἐν πράγμασι νοσμένης ἀπολύων τὸν
πόδα, τουτέστι τὴν εἰς τὰ πρακτέα βάδισιν
νοητήν. ἢ γὰρ ἐκ νοοῖτ' ἂν τὸ ὑπόδημα
νεκροῦ ζώου λείψανον; τύπος ἂν ἄρα νεκρότητος νοητῆς τὸ χρῆμά ἐστιν. ἣν εἴπερ
ἀποφορτίσαιτο, τὰ δι' ὧν ἡμῶν (1) ἐξοίχοιτο διαῤῥήξας δεσμὰ, ἥξει τε ἀγχοῦ καὶ
οἰκεῖος ἔσαι Θεῷ, καὶ πρός γε τὸ σώζειν
ἑτέρους δυνάσθαι λοιπὸν ἐπιτηδείως ἔχων.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὴν ἔρημον δὲ καὶ
ἀκανθοτόκον, ἐν ᾗ νῦ ὁ βάτος, γῆν ἁγίαν
καλεῖ. πᾶς γὰρ χῶρος ἅγιος, ἐν ᾧ ἂν
εἴη χρισός. εὖ δὲ δὴ καὶ ἐν ἐρήμῳ φαίνεται, τύπον ἐχούσῃ τῆς ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλη-
Ησ. 35. 1. σίας· πρὸς ἣν φησιν, εὐφράνθητι ἡ ἔρη-
» μος ἡ διψῶσα.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Δεῖ γὰρ ὡς ἀληθῶς
πάσης νεκρᾶς καὶ σαρκικῆς φαντασίας
ὥσπερ ὑποδημάτων τινῶν λύσαι τὸν ἐπί τι
τῶν θείων θεωρημάτων ἀναβῆναι πειρώμενον. (2)

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Παρ' ἐκείνου
τοῦ φωτὸς διδασκόμεθα, τί ποιήσαντες,
ἐντὸς τῶν ἀκλίνων τῆς ἀληθείας στησόμεθα. ὁ γὰρ ἔστι δεδεμένοις ποσὶν ἀναβραμεῖν πρὸς τὸ ὕψος ἐκεῖνο, ἐν ᾧ τὸ φῶς
τῆς ἀληθείας ὁρᾶται, εἰ μὴ περιλυθείη
τῶν τῆς ψυχῆς βάσεων ἡ νεκρά τε καὶ
γήϊνη τῶν δερμάτων περιβολὴ, ἡ περιτεθεῖσα κατ' ἀρχὰς τῇ Φύσει, ὅτε διὰ τῆς
παρακοῆς τοῦ θείου θελήματος ἐγυμνώθημεν· καὶ ἵνως ἐπακολουθήσει, τούτων ἡμῖν
γενομένων, ἡ τῆς ἀληθείας γνῶσις.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰ μὴ λυθείη τις, φησὶ, τῶν βάσεων τῆς ψυχῆς, ἦγον τῆς
νεκρᾶς καὶ γήϊνης τῶν δερμάτων περιβολῆς, δεδεμένοις ποσὶ πρὸς τὸ ὕψος ἀναβραμεῖν τοῦ θείου φωτὸς, οὐδαμῶς δυναιτ'
ἄν. (3)

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Οὐ μολύνει τὸ ὑπόδημα
τὴν ἁγίαν γῆν. καὶ λύσας γὰρ, ἐκεῖ ἀπέθετο. ἀλλὰ βέλεται αὐτὸν γνῶναι, πῦ
ἐφέστηκε, τίς ὁ παρὼν, καὶ τὸν τόπον ἁγιάζων. κατὰ φύσιν γὰρ πῦρ, βάτος οὐ
διαφυλάττει. Γ

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τί ἂν ἐμόλυνε τὸ ὑπόδημα τὴν ἁγίαν γῆν; ἔσω δέ. ἔλυσε τὸ
ὑπόδημα Μωσῆς. οὐχὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἔθετο
τὸ ὑπόδημα; ἀλλὰ φάνεται, ὅτι βέλεται
αὐτὸν ἐπιγνῶναι, πῦ ἐφέστηκε, τίς ὁ παρὼν, καὶ τὸν τόπον ἁγιάζων. ἵνα ἂν μάθῃ, ὅτι ἁγία παρουσία, καὶ οὐχὶ πῦρ κατὰ
φύσιν καίει τὸν βάτον, ἐκάλει τὴν γῆν
ἁγίαν· ἵνα ἀπὸ τοῦ τόπου γνωσθῇ ὁ παρών.

Δ» ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Τινὲς τὸ, λύσαι τὸ
» ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου, φασὶ πρὸς Μω-
» σέα, ἵνα μὴ τὴν γυναῖκα λαβὼν, κατέλ-
θῃ εἰς Αἴγυπτον, μέλλων τὸν λαὸν ἀνάγειν, τὸ ἐξῆς ἀναγινώσκοντες, τὸ, ὁ γὰρ
» τόπος, ἐν ᾧ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν. ἀλλ'
οὐκ ἐπειδὴ ὁ τόπος γῆ ἁγία ἦν, διὰ τοῦτο
οὐκ ἐχρῆν λαβεῖν τὴν γυναῖκα ἀποδύοντα
εἰς τὴν Αἴγυπτον. ἕτεροι δέ φασιν, ὅτι
ἐπειδὴ τὸ ὑπόδημα ἐκ δερμάτων κατεσ-
Ε κεύασαι, νομοθετεῖν δὲ τοῖς ἱερεῦσιν ἔμελλεν ὁ ἀρχιερεὺς Μωσῆς, μὴ μετὰ τοιούτων
ὑποδημάτων λειτουργεῖν τῷ Θεῷ ἐν τῇ
σκηνῇ, λαλῶν τότε τῷ Μωϋσῇ ὁ Θεὸς, ἤδη
τὸν νόμον αὐτῷ δίδωσι προλαβών· οὐκ ἐνθυμηθέντες, ὅτι καὶ πολλὰ ἕτερα τοὺς ἱερεῖς δεῖ ποιεῖν, πολλῷ τούτου ἀναγκαιότερα,
ἅπερ ἐχρῆν πρότερον Μωσέα προσαχθῆναι ποιεῖν. καὶ τὸ μεῖζον, ὅτι τοῦτο αὐτὸ,
τὸ λύσαι τὸ ὑπόδημα, καὶ Ἰησοῦ τῷ τοῦ
Ζ Ναυῆ φησὶ Μιχαὴλ ὁ ἀρχιστράτηγος. καὶ
οὐκ ἂν εἴποι τις τοῦτο εἰρῆσθαι τῷ Ἰησοῦ,
ἐπειδὴ γυναῖκα ἐπεφέρετο εἰς Αἴγυπτον·
ὅθεν ἐχρῆν ἐξαγαγεῖν τὸν λαόν· ἢ ὅτι
τοιαῦτα νομοθετεῖν ἔμελλεν. ὑπόλοιπον
ἡμῖν τὴν αἰτίαν εἰπεῖν. Εὐλογημένος εἶ,
φησὶ, καὶ εὐλογεῖς καὶ ἁγιάζεις τὸν τόπον, ὃ ἐὰν ἐπιβαίνῃς, ἱερεὺς ὤν, καὶ πνευ-
» ματοφόρος. λύσον οὖν τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν
ποδῶν σου, ἵνα γυμνοῖς τοῖς ποσὶν ἁγιάσῃς
Η τὴν γῆν, ἐν ᾗ ἕστηκας· καὶ ὥσπερ ἵνα χρίσῃς τὸν τόπον, ἐν ᾧ μετ' ὀλίγον λαλήσω
τῷ

(1) Ὧν ἂν ἐξοίχοιτο. ἐν Τόμ. 11. μέρ. 2. σελ. 511.
(2) Τοῦτο ἐν τοῖς ἑπτάδομ. οὐχ εὕρηται.
(3) Οὐδὲ τοῦτο ἐν τοῖς τοῦ Νύσ.

τῷ λαῷ, ἃ ἱερεῖς ἔσῃ, ἐκ μέσα πυρός. ταύτῃ τῇ διανοίᾳ καὶ τῷ Ἰησοῦ ὁ ἀρχιστράτηγος εἶπε, λύσον τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου. ἀφ' ἧς γὰρ ἔφησιν ἐπέβης τῆς γῆς, ἣν ὁ Θεὸς ἐπηγγείλατο τῷ Ἰσραὴλ, πεπλήρωσαι πνεύματος. γυμνοῖς τοῖς ποσὶν ἁγίασον τὴν γῆν. Ἰησ. 5. 16.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ προσετάχθη Μωσῆς τὸ ὑπόδημα λύσαι; Τινές φασιν, ἵνα τὰς βιωτικὰς ἀποῤῥίψῃ μερίμνας, τὰς τῷ θνητῷ βίῳ συνεζευγμένας. νεκρὰ γὰρ τῶν ὑποδημάτων τὰ δέρματα. τινὲς δὲ, ἵνα γυμνοῖς, φασὶ, τοῖς ποσὶν ἁγιάσῃ τὴν γῆν. ἐγὼ δὲ ἑτέρου τούτων προσίεμαι. πρῶτον μὲν γὰρ ἑδέπω, ὅτε ἀρχιερεύς, ὅτε προφήτης ἐκεχειροτόνητο. ἔπειτα δὲ, τοῦ Θεοῦ τὸν τόπον καθιερώσαντος, καὶ τοῦτον ἅγιον ὀνομάσαντος, περιττὸν οἶμαι λέγειν, Μωσέα τοῖς ποσὶν ἁγιάσαι τὸν τόπον. δύω τοίνυν ἡγοῦμαι διὰ τούτων δηλοῦσθαι. πρῶτον μὲν γὰρ συλλαβέσερον αὐτὸν τῷδε τῷ λόγῳ καθίσησιν, ὥσε μετὰ δέους τῶν προσαιτουμένων ἀκοῦσαι· ἔπειτα προπαιδεύεται, πῶς χρὴ τοὺς ἱερέας ἐν τῇ σκιωῇ λειτουργεῖν. γυμνοῖς γὰρ κἀκεῖνοι τοῖς ποσὶ τὰς λειτουργίας ἐπετέλουν, καὶ τὰς θυσίας.

ς. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς τοῦ πατρός σου, Θεὸς Ἀβραὰμ, καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ Θεὸς Ἰακώβ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. Εἰ γὰρ Ἀβραὰμ τετελεύτηκε καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, Θεὸς ἐστιν ἄρα τῶν μὴ ὄντων. ποτε βασιλεὺς εἶπεν, ὅτι βασιλεύς εἰμι στρατιωτῶν, ὧν μὴ ἔχει; πότε τὶς ἐνεδείξατο πλῆθος, ὃν μὴ ἐκέκλητο; δεῖ τοίνυν ὑφεστάναι καὶ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, ἵνα τῶν ὄντων Θεὸς ᾖ Θεός. ὁ γὰρ εἶπεν ἦμιν αὐτῶν, ἀλλ' εἰμί.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἵνα ἀειμνημόνευτον ποιήσῃ τοῦ τιμίου τοῖς ἁγίοις, σωῆψεν ἑαυτῷ τὰ τῶν δούλων ὀνόματα. ὥσε ὁσάκις ἂν γένηται μνήμη Θεοῦ, τοσαυτάκις κἀκείνων τοῦ μνήμου συναναφέρεσθαι.

Ἀπέστρεψε δὲ Μωϋσῆς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· ἠυλαβεῖτο γὰρ κατεμβλέψαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἔφριξε Μωσῆς τὸ θέαμα. φρικωδεστέρα δὲ ἡ ἀκοὴ, καὶ συντάραχος ἦν ἡ ἡδονή. διὰ τοῦτο σύλαβηθεὶς, ἀπεστράφη τὸ πρόσωπον.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἆθρει τὸ τοῦ νόμου ἀδρανές. ἐμφανίζει μὲν γὰρ ἑαυτὸν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, ἀλλὰ ἐμφανῆ καθισάντος, ἀποστρέφει τὸ πρόσωπον Μωσῆς. σημεῖον δ' ἂν γένοιτο καὶ τοῦτο ἡμῖν ἐναργὲς, τοῦ μὴ δύνασθαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ τῷ θεοπρεπῆ τοῦ υἱοῦ καταθρῆσαι δόξαν, ἑαυτὸν ἐμφανίζοντος, καὶ μονονοχὶ προσάγοντος εἰς ἐπίγνωσιν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἡμεῖς δὲ οἱ πισεύσαντες οὐ σύλαβούμεθα κατεμβλέψαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ἀλλ' ὡς ὁ μακάριος [ἔφη] Παῦλος, ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν 2. Κορ. 3. 18.
δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμεθα.

ζ. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τῆς κραυγῆς αὐτῶν ἀκήκοα ἀπὸ τῶν ἐργοδιωκτῶν· οἶδα γὰρ τὴν ὀδύνην αὐτῶν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὶ δέφησι πρὸς τὸν Μωϋσῆν ὁ Θεός; Εἶδον καὶ ἤκουσα τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ· ὡσεὶ ἔλεγον, ἦν καὶ σὺ εἶδες, καὶ ἤκουσας. ἀδὲ γάρσοι ταῦτα ἤρεσεν ἀποκλείναντι τὸν Αἰγύπτιον.

η. Καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτοὺς ἐκ χειρὸς Αἰγυπτίων, καὶ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης, εἰς γῆν ἀγαθὴν καὶ πολλὴν, εἰς γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι, εἰς τὸν τόπον τῶν Χαναναίων, καὶ Χετταίων, καὶ Ἀμορραίων, καὶ Φερεζαίων, καὶ Γεργεσαίων, καὶ Εὐαίων, καὶ Ἰεβουσαίων.

ΗΣΥΧΙΟΥ. Ἐνταῦθα μὲν δοκεῖ περὶ τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων λέγειν. λέγεται δὲ περὶ πάσης τῆς Φύσεως, ἧς ἕνεκα σάρκα λαβεῖν κατέβη. ὅπερ οὐ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ Μωσέως, ἀλλ' ὕστερον, ἐνδημήσαντος τοῦ υἱοῦ, γεγένηται.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Αὐτὸς καὶ ἐν ἐσχάτοις καιροῖς ἐπὶ πᾶν ἐπεκάμφθη τὸ ἡμέτερον γένος, ὑπὸ τῶν δαιμόνων τῶν πικρῶν ἐργοδιωκτῶν ἐλαυνόμενον· καὶ ὀξέως, διὰ τῆς προφητείας Ἡσαΐου, ἐπειγόμενον παρίσησιν ἑαυτὸν, ἀφελέσθαι, καὶ γυμνῶσαι τῶν σκύλων τὸν πονηρόν. ἅπερ ἡμῖν ἡμεῖς. Ησ. 8. 3.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Εἴπερ ἡ πᾶσα γῆ αὐτὴ ἐπικατάρατος ἐν τοῖς ἔργοις ἐστὶ τοῦ Ἀδὰμ, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἀποθανόντων, δῆλον ὅτι καὶ πάντα τὰ μόρια αὐτῆς μετέχει τῆς ἀρᾶς, ἐν οἷς ἐστὶ καὶ ἡ Ἰουδαία γῆ· ὥσε μὴ δυνάσθαι ἐφαρμόζειν αὐτῇ τὸ, εἰς γῆν ἀγαθὴν καὶ πολλὴν, εἰς γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι· κἂν συμβολικῶς σκιὰ εἶναι ἀποδεικνύηται ἡ Ἰουδαία καὶ ἡ Ἱερουσαλὴμ τῆς καθαρᾶς ἐν καθαρῷ κειμένης ἄνω γῆς ἀγαθῆς καὶ πολλῆς, ἐν ᾗ ἐστὶν ἡ ἐπουράνιος Ἱερουσαλήμ. περὶ ἧς διαλαβὼν ὁ Ἀπόστολος, ὡς συνεγερθεὶς Χριστῷ, καὶ τὰ ἄνω ζητῶν, καὶ νῦν σύρων ἑδεμιᾶς ἐχόμενον ἰουδαϊκῆς μυθολογίας, φησὶν, ἀλλὰ προσεληλύθατε Σιὼν ὄρει, καὶ πόλει Ἑβρ. 12. 22.
Θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν Ἀγγέλων, πανηγύρει. ἵνα δέτις πειθῇ, μὴ παρὰ τὸ βέλημα τοῦ θείου πνεύματος ἡμᾶς λέγειν περὶ τῆς παρὰ Μωϋσῇ γῆς ἀγαθῆς καὶ πολλῆς· ἐπισησάτω πᾶσι μὲν τοῖς Προφήταις, διδάσκουσι τὴν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐπάνοδον τῶν πεπλανημένων καὶ ἀποπεπλωκότων ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἀπα-

ἀπαξαπλῶς ἀποκαθισαμένων εἰς τὸν καλούμενον τόπον καὶ πόλιν τοῦ Θεοῦ παρὰ
Ψαλ. 75. 2. τῷ εἰπόντι, ὅτι ἐν εἰρήνῃ ἁγίᾳ ὁ τόπος
Ψαλ. 47. 1, 2. αὐτοῦ· λέγοντι δὲ καὶ τὸ, μέγας ὁ Κύριος, καὶ αἰνετὸς σφόδρα, ἐν πόλει τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἐν ὄρει ἁγίῳ αὐτοῦ, εὐρίζῳ ἀγαλλιάματι πάσης τῆς γῆς. ἀρκεῖ δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος παραθέσθαι τὰ ἀπὸ τοῦ τριακοστοῦ ἕκτου ψαλμοῦ, οὕτως ἔχοντα περὶ
Ψαλ. 36. 9, 11, 22, 29. τῆς τῶν δικαίων γῆς, οἱ δ' ὑπομένοντες τὸν Κύριον, αὐτοὶ κληρονομήσουσι γῆν· καὶ μετ' ὀλίγα, οἱ δὲ πραεῖς κληρονομήσουσι γῆν, καὶ κατατρυφήσουσιν ἐπὶ πλήθει εἰρήνης· καὶ μετ' ὀλίγα, οἱ εὐλογοῦντες αὐτὸν κληρονομήσουσι γῆν· καὶ πάλιν, οἱ δίκαιοι κληρονομήσουσι γῆν, καὶ κατασκηνώσουσιν εἰς αἰῶνα αἰῶνος ἐπ' αὐτῆς. ὅρα δ' εἰ μὴ τὸ καθαρὰν εἶναι ἐν καθαρῷ τῷ οὐρανῷ τὴν γῆν, δηλοῦται τοῖς ἀκούειν δυναμένοις τῶν οὕτως εἰρημένων ἐν
Ψαλ. 36. 34. τῷ αὐτῷ ψαλμῷ, ὑπόμεινον τὸν Κύριον, καὶ φύλαξον τὴν ὁδὸν αὐτοῦ· καὶ ὑψώσεισε τοῦ κατακληρονομῆσαι τὴν γῆν.

θ. Καὶ νῦν ἰδοὺ κραυγὴ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἥκει πρός με· καὶ ἐγὼ ἑώρακα τὸν θλιμμὸν, ὃν οἱ Αἰγύπτιοι
ι. θλίβουσιν αὐτούς. Καὶ νῦν δεῦρο, ἀποστείλωσε εἰς Φαραὼ βασιλέα Αἰγύπτου, καὶ ἐξάξεις τὸν λαόν μου τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου.

ια. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς τὸν Θεὸν, τίς εἰμι, ὅτι πορεύσομαι πρὸς Φαραὼ βασιλέα Αἰγύπτου, καὶ ὅτι ἐξάξω τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου;

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁρᾷς αὐτὸν παραιτούμενον διὰ τοὺς Ἰσραηλίτας μάλιστα, καὶ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν ἐκκλίνοντα; οὗτος ὁ Μωϋσῆς εἰς ὃν καυχῶνται. καυχῶνται δὲ οὐκ αὐτοὶ, ἀλλ' ἡ τοῦ Μωσέως προαίρεσις.

ΑΔΗΛΟΥ. Παραιτεῖται ὁ Μωσῆς. ὅσον μὲν γὰρ εἰς τὸ ῥύσασθαι τὸν Ἰσραὴλ, καὶ πάνυ ἐβούλετο. ὁ γὰρ καὶ πρὶν προσαχθῆναι ἀπελθὼν, πολλῷ μᾶλλον ἂν καὶ σφοδρότερον ἀπῆλθε κελευόμενος. ὅσον μὲν οὖν εἰς τὸ ῥύσασθαι τὸν λαὸν, πρόθυμος ἦν· ὅσον δὲ εἰς τὸ τὸν λαὸν πεῖσαι τὴν εὐεργεσίαν δέξασθαι, οὐ πρόθυμος. καὶ εὑρίσκετο μὲν κενὸν τὸ πρόσταγμα. οὐ γὰρ τοσοῦτον Αἰγυπτίων Μωσῆς τὴν σκληρότητα παραιτεῖται, ὅσον Ἰσραὴλ τοῦ εὐεργετουμένου χάριν.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Παραιτεῖται Μωσῆς, διότι ᾔδει τὴν ὑπόθεσιν, ἧς ἕνεκεν ἀπεστέλλετο. ὤκνει πρός τε τὸ ἀνένδοτον τῆς καρδίας τοῦ Φαραὼ ἀποβλέπων, καὶ πρὸς τὸ δεισπειθὲς πάλιν καὶ δυσάγωγον τὸ τοῦ λαοῦ. πεῖραν γὰρ εἶχε τῆς ἀγνωμοσύνης τῶν Ἰουδαίων, ὅτι καὶ εὐεργετηθέντες ἐφυγάδευσαν αὐτόν. διὸ καὶ τὴν κακίαν αὐτῶν μὴ φέρων, πρὸς τὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ

A ἡσυχίαν ἀνεχώρησεν, [ἐπὶ προφάσει τοῦ ποιμαίνειν, τοὺς τῶν πόλεων καὶ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων θορύβους ἀποδιδράσκων. διὰ τοῦτό φησι, τίς εἰμι ἐγὼ, ὅτι πορεύσομαι πρὸς Φαραὼ, καὶ ὅτι ἐξάξω τὸν λαὸν ἐκ γῆς Αἰγύπτου; οὔτε γὰρ Φαραὼ ἄνευ μεγάλων κακῶν ἐξαποστέλλει τὸν λαόν· καὶ ὁ λαὸς οὐκ εὔκολος μεταχειρισθῆναι, ἀντιβαίνων ἀεὶ τοῖς πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ ἐπιμελουμένοις.]

B ** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἆρ' οὖν οὐκ ἐναργὴς ὁ τύπος; καὶ ὁ τῆς παραιτήσεως τρόπος οὐχὶ τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ τὸ ἀσυγκρίτως ὑπερτεροῦν καὶ ὑπερκείμενον ἔχει, τουτέστι Χριστόν; ὡς τὸ, τίς εἰμι ἐγὼ λέγειν ἀνάρμοστον. εὐπετὲς δὲ λίαν τὸ ἐξελέσθαι λαοὺς, καὶ σώζειν ἔθνη, καὶ ἀποκομίζειν εἰς ἐλευθερίαν, συντετριμμένου καὶ ἀτονήσαντος τοῦ πρὸς δουλείαν συνέχοντος, τουτέστι τοῦ
Γ Σατανᾶ. τὶ δὲ, οὐχὶ κἀντεῦθεν ἰδεῖν ἀταλαίπωρον παντελῶς, ὅτι τῆς ἁπάντων σωτηρίας πρύτανις γέγονεν ὁ μονογενής; δι' αὐτοῦ γὰρ ἐκλελυτρώμεθα· καί φησιν ὁ Προφήτης, οὐ πρέσβυς, οὐκ Ἄγγελος, Ἡσ. 63. 9.
ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος ἔσωσεν ἡμᾶς.

ιβ. Εἶπε δὲ ὁ Θεὸς Μωσῇ, λέγων, ὅτι ἔσομαι μετὰ σοῦ· καὶ τοῦτό σοι τὸ σημεῖον ὅτι ἐγώ σε ἐξαποστέλλω, ἐν
Δ τῷ σε ἐξαγαγεῖν τὸν λαόν μου ἐξ Αἰγύπτου, καὶ λατρεύσετε τῷ Θεῷ ἐν τῷ ὄρει τούτῳ.

ιγ. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς τὸν Θεὸν, ἰδοὺ ἐγὼ ἐλεύσομαι πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρῶ πρὸς αὐτοὺς, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς· καὶ ἐρωτήσουσί με, τὶ ὄνομα αὐτῷ; τὶ ἐρῶ πρὸς αὐτούς;

E ΑΔΗΛΟΥ. Εἰς ἐμαυτὸν βλέπων, ἀπορῶ φησὶν, ἐπειδὴ μέλλω λέγειν ἐγὼ πρὸς δῆμον ὅλον, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς. ἀντισταθμῶμαι τὸ ἐμὸν ἀσθενὲς τῷ μεγέθει τῶν ῥημάτων, ὧν λέγειν ἐντέταλμαι, καὶ λίαν ἀγωνιῶ. καὶ γὰρ αὐτίκα μάλα ἐροῦσιν ἐκεῖνοι, πρὸς οὓς πέμπομαι, τὸν Θεὸν τῶν πατέρων ὑμῶν λέγεις, ὦ οὗτος, ἀπεσταλκέναι σε πρὸς ἡ-
Z μᾶς. οὐκοῦν τὶ ὄνομα αὐτῷ; φράσον ἡμῖν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ζητεῖς ὄνομα Θεοῦ; καὶ τὶς ὁ μετονομάσας; τὶς γὰρ αὐτοῦ προϋπῆρχεν, ἵνα μάθῃς τὴν προσηγορίαν; τὶς δὲ ἦν ὅμοιος, ἵνα τοῦτο ποιήσῃ; ἀκατονόμαστον ζητεῖς προσηγορίαν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἤθελε μὲν οὖν καὶ Μωϋσῆς ἐλευθερῶσαι τὸν Ἰσραὴλ, ὁ καὶ τὸν Θεὸν προλαβών· πόσῳ γε μᾶλλον ἐξ
H ἐκείνου πεμπόμενος; ἠπόρει δὲ πῶς ἄρα τούτους καὶ πείσειεν. οὐ δέδοικε λίαν τοὺς Αἰγυπτίους, διὰ δὲ τούτους σκληροὺς ὄντας ταράττεται. τοιγαροῦν οὐ περὶ ἐκείνων, περὶ δὲ τούτων φησὶν, ἐροῦσί μοι, τὶ ὄνομα αὐτῷ;

ιδ. [Καὶ]

ιδ. [Καὶ] εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς πρὸς Μωϋσῆν, ἐγώ εἰμι ὁ Ὤν. οὕτως ἐρεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, ὁ Ὢν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἐπειδὴ οὐχ εὑρέθη τὶς λέξις σημαίνουσα τὸ ἀκατονόμαστον, εἰπέφησιν, ὁ Ὤν. τὸ γὰρ Ὢν πράγματός ἐστι σημαντικὸν, οὐχὶ ὀνόματος δηλωτικὸν Θεοῦ. ὁ Ὢν, ὁ δι' ἑαυτὸν ὢν, οὐμὴν παρ' ἄλλου ἔχων τὸ εἶναι.

** ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ. Διά τινος μετοχῆς ἕνα καὶ μόνον Θεὸν ἑαυτὸν εἶναι μυστικῶς
» διδάσκει. ἐγὼ γάρ φησιν εἰμὶ ὁ Ὤν· ἀντιδιαστέλλων ἑαυτὸν δηλονότι ὁ ὢν τοῖς μὴ οὖσιν, ἵνα γνῶσιν οἱ πρότερον ἀπατηθέντες, ὅτι οὐχὶ τοῖς οὖσιν, ἀλλὰ τοῖς μὴ οὖσι προσέσχον. Καὶ μεθ' ἕτερα. Τὴν αἰδιότητα αὐτοῦ ὁ Θεὸς τῷ Μωσῇ σημῆναι θέλων, ἐγώ-
» εἰμι ὁ Ὤν, ἔφη, τῆς ὢν συλλαβῆς οὐχ ἕνα μόνον δηλούσης, ἀλλὰ τοὺς τρεῖς, τόντε παρεληλυθότα, καὶ τὸν ἐνεστῶτα, καὶ τὸν μέλλοντα.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Πολλῷ τὶς τῷ μεταξὺ χρόνῳ ταῖς ὑψηλαῖς δι' ἡσυχίας ἐμφιλοσοφήσας μελέταις, μόλις κατανοήσει τὶ μέν ἐστιν ὡς ἀληθῶς τὸ ὄν, ὃ τῇ αὐτοῦ φύσει τὸ εἶναι ἔχει· τὶ δὲ τὸ μὴ ὄν, ὃ ἐν τῷ δοκεῖν εἶναι μόνον ἐστὶν, ἀνυπόστατον ἔχον ἐφ' ἑαυτοῦ τὴν φύσιν. ὅμοι δοκεῖ τότε ὁ μέγας Μωϋσῆς, ἐν τῇ θεοφανείᾳ παιδευθεὶς, γνῶναι· ὅτι οὐδὲν τῶν ἄλλων, ὅσα τε τῇ αἰσθήσει καταλαμβάνεται, καὶ ὅσα κατὰ διάνοιαν θεωρεῖται, τῷ ὄντι ὑφέστηκε, πλὴν τῆς ὑπεράνω ἑστώσης οὐσίας καὶ αἰτίας τοῦ παντὸς, ἀφ' ἧς ἐξῆπται τὸ πᾶν. εἰ γάρ τι καὶ ἄλλο ἐν τοῖς οὖσιν ἡ διάνοια βλέπει, ἀλλ' ἐν οὐδενὶ τῶν ὄντων τὸ ἀπροσδεὲς τοῦ ἑτέρου ἐνθεωρεῖ ὁ λόγος, ᾧ δυνατόν ἐστι δίχα τῆς μετουσίας τοῦ ὄντος εἶναι. τὸ δὲ ὡσαύτως ἔχον ἀεὶ, τὸ ἀναυξὲς, τὸ ἀμείωτον, τὸ πρὸς πᾶσαν μεταβολὴν, τήν τε πρὸς τὸ κρεῖττον καὶ τὴν πρὸς τὸ χεῖρον, ἐπίσης ἀκίνητον. τοῦ μὲν γὰρ χείρονος, ἠλλωτρίωται· τὸ δὲ κρεῖττον, οὐκ ἔχει. τὸ δὲ παντὸς ἀνενδεὲς ἑτέρου, τὸ μόνον ὀρεκτὸν, καὶ παρὰ παντὸς μετεχόμενον, καὶ ἐν τῇ μετουσίᾳ τῶν μετεχόντων οὐκ ἐλαττούμενον, τοῦτό ἐστιν ὡς ἀληθῶς τὸ ὄντως ὄν, καὶ ἡ τούτου κατανόησις, ἡ τῆς ἀληθείας γνῶσίς ἐστι.

» ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τὸ δὲ ὁ Ὤν, τοῦ ἀεὶ εἶναι σημαντικόν ἐστι, καὶ τοῦ ἀνάρχως εἶναι, καὶ τοῦ ὄντως εἶναι καὶ κυρίως.

» ** ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἐγώ εἰμι ὁ Ὤν·
» καὶ τὸ ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ Θεός· καὶ ὅπου ποτὲ λέγει ἡ Γραφὴ, ὁ Θεὸς, ἡμεῖς ἀναγινώσκοντες, οὐδὲν ἕτερον, ἢ αὐτὴν τὴν ἀκατάληπτον αὐτοῦ οὐσίαν, σημαινομένην νοοῦμεν· καὶ ὅτι ἐστὶν, ὅνπερ λέγουσι.

A ιε. Καὶ εἶπε πάλιν Κύριος ὁ Θεὸς πρὸς Μωϋσῆν, οὕτως ἐρεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν, ὁ Θεὸς Ἁβραὰμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακὼβ ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς. τοῦτό μου ἐστὶν ὄνομα αἰώνιον, καὶ μνημόσυνον γενεῶν γενεαῖς.

B ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἀλλ' οὐ νοοῦσι, φησὶ, τίς ἐστιν ὁ Ὤν. τοὺς πατέρας αὐτῶν ἔχων ἀγαθοὺς δούλους, ὁμολογῶ ἐμαυτὸν Θεὸν
» εἶναι ἐκείνων. εἰπὲ αὐτοῖς, ὁ Θεὸς Ἁβραὰμ, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τούτῳ οὐδεὶς ἀντερεῖ, μὴ ἐκ προσώπου τοῦ Κυρίου εἰρῆσθαι. (1) τὸ μὲν γὰρ Ὢν, προτέτακται, διὰ τὸ ἓν καὶ
» κοινὸν τῆς οὐσίας· τὸ δὲ, ὁ Θεὸς Ἁβραὰμ,
Γ » καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακὼβ μετὰ τῆς ἐνάρθρου προσθήκης, ἵνα δηλώσῃ τὸν διωρισμένον ἑκάστης ὑποστάσεως χαρακτῆρα, καὶ ἰδιάζοντα.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ταῦτα τῆς ἁγίας Τριάδος ἐστὶ τελεωτάτη καὶ περιφανεστάτη θεολογία. προτέτακται γὰρ συνημμένως τὸ ἓν καὶ κοινὸν τῆς οὐσίας καὶ τῆς Θεότητος
» τῶν τριῶν ὑποστάσεων. ἔφη γὰρ, οὕτως
» ἐρεῖς, ὁ Ὢν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς. τὸ
Δ γὰρ ὢν, οὐσίας καὶ ὑπάρξεως ὄνομα παραστατικόν· τὴν δὲ οὐσίαν ἐκ τοῦ εἶναι προσηγορεῦθαι, πᾶσι κατάδηλον. ἵνα οὖν μήτις νομήσειεν, ὡς ἕτερός ἐστιν ὁ Ὢν παρὰ τὸν τῶν πατέρων Θεὸν, συνέζευξε, μηδὲν τὸ παράπαν διελὼν, ἢ ἐν μέσῳ θεὶς, ἀλ-
» λὰ προστάξας εἰπεῖν, ὁ Ὢν ἀπέσταλκέ με,
» ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν. τὶ οὖν, μέχρι τούτων στησόμεθα, καὶ ἐν ὑποστάσει μιᾷ καὶ προσώπῳ τὸν ὄντα, τὸν Θεὸν τῶν πατέ-
E ρων ὑποληψόμεθα; λεγέσθω γὰρ καὶ πρόσωπον πρὸς τὴν τοῦ ὑποκειμένου σαφήνειαν, μὴ ἐννοούντων ἡμῶν ἐπὶ τοῦ ἀσωμάτου μήτε σχῆμα, μήτε περιγραφὴν, ἅπερ ἐπὶ τῶν σωμάτων τῇ τοῦ προσώπου σημασίᾳ συμπέπλεκται. ἀλλ' εἴπερ ἐβούλετο, τοῦτο οὕτω νομίζεσθαι, καὶ κατὰ τὴν ἰουδαϊκὴν ἀχλὺν καὶ σμικρολογίαν ὑποστάσει μιᾷ τὴν Θεότητα περικλείεσθαι, τῆς ἀληθείας μὴ ἑτέρως ἐχούσης, οὐκ ἂν μετὰ τὸ εἰπεῖν, ὁ Ὢν,
Z » καὶ ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν, ἑτέρας ἐδεῖτο προσθήκης. εἰ δὲ καὶ πατέρων ὀνομαστὶ, διὰ τὸ πρὸς τὴν τῶν προγόνων θεοφιλίαν καὶ ἀρετὴν ἑλκύσαι τοὺς ἀκουσομένους, ἐπιμνησθῆναι προὔκειτο· ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν προσεπάγειν ἐχρῆν, Ἁβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακώβ. νυνὶ δὲ τὸ διηυκρινημένον καὶ ἀσύγχυτον, ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ ὁμότιμον, καὶ κατὰ πᾶν ὁτιοῦν ἀπαράλλακτον σαφέστατα δηλῶν τῶν
H τριῶν ὑποστάσεων, ἐξεπίτηδες ἐπιφέρει,
» καὶ μετὰ πλείστης ὅσης ἐμφάσεως· ὁ Θεὸς Ἁβραὰμ,

(1) Τὰ μὲν ἄχρι τοῦδε κεῖται ἐν τῷ 2. κατ' Εὐνομ. λόγ. τὰ δὲ ἑξῆς ἐν τοῖς ἐκδεδομ. οὐχ εὕρηται.

» Ἀβραὰμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ Θεὸς
» Ἰακώβ. ἀ γὰρ μὴ τᾶτο ἰῶ, καὶ (1) μέχρι
τῆς Τριάδος ἵσατο τὰ τῆς Θεολογίας, ἕδει
προσθῆναι καὶ ὁ Θεὸς Ἰωσήφ. ἰῶ γὰρ καὶ
ἄτος αὐτῷ Φίλος ἐκ παραγάνων αὐτῶν,
κ᾽ τὰς προγόνας ὑπερακοντίσας ταῖς ἀρε-
ταῖς, καὶ σωφροσυνῇ πρὸς τὸ πυρὰν τῆς
πορνείας παραταξάμενος. Καὶ μετ᾽ ὀλίγα. Τὶ
ἦν τὸ ἄτως ἐπίσημον ἐσιώπησεν; ἰῶ γὰρ
καὶ αὐτᾶ, καθάπερ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ
καὶ Ἰακὼβ, ὁ Θεὸς, διὰ τὸ τῆς θεολο-
γίας καὶ τῆς λοιπῆς ἀρετῆς οἰκειότητα·
τάχα δὲ, ταὐτὸν εἰπεῖν θεοφιλίαν, καὶ
γενικῶς ἀρετήν. διά τοι τᾶτο καὶ ὁ ψάλ-
λων Προφήτης πρὸς τὸν Θεὸν, ἔλεγεν·
Ψαλ. 79. 1. ὁ ποιμαίνων τὸν Ἰσραὴλ, καὶ τὰ ἑξῆς.
ἄτος (2) ἰῶ καὶ Ἰωσὴφ Θεὸς, ὁ Θεός. ὥσε
» τὸ εἰπεῖν, ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ, καὶ ὁ Θεὸς
» Ἰσαὰκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακὼβ, μέχρι (3) τῶν
τριῶν σῆσαν τὴν ἐπαριθμησιν, θεολογία
τις ἰῶ ἀκριβεσάτη, καὶ ἀκ ἁπλῆ προγό-
νων ἀνάμνησις. καὶ ἡ τῶν ἄρθρων προσ-
θήκη πολλὴν ἡμῖν καὶ μεγίσην εἰσάγει τά-
των ἀπόδειξιν. ἀ γὰρ εἶπεν ἄνωθ τῶν
ἄρθρων, ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ἑκάσῳ παραπεφυλαγ-
» μένως, ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ, καὶ τὰ ἑξῆς·
ἵνα δηλώσῃ τὸν διωρισμένον ἑκάσης ὑπο-
στάσεως χαρακτῆρα, καὶ ἰδιάζοντα καὶ
ἀμίκτως μὲν ἔχοντα κατ᾽ αὐτὸ τὸ ἴδιον,
ὡς μὴ τὰς τρεῖς εἰς ἓν συγχύθαι καὶ
συναλείφεσθαι, μὴ διαιρᾶντα δὲ τὴν τῆς
ἀσίας ταυτότητα. καὶ γὰρ εἰ καὶ ἐξαίρε-
τον καὶ ἀμιγὲς ὁ πατὴρ ἔχει τὸ εἶναι πα-
τὴρ, καὶ τὸ μὴ ἐκ τινος γεγεννῆθαι· καὶ
ὁ υἱὸς ὡσαύτως τὸ εἶναι υἱὸς, καὶ τὸ γεν-
νητῶς μὲν, σωαϊδίως δὲ ὡς ἀπαύγασμα,
καὶ τὸ ἐκλελάμφθαι καὶ γεγεννῆσθαι ἀῤ-
ῥήτως καὶ ὑπὲρ νᾶν ἐκ πατρός· καὶ πα-
ραπλησίως τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, αὐτὸ τὸ
εἶναι πνεῦμα ἅγιον, καὶ τὸ ἀχρόνως καὶ
ἀδιασάτως μὴ γεγεννῆσθαι, ἀλλ᾽ ἐκπο-
ρεύεσθαι παρὰ τᾶ Θεᾶ καὶ πατρός· καὶ
τὸ ἴδιον ἑκάσῳ παγίως ἐν ἐσι, καὶ ἀ μετα-
χωρεῖ πρὸς ἕτερον· τᾶτο γὰρ κυρίως ἰδιό-
της· ἀλλ᾽ ἓν μία Θεότης ἐν τοῖς τρισὶ,
καὶ ταυτότης ἀσίας, παραλλαγῆς πάσης
χηρεύσα. πῶς γὰρ οἷόν τε τὸ ἐξ αὐτᾶ
τᾶ πατρὸς γενηθὲν, μὴ ἴδιον εἶναι τῆς
ἀσίας αὐτᾶ νοεῖν, ἀλλ᾽ ἀπεξενωμένον καὶ
ἔξωθεν; μὴ ἴδιον εἶναι τῆς ἀσίας αὐτᾶ
νοεῖν; (4) εἰ μὲν (5) γὰρ κοινωνεῖ τῆς
ἀσίας αὐτῷ, μήτε γεγεννῆσθαι, μήτε ἐκ-
πεπορεῦσθαι, λεγέσθω· γεννήσεως δὲ ὀνο-
μαζομένης, καὶ υἱᾶ τᾶ γεγεννημένα, καὶ
ἐκπορεύσεως διαγελομένης ἐξ αὐτᾶ τᾶ
Θεᾶ, καὶ τᾶ ἐκπορευομένα, πνεύματος
ἁγίᾳ προσαγορευομένα, πῶς δυώαμαι τὰ
βοῶντα τὸ κοινὸν τῆς Φύσεως, ἤγουν ἀσίας,
ὀνόματι παραγράψασθαι, κ᾽ ἕτερον εἰπεῖν
τῇ ἀσίᾳ τὸν γεγεννηκότα, καὶ ἐξ ἄλλης
A τινὸς Φύσεως διορίζεσθαι τὸν γεγεννημέ-
νον υἱόν; ἢ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον χωρίζειν
ἐκείνα, παρ᾽ ἃ θεοπρεπῶς ἐκπορεύεται;
καθάπερ ἂν ἄντις τῆς πηγῆς ἐκπορευό-
μενον ποταμὸν ἑτέρας εἶναι παρὰ τὴν πη-
γὴν Φύσεως ἀποφαίνοιτο. τὶ γὰρ εἶπεν ὁ
» τῷ Μωσῇ χρηματίζων; ἐγώ εἰμι ὁ Ὤν, καὶ
» ἀπέσαλκέ με πρὸς ὑμᾶς Κύριος ὁ Θεὸς
» τῶν πατέρων ὑμῶν. καὶ ἄτω τὴν μονάδα
διὰ τάτων τῶν ὀνομάτων προθείς· τᾶ,
B Ὤν· καὶ τᾶ, Κύριος· καὶ τᾶ, Θεᾶ· παρὰ
πόδας τὴν τριτὴν σημασίαν ἐπάγει τῶν
» ὑποσάσεων· ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ, καὶ τὰ λοι-
πά. ὥσε τὸ, Ὤν· καὶ τὸ, Κύριος· καὶ τὸ,
Θεὸς, ἐπὶ ἑκάσην ἴσως καὶ ὁμοτίμως ἐκ-
τείνεσθαι τῶν ὑποσάσεων. Ὤν καὶ γὰρ ὁ
πατὴρ, Ὤν καὶ ὁ υἱὸς, Ὤν καὶ ὁ παρά-
κλητος, τατέσι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. μὴ
γάρ τις ἀμαθῶς κατασμικρυνέτω τάτῳ
τῷ ὀδετέρῳ τῆς κλήσεως· ἐπεὶ κ᾽ πνεῦμα
Γ ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ προσηγόρευται. πνεῦ- Ἰωάν. 4. 24.
» μα γάρ φησιν ὁ Θεὸς, καὶ τὰ ἑξῆς. τὸν
» αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ, Κύριος ὁ Θεὸς, ἐπὶ
τὰς τρεῖς ὑποσάσεις διαβαίνει. καὶ ὥσπερ
Κύριος ὁ πατὴρ, ἄτω Κύριος καὶ ὁ υἱὸς,
καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ Θεὸς πά-
λιν, ἀκ ἄλλος μὲν ὁ πατὴρ, ἄλλος δὲ ὁ
υἱὸς, ἕτερος δὲ τὸ πνεῦμα ὑπολη Φθήσε-
ται. μιᾶς δὲ ἄσης ἀσίας ἐν τῇ ἁγίᾳ Τριά-
δι, κυριότητός τε καὶ Θεότητος, τὸ τῶν
Δ τριῶν ὑποσάσεων ὁμοτίμως προτετάχθαι
τὸ, Ὤν, καὶ τὸ, Θεὸς, καὶ τὸ, Κύριος·
πῶς Ἄρειος ὁ κατὰ τῆς ἀληθείας λυτλή-
σας εἰκῇ, τὸ, ἰῶ ποτὲ, ὅτε ἀκ ἰῶ ὁ υἱὸς,
ἡ θεομάχος ψυχὴ ἀπετόλμησεν εἰπεῖν,
καὶ ὅτι ἐξ ἀκ ὄντων ἐγένετο;

» ** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τᾶτο γάρ-
» μα, φησὶν, ὄνομά ἐσιν αἰώνιον, Θεὸς Ἀ-
βραὰμ, καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ Θεὸς Ἰα-
κώβ. ἀντὶ τᾶ καθάπαξ, τὸ πρός τι. καὶ
E μήποτε εἰκότως; ὀνόματος γὰρ ὁ Θεὸς ἐδεῖτο· μὴ δεόμενος δ᾽ ὅμως ἐχαρίζετο τῷ
γένει τῶν ἀνθρώπων κλῆσιν οἰκείαν, ἵνα
ἔχοντες καταφυγὴ πρὸς ἱκεσίας καὶ λι-
τὰς, μὴ ἀμοιρῶσιν ἐλπίδος χρησῆς.

ις. Ἐλθὼν συνάγαγε τὴν γερ-
σίαν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς
αὐτὰς, Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων
Z ὑμῶν ὤπταί μοι, ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ,
καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰα-
κὼβ, λέγων· ἐπισκοπῇ ἐπέσκεμμαι
ὑμᾶς, καὶ ὅσα συμβέβηκεν ὑμῖν ἐν
Αἰγύπτῳ.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπισκοπῇ ἐπέσκεμμαι,
ἐπιβλέψει ἐπέβλεψα· καὶ ὡς ἄνωθεν ἐφ᾽
ὑμᾶς βαλὼν τὴν ὄψιν, ἄτω μεγαλοπρε-
πῶς ὑμῶν Φροντίζω.

ιζ. Καὶ

(1) Καὶ μὴ ἀναγνωσέον, ἢ ὑπονοητέον τὸ, μή. (2) Ἰσ. ἄτως. (3) Καὶ μέχρι ὀρθότερ.
(4) Ἐλλείπει τί. ἀναπληρωτέον δὲ τυχὸν ἄτω, νοεῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; ἢ ἐπαναληπτέον πάντα
ἄτω· πῶς γὰρ οἷόν τε τὸ ἐξ αὐτᾶ τᾶ πατρὸς ἐκπορευθὲν, μὴ ἴδιον εἶναι τῆς ἀσίας αὐτᾶ νοεῖν, ἀλλ᾽
ἀπεξενωμένον, καὶ ἔξωθεν;
(5) Ἀναγν. εἰ μὴ γάρ.

ιζ. Καὶ εἶπεν, ἀναβιβάσω ὑμᾶς ἐκ τῆς κακώσεως τῶν Αἰγυπτίων εἰς τὴν γῆν τῶν Χαναναίων, καὶ Χετταίων, καὶ Εὐαίων, καὶ Ἀμορῥαίων, καὶ Φερεζαίων, καὶ Γεργεσαίων, καὶ Ἰεβυσαίων, εἰς γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι.

ιη. Καὶ εἰσακούσονταί σου τῆς φωνῆς. καὶ εἰσελεύσῃ σὺ, καὶ ἡ γερουσία Ἰσραὴλ πρὸς Φαραὼ βασιλέα Αἰγύπτου· καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτὸν, Κύριος ὁ Θεὸς τῶν Ἑβραίων προσκέκληταί ἡμᾶς· πορευσόμεθα δὴ ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν εἰς τὴν ἔρημον, ἵνα θύσωμεν Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν.

ιθ. Ἐγὼ δὲ οἶδα, ὅτι οὐ προήσεται ὑμᾶς βασιλεὺς Αἰγύπτου πορευθῆναι, ἐὰν μὴ μετὰ χειρὸς κραταιᾶς.

» ** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Πορεύου, φησὶ,
» καὶ εἰπὲ τῷ Φαραὼ, ἵνα ἐξαποστείλῃ τὸν
» λαόν· ἐγὼ δὲ οἶδα, ὅτι οὐ μὴ ἐξαποστείλῃ
αὐτούς. ἐμφαίνει γὰρ ἄμφω, καὶ τὸ θεῖον, προειδὼς τὸ ἐσόμενον· καὶ τὸ φιλάνθρωπον τὸ αὐτοῦ, τῷ αὐτεξουσίῳ τῆς ψυχῆς ἀφορμὰς μετανοίας χαριζόμενος.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Προειδὼς ὁ Θεὸς τὸ Φαραὼ τὸ δυσπειθὲς, τί δήποτε μὴ ἐξ ἀρχῆς αὐτὸν ἐκόλασεν; Ὅτι προῄδει, δεδήλωκεν· οἶδα γάρ φησιν, ὅτι οὐ προήσεται
» ὑμᾶς Φαραὼ βασιλεὺς Αἰγύπτου, εἰ μὴ μετὰ χειρὸς κραταιᾶς. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα πατάξω τὸν Αἰγύπτιον· ἀλλ' ὅμως ἀγαθὸς ὢν καὶ φιλάνθρωπος, κολάζειν ἐκ μόνης προγνώσεως οὐκ ἀνέχεται, ἀλλ' ἀναμένει τῶν πραγμάτων τὸ τέλος, καὶ δείκνυσιν ἅπασι τῆς τιμωρίας τὸ δίκαιον. ἄλλως τε καὶ πολλῷ δικαιότερον τὸ τὴν ἐκείνου γυμνωθῆναι κακίαν καὶ πονηρίαν τοῦ τὸν Θεὸν ἁπλῶς νομισθῆναι. εἰ γὰρ πρὸ τῶν ἐλέγχων ἐκόλασεν, ἔδοξεν ἂν καὶ ὠμὸς εἶναι καὶ ἄδικος. νῦν δὲ καὶ τοῦ Θεοῦ τὸ μακρόθυμον δέδεικται, κἀκείνου τὸ θηριῶδες καὶ δυσσεβὲς ἐλήλεγκται.

κ. Καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου, πατάξω τοὺς Αἰγυπτίους ἐν πᾶσι τοῖς θαυμασίοις, οἷς ποιήσω ἐν αὐτοῖς· καὶ μετὰ ταῦτα ἐξαποστελῶ ὑμᾶς.

κα. Καὶ δώσω χάριν τῷ λαῷ τούτῳ ἐνώπιον τῶν Αἰγυπτίων· ὅταν δὲ ἀποτρέχητε, οὐ μὴ ἀπελεύσεσθε κενοί.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Αὕτη ἡ ἐπαγγελία τοῦ
» Ἀβραὰμ προεδέδοτο· μετὰ ταῦτα, λέ- Γεν. 15. 14.
» γοντος τοῦ Θεοῦ, ἐξελεύσονται ὧδε μετὰ
» ἀποσκευῆς πολλῆς.

κβ. Αἰτήσει γυνὴ παρὰ γείτονος καὶ συσκήνου αὐτῆς σκεύη ἀργυρᾶ, καὶ χρυσᾶ, καὶ ἱματισμόν· καὶ ἐπιθήσετε ἐπὶ τοὺς υἱοὺς ὑμῶν, καὶ ἐπὶ τὰς θυγατέρας ὑμῶν· καὶ συσκευάσετε τοὺς Αἰγυπτίους.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ συσκευάσετε
» τοὺς Αἰγυπτίους. ὁ Σύρος, ἐκτινάξατε, κε-
» νώσατε, φησίν. Ἀκύλας, συλήσατε.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐπειδὴ γὰρ πολὺν ἐδούλευσαν χρόνον, καὶ τὸν μισθὸν οὐκ ἀπέλαβον, ἅκοντας αὐτοὺς ἀπαιτηθῆναι περεσκεύασεν ὁ Θεός.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Αἰτιῶνταί τινες τὸ προσεταχέναι τὸν Θεὸν τοῖς Ἑβραίοις αἰτῆσαι τοὺς Αἰγυπτίους σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ ἱματισμὸν, καὶ σκυλεῦσαι τοὺς Αἰγυπτίους. ὅτω γὰρ καὶ ὁ Σύμμαχος τὸ
» σκευάσασθαι ἡρμήνευσε. Πολὺν ἐν Αἰγύπτῳ χρόνον ὑπέμειναν ὁ λαὸς πλινθουργῶν, καὶ τειχοποιῶν, καὶ πόλεις οἰκοδομῶν. ἐβουλήθη τοίνυν μισθὸν αὐτοὺς τῶν πόνων λαβεῖν ὁ δεσπότης Θεός. διὸ δὴ καὶ ταῦτα δρᾶσαι προσέταξε. καὶ μηδεὶς ἄδικον νομιζέτω, τῷ Φαραὼ τὸν λαὸν ἠδικηκότος, τοὺς Αἰγυπτίους τὸν μισθὸν εἰσπραχθῆναι. ἐκοινώνουν γὰρ κἀκεῖνοι τῆς ἀδικίας, μιμούμενοι τοῦ τοῦ βασιλέως ὠμότητα.

ΚΕΦ. Δ.

α. Ἀποκριθεὶς δὲ Μωϋσῆς, καὶ εἶπεν, ἐὰν μὴ πιστεύσωσί μοι, μηδὲ εἰσακούσονται τῆς φωνῆς μου, (ἐροῦσι γὰρ, ὅτι οὐκ ὤφθαί σοι ὁ Θεὸς,) τί ἐρῶ πρὸς αὐτούς;

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐδεδίει γὰρ Μωσῆς, μὴ ἄρα τὶς εἶναι δόξειε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ φιλοψευδής τε καὶ ἀκαιόμυθος, ὤφθαι μὲν λέγων ἑαυτῷ τὸν τῶν ὅλων Θεὸν, εἰπεῖν δὲ προσάξαι, τῆς Αἰγυπτίων πλεονεξίας ὅτι πρέπει λοιπὸν ἀποφοιτᾶν ἐρρωμένως. ταύτητοι θαυματουργεῖν ἐκελεύσετο, καὶ τὰ ὑπὲρ ἀνθρώπου φύσιν ἐργάζεσθαι, μεταπλάττοντος τοῦ Θεοῦ τὴν ῥάβδον εἰς ὄφιν. ὡς ἂν νοοῖτο λοιπὸν οὐκ αὐτόμολος ἀληθῶς, ἀλλ' ἄνωθεν καὶ τῶν παρὰ Θεοῦ θεσπισμάτων διακομιστής.

β. Εἶπε δὲ αὐτῷ Κύριος, τί τοῦτο τὸ ἐν τῇ χειρί σου; ὁ δὲ εἶπε, ῥάβδος.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Μωσῆ φησὶ, τί τοῦτο τὸ σὺ τῇ χειρί σου; ἵνα ὅταν ἴδῃ ὄφιν γεγενημένον, μὴ ἐπιλάθηται ὅτι ῥάβδος ἦν πρὸ τούτου, ἀλλὰ τῆς οἰκείας ἀναμνησθεὶς φωνῆς, ἐκπλαγῇ τὸ γινόμενον.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐχ ὡς αὐτὸ μὴ ὁρῶν, ἢ μανθάνειν βουλόμενος, ἀλλ' ἐναγῶν αὐτὸν ἐπὶ τὰ σύμβολα τὰ διὰ τῆς ῥάβδου. ἵνα καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν σημείων ἀπὸ ξύλου γένηται. ἀκούσας δὲ ὅτι ῥάβδος, ῥίπλαν ἐκέλευσεν· ἵνα γὰρ μὴ μεταβληθείσης εἰς ὄφιν, ἀμφιβάλῃ μὴ καὶ ὄφιν κρατῶν ἐλάνθανε, πρότερον αὐτὸν ἐφίσησιν, ὅτι ῥάβδος ἰῶ.

γ. Καὶ εἶπε, ῥίψον αὐτὴν εἰς τὴν γῆν. καὶ ἔῤῥιψεν αὐτὴν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐγένετο ὄφις· καὶ ἔφυγε Μωϋσῆς ἀπ' αὐτοῦ.

** ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. Ἔῤῥιψε τῷ ξηρὰν ῥάβδον. καὶ τὸ ξηρὸν ὁ Θεὸς ὑγρὸν ἐπετέλει, καὶ ὃ μόνον ὑγρὸν, ἀλλὰ καὶ ἔμψυχον, ἀλλὰ καὶ τῇ Φύσει παρηλλαγμένον, καὶ τῇ οὐσίᾳ ἑτέρως ἐσχηματισμένον. οὐκ ἰῷ φάντασμα τὸ ἔργον· ἀληθείᾳ γὰρ Θεοῦ προσάγματι ἐργάζεται, καὶ ὁ φαντασία. οὐ ἅπασι γὰρ διορθουμένῳ τῷ ἡρῶν διάνοιαν παρέσησε διὰ Μωϋσέως τῷ ἀλήθειαν. ἔγνω γὰρ ὁ Προφήτης, ὅτι τὸ γινόμενον οὐκ ἰῷ δοκήσει, ἀλλ' ἀληθείᾳ, οὐ τῷ ἀποδρᾶσαι. εἰ γὰρ φαντασίᾳ ἦδει τὸ γινόμενον, οὐκ ἂν ἀπεδίδρασκεν ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄφεως. ἀλλὰ μὴ πάλιν τοῦτο εἰς σκάνδαλον γενήσεται τοῖς Φιλονείκοις, καὶ εἴπωσιν, ὅτι ἄλλη ἰῷ ἡ ῥάβδος, ὁ δὲ Θεὸς ἔδωκεν αὐτῇ ἄλλοῖον σῶμα, ὡς ἠθέλησε· καὶ πρῶτον μὲν ἴσμεν μαθέτωσαν, ὅτι οὐκ ἄλλῳ ἀντὶ ἄλλης ἐψύχωσεν, ἀλλ' αὐτῷ ἐκείνῳ τῷ ξηρὰν οὖσαν ἐψύχωσεν. ὅτι τοῦτο τὸ δοθὲν τῇ ῥάβδῳ σῶμα, καὶ κινούμενον ὑπ' αὐτοῦ γένος, ἢ εἶδος, εἰς κρίσιν ὁ Θεὸς οὐκ ἐκάλει, ἀλλὰ πληροφορίαν μὲν διὰ τῆς ῥάβδου ἀναστάσεως εἰργάσατο· τὸ δὲ ἴδιον δυνατὸν ὁ Θεὸς ἀπέδειν, ἵνα μή τις ἀπιστήσῃ τῷ δυνατῷ οὐ πᾶσι. καὶ αὐτὸ δὲ μετὰ πάσης ἀσφαλείας ἐποιήσατο. οὐ γαρ μέρος τι τῆς ῥάβδου ἦγειρεν, ἀλλ' ὅλην τὴν ῥάβδον μετέβαλεν, ὡς ἠθέλησε.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ῥάβδῳ παρεικάζει τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον ἡ Γραφὴ, διὰ τὸ πάντα σηρίζεσθαι παρ' αὐτοῦ· τῷ λόγῳ γὰρ Κυρίου, Ψαλ. 32. 6. φησὶν, οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν· καὶ, ὑποσηρίζει τὰς δικαίας ὁ Κύριος. ὑπενεγκώμεθα δὲ τῷ πατρὶ διὰ τοῦ υἱοῦ. διάξω γὰρ Ψαλ. 36. 17. Ἰεζ. 20. 37. αὐτὰς, φησὶν, ὑπὸ τὴν ῥάβδον μου. ῥάβδος δὲ καὶ ἑτέρως βασιλείας σύμβολον. βασιλεύει δὲ διὰ υἱοῦ τῶν ὅλων ὁ Θεὸς καὶ πατήρ. αὐτὸς ἡ ῥάβδος ἡ ἐκ ῥίζης Ἰεσσαὶ, ἡ Ησ. 11. 1. πάντας ἡμᾶς παρακαλοῦσα πνευματικῶς, κατὰ τὸ, ἡ ῥάβδος σου καὶ ἡ βακτηρία σου, Ψαλ. 22. 4. αὗται με παρεκάλεσαν. ῥάβδος δὴ ἐστὶ καὶ ὁ υἱός. ἀλλ' ἕως μὲν ἰῷ ὡς ἐν χειρὶ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐν τοῖς τῆς Θεότητος ὑψώμασιν, ὅπου γενόμενος καθ' ἡμᾶς, ἐπλανώμεθα τῇ κλίσει λατρεύοντες. ἐπειδὴ δὲ μονονουχὶ τῆς ἰδίας δόξης καταλελοιπὼς τὰ ὑψώματα, καὶ οἱονεὶ τῷ τοῦ πατρὸς χεῖρα, γεγονέναι καθ' ἡμᾶς, (ὃς ὁ υἱὸς

Α „ αὐτὸς πονηρὸς ἀπεκάλει, λέγων· εἰ οὖν Ματθ. 7. 11.
„ ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγα-
„ θὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλ-
„ λον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει
„ ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;) μονονουχὶ καὶ
εἰς ὄφιν αὐτὸν μετεσκευάσθαι φαμὲν, διατοι καὶ μόνῳ τῷ πρὸς ἡμᾶς ὁμοιότητα, καὶ τὸ ἐν ἴσῳ γενέσθαι σχήματι. πονηρὸς γὰρ ὄφις ὁ ἄνθρωπος, οὐ πρὸς ἡμερότητα τῷ Θεῷ συγκρίνοιτο.

Β ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Μεταβέβηκε τοίνυν εἰς ὄφιν ἡ ῥάβδος. γέγονε γὰρ ἄνθρωπος ὁ μονογονὴς, καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη, καὶ κεχρημάτικε μεθ' ἡμῶν πονηρὸς, καίτοι κατὰ Φύσιν ὢν ἀγαθός. ἀλλ' ὅτι γεγονότα καθ' ἡμᾶς τὸν μονογονῆ, παρεδεξάμεθα μοι ἡμεῖς, οὐκ ἠγάπησαν δὲ οἱ Ἰουδαῖοι· ἀποδεδραμήκασι γὰρ ὥσπερ αὐτῷ σαφὲς ἂν γένοιτο διὰ τῶν ἱερῶν Γραμμάτων. ἔφυγε γὰρ Μωϋσῆς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. πονηρὸν γὰρ εἶναι νομίσαντες, συνεσαύρωσαν πονηροῖς.

Γ ** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ τοίνυν ἀποπέσαι χαρὸς τῆς Μωσέως τῷ ῥάβδου, κατασημαίνει ἂν, ὡς ἰῷ ἐν ἀρχαῖς ὁ κατ' εἰκόνα τοῦ θείου πεποιημένος παραδείσου Φυτὸν, καὶ ἐν δόξῃ βασιλείας, καὶ ἐν χειρὶ τοῦ δημιουργοῦ· κατώλισθε δὲ εἰς γαῖαν διὰ τοῦ Φρονεῖν ἐλέσθαι τὰ σαρκικὰ, καὶ διὰ τῆς εἰς ἄκρον ἠκούσης πικρίας, ὄφις ἰῷ ὥσπερ τις τοῖς τῆς Θεότητος ὀφθαλμοῖς. ἀλλ' ἐκελεύσθη Μωσῆς ἐκτεῖναι τῷ χεῖρα, καὶ ἐπιλαβέσθαι τῆς κέρκου. ἀνεπλάττετο δὲ πρὸς τὸ ἐν ἀρχαῖς εὐθύς. καὶ ὄφις μὲν ἰῷ οὐκ ἔτι, ῥάβδος δὲ πάλιν καὶ παραδείσου Φυτόν.

Δ ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ πρῶτον σημεῖον δέδωκε τῆς ῥάβδου τῷ εἰς ὄφιν μεταβολῇ; Ἐπειδὴ λογικῆς ὁ Φαραὼ Φύσεως ὤν, ὠμότητι κατὰ τῶν Ἑβραίων ἐχρήσατο, καὶ τὸ θεοειδὲς θηριῶδες ἀπέφυγε, τῷ ῥάβδον δι' ἧς αὐτὸν ἐμαστίγωσαν, εἰς ὄφιν μεταβληθῆναι προσέταξεν· εἰς ἔλεγχον μὲν τῆς ἐκείνου θηριωδίας, ἔμφασιν δὲ τῆς δυσμενείας. καὶ γάρτοι τῇ τοῦ ὄφεως ἀρᾷ καὶ τοῦτο προσέθεικεν, „ ἔχθραν θήσω ἀνὰ μέσον σοῦ καὶ ἀνὰ μέ- Γεν. 3. 15.
„ σον τῆς γυναικὸς, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ε

Ζ ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καλῶς δὲ ὅπου ἡ ῥάβδος, ἐνταῦθα ὁ ὄφις. ὅπου τὸ ξύλον, ἐνταῦθα ὁ ἐπίβουλος. ἀλλ' ἰδὼν, Φεύγει. ἤδει γὰρ τὸ πάλαι πάθος ἐξ ὄψεως.

δ. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου, καὶ ἐπιλαβοῦ τῆς κέρκου. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἐπελάβετο τῆς κέρκου· καὶ ἐγένετο ῥάβδος ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.

Η

ΑΔΗΛΟΥ. Ἡ μὲν δειλία, διὰ τὴν ἀρχαίαν παράβασιν ἐφόβει· τὸ δὲ πρόσταγμα, θάρσος ἐπεδίδου ἐπιλαβέσθαι. πάλιν ἐγίνετο ξύλον, ἵνα δειχθῇ, ὅτι μέλλει νεκρῶσθαι

νεκρȣ̃σθαι σώματι ἀνθρωπίνῳ ὁ ὄφις διὰ ξύλȣ· καὶ ὅτι ἡ καταρχὴ τῶν σημείων ἀπὸ ξύλȣ γενήσεται.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πλὴν ὅτι κατὰ καιρȣ̀ς δράξεται μὲν ὁ Ἰσραὴλ τȣ̃ Χριστȣ̃· γνώσεται δὲ, ὅτι πονηρὸς μὲν ȣ̓δαμῶς, στήριγμα δὲ μᾶλλον καὶ ἰσχὺς πνȣ̃ματικὴ τῶν πεπιστȣ̃κότων, δι' αὐτȣ̃ τȣ̃ γεγονότος εἰσόμεθα. Φȣ́γοντα γὰρ Μωσέα ὁ Θεὸς ἐπιστρέφει. ἐπειδὴ δὲ τȣ̃ ὄφεως ἐπελάβετο, γέγονε ῥάβδος τῇ χειρὶ αὐτȣ̃. ȣ̓κȣ̃ν τοῖς μὲν ȣ̓κ εἰδόσι, πονηρὸς εἶναι δοκεῖ διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν· εἴγε μὴν ἐπιλάβοιτό τις αὐτȣ̃ διὰ πίστεως, ῥάβδον ȣ̓ρήσει καὶ στήριγμα.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὅτε δὲ ȣ̓δόκησεν ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ ἀνακτίσαι τὸ ποιηθὲν εἰς τὸ ἀπ' ἀρχῆς, ἀπέστειλεν ἡμῖν ἐξ ȣ̓ρανȣ̃ τὸν μονογενῆ, τὴν χεῖρα τὴν δεξιὰν τὴν τῶν ὅλων ἐργάτιν καὶ σώτειραν ἀληθῶς, κατάγε τὸ, δεξιὰ Κυρίȣ ἐποίησε δύναμιν, δεξιὰ Κυρίȣ ὕψωσέ με. τότε δὴ τότε τῆς ἐν γῇ κειμένης ἀνθρωπότητος ἐπελάβετο, καὶ πικρίας ἡμᾶς ἀπαλλάξας θηριοπρεπȣ̃ς, τῆς ἐν φαυλότητι καὶ ἁμαρτίας, ἀνεκόμισέ τε δι' ἁγιασμȣ̃ πρὸς βασιλίδα τιμὴν, καὶ ἡμερότητα τὴν εἰς ἀρετήν. ἐνδιαίτημα δὲ τὸ ἀρχαῖον τοῖς πιστȣ́ȣσι διδȣ̀ς, ἐν ἀπαρχῇ καὶ πρώτῳ τῷ συγκεκρεμαμένῳ λῃστῇ· ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, φησὶ, σήμερον μετ' ἐμȣ̃ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.

Ψαλ. 117. 15, 16. „ Λȣκ. 23. 43. „

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀρχὴ μὲν γὰρ ὥσπερ παντὸς ζώȣ [ἡ] κεφαλὴ, κέρκος δὲ πέρας. Φέρε δὴ ȣ̃ν ὡς ἔν τι ζῶον τὸ σύμπαν ἡμῖν τȣ̃ ἀνθρώπȣ γένος καταλογιζέσθω πρὸς τὸ παρόν. ἐπελάβετο τοίνυν τῆς κέρκȣ Χριστὸς, τȣτέστιν ἐν ἐσχάτοις, καὶ τελȣ̃ταῖον· καταπεφοίτηκε γὰρ ἐν ἐσχάτοις τȣ̃ αἰῶνος καιροῖς· ἀλλ' ὥσπερ τῆς κέρκȣ Μωϋσῆς ἐπελάβετο, καὶ μέχρις αὐτῆς ἀνέθη τῆς κεφαλῆς ὁ μεταπλασμός· μετεστοιχειȣ̃το γὰρ ὁλοκλήρως εἰς ῥάβδον ὁ ὄφις· κατὰ τὸν ἴσον τȣτονὶ τρόπον, καὶ εἰ τῶν ἐσχάτων ἐπελάβετο Χριστὸς, ἀλλ' εἰς πᾶν διήκει τὸ γένος, καὶ μέχρις αὐτῆς ἀφικνεῖται τῆς κεφαλῆς, τȣτέστιν Ἀδὰμ, ἡ διὰ τῆς χάριτος ἀναμόρφωσις. γέγραπται γὰρ, ὅτι εἰς τȣ̃το χριστὸς ἀπέθανε [καὶ ἀνέστη,] ἵνα ζώντων καὶ νεκρῶν κυριȣ́σῃ.

Ρωμ. 14. 9. „ „

ε. Καὶ εἶπε Κύριος, ἵνα πιστεύσωσί σοι ὅτι ὦπταί σοι Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων αὐτῶν, ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ.

ς. Εἶπε [δὲ] αὐτῷ Κύριος πάλιν, εἰσένεγκε τὴν χεῖρά σȣ εἰς τὸν κόλπον σȣ. καὶ εἰσήνεγκε τὴν χεῖρα αὐτȣ̃ εἰς τὸν κόλπον αὐτȣ̃. καὶ εἶπεν, ἐξένεγκε τὴν χεῖρά σȣ ἐκ τȣ̃ κόλπȣσȣ, καὶ ἐξήνεγκεν αὐτὴν ἐκ τȣ̃ κόλπȣ αὐτȣ̃, καὶ ἐγένετο ἡ χεὶρ αὐτȣ̃ ὡσεὶ χιών. Καὶ εἶπε πάλιν, εἰσένεγκε τὴν χεῖρά σȣ εἰς τὸν κόλπον σȣ. καὶ εἰσήνεγκε τὴν χεῖρα αὐτȣ̃ εἰς τὸν κόλπον αὐτȣ̃, καὶ ἐξήνεγκεν αὐτὴν ἀπὸ τȣ̃ κόλπȣ αὐτȣ̃, καὶ πάλιν ἀπεκατεστάθη εἰς τὴν χρόαν τῆς σαρκὸς αὐτȣ̃.

A ζ. B

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Διὰ τῆς ἀλλοιωθείσης δεξιᾶς ἐσήμανεν, ὡς ὁ μονογενὴς υἱὸς, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τȣ̃ πατρὸς, ȣ̓τος ἡ δεξιὰ τȣ̃ ὑψίστȣ. ὅτε [δὲ] ἡμῖν ἐκ τῶν κόλπων ἀπεφάνη τῶν πατρικῶν, καθ' ἡμᾶς ἠλλοιώθη. ἐπὰν δὲ τὰς ἡμετέρας ἀσθενείας ἐκμάξας, ἐπανήγαγε τὴν ἐν ἡμῖν γενομένην χεῖρα ἐπὶ τὸν ἴδιον (1) τȣ̃ πατρὸς κόλπον, τότε τὸ ἐμπαθὲς καὶ τρεπτὸν τῆς φύσεως, διὰ τῆς πρὸς τὸ ἄτρεπτον κοινωνίας εἰς ἀπάθειαν μετεστοιχείωσε.

Γ

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἡ δὲ εἰς ὄφιν μεταβολὴ τῆς βακτηρίας, μὴ ταρασσέσθω τȣ̀ς φιλοχρίστȣς, ὡς ἀπεμφαίνοντι ζώῳ προσαρμοζόντων ἡμῶν τὸν τȣ̃ μυστηρίȣ λόγον. αὕτη γὰρ ἡ ἀλήθεια διὰ τῆς ȣ̓αγγελικῆς φωνῆς ȣ̓ παραιτεῖται τὴν τοιαύτην εἰκόνα, δι' ὧν φησίν· ὥσπερ γὰρ Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ȣ̓τως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τȣ̃ ἀνθρώπȣ. εἰ γὰρ ὁ τῆς ἁμαρτίας πατὴρ, ὄφις ὠνομάσθη ὑπὸ τῆς θείας Γραφῆς, καὶ τὸ ἐκ τȣ̃ ὄφεως γεννηθὲν πάντως ὄφις ἐστίν. ȣ̓κȣ̃ν ἀκολȣ́θως ἡ ἁμαρτία τȣ̃ γεγεννηκότος αὐτὴν ἐστὶ συνώνυμος. ἀλλὰ μὴν ἁμαρτίαν δι' ἡμᾶς γενέσθαι τὸν Κύριον ὁ ἀποστολικὸς διαμαρτύρεται λόγος, τὸν τὴν ἁμαρτητικὴν ἡμῶν φύσιν περιβαλλόμενον. κατὰ λόγον ἄρα τῷ Κυρίῳ προσαρμόζει τὸ αἴνιγμα.

Δ „ „ „ „ „ E „

Ἰωάν. 3. 14. Ῥωμ. 8. 3.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Χεῖρα δὴ ȣ̃ν ἔθος τῇ θεοπνȣ́στῳ Γραφῇ τὸν χριστὸν ἀποκαλεῖν. ὅρα δὴ τοίνυν τὴν Μωσέως χεῖρα κρυπτομένην ἐν τῷ κόλπῳ αὐτȣ̃, εἶτα πρὸς τὸ ἔξω φερομένην, καὶ ὁρωμένην [ἐν] λέπρᾳ· καὶ πάλιν εἰσφερομένην ἐν τῷ κόλπῳ αὐτȣ̃, καὶ παραχρῆμα τȣ̃ πάθȣς ἀπηλλαγμένην. ἐννοȣ̃ντες δὲ τὸ Χριστȣ̃ μυστήριον, καὶ τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως τρόπον, ὅπη τε καὶ ὅπως ἂν ἔχῃ καταθρεῖν σπȣδάζοντες, τοιȣ̃τον γεγονὸς ȣ̓ρήσομεν. ἦν μὲν γὰρ ὁ υἱὸς οἱονείπως ἐν κόλποις τȣ̃ Θεȣ̃ καὶ πατρὸς, καὶ [δι'] αὐτȣ̃ τὰ πάντα πεποίηκεν ὁ πατήρ· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ βραχίων ὁ ὑψηλὸς, ἡ πάντα ἰσχύȣσα χεὶρ, ἡ ἀξιοθαύμαστος δεξιά· ἐπειδὴ δὲ τρόπον τινὰ τὸν ἴδιον ἐκβέβηκε τόπον, γενόμενος ἄνθρωπος,

Z H

(1) Ἴδιον κόλπον· κόλπος δὲ τῆς δεξιᾶς ὁ πατήρ· τότε ȣ̓ τὸ ἀπαθὲς τῆς φύσεως εἰς πάθος ἠλλοίωσεν, ἀλλὰ τὸ τρεπτόν τε καὶ ἐμπαθὲς διὰ τῆς, κτ. ἐν τῇ θεωρ. τῇ εἰς τὸν τȣ̃ Μωϋσ. βίον.

Ἡσ. 53. 4. θρωπος, καὶ τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, κατὰ τὴν τȣ̃ Προφήτȣ φωνὴν, ἐν ὑπολήψει γέγονεν ἀκαθαρσίας· ἀκάθαρτος γὰρ ἡ ἀνθρώπȣ φύσις, ὡς πρὸς Θεὸν, εἴ γε ἀληθὲς, ὡς φησὶν Ἡσαΐας ὁ προφήτης,
Ἡσ. 64. 6. ὅτι πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν, ὡς ῥάκος
» ἀποκαθημένης· ἀλλ' ὁ ἐν δοκήσει γεγονὼς ἀκαθαρσίας ὡς ἄνθρωπος, ὅτε τὴν καθ' ἡμᾶς ȣ̓τεχνεστάτην οἰκονομίαν διαγαγὼν εἰς πέρας, ἀνέβη πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐν κόλποις γέγονεν αὐτȣ̃, τότε δὴ τότε, καὶ αὐτὴν ἀπεκρȣ́σατο τὴν δόκησιν τȣ̃ γενέσθαι μεθ' ἡμῶν ἐν νεκρότητι καὶ ἀκαθαρσίᾳ. δοξολογεῖται γὰρ παρὰ πάντων ὡς Θεός.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὅτι δὲ καὶ τὰ ἐν ἀνθρώποις ἀδύνατα, παρ' αὐτῷ τῷ Θεῷ δυνατὰ, ἀφῆκε νοεῖν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς διὰ τȣ̃ τὴν Μωσέως χεῖρα θεραπεῦσαι λελεπρωμένην, ὡς ἂν εἰδεῖεν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, ὅτι κἂν ἀδιαφύλακτον ἔχοιεν τὴν συμφορὰν, Αἰπυγτίοις ὑπεζȣ́γμένοι, καὶ νόσον ὥσπερ τινὰ παθόντες ἐσχάτην, τὴν ὑπ' ἐκείνοις δȣλείαν· ἀλλ' ȣ̓μήχανος ὁ ἰατρὸς, καὶ τὰ πολὺ δυσίατα τῶν παθῶν παρενεγκεῖν ȣ̓κόλως εἰδώς. ἅμα γὰρ εἰσήνεγκεν ὁ Μωσῆς τὴν χεῖρα, καὶ ἀπήλλακται τȣ̃ νοσεῖν. ὑπαινίττεται δέτι καὶ ἕτερον. μακρȣ̀ς γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ τρίβοντες χρόνȣς οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, ἐξέθορον μὲν τῆς ἄνωθεν, καὶ ἐκ πατέρων αὐτοῖς συνήθȣς θεοσεβείας, ἔθεσι δὲ μᾶλλον τῆς ἐπιχωρίοις ἐνιζήσαντες, λελατρȣ́κασι τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, καὶ κατωλισθήκασιν εἰς πᾶν εἶδος ἀκαθαρσίας. μόνον δὲ ȣ̓χὶ τεθνεῶτα λοιπὸν, καὶ κατεψυγμένον ἐσχήκασι νȣ̃ν. ἀκαθαρσίας γὰρ καὶ νεκρότητος σημεῖον ἡ λέπρα. μεμυσταγώγηκε δὲ διὰ τȣ̃ θαύματος, ὡς εἰ παραδέξαιτο Θεὸς αὐτȣ̀ς, καὶ οἷον ἐγκολπώσαιτο πάλιν, ȣ̓ δυσαπότρεπτον ἕξȣσι τὴν ἀκαθαρσίαν· διακρȣ́σονται δὲ ῥᾳδίως τὸν ἐκ τῆς νοητῆς νεκρότητος μολυσμόν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἡ λέπρωσις τῆς χειρὸς τὶ δηλοῖ; Ἐν ȣ̓σεβείᾳ τραφὲν τὸ γένος τȣ̃ Ἰακὼβ, εἰς τὴν Αἴγυπτον εἰσελήλυθεν· ἀλλ' ἐκεῖ τῶν Αἰγυπτίων μετέμαθε τὴν ἀσέβειαν. τῆς ἐκείνων δὲ δȣλείας ἀπαλλαγὲν, τὸν τῶν ὅλων ἐπέγνω Θεόν. δεδήλωκε τοίνυν διὰ τῆς ἀλλοιώσεως τῆς χειρὸς, τὴν λέπρωσιν αὐτῶν, καὶ τὴν μετὰ τȣ̃το κάθαρσιν. πρὸς δὲ τȣ́τοις καὶ ἕτερον ᾠκονόμει ὁ δεσπότης Θεός. ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλε τὸν περὶ τῶν λεπρῶν τιθέναι νόμον, καὶ ἀκαθάρτȣς τȣ́τȣς προσαγορȣ́ειν· ȣ̓δὲν δὲ τῶν ἀκȣσίων ἀκάθαρτον· ἕτερα διὰ τȣ́των οἰκονομῶν, τȣ́τοις ἐχρήσατο τοῖς νόμοις· ἅπερ ἐν ἐκείνοις γενόμενοι τοῖς χωρίοις σὺν Θεῷ φάναι δηλώσομεν. ἐλέπρωσε τȣ̃ νομοθέτȣ τὴν χεῖρα τȣ̀ς τὰ τέλεια πεπαιδȣμένȣς διδάσκων, ὡς ȣ̓δὲν τῶν τοιȣ́των ἀκάθαρτον. ἡ γὰρ τὰ θαύματα ἐκεῖνα ἐργασαμένη δεξιὰ, λεπρὰ πρότερον γενομένη, ταῖς θεοσημίαις ὑπȣ́ργησε, καὶ τὰ στοιχεῖα μετέβαλεν. ἐκ τȣ́τȣ καὶ τὸν νομοθέτην ἐπαίδȣε μὴ μεγαλοφρονεῖν, ἀλλ' εἰδέναι τὴν φύσιν, τῆς λεπρωθείσης ἀναμιμνησκόμενον δεξιᾶς.

A

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὁ κόλπος Μωϋσέως δύω δυνάμεις ἔχει, τὴν μὲν προτέραν καὶ κατὰ τὰ τȣ̃ γράμματος νοήματα ποιȣ̃σαν τὴν πρᾶξιν τȣ̃ πράττοντος ὡσεὶ χιὼν, ὅσον ἐπὶ τῇ Ἑβραίων φωνῇ, ἢ καὶ
B λεπρῶσαν· τὴν δȣτέραν, καὶ κατὰ τὸν πνȣματικὸν νόμον καθαρὰν ἀποδεικνύσαν τὴν πολιτείαν, καὶ ἀποκαθιστανομένην εἰς τὸ βȣ́λημα τῆς φύσεως τȣ̃ λόγȣ. καὶ τήρει γε, ὅτι ἐπιφέρεται τȣ́τοις τό· ἐὰν μὴ
» πιστȣ́σωσι, μηδὲ εἰσακȣ́σωσι τῆς φωνῆς τȣ̃
» σημείȣ τȣ̃ δȣτέρȣ. ὁ γὰρ μὴ πιστȣ́σας τῇ ἐκδοχῇ τȣ̃ γράμματος διὰ μεγαλόνοιαν, πιστȣ́σει τῇ πνȣματικῇ τȣ̃ νόμȣ
» διηγήσει. ἐὰν δέ τις μὴ πιστȣ́σῃ τοῖς δυσὶ
Γ » σημείοις τȣ́τοις· τῷ μὲν προτέρῳ, ὅτι λεπρὰν ποιεῖ τὴν πρᾶξιν· τῷ δὲ δȣτέρῳ, ὅτι ἀποκαθίστησιν αὐτὴν εἰς τὸ κατὰ φύσιν· τὸ ὕδωρ τȣ̃το, αἷμα γίνεται. γέ-
» γραπται γὰρ, καὶ ἔσται ἐὰν μὴ πιστȣ́σωσι
» τοῖς δυσὶ σημείοις τȣ́τοις, μηδὲ εἰσακȣ́σω-
» σι τῆς φωνῆς σȣ, λήψῃ ἀπὸ τȣ̃ ὕδατος τȣ̃
» ποταμȣ̃, καὶ ἐκχεῖς ἐπὶ τὸ ξηρόν. καὶ
» ἔσται τὸ ὕδωρ, ὃ ἐὰν λάβῃς ἀπὸ τȣ̃ ποτα-
» μȣ̃, αἷμα ἐπὶ τȣ̃ ξηρȣ̃. καὶ πρόσχες δὲ, ὅτι
Δ ἐπὶ τȣ́τȣ τȣ̃ σημείȣ ȣ̓κ ἔτι λέγεται τὸ, ἢ πιστȣ́σωσί σοι, ἢ ȣ̓ πιστȣ́σωσι. δηλȣ̃ται γὰρ, ὅτι τῷ μὴ πιστȣ́σαντι τοῖς δυσὶ σημείοις, τὸ λαμβανόμενον ἀπὸ τȣ̃ ποταμȣ̃ ὕδωρ, αἷμα γίνεται, δι' ἀπιστίαν ποτίμȣ ἀπολαύειν ȣ̓ δυναμένῳ λόγȣ.

η. Ἐὰν δὲ μὴ πιστεύσωσι, μηδὲ εἰσακȣ́σωσι τῆς φωνῆς τȣ̃ σημείȣ τȣ̃ πρώτȣ, πιστεύσωσι τῆς φωνῆς τȣ̃ ση-
E μείȣ τȣ̃ δευτέρȣ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προβάλλεται τὰ σημεῖα τοῖς Ἰσραηλίταις, ὡς ἀπίστοις.

θ. Καὶ ἔσται ἐὰν μὴ πιστεύσωσι τοῖς δυσὶ σημείοις τȣ́τοις, μηδὲ εἰσακȣ́σωσι τῆς φωνῆς σȣ, λήψῃ ἀπὸ τȣ̃ ποταμȣ̃ τȣ̃ ὕδατος, καὶ ἐκχεῖς ἐπὶ τὸ ξηρὸν, καὶ ἔσται τὸ ὕδωρ, ὃ ἐὰν λάβῃς
Z ἀπὸ τȣ̃ ποταμȣ̃, αἷμα ἐπὶ τȣ̃ ξηρȣ̃.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἄθρει δὴ ȣ̃ν πάλιν τὴν τῶν Ἰȣδαίων ἀπείθειαν προεγνωσμένην. μελληταὶ γὰρ ἀεί περ καὶ βραδεῖς εἰς σύνεσιν, καὶ δυσμετακόμιστοι πρὸς ἀλήθειαν. ἠπειθήκασι γὰρ τῷ τῆς ἐνανθρωπήσεως τρόπῳ, καὶ τοῖς διὰ μέσȣ παραδόξως τετελεσμένοις. ὀψὲ δὲ καὶ μόλις τῷ τελȣταίῳ σημείῳ πεπιστȣ́κασιν, εἰ καὶ μὴ
H » πάντες τυχὸν, ἀλλ' ȣ̃ν τὸ κατάλειμμα τὸ
» κατ' ἐκλογὴν χάριτος, ὡς ὁ μακάριος γρά- Ῥωμ. 11. 5.
φει Παῦλος. καὶ τὶ τὸ τελȣταῖον σημεῖον; ὁ ἐπὶ ξύλȣ θάνατος, καὶ ἡ τῷ θανάτῳ παρεζȣγμένη καὶ γείτων ȣ̓θὺς ἀναβίωσις τȣ̃

τῦ Χριςῦ. ὅτι δὲ σημεῖον δέδοται τοῖς ἰοῖς Ἰσραὴλ τῦ Σωτῆρος ὁ θάνατος, καὶ αὐτὸ τὸ μέγα καὶ ἀξιάγασον τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναςάσεως, caφὲς ἂν γένοιτο δι' αὐτῶν τῶν τῦ Σωτῆρος ῥημάτων. Καὶ μετ' ὀλίγα.

Ματθ. 12. 39, 40. » Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπι-
» ζητεῖ· καὶ σημεῖον ὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ
» μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τῦ προφήτυ. ὥσπερ
» γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τῦ κήτους τρεῖς
» ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας· ὕτως ἔσται ὁ ἰὸς
» τῦ ἀνθρώπυ ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς, τρεῖς
» ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ζωῆς μὲν γὰρ τύπος, ἤτοι σημεῖον, τὸ ὕδωρ. καὶ γάρ ἐσιν ἀληθῶς ἀναγκαῖον εἰς τῦτο, καὶ χρειωδέςατον τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς. ὐκοῦν, οἷάπερ ἐκ ποταμῦ τῦ ζωογονῦντος τὰ πάντα πατρὸς, ζωὴ καὶ αὐτὸς ἐξέφυ κατὰ ἀλήθειαν ὁ ἰός. ὅτι δὲ ὐκ ἔξωθεν ὑποσὰς, ἀλλ' ἐξ αὐτῦ κατὰ φύσιν ἐςὶ τῦ Θεῦ καὶ πατρὸς, ἐδιδάσκετο Μωϋσῆς· ὁδὸν δὲ ἧττον καὶ ἡμεῖς αὐτοί. λήψῃ γάρ φησιν » ἀπὸ τῦ ὕδατος τῦ ποταμῦ. εἶτα τῦτο ἐκχέειν εἰς γλῶ προσετάτλετο. τῦτο δέ ἐσιν αἰνιγματωδῶς τῆς ἀνανθρωπήσεως τὸ μυςήριον. ζωὴ γὰρ ὑπάρχων ὁ μονογενὴς, καὶ ὡς ἐκ ζωῆς τῦ Θεῦ καὶ πατρὸς ἀπορῥήτως γεγεννημένος, ἀνεμίχθη τρόπον τινὰ τῇ ἐκ γῆς ἀνθρωπότητι, καθάπερ ἀμέλει τὸ ὕδωρ τῇ γῇ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἄθρει δὴ ὅπως εἰ μὴ ἐξέχεεν ὁ Μωσῆς τὸ ὕδωρ εἰς γῆν, ὐκ ἂν μετεποιήθη εἰς αἷμα. ὅπερ ἐςὶν ἀναργὲς θανάτυ σημεῖον. ἔξω γὰρ νοήμενος τῆς σαρκὸς ὁ ἐκ Θεῦ λόγος, ζωὴ καὶ ζωοποιός ἐςιν. ἐπειδὴ δὲ κατῴκηκεν ἐν σαρκὶ, τότε δὴ τότε καὶ τεθνᾶναί λέγεται κατὰ τὸ ἀνθρώπινον.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐκοῦν πρώτη μὲν ἀντίληψις ἡμῖν ἐν Χριςῷ, διὰ νόμυ τῦ
Ἡσ. 8. 20. » κατὰ Μωσέα. νόμον γὰρ εἰς βοήθειαν δέδωκε, κατὰ τὸν τῦ Προφήτυ φωνήν. ἐπελάβετο δὲ τῆς κέρκυ Μωσῆς. δευτέρα δὲ κάθαρσις ἐν Χριςῷ δὴ πάλιν διὰ Προφητῶν ἁγίων, καὶ διὰ τῆς Ἰωάννυ φωνῆς καὶ ἀποςολῆς. οἱ μὲν γὰρ ἔφασκον, λύ-
Ἡσ. 1. 16. » σασθε, καθαροὶ γένεσθε· ὁ δὲ, εἰς βάπτισμα μετανοίας ἐκάλει. τρίτον δὲ σημεῖον, ὃ καὶ ἕκατον εἶναί φασιν, ὁ Χριςὸς θάνα-
» τος, ἐφ' ᾧ καὶ πίςις. ἐὰν γὰρ μὴ πιςεύ-
» σωσί σοι, φησὶ, μηδὲ εἰσακέσωσι τῆς φω-
» νῆς τῦ σημείυ τῦ πρώτυ, πιςεύσυσι τῆς
» φωνῆς τῦ σημείυ τῦ δευτέρυ. ὁρᾷς, ὅτι τῷ πίςιν ἀκολυθήσειν εὖ μάλα φησὶν, ὐχὶ τῷ πρώτῳ σημείῳ, τυτέςιν ὐ τῇ ἀντιλήψει τῇ κατὰ νόμον· ἔτε μὲν τῇ διὰ μέσυ καθάρσει, τυτέςι τῇ διὰ Προφητῶν ἁγίων, καὶ Ἰωάννυ τυχόν· μόνῃ δὲ τῇ φωνῇ τῦ σημείυ τῦ ἑκάτυ. ὐ γὰρ ἄφωνον τὸ Χριςῦ μυςήριον· καλεῖ δὲ σύμπαντας τὺς ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν ὑψηλῷ καὶ διαπρυσίῳ κηρύγματι πρὸς τὸν δι' ὕδατός τε καὶ αἵματος κάθαρσιν, καὶ μᾶλλον καὶ εἰς ζωοποίησιν τῦ κατὰ μετάληψιν τῆς ἁγίας σαρκός.

ι. Εἶπε δὲ Μωϋσῆς πρὸς Κύριον, δέομαι Κύριε· ὐκ εὔλαλός εἰμι πρὸ τῆς χθὲς, ὐδὲ πρὸ τῆς τρίτης ἡμέρας, ὐδὲ ἀφ' ὅ ἤρξω λαλεῖν τῷ θεράποντί συ· ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσός εἰμι ἐγώ.

ΑΚΥΛΑΣ. Μογιλάλος, [ὐκ] ἀνὴρ ῥημάτων.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ. Οὐκ εὔλαλος.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐ πρὸς τάχος φησὶν, ἀλλὰ πρὸς ἀσφάλειαν μετὰ βραδυτῆτος λαλεῖν εἰθισμένος.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ὑπυργῷ κεχρημένος τῷ Μωϋσῇ ὁ τῶν ὅλων Κύριος, τί δή ποτε ἰσχνόφωνον αὐτὸν διέπλασε καὶ βραδύγλωσσον; Ἐπειδὴ τῦτο μᾶλλον τῷ δυώμιν ἐδείκνυ τῷ θείαν. ὥσπερ γὰρ ἁλιέας, καὶ τελῶνας, καὶ σκυτοτόμον, κήρυκας ἀληθείας, καὶ διδασκάλυς εὐσεβείας ἐχειροτόνησεν· ὕτω διὰ φωνῆς ἀδενῦς, καὶ γλώσσης βραδείας κατῄσχυνε τὺς Αἰγυπλίυς σοφύς.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τέως μὲν ὐκ ἠθάνετο ἑαυτῷ βραδυγλώσσυ ὄντος, ὅς γε πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπλίων ἐπεπαίδευτο. ὅτε δὲ τῷ χρηματίζοντος, (1) τότε εἶδε τῷ ἑαυτῷ ἀδένειαν. ἑώρα γὰρ τῆς γλώτλης αὐτῷ τὸ ἀδενὲς ὑπηρετεῖν τῷ μεγέθει τῶν νοηθέντων μὴ δυναμένης.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐ γὰρ εὐθενὴς ὁ νόμος, ὐδὲ ἀποχρόντως ἔχων εἰς τὸ πᾶσαν δυύαθαι διασῶσαι τῷ γλῶ, καὶ τῆς τῦ διαβόλυ τυραννίδος ἐξελέαθαι τὸν ἄνθρωπον.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐκ ἠγνόει δὲ Μωσῆς, ὡς βραδύγλωσσός τε καὶ ἰσχνόφωνος ὢν, ἀρξαμένυ μάλισα διαλέγεσθαι πρὸς αὐτὸν τῦ Θεῦ, καὶ λόγυς ποιεῖσθαι περὶ
» αὐτῦ προσάτλοντος. ἔτω γάρ φησιν ἐρεῖς Ἐξόδ. 3. 14.
» τοῖς ἰοῖς Ἰσραὴλ, ἐγώ εἰμι ὁ Ὤν. τῦτό μυ ἐςὶν ὄνομα. βραδύγλωσσος δὲ ὁ Μωσῆς πρὸς τὸ διαρθρωῦν εὖ μάλα τὸν περὶ τῦ ὄντος λόγον· ἔτε μὲν οἷός τε ἦν μυσαγωγεῖν πρὸς τὸν ἐν ἁγίᾳ Τράδι προσκυνυμένυν σεπτὴν καὶ ἄῤῥητον φύσιν. καὶ ἰσχνόφωνος μὲν πρὸς τῦτο, μόνοις δὲ μόλις τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ προσλαλεῖν δυνάμενος, ἀκυόμενός τε κατὰ μόνυ τῦ Ἰυδαίαν, τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐθνῶν, ὐδ' ὅσον [εἰπεῖν,] εἰς ἃς ἐλόντων τὸ κήρυγμα.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Βραδύγλωσσος γὰρ ὁ παλαιὸς νόμος, καὶ ὑποψελλίζων ἡμῖν τῷ Θεῷ δοκῶν. σόμα δὲ Μωσέως τὸ σύφωνότατον ὁ Χριςὸς, μεθισὰς τὺς τύπυς εἰς ἀλήθειαν.

ια. Εἶπε

(1) Ἴσ. τῦ χρηματίζοντος ἤκυε. ὡ τοῖς ἑκδεδομ. δὲ τῦτο ὐχ εὕρηται.

κα. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, πορευομένου σου καὶ ἀποστρέφοντος εἰς Αἴγυπτον, ὅρα πάντα τὰ τέρατα ἃ ἔδωκα ἐν ταῖς χερσίσου, ποιήσεις αὐτὰ ἐναντίον Φαραώ· ἐγὼ δὲ σκληρυνῶ τὴν καρδίαν Φαραώ, καὶ οὐ μὴ ἐξαποστείλῃ τὸν λαόν.

ΑΔΗΛΟΥ. Παρατηρητέον, πῶς εἷς ἕκαστος τῶν ἀνισαμεώνων βασιλέων ἐφάμιλλος ἐτύγχανε τῇ γνώμῃ τῷ πρὸ αὐτοῦ, καὶ χεδὸν τούτῳ τῷ διαδοχῷ ἐκληροῦτο. „ πλὴν εἰπὼν ὁ Θεὸς, σκληρωῶ τὴν τοῦ „ Φαραὼ καρδίαν, αὐτὸς προλαβὼν τὴν γνώμην ἐδήλωσε τοῦ σκληρωσομένου ἐν τοῖς προλαβοῦσι λόγοις, λέγων οὕτως· ἐγὼ δὲ „ οἶδα, ὅτι [οὐ] προήσεται ὑμᾶς Φαραὼ βασιλεὺς Αἰγύπτου πορευθῆναι, εἰ μὴ μετὰ „ χειρὸς κραταιᾶς. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖράμου, πατάξω τοὺς Αἰγυπτίους ἐν πᾶσι τοῖς „ θαυμασίοις μου, οἷς ποιήσω ἐν αὐτοῖς. καὶ „ μετὰ ταῦτα ἐξαποστελεῖ ὑμᾶς.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Ἐπειδὴ χρόνῳ πολλῷ μακροθυμῶν διετέλεσεν. εἰ γὰρ ἀπὸ τῆς προγνώσεως τὰς τιμωρίας ἐπῆγεν ὁ δεσπότης, πόθεν ἂν ἐγνώσθη τοῦ Θεοῦ τὸ δίκαιον τοῖς ἐξ ὁρῶσι τὸ τῆς γνώσεως τέλος; διὰ τοῦτο ἀναμένει πᾶσαν κακίαν φανερὰν γενέσθαι, καὶ τηνικαῦτα τὴν τιμωρίαν ἐπάγει.

„ ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Πῶς νοητέον, ὅτι ἐγὼ „ σκληρωῶ τὴν καρδίαν Φαραώ; Ἀπὸ παραινέσεως ἤρξατο ὁ Θεός· εἶτα ὡς ἠπείθει ὁ Φαραὼ, μετρίας αὐτῷ ἐπῆγε πληγάς. ὅτως ἄν, καὶ οὐχ ἑτέρως σκληρύνει, τῷ φείδεσθαι, καὶ Μωσέως δύχομένου, τὰς πληγὰς ἀποστρέφειν. ἔδει γὰρ καὶ Μωσέα παρακαλοῦντα, τὸν Φαραὼ πείθεσθαι· καὶ τὸν Θεὸν ἀκούειν Μωσέως, καὶ δεικνύναι ὅτι μέγιστός ἐστι Προφήτης ὑπὸ Θεοῦ ἀπεσταλμένος. ὃ μάλιστα τὸν Φαραὼ σκληρότερον ἐποίει. οἱ γὰρ ἀπαιθεῖς παιδευόμενοι μὲν, ἐνδιδόασιν· ἀπαλλατόμενοι δὲ, σκληροὶ μένουσι, καὶ τῆς σκληρότητος αἴτιος ὁ ἐνδιδούς. κακίᾳ τοίνυν καὶ σκληρότητι ἐσκλήρωσε τὴν καρδίαν Φαραὼ ὁ Θεός· ἀλλὰ καὶ τὸ λέγειν τὸν Θεὸν, ἀπόλυσον τὸν λαόν μου ἵνα μοι λατρεύσῃ, σκληρὸν ἐποίει τὸν Φαραὼ, καὶ ὀργιλώτερον, καὶ πολὺ πλέον τὸ τῶν πληγῶν μὴ σωαπολαύειν τοὺς Ἰσραηλίτας. ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο τὸν Θεὸν ἐχρῆν ἀπὸ μειζόνων ἄρξασθαι πληγῶν, ἵνα μὴ σκληρὸς αὐτὸς νομισθῇ. κρεῖττον γὰρ διὰ χρηστότητα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀπειθὲς δειχθῆναι τοῦ Φαραὼ, ἢ δι' ἀποτομίαν, ἐλεεῖσθαι μὲν τὸν Φαραὼ, διαβάλλεσθαι δὲ τὸν Θεὸν, ὅτι μὴ ἀπὸ χρηστότητος ἤρξατο.

„ ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸ, ἐγὼ σκληρωῶ „ τὴν καρδίαν Φαραὼ, πῶς νοητέον; Μάλα ῥᾴδιον ἰδεῖν, τὸν Θεὸν μετὰ τὴν πρώτην ἀπείθειαν πανωλεθρίαν ἐπαγαγεῖν. ἀλλ' ἀφράσῳ κεχρημένος μακροθυμίᾳ, μετρίας αὐτῷ παιδείας ἐπήγαγε. ταῦτα δὲ ἀντίτυπον ἐποίει τὴν ἐκείνου καρδίαν. οἰόμενος γὰρ μὴ δύνασθαι τὸν Θεὸν μείζοσι χρήσασθαι τιμωρίαις, τῶν μετρίων κατεφρόνει μᾶλλον. καὶ ὅτι ταῦθ' ὕτως ἔχει, ἡ ἱστορία διδάσκει. πρῶτον μὲν γὰρ τῶν θείων ἐκείνων ἐπακούσας ῥημάτων, ἐξαΕξόδ. 5. 1, 2. „ πόστειλον τὸν λαόν μου ἵνα μοι λατρεύσωσιν „ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὑπολαβὼν ἔφη· τίς ἐστι Κύ„ ριος, ἵν' εἰσακούσομαι τῆς φωνῆς αὐτοῦ; οὐκ Β„ οἶδα τὸν Κύριον, καὶ τὸν Ἰσραὴλ οὐκ ἐξαποστελῶ. ἔπειτα δὲ τῆς ῥάβδου μεταβληθείσης εἰς ὄφιν, φησὶν ἡ θεία Γραφή· „ καὶ κατίσχυσεν ἡ καρδία Φαραώ· καὶ οὐκ Ἐξόδ. 7. 13, „ εἰσήκουσεν αὐτῶν, καθάπερ ἐλάλησεν αὐ- 14. „ τοῖς Κύριος. καὶ οὕτως ἐπάγει· εἶπε δὲ „ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, βεβάρυται ἡ καρ„ δία Φαραὼ, τοῦ μὴ ἐξαποστεῖλαι τὸν λαόν. ἀμφότερα δὲ σημαίνει τὸ τῆς γνώμης „ αὐθαίρετον, καὶ τὸ κατίσχυσεν ἡ καρδία Γ„ Φαραὼ, καὶ τὸ βεβάρυται ἡ καρδία Φαραώ. βαρύνεται μὲν γὰρ καρδία ὑπὸ πονηρίας καθελκομένη. καὶ τοῦτο γὰρ σαφῶς ἡμᾶς διδάσκει ὁ μακάριος Δαβίδ. αἱ „ ἀνομίαι μου γάρ φησιν ὑπερῆραν τὴν κε- Ψαλ. 37. 4. „ φαλήν μου, ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύθησαν ἐπ' ἐμέ. καὶ ὁ Ζαχαρίας τὴν ἀνομίαν Ζαχ. 5. 8. ἐθεάσατο μολίβδου τάλαντον ἐν τῷ στόματι φέρουσαν. ἡ δέγε ἀπονοίᾳ χρωμένη καρδία κατισχύειν λέγεται, ὡς ἀνθισαμένη Δ τῷ δεσπότῃ Θεῷ, καὶ νικᾶν αὐτοῦ νεανιευομένη τὴν δύναμιν. ἡ γὰρ δύσεβὴς ὑποτάσεται κατὰ τὴν προφητικὴν παραίνε„ σιν τὴν λέγουσαν, ὑποτάγηθι τῷ Κυρίῳ, Ψαλ. 36. 7. „ καὶ ἐκδύσον αὐτόν. ἡ δέγε ἀντίτυπος, καὶ οἱονεὶ λιθίνη, σκληρύνεται. ὅθεν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου Ἰεζεκιὴλ „ περὶ τῶν Ἰουδαίων ἔφη, καὶ ἐκκαθαρῶ τὴν Ἰεζ. 11. 19. „ καρδίαν τὴν λιθίνην ἐξ αὐτῶν. διά τοι τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Μωϋσῆς τὴν ἐπινίΕ κιον ᾄδων ᾠδὴν, περὶ τοῦ Φαραὼ καὶ τῶν „ Αἰγυπτίων εἴρηκε, κατέδυσαν εἰς βυθὸν Ἐξόδ. 15. 5. „ ὡσεὶ λίθος· καὶ πάλιν, ἔδυσαν ὡσεὶ μό- 10. „ λιβδος ἐν ὕδατι σφοδρῷ. ἐπειδὴ γὰρ ἐβάρυναν ἑαυτῶν τὴν καρδίαν, ἔδυσαν ὡσεὶ „ μόλιβδος· ἐπειδὴ δὲ ἐσκλήρυναν, κατέ„ δυσαν εἰς βυθὸν ὡσεὶ λίθος. ὅτι δὲ ἡ ἀντιτυπία τῆς καρδίας καὶ σκληρότης τιμωρίαν ἐπάγει, μάρτυς ὁ θεῖος Ἀπόσο„ λος, λέγων· ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς Ῥωμ. 2. 4, Ζ„ μετάνοιάν σε ἄγει· κατὰ δὲ τὴν σκληρό- 5, 6. „ τητά σου, καὶ ἀμετανόητον καρδίαν σου θη„ σαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, „ καὶ ἀποκαλύψεως, καὶ δικαιοκρισίας τοῦ „ Θεοῦ. ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. πρὸς δὲ τούτοις κἀκεῖνο σκόπει, ὡς εἰ φύσει πονηρὸς ἦν ὁ Φαραὼ, οὐκ ἂν αὐτοῦ τὴν γνώμην ἐνήλαξε. νῦν δὲ ὁρῶμεν, ὑπὸ μὲν τῆς παιδείας αὐτὸν μαλαττόμενον, ὑπὸ δὲ τῆς μακροθυμίας σκληρυνόμενον. παιδευόμενος γὰρ λυτιβόλει τὸν „ νομοθέτην, προσεύξασθε περὶ ἐμοῦ λέγων· Ἐξόδ. 8. 8. „ καὶ πάλιν, ὁ Κύριος δίκαιος, ἐγὼ δὲ καὶ „ ὁ λαός μου ἀσεβής. τῆς δὲ τιμωρίας παυ- Ἐξόδ. 9. 27. μένης, ἐβαρύνετο καὶ ἐσκληρύνετο, καὶ τοῖς

τοῖς θείοις προςάγμασιν ἀντέλεγε. καὶ τῆς μὲν κυνομυίας ἐπενεχθείσης ἐν Αἰγύπτῳ, θύσαι προσέταξε τῷ Θεῷ· τοῦ θειοτάτου δὲ Μωϋσέως εἰρηκότος μὴ δυνάσθαι τοῦτο δρᾶσαι διὰ τοὺς Αἰγυπτίους· τὰ γὰρ ὑπ' ἐκείνων, φησὶ, θεοποιούμενα θύσομεν, καὶ καταλεύοντες ἡμᾶς ἀποκτενοῦσιν· ἐπέτρεψεν εἰς τὴν ἔρημον ἀπελθεῖν, καὶ τὰς θυσίας ἐπιτελέσαι. ἐπὶ τούτοις, τοῦ Προφήτου προσευξαμένου, καὶ τὴν κυνόμυιαν ἀποφήναντος φροῦδον, ἐβάρυνέ-
Ἐξόδ. 8. 32. φησι τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τούτου τοῦ
» καιροῦ, καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐξαποςεῖλαι τὸν λαόν. τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ λοιμοῦ γεγένηται
Ἐξόδ. 9. 7. τῶν κτηνῶν· καὶ εἶδε, φησὶ, Φαραὼ, ὅτι
» οὐκ ἐτελεύτησεν ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν
» τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ οὐδὲν, καὶ ἐβαρύνθη ἡ
» καρδία Φαραὼ, καὶ οὐκ ἐξαπέςειλε τὸν λαόν. ἐν τούτοις ἅπασι δείξας τὸ τῆς γνώμης αὐθαίρετον, καὶ διδάξας ὅπως αὐτοῖς ἐπηνέχθη τῶν φλυκταινῶν τὸ πάθος, καὶ ὅτι καὶ τοῖς φαρμακοῖς ἡ νόσος ἐπέσκηψε, καὶ οὐκ ἠδύναντο οἱ φαρμακοὶ ςῆναι ἐναντίον Μωϋσῆ διὰ τὰ ἕλκη· ᾐσχύνοντο γὰρ καθηλκωμένοι, καὶ σφίσιν αὐτοῖς ἐπα-
Ἐξόδ. 9. 12, 16, 34, 35. μύναι μὴ δυνάμενοι, ἐπήγαγε· καὶ ἐσκλήρυνε Κύριος τὴν καρδίαν Φαραὼ, καὶ οὐκ
» εἰσήκουσεν αὐτῶν, καθὰ συνέταξεν αὐτοῖς Κύριος. καὶ μετ' ὀλίγα πρὸς αὐτὸν ἔφη
» τὸν Φαραώ· ἕνεκεν τούτου διετηρήθης, ἵνα
» δείξω καὶ ἐν σοὶ τὴν ἰσχύν μου, καὶ ὅπως
» διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ. καὶ αὖθις μετ' ὀλίγα, καὶ ταῦτα ἔφη.
» ἰδὼν γάρ φησι Φαραὼ, ὅτι πέπαυται ὁ
» ὑετὸς, καὶ ἡ χάλαζα, καὶ αἱ φωναὶ, καὶ
» προσέθετο Φαραὼ τοῦ ἁμαρτάνειν· καὶ
» ἐβάρυνε τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ τῶν θερα-
» πόντων αὐτοῦ. καὶ ἐσκλήρυνε ἡ καρδία
» Φαραώ· καὶ οὐκ ἐξαπέςειλε τοὺς υἱοὺς Ἰσ-
» ραὴλ, καθάπερ ἐλάλησε Κύριος τῷ Μωϋ-
» σῇ. τὸ δὲ, καθάπερ ἐλάλησε, τὴν πρόγνωσιν τοῦ Θεοῦ δηλοῖ, ἀντὶ τοῦ, οὐδὲν τούτων ἠγνόησεν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς προείρηκε. ταῦτα δὲ πάντα διεξῆλθον, δεῖξαι βουλόμενος, ὡς οὔτε φύσεως ἦν ὁ Φαραὼ πονηρᾶς, οὔτε ὁ δεσπότης Θεὸς σκληρὰν αὐτοῦ καὶ ἀντίτυπον τὴν γνώμην εἰργάσατο. ὁ γὰρ νῦν μὲν εἰς τοῦτο ῥέπων, νῦν δὲ εἰς ἐκεῖνο, δείκνυσι τὸ τῆς γνώμης αὐθαίρετον. ἵνα δὲ καὶ ἔκτινος εἰκόνος τὸ ἀμφιβαλλόμενον διαλύσω· ὁ ἥλιος τῇ τῆς θέρμης ἐνεργείᾳ τὸν μὲν κηρὸν ὑγραίνει, τὸν δὲ πηλὸν ξηραίνει, καὶ τὸν μὲν μαλάττει, τὸν δὲ σκληρύνει. ὥσπερ τοίνυν οὗτος τῇ ἐνεργείᾳ τῇ μιᾷ τὰ ἐναντία ποιεῖ, οὕτω τῇ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων μακροθυμίᾳ, οἱ μὲν ὠφέλειαν, οἱ δὲ βλάβην καρποῦνται· καὶ οἱ μὲν μαλάττονται, οἱ δὲ σκληρύνονται. τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἐν τοῖς ἱεροῖς
Ἰωάν. 9. 39. εὐαγγελίοις δεδήλωκεν· εἰς κρίμα γάρ-
» φησιν ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον,
» ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέ-
» ποντες τυφλοὶ γένωνται. τοῦτο δὲ οὐ τοῦ δεσπότου δηλοῖ τὸν σκοπόν· οὐδὲ γὰρ τούτου χάριν ἐλήλυθεν, ἵνα τυφλοὺς ἀποφήνῃ

A τοὺς βλέποντας· ἀλλὰ τὸ γενησόμενον δεδήλωκεν. αὐτὸς μὲν γὰρ βούλεται πάν- 1. Τιμ. 2. 4.
» τας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνω-
» σιν ἀληθείας ἐλθεῖν. ἐπειδὴ δὲ τὸ αὐθαίρετον ἔχει τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις, οἱ μὲν πεπιςευκότες σωτηρίας ἀπήλαυσαν, οἱ δὲ ἀπιςήσαντες πρόξενοι ἑαυτοῖς τῆς γεέννης γεγένηνται. οὕτως ὁ Ἰούδας βλέπων· Ἀπόςολος γὰρ ἦν· ὕςερον ἐτυφλώθη. ὁ δὲ θεσπέσιος Παῦλος τυφλὸς ὢν
B πρότερον, ἀνέβλεψεν ὕςερον. οὕτω διὰ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιφανείας ἐτυφλώθησαν μὲν τῶν Ἰουδαίων οἱ πλεῖςοι, ἀνέβλεψαν δὲ τὰ ἔθνη. οὐ μὴν ἐπειδή τινες ἔμελλον ἀπιςήσειν, ἐχρῆν μὴ γενέσθαι τὴν κατὰ σάρκα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν οἰκονομίαν. τοῦτο γὰρ ἀπεςέρει τὴν οἰκουμένην τῆς σωτηρίας. οὕτω καὶ ὁ θειότατος ἔφη Συ-
» μεών· ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνά- Λουκ. 2. 34.
» ςασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ εἰς ση-
Γ » μεῖον ἀντιλεγόμενον. κἀκεῖνο μέντοι εἰδέναι χρὴ, ὡς τὸν παρόντα βίον ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ςάδιον τοῖς ἀνθρώποις ἀπέφηνεν, ἵνα ἐν τούτῳ ἀγωνιζόμενοι, δηλώσωσι τὸν οἰκεῖον σκοπόν· ἐν δέ γε τῷ μέλλοντι τὴν δικαίαν ποιούμενος κρίσιν, τοὺς μὲν ὡς νικηφόρους ἀγωνιςὰς ςεφανώσῃ, τοὺς δὲ κολάσῃ, ὡς τῆς κακίας ἐργάτας γεγενημένους. ἐπειδὴ δὲ οὐχ ἅπαντες τῷ μέλλοντι πιςεύουσι βίῳ, μάλα σοφῶς ὁ
Δ τῶν ὅλων Θεὸς καὶ κολάζει τινὰς ἐν τῷ δε τῷ βίῳ πονηρίᾳ συνεζηκότας, καὶ αὖ πάλιν ἄλλους ἀνακηρύττει εὐσεβείας πεφροντικότας ὡς μάλιςα. τούτου χάριν ὁ θεῖος
» Ἀπόςολος τινὰς μὲν σκεύη ὀργῆς, τινὰς Ῥωμ. 9. 22, 23.
» δὲ σκεύη ἐλέους ὠνόμασεν. ἐπειδὴ δι' ἐκείνους μὲν, δῆλος γίνεται κολάζων ἐνδίκως ὁ δεσπότης Θεός· διὰ δὲ τούτων, ἐπιμελείας παντοδαπῆς ἀξιῶν καὶ προμηθείας τοὺς τῆς ἀρετῆς ἀθλητάς. ἴδοι δ' ἄν τις
E καὶ τῶν σωμάτων τοὺς ἰατροὺς τομαῖς καὶ καυτῆρσι χρωμένους, καὶ τοὺς κεκρυμμένους χυμοὺς καὶ χαλεπὴν τὴν νόσον ἐργαζομένους, ἀναμοχλεύοντας καὶ ἐξάγοντας, καὶ τὰ λανθάνοντα πάθη δῆλα ποιοῦντας. οὕτω καὶ ὁ τῶν ὅλων Θεὸς τῶν λογισμῶν τὴν πονηρίαν ταῖς παιδείαις γυμνοῖ. τοῦτο γὰρ καὶ ἐν τῷ Δευτερονο-
» μίῳ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ ἔφη. καὶ μνησθήσῃ Δευτ. 8. 2, 3.
» πᾶσαν τὴν ὁδὸν, ἣν ἤγαγέσε Κύριος ὁ
Z » Θεός σου τεσσαρακοςὸν ἔτος ἐν τῇ ἐρήμῳ,
» ὅπως κακώσῃ σε καὶ πειράσῃ σε, καὶ δια-
» γνωσθῇ τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, εἰ φυλάξῃ
» τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἢ οὔ. καὶ ἐκάκωσέ σε,
» καὶ ἐλιμαγχόνησέ σε, καὶ τὰ ἑξῆς. καθάπερ δὲ πάλιν οἱ ἰατροὶ τοὺς ἀνηκέςως διακειμένους, πολλῶν παρόντων, τέμνουσιν, οὐκ ἐκείνοις τοσοῦτον ἐπικουροῦντες· ἴσασι γὰρ αὐτῶν τὴν νόσον ἀνίατον· ἀλλὰ τοὺς φοιτητὰς τὸν τῆς ἰατρείας διδάσκοντες
H τρόπον· οὕτω καὶ τὸν Φαραὼ ὠμοτάτῃ καὶ θηριώδει χρησάμενον γνώμῃ ταῖς παντοδαπαῖς τιμωρίαις ὑπέβαλεν ὁ Θεὸς, πάντας ὡς ἐπίπαν διδάσκων ἀνθρώπους, ὡς αὐτὸς ἰθύνει τὴν κτίσιν· καὶ τοῖς μὲν

ἀδικουμένοις ἐπαμύνει δικαίως, κολάζει δὲ τοὺς ἀδικοῦντας ἐνδίκως. τοῦτο γὰρ καὶ
Ἐξόδ. 9. 16. πρὸς αὐτὸν ἔφη τὸν Φαραὼ, ἕνεκεν τοῦ-
» του διετηρήθης, ἵνα ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν
» ἰσχύν μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου
» ἐν πάσῃ τῇ γῇ. ὅτι δὲ ἐπὶ παντὸς διέδρα-
με τῶν πεπραγμένων ἡ μνήμη, μαρτυρεῖ
μὲν ἡ Ῥαὰβ ἡ πόρνη, λέγουσα τοῖς κα-
Ἰησ. 2. 9, 10. τασκόποις, ὅτι ὁ φόβος ὑμῶν, καὶ ὁ τρόμος
» ὑμῶν ἐπέπεσεν ἐφ' ἡμᾶς. ἠκούσαμεν γὰρ
» ὅπως κατεξήρανε Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν τὴν
» ἐρυθρὰν θάλασσαν πρὸ προσώπου ὑμῶν.
μαρτυροῦσι δὲ καὶ οἱ ἀλλόφυλοι πόῤῥωθεν
τὴν κιβωτὸν θεασάμενοι, καὶ βοήσαντες,
1. Βασ. 4. 8. οὐαὶ ἡμῖν ἀλλόφυλοι· οὗτος ὁ Θεὸς ὁ πα-
» τάξας τὴν Αἴγυπτον.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὥσπερ ἐπί τινων σωματικῶν παθημάτων, εἰς βάθος τοῦ, ἵν' οὕτως εἴπω, κεχωρηκότος κακοῦ, ὁ ἰατρὸς εἰς τὴν ἐπιφάνειαν διά τινων φαρμάκων ἕλκει καὶ ἐπισπᾶται τὴν ὕλην, φλεγμονὰς χαλεπὰς ἐμποιῶν, καὶ διοιδήσεις, καὶ πόνους πλείονας ὧν εἶχέ τις πρὶν ἐπὶ τὸ θεραπευθῆναι ὁδεῦσαι· ὥσπερ ἔθος ποιεῖν αὐτοῖς ἐπὶ λυσσοδήκτων, καὶ ἑτέρων τινῶν τὰ παραπλήσια τούτοις πεπονθότων· οὕτως οἶμαι καὶ τὸν Θεὸν οἰκονομεῖν τὴν κρύφιον κακίαν, εἰς τὸ βάθος κεχωρηκυῖαν τῆς ψυχῆς. καὶ ὥσπερ λέγει ὁ ἰατρὸς ἐπὶ τοῦ δέ τινος· ἐγὼ φλεγμονὰς ποιήσω περὶ τὸν τόπον τῆς ἀνέσεως, καὶ διοιδῆσαι ἀναγκάσω τά δέ τινα μέρη, ὥστε ἀπόστημα χαλεπὸν ἐργάσασθαι· λέγοντος δὲ ταῦτα τοῦ ἰατροῦ, ὁ μὲν ἀκούων αὐτοῦ ἐπιστημονικώτερος, οὐκ αἰτιάσεται, ἀλλὰ καὶ ἐπαινέσεται τὸν ταῦτα οἱονεὶ ἀπειλοῦντα ἐργάσασθαι· ὁ δέ τις λέξει φάσκων, ἀλλότριον τῆς τῶν ἰατρῶν ἐπαγγελίας ποιεῖν, τὸ δέον ὑγιάζειν, ἐπὶ φλεγμονὰς καὶ ἀποστήματα ἄγοντα· οὕτω δὲ
» οἶμαι καὶ τὸν Θεὸν εἰρηκέναι τὸ, ἐγὼ σκλη-
» ρυνῶ τὴν καρδίαν Φαραώ· καὶ τούτων γεγραμμένων, ὁ μὲν ἀκούων ὡς Θεοῦ λογίων, τὸ μὲν ἀξίωμα τοῦ λέγοντος τηρῶν ἀποδέχεται, καὶ ζητῶν πᾶς εὑρίσκει καὶ ἐν τούτοις ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ παραστῆσαι γινομένην· φανερώτερον μὲν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ λαοῦ, διὰ πλειόνων παραδόξων πιστοποιουμένου· καὶ δεύτερον περὶ τῶν Αἰγυπτίων, ὅσοι ἔμελλον τὰ γινόμενα καταπληττόμενοι ἀκολουθεῖν τοῖς Ἑβραίοις·
Ἐξόδ. 12. 38. ἐπίμικτος γάρ φησι λαὸς πολὺς τῶν Αἰ-
» γυπτίων συνεξῆλθεν αὐτοῖς· ἀποῤῥητότερον δὲ καὶ βαθύτερον τάχα, καὶ ἐπὶ τῷ ὄφελος γενέσθαι αὐτῷ τῷ Φαραὼ, οὐκ ἔτι ἀποκρύπτοντι τὸν ἰὸν, οὐδὲ τὴν ἕξιν συνέχοντι, ἀλλ' ἕλκοντι καὶ εἰς τοὐμφανὲς ἄγοντι αὐτὸν, καὶ τάχα διὰ τοῦ πράττειν ἐκλύοντι, ἵνα πάντα τὰ τῆς ἐνυπαρχούσης κακίας ἐκβράσματα ἐπιτελέσας, ἄτονον ὕστερον ἔχῃ τὸ τῶν κακῶν οἰστικὸν δένδρον, καὶ τάχα ξηραινόμενον ἐπὶ τέλει, ὅτε καταποντοῦται, οὐχ ὡς οἰηθείη ἄν τις ἐπὶ τῷ παντελῶς ἀπολέσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ἀπο-

A βαλόντα τὰ ἁμαρτήματα κουφισθῆναι, καὶ τάχα ἐν εἰρήνῃ ἀπὸ τοσούτου πολέμου τῆς ψυχῆς εἰς ᾅδου καταβῆναι. ἀλλ' εἰκὸς δυσπαθῶς ἕξειν τοὺς ἐντευξομένους, βίαιον ὑπολαμβάνοντας εἶναι τὸ λεγόμενον, ὡς ἄρα συμφέρον γεγονέναι τῷ Φαραὼ τὸ ἐσκληρύνθαι αὐτοῦ τὴν καρδίαν, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ πάντα τὰ ἀναγεγραμμένα γεγονέναι, μέχρι καὶ τῆς καταποντώσεως. ὅρα δὲ εἰ δυνάμεθα ἐντεῦθεν τὸ δυσπειθὲς πε-
B ριελόντες, πειθὼ ἐνεργάσασθαι τοῦ περὶ
» τῶν εἰρημένων. πολλαὶ αἱ μάστιγες, φη- Ψαλ. 31. 10.
» σὶν ὁ Δαβὶδ, τοῦ ἁμαρτωλοῦ· ὁ δὲ υἱὸς αὐ-
» τοῦ διδάσκει, ὅτι μαστιγοῖ ὁ Θεὸς πάντα Παροιμ. 3. 12.
» υἱὸν ὃν παραδέχεται. ἔτι δὲ αὐτὸς ὁ Δαβὶδ ἀπαγγελίαν προφητεύων τὴν περὶ Χριστοῦ, καὶ τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων,
» φησίν· ἐὰν ἐγκαταλείπωσιν υἱοὶ αὐτοῦ τὸν Ψαλ. 88. 30,
» νόμον μου, καὶ τοῖς κρίμασί μου μὴ πορευ- 31, 32, 33.
» θῶσιν· ἐὰν τὰ δικαιώματά μου βεβηλώ-
Γ » σωσι, καὶ τὰς ἐντολὰς δέ μου μὴ φυλάξω-
» σιν, ἐπισκέψομαι ἐν ῥάβδῳ τὰς ἀνομίας
» αὐτῶν, καὶ ἐν μάστιξι τὰς ἀδικίας αὐτῶν·
» τὸ δὲ ἔλεός μου οὐ μὴ διασκεδάσω ἀπ' αὐτῶν. οὐκοῦν χάρις Θεοῦ ἐστὶ τὸ ἄνομον ἐπισκεφθῆναι ῥάβδῳ, καὶ τὸν ἁμαρτωλὸν μάστιξι. καὶ ὅσον γε οὐ μαστιγοῦται ὁ ἁμαρτάνων, παιδεύσει καὶ διορθώσει οὐδέπω ὑπάγεται. Καὶ μετ' ὀλίγα. Παρατηρητέον δὲ καὶ ἐπὶ ταῖς προφητικαῖς ἀπειλαῖς ἐπὶ
Δ » τοῖς πολλοῖς ὅτι ἐπιλέγεται τὸ, γνώσον-
» ται ὅτι ἐγώ εἰμι Κύριος. καὶ ἀπειλεῖ οὐ μόνον Ἰσραηλίταις, ἀλλὰ καὶ Αἰγυπτίοις, καὶ Ἀσσυρίοις, καὶ ἑτέροις ἐχθροῖς τοῦ λαοῦ. τοῦτο δὲ τὸ ἐπὶ τέλει πολλῶν νομιζομένων ἀπειλῶν καὶ ἐν τῇ Ἐξόδῳ ἀναγέγραπται. Καὶ μεθ' ἕτερα. Ἡμεῖς δὲ πολλαχόθεν πειθόμενοι, καὶ πόνον καὶ κόλασιν τὰ προσαγόμενα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ νομίζομεν γίνεσθαι οὐδέποτε κατὰ τῶν πασχόν-
E των, ἀλλ' ἀεὶ ὑπὲρ αὐτῶν. Καὶ μεθ' ἕτερα. Οὐ θαυμαστὸν οὖν εἰ καὶ τὰ περὶ τὸν Φαραὼ τὸν σκληρυνόμενον, καὶ ἐπὶ τέλει τοιαύταις κολάσεσι περιβαλλόμενον ἀπὸ ἀγαθότητος οἰκονομεῖται Θεοῦ.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἔλεγε δέ τις τῶν καθ' ἡμᾶς, ἀπὸ τῆς συνηθείας τὸ ζητούμενον παραμυθούμενος, ὅτι πολλάκις οἱ χρηστοὶ κύριοι μακροθυμοῦντες ἐπὶ τοὺς ἁ-
Z μαρτάνοντας τῶν οἰκετῶν, λέγειν εἰώθασι τὸ, ἐγώ σε ἀπώλεσα, καὶ, ἐγώ σε πονηρὸν ἐποίησα, μετὰ τοῦ ἤθους ἐμφαίνοντες ὅτι ἡ χρηστότης αὐτῶν καὶ μακροθυμία πρόφασις δοκεῖ γεγονέναι τῆς ἐπὶ πλεῖον πονηρίας. ὥσπερ οὖν τούτων λεγομένων, δυνατά τις λέγειν συκοφαντῶν, ὅτι ὡμολόγησεν ὁ δεσπότης πονηρὸν πεποιηκέναι τὸν οἰκέτην· οὕτω τὰ ὑπὸ τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ πρόφασις γενόμενα
H τῆς σκληρότητος τοῦ Φαραὼ, ἐσκληρυκέναι ἀναγέγραπται τὴν καρδίαν Φαραώ. παραμυθήσεται δὲ οὗτος ἐξ ἀποστολικῶν
» ῥητῶν ὃ νενόηκεν· ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρη- Ῥωμ. 2. 4, 5, 6.
» στότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακρο-

» μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι
» τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει;
» διὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου, καὶ ἀμετανόη-
» τον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν
» ἡμέρᾳ ὀργῆς, καὶ ἀποκαλύψεως, καὶ δι-
» καιοσύνης τοῦ Θεοῦ. ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ
» κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. ὁ αὐτὸς γὰρ Ἀπό-
στολος ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ φησίν·
Ῥωμ. 9. 22. εἰ δὲ θέλων ὁ Θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν,
» καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ, ἤνεγκεν
» ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρ-
» τισμένα εἰς ἀπώλειαν· ὡς τῆς μακροθυ-
μίας αὐτοῦ ἐνίσχυσας τὰ σκεύη τῆς ὀρ-
γῆς, καὶ οἱονεὶ γεγυμνικάς. εἰ γὰρ παρὰ
τὸ μακροθυμεῖν αὐτὸν ἃ κολάζοντα τοὺς
ἁμαρτάνοντας, ἀλλ' ἐλεοῦντα, ἐπλεόνασε
τῇ χύσει, αὐτός πως ἤνεγκε τῇ ἑαυτοῦ
μακροθυμίᾳ τὰ σκεύη τῆς ὀργῆς, καὶ ἵν'
ἅτως εἴπω, αὐτὸς τὰ πάντα πεποίηκε
σκεύη ὀργῆς, καὶ κατὰ τοῦτο αὐτὸς ἐσκλή-
ρυνε τὴν καρδίαν αὐτῶν. ὅτε γὰρ ση- Γ
μείων τοσούτων καὶ τεράτων γενομένων, ἃ
πείθεται ὁ Φαραώ, ἀλλὰ μετὰ τηλικαῦτα
ἀνθίσαται, πῶς ἃ σκληρότερος καὶ ἀπι-
στότερος ἐλέγχεται; τῆς σκληρότητος καὶ
ἀπιστίας δοκήσης ἐκ τῶν τερασίων δυνα-
μένης γεγονέναι. ὅμοιον δὲ καὶ τὸ ἐν τῷ
Ἰωάν. 9. 39. Εὐαγγελίῳ· εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον
» τοῦτον ἦλθον. ἃ γὰρ προέθετο ὁ Σωτὴρ
εἰς κρίμα ἐλθεῖν, ἀλλ' ἠκολούθησε τῷ ἐλη-
λυθέναι αὐτὸν, τὸ εἰς κρίμα αὐτὸν ἐληλυ-
θέναι τῶν μετὰ τὰ τεράστια ἃ πεπιστευκό-
των αὐτῷ· ἀλλὰ καὶ εἰς πλῶσιν ἐλήλυθε.

κθ. Σὺ δὲ ἐρεῖς τῷ Φαραώ, τάδε λέγει Κύριος· υἱὸς πρωτότοκός μου Ἰσραήλ.

ΑΔΗΛΟΥ. Πρωτότοκος ἐκλήθη, ὡς ἔχων νῦν ὁρῶντα Θεόν.

λγ. Εἶπα δέ σοι, ἐξαπόστειλον τὸν λαόν μου, ἵνα μοι λατρεύσῃ· σὺ δὲ οὐκ ἐβούλου ἐξαποστεῖλαι αὐτόν, ὅρα οὖν, ἐγὼ ἀποκτενῶ τὸν υἱόν σου τὸν πρωτότοκον.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Λεκτέον οὖν τοῖς φάσκουσι δικαίως εἶναι ταῦτα Θεοῦ, καὶ ὑπολαμβάνουσι κατὰ τὸ πρόχειρον τῆς λέξεως ἐσκληρύνθαι τὴν καρδίαν Φαραὼ βασιλέως, ἵνα μὴ ἐξαποστείλῃ τὸν λαὸν αὐτοῦ, πῶς δίκαιος ὁ σκληρύνας τὴν καρδίαν, καὶ ἀπειλῶν εἰ μὴ ἀπολύσει, ἀποκτεῖναι τὸν πρωτότοκον αὐτοῦ υἱόν; θλιβόμενοι γὰρ πονηρὸν αὐτὸν ὁμολογήσουσιν. εἶτα πάλιν ἀπὸ ἑτέρων ἀνατραπήσονται, καὶ ἀναχθήσονται εἰς τὸ μὴ τῇ προχείρῳ λέξει δηλοῦν, ἃ δυναμένη κατ' αὐτὰς σῶσαι τὸ δίκαιον τοῦ δημιουργοῦ. ἅπαξ δὲ ἐὰν νοῦν ἀναγκαθῶσι βεβιασμένως ταῦτα ἐξετάζειν, ἀναβήσονται ἐπὶ τὸ μηκέτι κατηγορεῖν τοῦ δημιουργοῦ, ἀλλὰ φάσκειν αὐτὸν ἀγαθὸν εἶναι. πυσέον οὖν τῶν οἰο-
» μένων νενοηκέναι τὸ, ἐσκλήρυνε Κύριος ὁ

A » Θεὸς τὴν καρδίαν Φαραὼ, πότερον ἀλη-
θῶς πιστεύσι λέγεσθαι ταῦτα ὑπὸ τοῦ
Θεοῦ, διὰ Μωϋσέως ἐνθουσιῶντος, ἢ ψευ-
δῶς; εἰ μὲν γὰρ ψευδῶς, οὔτε δίκαιος ἔτι
κατ' αὐτὰς ὁ Θεὸς, οὔτε ἀληθὴς, καὶ
ὅσον ἐπὶ τούτοις, οὐδὲ Θεός· εἰ δὲ ἀλη-
θῶς, κατανοείτωσαν, εἰ μὴ ὡς αὐτεξού-
» σιον αἰτίαται λέγων, εἰ δὲ μὴ βάλει ἐξα- Ἐξοδ. 8. 2.
» ποστεῖλαι αὐτόν. καὶ ἀλλαχοῦ· ἕως τίνος Ἐξοδ. 10. 3.
» οὐ βάλει ἐντραπῶσί με; δυσωπητικῶς λέ-
B γεται πρὸς τὸν Φαραὼ οὐκ ἐντρεπόμενον,
οὐ παρὰ τὸ μὴ δύνασθαι, ἀλλὰ παρὰ τὸ
μὴ βούλεσθαι.

λδ. Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἐν τῷ καταλύματι συνήντησεν αὐτῷ Ἄγγελος· καὶ ἐζήτει ἀποκτεῖναι αὐτόν.

ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Τὸ μὲν μῆκος αἰσχύνομαι, ὅσον τὸ γράμμα ἀφίκεται, τὸν δὲ τύφον οὐκ ἰσχνα καὶ παρὰ σοῦ ἐρωτώμενος. ὅμως ἐπειδὴ καὶ γονεῖς προσεπαγάλλονται τοῖς τῶν παίδων γυμνάσμασιν, εἰ καὶ ψιλὰ εἴη ἀθύρματα, σωτόμως ἐρῶ. ὁ Ἄγγελος ὑπαντήσας Μωσῇ καταβαίνοντι εἰς Αἴγυπτον, καὶ βεληθεὶς ἀνελεῖν αὐτὸν, ὑπὲρ τὸν φόνον ἐκδικῶν ὃν πάλαι ζηλώσας εἰργάσατο, τῷ μαχαίρᾳ κατ' αὐτοῦ ἀνετείνατο, ἀλλὰ τοῦ νόμου παράβασιν ἐγκαλῶν αὐτῷ, ὃν πληρῶν ἐπορεύετο. νομοθέτης γὰρ παρὰ Θεοῦ προχειρισθεὶς, καὶ φυλάσσειν τὸν νόμον ἀκριβῶς ὀφείλων, αὐτὸς ἐκ προοιμίων τοῦτον παρέβαινε, τὸν υἱὸν ἀκροβύστου εἰς Αἴγυπτον ἐπαγόμενος, κἀκείνῳ τῷ ἐντολῷ καταράγων, ἥτις μόνη Ἑβραίους καὶ ἀλλοφύλους διέκρινεν. ἐπεὶ δὲ Σεπφώρα ψῆφον λαβοῦσα, τὸν υἱὸν περιέτεμεν, ἐν συναισθήσει γενομένη τοῦ πλαίσματος, καὶ πρὸς τοὺς πόδας τοῦ Ἀγγέλου προσέπεσεν, οὕτως αὐτὸς ἀνεχώρησεν, ἐκεῖνο δείξας αἴτιον τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγανακτήσεως, ὃ ἡ πίστις τῆς γυναικὸς ἐσκέδασε. καὶ γὰρ Φιλεῖ ἐν ἀνάγκῃ τὰ γυναῖα ἀσθενέστεροι τῶν ἀνδρῶν κεκρῆσθαι μηχανήμασι, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν καταφυγῆς γνησιώτερον ἅπτεσθαι. Γ Δ

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἐνταῦθα ἐπιπηδᾷ ὁ Ἰουδαῖος, καί φησι, περιέτεμε γυνὴ τὸν υἱὸν, καὶ οὐκ ἀνῃρέθη Μωσῆς. τοσοῦτον ἰσχύει περιτομή. εἰ ἡ περιτομὴ τοῦ ἑνὸς παιδὸς ἴσχυσε σῶσαι τὸν πατέρα, ὦ Ἰουδαῖε, ἡ τοῦ δευτέρου ἀκροβυσία, πῶς οὐδὲν ἔβλαψεν; εἰ ἡ περιτομὴ ἦν ἡ προσατοῦσα τοῦ παιδὸς, ὁ Μωσῆς τοῦτο μαθὼν, οὐκ ἂν ἐν τῇ ἐρήμῳ ὅλους τοὺς γεννηθέντας παῖδας, Ἀγγέλου προηγουμένου, ἐτόλμησεν ἀφῶσαι ἀπερίτμητους, πεῖραν λαβὼν ἐξ ὧν αὐτὸς ἔπαθεν. ἀλλ' οὐδὲ Μωσῆς ὑπεβάλετο περιτεμεῖν, ἀλλ' ἡ μήτηρ ἐσκέδασε. καίτοι εἰ ἀποκτεῖναι ἠθέλησεν ὁ Ἄγγελος, προὐφθάνετο πάντως ἡ χεὶρ τοῦ Ἀγγέλου εἰς ἀναίρεσιν· ἀλλ' οὐκ ἤθελε φονεῦσαι, ἀλλὰ τῷ γυναῖκα ἀποστρέψαι. πῶς γὰρ τὸν λαὸν μέλλων ἐξαγαγεῖν ἐξ Αἰγύπτου, E Z H

αὐτὸς τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας εἰσέφερεν; ὅτι δὲ οὔτε ἡ γυνὴ αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ εἰσῆλθεν, οὔτε οἱ παῖδες πάλιν, αὐτὸς μαρτυρεῖ. ἔπεμψε γὰρ πρὸς τὸν πατέρα αὐτοὺς, ὡς συνιεὶς τὴν αἰτίαν, καὶ παραφυλαξάμενος εἰσενεγκεῖν τὴν γυναῖκα.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Εὐσέβιος λέγει, διὰ τοῦτο ἐζήτει ὁ Ἄγγελος ἀνελεῖν αὐτὸν, διὰ τὸ ἐπιφέρεσθαι αὐτῷ καταβαίνοντι εἰς Αἴγυπτον τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδία, ὡς ἀπιστοῦντι ἐξελθεῖν ἐξ Αἰγύπτου. ἀπειληθεὶς δὲ οὐκ ἔτι εἰσήγαγεν, ἀλλ' ἔπεμψε πρὸς τὸν πενθερόν. ὅτι δὲ οὐ διὰ τὸ ἀπεριτμήτους εἶναι τοὺς υἱοὺς ἠγανακτήθη ὁ Μωϋσῆς, σημαίνει τὸ ἐν τῇ ἐρήμῳ πάντας τοὺς γεννηθέντας παῖδας ἀπεριτμήτους ἐάσαι. μὴ οὖν μαγαλοφρονείτωσαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐπὶ τῇ περιτομῇ.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Οὐχ ὁρῶ πῶς ὁ Ἄγγελος ἀνελεῖν ἐβούλετο τὸν Μωσέα, ἢ κατὰ τοὺς ἄλλους ἑρμηνευτὰς, (1) ὁ Κύριος, προειδὼς ὅσα δι' αὐτοῦ ποιήσει θαύματα κατ' Αἴγυπτον, καὶ κατὰ τὴν ἔρημον πᾶσαν· πλὴν εἰ μή τις, ὅπερ ἀληθές ἐστιν εἴποι· ὅτι ὁ μὲν Μωσῆς ἐνόμισε τὸν Θεὸν ὠργίσθαι αὐτῷ, ἐπειδὴ τὸν λαὸν ἀμελητὶ προσταχθεὶς ἀναγαγεῖν, καὶ γυναῖκα καὶ τέκνα ἀπεφέρετο εἰς Αἴγυπτον. διὸ δὴ καὶ ἀπέπεμψεν αὖθις τὰ φίλτατα πρὸς τὸν πενθερόν. ἡ δὲ Σεπφώρα, ἐπειδὴ τὰ παιδία Μωϋσέως ἀπερίτμητα ἦν, ᾠήθη τὸν Θεὸν αὐτῷ διὰ τοῦτο ὀργισθῆναι. ἐβεβαίωσε δὲ αὐτὴν τὴν ὑποψίαν, τὸ τὸν
» Ἄγγελον ἀκούσαντα, ὅτι ἔστη τὸ αἷμα τῆς
» περιτομῆς τοῦ παιδίου τοῦ περιτμηθέντος,
ἀναχωρῆσαι. ἐγὼ δὲ, εἰ τοῦτο ἦν ἀληθὲς, λέγω δὴ ὅπερ ὑπετόπασεν ἡ γυνὴ, ἀπορῶ τὶ δή ποτε ὁ Ἄγγελος ἀνεχώρησε, μὴ καὶ τοῦ ἑτέρου παιδίου περιτμηθέντος; διατὶ δὲ Μωϋσῆς, εἰ διὰ τὸ ἀπερίτμητα εἶναι τὰ παιδία περὶ τὸ ζῆν ἐκινδύνευε, τοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ τεχθέντας ἀπεριτμήτους κατέλιπεν; ὥστε εἰ καὶ ἡ Σεπφώρα, διὰ τὸ ἀπερίτμητα αὐτῶν μεμενηκέναι τὰ παιδία, ᾠήθη τὸν Θεὸν αὐτοῖς ὠργίσθαι· καὶ ὁ Μωϋσῆς ἐπειδὴ τὴν γυναῖκα ἔχων καὶ τὰ παιδία κάτεισιν εἰς Αἴγυπτον, καὶ διὰ τοῦτο ἀπέπεμψε τὴν γυναῖκα. ἀλλὰ φανερὸν, ὅτι τὸν Μωσέα δεδοικότα τὸν Φαραὼ, ὡς καὶ ἀντιπεῖν τῷ Θεῷ πέμποντι αὐτόν· τὸ τελευταῖον δὲ ἥξαντα φοβεῖ ὁ Ἄγγελος, ὡς καὶ αὐτίκα ἀναιρήσων, ἵνα ἔχων ἐν νῷ τὸν ἀπὸ τῆς ἀοράτου δυνάμεως κίνδυνον, κραταιοτέρῳ φόβῳ καὶ μείζονι τὸν ἀπὸ τοῦ Φαραὼ φόβον ἐξώσηται. οὐ θαυμαστὸν δὲ, εἰ ταύτην μὲν τὴν αἰτίαν ἐσιώπησεν ὁ Ἄγγελος, τοῦ δῆθεν ἀνελεῖν ἐθέλειν τὸν Προφήτην, πρόφασιν δὲ τῆς ἀναχωρήσεως εἴληφε τὸ ῥῆμα τῆς Σεπφώρας. τοιοῦτον γάρ τοι καὶ τῷ Βαλαὰμ Ἄγγελος ποιεῖ. τὸ μὲν πρῶτον, κωλύων

A αὐτὸν ἀπελθεῖν καλούμενον ὑπὸ τοῦ Βαλάκ· ὡς δὲ ἐπέμεινεν ἐπειγόμενος ἐξορμῆσαι, τοῦτο μὲν συγχωρήσας, κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν φοβῶν αὐτὸν, ξίφος ἄμφηκες ἔδειξεν εἰς ἀναίρεσιν τοῦ μάντεως· οὐχ ἵνα ἀνέλῃ, ἀλλ' ἵνα φοβήσῃ, καὶ τῶν τοῦ Βαλὰκ τιμῶν καταφρονῆσαι παρασκευάσῃ, καὶ τὸ δοκοῦν τῷ Θεῷ προτιμήσῃ. καὶ τοῦτο μὲν οἰκονομεῖ, φησὶ δὲ τῷ Βαλαὰμ,
» ὅτι εἰ μὴ ἐξέκλινεν ἡ ὄνος, σὲ μὲν ἂν ἐξε- Ἀριθ. 22. 23.
B» κέντησα, τὴν δὲ ὄνον περιεποιησάμην.
ὥσπερ τοίνυν ἐνταῦθα τῆς ὄνου τὴν ἔκκλησιν, πρόφασιν εἴρηκε τοῦ μηκέτι ἀνῃρηκέναι δοκεῖν, τὸ δὲ ἀληθὲς ἀπειλὴ ἦν τὸ γινόμενον καὶ κατάπληξις, δι' ἣν αἰτίαν εἰρήκαμεν· οὕτω καὶ τὸν Μωσέα παραγεγονὼς ὁ Κύριος φοβῆσαι, ὡς ἱκανῶς εἶχεν αὐτῷ τὰ τῆς οἰκονομίας, τῆς ἀναχωρήσεως εἴληφε πρόφασιν, τὴν φωνὴν τῆς
» Σεπφώρας, εἰπούσης, ἔστη τὸ αἷμα τῆς
Γ» περιτομῆς τοῦ παιδίου.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ ἐβουλήθη ὁ Ἄγγελος ἀνελεῖν τὸν Μωϋσῆν; Ἡ γυνὴ μὲν ἐτόπασε διὰ τὸ θάτερον τῶν παιδίων μὴ περιτμηθῆναι κατὰ τὸν τῶν Ἑβραίων νόμον. παραυτίκα οὖν αὐτῷ τὴν περιτομὴν προσενήνοχε. τινὲς δέ φασιν, ἐπειδὴ πεμφθεὶς ἐπ' ἐλευθερίᾳ τῶν ὁμοφύλων, κοινωνὸν εἶχε τῆς ὁδοῦ τὴν ὁμόζυγον. οὓς
Δ ἐχρῆν συνιδεῖν, ὅτι πρὸς τὸ πεῖσαι τὸν κηδεστὴν, ὡς οὐ καταφρονήσει τῆς γυναικὸς, οὐδὲ ἑτέραν αὐτῆς προτιμήσει, λαβεῖν αὐτὴν ἠναγκάσθη· ἀλλ' οὐ καταφρονητικῶς διακονῶν τῷ θείῳ προστάγματι. αὐτίκα γοῦν λαβὼν τὴν ἀφορμὴν τοῦ Ἀγγέλου, τὴν γυναῖκα πρὸς τοὺς οἰκείους ἀναστρέψαι προσέταξε. καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθὲς, ἡ ἱστορία διδάσκει. μετὰ γὰρ τὴν ἔξοδον τὴν ἐξ Αἰγύπτου, διαβάντων αὐτῶν τὴν
E ἐρυθρὰν θάλασσαν, καὶ εἰς τὸ Σίναιον παραγενομένων ὄρος, ἀφίκετο σὺν τῇ γυναικὶ πρὸς αὐτὸν ὁ κηδεστής. λέγει δὲ
» οὕτως ἡ ἱστορία· ἔλαβε δὲ Ἰοθὼρ ὁ γαμβρὸς Ἐξόδ. 18. 2, 3, 5.
» Μωσῆ Σεπφώραν τὴν γυναῖκα Μωσῆ με-
» τὰ τὴν ἄφεσιν αὐτῆς· καὶ τοὺς δύω υἱοὺς
» αὐτοῦ, καὶ ἦλθε πρὸς τὸν Μωϋσῆν εἰς τὴν
ἔρημον. τοιγάρτοι ἄλλο τὶ κατασκευάζων ὁ Ἄγγελος, ἔδειξε τὴν ῥομφαίαν γυμνήν. ἐπειδὴ γὰρ ὁ μέγας Μωσῆς ἐδεδίει τὸν
Z Φαραὼ, καὶ πολλάκις τοῦτο τὸ δέος ἐδή-
» λωσε, νῦν μὲν λέγων, τίς εἰμι ἐγὼ ὅτι πο- Ἐξόδ. 3. 11.
» ρεύσομαι πρὸς Φαραὼ βασιλέα Αἰγύπτου;
» νῦν δὲ, προχείρισαι ἄλλον δυνάμενον, ὃν
» ἐξαποστελεῖς· καὶ πάλιν, ἰσχνόφωνος καὶ
» βραδύγλωσσος ἐγώ ἐμι· ἀπειλεῖ αὐτῷ τιμωρίαν ὁ Ἄγγελος, φόβῳ φόβον ἐξελαύνων, τῷ μείζονι τὸν ἐλάττονα· μονονουχὶ λέγων διὰ τῆς γεγυμνωμένης ῥομφαίας· εἰ τὸν Φαραὼ δέδοικας, μᾶλλον δεῖσον ἐμὲ
H τὸν καὶ ἀοράτως σοι τὴν πληγὴν ἐπενεγκεῖν δυνάμενον.

ΚΥΡΙΛ-

(1) Κατά γε Σύμμαχον καὶ Θεοδοτίωνα. αὐτοὶ γὰρ, Κύριος ἀντὶ τοῦ, Ἄγγελος, ἐξέδωκαν. ὁ δὲ Ἀκύλας, Θεός.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τύπος ἦν ἄρα σαφής τε καὶ σιαργὴς, τῦ μέχρι Μωσέως ἰσχύσαι τὸν θάνατον, καὶ ὑποκεῖσθαι φθορᾷ τὰ ἀνθρώπινα, τὸ ἀγγελικὸν ἐγχείρημα κατὰ Μωσέως τότε.

κε. Καὶ λαβῦσα Σεπφώρα ψῆφον, περιέτεμε τὴν ἀκροβυσίαν τῦ υἱῦ αὐτῆς· καὶ προσέπεσε τοῖς τοῖς πόδας αὐτῦ, καὶ εἶπεν, ἔση τὸ αἷμα τῆς περιτομῆς τῦ παιδίυ μυ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Ἀχύλας ἀντὶ τῦ, ἔση » τὸ αἷμα τῆς περιτομῆς, εἶπε· νυμφίον » αἵματος ἔχω· ὁ δὲ Ἑβραῖος, ἐσφράγισε » τὸ αἷμα τῆς περιτομῆς.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἡ γυνὴ Μωσέως, κατὰ τὸν Ἰησῆν, ἐκ πέτρας περιέτεμε τὸν υἱὸν αὐτῆς. ἰῶ γὰρ ἱερέως θυγάτηρ, καὶ ἴσως ἐφύλατλε τὰ πάτρια.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Ἡ νοητὴ Σεπφώρα, τυτέσιν ἡ ἐκκλησία, ἡ ἐκ Μαδιάμτε καὶ ἐξ ἐθνῶν, περιτέτμηκε ψήφῳ.] τύπος δ' ἂν εἴη καὶ αὕτη τῦ πνεύματος διά τοι τὸ παναλκὲς καὶ ἄθραυσον, καὶ μιὰ ὅτι καὶ ἐκ πέτρας. χρισῦ γὰρ τὸ πνεῦμα,
1. Κορ. 10. 4. πέτρα δὲ ὁ χρισὸς, καθὰ καὶ ὁ σοφώτατος γράφει Παῦλος.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Διατρανοῖ δὲ πάλιν ὁ τύπος, ὡς ἐν τῷ αἵματι τῦ χρισῦ νενίκηται θάνατος, σέσωσαι δὲ καὶ αὐτὴ τῶν ἁγίων πατέρων ἡ ἁγία πληθὺς, μᾶλλον δὲ καὶ σύμπαν τὸ ἄνωθεν καὶ πρὸ αὐτῦ γένος. ἀπέθανε γὰρ ὑπὲρ πάντων, καὶ ὁ πάντων ἐν αὐτῷ λέλυται θάνατος.

» ** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἔση δὲ τὸ αἷμα, φησὶν, ἀχ ὡς τῆς τῦ αἵματος φύσεως ἀποπαυσαμένης. ἀδὲ γὰρ, οἶμαι, τῦτο μεθίση ποτὲ τῦ φονᾶν ἐθέλειν τὸν ὁλοθρευτήν· ἀλλ' οἱονεί πυ ἔλεγε, πέπρακλαι καὶ πεπλήρωται τὸ δοκῶν τῷ Θεῷ, τυτέσιν ἡ περιτομὴ τῦ παιδίυ. ὥσπερ ἂν εἴ τις λέγοι τυχὸν, ὁ τῦδε τῦ πράγματος ἔση τύπος, ἤγυν ἔση τυχόν ὁ πρὸς τόδε λόγος, ἀντὶ τῦ πρὸς πέρας ἥκει καὶ δέδεικλαι. Καὶ μεθ' ἕτερα. Παραδεχθείσης τοιγαρῦν πρὸς ἡμῶν τῆς Σεπφώρας εἰς πρόσωπον τῆς ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίας, ἔσαι πυ πάντως τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον εἰς τύπον τῦ νέυ λαῦ, τῷ ἐν Χρισῷ διὰ πνεύματος νηπιότητα καὶ εἰς Θεὸν ἀναγέννησιν δεξαμένων τῶν πεπισευκότων, ὃς καὶ λαὸν κλιζόμενον ἔφη πυ Δαβίδ. τὸ τοίνυν ἀρτιγενὲς ἐν Χρισῷ παιδίον, τυτέσιν ὁ νέος τε καὶ διὰ πίσεως λαὸς, περιτομῇ δυσωπεῖ θάνατον. σύμβολον γὰρ ἡ ψῆφος τῆς ἀῤῥήκλυ φύσεως, ἧς τὸ σθεναρές τε καὶ ἄθραυσον, ὡς ἐν σκληρᾷ τῇ λίθῳ σημαίνεται.

Ψαλ. 101. 18.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ὁ σωαντῶν Ἄγγελος τὸν περὶ θανάτυ φόβον ἐπάγει, ὃν ἱλεῦται ἡ σύμβιος, ἡ καθαρὸν ἀποδεικνύσα τὸ ἑαυτοῖς ἔγγονον τῇ περιτμήσει τῦ ἰδιώματος, ἐφ' ᾧ γνωρίζεται τὸ ἀλλόφυλον. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἔσι γάρτι τῆς φιλοσόφυ γονῆς ἐν μαθήμασι σαρκώδες τε καὶ ἀπόβυσον, ὃ περιτμηθέντος, τῆς ἰσραηλιτικῆς συγενείας ἐσὶ τὸ λειπόμενον. οἷον, ἀθάνατον εἶναι τιὼ ψυχιὼ, καὶ ἡ ἔξωθεν φιλοσοφία φησίν. ἔτος ὁ δυσεβήσεσι τόκος. ἀλλὰ μεταβαίνειν ἀπὸ σωμάτων εἰς σώματα, καὶ ἐκ λογικῆς φύσεως εἰς ἄλογον αὐτιὼ μεταφύεσθαι. τῦτο ἡ σαρκώδης τε καὶ ἀλλόφυλός ἐσιν ἀκροβυσία. καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὧν περιτμηθέντων, ἵλεως ἡμῖν ὁ τῦ Θεῦ Ἄγγελος γίνεται, ὡς γνησίῳ τόκῳ τῶν τοιύτων δογμάτων ἐπαγαλλόμενος.

κς. Καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῦ, διότι εἶπεν, ἔση τὸ αἷμα τῆς περιτομῆς τῦ παιδίυ μυ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀπέδρα θάνατος, καὶ τῆς ἐν Χρισῷ περιτομῆς τετιμηκὼς τὸ μυστήριον ἀποπεφοίτηκε τῦ Μωσέως ὁ ἀποκλεῖναι ζητῶν, αἰνιγματωδῶς ἡμῖν ὑποφωνῦντος τῦ πράγματος, ὡς ἃ μόνυ τῶν ἠξιωμένων τῆς ἐν Χρισῷ περιτομῆς ἀπέση θάνατος, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τὸ χρῆμα, φημὶ δὲ δὴ τὸ Χρισῦ μυστήριον, βεβοήθηκε τοῖς πατράσιν. ὥσπερ γὰρ πάντες ἀπεθάνομεν ἐν Ἀδὰμ, ὕτω καὶ εἰς πάντας ἡ διὰ Χρισῦ φέρεται χάρις.

κζ. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Ἀαρὼν, πορεύθητι εἰς συνάντησιν Μωσῇ εἰς τὴν ἔρημον. καὶ ἐπορεύθη, καὶ συνήντησεν αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει τῦ Θεῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Κατ' ἀρχὰς μὲν τῦ κατ' ἀρετιὼ βίυ σωτυχία γίνεται τῷ Μωσεῖ πολεμική τε καὶ σασιώδης, Ἑβραίυν καταπονῦντος τῦ Αἰγυπλίυ, καὶ πάλιν Ἑβραίυ πρὸς τὸ ὁμόφυλον σασιάζοντος. εἰ δὲ πρὸς τὸ μεῖζον τῶν τῆς ψυχῆς κατορθωμάτων, διά τε τῆς μακρᾶς ἐπιμελείας καὶ διὰ τῆς ἐν τῷ ὕψει γνομένης φωταγωγίας ἐπαρθέντι, (1) φίλιός τε καὶ εἰρηνικὴ γίνεται ἡ σωτυχία, θεόθεν τῦ ἀδελφῦ πρὸς τιὼ ἀπάντησιν αὐτῦ παρορμηθέντος. Καὶ μετ' ὀλίγα. Λόγος τίς ἐσιν ἐκ πατρικῆς παραδόσεως τὸ πιστὸν ἔχων, ὃς φησι· πεσόσης ἡμῶν εἰς ἁμαρτίαν τῆς φύσεως, μὴ παριδεῖν τὸν Θεὸν τιὼ πλῶσιν ἡμῶν ἀπρονόητον, ἀλλ' Ἄγγελόν τινα τῶν τιὼ ἀσώματον εἰληχότων φύσιν παρακαθισᾶν εἰς συμμαχίαν τῇ ἑκάστυ ζωῇ. ἐκ δὲ τῦ ἐναντίυ τὸν φθορέα τῆς φύσεως ἀντιμηχανᾶσθαι τὸ ἴσον διὰ πονηρῦ τινὸς καὶ κακοποιῦ δαίμονος, τῇ τῦ ἀνθρώπυ ζωῇ λυμαινόμενον. ἐν μέσῳ δὲ ὄντα τῶν δύω

(1) Ἐπαρθείη ὀρθότερ. ἢ ἐπαρθέντι δὲ πρὸς τὸ μεῖζον, κτ. ὡς παρὰ Προκοπ. ἐν τῷ τῆς Ἀγγ. κώδ. ἢ καὶ ἔτω, πρὸς δὲ τὸ μεῖζον, κτ.

δύω τὸν ἄνθρωπον, τὸν ἑκατέρᾳ τῶν παρεπομένων σκοπὸν ὑπεναντίως πρὸς τὸν ἕτερον ἔχοντα, δι' ἑαυτῆ ποιεῖν κατὰ τῆ ἄλλᾳ ἐπικρατέστερον· προδεικνύοντος τοῖς λογισμοῖς τῆ μὲν ἀγαθῆ τὰ τῆς ἀρετῆς ἀγαθὰ, ὅσα δι' ἐλπίδος τοῖς κατορθῶσιν ὁρᾶται· τῆ δὲ ἑτέρᾳ, τὰς ὑλώδεις ἡδονὰς, ἀφ' ὧν ἐλπὶς μὲν ἀγαθῶν ἀδεμία, τὸ δὲ παρὸν καὶ μετεχόμενον καὶ ὁρώμενον τὰς αἰσθήσεις τῶν ἀνοητοτέρων ἀνδραποδίζεται. εἴπερ ἄν ἀλλοτριωθείη τῶν ἐπὶ κακῷ δελεαζόντων, πρὸς τὸ κρεῖττον τοῖς λογισμοῖς ἐπιτρέψας, καὶ οἱονεὶ κατὰ νώτᾳ τῆ κακίαν ἐποίησεν· ἀντιπρόσωπον τῆ ἑαυτῆ ψυχῆ, οἷόν τι κάτοπτρον, πρὸς τῆ ἐλπίδα τῶν ἀγαθῶν σήσας, ὡς τῆς προδεικνυμένης αὐτῷ θεόθεν ἀρετῆς τὰς εἰκόνας τε καὶ τὰς ἐμφάσεις τῷ καθαρῷ τῆς ἰδίας ψυχῆς ἐντυπώσαθαι· τότε αὐτῷ ἡ τῆ ἀδελφῆ συμμαχία σωαντᾷ καὶ σωίσαται. ἀδελφὸς γὰρ τρόπον τινὰ κατὰ τὸ λογικόν τε καὶ νοερὸν τῆς ψυχῆς τῆ ἀνθρώπᾳ ὁ Ἄγγελος, ὁ τότε, καθὼς εἴρηται, φαινόμενός τε καὶ παρισάμενος, ὅταν τῷ Φαραὼ προσεγγίζωμεν.

κη. Καὶ ἀνήγγειλε Μωϋσῆς τῷ Ἀαρὼν πάντας τοὺς λόγους Κυρίᾳ, οὓς ἀπέστειλε, καὶ πάντα τὰ σημεῖα ἃ ἐνετείλατο αὐτῷ.

κθ. Ἐπορεύθη [δὲ] Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν, καὶ συνήγαγον πᾶσαν τὴν
λ. γερσίαν τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Καὶ ἐλάλησεν Ἀαρὼν πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα, ἃ ἐλάλησεν ὁ Θεὸς πρὸς Μωϋσῆν· καὶ ἐποίησε τὰ σημεῖα ἐναντίον τῆ λαῆ.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ὁ τοίνυν ἑαυτὸν τῷ ἐπιφανέντι ἐνδυναμώσας, καὶ τὸν τοιοῦτον ἀδελφὸν συμμαχόν τε καὶ παρασάτην χρησάμενος, θαῤῥῶν τῷ λαῷ τὰς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας εἰσάγει λόγους, καὶ πατρικῆς συγγενείας ὑπομιμνήσκει, καὶ ὅπως ἂν ἔξω γένοιντο τῆς περὶ τὸν πηλόν τε καὶ τὸ πλίνθον ταλαιπωρίας δίδωσι γνώμην. τί ἂν ἡμᾶς διὰ τούτων παιδεύει ἡ ἱστορία; τὸ μὴ δεῖν κατατολμᾶν τῆς ἐν τῷ λαῷ Φωνῆς τὸν μὴ διὰ τοιαύτης ἀγωγῆς πρὸς τὸ τῶν πολλῶν ὁμιλίαν τὸν λόγον παρασκευάσαντα. ὁρᾷς γὰρ, ὡς νέος ὢν ἔτι, καὶ πρὶν εἰς τοσοῦτον αὐξηθῆναι τῇ ἀρετῇ ἐπὶ δύω τινῶν ἀνθρώπων ἐκ ἀξιόπιστος ἐνομίσθη σύμβουλος εἰρήνης γενέσθαι τοῖς ζασιάζουσι. νῦν δὲ τοσαύταις μυριάσι κατὰ ταὐτὸν διαλέγεται, μονονουχὶ βοώσης σοι τοῦτο τῆς ἱστορίας, μὴ ἐπιτολμᾶν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ συμβουλῇ τῶν ἀκουόντων, εἰ μὴ διὰ τοιαύτης ἐπιμελείας ἡ περὶ τοῦτο κατορθωθείη σοι δύναμις.

λα. Καὶ ἐπίστευσεν ὁ λαὸς καὶ ἐχάρη, ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ Θεὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, καὶ ὅτι εἶδεν αὐτῶν τὴν θλῖψιν. κύψας δὲ ὁ λαὸς, προσεκύνησε.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καλὴ ἡ πίστις, ἅπερ ἐνέμεινε, καὶ μὴ μετὰ ταῦτα γογγύζουσι. ἔστι γάρ εἰσιν ὁ πρὸς τὸν πατέρα εἰπὼν υἱὸς, ὡς ἀπέρχομαι εἰς τὸν ἀμπελῶνα, τῇ μὲν φωνῇ πρόθυμος, τῷ δὲ ἔργῳ πολέμιος.

ΚΕΦ. Ε.

α. Καὶ μετὰ ταῦτα εἰσῆλθε Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν πρὸς Φαραὼ, καὶ εἶπαν αὐτῷ, τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραήλ· ἐξαπόστειλον τὸν λαόν μου, ἵνα ἑορτάσωσί μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Διατὶ δὲ μὴ μᾶλλον ἐν Αἰγύπτῳ λατρεύειν ἐκέλευε; τί δὲ πρὸς ἐρήμους ἐκάλει τόπους; ἆρα οὐκ ἀκόλουθον σωιδεῖν, ὅτι τοὺς οἵγε λατρεύειν τῷ πάντων κρατοῦντι Θεῷ ἔμελλον, πρῶτον μὲν ᾤετο δεῖν τὸν τῆς ἑτέρων δουλείας ἀποπέμπεσθαι ζυγὸν, προαποθέσθαι δὲ ὥσπερ τὸ τοῖς διαβολικοῖς προσάγμασιν, ὡς ἐξ ἀνάγκης, ὑπηρετεῖν, ἀποπαύσασθαι δὲ καὶ πηλοῦ καὶ πλινθείας; ὅ ἐσι πάλιν ἀποχέσθαι τε καὶ καταλῆξαι λοιπὸν τῆς τῶν ἐπιγείων ἔργων ἀκαθαρσίας· ἵνα πᾶσαν ὥσπερ ἐκβαίνοντες τὴν τοῦ πλεονεκτήσαντος χώραν, λοιπὸν ὡς εἰς ἔρημον, ἐλεύθεροί τε καὶ ἀνεμπόδιστον γεγονότες φρόνημα, καθαροὶ καθαρῶς προσίοιεν ταῖς εἰς Θεὸν λατρείαις.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἑορτὴ γὰρ ὄντως ἀληθὴς τὸν τῆς ἀνεθελήτου δουλείας ἀπολύσασθαι ζυγὸν, καὶ ὑπὸ Θεῷ γενέσθαι λοιπὸν, καὶ τὰ αὐτῷ θυμήρη πληροῦν, ἀντεξάγοντος ἀδυνοῦς, ἦγον τὸ αὐτῷ δοκοῦν ἀνθελέσθαι τε καὶ ἀγαπᾶν ἀναγκάζοντος.

β. Καὶ εἶπε Φαραὼ, τίς ἐσιν ὃν εἰσακούσομαι τῆς Φωνῆς αὐτοῦ, ὥσε ἐξαποστεῖλαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ; οὐκ οἶδα τὸν Κύριον, καὶ τὸν Ἰσραὴλ οὐκ ἐξαποστέλλω.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀθυρογλωττεῖ λίαν ὁ Φαραὼ, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης καταθρασύνεται, μή ποτε τὸν Κύριον, ὅσις ποτέ ἐσιν εἰδέναι λέγων, μήτε μὴν ἀνήσειν τὸν Ἰσραήλ.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἀγρία ἡ Φωνὴ ἡ προτρέπουσα τὸν σώζοντα σώζειν, διεγείρουσα τῷ δίκῳ,

δίκῃω, ἐκδικῆσα τὰ αἵματα τῶν βρεφῶν, καὶ τῶν νηπίων τῳ ἄδικον ἀπώλειαν.

γ. Καὶ λέγωσιν αὐτῷ, ὁ Θεὸς τῶν Ἑβραίων προσκέκληται ἡμᾶς· πορευσόμεθα ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπως θύσωμεν Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν· μήποτε συναντήσῃ ἡμῖν θάνατος ἢ Φόνος.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καταλύει δὲ ἁδαμῶς ὁ θεσπέσιος Μωσῆς, ἀποπεραίνεσθαι δὲ δεῖν τὸ τῷ Θεῷ δοκῆν εὖ μάλα διϊσχυρίζεται. παραποδίζοντος γὰρ εἰς ἐλευθερίαν ἑνὰς τῇ Σατανᾷ τὰς ὅσοι περ ἂν εἶεν ὑπ' αὐτῷ γεγονότες, κατανδρίζεσθαι δεῖ, καὶ ἀμείνους γίνεσθαι παντὸς μὲν κωλύματος, καὶ ἥκιστα ὁρᾶσθαι δειλὰς, ἐγκεῖσθαί τε λέγοντας, ὁ Θεὸς τῶν Ἑβραίων προσκέκληται
» ἡμᾶς, καὶ τὰ ἑξῆς.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐ γὰρ δὴ καθ' ὁμοιότητα, φησὶ, τῳ πρὸς ἡμᾶς, ὦ Αἰγύπλιοι, ἁ μόχος ἡμῖν τοῖς Ἑβραίοις τὸ σέβας, ἀλλ' ἁδὲ ὗς, ἢ αἴξ, ἢ βρέτας ἀνδρὸς, ἢ πτηνῶν ἀποσκίασμα, καὶ ἑρπετῶν εἰκόνες τὰ ἐν σηκοῖς ἱδρυμένα. ἐπικέκληται δὲ [ἡμᾶς] ὁ Θεὸς καὶ δεσπότης, ὃς τόδε τὸ σύμπαν διετεκλείνατο. μέγας ἔν ἄρα καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις ἀσιτάκλος, καὶ ὑπὲρ πᾶσαν τῳ κλίσιν ὁ τῶν Ἑβραίων Θεὸς, ὃς εἰς ἔρημον ἡμᾶς καλεῖ, τῳ θύάρεσον αὐτῷ θυσίαν προσκομιδῆντας ἐκεῖ. σκοτισμὸς μὲν ἔν Αἴγυπλος ὀνομάζεται, χρῳᾶν δὲ οἶμαι καλῶς τὰς οἵπερ ἐσμὲν πνθματικοὶ καὶ πνθματικῶς προσβάλλειν τοῖς σὺ σκιᾷ καὶ τύποις. δεῖ γὰρ ἡμᾶς ἀποφοιτῶντας εὖ μάλα παντὸς, οἶμαι, πράγματος τῆ κατασκοτῆν εἰωθότος, καὶ ὥσπερ τινὰ χώραν ἐκβεβηκότος τῳ ὑπὸ τῷ τυράννῳ κειμένῳ. φημὶ δὴ τῷ Σατανᾷ, τὸ εὐ ἁμαρτίαις εὔκολον μεταχωρεῖν ἐπείγεσθαι νεανικῶς, εἰς ἀνειμένῳ τε καὶ καθαρωτέραν ζωὴν, καὶ πολιτείας εὔνομον διασείχειν ὁδὸν, ἀχ ὑποκειμένῳ δαίμοσι. δώησόμεθα γὰρ εὖ τότε τὰς τῆς δικαιοσώης καρπὰς καταθύειν Θεῷ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Στέλλεσθαι δὲ δεῖν τὰς ἐξ Ἰσραὴλ ὁδῶν τριῶν ἡμερῶν διεβεβαιῶτο κατὰ τῳ ἔρημον, τὸ μὴ ἐγγὺς εἶναί πθ τῶν τῆς Φαυλότητος ὅρων, καὶ ζωῆς τῆς τυραννυμένης, διὰ τότθ δηλῶν.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Σκήπλεται δέ τι καὶ σοφὸν ὁ θεσπέσιος Μωσῆς, καὶ θύαφόρμως δὴ λίαν ἀπονοσφίζεσθαι δεῖν τῆς Αἰγύπλθ φησὶ τὰς ὑπὸ Θεᾷ κεκλημένας, μήπως γὰρ σωαντήσῃ ἡμῖν θάνατος, φησὶν,
» ἢ Φόνος. καὶ τὶ δὴ τῶτο; Καὶ μετ' ὀλίγα. Αἰγυπλίοις ἰῶ ἔθος, τετήρηται δὲ καὶ εἰς δεῦρο παρὰ τοῖς τῶν εἰδώλων προσκωνηταῖς, τὸ δεῖν εἰσφοιτῶντας εὐ ἱεροῖς, νεκρῷ περιτυχεῖν παραιτεῖσθαι σώματι. μολυσμὸν γὰρ εἶναι τὸν ἀνωτάτω φασὶ τὸ, ἀχ ὅπως δὴ μόνον, εἴ τις ἔλοιτο θήγειν, ἀλλὰ γὰρ κἂν εἰ σὺ ψιλαῖς ταυτὶ παραπίπλοι θέαις. ἀκῶν ἐκ τῶν παρὰ σφίσιν ἐθῶν ἀναπείθει φρονεῖν, ὡς ἀκ ἂν γένοιτο καθαρῶς τὸ θύειν αὐτοῖς, εἰ ἐξ ἀπροόπλε ποθὲν τῶτο δρᾶν ἠργμένοις παρατύχοι νεκρὸς ἢ Φόνος, τετέσιν ἢ νόμῳ Φύσεως τετελόθτηκὼς, ἢ ὑπὸ τῶ τῶν Φονθόντων ἐκβεβιασμένος. ὑμῖν γὰρ ἔΦασκεν, ἱεράτε ἐσὶ καὶ τεμένη, κλεῖθράτε καὶ πύλας, ὧν ἔίσω τυχὸν εἰσδεδραμηκόσιν ἐξέσαι θύειν ἀγνῶς, ὥσπερ ἂν οἴεσθε κατὰ σφᾶς αὐτές· ἡμᾶς δὲ ἀνάγκη κατὰ μέσῳ θύοντας πόλιν, εὐ τριόδοις τε καὶ εὐ ἀγροῖς, ταῖς τῶν τεθνεώτων καταμολυνέσθαι θέαις. τὸ γὰρ ἀπεῖργον ὅροις, παντελῶς ἁδεν. καὶ ὁ μὲν τῆς ἱσορίας λόγος ἔχοι ἂν ἡμῖν, ὡς εὐ αἰσθήσει τῶν Αἰγυπλίων, τὸ πιθανόν· εἴη δ' ἂν ὀρθῶς εἰρημένον τὸ ὑπὸ τῶ πανσόφθ Μωσέως κἂν εἰ νοοῖτο πνθματικῶς. χρὴ γὰρ ἡμᾶς ὡς εὐ ἐρήμῳ θύειν, καὶ ἑορτῳ ἁγίαν ἀποπεραίνειν Θεῷ, τῆς Αἰγυπλίων ἀπαίροντας, παραιτεῖσθαι δὲ καὶ θανάτθ θέαν. σχολαίῳ γὰρ νῷ καὶ βεβηκότι μακρὰν τῶ καταποντίζεσθαι κοσμικῶς, καὶ τῶν εἰς νεκρότητα καὶ Φθορὰν κατάκομιζόντων τὸν ὀΦθαλμὸν ἀπαλλάττοντες, θύσομεν καθαρῶς τῷ πάντων κρατῶντι Θεῷ. ἔργα δὲ νεκρὰ, τὰ σαρκὸς ἂν εἴη. σκοτισμὸς δὲ κοσμικὸς, ἢ ἐκ πονηρῶν καὶ εἰκαίων περισπασμῶν ἐπιθόλωσις, τὸν καθαρόντε καὶ διαυγῆ τῆς διανοίας αἰθέρα καταμολύνσα. ὧν ὅτι προσῆκον ἀπονοσφίζεσθαι τὰς εἰλικρινῶς λατρθειν ἐθέλοντας, καὶ ὁ τῆς ἱσορίας ἡμᾶς ἀναπείθει λόγος.

δ. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς Αἰγύπλθ, ἵνα τί Μωϋσῆ καὶ Ἀαρὼν διασρέΦετε τὸν λαὸν ἀπὸ τῶν ἔργων; ἀπέλθετε ἕκασος ὑμῶν πρὸς τὰ ἔργα
ε. αὐτῶ. Καὶ εἶπε Φαραὼ, ἰδὲ νῦν πολυπληθεῖ ὁ λαὸς τῆς γῆς· μὴ ἔν καταπαύσωμεν αὐτὲς ἀπὸ τῶν ἔργων.

ς. Συνέταξε δὲ Φαραὼ τοῖς ἐργοδιώκταις τῶ λαῶ καὶ τοῖς γραμμα-
ζ. τεῦσι, λέγων, Οὐκ ἔτι προθήσεσθε διδόναι ἄχυρον τῷ λαῷ εἰς τὴν πλινθεργίαν καθάπερ ἐχθὲς καὶ τρίτην
Ζ ἡμέραν· ἀλλ' αὐτοὶ πορευέσθωσαν καὶ συναγαγέτωσαν ἑαυτοῖς ἄχυρα.

* ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Γνομένων τῶν χρησοτέρων λόγων, καὶ τῆς ἐλευθερίας ὑποδειχθείσης, καὶ τῶν ἀχθόντων πρὸς τῳ ἐπιθυμίαν ταύτῃ ἐπιῤῥωσθέντων, παροξύνεται ὁ πολέμιος, καὶ ἐπιτείνει τῳ ἀλγηδόνα τοῖς ὑπηκόοις τῶ λόγθ. θδὲ τῶτο ἔξω τῶν νῦν γινομένων ἐσί. πολλοὶ γὰρ παραδεξάμενοι τὸν ἐλευθερωτῳ τῆς Η τυραννίδος λόγον, καὶ προσιθέμενοι τῷ κηρύγματι, μέχρι τῶ νῦν ταῖς τῶν πειρασμῶν προσβολαῖς ὑπὸ τῶ ἀντικειμένθ ἐπηρεάζονται. ἐξ ὧν πολλοὶ μὲν δοκιμώ-

τεροι καὶ βεβαιότεροι περὶ τὴν πίσιν καθίσανται, τῇ προσβολῇ τῶν λυπόντων σομένοι· τῶν δὲ ἀσθενεστέρων τινὲς κατεπoκλάζεσι τοῖς τοιότοις συμπλώμασιν, ἀντικρυς ἐκεῖνα φθεγγόμενοι, τὸ λυσιτελεῖν αὐτοῖς μᾶλλον ἀνηκόοις μεῖναι τῆς ἐλευθερίας κηρύγματος, ἢ τοῖς τοιότοις διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην σωενεχθῆναι. ὃ καὶ τότε ἐγένετο ὑπὸ μικροψυχίας τῶν Ἰσραηλιτῶν οἱ αἰτίᾳ ποιεμένων τὰς τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῖς τῆς δουλείας ἀπαγγείλαντας.

η. Καὶ τὴν σύνταξιν τῆς πλινθουργίας ἣς αὐτοὶ ποιοῦσι, ποιήσουσι. καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιβαλεῖτε αὐτοῖς· ὐκ ἀφελεῖτε ὐδέν· σχολάζουσι γάρ· διὰ τοῦτο αὐτοὶ κεκράγασι, λέγοντες, πορευθῶμεν, καὶ θύσωμεν τῷ Θεῷ ἡμῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Σχολάζουσι γάρ. σχολὴν λέγων τὴν τῆς αὐτῶν ἐλευθερίας ἐπιθυμίαν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τοῖς μὲν ὖν ἐξ Ἰσραὴλ δύσοισος οἶμαί τις καὶ δρυμὺς τῆς ἀρχαίας ἐλευθερίας εἰσέδυ πόθος, ἀπονενευκότες δὲ ἤδη πρὸς τοῦτο, κατερέθιζον εἰς ὀργὰς τὸν τοῖς τῆς δουλείας ἐγκαταδέοντα ζυγοῖς. ὃς ἔργον εἶναι σχολῆς τὴν ἐπὶ τοιοῖσδε λέγων ἐπιθυμίαν, ἐγκαλατείνεθαι σφίσι τὸν ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἱδρῶτα κελεύει, τῆς μὲν ἐν ἔθει σωτάξεως ἐξαιτεμένης, περιτεμνομένης δὲ ἀσωήθως αὐτοῖς τῆς τῶν ἀχύρων διανομῆς.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἡ γὰρ ὐκ ἀληθὲς εἶναι φήσεις, ὡς ἐπειδὰν ἑλοίμεθα τῆς τοῦ διαβόλου πλεονεξίας ἀπολύσαθαι τὸν ζυγὸν, καὶ τὸ λαμπρὸν καὶ ἐλεύθερον τῆς εἰς Θεὸν λατρείας ἀντανελέσθαι καύχημα, κατὰ τὸ ἐν ψαλμοῖς ὑμνούμενον, σχολάσατε καὶ γνῶτε ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς, ἐγκαλέσει μὲν ἡμῖν ὡς ἀνόσιον τὸ χρῆμα, καὶ τὴν ἐπὶ τούτῳ σχολὴν καὶ θέλησιν, κατεξανίσαται δὲ τοῖς ἄλλοις ὁμοῦ πονηροῖστε καὶ ἀκαθάρτοις πνεύμασιν ὁ πάντων ἐχθρὸς, σαρκικῆς δὲ καὶ γεώδους ἀκαθαρσίας, καὶ τῶν ἐν κόσμῳ περισπασμῶν ἀκαταλήκτως ἔχεσθαι κατὰ τὸ ἑκάστῳ σύνηθες ἐπαναγκάζων ἀγρίως, ἀπέχεσθαι δὲ τῆς ἐντριβοῦς Φαυλότητος ἥκιστα μὲν ἐφιεὶς, δυσπόριστον μὲν καὶ τοῦτο τιθεὶς, ὡς ἂν μὴ τῷ λίαν ἀνετοίμῳ διαπλύοιτότε καὶ εἰς κόρον ἴοι τὸ κακόν; τοῦτο γὰρ οἶμαι καταδηλοῦν τὸ ἐξαιτεῖν μὲν σπουδαίως τῆς πλινθείας τὴν σώταξιν, τὰ δὲ, δι' ὧν ἂν γένοιτο ῥᾳδίως, ἀποσείεσθαι, τουτέστι τὸ ἄχυρον.

Ψαλ. 45. 10.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τῷ βλαπτικῷ καὶ φθοροποιῷ δαίμονι τοῦτο κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἐσπουδάζετο, τὸ μὴ εἰς τὸν οὐρανὸν βλέπειν τὸ ὑποχείριον, ἀλλὰ τὸ εἰς γῆν κύπτειν, καὶ ἐν ἑαυτῷ τὸν πηλὸν πλινθεύειν. ὅ,τι γὰρ ἂν ᾖ τῆς ὑλικῆς ἀπολαύσεως ἐκ γῆς ἐστὶ πάντως ἢ ὕδατος, παντὶ που δῆλον· ὥστε τὶ τῶν περὶ γαστέρα καὶ θοίνην σπουδαζομένων, ὥστε καὶ ὅσα περὶ τὸν πλοῦτον ὁρᾶται. ἡ δὲ τῶν στοιχείων τούτων μίξις, πηλὸς γίνεται καὶ ὀνομάζεται. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἡ δὲ καλάμη καὶ τὸ ἐκ ταύτης ἄχυρον, ὃ καταμιγνύειν τῇ πλίνθῳ καταναγκάζεται ὁ τοῖς τυραννικοῖς ὑπακόων προσάγμασι, παράτε τὴν θείαν εὐαγγελίαν, καὶ παρὰ τῆς ὑψηλῆς τοῦ Ἀποστόλου φωνῆς, ἀμφοτέρων ὁμοίως πυρὸς ὕλην τό,τε ἄχυρον καὶ τὴν καλάμην ἑρμηνευσάντων. (1)

θ. Βαρυνέσθω τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων τούτων, καὶ μεριμνάτωσαν ταῦτα, καὶ μὴ μεριμνάτωσαν ἐν λόγοις κενοῖς. Κατέσπευδον δὲ αὐτοὺς οἱ ἐργοδιῶκται τοῦ λαοῦ καὶ οἱ γραμματεῖς· καὶ ἔλεγον πρὸς τὸν λαὸν, λέγοντες, τάδε λέγει Φαραώ· ὐκ ἔτι δίδωμι ὑμῖν ἄχυρα. Αὐτοὶ ὑμεῖς πορευόμενοι συλλέγετε ἑαυτοῖς ἄχυρα, ὅθεν ἂν εὕρητε· καὶ τὴν σύνταξιν τῆς πλινθείας ἀποδώσετε· ὐ γὰρ ἀφαιρεῖται ἀπὸ τῆς συντάξεως ὑμῶν ὐθέν. ιβ. Καὶ διεσπάρη ὁ λαὸς ἐν ὅλῃ Αἰγύπτῳ, ιγ. συναγαγεῖν καλάμην εἰς ἄχυρα. Οἱ δὲ ἐργοδιῶκται κατέσπευδον αὐτοὺς, λέγοντες, συντελεῖτε τὰ ἔργα ὑμῶν τὰ καθήκοντα καθ' ἡμέραν, καθάπερ καὶ ὅτε τὸ ἄχυρον ἐδίδοτο ὑμῖν. ιδ. Καὶ ἐμαστιγώθησαν οἱ γραμματεῖς τοῦ γένους τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, οἱ καταστασθέντες ἐπ' αὐτοὺς ὑπὸ τῶν ἐπισατῶν τοῦ Φαραώ, λεγόντων, διατὶ ὐ συνετελέσατε τὰς συντάξεις τῆς πλινθείας ὑμῶν καθάπερ ἐχθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν, καὶ τὸ τῆς σήμερον;

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ δὲ σωεχώρησε ταῦτα παθεῖν τὸν λαόν; Ἵνα μὴ μόνον τοὺς Αἰγυπτίους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκείνων μισήσωσι Θεοὺς, ὡς τοιαῦτα παρ' αὐτῶν πεπονθότες· καὶ ἵνα σωτόμως ἀκόσωσιν ἐξελθεῖν κελεύομενοι. εἰ γὰρ τούτων ὅτω γεγενημένων, ἀνεμιμνήσκοντο τῆς ἐν Αἰγύπτῳ τροφῆς, καὶ πολλάκις ἐπειράθησαν ἀναστρέψαι, τίς ἂν αὐτοὺς ἔπεισε καταλιπεῖν τὴν Αἴγυπτον, μηδὲν παρ' αὐτῶν πεπονθότας δεινόν;

ιε. Εἰσελθόντες δὲ οἱ γραμματεῖς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ κατεβόησαν πρὸς Φαραὼ,

(1) Τὴν δὲ καλάμην καὶ τὸ ἐκ ταύτης ἄχυρον τό,τε θεῖον ἑρμήνευσεν εὐαγγέλιον, καὶ Παῦλος ὁ μεγαλόφωνος, πυρὸς ὕλην εἰπόντες. ὅτω παρὰ Προκοπίῳ ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. κεῖται. ὃ δὴ καὶ ὀρθότερ. τῷ τῆς σωτάξ. λόγῳ.

Φαραὼ, λέγοντες, ἵνα τὶ ὅτω ποιεῖς
15. τοῖς σοῖς οἰκέταις; Ἄχυρον ὰ δίδοται τοῖς οἰκέταις σϐ, καὶ τὴν πλίνθου λέγϐσιν ἡμῖν ποιεῖν· καὶ ἰδὰ οἱ παῖδές σϐ μεμασίγωνται. ἀδικήσεις
17. ὃν τὸν λαόν σϐ. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, χολάζετε, χολασαὶ ἐσε· διὰ τῦτο λέγετε, πορευθῶμεν, καὶ θύσω-
18. μεν τῷ Θεῷ ἡμῶν. Νῦν ὃν ἀπελθόντες, ἐργάζεσθε· τὸ γὰρ ἄχυρον ὰ δοθήσεται ὑμῖν, καὶ τὴν σύνταξιν
19. τῆς πλινθείας ἀποδώσετε. Ἑώρων δὲ οἱ γραμματεῖς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἑαυτὰς ἐν κακοῖς, λέγοντες, ὰκ ἀπολείψετε ἀπὸ τῆς πλινθείας τὸ καθή-
20. κον τῇ ἡμέρᾳ. Συνήντησαν δὲ Μωϋσῇ καὶ Ἀαρὼν ἐρχομένοις εἰς συνάντησιν αὐτοῖς, ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Φαραώ.

κα. Καὶ εἶπαν αὐτοῖς, ἐπιίδοι ὁ Θεὸς ὑμᾶς καὶ κρίναι· ὅτι ἐβδελύξατε τὴν ὀσμὴν ὑμῶν ἐναντίον Φαραὼ, καὶ ἐναντίον τῶν θεραπόντων αὐτῦ, δῦναι ῥομφαίαν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῦ, ἀποκτεῖναι ἡμᾶς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπαιτιῶνται δὲ λίαν Μωσέα τε καὶ Ἀαρὼν, τῆς ἐπενηνεγμένης αἰτίας αὐτοῖς πρόφασιν αὐτὰς γεγενῆσθαι λέγοντες, καὶ δυσχερεστέραν ἀνατλῶναι τῆς πλεονεξίας τὸν ἔφοδον· ὰχ ἑτέρᾳ δὲ χάριν, ἢ ὅτι δὴ μόνον τῆς ἐλευθερίας αὐτοῖς εἰσέδυ πόθος τοῖς παρ' αὐτῶν λόγοις ἀναπεπεισμένοις. ἅμα γὰρ ἡμᾶς ἐπιθυμία χρηστὴ, καὶ λογισμὸς ἀγαθὸς ἀνεσόβησε τυχὸν πρὸς τὸ δεῖν ἐλέσθαι τὰ δοκῦντα Θεῷ, καὶ νόμιμα τὰ πρὸς εὐσέβειαν διαμεμνήμεθα, καὶ κατάγχει μάλισα χειρόνως ἐπὶ τὸ μὴ ἐλέσθαι τὰ κρείτονα ὁ πάντων ἐχθρός· πλὴν ἐκρύεται καὶ σώζει Θεός.

ΚΕΦ. Ζ.

α. Ἐπέστρεψε δὲ Μωσῆς πρὸς Κύριον, καὶ εἶπε, Κύριε· διατὶ ἐκάκωσας τὸν λαὸν τῦτον; καὶ ἵνα τὶ ἀπέσαλκάς με;
β. Καὶ ἀφ' ἧς εἰσπεπόρευμαι πρὸς Φαραὼ λαλῆσαι ἐπὶ τῷ ὀνόματί σϐ, ἐκάκωσε τὸν λαὸν τῦτον· καὶ ὰκ ἐρ-
γ. ῥύσω τὸν λαόν σϐ. Καὶ εἶπε Κύριος τῷ Μωσῇ, ἤδη ὄψει ἃ ποιήσω τῷ Φαραώ· ἐν γὰρ χειρὶ κραταιᾷ ἐξαποστελεῖ αὐτὰς ἐκ τῆς γῆς αὐτῦ, καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ ἐκβαλεῖ αὐτάς.
δ. Ἐλάλησε δὲ ὁ Θεὸς πρὸς Μωϋσῆν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐγὼ Κύριος.

ε. Καὶ ὤφθην πρὸς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, Θεὸς ὢν αὐτῶν· καὶ τὸ ὄνομά μϐ Κύριος ὰκ ἐδήλωσα αὐτοῖς.

» ** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὸ ὄνομά-
» μϐ ὰκ ἐδήλωσα αὐτοῖς. Τῦ γὰρ ὑπερβατῦ μετατεθέντος, ἐξῆς ἂν τοιῦτος εἴη λόγος· ὄνομά μϐ τὸ κύριον ὰκ ἐδήλωσα αὐτοῖς, ἀλλὰ τὸ οὐ καταχρήσει.

» ** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Καὶ τὸ ὄνομά μϐ ὰκ
» ἐδήλωσα αὐτοῖς, ὡς μεῖζον δηλονότι, ἢ ὥσε ἀνθρωπίνῃ ἀκοῇ χωρηθῆναι.

** ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Τὶς δέ ἐσι τὶ τὸ ὰσίαν, ὅτε ἡμῖν ἀπεκάλυψεν, ὅτε τοῖς
» πρὸ ἡμῶν. λέγει γὰρ, ὤφθω πρὸς τὸν
» Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ τὸς πα-

» τέρας ὑμῶν, Θεὸς ὢν αὐτῶν, καὶ τὸ ὄνο-
» μά μϐ ὰκ ἐγνώρισα αὐτοῖς.

» ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ τὸ ὄνομά μϐ ὰκ ἐδήλωσα αὐτοῖς, ἀλλὰ σοί. καὶ ὅμως φησὶν ἥττων ἐκείνων εἰ περὶ τὴν πίσιν ἔτι. καὶ ταῦτα πλέον αὐτῶν εἰληφὼς τὸ τετραγράμμον τὸ ἀνέκφρασον ἄλλοις, ὅτι μὴ τοῖς ἀρχιερεῦσιν, ὃ τῷ χρυσῷ πετάλῳ ἐπεγράφετο. ἔσι δὲ τὰ τέσσαρα γράμματα ταῦτα Ἰὼθ, Ἄλφ, Οὐδὼθ, (1) Γὶδ. (2) ὃ λέγεται τῦ ἀεὶ ζῆν τὸν Θεὸν, καὶ ἀΐδιον εἶναι, σημαντικὸν ὄνομα· ὡς εἶπον ἄν, ἐγώ εἰμι ὁ ὤν. τῦτο τοίνυν τοῖς μὲν πατριάρχαις ὰκ ἀπεκάλυψεν ὁ Θεὸς, ἀδὲ τῷ Ἰακὼβ, ἰδικῶς ἐπερωτήσαντι. ὅτε ἐπάλαισεν αὐτῷ· ἐπεὶ μὴ τάτε χρεία ἰῶ φησὶ, πιςοῖς ὄσι. τοῖς δὲ ἐξ αὐτῶν ἔδωκα, ὧν ἡ ἀσθένεια μοχοποιεῖν ἔμελε. (3)

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐσι, τὸ ὄνομά μϐ
» Κύριος, ὰκ ἐδήλωσα αὐτοῖς; Διδάσκει πόσης αὐτὸν καὶ τιμῆς καὶ σεμνείας ἠξίωσεν. ὃ γὰρ τοῖς πατριάρχαις ὰκ ἐδήλωσεν ὄνομα, τῦτο αὐτῷ δῆλον ἐποίησεν. ἔφη
» γὰρ πρὸς αὐτὸν, ἐγώ εἰμι ὁ ὤν. τῦτο δὲ Ἐξόδ. 3. 14.
παρ' Ἑβραίοις ἄφραϛον ὀνομάζεται. ἀπείρηται γὰρ αὐτοῖς τῦτο διὰ τῆς γλώτης προφέρειν· γράφεται δὲ διὰ τῶν τεσσάρων ϛοιχείων. διὸ καὶ τετράγραμμον αὐτὸ λέγϐσι. τῦτο καὶ τῷ πετάλῳ ἐπεγέγραπτο τῷ χρυσῷ, ὃ τῷ μετώπῳ τῦ ἀρχιερέως ἐπετίθετο, τῇ ταινίᾳ τῆς κεφαλῆς προσδεσμέμενον. καλῦσι δὲ αὐτὸ Σαμαρεῖται μὲν, Ἰαβέ· Ἰδδαῖοι δὲ, Ἀϊά.

(1) Οὐαῦθ. ὁ Προκόπ. ὰ τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Ἠθ. αὐτ.
(3) Ἐν τοῖς ἐκδεδομέν. τῦτο ὰχ εὕρηται.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ἔσι τὰ τέσσαρα τῦ ὀνόματος γράμματα ταῦτα, Ἰῶθ, Ἀλῆρ, Οὖ, Ἀνῆ. τῦ δὲ ἀεὶ ζῆν, καὶ ἀΐδιον εἶναι Θεὸν, σημαντικὸν ὄνομα τῦτο. τοίνυν φησὶ, τὸ ὄνομα τῦτο, ὃ δὲ τοῖς περὶ τὸν Ἀβραὰμ ἀπεκάλυψα, ἀλλὰ σοὶ πάντως πω. ἐπειδὴ μὴ ἰῶ καιρὸς εἰπεῖν τοῖς πατριάρχαις τὸ ὄνομα, ὃ ἐχώριζε τὸν Θεὸν τῶν εἰδώλων. ἐπειδὴ γὰρ καὶ δαίμονες Θεοὶ καὶ Κύριοι ὠνομάθησαν ὑπὸ τῶν θεραπευόντων αὐτὸς, τὸ τετράγραμμον ὄνομα ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὸ τότε ἀνέκφρασον τοῖς πισοῖς.

» ΑΔΗΛΟΥ. Οὐκ ἐδήλωσα αὐτοῖς, τῦτέσιν ὃκ εὔδηλον καὶ Φανερὸν ἐποίησα τὸ ὄνομα τῦ πατρὸς, καὶ τῦ ἰῦ, καὶ τῦ ἁγίυ πνεύματος, ἀλλ' ὡς δι' αἰνιγμάτων παρέδειξα.

ς. Καὶ ἔσησα τὴν διαθήκην μυ πρὸς αὐτὸς, ὥσε δῶναι αὐτοῖς τὴν γῆν τῶν Χαναναίων, τὴν γῆν ἣν παρῴκήκασιν, ζ. ἐν ᾗ καὶ παρῴκησαν ἐπ' αὐτῆς. Καὶ ἐγὼ εἰσήκυσα τὸν σεναγμὸν τῶν ὑῶν Ἰσραὴλ, ὃν οἱ Αἰγύπλιοι καταδυλῶνται αὐτός· καὶ ἐμνήσθην τῆς διαθήκης ὑμῶν.

η. Βάδιζε, εἶπον τοῖς ὑοῖς Ἰσραὴλ, ἐγὼ Κύριος· καὶ ἐξάξω ὑμᾶς ἀπὸ τῆς δυνασείας τῶν Αἰγυπλίων· καὶ ῥύσομαι ὑμᾶς ἐκ τῆς δυλείας αὐτῶν, καὶ λυτρώσομαι ὑμᾶς ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, καὶ ἐν κρίσει μεγάλῃ.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀποτρέποντος γὰρ ἡμᾶς τῦ Σατανᾶ, καὶ ἀπάσης ἀγαθῆς ἐξισάντος ἐπιθυμίας, καὶ τῶν εἰς τῦτο διανοθμάτων, δι' ὧν ἂν δύναιτο παρωθῦντος τρόπων, προτρέπει πρὸς θέλησιν ἀγαθὴν ὁ τῦ Θεῦ νόμος, ἄθραυσον μὲν τὸν ἐπικρῦντα δεικνὺς, ἐλπίδι δὲ τῇ λαμπροτάτῃ παραθήγων εἰς θύτολμίαν, καὶ πίσει νθρὸν, καὶ Θεῷ προσνέμων ὡς ἀληθῶς σωτῆρι καὶ λυτρωτῇ.

θ. Καὶ λήψομαι ὑμᾶς ἐμαυτῷ, καὶ ἔσομαι ὑμῶν Θεός· καὶ γνώσεσθε, ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν, ὁ ἐξάγων ὑμᾶς ἐκ τῆς Αἰγύπλυ, καὶ ἐκ
ι. τῆς δυνασείας τῶν Αἰγυπλίων. Καὶ εἰσάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν, εἰς ἣν ἐξέτεινα τὴν χεῖρά μυ, δῶναι αὐτὴν τῷ Ἀβραὰμ καὶ τῷ Ἰσαὰκ καὶ τῷ Ἰακώβ· καὶ δώσω αὐτὴν ὑμῖν ἐν κληρω.
ια. ἐγὼ Κύριος. Ἐλάλησε δὲ Μωϋσῆς ὕτω τοῖς ὑοῖς Ἰσραὴλ· καὶ ὃκ εἰσήκυσαν Μωϋσῆ ἀπὸ τῆς ὀλιγοψυχίας, καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων τῶν σκληρῶν.
ιβ. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων,
ιγ. Εἴσελθε, λάλησον πρὸς Φαραὼ βασιλέα Αἰγύπλυ, ἵνα ἐξαποσείλη τὸς
ιδ. ὑὸς Ἰσραὴλ ἐκ τῆς γῆς αὐτῦ. Ἐλάλησε δὲ Μωϋσῆς ἐναντίον Κυρίυ, λέγων, ἰδὰ οἱ ὑοὶ Ἰσραὴλ ὃκ εἰσήκυσάν μυ, καὶ πῶς εἰσακύσεταί μυ Φα-
ιε. ραώ; ἐγὼ δὲ ἄλογός εἰμι. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, καὶ συνέταξεν αὐτοῖς πρὸς Φαραὼ βασιλέα Αἰγύπλυ, ὥσε ἐξαγαγεῖν τὸς
ις. ὑὸς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπλυ. Καὶ ἄτοι οἱ ἀρχηγοὶ οἴκων πατριῶν αὐτῶν. ὑοὶ Ῥυβὴμ πρωτοτόκυ Ἰσραὴλ· Ἐνὼχ, καὶ Φαλλὺς, Ἀζρὼμ, καὶ Χαρμί· αὕτη ἡ συγγένεια Ῥυβήμ.
ιζ. Καὶ ὑοὶ Συμεών· Ἰεμυὴλ, Ἰαμὶμ, καὶ Ἀὼδ, καὶ Ἰαχὶν, καὶ Σααὶ, καὶ Σαὺλ ὁ ἐκ τῆς Φοινικίστης. αὗται αἱ
ιη. πατριαὶ τῶν ὑῶν Συμεών. Καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν ὑῶν Λευὶ κατὰ συγγενείας αὐτῶν· Γηρσὼν, Καὰθ, καὶ Μεραρί. καὶ τὰ ἔτη τῆς ζωῆς
ιθ. Λευὶ, ἑκατὸν τριακονταεπτά. Καὶ ἄτοι ὑοὶ Γεδσών· Λοβενὶ, καὶ Σεμεΐ·
κ. οἶκοι πατριᾶς αὐτῶν. Καὶ ὑοὶ Καάθ· Ἀμβραὰμ, καὶ Ἰσαὰρ, Χεβρὼν, καὶ Ὀζιὴλ. καὶ τὰ ἔτη τῆς ζωῆς Καάθ,
κα. ἑκατὸν τριακοντατρία ἔτη. Καὶ ὑοὶ Μεραρί· Μοολὶ, καὶ Ὁμοσί. ἄτοι οἶκοι πατριῶν Λευὶ, κατὰ συγγενείας
κβ. αὐτῶν. Καὶ ἔλαβεν Ἀμβραὰμ τὴν Ἰοχάβελ θυγατέρα τῦ ἀδελφῦ τῦ πατρὸς αὐτῦ αὐτῷ εἰς γυναῖκα· καὶ ἐγέννησεν αὐτῷ τόν τε Ἀαρὼν καὶ τὸν Μωϋσῆν, καὶ Μαριὰμ τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν. τὰ δὲ ἔτη τῆς ζωῆς Ἀμβραὰμ,
κγ. ἑκατὸν τριακονταεπτὰ ἔτη. Καὶ ὑοὶ Ἰσαάρ· Κορὲ, καὶ Ναφὲκ, καὶ Ζεχρί.
κδ. Καὶ ὑοὶ Ὀζιήλ· Μισαὴλ, καὶ Ἐλισαφὰν, καὶ Σετρί.

κε. Ἔλαβε δὲ Ἀαρὼν τὴν Ἐλισάβετ (1) θυγατέρα Ἰεμιναδὰβ ἀδελφὴν Ναασὼν αὐτῷ γυναῖκα· καὶ ἔτεκεν αὐτῷ τόν τε Ναδὰβ, καὶ Ἀβιὺδ, Ζ καὶ Ἐλεάζαρ, καὶ Ἰθάμαρ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε τῆς τῦ Ἀαρὼν γυναικὸς, ἃ τὸν πατέρα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀδελφὸν δῆλον ἡμῖν πεποίηκεν; Ἔλαβε δὲ Ἀαρὼν τὴν Ἐλισάβετ θυ» γατέρα Ἀμιναδὰβ ἀδελφὴν Ναασὼν γυ» ναῖκα· καὶ ἔτεκεν αὐτῷ τόν τε Ναδαβ, » καὶ Ἀβιὺδ, καὶ Ἐλεάζαρ, καὶ Ἰθάμαρ. » Τῆς βασιλικῆς καὶ τῆς ἱερατικῆς Φυλῆς Η τὴν ἐπιμιξίαν διδάσκει. ὁ γὰρ Ναασὼν, ὑὸς τῦ Ἀμιναδάβ· ὁ δὲ Ἀμιναδὰβ, τῦ Ἀράμ· ὁ δὲ Ἀρὰμ, τῦ Ἐσρώμ· ὁ δὲ Ἐσρὼμ,

(1) Ἐλισαβέθ. ἡ ὡ Φρανεκ. ἔκδοσ. καὶ Ἐλισαβέτ. ἡ τῦ Ἀλδ.

Ἐσρὼμ, τὸ Φαρές· ὁ δὲ Φαρὲς, τῷ Ἰούδα. ὗτος δὲ ὁ Ναασσὼν Φύλαρχος ἰῶ τῷ Ἰούδα. ἐκ τῆς τούτων συγγενείας ὁ Κύριος κατὰ σάρκα γεγέννηται. ὃ μάτλω τοίνιω τῆς βασιλικῆς καὶ τῆς ἱερατικῆς Φυλῆς τλὼ ἐπιμιξίαν ἐδίδαξεν· ἀλλὰ δεικνὺς, ὡς ὁ δεσπότης Χριστὸς ἐξ ἀμφοτέρων ἐβλάστησε, βασιλεὺς καὶ ἱερεὺς κατὰ τὸ ἀνθρώπινον χρηματίσας.

✱ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Σημειωτέον, ὡς οἱ ἱερεῖς, ὃ μόνον ἐκ Φυλῆς Λοὺϊ κατήγοντο, καὶ μάλιστα οἱ ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς Φυλῆς Ἰούδα. ἐκ Φυλῆς γὰρ Ἰούδα ὁ Ναασσὼν, καὶ ὁ τούτου πατὴρ Ἀμιναδὰβ, ὡς ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς μαθήσῃ.

κς. Υἱοὶ δὲ Κορέ· Ἀσσὶρ, καὶ Ἐλκανὰ, καὶ Ἀβιάσαρ. αὗται αἱ
κζ. γενέσεις Κορέ. Καὶ Ἐλεάζαρ ὁ τῷ Ἀαρὼν ἔλαβε τῶν θυγατέρων Φουτιὴλ αὐτῷ γυναῖκα· καὶ ἔτεκεν αὐτῷ τὸν Φινεές. αὗται αἱ ἀρχαὶ πατριῶν
κη. Λευϊτῶν, κατὰ γένος αὐτῶν. Οὗτος Ἀαρὼν καὶ Μωϋσῆς, οἷς εἶπεν ὁ Θεὸς αὐτοῖς ἐξαγαγεῖν τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου σὺν δυνάμει αὐτῶν.

κθ. Οὗτοί εἰσιν οἱ διαλεγόμενοι Φαραὼ βασιλεῖ Αἰγύπτου, ὥστε ἐξαγαγεῖν τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου
λ. αὐτοὺς Ἀαρὼν καὶ Μωϋσῆς, Ἡ ἡμέ-

A ρᾳ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν ἐν γῇ Αἰγύπτῳ.

✱ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Διατὶ σὐταῦθα γενεαλογήσας ἀπὸ τοῦ Ῥουβὶμ, ἐλθὼν εἰς Λοὺϊ κατέπαυσε; Δῆλον, ὅτι διὰ τοῦτο ἄρχεται, ἵνα τὸν Λοὺϊ γενεαλογήσῃ καὶ
» εἴπῃ περὶ Μωσέως καὶ Ἀαρών· οὗτοί εἰσιν
» οἱ προσδιαλεγόμενοι Φαραὼ βασιλεῖ Αἰ-
B » γύπτου, (1) πρὶν ἀναιλῶαι κριτὼ, ἢ βασιλέα, ἢ ἀρχιερέα. ἡ δὲ Φυλὴ ἐκράτει, καὶ ἀπὸ ταύτης ἔδει γενεαλογεῖν. ὅταν
» οὖν ὁ Θεὸς λέγῃ, τετάρτῃ γενεᾷ ἐλεύσον- Γεν. 15. 16.
» ται ὧδε· ἀπὸ τῆς Λοὺϊ Φυλῆς, ὡς ἀρ-
» χούσης (2) δεῖ γενεαλογῆσαι. ὅταν δὲ λέ-
» γῃ σὐταῦθα, πέμπτῃ γενεᾷ ἀνέβησαν οἱ Ἐξόδ. 13. 18.
» υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου, ἀπὸ τοῦ Ἰακὼβ ἀρχηγέου. (3) ἐπεὶ μέγα ζήτημα κινεῖται,
» ὅπως ὁ Θεὸς μὲν λέγει, τετάρτῃ δὲ γε-
» νεᾷ ἀποσραφήσονται ὧδε, τουτέστιν εἰς
Γ τὸν γῦν τῆς ἐπαγγελίας· ὁ δὲ Μωϋσῆς,
» πέμπτῃ γενεᾷ ἀνέβησαν ἐξ Αἰγύπτου· ἡ δὲ πέμπτη ἔπεσον σὺ τῇ ἐρήμῳ· ἡ ἕκτη δῆλον, ὅτι εἰσῆλθε. κατὰ δὲ τὸν πέμπτον γενεὰν, ἀπὸ τοῦ Ἰακὼβ λέγει.

λα. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, ἐγὼ Κύριος· λάλησον πρὸς Φαραὼ βασιλέα Αἰγύλς.πτου ὅσα ἐγὼ λέγω πρὸς σέ. Καὶ
Δ εἶπε Μωϋσῆς ἐναντίον Κυρίου, ἰδοὺ ἐγὼ ἰσχνόφωνός εἰμι, καὶ πῶς εἰσακούσεταί μου Φαραώ;

ΚΕΦ. Ζ.

α. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἰδοὺ δέδωκά σε Θεὸν Φαραὼ, καὶ Ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου ἔσται σου Προφήτης.

✱✱ ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Μωϋσῆς τῶν Αἰγυπτίων ἐχειροτονήθη Θεὸς, ἵνα πρὸς αὐτὸν εἰπόντος τοῦ χρηματίζοντος, ὅτι
» Θεόν σε δέδωκα τῷ Φαραώ. ἀκὴν ἐξουσίας τινὸς εἴτε ἐποπτικῆς, εἴτε ἐνεργητικῆς ἐνδειξιν ἡ προσηγορία φέρει.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς ἐγένετο τοῦ Φαραὼ Θεὸς ὁ Μωϋσῆς; Ὥσπερ ὁ Θεὸς προσέταττε τῷ Μωϋσῇ, ἵνα πάλιν ὁ Μωϋσῆς τῷ Ἀαρών. διὸ δὴ καὶ Προφήτης ἀνηγορεύθη Ἀαρὼν τοῦ Μωϋσέως.

ΑΚΑΚΙΟΥ. Ὃν τρόπον ὁ Θεὸς διὰ Προφητῶν λαλεῖ τοῖς ἀνθρώποις, ἵνα καὶ ὁ Μωϋσῆς δι' Ἀαρὼν τῷ Φαραώ. διερμηνεύων τὸν νοῦν τοῦ λόγου, φησί· καὶ
» Ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου ἔσται σου Προφήτης.

E

ς. Σὺ δὲ λαλήσεις αὐτῷ πάντα ὅσα ἐντέλλομαί σοι· ὁ δὲ Ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου λαλήσει πρὸς Φαραὼ, ὥστε ἐξαποστεῖλαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ.

γ. Ἐγὼ δὲ σκληρυνῶ τὴν καρδίαν Φαραὼ, καὶ πληθυνῶ τὰ σημεῖά μου καὶ τὰ τέρατα ἐν γῇ Αἰγύπτῳ.

ΑΚΑΚΙΟΥ. Σκληρύνειν ὁ Θεὸς λέγεται τὸν ἀπειθῆ τοῖς θείοις παραγγελίαις Φαραὼ, ὃν εὔεικτον γινόμενον πρὸς τοὺς τυπτόντας τῷ ψυχῷ χαρακτῆρας τῶν θείων παραγγελμάτων. σκληρὸς γὰρ, ὁ μὴ παρὰ τῶν χαρακτήρων τοῦ λόγου τυπτόμενος. καὶ ὁ μὲν ἀπειθὴς, ἤδη σκληρὸς, πρὶν ἄλλος ἐπιβαλὼν τὰς σφραγῖδας ἐλέγξει τὸ ἀντίτυπον τοῦ ὑποκειμένου. ὅταν δὲ καὶ ἀπαλωτέροις καὶ προσηνέσι λόγοις παραινῆται, χρηστότητος καταφρονῶν, θυμὸν δὲ μὴ δεδιὼς τέως ἡσυχά-

(1) Αἰγύπτου. ἤτοι πρῶτοι ἄρχουσι, πρὶν κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Ὡς διὰ τούτων ἀρχούσης ὁ αὐτ.
(3) Ἀρχηγέου. ἡ γὰρ ἀπὸ τοῦ Λοὺϊ πέμπτη ἔπεσον σὺ τῇ ἐρήμῳ· ἡ γὰρ ἕκτη εἰσῆλθον· ὁ γὰρ Ἀαρὼν ἀπὸ μὲν Ἰακὼβ, πέμπτος· ἀπὸ δὲ Λοὺϊ, τέταρτος. Φινεὲς δὲ ὁ εἰσελθὼν, ἕκτος ἐξ Ἰακὼβ. ἔστι γὰρ Ἰακὼβ, Λοὺϊ, Καὰθ, Ἀμβραμ, Ἀαρὼν, Φινεές. ὁ αὐτ.

ζοντα, ἔτι μᾶλλον σκληρύνεται, τουτέστι σκληρὸς ὢν, ἐλέγχεται, οὐ ὀδυνὶ λόγῳ τιθέμενος τὴν ἀγαθότητα τοῦ προσάπτοντος. ὁ δὲ χρηστότητος λόγον ἀκούων, καὶ νομίζων τοῦτον κολακείαν εἶναι καὶ ἀδυναμίαν τοῦ προσάσοντος, ἀντιτάσεται, ὡς περιεσόμενος τῇ δυνάμει τοῦ θείου θελήματος· καὶ, τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ πρὸς μετάνοιάν σε ἄγον, ἀφορμὴν τοῦ σκληρύνεσθαι τῷ ἀθέῳ γίνεται. ἡ δὲ ἀφορμὴ τῆς ἀγαθότητος, πρόφασις σκληρότητος τοῖς κακῶς Φρονοῦσιν ἀνομίσθη. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἐὰν δὲ λέγῃ ὁ Θεὸς, ἐγὼ σκληρυνῶ τὴν καρδίαν Φαραὼ, δυνάμει τοῦτό φησιν· ἐγὼ δὲ σκληρὸν ἐλέγξω τὸ ἡγεμονικὸν Φαραὼ, τοῦ ἐπιληψίμου τῆς ἐπαγγελίας λυομένου ὑπὸ τῆς τοιᾶσδε διανοίας.

Ρωμ. 2. 4.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἐπειδὴ αὐτὸς ὑπὸ τῆς ἄγαν κακίας ἀνίατος ἰῶ, ἐσκλήρυνε δὲ αὐτὸν τῇ μακροθυμίᾳ, καὶ τῇ τῆς τιμωρίας ἀναβολῇ ἐπιτείνων αὐτοῦ τὴν κακίαν· ἵνα εἰς τὸν ἔσχατον ὅρον αὐξηθείσης αὐτοῦ τῆς πονηρίας, τὸ δίκαιον ἐπ' αὐτῷ τῆς θείας κρίσεως διαφανῇ.

δ. Καὶ ἐκ εἰσακούσεται ὑμῶν Φαραώ· καὶ ἐπιβαλῶ τὴν χεῖράμου ἐπ' Αἴγυπτον, καὶ ἐξάξω σὺν δυνάμει μου τὸν λαόν μου τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς
ε. Αἰγύπτου σὺν ἐκδικήσει μεγάλῃ. Καὶ γνώσονται πάντες οἱ Αἰγύπτιοι, ὅτι ἐγὼ Κύριος, ἐκτείνων τὴν χεῖράμου ἐπ' Αἴγυπτον, καὶ ἐξάξω τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ
ς. ἐκ μέσου αὐτῶν. Ἐποίησε δὲ Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν καθάπερ ἐνετείλατο αὐτοῖς Κύριος, οὕτως ἐποίησαν.

ζ. Μωϋσῆς δὲ ἦν ἐτῶν ὀγδοήκοντα, Ἀαρὼν δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὀγδοηκοντατριῶν ἦν ἐτῶν, ἡνίκα ἐλάλησε πρὸς Φαραώ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀκόλουθος ὅπως ἄμφω μὲν ἦσην ἴσοι κατάγε τὸ ἧκον εἰς ὀγδοηκοστὸν ἔτος· οὐ ὑπεροχῇ δὲ τριάδος οὐ ὑπεροχὴ Ἀαρών. (1) ἀκὸν Μωϋσέως πρεσβύτερος, εἰ καὶ μετ' αὐτὸν εἰς διακονίαν. οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἴσος μὲν κατά τι Μωσεῖ διὰ τὸ ἀνθρώπινον, καὶ δεύτερος εἰς οἰκονομίαν· ὑπερκείμενος δὲ καὶ ὑπερανεσηκὼς, ὡς οὐ Θεότητι, καὶ δόξῃ τῇ κατὰ τὸν ἅγιον Τριάδα.

η. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν
θ. καὶ Ἀαρὼν, λέγων, Ἐὰν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς Φαραὼ, λέγων, δότε ἡμῖν σημεῖον ἢ τέρας· καὶ ἐρεῖς Ἀαρὼν τῷ ἀδελφῷ σου, λάβε τὴν ῥάβδον, καὶ ῥῖψον αὐτὴν ἐναντίον Φαραὼ, καὶ ἐναντίον τῶν θεραπόντων αὐτοῦ· καὶ ἔσαι δράκων.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἰδὲ πῶς γέγονεν ὁ Μωσῆς Θεὸς τοῦ Φαραὼ, ὃν ἐδεδοίκει, τοῦ Ἀαρὼν ὑπαργύντος τοῖς σημείοις καὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. οὐ μὲν γὰρ τῇ ἐρήμῳ, Θεὸς προσάσσει τῷ Μωσεῖ ῥίψαι τὴν ῥάβδον· ἐπὶ τοῦ Φαραὼ δὲ, Μωσῆς τῷ Ἀαρών. (2)

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ῥάβδον γὰρ ἐκελεύετο φέραν ὁ Μωσῆς, καὶ οὐ αὐτῇ τὴν τῶν θαυμάτων ἐπιδείκνυσθαι δύναμιν· ἵνα μάθωμεν, ὡς ἡ ῥάβδος ἐκ ἐτερόν τι τὰς δυνάμεις ἐνήργει, ἢ διὰ τὸν ἐγκεκρυμμένον αὐτῇ τύπον τοῦ τιμίου σταυροῦ. καὶ χωρὶς αὐτῆς, τοῦ διὰ σταυροῦ σημείου, τεθαυματούργηκεν ἑκὼν ὁ θεσπέσιος Μωσῆς.

ι. Εἰσῆλθε δὲ Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἐναντίον Φαραὼ, καὶ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ· καὶ ἐποίησαν οὕτω, καθάπερ ἐνετείλατο αὐτοῖς Κύριος. καὶ ἔῤῥιψεν Ἀαρὼν τὴν ῥάβδον αὐτοῦ ἐναντίον Φαραὼ, καὶ ἐναντίον τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο δράκων.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Διὰ τοῦτο ἐπὶ μὲν τῆς βάτου καὶ τοῦ Ἰσραὴλ ὁ Θεὸς τῷ ῥάβδου εἰς ὄφιν μεταβάλλει, ἐπὶ δὲ τοῦ Φαραὼ εἰς δράκοντα· ἵνα τῷ μεγέθει καταπλήξῃ τὸ σκληρὸν τῶν Αἰγυπτίων. δῆλον δὲ ὅτι ἀληθὲς τὸ σημεῖον, τὸ δὲ τῶν μάγων Φαντασία. διὸ καὶ κατεπόθη ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἡ Φαντασία.

ια. Συνεκάλεσε δὲ Φαραὼ τοὺς σοφιστὰς, καὶ τοὺς Φαρμακοὺς· καὶ ἐποίησαν οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων ταῖς Φαρμακείαις αὐτῶν ὡσαύτως.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπειδὴ ἦκον πρὸς Φαραὼ διαλεξόμενοι πάλιν οἱ ἀμφὶ Μωσέα, ἀνεναίτε τῆς Αἰγυπτίων καὶ ἀπολύσαι δεσμῶν τῶν πάλαι τὸν Ἰσραὴλ ἀναπείσοντες, σημείοις ἐκδυσωπεῖν τοῖς ὑπὲρ λόγον ἤθελον, ῥάβδοτε εἰς ὄφιν μεταπλασμὸν ἐπεδείκνυον, καὶ τὰ ἀπὸ τοῦδε μείζονά τε καὶ ὑπερφερῆ κατορθοῦν δυνάσθαι προχειρότατα διὰ Θεοῦ σαφῶς ἐπηγγέλοντο. ὁ δὲ τοῖς ἰδίοις ἰσοργεῖν ἐκέλευσε μάγοις, μονονουχὶ διὰ τούτων βοῶν, ἐκ ἀγνῶτες ἔργων τῶν τοιούτων ἡμεῖς· πλεῖσοι δὲ ὅσοι παρ' Αἰγυπτίοις, [ἢ] καθ' ὑμᾶς· καὶ μελέτη μάγοις τὸ θαυματουργεῖν, οἷς καὶ ὑμεῖς συναρίθμιοι. ὡς ἂν διασύρων τοὺς περὶ Μωσέα ὁ Φαραὼ, ἤγαγε τοὺς μάγους, μονονουχὶ λέγων, ὅτι ἃ μόνον ὑμεῖς ποιεῖτε σημεῖα, ἀλλὰ καὶ οἱ παρ' ἡμῖν μάγοι.

ΓΡΗΓΟ-

(1) Ἴσ. ἐν ὑπεροχῇ δὲ τριάδος ὑπερέχει Ἀαρών. τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ ἐν ὑπεροχῇ, ἄχρι τοῦ, εἰ καὶ, ἐν τοῖς ἑκδεδομ. οὐ κεῖται.

(2) Οὐδὲ τοῦτο οὐδὲ τὰ ἑξῆς δύω τοῦ Νύσ. ἐν τοῖς ἑκδεδομ. εὕρηται.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἠδώατο κωλύσαι τὰς μάγας περὶ τιὼ ἀρχιὼ, ἀλλ' ὐ βάλεται. ἡ γὰρ νίκη λαμπροτέρα γίνεται, ὅταν οἱ ἀντιμαχόμενοι ὦσι. διὰ τᾶτο καὶ τὸν διάβολον ἔασεν ἡτιὼμενον, ἵνα ἴδῃς ἀνθρώπους σεφανυμένους κατ' αὐτᾶ, καὶ ἀνακηρυτλομένους.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δή ποτε σωεχώρησεν ὁ Θεὸς τοῖς Φαρμακοῖς τὰ αὐτὰ δρᾶσαι τῷ Μωσεῖ; Εἰσί τινες καὶ νῦν τῶν ἀσεβείᾳ συζώντων, οἳ Φασι γοητείᾳ τεθαυματυργηκέναι τὸν θεσπέσιον Μωϋσιῶ. διὸ τᾶτα χάριν ἐνδέδωκεν ὁ Θεὸς τοῖς Φαρμακοῖς ἴνια δρᾶσαι, ἵνα δειχθῇ τὸ διάφορον. μετέβαλον μὲν γὰρ καὶ αὐτοὶ τὰς ῥάβδας εἰς ὄφεις, ἀλλ' ἡ Μωϋσᾶ ῥάβδος τὰς ἐκείνων κατέπιε. καὶ μετέβαλον κἀκεῖνοι εἰς αἷμα τὸ ὕδωρ, ἀλλ' εἰς τιὼ προτέραν ἐπαναγαγεῖν τὸ ὕδωρ ὐκ ἴσχυσαν Φύσιν. καὶ τὰς βατράχυς ἐξήγαγον, ἀμιὼ καὶ ἀπαλλάξαι αὐτῶν τὰς τῶν Αἰγυπλίων ἠδωνήθασαν οἰκίας. καὶ εἰς μὲν τὸ παιδεύειν τὰς Αἰγυπλίυς, καὶ τοῖς Φαρμακοῖς ἐνεργεῖν ἐνεδίδε· εἰς δὲ τὸ παύειν τιὼ τιμωρίαν, ὐκ ἔτι. ἐπειδὴ γὰρ ὑπὸ τᾶ Θεᾶ κολαζόμενος τῶν Αἰγυπλίων ὁ βασιλεὺς ὐκ ἠρκεῖτο ταῖς θεηλάτοις πληγαῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς Φαρμακοῖς αὔξειν τιὼ τιμωρίαν ἐκέλευε· καὶ διὰ τᾶτων αὐτὸν ἐκόλαζεν ὁ Θεὸς, μονονυχὶ λέγων, ἐπειδὴ τέρπῃ κολαζόμενος, καὶ διὰ τῶν ἐμῶν θεραπόντων παιδεύω, καὶ διὰ τῶν σῶν σε κολάζω. ἰδὼν δὲ αὐτὸν πλέον σκληρωόμενον, ἐκώλυσε τιὼ ἐκείνων ἐνέργειαν. καὶ οἱ τὸ μεῖζον ζῶον ἐξαγαγόντες τὸν βάτραχον, τὸν σκνίπα τὸν σμικρότατον ἐξαγαγεῖν ὐκ ἴσχυσαν, ἀλλὰ δάκτυλον Θεᾶ τιὼ πληγιὼ προσηγόρευσαν. τὰς μέντοι Φλυκτίδας καὶ τοῖς ἐκείνων ἐπιὼέγκε σώμασιν, ἵνα καὶ αὐτοὶ μάθωσι, καὶ ὁ ἀνόητος αὐτῶν βασιλεὺς, ὡς ὐ μόνον ἐπέχειν ὐ δύνανται τὰς θεηλάτυς ὀργὰς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ σωτιμωρᾶνται τοῖς ἄλλοις. ἀναιδείας τοίνυν τὸ λέγειν, μαγγανείᾳ τινὶ τεθαυματυργηκέναι τὸν Μωϋσιῶ, τῶν μάγων βοώντων, ὅτι θείας ἰῶ δυνάμεως τὰ σημεῖα. εἰ γὰρ Φαντασίας ἰῶ τὰ παρ' αὐτᾶ δρώμενα, ἔδει κἀκείνυς Φαντάσαι, καὶ τὸν ὁμότεχνον διελέγξαι. νυῦ δὲ διαρρήδιν βοῶσι, δάκτυλον τᾶ Θεᾶ τᾶτο.

16. Καὶ ἔρριψαν ἕκασος τὴν ῥάβδον αὐτᾶ, καὶ ἐγένοντο δράκοντες· καὶ κατέπιεν ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν τὰς ἐκείνων ῥάβδυς.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐκ πολλᾶ τᾶ περιόντος διανασὰς πρὸς ὕψος ὁ ἐκ τῆς ῥάβδυ Μωσέως γενόμενος δράκων, τὰ μὲν σέρνα ὐρωύει, τὸ δὲ σόμα διανοίξας, ὁλκᾶ πνεύματος ῥύμῃ βιαιοτάτῃ, καθάπερ βόλυς ἰχθύων πάντας ἐν κύκλω σαγηνεύσας ἐπιασᾶται· καὶ καταπιὼν, εἰς τιὼ ἀρχαίαν Φύσιν τῆς βακτηρίας μετέβαλεν. ἕτω μὲν ὖν ἑκάστυ τᾶτο τεθεαμένυ τῶν ἐθελοκακούντων τὸ ὕποπλον διήλεγξεν ἡ μεγαλουργηθεῖσα ὄψις, ὡς μηκέτι νομίζειν τῶν ἀνθρώπων σοφίσματα καὶ τέχνας εἶναι τὰ γινόμενα, πεπλασμένα πρὸς ἀπάτιω· ἀλλὰ δυνάμιν θειοτέραν τιὼ τάτων αἰτίαν, ἢ πάντα δρᾶν ὐμαρές.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τὸ ἴσον ἐνομίθη θαυματοποιεῖν ἡ γοητεία [ἐν ταῖς τῶν μάγων ῥάβδοις.] καὶ ἠλέγχθη διὰ τῆς ἐνεργείας τὸ σόφισμα, [δείξαντος τᾶ δράκοντος τᾶ ἐκ τῆς Μωϋσέως ῥάβδυ μεταβληθέντος ἐκ τᾶ διαφαγεῖν τὰ γοητικὰ ξύλα, τὰς ὄφεις δῆθεν, ὅτι ὐδεμίαν ἀμωτικιὼ ὐδὲ ζωτικιώ τινα δυνάμιν] εἶχον αἱ [τῶν γοήτων] ῥάβδοι, πλιὼ τᾶ σχήματος. ὃ τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν ὐξαπατήτων [ἡ] γοητεία σοφισαμένη παρέδειξε.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὅταν τοίνυν τὶς τῶν ἐν ἀρετῇ προεχόντων ἀποσᾷν ἐθέλῃ τὰς τῇ ἀπάτῃ δεδελωμένας εἰς βίον ἐμφιλοσοφόντε καὶ ἐλεύθερον, οἷόν ὁ ταῖς ποικίλαις, καθὼς Φησιν ὁ Ἀπόστολος, μεθοδίαις κατὰ τῶν ψυχῶν ἡμῶν σοφιεύων, ἀντιπαραγαγεῖν τῷ θείῳ νόμῳ τὰ τῆς ἀπάτης σοφίσματα. ταῦτα δὲ λέγω, πρὸς τὰς αἰγυπλίυς δράκοντας βλέπων τῷ λόγῳ, τᾶτέστι πρὸς τὰς ποικίλας τῆς ἀπάτης κακίας· ὧν τὸν ἀφανισμὸν ἡ τᾶ Μωσέως ῥάβδος ἐργάζεται. ἕτω τοίνυν καὶ ὁ τιὼ θείαν ἐκείνιω κεκλημένος τῆς ἀρετῆς ῥάβδον τιὼ τὰς σεσοφισμένας ἐξαφανίζουσαν ῥάβδυς ὁδῷ τινὶ καὶ ἀκολουθίᾳ πρὸς τὰ μείζω πρόεισι τῶν θαυμάτων.

ιγ. Καὶ κατίσχυσεν ἡ καρδία Φαραὼ· καὶ ὐκ εἰσήκουσεν αὐτῶν, καθάπερ ἐλάλησε Κύριος. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, Βεβάρυται ἡ καρδία Φαραὼ, τᾶ μὴ ἐξαποσεῖλαι τὸν λαόν.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. [Ἐπειδὴ δὲ ὁμολογεῖν ἀναγκαθέντες ὑπὸ τῆς τῶν γινομένων ἐμφανᾶς ἐνεργείας, ὅθεν ἤτλον ἐθρασύοντο, τῆς αὐτῆς ἀπανθρωπίας καὶ ἀσεβείας, ὥσπερ ἀγαθᾶ τινὸς, ἐπειλημμένοι βεβαιοτάτυ, μήτε τὰς καταδεδλωθέντας ἀδίκως ἐλεᾶντες, μήτε τὰ διὰ τῶν λόγων προσατλόμενα δρῶντες,] ἅτε δὴ τᾶ Θεᾶ τρανοτέραις χρησμῶν ἀποδείξεσι ταῖς διὰ σημείων καὶ τεράτων τὸ βέλημα δεδηλοκότος, ἐμβριθεστέρας ἐπανασάσεως ἐδέησε, καὶ πληγῶν ἐσμᾶ, αἷς ἄφρονες νεθετᾶνται, ᾗς λόγος ὐκ ἐπαίδευσε. δέκα [δ'] ἐπάγονται τῇ χώρᾳ πληγαὶ, κατὰ τῶν τέλεια ἡμαρτηκότων τέλειος ἀριθμὸς [κολάσεως.] προλέγει δὲ Μωϋσῆς τὰς πληγὰς, καὶ τὸν καιρὸν, ἵνα μὴ δόξῃ τοῖς πολλοῖς αὐτομάτως γίνεσθαι.

» ✱ ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τὸ, βεβάρυται ἡ » καρδία Φαραὼ, λεγόμενον ὑπὸ Κυρίυ μετὰ τιὼ μεταβαλᾶσαν (1) εἰς δράκοντα ῥάβδον

(1) Μεταβληθεῖσαν ὀρθότερ.

ῥάβδον τῦ Ἀαρὼν, καὶ καταπιῦσαν τὰς
» τῶν μάγων ῥάβδους, ἔξεσιν (1) ἰδεῖν, εἰ
» ἕτερόν ἐσι τῦ, ἐσκληρῶθαι τὼ καρδίαν
» Φαραὼ, λεγομένε πολλάκις, καὶ τῦ κατι-
» σχυκέναι. καὶ γὰρ καὶ τῦτο ἔτως εἴρηται,
» καὶ κατίσχυσεν ἡ καρδία Φαραὼ· καὶ ἐκ
» εἰσήκεσεν αὐτῶν, καθάπερ ἐλάλησε Κύ-
ριος. δοκεῖ δέμοι ἡ μὲν ἐνδιδῦσα καρδία
πρὸς τὰ θεῖα, ἀπαλωῦεθαι καὶ μὴ ἰσχύειν
ἀνθίσαθαι τῇ Θεότητι, [καὶ] μὴ βαρύ-
νεθαι, μηδὲ ἕλκεθαι κάτω εἰς γλῶ καὶ
ὕλλω· ἡ δὲ ἀντιτείνεσα καὶ ἐναντιεμένη
τῷ θείῳ βελήματι, σκληρῶεθαι, ἢ (2)
ἀντιτυπεῖν δίκλω λίθε, καὶ ἀποκρέεθαι
τὸν λόγον, καὶ κατ' ἀπόνοιαν ἀνθίσαθαι
μετάτινος ψόδωνύμε ἰσχύος. ἀνάγκη δὲ
τῷ τοιαύτῳ καρδίαν καθελκομένῳ ὑπὸ
τῆς κακίας ἴσης κατωφερᾶς, βαρῶεθαι·
ἐμῷ κατὰ τὼ αὐτῷ ἐπίνοιαν (3) ταῦτα
τῇ καρδίᾳ συμβαίνει, εἰ καὶ μιᾷ καὶ τῇ
αὐτῇ συμβέβηκε φαύλῃ ἴσῃ τὸ κατισχύειν
καὶ τὸ βαρῶεθαι. ἡ μὲν γὰρ, ὡς εἴρη-
ταί πε, λιθίνη γίνεται καρδία καὶ σκλη-
ρῶεται· ἡ δὲ, ὃ παραχωρεῖ ὡς κρείττονι
τῇ θείᾳ Φύσει, ἀλλὰ θεομαχεῖν ἰσαμένη,
κατ' αὐτῆς ἰσχύειν λέγεται.

ιε. Βάδισον πρὸς Φαραὼ τῷ πρωΐ· καὶ ἰδὲ αὐτὸς ἐκπορεύεται ἐπὶ τὸ ὕδωρ, καὶ σήσῃ συναντῶν αὐτῷ ἐπὶ τὸ χεῖλος τῦ ποταμῦ· καὶ τὴν ῥάβδον τὴν
ις. σε. σραφεῖσαν εἰς ὄφιν λήψῃ ἐν τῇ χειρί- Καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτὸν, Κύριος ὁ Θεὸς τῶν Ἑβραίων ἀπέσαλκέμε πρὸς σὲ, λέγων, ἐξαπόσειλον τὸν λαόν με, ἵνα λατρεύσωσίμοι ἐν τῇ ἐρήμῳ· καὶ ἰδὲ ἐκ εἰσήκεσας ἕως τέτε.

ιζ. Τάδε λέγει Κύριος, ἐν τέτῳ γνώσῃ ὅτι ἐγὼ Κύριος· ἰδὲ ἐγὼ τύπλω τῇ ῥάβδῳ τῇ ἐν τῇ χειρί με ἐπὶ τὸ ὕδωρ τὸ ἐν τῷ ποταμῷ, καὶ μεταβαλεῖ εἰς αἷμα.

✱✱ ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐπειδὴ γὰρ τὸ ὕδωρ Αἰγύπλιοι διαφερόντως ἐκτετιμήκασιν, ἀρχλὼ τῆς τῶν ὅλων γενέσεως τῦτο εἶναι νομίζοντες, αὐτὸ πρῶτον ἠξίωσε καλέσαι πρὸς τὼ τῶν ἀποδεχομένων ἐπίπληξίν τε καὶ νεθεσίαν.

ιη. Καὶ οἱ ἰχθύες οἱ ἐν τῷ ποταμῷ τελευτήσεσι· καὶ ἀποζέσει ὁ ποτα-
ιθ. μὸς, καὶ ὀ δυνήσονται πιεῖν ὕδωρ οἱ Αἰγύπτιοι ἐκ τῦ ποταμῦ. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, εἶπον Ἀαρὼν, λάβε τὴν ῥάβδον σε, καὶ ἔκλεινον τὴν χεῖρά σε ἐπὶ τὰ ὕδατα Αἰγύπλε, καὶ ἐπὶ τὰς ποταμὰς αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὰς διώρυχας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὰ ἕλη αὐτῶν, καὶ ἐπὶ πᾶν συνεσηκὸς ὕδωρ αὐ-

τῶν, καὶ ἔσαι αἷμα. καὶ ἐγένετο αἷμα ἐν πάσῃ γῇ Αἰγύπλε, ἔν τε τοῖς ξύλοις καὶ τοῖς λίθοις.

κ. Καὶ ἐποίησαν ὕτω Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν, καθάπερ ἐνετείλατο αὐτοῖς Κύριος· καὶ ἐπάρας Ἀαρὼν τὴν ῥάβδον αὐτῦ, ἐπάταξε τὸ ὕδωρ τὸ ἐν τῷ ποταμῷ ἐναντίον Φαραὼ, καὶ ἐναντίον τῶν θεραπόντων αὐτῦ· καὶ μετέβαλε πᾶν τὸ ὕδωρ τὸ ἐν τῷ ποταμῷ εἰς αἷμα.

✱✱ ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τῦ Μωσέως ἀδελφῦ προσάξει θείᾳ κατισχύοντος τῷ βακτηρίαν ἐπὶ τὸν ποταμὸν, ὁ μὲν ὀθὺς ἀπὸ Αἰθιοπίας ἄχρι θαλάσσης εἰς αἷμα τρέπεται· συνεξαιματῦνται δ' αὐτῷ λίμναι, διώρυχες, κρῆναι, φρέατα, πηγαὶ, σύμπασα ἡ κατ' Αἴγυπλον ὑσία ὕδατος· ὡς ἀπορίᾳ ποτῦ τὰ παρὰ ταῖς ὄχθαις ἀνασέλλειν, τὰς δ' ἀνατεμνομένας φλέβας, καθάπερ ἐν ταῖς αἱμορραγίαις, χρυσοῦν αὐλὸς ἀκοντίζειν αἵματος, μηδεμιᾶς ἐνορωμένης διαυγῦς λιβάδος.

✱✱ ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε πρώτῳ αὐτοῖς τῷ τῦ ὕδατος ἐπήγαγε πληγήν; Πρῶτον ἐπειδὴ μέγα ἐφρόνεν ἐπὶ τῷ ποταμῷ, καὶ Θεὸν τῦτον ἐνόμιζον, τῷ τῶν νεφῶν αὐτοῖς παρέχοντα χρείαν· ἔπειτα καὶ διὰ τὰ βρέφη τῶν Ἰεδαίων εἰς τῦτον παραπεμφθέντα. μεταβληθεὶς γὰρ εἰς αἷμα, τῆς γεγενημένης κατηγορεῖ παιδοκλονίας. τέτε χάριν καὶ τὰς βατράχες ἀνέβλυσε τὰ ὕδατα, ἀντὶ τῶν ἐν ἐκείνοις ἀποπνιγέντων ἀναδοθέντας παιδίων. μιμεῖται γάρ πως τὰ βρέφη τὰς βατράχες βαδίζοντα. μηδέπω γὰρ τοῖς ποσὶ μόνοις κεχρῆθαι δυνάμενα, ταῖς χερσὶν ἐπαμῶσι τῇ τῶν ποδῶν ἀσθενείᾳ. προσώζεσε δὲ ἐκ τῶν βατράχων ἡ γῆ· ἐπειδὴ προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν τῶν Αἰγυπλίων οἱ μώλωπες ἐκ τῆς παμπόλλης πονηρίας.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Πρώτη πληγὴ αἵματος· δικαία ἡ κρίσις. αἵματος γὰρ πληθεὶς τῶν βρεφῶν, εἰς αἷμα μεταβάλλεται ὁ ποταμός. ἐβόα γὰρ τὸ αἷμα τῶν νηπίων. γέγονε τὸ θαῦμα. ἐκ ἡυρίσκετο ὕδωρ· ὅλον γὰρ ἰῶ αἷμα· καλεῖ τὰς Φαρμακὰς Αἰγύπλε, ἵνα ἐλατλώσῃ τὸ θαῦμα.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πάλιν ἡ ῥάβδος, ἧς χωρὶς ὁδὸν ἐγένετο, ποταμὸν ἔτυπλε· καὶ αἷμα μὲν παρέφυρεν, ὕδωρ δὲ ἀνεκαλεῖτο. ἄκρε ταῦτα, καὶ σκόπει τὰ μυσήρια, καὶ ὅτι διὰ τῆς ῥάβδε, καὶ ὅτι δι' ὕδατος. ἐπειδὴ δὲ ὀ μόνον ἐν τῷ ποταμῷ αὐτὰς ἠδίκησεν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ γῇ· πλίνθες γὰρ ἔβαλλον· ἐκβάλλει ἐκ τῆς γῆς ὁ Θεὸς τιμωρίας κατ' αὐτῶν καὶ δι' ὑδάτων πολλάς· εἴτε δὲ εἰς ξύλινα σκεύη, εἴτε εἰς λίθινα ἐρρέθη ὕδωρ ἐν Αἰγύπλῳ, γέγονεν αἷμα.

ΓΡΗΓΟ-

(1) Ἄξιον ἰδεῖν. ἐν Τόμ. 2. σελ. 121. τῆς τῦ Ῥε. ἐκδόσ.
(2) Καὶ ἀντιτυπεῖν. αὐτ.
(3) Διάνοιαν. αὐτ.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἡ θαυματοποιΐα ἀ τῷ σκοπῷ τῆς ἐκπλήξεως τῶν A
ἐντυγχανόντων γίνεται, ἀλλὰ πρὸς τὸ χρήσιμον τῶν σωζομένων βλέπει. τοῖς γὰρ αὐτοῖς τῆς ἀρετῆς θαύμασι καθαιρεῖται μὲν τὸ πολέμιον, αὔξεται δὲ τὸ ὁμόφυλον. πρῶτον δὲ γενικώτερον τῶν ἐπὶ μέρους θαυμάτων τὸν κατὰ ἀναγωγὴν καταμάθωμεν σκοπὸν, εἶθ' ὕτω δυνατὸν ἂν γένοιτο ἡμῖν καὶ τοῖς καθ' ἕκαστον ἐφαρμόσαι τὸ νόημα. ἡ γὰρ διδασκαλία τῆς B
ἀληθείας πρὸς τὰς διαθέσεις τῶν δεχομένων τὸν λόγον συμμεταβάλλεται. ἐπίσης γὰρ τοῖς πᾶσι τὸ λόγῳ τὸ καλὸν ἢ τὸ κακὸν προδεικνύτος, ὁ μὲν εὐπειθῶς πρὸς τὸ δεικνύμενον ἔχων, οἱ φωτὶ τὴν διάνοιαν ἔχει· τῷ δὲ ἀντιτύπως διακειμένῳ, καὶ μὴ καταδεχομένῳ πρὸς τὴν ἀκτῖνα τῆς ἀληθείας διαβλέψαι, παραμένει τῆς ἀγνοίας ὁ ζόφος. εἰ δὲ τὸ καθόλου νοηθεὶν ἡμῖν οἱ τοῖς τοιούτοις, ψεῦδος οὐκ ἔσιν· εὐδ' ἂν τὸ καθ' ἕκαστον πάντως ἑτεροίως ἔχοι, τῆς ἐπὶ μέρους ἐξετάσεως συναποδειχθείσης τῷ λόγῳ. οὐκοῦν εὐδὲν θαυμαστὸν ἀπαθῆ τὸν Ἑβραῖον μένειν τῶν Αἰγυπτίων κακῶν οἱ μέσοις τοῖς ἀλλοφύλοις ἀναστρεφόμενον· ἐπεὶ καὶ νῦν ἐστὶ τὸ ἴσον γινόμενον ἰδεῖν. ταῖς γὰρ πολυανθρώποις πόλεσι πρὸς τὰς ἐναντίας δόξας διεσηκώμας, πότιμον καὶ διαφανές ἐστι τὸ νᾶμα τῆς πίστεως, ὃ διὰ τῆς θείας διδασ- Δ
καλίας ἀρύονται· τοῖς δὲ διὰ τῆς πονηρᾶς ὑπολήψεως αἰγυπτιάζουσι διεφθορὸς αἷμα τὸ ὕδωρ γίνεται.

κα. Καὶ οἱ ἰχθύες οἱ ἐν τῷ ποταμῷ ἐτελεύτησαν· καὶ ἀπωζέσεν ὁ ποταμὸς, καὶ οὐκ ἠδύναντο πιεῖν ὕδωρ οἱ Αἰγύπτιοι ἐκ τοῦ ποταμοῦ· καὶ ἦν τὸ αἷμα ἐν πάσῃ γῇ Αἰγύπτου.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐναπέθνησκε δὲ καὶ τὰ γένη τῶν ἰχθύων ἅπαντα, ἅτε τῆς ζωτικῆς δυνάμεως εἰς φθοροποιὸν μεταβαλούσης· ὡς δυσωδίας πάντα διὰ πάντων ἀναπεπλῆσθαι, τοσούτων σηπομένων ἀθρόον σωμάτων. πολὺς δὲ καὶ ἀνθρώπων ὄχλος ὑπὸ δίψους διαφθαρείς, ἔκειτο σωρηδὸν ἐπὶ τῶν τριόδων, οὐ θνόντων ἐπὶ τὰ μνήματα τῶν οἰκείων τοὺς τετελευτηκότας ἐκκομίζειν. Ζ

κβ. Ἐποίησαν δὲ ὡσαύτως καὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων ταῖς φαρμακείαις αὐτῶν. καὶ ἐσκληρύνθη ἡ καρδία Φαραὼ, καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτῶν, καθάπερ εἶπεν ὁ Κύριος.

** ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ. Εἰ πάντα τὰ ὕδατα αἷμα ὑπὸ Μωσέως γεγενῆσθαι, πῶς » ἐπάγει ἡ Γραφὴ τὸ, ἐποίησαν δὲ καὶ οἱ Η
» ἐπαοιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων ὡσαύτως; ἢ γὰρ ψευδὲς τὸ πάντα τὰ ὕδατα γενέσθαι αἷμα ὑπὸ Μωσέως, ἢ πάλιν τὸ τοὺς ἐπαοιδοὺς πεποιηκέναι ὡσαύτως. καὶ περὶ τῶν λοιπῶν τῶν κατ' αὐτοὺς θαυμάτων ὁ αὐτὸς λόγος. Πάντων τῶν ὑδάτων τῶν ἐπάνω τῆς γῆς αἷμα γενομένων, ἠναγκάζοντο οἱ Αἰγύπτιοι κύκλῳ τοῦ ποταμοῦ ὀρύττειν φρέατα, καὶ ἀντλεῖν ὕδωρ. καὶ ποτίζειν ἐξ αὐτοῦ ἑαυτούς τε καὶ τὰ ζῶα αὐτῶν καὶ τὰ θρέμματα. ἐκ τούτου τοῦ ὕδατος τοῦ ἐκ τῶν φρεάτων ἀντλουμένου ἐποίησαν οἱ ἐπαοιδοὶ τὸ αἷμα. καὶ εὐδαμῶς διέψευσται ὁ λόγος. καὶ τὰ μὲν ὑπὸ Μωσέως γενόμενα θαύματα, ἅτε κατὰ τὴν θείαν γεγενημένα ἐνέργειαν, κατὰ μεταβολὴν γεγένηται φύσεως τοῦ προκειμένου εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἐκτελουμένου· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἐπαοιδῶν γενόμενα, κατὰ τὴν ἐνέργειαν ἐγένοντο τῶν δαιμόνων, τῶν φαντασάντων τὰς ὄψεις τῶν ὁρώντων, τὸν μὴ ὄφιν ὁρᾶν ὡς τὸν ὄφιν, καὶ τὸ μὴ αἷμα ὡς αἷμα, καὶ τὸς μὴ βατράχους ὡς βατράχους.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Πάσης τότε τῆς τῶν ὑδάτων φύσεως κατὰ τὴν Αἴγυπτον τῷ προσάγματι Μωϋσέως εἰς αἷμα τραπείσης, ὡς καὶ τοὺς ἰχθύας, εἰς σαρκώδη παχύτητα τοῦ ὕδατος μετατεθέντος, διαφθαρῆναι, τοῖς Ἑβραίοις ἀρυομένοις μόνοις ὕδωρ τὸ αἷμα ἦν. ὅθεν ἔσχε καὶ ἡ μαγγανεία καιρὸν ἐν τῷ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις θρισκομένῳ ὕδατι τὸ αἱματῶδες εἶδος παρασοφίσασθαι.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πολλάκις ἐπιχειρεῖ ὁ παρασοφισμὸς τῆς ἀπάτης καὶ τὸ τῶν Ἑβραίων ποτὸν τῷ μολυσμῷ τοῦ ψεύδους αἷμα ποιῆσαι, τουτέστι τὸν ἡμέτερον λόγον, καὶ ἡμῖν δεῖξαι, μὴ τοιοῦτον ὄντα, οἷός ἐστιν. ἀλλ' οὐκ ἀχρειώσειε καθόλου τὸ ποτὸν, κἂν ἐκ τοῦ προχείρου δι' ἀπάτης περιφοινίξῃ τὸ εἶδος. πίνει γὰρ ὁ Ἑβραῖος τὸ ἀληθινὸν ὕδωρ, κἂν παρὰ τῶν ἐναντίων πιθανῶς διαβάλληται, οὐδὲν πρὸς τὸ εἶδος τῆς ἀπάτης ἐπιστρεφόμενος. Ε

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἰ ὅλον τὸ ὕδωρ εἰς » αἷμα μετεβλήθη, πῶς ἐποίησαν οἱ ἐπαοι- » δοὶ τῶν Αἰγυπτίων ταῖς φαρμακείαις αὐ- » τῶν ὡσαύτως; Ἐπέλαζεν αὐτοῖς καὶ ἡ θάλατλα· τὸ δὲ πότιμον ὕδωρ εἰς αἷμα μετεβλήθη μόνον. ἠδύναντο τοίνυν μετακομίσαι θαλάττιον ὕδωρ εἰς τὰ βασίλεια, καὶ μεταβαλεῖν εἰς τοῦτο τὸ αἵματος χροιὰν, τῷ Θεῷ δηλονότι συγχωροῦντος αὐτοῖς ἐνεργεῖν, δι' ἃς εἰρήκαμεν αἰτίας. ἐπισημαίνεσθαι μέντοι καὶ τοῦτο δεῖ, ὡς τοὺς μὲν βατράχους ἐκ τῶν ὑδάτων ἐξήγαγε, τοὺς δὲ σκνῖπας ἐκ τοῦ χώματος, τοῦτο δὲ κωμύειν ὅθεν ἠθέλησεν. ἵνα μάθωσιν, ὡς ῥᾴδιον ἦν τῷ Θεῷ καὶ δίχα ὑδάτων, καὶ δίχα γῆς παράγειν ἃ βούλεται. τούτου χάριν καὶ προλέγει τὰς τιμωρίας, ἵνα μὴ ἀπὸ ταυτομάτου ταῦτα συμβαίνειν τοπάσωσιν, ἀλλὰ γνῶσι θεηλάτους εἶναι πληγάς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πῶς ἂν ὁμοίως ἔπραττον οἱ τῶν Αἰγυπτίων φαρμακοί; Ἢ

κατὰ Φαντασίαν, ἢ Θεῦ συγχωρῆντος, ἵνα μειζόνως κολάζοιντο· λύσεως γὰρ ζητουμένης, ἐπέσφιγγον τὰ δεσμά· καὶ ἅμα Φαραὼ μὴ διὰ μιᾶς πληγῆς κολασθῇ, πολλῶν ἄξιος ὤν.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ οἱ μάγοι μετέβαλον τὸ ὕδωρ εἰς αἷμα σωτεργείᾳ δαιμόνων, κατὰ συγχώρησιν Θεῦ πρὸς βλάβλω πλείονα τῶν Αἰγυπλίων. ἕως μέντοι τρίτης πληγῆς τῦτο ἐποίησαν, καὶ ἐν τῇ τετάρτῃ ἠθάνησαν· ἵνα γνωσθῇ πᾶσιν, ὅτι κἀκεῖνα ἐκ ἰδίᾳ ἰσχύι ἐποίησαν. Τινὲς δὲ λέγσσι, παντὸς ὕδατος, αἵματος γεγσνημένε, πᾶ σύρέθη ὕδωρ; Πάνλως δι' οἰκονομίαν ἔμεινε μικρόν· ἢ τῶν περὶ Μωσέα ποιέντων τὸ σημεῖον, συμπαρόντες κἀκεῖνοι ἐν αὐτῇ τῇ ῥοπῇ ἐποίεν. ἄλλοι δὲ λέγσσιν, ἐκ τῶν ὑῶν Ἰσραὴλ ἰῶεγκαν ὕδωρ, καὶ ἐποίησαν αἷμα.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐκ ἀπίθανον εἶναι (1) καὶ τὸν Μωσέα μετὰ τλὼ μεταβολλὼ τλὼ εἰς αἷμα, πάλιν εἰς τλὼ οἰκείαν ὄψιν καὶ Φύσιν ἀποκατασῆσαι τὸ ὕδωρ, ὅπως οἱ μάγοι τλὼ οἰκείαν τέχνλω ἀντεπιδείξωνται.

κγ. Ἐπιστραφεὶς δὲ Φαραὼ, εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῦ· καὶ ἐκ ἐπέσησε τὸν νῶν αὐτῦ ἐδὲ ἐπὶ τύτῳ.

κδ. Ὤρυξαν δὲ πάντες οἱ Αἰγύπλιοι κύκλω τῦ ποταμῦ, ὥσε πιεῖν ὕδωρ· καὶ ἐκ ἐδύναντο πιεῖν ὕδωρ ἐκ τῦ ποταμῦ.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Ὁ ποταμὸς αὐτοῖς αἱματώδης, Θεῦ κελεύσαντος, ἐρρύη. πίνέθαί τε μὴ δυνάμενος, καὶ πηγλὼ ἑτέραν ὑδάτων ἐκ ἔχσιν. ἐχὶ δὲ τλὼ χρόαν μόνον λῶ τοιῦτος, ἀλλὰ καὶ τοῖς πειρωμένοις ἀλγήματα καὶ πικρὰν ὀδλίω προσέφερεν. λῶ δὲ τοιῦτος μὲν Αἰγυπλίοις, Ἑβραίοις δὲ γλυκὺς καὶ πότιμος, καὶ μηδὲν τῦ κατὰ Φύσιν παρηλλαγμένος.

κε. Καὶ ἀνεπληρώθησαν ἑπλὰ ἡμέραι, μετὰ τὸ πατάξαι Κύριον τὸν ποταμόν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Οὐ μετὰ τλὼ συμπλήρωσιν τῶν ἑπλὰ ἡμερῶν ἀναλελύθαι τλὼ τροπλὼ τῦ αἵματος ὁ λόγος Φησὶν, ἀλλ' ὅλον τῦτο ἐπισημειῦται, ὅτι μετὰ τὸ πατάξαι Κύριον τὸν ποταμὸν, ἑπλὰ μέσων ἡμερῶν τελεθισῶν, ἀρχὴ ἑτέρας γίνεται παραδοξοποιΐας.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐπὶ ἡμέρας ἑπλὰ τὸ δεινὸν ἐκράτησεν, ἕως οἱ μὲν Αἰγύπλιοι τὰς ἀμφὶ Μωϋσλῶ, ἕτοι δὲ τὸν Θεὸν ἱκέτθσαν, οἶκλον λαβεῖν τῶν ἀπολλυμένων. ὁ δὲ τλὼ Φύσιν ἴλεως μεταβάλλει τὸ αἷμα εἰς ὕδωρ πότιμον, ἀποδὺς τῷ ποταμῷ καθαρὰ τὰ ἀρχαῖα ῥεῖθρα καὶ σωτήρια.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ δὲ τῆς διαΦθορᾶς εἰς ἑβδόμλω ἡμέραν διαμεμνηκέναι δοκεῖ. πρὸς ὅπερ ἀπορῦσιν οἱ τῆς Ἐκκλησίας ἐχθροί. πῶς ἂν ἡ Αἴγυπλος ἅσα θερμοτάτη, χωρὶς ὕδατος πρὸς τοσαύτας ἡμέρας διῆρκεσε; Καὶ τί θαυμασὸν, εἰ Θεῦ δίκας αὐτοῖς εἰσπράτλεθαι βλομένε, διῆρκεσαν; ἡ δὲ θεία Γραφὴ καὶ ἄλλλω ἀποΦαίνει διάνοιαν. τραπέντων γὰρ τῶν ἐπιπολῆς σωεσηκότων ὑδάτων, ὤρυξάν Φησιν οἱ Αἰγύπλιοι κύκλω τῦ ποταμῦ, ὥσε πιεῖν εὐτεῦθεν, ὡς μὴ τῶν ἐν βάθει διαΦθαρέντων ὑδάτων μετασχόντες τῦ Φθοροποιῦ γεγονότος ἀέρος. ὅπερ ἐδήλωσεν ὁ θεῖος λέγων χρησμός· λάβε τλὼ ῥάβδον, καὶ ἔκλεινον τλὼ χεῖρά σε ἐπὶ τὰ ὕδατα Αἰγύπλε, καὶ ἐπὶ τὰς ποταμὰς αὐτῶν, καὶ τὰ ἑξῆς. εὐτεῦθεν καὶ ἡ περὶ τῦ πόθεν ἔχον ὕδωρ οἱ Φαρμακοὶ τῶν Αἰγυπλίων ἀπορία λυθήσεται. πρὸς δὲ τύτοις, ἐδέΦησιν ἡ Γραφὴ ἐπὶ ὅλαις ἑπλὰ ἡμέραις παραμεῖναι τλὼ εἰς αἷμα μεταβολλώ. εἰκὸς γὰρ ἅμα τε γενέθαι εἰς ἐνδειξιν τῆς θείας μεγαλεργίας, καὶ πρὸς τλὼ οἰκείαν Φύσιν, διὰ Φιλανθρωπίαν, ἐπανελθεῖν. ὥσε καὶ τὰς Φαρμακὰς λαβόντας, μεταβαλεῖν. διὸ καὶ ἐπιλέγει ἡ Γραφὴ, καὶ ἐσκληρώθη ἡ καρδία Φαραὼ, καὶ ἐκ εἰσήκσσεν αὐτῶν. ὅπερ ἐπὶ τοῖς συμπεράσμασι τῶν λοιπῶν σημείων ἐπιΦέρειν ἐώθε. καὶ ἐξῆς δὲ ἐπισημαίνεται ὁ λόγος, Φάσκων, καὶ ἐκ ἐπέσησε τὸν νῶν αὐτῦ ἐδὲ ἐπὶ τύτῳ, ἐδὲ πεπαυμένης ἤδη τῆς εἰς αἷμα μεταβολῆς τῶν ὑδάτων. εἰ γὰρ μὴ ἐπέπαυτο, εἰκὸς λῶ ἐπισῆσαι τὸν νῶν τῷ γεγονότι, καὶ τὸν Μωϋσλῶ ἱκετεῦσαι περὶ τῦ παύσαθαι. τῦτο γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων ποιεῖ. πρὸς δὲ τῷ τῦτο μὴ νῦν εἰπεῖν τλὼ ΓραΦλὼ, καὶ ἐπισημαίνεται ὅτι ἐκ ἐπέσησεν ὁ Φαραὼ τὸν νῶν αὐτῦ ἐδὲ ἐπὶ τύτῳ· δῆλον, ὡς ἐδὲ ἐπὶ τῆς εἰς δράκοντα τῆς ῥάβδε μεταβολῆς, διὰ τλὼ μίμησιν τῶν Φαρμακῶν, καὶ νῦν ἐδὲν ἧττον καταΦρονήσας.

(1) Ἴσ. ἐσὶν, ἢ εἶναί Φασι.

ΚΕΦ. Η.

α. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, εἴσελθε πρὸς Φαραὼ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτὸν, τάδε λέγει Κύριος· ἐξαπόστειλον τὸν λαόν μου, ἵνα μοι λατρεύσωσιν.

β. Εἰ δὲ μὴ βούλει σὺ ἐξαποστεῖλαι, ἰδοὺ ἐγὼ τύπτω πάντα τὰ ὅριά σου βατράχοις. Β

ΑΔΗΛΟΥ. Ὡς πληγῆς ὄσης ταύτης, ἐλέχθη τοῦτο. διὸ καὶ πληγαὶ καλοῦνται. ἐβασάνιζον γὰρ τὰ τοιαῦτα τὰς τῶν Αἰγυπτίων ψυχάς.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Διπλοῦν ἐγίνετο τὸ ἀγαθόν. Αἰγύπτιοι ἐτύπτοντο, καὶ Ἰσραὴλ ἐπαιδεύετο. ὡς γάρ φησιν ὁ σοφώτατος Σολομὼν, ἄφρονος τυπτομένου, ὁ εὔφρων ὠφελεῖται. (1) Γ

γ. Καὶ ἐξερεύξεται ὁ ποταμὸς βατράχους· καὶ ἀναβάντες εἰσελεύσονται εἰς τοὺς οἴκους σου, καὶ εἰς τὰ ταμεῖα τῶν κοιτώνων σου, καὶ ἐπὶ τῶν κλινῶν σου, καὶ εἰς τοὺς οἴκους τῶν θεραπόντων σου, καὶ τοῦ λαοῦ σου, καὶ ἐν τοῖς φουράμασί σου, καὶ ἐν τοῖς κλι- Δ
δ. βάνοις σου. Καὶ ἐπὶ σὲ, καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου, καὶ ἐπὶ τοὺς θεράποντάς σου ἀναβήσονται οἱ βάτραχοι.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Οὕτω καὶ τὸ τῶν βατράχων γένος [τὸ] εἰδεχθὲς καὶ πολύφωνον, ᾧ ἀμφίβιος μὲν ἡ ζωὴ, ἑρπυσικὸν δὲ τὸ πήδημα, ἀηδὴς δὲ ὁ μόνον ἡ ὄψις, [ἀλλὰ] καὶ τὸ χρωτὸς ἡ δυσωδία· ὃ τοῖς οἴκοις, καὶ ταῖς κλίναις, καὶ τοῖς ταμείοις τῶν Αἰγυπτίων εἰσέρπει, τῆς δὲ τῶν Ἑβραίων ζωῆς οὐκ ἐφάπτεται. ἀληθῶς γὰρ βατράχων ἄντικρυς γένη ἐσὶ τὰ φθοροποιὰ τῆς κακίας γεννήματα, ἐκ τῆς ῥυπαρᾶς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, οἷον ἔκτινος βορβόρου ζωογονούμενα. ὅτοι οἱ βάτραχοι οἰκοῦσι μὲν τὰς οἰκίας τῶν αἰγυπτιαζόντων κατὰ τὴν τῆς βίου προαίρεσιν· δείκνυνται δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τραπεζῶν, καὶ τῶν κλινῶν οὐκ ἀπέχονται, καὶ εἰς τὰ ταμεῖα τῶν ἀποθέτων εἰσδύνουσιν. ὅταν γὰρ ἴδῃς τὸν ῥυπαρόντε καὶ ἀκόλαστον βίον, ἀληθῶς ἐκ πηλοῦ τετυπτόμενον, καὶ τῇ πρὸς τὸ ἄλογον μιμήσει κατὰ τὸ εἶδος τῆς ζωῆς ἐν ἑτέρᾳ Φύσει ἀκριβῶς μένοντα· καὶ ἄνθρωπον μὲν κατὰ τὴν Φύσιν ὄντα, κλῆνος δὲ διὰ πάθος γινόμενον, καὶ διὰ τοῦτο ἀμφίβιον ἐκεῖνο καὶ ἐπαμφοτερίζον τὸ τῆς ζωῆς εἶδος ἐπιδεικνύοντα, δύρησεις καὶ ἐπὶ τούτου τοιαῦτα τῆς νόσου γνωρίσματα, οὐκ Η
ἐπὶ τῆς κλίνης μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς τραπέζης, καὶ ἐν τοῖς ταμείοις, καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν οἴκησιν. ἐπισημαίνεται γὰρ διὰ πάντων ὁ τοιοῦτος τὴν ἀσωτείαν. ὥσε πᾶσι ῥᾴδιον ἐπιγνῶναι διὰ τῶν κατὰ τὸν οἶκον πραττομένων τὸν βίον τόν τε ἀκόλαστον καὶ τὸν καθαρεύοντα. ὅταν ἐπὶ τούτου μὲν, ἐπὶ τῶν τοίχου κονιαμάτων δείκνυται παρὰ τῆς τέχνης δι' εἰδώλων τινῶν τὰ τῆς ἐμπαθοῦς ἡδονῆς ὑπεκκαύματα, δι' ὧν ὑπομιμνήσκεται τῆς νόσου ἡ Φύσις, διὰ τῆς ὄψεως ἐκ τῆς ἀτιμίας τῶν θεαμάτων ἐπὶ τὴν ψυχὴν εἰσχεομένου τοῦ πάθους· ἐπὶ δὲ τοῦ σωφρονοῦντος, Φυλακὴ πᾶσα καὶ προμήθεια, τοῦ καὶ τὸν ὀφθαλμὸν καθαρεύειν τῶν ἐμπαθῶν θεαμάτων. καὶ ἡ τράπεζα ὁμοίως, καθαρὰ μὲν ἡ τοῦ σωφρονοῦντος θρίσκεται, βατραχώδης δὲ καὶ πολύσαρκος τῶν πρὸς τὸν βορβορώδη βίον ἱλυσπωμένων. κἂν τὰ ταμεῖα ἐρεύνησῃς, τετέσι τὰ κρυπτὰ τοῦ βίου αὐτοῦ καὶ ἀπόῤῥητα, πολὺ μᾶλλον ἐν ἐκείνοις σωρείαν βατράχων κατανοήσεις. εἰ δὲ ταῦτα ἡ τῆς ἀρετῆς ῥάβδος ποιεῖν κατὰ τῶν Αἰγυπτίων ὑπὸ τῆς ἱσορίας λέγεται, μὴ ξενιζώμεν περὶ τὸν λόγον. καὶ γὰρ ἐσκληρύνθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν τύραννον ἡ ἱσορία φησί. πῶς ἂν οὖν εἴη κατάκριτος τῇ ἄνωθεν ἀνάγκῃ σκληρῶς καὶ ἀντιτύπως διατιθέμενος; ἀλλ' ὡς τὴν ἀντιτυπίαν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Φαραὼ τῆς θείας βουλήσεως ἐνθείσης, ἀλλ' ὡς τῆς προαιρέσεως διὰ τῆς πρὸς τὴν κακίαν προσκλίσεως τὸν ἐκμαλάσσοντα τὴν ἀντιτυπίαν λόγον ὑποδεχομένης. οὕτω καὶ ἡ τῆς ἀρετῆς ῥάβδος ἐν τοῖς Αἰγυπτίοις Φανεῖσα, τὸν μὲν Ἑβραῖον καθαρὸν τῆς βατραχώδους ζωῆς ἐργάζεται· τὸν δὲ αἰγύ- Ε
πτιον βίον πλήρη τῆς τοιαύτης δείκνυσι νόσου. ἀλλ' ἐπεὶ ὅτε τοῦ Μωσέως καὶ ὑπὲρ τούτων τὰς χεῖρας ἐκτείναντος, ἀφανισμὸς τῶν βατράχων γίνεται. καὶ δὴ καὶ νῦν ἐσὶ γνῶναι γινόμενον. οἱ γὰρ τὴν ἔκλασιν τῶν χειρῶν τοῦ νομοθέτου καταπονήσαντες, (σωπήσεις δὲ πάντως ὅ τι σοὶ λέγει τὸ αἴνιγμα· ὡσεπόησαν διὰ μὲν τοῦ νομοθέτου τὸν ἀληθινὸν νομοθέτην, διὰ δὲ τῆς τῶν χειρῶν ἐκλάσεως τὸν ἐπὶ τοῦ σαυροῦ τὰς χεῖρας ἐκτείναντα.) οἱ τοίνυν Ζ
πρὸς ὀλίγον τοῖς ῥυπαροῖς καὶ βατραχώδεσι λογισμοῖς συζῶντες, εἰ πρὸς τὸν ὑπὲρ ἡμῶν τὰς χεῖρας ἐκτείναντα ἴδοιεν, ἀπαλλάσσονται τῆς πονηρᾶς αὐτῶν συνοικήσεως, νεκρωθέντος τοῦ πάθους καὶ ἐποζέσαντος. ἀληθῶς γὰρ τοῖς ἀπηλλαγμένοις τῆς τοιαύτης νόσου, μετὰ τὴν νέκρωσιν τῶν ἑρπυσικῶν κινημάτων, ἄτοπός τις καὶ δυσώδης ἡ τῶν προβεβιωμένων γίνεται μνήμη, δι' αἰσχύνης τὴν ψυχὴν ἀηδίζουσα.

(1) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. οὐχ εὕρηται. τὸ δὲ ῥητ. ἐλήφθη ἴσ. ἐκ τοῦ 11. ἐν τοῦ 21. κεφ. ἢ ἐκ τοῦ 3. τοῦ 22. τῶν Παροιμ.

ε. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, Α εἶπον Ἀαρὼν τῷ ἀδελφῷ σϐ, ἔκτεινον τῇ χειρί σϐ τὴν ῥάϐδον σϐ ἐπὶ τὰς ποταμὰς, καὶ ἐπὶ τὰς διώρυχας, καὶ ἐπὶ τὰ ἕλη, καὶ ἀνάγαγε τὰς βα-
ς. τράχϐς. Καὶ ἐξέτεινεν Ἀαρὼν τὴν χεῖρα ἐπὶ τὰ ὕδατα Αἰγύπτϐ, καὶ ἀνήγαγε τὰς βατράχϐς· καὶ ἀνεβι-
Β βάθη ὁ βάτραχος, καὶ ἐκάλυψε τὴν γῆν Αἰγύπτϐ.

ζ. Ἐποίησαν δὲ ὡσαύτως καὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων ταῖς Φαρμακείαις αὐτῶν, καὶ ἀνήγαγον τὰς βατράχϐς ἐπὶ τὴν γῆν αὐτῶν.

ΔΗΛΟΥ. Καὶ ἐπὶ ταύτης τῆς πληγῆς ἐποίησαν οἱ Φαρμακοὶ ὡσαύτως καὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ἀνήγαγον τὸν βάτραχον. ὅμως Βλέπων ὁ Φαραὼ,
Γ ὅτι οἱ Φαρμακοὶ ἐΦισάμενοι τοῖς περὶ Μωϋσέα, μόνον προσθήκλω τῷ κακῷ ἐποίϵν, ϗκ ἔλεγεν αὐτοῖς, εὔξαϑε περὶ ἐμοῦ, ἵνα παύσηται ἡ πληγή. εἶδε γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς ῥάϐδϐ τῆς ϲραφείσης εἰς ὄφιν, ὅτι ἡ Μωϋσέως κατέπιε τὰς ἐκείνων, καὶ πάλιν ἀπεκατέϲη εἰς τὸ ἀρχαῖον· καὶ ἐπὶ τῷ αἵματος, ὅτι σὺχομένων αὐτῶν, πλέον τὸ αἷμα διέμεινεν. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν βατράχων
Δ προσθήκη ἐγίνετο. διὸ μᾶλλον καὶ Μωσῆς
» εἶπε τῷ Φαραὼ, τάξαι πρός με, πότε
» εὔξομαι περὶ σοῦ· ἵνα εἰδῇς, ὅτι ϗκ ἔϲι
» Θεὸς ἄλλος πλὼ Κυρίϵ τῷ Θεῷ· ἵνα μὴ ἐλθόντες πολλάκις οἱ Φαρμακοὶ ἀπατήσωσιν αὐτὸν, λέγοντες, ἡμεῖς ἐπαύσαμεν τὼ πληγώ. ἰδὲ γάρ Φησιν, ὡς ὁρᾷς, ὅτι ἡ τῶν μάγων σὺχὴ μᾶλλον ἀδικεῖ τὰς Αἰγυπτίϵς.

η. Ἐκάλεσε δὲ Φαραὼ Μωϋσῆν Ε καὶ Ἀαρὼν, καὶ εἶπεν, εὔξαϑε περὶ ἐμοῦ πρὸς Κύριον, καὶ περιελέτω τὰς βατράχϐς ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐμοῦ λαοῦ· καὶ ἐξαποϲέλλω τὸν λαὸν, καὶ θύϲϵι Κυρίῳ.

ϑ. Εἶπε δὲ Μωϋσῆς πρὸς Φαραὼ, τάξαι πρός με πότε εὔξομαι περὶ σοῦ, καὶ περὶ τῶν θεραπόντων σϐ, ϗφανίσαι τὰς βατράχϐς ἀπὸ σοῦ, καὶ Ζ. ἀπὸ τοῦ λαοῦ σϐ, καὶ ἐκ τῶν οἰκιῶν ὑμῶν, πλὴν ἐν τῷ ποταμῷ ὑποληφθήσονται.

ΔΗΛΟΥ. Ἔβλεπεν ὁ Φαραὼ προσθήκλω κακῷ ποιοῦντας τὸς Φαρμακὸς, καὶ ϗκ ἔλεγον αὐτοῖς, εὔξαϑε περὶ ἐμοῦ, ἵνα παύϲῃ ἡ πληγή. διὸ καὶ Μωσῆς εἶπε τῷ
» Φαραὼ, τάξαι πρός με πότε εὔξομαι Η
» περὶ σοῦ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Θαῤῥῶν ὁ Μωϋσῆς ὑπιχνεῖτο τὰς πληγὰς ἀνακαλεῖϑαι, καὶ ἡμέραν ὁρίζει, καθ' ἣν τοῦτο ἔσαι. προσσὺχόμενος δὲ, κατώρθϐ, δεικνὺς ὅτι ἄτε τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἰῶ τὰ γινόμενα· καὶ ὁμοίως σὺχερὲς τῷ θαυματουργοῦντι Θεῷ καὶ ἐπάγειν πληγὼ, καὶ ἀπάγειν. αὐτῷ γὰρ ὑπακόει τὰ πάντα.

ι. Ὁ δὲ εἶπεν, εἰς αὔριον. εἶπεν ὃν, ὡς εἰρηκας· ἵνα εἰδῇς, ὅτι ϗκ ἔϲιν ἅγιος, πλὴν Κύριος.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὅρα πῶς ὁ μὲν ϑεῖος Μωϋσῆς πρὸς σὺεργεσίαν ἐϲὶν ἑτοιμότατος, τῷ Φαραὼ τλὼ κρίσιν διδὺς τῆς περὶ τὸ πεπαῦϑαι τὸ δεινὸν προθεσμίας· ὁ δὲ καὶ περὶ ταύτλω ἐϲὶ μελητὴς, νομίζων πϐ πάντως ἀπὸ ταυτομάτϐ, ἢ καὶ προσκαίρϐ μαγείας γεγονέναι, καὶ παυσεσθαι, ἅμα καὶ τλὼ ϑεόθεν σὺεργεσίαν χωρὶς ἀνάγκης μεγίϲης ἀπαξιῶν.

ια. Καὶ περιαιρεθήσονται οἱ βάτραχοι ἀπὸ σοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ὑμῶν, καὶ ἐκ τῶν ἐπαύλεων, καὶ ἀπὸ τῶν ϑεραπόντων σϐ, καὶ ἀπὸ τοῦ λαοῦ σϐ, πλὴν ἐν τῷ ποταμῷ ὑπολειφθήϭ. σονται. Ἐξῆλθε δὲ Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἀπὸ Φαραὼ· καὶ ἐβόησε Μωϋσῆς πρὸς Κύριον περὶ τοῦ ὁρισμοῦ τῶν βατράχων, ὡς ἐτάξατο τῷ Φαραώ.

ιγ. Ἐποίησε δὲ Κύριος καθάπερ εἶπε Μωϋσῆς· καὶ ἐτελεύτησαν οἱ βάτραχοι ἐκ τῶν οἰκιῶν, καὶ ἐκ τῶν ἐπαύλεων, καὶ ἐκ τῶν ἀγρῶν.

ΔΗΛΟΥ. Φονεύει ὁ Θεὸς τὸς βατράχϐς, ἵνα μὴ μόνον δείξῃ τὸς ἀναβαίνοντας κωλυθέντας· ἀλλ' ὅτι καὶ ἀποθανόντων αὐτῶν, ϗκ εἶχον λέγειν, ὡς οἱ αὐτοὶ πάλιν ἀνῆλθον.

ιδ. Καὶ συνήγαγον αὐτὸς ϑημωνίας ϑημωνίας· καὶ ὤζεσεν ἡ γῆ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπὶ τῇ πρώτῃ μάσιγι ἐπώζεσεν ὁ ποταμὸς, ἐπὶ δὲ τῇ τῶν βατράχων ἡ γῆ. σὰρξ γὰρ καὶ αἷμα ἦσαν Αἰγύπτιοι· ἔτω δὲ καὶ ἡ γῆ· τὰ παχύτερα τῶν σωμάτων γενόμενοι. ἐπαχύθη γὰρ αὐτῶν ἡ καρδία. ὅθεν ἐπεὶ προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν αὐτῶν οἱ μώλοπες τῆς ἁμαρτίας, διὰ τοῦτο ὤζεσεν αὐτῶν καὶ ὁ ποταμὸς καὶ ἡ γῆ.

ιε. Ἰδὼν δὲ Φαραὼ ὅτι γέγονεν ἀνάψυξις, ἐβαρύνθη ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ ϗκ εἰσήκϐσεν αὐτῶν, καθάπερ ἐλάλησε Κύριος.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τρισὶ τούτοις ἐχρήσατο ῥήμασιν ἡ Γραφὴ, τῷ σὶσχυκέναι, καὶ ἐβαρύνθαι, καὶ ἐσκληρύνθαι τοῦ Φαραὼ τλὼ καρδίαν. καὶ ποτὲ μὲν ὑφ' ἑαυτοῦ, ποτὲ δὲ λέγεται τοῦτο πάσχειν ὑπὸ Θεοῦ. ἔοικεν ἂν ἀπαλλύεσθαι μὲν ἡ σὶδιδοῦσα

δᾶσα πρὸς τὰ θεῖα καρδία, καὶ μὴ ἰσχύειν ἀνθίσασθαι τῇ θειότητι, καὶ μὴ βαρυνέσθαι, μηδὲ εἰς γλῶ ἕλκεσθαι κάτω· ἡ δὲ ἀντιτείνουσα, σκληρύνεσθαι, καὶ ἀντιτυπᾶσα δίκην λίθου, τὸν θεῖον ἀποκρύεσθαι λόγον, καὶ ἀποκρυομένη μετάτινος εἶναι ψυδωνύμου ἰσχύος. περὶ μίαν δὲ τὰ πάθη, διαφόροις ἐπινοίαις συμβαίνοντα. καθὸ μὲν γὰρ λιθίνη, σκληρύνεται· καθὸ δὲ βαρεῖα, καθέλκεται· καθὸ δὲ μὴ παραχωρεῖ θεομαχοῦσα τῇ κρείττονι Φύσει, καὶ αὐτῆς ἰσχύειν λέγεται. διόπερ πρὸς μὲν τὸ πρῶτον, Ἱερεμίας Φησὶ τὸ, ἐκκάσω τούτων τὰς λιθίνας καρδίας, καὶ ἐμβαλῶ σαρκίνας· πρὸς δὲ τὸ δεύτερον, ὁ Δαβὶδ, αἱ ἁμαρτίαι ὑπερῆραν τὴν κεφαλήν μου, ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύθησαν ἐπ' ἐμέ· καὶ Ζαχαρίας, εἶδον γυναῖκα καθημένην ἐπὶ τάλαντον μολίβου· καὶ ἐρρέθη, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀνομία. ἐπεὶ δὲ ἡ καρδία Φαραὼ καὶ τῶν Αἰγυπτίων ἐβεβάρυντο, ἔδυσαν ὡσεὶ μόλιβος ἐν ὕδατι σφοδρῷ· καὶ ἐπεὶ ἐσκλήρυντο, ἔδυσαν εἰς βυθὸν ὡσεὶ λίθος· καὶ ἐπεὶ κατίσχυσε, λέγεται πρὸς τὸν καθελόντα αὐτὴν Κύριον, ἡ δεξιά σου Κύριε δεδόξασται ἐν ἰσχύι. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τριῶν δὲ εἰρημένων, τῶν μὲν ἄλλων ἕδρα ἐπὶ Θεῷ λέγεται, μόνον δὲ τὸ, σκληρυνῶ τὴν καρδίαν Φαραὼ, ποτὲ δὲ καὶ τὸ, ἐσκληρύνθη ἡ καρδία Φαραώ. διὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος ποτὲ μὲν αὐτὸν αἰτιᾶται τὸν σκληρυνόμενον, λέγων, κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου, καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργήν· ποτὲ δὲ, ὡς ζήτημα προβάλλει τὸν σκληρυνόμενον ὑπὸ Κυρίου· ἄρ' οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει; οἷς ἐπενήνοχε τὸ, μενοῦνγε σύ, ὦ ἄνθρωπε, τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ; ἢ τὸ δυσχερὲς τῆς ἀπορίας ἰδὼν, καὶ τὴν λύσιν μὴ θαρρῶν καλαπιστεῦσαι γράμμασιν, ἢ μὴ κρίνων ἀποκρίσεως ἄξιον τὸν ἐγκαλοῦντα τῇ θείᾳ προνοίᾳ. τοῦτο γὰρ οὐκ ἂν εἴπε τῷ ἔχοντι παῤῥησίαν ἀποκρίνασθαι τῷ Θεῷ· ὁποῖος ἦν ὁ Μωϋσῆς, ὃς ἐλάλει, Φησὶν, ὁ δὲ Θεὸς ἀπεκρίνατο φωνῇ. καὶ ὅτι ἐλάλει ὡς φίλος φίλῳ.

ιε. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, εἶπον Ἀαρὼν, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου τὴν ῥάβδον σου, καὶ πάταξον τὸ χῶμα τῆς γῆς· καὶ ἔσονται σκνῖπες ἐν τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἐν τοῖς τετράποσι, [καὶ ἐν πάσῃ γῇ Αἰγύπτου.]

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ: Οὐκ ἀπειλεῖ τὸν Φαραὼ τὸν σκνῖπα, καὶ τότε ἐπάγει· ἀλλὰ ψυσάμενον τιμωρεῖται. (1)

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Διὰ τῶν σμικροτάτων τούτων τὸ ὑπερέχον καὶ ἄμαχον τῆς οἰκείας ἰσχύος δεικνύει.

ιζ. [Ἐξέτεινεν οὖν Ἀαρὼν τῇ χειρὶ τὴν ῥάβδον, καὶ ἐπάταξε τὸ χῶμα τῆς γῆς· καὶ ἐγένοντο οἱ σκνῖπες ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἔν τε τοῖς τετράποσι,] καὶ ἐν παντὶ χώματι τῆς γῆς ἐγένοντο οἱ σκνῖπες ἐν πάσῃ γῇ Αἰγύπτου.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἴσως ἄντις ἐπιζητήσειε, διατὶ τοῖς ὅτως ἀφανέσι καὶ ἠμελημένοις ζώοις ἐτιμωρεῖτο τὴν χώραν, παρδεις ἄρκτους καὶ λέοντας καὶ παρδάλεις, καὶ τὰ ἄλλα γένη τῶν ἀτιθάσων θηρίων, ἃ σαρκῶν ἀνθρωπείων ἄπλετα· καὶ εἰ μὴ ταῦτα, τὰς γῦν αἰγυπτίας ἀσπίδας, ὧν τὰ δήγματα πέφυκεν ἀνυπερθέτως ἀναιρεῖν; Εἰ δ' ὅλως ἀγνοεῖ, μαθέτω, πρῶτον μὲν, ὅτι τοὺς οἰκήτορας ὁ Θεὸς νεθετῆσαι μᾶλλον ἐβούλετο, ἢ διαφθεῖραι· βουληθεὶς γὰρ ἀφανίζειν εἰς ἅπαν, οὐκ ἂν ζώοις ἐχρῆτο πρὸς τὰς ἐπιθέσεις, ὥσπερ σωεργοῖς, ἀλλὰ τοῖς θηλάτοις κακοῖς λιμῷ τε καὶ λοιμῷ· μετὰ δὲ ταῦτα κἀκεῖνο προσδιδασκέσθω μάθημα πρὸς ἅπαντα τὸν βίον ἀναγκαῖον. τί δὲ τοῦτ' ἐστίν; ἄνθρωποι μὲν γὰρ ὅταν πολεμῶσι, τὸ δυνατώτατον εἰς συμμαχίαν ἐπικούρικον ἐξετάζουσιν, ὃ τὴν αὐτῶν ἀσθένειαν ἐκπλήσει· Θεὸς δ' ἡ ἀνωτάτω καὶ μεγίστη δύναμις, ᾧ ἀδυνὸς χρεῖος, ἐάν τι βουληθῇ καθάπερ ὀργάνοις τισὶ χρήσασθαι πρὸς τὰς τιμωρίας, ἃ τὰ ἐρρωμενέστατα καὶ μέγιστα αἱρεῖται, τῆς τούτων ἀλκῆς ἥκιστα φροντίζων, ἀλλὰ τοῖς ὑτελέσι καὶ μικροῖς ἀμάχοις καὶ ἀπλήτοις δυνάμεις ἐγκατασκευάσας, ἀμύνεται δι' αὐτῶν τοὺς ἀδικοῦντας, καθὰ καὶ νῦν. τί γὰρ ὑτελέστερον σκνιπός; ἀλλ' ὅμως τοσοῦτον ἴσχυσεν, ὡς ἀπαγορεῦσαι πᾶσαν Αἴγυπτον, καὶ ἐκβοᾶν ἀναγκασθῆναι, ὅτι δάκτυλος Θεοῦ τοῦτ' ἐστί. χεῖρα γὰρ Θεοῦ μηδὲ τὴν σύμπασαν οἰκουμένην ὑποσῆναι ἂν ἀπὸ περάτων ἐπὶ πέρατα, μᾶλλον δ' ὐδὲ τὸν σύμπαντα κόσμον.

ιη. Ἐποίησαν δὲ ὡσαύτως καὶ οἱ ἐπαοιδοὶ ταῖς φαρμακείαις αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν τὸν σκνῖπα· καὶ οὐκ ἠδύναντο. καὶ ἐγένοντο οἱ σκνῖπες ἔν τε τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἐν τοῖς τετράποσιν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἕως τρίτου σημείου ἴσχυον καὶ οἱ μάγοι σωεργείᾳ δαιμόνων, καὶ μετὰ ταῦτα ἠσθένησαν.

ιθ. Εἶπαν δὲ οἱ ἐπαοιδοὶ τῷ Φαραὼ, δάκτυλος Θεοῦ ἐστὶ τοῦτο· καὶ ἐσκληρύνθη ἡ καρδία Φαραὼ, καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτῶν, καθάπερ ἐλάλησε Κύριος.

» * ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Δάκτυλος Θεοῦ ἐστὶ τοῦτο, ἀντὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐνεργείας ταῦτα γίνεται, καὶ οὐκ ἀνθρώπων· ὅτι ὅλως παρὰ Θεοῦ ἡ ἀφὴ αὕτη. εἰ γὰρ μὴ ἠθέλησεν (2) ὁ Θεὸς, οὐκ ἐφέροντο αἱ πληγαί· ἀλλ

(1) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. οὐχ εὕρηται.

(2) Ἤθελε, Φησὶν, ὁ Θεός. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

ἀλλ' ἅπαξ ἅπαντα (1) ἀπώλεσεν. ἐπεὶ ἂν ἠρέμα ἐγίνοντο τὰ γινόμενα, δάκλυλον ἐκάλεσαν, ἀλλ' ὀ χεῖρας. ὅμως καὶ τῷ δακλύλῳ παρεχώρησαν.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἡ μὲν ἓν τρίτη μάξιξ, δάκλυλος εἴρηται· ἡ δὲ πέμπλη, ὡσανεὶ συμπληρωθέντων πέντε δακλύλων ἐξ ἑκάστης μάξιγος, χεὶρ ὠνόμασται· ἃς τὸ πνεῦμα τὸ θεῖον ἐνήργησε. λέγεται δὲ ἐν Εὐαγγελίῳ, εἰ δὲ ἐγὼ ἐν δακλύλῳ Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια· ὅπερ ἑρμηνεύων ἀλλαχοῦ, φησὶν, εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια.

Λουκ. 11. 20.
Ματθ. 12. 28.

ΑΔΗΛΟΥ. Δάκλυλον Θεοῦ λέγει τὸ καθ' ἓν τῶν τοῦ πνεύματος χαρισμάτων.

ΑΔΗΛΟΥ. Πιεζόμενος τῇ πληγῇ, ὑπεχώρει τῷ ἄφεσιν· παυομένης, πάλιν σκληρὸς ἦν, κεκρᾶσθαι τοῦ Μωσέως τὰς πληγὰς δοκῶν. ἐξ οὗ δηλονότι οἰκεία αὐτοῦ ἡ σκληρότης ἦν, καὶ οὐκ ἐκ Θεοῦ. ἢ γὰρ ἂν ὤφειλεν, ἢ πάντοτε σκληρὸς εἶναι, ἢ πάντοτε πειθήνιος.

κ. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ὄρθρισον τῷ πρωΐ, καὶ στῆθι ἐναντίον Φαραώ· καὶ ἰδοὺ αὐτὸς ἐξελεύσεται ἐπὶ τὸ ὕδωρ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτὸν, τάδε λέγει Κύριος· ἐξαπόστειλον τὸν
κα. λαόν μου, ἵνα μοι λατρεύσῃ. Ἐὰν δὲ μὴ βούλει ἐξαποστεῖλαι τὸν λαόν μου, ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστελῶ ἐπὶ σὲ, καὶ ἐπὶ τοὺς θεράποντάς σου, καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου, καὶ ἐπὶ τοὺς οἴκους σου κυνόμυιαν· καὶ πλησθήσονται αἱ οἰκίαι τῶν Αἰγυπτίων κυνομυίας, καὶ εἰς τὴν γῆν ἐφ' ἧς εἰσὶν ἐπ' αὐτῆς.

κβ. Καὶ παραδοξάσω ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὴν γῆν Γεσὲμ, ἐφ' ἧς ὁ λαός μου ἐστὶν ἐπ' αὐτῆς, ἐφ' ἧς οὐκ ἔσαι ἐκεῖ ἡ κυνόμυια· ἵνα ἴδῃς, ὅτι ἐγὼ Κύριος πάσης τῆς γῆς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Νῦν πρῶτον ἡ Γεσὲμ τῶν αἰγυπτίων πληγῶν διαφέλλεται.

κγ. Καὶ δώσω διαστολὴν ἀνὰ μέσον τοῦ ἐμοῦ λαοῦ, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σοῦ λαοῦ. ἐν δὲ τῇ αὔριον ἔσαι τὸ σημεῖον τοῦτο.

κδ. Ἐποίησε δὲ Κύριος οὕτω· καὶ παρεγένετο ἡ κυνόμυια πλῆθος εἰς τοὺς οἴκους Φαραὼ, καὶ εἰς τοὺς οἴκους τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν Αἰγύπτου· καὶ ἐξωλοθρεύθη ἡ γῆ ἀπὸ τῆς κυνομύας.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Λοιπαὶ δὲ τιμωρίαι τρεῖς εἰσὶν αὐτεργηθεῖσαι δίχα τῆς ἀνθρώπων ὑπηρεσίας. πρώτη ἡ γενομένη διὰ ζώων τῶν ἐν τῇ Φύσει παντων θρασυτάτων, κυνομυίας, ἃς ἐτύμως ἐκάλεσαν οἱ θετικοὶ τῶν ὀνομάτων· σοφοὶ γὰρ ἦσαν· ἐκ τῶν ἀναιδεστάτων ζώων συνθέντες τοὔνομα, μυίας, καὶ κυός. τοῦ μὲν τῶν χερσαίων θρασυτάτου, τῆς δὲ τῶν πτηνῶν. ἐπιφοιτῶσι γὰρ καὶ ἐπιτρέχουσιν ἀδεῶς, κἂν ἀνείργῃ τις, εἰς τὸ αἰτητὸν ἀντιφιλονεικοῦσιν, ἄχρις ἂν αἵματος καὶ σαρκῶν κορεσθῶσιν. ἡ δὲ κυόμυια τὴν ἀφ' ἑκατέρου τόλμαν προσειληφυῖα δηκτικὸν, καὶ ἐπίβουλον ζῶόν ἐστι. καὶ γὰρ πόρρωθεν μετὰ ῥοίζου καθάπερ βέλος εἰσακοντίζεται, καὶ ἐμπίπλασα βιαίως, εὖ μάλα ἐγχρίμπτεται. τότε δὴ καὶ θηλάτος ἰὼ ἡ προσβολὴ, ὡς δεδιπλασιάσθαι τὴν ἐξ αὐτῆς ἐπιβουλὴν, οὐκ ἔτι μόνον τοῖς φυσικοῖς κεχρημένης πλεονεκτήμασιν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκ θείας ἐπιφροσύνης. ἣ τὸ ζῶον ὥπλισε, καὶ πρὸς ἀλκὴν ἀνήγειρε κατὰ τῶν ἐγχωρίων.

κε. Ἐκάλεσε δὲ Φαραὼ Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, λέγων, ἐλθόντες θύσατε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν ἐν τῇ γῇ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀντεξάγοντι μὲν γὰρ τῷ Σατανᾷ, καὶ ταῖς εἰς τὸ ἀγαθὸν ἡμῶν προθυμίαις ἀντιφέρεσθαι νεανικῶς ἐγνωκότι τὴν ἑαυτοῦ μισοπονηρίαν, ἀνταίρησι Θεὸς, καὶ κατάγχει θρασυνόμενον, καὶ τιθασσεύει πληγαῖς. ὁ δὲ τότε μόλις ἐφίησι μὲν οὐκ ἐκών· πειρᾶται δ' ὅμως ἀναπείθειν ἡμᾶς ποιεῖσθαι [μὲν] οὐκ ἀκριβῆ τὴν εἰς Θεὸν λατρείαν, μὴ μὴν ἔτι πάντως καὶ τῆς ὑπ' αὐτῷ δουλείας ἀποφοιτᾷν. οὐ γὰρ ἔξω γῆς ἰδίας, ἀλλ' ἐν αὐτῇ χρὴ θύειν τοῖς Ἰουδαίοις ἐκέλευε.

κς. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς, οὐ δυνατὸν γενέσθαι οὕτω. τὰ γὰρ βδελύγματα τῶν Αἰγυπτίων θύσομεν Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν. ἐὰν γὰρ τὰ βδελύγματα τῶν Αἰγυπτίων θύσωμεν ἐναντίον αὐτῶν, λιθοβοληθησόμεθα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Σοφώτατα δὲ Μωσῆς, οὐ δυνατὸν γενέσθαι οὕτω φησί. γίνεται μὲν γὰρ ἀεὶ τῶν φαύλων εἰσηγητὴς ὁ τῆς ἁμαρτίας εὑρετής· ἐκπέμπει δὲ νόμος ὁ θεῖος αὐτὰ, καὶ ἀποφάσκει τὸ δρᾶν ἅπερ ἂν ἐκείνῳ δοκῇ.] προσεκτέον τοιγαροῦν τοῖς ἐθέλουσι βιοῦν ὀρθῶς, οὐχ οἷς περ ἂν λέγοι φνακίζων ὁ πονηρὸς, ἀλλ' οἷς τὸ θεῖον ἡμῖν ἀναφωνεῖ χρησμῴδημα· λύχνος γάρ φησι τοῖς ποσί μου ὁ νόμος σου, καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου.

Ψαλ. 118. 105.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Σωέχοντος τοίνυν ἡμᾶς, ἤγουν καθείργειν ἐθέλοντος, καὶ ὑπ' αὐτῷ ποιεῖσθαι τοῦ πονηροῦ, λατρεύτεον Θεῷ τῷ κατὰ Φύσιν μόνῳ, καὶ διψυχίας ἰόντες ὡς ἀπωτάτω, λέγωμεν, οὐ δυνατὸν γενέσθαι

(1) Ἅπαντας ἄν. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

Ματθ. 6. 24. γενέσθαι ἔτω. δύσταται γὰρ οὐδεὶς δυσὶ κυ- A
» ρίοις δουλεύειν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Εὐάφορμος
ἡ παραίτησις. βδελύγματα γὰρ οὕτω φησὶ τὰ σεβάσματα. μόχθοι δὲ ἦσαν τοῖς Αἰγυπτίοις τὸ σέβας. ταυτὶ δέ φησιν, εἰ τῷ τῶν Ἑβραίων καταθύσομεν Θεῷ, ἀκονήσομεν εἰς ὀργὰς πάντη τε καὶ πάντως τὰς Αἰγυπτίας, δύσοιστον τὸ χρῆμα ποιησάμενος. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἕκαστον ἄν ἄρα τῶν ἐν ἡμῖν παθῶν, αἰγυπτίων τῶν νοητῶν ἐστὶ βδέλυγμα, τουτέστι σεβασμιώτατον. ὅτι B
γὰρ ἔθος τῇ θείᾳ Γραφῇ βδέλυγμα λέγειν τὸ ἐν εἰδώλοις τάξει, καὶ οἱονεί τι σέ-
βας, ἀναπείθει λέγων Θεὸς διὰ τῆς Ἱερεμίου Φωνῆς περὶ τῆς Ἰουδαίων συναγω-
Ἱερ. 11. 15. γῆς· τί ἡ ἀγαπημένη ἐν τῷ οἴκῳ μου ἐποίη-
» σε βδέλυγμα; εἰ δὲ δήτις βούλοιτο λέγειν βδέλυγμα τῶν Αἰγυπτίων, τὸ οἱονεὶ μίσημα καὶ παραίτησιν, ἐκ ἂν ἐξοίχοιτο τοῦ πρέποντος νοῦ. ἃ γὰρ ἔθος ἀεὶ μισεῖν καὶ καταβδελύττεσθαι τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι, ταυτὶ πρὸς ἡμῶν εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ἀνακείσεται τῷ Θεῷ, καὶ θυσία πνευματικὴ· πίστις, πραότης, ἐγκράτεια, σωφροσύνη, φιλαλληλία, καὶ τῆς εἰς Θεὸν γνησιότητος τὰ αὐχήματα.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τὰ σεβάσματα αὐτῶν φησὶ, τὸν βοῦν, τὸ πρόβατον, τὴν αἶγα. ταῦτα γὰρ ἐσέβοντο. ἐὰν οὖν ἃ ἐκεῖνοι σέβονται θύσωμεν, ὁρῶντες αὐτὰ ἀποκλείσουσιν ἡμᾶς. (1)

κζ. Ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν πορευσόμεθα εἰς τὴν ἔρημον· καὶ θύσομεν Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ,
κη. καθάπερ εἶπε Κύριος ἡμῖν. Καὶ εἶπε Φαραώ, ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς, καὶ θύσατε τῷ Θεῷ ὑμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἀλλ' ὐ μακρὰν ἀποτενεῖτε πορευθῆναι. εὔξασθαι ἓν περὶ ἐμοῦ πρὸς Κύριον.

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ τίνες ἂν εἶεν οἱ ἐν τῇ γῇ θύοντες τῷ πονηρῷ; νοοῖντο δ' ἂν τίνες καὶ οἱ ἔξω γῆς; Οἱ μὲν γὰρ ὅπω τῆς Αἰγυπτίων ἐκβεβηκότες, καὶ Θεῷ θύοντες ἐν αὐτῇ, πολλοὶ λίαν, καὶ ἀριθμῷ τάχα κρείττονες· οἱ δὲ ἔξωτε καὶ ἐν ἐρήμῳ, κωμιδῇ βραχεῖς καὶ ἀπόλεκτοι. πολ-
Ματθ. 20. 16. λοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, φησὶν, ὀλίγοι δὲ
» ἐκλεκτοί. Καὶ μετ' ὀλίγα. Οἱ δέ γε πλεῖστοι τῶν κεκλημένων ἐμφιλοχωροῦσιν ἔτι τοῖς πάλαι κακοῖς, διανοίᾳ δὲ ὅπω τῇ ὁλοχερεῖ, κοσμικῆς ἀπάτης ἐκβεβηκότες, ὡς ἐν γυμνῇτε καὶ μόνῃ τῇ πίστει λατρεύσει Θεῷ. τούτους εἶναί φαμεν τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ θύοντας, ἤγουν ἔξω βραχὺ γεγονότας. ὦ
» μακρὰν γὰρ ἀποτενεῖτε, φησὶν, ὁ σκληροκάρδιος Φαραὼ, κἂν εἰ τῆς Αἰγυπτίων ἐκτρέχητε γῆς. οἵ γε μὴν ὁλοκλήρῳ μετασάσει τῇ εἰς ἀγαθὸν διαρρεσεῖν ἐθέλοντες τῷ Θεῷ, ἀπηλλαγμένοι τε καὶ εἰς ἅπαν συγχύσεως κοσμικῆς, ἔξω φέρον-

ται τῆς Αἰγυπτίων, καὶ τὴν τυράννου διαδιδράσκουσι χεῖρα, καὶ καθάπερ ἐν ἐρήμῳ, τῇ χολαίᾳ τε καὶ ἀνειμένῃ ζωῇ, καθαροὶ καθαρῶς θύσουσι τῷ Θεῷ. Φαίην δ' ἂν ἔγωγε, καὶ καθ' ἕτερόν τινα τρόπον ἀποτάττω δεῖν τῆς Αἰγυπτίων φέρεσθαι γῆς τὰς ἐκ τοῦ λατρεύειν τῇ κλίσει παρὰ τὸν κλίσαντα πρὸς ἀλήθειαν τρέχοντας, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν κεκλημένους τοῦ κατὰ φύσιν ὄντος Θεοῦ. ἐκβεβήκασι γὰρ ὅπως τελείως οἱ τὰ τῆς ἀρχαίας ἀπάτης ὅπως τῆς ἑαυτῶν διανοίας ἀποτρίβοντες λείψανα. παρατηροῦνται γάρ τινες ἡμέρας, καὶ μῆνας, καὶ καιρούς, καὶ ἐνιαυτούς. ὅτοι πρὸς τὸ ἐλεύθερον ἀξίωμα διὰ Χριστοῦ κεκλημένοι, τῷ Αἰγυπτίων οἰκοῦντες, ἔτι θύουσι τῷ Θεῷ, τὸν οὐχὶ ἂν ἀβέλητον τῷ Σατανᾷ διασώζοντες βίον. εἰ δὲ δήτις ἐξοίχοιτο παντελῶς, τοῖς ἀρχαιοτέροις ἔθεσιν ἐρρῶσθαι φράσας, ἐν ἐρήμῳ θύει, καὶ τῷ ἐπαίνου παντὸς ἀξίαν ἐπιτηδεύει ζωήν.

κθ. Εἶπε δὲ Μωϋσῆς, ἰδοὺ ἐγὼ ἐξελεύσομαι ἀπὸ σοῦ, καὶ εὔξομαι πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ἀπελεύσεται ἡ κυνόμυια ἀπὸ Φαραὼ, καὶ ἀπὸ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ αὔριον. μὴ προσθεὶς ἔτι Φαραὼ ἀπατῆσαι, τοῦ μὴ ἐξαποστεῖλαι τὸν λαὸν θύσαι Κυρίῳ.

ΔΗΛΟΥ. Δῆλον πῶς καθ' ἑκάστην ἐσκληρύνετο μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς δ' ἑαυτὸν προσιθεὶς τῇ κακίᾳ τῷ ὑπερ-
» βολῇ. λέγει τοίνυν πρὸς αὐτὸν, μὴ προ-
» θεὶς ἔτι Φαραὼ ἀπατῆσαι τὸν λαόν.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Κατήρτησας, φησὶ, σεαυτὸν, ὦ Φαραὼ, εἰς ἀπώλειαν, ἄξια μυρίων θανάτων εἰργάσω, γνοῦ μοι σκεῦος ὀργῆς φοβέσης καὶ σωφρονιζέσης τὸν οἰκουμένην.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰ ὁ Θεὸς ἐσκλήρυνε τὴν καρδίαν Φαραὼ, ὡς νοοῦσιν οἱ πολλοὶ, πῶς ἀπειθοῦντι διὰ Μωϋσέως ἐγκαλεῖ; ἢ
» πῶς αὐτός φησιν ὁ Μωϋσῆς, μὴ προσθεὶς
» ἔτι ἐξαπατῆσαι; ὅρα δὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ πανσόφου καὶ δυνατοῦ καὶ δικαίου Θεοῦ πόσης γέμει σοφίας, ἰσχύος τε καὶ φιλανθρωπίας, οἷς κέχρηται πρὸς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ὧν τύπος ὁ Φαραώ. πρῶτον μὲν ἀπὸ νουθεσίας ἄρχεται, ταύτῃ δὲ μὴ πειθομένους, ἀπειλεῖ παιδεύειν· εἶτα μὴ ὑλαβηθέντας τὴν ἀπειλὴν, ἵνα μὴ ἄχρηστοι γενώμεθα, παιδεύει μὲν, ἐλαφρῶς δὲ πάνυ τὰ πρῶτα καὶ συμμέτρως, ὅσον φοβῆσαι μόνον, ὡς ἐπὶ τοῦ αἵματος, καὶ τοῦ βατράχου, καὶ τοῦ σκνιπός· πρὸς δὲ ταῦτα βαρυνομένους, ἔτι δὲ καὶ τῇ ζημίᾳ τῶν ὑπαρχόντων παιδεύει· πρὸς ᾧ ἔτι σκληρυνομένων ἡμῶν, ἄπλετα λοιπὸν καὶ τοῦ σώματος ὅσον εἰς τὸ παιδεῦσαι, οὐκ ἀπολέσαι. καὶ τὸ μεῖζον, ὅτι παρακαλέσαντος ἐνδίδωσι πρὸς ἕκαστον.

(1) Οὐδὲ τοῦτο, οὐδὲ τὰ δύο ἑπόμενα τοῦ Νύσ. ὐ τοῖς ἑκδεδομ. εὕρηται.

ἕκαστον· ἀνιάτως δὲ καὶ ἀμεταθέτως ἔχοντας πρὸς σωτηρίαν, ἐξολοθρεύει λοιπὸν, ἵνα μὴ καὶ ἑτέροις ἡ τούτων ζωὴ προσβλαβὴς γένηται· καὶ προσαδικηθῶσιν οἱ παρ' αὐτῶν ἀδικούμενοι.

λ. Ἐξῆλθε δὲ Μωϋσῆς ἀπὸ Φαραὼ, καὶ ἤυξατο πρὸς τὸν Θεόν.
λα. Ἐποίησε δὲ Κύριος καθάπερ εἶπεν αὐτῷ Μωϋσῆς· καὶ περιεῖλε τὴν κυνόμυιαν ἀπὸ Φαραὼ, καὶ ἀπὸ τῶν
A θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀπελείφθη οὐδεμία.

λβ. Καὶ ἐβάρυνε Φαραὼ τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ καιροῦ τούτου, καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐξαποστεῖλαι τὸν λαόν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὅρα ποσάκις ψεύδεται τὰς ὑποσχέσεις ὁ Φαραώ. ψεύστης Ἰωάν. 8. 44.
B" γάρ ἐστι, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἕστηκε,
" κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν.

ΚΕΦ. Θ.

α. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, εἴσελθε πρὸς Φαραὼ, καὶ ἐρεῖς αὐτῷ, τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς τῶν Ἑβραίων· ἐξαπόστειλον τὸν λαόν μου, ἵνα λατρεύσωσί μοι.

β. Εἰ μὲν οὖν μὴ βούλῃ ἐξαποστεῖλαι τὸν λαόν μου, ἀλλ' ἔτι ἐγκρατεῖς
γ. αὐτοὺς, Ἰδοὺ ἡ χεὶρ Κυρίου ἔσται ἐν τοῖς κτήνεσί σου τοῖς ἐν τοῖς πεδίοις· ἔν τε τοῖς ἵπποις, καὶ ἐν τοῖς ὑποζυγίοις, καὶ ἐν ταῖς καμήλοις, καὶ βουσὶ, καὶ προβάτοις, θάνατος μέγας σφόδρα.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πρῶτον ἐν τοῖς κτήνεσιν ἵπποι πατάσσονται οἱ ψευδεῖς εἰς σωτηρίαν· δεύτερον τὰ ὑποζύγια τὰ ἐξ ὅλων ἀκάθαρτα· οὔτε γὰρ διχηλεῖ, οὔτε μηρυκᾶται· τρίτον αἱ κάμηλοι, διὰ μὲν τὴν μηρύκησιν ὡσανεὶ καθαραὶ τυγχάνουσαι, διὰ δὲ τὸ μὴ διχηλεῖν, ἀκάθαρτοι. ἐξ ἡμισείας οὖν καθαρὰ τὰ τρίτα. μεθ' ἃ, τῆς πληγῆς ἀμαυροτέρας γενομένης, οἱ βόες τύπτονται τοῦ Φαραὼ, καὶ τελευταῖον πάντων τὸ πρᾳότατον ἐν τοῖς κτήνεσι πρόβατον.

δ. Καὶ παραδοξάσω ἐγὼ ἀνὰ μέσον τῶν κτηνῶν τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ἀνὰ μέσον τῶν κτηνῶν τοῦ Ἰσραήλ· καὶ οὐ τελευτήσει ἀπὸ πάντων τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ῥητόν.

ε. Καὶ ἔδωκε Κύριος ὁ Θεὸς ὅρον, λέγων, ἐν τῇ αὔριον ποιήσει Κύριος τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐπὶ τῆς γῆς.

ΑΔΗΛΟΥ. Πάντως ἵνα παρακαλέσωσι, καὶ ἀνήσει αὐτούς.

ς. Καὶ ἐποίησε Κύριος τὸ ῥῆμα τοῦτο τῇ ἐπαύριον· καὶ ἐτελεύτησε πάντα τὰ κτήνη τῶν Αἰγυπτίων· ἀπὸ δὲ τῶν κτηνῶν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ οὐκ ἐτελεύτησεν οὐδὲ ἕν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Μετὰ τὴν κυνόμυιαν εἵπετο τιμωρία πάλιν, ἄνευ συμπράξεως ἀνθρωπίνης, βοσκημάτων θάνατος. βουκόλια γὰρ καὶ αἰπόλια καὶ ποίμνια μεγάλα, καὶ ὅσαι ὑποζυγίων καὶ ἄλλων θρεμμάτων ἰδέαι πᾶσαι, μιᾷ ἡμέ-
Γ ρᾳ, ὡς ἀφ' ἑνὸς συνθήματος ἀγεληδὸν διεφθείροντο, τὴν ἀνθρώπων ἀπώλειαν, ἢ μικρὸν ὕστερον ἔμελλε γίνεσθαι, προμηνύουσαι· καθάπερ ἐν ταῖς λοιμώδεσι νόσοις λέγεται γοῦν, προαγών τις εἶναι λοιμικῶν ἀῤῥωστημάτων ἡ ζώων ἀλόγων αἰφνίδιος φθορά.

ζ. Ἰδὼν δὲ Φαραὼ, ὅτι οὐκ ἐτελεύτησεν ἀπὸ τῶν κτηνῶν Ἰσραὴλ οὐδὲ
Δ ἓν, ἐβαρύνθη ἡ καρδία Φαραὼ, καὶ
η. οὐκ ἐξαπέστειλε τὸν λαόν. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, λάβετε ὑμῖν πλήρεις τὰς χεῖρας αἰθάλης καμινιαίας, καὶ πασάτω αὐτὴν Μωϋσῆς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐναντίον Φαραὼ, καὶ ἐναντίον τῶν θεραπόντων αὐτοῦ.

E θ. [Καὶ γενηθήτω κονιορτὸς ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν Αἰγύπτου.] καὶ ἔσται ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐπὶ τὰ τετράποδα ἕλκη φλυκτίδες ἀναζέουσαι ἐν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἐν τοῖς τετραπόδοις, ἐν πάσῃ τῇ γῇ Αἰγύπτου.

" Ἀναζέουσαι, Ἀκύλας, πεταζόμεναι·
" Σύμμαχος, ἐξανθοῦσαι.

Z ι. Καὶ ἔλαβον τὴν αἰθάλην τὴν καμινιαίαν, καὶ ἔπασεν αὐτὴν Μωϋσῆς εἰς τὸν οὐρανόν· καὶ ἐγένετο ἕλκη φλυκτίδες ἀναζέουσαι ἐν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἐν τοῖς τετραπόδοις ἐν πάσῃ γῇ Αἰγύπτου.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Κελεύσαντος τοῦ Θεοῦ, τέφραν ἀπὸ καμίνου λαμβάνουσι ταῖς χερσὶν, ἣν Μωϋσῆς κατὰ μέρος
H εἰς τὸν ἀέρα διέπαττεν. ἔπειτα κονιορτὸς αἰφνίδιον ἐπενεχθεὶς, ἀνθρώποις τε καὶ ἀλόγοις ζώοις ἀγρίαν καὶ δυσαλγῆ κατὰ τῆς δορᾶς ἁπάσης ἕλκωσιν εἰργάζετο. καὶ τὰ σώματα εὐθὺς συνῴδει ταῖς ἐξανθήσεσιν,

σεσιν, ὑποπύας ἔχοντα Φλυκταίνας, ἃς Α ἐτόπασεν ἄντις ἀΦανῶς ὑποκαιομένας ἀναζεῖν, ἀλγηδόσιτε καὶ περιωδυίαις κατὰ τὸ εἰκὸς ἐκ τῆς ἑλκώσεως καὶ Φλογώσεως πιεζόμενοι, μᾶλλον ἢ ἐχ ἧττον τῶν σωμάτων τὰς ψυχὰς ἔκαμνον ἐκτελρυχωμένοι ταῖς ἀνίαις. ἐῦ γὰρ ἄντις ἀπὸ κεΦαλῆς ἄχρι ποδῶν σωεχὲς ἕλκος ἐθεάσατο, τῶν κατὰ μέλος καὶ μέρος ἐσαρμένων εἰς μίαν καὶ τλὼ αὐτλὼ ἰδέαν ἀποχριθέντων.

* ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ὡσαύτως καὶ ἡ καμινιαία κόνις ἐκείνη τὰς ὀδυνηρὰς Φλυκταίνας τοῖς Αἰγυπλίοις ἐπάγουσα κατὰ λόγον ἂν νοηθείη· διὰ τᾶ κατὰ τὸ ὄνομα τῆς καμίνυ αἰνίγματος, ἢ διὰ τᾶ πυρὸς κατὰ τλὼ γέενναν ἀπειληθεῖσα κόλασις, ἢ μόνον ἄπλεταν τῶν αἰγυπλιαζόντων κατὰ τὸν βίον. εἰ δέτις ἀληθῶς Ἰσραηλίτης ἐσὶ, καὶ τᾶ Ἀβραὰμ τέκνον, καὶ πρὸς ἐκεῖνον τῷ βίῳ βλέπει, ὡς δεῖξαν τῇ προαιρέσει τλὼ πρὸς τὰς ἐκλεκλὰς ἀγχισείαν τᾶ γένες, ἔτος ἀπαθὴς Φυλάσσεταν τῆς καμινιαίας ἐκείνης ὀδυνης.

ια. Καὶ ἐκ ἠδύναντο οἱ Φαρμακοὶ σῆναν ἐναντίον Μωϋσῆ διὰ τὰ ἕλκη· ἐγένοντο δὲ ἕλκη ἐν τοῖς Φαρμακοῖς, καὶ ἐν πάσῃ γῇ Αἰγύπλῳ.

ιϐ. Ἐσκλήρυνε δὲ Κύριος τὴν καρδίαν Φαραὼ, καὶ ἐκ εἰσήκεσεν αὐτῶν, καθὰ συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῆ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Θεὸς ἐ γίνεταί τινι τῶν κακῶν αἴτιος, ἀλλ' οἱ ἀπειθᾶντες αὐτῷ. » τὸ ἔν, ἐσκλήρωνε Κύριος τλὼ καρδίαν Φαραὼ, μᾶλλον ἔτω δεῖ νοεῖν· ἰδὲ ἀΦῆκα αὐτὸν ποιεῖν ὃ προείρηταν, ἀντὶ τᾶ, συγχωρῶ αὐτῷ ἀδικῆσαν τὰς Ἑβραίας, καὶ σκληρωθλῶαν κατ' αὐτῶν, καὶ ἐκ ἀνακόπλω αὐτᾶ τλὼ προαίρεσιν, ἢ πρὸ τῆς πλημμελείας ἀναιρῶ αὐτόν. ἐ γὰρ ἔθος τῷ Θεῷ τᾶτο ποιεῖν, ἵνα μὴ ἀνέλῃ τῶν ἀνθρώπων τὸ αὐτεξέσιον.

ιγ. Εἶπε δὲ Κύριος τῷ Μωϋσῇ, ὄρθρισον τῷ πρωῒ, καὶ σῆθι ἐναντίον Φαραὼ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτὸν, τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς τῶν Ἑβραίων· ἐξαπόσειλον τὸν λαόν μυ, ἵνα λα- ιδ. τρεύσωσίμοι. Ἐν τῷ γὰρ νῦν καιρῷ ἐγὼ ἐξαποσελῶ πάντα τὰ συναντήματά μυ εἰς τὴν καρδίαν συ, καὶ τῶν θεραπόντων συ, καὶ τᾶ λαᾶσυ· ἵνα ἴδῃς, ὅτι ἐκ ἔσιν, ὡς ἐγὼ, ἐν πάσῃ τῇ γῇ.

ιε. Νῦν γὰρ ἀποσείλας τὴν χεῖράμυ, πατάξω σὲ, καὶ τὸν λαόν συ θανάτῳ, καὶ ἐκτριβήσῃ ἀπὸ τῆς γῆς.

ΑΔΗΛΟΥ. Προλέγει αὐτῷ τὸν ὄλεθρον ὁ Θεὸς, ἵνα μὴ χοίη ἀγνοίας ἀπολογίαν. προλέγει πάντως, ἵνα Φοβηθῶσι καὶ παρακαλέσωσι, καὶ ἀνήσει αὐτός· καὶ ἐκ ἐποίησαν τᾶτο. ἀμέλει γᾶν ἐπὶ τῆς ἀπειλῆς τῆς χαλάζης οἱ Φοβηθέντες ἐπίσευσαν, καὶ ἐξέΦυγον σὺν τοῖς ἑαυτῶν κτλώεσι τλὼ πληγλώ.

ιϛ. Καὶ ἕνεκεν τᾶτυ διετηρήθης, Β ἵνα ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μυ, καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μυ ἐν πάσῃ τῇ γῇ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εἶδες σαγγέλιον τὸν θάνατον γινόμενον, καὶ κήρυγμα τλὼ θεήλατον πληγλὼ ἐκείνλω, πανταχᾶ περιῖσαν, καὶ ἀνακηρύτλσαν τλὼ τᾶ Θεᾶ δύναμιν; προνοεῖ τοίνυν τῆς οἰκυμένης ἁπάσης, καὶ ἡνίκα τὰ Ἰσδαίων διοικεῖ. καίτοιγε ἐγνώρισε τλὼ δύναμιν αὐτᾶ καὶ πάλαι, οἷον ἐπὶ τᾶ ἸωσὴΦ, ἐπὶ τᾶ Ἀβραὰμ, ἀλλ' ὅμως νῦν σαΦέσερον. πῶς; τότε μὲν, δι' σὐεργεσίας· ὕσερον δὲ, διὰ πληγῆς· καὶ ὃ διαλιμπάνει, ὃ καὶ πολλάκις ἔΦθλω εἰπὼν, σωεχῶς καὶ καθ' ἑκάσλω γενεὰν ἀναδεικνὺς ἑαυτὸν διὰ τῶν πραγμάτων, καὶ γνωρίζων. ἐχ ὁμοίως δὲ ἀεὶ τᾶτο ποιεῖ, ἀλλὰ ποικίλως καὶ διαΦόρως. τότε μὲν γὰρ διὰ τῆς γυναικὸς τᾶ Ἀβραὰμ, πηρώσας τὰς ὠδίνας τῆς Φύσεως· ὕσερον δὲ διὰ λιμᾶ, καὶ δι' σὐετηρίας. μετὰ δὲ ταῦτα, διὰ τῶν πληγῶν τῶν ἐπαλλήλων.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημείωσαι, ὅτι πολλάκις, διὰ τὸ εἰς ὠΦέλειαν ἄλλων βασανισθῶαι τὸν ἀσεβῆ, ἐκ ἀπόλυται πρὸ ὥρας κάκισος ὤν. ἔπειτα δὲ, ἵνα εἰ μετὰ τλὼ ἀκμλὼ τῆς ἡλικίας καὶ παραδρομλὼ, ἔτε βασανος ἐν πείρᾳ σωΦρονίζῃ τὸν ἄπισον, Ε ἐ σημεῖον καὶ θαυμαλργίας αὐτοψία, ἆρα σκεῦος ἀπωλείας ὁ τοιᾶτος.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. ἘΦ' ὧν ἐπιμένεις ἀπειθῶν, κήρυξον ἄκων τὸν Θεὸν, ὃν ἑκσίως ἀρνῇ. (1)

ιζ. Ἔτι ἔν σὺ ἐμποιῇ τᾶ λαᾶμυ, τᾶ μὴ ἐξαποσεῖλαι αὐτός;

ιη. Ἰδὲ ἐγὼ ὕω ταύτην τὴν ὥραν Ζ ἄὐριον χάλαζαν πολλὴν σΦόδρα, ἥτις τοιαύτη ἐ γέγονεν ἐν Αἰγύπλῳ, ἀΦ' ἧς ἡμέρας ἔκλισαι, ἕως τῆς ἡμέρας ιθ. ταύτης. Νῦν ἔν κατάσευσον συναγαγεῖν τὰ κλήνη συ, καὶ ὅσα σοι ἐσὶν ἐν τῷ πεδίῳ· πάντες γὰρ ἄνθρωποι, καὶ τὰ κλήνη, ὅσα ἂν εὑρεθῇ ἐν τοῖς πεδίοις, καὶ μὴ εἰσέλθῃ εἰς οἰκίαν, πέσῃ δὲ ἐπ' αὐτὰ χάλαζα, τελευτήσει.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε μέλλων ἐπιΦέρειν τλὼ χάλαζαν, παρεγγύησεν αὐτοῖς Η εἰς

(1) Οὐδὲ τᾶτο, ἐδὲ τὸ ἑπόμ. τᾶ Νύσ. ἐ τοῖς ἑκδεδομ. εὕρηταν.

εἰς τὺς οἴκυς τὰ κτήνη συναγαγεῖν; Φιλάνθρωπος ὢν ὁ δεσπότης, ἐλαίῳ τὰς τιμωρίας κεράννυσιν. ἄλλως τε καὶ ᾔδει τινὰς ἀξίυς φειδῦς. τῦτο γὰρ καὶ ἡ θεία
„ διδάσκει Γραφή. ὁ φοβύμενος γάρ φησι
„ τὸ ῥῆμα Κυρίυ τῶν θεραπόντων Φαραὼ,
„ συνήγαγε τὰ κτήνη αὐτῦ εἰς τὺς οἴκυς.
„ ὃς δὲ ὐ προσέχε τῇ διανοίᾳ εἰς τὸ ῥῆμα
„ Κυρίυ, ἀφῆκε τὰ κτήνη ἐν τοῖς πεδίοις.
τὴν δὲ χάλαζαν καὶ τὺς σκηπτὺς αὐτοῖς ἐπενήνοχε, δεικνὺς ὡς αὐτός ἐςι τῶν ἁπάντων ςοιχείων ὁ δεσπότης. ἐπειδὴ γὰρ καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Ἕλληνες ἐνόμιζον τὺς μὲν ὐρανίυς, τὺς δὲ ἐπιγείυς, τὺς δὲ ὑποχθονίυς εἶναι Θεύς· καὶ τὺς μὲν τῆς γῆς, τὺς δὲ τῆς θαλάττης δεσπόζειν· καὶ τὺς μὲν τῶν ὀρέων, τὺς δὲ τῶν πεδίων ἔχειν τὴν ἐξυσίαν· διὸ καὶ οἱ Σύροι ἔλε-
3. Βασ. 20. 23. γον, Θεὸς ὀρέων ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ, καὶ
„ [ὐ] Θεὸς κοιλάδων· ἀναγκαίως ἄγαν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ὐ μόνον αὐτὺς διὰ τῦ ποταμῦ καὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τῦ ἀέρος, καὶ διὰ τῆς θαλάσσης ἐπαίδευσε· καὶ ὐρανόθεν αὐτοῖς κεραυνὺς ἐπαφῆκε, διδάσκων ὡς αὐτός ἐςιν ὁ τῶν ὅλων ποιητὴς καὶ δεσπότης. τῦτο γὰρ καὶ ὁ μακά-
„ ριος Μωϋσῆς εἴρηκε πρὸς αὐτόν· ἵνα γνῷς,
„ ὅτι τῦ Κυρίυ ἡ γῆ, καὶ σὺ, καὶ οἱ θερά-
„ ποντές συ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὡς κτισμάτων ἰδίων ὁ Θεὸς φείδεται τῶν Αἰγυπτίων, εἰ καὶ εἰδωλολάτραι ἦσαν. διὸ καὶ παραγγέλλει ἀσφαλίσασθαι ἑαυτὺς, ἵνα πειρασθῶσι. διὰ γὰρ τῦτο καὶ ἐδάμαζεν αὐτὺς τῷ τρόπῳ, βυλόμενος αὐτὺς σωφρονισθῆναι· ποτὲ μὲν, διὰ λόγυ φοβῶν· ἄλλοτε δὲ, διὰ πληγῶν σωφρονίζων.

κ. Ὁ φοβύμενος τὸ ῥῆμα Κυρίυ τῶν θεραπόντων Φαραὼ, συνήγαγε τὰ κτήνη αὐτῦ εἰς τὺς οἴκυς.

ΑΔΗΛΟΥ. Συνήγαγε τὰ κτήνη τῶν τῦ Φαραὼ θεραπόντων.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Διὰ τύτυς ἄρα προλέγει τὸ ἐσόμενον. ἤδη γὰρ πολλοὶ τῶν Αἰγυπτίων ὠφέλοιντο, καὶ τὸν Θεὸν ἔγνωσαν, καὶ συνεξῆλθον τῷ Ἰσραήλ. οἰκονομίᾳ δὲ Θεῦ, μὴ πάντα ἀπόλλυται τὰ ὑποζύγια, ἵνα ἔχῃ ζεῦξαι ὁ Φαραὼ μετὰ ταῦτα τὰ ἅρματα. ὡς μὲν αὐτὸς ἔσπευδεν, ἀνελεῖν ἐν τῇ ἐρήμῳ τὺς Ἰσραηλίτας· ὡς δὲ ὁ Θεὸς ᾠκονόμησεν, ἵνα καταποντισθῇ.

κα. Ὃς δὲ μὴ προσέχε τῇ διανοίᾳ εἰς τὸ ῥῆμα Κυρίυ, ἀφῆκε τὰ
κβ. κτήνη ἐν τῷ πεδίῳ. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἔκτεινον τὴν χεῖρά συ εἰς τὸν ὐρανὸν, καὶ ἔςαι χάλαζα ἐπὶ πᾶσαν γῆν Αἰγύπτυ, ἐπίτε τὺς ἀν-
A θρώπυς καὶ τὰ κτήνη, καὶ ἐπὶ πᾶσαν βοτάνην τὴν ἐπὶ τῆς γῆς.

κγ. Ἐξέτεινε δὲ Μωϋσῆς τὴν χεῖρα αὐτῦ εἰς τὸν ὐρανὸν, καὶ Κύριος ἔδωκε φωνὰς καὶ χάλαζαν· καὶ διέτρεχε τὸ πῦρ ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἔβρεξε Κύριος χάλαζαν ἐπὶ πᾶσαν γῆν Αἰγύπτυ.

B„ Ἔδωκε φωνάς. Ἄλλος φησὶν, ἀνέμων
„ ἤχυς. Ἄλλος, βροντάς.

κδ. Ἦν δὲ ἡ χάλαζα καὶ τὸ πῦρ φλογίζον ἐν τῇ χαλάζῃ· ἡ δὲ χάλαζα πολλὴ σφόδρα, ἥτις ὐ γέγονε τοιαύτη ἐν Αἰγύπτῳ, ἀφ' ὗ γεγένηται ἐπ' αὐτῆς ἔθνος.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τῆς Αἰγύπτυ
Γ δὲ, τῆς χειμερινῆς ἐαριζύσης τροπῆς, (1) τῶν μὲν πρὸς θαλάττῃ μόνον ψεκάσιν ἀραιαῖς λιπαινομένων, τῶν δὲ ὑπὲρ Μέμφιν ἔνθα τὸ βασίλειον Αἰγύπτυ μηδὲ νιφομένων τὸ παράπαν, ἐξαίφνης ὕτως ἐνεωτέρισεν ὁ ἀὴρ, ὥσθ' ὅσα ἐν ταῖς δυσχειμερίαις ἀθρόα κατασκῆψαι, φορὰς ὑετῶν, χάλαζαν πολλὴν καὶ βαθεῖαν, ἀνέμων συμπιπτόντων καὶ ἀντιπαταγύντων βίας, νεφῶν ῥήξεις ἐπαλλήλυς, ἀςραπὰς, βρον-
Δ τὰς, κεραυνὺς συνεχεῖς, οἳ τερατωδεςάτην ὄψιν παρείχοντο. θέοντες γὰρ διὰ τῆς χάλαζης, μαχομένης ὐσίας, ὔτε ἔτεμον (2) αὐτὴν, ὔτε ἐσβέννυντο. μένοντες δὲ ἐν ὁμοίῳ, καὶ δολιχύοντες ἄνω καὶ κάτω, διετήρυν τὴν χάλαζαν.

κε. Ἐπάταξε δὲ ἡ χάλαζα ἐν πάσῃ γῇ Αἰγύπτυ ἀπὸ ἀνθρώπυ ἕως κτήνυς· καὶ πᾶσαν βοτάνην τὴν ἐν
E τῷ πεδίῳ ἐπάταξεν ἡ χάλαζα· καὶ πάντα τὰ ξύλα τὰ ἐν τοῖς πεδίοις συνέτριψε.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὑπέλαβον, ὅπερ καὶ ἦν, ἐκ μηνυμάτων θείων κεκαινυργῆσθαι τὰ σύμπαντα, νεωτερίσαντος ὡς ὔπω πρότερον τῦ ἀέρος ἐπὶ λύμῃ καὶ φθορᾷ δένδρων τε καὶ καρπῶν, οἷς συνεφθάρη ζῶα ὐκ ὀλίγα. τὰ μὲν πε-
Z ριψύξεσι, τὰ δὲ βάρει τῆς ἐπιπιπτύσης χαλάζης, ὥσπερ καταλευθέντα, τὰ δὲ ὑπὸ τῦ πυρὸς ἐξαναλωθέντα· ἔνια δ' ἡμίφλεκτα διέμεινε, τὺς τύπυς τῶν κεραυνίων τραυμάτων εἰς νυθεσίαν τῶν ὁρώντων ἐπιφερόμενα.

κς. Πλὴν ἐν τῇ γῇ Γεσὲμ, ὗ ἦσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, ὐκ ἐγένετο ἡ χάλαζα.

H κζ. Ἀποςείλας δὲ Φαραὼ, ἐκάλεσε Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς,

(1) Τῆς χώρας δὲ ὕτω κειμένης, καὶ ταῖς χειμεριναῖς ἐαριζύσης τροπαῖς. ἐν τῷ περὶ βίυ Μωϋσ. βιβλ. 1. σελ. 621.

(2) Ἔτηκον. αὐτ.

αὐτοῖς, ἡμάρτηκα τὸ νῦν· ὁ Κύριος δίκαιος, ἐγὼ δὲ ἡ ὁ λαός μου ἀσεβής.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ἡμάρτηκα καὶ νῦν, ἀντὶ
» καιροῦ ἕως τοῦ νῦν.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ταῦτα νῦν λέγει
Ἐξόδ. 5. 2. ὁ πρότερον βοῶν ἀσεβῶς, οὐκ οἶδα τὸν
» Κύριον.

κη. Εὔξασθε ὑπὲρ πρὸς Κύριον, καὶ παυσάσθω τοῦ γενηθῆναι φωνὰς Θεοῦ, καὶ χάλαζαν, καὶ πῦρ· καὶ ἐξαποστελῶ ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἔτι προσθήσεσθε μένειν.

κθ. Εἶπε δὲ αὐτῷ Μωϋσῆς, ὡς ἂν ἐξέλθω τὴν πόλιν, ἐκπετάσω τὰς χεῖράς μου πρὸς Κύριον, καὶ αἱ φωναὶ παύσονται, καὶ ἡ χάλαζα, καὶ ὁ ὑετὸς οὐκ ἔτι ἔσαι· ἵνα γνῷς, ὅτι τοῦ Κυρίου ἡ γῆ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὁ γὰρ τῶν πάντων δημιουργὸς πρὸς τὴν κέλευσιν, τὴν φύσιν εἶχεν ἑποίει.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τί σημειωτέον; Ὅτι οὐ πάντα τῇ ῥάβδῳ τερατουργεῖ Μωϋσῆς, ἀλλὰ καὶ χερσὶ καὶ λόγῳ, ἵνα μὴ τῷ ῥάβδον μαγικαῖς ἀπάταις τελεῖσθαι οἱ πολλοὶ νομίσωσι.

λ. Καὶ σὺ καὶ οἱ θεράποντές σου, ἐπίσαμαι, ὅτι οὐδέπω πεφόβησθε τὸν
λα. Κύριον. Τὸ δὲ λίνον καὶ ἡ κριθὴ ἐπλήγη· ἡ γὰρ κριθὴ παρεσκυῖα, καὶ τὸ λίνον σπερματίζον.

λβ. Ὁ δὲ πυρὸς καὶ ἡ ὄλυρα οὐκ ἐπλήγη, ὄψιμα γὰρ ἦν.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἶδος σπέρματος, ὃ τοῖς κτιῶσι τροφὴ γίνεται.

λγ. Ἐξῆλθε δὲ Μωϋσῆς ἀπὸ Φαραὼ ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἐξεπέτασε τὰς χεῖρας αὐτοῦ πρὸς Κύριον· καὶ αἱ φωναὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἡ χάλαζα, καὶ ὁ ὑετὸς οὐκ ἔσαξεν ἐπὶ τὴν
λδ. γῆν. Ἰδὼν δὲ Φαραὼ, ὅτι πέπαυται ὁ ὑετὸς καὶ ἡ χάλαζα καὶ αἱ φωναὶ, προσέθετο τοῦ ἁμαρτάνειν· καὶ ἐβάρυνε τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ τῶν θε-
λε. ραπόντων αὐτοῦ. Καὶ ἐσκληρύνθη ἡ καρδία Φαραὼ, καὶ οὐκ ἐξαπέστειλε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, καθάπερ ἐλάλησε Κύριος Μωϋσῆ.

ΚΕΦ. Ι.

α. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, εἴσελθε πρὸς Φαραώ. ἐγὼ γὰρ ἐβάρυνα τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, ἵνα ἐξῆς ἐπέλθῃ τὰ σημεῖά μου ταῦτα ἐπ' αὐτούς.

β. Ὅπως διηγήσηθε εἰς τὰ ὦτα τῶν τέκνων ὑμῶν, καὶ τοῖς τέκνοις τῶν τέκνων ὑμῶν, ὅσα ἐμπέπαιχα τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ τὰ σημεῖά μου, ἃ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς. καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ Κύριος.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ἐμπέπαιχα, ὥσπερ παιγνίῳ παιδαρίων αὐτοῖς ἐχρησάμην.

γ. Εἰσῆλθε δὲ Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἐναντίον Φαραὼ, καὶ εἶπαν αὐτῷ, τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς τῶν Ἑβραίων· ἕως τίνος οὐ βούλει ἐντραπῆναί με; ἐξαπόστειλον τὸν λαόν μου, ἵνα λατρεύσωσί μοι.

ΑΔΗΛΟΥ. Ταῦτα λέγων ὁ Θεὸς, δείκνυσιν ὅτι κἂν τὸ δέτι θέλῃ γενέσθαι, ἀλλ' οὐκ ἀναιρεῖ τὸ αὐτεξούσιον τῶν ἀνθρώπων.

δ. Ἐὰν δὲ μὴ θέλῃς ἐξαποστεῖλαι τὸν λαόν μου, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ταύτην τὴν ὥραν αὔριον ἀκρίδα πολλὴν ἐπὶ
ε. πάντα τὰ ὅριά σου. Καὶ καλύψει τὴν ὄψιν τῆς γῆς, καὶ οὐ δυνήσῃ κατιδεῖν τὴν γῆν· καὶ κατέδεται πᾶν τὸ περισσὸν τὸ καταλειφθὲν, ὃ κατέλιπεν ὑμῖν ἡ χάλαζα, καὶ κατέδεται πᾶν τὸ ξύλον τὸ φυόμενον ὑμῖν ἐπὶ
ς. τῆς γῆς. Καὶ πλησθήσονταί σου αἱ οἰκίαι, καὶ αἱ οἰκίαι τῶν θεραπόντων σου, καὶ πᾶσαι αἱ οἰκίαι αἱ ἐν πάσῃ γῇ Αἰγύπτῳ· ὃ οὐδέποτε ἑωράκασιν οἱ πατέρες σου, οὐδὲ οἱ πρόπαπποι αὐτῶν, ἀφ' ἧς ἡμέρας γεγόνασιν ἐπὶ τῆς γῆς ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἐκκλίνας, ἐξῆλθεν ἀπὸ Φαραώ.

ζ. Λέγουσι δὲ οἱ θεράποντες Φαραὼ πρὸς αὐτὸν, ἕως τίνος ἔσαι ἡμῖν σκῶλον; ἀπόστειλον τοὺς ἀνθρώπους, ὅπως λατρεύσωσι Κυρίῳ τῷ Θεῷ αὐτῶν. ἢ οἰδένα βούλει, ὅτι ἀπόλωλεν Αἴγυπτος;

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Εἰς ἀκριβεστάτῳ σύνοιαν τῶν οἰκείων ἐλθόντες οἱ οὐ τέλει κακῶν, προσελθόντες ἔλεγον τῷ βασιλεῖ, μέχρι τίνος οὐκ ἐπιτρέπεις τοῖς ἔξοδον τοῖς ἀνδράσιν; ἢ ὅπως μανθάνεις ἐκ τῶν γινομένων, ὅτι ἀπόλωλεν Αἴγυπτος;

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μόλις οἱ πάλαι δεινοὶτε καὶ ἄθραυσοι τῆς τῦ Φαραὼ βδελυρίας ὑπαπισαὶ πλείσιω ὅσιω αὐτῦ ποιῦνται καταβολώ. καί μοι πάλιν ἐντεῦθεν ἔπεισι νοεῖν, ὡς ἔσιπε τάχα τῶν ὑπ' αὐτῷ δυνάμεων ἀμείνων ὁ Σατανᾶς, ἐφ' οἷς ἂν αὐτῷ τὸ νικᾶν πρέποι. αἱ μὲν γὰρ, ὡς ἔοικε, σπληραὶ μέν εἰσιν ἄγαν καὶ ἀμείλικτοι κομιδῆ, καὶ ὀψὲ μὲν καὶ μόλις, ἴσασι δ' ὅν ὅμως κᾆν γῦν εἰς μετρίαν αἴσθησιν τῆς θείας ὀργῆς· ὁ δέ ἐσιν ἀγριότητι τῇ ὑπὲρ λόγον ὑπερφερὴς, καὶ κατεσκληκὼς εἰς ἄκρον. γέγραπται γὰρ, ὅτι ἡ καρδία αὐτῦ πέπηγεν ὥσπερ λίθος, ἔσηκε δὲ ὥσπερ ἄκμων ἀνήλατος.

Ἰώβ. 41. 15.

η. Καὶ ἐπέτρεψαν τόντε Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν πρὸς Φαραώ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πορεύεσθε, λατρεύσατε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν. τίνες δὲ καὶ τίνες εἰσὶν οἱ εἰσπορευόμενοι;

θ. Καὶ λέγει Μωϋσῆς, σὺν τοῖς νεανίσκοις ἡμῶν καὶ τοῖς πρεσβυτέροις πορευσόμεθα, σὺν τοῖς υἱοῖς, καὶ θυγατράσι, καὶ προβάτοις, καὶ βουσὶν ἡμῶν πορευσόμεθα· ἑορτὴ γὰρ ἑορτὴ Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν.

*ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σωὲς δὴ ἄν, ὦ Φιλότης, ὡς ἀρίσιω μὲν ὁ Μωϋσῆς ποιεῖσθαι δεῖν ἔφασκε τιὼ ἀνάζυξιν. ὁ δὲ ἀχ ἅτω, φησὶν, ἀνῆσειν δὲ ἀπὸ μέρους, καὶ ὁμηρεύειν τρόπον τινὰ ταῖς τῶν ἀπαιρόντων ὑποσροφαῖς δεῖν ἔφη τὸ λειπόμενον ἐκ τῆς ἀποσκυῆς. οἰχέσθω γὰρ πᾶς μὲν ὑμῶν νεανίας φησὶ, πᾶν δὲ γένος τὸ ἐν ἀκμαῖς. ὁ δὲ θεῖος Μωσῆς, ὅτι προσήκει ἀπαίρειν εὖ μάλα διϊσχυρίζεται, παροφθέντος ἀδενός· ἀλ' ὁμῶ τοῖς ἐν ἥβῃ καὶ ἐν δυσμαῖς ἡλικίας, ὑοῖς τε καὶ θυγατράσι, καὶ βοῶν ἀγέλαις, καὶ ἑτέροις θρέμμασι.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ γάρ τοι προσήκει τὰς τῆς ἀληθᾶς ἐλευθερίας μεταποιεῖσθαι σωδάζοντας, τῶν μὲν ἐν κόσμῳ φιλεῖν ἀπαλλάτεσθαι κακῶν, καὶ τρίβον ἰέναι τιὼ ἐπ' ἀρετᾶς, ἅδε τὸ παράπαν τάτων ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς τε καὶ διανοίαις ἀφιέντας λείψανον, δι' ἃ δὴ πάλιν ταῖς τᾶ πονηρᾶ πλεονεξίαις ὑπενεχθεῖεν ἄν. καλεῖ δὲ πρὸς τάτο νόμος θεῖος νεανίσκας καὶ παρθένας, πρεσβύτας μετὰ νεωτέρων, κατὰ τιὼ τᾶ ψάλλοντος φωνιὼ, καὶ πᾶν εἶδος ἡλικίας νομιζόμενον ἐν Χριςῷ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Εἶεν δ' ἂν καὶ ἕτερως, νεανίαν μὲν εἰς ἀνδρείας τύπον, φρονήσεως δὲ πρεσβύταν, νηπιότητος δὲ τῆς ἐν Χριςῷ νομιζόμενης υἱοί τε καὶ θυγατέρες. σὺν ἀνδρείᾳ γὰρ καὶ φρονήσει καὶ ἁπλότητι τῇ κατὰ Θεὸν ἀπαίρομεν ἐξ ἁμαρτίας εἰς ἁγιασμόν.

Ψαλ. 148. 12.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πρόβατα καὶ βᾶς συναποτρέχειν εἰπὼν, κατασημαίνειν ἂν οἶμαι τᾶτο, ὅτι προσήκει μηδ' αὐτὰ μεθεῖναι τῷ Σατανᾷ τὰ σωματικώτερα καὶ ἀλογώτερα τῶν ἐν ἡμῖν κινημάτων.

ι. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτᾶς, ἔσω ἅτω Κύριος μεθ' ὑμῶν· καθότι ἀποσέλλω ὑμᾶς, μὴ ἢ τὴν ἀποσκευὴν ὑμῶν; ἴδετε ὅτι πονηρία πρόσκειται ὑμῖν.

ΑΔΗΛΟΥ. Βλέπετε, ὅτι ἃ δι' ὀχλῳ θέλετε ἐξελθεῖν, ἀλλὰ διὰ κακίαν προφασίζεσθε τιὼ ὀχλῳ. τί γὰρ θέλετε τὰς περιουσίας ὑμῶν, εἰ μὴ σκοπεῖτε ἀποδρᾶναι;

ια. Μὴ ἅτω. πορευέσθωσαν δὲ οἱ ἄνδρες, καὶ λατρεύσατε τῷ Θεῷ· τᾶτο γὰρ αὐτοὶ ζητεῖτε. ἐξέβαλον δὲ αὐτᾶς ἀπὸ Φαραώ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Ἀνθότε δὴ ἂν ἀνίησι μὲν τὰς ἐν ἥβῃ καὶ ἀκμαῖς, μεταποιεῖται δὲ τῶν ἑτέρων ὁ Φαραώ; Τὰς μὲν γὰρ σφριγώντας τε καὶ νέας, καὶ ἀκμαιοτέραν ἔχοντας τιὼ ἕξιν εἰς ὐσέβειαν, ἡγεῖται φορτικᾶς. ἀπαλλαχθῆναι γὰρ οἷμαι καὶ ἀχ ἑκὼν τῶν ἀνθεσηκότων, οἳ καί εἰσιν ἀντιπράτειν οἱοίτε, καὶ σφίσιν ἑαυτοῖς ἐπαμύνειν ἀδικημένοις, κατάγε τὸ, ἀντίσητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν.] μεταποιεῖται δὲ λίαν τᾶ μὴ ἀνορίζεσθαι πεφυκότος, καὶ ὡς γένος ἀδρανὲς καὶ ἀφιλοπόλεμον ἀγαπᾷ τὸ νοσᾶν ἐν ἑαυτῷ φρόνημα, τὸ θῆλυ καὶ μαλακὸν, καὶ οἷον μὴ ἡβηκός τε καὶ ἄναλκι καὶ μειρακιῶδες ἔτι, καὶ τὸ παχύτε καὶ ἀλογώτερον, ὡς ἐν τύπῳ βοῶν καὶ προβάτων. ψευδομυθεῖ δὲ πάλιν ὁ σκληρὸς καὶ ἀκαμπὴς Φαραώ.

Ἰακ. 4. 7.

ιβ. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σε ἐπὶ τὴν γῆν Αἰγύπτε· καὶ ἀναβήτω ἀκρὶς ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ κατέδεται πᾶσαν βοτάνην τῆς γῆς, καὶ πάντα τὸν καρπὸν τῶν ξύλων, ὃν ὑπελίπετο ἡ χάλαζα.

ιγ. Καὶ ἐπῆρε Μωϋσῆς τὴν ῥάβδον εἰς τὸν ἀέρανὸν, καὶ Κύριος ἐπήγαγεν ἄνεμον νότον ἐπὶ τὴν γῆν ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καὶ ὅλην τὴν νύκτα. τὸ πρωὶ ἐγενήθη, καὶ ὁ ἄνεμος ὁ νότος ἀνέλαβε τὴν ἀκρίδα, Καὶ ἀνήγαγεν αὐτὴν ἐπὶ πᾶσαν γῆν Αἰγύπτε· καὶ κατέπαυσεν ἐπὶ πάντα τὰ ὅρια Αἰγύπτε πολλὴ σφόδρα. πρότερα αὐτῆς ἃ γέγονε τοιαύτη ἀκρὶς, καὶ μετὰ ταύτην ἃ ἔσαι ἅτω. Καὶ ἐκάλυψε τὴν ὄψιν τῆς γῆς, καὶ ἐφθάρη ἡ γῆ. καὶ κατέφαγε πᾶσαν τὴν βοτάνην τῆς γῆς, καὶ πάντα τὸν καρπὸν τῶν ξύλων, ὃς ὑπελείφθη ἀπὸ τῆς χαλάζης· ἃ κατελείφθη χλωρὸν ἐν τοῖς

ιε.

τοῖς ξύλοις, καὶ ἐν πάσῃ βοτάνῃ τῆ πεδίῳ, ἐν πάσῃ γῇ Αἰγύπλῳ. A

ΑΔΗΛΟΥ. Ἡ πληγὴ τῆς ἀκρίδος. ὁ νότος δὲ ἄγει τλὼ ἀκρίδα, ὁ λὶψ τλὼ ὀρτυγομήτραν. διὰ τῆ νότε καὶ τλὼ ἐρυθρὰν ξηραίνει.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἄνεμος καταῤῥάτλει νότος βιαιότατος ὅλλω τλὼ ἡμέραν καὶ νύκλωρ προσεπιτεινόμενος καὶ σΦοδρόμενος, αὐτὸς καθ' αὐτὸν μεγάλη ζημία. ξηρός τε γὰρ ἐσι καὶ κεΦαλαλγὴς, καὶ βαρυέκοος, ἅσας τε καὶ ἀδημονίας ἐμποιεῖν ἱκανὸς, καὶ μάλις' ἐν Αἰγύπλῳ κειμένῃ κατὰ τὰ νότια, δι' ὧν αἱ περιπολήσεις τῶν ΦωσΦόρων ἀσέρων, ὡς ἅμα τῷ διακινηθλῶναι, τὸν ἀΦ' ἡλίε Φλογμὸν συνεπωθεῖθαι, καὶ πάντα καίειν. ἀλλὰ γὰρ ἅμ' αὐτῷ καὶ πλῆθος ἀμήχανον ζώων ἐπεΦέρετο, Φθοροποιὸν Φυτῶν, ἀκρίδες, αἱ ῥόμματος τρόπον ἀπαύσως διέΦλεγον ὅσα οἱ κεραυνοὶ ὑπελείποντο καὶ ἡ χάλαζα· ὡς μηδὲν ἐν τῇ τοσαύτῃ χώρᾳ βλασάνον ἔτι θεωρεῖθαι. B

15. Κατέπευσε δὲ Φαραὼ καλέσαι Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, λέγων, ἡμάρτηκα ἐναντίον Κυρίε τῆ Θεῆ ὑμῶν, καὶ εἰς ὑμᾶς. Πρόσδεξαθε 16. ἔν μοι τὴν ἁμαρτίαν ἔτι νῦν, καὶ πρόσευξαθε πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν, καὶ περιελέτω ἀπ' ἐμῆ τὸν θάνατον 17. τῆτον. Ἐξῆλθε δὲ Μωϋσῆς ἀπὸ Φαραὼ, καὶ ἤυξατο πρὸς τὸν Θεόν. 18. Καὶ μετέβαλε Κύριος ἄνεμον ἀπὸ θαλάσσης σΦόδρα, καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀκρίδα, καὶ ἀνέλαβεν αὐτὴν εἰς τὴν θάλασσαν τὴν ἐρυθρὰν. καὶ ὐκ ὑπελείφθη ἀκρὶς μία ἐν πάσῃ γῇ Αἰγύπλῳ. Γ Δ Ε

21. Καὶ ἐσκλήρυνε Κύριος τὴν καρδίαν Φαραὼ, καὶ ὐκ ἐξαπέσειλε τὰς υἱὰς Ἰσραήλ.

ΑΔΗΛΟΥ. Τῇ σωηθείᾳ τῆς ἀνεξικακίας ἀναιθητότερον ἐποίησεν ἀπὸ τῆ παρόντος Φόβε.

22. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σε εἰς τὸν ἀρανόν· καὶ γενηθήτω σκότος ἐπὶ γῆς Αἰγύπλῳ, ψηλαΦητὸν σκότος. Ζ

23. Ἐξέτεινε δὲ Μωϋσῆς τὴν χεῖρα εἰς τὸν ἀρανόν· καὶ ἐγένετο σκότος, γνόΦος, θύελλα ἐπὶ πᾶσαν γῆν Αἰγύπλῳ τρεῖς ἡμέρας.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Λαμπρᾶς ἡμέρας ὔσης, ἐξαπιναίως ἀναχεῖται σκότος, ἴσως μὲν καὶ ἡλίε γενομένης ἐκλείψεως τῶν σὺν ἔθει τελειοτέρας· ἴσως δὲ καὶ σωεχείας νεΦῶν, καὶ πυκνότησιν ἀδιασάτοις, καὶ λύσει βιαιοτάτῃ τῆς τῶν ἀκλίνων Φορᾶς ἀνακοπείσης, ὡς ἀδιαΦορεῖν ἡμέραν νυκλός. καὶ τὶ γὰρ, ἀλλ' ἢ μίαν νύκλα νομίζεθαι μακροτάτλω, τρισὶν ἡμέραις ἴσλω, καὶ ταῖς ἰσαρίθμοις νυξί; H

ΚΓ. Καὶ ὐκ εἶδεν ὐδεὶς τὸν ἀδελΦὸν αὐτῆ· καὶ ὐκ ἐξανέση ὐδεὶς ἐκ τῆς κοίτης αὐτῆ τρεῖς ἡμέρας· πᾶσι δὲ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ἦν Φῶς ἐν πᾶσιν οἷς κατεγίνοντο.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τότε Φασὶ τὰς μὲν ἐῤῥιμένας σὺν ταῖς ὀδναῖς, μὴ τολμᾶν ἐξανίσαθαι· τὰς δ' ὁπότε κατεπείγοι τὶ τῶν τῆς Φύσεως ἀναγκαίων, ἐπαΦωμένων τοίχων, ἤ τινος ἑτέρε, καθάπερ τυΦλὰς, μόλις προέρχεθαι. καὶ γὰρ τῆ χρειώδες πυρὸς τὸ Φέγγος, τὸ μὲν ὑπὸ τῆς κατεχούσης ζάλης ἐσβέννυτο, τὸ δὲ τῷ βάθει τῆ σκότες ἀμαυρόμενον ἐνηΦανίζετο· ὡς τλὼ ἀναγκαιοτάτλω ὄψιν τῶν αἰθήσεων ὑγιαίνεσαν, πηρὸν εἶναι, μηδὲν ὁρᾶν δυναμένλω· τετράΦθαι δὲ καὶ τὰς ἄλλας, οἷα ὑπηκόες, πεσούσης τῆς ἡγεμονίδος. ὅτε γὰρ λέγειν τις, ὅτ' ἀκούειν, ὅτε προσενέγκασθαι τροΦὰς ὑπέμενεν, ἀλλ' ἡσυχίᾳ καὶ λιμῷ παρέτεινον αὐτὰς, ὠδεμιᾷ τῶν αἰθήσεων χολάζοντες, ἀλλ' ὑπὸ τῆ πάθες ὅλοι σωηρπασμένοι.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἰ σὺν πᾶσιν οἷς κατεγίνοντο οἱ Ἰσραηλῖται λῷ Φῶς. ὐκοῦν καὶ ἐπὶ τῆ ὕδατος τὸ αὐτὸ νοητέον· ἵνα δῶμεν » χώραν ἔχειν τὸ, ἐποίησαν δὲ ὡσαύτως » καὶ οἱ ἐπαοιδοί.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Οὕτω καὶ τλὼ διάνοιαν ταύτλω νόει μοι· καὶ τὸν ἀέρα διὰ τῆς ῥάβδε, τοῖς μὲν τῶν Αἰγυπλίων ὀΦθαλμοῖς μελαινόμενον, ἐπὶ δὲ τῶν Ἑβραίων τῷ ἡλίῳ καταλαμπόμενον. δι' ὃ μάλισα βεβαιῦται τῆς ἀποδοθείσης διανοίας ὁ λόγος· ὅτι ὐκ ἄνωθέν τις ἀναγκασικὴ δυνάμις τὸν μὲν σὺν ζόΦῳ, τὸν δὲ σὺν Φωτὶ γενέθαι παρασκευάζει· ἀλλ' οἰκοθεν ἔχομεν σὺν τῇ ἑαυτῶν Φύσει τε καὶ προαιρέσει τὰς τῆ Φωτός τε καὶ σκότες αἰτίας οἱ ἄνθρωποι, πρὸς ὅπερ ἂν ἐθέλωμεν, ἐπὶ τῆτο γινόμενοι. καὶ γὰρ κατὰ τλὼ ἱσορίαν, ὁ διάτινος τείχος, ἢ ὄρος ἐπιπροσθέντος τὰς ὄψεις, καὶ τὰς ἀκλίνας ἀποσκιάζοντος ὁ τῶν Αἰγυπλίων ὀΦθαλμὸς σὺν σκότει λῷ· ἀλλ' ἐπίσης πάντα τῆ ἡλίε ταῖς ἀκλίσι καταΦωτίζοντος, οἱ μὲν Ἑβραῖοι τῆ Φωτὸς κατετρύΦων, οἱ δὲ ἄγαν ἀναισθήτως εἶχον τῆς χάριτος. ὅτω πᾶσι κατὰ τὸ ἴσον τῆ Φωτεινῆ βίε κατ' ἐξσίαν προκειμένε, οἱ μὲν ἐν σκότει διαπορθοῦνται, διὰ τῶν πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων πρὸς τὸν τῆς κακίας ζόΦον σωελαυνόμενοι, οἱ δὲ τῷ Φωτὶ τῆς ἀρετῆς λαμπρυόνται.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὰς δὲ λεπλὰς σκνίπας ἐκείνας, οἱ τοῖς ἀΦανέσι δήγμασι τὰς Αἰγυπλίας ἀλγώσι, τλώτε κωμυίαν

ὀδυνηρῶς διὰ τȣ̃ δήγματος ἐμφυομένην τοῖς σώμασι, τήν τε ὑπὸ τῶν ἀκρίδων καταφθειρομένην γεωπονίαν, καὶ τȣ̀ς ἄνωθεν πρηστῆρας τοῖς τῆς χαλάζης λίθοις συγκαταπίπτοντας, ȣ̓κ ἄν τις τῷ εἱρμῷ τῶν ἐξητασμένων ἑπόμενος κάμνοι τὰ καθ' ἕκαστα προσαρμόζων τοῖς καταλλήλοις νοήμασιν. ἅπερ ἅπαντα ποιεῖ μὲν κατὰ τὸ προηγȣ́μενον ἡ αἰγυπτία προαίρεσις, ἐπάγει δὲ ἡ ἀδέκαστος τȣ̃ Θεȣ̃ δίκη, ἐπακολȣθȣ̃σα ταῖς κατ' ἀξίαν προαιρέσεσι. μὴ γὰρ δὴ τȣ̃το τῇ προχείρῳ λέξει ἀκολȣθȣ̃ντες νοήσωμεν, ὅτι παρὰ τȣ̃ Θεȣ̃ γίνεται τὰ λυπηρὰ τοῖς τῶν τοιȣ́των ἀξίοις· ἀλλ' ὅτι ἕκαστος ἑαυτῷ τῶν πληγῶν γίνεται δημιȣργὸς, διὰ τῆς οἰκείας δημιȣργίας καὶ προαιρέσεως τὴν τῶν ἀλγεινῶν παρασκευὴν ἑτοιμάζων. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὥσπερ γὰρ ἐκ τῆς ἀτακτοτέρας διαίτης φθοροποιὸς χυμὸς καὶ χολώδης ἐν τοῖς σπλάγχνοις συνίσταται, ὃν [ὁ] ἰατρὸς διὰ τῆς τέχνης εἰς ἐμετὸν ἐφελκυσάμενος, ȣ̓κ ἂν αἰτία γένοιτο τȣ̃ αὐτὸς ἐμποιῆσαι τῷ σώματι τὸν νοσώδη χυμόν· ἀλλ' ἐνεποίησε μὲν ἡ τῆς τροφῆς ἀταξία, εἰς δὲ τὸ ἐμφανὲς ἤγαγεν ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη· ȣ̓τω κἂν παρὰ τȣ̃ Θεȣ̃ γίνεσθαι λέγηται τοῖς μοχθηροῖς τὴν προαίρεσιν ἀλγεινὴ ἀνταπόδοσις, εὔλογον ἂν εἴη νοεῖν, ἐξ ὑμῶν αὐτῶν τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς αἰτίας τὰ τοιαῦτα λαμβάνειν πάθη. τῷ γὰρ ἀναμαρτήτως βεβιωκότι, ȣ̓ σκότος ἐστὶν, ȣ̓ σκώληξ, ȣ̓ γέεννα, ȣ̓ πῦρ, ȣ̓κ ἄλλο τὶ τῶν φοβερῶν ὀνομάτων. (1) ὡς δὴ καὶ ἡ ἱστορία φησὶ, τοῖς Ἑβραίοις μὴ εἶναι τὰς αἰγυπτίας πληγάς. [εἰ ȣ̓ν] ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, καὶ τῷ μὲν ἐστὶ κακὸν, τῷ δὲ ȣ̓κ ἔστι, τῆς τῶν προαιρέσων διαφορᾶς ἐν τοῖς καταλλήλοις δεικνυȣ́σης ἑκάτερον, δῆλον δ' ἂν εἴη τὸ μηδὲν τῶν κακῶν δίχα τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως δύνασθαι συστῆναι.

κδ. Καὶ ἐκάλεσε Φαραὼ Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, λέγων, βαδίζετε, λατρεύετε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν, πλὴν τῶν προβάτων καὶ τῶν βοῶν ὑμῶν ὑπολείπεσθε· καὶ ἡ ἀποσκευὴ ὑμῶν
κε. ἀποτρεχέτω μεθ' ὑμῶν. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς, ȣ̓. ἀλλὰ καὶ σὺ δώσεις ἡμῖν ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίας, ἃ ποιήσομεν Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν.

A ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Τίνα τοῖς εἰρημένοις παρά γε τȣ̃ πανσόφȣ Μωσέως ἐφαρμόσαιμεν ἂν τὴν διάνοιαν; ἢ πῶς ἄν τις λάβοι τὰ ἐξ Αἰγύπτȣ καὶ Φαραὼ, καὶ ἀναθείη Θεῷ; Σαφὴς ὁ λόγος. ὁ μὲν γὰρ τοῖς ȣ̓σεβεῖν ἐθέλȣσιν ἀνθεστηκὼς καὶ μαχόμενος, εἰ μὴ παντελῶς ἐξείη τὸ ὑπ' αὐτῷ κεῖσθαί τινας, κἂν γȣ̃ν ἐκ μέρȣς τȣ̃το ἔχειν ἐπιθυμεῖ.] ὁ [δέ γε] τȣ̃ Θεȣ̃ νόμος τομωτάτην τινὰ ποιεῖσθαι διδάσκει τὴν
B ἀποφοίτησιν, ȣ̓δ' ὅπως τιȣ̃ν ὑπ' αὐτῷ κεῖσθαί τε καὶ μένειν ἐῶντας, ȣ̓ ψυχῆς, ȣ̓ νȣ̃ μόριον, ȣ̓ σωματικȣ̃ κινήματος ἀφορμήν. προσέτι δὲ δεῖν καὶ τῆς ἐν κόσμῳ ζωῆς τὰ κάλλιστα καὶ ἐξαίρετα προσκομίζειν Θεῷ. τȣ̃το γὰρ οἶμαι δηλȣ̃ν τὸ ἐξ Αἰγύπτȣ λαβεῖν, καὶ καταθύσαι Θεῷ. ἢ ȣ̓χὶ τȣ̃το δρῷεν ἂν οἱ διὰ σοφίας κοσμικῆς τοῖς ἱεροῖς καὶ θείοις ἡμῶν ἐπαγωνιζόμενοι δόγμασι, τὸ λαμπρὸν ἐν λέξεσι,
Γ καὶ τὸ ἐν διανοίαις ἄκρον θηρώμενοι, καὶ τὴν λογικὴν λατρείαν ἐπιτελȣ̃ντες Θεῷ.

κς. Καὶ τὰ κτήνη πορεύσονται μεθ' ἡμῶν, καὶ ȣ̓χ ὑπολειψόμεθα ὁπλήν. ἀπ' αὐτῶν γὰρ ληψόμεθα λατρεῦσαι Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν· ἡμεῖς δὲ ȣ̓κ οἴδαμεν τὶ λατρεύσομεν Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ἕως τȣ̃ ἐλθεῖν ἡμᾶς ἐκεῖ.

Δ ΑΔΗΛΟΥ. Διὰ τὸ ἐπὶ πολὺ συνεῖναι τοῖς Αἰγυπτίοις οἱ Ἑβραῖοι, ἐπελάθοντο τὶ δεῖ εὔξασθαι.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἵνα μὴ λέγῃ Φαραὼ, ȣ̓κȣ̃ν τὰ πρὸς θυσίαν ἐπιτήδεια λαβόντες, τὰ λοιπὰ καταλείψατε· ὁ δὲ ἄδηλον ἐπὶ τȣ́τοις τὸ θεῖον νεῦμά φησιν.

κζ. Ἐσκλήρυνε δὲ Κύριος τὴν καρ-
E δίαν Φαραὼ, καὶ ȣ̓κ ἠβȣλήθη ἐξαποστεῖλαι αὐτȣ́ς.

κη. Καὶ λέγει αὐτῷ Φαραὼ, ἄπελθε ἀπ' ἐμȣ̃· πρόσεχε σεαυτῷ ἔτι προσθεῖναι ἰδεῖν μȣ τὸ πρόσωπον· ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ ὀφθῇς μοι, ἀποθανῇ.
κθ. Λέγει δὲ Μωϋσῆς, εἴρηκας· ȣ̓κ ἔτι ὀφθήσομαί σοι εἰς πρόσωπον.

Z ΑΔΗΛΟΥ. Οὐκ ȣ̓θὺς ἐξῆλθεν, ἀλλ' ἔμεινεν ἕως εἶπεν αὐτῷ τὴν μέλλȣσαν ἔσεσθαι τῶν πρωτοτόκων ἀπώλειαν.

ΚΕΦ.

(1) Ὀνομάτων τε καὶ πραγμάτων. ἐν τῇ θεωρίᾳ εἰς τὸν τȣ̃ Μωϋσ. βίον.

ΚΕΦ. ΙΑ.

α. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἔτι μίαν πληγὴν ἐπάξω ἐπὶ Φαραὼ, καὶ Αἴγυπτον, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξαποσελεῖ ὑμᾶς ἐντεῦθεν. ὅταν δὲ ἐξαποσέλλῃ ὑμᾶς σὺν παντὶ, ἐκβολῇ ἐκβαλεῖ ὑμᾶς.

β. Λάλησον δὴ κρυφῇ εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ, καὶ αἰτησάτω ἕκαστος ἀπὸ τοῦ πλησίον, καὶ γυνὴ ἀπὸ τῆς πλησίον, σκεύη ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ καὶ ἱματισμόν.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Οὐκ ἔστιν ἀδίκου κρίσεως, ὡς οἶεται, τὸ κελεῦσαι τοὺς πλείσα μοχθήσαντας, καὶ πόλεις σὺν πόνῳ οἰκοδομήσαντας, σκυλεῦσαι τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ χρυσία λαβεῖν, ἢ ἀργύρια παρ' ἐκείνων, οἷς τοὺς πόνους κατέθεντο. ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀδεκάστου κριτοῦ, ἄξιον εἶναι τῆς τροφῆς ἐργάτην θεσπίζοντος. εἰ γάρ τις ἡμῶν καὶ γνωσικοῦ ἐπέτυχε πνεύματος, εὗρεν ἂν παρὰ πολὺ τὸν μισθὸν, καὶ ἄτε δεδομένον, τῆς κατωδυνου πλινθείας, καὶ πολυσυνάκτου οἰκοδομίας, δι' ἣν αὐτοῖς ὁ δίκαιος κριτὴς καὶ τὴν χάριν πρὸς τὴν χρῆσιν προσέθηκε.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐπειδὴ τοῖς Ἑβραίοις μακρὸν δουλεύσασιν οἱ Αἰγύπτιοι χρόνον τὸν μισθὸν οὐκ ἀπέδοσαν, ἄκοντας αὐτοὺς εἰσπραχθῆναι παρεσκεύασεν ἡ τῆς δικαιοσύνης πηγή. διὰ τοῦτ' ἔφη, χρησάτω ἕκαστος παρὰ τῆς γείτονος αὐτοῦ καὶ συσκιάσῃ σκηνὴ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ. εἰ μὲν γὰρ μὴ δουλεύσασι τοῦτο προσέταξεν, ἴσως ἄντις ἄδικον τοῦτο νόμισεν εἶναι. εἰ δὲ τοὺς τῆς ἐλευθερίαν ἀφελομένους χρήμασιν ἀμειφθῆναι ἐκέλευσεν, οὐ μόνον μὴ ἠδικῆσθαι ἐκείνους, ἂν ἔγωγε φαίην, ἀλλὰ μηδὲ τῆς ἴσης τιμωρίαν ἀπῃτῆσθαι. πῶς γὰρ ἴσον, χρημάτων σέρησις καὶ ἐλευθερίας; ὑπὲρ ἧς οὐ μόνον τὰς οὐσίας προΐεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀποθνήσκειν οἱ νοῦν ἔχοντες ἐθέλουσι.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τοῦτο οὐκ ἄντις ἐκ τοῦ προχείρου νοήσας, ἀποδέξαιτο τοῦ νομοθέτου τῷ γνώμῳ, εἰ ἀποσερεῖν τοὺς χρήσαντας ἐγκελεύεται, καὶ ὑφηγητὴς ἀδικίας γίνεται. ἀλλ' οὐδ' ἂν κατ' ἀληθείαν τις εἴποι ταῦτα διατάσσειν τὸν νομοθέτην, πρὸς τοὺς ἐφεξῆς βλέπων νόμους, τοὺς ἄνω καὶ κάτω τῷ κατὰ τοῦ πέλας ἀδικίαν κωλύοντας· κἂν τισι δοκῇ εὔλογον εἶναι τὸ ἔργον, τὰ μισθώματα παρὰ τῶν Αἰγυπτίων τοὺς Ἰσραηλίτας διὰ τῆς ἐπινοίας ταύτης εἰσπράττεσθαι. οὐδὲ γὰρ ἦτον ἐγκλημάτων ἐστὶ μὴ καθαρεύειν ψεύδους τε καὶ ἀπάτης τὸ τοιοῦτον παράγγελμα. ὁ γὰρ οὐ χρήσει λαβών τι, καὶ μὴ ἀποδιδοὺς πάλιν τῷ χρήσαντι, εἰ μὲν ἀλλότριον εἴη, ὡς ἀποσερήσας ἠδίκησεν· εἰ δὲ τὸ ἑαυτοῦ κρατοῖ, ὡς παραλογισάμενος τὸν ἐλπίδι τοῦ λαβεῖν χρήσαντα, πάντως ἀπατεὼν ὠνόμασαι. ἐκεῖνο ὁ ὑψηλότερος λόγος τῆς προχείρου διανοίας ἁρμοδιώτερος, ὁ κελεύων τοὺς τὸν ἐλεύθερον βίον μετιόντας δι' ἀρετῆς, καὶ τὸν ἔξωθεν τῆς παιδεύσεως πλοῦτον παρασκευάζεσθαι, ᾧ οἱ κατὰ τὴν πίστιν ἀλλόφυλοι καλλωπίζονται. τῇ γὰρ ἠθικῇ καὶ φυσικῇ φιλοσοφίαν, γεωμετρίαν τε καὶ ἀστρονομίαν, καὶ τῇ λογικῇ πραγματείαν, καὶ πάντα ὅσα παρὰ τοῖς ἔξω τῆς ἐκκλησίας σοφάζεται, κελεύει ὁ τῆς ἀρετῆς καθηγούμενος παρὰ τῶν τὰ τοιαῦτα πλουτούντων οὐ Αἰγύπτῳ λαβόντα λόγῳ χρήσεως ὑποδέξασθαι, ὡς οὐ καιρῷ χρησιμεύοντων, ὅταν δέῃ τὸν θεῖον τοῦ μυστηρίου ναὸν διὰ τοῦ λογικοῦ πλούτου καλλωπισθῆναι. οἱ γὰρ τὸν τοιοῦτον ἑαυτοῖς θησαυρίζοντες πλοῦτον, προσάγουσι τῷ Μωϋσεῖ περὶ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ποιοῦντι, τὸ παρ' ἑαυτοῦ ἕκαστος πρὸς τῆς τῶν ἁγίων κατασκευῆς συνεισφέρων. ὃ δὴ καὶ νῦν ἐστὶν ἰδεῖν γινόμενον· πολλοὶ τῆς ἔξω παιδεύσιν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ καθάπερ τι δῶρον προσάγουσιν, οἷος ἦν ὁ μέγας Βασίλειος, ὁ καλῶς τὸν αἰγύπτιον πλοῦτον ἐμπορευσάμενος κατὰ τὸν τῆς νεότητος χρόνον, καὶ ἀναθεὶς τῷ Θεῷ, καὶ τῷ τοιούτῳ πλούτῳ κατακοσμήσας τὴν ἀληθῆ τῆς ἐκκλησίας σκηνήν.

γ. Κύριος δὲ ἔδωκε τὴν χάριν τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐναντίον τῶν Αἰγυπτίων· καὶ ἔχρησαν αὐτοῖς.

ΑΔΗΛΟΥ. Διὸ οὐκ ἄδικος ἡ ἀποσέρησις. ἦσαν γὰρ πολλὰ ἀδικηθέντες ὑπὸ Αἰγυπτίων οἱ Ἑβραῖοι.

ΑΔΗΛΟΥ. Καλὴ ἡ πανουργία τῶν Ἑβραίων κατασοφισαμένων τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ τὸν μισθὸν τῆς ἐργασίας τῶν πόλεων ἀπολαυόντων, καὶ ὕλας ἑαυτοῖς πρὸς τὴν σκηνὴν συμπορισαμένων.

ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Εἰσηγοῦμαί τι καὶ τῶν οὐκ ἐμῶν, μᾶλλον δὲ καὶ λίαν ἐμῶν, ἂν πνευματικῶς θεωρῇς. χρῆσαι παρ' Αἰγυπτίων σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, μετὰ τούτων ὅδευσον, ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἐφοδιάσθητι, μᾶλλον δὲ τῶν σῶν. χρεωστοῦσί σοι μισθὸς τῆς δουλείας καὶ τῆς πλινθείας. σόφισαι καὶ σὺ περὶ τὴν ἀπαίτησιν, καλῶς ἀποσέρησον. ἔσω, τεταλαιπώρηκας ἐνταῦθα τῷ πηλῷ, μαχόμενος τῷ μοχθηρῷ τούτῳ καὶ ῥυπαρῷ σώματι, καὶ πόλεις οἰκοδομῶν ἀλλοτρίας, ὧν ἀπολεῖται τὸ μνημόσυνον μετ' ἦχου. τί δ' οὖ (1) προῖκα ἐξέρχῃ καὶ ἀμισθί; τί δὲ καταλείψεις αἰγυπτίαις καὶ ταῖς ἀντικειμέναις δυνάμεσιν

(1) Τί δαί; ὡς λόγ. 42.

μεσιν ἃ κακῶς ἐκτήσαντο, καὶ χείρω δα-
πανήσασιν; ἃκ ἔσιν ἐκείνων, ἐσύλησαν, ἥρ-
Ἀγ. 2. 8. πασαν τὸν εἰπόντα, (1) ἐμόν ἐσι τὸ χρυ-
„ σίον καὶ τὸ ἀργύριον, καὶ δώσω αὐτὸ ᾧ
βέλομαι. χθὲς ἰῶ ἐκείνων· σωεχωρεῖτο
γάρ· σήμερον σοὶ προσάγει καὶ δίδωσιν ὁ
δεσπότης, ὡς καλῶς χρησομένῳ καὶ σω-
Ακκ. 16. 9. τηρίως. κλησώμεθα ἂν αὐτοῖς φίλους ἐκ
„ τῆ Μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλεί-
πωσιν ἀντιλάβωνται ἡμῶν (2) οὐ καιρῷ
κρίσεως. εἰ μέν τις εἶ Ῥαχὴλ, ἢ Λεία, Β
ψυχὴ πατριαρχικὴ καὶ μεγάλη, καὶ τὰ
εἴδωλα κλέψον ἅπερ ἂν εὕρῃς τῆ σῆ πα-
τρὸς, ἃκ ἵνα φυλάξῃς, ἀλλ' ἵν' ἀφανί-
σῃς· εἰ δὲ Ἰσραηλίτης, σοφῶς πρὸς τὸ
γλῶ τῆς ἐπαγγελίας μετενέγκε.

Καὶ ὁ ἄνθρωπος Μωϋσῆς μέγας ἐγενήθη σφόδρα ἐναντίον τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ἐναντίον Φαραὼ, καὶ ἐναντίον πάντων τῶν θεραπόντων αὐτῆ.

**ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ. Εἰ ἐπαιδεύθη Μωϋσῆς οὐ πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων, καὶ ἰῶ δυνατὸς οὐ ἔργοις καὶ λόγοις, καθώς-
Φησιν ἡ θεία Γραφὴ, πῶς ἀστρονομίαν,
καὶ γεωμετρίαν, καὶ ἀστρολογίαν, καὶ τὰ
τοῦτοις ἑπόμενα ἃ μετῆλθεν ὁ αὐτὸς μα-
κάριος Προφήτης; τῶν γὰρ Αἰγυπτίων
τότε ἡ σοφία τὰ τῆς πλάνης ὑπῆρχε δι-
δάσκουσα διδάγματα· διατὶ ἂν ἐπὶ τοιού-
τοις λόγοις, ἢ ἔργοις ὑπὸ τῆς Γραφῆς
θαυμάζεται; Θαυμάζει τὸν Προφήτην ἡ
θεία Γραφὴ ἐπὶ τῆ δυνάμει τῶν λόγων
καὶ τῶν ἔργων, ἃκ ἕνεκεν τῶν λόγων καὶ
τῶν ἔργων καθ' αὐτά· ἀνάξια γὰρ ἰῶ
ἐκεῖνα καθ' αὐτὰ πρὸς τὰ ἐγκώμια τῆ
Προφήτου· ἀλλ' ἐπειδὴ δι' ἑκατέρας μὲν
περίβλεπτος ὑπῆρχε τοῖς Αἰγυπτίοις ὁ
Προφήτης, τῆς τε τῆ λόγου παιδείας, καὶ
τῆς τῆ βίου κοσμικῆς λαμπρότητος, ἀμ-
φοτέρων δὲ τὸ εἰς Θεὸν εὐσέβειαν τιμή-
σας, διὰ τοῦτο αὐτὸν ἐθαύμασεν ἡ θεία
Γραφή. ἀστρονομία δὲ καὶ ἀστρολογία, καὶ
γεωμετρία, παρ' Αἰγυπτίοις τότε χυδαῖά-
τε καὶ πεζὰ καὶ ἀγοραῖα μαθήματα λε-
λόγιστο. τίμια δὲ ἰῶ τότε παρ' αὐτοῖς μα-
θήματα τὰ ἱερογλυφικὰ καλούμενα, τὰ
οὐ τοῖς ἀδύτοις, ἃ τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ
τοῖς ἐγκρίτοις παραδιδόμενα. ὧν ὁ Προ-
φήτης εἰ καὶ τὸ εἴδησιν ἔσχεν, ἀλλ' ἃκ
ἔτι καὶ τὸ χρῆσιν, ὡς ἀντικειμένῳ τῇ
κατὰ Θεὸν πολιτείᾳ τῶν Ἑβραίων· διὸ
ἰῶ καταφρονήσας τῆς οὐ Αἰγύπτῳ πάσης
βασιλικῆς δυναστείας, εἵλετο συγκακοῦχεῖ-
σθαι τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ.

δ. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς, τάδε λέγει Κύριος· περὶ μέσας νύκτας ἐγὼ εἰσπορεύομαι εἰς μέσον Αἰγύπτου.

ε. Καὶ τελευτήσει πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, ἀπὸ τοῦ πρωτοτόκου Φαραὼ, ὃς κάθηται ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, ἕως τοῦ πρωτοτόκου τῆς θεραπαίνης τῆς παρὰ τὸν μύλον, καὶ ἕως πρωτοτόκου παντὸς κτήνους.

ΑΔΗΛΟΥ. Οἱ Αἰγύπτιοι πᾶν ἀρσενικὸν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἀνεῖλον, ὁ δὲ Θεὸς Φιλάνθρωπος ὤν, μόνα τὰ πρωτότοκα τῶν Αἰγυπτίων ἀναιρεῖσθαι προσάσσει.

**ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Εἴτις μόνον εἰς τὴν ἱστορίαν βλέποι, πῶς ἡ θεοπρεπὴς ἔννοια τοῖς γεγενῆσθαι λεγομένοις διασωθήσεται; ἀδικεῖ ὁ Αἰγύπτιος, καὶ ἀντ' ἐκείνου κολάζεται τὸ ἀρτιγενὲς αὐτοῦ νήπιον, ᾧ διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἀτελὲς ἀδεμία τίς ἐσι καλῶς τε καὶ μὴ τοιοῦτος διάκρισις. Καὶ μετ' ὀλίγα. Πῶ τὸ δίκαιον, πῶ τὸ δυσεβὲς, πῶ τὸ ὅσιον; πῶ Ἰεζεκιὴλ Γ
„ βοᾶν, ὅτι ψυχὴ ἡ ἁμαρτάνουσα, αὐτὴ Ἰεζ. 18. 4.
„ ἀποθανεῖται, καὶ ὅτι ὁ λήψεται τὸ τοῦ πατρὸς ἁμαρτίαν ὁ ἐξ ἐκείνου γεννώμενος; πῶς ἀντινομοθετεῖ ἡ ἱστορία τῷ λόγῳ; ἃκοῦν ἃκ (3) εὐλογώτερον ἂν εἴη πρὸς τὸ ἀναγωγὸν τοῦ νοήματος ὁρῶντας, εἰ καί τι γέγονε τυπικῶς, δόγμα διὰ τῶν γενομένων πιστοῦσθαι τὸν νομοθέτην ἐκτίθεσθαι. τὸ δὲ δόγμα τοιοῦτόν ἐσι. τὸ δεῖν πρὸς τὸ Δ
κακίαν τινὰ δι' ἀρετῆς συμπλεκόμενον, τὰς πρώτας τῶν κακῶν ἀρχὰς εἰς ἀφανισμὸν ἔχειν. τῇ γὰρ ἀναιρέσει τῆς ἀρχῆς, καὶ τὸ μετ' ἐκείνου συναφανίζεται, καθὼς διδάσκει διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ὁ Κύριος, μονονοὺχὶ διαῤῥήδην βοῶν ἀναιρεῖν τῶν Αἰγυπτίων κακῶν τὰ πρωτότοκα, δι' ὧν κελεύει τῷ ἐπιθυμίαν ἀνελόντας καὶ τῷ ὀργῷ, μηκέτι δεδοικέναι μήτε τῆς μοιχείας τὸ μίασμα, μήτε τοῦ φθόνου τὸ ἄγος. ὁ γὰρ ἂν ἐφ' ἑαυτοῦ συναίη τούτων Ε
ἑκάτερον, εἰ μὴ φόνον μὲν ἡ ὀργὴ, μοιχείαν δὲ ἡ ἐπιθυμία τελεσφορήσειεν. ἐπεὶ ἔν ὁ εἰς κακίαν τεκνογονῶν, πρὸ τῆς μοιχείας τίκτει τῷ ἐπιθυμίαν, καὶ τῷ ὀργῷ πρὸ τοῦ φόνου, ὁ ἀνελὼν τὸν πρωτότοκον, σωανεῖλε πάντως καὶ τῷ ἀκολουθοῦσαν τῷ πρωτοτόκῳ γονῷ. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ὄφεως, ὁ τῷ κεφαλὴν πλήξας, ὅλον σωαπενέκρωσε τὸν κατόπιν ὀλκὸν, Ζ
ὃν ἐφέλκεται.

ς. Καὶ ἔσαι κραυγὴ μεγάλη καθ' πᾶσαν τὴν γῆν Αἰγύπτου, ἥτις τοιαύτη οὐ γέγονε, καὶ τοιαύτη ἃκ ἔτι προσεθήσεται.

ζ. Ἐν δὲ πᾶσι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ οὐ γρύξει κύων τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους· ὅπως εἰδῇς ὅσα παρα-

(1) Ἥρπασαν, τοῦ εἰπόντος. οὐ λόγ. 42.
(2) Ἵνα ὅταν ἐκλείπωμεν, ἀντιλάβωμαι οὐ καιρῷ κρίσεως. αὐτ.
(3) Ἤτοι ἀφαιρετέον τὸ ἃκ, ἢ ἐρωτηματικῶς τὴν περίοδον ἀναγνωστέον. ὁ μεταφραστὴς δὲ λατῖνος ὅλην τὴν περικοπὴν ταύτην καταλιπὼν, ἄλλα τινὰ, ἃκ οἶδ' ὅθεν παραλαβὼν, τίθησι.

παραδοξάσει Κύριος ἀνὰ μέσον Αἰγυπτίων καὶ ἀνὰ μέσον τῶ Ἰσραήλ.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐκ ἀποφθέγξεται κύων, ὡς ἀλγῶν, ἢ ἐνοχλέμενος.

η. Καὶ καταβοήσονται πάντες οἱ παῖδές σε ἕτοι πρός με, καὶ προσκυνήσουσίμε, λέγοντες, ἔξελθε σὺ καὶ πᾶς ὁ λαός σε ᾧ σὺ ἀφηγῆ. καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσομαι. ἐξῆλθε δὲ Μωϋσῆς ἀπὸ Φαραὼ μετὰ θυμῶ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὰ προκείμενα ῥητὰ Μωϋσῆς εἶπε τῷ Φαραὼ, δηλονότι πρὶν ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῶ μετὰ τὸ ἀπειληθῆναι αὐτόν. ἅπαξ γὰρ σωθέμενος μηκέτι βλέπειν αὐτῶ τὸ πρόσωπον, ὃκ ἂν εἰσῆλθεν. ἤδη δὲ τοῦτο προειρήκει Θεὸς τῷ Μωϋσῆ. κἀκείνῳ τῳ ἐντολῳ ἐνταῦθα πληροῖ, καὶ μάλισα ὑπομνηθεὶς παρὰ » Θεοῦ εἰπόντος, ἔτι μίαν πληγὴν ἐπάξω » ἐπὶ Φαραὼ, σημαίνων τῳ τῶν πρωτοτόκων, ᾧ ἐξεδέχετο Μωϋσῆς.

θ. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ὃκ εἰσακήσεται ὑμῶν Φαραὼ, ἵνα πληθυνῶ τὰ σημεῖά μου, καὶ τὰ τέ- ι. ρατα ἐν γῇ Αἰγύπτῳ. Μωϋσῆς δὲ καὶ Ἀαρὼν ἐποίησαν πάντα τὰ τέρατα ταῦτα ἐναντίον Φαραώ. ἐσκλήρυνε δὲ Κύριος τὴν καρδίαν Φαραὼ, καὶ ὃκ ἠθέλησεν ἐξαποστεῖλαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου.

ΚΕΦ. ΙΒ.

α. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, λέγων,
β. Ὁ μὴν ἕτος ὑμῖν ἀρχὴ μηνῶν, πρῶτος ἔσαι ὑμῖν ἐν τοῖς μησὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ.

** ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Μῆν μὲν εἰσάγεται πρῶτος, μᾶλλον δὲ ἀρχὴ μηνῶν· εἴτε τὶς τοῦτο παρ' Ἑβραίοις ὢν ἀπ' ἀρχῆς, εἴτε ὕστερον ἐντεῦθεν γενόμενος, καὶ παρὰ τοῦ μυστηρίου τὸ εἶναι πρῶτος λαβών.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους ὁρίζεται, καὶ ἐν τῷ πρώτῳ μηνὶ τῆς ἱερουργίας ὁ καιρός. ἀρχὴ γὰρ πάντων, καὶ ἐν ἀρχῇ πάντων ἐστὶν ὁ Χριστός· ἐπεὶ μηδὲ πρόσφατος διὰ τῳ ἐκ πατρὸς προαιώνιον γέννησιν. δῆλοις δὲ ἔσιν ἔτι τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ ὑπὸ χεῖρα πράττουσιν Αἰγυπτίων τὰ τοιαῦτα διαπράττεται, ὑπεμφαίνων, μὴ ἂν ἄλλως δυνασθαι τῳ τοῦ ἀνθρώπου ψυχῳ πρὸς ἐλευθερίαν μὲν τῳ ἐξ ἁμαρτίας ἀναδραμεῖν, τῳ δὲ τοῦ διαβόλου πλεονεξίαν διαφυγεῖν, εἰ μὴ διὰ τῆς τοῦ χριστοῦ
Ἰωάν. 8. 36. μετουσίας. αὐτὸς γάρ φησιν ὅτι, ἐὰν ὁ » υἱὸς ἡμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι » ἔσεσθε.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καλῶς δὲ τὸ, ὁ » μὴν ἕτος ὑμῖν· ἄλλος γὰρ ἄλλοις, ἢ διὰ τόπους, ἢ διὰ ὕδωρ, ἢ διὰ εἴδωλα. μᾶλλον » δὲ τὸ, ὑμῖν, Μωϋσεῖ φησὶ καὶ τῷ Ἀαρὼν ὁ Θεός. τοῦτο γὰρ ὁ προσέταξεν εἰπεῖν τῇ συναγωγῇ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἀλλὰ μόνα τὰ περὶ προβάτου. τῷ γὰρ ἀποταξαμένῳ τῷ κόσμῳ, καὶ γενέσεως ἑτέρας κατάρχοντι, ἑτέρωτε γεγονότι παρ' ὃ ἦν, ἁρ- » μόσει τὸ, ὁ μὴν ἕτος ἀρχὴ μηνῶν.

γ. Λάλησον πρὸς πᾶσαν συναγωγὴν υἱῶν Ἰσραὴλ, λέγων, τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τούτου λαβέτωσαν ἕκασος πρόβατον κατ' οἴκους πατριῶν, ἕκασος πρόβατον κατ' οἰκίαν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἀπὸ τῆς δεκάτης λαμβάνειν φησὶ πρόβατον, καὶ τρέφειν ἕως τῆς δεκάτης τετάρτης· καὶ ἐπονομάσας λέγοντας, τοῦτο τὸ πρόβατον θύεται ὑπὲρ τοῦδε καὶ τοῦδε, ὡς ὑπερβαινόντων αὐτῶν δέκα ὀνομάτων. καὶ τῇ δεκάτῃ τετάρτῃ θύεται ἀνὰ μέσον τῶν ἑσπερινῶν, ἀρχομένης τῆς δεκάτης πέμπλης· ὡς γίνεσθαι ἀπὸ τῆς λήψεως μέχρι τῆς θύσεως ἡμέρας πέντε, ὅτε πλῆρές ἐσι τῆς σελήνης τὸ φῶς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Παρεγγυᾶται δὲ τοῦτο λαβεῖν τῇ δεκάτῃ τοῦ πρώτου μηνὸς, ἵνα σύντρεπίσῃ πρὸ τῆς ἑορτῆς, τῇ δὲ ιδ' πρὸς ἑσπέραν τυθῆναι. κατὰ ταύτην γὰρ τὴν ἑσπέραν καὶ ὁ δεσπότης Χριστὸς παρεδόθη τοῖς Ἰουδαίοις.

** ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνός. ἕτος γὰρ ἀριθμῶν πληρέστατος, ἐκ μονάδων πρώτη μονὰς τελεία, καὶ γεννητικὴ τελειότητος.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Λαμβάνεται δὲ τὸ πρόβατον ἀπὸ δεκάτης τοῦ μηνὸς, καὶ διατηρεῖται μέχρι τῆς δεκάτης τετάρτης, ἵνα σφάζηται πρὸς ἑσπέραν. καὶ τοῦ δὴ χάριν ἐρεῖ τὶς τυχόν; βαθὺς δὲ ὄντως ὁ λόγος. τὶ γὰρ εἰπέ μοι διεκώλυεν ἡμέρᾳ πρώτῃ λαμβανεσθαι τοῦ μηνός; τὶ δὲ ἄρα νομοθετεῖν ἐποίησε τὸν Θεὸν ἐν ἡμέραις πέντε διατεληρημέναις ἱερουργεῖν ἕτω πρὸς ἑσπέραν; πέντε γὰρ ἡμερῶν ἀριθμὸν εὑρήσομεν ἀπὸ τῆς δεκάτης ἀρξάμενοι, καὶ ἐφ' ἑξῆς ἀνιόντες ἄχρι τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης. Τὸ μὲν οὖν μὴ ἐν ἡμέρᾳ πρώτῃ λαμβάνεσθαι τὸν ἀμνὸν, ἀλλ' ἐν τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς, σημαίνειν ἔοικεν, ὅτι μακροί τινες ἦσαν αἰῶνες οἱ πρὸ ἡμῶν, καθ' ὃς ἰῶ ἀεὶ, καὶ ἔσι, καὶ ἦσαν ὁ Θεός. εἰσβαίνει δὲ μετ' ἐκείνους αἰὼν ἕτος ὁ καθ' ἡμᾶς, ὡς διὰ πενθημέρου τῆς ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένης ὁδοῦ εἰς πέντε καιροὺς διαιρόμενος. τοῦτο γὰρ σημαίνει τοῦ Σωτῆρος ἡ παραβολή.

Ματθ. 20. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

βολή. ὁμοία γάρ ἐσί φησιν ἡ βασιλεία
» τῶν ὀρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅσις
» ἐξῆλθεν ἅμα πρωΐ μισθώσασθαι ἐργάτας
» εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτῦ. συμφωνήσας δὲ
» μετ' αὐτῶν ἐκ δηναρίᾳ τὴν ἡμέραν, ἀπέ-
» στειλεν αὐτὸς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτῦ. καὶ
» ἐξελθὼν περὶ τρίτην ὥραν, καὶ ἕκτην,
» καὶ ἐνάτην ἐποίησεν ὡσαύτως. περὶ δὲ
» τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἐξελθὼν, εὗρεν ἄλ-
» λους, καὶ λέγει αὐτοῖς, τί ὧδε ἑστήκατε
» ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί; λέγουσιν αὐτῷ,
» ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς,
» ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνά μου.
ὁρᾷς σαφῶς εἰς πάντε καιροὺς τὸν καθ' ἡμᾶς αἰῶνα διῃρημένον; καὶ πρῶτον μὲν λογισώμεθα, καθ' ὃν λῶ ἐν παραδείσῳ Ἀδάμ· δεύτερον, ὡς ἐν ὥρᾳ τρίτῃ δηλούμενον, καθ' ὃν λῶ Νῶε· τρίτον δὲ, ὡς ἐν ὥρᾳ ἕκτῃ, καθ' ὃν λῶ Ἀβραάμ· τέταρτον, ὡς ἐν ὥρᾳ πάλιν ἐνάτῃ, τῦ Μωσέως καὶ τῶν Προφητῶν. περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην, τουτέστιν ἐν τῷ πέμπτῳ καιρῷ, συσελομένης ἤδη τῆς ἡμέρας, ἦγεν τὸ παρόντος αἰῶνος, ἐμισθώσατο τὰ ἔθνη Χριστὸς, κεκλημένα πρὸς ἐπίγνωσιν ἀληθείας παρ' ἑτέρου μηδαμῶς κατὰ τοὺς ἄνωθεν χρόνους. διὸ δὴ μετὰ πάντας οἱ τελευταῖοί φασι
» τὸ, οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λαμβάνεται τοίνυν τὸ πρόβατον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς τὴν πρώτην, τουτέστι τὴν δεκάτην, τύπον ἐπέχουσαν τῆς τοῦ αἰῶνος ἀρχῆς. καὶ διατηρηθὲν ἐν τῷ τελευταίῳ καιρῷ, τουτέστιν ἐν τῇ δεκάτῃ τετάρτῃ, σφάζεται πρὸς ἑωσφόρον· ἵνα πάλιν ἐννοῇς, ὡς ἀπόσφατόν ἐστι τὸ Χριστοῦ μυστήριον, ἀλλ' ἐφυλάττετο μὲν ἐν προγνώσει τοῦ πατρὸς ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ κόσμου καταβολῆς, ἀπέθανε δὲ ὑπὲρ ἡμῶν ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς, ὅπου τοῦ νοητοῦ καὶ θείου Φωτὸς καταλάμψαντος, ἀλλὰ τῷ τῆς ἀγνοίας σκότῳ κεκαλυμμένης ἔτι τῆς γῆς. διὰ τοῦτο καὶ, ἐγώ εἰμι τὸ Φῶς τοῦ Ἰωάν. 8. 12.
» κόσμου, ἐπιδημήσας ἔλεγεν ὁ Χριστός.

» ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Λαβέτωσαν δέ φησιν
» ἕκαστος πρόβατον κατ' οἰκίαν. τελείως γὰρ ἐν ἑκάστῳ Χριστὸς διὰ τοῦ πνεύματος ἐνοικίζεται, καὶ ὁ μεμέρισται κατὰ τὸν Ἀπόστολον.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί φησιν ὁ τύπος; Λάβετε ἀρνίον κατ' οἰκίαν, καὶ θύσατε, καὶ ποιήσατε ὡς προσέταξε καὶ νομοθέτησεν. ὁ δὲ Χριστὸς οὐχ ἕτως. οὐ γὰρ προσάτλει τοῦτο γενέσθαι, ἀλλ' αὐτὸς αὐτὸ γίνεται, θυσίαν ἑαυτὸν καὶ προσφορὰν τῷ πατρὶ προσενεγκών.

δ. Ἐὰν δὲ ὀλιγοστοὶ ὦσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὥστε μὴ ἱκανοὺς εἶναι εἰς πρόβατον, συλλήψεται μετ' ἑαυτοῦ τὸν γείτονα τὸν πλησίον αὐτοῦ· κατ' ἀριθμὸν [ψυχῶν] συναριθμηθήσεται εἰς πρόβατον.

Α ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐκέλευσε δὲ καὶ τοὺς ἀρκοῦντας εἰς ἐδωδὴν προβάτου κατὰ ταυτὸν θύσαι τὸ πάσχα, Φιλαδελφίαν αὐτοὺς ἐκπαιδεύων, καὶ τὸν εἰς τοὺς πένητας ἔλαιον. διὰ τοῦτο παρακελεύεται τὰ περιττεύοντα τῶν κρεῶν κατακαίεσθαι, καὶ εἰς τὴν ὑστεραίαν μὴ φυλάττεσθαι. ταύτῃ καταναγκάζων αὐτοὺς, καλεῖν τοὺς δεομένους εἰς κοινωνίαν τῆς ἑορτῆς.

Β ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πλὴν ἐὰν ὦσι, φησὶν,
» ὀλιγοστοὶ, ὡς μὴ ἱκανοὺς εἶναι εἰς πρόβατον, συλλήψεται μετ' ἑαυτοῦ τὸν γείτονα
» τὸν πλησίον αὐτοῦ. οἱ γὰρ οὐκ ἔχοντες ἐξ ἑαυτῶν τὸ τελείως διώσασθαι σωτήριον μόνοι τὸ Χριστοῦ μυστήριον, διὰ τὴν τῆς οἰκείας διανοίας ἀσθένειαν, μετάσχωσιν αὐτοῦ συνεργάται ὥσπερ τοὺς ὁμοπίστους δεξάμενοι. δι' ἀλλήλων γὰρ (1) ἐσμὲν ὅτε καὶ εἰς μείζους θεωρίας ἀναβαίνειν ἰσχύομεν. ὥσπερ ἀμέλει καὶ ὁ εὐνοῦχος ἀνεπυνθάνετο τοῦ Φιλίππου τῆς περὶ Χριστοῦ προφητείας ἀκροώμε- Γ
» νος. δέομαί σου περὶ τίνος ὁ Προφήτης λέ- Πράξ. 8. 34.
» γει, περὶ ἑαυτοῦ, ἢ περὶ ἑτέρου τινός; ὁρᾷς ὅπως τὸν γείτονα συλλαβὼν, μέτοχος ἤδη τοῦ νοητοῦ προβάτου διὰ τῆς ἐρεύνης ἀνεδείκνυτο.

** ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Θαυμαστὸν δὲ οὐδὲν, εἰ μάλιστα μὲν κατ' οἶκον ἕκαστον ἐπιζητεῖται τὸ πρόβατον, εἰ δὲ μὴ καὶ Δ κατ' οἴκους πατριῶν, διὰ πενίαν ἐρανιζόμενον. ἐπειδὴ κρατίστου μάλιστα μὲν αὐτὸν ἕκαστον ἀρκεῖν ἑαυτῷ πρὸς τελείωσιν, καὶ θυσίαν ζῶσαν ἁγίαν προσάγειν τῷ καλοῦντι Θεῷ, πάντοτε καὶ διὰ πάντων καθιερώμενον· εἰ δὲ μὴ, καὶ συνεργοῖς εἰς τοῦτο κεχρῆσθαι τοῖς κατ' ἀρετὴν ὁμογενέσι καὶ ὁμοτρόποις. τοῦτο γάρ μοι δοκεῖ βέλεσθαι, τὸ κοινωνεῖν τοῖς ἔγγιστα τοῦ θύματος, εἰ δεήσειε.

Ε ε. Πρόβατον δὲ τέλειον, ἄρσεν, ἐνιαύσιον ἔσαι ὑμῖν· ἀπὸ τῶν ἀμνῶν καὶ ἀπὸ τῶν ἐρίφων λήψεσθε.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Κελεύει τοίνυν αὐτοὺς λαβεῖν οὐ μόνον ἐκ τῶν προβάτων ἄρνας ἐνιαυσίους, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν αἰγῶν ἐρίφους· οὐχ ἵνα κατὰ ταὐτὸν τοῦτον κἀκεῖνον θύσωσιν, ἀλλ' ἵνα ὁ μὲν πρόβατον ἔχων, τοῦτο θύσῃ· ὁ δὲ στανίζων προβάτου, τὸν Ζ ἔριφον.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ δὲ μὴ μόνον ἐκ προβάτων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐρίφων λαμβάνειν, τὴν θείαν πάλιν κηρύττει φιλανθρωπίαν. οὐ γὰρ μόνον ὑπὲρ δικαίων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν ὁ δεσπότης Χριστὸς τὸ σωτήριον ὑπομεμένηκε πάθος. ὅτω δὲ νοεῖν αὐτὸς ἡμᾶς ἐξεπαίδευσεν. ἀμνοῖς μὲν γὰρ τὸν τῶν ἁγίων ἀπείκασε σύλλογον, τὸ δὲ σύσημα τῶν ἁμαρτωλῶν ἐρίφοις. ἔριφον γὰρ ὑπὲρ ἁμαρτίας ὁ νόμος προσέφερε. καὶ τῶν θείων δὲ μυστηρίων οἱ Η μετα-

(1) Διὰ γὰρ τῆς ἀλλήλων νυθεσίας. ὦ Τόμ. 1. σελ. 270.

μεταλαμβάνοντες, οἱ μὲν ὡς προβάτῳ μεταλαμβάνουσιν, ἅτε δὴ τελείαν τὴν ἀρετὴν κεκτημένοι, οἱ δὲ ὡς ἐρίφῳ, διὰ μετανοίας ἐξαλείφοντες τὰς τῶν ἁμαρτημάτων κηλίδας. οὕτω καὶ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν οὐκ ἐκ σιτίνων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ κριθίνων ἄρτων τοὺς σωτηθέντας διέθρεψε.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τέλειον, οὐ διὰ τὴν Θεότητα μόνον, ἧς οὐδὲν τελειότερον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πρόσληψιν τὴν χριθεῖσαν Θεότητι, καὶ γνωμοῦν ὅπερ τὸ χρίσαν, καὶ θαῤῥῶ λέγειν ὁμόθεον. ἄῤῥην δὲ, ὡς ὑπὲρ τοῦ Ἀδὰμ προσαγόμενον, μάλιστα τοῦ σεῤῥοῦ τὸ σεῤῥότερον, τοῦ πρωτου πεσόντος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ὅτι μάλιστα μηδὲν θῆλυ μηδὲ ἄνανδρον εἰς αὐτῷ φέρον, ἀλλὰ καὶ ἐκραγὲν βίᾳ δεσμῶν παρθενικῶν τε καὶ μητρικῶν κατὰ πολλὴν ἐξουσίαν, καὶ τεχθὲν ἄρσεν ἐκ τῆς προφήτιδος, ὡς Ἡσαΐας εὐαγγελίζεται. (1)

Ἡσ. 8. 3.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐνιαύσιον δὲ, ὡς ἥλιον δικαιοσύνης, ἢ ἐκεῖθεν ὁρμώμενον, ἢ τῷ ὁρμωμένῳ περιγραπτὸν, καὶ εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφοντα, σέφανόν τε χρηστότητος εὐλογούμενον, καὶ πανταχόθεν ἴσον ἑαυτῷ καὶ ὅμοιον· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ὡς ζωογονοῦν τὸν τῶν ἀρετῶν κύκλον, ἡπίως ἐπιμιγνυμένων καὶ κιρναμένων ἀλλήλαις Φιλίας νόμῳ. (2)

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐνιαύσιον πρόβατον ὁ χρισός ἐστι. [τὸ γὰρ] εἰς μηδενὶ ὑστερεῖσθαι, μηδὲ ἐλλείπές τι ἔχειν, διὰ τοῦ εἰναυτοῦ δηλοῦται.

** ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Διὰ τοῦτο λαμβάνεται πρόβατον μὲν, διὰ τὴν ἀκακίαν, καὶ τὸ εὔδυμα τῆς ἀρχαίας γυμνώσεως. τοιοῦτον γὰρ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν σφάγιον, εὔδυμα ἀφθαρσίας καὶ ὂν, καὶ καλούμενον.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐκλέγεται δὲ οὐκ ἐκ τῶν ἀρνῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ χείρονος εἴδους, καὶ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τῶν ἐρίφων, ὅτι μὴ ὑπὲρ τῶν δικαίων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν σφαγιάζεται. τάχα δὲ ὑπὲρ τούτων καὶ πλέον, ὅσῳ καὶ μείζονος χρῄζομεν τῆς Φιλανθρωπίας.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔσω δέ φησι τὸ πρόβατον τέλειον. πάντα γὰρ ἰῷ εἰ Χριστῷ τὰ θεοπρεπῆ γνωρίσματα. ἀλλ' ἔσω καὶ ἄρσεν. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πᾶσιν ἡμῖν εἰσεὶς τῆς θεογνωσίας τὰ σπέρματα, καὶ ὥσπερ τινὰ γῆν ἀποτελῶν τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τῶν εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων. ἀλλ' ἔσω φησὶ καὶ εἰναύσιον, ἢ κατὰ τὸν χρόνον, ἵνα μὴ ᾖ ἀτελὲς, ὅπω πληρωθέντος ἐπ' αὐτῷ τοῦ ἔτους, ἢ ὅτι τὴν τοῦ πάσχα ἑορτὴν καθ' ἕκασον ἔτος ἔμελλον ἐπιτελεῖν οἱ τὰ ἐκ τοῦ πάθους κερδαίνοντες ἀγαθά. ἀπὸ δὲ τῶν ἀμνῶν καὶ τῶν ἐρίφων λαμβάνεται. καὶ ὁ μὲν ἀμνὸς, ὡς καθαρόν τε καὶ ἄμωμον κατὰ νόμους νοεῖται· ἔριφος δὲ, ὑπὲρ ἁμαρτίας προσφέρεται. εὑρήσεις δὲ τοῦτο καὶ ἐν χρισῷ. ἰῷ γὰρ ὁ αὐτὸς, καὶ ὡς ἄμωμον ἱερεῖον εἰς ὀσμὴν εὐωδίας ἀναφέρων ἑαυτὸν τῷ πατρὶ, καὶ ὡς ἔριφος ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν σφαζόμενος.

5. Καὶ ἔσαι ὑμῖν διατετηρημένον ἕως τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης τοῦ μηνὸς τούτου. καὶ σφάξουσιν αὐτὸ πᾶν τὸ πλῆθος τῆς συναγωγῆς υἱῶν Ἰσραὴλ πρὸς ἑσπέραν.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Ἐκέλευσε Μωϋσῆς παραγγεῖλαι τῷ λαῷ θυσίαν ἑτοίμην ἔχειν, παρεσκευασμένους τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ ξανθικοῦ μηνὸς εἰς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην. ὃς παρὰ μὲν Αἰγυπτίοις Φαρμοῦθι καλεῖται, Νεισὰν δὲ παρ' Ἑβραίοις, Μακεδόνες δ' αὐτὸν, Ξανθικὸν προσαγορεύουσιν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Διαληρεῖται δὲ εἰς πέντε ἡμέρας, ἴσως ὅτι καθαρτικὸν αἰσθήσεων τὸ ἐμὸν θύμα, ἐξ ὧν τὸ πλαίειν, καὶ περὶ ἃς ὁ πόλεμος, εἰσδεξαμένας τὸ κέντρον τῆς ἁμαρτίας. (3)

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πρὸς ἑσπέραν δὲ κελεύομεθα σφάξαι τὸ πρόβατον, ἐπειδὴ καὶ ἑκάστη ὥρᾳ τὸ ἀληθινὸν ἡμῶν πρόβατον εἰς τὸν κόσμον ἦλθεν, ὁ Σωτήρ.

* ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Ἐντεῦθεν ἡ ἱερὰ νὺξ καὶ τοῦ παρόντος βίου, τῆς κεχυμένης τῆς δὲ νυκτὸς ἀντίπαλος, καθ' ἣν τὸ πρωτόγονον λύεται σκότος, καὶ εἰς Φῶς ἅπαντα, καὶ τάξιν, καὶ εἶδος ἔρχεται, καὶ κόσμον ἡ πρὶν ἀκοσμία λαμβάνει.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ πρὸς ἑσπέραν μὲν, ὅτι ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων τὸ Χριστοῦ πάθος. ἐπεὶ καὶ κοινωνεῖ τοῦ μυστηρίου τοῖς μαθηταῖς εἰς ἑσπέραν, λύων τὸ κέντρον (4) τῆς ἁμαρτίας.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Θαυμάσεις δὲ καὶ ἑτέραν οἰκονομίαν. σφάζεται γὰρ ὁ ἀμνὸς εἰς τὴ ιδ' τοῦ μηνὸς ἡμέρᾳ, πλήρη τὴν οἰκείαν ἔχοντος δόξαν τοῦ σεληνιακοῦ κύκλου, καὶ νόθῳ μὲν ὥσπερ Φωτὶ τῷ οἰκουμένῳ καταυγάζοντος, ἀρχομένου δ' ἔν ὅμως ἀπολήγειν· ἵνα νοήσῃς, ὡς ἐξ εἰκόνος, ὅτι κατὰ πᾶσαν μὲν ἐδοξάζετο τὴν οἰκουμένην ὁ τῆς νυκτὸς ἄρχων διάβολος, διὰ τῆς σελήνης, ὡς εἰ τύπῳ δηλούμενος· σελήνη γὰρ εἰς ἀρχὴν τέθειται τῆς νυκτός· καὶ ὥσπερ νόθον τι Φῶς τῷ τοῦ κόσμου σοφίαν τοῖς τῶν πλανωμένων καρδίαις εἰσθεὶς, πληρεστάτην ἑαυτῷ τὴν δόξαν ἐπραγματεύετο. ἀπέθανε δὲ δι' ἡμᾶς ὁ χρισὸς ὁ ἀμνὸς ὁ ἀληθινὸς, καὶ τὴν τοῦ διαβόλου κατέλυσε δόξαν. ἀπολήγειν γὰρ αὐτὴν ἀνάγκη λοιπὸν, καὶ δαπανᾶσθαι.

(1) Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Θεολόγ. Γρηγόρ. εἰς τὸ 42. λόγ.
(2) Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Θεολόγ. αὐτ.
(3) Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Θεολόγ. αὐτ.
(4) Τὸν σκότον. αὐτ.

καὶ τᾶτο ἰῶ ἄρα τὸ ἐν ψαλμοῖς ᾀδόμενον περὶ τᾶ χρισᾶ. ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτᾶ δικαιοσώη, καὶ πλῆθος εἰρώης, ἕως ἂ ἀνταναιρεθῆ ἡ σελλώη. ἀνέτειλε γὰρ ἐν ἡμέραις χρισᾶ δικαιοσώη τε καὶ εἰρώη, καὶ ὁ τῆς νυκλὸς ἄρχων ἀνταναιρέθη. ἐπιτήρει δὲ ὅπως ἐκ εἶπεν, ἀναιρεῖσθαι ἁπλῶς τὼ σελλώω, ἀλλ' ἀνταναιρεῖσθαι. ὡς γὰρ ἤδη προανελὼν τὸν ἄνθρωπον, ἀνταναιρεῖται διάβολος. Ψαλ. ιζ'. 17.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπὶ σωτελείᾳ τᾶ αἰῶνος τᾶ ἀληθινᾶ προβάτω χρισᾶ, ἃ ἡ σὰρξ ἀληθὴς ἐσι βρῶσις.

ζ. Καὶ λήψονται ἀπὸ τᾶ αἵματος, καὶ θήσουσιν ἐπὶ τῶν δύω σταθμῶν, καὶ ἐπὶ τὴν Φλιὰν, ἐν τοῖς οἴκοις ἐν οἷς ἂν Φάγωσιν αὐτὰ ἐπ' αὐτοῖς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ταῦτα δὲ πάντα τῶν ἡμετέρων μυσηρίων ἐσὶν αἰνίγματα. χρίομεν γὰρ καὶ ἡμεῖς τῷ αἵματι τᾶ ἡμετέρω ἀμνᾶ, ἃ μόνον τὼ Φλιὰν, ἀλλὰ καὶ τὰς δύω σταθμάς. κατὰ μὲν τὸ ὁρώμενον, τὼ γλῶτταν καὶ τὰ χείλη καθαίροντές τε καὶ ἁγιάζοντες· κατὰ δὲ τὸ νοάμενον, ἀντὶ μὲν Φλιᾶς τὸ λογικὸν, ἀντὶ δὲ τῶν δύω σταθμῶν τὸ θυμοειδὲς καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μετὰ δέγε τὼ σΦαγὼ, καλαχρίειν τῷ αἵματι τὰς τῶν οἰκιῶν σταθμὰς καὶ τὴν Φλιὰν ἐπιτάτλει, σημαίνων, ὅτι τῷ τιμίῳ αἵματι τᾶ χρισᾶ τὼ ἐπίγειον ἑαυτῶν οἰκίαν ἀσΦαλιζόμεθα, τᾶτέσι τὸ σῶμα, τὼ ἐκ παραβάσεως νέκρωσιν διὰ μετοχῆς τῆς ζωῆς ἀπελαύνοντες. καὶ αὐτὸν δὲ τὸν ὀλοθρᾶτὼ ὡς ἀπωτάτω ποιάμεθα διὰ τῆς χρίσεως.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὃ (1) θύομεν, καὶ χρίομεν τὰς οἰκὰς ἡμῶν τῷ αἵματι· λέγω δὴ τὸ σῶμα, εἴπερ χρίσις ἡ πίσις ἐσὶν ἡ εἰς αὐτὸν, δι' ἧς πισᾶμαι τὼ τᾶ ὀλοθρᾶτᾶ δυνάμιν καταργαμένω. μετὰ δὲ τὸ χριαλῶαι ἡμᾶς, τᾶτέσι τὸ πισεῦσαι εἰς τὸν χρισὸν, τότε καὶ ἐπὶ τὼ βρῶσιν ἔρχεσθαι κελαμόμεθα· μήτε δὲ ὠμὰς, (2) μήτε ἡψημένας ἐν ὕδατι, ἀλλ' ὀπλὰς πυρί.

* ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Ἐντεῦθεν ὁ ἀμνὸς σΦάζεται, καὶ σΦραγίζονται τῷ τιμίῳ αἵματι πρᾶξις καὶ λόγος, ἅτερ ἕξις καὶ ἐνέργεια αἱ τῶν θυρῶν τῶν ἡμετέρων παραστάδες· λέγω διὰ τῶν τᾶ νᾶ κινημάτων τε καὶ δογμάτων καλῶς ἀνοιγομένων καὶ κλειομένων ἐκ θεωρίας. ἐπειδὴ μέτρον ἐσί τι καὶ καταλήψεων.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Φυλακή ἐσι καὶ ἀσΦάλεια, τὸ τῷ αἵματι τᾶ ἀμνᾶ τὼ τε Φλιὰν καὶ τὰς σταθμὰς τῆς εἰσόδω κατασημιώαθαι. ταῦτα περὶ ψυχῆς ἡμῖν Φυσιολογᾶντος δι' αἰνιγμάτων τᾶ λόγω, ὃ καὶ ἡ ἔξωθεν παίδευσις ἐΦαντάθη, διαιρᾶσα τὼ ψυχὼ εἰς τὸ λογισικὸν καὶ ἐπιθυμητικὸν καὶ θυμοειδές. τᾶτοις δὲ καὶ τὼ ἐπιθυμίαν ὑποβεβηκέναι Φασὶν, ἑκατέρωθεν τὸ διανοητικὸν τῆς ψυχῆς ὑπερείδασαν· τὸν δὲ λογισμὸν ἀμΦοτέροις ἐπεζευγμένον, σωέχειν τε αὐτὰ καὶ ὑπ' ἐκείνων ἀνέχεσθαι· πρὸς μὲν ἀνδρείαν τῷ θυμῷ σομόμενον, πρὸς δὲ τὼ τᾶ ἀγαθᾶ μετασίαν δι' ἐπιθυμίας ὑψόμενον. ἕως ἂν ἓν ἡ ψυχὴ τῷ σχήματι τᾶτῳ κατησΦαλισμένη τύχῃ, καθάπερ τισὶ γόμΦοις τοῖς κατ' ἀρετὼ νοήμασι τὸ βέβαιον ἔχασα, ἐν πάσῃ δι' ἀλλήλων γίνεται τῇ πρὸς τὸ καλὸν σωεργείᾳ, παρέχοντος ἤδη δι' ἑαυτᾶ τοῖς ὑποβεβηκόσι τᾶ λογισμᾶ τὼ ἀσΦάλειαν, καὶ ἐν τῷ μέρει παρ' ἐκείνων τὼ ἴσω χάριν ἀντιλαμβάνοντος. εἰ δὲ ἀνασραΦείη τὸ σχῆμα, καὶ τὰ ἄνω γένοιτο κάτω, ὥσε κατὰ τὸ πατόμενον μέρος τὸν λογισμὸν πεσόντα, ἄνω ἑαυτᾶ ποιῆσαι τὼ ἐπιθυμητικὼ τε καὶ θυμώδη διάθεσιν, τότε ὁ ὀλοθρεύων εἰς τὰ αὐτὸς παραδύεται, μηδεμιᾶς τῆς ἐκ τᾶ αἵματος ἀντιπαθείας ἀντιβαινάσης αὐτῷ πρὸς τὼ εἴσοδον, τᾶτέσι τοῖς ἔτω διακειμένοις τῆς εἰς χρισὸν πίσεως συμμαχάσης. τῷ γὰρ αἵματι πρῶτον ἐπαλείΦειν κελεύει τὼ ἄνω Φλιὰν, εἶθ' ἕτως ἐπιβιγάνειν τῶν σταθμῶν ἑκατέρωθεν. πῶς ἂν ἕν τις ἐπαλείψιε τὸ ἄνω πρῶτον, τὸ μὴ εὑρισκόμενον ἄνω;

η. Καὶ Φάγονται τὰ κρέα τῇ νυκλὶ ταύτῃ ὀπλὰ πυρί.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Διὰ τὶ ὀπλὰ πυρὶ τὰ κρέα τᾶ ἀμνᾶ ἐδίειν προσέταξεν; Ὀπλὰ πυρὶ τὰ κρέα τᾶ ἀμνᾶ ἤδιον Ἑβραῖοι, τυπικῶς τὸ μέγα τῆς θείας οἰκονομίας μυσήριον σκιαγραΦάντες διὰ τῆς βρώσεως, καὶ τὸν ἀμνὸν τᾶ Θεᾶ προμανθάνοντες, τὸ πῦρ τῆς θείας ἁσίας σαρκὶ ἀΦράσως συμπλέκοντα τῇ νεῷ παρ' ἡμῶν ἐδιομένῃ, καὶ τὼ ἄΦεσιν τῶν κακῶν ἐργαζομένῃ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐδίεσθαι δὲ προσάτλει ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὰ κρέα, τᾶτέσι κατὰ τὸν ἐνεσῶτα αἰῶνα. ἕτω γὰρ αὐτὸν καὶ ὁ Παῦλος ἀποκαλεῖ, [λέγων·] ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν. ἡμέραν λέγων τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα. ἕως μὲν ἂν ἐσμὲν ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ διὰ τῆς ἁγίας σαρκὸς (3) παχυτέρως ἔτι μεταληψόμεθα τᾶ χρισᾶ, ἐκεῖσε δὲ καθ' ἑτερόν τινα τρόπον ἁγιασθησόμεθα, καὶ ὡς οἶδεν αὐτός. ἄλλως τε καὶ ὁμολογίαν ἔχει τᾶ πάθως καὶ τᾶ θανάτω τᾶ χρισᾶ, τῆς σαρκὸς καὶ τᾶ αἵματος ἡ μετάληψις. ὁσάκις γάρ- 1. Κορ. 11. 26.
Φησιν ἐδίετε τὸν ἄρτον τᾶτον, καὶ τὸ ποτήριον πίνετε, τὸν ἐμὸν θάνατον καταγγέλ-

(1) Τὸ, ὃ, ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ἃ κεῖται.
(2) Μήτε δὲ ὠμὰ, μήτε ἑψημένα ἐν ὕδατι, ἀλλ' ὀπλὰ πυρί. ἐν Τόμ. 2. τῆς τᾶ Ῥω. ἐκδόσ. σελ. 128.
(3) Σαρκός τε καὶ αἵματος. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 271.

ταγγέλλετε. ȣ̓κȣ̃ν ἐπὶ μὲν τȣ̃ παρόντος A
αἰῶνος διὰ τῆς μετοχῆς τῶν εἰρημένων
καταγγέλλομεν τὸν θάνατον αὐτȣ̃· ὅταν
δὲ λοιπὸν ἐν τῇ δόξῃ παραγένηται τȣ̃ πα-
τρὸς, ȣ̓κ ȣ̓καίρως ἔτι τὴν ἐπὶ τῷ πάθει
προσοίσομεν ὁμολογίαν αὐτῷ, ἀλλ' ἐπι-
1. Κορ. 13. 12. γνωσόμεθα καθαρῶς ὡς Θεὸν, πρόσωπον
„ πρὸς πρόσωπον.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Βȣ́λεται γὰρ
τροφὴν ἡμῖν γενέσθαι τὸ σῶμα, ὅθεν ἀ-
περρύη τὸ αἷμα, ὃ χωρίζει τȣ̃ ὀλοθρȣ́τȣ̃
τῶν πρωτοτόκων, ἐπὶ τῶν εἰσόδων δει-
κνύμενον.

* ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Οὐχ ἑψόμε-
νος δὲ, ἀλλ' ὀπτόμενος πυρὶ, ὡς ἂν μηδὲν
ἀθεώρητον, μηδὲ ὑδαρὲς ὁ λόγος ἡμῖν
ἔχῃ, μηδὲ ȣ̓διάλυτος, ἀλλ' ὅλος συνεστὼς
ᾖ καὶ στερρὸς, καὶ τῷ καθαρτικῷ πυρὶ δε-
δοκιμασμένος, καὶ παντὸς ὑλώδȣς ἐλȣ́-
θερος, καὶ ἀπέριττος· καὶ τοῖς καλοῖς ἄν-
θραξι βοηθώμεθα, τὸ διανοητικὸν ἡμῶν
ἀνάπτȣσι, καὶ καθαίρȣσι παρὰ τȣ̃ πῦρ ἐλ-
θόντος βαλεῖν ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ τῶν μοχ-
θηρῶν ἕξεων ἀναλωτικὸν, καὶ τὴν ἄναψιν
ἐπισπȣ́δοντος.

Καὶ ἄζυμα ἐπὶ πικρίδων ἔδονται.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀλλὰ καὶ ἄρτȣς ἀζύμȣς
ἐπὶ πικρίδων φάγονται, φησὶ, σημαίνων
ὅτι περ οἱ μέτοχοι γεγονότες χριστȣ̃, ἀζύ-
μοις ὥσπερ καὶ καθαρωτάταις ἐπιθυμίαις
τὴν ἑαυτῶν ὀφείλȣσιν ἀποτρέφειν ψυχὴν,
εἰς ἄδολόν τινα καὶ ἀμιγῆ φαυλότητος
προσεθίζοντες πολιτείαν· καὶ μὴ παραι-
τεῖσθαι διὰ τȣ̃το τὰς ἐκ τῶν πειρασμῶν
πικρίας.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Κατεδηδοκότες δὲ τὸν
ἀμνὸν, ἄρτȣς ἀζύμȣς ἤσθιον, ἐπ' αὐτῶν
τῶν εὐαγγελικῶν παιδȣ́μάτων, ὡς ἐν ἀζύ-
μῳ τε καὶ καθαρωτάτῃ τροφῇ, παραδη-
λȣ̃ντος τȣ̃ τύπȣ τὴν ἀστειότητα· πλὴν ȣ̓κ
ἐσομένην ἀνιδρωτὶ, καὶ πικρίας δίχα τῆς
κατὰ τὰς θλίψεις. τὸ γὰρ τὰς πικρίδας
συνεσθίεσθαι τοῖς ἄρτοις ȣ̓κ ἐζυμωμένοις,
τὴν ἄδολον καὶ καθαρωτάτην ἐν χριστῷ
ζωὴν, ȣ̓ δίχα πικρίας ἐσομένην ὑποδηλοῖ.
συνεισοιστέον τοιγαρȣ̃ν ἀναγκαίως ταῖς ἀζύ-
2. Τιμ. 3. 12. μοις τροφαῖς τὴν πικρίδα. πάντες γὰρ
„ οἱ θέλοντες ζῆν ȣ̓σεβῶς ἐν χριστῷ διωχθή-
„ σονται, φησί.

ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Ἐπὶ δὲ πικρίδων,
διὰ τὸ πικρὸν τȣ̃ κατὰ Θεὸν βίȣ καὶ πρό-
σαντες τοῖς ἀρχομένοις μάλιστα, καὶ ἡδο-
Ματθ. 11. 30. νῶν ὑψηλότερον. εἰ γὰρ καὶ χρηστὸς ὁ νέος
„ ζυγὸς, καὶ τὸ φορτίον ἐλαφρὸν, ὥσπερ
ἀκȣ́εις, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐλπίδα τȣ̃το καὶ τὴν
ἀντίδοσιν, πολλῷ τῆς ἐνταῦθα κακοπα-
θείας ȣ̃σαν δαψιλεστέραν. ἐπεὶ ἄλλως γε,
τὶς ȣ̓κ ἂν εἴποι πολὺ τῶν νομικῶν διατά-
ξεων τὸ ȣ̓αγγέλιον ἐργωδέστερον εἶναι καὶ
μοχθηρότερον; τȣ̃ γὰρ νόμȣ τὰ τέλη τῶν
ἁμαρτημάτων κωλύοντος, ἡμεῖς καὶ τὰς
αἰτίας, ὡς πράξεις σχεδὸν ἐγκαλȣ́μεθα.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τὶ βȣ́λεται ὁ λόγος
λέγων, ὅτι δεῖ τὸν ἑορτάζοντα τῷ Θεῷ
ἄζυμα ἐπὶ πικρίδων ἐσθίειν κατανοητέον.
τὰ μὲν ἄζυμα διηγήσατο ὁ Ἀπόστολος. ȣ̓κ
ἔστιν ἐμὴ ἡ ἑρμηνεία. τὸ δὲ ἀκόλȣθον τῆς
ἑρμηνείας ἀναγκαῖόν ἐστι παραπλήσιον εἶ-
ναι τῇ ἀποστολικῇ διηγήσει. ὁ Ἀπόστολος
τὰ περὶ τῶν ἀζύμων διηγήσατο λέγων·
„ ἑορτάζωμεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν 2. Κορ. 5. 8.
„ ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύ-
B „ μοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας. δέον ἐστὶν
ἀποδȣ̃ναι τὸν λόγον περὶ τῶν πικρίδων
ἀκολȣ́θως τῷ τὰ ἄζυμα εἶναι εἰλικρινείας
καὶ ἀληθείας. ἔχε δὲ εἰλικρινείαν καὶ ἀλή-
θειαν, καὶ πικρίδες ἔσονταί σοι· καὶ ἐσθίεις
μετὰ πικρίδων τὰ ἄζυμα τῆς εἰλικρινείας
καὶ ἀληθείας. οἷον, Παῦλος ἐπειδήπερ
ἤσθιε τὰ ἄζυμα εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας,
καὶ πικρίδας ἤσθιε. πῶς πικρίδας ἤσθιε;
„ λέγων, ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα ἀληθȣ́ων Γαλ. 4. 16.
Γ „ ὑμῖν. πῶς πικρίδας ἤσθιεν; ἐν κόπῳ, καὶ 2. Κορ. 11. 27,
„ μόχθῳ, καὶ ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, καὶ 28.
„ ἐν λιμῷ καὶ δίψει, χωρὶς τῶν παρεκτός.
εἰ ταῦτα ȣ̓κ ἦν ἀλήθεια μετὰ πικρίδων;

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Μετὰ πικρίδων δὲ
αὐτὸ βρωθῆναι προσέταξεν, εἰς ἀνάμνησιν
τῆς ἐν Αἰγύπτῳ πικροτάτης δȣλείας. διὰ
δὲ τῶν ἀζύμων ἐμφαίνει, ȣ̓ μόνον τῆς ὁδοι-
πορίας τὸ σύντονον, καὶ τὸ τῆς τροφῆς
Δ αὐτοσχέδιον, ἀλλ' ὅτι καὶ προσήκει μηδὲν
ἴχνος τῆς αἰγυπτιακῆς ἐπιφέρεσθαι πολι-
τείας. ȣ̓τω γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἐν τοῖς ἱεροῖς
„ εὐαγγελίοις ἡρμηνȣ́σε· προσέχετε, λέ- Ματθ. 16. 6.
„ γων, ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ
„ Γραμματέων.

θ. Οὐκ ἔδεσθε ἀπ' αὐτῶν ὠμὸν ȣ̓δὲ ἡψημένον ἐν ὕδατι, ἀλλ' ἢ ὀπτὰ πυρί· κεφαλὴν σὺν τοῖς ποσὶ καὶ τοῖς
E ἐνδοσθίοις.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἁρμόττει δὲ ἡμῖν καὶ
τὸ μήτε ὠμὰ, μήτε ἑψημένα ἐσθίειν, ἀλλ'
ὀπτὰ πυρί. ȣ̓τε γὰρ μόνῳ τῷ γράμματι
προσβλέπομεν, ἀλλὰ τὴν διάνοιαν ἐρȣ́νῶ-
μεν, ȣ̓τε μὴν ἀνθρωπείȣς λογισμȣ̀ς τοῖς
θείοις ἐπεισάγομεν λογίοις· τȣ̃το γὰρ καὶ
Ἡσαΐας τινῶν κατηγόρησεν, ὡς ἀναμιγ- Ἡσ. 1. 22.
νύντων ὕδατι τὸν οἶνον· ἀλλὰ μόνον χρώ-
μεθα τῷ θείῳ πυρὶ, τῇ τȣ̃ ἁγίȣ πνȣ́μα-
Z τος χάριτι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πυρὶ δὲ ὀπτῶντας ἐσθίειν
κελȣ́ει τȣ̃ προβάτȣ τὰ κρέα, διὰ τὸ χρῆ-
ναι θερμȣ̀ς εἶναι τῷ πνȣ́ματι τȣ̀ς μετα-
λαμβάνοντας τȣ̃ χριστȣ̃. ζέειν δὲ αὐτȣ̀ς Ῥωμ. 12. 11.
τῷ πνȣ́ματι κελȣ́ει καὶ Παῦλος.

„ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὶ δέ ἐστι τὸ, ȣ̓κ ἔδεσθε
„ ἀπ' αὐτῶν ὠμόν; Ὁ ὠμὸν ἐσθίων, ȣ̓κ εἰς
πέψιν ἐσθίει, ἀλλ' ȣ̓δὲ ὑπείκει τοῖς ὀδȣ̃σιν
H ὅλως ἡ τοιάδε τροφή. τȣ̃το δ' ἂν δρῷεν
οἱ μὴ δι' ἐρȣ́νης ἀκριβȣ̃ς τὸν ἐπὶ χριστῷ
καταλεπτύνοντες λόγον, πυρȣ̃ντές τε καὶ
δοκιμάζοντες κατὰ τὸ ὑπὸ τȣ̃ Δαβὶδ με-
„ λῳδȣ́μενον· καὶ ἐν τῇ μελέτημȣ ἐκκαυθή- Ψαλ. 38. 3.

» σεταϛ πῦρ. κωλύει δὲ πάλιν ἐσθίειν ἑψη- A
μενον ἐν ὕδατι, τὴν ὑδαρεσέραν καὶ ἐκλε-
λυμένην πάλιν διάλειψιν, ἃ καλῶς
ἔσεσθαϛ τροφὴν τοῖς πιστεύσιν ὑποδηλῶν.
ὑδαρεσέρα δὲ περὶ αὐτὸ διάλειψις τὸ μὴ
Θεὸν οἴεσθαϛ κατὰ φύσιν ὑπάρχειν αὐτὸν,
ἀλλ' εἰς τὴν τῶν ποιημάτων καταλογίζειν
τάξιν. κεφαλὴν δὲ πάλιν σὺν τοῖς ποσὶ
καὶ τοῖς ἐντοσθίοις ἐπιτάττει φαγεῖν, ὅλην
ἐξ ὅλου τοῦ κατ' αὐτὸν μυστηρίου τὴν γνῶσιν
ταῖς τῶν πιστευόντων διανοίαις ἐνοικίζεσθαϛ B
θέλων. χρὴ γὰρ εἰδέναϛ πρὸ πάντων, ὅτι-
περ ἦν ἐν ἀρχῇ, Θεὸς ὢν ὁ λόγος, ἐν πα-
τρὶ καὶ μετὰ πατρὸς, τουτέστιν ἡ κεφαλὴ
ἀρχὴ παντὸς ὑπάρχουσα μυστηρίου· δεύτε-
ρον δὲ, ὅτι καὶ Θεὸς ὢν, πάλιν ἐπανήξει
κριτὴς, τέλος ἐπιθήσων τῇ καθ' ἡμᾶς
οἰκονομίᾳ. τοῦτο [γὰρ ἡμῖν σημαίνουσιν]
οἱ πόδες, τέλος ὄντες τοῦ σώματος. νοή-
σεις δὲ ἐντόσθια τὸν ἀποκεκρυμμένον καὶ Γ
οἱονεὶ μέσον τῆς ἐνανθρωπήσεως λόγον.
ἀκὴν ὅλος ἐν ἡμῖν ἐστὶ διὰ πίστεως ὁ Χριστός.
τοῦτο γὰρ ἕνεκεν, οἶμαι καὶ τὸν Ἰωάννην
Ἀποκ. 1. 8. εἰπεῖν, ὁ ὢν, ὁ ἦν, ὁ ἐρχόμενος.

ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Ὅσον μὲν ἓν σαρ-
κῶδες τοῦ λόγου καὶ τρόφιμον, μετὰ τῶν
ἐνδοσθίων καὶ τῶν κρυφίων τοῦ νοῦ βρωθή-
σεται, καὶ ἀναλωθήσεται, καὶ εἰς πέψιν
πνευματικὴν ἀναδοθήσεται, ἄχρι κεφα-
λῆς καὶ ποδῶν, τῶντε πρώτων περὶ Θεό-
τητος θεωρημάτων, καὶ τῶν τελευταίων
τῆς σαρκώσεως φρονημάτων.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Εἰ δὲ τὸ πρόβατον ὁ
Χριστός ἐστι, τίνες τῶν θείων λόγων αἱ σάρ-
κες, εἰ μὴ αἱ θεῖαι Γραφαί; ἃς τρώγειν
ἔστε ὠμὰς, ἔστε ἡψημένας προσῆκεν. οἵτι-
νες ἂν αὐταῖς λέξεσι ψιλαῖς χρῶνται,
ἤτοι ἂν τὰς σάρκας τοῦ Σωτῆρος τρώγειν
ὠμὰς ἢ μεταλαμβάνοντες αὐτό. (1) ἐπεὶ
2. Κορ. 3. 6. τὸ γράμμα ἀποκλείειν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωο-
» ποιεῖν, διδάσκει ὁ Ἀπόστολος ἡμᾶς. εἰ δὲ
τὸ πνεῦμα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ δίδοται ἡμῖν, καὶ
Ἑβρ. 12. 29. ὁ Θεὸς πῦρ καταναλίσκον ἐστὶν, ὁ Ἀπόσο-
Ῥωμ. 12. 11. » λος ἐπισάμενος, διδάσκει ἡμᾶς τῷ πνεύ-
» ματι ζέοντας. (2) καλῶς ἂν λέγω πῦρ,
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ ἀναλαμβάνοντας
ἡμᾶς δεῖ προσομιλῆσαι ταῖς σαρξὶ τοῦ Χρι-
στοῦ, λέγω δὴ ταῖς θείαις Γραφαῖς· ἵνα
διὰ τοῦτο τῷ πνευματικῷ πυρὸς ὁπλήσαντες
αὐτὰς, φάγωμεν ὁπλὰς πυρί. ἀλλοιωθή-
σεται γὰρ διὰ τοῦ τοιούτου πνεύματος τὰ
ῥητὰ, καὶ τὸ ἡδὺ καὶ τρόφιμον αὐτῶν
ὀψόμεθα. Καὶ μετ' ἕτερα. Μὴ σωρεύειν ὕ-
δωρ κελεύομεθα τὰς τοῦ Σωτῆρος σάρκας,
λέγω δὴ τὰς λέξεις τῶν Γραφῶν, μηδὲ
ἐπιμίσγειν τοῖς ῥητοῖς ἑτέραν τινὰ ὕλην
ἐξυδαρῆν δυναμοῦμεν διὰ τῆς σωρεύσεως
αὐτὰ, ἀλλὰ μόνῳ τῷ θείῳ πυρὶ, τουτέστι
τῷ θείῳ πνεύματι ἑψοῦντας μεταλαμβά-
νειν αὐτῶν. οἱ μόναις ταῖς λέξεσιν ἐπε- H
ρειδόμενοι τῶν Γραφῶν, ὠμῶν μεταλαμ-
βάνουσι τῶν κρεῶν· εἰ δὲ διὰ τοῦ πνεύμα-
τος ὁρῶσι τὴν ἀληθῆ περιτομὴν, εἰ τύχοι
καὶ τὸ ἀληθινὸν σάββατον, καὶ ἐργά-
ζονταϛ ἕως ἡμέρα ἐστὶ, πρὶν ἐλθεῖν τὴν
» νύκτα, ὅτε οὐκ ἔτι οὐδεὶς δυνάταϛ ἐργά- Ἰωάν. 9. 4.
» ζεσθαϛ, ἤδη διὰ τοῦ πνεύματος ἠψημένον
ἐσθίουσι τὸ ῥητόν.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Οὐκ ὠμὴν βρω-
τέον τὴν σάρκα τοῦ ἀμνοῦ, ὥσπερ ποιοῦσιν
οἱ τῆς λέξεως δοῦλοι, τρόπον ἀλόγων ζώων
καὶ ἀποτεθηριωμένων πρὸς τὰς ἀληθῶς
λογικὰς, διὰ τοῦ σωμένουϛ βούλεσθαϛ τὰ
πνευματικὰ, λόγου μεταλαμβάνοντες θη-
ρίων ἀπηγριωμένων. Φιλοτιμητέον δὲ τῷ
εἰς ἔψησιν μεταλαμβάνοντι τὸ ὠμὸν τῆς
Γραφῆς, μὴ ἐπὶ τὸ πλαδαρώτερον καὶ
ὑδαρέστερον μεταλαμβάνειν τὰ γεγραμ-
μένα. ὅπερ ποιοῦσιν οἱ κνηθόμενοι τὴν
ἀκοὴν, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας ἀπο-
στρέφοντες αὐτὴν, ἐπὶ δὲ τὸ ἀνειμένον καὶ
ὑδαρέστερον τῆς πολιτείας μεταλαμβάνον-
τες τὰς κατ' αὐτὰς ἀγωγάς. ἡμεῖς δὲ τῷ
ζέοντι πνεύματι, καὶ τοῖς δεδομένοις ὑπὸ
Θεοῦ διαπύροις λόγοις, οἷσπερ Ἱερεμίας
εἰλήφει ἀπὸ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτὸν, ἰδοὺ Ἱερ. 5. 14.
» δέδωκα τοὺς λόγους μου εἰς τὸ στόμα σου πῦρ·
ὁπλὰ ποιήσωμεν τὰ κρέα τοῦ ἀμνοῦ, ὥστε τοὺς
μεταλαμβάνοντας αὐτῶν λέγειν, χριστοῦ
» ἡμῖν λαλοῦντος, ὅτι ἡ καρδία ἡμῶν καιο- Λουκ. 24. 32.
» μένη ἦν ἐν τῇ ὁδῷ, ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς
» Γραφάς. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἀρκτέον δὲ ἐν τῷ
ἐσθίειν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, τουτέστι τῶν κο-
ρυφαιοτάτων καὶ ἀρχικῶν δογμάτων περὶ
τῶν ἐπουρανίων, καὶ καταληκτέον ἐπὶ τοὺς
πόδας, τὰ ἔσχατα τῶν μαθημάτων, τὰ
ζητοῦντα περὶ τῆς τελευταίας ἐν τοῖς οὖσι
φύσεως, ἤτοι τῶν ὑλικωτέρων, ἢ τῶν κα-
ταχθονίων, ἢ τῶν πονηρῶν πνευμάτων,
καὶ ἀκαθάρτων δαιμόνων. ὁ γὰρ περὶ αὐ-
τῶν λόγος, ἕτερος ὢν αὐτῶν, ἀποκεί-
μενος τοῖς μυστηρίοις τῆς Γραφῆς δύναται
τροπικώτερον πόδες ὀνομάσθαι τοῦ ἀμνοῦ.
καὶ τῶν ἐνδοσθίων δὲ, ἐσωτερικῶν καὶ ἀπο-
κεκρυμμένων οὐκ ἀφεκτέον.

ι. Οὐ καταλείψετε ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὸ πρωΐ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸ δὲ μὴ καταλι-
πεῖν τῶν κρεῶν εἰς τὴν ὑστεραίαν, ἵνα τοῦτο
νοῆμεν, ὅτι ὁ μέλλων βίος τῶν συμβόλων
οὐ δεῖται. αὐτὰ γὰρ ὁρῶμεν ἐν ἐκείνῳ τὰ
πράγματα.

ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. [Οὐκ ἐξοίσομεν
δὲ οὐδὲν, οὐδὲ εἰς τὸ πρωΐ καταλείψομεν,
ὅτι μηδὲ ἔκφορα τοῖς ἔξω τὰ πολλὰ τῶν
ἡμετέρων μυστηρίων,] μηδὲ ὑπὲρ τὴν νύκτα
ταύτην ἔστι τὶς κάθαρσις· καὶ τὸ τῆς ἀνα-
βολῆς οὐκ ἐπαινετὸν τοῖς τοῦ λόγου μετα-
λαμβάνουσιν. ὥσπερ γὰρ τῷ ὀργῷ μὴ δια-
μερίζειν, ἀλλὰ προκαταλύειν ἡλίου, καλὸν
καὶ Θεῷ φίλον χρονικῶς τε καὶ ἀναγω-
γικῶς·

(1) Ἴσ. αὐτὸν, ἢ αὐτάς. τὸ ὑπόμνημα δὲ τοῦτο ἐν τοῖς ἑκδεδομ. οὐχ εὕρηται.
(2) Ἐλπὶς ἡ περίοδος. ἴσ. δὲ ἀναγνως. ζέειν, ἢ ζέοντας εἶναι.

γικῶς· ἐπιδύεθαι γὰρ σοφιζομένοις ἡμῖν ἐκ ἀσφαλὲς τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον· ἕτω τῳ τοιαύτῳ βρῶσιν μὴ διανυκτερεύειν, μηδὲ εἰς τὸ ἑξῆς ἀποτίθεθαι.

» ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ δὲ, ἐκ ὑπολείψετε
» ἀπ' αὐτῶν ἕως πρωΐ, [αἰνιγματωδῶς, ὡς ἔοικε, διὰ τούτων ἀποκωλύων τὰς ἐπὶ γε τὸ βόλεθαι νοῆσαι τελείως ἐκ ἀγαθὰς ὑπερθέσεις.] Τουτέστι (1) μὴ πεμπέθω, φησὶν, εἰς ἀναβολὴν ἡ τελεία καὶ ἀληθὴς περὶ αὐτοῦ γνῶσις· μηδὲ φυλαττέτωσάντινες ἑαυτοῖς εἰς ὑπέρκαιρον χάριν τὸ μεταχεῖν τελείως αὐτοῦ, μετεχηκότες ἅπαξ, καὶ ὅλως ἁψάμενοι. τοῦτο μέντοι ποιοῦσιν οἱ διὰ μὲν τῆς κατηχήσεως τῶν περὶ χριστοῦ δογμάτων ἀπογευσάμενοι, φυλάττοντες δὲ τὸν διὰ τοῦ βαπτίσματος φωτισμὸν εἰς μακρὰν καὶ ὑπέρωρον ἀναβολὴν, τῳ ἐπὶ γῆρᾳ φημί. πολὺ γὰρ τὸ βλάβος ἐντεῦθεν. μάλιστα μὲν γὰρ εἰ καὶ τῆς βιαίας ἐπιτεύξεται, ἐκ ἀσφαλὴς ἡ ἐλπίς. ἁγιάζεται μὲν γὰρ, πλὴν μόνῳ ἔχει τῶν ἁμαρτημάτων τῷ ἄφεσιν, καὶ τὸ τάλαντον ἀποκομίζει τῷ οἰκείῳ δεσπότῃ ξηρὸν, οὐδὲν ἐπεργάσαθαι σχολάσας αὐτῷ.

Καὶ ὅσων ἐ συντρίψετε ἀπ' αὐτοῦ. τὰ δὲ καταλειπόμενα ἀπ' αὐτοῦ ἕως πρωΐ, ἐν πυρὶ κατακαύσετε.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὰ δὲ ὁσᾶ τῶν προβάτων σωτρίβουσιν οἱ κακῶς τὰ θεῖα νοοῦντες λόγια, καὶ εἰς τῳ οἰκείαν αὐτῶν πειρώμενοι μεταφέρειν ἀσέβειαν.

ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Ὅσον δὲ ὀσῶδες καὶ ἄβρωτον καὶ ἡμῖν δυαθεώρητον, ὅτε σωτριβήσεται κακῶς διαιρούμενον καὶ νοούμενον· ἐῶ γὰρ λέγειν, ὅτι μήτε κατὰ τῳ ἱστορίαν τοῦ Ἰησοῦ σωετρίβη, καίτοιγε τοῦ θανάτου τοῖς σαυρωταῖς ἐπισπουδομένου διὰ τὸ σάββατον· ὅτε ἀποῤῥιφήσεται καὶ περισυρήσεται, ἵνα μὴ δοθῇ τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ, καὶ κακοῖς τοῦ λόγου παρακλαις· ὥσπερ οὐδὲ τοῖς χοίροις τὸ λαμπρὸν τοῦ λόγου καὶ μαργαρῶδες, ἀλλὰ πυρὶ κατανα-λωθήσεται, ὡς καὶ τὰ ὁλοκαυτώματα, τῷ πάντα ἐρευνῶντι καὶ εἰδότι πνεύματι λεπτυνόμενα καὶ σωζόμενα, ἐκ ἀπολλύμενα καθ' ὑδάτων ὥσπερ σαιρόμενα.

» ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀλλὰ καὶ ὅσων ἐ σωτρί-
» ψετε ἀπ' αὐτοῦ. Ἄβρωτα τοῖς ἡμετέροις ὀδοῦσιν ᾖ τὰ ὁσᾶ. τοιοῦτος δέ τίς ἐσι ταῖς ἀνθρωπίναις διανοίαις ὁ λόγος, ἵν' ἕτως εἴπω, καὶ κεκρυμμένος τῆς Θεότητος αὐτοῦ λόγος. ὅτι μὲν γὰρ Θεὸς ὁ υἱὸς, καὶ γεγέννηται ἐκ τοῦ πατρὸς, πιστεύομεν· ζητοῦμεν δὲ πῶς, ἐκ ἔτι. ἐκεῖνο ὁσᾶ, τῳ τῶν ὑπὲρ νοῦν δογμάτων σεμνότητα λέγει· καὶ ταῦτα σωτρίβειν ἡμᾶς ἐκ ἐᾷ. σωτρίβε-

Α σι δὲ ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς, οἱ τὰ ὀρθὰ διαστρέφοντες αἱρετικοὶ, καὶ τὸν τῆς θείας γεννήσεως περιεργαζόμενοι τρόπον. καὶ ἱστορικώτερον (2) δὲ γέγονεν, ἐ σωτριψάντων τῶν στρατιωτῶν τὰ σκέλη αὐτοῦ.
» τὰ δὲ καταλειπόμενα ἀπ' αὐτοῦ ἕως πρωΐ
πυρὶ καλακαίεθαι λέγει· πρωΐ πάλιν ὀνομάζων τὸν εἰς αἰῶνα τὸν μέλλοντα φωτισ-
» μὸν, ὅτε πρόσωπον πρὸς πρόσωπον τὸν 1. Κορ. 13. 12.
ἑαυτῶν ὀψόμεθα βασιλέα, ἐκ ἔτι καθάπερ νῦν, ἐν αἰνίγματι καὶ ἐκ μέρους, ὡς
Β ὁ Παῦλός φησιν. ὡς ἂν μελλούσης τῳνικάδε διὰ λαμπροτέρας ἐμφανισθήσεθαι τρόπον τινὰ τῆς ὡς ἐν αἰνίγματι περὶ αὐτοῦ θεωρίας, ὥσπερ ἐν τύπῳ πάλιν πυρὶ κατακαυθήσεθαι λέγει τὰ καταλειπόμενα ἀπ' αὐτοῦ ἕως πρωΐ.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἐκ πυρὸς δὲ προτεθεῖσαν ἡμῖν τῳ ἐδωδῳ, τῳ θερμῷ ταύτῳ λέγω καὶ ἔμπυρον πίστιν,
Γ ἀμελητὶ προσδεχόμεθα. ἧς ἐμφαγόντες ὅσον ἐκ προχείρου γίνεται ληπτὸν τῷ ἐθίοντι, τὸ ἐγκεκρυμμένον τοῖς σεμνοτέροις καὶ δυσλήπτοις νοήμασι καὶ τῷ λόγῳ, ἀπεριέργαστον καὶ ἀπολυπραγμόνητον καταλιμπάνομεν, τῷ πυρὶ προσδόντες τῳ τοιαύτῳ τροφῷ. ὡς δ' ἂν σαφηνισθείη τὰ περὶ τούτων αἰνίγματα, ταῦτα φαμέν· ὅτι τῶν θείων παραγγελμάτων ὅσα μὲν
Δ πρόχειρον τῳ κατανόησιν ἔχει, ἐ νοθρῶς καὶ κατηναγκασμένως μετιέναι προσήκει, ἀλλ' οἷον πεινῶντας καὶ μετ' ὀρέξεως ἐμφορεῖσθαι τῶν προκειμένων, ὥσε γενέσθαι τῳ τροφῷ ἡμῖν εἰς δυεξίας ἐφόδιον· ὅσα δὲ κέκρυπται τῶν νοημάτων, οἷον τὸ ζητεῖν, τίς ἡ ἐσία τοῦ Θεοῦ; τί πρὸ τῆς κλίσεως ἰῶ; τί τὸ ἔξω τῶν φαινομένων; τίς ἡ ἀνάγκη τῶν γινομένων; καὶ ὅσα τοιαῦτα
Ε ὑπὸ τῶν περιέργων ἀνερευνᾶται, ταῦτα τῷ ἁγίῳ πνεύματι συγχωρεῖν μόνῳ γινώ-
» σκειν, τῷ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ ἐραυνῶντι, 1. Κορ. 2. 10.
καθάφησιν ὁ Ἀπόστολος. τὸ γὰρ ἀντὶ τοῦ πνεύματος πολλαχῇ τὸ πῦρ ὑπὸ τῆς Γραφῆς μνημονεύεθαί τε καὶ ὀνομάζεθαι, ἐκ ἄν τις τῶν πεπαιδευμένων τῳ Γραφῳ ἀγνοήσειε. προσάγει δὲ τῇ τοιαύτῃ διανοίᾳ ἡμᾶς καὶ τὸ τῆς σοφίας παράγγελ-
» μα, ὅτι ἰσχυροτέρα σου μὴ ἐρεύνα· τουτέστι Σειρ. 3. 21,
» τὰ ὁσᾶ τοῦ λόγου μὴ σωτρίβε· ὁ γὰρ ἔσι- 22.
Ζ» σοι χρεία τῶν κρυπτῶν.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὡς ἐνὶ σώματι τῇ ἁπάσῃ προσελθετέον Γραφῇ, καὶ τὰς ἐν τῇ ἁρμονίᾳ τῆς πάσης σωθέσεως αὐτῆς ἐντονωτάτας καὶ σεμνοτάτας σωοχὰς ὁ σωτριπλέον, οὐδὲ διακοπτέον. ὅπερ πεποιήκασιν οἱ τῳ ἐνότητα τοῦ ἐν πάσαις ταῖς Γραφαῖς πνεύματος, τὸ ὅσον ἐπ' αὐτοῖς, σωτρίβοντες. αὕτη μέντοιγε ἡ ἀπὸ τοῦ ἀμνοῦ προειρημένη προφητεία τῳ νύκλα
Η μόνῳ ἡμᾶς τρεφέτω τοῦ ἐν τῷ βίῳ σκότους.

(1) Μὴ γὰρ πεπέμφθω. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 273.

(2) Μεμνῆθαί γε μὲν ἀναγκαῖον, ὅτι καὶ ἱστορικώτερον περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐλήφθη τὸ γεγραμμένον, ὁ σωτριψόντων τῶν τοῦ Πιλάτου στρατιωτῶν, κτ. αὐτ. ἐν σελ. 274.

τες. ὡς γὰρ τῆς ἀνατολῆς τῆς ἡμέρας τῶν μετὰ τὸν βίον τοῦτον ὁδὸν καταλειπλέον ἔσαι ἡμῖν τῆς ἐπὶ τῶ παρόντος μόνα χρησίμα ἡμῖν ἕτω τροφῆς. παρελθόσης γὰρ τῆς νυκτὸς, καὶ ἐπελθόσης τῆς μετὰ ταῦτα ἡμέρας, τὸν μηδαμῶς ἀπὸ τῶν παλαιοτέρων καὶ κατωτέρω ζυμάντων ἄζυμον ἔχοντες ἄρτον φαγόμεθα, χρήσιμον ὑμῖν ἐσόμενον, ἕως δοθῆ τὸ μετὰ τὸν ἄζυμον μάννα, ἡ ἀγγελικὴ καὶ μὴ ἀνθρωπίνη τροφή.

A συσφίγγουσα, διὰ χειρὸς δὲ ἀμωτικὴ τῶν ἐχθρῶν βακτηρία. καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι προσίθεται αὐτοῖς ἡ βρῶσις, [ἄνοθέ τινος] ὀψαρτυτικῆς καρυκείας, ἐπὶ πυρὸς κατὰ τὸ συμβὰν ἐκ τοῦ παρατυχόντος σχεδιαθεῖσα, ἵνα κατὰ πᾶσαν ἔπειξιν ἀρπαλέως οἱ δαιτυμόνες καταναλίσκωσι, μέχρις ἂν ἅπαν ἐκδαπανηθῆ τῶ ζώω τὸ σῶμα. καὶ τῶν ὀστέων περιεθίοντες ὅσον ἐδώδιμον, τοῦ ἐντὸς ἀ προσάπτονται. τὸ γὰρ σωτρίβειν τῶ ζώω τοῦτο τὰ ὀστᾶ, τῶν ἀπειρημένων ἐστί.

11α. Οὕτω δὲ φάγεσθε αὐτό. αἱ ὀσφύες ὑμῶν περιεζωσμέναι.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Καὶ ἡμῖν δὲ ὁ δεσπότης ἐκέλευσεν ἔχειν τὰς ὀσφύας περιεζωσμένας, καὶ τοὺς πόδας ὑποδεδεμένους, καὶ τοὺς λύχνους καιομένους, ὡς οἰκέτας δεσπότου προσμένοντας. ἀλλ' Ἑβραῖοι μὲν, ὡς Αἰγυπτίων ἀπαλλατόμενοι, καὶ εἰς τὴν χαναναίαν γῆν εἰσαγόμενοι, τοῦτο εἶχον τὸ σχῆμα· ἡμεῖς δὲ, ὡς ἐντεῦθεν εἰς τὸν ἕτερον μεθισάμενοι βίον.

B γὰρ σωτρίβειν τῶ ζώω τοῦτο τὰ ὀστᾶ, τῶν ἀπειρημένων ἐστί.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὅ, τε τοῖς ποσὶ περιεχόμενος χιτὼν, καὶ μέχρι τῶν βασίμων καθειμένος, ἐμπόδιον ἂν εἴη τῷ τὴν ὁδὸν ταύτην κατὰ σπουδὴν διανύοντι. χιτὼν δ' ἂν ἡμῖν κατὰ τὸ ἀκόλουθον νοηθείη ἡ ἀπολαυστικὴ τῶν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ σπουδαζομένων πλατύτης, ἣν εἰς ὀλίγον ὁ σώφρων λογισμὸς συστέλλει, ζώνη τῶ ὁδοιποροῦντος γινόμενος. τὸ δὲ σωφρονεῖν εἶναι τὴν ζώνην, μαρτυρεῖται τῷ τύπῳ περὶ οὗ ἐνεργεῖται. (4)

ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Ὀσφὺς δὲ τοῖς μὲν ἀλόγοις ἄνετος [ἔσω] καὶ ἄδετος. οἷς δὲ γὰρ λόγον ἔχουσι τὸν κρατοῦντα τῶν ἡδονῶν. ὅπω λέγω, ὅτι κἀκεῖνα ὅρον οἶδε τῆς φυσικῆς κινήσεως. σοὶ δὲ ἀναστελλέσθω ζώνη καὶ σωφροσύνη τὸ ἐπιθυμητικόν τε καὶ χρεμετιστικόν, ὡς ἡ θεία φησὶ Γραφὴ, τὸ τοῦ πάθους αἰσχρὸν διασύρουσα, ἵνα καθαρῶς ἐθίῃς τὸ πάσχα, νεκρώσας τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τῷ Ἰωάννῃ ζώνῃ μιμούμενος τὴν ἐρημικὴν καὶ προδρόμου, καὶ μεγάλης τῆς ἀληθείας κήρυκος.

Ier. 5. 8.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οἶδα καὶ ζώνην ἄλλην, τὴν στρατιωτικὴν λέγω καὶ ἀνδρικὴν, καθ' ἣν εὔζωνοι Συρίας, καὶ μονόζωνοί τινες ὀνομάζονται. καθ' ἣν καὶ τῷ Ἰὼβ χρηματίζων, φησὶν ὁ Θεός· μὴ, ἀλλὰ ζῶσαι ὥσπερ ἀνὴρ τὴν ὀσφύν σου, καὶ δὸς ἀπόκρισιν ἀνδρικήν. ἣν καὶ ὁ θεῖος Δαβὶδ περιεζῶσθαι δύναμιν ἐκ Θεοῦ μεγαλαυχεῖ, καὶ τὸν Θεὸν αὐτὸν εἰσάγει ἐνδεδυμένον δύναμιν, καὶ περιεζωσμένον δηλαδὴ κατὰ τῶν ἀσεβῶν. εἰ μήτῳ Φίλον, τὸ περιὸν τῆς δυνάμεως, καὶ οἷον ἀνεσαλμένον ἔτω παραδηλοῦσθαι, καθὸ καὶ φῶς ἀναβάλλεται ὡς ἱμάτιον. τὸ γὰρ ἄχετον αὐτοῦ τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ φωτὸς τὶς ὑποσήσεται; ζητῶ τί κοινὸν ὀσφύϊ καὶ ἀληθείᾳ; τί δαὶ τῷ ἁγίῳ Παύλῳ νοεῖται τὸ φάσκειν· σῆτε ἔν περιεζωσμένοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ; μήποτε ὡς τοῦ θεωρητικοῦ τὸ ἐπιθυμητικὸν περισφίγγοντος, καὶ ἐκ ἐῶντος ἄλλαχοῦ φέρεσθαι; ἐ γὰρ ἐθέλει τὸ περί τι διακείμενον ἐρωτικῶς πρὸς τὰς ἄλλας ἡδονὰς τὴν αὐτὴν ἔχειν δύναμιν.

Ier. 1. 17. Ier. 4. 5, 6. Ioel. 3. 9. Hos. 11. 5. Ioel. 2. 12. Ioel. 2. 13. Ioel. 2. 14. Ioel. 2. 15. Ioel. 2. 16. Ioel. 2. 17. Ioel. 2. 18. Ioel. 2. 19. Ioel. 2. 20. Ioel. 2. 21. Ioel. 2. 22. Ioel. 2. 23. Ioel. 2. 24. Ioel. 2. 25. Ioel. 2. 26. Ioel. 2. 27. Ioel. 2. 28. Ioel. 2. 29. Ioel. 2. 30. Ioel. 2. 31. Ioel. 2. 32. Ioel. 3. 1. Ioel. 3. 2. Ioel. 3. 3. Ioel. 3. 4. Ioel. 3. 5. Ioel. 3. 6. Ioel. 3. 7. Ioel. 3. 8. Ioel. 3. 9. Ioel. 3. 10. Ioel. 3. 11. Ioel. 3. 12. Ioel. 3. 13. Ioel. 3. 14. Ioel. 3. 15. Ioel. 3. 16. Ioel. 3. 17. Ioel. 3. 18. Ioel. 3. 19. Ioel. 3. 20. Ioel. 3. 21. Ioel. 3. 22. Ioel. 3. 23. Ioel. 3. 24. Ioel. 3. 25. Ioel. 3. 26. Ioel. 3. 27. Ioel. 3. 28. Ioel. 3. 29. Ioel. 3. 30. Ioel. 3. 31. Ioel. 3. 32. Ioel. 4. 1. Ioel. 4. 2. Ioel. 4. 3. Ioel. 4. 4. Ioel. 4. 5. Ioel. 4. 6. Ioel. 4. 7. Ioel. 4. 8. Ioel. 4. 9. Ioel. 4. 10. Ioel. 4. 11. Ioel. 4. 12. Ioel. 4. 13. Ioel. 4. 14. Ioel. 4. 15. Ioel. 4. 16. Ioel. 4. 17. Ioel. 4. 18. Ioel. 4. 19. Ioel. 4. 20. Ioel. 4. 21.

Καὶ

(1) Σχῆμα δὲ τὸν δαιτυμόνας κελεύει τοιοῦτον ἔχειν. αἱ ὀσφ. κτ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 274.
(2) Ταῦτα, ἁδεὶ τοῖς ἀνωτέρω διαφέροντα, εἰ μὴ τοῖς τῆς Γραφῆς ζητοῖς, ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ἃ κεῖται.
(3) Ἄνετοι μὲν αἱ χεῖρες. ἐν τῷ περὶ τῆς εἰς τὸν βίον Μωϋσ. θεωρ. βιβλ.
(4) Μαρτύρεται τῷ τρόπῳ, περὶ οὗ ἐνεργεῖται ἡ ζωή. αὐτ.

Καὶ τὰ ὑποδήματα ὑμῶν ἐν τοῖς ποσὶν ὑμῶν.

ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Τὰ δὲ ὑποδήματα, ὁ μὲν τῆς ἁγίας γῆς καὶ θεοσιβοῦς ψαύειν μέλλων, ἀποδυέσθω, καθὰ καὶ Μωσῆς ἐκεῖνος ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινά· ἵνα μηδὲν νεκρὸν φέρῃ, μηδὲ μέσον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. ὡς δὲ καὶ εἴτις μαθητὴς ἐπὶ τὸ Εὐαγγέλιον πέμπεται, φιλοσόφως καὶ ἀπερίτλως, ὃν δεῖ τῷ ἀχάλκῳ καὶ ἀράβδῳ καὶ μονοχίτωνι, ἔτι καὶ γυμνοποδεῖν· ἵνα φανῶσιν οἱ πόδες ὡραῖοι τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, καὶ ἄλλο πᾶν ἀγαθόν. ὁ δὲ φεύγων Αἴγυπτόν τε καὶ τὰ αἰγύπτια ὑποδεδέσθω τῆς τε ἄλλης ἀσφαλείας ἕνεκα, καὶ τῆς πρὸς τοὺς σκορπίους καὶ ὄφεις, οὓς πολλοὺς Αἴγυπτος τρέφει, ὥστε μὴ βλάπτεσθαι παρὰ τῶν τηρούντων τὴν πέρναν, οὓς πατεῖν ἐκελεύσθημεν.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. [Παρεσκευάσθαι χρὴ] χερσίτε καὶ ποσὶ, καὶ τῇ λοιπῇ πρὸς τὴν ὁδὸν ἀσφαλείᾳ, ὡς ἂν μὴ ταῖς ἀκάνθαις τοῦ βίου· ἄκανθαι δ' ἂν εἶεν αἱ ἁμαρτίαι· γυμνοῖστε καὶ ἀφυλάκτοις τοῖς ποσὶ βλαβείημεν, τὴν τῶν ὑποδημάτων σεῤῥότητα τῶν ποδῶν προβαλλώμεθα. ταῦτα δέ ἐσιν ὁ ἐγκρατὴς καὶ κατεσκληκὼς βίος, ὁ θραύων δι' ἑαυτοῦ καὶ περικλῶν τὰς τῆς ἀκάνθης ἁκμὰς, καὶ κωλύων ἐκ λεπῆστε καὶ ἀφανοῦς ἀρχῆς τὴν ἁμαρτίαν ἐπὶ τοῦ ἐντὸς ὠθεῖσθαι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σημαίνει δὲ τὸ ὑπόδημα τὴν ἑτοιμότητα τῆς γνώμης πρὸς τὸ βαδίζειν ἀμελητὶ πρὸς ὅπερ ἂν βάλοιτο Θεός. ἐπεὶ καὶ Παῦλος ἅτω νοήσας γράφει· καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐφεσ. 6. 15.

Καὶ αἱ βακηρίαι ὑμῶν ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν.

* ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Περὶ δὲ τῆς βακηρίας ἅτως ἔχω, καὶ τοῦ περὶ ταύτην αἰνίγματος. τὴν μὲν, ὑπερεικὴν οἶδα· τὴν δὲ, ποιμαντικὴν καὶ διδασκαλικὴν, καὶ τὰ λογικὰ πρόβατα ἐπιστρέφουσαν. ἀλλὰ σοὶ τοίνυν τὴν ὑπερείδουσαν ὁ νόμος διακελεύεται· μήπω τὸν λογισμὸν ὀκλάσῃς αἷμα Θεοῦ καὶ πάθος ἀκέων καὶ θάνατον, μήπω περιενεχθῇς ἀθέως, ὡς Θεοῦ σωήγορος· ἀλλ' ἀνεπαισχύντως καὶ ἀνενδοιάστως φάγε τὸ σῶμα, πίε τὸ αἷμα, εἰ τῆς ζωῆς ἐπιθυμητικῶς ἔχεις, μήτε τοῖς περὶ σαρκώσεως ἀπιστῶν λόγοις, μήτε τοῖς περὶ τὸ πάθος βλαπτόμενος· ἐρηρεισμένος ἴσασο, πάγιος, βεβηκὼς, ἐν μηδενὶ σαλευόμενος ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων, μηδὲ παθανότητος λόγοις παρασυρόμενος· ἐπὶ τὸ ὕψος αὐτοῦ σῆθι, ἐν ταῖς αὐλαῖς Ἱερουσαλὴμ σῆσον τοὺς πόδας· ἐπὶ τῆς πέτρας ἕρεισον, ἵνα μὴ σαλεύῃταί σε τὰ κατὰ Θεὸν διαβήματα.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἦτ' αὖ τῶν θηρίων ἀμυντικὴ βακτηρία, ὁ τῆς ἐλπίδος λόγος ἐσὶν, ᾧ καὶ τὸ κάμνον τῆς ψυχῆς ὑπερείδομεν, καὶ τὸ ὑλακτοῦν ἀμυνόμεθα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ῥάβδος δὲ ἡ μετὰ χεῖρας, τὴν ἀντισηρίζουσαν ἡμῶν ἐλπίδα, καὶ ἀνέχουσαν πρὸς ὑπομονὴν, ὑποφαίνει.

Καὶ ἔδεσθε αὐτὸ μετὰ σπουδῆς. πάσχα ἐσὶ Κυρίου.

ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ. Διατὶ φεύγουσιν ἐπιτελέσαι προσέταξε τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα; Ἀείμνησον ἐβουλήθη φυλαχθῆναι τῆς σωτηρίας τὴν μνήμην. διάτοι τοῦτο καὶ νομοθετῶν, ἔλεγεν· ἐὰν ἐρωτήσῃ σε ὁ υἱός σου, λέγων, τί ἐσι τὸ πάσχα; ἐρεῖς ὅτι ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ἐξήγαγε τοὺς πατέρας ἡμῶν Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ γῆς Αἰγύπτου. τούτου χάριν παρακελεύεται ταύτην ἐπιτελοῦντας τὴν ἑορτὴν, τῆς ὁδοιπορίας περικεῖσθαι τὸ σχῆμα. ἔσωσαν γάρ φησιν αἱ ὀσφύες ὑμῶν περιεζωσμέναι, καὶ τὰ ὑποδήματα ὑμῶν ἐν τοῖς ποσὶν ὑμῶν, καὶ αἱ βακτηρίαι ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν· καὶ ἔδεσθε αὐτὸ μετὰ σπουδῆς. πάσχα ἐσὶ Κυρίου. τὸ δὲ πάσχα ὁ μὲν Φίλων (1) ἡρμήνευσε, διαβατήρια· ὁ δὲ Ἰώσηπος, (2) ὑπερβασία· ὁ δὲ Σύμμαχος, ὑπερβάσεις· ὁ δὲ Θεοδοτίων, Φασέχ, αὐτὴν τὴν Ἑβραΐαν φωνὴν τεθεικώς. σημαίνει δὲ τὸ ὄνομα τῶν Ἑβραίων, πρωτοτόκων ἡ σωτηρία. παρεκελεύσατο γὰρ δέσμην ὑσσώπου λαβεῖν, καὶ τῷ αἵματι τοῦ θυομένου προβάτου ἐμβάψαντας τοὺς σταθμοὺς ἐπιχρίσαι καὶ τὴν φλιάν· ἵνα ὅτε εἰσέλθῃ ὁ ὀλοθρεύων πατάξαι τὰ πρωτότοκα τῶν Αἰγυπτίων, ἰδὼν τὸ αἷμα, ὑπερβῇ τῶν Ἑβραίων τὰς οἰκίας. ἐπειδὴ τοιούτων ἐδεῖτο σημείων ἡ ἀσώματος Φύσις, ἀλλ' ὅτι διὰ τοῦ συμβόλου ἐκείνου ἔδει μαθεῖν τὴν τοῦ Θεοῦ κηδεμονίαν, καὶ ἡμᾶς τὸν ἄμωμον ἀμνὸν θύοντας γνῶναι προδιαγραφέντα τὸν τύπον.

ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Κατὰ σπουδὴν μὲν, ἵνα μὴ πάθωμεν ὅπερ ὁ Λὼτ ἐκεῖνος ἀπηγόρευται παρὰ τῆς ἐντολῆς. μὴ περιβλεψώμεθα, μηδὲ ἰσῶμεν ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ, εἰς τὸ ὄρος ἀποσωθῶμεν, μὴ συμπαραληφθῶμεν τῷ σοδομιτικῷ καὶ ξυνῷ πυρὶ, μηδὲ εἰς σήλιν ἁλὸς παγῶμεν ἐκ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐπιστροφῆς. ὅπερ ἐργάζεται μέλλησις.

ΤΟΥ

(1) Τῷ δὴ μηνὶ τούτῳ περὶ τεσσαρεσκαιδεκάτην ἡμέραν μέλλοντος τοῦ σεληνιακοῦ κύκλου γίνεσθαι πλησιφαῆ, ἄγεται τὰ διαβατήρια, δημοφανὴς ἑορτὴ, τὸ Χαλδαϊστὶ λεγόμενον πάσκα. ἐν τῷ 3. λόγ. περὶ βίου Μωϋσ. σελ. 686.

(2) Θύω νῦν ἔτι κατὰ τὸ ἔθος ἅτω θύομεν, τὴν ἑορτὴν πάσχα καλοῦντες. σημαίνει δὲ ὑπερβασία, διότι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὁ Θεὸς αὐτοὺς ὑπερβὰς Αἰγυπτίοις ἐνεπέσκηψε τὴν νόσον. ἀρ. βιβλ. 2. κεφ. 5. περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολογ.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ πάσχα τῦτο τὸ μέγατε καὶ σεβάσμιον, Φάσκα τοῖς Ἑβραίοις προσαγορδύεται κατὰ τὶω ἐκείνων φωνίω. δηλοῖ δὲ ἡ φωνὴ τὶω διάβασιν· ἱσορικῶς μὲν, διὰ τὶω ἐξ Αἰγύπλε πρὸς τὶω Χαναναίαν φυγὶω καὶ μετανάσασιν· πνδυματικῶς δὲ, διὰ τὶω ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω, καὶ τὶω γλῦ τῆς ἐπαγγελίας πρόοδον καὶ ἀνάβασιν. ὅπερ δὲ πολλαχῦ τῆς Γραφῆς συμβὰν εὕρομεν, ἀπὸ τῶν ἀσαφεσέρων μεταποιηθέντα τινὰ τῶν ὀνομάτων ἐπὶ τὸ σαφέσερον, ἢ τῶν ἀγροικοτέρων ἐπὶ τὸ δξχημονέσερον, τῦτο κἀνταῦθα τεθεωρήκαμεν. τὸ γὰρ σωτηρίε πάθος ὄνομα τῦτο εἰναίτινες νομίσαντες, εἶτα ἐξελληνίζοντες τὶω φωνίω, κατὰ τὶω τὸ Φι πρὸς τὸ Πι, καὶ τὸ Κ πρὸς τὸ Χι μεταποίησιν, Πάσχα τὶω ἡμέραν προσηγορδύκασι. παραλαβῦσα δὲ ἡ σωήθεια τὶω φωνίω, ἰσχυροτέραν ἐποίησε, προσρεχύσης τῆς τῶν πολλῶν ἀκοῆς ὡς δυσεβεσέρῳ τῷ ῥήματι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μετὰ ωδῆς δὲ ἐαθίεσθαι τὸν ἀμνὸν [ἐπιτάτλει.] τὸ μὴ νωθρὸν μηδὲ παρειμένον ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς [ἀναφαίνεσθαι δεῖν τὸν ἐν μεθέξει γεγονότα Χριστῦ σαφῶς δὴ λίαν ὑποτυπῶν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Οὐχ ἁβροδίαιτόν τινα καὶ ἀνειμένον ὁρᾶσθαι βάλεται τὸν ἡγιασμένον διὰ Χριστῦ, ἀλλὰ σχῆμα τὸ τοῖς ὁδίταις πρέπον περιτίθησιν ὁ νόμος αὐτῷ, δύω ταῦτα κατὰ τὸ εἰκὸς ὑπεμφαίνων· ἢ γὰρ ὅτι διαβήσεταί ποτε καὶ δραμεῖται πρὸς ἀλήθειαν τὰ ἐν τύπῳ καὶ σκιᾷ· ἢ ὅτι προσήκει τὸν ἅπαξ μετεσχηκότα Χριστῦ, ὀργοῖς ὥσπερ καὶ δυτροχωτάτοις ποσὶ ταῖς εἰς τὸ ἀγαθὸν προθυμίαις ἀποκεχρημένον ἐπὶ πᾶσαν ἀρετὶω ἰέναι, τὶω ἐν κόσμῳ βδελυρὰν ἡδονὶω παρατρέχοντα.] ἐπάγει δὲ τὶω αἰτίαν τῦ δεῖν ὁρᾶσθαι τοιῦτον, πάσχα » λέγων ἐστὶ Κυρίῳ, τυτέστι διαβατήριον· διαβαίνομεν γὰρ ἀπὸ τῆς ἐν κόσμῳ ζωῆς εἰς θεοφιλῆ πολιτείαν· εἶτα καὶ τὸ ἐκ τύτε κέρδος.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀπὸ τῆς πράξεως ἐτέθη τῇ ἑορτῇ τὄνομα. καλεῖται γὰρ Φασὲ, ὅπερ ἐστὶ πλαλέσι τοῖς βήμασι χρῆσθαι. ὃ δήτινες ἐξελλήνισαν, διὰ τὸ Χριστῦ πάθος ὕτως εἰρῆσθαι νομίσαντες, καὶ Πάσχα τὸ Φασὲ πεποιήκασι.

ιβ. Καὶ διελεύσομαι ἐν γῇ Αἰγύπλῳ ἐν τῇ νυκλὶ ταύτῃ, καὶ πατάξω πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ Αἰγύπλῳ ἀπὸ ἀνθρώπε ἕως κλήνες· καὶ ἐν πᾶσι Θεοῖς Αἰγυπλίων ποιήσω τὴν ἐνδίκησιν. ἐγὼ Κύριος.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ἐν πᾶσι Θεοῖς. ἐσέβοντο γὰρ καὶ ἑρπετὰ καὶ ὄρνεα.

ιγ. Καὶ ἔσαι τὸ αἷμα ὑμῖν ἐν σημείῳ ἐπὶ τῶν οἰκιῶν, ἐν αἷς ὑμεῖς ἐσὲ ἐκεῖ. καὶ ὄψομαι τὸ αἷμα, καὶ σκεπάσω ὑμᾶς, καὶ ὐκ ἔσαι ἐν ὑμῖν πληγὴ τοῦ ἐκτριβῆναι, ὅταν παίω ἐν τῇ Αἰγύπλῳ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πᾶν μὲν πρωτότοκον ἐν γῇ Αἰγύπλε πατάξειν ἐπαγγέλεται, αὐτοῖς δὲ τοῖς τὸν ἀμνὸν βεβρωκόσιν ἐν σημείῳ γενέσθαι τὸ αἷμά φησιν, ὡς ὑπὸ σκέπλῳ ἐντεῦθεν εἶναι τὶω παρ' αὐτοῦ. κολάζει μὲν γὰρ ὁ Θεὸς τὸν ἀπειθῆ καὶ ἀνήκοον, καὶ τῆς ἁγιότητος ἀμέτοχον τῆς διὰ Χριστοῦ· γνωρίζει δὲ μόνος καὶ φροντίδος ἀξιοῖ τὰς κεχρισμένας τῷ αἵματι τοῦ ἀμνοῦ τοῦ ἀληθινοῦ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Δι' ὃ παρέσαι νοεῖν, ὡς ἐστὶν ἀμήχανον διὰ Μωσέως, ἢ νόμε καταργεῖσθαι θάνατον. ἐξίσησι δὲ τὸν ὁλοθρδτλῳ τὸ τίμιον αἷμα Χριστοῦ, καὶ ἀπαλλάτλει φθορᾶς τὰς ἡγιασμένας. ζωὴ γάρ ἐστιν ἐκ ζωῆς, καὶ Θεὸς τῶν ὅλων, ὡς ἐκ Θεοῦ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ὄψομαι τὸ » αἷμα, καὶ σκεπάσω ὑμᾶς. Ἵνα γνῶμεν, ὡς μυσήριον τὸ τελέμενον, αἰτίαν λέγει μὴ ἐπιβάλεσαν. ἆρα γὰρ εἰ μὴ τὸ αἷμα ἔβλεπεν, ὐκ ἐγίνωσκεν Ἰσδαίε καὶ Αἰγυπλίε διάκρισιν; καὶ μὶω παρῶ ἡ περιτομὴ, τὸ σημεῖον διακρίνεσα. τῦτο σύμ- » φωνον τῷ παρὰ τῷ Ἰεζεκιήλ· ἐφ' ὃ δὲ τὸ Ἰεζ. 9. 6. » σημεῖόν ἐστι, μὴ ἀποκλείνητε. ἵνα εἴπωμεν, ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπε σε Κύριε.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὁρᾷς, ὅτι ἄνδς αἵματος ὐκ οἷόν τε ἦν γενέσθαι σωτηρίαν, ὔτε τοῖς πρώτοις, ὔτε τοῖς ἑκάτοις. (1)

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καθάπερ οἱ ἀνδριάντες οἱ βασιλικοὶ, εἰ καὶ ἄψυχοι, ἀλλ' ὅμως τὰς καταφδγόντας ἐμψύχες καὶ αἴθησιν ἔχοντας ἀνθρώπες σώζεσιν, ὐκ ἐπειδὴ εἰκόνες εἰσὶν, ἀλλ' ὅτι τοῦ βασιλέως· ὕτω δὴ καὶ τὸ αἷμα τοῦ ἀμνοῦ ἀνθρώπες ἔσωσεν, (2) ἀλλ' ὅτι τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ τύπος ἦν.

ιδ. Καὶ ἔσαι ἡ ἡμέρα αὕτη ὑμῖν μνημόσυνον, καὶ ἑορτάσετε αὐτὴν ἑορτὴν Κυρίῳ εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν· νόμιμον αἰώνιον ἑορτάσετε αὐτήν.

ιε. Ἑπτὰ ἡμέρας ἄζυμα ἔδεσθε· ἀπὸ δὲ τῆς πρώτης ἡμέρας ἀφανιεῖτε ζύμην ἐκ τῶν οἰκιῶν. πᾶς ὃς ἂν φάγῃ ζύμην, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐξ Ἰσραὴλ, ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς πρώτης, ἕως τῆς ἡμέρας τῆς ἑβδόμης.

ΤΟΥ

(1) Τοῖς ὑσέροις. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

(2) Ἴσ. ὐχ ὅτι αἷμα, ἀλλ' ὅτι τοῦ αἵματος, κτ. ταῦτα δὲ ἄλλως πως σωτεταγμένα ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. κεῖται.

** ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Ἐντεῦθεν ἄρσις τῆς ζύμης ἐπλαήμερος· ἔτος γὰρ μυσικώτατος ἀριθμῶν, καὶ τῷ κόσμῳ τέτῳ σύσοιχος· τῆς παλαιᾶς καὶ ὀξώδους κακίας, ἃ γὰρ τῆς ἀρτοποιΐτε καὶ ζωτικῆς· ἵνα μηδὲν αἰγύπλιον ἐπισιτιζώμεθα Φύραμα, καὶ λείψανον Φαρισαϊκῆς καὶ ἀθέε διδασκαλίας.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐφ' ἑπλᾶ δὲ ὅλαις ἡμέραις ἄρτοις ἀζύμοις τρέφεθαι κελεύει τὰς τὸν ἱερὸν Φαγόντας ἀμνόν· καθαρωτάταις ἐπιθυμίαις καὶ πάσης Φαυλότητος ἀπωκισμέναις τῷ ἑαυτῶν ψυχῷ ἀποτρέφειν ἀναπείθων τὰς ἡγιασμένας [διὰ Χρισ8.]

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διὰ τέτο καὶ ἡμῖν ὁ θεῖος παρακελεύεται Παῦλος, βοῶν,
1. Κορ. 5. 7, 8. ἐκκαθάρατε τῷ παλαιὰν ζύμῳ, ἵνα ἦτε
» νέον Φύραμα, καθὼς ἐσὲ ἄζυμοι. καὶ ἐπή-
» γαγε· καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν
» ἐτύθη χρισός. καὶ προσέθεικεν· ὥσε ἑορ-
» τάζωμεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύ-
» μῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις
» εἰλικρινείας, [καὶ ἀληθείας.]

ιε. Καὶ ἡ ἡμέρα ἡ πρώτη, κεκλήσεται ἁγία· καὶ ἡ ἡμέρα ἡ ἑβδόμη, κλητὴ ἁγία ἔσαι ὑμῖν.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Κλητῷ ἁγίαν καλεῖ τῷ ἐκ Θεᾶ κληθεῖσαν, ἐκ ἐξ ἀνθρώπων. ἢ ἔτως. ἡ πρώτη, ἁγία· ἡ δὲ ἑβδόμη, κλητὴ ἁγία. ἢ μᾶλλον ἐν τῇ πρώτῃ ἐ γίνεται κλῆσις καὶ σωαγωγὴ, ἀλλ' ἕκασος ἐν οἴκῳ μένων ἐᾶται τὸ πρόβατον· ἐν δὲ τῇ ἑβδόμῃ, κλῆσις γίνεται, καὶ σωαγωγὴ λαῶν. ἀμΦότεραι δὲ ὁμοίως ἅγιαι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἁγία δὲ ἡ πρώτη καὶ ἑβδόμη καλείθω, Φησὶν, ἡμέρα. ἅγιος γὰρ ἡμῶν ὁ ἐν ἀρχῇ τῆς γενέσεως χρόνος, ἐν παραδείσῳ διατωμένε τῷ Ἀδάμ. ἅγιος δὲ πάλιν ὁ ἐν ἐχάτοις διὰ χρισᾶ, δικαιᾶντος ἐν πίσει ἡμᾶς, καὶ εἰς ὅπερ ἦμεν ἐν ἀρχαῖς ἀνακομίζοντος. ἐκὲν ὅλον ἡμῖν ἐν τέτοις τὸ περὶ τᾶ Σωτῆρος ἡμῶν προανετυπᾶτο μυσήριον. διὸ καλῶς πρὸς
Ἰωάν. 5. 46. Ἰσδαίους αὐτός Φησιν· εἰ ἐπισεύετε Μωσῇ,
» ἐπισεύετε ἂν ἐμοί. περὶ γὰρ ἐμᾶ ἐκεῖνος
» ἔγραψε.

Πᾶν ἔργον λατρευτὸν ἐ ποιήσετε ἐν αὐταῖς, ωλὴν ὅσα ωοιηθήσεται ωάσῃ ψυχῇ, τᾶτο μόνον ωοιηθήσεται ὑμῖν.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ἀντὶ τᾶ, τῷ πρὸς τὸ σῶμα ἡδυπάθειαν, καὶ ὅσα περὶ τῷ τᾶ βίε ὕλλω ἀχολεῖται περὶ τῷ βάναυσον ἐργασίαν, τᾶτο μὴ ποιεῖτε. τᾶτο γάρ ἐσι λατρευτόν. ὅσα δὲ πρὸς ὠΦέλειαν ὁρᾷ ψυχῆς, ποιεῖν ὁ νόμος ἐ κωλύει. διὸ τὸ πεπλωκὸς πρόβατον εἰς βόθρον ἐκ ἀπηγόρευται ἀναασᾶν. διὰ τᾶτο καὶ ἡ περιτομὴ ἐν σαββάτῳ ἐγένετο, ὡς πνευματικήτις ἔσα πρᾶξις. ὁ γὰρ περιτεμνόμενος τὸν ἐξ ἡδονῆς καὶ ὕπνε Φθειρόμενον ἄνθρωπον ἀποτίθεται τῇ τῆς ἀκροβυσίας ἀποβολῇ. ἥτις ἐσὶ τύπος τᾶ βαπίσματος.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Λατρευτὸν ἔργον ἐσὶν ὃ μὴ πρὸς ὠΦέλειαν ψυχῆς, πρὸς δὲ τὸ σαρκικὸν ἡδυπάθειαν βλέπει. ὅ ἐσιν ἐμπορία, γεωργία, καὶ τὰ ὅμοια.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ ἀργεῖν ἐπιτάξας ὁ νόμος, προσέθηκεν, ὅτι ποιηθήσεται παρὰ πάντων, ὅσα περ ἂν ποιηθείη πάσῃ ψυχῇ, τέτεσι τὰ Φυσικά τε καὶ ἀναγκαῖα. νόμον γὰρ ἡ Φύσις οἶδε μόνον τὸν ἑαυτῆς, καὶ παντὸς ἑτέρε κατεξανίσαται νόμε. διακωλύεται δὲ τὸ σύμπαν ὑπ' ἡδονὸς πρὸς τὸ τὰ αὐτῷ τεταγμένα πληρᾶν. χρῆμα δὲ Φυσικόν τε καὶ ἀναγκαῖον ἡ τροΦή. (1)

ιζ. Καὶ Φυλάξεσθε τὴν ἐντολὴν ταύτην· ἐν γὰρ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἐξάξω τὴν δύναμιν ὑμῶν ἐκ γῆς Αἰγύπλε. καὶ ποιήσετε τὴν ἡμέραν ταύτην εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν νόμιμον αἰώνιον.

ιη. Ἐναρχομένε τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τᾶ μηνὸς τᾶ πρώτε, ἀΦ' ἑσπέρας ἔδεσθε ἄζυμα, ἕως ἡμέρας μιᾶς καὶ εἰκάδος τᾶ μηνὸς, ἕως ἑσπέρας.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐκᾶν ἡ ἡμέρα ἀπὸ τῆς ἑσπέρας ἄρχεται. ἔτω γὰρ καὶ δεῖ. ἐπείπερ καὶ ἀπὸ τᾶ δρόμε τῆς σελήνης τῷ ἀριθμησιν ποιέμενοι τᾶ μηνὸς, τότε ὀΦείλομεν ἄρχεθαι τῆς ψήΦε τῶν ἡμερῶν τῶν ἑπλᾶ, ἀπὸ ιέ, ἕως τῆς κά. σημειωτέον δὲ, ὅτι τῷ νύκλα καὶ τῷ ἡμέραν, μίαν ἡμέραν καλεῖ διὰ τῷ ἀνάσασιν.

ιθ. Ἑπλᾶ ἡμέρας ζύμη ἐχ εὑρεθήσεται ἐν ταῖς οἰκίαις ὑμῶν. πᾶς ὃς ἂν Φάγῃ ζυμωτὸν, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ συναγωγῆς ὑῶν Ἰσραὴλ, ἔν τε τοῖς γειώραις, καὶ τοῖς αὐτόχθοσι τῆς γῆς.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐξολοθρεθήσεται ἄνθρωπος ἕνεκεν ζύμης. καὶ ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ὁ χρηματίζων τὰς νόμας, ὡς ὀλοθρεύει μοιχὸν, ὡς ὀλοθρεύει πόρνον, ἔτως ὀλοθρεύει τὸν ἔχοντα ζύμῳ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτᾶ ἐν τῇ τῶν ἀζύμων ἡμέρᾳ. τᾶτο κατὰ Θεόν ἐσι; τᾶτο κατὰ νόμον τὸν ἀράνιόν ἐσιν; ἀλλ' εἴποιμι ἄν, ὅτι ἐὰν ἔχῃς ζύμῳ πονηρίας, καὶ μὴ ἐξολοθρεύσῃς πᾶσαν ζύμῳ κακίας ἀπὸ τᾶ ἡγεμονικᾶ σε· τᾶτο γάρ ἐσιν ἡ ἀληθινὴ οἰκία σε· ὁ Θεὸς τῶν ὅλων νομοθετεῖ ἐξολοθρευθῆναί σε, μὴ ἀποβαλόντα τῷ ζύμῳ τῷ παλαιὰν ἀπὸ σεαυτᾶ. χρὴ γάρ σε ἐλθόντα εἰς τὸν καιρὸν τῶν νέων, νέον γενόμενον, μηδὲν
» ἔχειν ἀρχαῖον. τὰ ἀρχαῖα παρῆλθον, 2. Κορ. 5. 17.
καὶ τὰ ἑξῆς. ὅρα πῶς ἔδει ἑορτάζειν ἐν μιῷ τῶν νέων τῷ ἑορτῷ τῶν ἀζύμων.

(1) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ἐχ εὕρηται.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἄνωθεν δὲ προμεμήνυκε τὴν τῶν ἐθνῶν σωτηρίαν ὁ τῶν ὅλων Θεός. καὶ γὰρ τοὺς προσηλύτους μεταλαγχάνειν τοῦ πάσχα προσέταξε. γειώραν γὰρ τὸν προσήλυτον προσηγόρευσε, καὶ ἰσονομίας αὐτῷ μετέδωκε. ἔσται γάρ-
» φησιν ὥσπερ ὁ αὐτόχθων τῆς γῆς.

κ. Πᾶν ζυμωτὸν οὐκ ἔδεσθε· ἐν παντὶ κατοικητηρίῳ ὑμῶν ἔδεσθε ἄζυμα.

κα. Ἐκάλεσε δὲ Μωϋσῆς πᾶσαν γερουσίαν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἀπελθόντες, λάβετε ὑμῖν πρόβατα ἑαυτοῖς κατὰ συγγενείας ὑμῶν, καὶ θύσατε τὸ πάσχα.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸν μὲν πρῶτον περὶ τοῦ πάσχα νόμον, ὁ Κύριος ἐχρημάτισε πρὸς Μωϋσῆν τε καὶ Ἀαρών· τὸν δὲ δεύτερον, Μωϋσῆς ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ πνεύματος οὐ πᾶσι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, τῇ δὲ γερουσίᾳ μόνον ἐντέλλεται.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ κατ' οἴκους πατριῶν, ἤτοι κατὰ συγγενείας λαμβάνεσθαι τὸν ἀμνὸν, ὑποφήνειεν ἂν οἶμαί που τῆς πνευματικῆς οἰκειότητος τὸ ὡς ἐν πίστει τε καὶ ὁμονοίᾳ ταυτόν. οὐ γὰρ τοῖς ἐξίτηλα φρονεῖν ἠρημένοις συνεορτάσομεν, οὐδὲ τοῖς ἕτερα ἅττα παράγε τὸ ὀρθῶς ἔχον καὶ ἀληθῶς φρονεῖν εἰωθόσι κοινωνήσομεν τῆς ἁγίας καὶ ζωοποιοῦ θυσίας, ἀλλὰ τοῖς ὁμόφροσί τε καὶ ἀδελφοῖς ὡς ἐν ἑνότητι πνεύματος, καὶ ἐν ταυτότητι πίστεως.

κβ. Λήψεσθε δὲ δέσμην ὑσσώπου, καὶ βάψαντες ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ παρὰ τὴν θύραν, καθίξετε τῆς φλιᾶς, καὶ ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν σταθμῶν ἀπὸ τοῦ αἵματος ὅ ἐστι παρὰ τὴν θύραν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸν ὕσσωπον πόαν εἶναί φασι, καὶ δὴ καὶ ἰατρῶν θαυμάζουσι παῖδες, ὡς οὐχ ἀνικάνως ἔχουσαν εἴς γε τὸ δύνασθαι καὶ μάλα γενικῶς τὴν ἐν σπλάγχνοις ἐκτήκειν ἀκαθαρσίαν, καὶ καταλεπτύνειν εὖ μάλα τὰ τῶν φλεγμάτων συμπεπηγότα, διάτοι τὸ τῆς ἐνούσης αὐτῇ φυσικῆς θερμασίας εὐσθενές. συνῆπται δὴ οὖν, καθάπερ ἔφην ἀρτίως, τῇ ὑσσώπῳ τὸ αἷμα, πλαγίως ἡμῖν τοῦ τύπου σημαίνοντος, ὡς οὐ μόνον ἡμᾶς ἀπαλλάττει φθορᾶς τὸ τίμιον αἷμα χριστοῦ, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἁπάσης ἀκαθαρσίας τῆς εἰς τὸ εἴσω κεκρυμμένης· ἀποψύχεσθαι μὲν οὐκ ἐᾷ πρὸς τὸ ῥάθυμον, ζέοντας δὲ μᾶλλον ἀποτελεῖ τῷ πνεύματι.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Θύραν δὲ νοήσεις τῆς ἀρτίως εἰρημένης οἰκίας τὰς ἐν ἡμῖν αἰσθήσεις, δι' ὧν ταῖς ἁπάντων καρδίαις ἡ τῶν πραγμάτων διακονεῖται ποιότης, καὶ ἡ τῶν ἐπιθυμιῶν ἀμέτρητος ἐπιχεῖται πλη-
A θύς. θυρίδας δὲ αὐτὰς καλεῖ ὁ προφήτης
» Ἰωὴλ, λέγων, καὶ εἰσελεύσονται κλέπται Ἰωὴλ. 2. 9.
» διὰ τῶν θυρίδων ἡμῶν. οὐ γὰρ ἦσαν κατακεχρισμέναι τῷ αἵματι τοῦ χριστοῦ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Δοκεῖ δὲ καὶ τὸ καθ' ἱστορίαν σημαίνειν τὸν ὕσσωπον, ᾧ περιθέντες σπόγγον ὄξους διψῶντι τῷ Σωτῆρι προσήνεγκαν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Φλιᾶς μὲν, ὡς ἀποδέ-
B δωκέτις τῶν πρὸ ἡμῶν, τοῦ λογικοῦ· ἀμφοτέρων δὲ τῶν σταθμῶν, θυμικοῦ, καὶ ἐπιθυμητικοῦ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐ γὰρ ἐντὸς γενόμενον τὸν ὀλοθρευτὴν δι' ἐπινοίας ἐκβάλλομεν, ἀλλ' ὅπως ἂν μηδὲ τὴν ἀρχὴν παρεισδύῃ, φυλακὴν διὰ τοῦ νόμου ποιούμεθα. φυλακὴ δέ ἐστι καὶ ἀσφάλεια τὸ τῷ αἵματι τοῦ ἀμνοῦ τήν τε φλιὰν καὶ τοὺς σταθμοὺς τῆς εἰσόδου κατασημαίνεσθαι. (1).

Γ **Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐξελεύσεσθε ἕκαστος τὴν θύραν τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἕως πρωΐ.**

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Θύρα τῆς οἰκίας ἡμῶν
» ἐστὶν ὁ χριστὸς, ὁ εἰπὼν, ἐγώ εἰμι ἡ θύρα· Ἰωάν. 10. 9.
οἰκία δὲ ἡ ἐκκλησία. εἴτις οὖν βούλεται μηδὲν παθεῖν ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ, μὴ ἐξελθέτω τὴν θύραν τῆς οἰκίας αὐτοῦ, μηδὲ ἀναχωρείτω ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. ἐκκλη-
Δ σία δέ ἐστιν, οὐχὶ τὸ εἶναι ἐν τῷ οἴκῳ, ἔνθα δοκοῦσι συνάγεσθαι οἱ τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τὸ διάνοιαν εἶναι ἐν αὐτοῖς τοῦ πράττειν ἔργα, ἃ κελεύεταί τις ποιεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Μηδεὶς ἔξω γενέσθω τῆς θύρας τοῦ οἴκου αὐτοῦ, τουτέστι μὴ ἐξέρχεσθε ἑαυτῶν. ὅταν γὰρ ἐν τοῖς πάθεσι γενώμεθα, ἐξερχόμεθα ἀπὸ τῆς θύρας· ὅτε δὲ παρ' αὐτοῖς ἐσμὲν, συστρέψαντες ἑαυτῶν τὸν νοῦν, καὶ τὸν λόγον ἔχομεν
E ἔνδον τῆς οἰκίας, καὶ οὐκ ἐξερχόμεθα τῆς θύρας. (2)

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὅτι δὲ ἀναγκαῖον καὶ λυσιτελὲς τοῖς γε ἅπαξ ἠξιωμένοις μεταλαχεῖν τοῦ χριστοῦ τὸ ἀσφαλῆ τε καὶ ἀνεξίτητον ποιεῖσθαι φιλεῖν τὴν ἐν ἁγιασμῷ ζωὴν, ὑποσημαίνει πάλιν ὁ νόμος, εἴσω καθίζων θυρῶν τοὺς τὸν ἀμνὸν κατεδηδοκότας, ἵνα μὴ τοῖς Αἰγυπτίοις συνολοθρευθεῖεν, τῶν οἴκων ἐκβεβηκότες. ἐν-
Z δοιάσαι γὰρ οὐ θέμις ὡς ἁπαστισοῦν τῶν τελούντων ἐν ἡγιασμένοις οἶκον ὥσπερ τινὰ τὴν ἀρετὴν ἔχων, εἰ ἐξοίχοιτό πως ἁγιασμοῦ, συνδιολεῖται τοῖς ἄλλοις καὶ συνυποκείσεται ταῖς ποιναῖς, αἵπερ ἂν ἐπιφέροιντο τοῖς τὴν ἀσελγῆ καὶ ἀνίατον κατηῤῥωστηκόσι ζωήν. ταύτητοι καὶ ὁ θε-
» σπέσιος ἡμῖν μελῳδὸς, μὴ συναπολέσῃς, Ψαλ. 25. 9, 10.
» φησὶ, μετὰ ἀσεβῶν τὴν ψυχήν μου, καὶ
» μετὰ ἀνδρῶν αἱμάτων τὴν ζωήν μου, ὧν ἐν
H » χερσὶν αἱ ἀνομίαι. ἄθρει δὴ οὖν ὅπως, οὐκ
» ἐξελεύσεσθε, φησὶ, τὴν θύραν τοῦ οἴκου
» ὑμῶν ἕως πρωΐ. νυκτὶ μὲν γὰρ παρεικάζει τὸ

(1) Τὰ ἀτὰ καὶ ὁ Νύσσης (ἐν τῇ θεωρ. εἰς τὸν τοῦ Μωϋσ. βίον.) ὧν μέρ. ἐν τῷ 7. ἐδ. τοῦ δε τοῦ κεφ.
(2) Ἐν τοῖς ἐκδεδομ. οὐχ εὕρηται· ἀλλ' οὐδ' ἔοικε τῶν τοῦ Κυρίλ.

τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν, τὸν αἰῶνα τὸν ἐνεσηκότα· ἡμέραν δὲ αὖ ἔσεσθαι προσδωκομένω, αἰῶνα τὸν μέλλοντα. Καὶ μετ' ὀλίγα. Οὐκοῦν τὸ μέχρι παντὸς τοῦ βίου, κατασημαίνειν ἂν τὸ, ἕως πρωΐ, τουτέστιν ἕως ἂν ὁ μέλλων ἀναδειχθείη καιρός. πῶς δ' ἂν καὶ τοῦτο γένοιτο πρὸς ἡμῶν; ἐν γὰρ τῷ τέλει τῆς ἑκάστου ζωῆς, μονονουχὶ καὶ εἰσβέβηκεν ὁ μέλλων αἰών· ἅπερ ἐστὶν ἀληθὲς, ὅτι δεδικαίωται μὲν ἀπὸ ἁμαρτίας ὁ θάνατον ὑποδύς. συνέκλεισε γὰρ ὁ Θεὸς κατ' αὐτοῦ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, τετήρηται δὲ τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ· καὶ ὡς ἂν ἔχοι τῷ ἰδίῳ τέλει καταληφθείς, οὕτω καὶ παρασήσεται.

Ἰώβ. 3. 23.

κγ. Καὶ παρελεύσεται Κύριος παταξαι τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ ὄψεται τὸ αἷμα ἐπὶ τῆς Φλιᾶς, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν σταθμῶν· καὶ παρελεύσεται Κύριος τὴν θύραν, καὶ οὐκ ἀφήσει τὸν ὀλοθρεύοντα εἰσελθεῖν εἰς τὰς κδ. οἰκίας ὑμῶν παταξαι. Καὶ φυλάξασθε τὸ ῥῆμα τοῦτο νόμιμον σεαυτῷ, κε. καὶ τοῖς υἱοῖς σου ἕως αἰῶνος. Ἐὰν δὲ εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν, ἣν ἂν δῷ Κύριος ὑμῖν, καθότι ἐλάλησε, φυλάξασθε τὴν λατρείαν ταύτην. Καὶ κς. ἔσται ἐὰν λέγωσι πρὸς ὑμᾶς οἱ υἱοὶ ὑμῶν, τίς ἡ λατρεία αὕτη;

κζ. Ἐρεῖτε αὐτοῖς, θυσία τὸ πάσχα τοῦτο Κυρίῳ, ὃς ἐσκέπασε τοὺς οἴκους τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐν Αἰγύπτῳ, ἡνίκα ἐπάταξε τοὺς Αἰγυπτίους, τοὺς δὲ οἴκους ἡμῶν ἐρρύσατο. καὶ κύψας ὁ λαὸς προσεκύνησε.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημείωσαι, ὅτι θυσία ἐστὶ τὸ πάσχα, καὶ ὅτι οἱ μὴ ἱερεῖς οὐ δύνανται ποιῆσαι τοῦτο· ὅμως ἐν τῷ Δευτερονομίῳ ἐν μόνῃ τῇ ἐκλελεγμένῃ πόλει λέγει θύεσθαι τὸ πάσχα.

Δευτ. 16. 6.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐπεὶ ἅπαξ ἦσαν ἀναίσθητοι καὶ ἀγνώμονες, τῇ ὑποθέσει τῶν ἑορτῶν ἐγκαλέδησε τῶν δωρεῶν τὰ ὑπομνήματα ὁ Θεός· καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ » πάσχα θύειν ἐκέλευσεν, ἵνα ἐάν σε ἐρωτήσῃ, φησὶν, ὁ υἱός σου, τί ἐστι τὸ πάσχα τοῦτο; εἴπῃς, ὅτι τῷ προβάτῳ τὸ αἷμα ἐπέχρισαν ταῖς θύραις ποτὲ ἡμῶν οἱ πρόγονοι ἐν Αἰγύπτῳ, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρεύων ἐλθὼν καὶ ἰδὼν τολμήσῃ εἰσπηδῆσαι, καὶ ἐπαγάγῃ πληγήν. καὶ ἕως ἡ ἑορτὴ λοιπὸν ὑπόμνησις σωτηρίας διηνεκής. μᾶλλον δὲ οὐ τοῦτο μόνον ἐκέρδαινον, ὅτι τῶν παλαιῶν αὐτοὺς ἀνεμίμνησκον εὐεργετημάτων, ἀλλὰ καὶ ἕτερον μεῖζον, ὅτι τὰ μέλλοντα προδιετύπου. καὶ γὰρ τύπος ἦν ἐκεῖνος ὁ ἀμνὸς ἑτέρου ἀμνοῦ πνευματικοῦ, καὶ πρόβατον προβάτου· καὶ τὸ μὲν ἦν σκιὰ, τὸ δὲ ἀλήθεια.

κη. Καὶ ἀπελθόντες, ἐποίησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ καθὰ ἐνετείλατο Κύριος τῷ Μωϋσῇ καὶ Ἀαρών, οὕτως ἐποίησαν.

κθ. Ἐγενήθη δὲ μεσούσης τῆς νυκτὸς, καὶ Κύριος ἐπάταξε πᾶν πρωτότοκον ἐν ὅλῃ γῇ Αἰγύπτου, ἀπὸ πρωτοτόκου Φαραὼ τοῦ καθημένου ἐπὶ θρόνου, ἕως πρωτοτόκου τῆς αἰχμαλωτίδος τῆς ἐν τῷ λάκκῳ, καὶ πᾶν πρωτότοκον κτήνους.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. (1) Δι' Ἀγγέλων γὰρ ὁ Θεὸς τὰς θανατηφόρους ταύτας ἐπάγει πληγὰς, ὡς καὶ [ἐν] ταῖς Βασιλείαις ἔγνωμεν πῶς ἐν μιᾷ νυκτὶ ὁ Ἄγγελος ἀνεῖλε τῶν Ἀσσυρίων ρπέ χιλιάδας.

4. Βασ. 19. 35.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τῶν Αἰγυπτίων ἀνεῖλε τὰ πρωτότοκα; Ἐπειδὴ πρωτόγονον ὄντα τοῦ Θεοῦ τὸν Ἰσραὴλ, ἄγαν σκληρῶς ἐκεῖνος ἐδουλαγώγει· τοῦτο γὰρ καὶ » αὐτὸς εἴρηκεν ὁ δεσπότης Θεὸς, υἱὸς πρω- » τότοκός μου Ἰσραήλ· μάλα δικαίως τὰ τῶν Αἰγυπτίων πρωτότοκα θανάτῳ παρέπεμψεν. ἰσέον μέντοι, ὡς ὁ πρωτόγονος καὶ ἀδελφὸς ἔχει. ὁ γὰρ πρωτόγονος, ἢ πρωτότοκος πολλῶν ἐστὶ πρῶτος. γινωσκέτω τοίνυν ὁ Ἰσραὴλ, ὡς πρῶτος μὲν τοῦ Θεοῦ λαὸς ἐχρημάτισε· πεπιστευκότα δὲ τὰ ἔθνη, ἃ μόνου τῆς σωτηρίας τετύχηκεν, ἀλλὰ καὶ τῶν πρωτοτοκίων ἀπήλαυσε. » λαὸς γὰρ λαοῦ ὑπερέξει· καὶ ὁ μείζων δου- » λεύσει τῷ ἐλάσσονι.

Ἐξόδ. 4. 22.

Γεν. 25. 23.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Πολλαχοῦ οἱ λάκκοι ὀνομάζονται τὰ ὑπόγεια ὀρύγματα, εἰς Φυλακὴν δεσμίων ἐπιτετηδευμένα. ὅτω » γὰρ εἴρηται ἐν τῇ ἐξόδῳ· ἀπὸ πρωτοτόκου » Φαραὼ. ἕως πρωτοτόκου τῆς αἰχμαλωτί- » δος τῆς ἐν τῷ λάκκῳ.

λ. Καὶ ἀνέστη Φαραὼ νυκτὸς, καὶ πάντες οἱ θεράποντες αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ ἐγενήθη κραυγὴ μεγάλη ἐν πάσῃ γῇ Αἰγύπτου· οὐ γὰρ ἦν οἰκία, ἐν ᾗ οὐκ ἦν ἐκεῖ τεθνηκώς.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Σωέβη καὶ διὰ τοῦτο κοινοπραγίαν τοῦ πάθους ἁπάντων ἀθρόως ὁμοθυμαδὸν ἐκβοησάντων, ἕνα θρῆνον ἀπὸ περάτων ἐπὶ πέρατα συνηχῆσαι κατὰ πάσης τῆς χώρας. καὶ μέχρι μὲν ἐν ταῖς οἰκίαις διέτριβον, ἀγνοῶν ἕκαστος τὸ τοῦ πλησίον κακὸν, ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ μόνον ἦσαν· προελθὼν δὲ καὶ γνοὺς τὰ τῶν ἄλλων, διπλοῦν πένθος πρὸς τῷ ἰδίῳ καὶ τὸ κοινὸν οὐθυς ἐλάμβανεν, ἐπ' ἐλάττονι καὶ κατοτέρῳ μεῖζον καὶ βαρύτερον, ἅτε καὶ τοῦ ἐλπίδα τῆς παραμυθίας ἀφηρημένος.

(1) Τοῦ Ὠριγάνους ἐστὶν. ὃ γὰρ ἐν τοῖς τοῦ Κυριλ. ἀλλ' ἐν τοῖς τοῦ Ὠριγ. ἑκδεδομ. κεῖται.

ρημένος. τὶς γὰρ ἔμελλε παρηγορεῖν ἕτερον, αὐτὸς ὢν τοῦδε χρεῖος;

ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Ἐντεῦθεν ἡ τελευταία καὶ βαρυτάτη τοῖς διώκταις πληγὴ, καὶ νυκτὸς ὄντως ἀξία. καὶ θρηνεῖ τὰ πρωτότοκα τῶν οἰκείων λογισμῶν καὶ
Ἡσ. 48. 14. πράξεων Αἴγυπτος· ὃ καὶ σπέρμα χαλδαϊκὸν ἐξαιρόμενον τῇ Γραφῇ καλεῖται, καὶ
Ψαλ. 136. 9. νήπια βαβυλώνια τῇ πέτρᾳ προσκροτούμενα καὶ λυόμενα, καὶ βοῆς πάντα μεστὰ, καὶ κραυγῆς Αἰγυπτίοις. καὶ ἡμῶν ἀποχωρήσει τηνικαῦτα ὁ ἐκείνων ὀλοθρευτὴς, αἰδοῖ καὶ φόβῳ τοῦ χρίσματος.

λα. Καὶ ἐκάλεσε Φαραὼ Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν νυκτὸς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἀνάστητε, καὶ ἐξέλθετε ἐκ τοῦ λαοῦ μου, καὶ ὑμεῖς, καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ· βαδίζετε, λατρεύετε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν, καθὰ λέγετε.

ΑΔΗΛΟΥ. Τινὲς δὲ λέγουσι, πῶς Μω-
Ἐξόδ. 10. 29. σῆς εἰπὼν, οὐκ ἔτι ὀφθήσομαί σοι εἰς πρό-
„ σωπον, νῦν ἔρχεται πρὸς αὐτόν; Καὶ τό-
„ τε ὡς ὑπακούων τῷ Φαραὼ εἶπεν, εἴρηκας, ἀντὶ τοῦ ὃ λέγεις ποιῶ· καὶ νῦν καλούμε-
„ νος, μονονουχὶ λέγει, εἴρηκας, ἰδοὺ πάλιν ὀφθήσομαί σοι, ὡς βασιλεῖ ὑπακούων, κατὰ
Τίτ. 3. 1. τὸ, ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις, καὶ τὰ ἑξῆς.

λβ. Καὶ τὰ πρόβατα, καὶ τοὺς βόας ὑμῶν ἀναλαβόντες πορεύεσθε, εὐλογήσατε δὲ κἀμέ.

λγ. Καὶ κατεβιάζοντο οἱ Αἰγύπτιοι τὸν λαὸν σπουδῇ ἐκβαλεῖν αὐτοὺς ἐκ τῆς γῆς· εἶπαν γὰρ, ὅτι πάντες ἡμεῖς ἀποθνήσκομεν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὅπερ δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις φιλεῖ, τὰ παρόντα νομίσαντες ἀρχὴν εἶναι μειζόνων, καὶ περὶ τῆς τῶν ἔτι ζώντων ἀπωλείας καταδείσαντες, συνέδραμον εἰς τὰ βασίλεια δεδακρυμένοι, καὶ τὰς ἐσθῆτας περιεῤῥηγμένοι κατεβόων τοῦ βασιλέως, ὡς πάντων αἰτίου τῶν συμβεβηκότων δεινῶν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Εἶτ' ἄλλος ἄλλον παρεκάλει τὸν λεὼν μετὰ πάσης σπουδῆς ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας ἐξελαύνειν, καὶ τὸ μίαν ἡμέραν, μᾶλλον δὲ ὥραν αὐτὸ μόνον κατασχεῖν, πρὸς ἀνήκεστον τιμωρίαν τιθέμενοι.

λδ. Ἀνέλαβε δὲ ὁ λαὸς τὸ ἄλευρον (1) αὐτῶν πρὸ τοῦ ζυμωθῆναι τὰ φυράματα αὐτῶν ἐνδεδεμένα ἐν τοῖς ἱματίοις αὐτῶν, ἐπὶ τῶν ὤμων.

* ΚΥΡΙΑΛΟΥ. Οὐ γὰρ οἶμαι δεῖν τοὺς τῷ Θεῷ κολλᾶσθαι μέλλοντας οἰκειότητά τε πρὸς αὐτὸν ᾑρημένους, κακίας λείψανον ἐπιφέρεσθαι κοσμικῆς, οὔτε μὴν ἀλλοτρίαις

A. καὶ ἀνιέροις ἐφοδιάζεσθαι τροφαῖς, δῆλον δὲ ὅτι ταῖς νοηταῖς. ἀζύμους δὲ εἶναι φιλεῖν, ἄρτου τε ἐφίεσθαι λοιπὸν τοῦ ζωογονοῦντος τὸν κόσμον. ἑορτάσειαν γὰρ οἱ τοιοίδε καθαρῶς, καὶ τὴν ἀξιόληπτον τῷ Θεῷ λατρείαν ἀποπεραίνοντες, ὑπ' αὐτῷ μενοῦσι διαπαντός.

λε. Οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐποίησαν καθὰ συνέταξεν αὐτοῖς Μωσῆς· καὶ
B ᾔτησαν παρὰ τῶν Αἰγυπτίων σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ ἱματισμόν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τῆς βιαίας ἐργασίας δίκαιον ἀπαιτοῦντες μισθόν. (2)

λϛ. Καὶ Κύριος ἔδωκε χάριν τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐναντίον τῶν Αἰγυπτίων· καὶ ἔχρησαν αὐτοῖς· καὶ ἐσκύλευσαν τοὺς Αἰγυπτίους.

Γ ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Μετὰ τὴν τῶν πρωτοτόκων τῶν Αἰγυπτίων ἀπώλειαν οἱ Ἑβραῖοι διωκόμενοι καὶ ἐλαυνόμενοι, τῆς αὐτῶν εὐγενείας εἰς ἔννοιαν ἐλθόντες, τόλμημα τολμῶσιν ὁποῖον εἰκὸς ἦν τοὺς ἐλευθέρους καὶ μὴ ἀμνήμονας, ὧν ἐπεβουλεύθησαν ἀδίκως. πολλὴν γὰρ λείαν ἐκφορήσαντες, τὴν μὲν αὐτοὶ διεκόμιζον ἐπηχθισμένοι, τὴν δὲ τοῖς ὑποζυγίοις ἐπέθεσαν· οὐ διὰ φιλοχρηματίαν, ἢ ὡς ἄν-
Δ τις κατηγορῶν εἴποι, τὴν τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμίαν· πόθεν; ἀλλὰ πρῶτον μὲν, ὧν παρὰ πάντα τὸν χρόνον ὑπηρέτησαν, ἀναγκαῖον μισθὸν κομιζόμενοι· εἶτα δὲ ὑπὲρ ὧν κατεδουλώθησαν ἐν ἐλάττοσι καὶ οὐχὶ τοῖς ἴσοις ἀντιλυποῦντες. ποῦ γάρ ἐστιν ὅμοιον ζημία χρημάτων καὶ στέρησις ἐλευθερίας; ὑπὲρ ἧς οὐ μόνον προΐεσθαι τὰς οὐσίας οἱ νοῦν ἔχοντες, ἀλλὰ καὶ ἀποθνήσκειν ἐθέλουσιν. ἐν ἑκατέρῳ δὴ κατώρθουν,
E εἴθ' ὡς ἐν εἰρήνῃ μισθὸν λαμβάνοντες, ὃν παρ' ἀκόντων πολὺν χρόνον οὐκ ἀποδιδόντων ἀπεστεροῦντο· εἴθ' ὡς ἐν πολέμῳ τὰ τῶν ἐχθρῶν φέρειν ἀξιοῦντες νόμῳ τῶν κεκρατηκότων. οἱ μὲν γὰρ χειρῶν ἦρξαν ἀδίκων, ξένους καὶ οἰκέτας, ὡς ἔφην πρότερον, καταδουλωσάμενοι τρόπον αἰχμαλώτων· οἱ δὲ, καιροῦ παραπεσόντος, ἠμύναντο δίχα τῆς ἐν ὅπλοις παρασκευῆς,
Z προασπίζοντος καὶ τὴν χεῖρα ὑπερέχοντος τοῦ δικαίου.

λζ. Ἀπῆραν δὲ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐκ Ῥαμεσσῆ εἰς Σοκχὼθ εἰς ἑξακοσίας χιλιάδας πεζῶν, οἱ ἄνδρες, πλὴν τῆς ἀποσκευῆς.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Τὸ μὲν πᾶν πλῆθος τῶν μετανισταμένων γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις σκοποῦσιν οὐκ εὐαρίθμητον ἦν. οἱ
H δὲ στρατεύσιμον ἔχοντες ἡλικίαν ἑξήκοντα μυριάδες ἦσαν.

λη. Καὶ

(1) Τὸ σταῖς. ἡ ἐν Φρανεκ. καὶ ἡ ἐν Κανταβρ. ἐκδόσ. ὡσαύτως καὶ Κύριλ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 46. ἡ δὲ τοῦ Ἄλδ. ἔκδ. τὰ στέατα.

(2) Ἐν τοῖς ἐκδεδομ. ἐχ εὕρηται.

λη. Καὶ ἐπίμικτος πολὺς συνανέ- A
βη αὐτοῖς, καὶ πρόβατα, καὶ βόες,
καὶ κτήνη πολλὰ σφόδρα.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οὗτοι ἦσαν οἱ ἐκ γυναικῶν γεννηθέντες τοῖς Ἑβραίοις Αἰγυπτίων, καὶ τῷ πατρῴῳ γένει προσνεμηθέντες· καὶ ὅσοι τὸ θεοφιλὲς ἀγάμενοι τῶν ἀνδρῶν ἐπηλύται ἐγένοντο. καὶ εἰ δήτινες τῶν μεγέθει καὶ πλήθει τῶν ἐπαλλήλων κολάσεων σωφρονισθέντες, B
μετεβάλοντο.

λθ. Καὶ ἔπεψαν τὸ σαῖς, ὃ ἐξήνεγκαν ἐξ Αἰγύπτου, ἐγκρυφίας ἀζύμους, ἃ γὰρ ἐζυμώθη· ἐξέβαλον γὰρ αὐτοὺς οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν ὑπομεῖναι· οὐδὲ ἐπισιτισμὸν ἐποίησαν ἑαυτοῖς εἰς τὴν ὁδόν.

μ. Ἡ δὲ παροίκησις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἣν παῴκησαν ἐν γῇ Αἰγύπτῳ καὶ ἐν γῇ Χαναὰν, αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν, τετρακόσια τριάκοντα ἔτη.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἔνθα μὲν λέγει ὁ λόγος, ὅτι μετὰ ὑ ἔτη ἐπανέρχονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, μόνα τὰ ἔτη ἃ ἔμειναν ἐν Αἰγύπτῳ ἀριθμεῖ· ὅταν δὲ εἴπῃ, υλ, καὶ ἃ ἔμειναν ἐν γῇ Χαναὰν μετὰ Ἰακὼβ μετὰ τὸ ἐπανελθεῖν αὐτὸν ἐκ Μεσοποταμίας ἀριθμεῖ. Ἐξόδ. 13. 18. λέγει γὰρ πάλιν, πέμπτῃ δὲ γενεᾷ ἀνέ- „ βησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ. ὥσπερ οὖν ἀριθμεῖται ὁ χρόνος, οὗ ἔμειναν ἐν γῇ Χαναὰν, οὕτω καὶ ὧδε σωαριθμουμένου τοῦ Ἰακώβ. Γεν. 15. 16. ὅταν δὲ εἴπῃ τετάρτῃ γενεᾷ· Ἰακὼβ ἐγέννησε τὸν Λευΐ, Λευΐ τὸν Καάθ, ἐξ οὗ Ἀαρὼν, ἐξ οὗ Ἐλεάζαρ· οὐκ ἀριθμεῖ τὸν Ἰακώβ.

μα. Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ τετρακόσια τριάκοντα ἔτη, ἐξῆλθε πᾶσα ἡ δύναμις Κυρίου ἐκ γῆς Αἰγύπτου νυκτός.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μετὰ δὲ τὸ σκυλεῦσαι τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ τῶν πρωτοτόκων τὸν θάνατον, λελύτρωνται μόλις οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, καταθύσαντες τὸν ἀμνὸν εἰς τύπον Χριστοῦ. ἰδοὺ γὰρ οὐκ ἑτέρως τότε δυνάσθαι τυχεῖν· ἐπείπερ ἐστὶ πᾶσα λύτρωσις ἐν Χριστῷ, καὶ δι' αὐτοῦ πᾶσα δόσις ἀγαθή. ἐκπέμπονται δὲ τῆς Αἰγυπτίων κατὰ μέσην νύκτα, μονονουχὶ σκότους τε ὁμοῦ καὶ δουλείας ἀπαλλαττόμενοι. ἐν γάρτοι σκότῳ τῷ νοητῷ, καὶ οὐκ ἐν φωτὶ τῷ θείῳ, τὸ δοῦλον εἰς ἁμαρ- Ἰωάν. 3. 20. τίαν ἀείπως εἶναι φιλεῖ. πᾶς γὰρ ὁ τὰ „ φαῦλα πράσσων μισεῖ τὸ φῶς, κατὰ τὸν τοῦ Σωτῆρος φωνήν.

* ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Ἐντεῦθεν φεύγομεν Αἴγυπτον, τὸν σκυθρωπὸν καὶ διώκτην ἁμαρτίαν, καὶ Φαραὼ τὸν ἀόρατον τύραννον, καὶ τοὺς πικροὺς ἐργοδότας, πρὸς τὸν ἄνω μετασκευαζόμενοι κόσμον, H
καὶ τοῦ πηλοῦ καὶ τῆς πλινθείας ἐλευθερούμεθα, τῆς τε τοῦ ἀχύρου καὶ σφαλερᾶς τοῦ σαρκίου τοῦδε συστάσεως, καὶ μηδ' ὅσον ἀχυρώδεσι λογισμοῖς ἐπὶ τῶν πολλῶν κρατουμένης.

μβ. Προφυλακὴ ἐστι Κυρίου, ὥστε ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου· ἐκείνη ἡ νὺξ αὕτη προφυλακὴ Κυρίου, ὥστε σῶσι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ εἶναι εἰς γενεὰς αὐτῶν.

» Νὺξ αὕτη προφυλακή. Ἀκύλας, παρατηρήσεως. Σύμμαχος, παρατετηρη- » μένη. Σαμαρειτικὸν, Φυλάξεως ἐστὶ τῷ » Κυρίῳ.

μγ. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, Οὗτος ὁ νόμος τοῦ πάσχα. πᾶς ἀλλογενὴς οὐκ ἔδεται ἀπ' αὐτοῦ. μδ. Καὶ πάντα οἰκέτην τινὸς, ἢ ἀργυρώνητον περιτεμεῖς αὐτόν· καὶ τότε φάγεται ἀπ' αὐτοῦ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἀκολούθως τοῖς παρατεθεῖσι τρίτος ἐστὶν οὗτος νόμος, ὃν εἶπε πάλιν ὁ Κύριος παρὰ τοὺς δύο νόμους. πρόσχες δὲ τῇ ἀκριβείᾳ τῆς Γραφῆς, ὅτι οὐκ εἶπε τοῦτον τὸν νόμον τὸν περὶ τοῦ πάσχα ὁ Κύριος ἐν τῇ ἀρχῇ. εἰ γὰρ εἰρήκει ἔτι ὄντων ἐν Αἰγύπτῳ, πρὶν ἀπᾶραι ἐκ τῆς Δ
» γῆς Αἰγύπτου τὸν Ἰσραὴλ τὸ, πᾶς ἀλλογενὴς οὐκ » ἔδεται ἀπ' αὐτοῦ, καὶ πάντα οἰκέτου τινὸς » καὶ ἀργυρώνητον περιτεμεῖς· καὶ τότε » φάγεται ἀπ' αὐτοῦ, οὐκ ἂν ἐξεληλύθησαν ὁ ἐπίμικτος πολὺς ὄχλος ὁ ἐξελθὼν ἐξ Αἰγύπτου. ἐτήρησεν οὖν τὸν νόμον τοῦτον, ἵνα μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τοὺς βλομένους δοθῇ ἄλλος νόμος. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἐὰν οὖν ἀληγορῶμεν ταῦτα εἰς τὸν ψυχὸν ἡμῶν, ἐροῦμεν· Ε
ὅτι οἰκογενεῖς μέν εἰσιν οἱ συμπεφυκότες ἡμῖν καὶ γεωργηθέντες λόγοι, καὶ ἐπισήμαι, ἀπὸ συμφύτων ἐννοιῶν ἀρξάμενοι· ἀργυρώνητοι δὲ, ὅσοι ἐκ διδασκαλίας ἡμῖν ἐπιγίνονται ἔξωθεν ἀπὸ μαθημάτων. πάντως οὖν δεῖ φησὶ περιτέμνειν καὶ καθαίρειν καὶ τοὺς οἰκογενεῖς, καὶ τοὺς ἀργυρωνήτους. ἀλλογενῆ δὲ οὐδένα δεῖ παραλαμβάνειν, οἷον ἀλλότριον δόγμα προσιεμένους. ἀλλογενῆ γὰρ οὐ παραδέχεται, ὃς βέλεται βε- Z
βηλῶσαι τὸν ἑορτὸν τοῦ Κυρίου.

με. Πάροικος καὶ μισθωτὸς οὐκ ἔδεται ἀπ' αὐτοῦ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πάροικός ἐστιν ἐκκλησίας, ὅσις πρὸς ἡμέρας σωάγεται, μετὰ ταῦτας καὶ μετὰ θείαν ἀκολούθως καὶ μύησιν ἀποστάτης γενόμενος· ὃς οὐκ ἔδεται ἀπὸ τοῦ προβάτου. μισθωτὸς δὲ ὥσπερ ἐκεῖνος, ὃς μὴ τὰ πρόβατα ἴδια, καὶ διὰ τοῦτο τῷ λύκῳ παραχωρῶν. φιλεῖ γὰρ οὐχ ὅλῃ ταύτα ψυχῇ· ἀλλὰ διὰ τοὺς μισθοὺς τοὺς ἔξωθεν δοκεῖ περιέπειν τὰ πρόβατα. οὕτω καὶ ὁ μισθωτὸς ὁ ἐν υἱοῖς Ἰσραὴλ ὁ τῇ δυσε-
βείᾳ

βείᾳ προφάσει μισθὸν (1) προσερχόμενος, πορισμὸν δοκῶν τιὼ θεσέβειαν, καὶ πλουτεῖν ἀντεῦθεν οἰόμενος. τοιοῦτοι καὶ οἱ διὰ δόξαν ἀνθρώπων μετιόντες τὰς ἀρετάς. ὁ γὰρ τέλειος, ὡς ὁ πατὴρ ὁ οὐράνιος, αὐτὰς δι' ἑαυτὰς ἐπιτηδεύει τὰς ἀρετὰς,

Σοφ. 1. 1. ἀγάπῃ τέτων καὶ πόθῳ, κατὰ τὸ, ἀγα-
" πήσατε δικαιοσυνίω οἱ κρίνοντες τιὼ γιῶ. τὸ γὰρ διά τι γιγνόμενον, ἔλαττόν ἐσιν ἐκεῖνο δι' ὃ γίγνεται. ὡς προτιμᾶθαι τῆς ἀρετῆς, τὸν μισθόν. διόπερ ὁ τοιοῦτος οὐκ ἐθίει τὸ πάσχα τῷ Χριστῷ, τῆς δικαιοσύνης ἄλλο τι προτιμῶν.

μς. Ἐν οἰκίᾳ μιᾷ βρωθήσεται, καὶ οὐ καταλείψετε ἀπὸ τῶν κρεῶν εἰς τὸ πρωΐ, καὶ ὀστοῦν οὐ συντρίψετε ἀπ' αὐτοῦ.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Εἰ γὰρ ἐν ἐκκλησίᾳ ἐθίεις λόγους Θεοῦ, ἐθίεις δὲ καὶ εἰς Ἰουδαίων συναγωγιὼ, παραβαίνεις τιὼ λέγουσαν ἐντολιὼ, ἐν οἰκίᾳ μιᾷ βρωθήσεται. εἰ δὲ μεταλαμβάνεις λόγων Θεοῦ ἐν οἰκίᾳ μιᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ, εἶτα καταλιπὼν αὐτιὼ, ὑπολαμβάνεις μεταλαμβάνειν Θεοῦ ἐν αἱρετικῇ συναγωγῇ, λεγούσης τῆς ἐντολῆς, ἐν οἰκίᾳ μιᾷ βρωθήσεται, σὺ οὐκ ἐθίεις ἐν οἰκίᾳ μιᾷ. μίαν οὖν ἐννοήσας οἰκίαν τιὼ ἐκκλησίαν, μηδαμοῦ ἔθιε τοῦ προβάτου ἔξω γενόμενος τῆς οἰκίας.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐκκλησιαστικὸν λόγον οὐ δεῖ ἔξω τῆς ἐκκλησίας προσβύειν, ὡς ἔξω τῆς ἐκκλησίας μὴ ἐκφέρειν τὰ κρέα· Φημὶ δὴ εἰς συναγωγὰς Ἰουδαίων, ἢ αἱρετικῶν. ὅμοιον γάρ ἐσι τὸ ῥίψαι τοὺς μαργαρίτας [ἔμπροσθεν τῶν χοίρων.]

" ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Καὶ τὸ, ἐν οἰκίᾳ μιᾷ
" βρωθήσεται, φυλάτθσιν οἱ πιστοὶ, ἐν μόνῃ τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ τῶν θείων μεταλαμβάνοντες μυστηρίων, τὰς δὲ τῶν αἱρετικῶν συναγωγὰς βδελυττόμενοι.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπὶ τὸ πάσχα τιθεὶς νόμον, καταθύεσθαι μὲν προσέταξε τὸν ἀμνὸν, πλιὼ ἐν οἰκίᾳ, φησὶ, βρωθήσεται μιᾷ, καὶ οὐκ ἐξοίσετε τῶν κρεῶν αὐτοῦ ἔξω. μεμέρισται γὰρ οὐδαμοῦ ὁ χριστὸς, ἀλλ' εἷς ὁλοκλήρως καὶ ἐν ἑκάστῳ καὶ ἐν πᾶσιν ἐστὶ, καὶ αὐτός ἐσιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, συλλέγων ἡμᾶς εἰς ἕνωσιν τιὼτε πρὸς ἀλλήλους ἐν ὁμοψυχίᾳ, καὶ τιὼ δι' ἑαυτοῦ πρὸς Θεὸν ἐν πνεύματι.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐκέλευσεν ὁ νόμος τὸ πρόβατον θύεσθαι κατὰ τιὼ ἡμέραν, ἤτοι τιὼ ἑορτιὼ τοῦ πάσχα. καὶ ἵνα εἰς τύπον χριστοῦ. ἀλλ' ἐν οἰκίᾳ μιᾷ βρω-
" θήσεται, φησὶ, καὶ οὐκ ἐξοίσετε τῶν κρεῶν αὐτοῦ. ἔξω τοίνιω τὸ δῶρον ἐκφέρουσιν οἱ μὴ ἐν τῇ μιᾷ καὶ καθολικῇ οἰκίᾳ τοῦ χριστοῦ, τουτέσι τῇ ἐκκλησίᾳ, τελοῦντες αὐτόν.

μζ. Πᾶσα συναγωγὴ υἱῶν Ἰσραὴλ ποιήσει αὐτό.

μη. Ἐὰν δέ τις προσέλθῃ σοὶ ὑμᾶς προσήλυτος ποιῆσαι τὸ πάσχα Κυρίῳ, περιτεμεῖς αὐτοῦ πᾶν ἀρσενικόν· καὶ τότε προσελεύσεται ποιῆσαι αὐτό· καὶ ἔσαι ὥσπερ ὁ αὐτόχθων τῆς γῆς. πᾶς ὁ ἀπερίτμητος οὐκ ἔδεται ἀπ' αὐτοῦ.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Γινώσκομεν γὰρ, ὡς ἡ ἐν σαρκὶ περιτομὴ τυπικῶς γενομένη τὸ παλαιὸν, εἰκόνα ἐπεῖχε τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος, διὰ τῆς ἀποβολῆς τῆς ἀκροβυσίας τιὼ ἄρνησιν δηλοῦσα τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως, καὶ υἱὸς ποιοῦσα τοὺς περιτεμνομένους Θεοῦ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Πᾶν γέννημα ψυχῆς νοητὸν ὑπερβαῖνον τὰ ὑλικὰ, (ὑλικὰ δὲ τὰ θήλεα) περιτέμνειν καὶ καθαίρειν δεῖ, ἵν' ἅτω τὶς μεταλαμβάνῃ τῶν κρεῶν τοῦ πάσχα. ὡς αὐτόχθων δὲ τῆς γῆς καὶ ὁ προσήλυτος γίνεται. οὐ γὰρ τὰ σπέρματα προτιμᾷ ὁ Θεὸς τὰ σύγγενῆ, ἀλλὰ προαίρεσιν ἀποδέχεται.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀπερίτμητον τῇ σαρκὶ τὸν μὴ περιτεμνόμενον τὰ σαρκικά· φησιν, ὥσπερ κὴ ἀπερίτμητον ὀφθαλμοῖς τὸν βλέποντα πρὸς ἃ μὴ δεῖ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὁρᾶτε μήτις ὑμῶν ἀπερίτμητός ἐσι τῇ καρδίᾳ· μήτις οὐ περιτέτμηται τὰς περιτομὰς, ἃς ὁ λόγος διδάσκει περιτέμνεσθαι. ποίας δὲ ταύτας; ἀπερίτμητοι τὰ ὦτα ὀνειδίζονταί τινες ὄντες, καὶ ὅτε (2) οὐ περιτέτμηνται τιὼ ἀκοιὼ, ἀκάθαρτοί εἰσιν. ἀπερίτμητος χείλεσιν ὁ μὴ περιτεμνόμενος τοὺς λόγους τοὺς ἐναντίους καὶ ἀκαθάρτους. ἔτως ἐστὶ καὶ ἀπερίτμητον εἰπεῖν τῇ σαρκὶ, τὸν μὴ περιτεμνόμενον τὰ σαρκικὰ πράγματα· καὶ ἀπερίτμητον ὀφθαλμοῖς, τὸν βλέποντα ἃ μὴ δεῖ, καὶ μὴ καθαίροντα τὸ ὁρατικόν· καὶ ἀπερίτμητον χερσὶ, τὸν πράττοντα ἃ μὴ χρή.

μθ. Νόμος εἷς ἔσαι τῷ ἐγχωρίῳ καὶ τῷ προσηλύτῳ τῷ προσελθόντι ἐν ὑμῖν.

ν. Καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ καθὰ ἐνετείλατο Κύριος τῷ Μωϋσῇ καὶ Ἀαρὼν οὕτως αὐτοὺς, ἔτως ἐποίησαν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ μὴ κατὰ τὸ γράμμα δεχόμενος, ἀκοὴν δὲ τοῦ βουλήματος τῆς Γραφῆς, ἔτός ἐσιν ὁ ποιῶν καθάπερ ἐλάλησε Κύριος τῷ Μωσεῖ καὶ Ἀαρών.

να. Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἐξήγαγε Κύριος τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου σὺν δυνάμει αὐτῶν.

ΚΕΦ.

(1) Ἴσ. μισθοῦ.

(2) Καὶ ὅσοι. οὐ Τόμ. 2. σελ. 124.

ΚΕΦ. ΙΓ.

α. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων.

Β. Ἁγίασόν μοι πᾶν πρωτότοκον πρωτογενὲς διανοῖγον πᾶσαν μήτραν ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, ἐμοί ἐσιν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὑποφόρους ποίησόν μοι τὰς πρωτοτόκους, ἤτοι ἀφόρισόν μοι.

ΑΛΛΟΣ. Τῶν θείων ὑπεργεσιῶν μὴ ὑπάρχειν ἀμνήμονα τὸν λαὸν πραγματεύομενος ὁ Θεὸς, ἀφιερᾶν τὰ πρωτότοκα κελεύει ἀντὶ τῶν πρωτοτόκων τῶν Αἰγυπτίων.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εὐαφόρμως μὲν ἂν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς τῷ τῶν πρωτοτόκων ἀνάθεσιν αἰτεῖ, καὶ αὐτῷ χρῆναι διϊσχυρίζεται καθιερᾶν ἡμᾶς τὰ ἀρσενικά. ἐπειδὴ γὰρ διολώλασι μὲν τὰ Αἰγυπτίων πρωτότοκα, σέσωσαι δὲ πανοικὶ, καὶ διέδρα τὸν ὄλεθρον ὁ ἠγαπημένος Ἰσραὴλ τῷ ἅιματι τῷ ἀμνῷ κατακεχρισμένος, ὃς ἰῶ εἰς τύπον Χριστῷ, τῷ δι' ἡμᾶς ἐν νεκροῖς γεγονότος, ἵνα καταργήσῃ τὸν θάνατον, ταύτῃ τοι δικαίως ἔιεν ἂν αὐτοῖς μὲν ἔτι τὰ σεσωσμένα· πρέποι δ' ἂν μᾶλλον αὐτὰ διακεκληῆσθαι λοιπὸν ὡς ἴδια τὸν ὑπὲρ αὐτῶν κεκινδυνευκότα. ὃν περ γὰρ τρόπον οἱ τὰς ἤδη γεγονότας ὑπὸ χεῖρα βαρβαρικῶ ἀπαλλάτειν ἰσχύοντες, καὶ τῆς ἀδοκήτως ἐπενεχθείσης δουλείας ἐλευθερᾶν, διὰ τοῦτο τῷ πρὸς ἐκείνους ἀνατλῶαι μάχῳ, μονονοὺχὶ τῷ δεσποτικῷ λοιπὸν ἐπέχουσι τάξιν, αἵματι τῷ ἰδίῳ τὰς ἁλόντας κατακλώμενοι· κατὰ τὸν ἴσον, οἶμαι, τρόπον καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὸ τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων δουλώσας ζίφος, καὶ τὸ ἴδιον αἷμα τεθεικὼς ὑπὲρ ὑμῶν· ἀποσήσας τε ἅτω τὸν θάνατον, καὶ καταλύσας τῷ φθορὰν, ἰδίους ἡμᾶς ποιεῖται λοιπὸν, ὡς τῷ ἑαυτῶν μὲν οὐκ ἔτι, τῷ αὐτοῦ δὲ μᾶλλον διαζῶντας ζῳῷ. εἰ μὴ γὰρ ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν, οὐκ ἂν διεσώθημεν· καὶ εἰ μὴ γέγονεν ἐν νεκροῖς, οὐκ ἂν τὸ δυσάντητον τοῦ θανάτου κατεσείσθη κράτος. Καὶ πάλιν. (1) Ὥσπερ οὖν μονονουχὶ τῷ τοῦ σφαγέντος ἀμνοῦ ζῳῷ ἔζων οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, ἅτω καὶ ἡμεῖς οὐχὶ τῷ ἰδίαν ἔτι διαζῶμεν ζῳῷ, ἀλλὰ τῷ τοῦ δι' ἡμᾶς ἀποθανόντος Χριστοῦ· εἰ καὶ ἀνεβίω πάλιν. ζωὴ γὰρ ἰῶ κατὰ φύσιν, ὡς Θεός.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Ἀγαπᾷ τὸ πρωτότοκον ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ, ὡς ἐν εἰκόνι Χριστοῦ διαπρέπον. μόνα δὲ ἀπόλεκτα τὰ ἀρσενικὰ τῶν πρωτοτόκων.] ἔδει γὰρ σώζεσθαι τῷ Χριστῷ τὸ αὐτὸ μάλισα πρεπωδέσατον κάλλος καὶ ἐν τοῖς κατ' εἰκόνα τοῦ πρὸς αὐτὸν, ὡς ἐν εἴδει τῷ τῶν πρωτοτόκων μεμορφωμένοις. ἔσι γὰρ ὁμοῦ πρωτότοκός τε καὶ ἄρσω, ὅτι μὴ οἶδε μαλακισμὸν τὸν εἰς ἁμαρτίαν. μαλακισμοῦ δὲ τύπος τὸ θῆλυ. δεῖ δὴ ἂν ἄρα τὸν τοῦ εἰκόνα Φορῶντας Χριστοῦ παραιτεῖσθαι μὲν Φρόνημα τὸ θηλυπρεπὲς, ἀποσείεσθαι δὲ μᾶλλον ὡς ἐπάρατον ἀληθῶς καὶ Θεῷ κατεσυγκεμένον τὸ μαλθακόν τε καὶ ἄναλκες, καὶ σφριγῶσαν ἔχειν τὴν ἀνδροπρεπῆ τοῦ προθυμίαν, εἴς γε τὸ δυνασθαί γε Φημὶ κατορθοῦν ἀρετῶ.

γ. Εἶπε δὲ Μωϋσῆς πρὸς τὸν λαὸν, μνημονεύετε τὴν ἡμέραν ταύτην, ἐν ᾗ ἐξήλθετε ἐξ Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας· ἐν γὰρ χειρὶ κραταιᾷ ἐξήγαγε Κύριος ὑμᾶς ἐντεῦθεν. καὶ οὐ βρωθήσεται ζύμη.

δ. Ἐν γὰρ τῇ σήμερον ὑμεῖς ἐκπορεύεσθε ἐν μηνὶ τῶν νέων.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Κατέλιπον τῷ Αἰγυπτον μηνὶ ξανθικῷ, πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ κατὰ σελήνην.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι ἐν ἡμέρᾳ τῶν νέων ἐξῆλθον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου, τῇ δεκάτῃ τετάρτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνός. ὅτε ἔφαγον τὸ πάσχα ἦλθον εἰς Ῥαμεσὴ, ἦλθον εἰς Σοκχὼθ, ὡς κεῖται ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς, ἐν πεντηκοστῷ ἐνάτῳ ἀριθμῷ. Ἀριθ. 33. 5.

ε. Καὶ ἔσαι ἡνίκα εἰσαγάγῃ σε Κύριος ὁ Θεός σου εἰς τὴν γῆν τῶν Χαναναίων, καὶ Χετταίων, καὶ Ἀμορραίων, καὶ Εὐαίων, καὶ Ἰεβουσαίων, καὶ Γεργεσαίων, καὶ Φερεζαίων, ἣν ὤμοσε τοῖς πατράσι σου δοῦναί σοι γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι· καὶ ποιήσεις τὴν λατρείαν ταύτην ἐν τῷ μηνὶ τούτῳ.

ς. Ἐν ἓξ ἡμέραις ἔδεσθε ἄζυμα, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἑορτὴ Κυρίου.

ΑΔΗΛΟΥ. Αἱ μὲν οὖν ἓξ, ἄζύμων ἦσαν· ἡ δὲ ἑβδόμη καὶ ἑορτῶ εἶχε, σωαγωγῶ λαῶν, ἀναγνώσματα, θυσίας, καὶ ἄλλ' ὅ,τι παρὰ τὰς ἄλλας.

ζ. Ἄζυμα ἔδεσθε τὰς ἑπτὰ ἡμέρας· οὐκ ὀφθήσεταί σοι ζυμωτὸν, οὐδὲ ἔσαι σοι ζύμη ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις σου, η. ἑπτὰ ἡμέρας. Καὶ ἀναγγελεῖς τῷ υἱῷ σου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγων, διὰ τοῦτο

(1) Τὸ, καὶ πάλιν, τὸ μετ' ὀλίγα ἐμφαίνει. ἐν γὰρ τοῖς ἐκδεδομένοις ὀλίγα τινὰ ἐν τῷ μεταξὺ κεῖται.

τᾶτο ἐποίησε Κύριος ὁ Θεός μοι, ὡς ἐξεπορευόμην ἐξ Αἰγύπτε.

θ. Καὶ ἔσαι σοι σημεῖον ἐπὶ τῆς χειρός σε, καὶ μνημόσυνον ἀνὰ ὀφθαλμῶν σε, ὅπως ἂν γένηται ὁ νόμος Κυρίε ἐν τῷ στόματί σε· ἐν [γὰρ] χειρὶ κραταιᾷ ἐξήγαγέ σε Κύριος ἐξ Αἰγύπτε.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν δεσμόντων τὰς ἑαυτῶν δακτύλας πρὸς ὑπόμνησιν πραγμάτων· ἢ καθὼς οἱ σφραγιζόμενοι τῷ χεῖρα ἐκ βασιλέως στρατιῶται· ἄτω καὶ ἄτοι στρατοθσίτες ὑπὸ Κυρίε, ἵνα ποιῶσι τὰ προσάγματα.

ι. Καὶ φυλάξαθε τὸν νόμον τᾶτον κατὰ καιρὸς ὡρῶν, ἀφ' ἡμερῶν
ια. εἰς ἡμέρας. Καὶ ἔσαι ὡς ἂν εἰσαγάγῃ σε Κύριος ὁ Θεός σε εἰς τὴν γῆν τῶν Χαναναίων, ὃν τρόπον ὤμοσε τοῖς πατράσι σε· καὶ δώσω σοι αὐτήν.

ιβ. Καὶ ἀφοριεῖς πᾶν διανοῖγον μήτραν, τὰ ἀρσενικὰ τῷ Κυρίῳ· πᾶν διανοῖγον μήτραν ἐκ τῶν βοκολίων σε, ἢ ἐν τοῖς κτήνεσί σε, ἁγιάσεις ὅσα ἂν γένηταί σοι, τὰ ἀρσενικὰ τῷ Κυρίῳ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὰ μέντοι πρωτότοκα καὶ τῶν βοῶν καὶ τῶν προβάτων προσφέρεσθαι νενομοθέτηκεν ὁ δεσπότης Θεὸς, τῆς τῶν πρωτοτόκων σωτηρίας ἀναμιμνήσκων. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς τῶν θυμάτων ἐδεῖτο, ἀλλὰ τῷ ἐκείνων ὠφέλειαν ἐπραγματεύετο. τᾶτο γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ νόμος δηλοῖ· » ἐὰν ἐρωτήσῃ σε ὁ υἱός σε, λέγων, τί ἐστι » τᾶτο; καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐν χειρὶ » κραταιᾷ ἐξήγαγεν ἡμᾶς Κύριος ἐκ τῆς » Αἰγύπτε, ἐξ οἴκε δουλείας. ἡνίκα δὲ ἐσκληρύνθη Φαραὼ ἐξαποστεῖλαι ἡμᾶς, ἀπέκτεινε Κύριος πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ Αἰγύπτε ἀπὸ πρωτοτόκε ἀνθρώπων ἕως » πρωτοτόκε κτηνῶν. διὰ τᾶτο ἐγὼ θύω τῷ » Κυρίῳ πᾶν διανοῖγον μήτραν, τὰ ἄρσενικά· » καὶ πᾶν πρωτότοκον τῶν υἱῶν με λυτρώσομαι. καὶ ἔσαι εἰς σημεῖον ἐπὶ τῆς » χειρός σε, καὶ ἀσάλευτον πρὸ ὀφθαλμῶν σε· ἐν γὰρ χειρὶ κραταιᾷ ἐξήγαγέ σε » Κύριος ἐξ Αἰγύπτε. τοιγάρτοι τᾶτων ἕνεκα ἔθυσον, ἀ τῆς τᾶ Θεᾶ χρείας ἕνεκα, ἀλλὰ τῆς τᾶ λαᾶ ἐγένετο ὠφελείας.

ιγ. Πᾶν διανοῖγον μήτραν ὄνε, ἀλλάξεις πρωβάτῳ· ἐὰν δὲ μὴ ἀλλάξῃς, λυτρώσῃ αὐτό· πᾶν πρωτότοκον ἀνθρώπε τῶν υἱῶν σε λυτρώσῃ.

» ΑΔΗΛΟΥ. Λυτρώσῃ, ἀντὶ τᾶ ἀργύριον ὑπὲρ τιμῆς αὐτᾶ δῶς. ἐλεύθερώσεις » αὐτό. ὁ δὲ Ἀκύλας, τενοντώσεις. Σύμ-

A „ μαχος, ἀποκλινεῖς. Θεοδοτίων, νωτοκο-
„ πήσεις. Σαμαρειτικὸν, παραδώσεις.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἱερὸν τὸ πρόβατον. τοιγάρτοι καὶ ὑπὲρ ὄνε προσάγεται. ὑπαινίττεται δὲ πάλιν ἡμῖν ὁ νόμος ἐν τᾶτοις, ὅτι καὶ τὸ βέβηλον ἅγιον ἐν Χριστῷ, καὶ τὸ ἀνίερον ἱερὸν, καὶ δεκτὸν δι' αὐτᾶ καὶ τὸ ἀπαράδεκτον. ἐπειδὴ γὰρ ἦμεν ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀκάθαρτοι, γέγονεν αὐτὸς ὑπὲρ ἡμῶν θῦμα ἅγιον, καὶ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. ἀπέθανε γὰρ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ὑπὲρ τῶν ἀκαθάρτων ὁ καθαρὸς, καθὰ καὶ πρόβατον ὑπὲρ ὄνε. λυτρᾶται δέ γε τὰ τῶν ἀνθρώπων πρωτότοκα δώρων κατὰ τὸ εἰκὸς, ἤτοι τίμημα τῶν προσκομιζομένων. (1) διὰ ποίαν αἰτίαν; ὅτι τὸ ἀνατιθέμενον τῷ Θεῷ καταθύεθαί πε πάντως ἐχρὴν. παραιτεῖται δὲ τὴν ἀνδροκτονίαν ὁ κτίσας ἐν ἀφθαρσίᾳ τὰ πάντα Θεός. ὃ γὰρ ἐποίησε θάνατον, ὅδε Σοφ. β. 13.
Γ „ τέρπεται ἐπ' ἀπωλείᾳ ζώντων, κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἅτε μὴ ἴσως τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσι, τοῖς καταφθειρομένοις· ἐφήδεται (2) δὲ τοῖς εἰς ζωὴν γεγονόσι. προσάτλει δὲ μᾶλλον ὑπὲρ αὐτᾶ καταθεῖναι τὸ λύτρον, μονονᾳχὶ δὲ καὶ διαῤῥήδην ὁμολογεῖν, ὡς αὐτῷ τῷ οἰκείαν ὀφείλομεν ζωήν. τᾶτο γὰρ ἐποίει καὶ τὸ καλούμενον δίδραχμον τελεῖθαι προσάτλων. λύτρον δὲ τὸ ἀληθέστε καὶ ὑπὲρ πάντων αὐτὸς Δ ἂν νοοῖτο Χριστὸς, δι' ὃ, καὶ ἐν ᾧ νενικήκαμεν τῇ φθορᾷ. δέδωκε γὰρ ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν.

ιδ. Ἐὰν δὲ ἐρωτήσῃ σε ὁ υἱός σε μετὰ ταῦτα, λέγων, τί τᾶτο; καὶ ἐρεῖς αὐτῷ, ὅτι ἐν χειρὶ κραταιᾷ ἐξήγαγεν ἡμᾶς Κύριος ἐκ γῆς Αἰγύπτε, ἐξ
ιε. οἴκε δουλείας. Ἡνίκα δὲ ἐσκλήρυνε Ε Φαραὼ ἐξαποστεῖλαι ἡμᾶς, ἀπέκτεινε πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ Αἰγύπτῳ ἀπὸ πρωτοτόκε ἀνθρώπων ἕως πρωτοτόκε κτηνῶν. διὰ τᾶτο θύω ἐγὼ τῷ Κυρίῳ πᾶν διανοῖγον μήτραν, τὰ ἀρσενικά· καὶ πᾶν πρωτότοκον τῶν υἱῶν με λυ-
ις. τρώσομαι. Καὶ ἔσαι εἰς σημεῖον ἐπὶ τῆς χειρός σε, καὶ ἀσάλευτον πρὸ ὀφθαλμῶν σε· ἐν γὰρ χειρὶ κραταιᾷ Z ἐξήγαγέ σε Κύριος ἐξ Αἰγύπτε.

ις. Ὡς δὲ ἐξαπέστειλε Φαραὼ τὸν λαὸν, ὐχ ὡδήγησεν αὐτὸς ὁ Θεὸς ὁδὸν γῆς Φιλιστιείμ, ὅτι ἐγγὺς ἦν· εἶπε γὰρ ὁ Θεὸς, μήποτε μεταμελήσῃ τῷ λαῷ ἰδόντι πόλεμον, καὶ ἀποστρέψῃ εἰς Αἴγυπτον.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπ' εὐθείας ἄσης τῆς ὁδᾶ τῆς ἀπαγάσης πρὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, δι' ἑτέρας αὐτὸς τῆς ἐν κύκλῳ μακρο-

(1) Τῶν προσδοκιμαζομένων. ὡ Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 278.

(2) Οὔτε μὴν ὡ ἴσως τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσι, τοῖς καταφθειρομένοις ἐφήδεται. προσάτλει δὲ, κ. αὐτ.

μακροτέρας ἀποκομίζει, τὸ ἕτοιμον εἰς ἀπόσασιν, καὶ τὸ νευβυκὸς εἰς δηλείαν αὐτῶν προεγνωκὼς ὁ πάντων Θεός.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὰς ἀπὸ ζωῆς κοσμικῆς καὶ δαιμονιώδης πλεονεξίας, ὥσπερ τινὸς γῆς Αἰγυπτίων ἀπαίροντας, ὁδὸς εὐθεῖα καὶ ὀλίγη παντελῶς ἀποφέρει πρὸς ἁγιασμὸν, καὶ εἰς ἐλπίδα τὴν παρὰ Θεῷ, πίστις ἡ ἐν Χριστῷ, καὶ ἡ κατ' αὐτὸν δικαίωσις, κατά γε τὸ ὑπὸ τοῦ Παύλου σοφῶς
Ρωμ. 10. 8. εἰρημένον. ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στό-
" ματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ τὰ ἑξῆς. ταύτην ἂν ἄρα τὴν ὅτως ἀγχοῦ καὶ σωεσαλμένην ὁδὸν διασείχειν οὐκ ἠφίει τοῖς πάλαι Θεός· ἐπενόει δὲ, ὥσπερ τινὰ κύκλον τὴν ἐπ' εὐθείαν οὐκ ἔχοντα, τὸν ἐν περιστροφαῖς λόγων καὶ ἐν αἰνίγμασι νόμον, μακροτέραν ἔχοντα καὶ οὐκ ἀπαλαίπωρον τὴν παιδαγωγίαν. ἵνα ὥσπερ τινὰ μελέτησιν τῶν τελειοτέρων τὰ ἐν σκιαῖς ἔχοντες, καὶ προκατηχούμενοι τὸ μυστήριον, μὴ τοῖς τυχοῦσιν ἁπλῶς καταπλοοῖντο δείμασιν, εἰς ἀποδρομὴν καὶ ἀπόσασιν τὴν ἀπὸ Χριστοῦ· προγεγυμνασμένοι δὲ ὥσπερ καὶ ἀναμανθάνοντες τὸ ἀληθῶς ὠφελοῦν, ἑτοιμότεροι μὲν ἂν εἶεν πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἔφεσίν τε καὶ προθυμίαν, ἐρηρεισμένην δὲ καὶ ἀνακατάσειστον ἔχοιεν τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπησιν. διὰ μακρᾶς ἂν ὥσπερ, καὶ οὐκ εὐθείας ὁδοῦ, τῆς κατὰ τὸ γράμμα λατρείας, παιδαγωγὸς ἦν ὁ νόμος.

ιη. Καὶ ἐκύκλωσεν ὁ Θεὸς τὸν λαὸν ὁδὸν τὴν εἰς τὴν ἔρημον, εἰς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν. πέμπτῃ δὲ γενεᾷ ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου.

" ΔΙΩΔΩΡΟΥ. Πέμπτῃ δέ φησι γενεᾷ
" ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου. ὁ δὲ
" Ἀκύλας, ἐνωπλισμένοι φησί· Σύμμαχος,
" ὁπλῖται. ἀκὴν εἶχον ὅπλα ἀπ' Αἰγύπτου, ὡς ἡ τούτων ἔκδοσις δηλοῖ· εἰλήφασι δὲ καὶ τὰ καταποντισθέντα ὕστερον Αἰγυπτίων, ἵνα ἔχοιεν τὰ ἔθνη καταπολεμεῖν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀπὸ μὲν τοῦ Ἰακὼβ γενεαλογῶν, εὑρήσεις ε'· ἀπὸ δὲ τοῦ Λευΐ, δ'.
Γεν. 15. 16. ὅπερ καὶ ἐν τῇ Γενέσει κεῖται. (1)

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐκλελυτρώμεθα γὰρ ἐκ δουλείας, καὶ μιῶ κὴ πόνων τῶν ἐν εἰκαίοις περισσασμοῖς, καὶ ταλαιπωρίας τῆς περὶ γῆν τε καὶ χῆν, κατὰ τὸν εὐαγγελικὸν παραβολὴν, ὡς ἐν πέμπτῃ γε-
Ματθ. 20. 1, νεᾷ, τῷ πέμπτῳ καιρῷ. ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ
6, 7. " βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι
" ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. τοῦτο δὲ καὶ περὶ τὴν ἕκτην τε καὶ ἐνάτην ἔφη δρᾶν. περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην εὗρεν ἄλλους
" ἀργοὺς, ἔφη τε πρὸς ἐκείνους, τί ἑστήκατε
" ὧδε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί; ὑπάγετε
" καὶ ὑμεῖς ἐργάζεσθε εἰς τὸν ἀμπελῶνά μου.

(1) Ἐν τοῖς Ἑκδεδομ. οὐχ εὕρηται.

ἄθρει δὴ ἂν ὡς ἐν πέμπτῃ γενεᾷ πεμπομένους εἰς τὸν ἀμπελῶνα τοὺς τελευταίους, καὶ ἐν καιροῖς τοῖς ἐσχάτοις, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς, καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς ἁπάντων ζωῆς ὑπομεμένηκε σφαγήν.

ιθ. Καὶ ἔλαβε Μωϋσῆς τὰ ὀστᾶ Ἰωσὴφ μεθ' αὐτοῦ· ὅρκῳ γὰρ ὥρκισεν Ἰωσὴφ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, λέγων, ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ᾗ ἐπισκέψεται Κύριος ὑμᾶς, καὶ συνανοίσετε τὰ ὀστᾶ μου ἐντεῦθεν μεθ' ὑμῶν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Περὶ τῶν ὀστέων Ἰωσὴφ σημειωτέον, ὅτι οἱ μὲν Ἰουδαῖοι χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἐπεφέροντο, ὡς νηπιώδεις· ὁ δὲ πνευματικὸς Μωσῆς μηδενὸς μισθὸν ὑφορώμενος, τὰ ὀστᾶ Ἰωσὴφ ἐβάσαζεν. (2)

** ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ. Εἰ ἐναντία ἑαυτῷ Μωσῆς οὐκ ἐδίδασκε, τὰ μὲν ὀστέα τοῦ Ἰωσὴφ ἐπαγόμενος, τὸν δὲ ἀπόμενον νεκροῦ ὡς ἀκάθαρτον μυσαττόμενος· καὶ εἰ ὦ τις εὔλογος παρὰ τοῦτο αἰτία, ταύτην μὲν νῦν μάθωμεν· τίνος δὲ ἕνεκεν ἡ Γραφὴ οὐκ εἶπε δι' ὃ αἰτίαν ἐκεῖνα ποιῶν Μωσῆς, ταῦτα ἐδίδασκεν; Ἐπειδὴ τελευτῶν ὁ Ἰωσὴφ περὶ τῆς μετακομιδῆς τῶν ὀστέων αὐτοῦ ὥρκισε τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ· καὶ ὦ ἀμφότερα τῷ Μωσῇ εἰς Φυλακὴν προκείμενα, τὸ μὴ παραβαίνειν τὸν ὅρκον, καὶ τὸ μὴ ἅπτεσθαι νεκροῦ· διὰ τοῦτο τῇ λύσει τοῦ νόμου λέγοντος μὴ ἅψασθαι νεκροῦ, ἐφύλαξε τὸν ὅρκον ἀπαράβατον. ἀδύνατον γὰρ ὦ αὐτῷ ἀμφότερα φυλάξαι ἀπαράβατα, καὶ τὸν νόμον, καὶ τὸν ὅρκον· τῇ μείζονι ἓν φυλακῇ τοῦ ὅρκου, ἔλυσε τὴν ἐλάττονα φυλακὴν τοῦ νόμου. πανταχοῦ γὰρ τὸ ἔλαττον κακὸν αἱρετώτερον τοῦ μείζονος. καὶ τοιαῦτα πολλὰ εὑρίσκεται ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ, ἅτινα οὐ λογίζεται ὁ Θεὸς εἰς ἁμαρτίαν τῶν παραβαινόντων αὐτὰ, διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς συμβεβηκυῖαν ἀνάγκην, ὡς τὴν ὀκταήμερον περιτομὴν, καὶ τὴν ὀκταήμερον περικύκλωσιν τῆς Ἱερειχὼ, καὶ τὴν ἐν σαββάτῳ προσαγωγὴν τῶν θυσιῶν· ἅτινα περιέχουσι τοῦ σαββάτου τὴν λύσιν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τὸ δὲ ζητεῖν διὰ τί οὐκ εἶπεν ὁ Προφήτης τούτου τὴν αἰτίαν, ὁμοιόν ἐστι τῷ λέγειν, διὰ τί μὴ πᾶσαι αἱ Γραφαὶ ἡρμηνευμέναι παρεδόθησαν παρὰ τῶν ἐκλεκτικοτάτων αὐτάς· ἐπειδὴ ἐν τῇ τοῦ πράγματος διηγήσει ἐμφαντικῶς περιέχεται ἡ τοῦ πράγματος ἔννοια, διότι οὐκ ἐδοκίμασεν ἡ Γραφὴ τὸ ἐκθετικῶς ταῦτα δηλῶσαι.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τῷ μὲν Ἰσραὴλ ὄντι σαρκικῷ, συνεβούλευσε λῆψιν χρημάτων· ἑαυτῷ δὲ, λῆψιν ὀστῶν, προτιμότερα τῶν αἰγυπτίων θησαυρῶν ἡγησάμενος τοῦ δικαίου τὰ λείψανα· ὡς καὶ αὐτὸς Ἰωσὴφ τὰ τοῦ πατρὸς μετενηόχει. καὶ μολυσμὸν οὐκ ἐνταῦθα ἔχ ὑπελάμβανον, εἰ καὶ τοῖς παχυτέροις ὁ νόμος τοῦτό φησιν. οὐδὲ γὰρ

ΖΖ 2

(2) Οὐδὲ τοῦτο.

γὰρ αὐτὸς ὁ τὸν νόμον θεὶς Μωϋσῆς, ὃ μόνον ἐφάπτεται, ἀλλ' οἱονεὶ κεκόμικεν ἐπὶ τῶν ὤμων αἰράμενος ἐπ' ἔτη μ', ὃκ ἐγκληθεὶς, ὃ μεταγνὺς ὁ ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ πιστὸς, Ἰουδαίοις μὲν τὸ γράμμα, ἑαυτῷ δὲ τὸ πρᾶγμα διδύς. ἐπίσθιε γὰρ τῷ ὡς ζώντων ἔτι τῶν ἁγίων Θεῷ χρηματίζοντι. αἰσχυνέσθωσαν ὃν ἡμῖν ἐγκαλοῦντες, ὅτι τοῖς μάρτυσι παραβάλλομεν, τὸν νομοθέτην ὁρῶντες ἐκκλησιαστικὰ μᾶλλον ἢ νομικὰ διαπραττόμενον.

κ. Ἐξάραντες δὲ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐκ Σοκχὼθ, ἐστρατοπέδευσαν ἐν Ὀθὼμ παρὰ τὴν ἔρημον.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς κεῖται, ἀπὸ Βυθὰ ἐπὶ σόμα Εἰρώθ· ὅ ἐστιν ἀπέναντι Βεελσεπφὼν ἐχόμενα τῆ βορρᾶ· παρεμβεβληκέναι τὰς υἱὰς Ἰσραήλ. Ἀριθ. 33. 7.

κα. Ὁ δὲ Θεὸς ἡγεῖτο αὐτῶν, ἡμέρας μὲν ἐν στύλῳ νεφέλης, δεῖξαι αὐτοῖς τὴν ὁδόν· τὴν δὲ νύκτα, ἐν στύλῳ πυρός.

✱ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁρᾷς ὅπως τῆς τῶν Αἰγυπτίων γῆς ἐκπεφοιτηκότων τῶν ἐξ Ἰσραὴλ καθηγεῖται Θεὸς ἐν στύλῳ νεφέλης καὶ πυρός; ἐγράφετο δὲ δι' ἀμφοῖν ὁ Χριστός. πρῶτον μὲν, ὅτι στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας ἐστὶν ἀκατάσεισόν τε καὶ ἄθραυστον παντελῶς, καὶ ἀνέχων ὑψηλὸν τῷ γῇ. ἀπηλλάγμεθα γὰρ ἐν Χριστῷ τοῦ φρονεῖν τὰ σαρκὸς, καὶ τοῖς ἐπιγείοις ἐγκαλινδεῖσθαι κακοῖς. γέγραπται γὰρ, ὅτι τοῦ Θεοῦ οἱ κραταιοὶ τῆς γῆς, καὶ τὰ ἑξῆς. Ψαλ. 46. 9.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Νύκτα μὲν γὰρ ὀνομάζειν ἔθος τῇ θείᾳ Γραφῇ τὸν πρὸ τῆς ἐπιδημίας καιρὸν, καθ' ὃν ἐπιτυραννοῦντος τοῦ Σατανᾶ, κατεκράτει τῶν ἐπὶ τῆς γῆς τὸ τῆς ἀγνωσίας σκότος· ἡμέραν δὲ αὖ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίας τὸν χρόνον, καθ' ὃν πεφωτίσμεθα, τὰς τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας αὐγὰς εἰσδεξάμενοι κατὰ νοῦν, καὶ τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον τοῖς τῆς καρδίας ὄμμασι βλέποντες. Καὶ μετ' ὀλίγα. Νοσμενὶ τοιγαροῦν εἰς νύκτα τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, εἰς ἡμέραν δὲ αὖ, τοῦ καθ' ὃν γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς, φαμὲν, ὅτι προηγεῖτο τῶν ἐξ Ἰσραὴλ ἐν εἴδει πυρὸς, ὡς ἐν τῷ κατακρίνοντί τε καὶ κολάζοντι νόμῳ· κολάσεως γὰρ σημεῖον τὸ πῦρ· ἡμῶν δὲ ἐν εἴδει νεφέλης, ὡς ἐν τύπῳ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, καὶ τῆς δι' ὕδατος σωτηρίας. ἢ οὐχ ὕδωρ ἡ νεφέλη;

κβ. Οὐκ ἐξέλειπεν ὁ στύλος τῆς νεφέλης ἡμέρας, καὶ ὁ στύλος τοῦ πυρὸς νυκτὸς ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ.

ΚΕΦ. ΙΔ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἀποστρέψαντες στρατοπεδευσάτωσαν ἀπέναντι τῆς ἐπαύλεως, ἀνὰ μέσον Μαγδώλου καὶ ἀνὰ μέσον τῆς θαλάσσης, ἐξ ἐναντίας Βεελσεπφών. ἐνώπιον αὐτῶν στρατοπεδεύσεις ἐπὶ τῆς γ. θαλάσσης. Καὶ ἐρεῖ Φαραὼ περὶ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, πλανῶνται ἔτοι ἐν τῇ γῇ· συγκέκλεικε γὰρ αὐτοὺς ἡ ἔρημος.

δ. Ἐγὼ δὲ σκληρυνῶ τὴν καρδίαν Φαραὼ, καὶ καταδιώξεται ὀπίσω αὐτῶν· καὶ ἐνδοξασθήσομαι ἐν Φαραὼ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ· καὶ γνώσονται πάντες οἱ Αἰγύπτιοι, ὅτι ἐγὼ Κύριος. καὶ ἐποίησαν οὕτω.

✱✱ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐκ αὐτεργῶν τὴν σκληρότητα, ἀλλὰ δι' ὧν τὰ ἐκ Θεοῦ γεγονότα περὶ τὸν κύκλον τῆς ὁδοῦ πρόφασιν λαμβάνει Φαραὼ τῆς ἰδίας σκληρότητος, ἀδίκως τοῦτο ποιῶν. ὅπου γὰρ τῷ τῶν τριῶν ἡμερῶν παρῆλθον ὁδὸν, ἔνθα θύσειν ὁ Μωϋσῆς ἐπηγγείλατο. ὃκ ἄρα πρόφασιν εὔλογον εἴληφε.

ε. Καὶ ἀνηγγέλη τῷ βασιλεῖ τῶν Αἰγυπτίων, ὅτι πέφευγεν ὁ λαός. καὶ μετεστράφη ἡ καρδία Φαραὼ, καὶ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ ἐπὶ τὸν λαόν· καὶ εἶπαν, τί τοῦτο πεποιήκαμεν, τοῦ ἐξαποστεῖλαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, τοῦ μὴ δουλεύειν ἡμῖν;

ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Ἀλγησάτω ὁ διώκλης, καὶ γνώτω κατασοφισθεὶς, ὅτι μάτην ἐτυράννει, καὶ κατεδουλοῦτο τοὺς κρείττονας. ἂν ὅτως ἐξέλθῃς Αἴγυπτον, εὖ οἶδ' ὅτι στύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλης ὁδηγηθήσῃ νυκτὸς καὶ ἡμέρας. ἔρημος [ἡμερωθήσεται,] θάλασσα τιμηθήσεται. Φαραὼ βυθισθήσεται, ἄρτος ὀμβρίσει, πέτρα πηγάσει, Ἀμαλὴκ καταπολεμηθήσεται, οὐχ ὅπλοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπολέμοις χερσὶ δικαίῳ, (1) θλίψει ὁμοῦ τυπήσαις, καὶ σαυρῷ τρόπαιον τὸ ἀήττητον, ποταμὸς ἀνακοπήσεται, ἥλιος στήσεται, σελήνη ἐπισχεθήσεται, τείχη καλινεχθήσεται καὶ δίχα μηχανημάτων, σφηκιὰν προδραμοῦνται

(1) Πολεμίαις χερσὶ δικαίων. ἐν λόγῳ 42. ὀρθότερ. δὲ τὸ προκείμεν. εἰ ἀντὶ τοῦ, δικαίῳ, δικαίου, ληφθῇ.

ταν ὁδοποιῆσαν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ τὰς ἀλλοφύλους ἀνείργασαν. τ' ἄλλα δὲ ὅσα ἐπὶ τούτοις καὶ σὺν τούτοις ἰσόρηται, ἵνα μὴ μακρὸν ἀποτείνω τὸν λόγον, παρὰ Θεῦ σοι δοθήσεται.

ε. Ἔζευξε δὲ Φαραὼ τὰ ἅρματα αὐτοῦ, καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ συνήγαγε μεθ' ἑαυτοῦ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐκπεφοιτηκότων δὲ τῆς Αἰγυπτίων τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, ἀνεκαίετο πρὸς ὀργὰς ὁ πάλαι πλεονεκτῶν, τουτέστιν ὁ Φαραὼ, καὶ διώκειν ἐπεχείρει.

ζ. Καὶ ἔλαβεν ἑξακόσια ἅρματα ἐκλεκτὰ, καὶ πᾶσαν τὴν ἵππον τῶν Αἰγυπτίων, καὶ τρισάλας ἐπὶ πάντων.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τὰς πρὸς τρεῖς δυναμένας μάχεσθαι, ἢ τὰς ἐν τῇ παρατάξει μετὰ τὸν πρωτοσάτλω καὶ δευτεροσάτλω ἱσαμένας ἐν τῇ τρίτῃ τάξει. ἄλλοι δέ φασιν, ὡς εἰς τὰς χρείας τῶν πολέμων ἅρματα ἐποίουν μεγάλα, ὥστε καὶ τρεῖς χωρεῖν, ἵνα ὁ μὲν εἰς ἡνιοχεῖ, οἱ δὲ δύω πολεμῶσιν· ἢ τὰς ἐπὶ τριῶν ἵππων βεβηκότας. οἱ γὰρ παλαιοὶ ἐν τοῖς πολέμοις ἐπὶ δύω, ἢ τριῶν ἵππων ἐπωχοῦντο ἐξιόντες ἁρματηλάται. ἢ τρισάτλω λέγει τὸν ἐν τῷ καθέζεσθαι τὸν βασιλέα τρίτον ἱσάμενον, ἤτοι τρίτλω ἔχοντα καθέδραν· οἷος λῶ ὁ Δαβὶδ παρὰ τῷ Σαὺλ, ὡς ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βασιλειῶν εὑρήσεις.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τίς γὰρ ἂν οἶδεν, ὅτι στρατὸς αἰγύπλιός ἐστι τὰ ποικίλα τῆς ψυχῆς πάθη, οἷς καταδουλοῦται ὁ ἄνθρωπος; ἐκεῖνοι οἱ ἵπποι, ἐκεῖνα τὰ ἅρματα, καὶ οἱ ἐπ' αὐτῶν ἀναβάται, καὶ τοξόται, καὶ σφενδονῆται, καὶ ὁπλομάχοι, καὶ ὁ λοιπὸς ὅμιλος τῆς τῶν ἐχθρῶν παρατάξεως. τί γὰρ ἄντις διαφέρειν εἴποι τὰς θυμώδεις τῶν λογισμῶν, ἢ τὰς πρὸς ἡδονλώτε καὶ λύπλω καὶ πλεονεξίαν ὁρμὰς τῆς μνημονευθείσης στρατιᾶς; λίθος ἄντικρυς ἀπὸ σφενδόνης ἡ λοιδορία, καὶ λόγχη τλῷ αἰχμλῷ ἐπισείουσα ἡ θυμώδης ὁρμή· τὸ δὲ περὶ τὰς ἡδονὰς πάθος, οἱ ἵπποι νοείσθωσαν, ἀχέτῳ τινὶ ὁρμῇ τὸ ἅρμα δι' ἑαυτῶν ἑλκόμενοι.

η. Καὶ ἐσκλήρυνε Κύριος τὴν καρδίαν Φαραὼ βασιλέως Αἰγυπτίων, καὶ κατεδίωξεν ὀπίσω τῶν υἱῶν Ἰσραήλ· οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐξεπορεύοντο
θ. ἐν χειρὶ ὑψηλῇ. Καὶ κατεδίωξαν οἱ Αἰγύπτιοι ὀπίσω αὐτῶν, καὶ εὗρον αὐτοὺς παρεμβεβληκότας παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ πᾶσα ἡ ἵππος, καὶ τὰ ἅρματα Φαραὼ, καὶ οἱ ἱππεῖς αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ἡ στρατιὰ αὐτοῦ ἀπέναντι τῆς ἐπαύλεως, ἐξ ἐναντίας
ι. Βεελσεπφών. Καὶ Φαραὼ προῆγε. καὶ ἀναβλέψαντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὁρῶσι· καὶ οἱ Αἰγύπλιοι ἐστραδοπέδευσαν αὐτῶν· καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα· ἀνεβόησαν δὲ οἱ υἱοὶ
ια. Ἰσραὴλ πρὸς Κύριον. Καὶ εἶπαν πρὸς Μωϋσῆν, παρὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν μνήματα ἐν Αἰγύπλῳ, ἐξήγαγες ἡμᾶς θανατῶσαι ἐν τῇ ἐρήμῳ. τί τοῦτο ἐποίησας ἡμῖν, ἐξαγαγὼν ἡμᾶς ἐξ Αἰγύπλου;

ιβ. Οὐ τοῦτο ἦν τὸ ῥῆμα, ὃ ἐλαλήσαμεν ἐν Αἰγύπλῳ πρὸς σὲ, λέγοντες, πάρες ἡμᾶς, ὅπως δουλεύσωμεν τοῖς Αἰγυπτίοις; κρεῖσσον γὰρ ἡμᾶς δουλεύειν τοῖς Αἰγυπλίοις, ἢ ἀποθανεῖν ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Σώφρονος γὰρ Θεῷ τὰς δυσχερείας τινὸς ἀπολαύσαντας διὰ τῶν ἐπιπόνων δοκιμάζειν· ἵνα μὴ γνώμῃ πως κατὰ τὰς μαστιγίας τῶν οἰκετῶν καὶ ἀγνώμονας, δυσχερεστέμενοι μὲν τὸν δεσπότλω ἐπιγινώσκομεν, παιδευόμενοι δὲ ἀπαρνώμεθα· ὅτως ἰσόρηται παιδεύσας τὸν υἱὸν Ἰσραήλ. ἐξαγαγὼν γὰρ αὐτὸς ἐξ Αἰγύπλου, καὶ τῆς ὠμοτάτης δουλείας ἐλευθερώσας, καὶ παρασήσας ὡς αὐτός ἐσιν ὁ τῶν πατέρων Θεός· Θεὸς Ἀβραὰμ, Θεὸς Ἰσαὰκ, Θεὸς Ἰακὼβ· καὶ τλῶ οἰκείαν γνῶσιν αὐτοῖς δωρησάμενος, καὶ τλῶ ἄμαχον δυνάμιν μυρίοις ὅσοις σημείοις τε καὶ τέρασιν ἐνδειξάμενος, εὐθέως διὰ πείρας ἦγε, καὶ παιδευτικλῶ δοκιμασίαν προσέφερε. συνεχώρει δὲ τῷ Φαραὼ μετὰ πλήθους ἁρμάτων καὶ ἱππότων ὄπισθεν τλῶ Φυγλῶ. μέσοι δὲ ἀπειλημμένοι, καὶ τὰς ψυχὰς ἔχ ἧτλον ἢ τὰ σώματα πιεζόμενοι, πρὸς ἀγωνῆ καὶ δυσπρεπῆ ψιθυρισμὸν κατηνέχθησαν· καὶ τῆς Αἰγυπτίων δουλείας ἐμέμνλωτο, καὶ τοῖς λογισμοῖς ἦσαν παρὰ τὸν Νεῖλον οἱ τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ τὸ ἴχνος ὅσον ἔπω κλυζόμενοι.

ιγ. Εἶπε δὲ Μωϋσῆς πρὸς τὸν λαὸν, θαρσεῖτε, στήκετε, καὶ ὁρᾶτε τὴν σωτηρίαν τὴν παρὰ Κυρίου, ἣν ποιήσει ἡμῖν σήμερον. οὐ τρόπον γὰρ ἑωράκατε τοὺς Αἰγυπλίους σήμερον, οὐ προσθήσεσθε ἔτι ἰδεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐξαίρεσι τοιγαροῦν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ εἰς τλῶ ἁγίαν ἀποδύοντες γλῶ, ἐν σύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλης προβαδίζοντός τε καὶ ἡγεμονεύοντος Θεοῦ. ὃ γὰρ ἔσιν, οὐκ ἔσιν εἰς τλῶ ἁγίαν τε καὶ ἄνω ἀφικέσθαι πόλιν, μὴ οὐχὶ καθηγεμόνος Χρισοῦ, καὶ ἐναργῶς καθισάντος τλῶ τῆς σωτηρίας ὁδόν. τοῖσγε μλῶ τοῦτο δρᾷν ἠρημένοις, ἐπιτρίζεσι μὲν τοὺς ὀδόντας οἱ κατὰ τόνδε τὸν κόσμον ἐχθροὶ, παραθήγει δὲ εἰς θρασύτολμίαν ὁ νόμος, καὶ παραθαρσύνει πεφοβημένους· καὶ ὅτι πεσεῖται τῶν ἐναντίων τὸ σίφος, εὖ μάλα καταδηλοῖ. τὸ γὰρ ἐκ ποδῶν γενέσθαι

γενέσθαι τοὺς Αἰγυπτίους τουτίπου πάντως ὑπαινίττεται· τοὺς δὲ ἐν φόβοις ὄντας τοῦ παθεῖν, ὡς ἐν τύπῳ πάλιν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος διέσωζε Θεός.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ. (1) Ὅτι τοῖς πρὸς ἀρετὴν ἤδη βλέπουσι, καὶ τῷ νομοθέτῃ κατὰ τὴν ζωὴν ἑπομένοις, ὅταν καταλίπωσι τῆς τῶν Αἰγυπτίων δυναστείας τοὺς ὅρους, ἐπακολουθοῦσί πως αἱ τῶν πειρασμῶν προσβολαὶ, στενοχωρίας τε καὶ φόβους καὶ τοὺς περὶ τῶν ἐσχάτων κινδύνους ἐπάγουσαι· δι' ὧν καταπτοηθεῖσα τῶν κατὰ πίστιν νεοπαγῶν ἡ διάνοια, εἰς παντελῆ τῶν ἀγαθῶν ἀνελπιστίαν ἐκπίπτει. ἀλλ' εἰ Μωσῆς εἴη τὶς, ἢ τὸν κατ' αὐτὸν ἐπιστατῶν τοῦ λαοῦ τύχοι, ἀντιστήσει τῷ φόβῳ τὴν συμβουλὴν, τῇ τῆς θείας συμμαχίας ἐλπίδι τὸ κατεπτηχὸς τῆς διανοίας καταθαρσύνων.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Χρόνῳ τὸ πρᾶγμα ὑπέβαλε μακρῷ, οὐκ αἰῶνι διηνεκεῖ. εἶδον γὰρ αὖθις τοὺς Αἰγυπτίους οἱ Ἑβραῖοι ὡπλισμένους, ἀλλὰ μετὰ πολλὰς γενεάς. (2) Τοῦτο λέγει, ὅτι οὐκ ἔτι αὐτοὺς ὄψεσθε εἰς χρόνον τοῦ αἰῶνος τούτου. ἔμελλον γὰρ πάντες ἀποθνήσκειν ἐν τῇ θαλάσσῃ.

ιδ. Κύριος πολεμήσει ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ὑμεῖς σιγήσεσθε.

** ΜΑΞΙΜΟΥ. Τοὺς ἔτι δειλιῶντας τὸν πρὸς τὰ πάθη πόλεμον, καὶ φοβουμένους τὴν τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν ἐπιδρομὴν, σιωπᾷν δεῖ· τουτέστι τὸν ὑπὲρ ἀρετῆς ἀντιῤῥητικὸν μὴ μεταχειρίζεσθαι τρόπον· ἀλλὰ παραχωρεῖν τῷ Θεῷ δι' εὐχῆς τὴν ὑπὲρ ἑαυτῶν μέριμναν. πρὸς οὓς ἐν Ἐξόδῳ
» λέγεται, Κύριος πολεμήσει ὑπὲρ ὑμῶν,
» καὶ ὑμεῖς σιγήσεσθε. τοὺς δὲ ἤδη μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν διωκόντων τοὺς τῶν ἀρετῶν ἐπιζητοῦντας τρόπους πρὸς εὐγνώμονα μάθησιν, δέον ἔχειν μόνον ἠνεῳγμένον τῆς
Δευτ. 6. 4. διανοίας τὸ οὖς· πρὸς οὕς φησιν, ἄκουε Ἰσ-
» ραήλ. τῷ δὲ σφόδρα διὰ τὴν κάθαρσιν τῆς θείας ἐφιεμένῳ γνώσεως, ἁρμόδιος ἡ εὐλαβὴς παῤῥησία· πρὸς ὃν εἰρήσεται,
» τὶ βοᾷς πρός με; οὐκοῦν ὅτῳ μὲν σιωπὴ διὰ φόβον προστέτακται, πρόσφορος μόνον ἡ πρὸς Θεὸν καταφυγή· ὅτῳ δὲ ἀκούειν παρακελεύεται, ἁρμόδιος ἡ πρὸς ὑπακοὴν τῶν θείων ἐντολῶν ἑτοιμότης· τῷ δὲ γνωστικῷ, τὸ δι' ἱκεσίαν ἀπαύστως βοᾷν ἐπιτήδειον, ὑπέρ τε τῆς τῶν κακῶν ἀποτροπῆς, καὶ εὐχαριστίας τῆς τῶν ἀγαθῶν μετουσίας.

ιε. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, τὶ βοᾷς πρός με; λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἀναζευξάτωσαν.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἡ θεία ἀκοὴ οὐ φωνῆς δεῖται πρὸς αἴσθησιν. οἶδε γὰρ καὶ ἐν τῷ κινήματι τῆς καρδίας γνωρίσαι τὰ ἐπιζητούμενα. ἢ οὐκ ἀκούεις, ὅτι Μωϋσῆς μη-

A δὲν φθεγγόμενος, ἀλλὰ τοῖς ἀλαλήτοις ἑαυτοῦ στεναγμοῖς ἐντυγχάνων τῷ Κυρίῳ,
» ἠκούετο παρὰ τοῦ Κυρίου λέγοντος, τὶ βοᾷς
» πρός με; οἶδεν ὁ Θεὸς καὶ αἵματος ἀκοῦσαι δικαίου, ᾧ γλῶσσα οὐ πρόσεστιν, οὐδὲ φωνὴ τὸν ἀέρα περῶσα. ἔργων δὲ δικαίων παρουσία, μεγαλοφωνία ἐστὶ παρὰ Θεῷ.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἀλλ' ἐν ᾧ θαῤῥεῖν τῆς Ἰσραηλίταις διακελεύεται Μωσῆς, μη-
B δεμίαν φωνὴν κατὰ τὸ φαινόμενον πρὸς τὸν Θεὸν ποιησάμενος, βοᾷν παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ μαρτυρεῖται· διδάσκοντος, οἶμαι, τοῦ λόγου, ὅτι εὔηχός ἐστιν ἐκείνη ἡ φωνὴ, καὶ μέχρι τῆς θείας ἀκοῆς ἀναβαίνουσα, οὐχ ἡ μετά τινος διατάσεως γινομένη κραυγὴ, ἀλλ' ἡ μετὰ καθαρᾶς συνειδήσεως ἀναπεμπομένη ἐνθύμησις. ἡ γὰρ κεκολλημένη ψυχὴ τῷ Θεῷ πρὸς αὐτὸν βοᾷ.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Τῶν γὰρ πνευματοφόρων
Γ καὶ ἁγίων ἀνδρῶν, εἰ καὶ τὰ χείλη μέμυκε, καὶ ἡ γλῶσσα πέπηγεν, ἡ διάνοια βοᾷ πρὸς Θεόν.

ιϛ. Καὶ σὺ ἔπαρον τὴν ῥάβδον σου, καὶ ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ῥῆξον αὐτήν· καὶ εἰσελθέτωσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ ξηρόν.

Δ * ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἢ οὐχ ὡς ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος περὶ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ὅτι 1. Κορ. 10. 2.
» πάντες εἰς τὸν Μωϋσέα ἐβαπτίσθησαν ἐν
» τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ; χρὴ τοιγαροῦν τοὺς ἀκολουθεῖν ἐθέλοντας τῷ Χριστῷ, καὶ πρὸς τὴν ἄνω πόλιν σπεύδοντας, μὴ ἐνιζῆσαι τῷ νόμῳ, μηδὲ ταῖς διὰ Μωσέως ἐντολαῖς ἀμεταστάτως ἐγκαταυλίζεσθαι, καὶ σκιαῖς καὶ τύποις ἐμφιλοχωρεῖν. ἀναζευγνύναι δὲ μᾶλλον, καὶ μεταχωρεῖν
E ἑτέρωθι, τουτέστιν ἐπὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα. τοῦτο γὰρ ἔδρων οἱ πάλαι κατὰ πρόσταξιν Θεοῦ διὰ μέσον ἰόντες κυμάτων, καὶ ὡς ὁ Παῦλός φησιν, ἐν θαλάσσῃ βαπτιζόμενοι. τότε γὰρ δὴ τότε, καὶ αὐτὸν ἕξουσιν ἀρωγὸν τὸν Θεόν τε καὶ ἀνθρώπων μεσίτην Χριστόν. Θεὸς γὰρ ὢν ὁ λόγος γέγονε σάρξ. καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον μεσίτην νοήσεις οἰκονομικῶς, ὡς διὰ μέσου χωρεῖν εἰωθότα τῶν τε σεβομένων αὐτὸν, καὶ τῶν
Z διωκόντων αὐτοὺς, καὶ συμμίσγειν οὐκ ἐῶντα, τάς τε τῶν ἐναντίων ἐφόδους ἀποκωλύοντα.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Τὶς δὲ ἦν ὁ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐνεργήσας τὴν διαίρεσιν; Χριστὸς ὁ ὑπὸ τῆς ῥάβδου προτυπωθείς.

ιζ. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ σκληρυνῶ τὴν καρδίαν Φαραὼ, καὶ τῶν Αἰγυπτίων
H πάντων, καὶ εἰσελεύσονται ὀπίσω αὐτῶν· καὶ ἐνδοξασθήσομαι ἐν Φαραὼ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ, καὶ

(1) Τοῦ Νύσσης.

(2) Τὰ ἑπόμενα ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. οὐ κεῖται.

καὶ ἐν τοῖς ἅρμασι, καὶ ἐν τοῖς ἵπποις
ιη. αὐτȣ̃. Καὶ γνώσονται πάντες οἱ Αἰγύπτιοι, ὅτι ἐγώ εἰμι Κύριος, ἐνδοξαζομένȣ μȣ ἐν Φαραὼ, καὶ ἐν τοῖς ἅρμασι, καὶ ἐν τοῖς ἵπποις αὐτȣ̃.

ιθ. Ἐξῆρε δὲ ὁ Ἄγγελος τȣ̃ Θεȣ̃ ὁ προπορευόμενος τῆς παρεμβολῆς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἐπορεύθη ἐκ τῶν ὄπισθεν· ἐξῆρε δὲ [καὶ] ὁ στύλος τῆς νεφέλης ἀπὸ προσώπȣ αὐτῶν, καὶ ἔστη ἐκ τῶν ὀπίσω αὐτῶν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὡς εὐ Ἀγγέλω δὲ πάλιν, καὶ ὡς εὐ στύλῳ νεφέλης ὁ Χριστὸς σημαίνε-
Ἡσ. 9. 6. » ται. καλεῖται γὰρ τὸ ὄνομα αὐτȣ̃ μεγά-
» λης βȣλῆς Ἄγγελος. πλὴν ἐκεῖνό φημι, καὶ ȣ̓κ ἀπὸ σκοπȣ̃, καθάπερ ἡγȣ̃μαι, τὸ δοκȣ̃ν οἰχήσεται. ἄρτι μὲν γὰρ τῆς εὐ κόσμῳ καὶ φιληδόνȣ ζωῆς ἀποφοιτᾷν ᾑρημένοι, ἕπεσθαί τε δεῖν ὅτι μάλιστα διεσπȣδακότες τοῖς τȣ̃ Θεȣ̃ νόμοις, ȣ̓πω γε μὴν τὴν διὰ τȣ̃ ἁγίȣ βαπτίσματος καταπλȣτήσαντες χάριν, ȣ̓ λίαν ἐσμὲν εὐσθενεῖς, ἤγȣν ἐπιτήδειοι πρὸς τὸ χρῆναι τληπαθεῖν, καὶ ἀνέχεσθαι πόνων τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς, καὶ πολέμων πεῖραν δύνασθαι διενεγκεῖν. ὥσπερ δὲ τὰ ἀρτιθαλῆ τῶν φυτῶν τῆς ἀκμαιοτάτης μὲν τȣ̃ ἡλίȣ βολῆς παραιτεῖται τὸ βλάβος, ἀδικοῖντο δ' ἂν ȣ̓ μετρίως, εἰ πνευμάτων ἐμβολαῖς ἀγριοτέραις διακραδαίνοιντο, δεῖ δὲ δὴ πάντως αὐτοῖς τῶν ἐκ τέχνης ἐπικȣρημάτων, καὶ τῆς εὐ κύκλῳ περιβολῆς· κατὰ τὸν αὐτὸν, οἶμαι, τρόπον ἡ τȣ̃ ἀνθρώπȣ ψυχὴ ἄρτι τῆς τῶν παθῶν δȣλείας ἐκτρέχȣσα, καὶ πρὸς τὰ ἀμείνω μεθορμιζομένη, καὶ τῷ θείῳ κατακολȣθεῖν ἐθέλȣσα νόμῳ, τρυφερόνȣστε ἐστὶ καὶ εὐαφεστέρα, καὶ μετασοβοῖτο ἂν εὐκόλως, ἀνόπιν ἱδρῶτά τε θεασαμένη, καὶ πολέμων πόνον, ἀσπαστὸν ἡγήσεται τὸ ἐν οἷς ἦν ποτὲ, διαγίνεσθαι πάλιν. καὶ γȣ̃ν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ τὴν τῶν Αἰγυπτίων τεθεαμένοι παρασκευὴν, καὶ πρὸς μόνην τȣ̃ πολέμȣ τὴν θέαν ἀπειρηκότες, ἐπεφύον-
» το λέγοντες τῷ θεσπεσίῳ Μωσῇ· ȣ̓ τȣ̃το
» ἦν τὸ ῥῆμα, ὃ ἐλαλήσαμεν ἐν Αἰγύπτῳ
» πρὸς σέ; καὶ τὰ ἑξῆς.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐκȣ̃ν ἀδρανὴς εἰς μάχην, καὶ πρὸς δȣλείαν ἑτοιμοτάτη, καὶ εὐκαταπτόητος κομιδῇ πρὸ τȣ̃ ἁγίȣ βαπτίσματος ἡ τȣ̃ ἀνθρώπȣ ψυχή· ἡ δὲ δὴ τυχȣ̃σα τῆς χάριτος τὴν ἐξ ὕψȣς δύναμιν ἀμφιεσαμένη, εὐσθενέστατα μὲν ἀνταγωνιεῖται τοῖς διώκειν ἐθέλȣσι, καὶ διαμαχεῖται γενναίως. ῥᾴστα δ' ἂν διακρȣ́σαιτο τὰς τῶν πολεμίων ἐπαναστάσεις, στρατηγȣ̃ντός τε καὶ ὑπερασπίζοντος τȣ̃ Χριστȣ̃. περιεσόμεθα δὲ ȣ̓χ ἑτέρως, ἢ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἕτερος ἦν τὶς ὁ προπορευόμενος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ Ἄγγελος, καὶ ἡ νεφέλη ἄλλη μέν τις ἐτύγχανε περὶ τὸν Ἄγγελον· τȣ̃ Κυρίȣ δὲ αὐτȣ̃ σωματικὸν
A ὥσπερ ὄγανον ἦν, δι' ȣ̓ τὴν φύσιν ὢν αὐτὸς ἀσώματος, καὶ πάσης ἐπέκεινα αἰσθητῆς καὶ ὑλικῆς ȣ̓σίας, δι' αἰσθητῆς φωνῆς τῆς ἰδίας φωνῆς ἠξίȣ τὸν θεράποντα. καὶ τῆς τοιαύτης γε οἰκονομίας αὐτὸς ὁ Κύριος τὸν λόγον ἀποδιδȣ̀ς τῷ Μωσῇ, φησὶν,
» ἵνα ἀκȣ́σῃ ὁ λαὸς λαλȣ̃ντός μȣ πρὸς σὲ, Ἐξόδ. 19. 9.
» καὶ πιστεύσωσί μοι.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ὅταν φεύγῃ τὶς τὸν Αἰγύπτιον, καὶ ἔξω τῶν ὅρων γε-
B νόμενος πρὸς τὰς προσβολὰς τῶν πειρασμῶν δειλιάσῃ, ἄνωθεν τὴν ἐκ παραδόξȣ σωτηρίαν ὁ ὁδηγὸς ὑποδείκνυσιν, ὅταν περιστοιχισάμενος ὁ ἐχθρὸς τῇ ἑαυτȣ̃ δυνάμει τὸν διωκόμενον, βατὴν ὑπ' ἀνάγκης κατασκευάσῃ αὐτῷ τὴν θάλασσαν, εἰς ἣν καθηγεῖται ὁ ὁδηγὸς, ἡ νεφέλη. τȣ̃το γὰρ ὄνομα τῷ ὁδηγȣ̃ντι. [ὅπερ καλῶς τοῖς πρὸ ἡμῶν εἰς τὴν τȣ̃ ἁγίȣ πνεύματος μετελήφθη χάριν.]

Γ κ. Καὶ εἰσῆλθον ἀνὰ μέσον τῆς παρεμβολῆς τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ἀνὰ μέσον τῆς παρεμβολῆς Ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο γνόφος καὶ σκότος· καὶ διῆλθεν ἡ νύξ· καὶ ȣ̓ συνέμιξαν ἀλλήλοις ὅλην τὴν νύκτα.

ΑΚΥΛΑΣ. Καὶ ἐγένετο ἡ νεφέλη, καὶ σκότος, καὶ ἐφώτισε τὴν νύκτα, καὶ ȣ̓κ
Δ ἤγγισεν ȣ̓τος πρὸς τȣ̃τον.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ. Καὶ ἡ νεφέλη σκότος μὲν ἐκεῖθεν, φαίνȣσα δὲ εὐτεῦθεν.

ΣΑΜΑΡΕΙΤΙΚΟΝ. Καὶ ἦν τὸ νέφος καὶ τὸ σκότος, καὶ ἔφαινε τὴν νύκτα. παρῆλθεν ἡ νὺξ διὰ μέσȣ τῶν δύω στρατοπέδων σκοτίζȣσα μόνȣς Αἰγυπτίȣς.

κα. Ἐξέτεινε δὲ Μωσῆς τὴν χεῖρα
E ἐπὶ τὴν θάλασσαν· καὶ ἐπήγαγε Κύριος τὴν θάλασσαν ἐν ἀνέμῳ νότῳ βιαίῳ ὅλην τὴν νύκτα, καὶ ἐποίησε τὴν θάλασσαν ξηράν· καὶ διεχίσθη τὸ ὕδωρ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Καταδύντος δ' ἡλίȣ, νότος εὐθὺς ἤρξατο κατασκήπτειν βιαιότατος, ὑφ' ȣ̓ τὸ πέλαγος ὑπανεχώρησεν· εἰωθὸς μὲν ἀμπωτίζειν,
Z τότε δὲ καὶ μᾶλλον ὠθȣ́μενον τὸ πρὸς αἰγιαλοῖς ὑπεσύρη, καθάπερ εἰς χαράδραν, ἢ χάρυβδιν. ἀστήρ τε προȣ̓φαίνετο ȣ̓δεὶς, ἀλλὰ πυκνὸν καὶ μέλαν νέφος ἅπαντα τὸν ȣ̓ρανὸν ἐπεῖχε, γνοφώδȣς τῆς νυκτὸς ȣ̓σης εἰς κατάπληξιν τῶν διωκόντων. προσταχθεὶς δὲ Μωϋσῆς, τῇ βακτηρίᾳ παίει τὴν θάλασσαν· ἡ δὲ ῥαγεῖσα διΐσταται, καὶ τῶν τμημάτων τὰ μὲν πρὸς τῷ ῥαγέντι μέρει μετέωρα πρὸς ὕψος ἐξαίρε-
H ται, καὶ παγέντα τρόπον τείχȣς, κραταιῶς ἠρέμει καὶ ἡσύχαζε· τὰ δ' ὀπίσω σταλέντα καὶ χαλινωθέντα, τὴν εἰς τὸ πρόσω φορὰν καθάπερ ἡνίαις ἀφανέσιν ἀνεχαιτίζετο· τὸ δὲ μεσαίτατον, εὐ ᾧ ἡ

ῥῆξις

ῥῆξις ἐγένετο, ἀναξηρανθὲν, ὁδὸς θύρεια καὶ λεωφόρος γίνεται. A

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Σωιάχετο δὲ ὁ Ἰσραὴλ ἐκ τῶν δύω, ἐκ θαλάσσης προκειμένης, καὶ ἐξ Αἰγύπλου, ἀντικειμένων. καὶ ὁ Θεὸς μὲν ἐκέλευε, Μωϋσῆς δὲ ἐκελεύετο, ἡ ῥάβδος δὲ ἐπήρθη, καὶ ἡ θάλασσα ἐχίζετο. εἰσήκει τὸ ὕδωρ, ἐπηρτημένον μὲν, κεχαλινωμένον δέ.

κβ. Καὶ εἰσῆλθον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ B
ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ ξηρόν· καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῖς τεῖχος ἐκ δεξιῶν, καὶ τεῖχος ἐξ εὐωνύμων.

✱ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐτόλμησε (1) δέ τις τῶν Ἑλλήνων (2) εἰπεῖν, ὡς τινας τῶν Αἰγυπλίων εἶναι τὰς Ἑβραίας, ποιμένας τῶν θρεμμάτων· εἶτα τοῖς δεσπόταις ἐπαναστάντας, ἐξελθεῖν τῆς Αἰγύπλου· ὅτε ἀπὸ τῆς ἑβραΐδος γλώττης, καὶ τῶν ἑβραϊκῶν ὀνομάτων, ὅσον τὸ διάφορον κατανοήσας.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τινές φασιν εἰς δώδεκα διαιρέσεις διαιρεθῆναι τὴν θάλασσαν, καὶ ἑκάστῳ φυλῇ καθ' ἑαυτὴν διαβῆναι. καὶ τοῦτο νομίζουσι τὸν μακάριον Δαβὶδ
Ψαλ. 135. 13. εἰρηκέναι, τῷ καταδιελόντι τὴν ἐρυθρὰν
» θάλασσαν εἰς διαιρέσεις. Ἐγὼ δὲ διχῇ νομίζω διαιρεθῆναι τὸ πέλαγος. τοῦτο γὰρ
» καὶ ἡ θεία διδάσκει Γραφή· τὸ δὲ ὕδωρ
» αὐτοῖς τεῖχος ἐκ δεξιῶν, καὶ τεῖχος ἐξ εὐωνύμων· τὴν δὲ ὁδὸν θύρειαν γενέσθαι σύμμετρον τῷ πλήθει τῶν παριόντων.
Ψαλ. 105. 9. ὡδήγησε γὰρ αὐτὰς ἐν ἀβύσσῳ, ὡς ἐν
» ἐρήμῳ. τοῦτο δὲ τῆς ὁδοῦ τὴν θύρυχωρίαν δηλοῖ. οὐδὲ ἐκεῖνος μέντοι ὁ λόγος τῷ τῆς εὐσεβείας λυμαίνεται λόγῳ. καὶ τοῦτο γὰρ κἀκεῖνο τῆς θείας ἔργον θαυματουργίας. χρὴ μέντοι ἀκολουθεῖν τῇ τῆς θείας Γραφῆς ἀληθείᾳ. τῇ δὲ τοῦ ὕδατος παντωλεθρίᾳ τὸν Φαραὼ πανστρατιᾷ παραδέδωκεν ὁ δικαιότατος δικαστὴς, ἐπειδήπερ δι' ὕδατος ἀνεῖλε τῶν Ἑβραίων τὰ βρέφη.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. (3) Ἐπειδὴ ἴσχυε τοῦτο τότε γεγενημένου θαύματος εἰς ἔτι καὶ νῦν δείκνυται, τῆς ἐρυθρᾶς ἀμπωτιζούσης, καὶ τῆς ὑπηργμένης παρὰ τοῦ Θεοῦ δωρεᾶς τοῖς Ἑβραίοις ἀνάμνησιν παρεχούσης, Ἕλλωες τὸ γινόμενον πρόφασιν λαμβάνουσιν ἀσεβείας, ἐν πλείοσι τῆς θαλάσσης τόποις δεικνύντες ἀμπωτισμοὺς, φύσεως ἔργον, οὐ θείου θαύματος. ἡμεῖς δὲ συγχωρήσαντες αὐτοῖς ὃ βούλονται νοεῖν, καὶ τῆς φύσεως εἶναι τὸν ἀμπωτισμὸν τῆς ἐρυθρᾶς κατὰ τοὺς τόπους, ἐν οἷς ἀπώλοντο μὲν οἱ Αἰγύπλιοι, διεσώθησαν δὲ οἱ Ἑβραῖοι, δόντες, πειθόμεθα αὐτοῖς (4) εἶπε τῆς θαλάσσης ἀμπωτισμὸς μέσον τέμνει καὶ κόλπον· καὶ τοῦτον χοινοτενῶς, ὥστε γυμνὸν Z τὸν κρυπτόμενον αὐτοῖς τόπον, καὶ ποιεῖν ὁδὸν πλατεῖαν, μᾶλλον δὲ ὁδὸς θύθειας, ὅπερ τοῖς Ἰσραηλίταις παρέσχε Θεὸς, κα-
» τὰ τὸν Δαβὶδ, λέγοντα· τῷ καταδιελόν- Ψαλ. 135. 13.
» τι τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν εἰς διαιρέσεις· καὶ εἰ τὸ θαλάττιον ὕδωρ χιὼν ἐκ δεξιῶν τε καὶ ἐξ εὐωνύμων, φύσιν ἔχει σῆναι, δίκην τειχῶν, ἀῤῥαγές. ὅπερ ἐπὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν γέγονεν, ὁδῷ τοῖς θαλαττίοις τόπος χρωμένων. εἰ δὲ ἀπιστεῖεν, ὅτι ταῦτά ποτε γέγονε, διατὶ μὴ τὰς κατὰ μέρος ἀντιλογίας ἀφέντες, αὐτὸ τοῦτο ζητοῦσι πρὸς ἡμᾶς, διδασκάλῳ χρώμενοι τῇ ἀληθείᾳ, μᾶλλον δὲ τῷ ἀληθεῖαν ἐκ τῶν ἀποδεικνυμένων πραγμάτων διδασκόμενοι; ἐγχωρεῖ τῷ ἐρυθρὰν ἀμπωτίζειν, πῇ μὲν ἐπιτρέχουσαν, πῇ δὲ ἀναχωροῦσαν· ἀλλ' ἐπὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν οὐκ ἐν τῷ ἀμπωτισμός. πῶς γὰρ τὸ χιοῦν τῷ θάλασσαν, καὶ παγοῦν εἰς τειχῶν σάσιν, εἶη ἂν ἀμπωτισμός; Γ

κγ. Κατεδίωξαν δὲ οἱ Αἰγύπλιοι, καὶ εἰσῆλθον ὀπίσω αὐτῶν πᾶσα [ἡ] ἵππος Φαραὼ, καὶ τὰ ἅρματα, καὶ οἱ ἀναβάται εἰς μέσον τῆς θαλάσσης.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Καὶ ὁ μὲν λαὸς ἠκολούθει τῷ προηγουμένῳ, Φαραὼ δὲ σὺν αὐτῇ σκληρύνεται, καὶ μάχεται ὁμοῦ Θεῷ καὶ Δ
θαλάσσῃ, μετὰ δέκα πληγὰς, μετὰ τὸ ἐκδῦναι, μετὰ τὸ ὠθῆσαι τὸν λαόν. οὐκ ἦρκει δὲ ἡ πίστις τῶν προηγησαμένων. οὐ φοβῇ μετὰ θαλάσσης; οὐ χίζῃ μετὰ χιθείσης; οὐ τρέμεις; οὐδὲ τρέμει τὸ ὕδωρ, ἀλλ' ἔσηκεν ἐκκρεμὲς προσάγματι κεχαλινωμένον. ἀλλ' ἤλαυνε τὸ αἷμα τῶν παίδων, καὶ ὁ ἄδικος τῶν νηπίων θάνατος. ὅθεν καὶ Ἰσραὴλ ἅπας διεσώθη· Αἰγύπλιοι δὲ ὅσοι ἐξῆλθον, πάντες ἀπώλοντο. E

κδ. Ἐγενήθη δὲ ἐν τῇ φυλακῇ τῇ ἑωθινῇ, καὶ ἐπέβλεψε Κύριος ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν Αἰγυπλίων ἐν στύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλης, καὶ συνετάραξε
κε. τὴν παρεμβολὴν τῶν Αἰγυπλίων. Καὶ συνέδησε τοὺς ἄξονας τῶν ἁρμάτων αὐτῶν, καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς μετὰ βίας. καὶ εἶπαν οἱ Αἰγύπλιοι, Φύγωμεν ἀπὸ προσώπου Ἰσραήλ· ὁ γὰρ Κύριος πολεμεῖ ὑπὲρ αὐτῶν τοὺς Αἰγυπλίους. Z

✱✱ ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἡ ὁδηγὸς νεφέλη πρωτοσατᾶσα τὸν ἄλλον χρόνον, ἀνακάμπλει πρὸς τὰ ἀραῖα τοῦ πλήθους, ὅπως ὀπισθοφυλακῇ· καὶ ταχθεῖσα μεθόριος τῶν διωκόντων καὶ τῶν διωκομένων, τοὺς μὲν ἠνιοχοῦσα σωτηρίως καὶ ἀσφαλῶς ἐπήλαυνε, τοὺς δὲ ἀνεῖργε καὶ ἀνέκρουεν ἐφορμᾶν

(1) Ἕτεροι δὲ τῶν Ἑλλήνων, Αἰγυπλίους τοὺς Ἑβραίους εἶναί φασι, καὶ ποιμένας, κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

(2) Ὁ μὰ Μανέθων ποιμένας, ὥς φησιν Ἰώσηπος· (ὦ βιβλ. 1. καὶ 2. κατὰ Ἀπίων.) ὁ δὲ Ἀπίων, Αἰγυπλίους τοὺς Ἑβραίους ὠόμισεν.

(3) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ὃ κεῖται.

(4) Ἰσ. πυθόμεθα αὐτῶν.

ἐφορμᾶν ἐπειγομένους. ἅπερ ὁρῶντες Αἰγύπλιοι, θορύβῳ ϗ ταραχῇ πάντ' ἐπλήρουν, τάς τε τάξεις ὑπὸ δέους σωέχεον, ἐπεμπίπλοντες ἀλλήλοις, ϗ ζητοῦντες ἤδη φυγεῖν, ὅτ' ὠδὶ ὄφελος.

κς. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἔκλεινον τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ϗ ἀποκατασήτω τὸ ὕδωρ, ϗ ἐπικαλυψάτω τοὺς Αἰγυπλίους, ἐπί τε τὰ ἅρματα ϗ τοὺς ἀναβάτας.

κζ. Ἐξέτεινε δὲ Μωϋσῆς τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ϗ ἀπεκατέστη τὸ ὕδωρ πρὸς ἡμέραν ἐπὶ χώρας. οἱ δὲ Αἰγύπλιοι ἔφυγον ἐπὶ τὸ ὕδωρ· ϗ ἐξετίναξε Κύριος τοὺς Αἰγυπλίους μέσον τῆς θαλάσσης.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Πάλιν ἡ ῥάβδος ἐπὶ τὸ θάλασσαν· ἡ ἐπισφιγχθεῖσα παρὰ τὸ φύσιν, κατεπήχθη εἰς φύσιν, θυμῷ κατασρέφουσα ϗ ἅρματα ϗ ἐπιβάτας. σωέπεσον ἱππεῖς τῷ ἵππῳ· μετανοεῖ Φαραὼ ἀκαίρως.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὕτω τὰ θαύματα ἐγίνετο διὰ τῆς ῥάβδου. Αἰγύπλιοι ἐτύπλοντο, Ἰσραὴλ ἐξεβάλετο, Θεὸς ἐγινώσκετο, θάλασσα ἐφίζετο ϗ ἐῤῥάπλετο· ϗ τοῖς μὲν ἦν ὁδὸς, τοῖς δὲ ὄλεθρος. ϗ τὸ πεπλωκὸς τῶν νηπίων ἔχει τὴν ἐκδίκησιν.

κη. Καὶ ἐπανασραφὲν τὸ ὕδωρ, ἐκάλυψε τὰ ἅρματα ϗ τοὺς ἀναβάτας, ϗ πᾶσαν τὴν δύναμιν Φαραὼ, τοὺς εἰσπορευομένους ὀπίσω αὐτῶν εἰς τὴν θάλασσαν· οὐ κατελείφθη ἐξ αὐτῶν οὐδὲ εἷς.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Περαιωθέντων δὲ τῶν διωκομένων, ϗ σάντων ἐπὶ τῆς ἀβρόχου γῆς, τὸ τεῖχος ὑποῤῥεῦσαν ϗ χυθὲν, τοῖς ἐναπολειφθεῖσι τάφος ἐγένετο, ϗ πανσρατιᾷ τοὺς διώκοντας ἐπεκάλυψεν αὐτοῖς ἵπποις ϗ ἅρμασιν.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Τῷ τῶν Ἑβραίων ἀῤῥένων μιαιφονίαν ὁμοίᾳ Θεὸς ἀντημείψατο ἐκδικήσει, ἐν τῇ ἐρυθρᾷ πάντας ἄῤῥενας ἀποπνίξας, ἵνα ϗ τοῖς σώμασιν ἔχῃ ἡ δίκη τὸ ὅμοιον.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Βάλεται γὰρ πᾶν αἰγύπλιον πρόσωπον, τουτέσι πᾶν ἁμαρτίας εἶδος, ὥσπερ τινὶ βυθῷ, τῷ σωτηρίῳ βαπλίσματι καταπνιξάντας, μόνους ἀναδῦναι, μηδὲν κατὰ τὸν βίον ἐπισυρομένους ἀλλόφυλον. τοῦτο γάρ ἐσιν ὃ διὰ τῆς ἰσορίας ἀκούομεν, ἤ φησιν, ἐν τῷ αὐτῷ ὕδατι ζωῇ ϗ θανάτῳ διακρίνεσθαι τὸ ἐχθρὸν ϗ τὸ φίλον· τοῦ μὲν ἐχθροῦ φθειρομένου, τοῦ φίλου δὲ ζωογονουμένου. ὡς εἴ γε πολλοὶ τῶν τὸ βάπτισμα τὸ σωτήριον προσδεξαμένων ἀγνοίᾳ τῶν τοῦ νόμου παραγγελμάτων τῷ παρελθόσαν τῆς κακίας ζύμῳ τῇ ζωῇ τοῦ μετὰ ταῦτα βίου καταμιγνύουσι, ϗ τὸν σρατὸν τὸν αἰγύπλιον, ϗ μετὰ τὸ περάσαι τὸ ὕδωρ, ζῶντα μετ' αὐτῶν διὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπάγονται. πάντα γὰρ ὅσα διὰ κακίαν σνεργεῖται, τῶν τυράννων ἐσὶ ϗ δεσποτῶν ἀπαρίθμησις. οἷς ὁ θελήσων, κἂν διεξεληλυθὼς τύχῃ τὸ ὕδωρ, ὅπου κατάγε τὸν ἐμὸν λόγον τοῦ μυσικοῦ ὕδατος ἔθιγεν· ὃ ἔργον ἐσὶν ἡ τῶν πονηρῶν τυράννων ἀπώλεια.

κθ. Οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐπορεύθησαν διὰ ξηρᾶς ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης· τὸ δὲ ὕδωρ αὐτοῖς τεῖχος ἐκ δεξιῶν, ϗ τεῖχος ἐξ εὐωνύμων.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προασφαλίζεται τῷ ἀληθείαν ὁ Θεὸς, εἰδὼς τῶν ἀπισούντων τὰς κακονοίας. ϗ διὰ τοῦτό φησι, ϗ » τὸ ὕδωρ αὐτοῖς τεῖχος ἐκ δεξιῶν, ϗ τεῖ- » χος ἐξ εὐωνύμων. ὅπερ ἀσφαλίζεται ϗ περὶ τοῦ Ἰορδάνου. ϗ εἰς αὐτὸν, ὅτε ξηρῷ ποδὶ διεβίβασεν αὐτὸς, ὅτι μακρὰν ἀπ' αὐτῶν σφόδρα μέχρι τοῦδε τοῦ τόπου ἐσάθη τὸ καταφερόμενον ὕδωρ· ἵνα μήτις ἕτερόν τι δωηθῇ κακῶς ἐννοῆσαι πρὸς ὄλεθρον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. (1)

λ. Καὶ ἐῤῥύσατο Κύριος τὸν Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκ χειρὸς Αἰγυπλίων. ϗ εἶδεν Ἰσραὴλ τοὺς Αἰγυπλίους τεθνηκότας παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης.

λα. Εἶδε δὲ Ἰσραὴλ τὴν χεῖρα τὴν μεγάλην, ἃ ἐποίησε Κύριος τοῖς Αἰγυπλίοις, ϗ ἐφοβήθη ὁ λαὸς τὸν Κύριον, ϗ ἐπίσευσαν τῷ Θεῷ, ϗ Μωϋσῇ τῷ θεράποντι αὐτοῦ.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Δήλη ἡ διαφορὰ δεσπότου ϗ δούλου. ὧπερ ϗ δεικνὺς ὁ γρά- » φων, εἴρηκε· Μωσεῖ τῷ θεράποντι αὐτοῦ. Θεὸς μὲν γὰρ ὡς δεσπότης, ϗ ὡς ἀποσείλας Μωσέα πισεύεται· Μωσῆς δὲ, ὡς θεράπων ἀποσαλείς.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ὁ διελθὼν τὸ νοηθὲν ἡμῖν πέλαγος, ϗ ἰδὼν ἐν αὐτῷ νεκρὸν τὸν θεωρηθέντα τοῦτον Αἰγύπλιον, οὐκ ἔτι πρὸς Μωσέα μόνον ὁρᾷ τὸν τῆς ἀρετῆς ῥαβδοῦχον· ἀλλὰ πισεύει μὲν κατὰ τὸ προηγούμενον τῷ Θεῷ, καθὼς ὁ τῆς ἱσορίας λόγος φησὶ, πείθεται δὲ τῷ θεράποντι αὐτοῦ Μωϋσεῖ· ὃ ϗ νῦν βλέπομεν παρὰ τῶν ἀληθῶς τὸ ὕδωρ περαιωμένων γινόμενον. οἱ τῷ Θεῷ ἑαυτοὺς ἀναθέντες, ϗ τοῖς θεραπεύσι διὰ τῆς ἱερωσύνης τὸ θεῖον πείθονται ϗ ὑπείκουσι, καθὼς φησιν ὁ Ἀπόσολος. Ἑβρ. 13. 17.

ΚΕΦ.

(1) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. οὐχ εὕρηται.

ΚΕΦ. ΙΕ.

α. Τότε ᾖσε Μωϋσῆς καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὴν ᾠδὴν ταύτην.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Δύω χορὺς, τὸν μὲν ἀνδρῶν, τὸν δὲ γυναικῶν ἐπὶ τῆς ἠϊόνος στήσαντες, εὐχαριστικὺς ὕμνυς εἰς τὸν Θεὸν ᾖδον, ἐξάρχοντος μὲν Μωϋσέως τοῖς ἀνδράσιν, ἀδελφῆς δὲ τύτυ ταῖς γυναιξίν. ἡγεμόνες γὰρ ὗτοι τῶν χορῶν ἐγεγένηντο.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. (1) Ὠδή ἐστιν ἡ ἐν δόγμασιν ὀρθοῖς θεολογία, ἣν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ τῦ τελείυ ψυχὴ μεμελέτηκεν ἀναπέμπειν τῷ Θεῷ.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ὠδή ἐστιν ὅσα θεωρίας ἔχεται ψυχῆς, (2) καὶ θεολογίας. ᾠδή ἐστι φωνὴ ἔμμελος ἀποδιδομένη ἐναρμονίως, χωρὶς ἐνηχήσεως ὀργάνυ. ταύτην τὴν πρώτην ᾖσαν ᾠδὴν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, ἀβρόχῳ ποδὶ τὴν ἐρυθρὰν διαπεράσαντες θάλασσαν, καὶ αὐτοῖς ἅρμασι καὶ ἵπποις τὺς διώκοντας Αἰγυπτίυς καταποντιζομένυς καὶ ὑποβρυχίυς γεγονότας θεασάμενοι. ὐκ ἄμπωτίν τινα καὶ παλίῤῥοιαν περὶ τὸν τόπον γινομένην παρατηρησάμενοι· ὥς φασιν οἱ τοῖς εἰδώλοις προστετηκότες, καὶ τῇ διανοίᾳ ἐμματαιάζοντες. ταύτην δὲ μάλιστα ᾔδεσαν, εἰ ἣν ἀληθῶς, πρό γε τύτων Αἰγύπτιοι, ὡς μᾶλλον προσοικῦντες τοῖς τόποις· (3) [ἀλλὰ τὴν ἄμαχον τῦ Θεῦ δύναμιν ἀγωνιζομένην καὶ ὑπερασπίζυσαν αὐτῶν θεασάμενοι.]

Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται· ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔῤῥιψεν εἰς θάλασσαν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀπολυσάμενος μόλις ὁ Ἰσραὴλ τὸν δυσαχθῆ τῆς δυλείας ζυγὸν, χαριστηρίοις ὕμνοις καταγεραίροντες ἔφασκον, ᾄσωμεν τῷ Κυρίῳ.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τεθαυματύργηκε γὰρ χρησίμως ὁ τῶν ὅλων Θεός. καί τοι γὰρ πλεῖστά τε ὅσα καὶ λίαν ἀξιοθαύμαστα παραδείξας αὐτοῖς τὰ ἐν Αἰγύπτῳ σημεῖα, προσέτι φιλοτίμως τὸ καὶ δι' αὐτῆς διάττειν θαλάσσης δύνασθαι τὺς ὑπ' αὐτῷ γεγονότας, ἵνα εὖ βεβηκότα λοιπὸν καὶ ἐρηρεισμένον ἐν αὐτοῖς ἔχοιεν νῦν, καὶ δὴ καὶ πιστύοιεν, ὡς ὐ καθ' ἕνα τῶν ψευδωνύμων ἐστὶ Θεῶν, ἤγυν ἀνθρωπίνης εὑρέματα τέχνης, καὶ τὸ βρέτας ἁπλῶς ἐκ ξύλυ καὶ λίθυ πεποιημένον· ἀλλ' ὅτι τῶν ὅλων ὑπάρχων Κύριος, ὡς ὑπὸ πόδας κειμένῃ κελεύει τῇ κτίσει, καὶ ὅπερ ἂν ἕλοιτο κατορθῦν, εὐκόλως διαπεραίνεται.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἵνα δὲ καὶ ἔτι μειζόνως θαυμάζοντες ὠφελοῖντο πλυσιώτερον, ἀπαίρειν ἐκέλευσε, καὶ εἰς τὴν τοῖς πατράσιν ἐπηγγελμένην ἐπείγεσθαι γῆν, στρατηγῦντος τῦ πανσόφυ Μωϋσέως.

ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἢ ὐ πᾶσαν αἰσθητὴν καὶ μικροπρεπῆ ὑπεραίρει δόξαν ὁ τὴν κτίσιν ἅπασαν συνδρομον ἔχων, καὶ τοῖς αὐτῦ νεύμασιν εἴκυσαν, καὶ τροπυμένην τὺς ἀνθεστηκότας καὶ λυπεῖν ἐπειγομένυς τὸν ἑαυτῆς ποιητήν; ὐ φυσικῇ τινὶ πάντως ὁρμῇ, ἀλλὰ καὶ παρὰ φύσιν βιαζομένην τῦ δημιυργῦ ἐκπληρῦν τὴν βυλήν. ὐ κρείττων πάσης ἀνθρωπίνης δοξολογίας ὁ τὸν ἑαυτῦ λαὸν διὰ μέσης ἰέναι παρασκευάσας θαλάσσης, καὶ δι' ἠπείρυ διαπερᾶσαι τὸ πέλαγος, τὸν δὲ ἄδικον καὶ ἀσεβῆ τῶν Αἰγυπτίων λαὸν, τὴν αὐτὴν ἐκείνοις βαδίζειν κατόπιν ὁδὸν ἐπειγόμενον, καὶ φονῶντα κατὰ τῶν ἀναιτίων καὶ ξένων, ἀμογητὶ τροπωσάμενος, καὶ ἀθρόως ἅπαντας ἀνελών;

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τότε μὲν τὸν Φαραὼ καὶ ἅπαν αὐτῦ τὸ στρατόπεδον καταποντίσας, νυνὶ δὲ διὰ τῆς ἐπιφανείας τῦ μεγάλυ Θεῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησῦ Χριστῦ τὸν νοητὸν Φαραὼ, καὶ τὴν πονηρὰν αὐτῦ δύναμιν τοῖς τῆς ἀτιμίας ἐπιβαίνυσαν πάθεσιν ἐν τοῖς τῦ Ἰορδάνυ ῥείθροις καταβαπτίσας, καὶ τὸν ἀληθινὸν Ἰσραὴλ ἐλεύθερον τῆς αὐτῦ δυλείας ἐκδύναι παρασκευάσας, ὡς μηκέτι ἡμᾶς αὐτὸν φοβεῖσθαι, πειθομένυς τῷ λέγοντι, ἐὰν ἐξέλθῃς εἰς πόλεμον πρὸς τὺς ἐχθρύσσυ, καὶ ἴδῃς ἵππον καὶ ἀναβάτην καὶ λαὸν πλείονα, ὐ φοβηθήσῃ, ὅτι Κύριος μετὰ σῦ. Δευτ. 20. 1.

** ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ὁ Μωϋσῆς εἰδὼς, ὅτι πάντων τῶν βυθισθέντων μία ἐστὶν ἡ φύσις, καὶ περὶ τῶν ἵππων καὶ περὶ τῶν ἀνδρῶν λέγει, ᾄσωμεν τῷ Κυρίῳ ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται· ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔῤῥιψεν εἰς θάλασσαν. τὰ πλήθη τῶν ἀνδρῶν ἐκάλεσεν ἕνα ἄνθρωπον, καὶ τὰ πλήθη τῶν ἵππων ἐκάλεσεν ἵππον ἕνα, διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς φύσεως.

β. Βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς ἐγένετόμοι εἰς σωτηρίαν. ὗτός μυ Θεὸς, καὶ δοξάσω αὐτόν. Θεὸς τῦ πατρός μυ, καὶ ὑψώσω αὐτόν.

* ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἠμύνετο γὰρ τοῖς ἀδικυμένοις, καὶ δίκην ἀετῦ ταῖς πτέρυξιν [ὡς νεοσσὺς] ἐσκέπασε, καὶ συνήγαγεν ὐκ εἰς ἀπώλειαν, ὡς Αἰγυπτίυς συνταράξας, καὶ ἀγαγὼν αὐτὺς μετὰ βίας, καὶ ἐπικαλύψας τῷ ὕδατι, ἀλλ' ἐν στύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλης εἰς σωτηρίαν. τεῖχος γὰρ

(1) Καισαρείας πρόσκειται ἐν τῷ 3. Τόμ. τῆς εἰς τὺς Ψαλ. σειρ. ἐν ᾗ καὶ ἡ ᾠδὴ αὕτη.
(2) Ὑψηλῆς. εἰς τὸν 29. Ψαλ. ψιλῆς δὲ ἐν τῷ εἰρημ. Τόμ.
(3) Τὰ ἑπόμ. ἐκ τῦ προδιαληφθέν. Τόμ. ἐλήφθη.

γὰρ ἦν αὐτοῖς τὸ ὕδωρ ἐκ δεξιῶν, καὶ τεῖχος ἐξ εὐωνύμων.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τῇ δεικτικῇ ἀντωνυμίᾳ τὸ ἀκοινώνητον αὐτοῦ πρὸς τοὺς μὴ ὄν-
» τας ἐνδειξάμενος. οὗτός μου Θεὸς, οὐχ οἱ ψευδώνυμοι, οὐχ οἱ πάλαι ὑφ' ὑμῶν λατρευόμενοι ἐν Αἰγύπτῳ, τοῦτον καὶ δοξάζω. Κύριον γὰρ τὸν Θεόν μου προσκυνήσω, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσω. εἰ γὰρ καὶ ἡμεῖς ἐν Αἰγύπτῳ πλανηθέντες ἐθύομεν δαιμονίοις, καὶ οὐ Θεῷ· ἀλλὰ νῦν φαμὲν, ὡς τὸν Θεὸν τῶν πατέρων ἡμῶν, Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, σεβασθησόμεθα καὶ ὑψώσομεν, μηδὲν χαμαίζηλον ἢ ταπεινὸν περὶ αὐτοῦ φανταζόμενοι, ἀλλὰ γινώσκοντες αὐτὸν Θεὸν ἀληθινὸν, (1) [οὐ κτίσμα ἢ ποίημα, ἀλλὰ πάσης κτίσεως ποιητὴν, καὶ ὑπεράνω πάσης τῆς ὁρωμένης καὶ οὐχ ὁρωμένης κτίσεως, οὐ πρόσφατον ἀλλ' ἀΐδιον. τοῦτον γὰρ αὐτὸν ὄντα ἠπίστατο καὶ Ἰακὼβ ὁ ἡμέτερος πατριάρχης ἀμεταθέτως, μηδέποτε ἄλλοτε ἄλλας ἐσχηκὼς περὶ αὐτοῦ δόξας. διὸ καὶ αὐτὸν, φαμὲν, ὡς αὐτὸν τοῦτον τὸν ῥυσάμενον ἡμᾶς, καὶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν γεγονότα Θεὸν δοξάζομεν, τὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ διηγούμενοι, καὶ ἀναγγέλλοντες τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ περιχαρείας
» διαφόρως ταυτολογοῦντες· ποτὲ μὲν, ἵππον
» καὶ ἀναβάτην ἔῤῥιψεν εἰς θάλασσαν λέ-
» γοντες· ποτὲ δὲ, ἅρματα Φαραὼ καὶ τὴν
» δύναμιν αὐτοῦ ἔῤῥιψεν εἰς θάλασσαν.]

γ. Κύριος συντρίβων πολέμους, Κύριος ὄνομα αὐτῷ.

δ. Ἅρματα Φαραὼ, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἔῤῥιψεν εἰς θάλασσαν.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Δύναμις δὲ τοῦ νοητοῦ Φαραὼ, τῶν ἀτόπων ἐπιτηδευμάτων καὶ ἀτιμίας παθῶν ὁ σύλλογος, ἅπερ ζευγνὺς διεγείρει πολέμους τοῖς φοβουμένοις τὸν Θεόν· ἀλλὰ καὶ τοὺς τοιούτους πολέμους συντρίβει ὁ Κύριος, ποιῶν ἡμᾶς ἐπιβαίνειν ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ.

Ἐπιλέκτους ἀναβάτας τριστάτας κατεπόντισεν ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ.

* ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἐπιλέκτους φησὶν, ὡς τοῖς ἄλλοις εἶναι τοιούτους δοκοῦντας, καὶ τῇ προσκαίρῳ ἡδονῇ τοὺς ἀνοήτους ἀντέχεσθαι αὐτῶν δελεάζοντας· καὶ αὐτῷ δὲ τῷ Σατανᾷ νομιζομένῳ τοιούτῳ· (2)
Ἀβακ. 1. 16. ἐπεὶ καὶ τὰ βρώματα αὐτοῦ ἐκλεκτὰ ἑτέρωθι φησὶν ἡ θεία Γραφή.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τριστάτας ὀνομάζει ἡ ἱστορία. νοήσεις δὲ τοὺς τρεῖς τούτους πάντως τοὺς φερομένους ὑπὸ τοῦ ἅρματος, τὴν τριμερῆ τῆς ψυχῆς διαίρεσιν, εἰς τὸ λογικόν τε καὶ ἐπιθυμητικὸν καὶ θυμοειδὲς ἀναπέμπων τὸ νόημα. ταῦτα οὖν πάντα, καὶ ὅσα τούτοις ὁμόφυλα τῷ καθηγουμένῳ τῆς πονηρᾶς ἐφόδου συνεισπίπτει τῷ Ἰσραηλίτῃ ἐπὶ τὸ ὕδωρ. ἐφ' ὧν ἡ τοῦ ὕδατος φύσις, ἡγουμένης τῆς κατὰ τὴν βακτηρίαν πίστεως, καὶ τῆς φωτιζούσης νεφέλης, ζωοποιὸς μὲν γίνεται τῶν εἰς αὐτὴν καταφευγόντων, ἀναιρετικὴ δὲ τῶν διωκόντων.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Εἰς τὰς τῶν πολέμων χρείας ἅρματα ἐποίουν μεγάλα, ὡς καὶ τρεῖς χωρεῖν· ἵν' ὁ μὲν εἷς ἡνιοχῇ, οἱ δὲ δύω πολεμῶσιν. ἢ [τριστάτας λέγει,] τοὺς ἐπὶ τριῶν ἵππων ἐπιβεβηκότας. οἱ γὰρ παλαιοὶ ἐν πολέμῳ ἐξιόντες ἁρματηλάται, ἐπὶ τριῶν ἵππων ἐπωχοῦντο. φησὶ γὰρ καὶ πᾶσαν τὴν ἵππον, καὶ τριστάτας ἐπ' αὐτῶν. ἢ τοὺς ἰσχυροὺς καὶ πρὸς τρεῖς δυναμένους ἀντιστῆναι. ἢ τριστάτας τοὺς ἐν παρατάξει τρίτους ἱσταμένους ἐν φάλαγγι, τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς παρεμβολῆς ἱσταμένης φαλαγγοειδῶς. τοῦ γὰρ πρώτου πίπτοντος ἢ ἀποκάμνοντος, ὁ τριστάτης ὑπεισήρχετο τὸν ἐκείνου τόπον. ἢ τριστάτην λέγει τὸν τρισσὸν, τουτέστι τὸν ἐν τῷ καθέζεσθαι τὸν βασιλέα τρίτον ἱστάμενον, ἤτοι τὴν τρίτην ἔχοντα καθέδραν. οἷος ἦν ὁ Δαβὶδ παρὰ τῷ Σαούλ. τοῦτο δὲ εὑρήσεις ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βασιλειῶν. (3)

ε. Πόντῳ ἐκάλυψεν αὐτούς· κατέδυσαν εἰς βυθὸν ὡσεὶ λίθος.

* ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Λίθων γὰρ ἦσαν ἀναισθητότεροι καὶ βαρύτεροι, μηδὲν κοῦφον ἢ μετάρσιον ἔχοντες, [ἢ ἀεροπορεῖν δυνάμενον· ὡσεὶ φορτίον γὰρ βαρὺ ἐβαρύνθησαν· καὶ οὐκ ἐν τοῖς ἐπιπολαιοτέροις τῆς θαλάσσης, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ βάθει τοῦ ὕδατος αὐτῆς.] ἐπεὶ [οἱ τοιοῦτοι] καὶ εἰς βυθὸν κακῶν ἐληλυθότες, κατεφρόνησαν. διὸ καὶ εἰς βάθος ἔδυσαν.

ς. Ἡ δεξιά σου Κύριε δεδόξασται ἐν ἰσχύϊ· ἡ δεξιά σου Κύριε χεὶρ ἔθραυσεν ἐχθρούς.

* ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Δεξιὰν, καὶ βραχίονα, καὶ χεῖρα καλεῖν οἶδε πολλάκις τὸν υἱὸν ἡ θεία Γραφὴ, ἀλλὰ καὶ δύναμιν. Χρι- 1. Κορ. 1. 24.
» στὸς γὰρ [Θεοῦ] δύναμις, καὶ Θεοῦ σοφία. αὕτη γοῦν καὶ δεδόξασται, ἀήττητος οὖσα δύναμις τοῦ πατρός· συντρίψασα τότε μὲν τὸν Φαραὼ, νυνὶ δὲ καὶ τὸν Σατανᾶν, καὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν αὐτοῦ.

** ΣΕΥΗΡΟΥ. Χριστὸς δέ ἐστιν ἡ τοῦ ὑψίστου πάντα ἰσχύουσα δεξιὰ, ἡ τῶν ἐξαισίων θαυμάτων ἐργάτις.

(1) Τὰ ἑξῆς ἐλήφθη ἐκ τοῦ ἄρτι εἰρημ. Τόμ.

(2) Νομιζομένους τοιούτους. αὐτ.

(3) Τοῦτο ἐλλειπέστερον κεῖται ἐν τῷ 7. ἐδ. τοῦ 14 κεφ. καὶ ἐν μὲν ταῖς σημειώσ. τῆς ἐν τῇ Φρανεκ. ἐκδόσ. τῆς Γραφ. τῷ τε Ὠριγεν. καὶ τῷ Νύσσ. Γρηγορ. ἐπιγέγραπται· ἐν δὲ τῷ εἰρημ. 3. Τόμ. τῆς τῶν ψαλ. σειρ. Ἰωάννῃ.

ζ. Καὶ τῷ πλήθει τῆς δόξης σου συνέτριψας τοὺς ὑπεναντίους. ἀπέστειλας τὴν ὀργήν σου· κατέφαγεν αὐτοὺς ὡσεὶ καλάμη.

* ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ὅτι ἀπαθὴς ὁ Θεὸς, εἴρηται πολλάκις. ὀργὴν δὲ καλεῖ Θεοῦ ἡ θεία Γραφὴ τὴν κατὰ τῶν ἁμαρτανόντων καὶ τὸ κολάζεσθαι ἀξίων τιμωρητικὴν κίνησιν, ἢ καὶ τοὺς ταύτῃ ἐξυπηρετουμένους Ἀγγέλους. ἀπέστειλε γὰρ εἰς αὐτοὺς ὀργὴν καὶ θυμὸν, ἀποστολὴν δι' Ἀγγέλων πονηρῶν. ὀργὴ δὲ καὶ θυμὸς πῶς ἂν ἀποσταλείη; εἴγε ἀληθῶς τὴν ὀργὴν θήσομεν, ἢ τὸν θυμὸν, ζέσιν ὄντα τοῦ περικαρδίου αἵματος. ἀλλ' οὐδὲ σῶμα τὸ θεῖον, ὅτε ἐμπαθές. ὀργὴν δὲ ἀποσελλομένην ὑπολαμβάνειν τὴν τοῖς ἁμαρτωλοῖς ἐπαγομένην τιμωρίαν. ἤτις καὶ κατέφαγεν αὐτοὺς, τουτέστιν ἀνήλωσεν, ὡς καλάμην ὑπὸ πυρός.

η. Καὶ διὰ πνεύματος τοῦ θυμοῦ σου ἔστη τὸ ὕδωρ· ἐπάγη ὡσεὶ τεῖχος τὰ ὕδατα· ἐπάγη καὶ τὰ κύματα ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης.

* ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Πνεῦμα δὲ θυμὸν τὸν Ἄγγελον, τὸν ἐξυπηρετούμενον τῇ τοιαύτῃ τιμωρίᾳ, φησίν· ἢ καὶ τὸν νότον, ὃς καὶ ἐσώρευσε τὸ ὕδωρ, ἦγεν διέτεινε, καὶ πήξας τῷ ῥεύσει Φύσιν, ὡς τεῖχος ἐποίησεν.

θ. Εἶπεν ὁ ἐχθρὸς, διώξας καταλήψομαι, μεριῶ σκῦλα. ἐμπλήσω ψυχήν μου, ἀνελῶ τῇ μαχαίρᾳ μου, κυριεύσει ἡ χείρ μου.

* ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἀλλὰ θεασάμενος ὁ Αἰγύπλιος, ὠόμισε καὶ αὐτῷ τρίβον παρασκευασθῆναι, καὶ ἐπιδιώκειν δυνασθαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ. κενώσω φησὶ τοὺς φεύγοντας, καὶ λείαν οὐκ ὀλίγην ποιήσω, τοὺς μὲν ἀνελὼν, τοὺς δὲ καὶ ζωγρῶν, καὶ ὑποχειρίους ἐργαζόμενος.

ι. Ἀπέστειλας τὸ πνεῦμά σου· ἐκάλυψεν αὐτοὺς θάλασσα· ἔδυσαν ὡσεὶ μόλιβδος ἐν ὕδατι σφοδρῷ.

Ἐξόδ. 14. 21. * ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἐπήγαγε γάρ φησι Κύριος τὴν θάλασσαν σὺν ἀνέμῳ νότῳ βιαίῳ. πνεῦμα δὲ Θεοῦ νοήσομεν τὸν νότον, ὡς ποίημα ποιητοῦ, καὶ κλίσμα δημιουργοῦ.

ια. Τίς ὅμοιός σοι ἐν Θεοῖς Κύριε; τίς ὅμοιός σοι; δεδοξασμένος ἐν ἁγίοις, θαυμαστὸς ἐν δόξαις, ποιῶν τέρατα.

* ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τὸ τίς σύνταῦθα, ἀντὶ τοῦ οὐδείς. οὔτε γὰρ σὺν δυνασείαις, ὡς ὁ Σύμμαχος ἐξέδωκεν, οὔτε σὺν ἁγιασμῷ ἐξισωθῆναί [τις δυνήσεται, ἢ καλά τι γοῦν ὁμοιωθῆναι.] οὐδὲ γὰρ συγκρίνεται τὰ ἀσύγκριτα, οὐδὲ τῷ ποιητῇ τὰ ποιήματα, οὐδὲ τῷ ὄντι τὰ μὴ ὄντα, καὶ εἰς γένεσιν παραχθέντα. πάντων γὰρ καὶ σὺν πᾶσιν ὑπερανέστηκεν ἀσυγκρίτοις ὑπεροχαῖς.

* * ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί λέγεις, ὦ Μωϋσῆ, ὅλως γάρ ἐστι σύγκρισις; Οὐ καλὰ σύγκρισιν τοῦτο ποιῶν εἶπον, φησίν· ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς Ἰουδαίους διαλέγομαι, τοὺς μεγάλην περὶ τῶν δαιμόνων ἔχοντας δόξαν, τῇ ἀσθενείᾳ αὐτῶν συγκαταβαίνων, τοῦτον τῆς διδασκαλίας εἰσήγαγον τὸν τρόπον.

ιβ. Ἐξέτεινας τὴν δεξιάν σου, καὶ κατέπιεν αὐτοὺς ἡ γῆ.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἡ γὰρ πάλαι συσελλομένη διὰ τὴν ἀνοχὴν καὶ χρηστότητα καὶ μακροθυμίαν, ἐξετάθη κατὰ τῶν Αἰγυπλίων. ταύτης γὰρ καταφρονήσαντες, καὶ βελτιωθῆναι μὴ βουληθέντες, ἐθησαύρισαν ἑαυτοῖς ὀργὴν σὺν ἡμέρᾳ ὀργῆς. καταπεπωκυῖαν δὲ αὐτοὺς τὴν γῆν φησὶ, χάσματος γεγενημένου μετὰ τὸ ἐκβραθῆναι αὐτοὺς ἀπὸ τῆς θαλάσσης, καὶ σκυλσθῆναι ὑπὸ τῶν ὑῶν Ἰσραήλ· πρότερον, τοῦ Θεοῦ βουληθέντος πᾶσαν τὴν ὑὴν Ἰσραὴλ, ὡς ἅρδην ἀπώλοντο, ὑπ' ὄψιν ἀγαγόντος τὰ σώματα, καὶ ὡς ἐ φαντασίᾳ τινὶ τὰ γινόμενα, σκυλεύσαι παρασκευάσαντος, καὶ ἀφανῆ σὺν ταῖς ἐκείνων ὄψεσι γενέσθαι καταποθέντα ὑπὸ τὴν γῆν.

ιγ. Ὡδήγησας τῇ δικαιοσύνῃ σου τὸν λαόν σου τοῦτον, ὃν ἐλυτρώσω· παρεκάλεσας τῇ ἰσχύϊ σου εἰς κατάλυμα ἅγιόν σου.

* ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Δικαιοσύνη γὰρ ἀληθῶς τὸ διασῶσαι ξένους ἐπιβαλλομένους, ἐλευθέρους καταδουλωμένους, ἐπιστρέψαι πεπλανημένους, εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμῶν ῥύσασθαι.

» * ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Παρεκάλεσας, τουτέστι διεβάσασας· οὕτω γὰρ ὁ Σύμμαχος διερμηνεύει· προετρέψω, φροντῶν αὐτοὺς σὺν ἄπασι, καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἀμυνόμενος, καὶ ἄφθονον αὐτοῖς τὴν τῶν ἀγαθῶν περιουσίαν δωρούμενος, ἕως ἃ εἰς αὐτὴν, ἣν ἐπηγγείλω, κατέστησας γῆν. κατάλυμα δὲ ἅγιον, καὶ ὁ εὐσεβὴς λογισμὸς, καὶ ἡ τῶν ἀγαθῶν πράξεων ἐργασία· εἰς ἣν αὐτοὺς παρεκάλεσε, συμπαθῶν αὐτῶν τῇ νηπιότητι, καὶ τροποφορῶν αὐτοὺς ὡς πατὴρ καὶ διδάσκαλος.

ιδ. Ἤκουσαν ἔθνη, καὶ ὠργίσθησαν· ὠδῖνες ἔλαβον κατοικοῦντας Φιλισιείμ.

» ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ὠργίσθησαν, ἤγουν ἐκλονήθησαν, ἐταράχθησαν. ἀδελφὰ γὰρ ἤλπιζον πείσεσθαι τοῖς Αἰγυπλίοις οἱ ἀλλόφυλοι.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ τούτοις Ῥαὰβ ἡ πόρνη μαρτυρεῖ, τὸν κλόνον αὐτῶν τοῖς κατασκόποις δηλώσασα· καὶ ἀλλόφυλοι τῷ

1. Βασ. 4. 8. τῷ κιβωτὸν θεασάμενοι, καὶ τὸ, ἀὰ Α
" ἡμῖν, ἐπιφωνοῦντες, ὡς ἐν ταῖς βασιλείαις γέγραπται.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅπου ἐὰν βάληται ἡ Γραφὴ ἀφόρητόν τινα ἡμῖν ὀδυνῶν ἐνδείξασθαι, τῷ ὀνόματι τῆς ὠδῖνος αὐτὸν ὑπογράφει. διόφησιν ὠδῖνες ἔλαβον κατοικοῦντας Φυλισιείμ, τουτέστι φόβος, τρόμος, πόνος, ὀδυνή.

ιε. Τότε ἔπτευσαν ἡγεμόνες Ἐδὼμ, καὶ ἄρχοντες Μωαβιτῶν· ἔλαβεν αὐτοὺς τρόμος· ἐτάκησαν πάντες οἱ κατοικοῦντες Χαναάν. Β

* ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἐδὼμ καὶ Σιεὶρ ὁ Ἡσαῦ ὠνομάζετο, [ὁ τοῦ Ἰακὼβ ὁμογάστριος ἀδελφὸς, ἐξ οὗ καὶ Ἰδουμαῖοι κατάγονται.] Μωαβῖται δὲ οἱ ἀπὸ τοῦ Μωὰβ, οἱ υἱοὶ Λώτ. ἤτοι τῷ ὑπεραπίζουσαν τοῦ Ἰσραὴλ μαθόντες χεῖρα, τρόμῳ σωε-
" χέθησαν. Τὸ δὲ, ἔπτοησαν, ἐθορυβήθησαν, ἐκδεδώκασιν ἄλλοι. περὶ δὲ τοὺς χρόνους ἀδιαφοροῦσα ἡ θεία Γραφὴ, πῇ μὲν ἀπαγγέλλει, ὡς ἤδη γεγενημένα τὰ πράγματα, τῇ προρρήσει τῶν μελλόντων θαρροῦσα· πῇ δὲ, ὡς μήπω γεγενημένα, ἐσόμενα δὲ διηγεῖται.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ταῦτα δέ φαμεν θαρρήσαντες ἐξ ὧν ἤδη εἰς ἡμᾶς ἐπεδείξω, τοὺς μὲν ἐχθροὺς τροπωσάμενος καὶ ἐπικλύσας αὐτοῖς ἅπαν τὸ πέλαγος, τὸν δὲ Ἰσραὴλ διαγαγὼν, ὡς ἐν ἠπείρῳ χεδιαθείσῃ τῷ σῷ προσάγματι, διὰ μέσου τοῦ ὕδατος. τούτοις ἢ κὴ νοητῶς ἐπιβαλεῖς [κατὰ] τὸν πνευματικὸν νόμον, τῷ πνευματικῷ ῥητῷ γινόμενος ὑψηλότερος. ἄρχοντας γὰρ καὶ ἡγεμόνας Ἐδὼμ, καὶ τῶν λοιπῶν ἀσεβῶν ἀλλοφύλων ἐθνῶν, τὸν Σατανᾶν νοήσεις, καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸν πονηρὰς δυνάμεις. οἵτινες καὶ ἐκλονήθησαν, τῷ ἅμαχον τοῦ Θεοῦ χεῖρα διανασᾶσαν κατ' αὐτῶν
Ματθ. 8. 29. ὡς ἀσεβῶν θεασάμενοι, καὶ βοῶντες, ἔα
" τί ὑμῖν καὶ σοὶ υἱὲ τοῦ Θεοῦ; ἦλθες πρὸ καιροῦ, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ τῷ φθόνῳ δὲ συχεθέντες ἐτάκησαν ὁρῶντες ὠδίνασαν τῷ Σιὼν, καὶ τίκτουσαν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἔθνος τοσοῦτον, καὶ λαὸν κλιζόμενον, καὶ αἰνοῦντα τὸν Κύριον.

ιϛ. Ἐπιπέσοι ἐπ' αὐτοὺς Φόβος καὶ τρόμος· μεγέθει βραχίονός σου ἀπολιθωθήτωσαν· ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ λαός σου Κύριε· ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ λαός σου ὃν, ὃν ἐκτήσω. Ζ

* ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ὅπερ ἐστὶ, τῇ ὑπερβολῇ τῆς σῆς δυνάμεως ἀκίνητοι διαμεινάτωσαν, ὑπὸ τοῦ δέους ἐκνευρισθέντες. ταῦτα δὲ αὐτοῖς συμβῆναι παρακαλοῦμεν, ὡς μισάδελφοι ὄντες, ἀλλ' ἵνα μήτι κακὸν διαπερῶντες προσλάβωμεν οἱ παραδόξως σωθέντες ἐκ χειρὸς τῶν Αἰγυπτίων, καὶ λαός σου χρηματίσαντες, καὶ γενόμενοι κλῆμα τοῦ διασώσαντος.

ιζ. Εἰσαγαγὼν καταφύτευσον αὐτοὺς εἰς ὄρος κληρονομίας σου, εἰς ἕτοιμον κατοικητήριόν σου, ὃ κατηργάσω Κύριε, ἁγίασμα Κύριε, ὃ ιη. ἡτοίμασαν αἱ χεῖρές σου. Κύριος βασιλεύων τὸν αἰῶνα, καὶ ἐπ' αἰῶνα, καὶ ἔτι.

* ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Δεόμεθα, ὅπως καὶ εἰσαγάγῃς ἡμᾶς, καὶ καταπαύσῃς εἰς τοῦ γοῦ, οὗ τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐπηγγείλω, καὶ εἰς τὸ κατεργασθὲν, ἤτοι σὸν τρεπισθὲν, τῇ σῇ προγνώσει κατοικητήριον καὶ ἁγίασμα. ὃ οἶκον προσευχῆς ὥρισας ἔσεσθαι, καὶ ἡτοίμασας τῇ σῇ μερίδι, καὶ τῷ χοινίσματι τῆς κληρονομίας σου. αὐτὸς γὰρ εἶ ὁ βασιλεύων εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, καὶ ἐπέκεινα.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τίνες δὲ αἱ χεῖρες; Γ Ὁ Κύριος βασιλεύων εἰς τὸν αἰῶνα. δι' οὗ καὶ πάντα πεποίηκεν ὁ πατὴρ, καὶ κατέλυσε τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, καὶ συνέτριψε τὰς τῶν δρακόντων κεφαλὰς ἐπὶ τοῦ ὕδατος, καὶ ἠλευθέρωσε τὸν ἴδιον λαὸν ἀπὸ τῆς καταδουλώσεως αὐτῶν.

** ΜΑΞΙΜΟΥ. Οἴδαμέν τι κατὰ τοῦτο Γραφῶ ὑπεραιώνιον· ὅπερ ὅτι μέν ἐστιν, ἐσήμανε· τί δὲ τοῦτό ἐστιν, οὐκ ὠνόμασε, Δ" κατὰ τὸ, Κύριος βασιλεύων τὸν αἰῶνα, καὶ " ἐπ' αἰῶνα, καὶ ἔτι. οὐκοῦν ἔστι τι πρᾶγμα ὑπὲρ αἰῶνας, ἡ ἀκραιφνὴς τοῦ Θεοῦ βασιλεία. ἐπεὶ γὰρ δὴ θέμις εἰπεῖν ἦρχθαι, ἢ φθάνεσθαι ὑπὸ αἰώνων ἢ χρόνων τοῦτο τοῦ Θεοῦ βασιλείαν. ταύτῃ δὲ πιστεύομεν εἶναι τῶν σωζομένων κληρονομίαν, καὶ μονὴν, καὶ τόπον, καθὼς ὁ ἀληθὴς παραδίδωσι λόγος· ὡς τέλος τῶν διὰ ἐφέσεως πρὸς τὸ ἔσχατον ὀρεκτὸν κινουμένων. ἐν ᾧ γινόμενοι, πάσης τῆς ὁποιασοῦν δέχονται παῦλαν κινήσεως· ὡς μηκέτι χρόνου τινὸς ὄντος αὐτῶν, ἢ αἰῶνος τοῦ διαβηθῆναι ὀφείλοντος, οἷα δὴ μετὰ πάντα καταντήσασιν εἰς τὸν Θεὸν, τὸν πρὸ πάντων ὄντα τῶν αἰώνων, καὶ ὃν φθάνειν αἰώνων φύσις οὐ πέφυκεν. Ε

ιθ. Ὅτι εἰσῆλθεν ἵππος Φαραὼ σὺν ἅρμασι, καὶ ἀναβάταις εἰς θάλασσαν, καὶ ἐπήγαγεν ἐπ' αὐτοὺς Κύριος τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης· οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐπορεύθησαν διὰ ξηρᾶς ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης.

κ. Ἔλαβε δὲ Μαριὰμ ἡ προφῆτις ἡ ἀδελφὴ Ἀαρὼν τὸ τύμπανον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, καὶ ἐξῆλθον πᾶσαι αἱ γυναῖκες ὀπίσω αὐτῆς μετὰ κα. τυμπάνων καὶ χορῶν. Ἐξῆρχε δὲ αὐταῖς Μαριὰμ, λέγουσα, ᾄσωμεν τῷ Κυρίῳ ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται· ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Κέχρηται δὲ ὁ μὲν τῶν ἀνδρῶν χορὸς ἡγεμόνι τῷ Μωϋσῇ, ὁ δὲ τῶν γυναικῶν τῇ τότε ἀδελφῇ Μαριὰμ, ἀνακρουομένῃ τὸ τύμπανον, ὅπερ ἐστὶ νεκρωσάσῃ τὰ μέλη τὰ ἑαυτῆς δι' ἐγκρατείας. ζώσι γὰρ νεκρῶ δέρμα τὸ τύμπανον. τὸν δὲ αὐτὸν ὕμνον ᾄδουσιν οἱ χοροὶ, ἀντίφωνον ἀναπέμποντες ἁρμονίαν, καὶ ἐφυμνοῦντες, ᾄσωμεν τῷ Κυρίῳ.

κβ. Ἐξῆρε δὲ Μωϋσῆς τὸν Ἰσραὴλ ἀπὸ θαλάσσης ἐρυθρᾶς, καὶ ἦγαγεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἔρημον Σούρ. καὶ ἐπορεύοντο τρεῖς ἡμέρας ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ οὐχ εὕρισκον ὕδωρ, ὥστε πιεῖν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἄθρει δεῖ ἴσως πῶς οὐκ ἀγυμνάστους αὐτοὺς λελυτρωμένους, οὐδὲ τῷ τῆς εὐθυμίας σιτρυφῶντας πλάτει, παρακομίζεσθαι πρὸς τὸ ῥάθυμον ἐφίησιν οἰκονομικῶς· ἵνα μὴ κατὰ βραχὺ πρὸς λήθλω ἰόντες τοῦ διασώζειν ἰσχύοντος, εἰς τλὼ σὺν Αἰγύπλῳ πλάνλω εὐκόλως ὑπονοσήσειαν. συλλέγουσι γὰρ οἱ πόνοι πρὸς Θεόν.
Ησ. 26. 16. καὶ γοῦν ὁ Προφήτης φησὶ, Κύριε σὺν θλίψει ἐμνήσθημέν σου, σὺν θλίψει μικρὰ ἡ παιδεία σου ἡμῖν. μακρὰν τοιγαροῦν καὶ διψάδα διιόντες γλῶ, σὺν πάνει γεγόνασι τῶν ἀναγκαίων εἰς ζωλώ· οὐ γὰρ εὕρισκον ὕδωρ, ὥστε πιεῖν.

κγ. Ἦλθον δὲ εἰς Μερρὰν, καὶ οὐκ ἠδύναντο πιεῖν ὕδωρ ἐκ Μερρᾶς· πικρὸν γὰρ ἦν. διὰ τοῦτο ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, πικρία.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μερρὰ μὲν ἑρμηνεύεται πικρία, λαμβάνεται δὲ πρὸς ἡμῶν εἰς τὸν τοῦ νόμου τύπον. πικρὸς γὰρ ὁ νόμος λῶ, ὅτι καὶ κολασής. καὶ τοῦτο μάρτυς ὁ Παῦλος, λέγων· ἀθετήσας τις νόμον Μωσέως, ἐπὶ δυσὶν, ἢ τρισὶ μάρτυσιν
Εβρ. 10. 28. ἀποθνήσκει. πικρὸς ἦν καὶ ἀφόρητος τοῖς πάλαι, καὶ ἀπαράδεκλος· διὰ τοῦτο καθάπερ ἀμέλει καὶ ὕδωρ πικρόν. ἀλλ' ἐγλυκάνθη καὶ αὐτὸς διὰ τοῦ τιμίου ξυροῦ· ὃ καὶ εἰς τύπον λῶ τῷ μακαρίῳ Μωσῇ τὸ τλωικαῦτα παραδειχθὲν παρὰ Θεοῦ ξύλον. ὅτι γὰρ εἰς πνευματικὴν θεωρίαν μετεπεφοίτηκεν ἡ σκιὰ, εἰς τὸ τοῦ Χριστοῦ μυστήριον, τοῖς τῆς διανοίας ὄμμασι τεθεάμεθα τοῖς ἐν τῷ νόμῳ τύποις ἐγκεχωρισμένον (1) τότε. καίτοι δὲ πικρὸς ὁ νόμος ὢν, ἀποβέβληκε τὸ εἶναι τοιοῦτος.

κδ. Καὶ διεγόγγυζεν ὁ λαὸς κατὰ Μωϋσῆ, λέγοντες, τί πιόμεθα;

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅρα δεδιψηκότα μὲν ἐν ἐρήμῳ τὸν Ἰσραὴλ, καὶ τοῦ παντὸς Μωσέως καταγογγύζοντα, νηποινί γε μλὼ εἰς τοῦτο πεσόντα μικροψυχίας. οὐ γὰρ ἐκλέτικε δίκας, οὐδὲ ὑπέσῃ τὰ ἐξ ὀργῆς, καίτοι κολάζειν εἰωθότος τοῦ Θεοῦ τοὺς ἐπὶ τῷδε κατεγνωσμένους. ἐλεεῖται γὰρ ἐν ἀρχαῖς ὁ ἐν γυμνάσμασιν ἔτι τοῖς ὑπὲρ ἀρετῆς, ἐφ' ὅτε καὶ πλαίων· ἀσύγνωστον δὲ μετὰ τοῦτο τλὼ ἄγαν ἔχει μικροψυχίαν, καὶ τλὼ ἀχάλινον ὑποδρομλὼ, λῶ ἂν ποιοῖτο τυχὸν εἰς ἐκλόπους ἐπιθυμίας.

κε. Ἐβόησε δὲ Μωϋσῆς πρὸς Κύριον· καὶ ἔδειξεν αὐτῷ Κύριος ξύλον. καὶ ἐνέβαλεν αὐτὸ εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ ἐγλυκάνθη τὸ ὕδωρ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ξύλον δείκνυσιν. ὃ προσέταξεν ἁράμενον, εἰς τὰς πηγὰς καθεῖναι· τάχα μὲν λῃ κατεσκευασμένον ἐκ φύσεως, ποιᾶν δυνάμιν, ἢ τάχα ἠγνοεῖτο, τάχα δὲ καὶ τότε πρῶτον ποιηθὲν, εἰς λῶ ἔμελλεν ὑπηρετεῖν χρείαν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ὁποῖον λῶ τὸ ξύλον τὸ γλυκάναν σὺν Μερρᾷ τὸ ὕδωρ; Περιττὸν, καὶ ἀνόητον τὸ τὰ σεσιγημένα ζητεῖν. ἀρκεῖ δὲ ἡμῖν μαθεῖν, ὡς διὰ τοῦ ξύλου τὸ πικρὸν ὕδωρ εἰς γλυκεῖαν μετεβλήθη ποιότητα. καὶ τοῦτο γὰρ τλὼ ἡμετέραν προδηλοῖ σωτηρίαν. τὸ γὰρ σωτήριον τοῦ σαυροῦ ξύλον τλὼ πικρὰν τῶν ἐθνῶν ἐγλύκανε θάλατταν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ξύλον λέγει τὸ τίμιον τοῦ σαυροῦ, τὸ (2) ἀποκεκρυμμένον μυστήριον. διὸ καὶ εἶπεν ἐμφαντικῶς τὸ, ἔδειξε. δι' οὗ ξύλου ζωοποιοῦ τὸ ζωοποιὸν σημαίνεται βάπλισμα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Τέλος νόμου Χριστὸς εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, νοούμενος δηλονότι πνευματικῶς.] τύπος δ' ἂν εἴη καὶ τοῦδε σαφὴς τὸ ἐπὶ τῇ Μερρᾷ συμβεβηκός. δηλοῖ γὰρ τὸ ξύλον τὸν τοῦ Σωτῆρος σταυρὸν, ἤτοι τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον. ὅπερ εἰ γένοιτο τοῖς ἐν νόμῳ παραδεκλὸν, γλυκὺ τὸ πικρὸν εὑρήσουσιν. οὐ γὰρ τοῖς πιστεύουσιν εἰς Χριστὸν Φιλαίτιός τε καὶ κολασὴς ὁ νόμος. (3) ἄλλως καὶ λόγῳ μόνῳ γλυκὺ ποιῆσαι τὸ πικρὸν δυνάμενος ὁ Θεὸς, διὰ ξύλου τλὼ μεταβολλὼ ἐργάζεται, τὸν τύπον διδοὺς τῆς διὰ ξύλου σωτηρίας. τοῦτο γὰρ προφητείας ἐστὶν εἶδος, δι' ἔργων προδεικνύσης τὸν ἥξοντα, καὶ διὰ ξύλου τὸ πικρὸν τῆς γνώμης τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸ τῆς εὐσεβείας γλυκὺ μεταθήσοντα.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πικροὺς δὲ λίαν ὄντας τοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς ἱδρῶτας, εἰς τὸ ἡδύτερον καὶ γλυκὺ μεταπλάττει Χριστὸς, ὃς εἴρηταί τε καὶ ἐστὶ ξύλον ζωῆς. δείκνυται δὲ τῷ θεσπεσίῳ Μωσῇ παρὰ Θεοῦ τὸ ξύλον. ἀποκαλύπλει γὰρ μόνος τὸν υἱὸν ὁ πατήρ. οὐκοῦν σὺν Χριστῷ τῷ τῆς ζωῆς ξύλῳ γλυκέα μὲν τὰ πικρὰ, φορητὰ δὲ τὰ δύσοιστα, καὶ εἰς ζωλὼ ἀναγκαῖα τὰ ὡς σὺν ἰδίᾳ φύσει καταφέρειν εἰωθότα.

ΤΟΥ

(1) Ἰσ. ἐγκεχωρημένον. ἄλλως δὲ ταῦτα σὺν τοῖς ἑκδεδομ. σωτέτακται. (2) Ἰσ. καί.
(3) Τὰ ἑξῆς σὺν τοῖς ἑκδεδομ. οὐχ εὕρηται.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τῷ γὰρ καταλελοιπότι τὰς αἰγυπτίας ἡδονὰς, αἷς ἐδούλουε πρὶν διαβῆναι τὴν θάλασσαν δύσληπτός τε καὶ ἀνάντης ὁ βίος ὁ τῶν ἡδονῶν κεχωρισμένος παρὰ τὴν πρώτην δοκεῖ. ἀλλ' εἰ τὸ ξύλον ἐμβληθείη τῷ ὕδατι, τουτέστι τὸ τῆς ἀναστάσεως παραλάβοι μυστήριον, ὃ διὰ τοῦ ξύλου τὴν ἀρχὴν ἔσχε· ξύλον δὲ ἀκούσας, τὸν σταυρὸν ἐνόησας· τότε παντὸς γλυκάσματος τοῦ τὴν αἴσθησιν δι' ἡδονῆς γαργαλίζοντος γλυκύτερός τε καὶ ποτιμώτερος ὁ κατ' ἀρετὴν γίνεται βίος, τῇ ἐλπίδι τῶν μελλόντων ἐφηδυνόμενος.

ΑΔΗΛΟΥ. Νεκρώσας τὶς καὶ ἀποκρίνας ἑαυτοῦ τὸ ἀλλόφυλον, γούσεται τῆς Μεῤῥᾶς, τουτέστι τοῦ κεχωρισμένου τῶν ἡδονῶν βίου. ὃ πικρὸν καὶ ἀηδὲς παρὰ τὴν πρώτην τοῖς γουσαμένοις τὴν αἴσθησιν.

Ἐκεῖ ἔθετο αὐτῷ δικαιώματα καὶ κρίσεις· καὶ ἐκεῖ αὐτὸν ἐπείρασε, καὶ εἶπεν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὅτε Θεὸς πειράζει, ἐπ' ὠφελείᾳ πειράζει, οὐκ ἐπὶ τῷ κακοποιῆσαι. διὸ καὶ ἐλέχθη, ὅτι ὁ Θεὸς ἀπείρα- Ἰακ. 1. 13.
» στός ἐστι κακῶν· ὡς καὶ μετ' ὀλίγα ἐπάγει ὁ λόγος, λέγων· ἐὰν ἀκοῇ ἀκούσῃς Κυρίου
» τοῦ Θεοῦ σου, πᾶσαν νόσον, ἣν ἐπήγαγον
» τοῖς Αἰγυπτίοις, οὐκ ἐπάξω ἐπὶ σέ. ὁ οὖν φέρων τοὺς πειρασμοὺς γενναίως, στεφανοῦται. ἄλλο δέ ἐστιν ἐπὶ τοῦ διαβόλου. ἐκεῖνος πειράζει, ἵνα τοὺς πειθομένους αὐτῷ θανατώσῃ. καὶ ὁ μὲν, ἀγνοῶν τὸ ἐσόμενον· ὁ δὲ Θεὸς, εἰδὼς μὲν τὸ ἐσόμενον, πλὴν διδοὺς τῷ ἀνθρώπῳ πράττειν ὃ θέλει διὰ τὸ αὐτεξούσιον.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ, ἐκεῖ ἔθετο
» δικαιώματα καὶ κρίσεις, οὐ τὸν νόμον φησίν· οὗτος γὰρ ὕστερον ἐν Χωρὴβ ἐδόθη· ἀλλ' ἅπερ ἐδήλωσε διὰ τοῦ λέγειν, ἐπείραζεν, ἀντὶ τοῦ προκατήχει, καὶ προεγύμναζεν αὐτοὺς εἰς ὑπακοὴν τοῦ μηκέτι πειράζειν, παρακαλεῖν δὲ πρὸς τὴν συνήθη βοήθειαν τὸν Θεόν.

κς. Ἐὰν ἀκοῇ ἀκούσῃς τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐναντίον αὐτοῦ ποιήσῃς, καὶ ἐνωτίσῃ ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ, καὶ φυλάξῃ πάντα τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, πᾶσαν νόσον ἣν ἐπήγαγον τοῖς Αἰγυπτίοις, οὐκ ἐπάξω ἐπὶ σέ. ἐγὼ γάρ εἰμι Κύριος ὁ ἰώμενός σε.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πρώτη ἐντολὴ πρὸς
» τὸν Ἰσραὴλ ἡ τῆς ὑπακοῆς· [ἐὰν γὰρ
» ἀκοῇ ἀκούσῃς, φησὶ, τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου· προκατηχοῦσα τοὺς μέλλοντας δέχεσθαι νόμον.]

κζ. Καὶ ἦλθον εἰς Αἰλείμ. καὶ ἦσαν ἐκεῖ δώδεκα πηγαὶ ὑδάτων, καὶ ἑβδομήκοντα στελέχη φοινίκων. παρενέβαλον δὲ ἐκεῖ παρὰ τὰ ὕδατα.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Παραδεξάμενοι τοίνυν τὰ δικαιώματα Χριστοῦ, τότε δὴ τότε καὶ εἰς Αἰλεὶμ ἥξομεν· ὅ ἐστιν ἀνάβασις. ἀναβιβαζόμεθα γὰρ ἐκ τῆς ἀρχαίας ἡμῶν νηπιότητος εἰς ἀρτίως ἔχουσαν φρένα, καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ καταντήσαντες, ταῖς τῶν νοητῶν ὑδάτων πηγαῖς ἐντρυφήσομεν. δυωκαίδεκα δὲ αὗται, τὸν τῶν ἁγίων ἡμῖν Ἀποστόλων καταγράφουσαι χορόν. περιτουξόμεθα δὲ καὶ τοὺς ἑβδομήκοντα στελέχους τῶν φοινίκων, (1) οὓς ἀνέδειξεν ὁ Κύριος. ὅτι δὲ πηγαὶ κατὰ τὸ ἀληθὲς οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ, τὸν θεῖον ἡμῖν καὶ σωτήριον καὶ ἀναγκαῖον εἰς ζωὴν ἀναβρύοντες λόγον, παραδείξειεν εὖ μάλα τοῖς ἐν νόμῳ δεδικαιωμένοις ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, οὕτω λέγων·
» ἀντλήσατε ὕδωρ μετ' εὐφροσύνης ἐκ τῶν Ἡσ. 12. 3.
» πηγῶν τοῦ σωτηρίου. ἁγίου δὲ περὶ παντὸς ὁ θεσπέσιος αἰνιττόμενος μελῳδὸς, δί-
» καιος ὡς φοίνιξ, φησὶν, ἀνθήσει. καὶ Ψαλ. 91. 12.
μή τι θαυμάσῃς· ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς τῇ τοιᾷδε κλήσει κατονομάζεται παράγε τῇ θεοπνούστῳ Γραφῇ. ἔφη γὰρ πάλαι ἡ νοητὴ νύμφη, τουτέστιν ἡ Ἐκκλησία περὶ τοῦ ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ
» νυμφίου, φημὶ δὴ Χριστοῦ· εἶπα ἀναβήσο- Ἄσμ. 7. 8.
» μαι ἐπὶ τῷ φοίνικι, κρατήσω τῶν ὕψεων
» αὐτοῦ. ἔστι γὰρ ἀειθαλὲς τὸ φυτὸν, γλυκύ τε καὶ εὔριζον, καὶ λελουκασμένην ἔχον τὴν καρδίαν. τοιοῦτοσί πως ἐστὶ νοητῶς ὁ Χριστός.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἑρμηνεύεται δὲ πάλιν τὸ Αἰλεὶμ, εἰς ἀνάβασιν, ἤγουν εἰς αὔξησιν. καὶ πάλιν, ἣν εἰς Αἰλεὶμ δώ-
» δεκα, φησὶν, ὑδάτων πηγαὶ, καὶ ἑβδο-
» μήκοντα στελέχη φοινίκων. ἀναβαίνοντες εἰς τελειοτέραν σύνεσιν, καὶ εἰς αὔξησιν ἀνατρέχοντες τὴν πνευματικὴν, τὰς δώδεκα πηγὰς εὑρήσομεν, τουτέστι τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους· καὶ τὰ ἑβδομήκοντα τῶν φοινίκων στελέχη, τοὺς ἀναδειχθέντας δηλονότι παρὰ Χριστοῦ. καὶ εὖγε δὴ σφόδρα, πηγαῖς μὲν οἱ μαθηταὶ παρεικάζονται, φοίνιξι δὲ πάλιν οἱ μετ' ἐκείνους ὄντες τὸν ἀριθμὸν ἑβδομήκοντα. ἀρυόμεθα μὲν γὰρ ὡς ἐκ πηγῶν ἁγίων ἐκ τῶν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μαθητῶν παντὸς εἴδησιν ἀγαθοῦ· θαυμάζομεν δὲ καὶ τοὺς ἑβδομήκοντα, καὶ οἱονεὶ φοίνικας αὐτοὺς εἶναί φαμεν. εὐκάρδιον γὰρ τὸ φυτὸν, εὔριζόν τε καὶ εὔκαρπον, καὶ ἀεὶ τοῖς ὕδασιν ἐντεθηλός. τοιούτους δὲ καὶ τοὺς ἁγίους εἶναί φαμεν. καθαρὸς μὲν γὰρ ὁ νοῦς αὐτοῖς, βεβηκώς τε καὶ εὔκαρπος, καὶ τοῖς νοητοῖς ὕδασιν ἐντρυφᾷν εἰωθώς.

ΤΟΥ

(1) Φοινίκων. γέγραπται γὰρ, ὅτι μετὰ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους ἀνέδειξεν ὁ Κύριος ἑτέρους ἑβδομήκοντα. ὅτι δὲ, κτ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 284.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τὶ οὖν τούτοις διορίσομεν, διὰ ἀκολούθου προϊούσης τῆς ἱστορίας; Ὅτι τὸ τοῦ ξύλου μυστήριον, δι' οὗ πότιμον τῆς ἀρετῆς τὸ ὕδωρ τοῖς διψῶσι γίνεται, προσάγει ἡμᾶς ταῖς δώδεκα πηγαῖς, καὶ τοῖς ἑβδομήκοντα Φοίνιξι, τουτέστι τῇ τοῦ Εὐαγγελίου διδασκαλίᾳ, οὐ μιᾷ πηγαὶ δώδεκα, [οἱ Ἀπόστολοι, τοσοῦτος τοῦ Κυρίου πρὸς τὸ χρείαν ταύτῃ ἐκλεξαμένου, καὶ πηγάζειν δι' αὐτῶν τὸν λόγον ποιήσαντος·] ὡς καί τινα τῶν Προφητῶν προαναφωνῆσαι τῷ ἀποστολικῷ
» βρύσαν χάριν, οὗ οἷς φησὶν, ἐν ἐκ- Ψαλ. 68. 26.
» κλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεὸν, Κύριον ἐκ
» πηγῶν Ἰσραήλ. [ἑβδομήκοντα δ' ἂν εἶεν Φοίνικες, οἱ κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἔξω τῶν δώδεκα μαθητῶν ἐπιχειροτονηθέντες Ἀπόστολοι, τοσοῦτοι τὸν ἀριθμὸν ὄντες, ὅσους εἶναί φησιν ἡ ἱστορία τοὺς Φοίνικας.

ΚΕΦ. ΙΕ.

α. Ἀπῆραν δὲ ἐξ Αἰλεὶμ, καὶ ἦλθον πᾶσα συναγωγὴ υἱῶν Ἰσραὴλ εἰς τὴν ἔρημον Σὶν, ὅ ἐστιν ἀνὰ μέσον Αἰλεὶμ, καὶ ἀνὰ μέσον Σινᾶ· τῇ δὲ πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ, τῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ ἐξεληλυθότων αὐτῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου,
β. Διεγόγγυζε πᾶσα ἡ συναγωγὴ υἱῶν
γ. Ἰσραὴλ ἐπὶ Μωϋσῆν καὶ Ἀαρών. Καὶ εἶπαν πρὸς αὐτοὺς οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, ὄφελον ἀπεθάνομεν πληγέντες ὑπὸ Κυρίου ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, ὅταν ἐκαθίσαμεν ἐπὶ τῶν λεβήτων τῶν κρεῶν, καὶ ἠσθίομεν ἄρτους εἰς πλησμονήν· ὅτι ἐξηγάγετε ἡμᾶς εἰς τὴν ἔρημον ταύτην, ἀποκτεῖναι πᾶσαν τὴν συναγωγὴν ταύτην ἐν λιμῷ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Ἐξώχοντο ἀκμιδῆ τῶν εἰς ἀποδημίαν πεφροντικότες, καὶ τὰ σὺν χερσὶ μόλις ἁρπάσαντες· μονονυχὶ δὲ τῶν οἴκοι κειμένων κεκλοφότες ἀναγκαίως τὰ λίαν ὑπάρχοντα. ἃ δὴ καὶ κατεδηδοκότες, εἶτα πόθεν ἂν αὐτοῖς σὺν ἐρήμῳ τὰ ζωαρκῆ προσγένοιντο διηπορηκότες, κατώλιθον εἰς ἐπιθυμίαν τῆς σὺν Αἰγύπτῳ τροφῆς.] Καὶ ὅτι μὲν τῶν ἐσχάτων ἐξήροντο πόνων καὶ τῆς ἐκεῖσε δουλείας, ἐπιλανθάνονται, καὶ οἱονεί πως κατακεκράγασι τῆς ἐπικρίας· καὶ ὅτι λελύτρωνται χαλεπαίνουσι, καὶ τῆς τριποθήτου καὶ ὑακλαιοτάτης ἅπασιν ἀνθρώποις ἐλευθερίας, γαστρὸς ἀκαθάρτου πρωτάτλωσι κόρον. Καὶ πάλιν. Τὸ μὲν γὰρ τὰ ζωαρκῆ παρ' αὐτοῦ δέχεσθαι θέλειν, μῶμον ἂν ἔχοι παντελῶς ἀδύνατον· λυπεῖ δὲ λίαν ὁ λογισμός. καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ σὺν προσευχαῖς
» ἡμᾶς ἐδίδαξε λέγειν, τὸν ἄρτον ἡμῶν, Ματθ. 6. 11.
καὶ τὰ ἑξῆς.

δ. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἰδοὺ ἐγὼ ὕω ὑμῖν ἄρτους ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἄνωθεν αὐτοῖς ἐπὶ χώρας ἄγει τῷ αἰθητῷ τροφῷ, προπαιδεύων τῆς ἐπιγείου καταφρονεῖν, καὶ τῆς ζωοποιοῦ γλίχεσθαι, ἥτις ἐστὶν ὁ Χριστός.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἄξιον δὲ μηδὲ τοῦτο παραδραμεῖν ἀθεώρητον, ὅτι μετὰ τὸ διαβῆναι τὴν θάλασσαν, καὶ γλυκανθῆναι τοῖς τῆς ἀρετῆς ὁδοιπόροις τὸ ὕδωρ, καὶ μετὰ τὴν ἅβρανσιν ἐκείνην διαγωγὴν τὴν κατὰ τὰς πηγὰς καὶ τοὺς Φοίνικας, καὶ μετὰ τὸ πιεῖν τῆς πέτρας, (1) τότε παντελῶς ἡ τῶν αἰγυπτίων ἐφοδίων ἐπίλειψις γίνεται. καὶ ἔστως ἀδεμιᾶς αὐτοῖς ὑπολειφθείσης ἀλλοφύλου τροφῆς, ἣν ἐξ Αἰγύπτου ἐπεσιτίσαντο, ἄνωθεν ἐπιῤῥεῖ ἡ τροφὴ, ποικίλη τὶς ἅμα καὶ μονοειδὴς ἅσα. τὸ μὲν γὰρ φαινόμενον μονοειδὲς ἦν, ἡ δὲ ποιότης τὸ ποικίλον εἶχεν, ἑκάστῳ προσφόρως κατὰ τὸ εἶδος τῆς ἐπιθυμίας ἐγγινομένη. τὶ δ' ἂν εἴη ὃ μανθάνομεν; διὰ ὅσων προσήκει καθαρσίων ἑαυτὸν ἐκκαθάραι τῆς αἰγυπτίας καὶ ἀλλοφύλου ζωῆς, ὥστε κενῶσαί τινα τὸν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ

(1) Πρῶτον, ὡς ἔοικεν, ὁ θεῖος ἔτος πατὴρ φησι τὸ ἐκ τῆς πέτρας ὕδωρ πιεῖν, εἶθ' ὕστερον τὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἄρτον φαγεῖν τοὺς Ἑβραίους. ὅπερ καὶ σὺ τῷ περὶ τοῦ βίου Μωσέως λόγῳ πλατύτερον ἐκτίθησι, λέγων· πάλιν κἀκεῖθεν ὁ ὁδηγὸς, ἡ νεφέλη πρὸς ἕτερον ἄγει τόπον τὸν στρατὸν ἀναστήσασα. ἔρημος δέ τις ἔτος ἰδοῦ, σὺ αὐχμηρᾷ καὶ διακεκαλυμμένῃ τῇ ψάμμῳ, μηδεμιᾶς ὑδάτων ἰκμάδος ὑποστιζούσης τὸν χῶρον. σὺ ᾧ πάλιν τὸν λαὸν τοῦ δίψους καταπονήσαντος, πέτρα τὶς ἐπὶ γεωλόφου ῥάβδῳ πληγεῖσα παρὰ τοῦ Μωϋσέως, ὕδωρ ἐκδίδωσιν ἡδύ τε καὶ πότιμον, καὶ τῆς χρείας τοῦ τοσούτου λαοῦ δαψιλέστερον. ἔνθα δὲ καὶ τῆς παρασκευῆς τῶν τροφῶν ἐπιλιπούσης, ἰοῦ ἐξ Αἰγύπτου πρὸς τὴν ὁδοιπορίαν ἐπεσιτίσαντο, καὶ λιμῷ τοῦ λαοῦ πιεζομένου, γίνεται τὸ πάντων ἀπιστότατον θαῦμα, ἐκ τῆς γῆς, κατὰ τὸ νενομισμένον, αὐτοῖς τῆς τροφῆς φανομένης· ἀλλ' ἄνωθεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ δροσοειδῶς καταῤῥεούσης, κτ. σωάδει δὲ τῇ τῆς Γραφῆς ἀκολουθίᾳ ὅ, τε Φίλων ὁ Ἑβραῖος, (σὺ τῷ περὶ τοῦ βίου Μωϋσ. λόγ.) καὶ ὁ Ἰώσηπος, (σὺ βιβλ. 3. κεφ. 2. περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολογ.) καὶ ὁ σὺ ἁγίοις Κύριλλος, (σὺ βιβλ. 3. τῶν Γλαφ.) καὶ ὁ Ὠριγένης, ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς τῶν εἰς τὸν Ἔξοδ. ὑπομνημάτων αὐτοῦ τάξεως κατιδεῖν ῥᾴδιον. ἤτοι ἔν ἀντιγράφῳ τινὶ σὺετυχεν ὁ θεῖος Γρηγόριος, τὰ τῆς ἱστορίας ὕστερα σωτεταγμένα ἔχοντι· ἢ αὐτὸς ὕστερα σωτέταχεν, ἵνα βέλτιον ἡ κατὰ ἀναγωγὴν οὐθωύοπο θεωρία· καὶ τοῦτο τυχὸν αὐτῷ βέλεται τὸ, τὰς ἔν σὺ τῷ μέσῳ καταγωγὰς ὑπερβὰς τῷ λόγῳ, τῆς κατὰ τὴν πέτραν θαυματοποιίας ἐπιμνηθήσομαι· ἢ τῇ τοῦ ος. Ψαλμοῦ τάξει ἐπηκολούθησε, προτάτλοντος τοῦ μάννα τὸ τῆς πέτρας θαῦμα. ἀλλ' ὁ Ψαλμὸς τοῦ τὸ δεύτερον σὺ Κάδης ἐκ τῆς πέτρας ἐξαχθέντος ὕδατος μνημονεύει, ὡς ὁ Ἡσύχιος (σὺ τῇ τῶν Ψαλ. σειρ.) ἀναπλύσει.

αὐτῦ θύλακον πάσης τῆς κατὰ κακίαν τροφῆς, ἰῶ σιτοποιῦσιν οἱ Αἰγύπλιοι, καὶ ἕτω τλὼ ἄνωθεν κατιῦσαν τροφλὼ ἐν αὐτῇ καθαρᾷ τῇ ψυχῇ δέξαθαι· ἰῶ ἀ ασορά τις ἡμῖν ἐκ γεωπονίας ἀνέφυσεν, ἀλλ' ἕτοιμος, ἄασορός τε καὶ ἀνήρωτος, ἄνωθεν μὲν κατιῦσα, ἐπὶ γῆς δὲ θύρισκομένη. νοήσεις δὲ πάντως τλὼ ἀληθῆ ταύτλω βρῶσιν διὰ τῦ κατὰ τλὼ ἰσορίαν αἰνίγματος, ὅτι ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τῦ ἀρανῦ καταβὰς ἐκ ἀσώματόν τι χρῆμά ἐσι. πῶς γὰρ σώματι τροφὴ γένοιτο τὸ ἀσώματον; τὸ δὲ μὴ ἀσώματον, σῶμα πάντως ἐσί. τὸ δὲ σῶμα τύτο τῦ ἄρτο, ἔτε ἄροσις, ἔτε ασορὰ ἐγεώργησεν, ἀλλ' ἡ γῆ οἷα ἐσὶ μέναση, πλήρης θύρίσκεται τῆς θείας ταύτης τροφῆς, ἧς οἱ πεινῶντες μετέχυσι, τὸ κατὰ τλὼ παρθένον μυσήριον διὰ τῆς θαυματοποιΐας ταύτης προπαιδθύμενοι. ἔτος τοίνυν ὁ ἀγεώργητος ἄρτος, καὶ λόγος ἐσὶ τῷ πολυειδεῖ τῆς ποιότητος κατὰ τὰς τῶν ἐθιόντων ἐπιτηδειότητας σωεξαλλάσων τλὼ δώαμιν. οἶδε γὰρ ἀ μόνον ἄρτος, ἀλλὰ καὶ γάλα γίνεθαι, καὶ κρέας, καὶ λάχανον, καὶ ὅ, τι περ ἂν ᾖ τῷ προσφερομένῳ κατάλληλόν τε καὶ καταθύμιον, ὡς διδάσκει ὁ τλὼ τοιαύτλω παρατιθεὶς ὑμῖν τράπεζαν, πάλιν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ὁ τοῖς τελειοτέροις σερῤῥοτέραντε καὶ κρεώδη βρῶσιν ποιῶν τὸν λόγον, καὶ λάχανον τοῖς ἀθενεσέροις, καὶ γάλα τοῖς νηπιάζυσι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔχεις ἤδη καὶ μάλα σαφῶς ἐν τύτῳ ὁρᾶν τὸ ἐν ψαλμοῖς μελῳ-
Ψαλ. 77. 24, 25. δύμενον, ἄρτον ἀρανῦ ἔδωκεν αὐτοῖς, ἄρτον Ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος· ἀλλ' ἔσιν, οἶμαι, πᾶσι διαφανὲς, ὅτι τῶν ἐν τοῖς ἀρανοῖς δωάμεων λογικῶν, ἐχ ἕτερος ἂν νοοῖτο καὶ ἄρτος καὶ τροφὴ παρὰ τὸν ἐκ Θεῦ πατρὸς μονογενῆ. αὐτὸς ἂν ἄρα τὸ μάννα τὸ ἀληθὲς, ὁ ἄρτος ὁ ἐξ ἀρανῦ, ὁ πάση κλίσει λογικῇ παρὰ Θεῦ πατρὸς χορηγύμενος.

Καὶ ἐξελεύσεται ὁ λαὸς, καὶ συλλέξυσι τὸ τῆς ἡμέρας εἰς ἡμέραν.

*ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐφήμερος ἦν θύλόγως ἡ συγκομιδή· καὶ ἀποκωλύει τηρεῖν ὁ νομοθέτης εἰς τλὼ αὔριον, ὡς δι' αἰνιγμάτων τοῖς ἀρχαιοτέροις ὑποδηλῶν, ὅτι τῦ σωτηρίυ λοιπὸν ἀναλάμψαντος χρόνυ, καθ' ὃν ἐν κόσμῳ μετὰ σαρκὸς ὁ μονογενὴς πέφλωε, καταργηθήσονται πάντως οἱ διὰ τῦ νόμυ τύποι, καὶ τὸ συλλέγειν ἔτι τροφὰς ἐκεῖθεν εἰκαῖον, αὐτῆς ἤδη παρακειμένης τῆς ἀληθείας ἡμῖν εἰς τρυφλὼ καὶ ἀπόλαυσιν.

Ὅπως πειράσω αὐτὺς, εἰ πορεύσονται τῷ νόμῳ μυ, ἢ ὄ.

ΑΔΗΛΟΥ. Νόμον ἐνταῦθα καλεῖ τὸ μὴ πλέον τῆς χρείας ἀναλέγεθαι τὸ μάννα. νόμος γὰρ πᾶν ὅ, τι ἂν προσάτλη ὁ Θεός. καὶ τύτων τῶν νόμων, οἱ μὲν διαιωνίζυσιν, οἱ δὲ πρόσκαιροι δίδονται· ὥσπερ καὶ ὁ τῦ μάννα, καὶ ὁ τῆς περιτομῆς, καὶ ὁ τῶν σαββάτων.

ε. Καὶ ἔσαι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκλῃ, καὶ ἑτοιμάσυσιν ὃ ἐὰν εἰσενέγκωσι· καὶ ἔσαι διπλῦν ὃ ἐὰν συναγάγωσι τὸ καθ' ἡμέραν εἰς ἡμέραν.

*ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐκ ἐᾷ συλλέγειν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ τὸ μάννα τὸ αἰθητὸν, τὸ δὲ ἤδη πορισθὲν καὶ σωειλεγμένον κατὰ τλὼ πρὸ αὐτῆς ποιεῖθαι κελεύει τροφλώ. ἡ μὲν γὰρ ἑβδόμη σημαίνει τῆς τῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἐν ἁγιασμῷ σαββατίζομεν τῶν τῆς ἁμαρτίας ἔργων ἀποπαυόμενοι, καὶ δεχόμενοι μὲν εἰς τροφλὼ καὶ πληροφορίαν τῆς πίσεως, καὶ τλὼ ἤδη συγκεκοσμημένλω ἡμῖν διὰ τῦ νόμυ ἕνωσιν, (1) ἀ μλὼ ὡς ἐξ ἀνάγκης ἔτι συλλέγοντες, λαμπροτέρας ἤδη παρακειμένης τροφῆς, καὶ τὸν ἄρτον ἔχοντες [τὸν] ἐξ ἀρανῦ. ἐν διπλῷ δὲ τῷ μέτρῳ πρὸ τῆς ἁγίας ἑβδόμης τὸ μάννα συλλέγεται· καί μοι νοήσεις πάλιν ἐντεῦθεν, ὅτι κατακλειομένυ τῦ νόμυ πρὸς τὸ ἐν τῷ χρόνῳ τέλος, καὶ ἐρχομένης ἤδη τῆς ἁγίας ἑβδόμης, τυτέσι τῆς ἐπιδημίας Χρισῦ, ἐν διπλῷ τρόπον τινὰ τῷ μέτρῳ γενήσεται τῶν ἀρανίων ἀγαθῶν ἡ εὕρεσις, καὶ διτλῆτις ἡ χάρις, πρὸς τοῖς ἐκ νόμυ χρησίμοις καὶ τλὼ ἐυαγγελικλὼ εἰσάγυσα παίδθυσιν.

ς. Εἶπε δὲ Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν πρὸς πᾶσαν συναγωγὴν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἐσπέρας γνώσεθε, ὅτι ἐξήγαγε Κύριος ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτυ. Καὶ πρωὶ ὄψεθε τὴν δόξαν Κυρίυ ἐν τῷ εἰσακῦσαι τὸν γογγυσμὸν ὑμῶν ἐπὶ τῷ Θεῷ. ἡμεῖς δὲ τί ἐσμεν, ὅτι διαγογγύζετε καθ' ἡμῶν; Καὶ εἶπε Μωϋσῆς, ἐν τῷ δυόναι Κύριον ὑμῖν ἑσπέρας κρέα φαγεῖν, καὶ ἄρτυς τὸ πρωὶ εἰς πλησμονὴν, διὰ τὸ εἰσακῦσαι Κύριον τὸν γογγυσμὸν, ὃν ὑμεῖς διεγογγύζετε καθ' ἡμῶν. ἡμεῖς δὲ τί ἐσμεν; ὃ γὰρ καθ' ἡμῶν ἐσὶν ὁ γογγυσμὸς ὑμῶν, ἀλλὰ κατὰ τῦ Θεῦ.

*ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπαγγέλεται τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ ὁ Μωϋσῆς χορηγηθήσεθαι μὲν παρὰ Θεῦ τλὼ ὀρτυγομήτραν τὸ πρὸς ἑσπέρας, ἐπιγνώσεθαι δὲ διϊσχυρίζεται διὰ τύτυ σαφῶς, ὅτι Κύριος ἀνήγαγεν αὐτὺς ἐξ Αἰγύπλυ. καί μοι πάλιν τλὼ ἐφ' ἑκάσῳ τῶν εἰρημένων ἐννόει διαφοράν. ἡ μὲν γὰρ ὀρτυγομήτρα σημαίνει πως τὸν νόμον. χθαμαλοπετὲς γὰρ ὄντως ἀεὶ, καὶ περὶ γλῶ τὸ σρυθίον· ἔτω δ' ἂν ἴδοις καὶ τὰς διὰ

(1) Συγκεκομισμένλυ ἡμῖν διὰ τῦ νόμυ γνῶσιν. ἐν Τόμ. 4. σελ. 316.

διὰ νόμε παιδαγωγεμένες εἰς χθαμαλωτέραν διατυπεμένες θεοσέβειαν, [ὅσον δὴ ἦκεν εἰς θυσίαν] φημὶ, καὶ περιῤῥαντηρία, καὶ καθάρσεις ἰεδαϊκάς. ὀλίγον δὲ ἔτοι τῆς γῆς ἀνοχλίζονταί πως, καὶ ἀναβαίνειν δοκῶσιν αὐτῆς· εἰσὶ δ' ἂν ὅμως ἐν αὐτῇ, καὶ περὶ αὐτῆ. ὃ γὰρ ἐν νόμῳ τὸ τελείως ἀγαθὸν, καὶ ὑψηλὸν εἰς σωτηρίαν. χορηγεῖταί γε μὴν ἐν ἑτέρᾳ· ἤτοι τὸ ἐν γράμματι σκοτεινὸν τῷ λόγῳ πάλιν ἡμῖν διὰ τῆς ἑτέρας σημαίνοντος· ἢ τῷ ἀφεγγῆ τῷ κόσμῳ κατάσασιν, ἵνα τὸ φῶς ἔχοντος τὸ ἀληθινὸν, τουτέστι Χριστόν. ὃς ἐνανθρωπήσας, φησὶν, ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα. γνώσεσθαι δὲ λέγει τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, ὅτι Κύριος αὐτοὺς ἀνήγαγεν ἐξ Αἰγύπτου. γνῶσις γὰρ μόνη τῆς καθόλου διὰ Χριστοῦ σωτηρίας ἐν τοῖς μωσαϊκῆς ὁρᾶται συγγράμασιν, ἵνα παρόσης αὐτοπροσώπως τῆς χάριτος. αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ ὑπεδήλω, προσιθεὶς, τὸ πρωὶ ὄψεσθε τὴν δόξαν Κυρίου, ἐν τῷ δοῦναι ὑμῖν ἄρτους εἰς πλησμονήν. λελυμένης γὰρ ὡς ἐν τάξει νυκτὸς τῆς νομικῆς ἀχλύος, καὶ ἡλίου τοῦ νοητοῦ πᾶσιν ἡμῖν ἀνατείλαντος, τὴν δόξαν Κυρίου, παρόντος ἤδη, κατοπτριζόμεθα, τὸν ἄρτον εἰς πλησμονὴν τὸν ἐξ οὐρανοῦ κομιζόμενοι, πάλιν δέ φημι τὸν Χριστόν.

Ἰωάν. 12. 46.

θ. Εἶπε δὲ Μωϋσῆς πρὸς Ἀαρὼν, εἶπον πάσῃ τῇ συναγωγῇ υἱῶν Ἰσραὴλ, προσέλθετε ἐναντίον τοῦ Θεοῦ· εἰσακήκοε γὰρ ὑμῶν τὸν γογγυσμόν. ι. Ἡνίκα δὲ ἐλάλει Ἀαρὼν πάσῃ συναγωγῇ υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἐπεστράφησαν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἡ δόξα Κυρίου ὤφθη ια. ἐν νεφέλῃ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος ιβ. πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Εἰσακήκοα τὸν γογγυσμὸν τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. λάλησον πρὸς αὐτοὺς, λέγων, τὸ πρὸς ἑσπέραν ἔδεσθε κρέα, καὶ τὸ πρωὶ πλησθήσεσθε ἄρτων· καὶ γνώσεσθε, ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

ιγ. Ἐγένετο δὲ ἑσπέρα· καὶ ἀνέβη ὀρτυγομήτρα, καὶ ἐκάλυψε τὴν παρεμβολήν. τὸ πρωὶ δὲ ἐγένετο καταπαυομένης τῆς δρόσε κύκλω τῆς παρεμβολῆς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οἶμαι δὲ ἐγὼ πολυπραγμονεῖσθαι πρέπειν καὶ πρόγε τῶν ἄλλων τὶ μὲν ὀρτυγομήτρα, τὶ δὲ καὶ τὸ μάννα κατασημαίνει αἰνιγματωδῶς, καὶ ὡς ἐν ἐσόπτρῳ σκιᾶς. ὅτι τοίνυν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν ἐκ ἀπηλλαγμένη τῶν Ἰουδαίων ἡ ζωὴ, νοοῖτ' ἂν εἰκότως καὶ ἐλέγξειε τὸ ἐδώδιμα αὐτοὺς ζητεῖν τὰ ἐν Αἰγύπτῳ κρέα, καὶ ταῖς εἰς τοῦτο ῥοπαῖς ἐκνενικημένον καὶ μόνον δὲ ἐκὶ τυραννούμενον ἔχειν τὸν νοῦν. ἀλλ' ἐκ ἂν ὁρῷτο τὰ καθ' ἡμᾶς ἐν τούτοις. ἡγιάσμεθα γὰρ ἐν Χριστῷ, καὶ ἐσμὲν

A ἐπέκεινα σαρκικῆς ἀκαθαρσίας. ἐπιμαρτυρήσει δὲ γράφων ὁ θεσπέσιος Παῦλος· » οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν Γαλ. 5. 24.
» τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. καὶ τί ἐστι τὸ, ἐσταύρωσαν; ἀντὶ τοῦ θανάτῳ παραδεδώκασι, νοητῷ δηλονότι, διὰ τὸ μὴ ἀνέχεσθαι κατὰ σάρκα ζῆν, μήτε μὴν ἐλέσθαι φρονεῖν τὰ πρόσκαιρα, κατανεκρῶν δὲ μᾶλλον τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς,
» πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, καὶ τὰ ὅμοια. Κολασ. 3. 5.

B ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Ἓν ἑτέρᾳ τῶν ὀρτυγομητρῶν γίνεται πρὸς τὴν Ἰουδαίων σωναγωγὴν πῆσις·] πλαγίως ἡμῖν τοῦ πράγματος ὑπεμφαίνοντος, ὅτι μηδέ ἐστιν ἐν φωτὶ νοητῷ τῶν γηΐνων ὁ ἐρασὴς, ἀλλ' ὡς ἐν νυκτὶ καὶ σκότῳ. καὶ τὸ χρῆμά ἐστιν ὁ διεψευσμένον. ἀμαθίας γὰρ καὶ πωρώσεως, ἦγεν ἀχλύος τῆς νοητῆς ὁ τῶν Ἰουδαίων ἐκ ἀπήλλαχτο νοῦς. τοιγάρτοι καὶ
Γ ὁ Χριστὸς προσεφώνει, λέγων, ἐγώ εἰμι τὸ Ἰωάν. 8. 12.
» φῶς τοῦ κόσμου. ἐν ἀχλύϊ δὴ ἦν καὶ ἐν σκότῳ λοιπὸν οἱ ἔπω πεπισευκότες. ὃ γὰρ ἀφίκοντο πρὸς τὸ φῶς. ἔφη δὲ περὶ τε τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν ὑπὸ χεῖρα λαῶν
» ὁ Χριστός· ἄφετε αὐτοὺς, τυφλοί εἰσιν, Ματθ. 15. 14.
» ὁδηγοὶ τυφλῶν. ἀφεγγὴς ἦν ἄρα τῶν Ἰουδαίων ὁ νοῦς.

ιδ. Καὶ ἰδοὺ ἐπὶ πρόσωπον τῆς ἐρήμου λεπτὸν ὡσεὶ κόριον λευκὸν, ὡσεὶ πάγος ἐπὶ τῆς γῆς.

Δ

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τῇ ὑσεραίᾳ περὶ τὸν ἕω, δρόσος βαθεῖα καὶ πολλὴ περὶ σύμπαν ἰὼ ἐν κύκλῳ τὸ στρατόπεδον. ἰὼ ἀπαίφνης ἡσυχῇ, ἀήθη ὑετὸν καὶ παρηλλαγμένον, ἐκ ὕδωρ, ὃ χάλαζαν, ὃ χιόνα, ὃ κρύσταλλον· ταῦτα γὰρ αἱ τῶν νεφῶν ἀπεργάζονται μεταβολαὶ ταῖς χειμερινοῖς τροπαῖς· ἀλλὰ νέγχρον βραχυτάτῳ καὶ λεπτοτάτῳ. ἢ διὰ τοῦ ἐπάλληλον φορὰν σωρηδὸν προὐκέχυτο τῶν σκηνῶν, ἄπιστος ὄψις.

Ε

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Μέλιτι ἰῷ τῷ γλυκύτητα καὶ τῷ ἡδονῷ ἐμφερές. ὅμοιον δὲ τῇ τῶν ἀρωμάτων βδέλλῃ· τὸ δὲ μέγεθος, τῷ κοριάνδρε σπέρματι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅρα δὲ πάλιν τοῦ τῶν νοημάτων διασκοπῶ. περὶ μὲν γὰρ τῆς ὀρτυγομήτρας φησὶν, ὅτι ἐκάλυψε τοῦ παρεμβολῷ, περὶ δέγε τοῦ μάννα φησὶν, ὅτι πρωὶ καταβέβηκε, καταπαυομένης τῆς δρόσε κύκλῳ τῆς παρεμβολῆς ἐπὶ πρόσωπον τῆς ἐρήμε. ἡ μὲν γὰρ διὰ νόμε παίδευσις, ἡ ἐν τύποις φημὶ καὶ σκήμασιν, ἰῷ τῷ τῆς ὀρτυγομήτρας εἴδει παραβεβλήκαμεν, τοῦ τῶν Ἰουδαίων καλύπτει συναγωγῷ. κεῖται γὰρ, ὡς ὁ Παῦλός φη-
» σι, κάλυμμα ἐπὶ τοῦ καρδίαν αὐτῶν, καὶ 2. Κορ. 5. 15.
» πώρωσις ἀπὸ μέρους. ἐπὰν μέντοι γένηται πρωΐ, τουτέστιν ἀνίσχοντος ἤδη καὶ τοῦ οἰκουμένου ὅλου περιαστράπτοντος τοῦ Χριστοῦ, ἐπὰν καὶ ἡ δρόσος καταλήγῃ λοιπὸν, τουτέστιν ἡ παχεῖα καὶ ἀχλυώδης τῶν νομικῶν

Ζ

Η

κῶν

κῶν ἐπιταγμάτων εἰσήγησις· τέλος γὰρ νόμου καὶ Προφητῶν ὁ Χριστός· τότε δὴ πάντως τὸ ἀληθὲς ἡμῶν καὶ ἐξ οὐρανοῦ καταβήσεται μάννα, εὐαγγελικὴν δὲ δηλονότι διδασκαλίαν τοῦτό φαμεν, οὐκ ἐπὶ τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν συναγωγὴν, ἀλλὰ κύκλω τῆς παρεμβολῆς, εἰς πάντα δηλονότι τὰ ἔθνη.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Καὶ ἐπὶ πρόσωπον τῆς ἐρήμου,] τουτέστι τῆς ἐξ ἐθνῶν ἐκκλη-
Ἡσ. 54. 1. » σίας, περὶ ἧς εἴρηται, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα
» τῆς ἐρήμου μᾶλλον, ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα. ἐπὶ γὰρ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἡ τοῦ νοητοῦ μάννα κατασκεδάννυται χάρις, ἢ καὶ τῷ κορίῳ παραβάλλεται, καὶ λεπτὸν ὀνομάζεται. λεπτὴ γὰρ ὄντως καὶ ἀποψυκτικὴ ἡ τοῦ Θεοῦ λόγου δύναμις, τὴν ἐκ σαρκικῶν κινημάτων πύρωσιν ἐν ἡμῖν κατευνάζουσα, καὶ εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας εἰσδύνουσα. ψυχροτάτην δὲ εἶναί φασι καὶ αὐτῆς τῆς πόας, τουτέστι τοῦ κορίου τὴν ἐνέργειαν τὴν ἐν ποιότητι φυσικήν. (1) ὅτι τὸ μάννα καὶ λόγος ἦν, καὶ ἄρτος δηλοῦται, ἡνίκα εἶπε Μωϋσῆς ἀποκρινόμενος πρὸς τὴν πεῦσιν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ὁπότε
» εἶπεν ἕτερος τῷ ἑτέρῳ, τί ἐστι τοῦτο; οὐ γὰρ ᾔδεισαν τὶ ἦν. τὶ οὖν εἶπε Μωϋσῆς ἀποκρινόμενος πρὸς τὴν πεῦσιν τῶν υἱῶν
» Ἰσραήλ; οὗτος, φησὶν, ὁ ἄρτος, ὃν ἔδωκε
» Κύριος ὑμῖν φαγεῖν. τοῦτο τὸ ῥῆμα ὃ συ-
» νέταξε Κύριος. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ μάννα
» λεπτὸν ἦν ὡσεὶ κόριον λευκὸν, ὡσεὶ πάγος τῆς γῆς. ἐπειδήπερ ὁ λόγος, οὗ σύμβολον ἐκεῖνο τὸ μάννα ἦν, λεπτός ἐστι τῇ αὐτοῦ φύσει, καὶ διήκων διὰ πάντων πνευμάτων νοερῶν, καθαρῶν, λεπτοτάτων. ἔστι δὲ
Σοφ. 7. 22. καὶ ἡ σοφία πνεῦμα νοερὸν, ἅγιον, μονο-
» γενὲς, πολυμερὲς, λεπτὸν, καὶ τὰ ἑξῆς. ἦν δὲ καὶ ὡσεὶ κόριον πρὸς τῷ εἶναι λεπτόν. φασὶ δὲ τὴν τοῦ κορίου φύσιν ὅλην δι' ὅλου λόγον ἔχειν σπέρματος. ὡς μηδὲ ἐν τῷ κατακόπτεσθαι τὸ τοῦ κορίου σπέρμα ἐξαφανίζεσθαι αὐτοῦ τὴν δύναμιν, ὡς οὐκ ἔτι δυναμένου σπείρεσθαι. τοιοῦτος δὲ δι' ὅλου ὁ λόγος. πᾶν γὰρ μόριον αὐτοῦ γεωργεῖσθαι πέφυκεν ἐν καλῇ καὶ ἀγαθῇ γῇ, τουτέστι ψυχῇ. ἔστι δὲ τὸ μάννα λευκόν. φῶς γὰρ ὁ λόγος, καὶ λαμπρὸς, καὶ κατὰ τοῦτο λευκὸς τῷ αὐτοῦ συνιέντι, καὶ τρεφομένῳ ὑπ' αὐτοῦ. ἔστι δὲ καὶ ὡσεὶ πάγος. συνεστραμμένος γὰρ, καὶ οὐδαμοῦ πλαδῶν, οὐδὲ διεῤῥυκὼς, ἀλλὰ πάγιος ὁ οὐράνιος λόγος, ἀπαγγέλων ἡμῖν τὰ οὐράνια.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Λογιούμεθα οὖν τὸ μάννα σκιὰν εἶναι καὶ τύπον τῶν διὰ Χριστοῦ παιδευμάτων τε καὶ χαρισμάτων. ἃ καὶ ἄνωθέν ἐστι καὶ ἐξ οὐρανοῦ, καὶ τὸ γεῶδες οὐκ ἔχει ποθέν· ἀμοιρεῖ δὲ μᾶλλον καὶ βδελυρίας σαρκικῆς, καὶ ἔστιν ἀληθῶς οὐκ ἀνθρώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἁγίων Ἀγγέλων τροφή. πεφανέρωκε γὰρ ἡμῖν ὁ υἱὸς ἐν ἑαυτῷ τὸν πατέρα, καὶ τὸν περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμουσίου Τριάδος λόγον δι' αὐτοῦ πεπαιδεύμεθα, καὶ εἰς πᾶσαν τρίβον ἀρετῆς εὖ μάλα παιδαγωγούμεθα. τροφὴ δὲ πνευμάτων, ἡ ἔν γε τούτοις ὀρθὴ καὶ ἀκίβδηλος γνῶσις. εἴη δ' ἂν ὡς ἐν φωτὶ καὶ ἡμέρᾳ τῶν διὰ Χριστοῦ παιδευμάτων ἡ χορηγία. τοιγάρτοι τὸ μάννα κατεδόθη τοῖς ἀρχαιοτέροις, διαυγαζούσης ἡμέρας, καὶ σκιδναμένου φωτός. διήυγασε γὰρ ἡμῖν 2. Πέτρ. 1. 19.
τοῖς πιστεύουσιν ἡ ἡμέρα, κατὰ τὸ γε-
γραμμένον, καὶ φωσφόρος ἀνέτειλεν ἐν ταῖς ἁπάντων καρδίαις, καὶ ὁ τῆς δικαιοσύνης ἀνίσχεν ἥλιος, τουτέστι Χριστὸς ὁ τοῦ νοητοῦ μάννα δοτήρ.

ιε. Ἰδόντες δὲ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, εἶπαν ἕτερος τῷ ἑτέρῳ, τί ἐστι τοῦτο; οὐ γὰρ ᾔδεισαν τὶ ἦν. εἶπε δὲ Μωϋσῆς πρὸς αὐτοὺς, οὗτος ὁ ἄρτος, ὃν ἔδωκε Κύριος ὑμῖν φαγεῖν.

*ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Αὐτὸ δὲ δὴ τοῦτο] τὸ ὡς ἐν ζητήσει ῥηθὲν ὀνοματοποιοῦνται τῷ πράγματι, καὶ τῇ Σύρων ἀποκαλοῦσι γλώττῃ μάννα, ἀντὶ τοῦ, τί ἐστι τοῦτο;

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ψάλλει που ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ περί τε τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ τοῦ
» πάντα ἰσχύοντος Θεοῦ, ἄρτον οὐρανοῦ ἔδω- Ψαλ. 77. 24, 25.
» κεν αὐτοῖς. ἄρτον Ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος, τὸ μάννα λέγων, οὐρανοῦ καὶ Ἀγγέλων τροφήν· ἵνα τῶν αἰσθητῶν καὶ ὁρατῶν τὸν οἰκεῖον ἰέντες ἐπέκεινα νοῦν, τὴν πνευματικὴν καὶ θείαν κατασκεπτώμεθα χορηγίαν, ἣν ταῖς τῶν ἁγίων ψυχαῖς ἐνίησι Θεὸς, τὸν Ἀγγέλους τρέφοντα, καὶ ζωογονοῦντα τοὺς ἀνθρώπους Θεὸν λόγον ἐγκαταυλίζεσθαι ποιῶν τοῖς τὴν πίστιν εἰσδεχομένοις. κατῴκηκε γὰρ ὁ Χριστὸς ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος. καὶ ἄρτῳ ζῶντι καὶ ἐξ οὐρανοῦ τρεφόμεθα πρὸς εὐεξίαν τε καὶ ἰσχὺν τὴν πνευματικήν. τύπος οὖν τοῦ τοιοῦδε τὸ μάννα, σαφὴς καὶ ἀνενδοιάστως ἔχων.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ ἄρτον Ἀγγέλων τὸ μάννα προσηγόρευσεν ὁ προφήτης Δαβίδ; Ὡς Ἀγγέλων τῇ τούτου δωρεᾷ διηκονηκότων. ἡ γὰρ ἀσώματος φύσις οὐ δεῖται τροφῆς. οὕτως ἄρτος οὐρανοῦ προσηγορεύθη, ἐπειδὴ ἄνωθεν κατηνέχθη, οὐκ ἐξ αὐτοῦ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀέρος. οὕτω καὶ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ προσηγόρευται τὰ τὸν ἀέρα διαπερῶντα.

ιϛ. Τοῦτο τὸ ῥῆμα ὃ συνέταξε Κύριος.

**ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος, ὃν ἔδωκε Κύριος αὐτοῖς φα-
» γεῖν. τὶς οὖν ὁ ἄρτος εἰπέ; τοῦτο, φησὶ,
» τὸ ῥῆμα ὃ συνέταξε Κύριος· ἡ θεία σύν-
ταξις αὕτη τὴν ὁρατικὴν ψυχὴν φωτίζει-
τε ὁμοῦ καὶ γλυκαίνει, φέγγος μὲν τὸ ἀληθείας ἀπαστράπτουσα, πειθοῖ δὲ ἀρετῇ γλυκείᾳ

(1) Τὰ ἑπόμενα ἐν τοῖς ἐκδεδομ. οὐ κεῖται.

γλυκείᾳ τὰς διψῶντας καὶ πεινῶντας καλοκἀγαθίας ἐφηδύνασα.

Συναγάγετε ἕκασος ἀπ' αὐτῶ εἰς τὰς καθήκοντας γομὸρ, κατὰ κεφαλὴν κατὰ ἀριθμὸν ψυχῶν ὑμῶν, ἕκασος σὺν τοῖς συσκήνοις ὑμῶν συλλέξατε.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ γομὸρ, μόδιοι δεκαπέντε, τὸ δέκατον τῶν τριῶν μέτρων.

ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. Τὸ γομὸρ, δέκατον τῶ μεγάλω μέτρω, τετέσι τῆς ἀρτάβης. ὃ γίνεται ἐπὰ ξέσαι καὶ πέμπλον.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Χρὴ γὰρ ἡμᾶς τῶν θείων τε καὶ διαγγελικῶν ἀναπίμπλαθαι μαθημάτων. σὺν ἴσῳ δὲ μέτρῳ μικροῖς καὶ μεγάλοις διανέμει ἡμῖν ὁ Χριστὸς τὴν παρ' αὐτῶ χάριν, καὶ ὁμοίως ἅπαντας ἀποτρέφει, εἰς ζωὴν σωαγείρων τε τοῖς ἄλλοις ἐθέλει τὰς ἀθανεστέρας, (1) καὶ ἱδρῶν ὑπὲρ ἀδελφῶν, καὶ τὰς ἰδίας αὐτοῖς ἐκδανείζειν πόνας, καὶ τῶν ἄνωθεν χαρισμάτων ποιεῖθαι κοινωνός. καὶ τῶτο οἶμαί ἐστι τὸ εἰρημένον πρὸς τὰς ἁγίας Ἀποστόλας, Ματθ. 10. 8. δωρεὰν ἐλάβετε, καὶ τὰ ἑξῆς. μόνον γὰρ ἐχὶ πλεῖσον ἑαυτοῖς τὸ μάννα συλλέγοντες, διανέμειν ἐπαίδαζον τοῖς τὴν αὐτὴν οἰκῶσι σκηνὴν, τετέσι τὴν ἐκκλησίαν. διετέλων γὰρ οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ νοθετῶντες, εἰσηγούμενοι, πρὸς πᾶν ὁτιῶν ποδηγῶντες τῶν ἐπαινουμένων, καὶ ἀφθόνως ἅπασι παρατιθέντες εἰς μέθεξιν, ἵν' αὐτοὶ παρὰ Χριστῶ πεπλουτήκασι χάριν.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰ δὲ δὴ νοοῖτο
» καθ' ἕτερον τρόπον τὸ, ἕκασος σὺν τοῖς
» συσκηνίοις ὑμῶν συλλέξατε, τετέσι μὴ κύδιον ἅπαντες, μηδὲ ἀναμίξ, ἀλλὰ κατὰ γένος, ἤτοι κατὰ σκηνὰς ποιεῖθωσαν τὴν συγκομιδὴν, τοιῶς δε νοήσεις. χρὴ γὰρ ἡμᾶς τοῖς ὁμοπίστοις ὁμῶ τῶν θείων ἐμφορεῖθαι λόγων, καὶ ζητεῖν τὸ μάννα τὸ νοητόν· ἃ τοῖς ἑτερόφροσι, μονονχὶ δὲ καὶ ἀλλογενέσιν ἀσιτέτως σωαποφέρεθαι. ὃ δὴ καὶ ποιῶμεν, ἀποσοβοῦντες μὲν ἐκκλησιῶν τὰς ἑτεροδόξως καὶ διεσταλμένας, ὁμῶ δὲ τοῖς κατὰ πίστιν οἰκείοις τὰς ἐξ ἀρανῶ πλουτοῦντες τροφάς.

ιζ. **Καὶ ἐποίησαν οὕτως οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ. καὶ συνέλεξαν ὁ τὸ πολὺ καὶ ὁ τὸ ἔλατον.**

ιη. **Καὶ ἐμέτρησαν τὸ γομὸρ, καὶ οὐκ ἐπλεόνασεν ὁ τὸ πολὺ, καὶ ὁ τὸ ἔλατον οὐκ ἠλατόνησεν· ἕκασος εἰς τὰς καθήκοντας παρ' ἑαυτῷ συνέλεξαν.**

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τὰ δὲ ὅσα περὶ τὴν τροφὴν ἐκείνην ἡ ἱστορία διέξεισι θαύματα, δόγματα, πρὸς τὸν κατ' ἀρετὴν βίον ἐστί. Φησὶ γὰρ ἴσην πᾶσι προκεῖθαι τὴν τῆς τροφῆς μετουσίαν, οὐδὲ κατὰ διαφορὰν τῆς τῶν συλλεγόντων δυνάμεως, οὔτε πλεονάζουσαν κατὰ τὴν χρείαν, οὔτε ἐλλείπουσαν. τοῦτο δέ ἐστι, κατάγε τὸν ἐμὸν λόγον, συμβουλήτις τῷ κοινῷ προκειμένῃ, μὴ παριέναι τὰς ὅρους τῆς χρείας τὰς τὰς ἀφορμὰς τοῦ ζῆν ἐκ τῶν ὑλικῶν ποριζομένους, ἀλλ' εὖ εἰδέναι, ὅτι σὺν μέτρον τῇ Φύσει τῆς ἐδωδῆς ἐπὶ πάντων ἐστὶν ἡ πρὸς ἡμέραν ἀπόλαυσις. [σὺν ἢ κἂν πολλαπλασία παρασκευασθῇ τῆς χρείας, ἡ γαστὴρ τὰ ἴδια μέτρα διαβιῶναι Φύσιν οὐκ ἔχει, οὐδὲ τῇ ἀπλησίᾳ τῆς παρασκευῆς σωεκλείνεται. ἀλλὰ καθὼς Φησιν ἡ ἰσορία, οὔτε ὁ τὸ πολὺ λαβὼν, ἐπλεόνασε· τοῦ γὰρ ἀπόθηται τὸ πλέον, οὐκ ἔχει· οὔτε ὁ τὸ ὀλίγον, ἠλατόνησε. πρὸς γὰρ τὸ σύρεθὲν συναλεῖσα ἡ χρεία σωεμετρήθη.]

ιθ. Εἶπε δὲ Μωϋσῆς πρὸς αὐτὸς, μηδεὶς καταλιπέτω ἀπ' αὐτῶ εἰς τὸ πρωΐ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἕκασον μὲν ἦν τὸ ἀρκοῦν αὐτῷ συγκομίζειν ἐκέλευσεν. ἔοργε δὲ ἁδαμῶς εἴπερ ἔλοιντο τυχὸν καὶ τοῖς ἅπασι συλλέγειν, καὶ τῷ τῆς ἀγάπης καταφαιδρύνεσθαι νόμῳ. ἀποφάσκει δὲ παντελῶς φυλάττειν εἰς τὸ πρωΐ, καίτοι τοῦτο δρᾷν ἀφιεὶς πρὸ τοῦ σαββάτου· ἵνα μὴ ὁ τῆς ἀργίας ἀτιμάζοιτο νόμος. ὁ γὰρ ὅλως σύρειν ἐν σαββάτῳ, μὴ καθιέντος Θεοῦ.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἴργοντας δὲ καταλιμπάνειν εἰς τὸ πρωΐ, τῷ νόμῳ πάλιν ἡμῖν ὑπεμφαίνοντος, ὅτι τὸ χρῆσθαι τοῖς τύποις, παρωχηκότος τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἦσαν χρήσιμοί τε ἔτι καὶ ἀναγκαῖοι, πάντη τε καὶ πάντως ὑπὸ κρίσιν ἄγει καὶ κόλασιν. ἐξέζεσε γὰρ σκώληκας τὸ τετηρημένον· καὶ κολάσεως δὲ καὶ φθορᾶς μιμοῦσις ἂν εἴη καὶ αὕτη σαφής. ἔσονται γὰρ πάντως ὑπὸ φθορὰν καὶ κόλασιν οἱ τηροῦντες τὴν σκιὰν μετὰ τὴν τῆς ἀληθείας ἀνάδειξιν.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐκοῦν ἀποφάσκει τὸ φυλάττειν εἰς τὸ πρωΐ, ἵνα διὰ τοῦ πρωΐ τὸν μετὰ τὸν νόμον νοήσῃς καιρὸν, καθ' ὃν ἡ τοῦ Χριστοῦ πέφηνε παρουσία, καὶ τὸ θεῖον ἀνέλαμψε φῶς.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ πρωΐ πάλιν ἐν τούτοις, τὸν λαμπρὸν ἡμῖν καὶ διαφανέστατον τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας κατασημαίνει καιρόν· ὅτε λελυμένης τρόπον τινὰ τῆς τε κατὰ νόμον σκιᾶς, καὶ τῆς ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἀχλύος διαβολικῆς, Φωτὸς ἡμῖν δίκην ἀνέτειλεν ὁ μονογενὴς, καὶ ὄρθρος ἐδείχθη πνευματικός. ἐπιτάττει τοίνυν ὁ μακάριος Μωϋσῆς τὸ ἐν τύπῳ μάννα μὴ καταλιμπάνειν εἰς τὸ πρωΐ. ἀνατείλαντος γὰρ ἡμῖν τοῦ μνημονευθέντος ἀρτίως καιροῦ, περιτλὴ λοιπὸν καὶ

(1) Τὰς ἀθανεστέρας. ὡ Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 290.

καὶ ἄκαιροι παντελῶς αἱ καλὰ νόμον σκιαὶ, διὰ τὸν ἤδη παρῆσαν ἀλήθειαν.

κ. Καὶ ἐκ εἰσήκουσαν Μωϋσῆ, ἀλλὰ κατέλιπόν τινες ἀπ' αὐτῶ εἰς τὸ πρωΐ· καὶ ἐξέζεσε σκώληκας, καὶ ἐπώζεσε. καὶ ἐθυμράνθη Μωϋσῆς δι' αὐτούς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τὸ καλαλειφθὲν εἰς τὸν ὑσεραίαν τῆ μάννα διεφθάρη; Ἐπειδὴ νόμε παράβασις ἦν. διδάσκων γὰρ αὐτὸς τῶν Φροντίδων ἐλεύθερον βίον, ὑπέχελο καθ' ἑκάστην αὐτοῖς ἡμέραν παρέχειν τὴν ἀναγκαίαν αὐτοῖς τροφήν. ἐκεῖνοι δὲ ἀπιστήσαντες, μέρος τῆ συλλεγέντος εἰς τὴν ὑσεραίαν ἐφύλαξαν, διὰ τῦτο ἐπώζεσεν. ὅτι γὰρ ὁ τῆς τῆ μάννα Φύσεως ἦν τὸ πάθος, μαρτυρεῖ τὸ σάββατον· ἐν ᾧ ἀλώβητον διετηρήθη τὸ τῆ παρασκευῆ συλλεγέν. μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ ἐν τῆ κιβωτῷ ἐπὶ πολλὰς διαφυλαχθὲν γενεάς.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τύπος δ' ἂν εἶεν οἱ εἰς τὸ πρωῒ τηρήσαντες τῆς ἀπειθήσειν μελλόσης αὐτῷ πληθύος ἰδαϊκῆς. οἷς καὶ τὸ ἐντελῶς ἐθέλειν τὸν ἐν γράμμασι τηρῆσαι νόμον, καὶ σαπρίας καὶ σκωλήκων ἔσαι παραίτιον. ἀκόεις γὰρ ὅπως καὶ πικραίνεται λίαν ὁ νομοθέτης ἐπ' αὐτοῖς.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τὸ δὲ τοῖς περιτλόντι ταμιεύεσιν εἰς σκωλήκων γένεσιν μεταποιεῖσαι, τὴν ἁπλησίαν βοᾷ τρόπον τινὰ τοῖς πλεονέκταις διὰ τύτων ὁ λόγος, ὅτι πᾶν τὸ ἔξω τῆς χρείας ὑπὸ τῆς πλεονεκτικῆς ταύτης ἐπιθυμίας ἐκφερόμενον, ἐν τῆ ἑξῆς ἡμέρᾳ, τετέσιν ἐν τῷ προσδοκωμένῳ βίῳ, σκώληξ τὸ ταμιευθὲν γίνεται. νοεῖς δὲ πάντως ὁ ἀκόων διὰ τὸ σκώληκος τύτε τὸν ἀτελεύτητον σκώληκα, τὸν διὰ τῆς πλεονεξίας ζωογονύμενον.

κα. Καὶ συνέλεξαν αὐτὸ πρωῒ πρωῒ ἕκασος τὸ καθῆκον αὐτῷ. ἡνίκα δὲ διεθέρμαινεν ὁ ἥλιος, ἐτήκετο.

κβ. Ἐγένετο δὲ τῆ ἡμέρᾳ τῆ ἕκτῃ συνέλεξαν τὰ δέοντα διπλᾶ, δύω γομὸρ τῷ ἑνί. εἰσῆλθον δὲ πάντες οἱ ἄρχοντες τῆς συναγωγῆς, καὶ ἀνήγγειλαν Μωϋσῆ.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τὸ δὲ ἐν μόνῳ τῷ διαρκεῖν τῷ σαββάτῳ ἀπόθετον μηδεμίαν διαφθορὰν ὑπομένον, τοιαύτῃ τινὰ συμβελλῶ περιέχει· ὅτι δὴ τότε χρηστέον ἐστὶ τῆ πλεονεκτικῆ προαιρέσει, ἐν ᾗ τὸ σωαγόμενον διαφθορὰν ἐ προσίεται· τότε χρήσιμον ἡμῖν γινόμενον, ὅταν παρελθόντες τὸν τῦ βίε τύτε παρασκευὴν, ἐν τῆ μετὰ τὸν θάνατον ἀπραξίᾳ γενώμεθα. ἡ γὰρ πρὸ τῆ σαββάτε ἡμέρα, παρασκευὴ πρὸς τὸ σάββατον καὶ ἔστι καὶ ὀνομάζεται. αὕτη δ' ἂν εἴη ὁ βίος ὅτος, ἐν ᾧ τὰ τῆς ἐρχομένης ζωῆς ἑαυτοῖς ὑτρεπίζομεν· ἐν ᾗ ἔργον ἀδὲν τῶν [νῦν] ἡμῖν συγκεχωρημένων ἐπιτελεῖται, ὅτε γεωργία, ὅτε στρατεία, ὅτε ἐμπορία, ὅτε ἄλλο τί τῶν ὧδε πραττομένων ἀδέν· ἀλλ' ἐν ἀπραξίᾳ πάσῃ τῶν τοιύτων ἔργων διάγοντες, τῶν νῦν ἡμῖν παρὰ τὸν βίον καταβεβλημένων σπερμάτων τὰς καρπὰς ποριζόμεθα. ἀΦθάρτες μὲν, εἴπερ ἀγαθὰ εἴη τῆ βίῳ τὰ σπέρματα· Φθαρτικὰς δὲ καὶ ὀλεθρίας, εἰ τοιαῦτα ἡμῖν τὰ γεώργια τῆς ζωῆς ταύτης ἐκΦύεσαν. ὁ γὰρ » σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα, Φησὶν, ἐκ τῆ » πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ σπείρων εἰς τὴν σάρκα, ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει Φθοράν. ἀλλ' ἡ πρὸς τὸ κρεῖττον ἑτοιμασία μόνη κυρίως παρασκευὴ ὀνομάζεται, καὶ κυρῆται δήπεθεν τῷ νόμῳ· ἧς τὸ ἀπόθετον, ἀΦθαρσία ἐστί. τὸ δὲ ἐκ τῆ ἐναντίε νούμενον, παρασκευὴ ὅτε ἐστὶν, ὅτε λέγεται. τὴν γὰρ τῶν ἀγαθῶν στέρησιν ἐκ ἄντις εἰκότως παρασκευὴν, ἀλλ' ἔκπλωσιν παρασκευῆς ὀνομάσειε. διὸ μόνην τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον κατορθεμένην παρασκευὴν νομοθετεῖ τοῖς ἀνθρώποις ἡ ἱσορία, τὸ ἐναντίον διὰ τῆς παραλείψεως ποιεῖν τοῖς σωθεῖσι καταλείπεσα.

Γαλ. 6. 8.

κγ. Εἶπε δὲ Μωϋσῆς πρὸς αὐτὺς, τῦτο τὸ ῥῆμά ἐστιν ὃ ἐλάλησε Κύριος. σάββατα ἀνάπαυσις ἁγία τῷ Κυρίῳ αὔριον. ὅσα ἂν πέσητε, πέσετε· καὶ ὅσα ἐὰν ἕψητε, ἕψετε· καὶ πᾶν τὸ πλεονάζον καταλείπετε αὐτὸ εἰς ἀποθήκην ἕως πρωΐ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἀπογράφομαι τὰ περὶ τῆ σαββάτε εἰρημένα· πρῶτον κατὰ τὸ ῥητὸν, ἵν' εἴδω τί σημαίνει τὸ γράμμα· δεύτερον δὲ κατὰ τὴν ἀναγωγὴν, καθ' ἣν εἴποιμι ἂν ἡμέραν σαββάτε ἀνεσηκέναι τῷ δικαίῳ καλαλύσαντι τὰ τῆ κόσμε ἔργα, καὶ σχολάζοντι τῷ Θεῷ, τῷ μήτε τῆ τόπε, ἐν ᾧ ἔσηκε, τῆ Χριστῆ ἀΦισαμένῳ· μήτε πῦρ καίοντι, κατὰ τὸ μηδὲν ἁμαρτάνειν, μήτε βασάγματα αἴροντι, (1) προσάγματος ὄντος βαρυτάτε πάσης ἁ- » μαρτίας. καθὰ ὁ μελῳδὸς Φησιν, ὡσεὶ » Φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν. Ψαλ. 37. 4.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἑτέρα δὲ ἀπογραΦὴ » ἂν εἴη τῆ σαββάτε, καθ' ὃν ἀπολείπεται » σαββατισμὸς τῷ λαῷ τῆ Θεῆ, ἀνάπαυσις ἱερὰ καὶ ἁγία. ὁ δὲ ποιήσας πάντα τὰ ἔργα αὐτῆ, ἄξιος κρίνεται ἐκείνε τῆ σαββάτε· σχολάζων ἀδενὶ, ἢ τῇ θεωρίᾳ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς σοΦίας· ταῦτα δὲ διὰ τὸ μεμνῆθαι κἀνταῦθα τὸν Μωσέα περὶ τῆ σαββατίζειν, παρεθέμεθα. Ἑβρ. 4. 9.

(1) Αἴροντι. βάσαγμα ὄρες βαρύτερον πᾶσα ἁμαρτία. διὸ ἔλεγεν ὁ ὑμνῳδὸς, κἀ. ἐν Τόμ. 2. σελ. 125. τῆς τῆ Ῥαΐε ἐκδόσ.

κδ. Καὶ κατέλιπον ἀπ' αὐτοῦ ἕως πρωΐ, καθάπερ συνέταξεν αὐτοῖς Μωϋσῆς. καὶ οὐκ ἐπώζεσεν, οὐδὲ σκώληξ ἐγένετο ἐν αὐτῷ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐτήρουν δὲ εἰς τὸ πρωΐ σαββατίζειν μέλλοντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ τοῦτο Θεοῦ προστάττοντος. τί οὖν τὸ φυλάττεσθαι τὸ τοῦ σαββάτου προσυλλεχθὲν, μὴ μὴν ἔτι καὶ καταφθείρεσθαι, μηδὲ τοῖς τετηρηκόσιν ἐπιπικραίνεσθαι τὸν Μωσέα; Ἀφιγμένοι γὰρ διὰ πίστεως εἰς τὸν ἐν Χριστῷ νοούμενον σαββατισμὸν, τουτέστιν εἰς ἀργίαν τε καὶ κατάληξιν τῶν ἁμαρτημάτων, οὐχ ὡς ἄχρηστον παραιτούμεθα τὴν προσωρουθεῖσαν ἐν ἡμῖν, καὶ οἱονεὶ προαποκειμένην τοῦ νόμου παίδουσιν, χειραγωγοῦσαν
Γαλ. 3. 24. ἡμᾶς εἰς Χριστόν. παιδαγωγὸς γὰρ ἡμῶν
» ὁ νόμος. ἔχοντες δὲ μᾶλλον αὐτὸν ὁμοῦ τοῖς εὐαγγελικοῖς παιδεύμασιν, οὐκ ἐσόμεθα μακρὰν τοῦ καὶ ἐπαινεῖσθαι πρέπειν. καὶ τοῦτο δρῶσι Θεὸς οὐκ ἐπιπικραίνεται. καὶ γοῦν ὁ Σωτὴρ τουτὶ δὴ διδάσκων αὐτὸς,
Ματθ. 13. 52. διὰ τοῦτο, φησὶ, λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς γραμ-
» ματεὺς μαθητευθεὶς τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρα-
» νῶν, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ,
» ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ
» καὶ παλαιά.

κε. Εἶπε δὲ Μωϋσῆς, Φάγετε σήμερον· ἔστι γὰρ σάββατα τῷ Κυρίῳ·
κϛ. οὐχ εὑρεθήσεται ἐν τῷ πεδίῳ. Ἓξ ἡμέρας συλλέξετε· τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ σάββατα, οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῇ.

κζ. Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἐξῆλθόν τινες ἐκ τοῦ λαοῦ συλλέξαι, καὶ οὐχ εὗρον.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ ἐν τοῖς σάββασιν οὐ παρεῖχε τὸ μάννα; Ἐπειδὴ μόνοις αὐτοῖς τοῦ σαββάτου τὴν ἀργίαν ἐνομοθέτησεν, ἔργῳ αὐτοὺς ἐδίδαξε φυλάττειν τὴν ἐντολήν. τὸν δὲ τῆς φύσεως, οὐκ ἐκώλυσε δρόμον. ἀνίσχει γὰρ ἥλιος καὶ σελήνη, ὡσαύτως καὶ τὰ νέφη τὸν ὑετὸν ὠδίνει, καὶ ἄνεμοι πνέουσι, καὶ γυναῖκες τίκτουσι, καὶ τῶν ἀλόγων τὰ γένη.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπάρατον δὲ καὶ ὑπόδικον ἐτίθει τὸ ἐν σαββάτῳ συλλέγειν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ καθίει τὸ μάννα Θεός. σαββατίζοντες γὰρ νοητῶς ἐν τύποις, οὐκ ἔτι μὲν συλλέξομεν. οὐ γὰρ σαρκικῆς ἀνεξόμεθα περιτομῆς, οὐδὲ βόας, ἢ πρόβατα καταθύσομεν. παρωσόμεθα γὰρ τὸ παχὺ τῶν τύπων, αὐτὴν ἔχοντες τὴν ἀλήθειαν, τουτέστι Χριστόν.

κη. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἕως τίνος οὐ βούλεσθε εἰσακούειν τὰς ἐν-
κθ. τολάς μου, καὶ τὸν νόμον μου; Ἴδετε· ὁ γὰρ Κύριος ἔδωκεν ὑμῖν τὴν ἡμέραν
A ταύτην τὰ σάββατα· διὰ τοῦτο αὐτὸς ἔδωκεν ὑμῖν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ ἄρτους δύω ἡμερῶν. καθήσεσθε ἕκαστος εἰς τοὺς οἴκους ὑμῶν· μηδεὶς ἐκπορευέσθω ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδό-
λ. μῃ. Καὶ ἐσαββάτισεν ὁ λαὸς τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ.

λα. Καὶ ἐπωνόμασαν οἱ υἱοὶ Ἰσ-
B ραὴλ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Μάν· ἦν δὲ ὡς σπέρμα κορίου λευκόν· τὸ δὲ γεῦμα αὐτοῦ ὡς ἐγκρὶς ἐν μέλιτι.

Ὡς σπέρμα κορίου. τὸ Σαμαρειτικὸν, ὡς σπέρμα ὀρύζης.

Ἐγκρὶς ἐν μέλιτι. Ἀκύλας, ἄμυλος ἐν ἐλαίῳ.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Ἔτι δὲ καὶ νῦν ὕεται
Γ πᾶς ἐκεῖνος ὁ τόπος, καθάπερ καὶ τότε Μωϋσῇ χαριζόμενον τὸ θεῖον κατέπεμψε τὴν διατροφήν. καλοῦσι δὲ Ἑβραῖοι τὸ βρῶμα τοῦτο μάννα. τὸ γὰρ μᾶν ἐπερώτησις κατὰ τὴν ἡμετέραν διάλεκτον, τὶ τοῦτ' ἐστὶν, ἀνακρίνουσα.

* ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ μάννα ἐκλήθη; Εὐθὺς αὐτὸ θεασάμενοι, ἀλλήλους ἠρώτων, τὶ τοῦτο; ἐπέθεσαν οὖν αὐτῷ προσηγορίαν, τὶ τοῦτο; τοῦτο γὰρ ἑρμη-
Δ νεύεται τὸ μάννα. τοῦτο δὲ καὶ ἡ ἱστορία δι-
» δάσκει. ἰδόντες γάρ φησιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ,
» εἶπον ἕτερος τῷ ἑτέρῳ, τί ἐστι τοῦτο; οὐ γὰρ ᾔδεσαν τὶ ἦν. ἐγένετο τοίνυν ἡ ἐρώτησις
» ὄνομα. τὸ δὲ, ὡς ἐγκρὶς ἐν μέλιτι, ὁ Σύμμαχος οὕτως ἡρμήνευσεν, ὡς ἄμυλος ἐν μέλιτι.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐγὼ δὲ περὶ τοῦ λόγου οἶμαι εἰρῆσθαι, ὃ πρὸς τὸ ῥητὸν νομίζεται
E περὶ τοῦ μάννα λελέχθαι· ὅτι ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὸ μάννα ἀντὶ τροφῆς πρὸς πᾶσαν ἡδονὴν ἰσχύον, καὶ πρὸς πᾶσαν ἐναρμόνιον γεῦσιν. τῇ γὰρ τοῦ προσφερομένου ἐπιθυμίᾳ ὑπηρετοῦν, πρὸς ὅ,τι ἐβούλετο, μετεκρίνετο. οὐκοῦν καὶ ἐν τῷ λόγῳ πάσης πνευματικῆς βρώσεώς ἐστι ποιότης, ἵνα τὰ μὲν
» ἀρτιγέννητα, κατὰ τὸν Πέτρον, ἐν Χρι- 1. Πέτρ. 2. 2.
» στῷ βρέφη τὸ λογικὸν ἐπιποθοῦντα γάλα,
» καὶ οἱ ἐν Χριστῷ, κατὰ Παῦλον, νήπιοι 1. Κορ. 3. 1.
Z » ποτισθῶσιν ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ ἀσθενῶν, λάχα- Ρωμ. 14. 2.
να ἐσθίει. ὁ δὲ τέλειος μεταλάβῃ στερρᾶς τροφῆς, ἅτε διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἔχων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ. (1)

λβ. Εἶπε δὲ Μωϋσῆς, τοῦτο τὸ ῥῆμα, ὃ συνέταξε Κύριος, πλήσατε τὸ γομὸρ τοῦ μὰν εἰς ἀποθήκην εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν· ἵνα ἴδωσι τὸν ἄρτον, ὃν
H ἐφάγετε ὑμεῖς ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὡς ἐξήγαγεν ὑμᾶς Κύριος ἐκ γῆς Αἰγύπτου.

ΠΡΟΚΟ-

(1) Ἐν τοῖς ἐκδεδομ. οὐχ εὕρηται.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τοῦτο τὸ ῥῆμα, ὃ
» συνέταξε Κύριος. Ἔθος τῇ Γραφῇ τὰ
» ἀποτελέσματα τῶν ἔργων καλεῖν τοῖς ὀνό-
» μασι τῶν αἰτίων. ὃ γὰρ ἐποίησε Θεὸς λό-
» γος καὶ πρόσταγμα, τοῦτο Θεοῦ ῥῆμα καλεῖ.
» καὶ τὸ μάννα δὲ ὄνομα, ἀλλ' ἡ ἐρώτησις
» ὄνομα γέγονε.

λγ. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς Ἀα-
ρών, λάβε σάμνον χρυσῆν ἕνα, καὶ
ἔμβαλε εἰς αὐτὸν πλῆρες γομὸρ τοῦ
μάννα, καὶ ἀποθήσεις αὐτὸ ἐναντίον
τοῦ Θεοῦ, εἰς διατήρησιν εἰς τὰς γενεὰς
λδ. ὑμῶν. Ὃν τρόπον συνέταξε Κύριος
τῷ Μωϋσῇ. καὶ ἀπέθετο Ἀαρὼν ἐναν-
τίον τοῦ μαρτυρίου εἰς διατήρησιν.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ ἡ σάμνος εἰς τὸν Χρι-
στὸν ὁρᾷ τὸν ἄνωθεν, καὶ τὸ μάννα, κα-
τελθόντα. εἰς δὲ τιὼ χαλκοῦθεῖσαν ἐνε-
βλήθη διὰ τῆς σύσεως, ὁ κατενεχθείσης
ἄνωθεν τῆς σαρκός.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς ἡμῖν
τὸ μάννα τὸ ἀληθὲς ἀνεδείχθη Χριστὸς,
ὡς ἐν εἰκόνι τοῖς ἀρχαιοτέροις διὰ τύπου
δηλούμενος, ἀναγκαίως διὰ τοῦ προκειμένου
[διδάσκει] τίνος ἕσαι καὶ πόσης ἀνάπλεως
ἀρετῆς τε καὶ δόξης ὁ τὸ μάννα τὸ νοητὸν
ἀποθησαυρίζων ἐν αὐτῷ, καὶ εἰς τὰ ἐσώ-
τατα τῆς ἑαυτοῦ καρδίας εἰσφέρων τὸν Ἰη-
σοῦν διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεώς τε ὀρθῆς καὶ
ἀγάπης ὁλοτελοῦς. ἀκούεις γὰρ ὅπως ἐν
σκεύει χρυσῷ πλῆρες τὸ γομὸρ τοῦ μὰν
ἐτέθη διὰ χειρὸς Ἀαρὼν, εἰς διατήρησιν
ἐναντίον τοῦ Θεοῦ. ἡ γὰρ θεία ὄντως καὶ
θεοφιλὴς ψυχὴ, τελείως ἐν ἑαυτῇ τὸν
ἐπὶ Χριστῷ λόγον ὠδίνουσα, καὶ ὅλον λαβοῦ-
σα τὸν ἐράνιον θησαυρὸν, σκεῦος μὲν ἔσαι
τίμιον, ὡς ἀπὸ χρυσοῦ, προσενεχθήσεται
δὲ διὰ τοῦ πάντων ἀρχιερέως τῷ Θεῷ καὶ
πατρὶ, καὶ εἰς ὄψιν ἀνενεχθήσεται τοῦ τὰ
πάντα σωέχοντός τε καὶ διασώζοντος εἰς
διατήρησιν, καὶ τὸ φθειρόμενον, ὅσον εἰς
οἰκείαν φύσιν, ἐκ ἐῶντος καταφθείρεσθαι.

λε. Οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἔφαγον τὸ
μὰν ἔτη τεσσαράκοντα, ἕως ἦλθον
εἰς γῆν οἰκουμένην τὸ μὰν ἔφαγον, ἕως
παρεγένοντο εἰς μέρος τῆς Φοινίκης.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἢ ὡς Προφήτης προ-
λέγει τὸν χρόνον, ἢ ὕσερον ἔγραφε τὰ
γεγονότα.

λς. Τὸ δὲ γομὸρ τὸ δέκατον τοῦ
τριῶν μέτρον ἦν.

ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Ὅτι τὸ μέγα γομὸρ,
καθὰ εἴρηται, μοδίων δεκαπέντε· τὸ δὲ
μικρὸν, μοδίων δέκα, καὶ ὁ μόδιός ἐστι ξεστῶν
εἰκοσιδύω. ἔστι δὲ γομὸρ πάλιν τὸ δέκατον
τοῦ μεγάλου μέτρου, ἤτοι τῆς ἀρτάβης. ὃ
γίνεται ξεστῶν ἑπτὰ καὶ πέμπτον.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸ δὲ γομὸρ μέτρον
ἰῶ ἑβραϊκόν. διδάσκει δὲ ὁ νομοθέτης,
ὅτι τῶν τριῶν μέτρων τὸ δέκατον ἰῶ. ὡς
δὲ Ἰώσηπος (1) ἔφη, τρεῖς ἡμισυ κοτύ-
λας ἐχώρει.

» ** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Τὸ γόμορ, φησὶ,
» τὸ δέκατον τῶν τριῶν μέτρων ἰῶ. ἐν ἡμῖν
γὰρ αὐτοῖς τρία μέτρα, τρία κριτήρια
μιμοῦνται· αἴσθησις μὲν, αἰσθητῶν· λεγο-
μένων δὲ ὀνομάτων καὶ ῥημάτων, ὁ λό-
γος· νοητῶν δὲ, ὁ νοῦς. ὁ τοίνυν γνωσι-
κὸς ἀφέξεται μὲν τῶν κατὰ λόγον, καὶ
τῶν κατὰ διάνοιαν, καὶ τῶν κατ' αἴσθησιν
καὶ ἐνέργειαν ἁμαρτημάτων· ἀκηκοὼς,
» ὅπως ὁ ἰδὼν πρὸς ἐπιθυμίαν, ἐμοίχευσε, Ματθ. 5. 28.
» λαβών τε ἐν νῷ, ὡς μακάριοι οἱ καθαροὶ Ματθ. 5. 8.
» τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται, Ματθ. 15. 11.
» καὶ κεῖνο ἐπισάμενος, ὅτι ἃ τὰ εἰσερχόμενα
» εἰς τὸ σῶμα κοινεῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ
» τὰ ἐξερχόμενα διὰ τοῦ σώματος ἐκεῖνα κοι-
» νεῖ τὸν ἄνθρωπον. ἐκ γὰρ τῆς καρδίας
» ἐξέρχονται διαλογισμοί. τοῦτ' οἶμαι τὸ κα-
τὰ Θεὸν ἀληθινὸν καὶ δίκαιον μέτρον, ᾧ
μετρεῖται τὰ μετρούμενα, ἢ τὸν ἄνθρω-
πον σωέχουσα δεκάς. ἰῶ σὺ κεφαλαίῳ τὰ
προειρημένα τρία ἐδήλωσε μέτρα. εἶη δ'
ἂν σώματε καὶ ψυχῇ, εἴτε πύτε αἰσθή-
σεις, καὶ τὸ φωνητικὸν, καὶ σπερματικὸν,
καὶ τὸ διανοητικὸν, ἢ πνευματικὸν, ἢ ὅπως
καὶ βούλει καλεῖν. χρὴ δὲ, ὡς ἔπος εἰπεῖν,
τῶν ἄλλων ἁπάντων ὑπεραναβαίνοντας,
ἐπὶ τὸν νοῦν ἵστασθαι.

ΚΕΦ. ΙΖ.

α. Καὶ ἀπῆρε πᾶσα συναγω-
γὴ υἱῶν Ἰσραὴλ ἐκ τῆς
ἐρήμου Σὶν κατὰ παρεμ-
βολὰς αὐτῶν, διὰ ῥήματος Κυρίου·
καὶ παρενέβαλον ἐν Ῥαφιδήν. οὐκ ἦν
β. δὲ ὕδωρ τῷ λαῷ πιεῖν. Καὶ ἐλοιδο-
ρεῖτο ὁ λαὸς πρὸς Μωϋσῆν, καὶ ἔλε-
γον, δὸς ἡμῖν ὕδωρ ἵνα πίωμεν. καὶ
εἶπεν αὐτοῖς Μωϋσῆς, τί λοιδορεῖσθέ-
μοι, καὶ τί πειράζετε Κύριον;

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἦσαν μὲν γὰρ δι' ἠπεί-
ρου ξηρᾶς, πολλῷ διψάδα παραθέοντες
γιῶ. εἶτα τοῖς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἀλύοντες
πόνοις, καὶ κἂν εἰ βραχύτι σωιῶτα τῶν
εἰωθότων, λύπιω δυσφόρητον τοῦτο εἶχον,
καὶ ἐποιοῦντο κατὰ Μωσέως καὶ Ἀαρὼν
τιὼ

(1) Ὁ Ἰώσηπος (ἐν βιβλ. 3. κεφ. 1. περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολ.) περὶ μὲν τοῦ γομὸρ, φησί· παραγ-
γέλεται δ' ἐξ ἴσου ἀσσάρωνα, τοῦτο δ' ἐστὶ μέτρον, εἰς ἑκάστω ἡμέραν συλλέγειν· περὶ δὲ τοῦ ἀσσάρωνος,
(ἐν κεφ. 7. τοῦ αὐτ. βιβλ.) ἐκ δύω ἀσσάρων. ὃ μέτρον Ἑβραίων ἑπτὰ κοτύλας ἀττικὰς ἔχει.

τῳ καταβολώ. πλείσης δὲ ὅσης καὶ ἀξιαγάστε θεοσημίας θεωροὶ γεγονότες, καὶ τῆς θείας δυνάμεως τῷ ὑπεροχῷ διὰ πείρας αὐτῆς ἐκμεμαθηκότες, ὅμως ἐδεδίεσαν ἔτι, μὴ ἄρα πως ἀτονήσῃ πρός γε τῷ χορτάσαι φῆμι διανέμειν τὰ ζωαρκῆ, καὶ πανταχόθεν αὐτοῖς ἐκπορίζειν τὰ ἐδώδιμα, καὶ τὰς τῶν ὑδάτων ποιεῖσθαι χορηγίας. ἀλλ' ἠτλῶνται τῆς ὀλιγοψυχίας, μειρακιώδη καὶ ἄνανδρον ἔχοντες νοῦν· κἂν εἰ μικρῷ λάβοιντό τινος τῶ πεφυκότος ἀνιᾶν, ἐπιπηδῶσιν οὐθὺς τῷ παιδαγωγῷ, καὶ κατακεχράγασιν ἀνοσίως, ὅτι καὶ γέγονεν ὅλως μεσίτης αὐτοῖς, καὶ κέκλωται δι' αὐτῶ πρὸς ἐλευθερίαν.

γ. Ἐδίψησε δὲ ἐκεῖ ὁ λαὸς ὕδατι· καὶ ἐγόγγυζεν ὁ λαὸς ἐπὶ Μωϋσῆ, λέγοντες, ἵνα τί ἀνεβίβασας ἡμᾶς ἐξ Αἰγύπτε ἀποκτεῖναι ἡμᾶς, καὶ τὰ κτήνη καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν τῷ δ. δίψει; Ἐβόησε δὲ Μωϋσῆς πρὸς Κύριον, λέγων, τί ποιήσω τῷ λαῷ τούτῳ; ἔτι μικρὸν καὶ καταλιθοβολήσουσί με.

ε. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, προπορεύου τοῦ λαοῦ τούτου· λάβε δὲ μετὰ σεαυτοῦ ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ· καὶ τὴν ῥάβδον, ἐν ᾗ ἐπάταξας τὸν ποταμὸν, λάβε ἐν τῇ χειρίσου, καὶ πορεύσῃ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προσάτλεται Μωσῆς καταχρῆσαι τῇ ῥάβδῳ τῷ πέτραν. ἀλλ' οὐκ ἠγνόει Θεὸς, ὅτι ταῖς τῶν δήμων ἐπαναστάσεσιν ὀλιγοψυχήσας βραχὺ καὶ αὐτὸς, ὀκλάσει περὶ τῷ πίσιν. διὰ τοῦτό φη-
» σι, λάβε μετὰ σεαυτοῦ ἀπὸ τῶν πρεσβυ-
» τέρων τοῦ λαοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς. ἐπιτήρησον ὅτι βεβαιῶν εἰς πίσιν πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ τερατουργίας ἀποφέρει, λέ-
» γων· λάβε τῷ ῥάβδον ἐν τῇ χειρίσου, ἐν
» ᾗ ἐπάταξας τὸν ποταμόν· ὡς λέγων, ἡ ῥάβδος μέγαν μεταβάλλουσα ποταμὸν εἰς αἷμα ἀῤῥήτῳ δυνάμει τοῦ τὰ τοιάδε κατορθοῦντος Θεοῦ, ἐξοίσει λίαν οὐκόλως καὶ ἐκ τῆς πέτρας τὸ ὕδωρ.

ς. Ὧδε ἐγὼ ἕσηκα, πρὸ τοῦ σὲ ἐλθεῖν ἐκεῖ ἐπὶ τῆς πέτρας ἐν χωρήβ. καὶ πατάξεις τὴν πέτραν, καὶ ἐξελεύσεται ἐξ αὐτῆς ὕδωρ, καὶ πίεται ὁ λαός. καὶ ἐποίησε Μωϋσῆς οὕτως ἐναντίον τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐ γὰρ μόνος ἕστη, φησὶν, οὐδὲ σὺ τοῦ θαύματος ἀποτελεσὴς εἶης πάλιν· ἀλλ' ἐγὼ τῷ πέτραν μητέρα πολλῶν ἀποδείξω νομάτων, προσθρεπιῶ τὸ θαῦμα, καὶ περιμενῶ τῷ σῷ ὑπεργίαν.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πέτρα παρεικάζεται ὁ Χριστὸς διὰ τὸ ἄθραυστον καὶ ἀκλόνητον. ἐρήρεισαι γὰρ ἐν ἰδίοις ἀγαθοῖς ἡ θείατε καὶ ὑπερτάτη Φύσις. (1)

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ὁ γὰρ ἐν τῷ ὕδατι καταλιπὼν νεκρὸν τὸν Αἰγύπτιον, καὶ τῷ ξύλῳ γλυκανθεὶς, καὶ ταῖς ἀποστολικαῖς ἐντρυφήσας πηγαῖς, ὑπότε τῇ σκιᾷ τῶν Φοινίκων ἀναπαυσάμενος, καθὰ προείρηται ἤδη, καὶ τοῦ Θεοῦ δεκτικὸς γίνεται. ἡ
» γὰρ πέτρα, καθὼς ὁ Ἀποστόλος φησιν, 1. Κορ. 10. 4.
» ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ὁ ἄνικμος μὲν καὶ ἀντιτυ-
» πὴς τοῖς ἀπίστοις· εἰ δέ τις προσάγοι τῷ ῥάβδον τῆς πίστεως, ποτὸν τοῖς διψῶσι γενόμενος, καὶ αὐτὸς τῶν εἰσδεχομένων
» αὐτὸν εἰσρέων. ἐγὼ, γάρ φησι, καὶ ὁ πα- Ἰωάν. 14. 23.
» τὴρ μου ἐλευσόμεθα, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον τὸ παρὰ τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένον, πάντες εἰς 1. Κορ. 10.
» τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσθησαν ἐν τῇ νεφέλῃ 2, 4.
» καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ πάντες τὸ αὐτὸ
» πομα πνευματικὸν ἔπιον· ἔπινον γὰρ ἐκ
» πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ
» πέτρα ἦν ὁ Χριστός; Τύπος ἦν τῶν νέων τὰ παλαιά. καὶ σκιὰ μὲν ὁ νόμος Μωσέως, σῶμα δὲ ἡ χάρις. ἐπειδὴ τοίνυν ἐδίωκον τοὺς Ἑβραίους οἱ Αἰγύπτιοι, διαβάντες δὲ τὴν ἐρυθρὰν θάλατταν οἱ Ἑβραῖοι, τῆς πικρᾶς τῶν Αἰγυπτίων ἀπηλλάγησαν δεσποτείας, τύπον ἔχει τῆς κολυμβήθρας ἡ θάλαττα· ἡ δὲ νεφέλη, τοῦ πνεύματος· ὁ δὲ Μωϋσῆς, τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ· τοῦ σαυρῷ δὲ, ἡ ῥάβδος· τοῦ διαβόλου, ὁ Φαραώ· τῶν δαιμόνων, οἱ Αἰγύπτιοι· τὸ δὲ μάννα, τῆς θείας τροφῆς· τὸ δὲ τῆς πέτρας ὕδωρ, τοῦ σωτηρίου αἵματος. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνοι μετὰ τὸ διαβῆναι τὴν ἐρυθρὰν, καὶ τῆς ξένης τροφῆς, καὶ τοῦ παραδόξου ἀπήλαυσαν νάματος· οὕτως ἡμεῖς μετὰ τὸ σωτήριον βάπτισμα τῶν θείων μεταλαμβάνομεν μυστηρίων.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Διατὶ [ἡ] πέτρα Χριστὸς ὠνομάσθη; Ὡς τύπος γενομένη τοῦ δεσπότου Χριστοῦ. οὕτω καὶ ἡ θάλαττα, βάπτισμα προσηγορεύθη· καί τοι οὐδενὸς [ἐν] αὐτῇ βαπτισθέντος. κεκονιαμένος γὰρ αὐτῷ, ἦ διάβροχος παρῆλθεν ὁ Ἰσραήλ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι τὸ τοῦ μάννα καὶ τῆς ὀρτυγομήτρας θαῦμα, προγενέστερόν ἐστι τοῦ πατάξαι τῷ πέτραν, καὶ ὕδωρ ἐκβαλεῖν ἀπ' αὐτῆς· ἐπειδήπερ ὁ οζ' ψαλμὸς δοκεῖ προτάττειν τὸ τῆς πέτρας. πάλιν δὲ διεγόγγυσεν ἡ συναγωγὴ, καὶ τῆς ὁδοῦ τῷ ταλαιπωρίαν προβάλλεται. ἐν δὲ τοῖς Ἀριθμοῖς καὶ τῶν ἡδέων κατὰ μέρος ἀντιπαρατίθησι
» μνήμῃ, λέγουσα· ὃ ὠμείρεται, οὐδὲ σῦ- Ἀριθ. 20. 5.
» κα, οὐδὲ ἄμπελοι, οὐδὲ ῥόαι, οὐδὲ ὕδωρ ἐστὶ πιεῖν. καὶ ὅτι ταῦτα γέγονε μετὰ τελοῦτῳ Μαριὰμ ἐν μηνὶ τῷ πρώτῳ, τὰ κατὰ τῷ πέτραν φημὶ, εἴθα καὶ παραλαβεῖν προ-

(1) Τὰ αὐτὰ καὶ Ὠριγ. ἐν Τόμ. 2. σελ. 125. τῆς τοῦ Ῥωμ. ἐκδόσ.

προσάτλεται μόνον τὸν Ἀαρὼν, καὶ λαλῆσαι πρὸς τὴν πέτραν· καὶ ὡς ἐδίσαζεν, εἰπὼν, μὴ ἐκ τῆς πέτρας ταύτης ἐξάξομεν ὑμῖν ὕδωρ; διὸ καὶ δὶς τὴν πέτραν ἐπάταξε, καίτοι προσαπαξ ἀνατείνας σὺν Αἰγύπτῳ, καὶ μεταβαλὼν τὸ ὕδωρ εἰς αἷμα. διὸ καὶ ἐπετιμήθη σὺν τῷ ἀδελφῷ, μὴ εἰσαγαγεῖν τὸν λαὸν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας.

Ἀριθ. 20. 10.

ζ. Καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, πειρασμὸς, καὶ λοιδόρησις, διὰ τὴν λοιδορίαν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ διὰ τὸ πειράζειν Κύριον, λέγοντας, εἰ ἔστι Κύριος ἐν ἡμῖν, ἢ οὔ.

η. Ἦλθε δὲ Ἀμαλὴκ, καὶ ἐπολέμησεν Ἰσραὴλ ἐν Ῥαφιδίν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἦν μὲν ὁ Ἀμαλὴκ τρίτος ἀπὸ Ἡσαῦ, ὡς σὺ τῇ Γενέσει φησὶν ἀπὸ Θάμνας τῆς παλλακῆς.

Γα. 36. 12.

θ. Εἶπε δὲ Μωϋσῆς τῷ Ἰησοῦ, ἐπίλεξαι σεαυτῷ ἄνδρας, καὶ ἐξελθὼν παράταξαι τῷ Ἀμαλὴκ αὔριον. κἀγὼ ἰδοὺ ἐγὼ ἕστηκα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ, καὶ ἡ ῥάβδος τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ χειρί μου.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπειδὴ ἤμελλεν ὁ Ἰησοῦς διαδέχεσθαι τὸν Μωϋσέα, καὶ πόλεμον μέγιστον ἀναδέχεσθαι πρὸς τὰ ἔθνη τὰ τῆς Παλαιστίνης οἰκοῦντα, προγυμνάζει αὐτὸν ἔτι περιὼν ὁ Μωϋσῆς, καὶ τῇ δυνάμει τῶν οἰκείων θυμῶν νικᾶν παρασκευάζει. σὺ δὲ τοῖς Ἀριθμοῖς Αὐσὴν αὐτὸν καλεῖ, καὶ μετωνόμασεν αὐτὸν Μωϋσῆς Ἰησοῦν. προληπτικῶς οὖν σὺ ταῦθα λέγεται Ἰησοῦς, ὡς καὶ τὴν ὕστερον κληθεῖσαν Ἱερουσαλὴμ προλαβὼν ἔτως σὺ τῷ Ἰησοῦ καλεῖ, πρότερον Ἰεβοῦς καλουμένην· καὶ τὴν Βαισὰν, Σκυθόπολιν.

Ἀριθ. 13. 16.

Ἰησ. 18. 28.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὅτι τύπος ἦν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυὴ τοῦ ἀληθινοῦ Ἰησοῦ. ἀπὸ γὰρ τοῦ Ἰορδάνου ἄρχειν ἤρξατο τοῦ λαοῦ. (1) ὅθεν καὶ ὁ Χριστὸς βαπτισθεὶς ἤρξατο εὐαγγελίζεσθαι. καὶ ὅτι δώδεκα ἔσησε τοὺς διαιροῦντας τὴν κληρονομίαν· (2) ὡς ὁ Κύριος δώδεκα καὶ τοὺς Ἀποστόλους εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἀπέστειλε. (3) πισθοσασαν Ῥαὰβ τὴν πόρνην ἔσωσεν ὁ τυπικὸς, ὁ δὲ ἀληθὴς φησιν, ἰδοὺ οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. ἀλαλάγματι ἐπὶ τοῦ τυπικοῦ ἔπεσε τὰ τείχη Ἱεριχοῦς, καὶ προρρήσει (4) τοῦ ἀληθινοῦ οὐκ ἀφέθη λίθος ἐπὶ λίθου ἐν τῷ ναῷ. καὶ τὸ τέλος πάντων, ὅτι αὐτὸς εἰσήγαγε τὸν λαὸν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, οὐχ ὁ νομοθέτης Μωϋσῆς. ἀτελὴς γὰρ ὁ νόμος, ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις τελεία.

Ματθ. 21. 31.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προσατλόμενον ὑπὸ Μωσέως ἐννοήσας Ἰησοῦν, τί ἂν ἕτερον ὑποτοπήσαι τις ἄν, ἢ ἐκεῖνό πω πάντως, ὅτι Θεὸς ὢν ὁ λόγος, γέγονεν ὑπὸ νόμον κατά γε τὸ τῆς ἀνθρωπότητος [χῆμα,] καὶ ὑπετάγη τρόπον τινὰ ταῖς διὰ Μωσέως ἐντολαῖς κατὰ διαφόρους τρόπους;

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐπιλεξάμενος γὰρ ἐκ παντὸς Ἰσραὴλ, καὶ ἐκ παντὸς ἔθνους ὁ Χριστὸς ἄνδρας δυνατοὺς, φημὶ δὲ δὴ πάλιν τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, καὶ τοὺς διὰ πίστεως κεκλημένους· οἷς ἂν λέγοιτο καλῶς, ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτὸν, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν· παρετάξατο σὺν αὐτοῖς τῷ ἄρχοντι τοῦ αἰῶνος τούτου, περὶ οὗ φησὶν αὐτὸς ὁ πάντα νικῶν, νῦν κρίσις τοῦ αἰῶνος τούτου, νῦν ὁ ἄρχων τοῦ αἰῶνος τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω. σεφανοῖ δὲ ψήφῳ λαμπρᾷ τοὺς σὺν αὐτῷτε καὶ δι' αὐτοῦ νικήσαντας ὁ θεσπέσιος Ἰωάννης. γράφω γὰρ ὑμῖν φησὶ νεανίσκοι, ὅτι ἰσχυροί ἐστε, καὶ νενικήκατε τὸν πονηρόν.

1. Ἰωάν. 2. 13.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰς αὔριον δὲ τὴν παράταξιν ἐπιτελεῖσθαι δεῖν ἔφη Μωϋσῆς. ὁ γὰρ ἐν χρόνῳ τῷ κατ' αὐτὸν τὰ Χριστοῦ πέφωκε κατορθώματα. πέπρακται δὲ μᾶλλον ἐν τῷ ἑξῆς καὶ γείτονι, τουτέστι μετὰ Μωσέα καὶ νόμον.

ΑΔΗΛΟΥ. Παρετάξατο δὲ Ἰησοῦς συνεπιλέκτοις ἀνδράσι, καὶ ἐνίκα τὸν Ἀμαλήκ. ἐπιλεξάμενος γὰρ τοὺς ἁγίους ὁ Χριστὸς, ὧν ἀπαρχὴ γεγόνασιν οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ, νενίκηκε τὸν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου. Μωσῆς δὲ ὁ κελεύων ἁπλῶς. γέγονε γὰρ ὑπὸ νόμον ὁ Ἰησοῦς, καίτοι νομοθέτης ὑπάρχων ὡς Θεός. καὶ τῆς παρατάξεως ὁ καιρὸς ἐκ τούτου ἐκείνῳ ἐπράττετο τῇ ἡμέραν, καθ' ἣν οἱ Μωσέως γεγόνασι λόγοι, ἀλλ' εἰς αὔριον, τουτέστιν εἰς ὑπέρθεσιν ἑτέρου καιροῦ. προηγόρευσε γὰρ ὁ νόμος τὰ ἐσόμενα, καὶ τῶν τοῦ Σωτῆρος κατορθωμάτων λαμπρὰν ἔχει τὴν ἀφήγησιν, εἰ νοοῖτο πνευματικῶς.

ι. Καὶ ἐποίησεν Ἰησοῦς καθάπερ εἶπεν αὐτῷ Μωϋσῆς, καὶ παρετάξατο τὸν Ἀμαλήκ. καὶ Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν καὶ Ὢρ ἀνέβησαν ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Εἶτα πρός τινα βουνὸν, καὶ ἐπὶ κορυφῇ ἄνεισι γηλόφου Μωσῆς,] ὡς ἂν δύναιτο καθορᾶν τῷ μάχῃ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ τοῦ πάντων Ἰησοῦ κατορθώματα. ἀναβιβάζει γὰρ ἡμᾶς συμμέτρως καὶ ἡ κατὰ νόμον παιδαγωγία πρὸς τὸ οἱονεὶ μακρόθεν δύνασθαι καθορᾶν τὰ Χριστοῦ στρατηγήματα.

ια. Καὶ

(1) Ὅτι τε ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου παρεύληφε τὴν ἀρχήν. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Κατέστησε τοὺς κληροδοτοῦντας τὴν γῆν. ὁ αὐτ.
(3) Ἀπέστειλαν εἰς τὸ διαμετρῆσαι τὴν κοιλάδα τῶν σκηνῶν. ὁ αὐτ.
(4) Καὶ διὰ τὸ εἰπεῖν τὸν Κύριον ὃ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθον, πέπτωκεν ὁ ναός. ὁ αὐτ.

ια. Καὶ ἐγένετο ὅταν ἐπῆρε Μωϋσῆς τὰς χεῖρας, κατίσχυεν Ἰσραήλ· ὅταν δὲ καθῆκε τὰς χεῖρας, κατίσχυεν Ἀμαλήκ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ ἀνατείναντος μὲν Μωσέως τὰς χεῖρας, κατίσχυεν ὁ Ἰσραήλ· καθιέντος δὲ, ἠσθένει, [καὶ κατίσχυεν Ἀμαλήκ.] ἀνάλωτος γὰρ τῷ διαβόλῳ, καὶ παντὶ γέγονεν ἐχθρῷ καταδῆσαι ἐθέλοντι πικρῶς· ἀχὶ δὲ πᾶς Ἰσραὴλ, ἀλλ' ὅσοι τῷ πρὸς Χριστὸν τετιμήκασι συμμορφίαν, διὰ τὸ φορέσαι τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ, τετέσι τὸν τίμιον σταυρόν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Χεῖρες γὰρ ἀποτάδην εἰς ἀέρα δεικνύμεναι, τὸ τοῦ σταυροῦ σχῆμα διαγράφουσιν ἀναργῶς. ὅσοι γε μὴν ἀπροσήκαντο τὸν σταυρὸν, δικαιότροποι γεγόνασι τοῖς ἐχθροῖς, ἀχ ἔχοντες τὸν ἐπαρωγόν. ὅταν οὖν ἡμῖν ἐκλείπῃ τὰς χεῖρας Μωϋσῆς, τὸ τοῦ σταυροῦ σημεῖον δεικνύων, πίπτει ἀτονήσας ὁ Ἀμαλήκ. σημαίνει δέπου πάντως τὸ σχῆμα ἡμῖν τὰς διὰ τοῦ τιμίου σταυροῦ νικῶντας τὸν Σατανᾶν, καὶ κατισχύοντας τῶν ἐχθρῶν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὅταν δὲ καθιστῶμεν τὰς χεῖρας βλέπωμεν, εἶτα τὸν Ἀμαλὴκ κατισχύοντα, τὰς ὑπὸ τῷ διαβόλῳ γεγενημένας καὶ νενικημένας σὺνοήσωμεν. διὰ τὸ μὴ δεῖν ἐθέλειν προσήκασθαι τὸν σταυρόν. οἷς καὶ ὁ Χριστὸς προσεφώνει λέγων· ἀμὴν ἀμὴν
Ἰωάν. 8. 24. » λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι,
» ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν ἀποθανεῖσθε.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τῶν Μωϋσοῦ χειρῶν ἐκλελαμένων, εἴλκε Ἰσραὴλ, καθιεμένων δὲ, ἡττᾶτο; Τοῦ σταυρωθέντος ὑπὲρ ἡμῶν ἐπλήρου τὸν τύπον ἐκείνων τὰς χεῖρας. ἐδείκνυτο τοίνυν καὶ ἐν τῷ τύπῳ τῆς ἀληθείας ἡ δύναμις. ὥσπερ γὰρ τοῦ θεράποντος τὰς χεῖρας ἐκλείνοντος, ἔπεσεν Ἀμαλήκ· ὕστερον τοῦ δεσπότου τὰς χεῖρας ἐκλίναντος, καθελύθη τοῦ διαβόλου τὸ σῖφος. καὶ ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ πολέμῳ ὁ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ὁμώνυμος τὸ τρόπαιον ἔστησε, τότε ταύτην τὴν προσηγορίαν λαβὼν, καὶ τοῖς λογάσι χρησάμενος στρατηγοῖς, [ὡς ὁ δεσπότης Χριστὸς ὑπάρχων] τοῖς ἱεροῖς Ἀποστόλοις.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Σημαίνει δὲ τὸ ἐν ὕψει τὰς χεῖρας ἔχειν Μωσέα, τὴν διὰ τῶν ὑψηλοτέρων θεωρίαν τοῦ νόμου· τὸ δὲ εἰς γῆν ἐπικλίνειν, τὴν ταπεινὴν καὶ κατὰ τὸ γράμμα τοῦ νόμου ἐξήγησίν τε καὶ παρατήρησιν.

ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Καταπιπτούσης ἡμῶν τῆς δρασικῆς δυνάμεως, ἰσχύει τὰ ἀντιπαλαίοντα ἡμῖν· ὑψουμένης δὲ καὶ διαιρουμένης, (1) δυνατὸν γίνεται τὸ διορατικὸν ἐν ἡμῖν, ὅπερ Ἰσραὴλ λέγεται.

ΣΕΥΗΡΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ. (2) Ὁρᾶτε σαφῶς, ὡς ἡ σημείωσις τοῦ σταυροῦ τυπωθεῖσα διὰ Μωϋσέως χειρῶν, καὶ προηγούμενος τῆς παρατάξεως Ἰησοῦς, τὸν πολεμίους ἐτρέψατο· ὕστερον δὴ καὶ ἡμεῖς, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁ Μωϋσῆς, ἐπὶ τοῦ μετώπου τῷ σφραγίδα τοῦ σταυροῦ καταγράφοντες, καὶ προηγουμένως τὸν σωτῆρα Ἰησοῦν Χριστὸν ὀνομάζοντες, τοὺς νοητοὺς πολεμίους τρεπόμεθα, τοὺς δαίμονας λέγω, καὶ τὸν τούτων ἀρχηγέτην διάβολον. ἄλλος δέ φησιν, ὡς διὰ μὲν τῆς ἐκλάσεως τῶν χειρῶν, ὁ σταυρὸς δηλοῦται· ἐνεργοῦντος δὲ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ ἀντιπαράταξις τοῦ νοητοῦ Ἀμαλὴκ καταλύεται.

ιβ. Αἱ δὲ χεῖρες Μωϋσῆ βαρεῖαι. καὶ λαβόντες λίθον ὑπέθηκαν ὑπ' αὐτὸν, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. Ἀαρὼν δὲ καὶ Ὢρ ἐστήριζον τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐντεῦθεν εἷς, καὶ ἐντεῦθεν εἷς. καὶ ἐγένοντο αἱ χεῖρες Μωϋσῆ ἐστηριγμέναι ἕως δυσμῶν ἡλίου.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Ἰώσηπός φησιν, (3) ὅτι ὁ Ὢρ ἀνὴρ ἦν Μαρίας τῆς ἀδελφῆς Μωϋσέως. καὶ ὅτι (4) τῶν Αἰγυπτίων ἐκβραδυνόντων ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἅμα τοῖς ὅπλοις, ταῦτα οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀνελόμενοι, ἐπολέμουν πρὸς Ἀμαλήκ.

**ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἡ ἀληθὴς ἱερωσύνη διὰ τοῦ σωζομένου αὐτῇ λόγου θείου τὰς ἐν βαρύτητι τῆς ἰουδαϊκῆς διανοίας εἰς γῆν ἐρριζωμένας ἐνεργείας τοῦ νόμου πάλιν ἀνάγει εἰς τὸ ὕψος· καὶ πίπτοντα τὸν νόμον εἰς ἔδαφος ὑπερείδει τῷ λίθῳ, ὥστε αὐτὸν ἀνεσῶτα τῷ σχήματι τῆς τῶν χειρῶν ἐκλάσεως, τὸν ἑαυτοῦ σκοπὸν ὑποδεικνύειν τοῖς βλέπουσιν. ἀληθῶς γὰρ τοῖς καθορᾶν δυναμένοις ἐν τῷ νόμῳ μᾶλλον τὸ κατὰ τὸν σταυρὸν θεωρεῖται μυστήριον. διὸ φησίπου τὸ Εὐαγγέλιον, ὅτι ἐκ τοῦ νόμου τὸ Ἰῶτα Ματθ. 5. 18.
» καὶ ἡ κεραία οὐ παρέρχεται· σημαῖνον διὰ τῶν εἰρημένων τοῦτο ἐκ πλαγίου γραμμῆς καὶ τοῦ κάθετον, δι' ὧν τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ καταγράφεται. ὅπερ καὶ ἐν τῷ Μωϋσῆ τότε βλεπόμενον· ὃς ἀντὶ τοῦ νόμου νοεῖται· τροπαίου καὶ νίκης αἴτιον τοῖς ὁρῶσι καθίσταται.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Βαρείας δὲ εἶναί φησι τὰς χεῖρας Μωϋσέως, καὶ μόλις ἐπαιρομένας, ὀκνηρῶς τε λίαν ἐκλινομένας εἰς τὸ καταδεῖξαι δεῖν τὸ τοῦ σταυροῦ τίμιον σχῆμα, ἐκεῖνο οἱμαί που δηλῶν αἰνιγματωδῶς, ὡς οὐ λίαν ἕτοιμος ἦν εἰς τὸ παραδέχεσθαι τὴν πίστιν ὁ Ἰσραὴλ, δυσοκνότατος δὲ καὶ μόλις ἐρχόμενος εἰς τὸ θέλειν ἀναλαβεῖν τὸν
» ὀνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ. σκάνδαλον γὰρ Ἰου- 1. Κορ. 1. 23.
» δαίοις διάτοι τοῦτο καλῶς ὀνομάζει τὸν σταυρὸν καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος.

» **ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Λίθος δὲ τίμιος, Ησ. 28. 16.
» ἐκλεκτὸς, ἀκρογωνιαῖος, ἔντιμος, ὁ Χριστὸς, ἐφ' ᾧ καὶ ἀναπαυόμενοι· δηλοῖ γὰρ ἡ κάθη-

(1) Διαιρουμένης ὀρθότερ. ὡς τοῖς ἑκδεδομ. δὲ ἐχ εὕρηται.
(2) Ἀπὸ λόγου λά. καὶ τοῦτο πρόσκειται ἐν τῷ κώδ.
(3) Ἐν κεφ. 2. τοῦ περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολογ. 3. βιβλ. (4) Ἐν κεφ. 7. τοῦ 2. βιβλ.

κάθησις τῲ ἀνάπαυσιν· οἱ ἐπιεικέσεροι δὴ καὶ σύμαθέσεροι τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, τὸ λῆμμα τῆς χάριτος τῆς κατ' ἐκλογῲ, ἁπλῶσι τὰς χεῖρας, τυτέσι καταδέχονται τὸν σαυρὸν, σηρίζοντος οἱονεί πε καὶ διακρατοῦντος αὐτὰς καὶ πρός γε τοῦτο Χριστοῦ, ὃς ἐν Ὣρ τε καὶ Ἀαρὼν σημαίνεται, νοούμενος ἐν ταὐτῷ κριτὴς καὶ ἀρχιερεύς. Ὣρ μὲν γὰρ ἦν ἀδέκαστος κριτής· Ἀαρὼν δὲ, ἀρχιερεύς, ὁ τὸ λῆμμα σωέχων τὸ κατ' ἐκλογῲ τῆς χάριτος τῶν ἐξ Ἰσραὴλ πρὸς τῲ διὰ πίστεως σωτηρίαν.

ιγ. Καὶ ἐτρέψατο Ἰησοῦς τὸν Ἀμαλὴκ, καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν φόνῳ μαχαίρας.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ποίοις ὅπλοις ἐχρῶντο τῷ Ἀμαλὴκ πολεμοῦντες οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ; Τῶν Αἰγυπτίων ὑποβρυχίων γεγενημένων, ἐξεβράθη αὐτῶν μετὰ τῶν ὅπλων εἰς τῲ ἠϊόνα τὰ σώματα. ταῦτα σκυλεύσαντες, ἐχρῶντο τούτοις ἐν τοῖς πολέμοις.

ιδ. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, κατάγραψον τοῦτο εἰς μνημόσυνον ἐν βιβλίῳ, καὶ δὸς εἰς τὰ ὦτα Ἰησοῦ· ὅτι ἀλοιφῇ ἐξαλείψω τὸ μνημόσυνον Ἀμαλὴκ ἐκ τῆς ὑπ' ὐρανόν.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Προεφήτευε πανωλεθρίᾳ τοὺς Ἀμαληκίτας ἀπολουμένους, καὶ μηδένα αὐτῶν ὑπολειφθησόμενον εἰς αὖθις, διὰ τὸ Ἑβραίοις ἐπιστρατεύσασθαι, καὶ ταῦτα ἐν ἐρήμῳ τε γῇ καὶ ταλαιπωρουμένοις.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔμελλε γὰρ διὰ τῆς τῶν ἁγίων Εὐαγγελιστῶν συγγραφῆς εἰς ἀτελεύτητον καὶ μακρὰν ἐκτείνεσθαι μνήμῃ τὰ διὰ Χριστοῦ κατορθώματα. δίδοσθαι γε μὴν ἔφη τῲ συγγραφῲ εἰς τὰ ὦτα τοῦ Ἰησοῦ. ἀνάθημα γὰρ ὥσπερ, ἔπαινοί τε καὶ ἐγκώμια τῷ Χριστῷ, τὰ τῶν ἁγίων συγγράμματα.

ιε. Καὶ ᾠκοδόμησε Μωϋσῆς θυσιαστήριον· καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Κύριός μου καὶ καταφυγή.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τύπος δ' ἂν εἴη καὶ τοῦτο Χριστοῦ. Κύριος γὰρ ἡμῖν γέγονε, καὶ καταφυγή· νενικηκὼς γὰρ (1) τὸν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου, πατήσας δὲ τοῦ θανάτου τὸ κράτος, καὶ ἀναθεὶς ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν ὥσπερ ἄμωμον ἱερεῖον εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τῷ Θεῷ καὶ πατρί. τύπος ἦν ἄρα Χριστοῦ τὸ θυσιαστήριον, ᾧ καὶ πρέπον τε καὶ ἀληθὲς ὄνομα, Κύριός μου καταφυγή μου.

ιε. Ὅτι ἐν χειρὶ κρυφίᾳ πολεμεῖ Κύριος ἐπὶ Ἀμαλὴκ ἀπὸ γενεῶν εἰς γενεάς.

** ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ. Κρυφία δύναμις τοῦ Θεοῦ γέγονε τῷ σαυρωθέντι Χριστῷ, ὃν καὶ τὰ δαιμόνια φρίσσει, καὶ πᾶσαν ἁπλῶς αἱ ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι τῆς γῆς.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐν χειρὶ δὲ κρυφαίᾳ πολεμήσας τὸν νοητὸν Ἀμαλὴκ καὶ νενικηκὼς ὁ Χριστὸς, κατεκράτησε τῶν ἐθνῶν, καὶ διήρπασεν αὐτοῦ τὰ σκεύη.

ΚΕΦ. ΙΗ.

α. Ἤκουσε δὲ Ἰοθὼρ ἱερεὺς Μαδιὰμ ὁ γαμβρὸς Μωϋσῆ πάντα ὅσα ἐποίησε Κύριος Ἰσραὴλ τῷ ἑαυτοῦ λαῷ· ἐξήγαγε γὰρ Κύριος τὸν Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου.

β. Ἔλαβε δὲ Ἰοθὼρ ὁ γαμβρὸς Μωϋσῆ Σεπφώραν τὴν γυναῖκα Μωϋσῆ μετὰ τὴν ἄφεσιν αὐτῆς.

ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ. Λέγει ὡς ἀφ' ὧν ἤρξατο Μωϋσῆς προφητεύειν, οὐκ ἐμίγη τῇ ἰδίᾳ γυναικί. (2)

γ. Καὶ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ· ὄνομα τῷ ἑνὶ Γηρσὰμ, λέγων, πάροικός εἰμι ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ· Καὶ ὄνομα τοῦ δευτέρου Ἐλιέζερ, λέγων, ὁ γὰρ Θεὸς τοῦ πατρός μου βοηθός μου, καὶ ἐξείλετό με ἐκ χειρὸς Φαραώ.

ε. Καὶ ἦλθεν Ἰοθὼρ ὁ γαμβρὸς Μωϋσῆ καὶ οἱ υἱοὶ καὶ ἡ γυνὴ πρὸς Μωϋσῆν εἰς τὴν ἔρημον, ὃ παρενέβαλον εἰς τὸ ὄρος τοῦ Θεοῦ. Ἀνηγγέλη δὲ Μωϋσῆ, λέγοντες, ἰδοὺ Ἰοθὼρ ὁ γαμβρός σου παραγίνεται πρὸς σὲ, καὶ ἡ γυνὴ, καὶ οἱ δύο υἱοί σου μετ' αὐτοῦ. Ἐξῆλθε δὲ Μωϋσῆς εἰς συνάντησιν τῷ γαμβρῷ αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ ἐφίλησεν αὐτὸν, καὶ ἠσπάσαντο ἀλλήλους, καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν σκηνήν. Καὶ διηγήσατο Μωϋσῆς τῷ γαμβρῷ πάντα ὅσα ἐποίησε Κύριος τῷ Φαραὼ, καὶ τοῖς

(1) Τὸ γὰρ ἢ περιττὸν, ἢ παραπληρωματικόν.

(2) Ἐν τοῖς τοῦ Ἐπιφανίου (ὃ βιβλ. 3. τόμ. 2. κατὰ αἱρέσ.) τάδε εὕρηται. Μετὰ γὰρ τὸ προφητεῦσαι Μωϋσεῖ, οὐκ ἔτι γυναικὶ συνῆλθε, οὐκ ἔτι τεκνοκυΐσκει, οὐκ ἔτι γαμᾷ ὁ τοιοῦτος. Σχολαίτερον γὰρ τὸν βίον ἔχει πρὸς τὸν δεσπότην. πῶς γὰρ ἠδύνατο ἐν ὄρει Σινᾷ τεσσαράκοντα νύκτας, καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας διατελεῖν, γάμῳ προσανέχων; ἢ πῶς ἠδύνατο τεσσαράκοντα ἔτη ἐν τῇ ἐρήμῳ πρὸς οἰκονομίαν Θεοῦ ἕτοιμος εἶναι, πρὸς ἱερωσύνην τε σχολάζειν; καὶ πῶς τὰ μυστήρια δηγεῖσθαι, καὶ τὸ συνομιλεῖν Θεῷ, τῷ γάμῳ συνημμένος διατελεῖν;

τοῖς Αἰγυπτίοις ἕνεκεν τῦ Ἰσραὴλ, καὶ πάντα τὸν μόχθον τὸν γενόμενον αὐτοῖς ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὅτι ἐξείλετο αὐτὺς Κύριος ἐκ χειρὸς Φαραὼ, καὶ ἐκ χειρὸς τῶν Αἰγυπτίων.

✱ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἦ ὐκ ἦναι φῆς ἀλλογενῆτε καὶ ἐξ ἐθνῶν τὸν Μαδιηναῖον; ὁ γάρ πω ῥίζης τῆς Ἀβραὰμ ἐξέφυ. ἰῶ δὲ ἱερυργός τε καὶ λάτρις τῆς κατ' ἐκεῖνον τῦ καιρῦ νενομισμένης ἐπὶ γῆς ἐθελοθρησκείας. προσεκὼν μὲν γὰρ, ὡς ὁ πολὺς ἔχει λόγος, ᾤοντό τε αὐτοὶ κατὰ σφᾶς αὐτὺς, ὑψίςῳ Θεῷ, καθάπερ ἀμέλει καὶ Μελχισεδέκ· προσεδέχοντο δὲ καὶ ἑτέρυς τάχα πω Θεὺς, ἐναριθμῦντες αὐτῷ τὰ ἐξαίρετα τῶν χλισμάτων, γλῶτε καὶ ἀρανὸν, ἥλιον καὶ σελλώλω, καὶ τὰ τῶν ἄςρων ἐπισημότερα. καὶ πλημμέλημα μὲν οὐ ἀρχαίοις ἦ ἐπὶ τῷδε καταφθορὰ ἢ πλάνησις, διήκει δὲ καὶ εἰς δεῦρο καὶ παρατέτανται. Φρονῦσι γὰρ ὧδε παραληρῦντες ἔτι τῶν οὐ τῇ Φοινίκῃ ἢ Παλαισίνῃ τινές· οἳ σφᾶς μὲν αὐτὺς δυσεβεῖς ὀνομάζυσιν, οἷμον δέ τινα θρησκείας μετασείχυσι μέσλω, ἅτε τοῖς Ἰδαίων ἔθεσι καθαρῶς, ἅτε τοῖς Ἑλλώων προσκείμενοι, εἰς ἄμφω δὲ ὥσπερ διαῤῥιπλάμενοι, καὶ μεμερισμένοι. Ἦν [ἦν] ἄρα ἢ ὁ Ἰοθὼρ τοιυτονί τινα κατὰ τὸ εἰκὸς θρησκείας διέπων τρόπον. ὃς ἐπείπερ ἔγνω τὰ παρὰ τῦ Θεῦ γεγονότα πρὸς σωτηρίαν τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, σεπλοῖς καὶ ἀξιαγάσοις διηγήμασι καλακηλάμενος, παγχνείτε καὶ πανοικεὶ πρὸς τὸν ἱερὸν ἀφικνεῖται Μωϋσλῶ. ὃς ἐπείπερ εἶδεν, ἀσμένως προσεδέξατότε καὶ εἰσκεκόμικεν εἰς τλὼ ἰδίαν σκλωλύ. ἀφηγεῖται δὲ ἀκριβέσερον τὰ διὰ τῆς θείας ἰχύος εὖ μάλα κατωρθωμένα, καὶ τὰ παντὸς ἐπέκεινα λόγυ τερατυργήματα.

Θ. Ἐξέση δὲ Ἰοθὼρ ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς οἷς ἐποίησε Κύριος αὐτοῖς, ὅτι ἐξείλετο αὐτὺς ἐκ χειρὸς τῶν Αἰ-
ι. γυπτίων καὶ ἐκ χειρὸς Φαραώ. Καὶ εἶπεν Ἰοθὼρ, εὐλογητὸς Κύριος, ὅτι ἐξείλετο τὸν λαὸν αὐτῦ ἐκ χειρὸς Αἰγυπτίων καὶ ἐκ χειρὸς Φαραώ.

ια. Νῦν ἔγνων ὅτι μέγας Κύριος παρὰ πάντας τὺς Θεὺς ἕνεκεν τύτυ, ὅτι ἐπέθεντο αὐτοῖς.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐφώρμησαν ἐπ' αὐτὺς, καὶ εἰς τλὼ γλῶ τῶν Αἰγυπτίων ἐλθόντες οἱ Ἰσραηλῖται, νενικήκασιν αὐτῶν τὰς θρησκείας. εἰ γὰρ οὐ τῇ γῇ τῇ ἑαυτῶν ταῦτα πεποίηκεν ὁ Θεὸς, αὐτῶν ἐδόκει τῶν ἰδίων, φησὶ, κρατεῖν τόπων, καὶ ὁ μέγας εἶναι Κύριος παρὰ πάντας τὺς Θεύς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καλεῖται μὲν εἰς μετάγνωσιν τλὼ ὡς πρὸς Θεὸν ἡ τῶν πλανωμένων πληθὺς, φημὶ δὴ τὰ ἔθνη, πρῶτον μὲν ἐξ ἀκυσμάτων ὧν ἄν τις ποιοῖτο περὶ Θεῦ, εἴθ' ὅτως αὐτὰ δι' ἑαυτῶν πρὸς τὸν θεῖον ὥσπερ αὐτομολῦντα νόμον, τυτέστλω διὰ γράμματος ἱερᾶ κατήχησιν, ὥσε καὶ εἰς τλὼ πρώτλω εἰσρέχειν σκλωλώ· εἰσαγωγικὸς γὰρ ὁ νόμος· εἶτα τοῖς ἀρχαιοτέροις διηγήμασιν ἀναπεπεισμένα, μεταχωρεῖ καὶ εἰς τὸ Φρονεῖν ἐλέσθαι λοιπὸν, ὅτι δὴ Θεὸς εἷς τε ἐσὶ καὶ μόνος, καὶ μλὼ καὶ εἰς τὸ χρλῶναι καρποφορεῖν αὐτῷ. τλὼ γάρ τοι Μωϋσέως διήγησιν ἀκηκοὼς ὁ Μα-
Β„ διηναῖος, νῦν ἔγνων, φησὶν, ὅτι μέγας
„ Κύριος παρὰ πάντας τὺς Θεύς.

ιβ. Καὶ ἔλαβεν Ἰοθὼρ ὁ γαμβρὸς Μωϋσῆ ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίας τῷ Θεῷ· παρεγένοντο δὲ καὶ Ἀαρὼν καὶ πάντες οἱ πρεσβύτεροι Ἰσραὴλ συμφαγεῖν ἄρτυς μετὰ τῦ γαμβρῦ Μωϋσῆ, ἐναντίον τῦ Θεῦ.

Γ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Στειχειωτὴς ἦν ἄρα, καὶ εἰς πρώτας ἡμᾶς εἰσβολὰς τῆς ἀληθῦς θεογνωσίας ἀποφέρει Μωσῆς, τυτέσιν ἡ διὰ τῶν ἀρχαιοτέρων γραμμάτων κατήχησις εἰσαγωγική. τελειοῖ δὲ Χρισὸς τὺς διὰ νόμυ κατηχυμένυς. νόμον δὲ εἰ λέγοιμι πάλιν, διαθήκλω σὺνόει τλὼ παλαιάν.

✱✱ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ γῦν πρὸς μὲν τὸν Ἰοθὼρ μόνοις ἐχρῆτο τοῖς περὶ Θεῦ διηγήμασιν ὁ Μωσῆς· γνώμης τε εἰς τῦτο μεθίση λοιπὸν, ὡς διαῤῥήδλω ὁμολογεῖν
Δ ὐκ εἶναι Θεὸν ἕτερον, πλλὼ ὅτι μόνος ὁ εἷς, ὁ Φύσει καὶ ἀληθῶς. πίσις δὲ αὕτη κατηχυμένων ἡ πρώτη, τὸ τῆς πολυθέυ δόξης ἀπαλλάτεσθαί φημι, καὶ τὸν ἀληθῶς ἕνατε καὶ Φύσει παραδέχεσθαι Θεόν.

✱✱ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τελειοῖ γὰρ ἡμᾶς ἄρτῳ τῷ ζῶντι Χρισὸς, ὁ ἀληθέσερος Ἀαρών· τελειοῖ δὲ ὐ μόνον τὺς ἐξ ἐθνῶν, ἀναμὶξ δὲ μᾶλλον τὺς ἐξειλεγμένυς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, ὧν ἂν εἶεν τύπος οἱ πρεσβύτεροι. ἔμφασιν δὲ πρὸς ἁγιασμὸν ὐ μετρίαν ἔχει, τὸ ὡς ἐνώπιον Θεῦ τὸν ἄρτον χρλῶναι φαγεῖν. τὶ γὰρ ἔτως ἂν ὄψει Θεῦ, ὡς μυσικὴ τράπεζα, καὶ θυσία, καὶ οἱ ταύτης μετέχοντες;

ιγ. Καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν ἐπαύριον συνεκάθισε Μωϋσῆς κρίνειν τὸν λαόν. παρεισήκει δὲ πᾶς ὁ λαὸς Μωϋ-
ιδ. σῆ ἀπὸ πρωΐ ἕως ἑσπέρας. Καὶ ἰδὼν Ἰοθὼρ πάντα ὅσα ἐποίει τῷ λαῷ, λέγει, τὶ τῦτο ὃ σὺ ποιεῖς τῷ λαῷ; διατὶ σὺ κάθησαι μόνος, πᾶς δὲ ὁ λαὸς παρέσεικέ σοι ἀπὸ πρωΐ ἕως δεί-
ιε. λης; Καὶ λέγει Μωϋσῆς τῷ γαμβρῷ, ὅτι παραγίνεται πρός με ὁ λαὸς ἐνι-
ις. ζητῆσαι κρίσιν παρὰ τῦ Θεῦ. Ὅταν
Η γὰρ γένηται αὐτοῖς ἀντιλογία, καὶ ἔλθωσι πρός με, διακρίνω ἕκασον, καὶ συμβιβάζω αὐτοῖς τὰ προσάγματα τῦ Θεῦ καὶ τὸν νόμον αὐτῦ.

ιζ. Εἶπε

ιζ. Εἶπε δὲ ὁ γαμβρὸς Μωϋσῆ πρὸς αὐτὸν, οὐκ ὀρθῶς σὺ ποιεῖς τὸ ῥῆμα τοῦτο.
ιη. Φθορᾷ καταφθαρήσῃ καὶ σὺ, καὶ πᾶς ὁ λαὸς οὗτος, ὃς ἐστι μετὰ σοῦ. βαρύ σοι τὸ ῥῆμα τοῦτο, οὐ δυνήσῃ ποιεῖν
ιθ. αὐτὸ σὺ μόνος. Νῦν οὖν ἄκουσόν μου, καὶ συμβουλεύσω σοι, καὶ ἔσται ὁ Θεὸς μετὰ σοῦ. γίνου σὺ τῷ λαῷ τὰ πρὸς τὸν Θεὸν, [καὶ ἀνοίσεις τοὺς λόγους
κ. αὐτῶν πρὸς τὸν Θεόν·] Καὶ διαμαρτύρῃ αὐτοῖς τὰ προσάγματα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν νόμον αὐτοῦ, καὶ σημανεῖς αὐτοῖς τὰς ὁδοὺς ἐν αἷς πορεύσονται ἐν αὐταῖς, καὶ τὰ ἔργα ἃ ποιήσουσι.

κα. Καὶ σὺ σεαυτῷ σκέψαι ἀπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ ἄνδρας δυνατοὺς, θεοσεβεῖς, ἄνδρας δικαίους, μισοῦντας ὑπερηφανίαν, καὶ κατασήσεις αὐτοὺς ἐπ' αὐτῶν χιλιάρχους, καὶ ἑκατοντάρχους, καὶ πεντηκοντάρχους, καὶ δεκάρχους, καὶ γραμματοεισαγωγεῖς.

» ΑΔΗΛΟΥ. Γραμματοεισαγωγεῖς, ἤτοι ἀπογραφομένους τὰ συμβαίνοντα, ἢ τὰ δοκοῦντα ἐν ταῖς δίκαις.

κβ. Καὶ κρινοῦσι τὸν λαὸν πᾶσαν ὥραν· τὸ δὲ ῥῆμα τὸ ὑπέρογκον ἀνοίσουσιν ἐπὶ σέ· τὰ δὲ βραχέα τῶν κριμάτων κρινοῦσιν αὐτοί· καὶ κουφιοῦσιν ἀπὸ σοῦ, καὶ συναντιλήψονταί σοι.
κγ. Ἐὰν τὸ ῥῆμα τοῦτο ποιήσῃς, κατισχύσει σε ὁ Θεὸς, καὶ δυνήσῃ παρασῆναι, καὶ πᾶς ὁ λαὸς οὗτος ἥξει εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ μετ' εἰρήνης.

κδ. Ἤκουσε δὲ Μωϋσῆς τῆς φωνῆς τοῦ γαμβροῦ, καὶ ἐποίησεν ὅσα εἶπεν αὐτῷ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτι δὲ διὰ Χριστοῦ τελειόμενοι, καὶ διὰ τῆς ἐν νόμῳ παιδαγωγίας πρὸς ἀμείνω σώσεσιν ἀναθρώσκομεν, ἀμογητὶ διοψόμεθα, σαφῆ τὰ πράγματος εἰκόνα δεχόμενοι Μωϋσέα τε καὶ Ἰοθώρ. Μωϋσῆς μὲν ὁ θεσπέσιος ἐκάθητο κρίνων,
» φησὶ, παρεισήκει δὲ πᾶς ὁ λαὸς ἀπὸ πρωΐθεν ἕως ἑσπέρας. εἰσηγεῖται δὲ γνώμῃ ὁ Ἰοθὼρ, ᾗ τετιμηκὼς ὁ Μωϋσῆς, ἄρισά τε
» ἔχειν νενοηκὼς προσεδέξατο. ἤκουσε γὰρ
» Μωϋσῆς, φησὶ, τῆς φωνῆς τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ. ἦ γὰρ οὐχὶ πάντες καὶ πάντως ὁ τιῶ ἀμείνω βουλῇ καὶ γνώμῃ οἷός τε λέγειν, νοοῖτ' ἂν ὑπάρχειν καὶ σὺν σωτῆρι τῇ προφερεστέρᾳ; ὅτι δὲ ἀμείνω καὶ ἐπέκεινα πολὺ τῆς ἐν νόμῳ κατηχήσεως ἡ διὰ Χριστοῦ τελείωσις εἰς νόμον ἡμᾶς ἀποφέρουσα τὸν ἀσυγκρίτως ὑπερκείμενον, ἐκδείξειεν
» ἂν εὐκόλως ὁ ἱερώτατος Παῦλος, διὰ τὸ Φιλιπ. 3. 8.
» ὑπερέχον τῆς γνώσεως τοῦ Χριστοῦ, καθάσιν αὐτὸς, τὰ ἐν νόμῳ κέρδη προθυμότατα ζημιούμενος, σκύβαλα εἶναι νομίζων,
» ἵνα Χριστὸν Ἰησοῦν κερδήσῃ.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πεπλεονεκτήκαμεν ἄρα κατὰ σώσεσιν ἡμεῖς οἱ ἐκ τῶν ἐθνῶν πιστοὶ τοὺς ἐν νόμῳ· καὶ οἱ τοῖς κατὰ νόμον διηγήμασι κατηχούμενοι, φαγόντες τὸν ἄρτον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τὰ ἀμείνω καὶ φρονεῖν καὶ λαλεῖν πεπαιδεύμεθα. γνωμοδοτεῖ γὰρ Ἰοθὼρ, καὶ ὑπακούει Μωσῆς. εἴη δ' ἂν εἰκότως πρόσωπον μὲν ὥσπερ τῶν ἐξ ἐθνῶν Ἰοθὼρ, Μωσῆς δὲ τῶν κατὰ νόμον.

κε. Καὶ ἐπέλεξε Μωϋσῆς ἄνδρας δυνατοὺς ἀπὸ παντὸς Ἰσραὴλ, καὶ ἐποίησεν αὐτοὺς ἐπ' αὐτῶν χιλιάρχους, καὶ ἑκατοντάρχους, καὶ πεντηκοντάρχους, καὶ δεκάρχους, καὶ γραμ-
κς. ματοεισαγωγεῖς. Καὶ ἔκριναν τὸν λαὸν πᾶσαν ὥραν. τὸ δὲ ῥῆμα τὸ ὑπέρογκον ἀνέφερον ἐπὶ Μωϋσῆν· πᾶν δὲ ῥῆμα ἐλαφρὸν ἔκρινον αὐτοί.
κζ. Ἐξαπέστειλε δὲ Μωϋσῆς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ.

ΚΕΦ. ΙΘ.

α. Τῷ δὲ μηνὶ τοῦ τρίτου τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἦλθον εἰς τὴν ἔρημον Σινά.
β. Καὶ ἐξῆραν ἐκ Ῥαφιδὶν, καὶ ἦλθον εἰς τὴν ἔρημον τοῦ Σινὰ, καὶ παρενέβαλεν ἐκεῖ Ἰσραὴλ κατέναντι τοῦ ὄρους.
γ. Καὶ Μωϋσῆς ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ ὄρους, λέγων, τάδε ἐρεῖς τῷ οἴκῳ Ἰακὼβ, καὶ ἀναγγελεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσ-
δ. ραήλ. Αὐτοὶ ἑωράκατε ὅσα πεποίηκα τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ ἀνέλαβον ὑμᾶς ὡσεὶ ἐπὶ πτερύγων ἀετῶν, καὶ προσηγαγόμην ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν.
ε. Καὶ νῦν ἐὰν ἀκοῇ ἀκούσητε τῆς φωνῆς μου, καὶ φυλάξεσθε τὴν διαθήκην μου, ἔσεσθέ μοι λαὸς περιούσιος (1) ἀπὸ πάν-

(1) Ἡ μὲν ἐπιούσιος προσηγορία φησὶν Ὠριγένης, (ἐν τῷ περὶ εὐχῆς λόγ. ἐν Τόμ. 1. σελ. 246. τῆς τοῦ Ῥουαὶν ἐκδόσ.) τὸν εἰς τιὼ οὐσίαν συμβαλλόμενον ἄρτον σημαίνει· ἡ δὲ περιούσιος, τὸν περὶ τιὼ οὐσίαν καταγινόμενον λαὸν, καὶ κοινωνοῦντα αὐτῇ. μηδένα δὲ ποτε Ἑλλήνων ταύταις χρήσασθαι, παρὰ δὲ τῶν τὰ ἑβραϊκὰ ἑρμηνευσάντων ποιηθῆναι.

πάντων τῶν ἐθνῶν. ἐμὴ γάρ ἐςι πᾶσα
ς. ἡ γῆ. Ὑμεῖς δὲ ἔσεσθέ μοι βασίλειον
ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον. ταῦτα τὰ
ῥήματα ἐρεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ.

» ✱ ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐςιν, ἔσεσθέ μοι
» λαὸς περιούσιος ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν·
» ἐμὴ γάρ ἐςι πᾶσα ἡ γῆ; Ἁπάντων εἰμὶ,
φησὶ, ποιητὴς καὶ δεσπότης, καὶ πάν-
των ὡς ποιητὴς προμυθοῦμαι. ὑμᾶς δὲ
οἷόν τινα λαὸν ἐξαίρετον ἐμαυτῷ ἀφιέ-
» ρωσα. τοῦτο γὰρ ἐπήγαγεν, ὑμεῖς δὲ ἔσε-
» σθέ μοι εἰς βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος
ἅγιον. ὥσπερ γὰρ τοὺς Λευΐτας, Ἰσραηλί-
τας ὄντας, τῶν ἄλλων φυλῶν προτετί-
μηκε, καὶ εἰς τὴν θείαν ἀφώρισε λειτουρ-
γίαν, οὐ τῶν ἄλλων ἀμελῶν, [ἀλλὰ διὰ
τούτων] τὴν ἐκείνων ποιούμενος ἐπιμέλειαν·
οὕτω τὸ τοῦ Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰα-
κὼβ ἐξελέξατο σπέρμα· πρῶτον ἐπειδὴ
ἐξ αὐτῶν ἔμελλε βλαςάνειν ὁ δεσπότης
Χριςὸς τὸ κατὰ σάρκα· ἔπειτα διὰ τῶν
εἰς τούτους γιγνομένων τὴν οἰκείαν ἐπιδεικ-
νὺς δύναμιν, καὶ πάντας διδάσκων ἀν-
θρώπους τὴν τῆς θεογνωσίας ὁδόν. τούτων
μέντοι εἰρημένων, ἀπεκρίθη πᾶς ὁ λαὸς,
» καὶ εἶπε· πάντα ὅσα εἶπεν ὁ Θεὸς ποιεῖν,
» ποιήσομεν, καὶ ἀκουσόμεθα. αὕτη δὲ ἡ τοῦ
λαοῦ συνθήκη ὑπογραφῇ τινὶ ἔοικε γραμ-
ματίου. ὅθεν καὶ τὴν οἰκείαν παραβάντες
ὁμολογίαν, ταῖς τῆς νομοθεσίας ἀραῖς
ὑπεβλήθησαν. ὧν τοὺς εἰς αὐτὸν πεπιςευ-
Γαλ. 3. 13. κότας Χριςὸς ἠλευθέρωσε. Χριςὸς γάρ-
» φησιν ἐξηγόρασεν ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας
» τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα.
τὸ μέντοι περιούσιος, ἐξαίρετος ὁ Σύμ-
μαχος ἡρμήνευσε.

» ΣΕΥΗΡΟΥ. Λαὸς περιούσιος, τουτέςι
κατ' ἐξαίρετον ἐν περιουσίᾳ καὶ κτήματι
λελογισμένος. ἐπειδὴ κτήματα μὲν τοῦ πε-
ποιηκότος ἅπαντες ἄνθρωποι· κτήματα
δὲ οἱ διὰ τῆς ἐπιγνώσεως εἰσποιηθέντες
ὑπὸ Θεοῦ, καὶ τὰ τῆς αὐτοῦ δεσποτείας ἄξια
πράττοντες, καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἢ πάθους ἁμαρ-
τίας, ἢ νόθου Θεοῦ δεσποζόμενοι.

✱✱ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Προκατηχεῖ τὸν
λαὸν τῆς τοῦ νόμου δόσεως, προκαταρτί-
ζων καὶ προτρεπόμενος ἀγαθῶν ὑποσχέσε-
» σιν. ἔσεσθε γάρ μοι, φησὶ, λαὸς περιού-
» σιος, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον.
ἀλλ' ἐπεὶ μὴ γεγόνασιν ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ἐν
1. Πέτρ. 2. 9, 10. Χριςῷ τὸ τῆς χάριτος ἐπληρώθη, ὥς-
φησι καὶ Πέτρος ἐν τῇ καθολικῇ.

ζ. Ἦλθε δὲ Μωϋσῆς, καὶ ἐκά-
λεσε τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ· καὶ
παρέθηκεν αὐτοῖς πάντας τοὺς λόγους
τούτους, οὓς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Θεός.

» ΣΕΥΗΡΟΥ. Τὸ δὲ, παρέθηκε, ῥῆμα,
τραπέζης ἔμφασιν ἔχει καὶ τροφῆς πε-
φυκυίας τρέφειν ψυχήν.

A η. Ἀπεκρίθη δὲ πᾶς ὁ λαὸς ὁμο-
θυμαδὸν, καὶ εἶπε, πάντα ὅσα εἶπεν
ὁ Θεὸς, ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα.
ἀνήνεγκε δὲ Μωϋσῆς τοὺς λόγους τοῦ
λαοῦ πρὸς τὸν Θεόν.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ὁμοθυμαδὸν, ἀντὶ τοῦ,
» ὁμονοητικῶς καὶ ὁμοψύχως.

✱✱ ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Σὺ μὲν ἴσως ἀλλόκο-
B τον νομίζεις τὴν φωνὴν, ἅτε παρὰ Ἰου-
δαίων, τῶν μηδὲν ὀρθὸν μήτε λεγόντων
μήτε πραττόντων, ῥηθεῖσαν· ἐγὼ δὲ ἐπει-
δὴ ὁ νομοθέτης αὐτοὺς εἰς τοῦτο οὐ κατεμέμ-
ψατο, ἡγοῦμαι, ὅτι ἃ χρὴ μανθάνοντας
πράττειν, ταῦτα διὰ τοῦ πράττειν μανθά-
» νομεν. διὰ τοῦτο εὖ εἰρῆσθαι, πάντα ὅσα
» εἶπε Κύριος, ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα.
οἱ μὲν γὰρ ἄλλο τὶ μανθάνοντες, εἰκότως
ἀκούουσι, καὶ τότε ποιοῦσιν· οἱ δὲ τὰς θείας
Γ ἐντολὰς εἰς ἔργον φέρειν προηγούμενοι,
ἀπὸ τῆς πράξεως μανθάνουσιν, οὐ τοῦ λό-
γου τοσοῦτον, ὅσον τῆς πράξεως τὴν γνῶ-
σιν τικτούσης. τῷ ὄντι γὰρ ὁ τῆς ἀρετῆς
ἀσκητὴς δι' αὐτῆς τῆς ἀσκήσεως παιδεύε-
ται τὴν ἀρετὴν, καὶ τρόπον τινὰ μανθά-
νει, ὅτι χρησιμωτάτη καὶ πρεπωδεςάτη
καὶ φυλακτικωττάτη ἐςὶ, καὶ συμφερόν-
τως νενομοθέτηται.

θ. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν,
Δ ἰδοὺ ἐγὼ παραγίνομαι πρὸς σὲ ἐν ςύλῳ
νεφέλης, ἵνα ἀκούσῃ ὁ λαὸς λαλοῦν-
τός μου πρὸς σὲ, καὶ σοὶ πιςεύσωσιν
εἰς τὸν αἰῶνα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπειδήπερ αὐτοὺς, φη-
μὶ δὴ τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ, ἐκ τῆς ἀρχαίας
ἐκείνης βεβήλου ψευδολατρείας, πρὸς ἣν
ἐν Αἰγύπτῳ ὀλισθηκότες ὑπῆρχον, εἰς ἐπί-
γνωσιν ἀληθείας ἀνακομίζειν ἤθελεν ὁ δη-
E μιουργὸς, ἵνα μὴ δοκοῖεν τῷ μὴ ὄντι λα-
τρεύειν Θεῷ, ταῖς τοῦ Μωσέως φωναῖς πε-
φενακισμένοι, ταύτῃ τοι χρησίμως καὶ τῆς
ἐν τύποις αὐτοὺς θεοπτίας ἀξιοῖ. βεβαιο-
τέρᾳ γὰρ πίςει τιμᾶσθαι φιλεῖ τὸ ὁρώμε-
νον. καθικνεῖσθαι δὴ οὖν ἀναφανδὸν ἐπαγ-
γέλλεται, καὶ οὐκ εἰς μακράν.

✱ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τύπος ἦν ἄρα τῆς
ἐν τῷ ὄρει μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου, καὶ
Z μαρτυρίας τοῦ πατρός. Φοβῶν δὲ κελεύει
μὴ ἅψασθαι τοῦ ὄρους μηδένα, καὶ ὡς παῖ-
δας δεδιττόμενος.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ἐνῆν
ἡμᾶς μαθεῖν τὴν ἀλήθειαν, εἰ μὴ ἀν-
θρωπίνως ἐγέγραπτο, καὶ πρὸς τὸ ἡμῶν
ἀσθενές. ἐπεὶ πρόδηλον, ὡς διὰ φωνη-
τικῶν ὀργάνων οὐ φθέγγεται Θεὸς ὁ ἀσώ-
ματος. αὐτὸ γὰρ τὸ θελῆσαι μόνον, ῥῆ-
μά ἐςι. (1)

ι. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν,
καταβὰς διαμάρτυραι πρὸς τὸν λαὸν,
καὶ

(1) Τοῦτο ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. οὐ κεῖται.

καὶ ἅγνισον (1) αὐτὸς σήμερον καὶ αὔριον, καὶ πλυνάτωσαν τὰ ἱμάτια.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε ὁ μόνον ἁγνισθῆναι, ἀλλὰ καὶ πλυθῆναι τὰ ἱμάτια προσετάχθησαν, ἡνίκα τὸν νόμον ἐδέχοντο; Διὰ τῶν σωματικῶν αὐτὸς ἐπὶ τὰ πνευματικὰ ποδηγεῖ, καὶ δέος ἐντίθησι, καὶ εὐλαβεστέρας ποιεῖ. ἐλογίζοντο γὰρ ἐκ τούτων, ὡς πολλῷ μᾶλλον τῇ διάνοιαν καθαρεύειν προσήκει. διὰτοι τοῦτο καὶ σαλπίγγων φωναὶ, καὶ κλύδοι βροντῶν, καὶ γνόφος, καὶ θύελλα, καὶ πῦρ ἐν τῷ τοῦ ὄρους ἀκροκνυχίᾳ, καὶ καπνὸς ἄφρασος ἐκπεμπόμενος· ἵνα διὰ τούτων ἁπάντων τῷ λιθίνῳ αὐτῶν καταμαλάξῃ καρδίαν. ἐπειδὴ γὰρ τὰς μὲν τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπενεχθείσας ἐθεάσαντο τιμωρίας, αὐτοὶ δὲ πεῖραν τῆς παιδείας οὐκ ἔλαβον, διὰ τούτων δεδίττεται οἷα παῖδας. ὥστε μὴ μόνον ἀγαπᾶν διὰ τὰς ἀῤῥήτους εὐεργεσίας, ἀλλὰ καὶ δεδιέναι διὰ τὰς τιμωρίας. τοῦτο χάριν καὶ περὶ τῶν ἱερέων ἔφη, οἱ ἱερεῖς οἱ ἐγγίζοντες Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἁγιασθήτωσαν, μήποτε ἀπαλάξῃ ἀπ' αὐτῶν Κύριος. ἐπειδὴ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτὸς θαῤῥεῖν, ἅτε δὴ τῷ θείαν λειτουργίαν πεπιστευμένους, διδάσκει ὡς διαφερόντως τοὺς λειτουργεῖν τῷ Θεῷ προσεταγμένους ὑπερτέρους εἶναι τῶν γηΐνων προσήκει.

» ** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Πλυνάτωσαν τὰ ἱμάτια σήμερον καὶ αὔριον, καὶ ἔσωσαν ἕτοιμοι εἰς τὴν ἡμέραν τὴν τρίτην, λέγει ἡ Γραφὴ, τοῦτο δηλοῦσα· οἱ ἐν ταῖς δύω διαθήκαις καὶ ταῖς αὐτῶν διανοίαις τὴν καθαρότητα τῆς πολιτείας κτησάμενοι, καὶ τῆς πίστεως τὴν ἀγνείαν δείκνυμενοι, εἰς τὴν τριήμερον τοῦ Κυρίου χειραγωγῆσαι ἀνάστασιν· ἣ καὶ βασιλεία οὐρανῶν ὀνομάζεται. σήμερον γὰρ, τὴν τοῦ νόμου λέγει κατάστασιν· αὔριον δὲ, τὴν εὐαγγελικὴν σημαίνει ἀλήθειαν, ὡς ὑπὸ τοῦ νόμου μυηθεῖσαν, καὶ μετ' ἐκεῖνον φανεῖσαν.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Τοῦτο σημαίνει ὁ νοῦς· ὅτι οὐ δεῖ ἐν τῇ τῶν θείων λογίων διδασκαλίᾳ τοῖς αὐτοῖς λόγοις, ἢ ὀνόμασι χρήσασθαι, » ὥσπερ ἐστὶ τὸ, ἁγίασον αὐτούς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σαρκικῆς μὲν ἀκαθαρσίας ἀπαλλάττεσθαι πρέπει, καὶ πρός γε δὴ τοῦτῳ δύνασθαι· ἵν' ὀρθῶς τε καὶ καθηκόντως τὸ τῆς ἑορτῆς ὑπαλλάττοιτο (2) σχῆμα. ἑορτὴ γὰρ ὄντως καὶ ἀξιάγαστος τὸ τῆς ἔτω περιφανοῦς ἀξιοῦσθαι τιμῆς. καὶ εἰς τρίτου αὐτοὺς τὴν ἐγκράτειαν παρατείνειν ἡμέραν, ἀποπλύνεσθαι δὲ καὶ αὐτὰ πρστάττε τὰ ἄμφια.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καταγράφεταί πως ἡμῖν ἡ διὰ ὕδατος κάθαρσις, δῆλον δὲ ὅτι καὶ [διὰ] πνεύματος, τὸν ἐν ἡμῖν ἐκλιβοντος ῥύπον, καὶ ψυχικῶν ἡμᾶς ἀπαλλάττοντος μολυσμῶν. ἔθημα δὲ ποιοῦν-

Α ται λαμπρὸν, τοῦτο ἄνωθεν χάριν, ἢ καὶ » αὐτὸν τὸν Ἐμμανουήλ. ἐνδύσασθε γάρ- Ῥωμ. 13. 14. » φησι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ » τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπι- » θυμίαν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τοιγάρτοι καὶ ἡμεῖς οἱ ἐν Χριστῷ δεδικαιωμένοι καὶ ἡγιασμένοι διὰ τοῦ πνεύματος, μισεῖν κεκελεύσμεθα τὸν ἐκ τῆς σαρκὸς μεμολυσμένον χιτῶνα. ὃν προύτρεπεν ὁ νόμος, καὶ τῶν διὰ Χριστοῦ Β χαρισμάτων προαναφαίνει τὸ κάλλος, ὡς ἐν παχέσιν ἔτι τοῖς τύποις.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τοῦτο δέ ἐστι τὸ διὰ πάντων καθαρεύσαι δέον τὸν μέλλοντα προβαίνειν τῇ τῶν ὄντων θεωρίᾳ, ὡς ψυχῇ καὶ σώματι καθαρὸν εἶναι καὶ ἀκηλίδωτον τὸν ἐν ἑκατέρῳ ῥύπον καταλήλως ἀποκλείσαντα· ὡς ἂν καθαροὶ καὶ τῷ τὰ κρυπτὰ ὁρῶντι Φανείημεν, καὶ ἡ κατὰ τὸ Φαινόμενον εὐσχημοσύνη τῇ ἔσω τῆς Γ ψυχῆς διαθέσει συμβαίνει. διὰ τοῦτο πρὸ τῆς ἐπὶ τὸ ὄρος ἀνόδου τῷ θείῳ προσάγματι τὰ ἱμάτια πλύνεται, τῆς εὐσχήμονος τοῦ βίου περιβολῆς παραδηλουμένης ἡμῖν τῷ τῶν ἱματίων αἰνίγματι. ὃ γὰρ ἄντις εἴποι τὸν αἰσθητὸν τοῦτον ῥύπον τῶν ἱματίων, ἐμπόδιον τῆς ἀνόδου τοῖς πρὸς Θεὸν ἀνιοῦσι γίνεσθαι.

Δ ια. Καὶ ἔσωσαν ἕτοιμοι εἰς τὴν ἡμέραν τὴν τρίτην· τῇ γὰρ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ καταβήσεται Κύριος ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ, κατ' ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀλλ' ἵνα ἐν ἀρχαῖς σκιαγραφία τις ὥσπερ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας, μέλλοντος ἐπιλάμψειν τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς ἐν ἡμέρᾳ τρίτῃ, τῷ λοιπῷ καιρῷ, καθ' ὃν καὶ γέγονε σὰρξ ὁ λόγος, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν κατὰ τὰς γραφάς.

ιβ. Καὶ ἀφοριεῖς τὸν λαὸν κύκλῳ, λέγων, προσέχετε ἑαυτοῖς τοῦ ἀναβῆναι εἰς τὸ ὄρος, καὶ θίγειν τι αὐτοῦ. πᾶς ὁ ἁψάμενος τοῦ ὄρους, θανάτῳ τελευτήσει.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Πλησιάσαι τῷ Θεῷ ὁ συνεχωροῦντο, ὁ μόνον οἱ τῶν ἡδονῶν δοῦλοι, ἀλλὰ καὶ πᾶς ὁ ἔχων ἐν ἑαυτῷ ἄλογον καὶ Ζ ἄγριον πάθος.

ιγ. Οὐχ ἅψεται αὐτοῦ χείρ· ἐν γὰρ λίθοις λιθοβοληθήσεται, ἢ βολίδι κατατοξευθήσεται. εἴτε κτῆνος εἴτε ἄνθρωπος, οὐ ζήσεται. ὅταν αἱ φωναὶ, καὶ αἱ σάλπιγγες, καὶ ἡ νεφέλη ἀπέλθῃ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἐκεῖνοι Η ἀναβήσονται ἐπὶ τὸ ὄρος.

ΤΟΥ

(1) Οἱ λοιποὶ, ἁγίασον. ἐν ταῖς σημειώσ. ταῖς ἐν τῇ Γραφῇ τῇ ἐν Φρανεκ. ἐκδοθείσῃ.

(2) Ὑποπλάττοιτο. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 317.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Αἱ γὰρ αἱρετικαὶ ὑπολήψεις λίθοι τινὲς ἀτεχνῶς εἰσὶν, αὐτὸν τὸν ἐργάτιν τῶν πονηρῶν δογμάτων καταχωννῦτες.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. (1) Τὸ δὲ μηδενὶ τῶν ἀλόγων συγχωρῆσαι ἐπὶ τῦ ὄρυς Φαίνεσθαι, σημαίνει κατὰ τινὰ ἡμετέραν ὑπόληψιν τὸ ὑπερβῶναι τινὰ ἐξ αἰσθήσεως γενομένην γνῶσιν εἰ τῇ τῶν νοητῶν θεωρίᾳ. ἴδιον γὰρ τῆς ἀλόγυ Φύσεως τὸ κατ' αἴσθησιν μόνον δίχα διανοίας οἰκονομεῖσθαι.

ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Ἀνιόντι δέμοι προθύμως ἐπὶ τὸ ὄρος, ἢ τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν, προθυμουμένῳτε ἅμα καὶ ἀγωνιῶντι, τὸ μὲν διὰ τινὰ ἐλπίδα, τὸ δὲ διὰ τινὰ ἀθανείαν, ἵνα τῆς νεφέλης ἔσω γένωμαι, καὶ Θεῷ συγγένωμαι· τῦτο γὰρ κελεύει ὁ Θεός· εἰ μέν τις Ἀαρὼν, σωανίτω, [καὶ σηκέτω πλησίον, κἂν ἔξω μένειν τῆς νεφέλης δέῃ, τῦτο δεχόμενος. εἰ δέτις Ναδὰβ, ἢ Ἀβιὰδ, ἢ τῆς γερασίας, ἀνίτω μὲν, ἀλλὰ σηκέτω] πόῤῥωθεν κατὰ τινὰ ἀξίαν τῆς καθάρσεως. εἰ δέτις τῶν πολλῶν καὶ ἐκ ἀξίων ὕψυς τοιύτυ καὶ θεωρίας, εἰ μὲν ἄναγνος πάντη, μηδὲ προσίτω· ἀ γὰρ ἀσφαλές· εἰ δὲ πρόσκαιρα γᾶν ἡγνισμένος, κάτω μενέτω, καὶ μόνης ἀκυέτω τῆς Φωνῆς καὶ τῆς σάλπιγγος τῶν ὑψηλῶν τῆς ὑσεβείας ῥημάτων, καπνιζόμενόν τε τὸ ὄρος βλεπέτω καὶ κατασραπλόμενον, ἀπειλῶτε ὁμῦ καὶ θαῦμα τοῖς ἀνισάν μὴ δωαμένοις. εἰ δέτις θηρίον ἐσὶ πονηρὸν καὶ ἀνήμερον, καὶ ἀνεπίδεκλον παντὶ λόγῳ θεωρίας καὶ θεολογίας, μὴ ἐμφωλυέτω ταῖς ὕλαις κακύργως καὶ κακοήθως, ἵνα τινὸς λάβηται δόγματος, ἢ ῥήματος, ἀθρόως προσπηδῆσαν, καὶ σαράξῃ τὰς ὑγειαίνοντας λόγυς ταῖς ἐπηρείαις· ἀλλ' ἔτι πόῤῥωθεν σηκέτω καὶ ἀποχωρείτω τῦ ὄρυς, ἢ λιθοβοληθήσεται καὶ σωτριβήσεται, καὶ ἀπολεῖται κακὸς κακῶς. λίθοι γὰρ τοῖς θηριώδεσιν οἱ ἀληθεῖς λόγοι καὶ σερῤῥοί. εἴτε πάρδαλις εἴη, σωαποθνισκέτω τοῖς ποικίλμασιν· εἴτε λέων ἁρπάζων, καὶ ὠρυόμενος, καὶ ζητῶν ἵνα τινὰ βρῶσιν ποιήσεται τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, ἢ λέξεων· εἴτε σῦς καταπατῶν τὰς διαυγεῖς μαργαρίτας τῆς ἀληθείας· εἴτε λύκος ἀραβικὸς καὶ ἀλλόφυλος, ἢ καὶ τύτων ὀξύτερος τοῖς σοφίσμασιν· εἴτε ἀλώπηξ δολερά τις ψυχὴ καὶ ἄπισος, καὶ ἄλλοτε ἄλλη τοῖς καιροῖς καὶ ταῖς χρείαις συμμορφυμένη, ἵν' ἑκὰ τρέφει καὶ ὀδωδότα σώματα, ἢ ἀμπελῶνες μικροὶ, τῶν μεγάλων διαπεφυγότων· εἴτε ἄλλο τί τῶν αἱμοβόρων, καὶ ἀποβλήτων τῷ νόμῳ, καὶ ἃ καθαρῶν εἰς βρῶσίν τε καὶ ἀπόλαυσιν. βέλεται γὰρ τύτων ἀποχωρήσας ὁ λόγος, ἵτω πλαξὶ σερραῖς καὶ λιθίναις ἐγγράφεσθαι, καὶ ταύταις ἀμφοτέρωθεν, διά τε τὸ φαινόμενον τῷ νόμῳ καὶ τὸ κρυπτόμενον. καὶ τὸ μὲν, τοῖς πολλοῖς καὶ κάτω μένυσι· τὸ δὲ, τοῖς ὀλίγοις καὶ ἄνω φθάνυσι.

ιδ. Κατέβη δὲ Μωϋσῆς ἐκ τῦ ὄρυς πρὸς τὸν λαὸν, καὶ ἡγίασεν αὐτύς· καὶ ἔπλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν.

ιε. Καὶ εἶπε τῷ λαῷ, γίνεσθε ἕτοιμοι, τρεῖς ἡμέρας μὴ προσέλθητε γυναικί.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Ἐν τῷ χρῶν λέγειν μὴ συγκατβυάζεσθαι γυναιξὶν, ὁμιλίας δὲ τῆς πρὸς ἐκείνας ἀποφοιτᾶν.] τῶν τῆς σαρκὸς ἡδονῶν ἡ νέκρωσις εὖ μάλα κατασημαίνεται.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὗτός ἐσιν ὁ ἁγνισμός. ὅθεν καὶ ὁ Δαβὶδ τῷ Ἀβιάθαρ, ἐκ τῦ εἶναι αὐτὰς ἐκτὸς γυναικῶν τρεῖς ἡμέρας, ἔλεγε καθαρὰς εἶναι τὰς σὺν αὐτῷ ἄνδρας. (2)

**ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Χρὴ τὸν μέλλοντα προβαίνειν τῇ τῶν ὑψηλῶν κατανοήσει, πάσης αἰσθητικῆς τε καὶ ἀλόγυ κινήσεως προκαθάραν τὸν τρόπον, καὶ πᾶσαν δόξαν, τινὰ ἐκ προλήψεώς τινος γεγενημένην, τῆς διανοίας ἐκπλώαντα, τῆς τε σωηθυς ὁμιλίας χωρισθέντα τῆς πρὸς τινὰ ἰδίαν σύοικον, τυτέσι τινὰ αἴσθησιν, ἢ συζυγή πως ἐσὶ τῇ ἡμετέρᾳ Φύσει καὶ σύοικος· καὶ ταύτης καθαρὸν γενόμενον, ὕτω κατατολμῆσαι τῦ ὄρυς.

ις. Ἐγένετο δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γενηθέντος πρὸς ὄρθρον, ἐγένοντο Φωναὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ νεφέλη γνοφώδης ἐπ' ὄρυς Σινά.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπεδήμησε γὰρ, ὡς ἔφω, καὶ καταβέβηκε πρὸς ἡμᾶς ἐξ ὐρανῦ ὁ μονογενὴς, ὐκ εἴ γε τῷ πρώτῳ καιρῷ, ὐδὲ ἐν ἀρχαῖς τῦ αἰῶνος τύτυ, ὅτε μὴ ἐν τῷ δευτέρῳ καὶ τῷ διὰ μέσυ χρόνῳ, ἀλλ' ὡς ἐν τρίτῳ καὶ τελευταίῳ, καὶ ὡς ἐν ὄρθρῳτε καὶ ἡμέρας ἀρχῇ, τυτέσιν ἀπεληλαμένης ἤδη τῆς νοητῆς ἀχλύος, τῆς ἐνύσης ἡμῖν, καὶ οἱονεὶ παρελαυνύσης νυκτὸς, καὶ ἠφανισμένυ τῦ σκότυς. ὁ μὲν γὰρ ἐξ ἀπάτης, καὶ πλεονεξίας ὑπονοηθεὶς εἶναι Θεὸς τῦ αἰῶνος τύτυ, κατεσκότισε νοητῶς τινὰ σύμπασαν γῆν, ἀποφέρων εἰς πολύθεον πλάνησιν, καὶ εἰς πᾶν εἶδος ἀκαθαρσίας. ὁ δὲ τῶν ὅλων Θεὸς καὶ Κύριος, τυτέσι Χριὸς, ἐπέφανεν ἡμῖν, καὶ τινὰ τριπόθητον ἀληθῶς ἀνέδειξεν ἡμέραν, ἧς καὶ ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ ἐμέμνητο, λέγων; αὕτη ἡ ἡμέρα, καὶ τὰ ἑξῆς. Ψαλ. 117. 24
Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὄρθρυ δὴ ἦν καὶ ὡς ἐν ἡμέρᾳ τρίτῃ καταβέβηκεν ὁ μονογενής.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Νοῒ μὲν γὰρ ὁρᾶται μόλις ἡ ὑπερτάτη καὶ ἀνῳκισμένη Φύσις, ἡ παντὸς ἐπέκεινα γεννητῦ. ἐπειδὴ δὲ δι' ἐμφα-

(1) Ὁ Κώδ. ψαλδῶς ἐπιγράφει Κυρίλλῳ.

(2) Τῦτο ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ἐκ εὕρηται.

ἐμφανεσέρων αὐτοῖς πραγμάτων τὰ τῆς θεοπλίας χρειωδῶς ἐξεπράτλετο, ταύτητοι λοιπὸν ἀναγκαίως τῆς οἰκονομίας ὁ τρόπος διὰ πολλῶν ἐγχωρεῖ δειμάτων. φωναὶ γὰρ ἦσαν καὶ ἀσραπαὶ διεκπίπλσαι. σωεγείρετο δὲ καὶ νεφέλη γνοφώδης, ἵνα καὶ ἡ κλῖσις ὑπηρετῶσα φαίνηται, καὶ τῷ τῶν ὅλων Θεῷ δῶλον ὑποφέρσα τὸν αὐχένα.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀσραπαὶ δὲ ἦσαν, εἰς τύπον τῶ θείω φωτὸς, καὶ τῆς νοητῆς αὐγῆς, δηλονότι τῆς ἐν πνεύματι διὰ Χριστῶ καταλαμπάσης τὰ σύμπαντα, καὶ διαθεάσης τλὼ ὑπ' ἐρανόν. ὅτω γάρ πω καὶ ὁ προφήτης Δαβὶδ ἀνεφώνει, λέγων πρὸς
Ψαλ. 96. 4. τὸν τῶν ὅλων σωτῆρα Χριστόν· ἔφαναν αἱ
» ἀσραπαίσω τῇ οἰκωμένῃ. ὅτι δὲ δυσκάτοπλον ἀληθῶς τὸ Χριστῶ μυστήριον, ὑπεμφλύειεν ἂν ὁ γνόφος. καὶ γῶν ὁ Δαβίδ-
Ψαλ. 17. 11, φησιν, ἔθετο σκότος ἀποκρυφλὼ αὐτῶ,
12. » κύκλω αὐτῶ ἡ σκλωὴ αὐτῶ· σκοτεινὸν ὕδωρ
» ἐν νεφέλαις ἀέρων. ἀπὸ τῆς τηλαυγήσεως ἐνώπιον αὐτῶ αἱ νεφέλαι διῆλθον. κεκρυμμένον γὰρ ὅτως ἐστὶ τὸ Χριστῶ μυστήριον, ὡς δεῖσθαι μόνης μυσαγωγίας τῆς ἄνωθεν, ἢ ἀποκαλύψεως τῆς παρὰ Θεῶ.

Φωνὴ τῆς σάλπιγγος ἤχει μέγα. καὶ ἐπλοήθη πᾶς ὁ λαὸς ὁ ἐν τῇ παρεμβολῇ.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Καὶ πάντα ἁπλῶς λῶ ἀγωνίας πλήρη καὶ δειμάτων. ὥσε καὶ
Ἑβρ. 12. 21. Μωσέα λέγειν, ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος.
» φοβερὸν γὰρ ὑπῆρχε τὸ φανταζόμενον, ὡς φησιν ὁ Ἀπόστολος. καλῶς δὲ σφόδρα τὸ φανταζόμενον εἶπεν, ἀ τὸ νοούμενον, ἤτοι δηλούμενον. φαντασία γάρ τις λῶ καὶ ὁμοίωσις καὶ σκιὰ, καὶ ὡς ἐν εἰκόνι προτύπωσις τῶν μελλόντων, καὶ τῶν ἐν Χριστῷ φανερωθησομένων τὰ ἀμυδρῶς ἐν νόμῳ τότε παραδεικνύμενα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σάλπιγγι παρεικάζει τῶν διὰ Χριστῶ κηρυγμάτων τλὼ σφοδρὸν. Καὶ πάλιν. Σάλπιγξ δὲ ἡ μεγάλη λῶ ὁ Χριστὸς, ἤτοι τὰ δι' αὐτῶ κηρύγματα, περιη-
Ματθ. 24. 14. χῶντα τλὼ ὑπ' ἐρανόν. εἶπε γὰρ, ὅτι κη-
» ρυχθήσεται τῶτο τὸ σφοδρὸν εὐαγγέλιον τῆς βα-
» σιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκωμένῃ, εἰς μαρτύριον
» πᾶσι τοῖς ἔθνεσι.

ιϛ. Καὶ ἐξήγαγε Μωϋσῆς τὸν λαὸν εἰς τὴν συνάντησιν τῶ Θεῶ ἐκ τῆς παρεμβολῆς· καὶ παρέσησαν ὑπὸ τὸ ὄρος.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Ὅρα τλὼ Μωσέως παιδαγωγίαν. ἀποφέρει πρὸς Θεόν· παιδαγωγεῖ γὰρ ἐπὶ Χριστόν· καὶ παρίσησι μὲν τὰς ὑπ' αὐτῷ τέως παιδαγωγωμένας ἐπὶ τὸ ὄρος, οὐκ ἀναβιβάζει γε μλὼ ἐν αὐτῷ.] ὄρος δὲ νοήσεις ἐνταῦθα τλὼ ὑπερφυᾶτε καὶ ὑπεραίρσαν γνῶσιν μυστηρίω τῶ κατὰ Χριστόν. ὑψηλὴ γὰρ λίαν, καὶ ἤκισα μὲν τοῖς ἐν νόμῳ βατὴ, πρέπσα δὲ μᾶλλον ἡμῖν τοῖς ἡγιασμένοις ἐν πνεύματι. ὡς
» γὰρ αὐτὸς εἴρηκεν ὁ Σωτὴρ, ὑμῖν δέδοται Ματθ. 13. 11.
» γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας· τούτοις δὲ οὐ δέδοται, φησὶ, τοῖς Ἰουδαίοις.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐκῶν παρίσησι μὲν ὑπὸ τὸ ὄρος Μωσῆς, οὐκ ἀναβιβάζει δὲ ἐν αὐτῷ. ὡς γὰρ ἔφλω ἀρτίως, τὸ τέλειόν τε καὶ ὑψηλὸν ἐν σοφίᾳ καὶ γνώσει κερδαίνομεν διὰ Χριστῶ μᾶλλον, ἢ διὰ Μωσέως. ὁ μὲν γὰρ ἰῶ οἰκέτης, καὶ παιδαγωγός· ὁ δὲ ὡς τῶν ὅλων Κύριος, γνώσεως ἡμῖν
» τῆς τελείας ἐπεφάνη δοτήρ. ἐν αὐτῷ Κολασ. 2. 3.
» γάρ εἰσιν οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ γνώσεως οἱ ἀπόκρυφοι.

ιη. Τὸ δὲ ὄρος τὸ Σινὰ ἐκαπνίζετο ὅλον, διὰ τὸ καταβεβηκέναι τὸν Θεὸν ἐπ' αὐτὸ ἐν πυρί· ἀνέβαινε δὲ ὁ καπνὸς, ὡσεὶ καπνὸς καμίνω· καὶ ἐξέση πᾶς ὁ λαός.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ μὲν ἓν ἐν ὄρει καταφοιτῆσαι τὸν Θεὸν, σημεῖον ἂν γένοιτο καὶ μάλα σαφὲς, τῶ διανοίαις αὐτὸν ἀχθαμαλωτάταις ἐπιφοιτᾶν, ὅτε μλὼ ἐναυλίζεσθαι φιλεῖν τοῖς γεώδεσι καὶ χαμαιρρίφεσ ἔχουσι τὸ φρόνημα· ἀλλ' ὅτωπερ ἂν [ὁ νῶς] πρὸς ἀρετῶν τὸ ὄρος ἀνέλθοι, καὶ τὸ τούτων ὕψος οἱονεὶ κορυφλὼ ὑπερτείνουσαν ἔχων, κάτω πω βλέποι τὰ ἀνθρώπινα, καὶ μόνα φαντάζοιτο τὰ παρὰ Θεῷ. κατασημλώσιε δ' ἂν καὶ ἑτέρως, ὑψηλὴ μὲν ὅτι καὶ ἐπηρμένη τῶν καθ' ἡμᾶς ἡ περὶ Θεῶ γνῶσις, μόνοις δὲ τάχα πω καὶ γῶν ἐκ μέρους ἁλώσιμος τοῖς τὰ
» ὑψηλὰ πέτεσθαι μεμελετηκόσι. νεοσσοὶ Ἰώβ. 5. 7.
» γὰρ γυπὸς τὰ ὑψηλὰ πέτονται, κατὰ τὸ γεγραμμένον.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐν εἴδει πυρὸς φαίνεται ὁ Θεός. κολασὴς γὰρ ὁ νόμος, καὶ ἐν τάξει πυρὸς τὰς ἁλισκομένας δαπανῶν. τοιγάρτοι καὶ ἔφασκεν ὁ μακάριος Μωϋ-
» σῆς, ὅτι ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον. Δευτ. 4. 24.
καπνὸς δὲ, καὶ γνόφος, καὶ θύελλα, τὸ ἀσυμφανές τε καὶ ἀμυδρὸν, καὶ οἱονεὶ γνοφῶδες τῶ γράμματος ἐμφαίνοντα. καὶ ἡ σάλπιγξ τλὼ παχεῖαν καὶ ἀσημοτέραν ἐξήγησιν δηλοῖ· καὶ ὅτι ὁ νόμος πρὸς μάχλω ἐγείρει τλὼ κατὰ παθῶν· σεφανὲν δὲ οὐκ οἶδεν. ἐξείργει μὲν γὰρ ἁμαρτίας, διδάσκει δὲ ἀδαμῶς τὸ τελείως ἀγαθόν. τετελείωκε γὰρ ἀδὲν, κατὰ τλὼ τῶ Παύλω Ἑβρ. 7. 19.
Φωνλώ. (1)

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καταπεφοίτηκε γὰρ ἐξ ἀρανῶ δι' ἡμᾶς ὁ τῶ Θεῶ λόγος, ὡς πῦρ Μαλαχ. 3. 2.
» χωνευτηρίω, κατὰ τλὼ τῶ Προφήτω Φωνλώ. καὶ αὐτὸς ἡμᾶς ἐβάπλισεν ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί· πυρὶ δὲ τῷ νοητῷ τὸν ἐν ἡμῖν δαπανῶντι συρφετὸν, καὶ τὸν ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἐκληκοντι ῥύπον, καὶ

(1) Τῶτο ἐν τοῖς ἑπτάδεσμ. οὐχ εὕρηται.

καὶ ἀποψύχεσθαί ποι πρὸς ἐκλόπας ἡδονὰς ἐκ ἐφικνῖτι τὸν νοῦν. ἀπετετελέσμεθα δὲ ταύτῃ τοι, τῷ πνεύματι ζέοντες. καὶ τοῦτο αὐτὸ εἰς ἡμᾶς εἰρήγηκεν ὁ Χριστός. τοι-
Λουκ. 12. 49. γάρτοι καὶ ἔφασκε, πῦρ ἦλθον βαλεῖν
» ἐπὶ τὴν γῆν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐκοῦν εἰ εἶδει πυρὸς οἰκονομικῶς δὴ λίαν τοῖς ἀρχαιοτέροις ἐφαίνετο, πλὴν ὀλίγα καπνοῦ. σωπήσομεν δὲ καὶ διὰ τοῦτο πάλιν, ὅτι καὶ θρηνεῖν καὶ κατοιμώζειν ἀνάγκη τοὺς καταπίπλοντας εἰς τὸ ῥάθυμον, καὶ τῆς θείας αὐτοῦ δόξης καταφρονεῖν ἠρημένους. δακρυροεῖν γὰρ ἀνάγκη τοὺς ἐν καπνῷ. κα-
τοιχήσονται δὲ πρὸς τὸ ἐξώτερον σκό-
Ματθ. 8. 12. τος οἱ θεομισεῖς καὶ ἀλιτήριοι. ἐκεῖ γάρ
» ἔσαι, φησὶν, ὁ κλαυθμὸς, καὶ ὁ βρυγμὸς
» τῶν ὀδόντων.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. [Καὶ κάτεισιν εἰ εἶδει πυρὸς ὁ Θεὸς,] δεικνὺς ὅτι πῦρ ἐκδέχεται τοὺς παρακόντας· οὐχ ὅτι τῆς ὕλης χρῄζει ὁ Θεὸς βοηθοῦ, καθάπερ οἱ Μανιχαῖοί φασιν. ὅτε γὰρ ἠβουλήθη, Ἀγγέλου διωάμει, ῥπέ χιλιάδας ἀνεῖλεν εἰ μιᾷ νυκλὶ, οὐ δεηθεὶς πυρὸς, οὐδὲ ἑτέρας τινὸς ὕλης τῶν στοιχείων.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ἐφ' ᾗ Θεοτόκῳ καὶ σεμνυώμεθα, τοῦ ἡμετέρου γένους ἔχοντες αὐτῷ ἐγκαλλώπισμα· τῷ λογικῷ γῷ, ἐξ ἧς ὁ δεύτερος Ἀδὰμ ἑαυτὸν κατὰ σάρκα ἔπλασεν, ὁ ἄπλαστος καὶ ἀγεώνητος· τὸ τῆς παρθενίας φυτὸν, ἐξ οὗ Χριστὸς ἡ ἀράνιος κλίμαξ κατεσκευάσθη κατὰ σάρκα διὰ τοῦ πνεύματος· ἵνα ἡμεῖς ἐπ' αὐτῷ τὸ ἴχνος ἐρείσαντες δυνηθῶμεν ἀναβῆναι πρὸς οὐρανὸν, τὸ νοητὸν ὄρος Σινὰ, τὸ μὴ καπνιζόμενον, ἀλλὰ τῷ ἡλίῳ τῆς δικαιοσύνης καταλαμπόμενον· καὶ μὴ δέκα ἐντολὰς μόνον χαριζόμενον, ἀλλ' αὐτὸν τὸν νομοθέτην ἐπὶ γῆς ὁρώμενον, καὶ συνανασρεφόμενον τοῖς ἀνθρώποις ἡμῖν· καὶ οὐχ ἓν ἔθνος, τὸν Ἰσραὴλ, ἀλλὰ πᾶν ἔθνος καὶ γένος τῷ Εὐαγγελίῳ παιδεύοντα, καὶ τῇ πειθοῖ σαγηνεύοντα.

ιθ. Ἐγένοντο δὲ αἱ φωναὶ τῆς σάλπιγγος προβαίνουσαι ἰσχυρότεραι σφόδρα.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἐσάλπισεν ὁ νόμος καὶ οἱ Προφῆται τὸ θεῖον τῆς κατὰ ἄνθρωπον οἰκονομίας μυστήριον· ἀλλ' ἀσθενέσεραι ἦσαν αἱ πρῶται φωναὶ, ἢ ὥσε καθικνεῖσθαι τῆς ἀπειθοῦς ἀκοῆς. διὸ ἡ βαρυκοΐα τῶν Ἰουδαίων τῷ φωνῷ τῶν σαλ-
» πίγγων οὐ παρεδέξατο. προβαίνουσαι δὲ,
» καθὼς φησιν ὁ λόγος, αἱ σάλπιγγες, ἐγέ-
» νοντο ἰσχυρότεραι. αἱ γὰρ τελευταῖαι φωναὶ, αἱ διὰ τῶν εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων γεγενημέναι, καθίκοντο τῆς ἀκοῆς. ὅτω τοῦ πνεύματος τοῦ διὰ τῶν ὀργάνων ἠχοῦντος, γενναιότερον εἰ τοῖς ἐφεξῆς, καὶ εὐτονώτερον ποιουμένου τὸν ἦχον. ὄργανα δ' ἂν εἶεν εἶα πνευματικὸν φθόγγον ἠχοῦντα,

A Προφῆται καὶ Ἀπόστολοι· ὧν, καθὼς φη-
» σιν ἡ ψαλμῳδία, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλ- Ψαλ. 18. 4.
» θεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα
» τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὡς εἰ ἀρχαῖς μὲν ὀλίγως ἀκροᾶσθαι μόλις· ὕστερον δὲ πολλὰς, μᾶλλον δὲ καὶ πᾶσαν [τὴν] οἰκουμένην. σάλπιγξ μὲν γὰρ ἡ εὐφωνοτάτη καὶ ἠχὴν ἱεῖσα τὴν διαπρύσιον, τὸ εὐαγγελικὸν ἐστι κήρυγμα, καθάπερ ἤδη προεἴπομεν. ἀλλ' B ἠκούετο μὲν οὐ ἀρχαῖς εἰς μόνην τὴν Ἰουδαίαν, προβαίνοντος δὲ τοῦ καιροῦ εἰς πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανόν. περιήεσαν γὰρ οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ, τοῖς ἀπανταχόσε κηρύττοντες· ὥστε καὶ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ, μᾶλλον δὲ καὶ μέχρις αὐτῶν ἀφικέσθαι τῶν τερμάτων [τῆς γῆς·] καὶ ἐξ ἧς εἰς ἑσπέραν τὴν ἱερὰν ἀπηχῆσαι σάλπιγγα. τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ γενέσθαι τὰς φωνὰς τῆς σάλπιγγος ἰσχυροτέρας.

ΑΔΗΛΟΥ. Τί ἂν ἡμῖν διὰ τούτων ὑπεμφαίνειν ἂν ἡ τοῦ νόμου σκιά; Ὀλίγοι μὲν γὰρ ἦσαν οὐ ἀρχαῖς οἱ τὸ εὐαγγελικὸν λαλοῦντες κήρυγμα· γέγονασι δὲ μετὰ τοῦτο πολλοί. καὶ ἄρχεται τότε Χριστός. προα-
ναδείξας γὰρ προαπολέγειν τοὺς δυωκαί-
» δεκα μαθητὰς, ἀνέδειξε, φησὶ, καὶ ἑτέ- Λουκ. 10. 1.
» ρους ἑβδομήκοντα.

Μωϋσῆς ἐλάλει, ὁ δὲ Θεὸς ἀπεκρίνατο αὐτῷ φωνῇ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Λαλεῖ μὲν ὁ Μωσῆς, ἀποκρίνεται δὲ Θεὸς τούτῳ φωνῇ, οὐκ ἰδίᾳ πάντως φωνῇ· τοῦτο γὰρ οὐ φησίν· ἀλλ' ἁπλῶς τε καὶ ἀπολελυμένως φωνῇ, τῇ διὰ κλύπα ῥημάτων ἀνθρωπικώτερον παραδόξως ἀποτελεσμένῃ. περὶ τί γὰρ ἂν τῶν ἔργων ἀτονήσαι Θεός; Καὶ μετ' ὀλίγα. Καὶ ὁ μὲν τύπος ἐν τούτοις. ἴδωμεν δὲ τὴν E ἀλήθειαν. ἔχεις τοιγαροῦν ἐν ἁγίοις εὐαγ-
» γελίοις λαλοῦντα τὸν Κύριον, πάτερ δόξα- Ἰωάν. 12. 28,
» σόν σε τὸν υἱόν· ἀποκρινόμενον δὲ διὰ φω- 30.
» νῆς τὸν πατέρα· καὶ ἐδοξασα, καὶ πάλιν δοξάσω. οὐκ εἶναι δὲ τὴν φωνὴν ἀληθῶς τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ὁ Σωτὴρ ἔδειξεν, εἰπὼν
» τοῖς τηνικάδε παροῦσιν, οὐ δι' ἐμὲ ἡ φωνὴ
» αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. ὁρᾷς ὅπως γεγενῆσθαι σαφῶς διϊσχυρίσατο τὴν φωνήν; ἐπεὶ μὴ τῇ διὰ κλύπα κεχρῆσθαι φω- Z νῇ τὴν θείαν οἴεσθαι φύσιν ἀκόλουθον, κἂν ταῖς ἡμετέραις συσχηματίζηται χρείαις, καὶ λαλῇ καθ' ἡμᾶς οἰκονομικῶς.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Ἐζήτει μὲν γὰρ ὡς διάκονος τὸν νόμον Μωσῆς, καὶ τῶν θείων θεσπισμάτων μεσίτης καὶ ὑπουργός· ἀπε-
κρίνετο, δὲ Θεὸς τῇ ἰδίᾳ φωνῇ,] τουτέστι δι' υἱοῦ. Φωνὴ γὰρ καὶ λόγος ὁ υἱὸς τοῦ πατρός.

ν. Κατέβη δὲ Κύριος ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Σινὰ ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους· καὶ ἐκάλεσε Κύριος Μωϋσῆν ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους· καὶ ἀνέβη Μωϋσῆς.

να. Καὶ

να. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, καταβὰς διαμάρτυραι τῷ λαῷ, μήποτε ἐγγίσωσι πρὸς τὸν Θεὸν ἐπὶ τὸ ὄρος κατανοῆσαι, καὶ πέσῃ ἐξ αὐτῶν πλῆθος.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κάτεισιν εἰς τὸ ὄρος ὁ ὑπὲρ πάντων Θεὸς, εἶτα κεκλημένος ἄνεισιν ὁ Μωσῆς. ἀ γάρ ἐσι τῶν οὐδεχομένων ἰσχύσαι τινὰς εἰς τὰ τῆς ἀληθοῦς θεοπλίας ἀναθρώσκειν ὑψώματα, μὴ ἀχὶ καθιστὸς ἑαυτὸν τῷ Θεῷ, καὶ ταῖς ἡμετέραις διανοίαις προσιτὸν γενέσθαι παρασκευάζοντος. αὐτῷ δὲ καλοῦντος, ἄνειμεν ἔτω μόλις εἰς ὑπερφυᾶ καὶ ἐξῃρημένα οἱονεὶ κορυφὴν, τὴν περὶ αὐτοῦ γνῶσιν ἀληθῆ. ὅπερ ἐποίει Χριστὸς, ἀποκαλύπτων ἡμῖν τὸν πατέρα καὶ Θεόν. καὶ ἀσιβὲς μὲν τοῖς ἀγελαίοις τὸ ὄρος. ἀνέμβατος γὰρ τοῖς πολλοῖς ἡ τῆς ἄγαν ὑπερτεινοῦς γνώσεως χάρις, βάσιμος δὲ μόνοις τοῖς εἰδόσι διαστείχειν αὐτὴν, μᾶλλον δὲ καὶ εἰς τοῦτο κεκλημένοις παρὰ Θεοῦ, καθάπερ ἀμέλει καὶ Μωσῆς.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Μόνον μὲν γὰρ εἰς τὸ ὄρος ἀναφοιτᾶν κελεύει τὸν μεσιτεύοντα, φημὶ δὴ Μωσέα· προσίεται δὲ τῶν ἄλλων οὐδένα, καὶ ἀσιβὲς αὐτοῖς ἀποφαίνει τὸ ὄρος. προσηπείλει δὲ καὶ θάνατον, εἰ καταφρονεῖν ἕλοιτό τις· οὐκ ὠμὸς ὢν, (1) οὐδὲ ἁπλῶς, ἀλλ' ἢ δυσπρόσιτος. τοιοῦτον γὰρ τὸ ἐγγὺς δοῦναι γενέσθαι Θεοῦ. Καὶ πάλιν. Δεῖν γὰρ ἔγωγε φημὶ διὰ πολλῶν τρόπων ἡμᾶς θηρᾶσθαι φιλεῖν τὸ τελεῖν εἰς ὄνησιν. οὐκ ἔδει δὲ τοῖς ἴσοις τιμᾶσθαι παρὰ Θεοῦ λαὸς καὶ ἡγούμενον, τὸν παιδαγωγήσειν μέλλοντα καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῷ, τὸν τοῦ νόμου διάκονον, καὶ ἐφ' οὗ οἱ νόμοι. ἐξῃρημένον δὲ μᾶλλον τοῦ δόξαν εἶναι, ἄμεινον δήπου καὶ σοφὸν, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῷ χεισομένοις χρησιμώτατον.

νβ. Καὶ οἱ ἱερεῖς οἱ ἐγγίζοντες Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἁγιασθήτωσαν, μήποτε ἀπαλλάξῃ ἀπ' αὐτῶν Κύριος.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Γέγονε δὲ καὶ αὐτῆς τῆς ἱερωσύνης μετάθεσις, οὐκ ἐχούσης τὸ ἄμεμπτον καὶ τὸ ἄκρως ἅγιον. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὡς οὐκ ἔχουσα τοίνυν τὸ τελείως ἅγιον, ἁγιαθησομένη δὲ κατὰ καιροὺς οὐ Χριστῷ, τῶν τύπων μεταπλατυομένων εἰς ἀλήθειαν, προσέταττεν ἁγιάζεσθαι. προσιθεὶς δὲ ὅτι, μήποτε ἀπαλλάξῃ ἀπ' αὐτῶν Κύριος, ἐφῆκε νοεῖν ὅτι θάνατος ἡ δίκη τοῖς τιμῶσιν οὐ νόμῳ τιμῶσιν ἱερωσύνῃ, ἀναδειχθείσης οὐ κόσμῳ τῆς διὰ Χριστοῦ.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀποκαθαίρεσθαι δὲ δεῖν τοὺς ἱερωσύνῃ κατεσεμνυμένους παρεγγυᾷ, λέγων· μήποτε ἀπαλλάξῃ ἀπ' αὐτῶν Κύριος. σφαλερὸν γὰρ κομιδῇ τῆς ἱερωσύνης τὸ χρῆμα, καὶ κινδύνων ἀκ ἀποτάτω, μᾶλλον δὲ καὶ λίαν ἐγγὺς, εἰ μὴ ὁρῷτο πρόσον τὸ ἀμώμητον εἰς ζωήν. ἁγίους γὰρ εἶναι πρέπει τοὺς τῷ παναγνῳ λειτουργοῦντας Θεῷ.

νγ. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς τὸν Θεὸν, οὐ δυνήσεται ὁ λαὸς προσαναβῆναι εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινά· σὺ γὰρ διεμεμαρτύρησαι ἡμῖν, λέγων, ἄφορίσαι τὸ ὄρος, καὶ ἁγίασαι αὐτό.

νδ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ Κύριος, βάδιζε, κατάβηθι, καὶ ἀνάβηθι σὺ καὶ Ἀαρὼν μετὰ σοῦ. οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ ὁ λαὸς μὴ βιαζέσθωσαν ἀναβῆναι πρὸς τὸν Θεὸν, μήποτε ἀπολέσῃ ἀπ' αὐτῶν Κύριος.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁρᾷς πῶς ἀπεπέμπετο Μωσῆς; εἶτα μόνος οὐκ ἐπισρέφει· ἄνεισι δὲ πάλιν, συμμαρτοῦντος αὐτῷ καὶ συνδιαθέοντος Ἀαρὼν, ὃς ἦν εἰς τύπον Χριστοῦ τοῦ μεγάλου ἱερέως. δι' αὐτοῦ γὰρ, ὡς ἔφην, προσιτὸς ὁ πατὴρ· καὶ ἀπόπεμπτοι γεγονότες κατὰ καιροὺς οἱ ἐν νόμῳ, τουτέσιν ὁ Ἰσραὴλ, ἐπιγνώσονται μὲν ἐν ἐσχάτοις καιροῖς τὸν ὄντως καὶ ἄκακον ἀρχιερέα, τουτέσι Χριστόν. προσελεύσονται δὲ δι' αὐτοῦ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, καθάπερ εἰς ὄρος ἀναθρώσκοντες τὸ σεπτὸν καὶ μέγα τῆς οἰκονομίας μυστήριον.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἄνεισιν ὁ Μωσῆς καὶ ὁ δίχα τοῦ Ἀαρὼν, ὃς ἦν εἰς τύπον Χριστοῦ. τίμιος γὰρ ὁ νόμος ἐν Χριστῷ, καὶ ὡς ἅγιος δι' αὐτὸν, ἐγγὺς Θεοῦ, καὶ μετὰ Θεοῦ. διακηρύττει γὰρ καὶ αὐτὸς τὸν ἀρχιερέα καὶ ἀπόστολον τῆς ὁμολογίας ἡμῶν κατὰ τὰς Γραφάς. παρεζεύχθω ἦν ὁ νόμος Χριστῷ, διὰ τῆς ἐν πνεύματι θεωρίας. ἀκήκοε γὰρ ὁ Μωσῆς, ἀνάβηθι σὺ καὶ Ἀαρών. ἃ δὴ ἂν Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω, τῆς ἐν Χριστῷ θεωρίας ἀποκομίζων τὸν νόμον, διὰ τὸ μόνῃ προσκεῖσθαι τῇ σκιᾷ, καὶ μὴ εἰς εἰκόνα τῶν τύπων παραδέχεσθαι τὴν ἀλήθειαν. εἴργεται γε μὴν ἀναφοιτᾶν εἰς τὸ ὄρος τοῖς δήμοις ὁμοῦ τὸ γένος τὸ ἱερόν. ἀ γὰρ τοῖς ἐν νόμῳ παιδαγωγουμένοις, ἀδὲ τοῖς ἔτι τὴν ἐν σκιαῖς τελοῦσι λατρείαν δέδοται παρὰ Θεοῦ τὸ ἐν ὑψηλοῖς καὶ ὑπερτάτοις ἰέναι δόγμασι, τοῖς περὶ αὐτοῦ. τετήρηται δὲ μᾶλλον τοῖς ἐν πίστει δεδικαιωμένοις καὶ ἐν Χριστῷ κεκλημένοις εἰς ὑπακοὴν, καὶ πολὺ τῆς ἀρχαιοτέρας διενεγκοῦσαν γνῶσιν.

νε. Κατέβη δὲ Μωϋσῆς πρὸς τὸν λαὸν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς.

(1) Οὐκ ὠμὸς, οὐδ' ἁπλῶς, ἢ δυσπρόσιτος εἶναι ζητῶν ὑπονοεῖσθαι. κομιδῇ γὰρ εὔηθες τὸ ὧδε φρονεῖν. ἀλλ' ἵν' ἔχοιεν εἰδέναι καὶ νοεῖν, ὅτι τῶν ἄγαν ἐξῃρημένων ἐσὶ, καὶ ἐν ὑπερτάταις ὄντως ὑπεροχαῖς τιμῆς τε καὶ δόξης, τὸ ἐγγὺς εἶναι διδάσθαι Θεοῦ. ὁ Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 318.

ΚΕΦ. Κ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πάντας τὸς λόγς τύτς, λέγων, Ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σς, ὁ ἐξαγαγών σε ἐκ γῆς Αἰγύπλς, ἐξ οἴκς δλείας.

β. ✱✱ ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ἡ μὲν πρώτη τῆς δεκαλόγς σύντολή παρίσησιν, ὅτι μόνος εἷς ἐσὶ Θεὸς παντοκράτωρ. ὃς ἐκ τῆς Αἰγύπλς τὸν λαὸν μετήγαγε διὰ τῆς ἐρήμς εἰς τλὼ πατρῴαν γλῶ· ὅπως καταλαμβάνωσι μὲν διὰ τῶν θείων σνεργημάτων, ὡς ἐδύαντο, τλὼ δώαμιν αὐτ· ἀφισῶνταις δὲ τῆς τῶν γεννητῶν εἰδωλολατρείας, τλὼ πᾶσαν ἐλπίδα ἐπὶ τὸν κατὰ ἀλήθειαν ἔχοντες Θεόν.

γ. ✱ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πρέπσαν τοῖς νόμοις ἐποιήσατο τλὼ ἀρχλὼ, ἑαυτὸν εἶναι λέγων τὸν διὰ τεράτων ἐξαγαγόντα αὐτὸς ἐκ γῆς Αἰγύπλς.

γ. Οὐκ ἔσονταί σοι Θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ.

δ. ✱✱ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πρώτη καὶ μία σύντολή, δευτέρας ἴσης τῆς μετὰ ταῦτα περὶ εἰδώλων καὶ ὁμοιωμάτων διεξιούσης. ἄλλως γὰρ ἂν οὐ τις σήσειε τλὼ δεκάλογον. καὶ εἴη ἂν ἡ πρώτη περὶ δωάμεων ἀσωμάτων, ἅς τινες (1) προσκωῦσι χωρὶς εἰδώλων τε καὶ ὁμοιωμάτων.

ε. ✱✱ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Οὐχ ὡς ὄντων δὲ Θεῶν ἄλλων κωλύει αὐτὸς, τύτς ἔχειν· ἀλλ' ἵνα μή τις τὸν ἀληθινὸν ἀποσραφεὶς Θεὸν, ἑαυτῷ τὰ μὴ ὄντα θεοποιεῖν ἄρξηται. ὁποῖοί εἰσιν οἱ παρὰ ποιηταῖς καὶ συγγραφεῦσιν ὀνομαζόμενοι καὶ δειχθέντες, οὐκ ὄντες Θεοί. καὶ αὐτὴ δὲ ἡ λέξις τὸ μὴ εἶναι αὐτὸς Θεὸς δείκνυσι, δι' ἧς
» φησὶν, οὐκ ἔσονταί σοι Θεοὶ ἕτεροι. ὅπερ ἐπὶ μέλλοντος σημαίνεται. τὸ δὲ ἐπὶ μέλλσι γινόμενον, οὐκ ἔσι τότε, ὅτε ταῦτα λέγεται.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον τὸ, οὐκ
» ἔσονταί σοι Θεοὶ ἕτεροι πλὼ ἐμοῦ; Οἱ μίαν οὐσίαν τῆς Τριάδος ὁμολογοῦντες, φυλάττσι τὸν νόμον τῆς θείας Φωνῆς. ἄλλο γάρ τι παρὰ τλὼ θείαν Φύσιν θεοποιεῖν οὐκ ἀνέχονται. οἱ δὲ τλὼ Ἀρείᾳ καὶ Εὐνομίᾳ περικείμενοι λώβλω, τὸν θεῖον νόμον ἄντικρυς παραβαίνσι· Θεὸν μὲν τὸν Κύριον ὁμολογοῦντες, κλισὸν δὲ ἀποκαλοῦντες, καὶ τῆς θείας οὐσίας ἀλότριον. τοῦ γὰρ
» Θεοῦ λέγοντος, οὐκ ἔσονταί σοι Θεοὶ ἕτεροι πλὼ ἐμοῦ, ἤτοι ἕτερον Θεὸν ἐπεισάγσι.

δ. Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἴδωλον, ἢ οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω, καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἄλλο εἴδωλον, καὶ ἕτερον ὁμοίωμα. ὁμοίωμα μὲν γάρ ἐσιν, ἐὰν ποιῇς ἰχθύος, ἢ τετραπόδς, ἢ θηρίς, ἢ διὰ τεχνσργίας, ἢ διὰ ζωγραφίας ὁμοίωμα. εἴδωλον δὲ, ὅσα ἀνατυπῶσα ψυχὴ ποιεῖ ἐξ ὧν ὑπαρχόντων πρωτοτύπων· οἷον ἀναμεμιγμένον τι ζῶον ἀπὸ ἀνθρώπς καὶ ἵππς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἴδωλον καὶ ὁμοίωμα πολαν ἔχει διαφοράν; Τὸ εἴδωλον ὐδεμίαν ὑπόσασιν ἔχει. τὸ δὲ ὁμοίωμα, τινός ἐσιν ἴνδαλμα καὶ ἀπείκασμα. ἐπειδὴ τοίνω ἀναπλάτλσιν Ἕλλως τὰς ὐχ ὑφεσώσας μορφώσεις, σφίγγας, καὶ τρίτωνας, καὶ κνταύρς· καὶ Αἰγύπλοι κωοπροσώπς, καὶ βσκεφάλς· εἴδωλα καλεῖ τὰ τῶν ὐχ ὑφεσώτων μιμήματα· ὁμοιώματα [δὲ,] οἷον ἡλίς, σελλώης, ἀσέρων, ἀνθρώπων, θηρίων, ἑρπετῶν, καὶ τῶν τότοις παραπλησίων. τότοις κελύει μὴ προσκωεῖν, μηδὲ λατρύειν. ὐχ ἁπλῶς δὲ ἀπαγορύει ἀμφότερα· ἀλλ' ἐπειδὴ συμβαίνει τινὰς προσκωῆσαι μὲν διὰ Φόβον ἀνθρώπινον, ὃ μλὼ καὶ λατρεῦσαι κατὰ ψυχλὼ, ἐδίδαξεν ὡς ἑκάτερον ἀσεβές.

ΑΔΗΛΟΥ. Πῶς ἂν τὰ χερβὶμ προσάτλα γίνεσθαι κατωτέρω; Ἀλλ' ὐκ εἰς τὸ προσκωεῖν αὐτά· ἀλλ' ἵνα ἐκ τῶν ἀντίων αὐτὰ προσκωῇ τλὼ κιβωτὸν τοῦ μαρτυρίς, ὡς λειτργοὶ, μόχς πρόσωπον ἔχοντα, καὶ ἀφισῶντα τὸν Ἰσραὴλ τῆς εἰδωλολατρείας τῶν μόχων, ὃς μάλισα ἐτίμων οἱ Αἰγύπλιοι, διὰ τοῦ δεικνύειν αὐτοῖς, ὅτι αὐτὸς ὁ μόχος, ὃν προσκωῦσιν Αἰγύπλιοι, ἦτος προσκωεῖ τλὼ κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ.

ε. Οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσῃς αὐτοῖς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰ καὶ ποιοῦμεν ὁμοιώματα ἀνθρώπων θεοσεβῶν, οὐκ ἐπὶ τὸ προσκωεῖν ὡς Θεοῖς· ἀλλ' ἵνα ὁρῶντες αὐτὸς, εἰς ζῆλον αὐτῶν ἔλθωμεν. εἰ δὲ ποιοῦμεν ὁμοιώματα τοῦ Χρισοῦ, οὐχ ἵνα τῷ ὁμοιώματι προσκωῶμεν ὡς Θεῷ, ἀλλ' ἵνα ὁ νοῦς διὰ τοῦ ὁρᾶν ἀναπλερωθῇ. οὐ γὰρ εἰκόνι Φθαρτῇ Φθαρτοῦ ἄνθρωπος προσκυνοῦμεν· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἠξίωσεν ἀτρέπλως γενέσθαι ἄνθρωπος, ποιοῦμεν αὐτοῦ εἰκόνα, ὡς ἀνθρώπς, καίπερ εἰδότες αὐτὸν Φύσει Θεὸν ὄντα. οὐχὶ αὐτλὼ ὃν Θεὸν τλὼ εἰκόνα λέγομεν, ἀλλὰ Θεὸν εἰδότες τὸν ἐν τῇ εἰκόνι γραφέντα, οὗ τὸ ὁμοίωμα ἔχει ἡ εἰκών. (2)

(1) Ὁ Πλάτων καὶ οἱ Πλατωνικοί. παρὰ Ἐπιφαν. αἱρέσ. 4. ἀπὸ Ἐλλωισ.
(2) Οὐδὲ εὕρηται ἐν τοῖς ἑκδεδομέν. οὐδ' ἔοικε τῶν τοῦ Κυρίλλς.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἄλλο προσκυνεῖν, καὶ ἄλλο λατρεύειν. ὁ μὲν γὰρ ἐξ ὅλης ψυχῆς δουλεύων τούτοις, οὐ μόνον προσκυνεῖ, ἀλλὰ καὶ λατρεύει· ὁ δὲ καθυποκρινόμενος, καὶ διὰ τὰ ἔθνη ποιῶν, οὐ λατρεύει μὲν, προσκυνεῖ δέ. εὑρήσεις δὲ τοιούτους ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς χαριζομένους γυναιξὶ, καὶ εἴδωλα προσκυνοῦντας.

Ἐγὼ γάρ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου, Θεὸς ζηλωτὴς, ἀποδιδοὺς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεὰν τοῖς μισοῦσί με.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸ, Θεὸς ζηλωτὴς, τὶ
» σημαίνει; Ὁ νόμος τάξιν ἐπεῖχεν ἀνδρὸς,
ὁ δὲ λαὸς γυναικός. καὶ τοῦτο ἡμᾶς ἐδί-
δαξεν ὁ δεσπότης Θεὸς, διὰ μὲν Ἡσαΐου,
Ἡσ. 50. 1. » λέγων· ποῖον τοῦτο τὸ βιβλίον τοῦ ἀποστα-
Ἱερ. 3. 20, 1. σίου τῆς μητρὸς ὑμῶν; διὰ δὲ Ἱερεμίου, κα-
» θὼς ἀθετεῖ γυνὴ εἰς τὸν συνόντα αὐτῇ,
» οὕτως ἠθέτησεν εἰς ἐμὲ ὁ οἶκος Ἰσραὴλ, καὶ
» ὁ οἶκος Ἰούδα, λέγει Κύριος. καὶ πάλιν·
» ἐὰν ἀποστείλῃ ἀνὴρ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ
» πορευθεῖσα γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ, μὴ ἀνα-
» κάμπτουσα ἀνακάμψει πρὸς αὐτὸν ἔτι;
» οὐ μιαινομένη μιανθήσεται ἡ γυνὴ ἐκείνη;
» σὺ δὲ ἐξεπόρνευσας εἰς ποιμένας πολλοὺς,
» ἀνέκαμπτες πρός με, λέγει Κύριος. καὶ ὁ
Ῥωμ. 7. 1, 2, 3, 4. Ἀπόστολος δέφησιν, ὅτι ὁ νόμος κυριεύει
» τοῦ ἀνθρώπου ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ. ἡ γὰρ
» ὕπανδρος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νό-
» μῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, κατήργηται
» ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρὸς, τοῦ μὴ εἶναι αὐ-
» τὴν μοιχαλίδα, γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ.
» οὕτω καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ διὰ
» τοῦ σώματος [τοῦ Χριστοῦ,] εἰς τὸ γενέσθαι
» ὑμᾶς ἑτέρῳ τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι. τούτου
χάριν Θεὸν ζηλωτὴν ἑαυτὸν ὀνομάζει, τοῖς
ἀνθρωπίνοις μὲν κεχρημένος ὀνόμασι, δε-
διττόμενος δὲ αὐτοὺς, καὶ σωφρονεῖν ἀναγ-
κάζων. ὥσπερ γὰρ ἀνὴρ ῥάθυμον ἔχων
γυναῖκα παραινῶν αὐτῇ λέγει, ζηλώτυ-
πός εἰμι, οὐ δύναμαι βλέπειν ἄλλῳ σε προσ-
διαλεγομένην ἀνδρί· οὕτως ὁ δεσπότης Θεὸς
τῆς δεισιδαιμονίας αὐτοὺς ἀπαλλάξαι βου-
λόμενος, οὐ μόνον ζηλωτὴν ἑαυτὸν, ἀλλὰ
Δευτ. 4. 24. καὶ πῦρ καταναλίσκον ἐκάλεσεν. ὅτι δὲ
φιλοστοργίας ὁ τοιοῦτος ζῆλος, αὐτὸς τοῦτο
δεδήλωκεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἰεζεκιὴλ εἰπών·
Ἰεζ. 16. 42. [διὰ τοῦτο ἀποστήσεται ὁ ζῆλός μου ἀπὸ σοῦ·
τουτέστιν, ὅτε ἠγάπων,] ἐχρώμην τῷ ζή-
λῳ, ἀπωσάμενος δέσε, καὶ τὸν ζῆλον
ἔσβεσα. τοῦτο καὶ δι' ἑτέρου Προφήτου δε-
Ὡσ. 4. 14. δήλωκεν, εἰπών· οὐκ ἐπισκέψομαι τὰς θυ-
» θατέρας σου ὅταν πορνεύσωσι, καὶ ἐπὶ τὰς
» νύμφας ὑμῶν ὅταν μοιχεύσωσιν. ἀγάπης
τοίνυν ὁ ζῆλος δηλωτικός.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πῶς τὸ δίκαιον σώζε-
ται, τῶν παίδων ὑπὲρ τῶν πατέρων κολα-
ζομένων; Μείζους αἱ ἀπειλαὶ τῶν κολά-
σεων παρὰ τῷ δεσπότῃ Θεῷ. καὶ τοῦτο
ῥᾴδιον μαθεῖν παρὰ τῆς θείας Γραφῆς.
Γεν. 17. 14. πᾶς γάρ φησιν ἀπερίτμητος ἄρσην, ὃς
» οὐ περιτμηθήσεται τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ,

A» ἐξολοθρευθήσεται. ἀλλ' ἔστιν εὑρεῖν τοὺς
μὲν περιτετμημένους ἐν τῇ ἐρήμῳ, διαφό-
ρως ἀναιρεθέντας· τοὺς δὲ ἀπεριτμήτους
μεμενηκότας, τῆς τῶν προγόνων ἐπαγγε-
λίας τετυχηκότας. τούτους γὰρ ἐν Γαλ-
γάλοις Ἰησοῦς περιέτεμεν. οὕτω ταῖς ἐχού-
σαις ζύμην οἰκίαις πανωλεθρίαν ἠπείλη-
σεν, ἀλλ' οὐκ ἐπήγαγε τὴν τιμωρίαν κατὰ
τὴν ἀπειλήν. καὶ ἐνταῦθα τοίνυν, ὡς φι-
λοπαιδείας πεφροντικότας δεδίττεται ταῖς
B» ἀπειλαῖς, καίφησιν· ἀποδιδοὺς ἁμαρτίας
» πατέρων ἐπὶ τέκνα, ἐπὶ τρίτην καὶ τε-
» τάρτην γενεὰν τοῖς μισοῦσί με. ὅτι γὰρ
γυμνῷ προσέχειν τῷ γράμματι δυσσεβὲς,
αὐτὸς ὁ Θεὸς διδάσκει τἀναντία νομοθε-
» τῶν· οὐκ ἀποθανοῦνται γάρ φησι παῖδες Δευτ. 24. 16.
» ὑπὲρ πατέρων, οὐδὲ πατέρες ὑπὲρ παίδων·
» ἀλλ' ἕκαστος ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀποθα-
» νεῖται. καὶ διὰ τοῦ προφήτου Ἰεζεκιὴλ φη-
» σι, τὶς ὑμῖν ἡ παραβολὴ αὕτη λεγόντων, Ἰεζ. 18. 2, 3, 4.
Γ» οἱ πατέρες ἔφαγον ὄμφακα, καὶ οἱ ὀδόν-
» τες τῶν τέκνων ἡμωδίασαν; ζῶ ἐγὼ λέγει
» Κύριος, εἰ ἔσται ἡ παραβολὴ αὕτη, ἀλλὰ
» τῶν φαγόντων τὸν ὄμφακα καὶ οἱ ὀδόντες
» αἱμωδιάσουσιν. ὅτι πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἐμαί-
εισι. καὶ τὰ ἑξῆς δὲ τὴν αὐτὴν ἔχει διά-
νοιαν. ἐγὼ δὲ οἶμαι μᾶλλον τὴν θείαν
φιλανθρωπίαν ἐμφαίνειν τὴν ἀπειλήν.
» πρόσκειται γὰρ, τοῖς μισοῦσί με; τουτέστι
μακροθυμῶ τοῖς πατράσιν ἡμαρτηκόσι,
Δ μακροθυμῶ καὶ παισίν. εἰ δὲ οἱ ἔκγονοι καὶ
ἀπέκγονοι τὴν τῶν πατέρων καὶ προγό-
νων ζηλώσαιεν πονηρίαν, ἐπάξω τὴν τι-
μωρίαν. ἡ δὲ τῶν προγόνων εὐσέβεια, μέ-
χρι πολλοῦ τῷ γένει προξενήσει τὴν σωτη-
» ρίαν. ποιῶν γάρ φησιν ἔλεος εἰς χιλιά-
» δας καὶ μυριάδας τοῖς ἀγαπῶσί με, καὶ
» τοῖς φυλάττουσι τὰ προστάγματά μου. εὕροι
δ' ἄν τις κἀν τῇ ἱστορίᾳ τὴν τῶν θείων λο-
» γίων ἀλήθειαν. πέμπτῃ γὰρ γενεᾷ, φη- Ἐξόδ. 13. 18.
E» σὶν, ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου.
ἀλλὰ τοῖς τῶν Αἰγυπτίων ἐν Αἰγύπτῳ δεδου-
λευκότες Θεοῖς, οὐκ ἔτισαν δίκας οὔτε οἱ
πατέρες αὐτῶν, οὔτε οἱ προπάτορες. αὐ-
τοὶ δὲ ζηλώσαντες τὴν ἐκείνων ἀσέβειαν,
ἐκολάσθησαν· ὡς μετὰ τοσαύτην εὐεργε-
σίαν, καὶ τὰ μυρία θαύματα τὴν ἀσέ-
βειαν οὐκ ἐκπτύσαντες. οἱ δὲ τούτων παῖδες
τὸν σωτῆρα Θεὸν ἠγαπηκότες, τῆς προ-
γονικῆς ἀπήλαυσαν ὑποσχέσεως. καὶ ὁρῶ-
Z μεν τὸ ἀψευδὲς τῆς πρὸς τοὺς πατριάρ-
χας γεγενημένης ἐπαγγελίας. τὰ γὰρ
ἔθνη διὰ τοῦ σπέρματος Ἀβραὰμ τῆς εὐλο-
γίας τετύχηκεν. ἐπειδὴ τοίνυν τὸν μόσχον
ἔμελλον προσκυνεῖν, τὴν τιμωρίαν προα-
πειλεῖ.

ΔΙΩΔΩΡΟΥ. Πῶς τοῦτο τὸ ζήτημα λύ-
σωμεν; Ὁ Ἰσραὴλ τετάρτῃ γενεᾷ ἐξῆλ-
θεν ἐξ Αἰγύπτου· τὴν δὲ εἰδωλολατρείαν
ἀπὸ τρίτης γενεᾶς ἤρξαντο νοσεῖν. ἐπειδὴ
H δὲ ἔμελλον μοσχοποιεῖν ἐν τῇ ἐρήμῳ, προα-
πειλεῖ καὶ μαρτύρεται, μονονουχὶ λέγων·
εἰδωλολατρήσατε ἐν Αἰγύπτῳ, τῆς μὲν
ἐπιμιξίας ὑμᾶς ἀπαιτούσης, τῆς δὲ ἀντι-
σπώσης ὑμᾶς ὠφελείας οὐκ οὔσης. νῦν ἐχω-

ρίαθητε τῶν πλανώντων, ἐθεάσαθε θαύματα κατ' Αἴγυπλίων. εἰ ἔν καὶ μετὰ ταῦτα εἰδωλολατρήσετε, τὰς τῶν πατέρων ὑμῶν ἁμαρτίας ὑμῖν ἐπαγάγω, ἃ τὰς τιμωρίας. ἃδὲ γὰρ ὧν ἥμαρτον ἐκεῖνοι δίκας ἐκλίσατε· ἀλλὰ μετὰ τοσαύτλω σύεργεσίαν τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένοντες, δικαίαν ὑΦέξετε δίκλω· ἐπεὶ μηδὲ χρὴ συΓγνῶναγ ὑμῖν, ὡς
» ἐκείνοις. ἀχᾶν τὸ, ἀποδιδὰς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, ἃ γενικῆς ἐςὶ νομοθεσίας, ἀλλὰ μερικῆς, τοῖς ἐξελθᾶσιν ἐκ τῆς Αἰγύπλα ῥηθείσης τε καὶ ἐπαχθείσης.
» τὸ δὲ, ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας τοῖς ἀγαπῶσί με, γενικῆς τε καὶ διηνεκᾶς ἐςὶ τοῖς ἀγαπῶσιν, ἃ τοῖς μισᾶσιν, ὃν ἠγάπησαν οἱ πατέρες. ὥσε καὶ ἡ ἁμαρτία τῶν πατέρων ἀποδίδοταγ τοῖς τέκνοις τοῖς διαδεξαμενίοις αὐτλὼ, καὶ τὸ παρὰ Θεᾶ ἔλεος τοῖς υἱοῖς τῶν ἠγαπηκότων αὐτὸν, ὡς καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔδει γὰρ ἔδει σκληροῖς καταπλοεῖσθαγ δείμασι τὰς ἀνεξίτηλον μέλλοντας ποιεῖσθαγ τλὼ ςόλλω. τοιγάρτοι καὶ ζηλωτλὼ ἑαυτὸν ὀνομάζει Θεὸν, καὶ ἁμαρτίας πατέρων ἐπιλιθέντα τοῖς ἐξ αὐτῶν, εἰ κατ' ἐκείνας ἔλοιντο βιᾶν, καὶ προγονικοῖς ἁμιλᾶσθαγ κακοῖς. ἃ γάρ πα Φαμὲν, ὡς τοῖς γε ὅλως ἃδὲν πεπλημμεληκόσιν αἱ τῶν πατέρων ἐγκατασκήπλασιν ἁμαρτίαγ, καί τοι διαῤῥήδλω ἀνακεκραγό-
Δϐτ. 24. 16. τος τᾶ Θεᾶ· ἃκ ἀποθανᾶνταγ πατέρες
» ὑπὲρ τέκνων, ἃδὲ τέκνα ὑπὲρ πατέρων.
» ἕκασος τῇ αὐτᾶ ἁμαρτίᾳ ἀποθανεῖταγ· ἀλλ' εἰ ταῖς τῶν πατέρων ἔποιντο γνώμαις οἱ ἐξ αὐτῶν, καὶ προγονικῆς δυσεβείας ἔσοιντο ζηλωταὶ, παρατείνει πα τάχα καὶ εἰς αὐτὰς ὁ θυμός· κᾆν εἰ γένοιτό πως ἐξ ἐμΦύτα Φιλανθρωπίας ἀνεῖναγ τοῖς πρώτοις τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν, ἃς καὶ κολάζεσθαγ δεῖν· ἀλλ' ἔν γε ὀψὲ τοῖς δϐτέροις, ἢ γᾶν τοῖς τρίτοις ἐπάγει τλὼ εἰ ἀρχαῖς τῷ βεβήλῳ γένει πρέπασάν τε καὶ ὀφειλομένω ὀργλώ. (1) τᾶτο νενοήκασιν ἃκ ὀρθῶς τῶν Ἰϐδαίων οἱ δῆμοι· ᾤοντο γὰρ εἶναγ Θεὸν σκληρὸν, καὶ μακρὸν εἰς ὀργάς· ὥσπερ οἱ ἀπὸ τῶν αἱρέσεων. καὶ γᾶν αὐτόγε τᾶτο διαγελῶντες, ἔΦασκον· οἱ
Ἰϛ. 18. 2, 3, πατέρες ἔΦαγον ὄμΦακα, καὶ οἱ ὀδόντες
4. » τῶν τέκνων ἡμωδίασαν. ταύτῃ τοι ὁ Θεός-
» Φησι τῷ προΦήτῃ Ἰεζεκιήλ· υἱὲ ἀνθρώπα,
» τὶ ὑμῖν ἡ παραβολὴ αὕτη εἰ Ἰσραὴλ, λέ-
» γοντες, οἱ πατέρες ἔΦαγον ὄμΦακα, καὶ
» οἱ ὀδόντες τῶν τέκνων ἡμωδίασαν; ζῶ ἐγὼ
» λέγει Κύριος, ὅτι ἃ μὴ γένηταγ ἡ παραβολὴ αὕτη· ὅτι πᾶσαγ αἱ ψυχαὶ ἐμαί εἰσιν, ὃν τρόπον ἡ ψυχὴ τᾶ πατρὸς, ἅτω καὶ τᾶ υἱᾶ, ἐμαί εἰσι. ψυχὴ ἡ ἁμαρτάνασα, αὕτη ἀποθανεῖται. ὁ δὲ υἱὸς ἃ μὴ λήψεταγ τλὼ ἁμαρτίαν τᾶ πατρὸς αὐτᾶ. πῶς γάρ ἐςι μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ ἀληθινὸς ὁ τῶν ὅλων δεσπότης, εἰ μὴ ἀνήσιν ἁμαρτίας, καὶ καθαρίζει τὸν ἔνοχον, παρατείνει δὲ μᾶλλον τλὼ ἀγανάκτησιν ἐπὶ τρίτλω καὶ τετάρτλω γενεάν; τάχα εἰ μήτις μεταξὺ παρεισβάλλασα μετάγνωσις ἀνακόψει τλὼ ὀργλώ. ἀλλ' εἰ μὴ τᾶτο γένηταγ τυχόν· οἱ δὲ ἐκ τᾶ πρώτα τρίτοι τε καὶ τέταρτοι τοῖς ἴσοιστε καὶ χείροσιν ἀναλοῖσν κακοῖς, καὶ προγονικῆς δυσεβείας σὑρίσκοιντο μιμηταὶ, τότε δὴ τᾶτε λοιπὸν ἐπάγει τὰς δίκας, ἀποχρῶσαν τῷ γένει τλὼ ἐπὶ τοῖς ἤδη παροχηκόσιν ἀνεξικακίαν ἐπιδιδάς.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ἡμαρτέτις, καὶ μακροθύμως τᾶτον λῦεγκεν ὁ Θεὸς, τλῷ μετάνοιαν αὐτᾶ, καὶ τλὼ ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολλὼ ἐκδεχόμενος. μὴ μεταβαλλόμενος δὲ ἅτος, σωαπῆλθε τῇ ἀσεβείᾳ, τοῖς μέλλασι δικασηρίοις παραπεμΦθείς· ὅτε τὸ πρὸς ἀξίαν ἑκάςῳ τοῖς ὀρθοτάτοις τᾶ Θεᾶ ζυγοῖς ἀντιδίδοταγ. εἶτα τὸ τᾶ πατρὸς τᾶτα παιδίον τῆς πατρῴας ἁμαρτίας κατόπιν ἐβάδισε, καὶ παραπλησίως ὑπεξῆλθε τὸν βίον. τότε λοιπὸν ὁ ἐκ τᾶτα γεννηθεὶς, πατρώζει καὶ αὐτὸς τλὼ ἁμαρτίαν. ὁ μακρόθυμος τλὼ πρόνοιαν ἐπιδείκνυταγ κᾆν τῷ παρόντι, τὸ πρὸς ἀξίαν αὐτῷ ἀποδιδάς. ὅπερ ἐκομίσατο ἂν καὶ ὁ τᾶτα πατὴρ, εἰ μή γε τὰ τῆς μακροθυμίας ἐνεδαψιλϐσατο μέτρα, λόγοις οἷς οἶδεν ὁ ἐν σοΦίᾳ ταῦτα οἰκονομῶν. πολλάκις γὰρ τῇ χρησότητι καὶ τλὼ τρίτλω γενεᾶν ὑπερβὰς, ἐπὶ τλὼ τετάρτλω τλὼ τῆς ἀνταποδώσεως ἤνεγκε ψῆΦον. διὰ τᾶτο
» ἃχ ἁπλῶς, ἐπὶ τρίτλω καὶ τετάρτλω γε-
» νεᾶν, ἀλλὰ προσέθειταγ, τοῖς μισᾶσί με· ἵνα δειχθῇ σαΦῶς, ὡς διὰ τὸ οἰκεῖον μῖσος, ὅπερ ἐμίσαν Θεὸν, καὶ ἃ διὰ τὸ τῶν πατέρων καταδικάζονταγ, εἰ καὶ ἐκείνας ἐζήλωσαν. ὅτι δὲ τᾶτο ἅτως ἔχει, κᾆν τῷ Δευτερονομίῳ παρέσησεν ὁ Μωσῆς,
Δϐτ. 24. 16. λέγων· ἃκ ἀποθανᾶνταγ πατέρες ὑπὲρ
» τέκνων, καὶ υἱοὶ ἃκ ἀποθανᾶνταγ ὑπὲρ
» πατέρων· ἕκασος τῇ ἑαυτᾶ ἁμαρτίᾳ ἀποθανεῖταγ.

» ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ γὰρ εἰρημένον, ἐγὼ
» Θεὸς ζηλωτὴς, ἀποδιδὰς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, νοητέον, ἃχ ὡς τῶν τέκνων ὑπὲρ τῶν πατρῴων ἁμαρτημάτων δίκας ἀποτινυμένων, ἀλλ' ἐκ τῶν αὐτοῖς πλημμελημένων, ὅταν πατρώζῃ τλὼ ἁμαρτίαν καὶ διώκῃ καὶ μιμῆταγ τλὼ τῶν γονέων ἀσέβειαν· καὶ ἦ τέκνα ὡς ἀληθῶς ἐκείνων, διὰ τλὼ τῆς κακίας ὁμοίωσιν. ἅτω γὰρ ἔθος ἡμῖν ἐπὶ τῶν μιμημένων τλὼ πατρῴαν πονηρίαν λέγειν· ἀληθῶς ὁ δεῖνα τέκνον ἐςὶ τᾶ πατρός. διὸ καὶ ὁ Κύ-
» ριος, ἃχ ἁπλῶς εἶπεν, ἀποδιδὰς ἁμαρ-
» τίας ἐπὶ τέκνα ἐπὶ τρίτλω καὶ τετάρτλω
» γενεὰν, ἀλλὰ προσέθηκε, τοῖς μισᾶσί με· τᾶτέσιν, ὅταν τῷ εἰς Θεὸν μίσει τῶν πατέρων ἀκολϐθήσωσιν. ἐνίοτε γὰρ ἐπὶ μιάντινων, ἀναβάλλεταγ τλὼ δίκλω, καὶ ἃκ ἐπάγει

(1) Τὰ μὰ ἄχρι τᾶδε κεῖταγ ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 174. τὰ δὲ ἑπόμενα ἐν Τόμῳ 4. σελ. 593. ἀλλὰ πλατύτερον, καὶ ἄλλως ἔχοντα.

ἐπάγει τῳ τιμωρίαν, μνώμενος αὐτῶν τῳ μετάνοιαν· ἵνα ἢ βελτίες γένωνται μεταμελόμενοι, ἢ εἰ μὴ τᾶτο, μετὰ τὸν τῇδε βίον ταῖς μελλούσαις ταμιεύθωσι κολάσεσιν. ἐπὶ δέ τινων, τῶν ἐξ ἐκείνων ἴσως, ἢ τῶν μετέπειτα πολλάκις τῆς αὐτῶν ἀσεβείας ἀντεχομένων, ἐπιφέρει τῳ δικαίαν ὀργῳ, τῳ πρόνοιαν ἐνδεικνύμενος, καὶ ἄλλως παιδεύων ἐκ τᾶ παραδείγματος. ἰᾧεγκεν ἂν καὶ ἐπὶ τὰς πατέρας αὐτῶν, εἴγε κἀκείνας ἐνταῦθα κολάζειν ἔκρινε, καὶ μὴ ταῖς μελλούσαις αὐτὰς δίκαις ἐτήρησε, μηδὲ τῇ τῆς τιμωρίας ἀναβολῇ μεταμαθόντας εὐσεβεῖν. ἅτω δοκεῖ τὰ τέκνα τὰς τῶν πατέρων δίκας ἐκλινύειν. καὶ ταῦτα ὑπὲρ τῶν οἰκείων ἁμαρτιῶν, ἐν οἷς ἐμιμήσαντο τὰς τεκόντας, τὰς ἐνθυμίας ὑπέχοντα.

» ΑΚΑΚΙΟΥ. Ζηλωτὴς ἀποδιδὰς ἁμαρ-
» τίας πατέρων ἐπὶ τέκνα ἕως τριτης καὶ
» τετάρτης γενεᾶς. Δόξει ἐναντίον εἶναι
Δευτ. 24. 16. τάτῳ τὸ, ἐκ ἀποθανεῖνται πατέρες ὑπὲρ
» υἱῶν, καὶ υἱοὶ ἐκ ἀποθανεῖνται ὑπὲρ πατέ-
» ρων· ἕκασος τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτᾶ ἀποθανεῖ-
» ται. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἐν τῷ Ἰεζεκιὴλ πρὸς
Ἰεζ. 18. 2. » τὰς λέγοντας, οἱ πατέρες ἔφαγον ὄμφα-
» κα, καὶ οἱ ὀδόντες τῶν τέκνων ἀμωδιάσασιν. ἀλλ' ἐκ ἔστιν ἐναντία, εἰ σαφῶς
» νοηθείη αὐτό τε τὸ, ἀποδιδὰς ἁμαρτίας
» πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ τὸ, ἐκ ἀποθα-
» νεῖνται πατέρες ὑπὲρ υἱῶν, καὶ τὸ πρὸς
» τὰς λέγοντας, οἱ πατέρες ἔφαγον ὄμφα-
» κα, καὶ τὰ ἑξῆς. πρῶτον μὲν ἂν παρά-
» θες τὸ, ἀποδιδὰς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ
Ἱερ. 2. 30. » τέκνα τῷ, μάτην ἐπάταξα τὰ τέκνα
» ὑμῶν, παιδείαν ἐκ ἐδέξασθε· δι' ἃ τάχα
» τὸν κοινὸν τᾶτον παρίσησι θάνατον, ὃν
» ἀποσέλλει ποτὲ τοῖς τέκνοις τῶν ἁμαρτη-
» σάντων πατέρων· ἔτιγε πρὸς παιδείαν,
» αὐτῶν τελευτώντων, ἀλλὰ πρὸς τὸ τιμω-
» ρήσασθαι τὰς γονεῖς. διὸ, ἐπὶ τρίτῳ καὶ
» τετάρτῳ γενεὰν, εἶπεν. ἕως γὰρ τᾶτων
» παρεκλίνει ποτὲ ὁ τῶν ἀνθρώπων χρό-
Ἰώβ. 42. 16. νος, ὥσπερ περὶ τᾶ Ἰὼβ εἴρηκε· καὶ εἶδεν
» υἱὰς ἕως τετάρτης γενεᾶς. τὸ δὲ, καὶ
» ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας σημειώσῃ, ὅτι
» ἐκ εἶπε τοῖς τέκνοις τῶν ἀγαπώντων με,
» ἀλλ' αὐτοῖς τοῖς ἀγαπῶσί με. δι' ἃ τὸ ἄπει-
» ρον παρίσησι τᾷ χρόνῳ, ἐν ᾧ καὶ μετὰ
» τῳ ἐνθένδε ἀπαλλαγῳ ἡ τῷ Θεῷ ἀνακει-
» μένη ψυχὴ ἀνεξάλειπτον ἕξει τὸ παρὰ τᾶ
» Θεᾶ ἔλεος. δοκεῖ δὲ ἀντικεῖσθαι τὸ ὑπὸ τᾶ
Ἱερ. 32. 18. Ἱερεμίᾳ εἰρημένον ἅτως· ἀποδιδὰς ἁμαρ-
» τίας πατέρων εἰς κόλπον τέκνων αὐτῶν
» μετ' αὐτάς. εἰ γὰρ μετ' αὐτὰς, ἐκ ἔτι
» διὰ τὸ αὐτὰς τιμωρεῖσθαι· ἐκτὸς εἰ μή τις
» ἐκλάβοιτο τὸ, μετ' αὐτὰς, ἐχὶ μετὰ τὸν

A θάνατον αὐτῶν, ἀλλὰ μετὰ τῳ προτέραν αὐτῶν τιμωρίαν, ἥτις ἰῷ πρὸ τῆς διὰ τῶν τέκνων. ὁ Διονύσιος (1) δὲ ἐν μιᾷ τῶν περὶ μετανοίας ἐπιστολῶν τροπικώτερον ἐξείληφε τὰ κατὰ τὰς τόπους. οἷον,
» ἀποδιδὰς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα,
» ἀντὶ τᾶ, ἀποδιδὰς τὰς τιμωρίας τῶν προ-
» τέρων ἁμαρτιῶν ἐπὶ τὰς δευτέρας. περὶ
» δὲ τᾶ, ἐκ ἀποθανεῖνται πατέρες ὑπὲρ Δευτ. 24. 16.
» υἱῶν, λελέον, ὅτι ὁ νομοθετῶν, καὶ μά-
B λισα Θεὸς, ἑτέροις νομοθετεῖ, καὶ ἐχ ἑαυτῷ· ἐπεὶ μηδὲ ὁμοίως ἀνθρώποις πο-
» λιτεύεται. πῶς γὰρ τὸ, ἐ ποιήσεις σεαυ-
» τῷ εἴδωλον, ἑαυτῷ ἐνομοθέτει, ἅτε τῶν
» ὅλων αὐτὸς ὢν Θεός; ἢ τὸ, ἐ πορνεύσεις,
» ἄσαρκος ὢν καὶ ἀσώματος; ἢ τὸ, ἐ κλέ-
ψεις, τῶν πάντων Κύριος ὑπάρχων; διὸ
» καὶ τὸ, ἐκ ἀποθανεῖνται, παρ' ἀνθρώποις
νομοθετεῖ, διὰ τὸ τὰ ἐν ποσὶ μόνα οἷός τε
εἶναι κρίνειν, ἐ μὴν καὶ παρ' αὐτῷ. ὃς
Γ πάντων οἶδε μόνος καὶ τὰς διανοίας, καὶ
τὰς αἰτίας, δι' ἃς ἀποκλείνει οἷς βάλεται,
κἂν μὴ ἁμάρτωσι, καὶ ζωοποιεῖ ὁμοίως.
» ὡς εἰκότως ἂν περὶ αὐτᾶ εἰρῆσθαι, τὰ κρί- Ψαλ. 35. 6.
» ματά σε ἄβυσσος πολλὴ, καὶ ἑξῆς. περὶ
δὲ τῶν ἐν τῷ Ἰεζεκιὴλ εἰρημένων, λελέον,
ὅτι ἐ περὶ κοινᾶ θανάτε λέγει, ἐδὲ περὶ
κοινῆς ζωῆς· ἀλλὰ θάνατον, ὃν ἀποθνή-
σκσι τῷ Θεῷ οἱ ἁμαρτάνοντες. περὶ ἕ
» φησὶ, θάνατος ἁμαρτωλῶν πονηρός. εἰ Ψαλ. 33. 21.
Δ γὰρ περὶ τᾶ κοινᾶ θανάτε, ἢ τῆς κοινῆς
ζωῆς ὁ λόγος ἰῷ τῷ Προφήτῃ, ἐναντίον
» ἂν εἴη τὸ εἰρημένον ἀλλαχᾶ· ἵνα τί δὲ Ἰώβ. 21. 7.
» ἀσεβεῖς ζῶσι, πεπαλαίωνται δὲ ἐν πλά-
τῳ; τὸ δὲ αὐτὸ ἄτοπον ἔσαι καὶ ἐπὶ τᾶ
» θανάτε τῶν ἁγίων· ἐπειδὴ, ἐλιθάθη- Ἑβρ. 11. 37.
» σαν, ἐπρίσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέ-
» θανον. ζητήσεις καὶ περὶ τᾶ, καὶ ὑμεῖς Ματθ. 23. 32,
» ἐπληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν· 36.
» καὶ, ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τῳ γενεὰν
E» ταύτῳ· καὶ, ὅπω γὰρ ἀναπεπλήρωνται Γεν. 15. 16.
» αἱ ἁμαρτίαι τῶν Ἀμορραίων. καὶ μήποτε
ἅτω δεῖ ἀκούειν καὶ ταῦτα; οἷον, οἱ μὲν
πατέρες ὑμῶν εἰ καὶ ἥμαρτον, ὦ Ἰσραη-
λῖται· οἷον, Κάϊν φονεύσας τὸν ἀδελφὸν
Ἄβελ, καὶ Ἀμὼς τὸν Ζαχαρίαν· ἀλλ' ἐκ
ἐπὶ τὸ πέρας τῶν ἁμαρτημάτων ἦλθον,
ἐδὲ τὸ μέτρον ἀνεπλήρωσαν, τᾶτέσι τῷ
τὰς χεῖρας ἐπιβαλεῖν τῷ Χριστῷ, ὥσπερ
ὑμεῖς. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ περὶ τῶν Ἀμορ-
Z ραίων λεκτέον. κατασκευάσεις δὲ πῶς
πληρᾶται τὸ μέτρον τῶν ἁμαρτημάτων
ἀπὸ δείγματος. οἷον, νόμος ἐστὶ παλαιὸς
ἐν ἀγῶνι, τὸν τρὶς καταβαλλόμενον ὑπὸ
τᾶ ἀντιπάλε, τῳ τελείαν ἧτταν ἔχειν·
κἂν μὲν τὸ πρῶτον καταβληθῇ, ἡττήθη
μὲν, ἀλλ' ἐ τελείως· κἂν τὸ δεύτερον,
ὡσαύ-

» (1) Ὁ Ἀρεοπαγίτης ἐν τῇ πρὸς Δημόφιλον ἐπιστολῇ τάδε λέγει· ἢ τῳ διπλῷ ἁμαρτίαν, ὡς τὰ
» λόγια φησὶ, κατὰ τὰς ἀσεβᾶς ἁμαρτάνομεν· ἅπερ τοῖς τᾷ Ἀκακίε ἐ πάνυ σωφάσει. ἴσως ἦν Διονύσιον,
τὸν Κορίνθε φησὶ, τὸν περὶ τὸ 170 ἔτος ἀκμάσαντα (Φαβρίκ. ἐν βιβλ. 5. κεφ. 1. σελ. 191. τῆς Ἑλλη. βιβλιοθήκ.) καὶ διαφόρας ἐπιστολὰς συγγεγραφότα. ἐν αἷς καὶ τῳ τῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ παροικούσῃ Ἀμαστριν. ἐν ᾗ καὶ τὰς ἐξ οἵας δ' ἂν ἀποπλώσεως, εἴτε πλημμελείας, εἴτε μὴν αἱρετικῆς πλάνης ἐπιστρέφοντας, δεξιᾶσθαι προσάπτει, ὡς μαρτυρεῖ Εὐσέβιος ἐν τῷ 23. κεφ. τᾶ 4. περὶ Ἐκκλησιας. ἱστορ. βιβλ. ἢ τὸν Ἀλεξανδρείας (τὰ περὶ τάτε ῥήσεως ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς δε τῆς βίβλ.) καὶτοὶ γὰρ περὶ μετανοίας τοῖς Αἰγυπτίοις ἔγραψε.

ὡσαύτως· εἰ δὲ τὸ τρίτον, τελείως ἠτλήθη. ἅτως ἂν νομισέον καὶ πάσας τὰς γενεὰς, οἷον ἀθλητιώτινα εἶναι.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τίνα τοῦτο τὸ ῥητὸν οὐκ ἐτάραξεν; εἰ ἥμαρτε μὲν ὁ πατὴρ, ὁ δὲ υἱὸς καὶ ἡ τρίτη καὶ τετάρτη γενεὰ ἀπολαμβάνει τὴν ἁμαρτίαν. καὶ ἅτως ἐτάραξεν, ὡς τὰς μὲν κατηγορῆσαι καὶ τοῦ δεδωκότος τὰς νόμους Θεοῦ· τὰς δὲ οὐ κατηγορῆσαι μὲν, ἀληθῶς δὲ ἐλπίζειν τοιαῦτά τινα καὶ προσδοκᾶν, ὅτι τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν οἱ υἱοὶ ἀπολαμβάνουσιν. Ἰουδαῖοι ταῦτα νομίζουσιν, οὐκ ἀναπλάττοντες ἄλλον Θεόν. Σαμαρεῖς ταῦτα ὑπολαμβάνουσιν, ὡς καὶ αὐτοὶ δοξάζοντες μετεσχηκέναι τοῦ ἑνὸς Θεοῦ. οἱ ἀπὸ τῶν αἱρέσεων οὐκ ἀρεσκόμενοι τῷ ἀγαθὸν ἢ δίκαιον εἶναι Θεὸν δύνασθαι, τὸν ἀποδιδόντα ἁμαρτίας πατέρων εἰς κόλπον τέκνων αὐτῶν, λέγουσιν, ὅτι ὁ τοῦ νόμου Θεὸς οὐκ ἔστι δίκαιος, οὐκ ἔστιν ἀγαθὸς, ἀποδιδοὺς τὰ ἁμαρτήματα [τῶν πατέρων] ἐπὶ τοὺς υἱούς· ἀλλ' ἁπλῶς ἐστιν ἐκεῖνος μείζων Θεός. ὁ δὲ ἐκκλησιαστικὸς, ἅτε ὡς Ἰουδαῖος σωματικῶς ἀκούει τῶν λεγομένων, ἅτε ὡς αἱρετικὸς ἀναπλάσει ἄλλον, ἀλλ' ἔσηκεν ἀμφοτέρων μέσος, καὶ λέγει, καλῶς μὲν ταῦτα γεγράφθαι, οὐκ οἶδα δὲ τῶν γεγραμμένων τὸν νοῦν. ἀνατείνατε οὖν τὰς διανοίας πάντες, καὶ αἰτήσασθε τὸν Θεὸν, ἵνα ὑμῖν ἀποκαλύψῃ, ὡς ἀγαθός ἐστιν ὁ ἀποδιδοὺς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα. τίνες οἱ πατέρες; Φέρε τὰς Γραφὰς μάρτυρας. ἐξεταζέτω τὰ λόγια τὰ ἱερά· λέγει ὁ σωτὴρ καὶ Κύριος

Ἰωάν. 8. 44. Ἰησοῦς Χριστὸς τοῖς ἁμαρτάνουσιν, ὅτι ὑμεῖς
» ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ, καὶ τὰς
» ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν.
» ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἐστὶν ἀπ' ἀρχῆς,
» καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκεν. οὐκοῦν εἴ τις ἁμαρτάνει ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἁμάρτημα τοῦ διαβόλου ἔφθασεν ἐπὶ τὸν υἱόν. πλὴν ἐκεῖνός ἐστιν ὁ πρῶτος ἁμαρτωλὸς, ὁ ὑποβαλών μοι τὸ ἁμάρτημα· ἐγὼ [δέ] εἰμι ὁ δεύτερος ἁμαρτωλὸς, ὁ μὴ ἐκβαλὼν τὸ βλῆμα αὐτοῦ, ἀλλὰ παραδεξάμενος αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν·

Ἐφεσ. 6. 16. δέον με σὺν καθωπλισμένον τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔχοντα τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἵνα πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβεσθῇ ἐν τῷ θυρεῷ τῆς πίστεώς μου. ἐὰν οὖν ἁμαρτάνω, ποιῶ τὰ τοῦ διαβόλου βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν, ἵνα τόδε τὸ ἁμάρτημα, ἢ τόδε ποιήσω. πρῶτον παραδέχομαι αὐτοῦ τὸ βέλος, καὶ ὅταν παραδέξωμαι αὐτὸ, τότε καὶ αὐτὸν παραδέχομαι. καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ Ἰούδα τοῦτο γέγραπται, ὅτι οὐ πρῶτον εἰσῆλθεν ὁ Σατανᾶς εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ πρῶτον τοῦ διαβόλου βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν, ἵνα παραδῷ αὐτὸν Ἰούδας Σίμων ὁ Ἰσκαριώτης, εἶτα

Ἰωάν. 13. 27. » μετὰ τὸ ψωμίον εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν ὁ Σα-
» τανᾶς. οὐκοῦν ἔχω πατέρα, εἰ μὲν ἅγιός εἰμι, Θεόν· εἰ δὲ ἁμαρτωλός εἰμι, τὸν διάβολον ἔχω πατέρα· ἀλλὰ καὶ τὸν προσεχῶς ἐνεργήσαντα, φέρ' εἰπεῖν ἀντίχριστον,

A ἢ ἄγγελόντινα τοῦ διαβόλου, ἢ δαιμόνιον δὲ, ὃ τινὶ ἐνέργειαν παρεδεξάμην. καὶ ἁπαξαπλῶς εἰσί μοι πατέρες μυρίοι, ἐὰν γένωμαι ἁμαρτωλός· ὥσπερ πάλιν ἐὰν γένωμαι δίκαιος, πατήρ μου ἐστὶν ὁ Θεὸς, κα-
» θάπερ φησὶν ὁ Σωτήρ· τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' Ἰωάν. 13. 33.
» ὑμῶν εἰμί. καὶ πάλιν, θύγατερ ἡ πίστις σου Ματθ. 9. 22,
» σέσωκέ σε. καὶ πάλιν, τέκνον ἀφέωνταί σου 2.
» αἱ ἁμαρτίαι. ἅτως οἶδα καὶ ἄλλους πατέρας, κατὰ τὸ εἰρημένον τῷ Ἀβραάμ· σὺ
B» δὲ ἀπελεύσῃ πρὸς τοὺς πατέρας σου, οὐ πρὸς Γεν. 15. 15.
τοὺς κατὰ σάρκα πατέρας· οὐ γὰρ ἦσαν πιστοὶ, οὐκ ἦσαν ἅγιοι, ὡς δῆλον ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς γεγραμμένης περὶ αὐτῶν. εἰ γὰρ ἦν ἅγιος αὐτοῦ ὁ πατὴρ, οὐκ ἂν ἐλέγετο
» αὐτῷ, ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐκ τοῦ Γεν. 12. 1.
» οἴκου τοῦ πατρός σου. ἔχει γὰρ ὁ λόγος τὸ σωματικὸν, ἔχει καὶ τὸ πνευματικόν. εἰ νενόηκας τοὺς πατέρας, ὅρα λοιπὸν ὅ, τι ἀπολαμβάνεις σὺ ὁ παραδεξάμενος τὴν
Γ ἐνέργειαν, διὰ τὸ ἡμαρτηκέναι, γενόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ἥτινος τῶν ὑπ' αὐτὸν πνευμάτων. γενόμενος δὲ ἐκείνων υἱὸς, ἀπολαμβάνεις ἀπὸ ἀγαθοῦ Θεοῦ σε ἐπισκεπτομένου. οὐ γὰρ ἐπισκέπτεται τὸν πατέρα σου, ἀλλ' ἐπισκέπταί σε, καὶ λέγει σοι,
» ἄκουσον θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ Ψαλ. 44. 10.
» οὖς σου, καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου, καὶ τοῦ ἐξῆς. καὶ ἐπισκοπῶν σε, ἐκεῖνο τὸ ἁμάρτημα ὃ ὑπέβαλέ σοι ὁ διάβολος πατὴρ,
Δ ἀποδίδωσί σοι ὡς ἀγαθός. ἐπισκέπτεται γὰρ σε τὸν υἱὸν τοῦ πονηροῦ πατρὸς, τὰ
» ἁμαρτήματα ἀποδιδούς. ἐπισκέψομαι οὖν Ψαλ. 88. 32,
» τὴ ῥάβδῳ τὰς ἀνομίας ὑμῶν τῶν ἁγίων· 33.
» ἐπισκέψομαι δὲ καὶ τὴ μάστιξι τὰς ἀδι-
» κίας αὐτῶν. διὰ τί; ἵνα τὸ ἔλεός μου μὴ
» διασκεδάσω ἀπ' αὐτῶν. ὅτε γὰρ καταλίπῃ τινὰ, οὐκ ἔτι αὐτὸν ἅτε κολάζει, ἅτε μαστιγοῖ. μαστιγοῖ δὲ οὐ πάντας, ἀλλὰ πάν- Παροιμ. 3. 12.
» τα υἱὸν ὃν παραδέχεται Κύριος. καὶ λέγε-
Ε ται τῷ Προφήτῃ περὶ τῶν πάνυ ἁμαρ-
» τωλῶν, οὐκ ἐπισκέψομαι ἐπὶ τὰς θυγατέ- Ὡσ. 4. 14.
» ρας ὑμῶν ὅταν πορνεύσωσι, καὶ ἐπὶ τὰς
» νύμφας ὑμῶν ὅταν μοιχευθῶσι. τοσοῦτον χρόνον ὁ διάβολος ἁμαρτάνει ἀπὸ κλίσεως καὶ καταβολῆς κόσμου, καὶ ἅτε πῦρ, ἅτε μάστιξ. οὐ γὰρ ἄξιός ἐστι τῶν κολάσεων τῶν ἀπὸ Θεοῦ. οὐ γὰρ δύναται εἰπεῖν ὁ διάβο-
» λος, Κύριε μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, Ψαλ. 6. 1.
καὶ τοῦ ἐξῆς. ἕκαστος οὖν σωτικῶς ἑαυτῷ
Ζ ἁμαρτίαν, συχέσθω κολασθῆναι. καλὸν γὰρ τὸ μηδὲν ἄξιον κολάσεως πεποιηκέναι. εἰ δέτι ἄξιον κολάσεως ποιοῦμεν, ἅτω κολασθῶμεν, ὥστε οὐθαδε μὲν ἀπολαβεῖν, μετὰ δὲ ταῦτα εἰς [τοὺς] κόλπους Ἀβραὰμ ἀναπαύσασθαι.

ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ. Αἱ γὰρ αὐσηραὶ τιμωρίαι, τὰς ῥοώδεις τῶν κακῶν πολλάκις ἴσασιν ἐπιδρομὰς ἀνασέλλειν.

Η **ε. Καὶ ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας τοῖς ἀγαπῶσί με, καὶ τοῖς φυλάσσουσι τὰ προστάγματά μου.**

ΣΕΥΗ.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Πρόσεχε ἀκριβῶς, ὅτι τιὼ μὲν τιμωρίαν ἐπὶ τετάρτης γενεᾶς ἥπλωσε, τιὼ δὲ φιλανθρωπίαν εἰς χιλίας.

ζ. Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίε τᾶ Θεᾶσε ἐπὶ ματαίῳ· ἃ γὰρ μὴ καθαρίσῃ Κύριος τὸν λαμβάνοντα τὸ ὄνομα αὐτᾶ ἐπὶ ματαίῳ.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ὁ δεύτερος (1) δὲ ἐμιώνε λόγος, μὴ δεῖν λαμβάνειν, μηδὲ ἐπιφέρειν τὸ μεγαλεῖον κράτος τᾶ Θεᾶ, ὅπερ ἐσὶ τὸ ὄνομα· τᾶτο γὰρ μόνον ἐχώρην κὴ ἔτι νιῶ οἱ πολλοὶ μαθεῖν· μὴ φέρειν τάτε τιὼ ἐπίκλησιν ἐπὶ τὰ γεγητὰ καὶ μάταια. ἃ δὴ οἱ τεχνῖται τῶν ἀνθρώπων πεποίηκασι. καθ' ὧν ὁ Ὢν ἀπαγορεύει. ἐν ταυτότητι γὰρ ἀγεννήτῳ αὐτὸς μόνος.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. (2) Τᾶτό τινες ἔδρων ξύλοις τε καὶ λίθοις τιὼ τᾶ Θεᾶ κλῆσιν ἀναπλοντες, καὶ τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα κατακομίζοντες ἀμαθῶς εἰς ἀνθρωπίνης χειρὸς φιλοτέχνημά τε καὶ πόνον.

** ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Εἰ γὰρ ὅλως ἄξιος τυγχάνει τὶς ὀνομάσαι τὸν Θεὸν, ἀξιόπιστός ἐσι καὶ χωρὶς ὅρκε πιστωθῆναι. ὁ γὰρ πρὸς τὸ μεῖζον ἱκανὸς γενόμενος, πολλῷ πλέον πρὸς τὸ ἔλαττον γένοιτ' ἂν ἱκανός. εἰ δὲ μή ἐσιν ἀξιόπιστος χωρὶς ὅρκε πιστωθῆναι, ἀκ ἔσιν ἄρα ἄξιος ἁδὲ ὀνομάσαι τὸ ὄνομα Κυρίε.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐσιν, ἃ λήψῃ τὸ » ὄνομα Κυρίε τᾶ Θεᾶσε ἐπὶ ματαίῳ; Τινές φασιν ἀπαγορεύειν [τὸ ἐπιθεῖναι] τοῖς ματαίοις, [τᾶτέσι τοῖς] εἰδώλοις τιὼ τᾶ Θεᾶ προσηγορίαν· τινὲς δὲ, τὸ ὀμωμοκότα ψεύσασθαι. ἐγὼ δὲ οἶμαι, τὸν θεῖον παρακελεύεσθαι νόμον, δίχα διδασκαλίας, ἢ προσευχῆς, ἢ ἂν ἀναγκαίας τινὸς χρείας, τιὼ θείαν μὴ προφέρειν προσηγορίαν. καὶ γὰρ εἰώθασί τινες, καὶ παίζοντες, καὶ γελῶντες, προφέρειν ὡς ἔτυχε διὰ τῆς γλώττης τὸ σεβάσμιον ὄνομα. τᾶτο οἶμαι τὸν θεῖον νόμον ἀπαγορεύειν. εἰ γὰρ τιὼ πολυτελεσέραν ἑαυτῆτα ταῖς ἑορταῖς φυλάττειν εἰώθασιν οἱ πολλοὶ, πολλῷ μᾶλλον τὸ θεῖον ὄνομα προσευχαῖς καὶ διδασκαλίαις ἀφιερᾶν δίκαιον.

η. Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν σαβ-
θ. βάτων ἁγιάζειν αὐτήν. Ἓξ ἡμέρας ἐργᾷ, καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα-
ι. σε. Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, σάβ-
βατα Κυρίῳ τῷ Θεῷσε. ἃ ποιήσεις
γ ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον σὺ, καὶ ὁ υἱός σε, καὶ ἡ θυγάτηρ σε, καὶ ὁ παῖς σε, καὶ ἡ παιδίσκη σε, ὁ βῦς σε, καὶ τὸ ὑποζύγιόν σε, καὶ πᾶν κτῆνος, καὶ ὁ
ια. προσήλυτος ὁ παροικῶν ἐν σοί. Ἐν γὰρ ἓξ ἡμέραις ἐποίησε Κύριος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν
Δ καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, καὶ κατέπαυσεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ. διὰ τᾶτο εὐλόγησε Κύριος τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην, καὶ ἡγίασεν αὐτήν.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Τρίτος δέ ἐσι λόγος, ὁ μιώων γεγονέναι πρὸς τᾶ Θεᾶ τὸν κόσμον,

(1) Ἰσέον, ὅτι ἡ τᾶ Κλήματος τῆς δεκαλόγε διαίρεσις (ἡ σὺ τῷ 6. τρωμ.) ἤτοι ἐλλειπής ἐσιν, ἢ ἐλλειπὴς ἅμα τε καὶ ταῖς τῶν ἄλλων ἀσύμφωνος. εἰ μὲν γὰρ ὁ παρ' αὐτῷ δεύτερος λόγος, τρίτος ληφθῇ, καὶ ὁ τρίτος τέταρτος, ἐλλείπει μόνον αὐτῇ ἥτε δεύτερα περὶ τῶν εἰδώλων ἀπολῇ, καὶ ἡ περὶ ψευδομαρτυρίας ἀνάτη· εἰ δ' ὁ δεύτερος δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος τρίτος, καὶ ἡ ἀνομοιότης συμπαρομαρτεῖ τῇ ἐλλείψει. ὁ μὲν γὰρ Φίλων ὁ Ἑβραῖος. (σὺ τῷ περὶ τᾶ τὶς ὁ τῶν θείων πραγμ. κληρονομ. λόγ. σελ. 504.) ἕτω τιὼ δεκάλογον διεῖλε· Πρῶτός ἐσι θεσμὸς ὁ ἀναντιόμενος τῇ πολυθέῳ δόξῃ - - - Δεύτερος δὲ περὶ τᾶ μὴ θεοπλασεῖν τὰ μὴ αἴτια - - - Τρίτος δὲ ὁ περὶ ὀνόματος Κυρίε - - - Τέταρτος δὲ περὶ τῆς ἀειπαρθένε καὶ ἀμήτορος ἑβδομάδος - - - Πέμπτος δὲ ὁ περὶ γονέων τιμῆς - - - ἀπαγόρευσις μοιχείας, (προτάττει τᾶ φόνε τιὼ μοχείαν, ᾧ καὶ ὁ Κλήμης ἕπεται) Ἀνδροφονίας, Κλοπῆς, Ψευδομαρτυρίας, Ἐπιθυμίας. Ὁ δὲ Ἰώσηπος (σὺ τῷ 4. κεφ. τᾶ περὶ Ἰουδ. Ἀρχ. 3. βιβλ.) ἕτω· Διδάσκει μὲν ἓν ἡμᾶς ὁ Πρῶτος λόγος, ὅτι Θεός ἐσιν εἷς, καὶ τᾶτον σέβεσθαι μόνον· ὁ δὲ Δεύτερος κελεύει, μηδενὸς εἰκόνα ζώε ποιήσαντας προσκυνεῖν· ὁ Τρίτος δὲ, ἐπὶ μηδενὶ φαύλῳ τὸν Θεὸν ὀμνύειν· ὁ δὲ Τέταρτος, παρατηρεῖν τὰς ἑβδομάδας ἀναπαυομένες ἀπὸ παντὸς ἔργε· ὁ δὲ Πέμπτος, γονεῖς τιμᾶν· ὁ δὲ Ἕκτος, ἀποχέσθαι φόνε· ὁ δὲ Ἕβδομος, μὴ μοιχεύειν· ὁ δὲ Ὄγδοος, μὴ κλοπιὼ δρᾶν· ὁ δὲ Ἔνατος, μὴ ψευδομαρτυρεῖν· ὁ δὲ Δέκατος, μηδενὸς ἀλλοτρίε ἐπιθυμίαν λαμβάνειν. ὁ δὲ θεῖος Ἀθανάσιος (σὺ τῇ σωόψ. τῆς Γραφ.) ὁμοίως· Περιέχει δὲ τᾶτο τὸ βιβλίον - - - - καὶ τὰς σὺ πλαξὶ δέκα σύντολας ταύτας. Πρώτιω, ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σε· Δευτέραν, ἃ ποιήσεις σεαυτῷ εἴδωλον, ἁδὲ παντὸς ὁμοίωμα· Τρίτιω, ἃ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίε τᾶ Θεᾶ σε ἐπὶ ματαίῳ· Τετάρτιω, μνήσθητι τιὼ ἡμέραν τῶν σαββάτων· Πέμπτιω, τίμα τὸν πατέρα σε καὶ τιὼ μητέρα σε· Ἕκτιω, ἃ φονεύσεις· Ἑβδόμιω, ἃ μοιχεύσεις· Ὀγδόιω, ἃ κλέψεις· Ἐνάτιω, ἃ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τᾶ πλησίον σε μαρτυρίαν ψευδῆ· Δεκάτιω, ἃκ ἐπιθυμήσεις τιὼ γυναῖκα τᾶ πλησίον σε, ἁθ' ὅσα τῷ πλησίον σε ἐσί· ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, τοῖς δὲ τοῖς χρυσοῖς ἔπεσι.

Τὰς δὲ νόμας ἐχάραξε Θεὸς δέκα σὺ ποτε πλαξὶ
Λαϊνέαις, σὺ δέ μοι ἔγγραφε σῇ κραδίῃ.
Οὐ γνώσῃ Θεὸν ἄλλον, ἐπεὶ σέβας οἷον ἑνός γε.
Οὐ τήσεις ἴνδαλμα κανὸν, καὶ ἄπνοον εἰκώ.
Οὐ ποτε μαψιδίως μνήσῃ μεγάλοιο Θεοῖο.
Σάββατα πάντα φύλαξε μεταίρσια καὶ σκιόεντα.
Ὄλβιος, ᾧ τοκέεσι φέρῃς χάριν, ᾧ ἐπέοικε.
Φεύγειν ἀνδροφόνον παλάμης ἄγος, ἀλλοτρίης τε
Εὐνῆς· κλεπτοσυλίω τε κακόφρονα· μαρτυρίω τε
Ψευδῆ, ἀλλοτρίων τε πόθον, ἀσινθῆρα μόρσιο.

(2) Τῷ Νύσης ψευδῶς ἐπιγράφει ὁ κώδ.

κόσμου, καὶ δεδωκέναι ἀνάπαυσιν ἡμῖν τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, διὰ τὴν κατὰ τὸν βίον κακοπάθειαν. Θεὸς γὰρ ἄκμητός τε καὶ ἀπαθὴς, καὶ ἀπροσδεής. ἀναπαύλης δὲ ἡμεῖς οἱ σαρκοφορῆντες δεόμεθα. ἡ ἑβδόμη τοίνυν ἡμέρα, ἀνάπαυσις κηρύσσεται, ἀποχὴ κακῶν, ἑτοιμάζουσα τὴν ἀρχέγονον ἡμέραν, τὴν τῷ ὄντι ἀνάπαυσιν ἡμῶν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τὸ σάββατον τῇ ἀργίᾳ τετίμηκε; Φιλανθρωπίαν τὸν
» λαὸν ἐξεπαίδευσε. ἐπήγαγε γὰρ, ἵνα ἀνα-
» παύσηται ὁ παῖς σου, καὶ ἡ παιδίσκη σου, ὁ
» βοῦς σου, καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου, καὶ πᾶν κτῆ-
» νος, καὶ ὁ προσήλυτος ὁ παροικῶν ἐν σοί.

*ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ διατὶ μὴ ἐν ἄλλῃ ἡμέρᾳ τοῦτο γίνεσθαι προσέταξε; Τοῦτο ἄν τις εἶπε καὶ περὶ ἄλλης ἡμέρας, τί δήποτε ταύτῃ ἐξελέξατο, καὶ οὐχ ἑτέραν; εἶχε δὲ ὅμως αὕτη λόγον τινὰ, πᾶσαν δυνάμενον τὴν τῶν Ἰουδαίων ὠμότητα, τὸ τὸν τῶν ὅλων Θεὸν ἐν ἓξ ἡμέραις τὰ πάντα δημιουργῆσαι, ἐν δὲ τῇ ἑβδόμῃ μηδὲν ποιῆσαι, εὐλογίᾳ δὲ ταύτην τιμῆσαι. τοῦτο γὰρ
» ἔφη Μωϋσῆς, ὅτι ἐν ἓξ ἡμέραις ἐποίησε
» Κύριος ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ
» τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς,
» καὶ κατέπαυσεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ,
» καὶ ἡγίασεν αὐτήν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καταριθμίζει λοιπὸν τὰ ἀνθρώπινα, καὶ ὥσπερ τινὰ κανόνα πρὸς τὸ εὐθὺ τῆς ἁπάντων πολιτείας ὁρίζει τὸν νόμον. ἀπάσης δὲ ἡμᾶς ἐξίστησιν ἁμαρτίας, τὸν τῆς ἐν Χριστῷ δικαιοσύνης, καὶ πρόγε τῶν ἄλλων, καταση μαίνων καιρὸν καθ' ὃν ἡ τελειοτάτη λύτρωσις, καὶ ἡ τῆς Φαυλότητος καταφθορὰ, καὶ ἀναμόρφωσις εἰς τὸ ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ζωῆς ἀνακαινισμὸς τῆς ἐν ἁγιότητι καὶ Φιλοθείᾳ. τοι-
» γάρτοι Φησὶ, μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν
» σαββάτων ἁγιάζειν αὐτήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ σάββατον τελευταία τῆς ἑβδομάδος ὑπάρχον [ἡμέρα,] καλασημαίνει ἂν οἶμαί πως τὸν τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας καιρόν. ὃς πέφανε μὲν ἐπὶ σωτηρίᾳ, καὶ μονονουχὶ πρὸς αὐταῖς ἤδη ταῖς τοῦ παρόντος αἰῶνος δυσμαῖς. ἀρχὴ δὲ καὶ θύρα καὶ ὁδὸς ἡμῖν ἐγεγόνει εἰς ἀπόνιψιν ἁμαρτίας, εἰς ἐλευθερίαν καὶ ἄφεσιν, εἰς ἀφθαρσίαν [καὶ] εἰς ζωὴν, καὶ εἰς ἐλπίδα τὴν μέλλουσαν. πολυτρόπως δὲ ἡμῖν τὸν ἐν Χριστῷ νοούμενον σαββατισμὸν καὶ ἡ τῶν ἱερῶν γραμμάτων αἰνίττεται πίστις· ὁτὲ μὲν, τὴν ἐν αὐτῷ κατάληξιν, τὴν ὡς ἐξ ἁμαρτιῶν καταγράφουσα, καὶ τὴν ὅτι μάλιστα πικρὰν καὶ ἀπωθῆ τοῦ παραβαίνοντος καθαρίζουσα δίκην· ὁτὲ δὲ, τὴν ἐν αὐτῷ λύτρωσιν καὶ ἄφεσιν, εἰς ἐλευθερίαν, καὶ μὴν [καὶ] δύτρεπισμὸν [τὸν] εἰς τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα τυπικῶς ὑποφαίνουσα. διὰ πίστεως γὰρ τῆς ἐν Χριστῷ νοουμένης πνευματικῶς σαββατίζομεν, τῶν ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ περισπασμῶν ἀπολήγοντες, καὶ περιφορᾶς εἰκαίας ἀποπαυόμενοι, καὶ φαυλότητος ἀπονοσφιζόμενοι, καὶ τὸν τῆς ἁμαρτίας διεκδύτες ζυγὸν, ἀνείμεθα λοιπὸν εἰς ἐλεύθερον ἁγιασμόν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Καίτοι πῶς οὐκ ἀληθὲς, ὡς εἴπερ ἐστὶν ὁ σαββατισμὸς τὸ μόνον ἀργεῖν ἐν σαββάτῳ, πῶς οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὴν κατάπαυσιν Ἰσραὴλ, καίτοι τὴν ἐν σαββάτῳ τηρήσας ἀργίαν; ἀλλ' ἵνα εἰς τύπον τὸ χρῆμα τῆς εἰς Χριστὸν καταπαύσεως, καὶ τὸ καταλήξειν ἐξ ἁμαρτίας δικαιουμένῳ ἐν πίστει. Καὶ μετ' ὀλίγα.
» [Μνήσθητι, φησὶ, τὴν ἡμέραν τῶν σαββά-
» των ἁγιάζειν αὐτήν.] ἀποπερανοῦμεν δὲ τοῦτο καὶ λίαν ἐπιεικῶς, εἰ ἁγίων ἔργων ἐπιμεληταὶ φανούμεθα, σαββατίζοντες νοητῶς. Καὶ μετ' ὀλίγα. Προσθείμην δ' ἄν, ὅτι [τῶν] εἰς ἀνδρείαν τὴν πνευματικὴν, καὶ τοῦ σωτηρίου ἐχθρὸς, καὶ νικῶν ἐν Χριστῷ τοὺς ἀνθεστηκότας, οὐκ ἂν καταλήξαιμεν εἰκότως, νοητῶς σαββατίζοντες. εἰκόνα δέσοι παρείσω πάλιν τὸν ἀρχαῖον ἐκεῖνον Ἰησοῦν ὁμοῦ τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ ἡρηκότα τὴν Ἰεριχὼ κατὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, τουτέστιν ἐν τῷ σαββάτῳ.

*ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀποπαύεσθαι μὲν ἔργων παντὸς, ἀνίεσθαι δὲ, [καὶ] ἀναπαυσιν ἐπιτηδεύειν ἐν αὐτῷ, τὴν ἐπὶ τέλει τῶν αἰώνων ἐσομένην τοῖς ἁγίοις ἀνάπαυσίν τε καὶ τρυφὴν διὰ τούτων δηλῶν· ὅτε τῆς ἐν κόσμῳ καταλήξαντες ζωῆς, καὶ τοὺς ἐπὶ ταῖς ἀγαθουργίαις ἱδρῶτας ἀπονιψάμενοι, τὸν ἄπονόν τε καὶ καμάτων δίχα διαζήσονται βίον [οἱ] ἐν Χριστῷ.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Τοῦτο σαφηνίζων ἐν ἑτέρῳ
» τόπῳ, Φησὶ, πᾶν ἔργον οὐ ποιήσετε, πλὴν Ἐξόδ. 12. 16.
» ὅσα ποιηθήσεται πάσῃ ψυχῇ. τοῦτο μόνον τῷ τρόπῳ καὶ ἡ περιτομὴ πρὸς ψυχῆς ὠφέλειαν ὁρῶσα, καὶ πνευματικὴ τις οὖσα πρᾶξις ἐνήργειτο καὶ μάλα δικαίως. ὁ γὰρ περιτεμνόμενος, τὸν ἐξ ἡδονῆς καὶ ὕπνου φθειρόμενον ἄνθρωπον ἀποτίθεται τῇ τῆς ἀκροβυσίας ἀποβολῇ, τύπον ἐπεχούσῃ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. ἐν ᾧ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἀποδυόμενοι, τὸν πνευματικὸν καὶ νέον ἀμφιεννύμεθα, Χριστὸν ἐνδυόμενοι.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὁ βοῦς εἰς τὸν Ἰσραὴλ νοεῖται, τὸ καθαρὸν ζῶον καὶ δίχηλον τὴν ὁπλήν. ἐν ᾧ γὰρ διδαχθεὶς ἐκ τοῦ νόμου διακρίνειν τὸ καλὸν ἀπὸ τοῦ χείρονος, καὶ ἀνάγειν μηρυκισμόν. κατήθιε γὰρ καὶ ἀνεμασᾶτο τὰ Μωσέως προστάγματα.

ιβ. Τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς τῆς ἀγαθῆς, ἧς Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι.

**ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Οἶδά τινα νόμον τῆς Φύσεως ἴδιον, αὐταῖς ταῖς θείαις πλαξὶν ἐντετυπωμένον παρὰ τοῦ νομοθέτου τῆς Φύσεως· ὃς πᾶσαν ἀγαθῷ ἀμοιβῷ τοῖς ἰδίοις γονεῦσιν ἐκλιννύναι κελεύει, ὅσῳ ἄν

» ἂν ἡ δώαμις Φέροι. τίμα γάρ Φησι τὸν
» πατέρα σε, καὶ τῷ μητέρα σε, ἥτις ἐσὶν
» ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίαις, ἵνα εὖσοι
» γένηται. εἰ δὲ πρωτεύει κατ' ἐπαγγελίαν
ἔτος ὁ νόμος, καὶ τὸ κατόρθωμα τέτε
ἴδιον κέρδος τῆ Φυλάσσοντος γίνεται· ἐπα-
νατρέΦει γὰρ ἡ εἰς τὰς γονέας τιμὴ εἰς
τὸν πεπληρωκότα τὸν νόμον· καλῶς ἂν
ἔχοι, πάντα τόν γε νῆν ἔχοντα πρὸς ταύ-
τῳ βλέπειν τῷ ἐντολῷ, ἧς τὸ πέ-
ρας εὐεργεσία καὶ χάρις τῆ ποιήσαντος
γίνεται.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Χρῆμα γὰρ ὅτι μάλισα τῶν ἀναγκαίων ἡμῖν ἀποΦαίνων ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησῆς Χριτὸς τῷ εἰς τὰς Φύσαντας αἰδῶ, Φειδῆς ἠξίε καὶ λόγε τῷ ἑαυτῆ μητέρα. ἀπηρτημένος γὰρ ἤδη τῆ τιμίε σαυρῆ, καὶ τῷ ξύλῳ προσηλωμένος, τῷ γνησίῳ μαθητῇ τῷ ἁγίαν ἐδίδε παρθένον, καὶ γηροκόμον αὐτῇ καθισὰς τὸν
Ἰωάν. 19. 26, ἠγαπημένον, ἔλεγε· γύναι, ἰδὲ ὁ ὑός σε.
27. » καὶ τῷ μαθητῇ, ἰδὲ ἡ μήτηρ σε. (1)

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Θεμέλιον γὰρ ὥσπερ τινὰ [προκαταθεὶς ἀναγκαίως τὸ ἀκριβὲς εἰς θεογνωσίαν, καὶ] προσριζώσας ἐν αὐτοῖς τῆ νομοθέτε τῷ ἔιδησιν, κάτεισιν ἐπὶ τὰ ἀνθρώπινα, καὶ τῇ εἰς Θεὸν αἰδοῖ γείτονα τίθησι καὶ σωημμένῳ δίδυς τῷ εἰς πατέρα καὶ μητέρα τιμῷ.

**ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὥσπερ ὁ Θεὸς πάντων ἐσὶν ἀρχὴ κὴ γένεσις, καθὸ ποιητὴς καὶ δημιεργός· ἅτω καὶ ἕκασος τῶν εἰς γονέας τετελεκότων τῷ ἐξ αὐτῆ Φώτι τέκνῳ ῥίζα τὶς ὥσπερ ἐσὶ γενέσεως, καὶ τῆς εἰς τὸ εἶναι παρόδε, πηγή. εἰς τυπον δὴ ἓν τῆ πάντων δημιεργῆ ἡ πατρὸς καὶ μητρὸς ὑπαργία πρὸς ὕπαρξιν, εἰς ἅπαντας τὰς ἐπὶ τῆς γῆς. τοιγάρτοι τῶν ἄλλων προΦερεσέραν τῷ εἰς αὐτὰς ποιεῖσθαι τιμῷ, ὁ νόμος προσέταχεν, ἅτε γερῶν ἀποσήσας τὰς ἠρημένας τιμᾶν, ἅτε ποινῆς ἀπαλλάτων τὰς τῆτο δρᾶν ἐκ ἀνεχομένας.

ιγ. Οὐ Φονεύσεις.

ΑΔΗΛΟΥ. Ταύτῃ μᾶλον πληρῶν τὸ
Ματθ. 5. 22. τῆ νόμε βέλημα ὁ Κύριός Φησιν· ἐγὼ δὲ
» λέγω ὑμῖν, μηδὲ ὀργισθῶσι τῷ ἀδελΦῷ.

ιδ. Οὐ μοιχεύσεις,

ιε. Οὐ κλέψεις.

ις. Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τῆ πλησίον σε μαρτυρίαν ψευδῆ. Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τῆ πλησίον σε· ἐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οἰκίαν τῆ πλησίον σε, ἐδὲ τὸν ἀγρὸν αὐτῆ, ἐδὲ τὸν παῖδα αὐτῆ, ἐδὲ τὴν παιδίσκην αὐτῆ, ἅτε τῆ βοὸς αὐτῆ, ἅτε τῆ ὑποζυγίε αὐτῆ, ἅτε παντὸς κτήνες αὐτῆ, ἅτε ὅσα τῷ πλησίον σε ἐσί.

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μετὰ Θεὸν, καὶ τῷ πρὸς τὰς γονέας αἰδῶ, ἀκόλεθος ἡ πρὸς τὰς ἄλλες Φιλανθρωπία.

**ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οὗτοι γενικοὶ κεφὸν πάντων ἁμαρτημάτων εἰσὶ κανόνες, ἐΦ' ἓς ἕκασον ἀναΦέρεσθαι τῶν ἐν εἴδει συμβέβηκε.

**ΜΑΞΙΜΟΥ. Τὰ μὲν τῶν τῆ νόμε ἐντολῶν, καὶ σωματικῶς καὶ πνευματικῶς ἀνάγκη Φυλάτειν· τὰ δὲ, πνευματικῶς μόνον. οἷον τὸ, ἐ μοιχεύσεις, ἐ Φονεύσεις, ἐ κλέψεις, καὶ τὰ ὅμοια, καὶ σωματικῶς καὶ πνευματικῶς χρὴ Φυλάττειν. καὶ πνευματικῶς δὲ τριτῶς. (2) τὸ δὲ περιτέμνεσθαι, καὶ Φυλάτειν τὸ σάββατον, καὶ σΦάξαι τὸν ἀμνὸν, καὶ ἔδεσθαι ἄζυμα ἐπὶ πικρίδων, καὶ τὰ ὅμοια, πνευματικῶς μόνον.

ιη. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἑώρα τὴν Φωνὴν, καὶ τὰς λαμπάδας, καὶ τὴν Φωνὴν τῆς σάλπιγγος· καὶ τὸ ὄρος καπνίζον ἦν. Φοβηθέντες δὲ πᾶς ὁ λαὸς ἔτησαν μακρόθεν.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι ἀδιαΦόρως ἡ ΓραΦὴ τάτλει τὸ τῶν αἰσθήσεων, ἀντὶ ἀκοῆς ὅρασιν εἰπᾶσα. ἐδεὶς δὲ ὁρᾷ Φωνήν. πλὴν δύο Φωνῶν μέμνηται, καὶ μᾶλον τὴν μίαν Φωνὴν λέγει, τὴν διὰ τὸν τῆ Θεῆ λόγον· τὴν δ' ἑτέραν τὴν τῆς σάλπιγγος, βροντήν.

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ πῶς ἂν γένοιτο τὸ ἀκετὸν, ὁρατόν; Ἢ τῆτο Γραφῆς ἰδίωμα. εὕροις δ' ἂν καὶ τὸ ὁρατὸν
» ἀκετὸν, ὡς τὸ ἐν πῇ ψαλμῷ· τότε ἐλά- Ψαλ. 88. 19.
» λησας ἐν ὁράσει τοῖς ὑοῖς τῶν ἀνθρώπων,
» καὶ εἶπας, ἐθέμην βοήθειαν ἐπὶ δυνατόν.
» καὶ ἐν Ἀμὼς δέΦησι· λόγοι οἳ ἐγένοντο Ἀμ. 1. 1.
» ἐν Ἀκαρεὶμ ἐκ Θεκωὲ, ἃς εἶδεν. ἐμΦανῆ
γὰρ τοῖς ἁγίοις ΠροΦήταις καθίσησι Θεὸς
ὁμῶ ταῖς ἀποκαλύψεσι μονονυχὶ καὶ αὐτὰ
τὰ πράγματα, ὡς δοκεῖν ὁρᾶσθαι τὰς λό-
» γες. τοιᾶτόν ἐσι καὶ τὸ, ἡ ὅρασις Ἀβδιᾶ· Ἀβδ. 1. 1.
» καὶ τὸ, πρόσεχε σεαυτῷ καὶ Φύλαξον τὴν Δευτ. 4. 9.
» ψυχήν σε σΦόδρα. μή ποτε ἐπιλάθῃ τῆς
» λόγες, ἃς ἑωράκασιν οἱ ὀΦθαλμοί σε.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὤοντο μὲν γὰρ οἱ τῶν Ἰεδαίων δῆμοι τῷ ἀπόῤῥητον ἀληθῶς τεθεάσθαι Φύσιν, μεσολαβέντος Μωσέως, καὶ παρισάντος αὐτὰς ἐν Χωρὴβ, καὶ συλλέγοντος εἰς ἐκκλησίαν ὑπὸ τὸ ὄρος Σινά. ἐπειδὴ δὲ καὶ σαλπίγων ἠχὴ διαπρύσιος διάτασα κατεπλῆε τὰς ἀκροωμένας. ὤοντο κατὰ σΦᾶς αὐτὰς καὶ Φωνῆς τῆς θείας γενέσθαι κατήκοοι. ἀλλ' ὅτι ταῦτα μειρακιωδῶς ἐσκέπτοντο, πεπληροΦόρηκεν ἐναρ-

(1) Τῷ ὑπομνήματι τέτῳ, τῷ μὴ ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ἀγρεθέντι, παραλόγως ἴῶ τὸ ἑξῆς ἐπισημημένον.
(2) Ἴσ. κατά τε συγκατάθεσιν, πάλιν, καὶ προσβολήν.

Ἰωάν. 5. 37, 38. σὐαργῶς ἅτω λέγων ὁ Χρισός· ἀμὴν ἀμὴν „ λέγω ὑμῖν, ἅτε Φωνὴν αὐτῦ ἀκηκόατε, „ ἅτε εἶδος αὐτῦ ἑωράκατε. καὶ τὸν λόγον „ αὐτῦ ἂκ ἔχετε σὐ ὑμῖν μένοντα· ὅτι ὃν „ ἀπέσειλεν ἐκεῖνος, τύτῳ ὑμεῖς ἂ πισδύετε. ἂκῦν οἱ πισδύσαντες τεθεάμεθα μὲν σὐ τῷ ὑῷ τὸν πατέρα, παρεδεξάμεθα δὲ καὶ τὸν λόγον αὐτῦ. ταύτητοι καὶ λελυτρω-
Ησ. 63. 9. „ μεθα. σέσωκε γὰρ ἡμᾶς, ἂ πρέσβυς, ἂκ „ Ἄγγελος, καὶ τὰ ἑξῆς.

ιθ. Καὶ εἶπαν πρὸς Μωϋσῆν, λάλησον σὺ ἡμῖν, καὶ μὴ λαλείτω πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεὸς, ἵνα μὴ ἀποθάνωμεν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐν εἴδει τοίνυν πυρὸς καταβεβηκότος τῦ Θεῦ, καίτοι δόξαν αἰθητὴν, καὶ ἂ σΦόδρα τοῖς τεθεαμένοις ἀσωπήθη δεικνύοντος, δυσΦόρητον κομιδῇ τὴν αὐτοπρόσωπον ἐποιεῖτο θέαν ὁ Ἰσραήλ. πορΦοβοι δὲ καὶ τρέμοντες ἐλιπάρυν τὸν δημαγωγὸν, Φημὶ δὴ Μωσέα, „ καὶ δὴ καὶ ἔΦασαν· λάλησον σὺ ἡμῖν, καὶ „ μὴ λαλείτω πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεὸς, μή ποτε ἀποθάνωμεν. ἰδὲ δὴ σαΦῶς, μεσιτεύεθαι παρεκάλυν, ὡς ἀκράτω δηλονότι τῇ τῦ Θεῦ δόξῃ προσβαλεῖν ἐχ οἷόί τε. ἴθι δὴ ἴν, καθάπερ ἐξ ἐμΦανῆς εἰκόνος τῶν ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένων, ἐπὶ τὸν μονογενῆ· ὃς ἐπείπερ ἂκ ἰῷ γυμνῇ πρὸς ἡμᾶς ἀΦικέθαι τῇ θείᾳ δόξῃ, ὡς ἂν τὶ τῷ τῦ Θεῦ καὶ πατρὸς ἐκπαιδεύσαι βάλησιν, γέγονε καθ' ἡμᾶς, μεσίτης τῦ Θεῦ καὶ ἀνθρώπων.

κ. Καὶ λέγει αὐτοῖς Μωϋσῆς, θαρσεῖτε· ἕνεκεν τῦ πειράσαι ὑμᾶς παρεγενήθη ὁ Θεὸς πρὸς ὑμᾶς, ὅπως ἂν γένηται ὁ Φόβος αὐτῦ ἐν ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμαρτάνητε.

ΑΔΗΛΟΥ. Τυτέστι ταῖς πρώταις ὑμᾶς σὐαρμόσαι τῆς δυσεβείας κινήσεσι.

κα. Εἰσήει δὲ πᾶς ὁ λαὸς μακρόθεν, Μωϋσῆς δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὸν γνόΦον, ἔ ἦν ὁ Θεός.

* ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. [Τὶ δὲ δὴ βέλεται τὸ σὐτὸς τῦ γνόΦυ γενέθαι τὸν Μωϋσέα, καὶ ἅτως σὐ αὐτῷ τὸν Θεὸν ἰδεῖν; Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἐν τύτῳ γὰρ ἡ ἀληθὴς εἴδησις τῦ ζητυμένυ· καὶ σὐ τύτῳ τὸ ἰδεῖν, ἐν τῷ μὴ ἰδεῖν. ὅτι ὑπέρκειται πάσης εἰδήσεως τὸ ζητύμενον,] οἱόντινι γνόΦῳ τῇ ἀκαταληψίᾳ πανταχόθεν διειλημμένον. διό Φησι καὶ ὁ ὑψηλὸς Ἰωάννης ὁ ἐν τῷ
1. Ἰωάν. 4. 12. λαμπρῷ τύτῳ γνόΦῳ γενόμενος, ὅτι Θεὸν „ ὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ἃ μόνον τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ πάσῃ νοητῇ Φύσει τὴν θείαν γνῶσιν ἀνέΦικτον εἶναι τῇ ἀποΦάσει ταύτῃ διοριζόμενος. ὅτε ἂν μείζων ἐγένετο

Α κατὰ τὴν γνῶσιν Μωσῆς, (1) εἰς τὸν γνό- „ Φον εἰσέδυ, ἔ ὁ Θεὸς ἦν· ὃς καὶ ἔθετο σκό- Ψαλ. 17. 12. „ τος ἀποκρυΦὴν αὐτῦ, καθάΦησιν ὁ Δαβίδ· σὐ τῷ ἀδύτῳ μυηθεὶς τὰ ἀπόῤῥητα.

κβ. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, τάδε ἐρεῖς τῷ οἴκῳ Ἰακὼβ, καὶ ἀναγγελεῖς τοῖς ὑοῖς Ἰσραήλ· ὑμεῖς ἑωράκατε, ὅτι ἐκ τῦ ὐρανῦ ἐλάλησα κγ. πρὸς ὑμᾶς. Οὐ ποιήσετε ἑαυτοῖς Θεὰς ἀργυρᾶς, καὶ Θεὰς χρυσᾶς ἃ ποιήσετε ὑμῖν αὐτοῖς.

κδ. Θυσιασήριον ἐκ γῆς ποιήσετέμοι, καὶ θύσετε ἐπ' αὐτῦ τὰ ὁλοκαυτώματα, καὶ τὰ σωτήρια ὑμῶν, τὰ πρόβατα, καὶ τὰς μόχας ὑμῶν παντὶ τόπῳ, ἃ ἐὰν ἐπονομάσωσι τὸ ὄνομά μὰ ἐκεῖ, καὶ ἥξω πρὸς σὲ καὶ εὐλο- Γ γήσω σε.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸν Χρισὸν ὑποδείκνυσιν ἡμῖν τὸν ἀρχιερέα τὸν μέγαν ἐξ αὐτῦ προτυπώμενον, τὸν αὐτὸν ὄντα καὶ θῦμα· „ καὶ γὰρ ἰῷ ὁ ἀμνὸς τῦ Θεῦ ὁ αἴρων τὴν Ἰωάν. 1. 29. „ ἁμαρτίαν τῦ κόσμυ· καὶ θυσιασήριον ὑπάρχοντα νοερόν. ἐκ γῆς μὲν, ἐπείπερ λόγος ὢν καὶ ὑὸς τῦ Θεῦ καὶ πατρὸς προαιώνιος, σαρξ ἀτρέπως ἐγένετο, τυτέστιν ἄνθρωπος, ἑνώσας ἑαυτῷ καθ' ὑπόσασιν σῶμα τὸ ἡμῖν τοῖς ἐκ γῆς ἔσιν ὁμοιοπαθές τε καὶ ὁμοούσιον, ψυχὴν ἔχον τὸν λογικὸν· ἐκ λίθων δὲ ὁλοκλήρων, δηλαδὴ Θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, τελείως ἐχυσῶν, ἐπείπερ εἷς ἰῷ ἐκ δυοῖν, καὶ ἀμέριστος μετὰ τὴν ἄΦραστον σὔνωσιν, ὁ αὐτὸς Θεός τε καὶ ἄνθρωπος, καὶ ἂκ ἀνὰ μέρος εἰς δύω διηρημένος καὶ διατετμημένος εἰς ἄνθρωπον καὶ Θεὸν ἰδικῶς· καὶ Ε μὴν καὶ ἄτρωτος καὶ ἀνάλωτος ταῖς ἐξ „ ἁμαρτίας πληγαῖς. ἁμαρτίαν γὰρ ἂκ Ησ. 53. 9. „ ἐποίησεν, ὐδὲ ὑρέθη δόλος ἐν τῷ σόματι αὐτῦ. ταῦτα σαΦῶς ὑπαινίτλεται τὸ τὰς λίθας τῦ θυσιασηρίυ τῦ τυπικῦ μὴ εἶναι τμητάς.

κε. Ἐὰν δὲ θυσιασήριον ἐκ λίθων ποιῇς μοι, ἂκ οἰκοδομήσεις αὐτὰς τμητάς. τὸ γὰρ ἐγχειρίδιόν συ ἐπιβέβληκας ἐπ' αὐτὰς, καὶ μεμίανται. Ζ

„ ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐσιν, ἐὰν δὲ θυσια- „ σήριον ἐκ λίθων ποιήσῃς μοι, ἂκ οἰκοδο- „ μήσεις αὐτὰς τμητάς· τὸ γὰρ ἐγχειρί- „ διόν συ ἐπιβλέβληκας ἐπ' αὐτῷ, καὶ με- μίανται; Ὅτι σιδήρῳ ἐχρῶντο καὶ οἱ τὰ ξύλα τῆς σκιωῆς τεκλωσμένοι, καὶ οἱ τὸν χρυσὸν, καὶ τὸν ἄργυρον, καὶ τὸν χαλκὸν ἐργασάμενοι, ὐδενὰ ἀντερεῖν οἶμαι. ὅτι δὲ καὶ [οἱ] ἱερεῖς ταῖς μαχαίραις ἱερά- Η τυον

(1) Τότε ὁμολογεῖ τὸν Θεὸν ἰδεῖν, τυτέστι τότε γνῶναι, ὅτι ἐκεῖνό ἐσι τῇ Φύσει τὸ θεῖον, ὃ πάσης γνώσεώς τε καὶ καταλήψεώς ἐσιν ἀνώτερον. εἰσῆλθε γάρ Φησι Μωϋσῆς εἰς τὸν γνόΦον, ἔ ἰῷ ὁ Θεός. τὶς ὁ Θεός; ὃς ἔθετο κτ. σὺ τῇ εἰς τὸν βίον Μωϋσ. θεωρίᾳ.

τδυον τὰς θυσίας, καὶ ἀπέδερον, καὶ ἕτε- A
μνον, ἀναμφιλεκτον οἶμαι καὶ τᾶτο. ζη-
τητέον τοίνυν, πῶς ταῦτα μὲν ὁ σίδηρος
ἂκ ἐμίανε, τὰς δὲ τμητὰς ἐμίανε λίθας.
τοιγάρτοι δῆλόν ἐσιν, ὡς ἄλλα δι' ἄλλων
κατασκευάζει. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ
τεσσαράκοντα διετέλεσαν ἔτη, σωεχῶς
ἀπαίροντες, καὶ τὰς τόπας ἀμείβοντες,
ἀπάγει ἐκ λίθων εἰργασμένων οἰκοδομεῖ-
σθαι θυσιασήριον, ἵνα μὴ τάτων τῷ γλῶ
τῷ ἐπηγγελμένῳ ἀπειληφότων, ἐν τοῖς B
θυσιασηρίοις τάτοις οἱ πλησιόχωροι τὰς
τῶν δαιμόνων θυσίας ἐπιτελῶσι. διὰ τᾶτο
προσέταξεν, ἢ ἐκ γῆς, ἢ ἐξ αὐτοφυῶν
λίθων ταῦτα κατασκευάζεσθαι· ἐπειδήπερ
ἑκάτερον ἀδιάλυτον. ὅτι δὲ μετὰ τῷ τᾶ
ναᾶ κατασκευῷ ἂκ ἐξῶ ἑτέρωθι θύειν,
αὐτὸς ὁ νόμος διδάσκει. εἰ δὲ θύειν ἔξω τᾶ
ναᾶ ὁ νόμος ἀπεῖργε, καὶ τὸ θυσιασήριον
οἰκοδομεῖν ὡσαύτως ἐκώλυσεν. αὐτίκα γᾶν
εἰς ἔλεγχον τῶν ἀσεβέντων Ἠλίας ὁ πά- Γ
νυ προσενεγκεῖν ἐν τῷ Καρμηλίῳ θυσίαν
ἀναγκασθείς, ἰσαριθμὰς τῶν Φυλῶν αὐτο-
φυεῖς σωέθηκε λίθας, καὶ ἐπὶ τάτων τῷ
θυσίαν προσῴενεγκεν. ὥσε τῷ οἰκοδομῷ
δύθὺς διαλυθῆναι, καὶ μηδένα ἕτερον ἐν
ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ θυσίαν προσενεγκεῖν.

*ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Λίθος ἐκλεκτὸς ἔντιμος, ὁ Χρισός· ὁλοκλήρων δὲ λίθων φησὶ, δη-
λαδὴ Θεότητος, καὶ ἀνθρωπότητος· ἄτρω-
τος μὲν ἁμαρτίαις, ὁ μεμερισμένος δὲ Θεῷ-
τε καὶ κόσμῳ, καὶ εἰ γέγονε σάρξ. (1)

» ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τίἐσι, τὸ γὰρ
» ἐγχειρίδιόν σε, καὶ τὰ ἑξῆς; Οἱ τῷ Φυ-
» σιν παρεγχειρεῖν τολμῶντες, καὶ τὰ ἔρ-
γα τῆς Φύσεως ἐγχειρήμασιν ἰδίοις μετα-
μορφῶντες, τὰ ἀμείνονα μιαίνεσι. τέλεια
γὰρ καὶ πλήρη τὰ τῆς Φύσεως, προσθή-
κης ἐδεμιᾶς δεόμενα.

ΑΛΛΟΣ. Ἐν τοῖς λειτργοῖς τμῆμά- E
τι, ἢ διαίρεσις μὴ ἔσω φησὶν, ἀλλὰ πάν-
τες ἔσωσαν εἰ σῶμα, καὶ εἷς ἄνθρωπος,
ἤτοι ναὸς ἅγιος τᾶ Θεᾶ.

ΑΛΛΟΣ. Ἐγχειρίδιον ὀνομάζει τὸ ὑπὸ
τῶν λατομένων ἐκ σιδήρε ἐγχειριζόμενον
ὄργανον. τὸ γὰρ ἐκ τῶν τετμημένων λί-
θων κατεσκευασμένον θυσιασήριον, ἀπό-
βλητον κρίνει καὶ μεμιασμένον. παρίσησι
γὰρ τὸ ἐκ τῶν αὐτομάτων λίθων, καὶ
Φυσικῶς ἀναδιδομένων ἐκ γῆς οἰκοδομέμε-
νον θυσιασήριον. εἰσάγει δὲ ὁ τύπος τὸ
τὸν Θεὸν τοῖς ἁπλοῖς καὶ Φυσικοῖς τῆς
ψυχῆς ἡμῶν κινήμασι καὶ διαλογισμοῖς
ἐπιτέρπεσθαι, καὶ ἀχὶ τοῖς ἐκ τέχνης καὶ
ἐπινοίαις λαξευομένοις διανοήμασι, καὶ ἐπι-
μιγνυμένοις τῇ ἀληθείᾳ, καὶ τῇ ἀντεῦθεν
λαμπρότητι.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Εἰ τὰ ἐπὶ τᾶ θυσιαση-
ρίῳ σφατλόμενα σίδηρος ἀνήρει, καὶ τὰ
ξύλα τὰ ἀναπλόμενα ἐπὶ τᾶ βωμᾶ σίδηρος
ἔκιζε, τί ἐκώλυε τὰς λίθας τᾶ θυσιαση-
ρίῳ σιδήρῳ τμηθῆναι; Πῶς ὁ Δαβὶδ κω-
λύεται ναὸν οἰκοδομῆσαι; Ἐπειδὴ πολε-
μισὴς ὢν, πολλὰς ἀνεῖλε. Τᾶτο ἂν τὸ περὶ
τᾶ Δαβὶδ δείκνυσι τῷ αἰτίαν τῆς τοιαύτης
νομοθεσίας. Φονᾶν γὰρ ἡμᾶς ὁ βέλεται,
ὁδὲ χαίρειν ἀνθρώπων σφαγαῖς. καὶ τᾶτο
τὰς οἰκείας ἐκδιδάσκων, καὶ εἰς φιλαν-
θρωπίαν ὁδηγῶν, Φησὶ. τινὲς δέ φασιν,
ὅτι ὁ λιθοξόος, ἀλλὰ τὰς ἱερέας βέλεται
τὸ θυσιασήριον ποιεῖν· ὥς πε καὶ Ἠλίας
ἐπὶ Ἀχαὰβ, ὅτε τὰς ἀνιέρως τῶν εἰδώ-
λων ἱερέας ἀνεῖλε· κρεῖτον εἶναι λέγων
ἀπείρως τῆς λιθεργικῆς ὄντας τὰς ἱερέας
οἰκοδομεῖν θυσιασήριον ἀπὸ λίθων εἰκαίων,
ἤτινα τῶν ἐκλὸς τᾶ ἱερατικᾶ γνώς ἐπισή-
μονα τᾶ πράγματος. ὁ γὰρ ἡ ἐπισήμη,
ἀλλ' ἡ τῶν ἱερέων τάξις ἁγιάζει τὸ γι-
νόμενον.

κς. Οὐκ ἐπιβήσῃ ἐν ἀναβαθμί-
σιν ἐπὶ τὸ θυσιασήριόν με, ὅπως μὴ
ἀνακαλύψῃς τὴν ἀχημοσύνην σε ἐπ'
αὐτᾶ.

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀλλὰ πῶς ἂν τυχὸν
γένοιτο τᾶτο, ἐρεῖ τὶς δύθύς; καίτοι ἐκ
λίνε κατεσκευασμένον τοῖς ἱερεῦσιν ἐδί-
» δε τὸ περισκελές· ἵνα καλύπῃ, Φησὶν, Ἐξοδ. 28. 38.
» ἀχημοσιῶν χρωτὸς αὐτᾶ. εἴπερ ἔν ἄρα
καὶ ὑψᾶ διάτειν ἐχρῆν, ὁδὲν ἂν ἠδίκησε
τὸ χρῆμα αὐτὰς περιεσαλμένας τὸ ἄχη-
μον. ποῖ δ' ἂν ἄρα τὸν τᾶ νόμε Φαμὲν
εἶναι σκοπόν; Τοῖς τῶν εἰδώλων προσκυ-
νηταῖς δύκλεὲς εἶναί τε καὶ ἀναγκαῖον ἐδό-
κει, τὸ ὑψᾶ τοῖς τεμένεσιν ἱδρύθαι βω-
μός. καὶ ὁ πολὺς ἰῶ αὐτοῖς ὁ ἐπί γε τῷ
χρῆναι σεμνῶς περιεσάλθαι λόγος. δύ-
φυῶς ἂν ὁ νόμος ἀπὸ τᾶ συμβαίνειν εἰω-
θότος, τὰς θείας ἱερεργὰς ἀνορθοῖ πρὸς
τὸ ἄμεινον, καὶ ὡς ἐκ τύπε σωματικᾶ, πρὸς
» θεωρίαν ἄγει πνευματικῶ. ὁ γὰρ ἀνα-
» βήσῃ, Φησὶν, ἐν ἀναβαθμοῖς ἐπὶ τὸ θυ-
» σιασήριόν με, ἵνα μὴ ἀποκαλύψῃς τῷ
» ἀχημοσιῶν σε ἐπ' αὐτᾶ· τετέσιν ὁ θεῖος
λειτργὸς ὁ πρὸς λειτργίαν ἡγιασμένος
τῷ ἐμῷ, ζητείτω τὰ ταπεινά· μὴ ἀνα-
θρωσκέτω πρὸς τὸ ὑψᾶ· παραιτείαθω τῷ Z
ἀλαζονείαν, ἵνα μὴ ἀχήμων ὁρᾷτο καὶ
ἀκαλλής.

ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Προσήκει, Φησὶ, τὸν ἱερωμένον Θεῷ τοιᾶτον εἶναι τῷ βίῳ καὶ ταῖς ἀρεταῖς, ὡς μὴ δεῖαθαι ἑτέρας ἀνα-βάσεως· εἰ δὲ μὴ ἅτως ἔχοι, πρὸς τὸ ἄχημον αὐτῷ καταλήξειν τῷ τῆς ἱερω-σύνης τάξιν.

(1) Περίληψίς ἐσι τῶν ὦ Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 290.

ΚΕΦ. ΚΑ.

α. Καὶ ταῦτα τὰ δικαιώματά-
μου ἀπαριθμήσεις (1) ἐνώ-
πιον αὐτῶν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἀναγκαῖον ἐξετάσαι τὶ νόμος, καὶ τὶ πρόσαγμα, τὶ δὲ δικαιώματα, καὶ κρίματα, καὶ μαρτύρια, καὶ ἐντολαί. δικαιώματα μὲν ὖν, τὸ ἐνθάδε
» εἰρημένον, ἐὰν κλήσῃ παῖδα Ἑβραῖον, καὶ τὰ ἑξῆς περὶ αὐτῦ εἰρημένα· κρίμα δὲ, ἵνα ἱερέως θυγάτηρ ἐὰν μοιχευθῇ, πυρὶ
Ἐξόδ. 20. 3. κατακαίηται· ἐντολαὶ δὲ, ἐκ ἔσονταί σοι
Ἐξόδ. 19. 10. θεοὶ ἕτεροι· πρόσαγμα δὲ, καταβὰς διαμάρτυραι τῷ λαῷ, καὶ πλυνάτωσαν τὰ
Δευτ. 30. 19. ἱμάτια αὐτῶν· μαρτύρια δὲ, διαμαρτύρομαι ὑμῖν σήμερον τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

β. Ἐὰν κλήσῃ παῖδα Ἑβραῖον, ἓξ Γ
ἔτη δουλεύσει σοι· τῷ δὲ ἔτει τῷ ἑβδόμῳ ἀπελεύσεται ἐλεύθερος δωρεάν.

✻ ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Σημαίνει ἡ ἐν τῷ ἑβδόμῳ ἔτει λύτρωσις, ἔτι δὲ καὶ ἡ ἐν τῷ σαββάτῳ τῶν ἔργων κατάπαυσις, τὴν ἐν Χριστῷ ἐλευθερίαν.

✻✻ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸν μὲν ἄλλον ἅπαντα χρόνον, πρὸ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας, πνεύματι δουλείας ὁ Ἰσραὴλ κατεσφίγγετο, νόμῳ τῷ κολάζοντι καταζυγνύμενος. ἐπειδὴ δὲ ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς· τέθειται δὲ ἡμῖν καὶ τοῦ τύπος τὸ σάββατον· ἐπέλαμψεν ὁ Ἐμμανουὴλ, τότε δὴ τὸ μὲν δουλείας ἀφῆρηται πνεῦμα· προσκεκομικότες δὲ ὅλως ἁδὲν εἰς ἀπολύτρωσιν τῷ δεσπότῃ, φιλανθρωπίνῳ χάριτι κέκλωται πρὸς ἐλευθερίαν, καὶ εἰς τὴν τῆς υἱοθεσίας δόξαν. δεδι-
Γαλ. 2. 16. καίωνται γὰρ οἱ πιστεύσαντες ἐκ ἐξ ἔργων
» νόμου κατὰ τὰς Γραφὰς, ἀλλ' ἐκ πίστεως. καὶ τοῦτο εἶναί φημι τὸ, ἀπελεύσεται ἐλεύθερος δωρεάν.

γ. Ἐὰν δὲ αὐτὸς μόνος εἰσέλθῃ, καὶ μόνος ἐξελεύσεται· ἐὰν δὲ γυνὴ συνεισέλθῃ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἡ γυνὴ
δ. συνεξελεύσεται μετ' αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ ὁ κύριος δῷ αὐτῷ γυναῖκα, καὶ τέκῃ Ζ
αὐτῷ υἱὸς καὶ θυγατέρας, ἡ γυνὴ καὶ τὰ παιδία ἔσαι τῷ κυρίῳ αὐτῆς,
ε. αὐτὸς δὲ μόνος ἐξελεύσεται. Ἐὰν δὲ ἀποκριθεὶς εἴπῃ ὁ παῖς, ἠγάπηκα τὸν κύριόν μου, καὶ τὴν γυναῖκά μου, καὶ τὰ παιδία μου, ὐκ ἀποτρέχω Β
ἐλεύθερος.

ς. Προσάξει αὐτὸν ὁ κύριος πρὸς τὸ κριτήριον τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε προσάξει αὐτὸν πρὸς τὴν θύραν ἐπὶ τὸν σταθμὸν, καὶ τρυπήσει ὁ κύριος τὸ ὦς τῷ ὀπητίῳ, καὶ δουλεύσει αὐτῷ εἰς τὸν αἰῶνα.

✻ ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος εἶπον, πρὸς τοὺς Θεούς. Θεοὺς δὲ τοὺς κριτὰς ὀνομάζουσι, καὶ Θεοῦ κριτήριον τοῦτων ψῆφον.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τοῦ Ἑβραίου, τοῦ τοῦ ἐλευθερίαν δέξασθαι μὴ βουλομένου, διατρηθῆναι τὸ ὠτίον προσέταξε; Πάντων αὐτοὺς προτιμᾷν τοῦ ἐλευθερίαν διδάσκει. τὸν τοίνυν ταύτης ὐκ ἀντεχόμενον, ἀλλὰ τοῦ δουλείαν ἀσπαζόμενον, εἰς αἰχμῶ τοῦτο λαβεῖν τὸ σημεῖον παρακελεύεται. πρὸς δὲ τούτῳ, καὶ ὑπακοὴ διὰ τῆς ἀκοῆς τὸ σημεῖον ἐμφαίνει, καὶ τὸ παρὰ τοῦ θύραν μὴ ἐξιέναι προβαίνειν ὐκ ἐπιτρέποντος τοῦ δεσπότου.

» ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Διατὶ πρόσκειται, καὶ
» δουλώσει αὐτῷ εἰς τὸν αἰῶνα, δήλης ὅσης τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς; Ἐντεῦθεν δῆλον, ὡς ὁ πανταχοῦ ὁ αἰὼν τοῦ ἀπείρου δηλωτικὸς, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ ὡρισμένου χρόνου σημαντικός. οὕτω καὶ ὁ μακάριος λέγει Δα-
» βίδ· ὁ αἰὼν ἡμῶν εἰς φωτισμὸν τοῦ προ- Ψαλ. 89. 8.
» σώπου· τὸν δὲ ἀνθρώπινον οὕτως ὠνόμασε βίον.

ζ. Ἐὰν δέ τις ἀποδῶται (2) τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα οἰκέτιν, ὐκ ἀπελεύσεται, ὥσπερ ἀποτρέχουσιν οἱ δοῦλοι.

ΑΔΗΛΟΥ. Τοῦτο καλεῖται παρὰ Ῥωμαίοις in manuco (3) ἐπίτι ὅπερ ἐποίει τῷ γυναῖκα καὶ τῷ ἀνδρὶ filideloicu. τὸ δὲ,

(1) Ἃ παραθήσῃ. ἡ ὰ Φρανεκ. ἔκδοσ. ἡ δὲ τοῦ Ἀλδ. παραθήσεις.

(2) Ἄλλος (ὰ τοῖς σημειώσ. τῆς ὰ Φραν. ἐκδόσ.) καὶ ὅταν πωλήσῃ ἀνὴρ τῷ θυγατέρα εἰς οἰκέτιν, ὐκ ἐξελεύσεται. Σύμμαχ. Οὐ προσελεύσεται προσέλευσιν δουλικῶ, εἰ μὴ ἀρέσκῃ ὰ ὀφθαλμοῖς τοῦ κυρίου αὐτῆς ἡ μὴ καθωμολογημένη. Θεοδοτ. Οὐκ ἐξελεύσεται, ὥσπερ ἐκπορεύονται οἱ δοῦλοι. εἰ πονηρά-ἐσιν ὰ ὀφθαλμοῖς τοῦ κυρίου αὐτῆς, ὃν ὰ καθωμολογήσατο αὐτῷ.

(3) Ὅτι μὲν τὸ, in manuco, καὶ τὸ filideloicu ὑπὸ χειρὸς τῆς λατινίδος ἀπείρου κακῶς ἐγράφησαν, δῆλον· τὶ δὲ καὶ σημαίνουσι, δεινὸν κατανοῆσαι, παντὸς τοῦ εἰκαθέντος ἀκαταλλήλου τοῖς λοιποῖς τῇ κατὰ τὸν ἕλληνα λόγον σωτάξει. προτέθεινται δὲ καὶ πολλοῖς, ὧν οἱ μὲν ὅλως ἀγνοοῦντες ὤφθησαν, οἱ δὲ ἔφησαν γαναῖον ἁδέν. εἷς δέ τις τῶν ἄλλων δόξας σοφώτερος, εἶρηκε τάδε· In primo loco nihil aliud esse secundum ius Romanum et formulas loquendi potest, quam *in manus dare*, quod est in loco de nuptiis ἀποδόσθαι filiam. In altero esse debet τῷ ἀνδρὶ *filiam elocare*, quae est formula iuris latini, quae eodem modo dicitur sed alio respectu. κατ' αὐτὸν ἄρα τοῦ μὲν τῶν λέξεων, ἀναγνωστέον in manus dare, τετέσιν ὰ χερσὶ διδόναι, ἢ ὡς αὐτός φησιν ἀποδόσθαι· τοῦ δὲ, filiam elocare, ἐκδιδόναι, ἢ εἰς

" δὲ, ὐκ ἀπελεύσεται, ἵνα εἴπῃ τῷ ἑβδόμῳ ἔτει κατὰ τὸν νόμον· ἀλλ' ὡς σωφρόνῳ δώσει αὐτῇ τιὼ παῤῥησίαν.

η. Ἐὰν δὲ μὴ εὐαρεσήσῃ τῷ κυρίῳ αὐτῆς, ἣν (1) ὰ καθωμολογήσατο αὐτῇ ἐν ὀφθαλμοῖς, ἀπολυτρώσει αὐτήν· ἔθνει δὲ ἀλλοτρίῳ ὰ κύριός ἐσι πωλεῖν αὐτὴν, ὅτι ἠθέτησεν θ. αὐτῇ. Ἐὰν δὲ τῷ ὑῷ καθομολογήσῃ αὐτὴν, κατὰ τὸ δικαίωμα τῶν θυγατέρων ποιήσει αὐτῇ. Ἐὰν δὲ ἄλλην λάβῃ αὐτῷ, τὰ δέοντα καὶ τὸν ἱματισμὸν καὶ τὴν ὁμιλίαν αὐτῆς ὐκ ια. ἀποσερήσει. Ἐὰν δὲ τὰ τρία ταῦτα μὴ ποιήσῃ αὐτῇ, ἐξελεύσεται δωρεὰν ἄνευ ἀργυρίου.

ΠΡΟΚΟ-

εἰς γάμου κοινωνίαν παραδῶναι. Ἐπεὶ δὲ ὐ τοῖς τοιούτοις χώραν ἔχουσιν αἱ εἰκασίαι, καὶ τὰ δόξαντα ἡμῖν προθήσομεν, κἂν ὐδενὸς τυχὸν λόγου ἄξια. Ἐξιῶ τοῖς πατράσι καὶ παρὰ Ῥωμαίοις, καθάπερ καὶ παῤ Ἑβραίοις τὰ ἑαυτῶν πωλεῖν τέκνα. μαρτυρεῖ δὲ τοῦτο ὅ,τε τῦ Ῥωμύλου νόμος, λέγων· In liberos (Ἰδε. Λίψ. παρὰ Διονυσ. τῷ Ἁλικαρνασ.) ſuprema patrum auctoritas eſto: venumdare, occidere liceto, ὅπερ ἐσὶν, ὑπερτάτη ὐ τοῖς τέκνοις ἡ τῶν πατέρων ἐξουσία ἔστω· πωλεῖν, κλείνειν θέμις· καὶ ὁ Κικέρων, (libr. 1. de orator.) καὶ Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεύς. (ὐ βιβλ. 2. περὶ Ῥωμαϊκ. ἀρχαιολογ.) ἐπεὶ δὲ ἐξουσίαν εἶχαν ὁ πωλήσας πατὴρ τὸ πραθὲν ἐλευθεροῦσαι τέκνον, ὡς φησὶν ὅ,τε τῦ Ῥωμύλου νόμος καὶ ὁ ῥηθεὶς Διονύσιος, (αὐτ.) ἡ τοιαύτη τυχὸν πρᾶσις ἐκαλεῖτο in manu eſſe, ὐ χειρὶ ἢ ὑπὸ χεῖρα εἶναι· ὐχ ὡς δοῦλον δὲ ψιλὸν, ἀλλ' ὡς filium, ἢ filiam familiae, εἴτουν ὑὸν ἢ θυγατέρα οἶκου. Εἰ ἔν ὁ χολιασὴς λέγων, τοῦτο καλεῖται παρὰ Ῥωμαίοις, κτ. ἐννοεῖ τὸ, ἐὰν δέτις ἀποδῶται τιὼ ἑαυτοῦ θυγατέρα οἰκέτιν· ὃ καὶ πιθανὸν ἔοικε· προσίθησι γὰρ ἔπειτα τὴν τοῦ λαπὸν ῥητοῦ ἀνάπλυξιν, λέγων· τὸ δὲ ὐκ ἀπελεύσεται, κτ. τὸ μὲν in manuco, in manu ee ἢ eē, ἤτοι in manu eſſe, ἀναγνως. ὅπερ ἐσὶν ἐν χειρὶ ἢ ὑπὸ χεῖρα εἶναι· τὸ δὲ filideloicu, filiam οἴκου, θυγατέρα τῆς οἰκίας. ἔσι δὲ πάντως τερατώδης ἡ λέξις, καὶ οἷον τραγέλαφός τις, ἐκ λατινίδος καὶ ἑλληνίδος συγκειμένη, (ὡς καὶ τὰ αὐτῆς δηλοῦσι στοιχεῖα) καὶ κακῶς γεγραμμένη. ὃ ἦ τοῦ γράψαντος πεποίηκεν ἀμάθεια. εἰ δὲ διὰ τοῦ, τοῦτο καλεῖται παρὰ Ῥωμαίοις, κτ. τὸ, ὐκ ἀπελεύσεται ἀναπλύσσει, τὸ, in manuco, manumiſſio ἀναγνως. ἔσι δὲ manumiſſio, ὡς φησὶ Θεόφιλος ὁ Ἀντικλώσωρ (ὐ βιβλ. 1. τιτλ. 5.) datio libertatis, τουτέσιν ἡ δόσις τῆς ἐλευθερίας. καὶ γὰρ ἐφ' ὅσον τίς ἐσιν ὐ τῇ δουλείᾳ, τῇ χειρὶ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ ὑπόκειται τῇ ἡμετέρᾳ. καὶ ἐλευθερωθεὶς ἀπαλλάτεται τῆς ὑπεξουσιότητος. τοῖς ἀπελευθέροις δὲ ὡς ἰδίοις τέκνοις βουλόμενοι ἐχρῶντο. εἶχον γὰρ ἄτοι, ὡς φησὶν ὁ αὐτὸς Θεόφιλος, (αὐτ.) ἰῶ καὶ ὁ ἐλευθερῶν ἐλευθερίαν, καὶ ἀμφότεροι ἦσαν πολῖται Ῥωμαῖοι.

Τοῦτον τῆς Γραφῆς τὸν τόπον ὁ ἱερὸς Αὐγουσῖνος (ὐδενὸς ἄλλου τῶν ἀρχαιοτέρων ὑπόμνημα εὗρηται) ἀσαφέσατον, διὰ τοὺς ἀήθεις τρόπους τοῦ λέγειν, εἶναι εἰπὼν (ὐ τῇ εἰς τιὼ Ἔξοδ. σειρᾷ τοῦ Λιπτομάνου) πρότερον, ὕστω λοιπαίνει ὕσερον. Τὸν περὶ δουλείας τῶν Ἑβραίων ἀνδρῶν νόμον, καὶ περὶ τῶν γυναικῶν νοητέον. διατὶ ἔν αὐτῃ ὐχ ὅτους ἀπελεύσεται, ὥσπερ ἀποτρέχουσιν αἱ δοῦλαι; εἰ μὴ ὅτι ἐταπεινώθη ὐ τῇ τοιαύτῃ δουλείᾳ τῷ ἑαυτῆς μιγεῖσα κυρίῳ. τοῦτο μὲν γὰρ ὐ τοῖς ἑξῆς ὁπωσοῦν ἀναπλύσεται - - - - Ἐὰν δὲ μὴ εὐαρεσήσῃ τῷ κυρίῳ αὐτῆς, ιὼ ὰ καθωμολογήσατο, τουτέσιν ὃν ἔλαβεν αὐτὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἀμείψει αὐτιώ. τοῦτό ἐσιν ὅπερ ἀνωτέρω εἰρηκεν, ὐκ ἀπελεύσεται, ὥσπερ ἀποτρέχουσιν αἱ δοῦλαι. δίκαιον γὰρ αὐτὴν λαβεῖν τι, καθότι ἐταπεινώθη. ὰ γὰρ ἐμίγη αὐτῇ, ἵνα γυναῖκα αὐτοῦ ποιήσῃ, ἤτοι καθομολογήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ. ὃ δὲ εἴπομεν, ἀμείψει αὐτιώ, τινὲς τῶν μεταφράσων, ἐξαγοράσει αὐτιώ, εἰρήκασιν. ἀλλ' εἰ ὁ Ἕλλην τοῦτο ἔλεγεν, ἐγέγραπτο ἄν, ἀπολυτρώσεται, ὥσπερ δὴ ἐγράφη, καὶ αὐτὸς ἀπολυτρώσεται τὸν Ἰσραήλ. (ψαλ. 129. 8.) ἐκεῖ μὲν γὰρ, ἀπολυτρώσεται, ἐγράφη· ὧδε δὲ, ἀπολυτρώσει ἀναγινώσκομεν. ὅπου γε νοητέον λαμβάνειν τι μᾶλλον ἢ τὴν τῆς ἀπολυτρώσεως τιμιὼ διδόναι. πῶς γὰρ ἂν δῶ ὁ κύριος αὐτῆς, ἵνα τιὼ δούλην αὐτοῦ ἐξαγοράσῃ; Ἔθνει δὲ ἀλλοτρίῳ ὰ κύριός ἐσι πωλεῖν αὐτιώ, ὅτι ἠθέτησεν αὐτῇ· τουτέσιν, ὐχ ὅτι ἠθέτησεν ἐν αὐτῇ, κύριός ἐσι πωλεῖν αὐτὴν, εἴτουν ὰ τοσοῦτον ὑπ' αὐτοῦ ἐξουσιασθήσεται, ὥσε καὶ ἔθνει ἀλλοτρίῳ ἐξεῖναι αὐτῷ πωλεῖν αὐτήν. - - - - Ἐὰν δὲ τῷ ὑῷ καθομολογήσῃ αὐτιώ, κατὰ τὸ δικαίωμα τῶν θυγατέρων ποιήσει αὐτῇ. ἐντεῦθεν ἔν ἀναπλύσσειν ἄρχεται ὃ προείρηκεν, ιὼ ὰ καθωμολογήσατο. τὶ γὰρ ἄλλο ἔπι ἂν τὸ, ἐὰν δὲ τῷ ὑῷ καθομολογήσῃ, εἰ μὴ τὸ, συζεύξῃ αὐτὴν εἰς γάμου κοινωνίαν τῷ ὑῷ; ὅπου γε φησὶ, κατὰ τὸ δικαίωμα τῶν θυγατέρων ποιήσει αὐτῇ· τουτέσιν, ὅτω παραδώσει ὥσπερ θυγατέρα, προῖκα δῆθεν δοὺς αὐτῇ - - - - Ἐὰν δὲ ἄλλιω λάβῃ αὐτῷ· τουτέσιν, ὐκ αὐτὴν ἡγήσηται γυναῖκα τοῦ ὑοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ λάβῃ ἄλλην, τὰ δέοντα καὶ τὸν ἱματισμὸν καὶ τιὼ ὁμιλίαν αὐτῆς ὐκ ἀποσερήσει - - - - τὶ δέ ἐσι, τιὼ ὁμιλίαν ὐκ ἀποσερήσει; εἰ μὴ τὸ, μισθὸν ὑπὲρ τῆς συνουσίας δώσει - - - - Ἐὰν δὲ τὰ τρία ταῦτα μὴ ποιήσῃ, κτ. νόει τάδε· εἰ αὐτὸς ὐκ ἐταπείνωσεν αὐτὴν συμμιγεὶς αὐτῇ, ὐδὲ τῷ ὑῷ συνέζευξεν, ὐδὲ ἄλλην λαβὼν τῷ ὑῷ αὐτοῦ, αὐτὴν ἐξέβαλεν· ἐξελεύσεται δωρεάν· ἤτοι ἀρκεῖ αὐτῇ μὴ ὑπὸ δουλείαν εἶναι. ἀπελεύσεται γὰρ μηδὲν λαβοῦσα, ὡς ὁ Ἑβραῖος δοῦλος.

Ἄλλος δέτις τῶν νεωτέρων (ὁ Καλμέτ. ἐν τοῖς εἰς τὴν Ἔξοδ. ὑπομνημ.) φησὶν, ὅτι ἐπώλει τὰς θυγατέρας ὁ πατὴρ ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ἢ αὐτὸν τυχὸν τὸν ἀγοράζοντα, ἢ τὸν ὑὸν αὐτοῦ εἰς γάμου κοινωνίαν αὐτὰς λαβεῖν. ἐπεὶ ἔν τῇ τοῦ μέλλοντος γάμου προκαταλήψει ἐπώλουν, περιτιὴ ιὼ ἡ αὐτῶν συγκατάθεσις, τοῦ γάμου τελουμένου. ὅτι μὲν γὰρ ὁ πατὴρ ἤθελεν, ἀποχρόντως ἐδήλου, τιὼ θυγατέρα πωλῶν. αὐται δὲ αἱ ὠνηταὶ γυναῖκες δευτέραν τῶν οἰκοδεσποινῶν ἐπεῖχον τάξιν, δευτέραι ὖσαι, καὶ ὡς παλλακαὶ νομιζόμεναι. ἰσέον μὲν γὰρ, ὅτι τρεῖς παρ' Ἑβραίοις αἱ τῶν γυναικῶν τάξεις, (ὁμοίως καὶ παρ' Ἕλλησιν, ὡς ὐ τῷ τέλει τοῦ κατὰ Νεαίρ. λόγ. μαρτυρεῖ ὁ Δημοσθένης) ὧν τιὼ μὲν πρώτιω, ἔχον αἱ οἰκοδέσποιναι· τιὼ δὲ δευτέραν, αἱ παλλακαί· τιὼ δὲ τρίτιω, αἱ πόρναι. ὧν τιὼ χρῆσιν ἀποτόμως ἀπαγορεύει ὁ νόμος.

(1) Ἡ μὲν ὐ Φρανεκ. ἔκδοσ. ἢ αὐτῷ καθωμολογήσατο. ἡ δὲ τοῦ Ἀλδ. ιὼ ὰ καθωμολογήσατο αὐτιώ. ὁ δὲ Ἀλεξανδρ. κώδ. ιὼ ὰ καθωμολογήσατο αὐτῷ.

» ✱ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀπολυτρώσει αὐτὴν, δῆλον ὅτι ἀναδιδοὺς αὐτὴν τῷ πατρὶ, καὶ λαμβάνων ἴσως τὸ τίμημα.

✱✱ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ποῦ δὲ δίκαιον ἐπὶ παλλακείᾳ πριάμενον καὶ συγγενόμενον, ἀναλαμβάνειν τὸ τίμημα; Πλὴν τὸ ἐπαγόμενον περὶ τῆς υἱῷ συναφθείσης ἐν ἐπι-
» τιμίου λόγῳ, τὸ, ἐξελεύσεται δωρεὰν ἄνευ ἀργυρίου, ὡς δωρεὰν ταύτην οὐκ ἦν ἐξελθεῖν. (1) (ἀπὸ τοῦ μισθώσαντος πρὸς τὸν
» πατέρα) ὅθεν ἴσως καὶ τὸ, λυτρώσει, φη-
» σί. Τὶ οὖν ἐστὶ τὸ, οὐκ ἀπελεύσεται, ὥσπερ
» ἀποτρέχουσιν αἱ δοῦλαι; Ἢ τοίνυν τὸ μὴ πραθῆναι ταύτην ᾧ ἂν ἐθέλῃ παρίστησιν· οὐδὲ γὰρ ἔθνει ἑτέρῳ· ἢ καὶ αὐτὴν ἀξιοῖ λαμβάνειν ἃ καὶ περὶ τῆς τῷ υἱῷ συναπτομένης φησίν. εἰ δὲ παρεῖχεν αὐτῇ (ὁ πα-
» τὴρ ὁ ἔχων τὴν παλλακὴν) τὰ δέοντα, καὶ
» τὸν ἱματισμὸν, καὶ τὴν ὁμιλίαν, οὐκ ἄδικον εἰ καὶ αὐτὸς ἐλάμβανε τὴν τιμήν· σφήνεια τοίνυν τοῦ πρώτου τὸ δεύτερον. (τὸ περὶ υἱοῦ) ἐπεὶ καὶ τὶς ἡ ἀποκλήρωσις τοῦ, ἐπὶ μὲν τοῦ πατρὸς τοιῶς δε, ἐπὶ δὲ τοῦ υἱοῦ ἑτέρως; ὥστε καὶ ἐπὶ τοῦ πατρὸς
» κοινὸν τὸ, κατὰ τὸ δικαίωμα τῶν θυγα-
» τέρων ποιήσει αὐτῇ. ὅπερ ὁ Σύμμαχος,
» τῶν νεανίδων, ἐξέδωκε. κατὰ τὰς εὐγενίδας γὰρ συνῴκει αὐτῷ, οὐχ ὡς δούλη καταφρονουμένη. τοιγαροῦν καὶ ἀπιοῦσα, τὰ τῆς ὁμιλίας λαμβάνει. καὶ τοῦτο ἄρα κοινὸν ἐπὶ τοῦ πατρός.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ἄνευ ἀργυρίου, ἄνευ τοῦ ἀναδοῦναι, φησὶ, τὸ τίμημα.

ιβ Ἐὰν δὲ πατάξῃ τὶς τινὰ, καὶ ἀποθάνῃ, θανατούσθω.

ιγ. Ὁ δὲ οὐχ ἑκὼν, ἀλλ' ὁ Θεὸς παρέδωκεν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, δώσω σοι τόπον οὗ φεύξεται ἐκεῖ ὁ φονεύσας.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸν ἀκουσίως φονεύοντα, λέγει, καταφεύγειν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον· καί περ λέγων κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ γεγενῆσθαι τὸν φόνον, ὅμως κατὰ τὸ φαινόμενον αὐτὸς εἰργάσατο τὸν φόνον. καὶ δεῖ διακριθῆναι τὰ τῆς διαθέσεως, ἵνα μὴ ὡς φονεὺς ἀπόληται.

✱ ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸν ἀκουσίως πεφονευκότα διατὶ φεύγειν προτρέπεται; (2) Τὴν φονικὴν αὐτῶν ἰατρεύων γνώμην, καὶ διδάσκων, ὡς εἰ τὸ παρὰ γνώμην ἀνελεῖν, ἔνοχον τιμωρίας ποιεῖ, πολλῷ μᾶλλον τὸ γνώμῃ φονεύειν κολάσεως ἄξιον. πρὸς δὲ τούτῳ, καὶ τοὺς παίοντας (3) ξύλῳ, καὶ τοὺς ἀκοντίζοντας λίθοις, προμηθεστέρους ἐργάζεται. καὶ μέντοι καὶ τοὺς ἄλλο τὶ τοιοῦτον δρῶντας παρασκευάζει δεδιέναι καὶ

A τρέμειν, ἵνα δὴ μὴ παρὰ γνώμην τινὰ τῶν πελαζόντων, ἢ πόῤῥωθεν ὄντων πημαίνωσι. χαλινοῖ δὲ καὶ τὸν τῶν συγγενῶν τοῦ πεφονευμένου θυμὸν τῇ τοῦ πεφονευκότος φυγῇ.

ιδ. Ἐὰν δέ τις ἐπιθῆται τῷ πλησίον ἀποκτεῖναι αὐτὸν δόλῳ, καὶ καταφύγῃ, ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου μου λήψῃ αὐτὸν θανατῶσαι.

B ΑΔΗΛΟΥ. Ἀνωτέρω εἰπὼν περὶ τοῦ ἀκουσίως φονεύοντος, ὧδε περὶ τοῦ θελήσαντος φονεῦσαι, μὴ μὴν ἐπιτυχόντος τοῦ σκοποῦ, διαλέγεται· τὴν προαίρεσιν τιμωρούμενος, καὶ τοῦ ἔργου μὴ γεγονότος.

ιε. Ὃς τύπτει πατέρα αὐτοῦ ἢ μητέρα αὐτοῦ, θανατούσθω.

Γ **ις. (4) Ὃς ἂν κλέψῃ τὶς τινὰ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ καταδυναστεύσας αὐτὸν ἀποδῶται, καὶ εὑρεθῇ ἐν αὐτῷ, θανάτῳ θανατούσθω.**

✱ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐ γάρ τοι θέμις τὸ ἱερὸν ἐν Χριστῷ καταδουλοῦσθαι γένος, καὶ εἰς δουλείαν οὐκ ἐντριβῆ παρακομίζεσθαί ποι παρά γε τῶν τοῦτο δρᾷν εἰωθότων. ὥσπερ γὰρ οἱ τὰ μειράκια φενακίζοντες, πό-
Δ λεώς τε καὶ οἴκων ἀπονοσφίζουσι, καὶ αὐχημάτων αὐτὰ τῶν ἐλευθέρων ἐκτέμνοντες, τοῖς τῆς ἀναγκαίας δουλείας ὑποφέρουσι ζυγοῖς· τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον, οἱ τοὺς ὀρθὰ φρονεῖν ἑλομένους, καὶ τὸν ἐλευθέροις πρέποντα βίον ἐπιτηδεύοντας, ἐπὶ τὸ σφίσιν αὐτοῖς ἀνοητότατα δοκοῦν, πολυπλόκοις ἐννοιῶν ἀπάταις ἀποκομίζοντες, λῃστείας εἰκότως τῆς ἐπὶ ψυχὴν ἀνθρώπων ὑπομένουσι τὴν γραφήν. ποινὴ
E » δὲ αὐτοῖς ὁ θάνατος. τοῖς τοιούτοις, μηδὲ 2. Ἰωάν. 10.
» χαίρειν λέγετε, φησὶ τοῦ Σωτῆρος ὁ μαθητής.

ιζ. Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα αὐτοῦ, θανάτῳ θανατούσθω.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὥσπερ γὰρ ἐπὶ Θεοῦ τὸ γλώττης πλημμέλημα τιμᾶται θανάτῳ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν γεγεννηκότων.

Z ✱✱ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐν ἴσῳ δὲ ὥσπερ τέθεικε λόγῳ τὸ εἰς Θεὸν ἁμαρτεῖν, καὶ τοὺς κατὰ σάρκα φύσαντας. τὸν μὲν γὰρ δύσφημον ὁ νόμος τὴν ἐπὶ θανάτῳ ψῆφον
» ὑπομένειν κεκέλευκεν. ὀνομάζων γάρ φησι Λευϊτ. 24. 16.
» τὸ ὄνομα Κυρίου, θανάτῳ θανατούσθω. τὸν δὲ τοῖς γονεῦσιν ἀκρατῆ καὶ ἀχάλινον ἐξοπλίζοντα γλῶσσαν ταῖς ἰσοστάθμοις ὑπετί-
» θει ποιναῖς. ὁ κακολογῶν γάρ φησι πα-
» τέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω.

ιη. Ἐὰν

(1) Τὰ ἐν τῷ δε τῷ ὑπομνήμ. μεταξὺ τῶν καμπύλων ὁρώμενα, οὐκ ἐπ' εὐθείας ἔκειντο ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. ἀλλ' ἐπάνω τῶν σειρῶν.

(2) Παρακελεύεται; ἡ ἐν χάλ. ἔκδοσ.

(3) Τοὺς τέμνοντας ξύλα, καὶ τοὺς ἀκοντίζοντας λίθους αὐτ.

(4) Τοῦτο 17. ἐστὶν ἐν τοῖς ἐκδεδομ. τὸ δὲ 17. ἐστὶ 16.

ιη. Ἐὰν δὲ λοιδορῶνται δύω ἄνδρες, A
καὶ πατάξῃ τὶς τὸν πλησίον λίθῳ ἢ
πυγμῇ, καὶ μὴ ἀποθάνῃ, κατακλι-
ιθ. θῇ δὲ ἐπὶ τὴν κοίτην, Ἐὰν ἐξαναστὰς
ὁ ἄνθρωπος περιπατήσῃ ἔξω ἐπὶ
ῥάβδου, ἀθῶος ἔσται ὁ πατάξας· πλὴν
τῆς ἀργίας αὐτοῦ ἀποτίσει, καὶ τὰ
ἰατρεῖα.

Λοιδορῶνται. Ἀκύλας, διαμάχωνται. B

» ** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τῆς ἀργίας αὐτοῦ
» ἀποτίσει, καὶ τὰ ἰατρεῖα. καὶ ταυτὶ μὲν
ὁ νόμος· ἀλλ' ὅ γε Σωτὴρ τὸ τελείως ἀγα-
Ματθ. 5. 39. θὸν εἰσφέρων, τῷ παίοντί σε, φησὶν, εἰς
» τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ
» τὴν ἄλλην.

κ. Ἐὰν δέ τις πατάξῃ τὸν παῖδα
αὐτοῦ ἢ τὴν παιδίσκην αὐτοῦ ἐν ῥάβδῳ,
καὶ ἀποθάνῃ ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτοῦ, Γ
δίκῃ ἐκδικηθήσεται.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Θανάτῳ τιμᾶται τὴν εἰς
ἅπαν ὀργήν. οὐ γὰρ ἐπεί τοι γεγόναμεν ἐκ
πλεονεξίας δεσπόται, καὶ ζωῆς ἀπείργειν
ἐφῆκεν ὁ Θεὸς τοὺς ὑπὸ χεῖρα.

κα. Ἐὰν δὲ διαβιώσῃ ἡμέραν μίαν
ἢ δύω, οὐκ ἐκδικηθήσεται· τὸ γὰρ
ἀργύριον αὐτοῦ ἐστίν.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μετά γε τὸ εὐρωστῆσαί-
πως ἀθωοῦται ὁ δεσπότης. οὐ γὰρ ἐθέλει
τὶς ἀποβαλεῖν ὃν ἀργυρίοις ἐπρίατο. (1)

κβ. Ἐὰν δὲ μάχωνται δύω ἄνδρες,
καὶ πατάξωσι γυναῖκα ἐν γαστρὶ ἔχου-
σαν, καὶ ἐξέλθῃ τὸ παιδίον αὐτῆς
μὴ ἐξεικονισμένον, ἐπιζήμιον ζημιω-
θήσεται· καθότι ἂν ἐπιβάλῃ ὁ ἀνὴρ
τῆς γυναικός· καὶ δώσει μετὰ ἀξιώ-
κγ. ματος. Ἐὰν δὲ ἐξεικονισμένον ᾖ, δώ-
σει ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς.

ΑΔΗΛΟΥ. Πρὸς τὸ δοῦναι τὴν ζημίαν
ὅσην ἐὰν εἴπῃ ὁ ἀνὴρ τῆς γυναικὸς, καὶ ἡ
ἀξία τοῦ προσώπου ζητεῖται· ἵνα καὶ πρὸς
ταύτην ζημιωθῇ. δύω οὖν ζημίας ὑφίστα-
ται· μίαν μὲν, ὡς ἐπιχειρίσας τὸ ὑπὲρ
αὐτόν· δευτέραν δὲ, ὑπὲρ οὗ ἐποίησεν ἐκ-
» τρῶσαι τὴν γυναῖκα. τὸ δὲ, μετὰ ἀξιώ-
ματος, ἤτοι ἵνα σκοπηθῇ ἡ οὐσία τούτων
καὶ τὰ πρόσωπα, καὶ πρὸς τὴν δύναμιν
ἐπιβληθῇ ἡ ζημία· ἵνα μὴ εἰς ἀπέραντον
ἐκτανθῇ ἡ καταδίκη.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐχ ὅτι μετὰ τὸν ἐξεικο-
νισμὸν ψυχοῦται τὸ βρέφος ὁ νόμος τοῦτο
διώρισεν, ἀλλ' ὡς τέλειον ἄνθρωπον ἀπε-
κτονότος τοῦ παίσαντος, ὡς μηδὲ βραχύ τι H
μόριον ἐλλείπειν ἔτι τῶν ἐξ ἀμφοῖν τελούν-
των τὸ ζῶον.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ τὸ ἐξεικονιζόμενον ἄμ-
βλωμα ἔμψυχόν ἐστιν. ὅπερ τὶς διὰ πλη-
γῆς κατάγων, εἰς χρήματα ζημιοῦται, ὡς
μὴ τελείου ὄντος τοῦ ἀνθρώπου. τὸ γὰρ
ἐξεικονισμένον, τέλειόν ἐστι. διὸ καὶ φονεὺς
ὁ τυπτήσας.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐστιν ἐξεικονισμέ-
νον; Φασὶ τοῦ σώματος ἐν τῇ μήτρᾳ τε-
λείου διαπλασθέντος, τότε ψυχοῦσθαι τὸ
ἔμβρυον. καὶ γὰρ τοῦ Ἀδὰμ τὸ σῶμα πρό-
τερον ὁ ποιητὴς διαπλάσας, οὕτως ἐνεφύ-
σησε τὴν ψυχήν. κελεύει τοίνυν ὁ νομοθέ-
της, γυναικὸς ἐγκύμονος ἀμβλωσάσης ἐν
μάχῃ, εἰ μὲν ἐξεικονισμένον ὂν ἐξέλθοι
τὸ βρέφος, τουτέστι μεμορφωμένον, φόνον
τὸ πρᾶγμα καλεῖσθαι, καὶ τὴν ἴσην ὑπέ-
χειν τιμωρίαν τὸν δεδρακότα· εἰ δὲ μὴ
ἐξέλθοι μεμορφωμένον, μὴ λογίζεσθαι φό-
νον, ἐπειδήπερ οὐδέπω ψυχωθὲν ἐξημ-
βλώθη· ἀλλὰ ζημίαν τιννύειν τὸν αἴτιον.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ἐὰν γάρ φησιν ἐξαμ-
βλώσῃ ἡ γυνὴ, καὶ μὴ ἀποθάνῃ, ἕως ζη-
μίας ἵσταται ὁ κίνδυνος τῷ αἰτίῳ· ἐὰν δὲ
τελευτήσῃ, ἕως θανάτου· ἐὰν δὲ ὀφθαλ-
μὸν ἀποβάλῃ, καὶ συνόλως εἰπεῖν, ὅπερ
ἂν ἀπὸ τῆς μάχης ἡ ἐξάμβλωσις πάθῃ,
τὸ αὐτὸ καὶ ὁ αἴτιος. ἐὰν δὲ περὶ τοῦ βρέ-
φους ὁ λόγος ᾖ, καὶ τοῦ τὸν αἴτιον τῆς
ἐξαμβλώσεως ὑφίστασθαι ἃ καὶ τὸ βρέφος,
Δ οὐχ ὁρῶ πῶς τραῦμα ἕξει τὸ ἀμβλωθρί-
διον. μήποτε οὖν καὶ ὑπὲρ ὧν πάσχει τὸ
βρέφος, καὶ ὑπὲρ ὧν ἡ μήτηρ ὑφίσταται,
κελεύει ὁ Θεὸς τὸν πλήξαντα κολασθῆναι
ἐκεῖνα, ἃ τὸ βρέφος πέπονθεν, ἢ ἡ κύουσα;
» διατὶ δὲ ἂν ᾖ ἐξεικονισμένον, δώσει ψυχὴν
» ἀντὶ ψυχῆς; ἢ πάντως ὡς τοῦ βρέφους
τότε δεχομένου ψυχὴν, ὅταν ἐξεικονισθῇ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Λόγος μὲν ἐν τῇ μήτρᾳ
τὸ ἔμβρυον ἀνθρωποειδὲς ὁρᾶσθαι μόλις, E
καὶ εἰς τύπους ἰέναι τότε τοῦ καθ' ἡμᾶς
σώματος, ὅτε καὶ ἀριθμὸς ἐπ' αὐτῷ τεσ-
σαρακοστῆς ἡμέρας διαπεραίνεται. ταύτῃ-
τοι φασὶ, Μωσέα μὲν ἐκ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ
πλάνης οἱονεί πως ἀνωδίνοντά τε καὶ ἀνα-
μορφοῦντα τὸν Ἰσραὴλ εἰς τὴν ἐν νόμῳ
ζωὴν, σιτίων ἀπέχεσθαι καὶ ποτῶν τεσσα-
ράκοντα ἡμέρας· καὶ εἰς ἡμᾶς δὲ αὐτοὺς
ὑποτοπητέον δράσαι τε τοῦτο καὶ ὑπομεῖ-
ναι Χριστόν. ἀνεμορφοῦτο γὰρ ἐν αὐτῷ Z
πρὸς ἁγιασμὸν δι' ἐγκρατείας ἡ φύσις, ἐξ
ἀκρατοῦς ὀρέξεως ἐν ἀρχαῖς ἐν τῷ πρωτο-
πλάστῳ τὸν ἐξ ἁμαρτίας καὶ παρακοῆς
ἀῤῥωστήσασα μολυσμόν.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐκοῦν καρπὸς ἂν
εἴη καὶ κύημα νοῦ πίστις ἡ εἰς Χριστὸν, δι'
ἐντελοῦς γνώσεως ἡμᾶς ἀναπλάττουσα πρὸς
αὐτὸν, καὶ εἰς θεῖον διαμορφοῦσα τύπον.
καὶ γοῦν οἱ πεπιστευκότες διὰ φωνῆς Ἡσαΐου
τοῦτο οἶμαί που διασημαίνοντες, εὖ μάλα
» διακεκράγασι, διὰ τὸν φόβον σου Κύριε Ἡσ. 26. 18
» ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν, καὶ τὰ ἑξῆς. οὐκοῦν
καρπὸς

(1) Ἄλλως πως ταῦτα ἐν τοῖς ἐκδεδομ. (ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 281.) συντέτακται.

καρπὸς ἂν εἴη καὶ κύημα νῷ τὸ πνευματικὸν καὶ σωτήριον, πίστις ἡ εἰς Θεὸν, ἣ καὶ τὰς θείας χαρακτῆρας ἐνσημαίνεται. τοῖς ἂν ἐκ τελειοτέρας γνώσεως μετερρυηκόσιν ἀμαθῶς εἰς τὸ μείωτε καὶ ἀτελεσέραν· Γαλάται δὲ ἅτοι· προσεφώνει λέγων ὁ θεσπέσιος Παῦλος, τεκνία μου, οὓς
Γαλ. 4. 19. » πάλιν ὠδίνω, ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς [ἐν] ὑμῖν. ἐναρξάμενοι γὰρ πνεύματι, τῷ κατὰ σάρκα τελείωσιν ἐπετήδευον, εἰς τὸ τῷ νόμῳ λατρείαν μεταλλαγμένοι. ταύτητοι καὶ ἀτελεσφόρητον ἐν αὐτοῖς τὸ Χριστοῦ μόρφωσιν ἐπετέλουν, οἱονεί πως ἀπαμβλίσκοντες τὸ ἐν γε σφίσιν αὐτοῖς ὡς ἐν ηδύϊ κείμενον ἀγαθόν. ὅπερ τὸ ἐν γνώσει τέλειον καὶ ἀκραιφνὲς εἰς πίστιν, τοῦ Σωτῆρος τὸ μόρφωσιν ταῖς ἁπάντων ἡμῶν εἰσοικίζεται ψυχαῖς, καὶ τοῦτο ἐν ἡμῖν ὡς θεία τις ἔσαν ὠδίν. ὅταν τοίνυν ὡς ἀπόγε τῆς τινῶν λογομαχίας σκανδαλίζοιντότινες· εἶτα ἡ τοῦτο παθοῦσα ψυχὴ τῷ ὡς ἐν ὠδῖσι κειμένῳ, καὶ εἰς νοῦν ἔσω τεθειμένῳ ἀπαμβλίσκει πίστιν τε καὶ γνῶσιν, εἰ μὲν εἴη, φησὶ, μὴ ἐξεικονισμένη, τοῦτέστι ἀτελὴς ἔτι καὶ ἀκαλλεσέρα. ζημίαν ὑπομένει πάντη τε καὶ πάντως ὁ τοῦ σκανδάλου παραίτιος. ᾧ ἂν ἐπιβάλῃ, φησὶν, ὁ ταύτης νυμφίος, τοῦτέστι Χριστός· καὶ
» δώσει μετὰ ἀξιώματος, τοῦτέστιν ὁμολογείτω καὶ χάριν, μὴ τῷ εἰς ὄλεθρον παντελῆ ποιῶ ὑποσάς. εἰ δ' εἴη, φησὶν, ἐξεικονισμένον τὸ τῆς ψυχῆς ἡμῶν [κύημα] νοητὸν, τοῦτέστιν εἰ ἡ γνῶσις εἴη καὶ πίστις τῷ Χριστοῦ φέρουσα (1) μόρφωσιν, τοῖς περὶ τῶν ἐσχάτων ὑποκείσεται λόγοις, ὡς ἤδη καὶ Φονούτης. ψυχῆς γὰρ θάνατος ἡ τῆς ἀμωμήτου πίστεως ἀπόθεσις, καὶ (2) ἀρτίως ἐχούσης πίστεως ζημία.

κδ. Ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος, χεῖρα ἀντὶ χειρὸς, πόδα ἀντὶ ποδὸς, Κατάκαυμα ἀντὶ καταυμάτος, τραῦμα ἀντὶ τραύματος, μώλωπα ἀντὶ μώλωπος.

κε.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Καὶ τὰ δοκοῦντα εἶναι ἀπάνθρωπα τοῦ νόμου, ἡμερότητα πνεῖ.
» τὸ γὰρ νομοθετεῖσθαι, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ ἐκκολάπτεσθαι, οὐκ ὠμὸν καὶ ἀπάνθρωπον, ἀλλὰ δικαιοσύνης μὲν γέμει ἐκ τοῦ προχείρου λαμβανόμενον· νοούμενον δὲ, καὶ φιλανθρωπίας, ὡς ἔφην. ἵνα γὰρ τῷ φόβῳ τοῦ παθεῖν τὸν μέλλοντα δρᾶν σωφρονίσῃ, καὶ ἀνασείλῃ τῷ κακίαν, τοῦτο εἰκότως διηγόρευσεν.

κς. Ἐὰν δέ τις πατάξῃ τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ οἰκέτου αὐτοῦ, ἢ [τὸν ὀφθαλμὸν] τῆς θεραπαίνης αὐτοῦ, καὶ ἐκτυφλώσῃ, ἐλεύθερος ἐξαποστελεῖ
κζ. αὐτὸς ἀντὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτῶν. Ἐὰν δὲ τὸν ὀδόντα τοῦ οἰκέτου, ἢ τὸν ὀδόντα τῆς θεραπαίνης αὐτοῦ ἐκκόψῃ, ἐλεύθερος ἐξαποστελεῖ αὐτὸς ἀντὶ τοῦ ὀδόντος αὐτῶν.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κατακωλύει τὸ θράσος, καὶ συμμέτρως ἀποτελεῖ τὰς τῶν κλησαμένων ὁρμὰς, καὶ ὃ μέχρις ἐκείνων ἰσχὺν βάλεται, δι' ὧν ἂν γένοιτο [τοῦ] εἰς τὸ εὖ εἶναι ζημίαν ὑπενεγκεῖν τὸς ὑπεζόγμένους. ἐφίησι δὲ ἁδαμῶς ἀχαλινώτως ἰέναι τὰ ἐκ θυμοῦ, καὶ εἰς αὐτοῦ ἤδη πράττεσθαι τοῦ φύσιν, ἧς ἂν νοοῖτο μόνος ὑπάρχων δεσπότης ὁ δημιουργός. δηλοῖ γὰρ καὶ τὸ ἐπὶ τῇδε πάθος, ὡς ἀρρώστημα Φυσικὸν, ἀλλ' εἰσποιητὸν ἐκ πλεονεξίας. ἐν Χριστῷ μὲν ἕν ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ὅλως εὐθὺς ἀναπλάττει πρὸς τὸ ἐν ἀρχαῖς τοῦ
» Φύσιν. εἴτις γὰρ ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις. 2. Κορ. 5. 17.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰ δὲ δὴ ἑρμηνεύοιτο πνευματικῶς ὁ τοῦ νόμου σκοπὸς, προσβάλοις ἂν καὶ καθ' ἕτερον τρόπον τοῖς ἐν αὐτῷ τεθεωρημένοις. φῶς μὲν γὰρ τοῦτὶ τὸ ἐγκόσμιον τοῖς τοῦ σώματος ὀφθαλμοῖς εἰσδεχόμεθά τε καὶ θαυμάζομεν· φῶς δὲ τὸ θεῖον καὶ νοητὸν ἐν ταῖς ἡμετέραις ἀνίσχει καρδίαις. καὶ τροφὴ μὲν ἡ τοῦ σώματος, τοῖς ὀδοῦσι καταλεαίνεται, καὶ ἔστι τὸ χρῆμα πρὸς ζωὴν ὁδός· τὰ δέ γε τῶν θείων θεωρημάτων σκληρὰ καὶ δυσέφικτα, καθάπερ ὀδόντι τῇ τῆς διανοίας ἰσχύϊ μονοκὶ σωθρύπλεται, καὶ ἀποτρέφει ψυχικῷ. καὶ γὰρ ἡ σοφία τοῦ θείαν ἡμῖν καὶ
» πνευματικὴν ἁπλοῦσα τράπεζαν, ἔλθετε, Παροιμ. 9. 5.
» φάγετε, φησὶ, τὸν ἐμὸν ἄρτον. ὅπερ καὶν εἰ οἰκέταις συμβαίνοι τυχὸν περί τι τῶν τοιούτων τὸ βλάβος, παραπαίοντος δεσπότου καὶ παρολισθεῖν ἀναγκάζοντος ἐξ ὀρθότητος δογμάτων εἰς ἕκλοπον πλάνησιν, λελύσθω, φησὶν, ὁ δεσμὸς, καὶ λόγος ἔστω, φησὶ, μηδεὶς ἀναγκαίου ζυγοῦ· διερρίφθω δέ ποι καὶ τῆς ἐξουσίας τὸ δεῖμα, ἵνα τοῦ λοιπὸν ὁ κατεζευγμένος ὅποιπερ ἂν αὐτῷ τὸ ἀλωβήτως ἔχειν εὑρίσκοιτο. ψυχῆς γὰρ ἄμεινον ἑδώ.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Ἴδοις δ' ἂν ἀληθῆ τὸν λόγον καὶ ἐν καιροῖς ἔτι τοῖς καθ' ἡμᾶς πληρούμενον. ὃ γὰρ ἀνέχονται δεσποτῶν οἰκέται παρακομιζόντων εἰς πλάνησιν, τῆς ἐπηρτημένης αὐτοῖς ἐξουσίας ὑπεξαγαγόντες γενικῶς τὸ ἐν γε τοῦτῳ πειθήνιον. ἄχθει μὲν γὰρ τῷ δουλείας τὸν τοῦ σώματος ὑπενεγκόμενος αὐχένα, τηροῦσιν ἀθόλωτον ἐν ἑαυτοῖς τὸν νοῦν· καὶ τὸ δεῖν εἰδέναι σαφῶς τε καὶ ἁπλανῶς τὸν περὶ τῆς ἀληθοῦς πίστεως λόγον, πολλοῦ δὴ λίαν, μᾶλλον δὲ τοῦ παντὸς εἶναι ἄξιον πεπιστεύκασι. καὶ] τροφὴν ποιοῦνται τὸ χρῆμα πνευματικὴν, οἷά περ ὀδόντι τῷ νῷ κατατρίβοντες τὸ εἰς ἓς ἐρχόμενον, καὶ τῇ τῶν θείων νοημάτων ἀναμασώμενοι δύναμιν.

κη. Ἐὰν

(1) Φορεῖσα. ὡ Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 261.
(2) Καὶ τῆς ἀρτίως ἐχούσης γνώσεως ἡ ζημία. αὐτ.

κη. Ἐὰν δὲ κερατίσῃ ταῦρος ἄνδρα ἢ γυναῖκα καὶ ἀποθάνῃ, λίθοις λιθοβοληθήσεται ὁ ταῦρος, καὶ οὐ βρωθήσεται τὸ κρέας αὐτοῦ· ὁ δὲ κύριος τοῦ ταύρου ἀθῷος ἔσται.

* ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τὸν κερατιστὴν ταῦρον ἀναιρεῖσθαι κελεύει; Καὶ διὰ τῶν ἀλόγων παιδεύων τὰς λογικὰς ἡλίκον ὁ φόνος κακόν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ταύρῳ παρεικάζει τὸν ὑβριστὴν καὶ ἀλαζόνα, καὶ πλεονεκτεῖν ἰσχύοντα. γαῦρον γὰρ ἀεί πως ἐστὶ καὶ ἀγέρωχον τὸ ζῶον, καὶ πάνδεινον εἰς ἀλκήν. τὸν δὴ τοιοῦτον ἔπερ ἀνέλοι τινὰ ταῖς πλεονεξίαις, ἀποτινυσθαι δίκην ἐπ' αὐτῷ θανάτῳ προσέταξε. χρῆσθαι γὰρ ἔφη λυσιτελοῦσαν τελευτᾶν.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὑποκλέπτει δὲ τῆς ὀργῆς τὸν κεκτημένον, εἰ μὴ τῆς πλεονεξίας εἴδείη τὸν τρόπον, μηδὲ τῆς ἐκείνου φαυλότητος ἁλίσκοιτο κοινωνός. οὐ γὰρ ἡμῶν ἐγκλήματα τὰ ἑτέρων, εἰ λαθραῖα γοῖτο τυχόν. ἐαθεῖν δὲ οὐκ ἐᾷ τοῦ ταύρου τὰ κρέα, τοῦτοι μὴ χρῆσθαι μεταλαχεῖν τῆς ἑτέρων ἀκαθαρσίας, ὡς εἰ τύπῳ τῷ κατὰ τὸν βρῶσιν καὶ τὸν οἰονεὶ μέθεξιν, ὑποτυπῶν.

κθ. Ἐὰν δὲ ὁ ταῦρος κερατιστὴς ἦ πρὸ τῆς ἐχθὲς καὶ πρὸ τῆς τρίτης, καὶ διαμαρτύρωνται τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, καὶ μὴ ἀφανίσῃ αὐτὸν, ἀνέλῃ δὲ ἄνδρα ἢ γυναῖκα ὁ ταῦρος, (1) καὶ λιθοβοληθήσεται, καὶ ὁ κύριος αὐτοῦ προσαποθανεῖται.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Συγκαταδικάζεσθαι τῷ μόχῳ δεδικαίωκε τὸν δεσπότην, εἴπερ εἰδείη τὸ πλημμεληθὲν, καὶ μαθὼν ἐλέγχοιτο τῇ πλεονεξίαν. τὸ γὰρ ἀπείργειν δυνασθαι τῆς ἀδικίας τὰς τρόπους, καὶ κατακωλύειν εὖ μάλα τὸ πλημμελὲς, εἶτα τοῦτο δρᾶν οὐκ ἀνέχεσθαι καὶ λίαν ἐσπουδασμένως, μονονοὺχὶ καὶ σωειργασμένον ἀποφαίνει τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὅσον ἦκεν εἰς θέλησιν καὶ ταυτοβουλίαν τοῖς ἐθέλουσιν ἀνοσιουργεῖν καὶ συνεκπονεῖν ἠρημένον.

λ. Ἐὰν δὲ λύτρα ἐπιβληθῇ αὐτῷ, δώσει λύτρα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ κατὰ πάντα ὅσα ἂν ἐπιβάλωσιν αὐτῷ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κατακρίνει μὲν γὰρ θανάτῳ τὰ παγχάλεπα τῶν πλημμεληματων ὁ πάντων κριτής. πλὴν προσίεται τὰς ἡμαρτηκότας, καὶ λύτρα φέροντας τὰ τῆς ἁμαρτίας λυτικὰ, τὸ ἐν μετανοίαις δάκρυον, τὸν ἐπὶ ταῖς μεταγνώσεσι πόνον, τῆς ἐλεημοσύνης τὰς τρόπους. καταυχᾶται γὰρ ἔλεος κρίσεως, κατὰ τὰς Γραφάς. Ἰακ. 2. 13.

λα. Ἐὰν δὲ υἱὸν κερατίσῃ ἢ θυγατέρα, κατὰ τὸ δικαίωμα τοῦτο ποιήσουσιν αὐτῷ. Ἐὰν δὲ παῖδα κερατίσῃ ὁ ταῦρος ἢ παιδίσκην, ἀργυρίου τριάκοντα δίδραχμα δώσει τῷ κυρίῳ αὐτῶν, καὶ ὁ ταῦρος λιθοβοληθήσεται.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀκριβῆ δὲ ὁ νόμος καὶ τοῖς πεπονθόσι ποιεῖται διασολλῶ. εἰ μὲν γὰρ υἱὸν ἢ θυγατέρα, φησὶν, ὁ μόχος ἀνέλῃ, θνηξάτω ἀφιλοικτιρμόνως· εἰ δὲ παῖδα ἢ παιδίσκην, ἀργύριον ἔσω τὸ ὑπὲρ τούτων ζητούμενον. τίς οὖν ὁ λόγος, πῶς οὐκ ἄξιον ἰδεῖν; καίτοι τὸ ἐλεύθερόν γε καὶ δῆλον οὐ ἡμῖν ἐκ πλεονεξίας, καὶ οὐκ ἀρρώστημα Φύσεως. εἷς γὰρ ἡμᾶς ἔκλισε Θεὸς, καὶ εἷς ὁ πάντων πατὴρ, κατὰ τὸ τῷ Προφήτῃ φωνῶ. ἆρ' οὖν ὡς ἔγκλημα τῇ δουλείαν καταγράφει τινῶν ὁ πάντων δημιουργός; ἆρα καὶ παρ' αὐτῷ τὸ δῆλον οὐ μείοσι, καὶ δόξῃ πλεονεκτεῖ τὸ ἐλεύθερον; ἅμενον. οὐ γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὐκ ἔνι δοῦλος, οὐδὲ ἐλεύθερος. οὐκοῦν· σκιὰ γὰρ ὁ νόμος· διὰ μὲν ἡῆτε καὶ θυγατρὸς τὸ ἐλεύθερον τῶν ἁγίων σημαίνεται γένος· διὰ δὲ παιδός[τε καὶ παιδίσκης,] τὸ δοῦλον ἔτι καὶ ὑπὸ ζυγὸν ἁμαρτίας. ἔστι δὲ ταὐτὸν τὸ πλημμελεῖν εἰς ἁγίας καὶ ἁμαρτωλούς. κολάζεται δὲ οὐκ οὐ ἴσῳ μέτρῳ τὰ ἐπ' ἄμφω. ὅτι μὲν γὰρ τῇ Φύσιν ἀδελφοὶ ἅτοί τε κἀκεῖνοι, παντὶ τῷ σαφές· ἀλλ' ἔστι τὸ ἅγιον οὐ ὑπεροχῇ τῇ πνευματικῇ, καὶ οὐ τοῖς τῆς ἀρετῆς ὑψώμασι, καὶ παρὰ Θεῷ τίμιον, ὡς [καὶ] οὐ ἰδέᾳ τάξει γενέσθαι καὶ θυγατρὸς, καὶ τὸ ἀνθρώπινόν τε καὶ δουλοπρεπὲς ὑπερφέρεσθαι μέτρον. Μαλαχ. 2. 10. Γαλ. 3. 28.

λγ. Ἐὰν δέ τις ἀνοίξῃ λάκκον ἢ λατομήσῃ λάκκον, καὶ μὴ καλύψῃ αὐτὸν, καὶ ἐμπέσῃ ἐκεῖ μόχος ἢ ὄνος, λδ. Ὁ κύριος τοῦ λάκκου ἀποτίσει, ἀργύριον δώσει τῷ κυρίῳ αὐτῶν· τὸ δὲ τεθνηκὸς αὐτῷ ἔσται.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τοῦτο δέ ἐστιν αἰνιγματωδῶς, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ εἰς σκάνδαλον, καὶ τὸ ὠφελεῖν πεφυκὸς, οὐκ ἐᾶν ἄχρηστον γενέσθαι τισίν· ἅτε μηδὲν ὁρᾶσθαι πρὸς θάνατον τὰ ἡμῖν τε καὶ ἑτέροις ἀναγκαῖα πρὸς ζωήν. Ρωμ. 14. 13.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰς θεωρίαν λέγοντες (2) τὸ χρῆμα πνευματικῶς, ἐκεῖνο ἐρῶμεν. λάκκον ἔοικεν ὀνομάζειν οὐ τούτοις ἡμῖν ὁ νόμος, τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς τῷ γνῶσιν, καὶ τὸν περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος λόγον, καὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου τῷ δύναμιν. (3) κεῖται γὰρ ὥσπερ οὐ

(1) Ἡ μὲν οὐ Φρανεκ. ἔκδοσ. ὁ ταῦρος λιθοβοληθήσεται· ἡ δὲ τοῦ Ἀλδ. λιθοβοληθήσεται ὁ ταῦρος.
(2) Ἀναγαγόντες. οὐ Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 249. (3) Τῷ εἴδησιν. αὐτ.

εν βάθει, καὶ ζωοποιὸν ἔχει τὴν εἴδησιν. (1) ὀκοῦν ὁ συγγράμμασι μὲν τοῖς ἀρχαιοτέροις ἐντυχὼν, καὶ σὺν πόνῳ πολυπραγμονῶν τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς τοὺς λόγους, καὶ τὴν ἀκριβῆ τε καὶ ἀκιβδήλευτον γνῶσιν ἀναζητῶν, πολλὴν ἂν ἔχοι τὴν ἐμφέρειαν πρός γε τὸν ὀρύττοντα λάκκον. ζητεῖ γὰρ ὕδωρ ζωοποιὸν, καὶ πηγὴν εὐφραίνουσαν, καὶ χειμάῤῥουν τρυφῆς. ὁ δὲ δὴ εἰς τοῦτο λοιπὸν συνέσεως ἀφιγμένος, ὡς καὶ ἰδίᾳ δύνασθαι παραδοῦναι γραφῇ τοῦ μυστηρίου τὸν λόγον, λατομεῖ λάκκον. καινουργεῖ γὰρ ὥσπερ, οὐ τοῖς ἑτέρων ἱδρῶσιν ἐποικοδομῶν, ἀλλὰ τοῖς ἰδίοις ἑαυτόν τε καὶ ἑτέρους ὠφελῶν. ὀρύττουσι δὲ λάκκους
Τερ. 2. 13. „ συντετριμμένους, κατὰ τὴν τοῦ Προφήτου φωνὴν, καὶ οἱ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως ἐρασταί. εἴ τις τοίνυν ὀρύξει λάκκον, ἀσφαλιζέσθω φησὶ, μὴ ἄρα τισὶν ὀλέθρου γένοιτο τρόπος τὸ καλῶς εἰρῆσθαι (2) δοκοῦν. δεῖ γὰρ ἡμᾶς οὕτως ὀρθῶς τε καὶ ἀπηκριβωμένως τὸν περὶ Θεοῦ ποιεῖσθαι λόγον, ὡς μηδενὶ γενέσθαι σκανδάλου πρόφασιν. καὶ τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ πῶμα ἐπικεῖσθαι τῷ λάκκῳ, τὸ τῆς καθηκούσης ἀσφαλείας μὴ ἀμοιρεῖν τὸν λόγον. ἐὰν γὰρ πέσῃ,
„ φησὶν, ἢ βοῦς ἢ ὄνος, ὁ πεπονηκὼς ἀποτίσει. βοῦν δὲ καὶ ὄνον ὀνομάζει πάλιν οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἐν λόγῳ βαθεῖ. καὶ βοῦν μέν φησιν, ἵνα νοήσῃς τὸ ἱερὸν καὶ καθαρὸν γένος· ὄνον δὲ αὖ, ἵνα συνῇς τὸ ἀνίερον καὶ ἀκάθαρτον. οὐ γὰρ προσάγεται κατὰ νόμους εἰς θυσίαν τῷ Θεῷ. ἱερὸν δὲ γένος καὶ καθαρὸν εἶναί φαμεν τοὺς ἡγιασμένους διὰ πίστεως· ἀνίερον δὲ καὶ ἀκάθαρτον, τοὺς οὔπω κεκαθαρμένους διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, ἀλλ' ἐνεστιγμένον ἔχοντας ἔτι τῆς ἁμαρτίας τὸν μολυσμόν. ὅμοιον οὖν, ὡσεὶ λέγοι· εἴ τι γένοιτο βλάβος, ἢ περί τινα τῶν ἤδη βεβαπτισμένων, καὶ κατεσφραγισμένων διὰ τῆς χάριτος εἰς οἰκειότητα τὴν πρὸς Θεὸν, ἢ εἰς τινὰ τυχὸν τῶν οὔπω τοιούτων, ὀφλήσει δίκην ὁ τοῦ σκανδάλου πρόξενος, καὶ αὐτῷ μενεῖ τὸ τεθνηκὸς, τουτέστιν αὐτοῦ γενήσεται τοῦ παθόντος ὁ θάνατος.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Διὰ μὲν τῆς ὄνου νοήσεις τὸ ἐξ ἐθνῶν, διὰ δὲ τοῦ βοὸς τὸ ἱερὸν καὶ ἀπόλεκτον γένος.

λε. Ἐὰν δὲ κερατίσῃ τινὸς ταῦρος τὸν ταῦρον τοῦ πλησίον αὐτοῦ, καὶ τελευτήσῃ, ἀποδώσονται τὸν ταῦρον ζῶντα, καὶ διελοῦνται τὸ ἀργύριον αὐτοῦ, καὶ τὸν ταῦρον τὸν τεθνηκότα διελοῦνται.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Εἰ πλεονεξίας ἐπιγένοιτο καὶ ἀδικίας τρόπος παρ' οὐχ ἑκόντος τινὸς εἰς ἕτερον,] ἐντρυφάτω, φησὶν, ὁ ἠδικημένος τοῖς τοῦ λυπήσαντος ἀγαθοῖς, καὶ κοινὰς ἐχέτωσαν τὰς θυμηδίας. τοῦτο γὰρ οἶμαί ἐστι τὸ διελέσθαι [τὸν ταῦρον τὸν ζῶντα. κοινὰς δὲ ποιείτω, φησὶ, καὶ ἀνεθελήτως προσκεκρουκὼς τὰς τοῦ πεπονθότος συμφοράς. τουτὶ γὰρ οἶμαι παραδηλοῦν, τὸ διελέσθαι τὸν τεθνηκότα. ὁρᾷς οὖν ὅπως ὁ νόμος αἰνιγματωδῶς ἔτι καὶ κατεσκιασμένως τὸν φιλάλληλον εἰσηγεῖται τρόπον; ἢ οὐχὶ δὴ
Γ „ τοῦτό ἐστι τὸ, χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ Ρωμ. 12. 15.
„ κλαίειν μετὰ κλαιόντων;]

ΑΔΗΛΟΥ. χρὴ δὲ γινώσκειν, ὅτι οὗτος ὁ πατὴρ ἐν πᾶσι τὴν τοῦ ταύρου προσηγορίαν ἐπὶ τοὺς πλεονέκτας λαμβάνει. (3)

λϛ. Ἐὰν δὲ γνωρίζηται ὁ ταῦρος ὅτι κερατιστής ἐστι πρὸ τῆς χθὲς καὶ πρὸ τῆς τρίτης, καὶ διαμεμαρτυρη-
Δ μένοι ὦσι τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, καὶ μὴ ἀφανίσῃ αὐτὸν, ἀποτίσει ταῦρον ἀντὶ ταύρου ὁ κύριος (4) αὐτοῦ, ἀποτίσει τὸ ἀργύριον ἀντὶ ταύρου, ὁ δὲ τετελευτηκὼς αὐτῷ ἔσται.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰ δὲ δὴ, φησὶν, ὁ πλεονεκτῶν εἰδείη σαφῶς, ὅτι πείσεταί[τι] δεινὸν ὁ πέλας, τῶν τῆς πλεονεξίας τρόπων οὐκ ἀνῃρημένων, ζημίαν αὐ-
Ε τὸς τὴν ἴσην ὑπομένει, καὶ τὴν τοῦ παθόντος συμφορὰν ἐπαντλήσει μόνῃ τῇ ἰδίᾳ ψυχῇ. τοῦτο γὰρ αἰνιγματωδῶς δη-
„ λοῖ τὸ, ἀποτίσει ταῦρον ἀντὶ ταύρου, ὁ
„ δὲ τετελευτηκὼς αὐτοῦ ἔσται. οὐ γὰρ μέχρι τοῦ τῶν οἰκείων ἀγαθῶν ἀποπεσεῖν τοῖς ἀδικοῦσιν ὁ λόγος, ἀλλ' ἰδίαν ἕξουσι συμφορὰν, καὶ αὐτῶν ἔσται πάθος τὸ τῷ πέλας συμβεβηκός.

(1) Τὴν δύναμιν. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 249. (2) Εἰργάσθαι. αὐτ.
(3) Καὶ ἐπὶ Χριστόν. ὅρα τὸ ἐν τῇ 513. σελ. ὑπόμνημα.
(4) Τὸ, ὁ κύριος αὐτοῦ, ἀποτίσει τὸ ἀργύριον ἀντὶ ταύρου. ἐν τῇ ἐν Φραν. ἐκδ. οὐ κεῖται.

ΚΕΦ. ΚΒ.

α. Ἐὰν δὲ κλέψῃ τὶς μόχον ἢ πρόβατον, καὶ σφάξῃ αὐτὸ ἢ ἀποδῶται, πέντε μόχας ἀποτίσει ἀντὶ τῦ μόχυ, καὶ τέσσαρα πρόβατα ἀντὶ τῦ προβάτυ.

ΑΔΗΛΟΥ. Διὰ τὸ σὺ ὑπεροχῇ καὶ μεγέθει εἶναι τὸν μόχον, μεῖον δὲ τὸ πρόβατον. Β

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Κελεύει τέτλαρα μὲν πρόβατα ἀποτίνειν, βῦς δὲ πέντε τὸν κλέπτλω, ἀνθ' ἑνὸς τῦ ὑφαιρεθέντος. ἐπειδὴ πρόβατον μὲν φέρει δασμὸς δ', γάλα, καὶ τυρὸν, καὶ ἔρια, καὶ ἐτήσιον ἄρνα· ὁ δὲ βῦς, ἑ· τρεῖς μὲν τὰς αὐτὰς σὺν γάλακλι καὶ τυρῷ καὶ γεννήμασι, δύω δὲ ἐξαιρέτυς, ἄροτρον γῆς, Γ καὶ ἄλοητόν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ ὁ μόχον κεκλοφὼς, πενταπλάσια ἀπαιτεῖθαι κελεύεται, ὁ δὲ πρόβατον, τετραπλάσια; Ὅτι τὰ μείζονα τῶν ἁμαρτημάτων, μειζόνων ἄξια τιμημάτων. ἅτω καὶ ὁ Θεὸς
Λεκ. 12. 48. ἐδίδαξεν. ᾧ μὲν γάρ φησι πολὺ δοθήσεται, πολὺ καὶ ἀπαιτήσσι παρ' αὐτῦ.
»

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μόχος μὲν δὴ καὶ πρόβατον, καθαράτε ἄμφω καὶ ἱερὰ, καὶ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ἀνακομιζόμενα τῷ Θεῷ· ἀλλ' ὁ μὲν μόχος, σὺν ὑπεροχῇ καὶ μεγέθει σώματος· θατέρου γε μὴν, οὐχ ἅτω. μόχυ γὰρ μεῖον τὸ πρόβατον. μόχοι δὴ ἂν καὶ πρόβατα ὥσπερ τινὰ ζῶα καθαράτε καὶ ἱερώτατα, τῶν διὰ πίστεως δεδικαιωμένων ἡ ἁγία πληθὺς, διχηλῦντες τὴν ὁπλὴν, καὶ μηρυκισμὸν ἀνάγοντες κατὰ τὸν νόμον, καὶ καρπῶν ἡμέρων ὄντες ἐργάται. γηπονεῖ γὰρ ὁ μόχος. ἔγκαρπον δὲ καὶ τὸ πρόβατον. σύνεισὶ γὰρ ταῖς θείαις αὐλαῖς, τυτέστιν ἐκκλησίαις, ἡ τῶν κεκλημένων ἀγέλη. πολλοὶ δὲ λίαν οἱ κλέπλαι περὶ αὐτὴν διορύττοντές τε καὶ παρεισδύοντες, καὶ πολυτρόποις φενακισμοῖς τὰς τῶν ἁπλουστέρων ψυχὰς ἐξέλκοντες, καὶ μονονυχὶ καταπιπράσκοντες τῷ ὀλοθρεύοντι Σατανᾷ. πλὴν ὁ δεδρακώς τι τοιῦτον, πέντε μόχυς ἀποτίσει ἀνθ' ἑνὸς, καὶ τέσσαρα πρόβατα ἀντὶ προβάτυ. πενταπλασίονα μὲν γὰρ ἐπὶ τῷ μόχῳ τὴν δίκλην, τετραπλασίονα δὲ [δεῖν] ἐφ' ἑνὶ προβάτῳ γενέθαι φησὶ, κατὰ τὸ μέτρον οἶμαί πυ τῆς πνευματικῆς κατ' ἀρετὴν ποσότητος τῶν ἀπολυμένων ἐπιτιθεὶς τὴν κόλασιν. τύπος δ' ἂν εἴη καὶ σκιὰ τῆς σὺν ἀρετῇ ποσότητος ἡ σωματική. καὶ γάρτοι μεῖον καὶ μεῖζον σὺν ἐπιεικείαις ἀταλαίπωρον ἰδεῖν σ' γε τοῖς πεπιστευκόσιν· ἐπεὶ μὴ σὺν ἴσῳ πάν-
1. Κορ. 7. 7. τες τυγχάνεσιν, ἀλλ' ἕκασος ἡμῶν ἴδιον
» ἔχει χάρισμα ἐκ Θεῦ, ὁ μὲν ἅτως, ὁ
» δὲ ἅτως.

β. Ἐὰν δὲ ἐν τῷ διορύγματι εὑρεθῇ ὁ κλέπλης, καὶ πληγεὶς ἀποθάνῃ, γ. ἀκ ἔσιν αὐτῷ Φόνος. Ἐὰν δὲ ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος ἐν αὐτῷ, ἔνοχός ἐσιν, ἀνταποθανεῖται· ἐὰν δὲ μὴ ὑπάρχῃ αὐτῷ, πραθήτω ἀντὶ τῦ κλέμματος.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰ δὲ δὴ κλέπλων καὶ διορύτλων, ἔτι δὲ καὶ τὰ τῆς λῃσείας ἔργα πληρῶν, ὡς σὺ νυκτὶ καὶ σκότῳ τῦτο δρᾶν καταφωραθείη, φησὶ, τεθνηξάτω, ὅτε καὶ τὸ χρῆμα ἐ Φόνος, ἅτε τῷ δράσαντι γραφή. πλεονέκλης γὰρ καὶ βίαιος ὁ πεσὼν, καὶ πολέμυ τέτρωται νόμῳ. ἡλίυ δὲ ἀνατείλαντος, καὶ παρελάσαντος ἤδη τῦ τῆς λῃσείας καιρῦ, τλῶ τῦ πλήτλοντος ἔργει χεῖρα, καὶ Φόνυ γραφλὼ καθορίζει τῦ τολμήματος. ἕως μὲν γὰρ ὁ κλέπλης ὁ νοητὸς τλῶ τῦ πεισθέντος εἰς Χριςὸν καταλωβᾶται ψυχλῶ, καὶ ἀγάπης ἐξέλκῃ τῆς εἰς Θεὸν, εἰ καὶ σὺν αὐτοῖς ἄλλοις τοῖς πλημμελήμασι, πάθοι ἂν ἀκ ἀδίκως. ψυχλῶ γὰρ ἀπέκλεινε τλῶ ἀμείνω σώματος. ἡλίυ δὲ ἀνατείλαντος αὐτῷ κατὰ νῶν, καὶ διαυγασάσης ὡς σὺ τάξει Φωτὸς τῆς ἡμέρας τῆς ἀληθῦς γνώσεως, κινδυνεύειν ἀκ ἐᾷ. κολάζεται γὰρ τὰ νυκτὸς ἔργα καὶ σκότυς· τὰ δὲ ὡς σὺ Φωτὶ λοιπὸν, ἀκ ἔτι. ἀνεῖθαι γὰρ τῶν ἀρχαίων ἐγκλημάτων, καὶ τῶν σὺν ἀγνοίᾳ καὶ σκότῳ, δεδικαίωκεν ὁ Θεός. καὶ δὴ καὶ λεγέθω τοῖς ἐξ ἁμαρτίας εἰς Φῶς ἀφιγμένοις τὸ
» νοητὸν, οἱ ποτὲ σκότος, νυῦ δὲ Φῶς σὺ Κυ- Ἐφεσ. 5. 8.
ρίῳ. ἅτω δεδικαίωκεν ὁ Χριςὸς καὶ τὸν θεσπέσιον Παῦλον, τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον, καὶ διώκτλυ, καὶ ὑβριςλύ. καθ' ὑπερβολλὼ γὰρ ἐδίωκε τλῶ ἐκκλη- 1. Κορ. 15. 9
σίαν τῦ Θεῦ, καὶ ἐπόρθει αὐτλύ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὁρᾷς ὅπως ἀτιμίαν ὁ νόμος τλῶ δολοπρεπῆ καταγράφει σαφῶς τῶν διηνεκῆ καὶ ἀνέκλειπλον ἐχόντων τλῶ ἁμαρτίαν, καὶ μηδ' ὅσον εἰπεῖν λύτροις ἀποκρύεθαι τὰ ἐγκλήματα δυναμένων, διάγε τὸ τῆς γνώμης ἀθενὲς ἀκ ἀνεχομένων ἱδρῦν εἰς μετάγνωσιν, καὶ διὰ τῶν εἰς τῦτο πόνων ἐκμειλίσεθαι Θεόν; ἃς καὶ πιπράσκεθαι εὖ μάλα φησίν. ἐναριθμεῖθαι γὰρ ἀκ ἐᾷ τοῖς διὰ τῆς θείας χάριτος ἠλθυθερωμένοις, τὰς ἅτω μεμολυσμένας.

δ. Ἐὰν δὲ καταληφθῇ καὶ εὑρεθῇ ἐν τῇ χειρὶ αὐτῦ τὸ κλέμμα ἀπὸ ὄνυ ἕως προβάτυ ζῶντα, διπλᾶ αὐτὰ ἀποτίσει.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Εἰ δὲ κεκλοφὼς μὲν ἀλοίη, φησὶν, ἅπω δὲ ἀνελὼν,] τυτέστιν εἰ φενακισμῦ καὶ ἀπάτης ἀρξάμενος τῆς εἰς ἑτέρυς καταλαμβάνοιτο τις τῶν ἑτεροδοξεῖν εἰωθότων, νενικηκὼς δὲ ἅτω καὶ κατα-

καλακομίσας εἰς ὅλεθρον τὰς ἀκροωμένας, ἀποτίσει διπλᾶ. ἀναλήψεται γὰρ τὸ οἰκεῖον τῆς ἀγέλης ὁ δεσπότης, προσεξαιτηθήσεται δὲ καὶ λόγους ὁ βωμολόχος· τοῦτο γὰρ ἂν εἴη τὸ σὺν διπλῷ· καὶ ζημίαν ὑπομενεῖ τιὼ εἰς θάνατον. ὃ γὰρ ἠθέλησε δρᾶν εἰς ἑτέρους, πάθοι ἂν αὐτὸς καὶ μάλα εἰκότως.

ε. Ἐὰν δὲ καταβοσκήσῃ τὶς ἀγρὸν ἢ ἀμπελῶνα, καὶ ἀφῇ τὸ κλῆνος αὐτοῦ καταβοσκῆσαι ἀγρὸν ἕτερον, ἀποτίσει ἐκ τοῦ ἀγροῦ αὐτοῦ κατὰ τὸ γέννημα αὐτοῦ· ἐὰν δὲ πάντα τὸν ἀγρὸν καταβοσκήσῃ, ἢ τὰ κάλλιστα τοῦ ἀγροῦ αὐτοῦ, ἢ τὰ βέλτιστα τοῦ ἀμπελῶνος αὐτοῦ ἀποτίσει.

*ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἁρμόσοι δ' ἄν, ὡς γέμοι φαίνεται, τῶν προκειμένων ἡ διάμις τοῖς τῶν αἱρέσεων θύραις, ὧν οἱ βδελυροὶ καὶ ἀνόσιοι μαθηταί, κλωπῶν ἀλόγων δίκλω, λῃΐά τε καὶ ἀμπελῶνας κατανέμοντας τὰς δεσποτικὰς, εἰς κρίματε καὶ κόλασιν τῶν τῆς πλανήσεως θύρετῶν. συμβήσεται γὰρ ἐκείνοις ἡ τῶν κάλλιστων ζημία, τουτέστιν ὁ περὶ αὐτῷ ὅλεθρος τῷ ψυχῷ. ἀμπελῶνος γὰρ, ἢ γῆν λῃΐα τυχὸν, καὶ ἀνὰ μέρος ἑκάστων καθ' ἡμᾶς νοημένων τὸ σὺν αὐτῷ βέλτιστον ἡ ψυχή.

ς. Ἐὰν δὲ ἐξελθὸν πῦρ εὕρῃ ἀκάνθας, καὶ προσεμπρήσῃ ἄλωνα ἢ σάχυς ἢ πεδίον, ἀποτίσει ὁ τὸ πῦρ ἐκκαύσας.

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἄκανθα μὲν, ἡ μυσαρωτάτη καὶ βέβηλος ἀθυροσομία τῶν διεσραμμένων· σῖτος δὲ καὶ ἄσαχυς, ὁ ψυχωφελής τε καὶ τροφιμώτατος τῆς ἀληθείας λόγος· ψιλὸν δὲ πεδίον, ἡ θεόπνευστος Γραφή. ὅταν τοίνυν οἱάπερ φλόγες, ἢ πῦρ, τοῖς τῶν ἑτεροδόξωντε καὶ Ἑλλήνων φρενακισμοῖς οἱ τῶν ἁγίων μυσαγωγῶν ἐπιφύοιντο λόγοι τοῖς τῆς ἀληθείας σωηγορῶντες δόγμασι, καὶ τὰ κατὰ μόνης ἰόντων ἀκάνθης, φησὶ, καὶ καταφλεγόντων μὲν ὡς ἄχρηστον καὶ ἀγρίαν ὕλλω τὰ παρ' ἐκείνοις συγγράμματα, μὴ σωαδικόντων δὲ σῖτον ἢ ἄσαχυ, τουτέστι νηφέτωσαν οἱ μυσαγωγοὶ, μή ἄρα τι καταπημλώσιαν τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων· ἢ ἴσω, φησὶν, ὁ σωὴ ἀσφαλείᾳ τοῦτο δρᾶν ἐκ ἀνεχόμενος, ὡς εἴπερ τι γένοιτο συγκαταφλεχθῶσι τοῖς φαύλοις τῶν ἀναγκαίων εἰς ὄνησιν, ἀποτίσει τῆς ἀπροσεξίας τὰς λόγους.

ζ. Ἐὰν δέ τις δῷ τῷ πλησίον ἀργύριον ἢ σκεύη φυλάξαι, καὶ κλαπῇ ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ ἀνθρώπου, ἐὰν εὑρεθῇ ὁ κλέψας, ἀποτίσει διπλᾶν.

η. Ἐὰν δὲ εὑρεθῇ ὁ κλέψας, προσελεύσεται ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ὀμεῖται (1) μὴ πεπονηρεῦσθαι ἐφ' ὅλης τῆς παρακαταθήκης τοῦ πλησίον.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὀμεῖται, ὅτι ἀδικὸν ὁτιῶν πεποίηκεν ἢ ἔργῳ ἢ λόγῳ ἄδικον κατὰ τῆς παραθήκης.

θ. Κατὰ πᾶν ῥητὸν ἀδίκημα, περί τε μόχθου, καὶ ὑποζυγίου, καὶ προβάτου, καὶ ἱματίου, καὶ πάσης ἀπωλείας τῆς ἐγκαλουμένης· ὁτιῶν ἐὰν ᾖ, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐλεύσεται ἡ κρίσις ἀμφοτέρων, καὶ ὁ ἀλοὺς διὰ τοῦ Θεοῦ, ι. ἀποτίσει διπλοῦν τῷ πλησίον. Ἐὰν δέ τις δῷ τῷ πλησίον ὑποζύγιον ἢ πρόβατον ἢ μόχθον ἢ πᾶν κλῆνος φυ- Γ λάξαι, καὶ τελευτήσῃ ἢ συντριβῇ ἢ αἰχμάλωτον γένηται, καὶ μηδεὶς γνῷ, ια. Ὅρκος ἔσται τοῦ Θεοῦ ἀνὰ μέσον ἀμφοτέρων, ἢ μὴν μὴ αὐτὸν πεπονηρεῦσθαι καθόλου τῆς παρακαταθήκης τοῦ πλησίον· καὶ ὕτω προσδέξεται ὁ κύ- ιβ. ριος αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ ἀποτίσῃ. Ἐὰν δὲ κλαπῇ παρ' αὐτοῦ, ἀποτίσει τῷ ιγ. κυρίῳ αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ θηριάλωτον γένηται, ἄξει αὐτὸν ἐπὶ τὴν θήραν, καὶ ιδ. οὐκ ἀποτίσει. Ἐὰν δὲ αἰτήσῃ τὶς ἀπὸ τοῦ πλησίον, καὶ συντριβῇ ἢ ἀποθάνῃ ἢ θηριάλωτον (2) γένηται, ὁ δὲ κύριος ιε. μὴ ἦ μετ' αὐτοῦ, ἀποτίσει. Ἐὰν δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ ᾖ, οὐκ ἀποτίσει. ἐὰν δὲ μισθωτὸς ᾖ, ἔσται αὐτῷ ἀντὶ τοῦ μισθοῦ ις. αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ ἀπατήσῃ τὶς παρθένον Ε ἀμνήσευτον, καὶ κοιμηθῇ μετ' αὐτῆς, φερνῇ φερνιεῖ αὐτὴν ἑαυτῷ γυναῖκα. ιζ. Ἐὰν δὲ ἀνανεύων ἀνανεύσῃ, καὶ μὴ βάληται ὁ πατὴρ αὐτῆς δοῦναι [αὐτὴν] αὐτῷ γυναῖκα, ἀργύριον ἀποτίσει τῷ πατρὶ καθ' ὅσον ἐστὶν ἡ φερνὴ τῶν παρ- ιη. θένων. Φαρμακοὺς οὐ περιποιήσετε.

ιθ. Πᾶν κοιμώμενον μετὰ κλήνους θανάτῳ ἀποπλενεῖται. Ζ

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μίξις γὰρ νοητὴ πρὸς νοῦν ἄλογιαν νοσήσαντα, θανάτου πρόξενος τοῖς τε φθαρεῖσι καὶ φθείρουσι.

κ. Θυσιάζων Θεοῖς, ἐξολοθρευθήσεται, πλὴν Κυρίῳ μόνῳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀναθεματισθήσεται.

κα. Καὶ προσήλυτον οὐ κακώσετε, Η οὔτε μὴ θλίψητε αὐτόν· ἦτε γὰρ προσήλυτοι ἐν γῇ Αἰγύπτῳ.

κβ. Πᾶ-

(1) Ἢ μιὼ πρόσκειται σὺν τῇ σὺ Φρανεκ. καὶ σὺ τῇ τοῦ Ἀλδ. καὶ σὺ τῇ σὺ Καταβρ. ἐκδόσ. σὺ δὲ τῇ σὺ Ὀξον. ἐμιὼ. ὃ γραφικὸν δοκεῖ ἁμάρτημ.

(2) Αἰχμάλωτον. αὐτ.

κϛ. Πᾶσαν χήραν καὶ ὀρφανὸν ϗ κακώσετε.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Χήραν καὶ ὀρφανὸν ἀπείρηται κακῶν. ἐξαιρέτως γὰρ προνοίας μεταδίδωσιν, ἐπειδὴ τὰς ἀναγκαίως βοηθὰς καὶ ἡγεμόνας (1) ἀφήρωται. βέλεται γὰρ τῇ Φυσικῇ κοινωνίᾳ χρωμένας, τὰς οὐδείας ὑπὸ τῶν οὐ περιουσίᾳ ἀναπληροῦσθαι.

κγ. Ἐὰν δὲ κακίᾳ κακώσητε αὐτὰς, καὶ κεκράξαντες καταβοήσωσι πρός με, ἀκοῇ εἰσακούσομαι τῆς Φω-
κδ. νῆς αὐτῶν. Καὶ ὀργισθήσομαι θυμῷ πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀποκτενῶ ὑμᾶς μαχαίρᾳ, καὶ ἔσονται αἱ γυναῖκες ὑμῶν χῆραι, καὶ τὰ παιδία ὑμῶν ὀρφανά.
κε. Ἐὰν δὲ ἀργύριον ἐκδανείσῃς τῷ ἀδελφῷ τῷ πενιχρῷ τὸ παρὰ σοὶ, οὐκ ἔσῃ αὐτὸν κατεπείγων, οὐκ ἐπιθήσεις αὐτῷ τόκον.

κϛ. Ἐὰν δὲ ἐνεχύρασμα ἐνεχυριάσῃς τὸ ἱμάτιον τοῦ πλησίον, πρὸ
κζ. δυσμῶν ἡλίου ἀποδώσεις αὐτῷ. Ἔστι γὰρ τοῦτο περιβόλαιον αὐτῷ, μόνον τοῦτο τὸ ἱμάτιον ἀχημοσύνης αὐτοῦ· ἐν τίνι κοιμηθήσεται; ἐὰν οὖν καταβοήσῃ πρός με, εἰσακούσομαι αὐτοῦ· ἐλεήμων γάρ εἰμι.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ γλυκὺ τῆς Φιλαλληλίας μάθημα προτιθεὶς, προσηπείλησε τῷ ὀργῷ. μονονοχὶ δὲ καὶ ἀπολογεῖται χρῆσθαι τοῖς αὐτῷ ὑπομείναι μέλλουσιν, εἰ μὴ ποιοῖντο διὰ παιδὸς τῷ εἰς
» ἀδελφὸν σπλαγχνίαν. ἐλεήμων γάρ εἰμι φησί.

κη. Θεοὺς οὐ κακολογήσεις, καὶ ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Προνοεῖται τῶν ἰδιωτῶν, ὡς μὴ περιπίπτοιεν ἀνηκέστοις τιμωρίαις. οἱ γὰρ κακῶς ἀκούσαντες ἄρχοντες τοὺς εἰπόντας, οὐ μετὰ δίκης ἀμυνοῦνται, καταχρήσονται δυνασείαις εἰς πανωλεθρίαν. ἐπεὶ, φησὶν, (2) οὐ περὶ παντὸς ἄρχοντος ἔοικε νομοθετεῖν· ἀλλ' ὡσανεὶ τοῦ λαοῦ τοῦδε, ἢ ἔθνους ἡγεμόνα παιδαῖον ὑποτίθεται διὰ πλειόνων. καταχρησικῶς δὲ δυνατὸς, ἢ ἱερεῖς, ἢ προφήτας, ἢ ἁγίους ἄνδρας, (3) ὡς Μωσέα. ἰδοὺ
» γὰρ ἔθηκά σε Θεὸν Φαραὼ, ἐλέχθη πρὸς
» Μωϋσῆν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Θεοὺς, τοὺς κριτάς. καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τῶν ἐπαγομένων. φησὶ γὰρ,
» καὶ ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου.

A» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον τὸ, Θεοὺς
» οὐ κακολογήσεις; Τοὺς κριτὰς ὀνομάζει
Θεοὺς, ὡς κατὰ μίμησιν τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ κρίνειν πεπισευμένους. τοῦτο σαφέστερον ἐδίδαξεν ὁ προφήτης Δαβὶδ. εἰπὼν γὰρ, ὁ
» Θεὸς ἔστη ἐν συναγωγῇ Θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ Ψαλ. 81. 1, 2,
» Θεοὺς διακρινεῖ, ἐπήγαγεν· ἕως πότε κρί- 3, 4, 5,
» νετε ἀδικίαν, καὶ πρόσωπα ἁμαρτωλῶν 6, 7.
» λαμβάνετε; κρίνατε ὀρφανῷ καὶ πλουτῷ,
» ταπεινὸν καὶ πένητα δικαιώσατε. ἐξέλε-
B» σθε πένητα καὶ πλουτὸν, ἐκ χειρὸς ἁμαρ-
» τωλοῦ ῥύσασθε αὐτόν. εἶτα κατηγορῶν,
» προσέθηκεν· οὐκ ἔγνωσαν οὐδὲ συνῆκαν,
» ἐν σκότει διαπορεύονται. ἐπιδείκνυσι δὲ
» καὶ τὴν οἰκείαν Φιλοτιμίαν. ἐγὼ γὰρ φη-
» σὶν εἶπα, Θεοί ἐστε, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες.
» ὑμεῖς δὲ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε, καὶ
» ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων πίπτετε. ἵστω καὶ
» ἐνταῦθα, Θεοὺς οὐ κακολογήσεις, καὶ ἄρ-
» χοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς.

Γ

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τίνας ἐνταῦθα λέγει Θεούς; Τοὺς ἄρχοντας. διὸ καὶ ἐπά-
» γει· Θεοὺς οὐ κακολογήσεις, καὶ ἄρχοντα
» τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς. λέγει καὶ τοὺς ἐκ προγόνων τινὸς ἐναρέτου γεγεννημένους. ἐπειδὴ γὰρ ὁ Ἐνὼς πολλῷ ἀρετῷ ἐπιδεικνύμενος, ἐκλήθη τοῦ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ· οἱ δὲ ἐξ ἐκείνου πάντες, καὶ οἱ ἔκγονοι τοῦ ἀδελφοῦ ἐκείνου ἀπλήστοις ἐμίγνυντο, υἱοὺς
Δ» τοῦ Θεοῦ καλεῖ τοὺς ἐναρέτους. ἤρξαντο Γεν. 4. 26.
» γάρ φησιν, ἐπικαλεῖσθαι τῷ ὀνόματι τοῦ
Θεοῦ. λέγει δὲ καὶ τὸν τῶν Ἰουδαίων λαὸν, τοιούτῳ τιμηθέντα τῇ προσηγορίᾳ ἐν τῷ
» λέγειν, ἐγὼ εἶπα Θεοί ἐστε, καὶ υἱοὶ ὑψίστου Ψαλ. 81. 6.
» πάντες· καὶ ἄλλος, υἱὸς πρωτότοκός μου Ἐξόδ. 4. 22.
Ἰσραήλ. καὶ γὰρ ὅτως ἐκάλει αὐτῶν τὸν δῆμον δι' οἰκείαν Φιλανθρωπίαν.

» ΑΔΗΛΟΥ. Θεὸν οὐ βλασφημήσεις. Θεοὺς λέγει ἢ τοὺς ἱερεῖς, ἢ τοὺς προφή-
E τας, ἢ τοὺς διδασκάλους, ἢ τοὺς ἡγουμένους τῶν φυλῶν, ὥσπερ ἐν τάξει ὄντας αὐτοῖς Θεούς. (4) ὁ δὲ ἅγιος Ἀθανάσιος, (5) ἁγίους ἄνδρας φησίν.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Προσέταξαν μετὰ
» τῶν ἄλλων καὶ τὸ, Θεοὺς οὐ κακολογήσεις· ἵνα μὴ ἐθίζηται ἡμῶν τὸ σῶμα ὀντιναοῦν
» κακολογεῖν, ἀκούοντων, εὐλογεῖτε, καὶ Ῥωμ. 12 14.
» μὴ καταρᾶσθε· καὶ διδασκομένων, ὅτι οἱ 1. Κορ. 6. 10.
Z» λοίδοροι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ γὰρ, οἶμαι, διαλοιδορεῖσθαι φιλεῖν καὶ τοῖς κατὰ φύσιν οὐκ οὖσι Θεοῖς, μελέτη τίς ἐστιν ὥσπερ καὶ τρίβος πρὸς τοῦτο ἐπὶ τῷ κατὰ φύσιν Θεῷ γλωσσαλγίαν ἡμᾶς παροτρύνουσα. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὥρετο γὰρ δεῖν τὸ τῆς Θεότητος ὄνομα, καὶ εἰ ψευδὲς ὑπάρχει τισὶ, ταῖς αὐτῷ πρεπούσαις καταγεραίρεσθαι δόξαις, καὶ οὐχὶ πάντως ἡμᾶς τοῖς πεπλανημένοις Θεοῖς

(1) Κηδεμόνας. ἐν Τόμ. 2. σελ. 677. τῆς τοῦ Μανγαΐου ἐκδόσ.
(2) Τὸ, ἐπεὶ φησὶ, προσθήκη δοκεῖ. οὐχ εὕρηται δὲ ἐν τοῖς ἑκάστου. τὸ δὲ τὸ ὑπόμνημα.
(3) Ἐλλειπές. ἀναπληρωτέον δὲ τυχὸν, ὅτω· ἢ ἁγίους ἄνδρας, Θεοὺς φησιν. (4) Ἴσ. Θεῶν.
(5) Ἐν τῷ κατὰ Μακεδον. 1. διαλόγῳ, τῷ ἐν Τόμ. 2. σελ. 262. τῆς ἐν Κολον. ἐκδόσ.

Θεοῖς ἀπονέμειν τινὰ τιμὴν ὁ νόμος διεκελεύσατο. σεπτὸν δὲ ἡγεῖσθαι διδάσκει τὸ τῆς Θεότητος ὄνομα, καὶ εἰ κλέπλοιτο παρά τινων.

κθ. Ἀπαρχὰς ἄλωνός σου καὶ ληνοῦ σου οὐ καθυστερήσεις. τὰ πρωτότοκα τῶν υἱῶν σου δώσεις ἐμοί. Οὕτω ποιήσεις τὸν μόσχον σου καὶ τὸ πρόβατόν σου καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου, ἑπτὰ ἡμέρας ἔσται ἐπὶ τὴν μητέρα, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἀποδώσεις μοι αὐτό.

λα. Καὶ ἄνδρες ἅγιοι ἔσεσθε. καὶ κρέας θηριάλωτον οὐ φάγεσθε, τῷ κυνὶ ἀποῤῥίψατε αὐτό.

ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ. Τίνος ἕνεκεν θηριάλωτον κρέας ἐσθίειν ἀπαγορεύει; Λογικωτέραν αὐτὰς διδάσκει ζωὴν, καὶ μηδὲν ἔχειν θηριῶδες παρεισφρᾷ. τὰ γὰρ θηρία οὐ θύει πρότερον, εἶθ' ἅπτεσθαι. διὰ τοῦτο μετ' ὀλίγα καὶ τῶν ἐχθρῶν ἐπιμελεῖσθαι κελεύει, καὶ τῷ δυσμενῶς διακειμένῳ τὸν βοῦν πλανώμενον μὴ παρορᾶν, ἀλλ' ἐπιστρέφειν εἰς τὴν τοῦ δυσμενοῦς οἰκίαν, καὶ τὸ ὑποζύγιον πεπλωκὸς ἀνιστᾶν, καὶ ταῖς τοιαύταις ὀυσεργεσίαις τὰς καταλλαγὰς μηχανᾶσθαι. διδάσκει δὲ διὰ τούτων, ὡς εἷς παλαιᾶς καὶ καινῆς διαθήκης νομοθέτης, καὶ ὁ τοῦτον δεδωκὼς τὸν νόμον, καὶ τὸν εὐαγγελικὸν ἐδωρήσατο.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κύων δὲ τὸν ἀναιδῆ καὶ ἀκάθαρτον ἄνθρωπον ὀνομάζειν ἔθος τῇ θείᾳ Γραφῇ. πρέπον δ' ἂν εἴη τῷ τοιῷδε τυχὸν ἅπας ὁτισοῦν, οἶμαι, λόγος βδελυρὸς καὶ δυσώδης, καὶ ἐξ αὐτοῦ συγκείμενος τοῦ Βεελζεβὺλ, ὡς θηρὸς ἀγρίου κατεδηδοκότος τιὼ ὑποπεσοῦσαν αὐτῷ, καὶ ὑπηρετοῦσαν εἰς τοῦτο ψυχιῷ. λέγει γὰρ ὁδεὶς, „ ἀνάθεμα Ἰησοῦς, εἰ μὴ ἐν Βεελζεβούλ. 1. Κορ. 12. 3. ἁγίοις γε μὴν τὸ ἐν μεθέξει γενέσθαι τῶν ἔτω σαθρῶν καὶ κεκιβδηλευμένων ἐννοιῶντε καὶ λόγων, ἀνάρμοσον κομιδῇ. κοινωνία γὰρ ὁδεμία φωτὶ πρὸς σκότος. τὸ „ τοίνυν μεταλαχεῖν ἀνοσίων εἰσηγημάτων, 2. Κορ. 6. 14. καὶ ὧν ἂν ποιοῖτο λόγων ἀνὴρ γεγονὼς καταβρωμα διαβολικὸν, καὶ τῆς τῶν δαιμόνων ἀγέλης οἱονείπως τροφὴ, μολυσμὸν εἶναί φησι, καὶ ἀποφάσκει μηδαμῶς τούτων μεταλαχεῖν.

ΚΕΦ. ΚΓ.

α. Οὐ παραδέξῃ ἀκοὴν ματαίαν. ὁ συγκαταθήσεις μετὰ τοῦ ἀδίκου γενέσθαι μάρτυς ἄδικος.

*ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Μάταιόν φησιν, ἔτε ἀκοαῖς, ἔτε ἄλλῃ τινὶ τῶν αἰσθήσεων προσιέον. ἀκολουθοῦσι γὰρ ταῖς ἀπάταις αἱ μέγισαι ζημίαι. διὸ καὶ παρ' οἷς νομοθέταις ἀπείρηται μαρτυρεῖν ἀκοῇ· ὡς τὸ μὲν ἀληθὲς ὄψει πιστούμενον, τὸ δὲ ψεῦδος ἀκοῇ. (1)

ε. Οὐκ ἔσῃ μετὰ πλειόνων εἰς κακίαν· οὐ προσεθήσῃ μετὰ πλήθους ἐκκλῖναι μετὰ πλειόνων, ὥστε ἐκκλῖναι κρίσιν.

γ. Καὶ πένητα οὐκ ἐλεήσεις ἐν κρίσει.

*ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Πενία καθ' ἑαυτὴν μὲν ἐλέους χρήζει, εἰς ἐπανόρθωσιν εὐδείας· εἰς δὲ κρίσιν ἴσα, βραβευτῇ χρῆται τῷ τῆς ἰσότητος νόμῳ. θεῖον γὰρ ἡ δικαιοσύνη [καὶ] ἀδέκαστον. „ ὅθεν οὐ ἑτέροις εὖ εἴρηται, ὅτι ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ ἐστί. Δευτ. 1. 17.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δικαίως τὸ δίκαιον διώξεις· ὡς τό γε λυπεῖν (2) τὸν νόμον, κἂν εἴ τι τῶν ἀγαθῶν ὑπάρχειν δοκῇ, νοοῖτ' ἂν „ εἰκότως οὐκ ἀπλημμελές. ἔστι δίκαιος ἀ- Ἐπιλ. 7. 16. „ πολύμενος οὐ δικαίῳ αὐτοῦ, κατὰ τὸ γεγραμμένον. δεῖται οὖν δυστεχνίας τὸ ἀγαθόν· καὶ τὸ ἐποικεῖρειν οὐκ οὐ καιρῷ, τῆς εἰς νόμον ἀδικίας οὐκ ἂν διαφύγῃ γραφώ.

**ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί δή ἐστι τὸ λεγόμενον; Μὴ κατακλασθῇς, μηδὲ ἐπικαμφθῇς, φησὶν, ἐὰν πένης ὁ ἀδικῶν τύχῃ. εἰ δὲ πένητι χαρίζεσθαι οὐ χρὴ, πολλῷ μᾶλλον πλουτοῦντι.

**ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Ἐπειδὴ ὁ μὲν δεόμενος δεῖται τοῦ δώσοντος, ὁ δὲ ἀμφισβητῶν τοῦ δικάσοντος, οὐ τιὼ πενίαν φιλοπραγμονεῖν βούλεται, ἀλλὰ παρακαλεῖν. εἰ δὲ τιὼ

(1) Ταῦτα μὲν ὁ Φίλων παρὰ Ἰωάν. τῷ Δαμασκ. ἐν τοῖς παραλλήλ. ἐν δὲ τοῖς περὶ δικαίου (ἐν σελ. 719.) τάδε· διὸ καὶ τῶν παρ' Ἕλλησιν αὖτοι νομοθετῶν μεταγράψαντες ἐκ τῶν ἱερωτάτων Μωσέως κηλῶν, εὖ διατάξασθαι δοκοῦσι, μὴ μαρτυρεῖν ἀκολούθως· ὡς δέον, ἃ μὲν εἶδέ τις, πίστει κρίνειν· ἃ δὲ ἤκουσε, μὴ πάντως βέβαια.

Παρ' Ἕλλησι δὲ λέγων, τὸν Σόλωνα τυχὸν ὑπαινίττεται. ὁ γὰρ Δημοσθένης ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ πρὸς Εὐβουλίδ. λόγ. τάδε φησιν· ὤμνυ μὲν ἃν ἔγωγε, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, προσήκειν Εὐβουλίδῃ, καὶ πᾶσι δὲ ὅσοι νῦν ἐπὶ ταῖς ἀποψηφίσεσι κατηγοροῦσιν, ὅσα ἴσασιν ἀκριβῶς λέγειν, καὶ μηδεμίαν προσάγειν ἀκολουθίαν πρὸς τὸν τοιοῦτον ἀγῶνα. οὕτω γὰρ τοῦτο ἄδικον καὶ σφόδρα πάλαι κέκριται, ὥστε οὐδὲ μαρτυρεῖν ἀκολουθεῖν οἱ νόμοι. ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τοῦ κατὰ Στεφάνου 2. λόγ. Οἱ δέ γε νόμοι οὐ ταῦτα λέγουσιν· ἀλλ' ἂν εἰδῇ τις, καὶ οἷς ἂν παραγένηται πραττομένοις ταῦτα μαρτυρεῖν κελεύουσιν ἐν γραμματείῳ γεγραμμένα. ἵνα μήτ' ἀφελεῖν ἐξῇ μηδὲν, μήτε προσθεῖναι τοῖς γεγραμμένοις. ἀκολουθεῖν δὲ οὐκ ἐῶσι ζῶντος μαρτυρεῖν, ἀλλὰ τεθνεῶτος.

(2) Ἴσ. λιπεῖν. ἐν δὲ τοῖς ἑκδεδομέν. οὐχ εὕρηται.

τῳ παράκλησιν ἀφεῖσα, εἰς συκοφαντίαν τραπείη, ἐλεεῖσθαι σὺ κρίσει ὄκ ἂν
» εἴη δικαία. διὰ τοῦτο ἔφη, ὄκ ἐλεήσεις πλωχὸν σὺ κρίσει. ἐλεητέον μὲν γὰρ, ὄ κρινόμενον δὲ, ἀλλ' ἀντιβολοῦντα. εἰ δὲ τὸ παρακαλεῖν εἰς τὸ ἐγκαλεῖν τρέψειε, τὸ δίκαιον ἔμπροσθεν τοῦ ἐλέους θετέον. ὄ γὰρ δίκαιον, τὸ δίκαιον διαφθείρεσθαι.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ παρὰ τοῦ νομο-
» θέτου εἰρημένον· ὄκ ἐλεήσεις πλωχὸν σὺ κρίσει· ὄκ ἀπανθρωπίας, ἀλλὰ φιλανθρωπίας χῆ δικαιοσώης ἀπάσης ἐστὶν ἀνάμεσον. δύω γὰρ κατορθοῖ τὰ μέγιστα· σὺ μὲν, τὸ μὴ τοὺς πένητας εἰς φιλοπραγμοσώλω ἀλεῖψαι· ἕτερον δὲ, τὸ τοὺς ἀδίκως κρίνοντας, καὶ τοῖς πλησίοις τῳ τῆς νίκης ὀρέγοντας ψῆφον, ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος φοβῆσαι. εἰ γὰρ τοῖς παλαίουσι τῷ ἀτιθάσῳ καὶ δυσνοθετήτῳ τῆς πυλας θηρίῳ, ὅταν ἀντὶ τοῦ παρακαλεῖν ἐγκαλῶσιν, ὄ χρὴ χαρίζεσθαι, πολλῷ μᾶλλον τοῖς ὑπὸ πολλῆς χλιδῆς εἰς τοὺς πένητας ἐξυβρίζουσι.

δ. Ἐὰν δὲ συναντήσῃς τῷ βοὶ τοῦ ἐχθροῦ [σου,] ἢ τῷ ὑποζυγίῳ αὐτοῦ πλανωμένοις, ἀποστρέψας ἀποδώσεις αὐτῷ.

ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Τῳ ἀπόδοσιν τοῦ ὑποζυγίου ἀρχῳ ποιεῖται πονδῶν ἔσεσθαι χῆ καταλλαγῶν. εἰ μὴ γὰρ τελέως ἐστὶν ἀχάριστος, πάντως ἂν τῳ ψυχῳ ἡμέρωται. ἐπίτασις δὲ τοῦ προτέρου τὸ δεύτερον. (1)

ε. Ἐὰν δὲ ἴδῃς τὸ ὑποζύγιον τοῦ ἐχθροῦ σου πεπλωκὸς ὑπὸ τὸν γόμον αὐτοῦ, ὄ παρελεύσῃ αὐτὸ, ἀλλὰ συνεγερεῖς αὐτὸ μετ' αὐτοῦ.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Οὐ γὰρ τοῦ ζώου τοσοῦτον κηδόμενος, ἀλλ' αὐτῶν ἕνεκα μάλιστα τῶν ἀνθρώπων τοῦτ' ἐθέσπισεν. ὁ γὰρ ἐχθρὸς ἐρχόμενος εἰς τὸ σωεγεῖραι τὸ πεπλωκὸς ζῶον, πάντως ὁμιλήσει τῷ ἐχθρῷ, καὶ λέξει· ἐκεῖθεν σὺ ἔγειρον, κἀγὼ σὺ τεῦθεν. ὁμιλία δὲ προοίμιόν ἐστι καταλλαγῆς, καὶ ὁδὸς ἐπὶ φιλίαν ἄγουσα. τρία τοίνυν κάλλιστα ἐπαίδευσε κατορθωθῆναι ἡ θεία γαλήνοτης. σὺ μὲν, τὸ μὴ διαφθαρῆναι τὸ ζῶον· ἕτερον δὲ, τὸ μὴ ζημιωθῆναι τὸν δεσπότην· τρίτον δὲ, τὸ καταλλαγῆναι πρὸς φιλίαν τοὺς ἐχθρούς. ὁ γὰρ παθὼν εὖ, εἰ καὶ λίθων ἀναισθητότερος εἴη, παύσασι ἀμείψασθαι τὸν εὐεργέτην· ὁ δὲ εὐεργέτην ἐπιγραφόμενος, ὄκ ἂν δήπου ἐχθρὸν ἔτι ὁριεῖται. ὁρᾷς, πῶς ἡ ἄῤῥητος σοφία πρὸς ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπίαν βλέπουσα νομοθετεῖ;

ς. Οὐ διαρρέψεις κρίμα πένητος ἐν κρίσει αὐτοῦ.

ζ. Ἀπὸ παντὸς ῥήματος ἀδίκου ἀποσήσῃ. ἀθῷον καὶ δίκαιον ὄκ ἀποκτενεῖς· καὶ ὄ δικαιώσεις τὸν ἀσεβῆ ἕνεκεν δώρων.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἵνα ὀρθῶς τε καὶ ἀδεκάστως τὰ παρεμπίπλοντα διακρίνοιτο, καὶ οἱ τῆς πλεονεξίας ἀφανίζωνται τρόποι.

η. Καὶ δῶρα ὄ λήψῃ· τὰ γὰρ δῶρα ἐκλυφλοῖ ὀφθαλμοὺς βλεπόντων, καὶ λυμαίνεται ῥήματα δίκαια.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Ὀρθὸν τὸ δίκαιον ἐκείνῳ φαίνεται, τῷ χρημάτων κρείττονι, ᾧ ὄδὲν κέρδος τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς
» ἐπισκοτεῖ. εἰ γὰρ δῶρα ἐκλυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν, τοὺς ἀσόφους τί ὄκ ἐργάζεται; ὥσπερ γὰρ ἐὰν ἐπὶ θάτερα τοῦ ζυγοῦ χρυσίον προσενέγκῃς, καθέλκεται ἡ πλάσιγξ, καὶ ἄνισον δείκνυσι τὸν ζυγόν· οὕτω καὶ ὅταν ὁ τῆς ψήφου κύριος χρυσίον λάβῃ, ὄδὲν ἂν ὀρθῶς, ὄδ' ὑγιῶς ψηφιεῖται. ὁ δὲ τῶν κρίσεων ὅρον, τὸ δίκαιον, ὄ τῳ οἰκείαν βάλησιν ποιούμενος, ἐκεῖ ῥέπειν παρασκευάζει τὰς ψήφους, ἔνθα τῳ δίκῳ νοῦσαν θεάσηται.

θ. Καὶ προσήλυτον ὄ κακώσετε, ὄδὲ μὴ θλίψετε· ὑμεῖς γὰρ οἴδατε τὴν ψυχὴν τοῦ προσηλύτου· αὐτοὶ γὰρ προσήλυτοι ἦτε ἐν γῇ Αἰγύπτῳ.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐμφανέστατα παρίστησιν, ὅτι προσήλυτός ἐστιν ὄχ ὁ περιτμηθεὶς τῳ ἀκροβυσίαν, ἀλλ' ὁ τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς ἐπιθυμίας, καὶ τὰ ἄλλα πάθη τῆς ψυχῆς. σὺ Αἰγύπτῳ γὰρ τὸ Ἑβραίων γένος ὄ περιετέτμητο· κακωθὲν δὲ πάσαις κακώσεσι τῆς παρὰ τῶν ἐγχωρίων περὶ τοὺς ξένους ὠμότητος, ἐγκρατείᾳ καὶ καρτερίᾳ σωεβίσε, ὄκ ἀνάγκῃ μᾶλλον, ἢ ἐθελοσίῳ γνώμῃ, διὰ τῳ ἐπὶ τὸν σωτῆρα Θεὸν καταφυγῳ. ὃς ἐξ ἀπόρων καὶ ἀμηχάνων ἐπιπέμψας τῳ εὐεργέτιν δώαμιν, ἐῤῥύσατο τοὺς ῥικέτας. διὰ τοῦτο προσίθησιν, ὑμεῖς γὰρ οἴδατε τῳ ψυχῳ τοῦ προσηλύτου. τίς δὲ προσηλύτου διάνοιά ἐστιν; ἀλλοτρίωσις τῆς πολυθέου δόξης, οἰκείωσις δὲ τῆς πρὸς τὸν ἕνα καὶ πατέρα τῶν ὅλων τιμῆς. δεύτερον, ἐπήλυδας ἔνιοι καλοῦσι τοὺς ξένους. ξένοι δὲ καὶ οἱ πρὸς τῳ ἀληθείαν ηὐτομοληκότες, τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς σὺ Αἰγύπτῳ ξενιτεύσασιν. ἕτοι μὲν γὰρ, ἐπήλυδες χώρας· ἐκεῖνοι δὲ, νομίμων καὶ ἐθῶν εἰσί. τὸ δὲ ὄνομα κοινὸν ἑκατέρων ἐπήλυδες (2) ὑπογράφεται.

ι. Ἓξ ἔτη σπερεῖς τὴν γῆν σου, καὶ
ια. εἰσάξεις τὰ γεννήματα αὐτῆς. Τῷ δὲ ἑβδόμῳ ἔτει ἄφεσιν ποιήσεις, καὶ ἀνήσεις αὐτήν, καὶ ἔδονται οἱ πλωχοὶ τοῦ

(1) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ὄχ εὕρηται. ἴσ. δὲ μέρος ἐστὶ τινὸς τῶν ζητουμένων τοῦ Ἰσιδώρου ἐπιστολῶν.
(2) Ἐπηλύδων. σὺ Τόμ. 2. σελ. 677. τῆς προειρημ. ἐκδόσ.

τῦ ἔθνυς συ· τὰ δὲ ὑπολειπόμενα αὐτῆς ἔδεται τὰ θηρία τὰ ἄγρια. ἔτω ποιήσεις τὸν ἀμπελῶνά συ, καὶ τὸν ἐλαιῶνά συ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τοῖς μὲν δεσπόταις ὐκ ἐφῆκεν ἐργάζεθαι, σοχαζόμενος τῦ μηδεμιᾶς λύπης αἴτιος αὐτοῖς γενέθαι· ὡς τὰ μὲν ἀναλώματα παραχῦσι, τὰς δ' ἀντὶ τύτων προσόδυς ὐ λαμβάνυσι· τὺς δ' ἀπόρυς, ὡς ἰδίων ἀπολαύειν τότε γῦν τῶν ἀλλοτρίων εἶναι δοκύντων ἠξίωσε, ταπεινῦ σχήματος αὐτὺς ἀπαλλάτων, καὶ τῶν ἐπὶ μεταίταις ὀνείδων. ἆρ' ὐκ ἄξιον ἐραθῦναι τῶν νόμων, οἳ τοσαύτης γέμυσιν ἡμερότητος; δι' ὧ οἱ μὲν πλύσιοι διδάσκονται μεταδιδόναι καὶ κοινωνεῖν ὧν ἔχυσι· παρηγορῦνται δ' οἱ πένητες, μὴ πάντοτε ταῖς τῶν σὐπόρων οἰκίαις ἐπιφοιτᾶν ἀναγκαζόμενοι, πρὸς ἐπανόρθωσιν ὧν σὐδεεῖς εἰσίν· ἀλλ' ἔσιν ὅτε καὶ προσοδυδύμενοι καθάπερ ἐξ ἰδίων κλημάτων τὺς ἀπαυτοματίζοντας καρπύς· χῆραι καὶ ὀρφανοὶ παῖδες, (1) ὅσοι ἄλλοι τῶν ἠμεληκότων καὶ ἀφανῶν, ἕνεκα τῦ μὴ περισσιάζειν, τότε περισσιάζυσι ταῖς τῦ Θεῦ δωρεαῖς ἐναπιναίως πεπλυτηκότες· ὃς αὐτὺς πρὸς κοινωνίαν ἐκάλεσε τῶν κλητόρων σὺν τῷ τῆς ἱερᾶς ἑβδόμης ἀριθμῷ.

ιϛ. Ἓξ ἡμέρας ποιήσεις τὰ ἔργα συ, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀναπύσῃ· ἵνα ἀναπαύσηται ὁ βῦς συ, καὶ τὸ ὑποζύγιόν συ, καὶ ἵνα ἀναψύξῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης συ καὶ ὁ προσήλυτος.

** ΜΑΞΙΜΟΥ. Ὁ νόμος τὸ σάββατον δέδωκεν, ἵνα, φησὶν, ἀναπαύσηται τὸ ὑποζύγιόν συ, καὶ ὁ παῖς συ. ἀμφότερα δὲ ταῦτα δι' αἰνιγμάτων τὸ σῶμα δηλῦσι. τῦ γὰρ πρακτικῦ νοὸς ὑποζύγιόν ἐσι τὸ σῶμα, ἀχθοφορεῖν βίᾳ τοῖς τρόποις τῶν ἀρετῶν κατὰ τὸ πρᾶξιν ἀναγκαζόμενον· τῦ δὲ θεωρητικῦ παῖς, ὡς ἤδη λογιθὲν τοῖς θεωρήμασι, καὶ λογικῶς ταῖς γνωσικαῖς ἐπιταγαῖς τῦ νοὸς ὑπηρετύμενον. ἀμφοτέροις δὲ σάββατόν ἐσι τῶν αὐτοῖς σὐεργυμένων κατά τε πρᾶξιν καὶ θεωρίαν καλῶν τὸ πέρας, τὸ πρόσφορον ἑκάσῳ παρέχον ἀνάπαυσιν.

ιγ. Πάντα ὅσα λελάληκα πρὸς ὑμᾶς, φυλάξαθε. καὶ ὄνομα Θεῶν ἑτέρων ὐκ ἀναμνήσεθε, ὐδὲ μὴ ἀκυθῇ ἐκ τῦ σόματος ὑμῶν.

ιδ. Τρεῖς καιρὸς τῦ ἐνιαυτῦ ἑορτάσατέ μοι

ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Ἑορτή ἐσι κάθαρσις διανοίας καὶ σωειδότος.

ΑΔΗΛΟΥ. Πρώτη ἑορτὴ, τῶν ἀζύμων· δυτέρα, θερισμὸς πρωτογεννημάτων· τρίτη, σωαγωγὴ τῶν σπαρέντων. (2)

ΑΔΗΛΟΥ. Περὶ ἑορτῶν τριῶν. ἁ, ἐξέρχεται ἐξ Αἰγύπτυ, οἷον τῆς ἁμαρτίας· β', γίνεται σὺν ἐπλὰ, οἷον ὑπὸ νόμον· γ', τῦ ἐνιαυτῦ τέλος, σὺν βασιλείᾳ.

ιε. Τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων φυλάξαθε. ἑπτὰ ἡμέρας ἔδεσθε ἄζυμα, καθάπερ ἐνετειλάμην σοι κατὰ τὸν καιρὸν τῦ μηνὸς τῶν νέων. ἐν γὰρ αὐτῷ ἐξῆλθες ἐκ γῆς Αἰγύπτυ.

Γ ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Αἱ ἑορταὶ τοίνυν τῦ Θεῦ οἷς ἐσὶ πνεῦμα, πνυματικαί εἰσι· καὶ ὐδεὶς χοϊκὸς ἑορτάζει τὰς ἑορτὰς τὰς
» πνυματικάς. τὶς γὰρ συμφωνία δικαιο- 2. Κορ. 6. 14.
» σύνης καὶ ἀνομίας; ἵνα μὴ τὰ ἐξῆς λέγω. ὐ δύνανται χοϊκὸς ἑορτάσαι ἑορτὰς πνυματικὰς, ὥσπερ ὐδὲ πνυματικὸς ἑορτὴν χοϊκήν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τὶς ἂν ἐσὶν ὁ μὴν τῶν νέων; εἰ τὺς αἰθητὺς φήσεις καρπύς. ὅπω σὐνέσηκεν ὁ μὴν τῶν νέων, τῦ σὐιαυτῦ φέρ' εἰπεῖν ὠψιμωτέρυ ὄντος. τὸ δὲ, ἐὰν γένηταί ποτε ἐνιαυτὸς, ὥσε μηδὲ φέρειν τὸν μῆνα καρπύς, ἆρα (3) δυνάμεθα ἑορτάζειν σὺν τῷ μηνὶ τῶν νέων, ὡς κεκέλυκεν ὁ Θεὸς ἑορτάζειν τὺς ἑορτάζοντας. ὐκοῦν δεῖ κατ' ἐνιαυτὸν τὸν ἑορτὸν ἑορτάζειν. ἐπαπορῶ δὲ πάλιν καὶ περὶ τῦ δυτέρυ νόμυ, τῦ κατὰ τὸν ἑορτὸν τὸν δυτέραν. φησὶ γὰρ ἑορτὸν ὁ θερισμὸς, (4) ἀλλὰ πρωτογεννημάτων. ἐάν τις πείρῃ, καὶ μὴ γένωνται οἱ καρποὶ πρῶτοι, ἀλλὰ τελυταῖοι, ἔτος ὐκ ἂν δύναιτο ἑορτάσαι τὸν ἀρχὸν τῦ θερισμῦ τῶν πρωτογεννημάτων. δεῖ γάρ σε ἔχειν γεννήματα, ἵνα δωηθῇς ἑορτάζειν. τὶ δὲ ἂν χώραν μὴ ἔχω; πῶς ἂν δυναίμην τὸν ἑορτὸν ταύτην ἑορτάζειν,
» τῆς λέξεως λεγύσης, καὶ ἑορτὸν θερισμὸν
» πρωτογεννημάτων ποιήσεις τῶν ἔργων συ,
» ὧν ἐὰν πείρῃς σὺν τῷ ἀγρῷ συ; ὐκ ἔπειρα, οἰκοδόμος εἰμί· ὐκ ἔπειρα, ὑφάντης εἰμί· Ζ ἀγρὸν ὐκ ἔχω, πῶς δυναμαι τὸν δυτέραν ἑορτάζειν ἑορτόν; καὶ δὴ καὶ περὶ τὸν τρίτον·
» καὶ ἑορτὸν σωτελείας ἐπ' ἐξόδῳ τῦ
» ἐνιαυτῦ, τῦ σὺν τῇ σωαγωγῇ τῶν ἔργων ἐκ τῦ ἀγρῦ συ. δεῖ μὲν ὖν τὸν τρίτον ἑορτάζοντας, ἔχειν ἔργα σωτελείας ἐπ' ἐξόδῳ τῦ ἐνιαυτῦ. Καὶ μετ' ἔτερα. Τὶ ἂν βάλεται

(1) Καὶ ὅσοι. ὀρθότερ.

(2) Ἐκ τῦ 10. κεφ. τῦ 3. βιβλ. τῦ Ἰωσήπ. τῦ περὶ Ἰυδαϊκ. ἀρχαιολογ. τυχὸν ἐλήφθη. ὁ δὲ Φίλων (σὺν τῇ ἀρχῇ τῦ περὶ ἑβδόμης λόγ.) δέκα εἶναί φησι τὰς ἑορτάς.

(3) Ἆρα δυνάμεθα ἑορτάζειν σὺν τῷ μηνὶ τῶν νέων, ὡς κεκέλυκεν ὁ Θεὸς ἑορτάζειν τὺς ἑορτάζοντας; σὺν Τόμ. 2. σελ. 128. τῆς τῦ Ρυ. ἐκδόσ. ἀλλ' ἐὰν ἐρωτηματικὸν ᾖ, τὸ ἐξῆς ὐχὶ ὐκοῦν ἀναγνωσέον, ὡς καὶ ἡ ἐληθῆσα ἔκδοσις ἔχει, ἀλλ' ὄκυν.

(4) Τῦ θερισμῦ τῶν πρωτογεννημάτων. σὺν τῇ ἐληθ. ἐκδόσ.

ταγ ὁ λόγος ἡμῖν λέγειν, [ὁ κελεύων ἡμᾶς ἑορτάζειν τλὼ ἑορτλὼ τῶν ἀζύμων τῷ μλωὶ τῶν νέων;] ἀ βέλει ἑορτάζειν τλὼ ἑορτλὼ τῶν ἀζύμων τῷ μλωὶ τῶν νέων, ἀπόθε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὼ ταῖς πράξεσιν αὐτῦ. καὴ ἵνα ποιήσῃς τλὼ ἑορτλὼ ἀ τῷ μλωὶ τῶν νέων, καὴ σὺ νέος γενῦ· ἵνα γένηταγ ὁ μλὼ τῆς ἑορτῆς τῶν νέων, καὴ σὸς μλώ. νέων γὰρ καὴ παλαιῶν (1) ὐκ ἔσιν ἔτος ὁ μλώ. πῶς ἂν δεήσει καὴ σὲ νέον γενέθαγ; νοήσας τὰς ἑορτὰς, τλὼ ἑορτλὼ τῶν νέων ὁ ἀπόσολος Παῦλός φησιν, ἐκ-

Κολασ. 3. 9, 10. δυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὼ ταῖς » πράξεσιν αὐτῦ· καὴ ἀνδυσάμενοι τὸν νέον, » τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκό- » να τῦ κλίσαντος. ὐκῦν ἵνα ἀγάγῃς τλὼ ἑορτλὼ ἀ τῷ μλωὶ τῶν νέων, νέον σε γενέθαγ δεῖ, καὴ πᾶσαν ἀποθέθαγ παλαιότητα. εἶτα ποίαν ἑορτλὼ πρώτλω ἄγεις; ὅτι τλὼ ἑορτλὼ τῶν ἀζύμων, μάνθανε ἀπὸ τῦ

1. Κορ. 5. 7, 8. Ἀποσόλε· τὸ γὰρ πάσχα, φησὶν, ὑπὲρ » ἡμῶν ἐτύθη, Χρισός. ὥσε ἑορτάζωμεν μὴ » ἀ ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἀ ζύμῃ κακίας καὴ » πονηρίας, ἀλλ' ἀ ἀζύμοις εἰλικρινείας καὴ ἀληθείας. ἅμα δὲ σωάγαγε τὰ νενομοθετημένα περὶ τῆς ἑορτῆς τῶν ἀζύμων, καὴ ὄψει μὲν τὸ ἄλογον τῶν τῷ ῥητῷ ὡς πνθματικῷ μὴ προσεχόντων, καταφρονύντων δὲ τῶν πνθματικῶν ὡς μὴ χρησίμων. θρήσεις δὲ ἀ τῷ ἰδίῳ τόπῳ, τῷ περὶ τῶν ἀζύμων, πλατυτέραν τλὼ περὶ τύτε ἐξήγησιν.

Οὐκ ὀφθήσῃ ἐνώπιόν με κενός.

ΑΛΛΟΣ φησὶ, κῆφος. ὁ δὲ λόγος ἀπαιτεῖ, ἔκασον προσάγειν Θεῷ δῶρον.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἴωθι, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἢ κενός ἐσιν, ἢ πλήρης. ἀ μὲν γὰρ ὐκ ἔχει ἅγιον πνεῦμα, ὐκ ἔχει γνῶσιν τῦ κλίσαντος, ὃ παρεδέξατο τλὼ ζωλὼ, Ἰησῦν τὸν Χρισόν· ὐκ οἶδε (2) τὸν πατέρα τὸν ἀ ὐρανοῖς, ἢ (3) ὃ βιοῖ κατὰ τὸν λόγον, κατὰ τὸν νόμον τὸν ὑράνιον· ὃ σωφρονεῖ, ὃ δικαιοπραγεῖ· ὁ τοιῦτος κενός ἐσιν. ἀ δὲ κεχώρηκε τὸν εἰπόντα Θεὸν,

Λευίτ. 26. 12. ἀνοικήσω ἀ αὐτοῖς, καὴ ἐμπεριπατήσω, » καὴ ἔσομαγ αὐτοῖς Θεὸς, ἔτος ὐκ ἔσι κενὸς, ἀλλὰ πλήρης.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐσιν, ὐκ ὀφθήσῃ » ἐνώπιον Κυρίε τῦ Θεῦσε κενός; Ἀπιὼν προσκωῆσαγ τῷ δεσπότῃ Θεῷ, τὰ δωατάσοι πρόσφερε δῶρα. ἡμᾶς δὲ ὁ λόγος διδάσκει, ἀ μὲν χρήματα ἔχοιμεν, μετὰ τῆς τῶν πενήτων θεραπείας προσδύχεθαγ τῷ Θεῷ. ἀ δὲ τὸν ἀχλήμονα προαιρύμεθα βίον, μὴ κενὼ ἔχειν τῶν ἀγαθῶν τλὼ ψυχλὼ, ἀλλ' ἔχσαν τὸν πλῦτον τῆς ἀρελῆς.

15. Καὴ ἑορτὴν τῦ θερισμῦ πρωτογεννημάτων ποιήσεις τῶν ἔργων σε,

A ὧν ἂν σπείρῃς ἐν τῷ ἀγρῷ σε. καὴ ἑορτὴν συντελείας ἐπ' ἐξόδῳ τῦ ἐνιαυτῦ ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν ἔργων σε τῶν ἐκ τῦ ἀγρῦ σε.

Σωτελείας. Ἀκύλας, συλλογῆς. Σύμμαχος, συγκομιδῆς. Σαμαρειτικὸν, συνεισφορᾶς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ποία ἐσὶν ἑορτὴ ὁ θερισμὸς τῶν πρωτογεννημάτων, καὴ ποία

B » ἐσὶ τῆς σωτελείας ἐπ' ἐξόδῳ τῦ ἐνιαυτῦ; Ἑορτλὼ τῶν πρωτογεννημάτων, τλὼ Πεν- » τηκοσλὼ καλεῖ· ἑορτλὼ δὲ σωτελείας ἐπ' » ἐξόδῳ τῦ ἐνιαυτῦ, τλὼ τῆς Σκλωοπηγίας. » καὴ τῦτο διδάσκων ἐπήγαγε· τρεῖς καιρὸς » τῦ ἐνιαυτῦ ὀφθήσεταγ πᾶν ἀρσενικόν σε » ἐνώπιον Κυρίε τῦ Θεῦσε· τετέσι τῇ ἑορτῇ τῦ Πάσχα, καὴ τῇ Πεντηκοσῇ, καὴ τῇ Σκηνοπηγίᾳ. ἀναμιμνήσκει δὲ τὸ μὲν Πάσχα, τῆς ἐξόδε τῆς ἐξ Αἰγύπλε, καὴ τῆς παραχεθείσης ἐλθθερίας· ἡ δὲ Πενηκοσὴ, τῆς εἰς τλὼ γλῶ τῆς ἐπαγγελίας εἰσόδε. ἐκεῖ γὰρ σπείροντες, τὰς ἀπαρχὰς τῶν γεννημάτων προσέφερον. ἀ γὰρ τῇ ἐρήμῳ τὸν ἄσπορον καὴ ἀνήροτον ἦθιον ἄρτον. ἡ δὲ Σκλωοπηγία, τλὼ ἀ ἐρήμῳ διαγωγλὼ ὑπογράφει. ἀ σκλωαῖς γὰρ οἰκῦντες, τεσαράκοντα διετέλεσαν ἔτη. ἀ ταύταις ταῖς ἑορταῖς σωτρέχειν εἰς τὸν θεῖον νεὼν παρηγγύησεν· ἵνα καὴ τῶν θείων ἀναμιμνήσκωνταγ δωρεῶν, καὴ εἰς ὁμόνοιαν καὴ Φιλίαν σωάπλωνταγ· καὴ Φιλεορτασαὴ ὄντες, μὴ περὶ τὰ τεμένη τῶν δαιμόνων τρυφῶσιν, ἀλλ' ἀ τῷ ναῷ τῦ πεποιηκότος, καὴ τὰ ἀγαθὰ χορηγῦντος, τῆς ἑορτασικῆς ἀπολαύωσιν θθωχίας.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐκῦν ἐ θέλεις τλὼ ἑορτλὼ ἄγειν τλὼ δθτέραν, ὡς ὁ λόγος σοι τῦ » νόμε ὁ πνθματικὸς ἐνετείλατο· ἰδὲ γάρ- Ἰωάν. 4. 35, 36. E » φησι λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τὰς ὀφθαλμὰς » ὑμῶν, καὴ θεάσαθε τὰς χώρας, ὅτι λθ- » καί εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη. καὴ ὁ θερίζων » μισθὸν λαμβάνει, καὴ σωάγει καρπὸν εἰς » ζωλὼ αἰώνιον· ἀγρὸν ἔχε, κεκλημένος τὸ πνεῦμα· καὴ ἀγρὸν ἔχων, σπεῖρε εἰς τὸ πνεῦμα· σπεῖρον εἰς τὸν ἀγρὸν, καὴ πειράθητι θερίσαγ θερισμὸν πρωτογεννημάτων, ὥσε μὴ εἶναί σε ἀναβαλλόμενα καὴ ὑπερτιθέμενα τὰ σπέρματα, ἀλλ' εἶναγ ταχῆ, ἀνατελλομένε τῦ δράγματος. ἐὰν μή τις ἔχῃ τὸ δράγμα, ἀ δώαταγ ἑορτάζειν ταύτλω τλὼ ἑορτλώ. καὴ ἑορτλὼ θερισμῦ πρωτογεννημάτων ποιήσεις τῶν ἔργων σε, τετέσιν ἐὰν μὴ σὰ ᾖ τὰ ἔργα, καὴ ἐκ τῦ ἀγρῦ σε, ἀ δωήσῃ ποιῆσαγ ταύτλω τλὼ ἑορτλώ. (4)

F

G

H

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἔχει πᾶς ἄνθρωπος ἀγρὸν, ἐν ᾧ σπείρει. περὶ ὃ φησὶν » ὁ Ἀπόσολος· ὃ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τῦ- Γαλ. 6. 7, 8. » το καὴ θερίσει. ὁ σπείρων εἰς τλὼ σάρκα,

 ἐκ

(1) Καὴ ἀ παλαιῶν ἐσίν. ἐν Τόμ. 2. σελ. 128. τῆς τῦ Ῥε. ἐκδόσ.
(2) Εἰ ἐκ οἶδεν. αὐτ.
(3) Εἰ. αὐτ.
(4) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ὐχ εὕρηται. πείθει δὲ καὴ ὁ νῦς καὴ ἡ λέξις, καὴ ἡ τῆς ἑρμηνείας ἀκολθθία ἀποσασμάτιον εἶναγ τῦ ἐν τῷ 15. ἐδ. ὑπομνήματος τῦ Ὠριγάνες.

» ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν· ὁ δὲ σπεί- A
» ρων εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύματος θε-
» ρίσει ζωὴν αἰώνιον. ἀκὴν ἀγρὸς τὸ πνεῦ-
μα, εἰ ᾧ σπείρων, ζήτει ἵνα ἀνατείλῃ σοι
πρωτογεννήματα· ὧν ἐκλὸς, ἀκ ἂν ἑορ-
Γαλ. 5. 22. τάσαις. τίνα ταῦτα; ὁ δὲ καρπὸς τοῦ
» πνεύματος ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακρο-
» θυμία, ἐγκράτεια. περὶ ὧν ἔλεγεν ὁ Ἰη-
Ματθ. 7. 16. σοῦς, ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε
αὐτούς. θερισμὸς τοίνυν ἡ ἑορτή. ποίοι τοί-
Ἰωάν. 4. 35, τοι; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλ- B
36. » μοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι
» λευκαί εἰσι πρὸς θερισμόν. ὁ θερίζων μι-
» σθὸν λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς
» ζωὴν αἰώνιον. ἀκοῦν σπείρας εἰς τὸν εἰρη-
μένον ἀγρὸν, παράθηται θερίσαι θερισ-
μὸν πρωτογεννημάτων· ὥσε μὴ εἶναί σε
ἀναβαλλόμενα καὶ ὑπερτιθέμενα τὰ σπέρ-
ματα, ἀλλ' ὡς ποιῆσαί σε ἐν πρώτοις ἀνα-
φέρειν τὸ δράγμα· ὃ μὴ ἔχων ἀκ ἂν ἑορ-
τάσαις, ἀδ' ἂν μὴ ᾖ ταῦτα τῶν ἔργων-
σε, καὶ τοῦ ἀγροῦσε. πρωτογεννήματα δὲ,
τῷ ἀνυπερθέτῳ· ἵνα ᾖ πρὸ τῶν ἄλλων
τὰ σὰ, μὴ χρόνῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ δια-
φέροντι, καὶ τῷ βεβιωκέναι φιλοτιμότε-
ρον τῶν εἰς τὸ πνεῦμα σπειρόντων.

ις. Τρεῖς καιρὸς τοῦ ἐνιαυτοῦ ὀφθήσεται πᾶν ἀρσενικόν σε ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τί ἐσι τὸ ῥητὸν εἴποιμι ἄν. ὃ πράτλομεν, ἢ θῆλυ ἐσὶν, ἢ ἀρσενικόν. εἰ μὲν ἓν θηλυκόν ἐσιν ὃ ποιοῦμεν, ἢ σωματικόν ἐσιν, ἢ σαρκικόν. σπείροντες γὰρ εἰς τὸν σάρκα, ποιοῦμεν θῆλυ τὸ γέννημα τῆς ψυχῆς ἡμῶν, ἐκ ἄῤῥεν, ἀλλ' ἐκνενοθρισμένον, ἁπαλόν τε καὶ ὑλικόν. εἰ μέντοι βλέποντες τὰ αἰώνια, καὶ πρὸς τοῖς κρείττοσιν ἔχοντες τὸν διάνοιαν, καρποφορῶμεν τοῖς καρποῖς τοῦ πνεύματος, καὶ πάντα τὰ γεννήματα ἡμῶν ἄῤῥενά ἐσι. τὰ τοίνυν φερόμενα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τὰ καὶ ὀφθησόμενα τῇ ὄψει τοῦ κλίσαντος, ἀρσενικὰ ἔσω, ἐκὶ θήλεα. ὁ γὰρ τὰ θηλυκὰ, καὶ τὰ σωματικὰ ἀξιοῖ βλέπειν ὁ Θεός.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτι μὲν τὸ πληρῶν ἑορτὰς τῷ Θεῷ, πρέποι ἂν ὅτι μάλισα τοῖς ἀνδριζομένοις, καὶ ἐκὶ δὴ μᾶλλον τοῖς ἀναπεπλωκόσι καὶ ἄναλκιν εἴγε δὴ σφίσιν αὐτοῖς ἔχεσι νοῦν, καὶ τεθρυμμένον ἀεὶ πρὸς τὰ σαρκός τε καὶ κόσμε, παρέδειξεν εἰπὼν τὸ ῥητόν. ἐποπλείας γὰρ τῆς ἄνωθεν ἄξιον τῆς παρὰ Θεοῦ τὸ ἀρσενικὸν, κατάγε τὰς ἤδη προειρημένας τρόπους. πλὴν εὐνομοθέτει χρησίμως τὸ χρῆναι πληρῶν ἑορτὰς ἁγίας. ἔδει γὰρ τοῖς ἀναβαίνεσιν εἰς ἀρχὴν παιδαγωγίας ὀρθῆς, καὶ ὑπὸ ζυγὸν ἤδη πως ἰοῦσι τῷ ὑπὸ Θεῷ, τῆς ἐν νόμῳ πολιτείας τὸ τέλος, ὅτι πάντη τε καὶ πάντως ἐκτελοῦτήσειεν ἂν αὐτοῖς εἰς τρυφάς τε καὶ ὀθυμίας, δῆλον δὲ ὅτι πνευματικὰς, εὖ μάλα παραδηλοῦν.

ιη. Ὅταν γὰρ ἐκβάλλω ἔθνη ἀπὸ προσώπε σε, καὶ ἐμπλατύνω τὰ ὅριά σε, ἐ θυμιάσεις ἐπὶ ζύμῃ αἷμα θυμιάματός με, ἐδὲ μὴ κοιμηθῇ κρέας τῆς ἑορτῆς με ἕως πρωΐ.

ΦΙΛΩΝΟΣ. (1) Ἀντὶ τοῦ, ἐ δεῖ ζυμωτὸν παρεῖναι ἐπὶ τῶν θυσιαζομένων· ἀλλὰ πάντα τὰ προσαγόμενα εἰς θυσίαν ἢ προσφοράν, ἄζυμα δεῖ εἶναι. Αἰνίτλεται διὰ συμβόλε δύο τὰ ἀναγκαιότατα. ἓν μὲν, τὸ καταφρονεῖν ἡδονῆς· ζύμη γὰρ ἥδυσμα τροφῆς, ἐ τροφή· ἕτερον δὲ, τὸ μὴ δεῖν ἐπαίρεσθαι φυσωμένης ὑπὸ καινῆς οἰήσεως. ἀνιερον γὰρ ἑκάτερον, ἡδονή τε καὶ οἴησις, μητρὸς μιᾶς, ἀπάτης, ἔκγονα. Τὸ αἷμα τῶν θυσιῶν δεῖγμα ψυχῆς ἐσὶ σπενδομένης Θεῷ. μιγνύναι δὲ τὰ ἄμικλα ἐκ ὅσιον.

» * ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐσιν, ἐ θύσεις
Γ» ἐπὶ ζύμῃ αἷμα θυμιάματός με; Ἄζυμες
ἄρτες τῷ θυσιαστηρίῳ προσέφερον· ζυμί-
τας δὲ ἀπαγορεύει προσφέρειν, διὰ τῶν
αἰθητῶν διδάσκων τὰ νοητά. ἐπειδὴ γὰρ
ὁ ἄζυμος ἄρτος αὐτοχέδιός ἐσιν, ὁ δὲ ζυμί-
της ἔχει τι τῆς ζύμης τῆς παλαιᾶς· ἀπα-
γορεύει ὁ νόμος, μηδὲν τοῖς θείοις τῆς αἰ-
γυπτιακῆς ἀναμιγνύναι διδασκαλίας. ἅτω
καὶ ὁ Κύριος τοῖς ἱεροῖς ἔλεγε μαθηταῖς,
» προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Γραμμα- Ματθ. 16. 6.
Δ» τέων καὶ Φαρισαίων.

ΑΔΗΛΟΥ. Κελεύει τὰ σέατα αὐθημερὸν ἀναλίσκεσθαι, γινόμενα ὕλλω ἱερᾶς Φλογός.

ιθ. Τὰς ἀπαρχὰς τῶν πρωτογεννημάτων τῆς γῆς σε εἰσοίσεις εἰς τὸν οἶκον Κυρίε τοῦ Θεοῦ σε.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Διὰ τὸ δύγνώμονας αὐτοὺς φαίνεσθαι, τῷ Θεῷ δύχαρισδντας· ἢ καὶ εἰς ἀποτροφὴν ἱερέων τε καὶ Λευϊτῶν.

Οὐχ ἑψήσεις ἄρνα ἐν γάλακτι μητρὸς αὐτοῦ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἢ μὴ ἐκβαλὼν ἄρνα ἀπὸ μητρὸς ἑψήσῃς· ἢ ἑψῶν ἄρνα, μὴ ἐπιβάλῃς τὸ γάλα τῆς μητρὸς αὐτοῦ· ἢ ἐν ὅσῳ γαλακτεῖ, ἐ θύσεις καὶ ἑψήσεις. ὃ καὶ μᾶλλον, διὰ τὸ τῆς τεκόσης ὀδωηρόν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Πάνυ γὰρ ὑπέλαβον εἶναι δεινὸν τῷ τροφῷ ζῶντος, ἥδυσμα γενέσθαι καὶ παράρτυσιν ἀναιρεθέντος. καὶ τῷ μὲν Φύσιν ἐπιμεληθεῖσαν αὐτοῦ τῆς διαμονῆς, ὀμβρῆσαι γάλα, ὃ διὰ μαζῶν τῆς τεκόσης, ὡς ἐκ δεξαμενῶν φέρεσθαι διετάξατο· τῷ δὲ τῶν ἀνθρώπων ἀκρασίαν τοσοῦτον ἐπιβλῶαι, ὡς τῷ τῆς ζωῆς αἰτίῳ καταχρήσασθαι καὶ πρὸς τῷ τοῦ ὑπολοίπε σώματος ἀνάλωσιν· ἐπειδὴ τὰ σῷ γάλακτι κρέα σωέψειν ἀξιοῖ, μὴ σῷ ὠμότητι, χωρὶς δὲ ἀσεβείας ἐψέτω. μυρίαι θρεμμάτων ἀγέλαι εἰσὶ

(1) Τοῦ Ἑβραίε.

εἰσὶ πανταχȣ̃, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀμελγόμεναι. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὥστε ἀφθονίας ὑπαρχȣ́σης τῶν ἀρνῶν ἢ ἐρίφων ἤτινος ἑτέρȣ, τὸν γάλακτι μητρώῳ κρέα συνέψοντα, χαλεπὴν ἐπιδείκνυσθαι τρόπων σκαιότητα, ἀναγκαιότατον καὶ συγγενέστατον λογικῇ ψυχῇ πάθος ἐκτετμημένον τὸν ἔλεον.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον τὸ, ȣ̓χ ἑψήσεις ἄρνα ἐν γάλακτι μητρὸς αὐτȣ̃; Πολλάκις ἔφην, ὅτι διὰ πάντων αὐτȣ̀ς φιλανθρωπίαν διδάσκει. τινὲς ȣ̓ν φασὶν ἀπαγορȣ́ειν τὸν νόμον τὸ ȣ̓θυγενὲς ἐσθίειν, τινὲς δὲ τὸ τῷ μητρώῳ γάλακτι μὴ συνεψεῖν. τρόπον γάρ τινα καὶ τὴν μητέρα συνεψεῖ. ἀπαγορȣ́ει δὲ καὶ τὸ τῷ Θεῷ προσφέρειν κατὰ ταυτὸν μητέρα, καὶ τὸ τεχθὲν ἐξ αὐτῆς. καὶ αὐτοῖς [δὲ] παρεκελȣ́σατο στρȣθῶν ȣ̓ρηκόσι τὴν νεοττιὰν, μὴ συνθηρȣ́ειν τοῖς νεοττοῖς τὴν μητέρα. τȣ̃το γάρ ἐστι τὸ ἐξαλεῖψαι τὸ γένος τῶν ὀρνίθων.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἰστέον δὲ, ὡς ὁ Σύμμαχος ἐκδέδωκεν, ȣ̓ σκȣ́σεις ἔριφον διὰ γάλακτος μητρὸς αὐτȣ̃. καὶ ἔστιν ὑποτοπάσαι κατὰ διάνοιαν, ὡς βȣ́λεται τȣ̀ς ἁμαρτωλȣ̀ς ἐπιστρέφειν, καὶ βρωσίμȣς ἀποτελεῖν ἔτι νηπιάζοντας, καὶ δυναμένȣς ῥᾳδίως ὠφελεῖσθαι εἰ ἀποσταῖεν τῆς τῶν κακῶν διδασκαλίας καὶ παιδαγωγίας. ἔριφοι γὰρ οἱ ἐξ ȣ̓ωνύμων παριστάμενοι τῷ
Ματθ. 7. 23. Θεῷ, καὶ ἀκȣ́οντες, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ȣ̓δέποτε ἔγνων ὑμᾶς. μήτηρ δὲ αὐτῶν ἡ κακία, ἡ δίκην νηπίων αὐτȣ̀ς γαλȣχȣ̃σά τε καὶ τιθηνȣμένη. (1)

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἄρνα μὲν τὸν ἀρτιγενῆ καὶ ὑπότιτθον ἄρτι σφάττειν ȣ̓κ ἐᾷ, δεικνὺς ὅτι τὸ ἀτελὲς ἔτι, καὶ ἐν συνέσει βραχὺ, ȣ̓πω μὲν ἱερὸν, ἔτι δὲ ἀπαράδεκτον διὰ τȣ̃το τῷ Θεῷ. τοιȣ̃τοί τινες ἦσαν ἄσοφοί τε καὶ ὀλιγογνώμονες, πρὸς ȣ̓ς ὁ
Ἑβρ. 5. 12. θεσπέσιος γράφει Παῦλος· καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρείαν ἔχετε τȣ̃ διδάσκειν ὑμᾶς, τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τȣ̃ Θεȣ̃· καὶ γεγόνατε χρείαν ἔχοντες γάλακτος, καὶ ȣ̓ στερεᾶς τροφῆς. ȣ̓κȣ̃ν ἀτελὲς ἔτι τὸ ἐν γάλακτι καὶ ὑπομάζιον, κατά γε τὸ ἐν συνέσει φημὶ καὶ ȣ̓ρωστίᾳ πνȣματικῇ.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Τȣ̀ς γὰρ κατὰ Θεὸν νηπιάζοντας, καὶ διὰ τȣ̃το ἀτελεῖς τὴν διάνοιαν, διὰ πυρὸς καὶ θλίψεως ἄγειν ȣ̓ δυνατόν· ἀλλὰ καταλιμπάνειν ἄχρις ȣ̓ ἔλθωσιν εἰς μέτρον ἡλικίας, καὶ εἰς ἀνδρίαν πνȣματικήν.

κ. Καὶ ἰδȣ̀ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν Ἄγγελόν μȣ πρὸ προσώπȣ σȣ, ἵνα φυλάξῃ σε ἐν τῇ ὁδῷ, ὅπως εἰσαγάγῃ σε εἰς τὴν γῆν, ἣν ἡτοίμασά σοι.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἡγȣ̃μαι προφανῶς ἐνταῦθα αἰνίττεσθαι τὸν υἱὸν, τὸν τῆς μεγάλης βȣλῆς Ἄγγελον, τὸν φυσικῶς τὴν προσηγορίαν ἔχοντα τȣ̃ ἀποστείλαντος αὐτὸν πατρός. Θεὸς γὰρ καὶ ὁ υἱὸς, καθὰ καὶ ὁ πατήρ. ταῦτα μὲν, εἰ ὡς ἀπὸ Θεȣ̃ καὶ πατρὸς εἴρηται· εἰ δὲ ἀπὸ τȣ̃ υἱȣ̃, νοήσεις Ἄγγελον προπορȣ́ομενον αὐτὸν, καὶ τȣ̃ ἀποστείλαντος τὴν προσηγορίαν λαχόντα, Ἰησȣ̃ν τὸν τȣ̃ Ναυῆ. αὐτὸς γὰρ αἰσθητῶς εἰσήγαγεν αὐτȣ̀ς εἰς τὴν γῆν, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ Θεὸς τοῖς πατράσιν αὐτῶν· νοητῶς δὲ, ὁ ἀληθινὸς Ἰησȣ̃ς εἰσάξει ἡμᾶς εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἐὰν μὴ ἀπειθῶμεν αὐτῷ.

κα. Πρόσεχε σεαυτῷ, καὶ εἰσάκȣε αὐτȣ̃, καὶ μὴ ἀπείθει αὐτῷ, ȣ̓ γὰρ ὑποστείληταί σε· τὸ γὰρ ὄνομά μȣ ἐστὶν ἐπ' αὐτῷ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ δ' ȣ̓ μὴ ὑποστείληται, Σύμμαχος ἐκδέδωκεν, ȣ̓κ ἀφήσει παράπτωμα ὑμῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Τȣτέστιν ἐὰν αὐτῷ ἀπειθήσῃς, ȣ̓κ ἀναβάλλεται τȣ̃ τιμωρήσασθαί σε· καὶ ȣ̓χ ὑποστελεῖ ἑαυτὸν ἀναχωρῆσαι, ἐκ μέσȣ ἑαυτὸν ποιῶν ἀπὸ σȣ̃.

κβ. Ἐὰν ἀκοῇ ἀκȣ́σητε τῆς φωνῆς μȣ, καὶ ποιήσητε πάντα ὅσα ἂν εἴπω σοι, καὶ φυλάξητε τὴν διαθήκην μȣ, ἔσεσθέ μοι λαὸς περιȣ́σιος ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν· ἐμὴ γάρ ἐστι πᾶσα ἡ γῆ. ὑμεῖς δὲ ἔσεσθέ μοι βασίλειον ἱεράτευμα, καὶ ἔθνος ἅγιον. ταῦτα τὰ ῥήματα ἐρεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, ἐὰν ἀκȣ́σῃς τῆς φωνῆς μȣ, καὶ ποιήσῃς πάντα ὅσα εἴπω σοι, ἐχθρεύσω τοῖς ἐχθροῖς σȣ, καὶ ἀντικείσομαι τοῖς ἀντικειμένοις σοι.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Φωνὴν Θεȣ̃, τὸν πρὸ μικρȣ̃ λεχθέντα Ἄγγελον ὑπονοητέον μηνύεσθαι. τȣ̃ γὰρ λέγοντος ὁ Προφήτης, Ἄγγελος κυρίως ἐστίν. ἀνάγκη γὰρ τὸν ἀκοῇ ἀκȣ́οντα, τȣτέστι τὸν τὰ λεγόμενα βεβαίως παραδεχόμενον, ἔργοις ἐπιτελεῖν τὰ λεχθέντα. λόγȣ γὰρ πίστις ἔργον. ὁ δὲ καὶ τοῖς εἰρημένοις καταπειθὴς, καὶ ἐνεργῶν τὰ ἀκόλȣθα, σύμμαχον καὶ ὑπερασπιστὴν ἐξ ἀνάγκης ἔχει τὸν διδάσκαλον· ὅσα μὲν τῷ δοκεῖν βοηθȣ̃ντα τῷ γνωρίμῳ, τὸ δ' ἀληθὲς τοῖς αὐτȣ̃ δόγμασι καὶ παραγγέλμασιν. ἅπερ οἱ ἐναντίοι καὶ ἐχθροὶ βȣ́λονται καθαιρεῖν.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Τȣτέστι κατ' ἐξαίρετον ἐν περιȣσίᾳ καὶ κτήματι λελογισμένȣ. ἐπειδὴ κτίσματα μὲν τȣ̃ πεποιηκότος, ἅπαντες ἄνθρωποι· κτήματα δὲ, οἱ διὰ πίστεως καὶ ἐπιγνώσεως εἰσποιηθέντες ὑπὸ Θεȣ̃, καὶ τὰ

(1) Οὐδὲ εὕρηται ἐν τοῖς ἐκδεδομέν. ȣ̓δ' ἔοικε τῶν τȣ̃ Κυρίλλȣ.

τὰ τῆς αὐτῦ δεσποτείας ἄξια πράτλοντες, καὶ ὑπ' ἀδενὸς, ἢ πάθυς ἁμαρτίας, ἢ νόθυ Θεῦ δεσποζόμενοι.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὡς βασιλεῖ μὲν ἀφωρισμένον, ὡς Θεῷ δὲ καθιερωθέν. καὶ ἠγνόυν οἱ δείλαιοι καὶ ταλαίπωροι, ὡς πραγμάτων ὑπῆρχε σημαντικὰ ὀνόματα. ἐκεῖνοι γάρ εἰσιν οἱ περιυσίᾳ λελογισμένοι
» Θεῦ, καὶ κυρίως καλῦνται λαὸς περιύσιος, οἱ κατὰ Παῦλον δῦλα δικαιοσυνῆ εἰς
Ρωμ. 6. 13. » ἁγιασμὸν παρισάντες τὰ μέλη αὐτῶν. καὶ
» ὁμοίως, ἔθνος ἅγιον ἐκεῖνο, καὶ βασίλειον
» ἱεράτυμα, οἱ κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀπόσολον
Ρωμ. 12. 1. θυσία τὶς ζῶσα τυγχάνοντες εἰς ὀσμὴν
» εὐωδίας τῳ νοητῷ. ἀμέλει καὶ ἀχ ἁπλῶς
» ἅτως ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ἐχρῆτο τοῖς τιμίοις
» ὀνόμασιν· ἀλλὰ προειπὼν, ἐὰν ἀκοῇ ἀκού-
» σητε τῆς Φωνῆς μυ, καὶ ποιήσητε ὅσα ἂν
» εἴπω, καὶ φυλάξητε τὸ διαθήκην μυ, ἔσε-
» σθέ μοι λαὸς περιύσιος, καὶ τὰ ἑξῆς. ἕως μὲν ὧν τοῖς Ἰσραηλίταις ἀκ ἦν ἔρημα πράξεων παντελῶς ταῦτα τὰ ὀνόματα· καὶ ἁμαρτανόντων αὐτῶν, καὶ λεγόντων τῷ
1. Βασ. 8. 5. Σαμυὴλ, κατάστησον ἐφ' ἡμᾶς βασιλέα
» δικάζειν ἡμᾶς καθὼς πάντα τὰ ἔθνη, καὶ
» ἐλυπεῖτο ὁ Θεὸς, καὶ περιεἶχετο ὡς ἠγα-
» πημένων, καὶ τῷ Σαμυὴλ ἀπεκρίνατο,
1. Βασ. 8. 7. Φάσκων, ὐ σὲ ἐξυδενώκασιν, ἀλλ' ἐμὲ ἐξυ-
» δένωσαν τῦ μὴ βασιλεύειν ἐπ' αὐτῶν· καὶ
» κατὰ τὸν Ἡσαΐαν Φωνὴν, ὡς ἀμπελῶνι
Ἡσ. 5. 2. » τῷ ἔθνει Φραγμὸν περιέβαλε τὴν οἰκείαν
» βοήθειαν· καὶ τῶν καταδωασυύντων ἐπε-
» κράτυν ἀντιμαχόμενοι. ἡνίκα δὲ λοιπὸν,
Γεν. 15. 16. κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἀνεπληρῦντο αἱ
» ἁμαρτίαι, καὶ πρὸς τὸν τρύγα τῆς ἀνω-
» θεν ὀργῆς ὤκειλαν, τότε δὴ τότε τὰ τῦ
» Προφήτυ ῥήματα ἐκεῖνα πρὸς ἔργον ἐχώ-
Ἡσ. 5. 5. » ρει, καὶ ἡ ἀπειλὴ τῦ Θεῦ λέγοντος· νῦν
» ὃν ἀναγγελῶ ὑμῖν τὶ ποιήσω τῷ ἀμπελῶνί-
» μυ· ἀφελῶ τὸν φραγμὸν αὐτῦ, καὶ ἔσαι
» εἰς διαρπαγήν· καὶ καθελῶ τὸν τοῖχον
» αὐτῦ, καὶ ἔσαι εἰς καταπάτημα. διὸ καὶ μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον ἐπιλαθόμενοι τῆς τηλικαύτης εὐεργεσίας, μετὰ τὰς τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν ἐκείνων ἀπογόνων πολιορκίας τε καὶ ἐπαγωγὰς, ἔσχατον ὑπὸ Ῥωμαίυς τὰς πάντων ἐπικρατεσέρυς ἐγένοντο· καὶ ἦσαν ὑποτελεῖς φόρυ, καὶ μὴ βυλόμενοι· καὶ κινδωνεύοντες καὶ αὐτῆς τῆς σκιώδυς λατρείας ἐκπεσεῖν, ἵν' ἐτέλυν Θεῷ.

κγ. Πορεύσεται γὰρ ὁ Ἄγγελός μυ ἡγύμενός συ, καὶ εἰσάξει σε πρὸς τὸν Ἀμορῥαῖον, καὶ Χετταῖον, καὶ Φερεζαῖον, καὶ Χαναναῖον, καὶ Γεργεσαῖον, καὶ Εὐαῖον, καὶ Ἰεβυσαῖον, καὶ ἐπερίψω αὐτύς.

κδ. Οὐ προσκυνήσεις τοῖς Θεοῖς αὐτῶν, ὐδὲ λατρεύσεις αὐτοῖς. ὐ ποιήσεις κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν· ἀλλὰ καθαιρέσει καθελεῖς αὐτὰς, καὶ συντρίβων συνρίψεις τὰς στήλας αὐτῶν.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Στῆλαί εἰσι τὰ δόγματα συμβολικῶς· ἅπερ ἑσάναι καὶ ἐρηρεῖσθαι δοκεῖ. τῶν δὲ κατεσηλιτευμένων δογμάτων, τὰ μὲν ἀσεβήσεις, ἃ καὶ θέμις ἀνακεῖσθαι, καὶ βεβαίαν ἔχειν τὴν ἵδρυσιν· τὰ δὲ, ἐπίληπτα, ὧν τὴν καθαίρεσιν ποιεῖσθαι λυσιτελές. τὸ δὲ, καθαιρῶν καθελεῖς, καὶ σωτρίβων σωτρίψεις, τοιῦτον ὑποβάλλει νῦν· ἔνιά τινες καθαιρῦσιν ὡς ἀνασήσοντες, καὶ σωτρίβυσιν ὡς αὖθις ἁρμοσόμενοι. βέλεται δὲ τὰ καθαιρεθέντα ἅπαξ καὶ σωτριβέντα, μηκέτι τυχεῖν ἀνορθώσεως, ἀλλ' εἰς ἅπαν ἠφανίσθαι τὰ ἐναντία τοῖς ἀγαθοῖς καὶ καλοῖς.

κε. Καὶ λατρεύσεις Κυρίῳ τῷ Θεῷσυ· καὶ εὐλογήσω τὸν ἄρτον συ καὶ τὸν οἶνόν συ καὶ τὸ ὕδωρ συ, καὶ ἀποσρέψω πᾶσαν μαλακίαν ἀπὸ σῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Τῦτο ὁ λόγος αἰνίτλεται· ὅτι τῶν μὴ ἀπειθύντων τῷ ἀποσελλομένῳ Ἀγγέλῳ ὑπὸ Θεῦ καὶ πατρὸς, καὶ τὸ ὄνομα ἔχοντι τῦ ἀποσείλαντος αὐτὸν, καὶ μὴ προσκυνύντων Θεοῖς ἑτέροις, ἀλλὰ καὶ τὰς στήλας αὐτῶν σωτριβόντων Κυρίῳ τῷ Θεῷ, ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος βυλογεῖται, τυτέσιν ἡ μυσικὴ βυλογία· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὕδωρ, δι' ὧν ψυχῆς πάσης ἀποσρέφεται μαλακία.

ΑΔΗΛΟΥ. Τροφὴν καὶ ὑγειαν αἰνίττεται· τροφὴν μὲν, δι' ἄρτυ καὶ ὕδατος· ὑγειαν δὲ διὰ τῦ μαλακίαν ἀποσρέφειν. δεύτερον, ἐγκράτειαν εἰσηγεῖται, τὴν τῶν ἀναγκαίων μετασίαν μόνον ἐπειπών. πρὸς δὲ τύτοις, μάθημα ἡμᾶς αἰσιώτατον ἀναδιδάσκει, δηλῶν ὅτι ἔτε ἄρτος, ἔτε ὕδωρ, καθ' ἑαυτὰ τρέφυσιν· ἀλλ' ἔσιν ὅτε καὶ βλάπτυσι μᾶλλον ἢ ὠφελῦσιν, ἐὰν μὴ θεῖος λόγος καὶ τύτοις χαρίσηται τὰς ὠφελητικὰς δυνάμεις. ἧς χάριν αἰτίας
» φησὶν, εὐλογήσω τὸν ἄρτον συ καὶ τὸ
» ὕδωρ· ὡς ἀχ ἱκανὰ καθ' ἑαυτὰ τρέφειν ἄνευ θείας (1) καὶ ἐπιφροσυνης.

κς. Οὐκ ἔσαι ἄγονος, ὐδὲ στεῖρα ἐπὶ τῆς γῆς συ.

ΑΔΗΛΟΥ. Τῦτο διχῶς νοητέον. ἢ γὰρ τοῖς ἔτι ἀτελέσι, καὶ πρὸς πολυπαιδείαν ἐπλημένοις ἐν ἐπαγγελίας τρόπῳ λέγεται τὸ τοιῦτον· ἢ παραίνεσίς ἐσι καὶ νομοθεσία, μὴ δεῖν αὐτὰς τῶν προειρημένων τυχόντας, ἀγόνυς καὶ ἀκάρπυς ἀγαθῶν ἔργων διατελεῖν.

Τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν συ ἀναπληρῶν ἀναπληρώσω.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον, τὸν
» ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν συ ἀναπληρώσω; Τῷ ὡρισμένῳ

(1) Ἴσ. θείας βοηθείας καὶ ἐπιφροσυνης.

ὡρισμένῳ Φησὶ τοῖς ἀνθρώποις ζωλώ· τετέσιν εἰς γῆρας μακρὸν ἐλθεῖνσε παρασκευάσω.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Οὐ λέγει ὅτι τὸν ὡρισμένον ἀνθρώποις ἀριθμὸν ἀναπληρώσω· οὐδὲ γὰρ ὥρισαν· οὐδὲ τοῦτο λέγει, ὅτι ἐὰν μὴ
» ἁμάρτης, ἀναπληρώσω τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν σε. οὐκοῦν κατὰ ἁμαρτανόντων οὐκ ἐπληροῦντο. εἰ δὲ ἐν τῷ ὑπακούοντι ἰῷ πληρῶσαι, ἆρα ὁ καθολικὸν ὅρον τάσσει· ἀλλὰ τοῦτο λέγει, ὁ πρὸ γήρως ἀποθανεῖσθε, ἀλλὰ τελειώσαντες τῷ ἡλικίαν.
» τοῦτο γάρ ἐσι, τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν-
» σε ἀναπληρώσω.

» ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Τὸν ἀριθμόν, Φησὶ, τῶν
» ἡμερῶν σε ἀναπληρώσω, τοτέσιν εἰς λιπαρὸν ἄξωσε γῆρας καὶ πλῆρες. ὥσπερ γὰρ ἀώρους ἀπειλεῖ θανάτους παρακούσιν, οὕτω μακροβίωσιν ὑπακούσιν ὑπισχνεῖται. ὁ γὰρ ὅρον ζωῆς ἔχοντα δείκνυσιν ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων· τοὐναντίον δὲ καὶ μηκυνομένῳ, ὡς ἔφην, τοῖς ὑσεβοῦσι ζωῷ, καὶ περικοπτομένῳ τοῖς παρακούσιν. ὅπερ οὐκ ἂν ἰῷ, εἰ ὥρισο τῆς ζωῆς ὁ χρόνος. καθάπερ γὰρ ὅρος τῷ Θεῷ τὸ ἀποθανεῖν, καὶ κρατεῖ δικαίων καὶ ἀδίκων ὁμῶ, καὶ ὁ διαφύγων οὐδείς· οὕτως εἰ ὥρισο ὅσον ὑπάρχει τῆς ἑκάσε ζωῆς, οὔτε δίκαιος αὐτῷ σαλεύειν διὰ δικαιοσύνῳ, οὔτε ἄδικος διὰ ἀδικίαν ἐδύνατο. εἰ δὲ καὶ θάνατοι δι' ἁμαρτίας· ὧν εἷς ὁ πρὸ τῷ κατακλυσμῷ, καὶ ἕτερος ὁ Σοδόμων καὶ Γομόῤῥας, καὶ ὁ τῷ Φαραὼ, καὶ τῶν Αἰγυπτίων· καὶ πολλοὶ ἕτεροι, καθὼς καὶ ὁ Ἀπόσολος λέγει,
1. Κορ. 11. 30. διὰ τοῦτο πολλοὶ ἐν ὑμῖν ἀσθενεῖς καὶ ἄῤῥωσοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί· πολλαὶ δὲ καὶ θανάτε ἀπαλλαγαὶ γεγόνασιν, ἐφ' ὧν πολλάκις ἠυχαρισήθη ὁ ῥυσάμενος· πῶ ὁ τῆς ζωῆς ὅρος; εἰ κατά τινας ὥρισαί τις παρὰ Θεῷ τῆς ζωῆς ἡ ποσότης, δῆλον ὅτι τὰ μὲν ἐν τῇ γασρὶ τελουτῶντα βρέφη τοῦτον ἔλαβε παρὰ τῷ Θεῷ τῷ ζῶ τὸν ὅρον. ὅπερ ἄτοπον. καὶ ὁ λῃσὴς ἀναίτιος, καὶ ὁ τὸ δηλητήριον διδὺς, ὧν ἕκασος ὑπηρετεῖται τῷ τῷ Θεῷ ὅρῳ, καὶ τῇ βελήσει. πάντως γὰρ ἀποθανεῖν ἔδει τὸν ἐπιβαλλόμενον. ἆρα ἂν τούτων τὸν Θεὸν αἰτιασαίμεθα; καὶ πῶς οὐκ ἀσεβές; τὸ δὲ ἐν ταῖς Βασιλείαις ὑπὸ τῷ Δαβὶδ περὶ τῷ
1. Βασ. 26. 10. Σαοὺλ ῥηθὲν, τὸ, ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ὥρα
Ψαλ. 101. 23. αὐτῷ· καὶ τὸ ἐν τοῖς ψαλμοῖς, τῷ ὀλι-
» γότητα τῶν ἡμερῶν με ἀνάγγειλόν μοι, οὐχ ὅρον Θεῷ σημαίνοι ἄν, ἀλλὰ τὸ πάντως ἕκασον ῥητάς τινας ἡμέρας ζήσανλα ἀπελθεῖν· ὧν τῷ προγνωσιν ὁ Θεὸς ἔχει. εἰ δέτις μὴ δέχοιτο ταύτῳ τοῦτο τῷ λύσιν, πῶς ἆρα νοήσωμεν τὸ ὑπ' αὐτῷ τῷ Δαβὶδ ῥηθὲν, ὡ μερικῶς, ἀλλὰ γενικῶς; περὶ
Ψαλ. 89. 10. γὰρ τῆς ἀνθρωπότητος λέγει· αἱ ἡμέραι
» τῶν ἐτῶν ἡμῶν ἐν αὐτοῖς ἑβδομήκοντα
» ἔτη, ἐὰν δὲ ἐν δυνασείαις ὀγδοήκοντα ἔτη. καὶ γὰρ διρίσκομεν βρέφη, τὰ μὲν, ὡδὲ μιῶα ζήσαντα· τὰ δὲ, ἓν ἔτος, ἢ δύω· τὰ δὲ, δέκα, ἢ εἴκοσι· πολλὰς δὲ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἑκατοσὸν ἔτος ὑπερβεβηκότας. πῶς οὖν αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν ἡμῶν ἑβδομήκοντα, ἢ ὀγδοήκοντα ἔτη; οὕτως οὐκ ὅρον τινὰ δείκνυσιν· ἀλλ' ἐπειδὴ ὀλίγοι τῷ προειρημένῳ ποσότητα ὑπερβαίνοσι, τὸ ἀσθενὲς ὁμῶ καὶ βραχυχρόνιον τῷ ἀνθρωπείε γένες οὕτω Φησίν. οὐκοῦν καὶ λέ-
» γει ἡ θεία Γραφή· ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἡμέρα 1. Βασ. 26. 10.
» αὐτῷ· καὶ, μὴ ἀναγάγῃς με ἐν ἡμίσει Ψαλ. 101. 24.
ἡμερῶν με· οὐχ ἵνα δείξῃ παρὰ τῷ Θεῷ κείμενον ὅρον, ἀλλ' ἐπειδὴ πάντως ἕκασος ἡμῶν βιώσεται ῥητὰς ἡμέρας, ἃς ὁ Θεὸς προγινώσκει, οὕτως αὐτὸ ἔΦη. ἡ δὲ πρόγνωσις οὐκ ἔσιν ὅρος. ἐπεί τοιγε εἰ ὅρος ἰῷ ἡ πρόγνωσις, προεγίνωσκε δὲ ὁ Θεὸς τῷ τῷ Ἀδὰμ παράβασιν, καὶ τῷ διαβόλε τῷ τροπῷ, καὶ τῶν ἀνδροφόνων τὰς ἐπιχειρήσεις, καὶ τῶν ἀσεβῶν τῷ πλάνῳ, αὐτὸς ὥρισεν ἄρα τούτες, οἷς εἰρήκαμεν γενέσθαι, ἐπειδὴ καὶ προῄδει ὅτι ἔσονται. τοῦτο δὲ πρόδηλον, ὡς ἀσεβὲς νοεῖν.

κζ. Καὶ τὸν Φόβον με ἀποσελῶ ἡγεμένον σε, καὶ ἐκσήσω πάντα τὰ ἔθνη, εἰς ἃς σὺ ἐκπορεύσῃ εἰς αὐτές· καὶ δώσω πάντας τὲς ὑπεναντίες σε Φυγάδας.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὸ μὲν ῥητὸν ἐμΦανές. εἰς κατάπληξιν ἐχθρῶν ἰσχυρὰ δώαμις ὁ Φόβος. ὑΦ' ᾧ μᾶλλον ἡ τῆς τῶν ἀντιπάλων ἐΦόδε ῥώμη ἁλίσκεται. τὸ δὲ πρὸς διάνοιαν ὅτω· δυοῖν ὄσων αἰτιῶν, ὧν τὸ θεῖον ἄνθρωποι τιμῶσιν, ἀγάπης καὶ Φόβε, τὸ μὲν ἀγαπᾶν ἐσὶν ὀψίγονον, τὸ δὲ Φοβεῖσθαι σωίσαται πρότερον. ὥσε οὐκ ἀπὸ σκοπῷ λέλεκται τὸ ἡγεῖσθαι τὸν Φόβον, τῆς ἀγάπης ὕσερον καὶ ὀψὲ προσγινομένης. (1)

» ΑΛΛΟΣ. Ὅτι δὲ ὁ κατοικῶν ἐν βοη- Ψαλ. 90. 1, 7.
» θείᾳ τῷ ὑψίσε, ἐν σκέπῃ, καὶ τὰ ἑξῆς, καὶ ὁ θεσπέσιος ἡμᾶς ἐδίδαξε Δαβίδ. τῷ τοιέτῳ ἔν καὶ ὁ Θεὸς ἐπηγγείλατο λέγων,
» πεσεῖται ἐκ τῷ κλίτε σε χιλιὰς, καὶ μυ-
» ριὰς ἐκ δεξιῶν σε, πρὸς σὲ δὲ οὐκ ἐγγιεῖ. ταῦτα γάρ ἐσι τὰ ἔθνη, τὰ ἐκ τῷ Φόβε τῷ Θεῷ ἐξισάμενα, καὶ Φυγαδεύομενα ὑπὸ τῶν ἁγίων· εἴτε τὰ τῆς πονηρίας νοήσεις πνεύματα, εἴτε τὰ τῆς ἀτιμίας πάθη, ἔθνη νῦν προσαγορεύομενα κατὰ τὸν τῆς ἀλληγορίας νόμον.

κη. Καὶ ἀποσελῶ τὰς σΦηκίας προτέρας σε· καὶ ἐκβαλεῖς τὲς Ἀμορῥαίες, καὶ τὲς Εὐαίες, καὶ τὲς Χαναναίες, καὶ τὲς Χετταίες ἀπὸ σε.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐσιν, ἀποσελῶ τὰς
» σΦηκίας προτέρας σε; Ὡς τοῖς Αἰγυπτίοις βατράχες, καὶ σκνίπας καὶ κυομυίας ἔπεμψεν· οὕτω τοῖς Χαναναίοις, καὶ τοῖς ἄλλοις

(1) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. οὐχ εὕρηται.

ἄλλοις ἔθνεσι, τὰς σφηκίας. τῦτο δὲ δη- A
λοῖ τλὼ ὑπερβάλλσαν δωάμιν τῦ Θεῦ·
ὅτι καὶ διὰ τῶν σμικρῶν ζωϋφίων, καὶ τοῖς
οἰκείοις ἐπικρεῖ, καὶ τοῖς ἀναντίοις ἐπάγει
τὸν ὄλεθρον. τῦτο καὶ διὰ τῦ μακαρίσ
Ψαλ. 80. 13, λέγει Δαβίδ· Ἰσραὴλ ταῖς ὁδοῖς μσ εἰ ἐπο-
14. „ ρεύθη, σὺ τῷ μηδενὶ ἂν τὰς ἐχθρὰς αὐ-
„ τῶν ἐταπείνωσα· ἀντὶ τῦ ὀλίγου ἂν
μάλα καὶ ῥᾳδίως τὰς πολεμοῦντας αὐτοῖς
ἐξωλόθρευσα. (1) σὺ τῷ μηδενὶ τὰς ἐχ-
θρὰς τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκβαλεῖν ἐπαγγέλ- B
λεται. ὃ γὰρ τὸ ζῶον νῷ τλὼ σφηκίαν
λέγει, τῷ δὲ ὀνόματι τῦ ζῴσ διὰ βραχείας
προφάσεως, μεγάλλω παρέξειν ὑπισχνεῖ-
ται τλὼ βοήθειαν.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Σύμβολον ὑπο-
ληπλέον εἶναι τὰς σφῆκας ἀνελπίσσ δωά-
μεως, θείᾳ πομπῇ σαλησομένης. ἥτις
ἀφ' ὑψηλοτέρων κατ' ἄκρον τὸ ἓς ὑπο-
φέρσσα τὰς πληγὰς, δύσοχήσει πᾶσι τοῖς Γ
βλήμασι· καὶ διαθεῖσα, ὀδὸν ἀντιπεσεῖται
τὸ παράπαν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Οὐ πάντως σφῆκας ἔτω
λέγει. ἀλλ' ἐπειδὴ πλῆθος (2) τῶν ἄλλων
φυλῶν, ὃ ἔδει καταστραφῶναι, πολὺ ἦν,
καὶ ἐδεδοίκεισαν, λέγει, σὺ τῷ μηδενὶ αὐ-
τὰς ἐλάσαι, καὶ ὡσεὶ διὰ σφηκῶν. καὶ ἵνα
μὴ νικήσαντες οἱ Ἰσραηλῖται τῇ τῦ Θεῦ
βοηθείᾳ, τῷ ἑαυτῶν βραχίονι τὸ κατόρ-
θωμα ἐπιγράψωσιν. Δ

ΑΛΛΟΣ. Εἶδος μυῶν αἱ σφηκίαι. ἀλ-
ληγορικώτερον δὲ τὰς ὁλοθρύτας φησὶν
Ἄγγελος, τὰς πολεμίους σὺν τῷ Ἰσραήλ.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ἀνάξιον κρίνας
ὁπλιτῶν ἔργον γενέσθαι τὸν φόνον ἐκείνων
τῶν ἀσεβῶν, καὶ παιδεύων αὐτὰς διὰ τύτσ
γνῶναι τὸ σφῶν σύτελές.

κθ. Οὐκ ἐκβαλῶ αὐτὰς ἀπὸ προ-
σώπσ σσ ἐν ἐνιαυτῷ ἑνὶ, ἵνα μὴ γένη-
ται ἡ γῆ ἔρημος, καὶ πολλὰ γένηται
λ. ἐπὶ σὲ θηρία τῆς γῆς. Κατὰ μικρὸν
ἐκβαλῶ αὐτὰς ἀπὸ σῦ, ἕως ἂν αὐ-
ξηθῇς καὶ κληρονομήσῃς τὴν γῆν.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐὰν ἄρτι τῦ
εἰσαγομένσ καὶ μανθάνοντος ἀσθάσης,
πᾶσαν τλὼ ἀμάθειαν ἐκλεμὼν, ἀθρόαν
ἐπισήμλω εἰσοικίσαι, τἐναντίον ἃ διανοῇ,
πράξεις. ἅτε γὰρ τλὼ ἀφαίρεσιν ἑνὶ καιρῷ
γινομένλω ὑπομένει, ἅτε τλὼ ἄφθονον
ῥύμλω καὶ φορὰν τῆς διδασκαλίας. (3)
πρὸς τύτοις εἴποι τὶς ἄν, σὐκ ἐβέλετο αὐ-
τὰς καταπεσεῖν εἰς τὸ ῥάθυμον, καὶ τῆς
ἐπαγγελίας κατακληρονομῆσαι τλὼ γλῶ,
ἀγώνων χωρίς. τὰ γὰρ πόνῳ κληθέντα
παρὰ τοῖς ἔχσι τίμια, τὰ δ' ἀπόνως κλη-

θέντα καταφρονεῖται ῥᾳδίως. ὅθεν βα- A
λόμενος αὐτὰς νήφειν καὶ ἐγρηγορέναι,
καὶ ὡς ἔχοντας ἐχθρὰς πρός τε τὸν Θεὸν
ἐπιστρέφειν καὶ τῆς παρ' αὐτῦ ἐπικρίας
δεῖσθαι, τῦτο ποιεῖν ἐπαγγέλλεται, ὁμῦ
καὶ γυμνάζων αὐτὰς πρὸς ἀντίστασιν ἐχ-
θρῶν. τῦτο δὲ καὶ νοητῶς ὁρῶμεν γινό-
μενον. ψυχὴ γὰρ διὰ τῆς θείας σωτερ-
γείας ἀπαλλαγεῖσα παθῶν, καὶ πρὸς τὸ
ῥάθυμον ὀλιθήσασα, ὡς μηκέτι παθεῖν
ὑποπλύσσα, ὑπὸ τῶν ἀοράτων καὶ πονη-
ρῶν πνευμάτων περισοιχίζεται, δίκλω αὐ-
τῇ θηρίων ἐπιθρωσκόντων, καὶ σφοδρό-
τερον πολεμόντων. ὅθεν καὶ λόγιον ἡμᾶς
διδάσκει, μὴ πιστύειν ἐχθρῷ. ἐπλὰ γὰρ Σειρ. 12. 10.
πονηρίαν εἰσὶν σὺν αὐτῷ.

λα. Καὶ θήσω τὰ ὅριά σσ ἀπὸ
τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἕως τῆς θα-
λάσσης τῆς Φιλισιείμ· καὶ ἀπὸ τῆς
ἐρήμσ, ἕως τῦ ποταμῦ τῦ μεγάλσ
Εὐφράτσ. καὶ παραδώσω εἰς τὰς
χεῖράς ὑμῶν τὺς ἐγκαθημένσς ἐν τῇ
γῇ, καὶ ἐκβαλῶ αὐτὺς ἀπὸ σῦ.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ταῦτα μὲν
αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐπηγγείλατο πειθομένοις
αὐτῷ, καὶ τὰ προσεταγμένα φυλάτλσιν.
ἐπειδὴ δὲ παραβάται καὶ ἀπειθεῖς τῦ
θείσ νόμσ ἀπεδείκνυντο, σωέσειλε τλὼ
ἐπαγγελίαν ἀπὸ Δὰν ἕως Βηρσαβεέ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς ἐπαγγειλάμενος
ὁ Θεὸς μέχρι τῦ Εὐφράτσ ποταμῦ πα-
ραδώσειν αὐτοῖς τλὼ γλῶ, σὐκ ἐπλήρωσε
τλὼ ὑπόσχεσιν; Διὰ Ἱερεμίσ τῦ προφήτσ
τῦτο σαφέστερον πεποίηκεν ὁ Θεός. πέρας
„ γάρ φησι λαλήσω ἐπὶ ἔθνος καὶ βασι- Ἱερ. 18. 9.
„ λείαν, τῦ οἰκοδομεῖν καὶ καταφυτύειν.
„ καὶ ἔσαι, ἐὰν σραφῇ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο E
„ ποιῆσαι πονηρὰ, σ μὴ ἐπαγάγω ἐπ' αὐ-
„ τῷ πάντα τὰ ἀγαθὰ ἃ ἐλάλησα, καὶ τὰ
ἐξῆς. εἰσήγαγε τοίνυν αὐτὺς ὁ Θεὸς εἰς
λὼ ἐπηγγείλατο γλῶ. ἐπειδὴ δὲ φυλάξαι
τὸν θεῖον σκ ἠβελήθησαν νόμον, σ πᾶ-
σαν αὐτοῖς παραδέδωκεν, ἀλλ' εἰασέ τινας
διλωεκῶς αὐτοῖς πολεμῦντας, ἵνα πολε-
μόμενοι τλὼ θείαν αἰτῶσι βοήθειαν. καὶ
τῦτο διαφερόντως ἡ τῶν Κριτῶν ἱσορία
διδάσκει. Δαβὶδ μέντοι τῷ βασιλεῖ καὶ
τύτσς ὑπέταξε. καὶ γὰρ οἱ ἀλλόφυλοι Z
φόρσς ἐδίδοσαν, καὶ Συρία Δαμασκῦ,
καὶ Συρία Σσβᾶ. καὶ Σολομὼν δὲ, ἕως
ηὐσέβει, ταύτλω εἶχε τλὼ δωασείαν· απο-
κλίνας δὲ εἰς τλὼ ἀσέβειαν, τῆς ἐξσίας
ἐξέπεσε. καὶ τύτοις δὲ δώσειν ἐπηγγεί-
λατο, τὰς ἐντολὰς καὶ τὸν νόμον φυ-
λάτλσιν.

λβ. Οὐ

(1) Τὰ ἑπόμενα σὺν τοῖς ἑκδεδομ. σ κεῖται. (2) Τὸ πλῆθος. ὀρθότερ.

(3) Ἀντὶ τῶν ἑπομένων σὺν τοῖς ἑκδεδομέν. (σὺν Τόμ. 2. σελ. 663. τῆς τῦ Μανγ. ἐκδόσ.) τά δε κεῖται. ἀλλὰ καθ' ἑκάτερον, τό, τε ἐκλεμνόμενον καὶ προσιθέμενον, ὀδυνηθεὶς καὶ περιαλγήσας, ἀφη-νιάσει. τὸ δὲ ἡσυχῇ καὶ μετρίως ἀφαιρεῖν μὲν τῆς ἀπαιδλσίας, προσιθέναι δὲ τῆς παιδείας τὸ ἀνάλογον, ὠφελείας γένοιτ' ἂν ὁμολογσμένης αἴτιον.

λϚ. Οὐ συγκαταθήσῃ αὐτοῖς καὶ τοῖς Θεοῖς αὐτῶν διαθήκην.

λγ. Καὶ ὄκ ἐγκαθήσονται ἐν τῇ γῇ σȣ, ἵνα μὴ ἁμαρτεῖν σε ποιήσωσι πρός με· ἐὰν γὰρ δȣλεύσῃς τοῖς Θεοῖς αὐτῶν, ὅτοι ἔσονταί σοι πρόσκομμα.

* ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὡς ἄνθρωποι προσταίσαντες, (1) καὶ ἄρτοις Α βαίνειν ποσὶν ἀδιωατȣντες, μακρὰν τȣ κατὰ τὸ ὁδὸν τέλȣς ὑστερίζȣσι προκαμόντες· (2) ὅτω καὶ ψυχὴ τὸ πρὸς ὁσίαν ἄγȣσαν ἀνύειν κωλύεται, προσλυγχάνȣσα ταῖς ἀσεβέσιν ἀνοδίαις. αὗται γάρ εἰσιν ἐμπόδιοι, καὶ προσταισμάτων αἰτίαι· δι' ὧν χωλαίνων ὁ νȣς ὑστερίζει τῆς κατὰ Φύσιν ὁδȣ. ἡ δὲ ὁδός ἐσιν ἐπὶ τὸν πατέρα τῶν ὅλων τελȣτῶσα.

ΚΕΦ. ΚΔ.

α. Καὶ Μωϋσῆ εἶπεν, ἀνάβηθι πρός με σὺ καὶ Ἀαρὼν, καὶ Ναδὰβ, καὶ Ἀβιὼδ, καὶ ἑβδομήκοντα τῶν πρεσβυτέρων Ἰσραήλ· καὶ προσκυνήσατε μακρόθεν τῷ Κυρίῳ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐ γάρ ἐσι χθαμαλὸς ἢ κατερρίμμένος τῶν ἁγίων ὁ νȣς· ἀλλὰ Φρονήματος μὲν ὑπερφέρεται τȣ γεωδεστέρȣ, καὶ σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, ὑψȣ δὲ δὴ μᾶλλον ἀναφοιτᾷ. καί ἐσιν ἀληθὲς τὸ εἰρημένον διὰ τȣ Δαβὶδ· ὅτι τȣ Θεȣ οἱ » κραταιοὶ τῆς γῆς σφόδρα ἐπήρθησαν. Ψαλ. 46. 9.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οἱ μὲν ȣν ἐξ Ἀαρὼν γεγονότες υἱοὶ, τὸ ἱερὸν ἡμῖν σημαίνȣσι γένος· οἱ δὲ πρεσβύτεροι, τὰς ἀρισίνδην ἐξειλεγμένȣς· Ἀαρὼν δὲ πάλιν αὐτὸν ἡμῖν ὑποπλάττεται τὸν Χριστόν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἀναβησόμεθα τοίνυν κατὰ καιρὸς καὶ εἰς τὸ ἄνω πόλιν οἱ ἀπόλεκτοί τε καὶ ἱεροὶ, σωόντος ἡμῖν καὶ ἡγεμόνα Χριστȣ τȣ μεγάλȣ ἱερέως, τȣ δι' ἡμᾶς καθ' ἡμᾶς γεγονότος, καὶ συμπροσκυνȣντος ἡμῖν, καίτοι πατέρα ὄντα κατὰ Φύσιν, τὸν Θεόν.

β. Καὶ ἐγγιεῖ Μωϋσῆς μόνος πρὸς τὸν Θεὸν, αὐτοὶ δὲ ὄκ ἐγγιȣσιν, ὁ δὲ λαὸς ὄκ συναναβήσεται μετ' αὐτῶν.

» * ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Οὐ γὰρ ἀνελȣθήσεται, » Φησὶν, ὁ λαὸς σὺν αὐτοῖς.] ὅτι κατὰ τὸν Ματθ. 20. 16. τȣ Σωτῆρος ἡμῶν Φωνὴν, πολλοὶ μὲν κλη» τοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Ἄνιμεν δὲ, ὄ δίχα Χριστȣ. σὺν ὧ γὰρ τότε τοῖς προσκυνȣσιν ὁ Ἀαρὼν, καὶ τοῖς ἔτι μακρὰν ἀριθμȣμένοις ὦ.] ὅτω καὶ ὁ Χριστὸς μακρὰν μεθ' ἡμῶν δι' ἡμᾶς, [ἵνα] καὶ ἡμεῖς σὺν αὐτῷ τε καὶ δι' αὐτȣ ἐγγὺς τȣ πατρός. πάντα γὰρ δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ᾠκονομεῖτο σοφῶς.

γ. Εἰσῆλθε δὲ Μωϋσῆς, καὶ διηγήσατο τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τȣ Θεȣ καὶ τὰ δικαιώματα. ἀπεκρίθη δὲ πᾶς ὁ λαὸς μιᾷ Φωνῇ, λέγοντες, πάντας τὰς λόγȣς, ὃς ἐλάλησε Κύριος, ποιήσομεν, καὶ ἀκȣσόμεθα.

δ. Καὶ ἔγραψε Μωϋσῆς πάντα τὰ ῥήματα Κυρίȣ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Χρὴ γὰρ, οἶμαι, τὰς τῆς ὑψηλῆς τε καὶ ἄνω πορείας ἐφιεμένȣς, εἰς νȣν καὶ καρδίαν ἐγκεχαραγμένον ἔχειν ἀεὶ τὸν τȣ Θεȣ νόμον, ἀναφωνεῖν τε ὅτω λοιπὸν καθάπερ ἐκ λύρας » πρὸς αὐτὸν, ἐν τῇ καρδίᾳ μȣ ἔκρυψα Ψαλ. 118. 11. » τὰ λόγιά σȣ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Γράφει τοίνυν ὁ μακάριος Μωσῆς πάντα τὰ ῥήματα τȣ Κυρίȣ,] περὶ ὧν καὶ αὐτὸς ἐπεφώνει τοῖς δι' αὐτȣ παιδαγωγȣμένοις, μᾶλλον δὲ καὶ ἡμῖν » αὐτοῖς· καὶ λαλήσεις ἐν αὐτοῖς καθημενος Δευτ. 6. 7. » ἐν οἴκῳ, καὶ πορευόμενος ἐν ὁδῷ, καὶ κοι» τάζόμενος, καὶ διανιστάμενος.

Ὀρθρίσας δὲ Μωϋσῆς τὸ πρωϊ, ᾠκοδόμησε θυσιαστήριον ὑπὸ τὸ ὄρος, καὶ δώδεκα λίθȣς ἔστησεν εἰς τὰς δώδεκα Φυλὰς τȣ Ἰσραήλ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὄρθρȣ γὰρ ὥσπερ καὶ πρωΐας ἤδη γενομένης, μόνον δὲ ὄχι καὶ ΦωσΦόρȣ διαυγάζοντος, καὶ νοητῆς ἡμῖν ἀνιχνȣσης ἡμέρας, παροιχομένης ἤδη νυκτὸς, καὶ δαιμονιώδεις ἀργήσαντος σκότȣς, λαμπρὸν ἀνεδείχθη τῆς ἐκκλησίας τὸ κάλλος, τὸ σεπτὸν ἐχȣσης θυσιαστήριον, ἐφ' ᾧ τὸ Χριστȣ τελεῖται μυστήριον.

ΑΔΗΛΟΥ. Θυσιαστήριόν Φησι τὸ ἐκκλησίαν Χριστȣ, ὑψȣ ὥσπερ ἐπ' ὄρȣς οἰκοδομȣμένην. διὰ τῶν δώδεκα λίθων τȣ Ἰσραὴλ, τὸν ἐξ αἵματος δὲ χορὸν αἰνίττεται. (3)

ε. Καὶ ἐξαπέστειλε τὰς νεανίσκȣς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἀνήνεγκαν ὁλοκαυτώματα· καὶ ἔθυσαν θυσίαν σωτηρίȣ τῷ Θεῷ μοσχάρια.

ΚΥΡΙΛ-

(1) Ὥσπερ οἱ προσταίσαντες. ἐν Τόμ. 2. σελ. 656. τῆς τȣ Μανγ. ἐκδόσ.
(2) Προσκάμνοντες. αὐτ.
(3) Περίληψις ταῦτά ἐσι τῶν τȣ Κυρίλȣ, τῶν ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 329. καὶ 330.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τῦτο δεδρακότας ἐσὶν ἰδεῖν τὰς ἁγίας Ἀποσόλας. οἳ πᾶσαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, περιεφοίτων τὴν γῆν, ἱερυργῦντες πνευματικῶς τὸ εὐαγγέλιον τῦ Χρισῦ, καὶ λειτυργῦντες, καὶ προσάγοντες ὁλοκαυτώματα, τυτέσι τὰς ἐν ἀμωμήτῳ πίσει διαπρεπεῖς, καὶ μὴν καὶ σωδάσμασι τοῖς εἰς ἀρετὴν εὖ μάλα διηρτισμένας. ὃ γάρ ἐσιν, ὃν ἔσι διανοίας ἀδρανῆς τὸ μυσαγωγεῖν δυνασθαι σαφῶς, ὅτε νῦ νοσῦντος τὸ ἄναλκι, καὶ καταῤῥεῖν εἰωθότος εἰς ἐπιθυμίας κοσμικάς· ἐσκυασμένῳ δὲ καὶ νεανικῶς ἔχοντος, ὡς μὴ εἰπεῖν
Φιλπ. 1. 21. δυνασθαι λοιπὸν, ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χρισὸς, καὶ τὰ ἑξῆς. νεανίας γὰρ ὁ τοιῦτος, καὶ τῶν ἄγαν ἀλκιμωτάτων. πρέποι δ' ἂν αὐτῷ τὸ καθιερῦν τῷ Θεῷ τὰ ὁλοκαυτώματα, καὶ θυσίας πνευματικὰς, καὶ ἱερυργίας ἅπλεσθαι τῆς νοητῆς, καὶ τὴν τῦ σωτηρίυ θυσίαν ἀποπληρῦν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Μόχῳ τελείῳ παρεικάζεται Χρισός· ποτὲ δὲ μικρῷ μοχαρίῳ, καὶ ἀνθότε, πάλιν ἐρῷ· γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς, καὶ ὑπὸ ζυγὸν δυλείας, εἴπερ ἐσὶν ἀληθὲς ὅτι πέφυκεν ἐν δύλυ μορφῇ. ἀλλ' εἰ καὶ ὅσον ἦκεν εἰπεῖν, εἷς γε τὸ ἐν σαρκὶ μυσήριον, γέγονε μεθ' ἡμῶν ὑπὸ ζυγὸν δυλείας, ἀλλ' ἰῷ δυλείας ἀπείρατος, ὅτι Φύσεως ἰῷ τῆς ἄνωθέν τε καὶ ἐλευθέρας. διὰ τῦτο μοχαρίῳ παρεικάζεται, ὅτι ὑπὸ ζυγὸν, καὶ ἔξω ζυγῦ. ἀπείρατον γὰρ ζυγῦ τὸ μοχάριον, εἰ καὶ εἶναι πέφυκεν ὑπὸ ζυγὸν τὸ τοιῦνδε γένος. ἄλλως τε εἰ καὶ γέγονεν ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ ζυγὸν, ἀλλ' ἰῷ καὶ ὕτως ἐλεύθερος. ἰῷ γὰρ καὶ ὑπὲρ νόμον ὡς νομοθέτης.

ς. Λαβὼν δὲ Μωϋσῆς τὸ ἥμισυ τῦ αἵματος ἐνέχεεν εἰς κρατῆρα, τὸ δὲ ἥμισυ τῦ αἵματος προσέχυσε πρὸς τὸ θυσιασήριον.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτι δὲ ἰῷ ἀναγκαῖον ἁγιάζεσθαι τῷ αἵματι τὰς ἄνω διάτλυντας, καὶ ἐγγίζειν Θεῷ γλιχομένας, δέδειχεν ὁ Μωϋσῆς, καταῤῥαίνων τῷ αἵματι πάντα τὸν λαὸν ἢ αὐτὸ τὸ βιβλίον. εἰσόμεθα δὲ καὶ διὰ τῦτο πάλιν, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ νόμος ἀτελὴς εἰς ἁγιασμόν. ἄθρει γὰρ ὅπως τῷ τῦ αἵματος ῥαντισμῷ ἢ αὐτὸς ἁγιάζεται. κατορθοῖ δὲ τῦτο τῶν διὰ Χρισῦ μυσηρίων ἡ χάρις. τῷ γὰρ τιμίῳ αἵματι τῦ νοητῦ ἀμνῦ πάντες οἱ πισοὶ ἐῤῥαντίσθημεν.

ζ. Καὶ λαβὼν τὸ βιβλίον τῆς διαθήκης, ἀνέγνω εἰς τὰ ὦτα τῦ λαῦ. καὶ εἶπαν, πάντα ὅσα ἐλάλησε Κύριος, ποιήσομεν καὶ ἀκυσόμεθα.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτι πάντα τὰ εἰρημένα
Ἐξόδ. 20. 2. ῥήματα, ἀπὸ τῦ, ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ Θεὸς,
A „ ἕως τῦ, ἐὰν γὰρ δηλύσης τοῖς Θεοῖς αὐ- Ἐξόδ. 23. 33.
„ τῶν, ὅτοι ἔσονταί σοι πρόσκομμα, ἐσὶν ἡ διαθήκη· ἢ καὶ ἐν βιβλίῳ ἐγράφη διὰ προσάγματος Κυρίυ. ἀλλ' ἔν τίποτέ ἐσιν ἡ διατύπωσις τῆς σκιωῆς; Ἐπαναβαίνουσα διδασκαλία. καὶ πάλιν, αἱ ἐν ταῖς πλαξὶ γραφαὶ θειοτέρων καὶ μυσικωτέρων πραγμάτων δηλώσεις. ὧν ἐσερήθησαν τότε οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, Μωσέως αὐτῷ κρίναντος μὴ ἀξίας αὐτὰς τῶν θείων πλακῶν,
B καὶ τῶν ἐν αὐταῖς θείων γραμμάτων.

η. Λαβὼν δὲ Μωϋσῆς τὸ αἷμα, κατεσκέδασε τῷ λαῷ, καὶ εἶπεν, ἰδὲ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς διέθετο Κύριος πρὸς ὑμᾶς περὶ πάντων τῶν λόγων τύτων.

ΑΔΗΛΟΥ. Ταῦτα τύπος ἐγίνετο τῶν μελλόντων ἐπὶ τῆς καινῆς διαθήκης. τῷ
Γ γὰρ τιμίῳ αἵματι τῦ ἀμνῦ τῦ Θεῦ πάντες οἱ πισοὶ ἐῤῥαντίσθημεν.

θ. Καὶ ἀνέβη Μωϋσῆς, καὶ Ἀαρὼν, καὶ Ναδὰβ, καὶ Ἀβιὰδ, καὶ ἑβδομήκοντα τῶν πρεσβυτέρων Ἰσραήλ.

ι. Καὶ εἶδον τὸν τόπον ὃ ἑσήκει ἐκεῖ ὁ Θεὸς τῷ Ἰσραήλ· καὶ τὰ ὑπὸ τὰς πόδας αὐτῦ ὡσεὶ ἔργον πλίνθυ
Δ σαπφείρυ, καὶ ὥσπερ εἶδος σερεώματος τῦ ὐρανῦ τῇ καθαριότητι.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τεθέαντας τὸν τῦ Θεῦ λεγόμενον τόπον, ὡς ἐν εἴδει σερεώματος ὐρανῦ. σναυγὴς γὰρ ὁ ὐρανὸς, καὶ σαπφείρῳ ἐοικὸς τὸ ἀνωτάτω καὶ αἰθέριον χρῶμα.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἔδει γὰρ ἔδει [τὰς] τὸν πολύθεον ποτὲ κατηῤῥωκότας πλά-
E νησιν, καὶ τῇ κλίσει λελατρευκότας, εἶτα κεκλημένας εἰς ἐπίγνωσιν Θεῦ, χρησίμως τε καὶ ἀναγκαίως ἰδεῖν, ὅτι καὶ αὐτὸν ὑποπόδιον ἔχει τὸν ὐρανὸν, καὶ ὅτι τῶν ὅλων ἐσὶ δεσπότης, ὡς παρενεγκὼν τὰ πάντα πρὸς ὕπαρξιν, ὁ τῆς ἀρχαίας αὐτὰς ἀπάτης ἀπολυτρέμενος.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ γεγονότες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, λελατρεύκασι
Z τῇ κλίσει, καὶ Θεὸν ἐκάλυν τὸν ὐρανὸν, χρησίμως αὐτοῖς ὁ τῶν ὅλων Κύριος, καὶ ἐπ' αὐτῦ βεβηκὼς ἐφαίνετο τῦ σερεώματος· ἵν' εἰδεῖεν, ὅτι πάντα ὑπὸ πόδας ἔχει, καὶ αὐτῶν [ἐσὶ] τῶν ὐρανῶν δεσπότης, ὡς δημιυργός. (1)

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Διὸ περὶ τῆς ἀειπαρθένυ (2) προφητεύων ὁ μακάριος Ἰὼβ,
„ γῆ, φησὶν, ἐξ αὐτῆς ἐξελεύσεται ἄρτος, Ἰὼβ. 28. 5.
„ ὑποκάτωθεν ἐραφὴ ὡσεὶ πῦρ. τόπος σαπ-
H „ φείρυ οἱ λίθοι αὐτῆς· τὸ καθαρὸν (3) καὶ ἅγιον

(1) Τὰ αὐτὰ αὐτολεξεὶ καὶ ὁ Κύριλλος ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 381.

(2) Ἡ δὲ σάπφειρος δηλύται καὶ τὴν ἁγίαν σημαίνειν παρθένον, περὶ ἧς προφητεύων ὁ Ἰὼβ, κτ. ὁ τῆς Λύγ. κώδ.

(3) Τὸ καθαρὸν σῶμα τῆς παρθένυ δηλῶν. ὁ αὐτ.

ἅγιον καὶ ἀμίαντον τῆς παρθενίας σῶμα δηλῶν· καὶ ὅτι τὸν τῷ νόμῳ Θεὸν τέτοκε. καὶ ἐν τῷ ᾄσματι ἡ νύμφη περὶ τοῦ νυμφίου
"Ασμ. 5. 14. » φησὶ, κοιλία αὐτοῦ πυξίον ἐλεφάντινον » ἐπὶ λίθῳ σαπφείρῳ· κοιλίαν Χριστὸν καλῶν τὸν χορὸν τῶν ἁγίων τὸν παρ' αὐτοῦ λοχοβοληθέντα. καθαρὸν (1) δὲ ὡς πυξίον ἐλεφάντινον, ὅπερ ἂ παραδέχεται ῥύπον. ἐπὶ τοῦτο (2) καὶ κωδίκιλλον γράφονται ἀπ' ἐπιγείου ἀρχῆς, ἀλλ' ἐπουρανίου βασιλείας. ἐπὶ λίθῳ δὲ σαπφείρῳ φησὶν, ἐπειδὴ ὡς ἂν ὁ σάπφειρος προσελάσῃ πράγματι, τοῦτο πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπᾶται· οὕτω καὶ ὁ τῶν ἁγίων χορὸς τοὺς πλησιάζοντας διὰ τῆς πίστεως, καὶ τῆς πνευματικῆς χάριτος, εἰς οὐρανοὺς ἀνιμᾶται.

ΑΔΗΛΟΥ. Τῷ γὰρ οὐρανίῳ θεάματι τῷ χροιὰν ἐμφερὴς ἐστὶν ὁ σάπφειρος. ὅπερ δηλοῖ τῶν ἐντολῶν τὸ θεῖόν τε καὶ οὐράνιον.

ΔΙΔΥΜΟΥ. Δηλοῦται γὰρ καὶ ἐν τῇ λέξει ταύτῃ, ὡς ἔνθα Θεοῦ παρουσία νόησιν ἔσχε, τόπον εἰρήκασιν εἶναι τῶν ποδῶν αὐτοῦ, βεβαίως ἱδρυμένων ἔνθα ἀρετὴ πρακτική· ἢ δηλοῦται διὰ τῆς πλίνθου τῆς σαπφειρίνης· καὶ σοφία, ἥτις διὰ τῶν νοητῶν (3) θεωρία ὑπάρχειν τῇ καθαρότητι παραβάλλεται.

ια. Καὶ τῶν ἐπιλέκτων τοῦ Ἰσραὴλ οὐ διεφώνησεν οὐδείς.

* ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τοὺς ἑβδομήκοντα ἄνδρας λέγει, τοὺς μετὰ Μωσέως, καὶ Ἀαρὼν, καὶ Ναδὰβ, καὶ Ἀβιούδ. τὸ » δὲ, οὐ διεφώνησαν, τοῦτο μᾶλλον δηλοῖ, ὅτι » πάντες ἐπίσης εἶδον τὸν τόπον, ἐν ᾧ εἰσήκει ὁ Θεός· ἢ ὅτι οὐδεὶς ἀπελείφθη.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ μὲν ῥητὸν διήγημα, φανερὰν ἔχει τὴν ἀπόδοσιν, ὡς ἁπάντων σώων διαληρηθέντων· τὸ δὲ πρὸς διάνοιαν, τὸ πάντας περὶ τοῦ θεοῦ εὐσέβειαν συμφώνους εἶναι, καὶ ἐν μηδενὶ τῶν ἀγαθῶν διαφωνεῖν.

Καὶ ὤφθησαν ἐν τῷ τόπῳ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτι δὲ καὶ τοῖς εἰς τὴν ἄνω κατὰ καιροὺς εἰσελαύνουσι πόλιν παρακείσεται πάντως τὸ καὶ τῶν θείων χαρισμάτων πλουσίως μεταλαγχάνειν, καὶ τὸ ἐντρυφῆσαι τοῖς παρὰ Χριστοῦ καὶ πνευματικοῖς ἀγαθοῖς, διδάξει σαφῶς τὸ ἐν τόπῳ γενομένους τοῦ Θεοῦ, φαγεῖν καὶ πιεῖν τοὺς ἀναβεβηκότας.

ιβ. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἀνάβηθι πρός με εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἴσθι ἐκεῖ· καὶ δώσω σοι τὰ πυξία τὰ λί-

A θινα, τὸν νόμον καὶ τὰς ἐντολὰς, ἃς ἔγραψα νομοθετῆσαι αὐτοῖς.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Τί δὲ τοῦτό ἐστι; καὶ γὰρ αἰνίγματί πως προσέοικε. πῶς ἐπὶ τοῦ ὄρους ἀναβὰς ὁ Μωϋσῆς ἅμα τῷ Ἀαρὼν καὶ τοῖς πρεσβυτέροις τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ αὐτόπλας τοῦ τόπου καταστήσας, ἐφ' ὅπερ ὁ νομοθέ» της ἔστη Θεὸς, ἦκεν πάλιν, ἀνάβηθι πρός» με εἰς τὸ ὄρος, καὶ δώσω σοι τὰ πυξία τὰ
B" λίθινα; καὶ πῶς ἅπαξ τὰς ἐντολὰς τοῦ νόμου λαβὼν, καὶ ταύτας καταβὰς, καὶ καθάπερ εἶπον τῷ λαῷ παραθέμενος, » ἦκεν, δώσω σοι τὰ πυξία τὰ λίθινα, τὸν » νόμον καὶ τὰς ἐντολὰς, ἃς ἔγραψα νομο» θετῆσαι αὐτοῖς; Ἐγὼ φράσω τὴν αἰτίαν σαφῶς· καὶ γνώσεσθε, ὡς ἐν αἰνίγματι καὶ σκιᾷ μερικῆς καταλήψεως, μυστηρίων ἄφατον πέλαγος. Διπλοῦς ἦν ὁ νόμος, ἐκ μὲν ἐπιπολῆς ἔχων τὰ τοῦ γράμματος
Γ παραγγέλματα, ἐν δὲ τῷ βάθει πνευματικὰ κρύπλων νοήματα. διὰ τοῦτο γὰρ ἔσωθέντε καὶ ἔξωθεν γεγράφθαι τὰς τοῦ νόμου πλάκας φησὶ τὸ γράμμα τὸ ἱερόν. (4) διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος τὸν νόμον πῇ μὲν διαθήκην γράμματος προσηγόρευε, πῇ » δὲ ἔλεγεν, οἴδαμεν ὅτι ὁ νόμος πνευμα- "Ρωμ. 7. 14.
» τικός ἐστι. τὸ μὲν ἓν γράμμα, ὃ καὶ πισθοῦναι δυνατὸς ἦν ὁ κατὰ σάρκα Ἰσραὴλ, νηπιωδῶς καὶ ἀτελῶς διακείμενος,
Δ καταβὰς ὁ Μωσῆς διεμαρτύρατο τῷ λαῷ· καὶ μετὰ τοῦτο, παραλαβὼν τὸν Ἀαρὼν καὶ τὴν ἱερωσύνην τοῦ Ἰσραὴλ, μέχρι τῆς πρώτης κορυφῆς τοῦ ὄρους ἀνήγαγε, τουτέστιν ἐπὶ τὸ ὕψος τῆς μερικῆς τῶν θείων χρησμῶν ἀναβάσεως, δι' ἧς τὸ γράμμα, ἢ κατὰ τοῦτο σύνοια μόνον ἀπεκαλύπλετο. ὅτε δὲ ἦμελλε τὴν ἔνδοθεν γραφὴν τῶν πλακῶν, τὸ πνεῦμά φημι καὶ τὸ βάθος τοῦ νόμου πισθῆναι, δι' ἃ τὰ τῆς πολιτείας τῆς εὐαγγελικῆς παρεδείκνυτο·
E καὶ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὢν, ἀκοὴν ὑψηλοτέρας κλήσεως, καὶ ἀναγωγῆς λεγούσης, ἀνά» βηθι πρός με εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἴσθι ἐκεῖ· » καὶ δώσω σοι τὰ πυξία τὰ λίθινα· διανασὰς, καὶ μετάρσιος τῇ θεωρίᾳ γενόμενος, τὸν μὲν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ παρελάμβανεν, ὃς τύπον ἐπεῖχεν Ἰησοῦ τοῦ ἐμοῦ καὶ σωτῆρος Χριστοῦ· καὶ γὰρ οὐκ ἄνευ χωρὶς
Z Ἰησοῦ τὸ τοῦ νόμου βάθος, καὶ τὰ τοῦ εὐαγγελίου φανερωθῆναι μυστήρια· τὸν δὲ Ἀαρὼν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ Ἰσραὴλ ἐκεῖ κατέλιμπανε.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐ γὰρ εἶπε μόνον, » ἀνάβηθι εἰς τὸ ὄρος, ἀλλὰ καὶ τὸ, πρός» με, προσέθηκεν. ὅπερ δηλοῖ τὴν ὑψηλοτέραν μὲν ἀνάβασιν ὡς πρὸς ἡμᾶς, ὡς δὲ πρὸς Θεὸν ἐγγυτέρω. καὶ πάλιν· οὐκ » εἶπε, καὶ δώσω σοι τὰς πλάκας, ἀλλὰ » τὰ πυξία τὰ λίθινα. ὅπερ φανεροῖ τῆς

(1) Καθάριον δὲ ὡς πυξίον τὸ ἐλεφάντινον. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Τὰ ἀπὸ τοῦ, ἐπὶ τοῦτο, ἄχρι τοῦ, βασιλείας ἃ περιέχει ὁ εἰρημ. κώδ.
(3) Ἴσ. διὰ τὸ τῶν νοητῶν θεωρίαν ὑπάρχειν.
(4) Ἤτοι ἐν κεφ. 2. ἐδ. 9. καὶ 10. τοῦ Ἰεζ. ἢ ἐν κεφ. 5. ἐδ. 1. τῆς Ἀποκαλύψ.

σὐαγγελικῆς νομοθεσίας τὸ ἄσηπλον. τοιῦτον γὰρ τὸ ξύλον τὸ πύξινον. πρόδηλον γὰρ, ὡς τὸ μὲν γράμμα τῦ νόμυ πρόσκαιρα νομοθετῦν, γέγονεν ἐγγὺς ἀφανισμῦ, καὶ γεγήρακε· τὸ δὲ πνεῦμα, νεάζει, καὶ διὰ τῦ σὐαγγελίυ λάμψαν, μέχρι τῆς σωτελείας τῦ αἰῶνος ἀνθεῖ.

» ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀνάβηθι πρός με εἰς
» τὸ ὄρος· καὶ δώσω σοι τὰ πυξία τὰ λίθι-
» να, τὸν νόμον καὶ τὰς ἐντολὰς, ἃς ἔγρα-
» ψα νομοθετῆσαι αὐτοῖς. μετὰ δὲ τὸ ἁ-
Ἐξόδ. 34. 1. » μαρτίαν, ἀχ ἅπαξ· ἀλλὰ, λάξυσον σεαυ-
» τῷ δύω πλάκας λιθίνας, καθάπερ αἱ πρῶ-
» ται, καὶ ἀνάβηθι πρός με εἰς τὸ ὄρος· καὶ
» γράψω ἐπὶ τῶν πλακῶν τὰ ῥήματα, ἃ
» ἦν ἐπὶ ταῖς πλαξὶ ταῖς πρώταις, ἃς συ-
» νέτριψας· τῦτο δηλῦντος τῦ λόγυ διὰ τῦ τύπυ, ὡς τὸ ἀρχὸ ὁ Θεὸς διαπλάσας τὸν ἄνθρωπον, καὶ μετὰ ταῦτα διὰ τῦ λατρῦ τῆς παλιγγενεσίας ἀναπλάσας αὐτὸν, ἐπὶ ταῖς πλαξὶ τῆς αὐτῦ καρδίας, καθαρᾶς ὔσαις, ἃς ἔκλισε καὶ ἀνεκαίνισε, τὰς οἰκείας νόμυς ἔγραψε, πάλαι μὲν τὸν τῆς Φύσεως, ὕστερον δὲ τὸν σὐαγγελικὸν καὶ τῦ πνεύματος. ἅς τινας τῆς καρδίας πλάκας εἴ τις διὰ τῆς ἁμαρτίας σωτρίψειεν, ἀχ ἅλλης τῆς αὐτῆς (1) ἀξιῶται γραφῆς τῷ δακτύλῳ τῦ Θεῦ γραφομένης εἰ μήτιγε αὐτὸς ἑαυτῷ ταύτας διὰ τῆς μετανοίας λαξεύσειε, τὸ τῆς ἁμαρτίας ἀποξύσας αἶσχος πράξεσι καθαραῖς.

ιγ. Καὶ ἀνασὰς Μωϋσῆς καὶ Ἰησῦς ὁ παρεσηκὼς αὐτῷ, ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ ὄρος τῦ Θεῦ.

✱ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Κέκληται μὲν ὁ Μωσῆς, τὸν ἐν σκιαῖς ἔτι καὶ γράμμασιν ὑποδεξάμενος νόμον· σωανατρέχει δὲ αὐτῷ μὴ συγκεκλημένος ὁ Ἰησῦς εἰς τύπον Χριστῦ. ὃς ἐκαλεῖτο παρὰ πατρὸς ἴσως τοῖς ἄλλοις· σώσει γὰρ ἀεί· βατιὼ δὲ τοῖς καλυμμένοις τὴν ὁδὸν ἐργάζεται, μεσιτεύων καὶ σωών.] ἀμήχανον γὰρ ἐγγὺς γενέσθαι τῦ Θεῦ καὶ πατρὸς καθ' ἕτερον ἡμᾶς τρόπον, πλὴν ὅτι διὰ μόνης τῆς τῦ ἀληθινῦ Ἰησῦ μεσιτείας.

ιδ. Καὶ τοῖς πρεσβυτέροις εἶπεν, ἡσυχάζετε αὐτῦ, ἕως ἀνασρέψωμεν πρὸς ὑμᾶς. καὶ ἰδὲ Ἀαρὼν καὶ Ὢρ μεθ' ὑμῶν· ἐάν τινι συμβῇ κρίσις, προσπορευέσθωσαν αὐτοῖς.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ ὀπίσω, ὅπε ἡ τῦ Ἀμαλὴκ μάχη, μέμνηται τῦ Ὢρ. καὶ (2) μᾶλλον ἐκ τῦ λευϊτικῦ γένυς ἦν, ἢ τάχα τῦ γένυς ἦν τῦ Ἰέδα, καὶ τῆς Φυλῆς ἐκείνης. καὶ γὰρ ὁ Βεσελεὴλ εὑρίσκεται ἔγγονος τῦ Ὢρ, υἱὸς δὲ τῦ Οὐρί.

ΣΕΥΗΡΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ. Οὐ γὰρ ἴσχυε τῦ κατὰ σάρκα Ἰσραὴλ, καὶ τῆς λευϊτικῆς ἱερωσύνης ἡ δυώαμις μικρὰ βλέπσα, καὶ τῇ σκιᾷ τῶν ἐντολῶν ἐνατενίζσα, πρὸς τὸ κεκρυμμένον χωρῆσαι τῦ νόμυ κάλλος, καὶ τοῖς πνευματικοῖς καὶ σὐαγγελικοῖς περιλαμφθῆναι νοήμασι.

ιε. Καὶ ἀνέβη Μωϋσῆς εἰς τὸ ὄρος. καὶ ἐκάλυψεν ἡ νεφέλη τὸ ὄρος.

ις. Καὶ κατέβη ἡ δόξα τῦ Θεῦ ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ, καὶ ἐκάλυψεν αὐτὸν ἡ νεφέλη ἓξ ἡμέρας. καὶ ἐκάλεσε Κύριος τὸν Μωϋσῆν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἐκ μέσυ τῆς νεφέλης.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐναργέσατα δυσωπεῖ τὰς ἐγγὺς ὑπὸ ἀσεβείας εἴτε ἠλιθιότητος οἰομένυς τοπικὰς καὶ μεταβατικὰς κινήσεις εἶναι περὶ τὸ θεῖον. ἰδὲ γὰρ ἐμφανῶς, ἀ τὸν ἀσιώδη [Θεὸν] τὸν κατὰ τὸ εἶναι μόνον ἐπινούμενον κατεληλυθέναι φησὶν, ἀλλὰ τιὼ δόξαν αὐτῦ. διτλῆ δὲ ἡ περὶ τιὼ δόξαν ἐκδοχή. ἡ μὲν, τιὼ παρυσίαν ἐμφαίνυσα τῶν δυωάμεων, ἐπεὶ καὶ βασιλέως λέγεται δόξα ἡ στρατιωτικὴ δύναμις· ἡ δὲ, τῇ δοκήσει αὐτῦ μόνυ, καὶ ὑπολήψει δόξης θείας. ὡς ἐνειργάσθαι ταῖς τῶν παρόντων διανοίαις φαντασίαν ἀφίξεως Θεῦ, ὡς ἤκοντος εἰς βεβαιοτάτιὼ πίσιν τῶν μελλόντων νομοθετεῖσθαι.

✱✱ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸν ἴσον ἀριθμὸν ἀπαίειμε καὶ τῇ τῦ κόσμυ γενέσει, καὶ τῇ τῦ ὁρατικῦ γένυς ἐκλογῇ, τιὼ ἑξάδα· βυλόμενος ἐπιδεῖξαι, ὅτι αὐτὸς καὶ τὸν κόσμον ἐδημιύργησε, καὶ τὸ γένος εἵλετο. ἡ δὲ ἀνάκλησις τῦ Προφήτυ, δυτέρα γενέσίς ἐσι τῆς προτέρας ἀμείνων. ἑβδόμῃ δὲ ἀνακαλεῖται ἡμέρᾳ, ταύτῃ διαφέρων τῦ πρωτοπλάσυ. ὅτι ἐκεῖνος μὲν, ἐκ γῆς καὶ μετὰ σώματος σωίσατο· ἕτος δὲ, ἄνυ σώματος. διὸ τῷ μὲν γηγενεῖ, ἀριθμὸς οἰκεῖος ἀπενεμήθη ἑξάς· τύτῳ δὲ, ἡ ἱερωτάτη Φύσις τῆς ἑβδομάδος.

ιζ. Τὸ δὲ εἶδος τῆς δόξης Κυρίυ, ὡσεὶ πῦρ φλέγον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῦ ὄρυς, ἐναντίον τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

» ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὸ δὲ εἶδος τῆς
» δόξης Κυρίυ, φησὶν, ἐμφερέσατον εἶναι
» φλογὶ, μᾶλλον δὲ ἀκ εἶναι, ἀλλὰ φαίνε-
» σθαι τοῖς ὁρῶσι, τῦ Θεῦ δεικνύτος ὅπερ
» ἐβύλετο δοκεῖν εἶναι πρὸς τιὼ τῶν θεω-
» μένων κατάπληξιν· μὴ ὢν τῦτο, ὅπερ
» ἐφαίνετο. ἐπιφέρει γὰν τὸ, ἐνώπιον τῶν
» υἱῶν Ἰσραὴλ, ἐναργέσατα μιμύων, ὅτι
» Φαντασία φλογὸς ἰῶ, ἀλλ' ὁ φλὸξ ἀληθής. ὥσπερ δὲ ἡ φλὸξ πᾶσαν τιὼ παραβληθεῖσαν ὕλιν ἀναλίσκει, ἕτως ὅταν ἐπιφοιτήσῃ εἰλικρινὴς Θεῦ ἔννοια τῇ ψυχῇ, πάντας τὰς ἑτερυδόξυς δυσεβείας λογισμὰς διαφθείρει, καθυσιῦσα τιὼ ὅλιν διάνοιαν.

ΤΟΥ

(1) Ἴσ. ἐκ ἄλλης τινός.

(2) Ἴσ. ὃς μᾶλλον.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὅτι ἤμελλε κατάκριτος ἔσεσθαι ἡ ἀποικισθεῖσα γενεὰ, καὶ ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν φθείρεσθαι, μυρία μὲν εὐεργετηθεῖσα, διὰ μυρίων δὲ ἐπιδειξαμένη τὸ ἀχάριστον.

ιη. Καὶ εἰσῆλθε Μωϋσῆς εἰς τὸ μέσον τῆς νεφέλης, καὶ ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῷ ὄρει τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐνταῦθα ἠξιώθη ὁ μέγας Μωϋσῆς μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἐν ἄλλαις ἓξ ἡμέραις ἰδεῖν δι' ὀπτασιῶν ἃ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἓξ ἡμέραις ἐποίησεν ὁ Θεὸς, τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ, κατὰ τάξιν μιᾶς ἑκάστης ἡμέρας· καὶ συγγράψαι παρεκελεύσθη.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τεσσαράκοντα δὲ μένει τὰς πάσας ἡμέρας ἐν ὄρει Μωϋσῆς, ὅσα ἤμελλεν ἔτη τῶν εὐπαθόντων ἢ ἀγνώμων φθείρεσθαι γενεά. ὑπὲρ ὧν ἐν ἰσαρίθμοις ἡμέραις ἱκέτευε τὸν πατέρα, καὶ μάλιστα παρὰ τοιοῦτον καιρὸν, ἐν ᾧ δίδονται νόμοι, καὶ φορητὸν ἱερὸν, ἡ σκηνή. τίσι γὰρ οἱ νόμοι; ἄρά γε τοῖς ἀπολλυμένοις; ὑπὲρ τίνων δὲ αἱ θυσίαι, τῶν μικρὸν ὕστερον φθαρησομένων; προῄδει γὰρ ὡς Προφήτης τὰ ἐσόμενα.

ΚΕΦ. ΚΕ.

α. β. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Εἶπον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ λάβετέ μοι ἀπαρχὰς παρὰ πάντων, οἷς ἂν δόξῃ τῇ καρδίᾳ, λήψεσθε τὰς ἀπαρχάς μου.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁρᾷς ὅπως ἐπὶ τὸ χρῆναι καρποφορεῖν τὸ λυσιτελές τε καὶ χρειωδέστατον εἰς ἐκκλησίας σύστασιν προτρέπει λαοὺς, προσκομίζοντας τὰ κατ' ἰσχύν τε καὶ γνώμην.

γ. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀπαρχὴ, ἣν λήψεσθε παρ' αὐτῶν· χρυσίον, ἀργύριον, χαλκόν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπειδὴ προσέταξεν ὁ Θεὸς τοὺς Ἰσραηλίτας λαβεῖν παρὰ τῶν Αἰγυπτίων χρυσίον καὶ ἀργύριον, καὶ τὰ λοιπὰ, μισθὸν τῆς μακρᾶς δουλείας· εἰκότως ἀπαρχὴν ὠνόμασεν ἅπερ προσηνέγκαν· ἐξ ὧν εἰλήφασι δι' αὐτούς. (1)

δ. Καὶ ὑάκινθον, πορφύραν, κόκκινον διπλοῦν, καὶ βύσσον κεκλωσμένην, καὶ τρίχας αἰγείας.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐ γάρ τοι χρυσὸν ἐξαιτεῖ μόνον, ἤγουν τὰ πολλοῖς δυσπόριστα τυχὸν, ἀλλὰ καὶ τρίχας [αἰγείας,] καὶ κριῶν δέρματα, δεικνὺς ὅτι καὶ τὸ βραχὺ καὶ τὸ εὐτελὲς, εἰ μηδὲν ἔχοι λαμπρότερον ὁ καρποφορεῖν ᾑρημένος, οὐκ ἀπόβλητον Θεῷ· ἢ καὶ τάχα που καὶ ἐν ἴσῳ τοῖς τιμιωτάτοις, ἢ καὶ ἐν ἐπαίνῳ μείζονι, καθάπερ ἀμέλει καὶ ὁ Χριστὸς οὐκ ἀθαύμαστον ἠφίει τὴν χήραν τὴν τοὺς δύω ὀβολοὺς παρεσχηκυῖαν.

ε. Καὶ δέρματα ἠρυθροδανωμένα, καὶ δέρματα ὑακίνθινα, καὶ ξύλα ἄσηπτα.

ΑΛΛΟΣ φησὶν Ἰάνθινα τὸ, δέρματα ὑακίνθινα· οἱ λοιποὶ, πεπυρωμένα.

** ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. Ἐκ δερμάτων μὲν τότε κατασκευάζει τὴν σκηνὴν ἠρυθροδανωμένων, καὶ ὑακινθίνων, καὶ τὰ ἑξῆς. ἵνα δείξῃ τὴν σκηνὴν ἐκεῖσε, σκηνὴν μὲν οὖσαν, ἀποδεχομένην δὲ τὴν τελειοτάτην σκηνὴν τοῦ Χριστοῦ. δέρμα γὰρ ἀπὸ σώματος γίνεται, νεκρὸν ὄν, ὡς σκιὰ σώματος ζῶντος, ἵνα δείξῃ σώματα εἶναι τὴν σκηνὴν τοῦ Θεοῦ. ἐπειδὴ γὰρ ἐν σώμασιν ἁγίοις κατασκηνοῖ
» ὁ Θεὸς, πληρουμένου τοῦ ῥητοῦ, ὅτι κατα- Λευϊτ. 26. 12.
» σκηνώσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω.

ς. Καὶ ἔλαιον εἰς τὴν φαῦσιν, θυμιάματα εἰς τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ θυμιάματος.

ζ. Καὶ λίθους σαρδίους, καὶ λίθους εἰς τὴν γλυφὴν εἰς τὴν ἐπωμίδα, καὶ τὸν ποδήρη.

η. Καὶ ποιήσεις μοι ἁγίασμα, καὶ ὀφθήσομαι ἐν ὑμῖν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπιφαίνεται γὰρ ἐν Ἐκκλησίᾳ Χριστὸς, καὶ ἐπιλάμπει τοῖς ἐν
» αὐτῇ, κατὰ τὸ ἐν ψαλμοῖς, Θεὸς Κύριος, Ψαλ. 117. 27.
» καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Ἐπιτήρει δὲ ὅπως, καί τοι καταβεβηκὼς ἐπὶ τὸ ὄρος ἐν εἴδει πυρὸς, ὀφθείς τε τῷ λαῷ παντὶ, γέγραπται γὰρ οὕτως, ὡς οὔπω φανεὶς, τὸ, ὀφ-
» θήσομαι, φησὶν, ἐν ὑμῖν, ἐγηγερμένου τοῦ ἁγιάσματος.] μόνον γὰρ οὐχὶ διακεκραγὼς ὁρᾶται σαφῶς, ὅτι σκιαὶ μὲν [αἱ ὀπτασίαι] ἐκεῖναι τῆς ἀληθοῦς θεοπτίας· ἡ δὲ ἀληθὴς ἀνάδειξις, ὁ Χριστός. ἐν ᾧ καὶ αὐτὸν τεθεάμεθα τὸν πατέρα.

θ. Καὶ ποιήσεις μοι κατὰ πάντα ὅσα ἐγὼ δεικνύω σοι ἐν τῷ ὄρει, τὸ παράδειγμα τῆς σκηνῆς, καὶ τὸ παράδειγμα τῶν σκευῶν αὐτῆς· οὕτω ποιήσεις.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Κρεῖττον ὡς οἶμαι, τὸ μὲν παράδειγμα τῆς σκηνῆς, ὑπόδειγμα ὀνομά-

(1) Ἐν τοῖς ἐκδεδομέν. οὐχ εὕρηται.

ὀνομάζειν· τὸ δὲ παράδειγμα τῶν σκευῶν, ὁμοίωμα. ἐπειδὴ γὰρ ἡ σκηνὴ τύπος ἦν τῆς κτίσεως, περὶ ἧς Μωϋσῆς ἱστορεῖ· καὶ ἀξιοῦντι δὲ τῷ Θεῷ συνεῖναι τοῖς ἀνθρώποις, ἔδει σκηνὴν γενέσθαι, τῆς κτίσεως ὅλης, τοῦ μεγίστου ναοῦ, τὸ σχῆμα φέρουσαν, ἵνα γινώσκωσιν οἱ ἄνθρωποι, ὅτι οἱ Ἰσραηλῖται τὸν τοῦ παντὸς Κύριον ἔχουσι συγκατιόντα, οὐκ ἐν κολαπτοῖς καὶ γλυφαῖς ἀνθρώπων προσδούμενον, ἀλλ' οἷα δεσπότην τῶν ὅλων τῷ τοῦ παντὸς ἀφομοιώματι ἐγκατοικοῦντα· ἵνα καὶ ἐν βραχεῖ τῷ γινομένῳ, μέγα φαίνηται τὸ οἰκονομούμενον καὶ θεοπρεπές· διὰ τοῦτο ὑπόδειγμα καλεῖ τὸ παράδειγμα τῆς σκηνῆς.
» καὶ μετὰ ταῦτα, φησὶν, ὅρα ποιήσεις κα-
» τὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι. μίμημα ἄρα τοῦ παντὸς ἡ σκηνή. τῶν δὲ σκευῶν, ὁμοίωμα εἰκότως προσηγόρευσεν. οὐ γὰρ ὡς ὄντων ἔδει παράδειγμα παρασχεῖν, ἀλλὰ τὸ τοῦ σχήματος αὐτῶν ὁμοίωμα διὰ τῆς προφητικῆς ὀπτασίας ὑποδειχθῆναι τῇ ψυχῇ τοῦ Μωϋσέως.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὴν σκηνὴν τὶ δήποτε προσέταξεν ὁ Θεὸς γενέσθαι; Αὐτὸς ὁ δεσπότης Θεὸς τὴν αἰτίαν δεδήλωκεν· ἔφη
» δὲ οὕτω· καὶ ποιήσεις μοι ἁγίασμα, καὶ
» ὀφθήσομαι ἐν ὑμῖν. καὶ ποιήσεις κατὰ
» πάντα ὅσα ἐγὼ δείκνυμί σοι ἐν τῷ ὄρει,
» τὸ παράδειγμα τῆς σκηνῆς, καὶ τὸ πα-
» ράδειγμα τῶν σκευῶν αὐτῆς. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῷ σιναίῳ ὄρει τὸν νόμον ἐδεδώκει, εἰκὸς δὲ ἦν τινὰς ὑποτοπῆσαι περιγεγράφθαι τὸ θεῖον, ἐκέλευσε γενέσθαι σκηνήν· ἵνα ἐκεῖθεν τὴν οἰκείαν ποιούμενος ἐπιφάνειαν, ἐκπαιδεύει τὸν λαὸν τὴν εὐσέβειαν. ὥσπερ γὰρ τὴν ἐπηγγελμένην αὐτῶν ἀπειληφότων γῆν, τὸν νεὼν γενέσθαι προσέταξε, καὶ τὰς θείας ἐκεῖ γίνεσθαι λειτουργίας ἐνομοθέτησεν· ἵνα μὴ ἀδεῶς τοῦτο δρῶντες, τῇ τῶν ἀλιτηρίων δαιμόνων περιπέσωσι πλάνῃ· οὕτως ὁδοιποροῦσι, καὶ τὴν ἔρημον διαβαίνουσι, σκηνὴν ποιῆσαι προσέταξε, μεταβῆναι καὶ αὐτὴν δυναμένην· ἵνα τὰς προσευχὰς, καὶ τὰς ἱερουργίας ἐν ταύτῃ προσφέρωσι. καὶ ταῦτα δὲ τῆς αὐτῶν γεγένηται χρείας ἕνεκεν. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῷ ὄρει τοῦ μεγάλου Μωϋσοῦ πλείους διατρίψαντος ἡμέρας, πρὸς
Εξόδ. 32. 1. τὸν Ἀαρὼν ἔφασαν, ποίησον ἡμῖν Θεοὺς,
» οἳ προπορεύσονται ἡμῶν· καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ μόσχου κατασκευάσαντες, ἐβόων χο-
Ἐξόδ. 32. 4. ρεύοντες· οὗτοι οἱ Θεοί σου Ἰσραὴλ, οἱ ἐξα-
» γαγόντες σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου· τὴν σκηνὴν ταύτην γενέσθαι προσέταξεν ὁ Θεὸς, καὶ ἀπαιρόντων ἡγεῖσθαι νενομοθέτηκε, καὶ αὐλιζομένων ἵστασθαι· ὥστε καὶ τοὺς ἱερέας ἐν ταύτῃ τὰς θυσίας ἐπιτελεῖν.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἐν τύπῳ προεπαιδεύθη Μωϋσῆς τὸ περὶ τῆς σκηνῆς τῆς τὸ πᾶν περιεχούσης μυστήριον. αὕτη δ' ἂν εἴη Χριστὸς, ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις, καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία· ἣ ἀχειροποίητος οὖσα κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν, δέχεται τὸ κατασκευα-
A σθῆναι, ὅταν ἐν ἡμῖν δέῃ τὴν σκηνὴν ταύτην παγῆναι. ὥστε τὴν αὐτὴν τρόπον τινὰ καὶ ἀκατάσκευον καὶ κατεσκευασμένην εἶναι. τῷ μὲν προυπάρχειν, ἄκτιστον· τῷ δὲ τὴν ὑλικὴν ταύτην δέξασθαι σύστασιν, [κτιστὴν γενομένην.]

ι. Καὶ ποιήσεις κιβωτὸν μαρτυρίου ἐκ ξύλων ἀσήπτων, δύω πήχεων καὶ ἡμίσους τὸ μῆκος, καὶ πήχεως
B καὶ ἡμίσους τὸ πλάτος αὐτῆς, καὶ πήχεως καὶ ἡμίσους τὸ ὕψος αὐτῆς.

*ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἡ κιβωτὸς τύπος ἂν εἴη καὶ εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ. τὸν γὰρ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς ἀνασκοπούμενοι τρόπον, καθάπερ ἐν κιβωτῷ τῷ τῆς Παρθένου ναῷ τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον ἐνηυ-
» λισμένον ὀψόμεθα. κατῴκει καὶ γὰρ ἐν Κολασ. 2. 9.
» αὐτῷ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος σω-
Γ» ματικῶς, κατὰ τὰς Γραφάς.

**ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἄσηπτα μὲν ἦν αὐτῆς τὰ ξύλα, χρυσῷ δὲ τῷ καθαρῷ καὶ δοκιμωτάτῳ κατεκαλλύνετο ἔσωθέν τε καὶ ἔξωθεν. ἄφθαρτον γὰρ τὸ σῶμα Χριστοῦ, καθάπερ τινὶ χρυσῷ, τῇ τοῦ ἐνοικοῦντος λόγου δυνάμει καὶ λαμπρότητι, καὶ τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος φύσει καὶ ἐνεργείᾳ ζωοποιῷ, πρὸς ἀφθαρσίαν διακρατούμενον.

Δ ια. Καὶ καταχρυσώσεις αὐτὴν χρυσίῳ καθαρῷ, ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν χρυσώσεις αὐτήν· καὶ ποιήσεις αὐτῇ κυμάτια χρυσᾶ στρεπτὰ κύκλῳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἡ κιβωτὸς ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ἔχει τὸν χρυσὸν, ὅς ἐστι Χριστὸς, ὁ πᾶσαν πληρῶν τῆς ἰδίας φαιδρότητος τὴν κτίσιν ὡς Θεός· ἔχων σάρκα ἄνευ
E φθορᾶς, ἐκ Παρθένου δίχα σπορᾶς ἀνδρὸς συστᾶσαν. εἰς τοῦτο γὰρ ἔχει τὸ ἐξαίρετον, ἐπεὶ ὁμοούσιος πᾶσιν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτι τὸ μὲν καθαρὸν τοῦ χρυσίου, παριστᾷ τὴν θείαν φύσιν· τὸ δὲ ἄσηπτον τῶν ξύλων, τὴν ἀνθρωπίνην. εἰ γὰρ καὶ ἄσηπτον τὸ ξύλον, ἀλλὰ δεκτικὸν παθῶν, καὶ τομῆς, καὶ θανάτου.

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σύμβολον τῆς ὑπερ-
Z λάμπρου Θεότητος ὁ χρυσὸς, ἐπαληλειμμένης ὥσπερ τῷ ἁγίῳ σώματι, καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ λαμπρότητά τε καὶ ἀφθαρσίαν ἐνιείσης ἀπορρήτως.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ἢ οὐ τοιοῦτος Χριστός; εἷς ὢν ἐκ δυοῖν, Θεότητος, ὡς χρυσίου φανοτάτου καὶ ἀποστίλβοντος· καὶ ἐξ ἀνθρωπότητος, ἀμιγὴς φθορᾶς, ὡς ἐκ ξύλων ἀσήπτων, διὰ τὴν ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ ἐκ Παρθένου Μαρίας ἁγνὴν καὶ ἄσπορον
H κύησιν τοῦ λόγου, μὴ ἀψύχῳ σαρκὶ μόνον ἑνώσαντος ἑαυτὸν, ἀλλ' ἐμψυχωμένῃ νοερᾷ. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ χρυσίον ἐπαλειλῆφθαι τοῖς ξύλοις ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. καὶ θέα μοι καὶ κατ' ἐκεῖνο τοῦ τύπου τὸ ἀκριβές.

ὥσπερ

ὥσπερ γὰρ τὸ ἄσηπλον ξύλον, ξύλον ἐστὶ τῷ Φύσιν, καὶ τοῖς λοιποῖς ξύλοις τῷ Φύσιν τῇ σήψει δαπανωμένοις συγγενές τε καὶ ὁμοούσιον· μόνον δὲ τὸ ἄσηπλον ἔχον ἴδιον καὶ ἐξαίρετον· ὕτω καὶ ἡ λογικὴ ψυχωθεῖσα σαρξ τοῦ Χριστοῦ, συγγενὴς μὲν ἡμῖν, καὶ τῆς αὐτῆς Φύσεως ὑπῆρχε, καὶ ὁμοούσιος· πλὴν ἄσα δὲ μόνη τὸ Φθορᾶς τῆς ἐξ ἁμαρτίας ἐλεύθερον καὶ ἀνέπαφον, τὸ ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ ἐκ Παρθένου συνειλῆφθαι καὶ ἡνῶσθαι τῷ λόγῳ· ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. πλὴν ὥσπερ τὰ ξύλα τῆς κιβωτοῦ, σήψεως μὲν ἰῶ κρείττω, τέμνεσθαι δὲ ἐπεφύκει καὶ καίεσθαι· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ παναγιον σῶμα Χριστοῦ, τῆς μὲν ἁμαρτίας καὶ τῆς ἐκ ταύτης Φθορᾶς, ἄμοιρον ἰῶ· δεκτικὸν δὲ ὅμως αἰκιῶν, καὶ πληγῶν, καὶ τομῆς, καὶ θανάτου, καὶ τῶν τούτοις παραπλησίων παθῶν. εἰ γὰρ μὴ ὅτως εἶχεν, οὐκ ἂν ὑπέσχε τοῦ θανάτου τὸν πεῖραν· ἐν ᾗ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου κατέλυσε, μέχρι ταφῆς, καὶ τῆς εἰς ᾅδου καταβάσεως προελθών, καὶ ἀγνοήσας καὶ τὸν ἐντεῦθεν Φθοράν, διὰ τῆς ἐκ νεκρῶν θείας ἐγέρσεως. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὥσε διὰ πάντων ἄφθαρτον ἀπεφάνθη τὸ σῶμα Χριστοῦ· τῇ μὲν ἐξ ἁμαρτίας Φθορᾷ, παντελῶς ἄβατον· τῇ δὲ ἐκ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ταφῆς, δεκτικὸν μὲν, ἐν ἑαυτῷ δὲ καταλύσαν αὐτήν· καὶ ὁ κρατηθεὶς ὑπ' αὐτῆς διὰ τὸν πρὸς τὸν λόγον σύνωσιν, τὸν κατὰ Φύσιν ἄφθαρτον, καὶ ἀπαθῆ, καὶ ἀθάνατον.

ιβ. Καὶ ἐλάσεις αὐτῇ τέσσαρας δακτυλίους χρυσοῦς, καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὰ τέσσαρα κλίτη· δύω δακτυλίους ἐπὶ τὸ κλίτος τὸ ἕν, καὶ δύω δακτυλίους ἐπὶ τὸ κλίτος τὸ ἕτερον.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μέτοχοι γὰρ τῆς δόξης οἱ ἀμφ' αὐτόν. τοιοῦτοι οἱ μαθηταὶ, οἳ καθάπερ τισὶ δακτυλίοις ταῖς ψυχαῖς ἐνειρόμενοι τῶν σωζομένων, δι' ἑαυτῶν πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἀρετῆς τὰς κειμένας ἐπὶ γῆς ἀναφέρουσι. (1)

ιγ. Καὶ ποιήσεις ἀναφορεῖς ἐκ ξύλων ἀσήπτων, καὶ καταχρυσώσεις
ιδ. αὐτὰ χρυσίῳ. Καὶ εἰσάξεις τὰς ἀναφορεῖς εἰς τοὺς δακτυλίους τοὺς ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς κιβωτοῦ, αἴρειν τὴν κιβω-
ιε. τὸν ἐν αὐτοῖς. Ἐν τοῖς δακτυλίοις τῆς κιβωτοῦ τῆς διαθήκης ἔσονται οἱ ἀναφορεῖς ἀκίνητοι.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Χρυσοῖ δὲ καὶ οἱ τὴν κιβωτὸν αἴροντες ἀναφορεῖς, καὶ οἱ κρίκοι, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ. μέτοχοι γὰρ τῆς τοῦ Χριστοῦ δόξης οἱ ἀμφ' αὐτὸν, καὶ ὡς ἐν ἀγάπῃ καὶ ἁγιασμῷ προσερηρεισμένοι καὶ χρήσιμοι. τοιοῦτοί τινες ἦσαν οἱ μακάριοι μαθηταὶ, δυάμιν παρ' αὐτοῦ τῷ θεοπρεπῆ δεχόμενοι, καὶ τῆς ἄνωθεν ὑπεροχῆς τὴν λαμπρότητα μεθεκτῶς ἐκπεπλυτηκότες, καὶ πληρούντες διὰ τοῦτο τὰς θεοσημείας.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. (2) Ἔφη που ὁ Ἀπόστολος περὶ τοῦ μονογενοῦς, ὃν ἀντὶ σκιωῆς
» παρειλήφαμεν, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκλήθη τὰ Κολασ. ι, 16.
» πάντα τὰ ἀόρατά τε καὶ ὁρατὰ, εἴτε θρό-
» νοι, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι, εἴτε κυ-
» ριότητες, εἴτε δυνάμεις. ἐκεῖνον σύλοι ἀργυρολαμπεῖς καὶ χρυσήλατοι, καὶ ἀναφορεῖς, καὶ δακτύλιοι, καὶ τὰ Χερουβὶμ ἐκεῖνα τὰ ταῖς πτέρυξι τὴν κιβωτὸν ἐπικρύπτοντα, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ὅσα ἡ τῆς σκιωπηγίας περιγραφὴ περιέχει, εἰ μέν τις πρὸς τὸν ἄνω βλέποι κόσμον, αἱ ὑπερκόσμιοι δυνάμεις εἰσὶν αἱ ἐν τῇ σκιωῇ θεωρούμεναι, αἱ κατὰ θείαν βούλησιν τὸ πᾶν ὑπερείδουσαι. ἐκεῖ οἱ ἀληθινοὶ ἀνα-
» φορεῖς ἡμῶν, οἱ εἰς διακονίαν ἀποστελ- Ἑβρ. ι. ιδ.
» λόμενοι διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν. οἳ καθάπερ δακτυλίοις τισὶ ταῖς ψυχαῖς ἐνειρόμενοι τῶν σωζομένων, δι' ἑαυτῶν πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἀρετῆς τὰς κειμένας ἐπὶ γῆς ἀναφέρουσι.

ιε. Καὶ ἐμβαλεῖς εἰς τὴν κιβωτὸν τὰ μαρτύρια, ἃ ἂν δῶσοι.

ις. Καὶ ποιήσεις ἱλαστήριον ἐπίθεμα χρυσίου καθαροῦ, δύω πήχεων καὶ ἡμίσους τὸ μῆκος, καὶ πήχεως καὶ ἡμίσους τὸ πλάτος αὐτοῦ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τοῦτο μῆκος μὲν καὶ πλάτος μεμίμηται, βάθος δ' ὅδε, ἐπιφανείᾳ γεωμετρικῇ μάλιστα ὁμοιούμενον.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ ἱλαστήριον, ὅσον μὲν ἦκεν εἰς τὸ γράμμα καὶ σκιὰν, ἐκ χρυσοῦ ἐπεποίητο καθαροῦ, καὶ ἐπήρτητό πως ἐπικειμένη τῇ κιβωτῷ. εἴρηται γὰρ
» ἐπίθεμα διὰ τοῦτο. Καὶ μετ' ὀλίγα. Φαμὲν δὲ εἶναι τὸ ἱλαστήριον, εἰ νοοῖτο πνευματικῶς, τὸν δι' ἡμᾶς γενόμενον ἄνθρω-
» πον, ὃν προέθετο ὁ Θεὸς ἱλαστήριον διὰ Ῥωμ. γ. κε.
» πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς
» δικαιοσύνης αὐτοῦ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Δι' αὐτοῦ γὰρ ἱλασμὸς, σύγχυτε πᾶσα, καὶ αἴτησις ἀγαθῶν.

ΛΔΗΛΟΥ. Αὐτὸς ἦν ὁ Χριστὸς ἱλαστήριον. δι' αὐτοῦ γὰρ ἡμῖν ἵλεως ὁ πατήρ. τὸ μέντοι ἱλαστήριον ὑπὲρ τῆς κιβωτοῦ κείμενον, ἐφ' ᾧ τῶν κατὰ τὸν νόμον ἱερωμένων οὐδεὶς ἱερούργησεν, ὅτε τὸ παράπαν αἷμα ἐπέθηκεν, ὃ ταῖς πτέρυξι συνεκαλύπτετο τῶν Χερουβὶμ ἑκατέρωθεν, Χρι-
» στὸν ἡμῖν σημαίνει σαφῶς, ὃν προέθετο ὁ Ῥωμ. γ. κε.
» Θεὸς ἱλαστήριον διὰ πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι, καθὰ Παῦλός φησιν· ὑπὲρ μὲν τῆς κιβωτοῦ

(1) Ἐν τοῖς ἐκδεδομ. ταῦτα οὐ κεῖται, τῶν ἑπομένων δὲ τοῦ Κυρίλλου καὶ τοῦ Νύσσης ὑπομνημάτων περίληψις εἶναι ἔοικε. (2) Τῷ Θεολόγῳ ψευδῶς ἐπιγράφει ὁ κώδ.

κιβωτῦ κείμενον, καὶ σύτεῦθεν δηλῶν, ὡς ἅπας ὁ τῆς σύσαρκα παρουσίας, ἦγεν οἰκονομίας, εἰς τοῦτο ἀνεφέρετο καὶ σωεπεραίνετο, λόγος· εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν,
1. Ἰωάν. 4. 10. κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἱλασμὸν περὶ τῶν
» ἁμαρτιῶν ἡμῶν. ἱερεῦσι δὲ ἀψηλάφητον, ἐπεὶ περ ἀδενὸς ἰῷ ἀνθρώπων, ἀλλ' αὐτῦ
Ἑβρ. 9. 28. προσάγειν ἑαυτόν. ὃ καὶ πεποίηκεν, ἅπαξ
» προσενεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας. ἡμεῖς γὰρ νῶ ἱερυργῦντες, ἃ προλοίπως αὐτὸν θύομεν, ἀλλ' ἐκείνης τῆς ὑπ' αὐτῦ προσενεχθείσης θυσίας διὰ τῶν μυσικῶς δρωμένων τελῦμεν ἀνάμνησιν.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Καί μοι δοκεῖ διὰ τοῦτο ὑπὲρ τῆς κιβωτῦ κεῖσθαι, τῆς ἐκ χρυσίου καθαρῦ καὶ ξύλων ἀσήπτων κατεσκευασμένης, καὶ προτυπώσης τὸν ἐκ Θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος ἕνα Χριστὸν, ἵνα παρασταίη σαφῶς, ὡς τέλος τῆς τοιαύτης οἰκονομίας ὁ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν ἐστὶν ἱλασμός. ἰῷ προὔξένησεν ἡμῖν τὸ ὑπὲρ ἡμῶν τυθῆναι Χριστόν. ἀκούομεν γὰρ Παυ-
1. Κορ. 5. 7. λου λέγοντος, ὡς τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ
» ἡμῶν ἐτύθη Χριστός.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τῷ θυσιαστηρίῳ τῶν ὁλοκαυτωμάτων καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὰ τεθυμένα ἐπέκειτο· καὶ τὸ αἷμα τῶν θυσιῶν ἐπεχρίσατο· καὶ τῷ θυσιαστηρίῳ τῦ θυμιάματος ἅπαξ τῦ ἐνιαυτῦ, κατὰ τὴν ἡμέραν τῦ ἱλασμοῦ. τῷ ἱλαστηρίῳ δὲ, ἅπαξ ἅπαξ· ἀλλ' ἰῷ τὸ παράπαν αἵματος καθαρὸν, ἵνα μάθωμεν, ὅτι Χριστὸς, τὸ ἀληθὲς ἱλαστήριον, αὐτὸς ἑαυτὸν προσηνεγκεν, ἀνθρώπων ἀδενὸς δυναμένου τῇ τοιαύτῃ προσψαῦσαι θυσίᾳ. διὸ καὶ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ γέγραφε, πῇ μὲν, ὅτι
Ἑβρ. 9. 28. ὁ Κύριος ἅπαξ προσενεχθεὶς εἰς τὸ πολ-
» λῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χω-
» ρὶς ἁμαρτιῶν ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκ-
» δεχομένοις εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως· πῇ
Ἑβρ. 10. 12. δὲ, ὅτι μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας
» θυσίαν, εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῦ Θεῦ. ὥστε ἡμᾶς μηκέτι προσφέρειν θυσίαν, ἀλλ' ἐκείνης τῆς ἅπαξ ὑπὲρ αὐτῦ προσενεχθείσης ἀνάμνησιν τελεῖν, καὶ ταύτῃ καθαίρεσθαι.

**ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Ἡ μὲν κιβωτὸς καὶ τὸ ἱλαστήριον, ὅπερ ἰῷ τῆς κιβωτῦ ἐπίθεμα, ἀνθρώπου Φυλάτλοντος τὰ θεῖα λόγια, καὶ ἵλεων ἔχοντος τὸν Θεὸν, καὶ φυλαττομένου ὑπὸ τῶν θείων δυνάμεων, καθώς-
Ψαλ. 118. 11. φησιν ὁ μελῳδὸς, ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἔκρυψα
Ψαλ. 16. 18. τὰ λόγιά σου, διὸ καὶ ἔλεγεν, ἐν σκέπῃ
» τῶν πτερύγων σου σκεπάσεις με, οἷον τῶν δυνάμεων τὰ Χερουβὶμ ταῖς πτέρυξι καὶ τῷ κιβωτὸν ἐφύλατον καὶ τὸ ἱλαστήριον· φυσικώτερον δὲ τοῦ τὸν νόμον πληρώσαντος Χριστοῦ, τοῦ γενομένου ἱλασμοῦ περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐδήλου ἐναργῆ τεκμήρια. ὅσις τὸν νόμον πληρῶν, ἵστως ἱλάσεται τοῦ
Ῥωμ. 3. 25. κόσμου τῷ ἁμαρτίαν. προέθετο γὰρ αὐ-
» τὸν ὁ Θεὸς, ὡς φησιν ὁ τῶν δεσποτικῶν
» χρησμῶν ταμίας, ἱλαστήριον· ὥστε ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι ἐνδείξασθαι τῷ οἰκείαν δικαιοσύνῃ. ἀντεισήγαγε γὰρ λύτρον τὸν μονογενῆ, ἵνα ἔχῃ λόγον ἡ χάρις. ἓν γὰρ ὑπὲρ πάντων, καὶ ὑπὲρ τῶν πάντων ἀξίαν ἱερεῖον δεξάμενος, καὶ τῷ ἔχθραν ἔλυσε, καὶ τῷ καταδίκῃ ἀφῆκε, καὶ εἰς ὑοθεσίαν ἀνῆγε, καὶ μυρίοις ἀγαθοῖς ἐκόσμησε.

ιη. Καὶ ποιήσεις δύο Χερουβὶμ χρυσᾶ τορευτὰ, καὶ ἐπιθήσεις αὐτὰ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν κλιτῶν τοῦ ἱλαστηρίου.

ιθ. Ποιηθήσεται δὲ Χερουβὶμ εἷς ἐκ τοῦ κλίτους τούτου, καὶ Χερουβὶμ εἷς ἐκ τοῦ κλίτους τοῦ δευτέρου [τοῦ] ἱλαστηρίου· καὶ ποιήσεις τοὺς δύο Χερουβὶμ ἐπὶ τὰ δύο κλίτη αὐτοῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Τῶν Χερουβὶμ φύσει μὲν, οὐδὲν ὅμοιον γένος ἐν τοῖς ὁρατοῖς· ὄψις δὲ ἰῷ μόνῳ, κατὰ τὸν προφήτην Ἰεζεκιήλ. εἰρηκὼς γὰρ τέσσαρα πρόσωπα ἔχειν Ἰεζ. 1. 10.
ἕκαστον τῶν Χερουβὶμ ἐν τῇ δεικθείσῃ αὐτῷ ὁπτασίᾳ, τὸ μὲν λέοντος, τὸ δὲ ἀετοῦ, τὸ δὲ ἀνθρώπου· τὸ δὲ τέταρτον πρόσωπον, τοῦ Χερουβὶμ φησὶν ἀνωτέρω, ὅπερ ἔλεγεν εἶναι μόνῳ, πρόσωπον εἶναι τοῦ Χερουβίμ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅπερ ἤδη προεῖπον, ὑπηρεσίας ἰῷ καὶ δουλείας· καὶ ἀδεμίαν παρεῖχον εἰδωλολατρείας πρόφασιν τοῖς Ἰουδαίοις. πᾶσι γὰρ τοῖς ζῴοις λατρεύσαντες, ὡς ὁ Ἰεζεκιὴλ φησι, καὶ τοῦτο ἐν τοῖς κρυ- Ἰεζ. 20. 32.
πτοῖς οἴκοις τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ, ἀδαμοῦ φαίνοντας τὰ Χερουβὶμ τετιμηκότες.

**ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Τὰ Χερουβὶμ θρόνος
» ὄντα καὶ ἅρμα τοῦ Θεοῦ, ὁ καθήμενος γὰρ Ψαλ. 79. 1.
» ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ ἐμφάνηθι· ἐδήλου τὸν ὦν κατεσκεύασεν ὁ ναὸς, ὅτι ἀχώρητός ἐστι καὶ ἀχημάτιστος. τῆς δὲ βασιλείας αὐτοῦ σύμβολον ἦκειτο ταῦτα. ἐπειδὴ γὰρ ναοῦ λόγος ἀδεὶς, οὐ μὴ σέφει ἄγαλμα· ὁ δὲ τούτων ἡγεμὼν καὶ ποιητὴς ἐκείνα πάσης φύσεως ἐστι, καὶ ἀνθρωπίνης ἐπινοίας, διὰ τοῦ θρόνου τοῦ παμβασιλέως δεσπότου ἐχαρακτήρισε.

κ. Ἔσονται οἱ Χερουβὶμ ἐκπετάννυντες τὰς πτέρυγας ἐπάνωθεν, συσκιάζοντες ταῖς πτέρυξιν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἱλαστηρίου, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν εἰς ἄλληλα, εἰς τὸ ἱλαστήριον ἔσονται τὰ πρόσωπα τῶν Χερουβίμ.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Χερουβὶμ, ἱλαστήριον αὐτὸν οἰκονομικῶς γενόμενον, συσκιάζεσθαι, πῶς ἐ παρίστησιν ἐναργῶς Θεὸν εἶναι καὶ ἐν σαρκὶ, καίτοι παθόντα ὑπὲρ ἡμῶν; ταῖς ἄνω δυνάμεσιν, ὡς καὶ πρὸ τοῦ πάθους Φρικτὸν, καὶ μᾶλλον σεβάσμιον διὰ τοῦ ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ σωτηρίᾳ, κατὰ Παῦλον εἰπεῖν, τῆς πολυποικίλου σο- Ἐφεσ. 3. 10.
φίας φανέρωσιν.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Κἀκεῖνο δὲ τὸ ἱλαστήριον ὑπερκείμενον τῆς κιβωτοῦ πάλιν ἐνδείκνυται, τοῖς Χερουβὶμ ἔνθεν κἀκεῖθεν συσκιαζόμενον,

ζόμενον, ὡς ὁ τῦ Θεῦ λόγος, εἰ καὶ σωεπλάκη σαρκὶ, ψυχλῶ ἐχόση τλῶ νοερὰν, ἐκ ἀπέση τῆς θείας ὑπεροχῆς· ἀλλ' ὑπερανίσχει τὰ τῆς θεοπρεπῦς δόξης, μὴ συγκαλυπλόμενα τῇ τῆς σαρκὸς ταπεινότητι.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Χερυβὶμ δὲ εἰπὼν ὁ λόγος κατακαλύπλοντα ταῖς πλέρυξι τὰ ἐγκείμενα τῇ κιβωτῷ τῆς διαθήκης μυσήρια, βεβαιοῖ τλῶ ἀποδοθεῖσαν ἡμῶν περὶ τῆς σκλωῆς θεωρίαν. τὸ γὰρ ὄνομα τῦτο τῶν περὶ τλῶ θείαν Φύσιν θεωρυμένων δλωάμεων μεμαθήκαμεν, ἅς ὁ Ἡσαΐας καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ κατενόησαν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δορυφορίας μὲν ἀπόδειξις ἐναργὴς ἡ εἰς δεξιά τε καὶ δλώνυμα σάσις. τὸ δὲ τῶν ἀνωτάτω δλωάμεων οἱονεί πως εὔτονόν τε καὶ ἀκόρεσον εἰς θεοπλίαν ὑπεμφαίνειν ἔοικε τὸ βλέπειν ἀεὶ τὰ Χερυβὶμ ἐπὶ τὸ ἱλασήριον.

να. Καὶ ἐπιθήσεις τὸ ἱλασήριον ἐπὶ τὴν κιβωτὸν ἄνωθεν, καὶ εἰς τὴν κιβωτὸν ἐμβαλεῖς τὰ μαρτύρια, ἃ ἂν δῶ σοι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ λῶ μὲν, ὡς ἔφλω, ἡ κιβωτὸς ὁ Χριὸς, ὡς ἐν τῷ σώματι (1) ὁ Θεὸς λόγος. πλλῶ εἰς γλῶ ἡ κιβωτός. γέγονε γὰρ καὶ ἐν ὑΦέσει καὶ ἐν χθαμαλότητι τῇ καθ' ἡμᾶς ὁ μονογενής. μορΦῶ γὰρ ὑπέδυ τλῶ δλοπρεπῇ, καὶ κεκένωκεν ἑαυτόν. αὐτὸς γάρ (2) ἐσι τὸ ἱλασήριον, τὸ καὶ ὑψῦ κείμενον, καὶ ὑπὸ τῶν ἄνω δυνάμεων δορυΦορύμενον. ἀ γὰρ ἐκ μόνων ἡμῖν τῶν τῆς κενώσεως μέτρων (3) γνώριμος ὁ Χριὸς, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν ἐσὶ Θεὸς καὶ τῶν ὅλων Κύριος.

νβ. Καὶ γνωσθήσομαί σοι ἐκεῖθεν, καὶ λαλήσω σοι ἄνωθεν τῦ ἱλασηρίυ ἀνὰ μέσον τῶν δύω Χερυβὶμ, τῶν ὄντων ἐπὶ τῆς κιβωτῦ τῦ μαρτυρίυ, καὶ κατὰ πάντα ὅσα ἂν ἐντείλωμαί σοι πρὸς τὰς υἱὰς Ἰσραήλ.

» ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἄνωθεν δὲ τῦ ἱλασηρίυ
» γνωσθήσομαί σοι, Φησὶ, καὶ λαλήσω σοι, δύω πυ καθάπερ ἐγῷμαι καὶ διὰ τύτυ δηλῶν. ἢ γὰρ ὅτι ἄνθρωπος ὢν ὁ Χριὸς, τὰ ὑπὲρ ἀνθρώπυ λαλήσει Φύσιν, καὶ ἐχὶ δὴ μόνοις ἐμμενεῖ τοῖς τῆς κενώσεως μέτροις, διάγε τὸ εἶναι Θεὸς καὶ ἐκ Θεῦ
Ἰωάν. 10. 30. κατὰ Φύσιν· ἐγὼ γὰρ, ἔΦασκε, καὶ ὁ
Ἰωάν. 14. 9. πατὴρ ἓν ἐσμεν· καὶ, ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα· ἢ ἐκεῖνό πυ τάχα· γινώσκεται γὰρ ἄνωθεν τῦ ἱλασηρίυ καὶ τῶν Χερυβὶμ, τυτέσιν ἐν ὑπεροχῇ καὶ δόξῃ τῇ ὑπὲρ ἄνθρωπον, καὶ παντὸς ἐπέκεινα γνητῦ, ὧν τὸ ἀκρότατόν τε καὶ ὑπέρτατον τὰ Σεραφὶμ, καὶ εἰ γέγονε σάρξ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Χρυσῦν δὲ τὸ ἱλασήριον, καὶ αὐτὰ τὰ Σεραφὶμ. ἡ μὲν γὰρ δύκλεής τε καὶ περικαλλεσάτη Φύσις, Θεός· ἐν ὁμοιώσει δὲ τῇ πρὸς αὐτὸν κατὰ μέθεξιν, τὰ γενητά. τοῖς δὲ ἀγχῦ καὶ ἐν κύκλῳ γεγονόσιν αὐτῦ, τλῶ τῆς ἰδίας καὶ Φυσικῆς Φαιδρότητος ἐπιμερίζει μέθεξιν· ὡς Φωτὸς ἐπί τι τῶν πέλας ἀνταναπλωμένυ, καὶ λαμπρότητι τῇ ἰδίᾳ τὸ προσυχὸν καταυγάζοντος.

» ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἄνωθεν τῶν Χερυβὶμ
» γνωσθήσομαί σοι Φησὶν ὁ πάντων δεσπότης, τλῶ ἄῤῥητον Φύσιν μὴ ἐν οἷς ἡ κλίσις ζητεῖσθαι προσάτλων, ἀλλ' ἐπέκεινα παντὸς τῦ κεκλημένυ πρὸς ὕπαρξιν. Θεῦ γὰρ Φύσει λόγος τε καὶ τόπος ὁ πρεπωδέστος, τὸ πέρατε καὶ ἄνω παντὸς γενητῦ. ἐκεῖν ὁ ὑπεράνω τῶν Χερυβὶμ τόπος, καὶ αἰθητῶς, ἐν τῇ ἁγίᾳ σκλωῇ, μονονυχὶ τλῶ θείαν ἡμῖν κατεδήλυ Φύσιν.

νγ. Καὶ ποιήσεις τράπεζαν χρυσίυ καθαρῦ, δύω πήχεων τὸ μῆκος, καὶ πήχεως τὸ εὖρος, καὶ πήχεως καὶ ἡμίσυς τὸ ὕψος αὐτῆς.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ἡ δὲ τράπεζα ἡ ἐν τῷ ναῷ, πηχῶν ἐγεγόνει ἓξ. (4) καὶ πόδες οἱ τέσαρες, ἀνὰ πῆχυ ἕνα ἥμισυ. σωάγυσιν δ' ἦν τὰς πάντας, πήχεις δώδεκα, συμΦώνως τῷ κατὰ τὸν ἐνιαύσιον κύκλον ἐλιγμῷ τῶν μλωῶν δώδεκα, καθ' ἃς τὰ πάντα Φύειτε καὶ τελεσΦορεῖ ἡ γῆ, ταῖς τέσαρσιν ὥραις οἰκειυμένη. γῆς δ' οἶμαι εἰκόνα ἡ τράπεζα δηλοῖ· τέσαρσιν ὑπερειδομένη ποσὶ, θέρει, μετοπώρῳ, ἔαρι, χειμῶνι.

νδ. Καὶ ποιήσεις αὐτῇ σρεπλὸν κυμάτιον χρυσῦν κύκλῳ· καὶ ποιήσεις νε. αὐτῇ σεΦάνην παλαισῦ κύκλῳ. Καὶ ποιήσεις σρεπλὸν κυμάτιον τῇ σεΦάνῃ κύκλῳ.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Κυμάτια σρεπλὰ, Φησὶν ἔχειν τλῶ τράπεζαν, ἤτοι ὅτι περιόδοις καιρῶν κυκλῖται τὰ πάντα, ἢ καὶ τάχα τλῶ ὠκεανῷ περιῤῥεομένλω ἐδήλῦ γλῶ.

νς. Καὶ ποιήσεις αὐτῇ τέσαρας δακτυλίυς χρυσῦς, καὶ ἐπιθήσεις τὺς δακτυλίυς ἐπὶ τὰ τέσαρα μέρη τῶν νζ. ποδῶν αὐτῆς ὑπὸ τὴν σεΦάνην. Καὶ ἔσονται οἱ δακτύλιοι εἰς θήκας τοῖς ἀναΦορεῦσιν, ὥσε αἴρειν ἐν αὐτοῖς τὴν νη. τράπεζαν. Καὶ ποιήσεις τὺς ἀναΦορεῖς ἐκ ξύλων ἀσήπτων, καὶ καταχρυσώσεις αὐτὺς χρυσίῳ καθαρῷ, καὶ ἀρθήσεται ἐν αὐτοῖς ἡ τράπεζα.

νθ. Καὶ

(1) Ὡς ἐν ἀΦθάρτῳ σώματι Θεὸς λόγος. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 306.
(2) Δὲ πάλιν ἐσί. αὐτ. σελ. 307.
(3) Τρόπων γνώριμος ὁ υἱός. αὐτ.
(4) Τυτέσι τλῶ περίμετρον.

κθ. Καὶ ποιήσεις τὰ τρυβλία αὐ- A
τῆς, καὶ τὰς θυΐσκας, καὶ τὰ σπον-
δεῖα, καὶ τȣ̀ς κυάθȣς, ἐν οἷς σπείσεις
ἐν αὐτοῖς, ἐκ χρυσίȣ καθαρȣ̃ ποιή-
σεις αὐτά.

ΑΔΗΛΟΥ. Σκȣ́η μυακώδη, δι' ὧν ἀνέ-
φερον τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἀπομένοντα
λεπτά τινα.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τρυβλία τε καὶ θυΐσκαι,
κύαθοί τε καὶ σπονδεῖα, [καὶ τὰ δι' ὧν τῆς B
ἁγίας τραπέζης ἡ μυστικὴ καὶ ἱερωτάτη
πληρȣ̃ται χρεία,] τῶν θείων κειμηλίων
τύπος ἂν εἴη σαφής.

ΑΔΗΛΟΥ. Σκȣ́η ἦν χρυσᾶ αἱ θυΐ-
σκαι, ἐν αἷς περιετρίβετο τὰ ἀρώματα
τȣ̃ ἐλαίȣ τῆς χρίσεως, ἢ τȣ̃ θυμιάματος
τῆς συνθέσεως, ὡς ἐν ἑξκαιδεκάτῳ ἀριθ-
μῷ τῶν Ἀριθμῶν κεῖται αἴνιγμα ȣ̃τω· καὶ
Ἀριθ. 7. 20. θυΐσκην μίαν πλήρη θυμιαμάτων.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὰ σπονδεῖα, ποτήριά εἰσι
μικρὰ, ἔχοντα πυθμένια, δι' ὧν εἰς ὕψος
τὸν οἶνον ἠκόντιζον. τȣ̃το γάρ ἐστι σπονδή.

ΑΔΗΛΟΥ. Κύαθοι, δι' ὧν ἤντλȣν τὸν
οἶνον ἐκ τῶν κεράμων. ταῦτα δὲ πάντα
τῶν θείων κειμηλίων τύπος ἂν εἶεν σαφής.

λ. Καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὴν τράπε-
ζαν ἄρτȣς ἐνωπίȣς ἐναντίον μȣ δια-
παντός.

Ἀκύλας, ἄρτȣς προσώπȣ· Σύμμα-
χος, προθέσεως. (1)

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Ἡ μὲν τράπεζα, ἐφ' ἧς
οἱ ἄρτοι προέκειντο, σύμβολον ἦν τȣ̃ ἐνιαυ-
σιαίȣ κύκλȣ, ὡς τέσσαρσι πληρȣμένȣ ταῖς
τροπαῖς, χειμῶνί τε καὶ θέρει, ἔαρι καὶ
μετοπώρῳ. διὰ τῆς καθ' ἑκάστην γὰρ πρὸς
τὸ χρήσιμον γιγνομένης τῶν τεσσάρων
στοιχείων μεταβολῆς, τῶν ἀπὸ γῆς καρ-
πῶν τήν τε ἀφθονίαν ἡμῖν παρέχεται καὶ
τὴν ἀπόλαυσιν ἐπὶ συστάσει τȣ̃ παρόν-
τος βίȣ.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸν μελιζόμενον τῇ καινῇ
διαθήκῃ ζωοποιὸν ἄρτον.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐναργῶς ἄρτον ἡμῖν τὸν
ἐξ ȣ̀ρανȣ̃ καταδεικνύει, προκεισόμενον κα-
τὰ καιρȣ̀ς ἐν ἁγίαις τραπέζαις τῶν ἐκ-
κλησιῶν, καὶ ζωὴν διδόντα τῷ κόσμῳ.

λα. Καὶ ποιήσεις λυχνίαν ἐκ χρυ-
σίȣ καθαρȣ̃, τορευτὴν ποιήσεις τὴν
λυχνίαν· ὁ καυλὸς αὐτῆς, καὶ οἱ κα-
λαμίσκοι, καὶ οἱ κρατῆρες, καὶ οἱ
σφαιρωτῆρες, καὶ τὰ κρίνα ἐξ αὐ-
τῆς ἔσται.

Ἀκύλας, (2) ἐξημυγδαλωμένην, ἐκ-
τετορȣ́μενην ἀμύγδαλα.

Ὁ καυλός. Ἄλλος, μηρός. τὰ κρίνα.
Σύμμαχος, ἄνθη.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Χρυσῆ μὲν ἡ λυχνία,
τύπον ἐπέχȣσα τȣ̃ Χριστȣ̃. Φύσει γὰρ καὶ
ἀληθείᾳ Θεὸς ὁ υἱός. χρυσῷ δὲ παρεικα-
στέον τὴν θείαν λαμπρότητα, καὶ ὑπερο-
χήν. τορȣ́τὴ δὲ, ὅτι περικαλλὴς καὶ πέ-
ρα λόγȣ παντὸς, τόγε ἧκον εἰς ȣ̀μορ-
φίαν τὴν νοητὴν, ὁ Ἐμμανȣήλ. γέγραπται
» γὰρ ὅτι ὡραῖος κάλλει παρὰ τȣ̀ς υἱȣ̀ς τῶν Ψαλ. 44. 2.
ἀνθρώπων. ȣ̀κȣ̃ν καὶ τὸ ἐκτετορεῦσθαι
τὴν λυχνίαν εἰς εἶδος ȣ̀πρεπὲς, δῆλον ὅτι
τὸ θεοπρεπὲς καταδείξειεν ἂν εὖ μάλα
τȣ̃ Ἐμμανȣήλ.

λβ. Ἐξ δὲ καλαμίσκοι ἐκπορευό-
μενοι ἐκ πλαγίων, τρεῖς καλαμίσκοι
Γ τῆς λυχνίας ἐκ τȣ̃ κλίτȣς αὐτῆς τȣ̃
ἑνὸς, καὶ τρεῖς καλαμίσκοι ἐκ τȣ̃ κλί-
τȣς τȣ̃ δευτέρȣ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰς δεξιὸν καὶ εἰς ȣ̀ώνυ-
μον οἷάπερ ἐκ μέσȣ καυλȣ̃ ἐκπεφυκότας,
ἀναθρώσκειν τȣ̀ς καλαμίσκȣς, καὶ εἰς ὕψος
αἴρεσθαι, φησὶ, τὸ ἰσοστατȣ̃ν. εἷς γὰρ ὢν
κατὰ φύσιν ὁ μονογενὴς, καὶ ἐν ἁπλότητι
κατ' ȣ̀σίαν ὡς Θεὸς, διαφόροις ἐνεργείαις
Δ οἱονεὶ πολλοστὸς εἶναι δοκεῖ· ἀλλ' ȣ̀δὲν εἰσε-
νηνεγμένον ἢ ὀθνεῖον ἐν αὐτῷ, κἂν εἰ νοοῖ-
τό πως τοῖς θεοπρεπέσιν ἀξιώμασιν ȣ̀χ
ἁπλȣ̃ς. Φῶς γὰρ καὶ ζωὴ, καὶ δύναμις,
καὶ ἀφθαρσία νοεῖται. ὅτι γὰρ ȣ̀δὲν εἰ-
σποιητὸν ἐν αὐτῷ διδάξαι βεβȣλημένος,
» προσεπήνεγκεν οἶμαί πȣ τὸ, οἱ σφαιρωτῆ-
» ρες, καὶ οἱ καλαμίσκοι, καὶ τὰ κρίνα ἐξ
» αὐτῆς ἔστωσαν· ὅλη τορȣ́τή.

E λγ. Καὶ τρεῖς κρατῆρες ἐκτετυ-
πωμένοι καρυΐσκȣς· ἐν καλαμίσκῳ
τῷ ἑνὶ σφαιρωτὴρ καὶ κρίνον. ȣ̃τω
τοῖς ἓξ καλαμίσκοις τοῖς ἐκπορευο-
λδ. μένοις ἐκ τῆς λυχνίας. Καὶ ἐν τῇ
λυχνίᾳ τέσσαρες κρατῆρες ἐκτετυ-
πωμένοι καρυΐσκȣς. οἱ σφαιρωτῆρες
λε. καὶ τὰ κρίνα αὐτῆς. Ὁ σφαιρωτὴρ
ὑπὸ τȣ̀ς δύω καλαμίσκȣς ἐξ αὐτῆς·
Z καὶ σφαιρωτὴρ ὑπὸ τȣ̀ς δύω καλα-
μίσκȣς ἐξ αὐτῆς· ȣ̃τω τοῖς ἓξ κα-
λαμίσκοις τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τῆς
λυχνίας.

λς. Οἱ σφαιρωτῆρες καὶ οἱ καλα-
μίσκοι ἐξ αὐτῆς ἔστωσαν· ὅλη τορευτὴ
ἐξ ἑνὸς χρυσίȣ καθαρȣ̃.

ΚΥΡΙΛ-

(1) Ὁ Ἰώσηπος ἐν μὲν τῷ 7. κεφ. τȣ̃ 3. περὶ Ἰȣδαϊκ. ἀρχαιολογ. βιβλ. τά δὲ φησὶ, διετίθεσαν ἄρτων τε δώδεκα ἀζύμȣς κατὰ ἓξ ἐπ' ἀλλήλȣς κειμένȣς καθαρȣ̀ς πάνυ - - - μετὰ δὲ ἡμέρας ἑπτὰ πάλιν οἱ ἄλλοι ἐκομίζοντο ἄρτοι ἐν τῷ καλȣμένῳ ὑφ' ἡμῶν σαββάτῳ· ἐν δὲ τῷ 10. κεφ. τά δε, τῷ δὲ σαββάτῳ πρωῒ κομισθέντες, ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης τίθενται - - - καὶ τότε μὲν ἀντ' ἐκείνων ἄλλοι κομίζονται· οἱ δὲ τοῖς ἱερεῦσι πρὸς τροφὴν δίδονται.

(2) Κυρίλλῳ ψευδῶς ἐπιγράφει ὁ κώδ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐξ αὐτȣ̃ γὰρ τȣ̃ Ἐμμανȣὴλ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ κατὰ φύσιν αὐτȣ̃, καὶ ἐπακτὸν ȣ̓δέν. καὶ ἔστιν ἐξ ἑνὸς
» χρυσίȣ καθαρȣ̃, τȣτέστιν ὅλως δι' ὅλȣ Θεὸς, ȣ̓κ ἐν ἴσῳ τοῖς γενητοῖς ἡγιασμένος· ȣ̓δὲ ὥσπερ Ἄγγελοι τυχὸν, ἐν ἰδίᾳ μὲν νοȣ́μενοι φύσει, κατηγλαϊσμένοι δὲ τῇ ἄνωθεν χάριτι καὶ δόξῃ, καὶ οἷάπερ χρυσίῳ καθαρῷ τῇ τȣ̃ πνεύματος δόσει κατακεχρισμένοι· ἀλλ' αὐτόχρημα τῇ φύσει Θεὸς, ἡ καθαρωτάτη τε καὶ ὑπερτάτη φύσις.

λζ. Καὶ ποιήσεις τȣ̀ς λύχνȣς αὐτῆς ἑπτά· καὶ ἐπιθήσεις τȣ̀ς λύχνȣς αὐτῆς, καὶ φανȣ̃σιν ἐκ τȣ̃ ἑνὸς προσώπȣ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἑπτὰ δὲ οἱ λύχνοι. κατὰ πολλȣ̀ς γὰρ τρόπȣς ὁ παρὰ Χριστȣ̃ φωτισ-
1. Κορ. 12. 8, 10. μός. καὶ ᾧ μὲν δέδοται λόγος σοφίας,
» ἑτέρῳ δὲ λόγος γνώσεως, διακρίσεις τε
» πνεύμάτων, καὶ τὰ λοιπά. τελειότητος δὲ σημεῖον ὁ ἕβδομος πάλιν ἀριθμός. παντέλειος δὲ καὶ κατὰ φύσιν ἰδίαν ὁ Ἐμμανȣὴλ, ὡς Θεός. καὶ τῶν παρ' αὐτȣ̃ χαρισμάτων ἡ διανομὴ (1) τελείως ἐγχεῖται τοῖς ἐλεεῖν ἀξίοις.

* ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τὰς πολυσχιδεῖς τȣ̃ πνεύματος μαρμαρυγὰς ὑπεμφαίνει, κα-
Ἡσ. 11. 2, 3. θώς φησιν Ἡσαΐας, ἑπταχῇ διαιρῶν τὰς λαμπηδόνας τȣ̃ πνεύματος.

ΙΩΣΗΠΟΥ. (2) Ἐνέφαινον μὲν, οἱ μὲν ἑπτὰ λύχνοι, τȣ̀ς πλανήτας· τοσȣ̃τοι γὰρ ἀπ' αὐτῆς διῄρηντο τῆς λυχνίας· οἱ δὲ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἄρτοι δώδεκα, τόν τε ζωδιακὸν κύκλον καὶ τὸν ἐνιαυσιαῖον· τὸ θυμιατήριον δὲ διὰ τῶν τρισκαίδεκα θυμιαμάτων, οἷς ἐκ θαλάσσης ἀνεπίμπλατο τῆς τε ἀοικήτȣ καὶ οἰκȣμένης, ἐσήμαινεν ὅτι τȣ̃ Θεȣ̃ πάντα καὶ τῷ Θεῷ. τὸ δὲ ἐνδότατον μέρος διείργετο ὁμοίως, ὡς καταπετάσματι πρὸς τὸ ἔξωθεν. ἔκειτο δὲ ȣ̓δὲν ὅλως ἐν αὐτῷ. ἄβατον δὲ καὶ ἀθέατον ἦν πᾶσιν. ἁγίȣ δὲ ἅγιον ἐκαλεῖτο.

λη. Καὶ τὸν ἐπαρυστῆρα αὐτῆς, [καὶ τὰ ὑποθέματα αὐτῆς] ἐκ χρυσȣ̃ καθαρȣ̃.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ αὗται δὲ αἱ ἐπαρυστρίδες τὰς τῶν θείων χαρισμάτων χορηγίας σημαίνȣσι.

λθ. Τάλαντον χρυσίȣ καθαρȣ̃ ποιήσεις πάντα τὰ σκεύη ταῦτα.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Κατὰ πρόσωπον τῆς τραπέζης τῷ πρὸς μεσημβρίαν τετραμμένῳ τοίχῳ πλησίον ἵσταται λυχνία ἐκ χρυσȣ̃ κεχωνευμένη, διάκενος, σταθμὸν ἔχȣσα μνᾶς ἑκατόν. Ἑβραῖοι μὲν καλȣ̃σι κίγχαρες· εἰς δὲ τὴν ἑλληνικὴν μεταβαλλόμενον γλῶσσαν σημαίνει τάλαντον.

μ. Ὅρα, ποιήσεις κατὰ τὸν τύπον τὸν δεδειγμένον σοι ἐν τῷ ὄρει.

ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Σκιαγραφίαν τινὰ καὶ προχάραγμα τῶν ἀοράτων παραδεικνὺς τὰ ὁρώμενα. καὶ πείθομαι μηδὲν εἰκῇ, μηδ' ἀλογίστως, μηδὲ χαμερπῶς τȣ́των διατετάχθαι, μηδὲ ἀναξίως τῆς τȣ̃ Θεȣ̃ νομοθεσίας, καὶ τῆς τȣ̃ Μωσέως ὑπȣργίας· [εἰ καὶ χαλεπὸν ἑκάστῃ τῶν σκιῶν, ἑκάστην ἐφεύρειν θεωρίαν εἰς λεπτὸν καταβαίνοντα, ὅσα τε περὶ τῆς σκηνῆς αὐτῆς, καὶ μέτρων, καὶ ὕλης, καὶ τῶν αἰρόντων ταῦτα Λευϊτῶν τε καὶ λειτȣργῶν· ὅσα τε περὶ θυσιῶν καὶ καθαρσίων καὶ ἀφαιρεμάτων νενομοθέτηται. καὶ μόνοις εἶναι θεωρητὰ τοῖς κατὰ Μωσέα τὴν ἀρετὴν, ἢ ὅτι ἐγγυτάτω τῆς ἐκείνȣ παιδεύσεως.] ἐπεὶ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ὄρει Θεὸς ἀνθρώποις φαντάζεται· τὸ μέν τι, καταβαίνων αὐτὸς τῆς οἰκείας περιωπῆς· τὸ δὲ, ἡμᾶς ἀνάγων ἐκ τῆς κάτωθεν ταπεινώσεως. ἵνα χωρηθῇ μετρίως γȣ̃ν γενητῇ φύσει, καὶ ὅσον ἀσφαλὲς, ὁ ἀχώρητος. ȣ̓δὲ γὰρ οἷόν τε ἄλλως ἐν περινοίᾳ Θεȣ̃ γενέσθαι σώματος ὑλικȣ̃ καὶ δεσμίȣ νȣ̃ πάχος μὴ βοηθȣ́μενον.

ΚΕΦ. ΚΣ.

α. Καὶ τῇ σκηνῇ ποιήσεις δέκα αὐλαίας βύσσȣ κεκλωσμένης, καὶ ὑακίνθȣ, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνȣ κεκλωσμένȣ, Χερȣβὶμ ἐργασίαν ὑφαντȣ̃ ποιήσεις αὐτάς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δέκα μὲν [αἱ] αὐλαίαι
Ἰωάν. 14. 2. καὶ ἀλλήλων ἀπρὶξ ἡμμέναι· πολλαὶ γὰρ
» μοναὶ παρὰ τῷ πατρὶ, καὶ τῶν ἐνοικȣ́ντων ἐν αὐταῖς· εἷς δέ πȣ πάντως καὶ ὅσιος ὁ σκοπὸς, μία δὲ καὶ ἡ περὶ Θεȣ̃ γνῶσις.
» ἐν γὰρ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς, κα- 1. Κορ. 7. 15.
τὰ τὸ γεγραμμένον. ἐκδέξῃ δὲ, εἰ δοκεῖ, τὰς δέκα αὐλαίας, εἶναί τε οἰήσῃ τὸ πλήρωμα τῶν ἐν κόσμῳ ἐκκλησιῶν, ȣ̓ διεσπασμένων εἰς διχόνοιαν, ἢ εἰς ἀσύμφωνον δόξαν, ἀλλ' ἡνωμένων ἐν πνεύματι, καὶ οἱονείπως συνεσφιγμένων εἰς ἓν καθ' ἑνότητα τὴν ἐν Χριστῷ διὰ πίστεως. πανταχῇ
» γὰρ καὶ ἐν πᾶσιν, εἷς Κύριος, μία πίστις, Ἐφεσ. 4. 5.
» ἓν βάπτισμα.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Ἱστία δὲ ταῖς αὐλαίαις
» ἐκ βύσσȣ κεκλωσμένης, καὶ ὑακίνθȣ, καὶ πορφύ-

(1) Ἐν διανομῇ τελείως ἔγκειται τοῖς ἑλεῖν ἀξίοις. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 299.

(2) Οὐ κατὰ λέξιν ἐλήφθη, ἀλλὰ κατ' ἔννοιαν συνελέχθη, (ἔκ τε τȣ̃ 7. καὶ τȣ̃ 6. κεφ. τȣ̃ 3. βιβλ. τȣ̃ περὶ Ἰȣδαϊκ. ἀρχαιολογ.) πολλῶν ἔξωθεν προστεθέντων. οἷον, τȣ̃ θυμιατηρίȣ, τῶν τρισκαίδεκα θυμιαμάτων, τῆς ἀοικήτȣ καὶ οἰκȣμένης θαλάσσης. ἅπερ δὴ τί ποτέ εἰσιν, ἡμῖν ἄδηλον.

Ἡ Ὁρθόδοξος Τυπωσίς

» πορφύρας, καὶ κοκκίνου κεκλωσμένου.] παμ-
ποίκιλος γὰρ τῆς ἐκκλησίας ὁ κόσμος, κα-
θάφησιν ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ περὶ αὐτῆς·
Ψαλ. 44. 9. παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου, καὶ τὰ
ἑξῆς. κόσμημα δὲ καὶ ὡραϊσμὸς ἐν αὐτῇ
πολυειδὴς ὁ Χριστὸς, εἷς μὲν κατὰ φύσιν
ὑπάρχων, αἰνίγμασι δὲ πολλοῖς καὶ δια-
φόροις νοούμενος. οἷον, φέρε εἰπεῖν, ὡς
βύσσος κεκλωσμένη. ἰσχνὸς γὰρ ὢν καὶ
ἀσώματος κατὰ φύσιν ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς
λόγος, κέκλωσται τρόπον τινὰ διὰ τῆς οἱο-
νεὶ πρὸς σάρκα συμπλοκῆς. οὐκοῦν ὡς βύσ-
σος κεκλωσμένη, καὶ μὴν [καὶ] ὡς ὑάκιν-
θος, ὅτι μὴ ἐκ γῆς, ἀλλ' ἄνωθεν καὶ ἐξ
οὐρανοῦ. ὑακίνθῳ γάρ πως παρεικάζεται
τὸ ὑψοῦ τε καὶ ἄνω καὶ αἰθέριον σῶμα, τὸ
καὶ μέχρις αὐτοῦ διῆκον τοῦ στερεώματος.
οὐκοῦν ὡς ὑάκινθος, διὰ τὸ ἐξ οὐρανοῦ· πορ-
φύρα δὲ, ὅτι μὴ δοῦλος, ὡς γενητὸς, ἀλλ'
ἐκ Θεοῦ βασιλεὺς καὶ τῶν ὅλων Κύριος· κε-
κλωσμένον δὲ κόκκινον· ἐν συμπλοκῇ γὰρ,
ὡς ἔφην, τῇ πρὸς σάρκα νοούμενος, καὶ
ὑπάρχων ἀληθῶς ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, τὸ ἴδιον
αἷμα δέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν. αἵματος δὲ ση-
μεῖον τὸ κόκκινον. Χερουβὶμ δὲ τῶν δέρ-
ρεων ἡ γραφὴ, τὸ συνῆφθαι τάχα που τοῖς
ἄνω τὰ κάτω, καὶ ταῖς ἐν οὐρανῷ δυνάμεσι
τὴν ἐπὶ γῆς ἐκκλησίαν ἡνῶσθαι λοιπὸν κα-
ταδηλοῦντος εὖ μάλα τοῦ πράγματος.

β. Μῆκος τῆς αὐλαίας τῆς μιᾶς
ὀκτὼ καὶ εἴκοσι πήχεων, καὶ εὖρος
τεσσάρων πήχεων. ἡ αὐλαία ἡ μία
ἔσται μέτρον. τὸ αὐτὸ ἔσται πάσαις
ταῖς αὐλαίαις.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ ῥητὸν διασταλ-
» τέον οὕτως· ἡ αὐλαία ἡ μία ἔσται μέτρον.
τουτέστι πρὸς τὴν μίαν ποιήσεις πάσας. καὶ
» πρὸς σαφήνειαν ἐπάγει, τὸ αὐτὸ ἔσται
» μέτρον ταῖς αὐλαίαις. αὐλαίας δὲ καλεῖ
τὰ παραπετάσματα, καὶ Ῥωμαίων φωνῇ,
κορτίνας.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πλάτος δὲ ἑκάστῃ τῶν
αὐλαιῶν, πήχεις τέσσαρες, καὶ ὀκτὼ καὶ
εἴκοσι τὸ μῆκος. καὶ περίεργον μὲν καὶ
ἰσχνὸν τὸ αἴνιγμα, πλὴν οἶμαι καταδηλοῦν
αὐτὸ σκοτεινῶς τε καὶ ἀμυδρῶς, ὅτι καὶ ἡ
διὰ νόμου παίδευσις δεκτήπως ἐν ἐκκλη-
σίαις, στενωτάτη μὲν οὖσα διάγε τὸ ἀσυμ-
φανὲς τοῦ γράμματος· προϊόντος γε μὴν
εἰς μῆκος τοῦ χρόνου, τέλος ἕξει τὸ περὶ
Χριστοῦ μυστήριον, τουτέστι τὴν ὀγδόην, ἤτοι
τὴν ἐν ὀγδόῃ γενομένην ἀνάστασιν. τέλος
γὰρ νόμου καὶ Προφητῶν ὁ Χριστός.

γ. Πέντε δὲ αὐλαῖαι ἔσονται ἐξ
ἀλλήλων ἐχόμεναι ἡ ἑτέρα ἐκ τῆς ἑτέ-
ρας· καὶ πέντε αὐλαῖαι ἔσονται συνε-
δ. χόμεναι ἑτέρα τῇ ἑτέρᾳ. Καὶ ποιή-
σεις αὐταῖς ἀγκύλας ὑακινθίνας ἐπὶ
A τοῦ χείλους τῆς αὐλαίας τῆς μιᾶς ἐκ
τοῦ ἑνὸς μέρους εἰς τὴν συμβολήν· καὶ
οὕτω ποιήσεις ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς αὐ-
λαίας τῆς ἐξωτέρας πρὸς τῇ συμβο-
λῇ τῇ δευτέρᾳ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἰς δὲ β' πεντά-
δας διῄρηκε τὰς αὐλαίας ἀλλήλαις, εἰπὼν
τὰς πέντε συνέχεσθαι, καὶ τὸ πῶς οὐ προ-
σέθηκεν. εἰ μὴ μόνον ἐπὶ τῶν ἄκρων ἑκα-
B τέρας πεντάδος ἀγκύλας καὶ κρίκους εἰπὼν,
ὡς ἂν αἱ ε' ταῖς ε' συνάπτοιντο. μήποτε οὖν
συνέβαινε πρὸς ἀλλήλας ἐρράφθαι τὰς ε';
εἰ γὰρ καὶ αὐτῶν ἑκάστη ἀγκύλας εἶχε
καὶ κρίκους, πῶς ἔχει λόγον ἡ τῶν β' πεν-
τάδων διαίρεσις, γινομένου καθ' ἑκάστην
ὅπερ καὶ κατὰ τὸ μέσον ἐγίνετο; εἰ μὴ
ἄρα τοῖς μὲν ἄκροις τοῦ πλάτους αἱ ε' πρὸς
ἀλλήλας συνήπτοντο· τοῖς δὲ ἄκροις τοῦ
μήκους, αἱ ε' ταῖς ε'. ὅθεν ἴσως καὶ ἀντι-
Γ προσώπους φησίν· ὅπερ ἐπὶ τῶν δέρρεων
ἀπεμφαίνει, τῆς ἑνδεκάτης ἐπιδιπλουμέ-
νης κατὰ πρόσωπον τῆς σκηνῆς. ἐφ' ὧν
καὶ β' πήχεις τῷ μήκει παρὰ τὰς αὐλαίας
προσέθηκεν· ὡς ἂν ἑκατέρωθεν εἷς πῆ-
χυς χαλώμενος, σκέποι τὰ πλάγια τῆς
σκηνῆς, ὥσπερ καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῆς
διὰ τῆς ἐπιδιπλουμένης ἑνδεκάτης δέρρεως.
ἐσαφήνισε δὲ τὸ παρ' ἡμῶν ἐπὶ τῶν αὐ-
» λαιῶν εἰρημένον, εἰπών· καὶ ποιήσεις ἀγ-
Δ» κύλας ν' ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς δέρρεως τῆς
» μιᾶς, τῆς ἀνὰ μέσον. ὡς γὰρ τῆς συμ-
βολῆς τῆς πεντάδος (τῶν δέρρεων) καὶ
ἑξάδος, κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ πλάτους τῶν
δύω μέσων αὐλαιῶν γινομένης, ἀλλ' οὐ κατὰ
τὸ ἄκρον τοῦ μήκους τῶν ε' πρὸς τὰς ε', οὕτω
φησί. τοῦ δὲ μήκους τῆς σκηνῆς λ' πήχεις
ἐπέχοντος, τὸ πλάτος τῶν αὐλαιῶν τῶν
ἐπικειμένων, πήχεων ἦν μ'. τούτων δὲ λ'
μὲν, ἐστέγαζον τὴν σκηνήν· θ' δὲ, κατὰ
E τοῦ ὀπισθοδόμου ἐπερρίπτοντο· ὁ δὲ εἷς, φη-
σὶν, ἐπὶ πρόσωπον τῆς σκηνῆς.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Σύμβολα (1)
τῇ σκηνῇ ἐν κύκλῳ διαλάμπουσι. τὴν γὰρ
ἀγαπητικὴν καὶ εἰρηνικὴν τῶν πιστευόντων
ὁμόνοιαν ἐννοῶν τὶς, οὐκ ἂν ἁμάρτοι τοῦ
πρέποντος.

ε. Πεντήκοντα δὲ ἀγκύλας ποιή-
σεις τῇ αὐλαίᾳ τῇ μιᾷ, καὶ πεντήκον-
Z τα ἀγκύλας ποιήσεις ἐκ τοῦ μέρους τῆς
αὐλαίας κατὰ τὴν συμβολὴν τῆς δευ-
τέρας, ἀντιπρόσωποι ἀντιπίπτουσαι
εἰς ἀλλήλας ἑκάστῃ.

Τὸ Σαμαρειτικόν φησι, διαδεχόμεναι
συμβολαὶ μία τὴν μίαν ἀντὶ προσώπου, (2)
κατὰ τὸ προσέχειν ἀλλήλαις.

ς. Καὶ ποιήσεις κρίκους πεντήκοντα
H χρυσοῦς· καὶ συνάψεις τὰς αὐλαίας
ἑτέραν

(1) Τὰς δὲ αὐλαίας, αἱ διὰ τῆς μετὰ ἀλλήλων συμβολῆς τὴν σκηνὴν ἐν κύκλῳ διαλαμβάνουσι, τὴν ἀγαπητικήν τε, κτ. ἐν τῇ θεωρ. εἰς τὸν τοῦ Μωϋσ. βίον.

(2) Μία πρὸς μίαν ἀντιπροσώπως. ἐν ταῖς σημειώσ. ταῖς εἰς τὴν ἐν Φρανεκ. ἐκδοθ. Γραφήν.

ἑτέραν τῇ ἑτέρᾳ τοῖς κρίκοις· καὶ ἔσαι ἡ σκηνὴ μία. A

ζ. Καὶ ποιήσεις δέρρεις τριχίνας σκέπην τῆς σκηνῆς, ἕνδεκα δέρρεις ποιήσεις αὐτάς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Καὶ δέρρεις εἶχε τριχίνας ἐπικειμένας, καὶ μέντοι καὶ διφθέρας ποικίλας· ὥστε καὶ τὸν ὑετὸν ἀπείργειν, καὶ τὸν φλογμόν.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἡ γὰρ τῶν τριχῶν συμπλοκὴ τραχύτε καὶ δυσαφὲς ἀπεργαζομένη ὕφασμα, τλὼ τραχεῖαν καὶ δαπανητικλὼ τῶν τῇ ἀρετῇ καθομιλούντων ἐγκράτειαν ὑπαινίτλεται. τὰ δὲ τοιαῦτα πάντα δείκνυσιν ἐφ' ἑαυτῆς ἡ ἐν παρθενίᾳ ζωὴ, ἡ τλὼ σάρκα τῶν ἔτω βιόντων ὑποπιέζουσα.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Τῶν μὲν δερρῶν ἐνδεικνυμένων τὸ τραχὺ τὲ φιλοσόφε βίε, καὶ ἀπεσκληκὸς τοῖς πόνοις τῆς ἀρετῆς, καὶ τλὼ ἐν αἰηλαίοις καὶ νάπαις καὶ ὄρεσι δίαιταν, οἷς τὸ τῶν αἰγῶν ἐπιτέρπεται γένος, τὰς ἐκεῖσε πόας νεμόμενον.

η. Τὸ μῆκος τῆς δέρρεως τῆς μιᾶς, ἔσαι τριάκοντα πήχεων, καὶ τεσσάρων πήχεων τὸ εὖρος τῆς δέρρεως τῆς μιᾶς. μέτρον τὸ αὐτὸ ἔσαι ταῖς ἕνδεκα
θ. δέρρεσι. Καὶ συνάψεις τὰς πέντε δέρρεις ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ τὰς ἓξ δέρρεις ἐπὶ τὸ αὐτό. καὶ ἐπιδιπλώσεις τὴν δέρριν τὴν ἕκτην κατὰ πρόσωπον τῆς σκηνῆς.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δέκα ἐγείρει τὰς αὐλαίας, εἶτα πῶς ἐκ ἰσάριθμοι ταύταις αἱ δέρρεις, περιλλύει δὲ μία, τετέσιν ἡ ἑνδεκάτη; Πέντε μὲν γὰρ αὐλαίας ἀλλήλαις συνεσφιγμένας ὅτι προσῆκε γενέσθαι φησίν· ἑτέρας δὲ πέντε, κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ σχῆμα, καὶ ἐν ἴσῳ τρόπῳ ἀντιτεταγμένας. τοιγαροῦν ἀλλήλαιν κὴ ἀντιπροσώπως ἀντεγηγερμέναιν, ὡς ἐκ βορρέε τυχὸν καὶ νότε, ἢ γᾶν ἐξ ἠδς καὶ μέντοι καὶ δυσμῶν, ἑνδεκάτη τὶς ἡ διὰ μέσε λοιπὸν ἐχεδιάζετο πλόβρα, ἀνὰ μέρος ποιεμένη τὰς δέκα, διηρημένας εἰς δύω, ἐφ' ᾗ τάχαπε καὶ δέρρις ἡ ἑνδεκάτη περιτετάνυσαι, κρίκοις τε καὶ ἀγκύλαις ἄμφω σωέχεσα τὰς πλόβρας.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Καθ' ὁμοιότητα δὲ τῶν ἄλλων, καὶ οἱ ταύτης σύλοι, πλὼ ἥττες ἐν ἀριθμῷ. αἱ μὲν γὰρ δέκα αὐλαῖαι, καθάπερ ἤδη προεῖπον, εἰς μῆκος ἐξετείνοντο πήχεων ὁκλὼ καὶ εἴκοσι, ἥγε μὲν ἑνδεκάτη καὶ μεσαιτάτη τῶν ἄλλων, τὸ εὖρος τῶν πέντε, τετραπήχεις δὲ αὖται, πρὸς τὸ εἰκοσάπηχυ πε διατετάνυσαι μέ- H
» τρον. διὰ τᾶτό φησι· κὴ ἐπιδιπλώσεις τλὼ
» δέρριν τλὼ ἕκλω,] ἵνα μὴ τῷ περιτλῶς ἐκκεκρεμασμένῳ τὸ τῆς αὐλῆς κάλλος διαλυμαίνοιτο.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Ἐν ταύτῃ δὴ ἓν τῇ μεταξὺ τῶν ἄλλων, καὶ ὡς ἑνδεκάτη, τὰ ἱεράτε καὶ θεῖα τετάχατο σκεύη, διαμορφῶντα ποικίλως] εἴ γε δὴ σφίσιν αὐτοῖς τὸν Ἐμμανουήλ. τάχαπε καὶ τᾷ ἀριθμᾷ τόδε κατασημαίνοντος, ὡς ἐν τελευταίοις τᾷ αἰῶνος καιροῖς, καὶ ὡς εἰ ὥρᾳ τῇ ἑνδεκάτῃ τυχὸν ἀναφανεῖταν Χριςὸς, καὶ ἡ Χριςὸν ἔχεσα σκιωὴ, τελέειν ἡ ἐκκλησία.

ι. Καὶ ποιήσεις ἀγκύλας πεντήκοντα ἐπὶ τὸ χείλες τῆς δέρρεως τῆς μιᾶς, τῆς ἀνὰ μέσον κατὰ τὴν συμβολήν· καὶ πεντήκοντα ἀγκύλας ποιήσεις ἐπὶ τὸ χείλες τῆς δέρρεως,
ια. τῆς συναπλέσης τῆς δευτέρας. Καὶ ποιήσεις κρίκες χαλκᾶς πεντήκοντα· καὶ συνάψεις τὰς κρίκες ἐν τῶν ἀγκυλῶν, καὶ συνάψεις τὰς δέρρεις, καὶ
ιβ. ἔσαι ἕν. Καὶ ὑποθήσεις τὸ πλεονάζον ἐν ταῖς δέρρεσι τῆς σκηνῆς· τὸ ἥμισυ τῆς δέρρεως τὸ ὑπολελειμμένον ὑποκαλύψεις τὸ πλεονάζον τῶν δέρρεων τῆς σκηνῆς· ἐπικαλύψεις ὀπίσω
ιγ. τῆς σκηνῆς. Πῆχυν ἐκ τέτε, καὶ πῆχυν ἐκ τέτε ἐκ τᾶ ὑπερέχοντος τῶν δέρρεων τᾶ μήκες ἐκ τῶν δέρρεων τῆς σκηνῆς· ἔσαι συγκαλύπτον ἐπὶ τὰ πλάγια τῆς σκηνῆς ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ἵνα καλύπῃ. Δ

ιδ. Καὶ ποιήσεις κατακάλυμμα τῇ σκηνῇ δέρματα κριῶν ἠρυθροδανωμένα, καὶ ἐπικαλύμματα δέρματα ὑακίνθινα ἐπάνωθεν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καλύμματα δὲ ταῖς αὐλαίαις, δέρρεις, ἀγκύλαις τε καὶ κρίκοις σωεσφιγμέναι. καὶ μλὼ καὶ ἐπικαλύμματα, δέρματα ὑακίνθινα, καὶ δέρματα κριῶν ἠρυθροδανωμένα, τῆς ἐκκλησίας τὸν σκεπασλὼ Χριςὸν ὑπεμφαίνοντα, διὰ μὲν τῆς ὑακινθε πάλιν, ὡς ἐξ ὑρανᾶτε. καὶ ἄνωθεν, διὰ δέ γε τᾶ ἐρυθρᾶ χρώματος, ὡς εἰ σαρκὶ γέγονε. E

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Εἰ δὲ κὴ δέρματα εἰ τέτοις ὁρᾶταν πεφοινιγμένα βαφῇ, καὶ τρίχες ἐξυφανθεῖσαι, ἀδὲ ἅτος ὁ εἱρμὸς τῆς θεωρίας διακοπήσεταν. ὁ γὰρ προφητικὸς ὀφθαλμὸς εἰ τῇ τῶν θείων ὀπλασίᾳ γενόμενος, ἐκεῖ κατόψεταν προωρισμένον τὸ σωτήριον πάθος· ὅπερ εἰ ἑκατέρῳ τῶν εἰρημένων σημαίνεταν. τᾷ μὲν ἐρυθήματος, τὸ αἷμα· τῆς δὲ τριχὸς, ἐρμλωσθάσης τλὼ νέκρωσιν. ἄμοιρος γὰρ αἰσθήσεως ἡ θρὶξ εἰ τῷ σώματι. διὸ κυρίως νεκρότητος γίνεταν σύμβολον. ὅταν ἓν τλὼ ἄνω σκιωλὼ βλέπῃ, [ταῦτα] διὰ τέτων ὁ Προφήτης ὁρᾷ. εἰ δέ τις τλὼ κάτω σκιωλὼ θεωρίᾳ· ἐπειδὴ πολλαχῆ Χριςὸς ἡ ἐκκλησία παρὰ τᾷ Παύλε κατονομάζεταν· καλῶς ἂν ἔχοι τὰς ὑπηρέτας τᾶ μυ- Z

σηρίκ, ἅς καὶ σύλας τῆς ἐκκλησίας κατο- A
νομάζει ὁ λόγος, Ἀποσόλας τε καὶ Προ-
φήτας καὶ διδασκάλας, τὰ ὀνόματα ταῦτα
νομίζειν εἶναι. Καὶ μετ' ὀλίγα. Δέρμα δὲ πε-
φοινιγμένον, καὶ δερρεις ἀπὸ τριχῶν, πρὸς
κόσμον τῆς σκιωῆς σωτελεσαι, καταλλή-
λως ἂν νοηθεῖεν ἥτε νέκρωσις τῆς ἁμαρ-
τητικῆς σαρκὸς, ἧς αἴνιγμα τὸ πεφοινιγ-
μένον δέρμα ἐστὶ, καὶ ἡ τραχεῖα διαγωγὴ
κατ' ἐγκράτειαν, οἷς ὡραΐζεται μάλισα
ἡ τῆς ἐκκλησίας σκιωή. τὰ γὰρ δέρματα B
ζωτικιῶ ἐν ἑαυτοῖς ἃ ἔχοντα δυάμιν τιὼ
ἐκ φύσεως, τῇ βαφῇ τᾶ ἐρυθήματος
σθανθῆ γίνεται. ὅπερ διδάσκει, τιὼ διὰ
τᾶ πνεύματος ἐπανθᾶσαν χάριν μὴ ἐν
ἑτέροις γίνεσθαι, εἰ μή τινες ἑαυτὰς τῇ
ἁμαρτίᾳ νεκρώσαιεν.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Τῶν δὲ δερμάτων ὑποφαι-
νόντων τιὼ νέκρωσιν τῆς σαρκὸς τοῖς τῆς
ἀσκήσεως Φορτίοις κατατετηγμένης, καὶ
τὸ μὲν ἐκ τῆς τρυφῆς λιπαίνεσθαι διαπλυ-
σάσης, εἰς δέρμα δὲ μόνον ἐκλεπιωθέι-
σης, καὶ πρὸς μίμησιν ἀναβαινούσης τᾶ με-
γάλα Θεᾶ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησᾶ Χριςᾶ
τᾶ παθόντος σαρκὶ, κἀκεῖθεν τὸ ἐν σαρκὶ
ἐρυθρὸν καὶ ὡραῖον εἰς ὑπρέπειαν ἐφελ-
κομένης ἐκ τᾶ θεία αἵματος τᾶ τὸν κόσμον
τῆς ἁμαρτίας καθάραντος. θαυμάσειε
δ' ἄν τις τὸ ἀπηκριβωμένον τῆς θείας
Γραφῆς. ἃ γὰρ εἶπεν ἐρυθροῖς δέρμασι
σκέπεσθαι τὰς δέρρεις, ἀλλ' ἠρυθροδανω-
μένοις· διὰ τῆς ἐπισάσεως δηλᾶσα τὰς
Ἑβρ. 12. 4 μέχρι τᾶ αἵματος, καθὼς Παῦλός φησι,
» πρὸς τιὼ ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζομένας, καὶ
τῷ ἡγεμονικῷ τῆς καρδίας ἐρεωμένας.
τᾶτο γὰρ ὑποφαινει τὸ χριῶν εἶναι τὰ δέρ-
ματα. καὶ γὰρ ἡγεμὼν ὁ χριὸς τῆς ἑπο-
μένης ἀγέλης αὐτῷ.

ιε. Καὶ ποιήσεις σύλας τῇ σκηνῇ ἐκ ξύλων ἀσήπτων.

ις. Δέκα πήχεων ποιήσεις τὸν σύ-
λον τὸν ἕνα, καὶ πήχεως ἑνὸς καὶ
ἡμίσας τὸ πλάτος τᾶ σύλα τᾶ ἑνός.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Στύλοι δὲ ταῖς αὐλαίαις, [εὖρος μὲν αἷς πῆχυ ἰόντες εἵνατε καὶ ἥμισυ, μῆκος δέγε μιὼ εἰς δέκα,] κεφα-
λὰς μὲν καὶ σῶμα χρυσῷ διαπεπασμένοι, βάσεσι δὲ διπλαῖς καὶ ἀργυραῖς ἐπερη-
ρεισμένοι. νοεῖται δὲ πάλιν ὡς ἐν ἑκάσῳ σύλῳ Χριςὸς, τῆς ἐκκλησίας τὸ ἔρεισμα
1. Τιμ. 3. 15. καὶ ἑδραίωμα. κατὰ τιὼ τᾶ Παύλα φωνιώ. ἴσησι γὰρ καὶ σωέχει τὰ πάντα αὐτός. καὶ διὰ μὲν τᾶ ἑνός τε καὶ ἡμίσας πήχεως, ὡς τέλειος μὲν κατὰ φύσιν Θεότητος, μείων δὲ αὖ, ὡς ἐν ἀνθρωπότητος μέτροις, πλαγίως ὑποσημαίνεται. ἢ ἐκ ἀληθὲς εἰ-
πεῖν, ὅτι παντέλειος μὲν, ὡς ἐν ὁλοκλήρῳ πήχει Χριςὸς, ἐπεί τοι Θεὸς κατὰ φύσιν· ὡς δὲ ἐν ἡμίσει πήχεως, ὑφειμένος διὰ τὸ ἀνθρώπινον; τέλειον γὰρ ἐν γενητοῖς ἰδεῖν.
2. Κορ. 8. 9. πλάσιος δὲ ὢν, ἐπλώχευσε δι' ἡμᾶς, καὶ καθῆκεν ἑαυτὸν εἰς κένωσιν ὁ μονογενής.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Μῆκος δὲ τῷ σύλῳ δε-
κάπηχυ. παντέλειος γάρ ἐσιν ἐν ὑψώμασι
τῆς Θεότητος ὁ Χριςός. τελειότητος δὲ
σημεῖον ὁ εἰς δέκα τρέχων ἀριθμὸς παρά-
γε τῇ θείᾳ λαμβάνεται Γραφῇ.

ις. Δύω ἀγκωνίσκας τῷ σύλῳ τῷ ἑνὶ, ἀντιπίπτοντας ἕτερον τῷ ἑτέρῳ. ὕτω ποιήσεις πᾶσι τοῖς σύλοις τῆς σκηνῆς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὰς σύλας σανίδας, φησὶ, παχείας, πρὸς ἀλλήλας ἁρμοτο-
μένας διάτινων ἀγκωνίσκων. ὕτω δὲ καλεῖ
γνωνιώδεις τινὰς ἐκκοπὰς, εἰς ἀλλήλας
ἐμβαλλομένας, ὡς μὴ διαχαίνειν τῶν σα-
νίδων τὸ μέσον. ἑκάσιω δὲ σανίδα σωεῖ-
χεν ὀρθιὼ βάσις ἐκ δύω συγκειμένη με-
ρῶν, μέσιω ποιόντων αὐτιὼ ἐν τῇ πρὸς
ἄλληλα συμβολῇ.

ιη. Καὶ ποιήσεις σύλας τῇ σκηνῇ, εἴκοσι σύλας ἐκ τᾶ κλίτας τᾶ πρὸς βορρᾶν.

ιθ. Καὶ τεσσαράκοντα βάσεις ἀρ-
γυρᾶς ποιήσεις τοῖς εἴκοσι σύλοις· δύω
βάσεις τῷ σύλῳ τῷ ἑνὶ εἰς ἀμφότερα
τὰ μέρη αὐτᾶ· καὶ δύω βάσεις τῷ
σύλῳ τῷ ἑνὶ εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη
αὐτᾶ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐξ ἀργύρα δὲ καὶ ἐκ δυοῖν ἡ βάσις. λαμπρὸς γὰρ ἐν γῇ καὶ διαφανὴς
» ὁ Χριςὸς, κατάγε τὸ, Θεὸς Κύριος, καὶ Ψαλ. 117. 27.
» ἐπέφανεν ἡμῖν, καὶ οἱονεὶ διφυᾶ τιὼ γνώ-
σιν ἔχει. νοεῖται γὰρ ἐν ταὐτῷ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος. τᾶτὶ γὰρ οἶμαί ἐσι τὸ διπλιῶ ὥσπερ ἔχειν καὶ ἐξ ἀργύρα τιὼ βάσιν.

κ. Καὶ τὸ κλίτος τὸ δεύτερον τὸ
κα. πρὸς νότον, εἴκοσι σύλας. Καὶ τεσ-
σαράκοντα βάσεις αὐτοῖς ἀργυρᾶς·
δύω βάσεις τῷ σύλῳ τῷ ἑνὶ εἰς ἀμφό-
κβ. τερα τὰ μέρη αὐτᾶ. Καὶ ἐκ τῶν ὀπί-
σω τῆς σκηνῆς κατὰ τὸ μέρος τὸ πρὸς
κγ. θάλασσαν ποιήσεις ἓξ σύλας. Καὶ
δύω σύλας ποιήσεις ἐπὶ τῶν δύω γω-
κδ. νιῶν τῆς σκηνῆς ἐκ τῶν ὀπισθίων. Καὶ
ἔσονται ἐξ ἴσα κάτωθεν· καὶ κατὰ τὸ
αὐτὸ ἔσονται ἴσοι ἐκ τῶν κεφαλίδων
εἰς σύμβλησιν μίαν. ὕτω ποιήσεις
ἀμφοτέραις ταῖς δυσὶ γωνίαις· ἴσαι
κε. ἔσωσαν. Καὶ ἔσονται ὀκιὼ σύλοι, καὶ βάσεις αὐτῶν ἀργυραῖ δεκαέξ· δύω βάσεις τῷ σύλῳ τῷ ἑνὶ, καὶ δύω βά-
σεις τῷ σύλῳ τῷ ἑνὶ, εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη αὐτᾶ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ὅτι δὲ τριάκοντα πή-
χεων ἰῶ τὸ μῆκος τῆς σκιωῆς, καὶ δέκα τὸ εὖρος, καταμαθεῖν δύπετές. εἴκοσι γὰρ σανίδας εἶχε τὸ νότιον μέρος, καὶ τοσαύ-
τας τὸ βόρειον. σανίδας γὰρ τὰς σύλας ὠνόμα-

ὠνόμασαν οἱ ἄλλοι ἑρμηνευταί. ἑκάστης δὲ σανίδος πῆχυν ἐχούσης καὶ ἥμισυ πήχεως, τριάκοντα πήχεις αἱ εἴκοσι σανίδες ἐπλήρουν. ἔτω πάλιν τὸ πρὸς δυσμὰς ἀποβλέπον ἓξ εἶχε σανίδας, τὸ αὐτὸ μέτρον ἐχούσας, καὶ δύω ἐν ταῖς γωνίαις. δώδεκα ἂν πήχεις ἐκ τούτων σωιαγόμενοι, οἱ μὲν δέκα τὸ ἔνδον εὖρος ἐπλήρουν· οἱ δὲ ἄλλοι δύω, τῶν ἑκατέρωθεν πλευρῶν τὰς ἁρμονίας ἐδέχοντο.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Δρυφάκτῳ τοίνυν ἡ σκηνὴ προσεώκει, σανίδας ἔχουσα πάντοθεν σωηρμοσμένας ἀλλήλαις. εἶχον δὲ καὶ τὰς βάσεις ἀργυρᾶς, καὶ τὰς κεφαλίδας ὡσαύτως. καὶ αὐταὶ δὲ καὶ ἔνδοθεν καὶ ἔξωθεν ἦσαν ἠλειμμέναι χρυσῷ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἦσαν κ' σύλοι ἀπὸ ἑνὸς ἡμίσεος πήχεως. ὡς εἶναι τῆς σκηνῆς τὸ μῆκος, λ' πήχεων· τὸ δὲ πλάτος, ἡ σύλων, τουτέστι ιβ' πήχεων ἴσων τοῖς πρώτοις, καὶ ἀλλήλοις, κατὰ τὰς κεφαλὰς καὶ τὰς βάσεις· πλὴν τῶν β' γωνιαίων, οἵτινες τῇ καμπῇ τῆς γωνίας σωεῖχον ἑκατέραν πλευράν, τὴν εἰς μῆκός τε καὶ πλάτος Φημί. εἰ τοίνυν τὸ μῆκος τῶν αὐλαιῶν, πήχεων κή· τὸ δὲ τῆς σκηνῆς πλάτος, ιβ· σωέβαινε τὰς ἄλλας ις' πήχεις κατὰ τῶν τῆς σκηνῆς ἐπερρίφθαι τοίχων, τὰ πλάγια σκέποντας ἑκατέρωθι πρὸς ἡ, δύω πήχεις τὰ ἐδάφη ἀπέχοντας, ὡς ἂν μὴ κατὰ γῆς ὕφασμα τὸ ἱεροπρεπὲς ἐπισύροιτο. τὸ γὰρ ὕψος τῆς σκηνῆς ι' πήχεων λῶ. τινὲς δὲ τὸ πλάτος τῆς σκηνῆς ι' πήχεων εἰπόντες σὺν τῷ βάθει τῶν κιόνων, εἰς τὰς πλαγίας ἐπέρριψαν, ὡς ἕνα πῆχυν ἀπέχειν ἀπὸ τῆς γῆς.

κς. Καὶ ποιήσεις μοχλοὺς ἐκ ξύλων ἀσήπτων· πέντε τῷ ἑνὶ σύλῳ ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους τῆς σκηνῆς, Καὶ πέντε μοχλοὺς τῷ ἑνὶ σύλῳ τῷ κλίτει τῆς σκηνῆς τῷ δευτέρῳ, καὶ πέντε μοχλοὺς τῷ σύλῳ τῷ ὀπισθίῳ κλίτει τῆς σκηνῆς τῷ πρὸς θάλασσαν. Καὶ ὁ μοχλὸς ὁ μέσος ἀναμέσον τῶν σύλων διϊκνείσθω ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κλίτους εἰς τὸ ἕτερον κλίτος.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὡς ἂν οἱ σύλοι δὲ πρὸς ἀλλήλους συσφίγγοιντο μέσον ξύλον εἶχεν ἕκαστος, διὰ ὅλου τοῦ πλάτους τοῦ κίονος διϊκνούμενον· ἧ τὰ ἄκρα τοῖς ἄκροις τῶν ἑκατέρωθεν κιόνων ἡρμότλετο, ὡς ἂν ἀλλήλους διακρατοῖεν οἱ κίονες· ὃν μέσον ἐκάλει μοχλόν. οἱ δὲ δ' ἄλλοι μοχλοὶ ἐκ μέσου διείροντο, ἀλλ' ἐκ τῆς ἔξωθεν ἐπιφανείας δακτυλίοις ἐμπεπηγόσι σωείχοντο, διακρατοῦντες πρὸς ἀλλήλους τοὺς κίονας.

κθ. Καὶ τοὺς σύλους καταχρυσώσεις χρυσίῳ· καὶ τοὺς δακτυλίους ποιήσεις χρυσοῦς, εἰς οὓς εἰσάξεις τοὺς μοχλούς· καὶ καταχρυσώσεις τοὺς μοχλοὺς χρυσίῳ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Χρυσῇ δὲ τῷ σύλῳ κεφαλῇ, καὶ μιᾷ καὶ σώματι χρυσοῦν. Φύσεως γὰρ τῆς ἀνωτάτω καταπλατεῖ τὸν αὐλισμὸν ὁ ἐκ Παρθένου ναός. σύμβολον δὲ Θεότητος ὁ χρυσὸς, ὑπεροχὴν ἔχων τινὰ κατὰ πάντων τῶν ἐξ ὕλης (1) τυχόν, τῆς ὁποιασοῦν λέγω.

λ. Καὶ ἀναστήσεις τὴν σκηνὴν κατὰ τὸ εἶδος τὸ δεδειγμένον σοι ἐν τῷ ὄρει.

λα. Καὶ ποιήσεις καταπέτασμα ἐξ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου κεκλωσμένου, καὶ βύσσου νενησμένης· ἔργον ὑφαντὸν ποιήσεις αὐτὸ
λβ. Χερουβίμ. Καὶ ἐπιθήσεις αὐτὸ ἐπὶ τεσσάρων σύλων ἀσήπτων κεχρυσωμένων χρυσίῳ· καὶ αἱ κεφαλίδες αὐτῶν χρυσαῖ, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν τέσσαρες ἀργυραῖ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ καταπέτασμα τὸ ἐπὶ τεσσάρων σύλων χρυσῶν, ὧν αἱ βάσεις ἀργυραῖ, τὸ Χριστοῦ μυστήριον ὑπεδήλου τότε. τί γάρ; οὐχὶ καταπέτασμα τὸ σῶμα Χριστοῦ καὶ ὁ σοφὸς ἡμῖν ὠνόμασε Παῦλος,
» ἔτω λέγων, ἵνα ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσ- Ἑβρ. ι. κ.
» φατον καὶ ζῶσαν, διὰ τοῦ καταπετάσματος, τουτέστι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ;

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸν δὲ ὄροφον εἶχεν ἐξ ὑφασμάτων ποικίλων, ἐκ διαφόρων κατεσκευασμένων χρωμάτων. τὸ μὲν γὰρ λευκὸν ἀλουργές, τὸ δὲ ῥοδοειδὲς, ἢ κοκκοβαφές, τὸ δὲ ὑακινθῷ προσεοικός· ἡ δὲ βύσσος τῷ λευκῷ εἶχε χροιάν. καὶ ταῦτα δὲ τῶν τεσσάρων τῶν στοιχείων αἰνίγματα. ὁ μὲν γὰρ ὑάκινθος, τῷ ἀέρι προσέοικε· τὸ δὲ ῥοδοειδὲς, ἢ κοκκοβαφὲς, τῷ πυρί· τὸ δὲ ἀλουργὲς, μιμεῖται τὸν θάλασσαν· ἐκείνη γὰρ τρέφει τὸν κόχλον, ἐξ οὗ τὸ τοιοῦτον γίνεται χρῶμα· ἡ δὲ βύσσος, τῇ γῇ. ἐκ ταύτης γὰρ φύεσθαι λέγεται.

λγ. Καὶ θήσεις τὸ καταπέτασμα ἐπὶ τοὺς σύλους· καὶ εἰσοίσεις ἐκεῖ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος τὴν κιβωτὸν τοῦ μαρτυρίου· καὶ διορεῖ τὸ καταπέτασμα ὑμῖν ἀναμέσον τοῦ ἁγίου καὶ ἀναμέσον τοῦ ἁγίου τῶν ἁγίων.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἶχε δὲ αὕτη τῆς κλίσεως τὴν εἰκόνα. ὥσπερ γὰρ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν δημιουργήσας ὁ δεσπότης Θεὸς, μέσον πάλιν ἐξέτεινε τὸ στερέωμα, καὶ διώρισε τὰ ὑπερῷα τῶν κάτω· ἔτω μίαν μὲν γενέσθαι προσέταξε τὴν σκηνὴν, τριάκοντα μὲν πήχεων τὸ μῆκος, δέκα δὲ τὸ εὖρος ἔχουσαν· ἐν μέσῳ δὲ τὸ καταπέτασμα

(1) Ὡς ἂν ὕλης τυχὸν τῆς τοιᾶσδε λόγῳ. ἂν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 318.

πέτασμα διατείνας ἐν τύπῳ τῆ σερεώματος, διχῆ διεῖλεν αὐτὼ, καὶ τὸ μὲν παρὰ τὼ θύραν μέρος ἐκάλεσεν ἅγια, τὸ δὲ
» τῆ καταπετάσματος σύνδον, ἅγια ἁγίων
Ψαλ. 113. 16. » ὠνόμασε. καὶ ὥσπερ λέγει ὁ Δαβὶδ, ὁ οὐρα-
» νὸς τῆ οὐρανῆ τῷ Κυρίῳ, τὼ δὲ γὼ ἔδωκε
» τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων. οὕτω τὸ ἔξω μὲν
τῆ καταπετάσματος, εἰσιτητὸν ἦν τοῖς ἱερεῦσι· τὰ δὲ σύνδον, ἄψαυστα ἦν εἰσιέναι, καὶ ἄδυτα, καὶ ἀνάκλορα. τὸν ἀρχιερέα γὰρ ἅπαξ τῆ ἔτους νόμος ἦν εἰσιέναι. ἦν δὲ ἐκεῖ τὰ τῶν Χερουβὶμ εἰκάσματα, τύπον τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων ἔχοντα. ἐν μέσῳ δὲ τούτων ἡ κιβωτὸς ἔκειτο, τὰς πλάκας ἔχουσα τῆ νόμου, καὶ τὼ στάμνον τῆ μάννα, καὶ τὼ ῥάβδον Ἀαρὼν τὼ βλαστήσασαν. ἐπέκειτο δὲ ταύτῃ τὸ ἱλαστήριον ταῖς πτέρυξι τῶν Χερουβὶμ σκιαζόμενον. ἐν τούτῳ δὲ ὁ τῶν ὅλων Θεὸς τὼ οἰκείαν ἐπιφάνειαν ἐποιεῖτο. ἐπειδὴ γὰρ ἡ θεία Φύσις ἀνείδεός τε καὶ ἀσχημάτιστος, ἀόρατός τε καὶ ἀπερίληπτος, καὶ τῆς τοιαύτης οὐσίας εἰκόνα τεκμήρασθαι παντάπασι τῶν ἀδυνάτων, τὰ σύμβολα τῶν μείζων αὐτῆ δωρεῶν σύνδον κεῖσθαι προσέταξεν. αἱ μὲν γὰρ πλάκες τὼ νομοθεσίαν ἐδήλουν, τὼ δὲ ἱερωσύνῃ ἡ ῥάβδος, τὸ δὲ μάννα τὼ ἐν ἐρήμῳ τροφὼ, καὶ τὸν ἀχειροποίητον ἄρτον· τὸ δέ γε ἱλαστήριον, τῆς προφητείας σύμβολον ἦν. ἐκεῖθεν γὰρ αἱ προρρήσεις ἐγίνοντο. ὥσπερ γὰρ ἐκ μεγέθους καὶ καλλονῆς κλισμάτων ἀναλόγως ὁ γενεσιουργὸς αὐτῶν θεωρεῖται, οὕτω διὰ τούτων ὁ μεγαλόδωρος ἐγνωρίζετο. τὰ μὲν ἔνδον τῆς σκιωῆς, τῶν ἐπουρανίων εἶχε τὸν τόπον. διὸ καὶ ἅγια
» τῶν ἁγίων ὠνόμασεν. καὶ ὅτι τοῦτο ἀληθὲς, μάρτυς ὁ θεῖος Ἀπόστολος, οὕτω λέ-
Ἑβρ. 9. 24. γων· οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλ-
» θεν ὁ Χριστὸς, ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν,
» ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, νῦν ἐμφανι-
» σθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν.
καὶ πάλιν, περὶ τῆς θείας ἐλπίδος δια-
Ἑβρ. 6. 19, λεγόμενος, καὶ ταῦτα προσέθεικεν· ἣν ὡς
20. » ἄγκυραν ἔχομεν ἀσφαλῆτε καὶ βεβαίαν,
» καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ κα-
» ταπετάσματος· ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν
» εἰσῆλθεν Ἰησοῦς, γενόμενος ἀρχιερεὺς κα-
» τὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.

ΑΔΗΛΟΥ. Μᾶλλον ἅγιον ἁγίων καλεῖ τὼ κιβωτὸν, τὼ ἔσω τοῦ καταπετάσματος οὖσαν· ἅγιον δὲ ἁπλῶς, τὰ ἔξω τοῦ καταπετάσματος. οἷον, τὼ λυχνίαν, καὶ τὼ τράπεζαν.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἀληθῶς ἁγιόντι χρημάτεσι, καὶ ἁγίων ἅγιον, καὶ τοῖς πολλοῖς ἀληπτόν τε καὶ ἀπρόσιτον, ἢ τῶν ὄντων ἀλήθεια. ἧς ἐν τοῖς ἀδύτοις καὶ ἀπορρήτοις τῆς τοῦ μυστηρίου σκιωῆς καθιδρυμένης, ἀπολυπραγμόνητον εἶναι χρὴ τῶν ὑπὲρ κατάληψιν ὄντων τὼ κατανόησιν· πιστεύοντες εἶναι μὲν τὸ ζητούμενον, οὐ μὼν τοῖς ὀφθαλμοῖς πάντων προκεῖσθαι, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀδύτοις τῆς διανοίας μένειν ἀπόρρητον.

λδ. Καὶ καταναλύσεις τῷ καταπετάσματι τὴν κιβωτὸν τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ ἁγίῳ τῶν ἁγίων.

λε. Καὶ θήσεις τὴν τράπεζαν ἔξωθεν τοῦ καταπετάσματος, καὶ τὴν λυχνίαν ἀπέναντι τῆς τραπέζης ἐπὶ μέρους τῆς σκηνῆς τὸ πρὸς νότον· καὶ τὴν τράπεζαν θήσεις ἐπὶ μέρους τῆς σκηνῆς τὸ πρὸς βορρᾶν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Οὐκοῦν τὰ μὲν ἔνδον τοῦ καταπετάσματος, τὼ τῶν οὐρανῶν εἶχεν εἰκόνα· τὰ δὲ ἐκτὸς, τῶν ἐπιγείων. διὸ καὶ τοῖς ἱερεῦσι διηνεκῶς ἦν βατά. εἶχε δὲ ταῦτα λυχνίαν μὲν ἐν τῷ νοτίῳ μέρει κειμένην ἑπτάκαυλον, ἰσαρίθμους ἔχουσαν λύχνους ἐπικειμένους. ἐδήλουν δὲ ἴσως τῶν ἡμερῶν τῆς ἑβδομάδος τὸν ἀριθμόν. τράπεζαν δὲ ἐν τῷ βορείῳ χρυσῷ, ἐφ' ἧς ἄρτους προκεῖσθαι προσέταξε δυωκαίδεκα. καὶ φιάλας χρυσᾶς πλήρεις λιβανωτοῦ καὶ ἄλλων. ἐν δὲ τῷ μέσῳ τῆς λυχνίας καὶ τῆς τραπέζης χρυσοῦν ἔκειτο θυμιατήριον. ταῦτα δὲ ἦν αἰνίγματα τῶν ἀπὸ γῆς τοῖς ἀνθρώποις δεδωρημένων καρπῶν.

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ἦτε λυχνία ἐν τοῖς νοτίοις ἔκειτο τοῦ θυσιαστηρίου· δι' ἧς αἱ τῶν ἑπτὰ φωσφόρων κινήσεις δεδήλωνται, νοτίους τὰς περιπολήσεις ποιουμένων. τρεῖς γὰρ ἑκατέρωθεν τῆς λυχνίας ἐκπεφύκασι κλάδοι, καὶ ἐπ' αὐτοῖς οἱ λύχνοι· ἐπεὶ καὶ ὁ ἥλιος ὥσπερ λυχνία μέσος τῶν ἄλλων πλανητῶν τεταγμένος, τοῖς τε ὑπὲρ αὐτὸν, τοῖς τε ὑπ' αὐτὸν, κατά τινα θείαν μυσικὼ ἐνδίδωσι τοῦ φωτός. [ἔχει δέτι καὶ ἄλλο αἴνιγμα ἡ λυχνία ἡ χρυσῆ, τοῦ σημείου τοῦ Χριστοῦ, οὐ τῷ σχήματι μόνῳ, ἀλλὰ καὶ τῷ φωτεμβολεῖν πολυτρόπως καὶ πολυμερῶς τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας, ἐλπίζοντάς τε καὶ βλέποντας διὰ τῆς τῶν πρωτοκλίσων (1) διακονίας. Φασὶ δ' εἶναι
» ἑπτὰ ὀφθαλμοὺς Κυρίου τὰ ἑπτὰ πνεύμα- Ἀποκ. 5. 6.
» τα, ἐπαναπαυόμενα τῆ ῥάβδῳ τῆ ἀνθούσῃ Ἡσ. 11. 1, 2.
ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί.] πρὸς δὲ τοῖς βορείοις τοῦ θυσιαστηρίου (2) ἡ τράπεζα εἶχε τὼ θέσιν· ἐφ' ἧς ἡ πρόθεσις (3) τῶν ἄρτων· ὅτι τροφιμώτατα τῶν ἀνθρώπων τὰ βόρεια. [εἰ δ' ἄν μοναί τινες εἰς ἓν σῶμα, καὶ σινόδον μίαν συμπνεόντων ἐκκλησιῶν· τά τε ἐπὶ τῆς ἁγίας κιβωτοῦ ἱστορούμενα μιμοῦνται τὰ τοῦ νοητοῦ κόσμου, τοῦ ἀποκεκρυμμένου καὶ ἀποκεκλεισμένου τοῖς πολλοῖς.] καὶ μὼ καὶ τὰ χρυσᾶ ἐκεῖνα ἀγάλματα· ἑξαπλέρυγον ἑκάτερον αὐτῶν· εἴτε

(1) Τουτέστι τῶν Ἀποστόλων, καὶ τῶν ἄλλων τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν, δι' ὧν εἰς τὼ σύμπασαν τὸ τοῦ Εὐαγγελίου ἐξετάθη φῶς.
(2) Τοῦ θυμιατηρίου. ὡ λόγ. 5. τῶν στρωματ. σελ. 667.
(3) Ἡ παράθεσις. αὐτ.

εἴτε τὰς δύω ἄρκλας, ὡς βέλονταί τινες, A ἐμφαίνει· εἴτε, ὅπερ μᾶλλον, τὰ δύω ἡμισφαίρια. ἐθέλει δὲ τὸ ὄνομα τὸ (1) Χερουβὶμ δηλῶν ἐπίγνωσιν πολλήν. δώδεκα δὲ πλέυγας ἀμφότερα εἶχε, καὶ διὰ τῶ ζωδιακῶ κύκλω, καὶ τῶ κατ' αὐτὸν φερομένω χρόνω, τὸν αἰθητὸν κόσμον δηλοῖ.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Ἡ δὲ λυχνία σύμβολον λῶ τῆς ἀποτελεσμένης παρὰ τῶ Θεῶ ἡμέρας. ὅθεν καὶ ἑπτὰ τὰς φωτῆρας εἶχε, σύμβολον τῆς ἑβδομάδος τῶν ἡμερῶν. ὅτω μὲν ὃν εἶχεν ἡ πρώτη σκηνή. λέγει δὲ καὶ τὰ τῆς δευτέρας. ἡ μὲν ὃν κιβωτὸς τῆς διαθήκης, τῆς τῶ θείω θεραπείας τε καὶ ἐπιγνώσεως σύμβολον λῶ· αἱ δὲ ἐν αὐτῆ πλάκες τῆς διαθήκης καὶ ἡ τῶ Ἀαρὼν ῥάβδος, τῶτο ἐσήμαινον· τὸ τλῶ περὶ τὸν Θεὸν θεραπείαν διάτε τῆς τῶν νομίμων πληρῶθαι Φυλακῆς, καὶ τῆς κατὰ τλῶ ἱερατείαν λειτουργίας. ἡ δὲ τὸ μάννα ἔχουσα σάμνος, ὑπόμνημα λῶ τῶ καιρῶ, καθ' ὃν ταῦτα παρὰ τῶ Θεῶ παιδευόμενοι, τὸ μάννα κατὰ τλῶ ἔρημον διετρέφοντο. τὸ μέντοι χρυσῶν θυμιατήριον, σύμβολον τῶ δεκλὸν εἶναι τῶ Θεῶ καὶ ἡδὺ τλῶ ἀπὸ τῶτων πληρωμένω ἀρετλω. περὶ πάντα δὲ χρυσὸς, εἰς μιῶυμα τῶ πάντων εἶναι τῶν ἐπὶ γῆς τιμιωτέρων Θεῶ τλῶ περὶ ταῦτα τῶν ἀνθρώπων ἐμμέλειαν. τὰ δὲ ὑπεράνω τῶτων Χερουβὶμ, μιῶυμα τῶν ὁρατῶν καὶ λειτουργικῶν δυνάμεων· ὧν ἐν μέσω τῶτων τὸν Θεὸν χρηματίζειν συνέβαινεν· ἐπειδὴ καὶ ταῖς ὁρατοῖς δυνάμεσι, διακόνοις κεχρῆθαι τῶ Θεῶ ἔθος, καὶ διὰ τῶτων πάντα πληρῶν τὰ εἰς ὠφέλειαν σωτείνοντα τῶν ἡμετέρων ψυχῶν.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Τλῶ μὲν λυχνίαν οἶμαι τὸ ἐκ τῶν αἰθητῶν τῶτων ἄρρων αἰνίττεθαι φῶς· τλῶ τράπεζαν δὲ, τλῶ γλῶ· τλῶ δὲ πρόθεσιν τῶν ἄρτων, τλῶ ἐκ τῆς γῆς τῶν ἡμῖν ἐπιτηδείων ἀνάδοσιν. αὕτη δὲ ἡ πρώτη σκηνὴ ἐπωνομάζετο ἅγια. μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνὴ
Ἑβρ. 9. 3, 4. » ἡ λεγομένη ἅγια ἁγίων· χρυσῶν ἔχουσα
» θυμιατήριον, καὶ τὰ ἑξῆς. σύμβολον ταῦτα τῆς μελλούσης καταστάσεως· ὥσπερ ὃν τὰ πρῶτα, τῆς παρούσης ζωῆς. τὸ μὲν ὃν θυμιατήριον σημαίνειν μοι δοκεῖ τὸ κεχαρισμένω αὐτλω εἶναι Θεῶ· τὸ δὲ μάννα, τλῶ ἀράνιον καὶ πνευματικλω τῶ Σωτῆρος τροφλώ· τλῶ δὲ ῥάβδον Ἀαρὼν τλῶ βλαστήσασαν, τὸ τλῶ ἱερωσύνω πρὸς τὸ ἀειθαλὲς ἐν Χριστῶ προβήσεθαι καὶ τὸ τέλειον· τὰς δὲ πλάκας τῆς διαθήκης, τὰς τῆς καινῆς διαθήκης σαρκίνας πλάκας τῶν καρδιῶν· τὸν δὲ ἐν ἅπασι χρυσὸν, τὸ τιμιώτερα τῶν παρόντων εἶναι τὰ μέλλοντα. ὑπεράνω δὲ τῆς κιβωτῶ Χερουβὶμ δόΕβρ. 9. 5. » ξης, κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον. λῶ τὶ

χρυσῶν πέταλον Ἰουδαίοις πεποιημένον ἐπὶ τῆς κιβωτῶ, καὶ ἱλαστήριον τῶτο ἐκάλουν, ἀπὸ τῶ τὸν Θεὸν ἐξιλεούμενον χρηματίζειν αὐτοῖς, ἐρωτῶσι περὶ τῶν κατεπειγόντων ἀπ' αὐτῶ τὰ πρακτέα. ἐπὶ τῶτω Χερουβὶμ ἑῶτα δύω πεποιητο, σύμβολα τῆς καθέδρας ὄντα τῆς θείας. διὰ τοίνυν τῶ κατασκιάζοντος θρόνω τὸ ἱλαστήριον, τὸ παρεῖναί τε οἶμαι τὸν ἐν τῶ θρόνω, καὶ ἐπισκιάζειν ἐξιλεούμενον, ἐσημαίνετο.

λς. Καὶ ποιήσεις ἐπίασρον (2) ἐξ ὑακίνθω, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνω κεκλωσμένω, καὶ βύσσω κεκλωσμένης, ἔργον ποικιλτῶ.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἶδος καλύμματος εἰς ὃ εἰσῆει ἡ κιβωτὸς, ὡς ἐπιασόν. ἀμέλει τῶτο αὐτὸ καὶ καταπέτασμα ἐκαλεῖτο. ἀλλὰ τὸ κυρίως καταπέτασμα ἐν τάξει βῆλω χαλᾶται· τὸ δὲ ἐπίασον, ὡς σκηνὴ πασοειδὴς γίνεται. ἅπερ ἀμφότερα σκέπουσι πάντως τὸ ἔνδον. ἢ ἐπίασον λέγει τὸ καταπέτασμα τὸ ἔχον κρίκους, ὡς δι' αὐτῶν ἕλκεθαι, καὶ διὰ τῶτων σωτελεῖθαι.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ μὲν καταπέτασμα τὸ δεύτερον, ὅτι διεῖργεν ἀπὸ τῶ ἁγίω τῶν ἁγίων, ὑφαντὸν λῶ Χερουβὶμ, καὶ ἐπετέθειτο ἐπὶ τέσσαρας κίονας χρυσῶς, βάσεις ἔχοντας ἀργυρᾶς. τὸ δὲ καταπέτασμα τὸ τέταρτον τὸ πρὸ τῶ ἁγίω, τὸ λεγόμενον ἐπίασρον, ποικιλτὸν λῶ, καὶ ἔτι ὡς τῷ δευτέρῳ Χερουβὶμ. ἐπετίθετο δὲ πέντε κίοσι, βάσεις ἔχουσι χαλκᾶς. τλῶ δὲ διαφορὰν σκόπει ὅση.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπίασρον μὲν ὀνομάζει τῆς θύρας τὸ περιτάνυσμα, διὰ τὸ, οἶμαι, λεπτοῖς κρίκοις ἀνόπιν ἕλκεθαι, διϊκνουμένης τῆς εἰσβολῆς· ἀντεπιασᾶθαι δὲ αὖ καὶ κατουρωέθαι τῶν θυρῶν, κρύπτειν τὰ ἅγια.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπίασρον δέ φησι, δι' ὃ σωήγετότε καὶ ἠπλῶτο τὸ καταπέτασμα. ἕτερον, ὡς ἔοικε, καταπέτασμα καλύπτον τλῶ λυχνίαν τε καὶ τλῶ τράπεζαν, ἐπὶ ἑκόνων κρεμάμενον, ὥσπερ ἐπὶ δ' τὸ πρῶτον. διὸ ὁ μὲν Ἀκύλας φη» σὶ, καὶ ποιήσεις τῷ ἐπιασάρῳ· οἱ δὲ ὁ, καὶ ποιήσεις τῷ καταπετάσματι ἑ σύλως. τινὲς (3) δὲ κατὰ τῶ προπύλω ταῦτα φασὶν, ὡς ἂν τὰ τῆς σκηνῆς τοῖς ἔξωθεν ὁρῶσιν ἀθέατα.

λζ. Καὶ ποιήσεις τῷ καταπετάσματι πέντε σύλως, καὶ χρυσώσεις αὐτὰς χρυσίῳ· καὶ αἱ κεφαλίδες αὐτῶν χρυσαῖ. καὶ χωνεύσεις αὐτοῖς πέντε βάσεις χαλκᾶς.

ΚΕΦ.

(1) Τῶν Χερουβὶμ. αὐτ.

(2) Ἐπίασρον τῇ θύρᾳ τῆς σκηνῆς. ἡ ἐν Φρανεκ. ἔκδ. ὡσαύτως καὶ ἡ ἐν Καντάβριγ. ἡ δὲ τῶ Ἀλδ. ἐπίασρον τῇ θύρᾳ ἐξ ὑακίνθω.

(3) Ἰώσηπ. ἐν κεφ. 5. τῶ 3. περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολ. βιβλ. καὶ Φίλ. ὁ Ἑβρ. ἐν τῷ 3. περὶ Μωϋσ. λόγ. σελ. 667.

ΚΕΦ. ΚΖ.

α. Καὶ ποιήσεις θυσιαστήριον ἐκ ξύλων ἀσήπτων, πέντε πήχεων τὸ μῆκος, καὶ πέντε πήχεων τὸ εὖρος· τετράγωνον ἔσαι τὸ θυσιαστήριον, καὶ τριῶν πήχεων β. τὸ ὕψος αὐτοῦ. Καὶ ποιήσεις τὰ κέρατα ἐπὶ τῶν τεσσάρων γωνιῶν. ἐξ αὐτοῦ ἔσαι τὰ κέρατα, καὶ καλύψεις αὐτὰ χαλκῷ.

» ΑΔΗΛΟΥ. Θυσιαστήριον, ὅ ἐστι βωμός. ἐν ᾧ ἐγίνετο τὰ ἀπὸ τηγάνου, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ ἀπὸ πυρός.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Θυσιαστήριον δέφασι, (1) καλεῖ τὸν ἐν ὑπαίθρῳ βωμὸν τῶν εἰσόδων τῆς σκιωῆς, ἄντικρυς ἀφεσῶτα τοσοῦτον, ὅσον ἱκανὸν λειτουργοῖς εἶναι διάσημα πρὸς τὰς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτελουμένας θυσίας. ἰῶ δὲ ἐν μεθορίῳ τῶν δ' καὶ ε' κιόνων, περὶ ὧν ἐρεῖ. ὅπερ ἐστὶν εἰπεῖν κυρίως πρόναον, εἰργόμενον δυσὶν ὑφάσμασι, τῷ μὲν ἐνδον, ὃ καλεῖται καταπέτασμα· τῷ δὲ ἐκτὸς, ὃ προσαγορεύεται κάλυμμα· ἔνθα ἰῶ καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἡ λυχνία, καὶ ἡ τράπεζα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Παντάπηχυ μὲν ἂν εὐρός τε καὶ μῆκος τὸ θυσιαστήριον. ἔδει γὰρ ἔδει μέτρων αὐτῷ, καὶ λίαν ἀφθονωτάτων. χίζεται (2) γὰρ ἐπ' αὐτῷ, καὶ βοῶν ἔμελλον ἀναφέρεσθαι τμήματα, καὶ ὁλοκαυτώσεις, οἴων τε καὶ τράγων ἀναφοραὶ καθιερώμεναι Θεῷ. ταύτῃ τοι χαλκῇ καὶ ἐχάρα καὶ πυρεῖον αὐτῷ, κρεάγραι τε καὶ φιάλαι, καὶ πάντα αὐτοῦ τὰ σκεύη, ὡς ἂν δοίαντο ταῖς κατὰ νόμον θυσίαις τιὼ παράγε σφῶν αὐτῶν εἰσκομίζοντα χρείαν, ταῖς τοῦ πυρὸς μὴ καταφθείρεσθαι προσβολαῖς. σεφάνῳ δὲ καὶ [τὰ] ἐπὶ ταῖς γωνίαις κέρατα τῷ τεχνουργήματος κάλλει προσθήσομεν. ἄχαρι δὲ ἔδοξε παρὰ τῷ πανσόφῳ Θεῷ. πλὴν, ἐκεῖνο πάλιν φέρε δὴ λέγωμεν, ἀκριβῆ τὸν νοῦν ἐπερείδοντες τοῖς ἐφ' ἑκάστῳ θεσπιζομένοις. θυσιαστήριον γενέσθαι προσέταχε ταῖς κατὰ νόμον θυσίαις εἰκός τε καὶ πρέπον, ἀλλ' ἔδοξε ἐν αὐτῷ χρυσοῦν, καθάπερ ἀμέλει καταθεωτότις ἂν ἐπίτε τῆς κιβωτοῦ, λυχνίας τε αὖ καὶ τραπέζης, καὶ τῶν ἀμφ' αὐτιώ. τῆς θείας δὲ καὶ ἀκηράτου Φύσεως τιὼ κατὰ πάντων ὑπεροχιὼ, καὶ ἀσύγκριτον λαμπρότητα, τιὼ ὡς ἐν νοήσει λέγω, τὸ χρυσίον ἡμῖν καταδηλοῦν εὖ μάλα ἐλέγομεν. ἄθρει δὴ ὂν ἀχρύσωτον παντελῶς τῆς κατὰ νόμον λατρείας τὸ θυσιαστήριον, αἰνιγμάτου χρηματίσαντος (3) ἡμῖν τοῦ Θεοῦ καὶ μάλα σαφῶς, ὅτι πνοὺ-

ματος ἁγίου πρόξενος ἦκισα μὲν ὁ νόμος, τετίμηται δὲ οὐχὶ τῇ τοιαύτῃ χάριτι ἐν τῷ τύπῳ τῆς λατρείας ἡ δύναμις. πνεῦμα [γὰρ] ἰῶ δουλείας ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ. ἀλλ' ἡμῖν τὸ δῶρον ἀπενεμήθη διὰ Χριστοῦ μετὰ τιὼ ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν. ἐνεφύσησε γὰρ » λέγων, λάβετε πνεῦμα ἅγιον. τοιγάρτοι Ἰωάν. 20. 22.
Β » καὶ Παῦλος προσφωνεῖ τοῖς πεπιστευκόσιν, » οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς Ρωμ. 8. 15. » φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, » ἐν ᾧ κράζομεν, ἀββᾶ ὁ πατήρ.

γ. Καὶ ποιήσεις σεφάνην τῷ θυσιαστηρίῳ, καὶ τὸν καλυπτῆρα αὐτοῦ, καὶ τὰς φιάλας αὐτοῦ, καὶ τὰς κρεάγρας αὐτοῦ, καὶ τὸ πυρεῖον αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ ποιήσεις χαλκᾶ.

Γ » ΑΔΗΛΟΥ. Εἰς τὸ, τὸν καλυπτῆρα αὐτοῦ. Εἶδος καυκίδος, ἐν ᾧ ἀνέματτον σιὼ τῷ ἐλαίῳ τιὼ σεμιδάλιν. κεῖται δὲ ἐν τῷ δεκάτῳ » ἔκτῳ Ἀριθμῷ, ἐν ᾧ φησὶ, τρυβλίον ἀρ- Ἀριθ. 7. 19. » γυροῦν καὶ φιάλιον, ἀμφότερα πλήρη σε- » μιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐλαίῳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Κρεάγρας, τριοδόντια, ἐργαλεῖα χαλκᾶ, δι' ὧν ἀνέσπων τὰ κρέα ἐκ τῶν λεβήτων.

Δ δ. Καὶ ποιήσεις ἐχάραν ἔργῳ δικτυωτῷ χαλκῆν· καὶ ποιήσεις τῇ ἐχάρᾳ τέσσαρας δακτυλίους χαλκοῦς ἐπὶ τὰ τέσσαρα κλίτη.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἕως τοῦ νῦν γίνεται τοῦτο· ἵνα ἐπὶ τῷ κοσκινώματι ἐπιτεθῇ κρέας, καὶ διὰ τῆς ἀτμῆς τῆς ἀναδιδομένης ἐκ τοῦ λέβητος ἑψηθῇ, μὴ ἐπιβαλλομένου ὕδα-
Ε τος. τὸ δὲ δικτυωτὸν τετραγωνοειδές ἐστι σχῆμα ὑπόμηκες· ὅτω καὶ αὕτη ἡ ἐχάρα· καὶ περίθεμα καλεῖται, ὡς ἐπ' αὐτῆς τῶν κρεῶν ἐπιβαλλομένων.

ε. Καὶ ὑποθήσεις αὐτὰς ὑπὸ τὴν ἐχάραν τοῦ θυσιαστηρίου κάτωθεν. ἔσαι δὲ ἡ ἐχάρα ἕως τοῦ ἡμίσους τοῦ θυσια-
ς. στηρίου. Καὶ ποιήσεις ἀναφορεῖς τῷ θυσιαστηρίῳ ἐκ ξύλων ἀσήπτων, καὶ
ζ. περιχαλκώσεις αὐτὰς χαλκῷ. Καὶ εἰσάξεις τὰς φορεῖς εἰς τοὺς δακτυλίους· καὶ ἔσωσαν οἱ φορεῖς κατὰ τὰ δύο πλευρὰ τοῦ θυσιαστηρίου ἐν τῷ
η. αἴρειν αὐτό. Κοῖλον σανιδωτὸν ποιήσεις αὐτό· κατὰ τὸ παραδειχθέν σοι ἐν τῷ ὄρει, ὅτω ποιήσεις αὐτό.

θ. Καὶ ποιήσεις αὐλὴν τῇ σκηνῇ· Η εἰς τὸ κλίτος τὸ πρὸς νότον ἱσία τῆς αὐλῆς

(1) Ὁ Φίλ. ὁ Ἑβρ. ἐν τῷ περὶ Μωϋσ. 3. λόγ. σελ. 668. καὶ ὁ Ἰώσηπ. ἐν τῷ 7. κεφ. τοῦ 3. περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολ. βιβλ.
(2) Σχίσαι. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 302. Ἴσ. δὲ χίζαι, ὀρθότερ.
(3) Τὸ χρῆμα τιθάνος. αὐτ. σελ. 303.

αὐλῆς ἐκ βύσσου κεκλωσμένης· μῆκος
ι. ἑκατὸν πήχεων τῷ ἑνὶ κλίτει. Καὶ
οἱ σύλοι αὐτῆς εἴκοσι, καὶ αἱ βάσεις
αὐτῶν εἴκοσι χαλκαῖ, καὶ οἱ κρίκοι
αὐτῶν καὶ αἱ ψαλίδες ἀργυραῖ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ποιήσεις αὐλὴν τῇ σκηνῇ. Ταύτης ἐν μέσῳ ἵν' ἡ σκηνή. ὅθεν ταύτης τὰς σύλας ἃ δεῖ λαμβάνειν ἡρμοσμένας ἀλλήλοις, ὥσπερ αὐτῆς τῆς σκηνῆς, διασαδὸν δὲ κατὰ τὰ μέσα Φυλάττοντας. ἑ γὰρ εἶχον πήχεις μεταξύ. πῶς γὰρ ἂν καὶ περιεῖχον, ἰσάριθμοι τοῖς περιεχομένοις τυγχάνοντες; ἀνεῖχον δὲ τὰ ἱσία κύκλῳ τοῖς πλαγίοις ἐπερρίμμενα, τοίχων δίκην, ἀλλ' ἐ σέγης τρόπον, ὥσπερ οἱ τῆς σκηνῆς.

ια. Οὕτῳ τῷ κλίτει τῷ πρὸς βορρᾶν ἱσία ἑκατὸν πήχεων μῆκος· καὶ
οἱ σύλοι αὐτῶν εἴκοσι χαλκοῖ, καὶ αἱ Γ
βάσεις αὐτῶν εἴκοσι χαλκαῖ· καὶ οἱ
κρίκοι αὐτῶν, καὶ αἱ ψαλίδες τῶν
σύλων, καὶ αἱ βάσεις περιηργυρωμέ-
ιβ. ναι ἀργυρίῳ. Τὸ δὲ εὖρος τῆς αὐλῆς
τὸ κατὰ θάλασσαν ἱσία πεντήκοντα
πήχεων· οἱ σύλοι αὐτῶν δέκα, καὶ
ιγ. αἱ βάσεις αὐτῶν δέκα. Καὶ εὖρος
τῆς αὐλῆς τῆς πρὸς ἀνατολὰς ἱσία
πεντήκοντα πήχεων· οἱ σύλοι αὐτῶν Δ
δέκα, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν δέκα.
ιδ. Καὶ πεντεκαίδεκα πήχεων τῶν ἱσίων
τὸ ὕψος τῷ κλίτει τῷ ἑνί· σύλοι αὐ-
τῶν τρεῖς, καὶ βάσεις αὐτῶν τρεῖς.
ιε. Καὶ τὸ κλίτος τὸ δεύτερον δεκαπέντε
πήχεων τῶν ἱσίων τὸ ὕψος· σύλοι αὐ-
τῶν τρεῖς, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν τρεῖς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἦν δὲ τὰ μὲν εἰς Ε
μῆκος ἱσία, πήχεων ρ' ἐξ ἑκατέρου μέρους· τὰ δὲ εἰς πλάτος, ν'. οἱ δὲ σωέχοντες κίονες, οἱ μὲν εἰς μῆκος πρὸς κ' ἑκατέρωθεν, οἱ δὲ εἰς πλάτος πρὸς ι'. τὸ δὲ ὕψος κύκλῳ, ιέ πήχεων. ἀλλ' ἔξωθεν τῶν εἰρημένων κιόνων κατάτε μῆκος καὶ πλάτος ἑκατέρωθεν διρίσκομεν γ' καὶ γ' ἐξ ἑκατέρου κλίτους, καὶ δ' κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς αὐλῆς. καὶ μήποτε τέτους ἐνυφασμένους δεῖ λαβεῖν τοῖς ἱσίοις ἐκ ποικιλίας, ὡς αὐ- Ζ
» τὸς ἔφη, ῥαφιδευτῇ; τοιγαροῦν ἐπὶ τῶν ἄλλων τὰς ὕλας εἰπὼν, καὶ τὸν περικείμενον κόσμον ταῖς κεφαλίσι καὶ ταῖς βάσεσιν, ἐπὶ τούτων οὐδὲν τοιοῦτον προσέθηκε. τἐναντίον δὲ, μετὰ τὸν τῶν δ' λόγον, ὥσπερ ἀντιδιασέλλων αὐτοῖς τὰς ἐν κύκλῳ, » φησί· πάντε οἱ σύλοι τῆς αὐλῆς αὐτῶν » κύκλῳ κατηργυρωμένοι. τινὲς δὲ (1) τὰς δ' πρὸ τῆς αὐλῆς ἑσάναι φασὶ. προπυλαίᾳ χρείαν πληροῦντας, ἐπικειμένῃ παραπε- Η τάσματος καταντικρὺ τῆς σκηνῆς· ὡς ἂν μὴ ἐκ παρόδου πάλιν ὁρῶτο, ὥσπερ εἴδον ἐν τῇ σκηνῇ, καὶ οἷον ἐκεῖνο τὸ παραπέτασμα. μήποτε ἔν καὶ οἱ γ' ἑκατέρωθεν κόσμου χάριν; προσγράφεται δὲ ἀντὶ μὲν τοῦ πρὸς λίβα, πρὸς νότον· ἀντὶ δὲ τοῦ πρὸς ἀπηλιώτην, πρὸς βορρᾶν, πρὸς τὸ σαφέστερον μεταποιηθέν. ἐπιφέρει γὰρ τὰ λοιπὰ δύο κλίματα, τό, τε πρὸς θάλασσαν, ὅ ἐστι πρὸς δύσιν, καὶ τὸ πρὸς ἀνατολάς.

ιε. Καὶ τῇ πύλῃ τῆς αὐλῆς κάλυμμα· εἴκοσι πήχεων τὸ ὕψος ἐξ Β
ὑακίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου κεκλωσμένου, καὶ βύσσου κεκλωσμένης τῇ ποικιλίᾳ τοῦ ῥαφιδευτοῦ· σύλοι αὐτῶν τέσσαρες, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν τέσσαρες.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐκ μέντοι τοῦ ἑῴου μέρους τὴν θύραν γενέσθαι προσέταξεν, ἵνα καὶ αὐτὸς ἀνίσχων ὁ ἥλιος, οἵου τινα προσκύνησιν προσφέρῃ τοῖς προπυλαίοις, σὺν θὺς ἐκεῖσε τὰς ἀκτῖνας ἐκπέμπων· καὶ οἱ Θεῷ μόνῳ λατρεύειν προσειλημμένοι ὄπισθεν τὸν ἥλιον ἔχωσι πρὸς τὴν σκηνὴν τετραμμένοι, καὶ μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν τούτου ποιητὴν προσκυνῶσιν.

» ΑΔΗΛΟΥ. Τῇ ποικιλίᾳ τοῦ ῥαφιδευτοῦ, ἀντὶ τοῦ, οἱ σύλοι ἐν τῷ ὑφάσματι γένονται κεντητοὶ ἀπὸ ῥαφίδος, ἀγκόπλεκτοι οἱ λεγόμενοι.

ιζ. Πάντες οἱ σύλοι τῆς αὐλῆς κύκλῳ χαλκοῖ, καὶ κατηργυρωμένοι ἀργυρίῳ, καὶ αἱ κεφαλίδες αὐτῶν ἀργυραῖ, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν χαλκαῖ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀργύρῳ μὲν ἐκ κεφαλῆς εἰς πόδας καταγλαΐζεσθαι δεῖν εὖ μάλα φησὶ· βάσεσι δὲ αὖ ὑπερηρεῖσθαι χαλκαῖς, καὶ κεφαλίσιν ἀργυραῖς. τύπος δ' ἂν εἴεν καὶ αὗται Χριστοῦ, φωτὸς μὲν ὅτι διέλαμψε δίκην, αὐγαῖς δηλονότι ταῖς νοηταῖς ἀπαστράπτων ὡς Θεὸς, τῷ ἀργύρῳ σημαίνοντος· ὅτι [δὲ] λαμπρὸς [καὶ] σθεναρὸς ὁ περὶ γλῶ αὐτῷ πεποίηται λόγος, τουτέστι τὸ κήρυγμα τὸ σωτηριῶδες, τῷ περιαργύρῳ χαλκῷ ὑποφαίνοντος. σθεναρὸς μὲν γὰρ ὁ χαλκὸς, λαμπρὸν δὲ λίαν καὶ διαφανὲς τοῦ ἀργύρου τὸ χρῆμα. ἔνεστι δὲ τοῦτο τοῖς σωτηριώδεσι κηρύγμασι. καὶ κατίδοι τις ἂν τοῦ Σωτῆρος τὸν λόγον, ἔχοντα μὲν τῆς εἰς ἄκρον σωσεβείας τὸ διειδὲς καὶ καθαρὸν, ὅλως δὲ ὥσπερ περιβομβοῦντα τῷ οἰκουμένῳ. εἰ δὲ δή τις ἕλοιτο τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους καὶ Εὐαγγελιστὰς, ὡς ἐν τοῖς τοιοῖσδε τυχὸν ἀνατυπῶσθαι σύλοις, λογιεῖται τὰ εἰκότα. καὶ γάρ εἰσιν ἀληθῶς ἄργυροι μὲν ὥσπερ, διὰ τὸ ἐν μεθέξει [γενέσθαι] Χριστοῦ » τοῦ Φωτίζοντος· τοιγάρτοι Φαμὲν, καὶ Ψαλ. 89. 17.
» ἔσαι ἡ λαμπρότης Κυρίου τοῦ Θεοῦ [ἡμῶν] ἐφ' ἡμᾶς· ὀνομάζονται δὲ καὶ τοῦ κόσμου Φῶς, χαλκῷ δὲ καὶ ἀργύρῳ μονονουχὶ ἐμβεβηκότες. ἔρεισμά τι γὰρ αὐτοῖς ὥσπερ τῷ

(1) Φίλ. ὁ Ἑβρ. ἐν τῷ περὶ βίου Μωϋσ. 3. λόγῳ σελ. 668.

τῷ λαμπρῷ τε καὶ εὐηχεστάτῳ κεχρῆσθαι
Ψαλ. 67. 11. λόγῳ. Κύριος γάρ φησι δώσει ῥῆμα τοῖς
„ εὐαγγελιζομένοις, καὶ τὰ ἑξῆς.

ιη. Τὸ δὲ μῆκος τῆς αὐλῆς ἑκατὸν ἐφ' ἑκατόν· καὶ εὖρος πεντήκοντα ἐπὶ πεντήκοντα· καὶ ὕψος πέντε πήχεων ἐκ βύσσου κεκλωσμένης, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν χαλκαῖ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἄθρει δὴ οὖν, ὅτι σεναὶ μὲν αἱ πρῶται γεγόνασιν αὐλαὶ, καὶ εἰς τρίτην διήκουσαι δεκάδα πήχεων. εὖρος μὲν γὰρ αὐταῖς τέσσαρες, μῆκος δὲ εἰκοσιοκτώ. αἱ δὲ μετ' ἐκείνας, εὑρεῖαί τε οὕτω καὶ μακραί. ἑκατὸν [γὰρ] ἐφ' ἑκατὸν, καὶ πεντήκοντα ἐπὶ πεντήκοντα, βλέπουσαί τε ἡ μὲν εἰς ἠὼ, ἡ δὲ εἰς ἑσπέραν τε καὶ λίβα. ἢ οὐχὶ δὴ τοῦτό ἐστιν ἐναργῶς τὸ πάλαι παρηγγελμένον διὰ φωνῆς Ἡσαΐου πρὸς τὴν ἐν ἐσχάτοις καιροῖς ἀναδεδειγμέ-
Ησ. 54. 2, 3. νην ἐκκλησίαν; πλάτυνον τὸν τόπον τῆς
„ σκηνῆς σου, καὶ τῶν αὐλαιῶν σου, πῆξον,
„ μὴ φείσῃ, ἔτι εἰς τὰ δεξιὰ καὶ εἰς τὰ
„ ἀριστερὰ ἐκπέτασον. στενουμένη γὰρ ἐν ἀρχαῖς ἡ ἐκκλησία Χριστοῦ, λοιπὸν εἰς ἠὼ καὶ δύσιν, βορρᾶν τε καὶ νότον ἐξευρύνεται, καὶ διὰ παντὸς ἥκει τόπου.

ιθ. Καὶ πᾶσα ἡ κατασκευὴ τῆς σκηνῆς, καὶ πάντα τὰ ἐργαλεῖα καὶ οἱ πάσσαλοι τῆς αὐλῆς χαλκοῖ.

κ. Καὶ σὺ σύνταξον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ λαβέτωσαν ἔλαιον ἐξ ἐλαιῶν ἄτρυγον καθαρὸν κεκομμένον εἰς φῶς, ἵνα καίηται λύχνος διαπαντός.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ δὲ ἄτρυγον καθαρὸν κεκομμένον εἰς φῶς εἶναι τὸ ἔλαιον, σημαίνει, ὅτι τρυγὸς ὥσπερ ῥύπου παντὸς ἀπήλλακται παντελῶς ὁ περί γε τῶν θείων δογμάτων ὀρθός τε καὶ ἀληθὴς καὶ ἀμιγὴς τοῦ χείρονος λόγος· ὃς ἀεὶ τοῦ Σωτῆρος ἐγείρει τὸν φωτισμὸν, οὐκ αὐτὸς οἴκοθέν τι προστιθεὶς εἰς λαμπρότητα τῷ Χριστῷ· κομιδῇ γὰρ εὔηθες τὸ ἀνθρώπου νομίζειν δεῖσθαι αὐτόν· ἀλλ' ὅτι φῶς τὸ ἀληθινὸν καὶ ἀπαύγασμα τοῦ πατρὸς ὑπάρχων ὁ Χριστὸς, τοῖς ὀρθοδοξοτάτοις τῶν διδασκόντων λόγοις, τοῦτο ὅπερ ἐστὶν ἀληθῶς ταῖς τῶν πιστευόντων διανοίαις φαίνεται.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἔστι γὰρ καὶ ἐκ σπερμάτων λύχνος καιόμενος ἐν τῇ σκηνῇ, φησὶν, (1) ὁ μακάριος Βαπτιστής. ἔλαιον δὲ ἄτρυγον, τὴν ἀθόλωτον τοῦ παναγίου πνεύματος φύσιν, ἥ τις συνέχει καὶ αὔξει τὸν ἐν τῇ ψυχῇ φωτισμόν.

ΑΔΗΛΟΥ. Λύχνος οὖν ὡς ἐν τύπῳ πάλαι καιόμενος, καὶ φαίνων διαπαντὸς ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου ὁ μακάριος ἦν Βαπτιστής. καὶ τὸ μὲν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου φαίνειν αὐτὸν, σημαίνει καλῶς, ὅτι δεκτὸς ἐν ἐκκλησίαις ὁ παρ' αὐτοῦ φωτισμὸς, καὶ οὐκ ἔξω κείσεται τῆς ἱερᾶς τε καὶ θείας αὐλῆς τοῦ Σωτῆρος.

κα. Ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. ἔξωθεν τοῦ καταπετάσματος τοῦ ἐπὶ τῆς διαθήκης καύσει αὐτὸν Ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἀφ' ἑσπέρας ἕως πρωῒ ἐναντίον Κυρίου, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τό γε μὴν ἔξω τοῦ καταπετάσματος ὁρᾶσθαι τὸν λύχνον, δηλοῖ ὅτι τὸν ἁπλούστερον καὶ εἰσαγωγικὸν εἰσοίσει φωτισμὸν τὸ εἰς μετάνοιαν βάπτισμα. (2)

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τοὺς ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις κατὰ καιρὸν ἱερουργοῦντας ὑποσημαίνουσι, τουτέστι τοὺς ἐν αὐταῖς διδασκάλους, καὶ τῶν θείων θυσιαστηρίων λειτουργούς. οὗτοι τὸν νοητὸν λύχνον, τουτέστι τὸν Ἰωάννην, ἀεὶ διαλάμποντα τηρεῖν ἐπιτάττον-
„ ται. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, καύσουσιν αὐτὸν ἀπὸ
„ ἑσπέρας ἕως πρωΐ. ὁ γὰρ σύμπας καιρὸς, ἐν ᾧ προσήκει τὸ τοῦ λύχνου φαίνεσθαι φῶς, τὸ μῆκός ἐστι τῆς νυκτὸς, δι' οὗ σημαίνεται τοῦ παρόντος αἰῶνος τὸ μέτρον. φῶς γὰρ τὸν μέλλοντα νοοῦμεν αἰῶνα.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἔξωθεν δὲ τοῦ καταπετάσματος ἥτε τῶν λύχνων θέσις καὶ μὴν καὶ ἡ καῦσις. φῶς γὰρ ὑπάρχων κατὰ φύσιν ὁ Χριστὸς, οὐ δεῖται φωτὸς, ἀλλ' ἡμῖν αὐτοῖς τοῖς ἔξω Θεότητος, καθὸ γενητοῖς, τὸ ἴδιον ἐνίησι φῶς.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἄσβεστος γὰρ ὥσπερ ὁ παρὰ Χριστοῦ φωτισμὸς ἐν Ἐκκλησίᾳ σώζεται, ταῖς τῶν ἱερᾶσθαι κεκληρωμένων ἐπιεικείαις· οἳ ταῖς εἰς ὀρθότητα μυσταγωγίαις τὸν τῶν πιστευόντων καταλαμπρύνουσι νοῦν. τουτὶ γὰρ οἶμαί ἐστι τὸ ἀνακαίεσθαι τοὺς λύχνους ἀπὸ ἑσπέρας ἕως πρωΐ. σκοτίαν δὲ εἶναί φαμεν τὴν ἐκ διαβόλου πλάνησιν, καὶ νοητὴν ὥσπερ τινὰ νύκτα κατὰ νοῦν ἀνθρώποις συμβαίνουσαν, τὰ τῶν ἀνοσίων αἱρετικῶν ἀφεγγῆ τε καὶ ἀμυδρὰ μυθάρια. διηνεκὲς οὖν ἄρα καὶ ἀκατάληκτον τοῦ Σωτῆρος τὸ φῶς ὁρῷτο ἂν ἐν Ἐκκλησίαις, διερμηνευόντων ὀρθῶς τὰ θεῖά τε καὶ εὐαγγελικὰ κυρύγματα τῶν ἐν αὐταῖς διδασκάλων.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πρὸ δὲ τῆς σκηνῆς ἔξω τὸ χαλκοῦν ἦν θυσιαστήριον, τὸ τὰ προσφερόμενα δεχόμενον θύματα. δηλοῖ δὲ τοῦτο περιττὰ εἶναι ταῦτα, καὶ μὴ ἀρεστὰ τῷ τῶν ὅλων Θεῷ. ὅθεν ἐπιτελεῖσθαι μὲν αὐτὰ συνεχώρησε διὰ τὴν Ἰουδαίων ἀσθένειαν, ἔξω δὲ τῆς σκηνῆς ἱερουργεῖσθαι προσέταξεν, ὡς τοῖς ἔνδον οὐκ ἀναγκαῖα. ἡμεῖς δὲ τὴν τοῖς ἔνδον ἀπονεμηθεῖσαν λειτουργίαν ἐπιτελοῦμεν. θυμίαμα γὰρ, καὶ λυχνιαῖον φῶς προσφέρομεν τῷ Θεῷ, καὶ τὴν μυστικὴν τῆς ἁγίας τραπέζης ἱερουργίαν.

ΚΕΦ.

(1) Ἴσ. ὁ Κύριλλος. τόδε γὰρ καὶ τὸ ἑπόμενον ὑπόμνημα συλλογαὶ τῶν ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 344, καὶ 345. ἐοίκασιν εἶναι μετὰ καί τινος προσθήκις.

(2) Τοῦτό τε καὶ τὸ ἑπόμενον ἐν τοῖς ἐκδεδομ. οὐχ εὕρηνται.

ΚΕΦ. ΚΗ.

α. Καὶ σὺ προσαγάγε πρὸς σεαυτὸν τόν τε Ἀαρὼν τὸν ἀδελφόν σε, καὶ τὰς υἱὰς αὐτᾶ, καὶ ἐκ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἱερατεύειν ἐμοὶ Ἀαρὼν, καὶ Ναδὰβ, καὶ Ἀβιὰδ, καὶ Ἐλεάζαρ, καὶ Ἰθάμαρ υἱὰς Ἀαρών.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὀνομασὶ μὲν ἕν οἱ ἀπόλεκλοι κέκλωται πρὸς ἱερουργίαν. ὁ γὰρ ἑαυτῷ τὶς λαμβάνει τλὼ τιμλὼ, ἀλλ' ὁ καλόμενος ὑπὸ τᾶ Θεᾶ, κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἴτω δὴ ἕν αὐτόμολος μηδεὶς εἰς τὸ ἱερᾶσθαι Θεῷ, περιμενέτω δὲ κλῆσιν. ὁ γᾶν ἁρπάζειν ἐπιχειρῶν ὃ μὴ ταῖς ἄνωθεν ἔχει ψήφοις, τλὼ Δαθὰν καὶ Ἀβειρὼν ὑφέξει δίκλω.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Κέκληται μὲν ὥσπερ εἰς ἀρχιερέα Χριστὸς διὰ βαλῆς τᾶ πατρός. συγκέκλωται δὲ τρόπον τινὰ αὐτῷ, καὶ σωεργοὶ τέθεινται πρὸς ἱερουργίαν καὶ οἱ θεσπέσιοι μαθηταί. τοιγάρτοι καὶ διαῤῥήδλω ἔφασκον, Θεᾶ γάρ ἐσμεν σωεργοί· περιεφοίτων δὲ αὖ καὶ τλὼ ὑφηλιον πᾶσαν, ἱερουργοῦντες εἰς τὰ ἔθνη τὸ εὐαγγέλιον τᾶ Χριστᾶ. κέκλωται μὲν γὰρ εἰς ἀποστολὼ [διὰ] Χριστᾶ, καὶ ἀληθὴς ὁ λόγος. ἀλλ' ἰῶπε παντως θελητὸν τῷ πατρί. μία γὰρ ἐφ' ἅπασι τοῖς δρωμένοις ἡ ψῆφος, ὅτι καὶ βαλὴ καὶ σοφία καὶ θέλησις τᾶ πατρὸς ὁ υἱός. ἀκὰν Ἀαρὼν τύπος ἂν εἴη Χριστᾶ, καὶ τῆς ἐν πνεύματί τε καὶ ἀληθείᾳ νοσμένης ἱερωσύης οἱονεὶ προαναδειξις, ὡς ἐν σκιαῖς ἔτι ταῖς ἀμυδροτέραις. σαφὲς δὲ, ὅτι προσάτλεται Μωσῆς προσάγεσθαι πρὸς ἑαυτὸν τὸν Ἀαρών. ἀθενὴς γάρ πως καὶ ἀτελὴς ὁ νόμος, εἰ ἀπονοσφίζοιτο τᾶ Χριστᾶ. ἀδωάτον γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας. Χριστὸς γὰρ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν, τετελείωκεν εἰς τὸ διλωεκὲς τὰς ἁγιαζομένας. ἴσασαν ἕν οἱ σκιᾶς ἔτι καὶ γράμματος φίλοι, καὶ μωσαϊκῶν ενταλμάτων ἀπρὶξ ἠμμένοι, ὡς εἰ μὴ προσαγάγοιντο πρὸς ἑαυτὰς τὸν ἀρχιερέα καὶ ἀπόστολον τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησᾶν Χριστὸν, εἰς ἀδὰν αὐτοῖς τῆς ἐν τύπῳ λατρείας καταλήξει τὸ πάδασμα. ποῖα γὰρ εἶεν παράγε τῷ Φιλαρέτῳ Θεῷ τῆς ἐν νόμῳ ζωῆς τὰ αὐχήματα;

Ἑβρ. 5. 4.

1. Κορ. 3. 9.

Ἑβρ. 10. 4, 12, 14.

Β Γ Δ Ε Ζ

ε. Καὶ ποιήσεις στολὴν ἁγίαν Ἀαρὼν τῷ ἀδελφῷ σε εἰς τιμὴν καὶ δόξαν.

✱ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Παῦλος μὲν ὁ σοφώτατος τοῖς ἐν πίστει δεδικαιωμένοις τλὼ ἁγίαν ὄντως καὶ ἐξ ἁρανᾶ στολὼ ἀνάπλεσθαι δεῖν συμβαλόμενος, γράφων· ἐνδύσασθε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησᾶν Χριστόν. τᾶτό τοι καὶ Ἡσαΐας ὁ προφήτης προαναπεκράγει λέγων ὡς ἐκ προσώπε τῆς ἐκκλησίας· ἀγαλλιάσθω ἡ ψυχή με ἐπὶ τῷ Κυρίῳ· ἐνέδυσε γάρ με ἱμάτιον σωτηρίε, καὶ χιτῶνα δικαιοσύνης. ἔθημα δὴ ἕν τὸ εἰς τιμλὼ καὶ δόξαν ἀληθῶς τῷ ἱερῷ καὶ ἁγίῳ γένει. Χριστὸς, κόσμημά τε λαμπρὸν καὶ ὑπερκόσμιον ταῖς τῶν ἁγίων ψυχαῖς. ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε, φησί.

Ρωμ. 13. 14.

Ησ. 61. 10.

Γαλ. 3. 27.

ς. Καὶ σὺ λάλησον πᾶσι τοῖς σοφοῖς τῇ διανοίᾳ, ἃς ἐνέπλησα πνεύματος αἰσθήσεως. καὶ ποιήσασι τὴν στολὴν τὴν ἁγίαν Ἀαρὼν εἰς τὸ ἅγιον, ἐν ᾗ ἱερατεύσει μοι.

✱✱ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Θέα ὅπως τῆς σωέσεως τῆς παρὰ Θεᾶ, τῶν ἐσθημάτων τὰς τεχνουργὰς ἀναπεπλῆσθαί φησιν, εἰς δυνασθῆ ποικιλουργίαν ἀποκομίζοντος, καὶ τλὼ Χριστᾶ τοῖς ἀμφίοις ἐγγράφοντος δόξαν.

ζ. Καὶ αὗται αἱ στολαὶ, ἃς ποιήσασι. τὸ περισήθιον, καὶ τὴν ἐπωμίδα, καὶ τὸν ποδήρη, καὶ χιτῶνα κοσυμβωτὸν, καὶ κίδαριν, καὶ ζώνην. καὶ ποιήσασι στολὰς ἁγίας Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτᾶ εἰς τὸ ἱερατεύειν μοι.

ΑΛΛΟΣ Περιβόλαιον, τὸ περισήθιον. Ἄλλος, λόγιον. καὶ τλὼ ἐπωμίδα, (1) δύω ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὤμων ἐπιτιθέμεναι· ἢ δύω ὦμοι σωημμένοι ἔσονται.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἶδός ἐσιν ἱμαλίε χιτὼν ἰάνθινος, (2) ἕως ποδῶν φθάνων. ἔτος καὶ ἐπενδύτης καλεῖται.

(1) Ἐνδύεται τὸν λεγόμενον ἐφώδιν, ἑλληνικῇ δ' ἐπωμίδι προσεοικότα. γίνεται γὰρ τᾶτον τὸν τρόπον· ὑφανθεὶς ἐπὶ βάθος χυαῖος ἔκπητε χρωμάτων παντοίων καὶ χρυσᾶ πεποικιλμένε περίπυκλον τᾶ στέρνε τὸ μέσον καταλιμπάνει, χειρίσιτε ἠσκημένος, καὶ τῷ παντὶ σχήματι χιτὼν εἶναι πεποιημένος. τῶν δὲ διακύψ τᾶ ἐνδύματος σωέσει περίτμημα ἀσθαμῆς τὸ μέγεθος, χρυσῷτε καὶ τοῖς αὐτοῖς τῷ ἐφώδει βάμμασι διλωθισμένον· ἐσλὼ μὲν καλεῖται, σημαίνει δὲ τᾶτο κατὰ τλὼ Ἑλλίων γλῶτταν, λόγιον. Ἰώσηπ. ἐν κεφ. 8. τᾶ περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολογ. 3. βιβλ.

Ἱερὰν ἐσθῆτα κατεσκεύαζεν ὁ τεχνίτης τῷ μέλλοντι ἀρχιερεῖ καθίσασθαι, παγκάλλιν καὶ θαυμασιωτάτλω, ἔχουσαν ἐν τοῖς ὑφάσμασι πλοκλύ. τὰ δ' ὕφη διπλᾶ λὼ, τὸ μὲν ὑποδύτης, τὸ δὲ προσαγορευόμενον ἐπωμίς - - - Τὸ δὲ λόγιον τετράγωνον, διπλᾶν κατεσκεύαζετο, ὥσανεὶ βάσις - - - Ὅλον δ' ἀλυσιδίοις χρυσοῖς ἀνήρτητο πρὸς τλὼ ἐπωμίδα, σφιγόμενον ἐξ αὐτῆς, ὑπὲρ τᾶ μὴ χαλᾶσθαι. Φίλ. ὁ Ἑβρ. ἐν τῷ 3. περὶ βίε Μωϋσ. λόγ. σελ. 670.

(2) Ἀρκλέον δὲ ἀπὸ τᾶ ποδήρες. ἔτος ὁ χιτὼν σύμπας ἐσὶν ὑακινθινος. Φίλ. αὐτ. ἐν σελ. 671. ὁ δὲ Ἰώσηπ. (ἐν τῷ εἰρημ. κεφ.) Ἐπενδυσάμενος δὲ ἐξ ὑακίνθε πεποιημένον χιτῶνα. τὸ ἰάνθινος ἄρα, ἀναγνωστέον ὑακίνθινος.

ΑΔΗΛΟΥ. Κοσυμβωτὸν, συσφιγκτόν. εἰκὸς γὰρ αὐτὸν δι' ἀλύσεων καὶ κρίκων συσφίγγεσθαι ἐκ μέρους ὅλον δι' ὅλου διὰ τὸ εὔσολον.

Τὸ, κίδαριν, καλὰ τὸ Σαμαρειτικὸν, πηλίον, (1) ἤτοι καθ' ἑτέραν γραφὴν μίτραν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Καὶ τοῖς ἱερεῦσι δὲ παντοδαπὸν περιτέθεικε κόσμον, τὸν μὲν λαὸν καταπλήττοντα τῷ διαφόρῳ τοῦ χήματος, αὐτὸς δὲ τοὺς ἱερέας διδάσκοντα, ὅπως χρὴ τῷ ψυχῷ ὡραΐζειν, καὶ τὸν τῆς ἀρετῆς αὐτῇ κόσμον περιτιθέναι.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ὡς Ἀαρὼν τὸν ποδήρη, ἵνα καὶ ὁ λόγος ἔλαβε τῷ ἀπὸ γῆς ἀνθρωπίνῳ σάρκα, Μαρίαν ἀντὶ [τῆς] ἀνεργάστου γῆς ἐσχηκὼς μητέρα τοῦ σώματος· ἵνα ἔχων τὸ προσφερόμενον, αὐτὸς ὡς ἀρχιερεὺς ἑαυτὸν προσενέγκῃ. τοῦτο γὰρ ἦν τὰ παλαιὰ σκιά.

ΑΔΗΛΟΥ. Χιτῶνα δὲ, καὶ ποδήρη, καὶ τέλειον, καὶ ἐξ ἄκρων εἰς ἄκρα διήκοντα, ὡς μηδὲν ὑπάρχειν γυμνὸν ἀρετῆς, ἢ ἀκατακάλυπτον.

ε. Καὶ αὐτοὶ λήψονται τὸ χρυσίον, καὶ κόκκινον, καὶ τὴν ὑάκινθον, καὶ τὴν πορφύραν, καὶ τὴν βύσσον.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Θέα δὴ ἔν, ὅτι διὰ τῶν αὐτῶν εἰδῶν, ἐξ ὧν ἡ σκιὰ κατεσκευάθη, καὶ ἡ τοῦ πρώχοντος ἐν ἱερωσύνῃ διεσκευάσθη σολὴ, τὴν Χριστοῦ δόξαν ὡς ἐν εἰκόνι δὴ πάλιν καὶ τύποις ὠδίνουσα. λόγοι γὰρ οἱ αὐτοὶ, γνῶσίς τε ἁγία ἑτέρα τὸ Χριστοῦ κάλλος καλασημαίνουσι. γινώσκεται γὰρ ὡς ἐν χρυσῷ μὲν, Θεός· ὡς ἐν τῇ πορφύρᾳ δὲ, τὸ βασίλειον ἔχων ἀξίωμα· καὶ ὡς ἐν βύσσῳ λεπτῇ, λόγος ἰσχνὸς καὶ ἀσώματος· ὡς ἐν κοκκίνῳ, διὰ τὴν σάρκα· ἐν ὑακίνθῳ γε μὴν ἀεροφανεῖ, τοιοῦτος γὰρ χρὼς ὁ ὑακίνθινος διὰ τὸ ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ. Θεὸς γὰρ ὁμοῦ καὶ βασιλεὺς ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγος. αἱ αὐταὶ τοιγαροῦν ἀπαραλλάκτως, καὶ ὡς ἐν θεωρίᾳ λεπτῇ τῶν ἐνθημάτων αἱ ὕλαι, καὶ μέντοι καὶ τῶν κατεσκευασμένων ἐν τῇ ἁγίᾳ σκηνῇ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ ἱερεὺς διὰ τὸ ποικίλον τῶν ἀρετῶν ἔχει τὴν ἐξ ὑακίνθου καὶ πορφύρας καὶ κοκκίνου καὶ βύσσου στολήν· τὸν δὲ ποδήρη, ὡς μηδὲν ἔχων γυμνὸν ἀρετῆς ἀπ' ἄκρων ἕως τέλους· τὴν δὲ ζώνην, διὰ τὴν σύνεσιν, φυλάττουσαν τὰ γονοποιὰ ἐν καθαρότητι. ἔχει δὲ καὶ ὑποδύτην, ὡς διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν ἀναβάσεως γνῶσιν λαμβάνων τῶν λανθανόντων μυστηρίων.

ς. Καὶ ποιήσουσι τὴν ἐπωμίδα ἐκ βύσσου κεκλωσμένης, ἔργον ὑφαντὸν ποικιλτοῦ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐκέλευσε δὲ αὐτῷ καὶ ἐφεστρίδα γενέσθαι, ἣν οἱ ἑβδομήκοντα ἐπωμίδα ἐκάλεσαν. ἐν δὲ ταῖς Βασιλείαις σύρισκομεν ἐφὸδ αὐτὸν κατὰ τὴν τῶν Ἑβραίων γλῶτταν ὠνομασμένον. αὕτη ἔχει ἐφ' ἑκατέρου τῶν ὤμων δύο λίθους πολυτελεῖς, ἔχοντας τῶν φυλῶν τὰς προσηγορίας ἐγγεγραμμένας.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Ὑφασμάτι χιτῶνος ὡς ἐν εἴδει καὶ μέχρι σέρυος διῆκον γενέσθαι προσέταξεν, ὡς αὐτοῖς ἔσωτε καὶ ὡς ἐν χρῷ καὶ μέχρι ποδῶν ἐσθήμασιν ἐπενηνεγμένος, καὶ τὴν ἐκ χρυσοῦ καὶ πορφύρας ἁπασράπλου αὐγὴν, τοῖς τῶν θεωμένων ὀφθαλμοῖς σεπτόν τε καὶ ἱεροπρεπὲς ἐντέχοι τὸ θαῦμα.] τοῦτο κέκληκεν ἐπωμίδα, διὰ τὸ, οἶμαι, βραχὺ τοῦ τεχνήματος, καὶ ἀμφοῖν δὴ μόλις ἐπιτετανύσθαι τοῖν ὤμοιν.

ζ. Δύω ἐπωμίδες ἔσονται αὐτῷ συνέχουσαι αὐτῷ ἑτέρα τὴν ἑτέραν, ἐπὶ τοῖς δυσὶ μέρεσιν ἐξηρτημέναι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δύω ἐπωμίδες ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὤμων ἐπιτιθέμεναι, καὶ ἔχουσαι εἰς τὰ ἄκρα ἑαυτῶν ἀπαρτίσκας χρυσᾶς, ὡς ζώνας λεπτάς. δι' ὧν ἐπὶ νώτου συζευγνύμεναι ἐκ μέρους, καὶ ἐν τῷ στήθει ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους ἐδεσμοῦντο, σωδεσμούμεναι ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ λογίου.(2)

ΑΔΗΛΟΥ. Αἱ δὲ ἐπωμίδες τύπον ἐπεῖχον φιλοπονίας, καὶ νοητῆς ἐργασίας.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Φιλοπονίας δὲ τύπον ἐπλήρουν, καὶ νοητῆς ἐνεργείας τῶν ἀρετῶν. καὶ δηλοῖ τοῦτο τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν περὶ τοῦ Ἰσσάχαρ ἑνὸς τῶν παίδων τοῦ Ἰακώβ, λέγων· ὑπέθετο τὸν ὦμον αὐτοῦ εἰς τὸ πονεῖν· καὶ ἐγένετο ἀνὴρ γεωργός. Γεν. 49. 15.

η. Καὶ

(1) Πίλος, κόσμος περικεφάλαιος, ὃν οἱ μὲν κυρβασίαν, οἱ δὲ τιάραν, ἄλλοι δὲ κίδαριν καλοῦσι. Σοῖδ. ἐν λεξ.

Ὑπὲρ δὲ τῆς κεφαλῆς φορεῖ πῖλον ἄκωνον, ὃ δηκνύμενον εἰς πᾶσαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον ὑπερβεβηκότα μέσης. καλεῖται μὲν μασναεμφθής. τῇ δὲ κατασκευῇ τοιοῦτός ἐστιν, ὡς σεφάνη δοκεῖν, ἐξ ὑφάσματος λιναίου ταινία πεποιημένη παχεῖα. καὶ γὰρ ἐπιπλυνόμενον ῥάπτεται πολλάκις. ἔπειτα σινδὼν ἄνωθεν αὐτοῦ ἐκπεριέρχεται, διήκουσα μέχρι μετώπου, τοῦ τε ῥαφοῦ τῆς ταινίας, καὶ τὸ ἀπ' αὐτῆς ἀπρεπὲς καλύπτουσα, καὶ ὅλῳ δὲ τῷ κρανίῳ γιγνομένη ἐπίπεδον. Ἰώσηπ. ἐν τῷ προδιαληφθ. κεφ.

Πρὸς δὲ καὶ κίδαρις κατεσκεύαζετο. κιδάρεις γὰρ οἱ τῶν ἑῴων βασιλεῖς ἀντὶ διαδήματος εἰώθασι χρῆσθαι - - - Κίδαριν δὲ ἀντὶ διαδήματος ἐπιτίθησι τῇ κεφαλῇ, δικαιῶν τὸν ἱερωμένον τῷ Θεῷ, καθ' ὃν χρόνον ἱερᾶται προφέρειν ἁπάντων, καὶ μὴ μόνον ἰδιωτῶν, ἀλλὰ καὶ βασιλέων. Φίλ. ἐν σελ. 671, καὶ 673.

Ἀλλὰ καὶ ὁ πῖλος ὁ χρυσοῦς, ὁ ἀνατεταμένος, τὴν ἐξουσίαν μιμεῖται τὴν βασιλικὴν τοῦ Κυρίου· εἴγε ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας ὁ Σωτήρ. σημεῖον γοῦν ἡγεμονικωτάτης ἀρχῆς ὁ πῖλος ὁ ὑπὲρ αὐτήν. ἄλλως τε ἀκηκόαμεν, ὡς εἴρηται καὶ τοῦ Χριστοῦ κεφαλὴ ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Κλήμ. ἐν βιβλ. 5. τῶν στρωμ.

(2) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ἐχ εὕρηται.

η. Καὶ τὸ ὕφασμα τῶν ἐπωμίδων ὅ ἐσιν ἐπ' αὐτῷ, κατὰ τὴν ποίησιν ἐξ αὐτῆ ἔσαι ἐκ χρυσίε, καὶ ὑακίνθε, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνε διανενησμένε, καὶ βύσσε κεκλωσμένης.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ταῦτα, τὰ σύμβολα τῶν σοιχείων τυγχάνσιν, ἐξ ὧν τὰ πάντα σωέσηκεν, ἃ περιβαλλόμενοι εἰσήεσαν εἰς τὰ ἅγια, δι' αὐτῶν ὑπὲρ τῆ κόσμε τὸν Θεὸν ἱλεούμενοι. ἡ βύσσος μὲν γὰρ, ἀντὶ τῆς γῆς· ὁ δὲ ὑάκινθος, ἀντὶ τῆ ἀέρος· καὶ ἡ πορφύρα, ἀντὶ τῆ ὕδατος· καὶ τὸ κόκκινον, ἀντὶ τῆ πυρός.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἃ δὲ διὰ τέτων μανθάνομεν, ταῦτά ἐσιν· ὅτι τὰ ἄνω τῆς περιβολῆς, ὅσα τῆς καρδίας ἰδίως γίνεται κόσμος, ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων κατασκευάται. ἡ μὲν ὑάκινθος τῇ πορφύρᾳ συμπλέκεται· τῇ γὰρ καθαρότητι τῆς ζωῆς ἡ βασιλεία σωέζυγται· κόκκος τῇ βύσσῳ σωαναπλέκεται, ὅτι πέφυκέ πως τῷ τῆς αἰδῆς ἐρυθήματι τὸ λαμπρόν τε καὶ καθαρὸν τῆ βίε ἐμφύεσθαι· ὁ δὲ χρυσὸς τοῖς ἄνθεσι τέτοις συμπαραλάμπων, τὸν ἀποκείμενον τῷ τοιέτῳ βίῳ θησαυρὸν ὑπαινίτλεται.

θ. Καὶ λήψῃ τὰς δύω λίθες, [λίθες] σμαράγδε, καὶ γλύψεις ἐν αὐτοῖς τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὠχρὰ μὲν λίθος ἡ σμάραγδος. ἐνήχεται δὲ αὐτῇ τὸ αὐγοειδὲς ἐν βάθει, καὶ οἱονεὶ σκότῳ συγκέκραται φῶς, ἑκατέρε πρὸς ἑαυτὸ νικᾶν ἀνθέλκοντος. ἆρ' ἔν πρὸς τὸ ὑψῆτε καὶ ἄνω βλέπων ὁ τῆ σώματος ὀφθαλμὸς, καὶ κατατείνας εἰς τὸ βαθὺ πρὸς αἰθέρα καὶ ὐρανὸν, ἀχὶ τοιᾷδέ τινι προσβάλλει θέᾳ; ὠχρὸς γάρ πως, καὶ ὡς ἐν βάθει μέλας, καὶ φωτὶ μετρίῳ συμμιγὴς ὁ ἀνωτάτω λίαν αἰθήρ. εἰκόνα δὴ ἔν ὐρανῆ τὸν λίθον τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν ποιεῖται. [καὶ] μήτοι θαυμάσῃς ὅτε καὶ σαπφείρῳ παρεικάζει πάλιν αὐτόν. ὠχρὰ γὰρ ἡ σάπφειρος, καὶ τῆς ἐν σμαράγδῳ θέας ὐ μακράν. Καὶ πάλιν. Οὐρανῆ δὴ ἕν σημεῖον ἡ σμάραγδος, γεγραμμένον ἔχσα κατὰ γένος τὸν Ἰσραὴλ, καὶ τόπον λαχῆσα τῷ ἐπωμίδα. δι' ἅπερ ἔσι νοεῖν, ὡς οἵπερ ἂν εἶεν οἱ τῷ ἀπογραφῷ λαχόντες ἐν ὐρανῷ, ἅτοι πάντη τε καὶ πάντως ἐπαναπαύσονται τῷ Χρισῷ, μονονχὶ καὶ ἐπ' ὤμων ἔχοντι, καὶ ὡς ἐν τάξει ποιμένῳ τὰς ἀγαθάς.

ι. Ἓξ ὀνόματα ἐπὶ τὸν λίθον τὸν ἕνα, καὶ τὰ ἓξ ὀνόματα τὰ λοιπὰ ἐπὶ τὸν λίθον τὸν δεύτερον κατὰ τὰς γενέσεις αὐτῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀντὶ τῆ, τὸν πρῶτον Ῥεβὶμ, πρῶτον ἵνα τάξης, καὶ τὸν δεύτερον, καὶ ἁπλῶς ἕκασον κατὰ τὴν τάξιν καὶ τὴν γένησιν αὐτῆ, ἕως τῆ Βενιαμὶν τῆ ἐχάτε ἐν τῷ δεύτερῳ λίθῳ. (1)

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἀναγκαίως δὲ καθ' ἑκάτερον τὸν λίθον ἓξ ὀνόματα ἐγγλύφεται· διότι καὶ τῶν ἡμισφαιρίων ἑκάτερον δίχα τέμνον τὸν ζωοφόρον, ἓξ ἐναπολαμβάνει ζώδια.

ια. Ἔργον λιθουργικῆς τέχνης· γλύμμα σφραγίδος διαγλύψεις τὰς δύω λίθες ἐπὶ τοῖς ὀνόμασι τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὕτω γλυφήτωσαν, ἵνα καὶ ἀπομάξαθαί τις δυνηθῇ ἐν καιρῷ τῶν ὀνομάτων τῆς γραφῆς.

ιβ. Καὶ θήσεις τὰς δύω λίθες ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς ἐπωμίδος· λίθοι μνημοσύνε εἰσὶ τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ· καὶ ἀναλήψεται Ἀαρὼν τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἔναντι Κυρίε ἐπὶ τῶν δύω ὤμων αὐτῆ, μνημόσυνον περὶ αὐτῶν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μνημόσυνον τὸ ἐν γε τοῖς λίθοις ἀπογραφὼ ἔσεσθαι, φησὶ, τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ἐναντι Κυρίε, μονονχὶ καὶ ἐνατενίζοντος ὡς ἐν Ἀαρών. εἰσδέχεται γὰρ ἡμᾶς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ εἰς ἀνάμνησιν ἐν Χρισῷ· καὶ γεγόναμεν ἐν αὐτῷ γνώριμοί τε καὶ ἐποπτείας ἄξιοι, καὶ ὡς ἐν βίβλῳ Θεῆ.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Πατριάρχαι δὲ ταῖς ἐπωμίσιν ἐγγεγραμμένοι, ὐ μικρὰ πρὸς τὸν τοιῆτον ἡμῖν καλλωπισμὸν συνεισφέρσι. τοῖς γὰρ προλαβῆσι τῶν ἀγαθῶν ὑποδείγμασι κατακοσμεῖται μᾶλλον ἢ τῶν ἀνθρώπων ζωή.

ιγ. Καὶ ποιήσεις ἀσπιδίσκας ἐκ χρυσίε καθαρῆ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Ἀσπιδίσκας δύω προσέταχε γενέσθαι ἐκ χρυσίε δὴ καθαρῆ,] ὀρυτέρας μὲν ἢ κατὰ νομίσματος κύκλον, ἐν εἴδει γε μλὼ τῷ αὐτῷ. κυκλωτερὲς γὰρ τὸ νόμισμα.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Πάλιν δὲ τῷ κόσμῳ τῶν πέπλων ἕτερος ἄνωθεν ἐπιβάλλεται κόσμος· ἀσπιδίσκαι ἐκ χρυσίε καθ' ἑκατέρων τῶν ἐπωμίδων καθειμέναι, καὶ δι' ἑαυτῶν ἀνέχσαίτι χρυσοτόρυκον ἐν τετραγώνῳ τῷ σχήματι, δώδεκα λίθοις καταλαμπόμεναι, σοιχηδὸν διακειμένοις.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ μὲν δὴ σχῆμα τῆ κόσμε, τέτο· ἡ δὲ διάνοια, ἡ μὲν τῶν ἀσπίδων τῶν καθειμένων ἀπὸ τῶν ὤμων, τὸ περιδέξιον κατὰ τῆς τῆ ἀντικειμένε ὁπλίσεως

(1) Ἐγγέγραπται δὲ τέτοις τῶν Ἰακώβε παίδων τὰ ὀνόματα γράμμασιν ἐπιχωρίοις γλώσῃ τῇ ἡμετέρᾳ, κατὰ ἓξ τῶν λίθων ἑκατέρωθεν. οἱ πρεσβύτεροι δέ εἰσι κατὰ ὦμον τὸν δεξιόν. Ἰώσηπ. ἐν τῷ 8. κεφ. τῆ 3. περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολ. βιβλ.

ὁπλίσεως ὑπαινίτλεται. ὥσε διχῆ τῆς ἀρε- A
τῆς κατορθωμένης, διά τε πίσεως καὶ τῆς
κατὰ τὸν βίον τῦτον ἀγαθῆς σωειδήσεως,
πρὸς ἀμφότερα κατησφαλίσθαι ταῖς τῶν
ἀσπίδων προβολαῖς, ἄτρωτον τῶν τοιύτων
β. Κορ. 6. 7. βελῶν διαμένοντα, διὰ τῶν ὅπλων τῆς δι-
» καιοσώης τῶν δεξιῶν καὶ ἀρισερῶν.

ιδ. Καὶ ποιήσεις δύω κροσωτὰ ἐκ χρυσίκ καθαρᾶ, καταμεμιγμένα ἐν ἄνθεσιν, ἔργον πλοκῆς· καὶ ἐπιθήσεις τὰ κροσωτὰ τὰ περιπεπλεγμένα ἐπὶ τὰς ἀσπιδίσκας, κατὰ τὰς παρωμίδας αὐτῶν ἐκ τῶν ἐμπροσθίων. B

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀντὶ τῦ, ἐκ χρυσονήματος ὑφασμένα ἐν τῇ ὑφῇ. ἄνθη γὰρ, οἷον ῥόδα, κρίνα, καὶ τὰ τοιαῦτα.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σειρὰς εἶναί φαμεν τὰ κροσωτὰ, ἐκπεποικιλμένῳ ἐχέσας τλὼ ὡς ἐν χρώμασιν ὄψιν. ἄνθη γὰρ ἔφη τὰ χρώματα. βύσσος δὲ ἰῶ ἄρα καὶ πορφύρα ταυτὶ, [καὶ νῆμα χρυσᾶν, καὶ μιῶ καὶ ὑάκινθος, καὶ κλῶσμα τὸ κόκκινον.] Γ

ιε. Καὶ ποιήσεις λόγιον τῶν κρίσεων, ἔργον ποικιλτῦ· κατὰ τὸν ῥυθμὸν τῆς ἐπωμίδος ποιήσεις αὐτὸ ἐκ χρυσίκ, καὶ ὑακίνθκ, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνκ κεκλωσμένκ, καὶ βύσσκ κεκλωσμένης. Δ

Λόγιον. ὁ Ἑβραῖος, ἐσήν.

» ΑΔΗΛΟΥ. Κατὰ τὸν ῥυθμὸν τῆς ἐπωμίδος, ἀντὶ τῦ, κατὰ τλὼ κατασκόμλὼ τῆς ἐπωμίδος ὑφανθὲν ἐκ χρυσίκ, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνκ, καὶ βύσσκ, καὶ ὑακίνθκ· ἤτοι ἵνα ἔχῃ ἀλυσιδωτὰ, καὶ κρίνκς, δι' ὧν ἐδεσμεύετο ταῖς ἐπωμίσι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ τῦτο δὲ πάλιν ἐτύμως καὶ λίαν εὐλόγως τὸ ὡς ἐν καρδίᾳ καὶ πλάγχνοις ἐπιτιθέμενον, λόγιον τῶν κρίσεων ὠνομάσθαι. δεῖγμα (1) γὰρ ὥσπερ τῦ ἐν ἡμῖν λογικῦ, καρδία καὶ πλάγχνον. ἐνερήσασα δὲ ὥσπερ καὶ ἐγκαταβέβληται Φυσικῶς τῷ ἐν ἡμῖν λόγῳ καὶ ἡ ἐφ' ἑκάσῳ τῶν πρακτέων ὀρθή τε καὶ ἀδιάβλητος κρίσις, τυτέσιν ἡ δικαιοκρισία, καὶ τὸ ἐν ἑκάσῳ πρέπον. ἢ γὰρ ἐχὶ λόγος ὁ ἐν ἡμῖν τὰς τῶν πρακτέων ταλαντεύει Φύσεις, καὶ ἀποκρίνει τῶν ἀμεινόνων τὸ ἄχαριτε καὶ ἀλυσιτελές; κρίσιν δὲ ἔθος ὀνομάζειν τῇ θεοπνεύσῳ Γραφῇ τλὼ ὀρθότητα καὶ δικαιοκρισίαν. καὶ γᾶν ὁ θεσπέσιος ψάλλει Δα-
Ψαλ. 105. 3. βὶδ, μακάριοι οἱ Φυλάσσοντες κρίσιν, καὶ
» ποιῦντες δικαιοσώλω ἐν παντὶ καιρῷ.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Νοητῶς δὲ ὑποφαίνει τλὼ τῦ λογικῦ καὶ ἡγεμονικῦ τῆς ψυχῆς βεβασανισμένως κάθαρσιν· τῦτο γὰρ ἔνδει- E
ξις ὁ χρυσός· καὶ τλὼ παγίαν καὶ σεβάσιν ἐν τοῖς καλοῖς κρίσιν, καὶ ἀμετάθετον, καὶ προκεκηρυγμένῳ ἅπασι, καὶ λαμπράν. ὅπερ οἱ διαφανεῖς λίθοι μιμῦνται· καὶ τῷ τετραπλῷ τῶν σίχων, τὸ ἐκ πάντος περιπεφράχθαι μέρος.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ λόγιον τὸ ἐπὶ τῦ σήθος, τύπος ἐσὶ τῦ δεῖν ἐν τοῖς καλοῖς τλὼ κρίσιν ἔχειν ἀμετάθετον. δι' ὧν δὲ ἔχει τὰς τέσσαρας λίθος, σημαίνει, ὡς δεῖ παντάχθεν τὸ ἀσφαλὲς ἔχειν, καὶ περιπεφράχθαι.

ιϛ. Ποιήσεις αὐτὸ τετράγωνον· ἔσαι διπλῦν, σιθαμῆς τὸ μῆκος αὐτῦ, καὶ σιθαμῆς τὸ εὖρος.

ΑΔΗΛΟΥ. Πανίον (2) ἰῶ πέπλκ μαρισμένον (3) ὅλον, ἔχον σιθαμῆς τὸ μῆκος καὶ πλάτος, τὸ αὐτὸ ἰσοτετράγωνον.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τὸ δὲ τετράγωνον ἐκεῖνο [κόσμιον,] τὸ τῶν ἀσπίδων ἑκατέρωθεν ἐξηρτημένον, ἐν ᾧ εἰσὶν οἱ ἐπώνυμοι τῶν Φυλῶν πατριάρχαι τοῖς λίθοις κατάγραπλοι, τῦτο τῆς καρδίας προκάλυμμα γίνεται· παιδεύοντος ἡμᾶς τῦ λόγκ διὰ τῦ σχήματος, ὅτι ὁ ταῖς δύω ταύταις ἀσπίσι τὸν πονηρὸν τοξότλω ἀποκρασάμενος, ταῖς τῶν πατριαρχῶν ἀρεταῖς κατακοσμήσει τλὼ ἰδίαν ψυχλὼ, ἄλκ ἄλλως ἐν τῷ λόγῳ (4) τῆς ἀρετῆς διαλάμποντος. τὸ δὲ σχῆμα τῦ τετραγώνκ, ἔνδειξίσοι ἔσω τῆς ἐν τῷ καλῷ παγιότητος. δυσμετάθετον γὰρ τὸ τοιῦτον σχῆμα, δι' ἴσκ ταῖς γωνίαις ἐπὶ ταῖς εὐθείαις τῶν πλευρῶν ἐρειδόμενον. οἱ δὲ τελαμῶνες, δι' ὧν τὰ προκοσμήματα ταῦτα σωδεσμεῖται πρὸς τὰς βραχίονας, δόγμα μοι δοκῦσι πρὸς τὸν ὑψηλὸν βίον παρέχεσθαι, τὸ δεῖν σωάπλειν τλὼ πρακλικλὼ Φιλοσοφίαν τῇ κατὰ τλὼ θεωρίαν ἐνεργκμένῃ. ὥσε τλὼ καρδίαν μὲν, τῆς θεωρίας· τὰς δὲ βραχίονας, τῶν ἔργων σύμβολα γίνεσθαι.

ΑΔΗΛΟΥ. Διπλῦν δὲ ἰῶ, εἰς ἑαυτὸ τῦ ῥάκος ὑπελιτομένκ, καὶ ὑποφαίνοντος χριῶσαι τὸν ἱερέα τὰς κινήσεις τῆς διανοίας τὰς λογικὰς ἀναλύειν ὥσπερ εἰς ἑαυτὰς, καὶ ταῖς μερίμναις διπλασιάζειν, ὡς πάντοθεν ἔχειν τὸ ἀσφαλές. Z

ΑΔΗΛΟΥ. Διπλῦν δὲ ἰῶ, σημαῖνον, ὡς δεῖ τὸν ἱερέα τὰς λογικὰς κινήσεις ἀναλύειν ὥσπερ εἰς ἑαυτὰς, καὶ ταῖς μερίμναις διπλασιάζειν. ἡ δὲ δήλωσις καὶ ἀλήθεια, ὅτι ὁ τοιῦτος ἱερεὺς κατὰ τὰς ἄνωθεν ἀποκαλύψεις τῶν θείων καὶ ἀληθῶν δογμάτων κατασράπλεται.

ιζ. Καὶ καθυφανεῖς ἐν αὐτῷ ὕ-
» φασμα κατάλιθον τετράσιχον. σίχος λίθων

(1) Ἐνδιαίτημα γάρ. ὡ Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 383.
(2) Παρὰ τῦ Πάνα, ὃν τῆς ὑφαντικῆς κατάρξαι λέγεσιν. Εὐσάθ. παρὰ Στεφάν. τῷ Ἐνρίκ. ὡ τῷ λεξ.
(3) Ἴσ. μαρυσμένον ἰωνικῶς, ἀπὸ τῦ μηρύω, τὸ ἐκλείνω, τὸ κλώθω, τὸ ἕλκω, τὸ σιωάγω.
(4) Ἐν τῷ πέπλῳ. ὡ τῇ εἰς τὸν βίον Μωϋσ. θεωρ.

λίθων ἔσαι, σάρδιον, τοπάζιον, καὶ σμάραγδος ὁ σίχος ὁ εἷς.

Οἱ λοιποὶ, καὶ πληρώσεις ἐν αὐτῷ πληρώματα λίθων, ἀντὶ τοῦ, διάλιθον, καμματορικὸν (1) ἔργον.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τέτταρες δὲ οἱ σίχοι, τριάδα λίθων ἕκασος περιέχοντες, [ἐν] αἷς ἐκ λῶ εὑρεῖν τινὰ ὁμοιδῆ πρὸς τλὼ ἑτέραν, ἀλλ' ἐν ἰδιαζούσαις αὐγαῖς ἑκάση ἐκαλλωπίζετο.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τελάχαλο δὲ ἀνὰ τρεῖς, καὶ ὡς (2) τέσαρσι σίχοις, τὸ ἑδραῖον, καὶ πίσιν (3) τλὼ τῆς τριάδος σκιαγραφούσης ἡμῖν τῆς τοιᾶσδε θέσεως. πίσεως μὲν γὰρ, τὸ ἀνὰ τρεῖς, [καὶ ὡς] ἐν τριάδι σύμβολον· ἑδραιότητος δὲ, τὸ ὡς ἐν τετραγώνῳ τε καὶ ἰσοπλούρῳ σχήματι γενέσθαι. πεποίητο γὰρ ἔτω τὸ λόγιον, ἐφ' ᾧ καὶ οἱ λίθοι. (4)

ιη. Καὶ ὁ σίχος ὁ δεύτερος, ἄνθραξ, καὶ ἴασπις. Καὶ ὁ σίχος ὁ τρίτος, λήγυρις, (5) καὶ ἀχάτης, καὶ ἀμέθυσος. Καὶ ὁ σίχος ὁ τέταρτος, χρυσόλιθος, καὶ βυρίλλιον, (6) καὶ ὀνύχιον, περικεκαλυμμένα χρυσίῳ, [συνδεδεμένα ἐν χρυσίῳ·] ἔσωσαν ὀνόματα κατὰ σίχον αὐτῶν.

κα. Καὶ οἱ λίθοι ἔσωσαν ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ δυωκαίδεκα κατὰ τὰ ὀνόματα αὐτῶν· γλυφαὶ σφραγίδων, ἕκασος κατὰ τὸ ὄνομα ἔσωσαν εἰς δυωκαίδεκα Φυλάς.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οἱ κατὰ σέρνα δώδεκα λίθοι ταῖς χροιαῖς ἐχ ὅμοιοι, διανεμηθέντες εἰς τέσαρας σίχους ἐκ τριῶν, τίνος ἑτέρου δείγματ' εἰσὶν, ἢ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου; καὶ γὰρ ἕτος τετραχῇ διανεμηθεὶς ἐκ τριῶν ζωδίων, τὰς ἐτησίους ὥρας ἀποτελεῖ.

κβ. Καὶ ποιήσεις ἐπὶ τὸ λόγιον κροσσοὺς συμπεπλεγμένους, ἔργον ἀλυσιδωτὸν χρυσίου καθαροῦ.

Ἀλυσιδωτόν. Σύμμαχος, βροχωτόν.

κγ. (7) Καὶ ποιήσεις ἐπὶ τοῦ λογίου δύο δακτυλίους χρυσοῦς· καὶ δώσεις τοὺς δύο δακτυλίους ἐπὶ τῶν δύο κδ. ἄκρων τοῦ λογίου. Καὶ δώσεις τὰ δύο ἀλυσιδωτὰ τὰ χρυσᾶ ἐπὶ τοῖς δυσὶ δακτυλίοις ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ λογίου. κε. Καὶ τὰ δύο ἄκρα τῶν δύο ἀλύσεων δώσεις ἐπὶ τῶν δύο συσφιγκτῶν, καὶ δώσεις ἐπὶ τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος

A ἐπὶ τὸ μέτωπον τοῦ προσώπου αὐτοῦ.
κς. Καὶ ποιήσεις δύο δακτυλίους χρυσοῦς, καὶ θήσεις αὐτοὺς ἐπὶ τὰ δύο ἄκρα τοῦ λογίου ἐπὶ τοῦ χείλους αὐτοῦ, ὅ ἐστιν εἰς
κζ. τὸ μέρος τῆς ἐπωμίδος ἔσωθεν. Καὶ ποιήσεις [δύο] δακτυλίους χρυσοῦς, καὶ δώσεις αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς δύο ὤμους τῆς ἐπωμίδος κάτωθεν αὐτῆς κατὰ πρόσωπον, κατὰ τὴν συμβολὴν αὐτῶν ἐπάνω τοῦ μηχανώματος τῆς ἐπωμίδος.
B

κη. Καὶ συσφίγξουσι τὸ λόγιον ἐκ τοῦ δακτυλίου αὐτοῦ εἰς τὸ δακτύλιον τῆς ἐπωμίδος ἐν κλώσματι ὑακινθίνῳ, ἵνα ᾖ ἐπὶ τοῦ μηχανώματος τῆς ἐπωμίδος, καὶ ὁ μὴ ἀποστάσῃς τὸ λόγιον ἀπὸ τῆς ἐπωμίδος.

Γ" ΑΔΗΛΟΥ. Μὴ ἀποστάσῃς τὸ λόγιον ἀπὸ τῆς ἐπωμίδος, ἀντὶ τοῦ, δεῖ καὶ λόγον ἔχειν τὸν ἱερέα, καὶ ἔργα ἐπίονα καὶ ἀρετά.

κθ. Καὶ λήψεται Ἀαρὼν τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπὶ τοῦ λογίου τῆς κρίσεως ἐπὶ τοῦ στήθους, εἰσιόντι εἰς τὸ ἅγιον μνημόσυνον ἐναντίον τοῦ Θεοῦ διαπαντός.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Λόγιον δ' ἂν ἄρα κρίσεως τὸ καρδίᾳ καὶ στέρνοις ἐπερείμμενον, διὰ τὸ ὥσπερ ἐν τόπῳ κεῖσθαι τοῦ λογικοῦ, ἐν ᾧ καὶ ἡ ὀρθότης ἐν δικαιοσύνῃ. ἐν αὐτῷ δὲ τούτῳ λίθοι δυωκαίδεκα χρυσίῳ περιεχετοὶ, γραφὴν ἔχοντες τὰς Φυλάς.] εἶεν δ' ἂν τύποι ἀνδρῶν ἁγίων, οἳ λαμπρότατοι καὶ τίμιοι, καὶ οἷά τινες ἀπόλεκτοι λίθοι, μονονοχὶ καὶ εἰς νοῦν καὶ καρδίαν κείμενοι τοῦ Χριστοῦ. καὶ γάρ εἰσιν ἀληθῶς μνήμης ἄξιοι, διάγοντες ἐν ἀρετῇ διαφανεῖς, καὶ τὸ ὡς ἐν ἁγιασμῷ τίμιον.

λ. Καὶ θήσεις ἐπὶ τὸ λόγιον τῆς κρίσεως τὴν κροσσήν· τὰ ἀλυσιδωτὰ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλιτῶν τοῦ λογίου ἐπιθήσεις.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀπεκρέμαντο δὲ τοῦ λογίου τῶν κρίσεων καὶ κροσσοὶ χρυσοῖ, παραδηλοῦντος, οἶμαί που, τοῦ πράγματος, ὅτι τῆς τῶν ἁγίων πληθύος πολύς τε καὶ ἀναρίθμητος [τῶν] ἀνδραγαθημάτων ἐσμὸς μονονοχὶ καὶ ἀπηρτημένος ὁρᾶται. καὶ γοῦν ὁ μακάριος Δαβὶδ τῆς ἐκκλησίας
" τὸν κόσμον ἐν κροσσωτοῖς εἶναί φησι. Ψαλ. 44. 13.

λα. Καὶ τὰς δύο ἀσπιδίσκας ἐπιθήσεις ἐπ' ἀμφοτέρους τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος κατὰ πρόσωπον.

ΚΥΡΙΛ-

(1) Ἰσ. καματηρόν. (2) Καὶ ἐν ὅλοις τέσαρσιν. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 385.
(3) Ἐν πίσει τῶν ἐν καρδίᾳ καὶ μνήμῃ Χριστοῦ σκιαγραφ. κτ. αὐτ.
(4) Αἱ λίθοι δυωκαίδεκα. αὐτ. (5) Λιγύριον. ἢ ἐν Φρανεκ. ἔκδοσ. (6) Βηρύλλιον. ἢ αὐτ.
(7) Τὸ 23, 24, 25, 26, 27, καὶ 28. ἐδάφ. ἢ ἐν Φρανεκ. ἔκδοσ. καθ' ἣν τινὲς τῶν ἐδαφ. διαίρεσιν πεποιήκαμεν, ἃ περιέχει. διήρηται δὲ ταῦτα κατὰ τινὰς ἐν Ὀξον. ἔκδοσ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Χρυσᾶ δὲ τῆ βασιλέως τὰ ὅπλα, χρυσᾶ δὲ ὁμοίως αἰ ἀσπιδίσκαι, τιὼ τῆ Θεῆ πανοπλίαν αἰνιγματωδῶς ὑποφαίνουσαι. ἐσόμεθα δὴ ἓν ἀχ ἑτέρως σὺ μνήμη τε καὶ σὺ ἀπογραφῆ Θεῆ, μὴ ἀχὶ δὴ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσιώης ἁψάμενοι, καὶ δι' αὐτῶν ἰόντες πρακλικῶς.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τόγε δὲ τῆς ἐπωμίδος ἀνῆφθαι τὸ λόγιον, κατασημαίνειν οἶμαι πᾶ τὸ τοῖς ἄνω σωῆφθαι τὰ κάτω, μεσιτεύοντος τῆ Χρισῆ. αὐτὸς γάρ ἐσιν ἡ εἰρλώη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ πάντα, καὶ τῆς τῶν ἀρανίων πληθύος τῷ σωδέσμῳ τῆς ἀγάπης ἁπαρτήσας τὰ ἀνθρώπινα. Ἐφες. 2. 14.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπειδὴ προσήκει τὸν ἀρχιερέα καὶ ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν, καθάπερ ἀσπίδα περιφέρειν τιὼ Φυλακλικιὼ ἐπιμέλειαν, μή πᾶ τὶς σὺαντία βαλὴ τῶν τῆς πονηρίας πνεύμάτων τὸ λογικὸν τρώσειε, καὶ τὸ δόκιμον τῶν κρίσεων σωταράξειε, ἢ τιὼ δήλωσιν καὶ τιὼ ἀλήθειαν τῆ ἐπιμιξίᾳ τῆς κακίας ἀποσιῶαι ποιήσειε.

λβ. Καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὸ λόγιον τῆς κρίσεως τὴν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν· καὶ ἔσαι ἐπὶ τῆ ςήθες Ἀαρὼν, ὅταν εἰσπορεύηται εἰς τὸ ἅγιον ἐναντι Κυρίᾳ· καὶ οἴσει Ἀαρὼν τὰς κρίσεις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπὶ τῆ ςήθες ἐναντι Κυρίᾳ διαπαντός.

ΑΔΗΛΟΥ. Τιὼ δήλωσιν καὶ τιὼ ἀλήθειαν. οἱ λοιποὶ, τὰς Φωτισμὰς καὶ τὰς τελειότητας. λέγασι δέτινες, ὅτι σεληνίτης ιῶ λίθος, δι' ἧ διεγίνωσκον οἱ ἱερεῖς τὰ ἐσόμενα τῷ λαῷ, τῆ λίθᾳ εἰς χροιάςτινας μεταβαλλομένᾳ, καὶ ἐκ τάτᾳ μανθάνων. (1) ὁ δὲ μακάριος Κύριλλος, τιὼ δήλωσιν καὶ τιὼ ἀλήθειαν δύω λίθας τιμίας λέγει σὺ τῆ πρὸς Ἀνατολικὰς ἐπισολῆ. (2) τὸ δὲ ἐξ αὐτῶν γνωρίζεῆαι τὰ κατὰ τῆ λαῆ, ἢ ὑπὲρ τῆ λαῆ, ἔσι σοχάσαῆαι καὶ ἐκ τῶν ῥητῶν τάτων, ἅτω λεγόντων· καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὸ λόγιον τιὼ δήλωσιν, καὶ τὰ ἑξῆς. δοκεῖ δὲ ὁ λόγος αἰνίτλεῆαι, ὅτι τὰ ὁριζόμενα παρὰ τῆ Θεῆ εἰς τὸν λαὸν διὰ τῶν λίθων τάτων ἐφανερᾶτο. κεῖται δὲ τὰ ῥητὰ σὺ τῷ λβ' ἀριθμῷ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐν δὲ τῷ ςήθει τὸ καλόμενον λόγιον, τιὼ λογικιὼ συγκαλύπλον καρδίαν. εἶχε δὲ καὶ τᾶτο δυωκαίδεκα λίθας προσηρμοσμένας, διάφορον ἔχοντας χροιάν. διὰ δὲ τάτων ἐδηλᾶντο, πολέμᾳ συγκροτηθέντος, ἢ νίκη, ἢ ἧτλα. καὶ τᾶτο τῶν Βασιλειῶν ἡ ἱςορία διδάσκει. ἐπιςρατευσάντων γὰρ τῶν ἀλλοφύλων τῆ Ἰσραὴλ, ἃ πρότερον ἐτόλμησεν ὁ Σαὰλ παρατάξαῆαι, ἕως εἶδε τὰ τῆς νίκης μηνύματα. προσάγαγε γάρ φησι τὸ Ἐφόδ· [εἶτα τιὼ νίκιω μαθὼν, ἐπήγαγε, σωάγαγε τὸ Ἐφόδ·] καὶ ἅτως ἐξώπλισε τὸν λαόν. διὰ τᾶτο εἰρηκὼς ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, καὶ ἐπιθήσεις τὸ λόγιον τῆς κρίσεως ἐπὶ τὸ ςῆθος Ἀαρὼν, καὶ σωάψεις αὐτὸ πρὸς τιὼ ἐπωμίδα, ἐπήγαγε· καὶ ἐπιθήσεις αὐτῷ τιὼ δήλωσιν καὶ τιὼ ἀλήθειαν. καὶ δήλωσιν μὲν ἐκάλεσε τὰ ἐκεῖθεν μιωύματα· ἀλήθειαν δὲ, τῶν μιωυμάτων τὸ ἀψευδές. ἰσέον μέντοι, ὡς παχυτέροις ἔσι τοῖς τιωικαῦτα, καὶ νοητῶν ἐφικέῆαι μὴ δυναμένοις, διὰ τῶν σωματικῶν συμβόλων τιὼ ὠφέλειαν ὁ πάνσοφος δεσπότης ἐπραγματεύετο. ἡμεῖς δὲ νοᾶμεν, διὰ μὲν τᾶ λογίᾳ, τιὼ θεωρίαν τῶν νοητῶν· διὰ δὲ τῆς ἐπωμίδος, τιὼ ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς· καὶ τιὼ τᾶ λογίᾳ καὶ τῆς ἐπωμίδος ἁρμονίαντε καὶ σωάφειαν, εἰς τιὼ τῆς πίςεως καὶ τῆς ἀγαθῆς πράξεως λαμβάνομεν συμΦωνίαν. τὸ δὲ πρώτιω ἐπιτιῆεῆαι τιὼ ἐπωμίδα, εἶῆ' ἅτω ταύτῃ τὸ λόγιον σωάπλεῆαι, τὸ τιὼ ἀγαθιὼ πρᾶξιν ὑποβάθραν εἶναι τῆς θεωρίας. Β Γ Δ

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δήλωσιν μὲν ἓν ὀνομάζει καὶ ἀλήθειαν, ἃ μιὼ ἔτι καὶ διαμεμήνυκεν ἐναργῶς πότερα δὴ, λίθοις, ἢ ὡς σὺ σμικρῷ πινακίῳ γραφιὼ γενέῆαι προσέταχε. μεμνήσομαι δὲ Προφήτᾳ λέγοντος, διότι ἡμέρας πολλὰς καθήσονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, ἐκ ὄντος βασιλέως, ἐδὲ ἄρχοντος, ἐκ ἔσης θυσίας, ἐδὲ ὄντος θυσιαςηρίᾳ, ἔτε ἱερατείας, ἔτε δήλων. ἀλλ' εἴτε εἶσι καὶ αὐτὰ λίθοι, εἴτε ὡς σὺ πίνακι χρυσῆ ιῶ τῶν ὀνομάτων ἡ γραφὴ, πολυπραγμονήσει μὲν ἃ λίαν ὁ λόγος· οἰησόμεῆα δὲ εἰς τύπον αὐτὰ θέῆαι Χρισᾶ, σωόντος ἁγίοις. ἰδὲ γάρ [φησι] μεθ' ὑμῶν εἰμὶ πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς σωτελείας τᾶ αἰῶνος. Ε Ὡσ. 3. 4. Ματθ. 28. 20.

(1) Παραπλήσια τάτοις τὰ τᾶ Σειδ. φησὶ γὰρ, (εἰς τὸ Ἐφὲδ. τὸ γὰρ Ἐφὲδ καὶ τὸ λόγιον τὸ αὐτὸ καὶ κατὰ τὸν Θεοδώριτ. σὺ τῷ προκειμ. ὑπομνημ.) Ἐφὲδ. τὸ μὲν ὄνομα ἑβραϊκὸν, ἑρμηνεύόμενον δήλωσιν ἢ λύτρωσιν σημαῖνον. τὸ δὲ εἶδος αὐτᾶ ἀσιθαμιαῖον ιῶ ὕφασμα, δικλω περιςηθίᾳ ἐκ χρυσονήμᾳ τέχνης ποικίλης πεποιημένον. καὶ σὺ μὲν τῷ μέσῳ εἶχεν ὥσπερ ἀςέρα ὁλόχρυσον· ἑκατέρωθεν δὲ αὐτᾶ δύω σμαράγδᾳ, ἔχοντας ἀνὰ ἓξ τὰς δώδεκα Φυλὰς τᾶ Ἰσραήλ· σὺ δὲ τῷ μεταξὺ τῶν σμαράγδων, λίθον ἀδάμαντα. ἡνίκα γᾶν ἔμελλεν ὁ ἱερεὺς ἐρωτᾶν τὸν Θεὸν περί τινος κεφαλαίᾳ, ἐδέσμει αὐτὸ σὺ τῇ ἐπωμίδι κατὰ τὸ μέσον τᾶ ςέρνᾳ, καὶ ἐπετίθει τὰς χεῖρας αὐτᾶ ὑποκάτωθεν, καὶ ἕρίσκετο σὺ ταῖς παλάμαις αὐτᾶ ἐξηπλωμένον ὥσπερ πυξίον· καὶ ἀποβλέπων εἰς τὸ Ἐφὲδ, ἠρώτα τὸν Θεὸν τὸ ἐρώτημα. καὶ εἰ μὲν ἀρεσὸν ιῶ τῷ Θεῷ τὸ ἐρώτημα, ὠθέως ἥρατο ὁ ἀδάμας λίθος καὶ ἐφεγγοβόλει, ἀκτῖνας ἐκπέμπων· εἰ δὲ ἐκ ιῶ ἀρεσὸν, ἔμενεν σὺ τῇ ἰδίᾳ τάξει ὁ λίθος· εἰ δὲ ἔμελλεν ὁ Θεὸς εἰς μάχαιραν παραδιδόναι τὸν λαὸν, ἐγίνετο αἱματώδης· εἰ δὲ εἰς θάνατον, ἐγίνετο μέλας.

(2) Τῆς μὲν ἐπισολῆς, σὺ τοῖς ἑκδεδομ. ἡ ἐπιγραφὴ, αὕτη· εἰς τὸ ἅγιον σύμβολον· τὰ δὲ σὺ αὐτῇ περὶ τᾶ λογίᾳ, τάδε· πρὸς δέγε τῷ ςήθει τᾶ ἀρχιερέως λίθοι τινὲς ἦσαν ἀπηρτημένοι, τὸν ἀριθμὸν δώδεκα· ὧν σὺ μέσῳ τεταύχατο, δήλωσίς τε καὶ ἀλήθεια, δύω πάλιν ἕτεροι λίθοι. αἰνιγματωδῶς δὲ διὰ τάτων ὁ τῶν ἁγίων Ἀποςόλων διεδείκνυτο χορὸς, οἷον σὺ κύκλῳ περιέχων τὸν Ἐμμανουὴλ, ὅς ἐςι δήλωσις καὶ ἀλήθεια. δεδήλωκε γὰρ ἡμῖν τιὼ ἀλήθειαν, τιὼ σὺ σκιαῖς καὶ τύποις ἀποςήσας λατρείαν.

αἰῶνος. ἀλήθεια δὲ καὶ δήλωσις ὁ Χρισός· ἐγνώκαμεν γὰρ ἐν αὐτῷ τὸν πατέρα· καὶ
Ῥωμ. 12. 2. δεδήλωκεν ἡμῖν τὸ ἀγαθὸν αὐτοῦ θέλημα
„ τὸ τέλειον καὶ εὐάρεσον, κατὰ τὰς Γρα-
Ἰωάν. 15. 15, Φάς. ἔΦη γάρτοι Χρισὸς, οὐκ ἔτι λέγω
14. „ ὑμᾶς δούλους· ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ· ὅτι πάν-
„ τα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρὸς ἀπήγγειλα
ὑμῖν. ἀλήθεια δὲ καὶ ἑτέρως ὁ Ἐμμανουὴλ, ὅτι μόνος αὐτὸς κατὰ Φύσιν υἱὸς, καὶ ὡς ἐκ Θεοῦ Θεὸς μόνος ἅγιος, μόνος Κύριος. μεθεκτικῶς δὲ ἡ κλῆσις καὶ κατὰ μίμησιν, ὅσα καὶ αὐτὸς εἶναι νοεῖται. σώεσι δὴ οὖν τοῖς ἁγίοις ὡς σὺν δήλῳτε καὶ ἀληθείᾳ νοούμενος ὁ Χρισός. ὃς καὶ σὺν προσώπῳ τοῦ πατρὸς εἰσΦέρει τὰ καθ' ἡμᾶς πάντοτε ζῶν εἰς τὸ σντυγχάνειν ὑπὲρ ἡμῶν. τοῦτο
„ γὰρ οἶμαί ἐστι τὸ, καὶ εἰσοίσει Ἀαρὼν τὰς
„ κρίσεις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἔναντι Κυρίου ἐπὶ
„ τὸ στῆθος αὐτοῦ διαπαντός.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Καταμανθάνω τοίνυν, ὡς ἐπὶ μὲν τοῦ λογίου τῶν κρίσεων· καὶ οὐθέως ἐπήγαγε, καὶ ἐκ τίνων ἔσαν τὸ κατασκεύασμα διαταξάμενος, ἐκ πορΦύρας καὶ βύσσου, καὶ τὰ ἑξῆς. (1) Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἐπὶ δέ γε τῆς δηλώσεως καὶ τῆς ἀληθείας, οὐκ εἶπε, καὶ ποιήσεις δήλωσιν καὶ ἀλήθειαν,
„ ἀλλ' ἔτω· καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὸ λόγιον τοῦ
„ δήλωσιν καὶ τοῦ ἀληθειαν· καὶ ἔσαν ἐπὶ
„ τοῦ στήθους Ἀαρὼν, ὅταν εἰσπορεύηται εἰς
„ τὸ ἅγιον ἔναντι Κυρίου. καὶ τούτων τοσοῦτον τὸν τρόπον χρηματισθέντων ὑπὸ Θεοῦ, πάλιν ἀΦηγούμενος ὁ Μωϋσῆς, ὅπως καὶ ἔργῳ παρεδόθη ταῦτα, καὶ ὡς (2) ἀρχιτέκτων Βεσελεὴλ ἅπαντα τὰ καλὰ τοῦ σκηνοῦ, καὶ τοῦ ἱερατικοῦ ἐσθῆτα διετεχνήσατο, καὶ εἰπὼν ὅπως ἐποίησεν ἕκασον, προσέθηκεν,
Ἐξόδ. 36. 8. ὅτι δὴ καὶ ἐποίησε τὸ λόγιον, ἔργον ὑΦαντὸν ποικίλας. περὶ δὲ τῆς δηλώσεως καὶ ἀληθείας τὸ παράπαν οὐκ ἐμνημόνευσεν, οὔτε μοῦ ἰσόρησεν, ὡς ἀρχιτέκτων καὶ ταύτην ἐτεχνήσατο. καὶ τούτων ὅτως ἐχόν-
Δευτ. 8. 6, 8. των, σὺν τῷ Δευϊτικῷ Φησί· καὶ προσήγαγε Μωϋσῆς τὸν Ἀαρὼν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ,
„ καὶ ἔλουσεν αὐτούς. καὶ μετ' ὀλίγα· καὶ
„ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ λόγιον τοῦ δήλωσιν καὶ τοῦ ἀληθειαν. διαπορήσειεν ἄν τις εἰκότως, πῶς τοῦ μὴ τεχθεῖσαν δήλωσιν καὶ ἀλήθειαν ἐπὶ τὸ λόγιον τέθεικεν ὁ τῇ ἐσθῆτι τῇ τοιαύτῃ τὸν ἀρχιερέα περιβαλών; δοκεῖ γοῦν ἐμοὶ σμικρὰ βλέποντι, τοιαύτην σύνοιαν τοῦ τοῦ γράμματος ὑποΦαίνειν ἀΦήγησιν, καὶ δι' ὧν εἶπε, καὶ δι' ὧν ἐσίγησεν· ὡς ἡ δήλωσις καὶ ἡ ἀλήθεια τέχνημά τι τὸ παράπαν οὐκ ἰῷ, οὔτε ἐκ λίθων, οὔτε ἐξ ἄλλης τινὸς ὕλης κατεσκευασμένον. εἰ γὰρ τοῦτο ὑπῆρχεν, ἔΦησεν ἂν ὁ συγγραΦεύς, ὅπως ὁ ἀρχιτέκτων αὐτὸ κατεσκεύασεν. ἀλλ' ἐκ τούτου Φανερῶς σαΦῶς, ὡς ἡ δήλωσις καὶ ἡ ἀλήθεια μόνῳ ἔννοιαν ὑποΦαίνει πνευματικῷ. καὶ παρίσησιν, ὅτι τοῦ Μωσέως ἐπιτεθέντος τὸ λόγιον τῶν κρίσεων τῷ στήθει τοῦ ἀρχιερέως, σωεισήρχετο νοητῶς, καὶ ἐπέλαμπεν ἡ δήλωσις καὶ ἡ ἀλήθεια, θεία τις ἀποκάλυψις ἅσα, καὶ τοῦ καρδίαν τοῦ ἀρχιερέως καταΦωτίζουσα. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἐκ τῆς ἑβραίας εἰς τοῦ ἑλλάδα Φωνοῦ καὶ γλῶτταν τοῦ θεόπνευστον ἑρμηνευσάντων ΓραΦῷ, τοῦ δήλωσιν καὶ τοῦ ἀλήθειαν, τὰς Φωτισμὰς καὶ τὰς δήλας ὠνόμασαν· παιδεύσης ἡμᾶς, καὶ πρὸς πνευματικοῦ θεωρίαν ἀναγάγης. τῆς τοιᾶς δὲ θείας διατυπώσεως, καὶ διανοεῖσθαι διδάσης, ὡς εἴτις τὸ λόγιον, τουτέστι τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς ἐκκαθάροι, καὶ ταῖς ἀρεταῖς ὥσπερ λίθοις τιμίοις κατακοσμήσειε, καὶ ἀποτελέσειεν αὐτὸ πεπυκνωμένον σὺν ταῖς τῶν πρακτέων κρίσεσιν· ὡς καὶ τὸν σύνδιάθετον λόγον καὶ τὸν προΦορικὸν περιεσκεμμένως καὶ ἐπιτεταγμένως κινεῖσθαί τε καὶ προΦέρεσθαι, τῶν σύνθυμημάτων ἀνακυκλουμένων εἰς ἑαυτὰ, καὶ ὥσπερ διπλασιαζομένων, ἵνα μηδὲν ἀβασανίστως διὰ τῆς γλώττης προέρχοιτο· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ προσετάχθαι διπλοῦν εἶναι τὸ λόγιον· τότε δὴ τότε παρὰ πόδας ὥσπερ καὶ αὐτομάτως παρέσαι τῷ τοιούτῳ καὶ ἡ δήλωσις καὶ ἡ ἀλήθεια, τὰς Φωτεινὰς ἀποκαλύψεις κομίζουσα. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ σὺν Ἱερεμίᾳ τῷ προΦήτῃ Φησὶν ὁ τῶν ἀποκαλύψεων Κύ-
„ ριος, Θεὸς ἐγγίζων ἐγώ εἰμι, καὶ οὐχὶ Θεὸς Ἱερ. 23. 23.
„ πόρρωθεν· ὁ καὶ σὺν εὐαγγελίοις εἰπὼν, ἐγώ- Ἰωάν. 14. 6.
„ εἰμι ἡ ἀλήθεια. ταύτῃ τοι καὶ διὰ Ὡσηὲ
„ τοῦ προΦήτου λέγει, Φωτίσατε ἑαυτοῖς Ὡσ. 10. 12.
„ Φῶς γνώσεως. εἰ γάρτις τὸ λόγιον τὸ ἑαυτοῦ, τὸ ἡγεμονικὸν δηλαδὴ τῆς διανοίας, κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον παρασκευάσειεν ἑαυτῷ, Φωτίζει Φῶς γνώσεως, ἐπισπώμενος αὐτομάτως τοῦ δήλωσιν καὶ τοῦ ἀλήθειαν. ἥτις ἐπὶ θύραις ἐστὶ τοῦ ἡμετέρου νοῦ, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον διέσηκεν, εἰ μήτις ἔτι αὐτοῦ τῇ ἁμαρτίᾳ διαχίσειεν.
„ ὃ δὴ καὶ Ἡσαΐας δηλῶν, ἔλεγεν· ἀλλὰ τὰ Ἡσ. 59. 2.
„ ἁμαρτήματα ὑμῶν διίσωσιν ἀνὰ μέσον ὑμῶν
„ καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ Θεοῦ. καὶ ὁ Σωτὴρ γὰρ κατὰ τοῦ διάνοιαν ταύτῃ σὺν εὐαγγελίοις
„ ἔΦη πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς· ἰδοὺ γὰρ Λουκ. 17. 21.
„ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστί. τὸ γοῦν σωαγόμενον ἐκ τῆς θεωρίας, καὶ τῶν νομικῶν τοῦτό ἐστιν· ὡς σὺν ἡμῖν μὲν ὑπάρχει τοῦ τεκλαίνειν καὶ κατασκευάζειν τὸ λόγιον, καὶ ταῖς ἀρεταῖς ὥσπερ ταῖς τιμαλΦεσάταις βαΦαῖς ἐξωραΐζειν αὐτό· Θεοῦ δὲ τοῖς ὅτως ἔχουσι τοῦ δήλωσιν ἐπιλάμπειν καὶ τοῦ ἀλήθειαν. ἥτις τὰ ἀναρίθμητα τῷ πλήθει τοῦ πνεύματος περιέχει χαρίσματα· λόγον σοΦίας, λόγον γνώσεως, ἐνεργήματα δυνάμεων, καὶ τὰ ἄλλα, ἅπερ μηδὲ διανοίᾳ, μηδὲ λόγῳ ληπτὰ, καὶ πρὸς τὸ δυνατὸν, καὶ τὸ σὺν ἀνθρώποις μέτρον τοῖς ἀξίοις δωρούμενα. διόπερ οὐδὲ (3) σὺν τοῖς τύποις τῆς νομικῆς λατρείας ἐτέχνασότε καὶ κατεσκεύασο τὸ μηδὲ ἐνεῖναι ἀνθρώπου διανοίᾳ τὰ ἐξ αὐτῆς πάντα περιλαβεῖν,

(1) Ἐσεσημείωτο ἐν τῷ κώδ. τόδε· ἀναχεκομμένος ὁ λόγος ὅτος. ὃ δὴ καὶ ἀληθέσατον.
(2) Ὁ ἀρχιτέκτων ἀνάγν. (3) Διόπερ καὶ οὐ τοῖς τύποις. ἴσ. ὀρθότερ.

ριλαβεῖν, καθὰ δηλῶσι καὶ οἱ παρ' Ἑ- A
βραίοις, Φίλων τε καὶ Ἰώσηπος. Καὶ μεθ' ἕτερα.
Διὰ πάντων ἂν παρίσαται, μηδαμῶς εἶναι
τεχνικόν τι κατασκεύασμα, κατὰ τὰ ἄλ-
λα τὰ τῆς ἱερατικῆς στολῆς μέρη, τλὼ δήλ-
λωσιν καὶ τλὼ ἀληθειαν· ἀλλὰ προσετάχ-
θαι τὸν Μωσέα ποιῆσαι μὲν τὸ λόγιον τῶν
κρίσεων, διὰ δὲ τῆς ἐπιθέσεως αὐτῷ σωε-
πιθεῖναι τῷ ἀρχιερεῖ νοητῶς τὸν ἐκ τῶ
ἁγίω πνεύματος Φωτισμὸν, τὸν τῶν θείων
ἀποκαλύψεων πρόξενον, δήλωσιν ὑπάρ-
χοντα καὶ ἀληθειαν. ὅσις ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ
Ἰωάν. 14. 6. Φήσας, ἐγώ εἰμι ἡ ἀληθεια, τὸ πνεῦμα
ἔχων ἀσιωδῶς, καὶ τλὼ αὐτῶ μέθεξιν καὶ
χορηγίαν τοῖς αὐτὸν ἀγαπῶσι δωρούμενος·
» καὶ τῷ Μωσεῖ μὲν λέγων, ἐπιθήσεις ἐπὶ
» τὸ λόγιον τλὼ δήλωσιν καὶ τλὼ ἀληθειαν,
αὐτὸς δὲ ὢν ὁ ἐπιτιθεὶς ἑαυτὸν τῇ καρδίᾳ
τῶ ἀρχιερέως διὰ τῶν Μωσέως χειρῶν,
καὶ τὸ λογικὸν αὐτῶ καταφωτίζων καὶ
ἡγεμονικόν· νοητῶς δὲ τὰς ἄνωθεν ἀπο-
καλύψεις τῶν θείων ὑπαινιττόμενος, καὶ
τλὼ τῆς ἀληθείας Φανέρωσιν. ὁ γὰρ τὸ
λογικὸν ἔχων κεκαθαρμένον καὶ ὕτω κα-
τησφαλισμένον, τῷ τῆς ἀληθείας Φωτὶ
κατασράπλεται.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Δυσὶ λό-
γοις τοῖς καθ' ἕκασον ἡμῶν, τῷτε προφο-
ρικῷ καὶ ἐνδιαθέτῳ, δύω ἀρετὰς ἀπενει-
μεν οἰκείας· τῷ μὲν προφορικῷ, δήλωσιν·
τῷ δὲ κατὰ διάνοιαν, ἀλήθειαν. ἁρμόζει
γὰρ διανοίᾳ μὲν, μηδὲν παραδέχεθαι ψεῦ-
δος· ἑρμηνείᾳ δὲ, μηδὲν ἐμποδίζειν τῶν
εἰς τλὼ ἀκριβεςάτλω δήλωσιν.

ΑΔΗΛΟΥ. Μᾶλλον τῶτο λέγει, ὅτι
ἡνίκα ἀμφίβολόν τι σωέβαινεν, ἀνέφερε
τῷ Θεῷ ὁ ἱερεύς· καὶ ὡς δ' ἂν ἐκελεύετο,
διετύπα τὸ πρᾶγμα. καὶ μᾶλλον διὰ τῶτο
ἐπὶ τῶ στήθους ἦσαν τῶ ἱερέως τὰ ὀνόμα-
τα τῶν Φυλῶν, ἵνα γνῶμεν ὅτι ὀφείλει
ἀεὶ ὁ ἱερεὺς ἐν νῷ ἔχειν τὰς ὑφ' ἑαυ-
τὸν, καὶ δέεθαι ὑπὲρ αὐτῶν, ὑπὲρ νοσάν-
των, (1) πειραζομένων. ἅπερ τὸ τῶ Θεῶ
γίνεται κρίμα.

λγ. Καὶ ποιήσεις ὑποδύτην ποδήρη· ὅλον ὑακίνθινον.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ὑποδύτλω δὲ καλεῖ
τὸν ἐνδότερον χιτωνίσκον· ἐπενδύτλω δὲ,
τὸν χιτῶνα τὸν ἔξωθεν. ὑακίνθινον δὲ
τῶτον γενέθαι προσέταξε, καὶ ποδήρη
προσηγόρευσεν, ὡς μέχρις ἄκρων διήκον-
τα τῶν ποδῶν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἔθημα μὲν ὢν καὶ αὐτὸς
ἱερατικὸν, σημαίνων δὲ διὰ τῆς προσηγο-
ρίας, ὡς κάτωθεν ὕτω φαίνεται διὰ τῆς
τῶν ἀρετῶν ἀναβάσεως, καὶ γνῶσιν κατὰ
τὸ δυνατὸν τῶν ἀπορρήτων καὶ λανθανόν-
των μυτηρίων χαρίζεται. μόνος γὰρ ὁ
Χριτὸς χιτὼν λῶ ἄνωθεν ὑφαντός. ἐπείπερ H
ὁ αὐτὸς ὑπῆρχεν ὁ ἀνώτατος λόγος τῶ
θησαυρῶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως,

(1) Ἴσ. καὶ πειραζομένων.

ἄνωθεν τῶτον κατάγων, καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐκ- A
χέων, καὶ τῆς τῶν ἀρετῶν ἀσκήσεως ἐ
δεόμενος. πῶς γὰρ ὁ μὴ εἰδὼς ἁμαρτίαν;
ἀλλ' ἡμῖν δι' ὧν κατ' οἰκονομίαν ἔπρατλε
διδὺς τύπον ζωῆς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὑποδύτλω μὲν ἂν καὶ πο-
δήρη, χιτῶνά πα μακρὸν δύφυᾶτε πρὸς
περισολλῶ, καὶ τὸν ἐκ δειρῆς αὐτῆς εἰς
ἄκρας ἰόντα πόδας, ὀνομάζει σαφῶς. ἐξ
ὑακίνθα δὲ, ὅτι τῆς ἄνωθεν ἀφθαρσίας
B σύμβολον λῶ, τατέσι Χριτῶ. τοιτονὶ γὰρ
καὶ ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ προαναπεφώνηκε,
λέγων ὡς ἐκ προσώπα [τῶ] Θεῶ περὶ τῶν
» ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἱερουργέντων· τὰς ἱερεῖς Ψαλ. 131. 16.
» αὐτῆς ἐνδύσω σωτηρίαν. ἐνδύσαθε τὸν Ρωμ. 13. 14.
» Κύριον ἡμῶν Ἰησῶν Χριτὸν, καὶ ὁ σοφὸς
ἡμῖν ἐπισέλλει Παῦλος. καὶ τῶτο οἶμαί ἐσι
» τὸ οἰκητήριον τὸ ἐξ ἁρανῶ, ὃ ἐπιθυμῶμεν 2. Κορ. 5. 2.
» ἐνδύσαθαι· ὁ τῆς δύφροσώης χιτὼν, τὸ Ἡσ. 61. 10.
» ἱμάτιον τῶ σωτηρίω, κατὰ τλὼ τῶ Προ-
Γ φήτα φωνλώ. ἁρανῶ δὲ ὅτι τύπος τὸ χρῶ-
μα τὸ ὑακίνθινον, εἴρηται σαφῶς. καὶ
ἀλήθεια μὲν ὁ λόγος ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν·
περιβεβλήμεθα γὰρ ἀφθαρσίαν τλὼ ἄνω-
θεν· εἰ δὲ καὶ αὐτὸς νοοῖτο Χριτὸς, ὡς ἐν
Ἀαρὼν τὸν ποδήρη τὸν ὑποδύτλω ἔχων,
ἁδὲν ἧττον ἡμῖν [ἀληθὴς] ὁ λόγος. Θεὸς
γὰρ ὢν κατὰ Φύσιν ὁ μονογενὴς, ἄφθαρ-
τον ἀποτελεῖ τὸ ἴδιον σῶμα, καὶ ζωῇ τῇ
ἄνωθεν περιβάλλων αὐτὸ, τῆς τῶ θανάτα
Δ πλεονεξίας ἐτέθειπα πάντως ἐν ἀμείνοσι.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ὑάκινθός ἐστιν ἡ τῶ
ποδήρους βαφή. Φασὶ δέτινες τῶν πρὸ
ἡμῶν τεθεωρηκότων τὸν λόγον, τὸν ἀέρα
σημαίνεθαι τῇ βαφῇ. Καὶ μεθ' ἕτερα. Βέλε-
ται δὲ τὸν μέλλοντα ἱεράθαι, καὶ τὸ ἑαυ-
τῶ σῶμα προσάγειν τῇ ἱερουργίᾳ, καὶ σφά-
γιον γίνεθαι μὴ νεκρούμενον ἐν τῇ ζώσῃ
θυσίᾳ, καὶ λογικῇ λατρείᾳ, ἤτοι μὴ πα-
χείᾳ τινὶ καὶ πολυσάρκῳ τῇ τῶ βίω περι-
E βολῇ καταβλάπλειν τλὼ ψυχλώ· ἀλλ' ἀπο-
λεπλύειν οἷόν τι ἀράχνιον νῆμα τῇ καθα-
ρότητι τῆς ζωῆς παντὸς τῶ βίω τὰ ἐπιτη-
δεύματα, καὶ ἐγγὺς εἶναι πρὸς τὸ ἀνωφε-
ρές τε καὶ κῶφον τλὼ σωματώδη ταύτλω
Φύσιν παρασκευάσας. ἵν' ὅταν τῆς ἐχά-
της ἀκούσωμεν σάλπιγγος, ἀβαρεῖς τε καὶ
κῶφοι πρὸς τλὼ φωνλὼ τῶ κελεύοντος εὑρε-
θέντες, μετάρσιοι δι' ἀέρος ἅμα τῷ Κυ-
Z ρίῳ φερώμεθα, ὑπὸ μηδενὸς βάρους ἐπὶ
τλὼ γλῶ καθελκόμενοι. ἀκῶν ὁ κατὰ τλὼ
» τῶ ψαλμῳδῶ ὑποθήκλω ἐκλήξας ὡς ἀρά- Ψαλ. 38. 11.
» χνλω τλὼ ἑαυτῶ ψυχλὼ, τὸν ἀερώδη ἐκεῖ-
νον χιτῶνα περιεβάλετο, ἐκ κεφαλῆς εἰς
ἄκρας πόδας διήκοντα. ὁ γὰρ βέλεται
κολοβῶθαι τλὼ ἀρετλὼ ὁ νόμος.

**λδ. Καὶ ἔσαι τὸ περισόμιον τῆς ἀρχῆς ἐξ αὐτῶ μέσον, ὡαν ἔχον κύ-
κλω τῶ περισομίω, ἔργον ὑφάντω, καὶ συμβολὴν συνυφασμένην ἐξ αὐ-
τῶ, ἵνα μὴ ῥαγῇ.**

λε. [Καὶ]

λε. [Καὶ] ποιήσεις ἐπὶ τὸ λῶμα τῦ ὑποδύτυ κάτωθεν, ὡσεὶ ἐξανθύσης ῥόας ῥοΐσκυς ἐξ ὑακίνθυ, καὶ πορΦύρας, καὶ κοκκίνυ διανενησμένυ, καὶ βύσσυ κεκλωσμένης, ἐπὶ τῦ λώματος τῦ ὑποδύτυ κύκλῳ· τὸ αὐτὸ εἶδος ῥοΐσκυς χρυσᾶς, καὶ κώδωνας ἀναμέσον τύτων περικύκλῳ.

ΛΑΗΛΟΥ. Κώδωνες καλῶνται οἱ πλεκτοὶ κροσσοὶ, οἱ ἐξημμένα ἔχοντες τὰ τέλη, οἷόν εἰσιν οἱ τῶν καρακαλλίων. ὁ δὲ Σειρ. 45. 9. Ἰησῦς ὁ τῦ Σειρὰχ ἐν ταῖς σοφίαις ἑαυτῦ χρυσᾶς αὐτὰς καλεῖ, ἐκ χρυσίυ ἐλατῦ κατασκυαθέντας, ὡς καὶ ἠχόντινα ἀποτελεῖν ἐν τῷ σαλεύεσθαι.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἀπήρτησε τύτυ καὶ κώδωνας χρυσᾶς, καὶ ῥοΐσκυς, ἵνα εἰς τὸ ἄδυτον καὶ ἀνάκλορον τῆς σκιωῆς εἰσιὼν, καὶ τιὼ ἐκ τύτων ἀποτελεσμένιω ἠχιὼ εἰσδεχόμενος, μετὰ δέυς τιὼ λειτυργίαν ἐπιτελῇ, εἰς μνήμιω λαμβάνων τὸν ταῦτα προσεταχότα, καὶ τιὼ προσΦερομένιω ἱερυργίαν δεχόμενον. διάτοι τῦτο καὶ τῦ ἀέρος εἶχεν ὁ ποδήρης τὸ χρῶμα· ὑακίνθινος γὰρ λῶ· ὡς ἂν καὶ εἰς τῦτον ἀΦορῶν, μετάρσιος γίνηται.

* ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἡ ἔν λαμπηδὼν τῶν καλῶν ἔργων οἱ χρυσοῖ κώδωνές εἰσι, τοῖς ῥοΐσκοις περιδονύμενοι. δύω γάρ εἰσι ταῦτα ἐπιτηδεύματα, δι' ὧν ἡ ἀρετὴ συναγείρεται· ἥτε περὶ τὸ θεῖον πίστις, καὶ ἡ περὶ τὸν βίον σωΦρόνησις. τύτυς προσίθησι τῷ ἐνδύματι τῦ Τιμοθέυ τὺς ῥοΐσκυς τε καὶ κώδωνας ὁ μέγας Παῦλος εἰπὼν, 1. Τιμ. 1. 19. αὐτὸν ἔχειν [δεῖν] πίστιν, καὶ ἀγαθιὼ συνείδησιν. ἀκῦν ἡ μὲν πίστις, καθαρὸν ἠχείτω καὶ μεγαλόΦωνον ἐν τῷ τῆς ἁγίας Τριάδος κηρύγματι· ὁ δὲ βίος μιμείσθω τῦ καρπῦ τῆς ῥοιᾶς τιὼ Φύσιν. ἐκείνης γὰρ ἄβρωτός ἐσιν ἡ ἐπιΦάνεια, σεσῳ̃σθε καὶ κατεσυμμένῳ τῷ ἐλύτρῳ διειλημμένη. τὸ δὲ ἐγκείμενον, ἡδὺ μὲν ὀΦθῶαι τῷ ποικίλῳ τε καὶ εὐκόσμῳ τῆς τῦ καρπῦ διαθέσεως· ἡδὺ δὲ τῇ γεύσει γίνεται, καταγλυκαίνον τιὼ αἴσθησιν. ἥτε ΦιλόσοΦος καὶ κατεσκληκυῖα διαγωγὴ δύσληπτός τε ἔσα καὶ ἀηδὴς τῇ αἰσθήσει, πλήρης ἀγαθῶν ἐλπίδων ἐσὶ, κατὰ τὸν ἴδιον πεπανθεῖσα καιρόν. ἐπειδὰν δὲ ὁ γεωργὸς ἡμῶν ἀναπλύξῃ τῦ βίυ τιὼ ῥοιὰν τῷ ἰδίῳ καιρῷ, καὶ ἀποδείξῃ τῶν ἀποθέτων τὸ κάλλος, τότε γλυκεῖα γίνεται τοῖς ἀπολαύσιν ἡ μετσοία τῶν ἰδίων καρπῶν. Φησὶ γάρ πυ Ἑβρ. 12. 11. καὶ ὁ θεῖος Ἀπόσολος, ὅτι πᾶσα παιδεία » πρὸς μὲν τὸ παρὸν ὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, » ἀλλὰ λύπης· τῦτ' ἐσὶ τῆς ῥοιᾶς τὸ προσντυγχάνον τοῖς ἁπλομένοις. ὕσερον δὲ καρπὸν εἰρωικὸν ἀποδίδωσι· τῦτο ἡ τῶν ἔνδυθεν ἐδωδίμων γλυκύτης.

λς. Παρὰ ῥοΐσκον χρυσῦν κώδωνα, καὶ ἄνθινον ἐπὶ τῦ λώματος τῦ ὑποδύτυ κύκλῳ.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Αἴνιγμα δὲ ὥσπερ ὐκ ἀσυμΦανὲς, τῦ μὲν σωτηρίυ κηρύγματος, οἱ ἐκ χρυσῦ γεγονότες κώδωνες, πόλεων δὲ οἱ ῥοΐσκοι. ὡς γὰρ πόλις ἐνὶ μὲν ἔξωθεν περιδέδεται πύργῳ, μυρίας δὲ ὅσας ἐν ἑαυτῇ σωέχει τὰς σωοικίας· τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον καὶ τὸ χρῆμα τῆς ῥόας, ἑνὶ μὲν ἔξωθεν ἐλύτρῳ διέζωσαι, ἔσωθεν δὲ οἱ κόκκοι, χιτῶσιν ἰχνοῖς ἀλλήλων ἀποτειχίζονται, μόνον δὲ ὐχὶ συλλέγονται κατὰ σωοικίας.] Κώδων δὴ [ἔν] παρ' ἑκάση ῥόᾳ. διδάσκαλος γὰρ ἐν ἑκάση πόλει, τῇ τῶν θείων δογμάτων ἀποκλυπήσει καὶ σύνεσι Φανερὰν ἅπασι καθισὰς τῦ Σωτῆρος ἡμῶν τιὼ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσδρομιώ.

λζ. Καὶ ἔσαι Ἀαρὼν ἐν τῷ λειτυργεῖν ἀκυσὴ ἡ Φωνὴ αὐτῦ, εἰσιόντι εἰς τὸ ἅγιον ἔναντι Κυρίυ, καὶ ἐξιόντι ἵνα μὴ ἀποθάνῃ.

ΑΔΗΛΟΥ. Διὰ τῦτο μᾶλλον θέλει ἐξάκυσον τιὼ Φωνιὼ εἶναι τῶν ἱερέων, ἵνα οἱ περιεσῶτες ἀκύσωσι τῶν τῆς σύγχῆς ῥημάτων, καὶ κατανυγῶσιν· ἔπειτα δὲ καὶ ἵνα εἰδῇ ἕκασος δι' ὧν ἀκύει τὰς ἐπικλήσεις αὐτῶν. οἱ γὰρ μάγοι ἐν τῷ εὔχεσθαι ὑπ' ὀδόντα Φθεγγόμενοι, ἐπεκαλῦντο, ἴσως καὶ βλάσΦημά τινα καὶ ἄτοπα λαλῦντες, ἵνα μὴ ἀκύσαντες οἱ παρεσηκότες καταγνῶσιν αὐτῶν. ὅτι δὲ λεληθότως ἤυχοντο, ἐκ τῶν παρελθόντων ἐπισημειώσασθαι δεῖ· » ὅπυ ἄπον οἱ Ἑβδομήκοντα, καὶ ἐποίησαν οἱ Ἐξόδ. 7. 11. » ἐπαοιδοὶ τῶν Αἰγυπλίων ταῖς Φαρμακείαις· » ὁ δὲ Ἀκύλας, καὶ ἐποίησαν οἱ ΚρυΦιασαί· » ὁ δὲ Σύμμαχος, ἐν ἀποκρύΦῳ.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σύμβολον καὶ τῦτό ἐσι τῆς σωτηρίυ οἰκονομίας τῆς ὄντως καὶ σοΦῆς, Φημὶ δὴ τῦ θείυ καὶ εὐαγγελικῦ κηρύγματος, οἱονέι πως ἅπασαν περιβομβῦντος πόλιν.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐπήρτηται δὲ καὶ δεῖμα θανάτυ τοῖς ἱερυργεῖν ἐπιτεταγμένοις, ἤτοι τῷ Ἀαρὼν εἰς τιὼ ἁγίαν σκηνιὼ εἰσιόντι, εἰ μὴ περιβομβεῖεν εὖ μάλα τῶν κωδώνων οἱ κλῦποι. χρῆμα γὰρ διδασκάλοις ἐπισΦαλὲς, ἡ σιωπή. καὶ τῦτ' » ἐσὶν ἐναργῶς ὅπερ ἔΦη Παῦλος· ἀαὶ γάρ- 1. Κορ. 9. 16 » μοί ἐσιν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι.

λη. Καὶ ποιήσεις πέταλον χρυσῦν καθαρὸν· καὶ ἐκλυπώσεις ἐν αὐτῷ ἐκλύπωμα σΦραγίδος, ἁγίασμα Κυρίυ.

ΑΔΗΛΟΥ. 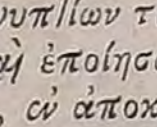 (1) Τύτοις τοῖς τέσσαρσι σοιχείοις τὸ παρ' Ἑβραίοις ἀνεκΦώνητον ὄνομα τῦ Κυρίυ

(1) Τὰ τέσσαρα ἑβραϊκὰ σοιχεῖα, οἷς τὸ τῦ Θεῦ γράΦεται ὄνομα ταῦτά ἐσι· יהוה μήτι γε δὲ αἱ ἐν τῷ πετάλῳ γλυΦαὶ (ὅρα τιὼ ἐξῆς σημείωσιν) τοιαῦται ἦσαν, οἵας ὁ χολιασὴς κατέγραψε;

ρίȣ ἐπὶ τὸ πέταλον τὸ χρυσȣ̃ν ἐγράφετο, A
» ἐκτετυπωμένον σφραγίδι, ἁγίασμα Κυρίȣ.

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Καὶ τὸ τετράγραμμον (1) ὄνομα τὸ μυστικὸν, ὃ περιέκειτο οἷς μόνοις τὸ ἄδυτον βάσιμον ἦν, λέγεται ἰὰ ȣ̓αὶ, (2) ὃ μεθερμηνεύεται ὁ ὢν καὶ ὁ ἐσόμενος.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐπέκειτο δὲ τῇ κεφαλῇ κίδαρις, τὸν ȣ̓ρανὸν μιμȣμένη. ἐκάλυπτε δὲ καὶ ταινία τὸ μέτωπον, ἣν μίτραν εἶπον οἱ Ἑβδομήκοντα. εἶχε δὲ ἐν μέσῳ πέταλον αὕτη χρυσȣ̃ν, ἐγγεγραμμένον ἔχον τȣ̃ Θεȣ̃ τὸ ἄφραστον ὄνομα. ὃ καλȣ̃σιν Ἑβραῖοι τετράγραμμον. εὐλάβειαν δὲ τὸν λαὸν ἐκπαιδεύων ὁ δεσπότης Θεὸς, δι' αἰνίγματος τȣ̃το δεδήλωκεν. ἐπι-
» γράψεις αὐτὸ, φησὶν, ἁγίασμα Κυρίȣ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐξ ὑακίνθȣ μὲν ἡ μίτρα, χρυσȣ̃ν δὲ τὸ πέταλον. ἐκτύπωμα δὲ ἐν αὐτῷ καὶ γραφὴ, τὸ Χριστȣ̃ μυστήριον, καὶ τῆς εἰς τόνδε τὸν κόσμον ἀποστολῆς προα-
» ναφώνησις ἐναργής. ἁγίασμα γάρ φησι
Ἰωάν. 10. 36. Κυρίȣ. ἡγιᾶσθαι γὰρ παρὰ τȣ̃ Θεȣ̃ καὶ πατρὸς ἑαυτὸν ἔφη σαφῶς ὁ Ἐμμανȣήλ. ἡγιᾶσθαι δὲ ὅταν λέγῃ παρὰ τȣ̃ Θεȣ̃ καὶ πατρὸς ἑαυτὸν ὁ υἱὸς, τὸ οἱονεὶ προκεχει-
» ρίσθαι τε καὶ ἀπεστάλθαι δηλοῖ. ἁγίασμα
» δὴ ȣ̃ν Κυρίȣ, φησί, τȣτέστιν, ἡ εἰς τόνδε τὸν κόσμον ἀνάδειξις καὶ ἀποστολὴ, πλὴν εἰς βασιλείαν καὶ δόξαν. τελειοῖ γὰρ ȣ̃τω τὸν Ἀαρὼν, [χρυσȣ̃ν ἐπὶ τῷ μετώπῳ τὸ ψαλίον τιθείς.]

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ χρυσȣ̃ν πέταλον ἐστὶ τὸ ἀνακεκαλυμμένως τὴν δόξαν τȣ̃ Θεȣ̃ λαλεῖν· ἡ μίτρα, τὸ εὐπροσώπως στέφεσθαι διὰ πάντων τὴν κεφαλὴν, ὅ ἐστι τὸ ἡγεμονικόν.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Κεφαλὴ δὲ κοσμȣμένη τῷ διαδήματι, τὸν ἀποκείμενον τοῖς εὖ βεβιωκόσι στέφανον ὑποσημαίνει, οἷα (3) κόσμῳ ἐσφραγισμένοις τῷ χρυσῷ πετάλῳ, ἤτοι τοῖς ἀῤῥήτοις χαρίσμασι.

λθ. Καὶ ὑποθήσεις (4) αὐτῷ ὑπὸ ὑακίνθȣ κεκλωσμένης· καὶ ἔσται ἐπὶ τῆς μίτρας, κατὰ πρόσωπον τῆς μίτρας ἔσται.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σύνες δὲ ὅπως ἐξ ὑακίνθȣ γέγονεν ἡ μίτρα αὐτῷ, τὸ λαμπρὸν τῆς βασιλείας ἔχȣσα σύνθημα, φημὶ δὴ τὸ πέταλον τὸ χρυσȣ̃ν. ὑάκινθος δὲ, ȣ̓ρανȣ̃ σημεῖον. καὶ διαμέμνημαι λέγοντος τȣ̃
Ἰωάν. 18. 36. Χριστȣ̃, ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ ȣ̓κ ἔστιν ἐκ τȣ̃
» κόσμȣ τȣ́τȣ. ȣ̓ γὰρ ἐπίγειος βασιλεὺς ὁ ȣ̓ράνιος (5) Κύριος, ὅλην ὑπὸ πόδας ἔχων τὴν κτίσιν.

μ. Καὶ ἔσται ἐπὶ τȣ̃ μετώπȣ Ἀαρών. καὶ ἐξαρεῖ Ἀαρὼν τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἁγίων, ὅσα ἂν ἁγιάσωσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ παντὸς δόματος τῶν ἁγίων αὐτῶν. καὶ ἔσται ἐπὶ τȣ̃ μετώπȣ Ἀαρὼν διαπαντὸς δεκτὸν αὐτοῖς ἔναντι Κυρίȣ.

B ΑΔΗΛΟΥ. Ἅγια καλεῖται τὰ προσαγόμενα. διὸ καὶ οἱ προσάγοντες ἁγιάζȣσιν, ἀντὶ τȣ̃ προσφέρȣσι. τὸ δὲ ῥητὸν δυσχερὲς καὶ δυσνόητον· ὁ δὲ νȣ̃ς, ὡς οἶμαι, τȣ̃το σημαίνει· τὰ περὶ ἁμαρτίας προσαγόμενα παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ πάντα, εἴ τι δ' ἂν ὦσι, κἂν ζῶα, κἂν καρποὶ, λήψεται αὐτὰ ὁ ἱερεύς.

Γ ✱ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Προσεπενεγκὼν δὲ, ὅτι
» καὶ ἐξαρεῖ Ἀαρὼν τὰ ἁμαρτήματα τῶν
» ἁγίων, ὅσα ἂν ἁγιάσωσι παντὸς δόματος
» τῶν ἁγίων αὐτῶν· [ὅτι πᾶσα προσαγωγὴ καὶ τελείωσις ἐν Χριστῷ, διαμεμήνυκεν ἐναργῶς, καὶ μὴν ὅτι πᾶσα δικαίωσις ἐν αὐτῷ τε καὶ δι' αὐτȣ̃, καὶ ἡ τῶν πάλαι πλημμελημάτων ἀπόθεσις. αὐτὸς γὰρ ἡμῶν αἴρει τὰς ἁμαρτίας, [καὶ] δι' αὐτȣ̃ γεγόναμεν δεκτοὶ, τὰς ἐν πνεύματι δωροφορίας προσκομίζοντες τῷ Θεῷ καὶ πατρί.

Δ ✱ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐναπόθετον [δὲ καὶ] διηνεκῆ, καὶ εἰς ἀπεράντȣς αἰῶνας ἐκτεινομένην τὴν τȣ̃ Σωτῆρος ἡμῶν βασιλείαν εὖ μάλα καταδεικνὺς, [περί τε τῆς μί-
» τρας τȣ̃ πετάλȣ φησί· καὶ ἔσται ἐπὶ τȣ̃
» μετώπȣ Ἀαρὼν διαπαντός.]

μα. Καὶ οἱ κόσσυμβοι τῶν χιτώνων ἐκ βύσσȣ.

E ✱✱ Κόσσυμβοι. οἱ λοιποὶ, αἱ συσφίγξεις.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τὸν δὲ χιτῶνα τȣ̃τον καὶ κοσσυμβωτὸν εἶναι ὁ λόγος διακελεύεται. κόσσυμβοι δέ εἰσι τὰ ἔξω τῆς χρείας κόσμȣ χάριν ἀπηρτημένα σφαιροειδῆ ἀπαρτήματα. μανθάνομεν δὲ διὰ τȣ́των, τὸ δεῖν μὴ τῇ ἐντολῇ μόνῃ τὴν ἀρετὴν μετρεῖσθαι, ἀλλά τι καὶ παρ' ἡμῶν ἐξευρίσκεσθαι διὰ τῶν ἔξωθεν παρεπινοȣ-
Z μένων, ὡς ἂν προσθήκη τὶς τȣ̃ κόσμȣ γένοιτο τῷ ἐνδύματι. [οἷος ὁ Παῦλος ἦν, τȣ̀ς καλȣ̀ς παρ' ἑαυτȣ̃ κοσσύμβȣς ταῖς ἐντολαῖς συμπλέκων. τȣ̃ γὰρ νόμȣ κελεύοντος τȣ̀ς τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντας, τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζεσθαι, καὶ μὴ κωλύοντος ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, καὶ τȣ̀ς

(1) Χρυσȣ̃ν δὲ πέταλον, ὡσανεὶ Στέφανος, ἐδημιȣργεῖτο, τέτταρας ἔχον γλυφὰς ὀνόματος· ὃ μόνοις τοῖς ὦτα καὶ γλῶτταν σοφίᾳ κεκαθαρμένοις θέμις ἀκȣ́ειν καὶ λέγειν ἐν ἁγίοις, ἄλλῳ δὲ ȣ̓δενὶ τὸ παράπαν ȣ̓δαμȣ̃. τετραγράμματον δὲ τȣ̃νομά φησιν ὁ θεολόγος εἶναι. Φίλ. ὁ Ἑβρ. ἐν τῷ περὶ Μωϋσ. βιβλ. 3. σελ. 152.

(2) Ιαου. ἐν βιβλ. 5. τῶν στρωματ. σελ. 240.

(3) Ὃν κοσμεῖ ὁ ἐσφραγισμένος τῷ χρυσῷ πετάλῳ τοῖς ἀῤῥήτοις χαράγμασιν. ἐν τῇ εἰς τὸν τȣ̃ Μωϋσ. βίον θεωρ.

(4) Ἐπιθήσεις αὐτὸ ἐπὶ ὑακίν. ἡ ἐν Φρανεκ. ἔκδοσ.

(5) Ἀλλ' ȣ̓ράνιος ὁ Χριστὸς, ὅλην, κτ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 388.

τὰς τὸ σὰαγγέλιον καλαγγέλλοντας ἐκεῖθεν ζῶ· ἅτος ἀδάπανον ποιεῖται τὸ σὰαγγέλιον, πεινῶν καὶ διψῶν καὶ γυμνητεύων. ἅτοί εἰσιν οἱ καλοὶ κόσυμβοι, οἱ τὸν χιτῶνα τῶν ἐντολῶν τῇ παρ' ἑαυτῶν προαθήκῃ κατακοσμῶντες.]

Καὶ ποιήσεις κίδαριν βυσσίνην. καὶ ζώνην ποιήσεις, ἔργον ποικιλτοῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἡ κίδαρις τιάρα τίς ἐσιν εἰς ὀξὺ ἄνω τρέχουσα, περιφερής. ἥτις τύπος ἐσὶ τοῦ κάτωθεν ἕως ἄνω ἔχεσθαι τῶν ἀρετῶν, καὶ ἀρανοπολίτας εἶναι.

» ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κίδαρίν τε καὶ ζώνλω ἐκ
» βύσσε ποιήσεις, Φησί. σρατιωτικὸν δὲ τῷ Ἀαρὼν τὸ σχῆμα, ζωσήρ τε καὶ κράνος. σὺ εἶδει γάρ πως ἡ κίδαρις τῷ κράνει ἴση ἐσί. πεπολέμηκε γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Χριςὸς
Ἐξόδ. 17. 16. σὺ χειρὶ κραταιᾷ, κατὰ τὸ γεγραμμένον·
Ψαλ. 7. 12, καὶ τὸ τόξον αὐτοῦ ἐνέτεινε, καὶ ἡτοίμασεν
13. » αὐτό· καὶ τὰ βέλη αὐτοῦ τοῖς καιομένοις ἐξειργάσατο· καὶ καθεῖλεν ἀρχὰς, τεθριάμβευκε δυνάμεις, κατέσεισε κυριότητας, καὶ αἰχμαλώτους ὄντας ἐρρύσατο τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς. ὅτι δὲ οὐχ ὁρατὸς ἦ παχὺς ὁ πόλεμος, οὐδὲ οἷον πρὸς αἷμα καὶ σάρκα γέγονεν αὐτῷ, ὑποφαίνειν ἔοικεν αἰνιγματωδῶς τὸ ἐκ βύσσε μόνης τῆς ἅγαν ἰσχνῆς τλὼ πολεμικλὼ γλνεσθαι σκύλλω, κίδαρίν τε Φημὶ καὶ ζώνλω. κόσμῳ μὲν ἂν ἱεροπρεπεῖ λαμπρόν τε καὶ ἀξιάγασον ἀποφαίνει τὸν Ἀαρών.

μθ. Καὶ τοῖς υἱοῖς Ἀαρὼν ποιήσεις χιτῶνας καὶ ζώνας, καὶ κιδάρεις ποιήσεις αὐτοῖς εἰς τιμὴν καὶ δόξαν.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁρᾷς ὅτι καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐξ Ἀαρὼν ἐμπρέπει τὸ ὡς ἂν γε τῷ πολεμικῷ καθορᾶσθαι σχήματι. μάχιμον γὰρ ἅπαν τὸ ἱερόν ἐσι γένος, καὶ ὃ πρὸς
2. Κορ. 10. 5. αἷμα καὶ σάρκα σρατεύεσθαί τε καὶ ἀντεξάγειν εἰδὸς, ἀλλὰ τλὼ βέβηλον κατακωλύειν ἁμαρτίαν, ἐμφρονέσατά τε καὶ λογικῶς τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων ὑπερμαχόμενον, καὶ αἰχμαλωτίζον πᾶν νόημα
» εἰς τλὼ ὑπακολὼ τοῦ Χριςοῦ, καθὰ γέγραπται.

μγ. Καὶ ἐνδύσεις αὐτὰ Ἀαρὼν τὸν ἀδελφόν σε, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ. καὶ χρίσεις αὐτοὺς, καὶ ἐμπλήσεις αὐτῶν τὰς χεῖρας· καὶ ἁγιάσεις αὐτοὺς, ἵνα ἱερατεύσωσί μοι.

ΑΔΗΛΟΥ. Μᾶλλον, οὐκ ἄλλως τὶς ἐτάττετο εἰς ἱερέα, εἰ μὴ ὁ πρῶτος ἔπλησεν αὐτοῦ τὰς χεῖρας. διὰ γὰρ τοῦτο ἡγιάζοντο αὐτοῦ αἱ χεῖρες, καὶ σὺ τούτῳ ἐδόκουν χειροτονεῖσθαι. ὃ λέγει δὲ τίνος ἐπλήρου τὰς χεῖρας, εἰκὸς δὲ ὅτι ἁγίων σκύβων, ἤτοι τῶν ἄρτων τῆς προθέσεως. καὶ γὰρ καὶ νῦν ἔθος τὸν ἀρχιερέα, ἡνίκα χειροτονεῖται, μετὰ τλὼ μεταλῆψιν τῶν θείων μυσηρίων, σὺ τῷ ποτίζεσθαι ἅπλετα ὁ χειροτονούμενος τοῦ ἁγίε σκύβες, ἵνα μᾶλλον ἁγιασθῶσιν αἱ χεῖρες αὐτοῦ. πλλὼ παρακατιών Φησι τὸν τρόπον, τὸ πῶς ἁγιάζονται.

μδ. Καὶ ποιήσεις αὐτοῖς περισκελῆ λινᾶ καλύψαι ἀσχημοσύνην χρωτὸς αὐτῶν, ἀπὸ ὀσφύος ἕως μηρῶν ἔσαι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Περισκελὲς δὲ λινοῦν αὐτοῖς, τὸ ἀκαλλές τε καὶ ἄσχημον τῶν περὶ μηρὸς κατασκιάζον εὖ μάλα. σεμνὰ γὰρ ἅπαντα τὰ τῶν ἁγίων, καὶ ἄσχημον σὺ αὐτοῖς παντελῶς ὀδσί. ὑποσημαίνει δέπως τὸ λινοῦν τοῖς περὶ μηροῖς τοῦ σώματος μέρεσιν ἐπενλωεγμένον, ὅτι τοῖς ἁγίοις πρεπωδεσάτη τῶν τῆς σαρκὸς ἡδονῶν ἡ ἀπόψυξις. ψυχρὸν γὰρ τὸ λῖνον. τὸ δὲ θερμὸν εἰς ὀρέξεις μυσαρωτάτας, ὁσίε παντὸς ἀλλότριον. ἐκ λίνε δὲ καὶ ἑτέρως τοῖς ἱεράσθαι λαχοῦσιν ἀμφιάτε κὴ περισκελῆ. νεκρῶν γὰρ ἔργων ἀποφοιτᾶν ἀναγκαῖον αὐτούς. σύμβολον δὲ νεκρότητος (1) τὸ ἱερεῖον, ὡς ἐκ θνησιμαίε ληφθὲν, Φημὶ δὴ προβάτε. [νεκρῶν δ' ἔργων ἀπόθεσις, ὡς σὺ τύπῳ πάλιν, τὸ τοῖς ἐκ λίνε ἐσάλθαι, κὴ σὺ δὴ μᾶλλον τοῖς ἐξ ἐρίων ἐθήμασι.]

με. Καὶ ἔξει Ἀαρὼν αὐτὰ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ὅταν εἰσπορεύωνται [εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίε, ἢ ὅταν προσπορεύωνται] λειτουργεῖν πρὸς τὸ θυσιαστήριον τοῦ ἁγίε· καὶ σὺ ἐπάξονται πρὸς ἑαυτοὺς ἁμαρτίαν, ἵνα μὴ ἀποθάνωσι. νόμιμον αἰώνιον αὐτῷ, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔψεται δὲ ὅτι πάντητε καὶ πάντως τὸ ἐκλεθνάναι δεῖν ἡμελικόσι τοῦ πρέποντος, καὶ τῆς ὅτι μάλισα πρεπόσης αὐτοῖς σὺκοσμίας, διαμεμήνυκεν εἰπὼν, ὅτι χρὴ Φορδντας ἱερουργεῖν.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ὑπόδημα δὲ ὁ περιτίθησι τῷ τὸν τοιοῦτον κόσμον σὺδεδυκότι, ὡς ἂν μὴ βαρὺς (2) μηδὲ δυσκίνητος εἴη τῇ τῶν νεκρῶν δερμάτων περιβολῇ, κατὰ τλὼ γνομένω ἐπὶ τλὼ (3) τοῦ ὄρες τῆς θεωρίας διάνοιαν. πῶς ἂν ἔμελλεν ἀντὶ κόσμε τῷ ποδὶ τὸ ὑπόδημα γλνεσθαι, τὸ κατὰ τλὼ πρώτλω μυσαγωγίαν ὡς ἐμποδὼν τῆς ἀνόδε ἀπαλλατόμενον; (4)

ΚΕΦ.

(1) Νεκρότητος ὡς ἐκ θνησιδίε ληφθὲν, Φημὶ δὴ προβάτε. σὺ Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 390.
(2) Μὴ βαρύνοιτο πρὸς τὸν δρόμον, μηδὲ, κτ. σὺ τῷ περὶ τοῦ βίε Μωϋσ. λόγ.
(3) Ἐπὶ τῆς τοῦ ὄρες θεωρίας διάν. αὐτ.
(4) Ὡς ἐμπόδιον τῆς ἀνόδε ἀποβαλλόμενον; αὐτ.

ΚΕΦ. ΚΘ.

α. Καὶ ταῦτά ἐσιν ἃ ποιήσεις αὐτοῖς. ἁγιάσεις αὐτὰς, ὥσε ἱερατεύειν μοι αὐτάς. λήψῃ μοσχάριον ἐκ βοῶν ἓν, καὶ κριὰς β. ἀμώμους δύω, Καὶ ἄρτας ἀζύμας πεφυρμένας (1) ἐλαίῳ, καὶ λάγανα ἄζυμα κεχρισμένα ἐν ἐλαίῳ· σεμίγ. δαλιν ἐκ πυρῶν ποιήσεις αὐτά. Καὶ ἐπιθήσεις αὐτὰ ἐπὶ κανοῦν ἕν· καὶ προσοίσεις αὐτὰ ἐπὶ τῷ κανῷ. καὶ τὸ δ. μοσχάριον καὶ τὰς δύω κριάς. Καὶ Ἀαρὼν καὶ τὰς υἱὰς αὐτοῦ προσάξεις ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυε. ρίου, καὶ λάσεις αὐτὰς ἐν ὕδατι. Καὶ λαβὼν τὰς ϛολὰς τὰς ἁγίας, ἐνδύσεις τὸν Ἀαρὼν τὸν ἀδελφόν σου καὶ τὸν χιτῶνα τὸν ποδήρη τοῦ ἐπενδύματος, καὶ τὴν ἐπωμίδα, καὶ τὸ λόγιον· καὶ συνάψεις αὐτὸ τὸ λόγιον πρὸς τὴν ἐπωμίδα.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προσκομίζεσθαι μὲν ἔν εἰς θυσίαν προσέταχε μοσχάριον, καὶ δύω κριὰς, λάγανά τε καὶ ἄρτας ἐπὶ κανοῦ. προαφαγνίζει δὲ καὶ ἑτέρως, τύπον οἱμαί πε τὸ χρῆμα τιθεὶς τοῦ κατ' ἀλήθειαν ἁγιασμοῦ. ὕδατι γὰρ ἀπολύσας τὸν Ἀαρὼν, τὴν ἁγίαν αὐτὸν ἀμφιέννυσι ϛολήν. ἀπολυσάμενοι δὲ καὶ ἡμεῖς διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, καὶ πᾶν εἶδος ἀκαθαρσίας ἀποτριψάμενοι, τότε τὴν ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ καταπλουτοῦμεν χάριν, τὸν τῆς σοφροσύνης χιτῶνα δεχόμενοι, κατάγε τὸ, ἐνδύσασθε τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριϛόν. προαπέδειξε γὰρ ὁ λόγος, ὅτι πολυτρόπως ἡμῖν ὁ Χριϛὸς ὡς ἐν κόσμῳ τῷ περὶ τὸν Ἀαρὼν πλατυόμενος. Ῥωμ. 13. 14.

ϛ. Καὶ ἐπιθήσεις τὴν μίτραν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπιθήσεις τὸ πέταλον τὸ ἁγίασμα ἐπὶ τὴν μίτραν.

ζ. Καὶ λήψῃ τὸ ἔλαιον τοῦ χρίσματος· καὶ ἐπιχεεῖς αὐτὸ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ χρίσεις αὐτόν.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔλαιῳ δὲ καταχρίει τῷ κεφαλῷ ἁγίῳ, τὸ ἱλαρὸν ἐν ἐλπίδι [τῆς] τῶν ἁγίων ζωῆς, ἤτοι τῷ ἄνωθεν ἱλαροποιὸν ἐπίσκεψιν, τοῦ ἐλαίου καταϛημαίνοντος. ἠλεήμεθα γὰρ οἱ πιϛεύσαντες, καὶ ἐϛμὲν εὐλογημένοι τῷ Κυρίῳ, τῇ τοῦ πνεύματος χορηγίᾳ τὸν νοῦν καταπιαινόμενοι. νοῦ δὲ εἰς τύπον ἡ κεφαλή.

η. Καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ προσάξεις, θ. καὶ ἐνδύσεις αὐτοὺς χιτῶνας. Καὶ ζώσεις αὐτοὺς ταῖς ζώναις, καὶ περιθήσεις αὐτοῖς τὰς κιδάρεις· καὶ ἔσαι αὐτοῖς ἱερατεία ἐμοὶ εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ τελειώσεις Ἀαρὼν τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ τὰς χεῖρας τῶν υἱῶν αὐτοῦ.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κατὰ τὸν ἴσον δὲ τοῦτον τρόπον οἱ ἱερεῖς ἡγιάζοντο, ὕδατί τε ἀπονιζόμενοι, καὶ ἐλαίῳ χριόμενοι· [ὅτωτε χριόμενοι τῷ ἱερᾷ ἀμφιάσιν περικείμενοι, τελειούμενοί τε τὰς χεῖρας, ὡς ἥδηπως δοκεῖν καὶ ἐπιτηδείως ἔχειν εἴς γε τὸ χρῖσαι λοιπὸν καθαρῶς τε καὶ ἀμωμήτως τὰς θυσίας ἐπιτελεῖν.]

ι. Καὶ προσάξεις τὸν μόσχον ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐπιθήσουσιν Ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ μόσχου, ἐναντίον Κυρίου, παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. ια. Καὶ σφάξεις τὸν μόσχον ἔναντι Κυρίου, παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ οἱ ἱερεῖς [τοῖς ἱερείοις] τὰς χεῖρας ἐπιτιθέντες, ἵτως ἱέρευον. Οὐ πᾶσι τοῖς ἱερείοις, ἀλλὰ τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν προσφερομένοις, καὶ μάλισα τοῖς ὑπὲρ ἁμαρτίας· τοῖς δὲ ἄλλοις αὐτοὶ τὰς χεῖρας ἐπετίθεσαν οἱ προσφέροντες. ἰῶ δὲ τοῦτο σύμβολον τοῦ τὸ ἱερεῖον τὸν τόπον πληροῦν τοῦ προσφέροντος, τῷ ὑπὲρ αὐτοῦ δεχόμενον ὀργῷ. ἐπισημαίνεσθαι δὲ προσήκει, ὡς ὑπὲρ τοῦ ἀρχιερέως προσεφέρετο μόσχος· ὑπὲρ δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, πάλιν μόσχος· ὑπὲρ δὲ τοῦ ἄρχοντος, χίμαρος· ὑπὲρ δὲ ἑκάϛου ἀνδρὸς, χίμαιρα. πρόσφορον γὰρ τῷ μὲν ἄρχοντι, τὸ ἄῤῥεν· τῷ δὲ ἀρχομένῳ, [τὸ] θῆλυ. ἐπειδὴ καὶ τῷ γυναῖκα τῷ Ἀδὰμ ἐξ ἀρχῆς ὑπέταξεν ὁ Θεός. ὁ δὲ μόσχος ὁ ὑπὲρ ἁμαρτίας θυόμενος, ἔξω τῆς παρεμβολῆς κατεκαίετο. τότε χάριν καὶ ὁ δεσπότης Χριϛὸς, ἧ φησὶν ὁ Ἀπόϛολος, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε, καὶ τῷ τύπῳ τοῦ ἀληθείαν ἐπιτέθειται. Ἑβρ. 13. 12.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Ὡς βαθὺ τὸ χρῆμα τῶν νομικῶν αἰνιγμάτων.] Βαθὺ μὲν ἔν λίαν, πλὴν ἐκ εἰς ἅπαν ἀσυμφανὲς, τὸ θεῖον ἡμῖν ἀναϛράπλοντος φῶς τοῦ ἁγίου πνεύματος. Φέρε δὴ λοιπὸν ὡς ἔνι τὰ ἐφ' ἑκάϛῳ λέγωμεν. κατὰ μυρίας ὅσας ἁγιάζει τρόπους ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριϛὸς, ἱερούϛε καὶ ὑπροσδέκτους ἀποτελεῖ. διὰ αὐτοῦ γὰρ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ προσαγωγῷ ἐσχήκαμεν, καὶ ἐσμὲν ἐκ ἀνεθέλητοι τῷ Θεῷ καὶ πατρί. Ῥωμ. 5. 2.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ μοσχάριον μὲν ὁ Χριϛὸς, ὡς ἔξω ζυγοῦ καὶ ὑπὸ ζυγόν. Θεὸς

(1) Πεφυραμένας ἐν ἐλαίῳ. ἢ ἐν Φρανεκ. ἔκδοσ.

Θεὸς γὰρ ὢν Φύσει, γέγονεν ὑπὸ νόμον διὰ τὸ ἀνθρώπινον. σΦάζεται δὲ ὡς ὑπέργε τῆς ἁγίας σκιωῆς, καὶ τῶν ἐπιτιθέντων αὐτῷ τὰς χεῖρας. λοιῖται δὲ ἔτοι καὶ ἱερεῖς. ἀπέθανε γὰρ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ καθιερωμένων διὰ τῆς πίσεως.

ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Συγχωρεῖ Φησὶ τὰς θυσίας τέως, ἵν' ἐγκατασήσῃ Θεόν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Διὰ τᾶτο δέδοται νόμος ἡμῖν εἰς βοήθειαν, οἷόν τι διατείχισμα μέσον Θεᾶ καὶ εἰδώλων.

ιβ. Καὶ λήψῃ ἀπὸ τᾶ αἵματος τᾶ μόχθ, καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τῶν κεράτων τᾶ θυσιασηρίθ τῷ δακτύλῳ σθ· τὸ δὲ λοιπὸν πᾶν αἷμα ἐκχεεῖς παρὰ τὴν βάσιν τᾶ θυσιασηρίθ. Καὶ λήψῃ πᾶν τὸ σέαρ τὸ ἐπὶ τῆς κοιλίας, καὶ τὸν λοβὸν τᾶ ἥπατος, καὶ τὰς δύω νεφρὰς, καὶ τὸ σέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν θυμιάσεις, καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὸ θυσιασήριον.

ιγ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Ἱερὸς δὲ ὅτι, καὶ ὡς ἐν τρόπῳ θυσίας ὑπρόσδεκτος τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ τᾶ Ἐμμανηὴλ ὁ θάνατος, παρὰ σοὶ νοεῖν,] προχεομένθ τᾶ αἵματος τῷ ἁγίῳ θυσιασηρίῳ· θυομένων δὲ καὶ τῶν ἐντοθίων, ἃ καὶ εἰς τύπον ἦσιν ἂν τῶν εἰς τὸ ἔσω καὶ εἰς νᾶν ἀρετῶν. αἷς ἔνεσι μὲν τὸ θῶδες πνθματικῶς, ἑκαθ' ἕνα δὲ τρόπον· ἐπεί τοι πολλὰ τὰ ἐντόθια, πιμελὴ, καὶ νεφροὶ, καὶ [ὁ] λοβὸς τᾶ ἥπατος.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τῷ δὲ θυσιασηρίῳ προσεΦέρετο τὸ ἐπίπλον. τᾶτο γὰρ λέγει, τὸ σέαρ τὸ ἐπὶ τῆς κοιλίας, καὶ οἱ δύω νεφροὶ, καὶ τὸ σέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν, καὶ ὁ τᾶ ἥπατος λοβός· ὅπερ οἱ ἄλλοι ἑρμηνθταὶ περιτλὸν προσηγόρθσαν. αἰνίγματα δὲ ταῦτα τῶν ἐν ἡμῖν παθημάτων. τὸ μὲν γὰρ σέαρ [τὸ] τλὼ κοιλίαν καλύπλον, σημαίνει τῆς γασριμαργίας τλὼ νόσον· οἱ δὲ νεφροὶ, τὰς ὑπογασρίθς ἡδονάς· ὁ δὲ λοβὸς τᾶ ἥπατος, τὸ θυμοειδές. ἐκείνῳ γὰρ σωῆπλαι τὸ χοληδόχον ἀγγεῖον. ταῦτα δὲ καθιερᾶν κελθει, καὶ οἱονεὶ νεκρὰς αὐτῶν ἀποΦαίνειν τὰς πονηρὰς ἐνεργείας.

ιδ. Τὰ δὲ ῥέατα τᾶ μόχθ, καὶ τὸ δέρμα αὐτᾶ, καὶ τὴν κόπρον αὐτᾶ κατακαύσεις ἔξω τῆς παρεμβολῆς· ἁμαρτίας γάρ ἐσι.

ΑΔΗΛΟΥ. Μᾶλλον τλὼ παρεμβολλὼ λέγει τλὼ σκιωλὼ, ἢ τόπον ἐν ᾧ ἐγίνετο ἡ θυσία.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐμπίπραται δὲ τᾶ σώματος τὸ λειπόμενον ἔξω τῆς παρεμβολῆς. ἔξω γὰρ τῆς πύλης ἔπαθεν ὁ Χριτός. γράΦει δὲ ἄτω καὶ ὁ Παῦλος. τὸ δέγε πυρὶ δαπανᾶθαι τὸ σῶμα, κατασημιώειεν ἄν, ὅτι τὸ πάθος αὐτὸ καὶ ὁ θάνατος, ἐκ εἰς ἀδοξίαν ἔσαι ποθεν, ἀλλ' εἰς λαμπρὰν καὶ ἐκΦανεσάτιω ἐκτελθτήσει δόξαν. ἐν εἴδει γὰρ τῷ πυρὸς νοεῖται τὸ θεῖον. καταβέβηκε γὰρ ἄτω καὶ ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Σινά. καταλύσων δὲ τᾶ θανάτ τὸ κράτος, ὑπέδυ τὸν θάνατον οἰκονομικῶς ὁ Χριτὸς, ἵν' ὡς Θεὸς δοξάζηται πρὸς ἡμῶν. ἔρπει δὴ ἂν εἰς θεοπρεπῆ δόξαν ὁ θάνατος, τέλος ἔχων τὸ ἀναβιῶναι λαμπρὸν, καὶ τὸ ἐν γε τῷ παθεῖν σμικροπρεπὲς θκλείαις ταῖς ἀνωτάτω νικῶμενον, οἴκεται πρὸς τὸ μηδέν. καὶ τᾶτο οἶμαί ἐσιν αἰνιγματωδῶς τὸ δαπανᾶθαι πυρὶ τὸ νεκρὸν μοχάριον.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐπειπὼν δὲ, ὅτι » ἁμαρτίας γάρ ἐσιν, εἰς ἀποκάθαρσιν ἁμαρτίας τὸ Χριτᾶ γενέθαι διαμεμίτυκε πάθος. καὶ τὸ χρῆμά ἐσιν ἐκ ἀσυμΦανές.

ιε. Καὶ τὸν κριὸν λήψῃ τὸν ἕνα, καὶ ἐπιθήσθσιν Ἀαρὼν καὶ οἱ ὑοὶ αὐτᾶ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεΦαλὴν τᾶ κριᾶ.

ιτ. Καὶ σΦάξεις τὸν κριὸν, καὶ λαβὼν τὸ αἷμα αὐτᾶ προχεεῖς πρὸς
ιζ. τὸ θυσιασήριον κύκλω. Καὶ τὸν κριὸν διχοτομήσεις κατὰ μέλη· καὶ πλυνεῖς τὰ ἐντόθια αὐτᾶ καὶ τὰς πόδας ὕδατι, καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὰ διχοτο-
ιη. μήματα σὺν τῇ κεΦαλῇ αὐτᾶ. Καὶ ἀνοίσεις τὸν κριὸν ὅλον ἐπὶ τὸ θυσιασήριον, ὁλοκαύτωμα τῷ Κυρίῳ ἐσί.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ διὰ τᾶτων ἡμῖν ὁ Χριτὸς δηλᾶται, ὁ ὡς ἐν κριῷ τῷ τελείῳ τέλειος, ἁγίαν ἔχων ζωλή· δηλοῖ γὰρ, οἶμαι, τᾶτι τὸ προχεῖθαι τὸ αἷμα τῷ θυσιασηρίῳ· ζωῆς γὰρ τύπος τὸ αἷμα· καὶ εἰς ὁσμὴν θῶδίας ἀνακείμενος τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, ὡς ὑπὲρ πάντων τε ἅμα. καὶ ὑπὲρ ἑκάτ. τύπος δὲ τᾶτο πάλιν, τὸ ἀναΦέρεθαι τὸν κριὸν ἐπὶ τὸ θυσιασήριον, ὡς ἐν παντίτε καὶ κατὰ μέλος. μέλη δὲ ἡμεῖς ἀνὰ μέρος Χριτᾶ, καὶ ἓν οἱ πάντες νοθμενοι σῶμα. ἅγιος δὲ ὅτι καὶ ἱερὸς ὅλος, καὶ πῖλον ἀκαθαρσίας ἐκ ἔχων, ἢ τῶν ἐντοθίων ἔκπλυσις εὖ μάλα παραδηλοῖ. σωαναΦέρονται δὲ κεΦαλὴ καὶ πόδες, τὸ ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι παντὸς θῶδες ἐν ἁγιασμῷ τῆς τᾶ Σωτῆρος ζωῆς ὑποΦαίνοντες. παντὸς γὰρ ζώθ κεΦαλὴ μὲν, ἀρχή· κατάληξις δὲ ὥπερ, καὶ τᾶ παντὸς σώματος οἱ πόδες, τὸ τέλος. ἢ τάχαπ νοεῖν ἄμεινον κεΦαλῷ μὲν, τῆς θεωρίας τὸ ὑπερέχον καὶ ὑψηλόν· πορείας γε μὴν τῆς κατ' ἐνέργειαν πρακλικῆς, τὰς πόδας. θῶδη δὲ πάντα τὰ ἐν Χριτῷ, καὶ εἰς ἄκρον ἥκοντα καθαρότητος, καὶ νοήματα καὶ πράξεις. ἃ γὰρ ἐποίησεν ἁμαρτίαν. ταύτητοι καὶ ὁλοκαύτωμα καὶ θυσίασμά Φησι τλὼ καθιέρωσιν τᾶ κριᾶ. ἃ γὰρ ἐκ μέρθς ἅγιος, ἢ ἱερός. πρέπει γὰρ ἐκ ἐκείνῳ ποθεν, ἡμῖν δὲ μᾶλλον τὸ καὶ ἀθενεῖν ἐθ' ὅτε, καὶ ἐναλῶναι πλαίσμασι.

Εβρ. 13. 12.

Ἰώβ. 14. 4. καθαρὸς γὰρ ȣ̓δεὶς ἐξ ἁμαρτιῶν· καὶ
Ἰακ. 3. 2. „ πολλὰ πταίομεν ἅπαντες, κατὰ τὸ γεγραμμένον.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καθῆκε τοίνυν εἰς ἀνθρωπότητα, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν ὁ μονογενὴς, καὶ ὑπέθηκεν ἑαυτὸν τῷ Θεῷ
Φιλιπ. 2. 8. καὶ πατρί. γέγονε γὰρ ὑπήκοος μέχρι θανάτȣ, τῆς ἐν Ἀδὰμ ἀνυποταξίας ἀφανίζων τὰ ἐγκλήματα, καὶ τῆς ȣ̓πειθείας τὴν ȣ̓ωδίαν, ὡς ὑπὲρ πάντων τε ἅμα καὶ ὑπὲρ ἑκάστȣ προσαγήοχε τῷ Θεῷ καὶ πατρί· διά τε τȣ́τȣ σεσώσμεθα.

ιθ. Καὶ λήψῃ τὸν κριὸν τὸν δεύτερον, καὶ ἐπιθήσει Ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτȣ̃ τὰς χεῖρας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τȣ̃ κριȣ̃.

κ. Καὶ σφάξεις αὐτὸν, καὶ λήψῃ τȣ̃ αἵματος αὐτȣ̃, καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὸν λοβὸν τȣ̃ ὠτὸς Ἀαρὼν τȣ̃ δεξιȣ̃, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τȣ̃ ποδὸς τȣ̃ δεξιȣ̃, καὶ ἐπὶ τȣ̀ς λοβȣ̀ς τῶν ὤτων τῶν υἱῶν αὐτȣ̃ τῶν δεξιῶν, καὶ ἐπὶ τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν αὐτῶν τῶν δεξιῶν, καὶ ἐπὶ τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν αὐτῶν τῶν δεξιῶν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Βαθὺς μὲν ὁ λόγος, ὠδίνει γε μὴν τὸ Χριστȣ̃ μυστήριον. γέγονε γὰρ ἡμῶν κριὸς τελειώσεως, εἰς πᾶν ὁτιȣ̃ν τῶν ἀρίστων ἀρτίως ἔχοντας ἀποφαίνων, [καὶ] ȣ̓πρεπεστάτȣς ἐν ἀρεταῖς δι' ἁγιασμȣ̃ ἐν πνȣ́ματι. καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ἀκοὴν μὲν ἐνθεὶς τὴν ȣ̓λογίας πλήρη, τȣτέστι τὴν ȣ̓πειθῆ καὶ ȣ̓ήνιον, καὶ ἐπιτηδείως μὲν ἔχȣσαν εἰς παραδοχὴν τῶν περὶ αὐτȣ̃ δογμάτων, ȣ̓κ ἀνεχομένην δὲ ψιθύρων τερετισμῶν, καὶ μυσαρᾶς ἀθυρογλωττίας, ἢν ἂν ποιοῖντό τινες τῇ ἀληθείᾳ μαχόμενοι, καὶ τοῖς τῆς ὀρθότητος ἀντεξάγοντες δόγμασιν. ἀκοῆς γὰρ δὴ τȣ̃το τῆς ἁγίας καρπός.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Βάσανος δὲ ῥημάτων πράττοιτο ἂν [εἰκότως,] ȣ̓χ ἑτέρωσέποι μᾶλλον, ἢ εἰς ȣ̃ς. ἅγιον δὴ ȣ̃ν ἔσται τὸ ȣ̃ς τοῖς τῆς ἀκριβείας καὶ δογματικῆς ὀρθότητος ἐπιμεληταῖς. ἀλλὰ τȣ̃τό ἐστι Χριστȣ̃ δῶρον, καὶ ξένιον ȣ̓ρανȣ̃, καὶ κατόρθωσις αἵματος τȣ̃ ἁγίȣ. τοιγάρτοι καὶ χεὶρ ἡγιάζετο, πρακτικῆς ἐνεργείας παραδεκτικὴ, καὶ ὀρθότητος σύμβολον ἐναργές. ἁγίοις γὰρ ἔργοις ἡμᾶς ἐπισεμνύνεσθαι χρὴ, καὶ διαστείχειν εὖ μάλα τὴν εἰς πᾶν ὁτιȣ̃ν τῶν ἀρεσκόντων Θεῷ διάττȣσαν τρίβον. Καὶ μεθ' ἕτερα. Κεκτήσθω δὴ ȣ̃ν τὸ ἱερὸν καὶ ἀπόλεκτον γένος, ἁγίαν μὲν ἀκοὴν, χεῖρά τε ὁμοίως καὶ πόδα, κατά γε τȣ̀ς ἀρτίως ἡμῖν εἰρημένȣς τρόπȣς· δεξιά τε πάντα χριόμενα, καὶ ὡς ἐν μοίρᾳ τῇ λοίσθῳ, τȣτέστιν ἐν ἄκροις. τὸ γὰρ ἄκρον, φησὶ, τȣ̃ ὠτὸς, καὶ μὴν καὶ ποδὸς, καὶ χειρός· ἅπασα γὰρ, οἶμαι, πρᾶξις ἀγαθὴ γεναία τε ἐστὶ καὶ δεξιὰ, τὸ ὡς ἐν φαυλότητι σκαιὸν ȣ̓κ ἔχȣσα· καὶ μέχρι τῶν ἄκρων, ὅ ἐστι καὶ μέχρι παντὸς, ἤτοι τȣ̃ τέλȣς. προσήκει γὰρ εἶναι δεξιȣ̀ς ἐν ἁγιασμῷ τȣ̀ς Θεῷ καθιερωμένȣς μέχρι
„ παντὸς ἐν ὑπομονῇ. ὁ γὰρ ἀρξάμενος, φη- Φιλιπ. 1. 6.
„ σὶν, ἔργων ἀγαθῶν ἐν ὑμῖν, ἐπιτελεσάτω.

κα. Καὶ λήψῃ ἀπὸ τȣ̃ αἵματος τȣ̃ θυσιαστηρίȣ, καὶ ἀπὸ τȣ̃ ἐλαίȣ τῆς χρίσεως, καὶ ῥανεῖς ἐπὶ Ἀαρὼν καὶ ἐπὶ τὴν στολὴν αὐτȣ̃, καὶ ἐπὶ τὰς στολὰς τῶν υἱῶν αὐτȣ̃ μετ' αὐτȣ̃· καὶ ἁγιασθήσεται αὐτὸς καὶ ἡ στολὴ αὐτȣ̃, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτȣ̃ καὶ αἱ στολαὶ τῶν υἱῶν αὐτȣ̃ μετ' αὐτȣ̃. τὸ δὲ αἷμα τȣ̃ κριȣ̃ προσχεεῖς πρὸς τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ.

κβ. Καὶ λήψῃ ἀπὸ τȣ̃ κριȣ̃ τὸ στέαρ αὐτȣ̃, καὶ τὸ στέαρ τὸ κατακαλύπτον τὴν κοιλίαν, καὶ τὸν λοβὸν τȣ̃ ἥπατος, καὶ τȣ̀ς δύω νεφρȣ̀ς, καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν, καὶ τὸν βραχίονα τὸν δεξιόν· ἔστι γὰρ τελείωσις αὕτη.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τȣ̃ δὲ τῆς τελειώσεως κριȣ̃ τὸν βραχίονα προσενεγκεῖν προηγόρȣσε, τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν δεξιὰν ȣ̃σαν, καὶ ἀρεστὴν τῷ Θεῷ προσφέρειν [κελȣ́ων.]

κγ. Καὶ ἄρτον ἕνα ἐξ ἐλαίȣ, καὶ λάγανον ἓν ἀπὸ τȣ̃ κανȣ̃ τῶν ἀζύμων τῶν προστεθειμένων ἔναντι Κυρίȣ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ὁ δὲ ἄρτος, καὶ τὸ λάγανον, καὶ ἡ τȣ̃ οἴνȣ σπονδὴ, τȣ̀ς ἀπὸ γῆς φυομένȣς δηλȣ̃σι καρπȣ̀ς, ὧν τὰς ἀπαρχὰς προσφέρειν ὅσιον τῷ Θεῷ.

κδ. Καὶ ἐπιθήσεις τὰ πάντα ἐπὶ τὰς χεῖρας Ἀαρὼν, καὶ ἐπὶ τὰς χεῖρας τῶν υἱῶν αὐτȣ̃· καὶ ἀφοριεῖς αὐτȣ̀ς ἀφόρισμα ἔναντι Κυρίȣ.

κε. Καὶ δέξῃ αὐτὰ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἀνοίσεις ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῆς ὁλοκαυτώσεως εἰς ὀσμὴν εὐωδίας ἔναντι Κυρίȣ. κάρπωμά ἐστι Κυρίῳ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προσκομίζȣσι μὲν τὴν θυσίαν οἱ ἀμφὶ τὸν Ἀαρὼν, ὑποδέχεται δὲ ὁ Μωσῆς, σημαίνοντος τȣ̃ Θεȣ̃, ὅτι τῶν ȣ̓τως ἡγιασμένων ἐν Χριστῷ τὰς θυσίας, μονονȣχὶ καὶ ἀπὸ χειρῶν εἰς χεῖρας δέξεται, καὶ ȣ̓κ ἀπαξιώσει τὸ χρῆμα. Χριστȣ̃ γὰρ ἔχει τὴν ȣ̓ωδίαν. καὶ τȣ̃το οἶμαί ἐστιν ἡ τῶν ἐντοσθίων ἀναφορὰ, θυμιωμένων αὐτῷ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Σύνες, ὅτι σεσώσμεθα μὲν ὡς ἔν γε τῷ μόσχῳ, τεθνεῶτος ὑπὲρ ἡμῶν τȣ̃ Χριστȣ̃, ȣ̓ωδιάζομεν δὲ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ διὰ τῆς ὑποταγῆς αὐτȣ̃, καὶ τῆς ἐν ἁγιασμῷ ζωῆς.

ΘΕΟΔΩ-

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐσιν, εἰς ὀσμὴν A
» ὠδίας κάρπωμά ἐσι τῷ Κυρίῳ; Διὰ τῶν
» ἀνθρωπίνων τὰ θεῖα διδάσκει. ἐπειδὴ γὰρ
» ἡμεῖς ταῖς ὠδαῖς τερπόμεθα, τὴν κα-
» τὰ νόμον γενομένην ἱερουργίαν ὀσμὴν ὠ-
» δίας ὠνόμασεν. ὅτι γὰρ ἃ δεῖ γυμνῷ προ-
» σέχειν τῷ γράμματι, καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ Φύσις
» διδάσκει· ἀσώματος γάρ· καὶ ἡ δυσωσμία
» τῶν καθομένων ὄσῶν. τί γὰρ ἐκείνων δυ-
» σωδέσερον; οἱ μέντοι ἄλλοι ἑρμηνεῦται,
» εὐαρεσήσεως ἀντὶ ὠδῆς τεθείκασι.

κς. Καὶ λήψῃ τὸ σηθύνιον ἀπὸ τοῦ κριοῦ τῆς τελειώσεως, ὅ ἐσιν Ἀαρών· καὶ ἀφορίεις αὐτὸ ἀφόρισμα ἔναντι Κυρίου· καὶ ἔσαι σοι ἐν μερίδι.

κζ. Καὶ ἁγιάσεις τὸ σηθύνιον, ἀφόρισμα, καὶ τὸν βραχίονα τοῦ ἀφαιρέματος, ὃς ἀφώρισαι, καὶ ὃς ἀφῄρηται ἀπὸ τοῦ κριοῦ τῆς τελειώσεως Γ
ἀπὸ τοῦ Ἀαρών, καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐ-
κη. τοῦ. Καὶ ἔσαι Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ νόμιμον αἰώνιον παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ· ἔσι γὰρ ἀφαίρεμα τοῦτο, καὶ ἀφόρισμα ἔσαι παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν θυμιαμάτων τῶν σωτηρίων, ἀφαίρεμα Κυρίῳ.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Βραχίων μὲν, ἰσχύος ἂν εἴη σύμβολον· σηθώιον δὲ, καρδίας καὶ νεφρῶν. δέδοται δὲ τῷ ἱερῷ γένει Χριστὸς, Θεοῦ δύναμις, καὶ Θεοῦ σοφία.

* ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος χάριν ἐξ ἑκάσης θυσίας ὑπὲρ σωτηρίας προσφερομένης, τὸν ἱερέα λαμβάνειν τὸν βραχίονα τὸν δεξιὸν καὶ τὸ σηθώιον προσέταξε; Διὰ τοῦ σηθωίου τὸ λογικὸν [καὶ τὸ θεωρητικὸν] ἀπαιτεῖ τὸν ἱερέα· κάλυμμα γὰρ τὸ σηθώιον τῆς καρδίας· διὰ δὲ τοῦ δεξιοῦ βραχίονος, τὴν πρᾶξιν τὴν δεξιάν. οὐκ ἀρκεῖ γὰρ ἡ πίσις εἰς σωτηρίαν, ἀλλὰ δεῖται τῶν ἔργων εἰς τελειότητα.

κθ. Καὶ ἡ σολὴ τοῦ ἁγίου, ἣ ἐσιν Ἀαρὼν, ἔσαι τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ μετ' αὐτὸν, χριθῆναι αὐτοὺς ἐν αὐτοῖς, καὶ
λ. τελειῶσαι τὰς χεῖρας αὐτῶν. Ἑπτὰ ἡμέρας ἐνδύσεται αὐτὰ ὁ ἱερεὺς ὁ ἀντ' αὐτοῦ ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὃς εἰσελεύσε-
ται εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου λειτουρ-
λα. γεῖν ἐν τοῖς ἁγίοις. Καὶ τὸν κριὸν τῆς τελειώσεως λήψῃ· καὶ ἑψήσεις τὰ κρέα ἐν τόπῳ ἁγίῳ.

λβ. Καὶ ἔδονται Ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰ κρέα τοῦ κριοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τοὺς ἐν τῷ κανῷ, παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ψυχαῖς γὰρ ἂν πρέποι ταῖς ἱεραῖς τὸ εὖ μεθέξει γενέσθαι τροφῆς ἁγίας, τουτέσι τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ.

λγ. Ἔδονται αὐτὰ ἐν οἷς ἡγιάσθησαν ἐν αὐτοῖς τελειῶσαι τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἁγιάσαι αὐτούς. καὶ ἄλλογενὴς οὐκ ἔδεται ἀπ' αὐτῶν· ἔσι γὰρ ἅγιον.

Ἄλλος δέ φησιν, ἀλλογενὴς ὁ μὴ ὢν ἱερεύς.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ γὰρ ἀπρόσιτος τοῖς ἀλλογενέσιν ἡ εὐλογία. νοείτω δ' ἄν [ἑτερογενὲς καὶ τὸ ἄπιστον ἔτι καὶ ἀβάπτιστον γένος, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι, τὸ ἐξεστραμμένον εἰς ἑτερόφρονα νοῦν, καὶ ταῖς τῶν ἁγίων ἀσύμβατον γνώμαις, καὶ ὡς ἐν φαυλότητι δογμάτων διεφθαρμένον.]

λδ. Ἐὰν δὲ καταλειφθῇ ἀπὸ τῶν κριῶν τῆς τελειώσεως καὶ τῶν ἄρτων ἕως πρωΐ, κατακαύσεις πυρὶ, τὰ λοιπὰ οὐ βρωθήσεται. ἁγίασμα γάρ ἐσι.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Δαπανᾶται δὲ καὶ πυρὶ πᾶν ὅσον ἐσὶ τῆς θυσίας λείψανον, οὐκ ἐφιέντος ἐθίειν τοῦ νόμου καὶ εἰς τιμὴν αὔριον.] ἁγιασμῷ γὰρ οἶμαί τις ἕτερος ἡμῖν ἔσαι τρόπος κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα πνευματικῶς ἐνεργούμενος.

λε. Καὶ ποιήσεις Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ κατὰ πάντα ὅσα ἐνετειλάμην σοι. ἑπτὰ ἡμέρας τελειώσεις τὰς Δ
χεῖρας αὐτῶν.

λς. Καὶ τὸ μοσχάριον τὸ τῆς ἁμαρτίας ποιήσεις τῇ ἡμέρᾳ τοῦ καθαρισμοῦ. καὶ καθαριεῖς τὸ θυσιαστήριον ἐν τῷ ἁγιάζειν σε ἐπ' αὐτῷ· καὶ χρίσεις αὐτὸ ὥσε ἁγιάσαι αὐτό.

Καθαρισμοῦ. Ἀκύλας, ἐξιλασμοῦ.

λζ. Ἑπτὰ ἡμέρας καθαριεῖς τὸ E
θυσιαστήριον, καὶ ἁγιάσεις αὐτό. καὶ ἔσαι τὸ θυσιαστήριον ἅγιον τοῦ ἁγίου. πᾶς ὁ ἁπτόμενος τοῦ θυσιαστηρίου, ἁγιασθήσεται.

» ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ μὲν θυσιαστήριον, ἅγιον
» τοῦ ἁγίου, ὡς ἁγιάζον τὰ προσφερόμενα· ἅγια δὲ καὶ αὐτά.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι τὸ θυσιαστήριον ἁγιόν ἐσιν. ἅγια δὲ τὰ ἐπιβαλλόμενα, ἢ προσαγόμενα αὐτῷ, τὰ κρέα τοῦ Z
κριοῦ, καὶ οἱ ἄρτοι.

λη. Καὶ ταῦτά ἐσιν, ὅσα ποιήσεις ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου. ἀμνὸς ἐνιαυσίους ἀμώμους δύω τὴν ἡμέραν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐνδελεχῶς, κάρπωμα ἐνδε-
λθ. λεχισμοῦ. Τὸν ἀμνὸν τὸν ἕνα ποιήσεις τὸ πρωΐ, καὶ τὸν ἀμνὸν τὸν δεύτερον ποιήσεις τὸ δειλινόν. H

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ποία δὲ ἑτέρα θυσία δυνατὸν ἐνδελεχισμοῦ εἶναι τῷ λογικῷ νοητὴ, ἢ λόγος ἀκμάζων, λόγος ἀμνὸς

συμβολικῶς καλόμενος, ἅμα τῷ Φωτίζεσθαι τῷ ψυχῷ ἀναπεμπόμενος· αὕτη γὰρ ἂν εἴη τῆ ἀνδελεχισμῆ θυσία· καὶ πάλιν ἐπὶ τέλει τῆς τῆ νῆ ἐν τοῖς θειοτέροις διατριβῆς ἀναφερόμενος; ὁ γὰρ ἀεὶ δυάτας διαρκεῖν τὸ εἶναι ἐν τοῖς κρείττοσιν, ὅσον κεκλήρωται ἡ ψυχὴ σωεζόχθαι τῷ γηΐνῳ καὶ βαρῦντι σώματι.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐὰν δέ τις ζητῇ, τὶ ἐν τοῖς μεταξὺ τῆς ἕω καὶ ἑσπέρας ποιήσει ὁ ἅγιος, μεταφερέτω ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν λατρείαν τὸν λόγον, ἔπειτα καὶ ἐν τούτοις ἀκολουθεῖ. (1) καὶ γὰρ ἐκεῖ οἱ ἱερεῖς ἀρχὴν μὲν τῶν θυσιῶν προσφέρουσι τὴν τῆ ἀνδελεχισμῆ, ἑξῆς δὲ πρὸ τῆς ἑσπερινῆς τῆ ἀνδελεχισμῆ, τὰς κατὰ νόμον λοιπάς. οἷον, περὶ πλημμελείας, ἢ ἀκαθαρσίων, ἢ σωτηρίας ψυχῆς, ἢ ζηλοτυπίας, ἢ σαββάτων, ἢ νεομηνίας, καὶ τῶν λοιπῶν, ἃ μακρὸν ἂν εἴη ἐπὶ τῆ παρόντος λέγειν. ὥστε τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τῆ περὶ τῆς εἰκόνος λόγου πεποιημένοι τὴν ἀρχὴν τῆς ἀναφορᾶς, ὅς ἐστιν ὁ Χριστὸς, διαλαμβάνειν περὶ πολλῶν καὶ ὠφελιμωτάτων δυνησόμεθα, καὶ πάλιν ἐν τοῖς περὶ Χριστῆ καταλήξαντες, ἐπὶ τὴν οἰονεὶ ἑσπέραν φθάσομεν καὶ νύκτα, ἐρχόμενοι καὶ ἐπὶ τὰ σωματικά.

μ. Καὶ δέκατον σεμιδάλεως πεφυρμένης ἐν ἐλαίῳ κεκομμένῳ τῷ ἑνὶ (2) τῷ τετάρτῳ τῆ εἶν οἴνου τῷ ἀμνῷ· καὶ σπονδὴν τέταρτον τῆ εἶν οἴνου τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνί.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος τὸ εἶν; Μέτρον ἑβραϊκὸν οἴνου, καὶ ἐλαίου. δέχεται δὲ ὡς φησιν Ἰώσηπος (3) δύο χοὰς ἀττικάς. πιστεύτεον δὲ ἐν τούτοις αὐτῷ ἀκριβῶς, τῆ ἔθνους τὰ μέτρα ἐπισαμαίνῳ.

μα. Καὶ τὸν ἀμνὸν τὸν δεύτερον ποιήσεις τὸ δειλινὸν, κατὰ τὴν θυσίαν τὴν πρωϊνὴν, καὶ κατὰ τὴν σπονδὴν αὐτῆ. ποιήσεις εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κάρπωμα Κυρίῳ. Θυσίαν ἐνδελεχισμῆ εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τῆ μαρτυρίου ἔναντι Κυρίου, ἐν οἷς γνωσθήσομαί σοι ἐκεῖ, ὥστε λαλῆσαί σοι. Καὶ τάξομαι ἐκεῖ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἁγιασθήσομαι ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἁγιασθήσομαι ἐν δόξῃ μου. Καὶ ἁγιάσω τὴν σκηνὴν τῆ μαρτυρίου, καὶ τὸ θυσιαστήριον· καὶ Ἀαρὼν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῆ ἁγιάσω, ἱερατεύειν μοι. Καὶ ἐπικληθήσομαι ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἔσομαι αὐτῶν Θεός. Καὶ γνώσονται, ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς αὐτῶν, ὁ ἐξαγαγὼν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐπικληθῆναι αὐτοῖς, καὶ εἶναι αὐτῶν Θεός.

ΚΕΦ. Λ.

α. Καὶ ποιήσεις θυσιαστήριον θυμιάματος ἐκ ξύλων ἀσήπτων.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰς τύπον ἄρα Χριστῆ καὶ τοῦτο παραδεξόμεθα. ποποίητο γὰρ ἐκ ξύλων ἀσήπτων. [χρυσῷ δὲ ὅλον ἀλήλειπτο. ἀδιάφθορον γὰρ τὸ σῶμα Χριστῆ, καὶ φύσιν ἐν ἑαυτῷ τὴν θείαν καταπλουτῆν. γέ- Ἰωάν. ι. 14. γονε [γὰρ] σὰρξ ὁ λόγος, καὶ ἐσκήνωσεν » ἐν ἡμῖν. ἀπαρχὴ δὲ ἡμῶν ὁ Χριστὸς, καὶ ῥίζα τῆ γένους ἀνακλιζομένη πρὸς ἀφθαρσίαν διὰ τῆς πρὸς Θεὸν ἑνώσεως, εἰ καὶ ἐξαιρέτως ἐπ' αὐτῆ τὸ χρῆμα νοοῖτο.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Θυσιαστήριον θυμιάματος νοῶ τὴν διηνεκῶς ἐπιτελουμένην ἐν τῇ σκηνῇ ταύτῃ τῶν ἁγνίων προσκύνησιν. πείθομαι γὰρ καὶ ταύτας σὺν ἡμῖν ἀναπέμπειν τὴν κεχαρισμένην τῷ Θεῷ θυσίαν, τὸ κάρπωμα τῶν χειλέων. (4)

β. Καὶ ποιήσεις αὐτὸ πήχεως τὸ μῆκος, καὶ πήχεως τὸ εὖρος, τετράγωνον ἔσαι, καὶ δύω πήχεων τὸ ὕψος· ἐξ αὐτῆ ἔσαι τὰ κέρατα αὐτῆ.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κέρατα δὲ θυσιαστηρίου, οἱονεὶ χεῖρες ἐκτεταμέναι, τῆ τιμίου σαυρῆ τὸ σχῆμα προαναπλάττουσαι. εἰ δὲ μὴ (5) τέτραρά τις εἶναι λέγοι τὰ κέρατα, τὸ ἀδικεῖν ἕδοι εἰς τὸ νοεῖν ὀρθῶς τὸν φιλομαθῆ, τετραγώνου (6) καὶ ἰσοπλεύρου παντοχῆ τῆ θυσιαστηρίου τυγχάνοντος, (7) καὶ κατὰ τοῦτο ἐσταυρωμένου. [ἐν παντὶ γὰρ τόπῳ Χριστὸς γινώσκεται, καὶ ἔτος ἐσταυρωμένος.]

γ. Καὶ καλαχρυσώσεις αὐτὸ χρυσίῳ καθαρῷ τὴν ἐχάραν αὐτῆ, καὶ τοὺς τοίχους αὐτῆ κύκλῳ· καὶ ποιήσεις αὐτῷ στεφάνην χρυσῆν κύκλῳ.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πρόσκειται δὲ καὶ στεφάνη στρεπτή. καὶ ἔστιν ἀληθῶς ὡραῖος Ψαλ. 44. 2. » κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων ὁ Ἐμμανουήλ.

ΑΔΗΛΟΥ.

(1) Ἴσ. ἀκολουθείτω.

(2) Ἡ μὲν ὡ Φρανεκ. ἔκδοσις, κεκομμένῳ τῷ τετάρτῳ τῆ εἶν· καὶ σπονδίῳ τὸ τέταρτον, κτ. ἡ δὲ ὡ Ὀξον. κεκομμένον τέταρτον τῆ εἶν· κτ. ἡ δὲ τῆ Ἄλδε, κεκομμένῳ τῷ τετάρτου τῆ εἶν· κτ.

(3) Ἐν κεφ. 10. τῆ 3. περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολογ. βιβλ.

(4) Ταῦτα ἄλλως πως ὡ τῇ εἰς τὸν βίον Μωϋσ. θεωρ. σωτέτακται.

(5) Εἰ δὲ δὴ τέτραρά τις. ὡ Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 305. (6) Τετραγώνου γάρ. αὐτ.

(7) Τυγχάνοντος, ἴσην παντοχόθεν τῶν κεράτων ἡ θέα. αὐτ.

ΑΔΗΛΟΥ. Δηλᾶται διὰ μὲν τῆς σεφάνης, ὁ Χρισός· διὰ δὲ τῶν λοιπῶν, τό, τε θυσιαστήριον καὶ οἱ θεῖοι μαθηταί. A

δ. Καὶ δύω δακτυλίους χρυσοῦς καθαροὺς ποιήσεις αὐτῷ ὑπὸ τὴν σρεπτὴν σεφάνην αὐτοῦ, εἰς τὰ δύω κλίτη ποιήσεις ἐν τοῖς δυσὶ πλευροῖς. καὶ ἔσονται ψαλίδες ταῖς σκυτάλαις, ὥσε αἴρειν αὐτὰς αὐταῖς. Καὶ ποιήσεις σκυτάλας ἐκ ξύλων ἀσήπτων, καὶ καταχρυσώσεις αὐτὰς χρυσίῳ.

» ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ ἔσονται ψαλίδες ταῖς » σκυτάλαις, εἴσοδος τοῖς ἀναφορεῦσι. (1)

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐπανῳχηται δὲ καὶ τὰ εἰς χρείαν, ἀναφορεῖς, καὶ τὰ λοιπά. Φέρεσθαι γὰρ ἐν κόσμῳ καλὰ τὰς τῶν ἀναζυξεων καιρὰς τὸ θεῖον δεῖ θυσιαστήριον. [Ἕδρων δὲ τοῦτο καὶ οἱ θεσπέσιοι μαθηταί, Χρισὸν περιφέροντες διὰ τοῦ κηρύγματος εὐσχημόνως τε καὶ κατὰ τάξιν, ὡς Θεοῦ διάκονοι, καὶ οἰκονόμοι μυστηρίων Χρισοῦ.]

ΑΔΗΛΟΥ. Σκυτάλας μᾶλλον ἐνταῦθα τὰς ἀναφορεῖς, ἤτοι διωκτῆρας, καλεῖ· ψαλίδας δὲ, τὰς κρίκας, ἃς καὶ εἰσόδας ἐκάλεσεν ὁ Σύμμαχος.

ε. Καὶ θήσεις αὐτὸ ἀπέναντι τοῦ καταπετάσματος, τοῦ ὄντος ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ τῶν μαρτυρίων, ἐν οἷς γνωσθήσομαί σοι ἐκεῖ.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ἀπέναντι, ἀντὶ τοῦ ἔμπροσθεν. ἐκεῖν τὸ ἔμπροσθεν ἴσως ἡ ἀνατολὴ, εἴγε τὰ ὀπίσω τὸ δυτικὸν, ὃ καλεῖται θάλασσα.

ς. Καὶ θυμιάσει ἐπ' αὐτοῦ Ἀαρὼν θυμίαμα σύνθετον λεπτὸν τὸ πρωΐ πρωΐ. ὅταν ἐπισκευάζῃ τοὺς λύχνους, θυμιάσει ἐπ' αὐτοῦ διαπαντός. E

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σύνθετον μὲν θυμίαμα ὁ Χρισός. Θεὸς γὰρ ὢν, ἄνθρωπος γέγονε σωτηθείς· λεπτὸν δὲ, ὅτι τὸ παχὺ τῆς κατὰ νόμον λατρείας οὐκ ἔχει. τὸ πρωΐ δὲ, καὶ τὸ ὀψὲ, καὶ τὸ ἐνδελεχισμοῦ, τὸ ἀδιάλειπτον καὶ διωκεκὲς ἐμφαίνει. (2)

η. Καὶ ὅταν ἅπτῃ Ἀαρὼν τοὺς λύχνους ὀψὲ, θυμιάσει ἐπ' αὐτοῦ· θυμίαμα ἐνδελεχισμοῦ διαπαντὸς ἔναντι Κυρίου εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τοῦ ὑπὸ λύχνοις χρῆναι θυμιᾶν ἐκεῖνό που τάχα παραδηλοῦντος εὖ μάλα, ὅτι φωτὶ τῷ θείῳ καταλαμπόμενοι, τότε δὴ τότε τῆς ὠδῆς Χρισοῦ πλησίως ἀναπιμπλάμεθα, ἴμεν τε ἄτω πρὸς αἴσθησιν τῶν ἔσω σκιωῆς ἀγαθῶν, ἤτοι τῆς τῶν θείων χαρισμάτων διανομῆς, ἰῶ τοῖς ἀξίοις ὁρέγει Χρισός.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐνδελεχισμοῦ ὀνομάζει τὸ θυμίαμα. καιρὸς γὰρ ὁδοῖς, καθ' ὃν οὐκ ὠδιάζει Χρισὸς ἐν τῇ ἁγίᾳ σκιωῇ, τουτέστιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.

θ. Καὶ οὐκ ἀνοίσετε ἐπ' αὐτοῦ θυμίαμα ἕτερον· κάρπωμα, θυσίαν, καὶ σπονδὴν οὐ σπείσετε ἐπ' αὐτοῦ.

» * ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Οὐκ ἀνοίσεις ἐπ' αὐ-
» τῷ θυμίαμα ἕτερον.] μόνον γὰρ Χρισοῦ τὸ ὠδεῖν ἐν ἐκκλησίαις τοῖς γε ἀληθῶς ἐχέφρασιν ἐξαρκέσειεν ἄν, ἑτέρας ὀσμῆς οὐκ ἐφιεμένοις. B

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀποφάσκει δὲ παντελῶς τὸ δεῖν ἐπ' αὐτοῦ, δῆλον δὲ ὅτι τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ Χρισοῦ, σπονδὴν καταχεῖσθαι, καὶ ἀναφέρεσθαι κάρπωμα. κατήργηται γὰρ ἐν Χρισῷ τὰ ἐν νόμῳ, καὶ εἰς τέλος ἔρπουσιν αἱ σκιαί· τοῦτο οἶμαι ἐστὶ σπονδὴ καὶ κάρπωμα.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οὐκ ἐφεῖται τῷ ὁλόκαυτον θυσίαν ἔξω προσαγαγεῖν, πρὶν ἔνδον περὶ βαθὺ ὄρθρον ἐπιθυμιάσαι. τόδε ἐστὶ σύμβολον οὐχ ἑτέρου τινὸς, ἢ τοῦ παρὰ Θεῷ μὴ τὸ πλῆθος τῶν καθυομένων εἶναι τίμιον, ἀλλὰ τὸ καθαρώτατον τοῦ θύοντος πνεῦμα λογικόν. Γ

ι. Καὶ ἐξιλάσεται Ἀαρὼν ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ· ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ καθαρισμοῦ τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ ἐξιλασμοῦ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ καθαριεῖ αὐτὸ εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν· ἅγιον τῶν ἁγίων ἐστὶ Κυρίῳ. Δ

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Εἰσῄει τοίνυν ὁ θεσπέσιος Ἀαρὼν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, δι' αἵματος τοῦ καθαρισμοῦ τῶν ἁμαρτιῶν. καὶ ὅρα Χρισὸν ἐν τουτοισὶ πάλιν, αἵματι τῷ ἰδίῳ τῆς ἁπάντων σωτηρίας καὶ ζωῆς, μονονοχὶ τὸν ἴδιον καταῤῥαίνοντα σαυρόν.] σαυροῦ γὰρ τύπος τὰ κέρατα, [τῇδε κἀκεῖσε ὡς ἐν τάσει χειρῶν ἐκνενευκότα. ἐκεῖν ἀποθανόντα μὲν ἅπαξ ἐννοεῖ Χρισὸν, ἅγιον δὲ τῶν ἁγίων ὄντα κατὰ φύσιν ὡς Θεόν.]

ια. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς ιϐ. Μωϋσῆν, λέγων, Ἐὰν λάβῃς τὸν συλλογισμὸν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτῶν, καὶ δώσουσιν ἕκασος λύτρα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τῷ Κυρίῳ, καὶ οὐκ ἔσαι ἐν αὐτοῖς πληγὴ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτῶν. Z

Λύτρα. Ἄλλος, ἐξίλασμα.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτῶν, ἐν τῷ ἐπισκέπτεσθαι αὐτοὺς τὸν Θεὸν, ἐν τῷ » Φροντίζειν αὐτῶν Κύριον. καὶ ἄλλως. Ἢ ὅταν ἐπισκέπτωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, ἢ ὅταν ἐπισκέπτωνται τὸ ἅγιόν μου. H

Mmm 3 ιγ. Καὶ

(1) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. οὐχ εὕρηται.

(2) Περίληψίς ἐστι τῶν ἐν τῇ 308. σελ. τοῦ 2. μέρ. τοῦ 1. Τόμ.

ιγ. Καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ δώσουσιν ὅσοι ἂν παραπορεύωνται τὴν ἐπίσκεψιν· τὸ ἥμισυ τοῦ διδράχμου ὅ ἐστι κατὰ τὸ δίδραχμον τὸ ἅγιον, εἴκοσι ὀβολοὶ τὸ δίδραχμον, τὸ δὲ ἥμισυ τοῦ διδράχμου εἰσφορὰ Κυρίῳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅσοι διὰ τῆς εἰσφορᾶς ἀντιποιοῦνται ἐπισκεφθῆναι καὶ βοηθηθῆναι παρὰ Θεοῦ, διδότωσαν τὸ δίδραχμον, ὅ ἐστιν εἴκοσι ὀβολοί.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ δίδραχμον τέταρτόν ἐστι τῆς ἀγκίας. ὡς εἶναι τὸ δραχμὴ ὄγδοον. ὁ δὲ ὀβολὸς καὶ αὐτὸς εἰ ἀργυρίοις ἐτετύπωτο. ὄγδοον δὲ ἦν καὶ ἕτος τῆς ἀγκίας, οὐκ ἐξ ἀργύρου πεποιημένος, ἀλλ' ἀπὸ σιδήρου. ὀβολὸς δὲ τοῦτο ἦν. ἦν δὲ καὶ ἕτερος ὀβολὸς ἐξ ἀργύρου, νόμισμα ὤν, ὃ ἦν λεπτότατον, ὀγδοηκοστὸν δὲ ἦν τῆς ἀγκίας.

ιδ. Πᾶς ὁ παραπορευόμενος τὴν ἐπίσκεψιν ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, δώσουσι τὴν εἰσφορὰν Κυρίῳ.

Πᾶς ὁ παραπορδόμενος τῷ ἐπίσκεψιν. Ἄλλος, πᾶς ὁ παραπορδόμενος εἰ τοῖς ἀριθμοῖς.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἤτοι ἐπισκοπῇ λέγει τὸν κίνδυνον ἢ νόσου, ἢ πολέμου τυχόν. ὅσοι ἂν ἐκ τοῦ τοιούτου κινδύνου φεύγουσι παρερχόμενοι τῇ ἐπισκοπῇ ταύτῃ, ἤτοι ὡς διὰ Θεοῦ σωθέντες διδότωσαν τῷ Θεῷ ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ὅ ἐστι δῶρα, καθάπερ φησὶν ὁ Κύριος· ἢ δ' ἂν ἡμέρᾳ ἐπισκέψωμαι, ἐπάξω ἐπ' αὐτὸς τὴν ἁμαρτίαν.

Ἐξόδ. 32. 34.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Διορίζει τίνες οἱ προσκομίζειν ὀφείλοντες, ἀποδοκιμάζει δὲ τὸ ἄναλκι, καὶ μαλθακὸν, καὶ τὸ ἀτελὲς εἰς σωτῆρα.

ιε. Ὁ πλουτῶν οὐ προσθήσει, καὶ ὁ πενόμενος οὐκ ἐλαττονήσει ἀπὸ τοῦ ἡμίσους τοῦ διδράχμου ἐν τῷ διδόναι τὴν εἰσφορὰν Κυρίῳ, ἐξιλάσασθαι περὶ τῶν ψυχῶν ὑμῶν.

ις. Καὶ λήψῃ τὸ ἀργύριον τῆς εἰσφορᾶς παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ δώσεις αὐτὸ εἰς τὸ κάτεργον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου· καὶ ἔσαι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, εἰς μνημόσυνον ἔναντι Κυρίου, ἐξιλάσασθαι περὶ τῶν ψυχῶν αὐτῶν. (1)

ΑΔΗΛΟΥ. Σωίσησι γὰρ τῷ ἐκκλησίαν, καὶ εἰς κόσμον χρήσιμα τὰ τῶν ἁγίων ἀνδραγαθήματα.

ιζ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Η ιη. Μωϋσῆν, λέγων, Ποίησον λουτῆρα χαλκοῦν, καὶ βάσιν αὐτῷ χαλκῆν, ὥστε νίπτεσθαι· καὶ θήσεις αὐτὸν ἀνὰ μέσον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, [καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ θυσιαστηρίου·] καὶ ἐγχεεῖς εἰς αὐτὸν ὕδωρ.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Λουτῆρας νοήσεις τὰς διὰ τοῦ μυστικοῦ ὕδατος τὸν μολυσμὸν τῶν ἁμαρτιῶν ἀποκλύζοντας. οἷος ἦν (2) ὁ τῶν Ἀποστόλων κορυφαῖος Πέτρος, τριχίλιας κατὰ ταὐτὸν εἰς τὸ ὕδωρ καταγαγών, καὶ οἱ κατ' αὐτόν. οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης ὁ πρόδρομος ἐν τῷ Ἰορδάνῃ λέων.

ιθ. Καὶ νίψεται Ἀαρὼν, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ τὰς χεῖρας αὐτῶν, κ. καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν. Ὅταν εἰσπορεύωνται εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, νίψονται ὕδατι, καὶ οὐ μὴ ἀποθάνωσιν, ἢ ὅταν προσπορεύωνται εἰς τὸ θυσιαστήριον λειτουργεῖν καὶ ἀναφέρειν τὰ ὁλοκαυτώματα τῷ Κυρίῳ.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σαφῶς τὸ ἅγιον βάπτισμα διὰ τούτου δηλοῦται. θέα δὲ ὅπως, καίτοι κατὰ νόμον ἅγιος ὢν Ἀαρὼν καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, προαπονίζονται χεῖράς τε καὶ πόδας ὕδατι, πόνων δὲ ἕτως ἁπλοῦνται τῶν ἱερῶν· καταδηλοῦντος οἶμαί που καὶ τόδε τοῦ νόμου, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ αὐτοῦ διακεκραγότος τοῦ πράγματος, ὡς ἀνίερος παρὰ Θεῷ, καὶ ὁ δοκῶν εἶναι κατὰ νόμον ἱερὸς, εἰ μὴ ἀπολύσαιτο τῷ ἁγίῳ ὕδατι, [καὶ ὅτι τῆς ἐν νόμῳ λατρείας ἡ δύναμις οὐκ ἀπόχρη πρὸς κάθαρσιν.]

κα. Νίψονται τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ὕδατι, ὅταν εἰσπορεύωνται εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ἵνα μὴ ἀποθάνωσι. καὶ ἔσαι αὐτοῖς νόμιμον αἰώνιον, αὐτῷ καὶ τοῖς γενεαῖς αὐτοῦ μετ' αὐτόν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Χεῖρες δὲ καὶ πόδες ἀποπλυνόμενοι, ἔργου καὶ πορείας πρὸς ἕκαστα τῶν πρακτέων, τὸ καθαρὸν ὑπεμφαίνουσι.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐπισφαλὲς γὰρ καὶ [ἐπιζήμιον] τὸ ἐγγίζειν Θεῷ μὴ κεκαθαρμένους.

κβ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς κγ. Μωϋσῆν, λέγων, Καὶ σὺ λάβε ἡδύσματα, ἄνθος σμύρνης ἐκλεκτῆς πεντακοσίους σίκλους, καὶ κινναμώμου εὐώδους τὸ ἥμισυ τούτου διακοσίους καὶ πεντήκοντα, καὶ καλάμου εὐώδους διακοσίους καὶ πεντήκοντα.

Ἡδύσματα. Ἀκύλας, ἀρώματα.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐχ ἁπλῶς σμύρναν εἶπεν, ἀλλ' ἄνθος σμύρνης, ἐμφαίνων ὡς διὰ τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως ἀναγεννηθήσεται

(1) Περὶ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. ἡ ὦ Φρανεκ. καὶ ἡ ὦ Καινταβριγ. ἔκδοσ.
(2) Λουτὴρ ἦν. ὦ τῇ εἰς τὸν βίον τοῦ Μωϋσ. θεωρ. ὦ ἢ ἄλλως πως ταῦτα σωτέτακται.

θήσεται ἀπὸ τῦ θανάτυ τὸ ἄνθος τῆς λογικῆς Φύσεως.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Διὰ τὸν θάνατον, ὃν ἀπέθανεν ὁ ἀρχιερεὺς ὑπὲρ τῦ λαῦ, καὶ ὁ νυμφίος ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας. παραλαμβάνεται δὲ εἰς τὸ μύρον τῦτο οὐχ ἁπλῶς σμύρνα, ἀλλ' ἄνθος σμύρνης, καὶ ταύτης ἐκλεκτῆς. λόγοι γάρ εἰσιν ἐκλεκτοὶ, νεκρῶντες τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἕτοιμόν τε ποιῦντες διὰ τῦ βαπτίσματος σωταφῶαι Χριστῷ· ἵνα γεννηθῇ ἀπὸ τῦ θανάτυ τῦ Σωτῆρος τὸ ἄνθος καὶ ἡ ἐκλογὴ τῆς λογικῆς Φύσεως τῶν βυσεβῶν, ἀποθνησκόντων τῷ κόσμῳ, καὶ ἀναβαινόντων ἀπὸ τῶν αἰθητῶν. ἵνα δὲ καθαρθέντες ἄμωμοι γένωνται, παραλαμβάνεται τὸ βυῶδες κιννάμωμον ἐν τῷ ἡμίσει τῦ συγγενῦς ταῖς αἰσθήσεσιν ἀριθμῦ· τάχα παραλαμβανομένων μὲν ὁράσεως καὶ ἀκοῆς, καὶ τῦ, ἵν' ἔτως ὀνομάσω, ἡμίσεος τῆς ὅλης ἁφῆς· τῶν δὲ λοιπῶν, ὡς ἀνδραποδεσέρων αἰσθήσεων καὶ τῆς ἐν αὐταῖς ἁφῆς, καταλειπομένων. ἴσως δὲ καὶ διὰ τὰ ἱερὰ γράμματα τῦ ἔχοντος γλῶσαν ὡς κάλαμον γραμματέως ὀξυγράφυ, ὃς ὡραῖος
Ψαλ. 44. 2. » κάλλει παρὰ τὺς υἱὺς τῶν ἀνθρώπων, κάλαμος βυῶδης παραλαμβάνεται· ἵνα γράφηται ὐ μέλανι, ἀλλὰ πνεύματι Θεῦ ζῶντος, καὶ ταῖς μνήμαις τῶν ἀκυόντων ἐντυπωθῇ τὰ μυστήρια. καὶ ἡ αἰτία ἡ αὐτὴ τῦ ἀριθμῦ, ἥπερ καὶ ἐπὶ τῦ βυῶδυς κιναμώμυ.

κδ. Καὶ ἵρεως πεντακοσίυς σίκλυς τῦ ἁγίυ, καὶ ἔλαιον ἐξ ἐλαιῶν ἕιν.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ἔλαιον ἐξ ἐλαιῶν, ἡ ἀπὸ πάντων γενητῶν διὰ τὴν βυσέβειαν ἐκλογή.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἱρεως δὲ μετὰ ταῦτα παραλαμβάνονται Φ σίκλοι, τάχα διὰ τὰς θείας αἰσθήσεις ἐν τοῖς ζέυσι τῷ πνεύματι βυρισκομένας. θερμαντικὸν γὰρ εἶναί Φασι τὴν τῆς ἱρεως Φύσιν.

** ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. Σίκλος, ὃ λέγεται καὶ κυδράντης, τέταρτον μέν ἐσι τῆς ὀγκίας, ἥμισυ δὲ τῦ σατῆρος, δύω δραχμὰς ἔχον. τῆς γὰρ ὀγκίας ἓν (1) ἡ δραχμή.

κε Καὶ ποιήσεις αὐτὸ ἔλαιον χρίσμα ἅγιον, μύρον μυρεψικὸν τέχνῃ μυρεψῦ· ἔλαιον χρίσμα ἅγιον ἔσαι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔλαιον μύρῳ ἀνακραθὲν σημαίνει τὸν ἐν Χριστῷ διὰ πνεύματος ἁγιασμὸν, τοῖς ἠλεημένοις χορηγύμενον.

κς. Καὶ χρίσεις ἐξ αὐτῦ τὴν σκηνὴν τῦ μαρτυρίυ, καὶ τὴν κιβωτὸν
κζ. τῦ μαρτυρίυ, Καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τὴν λυχνίαν καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τὸ θυσιαστήριον τῦ
κη. θυμιάματος, Καὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὁλοκαυτωμάτων καὶ πάντα αὐτῦ τὰ σκεύη, καὶ τὴν τράπεζαν καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τὸν λυτῆρα,
κθ. καὶ τὴν βάσιν αὐτῦ. Καὶ ἁγιάσεις αὐτά· καὶ ἔσαι ἅγια τῶν ἁγίων. πᾶς ὁ ἁπτόμενος αὐτῶν, ἁγιασθήσεται.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καταχρίεται δὲ ἡ σκιωὴ, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ. μετάσχοι γὰρ ἂν ἁγιασμῦ καὶ τόπος, διὰ τῦ ἐνοικῦντος ἐν αὐτῷ. ἁγιάζεται δὲ καὶ τὰ σκεύη, κατά γε τὸν αὐτοῖς πρέποντα τρόπον, ὅτι ταῖς Θεῦ λειτυργίαις χρήσιμα·
» καὶ ὁ ἁπτόμενος αὐτῶν, ἁγιασθήσεται. ἀνέπαφα δὴ ἦν τοῖς ἔτι βεβήλοις τὰ ἅγια τε καὶ ἱερά.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Κατὰ τὸ ἐν ἅσμασι τῶν ἀσμάτων λεγόμενον· αἱ Φύσαι
» τὰ μυρεψικὰ σιαγόνες τῦ νυμφίυ Φύσιν ἀμφότερα τὰ μυρεψικὰ, τό, τε ἔλαιον τῦ χρίσματος καὶ τὸ θυμίαμα. ἵνα τῷ μὲν ἑτέρῳ χρίσωσι τὸν τῦ Θεῦ σκηνὸν, τὴν ἐκκλησίαν· καὶ ἔτι (2) ταύτης δύναται εἶναι κιβωτὸς, τῶν μυστηρίων τῦ Θεῦ δεκτικὸς καὶ τηρητικός· καὶ τρίτον τὴν λυχνίαν, τὴν διακονυμένην τὸ τῆς γνώσεως Φῶς ψυχῇ· καὶ τὸ θυσιαστήριον τῦ θυμιάματος, τὰς ψυχὰς ἀνακειμένας, καὶ βυῶδη νοῦντας καὶ ἀναπνέοντας καὶ λέγοντας· καὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὁλοκαυτωμάτων, τὰς ἐξιλασκομένας τὰ περὶ τῶν ἁμαρτημάτων· καὶ τὸν λυτῆρα, τὸν δυνάμενον εἶναι περιῤῥαντήριον, καὶ καθαίροντα τὰς εἰσιόντας εἰς τὴν σκηνήν· καὶ τὴν βάσιν τῦ λυτῆρος, οἷς ὁ τοιῦτος βέβηκε καὶ προσαναπάυεται.

λ. Καὶ Ἀαρὼν καὶ τὰς υἱὰς αὐτῦ χρίσεις, καὶ ἁγιάσεις αὐτὰς ἱερατεύειν μοι.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐκῦν ὑπὲρ ἄνθρωπον τὸ γένος ἤδη τὸ ἱερὸν, ἅτε δὴ Χριστῦ μετέχον τῦ ὑπὲρ τὴν κλῖσιν.

λα. Καὶ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ λαλήσεις, λέγων, ἔλαιον χρίσμα χρίσεως ἅγιον ἔσαι τῦτο ὑμῖν εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν.

λβ. Ἐπὶ σάρκα ἀνθρώπυ ὐ χρισθήσεται· καὶ κατὰ τὴν σύνθεσιν ταύτην ὐ ποιηθήσεται ὑμῖν ἑαυτοῖς ὡσαύτως. ἅγιόν ἐσι, καὶ ἁγίασμα ἔσαι ὑμῖν.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Ἀποφάσκει δὲ παντελῶς τὸ δεῖν ἑαυτοῖς τὴν ὁμοίαν ἐλαίυ ποιεῖσθαι κατασκευήν.] Θεῦ γὰρ μόνυ τὸ ἁγιάζειν ἐσὶ, καὶ ὡς ἐξαίρετον ἀληθῶς ἀνακείσεται τὸ χρῆμα αὐτῷ.

λγ. Ὃς

(1) Ὀγδοον γὰρ τῆς ὀγκίας ἡ δραχμή. Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

(2) Ἴσ. καὶ ἔτις· ἢ καὶ ἔτι ταύτης δύναται εἶναι κιβωτὸς τῶν μυστηρίων τῦ Θεῦ δεκτικὸν καὶ τηρητικόν· ἢ καὶ ἔτω, καὶ ἔτι ταύτης δύναται εἶναι κιβωτὸς, ὁ τῶν μυστηρίων τῦ Θεῦ δεκτικὸς καὶ τηρητικός.

λγ. Ὃς ἂν ποιήσῃ ὡσαύτως, καὶ ὃς ἂν δῷ ἀπ' αὐτοῦ ἀλλογενεῖ, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

*ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Ὄλεθρος δὲ ἡ δίκη τοῖς ἀπ' αὐτοῦ παρέχουσιν ἀλλογενεῖ.] μὴ Ματθ. 7. 6. δῶτε γάρ φησι τὰ ἅγια τοῖς κυσί. [τὸ γάρτοι προσάγειν ἀτιμελῶς τοῖς ἀπίστοις ἔτι τὰ κεκρυμμένα, καὶ τὰ μόνοις ἁγίοις πρέποντα, κινδύνου μεστόν. ἁγιάζεται γὰρ ὁ τὸ βέβηλον ἔτι, καὶ νοσῶν ἐκτόπως τῷ ἀκαθαρσίαν, ἀλλὰ τὸ ἤδη κεκαθαρμένον διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.]

λδ. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λάβε σεαυτῷ ἡδύσματα, σακλὴν, καὶ ὄνυχα, καὶ χαλβάνην ἡδυσμοῦ, καὶ λίβανον διαφανῆ· ἴσον ἴσῳ ἔσαι.

*ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τέσσαρα ταῦτα πρὸς τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, ἐξ ὧν τὰ σώματα σύγκειται, τῷ ὁμοιότητα ἔχοντα. ἡ μὲν σακλὴ, πρὸς τὸ ὕδωρ· ὁ δὲ ὄνυξ διὰ τὸ ξηρὸν, πρὸς τὴν γῆν· ἡ δὲ χαλβάνη διὰ τὴν θερμότητα, πρὸς τὸ πῦρ· ὁ δὲ λίβανος διὰ τὸ διαφανὲς, πρὸς τὸν ἀέρα.

» ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἴσον ἴσῳ ἔσαι, τουτέστι τὰς ἐκ δυσκρασίας γινομένας ὁρμὰς εἰς ἐπιθυμίας ἀτόπους κολάζων ἐπανισώσεις.

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἡ σύνθεσις ἀπὸ Παροιμ. 10. 31. σακλῆς· ὅτι στόμα δικαίου ἀποστάζει σοφίαν· Ψαλ. 31. 5. » ἀπὸ δὲ ὄνυχος σμύρνης· ὅτε λέγει τις, εἶπα » ἐξαγορεύσω τῷ ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ· ἐλάττων γὰρ πάντων ἡ ἁμαρτία, ὡς ὁ ὄνυξ τοῦ σώματος· ἡ δὲ χαλβάνη τοῦ ἡδυσμοῦ, αἴτησις ἂν τυγχάνοι τῶν μεγάλων καὶ ἐπουρανίων· ὁ δὲ διαφανὴς λίβανος, ἡ τοῦ σμύρνου ἀπὸ φωτὸς γνώσεως περὶ Θεοῦ δοξολογία. τὰ δὲ δ' ταῦτα ἔσαι δικαιοσύνης πνέοντα, ἥτις δηλοῦται ἐκ τοῦ, ἴσον » ἴσῳ ἔσαι.

λε. Καὶ ποιήσουσιν αὐτὸ θυμίαμα μυρεψικὸν ἔργον συνθέσεως μυρεψοῦ μεμιγμένον· καθαρὸν ἔργον ἅγιον.

ΔΗΛΟΥ. Σώθετον τὸ θυμίαμα. σώθετος γὰρ ὁ Χριστὸς, ἐν ταὐτῷ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος.

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ποιεῖ τὸ ὅλον μεμιγμένον καὶ καθαρὸν ὁ δι' ἐξομολογήσεως καθαρθέντας τῶν πρόσθεν ἁμαρτημάτων.

λς. Καὶ συγκόψεις ἐκ τούτων λεπτὸν, καὶ θήσεις ἀπέναντι τῶν μαρτυρίων ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, ὅθεν γνωσθήσομαί σοι ἐκεῖθεν. ἅγιον τῶν ἁγίων ἔσαι ὑμῖν θυμίαμα.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Καὶ συγκόψει ἐκ τούτων » λεπτόν· τουτέστι πνευματικὸν ποιῆσαι Φι» λοπονήσεις, ἐξαφανίζων τῆς σαρκὸς τὸ » παχὺ καὶ ὑλῶδες· [καὶ ὅτω θήσεις ἀπέ» ναντι τοῦ μαρτυρίου ἐν τῇ σκιωῇ, ὅθεν γνω» σθήσομαί σοι ἐκεῖθεν.] ὅταν γάρτις ἐγγένηται τῇ ἀκριβεῖ κοινωνίᾳ, καὶ ἀπολεπτυνθῇ, τότε ἄξιός ἐστιν εἰσφέρεσθαι εἰς τὰ ἅγια, καὶ τῇ γνώσει τῇ περὶ Θεοῦ προσεγγίζειν.

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Συγκέκοπται τὸ θυμίαμα τῷ μηδὲν ἐν σύχνῃ τῶν παχυτέρων προσάγοντι. δεῖ γὰρ λεπτύνειν τὸ, ἥμαρτον, κατ' εἶδος τὰ πλημμελήματα τῷ ἐξομολογεῖσθαι διηγούμενον. ὃ δηλοῦται διὰ τοῦ ὄνυχος. λεπτύνει δὲ καὶ τὸν λίβανον ὁ περὶ ἑκάστου τῶν θαυμασίων δοξολογῶν τὸν Θεόν. διατρανῶν δέ τις τῷ σοφίαν, λεπτύνει τῷ σακλῷ.

λζ. Κατὰ τὴν σύνθεσιν ταύτην οὐ ποιηθήσεται ὑμῖν ἑαυτοῖς· ἁγίασμα ἔσαι ὑμῖν Κυρίῳ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. [Τὸ δὲ τοιοῦτον ἀπηγόρευται ἑαυτῷ τινὰ ποιεῖν εἰς ἀπόλαυσιν·] τουτέστι μὴ ἑαυτῷ ἐπιγράφειν τὰ κατορθώματα, ἀλλ' ἐπὶ τὸν Θεὸν τῶν καλῶν τὴν αἰτίαν ἀνάγειν. τοιοῦτον ἦν θυμίαμα Παῦ» λος [ὁ λέγων,] Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν. [καὶ 2. Κορ. 2. 15, » πάλιν, χάρις δὲ τῷ Θεῷ τῷ πάντοτε 14. » θριαμβεύοντι ἡμᾶς, καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς » γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι ἐν ἡμῖν.]

λη. Ὃς ἂν ποιήσῃ ὡσαύτως ἀνὴρ, ὥστε ὀσφραίνεσθαι ἐν αὐτῷ, ἀπολεῖται ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

ΚΕΦ. ΛΑ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
β. Μωϋσῆν, λέγων, Ἰδοὺ ἀνακέκλημαι ἐξ ὀνόματος τὸν Βεσελεὴλ τὸν τοῦ Οὐρίου υἱοῦ Ὡρ, τὸν τῆς φυλῆς Ἰούδα.

ΔΗΛΟΥ. Ὀνομαστὶ αὐτὸν καλέσαι ὁ Θεὸς ἐνετείλατο, ποιῆσαι τὰ ἔργα· ἢ ἀντὶ τοῦ ἐξελεξάμην, καὶ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ ἐλάλησα.

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τύπος ἦν ἄρα καὶ ἐναργὴς ὁ Βεσελεὴλ τοῦ πεφωτοῦσθαι ἡμῖν ἐκ φυλῆς Ἰούδα τὸ κατὰ σάρκα, Χριστοῦ, καὶ ἐκ φύσεως ἀληθῶς τῆς ἐλευθέρας, δῆλον δὲ ὅτι τῆς θείας καὶ ὑπερτάτης.

γ. Καὶ ἐνέπλησα αὐτὸν πνεῦμα θεῖον σοφίας καὶ συνέσεως καὶ ἐπιστή-
δ. μης, ἐν παντὶ ἔργῳ διανοεῖσθαι, Καὶ ἀρχιτεκτονεῖν, ἐργάζεσθαι τὸ χρυσίον, καὶ τὸ ἀργύριον, καὶ τὸν χαλκὸν,
Η καὶ τὸν ὑάκινθον, καὶ τὴν πορφύραν, καὶ τὸ κόκκινον τὸ νηστὸν, καὶ τὴν βύσ-
ε. σον τὴν κεκλωσμένην, Καὶ τὰ λιθουργικὰ εἰς τὰ ἔργα, καὶ τὰ τεκτο-

νικὰ

νικὰ τῶν ξύλων, ἐργάζεσθαι κατὰ πάντα τὰ ἔργα.

ε. Καὶ ἰδὸ δέδωκα αὐτὸν καὶ τὸν Ἐλιὰβ τὸν τῦ Ἀχισαμὰχ ἐκ Φυλῆς Δάν. καὶ παντὶ συνετῷ καρδίᾳ ἔδωκα σύνεσιν· καὶ ποιήσουσι πάντα ὅσα συνέταξά σοι.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐμφλώειε δ' ἂν εὖ μάλα καὶ Ἐλιὰβ τὸς ὡς ἐκ δάλης τῆς Ἱερουσαλὴμ Χριςῷ σωεργασαμένους Ἀποςόλους καὶ Εὐαγγελιςάς. Θεῷ γὰρ γεγόνασι σωεργοὶ τὰ εἰς σύςασιν τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν μονονυχὶ ποιῦντι καὶ τεχνωμένῳ. σωεκόμιζον δὲ τὰ ἐξ οἰκείας ωδῆς καὶ ἐπιεικείας εἰς τὰ τῆς σκιωῆς ἔργα πάντες οἱ σωετοὶ τῇ καρδίᾳ, τῶν κατὰ καιρὸς διδασκάλων ἀποπληρῦντες εἰκόνας, οἷς ἐν ωδῇ καὶ Φροντίδι τὸ ἐργάζεσθαι τὰ τῦ Θεῦ, καὶ ὅσαπερ ἂν τελοίη πρὸς ὄνησιν τῆς ἐκκλησίας Χριςῦ.

ζ. Τὴν σκηνὴν τῦ μαρτυρίυ, καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, καὶ τὸ ἱλαςήριον τὸ ἐπ' αὐτῆς, καὶ τὴν διασκευὴν τῆς σκηνῆς.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι διαθήκη καὶ μαρτύριον τὸ αὐτό ἐςιν. ἰδὸ γὰρ τιὼ κιβωτὸν ἄνωθεν μὲν ἐκάλεσε, τῦ μαρτυρίυ· ὧδε δὲ, τῆς διαθήκης. μία δὲ ἰῶ ἡ κιβωτός. Ἐξόδ. 30. 26.

η. Καὶ τὸ θυσιαςήριον, καὶ τὴν τράπεζαν καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τὴν λυχνίαν τὴν καθαρὰν καὶ πάν-
θ. τα τὰ σκεύη αὐτῆς, Καὶ τὸν λυτῆρα
ι. καὶ τὴν βάσιν αὐτῦ, Καὶ τὰς ςολὰς τὰς λειτυργικὰς Ἀαρὼν, καὶ τὰς ςολὰς τῶν υἱῶν αὐτῦ εἰς τὸ ἱερατεύειν-
ια. μοι, Καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως τῦ ἁγίυ. κατὰ πάντα ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι, ποιήσουσι.

ιβ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
ιγ. Μωϋσῆν, λέγων, Καὶ σὺ λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, λέγων, ὁρᾶτε, καὶ τὰ σάββατά μυ Φυλάξεσθε· ἔςι γὰρ σημεῖον παρ' ἐμοὶ καὶ ἐν ὑμῖν εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ ἁγιάζων ὑμᾶς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Περὶ τῶν σαββάτων
» νομοθετῶν, ἔφη· ἔςι γὰρ σημεῖον ἐν ἐμοὶ
» καὶ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. πῶς ἂν τῦτο νοήσομεν; Ὥσπερ τῷ Ἀβραὰμ
» τιὼ περιτομιὼ δέδωκε, ἔφη· καὶ ἔσαι εἰς Γεν. 17. 11.
» σημεῖον ἀνὰ μέσον ἐμῦ καὶ ὑμῶν· ὅτω καὶ περὶ τῦ σαββάτυ νομοθετῶν, ἔφη· ἔςι
» γὰρ σημεῖον ἐν ἐμοὶ καὶ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ
» εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. τὸ γὰρ καινὸν τῆς πολιτείας ἀεὶ τῦ νομοθέτυ τιὼ μνήμιω ἀνθεῖν παρεσκεύαζε, καὶ τῶν ἐθνῶν τῶν ἄλλων ἐχώριζε. καθάπερ γὰρ τὰς ποίμνας καὶ τὰς ἀγέλας αἱ σφραγῖδες δηλῦσιν, ὅτω τὰ τῆς τῶν Ἑβραίων πολιτείας ἐξαίρετα, καὶ τῶν ἄλλων αὐτὸς διεῖργε, καὶ τῷ νομοθέτῃ προσεδρεύειν ἐδίδασκεν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὥσπερ ἡ περιτομὴ σημεῖον, ὅτω καὶ τὸ σάββατόν ἐςιν· ἃ μόνον τῦ γινώσκειν ὅτι Κύριός ἐςιν ὁ ἁγιάζων, ἀλλὰ καὶ ποιητὴς τῶν ἁπάντων, καὶ ὅτι ἐν ἓξ ἡμέραις ἐποίησε τὸν ὐρανὸν καὶ τιὼ γιῶ. πνευματικῶς δὲ χρισιανοὶ ταῦτα τελῦσι. τί γὰρ ὠφελεῖ τιὼ ψυχιὼ ἡ τῦ σαββάτυ ἀργία; ἢ κατὰ τί δὲ ἤδεται Θεὸς ἐν ταύτῃ τῇ ἀργίᾳ; ἀλλὰ τύπος ἰῶ ἐκεῖνο τῆς ἀπὸ κακῆς πράξεως γινομένης ὁλοτελῶς ἀποχέσεως. ἀργείτω ἔν ὁ τύπος, τῆς ἀληθείας γνωθείσης.

ιδ. Καὶ Φυλάξασθε τὸ σάββατον, ὅτι ἅγιον τῦτό ἐςι Κυρίῳ. καὶ ἐν ὑμῖν ὁ βεβηλῶν αὐτὸ θανάτῳ θανατωθήσεται. πᾶς ὅςις ποιήσει ἔργον [ἐν] αὐτῷ, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ μέσυ τῦ λαῦ αὐτῆς.
ιε. Ἓξ ἡμέρας ποιήσεις τὰ ἔργα, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ σάββατα, ἀνάπαυσις ἁγία τῷ Κυρίῳ. πᾶς ὃς ποιήσει ἔργον τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, θανάτῳ θανατωθήσεται.

ις. Καὶ Φυλάξυσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὰ σάββατα, ποιεῖν αὐτὰ εἰς τὰς γε-
ιζ. νεὰς αὐτῶν. Διαθήκη αἰώνιος ἐμοὶ καὶ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, σημεῖόν ἐςιν αἰώνιον. ὅτι ἐν ἓξ ἡμέραις ἐποίησε Κύριος τὸν ὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἐπαύσατο, καὶ κατέπαυσε.

» ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Καὶ Φυλάξυσιν οἱ υἱοὶ Ἰσ-
» ραὴλ τὰ σάββατα εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν.
» διαθήκη αἰώνιος ἐμοὶ καὶ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ,
» σημεῖόν ἐςιν αἰώνιον. ὅτι ἐν ἓξ ἡμέραις
» ἐποίησε Κύριος τὸν ὐρανὸν καὶ τιὼ γιῶ,
» καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἐπαύσατο ταῦτα.
καὶ ἀνωτέρω ἐκ μέσυ τῦ πυρὸς ἔφη πρὸς τὸν λαὸν ὁ Θεός. (1) ἐν δὲ τῷ Δευτερονομίῳ, διὰ τῦτο, φησὶ, Φυλάξῃ τὸ σάββα-
» τον, ἵνα ἀναπαύσηται ὁ παῖς συ, καὶ ἡ Δευτ. 5. 14.
» παιδίσκη συ, ὁ βῶς συ, καὶ τὸ ὑποζύγιόν συ.
» Πῶς ἂν οἱ ἐθνικοὶ (2) Κρονικὰς ὀνομάζυσι τὰς

(1) Προθετέον ἴσ. ὧδε τὸ, μνήθητι τιὼ ἡμέραν τῶν σαββάτων, καὶ τὰ ἑξῆς τὰ περὶ τῦ σαββάτυ, τὰ ἐν τῷ 20. τῆς Ἐξόδ. κεφ. ἐν αὐτῷ γὰρ παρὰ τῷ κώδ. τόδε τὸ ὑπόμνημα ἃ πάνυ προσφυῶς κεῖται, καθάπερ καὶ ἄλλαχῦ ἄλλα, ἅπερ εἰς τὰς ἰδίας μετετέθησαν τόπυς.

(2) Οἶμαι δὲ καὶ τιὼ τῶν σαββάτων ἑορτιὼ μὴ παντάπασιν ἀπροσδιόνυσον εἶναι. Σάββας γὰρ καὶ νιῦ ἔτι πολλοὶ τὰς Βάκχας καλῦσι. Πλάταρχ. ἐν τῷ 5. προβλ. τῦ 4. τῶν συμποσιακ. βιβλ. ἐλλειπὲς δὲ τὸ τοιῦτον πρόβλημα. καὶ μήποτε ἐν αὐταῖς ταῖς ἐλλείψεσι, καὶ τὸν Κρόνον τὰς Ἰουδαίας τιμᾶν ὁ αὐτός φησι.

τὰς Ἰσδαίας, τὰ τῦ Κρόνυ μυσήρια τὸν Μωσέα φάσκοντες αὐτοῖς παραδεδωκέναι, τίνυτε περιτομὴν καὶ τὸ σάββατον; ἃ γὰρ διὰ τὸ ἐν ἓξ ἡμέραις πεποιῆθαι τόδε τὸ πᾶν, καὶ τῇ ἑβδόμῃ τὸν Θεὸν παύσαθαι τῦ δημιυργεῖν, χαίρει τὸ σάββατον ὁ Κρόνος κατ' αὐτὰς, ἀδ' ἵνα τῶν μόχθων ἀνάπαυλαν λαμβάνωσιν οἱ οἰκέται, καὶ τὰ ὑποζύγια. τί δήποτε ἦν, φησὶ, τὸ σάββατον δέδωκε, καὶ ἃ τίνι κυριακίνυ; ἀλλ' εἰ καὶ ταύτίνι ἀπονενεμήκει ὁ Θεὸς, πάντως ἂν εἶπον, ἡλίῳ χαίροντα τὸν Μωσέα, δεδωκέναι τίνι κυριακίνυ. ἡλίᾳ γὰρ αὐτίνυ φασιν εἶναι Ἕλλίνες. καὶ ὅλως τῆς ἑβδομάδος ἑκάστίν ἡμέραν ἀφορίζασί τινι τῶν παρ' αὐτοῖς λεγομένων Θεῶν. καὶ πάντως ἂν ἐκείνῳ τῷ λεγομένῳ Θεῷ τὸν Μωσέα προσκεῖσθαι ἐνόμισαν, ἕ τίνι ἡμέραν οἰκείαν εἶναι νομίζασι. τί ἦν; ἃκ ἔδει τὰς τῷ Θεῷ δηλύντας ἑορτῆς ἡμέραν ἔχειν, διὰ τίν τῶν ἀσεβῶν ἀγνωμοσύνίν; καὶ πῶς ἃκ ἄτοπον τῦτο; φασὶ δὲ, ἀλλὰ καὶ περιτομὴν ἔχασιν οἱ Ἰσδαῖοι. καὶ αὕτη δὲ τῷ Κρόνῳ προσήκει. πρῶτον μὲν ἃ συνορῶσιν, ὅτι ἐκλέμνει ὁ Κρόνος· ἃ γὰρ περιτέμνει, ἀλλ' ἀνακόπλει, ἀτεκνίαν μὲν προξενῶν ὑπεναντίως τῷ Θεῷ, λέγοντι, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, ὃ πληρῦται διὰ τῶν παιδογόνων ὀργάνων· εἰς δὲ ἀρρενομιξίας ἄγων αὐτὰς, ἀποσερεῖ τῦ κατὰ Φύσιν· ἔπειτα δὲ ἀγνοῦσιν, ὅτι ἃ Μωϋσῆς νομοθετεῖ τίνι περιτομίνι, ἀλλὰ τῷ Ἀβραὰμ ὁ Θεὸς δίδωσι πρὸ τετλάρων ἢ πέντε γενεῶν τῆς Μωσέως νομοθεσίας· Ἀβραὰμ τῷ ἀπὸ Περσίδος ἥκοντι, ἐνθα Κρόνυ ἀδεμία μνήμη τυγχάνει. ἔδει δὲ αὐτὰς σωιέναι, ὅτι εἰ περιτομὴν καὶ σάββα-

Γεν. 1. 28.

A τον τιμᾷ Μωϋσῆς διὰ τὸν Κρόνον, πολλῷ μᾶλλον ἔδει κηρύσσειν αὐτὸν ἐκεῖνον, ἢ τὰς ἐξ αὐτῦ μυθυμένας γεγενῆθαι Θεάς. εἰ δὲ τὸ ἐναντίον, καὶ ἀναιρεῖ βοῶν· Κύριος Δευτ. 6. 4.
» ὁ Θεός συ εἷς ἐσί· καὶ, ἃκ ἔσονταί σοι Θεοὶ Ἕτεροι· καὶ, ἃ ποιήσεις σεαυτῷ εἴδωλον· Ἐξόδ. 20. 3, 4.
» καὶ πάλιν, ἃ ποιήσεις παντὸς ὁμοίωμα,
» ὅσα ἐν τῷ ἀρανῷ ἄνω, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς κάτω· καὶ μαχόμενος τῷ θυμῷ τῦ πολυτέχνυ καὶ πολυβόρυ Κρόνυ, πῶς τὸ σάββατον καὶ τίν περιτομὴν τιμᾷ δι' ἐκεῖνον, B ὃν ἄτε εἶναί φησι, πάσαις ταῖς τῶν ἐθνικῶν δόξαις ἐναντιύμενος;

ιη. Καὶ ἔδωκε Μωϋσῆ, ἡνίκα κατέπαυσε λαλῶν αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει τῷ Σινᾷ, τὰς δύω πλάκας τῦ μαρτυρίυ, πλάκας λιθίνας γεγραμμένας τῷ δακτύλῳ τῦ Θεῦ.

Γ» ΑΔΗΛΟΥ. Τῦ μαρτυρίυ, ἀντὶ τῦ τῆς διαθήκης τῆς ἐχέσης τὰς διαμαρτυρίας τῦ Θεῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Πλαξὶ λιθίναις ἐνέγραφεν, ὡς ἀναιθήτοις λίθοις ἦσιν· ἢ ἵνα διὰ τύτων ἀποσήσῃ Θεῶν.

*ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Δάκτυλον Θεῦ καλεῖ ἀλληχῦ ἡ Γραφὴ τίν ἐνέργειαν αὐτῦ. (1) ὡς ὁ Φαραὼ (2) φησι· Δάκτυλος Θεῦ ἐσί. καὶ ὁ Κύριος· εἰ δὲ ἐγὼ ἐν δακτύλῳ Θεῦ [ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, παρὰ τῷ Λευᾷ.] ὅπερ ὁ Ματθαῖος, ἐν πνεύματι Θεῦ, λέγει. τῦτο δέ φησιν ἡ Γραφὴ (3) πρὸς ἀντιδιασολλὼ τῶν μελλυσῶν πλακῶν. ἐκείνας γὰρ αὐτὸς ὁ Μωϋσῆς καὶ λαξεύει καὶ γράφει κατὰ κέλευσιν τῦ Θεῦ.

Δ» Εξόδ. 8. 19. Λευ. 11. 20. Ματθ. 12. 28.

ΚΕΦ. ΛΒ.

α. Καὶ ἰδὼν ὁ λαὸς, ὅτι νεχρόνικε Μωϋσῆς καταβῆναι ἐκ τῦ ὄρυς, συνέσῃ ὁ λαὸς ἐπὶ Ἀαρὼν, καὶ λέγυσιν αὐτῷ, ἀνάσα, καὶ ποίησον ἡμῖν Θεὸς, οἳ προπορεύσονται ἡμῶν· ὁ γὰρ Μωϋσῆς ἵτος ὁ ἄνθρωπος ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτυ, ἃκ οἴδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ. Z

» ΑΔΗΛΟΥ. Σωέσῃ. Ἄλλος φησὶ, συνηθροίθη, ἢ ἐπανέσῃ. τὸ, σωέσῃ, δείκνυσιν ὅτι βιαίως αὐτῷ ἐπανέσησαν, ὥσε τυχὸν καὶ λιθοβολῆσαι αὐτόν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁ μὲν θεῖος Μωϋσῆς τὰς θείας μυσαγωγύμενος νόμυς, ἐποίει τὰς διατριβὰς ἐν τῷ ὄρει. ἐμβραδυάντος δὲ αὐτῦ, ἐπεφύοντο Ἀαρών. (4)

ΣΕΥΗΡΟΥ. Εἰ γίνονται παρὰ τῦ Ἀαρὼν, πῶς Θεοί; ἵτως ἡ κακία τυφλώτλσα, ἑαυτλὼ ἀφανίζει.

β. Καὶ λέγει αὐτοῖς Ἀαρὼν, περιέλεσθε τὰ ἐνώτια τὰ χρυσᾶ τὰ ἐν τοῖς ὠσὶ τῶν γυναικῶν ὑμῶν καὶ τῶν θυγατέρων. καὶ ἐνέγκατε πρός με.

ΑΛΛΟΣ φησὶν, ὅτι σοφῶς ἀπεκρίθη. ἐνόμιζε γὰρ διὰ τῦ αἰτεῖν τὰ χρυσία τῶν γυναικῶν ὀκνηροτέρυς ποιήσειν πρὸς τίν εἰδωλολατρείαν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οἰκονομικῶς δὲ αὐτὸς ἐξήτησε τὰ ἐνώτια, μονονυχὶ διὰ τύτων σημαίνων, ὅτι τῦ καθήκοντος κόσμυ τίν ἑαυτῶν σεσυλήκασιν ἀκολώ· ἔχοντες μὲν ἃκ ἔτι τὸ ὑπειθὲς, πιρνλωεγμένοι δὲ μᾶλλον εἰς ἀπείθειαν. Θεῦ γὰρ λέγοντος, ἃκ ἔσονταί σοι Θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμῦ· εἶτα τὰς λόγυς Η» Εξόδ. 20. 3.

(1) Τίν ἐνεργητικίν αὐτῦ δύναμιν ἵτω καλεῖ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Ὡς ἄνω φησίν. αὐτ. (3) Εἴρηται δὲ πρὸς ἀντιδιασολλώ. αὐτ.
(4) Σιώψις ταῦτα τῶν ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 335.

λόγως τῇ παγκάλῳ ψήφῳ τιμήσαντες, εἰρηκότες, τὸ, πάντα ὅσα εἶπεν ὁ Θεὸς ποιήσομεν, καὶ ἀκουσόμεθα, Θεὸς ἐζήτων γλυπλός. ὁρᾷς ὅπως ἀποβεβλήκασι τὸ σύηκοον; καὶ τοῦτο οἶμαί ἐσι τῶν ὤτων ὁ κόσμος. Ἐξόδ. 24. 7.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τετέσι περιέλεσθε τῆς ἀκοῆς τὸ τῆς σύτολῆς τοῦ Θεοῦ σύωτιον.

γ. Καὶ περιείλαντο πᾶς ὁ λαὸς τὰ ἐνώτια τὰ χρυσᾶ τὰ ἐν τοῖς ὠσὶ τῶν γυναικῶν αὐτῶν, καὶ ἤνεγκαν πρὸς Ἀαρών.

δ. Καὶ ἐδέξατο ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἔπλασεν αὐτὸ ἐν γραφίδι· καὶ ἐποίησεν αὐτὸ μόχον χωνευτόν.

ΑΛΛΟΣ σὺ τέχνῃ φησὶν αὐτὸ τὸ χρυσίον ἐχώνευσε, διαπλάσας τὸν μόχον, καὶ τορεύσας αὐτόν· ἐπεί περ οἱ Αἰγύπτιοι τοῦτον ἔσεβον, ὃν καὶ Ἆπιν ἐκάλουν. καὶ γὰρ Ἱεροβοὰμ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐξ Αἰγύπτου τῷ αὐτῷ σκοπῷ ἐποίησε τὰς χρυσᾶς δαμάλεις.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτι πεπλώκασιν εἰς τοῦ σὺ Αἰγύπτῳ πλάνησιν, καὶ ταῖς ἀρχαίαις ἐνώλισθον ἀβουλίαις, δι' αὐτοῦ τοῦ πράγματος κατέδειξεν Ἀαρών, σὺ εἴδει τοῦ μόχου διαπλάσας αὐτοῖς τὸ προσκυνούμενον ἄγαλμα. μόχος γὰρ ἰῶ σὺ Αἰγύπτῳ τὸ σέβας, αὐτοῖς τε τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ τοῖς τοῦ ἐκείνων ἀπάτου ἠρῴωσηκόσι.

* ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε Ἀαρὼν τῷ λαῷ τὸν μόχον διέγλυψε; Τὸν σκοπὸν τοῦ γινομένου προσήκει ζητεῖν. ἴτω γὰρ ἐξετάζοντες, εὑρήσομεν αὐτὸν ἀ παντάπασι συγγνώμης ἐσερημένον. τοῦ γὰρ ἀδελφοῦ τεσσαράκοντα διατρίψαντος ἡμέρας σὺ τῇ τοῦ ὄρους ἀκρονυχίᾳ, καὶ τοῦ λαοῦ λυτήσαντος, καὶ εἰς τοῦ Αἴγυπτον ἀναστρέψαι ὁρμήσαντος, πρῶτον μὲν ἐπειράθη λόγοις αὐτῶν τοῦ ὁρμοῦ χαλινῶσαι. ἐπειδὴ δὲ ἀπειθοῦντας εἶδεν, ᾔτησε τῶν γυναικῶν τὰ χρυσία, πάθει πάθος ἀντισρατεύσας, τὸ Φιλόκοσμον καὶ Φιλοχρήματον τῇ τῆς δεισιδαιμονίας μανίᾳ. ἀλλ' ἀδὲ τοῦτο τὸ μηχάνημα τοῦ λύτραν ἐκείνων ἔσβεσεν. ὅθεν ἰωαγκάσθη διαγλύψαι τὸν μόχον. καὶ τοιούτῳ δὲ σκοπῷ χρησάμενος, τῆς θείας ἐδεήθη Φιλανθρωπίας, ὥσε τοῦ τιμωρίαν διαφυγεῖν. καὶ τοῦτο Μωϋσῆς ὁ θειότατος σὺ τῷ Δευτερονομίῳ δεδήλωκεν. ἐδεήθην γάρ φησι τοῦ Κυρίου περὶ Ἀαρὼν τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ οὐκ ἀπέθανε. Δευτ. 9. 20.

ΔΙΩΔΩΡΟΥ. Τί δήποτε τῷ λαῷ κοινωνήσας Ἀαρὼν τῆς μοχοποιΐας, ὁ μείζονα κόλασιν ὑπέσχε μᾶλλον, ὡς καὶ ἀδελφὸς ὢν Μωϋσέως, καὶ τῶν θαυμάτων τῶν διὰ Μωϋσέως ὑπηρέτης; Ἢ δῆλον ὅτι τῆς μὲν ἀσεβείας τὸν λαὸν οὐκ ἀπεδέξατο, πολλῷ δὲ καὶ ἄλογον ἰδὼν τοῦ ὁρμοῦ, ἐπιμένων (1) αὐτῶν καὶ παρακελευομένων χωνεῦσαι καὶ ποιῆσαι Θεὸς, δείσας μή ποτε αὐτὸς παραιτήσεται, ἐφ' (2) ἕτερον ἔλθοιεν ἄρχοντα, καὶ ὁδηγὸν αὐτοῖς τῆς ἀσεβείας, ὅτωτε τὰ πάντα συγχύσεως πληρωθείη· δοκεῖ μὲν αὐτοῖς σωτευθεῖσθαι, μελήσεις δὲ καὶ ὑπερθέσεις ἐπινοεῖν, καὶ τὸ τελευταῖον τῶν γυναικῶν τὰ ἐνώτια σοφῶς ἀπαιτεῖ. Φιλόκοσμον γὰρ τὸ γυναικῶν γένος, οὐκ εὐκόλως τῶν εἰς τοῦτο σωτελούντων ἀποσερόμενον. ὡς δὲ καὶ τούτων προετιμᾶτο ἡ ἀσέβεια, καὶ τὰ ἐνώτια ἐν χερσὶν εἶχεν ὁ Ἀαρὼν, χωνεύει μὲν τὸν μόχον, καὶ γλύφει γραφίδι, καὶ τέως ἀβούλουτον ποιεῖ, τρίβον τὸν χρόνον, ἕως παραγένηται Μωσῆς, καὶ πάντα διορθωθείη. τῇ δὲ ἑξῆς θυσιαστήριον οἰκοδομεῖ τῷ Θεῷ, καὶ θυσίαν προσάγει, ὅτι τὸν μόχον βιαθεὶς ἐποίησε. σαφέσερον γοῦν Μωσῆς μετὰ ταῦτα λέγει τοῖς Ἰσραηλίταις, ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, καθ' ὃν ἐμοχοποιήσατο, ηὐξάμην ὑπὲρ Ἀαρὼν τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ. πρὸ δὲ τούτου τὸ μέγιστον, προορῶν ὁ Θεὸς τοὺς ἐξ αὐτοῦ ἁγίους, τὸν Σαμουὴλ, τὸν Ἠλίαν, τὸν Ἰησοῦν, τὸν Ἰωσεδὲκ, Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, καὶ ἄλλους μυρίους, ἐτήρησε τὸν Ἀαρὼν τῇ ἱερωσύνῃ διὰ τοὺς ἐξ αὐτοῦ. Δευτ. 9. 20.

Καὶ εἶπαν, (3) οὗτοι οἱ Θεοί σου Ἰσραὴλ, οἵτινες ἀνεβίβασάν σε ἐξ Αἰγύπτου.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἕνα βλέπωσι μόχον, καὶ λέγουσιν, οἱ Θεοί. ἵνα δείξῃ, ὅτι οὐχ ὃ βλέπει μόνον προσκυνεῖ, ἀλλὰ πολυθείαν φαντάζεται. τοῦ γνώμου γὰρ ἑρμηνεύει, ὃ τὸ Φαινόμενον κρίνει.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Θέα δὲ ὅπως καταμειδιᾷ τῶν ἐγχειρημάτων Ἀαρών. ὑποδείξας γὰρ αὐτοῖς τὸ σὺ εἴδει μόχου πεποιημένον ἄγαλμα, προσεφώνει, οὗτοι οἱ Θεοί σου Ἰσραὴλ, οἳ ἀνεβίβασάν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου. ἀλλ' οὐκ ἐν μόχῳ λελύτρωνται, ἀλλ' ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ. ὀκνῶν κατειρωνευόμενος αὐτῶν, λέγει, οὗτοι οἱ Θεοί σου Ἰσραήλ.

ε. Καὶ ἰδὼν Ἀαρὼν ᾠκοδόμησε θυσιαστήριον κατέναντι αὐτοῦ, καὶ ἐκήρυξεν Ἀαρὼν, λέγων, ἑορτὴ τοῦ Κυρίου αὔριον.

ς. Καὶ ὀρθρίσας τῇ ἐπαύριον ἀνεβίβασεν ὁλοκαυτώματα, καὶ προσήνεγκε θυσίαν σωτηρίου· καὶ ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέσησαν παίζειν.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐ τῷ μόχῳ ταύτῳ ἔθυσαν, ἀλλ' ἱλασήριον τῆς παραβάσεως.

(1) Ἴσ. ἐπιμόνων, ἢ ἐπιμενόντων.
(2) Καὶ ἐφ' ἕτερον. ὀρθότερ.
(3) Εἶπαν. ἡ σὺ Φρανεκ. ἔκδοσ. καὶ ὁ Κύριλ. δὲ ὡσαύτως, ὡς ἐκ τοῦ ὑπομνήμ. δῆλον.

**ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Θυσίας ἀθύτους ἀνῆγον, καὶ χορὸς ἀχορεύτους ἴσασαν, ὕμνους τε ἦδον θρήνων ὠδὴν διαφέροντας.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προσήγαγον (1) δὲ καὶ θυσίαν, ἔφαγόν τε καὶ πεπώκασιν ὡς ἐν
» ἑορτῇ, καὶ ἀνέσησαν παίζειν. ἔψεται γὰρ πάντως ἀποσάσει τῇ παρὰ Θεῷ τὸ καὶ ἐνδεσμεῖσθαι τοῖς σαρκικοῖς, τὸ καὶ τρυφῶ ἡγεῖσθαι τῶ ἀκαθαρσίαν, καὶ τέρψιν οἴεσθαι καλῶ καὶ ἡδεῖαν, τὰ ἐφ' οἷς ὦ αὐτοῖς κατοιμώζειν ἄξιον.

**ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἄνω μὲν ἡ νησεία νομοθεσίας πρόξενος ὦ, κάτω δὲ ἡ γασριμαργία εἰς εἰδωλολατρείαν ἐξέμιωσεν.
» ἐκάθισε γὰρ ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν,
» καὶ ἀνέσησαν παίζειν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἐν μιᾷ καιρῷ ῥοπῇ διὰ γασριμαργίας ὁ λαὸς ἐκεῖνος, ὁ τὸν Θεὸν διὰ τῶν μεγίσων τερασίων δεδιδαγμένος, εἰς τὸ Αἰγυπλίων εἰδωλομανίαν ἐξεκυλίσθη.

ζ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, βάδιζε, καὶ κατάβηθι τὸ τάχος ἐντεῦθεν· ἠνόμησε γὰρ ὁ λαός-σου, ὃς ἐξήγαγες ἐκ γῆς Αἰγύπτου.
η. Παρέβησαν γὰρ ταχὺ ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἧς ἐνετείλω αὐτοῖς. ἐποίησαν ἑαυτοῖς μόσχον, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ
θ. τεθύκασιν αὐτῷ, καὶ εἶπαν. Οὗτοι οἱ Θεοί σου Ἰσραὴλ, οἵτινες ἀνεβίβασάν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐν ὅλαις τεσσαράκοντα ἡμέραις δῶναι τὸν νόμον ἐπεῖχε τῷ Μωσεῖ ὁ πάνσοφος Θεὸς, καίτοι δυνατῶς ἔχων ἐν τρισὶν ἡμέραις δῶναι τὸν νόμον· ἀλλ' ἵνα τὸ κεκρυμμένον τῆς ἀσεβείας ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας τῶν Ἰουδαίων ὁ χρόνος τῆς ἀπουσίας Μωσέως ἐλέγξῃ. (2)

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐδὲ λαὸν ἴδιον ὀνομάζειν ἀξιοῖ ὁ Θεός· ἀλλὰ καίπερ αὐτὸς διορισάμενος τὸν νόμον, Μωσεῖ τὸ χρῆμα
» προσνέμει. παρέβησαν γάρ φησι [ταχὺ]
» ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἧς ἐνετείλω αὐτοῖς. (3) δείκνυσι δὲ καὶ τῷ Μωσεῖ ἴσως ἀγνοοῦντι, ὅτι διὰ τὸ ἀθυμίαν τῆς διανοίας αὐτῶν ἠνέχετο καὶ θυσίας ποιεῖν, καὶ ἑορτὰς νομικὰς, καὶ ὅσα τοιαῦτα, συγκαταβαίνων, ἵνα μὴ τοῖς εἰδώλοις θύσωσι.

ι. Καὶ νῦν ἔασόν με, καὶ θυμωθεὶς ὀργῇ εἰς αὐτοὺς, ἐκλείψω αὐτούς· καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα.

**ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τῷ Ἰσραὴλ ἡμαρτηκότι, ἃ σιωπῇ ἐπήγαγε τὸν ἀφανισμὸν, ἀλλὰ κινῶν εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἱκεσίαν τὸν ἑαυτοῦ θεράποντα, προεκήρυσε, λέγων· καὶ νῦν ἄφες με, καὶ ἐξαλείψω τὸν λαὸν τοῦτον.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Εἰδὼς ὁ Θεὸς, ὅτι ὁρῶν Μωϋσῆς, ὅτι συγγνώμης μείζονα τοῖς Ἰσραηλίταις ἡμάρτηται, μὴ ἂν ἂν τολμήσειε παρακαλέσαι τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτῶν, αὐτὸς αὐτὸν εἰς τοῦτο παρακαλεῖται,
» δι' ὧν αἰτεῖ, λέγων· ἔασόν με, μονονουχὶ
» λέγων, μὴ ἐντραπῇς παρακαλέσαι με. ὡς
» τούτοις γὰρ θαῤῥήσας, φησὶν, εἰ μὲν ἀφεῖς
» αὐτοῖς, ἄφες.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὦ φιλανθρωπίας ὑπερβολή. αὐτὸς τὸν Μωσῆν ἐπὶ τὸ παρακαλέσαι προκαλεῖται, μονονουχὶ λέγων· μὴ ἐντραπῇς παρακαλέσαι με. τοῦτο γὰρ τὸ,
» ἔασόν με. τοιοῦτόν ἐσι καὶ τὸ, ἀπόσειλόν- Γεν. 32. 26.
» με πρὸς τὸν Ἰακὼβ τὸν παλαίοντος. διὸ καὶ σωσεὶς ὁ Μωσῆς παρακαλεῖ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον τὸ, καὶ
» νῦν ἔασόν με, καὶ θυμωθεὶς ὀργῇ εἰς αὐ-
» τοὺς, ἐκλείψω αὐτοὺς, [καὶ ποιήσω σε εἰς
» ἔθνος μέγα;] Καὶ τὸ ἀπαθὲς τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ φιλάνθρωπον ὁ λόγος δηλοῖ. ὁ γὰρ θυμῷ τι πράττων, καὶ τοὺς παρακαλοῦν-
» τας δυσχεραίνει. ὁ δὲ Θεὸς ἔφη· ἔασόν με,
» καὶ θυμωθεὶς ὀργῇ εἰς αὐτοὺς, ἐκλείψω αὐτούς. ἀδεὴς δὲ ἀναμένει τοὺς παρακαλοῦντας, ἵνα ὀργισθῇ, ἀλλ' ἵνα παρακληθῇ. τὸ δὲ, ἔασόν με, ἀντὶ τοῦ κώλυσόν με
» εἶρηκεν. ἐπειδὴ γὰρ ἠγνόει ὁ Μωϋσῆς ὁ μέγας τῷ τοῦ λαοῦ παρανομίαν, καὶ αὐτῷ αὐτῷ δεδήλωκεν ὁ Θεὸς, καὶ εἰς πρεσβείαν διήγειρε. τὸ δὲ, ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα, τὰ ἡμέτερα προσημαίνει. ὅπερ γὰρ τότε ἀ γέγονε, μετὰ τῶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιφάνειαν γέγονεν. ὁ μέντοι νομοθέτης, καὶ ταῦτα τοῦ Θεοῦ ἀρκεῖν αὐτὸν εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ πρεσβείαν εἰρηκότος, οὐχ ὑπέλαβεν ἱκανὸς εἶναι παῦσαι τοῦ Θεοῦ τῶ ὀργῶ. ὅθεν τῶν Πατριαρχῶν τὰς προσηγορίας ἀνθ' ἱκετηρίας προσήνεγκε, καὶ τῶν πρὸς ἐκείνους ὅρκων ὑπέμνησε, καὶ τὰς γεγενημένας σωθήκας ἐμπεδωθῶναι ἱκέτευσε.

ια. Καὶ ἐδεήθη Μωϋσῆς κατέναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, καὶ εἶπεν, ἵνα τί Κύριε θυμοῖ ὀργῇ εἰς τὸν λαόν σου, ὃς ἐξήγαγες ἐκ γῆς Αἰγύπτου ἐν ἰσχύϊ μεγάλῃ, καὶ ἐν βραχίονί σου ὑψηλῷ;

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐλιπάρει Μωσῆς, ἡ ἀνακόπλεσθαι τῶ ὀργῶ τῶ κατὰ πάντων ἠξίου. ἔδει γὰρ ἔδει τὸν μεσιτεύοντα μιμεῖσθαι Χριστόν· ὃς τῶ ἄνωθεν ἐφ' ἡμᾶς ὄσαν ὀργῶ, διὰ πολλὰ ἁμαρτίαν, ἀπεσόβησεν, ὡς ἱλὸς τῶ ἐν πίσει δικαίωσιν τοῖς ἡμαρτηκόσι δωρούμενος. τύπος ἦν ἄρα τῆς διὰ Χριστοῦ μεσιτείας καὶ τοῦτο δὴ πάλιν.

ιβ. Μήποτε εἴπωσιν οἱ Αἰγύπτιοι, λέγοντες, μετὰ πονηρίας ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἀποκτεῖναι ἐν τοῖς ὄρεσι, καὶ ἐξανα-

(1) Προσῆγαν. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 336.
(2) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. οὐχ εὕρηται.
(3) Τὰ ἑπόμενα ἐν τοῖς ἑκδεδομ. οὐ κεῖται.

ἐξαναλῶσαι αὐτὰς ἀπὸ τῆς γῆς, παῦσαι ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῦ θυμῦσθαι, καὶ ἵλεως γενῦ ἐπὶ τῇ κακίᾳ τῦ λαῦ σου,
ιγ. Μνηθεὶς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ τῶν σῶν οἰκετῶν, οἷς ὤμοσας αὐτοῖς κατὰ σεαυτῦ, καὶ ἐλάλησας πρὸς αὐτὰς, λέγων, πολυὶ πληθυνῶ τὸ σπέρμα ὑμῶν ὡσεὶ τὰ ἄστρα τῦ οὐρανῦ τῷ πλήθει· καὶ πᾶσαν τὴν γῆν ταύτην ἣν εἶπας δῦναι τῷ σπέρματι αὐτῶν, καὶ κατοικήσουσιν αὐτὴν εἰς τὸν αἰῶνα.

ιδ. Καὶ ἱλάσθη Κύριος περὶ τῆς κακίας, ἧς εἶπε ποιῆσαι τῷ λαῷ αὐτῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Τῳ μὲν ἐπ' ὀλέθρῳ ἐπαγγελίαν, δι' ἱκεσίας ἀνασέλλει ὁ Φιλάνθρωπος· τῶν δὲ ἀγαθῶν, οὐκ ἀποσερεῖ. διὸ καὶ πολλάκις ἁμαρτησάντων, τῳ γῳ τῆς ἐπαγγελίας οὐκ ἀπεσέρησε.

ιε. Καὶ ἀποστρέψας Μωϋσῆς, κατέβη ἐκ τῦ ὄρους. καὶ [αἱ] δύω πλάκες τῦ μαρτυρίου ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῦ, πλάκες λίθιναι γεγραμμέναι ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν αὐτῶν, ἔνθεν καὶ
ις. ἔνθεν ἦσαν γεγραμμέναι. Καὶ αἱ πλάκες ἔργα Θεῦ ἦσαν, καὶ ἡ γραφὴ γραφὴ Θεῦ ἐστὶ κεκολαμμένη ἐν ταῖς
ιζ. πλαξί. Καὶ ἀκούσας Ἰησῦς τὴν φωνὴν τῦ λαῦ κραζόντων, λέγει πρὸς Μωϋσῆν, Φωνὴ πολέμου ἐν τῇ παρεμβολῇ.

ιη. Καὶ λέγει, οὐκ ἔστι φωνὴ ἐξ ἀρχόντων κατ' ἰσχὺν, οὐδὲ φωνὴ ἐξ ἀρχόντων τροπῆς, ἀλλὰ φωνὴ, ἣν (1) ἐξ ἀρχόντων οἶνου ἐγὼ ἀκούω.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐξ ἀρχόντων, ἀντὶ τῦ, ἤτε νικώντων, ἤτε φυγόντων. τὸ δὲ Σαμαρειτικόν φησιν, οὐκ ἔστι φωνὴ ἀπὸ κρίσεως ἀνδρείας, καὶ οὐκ ἔστι φωνὴ ἀπὸ κρίσεως ἥττης, ἀλλὰ φωνὴν ἁμαρτιῶν ἐγὼ ἀκούω.

ιθ. Ἡνίκα δὲ ἤγγιζεν ἐν τῇ παρεμβολῇ, ὁρᾷ τὸν μόσχον καὶ τὰς χορούς· καὶ ὀργισθεὶς θυμῷ Μωϋσῆς ἔρριψεν ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῦ τὰς δύω πλάκας, καὶ συνέτριψεν αὐτὰς ὑπὸ τὸ ὄρος.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μυστικῶς διὰ τούτων προμηνύων τῳ παῦσιν τῦ νόμου. ἐὰν γὰρ ἂν σωεχωρήθησαν αἱ πλάκες, ἔργον ἂν Θεῦ, σωτηρίαν.

ΑΔΗΛΟΥ. Νήφουσι γὰρ ὁ Θεὸς νομοθετεῖ, οὐ μεθύουσιν.

A ΙΩΑΝΝΟΥ. (2) Ἄτοπον εἶναι λογισάμενος, μεθύοντα λαὸν καὶ παρανομοῦντα νομοθεσίαν δεσπότου δέξασθαι.

* ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τὰς πλάκας σωέτριψεν; Ἀνάξιον κρίνας τὸν λαὸν τῆς θείας νομοθεσίας. ἐπειδὴ γὰρ προικῴων γραμματείων τύπον εἶχον αἱ πλάκες, ἡ δὲ νύμφη πρὸ τῆς παιδὸς εἰς μοιχείαν ἐπέκλινε, μάλα εἰκότως τὸ προικῷον διέρρηξε γραμματεῖον. ἐπισημαίνεται δὲ προσήκει, ὡς τότε μὲν δεξάμενος τῳ ἱκετείαν
B ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, ἀνεβάλετο τῳ τιμωρίαν. προσέθεικε δὲ, ἧ δ' ἂν ἡμέρᾳ ἐπισκέπωμαι, ἐπάξω ἐπ' αὐτὰς πᾶσαν τῳ ἁμαρτίαν αὐτῶν. ἔοικε δὲ τοῦτο τοῖς τῦ Ἀποστόλου εἰρημένοις· ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τῦ Θεῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει. κατὰ δὲ τῳ σκληρότητάσου, καὶ ἀμετάθετον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργῳ ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, καὶ ἀποκαλύψεως, καὶ δικαιο-
Γ κρισίας τῦ Θεῦ, ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῦ. ὁ μέντοι νομοθέτης ἀκούσας, ὡς οὐκ ἀνέξεται σωθῆναι αὐτοῖς ὁ τῶν ὅλων Θεὸς διὰ τὸ σκληρὸν αὐτῶν καὶ ἀντίτυπον, ἀλλ' Ἄγγελον αὐτοῖς ἐπισήσει· ἤτησε μὲν γνῶναι, τίς ὁ τῳ κηδεμονίαν αὐτῶν πισθεὶς· ὠτιβόλησε δὲ μὴ δῦναι αὐτοῖς ὁμόδουλον ἡγεμόνα, ἀλλ' αὐτὸν αὐτῶν ἡγήσασθαι τὸν δεσπότου. ἐπειδὴ δὲ καὶ ταύτῳ ὑπέσχετο δώσειν τῳ χάριν ὁ
Δ ἀγαθὸς Κύριος, ἔρωτι μεθύων ἐπαινουμένῳ, τῶν ὑπὲρ ἄνθρωπον ἠράσθη, καὶ τῳ ἀθέατον φύσιν ἰδεῖν ἐπεθύμησεν· ἀλλὰ μεμάθηκεν, ὡς ἐκείνῳ ἰδεῖν τῳ θείαν
» ἀδυνάτου. Θεὸν γὰρ οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε, Ἰωάν. ι. 18.
κατὰ τῳ τῦ Κυρίου φωνῳ. τὰς δὲ θείας οἰκονομίας τε καὶ ἐνεργείας· ἔστω γὰρ προσήκει νοεῖν τῦ Θεῦ τὰ ὀπίσθια· θεωρῆσαι δυνατὸν τοῖς κατὰ Μωϋσέα τελείοις τῳ ἀρετῳ· καὶ οὐδὲ τούτοις ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' εἰς τῳ πέτραν ὑπ' αὐτῦ τῦ Θεῦ τιθεμένοις. σημαίνει δὲ αὕτη τῆς πίστεως τὸ σεσῳρὸν καὶ ἀκράδαντον· καὶ διὰ τῆς ὀπῆς τῆς πέτρας· δηλοῖ δὲ αὕτη τὸν τῆς πίστεως ὀφθαλμὸν θεωρῦντα τὰ τοῖς ἀιδίοις ὀφθαλμοῖς ἀνέφικτα [καὶ ἀθέατα.]

Ρωμ. 2. 4, 6.

κ. Καὶ λαβὼν τὸν μόσχον ὃν ἐποίησαν, κατέκαυσεν αὐτὸν ἐν πυρὶ, καὶ κατήλεσεν αὐτὸν λεπτὸν, καὶ ἔσπειρεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ ὕδωρ, καὶ ἐπότισεν αὐτὸ τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σωτρίβει τὸν μόσχον. εἶτα καθιεὶς εἰς ὕδωρ, πεπότικεν αὐτὸ, φησὶ, τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ· μονονουχὶ διὰ τούτου σημαίνων, ὅτι καὶ αὐτῶν ἠπάτων καὶ πλάγχνων τῶν ἐν αὐτοῖς ἅψεται τὸ δυσσέβημα. οἶμαι δὲ, ὅτι κἀκεῖνο ταχαπὸ καταμωμένων αὐτοῖς, ὅτι τῆς βεβήλου καὶ βδελυρᾶς εἰδωλολατρείας ἐκμεμεσωμένῳ ἔχουσι τῳ καρδίαν.

(1) Φωνῳ. ἢ ἐν Φρανεκ. ἔκδοσ. ὡσαύτως καὶ ἢ ἐν Κανταβρ.
(2) Ἐν τοῖς τῦ Χρυσοσ. οὐχ εὕρηται.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τὸ λόγω τοῦτο δηλοῦντος, ὅτι πᾶν εἴδωλον καταποθήσεται τοῖς σώμασι τῶν πρὸς δυσέβειαν ἀπὸ τῆς ἀπάτης μετατεθέντων.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τοῦτο μιμούμενος αὐτῶν τὴν διαπορὰν, κατὰ τὸ, εἶπον διαΔεύτ. 32. 26. » πορῶ αὐτούς· καὶ κατὰ τὸ ἐν ψαλμοῖς, καὶ
Ψαλ. 108. 18. » ἐνεδύσατο κατάραν ὡς ἱμάτιον, καὶ εἰσῆλθεν ὡσεὶ ὕδωρ εἰς τὰ ἔγκατα αὐτοῦ.

κα. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς Ἀαρών, τί ἐποίησέσοι ὁ λαὸς οὗτος, ὅτι ἐπήγαγες ἐπ' αὐτὸν ἁμαρτίαν μεγάλην;

**ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἀφεὶς τὸν σφόδρα ὑποδυσώπητον, ἐπὶ τὸν ἧττον ὑποδυσώπητον τρέπει τὴν κατηγορίαν, τοῖς ἐγκλήμασι τοῖς κατ' ἐκείνου διδοὺς τῷ σωφρονεῖν δοκεῖ τούτων μείζονα ἑαυτῶν καταψηφίσασθαι τιμωρίαν· ὃ δὴ καὶ ἐγένετο. ὁ γὰρ ἐδεήθη λοιπὸν λόγων πρὸς τὸν δῆμον ἑτέρων, ἀλλ' ἤρκεσε τὰ ψιλὰ ἐκεῖνα ῥήματα τὰ πρὸς τὸν Ἀαρὼν εἰρημένα, χιλιάδας τοσαύτας, ὡς ἕνα ἄνθρωπον, κατασεῖλαι, καὶ ἀπὸ τοσαύτης θρασύτητος εἰς δειλίαν καὶ ἀγωνίαν κατενεγκεῖν τῷ ἐχάτῳ.

*ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸν Ἀαρὼν ἔτε νῦν τιμωρεῖται ὁ Θεὸς, ἔτε ἡνίκα Μωσέως κατελάλησε, (1) καὶ δι' ἄλλας μὲν αἰτίας, μάλισα δὲ διὰ τὸ πρῶτον ἀρχιερέα γενέσθαι, καὶ διὰ τοὺς ἐξ αὐτοῦ γεννησομένους ἁγίους.

κβ. Καὶ εἶπεν Ἀαρὼν πρὸς Μωϋσῆν, μὴ ὀργίζου κύριε· σὺ γὰρ οἶδας
κγ. τὸ ὅρμημα τοῦ λαοῦ τούτου. Λέγουσι γάρμοι, ποίησον ἡμῖν Θεοὺς, οἳ προπορεύσονται ἡμῶν· ὁ γὰρ Μωϋσῆς οὗτος ὁ ἄνθρωπος, ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς
κδ. ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οὐκ οἴδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ. Καὶ εἶπα αὐτοῖς, τίνι ὑπάρχει χρυσία; περιέλεσθε. καὶ ἔδωκάν μοι· καὶ ἔρριψα εἰς τὸ πῦρ·
κε. καὶ ἐξῆλθεν ὁ μόσχος οὗτος. Καὶ ἰδὼν Μωϋσῆς τὸν λαὸν ὅτι διεσκέδασαι· διεσκέδασε γὰρ αὐτοὺς Ἀαρὼν ἐπίχαρμα τοῖς ὑπεναντίοις αὐτῶν.

κς. Καὶ ἔστη Μωϋσῆς ἐπὶ τῆς πύλης τῆς παρεμβολῆς, καὶ λέγει, τίς πρὸς Κύριον; ἴτω πρός με. συνήλθοσαν δὲ πρὸς αὐτὸν πάντες οἱ υἱοὶ Λευΐ.

» Ἐπὶ τῆς πύλης τῆς παρεμβολῆς. Ἄλλος, ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐνορίας τοῦ πλήθους.

**ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Κατιδὼν οὐκ εἰς πάντας τὸν νόσον ἀφιγμένον, ἀλλὰ καί τινας ὑγιαίνοντας ἔτι, καὶ μισοπονήρῳ πάθει χρωμένους, βουλόμενος διαγνῶναι τοὺς τε ἀνιάτως ἔχοντας, καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις δυσχεραίνοντας, καὶ εἰ ἤδη τινὲς ἁμαρτόντες, μετανοοῦσι, κηρύττει· τὸ δ' ἰῷ ἄρα βάσανος ἀκριβὴς τῆς ἑκάστου διανοίας, ὡς ἔχοι πρός τε ὁσιότητα καὶ » τοὐναντίον. τὶς γὰρ, φησὶ, πρὸς Κύριον, » ἴτω πρός με. βραχὺ μὲν τὸ λεχθὲν, μεγάλη δὲ ἡ ἔμφασις. ἔστι γὰρ τοιόνδε τὸ δηλούμενον· εἴτις μηδὲν τῶν χειροποιήτων, μηδ' ὅσα γενητὰ νομίζει Θεοὺς, ἀλλ' ἕνα τὸν ἡγεμόνα τῶν ὅλων, ἐμοὶ προσίτω.

**ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Φησὶν ἐν κοινῷ κηρύγματι πρὸς πάντας ὁ νομοθέτης, ὅτι » εἴτις πρὸς τὸν Κύριον, ἴτω πρός με. ὅπερ ἐστὶν ἡ τοῦ νόμου φωνὴ πᾶσιν ἐγκελευομένη τὸ, εἴτις βούλεται τῷ Θεῷ φίλος εἶναι, ἐμοὶ τῷ νόμῳ φίλος γενέσθω. ὁ γὰρ τῷ νόμῳ φίλος, καὶ τῷ Θεῷ φίλος ἐστὶ πάντως.

κζ. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραήλ· θέσθε ἕκαστος τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὸν μηρὸν, καὶ διέλθετε καὶ ἀναπάμψατε ἀπὸ πύλης ἐπὶ πύλην διὰ τῆς παρεμβολῆς, καὶ ἀποκτείνατε ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἔγγιστα αὐτοῦ.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ὅτι πᾶς ὁ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν νόμον βλέπων, τῷ φόνῳ τῶν κακῶς ὠκειωμένων αὐτῷ καθοπλίζεται. ὁ γὰρ πᾶς ἀδελφὸς, ὁδὲ φίλος, ὁδὲ πλησίον, ἐπὶ τὸ κρεῖττον παρὰ τῆς Γραφῆς νοεῖται· ἀλλ' ἔστι τις καὶ ἀδελφὸς [καὶ ἀλλότριος,] καὶ φίλος [καὶ ἐχθρὸς,] καὶ πλησίον [καὶ] ἐξ ἐναντίας ἰσάμενος. τούτους νοῦμεν τοὺς συμφυομένους ἡμῖν λογισμούς. ὧν ἡ ζωὴ μὲν, ἡμέτερον θάνατον· ὁ δὲ θάνατος αὐτῶν, ἡμετέραν ζωὴν κατεργάζεται.

κη. Καὶ ἐποίησαν [οἱ] υἱοὶ Λευὶ καθὰ ἐλάλησεν αὐτοῖς Μωϋσῆς. καὶ ἔπεσαν ἐκ τοῦ λαοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς τρισχιλίους ἄνδρας.

**ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Πάντες πρὸς τὸ κακὸν σωφρόνησαν, καὶ ὥσπερ εἰς ἐγένετο τῷ λόγῳ τῆς κακίας στρατόπεδον ἅπαν· ἀδιάκριτος ἡ κατ' αὐτῶν γίνεται μάξις. ὡς γάρ τινα τῶν ἐπὶ κακίᾳ πεφωραμένων ὁ πληγαῖς αἰκιζόμενος, ὅ,τι περ ἂν τύχῃ τοῦ σώματος καταξαίνει διὰ τῆς μάστιγος, εἰδὼς ὅτι ἡ ἐπὶ μέρους ὁδὼς πρὸς τὸ πᾶν διέρχεται· ἕτως ὡς παντὸς ὁμοίως κολαζομένου τοῦ εἰς τὴν κακίαν συμφυέντος σώματος, ἡ ἐπὶ μέρους ἐνεργουμένη μάξις τὸ πᾶν ἐσωφρόνιζεν. ὁκοῦν εἴποτε τῆς ἴσης κακίας ἐν πολλοῖς θεωρουμένης, μὴ κατὰ πάντων, ἀλλὰ κατά τινων ἐνεργήσει ἡ τοῦ Θεοῦ ἀγανάκλησις, νοεῖν προσήκει τὴν διὰ φιλανθρωπίαν τῶν ἐνεργουμένων

(1) Οὔτε Μωσέως καταλαλήσαντα. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

μένων διόρθωσιν· ὁ πάντων μὲν τυπλομένων, πάντων δὲ ταῖς μερικαῖς πληγαῖς πρὸς τλὼ τῆς κακίας ἀποστροφλὼ σωφρονιζομένων.

κθ. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς Μωϋσῆς, ἐπληρώσατε τὰς χεῖρας ὑμῶν σήμερον Κυρίῳ, ἕκαστος ἐν τῷ υἱῷ καὶ ἐν τῷ ἀδελφῷ, δοθῆναι ἐφ' ὑμᾶς εὐλογίαν.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπληρώσατε, τελέσιν ἡγιάσατε. τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, ἐπληρώσατε.

λ. Καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν αὔριον καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς τὸν λαὸν, ὑμεῖς ἡμαρτήκατε ἁμαρτίαν μεγάλην· καὶ νῦν ἀναβήσομαι πρὸς τὸν Θεὸν, ἵνα ἐξιλάσωμαι περὶ τῆς ἁμαρτίας ὑμῶν.

λα. Καὶ ἀπεστράφη Μωϋσῆς πρὸς Κύριον, καὶ εἶπε, δέομαι Κύριε· ἥμαρτηκεν ὁ λαὸς οὗτος ἁμαρτίαν μεγάλην, καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς Θεὸς χρυσοῦς.

ΑΔΗΛΟΥ. Καίτοι μόχος ἰῶ τὸ διαπεπλασμένον, ἀλλ' οὐκ ἠγνόησεν, ὅτι καὶ ἕτερα προειργάσαντο εἴδωλα.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τινὲς δέφασιν, ὡς ἅμα τῇ μοχοποιΐᾳ καὶ ἕτερα παρ' ἑκάστω διεπλάττετο εἴδωλα. προσέκειντο δὲ καὶ ταῖς τῶν ἄστρων λατρείαις. διὸ καὶ Μωϋσῆς ἔφη πρὸς τὸν Θεὸν, ἡμάρτηκεν ὁ » λαὸς οὗτος ἁμαρτίαν μεγάλω, ἐποίησαν » ἑαυτοῖς Θεοὺς χρυσοῦς. καὶ ὁ πρωτομάρτυς δὲ Στέφανος περὶ τῆς μοχοποιΐας Πραξ. 7. 42, εἰπὼν, φησὶν· ἔστρεψε δὲ αὐτοὺς ὁ Θεὸς, 43. » καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ. διὸ καὶ ἐν Προφήταις εἰρῆ- Ἰερ. 19. 13. » σθαί φησι· καὶ ἀνελάβετε τλὼ σκηνὼ τοῦ » Μολὸχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ Θεοῦ ὑμῶν Ῥαι- Ἀμ. 5. 26. » φὰν, τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς. ὁ πνευματοφόρος οὖν ἐδήλωσεν, ὡς καὶ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ προσεκυνήσαν. ὅθεν ἔστιν ἐννοεῖν, ὅτι καὶ τλὼ σκηνὼ τοῦ Μολὸχ ἀνέλαβον. σκηνοποιησάμενοι γὰρ, ἔστησαν εἴδωλον, ὃ κεκλήκασι Μολόχ. εἴδωλον δὲ τοῦτο Μωαβιτῶν.

λβ. Καὶ νῦν εἰ μὲν ἀφεῖς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν, ἄφες· εἰ δὲ μὴ, ἐξάλειψόν με ἐκ τῆς βίβλου σου, ἧς ἔγραψας.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ὅση τελειότης τοῦ σωαποθανεῖν ἐθελήσαντος τῷ λαῷ, ἢ σώζεσθαι μόνος;

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὕτως ἤδει καὶ βίβλον τῶν ζώντων, καὶ ἑαυτὸν ἐναρίθμιον. (1) ἐκεῖνοι οἱ κατ' ἐκεῖνο καιρὸν γραφέντες εἰσὶ, περὶ ὧν φησίν· ἐκκλησίαν Ἑβρ. 12. 23. » πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανῷ, » κατὰ τὸ, υἱὸς πρωτότοκός μου Ἰσραήλ. Ἐξόδ. 4. 22.

λγ. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, εἴτις ἡμάρτηκεν ἐναντίον μου, ἐξαλείψω αὐτὸν ἐκ τῆς βίβλου μου.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅρα, ὅτι ὁ Θεὸς οὐ τιμωρεῖται ἄλλον ὑπὲρ ἄλλου.

λδ. Νυνὶ δὲ βάδιζε, καὶ ὁδήγησον τὸν λαὸν τοῦτον εἰς τὸν τόπον οὗ εἶπάσοι· ἰδοὺ ὁ Ἄγγελός μου προπορεύσεται πρὸ προσώπου σου.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἵνα μήτις βλασφημήσῃ τὸν ἅγιον, ὡς ἐκπεσόντα τῆς τοῦ Θεοῦ δωλείας, διὰ τὸ μὴ ἐπιβῆναι τῆς γῆς, ἔφη, ὁδήγει τὸν Ἰσραήλ.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ἐνταῦθα διδάσκαλός ἐστι παιδαγωγίας. καὶ γὰρ ἰῶ ὡς ἀληθῶς, διὰ μὲν Μωσέως, παιδαγωγὸς ὁ Κύριος τοῦ λαοῦ τοῦ παλαιοῦ· δι' αὐτοῦ δὲ, τοῦ νέου καθηγεμὼν λαοῦ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. ἰδοὺ γὰρ, φησὶ τῷ Μωσεῖ, ὁ Ἄγγελός μου προπορεύσεται σου· τλὼ σωαγγέλιον καὶ ἡγεμόνιον ἐπισήσας τοῦ λόγου δυνάμιν, τὸ δὲ ἄξιωμα τὸ κυριακὸν φυλάττων.

Ἡ δ' ἂν ἡμέρᾳ ἐπισκέψωμαι, ἐπάξω ἐπ' αὐτοὺς τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν.

» * ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐν τῇ ᾠδῇ φησὶν, ἐν Δευτ. 32. 35. » ἡμέρᾳ ἐκδικήσεως ἀνταποδώσω, ἐν καιρῷ » ὅταν σφαλῇ ὁ πούς αὐτῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπισκοπλὼ καλεῖ τλὼ τιμωρίαν, λύσαν τὰ ἐγκλήματα. ἐπὶ δὲ τῶν Σοδομιτῶν καὶ τοῦ Φαραὼ τοῦτο αὐτὸ λεκτέον. οἱ γὰρ κολαζόμενοι, ὥς φησιν ὁ Χρυσόστομος, (2) διαφόροις τρόποις κολάζονται.

» ** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ἡ δ' ἂν ἡμέρᾳ » ἐπισκέψωμαι, φησὶν, ἐπάξω ἐπ' αὐτοὺς » τλὼ ἁμαρτίαν αὐτῶν· τουτέστιν, ἣ δ' ἂν ἡμέρᾳ κριτὴς καθεδῶ, ἀποδώσω τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν τὰ ἀνταξία.

λε. Καὶ ἐπάταξε Κύριος τὸν λαὸν περὶ τῆς ποιήσεως τοῦ μόχου, ὃν ἐποίησεν Ἀαρών.

ΚΕΦ.

(1) Τὰ ἑπόμενα ὁ περιέχει ὁ τῆς Λύγ. κώδ.

(2) Ἴσ. ἐν τῷ τέλει τῆς 21. Ὁμιλ. τῆς εἰς τλὼ πρὸς Ἑβρ. ἐπισ. οὕτω φησίν· ὁ γὰρ πάντες ὁμοίως κολασθήσονται, κτ.

ΚΕΦ. ΛΓ.

α. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, πορεύου, ἀνάβηθι ἐντεῦθεν σὺ καὶ ὁ λαὸς σου, οὓς ἐξήγαγες ἐκ γῆς Αἰγύπτου, εἰς τὴν γῆν, ἣν ὤμοσα τῷ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, λέγων, τῷ σπέρματι ὑμῶν δώσω αὐτήν.

Β ε. Καὶ συναποστελῶ τὸν Ἄγγελόν μου πρότερόν σου· καὶ ἐκβαλεῖ τὸν Ἀμορραῖον, καὶ τὸν Χετταῖον, καὶ τὸν Φερεζαῖον, καὶ τὸν Εὐαῖον, καὶ τὸν Ἰεβουσαῖον, καὶ τὸν Χαναναῖον, καὶ τὸν Γεργεσαῖον.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Τότε δὴ μόλις αὐτῷ κατανοῦει Θεὸς,] αὐτὸς μὲν σωέσεσθαι ἤκιστα λέγων, ἀποστέλλειν δὲ Ἄγγελον ἐπισάτιν, [καὶ καθηγησόμενον τῆς ὁδοῦ.]

γ. Καὶ εἰσάξω [σε] εἰς γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. οὐ γὰρ μὴ συναναβῶ μετὰ σοῦ, διὰ τὸ τὸν λαὸν σκληροτράχηλον εἶναι, ἵνα μὴ ἐξαναλώσω σε ἐν τῇ ὁδῷ.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Μᾶλλον πανθῆσαι αὐτὰς θέλων ποιῆσαι, εἶπε τοῦτο Κύριος.

δ. Καὶ ἀκούσας ὁ λαὸς τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ πονηρὸν, κατεπένθησαν ἐν
ε. πενθικοῖς. Καὶ εἶπε Κύριος τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, ὑμεῖς λαὸς σκληροτράχηλος. ὁρᾶτε, μὴ πληγὴν ἄλλην ἐγὼ ἐπαγάγω ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἐξαναλώσω ὑμᾶς. νῦν οὖν ἀφέλετε ἀφ' ὑμῶν τὰς
ς. σολὰς τῶν δοξῶν ὑμῶν, καὶ τὸν κόσμον, καὶ δείξω σοι ἃ ποιήσω σοι. Καὶ περιείλοντο [οἱ] υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸν κόσμον αὐτῶν, καὶ τὴν περισολὴν ἀπὸ τοῦ ὄρους Χωρήβ.

ζ. Καὶ λαβὼν Μωϋσῆς ἔπηξε τὴν σκηνὴν αὐτοῦ ἔξω τῆς παρεμβολῆς, μακρὰν ἀπὸ τῆς παρεμβολῆς· καὶ ἐκλήθη, σκηνὴ μαρτυρίου. καὶ ἐγένετο, πᾶς ὁ ζητῶν Κύριον ἐξεπορεύετο εἰς Ζ τὴν σκηνὴν ἔξω τῆς παρεμβολῆς.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀποβεβληκότες ὥσπερ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης σολῆς τῷ περιβολῷ, καὶ πάντα κόσμον πνευματικὸν, πολὺ νοσοῦσι τὸ ἄχαρι, καὶ γυμνοὶ μὲν ἁπάσης διατελοῦσι δόξης· ὅτι δὲ καὶ αὐτὸς αὐτῶν ἀποπεφοίτηκεν ὁ Χριστὸς, ὑπέφωσεν ὁ Μωσῆς, μακρὰν τῆς παρεμβολῆς μεθίσας τῷ ἑαυτοῦ σκηνῷ καταλελειμμένῳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ ἐπὶ πλέον διαβεβηκὼς ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων, ἔξω τῷ ἑαυτοῦ κατασήσει σκηνῷ· ἵνα παγεῖσα καὶ ἑδραθεῖσα, ἀσάλευτος αὐτῷ ἡ ζωὴ διαμείνῃ. ὁ δὲ Δίδυμος σκηνῷ, τῷ προκοπῷ φησιν. ὀδεύοντων γάρ ἐσι σκεπαστήριον. διὸ καὶ Δαβὶδ, ὅτι διελεύσομαι ἐν τόπῳ σκηνῆς. Ψαλ. 41. 4.

η. Ἡνίκα δ' ἂν εἰσεπορεύετο Μωϋσῆς εἰς τὴν σκηνὴν, εἱστήκει πᾶς ὁ λαὸς σκοπεύοντες ἕκαστος παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς αὐτοῦ· καὶ κατενόουν ἀπιόντος Μωϋσῆ ἕως τοῦ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν σκηνήν.

θ. Ὡς δ' ἂν εἰσῆλθε Μωϋσῆς εἰς τὴν σκηνὴν, κατέβαινεν ὁ στύλος τῆς νεφέλης, καὶ ἵστατο ἐπὶ τῶν θυρῶν τῆς σκηνῆς, καὶ ἐλάλει Μωϋσῇ.

Γ * ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τίνα αἰτίαν τῆς πρὸς Θεὸν οἰκειώσεως τοῦ Μωϋσέως αὐτὸς ὁ Θεὸς
» ἄνω φησίν· ἵνα ἀκούσῃ ὁ λαὸς λαλοῦντός μου Ἐξόδ. 19. 9.
» πρὸς σὲ, καί σοι πιστεύσωσιν εἰς τὸν αἰῶνα.

ι. Καὶ ἑώρα πᾶς ὁ λαὸς τὸν στύλον τῆς νεφέλης ἑστῶτα ἐπὶ τῶν θυρῶν τῆς σκηνῆς· καὶ στάντες πᾶς ὁ λαὸς, προσεκύνησαν ἕκαστος ἀπὸ τῆς Δ θύρας τῆς σκηνῆς αὐτοῦ.

ια. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἐνώπιος ἐνωπίῳ, ὡς εἴ τις λαλήσει πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον· καὶ ἀπελύετο εἰς τὴν παρεμβολήν.

ΔΙΔΥΜΟΥ. Ὅσον γὰρ ἦκουε τῶν παρὰ Θεοῦ ἐπαγγελλομένων, (1) χωρὶς καὶ ἔξω τῶν ἀνθρώπων ἦν· τέλος δὲ λαβούσης τῆς ὁμιλίας, ὑπέστρεφεν εἰς τὸ παρεμβολῷ, ἐπὶ τὸ τῶν ἀκουσθέντων μεταδῶναι.

ΑΔΗΛΟΥ. Πρὸς τὸ ἡμετέραν σωήθειαν τὰ τοιαῦτα γέγραπται, παρασῆσαι δυνάμενα τὸ πνεῦμα καὶ τὸ βλῆμα τοῦ Θεοῦ. καὶ γὰρ ὅπερ ἐμφαίνει παρ' ἡμῖν ὁ λόγος ὁ προσακτικὸς ἐκφωνούμενος, τοῦτο ἡγητέον ἐπὶ Θεοῦ λόγου ἐκφωνήσεως εἶναι, τῷ, ὡς ἄντις εἴποι, πρώτῳ ὁρμῷ τοῦ βλήματος.

ΑΔΗΛΟΥ. Τοιούτοις παρὼν παρόντι κατὰ πρόσωπον, ὡς σωματικῶς, (2) ἀλλὰ θεοπρεπείας γινομένης τοῦ λαλοῦντος πρὸς τὸν ἀκούοντα. ἔχει δὲ ἡ διάνοια, ὡς ὁ Θεὸς ἐπίστευσεν ὧν Μωσέως, εἶχον αὐτὸν παρισάμενον, οὐκ ἀνθρωπίνῃ παρασάσει, ἀλλὰ κρυπτῷ ἀνθρώπου πρὸς Θεὸν, ὧν περ
» καὶ Ἠλίας φησί· ζῇ Κύριος ᾧ παρέστηκα 3. Βασ. 18. 15.
» ἐνώπιον αὐτοῦ, ὡς οἰκεῖος φίλος πρὸς ἀγαθὸν δεσπότην διαλεγόμενος.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Λαλεῖν λέγεται Θεὸς οἷς ἀποκαλύπτει τὸ βλῆμα. καὶ Παῦλος

(1) Ἴσ. ἀπαγγελλομένων.

(2) Ἴσ. οὐ σωματικῶς.

Παῦλος γὰρ ȣ̓ δι' αἰσθήσεως ἤκȣε παρὰ τȣ̃ ἐν αὐτῷ λαλȣ̃ντος Χριστȣ̃· καὶ Δαβὶδ,
Ψαλ. 84. 8. ἀκȣ́σομαι, λέγων, τὶ λαλήσει ἐν ἐμοὶ Κύ-
» ριος ὁ Θεός. ἡ γὰρ ἐν πρόθεσις, τὴν ἐν διανοίᾳ παρίστησιν ἀκοήν. καὶ Ἀμβακȣ́μ-
Ἀμβ. 2. 1. » φησιν, ἀποσκοπȣ́σω τὶ λαλήσει Κύριος ἐν
» ἐμοί. τȣ̃το δηλοῖ καὶ τὸ, ἐνώπιος ἐνωπίῳ. παρόντι γὰρ παρὴν, αἰσθητὸν ȣ̓κ ἔχων πρόσωπον ὁ Θεὸς, ἀλλὰ θεοπτίας ἡ ἀκοὴ, καὶ ὁ λόγος. ὥστε μάτην ζητȣ̃σι ποίᾳ διαλέκτῳ ἐλάλησε τοῖς ἁγίοις ὁ Θεός. πῶς ȣ̓ν
» ἐπάγει, ὡς εἴ τις λαλήσει πρὸς ἑαυτȣ̃ φίλον; ἢ ὅτι καὶ Ἄγγελος ȣ̓μενὴς, καὶ ταῦτα κτιστὸς ὢν, ȣ̃τω λαλεῖ, πόσῳ μᾶλλον Θεός; ἢ γȣ̃ν ἀναλόγως νοητέον. τῆς αὐτῆς δια-
3. Βασ. 18. 15. νοίας καὶ τὸ Ἠλιȣ̃, ζῇ Κύριος τῶν δυνά-
» μεων, ᾧ παρέστην ἐνώπιον αὐτȣ̃. καὶ οἱ
Ψαλ. 122. 2. λοιποὶ δέφασι δίκαιοι, ὡς ὀφθαλμοὶ δȣ́-
» λων εἰς χεῖρας τῶν κυρίων αὐτῶν, ȣ̃τως
» οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν. ταύτης τῆς ὁμιλίας, ὡς ἐχώρει Μωϋσῆς, γενομένης αὐτῷ, εἰς τὴν παρεμβολὴν ἀπελύετο.

Ὁ δὲ θεράπων Ἰησȣ̃ς υἱὸς Ναυῆ νέος ȣ̓κ ἐξεπορεύετο ἐκ τῆς σκηνῆς.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Βλάβη γάρ φησι τῷ προκόπτοντι ἔξω τῆς προκοπῆς χωρεῖν. θεράπων δὲ κέκληται, διὰ τὸ ἤδη τῇ πρὸς Θεὸν ἦχθαι θεραπείᾳ. (1)

ιβ. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς Κύριον, ἰδȣ̀ σύ μοι λέγεις, ἀνάγαγε τὸν λαὸν τȣ̃τον, σὺ δὲ ȣ̓κ ἐδήλωσάς μοι, ὃν συναποστελεῖς μετ' ἐμȣ̃. σὺ δέ μοι εἶπας, οἶδά σε παρὰ πάντας, καὶ χάριν ἔχεις παρ' ἐμοί.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ τίς μοι συνανοίσει, φησὶ, τὸν λαόν; ȣ̓ γὰρ αὐτάρκης ἀνθρώπȣ φύσις. ȣ̓δὲ τὸ ψιλῶς γὰρ ἡγήσασθαι λαȣ̃ ῥᾴδιον· πόσῳ μᾶλλον καὶ μεθισταμένȣ πρὸς τόπȣς, πολεμικȣ̀ς ἔχοντας οἰκήτορας. ἤδη γὰρ εἰπόντος Θεȣ̃,
» ἀποστελῶ τὸν Ἄγγελόν μȣ ἡγȣ́μενόν σȣ,
» ἀποκριναμένȣ τε, εἰ μὴ αὐτὸς συμποροῦῃ
» μετ' ἐμȣ̃, μή με ἀναγάγῃς ἐντεῦθεν, ȣ̓δὲν ἐῤῥέθη πρὸς Μωϋσὴν, ὡς ἐπινȣ́σαντος,
» ἢ μὴ, τȣ̃ Θεȣ̃. διόφησι, σὺ δὲ ȣ̓κ ἐδήλω-
» σάς μοι, ὃς πορȣ́εται μετ' ἐμȣ̃.

ιγ. Εἰ ȣ̓ν εὕρηκα χάριν ἐναντίον σȣ, ἐμφάνισόν μοι σεαυτόν· γνωστῶς ἵνα ἴδω σε, ὅπως ἂν ᾧ εὑρηκὼς χάριν ἐνώπιόν σȣ, καὶ ἵνα γνῶ, ὅτι λαός σȣ (2) ȣ̓τος, τὸ ἔθνος τȣ̃το.

A ** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Μωσῆς ἱκε-
» τȣ́ει τὸν Θεὸν, λέγων, ἐμφάνισόν μοι σεαυτὸν, μονονȣ̀ κατασχεθεὶς καὶ βοῶν ἄντικρυς· ὅτι τȣ̃ μὲν εἶναί σε καὶ ὑπάρχειν, διδάσκαλος καὶ ὑφηγητής μοι γέγονεν ὁ κόσμος, καὶ ὡς υἱὸς ἀναδιδάξας-με περὶ τȣ̃ πατρὸς, καὶ ὡς ἔργον περὶ τȣ̃ τεχνίτȣ· τὶς δὲ κατὰ τὴν ȣ̓σίαν τυγχάνεις ὢν, διαγνῶναι ποθῶν, ȣ̓δένα τȣ́τȣ τȣ̃ μαθήματος ὑφηγητὴν ἐν ȣ̓δενὶ τῶν τȣ̃
B παντὸς μερῶν ἀνȣ́ρίσκω.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἀντὶ τȣ̃ ὀφθαλμοφανῶς ἴδω σε. εἶδε μὲν γὰρ αὐτὸν διαφόρως, ἀλλ' αὐτὸν ἰδεῖν ἐπόθει τῆς φύσεως τὸν χαρακτῆρα. (3)

ΑΛΛΟΣ. Ἐφαντάζετο τȣ̃ χρηματίζοντος αὐτȣ̃ Θεȣ̃ λόγȣ τὸ μέγεθος· ἑώρα δὲ ὡς ὅτι δι' ὑπηρετῶν Ἀγγέλων τὰς πρὸς αὐτὸν ἐποιεῖτο θεωρίας. διὸ παρακαλεῖ,
Γ τρανώτερον ἐμφανίσαι αὐτῷ γυμνῶς, ἄνȣ τȣ̃ διὰ πυρὸς καὶ νεφέλης εἴδȣς.

ΤΟΥ ΔΙΔΥΜΟΥ. Τὸ γνωστῶς ὁρώμενον, εὔδηλον ὡς θεωρίᾳ μόνον, καὶ ȣ̓κ αἰσθήσει καταλαμβάνεται. ὥσπερ γὰρ καὶ ὀφθαλμὸς, τῶν αἰσθητῶν ἀντιλαμβάνεται δι' ὁράσεως, ȣ̃τως ὁ νȣ̃ς διὰ γνώσεως Θεȣ̃ θεωρίαν δέχεται.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ὁ Μωϋσῆς φησὶν,
» ἐμφάνισόν μοι σεαυτὸν, ἐναργέστατα αἰνισ-
Δ σόμενος, μὴ εἶναι διδακτὸν πρὸς ἀνθρώπων, μηδὲ ῥητὸν τὸν Θεὸν, ἀλλ' ἢ μόνῃ τῇ παρ' αὐτȣ̃ δυνάμει γνωστόν.

ιδ. Καὶ λέγει Κύριος, αὐτὸς προπορεύσομαί σȣ, καὶ καταπαύσω σε.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Θέλων τὸν Θεὸν
» ἡγεῖσθαι, φησὶ, γνωστῶς ἴδωσε. πρὸς ὅ φη-
» σιν ὁ Θεός· ἐγὼ αὐτὸς προπορȣ́σομαί σȣ, τȣτέστιν ἐγὼ καὶ ὁ υἱός μȣ ἐν ἐσμεν. αὐτὸς
E γάρ ἐστιν ὁ τῆς μεγάλης βȣλῆς Ἄγγελος, περὶ ȣ̓σοι φθάσας εἶπον, δι' ȣ̓ προπορȣ́σομαι, καὶ θεάσασθαί με δυνήσῃ.

ιε. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, εἰ μὴ σὺ αὐτὸς προπορεύῃ μεθ' ἡμῶν, μή με ἀναγάγῃς ἐντεῦθεν.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τὶς ἡ διάνοια τȣ̃ ἀνδρός; Ὅτι ἁμαρτωλὸς ὁ λαὸς, καὶ χρῄζει τȣ̃ ἀφιέντος ἁμαρτίας. ὅπερ Ἀγγέλοις ἀδύ-
Z νατον. τιμωροὶ μὲν γὰρ τῶν ἁμαρτανομένων Ἄγγελοι, συγχωρητικοὶ δὲ τῶν πλημμελȣμένων ȣ̓κ ἔτι. διὰ τȣ̃το αὐτὸν ἐπιζητεῖ ἐλθεῖν.

ιϛ. Καὶ πῶς γνωστὸν ἔσται ἀληθῶς, ὅτι εὕρηκα χάριν παρὰ σοὶ ἐγώ τε καὶ

(1) Μή τι γε τȣ̃τό ἐστι τὸ τȣ̃ Διδύμȣ, περὶ ȣ̓ ὁ ἐν τῷ 7. ἐδ. Ἄδηλός φησι, τὸν Δίδυμον σκηνὴν λέγειν τὴν προκοπήν;

(2) Ἡ μὲν ἐν Φρανεκ. ἔκδ. λαός σȣ τὸ ἔθνος τὸ μέγα τȣ̃το, ὡσαύτως καὶ ἡ ἐν Κανταβρ. ἡ δὲ τȣ̃ Ἄλδ. λαός σȣ τὸ ἔθνος τȣ̃το.

(3) Ἐν τοῖς ἐκδεδομέν. ȣ̓χ εὕρηται. ἀντὶ δὲ τȣ́των, ταῦτα ἐν τῇ εἰς τὸν βίον Μωϋσ. θεωρ. κεῖται. καὶ τȣ̃το βȣ́λεται ἡ τολμηρά τε καὶ παριȣ̃σα τȣ̀ς ὅρȣς τῆς ἐπιθυμίας ἡ αἴτησις, τὸ μὴ διὰ κατόπτρων τινῶν καὶ ἐμφάσεων, ἀλλὰ κατὰ πρόσωπον ἀπολαῦσαι τȣ̃ κάλλȣς.

καὶ ὁ λαός σε, ἀλλ' ἢ συμπορευομένη σε μεθ' ἡμῶν; καὶ ἐνδοξασθησόμεθα ἐγώτε κὴ ὁ λαός σε παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, ὅσα ἐπὶ τῆς γῆς ἐσίν.

ιζ. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, καὶ τοῦτόν σοι τὸν λόγον, ὃν εἵρηκας, ποιήσω· εὕρηκας γὰρ χάριν ἐνώπιον ἐμοῦ, καὶ οἶδά σε παρὰ πάντας.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἡ ἄνωθεν Φωνὴ, νῦν μὲν τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ αἰτοῦντος σωτίθεται, καὶ τὸν προθήκαν αὐτῷ τῆς χάριτος ταύτης οὐκ ἀπαναίνεται. πάλιν δὲ εἰς ἀπελπισμὸν ἄγει, δι' ὧν ἀποφαίνεται, ἀχώρητον εἶναι τῇ τῶν ἀνθρώπων ζωῇ τὸ παρ' ἐκείνου ζητούμενον.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐκ τοῦ ἐφ' ἡμῖν ἡ τοιαύτη χάρις· ἀνθ' ἧς ἡ παρὰ Θεοῦ δίδοται τοῖς κατορθώσασι. διόφησιν Ἰωάννης, Ἰωάν. 1. 16. καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἔχων ὧν ὁ Μωϋσῆς τῷ ἐκ τῆς προαιρέσεως χάρις· περὶ ἧς γέγραπται, χάρις καὶ φι- Παροιμ. 25. 10. λία ἐλοῦθεροῖ, ἃς ἐτήρησεν ἑαυτῷ, ἵνα μὴ ἐπονείδιστος γένηται· ἔτυχον ἀκωλύτως τῆς ἄνωθεν χάριτος.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Διχῶς τὸ εἰδέναι Θεόν. ἢ καθὸ πάντα οἶδε τὰ ὄντα, καθὸ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐκ ἔστιν· ἀσιώδης γάρ ἐστι γνῶσις, καὶ πάντας ὁμοίως ἐπίσαται· Καὶ μετ' ὀλίγα. ἢ καθὸ ἐνῆται πρὸς τὸ γινῶσκον καὶ τὸ γινωσκόμενον, καθὸ λέγεται, ἔγνω Κύριος τοὺς ὄντας αὐ- 2. Τιμ. 2. 19. τοῦ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Μήποτε οὖν ὑπὲρ πάντας, τοὺς κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον φησὶν; ἄμεινον δὲ καθόλου τὸν λόγον νοεῖν ἐπὶ παντὸς τοῦ καλὰ τῷ αὐτῷ ἕπονλος ἁγιότητα Μωϋσεῖ, ὡς καὶ αὐτὸν εἶναι θεράποντα Θεοῦ.

ιη. Καὶ λέγει, δεῖξόν μοι τὴν σεαυτοῦ δόξαν.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἰ ὡς ἀνωτέρω ἔφη, ἐλάλει πρὸς αὐτὸν ὁ Θεὸς, ἐνώπιος ἐνωπίῳ, πῶς ἐπιθυμεῖ πάλιν τῷ τοῦ Θεοῦ δόξαν ἰδεῖν; Ἢ δῆλον ὅτι τὸ ἀπαύγασμα τῆς δόξης ἐπιζητεῖ παραδειχθῆναι αὐτῷ, τὸν μονογενῆ λόγον τοῦ Θεοῦ. διὸ καὶ ἤκουσεν· ἰδοὺ τόπος παρ' ἐμοὶ, καὶ στήσῃ ἐπὶ τῆς πέτρας. 1. Κορ. 10. 4. ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός.

ιθ. Καὶ εἶπεν, ἐγὼ παρελεύσομαι πρότερόν σε (1) τῇ δόξῃ μου, πορεύσομαι πρὸ προσώπου σου τῇ δόξῃ μου, καὶ καλέσω τῷ ὀνόματι Κυρίου ἐναντίον σου.

ΔΙΔΥΜΟΥ. Μετ' αὐτοῦ γὰρ ὑπάρχεις. ὑπάρχων γὰρ πρὸ τῶν αἰώνων, συνίσκεται ἡ ἐμὴ δόξα, ὁ μονογενής μου υἱὸς ὤν. ὅταν ἐγὼ προδιαβῶ ἔχων τοῦ ἡμετέραν δόξαν, τότε σὺ ἐπακολουθήσεις, οἷα θεράπων δεσπότῃ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. Ποῖον Κύριον καλεῖ; Βλέπεις ὅπως ἐπικεκαλυμμένως ἐδίδασκε τὸ εὐσεβὲς περὶ πατρὸς καὶ υἱοῦ δόγμα.

Καὶ ἐλεήσω, οὗ ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω, οὗ ἂν οἰκτείρω.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Κἂν ἐλεεῖσθαι μέλλωμεν, ἀξίους τοῦ ἐλέους πρότερον παρέχειν ἡμᾶς ἑαυτοὺς χρή. κἂν γὰρ ἔλεος ᾖ, τοὺς ἀξίους ἐπιζητεῖ. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἔπεισιν ἅπασι, καὶ τοῖς ἀναισθήτως διακειμένοις. » ἐλεήσω γάρ φησιν, οὗ ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτει- » ρήσω, οὗ ἂν οἰκτείρω.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καί τοι παντα χοῦ » τὸ ἔλεός σου. πλήρης γὰρ ἡ γῆ τοῦ ἐλέους- Ψαλ. 32. 5. » σου· καὶ ἀεὶ δὲ τοῦτο. εἰς τὸν αἰῶνα γὰρ τὸ Ψαλ. 135. 1. » ἔλεος αὐτοῦ. πολλαχοῦ τοίνυν τοῦ Θεοῦ ὁ ἔλεος. ὁ μὲν, ἐπὶ μετανοίας τῶν ἡμαρτημένων, ὥσε μετ' ἐξομολογήσεως εἰπεῖν, Γ » ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, Ψαλ. 50. 1. » καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξά- » λειψον τὸ ἀνόμημά μου· καθὸ καὶ Παῦλός- » φησι, διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίη- 1. Τιμ. 1. 13. » σα· ὁ δὲ, τοῖς ἐλεοῦσιν ἐπιγινόμενος· μα- Ματθ. 5. 7. » κάριοι γάρ φησιν οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται· ὁ δὲ τοῖς αἰσθανομένοις τῆς ἰδίας ἀσθενείας πρὸς τὸν τῶν δεόντων κατόρθωσιν, καὶ πρὸς Θεὸν τῇ πεποιθήσει τείνουσι, τὸν δωσόμενον τῶν ἀσθενούντων Δ » τὸ τέλος ἐπαγαγεῖν· οὐ γὰρ τοῦ θέλοντος, Ῥωμ. 9. 16. » οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ· » ὁ γὰρ τοιοῦτός φησιν, ἐλέησόν με ὁ Θεὸς, Ψαλ. 56. 1. » ὅτι ἐπὶ σοὶ πέποιθεν ἡ ψυχή μου· καὶ παρὰ » τῷ Προφήτῃ φησὶν ἕτερος, ἐλέησον ἡμᾶς, Ἡσ. 33. 2. » Κύριε, ὅτι ἐπὶ σοὶ πεποιθαμεν· ὁ δὲ, ἐπὶ τοῖς ποθοῦσι Θεὸν, καὶ τὰς ἐντολὰς εἰς » ἔργον ἐκφέρουσι· ποιεῖ γὰρ ἔλεος εἰς χι- Ἱερ. 32. 18. » λιάδας τοῖς ἐξ ὅλης καρδίας ἀγαπῶσιν Ε » αὐτὸν, καὶ τὰ προστάγματα αὐτοῦ ποιοῦσιν· ὁ δὲ, τοῖς γνῶσιν ἔχουσιν ὀρθῶς πρὸς αὐ- » τὸν, κατὰ τὸ, παράτεινον τὸ ἔλεός σου Ψαλ. 35. 10. » τοῖς γινώσκουσί σε, καὶ τῷ δικαιοσύνῃ σου » τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ. ἐκάστῳ δὲ τῶν » ποιούντων ταῦτα, φησὶν, ἐλαίῳ αἰωνίῳ Ἡσ. 54. 8. » ἐλεήσω σε· οἱ καὶ εὐχόμενοι φασι, ταχὺ Ψαλ. 78. 8. » προκαταλαβέτωσαν ἡμᾶς οἱ οἰκτιρμοί σου » Κύριε, ὅτι ἐπλωχύσαμεν σφόδρα· καὶ, » σὺ δὲ Κύριε μὴ μακρύνῃς τοὺς οἰκτιρμούς σου Ψαλ. 39. 11. » ἀπ' ἐμοῦ. ἐκλὸς δὲ τούτων ἁπάντων, καὶ Ζ ἐπὶ τοῖς ἀναξίοις ἐπισάζει τὸν ἔλεον διὰ » πολλὴν φιλανθρωπίαν, ἀνατέλλων τὸν Ματθ. 5. 45. » ἥλιον ἐπὶ δικαίους καὶ ἁμαρτωλούς. τοῦτο δὲ » τοῦ ἐλέους πλήρης ἡ γῆ. τοῦ δὲ ἐκ τοῦ ἐφ' Ψαλ. 32. 5. » ἡμῖν τὸ, ἐλεήσω, οὗ ἂν ἐλεῶ.

κ. Καὶ εἶπεν, οὐ δυνήσῃ ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου· οὐ γὰρ μὴ ἴδῃ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν μου, καὶ ζήσεται.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πρόσωπον δὲ Θεοῦ τοῦ ἀσωμάτου, ἢ ὁ χαρακτὴρ τῆς ὑποσάσεως

(1) Πρότερός σου τῇ δόξῃ μου, καὶ καλέσω τῷ ὀνόματί μου, Κύριον ἐναντίον σου. ἡ οὐ Φραν. ἔκδ. ὡσαύτως καὶ ἡ οὐ Καντ.

Ἰωάν. 14. 9. σεως αὐτῦ, ὅς καίΦησιν, ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα· ἡ γῦν ἡ προηγυμένη περὶ αὐτὸν θεολογία, τῆς περὶ δημιυργίας αὐτῦ καὶ προνοίας ἀντιδιασελλομένη. διτλῆ γὰρ ἡ θεολογία. ὧν ἡ πρώτη, περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῦ διαλέγεται· ὅπερ λέγεται πρόσωπον ἀθεώρητον. κατὰ γὰρ τιλὼ δυτέραν, δυατὸν αὐτῦ θεωρεῖσθαι τὸ πρόσωπον. διὸ καὶ Μωϋσῆς ἐπυύχε-
Ἀριθ. 6. 26, ται τῷ λαῷ, ἐπάραι τὸ πρόσωπον αὐτῦ
25. ἐπὶ σὲ, καὶ υὐλογήσαι σε· ἐπιΦάναι τὸ πρόσωπον αὐτῦ, καὶ δῴοισοι εἰρλώω. τύτυ τῦ προσώπυ γέγονεν ἔξω Κάϊν, μηκέτι δημιυργὸν, μηδὲ προνοητλὼ λογισάμενος.

* ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Οὐχ ὡς αἴτιον θανάτυ τοῖς ὁρῶσι γινόμενον τὸ τῆς ζωῆς πρόσωπον, ἀλλ' ἐπειδή περ ζωοποιὸν [μὲν] τῇ Φύσει τὸ θεῖον, ἴδιον δὲ γνώρισμα τῆς θείας Φύσεως ἐςὶ τὸ παντὸς ὑπερκεῖσθαι γνωρίσματος. εἰ ἄν ὑπερβαίνει τλὼ γνῶσιν ἡ ζωοποιὸς Φύσις, τὸ καταλαμβανόμενον πάντως ζωὴ ὐκ ἔςιν. ὁ τοίνυν τῶν γινωσκομένων τὶ τὸν Θεὸν εἶναι οἰόμενος, ὡς παρατραπεὶς ἀπὸ τῦ ὄντως ὄντος πρὸς τὸ τῇ καταληπλικῇ Φαντασίᾳ νομιῶὸν εἶναι, ζωλὼ ὐκ ἔχει.

» ** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Οὐδεὶς ὄψεται μυ
» τὸ πρόσωπον, καὶ ζήσεται. δῆλον γὰρ μηδενά ποτὲ δυάσθαι παρὰ τὸν τῆς ζωῆς χρόνον τὸν Θεὸν ἐναργῶς καταλαβέσθαι.
Ματθ. 5. 8. οἱ καθαροὶ δὲ τῇ καρδίᾳ τὸν Θεὸν ὄψονται, ἐπὰν εἰς τλὼ ἐσχάτλω ἀΦίκωνται τελείωσιν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. Διὰ τῦτο τοίνυν, ἐπειδὴ τὸ τῆς Θεότητος πρόσωπον ὐδεὶς ἠδυάτο ἰδεῖν ζῶν, ἀνέλαβε τὸ τῆς ἀνθρωπότητος πρόσωπον, ἵνα τῦτο ἰδόντες ζήσωμεν.

κα. Καὶ εἶπε Κύριος, ἰδὸ τόπος παρ' ἐμοὶ, καὶ σήσῃ ἐπὶ τῆς πέτρας.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἐπειδή σοι, Φησὶ, τῷ δρόμῳ κόρος ὐδεὶς, ὐδέτινα τῷ ἀγαθῷ κόρον ἐπίσασαι, [ἀλλ' ἀεὶ πρὸς τὸ πλεῖον ὁ πόθος βλέπει·] τοσῦτός ἐσιν [ὁ] παρ' ἐμοὶ τόπος, ὡς τὸν ἐν αὐτῷ διαθέοντα, μηδέ ποτε δωηθῶναι λῆξαι τῷ δρόμῳ. ὁ δὲ δρόμος ἑτέρῳ λόγῳ σάσις ἐσί. σήσω
» γάρ σε, Φησὶν, ἐπὶ τῆς πέτρας. τῦτο δὲ τὸ πάντων παραδοξότατον, πῶς τὸ αὐτὸ καὶ σάσις ἐςὶ καὶ κίνησις. ὁ γὰρ ἀνιὼν, πάντως ὐχ ἵσαται, καὶ ὁ ἑσὼς ὐκ ἀνέρχεται. ἐνταῦθα γὰρ διὰ τῦ ἑσάναι, τὸ ἀναβλῶναι δηλῦται. τῦτο δέ ἐσιν, ὅτι ὅσῳ τὶς πάγιός τε καὶ ἀμετάθετος ἐν τῷ ἀγαθῷ διαμένει, τοσύτῳ πλέον τὸν τῆς ἀρετῆς διανύει δρόμον.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τὶ ἄλλο λέγων τὸν τόπον, ἢ τλὼ ἐν πνεύματι θεωρίαν, ἐν ᾗ γενόμενος, ἐδυάτο ἰδεῖν γνωσῶς ἐμΦανιζόμενον αὐτῷ τὸν Θεὸν ὁ Μωϋσῆς;

(1) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ὐχ εὕρηται.

A ** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐπὶ τὸ ἑσάναι ἐν τῇ ἀληθείᾳ τροτρέπων ὁ Κύριος Μω-
» σέα, εἶπε πρὸς αὐτόν· ἰδὸ τόπος παρ'
» ἐμοὶ, καὶ σήσῃ ἐπὶ τῆς πέτρας. εἰ γὰρ ἡ
» πέτρα Χριςὸς ἦν, Χριςὸς δέΦησιν· ἐγώ- 1. Κορ. 10. 4.
» εἰμι ἡ ἀλήθεια, μήποτε τὸ, σήσῃ ἐπὶ τῆς Ἰωάν. 14. 6.
πέτρας, ἴσον δυάσθαι τῷ, σήσῃ ἐπὶ τῆς ἀληθείας. μόγις δέ ποτε τῦτο καὶ μετὰ πολλὰ ἐγίγνεταί τινι. μέχρι γῦν τῦ· ἰδὸ
» τόπος παρ' ἐμοὶ, καὶ σήσῃ ἐπὶ τῆς πέτρας,
B Μωσῆς ὀδέπω ἑσήκει ἐπὶ τῆς πέτρας.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τόπον, τλὼ ἀγαθότητα καλεῖ, δι' ἣν ἀχώρητος ὢν τῇ Φύσει, ὡς δυατὸν τοῖς ἀξίοις χωρητός. (1)

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἔςιν ἔν ὁ παρ' αὐτῷ τόπος, πέτρα καλόμενος, ἡ περὶ θεολογίας ὀρθὴ διάληψις. ἕτω γὰρ καὶ τλὼ ὁμολογίαν Πέτρα κέκληκεν ὁ Σωτήρ. τύ-
» τῳ σύμΦωνον καὶ τὸ, ἐν πέτρᾳ ὕψωσάς- Ψαλ. 26. 5.
Γ» με· καὶ τὸ, ἔσησας ἐπὶ πέτραν τὰς πό- Ψαλ. 39. 2.
δας μα, δηλαδὴ ἐπὶ τὸν ἀῤῥαγῆ τῦ Θεῦ λόγον, ὄντα πέτραν πνευματικλώ. ὁ δὲ τόπος ὐ κατὰ τὸ ποσὸν νοηθήσεται. ὐ γὰρ σῶμα Θεός. πολλὰ γὰρ τῷ τόπῳ τὰ σημαινόμενα. Καὶ μεθ' ἕτερα. Ἢ τὸ ποσὸν, ὡς
» τὸ, ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἔν τινι τόπῳ Λευ. 11. 1.
» προσευχόμενον· καὶ τὸ, ὐ κινηθήσεται Ἐξόδ. 16. 29.
» ἄνθρωπος ἐκ τῦ τόπυ αὐτῦ ἐν ἡμέρᾳ σαβ-
βάτυ· ἡ ψυχὴ καθαρὰ, ναὸς Θεῦ γενο-
Δ» μένη, ὡς τὸ, ἐγένετο ἐν εἰρήνῃ ὁ τόπος Ψαλ. 75. 2.
» αὐτῦ. ὁ τόπος γὰρ ἐν εἰρλώῃ, ὐκ εἰρλώη ἐν τῷ τόπῳ. Θεὸς γὰρ ἐν ἀταράχῳ ψυχῇ κατοικεῖ καὶ περιπατεῖ, τῇ ἐχύσῃ τλὼ ὑπερέχυσαν πάντα νῦν εἰρλώω· ὡς ἐν τῇ τεταραγμένῃ ὁ ἐνεργῶν ἐν τοῖς ὑοῖς τῆς
» ἀπειθείας. μὴ ἐπιδυέτω γὰρ ὁ ἥλιος ἐπὶ Ἐφεσ. 4. 26,
» τῷ παροργισμῷ ὑμῶν, μηδὲ δῶτε τόπον 27.
τῷ διαβόλῳ. ἐν γὰρ τοῖς ἀπαθέσιν ὁ ὑὸς μετὰ τῦ πατρὸς ποιεῖται μονλὼ, τηρῦσι τὸν λόγον αὐτῦ τὸν ἐξελαύνοντα πάθη ψυχῆς. δηλοῖ δὲ ὁ τόπος καὶ τάξιν τινὰ καὶ βαθμὸν, ὡς ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ Ματθίᾳ καὶ ἸωσὴΦ οἱ θεῖοί Φασι μαθηταί·
» ἀνάδειξον ὃν ἐξελέξω ἐκ τῶν δύω τύτων Πράξ. 1. 24,
» ἕνα, λαβεῖν τὸν τόπον τῆς διακονίας ταύ- 25.
» της καὶ ἀποσολῆς, ἀΦ' ἧς παρέβη Ἰύδας. τόπον γάρ Φασιν ὃν, βαθμὸν ἐκάλεσεν ὁ
» Παῦλος, εἰπὼν, οἱ καλῶς διακονήσαντες, 1. Τιμ. 3. 13.
» βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιῦνται. ση-
Z μαίνει ὁ τόπος καὶ Θεῦ παρυσίαν, ὡς ἐδήλωσεν Ἰακὼβ, λέγων, ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς κλί-
» μακος, ὡς Φοβερὸς ὁ τόπος ἕτος, ἐγὼ Γεν. 28. 17.
» δὲ ὐκ ἤδειν. τῦτο δηλοῖ καὶ τὸ περὶ Μωϋ-
σέως, καὶ τῶν συναναβάντων αὐτῷ, ὅτε
» εἶδον τὸν τόπον, ἃ εἱςήκει ὁ Θεὸς τῷ Ἰσ- Ἐξόδ. 24. 10.
» ραήλ· καὶ τὸ ὑπὸ τὰς πόδας αὐτῦ ὡσεὶ
» ἔργον πλίνθυ λίθυ σαπΦείρυ, καὶ ὡς εἶδος
» σερεώματος τῦ ὐρανῦ τῇ καθαριότητι. τόπον γάρ Φησιν ἐνθα Θεῦ παρυσίας νόησιν
H ἔλαβον, τῶν ποδῶν αὐτῦ βεβαίως ἱδρυμένων ἐν πλίνθῳ σαπΦειρίνῃ, τῇ πρακλικῇ ἀρετῇ, καὶ εἴδει σερεώματος ὐρανῦ,

τῇ σοφίᾳ. νοητῶν γὰρ ὖσα θεωρία, τῇ καθαριότητι τȣ̃ ȣ̓ρανȣ̃ παραβάλλεται. ἐφ' ὃν τόπον ὁ φθάσας τρέφεται, μεταλαμβάνων τȣ̃ ἄρτȣ τῆς ἀληθείας, καὶ τȣ̃ καρπȣ̃ τȣ̃ ξύλȣ τῆς ζωῆς, καὶ πίνει ἐκ τῆς πηγῆς τῆς ζωῆς, καὶ τȣ̃ οἴνȣ, ὃν ἡ
Παροιμ. 9. 2. σοφία εἰς τὸν ἑαυτῆς ἐκέρασε κρατῆρα. ȣ̓́τως οἱ περὶ Μωϋσέα κατετρύφησαν τȣ̃
Ἐξόδ. 24. 11. Κυρίȣ, ὀφθέντες ἐν τῷ τόπῳ τȣ̃ Θεȣ̃,
„ καὶ φαγόντες καὶ πιόντες. ὁ δὲ τόπος δηλοῖ καὶ τὴν εἱρμȣ̃ τινὸς ἀκολȣθίαν, κα-
Ῥωμ. 12. 19. θὸ λέγεται, μὴ ἐκδικȣ̃ντες ἑαυτȣ̀ς ἀγα-
„ πητοί· ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ. οἴδαμεν
„ γὰρ τὸν εἰπόντα, ἐμοὶ ἐκδίκησις. ἐμποδίζει γὰρ ἐκδικήσει Θεȣ̃ παρεπομένῃ τοῖς ἀδίκοις ὁ ἑαυτὸν ἐκδικῶν, τὸν τῆς προνοίας διακόπτων εἱρμόν. τοιȣ̃τόν πως καὶ
Ἑβρ. 12. 17. τὸ περὶ τȣ̃ Ἡαῦ εἰρημένον. μετανοίας γὰρ
„ τόπον ȣ̓χ εὗρεν. ȣ̓ γὰρ ὃν δεῖ τρόπον τὴν ȣ̓λογίαν ἐζήτησε, καίτοι μετὰ δακρύων δόξας τȣ̃το ποιεῖν. ȣ̓ γὰρ ὡς ἀνάξιος γε-
Γ γονὼς ἐλυπήθη· ἀλλ' ὡς μὴ τυχὼν αὐτῆς, μὴ πρὸς ἀξίαν ἑτοιμασάμενος. τόπος παρὰ τοῖς ἔξω, καὶ ἡ γενικὴ λέγεται πρότασις, ἐφ' ἣν αἱ κατὰ μέρος ἀνάγονται τῶν διαλεκτικῶν προβλημάτων ἐπιχειρήσεις. τοσȣ́των ἐκ τȣ̃ τόπȣ σημαινομένων, νῦν ἔοικε δηλȣ̃σθαι ὁ προσήκων βαθμός. ἔστι γάρ τις τάξις μετὰ πᾶσαν προκοπὴν, στάσις ȣ̓̃σα διὰ τὸ βέβαιον, καὶ πέτρα στερρὰ, χορηγȣ̃σα γνῶσιν τοῖς ἀν-
1. Κορ. 10. 4. θρώποις τὴν ἐφικτήν. ἀλλὰ καὶ πέτρα
„ Χριστὸς, ἡ τόπος ȣ̓̃σα παρὰ Θεῷ. καὶ ὁ
Ἰωάν. 1. 1. „ λόγος γὰρ ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς
Ψαλ. 35. 9. ἦν ὁ λόγος. ὁποῖον καὶ τὸ, παρὰ σοὶ πη-
„ γὴ ζωῆς, ἐν τῷ φωτίσȣ ὀψόμεθα φῶς.
Ἰωάν. 14. 9. ὁ στὰς ἐν τȣ́τῳ, θεωρεῖ τὸν πατέρα. ὁ ἐμὲ
„ γάρ φησιν ἑωρακὼς, ἑώρακε τὸν πατέρα. εἰ δὲ ὡς παρὰ τȣ̃ υἱȣ̃ λέγεται τὸ, ἰδȣ̀ τό-
„ πος παρ' ἐμοὶ, τὸν πατέρα νοήσομεν. ὡς γὰρ ὁ υἱὸς ἀποκαλύπτει τὸν πατέρα, ȣ̓́τω Πέτρῳ καὶ Παύλῳ τὸν υἱὸν ὁ πατὴρ ἀπεκάλυψεν. ὁ μὲν γὰρ, ὡς ἐκ πατρὸς μαθὼν τὸν υἱὸν, μακαρίζεται· ὁ δέ φησιν,
Γαλ. 1. 15, 16. ὅτε ἠυδόκησεν ὁ Θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ
„ κοιλίας μητρός μȣ, ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν
„ αὐτȣ̃ ἐν ἐμοί.

κβ. Ἡνίκα δ' ἂν παρέλθῃ ἡ δόξαμȣ, καὶ θήσω σε εἰς ὀπὴν τῆς πέτρας, καὶ σκεπάσω τῇ χειρί μȣ ἐπὶ σὲ, ἕως ἂν παρέλθω.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτε σαρκȣ̃ται ὁ υἱὸς, ὅς ἐστι πέτρα, τότε ἔσται θεωρητὸς, ἀθέατος ὢν κατὰ τὴν θείαν φύσιν.

A ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τὸ δὲ ἐν τῇ πέτρᾳ χώρημα, [ἣν] ὀπὴν ὀνομάζει [ὁ λόγος, καλῶς ὁ θεῖος Ἀπόστολος ἐν τοῖς
„ ἰδίοις λόγοις διηρμήνȣσεν, οἰκίαν ἀχει- 2. Κορ. 5. 1.
ροποίητον ȣ̓ρανίαν ἀποκεῖσθαι δι' ἐλπίδος τοῖς τὴν γηΐνην σκηνὴν διαλύσασι, λέγων.
„ ἀληθῶς γὰρ ὁ τὸν δρόμον τελέσας, κα- 2. Τιμ. 4. 7, 8.
θώς φησιν ὁ Ἀπόστολος, ἐν ἐκείνῳ τῷ πλατεῖ καὶ ȣ̓ρυχώρῳ σταδίῳ, ὃν τόπον ὀνομάζει ἡ θεία φωνὴ, καὶ τὴν πίστιν τηρήσας,
B ἤτοι καθώς φησι τὸ αἴνιγμα, ἐπὶ πέτρας τȣ̀ς ἰδίȣς πόδας ἐρείσας· ȣ̓̃τος τῷ τῆς δικαιοσύνης στεφάνῳ παρὰ τῆς χειρὸς τȣ̃ ἀγωνοθέτȣ καλλωπισθήσεται. τὸ δὲ τοιȣ̃τον γέρας διαφόρως παρὰ τῆς Γραφῆς ὀνομάζεται.] τὸ δὲ ἐν αὐτῷ ἐνταῦθα μὲν, [χώρημα] πέτρας λέγεται· ἐν ἑτέροις δὲ, παραδείσȣ [τρυφὴ, καὶ αἰωνία] σκηνὴ, καὶ μονὴ παρὰ τῷ πατρὶ, καὶ κόλπος Ἀβραὰμ, [καὶ χώρα ζώντων, καὶ ὕδωρ
Γ ἀναπαύσεως, καὶ ἡ ἄνω Ἱερȣσαλὴμ, καὶ βασιλεία ȣ̓ρανῶν, καὶ βραβεῖον κλήσεως,] καὶ στέφανος χαρίτων, [καὶ στέφανος κάλλȣς, καὶ πύργος ἰσχύος, καὶ ἐπιτραπέζιος ȣ̓φροσύνη, καὶ Θεȣ̃ συνεδρία, καὶ θρόνος κρίσεως, καὶ τόπος ὀνομαστὸς, καὶ σκηνὴ ἀπόκρυφος. ἐν ȣ̓̃ν καὶ τȣ̃τό φαμεν εἶναι τῶν εἰς τȣ̃το φερόντων τὸ νόημα, τὴν εἰς τὴν πέτραν τȣ̃ Μωϋσέως εἴσοδον.] ἐπειδὴ
„ ȣ̓̃ν ὁ Χριστὸς ἡ πέτρα παρὰ τῷ Παύλῳ· 1. Κορ. 10. 4.
Δ „ πάντες δὲ οἱ θησαυροὶ τῶν ἀγαθῶν ἐν αὐ- Κολασ. 2. 3.
τῷ, ὁ ἐν ἀγαθῷ τινὶ γενόμενος, ἐν τῷ Χριστῷ πάντως ἐστὶ τῷ περιεκτικῷ παντὸς ἀγαθȣ̃. ὁ δὲ μέχρι τȣ́τȣ φθάσας, καὶ ὑπὸ χειρὸς τȣ̃ Θεȣ̃ σκεπασθείς· χεὶρ δ' ἂν εἴη τȣ̃ Θεȣ̃ ἡ δημιȣργικὴ τῶν ὄντων δύναμις, ὁ μονογενὴς Θεὸς, ὃς καὶ τοῖς τρέχȣσι τόπος ἐστὶν, ὁδὸς τȣ̃ δρόμȣ γενόμενος, καὶ πέτρα γίνεται τοῖς βεβαίοις· τότε ἀκȣ́σεται τȣ̃ προσκαλȣμένȣ, καὶ κα-
E τόπιν τȣ̃ καλȣ̃ντος γενήσεται, τȣτέστιν ὀπίσω Κυρίȣ τȣ̃ Θεȣ̃ πορȣ́σεται.

κγ. Καὶ ἀφελῶ τὴν χεῖρα, καὶ τότε ὄψει τὰ ὀπίσω μȣ· τὸ δὲ πρόσωπόν μȣ ȣ̓κ ὀφθήσεταί σοι.

ΑΛΛΟΣ. Ὅτι αὐτὴν μὲν τὴν, ὡς ἂν εἴποι τὶς, ἐκπρόσωπον Θέαν τȣ̃ Θεȣ̃, ȣ̓κ ἄν τις καταλάβοι· ἐκ δὲ τῶν ὀπίσω αὐτȣ̃,
Z γνώσεται τὰ περὶ αὐτόν. ὀπίσω δὲ, τὰ κτίσματα αὐτȣ̃. ὅπερ καὶ ὁ Θεολόγος φησὶν, (1) ȣ̓κ ἐκ τῶν κατ' αὐτὸν, ἀλλ' ἐκ τῶν περὶ αὐτόν.

ΔΙΔΥΜΟΥ. Ἡ μὲν προκόσμιος ὕπαρξίς τε καὶ θειότης, δηλȣ̃ται διὰ τȣ̃ προσώπȣ·

(1) Ἐπεὶ δὲ προσέβλεψα, μόλις εἶδον Θεȣ̃ τὰ ὀπίσθια· καὶ τȣ̃το τῇ πέτρᾳ σκεπασθεὶς, τῷ σαρκωθέντι δι' ἡμᾶς λόγῳ, καὶ μικρὸν διακύψας, ȣ̓ τὴν πρώτην τε καὶ ἀκήρατον φύσιν, καὶ ἑαυτῇ λέγω δὴ τῇ Τριάδι γινωσκομένην, καὶ ὅση τȣ̃ πρώτȣ καταπετάσματος εἴσω μένει, καὶ ὑπὸ τῶν Χερȣβὶμ συγκαλύπτεται, ἀλλ' ὅση τελευταία, καὶ εἰς ἡμᾶς φθάνȣσα. ἡ δέ ἐστιν, ὡς ἐμὲ γινώσκειν, ἡ ἐν τοῖς κτίσμασι, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτȣ̃ προβεβλημένοις καὶ διοικȣμένοις μεγαλειότης, ἢ ὡς ὁ θεῖος Δαβὶδ ὀνομάζει, μεγαλοπρέπεια. ταῦτα γὰρ Θεȣ̃ τὰ ὀπίσθια, ὅσα μετ' ἐκεῖνον ἐκείνȣ γνωρίσματα. ὥσπερ αἱ καθ' ὑδάτων ἡλίȣ σκιαὶ καὶ εἰκόνες ταῖς σαθραῖς ὄψεσι παραδεικνῦσαι τὸν ἥλιον, ἐπεὶ μὴ αὐτὸν προσβλέπειν οἷόν τε, τῷ ἀκραιφνεῖ τȣ̃ φωτὸς νικῶντα τὴν αἴσθησιν. ἐν λόγ. 34.

σώπε· ἡ δὲ δημιουργία καὶ πρόνοια, διὰ τῶν ὀπίσω. (1)

Ψαλ. 62. 8. » ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. [Ἐκολλήθη ἡ ψυχή μου ὀπίσω σου, ἐμοῦ δὲ ἀντελάβετο ἡ δεξιά σου. ὁρᾷς πῶς συμβαίνει τῇ ἰσορίᾳ ἡ ψαλμῳδία. ὡς γὰρ ἅτός φησι, τῷ ὀπίσω τοῦ Θεοῦ κεκολλημένῳ τὴν τῆς δεξιᾶς εἶναι ἀντίληψιν· ὕτω κἀκεῖ ἡ χεὶρ ἅπλετα τοῦ ἐν τῇ πέτρᾳ τὴν θείαν φωνὴν ἀναμένοντος, καὶ κατόπιν ἀκολουθεῖν σύχομένου.] ὁ δὲ ἀκολουθῶν, τὸ ὄπισθεν βλέπει. ἀκοῦν διδάσκεται Μωσῆς, ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ ἰδεῖν τὸν Θεὸν, τὸ ἀκολουθεῖν τῷ Θεῷ. καὶ ὁ ὁδηγῶν, τῷ προηγεῖσθαι τοῦ ἑπομένου, τὴν ὁδὸν ὑποδείκνυσι. διό φησι πρὸς τὸν » ὁδηγούμενον, ὅτι τὸ πρόσωπόν μου οὐκ ὀφθήσεταί σοι, τουτέστι μὴ ἀντιπρόσωπος γίνου τῷ ὁδηγοῦντι. πρὸς γὰρ τὸ ἐναντι πάντως ὁ δρόμος ἔσται.

ΑΛΛΟΣ φησὶν, ὅτι καὶ ἡ ὀπὴ, καὶ ἡ χεὶρ ἡ σκέπουσα, ὁδὸν ἕτερον, ἢ τὴν μερικὴν καὶ μετὰ φειδοῦς παρίστησιν ἀποκάλυψιν. τοιοῦτον γὰρ τὸ δι' ὀπῆς ὑποπίπτον τοῖς ὀφθαλμοῖς, δι' ἧς ὁρᾶται τὰ ὀπίσω Θεοῦ. ταῦτα δέ ἐστιν ἡ ἐν τοῖς μετόπισθεν χρόνοις τοῦ μονογενοῦς ἐνσάρκος ἐπιφάνεια.

ΚΕΦ. ΛΔ.

α. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λάξευσον σεαυτῷ δύω πλάκας λιθίνας, καθάπερ καὶ αἱ πρῶται, καὶ ἀνάβηθι πρός με εἰς τὸ ὄρος· καὶ γράψω ἐπὶ τῶν πλακῶν τὰ ῥήματα, ἃ ἦν ἐπὶ ταῖς πλαξὶ ταῖς πρώταις, ἃς συνέτριψας.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπὶ λιθίνων εἰκότως ὁ νόμος, ὡς ἂν μένῃ διηνεκῶς ἡ γραφή. καθόλου γὰρ ἀρχαῖον τὸ οὐ σηΐλαις ἀναγράφειν τὰ μυστικά· ὡς κατὰ τοῦτο, καὶ τῷ καλαμίνῳ ἱερογλυφικῷ σοφίαν σωίσασθαι.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἔστιν ἐκ τούτου μαθεῖν, ὅτι ἀσώτριπλος ἦν τὸ πρὶν, καὶ ἀθάνατος τὸ κατ' ἀρχὰς ἡ ἀνθρωπίνη Φύσις, χερσὶ Θεοῦ κατεσκευασμένη, καὶ τοῖς ἀγράφοις τοῦ νόμου καὶ Φυσικοῖς κεκαλλωπισμένη χαρίσμασιν. ἐπεὶ δὲ προσέπεσε τῆς ἁμαρτίας ὁ ἦχος διὰ τῆς τοῦ Ἐξόδ. 32. 18. ὄφεως φωνῆς, ἣν ἡ ἱστορία, φωνὴν ἐξ οἴνου » ἀρχόντων φησὶ, τότε εἰς γῆν πεσοῦσα συντρίβεται. ἀλλὰ πάλιν ὁ ἀληθινὸς νομοθέτης, ὃ τύπος ἦν ὁ Μωσῆς, ἐκ τῆς γῆς ἡμῶν ἑαυτῷ [τὰς] τῆς Φύσεως [ἡμῶν] πλάκας ἐλάξευσεν. [ὁ γὰρ γάμος αὐτῷ τὴν θείαν ἐδημιούργησε σάρκα, ἀλλ'] αὐτὸς τῆς ἰδίας σαρκὸς γίνεται λατόμος τῆς τῷ θείῳ δακτύλῳ καταγραφείσης. [πνεῦμα γὰρ ἅγιον ἦλθεν ἐπὶ τὴν Παρθένον, Λουκ. 1. 35. καὶ ἡ τοῦ ὑψίστου ἐπεσκίασε δύναμις. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο,] πάλιν ἡ Φύσις τὸ ἀσώτριπλον ἔσχεν, ἀθάνατος [γενομένη τοῖς τοῦ δακτύλου χαράγμασι.] δάκτυλος δὲ Θεοῦ τὸ ἅγιον πνεῦμα.

ϛ. Καὶ γίνου ἕτοιμος εἰς τὸ πρωΐ, καὶ ἀναβήσῃ τὸ πρωΐ εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ, καὶ στήσῃ μοι ἐκεῖ ἐπ' ἄκρου τοῦ ὄρους.

ΔΙΔΥΜΟΥ. Οὐ γὰρ ἑτέρῳ τινὶ ἵσαται, ἀλλ' ἢ Θεῷ, ᾧ τῷ δηλωθεῖσαν προκοπῷ διανύσει. τί δέ ἐστι τὸ ἑτοίμου γενέσθαι πρὸς τὸ ἀκροᾶσθαι Θεοῦ διδασκαλίαν;

γ. Καὶ μηδεὶς ἀναβήτω μετὰ σοῦ, καὶ μηδεὶς ὀφθήτω ἐν παντὶ τῷ ὄρει· καὶ τὰ πρόβατα καὶ οἱ βόες μὴ νεμέσθωσαν πλησίον τοῦ ὄρους.

ΔΙΔΥΜΟΥ. Τοῖς ἀπολειπομένοις τῆς τοῦ Μωϋσέως τελειότητος μένειν κάτω τοῦ ὄρους προσέταξε.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μηδενὶ τῷ Μωϋσεῖ συναναιέναι προσέταξεν, ἵνα μὴ βλάβῃ ὑποσῇ, τολμῶν τοῖς ὑπὲρ δύναμιν ἐγχειρεῖν. εἰ γὰρ Ὀζὰ, γένους ἐκ ὢν ἱερατικοῦ, ἐκινδύνευσε ψαύσας ἐπὶ βοηθείᾳ τῆς κιβωτοῦ, πόσῳ μᾶλλον ὁ τηλικούτων ψαύσας πρὸ τῆς προκοπῆς; ἡ αὐτὴ θεωρία » καὶ ἐν εὐαγγελίοις, ὅτε παραλαβὼν Ἰησοῦς Ματθ. 17. » Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην. εἰς ὄρος 1, 2. » αὐτοὺς ἀναγαγὼν ὑψηλὸν, ἐπὶ αὐτῶν με» τεμορφώθη.

δ. Καὶ ἐλάξευσε δύω πλάκας λιθίνας, καθάπερ καὶ αἱ πρῶται. καὶ ὀρθρίσας Μωσῆς τὸ πρωΐ, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ, καθὰ συνέταξεν αὐτῷ Κύριος· καὶ ἔλαβε Μωϋσῆς μεθ' ἑαυτοῦ τὰς δύω πλάκας τὰς λιθίνας.

ε. Καὶ κατέβη Κύριος ἐν νεφέλῃ, καὶ παρέστη αὐτῷ ἐκεῖ, καὶ ἐπάλεσεν ἐν τῷ ὀνόματι Κυρίου.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁρᾷς ὡς Κύριος ἕτερον ἐκάλεσε Κύριον κοινωνὸν τοῦ ὀνόματος, ἐπειδὴ καὶ ἀσίας καὶ δόξης.

ς. Καὶ παρῆλθε Κύριος πρὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἐπάλεσε, Κύριος Κύριος ὁ Θεὸς οἰκτίρμων, καὶ ἐλεήμων, μακρόθυμος, καὶ πολυέλεος, καὶ ἀληθινός.

(1) Μετὰ τὸ ὑπόμνημα τοῦτο, καὶ τάδε ἐν τῷ κώδ. κεῖται· τὸ αὐτὸ καὶ Γρηγόριος Νύσσης. ὅπερ ἐν τοῖς ἑκδεδομ. οὐχ εὕρηται.

ΑΔΗΛΟΥ. Ταῦτα αὐτός φησι, καταβὰς σὺ νεφέλη, καὶ παρασὰς τῷ Μωϋσῇ, ὁ διὰ τᾶ τετραγράμματος δηλόμενος Κύριος. ὃς καὶ καθ' ἑῶ πεποίηται ὑπόχεσιν παρελθὼν πρὸ προσώπα Μωσέως, τὸν Κύριον κὴ πατέρα, Κύριον διὰ τᾶ τεθραγράμμα ἐμφερόμενον, ἀνακαλεῖ λέγων· Κύριος
» Κύριος ὁ Θεὸς οἰκτίρμων, καὶ τὰ ἑξῆς.

ζ. Καὶ δικαιοσύνην διατηρῶν, καὶ ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας, ἀφαιρῶν ἀνομίας, καὶ ἀδικίας, καὶ ἁμαρτίας, καὶ τὸν ἔνοχον ἃ καθαριεῖ, ἐπάγων ἀνομίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἐπὶ τέκνα τέκνων, ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεάν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἤτοι, ἀνέχεται ὁ Θεὸς τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ἕως τρίτα βαθμᾶ παίδων. λοιπὸν ἐὰν ἴδῃ, ἐκγόνας καὶ προεκγόνας κὴ ἐπεκγόνας ἐμμένοντας τῇ πατροπαραδότῳ κακίᾳ, ἐπάγει τὴν πληγήν.

ΑΔΗΛΟΥ. Τᾶτο ἃ γενικῆς ἐσὶ νομοθεσίας, ἀλλὰ μερικῆς τοῖς ἐξελθᾶσιν ἐξ Αἰγύπτα. ἐπειδὴ τὸ τῆς εἰδωλολατρείας ἄκρατον σὺ Αἰγύπτῳ ἀπὸ τρίτης καὶ τετάρτης γενεᾶς ἤρξατο, προαπειλεῖ τοῖς μέλλασιν εἰδωλολατρεῖν· ὅτι ἐὰν εἰδωλολατρήσητε, ἐχ ὥσπερ τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ συγγνώσομαι ὑμῖν μετὰ τοσᾶτων θαυμάτων ἀπόδειξιν, ἀλλὰ τὰς τῶν πατέρων ὑμῶν ἐπαγάγω ἁμαρτίας, ἃ τὰς τιμωρίας. ἃδὲ γὰρ ὧν ἥμαρτον ἐκεῖνοι, δίκας
Ἰεζ. 3. 20. » ἐτίσαντο· ἀλλ' ἕκασος τῇ ἰδίᾳ ἁμαρτίᾳ
» ἀποθανεῖται.

η. Καὶ σεύσας Μωϋσῆς, κύψας ἐπὶ τὴν γῆν προσεκύνησε.

θ. Καὶ εἶπεν, εἰ εὕρηκα χάριν ἐνώπιόν σα, συμπορευθήτω Κύριος μεθ' ἡμῶν· ὁ λαὸς γὰρ σκληροτράχηλός ἐσι· καὶ ἀφελεῖς σὺ τὰς ἁμαρτίας, καὶ τὰς ἀνομίας ἡμῶν, καὶ ἐσόμεθά σοι.

» ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ, συμπορευθήτω Κύριος μεθ' ἡμῶν, τρανῶς ἐμφαίνει τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ἀφελεῖς σὺ
» τὰς ἀνομίας ἡμῶν, καὶ τὰς ἁμαρτίας
» ἡμῶν, καὶ ἐσόμεθά σοι. ἐκᾶν ὅταν ἴδῃς ἄνθρωπόν τινα λέγοντα τῷ παραλύτῳ καὶ
Μάρκ. 2. 5, 7. τῇ πόρνῃ, ἀφίονταί σοι αἱ ἁμαρτίαι, γνῶθι τοιᾶτον ὑπάρχειν αὐτὸν, περὶ ἃ σοι
» προλέγω. ἃδεὶς γὰρ δύναται ἀφεῖναι ἁ-
» μαρτίας, εἰμὴ μόνος ὁ Θεός.

ι. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἰδὰ ἐγὼ τίθημί σοι διαθήκην ἐνώπιον παντὸς τᾶ λαᾶ σα, ποιήσω ἔνδοξα, ἃ ἃ γέγονε πάσῃ τῇ γῇ, καὶ ἐν παντὶ ἔθνει. καὶ ὄψεται πᾶς ὁ λαὸς, ἐν οἷς εἶ σὺ, τὰ ἔργα Κυρία, ὅτι θαυμασά-
ια. ἐσιν, ἃ ἐγὼ ποιήσω σοι. Πρόσεχε

Α σὺ πάντα, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι. ἰδὰ ἐγὼ ἐκβάλλω ἀπὸ προσώπα ὑμῶν τὸν Ἀμορῥαῖον, καὶ τὸν Χαναναῖον, καὶ τὸν Χετταῖον, καὶ τὸν Φερεζαῖον, καὶ τὸν Εὐαῖον, καὶ τὸν Ἰεβυσαῖον,
ιϛ. καὶ τὸν Γεργεσαῖον. Πρόσεχε σεαυτῷ, μήποτε διαθῇς διαθήκην τοῖς ἐγκαθημένοις ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς ἣν εἰσπορεύῃ εἰς αὐτὴν, μήποτε γένηται πρόσ-
ιγ. κομμα ἐν ὑμῖν. Τὰς βωμὰς αὐτῶν καθελεῖτε, καὶ τὰς στήλας αὐτῶν συντρίψετε, καὶ τὰ ἄλση αὐτῶν ἐκκόψετε, καὶ τὰ γλυπτὰ τῶν Θεῶν αὐτῶν κατακαύσετε πυρί.

ιδ. Οὐ γὰρ μὴ προσκυνήσητε Θεῷ ἑτέρῳ· ὁ γὰρ Κύριος ὁ Θεὸς, ζηλωτὸν ὄνομα, Θεὸς ζηλωτής ἐσι.

Γ ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ ζηλωτὸν ὄνομα, τᾶτο δοκεῖ πως σημαίνειν· ὅτι ζηλοῖ Θεὸς ὑπὸ πολλῆς φιλανθρωπίας ἐπὶ τῇ τῶν ἑαυτᾶ δούλων ἀποστασίᾳ. καὶ ἐπείπερ ἀεὶ τᾶτο ποιεῖ, γέγονεν αὐτῷ τᾶτο ὄνομα.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ἀντὶ τᾶ, ἐὰν ἴδῃ τὸν ἑαυτᾶ λαὸν τοῖς μὴ ὄσι Θεοῖς προσκυνᾶντα, ὀργίζεται· μᾶλλον δὲ καὶ ζηλοῖ, ὃν τρόπον ζηλοῖ ἄνθρωπος, ὁρῶν τὴν ἑαυτᾶ σύμβιον τῷ ἀγαπωμένῳ, προσχωρήσασαν ἑτέρῳ· ὀργίζεται μὲν ἀφορήτως, καὶ ζηλοῖ δὲ ἐπὶ τῇ τῶν ἑαυτᾶ δούλων ἀποστασίᾳ. καὶ ἐπείπερ αὐτὸ τᾶτο ποιεῖ διὰ
Δ πολλὴν φιλανθρωπίαν, τᾶτο ὄνομα αὐτῷ.

ιε. Μήποτε θῇς διαθήκην τοῖς ἐγκαθημένοις ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐκπορνεύσωσί σε ὀπίσω τῶν Θεῶν αὐτῶν, καὶ θύσωσι τοῖς Θεοῖς αὐτῶν, καὶ καλέσωσί σε, καὶ φάγῃς τῶν θυσιῶν
ιϛ. αὐτῶν, Καὶ λάβῃς τῶν θυγατέρων αὐτῶν τοῖς υἱοῖς σα, καὶ τῶν θυγατέρων σα δᾷς τοῖς υἱοῖς αὐτῶν, καὶ ἐκπορνεύσωσιν αἱ θυγατέρες σα ὀπίσω τῶν Θεῶν αὐτῶν, καὶ ἐκπορνεύσωσιν
ιζ. οἱ υἱοί σα ὀπίσω τῶν Θεῶν αὐτῶν. Καὶ Θεὰς χωνευτὰς ἃ ποιήσεις σεαυτῷ.
ιη. Καὶ τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων φυλάξῃ.
Ζ ἑπτὰ ἡμέρας φαγῇ ἄζυμα, καθάπερ ἐντέταλμαί σοι, εἰς τὸν καιρὸν ἐν μηνὶ τῶν νέων· ἐν γὰρ τῷ μηνὶ τῶν νέων
ιθ. ἐξῆλθες ἐξ Αἰγύπτα. Πᾶν διανοῖγον μήτραν, ἐμοὶ τὰ ἀρσενικὰ, πρωτότοκον μόχα, καὶ πρωτότοκον προβά-
κ. τα. Καὶ πρωτότοκον ὑποζυγία λυτρώσῃ προβάτῳ· ἐὰν δὲ μὴ λυτρώσῃ, τιμὴν δώσεις αὐτᾶ. πᾶν πρωτότοκον
Η τῶν υἱῶν σα λυτρώσῃ. ἃκ ὀφθήσῃ κα. ἐνώπιόν μα κενός. Ἓξ ἡμέρας ἐργᾷ, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀναπαύσῃ· τῷ σπόρῳ κὴ τῷ ἀμήτῳ κατάπαυσις.

κϛ. Καὶ

κϚ. Καὶ ἑορτὴν ἑβδομάδων ποιήσεις μοι, ἀρχὴν θερισμῦ πυρῶν· καὶ ἑορτὴν συναγωγῆς μεσοῦντος τοῦ ἐνιαυτοῦ.

Ἀρχὴ θερισμοῦ πυρῶν. οἱ λοιποὶ, ἀρχὴ τῶν πρωτογεννημάτων.

κγ. Τρεῖς καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ὀφθήσεται πᾶν ἀρσενικόν σου ἐναντίον
κδ. Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου Ἰσραήλ. Ὅταν γὰρ ἐκβάλλω τὰ ἔθνη ἀπὸ προσώπου σου, καὶ ἐκπλατυνῶ τὰ ὅριά σου, οὐκ ἐπιθυμήσει οὐθεὶς τῆς γῆς σου, ἡνίκα ἐὰν ἀναβῇς ὀφθῆναι ἔναντι Κυρίου τοῦ
κε. Θεοῦ σου, τρεῖς καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ. Οὐ σφάξεις ἐπὶ ζύμῃ αἷμα θυσιάσματός σου, καὶ οὐ κοιμηθήσεται εἰς τὸ
κς. πρωὶ θῦμα ἑορτῆς τοῦ πάσχα. Τὰ πρωτογεννήματα τῆς γῆς σου εἰσοίσεις εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ σου. οὐχ ἑψήσεις
κζ. ἄρνα ἐν γάλακτι μητρὸς αὐτοῦ. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, γράψον σεαυτῷ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα· ἐπὶ γὰρ τῶν λόγων τούτων τέθειμαί-
κη. σοι διαθήκην, καὶ τῷ Ἰσραήλ. Καὶ ἦν ἐκεῖ Μωϋσῆς ἐναντίον Κυρίου τεσσαράκοντα ἡμέρας, καὶ τεσσαράκοντα νύκτας· ἄρτον οὐκ ἔφαγε, καὶ ὕδωρ οὐκ ἔπιε. καὶ ἔγραψεν ἐπὶ τῶν πλακῶν τὰ ῥήματα ταῦτα τῆς διαθήκης, τοὺς δέκα λόγους.

κθ. Ὡς δὲ κατέβαινε Μωϋσῆς ἐκ τοῦ ὄρους Σινᾶ, καὶ ἰδοὺ αἱ πλάκες ἐπὶ τῶν χειρῶν Μωϋσῆ· καταβαίνοντος δὲ ἀπὸ τοῦ ὄρους, καὶ Μωϋσῆς οὐκ ᾔδει ὅτι δεδόξασται ἡ ὄψις τοῦ χρωτὸς τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐν τῷ λαλεῖν αὐτὸν αὐτῷ.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Καθάπερ τῷ Μωσεῖ ἐκ τῆς δικαιοπραγίας καὶ τῆς κατὰ τὸ σωεχὲς πρὸς τὸν Θεὸν τὸν λαλοῦντα αὐτῷ ὁμιλίας, ἐπίχροιά τις ἐπεκάθιζε τῷ προσώπῳ δεδοξασμένη· οὕτω καὶ τῇ δικαίᾳ ψυχῇ θεία τις ἀγαθωσύνης δύναμις, κατά τε ἐπισκοπὴν, κατά τε τὴν προφητείαν, κατά τε τὴν διοικητικὴν ἐνέργειαν ἐγχριμπτομένη, οἷον ἀπαυγάσματος νοεροῦ, καθάπερ ἡλιακῆς ἀλέας, ἐναποσημαίνεταί τι, δικαιοσύνης σφραγῖδα ἐπιφανῆ, φῶς λωμένον ψυχῇ δι' ἀγάπης ἀδιαστάτου, θεοφορούσης καὶ θεοφορουμένης.

λ. Καὶ εἶδεν Ἀαρὼν καὶ πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸν Μωϋσῆν, καὶ ἦν δεδοξασμένη ἡ ὄψις τοῦ χρωτὸς τοῦ προσώπου αὐτοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν ἐγγίσαι αὐτῷ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καταγράφει μὲν τοῖς ἐκ λίθων πυξίοις τὸν νόμον ὁ τῶν ὅλων Θεός. ἐπειδὴ δὲ τῇ τοῦ Φωτὸς προσβολῇ κατηγλάϊσο τὸ Μωσέως πρόσωπον, ἐν ἡμέραις τεσσαράκοντα προσεδρεύοντος τῷ θείῳ, ἀπονεῦσι πρὸς τὸ θέαν οἱ ἀπόλεκτοι τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ὁ Ἀαρών. (1) διὰ τοῦτο περιτίθησι κάλυμμα ἑαυτῷ, καὶ ὅτως αὐτοῖς διαλέγεται.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀπαράδεκτον Ἰουδαίοις καὶ αὐτὸ τοῦ νόμου τὸ Φῶς, καὶ οὐχὶ μόνοις τοῖς ἀδρανέσι [καὶ ἀγελαίοις,] ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀπολέκτοις καὶ ἱεροῖς. [ἀκήκοας γὰρ ὅτι τὸ Μωσέως πεφόβωται δόξαν σὺν τοῖς πρεσβυτέροις Ἀαρών.]

λα. Καὶ ἐκάλεσε Μωϋσῆς αὐτούς, καὶ ἐπεστράφησαν πρὸς αὐτὸν Ἀαρὼν καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες τῆς συναγωγῆς· καὶ ἐλάλησε Μωϋσῆς πρὸς αὐ-
λβ. τούς. Καὶ μετὰ ταῦτα προσῆλθον πρὸς αὐτὸν πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ· καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς πάντα ὅσα ἐλάλησε Κύριος πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ὄρει Σινᾷ.

λγ. Καὶ ἐπεὶ κατέπαυσε λαλῶν πρὸς αὐτούς, ἔθηκεν ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ κάλυμμα.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί σημαίνει τὸ κάλυμμα τὸ ἐπιτεθὲν τῷ προσώπῳ τοῦ νομοθέτου; Ἔχομεν τὸν Ἀπόστολον λέγοντα· μέχρι γάρ φησι τῆς σήμερον, λέγει, ἡνίκα ἀναγινώσκεται Μωσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται· μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται. λοιπὸν δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς Κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα. ὥσπερ γὰρ τότε θείας ἐνεπλήσθη δόξης τοῦ νομοθέτου τὸ πρόσωπον, καὶ τὸ σέλας τὸ ἐκεῖθεν ὑπὲρ ἀσπαλῶν ἐκπεμπόμενον ἀντιβλέπειν οὐκ εἶα τοὺς ἐντυγχάνοντας, ἀλλ' ἢ ἑτέρωσε τὰ πρόσωπα τρέπειν, ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς μύειν ἠνάγκαζε· καὶ τούτου χάριν ἐχρῆτο τῷ προκαλύμματι, τῷ λαῷ διαλεγόμενος· πρὸς δὲ τὸν Θεὸν ἐπιστρέφων, γυμνὸν εἶχε τὸ πρόσωπον· οὕτως Ἰουδαῖοι τῷ τοῦ νόμου προσέχοντες γράμματι, τὴν μὲν δόξαν οὐχ ὁρῶσι, μόνον δὲ τὸ κάλυμμα βλέπουσι· τῇ δὲ τοῦ παναγίου πνεύματος χάριτι προσιόντες, ἀπαλλάττονται μὲν τοῦ προκαλύμματος, θεωροῦσι δὲ τὴν δόξαν, ἧς Μωϋσῆς ἐνεπλήσθη. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ μακάριος λέγει
» Παῦλος· ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμ- 2. Κορ. 3. 18.
» μένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Χριστοῦ κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν δόξαν μεταμορφούμεθα, ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ
» Κυρίου πατρός. ὥσπερ γὰρ τὰ δυσειδῆ κάτοπτρα τῶν εἰσορώντων τοὺς τύπους ἐκμάττεται, ὅτως αἱ καθαραὶ καρδίαι τοῦ Θεοῦ τὴν

(1) Ἀντὶ τῶν ἑπομένων ταῦτα ἐν τῇ 341. σελ. τοῦ 1. μέρ. τοῦ 1. Τόμ. κεῖται. Ἀποφοιτῶντας δὲ ἤδη καὶ εἰς φυγὴν τραπομένους ἐπιστρέφει Μωσῆς, προσελάλει τε ὅτω τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, προκαθισὰς τοῦ προσώπου τὸ κάλυμμα, καὶ τοῦ θείου φωτὸς τὴν προσερχομένην ἀκτῖνα τοῖς κατασκιάσμασι μόλις φορητὴν τοῖς ὄχλοις ἀποτελῶν.

τὴν δόξαν εἰσδέχονται. διὸ δὴ καὶ [ὁ] Κύ-
Ματθ. 5. 8. ριος ἔφη, μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ·
» ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. καὶ ὥσπερ ὁ
Ἰούδας τὸν διάβολον εἰσδεξάμενος, τὴν
ἐκείνου πονηρίαν ἐνετύπωσεν ἑαυτῷ· οὕτως
ὁ τῇ θείᾳ χάριτι προσιὼν, ταῖς ἐκεῖθεν
φερομέναις μαρμαρυγαῖς καταυγάζεται.
καὶ ὡς ὁ ἐν σκότει καθεζόμενος, σκοτοει-
δὴς γίνεται· ὁ δὲ ἐν ἡλίῳ, ἡλιοειδὴς καὶ
φωτοειδής· οὕτως ὁ τῷ Θεῷ προσεδρεύων
θεοειδεῖς δέχεται χαρακτῆρας.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁ μακάριος Παῦλός-
2. Κορ. 3. 15. φησιν, ὅτι ἄχρι τῆς σήμερον ἡνίκα ἀνα-
» γινώσκεται Μωσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρ-
» δίαν κεῖται.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐτίθει ὁ Μωσῆς
χρησίμως σφόδρα τὸ κάλυμμα. κατα-
σκίασμα γὰρ ὁ νόμος ἔχει τὸ παχὺ τοῦ
γράμματος, καὶ τῆς ἱστορίας τὸ οὐ σφόδρα
λαμπρόν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Μονονουχὶ βοῶν, ὅτι
τῶν (1) δι' αὐτῶν θεσπισμάτων τὸ κάλλος
κατίδοι τὶς ἄν, οὐκ ἔν γε τοῖς ἔξω τύποις,
ἐν τοῖς (2) ἔσω κεκρυμμένοις θεωρήμασιν.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ τοῦ Μωσέως κάλυμμα
τὴν τοῦ νόμου παρίστησιν ἀσάφειαν. αἴτιον
δὲ ἡ τῶν ἀκουόντων ἀσθένεια.

ΑΔΗΛΟΥ. Καθάπερ γάρ φησι Μωϋ-
σῆς εἶχε κάλυμμα ὁ νομοθέτης, οὕτω καὶ
ὁ νόμος εἶχε κάλυμμα τὴν ἀσάφειαν. ἀλλ'
οὔτε τοῦ νομοθετοῦντος ἔγκλημα, οὔτε τοῦ
νόμου κατηγορία τὸ κάλυμμα, ἀλλὰ τῆς
ἀσθενείας τῶν ἀκουόντων. μετὰ γὰρ τὴν
ἀνατολὴν τοῦ τῆς δικαιοσύνης ἡλίου, τῇ ἀπι-
στίᾳ, καὶ τῷ νέφει τοῦ τύπου καὶ τῆς ὑπε-
A ρηφανείας ἐναπομείναντες, ποῖον φῶς, ἢ
ποίαν ἐπιστροφὴν, ἢ ποίαν ἴασιν προσδο-
κήσουσι; φησὶ γὰρ περὶ αὐτῶν ὁ Ἀπόστο-
» λος, ἕως σήμερον κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρ- 2. Κορ. 3. 15.
» δίαν αὐτῶν κεῖται· ὅπερ τυφλοὺς αὐτοὺς
ἀπεργάζεται, τῇ μοχθηρᾷ προαιρέσει τυ-
φλώττοντας.

λδ. Ἡνίκα δ' ἂν εἰσεπορεύετο
Μωϋσῆς ἔναντι Κυρίου λαλεῖν αὐτῷ,
B περιῃρεῖτο τὸ κάλυμμα ἕως τοῦ ἐκπο-
ρεύεσθαι. καὶ ἐξελθὼν ἐλάλει πᾶσι
τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ὅσα ἐνετείλατο αὐ-
τῷ Κύριος.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σύνες ὅπως ταῖς Ἰουδαίων
διανοίαις ἀχώρητόν πως ἐστὶ καὶ αὐτὸ τὸ τοῦ
νόμου φῶς. εἰ δὲ νοοῖτο πνευματικῶς, οὐδὲ
ἰσχύσειαν, οὔτε ἀκοῇ δέξασθαι τοῦ μυστηρίου
τὸ βάθος.

Γ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Περιῃρημένων τοιγα-
ροῦν τῶν τοῦ νόμου κατασκιασμάτων, δόξαν
» Κυρίου κατοπτριζόμεθα, κατὰ τὸ γεγραμ- 2. Κορ. 3. 18.
μένον. κἂν ἀκούσωμεν ἐν τύπῳ σφαζόμε-
νον τὸν ἀμνὸν, συνίεμεν εὐθὺς τὸ Χριστοῦ
μυστήριον, καὶ ἐπιγινώσκομεν τὸν ἀμνόν.
ὃς δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἑαυτὸν ἀνέθη-
κεν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τῷ Θεῷ καὶ πατρί.

λε. Καὶ εἶδον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸ
Δ πρόσωπον Μωϋσῆ, ὅτι δεδόξασται ἡ
ὄψις τοῦ προσώπου. καὶ περιέθηκε
Μωϋσῆς τὸ κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσω-
πον ἑαυτοῦ, ἕως ἂν εἰσέλθῃ συλλα-
λεῖν αὐτῷ.

ΚΕΦ. ΛΕ.

α. Καὶ συνήθροισε Μωϋσῆς πᾶ-
σαν συναγωγὴν υἱῶν Ἰσ-
ραὴλ, καὶ εἶπε πρὸς αὐ-
τοὺς, οὗτοι οἱ λόγοι, οὓς εἶπε Κύριος
β. ποιῆσαι αὐτούς. Ἓξ ἡμέρας ποιήσεις
ἔργα, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ κατα-
παύσεις· ἅγιον σάββατον· ἀνάπαυ-
σις Κυρίῳ. πᾶς ὁ ποιῶν ἐν αὐτῇ ἔρ-
γ. γον, τελευτάτω. Οὐ καύσετε πῦρ
ἐν πάσῃ κατοικίᾳ ὑμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ
τῶν σαββάτων. ἐγὼ Κύριος.

δ. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς πᾶσαν
τὴν συναγωγὴν υἱῶν Ἰσραὴλ, λέγων,
τοῦτο τὸ ῥῆμα, ὃ συνέταξε Κύριος,
ε. λέγων, Λάβετε παρ' ὑμῶν αὐτῶν
ἀφαίρεμα τῷ Κυρίῳ. πᾶς ὁ κατα-
δεχόμενος τῇ καρδίᾳ, οἴσουσι τὰς ἀ-
παρχὰς Κυρίῳ, χρυσίον, ἀργύριον,
ς. χαλκὸν, ὑάκινθον, πορφύραν, κόκ-
κινον διπλοῦν διανενησμένον, καὶ βύσσον
κεκλωσμένην, καὶ τρίχας αἰγείας.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὰ κατὰ δύναμιν ἕκαστον
συνεισφέρειν ἐγκελεύεται διὰ φιλανθρω-
πίας μέγεθος, δι' ἧς πάντας βούλεται σω-
θῆναι, καὶ μηδένα παντάπασιν ἄμοιρον
εἶναι. ἀλλὰ τοὺς μὲν πλουσίους, τὰ ἐκ τοῦ
πλούτου συγκομίζειν· τοὺς δὲ πένητας, καὶ
Z τρίχας αἰγείας ἐπιδιδόναι· τοὺς δὲ μηδὲν
ἔχοντας, τὸν πόνον τοῦ σώματος μόνον
καρποφορεῖν. εἰ δὲ σκηνὴν, τὴν ἐκκλη-
σίαν τὶς ὑπολάβοι, νοητὰς ἀκολούθως καὶ
τὰς ὕλας ὑποληψόμεθα, πίστιν ὀρθὴν, καὶ
πολιτείαν. (3)

ζ. Καὶ δέρματα κριῶν ἠρυθροδα-
νωμένα, καὶ δέρματα ὑακίνθινα, καὶ
ξύλα ἄσηπτα, καὶ ἔλαιον τῆς χρίσεως,
H καὶ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως.

ΘΕΟΔΩ-

(1) Ἴσ. τὸ διὰ τῶν θεσπισμάτων κάλλος, ἢ τὸ δι' αὐτῶν τῶν θεσπισμάτων κάλλος. ἐν τοῖς ἐκδεδομ. δὲ τοῦτο οὐχ εὕρηται. (2) Ἀναγν. ἀλλ' ἐν τοῖς ἔσω. πρόδηλον γὰρ ὅτι παρωράθη ὁ ἀλλά.
(3) Ἐν τοῖς ἐκδεδομ. οὐχ εὕρηται.

* ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πόθεν εἶχον τὰ ξύλα τὰ ἄσηπτα; Σανίδες ἦσαν δεκαπήχεις. εἰκὸς τοίνυν ταύτας ἐσχηκέναι τοὺς εὐπορωτέρους, ἐξ Αἰγύπτου μετενεγκόντας, ἡνίκα ἐκεῖθεν ἐξῆλθον. τοὺς δὲ πολυτιμήτους λίθους, καὶ τὸν χρυσὸν, καὶ τὸν ἄργυρον, καὶ τὸν χαλκὸν, παρ' Αἰγυπτίων λαβόντες ἀπῆραν. κατὰ γὰρ τὴν θείαν
Ἐξόδ. 3. 22. ἐντολὴν ᾔτησε γυνὴ παρὰ γείτονος καὶ
Ἐξόδ. 12. 36. συσκήνου αὐτῆς σκεύη ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ,
„ καὶ ἱματισμόν· καὶ ἐσκύλευσαν τοὺς Αἰγυπτίους. διὸ δὴ καὶ τὰ προσφερόμενα, ἀπαρχὰς προσηγόρευσεν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, ὡς ἀκροθίνια σκύλων.

θ. (1) Καὶ λίθους σαρδίους, καὶ λίθους εἰς τὴν γλυφὴν, καὶ εἰς τὴν
ι. ἐπωμίδα, καὶ εἰς τὸν ποδήρη. Καὶ πᾶς σοφὸς τῇ διανοίᾳ ἐν ὑμῖν, ἐλθὼν ἐργαζέσθω καθὰ συνέταξε Κύριος.

ια. Τὴν σκηνὴν, καὶ τὰ παραρύματα, καὶ τὰ καλύμματα, καὶ τὰ διατόνια, καὶ τοὺς μοχλοὺς, καὶ τοὺς στύλους.

„ ΑΔΗΛΟΥ. Τὰ καλύμματα. οἱ λοιποὶ,
„ τὴν σκέπην αὐτῶν. λέγει δὲ τὰς τριχίνας δέρρεις, καὶ τὰ δέρματα τὰ πυρρὰ, καὶ τὰ ὑακίνθινα.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὰ ἐπάνω λέγει, τὰ ἐξ ὑακίνθου καὶ πορφύρας, σκέποντα τὴν σκηνήν.

ιβ. (2) Καὶ τὴν κιβωτὸν τοῦ μαρτυρίου, καὶ τοὺς ἀναφορεῖς αὐτῆς, καὶ τὸ ἱλαστήριον αὐτῆς, καὶ τὸ καταπέτασμα, καὶ τὰ ἱστία τῆς αὐλῆς, καὶ τοὺς στύλους αὐτῆς, καὶ τοὺς λίθους τοῦ σμαράγδου, καὶ τὴν τράπεζαν, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τὸ ἔλαιον τοῦ χρίσματος, καὶ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως, καὶ τὸ ἐπίσπαστρον τῆς θύρας τῆς σκηνῆς, καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ τὰς στολὰς τὰς ἁγίας Ἀαρὼν τοῦ ἱε-
ιθ. ρέως, Καὶ τὰς στολὰς ἐν αἷς λειτουργοῦσιν ἐν αὐταῖς ἐν τῷ ἁγίῳ, καὶ τοὺς χιτῶνας τοῖς υἱοῖς Ἀαρὼν τῆς ἱερα-
κ. τείας. Καὶ ἐξῆλθε πᾶσα ἡ συνα-
κα. γωγὴ υἱῶν Ἰσραὴλ ἀπὸ Μωϋσῆ. Καὶ
A ἤνεγκαν ἕκαστος, ὧν ἔφερεν ἡ καρδία αὐτῶν, καὶ οἷς ἔδοξε τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, ἤνεγκαν ἀφαίρεμα Κυρίῳ εἰς πάντα τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ εἰς πάντα τὰ κάτεργα αὐτῆς, καὶ εἰς πάσας τὰς στολὰς τοῦ ἁγίου.

κβ. Καὶ ἤνεγκαν οἱ ἄνδρες παρὰ τῶν γυναικῶν, πᾶς ᾧ ἔδοξε τῇ δια-
B νοίᾳ, ἤνεγκαν σφραγίδας, καὶ δακτυλίους, καὶ ἐνώτια, καὶ ἐμπλόκια, καὶ περιδέξια, καὶ πᾶν σκεῦος χρυσοῦν.

ΑΔΗΛΟΥ. Σφραγίδας λέγει τὰ ἐγγεγλυμμένα δακτυλίδια, δακτυλίους δὲ τὰ ἐλατά.

κγ. Καὶ πάντες ὅσοι ἤνεγκαν ἀφαίρεμα χρυσίου Κυρίῳ, καὶ πᾶς ᾧ
Γ εὑρέθη βύσσος παρ' αὐτῷ· καὶ δέρματα κριῶν ἠρυθροδανωμένα ἤνεγκαν,
κδ. καὶ δέρματα ὑακίνθινα. Καὶ πᾶς ὁ ἀφαιρῶν ἀφαίρεμα, ἀργύριον καὶ χαλκὸν ἤνεγκαν, τὰ ἀφαιρέματα τῷ Κυρίῳ· καὶ παρ' οἷς εὑρέθη παρ' αὐτοῖς ξύλα ἄσηπτα, εἰς πάντα τὰ
κε. ἔργα τῆς κατασκευῆς ἤνεγκαν. Καὶ πᾶσα γυνὴ σοφὴ τῇ διανοίᾳ ταῖς χερ-
Δ σὶ νήθειν, ἤνεγκαν νενησμένα, τὴν ὑάκινθον, καὶ τὴν πορφύραν, καὶ τὸ
κς. κόκκινον, καὶ τὴν βύσσον. Καὶ πᾶσαι αἱ γυναῖκες, αἷς ἔδοξε τῇ διανοίᾳ αὐτῶν ἐν σοφίᾳ, ἔνησαν τὰς τρίχας τὰς αἰγείας.

κζ. Καὶ οἱ ἄρχοντες ἤνεγκαν τοὺς λίθους τῆς σμαράγδου, καὶ τοὺς λίθους
E τῆς πληρώσεως εἰς τὴν ἐπωμίδα, καὶ
κη. εἰς τὸ λόγιον, Καὶ τὰς συνθέσεις, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως. (3)

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προσάγουσι γὰρ ἑαυτοὺς εἰς κόσμον Χριστῷ, καθάπερ τινὰς λίθους τιμίους, οἱ λαῶν ἡγούμενοι. τοιγάρτοι καὶ ὁ Προφήτης τοὺς ἁγίους ἡμῖν Ἀποστό-
„ λους καταδηλῶν, ὅτι λίθοι, φησὶν, ἅγιοι Ζαχ. 9. 16.
Ζ„ κυλίονται ἐπὶ τῆς γῆς. εἶεν δ' ἂν οὗτοι καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ ἡ συνθέσις τοῦ

(1) Τὸ 8. ἐδ. οὐδεμία τῶν ὅσαις ἐτύχομεν τῆς γραφ. ἐκδόσ. ἔχει. ἡ ἐν Φραγκοφοὺρτ δὲ τὸ 9, ἐπιγράφει 8. τὰ δὲ δύω ἑξῆς, 9 καὶ 10. τὸ δὲ 11. ἄρχεται ἐκ τοῦ, καὶ τὴν κιβωτόν.

(2) Ἀντὶ τοῦ ἐδαφ. τούτου τὰ ἑξῆς ἑπτὰ ἔχει ἡ ἐν Κομπλουτεν. ἔκδοσ. ιβ. Τὴν κιβωτὸν καὶ τοὺς ἀναφορεῖς αὐτῆς καὶ τὸ ἱλαστήριον καὶ τὸ καταπέτασμα. ιγ. Καὶ τὴν τράπεζαν, καὶ τοὺς ἀναφορεῖς αὐτῆς, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως. ιδ. Καὶ τὴν λυχνίαν τοῦ φωτὸς, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τοὺς λύχνους αὐτῆς, καὶ τὸ ἔλαιον τοῦ φωτός. ιε. Καὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος, καὶ τοὺς ἀναφορεῖς αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ θυμίαμα τῆς συνθέσεως, καὶ τὸ ἐπίσπαστρον τῆς θύρας τῆς σκηνῆς. ις. Καὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ ὁλοκαυτώματος, καὶ τὴν ἐσχάραν αὐτοῦ τὴν χαλκὴν, καὶ τοὺς ἀναφορεῖς αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ τὸν λουτῆρα, καὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ. ιζ. Καὶ τὰ ἱστία τῆς αὐλῆς, καὶ τοὺς στύλους αὐτῆς, καὶ τὰς βάσεις αὐτῆς, καὶ τὸ ἐπίσπαστρον τῆς θύρας τῆς αὐλῆς. ιη. Καὶ τοὺς πασσάλους τῆς σκηνῆς, καὶ τοὺς πασσάλους τῆς αὐλῆς, καὶ τὰ σχοινία αὐτῶν, καὶ τὰς στολὰς τὰς ἁγίας Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως.

(3) Καὶ τὴν συνθέσιν τοῦ θυμιάματος. ἥτε ἐν Φρανεκ. ἔδοσ. καὶ ἡ ἐν Κανταβρ. οὕτω δ' ἀναγινώσκει καὶ ὁ ἐν Ἁγίοις Κύριλ.

τῦ θυμιάματος, τῳ Χριστῦ γνῶσιν ὀδωδιάζοντες, καὶ ὥσπερ ἐλαίῳ καταπιαίνοντες ταῖς πανσόφοις αὐτῶν διδασκαλίαις τὰς τῶν μυσαγωγημένων ψυχάς.

κθ. Καὶ πᾶς ἀνὴρ καὶ γυνὴ, ὧν ἔφερεν ἡ διάνοια αὐτῶν εἰσελθόντας ποιεῖν τὰ ἔργα, ὅσα συνέταξε Κύριος ποιῆσαι αὐτὰ διὰ Μωϋσῆ, ἤνεγκαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀφαίρεμα Κυρίῳ.

λ. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, ἰδὺ ἀνακέκληκε Κύριος (1) τὸν Βεσελεὴλ τὸν τῦ Οὐρὶ υἱῦ Ὡρ,
λα. ἐκ τῆς Φυλῆς Ἰούδα, Καὶ ἐνέπλησεν αὐτὸν πνεῦμα θεῖον σοφίας καὶ συνέ-
λβ. σεως καὶ ἐπισήμης πάντων, Ἀρχιτεκτονεῖν κατὰ πάντα τὰ ἔργα τῆς ἀρχιτεκτονίας, ποιεῖν τὸ χρυσίον καὶ
λγ. τὸ ἀργύριον καὶ τὸν χαλκὸν, Καὶ λιθουργῆσαι τὸν λίθον, καὶ κατεργάσασθαι τὰ ξύλινα, καὶ ποιεῖν ἐν παντὶ ἔργῳ σοφίας.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ποίᾳ χαρίσματος οἱ περὶ τὸν Βεσελεὴλ ἔτυχον; Σοφίας ἀρχιτεκτονικῆς. ἔστι γὰρ καὶ σοφία ὑφαντικὴ, καὶ σοφία ἰατρικὴ, καὶ σοφία γεωργική. ἕκαστον δὲ τούτων δῶρον Θεῦ τοῖς ἀνθρώποις δεδωρημένον.

ΑΔΗΛΟΥ. Διὰ τοῦτο καὶ τῷ μὴ ἀνατιθέντι τῳ αἰτίαν τῆς σωτέσεως καὶ τῆς ἐπιστήμης τῷ Θεῷ.

λδ. Καὶ προβιβάσαι γε ἔδωκεν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῷ τε καὶ Ἐλιὰβ τῷ τῦ
λε. Ἀχισαμὰχ, ἐκ τῆς Φυλῆς Δάν. Καὶ ἐνέπλησεν αὐτοὺς σοφίας, καὶ συνέσεως, [καὶ] διανοίας, συνιέναι ποιῆσαι πάντα τὰ ἔργα τῦ ἁγίου, τὰ ὑφαντὰ καὶ τὰ ποικιλτὰ ὑφάναι τῷ κοκκίνῳ, καὶ τῇ βύσσῳ, ποιεῖν πᾶν ἔργον ἀρχιτεκτονίας, ποικιλίας. (2)

ΚΕΦ. ΛΣ.

α. Καὶ ἐποίησε Βεσελεὴλ, καὶ Ἐλιὰβ, καὶ πᾶς σοφὸς τῇ διανοίᾳ, ᾧ ἐδόθη ἐπισήμη σοφίας καὶ συνέσεως ἐν αὐτοῖς, συνιέναι ποιεῖν πάντα τὰ ἔργα, κατὰ τὰ ἅγια καθήκοντα, κατὰ πάντα,
β. ὅσα συνέταξε Κύριος. Καὶ ἐκάλεσε Μωϋσῆς τὸν Βεσελεὴλ καὶ Ἐλιὰβ, καὶ πάντας τοὺς ἔχοντας τὴν σύνεσιν, ᾧ ἔδωκεν ὁ Θεὸς ἐπισήμην ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ πάντας τοὺς ἑκουσίως βουλομένους προσπορεύεσθαι πρὸς τὰ ἔργα, ὥστε
γ. συντελεῖν αὐτά. Καὶ ἔλαβον παρὰ Μωϋσῆ πάντα τὰ ἀφαιρέματα, ἃ ἤνεγκαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ εἰς πάντα τὰ ἔργα τῦ ἁγίου ποιεῖν αὐτά. καὶ αὐτοὶ προσεδέχοντο ἔτι τὰ προσφερόμενα παρὰ τῶν φερόντων τὸ πρωῒ πρωΐ.
δ. Καὶ παραγενόμενοι πάντες οἱ σοφοὶ οἱ ποιοῦντες τὰ ἔργα τῦ ἁγίου, ἕκαστος κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔργον, ὃ αὐτοὶ εἰργά-
ε. ζοντο. Καὶ εἶπαν πρὸς Μωϋσῆν, ὅτι πλῆθος φέρει ὁ λαὸς παρὰ τὰ ἔργα
ς. ὅσα συνέταξε Κύριος ποιῆσαι. Καὶ προσέταξε Μωϋσῆς, καὶ ἐκήρυξεν ἐν τῇ παρεμβολῇ, λέγων, ἀνὴρ καὶ γυνὴ μηκέτι ἐργαζέσθωσαν εἰς τὰς ἀπαρχὰς τῦ ἁγίου. καὶ ἐκωλύθη ὁ λαὸς
ζ. ἔτι προσφέρειν. Καὶ τὰ ἔργα ἱκανὰ ἦν αὐτοῖς εἰς τὴν κατασκευὴν ποιῆ-
η. σαι, καὶ προσκατέλιπον. Καὶ ἐποίησε πᾶς σοφὸς ἐν τοῖς ἐργαζομένοις τὰς σολὰς τῶν ἁγίων, ἃ εἰσιν Ἀαρὼν τῷ ἱερεῖ, καθὰ συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῆ. καὶ ἐποίησαν τὴν ἐπωμίδα ἐκ χρυσίου, καὶ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου νενησμένου· καὶ βύσσου κεκλωσμένης. καὶ ἐτμήθη τὰ πέταλα τῦ χρυσίου τρίχες, ὥστε συνυφάναι σὺν τῇ ὑακίνθῳ, καὶ τῇ πορφύρᾳ, καὶ σὺν τῷ κοκκίνῳ τῷ διανενησμένῳ, καὶ σὺν τῇ βύσσῳ τῇ κεκλωσμένῃ· ἔργον ὑφαντὸν ἐποίησαν αὐτό· ἐπωμίδας συνεχούσας ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν αὐτοῦ, ἔργον ὑφαντὸν, εἰς ἄλληλα συμπεπλεγμένα καθ' ἑαυτά· ἐξ αὐτοῦ ἐποίησαν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ποίησιν ἐκ χρυσίου, καὶ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου διανενησμένου, καὶ βύσσου κεκλωσμένης, καθὰ συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῆ. καὶ ἐποίησεν ἀμφοτέρους τοὺς λίθους τῆς σμαράγδου συνεσφιγμένους, καὶ περισεσιαλωμένους χρυσίῳ, γεγλυμμένους ἐκτύπωμα σφραγίδος ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. καὶ ἐπέθηκεν αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος, λίθους μνημοσύνου τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καθὰ συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῆ. καὶ ἐποίησαν λόγιον ἔργον ὑφαντὸν ποικιλίᾳ, κατὰ τὸ ἔργον τῆς ἐπωμίδος, ἐκ χρυσίου, καὶ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου διανενησμένου, καὶ βύσσου κεκλωσμένης. τετράγωνον

(1) Ἀνακέκληκεν ὁ Θεὸς ἐξ ὀνόματος τὸν Βεσ. ἐν ταῖς ἑρμ. ἐκδόσ.
(2) Τὸ δὲ μὲν τὸ κεφ. καὶ τὰ τρία ἑπόμενα ἐν τῷ κώδ. οὐκ εἰσί· τὸ δὲ 40. ἐν αὐτῷ, 37.

τράγωνον διπλῆν ἐποίησαν τὸ λόγιον· A σπιθαμῆς τὸ μῆκος αὐτῆ, καὶ σπιθαμῆς τὸ εὖρος αὐτῆ διπλῆν. καὶ συνυφάνθη ἐν αὐτῷ ὕφασμα κατὰ λίθον τετράσιχον. σίχος λίθων, σάρδιον τοπάζιον καὶ σμάραγδος, ὁ σίχος ὁ εἷς· καὶ ὁ σίχος ὁ δεύτερος, ἄνθραξ καὶ σάπφειρος καὶ ἴασπις· καὶ ὁ σίχος ὁ τρίτος, λιγύριον καὶ ἀχάτης καὶ ἀμέθυσος· καὶ ὁ σίχος ὁ τέταρτος, χρυσόλιθος καὶ βηρύλλιον καὶ ὀνύχιον περικεκλωσμένα χρυσίῳ, καὶ συνδεδεμένα χρυσίῳ. καὶ οἱ λίθοι ἦσαν ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν υἱῶν Ισραὴλ δώδεκα, κατὰ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐγγεγλυμμέναι σφραγίδες, ἕκαστος ἐκ τῆ ἑαυτῆ ὀνόματος εἰς τὰς δώδεκα Φυλάς. καὶ ἐποίησαν ἐπὶ τὸ λόγιον κρωσσὸς συμπεπλεγμένος, ἔργον ἐμπλοκίω, ἐκ χρυσίω καθαρῆ. καὶ ἐποίησαν δύω ἀσπιδίσκας χρυσᾶς, καὶ δύω δακτυλίους χρυσοῦς· καὶ ἐπέθηκαν τοὺς δύω δακτυλίους τοὺς χρυσοῦς ἐπ' ἀμφοτέρας τὰς ἀρχὰς τῆ λογίω. καὶ ἐπέθηκαν τὸ ἐμπλόκιον ἐκ χρυσίω ἐπὶ τοὺς δύω δακτυλίους ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τῆ λογίω· καὶ εἰς τὰς δύω συμβολὰς τὰ δύω ἐμπλόκια· καὶ ἐπέθηκαν ἐπὶ τὰς δύω ἀσπιδίσκας· καὶ ἐπέθηκαν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος ἐξ ἐναντίας κατὰ πρόσωπον αὐτῆ. καὶ ἐποίησαν δύω δακτυλίους χρυσοῦς, καὶ ἐπέθηκαν ἐπὶ τὰ δύω πτερύγια ἀπ' ἄκρω τῆ λογίω, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆ ὀπισθίω τῆς ἐπωμίδος ἔσωθεν. καὶ ἐποίησαν δύω δακτυλίους χρυσοῦς, καὶ ἐπέθηκαν ἐπ' ἀμφοτέρους τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος κάτωθεν αὐτῆ, κατὰ τὸ πρόσωπον κατὰ τὴν συμβολὴν ἄνωθεν τῆς συνυφῆς τῆς ἐπωμίδος· καὶ συνέσφιγξε τὸ λόγιον ἀπὸ τῶν δακτυλίων τῶν ἐπ' αὐτῆ εἰς τοὺς δακτυλίους τῆς ἐπωμίδος, συνεχομένους ἐκ τῆς ὑακίνθω, συμπλεκο- Z μένους εἰς τὸ ὕφασμα τῆς ἐπωμίδος, ἵνα μὴ χαλᾶται τὸ λόγιον ἀπὸ τῆς ἐπωμίδος, καθὰ συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ. καὶ ἐποίησαν τὸν ὑποδύτην ὑπὸ τὴν ἐπωμίδα, ἔργον ὑφαντὸν, ὅλον ὑακινθινον.

Τὸ δὲ περισόμιον τῆ ὑποδύτω ἐν τῷ μέσῳ διϋφασμένον συμπλεκτὸν, ὡσὰν ἔχον κύκλῳ τὸ περισόμιον ἀδιάλυτον. (1)

ΑΔΗΛΟΥ. Μᾶλλον διάλυτον λέγει τὸ χαῦνον, καὶ μὴ σωεσφιγμένον· ὁ γὰρ χιτὼν ὁ κοσυμβωτὸς ὅλος δετὸς ἰῷ· ἢ διάλυτον λέγει τὸ κεχωρισμένον· ἵνα μὴ ἀμφότερα τὰ μέρη τῆ τραχήλω σωυφασμένα ἦ, ἀλλ' ἀπολελυμένα ἀλλήλων, εἰς τὸ δυνασθαι ἐνδυθῆναί τινα, καὶ δίχα τῆ κόψαι τὸν τράχηλον.

Καὶ ἐποίησαν ἐπὶ τῆ λώματος τῆ ὑποδύτω κάτωθεν κῆ ἐξανθούσης ῥόας ῥοΐσκους, ἐξ ὑακίνθω, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνω νενησμένω, καὶ βύσσω κεκλωσμένης. καὶ ἐποίησαν κώδωνας χρυσοῦς, καὶ ὑπέθηκαν τοὺς κώδωνας ἐπὶ τὸ λῶμα τῆ ὑποδύτω κύκλῳ ἀνὰ μέσον τῶν ῥοΐσκων· κώδων χρυσοῦς καὶ ῥοΐσκος ἐπὶ τῆ λώματος τῆ ὑποδύτω κύκλῳ, εἰς τὸ λειτουργεῖν, καθὰ συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ. καὶ ἐποίησαν χιτῶνας βυσσίνους, ἔργον ὑφαντὸν, Ααρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτῆ, καὶ τὰς κιδάρεις ἐκ βύσσω, καὶ τὴν μίτραν ἐκ βύσσω, καὶ τὰ περισκελῆ ἐκ βύσσω κεκλωσμένης, καὶ τὰς ζώνας αὐτῶν ἐκ βύσσω, καὶ ὑακίνθω, κῆ πορφύρας, καὶ κοκκίνω νενησμένω, ἔργον ποικιλτῆ, ὃν τρόπον συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ. καὶ ἐποίησαν τὸ πέταλον τὸ χρυσοῦν, ἀφόρισμα τῆ ἁγίω, χρυσίω καθαρῆ. κῆ ἔγραψεν ἐπ' αὐτῆ γράμματα ἐκτετυπωμένα σφραγίδος, ἁγίασμα Κυρίῳ. καὶ ἐπέθηκαν ἐπ' αὐτῷ λῶμα τὸ ὑακίνθινον, ὥστε ἐπικεῖσθαι ἐπὶ τὴν μίτραν ἄνωθεν, ὃν τρόπον συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ.

ΚΕΦ. ΛΖ.

Καὶ ἐποίησαν τῇ σκηνῇ δέκα αὐλαίας· οὕτω καὶ εἴκοσι πήχεων [μῆκος] τῆς αὐλαίας τῆς μιᾶς· τὸ αὐτὸ ἦσαν πᾶσαι· καὶ τεσσάρων πήχεων τὸ εὖρος τῆς αὐλαίας τῆς μιᾶς· καὶ ἐποίησαν τὸ καταπέτασμα ἐξ ὑακίνθω, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνω νενησμένω, καὶ βύσσω κεκλωσμένης, ἔργον ὑφαντὸν Χερουβίμ· καὶ ἐπέθηκαν αὐτὸ ἐπὶ τέσσαρας στύλους ἀσήπτους κατακεχρυσωμένους χρυσίῳ· καὶ αἱ κεφαλίδες αὐτῶν χρυσαῖ, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν τέσσαρες, ἀργυραῖ. καὶ ἐποίησαν τὸ καταπέτασμα τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τῆ μαρτυρίω ἐξ ὑακίνθω, καὶ πορφύρας, καὶ

 καὶ

(1) Διάλυτον. ὁ Ἀλεξανδρινὸς κώδ. παρὰ ταῖς σημειώσ. ταῖς ἐν τῇ Γραφῇ τῇ ὑπ' Φρανεκ. ἐκδοθ.

καὶ κοκκίνῳ διανενησμένῳ, καὶ βύσσῳ Α κεκλωσμένης, ἔργον ὑφαντὸν Χερουβίμ. καὶ τὰς σύλας αὐτῶν πέντε, καὶ τὰς κρίκους αὐτῶν· καὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ τὰς ψαλίδας αὐτῶν κατεχρύσωσαν χρυσίῳ, καὶ τὰς βάσεις αὐτῶν πέντε χαλκᾶς. καὶ ἐποίησαν τὴν αὐλὴν τὰ πρὸς νότον, ἱσία τῆς αὐλῆς ἐκ βύσσου κεκλωσμένης ἑκατὸν ἐφ' ἑκατόν. καὶ οἱ σύλοι αὐτῶν Β εἴκοσι, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν εἴκοσι χαλκαῖ. καὶ τὸ κλίτος τὸ πρὸς βορρᾶν, ἑκατὸν ἐφ' ἑκατόν· καὶ οἱ σύλοι αὐτῶν εἴκοσι, [καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν εἴκοσι.] καὶ τὸ κλίτος τὸ κατὰ θάλασσαν αὐλαῖαι πεντήκοντα πήχεων· σύλοι αὐτῶν δέκα, καὶ βάσεις αὐτῶν δέκα. καὶ τὸ κλίτος τὸ πρὸς ἀνατολὰς πεντήκοντα πήχεων ἱσία, πέντε Γ καὶ δέκα πήχεων τὸ κατὰ νότον· καὶ οἱ σύλοι αὐτῶν τρεῖς, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν τρεῖς. καὶ ἐπὶ τὸ νότον τὸ δευτέρου ἔνθεν καὶ ἔνθεν κατὰ τὴν πύλην τῆς αὐλῆς, αὐλαῖαι πεντεκαίδεκα πήχεων· καὶ οἱ σύλοι αὐτῶν τρεῖς, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν τρεῖς. πᾶσαι αἱ αὐλαῖαι τῆς αὐλῆς ἐκ βύσσου κεκλωσμένης· καὶ αἱ βάσεις τῶν σύλων αὐτῶν Δ χαλκαῖ, καὶ αἱ ἀγκύλαι αὐτῶν ἀργυραῖ, καὶ αἱ κεφαλίδες αὐτῶν περιηργυρωμέναι ἀργυρίῳ, καὶ οἱ σύλοι περιηργυρωμένοι ἀργυρίῳ πάντες οἱ σύλοι τῆς αὐλῆς. [καὶ τὸ καταπέτασμα τῆς πύλης τῆς αὐλῆς] ἔργον ποικιλτοῦ ἐξ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου κεκλωσμένου, καὶ βύσσου κεκλωσμένης εἴκοσι πήχεων τὸ μῆκος, καὶ τὸ ὕψος καὶ τὸ εὖρος πέντε πήχεων, ἐξισούμενον τοῖς ἱσίοις τῆς αὐλῆς· καὶ οἱ σύλοι αὐτῶν τέσσαρες, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν τέσσαρες χαλκαῖ, καὶ αἱ ἀγκύλαι αὐτῶν ἀργυραῖ, καὶ αἱ κεφαλίδες αὐτῶν περιηργυρωμέναι ἀργυρίῳ, καὶ αὐτοὶ περιηργυρωμένοι ἀργυρίῳ. καὶ πάντες οἱ πάσσαλοι τῆς αὐλῆς κύκλῳ χαλκοῖ. καὶ αὕτη ἡ σύνταξις τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καθὰ συνετάγη τῷ Μωϋσῇ, τὴν λειτουργίαν εἶναι τῶν λευϊτῶν διὰ Ἰθάμαρ τοῦ υἱοῦ Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως. καὶ Βεσελεὴλ ὁ τοῦ Οὐρὶ υἱοῦ Ὡρ, ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἐποίησαν καθὰ συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ. καὶ Ἐλιὰβ ὁ τοῦ Ἀχισαμὰχ, ἐκ φυλῆς Δάν, ὃς ἠρχιτεκτόνησε τὰ ὑφαντὰ, καὶ ῥαφιδευτὰ, καὶ ποικιλτὰ, ὑφάναι τῷ κοκκίνῳ, καὶ τῇ βύσσῳ.

ΚΕΦ. ΛΗ.

Καὶ ἐποίησε Βεσελεὴλ τὴν κιβωτὸν, καὶ κατεχρύσωσεν αὐτὴν χρυσίῳ καθαρῷ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν.

Κιβωτόν. Ἀκύλας, γλωσσόκομον.

Καὶ ἐποίησεν αὐτῇ κυμάτιον χρυσοῦν κύκλῳ.

Κυμάτιον. Ἄλλος, χείλωμα. Σαμαρειτικὸν, στέφανον.

Καὶ ἐχώνευσεν αὐτῇ τέσσαρας δακτυλίους χρυσοῦς ἐπὶ τὰ τέσσαρα μέρη αὐτῆς· δύω ἐπὶ τὸ κλίτος τὸ ἓν, καὶ δύω ἐπὶ τὸ κλίτος τὸ δεύτερον, εὐρεῖς Ζ τοῖς διωστῆρσιν, ὥστε αἴρειν αὐτὴν ἐν αὐτοῖς.

ΑΔΗΛΟΥ. Δακτυλίους καλεῖ τετράγωνα εἴδη, τὰ βαλλόμενα εἰς τὰς ὀπὰς τῶν ἀναφορέων. ἃς καὶ νῦν ἐν τοῖς ξύλοις τοῖς βασάζουσι τὰ λεπτίκια βάλλουσι. ταῦτα καὶ διωστῆρες καλοῦνται. οἱ δὲ ἰδιῶται, κλοιοὺς καλοῦσιν αὐτά.

Τὸ κλίτος. Ἀκύλας, μέρος.

Καὶ ἐποίησε τὸ ἱλαστήριον ἄνωθεν Η τῆς κιβωτοῦ ἐκ χρυσίου καθαροῦ· καὶ ἐποίησε δύω Χερουβὶμ χρυσοῦς· Χερουβὶμ ἕνα ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ἱλαστηρίου τὸ ἓν, καὶ Χερουβὶμ ἕνα ἐπὶ τὸ ἄκρον τὸ δεύτερον τοῦ ἱλαστηρίου, σκιάζοντας ταῖς πτέρυξιν αὐτῶν ἐπὶ τὸ ἱλαστήριον.

Ἱλαστήριον. Ἄλλος, θυσιαστήριον.

Καὶ ἐποίησε τὴν τράπεζαν τὴν προκειμένην ἐκ χρυσίου καθαροῦ, καὶ ἐχώνευσεν αὐτῇ τέσσαρας δακτυλίους χρυσοῦς, δύω ἐπὶ τοῦ κλίτους τοῦ ἑνὸς, καὶ δύω ἐπὶ τοῦ κλίτους τοῦ δευτέρου, εὐρεῖς, ὥστε αἴρειν τοῖς διωστῆρσιν ἐν αὐτοῖς. καὶ τοὺς διωστῆρας τῆς κιβωτοῦ καὶ τῆς τραπέζης ἐποίησε, καὶ κατεχρύσωσεν αὐτοὺς χρυσίῳ.

Καὶ ἐποίησε τὰ σκεύη τῆς τραπέζης, τά τε τρυβλία, καὶ τὰς θυΐσκας, καὶ τοὺς κυάθους, καὶ τὰ σπονδεῖα, ἐν οἷς σπείσει ἐν αὐτοῖς, χρυσᾶ.

ΑΔΗΛΟΥ. Τριβλύα, μυακοειδῆ σκεύη, δι' ὧν ἀνέφερον τὰ σὺν τῇ τραπέζῃ· δι' ὧν ἔπλεον τὸν οἶνον· σπονδεῖα, μικρὰ ἔχοντα πυθμένια.

Καὶ ἐποίησε τὴν λυχνίαν, ἣ φωτίζει, χρυσῆν, σφυρὰν τὸν καυλὸν, καὶ τοὺς καλαμίσκους ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν αὐτῆς.

ΑΔΗΛΟΥ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτι πολυτρόποις χαρίσμασι τὸ θεῖον καταφωτίζει τὰς πίστας.

Ἐκ τῶν καλαμίσκων αὐτῆς οἱ ἕλασοὶ ἐξέχοντες· τρεῖς ἐκ τύτυ, καὶ τρεῖς ἐκ τύτυ, ἐξισύμενοι ἀλλήλοις· καὶ τὰ λαμπάδια αὐτῶν, ἅ ἐσιν ἐπὶ τῶν ἄκρων αὐτῶν, καρυωτὰ ἐξ αὐτῶν. καὶ τὰ ἀνθέμια ἐξ αὐτῶν, ἵνα ὦσιν οἱ λύχνοι ἐπ' αὐτῶν. καὶ τὸ ἀνθέμιον τὸ ἕβδομον, τὸ ἐπ' ἄκρων τῦ λαμπαδίυ, ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἄνωθεν, σφαιρὸν ὅλον χρυσῦν. καὶ ἑπτὰ λύχνυς αὐτῆς ἐπ' αὐτῆς χρυσᾶς, καὶ τὰς λαβίδας αὐτῆς χρυσᾶς, καὶ τὰς ἐπαρυσρίδας αὐτῆς χρυσᾶς. ἕτος περιηργύρωσε τὰς σύλας, καὶ ἐχώνευσε τοῖς σύλοις δακτυλίυς χρυσῦς, καὶ ἐχρύσωσε τὰς μοχλὰς χρυσίῳ· καὶ κατεχρύσωσε τὰς σύλας τῦ καταπετάσματος χρυσίῳ· καὶ ἐποίησε τὰς ἀγκύλας χρυσᾶς. ἕτος ἐποίησε τὰς κρίκυς τῆς σκηνῆς χρυσῦς, καὶ τὰς κρίκυς τῆς αὐλῆς, καὶ κρίκυς εἰς τὸ ἐπιρίνειν ἄνωθεν τὸ κατακάλυμμα χαλκᾶς. ἕτος ἐχώνευσε τὰς κεφαλίδας τὰς ἀργυρᾶς, καὶ τὰς κεφαλίδας τὰς χαλκᾶς τῇ θύρᾳ τῆς σκηνῆς, καὶ τῇ πύλῃ τῆς αὐλῆς. καὶ ἀγκύλας ἐποίησεν ἀργυρᾶς ἐπὶ τῶν σύλων. ἕτος περιηργύρωσεν αὐτάς. ἕτος ἐποίησε τὰς παστάλυς τῆς σκηνῆς, καὶ τὰς παστάλυς τῆς αὐλῆς χαλκᾶς.

Οὗτος ἐποίησε τὸ θυσιαστήριον τὸ χαλκῦν ἐκ τῶν πυρείων τῶν χαλκῶν, ἃ ἦν τοῖς ἀνδράσι τοῖς κατασασιάσασι μετὰ τῆς Κορὲ συναγωγῆς.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημείωσον, ὅτι πρὸ τῆς κατασκηνῆς τῦ θυσιασηρίυ προεγεγόνει ἡ κατὰ Μωσέως ἐπανάσασις τῦ Κορέ. ὅμως φησὶν ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς, ὅτι ἡ σκιωὴ τῷ δευτέρῳ ἔτι τῆς ἐξόδυ, ἐν τῷ πρώτῳ μηνὶ ἐσίν. Ἀριθ. 1. 1.

Οὗτος ἐποίησε πάντα τὰ σκεύη τῦ θυσιασηρίυ, τὴν βάσιν αὐτῦ, καὶ τὸ πυρεῖον, καὶ τὰς φιάλας, καὶ τὰς κρεάγρας τὰς χαλκᾶς. ἕτος ἐποίησε τῷ θυσιασηρίῳ περίθεμα, ἔργον δικτυωτὸν κάτωθεν τῦ πυρείυ ὑπ' αὐτὸ ἕως τῦ ἡμίσυς αὐτῦ· καὶ ἐπέθηκεν αὐτῷ τέσσαρας δακτυλίυς ἐκ τῶν τεσσάρων μερῶν τῦ παραθέματος τῦ θυσιασηρίυ χαλκᾶς, εὐρεῖς τοῖς μοχλοῖς, ὥσε αἴρειν τὸ θυσιαστήριον ἐν αὐτοῖς. ἕτος ἐποίησε τὸ ἔλαιον τῦ χρίσματος τὸ ἅγιον, καὶ τὴν σύνθεσιν τῦ θυμιάματος καθαρὸν ἔργον μυρεψῦ.

Οὗτος ἐποίησε τὸν λυτῆρα τὸν χρυσῦν, (1) καὶ τὴν βάσιν αὐτῦ χαλκῆν ἐκ τῶν κατόπτρων τῶν νησευσασῶν, αἳ ἐνήσευσαν παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τῦ μαρτυρίυ, ἐν ᾗ ἡμέρᾳ ἔπηξεν αὐτήν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πολλὰ τῶν γεγυμνωμένων σαφῆ μὲν ἐκ ἔχει παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ τὸ ἀφήγησιν· σημαίνεται δέ πως ἐκ παραδρομῆς, καθάπερ ἀμέλει καὶ τόδε τὸ ἐν χερσί. πῦ γὰρ, ἢ τίνες νενησθύκασι, τῆς ἁγίας ἐγηγερμένης σκιωῆς, ἃ λελάληκεν ὁ Μωσῆς. ὅτι δὲ γέγονεν, ἐκ εἰδυίᾳ τις ἂν. εἴρηται γὰρ, εἰ καὶ μὴ σαφῶς.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Λελατρύκασιν εἰδώλοις οἱ ἐξ Ἰσραὴλ τὸν ὑπὸ τοῖς Αἰγυπτίοις ἀνατλάντες θητείαν, καὶ τοῖς ἐκείνων διαβιῦντες νόμοις, μακρὸς διατετελέκασι χρόνυς.] Ἔθος [τοίνυν] Αἰγυπτίοις μάλισα γυναιξὶν εἰσφοιτᾶν ἱεροῖς, λινῆ μὲν ἐσθῆτι περιεσαλμέναις, κατόπτρῳ δὲ τινὶ ἀρισερᾶν, καὶ σείρῳ τινὶ δεξιᾶν ἱεροπρεπῶς ἐσκυθασμέναις. [αἳ ὅτι μάλισα τῶν ἄλλων ἐξειλεγμέναι καὶ ἱερομύσιδες, τῆς τοιαύτης μόλις ἠξιῦντο τιμῆς. ὕβρεως μὲν ὖν, ὧδε γὰρ ἄμεινόν τε καὶ ἀληθὲς εἰπεῖν.] γυναῖα δὴ ἦν τῶν ἐξ αἱμάτων Ἰσραὴλ λείψανα τῆς ἐν Αἰγύπτῳ λατρείας ἐν ἰδίοις σκυβέσιν ὑρηκότα ταυτὶ τὰ κάτοπτρα, προσεκόμισαν εἰς καρποφορίαν· ἃ καὶ εἰς τὸ τῦ λυτῆρος μετεσκύασε σχῆμα. τῆς δὲ σκιωῆς ἀνεγηγερμένης, νενησθύκασι προσιζήσαντα ταῖς θύραις ταύτης, καὶ πάντα ἁγνῶς διαιτώμενα.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τῆς ἀληθεσέρας ἀναδεδειγμένης σκιωῆς, τελέσι τῆς ἐκκλησίας, ἣν ἔπηξεν ὁ Κύριος καὶ ἐκ ἄνθρωπος, ὡς ὁ θεσπέσιος γράφει Παῦλος, καιρὸς ἤδη πως τὰς ἀνακειμένας εἰς δόξαν ποτὲ τῆς τῶν δαιμονίων ἀγέλης, εἰς ἱερὰ μεταπλάτλεσθαι σκυθῆ, καὶ ἐπιτηδείως ἔχοντα πρὸς παραδοχὴν τῦ ἁγίυ βαπτίσματος, ὡς καὶ διαπρέπειν δυνασθαι τοῖς ὑπὲρ νόμον αὐχήμασι. τετὶ γὰρ οἶμαί ἐσι τὸ ἐκ κατόπτρων ἑλληνικῶν, ἤτοι κειμηλίων διαβολικῶν, τὸν λυτῆρα πλάτλεσθαι τὸν χαλκῦν. ἐν ᾧ δὴ καὶ τὸ ὕδωρ, τὸ καὶ αὐτὸν ἀποκαθαῖρον Μωσέα, καὶ τῇ κατὰ νόμον ἱερωσύνῃ χρήσιμον εἰς ἀπόνιψιν, δῆλον δὲ ὅτι τῇ νοητῇ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Νενησθύκασι δὲ τὰ γυναῖα παρὰ τὰς θύρας τῆς σκιωῆς τῆς ἁγίας. εἴη δ' ἂν καὶ τόδε καλὸν αἴνιγμα καὶ σοφὸν τῦ μὴ δι' αἱμάτων εἰσρέχειν ἐν ἐκκλησίαις τὰς ἐν Χριστῷ δεδικαιωμένας, θυσίαις δὲ μᾶλλον πνευματικαῖς ἐκπρέποντας, καὶ δωροφορίαν ὥσπερ τινὰ προσκομίζοντας τῷ Θεῷ τῇ ἐγκράτειαν, τῇ οἱονεὶ νέκρωσιν τῆς σαρκός. Καὶ μετ' ὀλίγα. Οὐκῦν αἱ νησθύσασαι, τῆς ἁγίας ἐγηγερμένης σκιωῆς, εἰς εἰκόνα τελῦσι ψυχῶν, ἃ μωσαϊκοῖς ἐνλάλμασι παιδαγωγυμένων ἔτι, πνευματικῇ δὲ μᾶλλον καὶ εὐαγγελικῇ ἀναδεδειγμένων τῇ πολιτείαν ἤδη, καὶ πατσῶν Ἑβρ. 8. 2.

(1) Χαλκῦν. ἥτε ἐν Φρανεκ. ἔκδοσ. καὶ ἡ ἐν Καντάβρ. καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 313. ὡσαύτως καὶ ἐν κεφ. 30. ἐδ. 18. τῆς Ἐξόδ.

σῶν ἐκ ἀνιδρωτὶ τὰς ἐπιγείους ἡδονὰς, καὶ ἀναμορφωμένων εὖ μάλα πρὸς τὸ ἀκήρατον κάλλος, διὰ τὸ μὴ ἀνέχεσθαι παθεῖν τὰ μυσαρά τε καὶ βέβηλα τῆς Φιλοσαρκίας ἐγκλήματα.

Καὶ ἐποίησε τὸν λυτῆρα, ἵνα νίπτωνται ἐξ αὐτοῦ Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν Α καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, εἰσπορευομένων αὐτῶν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ἢ ὅταν προσπορεύωνται πρὸς τὸ θυσιαστήριον λειτουργεῖν, ἐνίπτοντο ἐξ αὐτοῦ, καθάπερ συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ.

ΚΕΦ. ΛΘ.

Ἐγένετο τὸ χρυσίον, ὃ κατειργάσθη εἰς τὰ ἔργα κατὰ πᾶσαν τὴν ἐργασίαν τῶν ἁγίων, ἐγένετο χρυσίου τῆς ἀπαρχῆς, ἐννέα καὶ εἴκοσι τάλαντα, καὶ ἑπτακόσιοι καὶ τριάκοντα σίκλοι κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτι ὁ σίκλος δύω δραχμὰς ἔχει.

Καὶ ἀργυρίου ἀφάιρεμα παρὰ τῶν Γ ἐπεσκεμμένων ἀνδρῶν τῆς συναγωγῆς ἑκατὸν τάλαντα, καὶ χίλιοι καὶ ἑπτακόσιοι καὶ ἑβδομηκονταπέντε σίκλοι· δραχμὴ μία τῇ κεφαλῇ τὸ ἥμισυ τοῦ σίκλου, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον.

ΑΔΗΛΟΥ. Τῶν ἐπεσκεμμένων, τῶν δεδοκιμασμένων ἀνθρώπων εἰς τλὼ ὑποδοχλὼ τοῦ προσκενεχθέντος ἀργυρίου.

Πᾶς ὁ παραπορευόμενος τὴν ἐπί- Δ σκεψιν ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω εἰς τὰς ἑξήκοντα μυριάδας, καὶ τριχιλίους καὶ πεντακοσίους καὶ πεντήκοντα.

» ΑΔΗΛΟΥ. Πᾶς ὁ παραπορευόμενος τλὼ ἐπίσκεψιν, ἀντὶ τοῦ πάντες οἱ ἀριθμηθέντες ἐπισατεῖν τοῖς ἔργοις, οἱ καὶ δυνάμενοι ἐξελθεῖν εἰς πόλεμον, οἳ καὶ παρέλαβον τλὼ ὁλκλὼ τοῦ ἀργυρίου. ἀπὸ εἰκοσαετοῦς δὲ, ὡς τῶν ἡτλόνων ἀνεπιτηδείων ὄνλων πρὸς ἔργα, διὰ τὸ νέον τῆς ἡλικίας.

Καὶ ἐγενήθη τὰ ἑκατὸν τάλαντα τοῦ ἀργυρίου εἰς τὴν χώνευσιν τῶν κεφαλίδων τῆς σκηνῆς, καὶ εἰς τὰς κεφαλίδας τοῦ καταπετάσματος, ἑκατὸν κεφαλίδες εἰς τὰ ἑκατὸν τάλαντα, τάλαντον τῇ κεφαλίδι. καὶ τοὺς χιλίους ἑπτακοσίους ἑβδομηκονταπέντε σίκλους ἐποίησεν εἰς τὰς ἀγκύλας τοῖς σύλοις· καὶ κατεχρύσωσε τὰς κεφαλίδας αὐτῶν, καὶ κατεκόσμησεν αὐτάς. καὶ ὁ χαλκὸς τοῦ ἀφαιρέματος τετρακόσια καὶ ἑβδομήκοντα τάλαντα, καὶ διχίλιοι τετρακόσιοι σίκλοι. καὶ ἐποίησεν ἐξ αὐτοῦ τὰς βάσεις τῆς [θύρας] τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὰς βάσεις τῆς αὐλῆς κύκλῳ, καὶ τὰς βάσεις τῆς πύλης τῆς αὐλῆς, καὶ τοὺς παστάλους τῆς σκηνῆς, καὶ τοὺς παστάλους τῆς αὐλῆς κύκλῳ, καὶ τὸ παράθεμα τὸ χαλκοῦν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ πάντα τὰ Η σκεύη τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ πάντα τὰ ἐργαλεῖα τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, καθὰ συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ, οὕτως ἐποίησαν. τὸ δὲ λοιπὸν χρυσίον τοῦ ἀφαιρέματος ἐποίησαν σκεύη εἰς τὸ λειτουργεῖν αὐτοῖς ἔναντι Κυρίου. καὶ τὴν καταλειφθεῖσαν ὑακίνθου, καὶ πορφύραν, καὶ τὸ κόκκινον ἐποίησαν στολὰς λειτουργικὰς Ἀαρὼν, ὥστε λειτουργεῖν ἐν αὐτοῖς ἐν τῷ ἁγίῳ. καὶ ἤνεγκαν τὰς στολὰς πρὸς Μωϋσῆν, καὶ τὴν σκηνὴν, καὶ τὰ σκεύη αὐτῆς, τὰς βάσεις, καὶ τοὺς μοχλοὺς, καὶ τοὺς στύλους, καὶ τὰς βάσεις αὐτῆς· καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, καὶ τοὺς διωκῆρας αὐτῆς· καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ· καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως, καὶ τὴν λυχνίαν τὴν καθαρὰν, καὶ τοὺς λύχνους αὐτῆς, λύχνους τῆς καύσεως, καὶ τὸ ἔλαιον τοῦ Φωτός· καὶ τὴν τράπεζαν τῆς προθέσεως, καὶ πάντα αὐτῆς τὰ σκεύη· καὶ τοὺς ἄρτους τοὺς προκειμένους.

Καὶ τὰς στολὰς τοῦ ἁγίου, αἳ εἰσιν Ε Ἀαρὼν, καὶ τὰς στολὰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς τὴν ἱερατείαν.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸν Ἀαρὼν λέγει, ὡς πρῶτον ἱερέα, ἅγιον.

Καὶ τὰ ἱσία τῆς αὐλῆς, καὶ τοὺς στύλους, καὶ τὰς βάσεις αὐτῆς· καὶ τὸ καταπέτασμα τῆς θύρας τῆς σκηνῆς, καὶ τῆς πύλης τῆς αὐλῆς· καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς σκηνῆς, καὶ πάντα τὰ ἐργαλεῖα αὐτῆς· καὶ τὰς διφθέρας δέρματα κριῶν ἠρυθροδανωμένα, καὶ τὰ καλύμματα δέρματα ὑακίνθινα, καὶ τῶν λοιπῶν τὰ ἐπικαλύμματα· καὶ τοὺς παστάλους, καὶ πάντα τὰ ἐργαλεῖα τὰ εἰς τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. ὅσα συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ, οὕτως ἐποίησαν [οἱ] υἱοὶ Ἰσραὴλ πᾶσαν τὴν κατασκευήν. καὶ εἶδε Μωϋσῆς πάντα τὰ ἔργα, καὶ ἦσαν πεποιηκότες αὐτὰ ὃν τρόπον συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ, οὕτως ἐποίησαν αὐτά, καὶ ηὐλόγησεν αὐτὰ (1) Μωσῆς.

ΚΕΦ.

(1) Αὐτούς. ἥτε ὠ Φρανεκ. καὶ ἡ ὠ Καντανβρ. ἔκδοσ.

ΚΕΦ. Μ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τῦ μηνὸς τῦ πρώτυ νεμηνίᾳ, σήσεις τὴν σκηνὴν τῦ μαρτυρίυ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἡ ἀνισαμένη σκιωὴ τὸ ἅγιον σῶμα σημαίνει τῦ Χριστῦ. ἐν ἡμέρᾳ δὲ μιᾷ, δι' ἧς τὸν αἰῶνα νοεῖς τὸν ἀνεσηκότα, καθ' ὃν καὶ μόνον γέγονεν ἄνθρωπος· νεμιωίαν δὲ, τιὼ ἀνακαινίζσαν ἡμᾶς αὐτῦ ἐπιδημίαν. τὰ ἀρχαῖα γὰρ παρῆλθε μιωὶ τῷ πρώτῳ, ὅτε τῆς ἐαρινῆς τροπῆς ἀναλάμπει τὰ κάλλος, ἀπονιψάμενοι (1) τῦ νοητῦ χειμῶνος τιὼ καθήφειαν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τῇ νεμιωίᾳ τῦ πρώτυ μιωὸς σῆσαι τιὼ κιβωτὸν προσέταξεν ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῇ; Ἐπειδὴ κατὰ τυτονὶ τὸν καιρὸν τιὼ κλίσιν ἐδημιύργησε. καὶ μαρτυρεῖ τῷδε τῷ λόγῳ τῶν λόγων ἡ δήλωσις. (2) βλασησάτω γάρ φησιν ἡ γῆ βοτάνιω χόρτυ σπεῖρον σπέρμα καλὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα, καὶ ξύλον κάρπιμον ποιῶν καρπὸν, ὃ τὸ σπέρμα αὐτῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς. ἀρχομένυ δὲ τῦ ἔαρος, καὶ οἱ λειμῶνες ἀνθῦσι, καὶ κυμαίνει τὰ λήϊα, καὶ τὰ δενδρα φύει καρπόν. διά τοι τῦτο καὶ τὸν Ἰσραὴλ κατὰ τῦτον τὸν καιρὸν ἠλευθέρωσε τῆς Αἰγυπτίων δυλείας· καὶ ἁγίᾳ παρθένῳ Γαβριὴλ ὁ Ἄγγελος ἐκόμισε τῶν παραδόξων ὠδίνων τὰ εὐαγγέλια. κατὰ τυτονὶ τὸν καιρὸν καὶ ὁ δεσπότης Χριστὸς τὸ σωτήριον ὑπέμεινε πάθος. μάλα τοίνυν εἰκότως τῇ μιᾷ τῦ πρώτυ μιωὸς τιὼ σκιωὴ σῆναι ὁ τῶν ὅλων Θεὸς προσέταξε. καὶ ὅτι τῦ κόσμυ παντὸς ἐκλύπωμα ἐστὶ, καὶ ἵνα εὐτρεπίσῃ πρὸς τιὼ τῦ πάσχα ἑορτιὼ, ἐστὶ πρώτιω ἐπιτελεῖν νόμος ἐστὶ Ἰυδαίοις. τότε δὲ καὶ πρῶτον ταύτιω ἤμελλον ἑορτάζειν ἐν τῇ ἐρήμῳ. δεύτερον γὰρ ἐστὶ ἔτος μετὰ τιὼ τῆς δυλείας ἀπαλλαγιώ.

γ. Καὶ θήσεις τὴν κιβωτὸν τῦ μαρτυρίυ, καὶ σκεπάσεις τὴν κιβωτὸν
δ. τῷ καταπετάσματι. Καὶ εἰσοίσεις τὴν τράπεζαν, καὶ προθήσεις τὴν πρόθεσιν αὐτῆς. καὶ εἰσοίσεις τὴν λυχνίαν,
ε. καὶ ἐπιθήσεις τὰς λύχνυς αὐτῆς. Καὶ θήσεις τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσῦν, εἰς τὸ θυμιᾶν ἐνώπιον τῆς κιβωτῦ τῦ μαρτυρίυ. καὶ θήσεις τὸ κατακάλυμμα τῦ καταπετάσματος εἰς τὴν θύραν
ς. τῆς σκηνῆς τῦ μαρτυρίυ. Καὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν καρπωμάτων θήσεις παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τῦ μαρτυρίυ. καὶ περιθήσεις τὴν αὐλὴν κύ-
ζ. κλῳ. Καὶ λήψη τὸ ἔλαιον τῦ χρίσματος, καὶ χρίσεις τὴν σκηνὴν, καὶ
Β πάντα τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ ἁγιάσεις αὐτὴν, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ ἔσαι ἅγια.

ι. Καὶ χρίσεις τὸ θυσιαστήριον τῶν καρπωμάτων, καὶ πάντα τὰ αὐτῦ σκεύη· καὶ ἁγιάσεις τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἔσαι τὸ θυσιαστήριον ἅγιον τῶν ἁγίων.

» ✱ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅ, τε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι, ἐξ ἑνὸς πάντες. (3) δέδεκται δὲ ὁ κατὰ φύσιν ὡς Θεὸς ἅγιος τῦ ἁγιαζοντος Θεῦ τὸ πρόσλημα. καὶ τῦτό φησιν ὁ μακάριος Πέτρος, Ἰησῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρὲτ ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ἐφ' ὃν περὶ τὸ ἀνθρώπινον (4) καὶ τιὼ φύσιν τῆς σαρκὸς ὁ ἁγιασμός. Ἑβρ. 2. 11. Πραξ. 10. 38.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Χρίεται δὲ [τοῖς ἄλλοις ὁμῦ] καὶ τῆς κατὰ νόμον λατρείας τὸ θυσιαστήριον. ἅγιος γὰρ καὶ ὁ νόμος, [καλῶν εἰς ἐπίγνωσιν τῦ κατὰ φύσιν Θεῦ, καὶ
Δ δικαιοσύνης εἴδησιν τοῖς ἀκροωμένοις ἐντιθεὶς, καὶ εἰς ἀρχὰς ἀγαθότητος ἀποφέρων τὰς παιδευομένας.]

✱✱ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἅγιος δὲ ἁγίων ὁ νόμος, ὁ κατά γε τιὼ σκιάν, ἀλλ' ὅτι πρὸς θεωρίαν εἰ μελατρέποιτο τιὼ πνευματικιώ, αὐτὸν ἡμῖν οἱ τύποι διακεκράγασι τὸν Χριστὸν, τὸν ἅγιον ἁγίων ἀληθῶς. ἁγιάζει γὰρ ὡς Θεὸς τῷ ἰδίῳ καταχρίων πνεύματι τὰς ἐν μεθέξει γεγονύλας αὐτῦ διὰ τῆς πίστεως.

Ε ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτι καὶ τῦτο ἅγιόν ἐστιν ἁγίων, καὶ πάντα δὲ τὰ ἱερατικὰ σκεύη, ὡς ἁγιάζοντα τὰς ἱερεῖς, οἵ εἰσιν ἅγιοι.

ιϛ. Καὶ προσάξεις Ἀαρὼν καὶ τὰς υἱὰς αὐτῦ ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τῦ μαρτυρίυ, καὶ λύσεις αὐτὰς ὕδατι.
ιγ. Καὶ ἐνδύσεις Ἀαρὼν τὰς στολὰς τὰς ἁγίας, καὶ χρίσεις αὐτὸν, καὶ ἁγιά-
ιδ. σεις αὐτὸν, καὶ ἱερατεύσει μοι. Καὶ τὰς υἱὰς αὐτῦ προσάξεις, καὶ ἐνδύσεις αὐτὰς χιτῶνας.

ιε. Καὶ ἀλείψεις αὐτὰς ὃν τρόπον ἤλειψας τὸν πατέρα αὐτῶν, καὶ ἱερατεύσωσί μοι. (5) καὶ ἔσαι, ὥστε εἶναι αὐτὰς

(1) Ἐλλειπὲς ἔοικεν. Ἴσως δὲ ἀναγνωστέον ἀπονιψαμένων.

(2) Τῶν δενδρων ἡ βλάστησις. ἡ σὺν χαλ. ἔκδοσ.

(3) Πάντες. ἰστέον δὲ ὅτι κατὰ τὸν ἀμωμήτως ἔχοντα λόγον, αὐτὸς ὑπάρχων ὁ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἁγιασμῦ χορηγὸς καὶ σωτὴρ ὡς Θεὸς, τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ μεθ' ἡμῶν ἁγιάζεται κατὰ τὸ ἀνθρώπινον. καὶ τῦτό ἐστιν ἡ λεγομένη κένωσις. ὁ γὰρ ἅγιος κατὰ φύσιν ὡς Θεὸς, δεδεῆθαι λέγεται τῦ ἁγιάζοντος Θεῦ. καὶ τῦτό φησιν ὁ μακάριος, κτ. σὺν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 352.

(4) Περὶ τὸ ἀνθρώπινον ἡ χρίσις, καὶ τῆς σαρκὸς ὁ ἁγιασμὸς, τῆς δὲ κατὰ φύσιν ἁγίας, ἀλλ' ὡς ἐν μεθέξει παρὰ Θεῦ. αὐτ.

(5) Ἱερατεύσωσί μοι. καὶ ἔσαι, ὥστε εἶναι αὐτοῖς χρίσμα ἱερατείας. αἱ εἰρημ. ἔκδοσ.

αὐτȣ̀ς χρίσμα ἱερὸν εἰς τὸν αἰῶνα εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ ἀλεῖψαι καὶ χρίσαι ταὐτόν ἐςι.

ις. Καὶ ἐποίησε Μωϋσῆς πάντα ὅσα συνέταξεν αὐτῷ Κύριος, ȣ̃τως
ιζ. ἐποίησε. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ, τῷ δευτέρῳ ἔτει, πορευομένων αὐτῶν ἐξ Αἰγύπτȣ, νȣμηνίᾳ ἐςάθη
ιη. ἡ σκηνή. Καὶ ἔςησε Μωϋσῆς τὴν σκηνὴν, καὶ ἐπέθηκε τὰς κεφαλίδας αὐτῆς, καὶ διενέβαλε τȣ̀ς μοχλȣ̀ς, καὶ
ιθ. ἔςησε τȣ̀ς ςύλȣς αὐτῆς. Καὶ ἐξέτεινε τὰς αὐλαίας ἐπὶ τὴν σκηνὴν, καὶ ἐπέθηκε τὸ κατακάλυμμα τῆς σκηνῆς ἐπ' αὐτὴν ἄνωθεν, καθὰ συνέταξε
κ. Κύριος τῷ Μωϋσῇ. Καὶ λαβὼν τὰ μαρτύρια ἐνέβαλεν εἰς τὴν κιβωτόν. [καὶ ὑπέθηκε τȣ̀ς διωςῆρας ὑπὸ τὴν
κα. κιβωτόν.] Καὶ ἐπέθηκε τὴν κιβωτὸν εἰς τὴν σκηνὴν, καὶ ἔθηκε τὸ κάλυμμα τȣ̃ καταπετάσματος, καὶ ἐσκέπασε τὴν κιβωτὸν τȣ̃ μαρτυρίȣ, ὃν τρόπον
κβ. συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ. Καὶ ἔθηκε τὴν τράπεζαν εἰς τὴν σκηνὴν τȣ̃ μαρτυρίȣ, ἐπὶ τὸ κλίτος τῆς σκηνῆς τȣ̃ μαρτυρίȣ ἀπὸ βορρᾶ ἔξωθεν τȣ̃
κγ. καταπετάσματος τῆς σκηνῆς. Καὶ προέθηκεν ἐπ' αὐτῆς ἄρτȣς τῆς προθέσεως ἔναντι Κυρίȣ, ὃν τρόπον συ-
κδ. νέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ. Καὶ ἔθηκε τὴν λυχνίαν εἰς τὴν σκηνὴν τȣ̃ μαρτυρίȣ, εἰς τὸ κλίτος τῆς σκηνῆς τῆς
κε. πρὸς νότον. Καὶ ἔθηκε τȣ̀ς λύχνȣς αὐτῆς ἔναντι Κυρίȣ, ὃν τρόπον συ-
κς. νέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ. Καὶ ἔθηκε τὸ θυσιαςήριον τὸ χρυσȣ̃ν εἰς τὴν σκηνὴν τȣ̃ μαρτυρίȣ ἀπέναντι τȣ̃ κα-
κζ. ταπετάσματος, Καὶ ἐθυμίασεν ἐπ' αὐτȣ̃ θυμίαμα τῆς συνθέσεως, ὃν τρόπον συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ.
κθ. Καὶ τὸ θυσιαςήριον τῶν καρπωμάτων ἔθηκε παρὰ τὰς θύρας τῆς σκη-
λγ. νῆς τȣ̃ μαρτυρίȣ. Καὶ ἔςησε τὴν αὐλὴν κύκλῳ τῆς σκηνῆς, καὶ τȣ̃ θυσιαςηρίȣ. καὶ συνετέλεσε Μωϋσῆς πάντα τὰ ἔργα.

A λδ. Καὶ ἐκάλυψεν ἡ νεφέλη τὴν
» σκηνὴν τȣ̃ μαρτυρίȣ· καὶ ἡ δόξα Κυρίȣ ἔπλησε τὴν σκηνήν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀναδεδειγμένης γὰρ ἐν κόσμῳ τῆς ἁγίας καὶ ἀληθεςέρας σκηνῆς, τȣτέςι τῆς ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίας, φῶς περιελάμπετο Χριςȣ̃, καὶ ἡ νεφέλη ὥσπερ τὶς πνȣ̃ματικὴ δρόσος ἡμᾶς τοῖς ἄνωθεν πλȣσίως καταπιαίνȣσα, τὸν θεῖον ναὸν ἀ-
B ναπίμπλησι.

λε. Καὶ ȣ̓κ ἠδυνήθη Μωϋσῆς εἰσελθεῖν εἰς τὴν σκηνὴν τȣ̃ μαρτυρίȣ, ὅτι ἐπεσκίαζεν ἐπ' αὐτὴν ἡ νεφέλη, καὶ δόξης Κυρίȣ ἐπλήσθη ἡ σκηνή.
λς. Ἡνίκα δ' ἂν ἀνέβη ἡ νεφέλη ἀπὸ τῆς σκηνῆς, ἀνεζεύγνυσαν [οἱ] υἱοὶ Ἰσραὴλ
λζ. σὺν τῇ ἀπαρτίᾳ αὐτῶν. Εἰ δὲ μὴ ἀνέβη ἡ νεφέλη, ȣ̓κ ἀνεζεύγνυσαν ἕως
Γ τῆς ἡμέρας, ἧς ἀνέβη ἡ νεφέλη.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Πλὴν ȣ̓κ ἠδύνατο, φη-
» σὶν, εἰσελθεῖν ὁ Μωϋσῆς.] ȣ̓ γὰρ εἰσβέβηκεν ὁ Ἰσραὴλ, τὴν τȣ̃ θείȣ φωτὸς προσβολὴν ἐνεγκεῖν ȣ̓ δυνάμενος· ἐπεί τοι μήτε συνῆκε τὸ Χριςȣ̃ μυςήριον, ȣ̓τε προσήκατο τὸν ἐν πνȣ̃ματι φωτισμὸν, ȣ̓τε τεθέαται τοῖς τῆς διανοίας ὄμμασι τὴν δόξαν Κυρίȣ. ᾧ καὶ ὡς ἐν τύπῳ νεφέλης ἀπαί-
Δ ροντι μὲν τȣ̃ κόσμȣ καὶ πρὸς τὰ ἄνω βαδίζοντι, συναπαίρομεν κατ' ἴχνος ἰόντες τὸ δεσποτικόν· [ἐνεκαίνισε γὰρ ἡμῖν τὴν πρόσφατόν τε καὶ ζῶσαν ὁδὸν, τὴν εἰς τὰ ἄνω φημὶ καὶ ἐν ȣ̓ρανῷ·] ἀναπαυομένῳ δὲ ὥσπερ καὶ καταλύοντι, συναναπαυσόμεθα καὶ συγκαταλύσομεν.

λη. Νεφέλη γὰρ ἦν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἡμέρας, καὶ πῦρ ἦν ἐπ' αὐτὴν νυ-
E κτὸς ἐνώπιον παντὸς οἴκȣ Ἰσραὴλ, ἐν πάσαις ταῖς ἀναζυγαῖς αὐτῶν.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Φαίνει μὲν γὰρ ὁ Χριςὸς χαρίσμασι πνȣ̃ματικοῖς τȣ̀ς ὥσπερ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν φωτὶ γεγονότας, διά γε τȣ̃ τὴν ἐπ' αὐτῷ γνῶσιν λεπτῶς καὶ ἐξητασμένως ἑλεῖν, καὶ ἐκλελαμπρύνθαι τὸν νȣ̃ν. καταφωτίζει δὲ τȣ̀ς ἀμαθεςέρȣς ἔτι. σκότος δὲ ὅλως κοσμικῆς ἀπάτης ȣ̓κ ἔςαι ἐν ἐκκλησίαις, περιαςράπτοντος ταύταις
Z τȣ̃ Χριςȣ̃, καὶ νοητῷ φωτὶ τὰ σύμπαντα
» καταυγάζοντος. ȣ̓ γὰρ ἐσμὲν νυκτὸς, 1. Θεσ. 5. 5.
» ȣ̓δὲ σκότȣς, ἀλλ' υἱοὶ φωτὸς καὶ ἡμέρας, κατὰ τὸ γεγραμμένον.

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΞΟΔΟΥ.

ΛΕΥΙ-

ΛΕΥΙΤΙΚΟΝ
ΜΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΗ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Λευϊτικὸν ὠνόμασαν, ἐπειδὴ τὸ τῆς ἱερωσύνης, καὶ τὰ τῶν θυσιῶν, καὶ ὅσα τοιαῦτα προσέταξεν ὁ Θεὸς, ἐν τούτῳ φέρεται. ἔχει μὲν δὲ καὶ ἡ Ἔξοδος τὴν Θεῖα νομοθεσίας· ὅπως δὲ (1) ἐτελέσθησαν οἱ ἱερεῖς χρισθέντες, καὶ ὅπως κατεσκευάσθη ἡ σκιωὴ, καὶ σύμπηξιν ἔλαβεν ἐναρμόνιον, καὶ ἄλλα πλείονα ἱστορεῖ τὸ Λευϊτικόν. ἐν δὲ καὶ ἕτερά τινα περιέχει ἀ θαυμασόν. ἐπιγραφὴ γάρ ἐστιν, (2) ἑκάστη βιβλίῳ τῇ ἐν αὐτῷ καιριωτέρα δηλωτική.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸν περὶ θυσιῶν λόγον οἱ μὴ ὀρθῶς ἐνορῶντες καταφρονοῦσιν, ἢ ὡς ἀτελοῦς νομοθεσίας καὶ μηδὲν ἄξιον τῆς δημιουργῆς ἐχούσης, ἢ αὐτῇ τῇ δημιουργῇ ὡς ἀτελῆ νομοθετοῦντος ἀσεβῶς καταψηφίζονται. ὁ δὲ νοήσας τὸ τοῦ Δαβὶδ καὶ τὸ τοῦ Ἀπο-
» στόλου, τοῦ μὲν λέγοντος, ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ κατανοήσω τὰ θαυμάσια Ψαλ. 118. 18.
» ἐκ τοῦ νόμου σου· τοῦ δὲ βοῶντος, ὁ νόμος πνευματικός ἐστι, δυνάται διαβλέψαι, ὡς ἄξια Ρωμ. 7. 14.
Θεοῦ εἰσὶν ἀποκεκρυμμένα ἐν τούτοις μαθήματα.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Αἱ ἐν τῷ Λευϊτικῷ θυσίαι καθαρισμὸν ψυχῶν περιέχουσι· τοῖς μὲν τελειοτέροις, ἀναλισκομένων τῶν ἀλόγων εἰς τὸ πῦρ τοῦ Θεοῦ· ἀλόγων δὲ καθαρῶν, ὧν τύπος ἐστὶ τὰ ὁλοκαυτώματα· πῦρ δὲ τοῦ λόγου, τὸ ἀναλωτικὸν τῆς ὕλης· ψυχὴ γὰρ ἅπασα τούτου κατήκοος, τὰ κατὰ φύσιν ἄλογα ἐκ τῆς αἰσθήσεως γινόμενα, πολλῷ τῷ πρὸς τὸ θεῖον ἔρωτι χρησαμένη δαπανᾷ· τοῖς δὲ ἀτελεστέροις, μερῶν τινῶν ἀναλισκομένων τῷ πυρὶ τοῦ Θεοῦ. ὧν τὰ σύμβολα δοκεῖ προσετάχθαι ἀναφέρεσθαι. ἀπολεῖται δὲ πᾶς ὁ τῷ τοῦ Θεοῦ θυσιαστηρίῳ πῦρ προσάγων ἀλλότριον. ὧν τύπος Ναδὰβ καὶ Ἀβιούδ. τὸ δὲ τὰ κατὰ μέρος ἐξοδεῦσαι περὶ τούτων δικαίαν, οὐκ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἀναβεβηκότος εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ταῦτα τρανῶς θεωρήσαντος.

ΚΕΦ. Α.

α. Καὶ ἀνεκάλεσε Μωϋσῆν, καὶ ἐλάλησε Κύριος αὐτῷ ἐκ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, λέγων, Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς, ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἐὰν προσαγάγῃ δῶρα τῷ Κυρίῳ, ἀπὸ τῶν κτηνῶν καὶ ἀπὸ τῶν βοῶν καὶ ἀπὸ τῶν προβάτων προσοίσετε τὰ δῶρα ὑμῶν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος ἕνεκα τὰς θυσίας προσφέρεσθαι προσέταξεν ὁ Θεός; Πολλαχοῦ μὲν ἡμῖν εἴρηται περὶ τούτων, καὶ τοῖς πρὸς Ἕλληνας συγγεγραμμένοις, καὶ τοῖς πρὸς τοὺς αἱρέσεις, καὶ μέντοι καὶ τοῖς πρὸς τοὺς μάγους· πρὸς δὲ τούτοις καὶ ταῖς τῶν Προφητῶν ἑρμηνείαις, καὶ τοῖς τῶν ἀποστολικῶν ἐπιστολῶν ὑπομνήμασιν. ἐρῶ δὲ ὅμως καὶ ἐνταῦθα ἐν κεφαλαίῳ. ὅτι μὲν ἀνενδεὴς ὁ Θεὸς, οὐκ οἶμαι ἀντερεῖν οὐδὲ τοὺς ἄγαν ἀνοήτους. ὅτι δὲ καὶ τὰς τοιαύτας ἀπροσίλεπτα θυσίας, διὰ τῶν πλείσων ἐδίδαξε Προφητῶν. ἐπειδὴ δὲ χρόνον συχνὸν ἐν Αἰγύπτῳ διατετελεκὼς ὁ λαὸς, θύειν δαίμοσιν ἐδιδάχθη, συνεχώρησε τὰς θυσίας, ἵνα τῆς δεισιδαιμονίας ἐλευθερώσῃ. ὅτι γὰρ ταύταις ἔχαιρον, μαρτυρεῖ τὰ περὶ τὸν μόσχον γεγενημένα. τοῦτο καὶ διὰ Ἰεζεκιὴλ τοῦ προφήτου δεδήλωκεν· εἶ-
» δον γάρσε, φησὶ, πεφυρμένῳ ἐν τῷ αἵ- Ἰεζ. 16. 6.
» ματί σου, καὶ εἶπόν σοι· ἐν τῷ αἵματί σου
ζωὴ, πληθύνου. λέγει δὲ ὅτι θεασάμενός σε
τῷ

(1) Ὅπως τε. ὁ Ἀλεξάνδρου κώδ.

(2) Ἐπιγραφὴ γάρ ἐστι Λευϊτικὸν, τοῦ ἐν αὐτῷ καιριωτέρου δηλωτικόν. ἐν σελ. 180. τοῦ 2. Τόμ. τῆς τοῦ Ῥου. ἐκδόσ.

τῷ τῶν θυσιῶν αἵματι χαίρσαν, σωεχώρησάσοι τῆς τοιαύτης ἀπολαύειν ἐπιθυμίας. πρὸς δὲ τάτοις, καὶ ἕτερον αὐτοῖς ἀλεξίκακον διὰ τάτε κατεσκόασε Φάρμακον. θύεσθαι γὰρ αὐτῷ προσέταξε τὰ παρ' Αἰγυπλίων θεοποιόμενα· ἀπὸ μὲν τῶν τετραπόδων, μόχον καὶ τράγον καὶ πρόβατον· ἀπὸ δὲ τῶν πλωῶν, τρυγόνα καὶ περισερῶν νεοτλός. ἐκ ἀγνοῦμεν ἔν, ὅτι κὴ ἄλλα πάμπολλα ἐθεοποιοῦντο Αἰγύπλιοι· ἀλλὰ τῶν θεοποιομένων τὰ ἡμερώτερα τοῖς θυσίαις ἀπονέιμε· τὰ ἄλλα δὲ ἀκάθαρτα προσηγόρδυσεν· ἵνα τὰ μὲν ὡς ἀκάθαρτα βδελυτλόμενοι, μὴ θεοποιῶσι· τὰ δὲ ὡς θύοντες, μὴ Θεὸς ὑπολάβωσιν· ἀλλὰ μόνον προσκυῶσι τὸν ᾧ ταῦτα προσΦέρεται. ἐπειδὴ δὲ οἱ μὲν αὐτῶν ἦσαν ἐν δυπορίᾳ χρημάτων, οἱ δὲ πενίᾳ συζῶντες, τοῖς μὲν μόχον προσΦέρειν, ἢ ἀρνίον, ἢ αἶγα προσέταξε, τοῖς δὲ δύω τρυγόνας, ἢ δύω νεοσσὸς περισερῶν· τοῖς δέγε πενεσάτοις, σεμίδαλιν ὀλίγιω ἀναμεμιγμείω ἐλαίῳ, σύμμετρα τῇ δωάμει νομοθετῶν. τάτων τὰ μὲν, δῶρα προσηγόρδυσεν, ὡς ἐκ ἐκ νομικῆς ἀνάγκης, ἀλλ' ἐκ Φιλοθέε
Λβίτ. 3. 1. προσΦερόμενα γνώμης· τὰς δὲ, θυσίας
» σωτηρίε. δηλοῖ δὲ τὄνομα ἀῤῥωσίας, ἢ χαλεπῶν τινῶν ἑτέρων ἀπαλλαγώ. προσεΦέροντο δὲ καὶ ὑπὲρ ἁμαρτίας, καὶ πλημμελείας, καὶ ἀγνοίας ἱερυγίαν. δηλοῖ δὲ ἡ μὲν ἁμαρτία, νόμε τινὸς παράβασιν ἐθελόσιον· ἡ δὲ πλημμέλεια, τιὼ ἐκ περισάσεώς τινος γεγνημείω παρανομίαν. σωέβαινε γάρ τινα παρὰ γνώμιω, ἢ λεπρῷ πελάσαι, ἢ νεκρῷ, ἢ γονορρυεῖ. ἡ δὲ ἄγνοια σαΦῆ τιὼ ἑρμωείαν ἔχει. ἐ γὰρ πάντες ἅπαντας τὰς νόμως ἠπίσαντο. τὰ μὲν γὰρ τῆς ψυχῆς ἁμαρτήματα κὴ ἡ Φύσις ἐδίδασκε. ταῦτα δὲ ἃ μόνοις ἥρμοτλον Ἰδδαίοις, διδασκάλων ἐδεῖτο. καὶ τάτων [δὲ τῶν θυμάτων,] τὰ μὲν ὁλοτελῆ κατεκαίετο· τῶν δὲ, σμικράτινα μόρια, [ὁ] τῆς κοιλίας ἐπίπλως, καὶ οἱ νεΦροὶ, καὶ τὸ ἐπικείμενον αὐτοῖς σέαρ, καὶ τὸ ἧπατος ὁ λοβός. ἤρηται δὲ ἡμῖν τίνων ταῦτα δηλωτικά. ἡ δὲ ὑπὲρ ἁμαρτίας προσΦερομένη θυσία δίχα ἐλαίε καὶ λιβανωτὸ προσεΦέρετο. ἐ γὰρ ἔχσι τὸ Φωτὸς τιὼ τροΦιὼ οἱ ἐν τῷ σκότει τῆς ἁμαρτίας καθήμενοι, ἐδὲ τὸ ἱλαρὸν οἱ σένειν ὀΦείλοντες· κατὰ γὰρ τὸν ΠροΦήΨαλ. 103. 15. τιω, τὸ πρόσωπον ἱλαρωῖει τὸ ἔλαιον· ἐδὲ τὸ δὺῶδες οἱ τῆς πονηρίας μὴ ἀΦιέντες
Κολασ. 2. 17. τιὼ δυσοσμίαν. ἐπειδὴ δὲ σκιὰν εἶχε τῶν
» μελλόντων ὁ τύπος, κὴ ἐκ αὐτιὼ τιὼ εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπό-
Ἑβρ. 8. 5. » στολον, καὶ ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ τῶν ἐπε-
» ρανίων λατρδειν ἔΦη τὲς ἐν τῷ νόμῳ· ἐκ ἀπὸ τρόπε νομίζω τὶ δρᾷν, ταῖς τῶν ἀλόγων ἱερείων διαΦοραῖς ἐοικνίας λέγων τὲς ἑαυτὲς τῷ Θεῷ προσΦέρονλας. οἱ μὲν γὰρ τὸν ἀκτήμονα καὶ Φροντίδων ἐλδύθερον ἀσαζόμενοι βίον, ὅλες ἑαυτὲς ἀΦιερῶσι

A τῷ τῶν ὅλων Θεῷ, καὶ σΦᾶς αὐτὲς ἀποΦαίνσιν ὁλοκαυτώματά τε καὶ ὁλοκαρπώματα· ἐδὲν τῷ παρόντι καταλιπόντες βίῳ, ἀλλ' εἰς τιὼ ἀγήρω πάντα κατατεθέντες ζωιώ· οἱ δὲ τάτων ἐλάτλες, τὰ μὲν τῷ θυσιασηρίῳ, τὰ δὲ τοῖς ἱερεῦσι, τὰ δὲ λοιπὰ τῇ τῶ σώματος ἀπονέμσι χρείᾳ. καὶ οἱ μὲν προσΦέρσι τῶν προβάτων τιὼ ἐπιείκειαν· οἱ δὲ τοῖς δὺπειθέσι μόχοις παραπλησίως, διαΦέρσιν
B ἀσαζόμενοι (1) τὸν χρησὸν τῶ Κυρίε ζυγόν· ἄλλοι δέτινες τὰς αἶγας μιμόμενοι, οἵόν τι γάλα, τοῖς δεομένοις παρέχσι τῆς χρείας τὰ περιτλὰ, κατὰ τιὼ ἀποσολικιὼ
» νομοθεσίαν τιὼ λέγσαν· τὸ ὑμῶν περίσ- 2. Κορ. 8. 13.
» σδμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑσέρημα. οἱ δὲ προσκομίζσι τῶν τρυγόνων τὸ σῶΦρον, καὶ Φδύγσιν ὡσαύτως τῶ δδτέρε γάμε τιὼ ζδύγλιω· οἱ δὲ ἁπλότητι καὶ ἀκακίᾳ κοσμῶσι τιὼ γνώμιω, μιμόμενοι τὰς τῶν περισερῶν νεοτλός. ἐδὲ γὰρ τελείας θύεσθαι ταύτας ἐνομοθέτησεν· ἐπειδὴ τόδε
Γ τὸ ζῶον περὶ τὰς μίξεις θερμότατον· ἀλλὰ τάτων τὰς νεοτλὰς, ἀκακίᾳ μὲν χρωμένας, συμπλοκῆς δὲ ἀ γεγδμένας. τὰ μέντοι πλωὰ ἅτε ὁ πατριάρχης διεῖλεν, ἅτε ὁ νομοθέτης διαιρεθῆναι κελδει. οἱ γὰρ πλωοὶ τιὼ διάνοιαν, ἐξ ὅλης καρδίας ἀγαπῶντες τὸν Θεὸν, ἀ διαιρῶσιν αὐτιὼ εἰς τὰ γῆϊνα καὶ ἀράνια, ἀλλ' ὅλιω ἀνα-
Δ πέμπσιν ἄνω. ἅτω τὰ περὶ τῶν θυσιῶν νοῶντες, δυρήσομεν καὶ τῇ τῶν Ἰδδαίων ἀθενείᾳ τὸν περὶ τάτων νόμον ἁρμόδιον, καὶ τῇ δυαγγελικῇ τελειότητι τιὼ τοιαύτιω νομοθεσίαν ἀ περιτλώ. ἅτω δὲ ταῦτα νοεῖν καὶ ὁ θεῖος ἡμᾶς ἐξεπαίδδσε Παῦλος. τεθεικὼς γὰρ τὸν περὶ τῶν βοῶν νόμον, ὃς ἀπαγορδει τὲς βᾶς ἀλοῶντας κη-
» μᾶν, ἐπήγαγε· μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ 1. Κορ. 9. 9,
» Θεῷ; ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; δι' ἡμᾶς 10.
E» γὰρ ἐγράΦη, ὅτι ἐπ' ἐλπίδι ὁ ἀροτριῶν
» ἀροτριᾷ, καὶ ὁ ἀλοῶν τῆς ἐλπίδος αὐτῆ μετέχει. ἐκᾶν τῷ νόμῳ τὸ μὲν αἰθητὸν καὶ ἐπιπόλαιον, Ἰδδαίοις κατάλληλον· τὸ δὲ πνδυματικὸν, τοῖς τιὼ δυαγγελικιὼ πολιτείαν ἀσαζομένοις. ἰσέον δὲ καὶ τῆτο, ὡς τὰ μὲν ὁλοκαυτόμενα, ἄρσενα ἰῶ· ἀνδρῶν γὰρ ἡ τελειότης· τὰ δὲ περὶ ἁμαρτίας δυόμενα, θήλεα. ἀθενδντος γὰρ τῆ
Z ἐν ἡμῖν ἡγεμονικῆ, τὰ πάθη κρατεῖ. ἐπισημιώαθαι δὲ καὶ τῆτο δεῖ, ὡς ὑπὲρ ἁμαρτίας ἐκ ἀμνοὶ, ἀλλὰ χίμαροι προσεΦέροντο. δηλοῖ δὲ τῆτο καὶ ὁ δεσπότης Χρισὸς ἐν τοῖς ἱεροῖς δυαγγελίοις, τὲς μὲν δικαίως ἀμνοῖς, τὲς δὲ ἁμαρτωλὲς ἐρίΦοις ἀπεικάσας.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τετηρήκαμεν πολλαχῆ τῶν ΓραΦῶν, τὰ μὲν δῶρα, ἐπὶ τῶν ζώων λέγεσθαι· τὰς δὲ θυσίας, ἐπὶ τῶν ἀψύχων, κατὰ τὸ ἐν τῇ Γενέσει λεγόμενον·
H» καὶ ἐπείδεν ὁ Θεὸς ἐπὶ Ἄβελ, καὶ ἐπὶ τοῖς Γεν. 4. 4, 5.
» δώροις αὐτῆ. ἐπὶ δὲ Κάϊν καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις αὐτῆ ἐ προσέχεν. ἔτι δὲ καὶ τῆτο τηρη-

(1) Φέρσιν ἀσασίως. ἢ ὡ Χάλ. ἔκδοσ.

τηρητέον, ἐπὶ μὲν τῶν ἐμψύχων, ἄνθρω-
„ πος, φησὶν, ἐξ ὑμῶν, ἐὰν προσαγάγῃ
Λεβίτ. 2. 1. δῶρα· ἐπὶ δὲ τῶν ἀψύχων, ἐὰν ψυχή. τὸ
ἄψυχον ἡ ψυχή· ἵνα τᾷ μὲν ἀλόγᾳ, τὸ
λογικὸν μόνον καταλείπηται, καὶ τᾷ ἀψύ-
χᾳ ὑπὸ τᾷ πυρὸς νενικημένᾳ, ἀπομείνῃ τὸ
ἔμψυχον μόνον.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὁ Θεὸς κατὰ τὸ
ἦμερον ἐπελέξατο τὰ προσαγόμενα, καὶ
κατὰ τὸ διχηλεῖν καὶ μηρυκᾶσθαι. ἅπερ
ἐπ' ἀνθρώπων νοήμενα, δηλοῖ τῳ ἡμερό-
τητος ἀρετῳ, καὶ τὸ περὶ τῳ τᾷ βίᾳ πο-
ρείαν διτλὸν, σωματικόν τε καὶ νοερὸν, καὶ
τὸ περὶ λόγᾳ τροφῳ ἐπιμελὲς καὶ γυμ-
νασικόν. καὶ ἐπειδὴ πάσης ἀρετῆς τὸ ἀλη-
θὲς σὺ Χρισῷ, αὐτὸς τὸ ἀληθὲς δῶρον·
ἄνθρωπος δὲ καθ' ὁμοιότητα. ἡ δὲ σφα-
γὴ τῶν θυμάτων τῳ εἰς Θεὸν ἀπὸ ζωῆς
ἀνθρωπίνης μετάθεσιν δηλοῖ. ᾧτινα ἐκ
σὺ θανάτῳ ποιεῖσθαι χρὴ, ἀλλ' σὺ τρόπῳ
μιμησόμενον θάνατον, κατὰ τῳ τῶν σὺ βίῳ
πραγμάτων ἀπόθεσιν.

ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ. Σημείωσον, ὅτι κατὰ
χρόνων ἀκολουθίαν ἐγράφη τὰ Μωσέως
συγγράμματα, εἰ καί τινα προαναφωνεῖ
ἐσ' ὅτε, ὡς τὸ τῶν πυρείων τῆς Κορὲ συ-
ναγωγῆς τὸ χαλκῶν γεγενῆσθαι θυσιασή-
ριον. τᾶτο δὲ κεῖται σὺ τοῖς Ἀριθμοῖς.

γ. Ἐὰν ὁλοκαύτωμα τὸ δῶρον αὐ-
τᾷ, ἐκ τῶν βοῶν ἄρσεν ἄμωμον προ-
σάξει αὐτὸ πρὸς τὴν θύραν τῆς σκη-
νῆς τᾷ μαρτυρίᾳ, προσοίσει αὐτὸ δε-
κτὸν ἔναντι Κυρίᾳ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἡ ὁλοκάυτωσις (1)
τῳ ὁλόκληρον ἀνάθεσιν εἰς Θεὸν δηλοῖ.
διὸ τὰ τῶν ἱερέων ἐκ σεμιδάλεως δῶρα
ὁλόκαυτα. ἄρσεν, τὸ πάντων ἡγεμόνι πρέ-
πον, ὅτι ἡγεμονικὸν τὸ ἄρσεν. ἄμωμον,
ὅτι τὸ ἀσινὲς ἁρμόττει τῇ θείᾳ ἁσίᾳ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἄρχε-
ται διαιρεῖν τὰ τῶν θυσιῶν γένη, καὶ τέμ-
νων εἰς τρία εἴδη τὰ ἀνωτάτω, τὸ μὲν
ὁλόκαυτον καλεῖ, τὸ δὲ σωτήριον, τὸ δὲ
περὶ ἁμαρτίας. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τῇ μὲν ἕν
κατὰ Θεὸν, καὶ δι' αὐτὸν μόνον γινομένῃ,
προσήκασαν ὁ νόμος ἀπονέμειν θυσίαν τῳ
ὁλόκαυτον, ὁλοκλήρῳ καὶ παντελεῖ, μηδὲν
ἐπιφερομένῳ τῆς θνητῆς φιλαυτίας ὁλό-
κληρον καὶ παντελῆ. Καὶ μεθ' ἕτερα. Σύμ-
βολα δέ ἐσι τὰ λεχθέντα φανερὰ ἀδήλων
καὶ ἀφανῶν. ἄρσεν εὐθέως τὸ ὁλόκαυτον
ἱερεῖον· ἐπειδὴ τᾷ θήλεος καὶ ἡγεμονικώ-
τερον καὶ τελειότερον καὶ συγγενέσερον αἰ-
τίῳ δρασικῷ. τὸ γὰρ θῆλυ ἀτελὲς, ὑπή-
κοον, σὺ τῷ πάσχειν μᾶλλον ἢ ποιεῖν ἐξετα-
ζόμενον. δυοῖν δ' ὄντων ἐξ ὧν ἡ ἡμετέρα
ψυχὴ σωέσῃ, λογικᾷτε καὶ ἀλόγᾳ, τὸ
μὲν λογικὸν τῆς ἄῤῥενος γενεᾶς ἐσὶν, ὅπερ
νᾶς καὶ λογισμὸς κεκλήρωται· τὸ δ' ἄλο-
γον τῆς πρὸς γυναικῶν, ὅπερ ἔλαχεν αἰ-
θησις. νᾶς δὲ αἰσθήσεως, ὡς ἀνὴρ γυναι-
κὸς, καθ' ὅλον γένος ἀμείνων, ὡς ἄμωμος
ὢν καὶ καθαρθεὶς καθάρσεσι, ταῖς ἀρεταῖς
τελείαις· αὐτός ἐσιν ἡ σφαγεσάτη θυσία,
καὶ ὅλη δι' ὅλων σφάρεσος Θεῷ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δῶρον μὲν ὥσπερ τὶ
τῷ πάντων κρατοῦντι Θεῷ τῳ ἰδίαν ἕκα-
στος ἀνατίθησι ζωῳ, πλὴν ὡς ἑκάστῳ δίδο-
ται, καὶ ὡς ἂν ἔχοι μέτρον. Καὶ μετ' ὀλίγα.
Ἐν γὰρ τοῖς μεγέθεσι τῶν ζώων, ἤτοι ταῖς
κατ' εἶδος διαφοραῖς, τὸ ἀνίσως τε καὶ ἀνο-
μοίως ἔχον, κατ' ἰσχὺν τάχα πᾳ τῳ πνεύ-
ματικῳ, καὶ κατάγε τῳ τῆς διανοίας,
πλαγίως ὑποσημαίνεται. Καὶ μετ' ὀλίγα. Εἰς
ὁλοκαύτωμα, τουτέσιν εἰς ὁλόκληρον ἀφιέ-
ρωσιν, σ μεμερισμένῳ ἔχων πρὸς τὰ σὺ
κόσμῳ τῳ ζωῳ, ἀλλ' ὅλῳ ἐξ ὅλᾳ δεκτῷ-
τε καὶ ἱερὰν τῷ Θεῷ. τοιός δέτις ἔσω τῆς
θυσίας ὁ τρόπος· ἄρσεντε καὶ ἄμωμον
ἔσω τὸ θῦμα, φησί. σύμμορφοι γὰρ ἀεί-
πως εἰσὶν οἱ ἅγιοι τᾷ Χρισᾷ, ὅς ἐσιν ἄρσῳ
τε καὶ ἄμωμος ἀληθῶς. τᾷ μὲν ἄρσενος,
τὸ ἡγεμονικόν· τᾷ δὲ ἀμώμᾳ, τῳ ὑπερ-
φυᾶ καὶ ἀνυπέρβλητον ἁγιότητα κατα-
γράφοντος. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἄρσενάς τε καὶ
ἀμώμᾳς πρέποι ἂν εἶναι τᾶς Θεῷ καθιε-
ρωμένᾳς, ἁδὸν ἔχοντας τὸ θηλυπρεπὲς,
σ παρειμένᾳς εἰς ῥᾳθυμίαν, ἀλλὰ πολὺ
λίαν διανενδυκότας εἰς τὸ ἀνδρίζεσθαι δεῖν,
ἄρσενά τε καὶ οἱονεὶ διεγηγερμένον τὸν σὺ-
γε δὴ σφίσιν αὐτοῖς διασώζοντας νᾶν. καὶ
μήτοι πρὸς τό δε Φαίλῳ ἂν καθαρᾶς τε
καὶ ἀμώμᾳς εἶναι χρὴ, κατάγε τὸ ἐγχω-
ρᾶν τῇ ἀνθρωπίνῃ Φύσει.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Ἀποφέρεταί δέπως
πρὸς αὐτᾶς ταῖς θύραις τῆς ἁγίας σκη-
νῆς.] τελειώμεθα γὰρ σχ ἑτέρως, [ἢ ὅτι
πάντη τε καὶ πάντως σὺ ἐκκλησίαις ἐσό-
μεθα σύμπαράδεκλοι τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ,
προσκομιζοντος ἡμᾶς ὡς ἱερέως Χρισᾶ.]

δ. Καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν
κεφαλὴν τᾶ καρπώματος δεκτὸν αὐ-
τῷ, ἐξιλάσασθαι περὶ αὐτᾶ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀνθ' ἑαυτᾶ προσάξει, ὡς
ἔχοντος τὰς ἑαυτᾶ πράξεις. τᾶτο γὰρ
καὶ ἡ ἐπίθεσις τῆς χειρός.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπιθεῖναί γε μὲν τῷ
μόσχῳ τὰς χεῖρας προσέταχε, διάγε δὴ
τᾶτο πλαγίως ὑποσημαίνων, ὡς ἀνθ' ἑαυ-
τῶν σὺ τύπῳ προσάγεσιν εἰκόνα τινὰ τᾶ
χριῶσθαι βιᾶν ἁγίως, διὰ τᾶ τεθνᾶναι τῷ
κόσμῳ, τῳ τᾶ κλιώδες σφαγῳ εὖ μάλα
ποιούμενοι.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὰς δὲ
ἐπιτιθεμένᾳς τῇ τᾶ ζώᾳ κεφαλῇ χεῖρας
δεῖγμα σαφέσατον εἶναι συμβέβηκε πρά-
ξεων ἀνυπαιτίων, καὶ βίᾳ μηδὲν ἐπιφε-
ρομένᾳ τῶν εἰς κατηγορίαν, ἀλλὰ τοῖς τῆς
Φύσεως νόμοις καὶ θεσμοῖς σωᾴδοντος.
βέλεται γὰρ τᾷ θύοντος πρῶτον μὲν τὸν

(1) Εἰ ὁλοκαυτᾶται, ὁλόκληρον ἔχει τῳ ἀφιέρωσιν, καὶ μὴ πρὸς τὰ σὺ κόσμῳ μεμερισμένῳ. διὸ, κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

νῶν ὡσιῶθαι, γνώμαις ἀγαθαῖς καὶ συμ- A
Φερούσαις ἐνασχόμενον· ἔπειτα δὲ τὸν βίον
ἐξ ἀρίστων σωεσάναι πράξεων.

ε. Καὶ σΦάξουσι τὸν μόσχον ἔναντι Κυρίου· καὶ προσοίσουσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα, καὶ προχεοῦσι τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ τὸ ἐπὶ τῶν θυρῶν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου.

ΑΔΗΛΟΥ. Μέγα σύμβολον πρὸς ἁγιασμὸν τὸ ὡς ἐπὶ Θεοῦ γίνεσθαι.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὸ δ' αἷμα κύκλῳ προχεῖται τῷ βωμῷ· διότι κύκλος σχημάτων τελειότατον, καὶ ὑπὲρ τοῦ μέρος ὁδοὶ ἔρημον καὶ κενὸν ἀπολειΦθῶσι ψυχικῆς σωνδῆς. ψυχῆς γὰρ, κυρίως εἰπεῖν, ἐστὶ σωνδὴ τὸ αἷμα.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἡ τοῦ μόσχου σΦαγὴ καταδηλοῖ ἔοικε τὸ ἀπογενέσθαι ταῖς ἁμαρτίαις, καὶ τὸ ὑπομεῖναι θάνατον, τὸν παρὰ Θεῷ τίμιον, ὃν καὶ ἐΦορᾷν
» ἀξιοῖ. σΦάξουσι γάρ Φησι τὸν μόσχον ἔναν-
» τι Κυρίου.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Ἡ δέγε τοῦ αἵματος χύσις ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον,] τοῦτο τῆς ζωῆς ἀΦιέρωσιν καὶ ψυχῆς ἀνάθεσιν εἰς δόξαν Θεοῦ κατασημαίνει ἄν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Θυσιαστήριον καρπώσεως ὁ βωμὸς λέγεται, ἐΦ' ᾧ θυσίαι καὶ τὸ τῆς ὁλοκαυτώσεως· (1) θυσιαστήριον δὲ θυμιάματος, τὸ ἔσω θυσιαστήριον.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐπειδὴ ἔχαιρον ταῖς θυσίαις οἱ Ἰουδαῖοι ἐν Αἰγύπτῳ ταύταις προσεθίσαντες, ὡς καὶ ἡ ἐν τῇ ἐρήμῳ μοσχοποιΐα μαρτυρεῖ, ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς ταύτας αὐτῷ προσαγαγεῖν, ταύτῃ χαλινώσας τῆς πολυθείας τὰς ἀτάκτους ὁρμὰς, καὶ τοῦ μὴ θύειν δαίμοσι.

ς. Καὶ ἐκδείραντες τὸ ὁλοκαύτωμα, μελιοῦσιν αὐτὸ κατὰ μέλη.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Προσάσει, τὰ ὁλοκαυτώματα δείραντας, εἰς μέλη διανεῖμαι, ἐπειδὴ γυμνῷ τῆς ὑλικῆς δορᾶς γενομένῳ τῷ γνωστικῷ ψυχῷ, ἄνοδον τῆς σωματικῆς Φλυαρίας, καὶ τῶν παθῶν πάντων, ὅσα περιποιοῦσιν αἱ κεναὶ καὶ ψευδεῖς ὑπολήψεις, ἀποδυσαμένῳ τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας, τῷ Φωτὶ καθιερωθῆναι ἀνάγκη.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ τοῦ μὲν ἐκδέρεσθαι, τοῦτο οἱονεὶ γύμνωσίν τε καὶ ἀποκάλυψιν τῶν ἐν ἡμῖν ὑποΦαίνοντος· τοῦ δέγε μελίζεσθαι, τὸ μέχρις ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν διϊκνεῖσθαι τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἡ δὲ εἰς μέλη τοῦ ζώου διανομὴ δηλοῖ, ἤτοι ὡς ἐν τὰ πάντα, ἢ ὅτι ἐξ ἑνός τε καὶ εἰς ἕν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἡ τιμῶσα ψυχὴ τὸ ὂν, διὰ αὐτὸ τὸ ὂν ὀΦείλει μὴ ἀλόγως, μηδ' ἀνεπισημόνως, ἀλλὰ καὶ σὺν ἐπιστήμῃ καὶ λό-

γῳ τιμᾷν. ὁ δὲ περὶ αὐτοῦ λόγος τομὴν B
ἐπιδέχεται καὶ διαίρεσιν, καθ' ἑκάστην
τῶν θείων δυνάμεων καὶ ἀρετῶν. ὁ γὰρ
Θεὸς ἀγαθός τε ἐστὶ καὶ ποιητὴς καὶ γενέ-
της τῶν ὅλων, καὶ προνοητικὸς ὢν ἐγέννη-
σε, σωτήρ τε καὶ εὐεργέτης, μακαριώτατος
καὶ πάσης εὐδαιμονίας ἀνέπλεως, ὧν ἕκα-
στον καὶ καθ' αὐτὸ ἰδίᾳ σεμνὸν καὶ ἐπαινε-
τὸν, καὶ μετὰ τῶν ὁμογενῶν ἐξεταζόμε-
νον. ἔχει δὲ καὶ τὰ ἄλλα ταύτῃ. ὅταν βε-
βληθῇς σῇ διανοίᾳ εὐχαριστῆσαι τῷ Θεῷ
περὶ γενέσεως κόσμου, καὶ περὶ τοῦ ὅλου
ποιοῦ τινὸς εὐχαριστίαν, καὶ περὶ τῶν ὁλοχε-
ρῶν αὐτοῦ μερῶν, ὡς ἂν ζῴου τελειοτάτου
μελῶν. οἷον, οὐρανοῦ λέγω καὶ ἡλίου καὶ
σελήνης, πλανητῶν καὶ ἀπλανῶν ἀστέρων·
εἶτα γῆς καὶ τῶν ἀπ' αὐτῆς ζώων καὶ Φυ-
τῶν· εἶτα πελαγῶν καὶ ποταμῶν αὐθιγε-
νῶν τε καὶ χειμάῤῥων, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς·
ἔπειτα ἀέρος, καὶ τὸν κατ' αὐτὸν μεταβο-
λῶν. χειμὼν γὰρ καὶ θέρος, ἔαρ τε καὶ Γ
μετόπωρον, αἱ ἐτήσιοι καὶ βιωΦελέστατοι
ὧραι, παθήματα ἀέρος γεγόνασιν, ἐπὶ
σωτηρίᾳ τῶν μετὰ σελήνην τρεπομένων.
κἂν ἄρα ποτὲ περὶ ἀνθρώπων εὐχαριστῇς,
μὴ μόνον περὶ τοῦ γένους, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰ-
δῶν καὶ ἀναγκαιοτάτων μερῶν εὐχαρίστει,
ἀνδρῶν, γυναικῶν, Ἑλλήνων, Βαρβάρων,
τῶν ἐν ἠπείροις, τῶν τὰς νήσους εἰληχό-
των· κἂν περὶ ἑνὸς ἀνδρὸς, τέμε τῷ λό-
γῳ τινὰ εὐχαριστείαν, μὴ εἰς τὰ λεπτότα- Δ
τα μέχρι τῶν ἐσχάτων, ἀλλὰ εἰς τὰ συ-
νεκτικώτατα, σῶμα καὶ ψυχὴν τὸ πρῶ-
τον, ἐξ ὧν συνέστηκεν, εἶτα εἰς λόγον καὶ
νοῦν καὶ αἴσθησιν. ἃ γὰρ ἂν γένοιτο ἀναξία
Θεοῦ ἀκοῆς καὶ ὑπὲρ ἑκάστου τούτων εὐχα-
ριστία καθ' αὑτήν.

ζ. Καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς πῦρ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον· καὶ Ε
συβάσουσι ξύλα ἐπὶ τὸ πῦρ.

η. Καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὰ διχοτομήματα, καὶ τὴν κεΦαλὴν, καὶ τὸ στέαρ ἐπὶ τὰ ξύλα τὰ ἐπὶ τοῦ πυρὸς τὰ ἐπὶ τοῦ θυσια-
θ. στηρίου, Τὰ δὲ ἐγκοίλια καὶ τοὺς πόδας πλυνοῦσιν ὕδατι. καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς πάντα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον· ὁλο-
Ζ καύτωμά ἐστι θυσίας ὀσμὴ εὐωδίας τῷ Κυρίῳ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εὐωδίας δὲ ὀσμὴ,
» Φησὶ, τῷ Κυρίῳ, κατὰ τοῦ εὐσέβειαν.
» ἄλλως γὰρ δυσώδη τὰ καιόμενα σώματα.
ὅθεν ἀντὶ εὐωδίας, εὐδοκίας ἡρμήνευσαν
οἱ λοιποί.

ΑΛΛΟΣ. Ὀσμῇ εὐωδίας, τοῦτο δεκτὴν θυσίαν, ἤτοι τοῦτο πνευματικήν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὀσμὴ εὐωδίας κατὰ τοῦτο εὐσέβειαν, ἃ κατὰ τοῦτο ὀσμὴν τῶν καιομένων σωμάτων.

Η

ΚΥΡΙΛ-

(1) Θυσίαι ὁλοκαυτώσεως. ἐν Τόμ. 2. σελ. 181. τῆς τοῦ Ῥε. ἐκδόσ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εὐώδη γὰρ ἅπαντα τὰ τῶν ἁγίων, καὶ ȣ̓δὲν ἀπόβλητον παρὰ Θεῷ. εἶεν δ' ἂν εἰς τύπον τὰ μὲν κρέατα, τῆς ἐνσωμάτȣ (1) ζωῆς αὐτῶν. σεμνὴ δὲ αὕτη καὶ πάναγνος. κεφαλὴ δὲ, νȣ̃ σημεῖον· λογισμῶν δὲ καὶ ἐπιθυμιῶν, τὰ ἐντόσθια· πόδες δ' αὖ, πρακτικῆς καὶ τῆς ὡς ἐν ἔργοις πορείας αἴνιγμα λεπτόν.

ΑΔΗΛΟΥ. Κάθαρσις τῶν ἑπομένων ἀνθρώπῳ φυσικῶς, ὡς ἡ κόπρος ἕπεται τῇ τροφῇ. ἅπερ Χριστῷ μὲν ȣ̓ πρόσεστιν. ȣ̓δὲ γὰρ καθάρσεως ἐδεήθη· ἡμῶν δὲ διὰ τῆς χάριτος ἀφαιρεῖται. ποδῶν δὲ πλύσις τὸ ἐκ τῆς χάριτος καθαρὸν ἐν τῇ πορείᾳ δείκνυσιν, ὡς ὁ Κύριος νίψας τȣ̀ς πόδας τῶν μαθητῶν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Διὰ μὲν τῆς κοιλίας αἰνίττεται, ὡς τὴν ἐπιθυμίαν ἀπονίπτεσθαι συμφέρον, κηλίδων καὶ μιασμάτων καὶ μέθης καὶ παροινίας μεστὴν, κακὸν βλαβερώτατον, ἐπὶ λύμῃ τȣ̃ βίȣ τῶν ἀνθρώπων συγκροτȣ́μενόν τε καὶ συνασκȣ́μενον· διὰ δὲ τȣ̃ τȣ̀ς πόδας ἀπολȣ́εσθαι, τὸ μηκέτι βαίνειν ἐπὶ γῆς, ἀλλ' αἰθεροβατεῖν.

ι. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν προβάτων τὸ δῶρον αὐτȣ̃ τῷ Κυρίῳ, ἀπό τε τῶν ἀρνῶν, καὶ τῶν ἐρίφων εἰς ὁλοκαυτώματα, ἄρσεν ἄμωμον προσάξει αὐτό.

ΑΔΗΛΟΥ. Κοινῷ ὀνόματι αἱ αἶγες καὶ τὰ πρόβατα, πρόβατα καλȣ̃νται. ȣ̓τω κεῖται καὶ ἐν τῷ λόγῳ τῷ περὶ τȣ̃ Πάσχα. διὸ καί τινες ἐνόησαν, ὅτι ȣ̓ μόνον πρόβατα δύναται θύεσθαι ἐν τῇ ἑορτῇ τȣ̃ πάσχα, ἀλλὰ καὶ αἶξ.

ια. Καὶ σφάξȣσιν αὐτὸ (2) ἐκ πλαγίων τȣ̃ θυσιαστηρίȣ πρὸς βορρᾶν ἔναντι Κυρίȣ· καὶ προσχεȣ̃σιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα αὐτȣ̃ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ πρὸς βορρᾶν ὁρῶν τὸ πρόβατον θύεσθαι, (3) δύναται σημαίνειν τὸν ἐν Ἱερȣσαλὴμ (4) σφαγησόμενον Χριστόν· ὅτι ἀντίκειται τῇ Ἱερȣσαλὴμ ὁ βορρᾶς, νοτιωτέρᾳ ȣ̓σῃ, κατὰ τὸ, ὄρη Σιὼν τὰ πλȣ̃ρὰ τȣ̃ βορρᾶ. (5) ὁ δ' αὐτὸς τῆς θεωρίας λόγος ἐπὶ τȣ̃ μελισμȣ̃ τȣ̃ μόσχȣ εἴη ἂν καὶ ἐπὶ τȣ̃ προβάτȣ.

Ψαλ. 74. 2.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Νοτιωτέραπως ἐστὶ τῶν Ἰȣδαίων ἡ γῆ· τὰ δέ γε πρὸς θάλασσαν τὴν βορειοτέραν αἱ ἀναρίθμητοι τῶν ἐθνῶν ἀγέλαι διεμερίσαντο, κατὰ χώρας καὶ πόλεις συνῳκισμέναι. αἴνιγμα δὴ ȣ̓ν τȣ̃ καὶ αὐτὰς τὰς εἰς βορρᾶν ἀγέλας, ἱε-

A ρὰς ἔσεσθαι τῷ Θεῷ, τὸ ὡς ἐν μέρει τῷ βορειοτέρῳ καταθύεσθαι τὸν ἀμνόν.

ιϐ. Καὶ διελȣ̃σιν αὐτὸ κατὰ μέλη, καὶ τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ στέαρ αὐτȣ̃· καὶ ἐπιστοιβάσȣσιν οἱ ἱερεῖς αὐτὰ ἐπὶ τὰ ξύλα τὰ ἐπὶ τȣ̃ πυρὸς ἐπὶ τὸ θυ-
ιγ. **σιαστήριον. Καὶ τὰ ἐγκοίλια, καὶ τȣ̀ς πόδας πλυνȣ̃σιν ἐν ὕδατι. καὶ προσοί-**
B **σει ὁ ἱερεὺς τὰ πάντα, καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον· ὁλοκαύτωμά ἐστι θυσία ὀσμὴ εὐωδίας τῷ Κυρίῳ.**

ιδ. Ἐὰν δὲ τῶν πετεινῶν ὁλοκαύτωμα προσφέρῃ δῶρον τῷ Κυρίῳ, καὶ προσοίσει ἀπὸ τῶν τρυγόνων, ἢ ἀπὸ τῶν περιστερῶν (6) τὸ δῶρον αὐτȣ̃.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ῥαθυμίας ἀμείνȣς
Γ καὶ ὄκνȣ ἐπέκεινα τιθεὶς ὁ τῶν ὅλων Θεὸς τȣ̀ς οἵπερ ἂν ἕλοιντο πληρȣ̃ν τὰ νενομισμένα, καταλεαίνει τρόπον τινὰ τῆς καρποφορίας τὴν ὁδὸν, καὶ ἐν τοῖς ἔτι προβάτȣ μείοσι τὰ τῆς θυσίας ἀποπεραίνεσθαι δεῖν ἐπιτάττει.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὡς ἄριστά τε καὶ ἐντέχνως τὸ ἐν συμμορφίᾳ φαίνεσθαι τȣ̃ Χριστȣ̃ τοῖς ἁγίοις τετήρηται. ἔστι μὲν γὰρ ἀληθῶς ἡ ἄνωθέν τε καὶ λαλιστάτη τρυγὼν
Δ αὐτὸς, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ πρᾳοτάτη περιστερά. καὶ γȣ̃ν ἐν μὲν τῷ ᾄσματι τῶν ᾀσ-
» μάτων γέγραπται περὶ αὐτȣ̃, φωνὴ τρυ- Ασμ. 2. 12.
» γόνος ἠκȣ́σθη ἐν τῇ ἐρήμῳ. πρᾳότητος δὲ τῆς ἄγαν καὶ ἀνωτάτω τύπον ὥσπερ τινὰ καὶ ὑπογραμμὸν ἑαυτὸν ἡμῖν παρετίθει,
» λέγων· μάθετε ἀπ' ἐμȣ̃ ὅτι πρᾷός εἰμι, Ματθ. 11. 29.
» καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. ἀλλ' ἰδȣ̀ καὶ αὐτοῖς τοῖς ἁγίοις, διά τοι τὸ ἐν μορφῇ γενέσθαι Χριστȣ̃, τὸ ἐν ἴσοις ὥσπερ ἀγαθοῖς
E ȣ̓πρεπές τε καὶ ἀξιάγαστον, εὖ μάλα τετήρηται. τρυγόνες γὰρ καὶ αὐτοὶ νοοῖντ' ἂν εἰκότως, τὸν θεῖόν τε καὶ ἱερὸν τοῖς ἀκροωμένοις ἰεῖσαι λόγον, ᾠδάς τε καὶ μέλη τὰ εἰς δόξαν Θεȣ̃ ποιεῖσθαι σπȣδάζȣ-
» σαι. τοιγάρτοι καὶ λέγȣσιν, ἡ γλῶσσά μȣ Ψαλ. 70. 24.
» μελετήσει τὴν δικαιοσύνην σȣ, ὅλην τὴν
» ἡμέραν τὸν ἔπαινόν σȣ. καὶ μέντοι καὶ τὸν ἐν Χριστῷ διαζῶσι βίον, καὶ τὴν πρᾳοτάτην τῆς ȣ̓αγγελικῆς πολιτείας ἴενται
Z τρίβον, τοῖς παίειν ἐθέλȣσιν εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα παραφέροντες καὶ τὴν ἀριστερὰν, καὶ τοῖς ἀγγαρȣ́ȣσι μίλιον ἓν ἐθελοντὶ δωρȣ́μενοι, τὸ εἴπερ ἕλοιντο διαστείχειν καὶ δύω.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐκλέγεται καὶ ἀπὸ τῶν ὀρνέων τὸ σῶφρον, ὡς τὴν τρυγόνα· καὶ

(1) Τῆς οἱονεὶ παχυτέρας αὐτῶν καὶ ἐνσωμάτȣ ζωῆς. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 562. ὁ δὲ Ἀλεξάνδρȣ κώδ. τῆς ἐν Θεῷ ζωῆς αὐτῶν.

(2) Οὕτω μὲν ὅ, τε Αὐθεντ. καὶ ὁ Ἀλεξ. κώδ. ἡ δὲ ἐν Φρανεκ. ἔκδοσ. καὶ ἡ ἐν Κανταβρ. Καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτȣ̃· καὶ σφάξȣσιν αὐτό.

(3) Σφάζεσθαι. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

(4) Τὸν ἐκ τῆς Ἱερȣσαλὴμ ἐξιέναι, καὶ οἷον ἔξω τετράφθαι, τὸν ἐν Ἱερȣσαλὴμ, κτ. ὁ αὐτ.

(5) Τὰ ἑπόμεν. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. ȣ̓ κεῖται. ἐκ τῶν τȣ̃ Κυρίλ. δὲ ἐοίκασι, τῶν ἐν τῷ 1. Τόμ. μέρ. 2. σελ. 562.

(6) Περιστεριδίων. ἡ τȣ̃ Ἄλδ. ἔκδ. ὅθεν προσφυὲς τὸ τȣ̃ Ἀπολιναρ. ὑπόμν.

καὶ νεοσσὸς περιστερῶν, διὰ τὸ ἄκακον. Α νεοσσὸς δὲ πρὸ τῆς ἐν κοινωνίᾳ συμπλοκῆς, σωφροσύνης καὶ τοῦτο σύμβολον.

ιε. Καὶ προσοίσει ὁ ἱερεὺς πρὸς τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἀποκνίσει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ στραγγιεῖ τὸ αἷμα πρὸς τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀποκνίσει, καὶ ἀνακλάσει, (1) μαδίσει, λεπίσει. Β

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἶτα τῷ κεφαλῷ ἀποκνίσας ὁ ἱερεὺς, ἐπιτίθησι τῷ θυσιαστηρίῳ, προχύσας τὸ αἷμα. ἅγιος γὰρ ἀληθῶς, καὶ ὅτι μάλιστα τῶν ἱερωτάτων, ἁγίων ὁ νοῦς, ἀνακεῖσθαι πρέποι τῷ πανάγνῳ Θεῷ. ἐννοιῶν γάρ ἐστιν ἐπίμεστος ἀγαθῶν, καὶ τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας ὀσμὴν ἀναδίδωσι τὸ μῦρον. λογισμοὶ γὰρ δικαίων, κρίματα, κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἁγία δὲ ὅτι καὶ ἡ ζωὴ τῶν ἐν Φόβῳ Θεοῦ. σαφὲς ἂν γένοιτο, διὰ τὸ δεῖν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ προσκεῖσθαι τὸ αἷμα. ζωῆς γὰρ τύπος τὸ αἷμα. Παροιμ. 12. 5. Γ

ις. Καὶ ἀφαιρεῖ τὸν πρόβολον (2) σὺν τοῖς πτεροῖς, καὶ ἐκβαλεῖ αὐτὰ παρὰ τὸ θυσιαστήριον κατὰ ἀνατολὰς εἰς τὸν τόπον τῆς σποδοῦ.

* ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ. Τῷ φύσαν αὐτοῦ σὺν τοῖς πτίλοις. Δ

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Προσεφέρετο δὲ καὶ ἀπὸ τῶν πετεινῶν ὁλοκάυτωμα. πρόκειται γὰρ καὶ τοῖς πονομένοις ὁ τέλειος καὶ φιλόσοφος βίος. ὥσπερ δὲ τῶν τετραπόδων ἔτε τὸ δέρμα, ἔτε ἡ κόπρος τῷ Θεῷ προσεφέρετο· ἔτω καὶ τῶν πτηνῶν ὁ πρόβολος (3), καὶ τὰ πτίλα πόρρω τῆς παρεμβολῆς ἐξεβάλλετο· καὶ δὴ ταῦτα ὡς ἔτυχεν ἐρρίπτετο, ἀλλ' ἐν καθαρῷ τινὶ χωρίῳ, ᾧ καὶ τὴν βωμὸν τῷ κόνιν ἐνέβαλλον. πρόλοβον δὲ ὁ Θεοδοτίων τῷ φύσαν ἐκάλεσεν· Ἀκύλας δὲ, τῷ σιτίζουσαν. ἐκείνη δὲ (4) τῷ τροφῷ δεχομένη, τῷ λοιπῷ σώματι χορηγεῖ. ὅθεν καὶ οἱ Ἑβδομήκοντα πρόλοβον αὐτῷ προσηγόρευσαν, ἅτε δὴ τῷ τροφῷ προϋποδεχομένῳ. Ε

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐλεύθερος καὶ ἀπηλλαγμένος ὁ τῶν ἁγίων βίος παντὸς ὑλικοῦ πράγματος. τοῦτο γὰρ οἶμαι εἶναι τῷ τῶν πτίλων ἀποβολῷ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐδὲ τὰ ῥιπίσματα ἁπλῶς ἐᾷ ῥιπισθῆναι, ἀλλ' εἰς τόπον εὔδηλον καὶ ἀφωρισμένον. σύμβολα δὲ ταῦτα τῶν ἀ δι' ἑαυτὰ, ἀλλὰ δι' ἕτερα γεγονότων. ἥτε γὰρ φύσα πρὸς τῷ τοῦ λοιποῦ σώματος τροφῷ· ᾧ σιτίζουσαν Ἀχύλας ἡρμήνευσεν, καὶ οἱ Ἑβδομήκοντα πρόλοβον, τὸ προλαμβάνον τῷ τροφῷ· καὶ τὰ πτίλα πρὸς τῷ τοῦ σώματος ἐπικάλυψιν. τοιαῦτα τὰ ἄλογα ζῶα, ἀ δι' ἑαυτὰ γεγονότα, ἀλλὰ δι' ἄνθρωπον. ἃ μηδὲ παραμένει μετὰ ἀνθρώπων ἀνατιθεμένων Θεῷ εἰ τῇ μελλούσῃ ζωῇ. δηλοῖ δὲ καὶ τῷ τῶν κατὰ Θεὸν ἀσκουμένων ἐγκράτειαν, καὶ τῶν περιττῶν τῷ ἀπόθεσιν· ἀπαλλαγὴ δὲ τελεία εἰ τῇ μελλούσῃ ζωῇ. νῦν γὰρ δοκεῖ πως εἶναι χρειώδη, ὡς καὶ τοῖς ὀρνέοις πτίλα καὶ πρόλοβος. Ζ

ιζ. Καὶ ἐκκλάσει αὐτὸ ἐκ τῶν πτερύγων, καὶ ἀ διελεῖ, καὶ ἐπιθήσει αὐτὸ ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐπὶ τὰ ξύλα τὰ ἐπὶ τοῦ πυρός. ὁλοκαύτωμά ἐστι θυσία ὀσμὴ εὐωδίας τῷ Κυρίῳ.

Ὁλοκάυτωμα. Ἄλλος, ὁλοκαυτώματα.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐ διαιρεῖται τὰ πετεινὰ τῇ τῶν πτίλων ἀποβολῇ, σημεῖον ὄντα τῶν εἰς Θεὸν ἀνιπταμένων. ἔτω καὶ Ἀβραὰμ τὰ ὄρνεα ἀ διεῖλε.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἡ τῶν πτερυγίων ἔκκλασις, ἀλαζονείας ἀπόθεσιν αἰνιγματωδῶς ὑποφαίνει. ὅτι δὲ καὶ εἰς ἅπαν, καὶ ἵν' ἔτως εἴπωμεν ὁλοτρόπως, ἀνέθεσαν τῷ Θεῷ τῷ οἰκείαν ζωῇ, ἀ μεμερισμένοι πρὸς τὰ ἐν κόσμῳ, τὸ μὴ διαιρεῖσθαι δηλοῖ. μεμερίσθαι δὲ τὰς ἐν γάμῳ, καὶ ὁ σοφὸς ἔφη Παῦλος. ἱερὸς ἂν ἄρα τῶν ἁγίων ὁ νοῦς, ζωή τε ἁγία, καὶ τρυφῆς ἀμείνων σωματικῆς, καὶ μερίμνης κοσμικῆς ἐλεύθερα, καὶ φρονήματι τῷ μετρίῳ περικαλλής· ἀμέριστος δὲ πρὸς τὰ ἐν κόσμῳ. τοιγάρτοι καὶ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας ἀνατίθεται τῷ Θεῷ. 1. Κορ. 7. 33.

ΚΕΦ. Β.

α. Ἐὰν δὲ ψυχὴ προσφέρῃ δῶρον θυσίαν τῷ Κυρίῳ, σεμίδαλις ἔσαι τὸ δῶρον αὐτοῦ, καὶ ἐπιχεεῖ ἐπ' αὐτοῦ ἔλαιον, καὶ ἐπιθήσει ἐπ' αὐτὸ λίβανον· θυσία ἐστί.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ τοῦ προσκομίζοντος ὑπέδειξε ταπεινόν. ψυχὴ γὰρ ἁπλῶς, κἂν εἰ πολὺ τὸ ἄσημον ἔχοι κατὰ τὸν τῇδε » βίον, τιμία παρὰ τῷ Θεῷ. ὅτι πᾶσαι αἱ » ψυχαὶ ἐμαί εἰσιν. ἀπροσωπόληπτον γὰρ τὸ θεῖον. (5) Ἰε. ζ 18. 4.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ζωῆς σημεῖον ἡ σεμίδαλις, διὰ τὸ τρέφειν δύνασθαι· τὸ δὲ ἔλαιον, ἱλαρότητος. ἡμεῖς δὲ τρόπῳ τελειοτέρῳ, ἀντὶ σεμιδάλεως τῷ οἰκείαν ἀναθή-

(1) Ἀνακλάσει. τὸ Σαμαρειτικόν. (ἐν ταῖς σημειώσ. ταῖς εἰς τὸ Γραφ. τὸ ἐν Φρανεκ. ἐκδοθ.) ὁμοίως καὶ τὸ, μαδίσει, λεπίσει, ἀντὶ τοῦ, διελεῖ, τοῦ ἐν τῷ 17. ἐδ.

(2) Πρόλοβον. ἡ ἐν Φρανεκ. καὶ ἡ ἐν Καντάβριγ. ἔκδοσ.

(3) Ὁ πρόλοβος. ἡ ἐν Χάλ. ἐκδ. (4) Ἐκείνη γάρ. αὐτ.

(5) Περίληψίς εἰσι τῶν ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 565. ὡσαύτως καὶ τὰ ἑπόμ.

ἀναθήσομεν ζωλὼ σὺ ἱλαρότητι ἐλπίδος, καὶ τῇ εὐωδίᾳ τῶν πράξεων, ὧν σύμβολον ὁ λίβανος.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐπισημαίνεσθαι δὲ προσήκει, ὡς καὶ τῷ προσφερομένῳ σεμίδαλιν, καὶ τὰς λιβανίτας ἄρτους, καὶ τὰς ἐγχαρίτας, καὶ τὰ ἀπὸ τηγάνου λάγανα, θυσίαν καλεῖ, ψυχαγωγῶν τῷ ὀνόματι τὰς πενίᾳ συζῶντας, ἵνα μὴ δυσχεραίνωσιν, ὡς ζώων ἀπανίζοντες. ἐπισημαντέον δὲ καὶ τοῦτο, ὡς τὸν προσφέροντα
Αθλιτ. 1. 2. ζῶον, ἄνθρωπον ὀνομάζει· ἄνθρωπος γάρ-
» φησιν ἐξ ὑμῶν, ὃς ἐὰν προσφέρῃ δῶρον
» τῷ Κυρίῳ, ἀπὸ τῶν κτηνῶν, ἀπὸ τῶν βοῶν,
» ἢ ἀπὸ τῶν προβάτων, προσοίσεται αὐτό· τὸν δὲ σεμίδαλιν προσκομίζοντα, ψυχὴν
» καλεῖ. ἐὰν γὰρ ψυχὴ, [φησὶ,] προσφέρῃ
» δῶρον θυσίαν τῷ Κυρίῳ, σεμίδαλις ἔσαι
» τὸ δῶρον αὐτοῦ. ὁ λογικὸς γὰρ τὸ ἄλογον προσφέρει, ἡ δὲ ψυχὴ τὸ ἄψυχον.

β. Καὶ οἴσει πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἀαρὼν τοὺς ἱερεῖς· καὶ δραξάμενος ἀπ' αὐτῆς πλήσει τὴν δράκα ἀπὸ τῆς σεμιδάλεως σὺν τῷ ἐλαίῳ, καὶ πάντα τὸν λίβανον αὐτῆς, καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς τὸ μνημόσυνον αὐτῆς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον· θυσία ὀσμὴ εὐωδίας τῷ Κυρίῳ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀνοίσει τότε τὸ μνημόσυνον αὐτῆς ὁ ἱερεὺς τῷ Θεῷ. προσελθόμενα γὰρ σὺν Χριστῷ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ διὰ τῆς πνευματικῆς θυσίας, καὶ τὸ καὶ σὺν μνήμῃ κεῖσθαι τῇ παρ' αὐτῷ κερδαίνοντες. δι' ὧν γὰρ εὐδοκιμεῖν εἰθίσμεθα, διὰ τούτων αὐτῶν ἀποφανόμεθα, ὅτι καὶ μνήμης ἄξιοι, καὶ σὺν γνώσει Θεοῦ γεγόναμεν σὺν Χριστῷ.

γ. Καὶ τὸ λοιπὸν τὸ ἀπὸ τῆς θυσίας Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, ἅγιον τῶν ἁγίων ἀπὸ τῶν θυσιῶν Κυρίῳ.

δ. Ἐὰν δὲ προσφέρῃ δῶρον θυσίαν πεπεμένην ἐν λιβάνῳ ἐκ σεμιδάλεως, ἄρτους ἀζύμους πεφυραμένους ἐν ἐλαίῳ, καὶ λάγανα ἄζυμα διαπε-
ε. χρισμένα ἐν ἐλαίῳ. Ἐὰν δὲ θυσία ἀπὸ τηγάνου τὸ δῶρόν σου, σεμίδαλις πεφυραμένη ἐν ἐλαίῳ, ἄζυμα ἔσαι.
ς. Καὶ διαθρύψεις αὐτὰ κλάσματα, καὶ ἐπιχεεῖς ἐπ' αὐτὰ ἔλαιον· θυσία ἐστὶ
ζ. Κυρίῳ. Ἐὰν δὲ θυσία ἀπὸ ἐχάρας τὸ δῶρόν σου, σεμίδαλις ἐν ἐλαίῳ ποιηθήσεται.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτι τῷ σεμίδαλιν, καὶ τοὺς ἀπὸ κλιβάνου ἄρτους, θυσίαν ἐκάλεσε, καὶ τὰ παραπλήσια, ψυχαγωγῶν τῷ ὀνόματι τοὺς πένητας· καὶ ἵνα μὴ δυσχεραίνωσιν, ὡς ζώων ἀπανίζοντες. καὶ ὅτι τὸν προσφέροντα ἔμψυχόν τι, ἄνθρωπον ὀνομάζει· τὸν δὲ σεμίδαλιν προσκομίζοντα, ψυχήν·

(1) Ἐκ τῶν τοῦ Θεοδωρίτ. εἰσί.

ὁ λογικὸς γὰρ τὸ ἄλογον προσφέρει, ψυχὴ δὲ τὸ ἄψυχον. (1)

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔοικε δέπως σύ γε δὴ τούτοις ὁ λόγος τὰς διὰ πυρώσεώς τε καὶ πόνων, καὶ μὴν καὶ σωτηρίου δοκιμήσεις ἡμῖν τῶν ἁγίων ὑποδηλοῦν. κλίβανος γὰρ καὶ ἐχάρα, καὶ μὴν καὶ τῷ μύλῳ καταλεπτύνεσθαι, σημεῖά που παντὸς εἶεν ἂν σωτηρίου τε καὶ πόνου δοκιμαζομένων, ὡς διὰ πυρός.

η. Καὶ προσοίσει τὴν θυσίαν ἣν ἂν ποιήσῃ ἐκ τούτων τῷ Κυρίῳ, καὶ
θ. προσοίσει πρὸς τὸν ἱερέα. Καὶ προσεγγίσας πρὸς τὸ θυσιαστήριον, ἀφελεῖ ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τῆς θυσίας τὸ μνημόσυνον αὐτῆς, καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κάρπωμα· ὀσμὴ
ι. εὐωδίας τῷ Κυρίῳ. Τὸ δὲ καταλειφθὲν ἀπὸ τῆς θυσίας, Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, ἅγια τῶν ἁγίων ἀπὸ τῶν καρπωμάτων Κυρίῳ.

ια. Πᾶσαν θυσίαν, ἣν ἂν προσφέρητε τῷ Κυρίῳ, ὃ ποιήσετε ζυμωτόν· πᾶσαν γὰρ ζύμην καὶ πᾶν μέλι ὃ προσοίσετε ἀπ' αὐτοῦ, καρ-
ιβ. πώσαι τῷ Κυρίῳ δῶρον. Ἀπαρχῆς προσοίσετε αὐτὰ Κυρίῳ, ἐπὶ δὲ τὸ θυσιαστήριον οὐ ἀναβιβασθήσεται εἰς ὀσμὴν εὐωδίας Κυρίῳ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἀπαγορεύει δὲ ζυμίτας ἄρτους προσφέρειν, δι' ὃ ἔφην αἰτίαν, ὅτι ὀδὸν ἔχειν δεῖ τῆς αἰγυπτιακῆς πολιτείας. ἀπαγορεύει δὲ καὶ μέλι προσφέρεσθαι τῷ Θεῷ. (2) τινὲς μέν φασιν, ὡς τῆς μελίττης καὶ ἀκαθάρτοις τόποις ἐφιζανούσης, καὶ πάντοθεν ἀθροιζούσης τῆς μελιτουργίας τὰς ἀφορμάς· τινὲς δὲ, διδάσκαλον ἡμᾶς εἰρήκασιν, ἐξ οἰκείων πόνων τὰς θυσίας ἐπιτελεῖν, κατὰ τοῦτο τὸ Σολομῶντος παραίνεσιν, τοῦτο λέγουσαν·
» τίμα τὸν Κύριον ἀπὸ σῶν δικαίων πόνων, Παροιμ. 3. 9.
» καὶ ἀπάρχου αὐτῷ ἀπὸ σῶν καρπῶν δικαιοσύνης. ὁ δὲ τῆς μελίττης καρπὸς, οὐχ ἡμέτερός φασι πόνος. ἀλλ' ὅτος ὁ λόγος οὐκ ἔχει τὸ ἀκριβές. καὶ γὰρ ἡ μελιτουργία τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ φιλοπονία. οἱ μὲν γὰρ γηπονίας, οἱ δὲ προβατείας φροντίζουσι· καὶ οἱ μὲν ἐμπορίας, οἱ δὲ μελιτουργίας. οἶμαι τοίνυν, διὰ μὲν τῆς ζύμης, τοῦτο παλαιότητα τῆς πονηρίας αἰνίττεσθαι· διὰ δὲ τοῦ μέλιτος, τοῦτο ἡδονὴν ἀπαγορεύεσθαι. τοῖς μέντοι ἱερεῦσι καὶ τὰς τούτων προσφέρεσθαι ἐκέλευσεν ἀπαρχάς. ἤτοι γὰρ τὰς ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων πρεσβείας προσφέρουσιν. ὅθεν διὰ τοῦ Προφήτου περὶ αὐτῶν εἶπεν· ἁμαρ-
» τίας λαοῦ μου φάγονται. Ὡσ. 4. 8.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Σολομών φησι, τίμα τὸν Παροιμ. 3. 9.
» Κύριον ἀπὸ σῶν δικαίων πόνων· τὸ δὲ μέλι ἀπὸ

(2) Τῷ βωμῷ. ἢ σὺ Χαλ. ἔκδ.

ἀπὸ ἀλλοτρίων πόνων ἐσί. ἡ δὲ ζύμη πα- A
νηργίας ἐσὶ τύπος, τὸ δὲ μέλι ἡδονῆς.
ἐναντίον δὲ τῷ μέλιτι τὸ ἄλας. συμβολικὸν
γὰρ ἀντεισάγει Φρονήσεως σύμβολον, κα-
Κολασ. 4. 6. θάπερ Φησιν ὁ Ἀπόστολος· ὁ λόγος ὑμῶν ἅλατι ἠρτυμένος. σημειωτέον δὲ, ὅτι θυσιαστηρίῳ μὲν ζυμωτὸν ἄρτον καὶ μέλι ἀπηγόρευσεν ὁ Θεὸς προσάγεσθαι· ἀπαρχὴ δὲ ζυμωτὸν ἄρτον, (1) καὶ μέλιτος ἐκ ἀπηγόρευσεν, ὡς σίτου, καὶ ἐλαίου, καὶ τῶν λοιπῶν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ παλαιότητα B
τῆς κακίας, καὶ τὸ ἡδονὴ ἀπαγορεύει.
ἦγουν ζύμωμα καλεῖ τὸ ἐπὶ κακῷ πονηρίαν. ἔστι γὰρ καὶ ἀγαθὴ, ὡς τῆς σοφίας ὁ λόγος διδόναι τοῖς ἀκάκοις ἐπαγγέλεται. διτὸν δὲ καὶ τὸ μέλι, πονηρὸν μὲν,
Παροιμ. 5. 2, ὡς σύγε τῷ Φάναι, μὴ πρόσεχε Φαύλῃ
3. „ γυναικί· μέλι γὰρ ἀποσάζει ἀπὸ χειλέων
„ γυναικὸς πόρνης· ἀγαθὸν δὲ σημαίνει
Παροιμ. 24. γλύκασμα, ὡς σὺ τῷ, Φάγε μέλι υἱὲ, ἀγα-
13. „ θὸν γὰρ κηρίον, ἵνα γλυκανθῇ ὁ Φάρυγξ. ἀλλ' ὅμως ἀπαρχὴ μὲν δέχεται ταῦτα ὁ νόμος, ὡς σῖτον καὶ ἔλαιον, ἀμὴ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας προσεΦέρετο τῷ Θεῷ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τὸ μέλι σημαῖνον τὴν σαρκικὴν ἡδονὴν, εἰ μὲν τὴν παράνομον, παντελῶς ἀπόβλητον· εἰ δὲ τὴν κατὰ νόμιμον γάμον, δεκτὸν μὲν, ἀλλ' ἐκ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, ὡς παρ-
1. Κορ. 7. 5, 6, θενίαν τε καὶ ἐγκράτεια. μὴ ἀποστερεῖτε
40. „ γὰρ ἀλλήλους εἰπὼν ὁ Παῦλος, ἐπήνεγκε,
„ ταῦτα δὲ λέγω διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν,
„ καὶ κατὰ συγγνώμην, ἀ κατ' ἐπιταγήν.
„ περὶ δὲ τῆς παρθένου, μακαριωτέρα ἐστὶν
„ ἐὰν ἅτω μείνῃ.

ιγ. Καὶ πᾶν δῶρον θυσίας ὑμῶν ἁλὶ ἁλισθήσεται· καὶ διαπαύσετε ἅλας διαθήκης Θεοῦ ἀπὸ θυμιασμάτων (2) ὑμῶν. ἐπὶ παντὸς δώρου ὑμῶν προσοίσετε ἅλας.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὰς δὲ ἅλας ἐπιβάλλεσθαι τοῖς ἱερείοις κελεύει, τὸ διακριτικὸν τῆς ψυχῆς διὰ τούτων σημαίνων. τοῦτο ἐζήτητο ἡ τοῦ Καΐν θυσία. διὸ ἤκουσε
Γεν. 4. 7. „ παρὰ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ, ἐκ ἂν ὀρθῶς
„ προσενέγκῃς, ὀρθῶς δὲ μὴ διέλῃς. καὶ ὁ
Κολασ. 4. 6. θεῖος Ἀπόστολος νομοθετεῖ, λέγων· ὁ λό-
„ γος ὑμῶν ἔσω πάντοτε ἅλατι ἠρτυμένος.
Ματθ. 5. 13. καὶ ὁ Κύριος τοῖς Ἀποστόλοις ἔΦη· ὑμεῖς
„ ἐστὲ τὸ ἅλας τῆς γῆς. ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μω-
„ ρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται;

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κατεπάτλετο δὲ ἁλσὶν ἡ θυσία, τοῦ τύπου σημαίνοντος, τὸ ἐμΦρόνως χρῆναι καθιεροῦσθαι Θεῷ, καὶ οἱονεὶ ποιεῖσθαι νοσιμωτάτῳ αὐτῷ τὴν προσοδον.

ιδ. Ἐὰν δὲ προσΦέρῃς θυσίαν πρωτογεννημάτων τῷ Κυρίῳ, νέα πεΦυραμένα (3) χίδρα ἐρικτὰ τῷ Κυρίῳ· καὶ προσοίσεις τὴν θυσίαν τῶν πρω- H
τογεννημάτων.

Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος, ἀπαλὰ λάχανα ὀσπριώδη. Ἀκύλας, ἐν πυρί. Θεοδοτίων, πίονα ἄλφιτα.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Χίδρα ἐστὶν, ὅταν ἀπὸ τῶν ἀκμασάντων ἀσαχύων λαβὼν διαθρύψῃ τὶς χερσὶν, οἱονεὶ ἀλέσας. τοῦτο γάρ ἐσιν ἐρικτὰ, καὶ τὰ ἐν μύλῳ πλιθόντα, καὶ τὸν Φλοιὸν ἀποβαλόντα ὀσπριώδη λάχανα.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Χίδρα λέγεται τὰ ἐξ ὀσπρίων ἄλοβρα. ἐν δέγε τοῖς τύποις τὸ Χριστὸ λαμβάνει μυστήριον. καί ἐστιν αὐτὸς ἡ ὑπὲρ ἡμῶν θυσία, τὸ πρωτογέννημα τὸ πνευματικὸν, τουτέστιν ἡ τῆς ἀνθρωπότητος ἀπαρχή. Καὶ μετ' ὀλίγα. Οὐκ ἐκ μόνης προσΦέρεται σίτου τὰ εἰς θυσίαν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὀσπρίων κατερεικλῶν. ὃν περ γὰρ τρόπον ἐκ σίτου σεμίδαλιν, καὶ ἐκ αὐτὸν ὑγιᾶ τὸν κόκκον ὁλοκαυτῶν διετύπου· ἕτω κἀνταῦθα χρῆναι ποιεῖσθαι κατερεικλὰ, Γ
τουτέστιν ἀληλεσμένα τὰ ἐξ ὀσπρίων προσέταξεν, ἵνα δὴ Φαίνοιτο τῇ θυσίᾳ πρόσον τὸ οἱονεὶ ἐδώδιμον. κατεθίσμεθα γὰρ, ἐχ ὑγιᾶ τὸν κόκκον, σωτεθραυσμένον δὲ μᾶλλον ποιεῖσθαι τροφώ. ἐκδν πρωτογέννημα μὲν ὁ Χριστὸς, καὶ θυσία τῷ Θεῷ καλὴ καὶ εὐοσμωτάτη, τροφιμωτάτη δὲ λίαν καὶ ἡμῖν αὐτοῖς. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ ἄρ-
„ τος, ὁ ἐξ οὐρανοῦ καταβὰς, καὶ ζωὴ τῷ Ιωάν. 6. 50.
„ κόσμῳ δοθείς· καὶ οἱονεί πως ἡμῖν ἔδεσμα Δ
τὸν αὐτὸν παραθεὶς, καθάπερ σεμίδαλιν, ἢ χίδραν.

ιε. Καὶ ἐπιχεεῖς ἐπ' αὐτὴν ἔλαιον, καὶ ἐπιθήσεις ἐπ' αὐτὴν λίβανον, θυσία ἐστί.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπιχέεσθαι δὲ τῇ θυσίᾳ δεῖν ἔΦη τὸ ἔλαιον, καταπλάτλεσθαι δὲ αὐτὴν καὶ λιβανωτῷ προσέταχε· τοῦ μὲν ἐλαίου, τὸ ὡς ἐν πιότητι καὶ ἱλαρότητι
Ε συμβολικῶς ὑποΦαίνοντος· τοῦ δέ γε λιβάνου, τὸ ἱερὸν καὶ εὐῶδες ἀσείως ἡμῖν ὑποσημαίνοντος. Καὶ μετ' ὀλίγα. Νοοῖτο δ' ἂν καὶ ἕτερος, εἴπερ ἕλοιτό τις. ἠλεήμεθα γὰρ
„ ἐν Χριστῷ. καὶ τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ, ἐλίπανας Ψαλ. 22. 5.
„ ἐν ἐλαίῳ τὴν κεΦαλήν μου. ὅτι δὲ ἐκ ἐπίτισιν εὐλόγοις αἰτίαις, ἤτοι πλημμελήμασιν ὁ Χριστοῦ θάνατος, ἀλλ' εὐοσμωτάτην λίαν καὶ ἀμώμητος παντελῶς ὑπὲρ ἡμῶν θυσία· προσκεκόμισαι γὰρ ἵνα καταργήσῃ
Ζ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὸν ἐξ αὐτῆς τε καὶ δι' αὐτῆς θάνατον· διὰ τοῦ λιβάνου σωτήσεις.

ις. Καὶ ἀνοίσει ὁ ἱερεὺς τὸ μνημόσυνον αὐτῆς ἀπὸ τῶν χίδρων σὺν τῷ ἐλαίῳ, καὶ πάντα τὸν λίβανον αὐτῆς. κάρπωμά ἐστι Κυρίῳ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προσκεκρουκότες μὲν διὰ πολλῶν ἁμαρτιῶν, μονονουχὶ καὶ ἐξ ὀμμάτων γεγενήμεθα τοῦ πατρός. ἐπειδὴ δὲ γέγονεν ὑπὲρ ἡμῶν θυσία Χριστὸς, ἐμνήσθη ἡμῶν καὶ ηὐλόγησεν ἡμᾶς.

ΚΕΦ.

(1) Ζυμωτοῦ ἄρτου ὀρθότερ. ἐκ τῶν τοῦ Θεοδωρίτ. δὲ καὶ ταῦτα ἔοικε.
(2) Θυσιασμάτων. ἤτε ἐν Φραν. καὶ ἡ ἐν Καντ. ἔκδ. (3) Πεφρυγμένα. αὐτ.

ΚΕΦ. Γ.

α. Ἐὰν δὲ θυσία σωτηρίϖ [τὸ] δῶρον αὐτῷ τῷ Κυρίῳ, ἐὰν μὲν ἐκ τῶν βοῶν αὐτῷ (1) προσαγάγῃ, ἐάν τε ἄρσεν, ἐάν τε θῆλυ, ἄμωμον προσάξει αὐτῷ ἔναντι Κυρίϖ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἡ θυσία τῦ σωτηρίϖ, ἤτοι εἰρηνικῶν, διχῆ ἐστί· (2) σωτηρίϖ ἐκθσιασμῦ, ὡς μετὰ ταῦτά φησι· καὶ ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν ὁλοκαρπωμάτων ἄρσεν πάντως ἐστίν· ὥσπερ ἂν καὶ ἐπὶ τῆς ἁμαρτίας τῦ ἱερέως, ἤτοι τῦ λαῦ. Β

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Αἱ δὲ τῦ σωτηρίϖ θυσίαι, ἃς ἕτεροι εἰρηνικῶν ἑρμηνεύθσι, διτταί τινες ἦσαν, σωτηρίϖ αἰνέσεως, καὶ σωτηρίϖ ἐκθσιασμῦ, ὡς ἐρεῖ προϊών. ἧσαν δὲ χαριστήριοι ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ τῇ εἰρηνῃ τῇ παρὰ Θεῦ, ἐλάττω τῶν ὁλοκαυτωμάτων ἔχθσιν ἀξίαν. μερικῶ γὰρ, ἀλλ' ὐχ ὅλϖ δηλῦσιν ἀνάθεσιν. ὅθεν, ὐχ ἀρρένων μόνον εἰσὶν, ἀλλ' ἤδη καὶ θηλέων. καὶ ἐπάνω τῶν ὁλοκαυτωμάτων αἱ ἐξ αὐτῶν ἀπαρχαὶ καίονται. ὕτως οἱ ἐκ μέρθς ἀνακείμενοι τῷ Θεῷ διὰ τῶν παντελῶς ἀνακειμένων προσάγονται, καὶ ἐξαιρέτως ἐν τῇ Χριστῦ προσαγωγῇ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀκριβολογεῖται σφόδρα τὸ γράμμα τὸ νομικὸν περί τε ἄρσεν καὶ θῆλυ. νοοῖτο δ' ἂν πάλιν ὡς ἐν ἀμφοῖν ὁ Χριστός. ἐν ἄρσεσι μὲν, ὡς ἡγούμενος, ἤτοι καθηγητής· ἡγεμονικώτερον γὰρ θατέρϖ τὸ ἄρσεν· ἐν θήλεσι δὲ, ὡς γεγονὼς ὑπὸ νόμον καὶ ἡγούμενος. ὑπεξούσιον γὰρ καὶ ἐν δθτέροις ἀεὶ τὸ θῆλυ τῦ ἄρρενος, εἴπερ ἐστὶν ἀληθῶς ἐν μείοσι, καὶ ἐν ὑφιζάνοντι μέτρῳ. πλὴν ἄμωμον τὸ ἱερθργούμενον. τοιῦτος δὲ ὁ Χριστός.

β. Καὶ ἐπιθήσει τὰς χεῖρας αὐτῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῦ δώρθ, καὶ σφάξει αὐτὸ παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τῦ μαρτυρίθ· καὶ προχεῦσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὁλοκαυτωμάτων κύκλῳ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Παρ' αὐταῖς δὲ ταῖς ἱεραῖς ἐσφάζετο θύραις. ἀπέθανε γὰρ ὁ Ἐμμανουὴλ, ἀνθρώπων ὥσπερ ἡμῖν τλὼ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσδρομλὼ, καὶ τῆς ἄνω κὴ ἐν θρανοῖς ἐκκλησίας ἀνοιγνὺς τὰς θύρας τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύθσι. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὅτι δὲ ἅγιος ἦσαν καὶ ἱερὸς ὁ Χριστῦ θάνατος, ὑπεμφλώιεν ἂν τὸ ἑαυτῷ χρλῶν προχεῖσθαι λέγειν τῷ θυσιαστηρίῳ τὸ αἷμα. κατασημλώιε δ' ἂν καὶ ἑτέρως, ὅτι τέθειται τλὼ ἑαυτῦ ψυχλὼ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας. τύπος μὲν γὰρ τῆς ἐκκλησίας τὸ θυσιαστήριον, ψυχῆς δὲ τὸ αἷμα. Γ

γ. Καὶ προσάξθσιν ἀπὸ τῆς θυσίας τῦ θυσιαστηρίθ (3) κάρπωμα, τὸ σέαρ τὸ κατακαλύπλον τὴν κοιλίαν, καὶ πᾶν τὸ σέαρ τὸ ἐπὶ τῆς κοιλίας. Δ

δ. Καὶ τὰς δύω νεφρὰς, καὶ τὸ σέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν, τὸ ἐπὶ τῶν μηρῶν, καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τῦ ἥπατος σὺν τοῖς νεφροῖς περιελεῖ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τί δήποτε λοβὸν μὲν ἥπατος, καὶ νεφρὰς, καὶ σέαρ ἀπαρχὰς τῶν καταθυομένων ζώων ὑπεξείλετο ὁ νόμος, ἔτε δὲ καρδίαν, ἔτε ἐγκέφαλον, τῦ ἡγεμονικῦ τῷ ἑτέρῳ τύτων ἐνδιαιτωμένϖ; Καὶ μετ' ὀλίγα. Τὸ ἡγεμονικὸν μόνον τῶν ἐν ἡμῖν, ἀφροσυνλω, καὶ ἀδικίαν, καὶ δειλίαν, καὶ τὰς ἄλλας κακίας δυνάται τε καὶ χωρεῖ. τύτϖ δὲ οἶκος τὸ ἕτερον τῶν λεχθέντων ἐστὶν, ἐγκέφαλος ἢ καρδία. ἐδικαίωσεν ἂν ὁ ἱερὸς λόγος, τῷ τῦ Θεῦ βωμῷ, δι' ὃ πάντων ἁμαρτημάτων καὶ παρανομημάτων ἀπολύσεις γίνονται καὶ παντελεῖς ἀφέσεις, μὴ προσφέρειν ἀγγεῖον, ἐν ᾧ ποτὲ φωλεύσας ὁ νῦς, ἐπὶ τλὼ ἀδικίας καὶ ἀσεβείας ἀνοδίαν ἐχώρησεν, ἐκλαπόμενος ἐπ' ἀρετλὼ καὶ καλοκἀγαθίαν τλὼ ἄγθσαν ὁδόν. εὔηθες γὰρ τὰς θυσίας μὴ λήθλω ἁμαρτημάτων, ἀλλ' ὑπόμνησιν αὐτῶν κατασκευάζειν. τῦτ' αἴτιον εἶναί μοι δοκεῖ τῦ μηδέτερον τῶν ἡγεμονίαν ἐχόντων, ἐγκέφαλον ἢ καρδίαν, προσφέρεσθαι. ἃ δὲ διῄρηται λόγον ἔχει προσήκοντα· τὸ μὲν σέαρ, ὅτι καὶ πιότατον καὶ τῶν πλάγχνων φυλακτήριον· ἐπαμπίσχει γὰρ αὐτὰ καὶ πιαίνει, καὶ τῇ μαλακότητι τῆς ἐπαφῆς ὠφελεῖ· οἱ δὲ νεφροὶ, διὰ τὰς παρασάτας καὶ τὰ γεννητικὰ, οἷς παροικοῦντες ἀγαθῶν τρόπον γειτόνων βοηθῦσι καὶ συμπράτλθσιν, ὅπως ὁ τῆς φύσεως πόρος θύθδοῖ, μηδενὸς τῶν πλησίον ἐμποδίζοντος. Καὶ μετ' ὀλίγα. Λοβὸς δ' ἥπατος, τῦ κυριωτάτθ τῶν πλάγχνων ἐστὶν ἀπαρχὴ, δι' ὃ τλὼ τροφλὼ ἐξαιματῦσθαι συμβέβηκε, καὶ ἐποχετθομένλω τῇ καρδίᾳ φέρεσθαι διὰ φλεβῶν εἰς τλὼ τῦ ὅλθ σώματος διαμονλώ. Ε Ζ

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ σέαρ, τλὼ οἱονεὶ φρενῶν, φησὶν, θύεξιαν, καὶ τλὼ πιότητα τῶν πλάγχνων τεθραμμένων ἄρισα ταῖς διὰ τῦ πνεύματος νοηταῖς χορηγίαις. νεφροὶ δὲ, εἰς τύπον τῆς εἰς νῦν διακριτικῆς ἐνεργείας· καθ' ἣν ἀπόβλητον μὲν τὸ κεφυκὸς ἀδικεῖν, αἱρετὸν δὲ τὸ ὠφελῦν. ὁ δέγε

(1) Αὐτό. ὁμοίως καὶ τὸ ἑπόμ. προσάξει αὐτό. ἥτε ἐν Φραν. καὶ ἡ ἐν Καντ. ἔκδ. καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 346.

(2) Διτλή ἐστιν. ὀρθότερ. πρόθες δὲ καὶ τὸ, σωτηρίϖ αἰνέσεως, καί.

(3) Τῦ σωτηρίϖ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

δέγε λοβὸς τὸ ἥπατος, ψυχῆς ἐνέργειαν, ἤτοι νεφρῶν (1) κίνησιν πρὸς ἐπιθυμίαν. καὶ γὰρ οἱ τὰ τοιαῦτα ἠκριβωκότες, ὡς ἐν ἥπατι τὰς ἐπιθυμίας ἔχειν τὸ ζῶον ἔφησαν. ἀναθετέον δὴ ἔν τῷ Θεῷ καὶ τὸν λοβὸν τὸ ἥπατος, τουτέστι πάσης ἐπιθυμίας τιὼ πηγιώ.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ μὲν, ὡς λιπαῖνον τὸ σῶμα πρὸς ἀκολασίαν· τὸ δὲ, ὡς θηριῶδες καὶ ἄγριον.

ε. Καὶ ἀνοίσουσιν αὐτὰ οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐπὶ τὰ ὁλοκαυτώματα ἐπὶ τὰ ξύλα, τὰ ἐπὶ τοῦ πυρός· κάρπωμα ὀσμὴ εὐωδίας Κυρίῳ.

ς. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν προβάτων τὸ δῶρον αὐτοῦ θυσία σωτηρίου τῷ Κυρίῳ, ἄρσεν ἢ θῆλυ, ἄμωμον προσοίσει αὐτό. Ἐὰν δὲ ἄρνα προσαγάγῃ τὸ δῶρον αὐτοῦ, προσάξει αὐτὸ ἔναντι Κυρίου.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἀσινῆ δὲ καὶ ἄμωμα προσφέρειν ἅπαντα κελεύει τὰ θύματα, καίτοι διάφορα ὄντα, καὶ κατὰ διαφόρους προσφερόμενα τρόπους. διδάσκει δὲ διὰ τούτων τοὺς ἐν ἑκάστῃ πολιτείᾳ τὸ ἄμωμον ἔχειν. καὶ τοὺς παρθενίαν ἀσπαζομένους καλὰ τοὺς ταύτης πολιτεύεσθαι νόμους· τοὺς τοῦ γάμου τὸν ζυγὸν αἱρουμένους, τῇ πρὸς ἀλλήλους κοινωνίᾳ μὴ διαφθεῖραι τοῦτο τιὼ ζεύγλιω· τοὺς τιὼ ἀσκητικιὼ βιοτιὼ προτιμῶντας, τὸν τῆς τελειότητος διαφυλάττειν κανόνα· καὶ συλλήβδιω εἰπεῖν, τοὺς ἐν πλούτῳ, τοὺς ἐν πενίᾳ, τοὺς ἐν δουλείᾳ, τοὺς ἐν δυναστείᾳ, ἐν τοῖς οἰκείοις τάγμασι τὸ ἀλώβητον ἔχειν καὶ ἄμωμον. τῶν δὲ θυομένων, πλιὼ τῶν ὁλοκαυτωμάτων, τὰ μὲν τῷ βωμῷ προσεφέρετο, τὰ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν ἐδίδοτο. διὸ συμμερίζεσθαι αὐτοὺς τῷ θυσιαστηρίῳ ὁ θεῖος εἶπεν Ἀπόστολος. τὰ δὲ λοιπὰ τῶν κρεῶν τῇ τῶν προσφερόντων ἀπονέμετο χρείᾳ.

1. Κορ. 9. 13.

η. Καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ δώρου αὐτοῦ, καὶ σφάξει αὐτὸ παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου· καὶ προχεοῦσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπίθεσις τῶν χειρῶν τιὼ περὶ τῶν ἐν ἁμαρτίαις πράξεων δηλοῖ προσφοράν. πρακτικῆς γὰρ ἐνεργείας σύμβολον αἱ χεῖρες.

θ. Καὶ προσοίσει ἀπὸ τῆς θυσίας τοῦ σωτηρίου κάρπωμα τῷ Κυρίῳ· τὸ στέαρ καὶ τὴν ὀσφὺν ἄμωμον σὺν ταῖς

A ψόαις περιελεῖ αὐτό· καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ κατακαλύπτον τὴν κοιλίαν, καὶ
ι. πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τῆς κοιλίας, Καὶ ἀμφοτέρους τοὺς νεφροὺς, καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν, ὅ ἐστι τῶν μηρῶν, καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος σὺν τοῖς
ια. νεφροῖς περιελὼν, Ἀνοίσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον· ὀσμὴν εὐωδίας κάρπωμα Κυρίῳ.

B ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τοῖς μέντοι ὁλοκαυτώμασιν ἐπετίθετο τὰ μερικῶς προσφερόμενα, οἷον οἱ νεφροὶ, καὶ ἡ πιμελὴ, καὶ ὁ τοῦ ἥπατος λοβός· ἐξ ὧν δὲ ἱερείων καὶ ἡ ὀσφὺς, ἣ κατὰ τοὺς ἄλλους ἐρμηνεύεται ἡ κέρκος. ἐπειδὴ τοῖς ἐν ἀρετῇ τελείοις οἱ ἀτελεῖς χρώμεθα πρεσβευταῖς, καὶ δι' ἐκείνων τὰς ἡμετέρας προσφέρομεν προσευχάς.

ιβ. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν αἰγῶν τὸ δῶρον αὐτοῦ τῷ Κυρίῳ, καὶ προσάξει ἔναντι Κυρίου.

ιγ. Καὶ ἐπιθήσει τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ σφάξουσιν αὐτὸ ἔναντι Κυρίου παρὰ τὰς θύρας [τῆς σκηνῆς] τοῦ μαρτυρίου· καὶ προχεοῦσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐπετίθει δὲ ὁ προσφέρων τῷ ἱερείῳ τὰς χεῖρας, οἱονεὶ τὰς ἑαυτοῦ πράξεις. τῶν γὰρ πράξεων αἱ χεῖρες δηλωτικαί. ὑπὲρ δὲ τούτων τὸ θῦμα προσέφερε.

ιδ. Καὶ ἀνοίσει ἀπ' αὐτοῦ κάρπωμα τῷ Κυρίῳ τὸ στέαρ τὸ κατακαλύπτον τὴν κοιλίαν, καὶ πᾶν τὸ στέαρ
ιε. τὸ ἐπὶ τῆς κοιλίας. Καὶ τοὺς δύω νεφροὺς, καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν, τὸ ἐπὶ τῶν μηρίων, καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος σὺν τοῖς νεφροῖς
ιϛ. περιελεῖ, Καὶ ἀνοίσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον· κάρπωμα ὀσμὴν εὐωδίας τῷ Κυρίῳ· πᾶν [τὸ] στέαρ τῷ Κυρίῳ.

Z ιζ. Νόμιμον αἰώνιον εἰς τὸν αἰῶνα εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, καὶ ἐν πάσῃ κατοικίᾳ ὑμῶν. πᾶν στέαρ καὶ πᾶν αἷμα οὐκ ἔδεσθε.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Αἵματος δὲ καὶ στέατος ἀπέχεσθαι κελεύει, καὶ ἀμφότερα τῷ θυσιαστηρίῳ διαγορεύει προσφέρεσθαι. τὸ μὲν γὰρ, ζωῆς αἴτιον· τὸ δὲ, ἀρετῆς δηλωτικόν· ἀμφότερα δὲ ἀνατιθέναι τῷ Θεῷ δικαιότατον.

H

ΚΕΦ.

(1) Ἤτοι φρενὸς κίνησιν, καθ' ἣν ἴεται πρὸς ἐπιθυμίας. ὡ Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 568.

ΚΕΦ. Δ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Λάλησον πρὸς τὰς υἱὰς Ἰσραὴλ, λέγων, ψυχὴ ἐὰν ἁμάρτῃ ἀκουσίως ἀπὸ πάντων τῶν προσαγμάτων Κυρίου, ὧν ἃ δεῖ ποιεῖν, καὶ ποιήσῃ ἕν τι ἀπ' αὐτῶν.

Ἀκουσίως. Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος, ἐν ἀγνοίᾳ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἀκούσιόν ἐστιν ὅπερ ἄντις ποιῇ κακόν. (1)

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Σημειωτέον ὅτι τὸ ἀγνόημα τὸ ἀκούσιον, ἁμαρτίαν καλεῖ ἡ Γραφή. καὶ ἄλλων τινῶν μέμνηται ὁ μακάριος Παῦλος, Φάσκων· σκιὰν γὰρ εἶχεν ὁ νόμος τῶν μελλόντων.

Ἑβρ. 10. 1.

» ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ψυχὴ ἐὰν ἁμάρτῃ ἀκουσίως, φησὶ, καὶ μὴ ποιήσῃ ἀπὸ πασῶν τῶν ἐντολῶν Κυρίου, (2) ὧν δεῖ ποιεῖν, εἰ κατὰ φύσιν ἔχει. εἰσὶ γὰρ τάχα τινὰ καὶ προσάγματα Κυρίου, ἃ ἃ δεῖ ποιεῖν, κατὰ τὸ, Ἔδωκα αὐτοῖς προσάγματα ἃ καλά. ψυχὴ ἂν ἁμαρτάνει ἀκουσίως, ὅτε προφάσει εὐσεβείας τὸ μὴ δέον τηρεῖ. καὶ δεῖται θυσίας πρὸς ἄφεσιν· ἃ δεομένα θυσίας τῷ δρῶντος ἐξεπίτηδες· ὡς ὁ γεγονὼς Ἰουδαῖος ἵνα Ἰουδαίας κερδήσῃ, καὶ περιτεμὼν τὸν Τιμόθεον.

Ἰσζ. 20. 25.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ζητηλέον περὶ τῆς Φράσεως τί ἐστι, καὶ ποιήσασι μίαν ἀπὸ πασῶν τῶν ἐντολῶν Κυρίου, ἥτις ἃ ποιηθήσεται. Εἰ μὲν ἓν ἡμάρτηται, κατασατέον ἅτω· ψυχὴ ἐὰν ἁμάρτῃ ἀκουσίως καὶ μὴ ποιήσῃ ἀπὸ πασῶν τῶν ἐντολῶν Κυρίου ἃ δεῖ ποιεῖν· εἰ δὲ κατὰ φύσιν ἔχει, ἔστι τάχα τινὰ προσάγματα Κυρίου, ἃ ἃ δεῖ ποιεῖν. διὸ καὶ Ἰεζεκιὴλ Φησιν, Ἔδωκα αὐτοῖς δικαιώματα ἃ καλὰ, καὶ προσάγματα ἐν οἷς ἃ ζήσονται ἐν αὐτοῖς. Εἴη δ' ἂν τὸ ἀποκλένον γράμμα, καὶ ἡ διαθήκη τῷ θανάτῳ ἐν γράμμασι, καὶ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως. ἄμφω δὲ διὰ τῆς αὐτῆς προσάτλεται Φωνῆς τό, τε γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα. ὧν τὸ μὲν, ποιητέον· τὸ δὲ, ἄ. τοῦτο καὶ ἀπὸ τῆς παλαιᾶς δῆλον, βεβηλούντων ἱερέων τὸ σάββατον, καὶ περιτεμνομένων τυχὸν ἐν αὐτῷ· τῷ μὲν λυομένῳ νόμῳ, τῷ δὲ τηρουμένῳ· καὶ Δαβὶδ Φαγόντος τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως· καὶ ἐκ τῶν ὁμοιώματα γεγονέναι ἐν τῇ σκιωῇ τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἐν τῷ ναῷ τῶν Χερουβὶμ, καὶ τὸν χαλκοῦν ὄφιν ὑπὸ Μωϋσέως.

γ. Ἐὰν μὲν ὁ ἀρχιερεὺς ὁ κεχρισμένος ἁμάρτῃ τοῦ τὸν λαὸν ἁμαρτεῖν, καὶ προσάξει περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ, ἧς ἥμαρτε, μόσχον ἐκ βοῶν ἄμωμον τῷ Κυρίῳ περὶ τῆς ἁμαρτίας.

Β

» ΑΔΗΛΟΥ. Τοῦ τὸν λαὸν ἁμαρτεῖν, ἀντὶ τοῦ, πλημμέλησιν τοῦ λαοῦ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸν δὲ ἀρχιερέα νόμον τινὰ παραβεβηκότα, μόσχον ἄμωμον ἱερεύειν κελεύει· καὶ τῷ μὲν θυσιαστηρίῳ προσφέρειν ἃ προειρήκαμεν· τὰ δὲ κρέα σὺν τῷ δέρματι καὶ τῇ κόπρῳ ἔξω τῆς παρεμβολῆς κατακαίειν. τοῦτο δὲ δηλοῖ τὸ τὴν ἁμαρτίαν ἀμότριαν εἶναι τῶν ἱερῶν περιβόλων. καὶ παντὸς δὲ τοῦ λαοῦ τοιαύτην τινὰ παρανομίαν τετολμηκότος, τάχα ἴσως προσενεχθῆναι θυσίαν νενομοθέτηκε· διδάσκων ἡλίκον τῆς ἱερωσύνης τὸ γέρας. ἀντίῤῥοπον γὰρ αὐτὸ τέθεικε παντὸς τοῦ λαοῦ.

Γ

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπισκέψῃ δὲ, εἰ δυνατὸν, ἑκουσίως ἀναλαβόντα τὴν τοῦ λαοῦ ἁμαρτίαν τὸν ἀρχιερέα λέγεσθαι ἁμαρτάνειν. ἐπεὶ τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἀντὶ πληρώματος ἑαυτὸν κενώσαντα, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἄρῃ, καὶ τὰς νόσους βασάσῃ· ὡς ὑπολῃφθῆναι παρ' ἡμῶν εἶναι ἐν πληγῇ καὶ ἐν κακώσει. προσάγει δὲ μόσχον, τὸ γήϊνον αὐτοῦ σῶμα τὸ ἀμίαντον· ἐκ πνεύματος γὰρ ἁγίου· ὃ διὰ τοῦ ἀμώμου δηλοῦται. ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τοῦ χεῖρα ἐπέθηκεν, ἵνα περικαθάρῃ τοῦ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ φθάσασαν εἰς αὐτὸν ἁμαρτίαν.

Δ

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Οὐ ταὐτόν ἐστι, λαϊκὸν ἁμαρτάνειν καὶ ἱερέα. καὶ δῆλον ἐκ τοῦ νόμου. τοσαύτην γὰρ προσάτλει θυσίαν ἀνάγεσθαι ὑπὲρ τοῦ ἁμαρτόντος ἱερέως, ὅσην ὑπὲρ παντὸς τοῦ λαοῦ. εἰ δὲ μὴ ἴσον ἀντίῤῥοπος ἡ ἁμαρτία, ἐκ ἂν τοσαύτην θυσίαν ἀνάγεσθαι ἐθέσπισε. μείζων δὲ γίνεται, οὐ τῇ Φύσει, ἀλλὰ τῇ ἀξίᾳ τοῦ δρῶντος. ὁ γὰρ τοὺς ἄλλους ῥυθμίζων εἰ πλαίσειε, μεῖζον ἀπὸ τῆς ἀξίας ἀποφαίνει τὸ πλάσμα.

Ε

δ. Καὶ προσάξει τὸν μόσχον παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἔναντι Κυρίου, καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ μόσχου, καὶ σφάξει τὸν μόσχον ἔναντι Κυρίου.

Ζ

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀριδήλως καὶ λαοῦ καὶ ἱερέων καθάρσιον ὁ Χριστός. αὐτὸς γὰρ ἡμῶν αἴρει τὰς ἁμαρτίας, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ὁδυνᾶται σφαζόμενος. ἔργου γὰρ καὶ πράξεων τύπος ἡ χεὶρ. πλὴν ἐνώπιον Κυρίου σφάζεται, μονονουχὶ συγκαταβαίνοντος τοῦ πατρὸς εἰς τὴν ἡμῶν σωτηρίαν. (3)

Ησ. 53. 4.

(1) Ἀτελές ἐστι. τέλειον δὲ τὸ τοῦ Προκοπίου, (τὸ ὠ τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.) ἔτως ἔχον· παρατηρητέον, ὅτι ἁμαρτίαν ἡ Γραφὴ λέγει καὶ τὸ ἀκούσιον καὶ τὸ ἀγνόημα. ἀκούσιον δ' ἂν εἴη ὅπερ ἄν τις ποιῇ κακὸν, ὡς ἃ τοιοῦτον. οἷον καὶ τὸ Σαοὺλ, ὅτε νηστεῦσαι προσέταξε.

(2) Κυρίου, κατὰ φύσιν ἔχει. ἔστι γὰρ τάχα, κτ. ὡ Τόμ. 2. σελ. 181. τῆς τοῦ Ῥω. ἐκδόσ.

(3) Ταῦτα πλατύτερον καὶ ἄλλως πως ἔχοντα κεῖται ὡ Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 527.

ε. Καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς ὁ χριστὸς ὁ τετελειωμένος τὰς χεῖρας ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ μόσχου, καὶ εἰσοίσει αὐτὸ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου.

ς. Καὶ βάψει ὁ ἱερεὺς τὸν δάκτυλον εἰς τὸ αἷμα, καὶ προσρανεῖ ἀπὸ τοῦ αἵματος ἑπτάκις τῷ δακτύλῳ ἔναντι Κυρίου, κατὰ τὸ καταπέτασμα τὸ ἅγιον.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Γέγονε γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν ἱλασμός τε καὶ ἱλαστήριον ὁ Χριστός· πλὴν ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου τελειοτάτην ἡμῖν δωρεῖται τὴν ἀποκάθαρσιν. σύμβολον γὰρ τελειότητος ὁ ἑπτὰ ἀριθμός. ἄλλος δέφησιν, ὅτι τύπος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῷ ἑπταημεροκόσμῳ σωζομένων ἀνθρώπων. τὸ δὲ ἔξω τῆς πόλεως, καὶ πρὸ ἡμῶν ὁ Ἀπόστολος ἡρμήνευσε. (1)

» ✱ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ῥανεῖ ἑπτάκις. τοῦτο τὸ τίμιον αἷμα λαλεῖ περὶ ἡμῶν τὰ ἀμείνω πρὸς Θεόν. [ἐκκέχυται γὰρ τῆς ἁπάντων ζωῆς ἀντάλλαγμα.]

ζ. Καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ μόσχου ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος τῆς συνθέσεως τοῦ ἔναντι Κυρίου, ὅ ἐστιν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. καὶ πᾶν τὸ αἷμα τοῦ μόσχου ἐκχεεῖ παρὰ τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου τῆς ὁλοκαυτώσεως, ὅ ἐστι παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου.

✱✱ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προσεχεῖτο τοῦ μόσχου τὸ αἷμα τῇ βάσει τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ γάρ ἐστιν ἅγιός τε καὶ ἱερὸς ἀληθῶς ὁ Χριστοῦ θάνατος.

η. Καὶ πᾶν τὸ στέαρ τοῦ μόσχου τῆς ἁμαρτίας, περιελεῖ ἀπ' αὐτοῦ τὸ στέαρ τὸ κατακαλύπτον τὰ ἐντόσθια, καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τῶν ἐντοσθίων,
θ. Καὶ τοὺς δύω νεφροὺς, καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν, τὸ ὂν ἐπὶ τῶν μηρίων, καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος σὺν τοῖς
ι. νεφροῖς περιελεῖ αὐτὸ, Ὃν τρόπον ἀφαιρεῖται ἀπὸ τοῦ μόσχου τῆς θυσίας τοῦ σωτηρίου, καὶ ἀνοίσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῆς καρπώσεως.

✱✱ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀναφέρεται τὰ ἐντόσθια, πιμελὴ, καὶ νεφροὶ, καὶ λοβὸς ὁ τοῦ ἥπατος. οὐώδη γὰρ πάντα τὰ ἐν Χριστῷ, τά τε ἐξωφανῆ καὶ τὰ κεκρυμμένα. ὁ λόγος γὰρ ἦν ἅγιος, καὶ οὐδὲν ἐν αὐτῷ τὸ μὴ καθαρόν.

ια. Καὶ τὸ δέρμα τοῦ μόσχου, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν σάρκα σὺν τῇ κεφαλῇ καὶ τοῖς ἀκρωτηρίοις καὶ τῇ κοιλίᾳ
ιβ. καὶ τῇ κόπρῳ. Καὶ ἐξοίσουσιν ὅλον τὸν μόσχον ἔξω τῆς παρεμβολῆς εἰς τόπον καθαρὸν, οὗ ἐκχεοῦσι τὴν σποδιάν· καὶ κατακαύσουσιν αὐτὸν ἐπὶ τῶν ξύλων ἐν πυρί· ἐπὶ τῆς ἐκχύσεως τῆς σποδιᾶς καυθήσεται.

✱✱ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κατακαίεταί γε μὴν ἔξω τῆς πύλης τὸ δέρμα καὶ τὰ λοιπά. οὐδὲ αὐτὸν ἡμῖν ἀπαράδεκτον τοῦ πάθους τὸν τό-
B πον ἐῶντος τοῦ νόμου. τοιγάρτοι καὶ πρὸς
» ἡμᾶς ὁ θεσπέσιος ἔφη Παῦλος· ἐξερχόμε- Ἑβρ. 13. 13.
» θα οὖν ἔξω τῆς πύλης, τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες, τουτέστι τὸν ὑπὲρ ἡμῶν τε καὶ δι' ἡμᾶς σταυρόν.

ιγ. Ἐὰν δὲ πᾶσα συναγωγὴ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἀγνοήσῃ, καὶ λάθῃ ῥῆμα ἐξ ὀφθαλμῶν τῆς συναγωγῆς, καὶ ποιήσωσι μίαν ἀπὸ πασῶν τῶν ἐντο-
Γ λῶν Κυρίου, ἣ οὐ ποιηθήσεται, καὶ πλημμελήσωσι.

» ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ λάθῃ ῥῆμα, παροραθῇ λόγος.

ιδ. Καὶ γνωσθῇ αὐτοῖς ἡ ἁμαρτία, ἣν ἥμαρτον ἐν αὐτῇ, καὶ προσάξει ἡ συναγωγὴ μόσχον ἐκ βοῶν ἄμωμον περὶ τῆς ἁμαρτίας, καὶ προσάξει αὐ-
Δ τὸν παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ
ιε. μαρτυρίου. Καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ πρεσβύτεροι τῆς συναγωγῆς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ μόσχου ἔναντι Κυρίου, καὶ σφάξουσι τὸν μόσχον
ις. ἔναντι Κυρίου. Καὶ εἰσοίσει ὁ ἱερεὺς ὁ χριστὸς ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ μόσχου εἰς
ιζ. τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου. Καὶ βάψει ὁ ἱερεὺς τὸν δάκτυλον ἀπὸ τοῦ αἵμα-
E τος, καὶ ῥανεῖ ἑπτάκις ἔναντι Κυρίου, κατὰ πρόσωπον τοῦ καταπετάσματος τοῦ ἁγίου.

ιη. Καὶ ἀπὸ τοῦ αἵματος ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου τῶν θυμιαμάτων τῆς συνθέσεως, ὅ ἐστιν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου ἐνώπιον Κυρίου. καὶ πᾶν τὸ αἷμα ἐκχεεῖ πρὸς
Z τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου τῶν καρπώσεων, τοῦ ὄντος πρὸς τῇ θύρᾳ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου.

Τῶν θυμιαμάτων. Ἄλλος, τῶν ἀρωμάτων.

Πρὸς τὴν βάσιν. Ἄλλος, εἰς τὸν θεμέλιον.

ιθ. Καὶ πᾶν τὸ στέαρ περιελεῖ ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀνοίσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον.
κ. Καὶ ποιήσει τῷ μόσχῳ, ὃν τρόπον ἐποίησε τὸν μόσχον τὸν τῆς ἁμαρτίας, οὕτω ποιηθή-

(1) Ἐν τοῖς ἐκδεδομ. οὐχ εὕρηται.

ποιηθήσεται. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῶν ὁ ἱερεὺς, καὶ ἀφεθήσεται αὐτοῖς ἡ ἁμαρτία. A

να. Καὶ ἐξοίσουσι τὸν μόχον ὅλον ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ κατακαύσουσι τὸν μόχον, ὃν τρόπον κατέκαυσαν τὸν πρότερον· ἁμαρτίας συναγωγῆς ἐστί.

Ἁμαρτίας σωαγωγῆς. ἐξιλασμὸς ἐκκλησίας. B

νβ. Ἐὰν δὲ ὁ ἄρχων ἁμάρτῃ, καὶ ποιήσῃ μίαν ἀπὸ πασῶν τῶν ἐντολῶν Κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, ἃ οὐ ποιηθήσεται, ἀκουσίως, καὶ πλημμελήσῃ, Καὶ γνωσθῇ αὐτῷ ἡ ἁμαρτία, ἣν ἥμαρτεν ἐν αὐτῇ, καὶ προσοίσει τὸ δῶρον αὐτοῦ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἄρσεν ἄμωμον. νγ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸν δὲ ἄρχοντα παραβάντα τινὰ νόμον, οὐ μόχον, ἀλλὰ χίμαρον, τουτέστιν ἔριφον ἐνιαυσιαῖον προσενεγκεῖν διηγόρευσε. τοσοῦτον ἀποδεῖται τῆς ἀρχιερατικῆς ἀξίας ὁ τῷ σωματικῷ πεπισευμένος ἀρχῷ. Γ

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰ μὲν εἴη τυχὸν ἡγούμενος ὁ ταῖς πλημμελείαις ἔνοχος, ἄρσεν ὁ χίμαρος ἰῷ· εἰ δὲ δήτις αὖ λαοῖς, καὶ καθ' ἕνα, θῆλυ τὸ σφάγιον. κἂν εἴτε πρόβατον εἴη τυχὸν, εἴτ' ἔν ἐξ αἰγῶν, καὶ αὖ τῇ τῶν θυμάτων διαφορᾷ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν οἰκονομίας τὸ σοφὸν τοῦ νόμου καταση μαίνονλος. ἡγεμονεῦον μὲν γὰρ ἀείπως ἐστὶ καὶ αὖ τιμῇ τῇ πρώτῃ τὸ ἄρσεν, ἑπόμενον δὲ καὶ αὖ δευτέροις τὸ θῆλυ. ἀναλόγως δὴ ἔν τοῖς ἑκάστου πλαίσμασι, καὶ ἡ διὰ Χριστοῦ κάθαρσις αὖ γε τοῖς προεστηκόσι καὶ ἡγουμένοις, καὶ τοῖς ὑπὸ χεῖρα, καὶ καθ' ἕνατε καὶ ὑπεζευγμένοις. εἶεν γὰρ ἂν ἐν ἴσοις αἰτιάμασι πεσόντες εἰς ἁμαρτίαν ἡγούμενος καὶ λαὸς, ἀλλ' ἐν μείζοσίπερ παντως ἡγούμενοι. τοιγάρτοι πλασιωτέρᾳ διασμηχονται χάριτι. Δ

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὑπὲρ ἄρχοντος χίμαρος σφάζεται. ἔλαττον τὸ θῦμα, ὡς ὑπὲρ ἐλάττονος. καὶ ἡ ἐπίχρισις ἂν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου. πρὸς γὰρ τοῦ ἀξίαν ἑκάστου καὶ ὁ Χριστὸς ὑπὲρ αὐτοῦ προσάγεται.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι οἵα θυσία γίνεται ὑπὲρ ἱερέως ἁμαρτόντος, τοιαύτη καὶ ὑπὲρ ἁμαρτόντος λαοῦ, οὐ μὴν δὲ καὶ τοῦ ἄρχοντος· ὡς εἶναι δῆλον, ὅτι μείζων ὁ ἱερεὺς τοῦ ἄρχοντος, καὶ ὁ λαὸς ὁμοίως. ὅθεν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἔνιοι τῶν βασιλέων, καὶ ἱερέων ἀξιώματα περιετίθεσαν ἑαυτοῖς· (1) τὸ δὲ περὶ ἑκάστου τῶν ἐκ τοῦ λαοῦ, θῆλυ. ἔστι γοῦν ὁ λαὸς οὐ σχήματι θηλείας πρὸς τοὺς ἄρχοντας· ὅτι τὸ ἄρσεν ἡγεμονικὸν, τὸ δὲ θῆλυ ὑπήκοον. πλὴν ὁμοῦ γε σύμπας ὁ λαὸς τῷ ἀρχιερεῖ ἐξομοιοῦται. Ε Ζ

νδ. Καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ χιμάρου· καὶ σφάξουσιν αὐτὸν ἐν τόπῳ, οὗ σφάζουσι τὰ ὁλοκαυτώματα ἐνώπιον Κυρίου· ἁμαρτίας ἐστί. Καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ τῆς ἁμαρτίας τῷ δακτύλῳ ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὁλοκαυτωμάτων· καὶ τὸ πᾶν αἷμα αὐτοῦ ἐκχεεῖ παρὰ τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὁλοκαυτωμάτων. νε.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Βοηθεῖται πάλιν τὰ μερικὰ διὰ τῶν αὐτοτελῶν. καὶ σφάζεται μὲν τὰ περὶ ἁμαρτίας ὅπου τὰ ὁλοκαυτώματα· τίθεται δὲ ἡ ἀπ' αὐτῶν ἀπαρχὴ ἐπάνω τῶν ὁλοκαυτωμάτων. ὁ γὰρ Χριστοῦ μελέχων μερικῶς, διὰ τὸ τελείως ὑπὲρ ὅλου τοῦ κόσμου δεδόσθαι αὐτὸν μετέχει καὶ αὐτός. ἄμεινον δὲ λέγειν, ὡς ἄνω μὲν περὶ ἱερέως ὁ μόχος, ὧδε μέντοι περὶ ἄρχοντος.

νς. Καὶ τὸ πᾶν στέαρ αὐτοῦ ἀνοίσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ὥσπερ τὸ στέαρ θυσίας σωτηρίου. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ.

νζ. Ἐὰν δὲ ψυχὴ μία ἁμάρτῃ ἀκουσίως ἐκ τοῦ λαοῦ τῆς γῆς, ἐν τῷ ποιῆσαι μίαν ἀπὸ πασῶν τῶν ἐντολῶν Κυρίου, ἃ οὐ ποιηθήσεται, καὶ πλημμελήσῃ, Καὶ γνωσθῇ αὐτῷ ἡ ἁμαρτία ἣν ἥμαρτεν ἐν αὐτῇ, καὶ οἴσει τὸ δῶρον αὐτοῦ, χίμαιραν ἐξ αἰγῶν, θήλειαν ἄμωμον οἴσει περὶ τῆς ἁμαρτίας, ἧς ἥμαρτε. νη.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸν δὲ μήτε ἱερέα ὄντα, μήτε ἄρχοντα, ἡμαρτηκότα δὲ, χίμαιραν θύσαι προσέταξε. πρόσφορον γὰρ τῷ μὲν ἄρχοντι τὸ ἄρρεν, τῷ δὲ ἀρχομένῳ τὸ θῆλυ, ὡς αὖ τοῖς ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐκ τοῦ λαοῦ δὲ τῆς γῆς, φησὶν, ὡς ὄντος καὶ λαοῦ οὐρανοῦ. αὐτοῦ τοῦ λαοῦ τῆς γῆς· αὖ ἐλαχίστῳ γενομένου πιστοῦ τῇ γῇ, ἀναλαμβανομένου εἰς οὐρανὸν, ἵνα γένηται λαὸς οὐρανοῦ. ἡ μία δὲ ψυχὴ μετὰ τοῦ πλημμέλειαν γνοῦσα τοῦ ἁμαρτίαν προσφέρει τοῦ θυσίαν, καὶ ὁ πρότερον τῆς γνώσεως γίνεται ὁ ἱλασμὸς καὶ ἡ ἄφεσις. ὅπερ ἐπὶ μόνου τοῦ ἀρχιερέως οὐκ εἴρηται. ὁ γὰρ ἀγνοῶν ἔρχεται εἰς ἐπίγνωσιν. »

νθ. Καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἁμαρτήματος αὐτοῦ· καὶ σφάξουσι τὴν χίμαιραν τὴν τῆς ἁμαρτίας ἐν τόπῳ, οὗ σφάζουσι τὰ ὁλοκαυτώματα. Καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῆς τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ, καὶ θήσει ἐπὶ τὰ κέρα- λ.

(1) Τὰ ἑπόμενα οὐ τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. οὐ κεῖται.

κέρατα τῦ θυσιαστηρίυ τῶν ὁλοκαυτωμάτων· καὶ πᾶν αὐτῆς τὸ αἷμα ἐκχεεῖ πρὸς τὴν βάσιν τῦ θυσιαστηρίυ τῶν ὁλοκαυτωμάτων. Α

λα. Καὶ πᾶν τὸ σέαρ περιελεῖ, ὃν τρόπον περιαιρεῖται σέαρ ἀπὸ θυσίας σωτηρίυ. καὶ ἀνοίσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τῷ Κυρίῳ· καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῦ ὁ ἱερεὺς, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ. Β

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, ἐπὶ μόνυ τῦ ἡμαρτηκότος λέγεται λαϊκῦ, παρὰ τὸν ἱερέα, καὶ τὴν συναγωγὴν, καὶ τὸν ἄρχοντα.

λβ. Ἐὰν δὲ πρόβατον προσενέγκῃ τὸ δῶρον αὐτῦ περὶ τῆς ἁμαρτίας, θῆλυ ἄμωμον προσοίσει αὐτῷ.

λγ. Καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα αὐτῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῦ τῆς ἁμαρτίας· καὶ σφάξουσιν αὐτὸ περὶ ἁμαρτίας ἐν τόπῳ, ὗ σφάζουσι τὰ ὁλοκαυτώματα.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τὰς γὲν πράξεις τὰς ἐν ἁμαρτίαις ὁ προσφέρων τῇ θυσίαν ἐπετίθη τῷ θύματι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν, καὶ ἐδόκει πρὸς τύτῳ τῷ τρόπῳ τῇ ἁμαρτίαν καταθύειν Θεῷ, καὶ ἀναιρεῖν αὐτῇ, σφαζομένυ τῦ θύματος.

ΑΔΗΛΟΥ. Διὰ τῦτο ὁ Χριστὸς τὰς ἀκάνθας, ὅτι τὰς ἁμαρτίας τῦ κόσμυ, ἐπιθεὶς τῇ ἑαυτῦ κεφαλῇ, ὡς ἱερεῖον ἐτίθη ὑπὲρ τῦ κόσμυ. σύμβολον δὲ πράξεων αἱ χεῖρες.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημαίνει ἔν, ὅτι ἁμαρτία καλεῖται καὶ αὐτὸ τὸ προσαγόμενον. ἅτω νοητέον τὸ, ἁμαρτίας λαῦ μυ Φάγονται. Ὡσ. 4. 8. εἰ ἔν ὁ ἁμαρτάνων αὐτῇ δοκεῖ θύειν τῇ ἁμαρτίαν ἐν τῷ μετανοεῖν, ἃ ὀφείλει τοῖς αὐτοῖς περιπίπλειν, ἐπεὶ ἀναζῇ ἡ ἁμαρτία. ἅτω δυατὸν, τὸν Χριστὸν καλεῖν ἁμαρτίαν, ὡς ὑπὲρ τῆς πάντων ἁμαρτίας τιθέντα.

λδ. Καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τῦ αἵματος τῦ τῆς ἁμαρτίας τῷ δακτύλῳ αὐτῦ, ἐπιθήσει ἐπὶ τὰ κέρατα τῦ θυσιαστηρίυ τῆς ὁλοκαυτώσεως· καὶ πᾶν αὐτῦ τὸ αἷμα ἐκχεεῖ παρὰ τὴν βάσιν τῦ θυσιαστηρίυ τῆς ὁλοκαρ- Γ
λε. πώσεως. Καὶ πᾶν αὐτῦ τὸ σέαρ περιελεῖ, ὃν τρόπον περιαιρεῖται σέαρ προβάτυ ἀπὸ θυσίας σωτηρίυ. καὶ ἐπιθήσει αὐτὸ ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐπὶ τὰ ὁλοκαυτώματα Κυρίυ. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῦ ὁ ἱερεὺς περὶ τῆς ἁμαρτίας ἧς ἥμαρτε, καὶ Δ ἀφεθήσεται αὐτῷ.

ΚΕΦ. Ε.

α. Ἐὰν δὲ ψυχὴ ἁμάρτῃ, καὶ ἀκόσῃ Φωνὴν ὁρκισμῦ, ἧ ἔστος μάρτυς ἢ ἑώρακεν ἢ σύνοιδεν, ἐὰν μὴ ἀπαγγείλῃ, καὶ λήψεται τὴν ἁμαρτίαν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Διτλῶς νοεῖται· ἢ ὅτι, ἐὰν γνῷ τινὰ ἐπιορκῦντα, καὶ κληθεὶς ἐλέγξαι μὴ ἐξαγγείλῃ, ἥμαρτεν· ἢ ὅτι περὶ ὧν οἶδεν, ἐὰν ὁρκόμενος μὴ εἴπῃ, ἥμαρτεν· ὡς καὶ Φυγὼν τὸ μαρτυρῆσαι τῇ ἀληθείᾳ, ἧ συγχωρήσας ἐκείνῳ ἐπιορκῆσαι. τὸ αὐτὸ ἀμφότερα σημαίνει.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸν ὁρκισμῦ Φωνῆς ἐπαίοντα, καὶ παρ' ὃδὸν ὅλως τὸ πρᾶγμα πεποιημένον, καὶ τὸν ἑτέροις ἔνοχον μολυσμοῖς, καὶ μὴ ἐπὶ τύτῳ τὸν ἐπὶ τῇ ψυδορκίᾳ κατεγνωσμένον, ἐν ἴσῳτε καὶ ἀπαραλλάκτῳ τίθησι πλημμελείας τρόπῳ. μολυσμὸς γὰρ ἀληθῶς ἐξαίσιος, καὶ εἰς αὐτόπτυ τὸ λοῖδον ἀναθρώσκει τῶν κακῶν ἡ εἰς Θεὸν καταφρόνησις, καὶ ταῖς σαρκικαῖς ἀκαθαρσίαις ἐγγύς τε καὶ ἀδελφὸν τὸ πλημμέλημα. ἢ ὐκ ἐν ἴσῳ θετέον λόγῳ τῇ ἐπάρατον ψυδορκίαν, καὶ ὁρκισμῦ καταφρόνησιν;

β. Ἡ ψυχὴ ἥτις ἂν ἅψηται παντὸς πράγματος ἀκαθάρτυ, ἢ θνησιμαίυ, ἢ θηριαλώτυ ἀκαθάρτυ, (1) ἢ τῶν θνησιμαίων βδελυγμάτων τῶν ἀκαθάρτων, ἢ τῶν θνησιμαίων κηνῶν τῶν μὴ καθαρῶν, ἢ θνησιμαίυ ἑρπετῦ ἀκαθάρτυ, καὶ λάθῃ ἀπ' αὐτῦ, καὶ αὐτὸς μεμίανται καὶ πλημμελήσει. Ε

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸν δέγε ἢ ἀκαθάρτυ τινὸς τῶν ἀπειρημένων ἅψάμενον, ἢ τινος ὁμωμοκότος ἀκύσαντα, καὶ τὸν παραβεβηκότα τὸν ὅρκον μὴ διελέγξαντα· ἢ αὐτὸν ὑποχόμενόν τι πράξαι, ἢ τῷ Θεῷ τὶ προσοίσειν, καὶ ὅρκῳ τῇ ὑπόχεσιν βεβαιώσαντα, τὸ δὲ ἔργον μὴ ἐπιθέντα τῷ λόγῳ· πρῶτον ἐξαγορεῦσαι τῇ ἁμαρτίαν κελεύει, ἔπειτα προσενεγκεῖν ἢ ἀμνάδα, ἢ χίμαιραν, καὶ τύτῳ τῷ τρόπῳ τὸν Θεὸν ἱλεώσασθαι. εἰ δὲ πένης εἴη, ἢ δύω τρυγόνας [κελεύει] προσενεγκεῖν, ἢ δύω νεοττὺς περιστερῶν. εἰ δὲ μηδὲ τύτυ δύποροίη, μικρὰν σεμίδαλιν ἐλαίυ δίχα καὶ λιβανωτῦ προσκομίσαι. τὸ γὰρ ἔλαιον, ἱλαρότητος δηλωτικόν· ὁ δὲ λιβανωτὸς, εὐωδίας· ἀμφοτέρων δὲ ἡ ἁμαρτία γεγύμνωται. μάλα δὲ ἁρμοδίως τὸ ἅψασθαι ἀκαθάρτυ, καὶ τὸ κρύψαι τῦ ὁμωμοκότος καὶ ψυσαμένυ τῇ ἁμαρτίαν σωέζυξε. καὶ γὰρ Η

(1) Ἢ θηριαλώτυ ἀκαθάρτυ. ἢ τε ἐν Φραν. καὶ ἐν Κανταβρ. ἔκδ.

γὰρ ὁ καθαρὸς ἁπλόμενος τῶν ἀκαθάρτων μολύνεται· καὶ ὁ μὴ ὁμωμοκὼς τῷ ψευσαμένῳ κοινωνεῖ τῆς ἁμαρτίας, μὴ διελέγχων τὸ ψεῦδος. ἄξιον δὲ θαυμάσαι τὸ δεσπότου τὴν ἀγαθότητα, ὅτι τὸν ἐπαγγειλάμενόν τι προσενεγκεῖν, καὶ ὅρκῳ τὴν ἐπαγγελίαν βεβαιώσαντα, τὸ δὲ ἔργον μὴ πληρώσαντα, ἔτε ὡς ἀχάριστον, ἔτε ὡς ἐπίορκον τιμωρεῖται, ἀλλὰ μικρᾷ θεραπεύει ζημίᾳ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Θυσιμαῖον δέ φησι τὸν ἀποθανόντα τῷ Θεῷ ἄνθρωπον, ᾧ χρὴ μηδὲ σωενθλειν. ὁ γὰρ ἁπλόμενος αὐτοῦ ἀκάθαρτός ἐσι.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Θηριάλωλον δὲ, (1)] καὶ τοῦτο ἀκάθαρτόν ἐσι τὸ θηρευθὲν ὑπὸ τοῦ ἀντιδίκου ἡμῶν διαβόλου.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Κλιὴ ἀκάθαρτα εἴη ἂν οἱ προσελθόντες μὲν τῷ λόγῳ κλιωώδεις, πρὸς θάνατον δὲ ἁμαρτήσαντες, καὶ μὴ γενόμενοι ἄξιοι σωθῆναι κἂν μετὰ κλη-
Ψαλ. 35. 6. νῶν, κατὰ τὸ λέγον ῥητόν· ἀνθρώπους καὶ
» κλιὴ σώσεις, Κύριε.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἢ καὶ ἄλλως. ἀνθρώπους μὲν, τοὺς δικαίους· κλιωώδεις δὲ, τοὺς ἁμαρτωλούς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Θυσιμαῖον δὲ ἑρπετὸν λέγοιτο ἂν ἀκάθαρτον πᾶσα ἀσὶς, ἣ ἔχγονα ἀσίδος μετὰ τὸ ἡμερωθῆναι τῇ
Ησ. 11. 8. παρουσίᾳ Χριστοῦ ἔτως, ὥσε παιδίον νήπιον ἐπὶ τρώγλιω αὐτῶν, ἢ ἐπὶ κοίτλω ἐκγόνων αὐτῶν τὴν χεῖρα ἐπιβαλεῖν, κἀκεῖνα ἡμερωθέντα μὴ λυμαίνεσθαι τὸ παιδίον, παλινδρομήσαντα ἐπὶ τὴν κακίαν, καὶ ἀποθανόντα τῇ ἡμερότητι.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐπὶ τῶν θηριαλώτων ἐσί ποτε τὸ, ἤδη ἁλόντα δύω σκελῶν, ἢ λοβοῦ ὠτίου, ὑπὸ τοῦ καλοῦ ποιμένος ἀνιμηθῆναι. διὰ τοῦτο ἴσως εἴρηται τὸ, ἢ
» θηριαλώτου ἀκαθάρτου. οὐκ ἔτι γὰρ θηριάλωτον τὸ ὑπὸ τοῦ ποιμένος ἐκσπασθὲν ἐκ στόματος λέοντος.

γ. Ἢ ἅψηται ἀπὸ ἀκαθαρσίας ἀνθρώπου, ἢ ἀπὸ πάσης ἀκαθαρσίας αὐτοῦ, ἧς ἂν ἁψάμενος μιανθῇ, καὶ ἔλαθεν αὐτὸν, μετὰ δὲ τοῦτο γνῷ, καὶ πλημμελήσῃ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὡς ἐσὶν ἅψασθαι κλιωῶν καὶ ἑρπετῶν ἀκαθάρτων θυσιμαίων, ἔτως ἐσὶν ἅψασθαί ποτε καὶ ἀκαθαρσίας ἀνθρώπου, ὅταν λάβῃ τις ἀπὸ τοῦ ἐν ἑτέρῳ μολυσμοῦ.

δ. Ἡ ψυχὴ ἣ ἐὰν ὀμόσῃ, διασέλλουσα τοῖς χείλεσι κακοποιῆσαι (2) κατὰ πάντα ὅσα ἂν διασέλλῃ ὁ ἄνθρωπος μεθ' ὅρκου, καὶ λάθῃ αὐτὸν ἀπὸ ὀφθαλμῶν, καὶ ἔτος γνῷ, καὶ ἁμάρτῃ ἕν τι τούτων.

Α„ ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἐάντις, φησὶν, ὀμόσῃ
„ κακοποιῆσαί τινα ἢ καλοποιῆσαι, εἶτα ἐπιλάθηται καὶ μὴ ποιήσῃ· ὑπομνησθεὶς δὲ, ἐξετάσῃ τὰ παρ' ἑαυτῷ, καὶ γνῷ ὅτι ἥμαρτεν, ὁμολογήσει τῷ ἱερεῖ, καὶ προσαγάγοι τὸ δῶρον. τί δὲ, ἐὰν ὁμολογήσας κακοποιῆσαι, καὶ λαθὼν τὸ πρᾶγμα παρῆλθεν; ἥμαρτεν, οὐχ ὅτι μὴ ἐκακοποιήσεν, ἀλλ' ὅτι ὤμοσε. καὶ ἔσιν ἄρα καὶ λήθης τοιαύτης θυσία.

Β ΑΛΛΟΣ. Οἷον, ἢ ὤμοσέ τις τόδε τι ἀγαθὸν ποιῆσαι, καὶ ἔλαθεν αὐτῷ τοῦτο ποιῆσαι· ἢ ὤμοσε κακοποιῆσαι ὀργῇ φερόμενος, ἢ πάθει τινὶ λαθὼν ὅτι κακόν ἐσι, καὶ νῦν βάλεται μὴ ποιῆσαι, ἔξεσι προσφέρειν τὸ δῶρον.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πῶς δὲ ὑπόθυμος καὶ ὁ κακοποιεῖν ὀμόσας, καὶ λήθῳ λαβών; Οὐχ ὅτι μὴ ἐκακοποίησεν, ἀλλ' ὅτι ὤμοσε. τοῦ δὲ σωθέντος ἀνθρώπου, ἔτε τὸ πνεῦμα εἶπεν, ἔτε τὴν σάρκα. ἑκάτερον γὰρ πέφυκεν ἁμαρτάνειν. τὸ μὲν γὰρ, ἐπιθυμεῖ κατὰ τῆς σαρκὸς, καρπὸς ἔχον ἀγάπην, χαρὰν, εἰρήνην, καὶ τὰ ἑξῆς, Γαλ. 5. 22.
Φύσει δένδρον ἀγαθὸν τυγχάνον· ἡ δὲ, ἐπιθυμοῦσα κατὰ τοῦ πνεύματος, τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται. οὐδὲ γὰρ δύναται. δύναμιν δὲ οὐκ ἔχουσα ὑποταγῆς πρὸς τὸν Θεὸν, πῶς ἂν ἁμάρτοι; ἰδίᾳ δὲ περὶ ψυ-
Δ„ χῆς εἴρηται, ψυχὴ ἡ ἁμαρτάνουσα, αὐτὴ Ἰεζ. 18. 4.
„ ἀποθανεῖται, ἢ τὸ πνεῦμα. εἰ δὲ δύναται Ματθ. 10. 28.
καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα Θεὸς ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ, οὐχ ὡς πεφυκὸς κατορθοῦν, ἀλλ' ἴσως ὡς αἴτιον τῇ ψυχῇ ἁμαρτίας. σκόπει δὲ καὶ τὸν σπείροντα εἴς τε τὸ πνεῦμα καὶ τὴν σάρκα· ὡς ὁ μὲν, ζωὴν μόνον αἰώνιον· ὁ δὲ, θερίζει φθοράν. εἰ δὲ ἕτερον τὸ σπεῖρον, καὶ τὸ σπαρὲν, καὶ τὸ ἐν ᾧ σπείρεται, ἀνάγκη ψυχὴν εἶναι τὸν ἑκατέρῳ σπείραντα, περὶ ἧς ὁ πᾶς ἀγὼν, ἵνα
Ε„ σωθῇ. ὅθεν πανταχοῦ, ψυχὴ ἐὰν ἁμάρτῃ, λέγεται.

ε. Καὶ ἐξαγορεύσει τὴν ἁμαρτίαν, περὶ ἧς ἥμαρτηκε κατ' αὐτῆς.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔψεται δὴ ἓν καὶ τούτοις ἡ λύσις δι' ἐξαγορεύσεώς τε, καὶ μιὴ καὶ ἀμνάδος, ἤτοι προβάτου σφαγῆς.
» λέγε γὰρ σὺ τὰς ἀνομίας σου πρῶτος, φη- Ἡσ. 43. 26.
Ζ„ σὶν, ἵνα δικαιωθῇς. καὶ μιὼ καὶ ὁ θεῖος
» ἀναφωνεῖ Δαβὶδ· εἶπα, ἐξαγορεύσω κατ' Ψαλ. 31. 5.
» ἐμοῦ τῇ ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ, καὶ σὺ
» ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου.

ς. Καὶ οἵσει περὶ ὧν ἐπλημμέλησε τῷ Κυρίῳ, περὶ τῆς ἁμαρτίας ἧς ἥμαρτε, θῆλυ ἀπὸ τῶν προβάτων, ἀμνάδα ἢ χίμαιραν ἐξ αἰγῶν περὶ ἁμαρτίας. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ, ἧς ἥμαρτηκε, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ ἡ ἁμαρτία.

ΩΡΙΓΕ-

(1) Τὸ, θηριάλωτον δὲ, ἐλήφθη ἐκ τῶν τοῦ Προκοπ. τῶν ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Κακοποιῆσαι ἢ καλῶς ποιῆσαι. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. καὶ ὁ Κύριλ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 531.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ζητῶ διατὶ ἀκ εἴρηκε ταῦτα σφαγιῶαγ ἡ Γραφή. (1)

ζ. Ἐὰν δὲ μὴ ἰσχύσῃ ἡ χεὶρ αὐτῦ τὸ ἱκανὸν εἰς πρόβατον, οἴσει περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῦ, ἧς ἥμαρτε, δύω τρυγόνας, ἢ δύω νεοσσὺς περισερῶν Κυρίῳ, ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ ἕνα εἰς ὁλοκαύτωμα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀπροφάσιστον δὲ ὥσπερ καθισὰς ὁ νόμος τὸ ῥάθυμον εἰς θυσίαν τοῖς σὺ μολυσμοῖς καὶ ἀκαθαρσίαις, εἰ μὴ μόχον τὶς ἔχοι καὶ πρόβατον, τοῖς κατὰ χεῖρα καὶ σὺ ἰσχύϊ τιμᾶν ἀναπείθει, λέγων· ἐὰν δὲ μὴ ἰσχύῃ ἡ χεὶρ αὐτῦ, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Δύω περισερῶν προσαγομένων, τλὼ μὲν μίαν περὶ ἁμαρτίας προσάγεσθαι κελεύει, καὶ τλὼ ἑτέραν εἰς ὁλοκαύτωμα, ἓν πρᾶγμα δι' ἑκατέρα ὑποτυπῶν, διὰ τὸ ἱλασμῦ τλὼ ὁλόκληρον εἰς Θεὸν ἀφιέρωσιν.

η. Καὶ οἴσει αὐτὰ πρὸς τὸν ἱερέα· καὶ προσάξει ὁ ἱερεὺς τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας πρότερον. καὶ ἀποκνίσει ὁ ἱερεὺς τὴν κεφαλὴν αὐτῦ ἀπὸ τὸ σπονδύλα, καὶ ἁ διελεῖ.

*ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀποκνίσει τῷ ὄνυχι· σφάζεσθαι γὰρ ἔτω τὰ ἐλαφρὰ τῶν σρεθίων· πλὼ ἀκ εἰς ἅπαν ἀποτεμεῖ, δῆλον δὲ ὅτι τλὼ κεφαλλώ. πέπρακται γὰρ ἔτως ὁ Χρισῦ θάνατος, [ἀκ εἰς μερισμὸν, ἀλλ' εἰς σῶσιν.]

θ. Καὶ ῥανεῖ ἀπὸ τὸ αἵματος τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας ἐπὶ τὸν τοῖχον τὸ θυσιασηρίο· τὸ δὲ κατάλοιπον τὸ αἵματος κατασραγγιεῖ ἐπὶ τὴν βάσιν τὸ θυσιασηρίο· ἁμαρτίας γάρ ἐσι.

*ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτι τοίνυν ἁ μερισμῦ πρόξενος, ἀλλ' σὺσεως πρὸς ἡμᾶς ὁ Χρισῦ θάνατος, ἐδήλα τὸ θύεσθαι μὲν τὸ σρεθίον, ἁ μλὼ καὶ εἰς ἅπαν ἀποκείρεσθαι τῦ σπονδύλα τλὼ κεφαλλώ· ὅτι δὲ ἁγιάζει τλὼ ἐκκλησίαν τῷ ἰδίῳ αἵματι, σημαίνει ὁ τῦ αἵματος ῥαντισμὸς σὺ τῇ σκιωῇ.

ι. Καὶ τὸ δεύτερον ποιήσει ὁλοκαύτωμα, ὡς καθήκει· καὶ ἐξιλάσεται περὶ ἁμαρτίας αὐτῦ ὁ ἱερεὺς, περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῦ, ἧς ἥμαρτε, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ.

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μία δὲ τρυγὼν ὑπὲρ ἁμαρτίας, καὶ μία πάλιν εἰς ὁλοκαύτωμα. νοεῖται δὲ δι' ἀμφοῖν ὁ Χρισὸς, καὶ ἀποθνήσκων ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ εἰς ὁσμλὼ δλωδίας ὁλοκαυτόμενος τῷ πατρὶ, καὶ μλὼ καὶ ἀντάλλαγμα τῆς ἁπάντων ζωῆς ἑαυτὸν ἀνατιθείς.

ια. Ἐὰν δὲ μὴ εὑρίσκῃ ἡ χεὶρ αὐτῦ ζεῦγος τρυγόνων, ἢ δύω νεοσσὺς περισερῶν, καὶ οἴσει τὸ δῶρόν σα (2) περὶ ἃ ἥμαρτες τὸ δέκατον τῦ οἰφὶ σεμίδαλιν περὶ ἁμαρτίας. ἁκ ἐπιχεεῖς ἐπ' αὐτὸν ἔλαιον, ἁκ ἐπιθήσεις ἐπ' αὐτὸν λίβανον, ὅτι περὶ ἁμαρτίας ἐσί.

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὑποβιβάζει γε μλὼ ὁ νόμος καὶ εἰς τὸ λίαν εὐπόρισον τῆς θυσίας τὸν τρόπον· καὶ ἀναλόγως τοῖς ἑκάσα μέτροις ποιεῖσθαι προσάτλει, τὸν ἐπὶ τοῖς ἀρίσοις ὄκνον ὑποτεμνόμενος παντα χῇ, καὶ ἀπροφάσιστον καθισὰς τοῖς ἑλῶσι τὸ ῥάθυμον. Καὶ μετ' ὀλίγα. Προσφέρεσθαι σεμίδαλις, ἄρτα γενέσις· ζωῆς δὲ τύπος ὁ ἄρτος· ἀλλ' ἅτε λιβάνῳ καταπάτλεσθαι δεῖν αὐτλὼ, ἅτε μλὼ ἐλαίῳ δεδεῦσθαι λέγει, σοφλώτε καὶ ἀναγκαίαν τῦ τοιῦδε τλὼ ἀφορμλὼ εὖ μάλα προαναφωνῶν, ὅτι περὶ ἁμαρτίας ἐσὶν, ἧς ἂν εἴη πάντη τε καὶ πάντως ἀπωτάτω τὸ ἱλαρὸν, ὡς σὺ ἐλαίῳ νοούμενον, καὶ μέντοι τὸ δλῶδες, ὡς σὺ λιβάνῳ τυχόν. εἴη δ' ἂν ἁκ ἀμφίλογον, ὅτι χρῆμα συγγὸν καὶ ἄοσμον ἀληθῶς ἡ σὺ ἡμῖν ἁμαρτία.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Εἰ δὲ ἱερέον ἁκ δλπορήσας ὁ ἡμαρτηκὼς, προσάξει σεμίδαλιν, ἁκ ἐᾷ ἔλαιον ἐπιχέειν αὐτῇ, ἁδὲ λίβανον ἐπιτιθέναι, ἐπιλέγων· ὅτι περὶ ἁμαρτίας ἐσίν. ἁμαρτία γὰρ ἅτε φαυλρὸν, ἅτε δλῶδες.

ιβ. Καὶ οἴσει αὐτὴν πρὸς τὸν ἱερέα. καὶ δραξάμενος ὁ ἱερεὺς ἀπ' αὐτῆς πλήρη τὴν δράκα αὐτῦ, τὸ μνημόσυνον αὐτῆς ἐπιθήσει ἐπὶ τὸ θυσιασήριον ἐπὶ τῶν ὁλοκαυτωμάτων ιγ. Κυρίῳ· ἁμαρτίας ἐσί. Καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῦ ὁ ἱερεὺς περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῦ, ἧς ἥμαρτεν ἀφ' ἑνὸς τάτων, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ. τὸ δὲ καταλειφθὲν ἔσαι τῷ ἱερεῖ, ὥσπερ ἡ θυσία τῆς σεμιδάλεως.

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τύπος ἦν ἄρα ζωῆς, τῆς μὴ ἐχέσης τὸ ἱλαρὸν καὶ δλωδίας ἐρήμης, ἡ λιβάνα δίχα καὶ ἐλαία σεμίδαλις, ἀλλ' σὺ Χρισῷ καὶ αὐτὴ μετασήσεται πρὸς τὸ ἱλαρόν. δέχεται δὲ καὶ τὸ δλῶδες σὺ πίσει, καὶ προσφέρεται τῷ Θεῷ δι' αὐτῦ, τῦ διασμήχοντος τὰς μεμολυσμένας, καὶ ἀπονίζοντος νοητῶς τὰς σὺαλόντας ἀκαθαρσίᾳ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Διὰ τῦ ὁλοκλήρα τὸ μερικὸν δωαμῶν, τῷ ἱερεῖ τὸ ὑπόλοιπον εἰς

(1) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ἁχ εὕρηται. νοητέον δὲ τλὼ σφαγιῶ, (ἰῶ προσίθησιν ὁ σὺ ἁγίοις Κύριλλος, ὡς ἐκ τῦ ἀνωτέρ. ὑπομνήμ. δῆλον.) καὶν παρασιωπᾶται ὑπὸ τῆς Γραφῆς.

(2) Τὸ δῶρον αὐτῦ περὶ ἃ ἥμαρτε τὸ δέκατον τῦ οἰφὶ σεμιδάλεως περὶ ἁμαρτίας. ἁκ ἐπιχεῖ ἐπ' αὐτὸ ἔλαιον, ἁδὲ ἐπιθήσει ἐπ' αὐτῷ λίβ. κτ. αἱ εἰρημ. ἑκδόσ.

εἰς τροφὼ ἀφορίζει, καθὰ καὶ ἀπὸ τῦ δώρυ τῆς σεμιδάλεως. ἐκεῖ μὲν, κοινωνὸν τῦ θυσιασηρίυ τὸν ἱερέα ποιῶν· ἐνταῦθα δὲ, βοηθὸν τῦ ἡμαρτηκότος. (1)

ιδ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς ιε. Μωϋσῆν, λέγων, Ψυχὴ ἣ ἂν λάθῃ αὐτὸν λήθῃ, καὶ ἁμαρτήσῃ ἀκυσίως ἀπὸ τῶν ἁγίων Κυρίυ, καὶ οἴσει ἀπὸ τῆς πλημμελείας αὐτῦ τῷ Κυρίῳ κριὸν ἄμωμον ἐκ τῶν προβάτων, τιμῆς ἀργυρίυ σίκλον τῷ σίκλῳ τῷ ἁγίῳ, περὶ ἧ ἐπλημμέλησε.

Ἣ ἂν λάθῃ. Ἄλλος, ἀδικήσει ἀδικίαν· ἢ ἐὰν παραβῇ παράβασιν.

ΑΔΗΛΟΥ. Σίκλον ἐν σίκλῳ ἁγίῳ, σαθμὸν ἐν σαθμῷ ἁγίῳ.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐσι, ψυχὴ ἐὰν λά-
» θῃ αὐτὸ λήθῃ, καὶ ἁμάρτῃ ἀκυσίως; Σωέβαινε πολλάκις ἀσχολίᾳ τινὰ περιπεσόντα μὴ προσενεγκεῖν εἰς καιρὸν τὰ τῷ Θεῷ ἀφιερωμένα, οἷον τὰ πρωτότοκα, ἢ τὰς ἀπαρχὰς, ἢ τὰς ἐπαγγελίας. τὸν ταύτῃ τοίνυν περιπεπλωκότα τῇ πλημμελείᾳ μείζονι ὑποβάλλει ζημίᾳ. κελεύει γὰρ αὐτὸν πρότερον ἐκλῖσαι τὸ θεῖον ὄφλημα, τῆς ἀξίας τιμῆς τὸ πέμπλον προσεθεικότα· εἶθ' ὕτως ὑπὲρ τῆς πλημμελείας κριὸν πεντήκοντα σίκλων ἄξιον προσενεγκεῖν εἰς ἱερουργίαν, καὶ ὕτω λαβεῖν τῆς ἁμαρτίας τὴν ἄφεσιν. ταῦτα καὶ τὰ τύτοις ὅμοια περὶ τῶν ἀκυσίως ἡμαρτηκότων νομοθετήσας, κελεύει καὶ τὺς ἑκόντας ἡμαρτηκότας, καὶ ἢ παρακαταθήκῃ δεξαμένυς καὶ ψευσαμένυς, ἢ ἀδικίᾳ τινὶ χρησαμένυς, καὶ ὅρκῳ τινὶ (2) τὴν ἁμαρτίαν αὐξήσαντας, πρῶτον ἀποδῦναι τοῖς ἠδικημένοις ἃ παρανόμως ἀφείλοντο, καὶ προσθεῖναι τῷ κεφαλαίῳ τὸ πέμπλον· εἶθ' ὕτω κριὸν προσενεγκεῖν, καὶ τὸν Θεὸν ἱλεώσασθαι. τῦτο καὶ ὁ μακάριος Ζακχαῖος πεποίηκεν. ἀπέδωκε γὰρ πρότερον ἅπερ ἠδίκησε τετραπλάσια· εἶθ' ὕτω τὰ ἥμισυ τῶν οἰκείων τοῖς πενομένοις διένειμε.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πάνδεινον γὰρ ἀληθῶς τὸ ὑφελέσθαι τι τῶν ἡγιασμένων [καὶ ἀνατεθεμένων] εἰς δόξαν Θεῦ. ἐν ἴσῳ δὲ τρόπῳ διαβεβλήσεται καὶ τὸ μὴ ἀποτίσαι τὰ ἐπηγγελμένα.

ις. Καὶ ὃ ἥμαρτεν ἀπὸ τῶν ἁγίων ἀποτίσει, καὶ τὸ ἐπίπεμπλον προσθήσει ἐπ' αὐτῷ, καὶ δώσει αὐτὸ τῷ ἱερεῖ. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῦ ὁ ἱερεὺς ἐν τῷ κριῷ τῆς πλημμελείας, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὶς ἂν ἂν γένοιτο καὶ τῦδε τυχὸν ἡ ἄφεσις; Πρῶτον μὲν εἰ πλησιωτέραν τῶν ὑφαιρεθέντων ποιοῖτο
» τιλὴ ἀνθέκλισιν· προσθήσει γὰρ τὸ ἐπίπεμπλον φησίν· εἶτα κριὸν εἰς θυσίαν εἰ προσοίσειεν ὠνητόν. τύπος δ' ἂν εἴη τὸ χρῆμα Χρισῦ, ὃν οἱ τῶν Ἰυδαίων προεσηκότες ἐξεπρίαντο τρόπον τινὰ τριάκοντα δίωαρίων, ἃ τῷ προδότῃ κατέθεντο μαθητῇ. ἀκὰν δ' ἐν Χρισῷ καὶ τῶν εἰς Θεὸν αἰτιαμάτων ἡ ἄφεσις.

ις. Καὶ ψυχὴ ἣ ἂν ἁμάρτῃ, καὶ ποιήσει μίαν ἀπὸ πασῶν τῶν ἐντολῶν Κυρίυ, ὧν ὐ δεῖ ποιεῖν, καὶ ὐκ ἔγνω, καὶ πλημμελήσῃ, καὶ λάθῃ (3) τὴν ιη. ἁμαρτίαν αὐτῦ. Καὶ οἴσει κριὸν ἄμωμον ἐκ τῶν προβάτων, τιμῆς ἀργυρίυ εἰς πλημμέλειαν πρὸς τὸν ἱερέα. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῦ ὁ ἱερεὺς περὶ τῆς ἀγνοίας αὐτῦ, ἧς ἠγνόησε, καὶ αὐτὸς ὐκ ἤδει, καὶ ἀφεθήσεται ιθ. αὐτῷ. Ἐπλημμέλησε γὰρ πλημμελείᾳ πλημμέλησιν ἔναντι Κυρίυ.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Εἰ ἐπὶ τῶν κατὰ ἄγνοιαν ὅτως ἀπαραίτητον τὸ κρίμα, καὶ ὑπὲρ τῆς καθάρσεως ἡ θυσία ἀναγκαία, πῶ καὶ ὁ δίκαιος Ἰὼβ μαρτυρεῖται προσφέρειν ὑπὲρ τῶν υἱῶν, τί ἄντις εἴποι περὶ τῶν σὺ γνώσει ἁμαρτανόντων, ἢ τῶν τύτοις ἐφησυχαζόντων;

ΚΕΦ. ε.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
β. Μωϋσῆν, λέγων, Ψυχὴ ἣ ἂν ἁμάρτῃ, καὶ παριδὼν παριδῃ τὰς ἐντολὰς Κυρίυ, καὶ ψεύσηται τὰ πρὸς τὸν πλησίον ἐν παραθήκῃ, ἢ περὶ κοινωνίας, ἢ περὶ ἁρπα-
γ. γῆς, ἢ ἠδίκησέ τι τὸν πλησίον, Ἢ εὗρεν ἀπώλειαν, καὶ ψεύσηται περὶ αὐτῆς, καὶ ὀμόσῃ ἀδίκως περὶ ἑνὸς ἀπὸ πάντων, ὧν ἂν ποιήσῃ ἄνθρωπος, Η ὥσε ἁμαρτεῖν ἐν τύτοις.

Ἐν παραθήκῃ. Ἄλλος, σὺ πισώσει χειρός. Περὶ ἁρπαγῆς. Ἄλλος, σὺ ἀναγκασμῷ.

Ἠδίκησέ τι. Ἄλλος, ἐσυκοφάντησε.

δ. Καὶ ἔσαι ἡνίκα ἂν ἁμάρτῃ, καὶ πλημμελήσῃ, καὶ ἀποδῷ τὸ ἅρπαγμα, ὃ ἥρπασεν, ἢ τὸ ἀδίκημα, ὃ ἠδίκησεν, ἢ τὴν παραθήκην, ἥτις παρετέθη αὐτῷ, ἢ τὴν ἀπώλειαν, ἣν ἂν εὗρεν ἀπὸ παντὸς πράγματος, ἃ ὤμοσε περὶ αὐτῦ ἀδίκως, καὶ ἀποτίσει αὐτὸ

(1) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ὐχ εὕρηται.
(2) Λάβῃ. ἤ τε σὺ Φραν. καὶ ἡ σὺ Καντ. ἔκδ. καὶ ὁ μέγας Βασίλ. σὺ τῷ περὶ κρίματ. Θεῦ προοιμ.
(2) Ὅρκῳ ψεύδει. ἡ σὺ Χάλ. ἔκδ.

αὐτὸ τὸ κεφάλαιον, καὶ τὸ ἐπίπεμπτον αὐτῷ προσθήσει ἐπ' αὐτὸ, τίνος ἐστὶν, αὐτῷ ἀποδώσει ἡ ἡμέρα ἐλεγχθῆ.

Τὸ ἀδίκημα. Ἀχύλας καὶ οἱ λοιποὶ, [τλὼ] συκοφαντίαν.

ε. Καὶ τῆς πλημμελείας αὐτῷ οἴσει τῷ Κυρίῳ κριὸν ἀπὸ τῶν προβάτων ἄμωμον, τιμῆς, ἧς (1) ἐπλημμέλησε.

5. Καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῷ ὁ ἱερεὺς ἔναντι Κυρίου, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ περὶ ἑνὸς ἀπὸ πάντων ὧν ἐποίησε καὶ ἐπλημμέλησεν ἐν αὐτῷ.

ζ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Ἔντειλε τῷ Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτῷ, λέγων, Οὗτος ὁ νόμος τῆς ὁλοκαυτώσεως. αὕτη ἡ ὁλοκαύτωσις ἐπὶ τῆς καύσεως αὐτῆς ἐπὶ τῷ θυσιαστηρίῳ ὅλην τὴν νύκτα ἕως τὸ πρωΐ, καὶ τὸ πῦρ τῷ θυσιαστηρίῳ καυθήσεται ἐπ' αὐτῷ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐνδελεχὲς καὶ ἀκατάπαυστον κομιδῇ τῷ θυσιαστηρίῳ τὸ πῦρ, καὶ ὐκ ὀθνεῖον ἢ ἔξωθεν, ἀλλὰ τὸ αὐτῷ, τουτέστι τὸ ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανῷ. καὶ τί τοῦτό ἐστιν; ἐπίμεσον γὰρ τῆς τῷ Θεῷ δόξης τὸ ἅγιον ἡμῶν θυσιαστήριον. οὐ εἴδει δὲ τῷ πυρὸς ἡ θεία τε καὶ ἀπόῤῥητος εἰκάζεται Φύσις.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἄσβεστον ἔν τῷ θυσιαστηρίῳ τὸ πῦρ. μεμύηκε γὰρ οὐ Χρισῷ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καίτοι κατὰ Φύσιν ὑπάρχον αὐτῷ, καθὸ νοεῖται καὶ ἔστι Θεός.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πρέπει γὰρ ἄνδρας τοὺς ἱερεῖς, καὶ Χρισῷ τλὼ οἰκείαν ἀναθέντας ζωλὼ, θερμοὺς καὶ ζέοντας ὁρᾶσθαι τῷ πνεύματι, καὶ τοῦτο διαπαντός.

ι. Καὶ ἐνδύσεται ὁ ἱερεὺς χιτῶνα λινοῦν, καὶ περισκελὲς λινοῦν ἐνδύσεται περὶ τὸ σῶμα αὐτῷ, καὶ ἀφελεῖ τὴν κατανάρπωσιν, ἣν ἂν κατανα-
ια. λώσῃ τὸ πῦρ, τὴν ὁλοκαύτωσιν ἀπὸ τῷ θυσιαστηρίῳ· καὶ παραθήσει αὐτὴν ἐχόμενα τῷ θυσιαστηρίῳ. Καὶ ἐκδύσεται τὴν στολὴν αὐτῷ, καὶ ἐνδύσεται στολὴν ἄλλην· καὶ ἐξοίσει τὴν κατανάρπωσιν ἔξω τῆς παρεμβολῆς εἰς τόπον καθαρόν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τλὼ σοδιὰν ἐκκομίζεσθαι δεῖν ὃ παρ' ἑτέρῳ, φησὶ, τῶν ἀλλογενῶν, ἦγον ἐξ ἑτέρας ὄντος Φυλῆς, δι' ὑπουργίας δὲ μᾶλλον τῶν ἡγιασμένων. ἐπιτήρει δὲ ὅπως ὁδὸν ἡγεῖσθαι βραχὺ τῶν εἰς θείαν ἡκόντων λειτουργίαν ἀφίησιν ὁ νόμος, ὁδὲ οἷον ἱερατικῆς αὐτουργίας ἀνάξιον, ὡς παραχωρεῖν ἑτέρῳ μὴ ἱερῷ. ὁ γὰρτοι βάσιμα τοῖς ἀνάγνοις τὰ ἅγια. ἀνέπαφον δὲ καὶ αὐτὸ τὸ θεῖόν ἐστι θυσιαστήριον. καὶ ἵν' εἰδεῖεν οἱ ἀπόλεκλοι πρὸς ἱερουργίαν τῷ θείῳ θυσιαστηρίῳ τὸ ὑπερφυὲς ὡς οὐ ἁγιασμῷ, καὶ αὐτοῖς ἀνάπλει τὸ σέβας τοῖς ἱεροῖς ἐθήμασιν. ἐσαλμένους γὰρ ἱερῶς ἔξω φαίνεσθαι τῆς σκιωῆς, ὐκ ἐφίησιν οἰκονομικῶς. τὰ γαρτοι, φησὶν, ἡγιασμένα, μὴ τοῖς ἀνάγνοις ὠμιλημένα, καὶ τὸν ἐξ ὀθνείων ἔχοντα μολυσμὸν, τὸ τῆς ἁγίας σκιωῆς ἀδικεῖ τὸ (2) σέβας. διὰ τοῦτο τλὼ σοδιὰν συγκομίζειν μὲν ἐφίησιν ἐσαλμένους ἱεροπρεπῶς, μεταμφιέννυσθαι δὲ πρὸς τὸ ἔξω φέροντας, καὶ τῶν ἁγίων ἀποφοιτῶντας τόπων.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐν ἑτέρᾳ δὲ στολῇ τὰ ἔσω τῆς σκιωῆς λειτουργεῖν κελεύει τὸν ἱερέα, καὶ οὐ ἑτέρᾳ τὰ ἔξω· σωάγειν μὲν τὸ ἀπόκαυμα τῆς ὁλοκαρπώσεως οὖδον οὐ χιτῶνι λινῷ καὶ περισκελεῖ, ἐκκομίζειν δὲ οὐ ἄλλῃ στολῇ. ἱερώτερα γὰρ τὰ πλησιαίτερον Θεῷ. ἡμῖν δὲ οὐ χέσει τῇ οἰκειοτέρᾳ πρὸς Θεὸν ὁ μείζων ἁγιασμός.

ιβ. Καὶ πῦρ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καυθήσεται ἐπ' αὐτῷ, καὶ ὐ σβεσθήσεται, καὶ καύσει ἐπ' αὐτῷ ὁ ἱερεὺς ξύλα τὸ πρωΐ πρωΐ, καὶ στοιβάσει ἐπ' αὐτῷ [τὴν ὁλοκαύτωσιν, καὶ ἐπιθήσει
ιγ. ἐπ' αὐτὸ] τὸ στέαρ τῷ σωτηρίῳ. Καὶ πῦρ διαπαντὸς καυθήσεται ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ὐ σβεσθήσεται.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐν νυκτὶ δὲ καὶ ἡμέρᾳ τὸ ὁλοκαυτόμενον. ἀκατάληκλος γὰρ ἡ ὠδία Χρισῷ. καὶ αὐτὸς δὲ τῶν ἁγίων ὁ βίος, εἰ ὡς οὐ τρόπῳ νοοῖτο τῷ καθ' ὁλοκαύτωσιν, ἄπαυστον ἔχει τλὼ ὠδωσμίαν. Χρισὸν γὰρ ὠδιάζουσι, τῆς ὠαγγελικῆς πολιτείας ἱερουργοῦντες Θεῷ τὰ ὡς ἐξ ἔργων αὐχήματα.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ζωπυρεῖσθαι τοὺς Θεῷ ἀνακειμένους ἀεὶ βουλόμενος, καὶ μὴ ἀποψύχεσθαι.

ιδ. Οὗτος ὁ νόμος τῆς θυσίας, ἣν προσάξουσιν αὐτὴν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς ἔναντι Κυρίου, ἀπέναντι τῷ θυσιαστηρίῳ.

ιε. Καὶ ἀφελεῖ ἀπ' αὐτῷ τῇ δρακὶ ἀπὸ τῆς σεμιδάλεως τῆς θυσίας σὺν τῷ ἐλαίῳ αὐτῆς, καὶ σὺν παντὶ τῷ λιβάνῳ αὐτῆς τὰ ὄντα ἐπὶ τῆς θυσίας, καὶ ἀνοίσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κάρπωμα ὀσμὴν εὐωδίας, τὸ μνημόσυνον αὐτῆς τῷ Κυρίῳ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Τὰ μὲν ὖν ὁλοκαυτόμενα, τλὼ οἰονεῖπως ὁλοτελῇ καὶ εἰς ἅπαν ἀφιέρωσιν τῶν ἐξαιρέτως ἁγίων ὑποδηλοῖ·

(1) Εἰς ὅ. ἥτε ἡ οὐ Φραν. ἐκδ. καὶ ἡ οὐ Καντ. καὶ ὁ οὐ ἁγίοις Κύριλ. οὐ Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 535.
(2) Ἀδικείτω. ἴσ. ὀρθότερ. ἄλλως γὰρ ὁδὲ ἡ σιώταξις, ὁδὲ ἡ σύνοια λοδεται.

λοῖ· θυσία δὲ, αὐτὴν ὡς ἐκ μέρους ἁγίαν καὶ ὑπὸ Θεῷ ζωήν. ἧς ὑποτύπωσις ἀκριβὴς, ἡ σεμίδαλις διὰ δρακὸς ἱερέως ἀναφερομένη σὺν τῷ ἐλαίῳ καὶ τῷ λιβάνῳ.] τὴν γάρτοι Θεῷ καθιερουμένην ζωὴν, καὶ εἰ γένοιτο τυχὸν ἐκ μέρους, εὐώδη εἶναι πάντως χρὴ, καὶ λιπαρωτάταις ἐλπίσι πιαινομένην.

ιϛ. Τὸ δὲ καταλειφθὲν ἀπ' αὐτῆς ἔδεται Ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ. ἄζυμα βρωθήσεται ἐν τόπῳ ἁγίῳ· ἐν τῇ αὐλῇ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἔδονται αὐτήν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἄζυμος δὲ ἡ θυσία. πρέποι γὰρ ἂν πράττεσθαι καθαρῶς πᾶν ὅπερ ἂν γένοιτο πρὸς ἡμῶν εἰς δόξαν Θεοῦ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Μερὶς δὲ καὶ βρῶσις τοῖς ἱερεῦσι τὸ κατάλοιπον τῆς θυσίας.

ιζ. Οὐ πεφθήσεται ἐζυμωμένη. μερίδα αὐτὴν δέδωκα αὐτοῖς ἀπὸ τῶν καρπωμάτων Κυρίου. ἅγια ἁγίων ἐστὶν, ὥσπερ τὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ ὥσπερ τὸ τῆς πλημμελείας.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἄλλο ἁμαρτίας δῶρον, καὶ ἄλλο πλημμελείας. ἁμαρτίαν μὲν γὰρ, τὴν ἐν γνώσει· πλημμέλειαν δὲ, τὴν ἐν ἀγνοίᾳ. κελεύει δὲ ἀπὸ τοῦ τῆς ἁμαρτίας δώρου καὶ τοῦ τῆς πλημμελείας τοὺς ἱερεῖς
» ἐσθίειν, τοὺς ἄῤῥενας μόνους, ἃ καὶ ἅγια
» ἁγίων ἐκάλεσε.

ιη. Πᾶν ἀρσενικὸν τῶν ἱερέων ἔδονται αὐτὴν, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν ἀπὸ τῶν καρπωμάτων Κυρίου. πᾶς ὃς ἂν ἅψηται αὐτῶν, ἁγιασθήσεται.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Λέγομεν, ὡς διατροφῆς ἀφορμὴ μᾶλλον τοῖς ἱερεῦσιν ἦσαν αἱ θυσίαι, καὶ σκιὰ τῆς εὐσεβείας. διπλοῦν δὲ ἄρα τὸ κέρδος τὸ ἀπὸ τοῦ θύειν· καὶ ὅτι Θεῷ προσάγεται τιμὴ, καὶ ὅτι ἃ θύει τὶς οὐκ ἂν προσκυνήσειεν, οὐδ' ἂν οἰηθείη Θεὸν εἶναι.

» ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τινὲς τὸ, ἁγιασθήσεται, μολυνθήσεταί φασιν· οὐ διὰ τὴν θυσίαν, οἶμαι, ἀλλὰ διὰ τὸ τολμηρὸν τοῦ ἁπτομένου.
Αγγ. 2. 14. Ἀγγαῖος γάρ φησιν· ὃς ἂν ἅψηται, μιαν-
» θήσεται.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐσθίεται πᾶν ἀρσενικὸν ἐν τόπῳ ἁγίῳ, τοῦ μὲν ἐν ἁγίῳ τόπῳ πρὸς τῶν ἱερέων δαπανᾶσθαι τὰ ἱερὰ, τοῖς μυστικωτέροις ἡμῶν λόγοις τηροῦντος τὸ σέβας, τοῦ δὲ πᾶν ἄρσεν ἐσθίειν, ὑποδηλοῦντος ἀστείως, ὡς ἀκαλλές τι χρῆμα καὶ ἀνόσιον ἀληθῶς ὁ μαλακισμὸς τοῖς ἐξειλεγμένοις παρὰ Θεοῦ. ἀνίερον γὰρ ἀποτελεῖ, καὶ εὐλογίας ἐξίστησι τῆς πνευματικῆς, καὶ ἀμέτοχον ἀποφαίνει τῶν παρὰ Θεοῦ τοῖς ἁγίοις ἐκνενεμημένων ἀγαθῶν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τὸ ἄρσεν ἐν δυνάμει ἀρετῆς κρίνοιτο, τὸ δὲ θῆλυ ἐν ἀσθενείᾳ. καὶ ἐκεῖ μὲν πᾶς ὁ ἁπτόμενος ἀπὸ τῶν προσαγομένων Θεῷ, ἁγιάζεται· ἐφ' ἡμῖν δὲ, ὁ κατὰ διάθεσιν ἁπτόμενος.

ιθ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
κ. Μωϋσῆν, λέγων, Τοῦτο τὸ δῶρον Ἀαρὼν καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὃ προσοίσουσι Κυρίῳ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ᾗ ἂν χρίσῃς αὐτόν· τὸ δέκατον τοῦ οἰφὶ σεμιδάλεως εἰς θυσίαν διαπαντὸς, τὸ ἥμισυ αὐ-
B τῆς τὸ πρωΐ, καὶ τὸ ἥμισυ αὐτῆς τὸ δειλινόν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἔδει καὶ τοὺς ἱερεῖς ἀπάρξασθαί τι τῷ βωμῷ, μὴ νομίσαντας ἀσυλίαν εὑρῆσαι τὰς ὑπηρεσίας καὶ λειτουργίας, ἐφ' ὧν ἐτάχθησαν. ἡ δ' ἀπαρχὴ πρέπουσα ἱερεῦσιν ἀπ' οὐδενὸς τῶν ἐναίμων, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ καθαρωτάτου τῆς ἀνθρωπίνης τροφῆς. σεμίδαλις γὰρ ἡ ἐνδελεχὴς θυσία ἐστὶν αὐτῶν, μέτρου ἱεροῦ
Γ τὸ δέκατον καθ' ἑκάστην ἡμέραν. οὗ τὸ μὲν ἥμισυ πρωΐας, τὸ δὲ ἥμισυ δείλης προσάγεται, τηγανισθὲν ἐν ἐλαίῳ, μηδενὸς εἰς βρῶσιν ὑπολειφθέντος. χρησμὸς γάρ ἐστι πάσας ἱερέως θυσίας ὁλοκαύτους εἶναι, καὶ μηδὲν αὐτῶν εἰς ἐδωδὴν ἀπονέμεσθαι.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οἶφι δὲ καὶ χοῖνιξ ἕν ἐστι μέτρον, διττῷ ὀνόματι προσαγορευόμενον. ἔστι δὲ δύω ξεστῶν καὶ ποστημορίου.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπειδὴ τὰς τῶν ἀγε-
Δ λαίων θυσίας οὐχ ὁλοκαυτοῦσθαι δεῖν προστέταχεν, ἅτε δὴ μὴ εἰσάπαν ἁγίαν ἐχόντων ζωὴν, μεμερισμένην δὲ ὥσπερ Θεῷ καὶ κόσμῳ, διϊστὰς εἰκότως καὶ ἐν μοίρᾳ τιθεὶς τῇ ὑπερκειμένῃ τοὺς ἐξειλεγμένους εἰς ἱερουργίαν, ὁλόκαυτον τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ποιεῖσθαι δεῖν ἔφη θυσίαν, τὴν προσαγομένην σεμίδαλιν καταθυμιῶντας Θεῷ πρωΐ καὶ τὸ δειλινὸν, τουτέστι διὰ πάσης ἡμέρας, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ.

E ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ δέκατον τοῦ οἴφι σεδάλεως, ζωῆς ἂν εἴη σημεῖον, εὐωδιαζούσης Θεῷ κατὰ πάντα καιρόν.

κα. Ἐπὶ τηγάνου ἐν ἐλαίῳ ποιηθήσεται, πεφυραμένην οἴσει αὐτὴν ἐρικτὰ, θυσίαν ἐκ κλασμάτων, θυσίαν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας Κυρίῳ.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τοῦ μὲν τηγάνου, τὸ
Z ἐπώδυνον· τοῦ δὲ πεφυρᾶσθαι τῷ ἐλαίῳ, τὸ δαψιλὲς ἐν ἱλαρότητι· τοῦ δὲ ἐκ κλάσματος, τὸ οἱονεὶ τρυφερόν τε καὶ διάθρυπτον τῆς τῶν ἁγίων καρδίας ὑποσημαινόντων ἡμῖν αἰνιγματωδῶς.

κβ. Ὁ ἱερεὺς ὁ χριστὸς ὁ ἀντ' αὐτοῦ ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ποιήσει αὐτήν. νόμιμον αἰώνιον τῷ Κυρίῳ· ἅπαν ἐπιτελεσθήσεται.

κγ. Καὶ πᾶσα θυσία ἱερέως ὁλόκαυτος ἔσται, καὶ οὐ βρωθήσεται.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τοῦ ἱερέως τὴν θυσίαν ὁλοκαυτοῦσθαι προσέταξε; Τέλειον

εἶναι διδάσκων τὸν ἱερέα, καὶ μὴ μερικῶς, ἀλλ' ὅλον ἑαυτὸν ἀνατιθέναι τῷ τῶν ὅλων Θεῷ.

κδ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
κε. Μωϋσῆν, λέγων, Λάλησον τῷ Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, λέγων, Οὗτος ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας. ἐν τόπῳ οὗ σφάζουσι τὰ ὁλοκαυτώματα, σφάξουσι καὶ τὸ τῆς ἁμαρτίας ἔναντι Κυρίου· ἅγια ἁγίων ἐστίν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ ἐν τόπῳ τῶν ὁλοκαυτωμάτων, καὶ τὰς περὶ ἁμαρτίας θυσίας ἱέρευον; Πρὸς ψυχαγωγίαν τῶν προσφερόντων· ἵνα γνῶσιν, ὡς οὐκ εἰσὶ τῶν ἁγίων ἀλλότριοι, διὰ μετανοίας ἰατρευόμενοι. διὰ τοῦτο καὶ ἅγια ἁγίων αὐτὰ προσηγόρευσε.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἱερεῖον μὲν ἦν τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας εἴη ἂν ἕτερον ὀφὶν παρὰ τὸν Ἐμμανουὴλ, ὃς ἐστιν ἀμνὸς ὁ ἀληθινὸς ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου. σφάζεται δὲ ἐν τόπῳ τοῦ ὁλοκαυλώματος. ὁ γὰρ τοι μερικῶς τε καὶ καθ' ἡμᾶς ἅγιος ὁ Χριστός· ὁ γὰρ ἐποίησεν ἁμαρτίαν· ὀφὶς δὲ ὅλος καὶ ἱερὸς, καὶ ἁγιασμοῦ τοῖς ἄλλοις ἅπασι χορηγός. εἰ γὰρ καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη, καὶ τοῖς κατακεχριμένοις ἐναρίθμιος γέγονεν οἰκονομικῶς, ἀλλ' οἷόν ἅγιον ὄντα καὶ ἱερὸν τὸν τοῦ ὑψίστου θάνατον ὁ πατὴρ. ταύτῃ τοι, φησὶν, ἐν τόπῳ οὗ σφάζουσι τὸ ὁλοκάυτωμα, σφάξουσι καὶ τὸ περὶ ἁμαρτίας· ἅγια ἁγίων ἐστίν. ὥσπερ γὰρ Θεὸς Θεῶν ἐστὶν ὁ υἱὸς, ὅτω καὶ ἁγίων ἅγιος, ὅλως αὐτὸς ἁγιάζων τῷ κλίσιν τῷ ἰδίῳ πνεύματι, καθὸ πέφυκεν ἐκ πατρὸς, καὶ ἐστὶ Θεὸς ἀληθῶς.

κς. Ὁ ἱερεὺς ὁ ἀναφέρων αὐτὴν, ἔδεται αὐτήν. ἐν τόπῳ ἁγίῳ βρωθήσεται, ἐν αὐλῇ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἕκαστος, οἶμαι, τῶν εἰς λειτουργίαν τῷ ἱερᾷ ἠγμένων, τὸς καρποὺς τῶν ἰδίων ἀποτρυγήσει πόνων, καὶ τῆς ἑαυτοῦ λειτουργίας ἐκθεριεῖ τῷ ἀντιδοσιν. ἐαθίεται δὲ τῆς θυσίας τὸ λείψανον ἐν ἁγίοις τόποις, καὶ ἐν αὐλῇ τῆς ἁγίας σκιωῆς. προσάγεται γὰρ ἐν ἐκκλησίαις τὰ μυσικὰ, καὶ τῆς ἁγίας τραπέζης Χριστοῦ τὸ ἀπόλεκτον ἐν αὐταῖς ἀξιοῦται γενέσθαι. ἔνθα δ' ἂν ἱερατεύῃ νόμιμος ἱερεὺς, ἅγιος ἔσαι τόπος.

κζ. Πᾶς ὁ ἁπτόμενος τῶν κρεῶν αὐτῆς, ἁγιασθήσεται. καὶ ᾧ ἂν ἐπιῤῥαντισθῇ ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῆς ἐπὶ τὸ ἱμάτιον, ὃ ἂν ῥαντισθῇ ἐπ' αὐτῷ, πλυθήσεται ἐν τόπῳ ἁγίῳ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνες, πᾶς ὁ ἁπτόμενος τῶν κρεῶν αὐτῆς, ἁγιασθήσεται;

A Εὐλάβειαν αὐτὸς διδάσκει, καὶ μετὰ δέους προσιέναι τοῖς θείοις κελεύει, καὶ πόῤῥω τῶν ἱερῶν ἑστάναι διαγορεύει· τὸν δὲ πελάζειν τολμῶντα, εἶτα τοῦ αἵματος ῥαντίδα δεχόμενον, τῷ ναῷ προσεδρεύειν κελεύει, ὡς οὐκ ἔτι ἑαυτοῦ κύριον ὄντα· προσεδρεύειν δὲ οὐχ ἱερουργοῦντα, ἀλλὰ τιὼ ἄλλῳ λειτουργίαν ἐπιτελοῦντα. διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἱμάτια τὰ τοῦ αἵματος ἐκείνου τὰς ῥαντίδας δεχόμενα πλυνεῖσθαι κελεύει· τὰ δὲ σκεύη,
B εἰ μὲν χαλκᾶ εἴη, ἐπιμελῶς ἀποσμήχεσθαι· εἰ δὲ κεράμια, σωτρίβεσθαι.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἁγιάζει τὸν ἁπτόμενον ἡ θυσία, καὶ ὁ τοῦ αἵματος ῥαντισμός. προσίεμεν γὰρ τοῖς ἁγίοις, οὐχ ἑτέρου τοῦ χάριν, ἢ ὥσε μεταλαχεῖν τοῦ ἁγίου Χριστοῦ, διὰ τῆς ἀποῤῥήτου καὶ πνευματικῆς τραπέζης.

κη. Καὶ σκεῦος ὀστράκινον ὃ ἐὰν ἕψηται ἐπ' αὐτῷ, συντριβήσεται. ἐὰν δὲ ἐν σκεύει χαλκῷ ἑψηθῇ, ἐκπλύνει αὐτὸ, καὶ νιφεῖ ὕδατι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Διαγνίζεται δὲ καὶ τὰ ταῖς θυσίαις ὑπηρετοῦντα σκεύη, ὡς ἂν μὴ ἑτέρῳ γένοιτό τινι, μηδὲ ταῖς τῶν ἀνθρώπων ὑποφέροιτο χρείαις τὰ τοῖς ἱεροῖς λελειτουργηκότα. τετήρηται δὲ ὁ νόμος, καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σώζεται.

κθ. Πᾶν ἄρσεν ἐν τοῖς ἱερεῦσι φάγεται αὐτά· ἅγια ἁγίων ἐστὶ τῷ Κυρίῳ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀνδριζομένοις δὲ ὅτι τὸ εὐλογεῖσθαι πρέπει, σαφηνεῖ πάλιν ὁ νόμος, εἰπών· πᾶν ἄρσεν ἐν τοῖς ἱερεῦσι φάγεται αὐτά.

λ. Καὶ πάντα τὰ περὶ τῆς ἁμαρτίας ὧν ἂν εἰσενεχθῇ ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῶν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου ἐξιλάσασθαι ἐν τῷ ἁγίῳ, οὐ βρωθήσεται· ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀποφάσκει δεῖν ποιεῖσθαι τροφὰς τὰ τῶν ἱερείων ἐνδόσια. χρὴ γὰρ μόνῳ, φησὶν, ἀνακεῖσθαι Θεῷ, καὶ αὐτῷ προσάγεσθαι. τοῦτο γὰρ οἶμαι καταδηλοῦν τὸ, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται· τουτέστιν ἀνακεῖσθαι (1) τὸ ἐν μόνῃ ἐκνενεμῆσθω σαφῶς τῇ θείᾳ τε καὶ ὑπὲρ πάντα Φύσει, ἧς εἰς τύπον τὸ πῦρ.

λα. Οὗτος ὁ νόμος τοῦ κριοῦ τοῦ περὶ τῆς πλημμελείας. ἅγια ἁγίων ἐστίν.

λβ. Ἐν τόπῳ οὗ σφάζουσι τὰ ὁλοκαυτώματα, σφάξουσι τὸν κριὸν τῆς πλημμελείας ἔναντι Κυρίου. καὶ τὸ αἷμα προχεεῖ ἐπὶ τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου κύκλῳ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καταθυομένου δὲ τοῦ κριοῦ τῆς πλημμελείας, προχέεται τὸ αἷμα τῇ

(1) Ἴσ. ἀνακεῖσθω, καὶ ἐν μόνῃ ἐκνενεμήσθω.

τῇ βάσει τȣ̃ θυσιαςηρίȣ. ἅγιος γὰρ καὶ ἱερὸς ὁ Χριςȣ̃ θάνατος.

λγ. Καὶ πᾶν τὸ ςέαρ αὐτȣ̃ προσοίσει ἀπ' αὐτȣ̃, καὶ τὴν ὀσφὺν, καὶ πᾶν τὸ ςέαρ τὸ κατακαλύπτον τὰ ἐντόσθια, καὶ πᾶν τὸ ςέαρ τὸ ἐπὶ
λδ. τῶν ἐντοσθίων, Καὶ τȣ̀ς δύω νεφρȣ̀ς, καὶ τὸ ςέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν, τὸ ἐπὶ τῶν μηρίων, καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τȣ̃ ἥπατος σὺν τοῖς νεφροῖς, περιελεῖ αὐτά.

Καὶ πᾶν τὸ ςέαρ. Ἄλλος φησὶ κέρκιον, (1) τὸ κατακαλύπτον τὴν κοιλίαν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἶεν δ' ἂν οἶμαι ταυτὶ, καθὰ καὶ ἐν ἑτέροις ἔφην, εἰς ἀρετῆς τύπον τῆς ȣ̓ μιᾶς, ἀλλ' ὡς ἐν εἴδει πολλῶν. πλεῖςοι γὰρ ὅσοι τῆς ἀρετῆς οἱ τρόποι.

λε. Καὶ ἀνοίσει αὐτὰ ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαςήριον κάρπωμα ὀσμὴν εὐωδίας τῷ Κυρίῳ· περὶ πλημμελείας ἐςί.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δεδικαιώμεθα δὴ ȣ̓ν ἐν Χριςῷ, τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀνατλάντι θάνατον, καὶ ἀναθέντι ἑαυτὸν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τῷ Θεῷ καὶ πατρί.

λς. Πᾶς ἄρσην ἐκ τῶν ἱερέων ἔδεται αὐτά. ἐν τόπῳ ἁγίῳ ἔδονται
λζ. αὐτά· ἅγια ἁγίων ἐςίν. Ὥσπερ τὸ
A περὶ τῆς ἁμαρτίας, ȣ̓τω καὶ περὶ τῆς πλημμελείας· νόμος εἷς αὐτῶν. ὁ ἱερεὺς ὅςις ἐξιλάσεται ἐν αὐτῷ, αὐτῷ ἔςαι.

λη. Καὶ ὁ ἱερεὺς ὁ προσάγων ὁλοκαύτωμα ἀνθρώπȣ, τὸ δέρμα τῆς ὁλοκαυτώσεως, ἧς αὐτὸς προσάγει,
λθ. αὐτῷ ἔςαι. Καὶ πᾶσα θυσία ἥτις
B ποιηθήσεται ἐν κλιβάνῳ, καὶ πᾶσα ἥτις ποιηθήσεται ἐπ' ἐσχάρας, ἢ ἐπὶ τηγάνȣ, τȣ̃ ἱερέως τȣ̃ προσφέροντος αὐτὴν, αὐτȣ̃ ἔςαι.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτι δὲ ȣ̓κ ἀμισθὶ λειτȣργήσομεν τῷ Θεῷ, σαφηνίζει, λέγων, „ ȣ̓θύς τε καὶ ἐφεξῆς· καὶ ὁ ἱερȣ̀ς ὁ προ„ σάγων ὁλοκαυτώματα, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ταῦτα τοῖς ἱερεῦσιν ἀπενεμήθη, ἵνα συμβαςάζωσι τῷ λαῷ τὰ
Γ πταίσματα, καὶ κοινωνῶσι τῷ Θεῷ τῶν χαριςηρίων· ὅτι καὶ δι' αὐτῶν αἱ χάριτες.

μ. Καὶ πᾶσα θυσία ἀναπεποιημένη ἐν ἐλαίῳ, καὶ μὴ ἀναπεποιημένη, πᾶσι τοῖς υἱοῖς Ἀαρὼν ἔςαι ἑκάςῳ τὸ ἶσον.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σώζεται καὶ ȣ̓τος ἐν ἐκκλησίαις ὁ νόμος, καὶ βραβȣ́ει τοῖς
Δ ἱερȣργοῖς τὴν ἰσότητα, διανέμων ἑκάςῳ τῆς ἀναιμάκτȣ θυσίας ἀπαραλλάκτως τὰ γέρα.

ΚΕΦ. Ζ.

α. Οὗτος ὁ νόμος θυσίας σωτηρίȣ, ἣν προσοίσȣσι Κυρίῳ.

β. Ἐὰν μὲν περὶ αἰνέσεως προσφέρῃ αὐτὴν, καὶ προσοίσει ἐπὶ τῆς θυσίας τῆς αἰνέσεως ἄρτȣς ἀζύμȣς ἐκ σεμιδάλεως ἀναπεποιημένȣς ἐν ἐλαίῳ, καὶ λάγανα ἄζυμα διακεχρισμένα ἐν ἐλαίῳ, καὶ σεμίδαλιν πεφυραμένην
γ. ἐν ἐλαίῳ. Ἐπὶ κολλύρων ἄρτων ἀζυμίτων (2) προσοίσει τὰ δῶρα αὐτȣ̃ ἐπὶ θυσίᾳ αἰνέσεως σωτηρίȣ αὐτȣ̃.

Πεφυραμένην. Ἄλλος, ζεςήν. Ἐπὶ κολλύρων. Ἄλλος φησὶ, κολλυρίδας.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τῆς αἰνέσεως τὴν θυ-
Ψαλ. 115. 13. σίαν, ποτήριον σωτηρίȣ ὁ Δαβὶδ ἀποκαλεῖ. προσκομίζομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὴν αἴνεσιν, κατὰ πληθὺν μὲν ἐν ἐκκλησίαις, ὡς ἐν ἑνότητι πνȣ́ματος, καὶ ὡς εἰς ἓν σῶμα καὶ μίαν ψυχὴν συνηγμένοι διὰ πίςεως. ποιȣ́μεθα δὲ τὴν δοξολογίαν καὶ καθ' ἕνα
H πολλάκις ἠρεμȣ̃ντες ἐν οἴκοις, καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτί.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἄρτος μὲν ὁ ἐζυ-
E μωμένος, βίȣ καὶ ζωῆς ἔςαι τύπος, τῆς ȣ̓πω κεκαθαρμένης διὰ τȣ̃ ἁγίȣ βαπτίσματος, ȣ̓τε μὴν εἰς ἅπαν ἀπηλλαγμένης κοσμικῆς ἀκαθαρσίας· λάγανον δὲ ἄζυμον, τῆς ἤδη διεσμηγμένης ἐν Χριςῷ διὰ πίςεως, τῆς τῶν τελείων φημί. Καὶ μετ' ὀλίγα. Σεμίδαλις δὲ πρὸς τȣ́τοις ȣ̓πω πρὸς ἑνότητα συνενηνεγμένη, καθὰ καὶ ἐν ἄρτῳ καὶ ἐν λαγάνῳ τυχὸν, μένȣσα δὲ ὥσπερ ἐν κόκκοις ἔτι, τὸ, ὡς ἓν, καθ' ἕκαςον καὶ καθ' ἕνα τῶν προσ-
Z κομιζόντων τὴν αἴνεσιν ὑπαινίττεται. δεκτοὶ γάρ ἐσμεν τῷ Θεῷ, ποιȣ́μενοι τὰς δοξολογίας καὶ ἀνὰ μέρος ἕκαςος, καὶ ὡς ἐν οἱ πάντες κατὰ πληθύν. ἐπιχεῖται δὲ τὸ ἔλαιον τῇ τῆς αἰνέσεως θυσίᾳ, τὸ ἱλαρὸν τȣ̃ πράγματος ὑποσημαῖνον, καὶ ὅτι πάντητε καὶ πάντως ἕψεται παρὰ Θεῷ τὸ ἐλεεῖσθαι δεῖν τοῖς προσάγειν εἰωθόσιν αὐτήν.

δ. Καὶ προσάξει ἀπ' αὐτȣ̃ ἓν ἀπὸ πάντων τῶν δώρων αὐτȣ̃, ἀφαίρεμα Κυρίῳ.

(1) Κερκίον. ὁ Ἀλεξ. κώδ.

(2) Ἐπ' ἄρτοις ζυμίταις. ἥτε ἐν Φραν. καὶ ἡ ἐν Καντ. ἔκδοσ. καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 444.

Κυρίῳ. τῷ ἱερεῖ τῷ προχέοντι τὸ αἷμα τὸ θυσιαστηρίου, αὐτῷ ἔσαι.

ΑΔΗΛΟΥ. Ταὐτόν ἐστιν ἀφαίρεμα, καὶ ἀφώρισμα, καὶ ἐπίθεμα, καὶ καρπώματα ἀπὸ τῶν θυσιῶν ἀφοριζόμενα Θεῷ, ἅπερ γίνεται μέρη τοῦ ἱερέως.

ε. Καὶ τὰ κρέα θυσίας αἰνέσεως σωτηρίου, αὐτῷ ἔσαι. καὶ ἐν ᾗ ἡμέρᾳ δωρεῖται, βρωθήσεται· οὐ καταλείψουσιν ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὸ πρωΐ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τῆς τοῦ σωτηρίου θυσίας ἐν εἴδει περιλαμβάνεται ἡ λεγομένη τῆς αἰνέσεως, ἥτις λόγον ἔχει τοιόνδε· ὁ μηδενὶ τὸ παράπαν ἀβελήτῳ περιπεσὼν, μήτε κατὰ σῶμα, μήτε κατὰ τὰ ἐκτὸς, ἀλλ' ἀπολέμῳ καὶ εἰρωικῷ βίῳ χρώμενος, ἐν ὐπαθείαις τε καὶ ὐτυχίαις ἐξεταζόμενος, ἀπήμων καὶ ἄπλαιστος ὤν, καὶ τὸ μακρὸν τοῦ βίου πέλαγος ὐθυῶν ἐν ὐδίᾳ καὶ γαλήνῃ πραγμάτων, ἐπιπνεύσης ἀεὶ κατ' οἰκείων ὐπραγίας, ἀναγκαίως ὀφείλει τὸν κυβερνήτην Θεὸν, καὶ ἄνοσον μὲν σωτηρίαν, ἀζημίους δὲ ὠφελείας, καὶ σωόλως ἀμιγῆ κακῶν τὰ ἀγαθὰ δωρούμενον, ὕμνοις τε καὶ ὐδαιμονισμοῖς καὶ ὐχαῖς, θυσίαις τε καὶ ταῖς ἄλλαις ὐχαριστίαις ὐαγῶς ἀμείβεσθαι· ἃ δὴ πάντ' ἀθρόα συλλήβδην ἐν ὄνομα, τὸ αἰνέσεως ἔλαχε. ταύτην τὴν θυσίαν ὀφ, ὥσπερ τὴν προτέραν τοῦ σωτηρίου δυσὶν ἡμέραις ἀναλίσκεσθαι προσάτλει, μιᾷ δ' αὐτὸ μόνῃ, ἵν' οἱ ἐπιτυγχάνοντες ἑτοίμων καὶ προχείρων ὐεργεσιῶν, ἑτοίμως καὶ ἀνυπέρθετον ποιῶνται τὴν μετάδοσιν.

ς. Καὶ ἐὰν εὐχὴν ἐκούσιον θυσιάζῃ τὸ δῶρον αὐτοῦ, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ προσαγαγῃ τὴν θυσίαν αὐτοῦ, βρωθήσεται, καὶ τῇ αὔριον. ζ. Καὶ τὸ καταλειφθὲν ἀπὸ τῆς θυσίας ἕως ἡμέρας τρίτης, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Δυσὶ μόναις ἡμέραις ἐπιτρέπει τὴν χρῆσιν τῆς τοῦ σωτηρίου θυσίας ποιεῖσθαι, μηδὲν εἰς τὴν τρίτην ἀπολείποντας, πολλῶν χάριν. ἑνὸς μὲν, ὅτι τὰ τῆς ἱερᾶς τραπέζης πάντα καιρίως δεῖ προσφέρεσθαι, ἀσθενῆ ποιουμένους, ὡς μὴ μεταβολὴ μήκει χρόνου, κρεῶν δὲ ἑώλων εὔσηπτος ἡ φύσις, κἂν ἡδύσμασι παραρτυθῇ· ἑτέρου δὲ, ὅτι τὰς θυσίας ἀταμιεύτους εἶναι προσήκει, καὶ πᾶσιν εἰς μέσον προκεῖσθαι τοῖς δεομένοις. εἰσὶ γὰρ ὃν ἔτι τοῦ τεθνηκότος, ἀλλ' ᾧ τέθειται τὸ ἱερεῖον. ὃς ὐεργέτης καὶ φιλόδωρος ὤν, κοινωνὸν ἀπέφηνε τοῦ βωμοῦ, καὶ ὁμοτράπεζον τὸ συμπόσιον τῶν τῷ θυσίαν ἐπιτελούντων. οἷς παραγγέλλει μὴ νομίζειν ἐξιᾶν· ἐπίτροποι γὰρ ὐωχίας εἰσὶν οὐκ ἐξιάτορες· ὁ δὲ ἐξιάτωρ ἐστὶν, ὃ συμβέβηκεν εἶναι καὶ τῷ παρασκοπῷ, ὧν οὐθεμις ἀποκρύπτειν, φειδωλίαν καὶ ἀνελεύθερον κακίαν, φιλανθρωπίας ἀρετῆς ὐγιοῦς προκρίνοντας· τελευταίου δὲ, ὅτι τῷ τοῦ σωτηρίου θυσίαν ὑπὲρ δυοῖν συμβέβηκε προσάγεσθαι, ψυχῆς τε καὶ σώματος, ὧν ἑκατέρῳ μίαν ἡμέραν ἀπένειμεν εἰς ὐωχίαν τῶν κρεῶν. ἥρμοττε γὰρ ἰσάριθμον χρόνον ὁριθῆναι τοῖς πεφυκόσι σώζεσθαι τῶν οὐ ἡμῖν. ὡς τῇ μὲν προτεραίᾳ λαμβάνειν αἷμα τῇ βρώσει τῆς ψυχικῆς σωτηρίας ὑπόμνημα, τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τῆς κατὰ τὸ σῶμα ὑγείας. ἐπεὶ δὲ τρίτον οὐδὲν ἴσῳ, ὃ κυρίως πέφυκε σωτηρίαν ὐδέχεσθαι, τῷ εἰς τρίτου ἡμέραν χρῆσιν ἀνὰ κράτος ἀπηγόρευσε, προσάξας εἰ καὶ τύχοι τι κατ' ἄγνοιαν ἢ λήθῃ ἀπολειφθὲν, οὐθὺς ἀναλίσκεσθαι ποιεῖν.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀπὸ τῶν ἐκθυσίων καὶ τῶν κατ' ὐχὴν τὰ λείψανα, καὶ ἐν τῇ ἐπιούσῃ βρώματα· (1) ἐν τῇ τρίτῃ δὲ, ὅ. τοῦ μὲν αὐθημερὸν δηλοῦντος τὸ ἐν τῇ κοσμικῇ ἡμέρᾳ, μεθ' ὃν οὐκ ἔστι διὰ θανάτου σωτηρία· τοῦ δὲ ἐν δύο μόναις ἡμέραις, τῷ διὰ τρίτης δηλοῦντος, τῷ ἀνάστασιν τοῦ ἑκόντος παθόντος.

η. Ἐὰν δὲ φαγὼν φάγῃ ἀπὸ τῶν κρεῶν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, οὐ δεχθήσεται τῷ προσφέροντι αὐτό· οὐ λογισθήσεται αὐτῷ, μίασμά ἐστιν· ἡ δὲ ψυχὴ ἥτις ἐὰν φάγῃ ἀπ' αὐτοῦ, τὴν ἁμαρτίαν λήψεται.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν οὐ κελεύει τῶν ἱερείων ἐσθίειν, τῷ δὲ παραβαίνοντι τὸν νόμον ἐπιφέρει ζημίαν, ἄθυτον εἶναι λέγων τὴν θυσίαν ἐκείνην; Βέλεται μὴ μόνους αὐτοὺς σώζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐνδεέσι τῶν κρεῶν μεταδιδόναι. τοῦτο χάριν τῆς πρώτης, καὶ τῆς δευτέρας ἡμέρας τῶν κρεῶν ἐκείνων μεταλαμβάνειν κελεύει· τὰ δὲ περιττεύοντα καίεσθαι· ἵνα ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ταύτης ὠθούμενοι, κοινωνοὺς ἔχωσι τῆς σωτηρίας τοὺς πένητας.

θ. Καὶ κρέα ὅσα ἂν ἅψηται παντὸς ἀκαθάρτου, οὐ βρωθήσεται, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται. πᾶς καθαρὸς φαγέτω κρέα.

ι. Ἡ δὲ ψυχὴ ἥτις ἐὰν φάγῃ ἀπὸ τῶν κρεῶν τῆς θυσίας τοῦ σωτηρίου, ὃ ἐστι Κυρίῳ, καὶ ἡ ἀκαθαρσία αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ, καὶ ἀπολεῖται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἄβρωτα τοῖς ἀκαθάρτοις τὰ κρέα τοῦ σωτηρίου. καθαροὶ γὰρ οἱ Χριστοῦ μετέχοντες.

ια. Καὶ ψυχὴ ἣ ἂν ἅψηται παντὸς πράγματος ἀκαθάρτου, ἢ ἀπὸ ἀκαθαρσίας ἀνθρώπου, ἢ τῶν τετραπόδων τῶν ἀκαθάρτων, ἢ παντὸς βδελύγματος

(1) Βρωτά. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

НБ ОНУ Медицина

ματος ἀκαθάρτου, καὶ φάγῃ ἀπὸ τῶν κρεῶν τῆς θυσίας τοῦ σωτηρίου, ὃ ἐστι τοῦ Κυρίου, ἀπολεῖται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τὸν γονορρύους, ἢ λεπροῦ, ἢ θνησιμαίου, ἢ ἄλλου τινὸς τῶν καλυμένων ἀκαθάρτων ἁψάμενον ἀπαγορεύει τῶν τῆς θυσίας μεταλαμβάνειν κρεῶν; Διὰ τῶν σμικρῶν τούτων τὰ μεγάλα θεραπεύει παθήματα. εἰ γὰρ τὰ φυσικὰ μιαίνει κατὰ τὸν νόμον, πολλῷ μᾶλλον τὰ γνωμικά, ἃ κυρίως καλεῖται παράνομα. ὅτι δὲ ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, τὰ ἑξῆς μαρτυρεῖ. κελεύσας γὰρ πᾶν σέαρ τῷ θυσιαστηρίῳ προσφέρεσθαι, τῇ τῶν ἀνθρώπων χρείᾳ τὸ τῶν θνησιμαίων καὶ θηριαλώτων ἀφώρισε σέαρ. ἀκάθαρτος ἦν ἄρα καὶ ὁ τοιοῦτός γε ἁπλόμενος. δῆλον τοίνυν κἀντεῦθεν, ὡς ἄλλα δι' ἄλλων νομοθετεῖ.

ιβ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, λέγων, πᾶν σέαρ βοῶν, καὶ προβάτων, καὶ αἰγῶν, οὐκ ἔδεσθε.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Στέατος καὶ αἵματος ἀπαγορεύεται βρῶσις. ἔστι δὲ τὸ μὲν, ζωῆς σύμβολον· τὸ δὲ, ἀρετῆς. ἅπερ ἑκάτερα τίμια Θεῷ, καὶ αὐτῷ ἀνατίθεται. ἀπείργει δὲ καὶ τρυφῆς, καὶ φονικῆς προαιρέσεως.

ιδ. Καὶ σέαρ θνησιμαίων καὶ θηριαλώτων οὐ (1) ποιηθήσεται εἰς πᾶν ἔργον, καὶ εἰς βρῶσιν [οὐ] βρωθήσεται.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἄβρωτον τοῦτό φησιν, εἰς δὲ ἔργα ληπτόν. σημαίνοιτο δ' ἂν ὁ ἀνθρώπου θάνατος ἐκ τῆς τοῦ ἀοράτου θηρίου πικρίας εἰσαχθείς· καθ' ἑαυτὸν μὲν, οὐκ ὠφέλιμος· τίς γὰρ ὠφέλεια σὺν τῷ αἱματί μου σὺν τῷ καταβῆναί με εἰς διαφθοράν; ὅθεν ἄβρωτον· ἔχων δὲ τοῦ δι' ἔργων ὠφέλειαν, εἴ τις τὰ εἰς ζωὴν ἀναφέροντα ἐργάζοιτο, τῷ φόβῳ τοῦ θανάτου πρὸς τοῦτο ὠφεληθείς.

Ψαλ. 29. 9.

ιε. Πᾶς ὁ ἐσθίων σέαρ ἀπὸ τῶν κτηνῶν, ὧν προσάξετε ἀπ' αὐτῶν κάρπωμα Κυρίῳ, ἀπολεῖται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. Πᾶν αἷμα οὐκ ἔδεσθε ἐν πάσῃ τῇ κατοικίᾳ ὑμῶν, ἀπό τε τῶν κτηνῶν καὶ ἀπὸ τῶν πετεινῶν. Πᾶσα ψυχὴ ἣ ἂν φάγῃ αἷμα, ἀπολεῖται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ μὲν αἷμα, ψυχὴ ζώου θνητοῦ· τὸ δὲ σέαρ, σύεξία. ἄτινα μόνῳ βέλεται προσάγεσθαι τῷ Θεῷ, οἷα ποιητῇ τούτων. ὧν τὸ μὲν, πρὸς ζωήν· τὸ δὲ, πρὸς σύεξίαν ἐπιτηδειότερον. ὁ γὰρ τούτων ἀπεχόμενος, πολλῷ μᾶλλον φόνου καὶ τῆς κατ' ἀνθρώπων ἐπιβουλῆς.

ιη. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Καὶ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ λαλήσεις, λέγων, ὁ προσφέρων θυσίαν σωτηρίου αὐτοῦ τῷ Κυρίῳ, οἴσει τὸ δῶρον αὐτοῦ τῷ Κυρίῳ ἀπὸ τῆς θυσίας τοῦ σωτηρίου αὐτοῦ. Αἱ χεῖρες αὐτοῦ προσοίσουσι τὰ καρπώματα Κυρίῳ· τὸ σέαρ τὸ ἀπὸ τοῦ σηθυνίου, καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος προσοίσει αὐτὰ, ὥστε ἐπιθῆναι δόμα ἐναντίον Κυρίου. Καὶ ἀνοίσει ὁ ἱερεὺς τὸ σέαρ τὸ ἐπὶ τοῦ σηθυνίου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ ἔσται τὸ σηθύνιον Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ. Καὶ τὸν βραχίονα τὸν δεξιὸν δώσετε ἀφαίρεμα τῷ ἱερεῖ ἀπὸ τῶν θυσιῶν τοῦ σωτηρίου ὑμῶν. Καὶ ὁ προσφέρων τὸ αἷμα τοῦ σωτηρίου, καὶ τὸ σέαρ ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἀαρὼν, αὐτῷ ἔσται ὁ βραχίων ὁ δεξιὸς ἐν μεριδί.

ιθ. κ. κα. κβ. κγ.

κδ. Τὸ γὰρ σηθύνιον τοῦ ἐπιθέματος καὶ τὸν βραχίονα τοῦ ἀφαιρέματος εἴληφα παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν θυσιῶν τοῦ σωτηρίου ὑμῶν, καὶ δέδωκα αὐτὰ Ἀαρὼν τῷ ἱερεῖ καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, νόμιμον αἰώνιον παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

** ΜΑΞΙΜΟΥ. Τί σημαίνει τὸ σηθύνιον τοῦ ἐπιθέματος, καὶ ὁ βραχίων τοῦ ἀφαιρέματος, εἰς τιμὴν Θεοῦ τοῖς ἱερεῦσιν ἀφιερούμενος; Οἶμαι τὴν ἀμείνω καὶ ὑψηλὴν θεωρίαν δηλοῦσθαι διὰ τοῦ σηθυνίου, καὶ τὴν πρᾶξιν διὰ τοῦ βραχίονος· ἦγουν τοῦ διανοητικοῦ τὴν ἕξιν καὶ τὴν ἐνέργειαν· ἢ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἀρετήν· ὡς τῆς μὲν γνώσεως αὐτῷ προσαγούσης ἀμέσως τὸν νοῦν τῷ Θεῷ· τῆς ἀρετῆς δὲ κατὰ τὴν πρᾶξιν, πάσης αὐτὸν ἀφαιρουμένης τῶν ὄντων σχέσεως. ἅπερ ἱερεῦσιν ἀφώρισεν ὁ λόγος, τοῖς μόνον τὸν Θεὸν διὰ πάντων κεκτημένοις κληρονομίαν, καὶ μηδὲν τὸ σωτήριον κεκτημένοις ἐπίγειον. Ἢ πάλιν, ἐπειδὴ τὰς ἄλλων καρδίας διὰ τοῦ λόγου τῆς διδασκαλίας, οἱ γνώσει καὶ ἀρετῇ δι' ὅλου ποιωθέντες τῷ πνεύματι, δυσεβείας καὶ πίστεως ποιοῦνται δεκτικάς· καὶ τὴν πρακτικὴν αὐτῶν ἕξιν καὶ δυναμιν ἀφαιρούμενοι τῶν ἐπὶ τῇ φθαρτῇ φύσει παθασμάτων, πρὸς τὴν τῶν ὑπὲρ φύσιν ἀφθάρτων ἐνέργειαν ἀγαθῶν μεταφέρουσιν· εἰκότως τῶν προσαγομένων εἰς θυσίαν Θεοῦ τὸ σηθυνίον τοῦ ἐπιθέματος, τουτέστι τῶν προσαγομένων τὴν καρδίαν· καὶ τὸν βραχίονα, τῶν αὐτῶν δηλονότι τὴν πρᾶξιν, προσέταξεν ἀφιερῶσθαι τοῖς ἱερεῦσιν ὁ λόγος.

ΦΙΛΩ-

(1) Τὸ, καὶ, οὐδὲ ὡ τῇ ὡ Φραν. οὐδὲ ὡ τῇ ὡ Καντ. ἐκδόσ. κεῖται.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὸ ςηθύνιον δὲ, ἐπιθέματος καλεῖ διὰ τȣ̃το, ὅτι ἐπικεῖσθαι δεῖ τῷ θυμῷ καὶ ἐφιδρύσθαι τὸν λόγον, ὡσανεί τινα ἡνίοχον, εὐθύνοντα σκληραύχενα καὶ ἀφηνιαςὴν ἵππον· τὸν δὲ βραχίονα, ȣ̓κ ἔτι ἐπιθέματος, ἀλλ' ἀφαιρέματος, διὰ τόδε· ὅτι δεῖ τὸν ὑπὲρ ἀρετῆς πόνον μὴ ἑαυτῇ προσάγειν τὴν ψυχὴν, ἀλλ' ἀφελεῖν ἀφ' ἑαυτῆς, καὶ Θεῷ ἀνενεγκεῖν, ὁμολογȣ̃σαν ὅτι ȣ̓κ ἰσχὺς αὐτῆς, ȣ̓δὲ ἡ δύναμις περιεποίησε τὸ καλὸν, ἀλλὰ καὶ ὁ τὸν ἔρωτα χαρισάμενος. ȣ̓τε δὲ ςηθύνιον, ȣ̓τε ὁ βραχίων λαμβάνεται, πλὴν ἀπὸ τῆς θυσίας τȣ̃ σωτηρίȣ, κατὰ τὸ εἰκός. τότε γὰρ ἡ ψυχὴ σώζεται, ὅταν καὶ ὁ θυμὸς ἡνιοχηθῇ ὑπὸ λόγȣ, καὶ ὁ πόνος μὴ οἴησιν ἐγκατασκευάσῃ, ἀλλὰ παραχωρήσῃ τῷ εὐεργέτῃ Θεῷ.

A κε. Αὕτη ἡ χάρις (1) Ἀαρὼν, καὶ ἡ χάρις τῶν υἱῶν αὐτȣ̃ ἀπὸ τῶν καρπωμάτων Κυρίȣ, ἐν ᾗ ἡμέρᾳ προσηγάγετο αὐτȣ̀ς ἱερατεύειν Κυρίῳ, Καθότι ἐνετείλατο Κύριος δȣ̃ναι αὐτοῖς ᾗ ἡμέρᾳ ἔχρισεν αὐτȣ̀ς παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν. Οὗτος ὁ νόμος τῶν ὁλοκαυτωμάτων, καὶ θυσίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας, καὶ τῆς πλημμελείας, καὶ τῆς τελειώσεως, καὶ τῆς θυσίας τȣ̃ σωτηρίȣ. Ὃν τρόπον ἐνετείλατο Κύριος τῷ Μωϋσῇ ἐν τῷ ὄρει Σινᾷ, ᾗ ἡμέρᾳ ἐνετείλατο τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ προσφέρειν τὰ δῶρα αὐτῶν ἔναντι Κυρίȣ ἐν τῷ ὄρει (2) Σινᾷ.

ΚΕΦ. Η.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
β. Μωϋσῆν, λέγων, Λάβε τὸν Ἀαρὼν καὶ τȣ̀ς υἱȣ̀ς αὐτȣ̃, καὶ τὰς ςολὰς, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ τὸν μόσχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας, καὶ τȣ̀ς δύω κριȣ̀ς,
γ. καὶ τὸν κανȣ̃ν τῶν ἀζύμων, Καὶ πᾶσαν τὴν συναγωγὴν ἐκκλησίασον ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τȣ̃ μαρτυρίȣ.
δ. Καὶ ἐποίησε Μωϋσῆς ὃν τρόπον συνέταξεν αὐτῷ Κύριος. καὶ ἐξεκκλησίασε τὴν συναγωγὴν ἐπὶ τὴν θύραν
ε. τῆς σκηνῆς τȣ̃ μαρτυρίȣ. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς τῇ συναγωγῇ, τȣ̃τό ἐςι τὸ ῥῆμα, ὃ ἐνετείλατο Κύριος ποιῆσαι.
ς. Καὶ προσήγαγε Μωϋσῆς τὸν Ἀαρὼν, καὶ τȣ̀ς υἱȣ̀ς αὐτȣ̃, καὶ ἔλȣσεν αὐτȣ̀ς ὕδατι.

ζ. Καὶ ἐνέδυσεν αὐτὸν χιτῶνα, καὶ ἔζωσεν αὐτὸν τὴν ζώνην, καὶ ἐνέδυσεν αὐτὸν τὸν ὑποδύτην, καὶ ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτὸν τὴν ἐπωμίδα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔργον γυναικῶν, καθὰ καὶ ὁ μέγας ἀρχιερεὺς ὁ Κύριος ἡμῶν, ὥσπερ τινὰ ποδήρη, τὸν ἐκ Μαρίας ναὸν ἀνελάβετο. (3)

η. Καὶ συνέζωσεν αὐτὸν κατὰ τὴν ποίησιν τῆς ἐπωμίδος, καὶ συνέσφιγξεν αὐτὴν ἐν αὐτῷ· καὶ ἔθηκεν ἐπ' αὐτὸν τὸ λόγιον, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ λόγιον τὴν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν.

Τὴν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν. Ἀκύλας καὶ Θεοδοτίων, τȣ̀ς φωτισμȣ̀ς καὶ τελειώσεις.

θ. Καὶ ἐπέθηκε τὴν μίτραν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτȣ̃, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τῆς μίτρας κατὰ τὸ πρόσωπον αὐτȣ̃ τὸ πέταλον τὸ χρυσȣ̃ν τὸ καθηγιασμένον ἅγιον, ὃν τρόπον συνέταξε Κύ-
ι. ριος τῷ Μωϋσῇ. Καὶ ἔλαβε Μωϋ-
ια. σῆς ἀπὸ τȣ̃ ἐλαίȣ τῆς χρίσεως, Καὶ ἔῤῥανεν ἀπ' αὐτȣ̃ ἐπὶ τὸ θυσιαςήριον ἑπτάκις. καὶ ἔχρισε τὸ θυσιαςήριον, καὶ ἡγίασεν αὐτὸ, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτȣ̃, καὶ τὸν λȣτῆρα, καὶ τὴν βάσιν αὐτȣ̃, καὶ ἡγίασεν αὐτά· καὶ ἔχρισε τὴν σκηνὴν, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐ-
ιβ. τῆς, καὶ ἡγίασεν αὐτήν. Καὶ ἐπέχεε Μωϋσῆς ἀπὸ τȣ̃ ἐλαίȣ τῆς χρίσεως
E ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἀαρών. καὶ ἔχρισε, καὶ ἡγίασεν αὐτόν.

ιγ. Καὶ προσήγαγε Μωϋσῆς τȣ̀ς υἱȣ̀ς Ἀαρὼν, καὶ ἐνέδυσεν αὐτȣ̀ς χιτῶνας, καὶ ἔζωσεν αὐτȣ̀ς ζώναις, καὶ περιέθηκεν αὐτοῖς κιδάρεις, καθάπερ συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ.

Χιτῶνας. Ἀκύλας, Σύμμαχος, καὶ Θεοδοτίων, ὑποδύτας φασίν.

Z ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ Σαμαρειτικὸν, ἐπὶ τῆς κιδάρεως, πηλία. ἐν δὲ τῷ λέ ἀριθμῷ, λινᾶς λέγει τὰς κιδάρεις. Λευῖτ. 16. 4.

ιδ. Καὶ προσήγαγε Μωϋσῆς τὸν μόσχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας. καὶ ἐπέθηκεν Ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτȣ̃ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τȣ̃ μόσχȣ τȣ̃ τῆς ἁμαρτίας.

H ιε. Καὶ ἔλαβε Μωϋσῆς ἀπὸ τȣ̃ αἵματος, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὰ κέρατα τȣ̃

(1) Ἡ χρίσις Ἀαρὼν, καὶ ἡ χρίσις τῶν, κτ. αἱ προειρημ. ἐκδόσ.
(2) Ἐν τῇ ἐρήμῳ. αὐτ.
(3) Ἐν τοῖς ἐκδεδομ. ȣ̓χ εὕρηται.

τῷ θυσιαστηρίῳ κύκλῳ τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ, καὶ ἐκαθάρισε τὸ θυσιαστήριον. καὶ τὸ αἷμα ἐξέχεεν ἐπὶ τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἡγίασεν αὐτὸ, τοῦ ἐξιλάσασθαι ἐπ' αὐτοῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐκαθάρισε. τὸ Σαμαρειτικὸν ἔχει, καὶ ἱλάτευσεν. ἄλλη δὲ ἔκδοσις, περιημάρτησεν, ἤτοι ἡγίασεν αὐτὸ διὰ τῆς χρίσεως τοῦ αἵματος· διὰ τοῦ ἱλασθῆναι αὐτοῖς, καὶ μὴ λογίσασθαι τὰ παραπλώματα τῶν αἰτούντων.

ιε. Καὶ ἔλαβε Μωϋσῆς πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τῶν ἐντοσθίων, καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος, καὶ ἀμφοτέρους τοὺς νεφροὺς, καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἀνήνεγκε Μωϋσῆς ἐπὶ
ις. τὸ θυσιαστήριον. Καὶ τὸν μόσχον, καὶ τὴν βύρσαν αὐτοῦ, καὶ τὰ κρέα αὐτοῦ, καὶ τὴν κόπρον αὐτοῦ κατέκαυσεν αὐτὰ πυρὶ ἔξω τῆς παρεμβολῆς, ὃν τρόπον συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ.
ιη. Καὶ προσήγαγε Μωϋσῆς τὸν κριὸν τὸν εἰς ὁλοκαύτωμα. καὶ ἐπέθηκεν Ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ κριοῦ. καὶ ἔσφαξε Μωϋσῆς τὸν κριὸν, καὶ προσέχεεν ὁ Μωϋσῆς τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ.

ιθ. Καὶ τὸν κριὸν ἐκρεανόμησε, καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ· καὶ ἀνήνεγκε Μωϋσῆς τὴν κεφαλὴν, καὶ τὰ μέλη, καὶ τὸ στέαρ· καὶ τὴν κοιλίαν, καὶ τοὺς πόδας ἔπλυνεν ὕδατι.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Μωσῆς μὲν τὸ σηθώδιον ἀφαιρεῖται· τῷ δὲ κοιλίαν οὐκ ἀφαιρεῖ μὲν, πλύνει δέ. διατί; Ὅτι ὁ τέλειος σοφὸς, ὅλον μὲν τὸν θυμὸν ἰσχύει παραιτήσασθαι καὶ ἀποκόψαι, ὀργῆς κατεξανασάς· τῷ δὲ κοιλίαν ἐκλεμεῖν ἀδυνατεῖ. τοῖς γὰρ ἀναγκαίοις σιτίοις καὶ ποτοῖς ἡ Φύσις βιάζεται χρῆσθαι καὶ τὸν ὀλιγοδεέστατον καὶ καταφρονητικὸν αὐτῶν τῶν ἀναγκαίων, καὶ ἀσιτίαν αὐτῶν μελετῶντα. πλυνέτω οὖν αὐτῷ καὶ καθαιρέτω ἀπὸ τῶν περιττῶν καὶ ἀκαθάρτων παρασκυβῶν. ἱκανὴ γὰρ καὶ αὕτη παρὰ Θεοῦ τῷ φιλαρέτῳ δωρεά.

κ. Καὶ ἀνήνεγκε Μωϋσῆς ὅλον τὸν κριὸν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. ὁλοκαύτωμά ἐστιν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας· κάρπωμά ἐστι Κυρίῳ, καθάπερ ἐνετείλατο Κύ-
κα. ριος τῷ Μωϋσῇ. Καὶ προσήγαγε Μωϋσῆς τὸν κριὸν, τὸν δεύτερον κριὸν τελειώσεως· καὶ ἐπέθηκεν Ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ κριοῦ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Εὐαγῶς ἀχθῆναι κελεύει μόσχον καὶ κριὸς δύω· τὸν μὲν, ἵνα θύσῃ περὶ ἀφέσεως ἁμαρτημάτων, αἰνιττόμενος ὅτι παντὶ γεννητῷ κἂν σπουδαῖον ᾖ, παρ' ὅσον ἦλθεν εἰς γένεσιν, συμφυὲς τὸ ἁμαρτάνον ἐστίν· ὑπὲρ οὗ τὸν Θεὸν εὐχαῖς καὶ θυσίαις ἀναγκαῖον ἐξευμενίζεσθαι, μὴ διακινηθεὶς ἐπίθοιτο· τῶν δὲ κριῶν, τὸν μὲν ἕτερον εἰς ὁλοκαύτωμα εὐχαριστήριον τῆς τῶν ὅλων διοικήσεως, ᾗ κατὰ τὸ ἐπιβάλλον ἑκάστῳ μέρος μέτεσι, καρπουμένῳ τιὼ ἀπὸ τῶν στοιχείων ὠφέλειαν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τὸν δὲ ἕτερον, εἰς τιὼ τῶν ἱερωμένων διὰ καθάρσεως ἁγνευτικῆς παντέλειαν. ὃν ἐτύμως τελειώσεως ἐκάλεσεν, ἐπειδὴ τὰς ἁρμοττούσας θεραπεύταις καὶ λειτουργοῖς Θεοῦ τελετὰς ἔμελλον ἱεροφαντεῖσθαι.

ΑΔΗΛΟΥ. Κριὸς τελειώσεως ὁ Χριστός.

κβ. Καὶ ἔσφαξεν αὐτόν. καὶ ἔλαβε Μωϋσῆς ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸν λοβὸν τοῦ ὠτὸς Ἀαρὼν τὸν δεξιὸν, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς χειρὸς αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ποδὸς αὐτοῦ τοῦ δεξιοῦ.
κγ. Καὶ προσήγαγε Μωϋσῆς τοὺς υἱοὺς Ἀαρών· καὶ ἐπέθηκε Μωϋσῆς ἀπὸ τοῦ αἵματος ἐπὶ τοὺς λοβοὺς τῶν ὤτων αὐτῶν τῶν δεξιῶν, καὶ ἐπὶ τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν αὐτῶν [τῶν δεξιῶν,] καὶ ἐπὶ τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν αὐτῶν τῶν δεξιῶν. καὶ προσέχεε Μωϋσῆς τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ αἵματι καὶ ἐλαίῳ τιὼ ἀκοὴ τιὼ δεξιὰν τοῦ ἱερέως ἔχρισε, καὶ τιὼ χεῖρα τιὼ δεξιὰν, καὶ τὸν πόδα ὡσαύτως; Τύπος ταῦτα τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν. τὸ μὲν αἷμα, τοῦ σωτηρίου αἵματος· τὸ δὲ ἔλαιον, τοῦ παναγίου χρίσματος· ἡ δὲ δεξιὰ ἀκοὴ, σύμβολον τῆς ἐπαινουμένης ὑπακοῆς· ἡ δέγε χεὶρ καὶ ὁ πούς, τῶν ἀγαθῶν πράξεων. διὰ γάρτοι τοῦτο, χεὶρ [ἡ δεξιὰ, καὶ πούς] ὁ δεξιὸς ἐχρίσθη. εἰσὶ γὰρ καὶ δυώνυμοι πράξεις, καὶ ὑπακοὴ βλαβερά.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τρία μέρη τοῦ σώματος χρίει τῶν τελουμένων ἱερέων, οὖς ἄκρον, ἄκραν χεῖρα, ποδὸς ἄκρον, δεξιὰ τὰ σύμπαντα, αἰνιττόμενος ὅτι δεῖ τὸν τέλειον καὶ λόγῳ, καὶ ἔργῳ, καὶ βίῳ παντὶ καθαρεύειν. λόγῳ μὲν γὰρ, ἀκοὴ δικάζει· χεὶρ δὲ, ἔργου σύμβολον· διεξόδου δὲ τῆς περὶ τὸν βίον, πούς. ἐπεὶ δὲ ἕκαστον αὐτῶν ἄκρον τε καὶ δεξιὸν, ὑπονοητέον δηλοῦσθαι τιὼ ἐν ἑκάστοις ἐπιδοσιν μετὰ δεξιότητος ἐφιεμένῳ τῆς ἄκρας εὐδαιμονίας, καὶ τοῦ τέλους, ἐφ' ᾧ σπουδὴν ἀναγκαῖον, καὶ τὰς πράξεις ἁπάσας ἀναφέρειν, στοχαζομένους ὥσπερ ἐν ταῖς τοξείαις σκοποῦ τοῦ περὶ βίον.

κδ. Καὶ ἔλαβε Μωϋσῆς τὸ στέαρ, καὶ τὴν ὀσφὺν, καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τῆς κοιλίας, καὶ τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος,

τος, καὶ τὰς δύω νεφρὰς, καὶ τὸ σέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν, καὶ τὸν βραχίονα τὸν δεξιόν.

κε. Καὶ ἀπὸ τῆ κανῆ τῆς τελειώσεως, τῆ ὄντος ἐναντίον Κυρίε, καὶ ἔλαβεν ἄρτον ἕνα ἄζυμον, καὶ ἄρτον ἐξ ἐλαίε ἕνα, καὶ λάγανον ἕν· [καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ σέαρ, καὶ τὸν βραχίονα τὸν δεξιόν.]

Ἄρτον ἐξ ἐλαίε εἶνα, καὶ λάγανον. Ἄλλος, κολλύραν λάγανον.

κς. Καὶ ἐπέθηκε τὰ πάντα ἐπὶ τῆς χειρὸς Ἀαρὼν, καὶ ἐπὶ τὰς χεῖρας τῶν υἱῶν αὐτῆ, καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὰ
κζ. ἀφάρεμα ἔναντι Κυρίε. Καὶ ἔλαβεν αὐτὰ Μωϋσῆς ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῆ, καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὰ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ἐπὶ τὸ ὁλοκαύτωμα τῆς τελειώσεως, ὀσμὴ εὐωδίας· κάρπωμά ἐστι
κη. τῷ Κυρίῳ. Καὶ λαβὼν Μωϋσῆς τὸ στηθύνιον, ἀφεῖλεν αὐτὸ ἀφάρεμα ἔναντι Κυρίε ἀπὸ τῆ κριῆ τῆς τελειώσεως. καὶ ἐγένετο Μωσῇ ἐν μερίδι, καθὰ ἐνετείλατο Κύριος τῷ Μωϋσῇ.

κθ. Καὶ ἔλαβε Μωϋσῆς ἀπὸ τῆ ἐλαίε τῆς χρίσεως, καὶ ἀπὸ τῆ αἵματος τῆ ἐπὶ τῆ θυσιαστηρίε, καὶ προσέρανεν ἐπὶ Ἀαρὼν, καὶ ἐπὶ τὰς στολὰς αὐτῆ, καὶ ἐπὶ τὰς υἱὰς αὐτῆ, καὶ ἐπὶ τὰς στολὰς τῶν υἱῶν αὐτῆ μετ' αὐτῆ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Αἵματι καὶ ἐλαίῳ ἐῤῥάντισεν αὐτούς. τὸ μὲν ἔλαιον, ἀπὸ τῆ ἐλαίε τῆς χρίσεως· τὸ δὲ αἷμα, ἀπὸ τῆ θυσιαστηρίε. καὶ ταῦτα τύπος ἂν εἴη, τὸ μὲν αἷμα, τῆ σωτηρίε πάθος· τὸ δὲ ἔλαιον, τῆς ἐπὶ τῆ λατρῆ χρίσεως. ἀλλ' οὐ τῷ νόμῳ οἱ ἱερεῖς μόνοι, (1) οὐ δὲ τῇ χάριτι τὸ πλῆθος ὅλον. οἱ βασιλεῖς δὲ ἐλαίῳ μόνῳ. οὐκ ἐξὸν δὲ ἦτε ἱερεῦσι τῆς λοιπῆς Φυλῆς ὄσι, βασιλεύειν· ἦτε τοῖς ἐξ Ἰούδα καταγομένοις, ἱερατεύειν. μόνος δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν ὑπὲρ νόμον, καὶ βασιλεὺς καὶ ἱερεὺς γέγονε, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἀναμίξας τὸ ἔλαιον τῷ αἵματι, τῆ κράματος τοῖς ἱερεῦσι καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν αὐτῶν ἐπέῤῥαινε, βουλόμενος αὐτοὺς, μὴ μόνον τῆς ἔξωθεν καὶ οὐ ὑπαίθρῳ μεταλαχεῖν ἁγνείας, ἀλλὰ καὶ τῆς οὐ ἀδύτοις, ἐπειδὴ καὶ οὐδὲν λειτουργεῖν ἔμελλον.

λ. Καὶ ἡγίασε τὸν Ἀαρὼν, καὶ τὰς στολὰς αὐτῆ, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῆ, καὶ τὰς στολὰς τῶν υἱῶν αὐτῆ μετ' αὐ-
λα. τῆ. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς Ἀαρὼν, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῆ, ἑψήσατε τὰ κρέα ἐν τῇ αὐλῇ τῆς σκηνῆς τῆ μαρτυρίε ἐν τόπῳ ἁγίῳ· καὶ ἐκεῖ φάγεσθε αὐτὰ, καὶ τοὺς ἄρτους τοὺς ἐν τῷ κανῷ τῆς τελειώσεως, ὃν τρόπον συντέτα-
λβ. χαί μοι Κύριος, λέγων, Ἀαρὼν καὶ υἱοὶ αὐτῆ φάγονται αὐτά. Καὶ τὸ καταλειφθὲν τῶν κρεῶν καὶ τῶν ἄρτων ἐν πυρὶ κατακαύσετε.

λγ. Καὶ ἀπὸ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τῆ μαρτυρίε οὐκ ἐξελεύσεσθε ἑπτὰ ἡμέρας, ἕως ἡμέρας πληρώσεως ἡμερῶν τελειώσεως ὑμῶν. ἑπτὰ γὰρ ἡμέρας τελειώσει τὰς χεῖρας ὑμῶν.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἑπτὰ ἡμέρας φησὶ τὸ σὺν παντὶ δὴ χρῆναι καιρῷ Θεῷ προσεδρεύειν ἐπείγεσθαι, τῆ ἑπτὰ σημαίνοντος.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἰς νεοφωτίστους ὁρᾷ. οὐδὲ γὰρ ὀφείλει ἐξελθεῖν ἔξω τῆ παντὸς αὐτῆ ἑπτὰ ἡμέρας· ἢ ὅτι ἑκάστης ἡμέρας ὀφείλει κοινωνεῖν. κατὰ ἕν τι ἀκρίβειαν ἔσω αὐτὸς δεῖ εἶναι σὺν τῇ σκηνῇ. διὰ δὲ τὸ πολυπληθεῖν τὸν λαὸν, ἕκαστος σὺν οἴκῳ σκηνὴν ἑαυτῷ ποιήσας, οἰκεῖ σὺν αὐτῇ.

λδ. Καθάπερ ἐποίησεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἣν ἐνετείλατο Κύριος τῆ ποιῆσαι, ὥστε ἐξιλάσασθαι περὶ ὑμῶν.

λε. Καὶ ἐπὶ τῇ θύρᾳ τῆς σκηνῆς τῆ μαρτυρίε καθήσεσθε ἑπτὰ ἡμέρας ἡμέραν καὶ νύκτα. καὶ φυλάξεσθε τὰ φυλάγματα Κυρίε, ἵνα μὴ ἀποθάνητε· οὕτω γὰρ ἐνετείλατό μοι Κύριος ὁ Θεός.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἴσω ὄντας τῆς σκηνῆς, ἐντέλλεται τηρεῖν τὰ φυλάγματα Κυρίε, τῆς παρὰ Θεῷ προσεδρείας καρπὸν, τὸ εὐπειθὲς ὑποφαίνων, καὶ τὸ δρᾶν ἐθέλειν ἅπερ ἂν ἔλοιτο νομοθετεῖν. προσεδρευτέον οὖδε τῷ πάντων δεσπότῃ, πρὸς αὐτοῦ τὸ λοιπὸν τῶν κακῶν τῆς ἐπ' ἀγαθοῖς ῥαθυμίας ἐκλελυτώσης ἀεί. προσεπλήγκε γὰρ ὁ Μωσῆς ταύτῃ τοι, καθάπερ ἐγῷμαι, τὸ, ἵνα μὴ ἀποθάνητε.

λς. Καὶ ἐποίησεν Ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῆ πάντας τοὺς λόγους, οὓς συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ.

ΚΕΦ.

(1) Οἱ ἱερεῖς μόνοι αἵματι καὶ ἐλαίῳ ἐτελειοῦντο. οὐ δὲ τῇ χάριτι τὸ πλῆθος ὅλον, τὸ βασίλειον ἱεράτευμα, τὸ ἔθνος τὸ ἅγιον. ἔτι οἱ μὲν εἰς βασιλείαν παριόντες οὐ τῇ παλαιᾷ, ἐλαίῳ μόνον ἐχρίοντο· οἱ δὲ εἰς ἱερωσύνην, καὶ αἵματι καὶ ἐλαίῳ. καὶ ἦτε τοῖς βασιλεῦσιν ἱερατεύειν ἐξῆν, ἦτε τοῖς ἱερεῦσι βασιλεύειν. μόνος δὲ, κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

ΚΕΦ. Θ.

α. Καὶ ἐγενήθη τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, ἐκάλεσε Μωϋσῆς Ἀαρὼν, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τὴν γερουσίαν Ἰσραήλ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐν ἡμέρᾳ ὀγδόῃ καταλήγει μὲν ὥσπερ τῶ ἱερᾶσθαι Μωσῆς· ἄρχεται γε μὴν ὁ Ἀαρὼν, πλὴν ὁ σεσίγηκεν ὁ Μωσῆς, καίτοι διάτλοντος ἤδη πρὸς τὰ τῆς ἱερωσύνης ἔργα τοῦ Ἀαρών. χρόνος γὰρ δὴ τῆς ἱερωσύνης Χριστοῦ νοοῖτ' ἂν εἰκότως ὁ μετὰ τὸν νόμον, τουτέστιν ἡ ὀγδόη, καθ' ἣν ἡ ἀνάστασις, καὶ ἀρχή τις
2. Κορ. 5. 17. ὥσπερ αἰῶνος νέου. καινὴ γὰρ κτίσις ἐν Χριστῷ, κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἀναδεδειγμένου δὲ ἤδη Χριστοῦ κατὰ τὴν ὀγδόην, καταλήγει μὲν τὰ Μωσέως· ἃ γὰρ ἐν τύποις ἔτι καὶ σκιαῖς λατρεύομεν· ἦγε μὴν ἐν νόμῳ παίδευσις ἃ σεσίγηκε. πνευματικὸς γὰρ ὁ νόμος τοῖς πνευματικοῖς, καὶ ἀεὶ τὸ Χριστοῦ λαλεῖ μυστήριον.

β. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς Ἀαρὼν, λάβε σεαυτῷ μοσχάριον ἐκ βοῶν περὶ ἁμαρτίας, καὶ κριὸν εἰς ὁλοκαύτωμα, ἄμωμα· καὶ προσένεγκε αὐ-
γ. τὰ ἔναντι Κυρίου. Καὶ τῇ γερουσίᾳ Ἰσραὴλ λαλήσεις, λέγων, λάβετε χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ κριὸν, καὶ μοσχάριον, καὶ ἀμνὸν ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκάρπωσιν, ἄμωμα,
δ. καὶ μόσχον ἐκ βοῶν, καὶ κριὸν εἰς θυσίαν σωτηρίου ἔναντι Κυρίου, καὶ σεμίδαλιν ἀναπεφυραμένην ἐν ἐλαίῳ· ὅτι Κύριος σήμερον ὀφθήσεται ἐν ὑμῖν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὑπὲρ λαοῦ χίμαρος, καίτοι μοσχαρίου εἰς ἀποκάθαρσιν ἱερέων προσενηνεγμένου. οὐ ὑπεροχῇ γὰρ τὰ τῶν ἱερέων. μοσχάριον δὲ καὶ ἀμνὸς εἰς ὁλοκάρπωσιν, τῷ οὐ Χριστῷ νηπιότητα τῶν οὐ πίστει καθιερωμένων ὑπαινίττεται· μόσχος δὲ καὶ κριὸς, τὸ τελειοῦσθαι καὶ ἀνδρεῖον, καὶ τῷ οὐ πραότητι καρποφορίαν. καὶ τῷ μὲν πρώτῳ τύπος, ὁ μόσχος· ὁ δὲ κριὸς, τῷ δευτέρῳ. διάβροχος δὲ τῷ ἐλαίῳ σεμίδαλις, τῆς οὐ Χριστῷ ζωῆς τὸ οὐ ἐλπίδι λαμπρὸν παραδηλοῖ.

ε. Καὶ ἔλαβον καθότι ἐνετείλατο Μωϋσῆς ἀπέναντι τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ προσῆλθε πᾶσα συναγωγὴ, καὶ ἔστησαν ἐναντίον Κυρίου.

ς. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς, τοῦτο τὸ ῥῆμα, ὃ ἐνετείλατο Κύριος· ποιήσατε, καὶ ὀφθήσεται ἐν ὑμῖν ἡ δόξα Κυρίου.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπηγγέλλετο μὲν δὴ ὁ Μωσῆς κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν ὀφθήσεσθαι τὴν δόξαν Κυρίου. προαναπεφώνηκε γὰρ ὁ νόμος τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας τὸν χρόνον.

ζ. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς Ἀαρὼν, πρόσελθε πρὸς τὸ θυσιαστήριον, καὶ ποίησον τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας σου, καὶ τὸ ὁλοκαύτωμά σου, καὶ ἐξίλασαι περὶ σεαυτοῦ, καὶ τοῦ οἴκου σου· καὶ ποίησον τὰ δῶρα τοῦ λαοῦ, καὶ ἐξίλασαι περὶ αὐτῶν, καθάπερ ἐνετείλατο Κύριος.

ΑΔΗΛΟΥ. Τοῦτό ἐστιν ὅ φησιν ὁ μακάριος Παῦλος, ὅτι πᾶς ἀρχιερεὺς ἐξ ἀν- Ἑβρ. 5. 1.
» θρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων
» καθίσταται, καὶ τὰ ἑξῆς.

η. Καὶ προσῆλθεν Ἀαρὼν πρὸς τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἔσφαξε τὸ μοσχάριον τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ.
θ. Καὶ προσήνεγκαν υἱοὶ Ἀαρὼν τὸ αἷμα πρὸς αὐτόν. καὶ ἔβαψε τὸν δάκτυλον αὐτοῦ εἰς τὸ αἷμα, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου· καὶ τὸ αἷμα ἐξέχεεν ἐπὶ τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου.

ι. Καὶ τὸ στέαρ καὶ τοὺς δύω νεφροὺς καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος τοῦ περὶ τῆς ἁμαρτίας ἀνήνεγκεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ὃν τρόπον ἐνετείλατο Κύριος τῷ Μωϋσῇ

Τὸν λοβόν. Ἄλλος, τὸ περισσὸν φησὶ τοῦ ἥπατος.

ια. Καὶ τὰ κρέα καὶ τὴν βύρσαν κατέκαυσαν πυρὶ ἔξω τῆς παρεμβο-
ιβ. λῆς. Καὶ ἔσφαξαν τὰ ὁλοκαυτώματα· (1) καὶ προσήνεγκαν υἱοὶ Ἀαρὼν τὸ αἷμα πρὸς αὐτόν· καὶ προσέ-
ιγ. χεεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ. Καὶ τὸ ὁλοκαύτωμα προσήνεγκαν αὐτῷ κατὰ μέλη· αὐτὰ καὶ τὴν κεφαλήν,
ιδ. καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. Καὶ ἔπλυνε τὴν κοιλίαν καὶ τοὺς πόδας ὕδατι· καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ ὁλοκαύ-
ιε. τωμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. Καὶ προσήνεγκε τὸ δῶρον τοῦ λαοῦ· καὶ ἔλαβε τὸν χίμαρον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ· καὶ ἔσφαξεν αὐτὸν, καὶ ἐκαθάρισε, καθὰ καὶ τὸν πρῶτον.
ιϛ. Καὶ προσήνεγκε τὸ ὁλοκαύτωμα, καὶ
ιζ. ἐποίησεν αὐτὸ ὡς καθήκει. Καὶ προσήνεγκε τὴν θυσίαν, καὶ ἔπλησε τὰς
Η χεῖρας ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον χωρὶς τοῦ ὁλοκαυτώ-
ιη. ματος τοῦ πρωϊνοῦ. Καὶ ἔσφαξε τὸν

(1) Καὶ ἔσφαξε τὸ ὁλοκαύτωμα. αἱ προειρημ. ἐκδόσ.

μόχον, καὶ τὸν κριὸν τῆς θυσίας τὸ σωτηρίου τῆς τοῦ λαοῦ. καὶ προσήνεγκαν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν τὸ αἷμα πρὸς αὐτὸν, καὶ προσέχεεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ. Καὶ τὸ σέαρ τὸ ἀπὸ τοῦ μόχθου, καὶ ἀπὸ τοῦ κριοῦ τὴν ὀσφὺν, καὶ τὸ σέαρ τὸ καλύπτον ἐπὶ τῆς κοιλίας, καὶ τοὺς δύω νεφροὺς, καὶ τὸ σέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν, καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος. Καὶ ἐπέθηκε τὰ σέατα ἐπὶ τὰ σηθύνια· καὶ ἀνήνεγκε τὰ σέατα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. Καὶ τὸ σηθύνιον, καὶ τὸν βραχίονα τὸν δεξιὸν ἀφεῖλεν Ἀαρὼν ἀφαίρεμα ἔναντι Κυρίου, ὃν τρόπον συνέταξε Μωϋσῆς

κβ. Καὶ ἐξάρας Ἀαρὼν τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν λαὸν, ηὐλόγησεν αὐτούς· καὶ κατέβη ποιήσας τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὰ ὁλοκαυτώματα, καὶ τὰ τοῦ σωτηρίου.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σημεῖον ἂν γένοιτο σαφὲς ἡ χειρὸς ἐπίθεσις τῆς τοῦ παναγίου πνεύματος εἰς ἡμᾶς καταβολῆς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὑπολαμβάνω ἐνθάδε αἰνίσσεσθαι τὸν λόγον, ὅτι δεῖ τοὺς εὐλογουμένους ἔργοις διαφανέσι καὶ ἐπηρμένοις παρὰ τοὺς πολλούς. αἱ γὰρ χεῖρες Ἀαρὼν ἄνω ἐξαίρονται, ὅτε μέλλει εὐλογεῖν τὸν λαόν. καὶ εἴπερ τις κάτω ἔχοι τὰς χεῖρας εἰς τὰ γήϊνα, οὐκ ἂν ἀνύσοι βαλόμενος εὐλογεῖν τινά. καίπερ οὐδὲ κάτω κείμεναι αἱ Μωσέως χεῖρες ὠφέλουν τὸν λαὸν, ἀλλ' ὅτε περ ἐπήροντο. τοῦτο σύμβολον ἦν καὶ ἡ ἔπαρσις τῶν χειρῶν τοῦ Σωτῆρος. ταῖς γὰρ ὑπὲρ ἀνθρώπων πράξεσιν ὕψωσεν αὐτῶν τὰς χεῖρας, καὶ ἔσωσε τοὺς πισεύοντας. τάχα τοίνυν πᾶς ὁ ταῖς πράξεσιν ἐπηρμένος, ἐσταυρώθη. καὶ κατὰ τοῦτο ἔλεγε Παῦλος, ἐγὼ κόσμῳ ἐσταύρωμαι, κἀμοὶ ὁ κόσμος· τοῦτέστι νενόηταί μοι ὁ λόγος ὁ περὶ κόσμου, καὶ ἐπῆρται δὲ, οὐκ ἔτι κεῖται κάτω. τῷ γὰρ μὴ σωιεῖναι τὸν λόγον τῆς κοσμοποιΐας, ὁ λόγος (1) οὐκ ἐσταύρωται. καλὸν γὰρ ἡγεῖται τὸ μυσικῶς σταυροῦσθαι, ὃ καὶ Παῦλος πέπονθε· Χριστῷ συνεσταύρωται, καὶ ὁ κόσμος ἔχει ὡς πρὸς τὸν Παῦλον, ἐπηρμένον καὶ νενομισμένον αὐτῷ.

Γαλ. 6. 14. » κγ. Καὶ εἰσῆλθε Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου· καὶ ἐξελθόντες ηὐλόγησαν πάντα τὸν λαόν. καὶ ὤφθη ἡ δόξα Κυρίου παντὶ τῷ λαῷ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐξελθόντες ἀμφότεροι, καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείναντες πρὸ τῆς κεφαλῆς, δύχας τίθενται τῷ ἔθνει τὰς προσηκούσας ἀπὸ καθαρᾶς καὶ ὁσιωτάτης γνώμης.

κδ. Καὶ ἐξῆλθε πῦρ παρὰ Κυρίου, καὶ κατέφαγε τὰ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, [τά τε ὁλοκαυτώματα, καὶ τὰ σέατα.] καὶ εἶδε πᾶς ὁ λαὸς, καὶ ἐξέστη, καὶ ἔπεσαν ἐπὶ πρόσωπον.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἔτι δ' ὀχομένων, τερατωδέστατόν τι συμβαίνει. ἐκ γὰρ τῶν ἀδύτων, εἴτε αἰθέρος ἀπόσπασμα τοῦ καθαρωτάτου, εἴτε ἀέρος κατὰ τὴν τῶν στοιχείων φύσει μεταβολὴν ἀναλυθέντος εἰς πῦρ, αἰφνίδιον ἀθρόα φλὸξ διεκπαίει, καὶ σωτόμῳ ῥύμῃ φέρεται μὲν ἐπὶ τὸν βωμὸν, τὰ δ' ἐξ αὐτοῦ πάντα ἐξαναλίσκει· πρὸς, οἶμαι, σαφεστάτῳ δήλωσιν, ὅτι ἀδεὴς ἄνευ θείας ἐπιφροσύνης ἐπετελεῖτο. δωρεὰν γὰρ ἐξαίρετον εἰκὸς ἦν τοῖς ἁγίοις προσνεμηθῆναι, μὴ μόνον ἐν οἷς ἄνθρωποι δημιουργοὶ, ἀλλὰ καὶ τῷ καθαρωτάτῳ τῆς ἁγίας πυρὶ, τὸ χρειῶδες καὶ παρ' ἡμῖν ὅπως μὴ προσάψαιτο τοῦ βωμοῦ, διὰ τὸ μυρίας ἴσως ἀναμεμάχθαι κῆρας. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ταύτης ἕνεκά μοι δοκῶ τῆς αἰτίας, ὡς μεμιασμένον ἤλασε τοῦ ἱερωτάτου βωμοῦ πῦρ τὸ χρειῶδες, ἀνθ' οὗ φλόγα αἰθέριον ὤμβρησεν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ πρὸς διασολὴν ἁγίων καὶ βεβήλων, ἀνθρωπείωντε καὶ θείων. ἥρμοττε γὰρ ταῖς θυσίαις ἀφθαρτοτέραν ὁσίαν ἀπουσνεμῆσθαι πυρὸς, τῆς πρὸς τὰς βιωλικὰς χρείας ὑπηρετούσης.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπὶ τὰ διχοτομήματα τοῦ πυρὸς ἀκμὴν καθίει Θεὸς, οἱονεί πως τῶν προκειμένων ἁπλόμενος· ὑποπλάττεται γὰρ τοῦ πυρὸς φύσιν ἀεὶ τὸ θεῖον· νοητῆς δὲ τῆς προτιθεμένης αὐτῷ θυσίας, οὐκ ἐν εἴδει πυρὸς, ἀλλ' ἐν ἁγίῳ πνεύματι τῶν προκειμένων νοητῶς ἐφαπλόμενος, ζωοποιὸν ἀποφαίνει τοῖς ἐφιεμένοις μεταλαχεῖν· καὶ ἀληθὲς ἐν πίσει τὸ χρῆμα δεδέγμεθα.

ΚΕΦ. Ι.

α. Καὶ λαβόντες οἱ δύω υἱοὶ Ἀαρὼν Ναδὰβ καὶ Ἀβιοὺδ, ἕκαστος τὸ πυρεῖον αὐτοῦ, ἐπέθηναν ἐπ αὐτὰ πῦρ, καὶ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὰ θυμίαμα, καὶ προσήνεγκαν ἐναντίον Κυρίου πῦρ ἀλλότριον, ὃ οὐ προσέταξε Κύριος αὐτοῖς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον τὸ πῦρ τὸ ἀλλότριον; Ἐδίδαξεν ἡμᾶς ἡ ἱσορία, ὡς τῆς πρώτης ἐπιτελεσθείσης θυσίας, τὸ πῦρ ὃ κατιωαλώθη τὰ ἱερεῖα, τοῦτο ἄσβεσον διατηρηθῆναι προσέταξεν ὁ Θεὸς, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ξύλα τῷ πυρὶ χορηγεῖσθαι· ἵνα μὴ χειροποίητον πῦρ ἀναμιγῇ τῷ θείῳ πυρί. ἐπειδὴ τοίνυν τοῦτον παρέ-

(1) Ὁ κόσμος ἀναγ. τοῦτο δὲ τὸ ὑπόμν. ὡς προσθήκη τὶς ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. κεῖται.

παρέβησαν τὸν νόμον Ναδὰβ καὶ Ἀβιὼδ, τῶ Ἀαρὼν οἱ παῖδες, καὶ πῦρ εἰσηνέγκαν χειροποίητον, τὸ θεῖον αὐτὸς κατηνάλωσε πῦρ. ἡμεῖς δὲ παιδευόμεθα διὰ τούτων, μὴ σβεννύναι τὸ πνεῦμα, ἀλλ' ἀναζωπυρεῖν ὃ ἐλάβομεν χάριν· καὶ μηδὲν ἀλλότριον ἐπεισάγειν τῇ θείᾳ Γραφῇ, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι τῇ διδασκαλίᾳ τὸ πνεύματος, καὶ μυσάττεσθαι τὰς αἱρέσεις· ὧν οἱ μὲν μύθοις τοῖς θείοις λογίοις προσέθεσαν, οἱ δὲ τὸς δυσεβεῖς αὐτῶν λογισμὸς τῆς γραφικῆς προετίμησαν διανοίας.

β. Καὶ ἐξῆλθε πῦρ παρὰ Κυρίου, καὶ κατέφαγεν αὐτούς, καὶ ἀπέθανον ἔναντι Κυρίου.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἔσι σοχάσασθαι τὸ αἰτίαν τῶ ἐμπρησμῶ τῶν υἱῶν Ἀαρὼν, ὡς ὐ μετὰ αἰδῶς καὶ εὐλαβείας Θεῷ λατρευόντων.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἔνδειγμα τοῦτο τοῦ μὴ δεῖν τοῖς θείοις ἐπεισάγειν τὰ ἀνθρώπινα. τῶ γὰρ θείου πυρὸς ἐπιφαινομένου, οὐκ ἔδει ὑλικὸν προσάγεσθαι πῦρ· ὥσπερ τῆς χάριτος ἐπιφανείσης, πέπαυται τὰ τοῦ νόμου ὑλικά.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οἱ ἱερεῖς Ναδὰβ καὶ Ἀβιὼδ ἵνα ζήσωσιν, ἀποθνήσκουσι, θνητῆς ζωῆς ἄφθαρτον ἀντικαταλλατόμενοι βίον, καὶ ἀπὸ τοῦ γενομένου τρὸς τὰγένητον μετανισάμενοι. ἐφ' ᾧ τὰ σύμβολα τῆς ἀφθαρσίας ἄδεται, τό, τε » ἐτελεύτησαν ἐνώπιον Κυρίου, τουτέσιν ἔζησαν· νεκρὸν γὰρ ὐ θέμις εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τοῦ Θεοῦ· καὶ πάλιν, τοῦτό ἐσιν, ὃ εἶπε Κύ» ριος, οὐ τοῖς ἐγγίζουσίμοι ἁγιασθήσομαι. Ψαλ. 113. 17. » νεκροὶ δὲ, ὡς καὶ οὐ ὕμνοις λέγεται, οὐκ » αἰνέσουσι Κύριον. ζώντων γὰρ τὸ ἔργον.

γ. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς Ἀαρὼν, τοῦτό ἐσιν, ὃ εἶπε Κύριος, λέγων, ἐν τοῖς ἐγγίζουσίμοι ἁγιασθήσομαι, καὶ ἐν πάσῃ τῇ συναγωγῇ δοξασθήσομαι. καὶ κατενύχθη Ἀαρών.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἰκὸς ἀκούσαντα τὸν πατέρα, ὅτι διελύσατο αὐτοῖς ὁ Θεὸς τὰ ἁμαρτήματα οὐ τῇ πληγῇ, καὶ οὐ τοῖς ἁγίοις τελοῦσιν ὑπὲρ ὧν ἐνταῦθα δεδώκασι δίκλω, παρεμυθεῖτο. (1) καὶ ὅτω δυατὸν τάχα νοεῖν τὸ ῥῆμα· ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι πλημμελοῦντες, ἐὰν ὅτε ἀναβολὴ δέχονται τῆς πληγῆς, ὐ μὴν οἱ πλησιάζοντες τῷ Θεῷ. ὥσε ἐὰν οἱ δίκαιοι, ἐφ' οἷς πλαίσιν, ὧδε τιμωρῶνται, ἐλεῶν αὐτοὺς ὁ Θεὸς, πρὸς ὀλίγον βασανίζει· εἰ δὲ μὴ πλαίσας τιμωρηθείη δοκιμῆς ἕνεκεν, ὡς ὁ Ἰὼβ, σεφανοῦται.

δ. Καὶ ἐκάλεσε Μωϋσῆς τὸν Μισαδαὶ, καὶ τὸν Ἐλισαφὰν, υἱοὺς Ὀζιὴλ, υἱοὺς τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ πατρὸς Ἀαρὼν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, προσέλθετε καὶ ἄρατε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν ἐκ προσώπου τῶν ἁγίων ἔξω τῆς παρεμβολῆς.

ε. Καὶ προσῆλθον, καὶ ἦραν αὐτοὺς σὺν τοῖς χιτῶσιν αὐτῶν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, ὃν τρόπον εἶπε Μωϋσῆς.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ναδὰβ καὶ Ἀβιὼδ οἱ ἐγγίσαντες Θεῷ, καὶ τὸν μὲν θνητὸν βίον καταλιπόντες, τοῦ δ' ἀθανάτου μεταλαχόντες, γυμνοὶ θεωροῦνται τῆς καινῆς καὶ θνητῆς δόξης. οὐ γὰρ ἂν τοῖς χιτῶσιν αὐτοῖς οἱ κομίζοντες ἔφερον, εἰ μὴ ἐγεγύμνωντο, πάντα δεσμὸν πάθους καὶ σωματικῆς ἀνάγκης διαῤῥήξαντες· ἵνα μὴ ἡ γύμνωσις αὐτῶν καὶ ἀσωματότης ἀθέῳ ἐπεισόδῳ λογισμῶν κιβδηλοῦσθῃ. οὐ γὰρ πᾶσιν ἐπιτρεπτέον τὰ Θεοῦ καθορᾶν ἀπόῤῥητα, ἀλλὰ μόνοις τοῖς δυναμένοις αὐτὰ περιστέλλειν καὶ φυλάττειν. διὸ καὶ οἱ περὶ τὸν Μισαδὲ κατέλιπον. χιτῶνες δέ εἰσι τὰ μέρη τοῦ ἀλόγου, ἃ λογικὸν ἐπεσκίαζε.

ς. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς Ἀαρὼν καὶ Ἐλεάζαρ καὶ Ἰθάμαρ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, τὴν κεφαλὴν ὑμῶν οὐκ ἀποκιδαρώσετε, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν οὐ διαῤῥήξετε, ἵνα μὴ ἀποθάνητε, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν συναγωγὴν ἔσαι θυμός· οἱ δὲ ἀδελφοὶ ὑμῶν πᾶς ὁ οἶκος Ἰσραὴλ κλαύσονται τὸν ἐμπυρισμὸν, ὃν ἐνεπυρίσθησαν ὑπὸ Κυρίου.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τοῖς ἐπὶ τοῖς φιλτάτοις λύπῃ οὐκ ἐᾷ πρόφασιν γενέσθαι τῆς ἱερᾶς σχήματος μεταβολῆς· διδάσκων τὰ τοῦ Θεοῦ (2) τῶν φυσικῶν ἰσχυρότερα (3) τίθεσθαι.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πληροῖ τοῖς ἀποθανοῦσι τῷ τιμῷ δι' ἑτέρων. καθῆκον γὰρ ἔλαττον τοῦτο. οὐ δεῖ ἄρα πενθεῖν ἱερέας, καὶ μάλισα τοὺς ἄρτι χριθέντας.

ζ. Καὶ ἀπὸ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου οὐκ ἐξελεύσεσθε, ἵνα μὴ ἀποθάνητε· τὸ ἔλαιον γὰρ τῆς χρίσεως παρὰ Κυρίου ἐφ' ὑμῖν ἐσί. καὶ ἐποίησαν κατὰ τὸ ῥῆμα Μωϋσῆ.

η. Καὶ ἐλάλησε Κύριος τῷ Ἀαρὼν, λέγων, Οἶνον καὶ σίκερα οὐ πίεσθε σὺ καὶ οἱ υἱοί σου μετὰ σοῦ, ἡνίκα ἐὰν εἰσπορεύησθε εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ἢ προσπορευομένων ὑμῶν πρὸς τὸ θυσιαστήριον, καὶ οὐ μὴ ἀποθάνητε. νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐ μόνον σὺθὺς τοῦτο ληπτέον, ἀλλὰ μηδὲ κρεπαλᾷν ἀπὸ μέθης

(1) Παρεμυθήθη. ὁ Ἀλεξ. κώδ. παραμυθηθῶαι δὲ ὀρθότερ.
(2) Τὰ γὰρ τοῦ Θεοῦ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(3) Ὡς ὁ Σωτὴρ ἀφιεὰς πατρὸς, ἵνα τὸ Εὐαγγέλιον κηρύξῃ ὁ μαθητής. αὐτ.

μέθης ἐπερινῆς ἔωθεν λειτουργοῦντα. πῶς γὰρ ἄξιον ἐπιθυμίας ἡτλᾶθαι τὸν ὑπὲρ τῶν ἡτλημένων δεόμενον; διὰ συμβόλων γὰρ πᾶσαν πρόφασιν ἀπαγορεύει τῷ ἐξισᾶσαν τὸν λογισμὸν, καὶ γηΐνοις μεθύσκεσαν πράγμασι. διὸ καὶ ὁ Σωτὴρ ἔφη·
Λεκ. 21. 34. προσέχετε μήποτε βαρωθῶσιν ὑμῶν αἱ
» καρδίαι Φροντίδι καὶ μερίμναις βιωτικαῖς· ἐπεὶ καὶ σίκερα, πᾶν ἑρμηνεύεται μέθυσμα, κἂν ἐξ ἀμπέλου μὴ ᾖ. Καὶ μετ' ἕτερα.
» Ὠφέλησαι δὲ τὸ, ἢ προσφερομένων ὑμῶν
» πρὸς τὸ θυσιαστήριον, ὡς σωνοήμενον τῷ προσφερομένῳ πρὸς τῷ σκηνῷ τοῦ μαρτυρίου· ἦγον ὡς τοῦ θυσιαστηρίου βατοῦ ὄντος καὶ μὴ ἱερεῦσι. τοιοῦτοι γὰρ καὶ οἱ ἀφιστάντες ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου τὸ δῶρον μέχρι διαλλαγῶσι τοῖς ἀδελφοῖς, ἵνα τότε προσέλθωσι τῷ θυσιαστηρίῳ. μήποτε δὲ καὶ οἱ ἐκλὸς τῆς ἐφημερίας ἱερεῖς προσφερόντων τῷ θυσιαστηρίῳ, καὶ εἰ μὴ τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου;

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τοὺς ἱερέας οἴνου κωλύει μεταλαμβάνειν; Οὐ παντάπασιν ἀπηγόρευσε τοῦτο, ἀλλὰ κατὰ τὸν τῆς λειτουργίας καιρόν. κατὰ γὰρ διαδοχὰς ἐλειτούργουν. οἱ μὲν, ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις· οἱ δὲ, ἐν ἄλλαις. νηφάλιον δὲ καὶ ὁ
1. Τιμ. 3. 2, 8. Ἀπόστολος τὸν ἱερέα κελεύει εἶναι, καὶ τοὺς
» διακόνους, μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας. καὶ
1. Τιμ. 5. 23. τῷ Τιμοθέῳ γράφων, οἴνῳ ὀλίγῳ κεχρῆσθαι προσέταξε διὰ τὰς συχνὰς ἀσθενείας. τέλειον γὰρ προσῆκει εἶναι τὸν ἱερέα, ὡς τῷ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ πρεσβείαν πεπιστευμένον.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Θάνατον ὁ λόγος ἔοικεν ἀπειλεῖν ἱερεῦσιν, οἶνον καὶ σίκερα πίνουσιν, ἡνίκα ἂν εἰς τὸ σκηνὸ εἰσπορεύωνται. δεῖ γὰρ τοὺς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ εὐχομένους ἐπισκόπους ἀποστρέφεσθαι ἀπὸ μέθης, οὐ μόνον τῆς ἀπὸ οἴνου, ἀλλὰ [καὶ] τῆς τῶν πραγμάτων, καὶ διαλογισμῶν ἀνθρωπίνων. οὐχ ὡς ἄτοπον δὲ ἀπαγορεύει τοῦτο, ἀλλ' ὅτι ἤδει τὸ ἀκρατὲς τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὅτι ὁπότε ἅψοιντο, εἰς ἀμετρίαν ἐχώρουν. ἵνα ὅτε εἰς τὰ ἅγια εἰσπορεύονται, νηφάλιον ᾖ (1) τὸ τῆς ψυχῆς ἀκριβὲς, καὶ λεπτὸν τοῦ Θεοῦ μημόσυνον.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὸ πρὸς ἀλήθειαν νόμιμον, οὐθὺς ἐστιν αἰώνιον· ἐπεὶ καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος, ὃς δὴ νόμος ἐστὶν, οὐ φθαρτός. καὶ γὰρ αὖ τἀναντίον παράνομον, ἐφήμερόν τε καὶ οὐδιάλυτον ἐξ ἑαυτοῦ παρὰ τοῖς εὖ φρονοῦσιν ἀνωμολόγηται.

ι. Διαστεῖλαι ἀναμέσον τῶν ἁγίων καὶ τῶν βεβήλων, καὶ ἀναμέσον τῶν ἀκαθάρτων καὶ τῶν καθαρῶν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Νόμου καὶ παιδείας ἴδιον, βέβηλα ἁγίων, καὶ ἀκαθαρτα καθαρῶν διαστέλλειν· ὡς ἔμπαλιν ἀνομίας καὶ ἀπαιδευσίας εἰς ταὐτὸν ἄγειν τὰ μαχόμενα βιάζεσθαι, φυρῶσας τὰ πάντα καὶ συγχεῦσας.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Δεῖ τοὺς ἱερέας ἀβεβήλους ὄντας, ἀνδρῶν βεβήλων ἀποφοιτᾶν. πᾶν γὰρ ζῶον, φησὶν, ἀγαπᾷ τὸ Σειρ. 13. 15, 16.
» ὅμοιον αὐτῷ· καὶ τῷ ὁμοίῳ αὐτοῦ προσκολλᾶται ἄνθρωπος.

ια. Καὶ συμβιβάζειν τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ πάντα τὰ νόμιμα, ὅσα ἐλάλησε Κύριος πρὸς αὐτοὺς διὰ χειρὸς Μωϋσῆ.

ΑΛΛΟΣ φησὶν ἀντὶ τοῦ συμβιβάζειν, φωτίζειν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Συμβιβάζειν, τουτέστι σαφηνίζειν, ὡς ἰσχύσαι σωιδεῖν τοὺς ἀκροωμένους, ὅτι παιδαγωγὸς ὁ νόμος ἐστί. (2)

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μόνα τοῦτο Χριστοῦ,
» κἀκείνων ὧς, τεκνία καλεῖ· ὃς καὶ συμ- Ἰωάν. 13. 33.
» βιβάζει τοὺς κατὰ σάρκα Ἰσραὴλ ἃ λελάληκε Κύριος διὰ τῆς Μωϋσέως χειρὸς τῆς χωρήσης λόγον Θεοῦ. διὸ καὶ πιστὸς ἰῶ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ, ὡς θεράπων, εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησομένων. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τί δὲ συμβιβάσασιν, ἢ ὡς πνευματικὸς ὁ νόμος καὶ παιδαγωγὸς εἰς Χριστόν; ὡς τόγε γράμμα διδασκαλίας ἀδέεται.

ιβ. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς Ἀαρὼν καὶ πρὸς Ἐλεάζαρ καὶ πρὸς Ἰθάμαρ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τοὺς καταλειφθέντας, λάβετε τὴν θυσίαν τὴν καταλειφθεῖσαν ἀπὸ τῶν καρπωμάτων Κυρίου, καὶ φάγετε ἄζυμα παρὰ τὸ
ιγ. θυσιαστήριον· ἅγια ἁγίων ἐστί. Καὶ φάγεσθε αὐτὴν ἐν τόπῳ ἁγίῳ· νόμιμον γάρ σοι ἐστὶ, καὶ νόμιμον τοῖς υἱοῖς σου τοῦτο ἀπὸ τῶν καρπωμάτων Κυρίου·
ιδ. οὕτω γὰρ ἐντέταλταί μοι Κύριος. Καὶ τὸ σηθύνιον τοῦ ἀφαιρέματος φάγεσθε ἐν τόπῳ ἁγίῳ, σὺ καὶ οἱ υἱοί σου καὶ ὁ οἶκός σου μετὰ σοῦ· νόμιμον γάρ σοι, καὶ νόμιμον τοῖς υἱοῖς σου ἐδόθη ἀπὸ τῶν θυσιῶν τῶν σωτηρίων τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

ιε. Τὸν βραχίονα τοῦ ἀφαιρέματος, καὶ τὸ σηθύνιον τοῦ ἀφορίσματος ἐπὶ τῶν καρπωμάτων τῶν στέατων προσοίσουσιν, ἀφόρισμα ἀφορίσαι ἔναντι Κυρίου. καὶ ἔσαι σοι καὶ τοῖς υἱοῖς σου καὶ ταῖς θυγατράσι σου μετὰ σοῦ νόμιμον αἰώνιον, ὃν τρόπον συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ θεωρῶν τὴν τερπνότητα Κυρίου, καὶ διὰ τὸ καθαρὸν τῆς καρδίας Θεὸν ὁρῶν, ἐσθίει τὸ σηθύνιον· (3) τὸν δὲ βραχίονα, (4) ὁ ἐξαίρετα ἔργα ἐπιτηδεύων.

ιε. Καὶ

(1) Νηφάλιον ἔχωσιν. αὐ Τόμ. 2. σελ. 182. τῆς τοῦ Ῥω. ἐκδόσ.
(2) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. οὐχ εὕρηται. (3) Τὸ σηθώνιον τοῦ ἀφορίσματος. ὁ τῆς Λύγ. κώδ.
(4) Τὸν δὲ βραχίονα τοῦ ἀφαιρέματος. αὐτ.

ις. Καὶ τὸν χίμαρον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας ζητῶν ἐξεζήτησε Μωϋσῆς· καὶ ὁ δὲ ἐνεπεπύρισο. καὶ ἐθυμώθη Μωϋσῆς ἐπὶ Ἐλεάζαρ καὶ Ἰθάμαρ τὰς υἱὰς Ἀαρὼν τὰς καταλελειμμένας,
ιζ. λέγων, Διατὶ οὐκ ἐφάγετε τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας ἐν τόπῳ ἁγίῳ; ὅτι γὰρ ἅγια ἁγίων ἐστὶ, τοῦτο δέδωκεν ὑμῖν φαγεῖν, ἵνα ἀφέλητε τὴν ἁμαρτίαν τῆς συναγωγῆς, καὶ ἐξιλάσηται περὶ
ιη. αὐτῶν ἔναντι Κυρίου. Οὐ γὰρ εἰσηνέχθη τοῦ αἵματος αὐτοῦ εἰς τὰ ἅγια. καὶ πρόσωπον ἔσω φάγεσθε αὐτὸ ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὃν τρόπον συνετάγη μοι.

» ✱✱ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ τὸν χίμαρον
» τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας ζητῶν ἐξεζήτησε
» Μωϋσῆς· ὁ δὲ ἐμπεπύρισο. Ἐπεὶ οὐκ ἐχρῶ τὸν πατέρα τῶν ἀποθανόντων ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἑαυτοῖς καταχαρίσασθαι τὸν χίμαρον, ἢ ἄλλῳ τινὶ αὐτὸν παραδοῦναι, ἀλλ' εἰ τῷ παρὰ Κυρίου πυρὶ τῷ καταφαγόντι Ναδὰβ καὶ Ἀβιούδ. πρὶν δὲ τοῦτο μαθεῖν ἐξ Ἀαρὼν ὁ Μωϋσῆς ὑπομιμνήσκει τὸν ἀδελφὸν καὶ τοὺς καταλειφθέντας υἱοὺς αὐτοῦ ἐθίειν τὸ σηθώδιον τοῦ ἀφαιρέματος, καὶ τὸν βραχίονα τοῦ ἀφαιρήματος ἐν τόπῳ ἁγίῳ.

✱ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐπειδὴ ἐν τῇ Ἐξόδῳ κατὰ τῶν μοσχοποιησάντων ἀπεφώνατο·
Εξόδ. 32. 33. ὅτι ἐξαλείψω αὐτοὺς· οἰκονομεῖται νῦν, ὥστε τοὺς ἐν πρώτοις προσαγομένους θυσίαν ὑπὲρ ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ, μὴ τελειωθῆναι, [διὰ τὸ μήτε ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῆς ἁγιασθῆναι εἰς τὰ ἅγια, μήτε τοὺς ἱερεῖς φαγεῖν ἐξ αὐτῆς. καὶ τὸ μεῖζον,] ὅτιπερ ἄνω προσάξας ὁ Θεὸς μόχθος ὑπὲρ ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ προσφέρεσθαι, νῦν τράγον, ἄλλον ἀντ' ἄλλου, ἐποίησε προσαχθῆναι, ἵνα μόνον ὁ τύπος πληρωθῇ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Δείκνυσι δὲ ὅτι μὴ τῶν ἱερέων ἐσθιόντων, ἀτέλεστος ἡ θυσία, καὶ ἡ ἁμαρτία μένει· ἐχρῆν γὰρ καὶ τοῦ αἵματος εἰσενεχθῆναι, καὶ αὐτοὺς φαγεῖν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Αὐτίκα γοῦν Μωϋσῆς ὁ νομοθέτης θεασάμενος τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας προσενεχθέντα χίμαρον ὁλοκαυτωθέντα παρὰ τὸν νόμον, ὠργίσθη τοῖν Ἐλεάζαρ καὶ τῷ Ἰθάμαρ, λέγων· διατὶ
» οὐκ ἐφάγετε τὰ περὶ τῆς ἁμαρτίας ἐν τό-
» πῳ ἁγίῳ; ὅτι γὰρ ἅγια ἁγίων ἐστὶ, τοῦτο
» δέδωκεν ὑμῖν Κύριος φαγεῖν, ἵνα ἀφέλητε
» τὴν ἁμαρτίαν τῆς συναγωγῆς, καὶ ἐξι-
» λάσηται περὶ αὐτῶν ἐναντίον Κυρίου. διδασκόμεθα δὲ πάλιν ἐντεῦθεν, ὡς τὰ παρὰ τοῦ λαοῦ προσφερόμενα ἐσθίοντες, καὶ μὴ ἐννόμως ζῶντες, μηδὲ παιδαίως τὰς ὑπὲρ τούτων προσφέροντες προσευχὰς, δίκας ὑπέχομεν τῷ Θεῷ. τοῦτο αἰνιττόμενος ὁ δεσπότης Θεὸς διὰ τοῦ Προφήτου ἔφη·
» ἁμαρτίας λαοῦ μου φάγονται. Ὡσ. 4. 8.

ιθ. Καὶ ἐλάσησεν Ἀαρὼν πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, εἰ σήμερον προσαγήχασι τὰ περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ τὰ ὁλοκαυτώματα αὐτῶν ἔναντι Κυρίου, καὶ συμβέβηκέ μοι τοιαῦτα, καὶ φάγομαι τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας σήμερον, μὴ ἀρεστὸν ἔσται τῷ Κυρίῳ;

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐπειδὴ συνέβη, φησὶ, τοῖς περὶ Ναδὰβ καὶ Ἀβιοὺδ προσκρούσασι τῷ Θεῷ ἀποθανεῖν, ὅτε καιρὸς ἦν φαγεῖν αὐτοὺς τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ, τοῦ ἀφεθῆναι ἃ ἥμαρτε, πῶς οἱ ἐν ἁμαρτίαις ἡμεῖς σήμερον ἐλεγχθέντες, διὰ τοῦ φαγεῖν τῷ ἄφεσιν προξενήσομεν; χρὴ γὰρ τὸν ἱερέα πρότερον περὶ αὐτοῦ ἐξιλάσασθαι.

κ. Καὶ ἤκουσε Μωϋσῆς, καὶ ἤρεσεν αὐτῷ.

ΚΕΦ. ΙΑ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, λέγων, Λαλήσατε τοῖς υἱοῖς
β. Ἰσραὴλ, λέγοντες, ταῦτα τὰ κτήνη, ἃ φάγεσθε ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἀπαγορεύει τὰ μὲν ἐσθίειν, τὰ δὲ μὴ ἐσθίειν· οὐχ ὅτι κοινόν τι, ἀλλὰ διὰ δύο αἰτίας. μίαν μὲν, ὅσα ἐν Αἰγύπτῳ προσεκύνουν ἐσθίεσθαι προσάτλει, ἵνα διὰ τούτου καταφρονῶσιν αὐτῶν· καὶ ὅσα ἐν Αἰγύπτῳ ἤσθιον λαιμάργως ἀπαγορεύει, ὡς τὸν ὗν· δι' ἑτέραν δὲ πρόφασιν τοιαύτην· ἡ κοινὴ Φύσις πολλάκις προλαβοῦσα ἐβδελύξατο, τὰ μὲν, διὰ τὸ μέγεθος· τὰ δὲ, διὰ τὸ δυσειδές· τὰ δὲ, διὰ τὸ νεκρῶν ἀπογεύσασθαι· τὰ δὲ, κατὰ πρόληψιν μίσους. ὅσα οὖν προέλαβεν ἡ συνήθεια, οὐκ ἀνέτρεψεν ὁ νόμος· ἃ μέντοι προσεκύνουν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἃ λίχνως ἤσθιον, καὶ πᾶν θηρίμαιον· (1) ὅτι καὶ πρὸ νόμου ἡ συνήθεια.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Θηρία μὲν οὖν ἁπλῶς ἔσται καθαρά. πάντα γὰρ ἀκάθαρτα, κατὰ τὸν εἰπόντα νόμον· πᾶν ὃ ἐὰν πορεύηται ἐπὶ χειρῶν αὐτοῦ ἐν πᾶσι τοῖς θηρίοις, ἀκάθαρτα ἔσται ὑμῖν. εἰ δ' ἄν γενικῶς θηρία πάντες οἱ ὠμότατοι τῶν ἀνθρώπων, περὶ ὧν φησὶν ὁ Προφήτης· ἐν τῷ ἐγγίζειν ἐπ' ἐμὲ κακοῦντας τοῦ φαγεῖν τὰς σάρκας μου, καὶ τὰ ἑξῆς. Ψαλ. 26. 2.

γ. Πᾶν κτῆνος διχηλοῦν ὁπλὴν καὶ ὀνυχισῆρας ὀνυχίζον δύο χηλῶν, καὶ ἀνάγον μηρυκισμὸν ἐν τοῖς κτήνεσι, ταῦτα φάγεσθε.

ΘΕΟΔΩ-

(1) Ἐλλειπὲς ἔοικε. προσθετέον δὲ ἴσ. ἢ ἐννοητέον τὸ, ἀπαγορεύει.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ σημαίνει τὸ διχηλᾶν καὶ μηρυκώμενον; Τὸ μὲν διχηλᾶν οἶμαι δηλᾶν τιὼ τῶν ἀγαθῶν πράξεων, καὶ τιὼ τῶν ἀναιλίων διάκρισιν. πρὸς δὲ τάτῳ, τὸ μὴ μόνον τῷ παρόντι βίῳ ζιῶ, ἀλλὰ καὶ τῷ μέλλοντι· καὶ τάτῳ μὲν ἀπονέμειν τὰ ἀναγκαῖα, ἐκείνῳ δὲ πάντα, τατέσι καὶ τιὼ ψυχιῶ, καὶ τὸ σῶμα, καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα. τὸ δὲ μηρυκώμενον τιὼ τῶν θείων λογίων σημαίνει μελέτιω. ὥσπερ γὰρ τὸ πρόβατον, καὶ τὰ τάτῳ προσόμοια, διηνεκῶς ἀναπεμπάζεται τιὼ τροφιῶ· ἅτως ὁ ἐμμελὴς καὶ φιλόθεος πρὸς τὸν τῶν
Ψαλ. 118. 97. ὅλων βοᾷ Θεόν· ὡς ἠγάπησα τὸν νόμον-
» σά σε Κύριε, ὅλιω τιὼ ἡμέραν μελέτη μά ἐσί. καθάπερ δὲ τῶν ζώων τὰ μὲν διχηλεῖ, καὶ τιὼ τροφιῶ ἀναπεμπάζεται, τὰ δὲ ἑτέρων αὐτῶν ποιεῖ, ὡς ὄνος, καὶ ἡμίονος, καὶ ἵππος, καὶ τὰ θηρία· ἄλλα δὲ διχηλεῖ μὲν, ἐκ ἀναπεμπάζεται δὲ τιὼ τροφιῶ, ὥσπερ ὗς· ἕτερα δὲ μηρυκᾶται μὲν, ἐ διχηλεῖ δὲ, ὡς κάμηλος καὶ λαγωός· ἅτως ἐσὶ καὶ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις εὑρεῖν, τὰς μὲν τελείας, καὶ τῶν θείων λογίων τιὼ μελέτιω ἀσπαζομένας, καὶ τιὼ ἀρετιὼ ἐπιμελῶς μετιόντας· τὰς δὲ ἀτελεῖς, καὶ τὰ μὲν θεῖα λόγια διὰ τῆς γλώττης προσφέροντας, διχηλεῖν δὲ ἐκ ἀνεχομένας, καὶ τῇ καμήλῳ προσεοικότας· τινὰς δὲ τῆς εὐσεβείας ἐδέπω γεγυμνάσας, καὶ τὰ μὲν θεῖα λόγια μὴ προσιεμένας, ἔργων δὲ ἀξιεπαίνων φροντίζοντας· ἄλλας δὲ καὶ πράξεων ἀμελοῦντας, καὶ πίσεως ἐρήμας. τῶν δὲ ἀνύδρων καθαρὰ εἶναι λέγει τὰ λεπίδας ἔχοντα, καὶ πλερύγια. ταῦτα γὰρ ἄνω τοῖς ὕδασιν ἐπινήχεται. τὰ γὰρ ἐ τοιαῦτα κάτω περὶ τιὼ ὕλιω ἐγκαλινδεῖται. καθαροὶ τοίνιω κἀν τοῖς λογικοῖς οἱ μὴ τοῖς γηΐνοις προσετηκότες, ἀλλὰ τὰ πλερὰ τῆς πίσεως ἔχοντες, καὶ τῇ τῆς ἀρετῆς πεφραγμένοι σκέπῃ. ὅπερ γάρ ἐσιν ἡ λεπὶς τοῖς ἰχθύσι, τᾶτο τοῖς ἀνθρώποις ἐσὶν ἡ πίσις. ταῦτα δὲ ἡμῖν ὁ μακάριος περιΐθησι Παῦλος, τὰ πλερὰ λέγων τῆς χάριτος, καὶ τὰ ὅπλα τῆς πίσεως. τῶν δὲ πλωῶν ἀκάθαρτα εἶναί φησι τὰ ἁρπακλικὰ, καὶ νεκροβόρα, καὶ τὰ τῷ σκότει χαίροντα· διδάσκων ἡμᾶς, καὶ πλεονεξίας ἀπέχεσθαι, καὶ τιὼ δυσώδη τῆς ἁμαρτίας τροφιὼ ἀποσρέφεσθαι, καὶ τὸ σκότος μισεῖν. ὅτι δὲ ἐκ ἀπὸ τρόπα ταῦθ' ἅτως ἔχειν νενοήκαμεν, μαρτυρεῖ τῶν Πράξεων ἡ ἱσορία. εἶδε γάρ φησιν ὁ μακάριος Πέτρος σινδόνα
Πραξ. 10. 11, τέτλαρσιν ἀρχαῖς καθιεμένιω, ἐν ᾗ ἰῶ
12, 13, 14, πάντα τὰ τετράποδα τῆς γῆς, καὶ τὰ πε-
15. » τεινὰ τᾶ ἀρανᾶ· καὶ ἦκασε φωνῆς λεγού-
» σης· ἀνασὰς, Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε.
» εἶτα εἰρηκότος ἐκείνα, μηδαμῶς Κύριε·
» ὅτι ἀδέποτε ἔφαγον κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον,
» ἔφη ὁ δεσπότης Θεὸς, ἃ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε
» σὺ μὴ κοίνα. ὅτι δὲ τᾷ Κορνηλίᾳ χάριν ταῦτα ἐῤῥέθη ἐθνικᾷ γε ὄντος, καὶ σωτηρίας ἐφιεμένα, δηλοῖ τὰ ἑξῆς. καὶ ὁ Κύ-
Ματθ. 7. 15. ριος δὲ τοῖς Ἀποσόλοις ἔφη· πολλοὶ ἐλεύ-

Α » σονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων,
» ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες· καὶ τοῖς
» Ἰουδαίοις, γεννήματα ἐχιδνῶν· καὶ ὁ Ἀπό- Ματθ. 23. 33.
» στολος, βλέπετε τὰς κιίνας· καὶ τοῖς Ἐφε- Φιλιπ. 3. 2.
» σίων πρεσβυτέροις, οἶδα ὅτι μετὰ τιὼ Πράξ. 20. 29.
» ἄφιξίν μα ἐλεύσονται λύκοι βαρεῖς εἰς
» ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τᾶ ποιμνία. καὶ οἱ
» Προφῆται, τὰς μὲν ἵππας θηλυμανεῖς Ἱερ. 5. 8.
» ὀνομάζουσι, τὰς δὲ ὄφεις καὶ ἔκγονα ἀσπί-
» δων πετομένων. καὶ πάλιν ὁ Κύριος· ὁμοιώ- Ματθ. 13. 47.
Β » θη ἡ βασιλεία τῶν ὐρανῶν σαγιιὼ βλη-
» θείσῃ εἰς τιὼ θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς
» γένους σιναγαγούσῃ· καὶ, ὅπα τὸ πλῶμα, ἐκεῖ Ματθ. 24. 28.
» σιναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί. σιναδει τοί-
νιω ἡ ἑρμιηεία τῇ τῆς θείας Γραφῆς διανοίᾳ. ἡμεῖς μὲν ἂν ταύτιω λαμβάνομεν ἐκ τάτων τιὼ ὄνησιν. Ἰουδαίοις γὰρ διὰ τάτων αὐτῶν ἕτερον ὠφελείας προσιιώχευν εἶδος. διχῇ γὰρ διελὼν καὶ τὰ χερσαῖα ζῶα, καὶ τὰ πλιιὰ, καὶ τὰ ἔνυδρα· καὶ τὰ μὲν
Γ ἀκάθαρτα, τὰ δὲ καθαρὰ προσειπὼν, μηδὲν τάτων πείθει ἡγεῖσθαι Θεόν. πῶς γὰρ ἄν τις σωφρονῶν, ἢ τὸ ἀκάθαρτον ὀνομάσοι Θεὸν, ὁ μυσαττόμενος ἀποσρέφεται, ἢ τὸ τῷ ἀληθινῷ προσφερόμενον Θεῷ, καὶ παρ' αὐτᾶ ἐσθιόμενον;

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τῆς μὲν ἐν ἔργοις πορείας σύμβολον ὁ πᾶς· διχηλία δέ γε τύπος ἂν εἴη σαφὴς τᾶ ἐπ' ἄμφω βαίνειν ἡμᾶς ὀρθῶς καὶ ἀνεπιπλήκλως δυνάσθαι, εἰς τὸ καθ' ἡμᾶς αὐτὸς, καὶ μιάτοι καὶ εἰς
Δ ἑτέρους. εἰ τὶς ἂν εἴη τυχὸν, ὀρθῶς καὶ ἐπισημόνως ἐπ' ἄμφω βαίνειν εἰδὼς, ἑαυτόν τε καὶ ἑτέρους ὠφελεῖν οἷός τε, τῇ τῶν ἠθῶν ποιότητι λέγω, καὶ πρός γε δὴ τάτῳ νενεχὴς καὶ ἐμφρονέσατος, καὶ τοῖς περὶ Θεᾶ λόγοις ἐναύλιον ὥσπερ τὶ καὶ ἐνδιαίτημα διδὰς τιὼ καρδίαν, ἄνωτε καὶ κάτω
Ε σρέφων ἀεί πως ἐν ἑαυτῷ τὰς τῶν θείων δογμάτων ἐννοίας, καὶ διὰ τᾶτο πυκνῶς καὶ ἐμφρόνως ἐξερευνᾶν, καταλεπτιύων τρόπον τινὰ τὰ ἅτω τῶν νοημάτων ἀκριβῶς ἐγνωσμένα, ζιῴῳ πα πάντως ἔσαι προσεοικὼς ἀναφέροντι τὸν μηρυκισμὸν, καὶ τιὼ ἐν κοιλίᾳ τροφιὼ ἀνερευγομένιω ἀεὶ, καὶ τοῖς ὀδᾶσιν ὑπάγοντι, ὡς ἂν καὶ ἔτι καταλεαίνοιτο, καὶ τῷ τῆς πέψεως ἰσχνῷ χωροίῃ πρὸς ὄνησιν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Διχηλᾷ, τὸν εὐσεβῶς
Ζ ἐν τῷ αἰῶνι τάτῳ πολιτευόμενον, [καὶ] διὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα ἐπ' ἐκεῖνον σπεύδοντα· πρὸς δὲ τῷ διχηλεῖν καὶ ὀνυχισῆρας ὀνυχίζειν, περιαιρέμενον τὰ περιτλα καὶ νεκρὰ ἀπὸ τῶν χειρῶν, τατέσι πράξεων· καὶ ποδῶν, τατέσι πορείας. πρὸς τάτοις καὶ ἀναμηρυκισμὸν, ἐκ ἀποτιθέμενον μόνον τιὼ πνευματικιὼ τροφιὼ, ἀλλὰ καὶ ἀναμιμνησκόμενον, καὶ σιωεχῶς αὐτιὼ μελετῶντα.

δ. Πλὴν ἀπὸ τάτων ἐ φάγεσθε, ἀπὸ τῶν ἀναγόντων μηρυκισμὸν, καὶ ἀπὸ τῶν διχηλόντων τὰς ὁπλὰς, καὶ ὀνυχιζόντων ὀνυχισῆρας· τὸν κάμη-
Η λον,

λον, ὅτι ἀνάγει μηρυκισμὸν τȣ̃το, A
ὁπλὴν δὲ ȣ̓ διχηλεῖ, ἀκάθαρτον τȣ̃το
ε. ὑμῖν. Καὶ τὸν δασύποδα, ὅτι ἀνάγει
μηρυκισμὸν τȣ̃το, καὶ ὁπλὴν ȣ̓ διχη-
ϛ. λεῖ, ἀκάθαρτον τȣ̃το ὑμῖν. Καὶ τὸν
χοιρογρύλλιον, ὅτι ἀνάγει μηρυκισ-
μὸν τȣ̃το, καὶ ὁπλὴν ȣ̓ διχηλεῖ, ἀκά-
ζ. θαρτον τȣ̃το ὑμῖν. Καὶ τὸν ὗν, ὅτι
διχηλεῖ ὁπλὴν τȣ̃το, καὶ ὀνυχίζει ὄνυ-
χας ὁπλῆς, καὶ τȣ̃το ȣ̓κ ἀνάγει μη-
η. ρυκισμὸν, ἀκάθαρτον τȣ̃το ὑμῖν. Ἀπὸ
τῶν κρεῶν αὐτῶν ȣ̓ φάγεσθε, καὶ τῶν
θνησιμαίων αὐτῶν ȣ̓χ ἅψεσθε· ἀκά-
θαρτα ταῦτα ὑμῖν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Βέβηλον μέντι τῶν ὄν-
των ἥκιϛα. ὁ μὲν γὰρ νόμος πάντα οἶδε
καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· ἀλλ' εἰς ἠθῶν
ποιότητας ἀνθρωπίνων τὸ ἑκάϛȣ ζώȣ φυ-
σικὸν παραλαβὼν, ὀνίνησιν ȣ̓ μετρίως.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πρακτικῆς μὲν ȣ̓ν
ἐνεργείας καὶ ποιότητος τρόπων, τὴν τȣ̃
ποδὸς διχηλίαν τύπον εἶναι διαβεβαιȣ́με-
θα· τὸν δέγε μηρυκισμὸν, λόγȣ τε κατ'
ȣ̓σέβειαν καὶ δογματικῆς ἐπιϛήμης ὀρθῆς-
τε καὶ ἐντριβȣ̃ς σημεῖον εἶναι διοριζόμεθα.
ἀτελὴς ȣ̓ν ἄρα πρὸς ἀρετὴν νοοῖτ' ἂν εἰ-
κότως, καὶ τȣ̃ χρῆναι θαυμάζεσθαι κα-
θεϛήκει μακρὰν ὁ ἔργοις μὲν ἐπαυχῶν
ἀγαθοῖς, ὀρθότητος δὲ τῆς δογματικῆς
ἡττώμενος, καὶ λόγȣς ȣ̓κ ἔχων τῆς ἀλη-
θείας εἰς νȣ̃ν. ἀληθὲς δὲ ὅτι καὶ τὸ ἔμ-
παλιν ȣ̓κ ἀσυμφανές. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἀκά-
θαρτος ȣ̓ν κατὰ νόμον, ὁ ἐνὸς ἡττώμενος.
τȣ́των δὲ ὅτι προσῆκεν ἀποφοιτᾷν, καὶ
κατ' ȣ̓δένα τρόπον ὁρᾶσθαι μετεσχηκότας,
» διεσάφει, λέγων· ἀπὸ τῶν κρεῶν ȣ̓ φά-
» γεσθε, καὶ τῶν θνησιμαίων αὐτῶν ȣ̓χ ἅψε-
σθε. ȣ̓τε γὰρ ζῶσι, φησὶ, μὴ συναναϛρα-
φήσεσθε· κἂν εἰ τεθναίη τὶς τῶν τοιῶν δε
τυχὸν, ἀβέβηλον τὸν οἰκεῖον τηρήσετε
νȣ̃ν, ȣ̓δ' ὅσον εἰπεῖν ἀποθιγγάνοντες τῶν
ἐκείνοις πεποιημένων, λογίων δὲ δηλονότι,
καὶ μιαρῶν συγγραμμάτων.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Δέχεται τοίνυν εἰς
παράδειγμα τȣ̃ μὴ διχηλȣ̃ντος μὲν τὴν
ὁπλὴν, ἀνακομίζοντος δὲ τὸν μηρυκισμὸν,
τὴν κάμηλον, ζῶον ȣ̓σθενές τε καὶ ὑπερ-
μέγεθες, δασύποδά τε καὶ χοιρογρύλλιον,
τὰ πάντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῶν ἄλλων
μικροφανέϛατα, διὰ τῶν ἄκρων καθάπερ
ἐγὼμαι συλλήβδην ἅπαντα περιλαβὼν,
καὶ ȣ̓δὲν ἔξω τῶν διὰ μέσȣ μεθείς. ὅμοιον
γὰρ ὡς εἰ καὶ λέγοιτο τυχὸν, ἀπὸ τȣ̃ λίαν
ὑψηλȣ̃τε καὶ ἀνωτάτω, καὶ μέχρι μικρῶν
καὶ τῶν ὅτι μάλιϛα κατωτάτω, πᾶς ὅς γε
τοιȣ̃τος, βδελυρὸς καὶ ἀκάθαρτος.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Παραφέρει δὲ καὶ
τὸν σῦν, ὡς ἀκάθαρτον, διά τοι τὸ διχη-
λεῖν μὲν ὁπλὴν, ȣ̓ μὴν ἔτι πεφυκότα, καὶ
ἀναμασσᾶσθαι, τȣτέϛιν ἀνάγειν μηρυκισ-
μόν· ἀδρανές τε καὶ ἄχρηϛον τὸ ἐν ἔργοις
καύχημα, δίχα τȣ̃ λόγȣ τȣ̃ κατ' ȣ̓σέβειαν
ἀποφαίνων.

** ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ. Εἰ τῶν ἀλόγων ἁ-
πάντων δημιȣργός ἐϛιν ὁ Θεὸς, διατὶ τὸ
διχηλȣ̃ν ὁπλὴν καὶ μηρυκισμὸν μὲν ἔχον,
καθαρὸν εἶναι ἀπεφήνατο; καὶ πάλιν, δια-
τὶ τὸ μηρυκισμὸν μὲν ἔχον, οἷον κάμηλος,
ὁπλὴν δὲ μὴ διχηλȣ̃ν, ἐν τοῖς κακοῖς τέ-
τακται; καὶ τὸ διχηλȣ̃ν μὲν τὴν ὁπλὴν,
B μηρυκισμὸν δὲ μὴ ἔχον, οἷον χοῖρος, ἐν
τοῖς μὴ καθαροῖς λελόγιϛαι; καὶ ἐν τοῖς
ἰχθύσι δὲ τὰ ἀλεπίδωτα, καὶ τὰ πετεινὰ
διατὶ διῄρηνται, καί τοι τινῶν καθαρῶν,
εἴ γε συγχωρȣ̃νται, ταὐτὰ τοῖς ἀκαθάρ-
τοις ἐσθιόντων καὶ πραττόντων; Φύσει μὲν
καθαρὰ ὑπάρχει πάντα τὰ ζῶα, καὶ κα-
λὰ ὑπὸ τȣ̃ Θεȣ̃ ἐξ ἀρχῆς γεγονότα, κα-
» τὰ τὸ εἰρημένον· καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς πάν- Γεν. 1. 31, 22.
» τα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδȣ̀ καλὰ λίαν· καὶ
Γ τῆς θείας τετυχηκότα ȣ̓λογίας, λεγȣ́-
» σης· αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε. ἀλλ' ἐπει-
δὴ ἐβȣ́λετο ὁ Θεὸς ὥσπερ ἐν πᾶσι (1) τοῖς
ἐσθιομένοις, ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς τȣ̃ νόμȣ
δȣλείας ποιήσασθαι τȣ̀ς Ἰȣδαίȣς, διὰ τȣ̃το
τῶν ζώων, καὶ πετεινῶν, καὶ ἰχθύων, τινὰ
μὲν ὠνόμασε καθαρὰ, ὧν καὶ τὴν σφαγὴν
καὶ τὴν βρῶσιν τοῖς Ἰȣδαίοις ἐπέτρεψε·
τινὰ δὲ ἀκάθαρτα ὠνόμασεν, ὧν τὴν βρῶ-
σιν αὐτȣ̀ς ἀπεῖργε. καθαρὰ ȣ̓ν ταῦτα καὶ
Δ ἀκάθαρτα λέγονται. καθαρὰ μὲν, διὰ
τὴν φύσιν· ἀκάθαρτα δὲ, διὰ τὸν νόμον.
ἄλλως δὲ πάλιν καθαρὰ καὶ ἀκάθαρτα
λέγονται, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν· ἐπειδὴ
ἐν τῇ Αἰγύπτῳ τότε πάντα τὰ ζῶα, πλὴν
τȣ̃ χοίρȣ, ἐθεοποιȣ̃ντο· διὰ τȣ̃το τῶν
ζώων, τὰ μὲν καθαρὰ, τὰ δὲ ἀκάθαρτα
ὠνόμασε. καὶ τὰ μὲν καθαρὰ ἐπέτρεψεν
αὐτοῖς θύειν, τὰ δὲ μὴ ἐσθίειν ὡς ἀκά-
θαρτα, δι' ἑκατέρȣ δεικνύων αὐτὰ ἀνάξια
E ὄντα τῆς τȣ̃ Θεȣ̃ προσηγορίας τε καὶ τι-
μῆς, καὶ διὰ τȣ̃ θύεσθαι καὶ ἐσθίεσθαι, καὶ
πάλιν διὰ τȣ̃ καλεῖσθαι αὐτὰ ἀκάθαρτα.

θ. Καὶ ταῦτα φάγεσθε ἀπὸ πάν-
των τῶν ἐν τοῖς ὕδασι. πάντα ὅσα
ἐϛὶν αὐτοῖς πτερύγια καὶ λεπίδες ἐν
τοῖς ὕδασι, καὶ ἐν ταῖς θαλάσσαις,
καὶ ἐν τοῖς χειμάῤῥοις, ταῦτα φάγε-
ι. σθε. Καὶ πάντα ὅσα ȣ̓κ ἔϛιν αὐτοῖς
πτερύγια, ȣ̓δὲ λεπίδες ἐν τοῖς ὕδασι,
καὶ ἐν ταῖς θαλάσσαις, καὶ ἐν τοῖς
χειμάῤῥοις, ἀπὸ πάντων ὧν ἐρεύγεται
τὰ ὕδατα, καὶ ἀπὸ πάσης ψυχῆς τῆς
ζώσης ἐν τῷ ὕδατι, βδέλυγμά ἐϛι,
ια. καὶ βδελύγματα ἔσονται ὑμῖν. Ἀπὸ
τῶν κρεῶν αὐτῶν ȣ̓κ ἔδεσθε, καὶ τὰ
ιβ. θνησιμαῖα αὐτῶν βδελύξεσθε. Καὶ
H πάντα ὅσα ȣ̓κ ἔϛιν αὐτοῖς πτερύγια,
ȣ̓δὲ λεπίδες τῶν ἐν τοῖς ὕδασι, βδέ-
λυγμα τȣ̃τό ἐϛιν ὑμῖν.

ΦΙΔΩ-

(1) Οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἐσθιομένοις. ὀρθότερ. ὃ καὶ ἡ λατινικὴ περιέχει μετάφρασις.

A ** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Παρέρχεται καὶ τῶν ἐνύδρων τὰ πρὸς ἐδωδὴν καθαρὰ διαγράφων· σημειωσάμενος καὶ ταῦτα δυσὶ χαρακτῆρσι, (1) καὶ λεπίσι. τὰ γὰρ ἢ μηδέτερον, ἢ θάτερον ἔχοντα παραπέμπει καὶ παραιτεῖται. τὸ δ' αἴτιον οὐκ ἀπὸ σκοπῦ λεκτέον· ὅσα μὲν ἢ ἀμφοῖν ἀμέτοχα ἢ τοῦ ἑτέρου, κατασύρεται πρὸς τοῦ ῥοώδους, ἀντέχειν ἀδυνατοῦντα τῇ βίᾳ τῆς φορᾶς· οἷς δ' ἑκάτερον πρόσεστιν, ἀποστρέφει, (2) μετωπηδὸν ἀνθίσταται, καὶ B φιλονεικοῦντα πρὸς τὴν ἀντίπαλον προθυμίαις καὶ τόλμαις ἀηττήτοις γυμνάζεται, ὡς ὠθούμενά τε καὶ ἀντωθεῖν, καὶ διωκόμενα ἀντιτρέχειν, ὁδοὺς ἐν δυσοδίαις ἀναστέλλοντα εὐρείας, πρὸς διεξόδους εὐμαρεῖς. σύμβολα δὲ καὶ ταῦτ' ἐστὶ, τὰ μὲν πρότερα φιληδόνου ψυχῆς, τὰ δ' ὕστερα καρτερίαν καὶ ἐγκράτειαν ποθούσης. ἡ μὲν γὰρ ἐφ' ἡδονὴν ἄγουσα, κατάντης ἐστὶ καὶ ῥάστη, συρμὸν ἀπεργαζομένη μᾶλλον ἢ περίπατον· ἀνάντης δὲ ἡ πρὸς ἐγκράτειαν, ἐπίπονος μὲν, ἐν δὲ τοῖς μάλιστα ὠφέλιμος. καὶ ἡ μὲν ὑποφέρει, καὶ ὑπονοστεῖν ἀναγκάζει τῷ πρανεῖ κατάγουσα, μέχρις ἂν εἰς τὰ τῆς ἐσχατιᾶς ἀποβράσῃ· ἡ δ' εἰς οὐρανὸν ἄγει, τοὺς μὴ προκαμόντας ἀθανατίζουσα, τὸ τραχὺ καὶ δυσαναπόρευτον αὐτῆς ἰσχύσαντας ὑπομεῖναι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἰχθύων δίκην διανηχόμεθα τὴν πλατεῖαν ταύτην καὶ εὐρύχωρον θάλασσαν, ἤτοι τὸν κόσμον. καὶ διάφορος (3) ὁ ἑκάστου βίος. καὶ πολλὰ μὲν πταίουσιν ἅπαντες, κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἀποσείονται δ' ὅμως, ὡς ἀκαλλὲς, τὸ γυμνῶς ἐθέλειν ἀσχημονεῖν. ἀναπείσειε δ' ἂν οὐδεὶς ἐμφανῆ τε καὶ ἀκατάσκευον ἐπιτηδεύειν τὴν πλημμέλειαν· ἐπιμελοῦνται δὲ σφόδρα τοῦ χρῆναι λαθεῖν. σοφοὶ γὰρ κρύψουσι τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, κατὰ τὸ γεγραμμένον. τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ ὡς ἐν τάξει καλύμματος τὰς λεπίδας ἔχειν. [ἀνανήχονται δὲ πλειστάκις καὶ εἰς τὸ ὑψοῦ. βλέπουσι γὰρ οὐκ εἰς τὸ κάτω διαπαντὸς,] φρονοῦσι δὲ τὰ ἄνω, καὶ διαδιδράσκουσιν εὐπετῶς τοὺς εἴπερ ἂν ἕλοιντο σαγηνεύειν εἰς ὄλεθρον, ὅσοις ἐστὶ ταῖς ἀρεταῖς οἱονεὶ πτερυγίοις κεχρῆσθαι νοητῶς.

Ιακ. 3. 2. „ Παροιμ. 10. 14. „

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πλημμελοῦσι δέ τινες οὐχ ὑπεσταλμένως, γυμνὴν δὲ ὥσπερ καὶ ἀκατακάλυπτον παντελῶς ἐπιτηδεύοντες τὴν φαυλότητα. Καὶ μετ' ὀλίγα. Οὐκοῦν καθαρίζει μὲν ὁ νόμος τοὺς ἠῤῥωστηκότας μὲν τὰ ἀνθρώπινα, μὴ μὴν ἔτι καὶ εἰσάπαν ἐκτετραμμένους, ἀνανηχομένους δὲ ὥσπερ εἰς τὸ ὑψοῦ, καὶ οὐχὶ τοῖς ἐπιγείοις ἐνιζήσαντας μόνοις, πεφρονηκότας δὲ καὶ τὰ ἄνω, καὶ μεμερισμένους ὥσπερ Θεῷ τε καὶ κόσμῳ. καταμιαίνει δὲ αὐτοὺς ὅλῳ χωροῦντας τρόπῳ πρὸς τὸ ἀκαταλήκτως ἑλέσθαι καὶ δρᾷν καὶ φρονεῖν τὰ σαρκός τε καὶ κόσμου, καὶ ἐπὶ τούτοις μὲν ἅπασαν ἀποδυσαμένους αἰδῶ, γυμνῶς δὲ καὶ ἀπημφιεσμένως ἀσχημονεῖν εἰωθότας. ἐξίστησι δὲ χρησίμως τῆς πρὸς αὐτοὺς κοινωνίας, τὴν πρὸς ἐκείνους οὐκ ἀτιμάζων. οὐ γάρτοι τοῖς φαύλοις ἰέναι κατὰ ταὐτὸν, ἀλλὰ τοῖς ἐπιεικεστέροις ἀσφαλές.

ιγ. Ταῦτα βδελύξεσθε ἀπὸ τῶν πετεινῶν, καὶ οὐ βρωθήσεται, βδέλυγμά ἐστι· τὸν ἀετὸν, καὶ τὸν γρύπα, καὶ τὸν ἁλιαίτον.

ΑΔΗΛΟΥ. Πτηνῶν, οἶμαι, ὅσα μὲν σκόλοπας ἔχει κατωτέρω τῶν γονάτων ὑπὲρ τὰς βάσεις, καθαρὰ εἶναι βούλεται· ὅσα δὲ μὴ, ἀκάθαρτα. δύναται δέ τις καὶ ταῦτα πρὸς τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπανάξαι ἤθη καὶ τοὺς βίους.

Γ ** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀποφάσκει ὁ νόμος τὸν ἀετὸν, καὶ τὸν γρύπα, καὶ τὸν ἁλαίετον, καὶ μέντοι τὸν γύπα. διΐπταται γὰρ τὰ τοιάδε ὑψοῦ, καὶ τοῖς ἀνωτάτω λίαν ἐναβρύνεσθαι φιλεῖ, καὶ μισεῖ τὰ κάτω. „ νεοσσοὶ γάρ φησι γυπὸς τὰ ὑψηλὰ πέτονται. τοιουτοσί πως δὲ ὁ ἀλαζὼν καὶ ἐξωφρυωμένος ἄγαν, καὶ ἐπηρμένον ἐν ἑαυτῷ τὸν νοῦν ἔχων· καὶ τοῦ μὲν ἐπιεικοῦς καὶ μετρίου φρονήματος ὑπερορᾷν εἰθισμένος, ἥκιστά γε ἀγαπῶν τοῖς ταπεινοῖς συναπάγεσθαι. Ἰώβ. 5. 7.

ιδ. Καὶ τὸν γύπα, καὶ τὸν ἰκτῖνα, ιε. καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. Καὶ τὸν στρουθὸν, ιϛ. καὶ τὸν γλαῦκα. (4) Καὶ πάντα κόρακα, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. (5)

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Συγκαταψέγει δὲ τούτοις τὸν ἰκτῖνα καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ, καὶ κόρακα καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ· δι' ὧν εὖ μάλα σημαίνεται τό γε ἁρπάζειν εἰδὸς, καὶ δεινὸν εἰς κακουργίαν ἀνθρώπων γένος. καὶ τοῦ μὲν πρώτου τύπος ὁ ἰκτῖνος, θατέρου γε μὴν ὁ μελάντατος καὶ βαθύς. σκοτεινοὶ δέ πως, καὶ οὐχ ἅπασιν ἐναργεῖς οἱ δριμεῖς εἰς πονηρίαν, καὶ ἀσυμφανῆ τοῖς πολλοῖς ἔν γε δὴ σφίσιν αὐτοῖς τὴν τῶν ἠθῶν ἔχοντες μοχθηρίαν. παραπέφυκε δὲ ἀεὶ τοῖς τὴν ἐπάρατον ἀλαζονείαν ἠῤῥωστηκόσι τὸ πλεονεκτεῖν ἐθέλειν οὓς ἂν δύναιντο τυχὸν, καὶ πολυτρόποις κακουργίας ἐκπολιορκεῖν εὑρήμασι, καθαρπάζειν δὲ οὕτω, καὶ τοῦτο ἀπλήστως. ταύτῃ τοι συνάπτει λέγων εὐθύς· καὶ στρουθὸν καὶ λάρον. ἀπληστότατα γὰρ, οἶμαι, ταυτὶ, καὶ τὸ παρεμπίπτον ἀεὶ συλλέγοντα.

ιζ. Καὶ νυκτικόρακα, καὶ καταιη. ράκτην, καὶ ἴβιν, Καὶ πορφυρίωνα, καὶ πελεκᾶνα, καὶ κύκνον.

ΚΥΡΙΛ-

(1) Πρόσθες, πτερυγίοις.
(2) Πρόσθες, καί.
(3) Διάφορος γάρ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 504.
(4) Καὶ λάρον, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(5) Καὶ ἱέρακα, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. αὐτ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁ μὲν ἱέραξ καταθρώσκει δεινῶς παντὸς ἀσθενεστέρου πτηνοῦ, καὶ κατὰ στρουθίων ἴεται, καὶ διόλλυσι λαβών. καταράκτης γε μὴν, καὶ ἶβις, καὶ πορφυρίων, προσθείην δ' ἂν ὅτι καὶ πελεκάνος, ἐπιμαίνονται τοῖς ἰχθύσι, καὶ τροφὴν ποιοῦνται τὸν ἐκείνων ὄλεθρον. τοιοῦτοι δὲ πάντες, ὅσον ἧκεν εἰς τρόπους καὶ ἠθῶν ἀγριότητα, οἱ παρ' οὐδὲν ἡγούμενοι τὸ διολλύναι τινὰς, διά γε τὸ σφίσιν αὐτοῖς ἡδύ.

ιθ. Καὶ ἐρωδιὸν, καὶ χαραδριὸν, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ· καὶ ἔποπα, καὶ νυκτερίδα.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Νυκτὸς δὲ, οἶμαι, φίλα ταυτὶ, καὶ χαίροντα μὲν τῷ σκότει, καὶ πτῆσιν ὡς ἡδυτάτην ἐν αὐτῷ ποιεῖσθαι μεμελετηκότα, κατεχθραίνοντα δὲ τὸ ἡλίου φῶς, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ τὶ δρᾷν μὴ ἀνεχόμενα. εἶεν δ' ἂν οἱ τοιοί δε σαφῶς, οἱ τῶν φαύλων ἐργάται. καὶ γάρ ἐστιν ἀληθὲς
Ἰωάν. 3. 20. ὅπερ ἔφη Χριστὸς, ὅτι πᾶς ὁ φαῦλα πράσ-
„ σων, μισεῖ τὸ φῶς.

κ. Καὶ πάντα [τὰ] ἑρπετὰ τῶν πετεινῶν, ἃ πορεύεται ἐπὶ τεσσάρων, βδέλυγμά ἐστιν ὑμῖν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὅσα ἢ ἄποδα, ἢ συρμῷ τῆς γαστρὸς ἰλυσπώμενα, ἢ τετρασκελῆ καὶ πολύποδα, φησὶν εἶναι πρὸς ἐδωδὴν οὐ καθαρά. πάλιν αἰνιττόμενος διὰ μὲν ἑρπετῶν, τοὺς ἐπὶ κοιλίαις τὸν αἰθύης τρόπον ἐμφορουμένους, καὶ γαστρὶ τῇ ταλαίνῃ δασμοὺς ἀπαύστως εἰσφέροντας. Καὶ μετ' ὀλίγα. Διὰ δὲ τῶν τετρασκελῶν καὶ πολυπόδων, τοὺς μηδενὸς (1) πάθους ἐπιθυμίας, ἀλλὰ συμπάντων κακοὺς δούλους.

κα. Ἀλλ' ἢ ταῦτα φάγεσθε ἀπὸ τῶν ἑρπετῶν καὶ τῶν πετεινῶν, (2) ἃ πορεύεται ἐπὶ τεσσάρων, ἃ ἔχει σκέλη ἀνώτερον τῶν ποδῶν αὐτοῦ, πηδᾷν ἐν αὐτοῖς ἐπὶ τῆς γῆς.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οἷς δὲ τῶν ἑρπετῶν ὑπεράνω σκέλη τῶν ποδῶν ἐστὶν, ὥστε πηδᾷν ἀπὸ τῆς γῆς δύνασθαι, ταῦτ' ἐν καθαροῖς ἀναγράφει, καθάπερ τὰ τῶν ἀκρίδων γένη, καὶ τὸν ὀφιομάχον καλούμενον· πάλιν διὰ συμβόλων ἤθη καὶ τρόπους λογικῆς ψυχῆς διερευνώμενος. ἡ μὲν γὰρ τοῦ σώματος ὁλκὴ φύσει βρίθουσα, τοὺς ὀλιγόφρονας συνεφέλκεται, τῷ πλήθει τῶν σαρκῶν αὐχενίζουσα καὶ πιέζουσα. μακάριοι δ' οἷς ἐξεγένετο κραταιοτέρᾳ δυνάμει πρὸς τὴν ῥοπὴν τῆς ὁλκῆς ἀντιβιάσασθαι, παιδείας κανόσιν ὀρθῆς ἄνω πηδᾷν δεδιδαγμένοις ἀπὸ γῆς καὶ τῶν χαμαιζήλων, εἰς αἰθέρα καὶ τὰς οὐρανοῦ περιόδους. ὧν ἡ θέα ζηλωτὴ καὶ περιμάχητος τοῖς ἑκουσίως, ἀλλὰ μὴ παρέργως ἥκουσι.

κβ. Καὶ ταῦτα ἀπ' αὐτῶν φάγεσθε· τὸν βροῦχον, καὶ τὰ ὅμοια αὐ-
A τῷ· καὶ τὸν ἀττακὸν, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ· καὶ τὴν ἀκρίδα, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῇ· καὶ τὸν ὀφιομάχην, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὑπεξάγει γε μὴν τοῦ τοιούτου γένους ἀκρίδα καὶ βροῦχον, καὶ τὰ τούτοις ἐμφερῆ· διά τοι τὸ εὐσθενὲς, ὡς ἀναθρώσκειν δύνασθαι, καὶ ἥκιστα μὲν ἐμφιλοχωρεῖν τοῖς κάτω, αἴρεσθαι δὲ πολλά-
B κις εἰς τὸ ὑψοῦ, καὶ διαπηδᾷν εὐκόλως. τοιουτοσὶ δέ πως ὁ βίον μὲν ἔχων τὸν κοσμικὸν, ἐπιεικείας γε μὴν τῆς ἄλλης καὶ ἀγάπης τῆς εἰς Θεὸν οὐκ εἰς ἅπαν ἠμοιρηκώς. ὁ γὰρ τοιοῦτος οὐ τοῖς ἐπιγείοις παντελῶς ἐνδέδεται, καὶ ἐνιζάνει τοῖς κάτω, μεμελέτηκε δέ πως καὶ τὰ ἄνω φρονεῖν, καὶ εὐδοκιμεῖν ἐσθ' ὅτε, πρὸς τὰ ἄνω διαπηδῶν, καὶ τῶν ἐπιγείων ὑπεριπτάμενος.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Διό μοι δο-
Γ κεῖ ἐπαινέσαι μάλιστα τὸν ὀφιομάχην ἐπικαλούμενον· ἑρπετὸν δέ ἐστιν ἔχον ἀνωτέρω σκέλη τῶν ποδῶν, οἷς ἀπὸ γῆς πέφυκε πηδᾷν, καὶ μετέωρον αἴρεσθαι, καθάπερ τὸ τῶν ἀκρίδων γένος· ὁ γὰρ ὀφιομάχης οὐδὲν, ἀλλ' ἢ συμβολικῶς ἐγκράτεια εἶναί μοι δοκεῖ, μάχην ἀκαθαίρετον, καὶ πόλεμον ἄσπονδον ἐκφέρουσα πρὸς ἀκρασίαν καὶ ἡδονήν.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰ ἄτροφον καὶ
Δ βλαβερὸν πρᾶγμα ὀφιώδης ἡδονὴ, τροφιμώτατον ἂν καὶ σωτήριον γένοιτο ἡ πρὸς ἡδονὴν διαμαχομένη φύσις. αὕτη δὲ ἡ σωφροσύνη ἐστί.

κγ. Καὶ πᾶν ἑρπετὸν ἀπὸ τῶν πετεινῶν, οἷς εἰσὶ τέσσαρες πόδες, βδέ-
κδ. λυγμα ὑμῖν ἐστί. Καὶ ἐν τούτοις μιανθήσεσθε· πᾶς ὁ ἁπτόμενος τῶν θνησιμαίων αὐτῶν, ἀκάθαρτος ἔσται ἕως
E ἑσπέρας.

κε. Καὶ πᾶς ὁ αἴρων τῶν θνησιμαίων αὐτῶν, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸν τῶν ἀκαθάρτων ἀποθιγγάνοντα καὶ μεμολυσμένον, ἀποπλύνεσθαι μὲν δεῖ τὸ ἱμάτιον· πρὸς ἑσπέραν δὲ καθαρὸν ἔσεσθαι, φησί· τὸ Χριστοῦ μυστήριον εὖ μάλα παραδηλῶν, δι' οὗ κεκα-
Z θάρμεθα, τὴν διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος πλουτοῦντες ἄφεσιν, κατὰ τὸν καιρὸν δηλονότι τῆς ἐπιδημίας αὐτοῦ, πρὸς ἑσπέραν οἱονεὶ γεγονότα, τουτέστιν εἰς τέλος ἤδη διέρποντος τοῦ παρόντος αἰῶνος.

κς. Ἐν πᾶσι τοῖς κτήνεσιν ὅ ἐστι διχηλεῦον ὁπλὴν, καὶ ὀνυχιστῆρας ὀνυχίζει, καὶ μηρυκισμὸν οὐ μηρυκᾶται, ἀκάθαρτα ἔσονται ὑμῖν. πᾶς ὁ ἁπτό-
H μενος τῶν θνησιμαίων αὐτῶν, ἀκάθαρτος ἔσται. (3)

 κζ. Καὶ

(1) Μὴ δὴ ἑνὸς, ἢ μὴ ἑνός. ἀνάγν.
(2) Τῶν ἑρπετῶν τῶν πετεινῶν. αἱ προειρημ. ἐκδόσ.
(3) Ἕως ἑσπέρας. αἱ προειρημ. ἐκδόσ.

κζ. Καὶ πᾶν ὃ πορεύεται ἐπὶ χει- Α
ρῶν ἐν πᾶσι τοῖς θηρίοις, ἃ πορεύεται
ἐπὶ τεσσάρων, ἀκάθαρτα ἔσαι ὑμῖν.
πᾶς ὁ ἁπτόμενος τῶν θνησιμαίων αὐ-
τῶν, ἀκάθαρτος ἔσαι ἕως ἑσπέρας.
κη. Καὶ πᾶς ὁ αἴρων τῶν θνησιμαίων αὐ-
τῶν, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτᾶ, καὶ ἀκά-
κθ. θαρτος ἔσαι ἕως ἑσπέρας. Καὶ ταῦτα
ὑμῖν ἀκάθαρτα ἀπὸ τῶν ἑρπετῶν τῶν
ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς· ἡ γαλῆ, καὶ Β
ὁ μῦς, καὶ ὁ κροκόδειλος ὁ χερσαῖος,
λ. Μυγάλη, καὶ χαμαιλέων, καὶ ἀσ-
καλαβώτης, καὶ σαῦρα, καὶ ἀσφά-
λα. λαξ. Ταῦτα ἀκάθαρτα ἔσαι ὑμῖν
ἀπὸ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόν-
των ἐπὶ τῆς γῆς. πᾶς ὁ ἁπτόμενος
τῶν θνησιμαίων αὐτῶν, ἀκάθαρτος
ἔσαι ἕως ἑσπέρας.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔοικεν ὁ νόμος διὰ μὲν τῶν ἀγρίων θηρίων, τὰς τῶν λῃσῶν ὠμοτάτας παραδηλῶν, οἷς λελόγισαι παρ' ὀδὸν καὶ αὐτὸ τὸ πάντων ἐπέκεινα τῶν κακῶν, ἡ ἀνδροκλονία. μόνον δὲ ἀχὶ προσυγχάνοντα καταδαρδάπλωσι διολλύτες ἀνηλεῶς, καὶ φειδῆς ἀπάσης ἐξῃρημένης. διὰ δέγε μυὸς καὶ γαλῆς, καὶ τῶν ἀγχίστε καὶ ἐοικότων, κροκοδείλωτε φημὶ τῷ χερσαίῳ, σαύραστε καὶ ἀσκαλαβώτῳ, τὰ ψοφοδεῆ καὶ ἄνανδρα καὶ ἐν νυκλὶ περιθέοντα τῶν κλεπλῶν γένη· ἃ λεληθότως μὲν τὰς νυσάζοντας κατασίνεσθαι φιλεῖ, ἐκδέδιε δὲ τὸ ἁλῶναι δεινῶς, καὶ τλῳ τῶν ἀδικημένων παραιτεῖται γρήγορσιν. ἢ γὰρ ἀχὶ κλεπλίσατόν τι χρῆμα, γαλήτε καὶ μῦς, καὶ πρὸς δειλίαν εὔκολα; καταδύεται δὲ τὰς ἐν γῇ μυχὰς, εἰ διακλυπήσειέ τις. ἥδισα δ' ἂν ἐν νυκλὶ καὶ ἀχ ἐν ἡμέρᾳ νέμοιντο κροκόδειλός τε χερσαῖος, καὶ τὰ συγγενῆ. ἀκάθαρτον μὲν ἓν πᾶν ὅπερ ἐσὶ λῃσρικὸν, κἂν εἰ διὰ τρόπα τὶς εἴη θηριοπρεπᾶς, καὶ φιλαιμάτας ἔχοι τὰς χεῖρας· κἂν εἰ μικρὰ παρακλέπλοι, καθὰ μῦς καὶ γαλῆ, καὶ ἀσκαλακός τε καὶ ἀσκαλαβώτα δίκλω, τοίχας ἀναθρώσκοι καὶ σέγας· κἂν εἴ τις ἐπιθιγγάνοι τῶν ὧδε μεμολυσμένων, μεθέξει τῶν ἐγκλημάτων. κοινωνία γὰρ ἡ πρὸς τοιάσδετινας, πάντητε καὶ πάντως ἀκαθάρτας ἀποφαίνει.

λβ. Καὶ πᾶν ἐφ' ᾧ ἂν ἐπιπέσοι
ἀπ' αὐτῶν ἐπιτεθνηκότων αὐτῶν, ἀ-
κάθαρτον ἔσαι ἀπὸ παντὸς σκεύους
ξυλίνου ἢ ἱματισμοῦ ἢ δέρματος ἢ σάκ-
κου. πᾶν σκεῦος ἐν ᾧ ἂν ποιηθήσεται
ἔργον ἐν αὐτῷ, εἰς ὕδωρ βαφήσεται,
καὶ ἀκάθαρτον ἔσαι ἕως ἑσπέρας· καὶ
λγ. καθαρὸν ἔσαι. Καὶ πᾶν σκεῦος ὀσράκινον εἰς ὃ ἐὰν ἐμπέσῃ ἀπὸ τούτων ἔνδον, ὅσα ἂν ἔνδον ᾖ, ἀκάθαρτα ἔσαι, καὶ αὐτὸ συντριβήσεται.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δήποτε ἐὰν μὲν εἰς ὀσράκινον σκεῦος ἐμπέσῃ τὶ τῶν ἀκαθάρτων, σωτρίβεσθαι τοῦτο κελεύει· ἐὰν δὲ εἰς χαλκοῦν ἢ ξύλινον, ἢ σακκίον, ἢ ἱμάτιον, ὕδατι πλύνεσθαι; Καὶ ἐντεῦθεν δῆλον, ὡς οὐκ ἐκ φύσεως ἀκάθαρτον, ἀλλὰ διά τινα αἰτίαν, τὰ μὲν εἶπεν ἀκάθαρτα, τὰ δὲ καθαρά. εἰ δὲ φύσει ἀκάθαρτα ἦν, ἔδει καὶ τὰ χαλκᾶ σωτρίβεσθαι καὶ τὰ ξύλινα. ἀλλ' ἐπειδὴ δι' ἑτέραν αἰτίαν ἀκάθαρτα αὐτὰ προσηγόρευσε, τὰ μὲν πλείονος ἄξια ὄντα τιμῆς πλύνεσθαι κελεύει, τὰ εὐωνα δὲ σωτρίβεσθαι. ταύτῃ μὲν, τὸν περὶ τοῦ ἀκαθάρτου νόμον κρατύνων· ἐκείνῃ δὲ, παραδηλῶν τὸν τοῦ νόμου σκοπόν. διάτοι τοῦτο καὶ κλιβάνους, καὶ χυτρόποδας καθαιρεῖσθαι κελεύει, εἴτι τούτων αὐτοῖς ἐμπέσῃ τῶν ζώων. καὶ τὸ ἐν τοῖς ἀγγείοις ὕδωρ ὀνομάζει ἀκάθαρτον, εἰ ἐμπέσῃ τι τούτοις θνησιμαῖον· τὸ δὲ πηγαῖον ὕδωρ οὐκ ἔτι, οὐδὲ τὸ λάκκιον. σμικραῖς γὰρ ζημίαις τὰ τοιαῦτα περιορίζει. μανθάνομεν δὲ πάλιν ἡμεῖς ἡλίκον ἡ ἁμαρτία κακόν. τὸν γὰρ ἁληθῆ μολυσμὸν ἐκείνη προσρίβεται.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀνθρώπων δ' ἂν εἶεν εἰς τύπον τὰ μεμολυσμένα τῶν σκυβῶν. ἐν εἴδει γὰρ σκυβὸς ὁ ἄνθρωπος.

λδ. Καὶ πᾶν βρῶμα, ὃ ἔσθεται, Δ
εἰς ὃ ἂν ἐπέλθῃ ἐπ' αὐτῷ ὕδωρ, καὶ
ἐπιπέσῃ τῶν θνησιμαίων αὐτῶν ἐπ'
αὐτῷ, ἀκάθαρτόν ἐσιν ὑμῖν· καὶ πᾶν
ποτὸν, ὃ πίνεται ἐν παντὶ ἀγγείῳ,
ἀκάθαρτον ἔσαι.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἤτοι ἐὰν ἀπὸ τοῦ μεμιασμένου ὕδατος ῥανὶς ἐπιπέσῃ ἐπί τι βρῶμα ἢ πόμα, μολύνει αὐτό.

λε. Καὶ πᾶν ὃ ἐὰν ἐμπέσῃ ἀπὸ Ε
τῶν θνησιμαίων αὐτῶν ἐπ' αὐτό, ἀκά-
θαρτον ἔσαι· κλίβανοι καὶ χυτρό-
ποδες καθαιρεθήσονται. ἀκάθαρτά-
ἐσι, καὶ ἀκάθαρτα ἔσονται ὑμῖν.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ ἐμπεσεῖν θνησιμαῖον εἰς σκεῦός τι, καὶ ἀκάθαρτον ποιεῖν, ἃ κατὰ φύσιν ἐσίν· ἀλλὰ πρὸς παιδαγωγίαν τῆς αὐτῶν ἀνοίας. ὅθεν τὰ μὲν μικρὰ καὶ δύχερῶς λυόμενα, καθαιρεῖται· τὰ δὲ ἰσχυρὰ καὶ πολυτίμητα, ὡσαύτως διαμένει.

λς. Πλὴν πηγῶν ὑδάτων ἢ λάκ- Ζ
κου καὶ συναγωγῆς ὕδατος, ἔσαι κα-
θαρόν. ὁ δὲ ἁπτόμενος τῶν θνησιμαίων
αὐτῶν, ἀκάθαρτος ἔσαι.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀπαλλάτει γε μὴν τοῦ καταμολύνεσθαι δεῖν πηγὴν ὕδατος, λάκκον τε καὶ συναγωγὴν ὕδατος, κἂν εἰ πέσοι τυχὸν ἐν αὐτοῖς τι τῶν κατὰ νόμον μεμολυσμένων, οὐκ ἐφιεὶς οἶμαί που τοὺς ὑπὸ νόμον, δυσαχθὲς καὶ δυσδιακόμισον παντελῶς ἡγεῖσθαι τὸ χρῆμα, καὶ τλῳ τοῦ νόμου τήρησιν ἀνεπιτήδευτον ἔχειν τὸ

ἐν γε

εἴ γε τετοισὶ βλάβος, εἰς αὐτὰ παθόντας τὰ καιριώτατα· ὡς καὶ πόλεων ἐξ ὅτε καὶ οἴκων ἀποφοιτᾷν, μεμολυσμένων αὐτοῖς τῶν ὑδάτων, καὶ τῆς ἀναγκαίας τε καὶ ἀπαραιτήτε παραιρεμένης χρείας.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Παρῆκε δὴ ἂν ὁ νόμος τῆς ἱςορίας τὸ ἀκριβὲς, διάγε τὸ τοῖς ὑπὸ νόμον ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον.

λζ. Ἐὰν δὲ ἐμπέσῃ τῶν θνησιμαίων αὐτῶν ἐπὶ πᾶν σπέρμα σόριμον, ὃ σπαρήσεται, καθαρόν ἐςιν. Ἐὰν δὲ ἐπιχυθῇ ὕδωρ ἐπὶ πᾶν σπέρμα, καὶ ἐπιπέσῃ τῶν θνησιμαίων αὐτῶν ἐπ' αὐτῷ, ἀκάθαρτόν ἐςιν ὑμῖν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐὰν ξηρὸν ᾖ τὸ σπέρμα, ϗ μιαίνοται ἀπὸ τῶ θνησιμαίε· ἐὰν δὲ, ὑγρῶ αὐτῶ ὄντος, ἐμπέσῃ, μιαίνεται. ἀνιμᾶται γὰρ ὡς ὑγρὸν τιὼ ἀπὸ τῶ ὑγρῶ ποιότητα.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ ἂν μὲν δίχα ὕδατος σπέρματι ἐμπέσῃ τὸ θνησιμαῖον, ϗ μιαίνει, ἂν δὲ μετὰ ὕδατος, ἀκάθαρτον ἀποφαίνει; Ἐπειδὴ ἡ ὑγρότης τῶ ἰχῶρος μεταλαμβάνειν παρασκεύαζει τὸ σπέρμα. διαφερόντως δὲ τὰ ἐπὶ τῆς κοιλίας ἰλυσπώμενα ἀκάθαρτα εἶναί φησιν. ἀρχέκακος γὰρ ὁ ὄφις, καὶ τῆς διαβολικῆς ἐπιβελῆς ὑπεργός.

λθ. Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ἀπὸ τῶν κτηνῶν, ὅ ἐςιν ὑμῖν φαγεῖν τῶτο, ὁ ἁπτόμενος τῶν θνησιμαίων αὐτῶν, ἀκάθαρτος ἔσαι ἕως ἑσπέρας.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Παχεῖς ὄντας πρὸς τιὼ κατὰ διάνοιαν κάθαρσιν, διὰ σωματικῶν καθαρμῶν ἐπὶ τὸ ἔμπροσθεν ἄγει. ἵνα ὁ τιὼ σάρκα μιαίνεσθαι φόβῳ ὠφέποτε μάθῃ καὶ τιὼ τῆς ψυχῆς κηλῖδα βδελύττεσθαι. τὸ δὲ πρὸς ἑσπέραν δι' ὕδατος πλύνεσθαι, τὸ τῶ ἁγίε βαπτίσματος λυτρὸν δείκνυσι. (1)

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰ γὰρ δή τις ὅλως τῶν σὺ ὑπολήψει σεμνότητος, καὶ τῶν ἤδη κεκαθαρμένων, ϗ εἰς κοινωνίαν τιὼ πνευματικιὼ διὰ πίσεως εἰσδεδεγμένων, τιὼ ἐκ τῆς ἁμαρτίας ὑπομένει νέκρωσιν, βδελυρὸς ἔσω, φησὶ, καὶ ἀπηχθημένος. νεκροῖς γὰρ ἔργοις μεμολυσμένος, καταμιαίνει πε πάντως τὸν αὐτῷ κολλώμενον.

μ. Καὶ ὁ ἐθίων ἀπὸ τῶν θνησιμαίων αὐτῶν, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτῶ, καὶ ἀκάθαρτος ἔσαι ἕως ἑσπέρας· καὶ ὁ αἴρων ἀπὸ τῶν θνησιμαίων αὐτῶν, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτῶ, (2) καὶ ἀκάθαρτος ἔσαι ἕως ἑσπέρας.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἄθρει δὲ ὅτι καὶ τὸν ἐθίοντα τῶν θνησιμαίων αὐτῶν, καὶ εἰ ἐπαφῶτότις μόνον, ἀκάθαρτον ἔσεσθαί φησιν· ἅτε τὸν μεταχόντα τῆς ἐκείνων νεκρότητος μώμε καὶ γραφῆς ἁπλάτων, ἅτε μιὼ αἰτιον εἶναι λέγων, καὶ εἰ ἀγχῶ τὶς ἴοι καὶ πλησιάζομενος. χριῶσι γαρ, οἶμαι, νηφαλίως ἀποφοιτᾷν, ἀχὶ δή πε μόνης τῆς πρὸς Φαύλες ταὐτοεργίας, ἀλλὰ καὶ αὐτῶ τῶ σωιέναι μόνον.

μα. Καὶ πᾶν ἑρπετὸν, ὃ ἕρπει ἐπὶ τῆς γῆς, βδέλυγμά ἐσι τῶτο ὑμῖν· ϗ βρωθήσεται.

μβ. Καὶ πᾶς ὁ πορευόμενος ἐπὶ κοιλίας, καὶ πᾶς ὁ πορευόμενος διὰ τεσσάρων διαπαντὸς, ὃ πολυπληθεῖ ποσὶν ἐν πᾶσι τοῖς ἑρπετοῖς τοῖς ἕρπεσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ϗ φάγεσθε αὐτὰ, ὅτι βδέλυγμα ὑμῖν ἐσί.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τοιῶτος δ' ὁ Φιλήδονος, ἀεὶ χωρῶν ἐπὶ γασέρα καὶ τὰς μετὰ ταῦτα ἡδονάς. τῷ δὲ ἕρποντι ἐπὶ κοιλίαν, τὸν ἐπὶ τεσσάρων βαδίζοντα ἰῶωκεν εἰκότως. τέτταρα γάρ ἐσι τὰ πάθη τῶν σὺ ἡδονῇ, ὥς τις κατ' ἐξαίρετον λόγος (3) μέμνηται.

μγ. Καὶ ϗ μὴ βδελύξητε τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἐν πᾶσι τοῖς ἑρπετοῖς τοῖς ἕρπουσιν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ϗ μιανθήσεσθε ἐν τούτοις, καὶ ἀκάθαρτοι ϗκ ἔσεσθε ἐν αὐτοῖς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὔτε τὸ τεθνηκὸς τιὼ τῶ ἀνθρώπε μολύνει ψυχιὼ, ἅτε τὸ θλίγειν, ἅτε ἡ βρῶσις ἡ εἰς κοιλίαν χωρῆσα· ἀλλὰ χρὴ κατὰ τὰς τῶν πλωτήρων σύτεχνεσάτας πάντα κάλων κινῆντας, ἔξω φέρεσθαι μολυσμᾶ, ἠρεμαίως δὲ καὶ ἀκυμάντως πρὸς τιὼ Θεῷ φιλτάτιὼ εἰσελαύνειν ζωιώ. (4)

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐκ τούτων γὰρ τῶν ἀπηγορευμένων, φησὶν, ὁ γηΐνος τρόπος ὑπογράφεται, μακρὰν ὢν τῶ ἀσωμάτε, καὶ κατὰ τῶτο ἀκάθαρτος, καὶ ἁρπακικὸς, καὶ βίαιος.

μδ. Ὅτι ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν. καὶ ἁγιασθήσεσθε, καὶ ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἅγιός εἰμι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν· καὶ ϗ μιανεῖτε τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἐν πᾶσι τοῖς ἑρπετοῖς τοῖς κινεμένοις ἐπὶ τῆς γῆς, Ὅτι ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ ἀναγαγὼν ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτιε εἶναι ὑμῶν Θεός. καὶ ἔσεσθε ἅγιοι, ὅτι ἅγιός εἰμι ἐγώ.

μς. Οὗτος ὁ νόμος περὶ τῶν κτηνῶν καὶ τῶν πετεινῶν καὶ πάσης ψυχῆς τῆς κινεμένης ἐν τῷ ὕδατι, καὶ πάσης

(1) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ϗχ εὕρηται.

(2) Καὶ λέσεται ὕδατι. αἱ προδιαληφθ. ἐκδόσ.

(3) Τῶν Στοϊκῶν, ὡς φασὶν, ἐςὶν ἡ διδασκαλία. ταῦτα σὺ τοῖς σημειώσ. τοῖς σὺ Τόμ. 1. σελ. 114. τῆς τῦ Μαϊγ. ἐκδόσ.

(4) Ἄλλως ταῦτα σὺ τοῖς ἑκδεδομεύ. (εἴτεν σὺ Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 510.) σωτέτακται.

πάσης ψυχῆς ἑρπούσης ἐπὶ τῆς γῆς, μζ. Διαστεῖλαι ἀναμέσον τῶν ἀκαθάρτων καὶ καθαρῶν, καὶ συμβιβάζειν τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἀναμέσον τῶν ζωογονούντων τὰ ἐσθιόμενα, καὶ ἀναμέσον τῶν ζωογονούντων τὰ μὴ ἐσθιόμενα.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Πολὺν ποιεῖται λόγον περὶ καθαροῦ καὶ ἀκαθάρτου· πρῶτον, ἁγίαν εἶναι τὴν ψυχὴν ἐκπαιδεύων. εἰ γὰρ τὸ φυσικὸν τοιοῦτον οἷον ἐκ προστάγματος Θεοῦ γέγονεν, ἀκάθαρτον, πόσῳ μᾶλλον τὸ ἀπὸ μοχθηρᾶς προαιρέσεως, καὶ οὐκ ἐκ προστάγματος Θεοῦ γεγονός; εἰ τὸ οὗ Θεὸς ποιητὴς ἀκάθαρτον εἶναι νομίζοι τὶς, πόσῳ μᾶλλον τὸ ἐναντίως ἔχον πρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ βούλημα, καὶ ποιοῦν ὅπερ ἀπηγόρευσεν;

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀναμέσον τῶν ζωογονούντων. μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τῶν τρεφόντων ζῶα ἢ πτηνὰ ἐσθιόμενα, καὶ μή.

ΚΕΦ. ΙΒ.

α. β. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς, λέγων, γυνὴ ἥτις ἐὰν σπερματισθῇ, καὶ τέκῃ ἄρσεν, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἑπτὰ ἡμέρας, κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ χωρισμοῦ τῆς ἀφέδρου αὐτῆς, ἀκάθαρτος ἔσται.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Παρέλκειν δόξει τὸ, ἐὰν σπερματισθῇ, προτασσόμενον τοῦ, καὶ τέκῃ ἄρσεν. ἀλλ' ἐφίστημη μή ποτε ἵνα προφητικῶς ἡ Μαρία οὐκ ἐκ τοῦ ἐσπερματίσθαι τεκοῦσα ἄρσεν μὴ νομισθῇ ἀκάθαρτος εἶναι γεγεννηκυῖα τὸν Σωτῆρα, εἴρηται ὅλον τοῦτο. ἐδύνατο δὲ καὶ μὴ προσκειμένου τοῦ, ἐὰν σπερματισθῇ, νοεῖσθαι μὴ οὖσα ἀκάθαρτος ἡ Μαρία. οὐ γὰρ ἁπλῶς τὴν γυνὴ, ἀλλὰ παρθένος. (1)

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Γυνὴ, φησὶ, καὶ οὐ πᾶσαι τυχὸν, ἀδιακρίτως, ἀλλ' εἴ τις ἐὰν σπερματισθῇ, καὶ τέκῃ ἄρσεν, ἀκάθαρτος ἔστω. Καὶ μετ' ὀλίγα. Διέδρα δὴ οὖν τὴν ἐκ νόμου καταβολὴν ἡ ἁγία Παρθένος, σπερματισθεῖσα μὲν οὐδαμῶς, ἐνεργείᾳ δὲ τῇ διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος τὸ θεῖον ἀποκυήσασα βρέφος. ἡ δὲ τίκτουσα, καὶ ἀκάθαρτος διὰ τοῦτο γυνὴ εἴη ἂν κατά γε τὸ εἰκὸς, καὶ τὸν ἀμωμήτως ἔχοντα νοῦν, ἡ ἀνθρώπου φύσις. τὸ γάρ τοι τῆς γυναικὸς πρόσωπον αὐτῇ περιθήσομεν εἴς γε τὸ παρὸν τῇ φύσει. κατηγορεῖται δὲ νόμῳ, καὶ μολυσμοῖς ἔνοχος ὀνομάζεται, διά τοι τὸ τίκτειν εἰς φθορὰν, καὶ οὐκ εἶναι μὲν ἐν οἷς τὴν εὐθὺς τὸ εἶναι λαχοῦσα παρὰ Θεῷ· γέγονε γὰρ ἐπὶ ἀφθαρσίᾳ· παρενηνέχθαι δὲ μᾶλλον εἰς τὸ καταφθείρεσθαι δεῖν, κατεγνωσμένη διὰ τὴν παράβασιν, καὶ τὴν ἐκ θείας ἀρᾶς ἀνατλᾶσα δίκην παρὰ φύσιν ἡ φύσις. Καὶ μετ' ὀλίγα. Καταμολύνει δὴ οὖν τὴν φύσιν ἡ ἐπείσακτος φθορὰ, καὶ ὁ φθόνῳ διαβολικῷ κατακρατήσας θάνατος, ῥίζαν ἔχων τὴν ἁμαρτίαν. καταμιαίνει δὲ καὶ ἑτέρως τὸ ὡς ἐν φιληδονίᾳ σαρκικῇ σπείρεσθαι τὰ γεννώμενα. καὶ δή τι τοιοῦτον ὑποδηλοῦν ἔοικεν ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ, ψάλλων τε καὶ λέγων· ἰδοὺ γὰρ ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου. ἀκάθαρτος οὖν ἡ φύσις, ὡς ἐκ παραβάσεώς τε καὶ ἐξ ἀρᾶς ὑπομένουσα τὴν φθορὰν, παρά γε τὸ Θεῷ δοκοῦν.

Ψαλ. 50. 5.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πῶς δὲ ἀκάθαρτος ἡ τεκοῦσα γυνή; Οἱ μέν φασι διὰ τὴν εἰς γένεσιν ἐρχομένην ψυχὴν, ἥτις μολύνεται· καὶ οἱ ταύτῃ πρὸς γένεσιν ὑπουργήσαντες, ὡς δεῖσθαι καὶ τοῦ διὰ θυσιῶν ἱλασμοῦ· τινὲς δὲ, ὅτι γίνεται γένεσις προϊόντος τοῦ γεννῶντος ἐκ τῆς ἑαυτοῦ τελειότητος εἰς τὸ ἀτελὲς τοῦ γεννωμένου. αὕτη γὰρ ἡ φύσις ἐστὶν ἡ καταβιβαζομένη παρὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐν τελειότητι ποίησιν. διὸ καὶ μέχρις ἂν εἰς μόρφωσιν ἔλθῃ τὰ κυόμενα, ἀκάθαρτος ἡ τεκοῦσα, τουτέστιν ἕως τοσῶν δε ἡμερῶν, μεθ' ἃς οὐκ ἀτελές ἐστι τὸ συνειλημμένον εἰς ψύχωσίν τε καὶ μόρφωσιν. καὶ θύματα ὡς ὑπὲρ ἁμαρτίας προσάγεται περὶ αὐτῆς καὶ ὁλοκαυτώματα, ἅπερ ἐστὶν εἰς Θεὸν ἐπανακτικὰ ἀπὸ τῆς ἀτελοῦς ζωῆς εἰς τὴν τελείαν. Καὶ μεθ' ἕτερα. Τινὲς δέ φασιν, ὡς ὁ νόμος βούλεται τὴν τεκοῦσαν ἔχειν ἀνάπαυσιν, ὡς σφόδρα πεπονηκυῖαν ἐν ταῖς ὠδίσι. πρὸς τὸ οὖν σβεσθῆναι τὴν ἐπιθυμίαν, ἀκάθαρτον ἔδοξε τὴν γυναῖκα καλεῖν. ἐπεὶ εἰ ἡ τεκοῦσα ἀκάθαρτος, καὶ ἡ ἐγκύμων.

γ. Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ περιτεμεῖ τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτοῦ.

δ. Καὶ τριάκοντα ἡμέρας καὶ τρεῖς καθήσεται ἐν αἵματι καθαρῷ αὐτῆς. παντὸς ἁγίου οὐχ ἅψεται, καὶ εἰς τὸ ἁγιαστήριον οὐκ εἰσελεύσεται, ἕως ἂν πληρωθῶσιν αἱ ἡμέραι καθάρσεως αὐτῆς. Ἐὰν δὲ θῆλυ τέκῃ, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται δὶς ἑπτὰ ἡμέρας, κατὰ τὴν ἄφεδρον αὐτῆς· καὶ ἑξήκοντα καὶ ἓξ ἡμέρας καθεσθήσεται ἐν αἵματι καθαρῷ αὐτῆς.

Κατὰ τὴν ἄφεδρον. Ἄλλος, ὀδύνην. ἐν αἵματι καθαρῷ. Ἀκύλας, καὶ Σύμμαχος, καὶ Θεοδοτίων, καθιεῖς ἕως καθαρισμοῦ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τὴν τεκοῦσαν ἄρσεν τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀκάθαρτον εἶναί φησι, τὴν δὲ θῆλυ δὶς τοσαύτας; Δεῖ τοῦ

(1) Ἐν τοῖς ἐκδεδομ. οὐχ εὕρηται.

τᾶ νόμα τὸν σκοπὸν ἐξετάζειν. πολλάκις γὰρ ἕτερα δι' ἑτέρων (1) διδάσκει. καὶ τᾶτο ῥᾴδιον σὺτεῦθεν καταμαθεῖν. εἰ γὰρ ἡ τεκοῦσα ἀκάθαρτος, καὶ ἡ ἐγκύμων ἀκάθαρτος. οἶμαι τοίνυν τὸν νόμον, διαναπαύεσθαι κελεύειν αὐτίκα, ὡς σφόδρα πεπονηκῶσαν, καὶ τῶν πικρῶν ὠδίνων ἀναχομιζομένα. ἀλλ' εἰ τᾶτο ἁπλῶς ἔτω διηγόρευσεν, οὐκ ἂν ἐκράτησαν τῆς ἐπιθυμίας οἱ ἄνδρες. ἀκάθαρτον δὲ αὐτίκα διδασκόμενοι, φεύγουσι τὴν κοινωνίαν, ἵνα μὴ τῆς ἀκαθαρσίας μετάσχωσιν. ὀκτὼ ὁ νόμος τῷ τῆς ἀκαθαρσίας λόγῳ τὴν ὄρεξιν σβέννυσι. τὴν δὲ διαφορὰν τῶν ἡμερῶν τινὲς ὅτως ἡρμήνευσαν· ὅτι πλείονα πόνον ὑπομένουσιν αἱ γυναῖκες γεννῶσαι τὰ θήλεα. διὸ διπλάσιον αὐταῖς εἰς ἀνάπαυλαν ἀπένειμε χρόνον.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. (2) Οἶμαι, ὅτι τικτόσης μίγνυσθαι κωλύει καὶ προσεγγίζειν, τὴν ἐπιθυμίαν ἄγχων. ὁ γάμος γὰρ παιδοποιΐας ἕνεκεν, καὶ οὐκ ἀλογίας. ἵνα ἂν μὴ διανοχλῆται ἀπὸ πόνων, διὰ τᾶτο προσχήματι ἀκαθαρσίας μένει καθ' ἑαυτὴν ἀνάπαυλαν ἔχουσα· ἁπλῶ μὲν ἐπὶ ἀῤῥενοτοκίας, διπλῶ δὲ ἐπὶ θηλυτοκίας. ὡς μέντοι φασίν, ὅτι τὸ ἄῤῥεν εἴσω τεσσαράκοντα ἡμερῶν, τὸ δὲ θῆλυ εἴσω ὀγδοήκοντα μορφᾶται. ἐγὼ δὲ ὑπείληφα, ὅτι τὸ κύειν θῆλυ βαρύτερον, ὅσῳ καὶ ὑγροτέρα τᾶ ἄῤῥενος κατὰ φύσιν ἐστὶν ἡ θήλεια.

ε. Καὶ ὅταν ἀναπληρωθῶσιν αἱ ἡμέραι καθάρσεως αὐτῆς ἐπὶ υἱῷ ἢ ἐπὶ θυγατρὶ, προσοίσει ἀμνὸν ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωσιν, καὶ νεοσσὸν περιστερᾶς ἢ τρυγόνα περὶ ἁμαρτίας ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τᾶ μαρτυρίᾳ, ς. πρὸς τὸν ἱερέα. Καὶ προσοίσει αὐτὸν ἔναντι Κυρίᾳ· καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῆς ὁ ἱερεὺς, καὶ καθαριεῖ αὐτὴν ἀπὸ τῆς πηγῆς τᾶ αἵματος αὐτῆς. ὅτος ὁ νόμος τῆς τικτόσης ἄρσεν ἢ θῆλυ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τικτόμεθα οὐκ εἰς φθορὰν ἔτι, διὰ τὸ σὺ Ἀδὰμ παράβασιν, ἀλλ' εἰς ζωήν τε καὶ ἀφθαρσίαν, διὰ τὸ σὺ Χριστῷ δικαίωσιν, τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ὑπομείναντος σφαγὸ, ὡς ἀμνᾶ ἀμώμα καὶ ἀληθινᾶ, ὡς τρυγόνος θείας καὶ νοητῆς.

η. Ἐὰν δὲ μὴ εὑρίσκῃ ἡ χεὶρ αὐτῆς τὸ ἱκανὸν εἰς ἀμνὸν, καὶ λήψεται δύω τρυγόνας ἢ δύω νεοσσὺς περιστερῶν, μίαν εἰς ὁλοκαύτωμα, καὶ μίαν περὶ ἁμαρτίας· καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῆς ὁ ἱερεὺς, καὶ καθαρισθήσεται.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τᾶτο ἐποίησαν οἱ γονεῖς τᾶ Κυρίᾳ, ὡς πλωχοὶ, καὶ μὴ εὐπορᾶντες ἀμνᾶ εἰς ὁλοκαύτωμα· ἢ ὅτι αὐτὸς ἤμελλεν ὁ τεχθεὶς ἀμνὸς τᾶ Θεᾶ ὁλοκαύτωμα προσφέρειν ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς τᾶ κόσμα ζωῆς.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Νεοττός τε ἔτι δύω περιστερῶν, ἢ τρυγόνων ζεῦγος ὑπὲρ ἁμαρτίας κελεύει διὰ Μωσέως προσφέρεσθαι τὸ ἀναμάρτητον τῶν ἁπαλῶν, καὶ ἄκακον, καὶ ἀμνησίκακον τῶν νεοττῶν εὐπρόσδεκτον εἶναι λέγων τῷ Θεῷ. καὶ τὸ ὅμοιον τᾶ ὁμοίᾳ καθάρσιον ὑφηγούμενος. ἀλλὰ καὶ τὸ δειλὸν τῶν τρυγόνων, τὸ πρὸς τὰς ἁμαρτίας εὐλάβειαν ὑποτυπᾶται. ὅτι δὲ ἡμᾶς τὰς νεοττὰς λέγει, μάρτυς ἡ Γραφή· » ὃν τρόπον ὄρνις σωάγει τὰ νοσσία ὑπὸ Matt. 23. 37. » τὰς πτέρυγας αὐτῆς· ὅτως ἐσμὲν νεοττοὶ Κυρίᾳ· θαυμαστῶς πάνυ καὶ μυστικῶς τᾶ λόγα τὸ ἁπλότητα τῆς ψυχῆς εἰς ἡλικίαν ὑπογραφομένα παιδικήν.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Διατὶ ὁ νόμος ἐθέσπισε προσαγαγέσθαι δύω τρυγόνας, καὶ δύω νεοσσὰς περιστερῶν ὑπὸ τῶν νεογνῶν βρεφῶν; Δύω τρυγόνας, καὶ δύω νεοττὰς περιστερῶν, τὰς νεογνὰς ἄῤῥενας Ἑβραίων φέρειν δῶρα τῆς πρὸς Θεὸν ἐμφανείας ὁ νόμος προσέταττε, τῶν φιλαρέτων καὶ ἀνεξικάκων ὀρνέων τοῖς τύποις, τὸ ἁπλότητα καὶ ἀπαλότητα τῶν νέων αἰνιττόμενος, καὶ τοῖς ὁμοίοις τὰ ὅμοια διδάσκων καθαίρεσθαι. ὃς καὶ ἀρνία προσαγορεύει ἑτέρωθι. τὰς γὰρ ἐξοισθέντας καὶ ἀθετοῦντας, καὶ ἀταξίᾳ τὸ φύσιν ὑβρίζοντας, ἐρίφοις παρείκασε.

ΚΕΦ. ΙΓ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, [λέβ. γων,] Ἀνθρώπῳ ἐάν τινι γένηται ἐν δέρματι χρωτὸς αὐτᾶ ὐλὴ σημασίας ἢ τηλαυγὴς, ἢ αὔγασμα, καὶ γένηται ἐν δέρματι χρωτὸς αὐτᾶ ἁφὴ λέπρας, καὶ ἐλεύσεται πρὸς Ἀαρὼν τὸν ἱερέα, ἢ ἕνα τῶν υἱῶν αὐτᾶ τῶν ἱερέων.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Λέπρα τοῖς ἀνθρωπίνοις σώμασι παγχάλεπόν ἐστι πάθος, καὶ δυσδιάφυκτον καὶ βορόν. συμβαίνει δὲ κατὰ νέκρωσιν. κοιλαίνεται μὲν γὰρ τὸ τραῦμα οὐθὺς, δαπανωμένα τᾶ δέρματος, καὶ εἰς βάθος ἀεὶ σηπιζάνοντος· ἅτε δὴ καὶ δρεπάσης ἀεὶ πρὸς τὸ κάτω τῆς φθορᾶς. ὅθεν τοι, καθάπερ ἐγῷμαι, καὶ ἡ θρὶξ ἐπανθοῦσα τοῖς τόποις μαραινομένη καταλοιχαίνεται, καὶ οἱονεί τι φυτὸν τῇ ὑποκειμένῃ συγκαταφθείρεται γῇ. λέπρα μὲν ἂν τὸ τοιόνδε πάθος. λοιπὴ δὲ πάλιν, ἀῤῥώστημα σαρκικὸν τῇ λέπρᾳ προσεοικὸς, πλὴν οὐκ ἐνίησι τὸ λυπᾶν εἰς βάθος, ἅτε μὴ εἰσπέμπει τοῖς ἔσω τῆς νόσα τὴν αἴσθησιν·

(1) Ἀνθ' ἑτέρων. ἢ σὺ Χαλ. ἔκδ.

(2) Θεοδώρα. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.

αἴσθησιν· ἐπινήχεται δὲ ὥσπερ ἄκρῳ τε καὶ μόλις ἐπανθοῦσα τῷ σώματι, καὶ οὐδὲ τρίχα μεθίστησιν εἰς τὸ λευκὸν, οὔτε μὴν ἀκαθέκτως εὐρύνεται, ἀλλ' ὀλίγοις κομιδῇ τοῖς ἐπικουρήμασιν εὐκόλως ἀνασειράζεται, καὶ ὑπονοστεῖ πρὸς ὑγιὲς ἡ ἐπανθοῦσα σάρξ. οὐκοῦν ἡ μὲν λέπρα, νέκρωσις ὁμολογουμένη· ἐν ὑποψίαις δέ πως τῆς λέπρας, ἡ λεύκη.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Λευκῇ μὲν οὖν καὶ οὐλῇ σημασίας παρεικαστέον τοὺς ἐν ψιλαῖς ἔτι ταῖς ἐπιθυμίαις κειμένους, καὶ οὔπω πρὸς ἔργον ἥκοντας λογισμούς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἓξ εἴδη λεπρῶν. ἡ μὲν, ἐξ οὐλῆς σημασίας τηλαυγοῦς· ἡ δὲ, πᾶν τὸ σῶμα καλύπτουσα· ἡ δὲ, ἐξ ἕλκους ὑγιασθέντος· ἡ δὲ, ἀπὸ κατακαύματος· ἡ δὲ, ἀνδρὸς ἢ γυναικὸς ἐν κεφαλῇ ἢ ἐν πώγωνι· ἡ δὲ, ἐν τῷ φαλακρώματι ἢ τῷ ἀναφαλαντώματι.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἀνάγεται ταῦτα ἐπίτινας μώμους τῆς ψυχῆς. καὶ ὥσπερ ἐπὶ τῶν τοῦ σώματος τραυμάτων μετὰ τὴν θεραπείαν ἐσθ' ὅτε ἴχνος τοῦ πεπονθέναι τοὺς τόπους καταλείπεται ἐν τῇ καλουμένῃ οὐλῇ· τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ λαβοῦσα τραῦμα ἁμαρτίας ψυχὴ, κἂν τύχῃ θεραπείας, οἱονεὶ οὐλὴν ἐνίοτε ἔχει καταλειπομένην. δεῖ δὲ καὶ τὸν τρόπον τοῦ ἀπ' αὐτῆς καθαρισμοῦ ἢ οὐ καθαρισμοῦ ἐξεπίστασθαι.

γ. Καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφὴν ἐν δέρματι χρωτὸς αὐτοῦ, καὶ εἰ ἡ θρὶξ ἐν τῇ ἁφῇ μεταβάλῃ λευκὴ, καὶ ἡ ὄψις τῆς ἁφῆς ταπεινὴ ἀπὸ τοῦ δέρματος τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ, ἁφὴ λέπρας ἐστί. καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς, καὶ μιανεῖ αὐτόν.

ΑΔΗΛΟΥ. Περὶ τὸ δέρμα φησὶ τὸ ἁφῇ ὑποπίπτον, ἤτοι χροιᾷ λέπρας. ὅπερ ἀλλαχοῦ ὄψιν καλεῖ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ βούλεται ὁ περὶ τῆς λέπρας νόμος; Διὰ τῶν σωματικῶν παθημάτων τῆς ψυχῆς ἐπιδείκνυσι τὰ νοσήματα· καὶ διὰ τῶν ἀκουσίων τῶν ἑκουσίων κατηγορεῖ. εἰ γὰρ τὰ φυσικὰ δοκεῖ πως εἶναι ἀκάθαρτα, πολλῷ μᾶλλον τὰ γνωμικά. λέγει δὲ καὶ λέπρας διαφορὰν, ἐπειδὴ καὶ ἁμαρτημάτων ἐστὶ διαφορά· καὶ ἀρχὴ λέπρας, ἐπειδὴ καὶ ἀρχὴ ἁμαρτίας. ἀλλ' ὥσπερ τὴν λέπραν ὁ ἱερεὺς διακρίνει, οὕτω χρὴ καὶ τῶν τῆς ψυχῆς ἁμαρτημάτων αὐτὸν εἶναι κριτήν. λεπρὸν δὲ καλεῖται τὸ ποικίλον τοῦ χρώματος· οὕτω κακία προσγενομένη ψυχῇ, λεπρὰν αὐτὴν ἀπεργάζεται.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. (1) Πολλοὶ διαποροῦσι, διατὶ ἀκάθαρτος ὁ λεπρός· ἢ διατὶ μέχρι τοσαύτης ἀκριβείας προῆλθεν ὁ περὶ τῆς λέπρας νόμος· διατὶ ὁ γονορρυὴς ἀκάθαρ-

A τος, ὁ ἐνυπνιαζόμενος, ἢ ἡ τίκτουσα, ἢ ὁ νεκροῦ ἁπτόμενος. Ἐρῶ οὖν, ὅτι σκιὰ ἦν ὁ νόμος, ἐν τοῖς σωματικοῖς προγυμνάζων οἷα παῖδας τοὺς Ἰουδαίους· ἵνα καὶ τὸ παραβαινόμενον μὴ ᾖ μέγα, καὶ τὸ τηρούμενον ἐπιτηδειοτέρους ἐργάσηται πρὸς ὑποδοχὴν τῶν πνευματικῶν καὶ τελειοτέρων ἐντολῶν. ἔστιν οὖν αὕτη καθολικωτέρα τῶν ζητουμένων ἡ αἰτία. εἰ δὲ ἐννοήσαιμεν, ὡς οὐδὲν τούτων πρὸς εὐσέβειαν συνεβάλλετο τοῖς ἐπὶ Μω-
B σέως, ἀλλ' οὐδὲ ἀγνούμενον τῷ τῆς εὐσεβείας λόγῳ ἢ ἔργῳ ἐνεπόδιζε, τὴν προειρημένην ἡμῖν αἰτίαν βεβαιοῦμεν. ἀλλὰ καὶ
„ εἰ τὸ τοῦ Κυρίου λογίσῃ, οὐ τὰ εἰσπορευόμενα Ματθ. 15. 11.
„ κοινεῖ τὸν ἄνθρωπον· καὶ τὸ τοῦ Παύλου,
„ ἡ περιτομὴ οὐδὲν ἰσχύει· καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ Γαλ. 5. 6.
οὕτως ἔλυσε τὸν νόμον τὰ πρὸς τὸν Νῶε·
„ ὡς λάχανα γὰρ χόρτου, φησὶν ὁ Θεὸς, πάν- Γεν. 9. 3.
τα ἔδεσθε· τῷ δὲ Μωσῇ τόδε φάγε, καὶ τοῦδε ἀπόσχου· καὶ τοῖς μὲν Ἰσραηλίταις,
Γ διὰ μὲν Μωϋσέως ἀφεῖναι συγχωρεῖ τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας τοῖς βουλομένοις κατὰ πᾶσαν αἰτίαν· διὰ δὲ ἑτέρου Προφήτου τοῦτο
„ ἀπαγορεύει, λέγων· καὶ γυναῖκα νεότη- Μαλ. 2. 15, 16.
„ τός σου μὴ ἐγκαταλείπῃς. ἐὰν δὲ μισήσας
„ ἐξαποστείλῃς, ἀσέβεια καλύψει τὰ ἐνθυμήματά σου· καὶ πολλὰ τοιαῦτα ἔχει τὶς λέγειν. ἐξ ὧν δῆλον, ὅτι οὐδὲν ἀκάθαρτον, εἰ μὴ πονηρὰ διάθεσις. τὶ δήποτε οὖν δοκεῖ τῷ νόμῳ ἀκάθαρτον εἶναι τὸν ἐνυπνιαστὴν,
Δ καὶ τὴν ἐν ἀφέδρῳ; Ὅτι μὲν οὖν τῆς φύσεως ταῦτα, δῆλον. σκοπεῖν δὲ χρὴ, ὡς ἐὰν τὰ τῆς φύσεως ἀκάθαρτα ᾖ, ποῦ γε τὸ μαχόμενον τῇ φύσει; εἰ δὲ καὶ ἀκάθαρτον ἀληθῶς οἱ Ἰουδαῖοι λέγοιεν, ἰστέον ὅτι τοῦ ἀκαθάρτου καρπὸς ἡ λέπρα. φασὶ γάρ τινες, ὡς εἴτις τῇ ἐν ῥύσει οὔσῃ, τουτέστιν ἐν ἀφέδρῳ, προσέλθοι, ἐπειδὴ πρὸς ἔκκρισιν τὸ τοιοῦτον αἷμα ἐπειγόμενον, ἀλλότριόν πως ἐστὶ τῆς φύσεως, μεριζόμενον
E εἴς τε τὴν τοῦ βρέφους διάπλασιν καὶ εἰς τὴν τήρησιν, ἀσθενεστέραν τὴν φύσιν ἐργάζεται. καὶ τὸ μὲν τεχθὲν νικᾷ τὸ πάθος τῇ φυσικῇ ζέσει· προϊούσης δὲ αὐτῷ τῆς ἡλικίας, δέχεται τὴν λέπραν, ἢ ποιεῖ τὴν σάρκα νοθροτέραν καὶ ταπεινοτέραν ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ ἐν ἔθει τῶν γυναικῶν. εἰ δὲ καὶ φῦμά τι ἢ καῦμα γένοιτο, ἑτοιμοτέραν δέχεται τῆς λέπρας τὴν ἐπήρειαν, καὶ τῶν κατὰ τοὺς τόπους ἀέρων ἐσθ'
Z ὅτε τῷ πάθει συνεργούντων. διὸ Μωϋσῆς πολὺν ποιεῖται τὸν περὶ τῆς λέπρας λόγον· ἵνα δέει τοῦ πάθους, φεύγωσι τὰς ἀκαίρους μίξεις, ἄγχοντες τὴν ἐπιθυμίαν. τὸ αὐτὸ δ' ἂν καὶ περὶ τοῦ γονορρυοῦς· ἵνα τὸ περὶ τῆς (2) ἐργῶδες, ὀκνηροτέρους ποιεῖ περὶ τὰς μίξεις.

δ. Ἐὰν δὲ τηλαυγὴς λευκὴ ᾖ ἐν τῷ δέρματι τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ, καὶ τα-
H **πεινὴ μὴ ᾖ ἡ ὄψις αὐτοῦ (3) ἀπὸ τοῦ δέρματος, καὶ ἡ θρὶξ αὐτοῦ οὐ μετέβαλε λευκὴ,**

(1) Διοδώρου. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.
(3) Αὐτῆς. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

(2) Ἴσ. περὶ αὐτῆς, ἢ περὶ τὴν γονόρρυαν.

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

λευκὴ, αὕτη δέ ἐσιν ἀμαυρὰ, καὶ ἀφοριεῖ ὁ ἱερευς τὴν ἀΦὴν ἑπτὰ ἡμέρας.

ε. Καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὴν ἀΦὴν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ· καὶ ἰδὲ ἡ ἀΦὴ μένει ἐναντίον αὐτῦ, ὃ μετέπεσεν ἡ ἀΦὴ ἐν τῷ δέρματι, καὶ ἀφοριεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεὺς ἑπτὰ ἡμέρας τὸ δεύτερον.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ ἐκλεθνάναι τυχὸν, ὡς ἐν λέπρᾳ, Φημὶ τῇ νοητῇ, καὶ ὡς ἐν πάθει τῷ κατὰ νέκρωσιν τιὼ ἐξ ἁμαρτίας, ἀκ ἐν μόναις ἂν γένοιτο ταῖς ἐπιθυμίαις, ἀλλ' ἐν ταῖς ἐκβάσεσι τῶν ἀποτελεσμάτων. καὶ ἕως μέν ἐσιν ἐν ὠδῖσιν ἔτι τῦ νῦ τὸ κακὸν, ὅπω νέκρωσις, ὅπω θάνατος. ὃ γὰρ πᾶσα ἁμαρτία πρὸς θάνατον, ὡς ὁ τῦ Σωτῆρος εἶρηκε μαθητὴς, ἀλλ' ἐν ὑποψίαις ἔτι τῦ παθεῖν τὰ νεκρῶν εἰδότα. ἐν δοκήσει δέ πως ἡ ἀγχῦ τῆς λέπρας, τιὼ λύκιὼ ἐλέγομεν. ὄψεται, Φησὶν, ὁ ἱερεὺς τιὼ τῷ πάθει κάτοχον, Φημὶ δὴ τῇ λύκῃ· καὶ εἰ μὲν ὁρῷτο μὴ μεταβάλλσα πρὸς λέπραν, ὃ καταμιανεῖ αὐτὸν, ἀφοριεῖ δὲ μᾶλλον. ὃ γὰρ ἀνεπίπληκλον παρὰ Θεῷ, κἂν γῦν ἐν ἐπιθυμίαις καὶ ἀγχῦ γενέσθαι τῦ κακῦ.

1. Ἰωάν. 5. 17.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τῦτο δὲ ὑπογράΦει τὸν εἰς Φιληδονίαν μεταβεβληκότα παντελῶς τῇ περὶ τὰ ἡδέα ταπεινώσει. εἰ δὲ ἡ μεταβολὴ ἀμαυρὰ εἴη, καὶ μὴ βαθύτερον τὸ μέρος, ὑπέρθεσις ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας γίνεται· καὶ μετὰ ταῦτα, εἰ ὃ μετέπεσεν, ἐν ἑτέραις ἑπτὰ δοκιμάζεται. καὶ εἰ μὴ ἐπινεμηθείη, καθαρὸς κρίνεται· εἰ δὲ νεμηθείη, λεπρός. νέμεται δ' ἂν ἡ κακία ὅτε καταλαμβάνει, καὶ τὸν λογισμὸν καλαδελεμένη πρὸς τὸ δελεάζειν τῷ πάθει.

Ἐφες. 2. 3.

ὅπερ ὁ Παῦλός Φησι, ποιεῖν τὸ θέλημα.

ς. Καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ τὸ δεύτερον· καὶ ἰδὲ ἀμαυρὰ ἡ ἀΦὴ, ὃ μετέπεσεν ἡ ἀΦὴ ἐν τῷ δέρματι· καὶ καθαριεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεὺς, σημασία γάρ ἐσι. καὶ πλυνάμενος τὰ ἱμάτια αὐτῦ, καθαρὸς ἔσαι.

» ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ δὲ, ὃ μετέπεσεν ἐν τῷ
» δέρματι, Θεοδοτίων, ὃ διακέχυται, Φησί.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰ δὲ παραιτοῖτο, Φησὶ, τὸ πάθος τιὼ μεταβολιὼ, ἀκ εἰς
» τὸ χεῖρον ἐκνενδκὸς, καθαρὸς ἔσω, Φησίν. ἄριστον δὴ ἂν καὶ σωτήριον ἀληθῶς τὸ παραιτεῖσθαι τιὼ νέκρωσιν, τιὼ ὡς ἐν ἔργοις Φημὶ, καὶ αὐτοῖς ἤδη πως τοῖς ἀποτελέσμασι τὸν νῦν ἀποψύχσαν. σοΦὸν δὲ πρὸς τῦτο τὸ ἀπονδεῖν εὖ μάλα πειρᾶσθαι τὰ πάθη, καὶ εἰ ἐν ψιλαῖς ἔτι ταῖς ἐπιθυμίαις ὁρῷτο συμβαίνοντα. τῦτο γὰρ οἶμαι ἐσι τὸ λέπρας αὐτῆς καὶ λύκῆς ἀποΦοιτᾶν. διεπύθε γὰρ ὅτι πλείσης ὅσης τὰ καθ' ἡμᾶς ἐποπλείας ἀξιοῖ Θεὸς κατὰ Φύσιν ὑπάρχων ὁ Ἐμμανηὴλ, ὁ μέγας ἡμῶν ἀρχιερεύς· καὶ προσίεται μὲν, τὸ Φαῦλον ἐκνενιμμένος· ἐκπέμπει δὲ δὴ τῆς τῶν ἁγίων παρεμβολῆς, εἰ καταθεῷτο μεμολυσμένος.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Καθαρὸν ἔσεσθαί-Φησι,] τιὼ διὰ τῦ ὕδατος κάθαρσιν προαναΦωνῶν ὁ νόμος, [καὶ ὡς ἐν τύποις ἡμῖν τοῖς ἐν αἰσθήσει σωματικῇ, τὸ τῦ ἁγίε βαπτίσματος καταγράΦων μυστήριον.]

ζ. Ἐὰν δὲ μεταβαλῦσα μετάπεσῃ ἡ σημασία ἐν τῷ δέρματι, μετὰ τὸ ἰδεῖν αὐτὸν τὸν ἱερέα τῦ καθαρίσαι αὐτὸν, καὶ ὀΦθήσεται τὸ δεύτερον τῷ
η. ἱερεῖ. Καὶ ὄψεται αὐτὸν ὁ ἱερεὺς, καὶ ἰδὲ μετέπεσεν ἡ σημασία ἐν τῷ δέρματι, καὶ μιανεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεύς· λέπρα
θ. ἐσί. Καὶ ἀΦὴ λέπρας ἐὰν γένηται ἐν ἀνθρώπῳ, καὶ ἐλεύσεται πρὸς τὸν ἱε-
ι. ρέα· Καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς, καὶ ἰδὲ ἐλὴ λευκὴ ἐν τῷ δέρματι, καὶ αὐτὴ μετέβαλε τρίχα λευκὴν, καὶ ἀπὸ τῦ ὑγιᾶς
ια. τῆς σαρκὸς τῆς ζώσης ἐν τῇ ἐλῇ· Λέπρα παλαιωμένη ἐσὶν ἐν τῷ δέρματι τῦ χρωτὸς αὐτῦ, καὶ μιανεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεὺς, ὃ (1) ἀφοριεῖ αὐτὸν, ὅτι ἀκάθαρτός ἐσιν.

ιβ. Ἐὰν δὲ ἀνθῦσα ἐξανθήσῃ λέπρα ἐν τῷ δέρματι, καὶ καλύψῃ ἡ λέπρα πᾶν τὸ δέρμα τῆς ἀΦῆς ἀπὸ κεΦαλῆς ἕως ποδῶν αὐτῦ, καθ' ὅλην
ιγ. τὴν ὅρασιν τῦ ἱερέως. Καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς, καὶ ἰδὲ ἐκάλυψεν ἡ λέπρα πᾶν τὸ δέρμα τῦ χρωτὸς αὐτῦ· καὶ καθαριεῖ τὴν ἀΦὴν, ὅτι πᾶν μετέβαλε λευκὸν, καθαρόν ἐσι.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τὸν ὅλον λεπρὸν γενόμενον καθαρὸν ὀνομάζει; Φιλανθρωπίας καὶ ἔτος ὁ νόμος μεσός. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῦ θνησιμαίε διηγόρευσεν, εἰ μὲν εἰς ἀγγεῖον ἐμπέσοι, ἀκάθαρτον εἶναι· εἰ δὲ εἰς πηγιὼν, ἢ λάκκον, ἀκ ἔτι· ἕτω τὸν ποικίλον δεξάμενον χρῶμα τῶν ἄλλων ἀποκρίνει, ὡς ἐλπίδα καθάρσεως ἔχοντα· τὸν δὲ ὅλον λύκὸν γενόμενον ἀναμίγνυσθαι κελεύει τοῖς ἄλλοις, ἵνα μὴ παρὰ πάντα τὸν βίον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων κεχωρισμένος διάγῃ. καὶ τῦτο δὲ τῶν πνευματικῶν ἐσὶ τύπος. τοῖς μὲν γὰρ πισοῖς ἁμαρτάνεσιν ὠδὲ σωΦελεῖν ὁ θεῖος νόμος κελεύει· τοῖς δέ γε ἀπίσοις εἰς ἑσίασιν καλῦσιν, ὃ κωλύει σωΦελεῖσθαι. λέγει δὲ ὅτως
» ὁ θεῖος Ἀπόσολος· ἐάντις καλῇ ὑμᾶς τῶν 1. Κορ. 10. 27.
» ἀπίσων, καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ
» παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε, μηδὲν διακρίνοντες, καὶ τὰ ἑξῆς. περὶ δὲ τῶν ἁμαρτανόντων πισῶν ὅτως ἔΦη· ἐάντις ἀδελ- 1. Κορ. 5. 11.

Φὸς

(1) Τὸ, ὃ, γραφικὸν ἁμάρτημα δοκεῖ. καὶ ἀφοριεῖ δὲ γράφεσιν ἄτε προειρημ. τῆς Γραφ. ἐκδόσ. καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 540.

» Φὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος, ἢ πλεονέκλης, A
» ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ μέθυσος, ἢ λοίδορος,
» ἢ ἅρπαξ, τῷ τοιάτῳ μὴ συνεσθίειν· καὶ
2. Θες. 3. 6. πάλιν· στέλλεσθε ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελ-
» φοῦ ἀτάκλως περιπατοῦντος. ἔτος τοίνυν
ἔοικε τῷ ἐκ μέρους λεπρῷ· ὁ δὲ ἄπιστος, τῷ
πᾶσαν τλὼ φυσικλὼ ἀπολέσαντι χροιάν.
ἀλλὰ τάτοις καὶ προσδιαλεγόμεθα, καὶ
συναναστρεφόμεθα· ἐκείνοις δὲ, οὐκ ἔτι. καὶ
1. Κορ. 5. 9, τάτα μάρτυς ὁ θεῖος Ἀπόστολος. ἔγραψα
10, 11. » γὰρ ὑμῖν φησὶ μὴ συναναμίγνυσθαι πόρ- B
» νοις· καὶ ὁ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσ-
» μου τάτου, ἢ τοῖς πλεονέκλαις, ἢ ἅρπαξιν,
» ἢ εἰδωλολάτραις· ἀλλ' ἐάν τις ἀδελφὸς
» ὀνομαζόμενος, καὶ τὰ ἑξῆς. καθαρὸν μέν-
τοι κέκληκε τὸν ὅλον γεγενημένον λοιμὸν,
οὐχ ὡς ὑγιὲς ἔχοντα τὸ σῶμα, ἀλλ' ὡς
μηκέτι τοὺς πελάζοντας κατὰ τὸν νόμον
μολύνοντα.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Τὸν μηκέτι διηνθισμένον ποικιλίᾳ χρωμάτων, ὅλον δὲ λοιμωθέντα δι' ὅλων, ἀπὸ κεφαλῆς ἄκρας ἄχρι ποδῶν ἑκάτων, καθαρὸν εἶναι ἐθέλει· ἵνα κατὰ τλὼ ἀπὸ τοῦ σώματος μετάβασιν, τὸ ποικίλον καὶ πανοῦργον τῆς διανοίας μεταθέμενοι πάθος, τὸ ἀποίκιλτον καὶ ἀνενδοίαστον τῆς ἀληθείας ἁπλοῦν ἀγαπήσωμεν χρῶμα. C

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὥσπερ οὖν γε τῷ ζῶ ἐλέσθαι Χρισῷ, τὸ νεκρῶσθαι μερικῶς ὑπετίθει ταῖς δίκαις ὁ νόμος· οὕτω καὶ σὺν τῷ τεθνάναι τῇ ἁμαρτίᾳ, τὸ ζῶ σὺν αὐτῇ, μολυσμὸς ἂν εἴη πάλιν, καὶ τῆς ἐκ νόμου γραφῆς οὐκ ἀπηλλαγμένος. ταύτῃ τοι φησὶν, ὡς εἰ γένοιτο λέπρα καθ' ὅλου τοῦ σώματος, καὶ οἱονεὶ νέκρωσις κατὰ παντὸς ἴσα μέλος, κατασημαίνειν ἂν τὸν ἀποθανόντα τῇ ἁμαρτίᾳ· καὶ μολυσμὸς οὐκ ἔτι τῷ σώματι. καθαρὸς γάρ ἐσι φησιν, ὅλως δι' ὅλου τεθνεὼς τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ τόπον ὀδυνᾶν παραχωρήσας αὐτῇ, καὶ οἱονεί πως σὺν ἑαυτῷ τὸ συναυλίζεσθαι δέος.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸν ὁλόλεπρον ὁ νόμος καθαρίζει, ἵνα δείξῃ ὅτι τὸ ποικίλον μισεῖ ὁ
Deut. 22. 9. Θεὸς, οὐ τὸ ἁπλοῦν. τὸν ἀμπελῶνά σου, φη-
» σὶν, οὐ καταφυρεῖς διάφορον. (1)

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τὸ γοῦν ὅλον λεπρωθὲν, οὐκ ἔτι φησὶν ἀκάθαρτον· καίτοι τὸν λεπρὸν, ὡς νεκρὸν ἀνλιδιαξέλλων τῷ ζῶντι. καὶ νεκρότης μὲν ἡ καθαρὰ, ἡ κατὰ κακίαν, οἷον ἡ κατ' ἀκολασίαν καὶ ἀδικίαν διάθεσις ἐπίμονος καὶ νεμομένη· καθαρὰ δὲ νεκρότης, ἡ νοερὰ διάθεσις, ἡδὺ διακρίνουσα σωματικὸν, εἰ μὴ κατὰ κακίαν λαμβάνεται· οὐ γάμον ἀλλόφυλον, εἰ μὴ ἐξ ἀκολασίας· οὐ βρῶμα ὁποῖον δὴ, εἰ μὴ ἐξ ἀκρασίας. εἰ μὲν ἂν ὅλος ὁ βίος ἔχει τὸ περιεκλὸς διάφορον, καθαρός· εἰ δὲ, τῷ μὲν διαφέροι, τῷ δὲ μὴ, ἀκρασίας ἔλεγχος καὶ ἀκαθαρσίας. ἅπερ ὁ νόμος λέγει σὺν τῷ, τὸ μὲν εἶναι ὑγιὲς, τὸ δὲ ἀλλοῖον. καὶ ὁ μὲν νοερὸς βίος, ὡς πρὸς τὰ σωματικὰ νεκρός· ὁ δὲ σὺν κακίᾳ, ὡς πρὸς τὰ πνευματικὰ καὶ πρὸς τὸ ἀγαθὸν τεθνάναι δοκεῖ τῷ νόμῳ, καὶ μὴ ὑποτρέφειν ἐπὶ τλὼ σὺν αὐτῷ ζωλὼ, ὡς δικαιώμενος σὺν αὐτῇ.

ιδ. Καὶ ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ὀφθῇ ἐν αὐτῷ χρὼς ζῶν, μιανθήσεται.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τῶν παλαιῶν τὶς χρῶτα ζῶντα, τὸν λόγον ἐλάμβανεν. ὃ μὴ παρόντος τῇ ψυχῇ, ὅ,τι ποτ' ἂν γένηται, ἀνέγκλητος ὁ ἁμαρτὼν, ἀλόγῳ φέρων κατάσασιν· εἰ δὲ παρείη λόγος, ὑπόδικος. Τί ἂν τὸ καθ' ὅλου τοῦ σώματος γίνεσθαι τλὼ ἀφλώ; μήποτε τροπικῶς φρενίτιδας, ἢ μελαγχολίας δηλοῖ; μὴ βοηθοῦντος γὰρ τότε λόγου, μηδὲ παρούσης αἰσθήσεως, πᾶν τὸ πραχθὲν, ἢ λεχθὲν, οὐχ ἁμάρτημα· ἀλλ' ὅτε πάρεσιν αἴσθησις.

ιε. Καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὸν χρῶτα τὸν ὑγιῆ, καὶ μιανεῖ αὐτὸν ὁ χρὼς ὁ ὑγιὴς, ἀκάθαρτός ἐσι· λέπρα ἐσίν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰ δὲ δήφησι, χρὼς σὺν αὐτῷ ζῶν ὁρῶτο πάλιν, μιανεῖ αὐτὸν » ὁ χρὼς ὁ ζῶν. τὸ γάρτοι ζλῶ ὅλως τῇ ἁμαρτίᾳ, κἂν γοῦν ἐκ μέρους, βδελυρὸν ἀποφαίνει τὸν ἠρρωσηκότα.

ις. Ἐὰν δὲ ἀποκαθαρθῇ ὁ χρὼς ὁ ὑγιὴς, καὶ μεταβάλῃ εἰς λευκὸν, καὶ
ιζ. ἐλεύσεται πρὸς τὸν ἱερέα. Καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς αὐτὸν, καὶ μετέβαλεν ἡ ἀφὴ εἰς τὸ λευκὸν, καὶ καθαριεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν ἀφὴν, καθαρός ἐσι.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰ δὲ ἀποκαθαρθείη, φησὶν, ὁ χρὼς ὁ ζῶν, καὶ μεταχωροίη πρὸς λέπραν, λελύσθω τὰ ἐγκλήματα, καθαρός ἐσιν. ἀπήλαλαι γὰρ καὶ τοῦ μερικῶς ἔτι ζλῶ τῇ ἁμαρτίᾳ, πρὸς νέκρωσιν τλὼ ἐπαινουμένῳ μετοιχομένου τοῦ νοῦ, καὶ παγκάλλω ἀληθῶς ἔχοντος τλὼ μετάσασιν. E

ιη. Καὶ σὰρξ ἐὰν γένηται ἐν τῷ δέρματι αὐτοῦ ἕλκος, καὶ ὑγιασθῇ,
ιθ. Καὶ γένηται ἐν τῷ τόπῳ τοῦ ἕλκους ὅλη λευκὴ, ἢ τηλαυγὴς λευκαίνουσα, ἢ πυρρίζουσα, καὶ ὀφθήσεται τῷ ἱερεῖ.
κ. Καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς, καὶ ἰδοὺ ἡ ὄψις Z ταπεινοτέρα τοῦ δέρματος, καὶ ἡ θρὶξ αὐτῆς μετέβαλεν εἰς λευκὴν, καὶ μιανεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεὺς, ἀφὴ λέπρας
κα. ἐσίν· ἐν τῷ ἕλκει ἐξήνθησεν. Ἐὰν δὲ ἴδῃ ὁ ἱερεὺς, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἔσιν ἐν αὐτῷ θρὶξ λευκὴ, καὶ ταπεινὸν μὴ ᾖ ἀπὸ τοῦ δέρματος τοῦ χρωτὸς, καὶ αὐτὴ ᾖ ἀμαυρὰ, καὶ ἀφοριεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεὺς ἑπτὰ ἡμέρας.

κβ. Ἐὰν δὲ διαχύσει διαχέηται ἐν τῷ δέρματι, καὶ μιανεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεὺς H

(1) Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Προκόπιος, (ὠ τῷ τῆς Λύγ. κώδ.) ὡς ὑπότινων λεγόμενα, ἐκλίθησι.

ρεὺς, ἁφὴ λέπρας ἐςίν· ἐν τῷ ἕλκει A
ἐξήνθησεν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Κλήμης (1) φησὶν εἰς τὸν ἐν τῷ πάσχᾳ λόγον, ὅτι διάχυσις λέπρας ἐςὶν, ὡσανεὶ βάδισις καὶ πορεία ῥευςική.

κγ. Ἐὰν δὲ κατὰ χώραν αὐτȣ̃ μείνῃ τὸ τηλαύγημα καὶ ȣ̓ διαχέηται, ȣ̓λὴ τȣ̃ ἕλκȣς ἐςὶ, καὶ καθαριεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεύς.

κδ. Καὶ σὰρξ ἐὰν γένηται ἐν τῷ δέρματι αὐτȣ̃ κατάκαυμα πυρὸς, καὶ γένηται ἐν τῷ δέρματι αὐτȣ̃ τὸ ὑγιασθὲν τȣ̃ κατακαύματος αὐγάζον τηλαυγὲς λευκὸν, πυῤῥίζον, ἢ ἔκλευκον·
κε. Καὶ ὄψεται αὐτὸν ὁ ἱερεὺς, καὶ ἰδȣ̀ μετέβαλε τρίχα λευκὴν εἰς τὸ αὐγάζον, καὶ ἡ ὄψις αὐτȣ̃ ταπεινὴ ἀπὸ τȣ̃ δέρματος, λέπρα ἐςίν· ἐν τῷ κατα- Γ
καύματι ἐξήνθησε. καὶ μιανεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεὺς, ἁφὴ λέπρας ἐςίν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μή ποτε κατάκαυμά ἐςιν ἐν παντὶ τῷ δεξαμένῳ βέλος τȣ̃ πονηρȣ̃ πεπυρωμένον; ἐρᾷ γὰρ ȣ̓τος σαρκός τε καὶ αἵματος, γυναικὸς, ἢ παιδός. τοιȣ̃τοι καὶ οἱ πρὸς δόξαν μαινόμενοι καὶ ἀργύριον. ψυχὴ γὰρ ἐμπαθὴς ἐπὶ τοιȣ̃τοις ἐκκάεται· κἂν ἀπαλλαγεῖσα τȣ́των ὑγιασθῇ, καὶ μὴ ȣ̓τως ὁμαλίσῃ τὸν τόπον τȣ̃ πάθȣς, ὡς πρὸ τȣ̃ πάθȣς ἐτύγχανεν, ἀλλ' ᾗ κατὰ τȣ̃το ταπεινοτέρα, μιαρὰ τῷ νόμῳ δοκεῖ.

κς. Ἐὰν δὲ ἴδῃ αὐτὴν ὁ ἱερεὺς, καὶ ἰδȣ̀ ȣ̓κ ἔςιν ἐν τῷ αὐγάζοντι θρὶξ λευκὴ, καὶ ταπεινὸν μὴ ᾖ ἀπὸ τȣ̃ δέρματος, αὐτὸ δὲ ἀμαυρὸν, καὶ ἀφοριεῖ
κζ. αὐτὸν ὁ ἱερεὺς ἑπτὰ ἡμέρας. Καὶ ὄψε- E
ται ὁ ἱερεὺς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ. ἐὰν δὲ διαχύσει διαχέηται ἐν τῷ δέρματι, καὶ μιανεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεὺς, ἁφὴ λέπρας ἐςίν· ἐν τῷ ἕλκει ἐξήνθησεν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐποπτȣ́ων δὴ τȣ́τȣς ὁ μέγας ἀρχιερȣ̀ς Χριςὸς, ὀρθὸν ἐξοίσει τὸ κρίμα. εἰ γὰρ μέχρι μόνον λογισμῶν, φησὶν, ἡ νόσος, ἀνεπιτίμητος μὲν ὁ παθὼν ȣ̓δαμῶς· ἀφοριθήσεται γάρ· πλὴν ȣ̓κ ἀπόβλητος παντελῶς. εἰ δὲ ἐκ λογισμῶν καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῆς διενεργεῖται τὸ πάθος, ὡς πεπονθότα τὴν εἰς ἅπαν εἴς γε τὰ χείρω μεταβολὴν, ταῖς ἐκ μολυσμῶν ὑποθήσει δίκαις τὸν αὖθις ἠῤῥωςηκότα. παραφυλακτέον δὴ ȣ̓ν, τὰ ἤδη κατηυνασμένα μὴ ἀφυπνίζειν τῶν παθῶν, μήτε μὴν ἀνανεȣ̃ν τὰ εἰς νȣ̃ν τραύματα, καὶ παλινδρομεῖν εἰς τὸ ἐν ἀρχαῖς.

κη. Ἐὰν δὲ κατὰ χώραν μείνῃ τὸ αὐγάζον, καὶ μὴ διαχυθῇ ἐν τῷ δέρματι, αὐτὴ δὲ ἀμαυρὰ ᾖ, ȣ̓λὴ τȣ̃ κατακαύματός ἐςι, καὶ καθαριεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεύς· ὁ γὰρ χαρακτὴρ τȣ̃ κατακαύματός ἐςι.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰ γένοιτο, φησὶν, ὑποψία καὶ δόκησις, τȣ̃ λελεπρῶσθαι τυχὸν, ἢ ἐναπȣλωθέντι τραύματι, ἢ γȣ̃ν
B ἐν μορίῳ σώματος κατακεκαυμένῳ ποτὲ, ταῖς αὐταῖς ἀκριβείαις τε καὶ ἐπισκέψεσι κεχρήσθω πάλιν ὁ ἱερεύς. κἂν εἰ τὸ δοκȣ̃ν ἐξανθῆσαι λȣ̃κὸν, μὴ μετατεθείη πρὸς λέπραν, καθαρὸς ἔςω, φησίν. εἰ δὲ δὴ γένοιτο σαφὴς μετάςασις τῆς λȣ̃κῆς εἰς λέπραν, ἀκάθαρτος ἔςαι καὶ βδελυρός.

κθ. Καὶ ἀνδρὶ ἢ γυναικὶ, ᾧ ἂν γένηται ἐν αὐτῷ ἁφὴ λέπρας ἐν τῇ
Γ κεφαλῇ ἢ ἐν τῷ πώγωνι.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Παρατηρητέον ἐφ' ὧν
„ μὲν λέγεται ἀνθρώπων· ἐάν τινι γένηται
„ ἐν δέρματι χρωτὸς αὐτȣ̃· ἢ ἀνδρὶ ἢ γυναι-
„ κὶ, ᾧ ἐὰν γένηται ἐν αὐτοῖς ἁφὴ λέπρας·
„ ἐφ' ᾧν δὲ, σὰρξ ἐὰν γένηται ἐν τῷ δέρ-
„ ματι αὐτȣ̃ ἕλκος, ἢ σὰρξ κατάκαυμα πυρός· ταῦτα δὲ θραῦσμά ἐςι.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὅρα εἰ δύναται
Δ λέπρα μὲν λαμβάνεσθαι κεφαλῆς, ὅτε ἀντὶ τȣ̃ ἔχειν κεφαλὴν Χριςὸν, ἄλλον τινά τις λόγον ἐπιγράφηται κεφαλὴν λεπρὸν καὶ ἀκάθαρτον. ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἤδη τὶς γενόμενος ἀνὴρ, καὶ δοκῶν κατηργηκέναι τὰ τȣ̃ νηπίȣ, ἁμαρτάνῃ, μὴ ὡς νήπιος, ἀλλ' ἁμαρτίαν ἀνδρὸς, τάχα ἔχει λέπραν ἐπὶ τȣ̃ πώγωνος. καὶ γυνὴ δὲ, ψυχὴ ἡ μὴ προετικὴ μὲν λογικῶν σπερμάτων, δεκτικὴ δὲ, ἔχοι ἄν ποτε ἐπὶ τȣ̃
E προσώπȣ, καὶ τȣ̃ ἐν αὐτῇ πώγωνος ὅπερ ἰδίως παρὰ τὰ πρότερα καὶ θραῦσμα ὠνόμασεν ὁ νόμος.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔοικεν ὁ νόμος ἡμῖν ἐν τȣ́τοις ψυχικῶν τάχα πȣ διαμεμνῆσθαι παθῶν, καὶ ὅσα συμβαίνειν ἔθος κατὰ νȣ̃ν ἀῤῥωςήματα, ταῦτα βȣ́λεσθαι δηλȣ̃ν. ἡ κεφαλή τε γὰρ, νȣ̃ τύπος· καὶ μὴν καὶ πώγων, διανοίας ἔμφρονος. τελειότητος καὶ γὰρ αὐτὸ σημεῖον.

Z λ. Καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφὴν, καὶ ἰδȣ̀ ἡ ὄψις αὐτῆς κοιλοτέρα τȣ̃ δέρματος, ἐν αὐτῇ δὲ θρὶξ ξανθίζȣσα λευκὴ, (2) καὶ μιανεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεύς· θραῦσμά ἐςι λέπρας, λέπρα τῆς κεφαλῆς ἡ λέπρα τȣ̃ πώγωνός ἐςι.
λα. Καὶ ἐὰν ἴδῃ ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφὴν τȣ̃ θραύσματος, καὶ ἰδȣ̀ ȣ̓χ ἡ ὄψις ἐγ-
H κοιλοτέρα τȣ̃ δέρματος, καὶ θρὶξ ξαν-

 θίζȣσα

(1) Ὁ Ἀλεξανδεύς. τȣ́τȣ δὲ τȣ̃ ἐν τῷ πάσχᾳ λόγȣ ὅ, τε Εὐσέβιος, (ἐν κεφ. 26. τȣ̃ 4. περὶ ἐκκλησιας. ἱςορ. βιβλ.) καὶ ὁ Φώτιος (ἐν τῷ 111. κώδ. τῆς βιβλιοθ.) μνείαν ποιȣ̃νται. ὁ δὲ Φαβρίκιος (ἐν βιβλ. 5. κεφ. 1. σελ. 112.) τοῖς ἀπολεσθεῖσιν αὐτὸν συγκαταλέγει.

(2) Λεπτή. αἱ προειρημ. ἐκδόσ.

θίζȣσα ȣ̓κ ἔςιν ἐν αὐτῇ, καὶ ἀφο-
ριεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν ἀφὴν τȣ̃ θραύσματος
ἑπτὰ ἡμέρας.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐποπτȣ́ει τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ περιεργάζεται λεπτῶς ὁ πάντων ἀρχιερȣ̀ς, τȣτέςι Χριςὸς, καὶ εἰς αὐτὸν ἐμβλέψεται τὸν νȣ̃ν, καὶ τὰς ἔσω τε καὶ κεκρυμμένας δοκιμάσει φρένας· κἂν εἰ μέν τις γένοιτο καταφθορά τε καὶ μεταποίησις, ἢ ἀπό γε τȣ̃ πιςȣ́ειν ὀρθῶς ἐπὶ τὸ μὴ ȣ̃τως ἔχον, ἢ γȣ̃ν εἰς ἠθῶν φαυλότητα καὶ κακοβȣλίαν αὐτῷ μάλιςα κατεςυγημένῃ, ἀποσοβήσει δὴ πάλιν ὡς μεμολυσμένȣς, καὶ τὴν εἰς ἅπαν καταμιαίνȣσαν ἐποίσει ψῆφον. τȣ̃το εἶναί φημι τὸ παθεῖν τὴν λέπραν εἰς κεφαλὴν, ἢ πώγωνα. εἰ δὲ δὴ γένοιτο μὲν ὡς ἐν ἀρχαῖς τȣ̃ παθεῖν ὁ νȣ̃ς, ȣ̓ μὴν ἀπονενȣκὼς ὁρῷτο παντελῶς εἰς τὸ νοσεῖν ἅπερ ἔφην, ἀφορίζεται μὲν συμμέτροις ἐπιτιμήσεσιν ὑπενηνεγμένος, ἔςαι δὲ ȣ̓χὶ παντελῶς ἀκάθαρτος, ȣ̓τε μὴν ἀλλότριος Θεȣ̃.

λβ. Καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὴν ἀφὴν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, καὶ ἰδȣ̀ ȣ̓ διελύθη τὸ θραῦσμα, καὶ θρὶξ ξανθίζȣσα ȣ̓κ ἔςιν ἐν αὐτῇ, καὶ ἡ ὄψις τȣ̃ θραύσματος ȣ̓κ ἔςι κοίλη ἀπὸ τȣ̃ δέρ-
λγ. ματος· Καὶ ξυρηθήσεται τὸ δέρμα, τὸ δὲ θραῦσμα ȣ̓ ξυρηθήσεται, καὶ ἀφοριεῖ ὁ ἱερεὺς τὸ θραῦσμα ἑπτὰ ἡμέρας τὸ δεύτερον.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἡ τῶν τριχῶν ξύρησις [παρατιθεῖσα τῷ ἱερεῖ] γυμνὸν τὸ τραῦμα, ὑποσημήνειεν ἂν [τὸ οἱονεὶ πάντα ἐν μέσῳ χωρεῖν, καὶ γυμνὴν καὶ ἀπαραπόδιςον τοῖς τῆς Θεότητος ὀφθαλμοῖς, τὴν ᾧ ἂν βȣ́λοιτο καθορᾷν παρακεῖσθαι θέαν.] ȣ̓δὲν γὰρ ἀπὸ Θεȣ̃ κεκρυμμένον.

λδ. Καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὸ θραῦσμα τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, καὶ ἰδȣ̀ ȣ̓ διεχύθη τὸ θραῦσμα ἐν τῷ δέρματι μετὰ τὸ ξυρηθῆναι αὐτὸν, καὶ ἡ ὄψις τȣ̃ θραύσματος ȣ̓κ ἔςι κοίλη ἀπὸ τȣ̃ δέρματος, καὶ καθαριεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεὺς, καὶ πλυνάμενος τὰ ἱμάτια, καθαρὸς ἔςαι.

" ** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πλυνάμενος τὰ ἱμά-
" τια, καθαρὸς ἔςαι, τȣτέςι δέξεται πρὸς ἐπικȣρίαν τὴν ἐν Χριςῷ δικαίωσιν.

λε. Ἐὰν δὲ διαχύσει διαχέηται τὸ θραῦσμα ἐν τῷ δέρματι μετὰ τὸ κα-
λς. θαρισθῆναι αὐτόν· Καὶ ὄψεται αὐτὸν ὁ ἱερεὺς, καὶ ἰδȣ̀ διακέχυται τὸ θραῦσμα ἐν τῷ δέρματι, ȣ̓κ ἐπισκέψεται ὁ ἱερεὺς περὶ τῆς τριχὸς τῆς ξανθιζȣ́σης,
λζ. ὅτι ἀκάθαρτός ἐςιν. Ἐὰν δὲ ἐνώπιον αὐτȣ̃ ἐπὶ χώρας μείνῃ τὸ θραῦσμα,

A καὶ θρὶξ μέλαινα ἀνατείλῃ ἐν αὐτῷ, ὑγίακε τὸ θραῦσμα, καθαρός ἐςι, καὶ καθαριεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεύς.

λη. Καὶ ἀνδρὶ ἢ γυναικὶ, ᾧ ἐὰν γένηται ἐν δέρματι σαρκὸς αὐτȣ̃ αὐγάσματα αὐγάζοντα λευκανθίζοντα·
λθ. Καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς, καὶ ἰδȣ̀ ἐν δέρματι τῆς σαρκὸς αὐτȣ̃ αὐγάσματα
B αὐγάζοντα λευκανθίζοντα, ἀλφός ἐςι, καθαρός ἐςιν, ἐξανθεῖ ἐν τῷ δέρματι τῆς σαρκὸς αὐτȣ̃, καθαρός ἐςιν.

" ΑΔΗΛΟΥ. Ἀλφός ἐςι, καθαρός ἐςιν. Ἀλφὸς καλεῖται ἡ ἐπίλυσις ἡ καλȣμένη μελανία, ἡ περὶ τὰς παρειὰς γινομένη ἐκ τȣ̃ ἡλιακȣ̃ καύσωνος.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Καί τοι τῆς ἀκριβείας ἐρȣνωμένης, πάθος ἂν εἴη σαρκὸς, καὶ
Γ λέπρας ἀγχȣ̃, τὸ παθεῖν ἀλφόν· ἀλλ' ȣ̓ νοσεῖ τὴν νέκρωσιν, ȣ̓τε μὴν τὸ ἄγαν ἀπεγνωσμένον.] τοιαῦτά πως ἐςὶ καὶ τὰ ἐν ἡμῖν παραπτώματα· πάθη μὲν ȣ̓ν ὁμολογȣμένως, πλὴν ȣ̓κ εἰς θάνατον [καὶ ψυχῆς καταφθοράν.] ἀκριβολογεῖται δὲ ȣ̓
" λίαν ὁ κριτὴς, ὅτι αὐτὸς ἔγνω τὸ πλάσ- Ψαλ. 102. 14.
" μα ἡμῶν.

μ. Ἐὰν δέ τινι μαδήσῃ ἡ κεφαλὴ αὐτȣ̃, φαλακρός ἐςι, καθαρός ἐςιν.
μα. Ἐὰν φαλακρός ἐςι, (1) κατὰ πρόσωπον μαδήσῃ ἡ κεφαλὴ αὐτȣ̃, ἀναφάλαντός ἐςι, καθαρός ἐςιν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἡ τριχῶν ἀνεθέλητος ἀποβολὴ, κεφαλῆς ἂν εἴη πάθος. νȣ̃ δὲ εἰς τύπον ὠνομάσθαι τὴν κεφαλὴν ἀρτίως ἐλέγομεν. νȣ̃ γὰρ ἐνδιαίτημα, κεφαλὴ, κατά γε τὸ τισὶ δοκȣ̃ν. ȣ̓κȣ̃ν τὰ κεφαλῆς πάθη σωματικῆς, ἐμφήνειεν ἂν
E εἰκότως τὰ εἰς νȣ̃ν ἀῤῥωςήματα, σμικρὰ δὲ δὴ πάλιν, καὶ τὰ οἷς ἂν ἕποιτο ἀνεῖσθαι πρέπειν. ἀπαλλάττει δὴ ȣ̃ν ὁ νόμος παντὸς ἡμᾶς ἀνθρωπίνȣ πάθȣς, καὶ μολυσμῶν ἀνεθελήτων, οἵπερ ἂν ἡμῖν ἐπισυμβαίνοιεν, ἐπεί τοι τὸ ἄναλκι νοσεῖν ἀνάγκη τῇ φύσει, καὶ ἀπηλλάχθαι παθῶν εἰσάπαν, ȣ̓ τȣ̃ παρόντος καιρȣ̃· πρέποι δ' ἂν αἰῶνι τῷ μέλλοντι, καθ' ὃν ἐκ βάθρων ἡ ἁμαρτία κατασεισθήσεται, καὶ εἰς ἀλώ-
Z βητον παντελῶς μεταχωρήσομεν βίον.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὑποτυποῖ τȣ̀ς ἐξάρχȣς ἐν ἀφελείᾳ, μετὰ δὲ ταῦτα ἐν κακίᾳ διαμαρτάνοντας.

μβ. Ἐὰν δὲ γένηται ἐν τῷ φαλακρώματι αὐτȣ̃ ἢ ἐν τῷ ἀναφαλαντώματι αὐτȣ̃ ἀφὴ λευκὴ ἢ πυῤῥίζȣσα, λέπρα ἐξανθȣ̃σά ἐςιν ἐν τῷ φαλακρώματι αὐτȣ̃, ἢ ἐν τῷ ἀναφα-
μγ. λαντώματι αὐτȣ̃. Καὶ ὄψεται αὐτὸν ὁ ἱερεὺς, καὶ ἰδȣ̀ ἡ ὄψις τῆς ἀφῆς λευκὴ

(1) Ἐὰν δὲ κατὰ πρόσωπον μαδήσῃ. αἱ προειρημ. ἐκδόσ. καὶ ὁ Κύριλ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 546.

λευκὴ ἢ πυῤῥίζουσα ἐν τῷ Φαλαντώματι ἢ ἐν τῷ ἀναΦαλαντώματι αὐτοῦ, ὡς εἶδος λέπρας ἐν δέρματι σαρκὸς
μθ. αὐτοῦ. Ἄνθρωπος λεπρός ἐστι· μιάνσει μιανεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεύς, ἐν τῇ κεΦαλῇ αὐτοῦ ἢ ἀΦὴ αὐτοῦ.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μετατρέχει γὰρ ἐΦ' ὅτε καὶ τὰ μικρὰ τῶν παθῶν εἰς ἐγκλημάτων δυνάμιν, καὶ καταμιαίνει δεινῶς, μὴ ἀνακοπτόμενα πρὸς ἡμῶν.

με. Καὶ ὁ λεπρὸς ἐν ᾧ ἐστὶν ἡ ἀΦὴ, τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔσται παραλελυμένα, καὶ ἡ κεΦαλὴ αὐτοῦ ἀκάλυπτος, καὶ περὶ τὸ στόμα αὐτοῦ περιβαλέσθω, καὶ ἀκάθαρτος κεκλήσεται.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τῇ λεπρᾷ ἀκατακάλυπτον εἶναι κελεύει τῷ κεΦαλῷ, καὶ τὰ ἱμάτια παραλελυμένα; Ἵνα γνώριμος ᾖ, καὶ μὴ μεταλαγχάνωσι τῆς ἀκαθαρσίας οἱ προσπελάζοντες. ὅτως ὁ Ἀπόστολος περὶ τῶν ἁμαρτανόντων ἔΦη· σέλ-
2. Θεσ. 3. 6. » λεσθε ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελΦοῦ ἀτάκτως
» περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν, ἣν παρελάβετε παρ' ἡμῶν· καὶ,
1. Κορ. 5. 11. » ἐάν τις ἀδελΦὸς ὀνομαζόμενος, ἢ πόρνος,
» ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ μέθυσος, ἢ λοίδορος, ἢ ἅρπαξ, τῷ τοιούτῳ
» μὴ συνεσθίειν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Διὰ τούτων αἰνίττεται μὴ δεῖν συγκρύπτειν τὰ ἁμαρτήματα, καὶ σκεπάζειν αὐτὰ τὸν τῇ ψυχῇ λελεπρωμένον. ὥσπερ τοῦ παραλελυμένου τὰ ἱμάτια, ἃ δὴ ἐσκέπασαν ἡ ἀχημοσύνη· οὕτω βούλεται πᾶσιν ἐκδικεῖσθαι, (1) μὴ γινόμενον τάΦον κεκονιαμένον. τὸ δέ γε περιβεβλῆσθαι τὸ στόμα, ἐστὶ τὸ μὴ ἔχειν παῤῥησίαν ἀνοῖξαι τὸ στόμα.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ μὲν παραλελύσθαι τὰ ἱμάτια, καὶ ἀκατακάλυπτον εἶναι τῇ κεΦαλῇ, ὑπεμΦαίνειν ἂν καὶ μάλα σαΦῶς τὸ ἀκρύπτως ἀχημονεῖν· τὸ δέ γε περιβεβλῆσθαι περὶ τὸ στόμα, τὸ οἱονεί πως ἀπολογίαν ἂν ἔχειν, καὶ εἰπεῖν δύνασθαι μηδὲν, ἐγκαλοῦντος Θεοῦ τῇ ἀκαθαρσίαν.

μς. Πάσας τὰς ἡμέρας, ὅσας ἐὰν ᾖ ἐπ' αὐτῷ ἡ ἀΦὴ, ἀκάθαρτος ὢν ἀκάθαρτος ἔσται· κεχωρισμένος καθήσεται, ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἔσται ἡ διατριβὴ αὐτοῦ.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τὸ δὲ τῆς παρεμβολῆς ἐξοίχεσθαι, τὸ μηκέτι τῆς τῶν ἁγίων αὐτὸν σωαυλίζεσθαι χοροῖς. (2)

μζ. Καὶ ἱματίῳ ἐὰν γένηται ἐν αὐτῷ ἀΦὴ λέπρας ἐν ἱματίῳ ἐρέῳ, ἢ
μη. ἐν ἱματίῳ συππυΐνῳ, Ἢ ἐν σήμονι, ἢ Α ἐν κρόκῃ, ἢ ἐν τοῖς λινοῖς, ἢ ἐν τοῖς
μθ. ἐρεοῖς, ἢ ἐν δέρματι, Καὶ γένηται ἡ ἀΦὴ χλωρίζουσα ἢ πυῤῥίζουσα ἐν τῷ δέρματι, ἢ ἐν τῷ ἱματίῳ, ἢ ἐν τῷ σήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ, ἢ ἐν παντὶ σκεύει ἐργασίμῳ δέρματος, ἀΦὴ λέπρας ἐστί· καὶ δείξει τῷ ἱερεῖ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον ἱματίοις λέπραν ἐγγίνεσθαι; Πολλὰς ὁ Θεὸς αὐτοῖς τοιαύτας παιδείας ἐπήγαγεν. αὐτίκα γὰρ
» καὶ περὶ λεπρῶν οἴκων ἔτως ἔΦη· ὡς ἂν Λευϊτ. 14. 34.
» εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν τῶν Χαναναίων, ἣν
» ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν, καὶ δώσω ἀΦὴν λέπρας
» ἐν ταῖς οἰκίαις τῆς γῆς τῆς ἐγκλήτου ὑμῶν,
καὶ τὰ ἑξῆς. διδάσκει δὲ διὰ τούτων, ὅτι θεήλατοι ἦσαν αἱ πληγαὶ, ποτὲ μὲν κατὰ ἱματίων, ποτὲ δὲ κατὰ οἰκιῶν Φερόμεναι. ταῦτα δὲ τὴν ἄΦατον τοῦ Θεοῦ μακροθυμίαν δηλοῖ. τῶν γὰρ ἀνθρώπων ἁμαρτανόντων, ἱματίοις καὶ οἰκίαις προσέΦερε τὰς πληγὰς, διὰ τούτων τοῖς ταῦτα κεκτημένοις τὴν θεραπείαν προσΦέρων. ἔοικε δὲ τῷ λεπρῶντι οἴκῳ ὁ οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ, ὃν πολλάκις μὲν ἐξηρέθησαν, καθάπερ λίθοι τινὲς λεπρῶντες, οἱ πλημμελήσαντες, ποτὲ μὲν δι' Ἀσσυρίων, ποτὲ δὲ διὰ Βαβυλωνίων, ἄλλοτε δὲ διὰ Μακεδόνων. ἐπειδὴ δὲ παγίαν ἔχον τὴν λέπραν, ἄρδην καταλυθῆναι τὴν οἰκίαν ὁ νομοθέτης ἐκέλευσεν. ἀκάθαρτοι ἂν εἰσὶν οἱ εἰς τὰς τούτων συναγωγὰς, ὡς εἰς λεπρώσας οἰκίας, εἰσιόντες.

ν. Καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὴν ἀΦὴν, καὶ ἀΦοριεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν ἀΦὴν ἑπτὰ ἡμέρας.

να. Καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὴν ἀΦὴν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ· ἐὰν δὲ διαχέηται ἡ ἀΦὴ ἐν τῷ ἱματίῳ, ἢ ἐν τῷ σήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ, ἢ ἐν τῷ δέρματι, κατὰ πάντα ὅσα ἐὰν ποιηθῇ δέρματα ἐν τῇ ἐργασίᾳ, λέπρα ἔμμονός ἐστιν ἡ ἀΦὴ, ἀκάθαρτός ἐστι.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ἔμμονος. τὸ Σαμαρειτι-
» κὸν, Φιλόνεικος. ὀπίσω δὲ, παλαισμίῳ αὐτῷ εἶπεν, ἀντὶ τοῦ συγγηρῶσαν τῷ σώματι, καὶ ἀνίατον.

νβ. Κατακαύσει τὸ ἱμάτιον, ἢ τὸν σήμονα, ἢ τὴν κρόκην, ἢ ἐν τοῖς ἐρεοῖς, ἢ ἐν τοῖς λινοῖς, ἢ ἐν παντὶ σκεύει δερματίνῳ, ἐν ᾧ ἂν ᾖ ἐν αὐτῷ ἡ ἀΦὴ, ὅτι λέπρα ἔμμονός ἐστιν, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται.

νγ. Ἐὰν δὲ ἴδῃ ὁ ἱερεὺς, καὶ μὴ διαχέηται ἡ ἀΦὴ ἐν τῷ ἱματίῳ, ἢ ἐν τῷ σήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ, ἢ ἐν παντὶ
νδ. σκεύει δερματίνῳ· Καὶ συντάξει ὁ

(1) Ἐκκεῖσθαι. ὡ Τόμ. 2. σελ. 183. τῆς τοῦ Ῥω. ἐκδόσ.
(2) Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ ὡ ἁγίοις Κύριλλος. ὡ Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 547.

ἱερεὺς, καὶ πλυνεῖ ἐφ' ᾧ ἐὰν ᾖ ἐπ' αὐτῷ ἡ ἀφὴ, καὶ ἀφορισεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν ἀφὴν ἑπτὰ ἡμέρας τὸ δεύτερον. A

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ἐπειδὴ οἱ εἰς Χριστὸν βαπτιζόμενοι, Χριστὸν ὡς ἱμάτιον ἐνδυόμεθα, δίδωσιν ἡμῖν τῷ ὡραίαν σολὴν ταύτην χράνασι τὰς τῆς μετανοίας πόνας εἰς κάθαρσιν· εἴτε κᾆφα ἁμαρτάνοντες εἴημεν, ὡς τὸ ἱμάτιον λινᾶν εἶναι λογίζεσθαι, εἴτε βαρέα, καὶ πολὺ τὸ παχὺ καὶ σαρκῶδες καὶ νεκρὸν ἔχοντα, ὡς τοῖς ἐθήμασιν ἐοικέναι τοῖς ἐξ ἐρίφων. ἅπερ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖσον νεκρῶν κωδίων ἐστὶ καρπός.

νε. Καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὴν ἀφὴν μετὰ τὸ πλυθῆναι, καὶ ἰδοὺ μὴ μεταβάλλῃ ἡ ἀφὴ τὴν ὄψιν αὐτῆς, καὶ ἡ ἀφὴ διαχεῖται, ἀκάθαρτόν ἐστιν, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται· ἐσήρικται ἐν τῷ ἱματίῳ, ἢ ἐν τῷ στήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ. Γ

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ μετὰ τὸ κάθαρσιν καὶ ἀπόνιψιν, ἵν' ἂν ὁ Χριστὸς ἐν ἡμῖν ἐργάσαιτο, μὴ ἀποφέρεσθαι μολυσμῶν, ἀλλ' ἔμμονον εἰς ἑαυτὰς ποιεῖσθαι τὸ σάσιν, ἡ τῶν ἱματίων ἔμφασις δηλοῖ. εἰ γὰρ μηδὲν ὀνίνησιν ἀπονίζων ἡμᾶς ὁ Χριστὸς, πυρὶ παραδώσει κολασθησομένους, καθάπερ καὶ ὁ κατὰ νόμον ἱερεὺς ἰδὼν ὠφελήσας τὸ κρόκινον, ἤτοι τὸν στήμονα, διὰ τῆς ἐκπλύσεως, κατεπίμπρα λοιπόν. λέπραν δὴ ἔν ὁ νόμος, τὸ ὡς ἐν ἔργοις νέκρωσιν ὑποφαίνει καλῶς.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Πεποίηκε δὲ καὶ ἐπὶ κρόκης καὶ στήμονος καὶ ἱματίου καὶ σκύτους τὰ ὅμοια σύμβολα, διὰ πλειόνων τὰ κατὰ τοὺς ἀνθρώπους ὑπογράφων· ὅτι ἡ κρόκης καὶ στήμονος καὶ ἱματίου μέλει τῷ Θεῷ, πλὴν ὅσον εἰς ὑποτύπωσιν ἀνθρώπων· ἐνταῦθα δὲ, καὶ τῶν ἐκ ἀποβαλλόντων τὴν κακίαν, ἀλλ' ἐνεσπιγμένην ἐχόντων, ἐστὶ σύμβολον. εἰ γὰρ πλυθέντων αὐτῶν, τὸ ἀλλοχροῦν μὴ παύσαιτο, κατακαίουσιν αὐτά. B

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐ πρότερον ἡ καῦσις, πρὶν ἢ μετὰ τὴν πλύσιν ἀποῤῥαγῇ τὸ ἀλλοχροῦν· ὅ ἐστιν ἡ τῶν ἐξάρχων κακίας εἶναι δοκούντων ἀφαίρεσις. εἰ δὲ καὶ μετὰ ταῦτα ἴσον εἴη, ὁ τὸ πυρὸς ζῆλος κατακαύσει αὐτό.

νς. Καὶ ἐὰν ἴδῃ ὁ ἱερεὺς, καὶ ἡ ἀμαυρὰ ἡ ἀφὴ μετὰ τὸ πλυθῆναι αὐτὸ, ἀπορρήξει αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, ἢ ἀπὸ τοῦ στήμονος, ἢ ἀπὸ τῆς κρόκης, ἢ ἀπὸ τοῦ δέρματος. Ἐὰν δὲ ὀφθῇ ἔτι ἐν τῷ ἱματίῳ, ἢ ἐν τῷ στήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ, ἢ ἐν παντὶ σκεύει δερματίνῳ, λέπρα ἐξανθοῦσά ἐστιν, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται ἐν ᾧ ἐστὶν ἡ ἀφή. νζ.

νη. Καὶ τὸ ἱμάτιον, ἢ ὁ στήμων, ἢ ἡ κρόκη, ἢ πᾶν σκεῦος δερμάτινον, ὃ πλυθήσεται, καὶ ἀποστήσεται ἀπ' αὐτοῦ ἡ ἀφὴ, καὶ πλυθήσεται τὸ δεύτερον.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τὰ μετὰ τὴν πλύσιν καθαρὰ φαινόμενα, δεύτερον πλύνεται, εἰς τὸ ἀποδιαχθῆναι καθαρά. τοιοῦτον τὸ, τεκνία μου οὓς πάλιν ὠδίνω. Γαλ. 4. 19.

νθ. Οὗτος ὁ νόμος ἀφῆς λέπρας ἱματίου ἐρεοῦ, ἢ συμπυΐνου, ἢ στήμονος, ἢ κρόκης, ἢ παντὸς σκεύους δερματίνου, εἰς τὸ καθαρίσαι αὐτὸ, ἢ μιάναι αὐτό.

ΚΕΦ. ΙΔ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Οὗτος ὁ νόμος τοῦ λεπροῦ. ἧ ἂν ἡμέρᾳ καθαριοῦται, καὶ προσαχθήσεται πρὸς τὸν ἱερέα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πάντα τὰ εἰς τὸ τῆς ψυχῆς ὁρῶντα κάθαρσιν καὶ δικαίωσιν, διὰ σωματικῶν τύπων καὶ αἰνιγμάτων ὁ διὰ Μωσέως δεδομένος τύπος ὑπέφαινεν. ὁποῖόν ἐστι τὸ τῶν λεπρώντων, καὶ γονορρύων. παθῶν γὰρ ἀκουσίων τιμωρίας ὁ Θεὸς οὐκ εἰσπράττεται, ἀλλὰ διὰ τούτων τὸ ποικίλον τῆς ἁμαρτίας καὶ κατεσιγμένον καὶ δυσαπόνιπτον ἀποβάλλεται, δι' ὃ χραίνεται ψυχὴ καὶ ποικίλλεται. ὁμοίως βδέλυρὸν κρίνει τὸ διαχεῖσθαι πρὸς ἡδονὴν τὸ καρπογόνον εἰς ἀρετὴν τῆς λογικῆς καὶ νοερᾶς ψυχῆς. (1) Z H

γ. Καὶ ἐξελεύσεται ὁ ἱερεὺς ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς, καὶ ἰδοὺ ἴαται (2) ἡ ἀφὴ τῆς λέπρας ἀπὸ τοῦ λεπροῦ.

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ποία ἐστὶ τῆς σωτηρίας ἡ ὁδός; τίς ὁ ἀπαλλάσων τοὺς ἡμαρτηκότας τοῦ κολάζεσθαι δεῖν; τίς ὁ λυτρούμενος καὶ ἀνασώζων εὐκόλως; Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, καὶ ἁγιάζων ἡμᾶς τῷ ἰδίῳ αἵματι. ἄθρει δέ μοι πάλιν ὡς ἐν σκιαῖς ἔτι τοῖς ἐν νόμῳ γεγραμμένοις τὸ μυστήριον. προσεκομίζετο γὰρ ὁ λεπρὸς ἔξω γεγονότι τῆς πύλης τῷ κατὰ νόμον ἱερατεύοντι· διανενοσηκότος δὲ ὥσπερ ἐπὶ τοῦ πάθους τὸ ἄμεινον, καὶ ὅτι παύσεται λοιπὸν καὶ καταλήξει ὑπεμφαίνοντος, ἐπληροῦντο τὰ εἰς καθαρισμὸν, κατά γε τὸ νομοθέτῃ δοκοῦν.

δ. Καὶ

(1) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. οὐχ εὕρηται.
(2) Ἴαται. αἵτε προεκδεδομ. ἐκδόσ. καὶ ὁ Κύριλ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 353.

δ. Καὶ προσάξει ὁ ἱερεὺς, καὶ λήψονται τῷ κεκαθαρισμένῳ δύω ὀρνίθια ζῶντα καθαρα, καὶ ξύλον κέδρινον, καὶ κεκλωσμένον κόκκινον, καὶ ὕσσωπον.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὰ δύω ζῶντα ὀρνίθια δοκεῖ τινὰ φέρειν ἀναλογίαν πρὸς τὰς δύω τράγους, ὧν ὁ εἷς τῷ ἀποπομπαίῳ· κἀκεῖ γὰρ ὁ εἷς θύεται, καὶ ὁ εἷς πέμπεται εἰς τὴν ἀποπομπὴν αὐτῷ· καθαροὶ δὲ ἄμφω, καθὰ καὶ τὰ νῦν ὀρνίθια. οὐκ ἀκάθαρτος γὰρ τῇ Φύσει, φασὶ, δεδημιούργηται, οὐδὲ ὁ διὰ τὴν αὐτῷ κακίαν γενόμενος ἀποπομπαῖος. διὰ μὲν οὖν τὴν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας λέπραν ὀφείλει τὶ τῷ ἀποπομπαίῳ καθαριζόμενος, εἰ καὶ ἔφυγε τὴν ἀπὸ τῆς λέπρας ἀκαθαρσίαν. διὰ δὲ τὴν καθαρότητα προσφέρεται περὶ αὐτῷ τῶν ὀρνιθίων τὸ ἕτερον. πλὴν τὰ δύω ἔοικεν ἕτερα εἶναι τῷ γένει παρὰ τὰ προσφερόμενα εἰς τὸ θυσιαστήριον, τρυγόνας ἢ περιστεράς. ὁ νεωστὶ γὰρ καθαρισθεὶς, ἅπω τοῦ θυσιαστηρίου γέγονεν ἄξιος, ἀλλ' ὅπως ἄξιος γένηται, λαμβάνεται ταῦτα παρ' αὐτοῦ ἢ ἂν ἡμέρᾳ καθαρισθῇ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί σημαίνει τὰ δύω ὀρνίθια τὰ ὑπὲρ τοῦ καθαριζομένου λεπροῦ προσφερόμενα; Τὸ σωτηρίου πάθος περιέχει τὸν τύπον. ὥσπερ γὰρ τούτων τὸ μὲν ἐθύετο, τὸ δὲ εἰς τὸ τοῦ τυθέντος αἷμα βαπτιζόμενον ἀπελύετο· οὕτως ὑπὲρ τῆς λεπρώσης ἀνθρωπότητος ὁ δεσπότης ἐσαυρώθη Χριστὸς, τῆς μὲν σαρκὸς δεξαμένης τὸν θάνατον, τῆς δὲ Θεότητος οἰκειωσαμένης τὸ τῆς ἀνθρωπότητος πάθος. καὶ καθάπερ ὕδατι καθαρῷ τὸ σφαγέντος ὀρνιθίου τὸ αἷμα μιγνύμενον, διὰ κεδρίνου ξύλου, καὶ ὑσσώπου, καὶ κοκκίνου κεκλωσμένου περιῤῥαινόμενος ὁ λεπρὸς, λαμπρός τε καὶ καθαρὸς ἀπεδείκνυτο· οὕτως ὁ τῷ σωτῆρι πιστεύων Χριστῷ, καὶ τῷ τοῦ παναγίου βαπτίσματος ὕδατι καθαιρόμενος, τὰς τῶν ἁμαρτημάτων ἀποβάλλει κηλίδας. σύμβολον δὲ τὸ μὲν κέδρινον ξύλον, τῆς ἀπαθοῦς Θεότητος· ἄσηπτον γὰρ τὸ δὲ τὸ ξύλον, ὡς ξύλον· τὸ δὲ κόκκινον τὸ κλωστὸν, τῆς ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἀνθρωπότητος· τὸ δὲ ὕσσωπον, τῆς τοῦ παναγίου πνεύματος θερμότητός τε καὶ εὐωσμίας. διὰ τούτων γὰρ οἱ βαπτιζόμενοι τῆς ψυχικῆς ἀπαλλάττονται λέπρας.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δι' ἀμφοῖν τοῖν ὀρνέοιν σημαίνεται ὁ Χριστὸς, καὶ τεθνεὼς ὡς ἄνθρωπος, καὶ ζῶν ὡς Θεός. ὀρνιθίῳ δὲ παρεικάζεται, διὰ τὸ ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ νοεῖσθαι καὶ λέγεσθαι. (1)

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὔτι πω φαμὲν, ὡς δύω νοεῖσθαι Χριστὸς, κἂν εἰ δύω λέγοιντο ὀρνίθια. σοφῶς δὲ καὶ ἀναγκαίαν ὁ λόγος ἡμῖν εἰσκομίζει τὴν θεωρίαν. Θεὸς γὰρ ὢν κατὰ Φύσιν ὁ μονογενὴς, τὴν ἁγίαν Παρθένον πεφόρηκε σάρκα· καὶ σωτίθεται μὲν ὥσπερ ἐκ δυοῖν, Φύσεως λέγω τῆς ἀνωτάτω, καὶ ἀνθρωπότητος, ἀπορρήτως καὶ ὑπὲρ νοῦν, πλὴν εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός. θεωρεῖ δ' ἂν ὁ λόγος τὴν ἐκ δυοῖν εἰς οὖν τι σωδρομήν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Δεῖν ἔφη παραλαμβάνεσθαι καὶ κέδρινον ξύλον. τύπος δ' ἂν εἴη καὶ τόδε τῆς ἁγίας αὐτοῦ σαρκὸς, ὑπ' ἀνεχομένης παθεῖν τὴν καταφθοράν· ἄσηπτον γὰρ τὸ ξύλον· ὕσσωπός γε μὴν εἴη ἂν εἰς τύπον τοῦ ἁγίου πνεύματος ζέων τὴν ἐνέργειαν, δι' ἧς τῷ πνεύματι ζέοντες ἀποτελέμεθα, τὴν σὺν πλάγχνοις ἀκαθαρσίαν οἱονεί πως ἐκλετηγμένοι. πόα γὰρ ἡ ὕσσωπος θερμή τε τῇ Φύσει, καὶ διασμήχειν οἵα τε τὴν σὺν πλάγχνοις σωπηνεγμένην φλεγματώδη καὶ ψυχρὰν ἀκαθαρσίαν. ἀπαλλάττει δὲ ἡμᾶς, ὡς ἔφην, τῇ τοῦ πνεύματος ἐνεργείᾳ Χριστὸς τῶν εἰς νοῦν ἔσω κεκρυμμένων παθῶν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τὸ δὲ κεκλωσμένον κόκκινον, αὐτὸ δὴ πάλιν ἐφ' ἑαυτῷ τὸν τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ μονογενοῦς ὑπεμφαίνει τρόπον. πέπλεκται γὰρ ὥσπερ σαρκὶ καὶ αἵματι Θεὸς ὢν ὁ λόγος. ἐξεικονίζει δὲ ὁ κόκκος αἵματε καὶ σάρκα. τοιοῦτόχροως γὰρ ὁρᾶται καὶ ἔσται.

ε. Καὶ προσάξει ὁ ἱερεὺς, καὶ σφάξει τὸ ὀρνίθιον τὸ ἓν εἰς ἀγγεῖον ὀστράκινον ἐφ' ὕδατι ζῶντι.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Θύεται τὸ ὀρνίθιον εἰς ἀγγεῖον ὀστράκινον, παρεμβληθέντος εἰς αὐτὸ ὕδατος ζῶντος, ἵνα γένηται ὁ καθαρισμὸς ὕδατι καὶ αἵματι· ἅπερ ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ Σωτῆρος· ξύλον δὲ κέδρινόν Φησι τὸ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ξύλον. τὸ δὲ κεκλωσμένον κόκκινον τύπος ἐστὶ τοῦ τιμίου αἵματος, δι' οὗ καθαίρεται ὁ κόσμος ὅλος. οἶμαι δὲ τὸν ὕσσωπον, τὴν διὰ τοῦ πνεύματος θερμότητα· σμηκτικὴ γὰρ ἡ πόα διὰ θερμότητα· τὸ δὲ σπαρτίον τὸ κόκκινον, τὴν πρὸς σάρκα σύμβασιν τοῦ λόγου δηλοῦν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰς τὸν τοῦ τεθνεῶτος θάνατον τὸ ὀρνίθιον τὸ ζῶν ἐβαπτίζετο, τοῦ νόμου σημαίνοντος, ὅτι καί τοι κατὰ Φύσιν ζωὴ καὶ ἐκ ζωῆς ὑπάρχων ὁ λόγος, τῆς ἰδίας σαρκὸς οἰκειοῦται τὸν θάνατον. αὐτοῦ γὰρ ἓν ἡ προσληφθεῖσα σὰρξ, καὶ ἐκ ἄλλοτρία.

ς. Καὶ τὸ ὀρνίθιον τὸ ζῶν λήψεται αὐτὸ, καὶ τὸ ξύλον τὸ κέδρινον, καὶ τὸ κλωστὸν κόκκινον, καὶ τὸν ὕσσωπον, καὶ βάψει αὐτὰ καὶ τὸ ὀρνίθιον τὸ ζῶν εἰς τὸ αἷμα τοῦ ὀρνιθίου τοῦ σφαγέντος ἐφ' ὕδατι ζῶντι.

ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ. Διὰ τοῦ ἐφ' ὕδατι ζῶντι, ἐν ᾧ τὸ ξύλον, καὶ τὸ ὕσσωπον, καὶ τὸ κόκκινον ἐβάπτετο, τὸ διὰ τοῦ ξύλου αἱμον πάθος τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ

(1) Ἄλλως πως ταῦτα κεῖται ἐν σελ. 356. τοῦ 1. μέρ. τοῦ 1. Τόμ.

τῇ τῶν διὰ πνεύματος, καὶ ὕδατος, καὶ αἵματος ῥαντιζομένων σωτηρίᾳ δηλῶται. ὥσε ἀ προκειμένως περὶ λέπρας ἡ ὑπόθεσις ἰῶ τῶ καθαρισμῶ, ἀλλὰ περὶ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν· ἵνα νοηθῇ καὶ ἡ λέπρα παραβολὴ τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὰ θυόμενα παραβολὴ τῶ μέλλοντος θύεθαι ὑπὲρ ἁμαρτιῶν. (1)

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Βαπλισθὲν δὲ τὸ ζῶν ὀρνίθιον εἰ τῷ αἵματι τῶ τεθνεῶτος, ἀνεῖτο λοιπόν. εἰ γὰρ τῷ σαυρωθέντι καὶ ἀποθανόντι ναῷ ὁ ζῶν καὶ θεῖος λόγος ἰῶ, καὶ κοινωνὸς ὥσπερ τῶ πάθος, καὶ ἀπαθὴς ὡς Θεός. (2)

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Διὰ τῶτο ἀκολούθως βάπλεθαι ἐκέλευσεν ἅμα τὸ κόκκινον εἰς τὸ ὕδωρ, τιὼ ἐκ ἔτι τὰ Φυσικὰ ἔχασαν σάρκα προφητεύων. διάτοι τῶτο καὶ δύω ὀρνίθια, εἰ μὲν θυόμενον ἐφ' ὕδατι, καὶ εἰ βαπλιζόμενον εἰς τὸ αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ ἐξαποσελλόμενον, καθάπερ εἴρηται καὶ ἐπὶ τῶν τράγων.

ζ. Καὶ περιῤῥανεῖ ἐπὶ τὸν καθαριθέντα ἀπὸ τῆς λέπρας ἑπτάκις, καὶ καθαρὸς ἔσαι· καὶ ἐξαποσελεῖ τὸ ὀρνίθιον τὸ ζῶν εἰς τὸ πεδίον.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἄνω εἶπεν, ἢ ἂν » ἡμέρᾳ καθαριθῇ· νυὶ δὲ, καὶ καθαρὸς ἔσαι. καὶ καθαρθεὶς γὰρ τῆς λέπρας, ὅμως ὑπὲρ τῶ μολυσμῶ τῶ φθάσαντος χρόνω δεῖται τῶ παρόντος καθαρισμῶ, μᾶλλον δὲ καὶ ἄλλων τριῶν. εἰς γὰρ καθα» ρισμὸς τὸ, ἢ ἂν ἡμέρᾳ καθαριθῇ· καὶ » τρεῖς μεταξὺ τῷ, καὶ καθαρὸς ἔσαι, τρίτον λεγομένῳ, δηλόμενοι· καὶ πέμπλος » καὶ τελευταῖος διὰ τῶ, καὶ καθαριθήσεται. εἰσὶ γὰρ οἷον καὶ καθαρισμῶν προκοπαὶ, πρὶν εἰς τιὼ τελείαν ἐλθεῖν καθαρότητα.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καθαρὸς καὶ ἡμᾶς ἀποφαίνει Χριςὸς, διὰ τῶ ἁγίω βαπλίσματος ἡμᾶς ἁγιάζων. τῶτο γὰρ οἶμαι δηλῶν » τὸ, ἑπτάκις. ὅτω τε σωθεὶς ὁ μακάριος Ῥωμ. 5. 20. ἔφη Παῦλος· ὃ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, » ὑπερεπερίασευσεν ἡ χάρις. ἐκῶν τὸ ἀμφιλαφὲς τῆς χάριτος, καὶ τὸ οἱονεί πως τελείως ἔχον εἰς ἀποκάθαρσιν, διὰ τῶ ἑπτάκις σημαίνεται.

η. Καὶ Πλυνεῖ ὁ καθαρθεὶς τὰ ἱμάτια αὐτῶ, καὶ ξυρήσεται αὐτῶ πᾶσαν τὴν τρίχα, καὶ λόσεται ἐν ὕδατι, καὶ καθαρὸς ἔσαι. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται εἰς τὴν παρεμβολὴν, καὶ διατρίψει ἔξω τῶ οἴκω αὐτῶ ἑπτὰ ἡμέρας.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κεκαθαρμένοι διὰ τῶ ἁγίω βαπλίσματος, οἱονεὶ καὶ τὰ τῆς σαρκὸς βλασήματα, τουτέσι τὰς εἰ ἡμῖν καὶ ἐμφύτες ἡδονὰς, ὡς εἰ εἶδει τριχῶν νοσμενίας, ὁμῶ τοῖς ἑτέροις πλαίσμασιν ἀποτιθέμεθα, καὶ τῶτο ἡμῖν εἰεργῶντος Χριςῶ. λόγος γάρ ἐσιν αὐτὸς ζῶν τε καὶ ἐνεργὴς καὶ τομώτατος, ἀποκείρων ἁμαρτίας, καὶ τῆς ἐκ παθῶν ἀκαθαρσίας ἀπαλλάττων τὸν νῶν. ἐξυρημένος δὴ ἂν ὁ λεπρὸς, εἰσέλθῃ λοιπὸν εἰς τιὼ παρεμβολιὼ. ὅπωγε μιὼ καὶ εἰς τὸν ἴδιον οἶκον. κεκαθαρμένοι γὰρ, ὡς ἔφιω, σωαπλόμεθα τοῖς ἁγίοις, σωδιαιτώμεθα λοιπὸν τῷ ὁσίῳ καὶ ἱερῷ γένει· εἰσιμεν τε ὅτω καὶ εἰ οἴκῳ Θεῶ, πλιὼ ὅπω εἰς τὰς ἄνω μονάς. τετήρηται γὰρ εἰς αἰῶνα τὸν μέλλοντα τὸ δῶρον. ταύτη τοι καὶ εἰσελάσει εἰς τιὼ παρεμβολιὼ ὁ κεκαθαρμένος, ἑπτὰ διατρίψας ἡμέρας, καὶ εἰς τὸν ἴδιον οἶκον εἰσέλθῃ λοιπόν. μετὰ γάρτοι τὸν αἰῶνα τὸν ἐνεσηκότα, τιὼ διὰ Χριςῶ κάθαρσιν ἔχοντες, καὶ εἰ ταῖς ἄνω μοναῖς καταλύσομεν· ἕκασός τε τῶν ἡγιασμένων, καθάπερ εἰς ἴδιον οἶκον, τὸν ἐκνεμηθησόμενον αὐτῷ καταλύσει κλῆρον. ὁ καταλύσει γὰρ παραυτίκα τοῖς πεπισθκόσι τὰ γέρα· ἀλλ' ἐπ' ἐλπίσι μὲν ἀγαθαῖς ἡ κλῆσις, καὶ ὁ τῶ πνεύματος ἀῤῥαβὼν, ἀναλάμψει δὲ ἡ χάρις κατὰ καιρὸν, καὶ τῆς ἐλπίδος τὸ πέρας εἰ Χριςῷ.

θ. Καὶ ἔσαι τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, ξυρήσεται πᾶσαν τὴν τρίχα αὐτῶ, τὴν κεφαλὴν αὐτῶ, καὶ τὸν πώγωνα αὐτῶ, [καὶ τὰς ὀφρῦς, καὶ πᾶσαν τὴν τρίχα αὐτῶ] ξυρήσεται· καὶ πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτῶ, καὶ λόσεται τὸ σῶμα αὐτῶ ὕδατι, καὶ καθαρὸς ἔσαι.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ξυρᾶται τιὼ κεφαλιὼ, κατὰ τὰ κεφαλαιωδέσερα καὶ ἀρχικώτερα τῶν δογμάτων· κατὰ δὲ τὸν πώγωνα, ὅπερ σύμβολόν ἐσι τῶ ἀνδρὸς, ἀποτιθέμενος τὰ τῶ ἀνδρὸς ἁμαρτήματα· κατὰ δὲ τὰς ὀφρῦς, πᾶσαν οἱησιν, καὶ ἵν' ὅτως ὀνομάσω, ὀφρύωσιν ἀποτιθέμενος. σύμβολον δέ φημι (3) ταῦτα προσφώτα καὶ ἐξανθήσαντα τῇ ψυχῇ, νεκρότητος τρίχες ὀνομαζόμενα.

ι. Καὶ τῇ ὀγδόῃ τῇ ἡμέρᾳ λήψεται δύω ἀμνὰς ἀμώμως ἐνιαυσίως, καὶ πρόβατον ἓν ἄμωμον ἐνιαύσιον, καὶ τρία δέκατα σεμιδάλεως εἰς θυσίαν πεφυραμένης ἐν ἐλαίῳ, καὶ κοτύλην ια. ἐλαίω μίαν. Καὶ ςήσει ὁ ἱερεὺς ὁ καθαρίζων τὸν ἄνθρωπον τὸν καθαριζόμενον, καὶ ταῦτα ἐναντι Κυρίω, ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τῶ μαρτυρίω.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Εἰς τρία ὁ λόγος διαιρεῖ τὰ ἀναφερόμενα· εἰ μὲν, τιὼ λύσιν τῶν προημαρτημένων· εἰ δὲ, τὸ ὅλον ἀναφέρεθαι τῷ Θεῷ· ἕτερον δὲ, τὸ ἀναφερόμενον

(1) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ἐκ εὕρηται. (2) Ἄλλως ταῦτα κεῖται εἰ Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 357.
(3) Φησίν. ὡ σελ. 183. τῶ προειρ. τῶ Ῥω. Τόμ.

μενον ἐπ' αὐτὸν τὸν καθαριζόμενον τῶν ὑπ' αὐτῆ γενομένων. τάχα δὲ καὶ τὰ τρία τῆς σεμιδάλεως δέκατα παραλαμβάνεται, ἵν' εἰ μὲν τῶν δεκάτων τῷ σφαζομένῳ ἀμνῷ συναναχθῇ, καὶ τὸ δεύτερον τῷ λοιπῷ, καὶ τὸ τρίτον τῷ προβάτῳ. ἤδη τοίνυν ἐπὶ τῷ πέμπτῳ καθαρισμῷ ἔχει ἀχὶ ἄλευρον, ἀλλὰ σεμίδαλιν, ὅπερ σύμβολόν ἐσιν ὕλης ἄρτου καθαρᾶς, καὶ ταύτῃ ἐλαίῳ πεφυραμένῃ· ὅπερ ὡς τρέφον φῶς, φωτὸς χρείαν καὶ ὁ πυρὸς ἐπιτελῶν παραλαμβάνεται. ἔχει δὲ αὐτὸ χωρὶς τῆς εἰς Φύρασιν τῆς σεμιδάλεως παραλαμβανομένης ἐλαίου, ἔλαιον, ὃ διὰ τῆς ἱερέως ἀναφέρεται, μέτρου κοτύλης τυγχάνον. καὶ πάνυ δοκεῖ μοι ἱερέως δέεσθαι τὸ, σήσει ὁ ἱερεὺς ὁ καθαρίζων τὸν ἄνθρωπον τὸν καθαριζόμενον, καὶ ταῦτα ἐναντι Κυρίου.

ιβ. Καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς τὸν ἀμνὸν τὸν ἕνα, καὶ προσάξει αὐτὸν τῆς πλημμελείας, καὶ τὴν κοτύλην τῆς ἐλαίου, καὶ ἀφοριεῖ αὐτὰ ὁ ἱερεὺς ιγ. ἀφόρισμα ἔναντι Κυρίου. Καὶ σφάξουσι τὸν ἀμνὸν, ὃν σφάζουσι τὰ ὁλοκαυτώματα, καὶ τὰ περὶ ἁμαρτίας, ἐν τόπῳ ἁγίῳ. ἔσι γὰρ τὸ περὶ ἁμαρτίας, ὥσπερ τὸ τῆς πλημμελείας ἐσὶ τῷ ἱερεῖ· ἅγια ἁγίων ἐσί.

ιδ. Καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος τῆς πλημμελείας, καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸν λοβὸν τοῦ ὠτὸς τοῦ καθαριζομένου τοῦ δεξιοῦ, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ποδὸς αὐτοῦ τοῦ δεξιοῦ, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς χειρὸς αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς.

ΑΔΗΛΟΥ. Καθαίρων αὐτὸν τῷ πνευματικῷ ἀκολουθῶ, καὶ δεξιὰν ὁμοίως, τὸ πρακτικὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναλόγως τούτοις τὸ θεωρητικὸν αὐτοῦ.

ιε. Καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τῆς κοτύλης τοῦ ἐλαίου, ἐπιχεεῖ ἐπὶ τὴν ιε. χεῖρα τοῦ ἱερέως τὴν ἀριστεράν. Καὶ βάψει ὁ ἱερεὺς τὸν δάκτυλον αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἀπὸ τοῦ ἐλαίου τοῦ ὄντος ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτοῦ τῆς ἀριστερᾶς· καὶ ῥανεῖ ιζ. τῷ δακτύλῳ ἔναντι Κυρίου. Τὸ δὲ καταλειφθὲν ἔλαιον τὸ ὂν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸν λοβὸν τοῦ ὠτὸς τοῦ καθαριζομένου τοῦ δεξιοῦ, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς χειρὸς αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ποδὸς αὐτοῦ τοῦ δεξιοῦ, ἐπὶ τὸν τόπον τοῦ αἵιη. ματος τῆς πλημμελείας. Τὸ δὲ καταλειφθὲν ἔλαιον τὸ ἐπὶ τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως, ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ καθαριζθέντος· καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ἔναντι Κυρίου.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐ γὰρ ἦρκει εἰς τὸν καθαρισμὸν τὸ αἷμα, εἰ μὴ καὶ τὸ ἔλαιον προσαπαρελείφθη. τοῦτο δὲ προδήλως βοᾷ τὴν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος δύναμιν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Καὶ ἡ κοτύλη δὲ τοῦ ἐλαίου, τοῦ πνευματικοῦ μύρου σημαντική. δηλοῖ δὲ τὸ ἐπιχριόμενον ἔλαιον τῷ ὠτίῳ τῷ δεξιῷ, καὶ τῇ δεξιᾷ χειρὶ, καὶ τῷ δεξιῷ ποδὶ, τὸ τὴν μὲν ἀκοὴν τοῖς δεξιοῖς ἀφορίζεσθαι λόγοις, τὴν δὲ χεῖρα καὶ τὸν πόδα τοῖς δεξιοῖς πράξεσιν· ἐπιβαλλόμενον δὲ καὶ τῇ κεφαλῇ, δηλοῖ τὴν ἀφιέρωσιν τοῦ λογικοῦ. ὁ μέντοι διαμείνας λεπρὸς, ἔξω διῆγε τῆς παρεμβολῆς, ὡς ὁ ἀμεταμέλητα πλαίων ἔξω τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλεται.

ιθ. Καὶ ποιήσει ὁ ἱερεὺς τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἐξιλάσεται ὁ ἱερεὺς περὶ τοῦ καθαριζομένου ἀπὸ τῆς Γ ἁμαρτίας αὐτοῦ· καὶ μετὰ τοῦτο σφάκ. ξει ὁ ἱερεὺς τὸ ὁλοκαύτωμα. Καὶ ἀνοίσει ὁ ἱερεὺς τὸ ὁλοκαύτωμα, καὶ τὴν θυσίαν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἔναντι Κυρίου· καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ κα. ἱερεὺς, καὶ καθαρισθήσεται. Ἐὰν δὲ πένηται, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ μὴ εὑρίσκῃ, λήψεται ἀμνὸν ἕνα εἰς ὃ ἐπλημμέλησεν εἰς ἀφαίρεμα, ὥσε ἐξιλάσασθαι Δ περὶ αὐτοῦ· καὶ δέκατον σεμιδάλεως ἐμπεφυραμένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν, κβ. καὶ κοτύλην ἐλαίου μίαν, Καὶ δύο τρυγόνας, ἢ δύο νεοσσοὺς περισερῶν, ὅσα εὕρεν ἡ χεὶρ αὐτοῦ, καὶ ἔσαι ἡ μία περὶ ἁμαρτίας, καὶ [ἡ] μία εἰς ὁλοκγ. καύτωμα. Καὶ προσοίσει αὐτὰ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, εἰς τὸ καθαρίσαι αὐτὸν, πρὸς τὸν ἱερέα, ἐπὶ τὴν θύραν Ε τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἔναντι Κυρίου. κδ. Καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὸν ἀμνὸν τὸν τῆς πλημμελείας, καὶ τὴν κοτύλην τοῦ ἐλαίου, ἐπιθήσει αὐτὰ ἐπίθεμα �έναντε. τι Κυρίου. Καὶ σφάξει τὸν ἀμνὸν τὸν τῆς πλημμελείας, καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ τῆς πλημμελείας, καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τὸν λοβὸν τοῦ Ζ ὠτὸς τοῦ καθαριζομένου τοῦ δεξιοῦ, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς χειρὸς αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ποδὸς αὐτοῦ κς. τοῦ δεξιοῦ. Καὶ ἀπὸ τοῦ ἐλαίου ἐπιχεεῖ ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὴν χεῖρα τοῦ ἱερέως τὴν κζ. ἀριστεράν. Καὶ ῥανεῖ ὁ ἱερεὺς τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ τῷ δεξιῷ ἀπὸ τοῦ ἐλαίου τοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τῇ ἀριστερᾷ ἑπτάκη. νις ἔναντι Κυρίου. Καὶ ἀπὸ τοῦ ἐλαίου τοῦ ὄντος ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτοῦ [ἐπὶ τὸν λοβὸν τοῦ ὠτὸς τοῦ καθαριζομένου τοῦ δεξιοῦ, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς χειρὸς αὐτοῦ] τῆς δεξιᾶς, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον

τῦ ποδὸς αὐτῦ τῦ δεξιῦ, ἐπὶ τὸν τόπον τῦ ἄιματος τῦ τῆς πλημμελείας.

κθ. Τὸ δὲ καταλειφθὲν ἔλαιον τὸ ὂν ἐπὶ τῆς χειρὸς τῦ ἱερέως, ἐπιθήσει ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῦ καθαριζέντος, καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῦ ὁ ἱερεὺς ἔναντι

λ. Κυρίυ. Καὶ ποιήσει μίαν ἀπὸ τῶν τρυγόνων ἢ ἀπὸ τῶν νεοσσῶν, καθότι

λα. εὗρεν αὐτῦ ἡ χειρ, Τὴν μίαν περὶ ἁμαρτίας, καὶ τὴν μίαν εἰς ὁλοκάυτωμα σὺν τῇ θυσίᾳ· καὶ ἐξιλάσεται ὁ ἱερεὺς περὶ τῦ καθαριζομένυ ἔναντι

λβ. Κυρίυ. Οὗτος ὁ νόμος ἐν ᾧ ἐσὶν ἡ ἀφὴ τῆς λέπρας, καὶ τῦ μὴ εὑρίσκοντος τῇ χειρὶ αὐτῦ εἰς τὸν καθαρισμὸν αὐτῦ.

λγ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς

λδ. Μωϋσῆν, (1) λέγων, Ὡς ἂν εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν τῶν Χαναναίων, ἣν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν ἐν κλήρῳ, καὶ δώσω ἀφὴν λέπρας ταῖς οἰκίαις τῆς γῆς τῆς ἐγκλήτυ ὑμῖν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τῷ λελεπρωμένῳ εἰκόνα ποιεῖ πολλάκις ἡ θεία Γραφή. καὶ ὅτε μὲν τὸν ἑκάστυ τρόπον, καθάπερ ἐν πίνακι καταδείκνυσι, πρόσωπον ἑνὸς αὐτῦ λαμβάνουσα παρατίθησιν εἰς μέσον· ὅτε δὲ κατάσασίν τινα τοιαύτῳ ἢ ἔθνος, ἢ πόλεως, ἢ χώρας ὑπεμφαίνειν βάλεται, τότε τῆς οἰκίας παρεισάγουσα χῆμα, διὰ τὸ εἶναι περιεκτικὸν τῶν οἰκούντων ἐν αὐτῇ, πληθωτικῷ ποιεῖται τῷ δήλωσιν. νοήσεις τοίνυν οἰκίαν λελεπρωμένῳ ἀκόων, ὅλῳ εἰσάπαξ τῷ τῶν Ἰουδαίων συναγωγῷ, τοῖς ἰδίοις δηλονότι κατεφθαρμένῳ πάθεσι.

λε. Καὶ ἥξει τινὸς αὐτῦ ἡ οἰκία, καὶ ἀναγγελεῖ τῷ ἱερεῖ, λέγων, ὥσπερ ἁφὴ ἑώραταί μοι ἐν τῇ οἰκίᾳ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. (2) Καὶ ἐδέ πυ Φαμὲν κατηγορήσαντά τινα τῆς οἰκίας τῆς ἑαυτῦ δεῖν ἰσνᾶν πρὸς τὸν ἱερέα, τὸν νομοθέτῃ εἰπεῖν, ἀλλ' ὥσπερ δὴ μᾶλλον ἐξ ἰατρῦ τῷ συμβεβηκότι φάρμακον ἐξαιτήσοντα. λελεπρῶσθαι δὴ ἔν Φαμὲν τῷ τῶν Ἰουδαίων συναγωγῷ· τὸ δὲ τῦ ἀναγγέλλοντός ἐσι πρόσωπον, ὁ τῶν ἁγίων Προφητῶν χορός. οἳ καὶ ἐξαγγέλλοντες τῷ μεγάλῳ ἀρχιερεῖ, τυτέσι Χριστῷ, καὶ πρὸ τῆς ἀνανθρωπήσεως, τῆς ἀπονοίας τῶν Ἰουδαίων τὰ πάθη, ἃ μίσει, οὐδὲ ἀπεχθείᾳ, ἀλλ' αἰδοῖ τῇ περὶ τὸν θεὸν εργέτην· καὶ συνομολογοῦντες μὲν τὰ ἐκείνων πλημμελήματα, ἐλεεῖσθαι δ' ἔν ὅμως παρακαλοῦντες.

λς. Καὶ προσάξει ὁ ἱερεὺς ἀποσκευάσας τὴν οἰκίαν, πρὸ τῦ εἰσελθόντα τὸν ἱερέα ἰδεῖν τὴν ἁφὴν, καὶ μὴ ἀκάθαρτα γένηται ὅσα ἂν ᾖ ἐν τῇ οἰκίᾳ. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται ὁ ἱερεὺς καταμαθεῖν τὴν οἰκίαν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ φοβερωτάτη μὲν ἡ ἐπὶ τοῖς πλημμελήμασι τοῖς ἡμετέροις ἐπισκοπὴ παρὰ θεῦ· κολάζεσθαι δὲ ἀνάγκη τὰς ἐνόχας ὄντας οἷς περ ἂν ἴδῃ κακοῖς. διὰ τῦτο φιλάνθρωπος ὤν, προαπαγγέλλει τῷ ἐπισκήψασαν νόσον ἀποσκευάζεσθαι πρὸ τῆς ἐπισκοπῆς τῆς δίκης.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οὐκοῦν πρὶν εἰσελθεῖν τὸν ἱερέα, καθαρὰ τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ· ἀφ' ἃ δ' ἂν εἰσέλθοι, πάντα ἀκάθαρτα. καίτοι τἐναντίον εἰκὸς ἦν, ἀνδρὸς ἐκκεκαθαρμένυ καὶ τελείυ, ὃς τὰς ὑπὲρ ἁπάντων ψυχὰς, ἁγισείας, ἱερυργίας εἴωθε ποιεῖσθαι, παρελθόντος ἔσω, βελτιῦσθαι τὰ ὄντα, καὶ ἐξ ἀκαθάρτων καθαρὰ γίνεσθαι. νυνὶ δὲ ὅτε ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένει χώρας, τρέπεται δὲ πρὸς μερίδα τῷ χείρω κατὰ τῷ εἴσοδον τῷ τῦ ἱερέως. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰ σωφάδει τῇ ῥητῇ καὶ προχείρῳ διατάξει, σκέψονται οἷς ἔθος καὶ φίλον· ἡμῖν δὲ ἄντικρυς λεκτέον, ὅτι σωφρὸν ὅτως ἀδὲν ἄλλο, ὡς τὸ εἰσελθόντος τῦ ἱερέως τὰ καλὰ τῷ οἰκίαν μιαίνεσθαι. ἕως μὲν γὰρ ὁ θεῖος λόγος εἰς τῷ ψυχῷ ἡμῶν, καθάπερ τινὰ ἑσίαν, ἀκ ἀφῖκται, πάντα αὐτῆς τὰ ἔργα ἀνυπαίτια. ὁ γὰρ ἐπίτροπος ἢ πατὴρ ἢ διδάσκαλος, ἢ ὅ,τίποτε χρὴ καλεῖν τὸν ἱερέα, ὑφ' ἃ νεθετηθῶσι καὶ σωφρονισθῶσι μόνα δυνατὸν, μακρὰν ἀφέσηκε. συγγνώμη δὲ τοῖς δι' ἀμαθίαν ἀπειρίᾳ τῶν πρακτέων ἁμαρτάνουσιν. οὐδὲ γὰρ ὡς ἁμαρτημάτων αὐτῶν ποιῦνται κατάληψιν· ἔσι δ' ὅτε κατορθῦν ἐν οἷς πλαίουσι μεγάλα, νομίζουσιν. ὅταν δὲ εἰσέλθῃ ὁ ἱερὸς, ὄντως ἔλεγχος εἰς ἡμᾶς, ὥσπερ φωτός τις αὐγὴ καθαρωτάτη, τηνικαῦτα γνωρίζεται τὰ ἀποκείμενα ἡμῖν ἐκ βαγῇ τῇ ψυχῇ βλαβήματα, κατὰ τὰς ἐπιλήπτυς καὶ ὑπαιτίους πράξεις, αἷς ἀγνοίᾳ τῶν συμφερόντων ἐνεχειρῆμεν. ταῦτα ἅπαντα ὁ ἱερωμένος ἔλεγχος μιάνας, ἀποσκευασθῶναι κελεύει, ὅπως αὐτῷ ἴδῃ καθαρὰν τῷ τῆς ψυχῆς οἰκίαν, κἄν τινες ἐν αὐτῇ νόσοι γεγόνασιν, ἰάσηται.

λζ. Καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφὴν, καὶ ἰδὲ ἡ ἁφὴ ἐν τοῖς τοίχοις τῆς οἰκίας, κοιλάδας χλωριζούσας, ἢ πυρριζούσας, καὶ ἡ ὄψις αὐτῶν ταπεινοτέ-

λη. ρα τῶν τοίχων. Καὶ ἐξελθὼν ὁ ἱερεὺς τῆς οἰκίας ἐπὶ τὴν θύραν τῆς οἰκίας, καὶ ἀφοριεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν οἰκίαν ἑπτὰ ἡμέρας.

ΚΥΡΙΛ-

(1) Πρὸς Μωϋσεῖ καὶ Ἀαρών. αἱ προεισεμ. ἐκδόσ.

(2) Τῦτο καὶ ἐν Τόμ. 2. σελ. 184. (τῆς τῦ Ῥω. ἐκδόσ.) τῶν τῦ Ὠριγένυς συγγραμ. σωεισήχθη, καίπερ τῶν τῦ Κυρίλλυ ὄν. κεῖται γὰρ καὶ ἐν σελ. 361. τῦ 1. μέρ. τῦ 1. τῶν αὐτῦ συγγραμ. Τόμ.

A ✱ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μετὰ τὼ ἐξ ἀγαθότητος προδιασολιὼ, Φαινομένης τῆς Φαυλότητος ἐν σχήματι λέπρας, ἀφορίζει ὁ ἱερεὺς εἰς ὅλας ἡμέρας ἑπτά. ἐκδέδωκε γὰρ εἰς αἰχμαλωσίαν αὐτὸς τοῖς Βαβυλωνίοις ἐπὶ ἔτεσι τὸν ἀριθμὸν ὁ, ἡμέραν μίαν εἰς δέκα τεθεικὼς ἑνιαυτός. ἑπτὰ δέΦησιν εἶναι τὰς ἡμέρας τῷ ἀΦορισμῷ, τὼ ἡμέραν εἰς ἑνιαυτὸς διαλογιζόμενος, κατὰ τὸ εἰρημένον τῷ Ἰεζεκιήλ· ἡμέραν εἰς
Ἰεζ. 4. 6. „ ἑνιαυτὸν τέθεικά σοι. (1)

λθ. Καὶ ἐπανήξει ὁ ἱερεὺς τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, καὶ ὄψεται τὴν οἰκίαν, καὶ ἰδὼ διεχύθη ἡ ἀΦὴ ἐν τοῖς τοίχοις τῆς οἰκίας.

✱ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὼ τῷ ἱερέως ἐπάνοδον, τῷ Θεῷ (2) τὼ Φιλανθρωπίαν νοήσεις.

μ. Καὶ προσάξει ὁ ἱερεὺς, καὶ ἐξελῶσι τὰς λίθας ἐν οἷς ἐσὶν ἡ ἀΦὴ, καὶ ἐκβαλῶσιν αὐτὰς ἔξω τῆς πόλεως εἰς τόπον ἀκάθαρτον.

✱ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Περισκεψάμενος πάλιν τὼ τῶν Ἰουδαίων συναγωγὼ ὁ τὰ πάντα σὺν ἡμῖν ἐτάζων Θεὸς, καὶ πᾶσαν μὲν κατὰ τὸ εἰκὸς οὐκ ἔτι λεπρῶσαν, πλὼ οὐκ εἰς ἅπαν τῆς ἀρχαίας Φαυλότητος ἀπηλλαγμένω ὄντων,] ὡ κατὰ πάντων ἐποιήσατο τὼ ὀργιὼ, μόνον δὲ κατὰ τῶν αἰτίων τῆς νόσου. ὃς καὶ λίθας καλεῖ, μέρη τινὰ τῆς οἰκίας, ἤτοι ψευδοπροΦήτας, καὶ τὰς παρανόμους ἡγεμόνας, καὶ ψευδοδιδασκάλους. [ὃς καὶ ὑπεξαιρεῖσθαι τῆς οἰκίας κελεύει, σημαίνων τὸν ἐκείνων ἀΦορισμὸν, ἤτοι τὼ εἰς ἀΦανισμὸν ἐκβολιὼ.]

μα. Καὶ τὴν οἰκίαν ἀποξύσουσιν ἔσωθεν κύκλῳ, καὶ ἐκχεοῦσι τὸν χοῦν τὸν ἀπεξεσμένον ἔξω τῆς πόλεως εἰς τόπον ἀκάθαρτον.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Καὶ οἰκίαν μὲν λεπρῶσαν ὁ νόμος καθαίρει, δεικνὺς τῆς μετανοίας τὸ μέγεθος ὅσον. καὶ γὰρ εἴτις εἰς τοσαύτιω ἐπίδοσιν ἀρετῶν ἐλθῃ, ὥσε καὶ οἰκειώσεως ἀξιωθῆναι Θεοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα διά τινος ἀΦυλάκτου ζωῆς πρὸς κακίαν παλινδρομῆσαι, δυνατὰν διὰ μετανοίας αὐτιὼ τὼ τοιαύτιω ἀποξύσασθαι λέπραν, ἔχων εἰς ἐπικουρίαν καὶ τὸ αἷμα τοῦ ἀμνοῦ καὶ ὑσσωπον τοῦ Θεοῦ. διὰ τοῦτο γὰρ καθαιρομένης τῆς λεπρώσης οἰκίας, καὶ ἡ νομικὴ ὡς ὠν τύπῳ τελουμένη θυσία προσεκομίζετο.

μβ. Καὶ λήψονται λίθας ἀπεξυσμένας ἑτέρας, καὶ ἀντιθήσουσιν ἀντὶ τῶν λίθων· καὶ χοῦν ἕτερον λήψονται, καὶ ἐξαλείψουσι τὴν οἰκίαν.

✱ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ δὲ ἀντὶ τῶν ὑΦαιρεθέντων λίθους ἑτέρους ἀνεισάγεσθαι πάλιν καθαροὺς καὶ ἀπεξυσμένους, δηλοῖ τὸ κατὰ καιρὸν ἀναδείκνυσθαί τινας διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ βουλῆς τοὺς ἀντισηρίζοντας τὸν οἶκον Ἰσραὴλ, καὶ σωέχοντας εἰς ἀδιάΦθο„ ρον τόπον. τὸ δὲ, ἐξαλείψουσιν, ἀντὶ τοῦ περιαλείψουσι τέθεικε. σημαίνει δὲ καὶ τοῦτο τὼ διὰ τῶν ἁγίων ΠροΦητῶν γεγενημένω παράκλησιν τῷ Ἰσραήλ.

B μγ. Ἐὰν δὲ ἐπέλθῃ πάλιν ἡ ἀΦὴ, καὶ ἀνατείλῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τοὺς λίθους, καὶ μετὰ τὸ ἀποξυσθῆναι τὴν οἰκίαν, καὶ μετὰ τὸ ἐξαμδ. λειΦθῆναι, Καὶ εἰσελεύσεται ὁ ἱερεὺς, καὶ ὄψεται εἰ διακέχυται ἡ ἀΦὴ ἐν τῇ οἰκίᾳ, λέπρα ἔμμονός ἐσιν ἐν τῇ με. οἰκίᾳ, ἀκάθαρτός ἐσι. Καὶ καθελοῦσι
Γ τὴν οἰκίαν, καὶ τὰ ξύλα αὐτῆς, καὶ τοὺς λίθους αὐτῆς, καὶ πάντα τὸν χοῦν τῆς οἰκίας ἐξοίσουσιν ἔξω τῆς πόλεως εἰς τόπον ἀκάθαρτον.

✱ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτε γὰρ ἅπας ἐπενοήθη θεραπείας τρόπος [τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ,] καὶ ὠΦέλησαν [μὲν] οὐδὲν [ὑπεξαιρεθέντες οἱ ψωριῶντες λίθοι, ἀνόνητος δὲ ἀπεδείχθη λοιπὸν καὶ ἡ διὰ τῶν ΠροΦητῶν ἀλοιΦὴ, τουτέστι παράκλησις, εἰσέρχεται πάΔ λιν ἐπισκεψόμενος τὼ λεπρῶσαν ὁ ἱερεύς. εἰσβέβηκε γὰρ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ μετὰ σώματος ὁ μονογενὴς, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος, πόσιω ἢ τίνα μεταβολὼ ἐκ τῆς ἀρχαίας Φαυλότητος εἰς πολλὼ ἀγαθὼ πολιτείαν ἐλέγχει σωαγωγὴ, περισκεψόμενος ἀκριβῶς. ἐπειδὴ δὲ πάθεσι τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἐνεχομένω ἔτι κατέλαβε, καὶ νοσοῦσαν ἔμμονον τὼ ἀκαθαρσίαν,] καθαιρεῖσθαι προσάτλει λοιπὸν, ἐκπέμπεσθαι δὲ εἰς τόπον ἀκάθαρτον. λέλυται γὰρ ὅλη τῶν Ἰουδαίων ἡ διὰ νόμου σύσασις, καὶ τὸ ἔθνος εἰς πάντα διεσκορπίσθη τόπον [ἀκάθαρτον.]

μς. Καὶ ὁ εἰσπορευόμενος εἰς τὴν οἰκίαν πάσας τὰς ἡμέρας, ἃς ἀΦωρισμένη ἐσὶν, ἀκάθαρτος ἔσαι ἕως ἑσπέμζ. ρας. Καὶ ὁ κοιμώμενος ἐν τῇ οἰκίᾳ, Z πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. (3) καὶ ὁ ἐσθίων ἐν τῇ οἰκίᾳ, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πᾶς γὰρ ὁ τοῖς Ἰουδαίοις διὰ τοῦ ἴσα Φρονεῖν καθ' οἱονδήποτε τρόπον κολλώμενος, τῆς ἐκείνων ἀκαθαρσίας μέτοχός ἐσιν.

μη. Ἐὰν δὲ παραγενόμενος εἰσέλθῃ ὁ ἱερεὺς καὶ ἴδῃ, καὶ ἰδὼ διαχύσει ὁ

(1) Περίληψις τῶν σὺν τῇ 362, καὶ 363. σελ. τοῦ 1. μέρ. τοῦ 1. Τόμ.
(2) Τῆς τοῦ Θεοῦ Φιλανθρωπίας τὼ εἰς τὸ ἔθνος ἐπιστροΦιὼ. αὐτ. σὺν σελ. 363.
(3) Καὶ ἀκάθαρτος ἔσαι ἕως ἑσπέρας. καὶ ὁ ἐσθίων σὺν τῇ οἰκίᾳ, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀκάθαρτος ἔσαι ἕως ἑσπέρας. αἱ προεκδοθεῖσαι καὶ ὁ σὺν ἁγίοις Κύριλ. σὺν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 365.

διαχεῖται ἡ ἀφὴ ἐν τῇ οἰκίᾳ μετὰ τὸ ἐξαλειφθῆναι τὴν οἰκίαν, καὶ καθαριεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν οἰκίαν, ὅτι ἰάθη ἡ ἀφή.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καθηρέθη μὲν διὰ τλὼ εἰς Χρισὸν παροινίαν ὡς ἀκάθαρτος ἡ τῶν Ἰουδαίων σωαγωγὴ, καὶ τῆς Θεᾶ φιλίας ἐξώλιθε. πλὼ ἐ τάτῳ μακρὸν παρατείνασα χρόνον, ἄχρις ἂν εἰσέλθῃ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν, κατὰ τλὼ τᾶ Παύλα φωνλὼ, ἐλεηθήσεται παρὰ Χρισᾶ· ἐπισκεπλομένα δὴ πάλιν αὐτλὼ κατὰ τὸ λεληθὸς ὡς Θεᾶ, καὶ πάλιν εἰς δικαιοσώλω ἐπ' ἐσχάτοις ἐπανάγοντος χρόνοις, δικαιοσύνλω δὲ πάντως τλὼ διὰ πίσεως καὶ ἀγάπης τῆς εἰς αὐτόν. παραγενήσεται τοίνυν ἐπισκοπήσων καὶ εἰσαῦθις αὐτλὼ ὁ πάντων ἀρχιερεὺς, καὶ βελτιωμένῳ θῦρῶν, παραχρῆμα καθαριεῖ, καὶ προσδέξεται.

Ρωμ. 11. 25.

μθ. **Καὶ λήψεται ἀφαγνίσαι τὴν οἰκίαν δύω ὀρνίθια, (1) καὶ ξύλον κέδρινον, καὶ κεκλωσμένον κόκκινον, καὶ ὕσωπον.**

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅλον δὴ πάλιν ἐν τάτοις περιάθρει τᾶ Σωτῆρος ἡμῶν τὸ μυσήριον, καὶ τὸν διὰ τᾶ ἁγίᾳ βαπλίσματος καθαρισμόν. δύω μὲν γὰρ ὀρνίθια ληφθῆναι κελεύει ζῶντα καὶ καθαρά· ἵνα νοήσῃς διὰ τῶν πετεινῶν τὸν ἀράνιον ἄνθρωπον ὁμᾶ καὶ Θεὸν, εἰς δύω μὲν φύσεις, ὅσον ἦκεν εἰς τὸν ἑκάσῃ πρέποντα λόγον διαιρέμενον. λόγος γὰρ λῶ ὁ ἐκ Θεᾶ πατρὸς ἀναλάμψας, ἐν σαρκὶ τῇ ἐκ γυναικὸς, πλὼ ἢ μεριζόμενος. εἷς γὰρ ἐξ ἀμφοῖν λῶ ὁ Χρισός. καὶ διὰ τᾶτο ὡς δύω λαμβάνεται τὰ ὀρνίθια, καὶ νοεῖται πάλιν ὡς ἐν ἀμφότερα· ζῶντα δὲ καὶ καθαρά. ζωῆς γὰρ καὶ καθαρότητος ἁπάσης παρεκλικος καὶ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ὁ λόγος, καὶ ὁ ἐκ Παρθένα ναὸς, τὸν ζῶντα λόγον ἔχων ἐν ἑαυτῷ. λῶ γὰρ ἴδιον αὐτᾶ τὸ σῶμα, καὶ ἐχ ὡς ἀλλότριον Φόρεμα. διά τοι τᾶτο εἷς Κύριος Ἰησᾶς Χρισός. πρὸς δέ γε τοῖς ὀρνιθίοις, καὶ ξύλον κέδρινον λαμβάνειν κελεύει, ἵνα διὰ τάτα ἄφθαρτον εἶναι τὸ σῶμα νοήσῃς Χρισᾶ. ἐ γὰρ οἶδε διαφθοράν. παραιτεῖται γὰρ ἡ κέδρος τὸ φθείρεσθαι. διὰ δὲ τᾶ μὴ κατεφθάρθαι νόει (2) τὸ σῶμα Χρισᾶ, καὶ ἃ ὁ περὶ τῆς ἀνασάσεως λόγος αὐτᾶ εἰσφέρεται. τὸ δὲ κεκλωσμένον κόκκινον, τλὼ ἐπὶ τῷ αἵματι τᾶ Σωτῆρος ὁμολογίαν σημαίνει. διὰ δὲ τῆς ὑσώπα τλὼ τᾶ ἁγίᾳ πνεύματος ζέσιν. θερμὴ γὰρ ἡ πόα, καὶ τῶν ἐκ ψυχρότητος παθῶν σμηκλική. τοιαύτη γὰρ καὶ ἡ τᾶ ἁγίᾳ πνεύματος ἐνέργειά τε καὶ δώαμις.

ν. **Καὶ σφάξει τὸ ὀρνίθιον τὸ ἓν εἰς σκεῦος ὀστράκινον ἐφ' ὕδατι ζῶντι.**

να. **Καὶ λήψεται τὸ ξύλον τὸ κέδρινον, καὶ τὸ κεκλωσμένον κόκκινον, καὶ τὴν ὕσωπον, καὶ τὸ ὀρνίθιον τὸ ζῶν· καὶ βάψει αὐτὰ εἰς τὸ αἷμα τᾶ ὀρνιθίᾳ τᾶ ἐσφαγμένᾳ ἐφ' ὕδατι ζῶντι· καὶ περιῤῥανεῖ ἐν αὐτοῖς ἐπὶ τὴν οἰκίαν**

νβ. **ἑπτάκις. Καὶ ἀφαγνιεῖ τὴν οἰκίαν ἐν τῷ αἵματι τᾶ ὀρνιθίᾳ, καὶ ἐν τῷ ὕδατι τῷ ζῶντι, καὶ ἐν τῷ ὀρνιθίῳ τῷ ζῶντι, καὶ ἐν τῷ ξύλῳ τῷ κεδρίνῳ, καὶ ἐν τῇ ὑσώπῳ, καὶ ἐν τῷ κεκλωσμένῳ κοκκίνῳ.**

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Λήψεται τοίνυν, φησὶν, ὁ ἁγνίζων τλὼ λελεπρωμένλω οἰκίαν τὸ ὀρνίθιον τὸ ζῶν, καὶ τὸ κέδρινον ξύλον, καὶ τὸ κόκκινον· καὶ βάψει αὐτὰ εἰς τὸ αἷμα τᾶ ὀρνιθίᾳ τᾶ ἐσφαγμένᾳ ἐφ' ὕδατι ζῶντι· καὶ περιῤῥανεῖ ἐν αὐτοῖς τλὼ οἰκίαν ἑπλάκις. καὶ ἀφαγνιεῖ τλὼ οἰκίαν ἐν τῷ αἵματι τᾶ ὀρνιθίᾳ, καὶ τὰ ἑξῆς. ἑ γὰρ ἑτέρως δυάαται τλὼ τῶν Ἰουδαίων σωαγωγλὼ τὸν ἐξ ἀπειθείας ἀποπλυάαται μολυσμὸν ὁ νόμος ὑπεδήλα, εἰ μὴ διὰ μόνης τῆς διὰ Χρισᾶ δόλογίας, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν πίσεως, τελειωμένης διὰ τᾶ βαπλίσματος. ἐπιτήρει δὲ ὅπως διὰ τῶν προειρημένων ὁλοκλήρως ἡμῖν ζωγραφεῖται ὁ Χρισός. διὰ μὲν γὰρ τᾶ ὀρνιθίᾳ τᾶ ζῶντος, τὸν ζῶντά τε καὶ ἀράνιον νοήσεις λόγον· διὰ δὲ τᾶ αἵματος τᾶ ἐσφαγμένᾳ, τὸ τίμιον αἷμα τᾶ παθόντος ναᾶ· σαρκὶ γὰρ αὐτὸν πεπονθέναι φαμὲν, πλὼ ὡς ἰδίῳ σώματι· διὰ δὲ τᾶ ἀσήπλα ξύλα, τλὼ σάρκα τλὼ ἀδιάφθορον· διὰ δὲ τῆς ὑσώπα, τὸ πνεῦμα· διὰ δὲ τᾶ κοκκίνα, τλὼ ἐφ' αἵματι διαθήκης τλὼ ὁμολογίαν· διὰ δὲ τᾶ ζῶντος ὕδατος, τλὼ ζωοποιὸν τᾶ βαπλίσματος χάριν. ᾧ καὶ χρλῶαι τλὼ οἰκίαν περιῤῥαίνεσθαί φησιν ἑπλάκις. ἔ γὰρ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερισόσυσεν ἡ χάρις.

Ρωμ. 5. 20.

νγ. **Καὶ ἐξαποσελεῖ τὸ ὀρνίθιον τὸ ζῶν ἔξω τῆς πόλεως εἰς τὸ πεδίον, καὶ ἐξιλάσεται περὶ τῆς οἰκίας, καὶ καθαρὰ ἔσαι.**

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἶτα τάτοις ἐπάγει πάλιν ὁ νομοθέτης, ὅτι καὶ ἐξαποσελεῖ τὸ ὀρνίθιον τὸ ζῶν ἔξω τῆς πόλεως εἰς τὸ πέδιον, καὶ ἐξιλάσεται περὶ τῆς οἰκίας, καὶ καθαρὰ ἔσαι. εἰς τύπον τῆς Ἰουδαίων συναγωγῆς τλὼ ἀρτίως ὠνομασμένλω ἡμῖν οἰκίαν ἐλάβομεν. πόλιν δὲ εἶναι δώσομεν, τλὼ πολλῶν οἰκιῶν περιεκλικλώ. τοιαύτλω τινὰ νοήσεις τλὼ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένλω, πολλὰ μὲν ἀνθρώπων σωέχουσαν γένη, τείχει δὲ ὥσπερ τινὶ κύκλῳ περιεζωσμένλω τῷ σεσεώματι· μεθ' ὃ λοιπὸν ἤδη τὸ πλατύτε καὶ καθαρὸν τῶν ἄνω κόσμων νοεῖται

(1) Ζῶντα καθαρά. αἱ προειρημ. ἐκδόσ.

(2) Νοεῖν τὸ ἅγιον σῶμα Χρισᾶ, πιθανὸς δὴ λίαν ὁ περὶ τῆς ἀνασάσ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 367.

ται πεδίον. διδάσκει τοίνυν διὰ τῦ πρὸς τὸ ἔξω τῆς πόλεως πεδίον ἀνίεσθαι τὸ ὀρνίθιον, τιμώτε ἀπὸ τῦ κόσμυ μετάσασιν, καὶ τιμὼ εἰς ὐρανὸς ἀνάβασιν τῦ Χριςῦ. γεγονὼς γὰρ ὅτος πρὸς τὸν πατέρα καὶ Θεὸν, καὶ ὑπὲρ ἁπάντων ἡμῶν, καὶ τῆς Ἰυδαίων σωαγωγῆς ἐξιλάσεται, καὶ καθαριθησόμεθα.

Α νδ. Οὗτος ὁ νόμος κατὰ πᾶσαν
νε. ἀφὴν λέπρας, καὶ θραύσματος, Καὶ
νς. τῆς λέπρας ἱματίυ καὶ οἰκίας, Καὶ
ἑλῆς, καὶ σημασίας, καὶ τῦ αὐγά-
νζ. ζοντος, Καὶ τῦ ἐξηγήσαθαι ᾗ ἡμέρα ἀκάθαρτον, καὶ ᾗ ἡμέρᾳ καθαριθήσεται· ὅτος ὁ νόμος τῆς λέπρας.

ΚΕΦ. ΙΕ.

α. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, λέγων,
β. Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτὸς, ἀνδρὶ ἀνδρὶ ᾧ ἐὰν γένηται ῥύσις ἐκ τῦ σώματος αὐτῦ, ἡ ῥύσις αὐτῦ ἀκάθαρτός ἐσι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἡ τῦ σώματος ῥύσις τιμὼ τῆς Φύσεως ἐπιτηδειότητα πρὸς καρποgονίαν ἀδικεῖ, πρὸς τὸ μηδὲν καθιεῖσα τῶν σπερμάτων τὰς χορηγίας, καὶ τὰς ἐν τοῖς μορίοις χαλῶσα τόνυς, ἀνεθέλητον ἤδη πως ἐργάζεται τιμὼ καταφθορὰν, ὡς ἐν μολυσμοῖς εἶναι μακροῖς καὶ διιωκέσι τὰς τῷ πάθει κατειλημμένας. ἴθι δὴ ἔν ὡς ἐξ ἀῤῥωσίας σωματικῆς, καὶ ἐναργῶς εἰκόνος, ἐπὶ τὰ εἰς νῶν συμβαίνοντα. καταφθείρεται γὰρ καὶ αὐτὸς, ἃ μὴ προσῆκεν ἀνόσια διανοήμενος, καὶ ἐπ' ἀδνὶ τῶν ἀναγκαίων τῆς ἰδίας ἐνεργείας ἐνιεὶς τὸ σπέρασμα· [ὡς καρπὸν μὲν ἡδνὰ γνήσιον ἔχειν, ὑποφέρεσθαι δὲ ἀεί πως πρὸς τὸ ἀδικῆν, καὶ ἀκαθέκλως νοσεῖν τιμὼ εἰς τὰ αἰχίω κάθοδον.]

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τὸν γονορῥυῆ ἀκάθαρτον ὀνομάζει; Καὶ ἤδη ἔφιω, ὅτι διὰ τῶν Φυσικῶν παιδύει τὰ γνωμικὰ, καὶ διδάσκει διὰ τύτων, ὅπως ἐκεῖνα παγχάλεπα. εἰ γὰρ ἡ κατὰ Φύσιν γενομένη ῥύσις ἀκάθαρτος, πολλῷ μᾶλλον ἡ λαγνεία ἀκάθαρτος καὶ παράνομος. διδάσκει δὲ πάλιν ἡμᾶς Φεύγειν τῶν τοιύτων τὰς συνεσίας. ἔφη γὰρ ἀκάθαρτον εἶναι τὸν τῷ γονορῥυεῖ προσπελάζοντα. ὅτι δὲ τῶν κατὰ Φύσιν γιγνομένων ἡδὺ ἀληθῶς ἀκάθαρτον, αὐτὸς ὁ νόμος δηλοῖ. εἰ γὰρ ὀσρακίνε σκύβος ἅψαιτο ὁ γονορῥυὴς, σωτρίβεσθαι τῦτο κελεύει· εἰ δὲ χαλκῦ ἢ ξυλίνε, ὕδατι ἀποσμήχεσθαι. ἔδει δὲ καὶ ταῦτα παραπλησίως τοῖς ὀσρακίνοις σωτρίβεσθαι, εἴπερ ἄρα τῷ ὄντι ἀκάθαρτος ἦν, ᾧ τόδε τὸ πάθος σωέβαινεν. ἔτω καὶ τὸν ὀνειρώτλοντα ἀκάθαρτον εἶναί φησι, καὶ τὰς ἐν νόμῳ γάμυ σωαπλομένας, καίτοι αὐτῦ τὸν περὶ τῦ γάμυ ἐκλεθεικότος νόμον, καὶ πρῶτον νόμον. ἀντὶ τύτυ γὰρ
Γεν. 2. 24. „ ἔφη καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα
„ αὐτῦ, καὶ τὴν μητέρα αὐτῦ, καὶ προσ-
„ κολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτῦ, καὶ
„ ἔσονται οἱ δύω εἰς σάρκα μίαν. πῶς ἔν ἀκάθαρτον καλεῖ τὸν κατὰ νόμον μιγνύμενον; ἀλλὰ δῆλόν ἐσιν, ὡς καὶ τῆς κατὰ νόμον μίξεως τὴν συμμετρίαν διδάσκει, καὶ κελεύει παιδογονίας χάριν, ἀλλ' ὐ φιληδονίας γίνεσθαι τὴν σωάφειαν. διὰ τύτο τὰς μιγνυμένας ἀκαθάρτας καλεῖ, καὶ κελεύει καθαίρεσθαι· ἵνα κωλύῃ τῆς σωυσίας τὸ σωεχὲς ἡ περὶ τὴν κάθαρσιν ἀσχολία. ὁ δὲ θεῖος Ἀπόσολος τοῖς τελείοις γράφει·
„ τίμιος ὁ γάμος, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος· Ἑβρ. 13. 4.
Γ„ πόρνυς δὲ καὶ μοιχὰς κρινεῖ ὁ Θεός.

γ. Καὶ ὅτος ὁ νόμος τῆς ἀκαθαρσίας αὐτῦ· ῥέων γόνον ἐκ τῦ σώματος αὐτῦ, ἐκ τῆς ῥύσεως, ἧς συνέσηκε τὸ σῶμα αὐτῦ διὰ τῆς ῥύσεως, αὕτη ἡ ἀκαθαρσία αὐτῦ ἐν αὐτῷ· πᾶσαι αἱ ἡμέραι ῥύσεως σώματος αὐτῦ, ἧς συνέσηκε τὸ σῶμα αὐτῦ διὰ τῆς ῥύσεως, ἀκαθαρσία αὐτῦ ἐσί. Δ

ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Ἐπειδὴ ἔφης δι' ἣν αἰτίαν ὁ λεπρὸς καὶ ὁ γονορῥυὴς, καὶ οἱ τὰ ἄλλα νοσῦντες ἀκόσια νοσήματα ἀπείργθησαν τῶν ἱερῶν περιβόλων, ὡς ἂν οἷός τε ὦ Φράσω. Ἐπειδὴ γὰρ τεθέωισο, καὶ διὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν σεμνότητα, καὶ διὰ τὴν τῶν γυναικῶν τιμὴν, ὅτι πρὸς γυναῖκα ἐν Δευτ. 20. 18.
καθαρισμῷ ἀκαθαρσίας αὐτῆς ὁ προσελθσῃ· πολλοὶ δὲ ἐν ἀΦέδρῳ ὅσαις καὶ Ε καθαιρομέναις ταῖς γυναιξὶν, ἢ καὶ ἐγκύοις, δι' ἀκολασίαν, μᾶλλον δὲ μανίαν ὁμιλῶσι, κἀκείναις ὐκ οἶδ' ὅπως καταδέχονται· συνέβαινε δὲ πολλάκις τὸ τῦ ἀνδρὸς σπέρμα τῷ ἀκαθάρτῳ τῆς θηλείας αἵματι μιγνύμενον, σῶμα πλάττειν ὐ καθαρὸν, ὐδὲ εὔκρατον, ἀλλὰ ποικίλοις πάθεσιν ὐάλωτον· ταῦτα βλόμενος ὁ νομοθέτης προαναστεῖλαι τὰ κακὰ, τὰς ἐκ τοιύτων σωθσιῶν τεχθέντας ἀπεκήρυξε καὶ τῶν ἱερῶν Ζ σωόδων ἀΦώρισεν, ἵνα μηκέτι τοιαῦτα δρῶσιν. ὅτι δὲ αὕτη ἐσὶν ἡ αἰτία, δῆλον ἐκ τῶν ἐν τῷ Ἰεζεκιὴλ γεγραμμένων. ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸν δίκαιον ἀνακηρύτλων ὁ Θεὸς, τὸν δὲ ἁμαρτωλὸν ἀποκηρύτλων, τὸν μὲν ἔφησε γυναικὶ ἐν ἀΦέδρῳ ὅσῃ μὴ προσε- Ἰεζ. 18. 6.
ληλυθέναι, τὸν δὲ προσεληλυθέναι. εἰ δὲ Φαίης, ὅτι τοῖς δρῶσι τιμωρίαν ὑπέχειν ἐχρὴν, Φαίλω, καὶ ποία ταύτης τιμωρία χαλεπωτέρα; ὅταν γὰρ ἴδοιεν τὰς ἐξ αὐτῶν τεχθέντας, ἃς εὐχονται πολλῷ ἑαυτῶν ὐδοκιμωτέρας ἰδεῖν, μήτε ὐχῶν, μήτε πανηγύρεων, μήτε πόλεων, μήτε ἱερῶν σωόδων μετέχοντας, σκόπει πόσῳ ὑποσήσονται βάσανον. διά τοι τῦτο, κἀκεῖνο, ὡς

Γεν. 17. 14. ὡς οἶμαι, νενομοθέτηται, καὶ ἔσαι πᾶσα ψυχὴ, ἥτις ἂν μὴ περιτμηθῇ τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. κἀνταῦθα γὰρ ἡ αὐτὴ ἔννοια σωθήσεται. τοῖς γὰρ πατράσιν ἀργαλεωτέρα ἐστὶν ἡ τιμωρία, ὅταν τὰ παιδία ἐξολοθρευθεῖεν. ἐκεῖνα μὲν γὰρ τυχὸν πρὸ τῆς διαγνωσικῆς ἡλικίας τελευτήσαντα, οὐδὲ εἰ ἐν τιμωρίᾳ γεγόνασιν εἴσονται, οἱ δὲ γονεῖς ἀνυπόστατον ὑπομενοῦσι τὴν τιμωρίαν.

δ. Πᾶσα κοίτη ἐφ' ἣν ἂν κοιμηθῇ ἐπ' αὐτῆς ὁ γονορρυὴς, ἀνάθαρτός ἐστι, καὶ πᾶν σκεῦος ἐφ' ᾧ ἂν καθήσηται ἐπ' αὐτῷ ὁ γονορρυὴς, ἀνάθαρτόν ἐστι.

ε. Καὶ ἄνθρωπος ἐὰν ἅψηται τῆς κοίτης αὐτοῦ, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι, καὶ ἀνάθαρτος ἔσαι ἕως ἑσπέρας. Καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ σκεύους ἐφ' ᾧ ἂν καθίσῃ ἐπ' αὐτῷ ὁ γονορρυὴς, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται ὕδατι, καὶ ἀνάθαρτος ἔσαι ἕως ἑσπέρας.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καταμιαίνει γε μὴν πᾶν σκεῦος, ὅπερ ἂν ἅπλοιτο, καὶ κοίτην, καὶ χρῶτα, [καὶ αἴγειαν, καὶ ὕδωρ, καὶ σκοῦπ ξύλινα·] δι' αἰνιγμάτων ὑποδηλῶν, ὅτι τῆς ὑστέρης ἀκαθαρσίας μετάσχοι τις ἄν, κἂν εἰ μόνον ἐγγὺς κατὰ διάθεσιν γένοιτο τοῦ πνευματικοῦ. μισεῖν δὲ καὶ ἡμᾶς κελεύομεθα τὸν ἐκ τῆς ἁμαρτίας μεμολυσμένον χιτῶνα. Ἰούδ. 23.

ζ. Καὶ ὁ ἁπτόμενος τοῦ χρωτὸς τοῦ γονορρυοῦς, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι, καὶ ἀνάθαρτος ἔσαι ἕως ἑσπέρας.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Βάπτισμα λοιπὸν τὸ ἰουδαϊκὸν, τὸ ῥύπων τῶν σωματικῶν ἀπαλλάττον, ἀλλὰ τῶν κατὰ συνείδησιν ἁμαρτημάτων. ἃ γὰρ εἴτις μοιχείαν εἰργάσατο, οὐδὲ εἴτις κλοπὴν ἐτόλμησεν, οὐδὲ εἴτις ἄλλο τι τοιοῦτον παρανόμησεν, ἀπήλλαττεν αὐτὸν τῶν ἐγκλημάτων· ἀλλ' εἴτις ὁσῶν ἥψατο νεκρῶν· εἴτις μὴ νενομισμένης ἐγεύσατο τροφῆς· εἴτις ἐκ φθορᾶς παρεγένετο· εἴτις λεπροῖς συνεγίνετο, ἐλούετο, καὶ μέχρι τῆς ἑσπέρας ἀκάθαρτος ἦν, εἶτα ἐκαθαίρετο. λούσεται γὰρ τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι καθαρῷ, φησὶ, καὶ ἀκάθαρτος ἔσαι ἕως ἑσπέρας. ἃ γὰρ ἀληθῶς ἁμαρτία ταῦτα ἦν, οὐδὲ ἀκαθαρσία· ἀλλ' ἀτελεστέρους ὄντας, διὰ τούτων ποιῶν σύλλαβεστέρους ὁ Θεὸς, πρὸς τὴν τῶν μειζόνων παρατήρησιν ἀκριβεστέρους ἄνωθεν παρεσκεύαζεν.

η. Ἐὰν δὲ προσιαλίσῃ ὁ γονορρυὴς ἐπὶ τὸν καθαρὸν, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται ὕδατι, καὶ ἀνάθαρτος ἔσαι ἕως ἑσπέρας.

ΛΔΗΛΟΥ. Ὁ δὲ Κλήμης (1) λέγει τὸ σιαλίσαι, ὡσανεὶ κάπρος ἐκ φιληδονίας ἔκκρισιν ποιήσασθαι. τὸ γὰρ, ἐσιάλισε, δηλοῖ, ἐκάπρισε.

θ. Καὶ πᾶν ἐπίσαγμα ὄνου, ἐφ' ᾧ ἂν ἐπιβῇ ἐπ' αὐτῷ ὁ γονορρυὴς, ἀνάθαρτον ἔσαι. (2) Καὶ πᾶς ὁ ἁπτόμενος ἀπὸ πάντων ὅσα ἂν ᾖ ὑποκάτω αὐτοῦ, ἀνάθαρτος ἔσαι ἕως ἑσπέρας· καὶ ὁ αἴρων αὐτὰ, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται ὕδατι, καὶ ἀνάθαρτος ἔσαι ἕως ἑσπέρας. Καὶ ὅσων ἂν ἅψηται ὁ γονορρυὴς, καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ οὐ νένιπται ὕδατι, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται τὸ σῶμα ὕδατι, καὶ ἀνάθαρτος ἔσαι ἕως ἑσπέρας. Καὶ σκεῦος ὀστράκινον, ὃ ἂν ἅψηται ὁ γονορρυὴς, συντριβήσεται· καὶ σκεῦος ξύλινον νιφθήσεται ὕδατι, καὶ καθαρὸν ἔσαι.

ι. Ἐὰν δὲ καθαρισθῇ ὁ γονορρυὴς ἐκ τῆς ῥύσεως αὐτοῦ, καὶ ἐξαριθμήσεται ἑαυτῷ ἑπτὰ ἡμέρας εἰς τὸν καθαρισμὸν αὐτοῦ, καὶ πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται τῷ σώματι αὐτοῦ ὕδατι ζῶντι, καὶ καθαρὸς ἔσαι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καθαίρεται γὰρ ὁ γονορρυὴς, πλὴν ἐν Χριστῷ, ὕδατι καὶ αἵματι. ἐν ἑπτὰ δὲ ἡμέραις σημαίνει τὸ διὰ παντὸς τοῦ βίου παρατείνεσθαι τὸν καθαρισμόν. (3) μᾶλλον δὲ ἐὰν, φησὶ, τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐπιπέσῃ ἐπί τινι.

ιδ. Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ λήψεται ἑαυτῷ δύο τρυγόνας, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν, καὶ οἴσει αὐτὰ ἔναντι Κυρίου ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ δώσει αὐτὰ τῷ ἱερεῖ.

ιε. Καὶ ποιήσει αὐτὰ ὁ ἱερεὺς μίαν περὶ ἁμαρτίας, καὶ μίαν εἰς ὁλοκαύτωμα· καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ἔναντι Κυρίου ἀπὸ τῆς ῥύσεως αὐτοῦ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καλασημαίνει δ' ἂν ἡ ὀγδόη τὸν τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας ἡμῖν καιρὸν, ὅτε τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ὑπέμεινε σφαγὴν ὁ Ἐμμανουήλ. ἃ τύπος ἂν εἴη τρυγὼν ἢ περιστερά. καταθύεται δὲ μία μὲν ὑπὲρ ἁμαρτίας, ἡ ἑτέρα δὲ εἰς ὁλοκαύτωσιν, ὅτι καὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ θάνατος ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς, καὶ εἰς ἀναίρεσιν ἁμαρτίας γέγονε.

ιε. Καὶ ἄνθρωπος, ᾧ ἂν ἐξέλθῃ ἐξ αὐτοῦ κοίτη σπέρματος, καὶ λούσεται

(1) Ἐν τοῖς τοῦ Ἀλεξανδρέως ἑκδεδομ. οὐχ εὕρηται. (2) Ἕως ἑσπέρας. αἱ προεκδεδ. ἑκδόσ.
(3) Τὰ μὲν ἄχρι τοῦδε, καθαρισμὸν, περίληψίς εἰσι τῶν ἐν σελ. 551. τοῦ 2. μέρ. τοῦ 1. Τόμ. τὰ δὲ ἑπόμενα ὐδ' ὅλως ἐν αὐτοῖς κεῖται.

σεται ὕδατι πᾶν τὸ σῶμα αὐτȣ̃, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καταμιαίνει δὲ αὐτὸν, ᾧπερ ἂν γένοιτο, καὶ ἀνεθέλητος ῥύσις, ἢ γȣ̃ν θελητὴ, καὶ πηγὴν ἔχȣσα τὴν ἔμφυτον κίνησιν. καὶ θελητὴ μὲν, ὡς ἐν ὁμιλίαις ταῖς πρὸς γυναῖκα φημὶ, καὶ κατὰ νόμον τȣ̃ γάμȣ· ἀνεθέλητος δὲ αὖ, ὡς ἐν φαντασίαις τάχα πȣ νυκτεριναῖς.

ιζ. Καὶ πᾶν ἱμάτιον, καὶ πᾶν δέρμα ἐφ' ᾧ ἂν ᾖ ἐπ' αὐτῷ κοίτη σπέρματος, καὶ πλυθήσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτον ἔσται ἕως ἑσπέρας.

ιη. Καὶ γυνὴ ἐὰν κοιμηθῇ ἀνὴρ μετ' αὐτῆς κοίτην σπέρματος, καὶ λȣ́σονται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτοι ἔσονται ἕως ἑσπέρας.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἴσα γὰρ ἐπ' ἀμφοῖν τὰ ἐγκλήματα, καὶ τὸ παραλλάττον ȣ̓δέν. [ἐν μὲν ȣ̃ν τῇ γονοῤῥοίᾳ, τὸ οἱονεὶ μακρόν πως ἡμῖν καὶ διηνεκὲς ἐγράφετο πάθος· ἐν δὲ τῷ προκειμένῳ, καταδηλȣ̃ν ἔοικεν ὁ τȣ̃ νόμȣ σκοπὸς, ὡς ἔσται μεμολυσμένος καὶ εἰ μή τις τυχὸν τὴν εἰς ἅπαν καὶ ὁλόκληρον ἀῤῥωστοίη καταφθορὰν, ὁρῷτο δὲ πεπονθὼς κἂν γȣ̃ν ἐκ μέρȣς, καὶ σπανιάκις.]

ιθ. Καὶ γυνὴ ἥτις ἐὰν ᾖ ῥέȣσα αἵματι, καὶ ἔσται ἡ ῥύσις αὐτῆς ἐν τῷ σώματι αὐτῆς, ἑπτὰ ἡμέρας ἔστω ἐν ἀφέδρῳ αὐτῆς· πᾶς ὁ ἁπτόμενος αὐτῆς, ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἡ ἀπὸ λέχȣς φησὶν, ἀκάθαρτός ἐστι. διατί; ȣ̓χὶ σπόρον καὶ γέννησιν αὐτὸς ἐποίησε; τίνος ȣ̃ν ἕνεκεν ἀκάθαρτος ἡ γυνὴ, εἰ μὴ ἕτερόν τι ᾐνίττετο; τὶ δὲ τȣ̃τό ἐστιν; Εὐλάβειαν ἐνέτικτε τῇ ψυχῇ, τῆς πορνείας ἀπήγαγε πόῤῥω. εἰ γὰρ ἡ τεκȣ̃σα ἀκάθαρτος, πολλῷ μᾶλλον ἡ πορνεύȣσα. εἰ τὸ τῇ γυναικὶ τῇ ἑαυτȣ̃ πλησιάζειν ȣ̓ σφόδρα καθαρὸν, τὸ ἀλλοτρίᾳ μίγνυσθαι πολλῷ μᾶλλον.

κ. Καὶ πᾶν ἐφ' ὃ ἂν κοιτάζηται ἐπ' αὐτῷ ἐν τῇ ἀφέδρῳ αὐτῆς, ἀκάθαρτον ἔσται· καὶ πᾶν ἐφ' ὃ ἂν ἐπικα-
κα. θίσῃ ἐπ' αὐτῷ, ἀκάθαρτον ἔσται. Καὶ πᾶς ὃς ἐὰν ἅψηται τῆς κοίτης αὐτῆς, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτȣ̃, καὶ λȣ́σεται τὸ σῶμα αὐτȣ̃ ὕδατι, καὶ ἀκάθαρ-
κβ. τος ἔσται ἕως ἑσπέρας. Καὶ πᾶς ὁ ἁπτόμενος παντὸς σκεύȣς ἐφ' ᾧ ἐὰν καθίσῃ ἐπ' αὐτῷ, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτȣ̃, καὶ λȣ́σεται τὸ σῶμα αὐτȣ̃ ὕδατι,
κγ. καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. Ἐὰν δὲ ἐν τῇ κοίτῃ αὐτῆς ȣ̓σης, ἢ ἐπὶ τȣ̃ σκεύȣς ȣ̃ ἐὰν αὐτὴ κάθηται ἐπ' αὐτῷ ἐν τῷ ἅπτεσθαι αὐτὸν αὐτῆς, ἀκάθαρ-
κδ. τος ἔσται ἕως ἑσπέρας. Ἐὰν δὲ κοίτῃ κοιμηθῇ τὶς μετ' αὐτῆς, καὶ γένηται ἡ ἀκαθαρσία αὐτῆς ἐπ' αὐτῷ, ἀκάθαρτος ἔσται ἑπτὰ ἡμέρας· καὶ πᾶσα κοίτη ἐφ' ἣν ἂν κοιμηθῇ ἐπ' αὐτὴν, ἀκάθαρτος ἔσται.

κε. Καὶ γυνὴ ἐὰν ῥέῃ ῥύσιν αἵματος ἡμέρας πλείȣς, καὶ ȣ̓κ ἐν καιρῷ τῆς
B ἀφέδρȣ αὐτῆς, ἐὰν καὶ ῥέῃ μετὰ τὴν ἄφεδρον αὐτῆς, πᾶσαι αἱ ἡμέραι ῥύσεως ἀκαθαρσίας αὐτῆς, καθάπερ αἱ ἡμέραι τῆς ἀφέδρȣ αὐτῆς, ἔσται ἀκάθαρτος.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τὴν τὸ περιττὸν τȣ̃ αἵματος κατὰ ῥύσιν ἐκκρίνȣσαν ἀκάθαρτον ὀνομάζει; Ἃ περὶ τȣ̃ γονοῤῥυȣ̃ς εἰρήκαμεν, ταῦτα καὶ περὶ ταύτης
Γ φαμέν. πρὸς δὲ τȣ́τοις, ἵνα μηδεὶς ταῖς τοιαύταις συνάπτηται. φασὶ γάρ τινες ἐκ τῆς τοιαύτης συναφείας καὶ λώβην καὶ λέπραν ἀπογεννᾶσθαι, τȣ̃ περιττώματος ἐκείνȣ τὰ διαπλαττόμενα πημαίνοντος σώματα. τȣ́τȣ χάριν ἀκάθαρτον εἶναί φησι τὸν τῇ τοιαύτῃ συναπτόμενον. συντόμως δὲ τῶν τοιȣ́των νόμων τὰς αἰτίας ἐδίδαξεν,
» εἰρηκώς· καὶ εὐλαβεῖς ποιήσετε τȣ̀ς υἱȣ̀ς
» Ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν ἀκαθαρσιῶν αὐτῶν· καὶ
Δ» ȣ̓κ ἀποθανȣ̃νται διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν αὐ-
» τῶν, ἐν τῷ μιαίνειν αὐτȣ̀ς τὴν σκηνήν μȣ
» τὴν ἐν αὐτοῖς. εἰ δὲ τὰ ἀκȣ́σια μιαίνει, πολλῷ μᾶλλον ἐναγῆ τὰ ἑκȣ́σια. καὶ ταῦτα δὲ μάλα ἥρμοττεν ἐκείνοις, λαγνιστάτοις ȣ̃σι καὶ κακομάχλοις. τότε γὰρ παραβαινόμενον ȣ̓ μέγα, καὶ τηρȣ́μενον ἐπιτηδειοτέρȣς ἐποίει πρὸς τὰ τέλεια.

κς. Καὶ πᾶσα κοίτη ἐφ' ἧς ἂν
E κοιμηθῇ ἐπ' αὐτῆς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ῥύσεως αὐτῆς, κατὰ τὴν κοίτην τῆς ἀφέδρȣ αὐτῆς ἔσται αὕτη. καὶ πᾶν σκεῦος ἐφ' ᾧ ἂν καθίσῃ ἐπ' αὐτῷ, ἀκάθαρτον ἔσται κατὰ τὴν ἀκα-
κζ. θαρσίαν τῆς ἀφέδρȣ αὐτῆς. Πᾶς ὁ ἁπτόμενος αὐτῆς, ἀκάθαρτος ἔσται, καὶ πλυνεῖ τὰ ἱμάτια, καὶ λȣ́σεται τὸ σῶμα αὐτȣ̃ ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος
Z ἔσται ἕως ἑσπέρας.

κη. Ἐὰν δὲ καθαρισθῇ ἀπὸ τῆς ῥύσεως αὐτῆς, ἐξαριθμηθήσεται αὐτῇ ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ μετὰ ταῦτα
κθ. καθαρισθήσεται. Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ (1) λήψεται αὐτὴ δύω τρυγόνας, ἢ δύω νεοσσȣ̀ς περιστερῶν, καὶ οἴσει αὐτὰ πρὸς τὸν ἱερέα ἐπὶ τὴν θύ-
λ. ραν τῆς σκηνῆς τȣ̃ μαρτυρίȣ. Καὶ ποιήσει ὁ ἱερεὺς τὴν μίαν περὶ ἁμαρτίας, καὶ τὴν μίαν εἰς ὁλοκαύτωμα· καὶ

(1) Τῇ ὀγδόῃ. αἱ προειρημ. ἐκδόσ. καὶ ὁ Ἀπολινάριος, ὡς ἐκ τȣ̃ προκειμ. ὑπομνήμ. δῆλον.

καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῆς ὁ ἱερεὺς ἔναντι Κυρίου ἀπὸ ῥύσεως ἀκαθαρσίας αὐτῆς.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τὰ τῆς ῥύσεως σύμβολα, τῆς ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ἔχεται τῆς τῦ τελείου εἰς ἀτελὲς ἀποῤῥοῆς· δι' ὧ καὶ ἡ τίκτουσα ἀκάθαρτος ἕως τῶν τῆς τελειώσεως ἡμερῶν. διαλλάττει δὲ καὶ ἐνταῦθα τὸ διυσεκὲς τῦ προσκαίρου. ὁ μὲν γὰρ γονορῥυὴς καὶ ἡ αἱμορῥοῦσα, διυσεκὲς καὶ τῶν ἀεὶ πρὸς τὰ ἀτελῆ καμπτομένων, καὶ ἀποῤῥεόντων τῦ τελείου, σημεῖα· οἱ δὲ ἐν ῥύσει τῇ προσκαίρῳ, τῷ μεριστῷ ἀπὸ τῦ τελείου καταφορὰν ὑποφαίνουσιν. εἰς δὲ τὸν ὀγδοον καθαίρεται, δεικνὺς τὸ ἀποκαθισάμενον ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων. ὁ δὲ τὰς τῦ μέλλοντος αἰῶνος δυνάμεις προσάγων Χριστὸς ὑπέδειξε τῷ κάθαρσιν διὰ τῦ λεπρῦ καὶ τῆς αἱμορῥύσης. ὅθεν ἤδη καὶ πέπαυται ἡ τῶν τοιούτων ἀκαθαρσία τῇ πρὸς τὸν καθαρθέντας συγγενείᾳ.

λα. Καὶ εὐλαβεῖς ποιήσετε τὸς υἱὸς Ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν ἀκαθαρσιῶν αὐτῶν· καὶ οὐκ ἀποθανοῦνται διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτῶν, ἐν τῷ μιαίνειν αὐτὸς τὴν σκηνήν μυ τὴν ἐν αὐτοῖς.

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κεκαθαρμένοι γὰρ δὴ καὶ ἡγιασμένοι διὰ Χριστὸν, τότε δὴ τότε λαμπροὶ προσίεμεν ἀληθῶς, καὶ ἐ μιανθῶμεν ἔτι τῷ ἁγίαν σκηνῷ· προσκυνήσομεν δὲ καθαροὶ καθαρῶς τῷ πανάγνῳ Θεῷ, φοιτῶντες εἰ ἐκκλησίας.

λβ. Οὗτος ὁ νόμος τῦ γονορῥυῦς· καὶ ἐάν τινι ἐξέλθῃ ἐξ αὐτῦ κοίτη σπέρματος, ὥστε μιανθῆναι ἐν αὐτῇ.
λγ. Καὶ τῇ αἱμορῥοούσῃ ἐν τῇ ἀφέδρῳ αὐτῆς, καὶ γονορῥυεῖ ἐν τῇ ῥύσει αὐτῦ τῷ ἄρσενι ἢ τῇ θηλείᾳ, καὶ τῷ ἀνδρὶ, ὃς ἂν κοιμηθῇ μετὰ ἀποκαθημένης.

ΚΕΦ. ΙΕ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, μετὰ τὸ τελευτῆσαι τὸς δύω υἱὸς Ἀαρὼν ἐν τῷ προσφέρειν αὐτὸς πῦρ ἀλλότριον ἔναντι Κυρίου, καὶ ἐτελεύτησαν.

β. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λάλησον πρὸς Ἀαρὼν τὸν ἀδελφόν συ, καὶ μὴ εἰσπορευέσθω πᾶσαν ὥραν εἰς τὰ ἅγια ἐσώτερον τῦ καταπετάσματος εἰς πρόσωπον τῦ ἱλασηρίυ, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς κιβωτῦ τῦ μαρτυρίυ, καὶ οὐκ ἀποθανεῖται· ἐν γὰρ νεφέλῃ ὀφθήσομαι ἐπὶ τῦ ἱλασηρίυ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πότε ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσῄει; Ἐν τῇ τῦ ἱλασμῦ ἡμέρᾳ, ἐφ' ὧ ἐπιτελεῖσθαι προσέταξεν ὁ Θεὸς τῇ δεκάτῃ τῦ ἑβδόμυ μηνός. εἶπε γάρ φησι Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λάλησον πρὸς Ἀαρὼν τὸν ἀδελφόν συ, καὶ μὴ εἰσπορεύεσθω κατὰ πᾶσαν ὥραν [εἰς τὸ ἅγιον] ἐσώτερον τῦ καταπετάσματος εἰς πρόσωπον τῦ ἱλασηρίυ, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς κιβωτῦ τῦ μαρτυρίυ, καὶ οὐκ ἀποθανεῖται· ἐν γὰρ νεφέλῃ ὀφθήσομαι ἐπὶ τῦ ἱλασηρίυ. ἐντεῦθεν δῆλον, ὡς ἐν τῷ ἱλασηρίῳ τῷ οἰκείαν ἐπιφάνειαν ὁ δεσπότης ἐποιεῖτο Θεός· καὶ τῷ οἰκείαν ἐμφαίνων ἀγαθότητα οὐκ ἐν γνόφῳ καὶ καπνῷ καὶ πυρὶ, καθάπερ τῷ Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἐν νεφέλῃ φωτοειδεῖ ἑωρᾶτο.

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔδει γὰρ ἔδει τὸν Ἀαρὼν εἰκόνα καὶ τύπον ἀποπληρῦν τεταγμένῳ τῆς ἱερωσύνης Χριστῦ, μὴ κατὰ πᾶσαν ὥραν, ἤγουν ἐν παντὶ καιρῷ, τῷ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ποιήμενον εἰσδρομῷ, οἱονεὶ παρασημαίνειν τῦ μυστηρίυ τὸ κάλλος. Ἅπαξ γὰρ εἰσβέβηκεν ὁ Χριστὸς, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος. πλημμέλημα τοίνυν εἰς αὐτῷ τῷ ἀληθείαν διὰ τῶν ἐν τύποις, τὸ μὴ κατ' ἔτος καὶ ἅπαξ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσελαύνειν τὸν Ἀαρὼν, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν ὥραν, καὶ ὡς ἐν παντὶ καιρῷ. διὰ τῦτο χρῶν τηρεῖν προσέταττεν, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ. Ἑβρ. 9. 12.

γ. Οὕτως εἰσελεύσεται ὁ Ἀαρὼν εἰς τὰ ἅγια· ἐν μόχῳ ἐκ βοῶν περὶ ἁμαρτίας, καὶ κριῷ εἰς ὁλοκαύτωμα.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐδίδαξε δὲ καὶ τῶν θυσιῶν τὸν τρόπον, αἷς ἔδει τὸν ἀρχιερέα χρησάμενον τῶν ἀδύτων κατατολμῆσαι. ἐκέλευσε γὰρ μόχον μὲν ἱερεῦσαι περὶ ἁμαρτίας, κριὸν δὲ ὁλοκαυτῶσαι. καὶ ταῦτα μὲν ὑπὲρ ἑαυτῦ προσενεγκεῖν. ὑπὲρ δὲ παντὸς τῦ λαῦ δύω τράγυς περὶ ἁμαρτίας λαβεῖν, καὶ ἕνα κριὸν εἰς ὁλοκάυτωμα.

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἦν μὲν καὶ σφόδρα εἰκὸς, μᾶλλον δὲ καὶ ἀναγκαῖον, τὸν θεσπέσιον Ἀαρὼν ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἀγνοημάτων θυσίαν προσφέρειν. ὃ γὰρ ἂν νοοῖτο γεγονὼς τῦ πλημμελεῖν ἐν ἁμείνοσιν, ἄνθρωπος ὤν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Νοεῖται δὲ πάλιν ὡς ἐν γε τῷ μόχῳ Χριστός. ἀμφιλαφῆ γὰρ λίαν τὰ ὑπὲρ ἁγίων προσκομιζόμενα τῷ Θεῷ, καὶ πλήσιοι σφόδρα τῶν τοιούτων οἱ τρόποι. ἱερὸν δὲ ζῶον, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν εἰς θυσίαν ἐπιτηδείων ὑπερκείμενον τὸ τῦ μόχυ χρῆμα. ὀκῶν τῆς θυσίας τὸ τέλειον ὑπεμφλώσειν ἂν ἡμῖν ὁ μόχος. κριὸς δὲ πάλιν εἰς ὁλοκαύτωσιν. γέγονε γὰρ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησῦς Χριστὸς τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, τὸ οἱονεὶ βδελυρόν τε καὶ κάκοσμον τῆς ἁμαρτίας τῦ κόσμυ παραλύων ἐν ἑαυτῷ.

δ. Καὶ

δ. Καὶ χιτῶνα λινᾶν ἡγιασμένον ἐνδύσεται, καὶ περισκελὲς λινᾶν ἔσαι ἐπὶ τᾶ χρωτὸς αὐτᾶ, καὶ ζώνη λινῆ ζώσεται, καὶ κίδαριν λινῆν περιθήσεται, ἱμάτια ἅγιά ἐσι· καὶ λόσεται ὕδατι πᾶν τὸ σῶμα αὐτᾶ, καὶ ἐνδύσεται αὐτά.

Τὸ λινᾶν, καὶ λινῶ ζώνῳ, Ἄλλος φησὶ, διπλᾶν, καὶ διπλῶ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐκ ἐν τῷ τῆς ἀρχιερωσύνης σχήματι ὁρᾶται κατ' ἐκεῖνο καιρᾶ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Οὐ γὰρ ἦν ἀκόλαθον ὑπὲρ ἰδίων θύοντα πλημμελημάτων τὸν Ἀαρὼν, ἐν εἴδει Φαίνεσθαι τᾶ Χριστᾶ, τᾶ μὴ εἰδότος τὴν ἁμαρτίαν.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὁ σολισμὸς τᾶ Ἀαρὼν τῆς τᾶ Σωτῆρος ἡμῶν βασιλείας καὶ ἱερωσύνης ἐνετύπα τὸ κάλλος. ὕδατι δὲ προκαθαγνίζεσθαι τὸν Ἀαρὼν ἐγκελεύεται, δηλῶν ὡς ἀμήχανον εἰς τὴν ἁληθινὴν εἰσελθεῖν σκηνὴν, μὴ ἐκ τῆς παλιγγενεσίας ὕδατι προκαθηγνισμένος. (1)

ε. Καὶ παρὰ τῆς συναγωγῆς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ λήψεται δύο τράγους ἐξ αἰγῶν περὶ ἁμαρτίας, καὶ κριὸν ἕνα
ς. εἰς ὁλοκάυτωμα. Καὶ προσάξει Ἀαρὼν τὸν μόσχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας τὸν ἑαυτᾶ, καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτᾶ,
ζ. καὶ τᾶ οἴκᾳ αὐτᾶ. Καὶ λήψεται τὰς δύο τράγους, καὶ παραστήσει αὐτὰς ἔναντι Κυρίᾳ παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τᾶ μαρτυρίᾳ.

η. Καὶ ἐπιθήσει Ἀαρὼν ἐπὶ τὰς δύο τράγους κλήρας· κλῆρον ἕνα τῷ Κυρίῳ, καὶ κλῆρον ἕνα τῷ ἀποπομ-
θ. παίῳ. Καὶ προσάξει Ἀαρὼν τὸν τράγον, ἐφ' ὃν ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτὸν ὁ κλῆρος τῷ Κυρίῳ, καὶ ποιήσει περὶ
ι. ἁμαρτίας. Καὶ τὸν τράγον, ἐφ' ὃν ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτὸν ὁ κλῆρος τᾶ ἀποπομπαίᾳ, στήσει αὐτὸν ζῶντα ἔναντι Κυρίᾳ, ὥστε ἐξιλάσασθαι ἐπ' αὐτᾶ, ὥστε ἐξαποστεῖλαι αὐτὸν εἰς τὴν ἀποπομπὴν, καὶ ἀφήσει αὐτὸν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ λήψεται ὁ τράγος ἐφ' ἑαυτῷ τὰς ἀνομίας τᾶ λαᾶ εἰς γῆν ἄβατον.

Κλῆρον ἕνα τῷ Κυρίῳ, καὶ κλῆρον ἕνα τῷ ἀποπομπαίῳ. Ἀκύλας καὶ Θεοδοτίων, κλῆρος εἷς κεκρατημένος, καὶ εἷς ἀπερχόμενος.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Προσέταξε δὲ καὶ κλήρῳ διελεῖν τὰς τράγους, καὶ τὸν μὲν ἱερεῦσαι, τὸν δὲ εἰς τὴν ἔρημον ἀποστεῖλαι. τᾶτο δέ τινες ἀνοήτως νενοηκότες, δαίμονά τινα τὸν ἀποπομπαῖον ἐνόμισαν. τᾶτο

Α δέ γε ἐκ πολλῆς ὑπέλαβον βλησφείας. πῶς » γὰρ οἷόν τε ἦν τὸν εἰρηκότα, Οὐκ ἔσονταί- Ἐξόδ. 20. » σοι Θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμᾶ, καὶ Ὃ προσκυ- 3, 5. » νήσεις ὐδὲ λατρεύσεις Θεῷ ἑτέρῳ πλὴν ἐμᾶ, δαίμονί τινι τὴν ἴσην ἀπονεῖμαι κελεῦσαι θυσίαν; ἔδει δὲ αὐτὰς ἐπισῆσαι τὸν νᾶν, ὅτι καὶ τὸν ἀπολυόμενον τράγον » ἑαυτῷ προσενεχθῆναι προσέταξε. λήψη » γάρ φησι τὸν τράγον τὸν ζῶντα ἔναντι » Κυρίᾳ, τᾶ ἐξιλάσασθαι ἐπ' αὐτᾶ, τᾶ ἐξα-
Β» ποστεῖλαι αὐτὸν εἰς τὴν ἀποπομπὴν εἰς τὴν ἔρημον. τᾶτο δὲ δηλοῖ, ὡς αὐτὸς ὁ τράγος ἀποπομπαῖος ἐκλήθη, ὡς ἀποπεμπόμενος εἰς τὴν ἔρημον. τᾶτο γὰρ καὶ τὸ ἑξῆς » δηλοῖ· καὶ λήψεται ὁ τράγος ἐφ' ἑαυτῷ » τὰς ἀνομίας αὐτῶν εἰς τὴν ἄβατον. καὶ ὁ Σύμμαχος δὲ τὸν ἀποπομπαῖον ὅτως ἡρμήνευσεν, εἰς τράγον ἀπερχόμενον, ὥσε ἀποστεῖλαι αὐτὸν εἰς τὴν ἀποπομπήν· ὁ δὲ Ἀκύλας, εἰς τράγον ἀπολελυμένον εἰς τὴν
Γ ἔρημον. ὃ τοίνυν Θεῷ τινὶ, ἢ δαίμονι ἀπεξέλετο, ἀλλ' ἀμφότεροι μὲν τῷ Θεῷ προσεφέροντο· τᾶ δὲ ἑνὸς θυομένᾳ, ὁ ἕτερος τὰς ἁμαρτίας τᾶ λαᾶ λαμβάνων, εἰς τὴν ἔρημον ἀπεπέμπετο. ὥσπερ [γὰρ] ἐπὶ τᾶ καθαιρομένᾳ λεπρᾶ, τᾶ ἑνὸς ὀρνιθίᾳ θυομένᾳ, τὸ ἕτερον εἰς τὸ τότε αἷμα βαπτόμενον ἀπελύετο· ὅτως ὑπὲρ τῶν τᾶ λαᾶ ἁμαρτημάτων δύο τράγων προσφερομένων, ὁ μὲν ἐθύετο, ὁ δὲ ἀπεπέμπετο. τύ-
Δ ποι δὲ ταῦτα πάλιν τᾶ δεσπότᾳ Χριστᾶ· τῶν δύο τότων ζώων, ὐκ εἰς δύο πρόσωπα, ἀλλ' εἰς δύο φύσεις λαμβανομένων. ἐπειδὴ γὰρ ὐκ οἷόν τε ἦν ἐν ἑνὶ τράγῳ σκιογραφηθῆναι καὶ τὸ θνητὸν καὶ τὸ ἀθάνατον τᾶ δεσπότᾳ Χριστᾶ· θνητὸς γὰρ μόνον ὁ τράγος· ἀναγκαίως δύο προσαχθῆναι προσέταξεν· ἵνα ὁ μὲν θυόμενος τῆς σαρκὸς τὸ παθητὸν προτυπώσῃ· ὁ δὲ ἀπολυόμενος δηλώσῃ τὸ ἀπαθὲς τῆς Θεότητος.
Ε ὅτω κὴ ὁ μακάριος Δαβὶδ τᾶ δεσπότᾳ Χριστᾶ τὸ πάθος, καὶ τὴν ἀνάστασιν, καὶ τὴν εἰς ὐρανὰς ἀνάβασιν προθεσπίζων, ἔφη· » Ὁ Θεὸς ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαί σε ἐνώπιον τᾶ Ψαλ. 76. 7, 8. » λαᾶ σε, ἐν τῷ διαβαίνειν σε ἐν τῇ ἐρήμῳ » γῇ ἐσείσθη. καὶ γὰρ οἱ ὐρανοὶ ἔσαξαν. ἐδιδάχθημεν δὲ, ὡς τᾶ δεσπότᾳ σταυρωμένᾳ Χριστᾶ, καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐρράγησαν· ὁ δὲ ὐρανὸς διὰ τᾶ σκοτισθέντος ἡλίᾳ ἐμιμήσατο τὴν τῆς ἀσεβείας ὑπερ-
Ζ βολήν. ἡ δέ γε ἔρημος, τᾶ θανάτᾳ τύπος » ἐσί. τότε χάριν ἔφησεν, ἐν τῷ διαβαίνειν- » σε ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἀλλὰ μηδεὶς ἀνάρμοστον ὑπολάβοι, τὰς τράγας προτυπᾶν τᾶ Σωτῆρος τὸ πάθος, ἐπειδήπερ ἀμνὸν αὐτὸν Ἰωάν. 1. 29. ὁ μέγας προσηγόρευσεν Ἰωάννης. σκοπησάτω δὲ, ὡς ὃ μόνον ὑπὲρ δικαίων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν ἑαυτὸν προσενήνοχεν. ἐρίφᾳς δὲ, τὴν τῶν ἁμαρτωλῶν συμμορίαν αὐτὸς ἀπεκάλεσεν ὁ δεσπότης. σή-
Η» σει γὰρ ἔφη τὰς ἀμνὰς ἐκ δεξιῶν, τὰς δὲ Ματθ. 25. 33. » ἐρίφᾳς ἐξ ὐωνύμων. καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ περὶ ἁμαρτίας ἔριφος προσεφέρετο. αὐτὸς

(1) Ἄλως πως ταῦτα σωτεταγμένα κεῖται ἐν τῇ 373. σελ. τᾶ 1. μέρ. τᾶ 1. Τόμ.

τὸς δέγε ὁ Κύριος τὸν χαλκῆν ὄφιν τύπον
Ἰωάν. 3. 14, ἑαυτῆ κέκληκε. καθὼς γάρ φησι Μωϋσῆς
15. „ ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἕτως ὑψω-
„ θῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τῆ ἀνθρώπε· ἵνα πᾶς ὁ
„ πιστεύων εἰς αὐτὸν, μὴ ἀπόληται, ἀλλ'
„ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. εἰ τοίνυν ἀνάρμοσος
τῶν τράγων ὁ τύπος, πολλῷ μᾶλλον ὁ τῆ
ὄφεως. ταῦτα μὲν ἂν προεδίδασκε τῆς οἰ-
κεμένης τὴν σωτηρίαν. Ἰσδαΐας δὲ δὴ οἷα
νηπίας ἐψυχαγώγει, τὸ τὸν τράγον εἰς
τὴν ἔρημον ἀπάγειν τὴν ἁμαρτίαν. ἀνε-
μίμνησκε γὰρ αὐτὰς τῆς πολλάκις τολ-
μηθείσης ἐν τῇ ἐρήμῳ παρανομίας· καὶ
τῆς ἀῤῥήτε τῆ δεσπότε φιλανθρωπίας, δι'
ἣν τὰς ἐνδίκες τιμωρίας διαφυγόντες, εἰς
τὴν ἐπηγγελμένην εἰσεληλύθασι γῆν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δύω μὲν παρεκομίζοντο χίμαροι καλοί τε κἀγαθοὶ ἰσομεγέθεις ἀλλήλοις, ὁμόχροοί τε καὶ ἰσήλικες· κλῆροι δὲ ἐγράφοντο δύω, τὰ τῶν χιμάρων ὀνόματα κατασημαίνοντες. εἷς μὲν γὰρ ὠνομάζετο, Κύριος· ἕτερος δὲ, Ἀποπομπαῖος, διὰ τὸ ἀποπέμπεσθαι. τέκνομα γὰρ ἐντεῦθεν αὐτῷ. ἐχὶ δαίμονα δὲ τὸν ἀποπομπαῖον, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ζῶον νοήσομεν εἰρῆσθαι. καὶ ὁ μὲν Κύριος, τῆτο γὰρ ὡς ἔφην ὄνομα τῷ τῶν χιμάρων ἑνὶ, ἐσφάζετο. ἠγίαζε δὲ τὸ αἷμα τὴν ἐσωτάτω σκηνὴν, καὶ τὸ ἔξω τῶν ὁλοκαρπωμάτων θυσιαστήριον, ἐφ' ᾧ τὰς κατὰ νόμον ἐτέλεν θυσίας. ὅγε μὴν ἕτερος, τῆτέστιν ὁ Ἀποπομπαῖος, εἰς τὴν ἄβατον ἐξεπέμπετο, κατηγορθκότος ἐπ' αὐτῷ τῆ Ἀαρὼν τὰς ἁμαρτίας τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. σημαίνεται δὲ δι' ἀμφοῖν ὁ Χριστὸς, ἀποθανὼν μὲν ὡς ἄνθρωπος, καὶ τεθυμένος ὑπὲρ ἡμῶν, ὡς ἐν εἴδει τράγε. ἐσφάζετο γὰρ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτίας ὁ χίμαρος, ἁγιάζων δὲ τὴν ἐκκλησίαν, ὡς ἐν τύπῳ νοσμένῃ τῆς ἐσωτάτω σκηνῆς, καὶ μὴν καὶ αὐτὰς τὰς ἐν κόσμῳ. (1) ἡγιάζετο γὰρ ὡς ἔφην τῷ αἵματι τῆ χιμάρε καὶ
Ἑβρ. 7. 7. αὐτὸ τὸ κατὰ νόμον θυσιαστήριον. χωρὶς
„ δὲ πάσης ἀντιλογίας τὸ ἔλαττον ὑπὸ τῆ
„ κρείττονος εὐλογεῖται. ἔκεν ἐν νόμῳ τὸ
τέλειον, [ἐὰν ἂν ἔχῃ τὸ ἁγιάζειν δυνάσθαί-
τινας ἢ κατὰ νόμον λατρεία.] δεῖται δὲ
τῆ τελειῶντος Χριστῆ, καὶ ἁγιάζοντος τὰς
τὴν νομικὴν λατρείαν ἐπιτηδεύοντας. τοι-
γάρτοι καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος περὶ ἑαυ-
τῆ, καὶ τῶν ἐκ περιτομῆς κεκλημένων,
Γαλ. 2. 16. φησίν· εἰδότες ὅτι ἐ δικαιῆται ἄνθρωπος
„ ἐξ ἔργων νόμε, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησῆ
„ Χριστῆ· καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησῆν ἐπι-
στεύσαμεν, ἵνα ἔχωμεν δηλονότι τὴν παρ' αὐτῆ δικαιοσύνην. ἔκεν τέθυται μὲν ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν, ἀνεβίω δὲ αὖ, καὶ εἰς τὴν ἀνθρώποις ἄβατον ἀπεδήμησε χώραν, τετέστι τὸν ἐρανὸν, ἀποβασάζων
„ ὥσπερ τὰς ἡμῶν ἁμαρτίας. αὐτὸς γάρ φησι Ἡσ. 53. 4.
„ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἄρει, καὶ περὶ ἡμῶν
ὀδυνᾶται. τῆτο οἶμαι ἐσιν ὁ ἀποπομπαῖος.
ἀπεπέμπετο γὰρ ὥσπερ ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς
εἰς τὴν ἄνω πόλιν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ
προσώπῳ τῆ Θεῆ ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ εἰς τὴν
ἀνθρώποις ἄβατον ἀποπεφοίτηκε χώραν,
ἧς ἂν εἴη τύπος ἡ ἔρημος. ἡ δὲ τῶν χιμάρων εἰς πᾶν ὁτιῆν ἰσότης, τὸν αὐτὸν ὄντα παρέδειξεν αἰνιγματωδῶς. ἐπειδὴ γὰρ ἐκ νῦ τὸν ἀποσφαγέντα χίμαρον ἀναβιῶναι πάλιν· ἔδοξε γὰρ ἂν τεραλοποιΐα τις εἶναι τὸ χρῆμα· ταύτῃ τοι οἰκονομικῶς δύω παρελαμβάνοντο, τὴν πρὸς ἀλλήλας ἐμφέρειαν ἔχοντες. καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐπὶ τῆ καθαρισμῆ τῆ λεπρῆ, δύω πάλιν ὀρνίθια παρεκομίζοντο· ὧν τὸ μὲν σὺν ἐσφάζετο, θάτερον δὲ ἀνίετο κατὰ τὴν ἔρημον. διὰ μυρίων γὰρ παραδειγμάτων ἐξεπαίδευσεν ἡμᾶς ὁ νόμος τὸ τῆ Χριστῆ μυστήριον.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Δι' ἀμφοῖν τῶν χιμάρων ὁ Χριστὸς σημαίνεται· ἀποθανὼν μὲν ὡς ἄνθρωπος, καὶ θυόμενος ὑπὲρ ἡμῶν ὡς ἐν εἴδει τράγε. ἀνεβίω δὲ αὖ, καὶ εἰς τὴν ἐν ἀνθρώποις ἄβατον ἀπεδήμησε χώραν, τετέστι τὸν ἐρανὸν, βασάζων τὰς ἡμῶν ἁμαρτίας. τῆτό ἐσιν ὁ ἀποπομπαῖος. ἀπεπέμπετο γὰρ εἰς τὴν ἄνω πόλιν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τῆ Θεῆ. (2)

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τὸν χίμαρον τὸν ἀποπομπαῖον, ὁ Σύμμαχος, τράγον ἀπερχόμενον· Ἀκύλας, τράγον ἀπολελυμένον. ἔ γὰρ ἑτέρῳ τινὶ Θεῷ, ἢ δαίμονι ἐκπέμπεται ὁ τράγος ὁ τὰς ἁμαρτίας ἀναδεξάμενος. Θεὸς γὰρ μόνος ἀφίησιν ἁμαρτίας· καὶ τὸ προσαχθὲν Θεῷ, ἀδώνατον μὴ εἶναι ἅγιον· τὸ δὲ ἅγιον, Θεῆ, καὶ ἀδανὸς ἑτέρε· μὴ γένοιτο. ἰσορρῖται δὲ ὅτι καὶ ὅμοιος καὶ ἴσος τῷ ἑτέρῳ, ἵνα τὸν σὺν δηλῶσιν ἀμφότεροι.

ΑΛΛΟΣ φησὶν, ἀμφότεροι τῷ Θεῷ προσεφέροντο· τῆ δὲ ἑνὸς θυομένε, ὁ ἕτερος τῆ λαῆ τὰς ἁμαρτίας λαμβάνων, εἰς τὴν ἔρημον ἀπεπέμπετο· ὡς ἐπὶ τὸν λεπρὸν, τῆ ἑνὸς ὀρνιθίε θυομένε, τὸ ἕτερον εἰς τὸ τότε αἷμα βαπτιζόμενον ἀπελύετο.

ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ. Ὁ τῆς ἀποπομπῆς τράγος, τὸν τύπον τῆ τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων ἀναλαμβάνοντος ἐξετέλει. οἱ δὲ δύω, τὴν μίαν παρεῖχον τῆ σὺν ἀνθρωπήσαντος Θεῆ οἰκονομίαν.
„ ἐτραυματίσθη γὰρ διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν· Ἡσ. 53. 5, 12.
„ καὶ αὐτὸς ἁμαρτίας πολλῶν ἀνήνεγκε, καὶ
„ διὰ τὰς ἀνομίας αὐτῶν παρεδόθη. (3)

ια. Καὶ

(1) Ἐν νόμῳ. σὺν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 375.

(2) Ἀπόσασμά ἐσι τῆ προλαβόντος.

(3) Τῆτο μὲν σὺν τοῖς ἐκδεδομ. ἐχ εὕρηται. σὺν δὲ τῷ πρὸς Τρύφ. διαλόγ. τάδε κεῖται. Οἱ σὺν τῇ νησείᾳ τράγοι δύω ὅμοιοι κελσθέντες γίνεσθαι, ὧν ὁ εἷς ἀποπομπαῖος ἐγίνετο, ὁ δὲ ἕτερος εἰς προσφορὰν, τῶν δύω παρσιῶν τῆ Χριστῆ καταγγελίαν ἦσαν· μιᾶς μὲν, σὺν ᾗ ὡς ἀποπομπαῖον αὐτὸν παρεπέμψαντο οἱ πρεσβύτεροι τῆ λαῆ ὑμῶν καὶ οἱ ἱερεῖς, ἐπιβαλόντες αὐτῷ τὰς χεῖρας, καὶ θανατώσαντες αὐτόν· καὶ τῆς δευτέρας δὲ αὐτῆ παρσίας, ὅτι σὺν τῷ αὐτῷ τόπῳ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπιγνωσθήσεσθε αὐτὸν τὸν ἀτιμωθέντα ὑφ' ὑμῶν.

ια. Καὶ προσάξει ὁ ἱερεὺς (1) τὸν μόχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας τὸν ἑαυτῦ, καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῦ, καὶ τῦ οἴκυ αὐτῦ· καὶ σΦάξει τὸν μόχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας τὸν ἑαυτῦ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Οὕτω ταῦτα γενέσθαι κελεύσας, διδάσκει καὶ ὅπως εἰσελθεῖν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων τὸν ἀρχιερέα προ-
» σήκει. προσάξει γάρ Φησιν Ἀαρὼν τὸν
» μόχον τὸν περὶ ἁμαρτίας, τὸν περὶ ἑαυ-
» τῦ, καὶ ἐξιλάσεται περὶ ἑαυτῦ, καὶ τῦ
» οἴκυ αὐτῦ· καὶ σΦάξει τὸν μόχον τὸν
» περὶ ἁμαρτίας ἑαυτῦ.

ιβ. Καὶ λήψεται πλήρες τὸ πυρεῖον ἀνθράκων πυρὸς καὶ (2) ἀπὸ τῦ θυσιασηρίυ, τῦ ἀπέναντι Κυρίυ· καὶ πληρώσει τὰς χεῖρας θυμιάματος συνθέσεως λεπτῆς, καὶ εἰσοίσει ἐσώ-
ιγ. τερον τῦ καταπετάσματος. Καὶ ἐπιθήσει τὸ θυμίαμα ἐπὶ τὸ πῦρ ἔναντι Κυρίυ· καὶ καλύψει ἡ ἀτμὶς τῦ θυμιάματος τὸ ἱλασήριον τὸ ἐπὶ τῶν μαρτυρίων, καὶ ὐκ ἀποθανεῖται.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Καὶ λήψεται πλῆρες
» τὸ πυρεῖον ἀνθράκων πυρὸς ἀπὸ τῦ θυ-
» σιασηρίυ, τῦ ἀπέναντι Κυρίυ· καὶ πλήσει
» τὰς χεῖρας αὐτῦ θυμιάματος σωθέσεως
» λεπτῆς, καὶ εἰσοίσει ἐσώτερον τῦ κατα-
» πετάσματος. καὶ ἐπιθήσει τὸ πῦρ ἐπὶ τὸ
» θυμίαμα ἔναντι Κυρίυ· καὶ καλύψει ἡ
» ἀτμὶς τῦ θυμιάματος τὸ ἱλασήριον τὸ ἐπὶ
» τῶν μαρτυρίων, καὶ ὐκ ἀποθανεῖται. δῆ-
λον σὐτεῦθεν, ὡς ἐκλὸς τῦ καταπετάσματος τὸ θυσιασήριον τῦ θυμιάματος ἔκειτο. ὐ γὰρ ἂν, εἴπερ σὐδον λῶ, εἰς τὸ πυρεῖον τὰς ἄνθρακας λαβεῖν ἐκελεύσθη, καὶ τῦτο ἔσω τῦ καταπετάσματος ἐμβαλεῖν τὸ θυμίαμα. ἐδίδαξε δὲ τῦτο ἡμᾶς καὶ ὁ μακάριος Λυκᾶς, τὰ κατὰ τὸν Ζαχαρίαν διηγάμενος, τὸν Ἰωάννυ τῦ Βαπτισῦ πατέρα. κατὰ τῦτον γὰρ τὸν καιρὸν κἀκεῖνος εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσεληλύθει, καὶ τῆς ἀγγελικῆς ὀπτασίας ἀπήλαυσε.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τύπος δὲ λῶ ἄρα καὶ τῦτο τῦ Χριστῦ, ὃς τέθυται μὲν ὡς μόχος, ὁλοκαυτῦται γε μλὼ ὡς κριὸς, θὼδιάζει δὲ ὡς θυμίαμα λεπτὸν, καὶ ὅλλω ἐμπίπλησι τλὼ ἐκκλησίαν τῆς νοητῆς θὼδίας.

ΑΔΗΛΟΥ. Δεῖ γὰρ πεπυρῶθαι τλὼ ψυχλὼ τὸν ἐπὶ τὸ σὐδον χωρῦντα, πυρὸς ἄνθραξι παραπλησίως, τῦ θυσιασηρίυ· καὶ πράξεων καθαρότητα· τῦτο γὰρ αἱ χεῖρες· γέννημα διανοίας λεπτῆς, θὐχλὼ ἀποτίχλωσαν, ἐπιΦέρεσθαι. ὅπως συμμιγὴς τῷ πυρὶ γενομένη, ποδηγήσῃ μὲν πρὸς τὰς χωρητὰς καὶ συμμέτρως ἀποκαλύψεις· τὰ δὲ ὑπὲρ τλὼ σὺ ἡμῖν δωάμιν, οἷα δὴ τὶς ἀτμὶς ἀποκρύψῃ Φειδοῖ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν.

ιδ. Καὶ λήψεται ἀπὸ τῦ ἅματος τῦ μόχυ, καὶ ῥανεῖ τῷ δακτύλῳ ἐπὶ τὸ ἱλασήριον κατὰ ἀνατολάς· κατὰ πρόσωπον τῦ ἱλασηρίυ, καὶ (3) ῥανεῖ ἑπτάκις ἀπὸ τῦ ἅματος τῷ δακτύλῳ
ιε. αὐτῦ. Καὶ σΦάξει τὸν τράγον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας, τὸν παρὰ τῦ λαῦ ἔναντι Κυρίυ· καὶ εἰσοίσει τῦ ἅματος αὐτῦ ἐσώτερον τῦ καταπετάσματος, καὶ ποιήσει τὸ ἅμα αὐτῦ, ὃν τρόπον ἐποίησε τὸ ἅμα τῦ μόχυ· καὶ ῥανεῖ τὸ ἅμα αὐτῦ ἐπὶ τὸ ἱλασήριον, κατὰ πρόσωπον τῦ ἱλασηρίυ.
ιϛ. Καὶ ἐξιλάσεται τὸ ἅγιον ἀπὸ τῶν ἀκαθαρσιῶν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἀπὸ τῶν ἀδικημάτων αὐτῶν περὶ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. καὶ ὕτω ποιήσει τῇ σκηνῇ τῦ μαρτυρίυ τῇ ἐπισμένῃ ἐν αὐτοῖς ἐν μέσῳ τῆς ἀκαθαρ-
ιζ. σίας αὐτῶν. Καὶ πᾶς ἄνθρωπος ὐκ ἔσαι ἐν τῇ σκηνῇ τῦ μαρτυρίυ, εἰσπορευομένυ αὐτῦ ἐξιλάσασθαι ἐν τῷ ἁγίῳ, ἕως ἂν ἐξέλθῃ· καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῦ, καὶ τῦ οἴκυ αὐτῦ, καὶ περὶ πάσης συναγωγῆς Ἰσραήλ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐκελεύσθη δὲ διαῤῥᾶναι τῷ δακτύλῳ ἑπτάκις πρὸ τῦ ἱλασηρίυ τῦ ἅματος τῦτε μόχυ καὶ τῦ τράγυ. ἐπειδὴ γὰρ σὐ ἐπὶ ἡμέραις ὁ βίος ἀνακυκλεῖται, καθ' ἑκάστυ δὲ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἡμέραν, ἢ σμικρὰ, ἢ μεγάλα πλημμελῶμεν, ἰσάριθμος προσεΦέρετο ταῖς ἡμέραις ὁ τῦ ἅματος ῥαντισμὸς ὑπὲρ τῶν σὺ ταύταις γενομένων πλημμεληματων. λέγει δὲ τῦτο, μὴ μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ
» τλὼ σκλωλὼ καθαίρειν. ἐξιλάσεται γάρ-
» Φησι περὶ τῶν ἁγίων ἀπὸ τῶν ἀκαθαρσιῶν
» τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἀπὸ τῶν ἀδικημά-
» των [αὐτῶν] περὶ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν
» αὐτῶν· καὶ ὕτω ποιήσει τῇ σκιωῇ τῦ μαρ-
» τυρίυ τῇ ἐκλισμένῃ σὺ αὐτοῖς σὺ μέσῳ τῆς
» ἀκαθαρσίας αὐτῶν. ἐκέλυσε δὲ μηδενὰ παρεῖναι, ταύτης ὑπὸ τῦ ἀρχιερέως γινομένης τῆς λειτυργίας.

ΑΔΗΛΟΥ. Αἴνιγμα ἔχει ὁ λόγος· ὅτι ἐΦ' ὅσον οἱ Ἰυδαῖοι τλὼ σκλωλὼ ἔχυσιν, ἐπὶ τοσῦτον χρὴ παραΦυλάτλειν τὰ τῦ νόμυ σαρκικά. σκλωῆς δὲ καὶ ναῦ μὴ ὄντων, σωαπώλοντο καὶ αἱ σαρκικαὶ παρατηρήσεις.

ιη. Καὶ ἐξιλάσεται ἐπὶ τὸ θυσιασήριον τὸ ὂν ἀπέναντι Κυρίυ, καὶ ἐξιλάσεται ἐπ' αὐτῦ· καὶ λήψεται ἀπὸ τῦ ἅματος τῦ μόχυ, καὶ ἀπὸ τῦ ἅματος

(1) Ὁ Ἀαρών. αἱ προειρημ. ἐκδόσ.
(2) Τὸ, καὶ, ὃ κεῖται ἐν ταῖς προειρημ. ἐκδόσ.
(3) Τὸ, καὶ, ὃ κεῖται ἐν ταῖς προειρημ. ἐκδόσ.

ἄίματος τῦ τράγυ, καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τὰ κέρατα τῦ θυσιασηρίυ κύκλῳ.
ιθ. Καὶ ῥανεῖ ἐπ' αὐτῷ ἀπὸ τῦ ἄίματος τῷ δακτύλῳ αὐτῦ ἑπτάκις, καὶ καθαριεῖ αὐτὸ, καὶ ἁγιάσει αὐτὸ ἀπὸ τῶν
κ. ἀκαθαρσιῶν τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Καὶ συντελέσει ἐξιλασκόμενος τὸ ἅγιον, καὶ τὴν σκηνὴν τῦ μαρτυρίυ, καὶ τὸ θυσιασήριον, καὶ περὶ τῶν ἱερέων καθαριεῖ. καὶ προσάξει τὸν τράγον τὸν
κα. ζῶντα. Καὶ ἐπιθήσει Ἀαρὼν τὰς δύω χεῖρας αὐτῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῦ τράγυ τῦ ζῶντος, καὶ ἐξαγορεύσει ἐπ' αὐτῦ πάσας τὰς ἀνομίας τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ πάσας τὰς ἀδικίας αὐτῶν· καὶ ἐπιθήσει αὐτὰς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῦ τράγυ τῦ ζῶντος· καὶ ἐξαποσελεῖ ἐν χειρὶ ἀνθρώπυ ἑτοίμυ εἰς
κβ. τὴν ἔρημον. Καὶ λήψεται ὁ τράγος ἐφ' ἑαυτῷ τὰς ἀνομίας αὐτῶν εἰς γῆν ἄβατον· καὶ ἐξαποσελεῖ τὸν τράγον εἰς τὴν ἔρημον.

κγ. Καὶ εἰσελεύσεται Ἀαρὼν εἰς τὴν σκηνὴν τῦ μαρτυρίυ, καὶ ἐνδύσεται τὴν στολὴν τὴν λινῆν, ἣν ἐνδεδύκει, εἰσπορευομένυ αὐτῦ εἰς τὸ ἅγιον, καὶ
κδ. ἀποθήσει αὐτὴν ἐκεῖ. Καὶ λύσεται τὸ σῶμα αὐτῦ ὕδατι ἐν τόπῳ ἁγίῳ, καὶ ἐνδύσεται τὴν στολὴν αὐτῦ, καὶ ἐξελθὼν ποιήσει τὰ ὁλοκαυτώματα αὐτῦ, καὶ τὰ ὁλοκαρπώματα τῦ λαῦ, καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῦ, καὶ τῦ οἴκυ αὐτῦ, καὶ περὶ τῦ λαῦ, ὡς περὶ τῶν ἱερέων.

** ΚΑΗΜΕΝΤΟΣ. Ἀποδὺς τὸν ἡγιασμένον χιτῶνα ὁ ἀρχιερεύς· κόσμος δὲ καὶ ἡ σὺν κόσμῳ κλίσις ἡγίασαι πρὸς τῦ καλὰ συγκαταθεμένυ τὰ γινόμενα· λέγει, καὶ τὸν ἄλλον σὺνδύεται ἅγιον ἁγίᾳ, ὡς εἰπεῖν, χιτῶνα, τὸν σωτικὸν εἰς τὰ ἄδυτα αὐτῷ· ἐμοὶ δοκεῖ ἐμφαίνων τὸν λαϊτικὸν καὶ γνωσικὸν, ὡς ἂν τῶν ἄλλων ἱερέων ἄρχοντα· ὕδατι ἀπολελυμένων ἐκείνων, καὶ πίσιν σὺνδεδυμένων μόνῳ, καὶ τῷ ἰδίαν ἐκδεχομένων μονῳ· αὐτὸν διακρίναντα τὰ νοητὰ τῶν αἰσθητῶν, κατ' ἐπανάβασιν τῶν ἄλλων ἱερέων σωζόντα ἐπὶ τῷ τῦ νοητῦ δίοδον, τῶν τῇ δὲ ἀπολέσθαι· ἐκ ἔτι ὕδατι ὡς πρότερον ἐκαθαίρετο, εἰς λαϊτικῷ σὺναπτόμενος Φυλῷ. ἀλλ' ἤδη τῷ γνωσικῷ λόγῳ καθαρὸς μὲν τῷ καρδίαν πᾶσαν, κατορθώσας δ' εὖ μάλα καὶ τῷ πολιτείαν ἐπ' ἄκρων παρὰ τῦ ἱερέως ἐπὶ μείζονι αὐξήσας, ἀτεχνῶς ἡγνισμένος καὶ λόγῳ καὶ βίῳ, ἐπανδυσάμενος τὸ γάνωμα τῆς δόξης, τῦ πνευματικῦ ἐκείνυ καὶ τελείυ ἀνδρὸς τῷ ἀπόῤῥητον οἰκονομίαν ἀπολαβὼν,

A „ ᾧ ὀφθαλμὸς ὐκ εἶδε, καὶ ὃς ὐκ ἤκουσε, 1. Κορ. 2. 9.
„ καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπυ ὐκ ἀνέβη· ὡς
καὶ Φίλος γενόμενος, πρόσωπον ἤδη πρὸς
πρόσωπον ἐμπίπλαται τῆς ἀκορέστυ θεω-
„ ρίας. Καὶ μετ' ὀλίγα. Καὶ ἐκδύσεται τῷ στολῷ
„ τῷ λινῷ, ᾧ ἐνδεδύκει εἰσπορευόμενος εἰς
„ τὰ ἅγια· καὶ ἀποθήσει αὐτῷ ἐκεῖ. καὶ
„ λύσεται τὸ σῶμα αὐτῦ ὕδατι ἐν τόπῳ ἁ-
„ γίῳ, καὶ ἐνδύσεται τῷ στολῷ αὐτῦ. ἄλλως
δ' οἶμαι ὁ Κύριος ἀποδύεταί τε καὶ ἐνδύε-
B ται, κατιὼν εἰς ἄἴδησιν· ἄλλως ὁ δι' αὐτῦ
πιστεύσας ἀποδύεταί τε καὶ ἐπενδύεται, ὡς
καὶ ὁ Ἀπόστολος ἐμαρτύρησε, (1) τῷ ἡγιασμένῳ στολῷ. ἐνετεῦθεν κατ' εἰκόνα τῦ Κυρίυ, ἀρχιερεῖς ἀπὸ τῆς ἁγιαθείσης ἤρξαντο Φυλῆς οἱ δοκιμώτατοι, καὶ οἱ εἰς βασιλείαν, καὶ οἱ εἰς προφητείαν ἐκλεκτοὶ, ἐχρίοντο.

κε. Καὶ τὸ ἔαρ τὸ περὶ τῶν ἁμαρ-
κς. τιῶν ἀνοίσει ἐπὶ τὸ θυσιασήριον. Καὶ
ὁ ἐξαποστέλλων τὸν τράγον τὸν διασελλόμενον εἰς ἄφεσιν, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτῦ, καὶ λύσεται τὸ σῶμα αὐτῦ ὕδατι, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσε-
κζ. λεύσεται εἰς τὴν παρεμβολήν. Καὶ τὸν μόσχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὸν τράγον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας, ὧν τὸ αἷμα εἰσηνέχθη ἐξιλάσασθαι ἐν τῷ
Δ ἁγίῳ, ἐξοίσουσιν αὐτὰ ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ κατακαύσουσιν αὐτὰ ἐν πυρὶ, καὶ τὰ δέρματα αὐτῶν καὶ τὰ κρέα αὐτῶν καὶ τὴν κόπρον αὐτῶν.
κη. Ὁ δὲ κατακαίων αὐτὰ, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτῦ, καὶ λύσεται τὸ σῶμα αὐτῦ ὕδατι, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται εἰς τὴν παρεμβολήν.

E κθ. Καὶ ἔσαι τῦτο ὑμῖν νόμιμον αἰώνιον ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ δεκάτῃ τῦ μηνός· ταπεινώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, καὶ πᾶν ἔργον ὐ ποιήσετε, ὁ αὐτόχθων, καὶ ὁ προσήλυτος ὁ πα-
λ. ροικοῦμενος ἐν ὑμῖν. Ἐν γὰρ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἐξιλάσεται περὶ ὑμῶν, καθαρίσαι ὑμᾶς ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρ-
λα. τιῶν ὑμῶν ἔναντι Κυρίυ, καὶ καθαρισθήσεσθε. Σάββατα σαββάτων ἐστὶν ὑμῖν· καὶ ταπεινώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, νόμιμον αἰώνιον.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Λέγει δὲ καὶ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν προσήκει ταῦτα γενέσθαι. δε-
„ κάτῃ γάρ Φησι τῦ μηνὸς κακώσετε τὰς
„ ψυχὰς ὑμῶν, καὶ πᾶν ἔργον ὐ ποιήσετε,
„ ὁ αὐτόχθων, καὶ ὁ προσήλυτος ὁ προσοι-
„ κῶν ἐν ὑμῖν. ἐν γὰρ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ
H „ ἐξιλάσεται περὶ ὑμῶν, καθαρίσαι ὑμᾶς
„ ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν ἔναντι Κυ-
„ ρίυ, καὶ καθαρισθήσεσθε. σάββατα σαβ-
βάτων

(1) Ἴσ. ἐν τῷ 3, καὶ 4. ἐδ. τῦ 5. κεφ. τῆς 2. πρὸς Κορινθ.

» βάτων ἀνάπαυσις αὕτη ἔσαι ὑμῖν· καὶ κα-
» κώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, νόμιμον αἰώνιον.
σάββατα δὲ σαββάτων, ὡς ἅγια ἁγίων,
ἐκάλεσε. πολλῷ γὰρ τῶν σαββάτων αὕτη
σεβασμιωτέρα ἡ ἑορτή. κάκωσιν δὲ τὴν
νησείαν ὠνόμασεν.

λϐ. Καὶ ἐξιλάσεται ὁ ἱερεὺς ὃν ἂν
χρίσωσιν αὐτὸν, καὶ ὃν ἂν τελειώσωσι
τὰς χεῖρας αὐτȣ̃, ἱερατεύειν μετὰ τὸν
πατέρα αὐτȣ̃, καὶ ἐνδύσεται τὴν σολὴν
λγ. τὴν λινῆν, σολὴν τὴν ἁγίαν. Καὶ ἐξι-
λάσεται τὸ ἅγιον τȣ̃ ἁγίȣ, καὶ τὴν
σκηνὴν τȣ̃ μαρτυρίȣ, καὶ τὸ θυσιαστή-
ριον ἐξιλάσεται, καὶ περὶ τῶν ἱερέων,
καὶ περὶ πάσης συναγωγῆς ἐξιλά-
σεται.

λδ. Καὶ ἔσαι τȣ̃το ὑμῖν νόμιμον
αἰώνιον, ἐξιλάσασθαι περὶ τῶν υἱῶν
A Ἰσραὴλ ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν
αὐτῶν. ἅπαξ τȣ̃ ἐνιαυτȣ̃ ποιηθήσε-
ται, καθάπερ συνέταξε Κύριος τῷ
Μωϋσῇ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Περὶ τῆς σκη-
νοπηγίας ἐνταῦθα διαλέγεται. τότε γὰρ
ἅπαξ τȣ̃ ἐνιαυτȣ̃ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσῄει. ὅπερ
» ὃν καὶ αὐτὸς ἐδήλωσεν, εἰπών· ὅτι ἅπαξ
» τȣ̃ ἐνιαυτȣ̃ τȣ̃το ποιηθήσεται.

B» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἶτα ἐπάγει· ἅπαξ
» τȣ̃ ἐνιαυτȣ̃ ποιηθήσεται, καθάπερ συνέ-
» ταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ. καὶ τȣ̃το δὲ προ-
τυποῖ τὴν κατὰ σάρκα τȣ̃ Σωτῆρος ἡμῶν
οἰκονομίαν. ὥσπερ γὰρ ἅπαξ τȣ̃ ἐνιαυτȣ̃
ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσιὼν,
ταύτην ἐπετέλει τὴν λειτȣργίαν· ȣ̃τως ὁ
δεσπότης Χριστὸς ἅπαξ τὸ σωτήριον πάθος
ὑπομείνας, εἰς τὸν ȣ̓ρανὸν ἀνελήλυθεν,
» αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος, ᾗ φησὶν ὁ Εβρ. 9. 12.
Γ θεῖος Ἀπόστολος.

ΚΕΦ. ΙΖ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
β. Μωϋσῆν, λέγων, Λά-
λησον πρὸς Ἀαρὼν καὶ
πρὸς τȣ̀ς υἱȣ̀ς αὐτȣ̃, καὶ πρὸς πάντας
τȣ̀ς υἱȣ̀ς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτȣ̀ς,
τȣ̃το τὸ ῥῆμα ὃ ἐνετείλατο Κύριος,
γ. λέγων, Ἄνθρωπος ἄνθρωπος τῶν
υἱῶν Ἰσραὴλ, ὃς ἂν σφάξῃ πρόβατον
ἢ μόσχον ἢ αἶγα ἐν τῇ παρεμβολῇ, καὶ
ὃς ἐὰν σφάξῃ ἔξω τῆς παρεμβολῆς,
δ. Καὶ ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τȣ̃ μαρ-
τυρίȣ μὴ ἐνέγκῃ αὐτὸ, ὥστε ποιῆσαι
αὐτοῖς (1) ὁλοκαύτωμα εἰς σωτήριον
Κυρίῳ δεκτὸν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας· καὶ
ὃς ἂν σφάξῃ ἔξω, καὶ ἐπὶ τὴν θύραν
τῆς σκηνῆς τȣ̃ μαρτυρίȣ μὴ ἐνέγκῃ, (2)
ὥσπερ προσενέγκαι δῶρον τῷ Κυρίῳ
ἀπέναντι τῆς σκηνῆς τȣ̃ Κυρίȣ· αἷμα
λογισθήσεται τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ·
αἷμα ἐξέχεεν· ἐξολοθρευθήσεται ἡ
ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τȣ̃ λαȣ̃ αὐτῆς.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὃς ἂν σφάξῃ μό-
» σχον ἢ πρόβατον ἢ αἶγα. Τὸ μὲν ἑβραϊ-
κὸν τὴν παρȣ̃σαν ἔχει ῥῆσιν μετὰ τὴν περὶ
τȣ̃ ἀποπομπαίȣ, τὰ δὲ κοινὰ ἀντίγραφα
τὴν περὶ τȣ̃ ἱλασμȣ̃. ἀπαγορεύει δὲ θυ-
σίαν ἀλλαχȣ̃ μὴ γίνεσθαι τῆς σκηνῆς, τῆς
Αἰγυπτίων αὐτȣ̀ς ἀποφέρων πολυθείας.
τὸ γὰρ ἐπ' ἀδείας θύειν σφαλερὸν εἰς εὐ-
σέβειαν, καὶ παρέχον ἐξȣσίαν τȣ̃ θύειν
οἷς περ ἂν ἕλοιντο, κατὰ τὸ ποιητικὸν τὸ
λέγον· ἄλλος ἄλλῳ ἔρεξε Θεῶν. (3) ὅθεν
ὡς ψυχὴν ἀναιρȣ̃ν ἐν ἴσῳ φόνȣ ἔχει τὸ H
ἔγκλημα.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ ἀπαγορεύει
πόῤῥω τῆς σκηνῆς θύεσθαι τὰ ἐσθιόμενα
θρέμματα; Ἤδει τὴν ἐνίων ἀσέβειαν, καὶ
ὅτι τοῖς δαίμοσι θυσίας προσοίσȣσι. προ-
σέταξε τοίνυν πάντα τὸν θύσαι βȣλόμενον
Δ ἢ μόσχον, ἢ πρόβατον, ἢ αἶγα, παρὰ τὴν
θύραν τῆς σκηνῆς ἀγαγεῖν, καὶ τὸ αἷμα
ἐκχέαι, καὶ μεταλαβεῖν οἴκαδε τῶν κρεῶν.
τὸν δὲ τȣ̃το μὴ δρῶντα, ὡς φόνȣ μέτοχον
» κατηγορεῖσθαι ἐκέλευσεν. αἷμα γάρ φησι
» λογισθήσεται τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ· αἷμα
» ἐξέχεεν· ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκεί-
» νη ἐκ τȣ̃ λαȣ̃ αὐτῆς. καὶ ὅτι τȣ̃τον ἔχει
τὸν σκοπὸν ὁ νόμος, διδάξει τὰ ἑξῆς. ἀνοί-
» σει γάρ φησιν ὁ ἱερεὺς τὸ στέαρ εἰς ὀσμὴν
E» εὐωδίας τῷ Κυρίῳ. καὶ ȣ̓ θύσȣσιν ἔτι τὰς
» θυσίας αὐτῶν τοῖς ματαίοις, ὧν αὐτοὶ ἐκ-
» πορνεύȣσιν ὀπίσω αὐτῶν. νόμιμον αἰώνιον
» ἔσαι ὑμῖν εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. ȣ̃τος ὁ νό-
μος μέχρι τȣ̃ παρόντος παρὰ Ἰȣδαίοις
κρατεῖ. ὁ γὰρ ἱερεὺς θύει τὰ ἐσθιόμε-
να ζῶα.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Φόνῳ κρίνει
» τὸν ἔξω πȣ θύοντα τȣ̃ ναȣ̃, λέγων· ὃς ἂν
» μὴ ἐνέγκῃ εἰς τὴν σκηνὴν καὶ θύσῃ, αἷμα
Z» αὐτῷ λογισθήσεται. τȣ́τȣ χάριν πανταχόθεν αὐτȣ̀ς εἰς τὸν τόπον ἐκεῖ συνάγει,
ἵνα καὶ ἀκȣ́οντες σωφρονῶσι. καὶ τῆς πε-
πλανημένης ἀπέχωνται διανοίας.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐκȣ̃ν ἀνόμημα καὶ βεβή-
λωσις καὶ τὸ τοῖς ἀνοσίοις αἱρετικοῖς συ-
ναυλίζεσθαι φιλεῖν, καὶ τῆς πρὸς ἐκείνȣς
ἀντέχεσθαι κοινωνίας. ἔξω γὰρ θύȣσι τῆς
ἁγίας σκηνῆς.

ε. Ὅπως ἂν φέρωσιν οἱ υἱοὶ Ἰσ-
ραὴλ τὰς θυσίας αὐτῶν, ὅσας ἂν αὐ-
τοὶ

(1) Αὐτὸ εἰς ὁλοκαύτωμα ἢ σωτήριον. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(2) Μὴ ἐνέγκῃ αὐτὸ, ὥστε προσεν. αὐτ.
(3) Ὁ Ὅμηρ. ἐν Στίχ. 400. τῆς β. Ῥαψ. τῆς Ἰλιάδ.

τοὶ σΦάξωσιν ἐν τοῖς πεδίοις, καὶ οἴσουσιν αὐτὰς τῷ Κυρίῳ ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου πρὸς τὸν ἱερέα· καὶ θύσουσι θυσίαν σωτηρίου τῷ
ε. Κυρίῳ αὐτά. Καὶ προχεεῖ ὁ ἱερεὺς τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἀπέναντι Κυρίου παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου· καὶ ἀνοίσει τὸ στέαρ εἰς ὀσ-
ζ. μὴν εὐωδίας τῷ Κυρίῳ. Καὶ θύσουσιν ἔτι τὰς θυσίας αὐτῶν τοῖς ματαίοις, οἷς αὐτοὶ ἐκπορνεύουσιν ὀπίσω αὐτῶν. νόμιμον αἰώνιον ἔσαι ὑμῖν εἰς
η. τὰς γενεὰς ὑμῶν. Καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἄνθρωπος ἄνθρωπος ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ τῶν υἱῶν τῶν προσηλύτων τῶν προσκειμένων ἐν ὑμῖν, ὃς ἂν ποιήσῃ ὁλοκαυτώματα ἢ θυσίαν,
θ. Καὶ ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου μὴ ἐνέγκῃ ποιῆσαι αὐτὸ τῷ Κυρίῳ, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς.

ι. Καὶ ἄνθρωπος ἄνθρωπος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἢ τῶν προσηλύτων τῶν προσκειμένων ἐν ὑμῖν, ὃς ἂν φάγῃ πᾶν αἷμα· καὶ ἐπιστήσω τὸ πρόσωπόν μου ἐπὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἔδουσαν τὸ αἷμα, καὶ ἀπολῶ αὐτὴν ἐκ τοῦ λαοῦ
ια. αὐτῆς. Ἡ γὰρ ψυχὴ πάσης σαρκὸς αἷμα αὐτοῦ ἐστί· καὶ ἐγὼ ἔδωκα αὐτὸ ὑμῖν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου μου ἐξιλάσκεσθαι περὶ τῶν ψυχῶν ὑμῶν· τὸ γὰρ αἷμα αὐτοῦ ἀντὶ ψυχῆς ἐξιλάσεται.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἀπηγόρευσε δὲ καὶ τὸ ἐσθίειν αἷμα, καὶ τινὰ αἰτίαν ἐδίδαξεν.
» ἡ γὰρ ψυχή, φησὶ, πάσης σαρκὸς τὸ
» αἷμα αὐτοῦ ἐστί· καὶ ἐγὼ δέδωκα ὑμῖν αὐτὸ
» ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἐξιλάσκεσθαι περὶ τῶν
» ψυχῶν ὑμῶν. τὸ γὰρ αἷμα αὐτοῦ ἀντὶ τῆς
» ψυχῆς αὐτοῦ ἐξιλάσεται. διὰ τοῦτο εἴρη-
» κα τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, πᾶσα ψυχὴ ἐξ ὑμῶν
» οὐ φάγεται αἷμα· καὶ ὁ προσήλυτος ὁ προ-
» σκείμενος ὑμῖν οὐ φάγεται αἷμα. ὥσπερ φησὶ σὺ ψυχὴν ἀθάνατον ἔχεις, ἵνα τὸ ἄλογον ζῶον ἀντὶ ψυχῆς ἔχει τὸ αἷμα. εἰ δὴ χάριν κελεύω τῷ τοῦ ἀλόγου ψυχῇ, τουτέστι τὸ αἷμα, ἀντὶ τῆς σῆς προσευχθῆναι ψυχῆς τῆς ἀθανάτου καὶ λογικῆς. ἐὰν δὲ τοῦτο φάγῃς, ψυχῇ ἐσθίεις. λογικῆς γὰρ ψυχῆς τοῦτο τάξιν πληροῖ. διὸ καὶ φόνον τῷ βρῶσιν ἐκάλεσε. τοῦτο ἕνεκεν καὶ τὰ τεθνεῶτα τῶν ζώων, ὡς τοῦ αἵματος μὴ χωρισθέντος τοῦ σώματος, ἐσθίειν ἀπαγορεύει.

**ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ. Ὅτι ὡς τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ, οὕτω προσέφερε τῷ Θεῷ ὁ τὸ αἷμα τῶν ἀλόγων προσενέγκας, μαρτυρεῖ ἡ θεία Γραφὴ λέγουσα· ἀντὶ τῆς ψυχῆς, φησὶ, τῶν προσφερόντων τὸ αἷμα τῶν θυσιῶν αὐτῶν προσφέρεται εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. μὴ ἂν ἀπὸ τῆς φύσεως τοῦ προσαγομένου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διαθέσεως τοῦ προσδεχομένου κριτέον τῆς θυσίας τῷ τάξιν, καὶ τοῦ Θεοῦ τῷ τιμῷ, τοῦ διὰ τὸ φείδεσθαι τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, μὴ βληθέντος ἀναλῶσαι τοὺς ἀνθρώπους, εἰς θυσίαν καθ' ἡμέραν προσαγομένους, καὶ ἀφανίσαι τὸ γένος· ἀλλὰ δεδωκότος τοῖς μὲν ἀνθρώποις τὸ αὐξάνεσθαί τε καὶ τὸ διαμένειν, ταῖς δὲ θυσίαις αὐτῶν τῷ μεγίστῳ τάξιν.

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἰ περὶ τῶν ἐσθιομένων ὁ λόγος, δῆλον ὡς τῷ ψυχῷ τῶν ἀλόγων αἷμα καλεῖ, ὡς προηγούμενον σῆμα τῆς κατὰ τοιάνδε κρᾶσιν ἀναλογίας, δι' ἧς ἡ τούτων ψυχή. τοιγαροῦν ἀντιδιασέλλων τῆς τῶν ἀνθρώπων, φησί· καὶ
» ἐγὼ ἔδωκα ὑμῖν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου
» ἐξιλάσκεσθαι περὶ τῶν ψυχῶν ὑμῶν· ὡς ἀθανάτοις ψυχαῖς ἀντιδιασέλλας θνητάς. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τινὲς δέφασιν, ὡς τύπον τῆς ἀνθρώπου ψυχῆς τὸ τῶν ζώων παρείληφεν αἷμα. τὸ μὲν τῶν ἱερουργουμένων ζώων, προσχεόμενον τῷ θυσιαστηρίῳ· τὸ δὲ τῶν ἄλλως θυομένων, κρυπτόμενον ὑπὸ γῆς. σύμβολα τοῦ, εἰ καὶ οὐ πάντα τυγχάνουσιν αἱ ψυχαὶ, μὴ ὁμοίως τῷ σώματι διαλύεσθαι. οὐ γὰρ οἷόν τε ἦν τὸ ἴδιον τῆς ἀνθρώπου ψυχῆς παρασῆσαι δι' αἵματος ἀνθρώπου· ὅπερ μὴ ἐκεῖθεν διέταξεν. ὡς ἂν σύμβολον χωρίζει τοῦ σώματος. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὁ δὲ ἐξίσου τοῖς κρέασι καὶ τῷ αἵματι χρώμενος, ἐξολοθρεύεται, τουτέστιν ὁ γινόμενος σάρξ, καὶ φθείρων εἰς σάρκα τὸ νοερὸν, καὶ τὸ ἐμφυσηθὲν εἰς ἴσον τῷ πλασθέντι καθέλκων, καὶ δοξάζων ἕτερον περὶ ψυχῆς. ὁ γὰρ κατὰ σάρκα ζῶν ἀποθανεῖται, ὡς τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ τιμῶν μὴ διδούς. ἥτις δ' ἂν ἐχωρίσθη τοῦ σώματος, εἰ μὴ διὰ τῆς ἀπάτης τεθήρευτο. διὸ καὶ περὶ θηρευμάτων ἐπλώεγκε τῷ ἀνθρώπου ψυχῷ, τῷ θηρευθεῖσαν αἰνιττόμενος.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τίμιον τὸ αἷμα πεποίηκεν ὡς ψυχῷ, καὶ ὑπεξεῖλε τῆς τῶν κρεῶν χρήσεως, εἰς τύπον τῆς λογικῆς καὶ ἀθανάτου ψυχῆς.

ιβ. Διὰ τοῦτο εἴρηκα τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, πᾶσα ψυχὴ ἐξ ὑμῶν οὐ φάγεται αἷμα· καὶ ὁ προσήλυτος ὁ προσκείμενος ἐν ὑμῖν οὐ φάγεται αἷμα.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἔκειτο μὲν ἔν προθήκῃ καὶ τὰ ἔθνη. ὅτι δὲ ἔμελλε προτερεῖν. καὶ
» τοῦτο ἐδηλοῦτο, κατὰ τὸ, ἔσαι ὁ προσήλυ- Δεύτ. 28. 44.
» τος ὁ σὺ ὑμῖν εἰς κεφαλῶ, καὶ ὑμεῖς ἔσε-
» σθε εἰς οὐράν.

ιγ. Καὶ ἄνθρωπος ἄνθρωπος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἢ τῶν προσηλύτων τῶν προσκειμένων ἐν ὑμῖν, ὃς ἂν θηρεύσῃ θήρευμα θηρίον, ἢ πετεινὸν, οὗ ἔσθεται, καὶ ἐκχεεῖ τὸ αἷμα αὐτοῦ, καὶ
ιδ. καλύψει αὐτὸ τῇ γῇ. Ἡ γὰρ ψυχὴ πάσης σαρκὸς αἷμα αὐτοῦ ἐστί. καὶ εἶπα

НБ ОНУ ім. І.І.Мечникова

εἶπα τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, αἷμα πάσης σαρκὸς οὐ φάγεσθε, ὅτι ψυχὴ πάσης σαρκὸς αἷμα αὐτοῦ ἐστί. πᾶς ὁ ἐσθίων αὐτὸ, ἐξολοθρευθήσεται.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Δι' ὧν φησὶν ἄνθρωπος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ τῶν προσηλύτων, τὴν τῶν ἐθνῶν πρὸς τὸν Ἰσραὴλ κοινωνίαν δηλοῖ, ὧν ἦσαν αὐτοὶ πρότεροι. διὸ λέγει, τῶν προσκειμένων ἐν ὑμῖν. καὶ ὅτι τοῦ Ἰσραὴλ ἴδιος ἡ γνῶσις, οὗ καὶ αἱ διαθῆκαι, δηλοῖ λέγων· καὶ εἶπα τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, αἷμα πάσης σαρκὸς οὐ φάγεσθε, ἐν προσθήκῃ τὰ ἔθνη ποιῶν. ὅτι δὲ ἤμελλε προτερεῖν, καὶ τοῦτο δηλοῦται, κατὰ τὸ, ἔσται ὁ προσήλυτος ἐν ὑμῖν εἰς κεφαλὴν, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθε εἰς οὐράν. ἰδοὺ γὰρ νῦν ὁ μὲν Ἰσραὴλ κατὰ σάρκα ζῇ, τὰ δὲ ἔθνη κατὰ πνεῦμα. σάρκα δέ φασι καλεῖ τὸν ἄνθρωπον, καθόλου λέγων περὶ ζώων· ἡ γὰρ ψυχὴ πάσης σαρκὸς αἷμα αὐτοῦ ἐστίν· ἀλλὰ καὶ ψυχὴν τὸν ἄνθρωπον. πᾶσα γὰρ ψυχὴ ἥτις φάγεται θνησιμαῖον, καὶ τὰ ἑξῆς.

Δευτ. 28. 44.

ιε. Καὶ πᾶσα ψυχὴ, ἥτις φάγεται θνησιμαῖον, ἢ θηριάλωτον ἐν τοῖς αὐτόχθοσιν, ἢ ἐν τοῖς προσηλύτοις, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας, καὶ καθαρὸς ἔσται. Ἐὰν δὲ μὴ πλύνῃ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ μὴ λούσηται ὕδατι, καὶ λήψεται τὸ ἀνόμημα αὐτοῦ.

ιϛ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἡ πλύσις τῶν ἱματίων καὶ ἡ λούσις, τὴν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων κάθαρσιν δηλοῖ, τὴν διὰ λουτροῦ ἀποτελουμένην εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα. ἀκάθαρτος γάρ φησιν ἔσται ἕως ἑσπέρας. ἑσπέρα δὲ τὸ τέλος. (1) καὶ ὁ μὴ λουσάμενος, μηδὲ τὴν ἐν (2) πνεύματι λαβὼν ἐσθῆτα, λήψεται τὴν ἀνομίαν.

ΚΕΦ. ΙΗ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς, ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

β.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἰδιαίτατον αὐτοῦ τὸ, Κύριος, δηλοῖ. ὅπερ ἴδιον τοῦ υἱοῦ τίθησιν ὁ Ἀπόστολος. (3)

γ. Κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα γῆς Αἰγύπτου, ἐν ᾗ παρῳκήσατε ἐπ' αὐτῆς, οὐ ποιήσετε· καὶ κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα γῆς Χαναὰν, εἰς ἣν ἐγὼ εἰσάγω ὑμᾶς ἐκεῖ, οὐ ποιήσετε, καὶ τοῖς νομίμοις αὐτῶν οὐ πορεύσεσθε. Τὰ κρίματά μου ποιήσετε, καὶ τὰ προστάγματά μου φυλάξεσθε, καὶ πορεύεσθε ἐν αὐτοῖς. ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

δ.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Εἴτ' οὖν κόσμου καὶ ἀπάτης, εἴτε παθῶν καὶ κακῶν σύμβολον Αἴγυπτος, καὶ ἡ Χανανῖτις γῆ, ὧν μὲν ἀφεκτέον, ὁποῖα δὲ ἐπιτηδευτέον, ὡς θεῖα καὶ οὐ κοσμικὰ, δείκνυσιν ἡμῖν τὸ λόγιον.

ΑΔΗΛΟΥ. Ξένους τῶν ἐν ἀνθρώποις ἐθῶν τοὺς ἰδίους ποιεῖ, μήτε τοῖς ὅθεν ἐξῆλθον, μήτε τοῖς ὅπου εἰσέρχονται κελεύων ὁμοπραγεῖν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πορεία γάρ τις ἐκτετριμμένη τῆς εὐσεβείας ἡ πονηρία, ἣν ἑαυτοῖς ἐπενόησαν ἄνθρωποι, τὴν τοῦ Θεοῦ πορείαν καὶ κατὰ φύσιν ἀφέντες, καὶ τὴν ἰδίαν ἀντινομοθετήσαντες ἐξ ἀποστασίας ἀρξαμένην τῆς κατὰ τὸν Ἀδάμ. διὸ ξένους τῶν ἐν ἀνθρώποις ἐθῶν τοὺς ἰδίους ποιεῖ, ἀποτρέπων ὁδοῦ τῶν ὅθεν ἐξῆλθον, καὶ εἰς οὓς εἰσπορεύονται.

Δ

ε. Καὶ φυλάξασθε πάντα τὰ προστάγματά μου, καὶ πάντα τὰ κρίματά μου, καὶ ποιήσατε αὐτά· ἃ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς. ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ὅταν εἴπῃ, ὁ ποιήσας ἄνθρωπος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς, τήν τε Ἑβραίων αὐτῶν ἐπανόρθωσιν, τήν τε τῶν πέλας ἡμῶν αὐτῶν συνάσκησίν τε καὶ προκοπὴν, ζωὴν λέγει αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν. οἱ γὰρ νεκροὶ τοῖς παραπτώμασι συζωοποιοῦνται Χριστῷ, διὰ τῆς ἡμετέρας διαθήκης. πολλάκις δὲ ἐπαναλαμβάνουσα ἡ Γραφὴ τὸ, ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, δυσωπεῖ μὲν διατρεπτικώτατα, ἕπεσθαι διδάσκουσα τῷ τὰς ἐντολὰς δεδωκότι Θεῷ· ὑπομιμνήσκει δὲ ἠρέμα ζητεῖν τὸν Θεὸν, καὶ ὡς οἷόν τε γινώσκειν ἐπιχειρεῖν· ἥτις ἂν εἴη θεωρία μεγίστη, ἡ ἐποπτικὴ, ἡ τῷ ὄντι ἐπιστήμη ἡ ἀμετάπτωτος, λόγῳ γινομένη. αὕτη ἂν εἴη μόνη ἡ τῆς σοφίας γνῶσις, ἧς οὐδέποτε χωρίζεται ἡ δικαιοπραγία.

Ε

Ἐφεσ. 2. 5.

Ζ

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι καὶ ὁ τὰ τοῦ νόμου ποιῶν, εἶχεν ἐλπίδα τῆς μελλούσης ζωῆς, ὡς προστάγμασι Θεοῦ πειθαρχῶν.

ϛ. Ἄνθρωπος ἄνθρωπος πρὸς ἅπαντα οἰκεῖα σαρκὸς αὐτοῦ οὐ προσελεύσεται

(1) Ἑσπέρα γὰρ τὸ τέλος. διὸ καὶ ὁ ἀμνὸς ἐθύετο πρὸς ἑσπέραν τοῦ κόσμου παθών. ὁ δὲ μὴ λουσάμ. κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

(2) Τὴν φαιδρὰν ἐσθῆτα μεταλαβὼν τὴν ἐν πνεύματι, λήψεται τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ. ὁ αὐτ.

(3) Ἴσ. ἐν τῷ 6. ἐδ. τοῦ 8. κεφ. τῆς 1. πρὸς Κορινθ.

λεύσεται ἀποκαλύψαι ἀσχημοσύνην. A ἐγὼ Κύριος.

ΑΔΗΛΟΥ. Συνόδους γαμικὰς καταῤῥυθμίζει πρὸς τὸ σεμνὸν, καὶ ὡς ἀμωμήτως πράττοιτο ταυτὶ παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τινὲς μέμφονται ταῖς περὶ τῶν γάμων νομοθεσίαις, λέγοντες ἀπαγορεῦσαι τὸν Θεὸν τὰ μηδαμῆ μηδαμῶς γεγενημένα. τὶς γάρ φησιν ἠνέσχετο τῇ ἑαυτοῦ μιγῆναι μητρὶ, ἢ τὶς πώποτε συνεγένετο κτήνει; Οὐκ ἂν ὁ Θεὸς τὸ παρ' οὐδενὸς τολμηθὲν ἀπηγόρευσε. καὶ ὅτι ταῦθ' οὕτως ἔχει, μαρτυρεῖ τὸ τοῦ δὲ τοῦ νόμου
» προοίμιον. ἔφη γὰρ οὕτω· κατὰ τὰ ἐπι-
» τηδεύματα τῆς Αἰγύπτου, ἐν ᾗ παρῳκήσα-
» τε ἐν αὐτῇ, οὐ ποιήσετε, καὶ κατὰ τὰ ἐπι-
» τηδεύματα γῆς Χαναὰν, εἰς ἣν ἐγὼ εἰσά-
» γω ὑμᾶς ἐκεῖ, οὐ ποιήσετε, καὶ τοῖς νομί-
» μοις αὐτῶν οὐ πορεύσεσθε. οὕτω ταῦτα εἰ-
πὼν, διδάσκει τὰ ὑπ' ἐκείνων τολμηθέντα, καὶ τὴν τοιαύτην ἀπαγορεύει πρᾶξιν. ὅτι δὲ πολλὰ τοιαῦτα τολμήματα, μαρτυροῦσι καὶ Πέρσαι μέχρι τοῦ παρόντος, οὐ μόνον ἀδελφαῖς, ἀλλὰ καὶ μητράσι καὶ θυγατράσι νόμῳ γάμου μιγνύμενοι· καὶ τὰς ἄλλας δὲ παρανομίας τολμῶσι πολλοί.

ζ. Ἀσχημοσύνην πατρός σου, καὶ ἀσχημοσύνην μητρός σου οὐκ ἀποκαλύψεις, μήτηρ γάρ σου ἐστὶν, οὐκ ἀποκαλύψεις τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Κελεύει οὐ μόνον ἀλλοτρίων ἀπέχεσθαι γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ χηρευουσῶν, αἷς οὐ θέμις συνέρχεσθαι· τὸ περσικὸν ἔθος εὐθὺς ἀποστραφεὶς, καὶ μυσαξάμενος, ἀπεῖπεν ὡς μέγιστον ἀνοσιούργημα. μητέρας γὰρ οἱ ἐν τέλει Περσῶν τὰς αὐτῶν ἄγονται, καὶ τοὺς φύντας ἐκ τούτων εὐγενεστάτους νομίζουσι, καὶ βασιλείας τῆς μεγίστης, ὡς λόγος, ἀξιοῦσιν. οὗ τὶ ἂν γένοιτο δυσσεβέστερον ἀνοσιούργημα; πατρὸς εὐνὴν τετελευτηκότος, ἣν ἄψαυστον ὡς ἱερὰν ἐχρῆν φυλάττεσθαι, καταισχύνειν· γήρως δὲ καὶ μητρὸς αἰδῶ μὴ λαμβάνειν, τὸν αὐτὸν τῆς αὐτῆς υἱὸν καὶ ἄνδρα γενέσθαι· καὶ πάλιν τὴν αὐτὴν νῦν μητέρα καὶ γυναῖκα· καὶ τοὺς ἀμφοῖν παῖδας, τοῦ μὲν πατρὸς ἀδελφοὺς, υἱωνοὺς δὲ τῆς μητρός· καὶ τὴν μὲν ὧν ἔτεκε μητέρα τε καὶ μάμμην, τὸν δὲ ὧν ἐγέννησεν ἐν ταὐτῷ πατέρα τε καὶ ὁμομήτριον ἀδελφόν. ταῦτ' ἐπράχθη τὸ παλαιὸν καὶ παρ' Ἕλλησιν ἐν Θήβαις ἐπὶ τοῦ Λαΐου παιδὸς Οἰδίποδος.

η. Ἀσχημοσύνην γυναικὸς πατρός σου οὐκ ἀποκαλύψεις, ἀσχημοσύνη πατρός σου ἐστίν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τοσαύτην ὁ ἡμέτερος νόμος φυλακὴν πεποίηται τοῦ πράγματος, ὥστ' οὐδὲ προγόνῳ, τελευτήσαντος πατρὸς, ἄγεσθαι μητρυιὰν ἐφῆκε, διά τε τὴν εἰς τὸν πατέρα τιμὴν, καὶ διότι μητρυιᾶς καὶ μητρὸς ὄνομα συγγενὲς, ἢ καὶ μὴ τὸ τῆς ψυχῆς συνῳδὸν πάθος. ὁ γὰρ ἀλλοτρίας ἀπέχεσθαι διδαχθεὶς, ὅτι μητρυιὰ προσεῤῥήθη, πολὺ μᾶλλον ἀφέξεται τῆς φύσει μητρός. καὶ εἴ τις διὰ τὴν ἐπὶ τῷ πατρὶ μνήμην αἰδεῖται τὴν ἐκείνου ποτὲ γενομένην γυναῖκα, δῆλός ἐστιν ἕνεκα τῆς εἰς ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς τιμῆς, οὐδὲν βουλόμενος ἐπὶ τῇ μητρὶ νεώτερον, ἐπεὶ καὶ σφόδρα ἐστὶν εὔηθες, ἡμίσει μέρει τοῦ γένους χαριζόμενον, ὀλιγωρεῖν δοκεῖν ὁλοκλήρου καὶ παντελοῦς.

θ. Ἀσχημοσύνην τῆς ἀδελφῆς σου ἐκ πατρός σου ἢ ἐκ μητρός σου, ἐνδογενοῦς ἢ γεγεννημένης ἔξω, οὐκ ἀποκαλύψεις τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῶν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐστὶ παράγγελμα μηδ' ἀδελφὴν ἐγγυᾶσθαι, πάνυ σπουδαῖον καὶ συντεῖνον εἰς ἐγκράτειαν ὁμοῦ καὶ εὐκοσμίαν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἀνὰ κράτος ἀπεῖπεν ἀδελφῇ συνέρχεσθαι, εἴτε καὶ ἐξ ἀμφοῖν, εἴτε καὶ μόνου γένοιτο τοῦ ἑτέρου. τὶ γὰρ δεῖ τὸ τῆς αἰδοῦς κάλλος αἰσχύνειν; τὶ δὲ ἀχρωμάτους κατασκευάζειν παρθένους, ἃς ἐρυθριᾶν ἀναγκαῖον; τὶ δὲ τὰς πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους κοινωνίας καὶ ἐπιμιξίας ἐπέχειν, εἰς βραχὺ χωρίον τὸ ἑκάστης οἰκίας συνωθοῦντας μέγα καὶ λαμπρὸν ἔργον, ἐκτείνεσθαι καὶ χεῖσθαι δυνάμενον εἰς ἠπείρους, καὶ νήσους, καὶ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν; αἱ γὰρ τῶν ὀθνείων ἐπιγαμίαι καινὰς ἀπεργάζονται συγγενείας τῶν ἀφ' αἵματος οὐκ ἀποδεούσας.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ δὲ τῆς ὁμοπατρίας ἀδελφῆς, ὡς διὰ συνήθειαν καταφρονεῖσθαι δυνάμενον· διὸ καὶ ἔλεγεν Ἀ-
» βραὰμ, ἀδελφὴ γάρ μου ἐστὶ πρὸς πατρὸς, Γεν. 20. 12.
» οὐ πρὸς μητρός· προὔταξέ τε τῆς περὶ τῆς
E πρὸς μητρὸς ἀδελφῆς ἀπαγορεύσεως, καὶ προϊὼν ἐπανέλαβε.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἀπαγορεύσας γὰρ τοὺς τῶν συγγενῶν γάμους, ἐπ' ἀλλοτρίους ἡμᾶς ἐξήγαγε, κἀκείνους πάλιν πρὸς ἡμᾶς εἵλκυσεν. ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τῆς φυσικῆς ταύτης συγγενείας οὐκ ἦν ἐκείνους ἡμῖν συναφθῆναι, ἀπὸ τοῦ γάμου πάλιν συνῆψεν, ὁλοκλήρους οἰκίας διὰ τῆς μιᾶς νύμφης συνάγων, καὶ γένη γένεσιν ὅλα
Z ἀναμιγνύς. μὴ γάμει γάρ φησι τὴν ἀδελφὴν τὴν σὴν, μηδὲ τὴν ἀδελφὴν τοῦ πατρὸς, μηδὲ ἄλλην κόρην τὴν τοιαύτην συγγένειαν πρὸς σὲ κεκτημένην, ἣ διακωλύει τὸν γάμον, ὀνόματα θεὶς τῶν τοιούτων συγγενῶν τὰ εἴδη. ἀρκεῖ σοι πρὸς τὴν ἐκείνων διάθεσιν τὸ λύσαι τὰς αὐτὰς ὠδῖνας, τὸ ἑτέρως σοὶ προσήκειν τὰς ἄλλας. τὶ στενοχωρεῖς τῆς ἀγάπης τὸ πλάτος; τὶ περιττῶς ὑπόθεσιν ἀναλίσκεις τῆς εἰς αὐτὴν
H φιλίας, δι' ἧς δύνασαι καὶ ἑτέραν πορίσασθαι φιλίας ἀφορμὴν, ἔξωθεν γυναῖκα ἀγαγὼν, καὶ δι' ἐκείνης συγγενῶν ὁρμαθὸν, καὶ μητέρα, καὶ πατέρα, καὶ ἀδελφοὺς, καὶ τοὺς τούτων ἐπιτηδείους;

ι. Ἀσχη-

ι. Ἀσχημοσύνην θυγατρὸς υἱοῦ σου, ἢ θυγατρὸς θυγατρός σου, οὐκ ἀποκαλύψεις τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῶν, ὅτι
ια. σὴ ἀσχημοσύνη ἐστίν. Ἀσχημοσύνην θυγατρὸς γυναικὸς πατρός σου οὐκ ἀποκαλύψεις, ὁμοπατρία ἀδελφή σου ἐστὶν, οὐκ ἀποκαλύψεις τὴν ἀσχημοσύ-
ιβ. νην αὐτῆς. Ἀσχημοσύνην ἀδελφῆς πατρός σου οὐκ ἀποκαλύψεις, οἰκεία
ιγ. γὰρ πατρός σου ἐστίν. Ἀσχημοσύνην ἀδελφῆς μητρός σου οὐκ ἀποκαλύψεις,
ιδ. οἰκεία γὰρ μητρός σου ἐστίν. Ἀσχημοσύνην ἀδελφοῦ τοῦ πατρός σου οὐκ ἀποκαλύψεις, καὶ πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ οὐκ εἰσελεύσῃ, συγγενὴς γάρ σου ἐστίν.
ιε. Ἀσχημοσύνην νύμφης σου οὐκ ἀποκαλύψεις, γυνὴ γὰρ υἱοῦ σου ἐστὶν, οὐκ ἀποκαλύψεις τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Πολλὰς καὶ ἄλλας ὁμιλίας ἐκώλυσε, προστάξας μὴ θυγατριδῶν, μὴ υἱιδῶν, μὴ τητθίδα πρὸς πατρὸς ἢ μητρὸς, μὴ θείου, ἢ υἱοῦ, ἢ ἀδελφοῦ γυναῖκα γενομένην ἐγγυᾶσθαι· μηδ' αὖ πρόγονον χήραν, ἢ παρθένον, ζώσης μὲν τῆς γυναικὸς ἐπάγεσθαι, ἀλλὰ μηδ' ἀποθανούσης. δυνάμει γὰρ ὅ γε πατρῷος πατὴρ ὀφείλει τὴν ἐκ τῆς γυναικὸς ἐν τάξει θυγατρὸς τίθεσθαι.

ις. Ἀσχημοσύνην γυναικὸς ἀδελφοῦ σου οὐκ ἀποκαλύψεις, ἀσχημοσύνη ἀδελφοῦ σου ἐστίν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐν ᾧ ζῇ, ἢ ἔσχε παῖδας ἐκ τοῦ προτελευτήσαντος, οὐκ ἔξεστί σοι γαμεῖν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.

ιζ. Ἀσχημοσύνην γυναικὸς καὶ θυγατρὸς αὐτῆς οὐκ ἀποκαλύψεις· τὴν θυγατέρα τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, καὶ τὴν θυγατέρα τῆς θυγατρὸς αὐτῆς οὐ λήψῃ ἀποκαλύψαι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῶν, οἰκεῖαί σου εἰσίν· ἀσέβημά ἐστι.

ιη. Γυναῖκα ἐπ' ἀδελφὴν αὐτῆς οὐ λήψῃ ἀντίζηλον ἀποκαλύψαι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς ἐπ' αὐτῆς, ἔτη ζωῆς αὐτῆς. (1)

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Δύω ἀδελφὰς ἄγεσθαι τὸν αὐτὸν οὐκ ἐπιτρέπει, οὔτ' ἐν τῷ αὐτῷ, οὔτ' ἐν διαφέρουσι χρόνοις, κἂν τύχῃ τὶς ἦν προέγημεν ἀπεωσμένος. ζώσης γὰρ ἔτι τῆς συνοικούσης, εἴτε καὶ ἀπηλλαγμένης, ἐάν τε χηρεύσῃ, ἐάν τε καὶ ἑτέρῳ γαμηθῇ, τὴν ἀδελφὴν οὐχ ὅσιον ὑπέλαβεν ἐπὶ τὰ τῆς ἠτυχηκυίας παρέρχεσθαι, προδιδάσκων ταύτας τὰ συγγενικὰ δίκαια μὴ λύειν, μηδ' ἐπιβαίνειν πταίσμασι τῆς οὕτως ἡνωμένης κατὰ γένος, μηδ'
A ἐναβρύνεσθαι καὶ ἐντρυφᾶν θεραπευομένην ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐκείνης, καὶ ἀντιθεραπεύουσαν αὐτούς. ἐγείρονται γὰρ ἐκ τούτων χαλεπαὶ ζυλοτυπίαι, καὶ δυσπαρηγόρητοι φιλονεικίαι, φορὰς ἀμυθήτους ἄγουσαι κακῶν.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀπαγορεύει μηδὲ δύω συνοικεῖν ἅμα ἀδελφαῖς· ὡς μὴ τὸ οἰκειότατον πολεμιώτατον διὰ ζήλου γένοιτο· (2) καὶ τὸ τῇ καθαιρομένῃ συνεῖναι,
B ἵνα τὴν φύσιν μὴ ἀπογυμνώσειε.

ιθ. Καὶ πρὸς γυναῖκα ἐν χωρισμῷ ἀκαθαρσίας αὐτῆς οὐ προσελεύσῃ ἀποκαλύψαι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Φορὰ τῶν μηνιαίων ὁπότε γένοιτο, μὴ ψαυέτω τῆς γυναικὸς ὁ ἀνὴρ, ἀλλὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον
Γ ὁμιλίας ἀνεχέσθω, νόμον φύσεως αἰδούμενος· καὶ ἅμα διδασκέσθω, μὴ ἀτελεῖς γονὰς ἀκαίρου καὶ ἀμούσου χάριν ἡδονῆς προσίεσθαι.

κ. Καὶ πρὸς γυναῖκα τοῦ πλησίον σου οὐ δώσεις κοίτην σπέρματός σου, τοῦ ἐκμιανθῆναι πρὸς αὐτήν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Περὶ γυναικὸς ἀλλοτρίας, ὡς ἀκριβοῦς μολυσμοῦ προσέθηκε,
„ τοῦ ἐκμιανθῆναι πρὸς αὐτήν.

Δ κα. Καὶ ἀπὸ τοῦ σπέρματός σου οὐ δώσεις λατρεύειν ἄρχοντι. καὶ οὐ βεβηλώσεις τὸν νόμον (3) τὸν ἅγιον. ἐγὼ Κύριος.

„ ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐστιν, ἀπὸ τοῦ σπέρ-
„ ματός σου οὐ δώσεις λατρεύειν ἄρχοντι, καὶ
„ οὐ βεβηλώσεις τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον· ἐγὼ Κύριος; Τὸ Ἑβραϊκὸν, τὸ Μολὸχ ἔχει. καὶ οἱ λοιποὶ δὲ ἑρμηνευταὶ τοῦτο τεθείκασιν.
E εἴδωλον δὲ τοῦτο ἦν. διὸ καὶ διὰ τοῦ Προφή-
„ του φησὶν ὁ Θεός· μὴ σφάγια καὶ θυσίας Ἀμ. 5. 25.
„ προσηνέγκατέ μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσα-
„ ράκοντα υἱοὶ Ἰσραήλ; καὶ ἀνελάβετε τὴν
„ σκηνὴν τοῦ Μολὸχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ Θεοῦ
„ ὑμῶν Ῥαφᾶν, τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε
„ προσκυνεῖν αὐτοῖς. ἀπαγορεύει τοίνυν τὸ τοὺς παῖδας ἱεροδούλους τοῖς εἰδώλοις προσφέρειν· ὡς δέ τινές φασι, τὸ τοῖς ἀλλοφύλοις ἄρχουσι μὴ διδόναι τοὺς παῖδας, ὥστε
Z εἶναι αὐτῶν οἰκέτας, ἢ δορυφόρους, ἵνα μὴ τῆς ἐκείνων μετάσχωσιν ἀσεβείας.

κβ. Καὶ μετὰ ἄρσενος οὐ κοιμηθήσῃ κοίτην γυναικείαν, βδέλυγμα γάρ ἐστι.

κγ. Καὶ πρὸς πᾶν τετράπουν οὐ δώσεις τὴν κοίτην σου εἰς σπερματισμὸν, ἐκμιανθῆναι πρὸς αὐτό. καὶ γυνὴ οὐ
H στήσεται πρὸς πᾶν τετράπουν βιβασθῆναι· μυσαρόν ἐστι.

ΠΡΟΚΟ-

(1) Ἔτι ζώσης αὐτῆς. αἱ προειρημ. ἐκδόσ.
(2) Τὰ ἑπόμενα ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. οὐ κεῖται.
(3) Τὸ ὄνομα τό. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀπαγορεύει τῷ πρὸς ἄλογα μῖξιν, ὡς αὐτόθεν ἄτοπον, καὶ ἀτόπων τρόπων ἀλλοκότων κοινωνίας σημαντικῷ.

κδ. Μὴ μιαίνεσθε ἐν πᾶσι τούτοις· ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις ἐμιάνθησαν τὰ ἔθνη, ἃ ἐγὼ ἐξαποστέλλω πρὸ προ-
κε. σώπου ὑμῶν. Καὶ ἐξεμιάνθη ἡ γῆ, κἀγὼ ἀνταπέδωκα ἀδικίαν αὐτοῖς δι' αὐτὴν, καὶ προσώχθησεν ἡ γῆ τοῖς ἐγκαθημένοις ἐπ' αὐτῆς.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημείωσαι, ὅτι ὡς ἀσεβεῖς οἱ ἐθνικοὶ ἐξεβλήθησαν ἐκ τῆς ἰδίας γῆς. ἐχθὲς αὐτὸς ὁ λόγος ἁρμόσει καὶ κατὰ Ἰουδαίων.

κς. Καὶ Φυλάξασθε πάντα τὰ νόμιμά μου, καὶ τὰ προσάγματά μου, καὶ οὐ μὴ ποιήσητε ἀπὸ πάντων τῶν βδελυγμάτων ὑμῶν τούτων ὁ ἐγχώριος, καὶ ὁ προσγενόμενος προσήλυτος ἐν ὑμῖν.

κζ. Πάντα γὰρ τὰ βδελύγματα ταῦτα ἐποίησαν οἱ ἄνθρωποι τῆς γῆς, οἱ ὄντες πρότεροι ὑμῶν, καὶ ἐμιάνθη ἡ γῆ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐξαιρέτως βδέλυγμα καλεῖ τὸ μὴ μόνον τῷ Φύσιν παραχαράττον, ἀλλὰ καὶ τὸ αὐτὸν τὸν Θεὸν εἰ εἴδει ἀνθρώπου ἢ ἀλόγου ζώου, μὴ μόνον ὑπὲρ σωματικὸν εἶδος, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ νοῦν ὄντα. βδελυρὸν δὲ καὶ τὸ μὴ οἰκεῖον τῇ Φύσει καὶ τῷ τῆς Φύσεως ποιητῇ. διὰ τοῦτο οἱο-
» νεὶ βδέλυγμα· ὡς ἔχει τὸ, ἐβδελύξατο Ψαλ. 105. 40.
» τὴν πληρονομίαν αὐτοῦ. γῆ μὲν οὖν μιαί-
» νεται πεφυκυῖα δέχεσθαι πᾶν τὸ εἰ αὐτῇ γινόμενον. καὶ ὁ κόσμος ἐμιάνθη, διὸ καὶ ἀνακλίζεται καθαρῶς. ὁ δὲ Θεὸς οὐ μιαίνεται. οὐ γὰρ εἰ αὐτῷ τὰ πρατόμενα μὴ καλῶς.

κη. Καὶ ἵνα μὴ προσοχθήσῃ ὑμῖν ἡ γῆ ἐν τῷ μιαίνειν ὑμᾶς αὐτήν, ὃν τρόπον προσώχθησε τοῖς ἔθνεσι τοῖς πρὸ ὑμῶν.

Προσώχθησε. Θεοδοτίων, ἀπέβαλεν ἡ γῆ τοὺς ἐνοικοῦντας. Σύμμαχος, ἐξήμεσεν. Ἀκύλας, ἐξῆρεν ἡ γῆ τοὺς ἐνοικοῦντας.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐστιν, ἵνα μὴ προ-
» σοχθήσῃ ὑμῖν ἡ γῆ εἰ τῷ μιαίνειν ὑμᾶς
» αὐτὴν, ᾗ τὰ ἑξῆς; Μὴ βδελύξηται ὑμᾶς, φησὶν, ὡς ἐβδελύξατο τοὺς Χαναναίους· ἀντὶ τοῦ, ὥσπερ ἐκείνους διὰ τὰς πολλὰς αὐτῶν παρανομίας πανωλεθρίᾳ παραδοὺς, ὑμῖν τὴν γῆν παραδέδωκα, ἵνα τοὺς ὁμοία δράσαντας τιμωρήσωμαι.

κθ. Ὅτι πᾶς ὃς ἐὰν ποιήσῃ ἀπὸ πάντων τῶν βδελυγμάτων τούτων, ἐξολοθρευθήσονται αἱ ψυχαὶ αἱ ποιοῦσαι
λ. ἐκ μέσου τοῦ λαοῦ αὐτῶν. Καὶ Φυλάξασθε τὰ προσάγματά μου, ὅπως μὴ ποιῆτε ἀπὸ πάντων τῶν νομίμων τῶν ἐβδελυγμένων, ἃ γέγονε πρὸ τοῦ ὑμᾶς· καὶ οὐ μὴ μιανθήσεσθε ἐν αὐτοῖς, ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

ΚΕΦ. ΙΘ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
β. Μωϋσῆν, λέγων, Λάλησον τῇ συναγωγῇ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἅγιος ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

» ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἅγιος ἐγώ. τῷ οἰκείωσιν ἀπαιτεῖ τῷ πρὸς αὐτόν.

γ. Ἕκαστος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ μητέρα αὐτοῦ φοβείσθω, καὶ τὰ σάββατά μου φυλάξασθε. ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἕκαστος τὸν ἑαυτοῦ
» πατέρα καὶ μητέρα φοβείσθω, ὡς οὐ τύπῳ
» Θεοῦ. καὶ τὰ σάββατά μου φυλάξεσθε εἰς σημεῖον ἁγιασμοῦ τοῦ οὐ πλησιασμῷ Θεοῦ,
» ὡς ἐπάγει, ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν, ὁ
» ἁγιάζων δηλαδή.

δ. Οὐκ ἐπακολουθήσετε εἰδώλοις, καὶ Θεοὺς χωνευτοὺς οὐ ποιήσετε ὑμῖν. ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Θεοὺς εἶναι λέγει τοῖς ὅτως ὑπειληφόσι. καὶ ἀπαγορεύει τοῖς τὸν ἀληθῆ Θεὸν εἰδόσι τοιούτους ὑπειληφέναι χωνευτοὺς Θεούς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὰ ὁμοιώματα τῶν ἐπιφανέντων αὐτοῖς κατὰ τὴν ὄψιν ἐκλυπωθέντων, εἰκάσματα καλοῦσι καὶ εἴδωλα· Θεοὺς δέ φησιν, ὡς πρὸς τὴν ἐκείνων ὑπόληψιν. ὃ αἱρετικὸν τὸ, μήτε ὁμοίωμα θεῖον εἶναι, ὡς ὁ Παῦλός φησι(1), μήτε ὕλην θείαν χεομένην πυρὶ, μήτε κατασκευὴν δι' ἀνθρωπίνων δακτύλων.

ε. Καὶ ἐὰν θύσητε θυσίαν σωτηρίου
ς. τῷ Κυρίῳ, δεκτὸν ὑμῶν θύσατε. Ἡ ἂν ἡμέρᾳ θύσετε, βρωθήσεται, καὶ τῇ αὔριον· καὶ ἐὰν καταλειφθῇ ἕως ἡμέρας τρίτης, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἰρωικὸν ἑρμηνεύεται ἡ τοῦ σωτηρίου θυσία. αἰνίττεται δὲ τὸ μὴ ἀπιστεῖσθαι τῷ ἐν τριημέρῳ ἀνασάσει ζωὴν ἐν τῷ μὴ ἐσθίεσθαι ἐν τῇ τρίτῃ τὰ κρέα τοῦ θύματος ὡς ἐπὶ νεκροῦ, ἀλλὰ πυρὶ ἀναλαμβάνεσθαι εἰς τὸν ἀέρα.

(1) Ἴσ. ἐκ τοῦ 23. ἐδ. τοῦ 1. κεφ. τῆς πρὸς Ῥωμ. ἐλήφθη.

ΤΟΥ

A ** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τοιȣ̃τον ϰ̀ι τὸ, ἐὰν
Λευιτ. 22. 29, θύσῃς θυσίαν εὐχὴν χαρμοσύνης τῷ Κυ-
30. „ ρίῳ. εἶτα ἐπάγει· ȣ̓ καταλείψετε ἀπὸ
„ τῶν κρεῶν εἰς τὸ πρωΐ. καθὰ γὰρ ἔγνωμεν
πολλάκις, εἰς τρεῖς ἢ δύω κατατέμνει τὸν
χρόνον ἡ θεία Γραφή. ἢ γὰρ εἰς τὸν τȣ̃
νόμȣ καὶ τῆς χάριτος, ἢ καὶ μεταξὺ τὸν
τῶν Προφητῶν παρεμβάλλει καιρόν· ἀλλ'
ὅμως ἡ πρὸ τῆς χάριτος λατρεία μία μό-
νον ὑπῆρχεν ἡ νομικὴ ϰ̀ι σκιώδης. πρωΐας
δὲ γενομένης, ἤτοι τȣ̃ τρίτȣ καιρȣ̃ διαλάμ-
B ψαντος, ȣ̓κ ἔτι δεκτὸς τῆς πρὶν λατρείας
ὁ τρόπος. βδελυρὸν δὲ εἴτε χθιζὸν, εἴτε
τριταῖον εἴη τὸ θῦμα παρὰ καιρὸν προσ-
Φιλιπ. 3. 8. φερόμενον, ὅτε σκύβαλα καὶ ζημίαν ὁ
Παῦλος καλεῖ τὰ κατὰ νόμον αὐχήματα,
„ διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως τȣ̃ Χριστȣ̃,
Ψαλ. 39. 6. τȣ̃ εἰπόντος, θυσίαν καὶ προσφορὰν ȣ̓κ
„ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτήσω μοι.

ζ. Ἐὰν δὲ βρώσει βρωθῇ τῇ ἡμέ-
Γ ρᾳ τῇ τρίτῃ, ἄθυτόν ἐστιν, ȣ̓ δεχθή-
σεται.

Ἄθυτον. Ἀκύλας, ἀπόβλητόν φησιν.

η. Ὁ δὲ ἔσθων αὐτὸ, ἁμαρτίαν
λήψεται, ὅτι τὰ ἅγια Κυρίȣ ἐβεβή-
λωσε· ϰ̀ι ἐξολοθρευθήσονται αἱ ψυ-
χαὶ αἱ ἐσθίȣσαι ἐκ τȣ̃ λαȣ̃ αὐτῶν.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ γὰρ ἐν νεκροῖς τι-
Δ θεὶς τὸ θῦμα μετὰ τρίτην, ὡς μὴ καταρ-
γηθέντος τȣ̃ θανάτȣ, ἀπολεῖται ἐν θανά-
τῳ. τȣ̃το δὲ ποιȣ̃σιν οἱ τὸν Χριστὸν ἡγȣ́με-
νοι ψιλὸν ἄνθρωπον. ἐν δὲ τῷ πάσχᾳ ἡ
νὺξ ἐν ᾗ θύεται, τὸν νῦν κόσμον ἐντυποῖ,
μεθ' ὃν ȣ̓κ ἔτι θανάτȣ μνήμη. διὸ ȣ̓χ ὑπο-
λέλειπται τῶν κρεῶν εἰς τὸ πρωΐ.

θ. Καὶ ἐκθεριζόντων ὑμῶν τὸν θε-
ρισμὸν τῆς γῆς ὑμῶν, ȣ̓ συντελέσετε
τὸν θερισμὸν ὑμῶν τȣ̃ ἀγρȣ̃ (1) ἐκθε-
ρίσαι· καὶ τὰ ἀποπίπτοντα τȣ̃ θερισ-
ι. μȣ̃ σȣ ȣ̓ συλλέξεις, Καὶ τὸν ἀμπε-
λῶνά σȣ ȣ̓κ ἐπανατρυγήσεις, ȣ̓δὲ τȣ̀ς
ῥῶγας τȣ̃ ἀμπελῶνός σȣ συλλέξεις·
τῷ πτωχῷ καὶ τῷ προσηλύτῳ κατα-
λείψεις αὐτά. ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς
ὑμῶν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μετὰ τὰ πρὸς Θεὸν ὅ-
Z σια νομοθετεῖ τὰ πρὸς ἀνθρώπȣς φιλαν-
θρώπως.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἵνα τὸ κοινωνὸν
τῆς φύσεως ἐπιγινώσκωσι, κατὰ τὸ δυνα-
τὸν κοινωνȣ̃ντες τοῖς δίκαιον κοινωνίας ȣ̓κ
ἔχȣσι, πλὴν τȣ̃ κατὰ φύσιν, ὅτι ἄν-
θρωποι.

ια. Οὐ κλέψετε, καὶ ȣ̓ ψεύ-
σεσθε, ȣ̓δὲ συκοφαντήσει ἕκαστος τὸν
H πλησίον.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Δȣ́λων, ȣ̓κ ἐλευθέ-
ρων τὰ ἐπιτάγματα. ἡ δὲ χάρις μετὰ
„ μέμψεως παραινεῖ. διατὶ δὲ ȣ̓χὶ μᾶλλον 1. Κορ. 6. 7.
ἀδικεῖσθε; ὅπερ τȣ̃ μὴ ἀδικεῖν πολλῷ τε-
λειότερον.

ιβ. Καὶ ȣ̓κ ὀμεῖσθε τῷ ὀνόματί-
μȣ ἐπ' ἀδίκῳ, καὶ ȣ̓ βεβηλώσετε τὸ
ὄνομα τὸ ἅγιον τȣ̃ Θεȣ̃ ὑμῶν. (2)

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ μὲν νόμος, τὴν
ἐπιορκίαν· ἡ δὲ χάρις ἀπαγορεύει τὸν ὅρ-
κον, τιμῆς ἕνεκα μείζονος τῆς πρὸς τὸν
Θεόν.

ιγ. Οὐκ ἀδικήσεις τὸν πλησίον,
καὶ ȣ̓χ ἁρπάσεις· καὶ ȣ̓ κοιμηθήσε-
ται ὁ μισθὸς τȣ̃ μισθωτȣ̃ παρὰ σοὶ
ἕως πρωΐ.

ΑΔΗΛΟΥ. Προνοίᾳ τȣ̃ ἐνδεȣ̃ς παρὰ
Θεῷ, εἰς τὸ μὴ παρέλκεσθαι τὴν ἀναγ-
καῖαν τροφὴν τοῖς πεινῶσιν. (3)

ιδ. Οὐ κακῶς ἐρεῖς κωφὸν, καὶ
ἀπέναντι τυφλȣ̃ ȣ̓ προσθήσεις σκάν-
δαλον· καὶ φοβηθήσῃ τὸν Θεόν σȣ.
ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. [Κήδεται τῶν μὴ δυ-
ναμένων βοηθεῖν ἑαυτοῖς.] ȣ̓τω τοῖς καθ'
ἡμέραν ἔργοις ἄνθρωπος ἐθίζεται γινώ-
σκειν Θεόν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἁγιοπρεπὲς τὸ τοῖς
κάμνȣσι συναλγεῖν, καὶ ȣ̓χὶ δὴ μᾶλλον τὰ
ἐφ' οἷς ἦν ἄμεινον ἐποικτείρεσθαι δεῖν. πλεο-
νεξίας τῆς κατ' αὐτῶν ποιεῖσθαι πρόφα-
σιν, ἐπιθρώσκοντάς τε καὶ ἐπιμηνιῶντας
ἔτι τοῖς ἠδικημένοις. κἂν εἰ δυναιτό τις λα-
θραίȣς ἀποτελεῖν τῆς ἐπιβȣλῆς τȣ̀ς τρό-
πȣς, ἀποσχέσθαι δεῖν ὁ νόμος εὖ μάλα
φησὶ, καὶ τῶν ἐπὶ τόδε κακȣργημάτων.
E Καὶ μετ' ὀλίγα. Οὐκ ἂν ἀκȣ́σειεν ὁ κωφὸς τȣ̃
καταλαλεῖν ἐθέλοντος, ἀλλ' ȣ̓δ' ἂν κατα-
θεῷτο τυφλὸς τὸν προτιθέντα σκάνδα-
λον. λαθεῖν ȣ̓ν ἄρα χαλεπὸν ȣ̓δὲν, κἂν
εἰ βȣ́λοιτό τις ἐπιβȣλεύειν αὐτοῖς. ἀλλ' ȣ̓ς
ἔδει μᾶλλον ἐλεεῖν, ὡς ἠῤῥωστηκότας ἤδη,
τῆς οἴκοθεν συμφορᾶς, καὶ προσαδικȣ̃ντες
ἁλώσονται, σκανδάλῳ μὲν τὸν τυφλὸν ȣ̓κ
εἰδότα συντρίβοντες, λοιδορίαις δὲ τὸν κω-
φὸν, ὡς ἐπ' εὐφημίαις, ἐσθ' ὅτε καὶ μει-
Z διᾶν ἀναπείθοντες, πλήττοντές γε μὴν,
καὶ εἰς αὐτά πȣ πολλάκις τὰ καιριώτατα.
ȣ̓κȣ̃ν κεκρυμμένη μὲν, εἴπερ ἕλοιτό τις, ἡ
ἐπ' ἀμφοῖν ἂν γένοιτο κακȣργία, σκληρό-
τητος δὲ καὶ τῆς ἄγαν μισαλληλίας ȣ̓κ ἂν
διεξοίχοιτο γραφήν.

ιε. Οὐ ποιήσετε ἄδικον ἐν κρίσει·
ȣ̓ λήψῃ πρόσωπον πτωχȣ̃, ȣ̓δὲ μὴ
θαυμάσῃς πρόσωπον δυνάστȣ. ἐν δι-
καιοσύνῃ κρινεῖς τὸν πλησίον σȣ.

(1) Τȣ̃ ἀγρȣ̃ σȣ. αἱ προειρημ. ἐκδόσ.
(2) Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(3) Τὰ αὐτὰ ἄλλως πως καὶ ὁ Προκόπιος ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

Οὐδὲ μὴ θαυμάσῃς πρόσωπον δυνάστου. Ἄλλος φησὶν, οὐ δοξάσεις πρόσωπον μεγάλου.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ μὲν γινώσκειν τὸ δίκαιον, ἐκ φύσεώς τε καὶ νόμου· τὸ δὲ φυλάττειν, ἐκ τοῦ μὴ εἴκειν αἰδοῖ καὶ ἐλαίῳ.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ παρὰ Θεῷ δὲ, ὅτε κρίσις, οὐκ ἔτι ἔλεος, ἀλλ' ἔργων (1) ἀντίδοσις· ὥσπερ νῦν, ὅτε χάρις, οὔπω κρίσις, [ἀλλ' ἢ πρὸς τὸ παιδεύειν.]

ιϛ. Οὐ πορεύσῃ δόλῳ ἐν τῷ ἔθνει σου. οὐκ ἐπισυστήσῃ ἐφ' αἵματος τοῦ πλησίον σου. ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀποτεμὼν αὐτοὺς τῶν ἄλλων ἐθνῶν, τὰ πρὸς ἀλλήλους αὐτοῖς ὁρίζει δίκαια· ἡμᾶς δὲ ἀναμίξας ἔθνεσι, πρὸς πάντας κελεύει φυλάττειν τὸ δίκαιον, κἂν ὦσιν ἑτερόδοξοι.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἡμᾶς δὲ πρὸς πάντας κελεύει φυλάττειν τὸ δίκαιον, μὴ ὡς πολεμίοις χρωμένους, διὰ τὸ ἑτερόφυλον, ἢ ἑτερόδοξον.

ιζ. Οὐ μισήσεις τὸν ἀδελφόν σου τῇ διανοίᾳ σου. ἐλεγμῷ ἐλέγξεις τὸν πλησίον σου, καὶ οὐ λήψῃ δι' αὐτὸν ἁμαρτίαν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μήτε μισεῖν ἐξ ὑποψίας διδάσκει, μήτε μὴν ἁμαρτόντας ἀμύνασθαι. ἡμῖν δὲ καὶ πρὸς πάντας ταῦτα, ὅτι καὶ πάντων ἥκει σωτὴρ ὁ Χριστός.

** ΜΑΞΙΜΟΥ. Μὴ εἴπῃς, οὐ μισῶ τὸν ἀδελφὸν, τὴν μνήμην αὐτοῦ ἀποστρεφόμενος· ἀλλ' ἄκουσον Μωϋσέως λέγοντος, μὴ
» μισήσῃς τὸν ἀδελφόν σου τῇ διανοίᾳ σου.
» ἐλεγμῷ ἐλέγξεις τὸν ἀδελφόν σου, καὶ οὐ
» λήψῃ δι' αὐτὸν ἁμαρτίαν.

ιη. Καὶ οὐκ ἐκδικᾶταί σου ἡ χείρ· καὶ οὐ μηνιεῖς τοῖς υἱοῖς τοῦ λαοῦ σου· καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Φυσικὸς ὁ λογισμὸς, εἰς ὃν καὶ πάντα ὁ Σωτὴρ ἀνεκεφαλαιώ-
Ματθ. 7. 12. σατο, εἰπών· καθὼς θέλετε, ἵνα ποιῶ-
» σιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ τὰ ἑξῆς.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ τῇ κατὰ σάρκα προσέθηκέ τι πλέον, εἰ-
Ἰωάν. 13. 34. πών· ὅτι ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα
» ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς. τὸ μὲν γὰρ ἀγαπῆσαι, καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ κεῖται· τὸ δὲ, καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς, προσέθηκε. διὸ καὶ καινὴν ἐντολὴν αὐτὴν ἐκάλεσεν. ἄλλο γὰρ τὸ ἀγαπῆσαι τὸν πέλας ὡς ἑαυτὸν, καὶ ἄλλο τὰ οἰκεῖα παριδεῖν, ἵνα τὰ τῶν πέλας ἐπανορθώσῃ. ὥσπερ γὰρ αὐτὸς οὐ πρὸς τὸ οἰκεῖον ὕψος, ἀλλὰ πρὸς τὸ τῶν ἀνθρώπων ὄφελος εἶδε, καὶ ταπεινώσας ἑαυτὸν, μορφὴν δούλου κατηξίωσε λαβεῖν, ἵνα τοὺς δούλους εἰς υἱοθεσίαν ἀγάγῃ· οὕτω καὶ ἕκαστον ἡμῶν ἐκέλευσε, μὴ πρὸς τὸ οἰκεῖον κέρδος ὁρᾶν, ἀλλὰ πρὸς τὸ τῶν πέλας ὄφελος βλέπειν.

ιθ. Τὸν νόμον μου φυλάξασθε. τὰ κτήνη σου οὐ κατοχεύσεις ἑτέρῳ ζυγῷ. καὶ τὸν ἀμπελῶνά σου οὐ κατασπερεῖς διάφορον· καὶ ἱμάτιον ἐκ δύω ὑφασμένον κίβδηλον οὐκ ἐπιβαλεῖς σεαυτῷ.

Κίβδηλον. Ἄλλος φησὶ, κώλυμα Σαλᾶν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τοσοῦτον τὸ προμηθὲς ἐν τοῖς ἱεροῖς νόμοις ἐστὶν, ὥσθ' ὑπὲρ τοῦ μηδεμίαν ἔκθεσμον ὁμιλίαν ἀνθρώπους προσίεσθαι, διείρηται μηδὲν ἐᾷν ὑπό τινος ἑτερογενοῦς ὀχεύεσθαι. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἀνὰ κράτος ἀπεῖπε Μωϋσῆς καθολικωτέρᾳ προστάξει τοῖς ἀνομοίοις γένεσι μὴ ἐφεὶς ὀχεύειν ἢ ὀχεύεσθαι. προὐνόησε μὲν οὖν ἀναλόγως τοῦ πρέποντος καὶ ἀκολούθου τῇ φύσει· μακρόθεν δ' ὡς ἀπὸ σκοπιῆς ἐσωφρόνισεν ἀνθρώπους· ἵν' ἐκ τῶν δε προμαθόντες ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖκες, ἀπέχωσιν ὁμιλιῶν ἐκνόμων.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον, τὰ κτή-
» νη σου οὐ κατοχεύσεις ἑτέρῳ ζυγῷ, καὶ τὰ ἑξῆς; Πολλάκις ἔφην, ὅτι διὰ τῶν αἰσθητῶν διδάσκει τὰ νοητά. ἀπαγορεύει τοίνυν τῶν ἑτερογενῶν τὴν ὀχείαν· οἷον, ἵππου καὶ ὄνου· ἵνα μὴ διαβῇ ἀπὸ τῶν ἀλόγων εἰς τοὺς λογικοὺς ἡ παράνομος μίξις. τούτου χάριν καὶ τὸ ἐξ ἐρίου καὶ λίνου ὑφασμένον ἱμάτιον κίβδηλον ὀνομάζει· διδάσκων πράξεις ἐναντίας μηδαμῶς ἐπιτηδεύειν. ὅτι γὰρ οὐ τὸ ἱμάτιον κίβδηλον ἦν, ἀλλὰ τὴν πρᾶξιν διὰ τούτου δηλοῖ, μαρτυρεῖ τῆς σκηνῆς τὰ καλύμματα ἐκ διαφόρων κατασκευασθέντα νημάτων. οὕτω νοητέον καὶ τὰ περὶ τοῦ ἀμπελῶνος. καὶ ὁ Ἀπόστολος δὲ τὴν πρὸς τοὺς ἀπίστους κοινωνίαν ἀπα-
» γορεύει, λέγων· μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦν- 2. Κορ. 6. 14.
» τες ἀπίστοις.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πώεσιν αἰγῶν καὶ προβάτων, ἢ γοῦν ἀμπελῶνι παρεικαστέον εὖ μάλα τὴν ὑπὸ χεῖρα πληθύν. ἤκουε
» μὲν γὰρ ὁ θεσπέσιος Πέτρος, Σίμων Ἰωνᾶ, Ἰωάν. 21. 17.
» φιλεῖς με; βόσκε τὰ ἀρνία μου, ποίμαινε
» τὰ πρόβατά μου. περὶ δέ γε τῶν ἐξ Ἰσραὴλ
» ὁ προφήτης ἔφασκεν Ἡσαΐας· ὁ γὰρ ἀμ- Ἡσ. 5. 7.
» πελὼν Κυρίου Σαββαὼθ, οἶκος τοῦ Ἰσραήλ-
» ἐστι, καὶ ἄνθρωπος τοῦ Ἰούδα νεόφυτον ἠγαπημένον. ποιμένος δὴ οὖν ἀρετὴ, τὸ μὴ ἐπαφιέναι προβάτοις ἑτεροειδές τι ζῶον, ὡς ταῖς ὀθνείου τυχὸν ὀχείαις ὑποπεσεῖν, ἵνα μὴ ἑτεροφυὲς τέκῃ, καὶ τῆς ἐνούσης αὐτῷ φυσικῆς εὐγενείας ἐκνενευκός. ἀμπελώνων δὲ ὁ μελεδωνὸς, εἴπερ εἴη νουνεχὴς, καὶ γηπονεῖν ἄριστα μεμελετηκὼς, οὐκ ἂν ἀνάσχοιτό ποτε τὰ ξηρὰ τῶν σπερμάτων ὑπ' αὐταῖς φύεσθαι ταῖς ἀμπέλοις, ἵνα μὴ δαπανωμένης αὐταῖς τῆς ἰκμάδος εἰς τὸ ἀλλότριον, ὑστερίζοιεν αὗται πρὸς τὸ οἰκεῖον.

ΤΟΥ

(1) Ἀλλὰ κατὰ τὰ ἔργα. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὰ λογικὰ θρέμματα, Α
φησὶ, μὴ τοῖς τῶν ἑτεροδιδασκάλων ὑπάγεσθαι συγχωρῶμεν ἀνοσίοις ὥσπερ σπερματισμοῖς, νοητοῖς δηλονότι, [καὶ ταῖς ὡς ἐν λόγῳ εἰσηγήσεσιν.] ἀκαλλὴς γὰρ λίαν ὁ ἐξ ἀνομοίᾳ γνώμης καρπός. [καὶ οἱ τῶν ἀχ ὁμοπίσων λόγοι, φαύλων ἂν γένοιντο κυημάτων πρόξενοι τοῖς εἰσδεδεγμένοις αὐτούς.]

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀμπελῶνας δὲ ὄντας ἡμᾶς, καὶ ἐν ὀρχάτων τάξει κειμένους, μονοειδῆ τρόπον τινὰ προσήκει σεφανοῦσθαι καρπῷ, καὶ τὸν διφυᾶ παραιτεῖσθαι τρόπον. Β

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οὐκ ἄδικον τὸ συζεῦξαι ὄνον βοΐ· ἀλλὰ τὸ σημαινόμενον, τὸ ἑτεροζυγεῖν ἀνθρώποις, (1) ταῖς ἐκείνων ἐκδεδομένους βελήσεσι, καὶ σωτρέχοντας. (2) εἰ ὁ ἄπιστος χωρίζεται φησι, χωριζέσθω. (3)

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τύπος ἀνθρώπων τάττε ὑποζύγια, καὶ τὰ φυτὰ, καὶ τὰ ἐνδύματα. καὶ γὰρ ὑποζυγίων τρόπον τὸ λογικὸν ὑπόκειται τῷ Θεῷ, ὡς καὶ τὰ Χερουβὶμ, καὶ φυτοῖς ἔοικεν ὑπὸ Θεοῦ γεωργουμένοις· καὶ ὥσπερ ἐνδύματα ἐποιήσατο ἡμᾶς ὁ Χριστός.

κ. Ἐάν τις κοιμηθῇ μετὰ γυναικὸς κοίτην σπέρματος, καὶ αὕτη ἱκέτις διαπεφυλαγμένη ἀνθρώπῳ, καὶ αὕτη λύτροις ἀ λελύτρωται, ἡ ἐλευθερία ἀκ ἐδόθη αὐτῇ, ἐπισκοπὴ ἔσαι αὐτοῖς, ἀκ ἀποθανοῦνται, ὅτι ἀκ ἀπηλευθερώθη.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ δέλη μιγεὶς, τοιστοτρόπως σωφρονίζεται διὰ πληγῶν, ἢ ζημίας. ἐὰν δὲ ἐλευθερωθῇ, τότε τιμωρεῖται. ὅπερ δὲ λέγει, λύτροις ἀ λελύτρωται, τοῦτο δηλοῖ· ἢ ὅτι Ἑβραία ἰῷ δυναμένη διὰ τῆς ἴσης καταβολῆς τῶν χρημάτων ἐλευθερωθῆναι, ἢ ὅτι ἐπὶ τούτοις ἐδόθη τῷ συμφώνῳ, ἵνα ὅταν τις δῷ τὰ ὑπὲρ αὐτῆς χρήματα, ἐλευθερωθῇ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μιᾶς ἔσης τῆς Φύσεως, πῶς τὸ διάφορον ἐν ἀδικήμασιν ἐλευθερία καὶ δουλεία ποιεῖ, ἐπί τε μοιχείας νεῶν, καὶ ἄνω πάλιν ἐπὶ φόνου; Ἀλλ' ἀ τῶν συμβόλων τῷ Θεῷ, τῶν δὲ δι' αὐτῶν σημαινομένων ἐμέλησε. διαφορὰ τοίνυν τῶν εἰς ἁγίας (4) πλημμεληματῶν σημαίνεται.
Ζαχ. 2. 8. » οἱ μὲν γὰρ δοῦλοι, οἱ δὲ ἐλεύθεροι. καὶ ὁ
» ἁπτόμενος ὑμῶν φησὶν, ὡς ὁ ἁπτόμενος τῆς
Γεν. 20. 6. » κόρης τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτοῦ· καὶ, ἐφεισάμην
» ἐγώσε τοῦ μὴ ἁμαρτεῖν εἰς ἐμὲ, διὰ τῆς εἰς τὸν Προφήτην ἀδικίας.

κα. Καὶ προσάξει τῆς πλημμελείας αὐτοῦ τῷ Κυρίῳ παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου κριὸν Η
κβ. πλημμελείας. Καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ἐν τῷ κριῷ τῆς πλημμελείας ἔναντι Κυρίου περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ, ἧς ἥμαρτε, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ ἡ ἁμαρτία αὐτοῦ, ἣν ἥμαρτεν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἡ μὴ πρὸς θάνατον ἔν ἁμαρτία διὰ θυσίας θεραπεύεται. ἔτω τὸ εἰς Χριστὸν ἀσυγχώρητον μὲν Ἰούδᾳ, ὅτι ἤδει κατάτινος ἑτοίμα, ἀκ ἐλεύθερον μόνον, ἀλλὰ καὶ δεσπότου· τοῖς δέ γε ἠγνοηκόσι συγχωρητὸν, ὡς εἰς ἄνθρωπον, καὶ εἰς δοῦλον πραχθέν.

κγ. Ὅταν δὲ εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν, ἣν Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν δίδωσιν ὑμῖν, καὶ καταφυτεύσητε πᾶν ξύλον βρώσιμον, καὶ περικαθαριεῖτε τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτοῦ· ὁ καρπὸς αὐτοῦ τρία ἔτη ἔσαι ὑμῖν ἀπερικάθαρτος, ἀ
κδ. βρωθήσεται. Καὶ τῷ ἔτει τῷ τετάρτῳ ἔσαι πᾶς ὁ καρπὸς αὐτοῦ ἅγιος αἰ-
κε. νετὸς τῷ Κυρίῳ. Ἐν δὲ τῷ ἔτει τῷ πέμπτῳ φάγεσθε τὸν καρπὸν αὐτοῦ, πρόσθεμα ὑμῖν τὰ γεννήματα αὐτοῦ. ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

Καὶ περικαθαριεῖτε τὴν ἀκαθαρσίαν. οἱ Λοιποὶ φασιν, ἀκροβυσεῖτε τὴν ἀκροβυσίαν αὐτῶν. Δ

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἀμήχανον τὸ ἄρτι τοῦ γεωργεῖσθαι ἀρχόμενον, καὶ καρποφορῆσαι, τὰς πρώτας ἐνεγκεῖν καρπὰς καλάς. ἀγαπᾷ δὲ ὁ γεωργὸς πρῶτον τὸ ἐνεγκεῖν αὐτῷ τὰς ἐπιβάλλοντας καρπὰς τὸ ἀρχόμενον γεωργίας· ὕσερον ὁδῷ διὰ τῶν πρεπόντων γεωργικῇ καθαρσίων μετὰ τὰς ὁποίας δήποτε καρπὰς ληψόμενος καὶ καρπὰς καλάς. καὶ ὁ νόμος δὲ ταύτῃ τῇ ἐκδοχῇ ἡμῶν μαρτυρεῖ, λέγων· δεῖν τὸν Φυτεύσαντα τρία ἔτη ποιεῖν, ἀπερικάθαρτον ἐῶντα τὸ πεφυτευμένον, ἀκ ἐθιομένων
» αὐτοῦ τῶν καρπῶν. τρία γάρ φησιν ἔτη
» ὑμῶν ὁ καρπὸς ἀπερικάθαρτος, ἀ βρωθή-
» σεται· τῷ δὲ τετάρτῳ ἔτει ἔσαι πᾶς ὁ
» καρπὸς ἅγιος αἰνετὸς τῷ Κυρίῳ. Ε

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τρία ἔτη ἀ περικαθαριεῖς τὸν καρπὸν αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀφήσεις αὐτὸν, διότι ἐξίτηλον τὸ δενδρον ἐσὶ, διότι ἀθενὴς, διότι ἄωρος ἡ γονή. ὁ δὲ Ζ
» τέταρτος, φησὶν, ἅγιος ἔσαι τῷ Κυρίῳ. καὶ σκόπει σοφίαν νομοθέτου. ἔτε φαγεῖν αὐτὸν εἴασεν, ἵνα μὴ πρὸ τοῦ Θεοῦ αὐτὸς λάβῃ τὸν καρπόν· ἔτε προσενεχθῆναι αὐτὸν ἐπέτρεψεν, ἵνα μὴ ἄωρον προσενεχθῇ τῷ Κυρίῳ. ἀλλὰ ἄφες μέν φησιν, ἐπειδὴ πρῶτόν ἐσι· μὴ προσένεγκης δὲ, ἐπειδὴ ἀνάξιον τῆς τιμῆς τοῦ λαμβάνοντος.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Αἴνιγμα τοῦτο εἰς τὸν λαὸν, ἐπὶ τρεῖς μὲν καιροὺς ἀποσολῆς

(1) Ἴσ. ἀπίσοις.
(2) Καὶ τρέχοντας. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.
(3) Ἀτελὴς ἡ ἔννοια.
(4) Πρόθες, καὶ εἰς ἁμαρτωλές.

Προφητῶν ἃ μέλλοντα διδόναι καρπόν· ἐπὶ τῶν περὶ Ἱερεμίαν, καὶ τῶν περὶ Ζαχαρίαν, ὡς καὶ ἡ τῦ Χριστῦ σημαίνει παραβολή· ὅτι τρία ἔτη ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ, οὐχ εὑρίσκει· τεταρτῳ δὲ καιρῷ μέλλοντα τῷ Κυρίῳ καρποφορεῖν τὰς Ἀποστόλας. σωεχωρήθη δὲ τὸ τέταρτον, ἵνα τῷ πέμπτῳ ἐκκοπείη, εἰ μὴ καρποφορήσειεν. ἐν ἂν τῷ πέμπτῳ καρπὸς εἰς ἀπόλαυσιν, ὅτε ἑαυτὸν εὑρίσκει ὁ λαὸς ἐπανελθόντα εἰς Θεόν.

» ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Καθαριεῖτε, φησὶ, τῷ
» ἀκαθαρσίαν αὐτῦ, τουτέστι τὸ τῆς ἱστορίας εἰκαῖον ἀποτεμεῖς, καὶ] τὸ οἱονεὶ ξυλῶδες περιελεῖς τῦ γράμματος, ἐπ' αὐτῷ δὲ ἥξεις τῦ Φυτῦ τῷ καρδίαν, τουτέστι [τῦ τεθεωρισμένου] τὸν ἔσω περιεργάσῃ σκοπὸν, καὶ αὐτὸ ποιήσῃ τροφόν. [ἀλλ' ἔσαι, φησὶν, ὁ καρπὸς αὐτῦ τρία ἔτη ἀπερικάθαρτος, ἃ βρωθήσεται. τὸ ἔτος τίθησιν εἰς καιρόν. καιροὶ γὰρ πρῶτοι γεγόνασι τρεῖς, καθ' ἃς ἕως ὁ νόμος ἀπερικάθαρτος ἔτι, τῷ τῆς ἱστορίας πάχει κατηχθισμένος, καὶ ὥσπερ εἰκαῖον συρφετὸν περικείμενος τῷ σκιάν.] χρόνους δὲ τρεῖς εἶναί φημι, τὸν Μωσέως, τὸν Ἰησῦ, καὶ τῶν Κριτῶν· καὶ τέταρτος ἕως, καθ' ὃν ὁ τῶν ἁγίων Προφητῶν ἀνέφυ χορός. τότε γὰρ γέγονεν ὁ τῦ νόμου καρπὸς ἅγιός τε καὶ αἰνετός. ἤρξατο γὰρ ἐκ Προφητῶν ἁγίων ἀθετεῖσθαι τὰ ἐν νόμῳ, κηρύττεσθαι δὲ φανερῶς ἡ ἀλήθεια, καὶ τῆς Χριστῦ παρουσίας τὸ μυστήριον. ὧν τελευταῖος ἕως
Ματθ. 3. 2. ὁ πρόδρομος Ἰωάννης, κεκραγὼς, μετανοεῖτε. [ἐκεῖν ἐν τετάρτῳ χρόνῳ πρὸς ἀρχὰς τῦ διακαθαίρεσθαι τὰ ἐν νόμῳ γέγονε, καὶ ἕως ἤδη πως ὁ καρπὸς ἅγιος.] πλεῖν ἐν πέμπτῳ βρῶσιμος ἰσχὺς Χριστὸς
» παρεγένετο. διὰ τῦτό φησιν, ἔσαι ὁ καρ-
» πὸς αὐτῦ πρόσθεμα ὑμῖν. πρὸς γὰρ τοῖς εὐαγγελικοῖς κηρύγμασι καὶ ἡ νομικὴ παίδευσις πρὸς θεωρίαν ἠγμένη πνευματικωτέροις φιλομαθέσι χρειωδεστάτη.

κς. Μὴ ἔσθετε ἐπὶ τῶν ὀρέων, καὶ ἐὰν οἰωνισθῆτε, σθὲ ὀρνιθοσκοπήσεσθε.

Μὴ ἔσθετε ἐπὶ τῶν ὀρέων. Ἄλλος, σὲ φάγεσθε ἐπὶ τῦ δώματος.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἵνα μὴ ἀπαλλοτριωθῶσι τῦ ἰδίυ Θεῦ.

1. Κορ. 10. 21. ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐ δύνασθε τραπέ-
» ζης Κυρίυ μετέχειν, καὶ τραπέζης δαιμονίων. ἐν γὰρ τοῖς ὄρεσιν ἐθρησκεύοντο δαίμονες.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τῦ γὰρ Λάβαν τὸ
Γεν. 30. 27. λέγειν, οἰωνισάμην ἂν ἐπὶ τῷ παιδίσθ. (1) μάταιον γὰρ τῷ κατὰ σωλυχίαν, ὡς αἰτίῳ προσέχειν· ἀλλὰ καὶ δαιμόνων αἱ εἰς ὄρνιθας ἐνέργειαι.

ΑΔΗΛΟΥ. Μήτε συμβόλοις προσέχειν κελεύει, μήτε ὄρνισι προσέχειν ἐπὶ μαν-

(1) Ἴσ. ποδίσθ.

τείᾳ· ὅτι ἐκεῖνα μὲν μάταια, τῦτο δὲ καὶ δαιμονικόν.

κζ. Οὐ ποιήσετε σισόην ἐκ τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς ὑμῶν, σὲ φθερεῖτε τὴν ὄψιν τῦ πώγωνος ὑμῶν.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ. Οὐ περιξυρήσετε κύκλῳ τλὼ πρόσοψιν τῆς κεφαλῆς ὑμῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Θεοδοτίων φησὶν, ἃ κυκλώσετε τὸ φαὰθ τῆς κεφαλῆς. Ἀκύλας δέ φησιν, ἃ περικυκλώσῃ τὸ κλίμα τῆς κεφαλῆς σθ. τριχῶν δὲ ἀφαίρεσις, δόξης ἀφαίρεσις.

ΑΔΗΛΟΥ. Σισόη ἐστὶν ὁ κρόβυλος· πλέγμα δέ ἐστι τῦτο, ὅπερ Ἕλληνες ἐπλέ-
» κοντο, ὡς χρονικὸν ἀνάθεμα, καὶ μᾶλλον
» Σαρακηνοὶ μέχρι τῦτο ποιῦσι.

** ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Τί ἐστι τὸ, ἃ ποιήσετε σισόλω ἐκ τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς ὑμῶν; Τινὲς τὸν σισόλω ἄλλως ἡρμήνευσαν· ἐγὼ δὲ οἶμαι τλὼ ἀποκαρσιν τὸν νόμον ἀπαγορεύειν. εἰώθασι γὰρ οἱ Ἕλληνες
» καὶ ἀποκείρειν τῶν παίδων τὰς κορυφὰς,
» καὶ τὰς μαλλὰς ἐᾶν, καὶ τότε μετὰ χρόνον ἀνατιθέναι τοῖς δαίμοσι.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐστιν, ἃ ποιήσετε σισόλω ἐκ τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς ὑμῶν, καὶ τὰ ἑξῆς; Τινὲς τὸν σισόλω τὰς ἐξ ἐπιτηδεύσεως ἅλας γενομένας τρίχας ἡρμήνευσαν· ἐγὼ δὲ ἄλλο οἶμαι τὸν νόμον ἀπαγορεύειν. εἰώθασιν Ἕλληνες μὴ ἀποκείρειν τῶν παιδίων τὰς κορυφὰς, ἀλλὰ μαλλὰς ἐᾶν, καὶ τότε μετὰ χρόνον ἀνατιθέναι τοῖς δαίμοσιν. εἰώθεσαν δὲ καὶ τὰ γένεια ξυρᾶσθαι ἰωνίκα ἐπόνθεν, καὶ τέμνεσθαι τὰς παρειὰς εἰς τλὼ τῶν τετελευτηκότων τιμλώ. καί τινα δὲ τῦ σώματος μόρια βελόναις ἐκέντων, καὶ μέλαν ἐπέβαλλον εἰς θεραπείαν τῶν δαιμόνων. ταῦτα ὁ θεῖος νόμος ἀπαγορεύει.

κη. Καὶ ἐντομίδας ἃ ποιήσετε ἐπὶ ψυχῇ ἐν τοῖς σώμασιν ὑμῶν· καὶ γράμματα σικλὰ ἃ ποιήσετε ἐν ὑμῖν. ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὥσπερ κωλύει καλλωπίζεσθαι, ἵνα καὶ ἐπὶ νεκρῷ κόπτεσθαι. ἵνα καὶ μέχρι νῦν πολλοὶ Βάρβαροι ποιῦσιν, ἐπὶ τοῖς τελευτῶσι κατατέμνοντες ἑαυτὸς, καὶ τὰς ὄψεις καταχαράττοντες.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Λυμαίνονται γὰρ καὶ τοῖς σώμασιν οἱ ταῖς ψυχαῖς λυμαινόμενοι δαίμονες. ὁ δὲ Θεὸς ἄτμητον ψυχλὼ καὶ σῶμα φυλάττει. ἑνώσεως γὰρ ὁ Θεὸς, ὡς δαίμονες τῦ σχεδασμῦ.

κθ. Οὐ βεβηλώσεις τὴν θυγατέρα σθ ἐκπορνεῦσαν αὐτήν· καὶ ἐὰν ἐκπορνεύσει ἡ γῆ, καὶ πληθήσεται ἡ γῆ ἀνομίας.

ΠΡΟΚΟ-

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ νόμος τὸ κατὰ Φύσιν ζητεῖ. ὃ κατὰ Φύσιν δὲ ἡ πορνεία. ὧδὲ γὰρ ἐπὶ παιδογονίᾳ.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἵνα μὴ ἐκπορνεύσῃ ἡ γῆ, καὶ πληθῇ ἀνομίας. τρέχει γὰρ εἰς πλῆθος ἀρξάμενον τὸ κακόν. διὸ καὶ ἡ ἀρχὴ κολάζεται.

λ. Τὰ σάββατά μου φυλάξεσθε, καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων μου φοβηθήσεσθε. ἐγὼ Κύριος.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. (1) Οὔτε τὸ σάββατον ὡς ὠφέλιμον αὐτῷ, ἔτε τὸ ἁγίασμα, εἰ μὴ κατὰ σύμβολον. τοῖς μέντοι Θεὸν αὐτὸν ἔχουσιν, ὃ χρεία διὰ τούτων οἰκεῖσθαι.

λα. Οὐκ ἐπακολουθήσετε ἐγγαστριμύθοις, καὶ τοῖς ἐπαοιδοῖς οὐ προσκολληθήσεσθε, ἐκμιανθῆναι ἐν αὐτοῖς. ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

ΑΔΔΟΣ Φησὶ, μὴ ἐκκλίνητε πρὸς τὰς θελητὰς, καὶ πρὸς τὰς γνώσας.

ΑΔΗΛΟΥ. Θεῷ γὰρ χωρισμὸς ὁ διὰ δαιμόνων μολυσμὸς τῶν πειθομένων.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐστιν ἐγγαστρίμυθος; Τινὲς ὑπὸ δαιμόνων ἐγγαστρόμενοι, ἐξηπάτων πολλοὺς τῶν ἀνοήτων, ὡς δῆθεν προαγορεύοντες· οὓς σεμνομάντεις (2) οἱ Ἕλληνες προσηγόρευον, ὡς ἐνδοθεν δοκοῦντος τοῦ δαίμονος φθέγγεσθαι.

λβ. Ἀπὸ προσώπου πολιᾶς ἐξαναστήσῃ, καὶ τιμήσεις πρόσωπον πρεσβυτέρου, καὶ φοβηθήσῃ τὸν Θεόν σου. ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. (3) Τί ἐστιν ἀπὸ προσώπου πολιᾶς ἐξαναστήσῃ. καὶ τὰ ἑξῆς; Ἐπεὶ Θεὸς τὸ πρεσβύτατον, καὶ πολιὸς ἐν ὁπλασίᾳ (4) ἐθεωρήθη.

Παροιμ. 20. ** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Δόξα πρεσβυτέρων πολιά. εἰ δέ που καὶ ἐν ἡλικίᾳ νέᾳ πρεσ-
29. » βυτικὸν εὑρεθῇ φρόνημα, οὐκ ἀτιμασέον τὸ δῶρον, ἀλλὰ πιστευτέον τῷ λέγοντι· πο-
Σοφ. 4. 9. λιὰ δέ ἐστι φρόνησις ἐν ἀνθρώποις. πλεῖον γὰρ τῷ ὄντι εἰς πρεσβυτέρου σύστασιν τῆς ἐν θριξὶ λευκότητος τὸ ἐν φρονήσει πρεσ-
» βυτικόν. μή ποτε γὰρ τοῦτο βούλεται καὶ
» ὁ λόγος· ἀπὸ προσώπου πολιᾶς ἐξαναστήσῃ,
» καὶ τιμήσεις πρόσωπον πρεσβυτέρου.

λγ. Ἐὰν δέ τις προσέλθῃ ὑμῖν προσήλυτος ἐν γῇ ὑμῶν, οὐ θλίψετε
λδ. αὐτόν. Ὡς αὐτόχθων ἐν ὑμῖν ἔσται ὁ προσήλυτος ὁ προσπορευόμενος πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀγαπήσεις αὐτὸν ὡς σεαυτόν· ὅτι προσήλυτοι ἐγενήθητε ἐν γῇ Αἰγύπτῳ. ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἑτέρως παρὰ τὰ ἔθνη. ἐλάττων γὰρ παρὰ τοῖς ἄλλοις ὁ ξένος, Ἀθηναίοις τυχὸν καὶ Πέρσαις· ὑπὸ δὲ Λακεδαιμονίων ἠλαύνετο. ἐνταῦθα οὖν τὸ κατὰ Φύσιν, ἔνθα ἄνθρωπος οὐκ ἐλαττοῦται ἄνθρωπος διὰ τόπον, ἀλλὰ τιμᾶται διὰ Φύσιν, ἔτι δὲ καὶ κατὰ τοῦτο τὸ πράγματος κοινωνίαν ἐξισοῦται· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦσαν ἐν Αἰγύπτῳ προσήλυτοι· ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτο προαίρεσιν τὸν αὐτὸν Θεὸν ὑπιὼν, ὡς ἡ Ῥὼθ διὰ τοῦτο ἐτιμᾶτο παρὰ τοῦ Βοός. εἴη δ' ἂν καὶ εἰς τὰ ἔθνη ἡ προφητεία, μέλλοντα ἐξισοῦσθαι τῷ Ἰσραὴλ διὰ τὸν πάντων ἐξισωτοῦ Χριστὸν, εἰ καὶ ἐξ εἰδωλολατρείας ἔρχονται. ἦσαν γὰρ εἰδωλολάτραι, καὶ Ἑβραῖοι ἐν Αἰγύπτῳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐκ ἐξακολουθήσετε, φησὶ, τὰ ἐθνῶν ἔθη. ἀτιμάζεται γὰρ παρ' αὐτοῖς ὁ ξένος. ὃ γὰρ ἐλαττοῦται ἄνθρωπος ἄνθρωπος διὰ τόπον, ἀλλὰ τιμᾶται διὰ Φύσιν.

λε. Οὐ ποιήσετε ἄδικον ἐν κρίσει, ἐν μέτροις καὶ ἐν σταθμοῖς καὶ ἐν ζυγοῖς.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἡ ἐν κρίσει καὶ συμβολαίως δικαιοσύνη, Θεῷ τιμὴ τοῦ δικαίου.

λς. Ζυγὰ δίκαια καὶ σταθμία δίκαια καὶ χοῦς δίκαιος ἔσται ὑμῖν. ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν, ὁ ἐξαγαγὼν ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου.

ΑΔΗΛΟΥ. Χοῦς μέτρον ἐστὶν, ὅπερ παρ' Ἑβραίοις λεγόμενον.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἶεν δ' ἂν οἶμαι ταυτὶ τύποι τινὲς ὥσπερ καὶ ἐμφανῆ παραδείγματα, τρόπους ἡμῖν ἀποφαίνοντα, δι' ὧν-περ ἂν ἡμῖν ὁ τῆς ἀκριβοῦς ἰσότητος διερευνῷτο λόγος, καὶ ἡ τῆς δικαιοσύνης ἀναφανεῖται γνῶσις. σαφὲς δὲ, ὅτι συμμετρεῖται μὲν τὰ ἐν νόμῳ, καὶ ὅρον ἔχει τοῦτο δικαιοσύνῳ, πλατεῖ δὲ τὸ μεῖζον καὶ πολὺ δὴ λίαν ἐπέκεινα τρέχει τὰ διὰ Χριστόν. πέρα γὰρ δικαίου τὸ ἀγαθὸν, τοῦτέστι τῆς ἐν Χριστῷ πολιτείας ἡ δόξα.

λς. Καὶ φυλάξατε πάντα τὸν νόμον μου, καὶ πάντα τὰ προσάγματά μου, καὶ ποιήσετε αὐτά. ἐγὼ Κύριος.

ΚΕΦ.

(1) Διὰ τὸ σύμβολον. διὰ Θεὸν δὲ καὶ ταῦτα. τοῖς μέντοι, κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Ἐντερομάντεις. ἢ ὡ Χάλ. ἐκδ.
(3) Διὰ Θεῷ φόβον καὶ τὸ πρεσβύτερον τιμητέον. ἐπεὶ Θεὸς, κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(4) Ἐν ὁπλασίᾳ τῷ Δανιήλ. ὁ αὐτ.

ΚΕΦ. Κ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Καὶ
β. τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ λαλήσεις, ἐάντις ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἢ τῶν προσγεγενημένων προσηλύτων ἐν Ἰσραὴλ, ὃς ἂν δῷ τῦ σπέρματος αὐτῦ ἄρχοντι, θανάτῳ θανατώθω· τὸ ἔθνος τὸ ἐπὶ τῆς γῆς λιθοβολήσουσιν αὐτὸν ἐν λίθοις.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ μὴ διδόναι τὰς ἰδίας παῖδας ἄρχουσιν ἀλλοφύλοις εἰς ὑπηρεσίαν ὑπὲρ τῦ μὴ βεβηλῶν τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον. ἀντὶ δὲ τῦ εἰπεῖν, ἄρχοντι, σὺ ἑτέραις γραφαῖς διέρισκεται, τῷ Μολόχ. ὅπερ εἰδώλε ἐσὶν ὄνομα. διὸ ὡς ἐπὶ μεγάλῳ ἁμαρτήματι θανάτος ἐσι τὸ ἐπιτίμιον. τῦτο δὲ λέγει, ὅτι ὁ ἀναθεὶς εἰδώλῳ τινὶ (1) τῶν ἑαυτῦ, ἀσεβεῖ. οἱ γὰρ Ἕλληνες ἐθ' ὅτε τῇ Ἀφροδίτῃ ἀφώριζον τὰς ἑαυτῶν θυγατέρας, ἵνα πορνεύωνται.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὠφέλιμον τὸ αὐτοχειρίᾳ κολάζειν. διατίθησι γὰρ πρὸς τὸ δίκαιον ὑπὲρ ἃ ἡ δίκη. μεταδίδωσιν ἓν τῷ λαῷ τῆς τῦ δικαίε πράξεως, ἃ δεόμενος αὐτῶν. τοιγαρῦν φησὶ, καὶ μὴ ποιέντων ἐπάξω τλὼ δίκλω. ἔτω καὶ τὰς πολεμίας φθείρειν ἐπέτατλε, πρὸς τὸ ὑπὲρ δυσεβείας ἀγωνίζεθαι τῇ φθορᾷ τῶν ἀσεβῶν, πολλάκις καὶ χωρὶς αὐτῶν τῦτο ποιῶν.

γ. Καὶ ἐγὼ ἐπιςήσω ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον τὸ πρόσωπόν με, καὶ ἀπολῶ αὐτὸν ἐκ τῦ λαῦ αὐτῦ, ὅτι τῦ σπέρματος αὐτῦ ἔδωκεν ἄρχοντι, ἵνα μιάνῃ τὰ ἅγιά με, καὶ βεβηλώσῃ τὸ ὄνομα τῶν ἡγιασμένων μοι.

ΑΔΗΛΟΥ. Τῦτο δὲ ἃ διὰ τῆς αὐτοχειρίας τῦ λαῦ μόνης ἐπιτελεῖ, ἀλλὰ καὶ ἄνδρ ταύτης.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ πρόσωπον, φησὶν, ἐπιςήσειν· ᾧ πάντα καταφανῆ τὰ πραττόμενα· ἐπεὶ καὶ ἐπ' ἀνθρώπων φησίν· ἐὰν ὑπερίδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν. ὅπερ ἐκ ὄψεως, ἀλλὰ διανοίας ἐσίν. ἐπίσασις ἓν προσώπε ἡ ἐποπλικὴ δύναμις. δεινὸν γὰρ καταλιπεῖν ἁγίων συγγένειαν ἢ δλείαν, καὶ προσκολλᾶθαι ἀπίσοις, κατὰ
2. Τιμ. 4. 10. τὸ, Δημᾶς με ἐγκατέλιπεν, ἀγαπήσας
Ρωμ. 8. 13. τὸν νῦν αἰῶνα· καὶ, εἰ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν. κἂν ἀναγκαθῇ δέτις σὺ Βαβυλῶνι δελεύειν, ἐλευθεριάσαι δεῖ τῷ φρονήματι παρὰ προαίρεσιν ὑπομένοντα.

δ. Ἐὰν δὲ ὑπερόψει ὑπερίδωσιν οἱ αὐτόχθονες τῆς γῆς τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν ἀπὸ τῦ ἀνθρώπε ἐκείνε, ἐν τῷ δῶναι αὐτὸν τῦ σπέρματος αὐτῦ ἄρχοντι, τῦ μὴ ἀποκτεῖναι αὐτόν.

Ἐὰν δὲ ὑπερόψει ὑπερίδωσιν. Ἄλλος, καὶ ἐὰν κρύψει κρύψωσιν ὁ λαὸς τῆς γῆς.

ε. Καὶ ἐπιςήσω τὸ πρόσωπόν με ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, καὶ τὴν συγγένειαν αὐτῦ, καὶ ἀπολῶ αὐτὸν, καὶ πάντας τὰς ὁμονοῦντας αὐτῷ, ὥσε ἐκπορνεύειν αὐτὰς εἰς τὸν ἄρχοντα, ἐκ
ς. τῦ λαῦ αὐτῶν. Καὶ ψυχὴ ἣ ἐὰν ἐπακολυθήσῃ ἐγγαστριμύθοις ἢ ἐπαοιδοῖς, ὥσε ἐκπορνεῦσαι ὀπίσω αὐτῶν, ἐπιςήσω τὸ πρόσωπόν με ἐπὶ τὴν ψυχὴν ἐκείνην, καὶ ἀπολῶ αὐτὴν ἐκ τῦ λαῦ
ζ. αὐτῆς. Καὶ ἔσεθε ἅγιοι, ὅτι ἅγιος ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

η. Καὶ φυλάξεθε τὰ προσάγματά με, καὶ ποιήσετε αὐτά. ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὁ ἁγιάζων ὑμᾶς.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐν τῷ ποιεῖν τὰ τῦ Θεῦ, ἡ χάρις ἡ παρὰ Θεῦ βεβαιῦται ἡ ἁγιάζουσα.

θ. Ἐὰν ἄνθρωπος ἄνθρωπος κακῶς εἴπῃ τὸν πατέρα ἢ τὴν μητέρα αὐτῦ, θανάτῳ θανατώθω. πατέρα αὐτῦ ἢ μητέρα αὐτῦ κακῶς εἶπεν; ἔνοχος ἔσαι.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀτὶ τῦ, κακῶς, Ἄλλος φησὶ, καταράσηται.

ΑΔΗΛΟΥ. Θάνατος ἡ δίκη κατὰ τῶν ἀτιμώντων τὰς δι' ὧν ἦλθον εἰς τὸ ζῆν. καὶ ὡς ὁμολογέμενον τὸ ἀδίκημα πρὸς τλὼ τιμωρίαν ἦρκεσε.

ι. Ἄνθρωπος Ἄνθρωπος ὃς ἂν μοιχεύσηται γυναῖκα ἀνδρὸς, ἢ ὃς ἂν μοιχεύσηται τὴν γυναῖκα τῦ πλησίον αὐτῦ, θανάτῳ θανατώθωσαν, ὁ μοιχεύων καὶ ἡ μοιχευομένη.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἄνδρα μᾶλλον ὧδε τὸν ἀλλογενῆ λέγει. διὸ καὶ μετὰ τῶν Μωαβιτῶν συγγενόμενοι ἐτιμωρήθησαν. εἰ δὲ καὶ τὸν προσήλυτον καὶ τὸν γειώραν λέγει, σὺ ᾧ μή ἐσι πλησίον, καὶ ἔτω πάλιν δύασθαι νοεῖθαι.

ια. Καὶ ἐάντις κοιμηθῇ μετὰ γυναικὸς τῦ πατρὸς αὐτῦ, ἀσχημοσύνην τῦ πατρὸς αὐτῦ ἀπεκάλυψε, θανάτῳ θανατώθωσαν, οἱ ἀμφότεροι ἔνοχοί εἰσι. Καὶ ἐάντις κοιμηθῇ μετὰ νύμφης αὐτῦ, θανάτῳ θανατώθωσαν ἀμφότεροι, ἠσεβήκασιν, ἔνοχοί εἰσι.

ιγ. Καὶ

(1) Τινὰ τῶν ἑαυτῦ, ὀρθότερ. σὺ τοῖς ἑκδεδομ. δὲ ἐκ εὕρηται.

ιγ. Καὶ ὃς ἂν κοιμηθῇ μετὰ ἄρσενος κοίτην γυναικὸς, βδέλυγμα ἐποίησαν οἱ ἀμφότεροι, θανάτῳ θανατώθωσαν, ἔνοχοί εἰσιν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Περὶ γὰρ τὸ ζωογόνον κοινωνίαν τὸ ἀδίκημα.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ τὸ μητρυιᾷ καὶ νύμφῃ μίγνυσθαι κολάζει, καὶ τὸ ἀρρενομιξίαν. περὶ γὰρ τὸ Φύσιν ἡ παραλροπή.

ιδ. Ὃς ἂν λάβῃ γυναῖκα καὶ τὴν μητέρα αὐτῆς, ἀνόμημά ἐστιν, ἐν πυρὶ κατακαύσουσιν αὐτὸν καὶ αὐτὰς, καὶ οὐκ ἔσται ἀνομία ἐν ὑμῖν.

ΑΛΛΟΣ Φησὶν, αἷμα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἀφανῆ ποιῶνται τὰ σώματα, εἰς ἐξάλειψιν μνήμης.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐκ ἔσται, Φησὶν,
» ἀνομία ἐν ὑμῖν, ὥσπερ ἐκκαθαιρομένοις τῷ πυρί.

ιε. Καὶ ὃς ἂν δῷ κοιτασίαν αὐτοῦ ἐν τετράποδι, θανάτῳ θανατώθω,
ις. καὶ τὸ τετράπουν ἀποκτενεῖτε. Καὶ γυνὴ, ἥτις προσελεύσεται πρὸς πᾶν κτῆνος βιβασθῆναι αὐτὴν ὑπ' αὐτοῦ, ἀποκτενεῖτε τὴν γυναῖκα καὶ τὸ κτῆνος, θανάτῳ θανατώθωσαν, ἔνοχοί εἰσιν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐάντε ἄν ἀνὴρ ὀχοῦῃ τετράπουν, ἐάντε γυνὴ ὑπὸ τετραπόδων ὀχοῦηται. θνησκέτωσαν καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ τετράποδα. οἱ μὲν, ὅτι ὑπὲρ τὰς ὅρας ἀκρασίας αὐτῆς ἥλασαν, οὐρεταὶ γενόμενοι παρηλλαγμένων ἐπιθυμιῶν, καὶ ὅτι ἡδονὰς ἀηδεσάτας ἐκαινούργησαν, ὧν καὶ ἡ διήγησις αἰσχίστη· τὰ δὲ, ὅτι τοιούτοις ὀνείδεσιν ὑπηρέτησε, καὶ ἵνα μηδὲν ἡ τέκῃ, ἢ γεννήσῃ δυσφημον, οἷα εἰκὸς ἐκ τοιούτων μιασμάτων. ἄλλως τε οἷς κἂν βραχὺ μέλῃ τοῦ πρέποντος, οὐκ ἔτι ἂν χρήσαιντο τοῖς θρέμμασιν εἰς ὑδεμίαν τῶν περὶ βίον ὑπηρεσίαν, μυσαττόμενοι, καὶ ἀποστρεφόμενοι, καὶ τὸ ὄψιν αὐτοῖς δυσχεραίνοντες, καὶ νομίζοντες ὧν ἂν προσάψαιντο, καὶ ἐκεῖνα δύθυς ἀκάθαρτα εἶναι. τὰ δὲ μηδαμῇ χρήσιμα τῷ βίῳ ζῷα, εἰ καὶ λυσιτελῆ, ἀλλ' ὅμως περιττὸν ἄχθος ὄντα γῆς, ὡς εἰπέτις.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἔνοχοι τῷ βδελυγμῷ. ὁ γὰρ ἐγκλήματι τὸ ἄλογον ἐξολοθρεύεσθαι κελεύει.

ις. Ὃς ἂν λάβῃ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ ἐκ πατρὸς αὐτοῦ ἢ ἐκ μητρὸς αὐτοῦ, [καὶ ἴδῃ τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς,] καὶ αὕτη ἴδῃ τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ, ὄνειδός ἐστιν, ἐξολοθρευθήσονται ἐνώπιον υἱῶν γένους αὐτῶν. ἀσχημοσύνην ἀδελφῆς αὐτοῦ ἀπεκάλυψεν, ἁμαρτίαν αὐτοῦ λήψεται.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὄνειδός ἐστιν. ἀντὶ γὰρ τοῦ τιμᾶσθαι τὸ πρὸς γένος τίμιον, δι' ἡδονῆς ἀτιμάζεται. καὶ ταῦτα δυναμένη ἑτέρως πληροῦσθαι διὰ τῶν ἀπροσγενῶς σωμάτων· ὥσπερ καὶ ἄλλοις ἀπὸ τοῖς ὁμογενέσι κεχρῆσθαι πρέπον, ἀλλὰ τοῖς ἑτερογενέσιν. ἐδόθη δ' ἄν ποτὲ καὶ ὁμογενὴς εἰς ἄλειαν ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ἐλευθερίαν ἐν τῷ ἑβδόμῳ ἔτει. ὅτω καὶ γάμος ἀδελφῆς ἐν τοῖς πρώτοις ἀνθρώποις, ἐκ ἴσης ἄλλης, καὶ ἡ τοῦ πατρὸς σωτηρία σωτεχωρήθη ταῖς ὅτω μιγείσαις, ὡς ἐκ ὄντος ἑτέρου ἀνδρός. τῆς γὰρ ὑπηρεσίας προεργαίτερον ἡ δημιουργία διὰ τῆς ὑπουργίας τελεσθεῖσα τοῦ γάμου.

ιη. Καὶ ἀνὴρ ὃς ἂν κοιμηθῇ μετὰ γυναικὸς ἀποκαθημένης, καὶ ἀποκαλύψῃ τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς, τὴν πηγὴν αὐτῆς ἀπεκάλυψε, καὶ αὕτη ἀπεκάλυψε τὴν ῥύσιν τοῦ αἵματος αὐτῆς, ἐξολοθρευθήσονται ἀμφότεροι ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτῶν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὅτι τὸ τῆς Φύσεως ὀφεῖλον σκεπασθῆναι πρὸς τὸ ὑπρεπὲς, ἐγύμνωσαν δι' ἀκρασίαν.

ιθ. Καὶ ἀσχημοσύνην ἀδελφῆς πατρός σου, καὶ ἀδελφῆς μητρός σου ἐκ ἀποκαλύψεις· τὴν γὰρ οἰκειότητα ἀπεκάλυψαν, ἁμαρτίαν ἀποίσονται.

κ. Ὃς ἂν κοιμηθῇ μετὰ τῆς συγγενοῦς αὐτοῦ, ἀσχημοσύνην τῆς συγγενείας αὐτοῦ ἀπεκάλυψεν, ἄτεκνοι ἀποθανοῦνται.

Τὸ Σαμαρειτικὸν, μετὰ γυναικὸς ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ αἷμα, Φησὶν, ὅτι τῷ σάρκα αὐτοῦ ἠσχημόνησε· σαρκα λέγων τῷ ἐγγὺς κατὰ γένος. ὁ δὲ λόγος περὶ ἀδελφῆς ἐστί. (1)

κα. Καὶ ἀνὴρ ὃς ἂν λάβῃ γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀκαθαρσία ἐστὶν· ἀσχημοσύνην τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἀπεκάλυψεν, ἄτεκνοι ἀποθανοῦνται.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ ἀδιορίστως ἐνταῦθα εἰρημένον, ἐν τῷ Δευτερονομίῳ προσεδιώρισεν,
» εἰπών· ἐὰν δὲ κατοικῶσιν ἀδελφοὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ ἀποθάνῃ εἷς ἐξ αὐτῶν, σπέρμα δὲ
» μὴ ᾖ αὐτῷ, οὐκ ἔσται ἡ γυνὴ τοῦ τεθνηκότος
» ἔξω ἀνδρὶ μὴ ἐξγίζοντι· ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς λήψεται αὐτὴν εἰς γυναῖκα. Δευτ. 25. 5.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἢ τοῦτο λέγει· ἅμα δ' (2) συγγενόνται ἀλλήλοις, θανατούσθωσαν· ἵνα μηδὲ

(1) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. οὐχ εὕρηται. ἀλλ' οὐδὲ τὸ τῆς Γραφῆς κείμενον, κατὰ τὰς ἑβδομήκοντα, περιέχει. ἔοικε δὲ τῷ κειμένῳ τοῦ Ἄλλου τοῦ μετὰ τὸ 14. ἐδ. χρήσασθαι.

(2) Τὸ δ' ἁμάρτημα γραφικὸν, καίτοι ἐν ἑκατέρῳ τῶν κωδικ. κεῖται. ἀναγνωστέον δὲ τυχὸν, δ'· ἤ, ἅμα τῷ συγγενέσθαι.

μηδὲ παιδοποιήσωσιν· ἢ ἐὰν λάθωσι τλὼ ἀρχλὼ, καὶ μετὰ τὸ παιδοποιῆσαι γνωσθῶσι, τοῖς τεχθεῖσι σωαπόλωνται. Ἵνα καὶ ἁρμόσῃ ὧδε τὸ, ἁμαρτίαι γονέων ἐπὶ τέκνα· ἢ ὅτως, δύθὺς ἅμα τῇ μιξει, μηδὲ φθάνειν αὐτὰς διὰ τλὼ ὑπέρθεσιν τῆς τιμωρίας τεκνογονεῖν ἐξ ἀλλήλων.

» * ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἄτεκνοι ἀποθανῦνται, (1) ἀντὶ τῦ ἀ λογιαθήσεται τὸ σπέρμα αὐτῦ εἰς τέκνα. ὅπερ καὶ ὁ τῶν Ῥωμαίων ἀπαγορύει νόμος ἐπὶ πάσης ἀθεμιτογαμίας.

κβ. Καὶ Φυλάξαθε πάντα τὰ προσάγματά μϑ, καὶ πάντα τὰ κρίματά μϑ, καὶ ποιήσετε αὐτὰ, καὶ ἀ μὴ προσοχθήσῃ ὑμῖν ἡ γῆ, εἰς ἣν ἐγὼ εἰσάγω ὑμᾶς ἐκεῖ καλοικεῖν ἐπ' αὐτῆς.

κγ. Καὶ ἀχὶ πορεύσεαθε τοῖς νομίμοις τῶν ἐθνῶν, ἃς ἐξαποσέλλω αφ' ὑμῶν· ὅτι ταῦτα πάντα ἐποίησαν, καὶ ἐβδελυξάμην αὐτύς.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ κεφάλαιον τῆς αἰτίας τῦτο. διὸ προσήκει τῶν ἐθνῶν χωρίζεαθαι τοῖς ἔθεσι καὶ τῷ τόπῳ. δεῖ δὲ καὶ τῶν σαρκικῶν διωρίαθαι, φθόνϑ, ἔριδος, θυμῦ, πικρίας, καὶ τῶν ὁμοίων.

κδ. Καὶ εἶπα ὑμῖν, ὑμεῖς κληρονομήσατε (2) τὴν γῆν αὐτῶν, καὶ ἐγὼ δώσω ὑμῖν αὐτὴν ἐν κλήσει, γῆν ἥτις ἐςὶ ῥέϑσα γάλα καὶ μέλι. ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν, ὃς διώρισα ὑμᾶς ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν.

κε. Καὶ ἀφοριεῖτε αὐτὰς ἀναμέσον τῶν κληνῶν τῶν ἀκαθάρτων καὶ ἀναμέσον τῶν κληνῶν τῶν καθαρῶν, καὶ ἀναμέσον τῶν πετεινῶν τῶν καθαρῶν καὶ τῶν ἀκαθάρτων. καὶ ἀ μὴ βδελύξητε τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἐν τοῖς κλήνεσι, καὶ ἐν τοῖς πετεινοῖς, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἑρπετοῖς τῆς γῆς, ἃ ἀφώρισα ὑμῖν ἐν ἀκαθαρσίᾳ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οὐκ εἶπεν ἃ ἐποίησα· ἀδὲ γὰρ ἀκάθαρλον καθ' ὃ ἔργον Θεῦ· ἀλλὰ κατὰ τὸν ἀφορισμόν. ἕως γᾶν ἀκ ἀφωρίζετο ὑπὸ Θεῦ ἐν ἀκαθαρσίᾳ, μετεῖχεν ὁ Νῶε τύτων, καὶ οἱ ἐφεξῆς. ἀφ' ἃ δὲ ἀφωρίαη, διὰ τὰς ἐν αὐτοῖς τύπας τῶν ἐκ προαιρέσεως ἀκαθαρσιῶν, καὶ ἀκ ἐκ Θεῦ ποιήσεως. βδελυρὸν λῶ τὸ μετέχειν αὐτῶν, ἕως ὑπὲρ τὰς τύπας ἀνεβιβάθημεν.

κς. Καὶ ἔσεαθέμοι ἅγιοι, ὅτι ἅγιος ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν, ὁ ἀφορίσας ὑμᾶς ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν, εἶναι ἐμοί.

κζ. Καῖ ἀνὴρ ἢ γυνὴ ὃς ἂν γένηται αὐτῶν ἐγγαστρίμυθος ἢ ἐπαοιδὸς, θανάτῳ θανατύθωσαν, λίθοις λιθοβολήσετε αὐτὰς, ἔνοχοί εἰσι.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἀναισθησίας λιθώδης τὸ ἀδίκημα, καὶ διὰ λίθων ἡ τιμωρία.

ΚΕΦ. ΚΑ.

α. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, εἶπον τοῖς ἱερεῦσιν υἱοῖς Ἀαρὼν, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτὰς, ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀ μιανθήσονται ἐν τῷ ἔθνει αὐτῶν, Ἀλλ' ἢ ἐν τῷ οἰκείῳ τῷ ἔγγισα αὐτῶν, ἐπὶ πατρὶ καὶ ἐπὶ μητρὶ, καὶ ἐπὶ υἱοῖς καὶ ἐπὶ γ. θυγατράσιν, ἐπ' ἀδελφῷ Καὶ ἐπ' ἀδελφῇ αὐτῦ παρθένῳ τῇ ἐγγιζύσῃ αὐτῷ, τῇ μὴ ἐνδεδομένῃ ἀνδρὶ, ἐπὶ δ. τύτοις μιανθήσεται. Οὐ μιανθήσεται ἐξάπινα ἐν τῷ λαῷ αὐτῦ εἰς βεβήλωσιν αὐτῦ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Καὶ τὰς ἐπὶ τελύταις ἀνέγραψε τοῖς ἱερεῦσι νόμυς, κελεύσας μὴ ἐφ' ἅπασιν αὐτὰς μιαίνεαθαι, τοῖς ὁπωσῦν ἢ κατὰ Φιλίαν ἢ κατὰ συγγένειαν ᾠκειωμένοις, ἀλλ' ἐπὶ μόνοις ἓξ, πατράσι καὶ μητράσι, υἱοῖς καὶ θυγατράσιν, ἀδελφοῖς καὶ ἀδελφαῖς παρθένοις.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μίασμα μὲν ἀνδρὶ γένοιτ' ἂν παντελῶς ἀδὲν ὁ ἑτέρῳ θάνατος, εἰ τόν γε τῆς ἀληθείας πολυπραγμονοίη τὶς λόγον. νεκρότης γε μλὼ ἡ σωματικὴ, τύπος ἂν εἴη τῆς ἔσω καὶ ἀ ψυχαῖς, ὑφ' ἧς ἀνάγκη καταμιαίνεαθαι τὸν ἀγχῦ γεγονότα ἢ κατὰ θέλησιν, ἢ κατὰ ταὐτοεργίαν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἐφίησι δὲ ὁ νόμος τοῖς ἡγιασμένοις, ἐπὶ παλρὶ καὶ μητρὶ, παισὶ τε καὶ ἀδελφοῖς, καὶ μέντοι καὶ ἀγχιπόροις ἀνεγκλήτως καταμιαίνεαθαι, διὰ τῦ καὶ ἀψύχοις σώμασιν ἐπιφοιτᾶν, τῇ πρὸς τλὼ Φύσιν αἰδοῖ καὶ τῶν εἰς τύπον ἀλογήσας ἀδικημάτων, ὡς ἂν μὴ δοκοῖεν ἄτεγκλοί τινες εἶναι καὶ ἀγέρωχοί τε καὶ ἀσυμπαθεῖς οἱ Θεῷ γνώριμοι· καίτοι λέ- » γοντος σναργῶς τῦ νόμϑ, τίμα τὸν πατέ- » ρα σϑ καὶ τλὼ μητέρα σϑ, ἵνα εὖσοι γένηται. καὶ καθ' ἕτερον δὴ τρόπον τε καὶ λόγον ἀπεῖρχθαί Φαμεν τῦ χρλῶαι πενθεῖν τὸς ἡγιασμένυς. ζωῆς γὰρ ὄντας ἱερουργὸς, καὶ εἰς τλὼ τῦ θανάτϑ λύσιν προσκομίζοντας τὰ ἱερὰ τῷ Θεῷ· θανάτϑ γὰρ λύσις ὁ Χρισῦ θάνατος, διό τε προβάτων καὶ μόχων ἀνατυπύμενος· πῶς λῶ ἀκόλϑθον ταῖς ἐπὶ θανάτῳ καταβαρύνεαθαι λύπαις;

Ἐξόδ. 20. 12.

ΤΟΥ

(1) Τινὲς τὸ, ἄτεκνοι ἀπολῦνται, ἀντὶ τῦ, κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Κληρονομήσετε. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὅτι ἐκ ἰῶ ὁ θάνατος κατὰ Θεῦ δημιοργίαν. καὶ εἰ νεκρὸν καλεῖ τὸν λεπρὸν, καὶ εἰ ὡς ἀκαθάρτω χωρίζει τῦ λεπρῦ, πολλῷ μᾶλλον ὁ νεκρὸς ἀκάθαρτος κατὰ τιὼ τῆς ψυχῆς ἀπόληψιν· ἕως ὁ τὺς νεκρὺς καθάρας, ἐζωοποίησε τὺς νεκρὺς, ἀδὲ τιὼ ὄψιν τύτων καὶ τιὼ ἐπαφιὼ βδελυξάμενος. ὅθεν ἀδὲ ἡμῖν ἔτι βδελυρὸς ὁ λεπρὸς, ἢ ὁ νεκρὸς, δυνάμει πάντων συγκαθαρθέντων τοῖς καθαρθεῖσι, καὶ συζωοποιηθέντων τοῖς ἀναβεβιωκόσι. (1)

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀπονίζεθαι γὰρ χρὴ τὺς ἱερατεύοντας καὶ μάλα νεανικῶς τὸ οἱονεί πως νεκρὸν καὶ ἀπεψυγμένον Φρόνημα, καὶ τὸ μὴ ἔμπνευν εἰς ἀρετιώ.

ε. Καὶ Φαλάκρωμα ἀ ξυρηθήσεται τὴν κεφαλὴν ἐπὶ νεκρῷ· καὶ τὴν ὄψιν τῦ πώγωνος ἀ ξυρηθήσονται· καὶ ἐπὶ τῆς σαρκὸς αὐτῶν ἀ κατατεμῦσιν ἐντομίδας.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐφῆκε μὲν ὁ νόμος τοῖς ἄγαν ἀγχῦ τεθνεῶσιν ἐπιφοιτᾷν τὺς ἡγιασμένυς, ἐπιμετρεῖ δὲ τὸ χρῆμα, καὶ τὸ αὐτοῖς ὅτι μάλιστα πρέπον παραλύειν ἐκ ἐᾷ τῷ περιτιῷ καὶ ὑπὲρ τιὼ χρείαν, ὡς ἂν μὴ τὸ σεπτὸν τῆς ἱερωσιύης ἀδικοῖτο γέρας. ἐξίσησι γὰρ τῦ καθ' ὁμοιότητα τιὼ ἑτέρων ψιλᾶθαι τὰς κεφαλὰς, καὶ ἐφ' ὕβρει προσώπυ καταξύρεθαι γενειάδα, καὶ τὰ μανίας ἑλληνικῆς ἀνοσιυργήματα, τὰς εἰς σάρκα φημὶ κατατομὰς, ἀδ' ὅσον εἰς νῦν ἐλεῖν ἐπιτάτλει. σωδιατίθεθαι μὲν γὰρ τοῖς οἰκείοις εἰς λύπας, τὸ ἀπεικὸς ἀδεύ· τό γε μιὼ εἰς ἅπαν ἀχημονεῖν, ἀκαλλὲς ἂν εἴη καὶ ἀπόπληκτον κωμιδῆ.

ε. Ἅγιοι ἔσονται τῷ Θεῷ αὐτῶν, καὶ ἀ βεβηλώσσι τὸ ὄνομα τῦ Θεῦ αὐτῶν· τὰς γὰρ θυσίας Κυρίυ δῶρα τῦ Θεῦ αὐτῶν αὐτοὶ προσφέρονται, καὶ ἔσονται ἅγιοι.

ζ. Γυναῖκα πόρνην καὶ βεβηλωμένην ἀ λήψονται, καὶ γυναῖκα ἐκβεβληκυῖαν ὑπὸ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀ λήψονται, ὅτι ἅγιός ἐσι Κυρίῳ τῷ Θεῷ αὐτῦ.

η. Καὶ ἁγιάσεις αὐτόν. τὰ δῶρα Κυρίυ τῦ Θεῦ ὑμῶν ἅτος προσφέρει, ἅγιος ἔσαι· ὅτι ἅγιος ἐγὼ Κύριος ὁ ἁγιάζων αὐτύς.

Πόρνιὼ καὶ βεβηλωμένιὼ. Ἄλλος, ἀκάθαρτον, λεπρῶσαν, ἢ ἐν αἱμορρόϊᾳ, (2) ἢ ἐθνικιώ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Πόρνη καὶ βεβήλῳ σώματι καὶ ψυχῇ ἀδὲ προσιδεῖν ἐᾷ, κἂν τιὼ ἐργασίαν ἀποθεμένη, σχῆμα κόσμιον καὶ σῶφρον ὑποδύηται, διὰ τὸ τιὼ ἀρχαίαν προαίρεσιν ἀνίερον αὐτῇ γενέθαι. Καὶ μετ' ὀλίγα. Εὐήθες γὰρ διὰ μὲν τὰς ἐκ τῶν τραυμάτων ἐπιγινομένας ἁλὰς ἐν τοῖς σώμασιν ἐἰργεσθαί τινας ἱερωσιύης, αἳ σύμβολον ἀτυχίας ἀ μοχθηρίας εἰσὶ· τὰς δὲ μὴ κατ' ἀναγκιω μόνον, ἀλλ' ἔσιν ὅτε ἑκασίοις γνώμαις πεπρακυίας τιὼ ἰδίαν ὥραν, ἐπειδή περ ὀψὲ καὶ μόλις μετέγνωσαν, οὐθὺς ἀπὸ ἐρασῶν ἱερεῦσιν ἁρμόζεθαι, καὶ ἀπὸ καμαιλυπείων εἰς ἱερὰ χωρία μετοικίζεθαι. μένσι γὰρ ἀδὲν ἧττον ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν μετανούντων ἅλαι καὶ τύποι τῶν ἀρχαίων ἀδικημάτων.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἡ μὲν πεπορνευμένη κατὰ τὸ ἀληθὲς καὶ μεμολυσμένη γυνὴ, τὸ ἐπ' αἰσχροῖς ἁπημφιεσμένη ἔγκλημα νοσεῖ, καὶ ἀναμφίλογον ἔχει τιὼ καταῤῥήσιν· ἀκαταιτίατος δὲ ἁδαμῶς ἡ ἐκβεβλημένη. πάθοι γὰρ ἂν ἐκ εἰκῆ τὸ ἀποσείεθαι δεῖν τῆς τῦ σωόντος ἑσίας. χρὴ τοιγαρῦν τὺς εἰς τιὼ ἅτω σεπτιὼ λειτουργίαν ἠγμένυς, ἐκ ἐπὶ μόνων τῶν ἐμφανεσάτων καὶ ἀκατακαλύπτου ἐφ' ἑαυτοῖς ἐχόντων τιὼ κατάγνωσιν ἀποχέθαι κακῶν, ἀλλὰ καὶ παντὸς, οἶμαι, πράγματος, ὥπερ ἂν ἔποιτο φαυλότητος δόξα, καὶ ὑπόληψις ἐκ ἀγαθὴ, καὶ ἐν πολλαῖς ἅγαν ὑποψίαις τὸ ἄσεμνον. ἔοικε δὲ ὁ λόγος καὶ τῆς Ἰουδαίων συναγωγῆς τιὼ συμφορὰν ὑπαινίτλεθαι, ἰῶ ὅτι ἐκπεπόρνευ-
» κεν εἰς ποιμένας πολλὺς κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἀ προσήκατο Χριστὸς εἰς πνευματικιὼ κοινωνίαν ὁ πάναγνος ἱερεύς, ὁ δῶρον ὥσπερ τι ἐξαίρετον ἑαυτὸν ἀνατιθεὶς ὑπὲρ ἡμῶν τῷ πατρὶ, ὁ μεθ' ἡμῶν ἅγιος κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, καίτοι πᾶσαν αὐτὸς ἁγιάζων τιὼ κλῆσιν, ὡς ἐκ Θεῦ καὶ Θεός. Ier. 3. 1.

θ. Καὶ θυγάτηρ ἀνθρώπυ ἱερέως ἐὰν βεβηλωθῇ τῦ ἐκπορνεῦσαι, τὸ ὄνομα τῦ πατρὸς αὐτῆς αὕτη βεβηλοῖ, ἐπὶ πυρὸς κατακαυθήσεται.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δέδοται γὰρ εἰς φλόγα, ὡς ἀνοσία καὶ βέβηλος, ἡ τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴ ταῖς τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων ἀκολυθῦσα γνώμαις, καὶ τοῖς ἀνθρώπων ὀφθάλμασιν ὅλον ἑαυτῆς ἀναθεῖσα τὸν νῦν. τοιγάρτοι καὶ σφόδρα δικαίως
» ἦκυε τῦ Προφήτυ λέγοντος· πῶς ἐγενήθη πόρνη πόλις πιστὴ Σιὼν πλήρης κρίσεως; Ησ. 1. 21.

ι. Καὶ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτῦ, τῦ ἐπικεχυμένυ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῦ ἐλαίυ τῦ χρισθῦ, καὶ τελειυμένυ ἐνδύσαθαι τὰ ἱμάτια, τὴν κεφαλὴν ὐκ ἀποκιδαρώσει, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτῦ ὐ διαῤῥήξει.

Οὐκ ἀποκιδαρώσει. Ἄλλος φησὶν, ὐκ ἀπομιτρώσει.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁ παντέλειος καὶ μέγιστος ἀρχιερεὺς ἀναπόβλητον ἔχων τιὼ
» τῆς ἱερωσιύης δόξαν, [ὐκ ἀποκιδαρώσει τιὼ κεφαλιὼ, τυτέστιν] ὐκ ἀποβαλεῖ τὸ ἱεροπρεπὲς, φησὶ, σχῆμα. εἰ δὲ δὴ λέγοιτο, τιὼ κεφαλιὼ ὐκ ἀπομιτρώσει, συ-

(1) Οὐδὲ τῦτο, ἀδὲ τὸ ἑπόμενον ἐν τοῖς ἑκδεδομ. εὕρηται.

(2) Αἱμορρόϊᾳ, ὀρθότ.

νήσεις εὖ μάλα τὸ τῆς βασιλείας αὐτοῦ διτωεκὲς καὶ ἄσειστον. μίτρα γὰρ ἡ ἐπὶ μετώποις ἄκροις τὸ χρυσοῦν ἔχουσα ψέλλιον, ἀρχῆς ἂν εἴη καὶ βασιλείας σύμβολον.

„ ** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἱμά-
„ τια διαῤῥήξει, φησί. τοῦτό τοι τισὶ δρᾷν ἔθος ἐπὶ νεκροῖς· Χριστοῦ δὲ τὸ χρῆμα παντελῶς ἀλλότριον. πάθοι γὰρ ἂν ἥκιστά γε τὸν ἐπὶ θανάτῳ πόνον ἡ ζωή. οὐδὲν γὰρ ὅλως αὐτῇ τὸ νεκρὸν, ἀλλ' ἔστιν αὕτη καὶ θανάτου λύσις, καὶ φθορᾶς ἀνατροπή.

ια. Καὶ ἐπὶ πάσῃ ψυχῇ τετελευτηκυίᾳ οὐκ εἰσελεύσεται, ἐπὶ πατρὶ αὐτοῦ οὐδὲ ἐπὶ μητρὶ αὐτοῦ οὐ μιανθή-
ιβ. σεται. Καὶ ἐκ τῶν ἁγίων οὐκ ἐξελεύσεται, καὶ οὐ βεβηλώσει τὸ ὄνομα τὸ ἡγιασμένον τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, ὅτι τὸ ἅγιον ἔλαιον τὸ χριστὸν τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ. ἐγὼ Κύριος.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὸν ἀρχιερέα παντὸς πένθους ὑπεξείλετο. καὶ μήποτ' εἰκότως; τὰς μὲν γὰρ τῶν ἄλλων ἱερέων ὑπηρεσίας, ἀνθ' ἑτέρων ἕτεροι λειτουργεῖν δύνανται, ὡς κἂν πενθῶσί τινες, μηδὲν τῶν ἐξ ἔθνους (1) ὑστερίζειν· τὰ δὲ τοῦ ἀρχιερέως οὐδενὶ δρᾷν ἐφεῖται. παρ' ἣν αἰτίαν ἀμίαντος ἀεὶ διατελείτω, μὴ προσαπτόμενος νεκροῦ σώματος, ὅπως τὰς ὑπὲρ τοῦ κόσμου εὐχὰς καὶ θυσίας ἕτοιμος ὤν, ἐν καιροῖς τοῖς προσήκουσιν ἀκωλύτως ἐπιτελῇ. καὶ γὰρ ἄλλως προσκεκληρωμένος Θεῷ, καὶ τῆς ἱερᾶς τάξεως γεγονὼς ταξίαρχος, ὀφείλει πάντων ἀλλοτριοῦσθαι τῶν ἐν γενέσει, μὴ γονέων, μὴ τέκνων, μηδὲ ἀδελφῶν εὐνοίας οὕτως ἡττώμενος, ὡς ἢ παρελθεῖν ἢ ὑπερθέσθαι τὶ τῶν ὄντων, ὁ πραχθῆναι πάντως αὐτίκα ἄμεινον. κελεύει δὲ μήτε τὰ εἵματα περιῤῥήττειν ἐπὶ τοῖς οἰκειοτάτοις ἀποθανοῦσι, μήτ' ἀφαιρεῖν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὰ παράσημα τῆς ἱερωσύνης, μήτε συνόλως ἐκ τῶν ἁγίων ἐξιέναι κατὰ πρόφασιν πένθους· ἵνα καὶ τὸν τόπον αἰδούμενος, καὶ τὰ περὶ αὐτὸν προκοσμήματα, οἷς ἀνέστεπται, κρείττων οἴκτου γενόμενος, ἄλυπος εἰσαεὶ διατελῇ. βούλεται γὰρ αὐτὸν ὁ νόμος μείζονος μεμοιρᾶσθαι φύσεως, ἢ κατὰ ἄνθρωπον, ἐγγυτέρω προσιόντα τῆς θείας· μεθόριον, εἰ δεῖ τἀληθὲς λέγειν, ἀμφοῖν. ἵνα διὰ μέσου τινὸς ἄνθρωποι μὲν ἱλάσκωνται Θεόν· Θεὸς δὲ τὰς χάριτας ἀνθρώποις ὑποδιακόνῳ τινὶ χρώμενος, ὀρέγῃ καὶ χορηγῇ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων ἱερέων ἐδυσωπεῖτο τὴν φύσιν, καὶ τοῖς ἄγαν ἀγχοῦ καὶ ἐξ αἵματος νεκροῖς τοῖς ἡγιασμένοις, ἐδίδου τὸ ἀνεγκλήτως ἐξεῖναι δρᾷν τὰ νενομισμένα. πεφρόντικε δὲ οὐ σφόδρα τῆς εἰς τὴν σκιὰν ἁμαρτίας. γεγράφατο γὰρ ἐφ' ἡμῶν τὰ ἐγκλήματα, καὶ εἰς ἀνθρώπους ὁ τύπος, οἷς εἰ καί-

A τι παρέποιτο μολυσμοῦ, τὸ ἀπεικὸς οὐδέν.
„ πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες· καὶ ἠῤῥώ- Ἰακ. 3. 2.
στηκεν ἐν ἡμῖν τὸ πλημμελεῖν ἡ φύσις. ἐπὶ δέ γε τοῦ ἀρχιερέως τοῦ μεγάλου, τουτέστι Χριστοῦ, τετήρηται καθαρῶς καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τύπῳ τὸ σέβας, καὶ τὸ ἀκίβδηλον ἐν σκιαῖς· ἵνα μὴ τὸ τῆς ἀληθείας παρασημαίνηται (2) κάλλος, ὡς ἐν ἐκείνοις ἠδικημένον. ἀβέβηλος γὰρ ὁ Χριστὸς, καὶ οὐκ εἰδὼς ἁμαρτίαν, καὶ παντὸς ἐπέκεινα μο-
B λυσμοῦ. μᾶλλον δὲ λαμπρότητός τε καὶ καθαρότητος νοητὴς, εἴσω τε παντὸς ἁγιασμοῦ, κἂν εἰ (3) ἐξίτηλον ἔχων τὸ ἔνγε τούτῳ διαφανὲς, διά τε τὸ φυσικοῖς ἐρηρεῖσθαι νόμοις, καὶ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχειν. δηλοῖ δὲ οἶμαι τουτὶ
„ τὸ, ἀπὸ τῶν ἁγίων οὐκ ἐξελεύσεται, καὶ οὐ
„ βεβηλώσει τὸ ἡγιασμένον τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Τί ἐστι τὸ εἰρημένον,
„ ἐπὶ πάσῃ ψυχῇ τετελευτηκυίᾳ οὐκ εἰσε-
Γ λεύσῃ; Ψυχὴ ἁμαρτησάσῃ μὴ κοινωνήσῃς. ὅτι γὰρ τὸ οὐκ εἰσελεύσῃ, μὴ κοινωνήσῃς ἐστὶν, ἄκουσον τί φησιν ἡ Σάῤῥα τῷ
„ Ἀβραάμ· εἴσελθε εἰς τὴν παιδίσκην μου, Γεν. 16. 2.
„ καὶ τεκνοποίησον ἐξ αὐτῆς. ὅτι δὲ νεκρὸν σῶμα οὐ μιαίνει· τὰ γὰρ φυσικὰ ἀναίτια· μάθε παρ' αὐτοῦ νομοθετήσαντος, Μωσέως φημὶ, τοῦ διὰ σκιῶν καὶ συμβόλων τὴν ἀλήθειαν ὑπογράψαντος. ἐκεῖνος γὰρ ὁ ταῦτα διαταξάμενος, τὰ ὀστᾶ τοῦ Ἰωσὴφ πε-
Δ ριέφερε. πρὸς ὃν δικαίως ἄν τις εἴποι· τὶ ποιεῖς, ὦ Μωσῆ; τὶ πράττεις, ἃ κωλύεις; τὶ ἐγχειρεῖς, οἷς ἀπαγορεύεις; μᾶλλον δὲ τὶ πράττεις, ἃ νόμῳ ἀπεκήρυξας; γραφήν σε τὶς, ὡς ἔοικε, γράψαιτο, ὡς πρῶτον λύοντα τὸν νόμον. οὐ λύω, φησὶν, ἀλλὰ διὰ τούτου ἐμφαίνω, τὸ δηλούμενον διὰ τοῦ γράμματος πρᾶγμα περιεργάζεσθαι. ἐγὼ γὰρ νεκρὸν σώφρονα οὐκ οἶδα· ἐγὼ νεκρὸν τὸν τοὺς ἐπιβουλεύσαντας εὐεργετήσαντα
E οὐκ ἐπίσταμαι. ζῇ τῷ Θεῷ, κἂν ἡμῖν τέως νεκρὸς φαίνηται. καὶ ὑμῖν δὲ παραινῶ, μὴ μόνον τὴν νεκρὰν φεύγειν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ μηδὲ τοῖς ἁμαρτάνουσι κοινωνεῖν. τὰ μὲν γὰρ φυσικὰ ἐλαττώματα, αἰτίας ἔξω ἐσκήνωται· τὰ δὲ ἐκ προαιρέσεως, κατηγορίας καὶ τιμωρίας ἄξια. καὶ εἰ βασανίσετε τὴν λέξιν, τοῦθ' εὑρήσετε. οὐ γὰρ εἶπον, ἐπ' ἀνθρώπῳ ἢ σώματι τετελευτηκότι, ἀλλ'
Z „ ἐπὶ ψυχῇ. ψυχὴ γὰρ ἁμαρτάνουσα ἀπο- Ἰεζ. 18. 4.
θανεῖται. εἰ γὰρ τὸ νεκρὸν σῶμα μολυσμὸς, πῶς καὶ Σολομῶν· χρὴ γὰρ καὶ ἡμᾶς προσθεῖναι τῇ Μωσέως ἀπολογίᾳ· ἔλεγεν,
„ ἀγαθὸν τὸ πορευθῆναι εἰς οἶκον πένθους, Ἐκκλ. 7. 3.
„ ἢ εἰς οἶκον γέλωτος; πῶς δὲ περιστολῆς καὶ ἐκκομιδῆς ἐτύγχανε τὰ σώματα; πῶς δὲ τῇ οἰκίᾳ παρεδίδοτο, εἰ οὐδὲ τὸ ὁσιοῦν τὰ σώματα ὅσιον εἶναι ἐνόμιζε; πῶς δὲ τὸ σῶμα Ἐλισσαίου νεκρὸν ὄν, νεκρὸν ἀνέστησεν;

ιγ. Οὗτος γυναῖκα παρθένον ἐκ
ιδ. τοῦ γένους αὐτοῦ λήψεται. Χήραν δὲ καὶ

(1) Ἴσ. ἔθους.

(2) Παραλυμαίνηται. ὀρθότερ.

(3) Καὶ μὴ, ἀνάγν. οὕτω γὰρ ἔχει καὶ ἡ λατινικὴ μετάφρασις.

καὶ ἐκβεβλημένην καὶ βεβηλωμένην καὶ πόρνην, ταύτας ȣ̓ λήψεται, ἀλλ' ἢ παρθένον ἐκ τȣ̃ γένȣς αὐτȣ̃ λήψεται γυναῖκα.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οὐδὲ χήραν ἐφεῖται γαμεῖν αὐτῷ, ȣ̓δὲ τετελευτηκότος ἀνδρὸς μονωθεῖσαν, ȣ̓τ' ἀπηλλαγμένην ἔτι ζῶντος, ἵνα πρῶτον μὲν εἰς ἄβατον καὶ καθαρὰν ἄρȣραν ὁ ἱερὸς σπόρος χωρήσῃ, καὶ μηδεμίαν κρᾶσιν αἱ γοναὶ πρὸς ἑτέραν οἰκίαν λαμβάνωσιν· εἶτα δ' ὅπως ἀκακώτοις καὶ ἀδιαστρόφοις ταῖς ψυχαῖς συνερχόμενοι, ῥᾳδίως διαπλάττωσι τὰ ἤθη καὶ τȣ̀ς τρόπȣς αὐτῶν. ὁλκοὶ καὶ εὐάγωγοι διάνοιαι παρθένων πρὸς ἀρετὴν, εἰς διδασκαλίαν ἑτοιμόταται. ἡ δ' ἑτέρȣ πεῖραν ἀνδρὸς λαβȣ̃σα, κατὰ τὸ εἰκὸς ἀπειθεστέρα πρὸς μάθησιν, ἅτε τὴν ψυχὴν ἀκραιφνεστάτην ȣ̓κ ἔχȣσα, καθαπερ τινὰ λελειασμένον κηρὸν εἰς τρανότητα τῶν ἐγγραφησομένων δογμάτων, ἀλλὰ τραχεῖαν ὑπὸ τῶν παρεγχαραχθέντων τύπων. οἳ δυσεξάλειπτοι περιμένοντες, ἢ ȣ̓ παραδέχονται σφραγίδας ἑτέρας, ἢ παραδεξάμενοι συγχέȣσι ταῖς ἑαυτὸν ἀνωμαλίαις. παρθένον ȣ̓ν ὁ ἀρχιερεὺς ἀγέσθω γάμȣ ἁγνὴν, λέγω δὴ παρθένον, ȣ̓ μόνον ᾗ μὴ ἕτερος ȣ̓χ ὡμίλησεν, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ᾗ μηδεὶς ἄλλος ἀνὴρ ὠνομάσθη διά τινων ὁμολογιῶν, κἂν ἁγνεύῃ τὸ σῶμα. Καὶ μετ' ὀλίγα. Πρὸς δὲ τȣ́τῳ καὶ τὸ γένος ἠκρίβωσε τῶν μελλȣσῶν γαμεῖσθαι, προστάξας τῷ μὲν ἀρχιερεῖ μνᾶσθαι μὴ μόνον γυναῖκα παρθένον, ἀλλὰ καὶ ἱέρειαν ἐξ ἱερέων, ἵνα ἐκ μιᾶς οἰκίας, καὶ τρόπον τινὰ τȣ̃ αὐτȣ̃ αἵματος ὦσι νυμφίος τε καὶ νύμφη, πρὸς ἁρμονίαν ἐπιδειξόμενοι παρ' ὅλον τὸν βίον κρᾶσιν ἠθῶν βεβαιοτάτην.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος χάριν τοῖς ἱερεῦσι διαφερόντως περὶ τῶν γάμων νομοθετεῖ; Ἔδει τύπον εἶναι τὸν ἱερέα σωφροσύνης, καὶ ἵνα τὸ γένος ἀκραιφνὲς διαμείνῃ, μηδεμιᾶς ὕβρεως ἀφορμὴν τοῖς λοιδορεῖσθαι βȣλομένοις παρέχον. διὸ καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος, ἀγαθὴν ἔχειν μαρτυρίαν καὶ παρὰ τῶν ἔξωθεν τὸν τῷ Θεῷ
1. Τιμ. 3. 7. λειτȣργȣ̃ντα διαγορεύει· ἵνα μὴ εἰς ὀνει-
» δισμὸν ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τȣ̃ διαβόλȣ. τȣ́τȣ χάριν τὴν μὲν Ἰσραηλίτιν πορνεύȣσαν ἀναιρεῖσθαι κελεύει· τὴν δὲ τȣ̃ ἱερέως θυγατέρα τὰ παραπλήσια τολμῶσαν ἐμπίπρασθαι.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Γυναῖκα δεῖν παρθένον πρὸς γάμȣ φέρεσθαι κοινωνίαν, εὖ μάλα φησὶ, καὶ ἀνάρμοστον ποιεῖται τὴν ἐξωσμένην. ἢ καὶ εἰς τύπον ἂν εἴη τῆς Ἰȣδαίων συναγωγῆς. ἐκβέβληται γὰρ τῆς πρὸς αὐτὸν ἑνότητος. καὶ περὶ αὐτῆς φη-
Ὠσ. 2. 2. » σὶ διὰ τῆς τȣ̃ Προφήτȣ φωνῆς· ὅτι αὐτὴ
» ȣ̓ ἡ γυνή μȣ, καὶ ἐγὼ ȣ̓κ ἀνὴρ αὐτῆς. ἡρμόσατο δὲ ὁ Παῦλος τὴν ἐξ ἐθνῶν
2. Κορ. 11. 2. ἐκκλησίαν, παρθένον ἁγνὴν τῷ Χριστῷ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Εἰ δὲ δὴ βȣ́λοιτό τις πρὸς τὸν ἐφ' ἑκάστῳ λόγον περιτρέπειν ἀξίως τῶν εὐνοιῶν τὴν δυνάμιν, φαμὲν, ὅτι ψυχαῖς βεβήλοις καὶ ἀνοσίαις ἀσυναφὴς ὁ Χριστὸς, ταῖς δὲ πανάγνοις καὶ καθαραῖς, οἷά περ παρθένοις, συνέστι πνευματικῶς, καὶ ἐγκάρπȣς ἀποτελεῖ, καὶ γένος αὐτὰς οἰ-
» κεῖον ἀποκαλεῖ. ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ Ματθ. 12. 50.
» θέλημα τȣ̃ πατρός μȣ, φησὶ, τȣ̃ ἐν τοῖς
» ȣ̓ρανοῖς, ȣ̓τος καὶ ἀδελφή μȣ, καὶ μή-
» τηρ μȣ ἐστί.

B ιε. Καὶ ȣ̓ βεβηλώσει τὸ σπέρμα αὐτȣ̃ ἐν τῷ λαῷ αὐτȣ̃. ἐγὼ Κύριος ὁ ἁγιάζων αὐτόν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἵνα τὸ ἅγιον σπέρμα ἀμιγὲς μείνῃ· καὶ ὡς χρὴ τὸν ἱερωμένον ἐπ' ἀληθείᾳ καὶ τύπῳ τὴν συνοικȣ̃σαν ἔχειν ὁμότροπον.

ιϛ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
ιζ. Μωϋσῆν, λέγων, Εἶπον Ἀαρὼν, ἄν-
Γ θρωπος ἐκ τȣ̃ γένȣς σȣ εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, ᾧ τινι ἐὰν ᾖ ἐν αὐτῷ μῶμος, ȣ̓ προσελεύσεται προσφέρειν τὰ δῶρα τȣ̃ Θεȣ̃ αὐτȣ̃.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐκ ἂν ὁ τῶν ὅλων δημιȣργὸς ἐπ' ἀνεθελήτοις αἰτίαις τὴν ἀνθρώπȣ φύσιν ἐγράψατο, ȣ̓δ' ἂν ὡς ἀνίερον τὸν ἠῤῥωστηκότα σωματικῶς τῆς αὐτῷ συντεταγμένης ἐξέπεμψε λειτȣργίας· ἀλλ' ὡς ἐκ τύπȣ πάλιν τῶν σωματικῶν, εἰς
Δ ἀστειοτέρας ἡμᾶς καταλεπτύνει βȣλὰς καὶ τὸν ἐν ψυχῇ παθῶν τὸ πολυειδὲς ὑποφαίνει. Καὶ μετ' ὀλίγα. Πικρὸν τὸ χρησμῴδημα. τέθειται γὰρ ὁ νόμος, ȣ̓χὶ κατὰ μόνων τῶν τηνικᾶδε γεγονότων ἐξ Ἀαρὼν, ἀλλ' εἰς ἅπαν διήκει τὸ γένος, καὶ κατὰ παντὸς αἵματος ἱερατικȣ̃, καὶ εἰς πάντα διέρπει χρόνον. δηλοῖ γὰρ οἶμαι τȣτὶ, τὸ,
» ἐκ τȣ̃ γένȣς σȣ εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. ἀπα-
E ράδεκτον γὰρ ἀεί πως Θεῷ τὸ μὴ ἀμωμήτως ἔχον. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τοιγαρȣ̃ν καὶ κατὰ παντὸς ἰόντα τȣ̃ γένȣς τὸν ἐπὶ τόδε ποιεῖται νόμον, ἀκίβδηλον ἑαυτῷ τὸ ἱερὸν καὶ ἀπόλεκτον ἀποφαίνων γένος. τότε μὲν ὡς ἐν φυλῇ τῇ Λευΐ, καὶ ὡς ἐξ αἵματος Ἀαρὼν, νυνί γε μὴν ὡς ἔν γε τοῖς ἡγιασμένοις ἐν Χριστῷ τῷ μεγάλῳ καὶ κατ' ἀλήθειαν ἀρχιερεῖ, ᾧ προσπεφύκαμεν διὰ πνεύματος, κοινωνοὶ καὶ μέτοχοι τῆς οἰκείας αὐτȣ̃ φύσεως ἀναδεδειγμένοι.

Z ** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἐν τοῖς ἑξῆς ἑρμηνεύει τὸν μῶμον· ȣ̓κ ἐν ἐπιμιξίᾳ ἀλλοτρίων μελῶν, ȣ̓δὲ ἐν συντρίμματι ἑνός τινος. κἂν ἐπὶ μέρȣς ᾖ, τῶν ἰδίων μελῶν· ȣ̓ τοσȣ̃τον παραποδίζοντος τὴν ἐνέργειαν τῆς εὐοδίας, ἀλλὰ παραβλάπτοντος τὴν εὐτρέπειαν ἢ τὴν ὁλοκληρίαν.

ιη. Πᾶς ἄνθρωπος ᾧ ἂν ᾖ ἐν αὐτῷ μῶμος, ȣ̓ προσελεύσεται· ἄνθρω-
H πος τυφλὸς, ἢ χωλὸς, ἢ κολοβόριν,
ιθ. ἢ ὠτότμητος, Ἢ ἄνθρωπος ᾧ ἐὰν ᾖ ἐν αὐτῷ σύντριμμα χειρὸς, ἢ σύντριμμα ποδός.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διὰ δὲ τὸ Ἰσδαίων μεμψίμοιρον, ἀδὲ τὰς ἔχοντας τινὰ μῶμον σωματικὸν λειτουργεῖν συγχωρεῖ, διὰ τῶν ἀκουσίων παθημάτων ἀπαγορεύων τὰ γνωμικά. τυφλότης μὲν γὰρ ὀφθαλμῶν, τῷ τῆς γνώμης αἰνίττεται σέρησιν· ἐκλογὴ δὲ ὠτὸς, τῷ παρακολουθεῖν· ῥινὸς δὲ ἀφαίρεσις, τὸ διακριτικὸν τῷ ἀφαίρεσιν· ἀποκοπὴ δὲ χειρὸς, τῷ ἀργίαν τὸ πρακτικόν· ἔστω καὶ τὰ ἄλλα νοητέον. τοῦτο χάριν ἀρτιμελῆ κελεύει καὶ ἱερεῖα προσφέρειν, τοὺς προσφέροντας διὰ τῶν προσφερομένων κελεύων ὑγιεῖς ἔχειν τὰς τῆς ψυχῆς ἐνεργείας.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀνεπιτήδειος εἰς ἱερουργίαν ὁ νοητῶς τυφλωθεὶς, καὶ νῦν καὶ Ῥρεία λελωβημένος· ὁμοίως καὶ χωλὸς ἀνὴρ, ὀρθοποδεῖν οὐκ εἰδώς. ἡ δὲ σιμότης, τὸ μὴ ἄγαν ὑγιὲς καὶ ἀρτίως ἔχον ὡς ἐν αἰσθήσει δηλοῖ, καθ' ὧ ἕκασα τῶν πραγμάτων ἄρισα διακρίνοντες, τὸ κρεῖττον ἐκλεγόμεθα. τὸ δὲ παρακεκόφθαι τὸ ὦς, τὸ δυσήκοον ὑπεμφαίνειν, ὡσανεὶ τὸ ἐκ μέρους σύπειθὲς, καὶ οὐχ ὁλοκλήρως σύμφωνον εἰς ὑπακοὴν, ἢ τῷ ἐξ ὀρθότητος ἐπὶ τὸ χεῖρον παραφοράν. σώτριμμα δὲ χειρὸς καὶ σώτριμμα ποδὸς ἔχειν φημὶ τὸν οὐχ ὁλοκλήρως εἰς ἔργα θεῖα χωρεῖν δυνάμενον, ἅτε μὲν ἀδιάβλητον ἔχοντα τὰ κατὰ Θεὸν διαβήματα. εἶεν δ' ἂν ὅτοι οἱ ποιοῦντες τὸ ἔργον Κυρίου ἀμελῶς. ἐπιτήρει δὲ, ὅτι τῇ νοητῇ καὶ ὁλοτελεῖ χωλότητι, καὶ ἡ μετρία τοῦ σκέλους πήρωσις ἐν ἴσῳ λελογισαι. τῷ γὰρ μηδόλως τι δρᾶν ἰσχύσαι τῶν ἀγαθῶν, τὸ μὴ δρᾶν ὀρθῶς ἐν ἴσῳ κεῖσεται λόγῳ. φαίνοιτο δ' ἂν εἰκότως ἐν μὲν τῇ χωλότητι, τὸ μηδόλως· ἐν δὲ τῷ σωτρίμματι, τὸ μὴ ὑγιῶς.

ια. Ἢ κυρτὸς, ἢ ἔφηλος, ἢ πίλλὸς (1) τὸς ὀφθαλμὸς, ἢ ἄνθρωπος ᾧ ἐὰν ᾖ ἐν αὐτῷ ψώρα ἀγρία, ἢ λειχὴν, ἢ μονόρχις.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κυρτὸν δέ φησι τὸν οἱονεὶ κεκυφότα, καὶ κάτω βλέποντα νῷ, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν τοῖς σαρκικοῖς ἐνειδοντα, καὶ τὰ ἄνω φρονεῖν μὴ δυνάμενον. ἔφηλος δὲ (2) ἀῤῥώσημα καταμελαίνειν εἶδος τῷ ἐπ' ἄκρου δέρματος ὄψιν, ἐπ' αὐτοῖς δεικνύμενον μετώποις. ἐμφαίνει γε μὴν νοητῶς τὸν ἀχήμονα, καὶ οἱονεὶ πρόσωπον οὐκ ἔχοντα καθαρὸν, ἀλλ' ἐμφανὲς ἅπασι τὸ ἀκαλὲς εἰς ζωὴν, τὸν δὲ κρύπτειν εἰδότα τὸ συμβὰν ἀῤῥώσημα. πιλὸν δὲ τὸς ὀφθαλμὸς, τὸν ἧκισα μὲν τοῦ βλέπειν ἐσερημένον, ὑγιῶς δὲ τοῦτο ποιεῖν οὐκ ἔχοντα. ὁποῖοί τινές εἰσιν αἱρετικῶν παῖδες, οἱ Θεὸν μὲν εἶναι πιστεύοντες τὸν πατέρα, τόν γε μὴν ἐξ αὐτοῦ φωτὸς ὑὸν ἀνοητότατα διωθούμενοι. ἀποκωλύεται δὲ ἱερουργεῖν καὶ ὁ ψώραν ἀγρίαν ἔχων. ἢ παρεικαστέον τὰ ἐκλοπώταλα τῶν παθῶν, δριμυτέροις ῥεύμασι καταχεόμενα τοῦ νοὸς, καὶ ἐξ ἡδονῆς μὲν ἔχοντα τὴν ἀρχὴν, εἰς πικρόν γε μὴν ἐξοίχοντα τέλος. λιχὴν δὲ πᾶν ὁτιοῦν πάθος ἀεὶ διέρπον εἰς τὸ εὐρὺ, καὶ ἀκατάληκτον ἔχον τὴν εἰς τὸ χεῖρον ἐπίδοσιν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Μόνορχιν δέ φησι τὸν ἡμιανδρον, καὶ οἱονεὶ παρακεκομμένον τὸ τελείως ἀνδροπρεπές.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἀπαγορεύει δὲ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὸν ἐκλομίαν, καὶ τὸν θλαδίαν. γόνιμον μὲν γὰρ εἶναι δεῖ τῶν ἀγαθῶν τὸν τῆς θείας θεραπείας φροντίζοντα.

να. Πᾶς ᾧ ἐστὶν ἐν αὐτῷ μῶμος ἐκ τοῦ σπέρματος Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως, οὐκ ἐγγιεῖ τοῦ προσενεγκεῖν τὰς θυσίας τῷ Κυρίῳ, ὅτι μῶμος ἐν αὐτῷ· τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ οὐ προσελεύσεται προσενεγκεῖν. Τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων φάγεται. Πλὴν πρὸς τὸ καταπέτασμα οὐ προσελεύσεται, καὶ πρὸς τὸ θυσιαστήριον οὐκ ἐγγιεῖ, ὅτι μῶμον ἔχει. καὶ οὐ βεβηλώσει τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ ἁγιάζων αὐτούς.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀνίερος μὲν ὁμολογουμένως ὁ ὑπὸ μώμου γραφεὶς· εἴργεται δὲ οὐχὶ τοῦ χρῆναι μεταλαχεῖν τῆς ἁγίας » τροφῆς. φάγεται γὰρ ἀπὸ τῶν ἁγίων » φησί. πλὴν πρὸς τὸ καταπέτασμα οὐ προ» σελεύσεται, καὶ πρὸς τὸ θυσιαστήριον οὐκ ἐγγιεῖ. οἱ γὰρ ἔτι ταῖς εἰς νεὸν ἔσω κεκρυμμέναις ἀθυρείαις σύνοχοι μεταλάχοιεν ἂν τῆς θύλογίας Χριστοῦ, καὶ οὐχ ὡς ἐν τάξει τῇ τῶν ἁγίων εἰς ἐπίδοσιν ἁγιασμοῦ, καὶ εἰς εὐθυμότητα νοῦ, καὶ τῷ ἐφ' ἅπασι τοῖς ἀρίστοις ἐρηρεισμένῳ διαμονῇ, ἀλλ' ὡς ἐν τρόπῳ τῷ πρέποντι τοῖς ἠῤῥωσηκόσιν, εἰς ἀπόθεσιν τοῦ κακοῦ, καὶ εἰς κατάληξιν ἁμαρτίας, καὶ εἰς νέκρωσιν ἡδονῶν, καὶ εἰς ἀνάληψιν εὐεξίας τῆς πνευματικῆς.

νβ. Καὶ ἐλάλησε Μωϋσῆς πρὸς Ἀαρὼν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ πρὸς πάντας τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ. (3) Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Εἶπον Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ· καὶ προσεχέτωσαν ἀπὸ τῶν ἁγίων τῶν υἱῶν

(1) Ἢ μὲν ἐν Φραν. καὶ ἡ ἐν Καντ. ἔκδοσ. πίλλος, ἡ δὲ τοῦ Ἀλδ. πυλλὸς, ὁ δὲ ἐν ἁγίοις Κύριλ. (ἐν τῷ προκειμ. ὑπομνημ.) πίλος.

(2) Ἔφηλον δὲ τὸν τῇ ἐφηλίδα τῷ καλουμένῳ, ἐπ' αὐτοῖς ἔχοντα μετώποις. ἀῤῥώσημα δὲ τοῦτο καταμελαίνειν εἶδος τῷ ἐπ' ἄκρου δέρματος ὄψιν. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 416.

(3) Ἐντεῦθεν ἄρχεται τὸ 22. κεφ. ἔν τε τῇ ἐν Φραν. ἐκδόσ. καὶ ἐν τῇ ἐν Καντ. καὶ ἐν ἄλλαις πολλαῖς. ἐν ἑκατέρῳ δὲ τῶν κωδίκ. τὸ 21. κεφ. λήγει ἐνθα τὸ 22. ἐν ταῖς εἰρημέν. ἐκδόσ. ἐνθεντοι τὸ μὲν 1. ἔδ. κατὰ τὰς εἰρημ. ἐκδόσ. 25. πεποίηται, τὸ δὲ 2, 26. καὶ καθεξῆς ὁμοίως τὰ λοιπά.

υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ὰ βεβηλώσασι τὸ A
ὄνομα τὸ ἅγιόν μα, καὶ ὅσα αὐτοὶ
ἁγιάζασί μοι. ἐγὼ Κύριος.

κζ. Εἶπον αὐτοῖς, ὅτι εἰς τὰς γε-
νεὰς ὑμῶν πᾶς ἄνθρωπος, ὃς ἂν προ-
σέλθῃ ἀπὸ παντὸς τοῦ σπέρματος ὑμῶν
πρὸς τὰ ἅγια, ὅσα ἂν ἁγιάζωσιν οἱ
υἱοὶ Ἰσραὴλ τῷ Κυρίῳ, καὶ ἡ ἀνα-
θαρσία αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ, ἐξολοθρευ- B
θήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἀπ' ἐμοῦ. ἐγὼ
Κύριος.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οἱ προσάγοντες τὰ ἱερὰ, φησὶν, ἤτοι τὰ ἁγιαζόμενα παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ὅσα ἂν ἀναθῶσιν εἰς θυσίαν τῷ Θεῷ, μὴ βεβηλόντων (1) αὐτοῦ τὸ ὄνομα, προσάγοντες δὲ προηγνισμένοι, καὶ ἀναπόνιπλον ἔχοντες ἔτι τὴν ἀκαθαρσίαν ἣν ἂν συμβαίνῃ παθεῖν. ἢ ἴσασαν ὅτι, φησὶ, τὴν ἐλαχίστην ὀφθῆς ἀποτίσασι δίκην. Γ
» ἐγὼ γάρ εἰμι Κύριος, τουτέστιν ὁ Θεὸς ψευ-
δώνυμος, εἰς ὃν εἰ καί τις ἁμάρτοι τυχὸν,
ὁδὸν ἕξαι τὸ πλημμελές.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Εἰ τοιαύτη ἀπειλὴ κεῖται κατὰ τῶν προσιόντων ἁπλῶς εἰς τὰ παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἁγιαζόμενα, τί ἄντις εἴποι κατὰ τοῦ εἰς τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον μυσήριον τολμήσαντος; ὅσῳ γὰρ πλεῖον
Ματθ. 12. 6. τοῦ ἱεροῦ ὧδε, κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου Φωνὴν, τοσούτῳ δεινότερον καὶ Φοβερώτερον τὸ ἐν μολυσμῷ ψυχῆς τολμῆσαι ἅψασθαι τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, παρὰ τὸ ἅψασθαι κριῶν ἢ ταύρων. Καὶ μετ' ὀλίγα. Εἰ δὲ ὁ ἐν ἀκαθαρσίᾳ μόνῃ γενόμενος· τῆς δὲ ἀκαθαρσίας τὸ ἰδίωμα τυπικῶς ἐκ τοῦ νόμου μανθάνομεν· ὅτῳ Φοβερὸν ἔχει τὸ κρῖμα, πόσῳ μᾶλλον ὁ ἐν ἁμαρτίᾳ ὤν, καὶ κατατολμῶν τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου, δεινότερον ἐπισπάσεται τὸ κρῖμα;

κη. Καὶ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ σπέρματος Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως, ᾧ ἔτος λεπρᾷ ἢ γονορρυεῖ, τῶν ἁγίων οὐκ ἔδεται, ἕως ἂν καθαρισθῇ. καὶ ὁ ἁπτόμενος πάσης ἀκαθαρσίας ψυχῆς, ἢ ἄνθρωπος ᾧ ἐὰν ἐξέλθῃ ἐξ αὐτοῦ κοίτη σπέρματος,
κθ. Ἢ ὅς ἂν ἅψηται παντὸς ἑρπετοῦ ἀ-
καθάρτου, ὃ μιανεῖ αὐτὸν, ἢ ἐπ' ἄν-
θρωπον, ἐν ᾧ μιανεῖ αὐτὸν κατὰ πᾶ-
σαν ἀκαθαρσίαν αὐτοῦ·

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σύμβολον δὴ ἦν νεκρώσεως μὲν, ἡ λέπρα· δαπανᾷ γὰρ καὶ καταβόσκεται τὴν σάρκα. μεθίστησι δὲ εἰς τὸ παρὰ φύσιν, καὶ ἀλλοιοῖ τοῦ σώματος τὴν ὄψιν· γονόῤῥοια δὲ, καρποφορίας ἐστὶν ἀπόθεσις, ῥεύσης εἰς τὸ μηδὲν τῆς Φύσεως· ὁποῖος ἄντις ὁρᾷτο καὶ ἀνθρώπου νοῦς παρενεχθεὶς εἰς παραφθοράν, καὶ μονονουχὶ δαπανώμενος εἰς ἀκαρπίαν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Συγκαταδικάζει δὲ ὥσπερ αὐτοῖς, καὶ εἴ τις ἅψαιτο τυχὸν τῶν ῥῤῥωσηκότων, λεπρᾷ λέγω καὶ γονορρυεῖ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Διδάσκει πάλιν ἡμᾶς αἰνιγματωδῶς, ὡς ἀκάθαρτοι μὲν ἐν ἐγκλήμασι μολυσμῶν οἱ ψυχικοῖς ἔνοχοι πάθεσι. συγκαταμιαίνονται δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ θιγγάνοντες, ἤτοι κοινωνοῦντες κατὰ χέσιν ταὐτοβουλίας ἢ ταὐτοεργίας.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἕρπετὰ δὲ πικρὰ καὶ ἰοβόλα λέγεσθαί τε καὶ εἶναί φαμεν τὰς οἷς περ ἂν εἴη πρέπον ὁ λόγος· ἰὸς Ψαλ. 13. 3.
» ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν· ὧν τὸ στόμα
» ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει. εἶεν δ' ἂν ὅτοι καὶ πρόγε τῶν ἄλλων, οἱ τὰ ὀρθὰ διαστρέφοντες, καὶ τοῖς ἁπλουστέροις τὸν ὁλέθρου πρόξενον ἐνηχοῦντες λόγον.

λ. Ἡ ψυχὴ ἥτις ἐὰν ἅψηται αὐτοῦ, ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. ὰ Φάγεται ἀπὸ τῶν ἁγίων, ἐὰν μὴ λού-
λα. σηται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι, Καὶ δύῃ ὁ ἥλιος, καὶ καθαρὸς ἔσται· καὶ τότε Φάγεται ἀπὸ τῶν ἁγίων, ὅτι ἄρτος αὐτοῦ ἐστί.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὥρα γὰρ ἐνθάδε καταλέγεται, καθ' ἣν ἐπέφανεν ἡμῖν ὁ Ἐμμανουήλ· πρὸς αὐτῇ λοιπὸν τῇ ἑσπέρᾳ, τουτέστιν ἐν τῷ τέλει τοῦ ἐνεστῶτος καιροῦ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Μέχρις ἑσπέρας ἀκάθαρτος ὁ μεμολυσμένος, ἀμέτοχος δὲ καὶ τροφῆς ἁγίας καὶ ζωοποιοῦ, τὸν τῆς καθάρσεως περιμένων καιρόν.] ὕδατι δὲ λουσάμενος τῷ ἐκ βαπτίσματος, καὶ δύναντος ἡλίου, καθαρὸς, καὶ ἴδιον ἔχων
Ε ἄρτον τὸν ἐξ οὐρανοῦ καταβάντα.

λϐ. Θνησιμαῖον καὶ θηριάλωτον οὐ Φάγεται, μιανθῆναι αὐτὸν ἐν αὐτοῖς. ἐγὼ Κύριος.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Θνησιμαῖον καὶ θηριάλωτον οὐ μεῖον ἡ λέπρα τοῖς ἐφαπλομένοις τὸν μολυσμὸν ἐνίησι νοητῶς· τοῦ μὲν θνησιμαίου, τὸ τελείως νεκρὸν καὶ ἀπεψυγμένον, ὡς ἐν ἔργοις τοῖς κατὰ τὴν Ζ
σάρκα· τοῦ δὲ θηριαλώτου, τὸν ὑπὸ τῷ διαβόλῳ πεσοῦσαν ψυχὴν ἀναφανδὸν σημαίνοντος. χρῆμα δὲ ὅτι σωτήριον ἀποφοιτᾶν ἀνδρὸς, νεκρὰ φρονεῖν ἐγνωκότος, καὶ ἀπεψυγμένου τὸν νοῦν, καὶ τρέφοντος ὥσπερ ἐφ' ἑαυτῷ τὸν Σατανᾶν· κατεσθίει γὰρ ἃς ἂν ἕλοιτο ψυχάς· πῶς οὐκ ἂν εἴη σαφὲς τοῖς γε ἀληθῶς ἀρτίφροσι, καὶ ἀπω-

(1) Τὸ, μὴ βεβηλόντων, ἀντὶ τοῦ προσηκόντως, μὴ βεβηλώσασαν, ἐκληπτέον, ἵν' εὐοδῶται ἡ ἔννοια. καὶ γὰρ καὶ ὁ Εὐσέβιος ἐν τῷ 46 καὶ 47. τῆς ἑ τοῦ Ὁμήρου Ἰλιάδ. τὸ, εἰ δὲ καὶ αὐτοὶ Φεύγοντων, ἀναπτύσσει λέγων· Τὸ δὲ, εἰ δὲ καὶ αὐτοὶ Φεύγοντων, ἀντὶ τοῦ, εἰ δὲ βέλονται Φεύγέτωσαν καὶ αὐτοί. καὶ ἔστι χῆμα σιώπησις ἐλλείψεως, ὃ μόνον ὀργὸν, ἀλλὰ καὶ σεμνὸν διὰ τὴν ἀποσιώπησιν τοῦ προαιρετικοῦ ῥήματος. ὃ γὰρ καθαρῶς ἀνέχεται εἰπεῖν, εἰ βέλονται Φεύγέτωσαν. ὅτι δὲ τὸ, Φεύγόντων, προσηκόντως ῥηθὸν κατὰ Ἀττικὴν, χῆμα καὶ αὐτό ἐστιν ἐλλειπτικὸν, ἐκ ἀδήλου ἐστί.

ἀπωτάτω χωρεῖν παντὸς τȣ̃ καταμολύνειν A
εἰωθότος ἄριστα διεσπȣδακόσι;

λγ. Καὶ φυλάξονται τὰ φυλάγματα, ἵνα μὴ λάβωσι δι' αὐτὰ ἁμαρτίαν, καὶ ἀποθάνωσι δι' αὐτὰ, [ἐὰν βεβηλώσωσιν αὐτά.] ἐγὼ Κύριος ὁ ἁγιάζων αὐτȣ́ς.

λδ. Καὶ πᾶς ἀλλογενὴς ȣ̓κ ἔδεται ἅγια. πάροικος ἱερέως, ἢ μισθωτὸς, B
ȣ̓κ ἔδεται ἅγια.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Πάροικος δὲ ἱερέως καὶ μισθωτὸς εἰργέσθω τῶν ἀπαρχῶν. ὁ μὲν πάροικος, ἐπειδὴ μὴ πάντες γείτονες συνέστιοι καὶ ὁμοτράπεζοι. δέος γὰρ μὴ πρόηταί τις τὰ καθιερωθέντα, προφάσει χρησάμενος εἰς ἀσέβειαν ἀκαίρῳ φιλανθρωπίᾳ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Γέρα τῶν ἱερέων ȣ̓ δοτέον, ὥσπερ ἄλλοις, ȣ̓δὲ τοῖς παροίκοις, ἕνεκα τȣ̃ γειτνιᾶν ἐφαψομένοις Γ
ὧν ȣ̓ θέμις. ȣ̓ γὰρ οἰκίας, ἀλλὰ γένȣς ἐστὶν ἡ τιμή. ὁμοίως μέντοι μηδὲ μισθωτῷ παρεχέτω, μήτε μισθὸν, μήτε ὑπηρεσίας ἀμοιβὴν ἱερὸν γέρας. χρήσεται γὰρ ἔστιν ὅτε ὁ λαβὼν ἀνίερος πρὸς ἃ μὴ δεῖ, βέβηλα τὰ τῆς εὐγενείας ἆθλα καὶ τῆς περὶ τὸν νεὼν λειτȣργίας ἀπεργασάμενος. δι' ἣν αἰτίαν ȣ̓δ' ἀλλογενεῖ συνόλως ὁ νόμος ἐπιτρέπει μεταλαμβάνειν τῶν ἁγίων, κἂν εὐπατρίδης ὢν τυγχάνῃ τῶν αὐτοχθόνων, καὶ πρὸς ἀνδρῶν καὶ πρὸς γυναικῶν ἀνεπίληπτος ὤν, ἵνα αἱ τιμαὶ μὴ νοθεύωνται, μένωσι δὲ ἐν τῇ ἱερατικῇ τάξει βεβαίως φυλαττόμεναι.

„ * ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ πᾶς ἀλλογενὴς, τȣτέστιν ὁ ȣ̓́πω πεπιστευκὼς, καὶ Θεὸν ȣ̓κ εἰδὼς τὸν ἀληθινόν. [οἷς γὰρ ȣ̓κ ἔνεστι τὸ διὰ τῆς ἐν πνεύματι καὶ νοητῆς οἰκειότητος συνδεῖσθαι Χριστῷ τῷ μεγάλῳ καὶ ἀληθῶς ἱερεῖ, πῶς ἂν οἱ τοιοίδε γένοιντο μέτοχοι τῶν ἄρτων αὐτȣ̃;]

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Συνάπτει δὲ τȣ́τῳ τὸν πάροικόν τε καὶ μισθωτόν. εἶεν δ' ἂν ȣ̓̃τοι πάλιν, κατά γε τὸ αὐτῷ μοι δοκȣ̃ν, οἱ κόσμῳ μὲν ζῶντες, καὶ αὐτῷ πολιτευόμενοι, καὶ οἱονεὶ πατρίδα πεποιημένοι τὴν γῆν, διά γε τȣ̃ μόνα φρονεῖν τὰ σαρκὸς, ἐν ψιλῇ δὲ ὥσπερ καὶ μόνῃ παροικȣ̃ντες τῇ πίστει τὴν εἰς Χριστὸν ἀγάπησιν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Μισθωτὸς δὲ αὖ, καὶ αὐτόπȣ τάχα τὸ πιστεῦσαι μόνον ȣ̓κ αἰδοῖ τῇ πρὸς ἀλήθειαν ᾐρημένοι, μισθὸν δὲ ὥσπερ τινὰ τȣ̃ δοκεῖν εἶναι Χριστιανοὶ τὸ ἀρέσκειν τισὶ θηρώμενοι, καὶ τὰς ἐκ τῶν ὠφελεῖν δυναμένων αὐτȣ̀ς φροντίδας θωπευτικῶς ὑποτρέχοντες, καὶ πορισμὸν ποιȣ́μενοι τὴν εὐσέβειαν, καὶ φιλοκερδίας προκάλυμμα τὸ χρηστοεπὲς, καθάπερ προσωπεῖον ἑαυτοῖς περιπλάττοντες.

λε. Ἐὰν δὲ ἱερεὺς κτήσηται ψυχὴν ἔγκτητον ἀργυρίȣ, ȣ̓̃τος φάγεται τῶν ἄρτων αὐτȣ̃· καὶ οἱ οἰκογενεῖς αὐτȣ̃, καὶ ȣ̓̃τοι φάγονται τῶν ἄρτων αὐτȣ̃.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οἰκογενεῖ δέφησι καὶ ἀργυρωνήτῳ μεταδιδότω δεσπότης ἱερεὺς σιτίων καὶ ποτῶν ἐκ τῶν ἀπαρχῶν. πρῶτον μὲν, ὅτι θεράποντι πόρος εἷς ὁ δεσπότης, ὁ δὲ τȣ̃ δεσπότȣ κλῆρος, αἱ ἱεραὶ φιλανθρωπίαι, ἐξ ὧν ἀνάγκη τὸν δȣ̃λον τρέφεσθαι· δεύτερον δ' ὅτι τὰ γενησόμενα πάντως ἀνάγκη μὴ δρᾷν ἄκοντας· οἱ δ' οἰκέται, κἂν μὴ θέλωμεν, ἅτε ἀεὶ συνόντες καὶ συνδιαιτώμενοι, σιτίατε καὶ ποτὰ καὶ ὄψα τοῖς δεσπόταις προευτρεπιζόμενοι, καὶ τραπέζαις ἐφεστῶτες, καὶ τὰ λείψανα ἐκκομίζοντες, κἂν μὴ φανερῶς λαμβάνωσι, λάθρα γȣ̃ν ὑφαιρήσονται, κλέπτειν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης βιασθέντες· ὡς ἀνθ' ἑνὸς ἐγκλήματος, εἴπερ ἐστὶν ἀδίκημα τὸ ἐκ τῶν δεσποτικῶν τρέφεσθαι, καὶ ἑτέραν προσπαρασκευάζεσθαι κλοπήν· ἵνα φωρὸς τρόπον πρὸς τῶν ἀνυπαιτίως ζώντων ἀπολαύσωσι τῶν καθιερωθέντων. ὅπερ ἐστὶν ἀτοπώτατον. τρίτον κἀκεῖνο χρὴ λογίζεσθαι, ὅτι τὰ τῶν ἀπαρχῶν ȣ̓ παρ' ὅσον ἐπινέμεται τοῖς οἰκέταις ὀλιγωρηθήσεται διὰ τὸν δεσποτικὸν φόβον. ἱκανὸς γὰρ ȣ̓̃τος ἐπιστομίζειν τὴν τινῶν εὐχέρειαν, ῥαθυμεῖν ȣ̓κ ἐφιείς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Ἔκκτητόν τε καὶ ἀργυρώνητον, καὶ οἰκογενῆ πȣ λέγων,] τὸν ἐν πίστει γνήσιον καὶ οἰκεῖον ἐν πνεύματι, καὶ τιμῆς ἠγορασμένον, κατὰ τὸν μακάριον
Δ„ Παῦλον. Χριστὸς γὰρ ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ Γαλ. 3. 13.
„ τῆς κατάρας τȣ̃ νόμȣ, γενόμενος ὑπὲρ
„ ἡμῶν κατάρα.

λϛ. Καὶ θυγάτηρ ἀνθρώπȣ ἱερέως ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἀλλογενεῖ, αὕτη τῶν ἀπαρχῶν τῶν ἁγίων ȣ̓ φάγεται.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ Τὴν ἱερέως θυγατέρα φησὶ, κἂν εἰ ἔχοι τυχὸν τὸ συγγενὲς ἅγιον, ȣ̓δὲν ἐντεῦθεν ὠφεληθήσεσθαι συ-
E„ νημμένην ἑτέρῳ, τȣτέστιν ἀλλογενεῖ, τῷ μηδαμόθεν οἰκείῳ, μηδὲ μὴν ἐξ αἵματος Ἰσραήλ.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Θυγατέρα φησὶν ἱερέως τὴν ἐξ ὕδατός τε καὶ πνεύματος ἀναγεννηθεῖσαν ψυχήν. ἀλλὰ καὶ αὐτὴ, φησὶν, εἰ γένοιτο ἀλλογενεῖ, τȣτέστι σχέσιν ȣ̓κ ἔχοντι πρὸς Θεὸν πνευματικὴν, ἀμέτοχός ἐστι τῶν ἁγίων.

Z λζ. Καὶ θυγάτηρ ἱερέως ἐὰν γένηται χήρα ἢ ἐκβεβλημένη, σπέρμα δὲ μὴ ᾖ αὐτῇ, ἐπαναστρέψει ἐπὶ τὸν οἶκον τὸν πατρικὸν αὐτῆς κατὰ τὴν νεότητα αὐτῆς· ἀπὸ τῶν ἄρτων τȣ̃ πατρὸς αὐτῆς φάγεται. [καὶ πᾶς ἀλλογενὴς ȣ̓ φάγεται] ἀπ' αὐτῶν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Φιλανθρωπίας μεστὸν νόμον ἑξῆς ἀναγράφει. ἐὰν
H θυγάτηρ φησὶν ἱερέως γημαμένη ἱερεῖ, χηρεύσῃ, τελευτήσαντος τȣ̃ ἀνδρὸς, ἢ καὶ ἔτι ζῶντος ἄπαις καταληφθεῖσα, πάλιν ἐπὶ τὸν πατρῷον οἶκον ἀνερχέσθω, μεταληψομένη τῶν ἀπαρχῶν. ὧν ἡνίκα παρθένος

θεὸς ἰῶ ἐκοινώνει. τρόπον γάρ τινα καὶ νῦν ἐστὶ δυνάμει παρθένος, καὶ ἀνδρὸς καὶ παίδων ἔρημος, ἀδελφὸν ἑτέραν ἔχουσα καταφυγὼ, ὅτι μὴ τὸν πατέρα.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Χήρα κὴ ἐκβεβλημένη διὰ τὼ εἰς Χριστὸν δυσέβειαν ἡ τῶν Ἰουδαίων ἀνεδείχθη συναγωγὴ, καὶ μεμένηκεν ἄκαρπος εἰ τῷ μηδεὶ κεκλῆσθαι τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν· [ἀλλ' ἐπανατρέψει ἐπὶ τὸν οἶκον τὸν πατρικὸν αὐτῆς. κεκλήσεται γὰρ κὴ αὐτὴ διὰ πίστεως πρὸς Θεόν· ἐπιγράψεται δὲ σὺν ἡμῖν πατέρα τὸν τῶν ὅλων δημιουργὸν, καὶ τῆς Χριστῦ γένοιτ' ἂν εὐλογίας μέτοχος.]

λη. Καὶ ἄνθρωπος ὃς ἂν φάγῃ ἅγια κατὰ ἄγνοιαν, καὶ προσθήσει τὸ ἐπίπεμπτον αὐτῦ ἐπ' αὐτῷ, καὶ δώσει τῷ ἱερεῖ τὸ ἅγιον.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὰ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ἀνατεθειμένα, μόχοι τυχὸν ἢ ὄϊς, ἀνεκομίζοντο μὲν ἐκ μέρους ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ἐξαιρουμένων τῶν ἐντοσθίων, ποδῶν τε καὶ κεφαλῆς καὶ πιμελῆς, ἐφ' ὅτε κὴ νεφρῶν, ἔτρεφον δὲ τοῖς λειψάνοις τὰς ἱερεῖς. οἱ γὰρ ἐσθίοντες τὰς θυσίας, κοινωνοὶ τῦ θυ- 1. Kor. 10. 18.
» σιαστηρίυ εἰσὶ, καθὰ καὶ ὁ θεσπέσιος ἔφη Παῦλος. ἰῶ ἂν ἄρα ἀνάγκη καθιερῶσθαι Θεῷ τὸ ὑπὸ τῦ προσκομιζόμενος, κατὰ τὸν ἑκάστῳ πρέποντα νόμον· παραμυθεῖσθαι δὲ τῷ λοιπῷ σώματι τῆς θυσίας τὰς ὑπαργάς. εἰ δέ δήτις ὅλον ὥσπερ δι' ὅλυ τὸ δῶρον ἀπονοσφίσαιτο, καὶ ταῖς ἰδίαις ἀπονενέμηκε χρείαις, τεθυμιακὼς ἁδὸν, ὡς ἅγια κατεδηδοκὼς ἐγράφετο νόμῳ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ τῦτο δεδράκασιν οἱ υἱοὶ Ἠλὶ τῦ ἱερέως, πρὸ θυσιῶν ἁρπάζοντες καὶ βεβηλῶντες τὰ ἱερά. ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ὡς ἐκθύσια, καὶ γυμνὼ ἔχοντα τὼ ὕβριν, ἀναλόγως ἐκολάζετο. εἰ δὲ δὴ γένοιτο, φησὶν, ἢ λήθῃ σωπασμένον, ἢ τὸ τοῖς νόμοις δοκῶν μὴ ἀκριβῶς ἐγνωκότα, δράσαι τὶ τοιῦτον, ζημίαν ὑπομενέτω. [κὴ ἀποτινύτω μὲν τὸ ἴσον ἀμελητὶ, προσεπαγέτω δὲ τύτῳ κὴ τὸ ἐπίπεμπτον, τετέσι τὼ τῦ τιμήματος πέμπτω μοῖραν.]

λθ. Καὶ ὃ βεβηλώσωσι τὰ ἅγια τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἃ αὐτοὶ ἀναφέρωσι μ. τῷ Κυρίῳ. Καὶ ἐπάξωσιν ἐφ' ἑαυτὰς ἀνομίαν πλημμελείας ἐν τῷ ἐσθίειν αὐτὰς τὰ ἅγια αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ ἁγιάζων αὐτύς.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτε τὸ ἀγνοηθὲν γραφῆς μὴ ἐλεύθερον, τί ἂν οἱοτότις τὸ ἐξ ἀπονοίας καὶ θράσυς; παραιτητέον δὴ ἂν οἷς εἰ φροντίδι τὰ ἱερὰ, μηδεὶ πρὸ θυσίας οἰκειῦσθαι ζητεῖν, ἢ ἴσων, ὅτι δεινὰ πεπλημμεληκότες, ὀφλήσωσι δίκλω, καὶ ὑπὸ θείαν ἔσονται κίνησιν.

μα. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς μβ. Μωϋσῆν, λέγων, Λάλησον Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτῦ, καὶ πάσῃ συναγωγῇ Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτύς, ἄνθρωπος ἄνθρωπος ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἢ τῶν προσηλύτων τῶν προσκειμένων ἐν Ἰσραὴλ, ὃς ἂν προσενέγκῃ τὰ δῶρα αὐτῦ κατὰ πᾶσαν ὁμολογίαν αὐτῶν, ἢ κατὰ πᾶσαν αἵρεσιν αὐτῶν, ὅσα ἂν προσενέγκωσι τῷ Κυμγ. ρίῳ εἰς ὁλοκαύτωμα· Δεκτὰ ὑμῖν ἄρσενα ἄμωμα ἐκ τῶν βοκολίων, καὶ ἐκ τῶν προβάτων, καὶ ἐκ τῶν αἰγῶν. μδ. Πάντα ὅσα ἂν ἔχῃ μῶμον ἐν αὐτῷ ὃ προσάξωσι Κυρίῳ, διότι ὃ δεκτόν ἐσιν ὑμῖν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τοσαύτη γὰρ ἐστὶ πρόνοια ὃ μόνον τοῖς ἀνάγκσι τὰς θυσίας, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἱερωμένοις· ὥστε οἱ δοκιμώτατοι τῶν ἱερέων ἀριστίνδω ἐπὶ ποδῶν ἄκρων ἐρεθυνῶσιν ὅσα τε ἐμφανῆ, καὶ ὅσα ἐπὶ γαστρὶ καὶ μηροῖς ἀνακέκρυπται, μή πῦ τὶς βραχεῖα λώβη διαλέληθε. τὸ δὲ ἀκριβὲς καὶ περιττὸν τῆς ἐξετάσεως, ὐχ ἕνεκα τῶν καταθυομένων, ἀλλὰ τῦ περὶ τὰς καταθύοντας ὑπαντίᾳ γίνεται. βέλεται γὰρ αὐτὰς ἀναδιδάξαι διὰ συμβόλων, ὁπότε προέρχοιντο εἰς βωμὸς, ἢ εὐξόμενοι, ἢ εὐχαριστήσοντες, μηδὲν ἀρρώσημα ἢ πάθος ἐπιφέρεσθαι τῇ ψυχῇ· πειρᾶσθαι δ' ὅλως δι' ὅλων ἀκηλίδωτον αὐγάζειν, ὡς ἰδόντα μὴ ἀποσκαφῶν Θεόν.

με. Καὶ ἄνθρωπος ὃς ἂν προσενέγκῃ τὰ δῶρα αὐτῦ κατὰ πᾶσαν ὁμολογίαν αὐτῦ, ἢ κατὰ πᾶσαν αἵρεσιν αὐτῦ, θυσίαν σωτηρίυ τῷ Κυρίῳ, διασείλας εὐχὴν ἢ κατὰ αἵρεσιν ἢ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν, ἔκτε τῶν βοκολίων ἢ ἐκ τῶν προβάτων, ἄμωμον ἔσαι εἰσδεκτὸν, πᾶς μῶμος ὐκ ἔσαι ἐν αὐτῷ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Σημεῖον τῦ ἀμώμυ θύματος. καὶ τὸ ὠτότμητον μὲν ἢ κολοβόκερκον εἰς τὼ ἰδίαν χρῆσιν ἀνιεῖς· θλαδίαν δὲ, ἢ ἐκλομίαν, ἢ ἀπεσπασμένον ἤτε εἰς τὼ ἱερὰν, ἤτε εἰς τὼ ἰδίαν· ὅτι τὸ ἄγονον μοχθηρότατον.

μς. Τυφλὸν ἢ συντετριμμένον ἢ γλωσσότμητον ἢ μυρμηκιῶντα ἢ ψωραγριῶντα ἢ λιχῆνας ἔχοντα, ὃ προσάξωσι ταῦτα τῷ Θεῷ, καὶ εἰς κάρπωσιν ὃ δώσετε ἀπ' αὐτῶν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῷ Κυρίῳ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τυφλὸν ἔοικε λέγειν τὸν ἄσοφον καὶ ἀσώετον, καὶ φῶς ὐκ ἔχοντα θεῖον εἰ ἑαυτῷ. σωτεριμμένον δὲ, τὸν ὁλοτρόπως ἠῤῥωσηκότα, καὶ ὑγιὲς ἁδὸν ἔχοντα, ἤτε μὴ ὀρθοποδεῖν δυνάμενον. γλωσσότμητον δὲ, τὸν ὀρθοεπεῖν ὐκ εἰδότα, ἤτε μὴ ἀναφωνεῖν ἰσχύοντα τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως. μυρμηκία δὲ καὶ ἀγρία ψώρα καὶ λειχὼ, ἀεὶ πρὸς ἐπίδοσιν ἰόντα φαίνεται,

καὶ πρὸς τὸ χεῖρον διανενδύκασί πως, καὶ ὅλῳ κατὰ βραχὺ διανέμεται τὴν σάρκα. τοιαῦτα δὲ καὶ τὰ ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ἐκ ἀνακοπλόμενα τῶν παθῶν.

μς. Καὶ μόχον ἢ πρόβατον ὠτότμητον, ἢ κολοβόκερκον σφάγια ποιήσεις αὐτὰ σεαυτῷ, εἰς δὲ εὐχήν σε ὐ δεχθήσονται.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὠτότμητον δὲ καὶ πρός γε δὴ τοῦτο τὸν κολοβόκερκον, τὸν δυσπειθῆ καὶ ἀνήκοον, καὶ τὸν μὴ μέχρι παντὸς εὐχήμονα κατασημαίνειν ἄν.

μη. Θλαδίαν καὶ ἐκλελιμμένον καὶ ἐκλομίαν καὶ ἀπεσπασμένον, ὐ προσάξετε αὐτὰ τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ὑμῶν ὐ ποιήσετε.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀπόβλητον δὲ ποιεῖται τὸ ἄρσεν μὲν ὅσον ἦκεν εἰς Φύσιν, ἀνεργεῖν δὲ τὰ ἀρσένων ὐ δυνάμενον, θλαδίαν δὴ λέγω καὶ ἐκλομίαν. εἶεν δ' ἂν οἱ τοιόνδε πάλιν οἱ ἀν ὑπολήψει μὲν ἀνδρίας τῆς εἰς ἀρετὴν, ὐ μὴν ἔτι καὶ ἐνεργοὶ πρὸς ἀρετῆς αὐχήματα. ξηροὶ δὲ ὥσπερ καὶ ἄκαρποι, καὶ τὸ δυνάσθαι καρποφορεῖν πολυτρόπως παρῃρημένοι. πλεῖσος γὰρ ὅσος ἡμᾶς ἀνοσίων παθῶν καταβιάζεται δῆμος εἰς τὸ ἄναλκίτε καὶ ἀδρανές· καὶ προσέτι τούτῳ, τὸ μὴ ἰσχύσαν καρποφορεῖν. ταύτη τοι, καθάπερ ἐγὼμαν, καὶ πολλοῖς ὀνόμασι τὸ σύνεχιθὲν ὁ νόμος ἀποκαλεῖ. θλαδίαν γάρ φησι καὶ ἐκλελιμμένον καὶ ἐκλομίαν καὶ ἀπεσπασμένον. παμποίκιλα γὰρ τὰ ἀν ἡμῖν πάθη, διὰ πολλῆς ὥσπερ ἄγοντα τρίβε πρὸς τὸ ἄναλκίτε καὶ ἀδρανές.

μθ. Καὶ ἐκ χειρὸς ἀλλογενὸς ὐ προσοίσετε τὰ δῶρα τῷ Θεῷ ὑμῶν ἀπὸ πάντων τούτων· ὅτι φθάρματά ἐσιν ἐν αὐτοῖς, [μῶμος ἐν αὐτοῖς,] ὐ δεχθήσεται ταῦτα ὑμῖν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μυσαρὸν δὲ ὅτι πρὸς τούτοις ἐσὶ, καὶ διὰ χειρὸς ἀλλοτρίας τὰς ἱερουργίας καταθύειν Θεῷ, προσαπέφωνε, λέγων· καὶ ἐκ χειρὸς ἀλλογενὸς ὐ προσοίσετε τὰ δῶρα Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν. δι' ὃ σημαίνεται τυπικῶς, ὡς διὰ μόνου Χριστοῦ προσιτὸς ὁ πατήρ.

ν. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Μόχον ἢ πρόβατον ἢ αἶγα, ὡς ἂν τεχθῇ, καὶ ἔσαι ἑπτὰ ἡμέρας ὑπὸ τὴν μητέρα αὐτοῦ, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ καὶ ἐπέκεινα δεχθήσεται εἰς δῶρα, κάρπωμα τῷ Κυρίῳ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τὰ πρωτότοκα τῶν θρεμμάτων εἰς τιμὴν ὀγδόου ἡμέραν προσφέρεσθαι διηγόρευσεν; Ἤδει τὸν σύμπαντα γαστριμαργίαν· καὶ ὅτι τυχὸν σύτραφὲς αὐτὸ καὶ σύνειδὸς θεασάμενοι, τοῦτο μὲν καθέξουσιν, ἕτερον δὲ προσοίσουσι. τούτου χάριν σύντυγχανῇ προσενεχθῆναι προσέταξε.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Τὸ ἀρτιγενὲς καὶ ὑπότιτθον ἔτι σφάττειν ἐκ ἐᾷ,] δεικνὺς ὅτι τὸ ἀτελὲς ἅπαν μὲν ἱερὸν, ἔτι δὲ ἀπαράδεκτον διὰ τοῦτο Θεῷ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὰ τοίνυν προσκομιζόμενα ζῶα καὶ ἀνατιθέμενα τῷ Θεῷ, δεῖν μὲν εἶναί φησιν ἑπτὰ ἡμέρας ὑπὸ τὴν μητέρα, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ καὶ ἐπέκεινα δῶρον ἔσεσθαι εἰς κάρπωμα τῷ Θεῷ. ὀγδόῃ δὲ εἶναί φαμεν τὴν ἀναστάσιμον τοῦ Σωτῆρος ἡμέραν, καὶ ἀρχὴν ὥσπερ αἰῶνος νέου, παριππεύσαντος τὸ κατὰ τὸν νόμον ὡς ἐν ἡμέραις ἑπτὰ ταῖς πρώταις. ἐκεῖνον ἀνίερον καὶ ἀπροσκόμιστον τὸ ὡς ἐν χρόνῳ τῷ κατὰ νόμον, δῆλον δὲ ὅτι [τὸ] ἐν λατρείᾳ σαρκικῇ. δῶρον δὲ ἤδη εὐπρόσδεκτον τῷ Θεῷ πᾶν εἴτι λοιπὸν ἐν Χριστῷ κατὰ τὴν ὀγδόην καὶ ἐπέκεινα. ἀκατάληκτος γὰρ ἡ ἐν Χριστῷ κλῆσις, ἀρχὴν ἔχουσα τὴν ἀνάστασιν. (1)

νθ. Καὶ μόχον καὶ ἐκ ποιμνίου πρόβατον, αὐτὴν καὶ τὸ παιδίον αὐτῆς, ὐ σφάξεται ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ δέγε μὴ σκυδιόλυσθαι δεῖν μητέρα τοῖς τέκνοις ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, τί ἂν εἴη; Νομοθετήσας εὖ μάλα τὰ ἐπὶ Χριστῷ, καὶ τὴν διὰ αὐτοῦ τελείωσιν προαναφωνήσας ἀσείως, ἐκ ἠγνόησεν, ὡς Θεὸς, τῶν Ἰουδαίων τὸ ἀπειθὲς, καὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ τὸ δυσκίνητον, καὶ ὅτι ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας ὀλοθρευθήσονται μὲν ὡς Κυριοκτόνοι καὶ ἀγρίως πεπαροινηκότες εἰς τὸν υἱὸν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, πλὴν ἐκ εἰς ἅπαν ὁλόριζος Ἱερουσαλὴμ οἰκήσεται, μενεῖ δὲ ὥσπερ ἔρημος τέκνων, τὸν τελευταῖον καὶ ἐν ἑκάστοις περιμένουσα καιρὸν, καθ' ὃν καὶ αὐτὴ σωθήσεται, κατόπιν τρέχουσα τῶν ἐθνῶν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἐν ταὐτῷ δὲ οἶμαι τύπον ὥσπερ τινὰ τὸ χρῆμα τιθεὶς εὐδήσεως ἀναγκαίας. ἤκουσα μὲν γὰρ οἰκήσεται τὰ ὄντα πρὸς τὸ μηδὲν, ἀκράτῳ φθορᾷ τυραννούμενα· διαμενεῖ δὲ ὥσπερ ταῖς διαδοχαῖς τοῦτο ἐν ἐκείνῳ, κἀκεῖνο τυχὸν ἐν τούτῳ σωζόμενα, κατά γε τὸ συγγενὲς ἢ ὁμοειδὲς, τὸν εἰς ἅπαν ὄλεθρον τῶν ἰδίων κλισμάτων ἀποσοβῶντος τοῦ Θεοῦ. Καὶ μεθ' ἕτερα. Τετελεύτηκε μὲν γὰρ ἡ ῥίζα τοῦ ἀνθρωπείου γένους οἵατις μήτηρ, ὡς ἐν Ἀδὰμ, πλὴν οἱ ἐξ αὐτῆς, τουτέστιν ἡμεῖς ἀνεθάλομεν ἐν Χριστῷ, καὶ ἐσμὲν καὶ σωζόμεθα, ζωὴν ἔχοντες αὐτὸν καὶ ῥίζαν ὥσπερ τοῦ γένους δευτέραν.

νγ. Ἐὰν δὲ θύσῃς θυσίαν εὐχὴν χαρμοσύνης Κυρίῳ, εἰσδεκτὸν ὑμῖν θύσατε

(1) Τόδε τὸ ὑπόμνημα ὅλον παρὰ τῷ κώδ. κεῖται ἐν τῷ 23. κεφ. τῆς Ἐξόδ. μέρος δὲ τοῦτο πάλιν, εἶτεν τὸ ἀπὸ τοῦδε, ὀγδόῃ δὲ εἶναί φαμεν, ἄχρι τοῦδε, ἑπτὰ ταῖς πρώταις, ἐν τῷ 22. κεφ. τῆς Ἐξόδ. τὰ δὲ ἑπόμενα ἐν τῷ δε τῷ κεφ. τοῦδε Λευϊτ.

νδ. θύσατε αὐτό. Τῇ τε ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐρωθήσεται· καὶ ἐκ ἀπολείψετε ἀπὸ τῶν κρεῶν εἰς τὸ πρωΐ. ἐγὼ Κύριος.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τὰ κρέα τῶν ὑπὲρ αἰνέσεως θυσιῶν, ὡς τὰ τῦ πάσχα, αὐθημερὸν ἐδίεσθαι κελεύει, καὶ μὴ ὑπολείπεσθαι. αἴνεσις γὰρ τῦ Θεῦ ἡ εἰ τῷ μέλλοντι αἰῶνι ζωὴ, μηδὲν ἔχουσα νεκρότητος λείψανον.

Α νε. Καὶ φυλάξασθε τὰς ἐντολάς μου, καὶ ποιήσατε αὐτάς. ἐγὼ Κύνς. ριος. Καὶ ὃ μὴ βεβηλώσητε τὸ ὄνομα τῦ ἁγίου, καὶ ἁγιασθήσομαι ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. ἐγὼ Κύριος ὁ ἁγιάνζ. ζων ὑμᾶς, Ὁ ἐξαγαγὼν ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ὥστε εἶναι ὑμῶν Θεός. ἐγὼ Κύριος.

ΚΕΦ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Λάβ. λησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτὺς, ἑορταὶ Κυρίου ἃς καλέσετε αὐτὰς κλητὰς ἁγίας, αὗταί εἰσιν αἱ ἑορταί μου.

ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Ἑορτή ἐστι κάθαρσις Γ διανοίας, καὶ σωτειδὸς ἀνεπίληπτον.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Εἰσὶ τοίνυν ἀριθμῷ δέκα ἑορταὶ, ἃς ἀναγράφει ὁ νόμος. πρώτη μὲν, ὡ ἀκούσας θαυμάσαι τις ἂν ἴσως. αὕτη δέ ἐστιν ἡμέρα πᾶσα. δευτέρα δ', ἡ ἐξ ἡμερῶν ἑβδόμη, σάββατον αὐτῷ Ἑβραῖοι παλαιῷ γλώττῃ καλοῦσι. τρίτη δὲ, ἡ μετὰ σωδον τῷ κατά τινα σελήνην νέαν νεομηνία. τετάρτη δὲ, τῶν διαβατηρίων, ἣ καλεῖται πάσχα. πέμπτη δὲ, ἡ τῶν Δ ἀσαχύων ἀπαρχὴ, τὸ ἱερὸν δράγμα. ἕκτη δὲ, ἄζυμα, μεθ' ἡ (2) τῆς τῶν ἑβδομάδων ὅλως ἑβδόμη. ὀγδόη δὲ, ἱερομηνία. ἐνάτη δὲ, νηστεία. δεκάτη δὲ, ἡ τῶν σκηνῶν, ἥτις ἐστὶν ἡ τῶν ἐτησίων ἑορτῶν συμπέρασμα, εἰς τέλειον ἀριθμὸν δεκάδα τελουτῶσα.

γ. Ἓξ ἡμέρας ποιήσεις ἔργα, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ σάββατα ἀνάπαυσις κλητὴ ἁγία τῷ Κυρίῳ. πᾶν ἔργον ὐ ποιήσετε· σάββατά ἐστι τῷ Κυρίῳ ἐν πάσῃ τῇ κατοικίᾳ ὑμῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Πρώτῳ τῷ σαββατικῷ ἀνάπαυσιν ἁγίαν καλεῖ· ἥτις ἐστὶ σκιὰ τῦ ἀποκειμένου σαββατισμῦ τῷ λαῷ τῦ Θεῦ· εἶτα τῷ τῦ πάσχα, ἧς καὶ αὐτῆς τῷ πλήρωσιν ὁ Σωτὴρ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῦ Θεῦ γενησομένῳ προαγορεύει, ὅτε τῷ κοσμικῷ ἀπολιπόντες Αἴγυπτον, διὰ τὸν ἀμνὸν τῦ Θεῦ παρασησόμεθα Χριστῷ ἐλεύθεροι.

δ. Αὗται αἱ ἑορταὶ τῷ Κυρίῳ κλητὰι ἅγιαι, ἃς καλέσετε αὐτὰς ἑορτὰς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.

ε. Ἐν τῷ πρώτῳ μηνὶ ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τῦ μηνὸς, ἀναμέσον τῶν ἑσπερινῶν πάσχα τῷ Κυρίῳ.

ς. Καὶ ἐν τῇ πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τῦ μηνὸς αὐτῦ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων τῷ Κυρίῳ. ἑπτὰ ἡμέρας ἄζυμα ἔδεσθε.

(1) Ἐν ταῖς εἰρημ. ἐκδόσ. 23. ἐσί.

ΚΒ. (1)

ΑΔΗΛΟΥ. Σωτῷ προβάτῳ ἥδιον καὶ ἄζυμα, ὃ μιῶ καὶ τὸν ἀμνόν. ἀλλὰ τῦ πάσχα ἐστὶν ἡ ἑορτὴ, καὶ ἐκ τῦ κρατοῦντος ὀνομάζεται ἡμέρα. ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ ἥδιον ἄζυμα, ὃ μιῶ καὶ τὸν ἀμνὸν, ἑορτὴ καλεῖται τῶν ἀζύμων. διὰ τῦτο ἦν ἡ τεσσαρεσκαιδεκάτη, τῦ πάσχα· ἡ δὲ πεντεκαιδεκάτη, τῶν ἀζύμων λέγεται.

ζ. Καὶ ἡμέρα ἡ πρώτη κλητὴ ἁγία ἔσαι ὑμῖν· πᾶν ἔργον λατρευτὸν η. ὐ ποιήσετε. Καὶ προσάξετε ὁλοκαυτώματα τῷ Κυρίῳ ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ ἡ ἡμέρα ἡ ἑβδόμη κλητὴ ἁγία ἔσαι ὑμῖν· πᾶν ἔργον λατρευτὸν ὐ ποιήσετε.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Λατρείαν ἐνταῦθα τῷ δουλείαν καλεῖ. ὁδὸν ἄν, φησὶ, τῶν δουλοπρεπῶν, καὶ οἱονεὶ ἀνδραποδιζόντων ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πρὸς Θεὸν σχολῆς, ἐργάσεσθε ἐν σαββάτῳ, ὃ καταφορτίζει ὑμᾶς βάρει ἁμαρτημάτων. ἀνέσεως γὰρ καὶ ἀφέσεώς ἐστιν ἡ ἡμέρα· καὶ ὐ χρὴ σωδέσμοις κακῶν τὸ ἄξιωμα αὐτῆς ἐνυβρίζεσθαι.

θ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς ι. Μωϋσῆν, λέγων, Εἶπον τοῖς υἱοῖς Ἰσ- Ε ραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτὺς, ὅταν εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν, ἣν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν, καὶ θερίζητε τὸν θερισμὸν αὐτῆς, καὶ οἴσετε δράγματα ἀπαρχὴν τῦ θερισμῦ ὑμῶν πρὸς τὸν ἱερέα.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἑορτὴ δ' ἐστὶν ἡ μετὰ τῷ πρώτῳ εὐθὺς ἡμέρα, ἥτις ἀπὸ τῦ συμβεβηκότος ὀνομάζεται δράγμα. τῦτο γὰρ ἀπαρχὴ προσαγορεύεται τῷ βωμῷ, καὶ τῆς χώρας ἣν ἔλαχε τὸ ἔθνος οἰκεῖον, καὶ τῆς συμπάσης γῆς. ὡς εἶναι τῷ ἀπαρχῷ καὶ τῦ ἔθνους ἰδίαν, καὶ ὑπὲρ παντὸς ἀνθρώπων γένους κοινῷ· καὶ τὸν ὄντα Θεὸν θεραπεύειν ὑπέρ τε ἑαυτῦ καὶ τῶν ἄλλων, ὅτι πάμφορον γῷ ἔλαχον. Καὶ μετ' ὀλίγα. Πολλὰ μέντοι διὰ τῆς ἀπαρχῆς παρίσαται. πρῶτον μὲν, Θεῦ μνῆμα· ἔπειτα, τῷ πρὸς ἀλήθειαν αἰτίῳ τῆς εὐκαρπίας, ἀμοιβὴ δικαιοτάτη. κριθὴ δὲ τὸ τῆς ἀπαρχῆς δράγμα, πρὸς τῷ τῶν ὑποβεβιωκότων ἀνυπαίτιον χρῆσιν. ἐπειδὴ γὰρ ὅτ' εὐαγὲς ἦν ἐκ πάντων ἀπάρχεσθαι,

(2) Μεθ' ἣν ἡ. ἀναγν.

τῶν πλείσων πρὸς ἡδονὴν μᾶλλον ἢ τὴν A ἀναγκαίαν χρῆσιν γεγονότων· ἔθ' ὅσιον ἀπολαῦσαι καὶ μεταχεῖν τινὸς τῶν πρὸς ἐδωδὴν, εἰ μὴ οἷς ὑπρεπὲς καὶ θέμις ὑχαρισήσαιτο, τὸ δευτερείοις τροφῆς τετιμημένον εἶδος, χριθὴν ἀπάρξασθαι προσέταξεν ὁ νόμος. ἐ γὰρ τῷ σίτῳ τὰ πρεσβεῖα ἔλαχεν. ἔ πάλιν τὴν ἀπαρχὴν ἐπιφανεσέραν ἔσαν, εἰς ἐπιτηδειότερον ἀνατέθεικε καιρόν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀσαχύων γὰρ δίκλω ἀνεθάλομεν τὸν κόσμῳ, κατὰ τὸ εἰρημένον· ὅτι B
Ἰωάν. 4. 35. ἐπάρατε τὰς ὀφθαλμὰς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε
» τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσιν ἤδη πρὸς θερισμόν. ἀκῶν οἵα τις σαχύων ἀπαρχὴ, καὶ νέος ὥσπερ καρπὸς τὸν ἴδιον δράγματος νοεῖται Χριστὸς, ὁ πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν, ὁ πάντα πρὸς καινότητα μετασοιχειῶν, καὶ παλαιότητος ἀπαλλάττων.

ια. Καὶ ἀνοίσει τὸ δράγμα ἔναντι Κυρίου δεκτὸν ὑμῖν· τῇ ἐπαύριον τῆς πρώτης ἀνοίσει αὐτῷ ὁ ἱερεύς.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Ὅρα ὅπως ἡμῖν ὁ νόμος καὶ τὸν τῇ ἀνασάσει πρέποντα προανετύπα καιρὸν, τουτέστι τῷ τρίτῳ ἡμέραν.
» τῇ γὰρ ἐπαύριον τῆς πρώτης, φησὶν, ἀνοί-
» σει τὸ δράγμα ὁ ἱερεὺς ἔναντι Κυρίου.] τρίτη δὲ ἡ ἀπὸ τῆς πρώτης, οὐκ αὔριον, ἀλλὰ μεθαύριον. (1)

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Δράγμα τοίνυν ὁ Χριστὸς, ὡς πάντας ἔχων ἐν ἑαυτῷ, καὶ ὑπὲρ πάντων ἀνακείμενος, καὶ ἀνθρωπότητος ἀπαρχὴ τετελειωμένης ἐν πίστει, καὶ ὀφειλέσης εἰς τὰς ἄνω καὶ ἐν οὐρανῷ συγκομίζεσθαι θησαυρούς. προσκομίζεσθαι δὲ δεῖ τὸ δράγμα τῇ ἐπαύριον τῆς πρώτης, ὅ ἐστι τῇ τρίτῃ. ἀνέβιω μὲν γὰρ ἐκ νεκρῶν κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν, ἅτε ἀναπεφοίτηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰς τὴν σκηνὴν τὴν ἀληθινήν. (2)

ιβ. Καὶ ποιήσετε ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ ἂν φέρητε τὸ δράγμα, πρόβατον ἄμωμον ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα τῷ Κυρίῳ. Καὶ τὴν θυσίαν αὐτοῦ δύω δέκατα σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ· θυσία τῷ Κυρίῳ, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τῷ Κυρίῳ· καὶ σπονδὴν αὐτοῦ τὸ τέταρτον τοῦ εἰν οἴνου.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁ γὰρ ὡς ἐν δράγματί τε καὶ ἀπαρχῇ καρπῶν οἱονεὶ ζωγραφούμενος, καὶ ὡς ἐξ ἀγέλης ἀπαρχὴ λαμβάνεται· ἀγέλης δὲ ζώσης ὡς ἐν πιότητι χάριτος, καὶ ἐν εὐφροσύνῃ πνεύματος.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Σεμίδαλις μὲν, σημεῖον ἂν γένοιτο ζωῆς· πιότητος δὲ, τὸ ἔλαιον· εὐφρασίας δὲ, ὁ οἶνος.

ιδ. Καὶ ἄρτον, καὶ πεφρυγμένα χίδρα νέα ἐ φάγεσθε ἕως εἰς αὐτὴν τὴν ἡμέραν ταύτην, ἕως ἂν προσενέγκητε ὑμεῖς τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ ὑμῶν. νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν ἐν πάσῃ κατοικίᾳ ὑμῶν.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐστι, πεφρυγμένα
» νέα χίδρα ἐ φάγεσθε, ἕως ἂν προσενέγκητε ὑμεῖς τὰ δῶρα τῷ Θεῷ ὑμῶν; Τῆς Παλαιστίνης ἡ γῆ θερμοτέρα οὖσα, πρωΐμους φέρει καρπούς. κελεύει τοίνυν μὴ πρότερόν τινα νέους ἀσάχυας ἀφεῦσαι, καὶ φρύξαι, καὶ φαγεῖν, ὡς ἂν ἐκ τούτων προσενέγκωσι τῷ Θεῷ δράγμα.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προσάγεται δὲ καὶ ὡς ἐν ἄρτῳ, καὶ ἐν χίδροις πεφρυγμένοις. χίδρα δὲ τὰ ὄσπρια φησι, διὰ τὸ, οἶμαι, τριβόμενα τοῖς ἀλοῦσιν αὐτὰ περιχεῖσθαι μύλοις. νοοῖτο δ' ἂν ἡμῖν καὶ διὰ τούτου Χριστὸς, ὡς νέον φύραμα, πρὸς ὃν ἡμεῖς μεμορφώμεθα.

ιε. Καὶ ἀριθμήσετε ὑμῖν ἀπὸ τῆς αὔριον τῶν σαββάτων, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἂν προσενέγκητε τὸ δράγμα τοῦ ἐπιθέματος, ἑπτὰ ἑβδομάδας ὁλοκλήρους ἀριθμήσεις, Ἕως τῆς ἐπαύριον τῆς ἑβδόης ἑβδομάδος ἀριθμήσετε πεντήκοντα ἡμέρας, καὶ προσοίσετε θυσίαν νέαν τῷ Κυρίῳ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τοσαύτας ἔχουσα προνομίας ἡ ἐπὶ τῷ δράγματι πανήγυρις, προέορτός ἐστιν ἑτέρας ἑορτῆς μείζονος. ἀπὸ γὰρ ἐκείνης τῆς ἡμέρας πεντηκοστὴ ἀριθμεῖται, ἑπτὰ ἑβδομάδων ἱερὸν ἀριθμὸν ἐπισφραγιζομένης μονάδος. πρόσρησιν δ' ἔλαχεν ἡ κατὰ τὸν πεντηκοστὸν ἀριθμὸν σύσαμος ἑορτὴ, πρωτογεννημάτων.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Κελεύει δὲ τὸ δράγμα τοῦτο προσενεχθῆναι τῇ τοῦ πάσχα ἡμέρᾳ. (3) εἶτα ἐκ ταύτης ἑπτὰ ἑβδομάδας ἀριθμῆσαι, καὶ τῆς πεντηκοστῆς ἐπιτελέ-
» σαι τὴν ἑορτήν. ὅτω γὰρ ἔφη· καὶ ἀριθ-
» μήσετε ὑμῖν ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τῶν σαβ-
» βάτων, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἂν προσενέγ-
» κητε τὸ δράγμα τοῦ ἀφορισματος ἑπτὰ ἑβδο-

(1) Μετ' αὔριον, ὀρθότ. ἐπαύριον δὲ ἐν Τόμ. I. μέρ. I. σελ. 612. (2) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ἐκ εὕρηται. τὸ κατ' αὐτὴν τὴν τοῦ πάσχα ἡμέραν τὸ δράγμα προσάγεσθαι, πάνυ ἀπίθανον ἔοικεν. οὐδὲ γὰρ τῷ ῥητῷ σιωπᾶσι λέγοντι, ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τῶν σαββάτων, οὐδὲ τοῖς τῶν ἄλλων ὑπομνήμασιν. ὁ μὲν γὰρ Φίλων ὁ Ἑβραῖος (ἐν τῷ προλαβόντι ὑπομνήμ.) φησίν· ἑορτὴ δέ ἐστιν ἡ μετὰ τὴν πρώτην λύσιν ἡμέρα, ἥτις ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ὀνομάζεται δράγμα. ὁ δὲ Ἰώσηπος, (ἐν κεφ. 10. τοῦ 3. περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολογ. βιβλ.) τῇ δὲ δευτέρᾳ τῶν ἀζύμων ἡμέρᾳ, ἥτις δέ ἐστιν αὕτη καὶ δεκάτη τῶν καρπῶν οὓς ἐθέρισαν· ἐ γὰρ ἤψαντο πρότερον αὐτῶν· μεταλαμβάνουσι. καὶ τὸν Θεὸν ἡγούμενοι τιμῆς δίκαιον εἶναι πρῶτον, παρ' ἧς τῆς εὐπορίας τούτων ἔτυχον, τὰς ἀπαρχὰς τῆς κριθῆς αὐτῷ ἐπιφέρουσι, κτ. ὁ δὲ Ἐπιφάνιος, (ἐν τῷ προκειμ. ὑπομνήμ.) μετὰ τὸ θύσαι τὸ πάσχα, κτ. ἴσως δὲ τοῦτο ὁ Θεοδώριτος εἴρηκε, συμβιβάσαι θέλων τὸ, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἂν προσενέγκητε τὸ δράγμα, ἀριθμήσεις ἑπτὰ ὁλοκλήρους ἑβδομάδας.

» ἑβδομάδας ὁλοκλήρως. ἡ δὲ τῆς πεντηκο-
» σῆς ἑορτὴ, μνήμη ἐῶ τῆς εἰς τὸν γλῶ τῆς
» ἐπαγγελίας εἰσόδε. τότε γὰρ καὶ ἔπειρον,
» καὶ ἐθέριζον. ἐν γὰρ τῇ ἐρήμῳ τὸ μάννα
» ἤθιον ἄρανόθεν Φερόμενον.

** ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. Μετὰ τὸ θύσαι τὸ πάσχα ἕως τριῶν ἡμερῶν, τετέσι μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὸ προβάτε προσέτατλε τὸ δράγμα εἰσφέρεσθαι. ἵνα σημάνῃ τὸ θλογημένον δράγμα ἐγειρόμενον ἐκ τῶν νεκρῶν μετὰ τρίτλω ἡμέραν, τῆς γῆς αὐτῷ προσφερέσης, καὶ αὐτὸ αὐτὸ πάλιν κομιζομένε ἀπ' αὐτῆς ἐν τῇ ἀνασάσει τὸ μνήματος, καὶ μένοντος σὺν τοῖς μαθηταῖς τεσσαράκοντα ἡμέρας, καὶ ἐπὶ τῷ τέλει τῆς πεντηκοσῆς εἰσφέροντος αὐτὸ εἰς τὰ ἐπεράνια τῷ πατρὶ, τὸ πρωτότοκον τῶν πρωτοτόκων, ἡ ἀπαρχὴ ἡ ἁγία, τὸ δράγμα ὃ ἐδράξατο ἀπὸ Μαρίας, ἡ ἀγκάλη ἡ ἀγκαλιαθεῖσα ἐν Θεῷ, ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας, ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἅλω.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Εἰσκεκόμικε παραχρῆμα τῆς ἁγίας ἡμῖν πεντηκοσῆς προανατύπωσιν ἐναργῆ, ἁπλᾶ χριῶαι λέγων ἐπαριθμεῖν ἑβδομάδας τῇ τῦ δράγματος εἰσκομιδῇ.] Μετὰ γὰρ τὸ ἀνασάσιμον ἡμέραν ἁπλᾶ σωάγοντες ἑβδομάδας, ἑορτάζομεν τὸ πεντηκοστό.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Τῷ τύπῳ γᾶν ἀκολεθῆντες τῷ παλαιῷ, τὰς πεντήκοντα ἡμέρας ἀριθμᾶμεν· ἐκ ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἐτμήθη τὸ δράγμα, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐπαύριον, ἥτις ἐστὶ τῆς ἀνασάσεως.

ιζ. Ἀπὸ τῆς κατοικίας ὑμῶν προσοίσετε ἄρτες ἐπίθεμα, δύω ἄρτες· ἐκ δύω δεκάτων σεμιδάλεως ἔσαι ὁ ἄρτος ὁ εἷς, ἐζυμωμένοι πεφθήσονται πρωτογεννημάτων τῷ Κυρίῳ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Δύω ἐζυμωμένες ἄρτες ἐκ πυρᾶ γεγονότας ἔθος προσφέρειν, ἀπαρχὴν σίτε τῆς ἁρίσης τροφῆς· ἢ διότι πρὶν εἰς τὸν ἀνθρώπων χρῆσιν ἐλθεῖν τὸν ἐπέτειον καρπὸν τῦ νέε σίτε, πρῶτον γέννημα, ἢ ὁ πρῶτος περιφανὴς καρπὸς ἀπαρχὴ προσάγεται, ἵνα διὰ βραχέως συμβόλε παραφλώσιν θυχάρισον ἦθος· ἢ διότι κατ' ἐξοχλὴν πρῶτον καὶ ἄρισον γέννημα ὁ τῦ σίτε καρπός ἐσιν.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Δύω δὲ ἄρτοι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοσῆς προσεφέροντο, καὶ ἃ τρεῖς, εἰς ἔνδειξιν τῆς τῶν δύω ὑποσάσεων φανερώσεως, τῦ ἑνὸς Φημὶ καὶ τῦ πνεύματος. ὁ γὰρ πατὴρ ἤδη προέγνωσο, πλὴν καὶ τῶν δύω τέτων γνωσθέντων, ἔγνωμεν τὴν ἐν Τριάδι Θεότητα.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πρωτόλειον τῆς εἰς καινότηλα μελαπλατλομένης κλίσεως ὁ Ἐμμανουήλ. νοεῖται δὲ πρῶτος ἐν ἡμῖν, ὡς ἄρτος καὶ νέον Φύραμα. Καὶ μετ' ὀλίγα. Νέον ὥσπερ τὶ καὶ ἡμεῖς κεκλήμεθα Φύραμα, τύπος δ' ἂν εἴη καὶ τῦδε σαφὴς ὁ ἐκ νέων καρπῶν προσκομιζόμενος ἄρτος. ἀλλ' ἐκ εἷς ὁ ἄρτος, δύω δὲ χριῶαι προσάγεσθαι λέγει. δύω γὰρ οἱ λαοὶ, κἂν εἰ πρὸς ἑνότητα φαίνοιντο σωενιωεγμένοι διὰ μεσίτε Χριτῦ. πλὴν ἐζυμωμένοι πεφθήσονται, φησί. καὶ τί τὸ αἴνιγμα; Φέρε λέγωμεν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ζύμη δὴ ἦν ὁ Σωτὴρ τῆς θείας τε καὶ θαγγελικῆς παιδεύσεως τὴν θκλεᾶτε καὶ ὀνησιφόρον δύναμιν παρει-
» κάζει, λέγων· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν Ματθ. 13. 33.
» ἀρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβῦσα γυνὴ ἔκρυψεν
» εἰς ἀλεύρε σάτα τρία, ἕως ἐζυμώθη τὸ ὅλον. εἰσδύσα γὰρ εἰς νᾶν καὶ καρδίαν τῆς θαγγελικῆς παιδεύσεως ἡ ζωοποιὸς ἐνέργεια, ψυχλώτε καὶ σῶμα καὶ πνεῦμα πρὸς ἰδίαν ὥσπερ ποιότητα μετασοιχειοῖ. ἐκοῦν τῇ τοιᾷδε ζύμῃ πρέποι ἂν ὑπονοεῖν ἐζυμῶθαι τὰς λαὰς, ὡς ἐν εἴδει τῶν ἄρτων προσκεκομισμένας· καὶ ἐκ δύω δεκάτων ἔκασος, τὸ οἱονεὶ διτλὸν τῆς παιδεύσεως καταγράφοντος ἡμῖν αἰνιγματωδῶς τῦ τύπε.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ μὲν γὰρ πάσχα, καὶ τὴν διαβατήριον ἑορτὴν ἑορτάζοντες, τὰς ἄρτες ἀζύμες προσφέρειν ἐκελεύομεθα· μετὰ δὲ τὸ ἐξωνηθῶαι ἡμᾶς τῆς ἁμαρτίας τῷ αἵματι τῦ Χριτῦ, καὶ δέξαθαι τῶν θαγγελικῶν μαθημάτων τὸν πόρον, καὶ καρπὸν ἐνεγκεῖν, ἄρτες λοιπὸν ἐζυμωμένες ἐν τῇ πεντηκοστῇ προτρεπόμεθα.

ιη. Καὶ προσάξετε μετὰ τῶν ἄρτων ἁπλᾶ ἀμνὰς ἐνιαυσίες ἀμώμες, ἓν μόσχον ἕνα ἐκ βοκολίε, καὶ κριὰς δύω ἀμώμες, καὶ ἔσονται εἰς ὁλοκαύτωμα τῷ Κυρίῳ· καὶ αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν θυσία ὀσμὴ εὐωδίας τῷ Κυρίῳ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τύπος δ' ἂν εἶεν οἱ μὲν ἀμνοὶ, τῆς ἀγέλης τῶν πισθσάντων· ἰσχύος δὲ καὶ ἀνδρείας, ὁ μόσχος· ἡλικίας δὲ τῆς ὡτελῆς, ὁ κριός. ἐκοῦν οἱ πισθοντες διὰ τῦ καλανδρίζεσθαι φιλεῖν τῶν γεωδεσέρων, ἀναθρώσκεσιν εἰς τελειότητα τὴν ἐν Χριτῷ νοεμένην.

ιθ. Καὶ ποιήσετε χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ δύω ἀμνὰς ἐνιαυσίες εἰς θυσίαν σωτηρίε μετὰ τῶν ἄρτων τῦ πρωτογεννήματος.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅρα τοίνυν σφαζομένῳ τῷ νοητῷ χιμάρῳ σωαποθνήσκοντας τὰς ἀμνὰς, καὶ σωθυομένας τὰς ἄρτας. δεκλὴ γὰρ ἡμῶν ἡ καθιέρωσις, καὶ εἰς ὁσμὴν θωδίας ἡ νέα τε καὶ θαγγελικὴ ζωὴ, συμπλατλομένη τρόπον τινὰ τοῖς παθήμασι τῦ Χριτῦ, καὶ τὴν αὐτῦ μίμησιν ὑποτρέχεσα.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Σωτηρίε θυσία διακεκλήθω, φησὶν, ἡ τοιά δε καλῶς.

σώζει γὰρ τοὺς ὑπὲρ ὧν τὴν σφαγὴν ὑπέμεινεν ὁ Χριστὸς, εἴπερ ἐξίστησιν ἁμαρτίας καὶ θανάτου, καὶ φθορᾶς ἀμείνους ἀποτελεῖ τοὺς συντεθαμμένους αὐτῷ καὶ συναποθνήσκοντας.

κ. Καὶ ἐπιθήσει αὐτὰ ὁ ἱερεὺς μετὰ τῶν ἄρτων τοῦ πρωτογεννήματος ἐπίθεμα ἐναντίον Κυρίου μετὰ δύω ἀρνῶν, (1) ἅγια ἔσται τῷ Κυρίῳ. τῷ ἱερεῖ τῷ προσφέροντι αὐτὰ αὐτῷ ἔσται.
κα. Καὶ καλέσετε ταύτην τὴν ἡμέραν κλη-
A τήν· ἁγία ἔσται ὑμῖν. πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε ἐν αὐτῇ. νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν ἐν πάσῃ
κβ. κατοικίᾳ ὑμῶν. Καὶ ὅταν θερίζητε τὸν θερισμὸν τῆς γῆς ὑμῶν, οὐ συντελέσετε τὸ λοιπὸν τοῦ θερισμοῦ τοῦ ἀγροῦ σου ἐν τῷ θερίζειν σε, καὶ τὰ ἀποπίπτοντα τοῦ θερισμοῦ σου οὐ συλλέξεις· τῷ πτωχῷ καὶ τῷ προσηλύτῳ
B καταλείψεις αὐτά. ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

ΚΕΦ. ΚΓ. (2)

α. β. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, λέγων, τοῦ μηνὸς τοῦ ἑβδόμου μιᾷ τοῦ μηνὸς ἔσται ὑμῖν ἀνάπαυσις, μνημόσυνον σαλπίγγων· κλητὴ ἁγία ἔσται ὑμῖν.

ΑΔΗΛΟΥ. Μνημόσυνον σαλπίγγων, ἢ τὴν τῆς σκηνοποιΐας. (3)

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἑξῆς δέ ἐστιν ἱερομηνία, καθ' ἣν ἅμα ταῖς ἀναγομέναις θυσίαις ἐν τῷ ἱερῷ σαλπίζειν ἔθος· ἀφ' οὗ καὶ σαλπίγγων ἔτυμος ἑορτὴ προσαγορεύεται, διττὸν λόγον ἔχουσα· τὸν μὲν, ἴδιον τοῦ ἔθνους· τὸν δὲ, κοινὸν ἀνθρώπων ἁπάντων. ἴδιον μὲν, ὑπόμνησιν τεραστίου καὶ μεγαλουργηθέντος ἔργου, καθ' ὃν χρόνον τὰ λόγια τῶν νόμων ἐθεσπίζετο. τότε γὰρ ἀπ' οὐρανοῦ φωνὴ σάλπιγγος ἐξήχησεν, ἣν εἰκὸς ἄχρι τῶν τοῦ παντὸς φθάσαι περάτων. Καὶ μετ' ὀλίγα. Κοινὸν δὲ πρὸς πάντας ἀνθρώπους ἐκεῖνο· ἡ σάλπιγξ ὄργανόν ἐστι πολέμου, καὶ πρὸς ἀφόρμησιν, καὶ πρὸς ἀνάκλησιν. ἔστι δὲ καὶ ἕτερος θεήλατος πόλεμος, ὅτε ἡ φύσις ἐν ἑαυτῇ στασιάσει, τῶν μερῶν ἀντεπιτιθεμένων ἀλλήλοις. Καὶ μετ' ὀλίγα. Διὰ τοῦτο ἐπώνυμον ἑορτὴν ὀργάνου πολεμικοῦ, σάλπιγγος, ἀπέφηνεν ὁ νόμος, ἐπ' εὐχαριστίᾳ τοῦ εἰρηνοποιοῦ Θεοῦ. ὃς καὶ τὰς ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ τὰς ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ παντὸς στάσεις ἀνελὼν, εὐθηνίας καὶ εὐετηρίας ἀπεργάσατο, μηδὲν ἐμπύρευμα καρπῶν φθορᾶς ἐάσας ζωπυρηθῆναι.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Οὕτω διδάξας ὅπως χρὴ καὶ τοῦ πάσχα καὶ τῆς πεντηκοστῆς ἐπιτελέσαι τὴν ἑορτὴν, διδάσκει καὶ τίνα χρὴ πράξαι τῷ ἑβδόμῳ μηνί. καὶ τῇ μὲν νεομηνίᾳ, τῶν σαλπίγγων τὴν ἑορτὴν ἐπιτελέσαι κελεύει· ἀνεμίμνησκον δὲ αὗται τῶν ἐν τῷ Σινᾷ ὄρει γεγενημένων σαλπίγγων, ἡνίκα τὸν νόμον ὁ τῶν ὅλων ἐδεδώκει Θεός.
Ἐξόδ. 19. 16. φωνὴ γάρ [φησι] τῆς σάλπιγγος ἤχει μέγα. τῇ δεκάτῃ δὲ τοῦ μηνὸς [τοῦ ἑβδόμου] H νηστεῦσαι κελεύει. ταύτην γὰρ τὴν ἡμέ-
» ραν, ἱλασμοῦ ἡμέραν καλεῖ. ταπεινώσατε
» γάρ φησι τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἀπὸ ἐννάτης
» τοῦ μηνὸς ἑσπέρας. καὶ πᾶσα ψυχὴ ἥ τις
Γ » μὴ ταπεινωθήσεται ἐν αὐτῇ, ἐξολοθρευ-
» θήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς.
ἀλλ' [οἱ] Ἰουδαῖοι κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν οὐ σκυθρωπάζουσιν, ἀλλὰ γελῶσι καὶ παίζουσι καὶ χορεύουσι, καὶ ἀκολάστοις ῥήμασι καὶ πράγμασι κέχρηνται, ἄντικρυς τῷ νόμῳ μαχόμενοι.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Φέρε ἤδη καὶ ἐπὶ [τῷ] τρίτῳ τῆς ἑορτῆς καιρῷ [τὰ] εἰκότα λέ-
Δ ξωμεν. ἔοικε τοίνυν ὁ ἕβδομος μὴν τὸν ἐπὶ συντελείᾳ τε καὶ ἐπ' ἐσχάτοις ὑπαινίττεσθαι καιρόν. μηνὶ γὰρ ἑβδόμῳ πάντα τὰ ἐξ ἀγρῶν οὐκ εἰς τὴν ἅλω ποθὲν συγκομιστέον, ὦ τὰν, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ἤδη τοῖς ἑκάστου θησαυροῖς εἰσκλείεσθαι πρέπει. ὅτι παροίχεται μὲν ὁ τῆς εὐκαρπίας καιρὸς, ἀνίσχει δὲ ἤδη χειμῶνος ἀρχὴ, φθίνει δὲ ἤδη φυτὰ, καὶ ἄνθη μαραίνεται. φέρε δὴ οὖν ὡς ἐπί γε σφίσιν αὐτοῖς τὰ ἐκ τοῦ καιροῦ με-
E θιστάντες, λέγωμεν· ὅτι πρὸς τέλος ἤδη διέρποντος τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ὥσπερ τινὸς ἐπηρτημένου καὶ εἰσελαύνειν μέλλοντος τοῦ καθ' ὃν ἀνάγκη κολάζεσθαι τοὺς φιλαμαρτήμονας, σωρεύσει μὲν ἕκαστος τὸ ἐξ ἰδίων πόνων, εἴ γε σωφρονοίη, καὶ ἐν τοῖς ἄνω θησαυροῖς εἰσκομιεῖ. μεμνήσεται δὲ
» λέγοντος τοῦ Χριστοῦ, μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν Ματθ. 6. 19, 20.
» θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶ-
» σις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύττουσι
Z » καὶ κλέπτουσι· θησαυρίζετε δὲ μᾶλλον ἐν
» τοῖς οὐρανοῖς. οὐκοῦν ἐπείπερ ἐγηγερμένου Χριστοῦ, τῆς συντελείας ἡμᾶς εἰς ἀνάμνησιν οἱ τῶν ἁγίων μυσταγωγῶν ἀποφέρουσι λόγοι· ἄνω γὰρ καὶ κάτω διακεκράγασιν,
» ἐσχάτη ὥρα ἐστί· συγκομιζέσθω, φησὶν ἐν 1. Ἰωάν. 2. 18.
τοῖς οὐρανοῖς τὰ παρ' ἑκάστου λοιπόν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἔοικεν ὁ ἕβδομος μὴν τὸν ἐπὶ συντελείας αἰνίττεσθαι καιρόν. θησαυρίζει γὰρ ἕκαστος τὰ ἐξ ἰδίων ἱδρώτων ἀγαθὰ, καὶ τῆς εἰς αἰῶνα τρυφῆς τε καὶ ἀνα-

(1) Μετὰ τῶν δύω ἀμνῶν. αἱ προειρημ. ἐκδόσ.
(2) Τόδε τὸ κεφ. ἐν ταῖς εἰρημ. ἐκδόσ. συνήνωται τῷ προτέρῳ.
(3) Ἢ τῆς σκηνοπηγίας. ἐν ταῖς σημεισώσ. ταῖς εἰς τὴν Γραφὴν, τὴν ἐν Φραν. ἐκδοθεῖσ.

ἀναπαύλης ἐπιμελήσεται, [μεμνημένος ὅτι,
1. Θεσ 4. 16. καθάφησιν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, αὐτὸς ὁ
» Κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ Ἀρχαγ-
» γέλου, καὶ ἐν σάλπιγγι Θεοῦ καταβήσεται
» ἀπὸ οὐρανοῦ.]

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τινὲς (1) τῷ τῶν σαλπίγγων ἑορτῷ τὸ μέλλον δηλοῦν. ἐν αὐτῷ γὰρ ἤμελλε τῷ μιῷ ἡ Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ συλλαμβάνεσθαι. διὸ καὶ ἐν σκιωαῖς βάλεται διάγειν τὸν Ἰσραὴλ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας, εἰς τύπον τοῦ μονήρους βίου, ὃν πρῶτος καὶ Ἰωάννης. καὶ ἔξοδον αὐτῷ καλεῖ, διὰ τῷ ἀπὸ τοῦ νόμου ἔξοδον ἐπὶ τῷ χάριν· καὶ σάββατα σαββάτων, διὰ
» τῷ παῦσιν τῶν σαββάτων. καὶ ταπεινώ-
» σετε, φησὶ, τὰς ψυχὰς ὑμῶν· μονονοχὶ
Ματθ. 3. 2. τὰ Ἰωάννου βοᾷ· μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ
» ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. διὸ καὶ ἐξιλασμοῦ καλεῖ τῷ ἡμέραν. τέλος γὰρ ὁ Ἰωάννης τῆς παλαιᾶς, καὶ ἀρχὴ τῆς καινῆς, ὡς ὁ ἑωσφόρος. τὰ δὲ κάλλιστα τῶν Φοινίκων, καὶ τἄλλα τὰ ἐρημικὰ Φέρει τοῦ Ἰορδάνου ἡ ἔρημος. ἐν ᾗ ἐκήρυττε καὶ διῆγεν
Λευ. 1. 80. ὁ βαπτιστὴς, ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ, δῆλον ὡς ἐν σκιωαῖς.

γ. Πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε· καὶ προσάξατε ὁλοκαύτωμα τῷ Κυρίῳ.

Λατρευτόν. Ἄλλος Φησὶ, δουλευτόν. Δ

δ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋ-
ε. σῆν, λέγων, Καὶ τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ ἑβδόμου τούτου, ἡμέρα ἐξιλασμοῦ, κλητὴ ἁγία ἔσαι ὑμῖν. καὶ ταπεινώσατε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, καὶ προσά-
ς. ξατε ὁλοκαύτωμα τῷ Κυρίῳ. Πᾶν ἔργον οὐ ποιήσετε ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ· ἔστι γὰρ ἡμέρα ἐξιλασμοῦ αὕτη ὑμῖν, ἐξιλάσασθαι περὶ ὑμῶν ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν. Ε

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐν τῷ ἑβδόμῳ μιῷ, ἡμέρᾳ δεκάτῃ, νησεία· ᾗ ἐν αὐτῇ ἔθυον τὰ περὶ ἁμαρτίας, ᾗ τὰ περὶ καθαρισμοῦ. ᾗ αὕτη ἡ ἡμέρα καλεῖται σάββατα σαββάτων.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Διὰ μὲν τῆς νησείας, τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν τῷ νέκρωσιν ὑποτυπῶν· διὰ δὲ τῶν ὁλοκαυτωμάτων, τῷ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας ὁλοτελῆ ἀνάθεσιν· διὰ δὲ τῆς ἀργίας, τὸ, ὅτι προσήκει τῶν ἐπιγείων ἁδὲν ἀποπεραίνειν ἔτι κατασημαίνων ἀσείως. Ζ

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἡμέραν ἐξιλασμοῦ τῷ τῆς ἀσιτίας ὀνομάζει [ὁ νομοθέτης, ᾗ σΦόδρα ὀρθῶς καὶ εὐνόμως, κατανεκρῶν μὲν τῷ σάρκα καὶ τὰ αὐτῆς, εὐωδιάζων δὲ δὴ τῆς ἀρετῆς τὰς τρόπους.]

ζ. Πᾶσα γὰρ ψυχὴ, ἥτις μὴ ταπεινωθήσεται ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ Η
η. αὐτῆς. Καὶ πᾶσα ψυχὴ, ἥτις ποιήσει ἔργον ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἀπολεῖται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔργα δὲ παντὸς μὴ καταλήγων κοσμικὰ, πάντη τε καὶ πάντως ἐν ἐχάτοις ἔσαι κακοῖς. ὃ παρέδειξεν ἐναργῶς, ἐξολοθρευθήσεσθαι λέγων ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ τὸν μήτε νηστεύοντα, μήτε μὴν προσάγοντα τῷ ὁλοκαύτωσιν, καὶ τὸν ἐπὶ Β ταῖς ἀργίαις περιϋβρίζοντα νόμον.

θ. Πᾶν ἔργον οὐ ποιήσετε, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν ἐν πάσαις ταῖς κατοικίαις ὑμῶν.

» ι. Σάββατα σαββάτων ἔσαι ὑμῖν·
» καὶ ταπεινώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, ἀπὸ ἐννάτης τοῦ μηνὸς, ἀπὸ ἑσπέρας ἕως δεκάτης τοῦ μηνὸς ἑσπέρας σαβ- Γ βατιεῖτε τὰ σάββατα ὑμῶν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Μετὰ δὲ τῷ τῶν σαλπίγγων ἄγεται νησείας ἑορτήν. ᾧ ἑορτῷ, τῷ μεγίστῳ Μωσῆς ἀνεῖπε, πατρίῳ γλώττῃ σάββατον σαββάτων ὀνομάσας. ὡς δ' ἂν Ἕλλως εἴποιεν, ἑβδομάδες ἑβδομάδων, καὶ τῶν ἁγίων ἁγιώτερα, διὰ πολλά· πρῶτον μὲν ἐγκράτειαν, ᾗ ἀεὶ παραγγέλλει διά τε γλώττης καὶ γαστρὸς καὶ τῶν μετὰ γαστέρα, ἐπι- Δ δείκνυσθαι νῦν διαΦερόντως κελεύει, ἐξαίρετον ἡμέραν ἀναθεὶς αὐτῇ. σιτίων γάρτοι καὶ ποτῶν μαθὼν ἀλογεῖν, τῶν ὅτως ἀναγκαίων, τίνα οὐκ ἂν ὑπερίδοι τῶν περιόντων; δεύτερον δὲ, ἐπειδὴ πᾶς ἀνάκειται λιταῖς καὶ ἱκεσίαις, περὶ μηδὲν ἕτερον ἄχρις ἑσπέρας ἐξ ἐωθινοῦ ἀνθρώπων σχολὴν ἀγόντων, ἢ δεκλικωτάταις εὐχαῖς· αἷς σεβάζεσι τὸν Θεὸν ἐξευμενίζεσθαι, παραίτησιν ἁμαρτημάτων αἰτούμενον, καὶ χρησὰ ἐλπίζοντων, οὐ δι' ἑαυτὸς, ἀλλὰ διὰ τῷ ἵλεων Φύσιν, τοῦ συγγνώμῃ πρὸ κολάσεως ὁρίζοντος. τρίτον δὲ διὰ τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ συμβέβηκε τῷ νησείαν ἄγεσθαι. κατὰ γὰρ τοῦτον ἤδη συγκεκόμισαι πάντα, ὅσα δι' ἔτους ἰῶεγκεν ἡ γῆ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἡ δ' ἡμέρα τῆς νησείας ἄγεται δεκάτῃ μιῷος, ὅτι ἡ δεκὰς παντελεία.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σάββατα δὲ σαββάτων τὸν ἐπὶ τοῖς δε καιρὸν εἶναι λέγων, ἐΦῆκε νοεῖν, ὡς ἐσὶ λοιπὸν ἀργιῶν, τουτέσιν ὁλοτελῶς καὶ ὡς ἐν ὁλοκλήρῳ μέτρῳ τῶν ἔργων ἀπόθεσις, δῆλον δὲ ὅτι τῶν εἰς Φαυλότητά τε καὶ ἁμαρτίαν. καταλήγοντος δὲ τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ μονονοχὶ καταγηράσκοντος τοῦ καιροῦ, μοῖραν ὅλως ἐν ἡμῖν ποίαν ἂν ἔχοι λοιπὸν ἡ εἰς ματαιότητας σεβδὴ, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον τὰ ἀμείνω Φρονήσομεν, τῷ τῷ Θεῷ θυμηρεσάτῳ ἐπιτελοῦντες ἀργίαν, καὶ τῶν εἰκαίων περισπασμῶν ἀποφοιτῶντες εἰς ἅπαν;

ΤΟΥ

(1) Ἐννοητέον τὸ, Φασί.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Μονονȣχὶ τὰ τȣ̃ Ἰωάν-
Ματθ. 3. 2. νȣ βοᾷ, μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασι-
„ λεία τῶν ȣ̓ρανῶν. (1)

ια. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
ιβ. Μωϋσῆν, λέγων, Λάλησον τοῖς υἱοῖς
Ἰσραὴλ, λέγων, τῇ πεντεκαιδεκάτῃ
τȣ̃ μηνὸς τȣ̃ ἑβδόμȣ τȣ́τȣ, ἑορτὴ σκη-
νῶν ἑπτὰ ἡμέρας τῷ Κυρίῳ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τελευταία δέ ἐςιν ἑορτὴ τῶν ἐνιαυσιαίων, προσαγορευομένη Σκηναὶ, καιρὸν ἔχȣσαι τὸν μετοπωρινῆς ἰσημερίας. ἐξ ȣ̃ δύω παρίςαται τό, τε τὴν ἰσότητα τιμᾶν, τὴν δικαιοσύνης ἀρχὴν, καὶ ἀσκίȣ φωτὸς συγγενῆ, καὶ τὸ προσήκειν μετὰ τὴν ἁπάντων καρπῶν τελείωσιν εὐχαριςεῖν τῷ τελεσφόρῳ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Καὶ μὴν ἐν σκηναῖς προςέτακται διαιτᾶσθαι τὸν χρόνον τῆς ἑορτῆς, ἤτοι διὰ τὸ μηκέτι εἶναι χρείαν ἐν ὑπαίθρῳ διάγειν τὰ περὶ γεωργίαν ἐκπονȣ̃ντας. Καὶ μετ' ὀλίγα. Διὰ (2) τὰς εἰωθυίας βλάβας παρακολȣθεῖν ἔκτε φλογώσεως ἡλιακῆς, καὶ φορᾶς ὑετῶν. τὴν δὲ ὑπόμνησιν τῆς τῶν προγόνων μακρᾶς ὁδοιπορίας, ἣν δι' ἐρήμης ποιȣ́μενοι, βαθείαις σκηναῖς πολυετȣ̃ς χρόνȣ καθ' ἕκαςον ςαθμὸν ἐνδιαιτῶντο. προσήκει δὲ καὶ ἐν πλȣ́τῳ πενίας μεμνῆσθαι, καὶ ἀδοξίας ἐν δόξῃ, καὶ ἐν εἰρήνῃ κινδύνων. πάλιν δὲ ταύτης τῆς ἑορτῆς ἀρχὴ πεντεκαιδεκάτη μηνὸς ἐνίςαται, διὰ τὴν λεχθεῖσαν καὶ ἐπὶ τῆς ἐαρινῆς ὥρας αἰτίαν. ἵνα μὴ μεθ' ἡμέραν μόνον, ἀλλὰ καὶ νύκτωρ πλήρης ὁ κόσμος ᾖ τȣ̃ παγκάλȣ φωτὸς, ἡλίȣ καὶ σελήνης κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀλλήλοις ἐπανατελλόντων αὐγαῖς ἀδιαςίκτοις, αἷς μεθόριον ȣ̓ διακρίνει σκότος. ἑπτὰ δ' ἡμέραις ὀγδόην ἐπισφραγίζεται, καλέσας ἐξόδιον αὐτήν· ȣ̓κ ἐκείνην, ὡς ἔοικε, μόνον τῆς ἑορτῆς, ἀλλὰ πασῶν τῶν ἐτησίων, ὅσας κατηριθμήσαμεν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. (3) Σκηνοπηγίας δὲ ἄρα τριπόθητον ἑορτὴν καταλογιȣ́μεθά πȣ τὴν τῶν σωμάτων ἀνάςασιν, ἀπαρχὴν ἐχόντων εἰς τȣ̃το Χριςόν.

ιγ. Καὶ ἡμέρα ἡ πρώτη κλητὴ ἁγία· πᾶν ἔργον λατρευτὸν ȣ̓ ποιήσετε.

ιδ. Ἑπτὰ ἡμέρας προσάξετε ὁλοκαυτώματα τῷ Κυρίῳ, καὶ ἡ ἡμέρα ἡ ὀγδόη κλητὴ ἁγία ἔςαι ὑμῖν. καὶ προσάξετε ὁλοκαύτωμα τῷ Κυρίῳ· ἐξόδιόν ἐςι. πᾶν ἔργον λατρευτὸν ȣ̓ ποιήσετε.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τῇ δὲ πεντεκαιδεκάτῃ τὴν ἑορτὴν τῶν σκηνῶν ἑορτάσαι νο-
A μοθετεῖ, ȣ̓ μέχρι τῆς ἑβδόμης, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἑορτῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὀγδόην
„ ταῖς ἑπτὰ προσθεῖναι κελεύει. καὶ ἡ ἡμέρα
„ γάρ φησιν ἡ ὀγδόη κλητὴ ἁγία ἔςαι ὑμῖν.
„ καὶ προσάξετε ὁλοκαυτώματα τῷ Κυρίῳ·
„ ἐξόδιόν ἐςι. πᾶν ἔργον λατρευτὸν ȣ̓ ποιήσετε. τὸ δὲ ἐξόδιον, τὸ τέλος σημαίνει τῶν ἑορτῶν. ἡ δὲ τῶν σκηνῶν ἑορτὴ τῆς ἐν ἐρήμῳ διαγωγῆς ἀνεμίμνησκε. τȣ̃το
„ γὰρ καὶ ὁ νομοθετῶν ἔφη· ὅτι ἐν σκηναῖς
B „ κατῴκισα τȣ̀ς υἱȣ̀ς Ἰσραὴλ ἐν τῷ ἐξαγα-
„ γεῖν με αὐτȣ̀ς ἐκ γῆς Αἰγύπτȣ. τȣ́τȣ χάριν κλάδοις δένδρων τὰς οἰκίας κοσμεῖν διηγόρευσε. συνηρίθμησε δὲ τοῖς ἄλλοις κλάδοις καὶ τὸν ἄγνον, ὡς σωφροσύνης δηλωτικὸν, καὶ ἡδονῆς σβεςικόν. φασὶ γὰρ αὐτὸν καὶ ἐσθιόμενον, καὶ ὑποςρωννύμενον σβεννύειν τὴν φλόγα τῶν ἡδονῶν. ἀλλὰ τȣ́τοις ȣ̓κ ἰατρικῶς προσέταξε χρήσασθαι τοῖς τȣ̃ ἄγνȣ κλάδοις, ἀλλὰ διὰ τȣ̃ ὀνόμα-
Γ τος ἐνιεὶς τῆς σωφροσύνης τὴν μνήμην.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐξόδιον αὐτὴν καλεῖ, διὰ τὴν ἀπὸ τȣ̃ νόμȣ ἔξοδον ἐπὶ τὴν χάριν, καὶ σάββατα σαββάτων, διὰ τὴν παῦσιν τῶν σαββάτων. (4)

ιε. Αὗται αἱ ἑορταὶ Κυρίῳ, ἃς καλέσετε κλητὰς ἁγίας, ὥςε προσενέγκαι καρπώματα τῷ Κυρίῳ, ὁλο-
Δ καυτώματα καὶ θυσίας αὐτῶν, καὶ σπονδὰς (5) τοῖς καθ' ἡμέραν εἰς ἡμέραν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Πᾶσα ἱλαρὰ ἡμέρα, ἐν ᾗ προτέτακται ὡς ἐν ἁγίᾳ τά δέ τινα ποιεῖν παρὰ τὰς λοιπὰς ἐξαίρετα, ἑορτὴ καλεῖται· ȣ̓ πᾶσα δέ ἐςι πανήγυρις, ἀλλὰ κατὰ τȣ̃νομα, ὅτε ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναθροίζονται πανταχόθεν. ὥςε ἡ μὲν πανήγυρίς ἐςι καὶ ἑορτὴ, ȣ̓κ ἔτι δὲ ἡ ἑορτὴ καὶ πανήγυρις. οἷον σάββατα καὶ νȣμηνίαι, ἑορταί εἰσιν·
E ἄζυμα δὲ, καὶ ἡμέραι τῶν ἑβδομάδων, καὶ σκηνοποιΐαι, ȣ̓ μόνον ἑορταὶ, ἀλλὰ καὶ πανηγύρεις. (6)

ις. Πλὴν τῶν σαββάτων Κυρίȣ, καὶ πλὴν τῶν δομάτων ὑμῶν, καὶ πλὴν πασῶν τῶν εὐχῶν ὑμῶν, καὶ πλὴν τῶν ἀκȣσίων ὑμῶν, ἃ ἂν δῶτε τῷ Κυρίῳ.

ιζ. Καὶ ἐν τῇ πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέ-
Z ρᾳ τȣ̃ μηνὸς τȣ̃ ἑβδόμȣ τȣ́τȣ, ὅταν συντελέσητε τὰ γεννήματα τῆς γῆς, ἑορτάσετε τῷ Κυρίῳ ἑπτὰ ἡμέρας. τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ ἀνάπαυσις, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἀνάπαυσις.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀνάπαυσις μὲν ἡ πρώτη τῆς ἑβδομάδος ἡμέρα, τὸν ἐν ἀρχαῖς τȣ̃ ἀνθρώπȣ καιρὸν ὑποφαίνȣσα. ἀνάπαυσις δὲ

(1) Ἐν τοῖς ἐκδεδομ. ȣ̓χ εὕρηται. τὰ αὐτὰ δὲ ἀνωτέρω φησὶ, καὶ ὁ Προκόπιος.
(2) Ἢ διὰ, ὀρθότ. διὰ τὸ ἀνωτέρω, ἤτοι.
(3) Τȣ̃ Ἀλεξανδρείας ἐςὶ, (κείμενον. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 621.) κἂν ȣ̓τως ἑκάτερος τῶν κωδίκ. ἐπιγράφῃ.
(4) Οὐ τὴν αὐτὴν καὶ ἐξόδιον καὶ σάββατα σαββάτων καλεῖ. ἀλλὰ τὴν μὲν τῆς νηςείας ἑορτὴν, σάββατα σαββάτων· τὴν δὲ τῶν σκηνῶν, ἐξόδιον.
(5) Σπονδὰς αὐτῶν τὸ καθ' ἡμέραν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(6) Ἐν τοῖς ἐκδεδομ. ȣ̓χ εὕρηται.

δὲ καὶ ἡ ὀγδόη, καθ' ὣ ἀνεβίω Χριστὸς, προσηλώσας τῷ σταυρῷ τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον.

ιη. Καὶ λήψεσθε ἑαυτοῖς τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ καρπὸν ξύλου ὡραῖον, καὶ κάλλυνθρα Φοινίκων, καὶ κλάδους ξύλου δασεῖς, καὶ ἰτέας, καὶ ἄγνου κλάδους ἐκ χειμάρρου, καὶ εὐφρανθήσεσθε ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν ἑπτὰ ἡμέρας τῷ ἐνιαυτῷ.

Ὡραῖον. Ἄλλοι, εὔδοξον. Κάλλυνθρα Φοινίκων. οἱ Ἄλλοι, βαΐα λύβικά.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πάρεστι διὰ τούτων νοεῖν, ὅτι πάλιν ἡμῖν ἐν Χριστῷ τὰς ἐν παραδείσῳ τρυφὰς ἀπονέμει Θεός. Φυτῶν δὲ τῶν ἀειθαλῶν οἱ κλάδοι, τὸ διηνεκὲς τῆς χάριτος, καὶ τὸ ἀμάραντον τῆς ἐλπίδος ἐφ' ἑαυτοῖς σημαίνουσι.

ιθ. Νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν· ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ ἑορτάσατε αὐτήν. Ἐν σκηναῖς κατοικήσετε ἑπτὰ ἡμέρας. πᾶς ὁ αὐτόχθων ἐν Ἰσραὴλ κατοικήσει ἐν σκηναῖς, Ὅπως ἴδωσιν αἱ γενεαὶ ὑμῶν, ὅτι ἐν σκηναῖς κατῴκισα τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, ἐν τῷ ἐξαγαγεῖν με αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου. ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν. Καὶ ἐλάλησε Μωϋσῆς τὰς ἑορτὰς Κυρίου τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ.

ΚΕΦ. ΚΔ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Ἔντειλε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ λαβέτωσάν σοι ἔλαιον ἐλαΐνον καθαρὸν κεκομμένον εἰς φῶς, καῦσαι λύχνον διαπαντὸς, Ἔξωθεν τοῦ καταπετάσματος ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. καὶ καύσουσιν αὐτὸν Ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἀφ' ἑσπέρας ἕως πρωῒ ἐναντι Κυρίου ἐνδελεχῶς, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τετέσιν οὐκ ἐξ ἑτεροειδῶν σπερμάτων, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ἐλαιῶν. γνήσιον γὰρ ἀληθῶς, καὶ ὁ κεκαπηλδυμένον ἐν ἐκκλησίαις τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ, κἂν εἰ τῆς τῶν ἁγίων διακονοῖτο φωνῆς. καὶ πλέσιον μὲν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων τοῖς ἐν χάριτι, μεῖον δὲ τοῖς ἐν νόμῳ καὶ ἐλάχιστον.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὑπολυπῆται διὰ τῆς ἀναγνώσεως καὶ καθαρᾷ βίᾳ πεφωτισμένον (1) ἐν μέσῳ τοῦ κοσμικοῦ σκότους εἰς ἑτοιμασίαν τῆς ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ὡς προσῆκε τοὺς ἀρχιερεῖς, φησὶ, λαμπρὸν ἐν διανοίᾳ περιφέρειν τὸν τῆς θείας ἀγάπης πυρσὸν, καὶ ἐνδελεχῶς ἁπλόμενον, καὶ ἐναντι Κυρίου.

β. δ. Ἐπὶ τῆς λυχνίας τῆς καθαρᾶς καύσετε τοὺς λύχνους ἔναντι Κυρίου ἕως εἰς τὸ πρωΐ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐν μὲν γὰρ τῇ ἐσωτέρᾳ σκιᾷ λύχνοι καίεσθαι ἐπὶ ἐξαπλόμενοι τὸ πρωΐ. καὶ ἵνα ἡ λυχνία Χριστὸς, ὡς ἐν τύπῳ πάλιν τοὺς εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσιόντας καταυγάζων φωτί.

γ. ** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ μὴν καὶ τὸ ἀναλαίεσθαι τὸ πρωῒ τοὺς λύχνους, κατασημαίνειν ἂν τῆς ἀνανθρωπήσεως τὸν καιρόν. διηύγασε γὰρ οἱάτις ἡμέρα, καὶ φῶς ἀνέλαμψε νοητὸν, τῆς ἀρχαίας ἡμῶν ἀμαθίας ἐλαύνων τὸν σκότον, καὶ ὡς ἐν τάξει νυκτὸς τὴν ἐπισκήψασαν ταῖς ἁπάντων καρδίαις κατασκεδαννύων ἀχλύν.

ε. Καὶ λήψεσθε σεμίδαλιν, καὶ ποιήσετε αὐτὴν δώδεκα ἄρτους· δύο δεκάτων ἔσαι ὁ ἄρτος ὁ εἷς. Καὶ ἐπιθήσετε ἐπ' αὐτοὺς δύο θέματα, ἓξ ἄρτους τὸ ἓν θέμα ἐπὶ τὴν τράπεζαν τὴν καθαρὰν ἔναντι Κυρίου.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸν τῶν Ἀποστόλων προανατυπῶσι χορὸν, ἓξ ἐνθεν καὶ ἓξ ἐνθεν, καὶ ἐν μέσῳ ἔχοντες τὸν σωτῆρα καὶ ἐξ ὑψους. τὸ δὲ, δύο δέκατα ἔσαι ὁ ἄρτος, τὸ ἐπίσης τέλειον τῶν μαθητῶν δηλοῖ, κατὰ θεωρίαν καὶ πρᾶξιν. (2)

ΑΔΗΛΟΥ. Χριστὸς μὲν ὁ ἀληθὴς ἄρτος, οἱ δύο δὲ λαοὶ ἐκλυπῶνται τοῖς δύο θέμασι, καὶ ταῖς δύο δεκάταις, ἐξ ὧν ἕκαστος ἄρτος.

ζ. Καὶ ἐπιθήσετε ἐπὶ τὸ θέμα λίβανον καθαρὸν καὶ ἄλα, καὶ ἔσονται οἱ ἄρτοι εἰς ἀνάμνησιν προκείμενοι τῷ Κυρίῳ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Λίβανος δὲ καὶ ἅλας αὐτοῖς τὰ ἐπιπατλόμενα· τοῦ μὲν λιβάνου, τὸ σῶδες ἐν ἁγιασμῷ καὶ σώδιμα Χριστοῦ· τοῦγε μὴν ἅλος, τὴν φρόνησιν ὑπεμφαίνοντος. ὁ γὰρ ἀσηπέτος ἢ μωρὸς τῶν ἁγίων ὁ λόγος, ἀλλ' ἐν χαριτί τε καὶ ἅλατι ἠρτυμένος, κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ χάριν διδοὺς τοῖς ἀκούουσιν. Κολασ. 4. 6.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ δὲ τοῦ λιβάνου καὶ τοῦ ἅλος, σύμβολον τῆς ἀναχωρήσεως, καὶ τῆς ἐπὶ πλεῖσον διηκούσης σώδιας, καὶ τῆς σωματικῆς τῶν φθειρομένων φρονήσεως. σώδια γὰρ λιβάνου ἐπὶ πλέον διαμένει· καὶ οἱ

(1) Ἴσ. πεφωτισμένου. ἀταφὴς δὲ ἡ ἔννοια, καὶ μήτι κολοβόν ἐστι τὸ ὑπόμνημα.
(2) Ἄλως πως ταῦτα ἐκπέφρασαι ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 346.

οἱ ἅλες κρεῶν φυλακτικοὶ καὶ τῶν ἐδεσμάτων ἀρτυτικοί.

η. Τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων προθήσεται ἔναντι Κυρίου διαπαντὸς παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, διαθήκη αἰώνιος.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ ἐν σαββάτῳ ἡ προσφορὰ, ἐπὶ πληρώσει κόσμου, δηλοῦσα τὴν πρὸς Θεὸν προσαγωγήν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σαββατισμὸς νοητὸς καὶ ἀληθὴς ὁ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας καιρός. ἐν ὀφθαλμοῖς δὲ Θεοῦ τῶν ἄρτων ἡ πρόθεσις, καὶ μὴν καὶ ἐν ὀφθαλ-
» μοῖς Ἰσραήλ· προθήσεται γάρ φησι τῇ
» ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἔναντι Κυρίου δια-
» παντὸς παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, θεωμένου καὶ διηνεκῶς ἀξιοῦντος τοὺς ἁγίους ἐπισκο-
Ψαλ. 33. 15. πῆς· ὀφθαλμοὶ γὰρ Κυρίου ἐπὶ δικαίους, φησί· τοῦ δὲ Ἰσραὴλ, ὡς προσέχειν αὐτοῖς ὀφείλοντος, καὶ οἱονείπως ἐφιστῶντος τῆς διανοίας τὸν ὀφθαλμὸν, οὗ καὶ εἰς τύπον ἂν εἴη ὁ σωματικός.

θ. Καὶ ἔσται Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ. καὶ φάγονται αὐτὰ ἐν τόπῳ ἁγίῳ· ἔστι γὰρ ἅγια ἁγίων. καὶ τοῦτο αὐτῷ ἀπὸ τῶν θυσιαζομένων τῷ Κυρίῳ, νόμιμον αἰώνιον.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀντὶ Θεοῦ οἱ ἱερεῖς. βρῶ-
Ἰωάν. 4. 34. μα δὲ αὐτοῦ Χριστὸς καλεῖ τὴν πίστιν τῶν σωζωμένων.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πρόκειται γὰρ ἡμῖν εἰς τροφὴν τὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων συγγράμματα, τοῖς ἐν πίστει δεδικαιωμένοις, ἁγίῳ τε καὶ ἱερῷ γένει, λαοῖς τοῖς εἰς περιποίησιν καὶ ἐξειλεγμένοις, καὶ τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος χάριτι κατακεχρισμένοις.

ι. Καὶ ἐξῆλθεν υἱὸς γυναικὸς Ἰσραηλίτιδος, καὶ οὗτος ἦν υἱὸς Αἰγυπτίου ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ· καὶ ἐμαχέσαντο ἐν τῇ παρεμβολῇ ὁ ἐκ τῆς Ἰσραηλίτιδος, καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ Ἰσραηλίτης.

ια. Καὶ ἐπονομάσας ὁ υἱὸς τῆς γυναικὸς τῆς Ἰσραηλίτιδος τὸ ὄνομα κατηράσατο. καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς Μωϋσῆν. καὶ τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς αὐτοῦ Σαλωμεὶθ θυγάτηρ Δαβρὶ ἐκ τῆς φυλῆς Δάν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ ὀνομάζειν ἀντὶ τοῦ καταρᾶσθαι· ἢ γοῦν κολάζει καὶ τὸ ἀκαίρως αὐτοῦ φθέγξασθαι τοὔνομα. τινὲς δὲ ὀνομάσαι, τὸ σαφηνίσαι φασὶ τὸ τετραγράμματον παρ' Ἑβραίοις ὄνομα.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὁ Θεὸν καταρώμενος, τίνα κελεύει Θεὸν ἕτερον εἰς τὴν τῆς ἀρᾶς βεβαίωσιν; Ἢ δῆλον ὅτι αὐτὸν καθ' ἑαυτοῦ. ἐχρῆν μὲν οὖν παρεῖσθαι τοῦ φθεγγξαμένου τὴν γλῶσσαν. προνοίᾳ δὲ τῆς δίκης, οὔτε ἀγαθὸν ὑπερβάλλον, οὔτε κακὸν ἐπισκιάζεται πρὸς ἔλεγχον ἀρετῆς

A ἢ κακίας· ἵνα τὴν μὲν, ἀποδοχῆς· τὴν δὲ, τιμωρίας ἀξιώσῃ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐξ αἰγυπτίου σπέρματος ὁ βλάσφημος. διὸ ἐχώριζε τῶν ἀλλοφύλων τοὺς Ἰσραηλίτας ὁ Θεὸς, εἰς εὐσέβειαν ἄγων αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς γενέσεως. οὐκ ἔκειτο δὲ νόμος κατὰ τῶν βλασφημούντων Θεὸν, ἀναβαλλομένου τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἐν ἔργῳ τὸν νόμον ἐξενέγκῃ.

B ιβ. Καὶ ἀπέθεντο αὐτὸν εἰς φυλακὴν διακρίναι αὐτὸν διὰ προστάγμα-
ιγ. τος Κυρίου. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
ιδ. Μωϋσῆν, λέγων, Ἐξάγαγε τὸν καταρασάμενον ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ ἐπιθήσουσιν ἅπαντες οἱ ἀκούσαντες τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ λιθοβολήσουσιν αὐτὸν πᾶσα ἡ συναγωγή.

Γ ιε. Καὶ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ λαλήσεις, λέγων πρὸς αὐτοὺς, ἄνθρωπος ἐὰν καταράσηται Θεὸν, ἁμαρτίαν
ιϛ. λήψεται. Ὀνομάζων δὲ τὸ ὄνομα Κυρίου, θανάτῳ θανατούσθω· λίθοις λιθοβολείτω αὐτὸν πᾶσα συναγωγὴ Ἰσραήλ. ἐάν τε προσήλυτος ἐάν τε αὐτόχθων, ἐν τῷ ὀνομάσαι αὐτὸν τὸ
Δ ὄνομα Κυρίου, τελευτάτω.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὃς ἂν καταράσηται Θεὸν, ἁμαρτίᾳ ἔνοχος ἔστω· ὃς δ' ἂν ὀνομάσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, θνησκέτω. εὖ γε, ὦ πάνσοφε, μόνος ἀμιγοῦς ἦ (1) κρατεῖς σοφίας. τοῦ καταρᾶσθαι χεῖρον τὸ ὀνομάζειν ὑπείληφας. οὐ γὰρ ἂν τὸν μὲν βαρύτατον ἀσέβημα εἰργασμένον ἐπεκούφιζες, διημαρτηκόσιν ἐπιεικέστερον πράττων· κατὰ δὲ τοῦ πραΰτερον ἠδικηκέ-
E ναι δόξαντος, τὴν ἀνωτάτω τιμωρίαν, θάνατον ὥριζες· ἀλλ' ὡς ἔοικε, Θεοῦ τὰ νῦν, οὐχὶ τοῦ πρώτου καὶ ἀγεννήτου τῶν ὅλων, ἀλλὰ τῶν ἐν ταῖς πόλεσι μέμνηται· ψευδώνυμοι δ' εἰσὶ, γραφέων καὶ πλα[illegible]ν τέχναις δημιουργούμενοι. ξοάνων γὰρ καὶ ἀγαλμάτων, καὶ τοιουτοτρόπων ἀφιδρυμάτων ἡ οἰκουμένη μεστὴ γέγονεν, ὧν τῆς βλασφημίας ἀνέχειν ἀναγκαῖον, ἵνα μηδεὶς ἐθίζηται τῶν Μωϋσέως γνωρίμων συνόλως Θεοῦ προσρή-
Z σεως ἀλογεῖν. ἀξιονικωτάτη γὰρ ἀεὶ καὶ ἐπαξιέραστος ἡ κλῆσις. εἰ δέ τις οὐ λόγῳ βλασφημήσειεν εἰς τῶν ἀνθρώπων καὶ Θεῶν Κύριον, ἀλλὰ καὶ τολμήσειεν ἀκαίρως αὐτοῦ φθέγξασθαι τοὔνομα, θάνατον ὑπομεινάτω τὴν δίκην.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον τὸ, ὃς
» ἂν καταράσηται Θεὸν, ἁμαρτίαν λήψε-
» ται, ὀνομάζων δὲ τὸ ὄνομα Κυρίου, θανάτῳ θανατούσθω; Ἐάλω τὶς βλασφημήσας τὸν
H τῶν ὅλων Θεὸν, οὐδέπω δὲ περὶ βλασφημίας ἐγέγραπτο νόμος. τούτου χάριν ὁ νομοθέτης, τοῦτον μὲν φυλαχθῆναι προσέταξεν. ἤρετο δὲ τῇ ὑστεραίᾳ Μωσῆς τὸν δεσπό-

(1) Ἴσ. ᾖ.

δεσπότῃ Θεὸν, τὶ χρὴ παθεῖν τὸν ἁλάσορα. ὁ δὲ, τὸν μὲν καταλιθωθῆναι προσέταξε, τῶν ἀκηκοότων τῆς βλασφημίας πρώτων ἀφιέντων τὰς λίθας. ἔθηκε δὲ τὸν περὶ τῆς βλασφημίας νόμον. ϗ Θεὸν μὲν ὁμωνύμως ἐκάλεσε τὸν ψευδώνυμον· τὸν δὲ τούτῳ λοιδορούμενον ἁμαρτάνειν μὲν ἔφη, κολάσεως δὲ οὐκ ἔκρινεν ἄξιον. ἁμαρτάνει δὲ οὐχ ὁ δυσεβὴς τὸν ψευδώνυμον βλασφημῶν Θεὸν, ἀλλ' ὁ ἐκείνῳ πιστεύων μὲν, λοιδορούμενος δέ. βλασφημεῖ γὰρ ὃ σέβει. ἁμαρτίαν τοίνυν τιὴ τοιαύτῃ ἐκάλεσε βλασφημίαν, ϗ διὰ τιὴ τῶ βλασφημούσης ἀξίαν, ἀλλὰ διὰ τιὴ τῶ βλασφημοῦντος ὑπόληψιν. ϗ γὰρ ὡς ψευδώνυμον, ἀλλ' ὡς ἀληθῆ Θεὸν βλασφημεῖ. τὸν μέντοι τὸν ἀληθινὸν βλασφημοῦντα Θεὸν, λίθοις ἀναιρεῖσθαι προσέταξεν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὁ νόμος τοὺς βλασφημοῦντας κατὰ τῶν ψευδωνύμων Θεῶν, ϗ ὡς αὐτοὶ σέβοντες οἴονται, ἀφῆκεν ἐν τῷ πονηρῷ σωειδότι τὸ ἁμάρτημα· ἡ γὰρ ὑπόληψις ἀσεβεῖ, ϗ εἰ μὴ Θεὸς ὁ λοιδορούμενος· ϗ μιὴ κολάζει τούτους, εἰ τοὺς μὴ Θεοὺς ἐδυσφήμησαν· τοὺς δὲ τὸν ἀληθῆ δυσφημοῦντας κολάζει, διὰ τῶν λίθων τιὴ ἀναισθησίαν ἐλέγχων.

ιζ. Καὶ ἄνθρωπος ὃς ἂν πατάξῃ ψυχὴν ἀνθρώπου, καὶ ἀποθάνῃ, θανάτῳ θανατωθήτω.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Μάλα δὲ εἰκότως τοῖς περὶ τῆς βλασφημίας νόμοις, ϗ τὸν περὶ τοῦ φόνου συνῆψεν. ἐπειδὴ ὁ βλασφημῶν ἀνελεῖν μὴ δυνάμενος, τῇ γλώττῃ βάλλει τὸν ποιητήν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τῇ ἰσότητι τὸ δίκαιον ὁρίζεται, ϗ συνάπτει τοῖς περὶ Θεοῦ τὰ περὶ ἀνθρώπων· ὡς ϗ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου, τὰ περὶ ἀγάπης Θεοῦ ϗ τοῦ πλησίον. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν εὐσεβεῖς εἶναι τοὺς κατὰ ἀνθρώπων ἀθεμίτους.

ιη. Καὶ ὃς ἂν πατάξῃ κτῆνος, καὶ ἀποθάνῃ, ἀποτισάτω ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Δῆλον, ὅτι κτῶνος ψυχτὸ, ὥστε ἀντιδοῦναι κτῶνος.(1) Ἴσηι οὖν ἡ δικαιοσύνη πρὸς τιὸ Φονικὸ προαίρεσιν.

ιθ. Καὶ ἐάν τις δῷ μῶμον τῷ πλησίον, ὡς ἐποίησεν αὐτῷ, ὡσαύτως ἀντιποιηθήσεται αὐτῷ.

κ. Σύντριμμα ἀντὶ συντρίμματος, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος, καθότι ἂν δῷ μῶμον κα. ἀνθρώπῳ, οὕτω δόσεται αὐτῷ. Ὃς Γ ἂν πατάξῃ ἄνθρωπον, καὶ ἀποθάνῃ, κϛ. θανάτῳ θανατωθήτω. Δικαίωσις μία ἔσται τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ ἐγχωρίῳ, ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ ὀφθαλμὸν ἀντὶ
» ὀφθαλμοῦ ἐκκόπτεσθαι, καὶ ὀδόντα ἀντὶ
» ὀδόντος, καὶ ὅσα τοιαῦτα προσέταξεν; Οὐχ ἵνα πάσχωσι ταῦτα νενομοθέτηκεν, ἀλλ' ἵνα μὴ πράττωσι. τὸ γὰρ πάθος τὸ Δ δέος τιὸ πρᾶξιν ἐκώλυσε.

κγ. Καὶ ἐλάλησε Μωϋσῆς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ· ϗ ἐξήγαγε τὸν καταρασάμενον ἔξω τῆς παρεμβολῆς, ϗ ἐλιθοβόλησαν αὐτὸν λίθοις πᾶσα ἡ συναγωγή. ϗ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐποίησαν καθάπερ συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ.

ΚΕΦ. ΚΕ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ, λέγων, Λάλησον τοῖς β. υἱοῖς Ἰσραὴλ, ϗ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ὅταν εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν, ἣν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν, καὶ ἀναπαύσεται ἡ γῆ, ἣν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν, σάββατα τῷ Κυρίῳ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Σάββατα σαββάτων καλεῖται ἡ ἑορτὴ, καθ' ἣν ἔμελλεν ὁ τῆς ἀφέσεως καὶ τῆς μετανοίας καιρὸς ἄρχεσθαι διὰ (2) τῆς συλλήψεως τοῦ Προδρόμου. ὅθεν ϗ κατ' ἐτυμολογίαν τοῦ σαββάτου ἔστιν ἰδεῖν (3) ὅτι σάβακθα (4) καλεῖται ἡ ἄφεσις. ἀφιᾶσι δὲ αὐτῷ ἱερὰν τῷ Κυρίῳ, ὅτι ἑβδόμη ἐστὶν, ὅ ἐστι σαβαά. (5)

γ. Ἓξ ἔτη σπερεῖς τὸν ἀγρόν σου, καὶ ἓξ ἔτη τεμεῖς τὴν ἄμπελόν σου, Η καὶ συνάξεις τὸν καρπὸν αὐτῆς.

δ. Ἐν δὲ τῷ ἔτει τῷ ἑβδόμῳ σάββατα. ἀνάπαυσις ἔσται τῇ γῇ, σάββατα τῷ Κυρίῳ. τὸν ἀγρόν σου οὐ σπερεῖς, καὶ τὴν ἄμπελόν σου οὐ τεμεῖς.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Κελεύει ἀργεῖν ϗ ἀνάροτον τιὴ χώραν ἐᾶν ἔτει ἑβδόμῳ, διὰ πολλά· πρῶτον μὲν, ἵνα τιὴ ἑβδομάδα τιμήσῃ κατὰ πάντας χρόνους ἡμερῶν ϗ μηνῶν ϗ ἐνιαυτῶν. ἑβδόμη τε γὰρ πᾶσα ἡμέρα ἱερὰ, τὸ καλούμενον παρ' Ἑβραίοις σάββατον· μηνῶν τε ὁ ἕβδομος κατὰ πᾶν ἔτος, ἑορτῶν ἔλαχε τιὴ μεγίστην. ὡς εἰκότως ϗ ὁ ἕβδομος ἐνιαυτὸς τοῦ περὶ τὸν ἀριθμὸν σεβασμοῦ τυχὼν, ἐκλετίμηται. δεύτερον δ' ἐκεῖνο· μὴ πάντα, φησὶν, ἴδι τοῦ κέρδους, ἀλλὰ ϗ ἑκὼν ζημίαν ὑπόμεινον· ἵνα ϗ τιὴ ἀκούσιον βλάβιν, εἴποτε γένοιτο, ῥᾳδίως ἐνέγκῃς, ἀλλὰ μὴ ὡς ἐπὶ καινῷ ϗ ξένῳ δυσχεραίνων

(1) Τὰ ἑπόμενα οὐ κεῖται ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Ὑπό. αὐτ.
(3) Ἔστιν ὑπολαβεῖν. αὐτ.
(4) Σαβαχθά. αὐτ.
(5) Σαββά. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.

ἀθυμῆς. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τρίτον κἀκεῖνο αἰνίττεσθαί μοι δοκεῖ, τὸ μηδενὶ προσήκειν τὸ παράπαν ἀνθρώπους ἄχθεσθαι βαρύνειν καὶ πιέζειν. εἰ γὰρ τοῖς μέρεσι τῆς γῆς, ἃ μήθ' ἡδονῆς μήτ' ἀλγηδόνος πέφυκε κοινωνεῖν μεταδοτέον ἀναπαύλης· πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἀνθρώποις, οἷς ἃ μόνον αἴσθησις πρόσεσιν ἡ κοινὴ καὶ τῶν ἀλόγων ζώων, ἀλλὰ καὶ λογισμὸς ἐξαίρετος, ᾧ τὰ ἐκ πόνων καὶ καμάτων ὀδυνηρὰ τρανοτέραις Φαντασίαις ἐντυπᾶται;

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ ἑπτὰ ἔτη (1) σπεῖραι τὼ γὼ ἀπαγορεύει; Τὸ ἄπλησον αὐτῶν κολάζει τῷ νόμῳ. ἐπειδὴ γὰρ τὸ πλέονος ἐφιέμενοι, διωσεκῶς ἔσπειρον, μὴ διαναπαυομένη δὲ ἡ γῆ, ἐξιτήλους ἔφερε τοὺς καρπούς· τῷ ἑβδόμῳ ἔτει ἄσπαρτον ἐᾶσαι τὼ γὼ διηγόρευσε· τὰ δὲ αὐτομάτως φυόμενα τρυγᾶν ἢ θερίζειν ἐκώλυσε, φιλανθρωπίαν ἐκπαιδεύων αὐτούς. ἐκέλευσε δὲ (2) σὺν αὐτοῖς καὶ χήρας, καὶ ὀρφανούς, καὶ προσηλύτους ἔξωθεν (3) μεταλαβεῖν τῶν καρπῶν. πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἕτερον πραγματεύεται. καὶ γὰρ ἄφεσις ὀφλημάτων κατὰ τόδε τὸ ἔτος ἐγίνετο, καὶ τῶν δεδουλευκότων Ἑβραίων ἐλευθερία. διὰ τοι τοῦτο καὶ τὸν Ἰωβηλαῖον ἀργεῖν ἐνομοθέτησεν. ἐλευθερίαν δὲ καὶ ἄφεσιν σημαίνει τὸ ὄνομα. Ἰωβηλαῖον δὲ τὸ πεντηκοστὸν προσαγορεύουσιν ἔτος. ἑπτὰ γάρ φησιν ἑβδομάδας ἐτῶν ἀριθμήσεις, καὶ διαγγελεῖτε σάλπιγγος φωνῇ ἐν πάσῃ τῇ γῇ ὑμῶν τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἐξιλασμοῦ· ἐν ᾗ, φησὶν, ἡμέρᾳ ἱλασμὸν ὑμῖν, καὶ τὰ πεπλημμεληκότα ὑμῖν ἀφίημι. ἐν ταύτῃ μιαύσατε τὸ τῆς ἀφέσεως ἔτος. εἶτα κελεύει ἐν τούτῳ τῷ ἔτει, καὶ τὸν ἀγρὸν ἀναλαμβάνειν τὸν πεπρακότα, καὶ τὰς ἐν τοῖς ἀγροῖς οἰκίας, καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς γενέσθαι, καὶ παίδων Ἑβραίων ἐλευθερίας. ἐπειδὴ δὲ εἰκὸς ἦν τινὰς ἐνοχλεῖν τοῖς ὀφείλουσιν, ὡς τοῦ τῆς ἀφέσεως ἔτους πελάζοντος, ἀπηγόρευσε καὶ τοῦτο γίνεσθαι παρ' αὐτῶν. ὥσε δὲ περὶ τῆς ἀναγκαίας μὴ ἐνδοιάζειν τροφῆς, ἅτε δὴ μὴ γεωργοῦντας τὼ γὼ ἐν τοῖς τῆς ἀφέσεως ἔτεσι, ταῖς φιλοτίμοις ἐψυχαγώγησεν ὑποσχέσεσιν. ἐπηγγείλατο γὰρ ἐν τῷ ἕκτῳ ἔτει ἐκ διπλασίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τριπλασίαν αὐτοῖς πρόσοδον [χορηγήσειν, ἀποχρῶσαν] καὶ ἐν τῷ ἕκτῳ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει διαθρέψαι, καὶ μέχρι τοῦ ὀγδόου διαρκέσαν. φερεῖτε γάρ φησι τὸ ἔτος τὸ ὄγδοον, καὶ φάγεσθε ἀπὸ τῶν γεννημάτων παλαιὰ ἕως τοῦ ἔτους τοῦ ἐνάτου, ἕως ἂν ἔλθῃ τὰ γεννήματα αὐτῆς, φάγεσθε παλαιὰ παλαιῶν. εἶτα τῇ μνήμῃ τῆς δεσποτείας κρατιώσει τὸν νόμον. ἐμὴ γάρ ἐστιν, φησὶν ἡ γῆ, διότι προσήλυτοι καὶ πάροικοι ὑμεῖς ἐστὲ ἐναντίον μου. ἐγὼ φησὶ ταύτην ὑμῖν ἐδωρησάμην. τοιγάρτοι ὡς δεσπότης νομοθετῶ.

ε. Καὶ τὰ αὐτόματα τὰ ἀναβαίνοντα τοῦ ἀγροῦ σου οὐκ ἐκθερεῖς, καὶ τὴν σταφυλὴν τοῦ ἀγιάσματός σου οὐκ ἐκτρυγήσεις. ἐνιαυτὸς ἀναπαύσεως ἔσται τῇ γῇ.

Τοῦ ἁγιάσματός σου. τὸ Σαμαρειτικὸν, τῶν χερσῶν σου. (4) Ἄλλος, τῆς ναζηραίας.

ς. Καὶ ἔσται τὰ σάββατα τῆς γῆς βρώματά σοι, καὶ τῷ παιδί σου, καὶ τῇ παιδίσκῃ σου, καὶ τῷ μισθωτῷ σου, καὶ τῷ παροίκῳ τῷ προσκειμένῳ πρὸς σέ. ζ. Καὶ τοῖς κτήνεσί σου, καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς ἔσται πᾶν τὸ γέννημα αὐτοῦ εἰς βρῶσιν.

η. Καὶ ἐξαριθμήσεις σεαυτῷ ἑπτὰ ἀναπαύσεις ἐτῶν, ἑπτὰ ἔτη ἑπτάκις· καὶ ἔσονταί σοι ἑπτὰ ἑβδομάδες ἐτῶν ἐννέα καὶ τεσσαράκοντα ἔτη.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ ἕβδομον ἔτος ἡγιάζετο παρ' Ἑβραίοις. εἶτα, ὡς παρήρχοντο ἑπτὰ ἑβδομάδες ἐτῶν, ὅ ἐστι τεσσαράκοντα ἐνέα, ἁγιαθῆναι τοῦτον ἐῶντες, τὸν ἑξῆς ἐνιαυτὸν, ἤτοι τὸν πεντηκοστὸν ἑόρταζον· ὃς εἶχεν ἀρχὴν τῆς ὀγδόης, εἰς τύπον τοῦ μέλλοντος αἰῶνος τοῦ μετὰ τὸν νῦν, τὸν εἰς ἑβδομάδα εἱλίσσεσθαι· καθ' ὃν λύεται πᾶν χρέος, καὶ ἐλευθεροῦται ἕκαστος, καὶ εἰς τὴν παλαιὰν αὐτοῦ πατρίδα ἐπανέρχεται.

θ. Καὶ διαγγελεῖτε σάλπιγγος φωνῇ ἐν πάσῃ τῇ γῇ ὑμῶν τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνός. τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἐξιλασμοῦ διαγγελεῖτε σάλπιγγι ἐν πάσῃ τῇ γῇ ὑμῶν.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. (5) Ὅθεν ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐνιαυτοῦ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις νενόμισται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ σὺν αὐτῷ τῆς ἀφέσεως, ἤτοι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἑβδόμου μηνὸς, σὺν ᾧ ἡ ἑορτὴ τοῦ ἐξιλασμοῦ ἐπετελεῖτο. καθ' ὃν (6) μόνον εἰσῄει ὁ ἱερεὺς εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. διὰ τοῦτο κυρίως αὐτὸ καλοῦσιν οἱ Ἰουδαῖοι ῥοσαθὰ, (7) τετέσιν ἀρχὴ τῶν ἐξ ὑπολοίπων μηνῶν τοῦ σὺν αὐτῷ. κυρίως γὰρ ἡ ἀρχὴ (8) τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ ὁ πρῶτος μὴν ὁ Νισάν ἐστιν, ἤτοι ὁ Ξανθικὸς, ὁ καὶ Ἀπρίλλιος. ἀλλ' ἐπείπερ ἐνιαυτὸν ὅλον κελεύονται σαββατίζειν τὼ γὼ, ἄρχεται δὲ ἀναγκαίως ὁ σαββατισμὸς ἀπὸ τοῦ

(1) Ψευδὲς τὸ, ἑπτὰ ἔτη. καὶ μήποτε ἐν τοῖς χειρογράφοις, ἐξ ὧν ταῦτα οἱ τῶν ἡμετέρων δύω κωδικ. γραφεῖς εἰλήφασιν, ἐγέγραπτο ἕτω· ζ' ἔτει. τετέσι τῷ ἑβδόμῳ ἔτει. ὅπερ ἔχει ἡ σὺν Χάλ. ἐκδ.

(2) Γάρ. ἡ αὐτ. (3) Ἐξ αὐτων. ἡ αὐτ. σὺν ταῖς σημειώσ.

(4) Χέρσων, καὶ ναζιραίας. σὺν ταῖς σημειώσ. ταῖς εἰς τὼ ΓραΦ. τὼ σὺν Φραν. ἐκδοθείσ.

(5) Φησὶ δέ τις ὡς ἡ ἀρχὴ τοῦ σὺν αὐτῷ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις νενόμισται ὅθεν ἡ ἀρχὴ τοῦ σὺν αὐτῷ τῆς ἀφέσεως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἑβδ. κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

(6) Ὅτε μόνον βατὰ τῷ ἱερεῖ τὰ ἅγια, κτ. ὁ αὐτ. (7) Ῥοσεθθά. ὁ αὐτ.

(8) Ἀρχὴ γὰρ ἔτους ὁ ξανθικὸς, Νισὰν λεγόμενος παρ' αὐτοῖς· παρὰ δὲ Ῥωμαίοις, Ἀπρίλ. κτ. ὁ αὐτ.

τȣ̃ καιρȣ̃ τȣ̃ σπόρȣ, ȣ̓ δεῖ δὲ σπείρειν εἰκότως ἀπὸ τȣ̃ ἑβδόμȣ μηνὸς, ἐν ᾧ σπόριμος ὁ καιρὸς, τὴν ἀρχὴν ποιȣ̃νται τȣ̃ ἐνιαυτȣ̃ τῆς ἀφέσεως. διὸ καὶ σάββατα σαββάτων καλεῖται ἡ τοιαύτη ἑορτὴ, καθ' ἣν, ὡς εἴρηται, ἔμελλεν ὁ τῆς ἀφέσεως καὶ τῆς μετανοίας ἄρχεσθαι καιρός.

ι. Καὶ ἁγιάσετε τὸ ἔτος τὸν πεντηκοστὸν ἐνιαυτὸν, καὶ διαβοήσετε ἄφεσιν ἐπὶ τῆς γῆς πᾶσι τοῖς κατοικȣ̃σιν αὐτήν. ἐνιαυτὸς ἀφέσεως σημασίας αὕτη ἔσται ἐν ὑμῖν· καὶ ἀπελεύσεται ἕκαστος εἰς τὴν κτῆσιν αὐτȣ̃, καὶ ἕκαστος εἰς τὴν πατριὰν αὐτȣ̃ ἀπελεύσεσθε.

ια. Ἀφέσεως σημασίας αὕτη ἔσται ὑμῖν, τὸ ἔτος τὸ πεντηκοστὸν ἐνιαυτός ἐστιν ὑμῖν. ȣ̓ σπερεῖτε, ȣ̓δὲ μὴ ἀμήσητε τὰ αὐτόματα ἀναβαίνοντα αὐτοῖς, (1) καὶ ȣ̓ τρυγήσητε τὰ ἡγιασμένα αὐτοῖς.

ΑΛΛΟΣ. Ἰωβὴλ, ἢ Ἰωβηλαῖος. Ἰωβὴλ ἐστιν ὡσανεὶ διπλασιαζόμενος ὁ Θεὸς ὁ Θεός. Ἰναὼ γὰρ καὶ Ἐλαὰ παρ' Ἑβραίοις ὁ Θεὸς ὀνομάζεται· ἵν' ἐκ τȣ́τȣ μάθῃς ἅγιον ἁγίων εἶναι τȣ̃το τὸ ἔτος.

ιβ. Ὅτι ἀφέσεως σημασία ἐστίν. ἅγιον ἔσται ὑμῖν· ἀπὸ τῶν πεδίων φάγεσθε τὰ γεννήματα αὐτῆς.

ιγ. Ἐν τῷ ἔτει τῆς ἀφέσεως σημασίας αὐτῆς ἐπανελεύσεται ἕκαστος εἰς τὴν ἔκτησιν αὐτȣ̃.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὰς ἀλλοτριωθείσας κτήσεις οἴεται δεῖν ἀποδίδοσθαι τοῖς ἐξ ἀρχῆς κυρίοις, ἵν' αἱ κληρȣχίαι τοῖς γένεσι διαφυλάττωνται, καὶ μηδεὶς τῶν λῆξιν εἰληχότων εἰς ἅπαν στερῆται τῆς δωρεᾶς.

ιδ. Ἐὰν δὲ ἀποδῷ πρᾶσιν τῷ πλησίον σȣ, ἐὰν καὶ κτήσῃ παρὰ τῶν πλησίον σȣ, μὴ θλιβέτω ἄνθρωπος τὸν
ιε. πλησίον. Κατὰ ἀριθμὸν ἐτῶν μετὰ τὴν σημασίαν κτήσῃ παρὰ τȣ̃ πλησίον, κατὰ ἀριθμὸν ἐνιαυτῶν γεννημάτων
ιϛ. ἀποδώσεταί σοι. Καθ' ὅ, τι ἂν πλεῖον τῶν ἐτῶν πληθυνεῖ τὴν ἔκτησιν αὐτȣ̃, καὶ καθ' ὅ, τι ἂν ἔλαττον τῶν ἐτῶν ἐλαττονήσει τὴν ἔκτησιν αὐτȣ̃· ὅτι ἀριθμὸν γεννημάτων αὐτὸς ἀποδώσεταί σοι.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἴτε, φησὶ, πωλεῖς, εἴτε ἀγοράζεις, μὴ κακȣ́τω ἀνήρ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐπειδὴ καιροὶ συμπίπτȣσι πολλάκις ἀβȣ́λητοι, δι' ȣ̓ς ἀναγκάζονταί τινες πιπράσκειν τὰ ἴδια· καὶ τῆς ἐν δέοντι τȣ́των χρείας πρȣ̓νόησε, καὶ τȣ̀ς ὠνȣμένȣς ἐκώλυσεν ἀπατᾶσθαι· τοῖς μὲν πιπράσκειν ἐφιεὶς, τȣ̀ς δ' ἐφ' οἷς
A ὠνήσονται μάλα σαφῶς ἀναδιδάξας. μὴ γὰρ δίδοτέ φησι τὰς ἐπ' ἀκτησίᾳ τιμάς· ἀλλὰ πρὸς ἐνιαυτῶν ὡρισμένον ἀριθμὸν, οἳ ἐντός εἰσι πεντηκονταετίας. ȣ̓ γὰρ κτημάτων αἱ πράσεις, ἀλλὰ καρπῶν ὀφείλȣσιν εἶναι, διὰ δύω τ' ἀναγκαιότατα· ἐν μὲν, ὅτι σύμπασα ἡ χώρα κτῆμα κέκληται, (2) τῶν δὲ Θεȣ̃ κτημάτων ȣ̓χ ὅσιον ἄλλȣς ἐπιγράφεσθαι δεσπότας· ἕτερον δὲ, λῆξις ἀπονενέμηται ἑκάστῳ τῶν κληρȣ́χων, ἧς στερεῖ-
B σθαι τὸν λαχόντα ȣ̓κ ἐδικαίωσεν ὁ νόμος.

ιζ. Μὴ θλιβέτω ἄνθρωπος τὸν πλησίον. καὶ φοβηθήσῃ Κύριον τὸν Θεόν σȣ. ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.
ιη. Καὶ ποιήσετε πάντα τὰ δικαιώματάμȣ, καὶ πάσας τὰς κρίσεις μȣ, καὶ φυλάξετε, καὶ ποιήσετε αὐτὰ, καὶ κατοικήσετε ἐπὶ τῆς γῆς πεποιθότες.
ιθ. Καὶ δώσει ἡ γῆ τὰ ἐκφόρια αὐτῆς, καὶ φάγεσθε εἰς πλησμονὴν, καὶ κα-
κ. τοικήσετε πεποιθότες ἐπ' αὐτῆς. Ἐὰν δὲ λέγητε, τὶ φαγόμεθα ἐν τῷ ἔτει τῷ ἑβδόμῳ τȣ́τῳ, ἐὰν μὴ σπείρωμεν μηδὲ συναγάγωμεν τὰ γεννήματα
κα. ἡμῶν; Καὶ ἀποστελῶ τὴν εὐλογίαν μȣ ὑμῖν ἐν τῷ ἔτει τῷ ἕκτῳ, καὶ ποιήσει τὰ γεννήματα αὐτῆς εἰς τὰ τρία ἔτη.
κβ. Καὶ σπερεῖτε τὸ ἔτος τὸ ὄγδοον, καὶ φάγεσθε ἀπὸ τῶν γεννημάτων παλαιὰ ἕως τȣ̃ ἔτȣς τȣ̃ ἐννάτȣ· ἕως ἂν ἔλθῃ τὰ γεννήματα αὐτῆς, καὶ φά-
κγ. γεσθε παλαιὰ παλαιῶν. Καὶ ἡ γῆ ȣ̓ πραθήσεται εἰς βεβαίωσιν· ἐμὴ γάρ ἐστιν ἡ γῆ, διότι προσήλυτοι καὶ πά-
κδ. ροικοι ὑμεῖς ἐστὲ ἐναντίον μȣ. Καὶ κατὰ πᾶσαν γῆν κατασχέσεως ὑμῶν,
E λύτρα δώσετε τῆς γῆς.

κε. Ἐὰν δὲ πένηται ὁ ἀδελφός σȣ ὁ μετὰ σȣ̃, καὶ ἀποδῶται ἀπὸ τῆς κατασχέσεως αὐτȣ̃, καὶ ἔλθῃ ὁ ἀγχιστεύων ὁ ἐγγίζων αὐτῷ, καὶ λυτρώσεται τὴν πρᾶσιν τȣ̃ ἀδελφȣ̃ αὐτȣ̃.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὧδε μὲν ȣ̓́τως, ἐν δὲ τῷ νϛ' ἀριθμῷ τὸν ἀγχιστέα λέγει, τὸν ἀγρὸν
Z τὸν ὑποτελεσθέντα ἐκ τȣ̃ πένητος συγγενȣ̃ς αὐτȣ̃, ὀφείλειν λυτρώσασθαι. παρακατιὼν δὲ, ἐν τῷ αὐτὸν ἑαυτὸν πωλεῖν ἀλλογενεῖ ἢ φυλέτῃ ἑαυτȣ̃, φησὶν ὁ λόγος, ὅτι εἷς τῶν ἀδελφῶν αὐτȣ̃ ὀφείλει αὐτὸν λυτρώσασθαι. καὶ καταλέγει φανερὰ πρόσωπα, τὸν θεῖον τὸν πρὸς πατρὸς, τὸν ἀνεψιὸν ὁμοίως, καὶ τȣ̀ς κατιόντας συγγενεῖς, οἷον υἱȣ̀ς, ἢ τȣ̀ς ἐξ αὐτῶν. καὶ μᾶλλον ȣ̓τοί εἰσιν οἱ ἀγχιστεῖς, ὡς κληρο-
H νόμοι τȣ̃ τελευτήσαντος. καὶ εἰκότως αὐτȣ̀ς βαρεῖ τῇ λυτρώσει, ὡς μέλλοντας διαδέχεσθαι τὸν κλῆρον ἐκείνȣ, ἐν ᾧ ἄτεκνος ἀπο-

(1) Αὐτῆς. καὶ ȣ̓ τρυγήσετε τὰ ἡγιασμένα αὐτῆς. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. (2) Πρόσθες, Θεȣ̃.

ἀποθνήσκει· ϗ ὅτι μᾶλλον ἔτός ἐσιν ἀγχισθύς. διὸ ϗ τὸ Σαμαρειτικὸν ἀντὶ τᾶ εἰπεῖν ἀγχισέα, λυτρωτὴ εἶπεν. ἀγχισθὺς γὰρ κυρίως ὁ ἐξ ἀῤῥενογονίας καταγόμενος, πλησιέσερος ἐν τῷ κληρονομεῖν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οὐ γὰρ ἰδιοκλησία καλὸν, ἀδικίας ἀρχὴ ϗ κακεργίας· ἀλλ' ἡ ἐν κοινῷ χρῆσις, ἥτις ἰῶ ϗ ἐν παραδείσῳ. λύεται ἂν τὸ ἐπιγεγονὸς κακὸν, ἡ λύσεως ἀρχὴ, κατὰ τὴν ἀποσολικὴν κοι-
Πράξ. 4. 32. νωνίαν, ὅτε ἰῶ αὐτοῖς πάντα κοινά.

κς. Ἐὰν δέ τινι μὴ ᾖ ἀγχισεύων, ϗ εὑποριθῇ τῇ χειρὶ, ϗ εὑρεθῇ αὐ-
κζ. τῷ τὸ ἱκανὸν, λύτρα αὐτᾶ. Καὶ συλλογιεῖται τὰ ἔτη τῆς πράσεως αὐτᾶ, ϗ ἀποδώσει ὃ ὑπερέχει τῷ ἀνθρώπῳ, ὃ ἀπέδοτο αὐτὸ αὐτῷ, ϗ ἐπανελεύσεται εἰς τὴν κατάχεσιν αὐ-
κη. τᾶ. Ἐὰν δὲ μὴ εὑποριθῇ ἡ χεὶρ αὐτᾶ τὸ ἱκανὸν, ὥσε μὴ ἀποδᾶναι αὐτῷ, ϗ ἔσαι ἡ πρᾶσις τῷ κτησαμένῳ αὐτὰ ἕως τᾶ ἑνὸς ἔτος τῆς ἀφέσεως, ϗ ἐξελεύσεται ἐν τῇ ἀφέσει, ϗ ἐπανελεύσεται εἰς τὴν κατάχεσιν αὐτᾶ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὸν μὲν ἔν ἐντὸς τῆς πεντηκονταετίας δυνάμενον ἀναλαβεῖν τὰ οἰκεῖα, ἤτινα τῶν ἐγγυτάτω γένος ἀγχισέων, προσκαλεῖται πάση μηχανῇ κατατιθέναι ἰῷ ἔλαβε τιμὴν, ϗ μὴ τῷ πριαμένῳ, καθ' ὃν ἐδεῖτο καιρὸν ὠφελήσαντι, ζημίας αἴτιον γενέθαι. τῷ δὲ ἀπόρως ἔχοντι συνεπάθησε, ϗ μετέδωκεν ἐλέος, τὴν ἀρχαίαν δωρησάμενος αὖθις περιουσίαν.

κθ. Καὶ ἐάν τις ἀποδῶται οἰκίαν οἰκητὴν ἐν πόλει τετειχισμένῃ, ϗ ἔσαι ἡ λύτρωσις αὐτῆς, ἐὰν (1) πληρωθῇ· ἐνιαυτὸς ἡμερῶν ἔσαι ἡ λύτρωσις αὐ-
λ. τῆς. Ἐὰν δὲ μὴ λυτρωθῇ ἕως ἂν πληρωθῇ ἐνιαυτὸς ὅλος, κυρωθήσεται ἡ οἰκία ἡ ἅσα ἐν τῇ πόλει τῇ ἐχούσῃ τεῖχος, βεβαίως τῷ κτησαμένῳ αὐτὴν εἰς τὰς γενεὰς αὐτᾶ, ϗ οὐκ
λα. ἐξελεύσεται ἐν τῇ ἀφέσει. Αἱ δὲ οἰκίαι αἱ ἐν ἐπαύλεσιν, αἳς οὐκ ἔσιν αὐταῖς τεῖχος κύκλῳ, πρὸς τὸν ἀγρὸν τῆς γῆς λογισθήσονται· λυτρωταὶ διαπαντὸς ἔσονται αὐταὶ, ϗ ἐν τῇ ἀφέσει ἐξελεύσονται.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ταῦτα μὲν ἐπὶ ταῖς τῆς χώρας διανομαῖς ϗ κληρουχίαις διατέτακται· ἕτερα δὲ ἐπὶ ταῖς οἰκίαις. ἐπειδὴ δὲ ϗ τούτων αἱ μὲν κατὰ πόλεις τυχὸν ἐντός εἰσιν, αἱ δ' ἐν ἀγρῷ ἔξω τείχους ἐπαύλεις· τὰς μὲν ἐν τοῖς χωρίοις ἐπέτρεψεν ὁ νόμος ἀεὶ λυτροῦσθαι· τὰς δὲ μὴ λυτρωθείσας ἄχρι τᾶ πεντη-

(1) Ἕως. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

κοσᾶ ἔτους, ἀποδίδοσθαι προῖκα τοῖς πάλαι κυρίοις, καθάπερ ϗ τὰ κλήματα. μοῖρα γὰρ ἐπαύλεις κλημάτων. ὅσαι δὲ τειχῶν ἐντός εἰσι, μέχρι μὲν ἐνιαυτᾶ τῷ ἀποπομπῷ ἐπὶ τὰς πεπρακότας ἔχουσι, μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν, εἰς ἅπαν τοῖς ὠνησαμένοις βεβαιοῦνται, μηδὲν τᾶ (2) πεντηκοσᾶ ἔτους ἐκεχειρίας βλαπτούσης τὰς πριαμένας. αἴτιον δὲ τᾶ βούλεσθαι ϗ ἐπηλύταις ἱδρύσεως τῆς ἐνταυθοῖ βεβαίας παραχεῖν ἀφορμὴν. ἐπειδὴ γὰρ μέτοσίαν γῆς οὐκ ἔχουσιν, ἅτε δὴ μὴ καταριθμηθέντες ἐν ταῖς κληρουχίαις, οἰκιῶν αὐτοῖς κλῆσιν ὁ νόμος ἀπένειμε, φροντίσας τᾶ μὴ μετανάστας γενέσθαι τὰς τῶν νόμων ἱκέτας ϗ πρόσφυγας. αἱ γὰρ πόλεις ὅτ' ἐκληροδοτεῖτο ἡ χώρα, κατὰ φυλὰς ἐδιενεμήθησαν, ἀλλ' οὐδὲ τῷ ἀρχῷ ἦσαν σωῳκοδομημέναι, κατὰ τὰς ἐν ἀγροῖς ἐπαύλεις τῶν οἰκητόρων ποιμένων τὰς διατριβάς. ἐξ ὧν ὕσερον ἀνασάντες ϗ σωελθόντες, ἐπίδοσιν κοινωνίας ϗ φιλανθρωπίας, ὥσπερ εἰκὸς, ἐν χρόνῳ μακρῷ λαμβανούσης, οἰκίας ἐν ταὐτῷ ϗ πόλεις ἐδείμαντο, ὧν ϗ ἐπηλύταις, καθάπερ εἶπον, μετέδοσαν, ἵνα μὴ πάντων ἀπορῶσιν ϗ τῶν ἐν ἀγροῖς ϗ τῶν κατὰ πόλεις.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πῶς δὲ τὰ μὲν ἐν ἄσει μέχρις ἔτους ἑνὸς, τὰ δὲ κατ' ἀγρὸν διαπαντὸς λυτρωτά; Ἀλλ' ὀδεὶς τῷ νομοθέτῃ τῆς ἰσορίας ἔσαι λόγος, ἐς ἂν ἴοι κατὰ ῥᾶν αὐτῷ τὰ πνεύματικά. σκάλωτοι τοίνυν οἱ ἐν ἀγροῖς διαζῶντες ἀτείχισοι. ζῶσι δὲ μᾶλλον ἐπιεικῶς ἐν εἰδήσει νόμων οἱ ἀσικοί. ϗ οἱ μὲν ἀνδρίσαντο ἂν ὑπὲρ ἑαυτῶν μαχόμενοι, οἱ δὲ κρεῖτον περὶ σωτηρίας βεβούλευνται. ϗ τοῖς μὲν ἀλᾶσι δι' ἄμφω συγγνώμη, οἱ δὲ ϗ τειχῶν ϗ βελῆς μετέχοντες ἀγαθῆς, ἡττηθέντες, ἀσύγγνωσοι. οἱ μὲν ἔν Ἰουδαῖοι τὴν ἁγίαν πόλιν οἰκοῦντες· περὶ ἧς φησὶν ὁ Θεὸς, » ϗ ἐγὼ ἔσομαι αὐτῇ, λέγει Κύριος, τεῖ- Ζαχ. 2. 5.
» χος πυρὸς κυκλόθεν, ϗ εἰς δόξαν ἔσομαι
» ἐν μέσῳ αὐτῆς· ϗ νόμοις τραφέντες·
» τοιγαροῦν ϗ ἔφασκον, μακάριοί ἐσμεν Ἰσ- Βαρ. 4. 4.
» ραὴλ, ὅτι τὰ ἀρεσὰ Κυρίῳ γνωσὰ ἡμῖν
ἐσί· πῶς ἔν οὐκ ἂν εἰκότως ἦσαν ὑπὸ Δαιμόνων ἀνάλωτοι; ἀπαράφοροι δὲ μᾶλλον τῶν ἐθνῶν οἱ λαοὶ, μηδετέρᾳ μετέχοντες. ἀλλ' ὅμως εἰ μὴ νήψαντες ἐκεῖνοι, ϗ τῆς ἑαυτῶν ζημίας λαβόντες ἄθησιν ἀνακομίσαντο τὰ οἰκεῖα, τᾶ τῆς λυτρώσεως ἐνεσηκότος ἑνιαυτᾶ, καθ' ὃν ὁ Σωτὴρ ἐπεδήμησε, διλωεκῶς ὑποκείσονται τῷ πριαμέ-
» νῳ, τουτέσι τῷ Σατανᾷ. ἰδὲ γάρ φησι ταῖς Ησ. 50. 1.
» ἀνομίαις ὑμῶν ἐπράθητε, ϗ ταῖς ἁμαρ-
» τίαις ὑμῶν ἐξαπέσειλα τὴν μητέρα ὑμῶν.
ἡ δὲ τῶν ἐθνῶν ἀγέλη ἀνεπικράητος ἅσα, διαπαντός ἐσι λυτρωτή. ϗ οἰκλείραντος Θεᾶ, τὸν ἴδιον ἀπολήψεται κλῆρον, κεκλημένη πρὸς ἐλευθερίαν ἐν τῷ ἔτει τῆς ἀφέσεως, ὅτε πᾶσαν τὴν ὑφ' ἡλίῳ τῆς τῶν Δαιμόνων πλεονεξίας ἀνῆκε Χριὸς, τῷ

(2) Τῆς τᾶ. ὀρθότερ.

τῷ ἰδίῳ ϛαυρῷ τὸ καθ' ἡμῶν καταργήσας χειρόγραφον.

λβ. Καὶ αἱ πόλεις τῶν Λευϊτῶν, οἰκίαι τῶν πόλεων καταχέσεως αὐτῶν, λυτρωταὶ διαπαντὸς ἔσονται τοῖς
λγ. Λευΐταις. Καὶ ὃς ἂν λυτρώσηται παρὰ τῶν Λευϊτῶν, καὶ ἐξελεύσεται ἡ διάπρασις οἰκιῶν πόλεως καταχέσεως αὐτῶν ἐν τῇ ἀφέσει, ὅτι οἰκίαι τῶν πόλεων τῶν Λευϊτῶν καταχέσεως
λδ. αὐτῶν ἐν μέσῳ υἱῶν Ἰσραήλ. Καὶ οἱ ἀγροὶ ἀφωρισμένοι ταῖς πόλεσιν αὐτῶν ȣ̓ πραθήσονται, ὅτι κατάχεσις αἰώνιος τȣ̃το αὐτοῖς ἐϛίν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Γῆς ἀποτομὴν ȣ̓κ ἀπένειμε τοῖς νεωκόροις ὁ νόμος, ὑπολαβὼν αὐτάρκη πρόσοδον εἶναι τȣ́τοις τὰς ἀπαρχάς. ὀκτὼ δὲ καὶ τεσσαράκοντα πόλεις ἀπεκλήρωσεν εἰς οἴκησιν, καὶ διϛχιλίȣς ἑκάϛῃ πήχεις προάϛειον ἐν κύκλῳ. τὰς ȣ̃ν ἐν ταύταις οἰκίας, ȣ̓ τὸν αὐτὸν τρόπον ταῖς ἄλλαις, ὅσαι τειχῶν εἴσω τυγχάνȣσιν, ἐβεβαίωσε τοῖς πριαμένοις ἐντὸς ἐνιαυτȣ̃, τῶν ἀποδιδομένων κομίσασθαι μὴ δυναμένων· ἀλλ' εἰς ἅπαν ἐφῆκεν αὐτὰς λυτρȣ̃σθαι, καθάπερ καὶ τὰς ἀπὸ τȣ̃ ἔθνȣς, τὰς ἐπαύλεις, αἷς ἰσοδυναμȣ̃σιν· ἐπειδὴ μόνας ἐκ τοσαύτης χώρας διεκληρώσαντο τὰς οἰκίας. ὧν ȣ̓κ ᾤετο δεῖν ϛερεῖσθαι τȣ̀ς λαμβάνοντας, καθάπερ ȣ̓δὲ τȣ̀ς κληρȣ́χȣς τῶν ἐπαύλεων.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Βεβαία τοῖς ἱερȣργοῖς τε καὶ ἐλευθέροις τῶν δεδωρημένων ἡ κτῆσις· τοῖς δὲ δȣ̃λον ἔχȣσι πνεῦμα, τȣτέϛι τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, τὴν ἐλευθερȣ̃σαν πίϛιν ȣ̓ προσιεμένοις, ἀπόβλητος καὶ ἀφαιρετὴ καὶ ἡ δοθεῖσα χάρις διὰ Μωσέως, τȣτέϛιν ἡ ἐν νόμῳ γνῶσις παιδαγωγȣ̃σα πρὸς ἀλήθειαν. (1)

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀνεκποίητα δὲ τὰ λευϊτικὰ τοῖς ἐρηρεισμένην ἔχȣσι τὴν ἐλπίδα. καὶ γȣ̃ν ἐπὶ τῇ φιλομαθεϛάτῃ Μα-
Λευ. 10. 42. ριὰμ ἔφη πȣ ὁ Χριϛὸς, ὅτι τὴν καλὴν με-
„ ρίδα ἐξελέξατο, ἥτις ȣ̓κ ἀφαιρεθήσεται αὐτῆς. πλὴν ἡ πάντων ἐλευθερία διὰ Χριϛȣ̃, εἰ καὶ μείζω καθ' Ἑβραίων ἐπήρτησε φόβον, μὴ θᾶττον ἐπανιȣ̃σιν. ȣ̓ γὰρ δὴ φήσομεν, ὡς κεκώλυνται μετὰ ταῦτα πάλιν ἐπανελθεῖν· ἀλλ' εἰς ἔμφασιν εἴρηται τȣ̃ ὀφείλοντός τε καὶ πρέποντος.

λε. Ἐὰν δὲ πένηται ὁ ἀδελφός σȣ ὁ μετὰ σȣ̃, καὶ ἀδυναμήσῃ ταῖς χερσὶ παρὰ σοὶ, ἀντιλήψῃ αὐτȣ̃ ὡς προσηλύτȣ καὶ παροίκȣ, καὶ ζήσεται ὁ ἀδελφός σȣ μετὰ σȣ̃.

λϛ. Οὐ λήψῃ παρ' αὐτȣ̃ τόκον, ȣ̓δὲ ἐπὶ πλήθει· καὶ φοβηθήσῃ τὸν
A Θεόν σȣ. ἐγὼ Κύριος. καὶ ζήσεται ὁ
λζ. ἀδελφός σȣ μετὰ σȣ̃. Τὸ ἀργύριόν σȣ ȣ̓ δώσεις αὐτῷ ἐπὶ τόκῳ, καὶ ἐπὶ πλεονασμῷ ȣ̓ δώσεις αὐτῷ τὰ βρώματά σȣ.

Οὐδὲ ἐπὶ πλήθει. οἱ Λοιποὶ, ȣ̓δὲ ἐπὶ πλεονασμῷ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἀφοβία ἄρα Θεȣ̃ τόκος καὶ πλεονασμὸς, καὶ φιλανθρωπίας
B ἐμπόδιον. καὶ τȣ̃το παράνομον μὲν ἦν τότε, ἀλλότριον δὲ τȣ̃ πνεύματος νῦν καὶ ἀτοπώτερον ἢ ἐν νόμῳ· ὅτε καὶ πάντες οἰκεῖοι δυνάμει διὰ τὴν κλῆσιν. ὅθεν δικαίως εἴρηται εἰδωλολατρεία ἡ φιλαργυρία.

λη. Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν, ὁ ἐξαγαγὼν ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτȣ, τȣ̃ δȣ̃ναι ὑμῖν τὴν γῆν Χαναὰν, ὥϛε εἶναι
λθ. ὑμῶν Θεός. Ἐὰν δὲ ταπεινωθῇ ὁ
Γ ἀδελφός σȣ παρὰ σοὶ, καὶ πραθῇ σοι, ȣ̓ δȣλεύσει σοι δȣλείαν οἰκέτȣ.

μ. Ὡς μισθωτὸς ἢ πάροικος ἔϛαι σοι· ἕως ἐνιαυτȣ̃ τῆς ἀφέσεως ἐργᾶ-
μα. ται παρὰ σοὶ, Καὶ ἐξελεύσεται ἐν τῇ ἀφέσει, καὶ τὰ τέκνα αὐτȣ̃ μετ' αὐτȣ̃, καὶ ἀπελεύσεται εἰς τὴν γενεὰν αὐτȣ̃, καὶ εἰς τὴν κατάχεσιν τὴν πα-
Δ τρικὴν ἀποδραμεῖται.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὰ πρὸς χρεώϛας δανειϛῶν, καὶ πρὸς θεράποντας δεσποτῶν ὅμοια τοῖς πρόσθεν νενομοθέτηται· ὅπως οἱ μὲν δανειϛαὶ μὴ ἐκλέγωσι τόκȣς παρὰ τῶν ὁμοεθνῶν, ἀλλ' ὅσον προήκαντο μόνον ἄσμενοι κομίζονται· οἱ δὲ δεσπόται τοῖς ἀργυρωνήτοις μὴ ὡς φύσει δȣ́λοις, ἀλλ' ὡς μισθωτοῖς προσφέρωνται, παρέχοντες ἄδειαν ἐλευθερίας· εὐθὺς μὲν,
E τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν λύτρα καταθεῖναι δυναμένοις· αὖθις δὲ τοῖς ἀπόροις, ἢ ὅταν ἐπιγίνηται ὁ τῆς ἀπ' ἀρχῆς δȣλείας ἕβδομος ἐνιαυτὸς, ἢ ὅταν ὁ πεντηκοϛὸς, κἂν πρὸ μιᾶς ἡμέρας τύχῃ τὶς εἰς δȣλείαν ὑπαχθείς. ἄφεσις γὰρ ἐκεῖνος ἐϛί τε καὶ νενόμιϛαι, πάντων ἐπὶ ταῖς ἀρχαίαις διαυλοδρομȣ́ντων καὶ ἀνακαμπτόντων εὐπραγίαις.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τῷ ἑβδόμῳ ἐνιαυτῷ ἀνεῖναι προϛάττει, τὸν τῆς ἁπάντων
Z ἀφέσεως τιμῶντας καιρὸν, τὴν Χριϛȣ̃ παρȣσίαν· ὃς ὑπὲρ ἡμῶν ἀποδȣ̀ς, τὸ καθ' ἡμῶν ἀνῆκε χειρόγραφον.

μβ. Διότι οἰκέται μȣ εἰσὶν, (2) ȣ̓ς ἐξήγαγον ἐκ γῆς Αἰγύπτȣ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οἰκέται δὲ Χριϛȣ̃ πάντες ἄνθρωποι οἱ ἐξαχθέντες τῆς τῶν παθῶν δȣλείας, καὶ τῷ δικαίῳ τῆς ὑπὸ Χριϛȣ̃ κτήσεως ἐξέρχονται τῆς διὰ τὰ ὀφει-
H„ λήματα δȣλείας· ὅτι ᾧ παριϛάνετε ἑαυ- Ῥωμ. 6. 16.
„ τȣ̀ς, δȣ̃λοί ἐϛε εἰς ὑπακοὴν ᾧ ὑπακȣ́ετε.

μγ. Οὐ

(1) Ἐν τοῖς ἐκδεδομ. ȣ̓χ εὕρηται.
(2) Εἰσὶν ȣ̃τοι, ȣ̓ς ἐξήγαγον ἐκ γῆς Αἰγύπτȣ. ȣ̓ πραθήσεται ἐν πράσει οἰκέτȣ. αἱ προειρημ. ἐκδόσ.

μγ. Οὐ κατατενεῖς αὐτὸν ἐν τῷ μόχθῳ, ϗ φοβηθήσῃ τὸν Θεόν σε.

μδ. Καὶ πᾶς καὶ παιδίσκη ὅσοι ἐὰν γένωνται σοι, ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ὅσοι κυκλώσουσιν, ἀπ' αὐτῶν κλήσεσθε δοῦλον καὶ δούλην. Καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν παροίκων τῶν ὄντων ἐν ὑμῖν, ἀπὸ τούτων κλήσεσθε καὶ ἀπὸ τῶν συγγενῶν αὐτῶν τῶν ἐν ὑμῖν, ὅσοι ἂν γένωνται ἐν τῇ γῇ ὑμῶν, ἔσωσαν ὑμῖν εἰς κατάσχεσιν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐπιτρέπει ἐκ τῶν μὴ ὁμοφύλων, οἵτινες ἑτέρων ἐθνῶν εἰσὶν, οἰκέτας κλᾶσθαι, βουλόμενος πρῶτον μὲν διαφορὰν οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων εἶναι· ἔπειτα δὲ μὴ κατὰ τὸ παντελὲς ἀναγκαιότατον κλῆμα, θεράποντας, ἀνεῖρξαι τῆς αὐτοῦ πολιτείας. μυρία γὰρ τῶν ἐν τῷ βίῳ πραγμάτων ποθεῖ τὰς ἐκ δούλων ὑπηρεσίας.

μς. Καὶ καταμεριεῖτε αὐτοὺς τοῖς τέκνοις ὑμῶν μεθ' ὑμᾶς· καὶ ἔσονται ὑμῖν κατόχιμοι εἰς τὸν αἰῶνα. τῶν δὲ ἀδελφῶν ὑμῶν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ οὐ κατατενεῖ ἐν τοῖς μόχθοις.

Οὐ κατατενεῖ ἐν τοῖς μόχθοις. Ἄλλος φησὶν, οὐ παιδεύσει ἐν αὐτῷ ἐμπαιγμῷ.

μζ. Ἐὰν δὲ εὕρῃ ἡ χεὶρ τοῦ προσηλύτου ἢ τοῦ παροίκου τοῦ παρὰ σοὶ, καὶ ἀπορηθεὶς ὁ ἀδελφός σου πραθῇ τῷ προσηλύτῳ ἢ τῷ παροίκῳ τῷ παρὰ σοὶ, ἢ ἐκ γενετῆς προσηλύτῳ,
μη. Μετὰ τὸ πραθῆναι αὐτῷ, λύτρωσις ἔσαι αὐτῷ· εἷς τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ λυτρώσεται αὐτόν.

μθ. Ἀδελφὸς πατρὸς αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀδελφοῦ πατρὸς αὐτοῦ λυτρώσεται αὐτὸν, ἢ ἀπὸ τῶν οἰκείων τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ἐκ τῆς φυλῆς αὐτοῦ λυτρώσεται αὐτόν. ἐὰν δὲ εὐπορηθεὶς
ν. ταῖς χερσὶ λυτρώσεται αὐτὸν, (1) Καὶ συλλογιεῖται πρὸς τὸν κλησάμενον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἔτους ᾧ ἀπέδοτο ἑαυτὸν αὐτῷ ἕως τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς ἀφέσεως. καὶ ἔσαι τὸ ἀργύριον τῆς πράσεως αὐτοῦ ὡς ἡμέρα μισθίου· ἔτος ἐξ ἔτους ἔσαι μετ' αὐτοῦ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐκ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ τῶν κατὰ σάρκα, ἢ τῶν ἐξ ἐπιγαμίας, ἤτοι πᾶς ὀφειλέτης (2) αὐτοῦ, ὡς συγγενὴς αὐτοῦ εἰς τὸ λυτρώσασθαι, ὁ (3) κατὰ τὸ πρόχειρον, ἢ κατὰ τὸ ἀνέκαθεν.

Ὡς ἡμέρα μισθίου. Ἄλλος φησὶ, καθάπερ ὁ μισθὸς τοῦ μισθωτοῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Μᾶλλον τοῦτο λέγει· ἕτως ἐστὶν ἡ πρᾶσις αὕτη, ὡς μίσθωσις. διὸ καὶ
Β" ἐπάγει· ἔτος ἐξ ἔτους ἔσαι μετ' αὐτοῦ. οἱ αὐταὶ τῆς πράσεως ὁλόκληροι ψηφίζονται ὡς ἐπὶ μισθώσει.

να. Ἐὰν δέ τι πλεῖον τῶν ἐτῶν ᾖ, πρὸς ταῦτα ἀποδώσει τὰ λύτρα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἀργυρίου τῆς πράσεως αὐ-
νβ. τοῦ. Ἐὰν δὲ ὀλίγον καταλειφθῇ ἀπὸ τῶν ἐτῶν εἰς τὸν ἐνιαυτὸν τῆς ἀφέσεως, καὶ συλλογιεῖται αὐτῷ κατὰ
Γ τὰ ἔτη αὐτοῦ, καὶ ἀποδώσει τὰ λύνγ. τρα αὐτοῦ. Ὡς μισθωτός· ἐνιαυτὸν ἐξ ἐνιαυτοῦ ἔσαι μετ' αὐτοῦ. ὁ κατατενεῖς αὐτὸν μόχθῳ ἐνώπιόν σου.

νδ. Ἐὰν δὲ μὴ λυτρῶται κατὰ ταῦτα, καὶ ἐξελεύσεται ἐν τῷ ἔτει τῆς ἀφέσεως αὐτὸς ϗ τὰ παιδία αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ.

Δ ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἰ δὲ καὶ μὴ διὰ λυτρώσεως δωηθῇ, ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῆς
„ ἀφέσεως ἐξεισιν. ἀδελφὸς γὰρ ὁ λυτρω- Ψαλ. 48. 7.
„ ται, λυτρώσεται Κύριος. καὶ ὃ κρίσει μὴ λύεται, ἡ χάρις ἀφίησιν· ἐν μὲν τῷ νόμῳ, μὴ διδομένων λύτρων· ἐν δὲ τῷ Χρισῷ, μὴ ἐξαρκέντων ἅτις ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἢ ἄλλος ὑπὲρ αὐτοῦ καταθείη. ὡς ἐκ ἤρκεσεν ἡ Ἰωσίου δικαιοσύνη ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ· ἡ δὲ Μωϋσέως ἴσχυσεν, ἄρτι τοῦ λαοῦ κε-
Ε κλημένου, καὶ καιρὸν ἐκ ἔχοντος τελείας σχολάσεως. διὸ τῷ Μωσέως δικαιοσύνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ διὰ συγγένειαν ἡ χάρις ἐδέχετο. Λοιπὸν δὲ ὃ λέγει δίλωσιν, ὅδε λύτρωσιν ὑπὲρ (4) συγγενοῦς. ὁ γὰρ ἔστι τοὺς ἑτέρων ἐλευθέρους, αὐτοὺς εἰς δουλείαν πεσεῖν, καὶ δι' ἑτέρων λυτρωθῆναι.
„ ἐὰν γὰρ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλι- Matth. 5. 13.
Ζ θήσεται; δεῖ ἓν ἔχειν τὸ ἀνέκπλωτον, εἰ δὲ μὴ ὡς ἀνιάτως ἔχων, ὡς ἔμπηρος ἀποβάλεται, καθάπερ ἐγνώκαμεν.

νε. Ὅτι ἐμοὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ οἰκέται, παῖδές μου αὐτοί εἰσιν, οὓς ἐξήγαγον ἐκ γῆς Αἰγύπτου.

ΚΕΦ.

(1) Λυτρῶται ἑαυτόν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(2) Ὁ φυλέτης, ὀρθότερ.
(3) Ἢ. ὁ Ἀλεξάν. κῶδ.
(4) Ὑπὸ, ὀρθότερ.

ΚΕΦ. ΚΖ.

α. Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν. ὃ ποιήσετε ὑμῖν ἑαυτοῖς χειροποίητα, ὃδὲ γλυπτὰ, ὃδὲ σήλην ἀνασήσετε ὑμῖν, ὃδὲ λίθον σκοπὸν σήσετε ἐν τῇ γῇ ὑμῶν προσκυνῆσαι αὐτῷ. ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἀγαλμάτων ἀπαγορόυει τῷ ἐπὶ σεβασμῷ ποίησιν· ἐπεί τοι γε λέοντας ὁ Σολομὼν ποιεῖ καὶ Χερουβὶμ καὶ Φοίνικας ἐν τῷ ναῷ, καὶ μέμψιν οὐκ εἶχεν.

ΑΔΗΛΟΥ. Σκοπὸν λέγει ὑψηλὸν, ὡς διὰ τὸ ὕψος δοκεῖ σκοπόυειν καὶ βλέπειν τὰς χθαμαλωτέρους τόπους· ἤτοι ὁρᾶσθαι δοκεῖ, ὡς διὰ τὸ μέγεθος φόβον ἐμποιῶν τοῖς ὁρῶσι.

β. Τὰ σάββατά μου φυλάξεσθε, καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων μου φοβηθήσεσθε. ἐγὼ Κύριος.

γ. Ἐὰν τοῖς προσάγμασίμου πορεύσησθε, καὶ τὰς ἐντολάς μου φυλάσησθε, καὶ ποιήσητε αὐτὰς, Καὶ δώσω τὸν ὑετὸν ὑμῖν ἐν καιρῷ αὐτῷ, καὶ ἡ γῆ δώσει τὰ γεννήματα αὐτῆς, καὶ τὰ ξύλα τῶν πεδίων ἀποδώσει τὸν καρπὸν αὐτῶν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μεταληπτέον ταῦτα πνευματικῶς, τῷ Θεῷ δίκλω γῆς λιπαρᾶς τὰς τῶν αὐτῷ πειθομένων κατάρδοντος ἄνωθεν ψυχὰς, ὡς ἀνελλειπῆ τὸν τῆς εὐσεβείας φέρειν καρπὸν, καὶ διδόντος θείαν εἰρήνλω. περὶ ἧς ὁ Παῦλός φησιν· ἡ εἰρλώη τῷ Χρισῷ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν Φιλιπ. 4. 7. » φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν, παντὸς ἐχθροῦ, καὶ πάσης διαβολικῆς ἐφόδου ἐκ ποδῶν γινομένης.

ε. Καὶ καταλήψεται ὑμῖν ὁ ἀλοητὸς τὸν τρυγητὸν, καὶ ὁ τρυγητὸς καταλήψεται τὸν σπόρον. καὶ φάγεσθε τὸν ἄρτον ὑμῶν εἰς πλησμονήν· καὶ κατοικήσετε μετὰ ἀσφαλείας ἐπὶ τῆς γῆς ὑμῶν, καὶ πόλεμος οὐ διελεύσεται διὰ τῆς γῆς ὑμῶν.

ς. Καὶ δώσω εἰρήνην ἐν τῇ γῇ ὑμῶν· καὶ κοιμηθήσεσθε, καὶ οὐκ ἔσται ὑμᾶς ὁ ἐκφοβῶν, καὶ ἀπολῶ θηρία πονηρὰ ἐκ τῆς γῆς ὑμῶν, καὶ πόλεμος οὐ διελεύσεται διὰ τῆς γῆς ὑμῶν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐπὶ τῷ νομίμῳ βίῳ Θεὸς ἐπαγγέλλεται οὐ μόνον καιρὸς ἀγαθὸς, ἀλλὰ καὶ εἰρλώη ἐκ πολεμίων καὶ θηρίων.

ζ. Καὶ διώξεσθε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, η. καὶ πεσοῦνται ἐνώπιον ὑμῶν φόνῳ. Καὶ διώξονται ἐξ ὑμῶν πέντε ἑκατὸν, καὶ ἑκατὸν ὑμῶν διώξονται μυριάδας· καὶ πεσοῦνται οἱ ἐχθροὶ ὑμῶν ἐνώπιον ὑμῶν θ. μαχαίρᾳ. Καὶ ἐπιβλέψω ἐφ' ὑμᾶς, καὶ αὐξανῶ ὑμᾶς, καὶ πληθυνῶ ὑμᾶς, καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου μεθ' ὑμῶν.

ι. Καὶ φάγεσθε παλαιὰ καὶ παλαιὰ παλαιῶν, καὶ παλαιὰ ἐκ προσώπου νέων ἐξοίσετε.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐθίομεν οὖν σύλογία τὰ παλαιὰ, τοὺς προφητικοὺς λόγους, καὶ τούτων παλαιῶν τὰ παλαιὰ, τοὺς νομικούς· καὶ ἐλθόντων τῶν νέων καὶ σωαγγελικῶν, ποιοῦντες κατὰ τὸ σύαγγέλιον, τὰ παλαιὰ τοῦ γράμματος ἐκ προσώπου νέων ἐκφέρομεν. καὶ τίθησι τῷ ἑαυτοῦ σκηνῷ σὺν ἡμῖν, πληρῶν ὃ εἶπεν ἐπαγγελίαν, » οἰκήσω καὶ ἐμπεριπατήσω σὺν αὐτοῖς.

ια. Καὶ θήσω τὴν σκηνήν μου ἐν ὑμῖν, καὶ οὐ βδελύξεται ἡ ψυχή μου ιβ. ὑμᾶς, Καὶ ἐμπεριπατήσω ἐν ὑμῖν. καὶ ἔσομαι ὑμῶν Θεὸς, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι λαός.

» ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἐνοικήσω σὺν » αὐτοῖς, φησὶ, καὶ ἐμπεριπατήσω· οἰκήσω σὺν ναοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω, τῷ πλείονα πρὸς αὐτὸν σχέσιν δηλῶν.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Οὐδὲν ἔτω τῶν ὄντων μέγα, ὡς τῷ σῷ μεγέθει παραμετρεῖσθαι. ὁ οὐρανὸς ὅλος τῇ τοῦ Θεοῦ παλάμῃ περιλαμβάνεται· γῆ δὲ καὶ θάλασσα τῇ δρακὶ τῆς χειρὸς αὐτοῦ περιεργεται. ἀλλ' ὅμως ὁ τοιοῦτος καὶ τοσοῦτος, ὁ πᾶσαν τῇ παλάμῃ περισφίγγων τῷ κλίσιν, ὅλος σοι χωρητὸς γίνεται, καὶ σὺν σοὶ κατοικεῖ, καὶ οὐκ ἀνέχωρεῖ πάσῃ τῇ φύσει συνδιοδεύων, ὁ εἰπών· οἰκήσω σὺν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω.

» ** ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἔσομαι αὐτοῖς Θεός. οὐ μᾶλλον τότε γίνεται Θεὸς, οὐδὲ τότε ἀρχὴν ἔχει τοῦ γίνεσθαι· ἀλλ' ὅπερ ἐστὶν ἀεὶ, τοῦτο καὶ τοῖς δεομένοις γίνεται, ὅταν αὐτῷ δοκῇ.

ιγ. Ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν, ὁ ἐξαγαγὼν ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οὐκέτι ὑμῶν δούλων· καὶ συνέτριψα τὸν δεσμὸν τοῦ ζυγοῦ ὑμῶν, καὶ ἤγαγον ὑμᾶς μετὰ παῤῥησίας.

ιδ. Ἐὰν δὲ μὴ ὑπακούσητέ μου, μηδὲ ποιήσητε τὰ προσάγματά μου ταῦιε. τα, Ἀλλὰ ἀπειθήσητε αὐτοῖς, καὶ τοῖς νόμασί μου προσοχθήσῃ ἡ ψυχὴ ὑμῶν, ὥστε ὑμᾶς μὴ ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολάς μου, ὥστε διασκεδάσαι ὑμᾶς ιε. τὴν διαθήκην μου, Καὶ ἐγὼ ποιήσω ὕτως ὑμῖν· καὶ ἐπισήσω ἐφ' ὑμᾶς τὴν ἀπορίαν, τήν τε ψώραν, καὶ τὸν ἵκτερον σφακελίζοντας τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ τὴν ψυχὴν ὑμῶν ἐκλήκυσαν· καὶ

σπερεῖτε διανενῆς τὰ σπέρματα ὑμῶν, καὶ ἔδονται οἱ ὑπεναντίοι ὑμῶν. Α

ΣΦΑΚΕΛΙΖΟΝΤΑΣ. Ἄλλος φησὶ, σωτελῆντα, σὺτυφλῆντα.

ΑΔΗΛΟΥ. Παρανομῆσι μὲν ἀπειλεῖ τὰ ἐναντία, οὐκ ἐξ ἰσχύος τῶν ἐχθρῶν ἢ θηρίων, ἀλλ' ἐξ ἐπιτιμήσεως Θεοῦ.

ιζ. Καὶ ἐπιστήσω τὸ πρόσωπόν μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ πεσεῖσθε ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν, καὶ διώξονται ὑμᾶς οἱ Β
ιη. μισοῦντες ὑμᾶς, καὶ φεύξεσθε οὐδενὸς διώκοντος ὑμᾶς. Καὶ ἐὰν ἕως τούτου μὴ ὑπακούσητέ μου, καὶ προσθήσω τοῦ παιδεῦσαι ὑμᾶς πληγὰς ἑπτάκις ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.

ιθ. Καὶ συντρίψω τὴν ὕβριν τῆς ὑπερηφανίας ὑμῶν· καὶ θήσω τὸν οὐρανὸν ὑμῖν ὡς σιδηροῦν, καὶ τὴν γῆν ὑμῶν
κ. ὡσεὶ χαλκόν. Καὶ ἔσαι εἰς κενὸν ἡ ἰσχὺς ὑμῶν· καὶ οὐ δώσει ἡ γῆ ὑμῶν τὸν σπόρον αὐτῆς, καὶ τὸ ξύλον τοῦ ἀγροῦ ὑμῶν οὐ δώσει τὸν καρπὸν αὐτοῦ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἔτι δὲ σὺδιάστροφα πραττόντων, ἀπειλεῖ πρὸς καθαίρεσιν τῆς ὑπερηφάνου ἀπειθείας αὐτῶν ἀνομβρίαν, καὶ ἀκαρπίαν.

κα. Καὶ ἐὰν μετὰ ταῦτα πορευθῆτε πλάγιοι, καὶ μὴ βούλησθε ὑπακούειν μου, προσθήσω ὑμῖν πληγὰς ἑπτὰ κατὰ τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὁ κρίνων κατὰ βραχὺ Θεὸς τοὺς κολαζομένους, δίδωσι τόπον μετανοίας, καὶ οὐκ ἅμα τῷ ἁμαρτῆσαι κολάζων, φέρει τινὰ σωτήλειαν τῆς κολάσεως ἐπὶ τὸν ἡμαρτηκότα. διὰ τοῦτο κατὰ βραχὺ κολάζων κολάζει. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἐν γὰρ ταῖς τῶν παραβαινόντων τὸν νόμον ἀραῖς ἀναγέγραπται μετὰ τὰς κολά-
» σεις τὰς προτέρας· καὶ ἔσαι, ἐὰν μετὰ
» ταῦτα μὴ ἐπισταφῆτε, λέγει Κύριος, προ-
» σθήσω ὑμῖν κἀγὼ πληγὰς ἑπτά. καὶ πάλιν διηγεῖται ἄλλην κόλασιν, καὶ ἔσαι,
» ἐὰν μετὰ ταῦτα μὴ ἐπισταφῆτε, ἀλλὰ πο-
» ρεύσησθε πρός με πλάγιοι, κἀγὼ πορεύ-
» σομαι μεθ' ὑμῶν θυμῷ πλαγίῳ. καὶ εὑρήσεις τὸν Θεὸν ἐπιμετροῦντα κολάσεις με- Ζ
τὰ φειδοῦς, ὡς βουλόμενον εἰς ἐπιστροφὴν ἀγαγεῖν τὸν ἡμαρτηκότα, καὶ οὐκ ἀθρόως πάσας ἀποδιδόντα. Καὶ μεθ' ἕτερα. Σκοπῶ δὲ μήποτε καὶ περὶ ἡμᾶς τοιαῦτά ἐσι, καὶ κολάσεις τινὲς γίνονται, ὥστε τοὺς μὲν μὴ πεῖραν ἔχειν δευτέρων κολάσεων, ἀλλ' ἀρκεσθῆναι ταῖς προτέραις· ἄλλους δὲ ἥκειν καὶ ἐπὶ τὰς δευτέρας, ἃ μὴν καὶ ἐπὶ τὰς τρίτας· ἄλλους δὲ ἐλεύσεσθαι καὶ ἐπὶ τὰς τε-
» τάρτας. τὸ γὰρ, προσθήσω πληγὰς ἑπτὰ, Η
ὅτι ποτὲ μυστήριον δηλοῖ μιᾶς πληγῆς γινομένης, καὶ δευτέρας καὶ τρίτης, μέχρι τῶν εἰρημένων ἑπτὰ ἐπιτίνας. οἱ πάντες δὲ ἑπτὰ πληγὰς πλήσονται, ἀλλ' οἱμαί τινας πληγήσεσθαι πληγὰς ἕξ, ἄλλους πέντε, ἄλλους τέσσαρας, ἄλλους τρεῖς, ἢ δύο· τὰς δὲ πάντων ὑποδεεστέρους οὐ κολάσεσι πληγῶν νομίζω πληγήσεσθαι μίαν. οἶδεν ὃν ὁ Θεὸς καὶ τὰ περὶ τῶν πληγῶν.

κβ. Καὶ ἀποστελῶ ἐφ' ὑμᾶς τὰ θηρία τὰ ἄγρια τῆς γῆς, καὶ κατέδεται ὑμᾶς, καὶ ἐξαναλώσει τὰ κτήνη ὑμῶν, καὶ ὀλιγοστοὺς ποιήσει ὑμᾶς, καὶ ἔρημοι ἔσονται αἱ ὁδοὶ ὑμῶν.

κγ. Καὶ ἐὰν ἐπὶ τούτοις μὴ παιδευθῆτε, ἀλλὰ πορεύσησθε πλάγιοι,
κδ. Πορεύσομαι κἀγὼ μεθ' ὑμῶν θυμῷ πλαγίῳ, καὶ πατάξω ὑμᾶς κἀγὼ ἑπτάκις ἀντὶ τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν.

Θυμῷ πλαγίῳ. Ἄλλος, ἐναντιώσει. τὸ Σαμαρειτικὸν, ἐμφιλονείκως. Γ

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Πλαγίῳ θυμῷ τῷ κατ' ἀξίαν τῆ τῆς ἰσότητος ἀπαντήσει. ὅπερ λέγει ἑπτάκις πατάξει αὐτοὺς ὑπὲρ τῆς τιμωρίας διὰ νόμου.

κε. Καὶ πατάξω (1) ἐφ' ὑμᾶς μάχαιραν ἐκδικοῦσαν δίκην διαθήκης, καὶ καταφεύξεσθε εἰς τὰς πόλεις ὑμῶν· καὶ ἀποστελῶ θάνατον εἰς ὑμᾶς, καὶ παραδοθήσεσθε εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν. Δ

κς. Ἐν τῷ θλίψαι ὑμᾶς σιτοδείαν ἄρτων, καὶ πέψουσι δέκα γυναῖκες τοὺς ἄρτους ὑμῶν ἐν κλιβάνῳ ἑνὶ, καὶ ἀποδώσουσι τοὺς ἄρτους ὑμῶν ἐν σταθμῷ, καὶ φάγεσθε, καὶ οὐ μὴ ἐμπλησθῆτε.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἀντὶ τοῦ, ὅπερ μόνος ἤθελε πρὸ τούτου ἕκαστος, μόλις τὸ δέκατον αὐτοῦ χῆ εἰς τροφὴν· ἤτοι ἀρκέσει δέκα μόναι γυναῖκες ἀρτοποιοῦσαι ὑμῖν, διὰ τὴν ὀλιγανδρίαν. Ε

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐσι, πέψουσι δέκα
» γυναῖκες τοὺς ἄρτους αὐτῶν ἐν κλιβάνῳ
» ἑνί; Ὡς περὶ τὴν γῆν κεχωσότος, καὶ νομοθετεῖ, καὶ ἀπειλεῖ. καὶ γὰρ ἐννόμως πολιτευομένοις, τῆς γῆς αὐτοῖς ἐπαγγέλλεται τὴν εὐκαρπίαν· καὶ αὖ πάλιν παραβαίνουσι, καὶ γῆς ἀκαρπίαν, καὶ πολεμίων ἔφοδον ἀπειλεῖ, καὶ πενίαν ἐκάτερον. τοῦτο καὶ ἐναῦθα δηλοῖ, ὅτι τοσαύτη ὑμᾶς καταλείψεται πενία, ὡς δέκα γυναῖκας ἐν ἑνὶ κλιβάνῳ τοὺς ἄρτους ποιεῖν διὰ τὴν σπάνιν τῶν ἀναγκαίων. τοῦτο γὰρ [καὶ] ἐπή-
» γαγε· καὶ φάγεσθε, καὶ οὐ μὴ ἐμπλησθῆτε.

κζ. Ἐὰν δὲ ἐπὶ τούτοις μὴ ὑπακούσητέ μου, ἀλλὰ πορεύσησθε πρός με
κη. πλάγιοι, Καὶ αὐτὸς πορεύσομαι μεθ' ὑμῶν ἐν θυμῷ πλαγίῳ, καὶ παιδεύσω ὑμᾶς ἐγὼ ἑπτάκις κατὰ τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν.

κθ. Καὶ

(1) Καὶ ἐπάξω. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

κθ. Καὶ φάγεσθε τὰς σάρκας τῶν υἱῶν ὑμῶν, καὶ τὰς σάρκας τῶν θυγατέρων ὑμῶν φάγεσθε.

*ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τοῦτο γέγονε κὴ ἐπὶ τοῦ Ναβυχοδονόσορ, [ὡς Ἱερεμίας φησὶ, (1)] καὶ ἐπὶ τῆς ἑκάτης τῶν Ῥωμαίων πολιορκίας, [ὡς φησὶν Ἰώσηπος.] (2)

λ. Καὶ ἐρημώσω τὰς πήλας ὑμῶν, καὶ ἐξολοθρεύσω τὰ ξύλινα χειροποίητα ὑμῶν, καὶ θήσω τὰ κῶλα ὑμῶν ἐπὶ τὰ κῶλα τῶν εἰδώλων ὑμῶν, καὶ προσοχθήσει ἡ ψυχή μου ὑμῖν.

*ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τοῦτο ἐποίησεν Ἐζεκίας, (3) ὡς ἡ τετάρτη (4) τῶν Βασιλειῶν δηλοῖ. ὁ δὲ Ἱερεμίας, (5) καὶ ἐπὶ τοῦ Ναβυχοδονόσορ ἔφη τοῦτο γεγενῆθαι ἐν τῷ καλαμεῶνι Ταφὲθ, ἐν Φαραγγι υἱοῦ Ἐνώμ.

λα. Καὶ θήσω τὰς πόλεις ὑμῶν ἐρήμους, καὶ ἐξερημώσω τὰ ἅγια ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ ὀσφρανθῶ τῆς ὀσμῆς τῶν θυσιῶν ὑμῶν.

» ΑΔΗΛΟΥ. Τὰ ἅγια, ἀντὶ τοῦ τὰ τεμένη ὑμῶν, καὶ τὰ ἱερὰ, καὶ τοὺς λοιποὺς σεβασμίους τόπους.

λβ. Καὶ ἐξερημώσω ἐγὼ τὴν γῆν ὑμῶν, καὶ θαυμάσονται ἐπ' αὐτῇ οἱ ἐχθροὶ ὑμῶν, οἱ ἐνοικοῦντες ἐν αὐτῇ.
λγ. Καὶ διασπερῶ ὑμᾶς εἰς τὰ ἔθνη, καὶ ἐξαναλώσει ὑμᾶς ἐπιπορευομένη ἡ μάχαιρα, καὶ ἔσαι ἡ γῆ ὑμῶν ἔρημος, καὶ αἱ πόλεις ὑμῶν ἔσονται ἔρημοι.

λδ. Καὶ εὐδοκήσει ἡ γῆ τὰ σάββατα αὐτῆς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς
λε. ἐρημώσεως αὐτῆς, Καὶ ὑμεῖς ἔσεσθε ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν· τότε σαββατιεῖ ἡ γῆ, καὶ εὐδοκήσει τὰ σάββατα αὐτῆς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ἐρημώσεως αὐτῆς· σαββατιεῖ ἃ οὐκ ἐσαββάτισεν ἐν τοῖς σαββάτοις ὑμῶν,
λς. ἡνίκα κατῳκεῖτε αὐτήν. Καὶ τοῖς καταλειφθεῖσιν ἐξ ὑμῶν ἐπάξω δειλίαν εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν· (6) καὶ διώξεται αὐτοὺς φωνὴ φύλλου φερομένου, καὶ φεύξονται ὡς φεύγοντες ἀπὸ πολέμου, καὶ πεσοῦνται οὐδενὸς διώκοντος.

» ΑΔΗΛΟΥ. Εὐδοκήσει ἡ γῆ τὰ σάββατα, ἀντὶ τοῦ, πλέον ἀναπαύσεται ἡ γῆ ὑμῶν, διὰ τὰς ἀνομίας ὑμῶν ἐκβαλλομένων. ἤτοι μέλλουσι θεοσεβέστεροι ἄνθρωποι οἰκῆσαι τὴν γῆν, ὅπερ οὐ φαίνει αὐτῇ· οὐ φαίνεται γὰρ ἡ κλῖσις ἐπὶ τοῖς θεοσεβέσιν· ἤτοι ἔρημος γίνεται καὶ ἀργὴ ἡ γῆ ὑμῶν.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐστι τὸ, οὐδοκήσει ἡ » γῆ τὰ σάββατα πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ἐρημώσεως αὐτῆς; Τὸ ἐπαγόμενον ἐρημία τοῦτό ἐστι. ἔφη γὰρ, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθε » ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν. ἐν Βαβυλῶνι γὰρ ἑβδομήκοντα ἔτη δουλεύοντες διετέλεσαν. ἀπὸ δὲ τῆς τοῦ Σαοὺλ βασιλείας, μέχρι τῆς αἰχμαλωσίας, τετρακόσια καὶ ἐνενήκοντα σωάγεται ἔτη· τούτων δὲ τὸ ἕβδομον ἑβδομήκοντα. τοῦτο τοίνυν φησὶν, ὅτι ἄσπαρτος ἡ γῆ μενεῖ καὶ ἀνήροτος ἑβδομήκοντα ἔτη, ὑμῶν τὴν ἀλλοτρίαν οἰκούντων· ἐπειδὴ μετὰ τῶν αὐτῶν (7) νόμων παρέβητε καὶ τοῦ σαββάτου τὴν ἐντολήν. » τοῦτο γὰρ ἐπήγαγε· καὶ σαββατιεῖ ἡ γῆ » ἃ οὐκ ἐσαββάτισεν, ἵνα κατοικεῖτε ταύτην. (8) προσέθηκε δὲ καὶ ἑτέραν ἀπειλήν· καὶ τοῖς καταλειφθεῖσιν ἐξ ὑμῶν » ἐπάξω δειλίαν εἰς τὴν καρδίαν ὑμῶν (9) » ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. καὶ διώξεται » αὐτοὺς φωνὴ φύλλου φερομένου, καὶ φεύξονται ὡς φεύγοντες ἀπὸ πολέμου, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ αὕτη δὲ ἡ προρρήσις πέραν ἔλαβεν. ἐν γὰρ τῇ τῶν Χαλδαίων πολυορκίᾳ, πολλῶν μὲν ἐν ταῖς συμπλοκαῖς ἀναιρεθέντων, πολλῶν δὲ λιμῷ διαφθαρέντων, τῶν ἀνδραποδισθέντων δὲ εἰς Βαβυλῶνα μετοικισθέντων· οἱ τὰς τῶν πολεμίων χεῖρας διαφυγόντες, εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔφυγον, δείσαντες τῶν Χαλδαίων τὴν ἔφοδον. καὶ τοῦτο σαφῶς ἡμᾶς ἡ τοῦ θειοτάτου Ἱερεμίου προφητεία διδάσκει.

λζ. Καὶ ὑπερόψεται ὁ ἀδελφὸς τὸν ἀδελφὸν ὡσεὶ ἐν πολέμῳ, οὐδενὸς κατατρέχοντος· καὶ οὐ δυνήσεσθε ἀνλη. τιστῆναι τοῖς ἐχθροῖς ὑμῶν. Καὶ ἀπολεῖσθε ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ κατέδεται λθ. ὑμᾶς ἡ γῆ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν. Καὶ οἱ καταλειφθέντες ἀφ' ὑμῶν, καταφθαρήσονται διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν πατέρων αὐτῶν· ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν μ. αὐτῶν κατοικήσονται. Καὶ ἐξαγορεύσουσι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ τὰς

(1) Ἐν κεφ. 19. ἐδ. 9. (2) Ἐν κεφ. 21. τοῦ 7. λόγου. τοῦ περὶ ἰουδαϊκῆς. αἰλώσ.
(3) Ὁ μὲν Ἐζεκίας, τὰς πήλας καὶ τὰ χειροποίητα κατέλυσεν· (ὅρα τὸ 4. ἐδ. τοῦ 18. κεφ. τῆς 4. τῶν Βασ. καὶ τὸ 14. ἐδ. τοῦ 30. κεφ. τῆς 2. τῶν Παραλειπ.) ὁ δὲ Ἰωσίας καὶ τὰ κῶλα τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τὰ κῶλα τῶν εἰδώλων ἔθηκε. (ὅρα τὸ 2. ἐδ. τοῦ 13. κεφ. τῆς τρίτης τῶν Βασ. καὶ τὸ 14. τοῦ 23. τῆς τετάρτης.) περὶ οὗ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς (ἐν τῷ 21. στρώμ. τοῦ 1. βιβλ.) τάδε φησί· μετὰ δὲ Ἐζεκίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μανασσῆς βασιλεύει ἔτη πεντήκοντα πέντε. ἔπειτα ὁ τούτου υἱὸς Ἀμὼς ἔτη δύω· μεθ' ὃν Ἰωσίας ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ νομικώτατος ἔτη τριάκοντα καὶ εἷς. οὗτος ἐπέθηκε τὰ κῶλα τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τὰ κῶλα τῶν εἰδώλων, καθὼς ἐν τῷ Λευϊτικῷ γέγραπται.
(4) Ὡς ἐν τῇ δ' τῶν Βασ. καὶ τῇ δευτέρᾳ τῶν Παραλειπομένων. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(5) Ἐν τῷ 32. ἐδ. τοῦ 7. κεφ. (6) Τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. αἱ ἑρημ. ἐκδόσ.
(7) Μετὰ τῶν ἄλλων. ἡ ἐν Χαλ. ἔκδ. (8) Κατῳκεῖτε αὐτηλύ. ἡ αὐτ. (9) Αὐτῶν. ἡ αὐτ.

τὰς ἁμαρτίας τῶν πατέρων αὐτῶν, A ὅτι παρέβησαν κὴ ὑπερεῖδόν με, κὴ ὅτι ἐπορεύθησαν ἐναντίον ἐμοῦ πλάγιοι.

μα. Καὶ ἐγὼ ἐπορεύθην μετ' αὐτῶν ἐν θυμῷ πλαγίῳ· καὶ ἀπολῶ αὐτοὺς ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. τότε ἐντραπήσονται αἱ καρδίαι (1) αὐτῶν αἱ ἀπερίτμητοι, καὶ τότε εὐδοκήσουσι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. B

Αἱ ἀπερίτμητοι. τὸ Σαμαρειτικὸν, ἡ ἀκρόβυστος. (2)

ΑΔΗΛΟΥ. Σημείωσαι πάλιν, ἡ περιτομὴ σὺ κρυπτῷ ἐστὶν ὧδε, καὶ ὁ προβαίνει τὸ γράμμα.

μβ. Καὶ μνηθήσομαι τῆς διαθήκης Ἰακὼβ, καὶ τῆς διαθήκης Ἰσαὰκ, καὶ τῆς διαθήκης Ἀβραὰμ μνηθήσομαι.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Μετὰ μέντοι τὰς ἁπαλὰς ὑπέσχετο καὶ χρηστὰ, καὶ τιὼ ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπάνοδον ἐπηγγείλατο, ὁ διὰ τιὼ αὐτῶν ἀξίαν, ἀλλὰ διὰ τιὼ τῶν προγόνων ὁσέβειαν. τοῦτο γὰρ ἔφη· καὶ
» μνηθήσομαι τῆς διαθήκης Ἰακὼβ, κὴ τῆς
» διαθήκης Ἰσαὰκ, καὶ τῆς διαθήκης Ἀ-
» βραάμ. καὶ μνηθήσομαι αὐτῶν διαθήκης
» προτέρας, ὅτε ἐξήγαγον αὐτοὺς ἐκ γῆς
» Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας ἐναντίον πάν-
» των τῶν ἐθνῶν, τοῦ εἶναι αὐτῶν Θεός. ἐγώ-
εἰμι Κύριος. ἔδειξε δὲ διὰ τούτων τὰς τῆς Φιλανθρωπίας αἰτίας. διὰ γὰρ τὰς πρὸς τοὺς πατέρας αὐτῶν ἐπαγγελίας, φησὶ, τῆς τούτων ἀνέχομαι παρανομίας. καὶ ἐπειδὴ ἔγνω πάντα τὰ ἔθνη διὰ τῶν παραδόξων θαυμάτων, ὅτι διαφερόντως τούτων ἐπιμελοῦμαι, καὶ λαὸς ἐμὸς χρηματίζουσι. τοῦ μέντοι Ἰακὼβ ἐμνημόνευσε πρώτου, ἐπειδὴ τούτων ἁπάντων μόνος ἦν πρόγονος. ὁ γὰρ Ἰσαὰκ, καὶ τῶν Ἰδουμαίων· ὁ δὲ Ἀβραὰμ, καὶ τῶν Ἰσμαηλιτῶν, καὶ τῶν ἀπὸ Χετθούρας. κάτωθεν τοίνυν ἀρξάμενος κατὰ τάξιν, ἐπὶ τὸν Ἀβραὰμ ἀνελήλυθε, πρὸς ὃν ἐξ ἀρχῆς ἐπεποίητο τὰς συνθήκας.

μγ. Καὶ τῆς γῆς μνηθήσομαι, καὶ ἐγκαταλειφθήσεται ἡ γῆ ἀπ' αὐτῶν. τότε προσδέξεται ἡ γῆ τὰ σάββατα αὐτῆς, ἐν τῷ ἐρημωθῆναι αὐτὴν δι' αὐτούς. καὶ αὐτοὶ προσδέξονται τὰς ἑαυτῶν ἀνομίας, ἀνθ' ὧν τὰ κρίματά μου ὑπερεῖδον, κὴ τοῖς προσάγμασί μου προσώχθησαν τῇ ψυχῇ αὐτῶν.

Προσδέξονται τὰς ἑαυτῶν ἀνομίας. τὸ Σαμαρειτικὸν, ἱλάσονται, ἀντὶ τοῦ, καταδεξάμενοι ὁμολογοῦσι τὰ ἑαυτῶν πλαίσματα.

μδ. Καὶ ἀδ' ὡς ὄντων αὐτῶν ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, οὐχ ὑπερεῖδον αὐτοὺς, οὐδὲ προσώχθησα αὐτοῖς ὥστε ἐξαναλῶσαι αὐτοὺς τοῦ διασκεδάσαι τὴν διαθήκην μου τὴν πρὸς αὐτούς· ἐγὼ
με. γάρ εἰμι Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν. Καὶ μνηθήσομαι διαθήκης αὐτῶν προτέρας, ὅτε ἐξήγαγον αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας ἐναντίον πάντων τῶν ἐθνῶν τοῦ εἶναι αὐτῶν Θεός. ἐγὼ Κύριος.

με. Ταῦτα τὰ κρίματα, καὶ τὰ προσάγματα, καὶ ὁ νόμος ὃν ἔδωκε Κύριος ἀναμέσον αὐτοῦ καὶ ἀναμέσον Δ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ ἐν χειρὶ Μωϋσῆ.

ΑΔΗΛΟΥ. Κρίματά ἐστι τὰ δικαιοπρα-
» γήματα· τὸ, ὃ κατατονεῖς τὸν ἀδελφόν- Λεύϊτ. 25. 43.
σου ἐν μόχθῳ· ἅπερ ἐκ Φιλαγαθίας νικᾷ τιὼ τοῦ νόμου ἀκρίβειαν. οἷον, τὸ ἀποδοῦναι τὰ ὑποχεθέντα Θεῷ, τὸ ποιεῖν νομίμως τὰς ἑορτὰς, τὸ ἀποδεκατοῦν τιὼ ὁσίαν, τὸ διὰ τῶν ἱερῶν (3) τὰς πρὸς Θεὸν λειτουργίας γίνεσθαι. νόμιμα δέ ἐστι τὰ ἐξ ἀπειθείας ἐπάγοντα τιμωρίαν. οἷον, οἱ ἀπηγορευμένοι γάμοι, οἱ φόνοι, αἱ ἁρπαγαὶ, καὶ τὰ παραπλήσια. E

ΚΕΦ. ΚΖ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς, ἄνθρωπος ὃς ἂν εὔξηται εὐχὴν ὥστε δοῦναι τιμὴν τῆς ψυ-
γ. χῆς αὐτοῦ τῷ Κυρίῳ, Ἔσαι ἡ τιμὴ τοῦ ἄρσενος ἀπὸ εἰκοσαετοῦς ἕως ἑξήκοντα ἐτῶς, ἔσαι αὐτοῦ ἡ τιμὴ πεντήκοντα δίδραχμα ἀργυρίου τῷ σαθμῷ τῷ
δ. ἁγίῳ. τῆς δὲ θηλείας ἔσαι ἡ συντίμησις τριάκοντα δίδραχμα. Z

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀντὶ, ἐάν τις ἀποδῶται ἑαυτὸν τῷ Θεῷ, καὶ ἀνάθηται ἑαυτὸν, καὶ θέλῃ λυτρώσασθαι ἑαυτὸν, γίνεται μὲν ἡ διατίμησις τοῦ ἄρρενος καὶ τῆς θηλείας καθ' ἡλικίαν, ὡς ἐτάγη, ἐὰν δύνηται· ἐὰν δὲ ἀπορῇ, ὡς ἂν διατιμήσηται ὁ ἱερεύς, δίδωσιν ὁ ὑποχόμενος ἑαυτοῦ, καὶ ἐλεύθερος. ὅτι δὲ περὶ τῶν σὺ ὑποχέσει λέγει γεγονότων ὁ λόγος, καὶ ἐκ τῶν ἑπομένων ἐστὶ καταμαθεῖν. ἐξ ὧν, καὶ ἄλλα ζῶά τις ὑπισχνούμενος ἀφορίσαι Θεῷ, λυτροῦται αὐτά· ἀντὶ τοῦ, ἐξαγοράσας ἐλεύθεροι αὐτὰ τῆς ὑποχεθείσης ἀνάγκης H

(1) Ἐντραπήσεται ἡ καρδία αὐτῶν ἢ ἀπερίτμητος. αἱ ἑρμ. ἐκδόσ.
(2) Ἡ ἀκροβυστία. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.
(3) Ἰσ. ἱερέων.

ἀνάγκης πάντως καὶ τὸ ἐπίπεμπλον τιθείς· σημαίνει δὲ, ὡς δεσπόζει τῶν ἰδίων ὁ ἱερεὺς, ἅτω καὶ τῶν ἀνατιθεμένων Θεῷ.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐσιν, ὃς ἂν εὔξηται σὺχλῳ ὥσε δῶναι τιμὴν τῆς ψυχῆς αὐτῷ τῷ Κυρίῳ; Εὐχὴν καλεῖ τὴν ὑπόχεσιν, ὃ πολλοὶ τάγμα προσαγορεύσι. τοῦτον δὲ τὸν νόμον ἐσὶ καὶ νῦν παρ' ἐνίοις βαρβάροις σὺρεῖν φυλατόμενον. οἱ γὰρ πλεῖσοι τῶν νομάδων, λέγω δὲ τὰς ἀπογόνας τοῦ Ἰσμαὴλ, ἀντιπαλαντεύσι τοῖς σὺθυγενέσι βρέφεσιν ἀργύριον, καὶ τοῦτο προσκομίζσι τῷ Θεῷ. περὶ τούτε νενομοθέτηκεν ὁ Θεός· καὶ γινώσκων ὡς Θεὸς, ὅτι τῶν ὑπιχνεμένων τινὲς δώσειν ὑπὲρ ἑαυτῶν τιμὴν τῷ Θεῷ, παραβήσονται τὴν ὑπόχεσιν, σμικρύνοντες τὴν τιμὴν, ἐκέλευσε πεντήκοντα εἶναι δίδραχμα τοῦ ἄῤῥενος τὴν τιμὴν, τῆς δὲ θηλείας τριάκοντα, καὶ τῶν ἀκμαζόντων καὶ τῶν γεγηρακότων ὑπεξῃρημένων. τὴν γὰρ μέσην περιώρισεν ἡλικίαν ἀπὸ εἰκοσαετοῦς εἰρηκὼς ἕως ἑξήκοντα ἔτες. τοῖς γὰρ τούτων νεωτέροις, [καὶ πρεσβυτέροις,] ἄλλην ὥρισε τιμήν. τοὺς δὲ πένητας ὑπὸ τὴν τῶν ἱερέων καταλέλοιπε κρίσιν· ἵνα ἐκεῖνοι πρὸς τὰς δυνάμεις ὁρίζωσι τὰς τιμάς. τὰ δὲ ἀφιερώμενα ἄλογα ἀναλάτλεσθαι παρὰ τῶν προσφερόντων ἀπαγορεύει· καὶ ὥσε μὴ τοῦτο δρᾶν, τὴν ζημίαν αὐτοῖς ἐπιτίθησιν
» ἀνάγκην. ἐὰν γάρ φησιν ἀλλάσσων ἀλλάξῃ αὐτὸ, ἔσαι αὐτὸ καὶ τὸ ἄλλαγμα αὐτοῦ ἅγιον. τῶν μέντοι ἀκαθάρτων κτηνῶν ὁρίσας τὴν τιμὴν τὸν ἱερέα ἐκέλευσε. τοῦτο καὶ ἐπὶ οἰκίας, καὶ ἀγροῦ γενέσθαι προσέταξεν. ὥρισε δὲ καὶ τὴν τοῦ διδράχμου ποσότητα. εἴκοσι γὰρ ἐκέλευσεν ἕλκειν ὀβολούς. τὸ δὲ δίδραχμον τινὲς τῶν ἑρμηνευτῶν (1) σατῆρα ἐκάλεσαν. τὰ μέντοι ἀνατεθειμένα τῷ Θεῷ προσέταξε μὴ λυτροῦσθαι.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προσίεσάν τινες ἑαυτὸς εἰς ἁγιασμὸν καὶ ἀνάθημα καταγράφοντες τῷ Θεῷ, καὶ ἀνατιθέντες ἀσμένως τῷ τῷ νόμῳ διωρισμένῳ τῶν διδράχμων ποσότητα.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Προσίεμεν τῷ πάντων σωτῆρι Χριστῷ διὰ πίστεως καὶ ἁγιασμοῦ, τῶν εἰς ἡμᾶς παρ' αὐτοῦ γεγονότων προσάγοντες τὴν ἀντέκλησιν, τῆς ἐν σὺσεβείᾳ ζωῆς τὴν ἀνάθεσιν. ἀλλὰ διάφορος καὶ οὐχ εἷς νοῆσαι ἂν ὑπάρχειν, καὶ μάλα εἰκότως, τῆς προσαγωγῆς ὁ τρόπος. οἱ μὲν γὰρ, οὐκ ἄγαν σὺθενῶς· οἱ δὲ, θερμοτέραις ὥσπερ προθυμίαις εἰς τοῦτο διάττουσι. Καὶ μετ' ὀλίγα. Εἶεν δ' ἂν ὅτοι, κατάγε τὸ ἐκ τῆς ἱσορίας ὑποδηλούμενον, οἱ ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἕως ἑξήκοντα ἔτες. ἀνέρχεται μὲν γὰρ ἕως ἑξηκοστοῦ λοιπὸν ἔτους, σὺθενὲς εἶναι τὸ σῶμα, καὶ ἐν τοῖς ἀκμαιοτάτοις κινήμασι. βέβηκε δὲ ἤδη καὶ ἐῤῥωταί πως ὁ νοῦς, καὶ μάλα ἐπιτηδείως ἔχει πρὸς παραδοχὴν ὧν ἂν ἕλοιτο μα-

A θεῖν. ὁ δὲ εἰδὼς τὸ πλάσμα ἡμῶν, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἔγνω πάντως τοιάνδέ τινα καὶ ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡλικίαν. ἐξ ὁμοιώσεων γὰρ ὁ λόγος τῶν σωματικῶν διέρπει πάντως ἐπὶ τὰ νοητά. εἴτ' ἂν ἄρσεν εἴη τυχὸν, εἴτ' ἂν θήλεια, τῆς νοητῆς ἡλικίας ἐν ἀκμαῖς ἔτι κείμενοι, προσκομιζόντων τὰ ὡρισμένα, τουτέσιν ἄρσην ὡς ἐν διδράχμοις πεντήκοντα, τὸν ἀρτίως ἔχοντα καὶ ὅτι μάλισα τελειότατον τῆς
B πνευματικῆς λατρείας καρπὸν, ὃς διὰ τῶν ἑπλάκις ἑπτὰ, πρὸς λῆξιν ἤδη τῷ ἀνωτάτω, καὶ εἰς τελειότητα μεμαρτυρημένος ὁρᾶται σαφῶς· ἡ δέ γε θήλεια πάλιν, ὡς ἐν διδράχμοις τριάκοντα. μεῖον μὲν γὰρ ἡ τὸ ἄρσεν σὺδοκιμεῖ. προσκομίζει δὴ ἕν ὅμως, ὡς κατ' ἰδίαν φύσιν, τὸν ἐν τελειότητι καὶ πόνῳ καρπὸν, ὡς διὰ τριῶν δεκάδων ὑποδηλούμενον.

Γ ε. Ἐὰν δὲ ἀπὸ πενταετοῦς ἕως εἰκοσι ἐτῶν, ἔσαι ἡ τιμὴ τοῦ ἄρσενος εἴκοσι δίδραχμα· τῆς δὲ θηλείας, δέκα δίδραχμα.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐν πάντε γὰρ, οἶμαι, καὶ μόλις ἐτῶν, ἄρχεταί πως ὁ νοῦς ἀναμένειν ὥσπερ εἰς σωφροσύνην, νηπιοπρεπῆ μὲν ἔτι καὶ ἀθενῆ, πλὴν ἴσαν ὡς ἐπὶ τὸ ἄμεινον· ἐπίδοσιν δὲ τὴν εἰς τὸ ἀεί πως σὺθενὲς τὸ σῶμα ποιεῖται. συμμετρεῖται μὲν Δ ἕν τοῖς πνευματικοῖς σὺρωσίαις καὶ ὁ παρ' ἑκάσε καρπός. κατόπιν δὲ πανταχοῦ τὸ θῆλυ τοῦ ἄρσενος, καὶ ἐν ἡμίσει πολλάκις.

ς. Ἀπὸ δὲ μηνιαίου ἕως πενταετοῦς, ἔσαι ἡ τιμὴ τοῦ ἄρσενος πέντε δίδραχμα ἀργυρίου· τῆς δὲ θηλείας, τρία δίδραχμα ἀργυρίου.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ ἀρτιγενὲς ἐν Χριστῷ παιδίον ὁ λόγος ἡμῖν ὑπαινίτλεται, οἷς
E καὶ τὸ γάλα πρέπειν εἰς τροφὴν ὁ ἱερὸς 1. Κορ. 3. 2.
ἔφη Παῦλος. τῶν γὰρ ἄρτι κεκλημένων διὰ τῆς πίσεως, καὶ νηπιαζόντων ἔτι, βραχὺς ὁ καρπός.

ζ. Ἐὰν δὲ ἀπὸ ἑξήκοντα ἐτῶν καὶ ἐπάνω, ἐὰν μὲν ἄρσεν ᾖ, ἔσαι ἡ τιμὴ αὐτοῦ πεντεκαίδεκα δίδραχμα ἀργυρίου· τῆς δὲ θηλείας, δέκα δίδραχμα.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ γὰρ ἤδη νενσβκὸς
Z εἰς τὸ ἄναλκίτε καὶ ἀδρανὲς, ἐκ ἂν γένοιτό πως ἐν σὺκαρπίᾳ πολλῇ, καθάπερ ἀμέλει καὶ τὰ γηράσκοντα τῶν φυτῶν, παλαισμένης αὐτῶν τῆς ῥίζης, κατοκνοῦντα φαίνεται πρὸς τὴν ὡρίμων ἐκβολήν. ἐκοῦν ὁ δίκαιος ἀληθῶς καὶ φιλοικτίρμων Θεὸς, ἀναλόγως ταῖς ἑκάσε προθυμίαις, καὶ τῇ κατὰ νοῦν ἐπιτηδειότητι δέχεται τὰς καρπὸς, ὅτε τὸ ἄναλκι καὶ ἀφηβηκὸς ἔξωτε λόγε τιθεὶς καὶ ἀποπέμπων ὡς ἀδρανὲς, ὅτε μᾶλλον ἀγέρασον τὸ σὺθενὲς ἀνιεὶς· ἀνσβρώπων δὲ ὥσπερ τοῖς ἐθέλσι τὸ σὺδοκιμεῖν, καθ' ὃν ἂν ἕκασος ἔχοι τρόπον.

(1) Ὁ Ἐπιφάν. ἐν τῷ περὶ μέτρ. καὶ σταθ.

η. Ἐὰν δὲ ταπεινὸς ᾖ τῇ τιμῇ, Α σήσεται ἐναντίον τοῦ ἱερέως· καὶ τιμήσεται αὐτὸν ὁ ἱερεύς. καθάπερ ἰσχύει ἡ χεὶρ τοῦ εὐξαμένου, οὕτω τιμήσεται αὐτὸν ὁ ἱερεύς.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰ δὲ δή τις εἴη τῶν ἀλίαν οὐθενῶν, ἤγουν τῶν ἀσημοτέρων, οὐκ ἔτι μοὶ κατὰ νόμους ἡ ἔκλησις λῷ· δοκιμάζοντος δὲ τοῦ κατὰ καιροὺς ἱερατεύοντος, ὀφλημάτι τοῖς αὐτοῦ μέτροις τὸ ἰσοπαλὲς ὁρίζετο.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τοὺς δὲ τλὼ ἔξιν ἀθενεστέρους, τάχα δέ που καὶ ὀλιγογνώμονας, αὐτὸς ἔξει, τλὼ καρποφορίαν ἐπιμετρῶν ἑκάστῳ τὸ κατ' ἰσχύν. τοῦτο γὰρ » οἶμαί ἐστι τὸ, σήσεται ἐναντίον τοῦ ἱερέως, » καὶ τιμήσει αὐτὸν ὁ ἱερεύς, καθ' ὅσον ἰσχύει » ἡ χεὶρ τοῦ εὐξαμένου.

ΑΔΗΛΟΥ. Κατὰ δύναμιν δὲ τλὼ ἑκάστου τιμᾶται αὐτοῦ ὁ ἀληθῶς ἱερεύς, λέγων· Matth. 19. 11. ὁ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον. δέχεται γὰρ καὶ τοὺς ἐν ἐλατλώμασι καθὼς χωροῦσι· καὶ τοὺς λειτουργοὺς ἐν τῷ κατὰ δύναμιν δοθέντι ἀργυρίῳ τλὼ ἐπικαρπίαν ἀπαιτεῖ. (1)

θ. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν κληνῶν τῶν προσφερομένων ἀπ' αὐτῶν δῶρον τῷ Κυρίῳ, ὃς ἂν δῷ ἀπὸ τούτων τῷ Κυ- ι. ρίῳ, ἔσαι ἅγιον. Οὐκ ἀλλάξεις αὐτὸ καλὸν πονηρῷ, οὐδὲ πονηρὸν καλῷ. ἐὰν δὲ ἀλλάσσων ἀλλάξῃς αὐτὸ κλῆνος κλήνει, ἔσαι αὐτὸ καὶ τὸ ἄλλαγμα ια. ἅγια. Ἐὰν δὲ πᾶν κλῆνος ἀπάθαρτον, ἀφ' ὧν ἂ προσφέρεται ἀπ' αὐτῶν δῶρον τῷ Κυρίῳ, σήσει τὸ κλῆνος ιβ. ἐναντίον τοῦ ἱερέως, Καὶ τιμήσεται αὐτὸ ὁ ἱερεὺς ἀναμέσον καλοῦ καὶ ἀναμέσον πονηροῦ· καὶ καθ' ὅτι ἂν τιμήσηται αὐτὸ ὁ ἱερεύς, οὕτω σήσεται. ιγ. Ἐὰν δὲ λυτρούμενος λυτρώσηται αὐτό, προσθήσει τὸ ἐπίπεμπτον πρὸς τὴν τιμὴν αὐτοῦ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ζώων δὲ τῶν ἀνιερουμένων Θεῷ, καθαρῶν μὲν ἀλλαγὴ γίνεται, εἴτε εἰς ἧττον, εἴτε εἰς κάλλιον· τὸ γὰρ οἰκεῖον οὐκ ἀποβάλλεται· τῶν δὲ μὴ καθαρῶν, ἔδωκεν ἀντεισάγεσθαι τὰς ὁριζομένας ὑπὸ τοῦ ἱερέως τιμάς. ὅτοι δ' ἂν εἶεν οἱ μὴ δι' ἑαυτῶν, ἀλλὰ δι' ἑτέρων οἰκειούμενοι Θεῷ· ὃς ἀνθ' ἑαυτῶν προσάγουσιν, ἰδίους αὐτοὺς ποιησάμενοι δι' ἀγάπης. καὶ ὁ ἱερεὺς προσίεται κατ' ἀξίαν τῶν ἀνταλλαγμάτων. ὅτοι εἰσὶ φίλοι, ὃς Luc. 16. 9. ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας κλώμεθα, ἵνα » δέξωνται ἡμᾶς εἰς τὰς σκηνὰς αὐτῶν.

ιδ. Καὶ ἄνθρωπος ὃς ἂν ἁγιάσῃ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἅγιαν τῷ Κυρίῳ, καὶ τιμήσεται αὐτὴν ὁ ἱερεὺς ἀναμέσον καλῆς καὶ ἀναμέσον πονηρᾶς· ὡς ἂν τιμήσηται αὐτὴν ὁ ἱερεύς, οὕτω σαθήσεται.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ οἰκίας καὶ ἀγροῦ, ὧν τιμώτις εὔξαιτο καταθήσειν Θεῷ. ἐπὶ μὲν τῆς οἰκίας, κατὰ γνώμην τοῦ ἱερέως ἡ τίμησις· ἐπὶ δὲ ἀγροῦ, πρὸς τὸν τῶν καρπῶν λόγον. τὸ δὲ Σα- » μαρειτικὸν, καὶ διατιμήσεται αὐτὸν ὁ ἱε- » ρεύς, εἴτε καλὴ, εἴτε σαπρά. ἐὰν δὲ ξένος ἀγοράζῃ, ἃ δίδωσι τὸ ἐπίπεμπτον· ἐὰν δὲ ὁ δεσπότης ἀγοράζῃ ἢ τλὼ οἰκίαν, ἢ οἱονδηποτοῦν, ὃ ὑπέχετο Θεῷ, πρὸς τῇ ἀληθεῖ διατιμήσει καὶ τὸ ἐπίπεμπτον αὐτοῦ δίδωσι. σημαίνει δὲ, ὅτι ἀπὸ παλαιοῦ τὰ προσαγόμενα Θεῷ, ἐν ᾧ μὴ δύανται ἐργεῖσθαι, ἐπώλουν αὐτὰ οἱ ἱερεῖς.

ιε. Ἐὰν δὲ ὁ ἁγιάσας αὐτὴν λυτρῶται τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, προσθήσει ἐπ' αὐτῷ τὸ ἐπίπεμπτον τοῦ ἀργυρίου τῆς τιμῆς, καὶ ἔσαι αὐτῷ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἰ δὲ μὴ (2) τιμλὼ οἰκίας, ἢ ἀγροῦ τὶς, ἀλλ' αὐτὰ ἁγιάσῃ Θεῷ, τλὼ τιμλὼ καταθήσει μετὰ τοῦ πέμπλου, λυτρούμενος αὐτὰ, καὶ μεθέξει τὰς κλήσεις. ἑτέρῳ δὲ οὐκ ἀποδώσεται, ἀλλὰ κἂν ἀποδῶται, (3) μέχρι τοῦ Ἰωβηλαίου καθέξει ὁ πριάμενος, καὶ μετὰ τοῦτον ἔσαι Θεοῦ.

ιϛ. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τοῦ ἀγροῦ τῆς κατασχέσεως αὐτοῦ ἁγιάσῃ ἄνθρωπος τῷ Κυρίῳ, καὶ ἔσαι ἡ τιμὴ κατὰ τὸν σπόρον αὐτοῦ, κόρος κριθῶν πεντήκοντα δίδραχμα ἀργυρίου.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸν δὲ ἐξ ἀγορασίας (4) ἀγρὸν οὐκ ἀνακλήσεται αὐτὸν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρὸς λόγον τῶν καρπῶν ἀποδοὺς τῷ Θεῷ, ἐν τῷ Ἰωβὴλ ἀποκατασήσεται τὸν ἀγρὸν τῷ πεπρακότι.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὁ ἀνατεθεὶς ἀγρὸς πρὸς τλὼ πρόσοδον πωλεῖται. ἐὰν φέρῃ, φησὶ, κόρον κριθῶν, πεντήκοντα διδράχμων· ἐὰν δὲ δύω κόρους, ἑκατὸν διδράχμων, καὶ οὕτω τὸ κατὰ ἀναλογίαν.

ιζ. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς ἀφέσεως ἁγιάσῃ τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, ιη. κατὰ τὴν τιμὴν αὐτοῦ σήσεται. Ἐὰν δὲ ἔχατον μετὰ τὴν ἄφεσιν ἁγιάσῃ τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, προσλογιεῖται αὐτῷ ὁ ἱερεὺς τὸ ἀργύριον ἐπὶ τὰ ἔτη τὰ ἐπίλοιπα, ἕως εἰς τὸν ἐνιαυτὸν τῆς ἀφέ-

(1) Τὰ αὐτὰ ἄλλως ὁ Προκόπιος ὠ τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

(2) Ἐὰν δέ τις μὴ τλὼ τιμλὼ, ἀλλ' αὐτλὼ ἁγιάσῃ τλὼ οἰκίαν ἢ τὸν ἀγρὸν, δώσει τλὼ τιμλὼ καὶ τὸ πέμπλον, καὶ καθέξει ταῦτα, ἑτέρῳ δὲ, κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

(3) Ἐὰν δὲ ἑτέρῳ ἀποδῶται. ὁ αὐτ.

(4) Ὁ δὲ ἁγιάσας ἀγρὸν ἐκ πατρὸς κλήρου ἰδίου, ἀλλ' ἐξ ἀγορασίας ἐκ ἀνακ. κτ. ὁ αὐτ.

ἀΦέσεως, καὶ ἀνθυΦαιρεθήσεται ἀπὸ A
ιθ. τῆς συντιμήσεως αὐτῦ. Καὶ ἐὰν λυ-
τρῶται τὸν ἀγρὸν ὁ ἁγιάσας αὐτὸν,
προσθήσει τὸ ἐπίπεμπτον τῦ ἀργυρίυ
πρὸς τὴν τιμὴν αὐτῦ, καὶ ἔσαι αὐτῷ.
κ. Ἐὰν δὲ μὴ λυτρῶται τὸν ἀγρὸν, καὶ
ἀποδῶται τὸν ἀγρὸν ἀνθρώπῳ ἑτέρῳ,
κα. ὐκ ἔτι μὴ λυτρώσηται αὐτόν. Ἀλλ'
ἔσαι ὁ ἀγρὸς ἐξεληλυθὼς τῆς ἀΦέ-
σεως ἅγιος ἀνετὸς τῷ Κυρίῳ, ὥσπερ B
ἡ γῆ ἡ ἀΦωρισμένη τῷ ἱερεῖ ἔσαι κα-
τάχεσις αὐτῦ.

ΑΠΟΔΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐὰν δὲ ἀνὴρ αὐτῷ τῷ
ἰδιαυτῷ τῆς ἀΦέσεως ἁγιάσῃ τις τὸν ἀγ-
ρὸν, καὶ θέλῃ, τὸ πᾶν δίδωσι τῆς τιμῆς
θέλων αὐτὸν λαβεῖν δίθυς· ἐὰν δὲ μετὰ
τῦ Ἰωβὴλ ἰδιαυτὸν ἁγιάσῃ τις τὸν ἀγρὸν,
καὶ θελήσῃ αὐτὸν ὁ δεσπότης λυτρώσασθαι
ἐν τῷ μεταξὺ, διατιμήσεως γενομένης,
ὑπολογίζεται ἑαυτῷ ὁ ἱερεὺς τὸν πρόσο-
δον, καὶ λαμβάνει τὸ λοιπὸν τῆς ἀξίας,
καὶ τὸ ἐπίπεμπτον, καὶ ἀναδίδωσιν αὐτὸν
τῷ δεσπότῃ. ἐὰν δὲ παρελθόντος τῦ Ἰω-
βὴλ, μὴ λυτρώσηται αὐτὸν ὁ δεσπότης,
ἕξει τῷ ἱερεῖ πωλῆσαι αὐτὸν ἄλλῳ. καὶ
ὐκ ἔτι δυνάται ὁ δεσπότης ἀναλαβεῖν αὐ-
τόν. μετὰ γὰρ τὴν ἄΦεσιν, ἀμελήσαντος
τῦ δεσπότυ, ἕως γίνεται ὑπὸ τὸν ἱερέα ὁ Δ
ἀνατεθεὶς ἀγρός. διὰ δὲ τῦτο τὸ ἐπίπεμ-
πτον δίδωσιν ὁ ἀναλαμβάνων ὃν ἀνέθηκεν
ἀγρὸν, ὅτι ὡς μεταμεληθεὶς ὁρᾶται.

κβ. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τῦ ἀγρῦ ἃ κέκλη-
ται, ὃς ὐκ ἔσιν ἀπὸ τῦ ἀγρῦ τῆς κα-
ταχέσεως αὐτῦ, ἁγιάσῃ τῷ Κυρίῳ,
κγ. Λογιεῖται πρὸς αὐτὸν ὁ ἱερεὺς τὸ τέ-
λος τῆς τιμῆς αὐτῦ ἐκ τῦ ἐνιαυτῦ
τῆς ἀΦέσεως, καὶ ἀποδώσει τὴν τιμὴν E
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἁγίαν τῷ Κυρίῳ.
κδ. Καὶ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῆς ἀΦέσεως ἀπο-
δοθήσεται ὁ ἀγρὸς τῷ ἀνθρώπῳ παρ'
ἃ κέκληται αὐτὸν, ἃ ἦν ἡ κατάχεσις
τῆς γῆς.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἄλλος πάλιν λέγει, ὅτι
ἐάντις τὸν μὴ ἴδιον ἀνάθηται, ὃν παρ'
ἄλλυ ἠγόρασε, δίδωσι τῷ διατίμησιν αὐτῦ,
λογιζομένυ τῦ ἱερέως τῷ πρόσοδον τῦ
ἀγρῦ εἰς τὸ τίμημα, τῷ Φθάνυσαν ἕως
τῦ ἐνιαυτῦ τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἀποδίδο-
ται ὁ ἀγρὸς, ὐ τῷ ἀναθεμένῳ, ἀλλὰ τῷ
δεσπότῃ. ὥσπερ γὰρ εἰ μὴ ἀνέθετο αὐτὸν,
ἀνεδίδυ τῷ πωλήσαντι ἐν τῷ ἔτει τῆς ἀΦέ-
σεως, λογιζόμενος ἑαυτῷ τὰς προσόδυς·
ἅτω καὶ νῦν ἀναδίδοται μὲν τῷ δεσπότῃ,
πλὴν ἐὰν ὑσερήσῃ ἡ πρόσοδος πρὸς τὴν
ἀξίαν τῦ χωρίυ, ὁ ἁγιάσας αὐτὸν δίδωσι
τὸ λοιπόν. ἑκασίως γὰρ ὑπέχετο, καὶ H
ὐ κατὰ ἀνάγκην αὐτὸν ὑπέθετο, ὡς ὁ
δεσπότης.

κε. Καὶ πᾶσα τιμὴ ἔσαι σαθμίοις
ἁγίοις· εἴκοσι ὀβολοὶ ἔσαι τὸ δί-
δραχμον.

κς. Καὶ πᾶν πρωτότοκον ὃ ἐὰν
γένηται ἐν τοῖς κτήνεσί συ, ἔσαι τῷ
Κυρίῳ, καὶ ὐκ ἀλλάξει ἄνθρωπος αὐτό.
ἐάντε μόχος, ἐάντε πρόβατον, τῷ
κζ. Κυρίῳ ἐσίν. Ἐὰν δὲ τῶν τετραπόδων
τῶν ἀκαθάρτων ἀλλάξῃ κατὰ τὴν τι-
μὴν αὐτῦ, καὶ προσθήσει τὸ ἐπίπεμ-
πτον αὐτῦ πρὸς αὐτὸ, καὶ ἔσαι αὐτῷ·
ἐὰν δὲ μὴ λυτρῶται, πραθήσεται κα-
τὰ τὸ τίμημα αὐτῦ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ἐπὶ τῶν ζώων
τῶν πρωτοτόκων καθαρῶν μὲν, ἄδε λύ-
τρωσις· μὴ καθαρῶν δὲ, ἡ μετὰ τῦ πέμ-
πτυ λύτρωσις. (1)

κη. Πᾶν δὲ ἀνάθημα, ὃ ἐὰν ἀνα- Γ
θῇ ἄνθρωπος τῷ Κυρίῳ ἀπὸ πάντων,
ὅσα αὐτῷ ἐσὶν, ἀπὸ ἀνθρώπυ ἕως
κτήνυς, καὶ ἀπὸ ἀγρῦ καταχέσεως
αὐτῦ, ὐκ ἀποδώσεται, ὐδὲ λυτρώ-
σεται. πᾶν ἀνάθημα ἅγιον ἁγίων ἔσαι
τῷ Κυρίῳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἄλλο ἐσὶν ἀνάθημα, καὶ
ἄλλο ἐσὶν ἅγιον. τὸ γὰρ ἀνάθημα τελείως
ἀΦορίζεται, καὶ ἀνατίθεται τῷ Θεῷ, καὶ Δ
μελὰ τῆς ἱερατικῆς ἀναγράΦεται κλήσεως.
ὡς εἶναι τὸ μὲν, καθ' ὑπόχεσιν ἅγιον, ὃ
καὶ δυνάται λυτρωθῆναι, ὡς καὶ ἡ δεκά-
τη· τὸ δὲ, τελείως ἀνατεθὲν ἅγιον ἁγίων,
ὅπερ ὐκ ἔτι δυνάται ἐπανακάμψαι ἐπὶ
τὴν δεσποτείαν τῦ ἁγιάσαντος αὐτό. ὅθεν
καὶ ὀπίσω, ὅτε παρῆλθεν ὁ ἰδιαυτὸς τῆς
ἀΦέσεως, καὶ ὐκ ἐλυτρώσατο τὸν ἴδιον
ἀγρὸν ὁ δεσπότης, ἐγένετο ὁ ἀγρὸς ἅγιος E
„ αἰνετὸς τῷ Κυρίῳ· ὡς μηκέτι ὢν μόνον
ἅγιος, ὃς δυνάται λυτρῶσθαι, ἀλλὰ καὶ
ἑτέραν δεξάμενος προσθήκην ἐν ὀνόματι,
„ τὸ, αἰνετός· καὶ ὑπὸ τὴν τῦ ἱερέως γενό-
μενος δεσποτείαν, ἤτοι κατάχεσιν. τὸ δὲ
ἀνάθεμα ὑπερβαίνει καὶ τὸν ἅγιον αἰνετὸν
καιρόν. διὸ καὶ ἅγιον τῶν ἁγίων καλεῖται,
καὶ ὐ λυτρώσει ὑπόκειται, ὡς αὐτῷ τῷ
Θεῷ ἀΦιερωθέν. ἤτοι δέ εἰσι κατὰ πνεῦμα
οἱ Θεῷ ἐξαίρετοι καὶ ἀχώρισοι. Z

ΑΛΛΟΣ. Τῶν προσΦερομένων, τὰ μὲν
καλεῖται ἅγια, τὰ δὲ ἀναθήματα. καὶ
τὰ μὲν ἁγιαζόμενά ἐσιν ὅσα τις προσΦέρει
καὶ καρποΦορεῖ τῷ Κυρίῳ, ἔχοντος ἐν αὐ-
τοῖς ἐξσίαν τῦ ἱερέως, εἴτε παρακατα-
χεῖν, εἴτε πωλῆσαι, καὶ τὸ τίμημα εἰς
χρείαν τῦ ἱερῦ ἀναλῶσαι. ὅσα δὲ ἀνατί-
θησι τις ἐπὶ τύτῳ, ἵνα διαπαντὸς ἔσαι
ἀνακείμενα τῷ Κυρίῳ ὑπὲρ τῆς ψυχῆς
αὐτῦ, ταῦτα καλεῖται ἀναθήματα τῷ Κυ-
ρίῳ, μηκέτι δυνάμενα εἰς κοινὸν καὶ ἀν-
θρωπίνυ κατάγεσθαι χρῆσιν.

ΠΡΟΚΟ-

(1) Λύτρωσις, ἡ πρᾶσις. ὁ τῆς Λύγ. κώδ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀνάθημα δὲ ἁδεὶ λύτρον ἐσὶν, ἀλλ' ἅγιον (1) ἁγίων Θεῷ ἕως θανάτε, καὶ ἀντὶ λυτρώσεως ἀνατίθεται.

κθ. Καὶ πᾶν ἀνάθημα ὃ ἐὰν ἀνατεθῇ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἁ λυτρωθήσεται, ἀλλὰ θανάτῳ θανατωθήσεται.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὅπερ ἐπὶ τῶν πολεμίων (2) ἐπὶ θανάτε γίνεται, ὡς ἐπὶ τῶν Ἱεριχαντίων ἀναθεματισθέντων κὰ σόματι ξίφες, ἰῷ (3) ἐπὶ τᾶ αἰῶνος τᾶ μέλλοντος ποιήσεται Χρισός. ἐπὶ δὲ τῶν οἰκείων Θεῷ ἐπὶ τελείᾳ τῇ εἰς Θεὸν μετα-
Ἀμ. 2. 12. θέσει, περὶ ὧν ἐγκαλεῖ Θεός· ἐποτίζετε
Ἐκκλ. 5. 4. τὰς ἡγιασμένας οἶνον· καὶ ὁ Σολομών φη-
» σιν, (4) ἀγαθὸν μὴ εὔξαθαι, ἢ εὔξαθαι
» καὶ μὴ ἀποδῶναι.

λ. Πᾶσα δεκάτη τῆς γῆς, ἀπὸ τᾶ σπέρματος τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τᾶ καρπᾶ τᾶ ξύλε, τῷ Κυρίῳ ἐσὶν, ἅγιον τῷ Κυρίῳ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὁρᾷς, ὅτι καὶ ἀπὸ τᾶ περὶ ἡμᾶς ὄγκε σωματικᾶ, ὃς γεώδης καὶ ξύλινος ὄντως ἐσὶν, οἴεται δεῖν ἀπάρχεσθαι; ἡ γὰρ ζωὴ καὶ ἡ διαμονὴ καὶ αὔξησις καὶ ὑγεία αὐτῷ θείᾳ γίνεται χάριτι.

λα. Ἐὰν δὲ λυτρέμενος λυτρῶται ἄνθρωπος τὴν δεκάτην αὐτᾶ, τὸ ἐπίπεμπλον αὐτᾶ προσθήσει ἐπ' αὐτῷ.

λβ. Καὶ πᾶσα δεκάτη βοῶν, καὶ προβάτων, καὶ πᾶν ὃ ἂν διέλθῃ ἐν τῷ ἀριθμῷ ὑπὸ τὴν ῥάβδον, τὸ δέκατον ἔσαι ἅγιον τῷ Κυρίῳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Πάντα φησὶ τὰ ἀριθμῷ πολιτευόμενα, καὶ ὑπονόμενα ὄντα, δέκατα τέτῳ, εἰ καὶ λυτρώσει ὑπόκειται, ὥσπερ καὶ ἡ δεκάτη τῶν γεννημάτων.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Παντὸς τᾶ ἐλθόντος ὑπὸ τὴν ῥάβδον, λέγω δὲ τὴν παιδείαν, ἡμέρα καὶ τιθασᾶ θρέμματος, τὸ δέκατον ἀποκρίνεται, νόμα προσάξει γινόμενον ἅγιον. Ἵνα ἐκ πολλῶν διδασκώμεθα τὴν δεκάδος πρὸς Θεὸν οἰκειότητα, καὶ τὴν τᾶ σύνατε ἀριθμᾶ πρὸς τὸ θνητὸν ἡμῶν γένος. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὁρᾷς, ὅτι καὶ ἀπὸ τῶν σὺν ἡμῖν αὐτοῖς ζώων ἀλόγων, ταῦτα δ' εἰσὶν αἰσθήσεις, πάλιν ἀπάρχεσθαι διείρηται; τὸ γὰρ ὁρᾶν καὶ ἀκέειν καὶ ὀσφραίνεσθαι καὶ γεύεσθαι, εἴτε ἁπλᾶσθαι, δωρεαὶ θεῖαι, ὑπὲρ ὧν εὐχαριστέον.

λγ. Οὐκ ἀλλάξεις αὐτὸ καλὸν πονηρῷ, οὐδὲ πονηρὸν καλῷ· ἐὰν δὲ ἀλλάσσων ἀλλάξῃς αὐτὸ, καὶ τὸ ἄλλαγμα αὐτᾶ ἔσαι ἅγιον, ἁ λυτρω-
λδ. θήσεται. Αὗται αἱ ἐντολαὶ, ἃς ἐνετείλατο Κύριος τῷ Μωϋσῇ πρὸς τὰς υἱὰς Ἰσραὴλ ἐν τῷ ὄρει Σινᾷ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐὰν μέντοι ἀντὶ κακῶν προσαγάγῃ τὶς, καὶ τὰ δύω ἀναγκάζεσθαι (5) δᾶναι, καὶ ἅτε ἔξεσιν αὐτῷ λυτρώσασθαι αὐτά. ἡ γὰρ ἐπιτιμία τᾶ ἀλλάσσοντος σὺν τέτῳ, καὶ τὸ καλὸν δίδωσι, καὶ τὸ σαπρὸν ἀπόλλει, καὶ τῆς λυτρώσεως σερεῖται, μὴ ἔχων ἐξσίαν, ὡς ἄδικος, δᾶναι τὸ τίμημα καὶ τὸ ἐπίπεμπλον, καὶ λαβεῖν τὸ ἴδιον, ὡς πάντες ἔχσιν ἐπὶ τοῖς δεκάτοις.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΛΕΥΙΤΙΚΟΥ.

στίχοι βψ.

(1) Ἀλλ' ἀνατίθεται μέχρι θανάτε. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

(2) Ὅταν ἐπὶ τῶν πολεμίων. ὁ Ἀλεξάν. κώδ. Ἐπὶ μὲν πολεμίων ἐπὶ θανάτῳ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

(3) Τὸ, ἰῷ, ἐδαμᾶ ἀναφέρεται. καὶ ἴσ. ἀναγνως. ὅπερ. ὁ δὲ τῆς Αὐγ. κώδ. τάδ' ἔχει· τετέσιν ἀνατεθέντων τῇ ἀπαραιτήτῳ κρίσει τᾶ μέλλοντος. ἐπὶ δὲ, κτ.

(4) Ὁ δὲ Σολομὼν δεινὸν ἀποφαίνει τὸ μετὰ τὴν ἐφ' ἑαυτῷ ὄχλῳ ἀναστρέψαθαι. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

(5) Ἐννοητέον τὸ, φησί.

ΑΡΙΘ-

ΑΡΙΘΜΟΙ
ΤΩΝ
ΥΙΩΝ ΙΣΡΑΗΛ ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΜΩΣΕΩΣ ΠΡΟΦΗΤΟΥ.

** ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Λέγεται ἔτω τὸ βιβλίον, ἐπειδὴ καὶ τῶ λαῶ παντὸς ὁ ἀριθμὸς ἐν τούτῳ περιέχεται, ἑκάστης Φυλῆς τῶν Ἰουδαίων ἐκ προσάγματος Κυρίου μετρηθείσης. ἠριθμήθη δὲ ὁ λαὸς ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, πᾶς ἀνὴρ ἐκπορευόμενος εἰς πόλεμον, χωρὶς τῆς Φυλῆς τοῦ Λευΐ· αὕτη γὰρ καθ' ἑαυτὴν ἐμερήθη· καὶ εὑρέθη ὁ ἀριθμὸς τῶν μερηθέντων, χιλιάδες ἑξακόσιαι καὶ τριχίλιοι πεντακόσιοι πεντήκοντα. οἱ δὲ ἀριθμηθέντες ἦσαν, τὸν μὲν λαὸν, Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν, καὶ σὺν αὐτοῖς ἑκάστης Φυλῆς ἄρχων. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἠρίθμησε δὲ καὶ τὰ ἀρσενικὰ πρωτότοκα πασῶν τῶν ἄλλων Φυλῶν Μωϋσῆς μόνος· καὶ εὑρέθη ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, χιλιάδες κβ', καὶ διακόσιοι ἑβδομήκοντα τρεῖς. καὶ ἀντὶ τῶν πρωτοτόκων τούτων ἐλογίσθησαν οἱ Λευῖται τῷ Θεῷ. τοσοῦτοι γὰρ ἦσαν καὶ οἱ Λευῖται.

ΚΕΦ. Α.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν ἐν τῇ ἐρήμῳ τῇ Σινᾷ, ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, ἐν μιᾷ τοῦ μηνὸς τοῦ δευτέρου, ἔτους δευτέρου ἐξελ-
β. θόντων ἐκ γῆς Αἰγύπτου, λέγων, Λάβε ἀρχὴν πάσης συναγωγῆς υἱῶν Ἰσραὴλ κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ἐξ ὀνόματος αὐτῶν, κατὰ κεφα-
γ. λὴν αὐτῶν· πᾶς ἄρσην Ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν δυνάμει Ἰσραὴλ, ἐπισκέψασθαι (1) αὐτοὺς σὺν δυνάμει αὐτῶν· σὺ καὶ Ἀαρὼν ἐπισκέψασθαι αὐτούς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ προσέταξεν ἀριθμηθῆναι τὸν λαὸν ὁ Θεός; Ἵνα τῆς οἰκείας ἐπαγγελίας δείξῃ τὸ ἀληθές. ὑπι-
Γεν. 22. 17. σχνούμενος γὰρ τῷ Ἀβραὰμ, ἔφη· πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου ὡς τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὡς τὸν ἄμμον τὸν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης. ἔδειξε δὲ τὸν τῆς ἐπαγγελίας ἀληθειαν. ἐκ πεντε γὰρ καὶ ἑβδομήκοντα τῶν εἰς Αἴγυπτον κατελθόντων, ἑξακόσιαι χιλιάδες καὶ τρισχίλιοι καὶ ἑξακόσιοι (2) πεντήκοντα ἠριθμήθησαν σὺν ὀλίγοις ἔτεσιν ἄνδρες δυνάμενοι πολεμεῖν, καὶ τῆς ἐξώρου ἡλικίας καὶ τῆς ἀώρου κεχωρισμένης, καὶ μέντοι καὶ τοῦ θήλεως γένους, καὶ τῆς λευϊτικῆς Φυλῆς. οὐδὲ γὰρ αὕτη ταῖς λοιπαῖς συνηριθμήθη. ταύτῃ αὐτοῦ διδάσκων τὴν δυνάμιν ὁ δεσπότης Θεὸς, καὶ διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου,
Ε „ ἔφη· βλέψατε εἰς Ἀβραὰμ τὸν πατέρα Ησ 51. 2.
„ ὑμῶν, καὶ εἰς Σάρραν τὴν ὠδίνουσαν ὑμᾶς,
„ ὅτι εἷς ἦν, καὶ ἐκάλεσα αὐτὸν, καὶ εὐλόγησα αὐτὸν, καὶ ἐπλήθυνα αὐτόν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τὸ δὲ, κατὰ συγγενείας, καὶ κατ' οἴκους πατριῶν, ἐκκαλύπτει τὴν ἀπὸ τοῦ καθόλου διαβαίνουσαν εἰς τὸ καθ' ἕκαστον γνῶσιν· ὅτι ἐμπεριέχεται τῷ ὅλῳ τὸ μέρος.

Ζ ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Παρατηρητέον ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς, ὅτι ἡ γυνὴ ἀριθμεῖται, ὡς ἀδυνής· ἡ παιδίον, ὡς ἀκαταφρόνητον, πλὴν πρωτοτόκων καὶ Λευϊτῶν· ἡ δοῦλος, διὰ τὸ ἄτιμον· οὐκ ἐπίμικτος, διὰ τὸ ἀλλότριον· ἀλλ' οἱ ἄρσενες καὶ οἰκεῖοι, ἐλεύθεροί τε καὶ εὐγενεῖς, καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας ἥκοντες τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτι τὸ ἄρσεν καὶ μαχιμώτατον, καὶ εἰς εὐεξίαν πνευματικὴν ἀναβεβηκὸς, ἐν ἀπογραφῇ τῇ θείᾳ τέτακται.

Η ἐπράτ-

(1) Ἐπισκέψασθε. αἱ ἐρημ. ἐκδόσ. ὡσαύτως καὶ κατωτέρω. σὺ καὶ Ἀαρὼν ἐπισκέψασθε.

(2) Καὶ πεντακόσιοι καὶ πεντήκοντα. ἡ ἐν Χαλ. ἔκδοσ. ὀρθῶς καὶ συμφώνως τῷ τε 46. ἐδ. τοῦ δε τοῦ κεφ. καὶ τῷ τοῦ Ἀθανασ. ὑπομνήμ.

ἐπράτλετο δὲ τὰ τῆς ἀπογραφῆς διά τε Μωϋσέως καὶ Ἀαρών, ἵνα δι' ἀμφοῖν νοῶμεν τὸν ἕνα Χριστὸν, ὡς ἐν Μωσῆ νομοθέτῃ, ὡς ἐν Ἀαρὼν ἀρχιερέα. γέγονε γὰρ ἐφ' ἡμᾶς νομοθέτης ἅμα καὶ ἀρχιερεύς· καὶ διὰ τῆς αὐτῆ μεσιτείας τῶν ἀνδριζομένων καὶ ἐκπρεπεστέρων εἰς ἀρετὴν ἡ ἐν θείαις βίβλοις ἀπογραφή.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τήρει, φησὶν, ὅτι ἐν ἀριθμοῖς πρωτοτόκων καὶ Λευϊτῶν ἐδείς ἀριθμεῖται. πάντες μέντοι οἱ ἄξιοι γραφῆς γραφήσονται εἰς ζωήν. μακάριος δὲ ὁ τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ καταγραφῆς ἀξιούμενος. (1)

δ. Καὶ μεθ' ὑμῶν ἔσονται ἕκαστος κατὰ Φυλὴν, ἕκαστος ἀρχόντων, κατ' οἴκους πατριῶν ἔσονται.

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Φυλὴ ἑκάστη τὸν σύγκλεέστερον καὶ μαχιμώτατον ἐφίστησιν ἡγεμόνα, καὶ προαπιστῶ, καὶ βουλῆς ἐξάρχοντα, καὶ τῶν πρακτέων εἰσηγητήν. ὧν ἂν εἶεν εἰς τύπον οἱ τοῖς ἀπολέκτοις καὶ ἐν βίβλῳ ζωῆς κειμένοις ἐφεστηκότες Ἄγγελοι. γέγραπται γὰρ περὶ παντὸς δικαίου· παρεμβαλεῖ Ἄγγελος Κυρίου κύκλῳ τῶν Ψαλ. 33. 7. » φοβουμένων αὐτῶν, καὶ ῥύσεται αὐτούς.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἀριθμοῦσι δὲ τοῖς περὶ Μωσέα σωεργοὺς ἔδωκε Φύλαρχον ἕνα κατὰ Φυλήν. οἱ τοὺς ἐφεστῶτας Ἀγγέλους ἀνθρώποις κατασημαίνουσιν. ἐπεὶ καὶ τὰ ὅρια τῶν ἐθνῶν εἰλήχασιν Ἄγγε- Δευτ. 32. 8. » λοι, κατὰ ἀριθμὸν υἱῶν Ἰσραήλ. τάττονται δὲ κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ γένους, ἢ κατὰ τὴν ὧδε τάξιν τῆς γενέσεως. ἐν οἷς δείκνυται ἢ τὸ πρεσβύτερον τιμιώτερον παρὰ Θεῷ, ἢδ' ὁ Ἰσραὴλ παρὰ τὴν ὑστέραν ἐκκλησίαν.

ε. Καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες στήσονται μεθ' ὑμῶν. τῶν Ῥουβὶμ, Ἐλιοὺρ (2) υἱὸς Ἐδιούρ.
ς. Τῶν Συμεὼν, Σαλαμιὴλ υἱὸς Σουρισαδαΐ. (3)
ζ. Τῶν Ἰούδα, Ναασσὼν υἱὸς Ἀμιναδάβ.
η. Τῶν Ἰσσάχαρ, Ναθαναὴλ υἱὸς Σωγάρ.
θ. Τῶν Ζαβουλὼν, Ἐλιὰβ υἱὸς Ἀχαιλών. (4)
ι. Τῶν υἱῶν Ἰωσὴφ τῶν Ἐφραὶμ, Ἐλισαμὰ (5) υἱὸς Ἐμιούδ. τῶν Μανασσῆ, Γαμαλιὴλ
ια. υἱὸς Φαδασούρ. Τῶν Βενιαμὶν, Ἀβειδὰν υἱὸς Γαδεωνί.
ιβ. Τῶν Δὰν, Ἀχιέζερ υἱὸς Ἀμισαδαΐ.
ιγ. Τῶν Ἀσὴρ, Φαγαὴλ υἱὸς Ἐχράν.
ιδ. Τῶν Γὰδ, Ἐλισὰφ υἱὸς
ιε. Ῥαγουήλ. Τῶν Νεφθαλὶ, Ἀχιρὲ υἱὸς Ἐνάν.

ις. Οὗτοι ἐπίκλητοι τῆς συναγωγῆς, ἄρχοντες τῶν Φυλῶν κατὰ πατριὰς αὐτῶν, χιλίαρχοι Ἰσραήλ εἰσι.

*ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Θηλειῶν παντελῶς καὶ μειρακιώδους ἡλικίας ἀλογήσας ὁ Προφήτης ὁρᾶται. καταγράφει δὲ ὄχλον τὸν ἠβήσαντα. τίμιον γὰρ ἐν βίβλῳ Θεοῦ πᾶν ὅσον ἀνδρῶδες καὶ νεανικὸν, καὶ ἀνηπιάζον εἰς Φρόνησιν τὸ ἐπ' ἀγαθοῖς.

ις. Καὶ ἔλαβε Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν τοὺς ἄνδρας τούτους τοὺς ἀνακληθέν- ιη. τας ἐξ ὀνόματος. Καὶ πᾶσαν τὴν συ- Β ναγωγὴν ἐξεκλησίασαν ἐν μιᾷ τοῦ μηνὸς τοῦ δευτέρου ἔτους· καὶ ἐπεσκέπησαν κατὰ γενέσεις αὐτῶν, κατὰ πατριὰς αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν, ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶν ἀρσενικὸν κατὰ κεφα- ιθ. λὴν αὐτῶν, Ὃν τρόπον συνέταξε Κύριος τῷ Μωσῆ· καὶ ἐπεσκέπησαν κ. ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ Σινᾶ. Καὶ ἐγένοντο υἱοὶ Ῥουβὶμ πρωτοτόκου Ἰσραὴλ κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν, κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν, πάντα ἀρσενικὰ κα. ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, Ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς Φυλῆς Ῥουβὶμ, ἓξ καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδες καὶ πεν- κϛ. τακόσιοι. Τοῖς υἱοῖς Συμεὼν κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν, κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ κγ. ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, Ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς Φυλῆς Συμεὼν, Ε ἐννέα καὶ πεντήκοντα χιλιάδες καὶ τριακόσιοι.

κς. (6) Τοῖς υἱοῖς Ἰούδα κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν, κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, Ἡ ἐπίσκε- κζ. ψις αὐτῶν ἐκ τῆς Φυλῆς Ἰούδα, τέσ- Ζ σαρες καὶ ἑβδομήκοντα χιλιάδες καὶ ἑξακόσιοι.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς ἦν ἡ τοῦ Ἰούδα Φυλὴ ὑπερέβαλε πάσας τῷ ἀριθμῷ, καίτοι ὅσα βασιλική; Ἐκ τῆς βασιλικῆς εἰς ἀνὴρ ἐβασίλευσεν· οἱ δὲ τῆς λευϊτικῆς ἅπαντες ἐλειτούργουν· οἱ μὲν ἱερατεύοντες, οἱ δὲ τούτοις διακονοῦντες. ἔδει δὲ καὶ τῷ βασι-

(1) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. οὐχ εὕρηται.
(2) Ἐλισούρ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(3) Σουρισαδαΐ. αἱ αὐτ. (4) Χαιλών. αἱ αὐτ. (5) Ἐλισαμά. αἱ αὐτ.
(6) Ἰσσέον, ὅτι αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. αἷς ἑπόμενοι τῇ τῶν ἑβδΦ. διαίρεσιν πεποιήκαμεν, τὸ μὲν 24. καὶ 25. ἑβδ. 26. καὶ 27. γράφουσι· τὸ δὲ 38. καὶ 39, 24. καὶ 25. διὸ ἕτω καὶ παρ' ἡμῶν γέγραπται.

βασιλικὼ ὑπερέχειν τῷ ἀριθμῷ, καὶ διὰ τὼ εὐλογίαν τᾶ δεσπότα Χριστᾶ· ἐξ αὐτῶν γὰρ ἔμελλε τὸ κατὰ σάρκα λαμβάνειν· [καὶ] ὥστε τὰς ἐξ αὐτῶν χειροτονημένας βασιλεῖς ἀρχᾶσαν ἔχειν τῶν Φυλετῶν τὼ ἐπικρίαν. συνέταξε δὲ κἀνταῦθα τῇ βασιλικῇ Φυλῇ τὰς ἱερέας. πρὸς ἥλιον γὰρ ἀνίσχοντα τὼ Ἰούδα τάξας Φυλὼ, σωῆψαν αὐτοῖς τὰς ἱερέας μετὰ τῆς κιβωτᾶ. τῷ μέντοι Δὰν τὸ βόρειον ἀπεκλήρωσε κλίμα. ἀπὸ προσώπω γάρ Φησι βορρᾶ ἐκκαυ-
Ιερ. 1. 14. » θήσεται τὰ κακὰ ἐπὶ πάντας τὰς κατοι-
» κᾶντας τὼ γὼ. εἴρηται δὲ ἡμῖν ἐν ταῖς τᾶ Ἰακὼβ εὐλογίαις, ὡς ἐκ τῆς Δὰν Φυλῆς ὁ ἀλάστωρ τεχθήσεται, ὁ Χριστὸν μὲν ἑαυτὸν ὀνομάζων, τἀναντία δὲ τῇ προσηγορίᾳ διαπραττόμενος, καὶ σφετεριζόμενος τὰ μηδαμόθεν αὐτῷ προσήκοντα. τῷ δὲ Ἰούδᾳ μάλα εἰκότως τὸ ἑῷον ἀπένειμεν. ἐπειδὴ καὶ περὶ τᾶ δεσπότα Χριστᾶ οἱ θεῖοι
Ζαχ. 6. 12. βοῶσι Προφῆται· ἰδὲ ἀνὴρ, ἀνατολὴ ὄνο-
Μαλαχ. 4. 2. μα αὐτῷ· καὶ τοῖς φοβουμένοις με ἀνατελεῖ
» ἥλιος δικαιοσύνης· καὶ ἴασις ἐν ταῖς πλέ-
Ησ. 42. 7. ρυξιν αὐτᾶ. καὶ, τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θα-
» νάτω καθημένοις φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.

κη. Τοῖς υἱοῖς Ἰσσάχαρ κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατὰ οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν, κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπο-
κθ. ρευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, Ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς Φυλῆς Ἰσσάχαρ, τέσσαρες καὶ πεντήκοντα χιλιάδες καὶ
λ. τετρακόσιοι. Τοῖς υἱοῖς Ζαβουλὼν κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς
λα. ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, Ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς Φυλῆς Ζαβουλὼν, ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα χιλιά-
λβ. δες καὶ τετρακόσιοι. Τοῖς υἱοῖς Ἰωσὴφ υἱοῖς Ἐφραὶμ κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατὰ οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν, κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευό-
λγ. μενος ἐν τῇ δυνάμει, Ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς Φυλῆς Ἐφραὶμ, τεσσαράκοντα χιλιάδες καὶ πεντακόσιοι.
λδ. Τοῖς υἱοῖς Μανασσῆ κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν, κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκο-

Α σαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευό-
λε. μενος ἐν δυνάμει, Ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς Φυλῆς Μανασσῆ, δύω καὶ τριάκοντα χιλιάδες καὶ διακόσιοι.
λς. Τοῖς υἱοῖς Βενιαμὶν κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν, κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκο-
Β σαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμε-
λζ. νος ἐν τῇ δυνάμει, Ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς Φυλῆς Βενιαμὶν, πέντε καὶ τριάκοντα χιλιάδες καὶ τετρα-
νδ. κόσιοι. Τοῖς υἱοῖς Γὰδ κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν, κατὰ κε-
Γ φαλὴν αὐτῶν, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπο-
νε. ρευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, Ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς Φυλῆς Γὰδ, πέντε καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδες καὶ ἑξα-
λη. κόσιοι καὶ πεντήκοντα. Τοῖς υἱοῖς Δὰν κατὰ συγγενείας αὐτῶν, [κατὰ δήμους αὐτῶν,] κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν,
Δ κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει,
λθ. Ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς Φυλῆς Δὰν, δύω καὶ ἑξήκοντα χιλιάδες καὶ
μ. ἑπτακόσιοι. Τοῖς υἱοῖς Ἀσὴρ κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κα-
Ε τὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν, κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ
μα. ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, Ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς Φυλῆς Ἀσὴρ, μία καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδες καὶ
μβ. πεντακόσιοι. Τοῖς υἱοῖς Νεφθαλὶμ κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ' οἴκους πατριῶν αὐ-
Ζ τῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν, κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει,
μγ. Ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς Φυλῆς Νεφθαλὶμ, τρεῖς καὶ πεντήκοντα
μδ. χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι. Αὕτη ἡ ἐπίσκεψις, ἣν ἐπεσκέψατο Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν καὶ οἱ ἄρχοντες Ἰσραὴλ,
Η δώδεκα ἄνδρες· ἀνὴρ εἷς κατὰ Φυλὴν μίαν, κατὰ Φυλὴν οἴκων πατριᾶς
με. αὐτῶν ἦσαν. Καὶ ἐγένετο πᾶσα ἡ

ἐπίσκεψις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ σὺν δυνάμει αὐτῶν ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος παρατάξασθαι
μς. ἐν Ἰσραὴλ, Ἑξακόσιαι χιλιάδες καὶ τριςχίλιοι καὶ πεντακόσιοι καὶ πεντήκοντα.

μζ. Οἱ δὲ Λευῖται ἐκ τῆς πατριᾶς αὐτῶν ὐ συνεπεσκέπησαν ἐν τοῖς υἱοῖς
μη. Ἰσραήλ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
μθ. Μωϋσῆν, λέγων, Ὅρα, τὴν Φυλὴν τῦ Λευὶ ὐ συνεπισκέψῃ, κ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ὐ λήψῃ ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

**ΙΩΣΗΠΟΥ. Ἐπειδὴ καλῶς αὐτῷ τὰ περὶ τλὼ νομοθεσίαν ἔχειν ἐδόκει, πρὸς ἐξέτασιν τῦ στρατῦ τὸ λοιπὸν ἐτράπη, τῶν πολεμικῶν ἤδη κατὰ νῦν ἔχων ἅπλεθαι. προσάσει δὲ τοῖς Φυλάρχοις, πλὼ τῆς λοβϊτίδος Φυλῆς, ἀκριβῶς τὸν ἀριθμὸν ἐκμαθεῖν τῶν στρατοπέδων δυναμέων. ἱεροὶ γὰρ ἦσαν οἱ Λοβϊται, καὶ πάντων ἀτελεῖς. γνομένης δὲ τῆς ἐξετάσεως, ὑρέθησαν μυριάδες ἑξήκοντα τῶν ὁπλιτεύειν δυναμένων, ὄνλων ἀπὸ εἴκοσι ἐτῶν ἕως πεντήκοντα, καὶ τριςχίλοι πρὸς ἑξακοσίοις κ πεντήκοντα. ἀντὶ δὲ Λοβὶ κατέλεξεν εἰς τὰς Φυλάρχας Μανασσὼ τὸν Ἰωσήπε παῖδα, κ Ἐφραίμλω, ἀντὶ τῦ Ἰωσήπε. δέησις δὲ λῶ αὕτη Ἰακώβε πρὸς Ἰώσηπον, ποιητὰς αὐτῷ παραφεῖν τὰς παῖδας.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἀνεπικοινώνητος ἡ λειτργία. ὁ γὰρ Λοβὶ ὑπεξῄρει εἰς μείζονα τάξιν, τλὼ τῦ ἱερῦ δηλονότι.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἱερατικὸς ἔτος ὁ ἀφορισμός. κ τὸ ἀφανὲς ἐν τῇ καταριθμήσει τῦ λαῦ, ἐπιφανὲς παρὰ Θεῷ.

ν. Καὶ σὺ ἐπίσησον τὰς Λευίτας ἐπὶ τὴν σκηνὴν τῦ μαρτυρίε, καὶ ἐπὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, κ ἐπὶ πάν-
Α τα ὅσα ἐσὶν ἐν αὐτῇ· αὐτοὶ ἀρῦσι τὴν σκηνὴν, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς· καὶ αὐτοὶ λειτργήσσσιν ἐν αὐτῇ, καὶ κύκλῳ τῆς σκηνῆς παρεμβαλῦσι.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἴδια γὰρ καὶ ἐξαίρετα τῦ Θεῦ καὶ ἀσύγχυτα πρὸς τὰ ἀνθρωπικώτερα. διὸ ὐδὲ βασιλεῖς ἱερᾶται, ἀλλ' ὁ ἐπιχειρίσας λεπρᾶται. ὅτω τῶν
Β Λοβϊτῶν τὸ αἴρειν τὰ σκεύη, τὸ πλησιάζειν τῇ σκλωῇ, τὸ λύειν καὶ τὸ σωτιθέναι.

να. Καὶ ἐν τῷ ἐξαίρειν τὴν σκηνὴν, καθελῦσιν αὐτὴν οἱ Λευῖται, καὶ ἐν τῷ παρεμβάλλειν τὴν σκηνὴν, ἀνασήσσσι. καὶ ἀλλογενὴς ὁ προσπορευόμενος, ἀποθανέτω.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημείωσαι, ὅτι ἀλλογενῆ
Γ καλεῖ τὸν ἀπὸ ἄλλης τῶν ἑνδεκα Φυλῶν.

νβ. Καὶ παρεμβαλῦσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, ἀνὴρ ἐν τῇ αὐτῦ τάξει, καὶ ἀνὴρ κατὰ τὴν αὐτῦ ἡγεμονίαν, σὺν δυνάμει αὐτῶν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἄρισον γὰρ ἡ τάξις. καὶ τὰ ἀγγελικὰ ἐν τάξει διάκειται, καὶ τὸ τῆς ὑπεροχῆς ἀμετακίνητον ἐκ δημιργίας. διὸ καὶ ὑπόκειται τοῖς μείζοσιν
Δ οἱ κατώτεροι.

νγ. Οἱ δὲ Λευῖται παρεμβαλλέτωσαν ὑπεναντίοι κύκλῳ τῆς σκηνῆς τῦ μαρτυρίε, κ ὀκ ἔσαι ἁμάρτημα ἐν υἱοῖς Ἰσραήλ. κ Φυλάξσσιν οἱ Λευῖται αὐτοὶ τὴν Φυλακὴν τῆς σκηνῆς
νδ. τῦ μαρτυρίε. Καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, κατὰ πάντα ἃ ἐνετείλατο
Ε Κύριος τῷ Μωϋσῇ καὶ Ἀαρών, ὅτως ἐποίησαν.

ΚΕΦ. Β.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, λέγων, Ἄνθρωπος ἐχόμενος κατὰ τάγμα αὐτῦ, κατὰ σημαίας, κατ' οἴκς πατριῶν αὐτῶν, παρεμβαλλέτωσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ· κύκλῳ τῆς σκηνῆς τῦ μαρτυρίε παρεμβαλῦσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ.

β.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ἐχόμενος καλὰ τάγμα αὐτῦ· ἀντὶ τῦ, ἕκασος ὡς διατάτλεται ὑπὸ τῦ ἄρχοντος αὐτῦ, ὅτω ποιέτω· καὶ ὅπε τάτλεται, ἐκεῖ μνέτω.

ΑΔΗΛΟΥ. Καθὼς ἂν δοθῇ αὐτοῖς μανδάτα τῦ πορεύεθαι, ἢ πολεμεῖν διὰ σαλπίγων, ἢ σίγνων, ἢ μελῶν. κυρίως δὲ σημαίας τὰ σίγνα καλεῖ.

**ΙΩΣΗΠΟΥ. Πηγνύτες τλὼ σκηνλὼ, μέσλω ἀπελάμβανον, τριῶν πλερῶν κατὰ πλερὰν ἑκάσλω παρασκλωμένων, ὁδοὶ διὰ μέσων ἐτέτμλτο.
Ζ

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἡ κατὰ τόπε διάσασις, ἢ ὁ πλησιασμὸς ὑπογράφει τὸ κατ' ἀρετλὼ οἰκεῖον μᾶλλον ἢ ἧτλον.

γ. Καὶ οἱ παρεμβάλλοντες πρῶτοι κατὰ ἀνατολὰς, τάγμα παρεμβολῆς Ἰύδα σὺν δυνάμει αὐτῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν υἱῶν Ἰύδα, Ναασσὼν υἱὸς
δ. Ἀμιναδάβ. Δύναμις αὐτῦ ἡ ἐπε-
Η σκεμμένη, τέσσαρες καὶ ἑβδομήοντα
ε. χιλιάδες καὶ ἑξακόσιοι. Καὶ οἱ παρεμβάλλοντες ἐχόμενοι Φυλῆς Ἰσσάχαρ, καὶ ὁ ἄρχων τῶν υἱῶν Ἰσσάχαρ, Ναθα-

ε. Ναθαναὴλ ὑὸς Σωγάρ. Δύναμις αὐτῆ ἡ ἐπεσκεμμένη, τέσσαρες καὶ πεντήκοντα χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι.
ς. Καὶ οἱ παρεμβάλλοντες ἐχόμενοι Φυλῆς Ζαβουλὼν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν υἱῶν
η. Ζαβουλὼν, Ἐλιὰβ υἱὸς Χελών. Δύναμις αὐτῆ ἡ ἐπεσκεμμένη, ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι.
θ. Πάντες ἠριθμημένοι ἐκ τῆς παρεμβολῆς Ἰούδα, ἑκατὸν ὀγδοήκοντα χιλιάδες καὶ ἑξακισχίλιοι καὶ τετρακόσιοι, σὺν δυνάμει αὐτῶν πρῶτοι ἐξαροῦσι.

ΑΔΗΛΟΥ. Προτέτακται μὲν Ἰούδας καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, καὶ τὸν ἀπόλεκτον ἔχει τοπον, τὸν πρὸς ἕω καὶ νῶτον. ἐν φωτὶ γὰρ οἱ ἐν Χριστῷ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι ζέοντες. εἰσὶ δὲ Ἰούδας, Ἰσσάχαρ, Ζαβουλὼν, τῆς βασιλικῆς Φυλῆς ἡ ἐξοχὴ, ἀφ' ἧς ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα.

ι. Τάγμα παρεμβολῆς Ρουβὶμ πρὸς νότον σὺν δυνάμει αὐτῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν υἱῶν Ρουβὶμ, Ἐλισοὺρ υἱὸς
ια. Σεδιούρ. Δύναμις αὐτῆ ἡ ἐπεσκεμμένη, ἓξ καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδες
ιβ. καὶ πεντακόσιοι. Καὶ οἱ παρεμβάλλοντες ἐχόμενοι αὐτῆ Φυλῆς Συμεὼν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν υἱῶν Συμεὼν, Σαλα-
ιγ. μιὴλ υἱὸς Σουρισαδαΐ. Δύναμις αὐτῆ ἡ ἐπεσκεμμένη, ἐννέα καὶ πεντήκοντα
ιδ. χιλιάδες καὶ τριακόσιοι. Καὶ οἱ παρεμβάλλοντες ἐχόμενοι αὐτῆ Φυλὴ Γὰδ, καὶ ὁ ἄρχων τῶν υἱῶν Γὰδ, Ἐλι-
ιε. σὰφ υἱὸς Ραγουήλ. Δύναμις αὐτῆ ἡ ἐπεσκεμμένη, πέντε καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδες καὶ ἑξακόσιοι καὶ πεν-
ις. τήκοντα. Πάντες οἱ ἠριθμημένοι τῆς παρεμβολῆς Ρουβὶμ, ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα μία χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι καὶ πεντήκοντα, σὺν δυνάμει αὐτῶν δεύτεροι ἐξαροῦσι.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τάγμα δεύτερον, (1) ἤτοι Ρουβὶμ, Συμεὼν, Γάδ. ὁ πρωτότοκος ἐξάρχει μετὰ τὸν βασιλέα. πρωτότοκος γὰρ ὁ Χριστὸς ἐν σαρκί. δεύτερον δὲ τὸ ἐν ὑπάρξει σεμνὸν, ἢ τὸ βασιλικόν. σωέζονται δὲ τοῖς ἐλευθέροις τὸ δεῦλον, βοηθούμενον τῇ συζεύξει· καὶ τοῦτο μά-
Γαλ. 3. 28. λιστα παρὰ Χριστῷ, ὅπου οὐκ ἔνι δοῦλος, οὐδὲ
» ἐλεύθερος.

ιζ. Καὶ ἀρθήσεται ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἡ παρεμβολὴ τῶν Λευϊτῶν μέσον τῶν παρεμβολῶν. ὡς παρεμβαλοῦσιν, οὕτω καὶ ἐξαροῦσιν ἕκαστος ἐχόμενος κατὰ τάγμα αὐτῶν.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Τὰ περὶ τὸν σκηνὸν πρῶτοι μὲν οἱ ἱερεῖς κατεῖχον. ἔπειτα δὲ οἱ Λεβίται πάντες, ὄντες τὸ πλῆθος· ἐξετάσθησαν γὰρ καὶ αὐτοί· τοῦ μὲν ἄρσενος ὅσον τριακοσιῶν εἶχεν ἡμέραν γενόμενον, δυσμύριοι καὶ τριχίλιοι πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα.

ιη. Τάγμα παρεμβολῆς Ἐφραὶμ κατὰ θάλασσαν σὺν δυνάμει αὐτῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν υἱῶν Ἐφραὶμ, Ἐλι-
ιθ. σαμὰ υἱὸς Ἐμιούδ. Δύναμις αὐτῆ ἡ ἐπεσκεμμένη, τεσσαράκοντα χιλιά-
κ. δες καὶ πεντακόσιοι. Καὶ οἱ παρεμβάλλοντες ἐχόμενοι Φυλῆς Μανασσῆ, καὶ ὁ ἄρχων τῶν υἱῶν Μανασσῆ, Γα-
κα. μαλιὴλ υἱὸς Φαδασσούρ. Δύναμις αὐτῆ ἡ ἐπεσκεμμένη, δύω καὶ τριάκοντα
κβ. χιλιάδες καὶ διακόσιοι. Καὶ οἱ παρεμβάλλοντες ἐχόμενοι Φυλὴ Βενιαμὶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν υἱῶν Βενιαμὶν,
κγ. Ἀβιδὰν υἱὸς Γεδεωνί. Δύναμις αὐτῆ ἡ ἐπεσκεμμένη, πέντε καὶ τριάκοντα
κδ. χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι. Πάντες οἱ ἠριθμημένοι τῆς Φυλῆς Ἐφραὶμ, ἑκατὸν χιλιάδες καὶ ὀκτακισχίλιοι καὶ ἑκατὸν, σὺν δυνάμει αὐτῶν τρίτοι ἐξαροῦσι.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τρίτον τάγμα ἤτοι Ἐφραὶμ, Μανασσῆς, Βενιαμίν. ἐκ πρωτοτόκου τῆς Ραχὴλ ὁ Ἐφραίμ. ἀπὸ γὰρ τοῦ Ἰωσὴφ υἱοῦ πρώτου (2) τῆς Ραχήλ. συνάπτεται δὲ καὶ ὁ ἕτερος, δεύτερος ὢν, πρότερος ἐν τύπῳ τῶν ἐπισρεφόντων ἀπὸ τοῦ Ἰσραὴλ, ὄντων ἐχθρῶν, καὶ διὰ τοὺς πατέρας ἀγαπητῶν.

κε. Τάγμα παρεμβολῆς Δὰν πρὸς βορρᾶν σὺν δυνάμει αὐτῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν υἱῶν Δὰν, Ἐλιέζερ υἱὸς Ἀμι-
κς. σαδαΐ. (3) Δύναμις αὐτῆ ἡ ἐπεσκεμμένη, δύω καὶ ἑξήκοντα χιλιάδες καὶ
κζ. ἑπτακόσιοι. Καὶ οἱ παρεμβάλλοντες ἐχόμενοι αὐτῆ Φυλὴ Ἀσὴρ, καὶ ὁ ἄρχων τῶν υἱῶν Ἀσὴρ, Φαγαὴλ υἱὸς
κη. Ὀχράν. Δύναμις αὐτῆ ἡ ἐπεσκεμμένη, μία καὶ τεσσαράκοντα χιλιά-
κθ. δες καὶ πεντακόσιοι. Καὶ οἱ παρεμβάλλοντες ἐχόμενοι Φυλὴ Νεφθαλὶμ, καὶ ὁ ἄρχων τῶν υἱῶν Νεφθα-
λ. λὶμ, Ἀχειρὲ υἱὸς Ἐνάν. Δύναμις αὐτῆ ἡ ἐπεσκεμμένη, τρεῖς καὶ πεντήκοντα χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι.
λα. Πάντες οἱ ἀριθμηθέντες παρεμβολῆς Δὰν, ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν χιλιάδες καὶ ἑξακόσιοι, σὺν

(1) Δευτέραν ὁ Ρουβὶμ παρεμβολὴν ἔχει καὶ τάγμα. μετὰ γὰρ τὸν βασιλέα δεύτερον τὸ ἐν προϋπάρξει σεμνόν· πρωτότοκος γὰρ ὁ Κύριος ἐν σαρκί· σωεζόνται δὲ, κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

(2) Υἱὸς ὄντος υἱοῦ πρώτου. ὁ αὐτ.

(3) Ἀχιέζερ υἱὸς Ἀμισαδάν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

δυνάμει αὐτῶν ἔσχατοι ἐξαρȣ̃σι κατὰ τὰ τάγματα αὐτῶν.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τέταρτον τάγμα (1) εἰσὶν οἵδε· Δὰν, Ἀσὴρ, Νεφθαλείμ. δȣ̃λον τὸ γένος, ἀλλ' ȣ̓κ ἀτιμάζεται (2) ȣ̓δὲ ἐν νόμῳ.

λβ. Αὕτη ἡ ἐπίσκεψις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ κατ' οἴκȣς πατριῶν αὐτῶν. πᾶσα ἡ ἐπίσκεψις τῶν παρεμβολῶν σὺν ταῖς δυνάμεσιν αὐτῶν, ἑξακό-
A σιαι χιλιάδες καὶ τριχίλιοι καὶ πεντα-
λγ. κόσιοι καὶ πεντήκοντα. Οἱ δὲ Λευῖ-
ται ȣ̓ συνεπεσκέπησαν αὐτοῖς, καθὰ
λδ. ἐνετείλατο Κύριος τῷ Μωϋσῇ. Καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ πάντα ὅσα συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ· ȣ̃τω παρενέβαλον κατὰ τάγμα αὐτῶν, καὶ ȣ̃τως ἐξῆρον ἕκαστος ἐχόμενοι κατὰ δήμȣς αὐτῶν, κατ' οἴκȣς πατριῶν
B αὐτῶν.

ΚΕΦ. Γ.

α. Αὗται αἱ γενέσεις δ. (3) Ἀαρὼν καὶ Μωϋσῆ, ἐν ᾗ ἡμέρᾳ ἐλάλησε Κύριος τῷ Μωϋ-
β. σῇ ἐν ὄρει Σινᾷ. Καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν Ἀαρών· πρωτότοκος Ναδὰβ, καὶ Ἀβιȣ̀δ, καὶ Ἐλεάζαρ,
γ. καὶ Ἰθάμαρ. Ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν Ἀαρὼν, οἱ ἱερεῖς οἱ ἠλειμμένοι, ȣ̓ς ἐτελείωσε τὰς χεῖρας αὐτῶν
δ. ἱερατεύειν. Καὶ ἐτελεύτησε Ναδὰβ καὶ Ἀβιȣ̀δ ἔναντι Κυρίȣ, προσφερόντων αὐτῶν πῦρ ἀλλότριον ἔναντι Κυρίȣ, ἐν τῇ ἐρήμῳ Σινᾷ, καὶ παιδία ȣ̓κ ἦν αὐτοῖς. καὶ ἰδȣ̀ ἱεράτευσαν Ἐλεάζαρ καὶ Ἰθάμαρ μετὰ Ἀαρὼν τȣ̃ πατρὸς αὐτῶν.

ε. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋ-
ϛ. σῆν, λέγων, Λάβε τὴν φυλὴν Λευΐ, καὶ ϛήσεις αὐτȣ̀ς ἐναντίον Ἀαρὼν τȣ̃
ζ. ἱερέως, καὶ λειτȣργήσȣσιν αὐτῷ, Καὶ φυλάξȣσι τὰς φυλακὰς αὐτȣ̃, καὶ τὰς φυλακὰς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἔναντι τῆς σκηνῆς τȣ̃ μαρτυρίȣ, ἐργάζεσ-
η. θαι τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς. Καὶ φυλάξȣσι πάντα τὰ σκεύη τῆς σκηνῆς τȣ̃ μαρτυρίȣ, καὶ τὰς φυλακὰς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ κατὰ πάντα τὰ ἔργα
θ. τῆς σκηνῆς. Καὶ δώσεις τȣ̀ς Λευΐτας Ἀαρὼν τῷ ἀδελφῷ σȣ, καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτȣ̃ τοῖς ἱερεῦσι, δόμα δεδομένον ȣ̃τοί μοι εἰσὶν ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οἱ Λευῖται [συνεργάται] τρόπον τινὰ [καὶ οἱονεὶ] συλλήπτορες
» τοῖς ἱερȣργοῖς ἐκνενέμηνται. [Φυλάξȣσι
» γὰρ τὰς φυλακὰς αὐτȣ̃,] δηλονότι τȣ̃ Ἀα-
» ρὼν, [καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς σκηνῆς τȣ̃
» μαρτυρίȣ, καὶ τὰ φυλάγματα τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.] καὶ μέχρι τȣ́των αὐτοῖς τῆς συνεργείας ὁ τρόπος.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνα ἦν τὰ ἔργα τῶν ἱερέων, καὶ τίνα τῶν Λευϊτῶν; Αὐτὸς ὁ τῶν ὅλων διδάσκει Θεός. εἶπε γάρ φησι
» Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λάβε τὴν φυλὴν
» Λευΐ, καὶ ϛήσεις αὐτȣ̀ς ἐναντίον Ἀαρὼν τȣ̃
» ἱερέως· καὶ λειτȣργήσȣσιν αὐτῷ, καὶ φυ-
Γ » λάξȣσι τὰς φυλακὰς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ
» ἐναντίον τῆς σκηνῆς τȣ̃ μαρτυρίȣ, ἐργά-
» ζεσθαι τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς. καὶ φυλά-
» ξȣσι πάντα τὰ σκεύη τῆς σκηνῆς τȣ̃ μαρ-
» τυρίȣ, καὶ τὰς φυλακὰς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ,
» καὶ πάντα τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς. καὶ δώ-
» σεις τȣ̀ς Λευΐτας Ἀαρὼν τῷ ἀδελφῷ σȣ,
» καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτȣ̃ τοῖς ἱερεῦσι, δόμα δε-
» δομένοι ȣ̃τοι ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. καὶ
» Ἀαρὼν καὶ τȣ̀ς υἱȣ̀ς αὐτȣ̃ καταϛήσεις ἐπὶ
Δ » τῆς σκηνῆς τȣ̃ μαρτυρίȣ· καὶ φυλάξȣσι
» τὴν ἱερατείαν αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ κατὰ
» τὸν βωμὸν, καὶ τὰ ἔσω τȣ̃ καταπετάσμα-
» τος. καὶ ὁ ἀλλογενὴς ὁ ἁπτόμενος ἀποθα-
νεῖται. μεμαθήκαμεν ȣ̃ν ἐντεῦθεν, ὡς οἱ μὲν ἱερεῖς τὰς θυσίας προσέφερον, οἱ δὲ Λευῖται τῶν μὲν ἱερέων ὑπȣργοὶ, τῆς δὲ σκηνῆς κατέϛησαν φύλακες. διδάσκει δὲ ἐν τοῖς ἑξῆς, τίνα μὲν ἔδει φέρειν τȣ̃ Καὰθ τὸν δῆμον, τίνα δὲ τὸν Γεδσὼν, καὶ τίνα τὸν Μεραρί.
E

ι. Καὶ Ἀαρὼν καὶ τȣ̀ς υἱȣ̀ς αὐτȣ̃ καταϛήσεις ἐπὶ τῆς σκηνῆς τȣ̃ μαρτυρίȣ· καὶ φυλάξȣσι τὴν ἱερατείαν αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ κατὰ τὸν βωμὸν, καὶ τὰ ἔσω τȣ̃ καταπετάσματος. καὶ ὁ ἀλλογενὴς ὁ ἁπτόμενος ἀποθανεῖται.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐφίϛησι δὲ τῇ σκηνῇ
Z τόν τε Ἀαρὼν καὶ τȣ̀ς υἱȣ̀ς σὺν αὐτῷ. καὶ
» φυλάξȣσι γάρ φησι τὴν ἱερατείαν ἑαυτῶν
» καὶ πάντα κατὰ τὸν βωμὸν, καὶ τὰ ἐσώτε-
» ρα τȣ̃ καταπετάσματος, τȣτέϛι τὰ ἀπόῤῥητά τε καὶ μυϛικώτερα, καὶ ὅσα δρᾷν ἔθος τȣ̀ς τῷ θείῳ προσεδρεύοντας θυσιαϛηρίῳ. καὶ ἔϛι μὲν ἀκραιφνῶς ὡς εἰς Χριϛὸν ὁ τύπος, ὃν κατέϛησεν ὁ πατὴρ ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτȣ̃, ȣ̃ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς. κατασημήνειαν δ' ἂν ȣ̓κ ἀσυμφανῶς οἱ τῷ
H Ἀαρὼν συνιερατεύοντες, τῶν ἁγίων Ἀποϛόλων τὸν εὐαγῆ τε καὶ ἀξιάγαϛον χορὸν, συνερ-

(1) Τῶν ἀμφὶ Δάν. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

(2) Ἀλλ' ȣ̓δὲ ἐν νόμῳ ἀπόβλητον. ὁ αὐτ.

(3) Τὸ, δ. ἤτοι κακῶς γραφὲν, ἀντὶ τȣ̃ δ', ἢ δηλωτικὸν τȣ̃, τέσσαρες, ἐν ταῖς εἰρημ. ἐκδόσ. ȣ̓ κεῖται.

σωεργαζομένων ὥσπερ καὶ συλλειτουργόντων τῷ Χριστῷ. Θεοῦ γὰρ γεγόνασι συνεργοὶ, ταμίαι τε καὶ οἰκονόμοι μυστηρίων Θεοῦ, καὶ μιμηταὶ καὶ διάκονοι, δι' ὧν πεπιστεύκαμεν.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰ δέτις ἔλοιτο καὶ τιμὴ ἐκκλησιαστικῷ ἐπιδεῖν τάξιν, ἱερατεύουσι μὲν οἱ πρόκριτοι, συλλαμβάνονται δὲ οἱ Λευῖται, [τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱερατείας] τιμὴ τάξιν τοῦ νομικοῦ προαναφωνοῦντος γράμματος. ἐξαίρεται δὲ τὸ δημοτικὸν παντὸς ἱεροῦ πράγματος, καὶ ὁ περὶ τῶν ἐσχάτων ἐπήρτηται λόγος τοῖς ἁρπάζουσι τὴν τιμήν. [τεθνήξεται γάρ φησιν, ὃν αὐτόμολός τις ἐπ' αὐτὸν ἔλθῃ, τὴν θείαν ἐφ' ἑαυτῷ ψῆφον οὐκ ἔχων.]

ια. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
ιβ. Μωϋσῆν, λέγων, Καὶ ἐγὼ ἰδοὺ εἴληφα τοὺς Λευῖτας ἐκ μέσου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἀντὶ παντὸς πρωτοτόκου διανοίγοντος μήτραν παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. λύτρα αὐτῶν ἔσονται ἐμοὶ οἱ
ιγ. Λευῖται. Ἐμοὶ γὰρ πᾶν πρωτότοκον. ἐν ᾗ ἡμέρᾳ ἐπάταξα πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ Αἰγύπτου, ἡγίασα ἐμοὶ πᾶν πρωτότοκον ἐν Ἰσραήλ· ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους ἐμοὶ ἔσονται. ἐγὼ Κύριος.

ΑΔΗΛΟΥ. Οἱ Λευῖται ἐπὶ (1) τῶν πρωτοτόκων τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐδόθησαν εἰς ἱερατείαν, καὶ ἡγιάσθησαν. οἱ γὰρ πρωτότοκοι πάντες τοῦ Ἰσραὴλ ἡγιάσθησαν. διὸ καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρεύτου. ἐπεὶ ὃν κατ' ἀκρίβειαν πάντας τοὺς πρωτοτόκους ἔδει λειτουργεῖν Θεῷ. πλὴν οἱ Λευῖται ἀξιοπιστότεροι ἔδοξαν εἶναι, καὶ γέγονεν ὥσπερ ἀντικατάλλαγή.

ιδ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋ- Ε
ιε. σῆν ἐν τῇ ἐρήμῳ Σινᾶ, λέγων, Ἐπίσκεψαι τοὺς υἱοὺς Λευὶ κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατὰ συγγενείας αὐτῶν· πᾶν ἀρσενικὸν ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω, ἀρίθμησον αὐτούς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπὶ τῶν Λευϊτῶν ἀπὸ μηνιαίου γέγονεν ἡ ἀπογραφή. προσίεται γὰρ ὁ πάντων δεσπότης τὴν ἐν Χριστῷ νηπιότητα, καθάπερ ἀμέλει τὸ ἔμφρον. [τὸ γὰρ ἐν ἀμφοῖν διαπρέπειν ἐξαίρετον, ἐν σωφρεσύνῃ τε Φημὶ καὶ ἁπλότητι τῇ κατὰ Χριστόν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Δεκτὴ τοιγαροῦν ἡ τῶν ἁγίων ἁπλότης. κατ' ὄνομα δὲ, καὶ μέντοι καὶ κατὰ δήμους καὶ πατριὰς ἡ ἐπίσκεψις.] ἐπισκοπῆς γὰρ ἰδίας ἀξιοῖ ἃς ἂν ἕλοιτο τιμᾶν, καὶ καθ' ἕνα, καὶ κατὰ πληθὺν, καὶ κατὰ γένος.

ις. Καὶ ἠρίθμησεν αὐτοὺς Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν διὰ φωνῆς Κυρίου, ὃν τρόπον συνέταξεν αὐτοῖς Κύριος. Καὶ ἦσαν οὗτοι υἱοὶ Λευὶ ἐξ ὀνόματος αὐτῶν· Γεδσὼν, Καάθ, καὶ Μεραρί.
ιη. Καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν Γεδσὼν κατὰ δήμους αὐτῶν· Λοβενὶ καὶ
ιθ. Σεμεΐ. Καὶ υἱοὶ Καάθ κατὰ δήμους αὐτῶν· Ἀμβραν, καὶ Ἰσσὰρ, (2) Χε-
κ. βρὼν καὶ Ὀζιήλ. Καὶ υἱοὶ Μεραρὶ κατὰ δήμους αὐτῶν· Μοολὶ καὶ Ὁμουσί. Β
οὗτοί εἰσι δῆμοι τῶν Λευϊτῶν κατ' οἴκα. κους πατριῶν αὐτῶν. Τῷ Γεδσὼν δῆμος τοῦ Λοβενὶ, καὶ δῆμος τοῦ Σεμεΐ.
κβ. οὗτοι δῆμοι τοῦ Γεδσών. Ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν κατὰ ἀριθμὸν παντὸς ἀρσενικοῦ ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω, ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, ἑπτακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι.

κγ. Καὶ υἱοὶ Γεδσὼν ὀπίσω τῆς σκη- Γ
νῆς παρεμβαλοῦσι κατὰ θάλασσαν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τόπος τοῖς Γηδσωνίταις ὁ ὀπισθόδομος, δυτικὸς ὤν· τοῖς δὲ Κααθίταις, τὸ νότιον τῆς σκηνῆς· τοῖς δὲ Μεραρίταις, τὸ βόρειον· τοῖς δὲ ἱερεῦσι, τὸ ἀνατολικόν. ἵνα ἐν ταῖς κινήσεσι καὶ ὁδοιπορίαις κατάρχῃ μὲν τὸ ἀνατολικὸν πρὸς τῷ Ἰούδα τάγματι, οἱ ἱερεῖς. τούτων δὲ καὶ τῶν ἄλλων ὧσιν ἐν μέσῳ οἱ Κααθῖται, Φέροντες τὰ ἱερὰ σκεύη κεκαλυμμένα ὑπὸ τῶν ἱερέων. καὶ τοῖς ἄλλοις καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς Φέρουσιν ἀθεώρητα. Δ

κδ. Καὶ ὁ ἄρχων οἴκου πατριῶν τοῦ δήμου τοῦ Γεδσὼν, Ἐλισαὴφ υἱὸς Δαήλ.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι ἡ πατριὰ μᾶλλον περιεκλικωτέρα ἐστὶ τῆς προσηγορίας τοῦ δήμου. ὡς εἶναι τὸν μὲν πατριάν, τοῦ Γεδσών· κατάγεσθαι δὲ ἐξ αὐτῆς δήμους τῶν υἱῶν αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀπονέμει ἐνταῦθα τοῖς δήμοις εἰς Φυλακὴν, ταῦτα ἐν τῷ ἑξῆς κεφαλαίῳ εἰς ἄρσιν. ἀλλὰ τὰ μὲν τῆς Φυλακῆς, ἐν τῷ παρεμβάλλειν τὴν σκηνήν· τὰ δὲ τῆς ἄρσεως, ἐν τῷ ἐπαίρειν.

κε. Καὶ ἡ Φυλακὴ υἱῶν Γεδσὼν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, ἡ σκηνὴ καὶ τὸ κατακάλυμμα τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. Ζ

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ κατακάλυμμα, ὅπερ ἐν τῇ Ἐξόδῳ καλεῖ ἐπίσασρον. Ἐξόδ. 26. 36.

κς. Καὶ τὰ ἱστία τῆς αὐλῆς, καὶ τὸ καλαπέτασμα τῆς πύλης τῆς αὐλῆς τῆς οὔσης ἐπὶ τῆς σκηνῆς, καὶ [τὰ] καλάλοιπα πάντων τῶν ἔργων αὐτῶν.
κζ. Τῷ Καάθ δῆμος ὁ Ἀμβραμ εἷς, [καὶ
Η δῆμος ὁ Ἰσσὰρ εἷς, καὶ δῆμος ὁ Χεβρὼν εἷς,] καὶ δῆμος ὁ Ὀζιὴλ εἷς. οὗτοί εἰσιν οἱ δῆμοι τοῦ Καάθ, κατὰ ἀριθμόν.

Πᾶν

(1) Ἰσ. ἀντί.

(2) Ἀμρὰμ καὶ Ἰσσάρ. αἱ ὀκτημ. ἐκδόσ.

κη. Πᾶν ἀρσενικὸν ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω, ὀκτακισχίλιοι καὶ ἑξακόσιοι, φυλάσσοντες τὰς φυλακὰς τῶν ἁγίων.
κθ. Οἱ δῆμοι τῶν υἱῶν Καὰθ παρεμβαλοῦσιν ἐκ πλαγίων τῆς σκηνῆς κατὰ
λ. νότον. Καὶ ὁ ἄρχων οἴκου πατριῶν τοῦ δήμου τοῦ Καὰθ, Ἐλισαφὰν υἱὸς
λα. Ὀζιήλ. Καὶ ἡ φυλακὴ αὐτῶν ἡ κιβωτὸς, καὶ ἡ τράπεζα, καὶ ἡ λυχνία, καὶ τὰ θυσιαστήρια, καὶ τὰ σκεύη τοῦ ἁγίου ὅσα λειτουργοῦσιν ἐν αὐτῇ, καὶ τὸ κατακάλυμμα, καὶ πάντα τὰ
λβ. ἔργα αὐτῶν. Καὶ ὁ ἄρχων ὁ ἐπὶ τῶν ἀρχόντων τῶν Λευϊτῶν, Ἐλεάζαρ υἱὸς Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως, καθεσταμένος φυλάσσειν τὰς φυλακὰς τῶν ἁγίων.
λγ. Τῷ Μεραρὶ δῆμος ὁ Ὀμολὶ, (1) καὶ δῆμος ὁ Ὀμουσί. καὶ οὗτοί εἰσι δῆμοι
λδ. τοῦ Μεραρί. Ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν κατὰ ἀριθμὸν, πᾶν ἀρσενικὸν ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω, ἑξακισχίλοι καὶ πεν-
λε. τήκοντα. Καὶ ὁ ἄρχων οἴκου πατριῶν τοῦ δήμου τοῦ Μεραρὶ, Σουριὴλ υἱὸς Ἀβιχαίου. ἐκ πλαγίων τῆς σκηνῆς πα-
λς. ρεμβαλοῦσι πρὸς βορρᾶν. Ἡ ἐπίσκεψις τῆς φυλακῆς υἱῶν Μεραρὶ, τὰς κεφαλίδας τῆς σκηνῆς, καὶ τοὺς μοχλοὺς αὐτῆς, καὶ τοὺς στύλους αὐτῆς, καὶ τὰς βάσεις αὐτῆς, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῶν, καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν,
λζ. Καὶ τοὺς στύλους τῆς αὐλῆς κύκλῳ, καὶ τὰς βάσεις αὐτῶν, καὶ τοὺς πασσάλους αὐτῶν, καὶ τοὺς κάλους αὐτῶν.
λη. Καὶ οἱ παρεμβάλλοντες κατὰ πρόσωπον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἀπὸ ἀνατολῶν, Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, φυλάσσοντες τὰς φυλακὰς τοῦ ἁγίου εἰς τὰς φυλακὰς τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. καὶ ὁ ἀλλογενὴς ὁ ἁπτόμενος, ἀποθανεῖται.

λθ. Πᾶσα ἡ ἐπίσκεψις τῶν Λευϊτῶν, οὓς ἐπεσκέψατο Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν διὰ φωνῆς Κυρίου κατὰ δήμους αὐτῶν, πᾶν ἀρσενικὸν ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω, δύω καὶ εἴκοσι χιλιάδες.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ ἐλάττων ἐστὶν ὁ τῶν Λευϊτῶν ἀριθμός; Ὡς ἀρχόντων. δεῖ γὰρ τοὺς ἄρχοντας ἐλάττους εἶναι τῶν ἀρχομένων. ἄλλως [τε] καὶ τοῦ πολεμεῖν ἦσαν ἀπηλλαγμένοι, καὶ μόνῃ τῇ θείᾳ λατρείᾳ προσήδρευον.

μ. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἐπίσκεψαι πᾶν πρωτότοκον ἄρσεν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω·

A καὶ λάβε τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἐξ ὀνό-
μα. ματος. Καὶ λήψῃ τοὺς Λευΐτας ἐμοὶ, ἐγὼ Κύριος, ἀντὶ πάντων τῶν πρωτοτόκων τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ τὰ κτήνη τῶν Λευϊτῶν ἀντὶ πάντων τῶν πρωτοτόκων ἐν τοῖς κτήνεσι τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος ἕνεκεν προσέταξεν ὁ Θεὸς ἀριθμηθῆναι τοῦ λαοῦ τὰ
B πρωτότοκα; Ἐπειδὴ πᾶσαν τὴν φυλὴν τοῦ Λευϊταῖς θείαις ἀφιέρωσε λειτουργίαις, καὶ τοῦ πολεμεῖν ἠλευθέρωσεν, εἰκὸς δὲ ἦν δυσχεραίνειν τῶν ἄλλων τινὰς, ὡς τούτων προτιμηθέντων· πείθει τοὺς δυσχεραίνοντας ὁ δεσπότης Θεὸς, ὡς οὐδὲν προσέταξεν ἄδικον. ἡνίκα γάρ φησιν ὑμῶν χάριν ἀνῃρέθη τὰ τῶν Αἰγυπτίων πρωτότοκα, τὰ ὑμέτερα διεσώθη πρωτότοκα. ἀντὶ τούτων τοίνυν τὴν λευϊτικὴν φυλὴν ταῖς ἐμαῖς ἀπε-
Γ κλήρωσα λειτουργίαις· καὶ ἀντὶ [τῶν] πρωτοτόκων τῶν ὑμετέρων κτηνῶν, τῶν Λευϊτῶν τὰ πρωτότοκα. ἐπειδὴ δὲ πλείους ὤφθησαν τῶν Λευϊτῶν τῶν ἄλλων φυλῶν οἱ πρωτότοκοι, προσέταξεν ἕκαστον τῶν μετὰ τὸν ἴσον ἀριθμὸν πέντε δοῦναι σίκλους τοῖς ἱερεῦσιν· εἴκοσι ὀβολοὺς ὁρίσας ἔχειν τὸν σίκλον, καὶ τὸν τοιοῦτον ἀριθμὸν ἅγιον ὀνομάσας, ὡς τοῖς θείοις ἀφωρισμένον, καὶ οὐ παρὰ πᾶσι πολιτευόμενον. ἀλλαχοῦ
Δ μέντοι δίδραχμον ὀνομάζει τοὺς εἴκοσι ὀβο-
» λούς. τοῦτο τὸ δίδραχμον καὶ ὁ Κύριος, ὡς Ματθ. 17. 24.
πρωτότοκος ἀπῃτήθη.

μβ. Καὶ ἐπεσκέψατο Μωϋσῆς ὃν τρόπον ἐνετείλατο Κύριος αὐτῷ πᾶν
μγ. πρωτότοκον ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. Καὶ ἐγένετο πάντα τὰ πρωτότοκα τὰ ἀρσενικὰ κατὰ ἀριθμὸν ἐξ ὀνόματος ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω καὶ (2) ἐκ
E τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν, δύω καὶ εἴκοσι χιλιάδες τρεῖς καὶ ἑβδομήκοντα καὶ διακόσιοι.

μδ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
με. Μωϋσῆν, λέγων, Λάβε τοὺς Λευΐτας ἀντὶ πάντων τῶν πρωτοτόκων τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ τὰ κτήνη τῶν Λευϊτῶν ἀντὶ τῶν κτηνῶν αὐτῶν, καὶ ἔσον-
Z ται ἐμοὶ [οἱ] Λευῖται. ἐγὼ Κύριος.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ἔσονται ἐμοὶ οἱ
» Λευῖται. ἐγὼ Κύριος. μακαρίζων τοὺς ἑτοίμους καὶ εὐσχόλους εἰς τὰ Θεοῦ τοῦ μόνου Κυρίου. νῦν δὲ οὐ γένει σωματικῷ τὸ οἰκεῖον, ἀλλὰ προαιρέσει ὁρίζεται. καὶ πᾶς ἴδιος ὁ τὰ Θεοῦ ἐργαζόμενος.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Προαιρέσει ὁρίζεται τὸ οἰκεῖον, οὐ συγγενείᾳ σωματικῇ. καὶ πᾶς ἴδιος ὁ τὰ Θεοῦ ἐργαζόμενος.

μς. Καὶ τὰ λύτρα τριῶν καὶ ἑβδομήκοντα καὶ διακοσίων τῶν πλεοναζόντων

(1) Μοολί. ἀνωτέρω τε, καὶ ἐν ταῖς εἰρημ. ἐκδόσ.

(2) Τὸ, καὶ, οὐ κεῖται ἐν ταῖς εἰρημ. ἐκδόσ.

ζόντων παρὰ τὰς Λευίτας ἀπὸ τῶν
μζ. πρωτοτόκων τῶν υἱῶν Ἰσραήλ· Καὶ λήψῃ πέντε σίκλας κατὰ κεφαλήν, κατὰ τὸ δίδραχμον τὸ ἅγιον λήψῃ, εἴκοσι ὀβολοὶ ὁ σίκλος.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. τὸ αὐτὸ καὶ ὁ ΣΕΥΗΡΟΣ. (1) Ἰσέον, ὅτι τὸ δίδραχμον καὶ ὁ σίκλος ταυτόν ἐσιν. ὥσπερ γὰρ εἶπαν ἐνταῦθα, εἴκοσι ὀβολὰς εἶναι τὸν σίκλον· ἅτως ἐν τῇ Ἐξόδῳ, (2) εἴκοσι ὀβολῶν εἶναι τὸ δίδραχμον διωρίσατο. ταύτῳ ἂν τιὼ εἰσφορὰν τῶν διδράχμων, τιὼ ἀντὶ τῶν διακοσίων ἑβδομήκοντα καὶ τριῶν, εἰσφέρεσθαι νομοθετεῖ. ἔχει δέ τι μυσικώτερον. πᾶς πρωτότοκος τύπον ἐπέχει τῆ πρωτοπλάσῃ Ἀδάμ, πλάσαντος περὶ τὰς αἰσθήσεις, δι' ἃς καὶ περὶ ἃς ὁ πόλεμος. παιδοῖ τοίνυν ὁ λόγος, ἐκ τῶν πρωτοτόκων τῶν ἀνθ' ἑαυτῶν δεδωκότων τὰς τῇ ἱερᾷ λειτουργίᾳ προσεδρεύειν ὀφείλοντας, ἢ πέντε σίκλας εἰσφερόντων τῷ Κυρίῳ, χρῶσθαι τὰς ἐξ Ἀδὰμ καταγομένας, καὶ τὰς πέντε αἰσθήσεις τῇ ἁμαρτίᾳ δουλεύοντας, ἢ ἀφιερῶν ἑαυτὰς τῷ Θεῷ, ἢ πέντε σίκλας ἀργυρίου διδόναι. τοῦτο δ' ἂν εἴη ἡ πύρωσις, καὶ οἱ πόνοι τῶν ἀρετῶν τὰς αἰσθήσεις καθαίροντες· ὡς ὅγε μὴ ἅτως ἔχων, ὡς αἰγυπτιάζον πρωτότοκον ὑπὸ τῆ ὁλοθρεύτῃ φονευθήσεται. διὸ καὶ ὁ Σωτὴρ λέγει, ὅτι ὡς πρωτότοκος ὁ Χριστὸς ἀπῃτεῖτο τὸ δίδραχμον· ὡς καὶ ὁ Πέτρος διὰ τὸν λόγον τοῦτον· ὅτι πᾶς πρωτότοκος ἀπῃτεῖτο,

A δίχα τῶν τότε εἰς ἀριθμὸν εὑρεθέντων τοῖς Λευίταις.

μη. Καὶ δώσεις τὸ ἀργύριον Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτῆ, λύτρα τῶν πλεοναζόντων ἐν αὐτοῖς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὰ τῶν λοιπῶν λύτρα τοῖς ἱερεῦσι δίδοται, ὥσε δικαίως τὰς Λευίτας ὑπὲρ αὐτῶν λειτουργεῖν, κομισαμένας διὰ τῶν ἱερέων τὰ λύτρα. τῆ δὲ πλήθος τῶν Λευϊτῶν τῆ ἀνλιδιδομένῃ τῶν πρωτοτόκων δυνάμιν ἔχει Χριστὸς πάντων ἀνθρώπων ἀνλιδοθεὶς τῶν ἀπὸ τῆ πρωλοπλάσε. ὁ δὲ αὐτὸς καὶ ἀντὶ τῆς λυτρώσεως τῶν περιτλῶν, ὑπὲρ ὧν οὐκ ἦσαν Λευῖται ἰσάριθμοι· ἢ μερικῶς, ἢδὲ διαφόρως, ἀλλ' εἷς ὑπὲρ πάντων λύτρον γινόμενος, κατατιθέντων αὐτῷ λύτρα τὸν λόγον τῆς πίσεως, ἐμπεριέχοντα τιὼ τῆ ἑπλαμερῆς νόμε πλήρωσιν, ἐν τοῖς πάντε σίκλοις σημαινομένῳ.

Γ μθ. Καὶ ἔλαβε Μωϋσῆς τὸ ἀργύριον τὰ λύτρα τῶν πλεοναζόντων
ν. εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν Λευϊτῶν, Παρὰ τῶν πρωτοτόκων τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἔλαβε τὸ ἀργύριον, πέντε καὶ ἑξήκοντα καὶ τριακοσίας καὶ χιλίας σίκλας,
να. κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον. Καὶ ἔδωκε Μωϋσῆς τὸ ἀργύριον λύτρα
Δ τῶν πλεοναζόντων Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτῆ, διὰ φωνῆς Κυρίε, ὃν τρόπον συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῆ.

ΚΕΦ. Δ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, λέ-
β. γων, Λάβε τὸ κεφάλαιον τῶν υἱῶν Καὰθ ἐκ μέσε υἱῶν Λευΐ, κατὰ δήμας αὐτῶν, κατ' οἴ-
γ. κας πατριῶν αὐτῶν, Ἀπὸ εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν καὶ ἐπάνω ἕως πεντήκοντα ἐτῶν, πᾶς ὁ εἰσπορευόμενος λειτουργεῖν, ποιῆσαι πάντα τὰ ἔργα ἐν τῇ σκηνῇ τε μαρτυρίε.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἡ μὲν ἂν ἐκ μιωσιαίων ἀπογραφὴ, καὶ αὐτιὼ τῶν ἁγίων τιὼ ἀκακίαν ὑπαράδεκτον εἶναι διδάσκει. τόγε μιὼ τοῖς θείοις ἔργοις ἐκνεμεῖσθαι μόνιω τιὼ τῷ νόμῳ διωρισμένῳ ἡλικίαν ἀπὸ πέντε καὶ εἴκοσι καὶ μέχρι τῶν πεντήκοντα ἐτῶν, ἐκεῖνο οἶμαι δηλῶν, ὅτι Θεῷ λειτουργίαν ἀποπεραίνει τιὼ ἐξαίρετον καὶ ἀδιαβλήτως ἔχεσαν, πᾶν ὅσον ἐσὶν ἔμφρον τε καὶ σθενὲς ἤδη τε καὶ ἔτι. [ἤδη μὲν γὰρ

Z σὺν τούτοις, ὁ σὺν εἴκοσι καὶ πέντε γεγονὼς σὺν αὐτοῖς· ἔτι δὲ, καὶ ὁ μέχρι πεντήκοντα προελθών.]

E δ. Καὶ ταῦτα τὰ ἔργα τῶν υἱῶν Καὰθ, ἐκ μέσε υἱῶν Λευΐ, κατὰ δήμας αὐτῶν, κατ' οἴκας πατριῶν αὐτῶν, ἐν τῇ σκηνῇ τε μαρτυρίε· ἅγιον τῶν ἁγίων.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Λειτουργία τοῖς ἐκ δήμε Καὰθ, τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, προεισρεχόντων τῶν ἱερέων καὶ πυκαζόντων αὐτά. πανταχῆ γὰρ τιμιώτερον τὸ πρῶτον σὺν τάξει, καὶ πάντα ὅσα ἐσὶν σὺν κόσμῳ παρὰ Θεῷ, ἄτακτον δὲ παντελῶς ἁδί. σὺν ὑπουργίαις δὲ τὸ λευϊτικὸν, καὶ ταῖς τῶν ὑπερκειμένων ἱερουργίαις ὑπεσρωμένον.

ε. Καὶ εἰσελεύσονται Ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῆ, ὅταν ἐξάρῃ ἡ παρεμβολὴ, καὶ καθελῶσι τὸ καταπέτασμα τὸ συσκιάζον, καὶ καταλείψουσιν

(1) Οὐδὲ σὺν τοῖς τῆ Ἱεροσολύμ. ἁδὲ σὺν τοῖς τῆ Ἀλεξανδρ. ἑκδεδομ. ταῦτα εὕρηται. περὶ τῆ διδράχμε δὲ ὁ Ἀλεξανδρ. τοῦτο καὶ μόνον (σὺν Τόμ. 6. μέρ. 1. σελ. 181.) φησίν· ἔσι μὲν γὰρ ὁ σατὴρ, ἤτοι τὸ δίδραχμον, ἀκίβδηλον νόμισμα. ἁκῶν ἐκ τῶν τῆ Σωτῆρε τυχὸν ὁ τιὼ συλλογιὼ τῶν δε τῶν ὑπομνημάτων ποιήσας, ταῦτα κατ' ἔννοιαν σωτηρανίσατο· εἰ γὰρ κατὰ λέξιν, ἁκ ἂν πάλιν τῆ Σωτῆρε ἐμέμνητο.

(2) Ἐν τῷ 13. ἐδ. τῆ 30. κεφ.

ψασιν ἐν αὐτῷ τὴν σκηνὴν (1) τῆ μαρτυρίᾳ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ μὴ ὁρᾶθαι τὰ ἱερὰ, τὸ ἀθεώρητον δηλοῖ τῆς Θεότητος τοῖς μὴ εἰς ἄκρον ἥκασιν. Ἀγγέλοις γὰρ τὸ θεάσαθαι τὸν Θεὸν ἀνάκειται πρὸς δόξαν· τὰς δὲ ἀνθρώπας, ὕστερόν ποτε θεάσαθαι Θεὸν φησὶν ὁ Χριστὸς, ὅταν ἔλθωσι
Ματθ. 5. 8. καθαροὶ πρὸς τὸ τέλειον. τὸ δὲ ἱερὸν σκεῦος, ὡς Θεᾷ ἁσία τιμᾶται, καθὸ καὶ ἠνώθη σκιᾷ ἡ θεία ἁσία κατὰ τὸ σάρκωσιν. μὴ θεωρομένη δὲ ἡμῖν ἡ θεία ἁσία, ὑπὲρ ἡμᾶς ἐστὶν, ἀλλ' ἐπισκιάζει ἡμῖν ὑπερέχασα.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἡ κιβωτὸς καλύπλεται τῷ καταπετάσματι ὄντι ποικίλῳ, αἰνιττομένῳ τὸ ἐπικεκαλυμμένον τῆ νόμᾳ, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ πραγμάτων τὸ ποικιλίαν. ὅθεν καὶ τὸ ὑακίνθινον δέρμα καὶ τὸ ὅμοιον ἱμάτιον, σύνδεσμα τῆ μὴ ἐκλάμπειν τὸν ἐν τῇ κιβωτῷ νόμον, ἀλλὰ συνεσκιάθαι.

5. Καὶ ἐπιθήσουσιν ἐπ' αὐτῷ τὰ καλύμματα (2) δέρμα ὑακίνθινον, καὶ ἐπιβαλοῦσιν ἐπ' αὐτὴν ἱμάτιον ὅλον ὑακίνθινον ἄνωθεν, καὶ διεμβαλοῦσι τοὺς ἀναφορεῖς.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καταπυκάζεται δέρμασί τε καὶ ἱματίοις ὑακινθίοις ἥτε ἁγία κιβωτὸς καὶ τὸ χρυσοῦν θυμιατήριον, λυχνίατε αὖ καὶ τὰ σκεύη τὰ λειτουργικὰ, τὸν ἄνωθεν ἡμῖν καὶ ἐξ οὐρανοῦ σημαίνοντος τοῦ ὑακινθίνου. τοιοῦτος γὰρ ὁ ἄνωθεν καὶ εἰς βάθος αἰθήρ. ὅτι δὲ τύποι Χριστοῦ τὸ ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ τὰ σκεύη τὰ ἱερὰ, διὰ μακρῶν ἡμῖν ἤδη προαποδέδεικται λόγων.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε τισὶ μὲν τῶν ἱερῶν σκευῶν ὑακίνθινα προσέταξεν ἐπιβληθῆναι καλύμματα, τισὶ δὲ πορφύραν; (3) Τῶν τιμιωτέρων ὑακίνθινα μόνα τὰ καλύμματα ἦν. αἰνίττεται δὲ ἡ χρόα τὸν οὐρανόν. τούτου χάριν τὰ μὲν αὐτὸς τοῦ καταπετάσματος, ἐπιβλήμασιν ὑακινθίνοις καλυφθῆναι προσέταξε· τὰ δὲ ἐκτὸς, καὶ πορφυροῖς, καὶ τοιούτοις. ὁ μὲν γὰρ οὐρανὸς τιμωρίας οὐκ ἔχει· ἡ δὲ γῆ διὰ τὰς τῶν νόμων παραβάσεις δέχεται καὶ κολάσεις. τῆς δὲ βασιλείας ἡ πορφύρα δηλωτική. θεία δὲ καὶ ἄναρχος καὶ ἀνώλεθρος ἡ τοῦ Θεοῦ βασιλεία. τούτου χάριν τὰ ἔξω τῆς σκηνῆς καὶ πορφυροῖς καὶ ὑακινθίνοις ἐπιβλήμασιν ἐκαλύπτετο. προμηθέμενος δὲ τοῦ δήμου τοῦ Καὰθ, προσέταξε πρότερον τοὺς ἱερέας εἴσω τῶν ἀδύτων γενομένους, καλύπτειν τὴν κιβωτὸν καὶ τὰ ἄλλα
A σκεύη τοῖς προειρημένοις καλύμμασιν· εἶθ' οὕτω τοῦ Καὰθ τὸν δῆμον ταῦτα μετακομίζειν, ἵνα μὴ τὰ ἄψαυστα καὶ ἀθέατα θεασάμενοι, ἐκ τῆς παραδόξου θέας ὑπομείνωσιν ὄλεθρον.

ζ. Καὶ ἐπὶ τὴν τράπεζαν τὴν προκειμένην ἐπιβαλοῦσιν ἐπ' αὐτὴν ἱμάτιον ὅλον πορφυροῦν, καὶ τὰ τρυβλία, καὶ τὰς θυΐσκας, καὶ τοὺς κυάθους,
B καὶ τὰ σπονδεῖα ἐν οἷς σπένδει, καὶ οἱ ἄρτοι οἱ διαπαντὸς ἐπ' αὐτῆς ἔσονται.

η. Καὶ ἐπιβαλοῦσιν ἐπ' αὐτὴν ἱμάτιον κόκκινον, καὶ καλύψουσιν αὐτὴν καλύμματι ὑακινθίνῳ δερματίνῳ, καὶ διεμβαλοῦσι τοὺς ἀναφορεῖς αὐτῆς.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἡ δὲ τράπεζα ὁλοπορφύρῳ ἱματίῳ καλύπλεται, εἶτα κοκκίνῳ, εἶτα δέρματι ὑακινθίνῳ. ἅπερ δηλοῖ λαμπρότητα· τῷ πορφύρας τύπῳ δεικνυμένῳ,
Γ καὶ αὖ τὸ διὰ κοκκίνου δεικνύμενον· (4) ὑπὸ τῆς ἔξωθεν ἐπισκιαστικῆς χρόας καλυπτόμενα, διὰ τὸ μὴ ῥᾴδιον εἶναι τῷ γνῶσιν τῆς ἐν τῇ θείᾳ τροφῇ λαμπρότητος, καὶ τῆς ἐν αἵματι Χριστοῦ σωτηρίας. (5)

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σημαίνει ἡ τράπεζα, τῷ πρόθεσιν ἔχουσα τῶν ἄρτων, τῷ ἀναίμακτον θυσίαν, δι' ἧς εὐλογούμεθα τὸν ἄρτον ἐθίοντες τὸν ἐξ οὐρανοῦ, τουτέστι Χριστὸν, ὃς καὶ γέγονε καθ' ἡμᾶς· ἀλλ' ἰῶτε
Δ καὶ ἔστι καὶ ἄτω Θεὸς ἀνωθούτε καὶ ἐκ πατρὸς ἐρχόμενος, καὶ ἐπάνω πάντων, ὡς τῶν ὅλων βασιλεὺς καὶ Κύριος. αἴνιγμα δὲ τῆς τοῦ Χριστοῦ βασιλείας εἴη ἄν, ὡς ἔμοιγε φαίνεται, τὸ ἐπιτετανύσθαι τῇ τραπέζῃ τὸ ἁλουργὲς ἱμάτιον, ἤτοι τὸ περίβλημα τὸ πορφυροῦν.

θ. Καὶ λήψονται ἱμάτιον ὑακίνθινον, καὶ καλύψουσι τὴν λυχνίαν
E τὴν φωτίζουσαν, καὶ τοὺς λύχνους αὐτῆς, καὶ τὰς λαβίδας αὐτῆς, καὶ τὰς ἐπαρυσρίδας αὐτῆς, καὶ πάντα τὰ ἀγγεῖα τοῦ ἐλαίου αὐτῆς, ὅσοις
ι. λειτουργοῦσιν ἐν αὐτοῖς. Καὶ ἐμβαλοῦσιν αὐτὴν, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, εἰς κάλυμμα δερμάτινον ὑακίνθινον, καὶ ἐπιθήσουσιν αὐτὸ (6)
Z ἐπ' ἀναφορέων.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐκκλησίας γὰρ τύπος. μέλανα δὲ καὶ σκιώδη τὰ ἀνθρώπινα. (7)

ια. Καὶ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν ἐπικαλύψουσιν ἱμάτιον ὑακίνθινον,

(1) Τῷ κιβωτὸν τῇ μαρτυρίᾳ. αἱ προειρημ. ἐκδόσ. καὶ ὁ ἐν ἁγ. Κύριλ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 458. καὶ ὁ Ἀπολιν. ὡς ἐκ τῆς προκειμ. ὑπομνήμ. δῆλον.

(2) Ἐπ' αὐτὸ κατακάλυμμα. αἱ αὐτ. ἐκδόσ. (3) Πορφυρᾶ. ἡ ἐν Χάλ. ἔκδ.

(4) Δηλέμενον. ὁ Ἀλεξάν. κώδ. (5) Τὰ αὐτὰ ἄλλως πως ὁ Προκόπιος ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

(6) Αὐτῷ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. καὶ ὁ Κύριλ. ἐν τῷ εἰρημ. τόπῳ.

(7) Τὰ αὐτὰ ὁ Προκόπιος ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. πλατύτερον· ἡ λυχνία δέρματι καὶ ἱματίῳ ὑακινθίνῳ καλύπλεται. ἐκκλησίας γὰρ τύπος. μέλανα δὲ, κτ.

θινον, καὶ καλύψουσιν αὐτὸ καλύμ- A
ματι δερματίνῳ ὑακινθίνῳ, καὶ διεμ-
ιβ. βαλοῦσι τοὺς ἀναφορεῖς αὐτοῦ. Καὶ
λήψονται πάντα τὰ σκεύη τὰ λει-
τουργικὰ ὅσα λειτουργοῦσιν ἐν αὐτοῖς
ἐν τοῖς ἁγίοις· καὶ ἐμβαλοῦσιν εἰς
ἱμάτιον ὑακίνθινον, καὶ καλύψουσιν
αὐτὰ καλύμματι δερματίνῳ ὑακιν-
θίνῳ, καὶ ἐπιθήσουσιν ἐπὶ ἀναφορεῖς.
ιγ. Καὶ τὸν καλυπτῆρα ἐπιθήσουσιν ἐπὶ B
τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐπικαλύψουσιν
ἐπ' αὐτὸ ἱμάτιον ὁλοπόρφυρον.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ θυσιαστήριον καλύπτεται πορφυρῷ καὶ ὑακινθίνῳ. σὺν μὲν γὰρ σὺ τῷ θείῳ θύματι τὸ λαμπρὸν καὶ βασιλικὸν, σὺν δὲ ἐπικάλυψις.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κατημφίεσο τὸ τῶν καρπωμάτων θυσιαστήριον ἱματίῳ κοκκίνῳ. ἱμάτιον δὲ κοκκινοβαφὲς, αἵματος τύπον παραδεξόμεθα. τέθυται γὰρ δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Χριστὸς, καὶ ἀμνὸς οἷάτις ἐπὶ τὸ θεῖον ἀνέβη θυσιαστήριον, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τῷ Θεῷ καὶ πατρί.

ιδ. Καὶ ἐπιθήσουσιν ἐπ' αὐτῷ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ ὅσοις λειτουργοῦσιν ἐν αὐτοῖς, καὶ τὰ πυρεῖα, καὶ τὰς κρεάγρας, καὶ τὰς φιάλας, καὶ τὸν καλυπτῆρα, καὶ πάντα τὰ σκεύη τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ ἐπιβαλοῦσιν ἐπ' αὐτὸ κάλυμμα δερμάτινον ὑακίνθινον, καὶ διεμβαλοῦσι τοὺς ἀναφορεῖς αὐτοῦ. καὶ λήψονται ἱμάτιον πορφυροῦν, καὶ συγκαλύψουσι τὸν λυτῆρα καὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ, καὶ ἐμβαλοῦσιν αὐτὰ εἰς κάλυμμα δερμάτινον ὑακίνθινον, καὶ ἐπιθήσουσιν ἐπ' ἀναφορεῖς.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πρὸς τοῖς ὑακινθίοις ἱμάτιον ὁλοπόρφυρον τῷ λυτῆρι τὸ πέτασμα. γράφει δὲ ὁ λυτὴρ ἐφ' ἑαυτῷ τὸν τύπον τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, ὕδασιν ἡμᾶς ἁγίοις ἀπολούοντος εἰς ἀπόθεσιν ἁμαρτίας, καὶ εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν ἀποκομίζοντος. ἄνωθεν δὲ καὶ ἐξ οὐρανοῦ τὸ ἅγιον βάπτισμα. αἴνιγμα δὲ τοῦτο τὸ χρῶμα τὸ ὑακίνθινον.

ιε. Καὶ συντελέσουσιν Ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καλύπτοντες τὰ ἅγια, καὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ ἅγια, ἐν τῷ ἐξαίρειν τὴν παρεμβολήν· καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσονται οἱ υἱοὶ Καὰθ αἴρειν, καὶ οὐχ ἅψονται τῶν ἁγίων, ἵνα μὴ ἀποθάνωσι. ταῦτα ἀρξουσιν οἱ υἱοὶ Καὰθ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἵνα μὴ ἐπὶ ξύλοις βαστάζόμενα τὰ ἅγια, θύρεθῇ ὄπισθεν τοῦ βαστάζοντος, ἤτοι τῶν ὀναγόντων βοῶν, διὰ τοῦτο, φησὶν, ὥμοις ἔφερον αὐτὰ οἱ Καάθιται.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τοῖς μὲν Γεδσωνίταις ἐδόθησαν κατὰ πρόσαγμα Θεοῦ ἅμαξαι δύω, καὶ τέσσαρες βόες· τοῖς δὲ Μεραρίταις, διπλαῖ καὶ βαρύτεραι τούτων βάσαγματα· τοῖς δὲ Καάθίταις, οὐδὲν, ὡς τιμιωτέροις τὰ τιμιώτερα. εἰ δὲ μὴ ἴσως ἦτο τίμια τὰ βαστάγματα αὐτῶν, οἱ μὴ βαστάζοντες ἂν ἦσαν σεμνότεροι, ὡς οἱ μὴ αἴροντες σὺν σαββάτῳ βαστάγματα, ἱερώτεροι καὶ νόμιμοι· οἱ δὲ βαστάζοντες, βέβηλοι καὶ ἀνίεροι. ἔτως ὁ κάμνων δι' ἐκκλησίαν τιμιώτερος τοῦ τὸ ἄπονον, ὡς τιμιώτερον, αἱρομένου. ὁ δὲ κοσμώδη κάμνων (1) ἱερώτερος τοῦ κάμνοντος, ὡς ὁ σαββατίζων τοῦ μὴ σαββατίζοντος. Γ

ις. Ἐπίσκοπος Ἐλεάζαρ υἱὸς Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως, τὸ ἔλαιον τοῦ φωτὸς, καὶ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως, καὶ ἡ θυσία ἡ καθ' ἡμέραν, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, ἡ ἐπισκοπὴ ὅλης τῆς σκηνῆς, καὶ ὅσα ἐὰν ἐν αὐτῇ ἐν τῷ ἁγίῳ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημείωσαι τὸ τοῦ ἐπισκόπου ὄνομα, ὃς ἐστιν ἄρχων ἀρχόντων, ὡς τὸ πρὸ τούτου κεφάλαιον. Δ

ιζ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋ-
ιη. σῆν καὶ Ἀαρὼν, λέγων, Μὴ ὀλοθρεύσητε τῆς σκηνῆς (2) τὸν δῆμον τὸν
ιθ. Καὶθ ἐκ μέσου τῶν Λευϊτῶν. Τοῦτο
ποιήσατε αὐτοῖς, καὶ ζήσονται καὶ οὐ μὴ
ἀποθάνωσι, προπορευομένων αὐτῶν
εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων· Ἀαρὼν καὶ οἱ E
υἱοὶ αὐτοῦ εἰσπορευέσθωσαν, καὶ κατασήσουσιν αὐτοὺς ἕκαστον κατὰ τὴν ἀναφο-
κ. ρὰν αὐτοῦ, Καὶ οὐ μὴ εἰσέλθωσιν ἰδεῖν
ἐξάπινα τὸ ἅγιον, καὶ ἀποθανοῦνται.

κα. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
κβ. Μωϋσῆν, λέγων, Λάβε τὴν ἀρχὴν
τῶν υἱῶν Γεδσὼν, καὶ τούτους κατ' οἴκους
πατριῶν αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, Z
κγ. Ἀπὸ πέντε καὶ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω ἕως πεντηκονταέτους ἐπισκέψασθαι αὐτοὺς, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος (3) λειτουργεῖν, καὶ ποιεῖν τὰ ἔργα ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου.

(1) Οὕτω μὲν ἑκάτερος τῶν κωδίκ. ὀρθότ δὲ, μὴ κάμνων. εἰ δέ γε τὸ κάμνω καὶ ἀντὶ τοῦ, καμάτῳ κλῶμαι ληφθῇ, κατὰ τὸ, τοὺς, (ςίχ. 341. τῆς σ. Ἰλ.) αὐτοὶ καμόμεθα βίῃ φίτε δερίτε μακρῷ· (ὃ καὶ ὁ Εὐςάθ. λθκαίνων φησὶν, εἴπερ αὐτὸς ἔκαμεν αὐτοὺς, ἦγεν καμάτῳ ἔχειν.) ἀναγνωςέον πάλιν, ὁ δὲ κοσμώδη μὴ κάμνων ἱερώτερος τοῦ κάμνοντος. ἔτω μὲν γὰρ ἐκ παραλλήλου ἔσεται τὸ, κάμνοντος, καὶ μὴ σαββατίζοντος· καθάπερ καὶ ὁ μὴ κάμνων, καὶ κατὰ τινὰ κοινὴν τοῦ κάμνω σημασίαν, καὶ ὁ σαββατίζων. Ἰςέον δὲ, ὅτι ὁ Προκόπιος (ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.) τὰ αὐτὰ σχεδὸν αὐτολεξεὶ ἐκλιθέμενος, φησίν· ὁ δὲ κόσμῳ μὴ κάμνων.

(2) Τῆς φυλῆς. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

(3) Ὁ εἰσπορευόμενος. αἱ αὐτ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Γεδσωνῖται δὲ αὖ καὶ μσῖτοι καὶ Μεραρῖται κατὰ τὸν ἴσον τρόπον ἀπεγράφοντο μὲν ἀπὸ εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν καὶ μέχρι πεντήκοντα, ὀνομασὶ δὲ κατ' οἴκους καὶ πατριάς.

κδ. Αὕτη ἡ λειτργία τῦ δήμυ τῶν Γεδσὼν, λειτργεῖν καὶ αἴρειν.
κε. Καὶ ἀρεῖ τὰς δέρρεις τῆς σκηνῆς, καὶ τὴν σκηνὴν τῦ μαρτυρίυ, καὶ τὸ κατακάλυμμα αὐτῆς, καὶ τὸ κατακάλυμμα τὸ ὑακίνθινον τὸ ὂν ἐπ' αὐτῆς ἄνωθεν, καὶ τὸ κατακάλυμμα τῆς
κς. σκηνῆς (1) τῦ μαρτυρίυ. Καὶ τὰ ἱσία τῆς αὐλῆς, ὅσα ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῦ μαρτυρίυ, καὶ τὰ περισὰ αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ λειτργικὰ αὐτῶν, καὶ ὅσα λειτργῦσιν ἐν αὐτοῖς ποιήσυσι.

Κατακάλυμμα. τὸ Σαμαρειτικὸν, ἐπίασρον, καὶ δέρματα ὑακίνθινα. ἄτινα καλεῖ τὸ ἑξηκοσὸν (2) κεφάλαιον τῆς Ἐξόδυ διφθέρας.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Λειτργία τῷ δήμῳ Γεδσὼν, αἱ δέρρεις τῆς σκιωῆς, τὰ καλύμματα, τὰ περιτανύσματα τῶν θυρῶν, καὶ τὰ ἱσία τῆς αὐλῆς, καὶ τὰ περισά.

κζ. Κατὰ σόμα Ἀαρὼν καὶ τῶν υἱῶν αὐτῦ ἔσαι ἡ λειτργία τῶν υἱῶν Γεδσὼν καὶ κατὰ πάσας τὰς λειτργίας αὐτῶν, καὶ κατὰ πάντα τὰ ἀρταδιοσὰ (3) αὐτῶν. καὶ ἐπισκέψῃ αὐτὸς ἐξ ὀνομάτων, καὶ πάντα τὰ ἀρτὰ
κη. αὐτῶν. Αὕτη ἡ λειτργία τῶν υἱῶν Γεδσὼν ἐν τῇ σκηνῇ τῦ μαρτυρίυ, καὶ ἡ Φυλακὴ αὐτῶν ἐν χειρὶ Ἰθάμαρ τῦ
κθ. υἱῦ Ἀαρὼν τῦ ἱερέως. Οἱ υἱοὶ Μεραρὶ κατὰ δήμυς αὐτῶν, κατ' οἴκυς πα-
λ. τριῶν, ἐπισκέψασθε αὐτὸς, Ἀπὸ πέντε καὶ εἰκοσαέτυς καὶ ἐπάνω ἕως πεντηκονταέτυς ἐπισκέψασθε αὐτὸς, πᾶς ὁ εἰσπορευόμενος λειτργεῖν τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς τῦ μαρτυρίυ.

λα. Καὶ ταῦτα τὰ Φυλάγματα τῶν αἱρομένων ὑπ' αὐτῶν κατὰ πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν ἐν τῇ σκηνῇ τῦ μαρτυρίυ· τὰς κεφαλίδας τῆς σκηνῆς, καὶ τὸς μοχλὸς αὐτῆς, καὶ τὸς σύλυς αὐτῆς, καὶ τὰς βάσεις αὐτῆς, καὶ τὸ κατακάλυμμα, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν, καὶ οἱ σύλοι αὐτῶν, καὶ τὸ κατακάλυμμα τῆς θύρας τῆς σκη-
λβ. νῆς, Καὶ τὸς σύλυς αὐτῆς κύκλῳ, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν, καὶ τὸς σύλυς

A τῦ καταπετάσματος τῆς πύλης τῆς αὐλῆς, καὶ τὰς βάσεις αὐτῶν, καὶ τὸς πασσάλυς αὐτῶν, καὶ τὸς κάλυς αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ λειτργήματα αὐτῶν· ἐξ ὀνομάτων ἐπισκέψασθε αὐτὸς, καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς Φυλακῆς τῶν αἱρομένων ὑπ' αὐτῶν.

B „ ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ τὰς βάσεις „ αὐτῆς, καὶ τὸ κάλυμμα. Ἔοικε κάλυμμα νῦν τὰ ἱσία τῆς αὐλῆς λέγειν, ἀφ' ὅτι αὐτὸ ἐβάσαζον· τοῖς γὰρ υἱοῖς Γεδσὼν ἀπενενέμητο· ἀλλὰ τὸς σύλυς τότων. ἃ γάρ ἐσιν ἐπινοῆσαι ἕτερον κάλυμμα ἔχον σύλυς.

„ ΣΕΥΗΡΟΥ. Καὶ τὸ κατακάλυμμα τῆς „ θύρας τῆς σκιωῆς. Καὶ μιῶ τοῖς υἱοῖς Γεδσὼν πρὸ ὀλίγυ τῦτο ἀπένειμεν. ἀλλὰ δῆλον, ὡς ἀντὶ τῶν σύλων αὐτῦ, αὐτὸ τὸ
Γ κάλυμμα τέθεικε. νῦς γάρ ἐσιν ἡ θεία Γραφὴ, καὶ τὰς ἐνδείξεις τῶν νοημάτων ἐναργεῖς παραδηλοῖ τοῖς προσέχυσι. καὶ τὰ μὲν ὑποσηρίζοντα τοῖς υἱοῖς Μεραρὶ ἀποδέδωκε, τὰ δὲ σκέποντα καὶ καλύπλοντα τοῖς υἱοῖς Γεδσών· τῦτο μὲν ἐν τῇ ἄρσει, τῦτο δὲ ἐν τῇ Φυλακῇ· καὶ τοῖς υἱοῖς Καὰθ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἰσέον, ὅτι ἐν τῇ Ἐξόδῳ κάλων ἐκ ἐμνημόνυσεν ἐν τῇ κατασκυῇ τῆς
Δ σκιωῆς. ἐκῦν μᾶλλον ἐν αὐτοῖς ἐδέσμυν τὸς σύλυς, καὶ τὰ ἄλλα βαρέα σκεύη ἐπὶ τῶν ἀμαξῶν.

λγ. Αὕτη ἡ λειτργία δήμυ υἱῶν Μεραρὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἐν τῇ σκηνῇ τῦ μαρτυρίυ, ἐν χειρὶ Ἰθά-
λδ. μαρ υἱῦ Ἀαρὼν τῦ ἱερέως. Καὶ ἐπεσκέψατο Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν καὶ οἱ ἄρχοντες Ἰσραὴλ τὸς υἱὸς Καὰθ κα-
E τὰ δήμυς αὐτῶν, κατ' οἴκυς πατριῶν
λε. αὐτῶν, Ἀπὸ πέντε καὶ εἰκοσαέτυς πᾶς ὁ εἰσπορευόμενος, καὶ ἐπάνω ἕως πεντηκονταέτυς, λειτργεῖν, καὶ ποιεῖν τὰ ἔργα ἐν τῇ σκηνῇ τῦ μαρτυρίυ.
λς. Καὶ ἐγένετο ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν κατὰ δήμυς αὐτῶν, διχίλιοι ἑπτακόσιοι
λζ. πεντήκοντα. Αὕτη ἡ ἐπίσκεψις δή-
Z μυ Καὰθ, πᾶς ὁ λειτργῶν ἐν τῇ σκηνῇ τῦ μαρτυρίυ, καθὰ ἐπεσκέψατο Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν διὰ Φωνῆς
λη. Κυρίυ, ἐν χειρὶ Μωϋσῆ. Καὶ ἐπεσκέπησαν οἱ υἱοὶ Γεδσὼν κατὰ δήμυς αὐτῶν, κατ' οἴκυς πατριῶν αὐτῶν,
λθ. Ἀπὸ πέντε καὶ εἰκοσαέτυς καὶ ἐπάνω ἕως πενηκονταέτυς, πᾶς ὁ εἰσπορευόμενος λειτργεῖν, καὶ ποιεῖν τὰ ἔργα
μ. ἐν τῇ σκηνῇ τῦ μαρτυρίυ. Καὶ ἐγένετο

(1) Τῆς Θύρας τῆς σκιωῆς. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. (2) Οὐχὶ τὸ 60, ἀλλὰ τὸ 39.
(3) Ἄρτα διασά. ὁ Ἀλεξάν. κώδ. Τὰ ἔργα αὐτῶν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. Κατὰ πάντα τὰ ἐργαλεῖα δ' αὐτῶν. ἡ ἐν Ὀξον. ἔκδ.

νετο ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν,
μα. διχίλιοι ἑξακόσιοι τριάκοντα. Αὕτη ἡ ἐπίσκεψις δήμου υἱῶν Γεδσὼν, πᾶς ὁ λειτουργῶν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, ὃς ἐπεσκέψατο Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν διὰ Φωνῆς Κυρίου, ἐν χειρὶ Μωϋσῆ.
μβ. Ἐπεσκέπησαν δὲ καὶ δῆμος υἱῶν Μεραρὶ κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ' οἴκους
μγ. πατριῶν αὐτῶν, Ἀπὸ πέντε καὶ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω ἕως πεντηκονταέτους, πᾶς ὁ εἰσπορευόμενος λειτουργεῖν πρὸς τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς τοῦ μαρ-
μδ. τυρίου. Καὶ ἐγένετο ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν, τῆς συγγενείας αὐτῶν κατὰ δήμους, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, τρι-
με. χίλιοι καὶ διακόσιοι. Αὕτη ἡ ἐπίσκεψις δήμου υἱῶν Μεραρὶ, ὃς ἐπεσκέψα-
Α το Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν διὰ Φωνῆς Κυ-
μς. ρίου, ἐν χειρὶ Μωϋσῆ. Πάντες οἱ ἐπεσκεμμένοι, ὃς ἐπεσκέψατο Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν καὶ οἱ ἄρχοντες υἱῶν Ἰσραὴλ τοὺς Λευίτας, κατὰ δήμους αὐ-
μζ. τῶν, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, Ἀπὸ πέντε καὶ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω ἕως πεντηκονταέτους, πᾶς ὁ εἰσπορευόμε-
Β νος πρὸς τὸ ἔργον τῶν ἔργων, καὶ τὰ ἔργα αἰρόμενα ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρ-
μη. τυρίου. Ἐγενήθησαν οἱ ἐπεσκεμμένοι, ὀκτακισχίλιοι πεντακόσιοι ὀγδοή-
μθ. κοντα. Διὰ Φωνῆς Κυρίου ἐπεσκέψατο αὐτοὺς ἐν χειρὶ Μωϋσῆ, ἄνδρα κατ' ἄνδρα ἐπὶ τῶν ἔργων αὐτῶν, καὶ ἐπὶ ὧν αἴρουσιν αὐτοί. καὶ ἐπεσκέπησαν, ὃν τρόπον συνέταξε Κύριος
Γ τῷ Μωϋσῆ.

ΚΕΦ. Ε.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
β. Μωϋσῆν, λέγων, Πρόσταξον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐξαποστειλάτωσαν ἐκ τῆς παρεμβολῆς πάντα λεπρὸν, καὶ πάντα γονορρυῆ, καὶ πάντα ἀκάθαρτον ἐπὶ ψυχῇ,
γ. Ἀπὸ ἀρσενικοῦ ἕως θηλυκοῦ, ἐξαποστείλατε ἔξω τῆς παρεμβολῆς. καὶ οὐ μιανοῦσι τὰς παρεμβολὰς αὐτῶν, ἐν οἷς ἐγὼ καταγίνομαι ἐν αὐτοῖς. (1)

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Καὶ τί δήποτε καὶ τοὺς λεπροὺς καὶ τοὺς γονορρυεῖς ἔξω τῆς παρεμβολῆς διάγειν ἐκέλευσεν; Ἀπὸ τῶν σμικρῶν τὰ μεγάλα παιδεύων. εἰ γὰρ ὁ ἁπλούμενος νεκροῦ ἀκάθαρτος, πολλῷ μᾶλλον ὁ νεκρὸν ἐργασάμενος ἑαυτὸν διὰ μιαιφονίας. καὶ εἰ ὁ λεπρὸς ἀκάθαρτος, πολλῷ μᾶλλον ὁ τὰ ποικίλα τῆς κακίας ἐργαζόμενος εἴδη. οὕτω διὰ τοῦ γονορρύους ἡ μοιχεία κατηγορεῖται. εἰ γὰρ τὸ ἀκόσιον μυσαρὸν, πολλῷ δήπουθεν τὸ κατὰ γνώμην τολμώμενον.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τίνα καλεῖ ἀκάθαρτον ἐπὶ ψυχῇ; Τὸν τοῦ τεθνηκότος ἁψάμενον, ἢ ὀστέοις νεκροῦ πελάσαντα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οἶμαι δὴ ἔγωγε, ὅτι τῶν κατὰ πάθει (2) καὶ σωματικῶν πραγμάτων ἐσφόδρα πολὺς παρὰ Θεῷ λόγος ἐστὶν, τὸ δὲ θείαν ἡμῖν καὶ πνευματικὴν διὰ τούτων διατυποῖ λατρείαν. σημαίνει μὲν γὰρ ὁ λεπρὸς τὸν τοῖς εἰς νεκρότητα πάθεσι ποικίλως κατεσιγμένον. ταῦτα δέ ἐστι τὰ ἔργα τῆς σαρκός· ὁ δὲ γονορρυὴς, τὸν ἀεί τε καὶ ἀκαιρέτως ἐν μολυσμοῖς, καὶ τὴν τῆς Φύσεως ἐπιτηδειότητα πρὸς καρποφοριαν τὴν εὐάρεστόν τε καὶ ἀξιάγαστον δαπανῶντα πρὸς τὸ μηδέν· ὁ δὲ ἀκάθαρτος ἐπὶ ψυχῇ, τὸν πάντως τῆς ἑτέρων νεκρότητος μετέχοντα, καὶ πλημμελημάτων ἀλλοτρίων ῥαθύμως ἀναπιμπλάμενον, πρὸς ὃν καὶ ὁ Παῦλός φησι· σεαυ-
Δ „ τὸν ἁγνὸν τήρει, καὶ μὴ κοινώνει ἁμαρ-
„ τίαις ἀλλοτρίαις. [τοῦτο οἶμαι ἐστὶ τὸ ἐπὶ νεκρῷ μολύνεσθαι νοητῶς.] 1. Τιμ. 5. 22.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ ἀκάθαρτος εἶναί τινας ἐπὶ ψυχῇ τοιόνδέ τι δηλοῖ· τὸ κατοικοῦντα θίγειν καὶ ἁγνὸν γενέσθαι νεκροῦ σώματος εἰς μολυσμοῦ τρόπον τοῖς ἀρχαιοτέροις ὁ νόμος κατελογίζετο, ἀπηχθημένῳ Θεῷ τῷ πάντα ζωογονεῖν ἰσχύοντι
Ε τῷ νεκρότητα δεικνύς· καὶ μὴν καὶ ἑτέρως εἰς νοῦ καὶ ψυχῆς νέκρωσιν, καθάπερ ἐν τύπῳ παχεῖ τὸ χρῆμα δεχόμενος. νεκρὸς δὲ νοῦς καὶ ἀπεψυγμένος ὁ φιλαμαρτήμων, καὶ τῶν εἰς ζωὴν ἀνδραγαθημάτων ἀμοιρεῖν εἰθισμένος. ἀλλ' εἰ τεθνάναι σωέβη τινὰς, πᾶσά πως ἀνάγκη τοὺς ἐξ αἵματός τε καὶ κατὰ γένος οἰκείους σωίζειν τε καὶ δρᾶν ἐπ' αὐτῷ τὰ νενομισμένα· πλὴν ἀκάθαρτοι καὶ οὗτοι κατὰ τὸν νόμον, οὐκ
Ζ εἰς ἅπαν δὲ καὶ μέχρι παντὸς, ἀλλ' ἵν' τὶς αὐτοῖς ἀποκαθάρσεως τρόπος.

δ. Καὶ ἐποίησαν οὕτως οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ· καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτοὺς ἔξω τῆς παρεμβολῆς. καθὰ ἐλάλησε Κύριος τῷ Μωϋσῆ, οὕτως ἐποίησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ.

ε. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋ-
ς. σῆν, λέγων, Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, λέγων, ἀνὴρ ἢ γυνὴ, ὅσις ἂν

(1) Τῷ δὲ τῷ τόπῳ ἁρμόσει μᾶλλον τὸ τοῦ Ἰσιδώρου ὑπόμνημα τὸ ἐν τῷ 3. ἐδ. τοῦ 15. κεφ. τοῦ Λευῖτ.
(2) Ἐν πάχει. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 481.

ποιήσῃ ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἀνθρωπίνων, καὶ παριδὼν παρίδῃ καὶ πλημμελήσῃ ἡ ψυχὴ ἐκείνη, Ἐξαγορεύσει τὴν ἁμαρτίαν, ἣν ἥμαρτε, καὶ ἀποδώσει τὴν πλημμέλειαν· τὸ κεφάλαιον, καὶ τὸ ἐπίπεμπτον αὐτῦ προσθήσει ἐπ' αὐτῷ, καὶ ἀποδώσει τίνι ἐπλημμέλησεν αὐτῷ.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐστιν, ἀνὴρ ἢ γυ-
» νὴ, εἴτις ποιήσει ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρ-
» τιῶν τῶν ἀνθρωπίνων; Τὰ σμικρότατα τῶν ἁμαρτημάτων ἀνθρώπινα κέκληκεν· ἐπειδὴ τρεπτὴ ἔσαν τῶν ἀνθρώπων τὴν Φύσιν, πάντων ἀπηλλάχθαι τῶν ἁμαρ-
Ἰώβ. 14. 4, 5. τημάτων οὐχ οἷόν τε. οὐδεὶς γάρ Φησι κα-
» θαρὸς ἀπὸ ῥύπου, οὐδ' ἂν μία ἡμέρα ἡ ζωὴ αὐτοῦ. τούτου χάριν καὶ ὁ θεῖος Δαβὶδ βοᾷ·
Ψαλ. 142. 2. μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου,
» ὅτι οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ὁ ζῶν. μόνος γὰρ ὁ δεσπότης Χριστὸς, καὶ ὡς ἄνθρωπος, καὶ ὡς Θεὸς, τὸ ἄμωμον ἔχει.
Ἡσ. 53. 9, 4. καὶ τοῦτο προορῶν ὁ Προφήτης ἐβόα· Ὃς
» ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη ἐν τῷ
» στόματι αὐτοῦ δόλος. τούτου χάριν καὶ τὰς ἄλλων ἁμαρτίας ἀνέλαβεν, ὡς οἰκείας μὴ
» ἔχων. Οὗτος γάρ Φησι τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν
» Φέρει, καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται. καὶ ὁ μέ-
Ἰωάν. 1. 29. γας Ἰωάννης· Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων
Ψαλ. 87. 5. τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου. διὰ τοῦτο καὶ ἐν
» νεκροῖς ἐλεύθερος. διδάσκει τοίνυν ὁ θεῖος νόμος πῶς θεραπευτέον τοὺς τὰ μέτρια πλημμελοῦντας. κελεύει γὰρ τὸν σὺν τισὶ συμβολαίοις ἠδικηκότα, πρῶτον ἐξαγορεῦσαι τὴν ἁμαρτίαν, εἶτα τῷ ἠδικημένῳ τὸ ληφθὲν ἀποδοῦναι, προσθεικότα τῷ κεφαλαίῳ τὸ πέμπτον. εἰ δὲ συμβαίη τὸν ἠδικημένον πρὸ τῆς τοῦ ἠδικηκότος μεταμελείας καταλύσαι τὸν βίον, ἐκλῖσαι ταῦτα τῷ ἀγχιστεύοντι. ἀγχιστεύοντα δὲ καλεῖ τὸν τῷ γένει προσήκοντα. ἡ δὲ τάξις τοῦ γένους αὕτη· πρῶτος υἱὸς, εἶτα θυγάτηρ, εἶτα ὁ τοῦ πατρὸς ἀδελφὸς, ἔπειτα ὁ τοῦ πάππου. εἰ δὲ τούτων μηδεὶς εἴη, ὁ πλησιέστερος συγγενής· εἰ δὲ μὴ εὑρίσκοιτο συγγενὴς, τῷ Θεῷ τὰ προρρηθέντα προσε-
» νεγκεῖν διηγόρευσε. τοῦτο γὰρ εἶπεν· ἐὰν δὲ
» μὴ ᾖ τῷ ἀνθρώπῳ ὁ ἀγχιστεύων, ὥστε ἀπο-
» δοῦναι αὐτῷ τὸ πλημμέλημα τὸ πρὸς αὐτὸν, τὸ πλημμέλημα τὸ ἀποδιδόμενον τῷ
» Κυρίῳ, τῷ ἱερεῖ ἔσαι, πλὴν τοῦ κριοῦ τοῦ ἱλασμοῦ, δι' οὗ ἐξιλάσεταί περὶ αὐτοῦ σὺν αὐτῷ.

» ΣΕΥΗΡΟΥ. Καλῶς, τῶν ἀνθρωπίνων. τὰ γὰρ εἰς χρήματα Φέροντα τὴν ζημίαν ἁμαρτήματα σὺν τῷ Λευϊτικῷ (1) ἀριθμεῖται· ἤτοι τὸ εἰς παραθήκην ἁμαρτῆσαι, ἢ περὶ κοινωνίας ἢ ἁρπαγῆς χρημάτων ἐγκληθῆναι. τὰ δὲ μὴ ἀνθρώπινα, ἀλλ' ἅτινα εἰς ὕβριν ἀναΦέρεται τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἔχει ἐξιλασμόν. τῶν ἀνθρωπίνων οὖν μόνον ἐκουσίως ἐστὶν ἄΦεσις κατὰ τὸν νόμον.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. ΚεΦάλαιον τὸ ζημίωμα τῶν ἀποσερόντων παρανόμως. θυσία κριοῦ μετὰ προσθήκης τοῦ πέμπτου, ἀντὶ τοῦ πενταπλασίου, ὅπερ ὠΦείλετο κλοπῆς. ἐκεῖ μὲν γὰρ κολασικῶς, ἐνταῦθα δὲ ἰατρικῶς ἐπὶ τῶν αἰσθομένων τοῦ ἀδικήματος, καὶ ζητόντων διόρθωσιν.

η. Ἐὰν δὲ μὴ ᾖ τῷ ἀνθρώπῳ ὁ ἀγχιστεύων, ὥστε ἀποδοῦναι αὐτῷ τὸ πλημμέλημα πρὸς αὐτὸν, τὸ πλημμέλημα τὸ ἀποδιδόμενον τῷ Κυρίῳ, τῷ ἱερεῖ ἔσαι, πλὴν τοῦ κριοῦ τοῦ ἱλασμοῦ, δι' οὗ ἐξιλάσεται ἐν αὐτῷ περὶ αὐτοῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Δύω διδάσκει κάλλιστα ὁ νόμος· ὅτι πάντα τὰ τῷ Κυρίῳ προσαγόμενα ὁ ἱερεὺς ἐλάμβανε· καὶ ὅτι, εἰ ἐχρεώσει τις ὑπὲρ πλημμελείας, καὶ ἀπέθανεν ὁ χρεωστούμενος μὴ ἔχων κληρονόμον, τῷ Κυρίῳ προσεκυροῦτο ὁ ἐχρεώσει δοῦναι τῷ ἀδικηθέντι ὁ πλημμελήσας. τοῦτο δὲ ἐλάμβανεν ὁ ἱερεὺς, ὡς ἱερωμένον, χωρὶς τοῦ κριοῦ. πρεσβεύει γὰρ ὁ ἱερεὺς, καὶ δεῖ χορηγεῖσθαι αὐτῷ παρ' ἐκείνων.

θ. Καὶ πᾶσα ἀπαρχὴ καὶ πάντα τὰ ἁγιαζόμενα ἐν υἱοῖς Ἰσραὴλ, ὅσα ἐὰν προσΦέρωσι τῷ Κυρίῳ, τῷ ἱερεῖ
ι. αὐτῷ ἔσαι. Καὶ ἑκάστῳ τὰ ἡγιασμένα αὐτῷ ἔσαι· καὶ ἀνὴρ, ὅσα ἐὰν δῷ τῷ ἱερεῖ, αὐτῷ ἔσαι.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Προσέταξε δὲ καὶ τὰς προσΦερομένας ἀπαρχὰς τοὺς ἱερέας ἐσθίειν. ἀπαρχὴ γὰρ ἦσαν τοῦ μὲν λαοῦ οἱ Λευῖται, τῶν δὲ Λευϊτῶν οἱ ἀρχιερεῖς. (2) ὡς ἀπαρχαὶ τοίνυν τὰς ἀπαρχὰς ἐνομίζοντο.

ΑΔΗΛΟΥ. Πᾶσα προσΦορὰ τοῦ ἱερέως ἐστίν. ἐὰν δέτις ὑπόσχηται, λόγου χάριν, σὺν ἁγίῳ τόπῳ τόσα ἀναλίσκειν ἢ σΦάζειν· ἐὰν ἐλθὼν εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον, σΦάξῃ τὸ ὑποχεθὲν, οὐκ ἀνάγκῃ ἔχει δοῦναι αὐτὸ τῷ ἱερεῖ, ἀλλ' αὐτὸς ἐσθίει. πλὴν ἐὰν μέρος ἐξ αὐτοῦ ἐκουσίᾳ γνώμῃ δῷ τῷ ἱερεῖ, τοῦ ἱερέως ἔσαι. διὸ καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Ἠλὶ τοῦ ἱερέως ἐπειδὴ κατὰ βίαν ἀπὸ τῶν ἁγιαζομένων ἐλάμβανον, εἰς λόγον Φησὶ τοῦ ἱερέως, παρηνόμουν. ὃ γὰρ ἄκων τις δίδωσι τῷ ἱερεῖ ἐκ τούτων, ὥσπερ τὰς ἀπαρχὰς καὶ τὰς δεκάτας.

ια. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Λάλησον τοῖς υἱοῖς
ιβ. Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς, ἀνδρὸς ἀνδρὸς ἐὰν παραβῇ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ
ιγ. παρίδῃ αὐτὸν ὑπεριδοῦσα, Καὶ κοιμηθῇ τις μετ' αὐτῆς κοίτην σπέρματος, καὶ λάθῃ ἐξ ὀΦθαλμῶν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ κρύψῃ, αὐτὴ δὲ ᾖ μεμιασμένη, καὶ μάρτυς μὴ ᾖ κατ' αὐτῆς,
ιδ. καὶ αὐτὴ μὴ ᾖ συνειλημμένη, Καὶ ἐπέλθῃ αὐτῷ πνεῦμα ζηλώσεως, καὶ ζηλώσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, αὐτὴ δὲ μεμιαν-

(1) Ἐν κεφ. 6.

(2) Οἱ ἱερεῖς. σὺν ταῖς σημειώσ. τῆς σὺν Χάλ. ἐκδόσ.

μεμίανται, ἢ ἐπέλθῃ αὐτῷ πνεῦμα ζηλοτυπίας, καὶ ζηλώσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, αὐτὴ δὲ μὴ ᾖ μεμιαμένη,

ιε. Καὶ ἄξει ὁ ἄνθρωπος τὴν γυναῖκα αὐτοῦ πρὸς τὸν ἱερέα, καὶ προσοίσει τὸ δῶρον περὶ αὐτῆς, τὸ δέκατον τοῦ ὕφι ἄλευρον κριθινον· οὐκ ἐπιχεεῖ ἐπ' αὐτῷ ἔλαιον, οὐδὲ ἐπιθήσει ἐπ' αὐτῷ λίβανον· ἔστι γὰρ θυσία ζηλοτυπίας, θυσία μνημοσύνης, ἀναμιμνήσκουσα ἁμαρτίαν. Καὶ προσάξει αὐτὴν [ὁ ἱερεὺς, καὶ στήσει αὐτὴν] ἔναντι Κυρίου.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Μοιχείας τὰς μὲν αὐτοφώρους, ἀναργέσιν ἐλέγχοις πιστευομένας, οὐθενὸς ὑπαιτίου ἀπέφηνεν ὁ νόμος· τὰς δὲ καθ' ὑπόνοιαν, οὐκ ἐδικαίωσεν ἐξετάζεσθαι πρὸς ἀνθρώπων, ἀλλὰ τὸ τῆς Φύσεως ἦγαγε δικαστήριον· ἐπειδήπερ ἄνθρωποι μὲν τῶν ἐμφανῶν ἐπιγνώμονες, Θεὸς δὲ καὶ τῶν ἀδήλων, ᾧ μόνῳ δυνατὸν ψυχῇ ἀναργῶς θεάσασθαι. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἐὰν δ' ἀμφίρις· ἢ τὰ λεχθέντα, καὶ μηδ' ἕτερον καθέλκῃ μέρος, ἴτωσαν εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ σὰς ἀντιχρὺ τοῦ βωμοῦ, παρόντος τοῦ κατ' ἐκεῖνο τὴν ἡμέραν ἱερωμένου, δηλότω τὴν ὑπόνοιαν ἅμα καὶ κομίζων ἄλυρον κριθινον, εἶδός τι θυσίας ὑπὲρ τῆς γυναικὸς, εἰς ἔνδειξιν τοῦ μὴ κατ' ἐπήρειαν, ἀλλ' ἀπὸ γνώμης ὑγιοῦς κατ' εὐδοιασμὸν εὔλογον αἰτιᾶσθαι. Καὶ μετ' ὀλίγα. Μήτε δ' ἔλαιον, μήτε λιβανωτὸν, ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων θυσιῶν, προσέσω, διὰ τὸ μὴ ἐπὶ χαρτοῖς, ἀλλ' ἄγαν ὀδωνηροῖς μέλλειν τὴν θυσίαν ἐπιτελεῖσθαι. κριθινον δ' ἐστὶ τὸ ἄλυρον, ἴσως ἐπειδὴ ὑπαμφίβολός ἐστιν ἡ ἀπὸ κριθῆς τροφὴ, καὶ ἀλόγοις ζώοις καὶ ἀτυχέσιν ἀνθρώποις ἐφαρμόζεσθαι· σύμβολον τοῦ τὴν μεμοιχευμένην ὁδὸν θηρίων διαφέρειν, ὧν ἀδιακρίτως εἶναι καὶ ἀνεπισάτους τὰς ὀχείας συμβέβηκε· τὴν δὲ καθαρεύουσαν τῶν ἐγκλημάτων, οἰκεῖον ἀνθρώπων βίον ἐζηλωκυῖαν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἄγεσθαι προσέταξε τὴν γυναῖκα πρὸς τὸν ἱερέα, καὶ δὴ καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔσεσθαι Θεοῦ. καὶ τοῦτο οἱμαὶ ἐστι τὸ μέλλειν ἅπαντας παρασήσεσθαι τῷ Χριστῷ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Νόθα δὲ ζωῆς καὶ κληνοπρεπὲς σημεῖον τὸ κριθινον ἄλυρον. διὸ καὶ ἐπὶ νόθῳ ζωῇ κατηγορευμένῃ γυνὴ τοῦτο προσέφερε, λιβάνου τε καὶ ἐλαίου δίχα, τουτέστιν ὠδῖνος καὶ ἱλαρότητος.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ ἄλυρον κριθινον ὑπὲρ τῆς ὑποπτευομένης μοιχευθῆναι προσεκομίζετο; Αὐτὸς ὁ δεσπότης ἡρμήνευσεν. ἔστι γὰρ ἔφη θυσία ζηλοτυπίας, θυσία μνημοσύνης, θυσία ἀναμιμνήσκουσα ἁμαρτίαν. ὅθεν οὐδὲ ἔλαιον αὐτῷ, οὐδὲ λίβανον ἔχειν προσέταξεν. ἐσέρηται γὰρ καὶ τῆς ὠδῖνος, καὶ τοῦ τῆς δικαιοσύνης Φωτός. τοῦτο μέντοι γίνεσθαι νενομοθέτηκεν ὁ δεσπότης Θεὸς, τῷ μιαιφόνον αὐτῶν ἐπισάμενος γνώμῃ. ἵνα γὰρ μὴ ἐξ ὑποψίας ἀποκλείνωσι τὰς ὁμοζύγους, ἐκέλευσε τῷ ὑποπλευομένῳ αὐτῷ προσενεχθῆναι, ἅτε δὴ πάντα σαφῶς ἐπισαμένῳ, καὶ τὰ λάθρα γινόμενα. προσάξει γάρ φησιν ὁ ἱερεύς, καὶ στήσει τῇ γυναῖκα ἔναντι Κυρίου.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τοιαύτη γὰρ ἡ τῶν ἀναξίων δωροφορία, ἄνευ ἐλαίου. ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός. οὐκ ἱλαρὸν δὲ τὸ μὴ ἔχον ἐν Θεῷ τὸ φαιδρὸν, καὶ ἄνευ ὠδῖνος τῶν καθαρῶν ἔργων. 2. Κορ. 9. 7.

ιζ. Καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς ὕδωρ καθαρὸν ζῶν ἐν ἀγγείῳ ὀστρακίνῳ, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς τῆς ὄσης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς ἐμβαλεῖ εἰς τὸ ὕδωρ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς ὕδωρ καθαρὸν ζῶν ἔναντι Κυρίου ἐν ἀγγείῳ ὀστρακίνῳ, καὶ τῆς γῆς τῆς ὄσης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς σκιωῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς ἐμβαλεῖ εἰς τὸ ὕδωρ. καὶ στήσει ὁ ἱερεὺς τὴν γυναῖκα ἔναντι Κυρίου, καὶ ἀποκαλύψει τὴν κεφαλὴν τῆς γυναικὸς, καὶ δώσει ἐπὶ τῶν χειρῶν αὐτῆς τὴν θυσίαν τοῦ μνημοσύνου, τὴν θυσίαν τῆς ζηλοτυπίας· ἐν δὲ τῇ χειρὶ τοῦ ἱερέως ἔσται τὸ ὕδωρ τοῦ ἐλεγμοῦ τοῦ ἐπικαταρωμένου τούτου. ταῦτα πάντα γενέσθαι προσέταξε, τὴν γυναῖκα τὴν ὑποπλευομένην ἐκδειμάτων, ἵν' εἰ ἐξήμαρτεν ὁμολογήσῃ, καὶ διὰ μεταμελείας λάβῃ τὴν ἄφεσιν. τοῦτο χάριν ἀκάλυπτον αὐτὴν τῷ Θεῷ προσενεχθῆναι κελεύει, διδάσκων ὅτι γυμνὰ πάντα καὶ τετραχηλισμένα ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἐδὲν αὐτὸν λέληθε τῶν παρ' ἡμῶν γινομένων. ὅτι δὲ ταῦτα δεδιτλόμενος αὐτὴν γενέσθαι κεκέλευκε, τὰ ἑξῆς δηλοῖ. καὶ ὁρκιεῖ αὐτὴν ὁ ἱερεὺς, καὶ ἐρεῖ τῇ γυναικὶ, εἰ μὴ κεκοίμηταί τις μετὰ σοῦ, εἰ μὴ παραβέβηκας μιανθῆναι ὑπὸ τὸν ἄνδρα τὸν σεαυτῆς, ἀθῷος ἴσθι ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ ἐλεγμοῦ τοῦ ἐπικαταρωμένου τούτου. εἰ δὲ σὺ παρεβέβηκας ὕπανδρος οὖσα, ἢ σὺ μεμίανσαι, ἢ ἔδωκέτις τῷ κοίτῃ σου σοὶ, πλὴν τοῦ ἀνδρός σου· δῴη σε Κύριος εἰς ἀρᾶς καὶ εἰς ὅρκιον εἰς μέσῳ τοῦ λαοῦ σου, εἰ τῷ δῶναι Κύριον τὸν μηρόν σου διαπεπλωκότα, καὶ τὴν κοιλίαν πεπρησμένῃ. ἐκέλευσε δὲ καὶ τὴν γυναῖκα σωτίσθαι τῇ ἀρᾷ, καὶ λέγειν, γένοιτο, γένοιτο. καὶ γραφῆναι δὲ τὴν ἀρὰν προσέταξε, καὶ ἐξαλειφθῆναι ὕδατι, καὶ πιεῖν τὴν γυναῖκα τὸ ὕδωρ· πρότερον δὲ τὴν θυσίαν προσενεχθῆναι, τουτέστι τὸ κριθινον ἄλυρον. εἶτα διδάσκει, ὡς ἀθῶος μὲν ἔσα, ὑγιὴς φυλαχθήσεται· σύνοχος δὲ ἔσα καὶ κρυπτουσα, τῇ πείρᾳ μαθήσεται τῆς ἀρᾶς τὴν ἰσχὺν, καὶ τῆς κοιλίας διαῤῥηγνυμένης, καὶ τοῦ μηροῦ διαπίπλοντος. δι' ὧν γὰρ ἡ ἁμαρτία, διὰ τούτων ἡ τιμωρία.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Διὰ μὲν τοῦ ὕδατος τοῦ ζῶντος καὶ καθαροῦ, τὸν ζωοποιὸν σωτῆρα τοῦ Θεοῦ λόγον, ὃς ἐν σαρκὶ γέγονε, καθά-

καθάπερ ἐν ὀστρακίνῳ σκεύει· χοῦς γὰρ ὅτι καὶ ἀπὸ γῆς ἡ σάρξ· διὰ δὲ τῆς γῆς, τὸν ἐν θανάτῳ νοήσεις δι' ἡμᾶς.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἑκάτερον οὐκ ἀπὸ σκοποῦ καὶ τοῖς ὀνόμασιν ἐπεκόσμησε· τὸ μὲν ὕδωρ, εἰπὼν δεῖν καθαρόν τε λαμβάνειν καὶ ζῶν, ἐπεὶ ἡ ἀνυπαίτιος γυνὴ καθαρεύειν τὸν βίον, καὶ ζῆν ὀφείλει· τὴν δὲ γῆν οὐκ ἀπὸ τοῦ τυχόντος, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐδάφους, ὅπερ ἀναγκαῖον, ἀρετῶσαν, ὡς καὶ γυναῖκα τὴν σώφρονα.

ιη. Καὶ στήσει ὁ ἱερεὺς τὴν γυναῖκα ἔναντι Κυρίου, καὶ ἀποκαλύψει τὴν κεφαλὴν τῆς γυναικὸς, καὶ δώσει ἐπὶ τὰς χεῖρας αὐτῆς τὴν θυσίαν τοῦ μνημοσύνου, τὴν θυσίαν τῆς ζηλοτυπίας, ἐν δὲ τῇ χειρὶ τοῦ ἱερέως ἔσται τὸ ὕδωρ τοῦ ἐλεγμοῦ τὸ ἐπικαταρώμενον τοῦτο.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὅ, θ' ἱερεὺς λαβὼν προτεινέτω τῇ γυναικὶ, καὶ τοὐπίκρανον ἀφελὼν, ἵν' ἐπικρίνηται γεγυμνωμένῃ τῇ κεφαλῇ, τὸ τῆς αἰδοῦς περιῃρημένη σύμβολον, ᾧ ταῖς εἰς ἅπαν αἰτίαις ἔθος χρῆσθαι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ πρός γε δὴ τούτοις ἀκατακάλυπτος ἡ γυνὴ προσάγεται τῷ κριτῇ, τουτέστιν οὐκ ἐν τῷ συνήθει καὶ πρέποντι κόσμῳ. ἀκοσμίας γὰρ τὰ ἐγκλήματα, καὶ βδελυρίας ἡ γραφή.

ΑΔΗΛΟΥ. Τοῦτο λέγει, ἐπειδὴ ἄδηλόν ἐστι τὸ πταῖσμα. διὰ δὲ τοῦ ὕδατος τοῦ ἐλεγμοῦ γίνεται στεῖρα ἡ γυνὴ, καὶ ἀνάμνησις γίνεται τῆς ἁμαρτίας διὰ τούτου.

ιθ. Καὶ ὁρκιεῖ αὐτὴν ὁ ἱερεὺς, καὶ ἐρεῖ τῇ γυναικὶ, εἰ μὴ κεκοίμηταί τις μετὰ σοῦ, εἰ μὴ παραβέβηκας μιανθῆναι ὑπὸ τὸν ἄνδρα τὸν σεαυτῆς, ἀθῶα ἴσθι ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ ἐλεγ-
κ. μοῦ τοῦ ἐπικαταρωμένου τούτου. Εἰ δὲ σὺ παραβέβηκας ὕπανδρος οὖσα, ἢ μεμίανσαι, καὶ ἔδωκέ τις τὴν κοίτην αὐτοῦ ἐν σοὶ, πλὴν τοῦ ἀνδρός σου.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τούτων προσυτρεπισθέντων, ἡ μὲν ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ τὸ κρίθινον ἄλευρον κομίζουσα, καθάπερ ἐλέχθη, παρίτω· ὁ δ' ἱερεὺς ἀντικρὺ τὸ κεραμεοῦν ἀγγεῖον, ἐν ᾧ ὕδωρ ἐστὶ καὶ γῆ, στὰς ἐπιλεγέτω τάδε· εἰ μὲν τοὺς ἐπὶ γάμοις θεσμοὺς οὐ παραβέβηκας, οὐδ' ἀνὴρ ἕτερος ὡμίλησέ σοι καθυφιεμένῃ τὰ πρὸς τὸν νόμον συνεληλυθότα δίκαια, ἀνυπαίτιος καὶ ἀθῶα ἴσθι· εἰ δὲ ὠλιγώρηκας μὲν ἀνδρὸς, καινὰς ζηλώσασα ἐπιθυμίας, ἢ ἐρασθεῖσα, μὴ ἀγνόει πάσαις ἀραῖς ἔνοχος γεγενημένη.

κα. Καὶ ὁρκιεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν γυναῖκα ἐν τοῖς ὅρκοις τῆς ἀρᾶς ταύτης, καὶ ἐρεῖ ὁ ἱερεὺς τῇ γυναικὶ, δῴη σε Κύριος ἐν ἀρᾷ καὶ ἐνόρκιον ἐν μέσῳ
A τοῦ λαοῦ σου, ἐν τῷ δοῦναι Κύριον τὸν μηρόν σου διαπεπτωκότα, καὶ τὴν κοιλίαν σου πεπρησμένην.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸ δὲ ἐνόρκιον οὕτω νοητέον· ὅτ' ἄν τις δεινὰ καὶ ἀνήκεστα πάθῃ, εἰώθασί τινες, ὀμνύντες λέγειν· μὴ πάθοιμι ἃ ὁ δεῖνα πέπονθεν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀντὶ τοῦ, ἕκαστος ὁρῶν τὰ συμβαίνοντά σοι, ἀντὶ ὅρκου ἐρεῖ· μὴ γέ-
B νωμαι κατὰ τήνδε, ἢ πάθω καθάπερ ἐκείνη.

κβ. Καὶ εἰσελεύσεται τὸ ὕδωρ τοῦτο τὸ ἐπικαταρώμενον εἰς τὴν κοιλίαν σου πρῆσαι γαστέρα, καὶ διαπεσεῖν μηρόν σου. καὶ ἐρεῖ ἡ γυνὴ, γένοιτο, γένοιτο.

Γένοιτο, γένοιτο. Ἀκύλας, ἀμὴν, ἀμήν. Σύμμαχος, πεπιστωμένως, πεπιστωμένως.

Γ κγ. Καὶ γράψει ὁ ἱερεὺς τὰς ἀρὰς ταύτας εἰς βιβλίον, καὶ ἐξαλείψει εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ ἐλεγμοῦ τοῦ ἐπικατα-
κδ. ρωμένου. Καὶ ποτιεῖ τὴν γυναῖκα τὸ ὕδωρ τοῦ ἐλεγμοῦ τοῦ ἐπικαταρωμένου· καὶ εἰσελεύσεται εἰς αὐτὴν τὸ ὕδωρ τὸ ἐπικαταρώμενον τοῦ ἐλεγμοῦ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ταῦτα
Δ γράψας ἐν χαρτιδίῳ, καὶ ἀπαλείψας τῷ κατὰ ἀγγεῖον ὕδατι, προτεινέτω τῇ γυναικί· ἡ δὲ πιοῦσ' ἀπαλλατέσθω, προσδοκῶσα σωφροσύνης ἆθλον, ἢ ἀκολασίας τὴν ἀνωτάτω τιμωρίαν. εἰ μὲν γὰρ σεσυκοφάντηται, σπορὰν καὶ γέννησιν ἐλπιζέτω, τῶν ἐπὶ στειρώσει καὶ ἀγνοίᾳ φόβων καὶ φροντίδων ἀλογοῦσα· εἰ δ' ἐστὶν ἔνοχος, ἐφεδρεύουσαν εἰς τὸν γαστρὸς ὄγκον οἰδούσης καὶ πιμπλαμένης, καὶ τῶν περὶ μήτραν δεινὴν
E κάκωσιν, ἣν καθαρὰν οὐκ ἠξίωσεν ἀνδρὶ διατηρεῖν, τῷ κατὰ πάτρια γήμαντι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Διὰ δὲ τῶν λόγων τῆς ἀρᾶς, τὸν ὑπὲρ ἡμῶν γεγονότα κατάραν διὰ τὸ ἐπὶ ξύλου κρεμᾶσθαι, συνήσεις εὖ μάλα.

κε. Καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς ἐκ χειρὸς τῆς γυναικὸς τὴν θυσίαν τῆς ζηλοτυπίας, καὶ ἐπιθήσει τὴν θυσίαν
Z ἔναντι Κυρίου, καὶ προσοίσει αὐτὴν
κς. ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. Καὶ δράξεται ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τῆς θυσίας τὸ μνημόσυνον αὐτῆς, καὶ ἀνοίσει αὐτὸ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ μετὰ ταῦτα ποτιεῖ
κζ. τὴν γυναῖκα τὸ ὕδωρ. Καὶ ἔσται ἐὰν μὲν ᾖ μεμιαμμένη καὶ λήθῃ λάθῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ εἰσελεύσεται εἰς αὐτὴν τὸ ὕδωρ τοῦ ἐλεγμοῦ τοῦ ἐπι-
H καταρωμένου, καὶ πρησθήσεται τὴν κοιλίαν, καὶ διαπεσεῖται ὁ μηρὸς αὐτῆς, καὶ ἔσται ἡ γυνὴ εἰς ἀρὰν τῷ λαῷ αὐτῆς.

κη. Ἐὰν

κη. Ἐὰν δὲ μὴ μιανθῇ ἡ γυνὴ, καὶ καθαρὰ ᾖ, καὶ ἀθῶα ἔσαι, καὶ ἐκσπερματιεῖ σπέρμα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅταν τοίνυν εἰς τὸ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας καθίκοιτο βάθος, Θεὸς κατὰ Φύσιν ὑπάρχων ὁ Χριστὸς, σύνοχος μὲν ὄντας πλάσμασιν, ἐλέγξει κολάζων· κατειλημμένους δὲ ἐκ σὺ τούτοις, καρποφόρους ἀποφανεῖ. τοῦτο γὰρ οἶμαί ἐστι τὸ, ἐκσπερματιεῖς (1) σπέρμα, (2) τῆς ψυχῆς τὸ καρπογόνον τοῦ σωματικοῦ σημαίνοντος πάθους.

A κθ. Οὗτος ὁ νόμος τῆς ζηλοτυπίας, ᾧ ἂν παραβῇ ἡ γυνὴ ὕπανδρος
λ. ἔσα, καὶ μιανθῇ. Ἢ ὁ ἄνθρωπος ᾧ ἂν ἐπέλθῃ ἐπ' αὐτῷ πνεῦμα ζηλώσεως, καὶ ζηλώσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, (3) καὶ ποιήσει αὐτῇ ὁ ἱερεὺς
λα. κατὰ τὸν νόμον τοῦτον, Καὶ ἀθῶος ἔσαι ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ ἁμαρτίας· καὶ
B ἡ γυνὴ ἐκείνη λήψεται τὴν ἁμαρτίαν αὐτῆς.

ΚΕΦ. ε.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
β. Μωϋσῆν, λέγων, Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτὰς, ἀνὴρ ἢ γυνὴ, ὃς ἂν μεγάλως εὔξηται εὐχὴν ἀφαγνισθῆναι ἁγνείαν Κυρίῳ,

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Μηκέτι ἔχοντες ὕλας, ἐν αἷς διαθήσονται τῷ θεῷ σέβειαν, αὐτὰς ἀνατιθέασι καὶ καθιεροῦσιν, ἄλεκτον ἐπιδεικνύμενοι ὁσιότητα, καὶ ὑπερβολήν τινα γνώμης φιλοθέου. διὸ καὶ μεγάλη προσηκόντως θυχὴ καλεῖται. κλημάτων γὰρ τὸ μέγιστον αὐτός τίς ἐστιν αὐτῷ, ὃ παραχωρεῖ καὶ ἐξίσαται.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνες, ὃς ἂν μεγά» λως εὔξηται θυχῇ ἁφαγνισθῆναι ἁγνείαν τῷ Κυρίῳ; Πολλὰ τῆς ἐπαγγελίας εἴδη. οἱ μὲν γὰρ θυσίας ἐπηγγέλλοντο, οἱ δὲ χρήματα, οἱ δὲ ἑαυτὸς, οἱ δὲ ῥητῶν ἡμερῶν ἀριθμὸν μὴ πίνειν οἶνον, μὴ κείρασθαι τῇ κεφαλῇ. τοιοῦτοι ἦσαν, περὶ ὧν ὁ θεῖος εἶπεν Ἰάκωβος τῷ θεσπεσίῳ Παύλῳ,
Πράξ. 21. 24. » εἰσί τινες θυχῇ ἔχοντες ἐφ' ἑαυτοῖς τού» τους παραλαβὼν ἁγνίσθητι σὺν αὐτοῖς, καὶ » δαπάνησον πρὸς αὐτούς· τουτέστι τὰς ὑπὲρ αὐτῶν προσφερομένας κατὰ νόμον θυσίας σὺ πάρασχε, ἵνα λύσῃς τῇ ὑποψίαν. περὶ τούτων ὁ νόμος ἐνταῦθα διαγορεύει, καὶ κελεύει τοὺς ταύτῃ ὑπισχνουμένους τῇ ἐπαγγελίαν, καὶ οἴνου ἀπέχεσθαι, καὶ σαφυλῆς, καὶ σεμφύλων πάσας τῆς θυχῆς τὰς ἡμέρας· θυχῇ δὲ καλεῖ τῇ ὑπόσχεσιν· καὶ τῇ κεφαλῇ μὴ κείρασθαι ἕως ἂν πληρωθῶσιν αἱ ἡμέραι, ὅσας ἠυξατο τῷ Κυρίῳ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἰσέον, ὡς τὸ ἐν μέρει χρόνου εὔχεσθαι τῶν εἰρημένων τῇ ἀποχῇ, μερικῇ δηλοῖ τῇ ἀφιέρωσιν· τὸ δὲ διαπαντὸς, καθολικῇ. ὅπερ ὄντως καὶ μεγάλῃ νοητέον θυχῇ, ἐντελοῦς πολιτείας δικαιοσύνῃ σημαίνουσαν.

γ. Ἀπὸ οἴνου καὶ σίκερα ἁγνισθήσεται· καὶ ὄξος ἐξ οἴνου, καὶ ὄξος ἐκ
σίκερα ὐ πίεται· καὶ ὅσα κατεργάζεται ἐκ σαφυλῆς ὐ πίεται· καὶ σαφυλὴν πρόσφατον καὶ σαφίδα ὐ φά-
δ. γεται Πάσας τὰς ἡμέρας τῆς εὐχῆς
Γ αὐτοῦ· ἀπὸ πάντων ὅσα γίνεται ἐξ ἀμπέλου, οἶνον ἀπὸ σεμφύλων ἕως γιγάρτου ὐ φάγεται.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ποιησαμένῳ τῇ θυχῇ τάδε διαγορεύει· πρῶτον μὲν ἄκρατον μὴ προσφέρεσθαι, μηδ' ὅσα ἐκ σαφυλῆς κατεργάζεται, μηδ' ἄλλο τι μέθυσμα πίνειν ἐπὶ καθαιρέσει λογισμῶν, νομίζοντα τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἱεράσθαι. καὶ γὰρ τοῖς λειτουργοῖς τῶν ἱερέων,
Δ δίψαν ἀρκυμένοις ὕδατι, τὰ περὶ μέθυ ἀπείρηται.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἴτω περ ἓν σκοπὸς ἁφαγνίσασθαι τῷ Θεῷ κατὰ τὴν μεγάλην θυχὴν, τουτέστι κατά γε τὸν τῆς ἀνωτάτω πολιτείας τρόπον, καὶ δικαιοσύνης ἐντελοῦς ὀρθῆς καὶ ἀμώμητον τρίβον, οἶνος καὶ σίκερατος οἰχέσθω μακρὰν, τουτέστι παντὸς τοῦ καταμεθύσκειν ἰσχύοντος, καὶ καταθολοῦν εἰωθότος, ἀπαλλατλέτω τὸν νοῦν.

Ε ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐξείργει δὴ ὃν παντὸς τοῦ καταμεθύσκειν εἰδότος τῶν ἡγιασμένων τὸν νοῦν. εἶεν δ' ἂν οἶμαι [ταυτὶ,] Φρόνημα κοσμικὸν, γεώδεις ἐπιθυμίας, μέριμναι σαρκὸς, καὶ οἱ περισπασμοί. καὶ μὴν τοι καὶ ὄξους ἀμέτοχον εἶναι δεῖν εὖ μάλα φησίν. ὄξος οἶμαι πᾶν τὰς παρὰ φύσιν καὶ ἐκλελυμένας ὀνομάζων ἡδονάς. σαφίδος δὲ καὶ γιγάρτων ἀπαγορεύει χρῆσιν, ὀδ' ὅσον εἰπεῖν εἰς ἀρχαῖα λείψανα
Ζ τῶν ἐν ἡμῖν ἡδονῶν, καθικνεῖσθαί πᾶν τὸν νοῦν ἐφιείς. οἶνος μὲν ὃν καὶ πάντα τὰ ἐξ αὐτοῦ διαβέβλωται νόμῳ, ταύτης καὶ ὑχ ἑτέρας αἰτίας ἕνεκα.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Πρέπει γὰρ τοῖς θεραπευταῖς τοῦ θείου νόμου (4) πάντων ἀπέχεσθαι τῶν τοιούτων, τῷ ἡγεμονικῷ θόλωσιν
» ἐμποιούντων. διὰ τοῦτό φησιν, οἱ δικαίως Παροιμ. 24. 37.
» οἶνον μὴ πινέτωσαν.

ε. Πάσας

(1) Ἐκσπερματιεῖς. ὐ Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 496. (2) Σπέρματα. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.
(3) Καὶ σήσῃ τῇ γυναῖκα αὐτοῦ ὥαντι Κυρίου, καὶ ποιήσει, κτ. αἱ προσεχημ. ἐκδόσ.
(4) Τοῦ θείου λόγου. ὐ τῇ ἑρμίου. τῇ εἰς τὸ 5. τοῦ Ἡσ. κεφ. ὅπου ἄλλως ταῦτα σωτέτακται.

ε. Πάσας τὰς ἡμέρας τȣ̃ ἁγνισμȣ̃ τῆς εὐχῆς αὐτȣ̃· ξυρὸν ȣ̓κ ἐπελεύσεται ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτȣ̃, ἕως ἂν πληρωθῶσιν αἱ ἡμέραι, ὅσας ἤυξατο Κυρίῳ· ἅγιος ἔσται τρέφων κόμην τρίχα κεφαλῆς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἑλλήνων μὲν ἀνȣ́στατοι παῖδες ταῖς παρὰ σφίσιν ἑπόμενοι συνηθείαις, καὶ κτηνῶν ἀλόγων διαβιȣ̃ντες δίκην, ἀνίεσαν κόμην, δαιμονίοις αὐτὴν σκηπτόμενοι τρέφειν. καὶ ὁ μέν τις αὐτὴν νύμφαις ὀρειάσιν· οἱ δὲ, ποταμῷ κατὰ καιρȣ̀ς ἀπεκείροντο. καὶ λατρείας ἦν τρόπος τὸ χρῆμα αὐτοῖς. Μωσῆς γε μὴν ὁ σοφώτατος, μᾶλλον δὲ διὰ Μωϋσέως ὁ Θεὸς, δυσαπόνιπτον ἔχȣσι τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ πλάνησιν, τὰ ἴσα νομοθετεῖ, τῶν ἀρχαίων ἐθῶν κατὰ βραχὺ μεθιστὰς, εἴσγε τὸ δαίμοσι μὲν ȣ̓κ ἔτι, Θεῷ δὲ τῷ πάντων, ὡς διὰ τύπȣ καὶ σκιᾶς, ἀνάπτειν τὸ σέβας. τοιγάρτοι καὶ τȣ̀ς περὶ θυσιῶν ἐτίθει νόμȣς, καὶ τὰς δι' αἱμάτων θυσίας ἀνεθελήτως ἐδέχετο. καὶ μὴν ἔφασκε διὰ
Ἡσ. 1. 12. » φωνῆς Ἡσαΐȣ, τὶς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα
» ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; ȣ̓κȣ̃ν εἰς νȣ̃ τύπον ἡμῖν ὁ λόγος ἐτίθει τὴν κεφαλὴν, ὡς ἐνδιαίτημα νȣ̃. καὶ ὅτι τρίχες μὲν καρποὶ κεφαλῆς, καὶ ἐμφύτων βλαστημάτων ἀνίσχȣσι δίκην. ἐννοιαί γε μὴν καὶ τὰ ἐκ νȣ̃ πάντα, καρπὸς ἂν εἶεν αὐτȣ̃, (1) νόμον ἡμῖν ἀναβρύȣσαι τῶν τριχῶν, καὶ οἱονείπως αὐτῷ καλή τε καὶ ȣ̓ανθὴς ἐμπρέπȣσα κόμη. χρὴ τοιγαρȣ̃ν ἡμᾶς ȣ̓ γυμνὸν καὶ ἐψιλωμένον ἐννοιῶν ἀγαθῶν ἐν ἑαυτοῖς ἔχειν τὸν νȣ̃ν, ἀλλ' οἱονεὶ βρύοντα καὶ κομῶντα Θεῷ τὴν εἰς πᾶν ὁτιȣ̃ν τῶν ἀρίστων εἴδησιν ἀκριβῆ.

ΑΛΛΟΣ εἰς τὸ αὐτό. Ἕλλησι μὲν γὰρ τοῖς ἀνȣστάτοις λατρείας ἦν τρόπος τὸ χρῆμα. ὁ δὲ πάνσοφος Θεὸς διὰ Μωσέως τὰ ἴσα νομοθετεῖ, διὰ τῶν ἀρχαίων ἐθῶν τε καὶ τρόπων κατὰ βραχὺ μεθιστὰς, εἴσγε τὸ δαίμοσι μὲν ȣ̓κ ἔτι, Θεῷ δὲ τῷ πάντων ἀναφέρειν τὸ σέβας, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν θυσιῶν πεποίηκεν. εἰ δέ τι καὶ ὑψηλότερον ἐννοεῖν δεῖ, ȣ̓ χρὴ ἡμᾶς γυμνὸν καὶ ἐψιλωμένον ἐννοιῶν ἀγαθῶν ἐν ἑαυτοῖς ἔχειν τὸν νȣ̃ν, ἀλλ' οἱονεὶ βρύοντα καὶ κομῶντα Θεῷ τὴν εἰς πᾶν ὁτιȣ̃ν τῶν ἀρίστων εἴδησιν ἀκριβῆ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Κόμη δὲ ἄνετος ἡ τῶν ἡγιασμένων, κόσμον τῇ κεφαλῇ προσγινόμενον δηλοῖ, ὅ ἐστι δόξα ἀνθρώπȣ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἅγιον δὲ καλεῖ τὸν τρέφοντα κόμην, ὡς τῷ Θεῷ τὴν κόμην
» ἀφιερώσαντα. τȣ̃το γὰρ εἶπεν, ἅγιος ἔσται
» ὁ τρέφων κόμην τρίχα κεφαλῆς πάσας
» τὰς ἡμέρας τῆς ȣ̓χῆς αὐτȣ̃ τῷ Κυρίῳ, ἀντὶ τȣ̃, ἃς ἀφιέρωσας τῷ Θεῷ, μὴ κείρῃς ἕως ἂν δῷς τῇ ὑποσχέσει τὸ πέρας.

ς. Πάσας τὰς ἡμέρας τῆς εὐχῆς Κυρίῳ· ἐπὶ πάσῃ ψυχῇ τετελευτηκυίᾳ ȣ̓κ εἰσελεύσεται.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Παντὸς τȣ̃ καταμιαίνειν πεφυκότος οἴχεσθαι μακρὰν τὸ θεῖον ἡμῖν ἐπιτάττει χρησμῴδημα, καὶ σαρκικῶν μὲν ἔργων ἀποχωρεῖν, τὰ δὲ ὅσα βλέπει πρὸς νέκρωσιν καὶ φθορὰν, ὡς ἀπωτάτω ῥίπτειν. τοιγάρτοι μὴ χρῆναι τοῖς τεθνεῶσιν ἐπιφοιτᾷν, μήτε μὴν ἐπὶ νεκρῷ καταμιαίνεσθαι φιλεῖν, τȣ̃τό πȣ πάντως ἡμῖν ὑπαινίττεται.

ζ. Ἐπὶ πατρὶ καὶ μητρὶ, καὶ ἀδελφῷ καὶ ἐπ' ἀδελφῇ, ȣ̓ μιανθήσεται ἐν αὐτοῖς ἀποθανόντων αὐτῶν, ὅτι εὐχὴ Θεȣ̃ αὐτȣ̃ ἐπὶ κεφαλῇ αὐτȣ̃.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κατορθȣμένης γὰρ ἀρετῆς, ἐῤῥέτω φιλοσαρκία, καὶ τῆς ἐξ' αἵματος οἰκειότητος ἀμείνων ἔστω Θεός.

η. Πάσας τὰς ἡμέρας τῆς εὐχῆς αὐτȣ̃ ἅγιος ἔσται τῷ Κυρίῳ.

θ. Ἐὰν δέ τις θανάτῳ ἀποθάνῃ ἐπ' αὐτῷ ἐξάπινα, παραχρῆμα μιανθήσεται ἡ κεφαλὴ εὐχῆς αὐτȣ̃· καὶ ξυρήσεται τὴν κεφαλὴν αὐτȣ̃ ᾗ ἡμέρᾳ καθαρισθῇ· τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ξυρηθήσεται.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Κελȣ́ει δὲ αὐτὸν, μὴ πατρὶ τετελȣ́τηκότι πελάζειν, μὴ ἀδελφῷ, μὴ ἑτέρῳ τινί. κἂν γὰρ ἐξαπίνης, φησὶ, τελȣ́τήσαντός τινος, παρεῖναι τȣ̃τον συμβῇ, ἀνάγκη πᾶσαν ἀφελεῖν τὴν τρίχα· καὶ ȣ̓ τῇ πρώτῃ μόνον ἡμέρᾳ, ἀλλὰ καὶ τῇ ἑβδόμῃ· ἵνα καὶ αἱ διαφυγȣ̃σαι τὸν ξυρὸν τρίχες, ἐν ταῖς ἑπτὰ αὐξηθεῖσαι ἡμέραις περιαιρεθῶσιν. ἔπειτα τῇ ὀγδόῃ δύω τρυγόνας προσενεγκεῖν· τὴν μὲν περὶ ἁμαρτίας, τὴν δὲ εἰς ὁλοκαύτωσιν· καὶ ἀμνὸν ἕνα περὶ πλημμελείας. ἐντεῦθεν δὲ μανθάνομεν ἀκριβέστερον, ὡς περὶ πλημμελείας, τὴν τῶν ἀκȣσίων ἁμαρτημάτων καλεῖ. ἀκȣ́σιον γὰρ καὶ τὸ τȣ́τῳ συμβάν. ἐξαπίνης γάρ τινος τελȣ́τήσαντος, ὑπέμεινε μολυσμόν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δύσφραστόν ἐστι τὸ ῥητόν. δηλοῖ δὲ τȣ̃το, ὅτι ἐπὶ νεκρῷ μιαίνεται ὁ ȣ̓ξάμενος ȣ̓χήν. ὀφείλει ȣ̓ν καθαρισθῆναι τὸν καθαρισμὸν, ὃν καθαρίζονται οἱ ἐπὶ νεκρῷ μιαινόμενοι. καὶ ὅταν καθαρισθῇ, ὅ ἐστιν ἀφαγνισθῇ, τότε τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ κείρεται τὴν κόμην, καὶ τῇ ὀγδόῃ προσάγει τὸ δῶρον, τὸ εἶδος τȣ̃ καθαρισμȣ̃. (2)

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰ γὰρ γένοιτο τὸν ἡγιασμένον καταῤῥαθυμῆσαι τȣ̃ πρέποντος, καὶ τοῖς εἰς νεκρότητα καταμιανθῆναι τρόποις, ἀπονενȣ́κότα πρὸς τὰ σαρκὸς, ἕψεταί πȣ πάντως αὐτῷ, τὸ ἀπεμπωλῆσαι

(1) Αὖ νȣ̃, νόμον ἡμῖν ἀναβρύȣσαι, καὶ οἱονείπως, κτ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 579.
(2) Ἐν τοῖς ἐκδεδομ. ȣ̓χ εὕρηται.

λῆσαι δεῖν τῆς πανάγνε πολιτείας τὰ αὐχήματα, καὶ ἀτιμωτάτῳ ὥσπερ ἐργάσεται τῷ ἑαυτῆ κεφαλῷ. ὑπαινίττεται γάρ τι τοιοῦτον ἡ ξύρησις.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐμιάνθησαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐπὶ νεκρῷ. ἀπεκλόνασι γὰρ τὸν Ἐμμανουήλ. ἀλλ' ὁ μὲν θάνατος τῆ Χριστῆ ἅγιος· μολυσμὸς δὲ τοῖς ἀπεκλονόσιν ἦν τὸ τῆς κυριοκλονίας ἔγκλημα. ξυρᾶσθαι δὴ ἦν ὁ νόμος αὐτοῖς ἐπιτάττει, οἷόν τινα κόμιν, τῷ σὺν νόμῳ παίδευσιν καὶ τὰ σὺν τύποις κατὰ τὴν ἑβδόμην, τουτέστι τὰ πρὸ τῆς ὀγδόης, καθ' ἣν ἀνεβίω Χριστός. ἀποκειράμενος τοίνυν τὰ πρὸ τῆς ὀγδόης, ἁγιάζει τῷ κεφαλῇ, καὶ ἀνακομᾷ πάλιν, ἤδη ἔτι τύποις καὶ σκιαῖς, ἀλλ' αὐτοῖς τοῖς οὖσι καὶ ἀληθείᾳ δόγμασι τῆ εὐαγγελικῆ κηρύγματος.

» ** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ἐάν τις ἀποθάνῃ
» ἐπ' αὐτῷ αἰφνίδιον, παραχρῆμα μιανθήσεται ἡ κεφαλὴ ψυχῆς αὐτῆ, καὶ ξυρήσεται· τῷ ἀκάθαρτον ἁμαρτίαν, αἰφνίδιον θάνατον προσειπών. μιαίνειν δὲ αὐτὸν λέγει κηλιδῶντα τῷ ψυχῷ. διὸ καὶ τῷ θεραπείαν ἧ τάχος ὑποτίθεται, ξυρᾶσθαι παραχρῆμα τῷ κεφαλῷ συμβαλλόμενον, τὰς ἐπισκιαζούσας τῷ λογισμῷ τῆς ἀγνοίας κόμας ἀποψήχεσθαι παραινῶν· ὡς γυμνὸν δασείας καταλειφθέντα ὕλης, τῆς κακίας, τὸν λογισμόν· εὐθρονίζεται δὲ ἕτος ἐν ἐγκεφάλῳ· ἐπὶ τῷ μετάνοιαν παλινδρομῆσαι.

ι. Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ οἴσει δύο τρυγόνας, ἢ δύο νεοσσὸς περιστερῶν πρὸς τὸν ἱερέα, ἐπὶ τὰς θύρας τῆς
ια. σκηνῆς τῆ μαρτυρίᾳ. Καὶ ποιήσει ὁ ἱερεὺς μίαν περὶ ἁμαρτίας, καὶ μίαν εἰς ὁλοκαύτωμα. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῆ ὁ ἱερεὺς περὶ ὧν ἥμαρτε περὶ τῆς ψυχῆς· καὶ ἁγιάσει τῷ κεφαλῷ αὐτῆ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ,

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τῷγε μὴ τρέφοντι τῷ κόμῃ, μετὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν, τρυγόνας προσάγειν καὶ περιστερὰς ὁ νόμος προσέταξε. καθαίρει γὰρ διὰ τῆ τύπῳ τὰς μεμολυσμένας Χριστός. σημαίνεται γὰρ δι' ἀμφοῖν, ὡς εὐφωνότατος μὲν, ἐν τρυγόνι· πραότατος δὲ, διὰ τῆς περιστερᾶς.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀπὸ γὰρ τῆς ὀγδόης ἡμέρας, ἀφ' ἧς ἐκάρη, ἄρχονται ψηφίζεσθαι αἱ ἡμέραι τῆς εὐχῆς τῆς ἁγνείας.

ιβ. Ἢ ἡγίασε Κυρίῳ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς εὐχῆς αὐτῆ. καὶ προσάξει ἀμνὸν ἐνιαύσιον εἰς πλημμέλειαν. καὶ αἱ ἡμέραι αἱ πρότερον ἄλογοι ἔσονται, ὅτι ἐμιάνθη ἡ κεφαλὴ εὐχῆς αὐτῆ.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀναφέρεται δὲ καὶ ἀμνὸς τοῖς τραθίοις ὁμῆ, ἵνα διὰ πάντων νοῆται Χριστός. διὰ μὲν τῶν τραθίων, ἄνωθεν καὶ ἐξ ἁρανῆ· διὰ δὲ τῆ ἀμνῆ, κάτωθεν καὶ ἀπὸ γῆς, Θεὸς κατὰ Φύσιν ὑπάρχων, καὶ σάρκα δι' ἡμᾶς εἰληφώς.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰκῆ δὲ πεπονηκὼς τὸν παρωχηκότα χρόνον, τῷ τῶν ἱδρώτων θρηνήσει ζημίαν. τοῦτο γὰρ οἶμαί ἐστι
» τὸ, αἱ ἡμέραι αἱ πρῶται ἄλογοι ἔσονται. [τοιοῦτόν τί Φησι καὶ διὰ Φωνῆς Ἰεζεκιήλ.
» δικαιοσύνη δικαίου ὃ μὴ ἐξέλιπεν αὐτόν, Ἰεζ. 33. 12.
» ἐν ᾗ ἡμέρᾳ ἁμάρτῃ, καὶ ἀνομία ἀνόμου ὃ
» μὴ κακώσῃ αὐτόν, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἀποστρέψῃ
» ἀπὸ τῆς ἀνομίας αὐτῆ.]

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἄνωθεν δὲ αὐτὸν ἀριθμῆσαι κελεύει τὸν τῶν ἐπηγγελμένων
» ἡμερῶν ἀριθμόν. ἀλόγιστοι γάρ Φησιν ἔσονται αὐτῶν αἱ πρότεραι ἡμέραι, ὅτι ἐμιάνθη ἡ κεφαλὴ τῆς εὐχῆς αὐτῆ.

» ** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Αἱ δὲ ἡμέραι αἱ
» πρότεραι ἄλογοι· δι' ὧν δῆλον, ὅτι αἱ ἁμαρτίαι μιωύονται, αἱ μὴ γεγονυῖαι κατὰ λόγον. καὶ τὸ μὲν ἄκαιον, αἰφνίδιον προσεῖπε· τὸ δὲ ἁμαρτάνειν, ἄλογον.

ιγ. Καὶ ἕτος ὁ νόμος τῆ εὐξαμένῳ. ᾗ ἂν ἡμέρᾳ πληρώσῃ ἡμέρας εὐχῆς αὐτῆ, προσοίσει αὐτὸς παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τῆ μαρτυρίῳ.

ιδ. Καὶ προσάξει τὸ δῶρον αὐτῆ Κυρίῳ ἀμνὸν ἐνιαύσιον (1) ἕνα εἰς ὁλοκαύτωμα, καὶ ἀμνάδα ἐνιαυσίαν ἄμωμον μίαν εἰς ἁμαρτίαν, καὶ κριὸν ἄμω-
ιε. μον ἕνα εἰς σωτήριον, Καὶ κανοῦν ἀζύμων σεμιδάλεως ἄρτους ἀναπεποιημένους ἐλαίῳ, καὶ λάγανα ἄζυμα κεχρισμένα ἐν ἐλαίῳ, καὶ θυσίαν αὐτῶν, καὶ σπονδὴν αὐτῶν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἠκέσης τῆς προθεσμίας, τρία ζῶα κελεύει προσάγειν ἐπὶ λύσει τῆς εὐχῆς, ἄρνα καὶ ἀμνάδα καὶ κριόν· τὸν μὲν εἰς ὁλοκαύτωσιν, τῷ δὲ περὶ ἁμαρτίας, τὸν δὲ κριὸν εἰς θυσίαν τῆ σωτηρίῳ· πᾶσι γὰρ τούτοις συμφέρεταί πως ὁ εὐξάμενος· τῇ μὲν ὁλοκαύτῳ θυσίᾳ, διὰ τὸ μὴ τῶν ἄλλων μόνον ἀπαρχῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῆ παραχωρεῖν τῷ Σωτῆρι· τῇ δὲ περὶ ἁμαρτίας, διὰ τὸ ἄνθρωπος εἶναι· κἂν γὰρ ὁ τέλειος ᾖ γενητὸς, οὐκ ἐκφεύγει τὸ ἁμαρτάνειν· τῇ δὲ τῆ σωτηρίῳ, διότι τὸν σωτῆρα ὄντως Θεὸν ἐπιγέγραπται τῆς σωτηρίας αἴτιον. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἐκπλήττει δέ με τὸ τῶν τριῶν ζώων προσαγομένων εἰς διαφόρους θυσίας, μηδὲν εἶναι ἑτερογενὲς, ἀλλὰ ταὐτῆ γενῆς τὰ πάντα, κριὸν καὶ ἄρνα καὶ ἀμνάδα. βέλεται γὰρ, ὅπερ ἔφην μικρῷ πρότερον, διὰ τοῦτο παρασῆσαι, ὅτι ἀδελφαί εἰσιν αἱ τρεῖς ἰδέαι τῶν θυσιῶν, τῷ καὶ τὸν μετανοοῦντα σώζεσθαι, καὶ τὸν σωζόμενον ἐκ τῶν ψυχικῶν ἀῤῥωσημάτων μετανοεῖν, καὶ ἑκάτερον σπεύδειν πρὸς ὁλόκληρον

(1) Ἐνιαύσιον ἄμωμον. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. καὶ ὁ ὠ ἁγίοις Κύριλ. ὠ Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 583.

κληρον καὶ παντελῆ διάθεσιν· ἧς ἡ ὁλόκαυτος θυσία σύμβολον. A

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐδίδαξε δὲ καὶ τίνας προσήκει θυσίας προσενεγκεῖν τὸν τῷ ἁγνισμῷ τῷ ἐπαγγελίαν πεπληρωκότα· ἀμνὸν μὲν, εἰς ὁλοκαύτωσιν· ἀμνάδα δὲ, ὑπὲρ ἁμαρτίας. θήλεα γὰρ τὰ ὑπὲρ ἁμαρτίας ἱερεῖα, ἐπειδὴ χαυνωμένα τῷ λογικῷ, ἡ ἁμαρτία τολμᾶται. καὶ μέντοι καὶ κριὸν ἄμωμον εἰς σωτηρίαν, καὶ κανοῦν ἀζύμων προσενεγκεῖν διηγόρευσεν· ἔπειτα τῆς θυσίας ἐπιτελουμένης, τὰς τρίχας ἐπιθεῖναι τῇ θυσίᾳ τῷ σωτηρίῳ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Διὰ μὲν τοῦ ἀμνοῦ τοῦ τῷ θυσίαν προσάγοντος νοοῖτ' ἂν εἰκότως ἡ ἐν Χριστῷ νηπιότης· διὰ δὲ τοῦ κριοῦ, τὸ ἐν
1. Κορ. 14. 20. Φρεσὶν ὡς ἐν καρποφορίᾳ τέλειον· μὴ παι-
" δία γάρ φησι γίνεσθε ταῖς Φρεσί· διὰ δὲ τῆς ἀμνάδος, ὅτι καὶ τῶν ἄγαν ἀγνιζομένων ὁ βίος ἐκ ἀμώμητος παντελῶς. δεῖται γὰρ πάντως καθαρισμοῦ. μόνῳ γὰρ τῷ Ἐμμανουὴλ τετήρηται τὸ πάντη ἀμώ-
1. Κορ. 5. 7. μητον. ἐκκαθάρατε, φησὶ, τὴν παλαιὰν
" ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθώς ἐστε ἄζυμοι. ἐν δὲ τῷ λαγάνῳ, τὸ ἥδυσμα καὶ οἱονεὶ γλυκὺ τῆς τῶν ἁγίων ζωῆς. ἑαυτὰς ἕν ἄρα προσοίσομεν ὡς ἐν ἀμνῷ μὲν, διὰ τὸ νήπιον ἐν Χριστῷ· ὡς ἐν ἀμνάδι δὲ, διὰ τὸ τῆς φύσεως ἀσθενές· ἀσθενείας γὰρ τύπος τὸ θῆλυ· ὡς ἐν κριῷ [δὲ] δὴ, τέλειοι, καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας ἐλάσαντες τῆς ἐν Χριστῷ. καὶ ὡς ἐν ἄρτοις μὲν τοῖς ἀζύμοις, καθαροί. ἡδεῖς δὲ, ὡς ἐν λαγάνοις, πλὴν ἠλεημένοι διὰ Χριστόν. τὸ δὲ ἔλαιον παραλαμβάνεται, ὡς ἀνηρημένης τῆς ἁμαρτίας· ἐλαία γὰρ δένδρον ἔλαιον ἐπὶ θυσίαις ταῖς ὑπὲρ ἁμαρτιῶν.

ιε. Καὶ προσοίσει ὁ ἱερεὺς ἔναντι Κυρίου, καὶ ποιήσει τὸ περὶ ἁμαρτίας αὐτοῦ, καὶ τὸ ὁλοκαύτωμα αὐτοῦ. Καὶ ιε. ιζ.
τὸν κριὸν ποιήσει θυσίαν σωτηρίου τῷ Κυρίῳ ἐπὶ τῷ κανῷ τῶν ἀζύμων, καὶ ποιήσει ὁ ἱερεὺς τὴν θυσίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν σπονδὴν αὐτοῦ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μεσιτεύει πάλιν ὁ ἱερεὺς, καὶ προσκομίζει μὲν πρῶτον τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας, εἶτα τὸ ὁλοκαύτωμα, καὶ τρίτον ἐπὶ τῷδε, τοῦ σωτηρίου τὸν κριόν. μεσιτεύοντος γὰρ τοῦ Χριστοῦ, καὶ προσάγοντος ἡμᾶς τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, δεκτοὶ μὲν ἐσόμεθα, ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων προσκομίζοντες λιτὰς, καὶ τῶν ἀρχαίων αἰτιαμάτων ἐξαιτοῦντες τὴν ἄφεσιν· ὁλοκαυτούμεθα δὲ νοητῶς, τουτέστιν εἰς ἅπαν καὶ ὁλοκλήρως ἅγιοί τε καὶ ἱεροὶ, καὶ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ἀνακεισόμεθα τῷ Θεῷ, πρὸς τὰ ἐν κόσμῳ μὴ μεμερισμένοι· ὅλον γὰρ ἐδαπανᾶτο ἐν πυρὶ τὸ ὁλοκαυτούμενον· ἀναθήσομεν δὲ καὶ τὰ χαριστήρια, τὰ ὑπέρ γε τῆς αὐτῶν σωτηρίας καὶ ζωῆς, ὁ Φθαρτοῖς καὶ γηΐνοις τιμῶντες Θεὸν, ξένιον δὲ ὥσπερ αὐτῷ προσάγοντες ἀξιόληπλον τὴν καθαράν τε καὶ ἄζυμον καὶ ἡδεῖαν ζωὴν καὶ ἁγίαν. τοιοῦτοι γάρ πως ὁ τῶν ἁγίων βίος.

ιη. Καὶ ξυρήσεται ὁ ἡγυμένος παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου τὴν κεφαλὴν τῆς ἁγνείας αὐτοῦ, καὶ ἐπιθήσει τὰς τρίχας ἐπὶ τὸ πῦρ, ὅ ἐστιν ἐπὶ τὴν θυσίαν τοῦ σωτηρίου.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐπεὶ αὐτὸν ἤυξατο προσαγαγεῖν, τὸν δὲ ἱερὸν βωμὸν ἡ θέμις αἵματι ἀνθρωπίνῳ μιαίνεσθαι, ἔδει δέ τι πάντως μέρος ἱερουργηθῆναι, ἐπῴδασε λαβεῖν ὅπερ ἀφαιρεθὲν, ἧττ' ἀληδόνας, ἧττε λώβην ἀπεργάσεται. τοῦ γὰρ κατὰ σῶμα φυσικοῦ καθάπερ δένδρου περιτὸς κλάδους τὰς τῆς κεφαλῆς τρίχας ἀπέκειρε, καὶ παρέδωκε πυρὶ, ᾧ τὰ κρέα τῆς τοῦ σωτηρίου θυσίας ἕψεται, προσηκόντως· ἵνα τι τῶν οὐξαμένου μέρος, ὃ μὴ ἐπιφέρειν ἔξεσι τῷ βωμῷ, θυσίᾳ γένηται ἀνακραθὲν, γένηται ὕλη φλογὸς πυρός. Γ

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σημεῖον δὲ τοῦ δεδέχθαι παρὰ Θεοῦ τὴν δωροφορίαν τὸ δαπανᾶσθαι πυρὶ τὴν τρίχα. τὸ γὰρ εἶδος τοῦ πυρὸς ἀεὶ τῇ θείᾳ περιτίθησι φύσει [τὸ
" γράμμα τὸ ἱερόν.] ὁ Θεὸς γάρ φησι πῦρ Λευϊτ. 4. 24.
" καταναλίσκον.

ιθ. Καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς τὸν βραχίονα ἐφθὸν ἀπὸ τοῦ κριοῦ, καὶ ἄρτον ἄζυμον ἕνα ἀπὸ τοῦ κανοῦ, καὶ λάγανον ἄζυμον ἓν, καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τὰς χεῖρας τοῦ ἡγυμένου μετὰ τὸ ξυρῆσαι αὐτὸν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, Δ

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁ τοίνυν ἁγνείαν τὴν ἀνωτάτω κατωρθωκὼς, καὶ τὰ ἐξ ἰσχύος ἔργα, δηλονότι τῆς πνευματικῆς, προσηκόμενος ὡς ἐν βραχίονι τοῦ κριοῦ, καὶ ζωὴν ἄμωμον ὡς ἐν ἄρτῳ ἀζύμῳ νοημένην, καὶ μέντοι καὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ἐπίχαρι τῆς ἐν ἁγιασμῷ ζωῆς ὡς ἐν λαγάνῳ, μονονουχὶ χερσὶν ἰδίαις ἐπιθεὶς, ἀναφέρει Θεῷ διὰ μεσίτου Χριστοῦ. Ε

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐφθὸν δὲ προσέταξε λαμβάνεσθαι τὸν βραχίονα, τὸ οἱονεί πως ὠμὸν, καὶ τὸ τοῦ καθήκοντος παράλογον τῆς τῶν ἁγίων ἰσχύος ἀποσοβῶν. ἃ γὰρ ἀποτόμως εἶναι χρὴ τοὺς ἀνακειμένους Θεῷ, ἧττε μαλακῶς κεχρῆσθαι τῷ νῷ, ἀλλ' ὀλαφρῶς τε καὶ ἁπαλῶς καὶ λίαν εὐτέχνως κατορθοῦν ἐπείγεσθαι τὰ εἰς ἀρετήν. Ζ

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ὁ δὲ βραχίων ὁ ἐφθὸς ὁ ἐπιτιθέμενος ταῖς τοῦ οὐξαμένου χερσὶ, καὶ παρὰ τοῦ ἱερέως λαμβανόμενος, δηλοῖ τελεσθεῖσαν τὴν ἐπηγγελμένην πρᾶξιν. πράξεως γὰρ γεγενημένης ὁ ἐφθὸς βραχίων δηλωτικός. ταῦτα δὲ ὁ μάτην νενομοθέτηκεν, ἀλλ' ἀκριβείας ἐπιμελεῖσθαι διδάσκων, καὶ μήτε ὡς ἔτυχεν ἐπαγγέλλεσθαι, καὶ ὑπισχνουμένους τὰ ἐπηγγελμένα πληροῦν. παιδεύει δὲ καὶ ἡμᾶς διὰ τούτων καὶ τὸν ἁγιασμὸν φυλάττειν ἀμόλυντον. ὁ γὰρ κηλίδα δεχόμενος, τῆς

ἄνωθεν

ἄνωθεν δεῖται καθάρσεως, καὶ τῆς διὰ A
μετανοίας τῶν μολυσμῶν ἀφαιρέσεως. τοῦ-
το γὰρ καὶ Γαλάταις ἐπιστέλλων ἔλεγεν ὁ
Γαλ. 4. 19. μακάριος Παῦλος· τεκνία μου, οὓς πάλιν
» ὠδίνω, ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν.

κ. Καὶ προσοίσει αὐτὰ ὁ ἱερεὺς ἐπίθεμα ἔναντι Κυρίου· ἅγιον ἔσται τῷ ἱερεῖ ἐπὶ τοῦ σηθωνίου τοῦ ἐπιθέματος, καὶ ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ ἀφαιρέματος. καὶ μετὰ ταῦτα πίεται ὁ B
ἠυγμένος οἶνον.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπίθεμα λέγεται, ἰδίκα τὸ προσενεχθὲν ἐπιτεθῇ τῷ θυσιαστηρίῳ· ἀφαίρεμα δὲ, ὅταν ἀπὸ τοῦ τυθέντος, ἢ ζυμωθέντος, ἢ τοιούτου τινὸς ἀφαιρεθῇ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὥσπερ τὸν βραχίονα μιμοῦσιν εἶναί φαμεν τῶν ἐξ ἰσχύος κατορθωμάτων, οὕτω καὶ τὸ σηθώνιον τοῦ χριοῦ, Φρενός τε καὶ νοῦ. κεκλήμεθα γὰρ ἐν πολάγχνοις καὶ ἐν τῷ σήθει τὰς Φρένας. ἀδιαφορεῖ δὲ πολλάκις ἡ θεία Γραφὴ, καὶ ποτὲ μὲν εἰς νοῦ τύπον τιθεῖ κεφαλὴν, ποτὲ δὲ τὸ σῆθος, εἰς Φρενὸς ποιεῖται δήλωσιν. ἱερὰ δὴ οὖν καὶ ἐξαίρετα, μόνον δὲ οὐχὶ ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα προσκομιζόμενα, καὶ δι' παράδεκτα δι' αὐτοῦ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, τῶν ἁγνιζομένων ἰσχύς τε ἡ πνευματικὴ, καὶ μέντοι καὶ Φρενῶν· εἴπερ ἐστὶν ἀληθὲς εἰπεῖν, ὡς οὐκ ἂν ἑτέρως γένοιτό ποτε κατορθῶν δυνάσθαι τοὺς ἁγίους τὰ ἀνδάνοντα Θεῷ, μὴ οὐχὶ δι' ἰσχύος τῆς πνευματικῆς, καὶ μέντοι καὶ Φρενὸς ἀγαθῆς.

κα. Οὗτος ὁ νόμος τοῦ εὐξαμένου, ὃς ἂν εὔξηται Κυρίῳ δῶρον αὐτοῦ Κυρίῳ περὶ τῆς εὐχῆς αὐτοῦ, χωρὶς ὧν ἂν εὕρῃ ἡ χεὶρ αὐτοῦ, ἧς ἂν εὔξηται κατὰ νόμον ἁγνείας.

κβ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
κγ. Μωϋσῆν, λέγων, Λάλησον Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, λέγων, οὕτως εὐλογήσετε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, λέγοντες πρὸς αὐτούς· καὶ ἐπιθήσουσι τὸ ὄνομά μου ἐπὶ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, καὶ ἐγὼ Κύριος εὐλογήσω αὐτούς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Μετὰ ταῦτα διδάσκει πῶς εὐλογεῖν προσήκει τοὺς ἱερέας, καὶ ὡς τὸ θεῖον ὄνομα χορηγεῖ τοῖς προσιοῦσι τὴν
» εὐλογίαν. ἐπιθήσουσι γάρ Φησι τὸ ὄνομά
» μου ἐπὶ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, καὶ ἐγὼ Κύριος
» εὐλογήσω αὐτούς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προσάπτει μὲν οὖν εὐλογεῖν τὸν λαὸν τοὺς ἱερεῖς, [ἀφίησι δὲ χρησίμως εἰκαιότητος λογισμῶν, οὐκ ἀνθρώπου χεῖρα τιθεὶς εὐλογοῦσαν δεικνὺς, ἀλλ' ἑαυτὸν ὡς Κύριον.] Χριστὸς δὲ τῆς εὐλογίας ἡ ὁδὸς, καὶ αὐτός ἐστι τῶν ὅλων ἀγαθῶν ὁ διανομεὺς, ἐν αὐτῷ τε καὶ δι' αὐτοῦ τὰ πάντα παρὰ τοῦ πατρός.

κδ. Εὐλογήσαι σε Κύριος, καὶ φυλάξαι σε.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Λέγει δὲ καὶ αὐτὰ
» τῆς εὐλογίας τὰ ῥήματα· εὐλογήσαι σε
» Κύριος, καὶ φυλάξαι σε. ἐπιφάναι Κύριος
» τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ σὲ, καὶ ἐλεήσαι σε.
» ἐπάραι Κύριος τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ σοὶ,
» καὶ δῴη σοι εἰρήνην. διδασκόμεθα δὲ διὰ τούτων, ὡς χρὴ πρότερον τοὺς εὐλογημέ-
νους τὰς θείας αἰτεῖν δωρεάς· τοῦτο γὰρ
σημαίνει τὸ, εὐλογήσαι σε· εἶτα τὰ διδό-
μενα φυλαχθῆναι. ἐπήγαγε γὰρ, καὶ
» φυλάξαι σε.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Φυλάττει μὲν οὖν ἡ εὐλογία, παραλύουσα τὴν ἀρὰν, καὶ ἀναπλάττουσα τὸ ἡμαρτηκός.

κε. Ἐπιφάναι Κύριος τὸ πρόσω-
κς. που αὐτοῦ ἐπὶ σὲ, καὶ ἐλεήσαι σε. Ἐπά-
Γ ραι Κύριος τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ σὲ, καὶ δῴη σοι εἰρήνην.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἡ δὲ δευτέρα εὐλογία τὴν τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἐπιφά-
» νειαν προθεσπίζει. ἐπιφάναι γάρ Φησι Κύ-
» ριος τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ σοὶ, καὶ ἐλεῆ-
σαι σε. ἐλέους γὰρ μεσὴ ἡ κατὰ σαρκα τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν οἰκονομία. διὸ καὶ τὰς πρὸς τὸν Θεὸν ἡμῖν καταλλαγὰς ἐδωρήσατο. τοῦτο γὰρ ἡ ἑξῆς εὐλογία διδάσ-
Δ» κει· ἐπάραι Κύριος τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ
» σοὶ, καὶ δῴη σοι εἰρήνην. περὶ ταύτης τῆς εἰρήνης καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἔΦη· αὐ-
» τὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ Ἐφες. 2. 14.
» ἀμΦότερα ἕν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ Φραγ-
» μοῦ λύσας τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπιφάνεια δὲ προσώπου Θεοῦ προξενήσειν ἂν αὐτίκα τὸ ἐλεεῖσθαι δεῖν, εἴπερ ἐστὶν ἀληθὲς, ὡς ἔν γε τῷ γνῶναι Θεὸν, τὸ χρῆναι μεταλαχεῖν τῆς
Ε αἰωνίου ζωῆς εἰσβήσεται.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πρόσωπον τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἐστὶν ὁ υἱὸς, ὃς καὶ ἐπέΦανεν ἡμῖν, καὶ ἠλεήμεθα πάντες τῇ ἐπιφανείᾳ αὐτοῦ. καὶ μέντοι καὶ ἔπαρσις τοῦ προσώπου
» τοῦ Θεοῦ, πρόξενος εἰρήνης. εἰρήνην γάρ- Ἰωάν. 14. 27.
» Φησι τοῖς ἐμοῖς δίδωμι ὑμῖν, ἀναλαμβανό- Ἰωάν. 12. 32.
» μενος ἀπὸ γῆς· καὶ ὅταν ὑψωθῶ ἐκ τῆς
» γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. (1)

Ζ κζ. Καὶ ἐπιθήσουσι τὸ ὄνομά μου ἐπὶ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, καὶ ἐγὼ Κύριος εὐλογήσω αὐτούς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁρᾷς, ὅτι τὸ ὄνομα Κυρίου τὰς εὐλογίας ἐνεργεῖ, ἢ τὸ σῶμα τοῦ λέγοντος; ὅθεν κἂν ἁμαρτωλὸς εὐλογῇ, ὁμοίως ἐνεργεῖται παρὰ τῷ πιστῶς δεχομένῳ ἡ εὐλογία. καθάπερ ἀμέλει τοῦ Βαλαὰμ εὐλογοῦντος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ἐνηργεῖτο ἡ εὐλογία τοῖς ἀξίοις. σημείωσαι δὲ, ὅτι τρίτον εὐλογεῖ διὰ τῆς ἁγίας Τριάδος· ὥσπερ ἂν καὶ ὁ Βαλαάμ.

(1) Περίληψίς ἐστι τῶν ἐν τῇ 405, καὶ 406. σελ. τοῦ 2. μέρ. τοῦ 1. Τόμ.

ΚΕΦ. Ζ.

α. Καὶ ἐγένετο τῇ ἡμέρᾳ ᾗ συνετέλεσε Μωϋσῆς, ὥσε ἀνασῆσαι τὴν σκηνὴν, καὶ ἔχρισεν αὐτὴν, καὶ ἡγίασεν αὐτὴν, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῶ, καὶ ἔχρισεν αὐτὰ, καὶ ἡγίασεν αὐτά.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐν γὰρ τῷ Χριστῶ σώματι, ὡς ἐν σκηνῇ ἁγίᾳ, περιεχόμεθα, καὶ ὡς ἐν θυσιαστηρίῳ θύμά τι προσαγόμεθα· ὅτι ἅγιον τὸ σῶμα, ὡς ἡ σκηνή· καὶ ὡς τὸ θυσιαστήριον ὁμογονὲς ἡμῖν ὂν, καθ' ὃ σῶμα, ὑπὲρ ἡμᾶς δὲ, καθ' ὃ ἅγιον, ἐν τῇ ἁγιότητι τὸ ζῶν ἔχον, καὶ οὐδέποτε χωρὶς ἁγιότητος πρὸ τῶ ἁγιασμῶ.

β. Καὶ προσῆνεγκαν οἱ ἄρχοντες Ἰσραὴλ, δώδεκα ἄρχοντες οἴκων πατριῶν αὐτῶν· οὗτοι οἱ ἄρχοντες Φυλῶν, οὗτοι οἱ παρεστηκότες ἐπὶ τῆς ἐπισκοπῆς.

Ἐπὶ τῆς ἐπισκοπῆς. Ἄλλος, ἀριθμήσεως τῶ λαῶ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀναδεδειγμένης γὰρ τῆς ἁγίας καὶ ἀληθῶς σκηνῆς, τουτέστι τῆς ἐκκλησίας, πολυειδῶς ἐν αὐτῇ διαπρέπει Χριστός. ἐπειδὴ γὰρ γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς, ἐξ ἡμῶν εἷς ὁ πάντων ἀντάξιος, λύτρον ἑαυτὸν προσεκόμισε τῷ Θεῷ καὶ πατρί. εἷς δὲ ὑπάρχων ὁ αὐτὸς, κατὰ πολλὰς ἐγράφετο τρόπους ἐν γε τῇ τῶν ἀρχόντων προσκομιδῇ. ἱερουργεῖται δὲ ὥσπερ καὶ νῦν διὰ τῶν κατὰ καιροὺς ἡγουμένων, πολυτρόπως νοούμενος, καὶ διαφόροις ὀνόμασι τιμώμενος. (1)

γ. Καὶ ἤνεγκαν τὰ δῶρα αὐτῶν ἔναντι Κυρίου, ἓξ ἁμάξας λαμπινικὰς, (2) καὶ δώδεκα βόας· ἅμαξαν παρὰ δύο ἀρχόντων, καὶ μόσχον παρ' ἑκάστου. καὶ προσῆνεγκαν ἐναντίον τῆς σκηνῆς.

Λαμπινικάς. Ἄλλος κατασκευασάς, ἁμαξοειδεῖς, ἤτοι ὡς βερέδια, ὡς κεῖται ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βασιλειῶν. (3) τὸ δὲ Σαμαρειτικὸν, δυνάμεως ἔχει.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΕΜΕΣΗΣ. Ἁμάξας λαμπινικὰς, τὰς διατρόχους λέγει, ἅς τινες βηρώτια (4) καλοῦσιν, ὅτι ἡμίονοι ἕλκουσιν· Ἀκύλας δὲ, σκεπαστὰς ἑρμηνεύει.

δ. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ε. λέγων, Λάβε παρ' αὐτῶν, καὶ ἔσονται πρὸς τὰ ἔργα τὰ λειτουργικὰ τῆς σκηνῆς τὸ μαρτυρίου· καὶ δώσεις αὐτὰ τοῖς Λευίταις, ἑκάστῳ κατὰ τὴν ς. αὐτοῦ λειτουργίαν. Καὶ λαβὼν Μωϋσῆς τὰς ἁμάξας καὶ τοὺς βόας, ἔδωκεν ζ. αὐτὰ τοῖς Λευίταις. Τὰς (5) δύο ἁμάξας καὶ τοὺς τέσσαρας βόας ἔδωκε τοῖς υἱοῖς Γεδσὼν κατὰ τὰς λειη. τουργίας αὐτῶν. Καὶ τὰς τέσσαρας ἁμάξας καὶ τοὺς ὀκτὼ βόας ἔδωκε τοῖς υἱοῖς Μεραρὶ κατὰ τὰς λειτουργίας αὐτῶν, διὰ Ἰθάμαρ τοῦ υἱοῦ Ἀαρὼν θ. τοῦ ἱερέως. Καὶ τοῖς υἱοῖς Καὰθ οὐκ ἔδωκεν, ὅτι τὰ λειτουργήματα τοῦ ἁγίου ἔχουσιν· ἐπ' ὤμων αἴρουσι.

Γ ** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀκούεις ὅπως τοῖς μὲν τὸ ἐφ' ἁμαξῶν ἄγειν τε καὶ φέρειν ἔθος, Κααθίταις δὲ μόνοις εἰς ὤμους τὰ ἱερά; ἀεὶ γάρ πως ἐστὶν ἐν ἰδρῶτι μείζονι τὸ πρόσχον τε καὶ ἱερώτερον. παρέπεται δὲ αὐτῷ πάντη τε καὶ πάντως τὸ χρῆναι πονεῖν, καὶ πρός γε δὴ τούτῳ τὸ τλῆναθεῖν, καὶ οὐκ ἐν ἴσῳ τοῖς ἄλλοις, οἵπερ ἂν εἶεν καὶ ἁγιώτεροι, καὶ ἀγχοῦ δὴ μᾶλλον οἱονεί πως Θεοῦ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἔοικασιν οἱ μὲν δύο δῆμοι, Γεδσών τε καὶ Μεραρὶ, τὰς Δ ἐν νόμῳ λαὸς ὑπαινίττεσθαι, φημὶ δὴ τὸν Ἰσραήλ· Κααθίται δέ γε, τοὺς ἡγιασμένους ἐν Χριστῷ διὰ πίστεως. οἷς μὲν γὰρ ἐν φρονήσει τὰ ἴσα τῆς αὐλῆς, αἱ δέρρεις τῆς σκηνῆς, τὰ καλύμματα καὶ οἱ σύλοι, κεφαλαίτε καὶ βάσεις, πάσσαλοί τε καὶ περιτανύσματα, καὶ ἣ φησὶ τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν, πάντα τὰ περισσὰ, δι' ὃ σημαίνεται τὸ τῆς λειτουργίας οὐκ ἀναγκαῖον. οἱ δὲ Φέρειν ἐθαρσήθησαν τὰ ἅγια τῶν Ε ἁγίων, καὶ τὰ δι' ὧν Χριστὸς, ὃ καθ' ἕνα τρόπον, πολλαχῶς δὲ μᾶλλον καὶ πολυειδῶς σημαίνεται, ὡς κιβωτὸς, ὡς τράπεζα, καὶ ὡς χρυσῆ λυχνία, καὶ χρυσοῦν θυμιατήριον. ἁπλῶς γὰρ ὑπάρχων κατὰ Φύσιν ὡς Θεὸς, τῇ τῆς ἐργασίας διαφορᾷ πολυτρόπως γνωρίζεται.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὅσοι ταῖς διὰ Μωσέως προσεδρεύουσιν αἰτολαῖς λειτουργίαν ἔχουσι τὰ περισσὰ τῆς σκηνῆς· ἀνωφελὴς γὰρ ὁ Ζ νόμος, εἰ μὴ νοοῖτο πνευματικῶς· ὅσοι δὲ τεθάρσηνται τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἅγιοί πως πάντως εἰσὶν [ἐν Χριστῷ,] περισσὸν ὁδὸν, ἀλλ' οἱονεί πως αὐτὸν ἔποχον ἔχοντες τὸν Ἐμμανουήλ.

ι. Καὶ προσῆνεγκαν οἱ ἄρχοντες εἰς τὸν ἐγκαινισμὸν τοῦ θυσιαστηρίου, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἔχρισεν αὐτὸ, καὶ προσῆνεγκαν οἱ ἄρχοντες τὰ δῶρα αὐτῶν

(1) Ἐν τοῖς ἑπτεδεκαμ. ἐχ εὕρηται.
(2) Λαμπηνικας. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. καὶ ὁ Κύριλ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 458.
(3) Ἐν κεφ. 1. ἐδ. 5, καὶ 7.
(4) Ζηρώτια. ἐν ταῖς σημ. τῆς Γραφ. τῆς ἐν Φραγκ. ἐκδοθ.
(5) Καὶ τάς. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

ια. αὐτῶν ἀπέναντι τȣ̃ θυσιαςηρίȣ. Καὶ A
εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἄρχων εἷς
καθ' ἡμέραν, ἄρχων καθ' ἡμέραν προ-
σοίσȣσι τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸν ἐγκαι-
ιβ. νισμὸν τȣ̃ θυσιαςηρίȣ. Καὶ ἦν ὁ προ-
σφέρων τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ τὰ δῶρα
αὐτȣ̃, Ναασσὼν υἱὸς Ἀμιναδὰβ, ἄρ-
χων τῆς φυλῆς Ἰȣ́δα.

ιγ. Καὶ προσήνεγκε τὸ δῶρον αὐ- B
τȣ̃, τρυβλίον ἀργυρȣ̃ν ἓν, τριάκον-
τα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτȣ̃· φιάλην
μίαν ἀργυρᾶν, ἑβδομήκοντα σίκλων
κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον· ἀμφό-
τερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιη-
μένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐκȣ̃ν ὡς ἐν τῷ τρυβ-
λίῳ καὶ τῇ φιάλῃ, καὶ ὡς ἐν ἄρτῳ τὸ ἐν
ἀμφοῖν· πλήρη γὰρ ἦν σεμιδάλεως· ὡς καὶ Γ
ἐν βρώσει καὶ πόσει, ζωὴ καὶ ζωοποιὸς ὁ Χρι-
ςὸς σημαίνεται. ἐλαίῳ δὲ τὴν σεμίδαλιν
Ψαλ. 44. 7. καταδεδȣ́σθαι φησὶ, κατὰ τὸ, ἔχρισέ σε ὁ
" Θεὸς ὁ Θεός σȣ ἔλαιον ἀγαλλιάσεως.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πλήρεις ȣ̃ν δεῖ προ-
σιέναι, λαμπρὰν ἐν ἀργύρῳ καὶ ἱλαρὰν ὡς
ἐν ἐλαίῳ ζωὴν ἔχοντες. ἧς σύμβολον ἡ σε-
μίδαλις, ἄρτȣ τυγχάνȣσα γένεσις. τὸ
ἱλαρὸν γὰρ ἡμῖν ἡ εἰς Χριςὸν ἐλπὶς ἀπερ-
Ῥωμ. 12. 12. γάζεται, κατὰ τὸ, τῇ ἐλπίδι χαίροντες. Δ
Κολασ. 3. 4. ὅταν γάρ φησι Χριςὸς φανερωθῇ ἡ ζωὴ
" ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερω-
" θήσεσθε ἐν δόξῃ.

ιδ. Θυΐσκην μίαν δέκα χρυσῶν, πλήρη θυμιάματος.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Θυΐσκη δὲ αὖ σχῆμα καὶ εἶδος θυμιατηρίȣ, θυΐαις (1) ἐν ἴσῳ πεποιημένȣ. ἐπίμεςον δὲ καὶ αὐτὸ θυμιάματος. ȣ̃ωδία γὰρ καὶ θυμιατήριον ὁ Χριςὸς, ȣ̀κ ἔξωθεν τὸ ȣ̃ῶδες ἔχων, ἀλλ' οἴκοθεν ὡς Θεὸς, καὶ ἐν ἰδίᾳ φύσει.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Θυΐσκη δὲ θυμιαμάτων πλήρης, ὅ ἐςι θυμιατήριον, θυΐσκη διὰ τὸ σχῆμα λεχθὲν, ὡς μὲν χρυσῆ, τὸ κάλλος καὶ τὸ ἀδιάφθορον δηλοῖ τῆς ζωῆς· ὡς δὲ θυμιαμάτων πλήρης, τὸ πρὸς Θεὸν ȣ̃ῶδες τῆς ἁγιότητος.

ιε. Μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν, κριὸν ἕνα, ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύ-
ις. τωμα. Καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μόσχος δὲ καὶ κριὸς καὶ ἀμνὸς καὶ χίμαρος ἐξ αἰγῶν τὰ πρὸς τȣ̃τοις εἰσκεκομισμένα, καὶ διὰ πάντων αὐτὸς ὁ γραφόμενος· ἐν μὲν τῷ μόσχῳ, διὰ τὸ ἄγαν ȣ̃σθενὲς, καὶ ὅτι τῶν ἡμέρων καὶ καθαρῶν ζώων [τὸ πρȣ̃χον ὁ μόσχος,] καὶ ὡς ἐν μεγέθει σώματος [τὸ ὑπερτερȣ̃ν·] ἐν ὑπεροχῇ δὲ πάντα τὰ τȣ̃ Χριςȣ̃· ἐν δὲ τῷ κριῷ, διὰ τὸ τέλειον, καὶ μέντοι διὰ τὸ ἄκακον ἐν τῷ ἀμνῷ· ἐν δὲ τῷ χιμάρῳ, διὰ τὴν ὑπὲρ τῶν ἡμαρτηκότων σφαγήν.

ιζ. Καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίȣ δαμάλεις δύω, κριȣ̀ς πέντε, τράγȣς πέντε, ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε, τȣ̃το τὸ δῶρον Ναασσὼν υἱȣ̃ Ἀμιναδάβ.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δαμάλεις δύω εἰς τύπον τῶν δύω λαῶν, συνδεδραμηκότων εἰς ἕνα τὸν ἐξ ἀμφοῖν· κριοὶ δὲ πέντε, καὶ ἀμνοὶ ὁμοίως, καὶ χίμαροι ȣ̀χ ἥττȣς, τὴν τῶν πιςȣ́όντων πληθὺν ὑπεμφαίνȣσιν, ὡς ἐν πέμπτῳ φημὶ συνενηνεγμένην καιρῷ, καθ' ὃν ἡ ἐπιδημία τȣ̃ Κυρίȣ. σημαίνεται δὲ τῶν πεπιςȣ́κότων ὡς καὶ ἐν τῷ Χριςῷ, (2) διὰ μὲν τῶν κριῶν, τὸ τέλειον ὡς ἐν φρονήσει τῆς ἐν Χριςῷ ἡλικίας· διὰ δὲ τῶν ἀμνῶν, τὸ ὡς ἐν ἁπλότητι καὶ ἀκακίᾳ· διὰ δὲ τῶν ὑπὲρ ἁμαρτίας χιμάρων, τὸ ἀεὶ δεῖσθαι καθαρισμȣ̃, καὶ πλημμελημάτων ἀφέσεως.

ιη. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ προσήνεγκε Ναθαναὴλ υἱὸς Σωγὰρ, ἄρχων τῆς φυλῆς Ἰσσάχαρ.

ιθ. Καὶ προσήνεγκε τὸ δῶρον αὐτȣ̃, τρυβλίον ἀργυρȣ̃ν ἓν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτȣ̃· φιάλην μίαν ἀργυρᾶν, ἑβδομήκοντα σίκλων κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον· ἀμφότερα Δ πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σύμβολον δὲ λαμπρότητος ὁ ἄργυρος· ζωῆς δὲ, ἡ σεμίδαλις· ἱλαρότητος δὲ, τὸ ἔλαιον.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Προσαγέσθω δὴ ὡραῖον ȣ̃ν καὶ πρὸς ἡμῶν αὐτῶν τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ, [τὸ] ὡς ἐν λαμπρότητι ζωῆς ἱλαρὸν ἐν ἐλπίδι τῇ ἐν Χριςῷ.

E κ. Θυΐσκην μίαν δέκα χρυσῶν, πλήρη θυμιάματος.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Χρυσῆ δὲ θυΐσκη θυμιάματος πλήρης,] τὸ τῶν ἁγίων γράφȣσα κάλλος, καὶ ὡς ἐν σκȣ́εσιν ἐκλεκτοῖς τὸ ȣ̃ῶδες ἐν ἁγιασμῷ, δῶρον Θεῷ ȣ̃ωσμότατον ἀληθῶς· καὶ καθεξῆς, καθὰ προηρμήνȣται.

κα. Μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν, κριὸν ἕνα, ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύ-
κβ. τωμα. Καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα
κγ. περὶ ἁμαρτίας. Καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίȣ δαμάλεις δύω, κριȣ̀ς πέντε, τράγȣς πέντε, ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε. τȣ̃το τὸ δῶρον Ναθαναὴλ υἱȣ̃
κδ. Σωγάρ. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἄρχων τῶν υἱῶν Ζαβȣλὼν, Ἐλιὰβ υἱὸς Χαι-
κε. λών. Τὸ δῶρον αὐτȣ̃, τρυβλίον ἀργυρȣ̃ν ἓν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτȣ̃· φιάλην μίαν ἀργυρᾶν, ἑβδομήκοντα

(1) Θυΐας. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 364. Αὐτȣ̃ δ' εὕρηται καὶ τὸ ἐν τῇ ἄντικρυς 1203 σελ. ὑπόμν. ὃ μὴ εὑρεθῆναι ἐκεῖ σεσημείωται. (2) Τὸ, ὡς καὶ ἐν τῷ Χριςῷ ἐν τοῖς ἐκδεδομ. ȣ̀ κεῖται. περιττὸν γάρ.

μήκοντα σίκλων κατὰ τὸν σίκλον
τὸν ἅγιον· ἀμφότερα πλήρη σεμι-
δάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ εἰς
κς. θυσίαν σωτηρίου. Θυΐσκλιν μίαν δέ-
κζ. κα χρυσῶν, πλήρη θυμιάματος. Μό-
χον ἕνα ἐκ βοῶν, κριὸν ἕνα, ἀμνὸν
κη. ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα. Καὶ
χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας.
κθ. Καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου δαμάλεις
δύω, κριὸς πέντε, τράγος πέντε,
ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε. τοῦτο τὸ
λ. δῶρον Ἐλιὰβ υἱοῦ Χαιλών. Τῇ ἡμέρᾳ
τῇ τετάρτῃ ἄρχων τῶν υἱῶν Ῥουβὶμ,
λα. Ἐλισοὺρ υἱὸς Σεδιούρ. Τὸ δῶρον αὐτοῦ,
τρυβλίον ἀργυροῦν ἓν, τριάκοντα καὶ
ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ· φιάλη μία ἀρ-
γυρᾶ, ἑβδομήκοντα σίκλων κατὰ
τὸν σίκλον τὸν ἅγιον· ἀμφότερα
πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης
λβ. ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν σωτηρίου. Θυΐ-
σκλιν μίαν δέκα χρυσῶν, πλήρη θυ-
λγ. μιάματος. Μόχον ἕνα ἐκ βοῶν, κριὸν
ἕνα, ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύ-
λδ. τωσιν. Καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα
λε. περὶ ἁμαρτίας. Καὶ εἰς θυσίαν σω-
τηρίου δαμάλεις δύω, κριοὺς πέντε,
τράγους πέντε, ἀμνάδας ἐνιαυσίας
πέντε. τοῦτο τὸ δῶρον Ἐλισοὺρ υἱοῦ
λς. Σεδιούρ. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ πέμπτῃ ἄρχων
τῶν υἱῶν Συμεὼν, Σαλαμιὴλ υἱὸς Σα-
λζ. ρισαδαΐ. Τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρυβλίον
ἀργυροῦν ἓν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν
ὁλκὴ αὐτοῦ· φιάλη μία ἀργυρᾶ,
ἑβδομήκοντα σίκλων κατὰ τὸν σίκλον
τὸν ἅγιον· ἀμφότερα πλήρη σεμι-
δάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ εἰς
λη. θυσίαν σωτηρίου. Θυΐσκλιν μίαν δέ-
λθ. κα χρυσῶν, πλήρη θυμιάματος. Μό-
χον ἕνα ἐκ βοῶν, κριὸν ἕνα, ἀμνὸν
μ. ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα. Καὶ χί-
μαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας.
μα. Καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου δαμάλεις
δύω, κριοὺς πέντε, τράγους πέντε,
ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε. τοῦτο δῶ-
μβ. ρον Σαλαμιὴλ υἱοῦ Σαρισαδαΐ. Τῇ
ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ ἄρχων τῶν υἱῶν Γὰδ,
μγ. Ἐλισὰφ υἱὸς Ραγουήλ. Τὸ δῶρον
αὐτοῦ, τρυβλίον ἀργυροῦν ἓν, τρια-
κοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ· φιά-
λη μία ἀργυρᾶ, ἑβδομήκοντα σί-
κλων κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον·
ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀνα-
πεποιημένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν.
μδ. Θυΐσκλιν μίαν δέκα χρυσῶν, πλήρη
με. θυμιάματος. Μόχον ἕνα ἐκ βοῶν,
κριὸν ἕνα, ἀμνὸν ἐνιαύσιον εἰς ὁλο-
μς. καύτωμα. Καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν
μζ. ἕνα περὶ ἁμαρτίας. Καὶ εἰς θυσίαν
σωτηρίου δαμάλεις δύω, κριοὺς πέντε,
τράγους πέντε, ἀμνάδας ἐνιαυσίας
πέντε. τοῦτο τὸ δῶρον Ἐλισαφὰφ υἱοῦ
μη. Ραγουήλ. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἄρ-
χων τῶν υἱῶν Ἐφραὶμ, Ἐλισαμὰ υἱὸς
μθ. Σεμιούδ. Τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρυβλίον
Β ἀργυροῦν ἓν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν
ὁλκὴ αὐτοῦ· φιάλη μία ἀργυρᾶ,
ἑβδομήκοντα σίκλων κατὰ τὸν σίκλον
τὸν ἅγιον· ἀμφότερα πλήρη σεμιδά-
λεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ εἰς
ν. θυσίαν. Θυΐσκλιν μίαν δέκα χρυ-
να. σῶν, πλήρη θυμιάματος. Μόχον
ἕνα ἐκ βοῶν, κριὸν ἕνα, ἀμνὸν ἕνα
νβ. ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα. Καὶ χί-
Γ μαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας.
νγ. Καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου δαμάλεις δύω,
κριοὺς πέντε, τράγους πέντε, ἀμνά-
δας ἐνιαυσίας πέντε. τοῦτο τὸ δῶρον
νδ. Ἐλισαμὰ υἱοῦ Ἐμιούδ. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ
ὀγδόῃ ἄρχων τῶν υἱῶν Μανασσῆ, Γα-
νε. μαλιὴλ υἱὸς Φαδασούρ. Τὸ δῶρον αὐ-
τοῦ, τρυβλίον ἀργυροῦν ἓν, τριάκοντα
καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ· φιάλη μίαν
Δ ἀργυρᾶν, ἑβδομήκοντα σίκλων κα-
τὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον· ἀμφότερα
πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης
νς. ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν. Θυΐσκλιν μίαν
δέκα χρυσῶν, πλήρη θυμιάματος.
νζ. Μόχον ἕνα ἐκ βοῶν, κριὸν ἕνα, ἀμνὸν
νη. ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα. Καὶ
χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρ-
νθ. τίας. Καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου δα-
μάλεις δύω, κριοὺς πέντε, τράγους
πέντε, ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε. τοῦ-
το τὸ δῶρον Γαμαλιὴλ υἱοῦ Φαδασ-
ξ. σούρ. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐννάτῃ ἄρχων τῶν
υἱῶν Βενιαμὶν, Ἀβιδὰμ υἱὸς Γαδεωνί.
ξα. Τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρυβλίον ἀργυροῦν
ἓν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐ-
τοῦ· φιάλη μία ἀργυρᾶν, ἑβδομή-
Ζ κοντα σίκλων κατὰ τὸν σίκλον τὸν
ἅγιον· ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως
ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν.
ξβ. Θυΐσκλιν μίαν δέκα χρυσῶν, πλήρη
ξγ. θυμιάματος. Μόχον ἕνα ἐκ βοῶν,
κριὸν ἕνα, ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς
ξδ. ὁλοκαύτωμα. Καὶ χίμαρον ἐξ αἰ-
ξε. γῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας. Καὶ εἰς θυ-
σίαν σωτηρίου δαμάλεις δύω, κριοὺς
Η πέντε, τράγους πέντε, ἀμνάδας ἐνιαυ-
σίας πέντε. τοῦτο τὸ δῶρον Ἀβιδὰμ
ξς. υἱοῦ Γαδεωνί. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ δεκάτῃ
ἄρχων τῶν υἱῶν Δὰν, Ἀχιέζερ υἱὸς
Ἀμισα-

ξς. Ἀμισαδαΐ. Τὸ δῶρον αὐτῦ, τρυβλίον ἀργυρῦν ἓν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτῦ· φιάλιν μίαν ἀργυρᾶν, ἑβδομήκοντα σίκλων κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον· ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν
ξη. ἐλαίῳ εἰς θυσίαν. Θυΐσκιν μίαν δέκα χρυσῶν, πλήρη θυμιάματος.
ξθ. Μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν, κριὸν ἕνα, ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα.
ο. Καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁ-
οα. μαρτίας. Καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου δαμάλεις δύω, κριοὺς πέντε, τράγους πέντε, ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε. τῦτο τὸ δῶρον Ἀχιέζερ υἱῦ Ἀμι-
οβ. σαδαΐ. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑνδεκάτῃ ἄρχων τῶν υἱῶν Ἀσὴρ, Φαγεὴλ υἱὸς
ογ. Ἐχράν. Τὸ δῶρον αὐτῦ, τρυβλίον ἀργυρῦν ἓν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτῦ· φιάλιν μίαν ἀργυρᾶν, ἑβδομήκοντα σίκλων κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον· ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυ-
οδ. σίαν. Θυΐσκην μίαν δέκα χρυσῶν,
οε. πλήρη θυμιάματος. Μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν, κριὸν ἕνα, ἀμνὸν ἐνιαύσιον ἕνα εἰς
ος. ὁλοκαύτωμα. Καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν
οζ. ἕνα περὶ ἁμαρτίας. Καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου δαμάλεις δύω, κριοὺς πέντε, τράγους πέντε, ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε. τῦτο τὸ δῶρον Φαγεὴλ υἱῦ
οη. Ἐχράν. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ δωδεκάτῃ ἄρχων τῶν υἱῶν Νεφθαλὶμ, Ἀχιρὲ
οθ. υἱὸς Ἐνάν. Τὸ δῶρον αὐτῦ, τρυβλίον ἀργυρῦν ἓν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτῦ· φιάλιν μίαν ἀργυρᾶν, ἑβδομήκοντα σίκλων κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον· ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν
π. ἐλαίῳ εἰς θυσίαν. Θυΐσκιν μίαν δέκα χρυσῶν, πλήρη θυμιάματος.
πα. Μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν, κριὸν ἕνα, ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα.
πβ. Καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁ-
πγ. μαρτίας. Καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου δαμάλεις δύω, κριοὺς πέντε, τράγους πέντε, ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε. τῦτο τὸ δῶρον Ἀχιρὲ υἱῦ Ἐνάν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προσάγοντες δὲ τὰ δῶρα, ἀ καθ' ἡλικίαν προσφέρουσιν· ἀλλὰ πρῶτος μὲν Ἰούδας, καίτοι τέταρτος ὢν κατὰ χρόνον. ἔννατος δὲ μετ' αὐτὸν Ἰσσάχαρ, καὶ Ζαβυλῶν δέκατος. δευτέρα μετὰ τύτυς

A συμμορία, Ῥουβὶμ [ὁ πρωτότοκος], καὶ δεύτερος Συμεών· σωῆπλαι δὲ καὶ ὁ Γὰδ ἐκ δύλης. τάγμα τρίτον διὰ τριῶν ἐλευθέρων, Ἐφραὶμ, καὶ Βενιαμὶν, καὶ Μανασσῆς. τέταρτον καὶ ἕκατον τὸ ἐκ θεραπαίνων. τρεῖς δὲ δὴ ἄτοι, Δὰν, καὶ Ἀσὴρ, καὶ Νεφθαλὶμ, καί τοι πρεσβύτερον τῷ τῆς γενέσεως χρόνῳ [τῶν ὡς ἐν τάξει προτεταγμένων,] Ἐφραίμτε φημὶ καὶ Μανασσῆ,
B [καὶ Βενιαμίν.] αἴνιγμα τοίνυν τὸ χρῆμά ἐστιν· ὅτι πρώτως ἔχει τάξιν παρὰ τῷ Θεῷ τὰ διὰ Χριστῦ τῶν ἐν νόμῳ· καὶ ὅτι τέθεινται μὲν οἱ πρῶτοι ἕκατοι [οἱ δὲ ἕκατοι πρῶτοι.] οἱ γὰρ ἐν χρόνῳ πρεσβύτεροι, διά [τε] τῦτο πρωτότοκοι, τυτέστιν ὁ Ἰσραὴλ, κατόπιν ἔρχεται τῶν ἐθνῶν· καὶ οἱ τὸ δῦλον ἔχοντες πνεῦμα, καὶ τῆς δουλούσης Ἱερουσαλὴμ υἱοὶ, τὸ πρεσβεῖον ἐν δόξῃ παραχωρήσουσι τοῖς τῆς ἐλευθέρας·
» ἥτις ἐστὶ μήτηρ ἡμῶν τῶν ἐν τῷ Χριστῷ δε- Γαλ. 4. 16.
Γ δικαιωμένων, καὶ εἰς ἐλεύθερον ἀξίωμα κεκλημένων δι' ἐλευθέρου πνεύματος.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐ χρήζει δέ τινος ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἡμεῖς Θεῦ· (1) χρήζοντες δὲ, ὥσπερ τὸ δίκαιον τῦ ἀντιτιμᾶσθαι κατασκευάζομεν διὰ τὸ τιμᾶν. τιμὴ δὲ ἐπιφάνειαν τῶν προσφερόντων ἐπεξεργαζόμενος ὁ Θεὸς εἰς τιμὴν τὸ λαμπρὸν εἶναι τὸ τιμᾶν Θεὸν, ἵνα καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐκέλευσε προσάγειν τὰ δῶρα· ὥσπερ ἂν
Δ ἑκάστῳ τῶν ἰδίων ποιημάτων μίαν ἀπένειμεν ἡμέραν, φωτὶ, οὐρανῷ, γῇ, ἄστροις, ζώοις. καὶ ἵνα ἠδείημεν, ὡς ἐλλόγιμα Θεῷ τὰ προσαγόμενα, ἀναγραφὴ τῶν ἀκριβὴς, (2) καὶ ἐπὶ σαθμῷ. ὧν ἡ καταρίθμησις καὶ τῶν προσαγόντων ἔχει τὰς ὀνομασίας, δι' ὧν καὶ μνημονεύομεθα. σκιὰν δὲ προσάγοντες, ἃ κενὰ ταῦτα προσάγουσιν ἀνθρώπων οἱ τύποι, ἃς δεῖ Θεῷ πλή-
E » ρεις προσιέναι· ἃ γὰρ ὀφθήσῃ, φησὶ, κε- Δευτ. 16. 16.
νὸς ἔναντι Κυρίυ. ζῶα δὲ σὺν τύτοις ἐπὶ θυσίᾳ τὰ ἐκλεκτά. πολύτροπος γὰρ ἡ πρὸς Θεὸν οἰκείωσις, ἐξ ὧν ἔδωκε Θεός. ἡμεῖς ἔν τὸ τίμιον ὄντως δῶρον Θεῷ προσάγομεν, ᾧ ὁ Θεὸς καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς τῆς ἀρετῆς πόνοις σὺρήσομεν.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, πῶς τὰ ἴσα πάντες ἀκριβοδόξως προσφέρυσιν· ἵνα μὴ τὸ ὑπερέχον τῦ ἑνὸς, ὑβρίσῃ τὰς τῶν λοιπῶν φιλοτιμίας. ὡς δὲ ἦσαν τεταγμένοι, ἕτω προσφέρυσιν.
Z

πδ. Οὗτος ὁ ἐγκαινισμὸς τῦ θυσιαστηρίυ ᾗ ἡμέρᾳ ἔχρισεν αὐτὸ, παρὰ τῶν ἀρχόντων τῶν υἱῶν Ἰσραήλ· τρυβλία ἀργυρᾶ δώδεκα, φιάλαι ἀργυραῖ δώδεκα, θυΐσκαι χρυσαῖ δώδεκα.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Δῶρα προσφέρουσιν οἱ φύλαρχοι εἰς τὸν ἐγκαινισμὸν τῦ θυ-
H σιαστηρίυ

(1) Θεῦ. οἱ καὶ διὰ τῦ τιμᾶν τὸ τιμᾶσθαι πραγματεύόμενοι. τιμὴ δὲ ἐπιφ. κτ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

(2) Ἀκριβὴς, καὶ τῶν προσαγόντων ὀνομασία. ὥστε δι' ὧν τιμῶμεν, καὶ μνημονεύόμεθα. δηλῦται τοίνυν, ὅτι Θεῷ τὰς ἡμετέρας καθιερῦν προσήκει ψυχάς. ταῦτα ἀντὶ τῶν ἑπομένων ἐν τῷ εἰρημ. κώδ.

σιασηρίϖ. ἐπιφανῶν γὰρ τὸ δωροφορεῖν Θεῷ, καὶ δυναμιῶν τὰς παρὰ Θεοῦ λαβεῖν ἀντιδόσεις.

πε. Τριάκοντα καὶ ἑκατὸν σίκλων τὸ τρυβλίον τὸ ἓν, καὶ ἑβδομήκοντα σίκλων ἡ φιάλη ἡ μία. πᾶν τὸ ἀργύριον τῶν σκευῶν, διχίλιοι καὶ τετρακόσιοι σίκλοι, ἐν τῷ σίκλῳ τῷ πς. ἁγίῳ. [Θυΐσκαι χρυσαῖ δώδεκα πλήρεις θυμιάματος.] πᾶν τὸ χρυσίον B τῶν θυϊσκῶν, εἴκοσι καὶ ἑκατὸν χρυπζ. σοῖ. Πᾶσαι αἱ βόες εἰς ὁλοκαύτωσιν, μόσχοι δώδεκα, κριοὶ δώδεκα, ἀμνοὶ ἐνιαύσιοι δώδεκα, καὶ αἱ θυσίαι αὐτῶν, καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν· καὶ χίμαροι ἐξ αἰγῶν δώδεκα περὶ ἁμαρτίας.

πη. Πᾶσαι αἱ βόες εἰς θυσίαν σωτηρίϖ, δαμάλεις εἰκοσιτέσσαρες, κριοὶ ἑξήκοντα, τράγοι ἑξήκοντα, ἀμνάδες ἑξήκοντα ἐνιαύσιαι ἄμωμοι. αὕτη ἡ ἐγκαίνησις τοῦ θυσιαστηρίου, μετὰ τὸ πληρῶσαι τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ μετὰ τὸ χρίσαι αὐτόν. Γ

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ μετὰ τὸ χρίσαι αὐτὸν, δῆλον ὅτι τὸν Ἀαρών. περὶ αὐτοῦ γὰρ μέλλει διαλέγεσθαι τῷ Μωϋσῇ ὁ Θεός. κατὰ δὲ τὰς ἄλλας ἑρμηνείας, αὐτὸ ἐκδόντας, τὸ θυσιαστήριόν φησι. προει- Δ

A „ πὼν γὰρ, αὕτη ἡ ἐγκαίνησις τοῦ θυσιαση-
„ ρίου, ἐπήγαγε, μετὰ τὸ χρίσαι αὐτό. ὠβέλισαι γὰρ τὰ ἐν μέσῳ.

πθ. Ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι Μωϋσῆν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου λαλῆσαι αὐτῷ, καὶ ἤκουσε τὴν Φωνὴν Κυρίου λαλοῦντος πρὸς αὐτὸν ἄνωθεν τοῦ ἱλασηρίου, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ τοῦ μαρτυρίου, ἀναμέσον τῶν δύο Χερουβείμ· καὶ ἐλάλει πρὸς αὐτόν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ταῦτα περὶ τῆς θέας διδαχθεὶς ὁ Προφήτης, καὶ διηγησάμενος ὅπως καὶ τὴν σκηνὴν ἔχρισε, καὶ τίνα οἱ Φύλαρχοι προσεκόμισαν, ἐδίδαξεν ὅπως θείαν Φωνὴν τοῖς ὠσὶν εἰσεδέξατο, ἐκ τοῦ ἱλασηρίου φερομένην. ὃ ἐπέκειτο μὲν τῇ κιβωτῷ. ταῖς δὲ τῶν Χερουβὶμ σκιαλύπτετο πτέρυξι. ταῦτα δὲ ὁ φιλοτιμούμενος γέγραφεν, ἀλλὰ διδάσκων ὡς ἐκεῖθεν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπασι τοῦ αὐτοῦ εἰσιοῦσι τὴν οἰκείαν ἐπιδείξῃ δόξαν ὁ δεσπότης Θεὸς, ὅπως μὴ ἰδεῖν οἷός τε τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τετελειωμένης ὥσπερ τῆς σκηνῆς, ἤτοι τῆς ἐκκλησίας, τότε δὴ Φωνὴ γέγονε πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός.
„ ἐλάλησε γὰρ ἡμῖν ἐν υἱῷ. ἄνωθεν δὲ τῶν Ἑβρ. ι, ι.
Χερουβὶμ ἡ Φωνή. ἐπέκεινα γὰρ πάντων ὁ Θεὸς, ἀσιώδη καὶ ἐνυπάρχουσαν τῇ κατὰ πάντων ἔχων ὑπεροχήν.

ΚΕΦ. Η.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
β. Μωϋσῆν, λέγων, Λάλησον τῷ Ἀαρὼν, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτὸν, ὅταν ἐπιτιθῇς τὰς λύχνους ἐπὶ μέρους, κατὰ πρόσωπον τῆς λυχνίας φωτιοῦσιν οἱ ἑπτὰ λύχνοι.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Κατὰ πρόσωπον τῆς λυχνίας οἱ ἑπτὰ τεταμμένοι λύχνοι τὸ Φῶς τοῖς ὁρῶσιν εἰλεσαν.] ἐ γὰρ τοῖς κατόπιν καὶ οἱονείπως ἐν ἀποστροφῇ κειμένοις τῇ παρὰ Θεῷ τὸ θεῖόν τε καὶ νοητὸν ἐπιλάμπει Φῶς, ἀλλὰ τοῖς εἰς ὄψιν ἠγμένοις δι' ἁγιασμοῦ, καὶ ἀντιπροσώποις ἤδη γεγονόσι διὰ τῆς ἐν πίστει παῤῥησίας, καὶ τῆς ἐν τῷ βίῳ σεμνότητος. τῆς δὲ λυχνίας ταύτης μέμνηται Ζαχαρίας ὁ προφήτης. (1)

γ. Καὶ ἐποίησεν οὕτως Ἀαρών. ἐν τοῦ ἑνὸς μέρους κατὰ πρόσωπον τῆς λυχνίας ἐξῆψε τοὺς λύχνους αὐτῆς, καθὰ συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ.

δ. Καὶ αὕτη ἡ κατασκευὴ τῆς λυχνίας· σφυρὰ, χρυσῆ, ὁ καυλὸς Η αὐτῆς, καὶ τὰ κρίνα αὐτῆς σφυρὰ ὅλη· κατὰ τὸ εἶδος ὃ ἔδειξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ, οὕτως ἐποίησε τὴν λυχνίαν. E

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ σφυρὰν αὐτὴν γεγονῆσθαι, τὸ μὴ διάκενον (2) εἶναι δηλοῖ, ὡς Ὠριγένης (3) φησίν. (4) ἀλλὰ καὶ χρυσῆ. ὃ ἐστι νοερὰ ὅλη. ὁ καυλὸς μὲν αὐτῆς, τοῦ νοῦ φύσις τετελειωμένη· τὰ κρίνα δὲ, οἱονεὶ τὰ ἄνθη τοῦ νοῦ.

ε. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋ-
ς. σῆν, λέγων, Λάβε τοὺς Λευίτας ἐκ μέσου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἀφαZ γνιεῖς αὐτούς.

ζ. Καὶ οὕτω ποιήσεις αὐτοῖς τὸν ἁγνισμὸν αὐτῶν· περιῤῥανεῖς αὐτοὺς ὕδωρ ἁγνισμοῦ· καὶ ἐπελεύσεται ξυρὸν ἐπὶ πᾶν τὸ σῶμα αὐτῶν, καὶ πλυνοῦσι τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ καθαροὶ ἔσονται.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μυστικὸς μὲν ὁ τοῦ ἁγνισμοῦ τρόπος τοῖς Λευίταις ἐπινενοημένος, ἐν Χριστῷ

(1) Ἐν κεφ. 4.
(2) Τὸ διάκενον. ὁ Ἀλεξάνδρ. κώδ.
(3) Οὐδὲν τοιοῦτον ἐν τοῖς τοῦ Ὠριγένους ἐκδεδομ. εὑρεῖν ἐδυνήθημεν.
(4) Τὰ ἑπόμενα τὰ αὐτὰ τοῖς τοῦ Προκοπίου τοῖς ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

Χρισῷ δέ. αὐτὸς γὰρ ἡμῶν ἡ ἀποκάθαρσις, καὶ ὁ ἁγνισμὸς, καὶ ῥύπε παντὸς ἀπόνιψις. ὕδωρ δὲ ἁγνισμᾷ τὸ ἀναμὶξ τῇ σοδῷ τῆς δαμάλεως, τῆς λεγομένης νεκρώσεως τᾶ Χρισᾶ σύμβολον ἐναργὲς ἰῶ, ὡς σ᾽ γε τῷ ἁγίῳ βαπίσματι καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ πληρᾶν σύχόμεθα διὰ πίσεως.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ ἡ τῶν τριχῶν ἀφαίρεσις τιὼ τᾶ νᾶ κάθαρσιν ὑπαινίτλεται, ἰῶ σ᾽ ἡμῖν ὁ θεῖός τε καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίσομον τᾶ Θεᾶ λόγος ἐργάσαιτο, (1) ἃ πρόῤῥιζον ὥσπερ τιὼ εἰς ἐμφύτες ἐπιθυμίας ἀναβοθρόων κίνησιν· τετήρηται γὰρ τὸ τελείως ἅγιον εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα· κατανεχροῖ δὲ μᾶλλον ἀναφυομένω, ϗ ἀνίσχουσαν σ᾽ ἡμῖν.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀπόπλυσις δὲ ἱματίων, λαμπρὰν καὶ ἀκίβδηλον πολιτείαν ἡμῖν ὑπεμφαίνει.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἶναι δὴ ἂν ἀναγκαῖον τὰς ἀληθῶς ἁγίας καὶ ἱερὰς ἔσωθέν τε καὶ ἔξωθεν καθαρῶς τιὰ νέκρωσιν τᾶ Χρισᾶ περιφέρουλας σ᾽ τῷ ἰδίῳ σώματι, καὶ σιωτεθαμμένας αὐτῷ τρόπον τινὰ διὰ τᾶ ἁγίε βαπίσματος.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δήποτε τὰς Λευίτας ἁγιαθῆναι κελεύσας, ἅπαν τὸ σῶμα τῶν τριχῶν γυμνωθῆναι προσέταξεν; Αἱ τρίχες, τῆς νεκρώσεως σύμβολον. νεκραὶ γὰρ αὗται, καὶ ὀδυνης αἴσθησιν ὐ δεχόμεναι. τιὼ ἀληθῆ τοίνυν ζωὴν ἔχειν κελεύει τὰς τῷ Θεῷ λειτουργᾶντας, καὶ μηδὲν νεκρὸν ἔχειν, μηδὲ δυσῶδες. τᾶτο γὰρ καὶ ὁ θεσπέσιος ἡμᾶς διδάσκει Παῦλος· Γαλ.2.20. Χρισῷ γάρ φησι σιωεσαύρωμαι· ζῶ δὲ ὐκ ἔτι ἐγὼ, ζῇ δὲ σ᾽ ἐμοὶ Χρισός. ταῖς γὰρ θείαις φησὶν ἐνεργείαις ἐμαυτὸν ἀφιέρωσα.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Περιξυρᾶσθαι κελεύων τὰς Λευίτας, τὸ ὑλῶδες ἀφαιρέμενον δείκνυσιν. ὅπερ ὐκ ἰῶ σ᾽ Ἰακὼβ κατὰ τιὼ λειότητα, ἀλλ᾽ ἐν Ἡσαῦ κατὰ τιὼ δασύτητα.

η. Καὶ λήψονται μόχον ἕνα ἐκ βοῶν, καὶ τᾶτε θυσίαν σεμίδαλιν ἀναπεποιημένιω ἐν ἐλαίω· καὶ μόχον ἐνιαύσιον ἐκ βοῶν λήψη περὶ ἁμαρτίας.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προσκομίζεσθαι δεῖν τιὼ ὑπὲρ αὐτῶν ἔφη θυσίαν σ᾽ μόχοις δυσὶ, τελείῳ τε καὶ ἐνιαυσίῳ, τᾶτέσιν ἁπαλῷ τε καὶ νέῳ. καὶ τέλειος μὲν ὁ εἰς ὁλοκαύτωμα, σιωθυμιωμένης αὐτῷ σεμιδάλεως ἐλαίῳ δεδδυμένης· ὅγε μιὼ ἕτερος ὑπὲρ ἁμαρτίας ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἐμπιπρᾶται. τελειᾶται γὰρ ἅτω τὰ ὑπὲρ ἁμαρτίας θύματα. καὶ ἔσι δὴ πάλιν ἐν ἀμφοῖν ὁ Χρισὸς, ἐν μόχῳ μὲν τῷ εἰς ὁλοκαύτωσιν, ὅλος ἅγιος καὶ εἰς ὁσμιὼ σύωδίας ὑπὲρ ἡμῶν τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, τῆς ἐν ἐλπίδι ζωῆς τὸ εὐχαρίτε καὶ ἱλαρὸν τοῖς ἁγίοις Φέρων. σεμίδαλις γὰρ ἐλαιόδδυτος σιωεκομίζετο τῷ μόχῳ. ἕψεται δέ πε πάντως τοῖς τιὼ ἐν Χρισῷ τετιμηκόσι ζωιώ· καὶ μιὼ καὶ ὡς μοχάριον πυρὶ » δαπανώμενον. τῷ γὰρ μώλωπι αὐτᾷ ἰάθημεν, κατὰ τὰς Γραφάς. Ησ. 53. 5.

ΑΔΗΛΟΥ. Πολλάκις ἠρμιώσθαι ἡ κατὰ τὸν μόχον θεωρία. (2)

θ. Καὶ προσάξεις τὰς Λευίτας ἔναντι τῆς σκιωῆς τᾶ μαρτυρίε· καὶ σιωάξεις πᾶσαν σιωαγωγὴν υἱῶν Ἰσραήλ.

ι. Καὶ προσάξεις τὰς Λευίτας ἔναντι Κυρίε, καὶ ἐπιθήσεσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὰς Λευίτας.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὥπερ οἱ Λευῖται ταῖς τῶν θυμάτων κεφαλαῖς τὰς χεῖρας ἐπῆγον καὶ τοῖς σφαζομένοις ὑπὲρ αὐτῶν εἰς τύπον Χρισᾶ· ἔδρων δὲ τᾶτο, ὐκ ὀλογᾶντες ποθὲν, πολλᾶγε καὶ δεῖ, ἀλλ᾽ οἱονέπως τῇ τῶν χειρῶν ἐπιθέσει παραδεικνύντες τὸν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αἴροντα Χρισὸν, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἱερουργόμενον, [ἵνα προσηλώσῃ τῷ ἰδίῳ σαυρῷ τὸ καθ᾽ ἡμῶν χειρόγραφον· ἅτω πεπράχθαι νοήσεις τιὼ τοῖς Λευίταις χειροτονίαν τῶν λαῶν. οἱονεὶ γάρπως ἀνθ᾽ ἑαυτῶν τῷ Θεῷ πρὸς ἱερουργίαν προκαθίσαντες αὐτὰς, ὡς ἐξελεγμένας, τὰς χεῖρας ἐπῆγον.]

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐπράττετο μὲν ἡ τῶν χειρῶν ἐπίθεσις τότε· μετερρυηκότων δὲ τῶν πραγμάτων νιὼ εἰς τὸ ἄμεινον ἀσυγχύτως, τοῖς ἐπὶ ἱερουργίαν διὰ Χρισᾶ καλυμένοις ἐπιψηφίζονται λαοὶ, τὸ, ὡς εἶεν ἄξιοι παραφωνᾶντες εὖ μάλα· καὶ τᾶτο ἐν ἐκκλησίαις, καθάπερ ἀμέλει καὶ οἱ πάλαι παρὰ τῇ ἱερᾷτε καὶ θείᾳ σκηνῇ τὰς ἐπὶ τοῖς Λευίταις χειροθεσίας ἔδρων.

ια. Καὶ ἀφοριεῖ Ἀαρὼν τὰς Λευίτας ἀπόδομα ἔναντι Κυρίε παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ· καὶ ἔσονται ὥσε ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα Κυρίε.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τετελειωμένοι οἱ Λευῖται τῶν εἰς ἱερουργίαν ἁπλουνται πάντων. ὐκᾶν ὡς μὴ ἅγιος ἐν Χρισῷ, καὶ εἰ μὴ προαγνίζοιτο, καθ᾽ ὃν ἂν πρέποι τρόπον, ἀποχωρεῖτω μακράν.

ιβ. Οἱ δὲ Λευῖται ἐπιθήσουσι τὰς χεῖρας ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν μόχων· ϗ ποιήσεις τὸν ἕνα περὶ ἁμαρτίας,

(1) Ὥσπερ δὲ τὸ ξυρὸν ὐκ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐσάπαν ἀναβοθρόου ῥίζης τιὼ σ᾽ ἡμῖν τρίχα, τέμνει δὲ ἀναφυομένιω ὀδέως· ἅτω καὶ σ᾽ ἡμῖν ὁ τᾶ Θεᾶ λόγος πρόῤῥιζον ὥσπερ τιὼ ὡς ἔμφυτον ἐπιθυμίας ὐκ ἀναβοθρόου κίνησιν. τετηρ. κτ. σ᾽ τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 408.

(2) Ἐν τε τῷ 29. κεφ. τῆς Ἐξόδ. καὶ σ᾽ τῷ 4 καὶ 16. τᾶ Λευῖτ.

τίας, καὶ τὸν ἕνα εἰς ὁλοκαύτωμα Κυρίῳ ἐξιλάσασθαι περὶ αὐτῶν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὥσπερ δὲ οἱ Λευῖται προσαχθέντες ὑπὸ τῶ λαῶ ἀντὶ τῶν πρωτοτόκων, τῶν προσαγόντων ἐπιθέντων ἐπ' αὐτὰς τὰς χεῖρας, ἵνα τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν βασάσωσιν, αὐτοὶ προσάγουσι τὰς μόχθους, ἐπιθέντες τούτοις τὰς χεῖρας· καὶ οὕτω γίνονται λειτουργοὶ Θεῶ ἀντὶ πρωτοτόκων, ὡς ἀπαρχὼ ὁ Θεὸς εἵλετο, προσιόντας ὑπὲρ τῶ λαῶ, ἃ εἰσὶν ἀπαρχαὶ οἱ πρωτότοκοι, ἀνθ' ὧν ἦτοι. ἡ δὲ ἀληθὴς ἀπαρχὴ Χριστὸς, ὁ πρωτότοκος τῶ Θεῶ, καὶ πρωτότοκος τῆς Παρθένου, ἀντὶ τῶ πρωτοπλάστου βασάσας τὰς ἁμαρτίας τῶ κόσμου.

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπιτήρει ὅτι τέλειος μὲν ὁλοκαυτῶται μόχθος, ἐνιαύσιος δὲ ὑπὲρ ἁμαρτίας σφάζεται. ἵνα οὖν ταὐτῷ νοῆς διὰ δυοῖν τὸν ἕνα ὡς οὖν τελειότητι μὲν ἀρετῶν, τὸν δύοσμόταλον νοητῶς, ὡς οὖν ἁπλότητι δὲ καὶ ἀκακίᾳ σφαζόμενον.

ιγ. Καὶ ςήσεις τὰς Λευίτας ἔναντι Κυρίου, καὶ ἔναντι Ἀαρὼν, καὶ ἔναντι τῶν υἱῶν αὐτῶ, καὶ ἀποδώσεις
ιδ. αὐτὰς ἀπόδομα Κυρίῳ. Καὶ διαξελεῖς τὰς Λευίτας ἐκ μέσου τῶν υἱῶν
ιε. Ἰσραήλ· καὶ ἔσονται ἐμοί. Καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσονται οἱ Λευῖται ἐργάσασθαι (1) τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς τῶ μαρτυρίου· καὶ καθαριεῖς αὐτὰς, καὶ
ις. ἀποδώσεις αὐτὰς ἔναντι Κυρίου. Ὅτι ἀπόδομα ἀποδεδομένοι εἰσὶν ἐκ μέσου υἱῶν Ἰσραήλ· ἀντὶ τῶν διανοιγόντων πᾶσαν μήτραν πρωτοτόκων πάντων ἐκ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ εἵλη-
ιζ. φα αὐτὰς ἐμοί. Ὅτι ἐμοὶ πᾶν πρωτότοκον ἐξ υἱῶν Ἰσραὴλ ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους. ἡ ἡμέρᾳ ἐπάταξα πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ Αἰγύπτῳ ἡγίασα αὐτὰς ἐμοὶ, Καὶ ἔλαβον τὰς
ιη. Λευίτας ἀντὶ παντὸς πρωτοτόκου ἐν
ιθ. υἱοῖς Ἰσραήλ. Καὶ ἀπέδωκα τὰς Λευίτας ἀπόδομα δεδομένους Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτῶ ἐκ μέσου υἱῶν Ἰσραὴλ, ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐν τῇ σκηνῇ τῶ μαρτυρίου, καὶ ἐξιλάσκεσθαι περὶ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. καὶ οὐκ ἔσται ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ προσεγγίζων τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ
κ. εἰς τὰ ἅγια. Καὶ ἐποίησε Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν καὶ πᾶσα ἡ συναγωγὴ
Α τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ τοῖς Λευίταις καθὰ ἐνετείλατο Κύριος τῷ Μωϋσῇ περὶ τῶν Λευϊτῶν, ὅτως ἐποίησαν αὐτοῖς
κα. οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ. Καὶ ἡγνίσαντο οἱ Λευῖται, καὶ ἔπλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν· καὶ ἀπέδωκαν αὐτὰς ἀπόδομα ἔναντι Κυρίου Ἀαρὼν, καὶ ἐξιλάσατο Ἀαρὼν περὶ αὐτῶν ἀφαγνίσα-
κβ. σθαι αὐτούς. Καὶ μετὰ ταῦτα εἰσῆλθοσαν οἱ Λευῖται λειτουργεῖν τὴν λειτουργίαν αὐτῶν ἐν τῇ σκηνῇ τῶ μαρτυρίου ἔναντι Ἀαρὼν, καὶ ἔναντι τῶν υἱῶν αὐτῶ· καθὰ συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ περὶ τῶν Λευϊτῶν, ὅτως ἐποίησαν αὐτοῖς.

κγ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
κδ. Μωϋσῆν, λέγων, Τοῦτό ἐστι τὸ περὶ
Γ τῶν Λευϊτῶν· ἀπὸ πέντε καὶ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, εἰσελεύσονται λειτουργεῖν λειτουργίαν ἐν ἔργοις ἐν τῇ
κε. σκηνῇ τῶ μαρτυρίου. Καὶ ἀπὸ πεντηκονταέτους ἀποσήσεται ἀπὸ τῆς λειτουργίας, καὶ οὐχὶ ἐργᾶται ἔτι.
κς. Καὶ λειτουργήσει ὁ ἀδελφὸς αὐτῶ ἐν τῇ σκηνῇ τῶ μαρτυρίου Φυλάσσειν Φυ-
Δ λακὰς, ἔργα δὲ οὐκ ἐργᾶται. οὕτω ποιήσεις τοῖς Λευίταις ἐν ταῖς Φυλακαῖς αὐτῶν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ μετὰ πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος μέχρι τῶ πεντηκοστῶ λειτουργεῖν τοὺς Λευίτας κελεύει; Ἐπειδὴ ἡ μὲν πρώτη ἡλικία τελείαν οὐκ ἔχει τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν τὴν διάκρισιν· ἡ τελευταία δὲ ἀσθενέστερον ἔχει τὸ σῶμα. ἀποκρίνει τοίνυν καὶ τὴν νεότητα, καὶ τὸ γῆρας· τὴν μὲν, διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς ψυχῆς· Ε τὸ δὲ, διὰ τὸ τῶ σώματος ἀσθενές.

» ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἀπὸ πέντε καὶ εἰκο» σαέτους καὶ ἐπάνω εἰσελεύσονται. Ἐργάζεται δὲ ὁ Λευίτης ἀπὸ πέντε καὶ εἰκοσαέτους ἕως πεντηκονταέτους ἀπὸ τὸ ἰσχυρὸν (2) τῆς ἡλικίας· εἶτα Φυλάσσει Φυλακὰς ἁγίας μετὰ τῶν ἁγίων ἀδελφῶν, ὑπερβαῖνον (3) τὸν ὅρον τῆς ἐργασίας· ἐπεὶ καὶ ἔργα δυνάμεως ἐστὶ τὰ ἀνατεταλμένα τοῖς Λευίταις. Ζ

ΣΕΥΗΡΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι ὁ παυόμενος ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα οὐ τῇ σκηνῇ τῶ μαρτυρίου μετὰ πεντήκοντα ἔτη οὐήρχετο τῆς Φυλακῆς. σώαψον δὲ ὅλῳ τῷ Φράσιν, καὶ δῆλος ἔσαι ὁ νῶς τῶ ῥητῶ. διὰ » μέσου γάρ ἐστι τὸ, καὶ λειτουργήσει ὁ ἀδελ» φὸς αὐτῶ οὐ τῇ σκηνῇ τῶ μαρτυρίου.

ΚΕΦ.

(1) Ἐργάζεσθαι. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. (2) Ἀπὸ τῶ ἰσχυρῶ, ἀνάγν.
(3) Ὑπερβαίνων. ὀρθότερ. ἵνα ὁ Λευίτης ἐννοῆται.

ΚΕΦ. Θ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν ἐν τῇ ἐρήμῳ Σινᾶ ἐν τῷ ἔτει τῷ δευτέρῳ, ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου, β. ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ, λέγων, Εἶπον, καὶ ποιείτωσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸ γ. πάσχα καθ' ὥραν αὐτοῦ, Τῇ τετάρτῃ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου πρὸς ἑσπέραν, ποιήσετε αὐτὸ κατὰ καιρὸν αὐτοῦ· κατὰ νόμον αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ποιήσεις αὐτό.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Σύμμαχος τὸ πάσχα, Φασὲκ ἐκδέδωκεν· ὁ δὲ Φίλων, (1) διαβατήριον· τὸ δὲ, (2) ἐκ τοῦ αὐτοῖς ἐκ τῶν Αἰγυπτίων ὠθουμένοις μεγάλα εἶναι τὰ διαβήματα, κατὰ πάντα τὸν νόμον αὐτοῦ τοῦ Φασέκ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ πάσχα, τὴν ὑπέρβασιν ἀναμιμνήσκει τελεῖν. διότι αὐτὸς ὁ παίων Ἄγγελος ὑπερβέβηκεν. ὅθεν τοὔνομα, καὶ τὸ κατ' ἔτος ἐπιτελεῖν εἰς εὐεργεσίας ὑπόμνησιν, καὶ εἰς δήλωσιν τοῦ τὸν θάνατον μηκέτι θάνατον εἶναι ποιήσαντος διὰ τῆς ἀναστάσεως. ἀμνήμονες δὲ τῆς εὐεργεσίας οἱ τὰ σαρκὸς προτιμῶντες, ὧν ἀποτρέπων Τιμόθεον ὁ Παῦλός- Δ
2. Τιμ. 2. 8. φησι· μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἐγηγερμένον· οὐκ ἀνάμνησιν, ὡς ἐπιλελησμένῳ κινῶν, ἀλλὰ μνήμην ὡς μεμνη-
» μένῳ. ποιήσεις δὲ αὐτὸ φησὶ, κατὰ καιρὸν αὐτοῦ. ὅτε γὰρ ἐκλὸς καιρὸς τὸ πρᾶγ-
Γαλ. 4. 4. » μα γέγονεν, ἀλλ' ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα
» τοῦ χρόνου.

δ. Καὶ ἐλάλησε Μωϋσῆς τοῖς υἱοῖς ε. Ἰσραὴλ ποιῆσαι τὸ πάσχα Ἐναρχομένου τῇ δεκάτῃ τετάρτῃ τοῦ μηνὸς ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ Σινᾶ. καθὰ συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ, οὕτως ἐποίησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ.

ς. Καὶ παρεγένοντο οἱ ἄνδρες οἳ ἦσαν ἀκάθαρτοι ἐπὶ ψυχῇ ἀνθρώπου, καὶ οὐκ ἠδύναντο ποιῆσαι τὸ πάσχα ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· καὶ προσῆλθον ἐναντίον Μωϋσῆ καὶ Ἀαρὼν ἐν ἐκείνῃ τῇ ζ. ἡμέρᾳ. Καὶ εἶπαν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι πρὸς αὐτὸν, ἡμεῖς ἀκάθαρτοι ἐπὶ ψυχῇ ἀνθρώπου· μὴ ὃν ὑστερήσωμεν ὥστε προσενέγκαι τὸ δῶρον Κυρίῳ κατὰ τὸν καιρὸν αὐτοῦ ἐν μέσῳ υἱῶν Ἰσ- η. ραήλ; Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς Μωϋσῆς, στῆτε αὐτοῦ, καὶ ἀκούσομαι ὅ, τι ἐντελεῖται Κύριος περὶ ὑμῶν.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ἀκάθαρτοι ἐπὶ ψυχῇ, ἀντὶ τοῦ οἱ μεμιασμένοι ἐπὶ νεκρῷ. ἕτω γὰρ αὐτὸ ὀνομάζει ἐπὶ τοῦ τῷ μεγάλῳ βύχῳ βύξαμεν. Η

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος χάριν οὐκ ἠδύναντο ἐπιτελέσαι τὸ πάσχα οἱ ἀκάθαρτοι ἐπὶ ψυχῇ; Σωτῆρίαν ἡ αἰτία τῇ παραιτήσει. ὡς γὰρ ἀπὸ κήδους ὄντες, καὶ τινας τῶν οἰκείων ταφῇ παραδεδωκότες, ἀκάθαρτοι κατὰ τὸν τοῦ νόμου διαγόρευσιν ἦσαν. δεδιότες τοίνυν, μὴ τοῦ πάσχα πληρωθέντες τὸν ἐντολὸν, παραβῶσι τὸν περὶ τῶν ἀκαθάρτων κειμένου, καὶ ἀντινομίᾳ περιπέσωσι, τὸν αἰτίαν τὸν νομοθέτην ἐδίδαξαν· ἀλλ' οὐδὲ ἔτος ἐτόλμησαν ἀποκρίνασθαι, ἕως τὸν δεσπότην ἠρώτησε. ταύτῃ γὰρ τῇ πλημμελείᾳ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ περιπέπλωκε, πρὸ τῆς ἐρωτήσεως τὰς Γαβαωνίτας δεξάμενος. προσέταξε τοίνυν ὁ δεσπότης Θεὸς, τὰς τῷ μιασμῷ τούτῳ περιπίπλοντας, ἢ πόρρωθεν οἰκοῦντας, καὶ τότε χάριν τῇ δεκάτῃ τετάρτῃ τοῦ πρώτου μηνὸς ἐπιτελέσαι τὸ πάσχα μὴ δυναμένους, τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ δευτέρου μηνὸς ἐπιτελέσαι τὸ πάσχα. Γ

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Ἀκάθαρτον ἐπ' ἀνθρώπου ψυχῇ τὸ γράμμα λέγει τὸ ἱερὸν, τὸν ἐπὶ νεκρῷ μεμολυσμένον. ἀπείρηται γὰρ καὶ ἀψύχου σώματος ἀποθίγειν, καὶ τοῖς πανθοσίτινα τῶν ἀγχοῦ καὶ ἐξ αἵματος τῆς ἀκαθαρσίας τῷ γραφῷ τὸ ἀρχαῖον ἐπετίθει θέσμισμα. τοιγαρτοι καὶ ἐξεπέμποντο τῆς παρεμβολῆς. ὑπετύπου δὲ αὖ διὰ τούτων ὁ νόμος, ὡς ἀνίερος ἔσαι τις, καὶ νοητῆς ἀκαθαρσίας ἔμπλεως, τῆς ἑτέρου νεκρότητος μετεχηκὼς, ὡς ἂν ἤθειτε καὶ τρόποις. νεκροὶ γὰρ τοὺς τρόπους οἱ περὶ ὧν ἂν λέγοιτο παρὰ Χριστοῦ, ἄφες Ματθ. 8. 22.
» τοὺς νεκροὺς θάπτειν τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.] Ε
ἔξω δὴ ὢν τῆς θείας αὐλῆς, καὶ τῆς τῶν πρωτοτόκων ἐκκλησίας ἀπόπεμπτος ὁ τοῖς τὰ νεκρὰ φρονεῖν τε καὶ δρᾶν εἰωθὼς κεκοινωνηκὼς, κατάγε τὸ ἐλέσθαι φημὶ τὰ ἴσα φρονεῖν τε καὶ δρᾶν.

θ. Καὶ ἐλάλησε [Κύριος] πρὸς ι. Μωϋσῆν, λέγων, Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, λέγων, ἄνθρωπος ἄνθρωπος, ὃς ἐὰν γένηται ἀκάθαρτος ἐπὶ Ζ ψυχῇ ἀνθρώπου, ἢ ἐν ὁδῷ μακρὰν ἢ ἐν ὑμῖν, ἢ ἐν ταῖς γενεαῖς ὑμῶν, καὶ ια. ποιήσει τὸ πάσχα Κυρίῳ. Ἐν τῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ ἐν τῇ δεκάτῃ τετάρτῃ ἡμέρᾳ· πρὸς ἑσπέραν ποιήσουσιν αὐτὸ, ἐπ' ἀζύμων καὶ πικρίδων φάγονται αὐτό.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὃς ἂν ᾖ, φησὶν, ἐν ἀποδημίᾳ τὸν πρῶτον μῆνα, μὴ ποιείτω τῆς πόλεως ἔξω τὸ πάσχα, ἀλλ' ἐν τῷ δευτέρῳ μηνί· ἵνα φθάσῃ εἰς τὰ Ἱεροσό-

(1) Ὅρα τὸν σημείωσ. τὸν ἐν σελ. 682. καὶ τὸ ὑπόμν. τὸ εἰς τὸ 2. ἐξ. τοῦ 22. κεφ. τοῦ Δευτικ.
(2) Τὸ δὲ, διαβατήριον, ἴσ. ἐννοητέον.

λυμα· καὶ παραβαινέτω τὸν καιρὸν, ἵνα μὴ τῆς πόλεως ἐκπέσῃ· [δεικνὺς, ὅτι ἡ τȣ̃ τόπȣ παρατήρησις, τῆς τȣ̃ καιρȣ̃ παρατηρήσεώς ἐςιν ἀναγκαιοτέρα. τὶ τοίνυν ἔχοιεν ἂν εἰπεῖν, οἱ τῆς πόλεως ἔξω ποιȣ̃ντες; ὅταν γὰρ τὸ ἀναγκαιότερον παραβῶσιν, ȣ̓δὲ ἡ ἐν τῷ μικροτέρῳ παρατήρησις ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολογήσασθαι δύναται.] ὥςε κἂν μυριάκις δοκῶσι φυλάττειν τὸν καιρὸν, ἐσχάτην ποιȣ̃σι παρανομίαν, ἔξω τȣ̃ τόπȣ ποιȣ̃ντες.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀκαθάρτȣς ἐπὶ ψυχῇ ἀνθρώπȣ, ταύτῃ τοι καὶ ἐν μηνὶ τῷ δευτέρῳ τελȣ̃ντας τὴν ἑορτὴν, σφάζοντάς τε τὸ ἱερεῖον εἰς τύπον Χριςȣ̃ κατὰ τὸν τȣ̃ πάσχα νόμον, ȣ̓χ ἑτέρȣς εἶναι νομιȣ̃μεν, ἢ ὅτι τȣ̀ς Ἰȣδαίȣς ἐπὶ τῇ κατὰ Χριςȣ̃ μιαιφονίᾳ μεμολυσμένȣς, καὶ γραφὴν ἔχοντας εἰς ἀκαθαρσίαν τὸ ἐμπαροινῆσαι εἰς τὸν Ἐμμανȣήλ. οἱ γὰρ τοιοίδε τῆς ἁγίας ἡμῶν ἑορτῆς ἀπώλισθον ἀναγκαίως· ὑςερίζȣσι δὲ καὶ διημαρτήκασι τȣ̃ καιρȣ̃ καθ' ὃν ὁ τῆς ἁπάντων ζωῆς ἀρχηγὸς τετελείωται διὰ παθημάτων. ἐλέȣ γε μὴν τȣ̃ πάντας σώζειν ἐθέλοντος, ἐν τοῖς μετὰ τȣ̃το καιροῖς, ὡς ἐν μηνὶ δευτέρῳ, μεθέξȣσι καὶ αὐτοὶ τȣ̃ Χριςȣ̃, καὶ συνεορτάσȣσι τοῖς ἁγίοις, τοῖς ἐν καιρῷ κεκλημένοις, δῆλον δὲ ὅτι τοῖς ἐξ ἐθνῶν. ἄθρει γὰρ ὅπως οἱ μὲν ἐν Αἰγύπτῳ τὸν τῆς εἰδωλολατρείας εὐθὺς ἀποτριψάμενοι ῥύπον, σφάζȣσι τὸν ἀμνὸν ἐν πρώτῳ μηνὶ, καὶ εἰς τὰς τȣ̃ πιςεύειν ἀρχὰς ἀναθρώσκȣσιν, οἱ δὲ κεχρισμένοι τῷ αἵματι τȣ̃ Κυρίȣ παρ' ȣ̓δὲν ἡγήσονται τὸν ὀλοθρευτὴν, καὶ ἀμείνȣς ἔσονται τῆς φθορᾶς· οἱ δὲ, ὡς ἐν ἔτει τε καὶ ἐν μηνὶ δευτέρῳ, προσίασι μόλις καὶ ὁμολογȣ̃σι τὸν μολυσμὸν, καὶ ὅτι γεγόνασιν ἀκάθαρτοι ἐπὶ ψυχῇ ἀνθρώπȣ διεβεβαιȣ̃ντο σαφῶς, καὶ τῆς εὐλογίας ἀξιȣ̃σι τυχεῖν, ὕςερον δὲ καὶ μετὰ τȣ̀ς
Ῥωμ. 11. 25, πρώτȣς πληρȣ̃σι τὴν ἑορτήν. ὅταν γὰρ
26. „ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, τότε πᾶς
„ Ἰσραὴλ σωθήσεται.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀκάθαρτος ἐπὶ ψυχῇ ὁ Κυριοκτόνος Ἰȣδαῖος. ἐν ὁδῷ δὲ μακρᾷ καὶ ἔξω τῆς Ἱερȣσαλὴμ, ἤτοι τῆς ἁγίας τȣ̃ Χριςȣ̃ καὶ Θεȣ̃ ἐκκλησίας ὁ τῇ κτίσει λατρεύων παρὰ τὸν κτίσαντα.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Κἀκεῖνο οἶμαι προσενεγκεῖν [ἀναγκαῖον,] ὅτι κεκράτηκεν ἔθος ἐν ἐκκλησίαις ἀπό γε οἶμαι τȣ́τȣ τȣ̃ νόμȣ, ὡς εἰ ἐκπίπτοι τȣ̃ πρώτȣ μηνὸς ἡ κατὰ σελήνην τεσσαρεσκαιδεκάτη, τὸν δεύτερον ἀγχȣ̃ περιεργάζεσθαι μῆνα, καὶ ἐν αὐτῷ ζητεῖν τὴν ὡρισμένην ἡμέραν, ἵνα μὴ ἐξοίχοιτο τῆς ἀληθȣ̃ς ἑορτῆς ὁ καιρός.

ιβ. Οὐ καταλείψȣσιν ἀπ' αὐτȣ̃ εἰς τὸ πρωΐ, καὶ ὀςȣ̃ν ȣ̓ συντρίψȣσιν ἀπ' αὐτȣ̃· κατὰ τὸν νόμον τȣ̃ πάσχα ποιήσȣσιν αὐτό.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τȣ̃ μὴ καθικέσθαι τῆς Χριςȣ̃ ὑποςάσεως τὸν θάνατον. ςάσις γὰρ καὶ ὑπόςασις τὸ ὀςȣ̃ν κατὰ τὸ ὄνομα.

ιγ. Καὶ ἄνθρωπος ἄνθρωπος ὃς ἂν καθαρὸς ᾖ, καὶ ἐν ὁδῷ μακρὰν ȣ̓κ ἔςι, καὶ ὑςερήσῃ ποιῆσαι τὸ πάσχα, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τȣ̃ λαȣ̃ αὐτῆς, ὅτι τὸ δῶρον Κυρίῳ ȣ̓ προσήνεγκε κατὰ τὸν καιρὸν αὐτȣ̃· ἁμαρτίαν αὐτȣ̃ λήψεται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οἱ μήτε ἀκάθαρτοι ἐπὶ ψυχῇ ἀνθρώπȣ κατὰ τȣ̀ς Ἰȣδαίȣς, μήτε ἐν ὁδῷ μακρὰν ὄντες καθ' Ἕλληνας, ἢ αἱρετικȣ̀ς, σπȣδαίως προσοίσωμεν τὴν θυσίαν, καὶ τὰς ἑορτὰς Κυρίȣ τιμήσωμεν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οὗτός ἐςιν ὁ καλȣ́μενος καὶ μὴ ὑπακȣ́ων. ὁ γὰρ ἀπειθῶν, Ἰωάν. 3. 36.
„ φησὶ, τῷ υἱῷ, ȣ̓κ ὄψεται τὴν ζωήν.

ιδ. Ἐὰν δὲ προσέλθῃ πρὸς ὑμᾶς προσήλυτος ἐν τῇ γῇ ὑμῶν, καὶ ποιήσει τὸ πάσχα Κυρίῳ, κατὰ τὸν νόμον τȣ̃ πάσχα, καὶ κατὰ τὴν σύνταξιν αὐτȣ̃ ȣ̓τω ποιήσει αὐτό· νόμος εἷς ἔςαι ὑμῖν, καὶ τῷ προσηλύτῳ, καὶ τῷ αὐτόχθονι τῆς γῆς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τȣ̀ς γάρτοι κατὰ καιρȣ̀ς τῆς ἐν Χριςῷ πίςεως προσιεμένȣς τὰ αὐχήματα ποιȣ́μεθα κοινωνȣ̀ς τῆς ἀναιμάκτȣ θυσίας. ȣ̓κ ἔνι γάρ φησιν ἐν Χριςῷ Ἰȣ- Γαλ. 3. 28.
„ δαῖος καὶ Ἕλλην, ἀλλ' ἡ κλῆσις μία.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐκέλευσε δὲ καὶ τȣ̀ς προσηλύτȣς τῶν ἴσων μεταλαχεῖν. νόμος
„ γάρ φησιν εἷς ἔςαι ὑμῖν, καὶ τῷ προση-
„ λύτῳ, καὶ τῷ αὐτόχθονι τῆς γῆς. διὰ δὲ τȣ́των, τῶν ἐθνῶν προμηνύει τὴν κλῆσιν.

ιε. Καὶ τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἐςάθη ἡ σκηνὴ, ἐκάλυψεν ἡ νεφέλη τὴν σκηνὴν, τὸν οἶκον τȣ̃ μαρτυρίȣ· καὶ τὸ ἑσπέρας ἦν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὡς εἶδος πυρὸς ἕως πρωΐ. Οὕτως ἐγένετο διαπαντός· ἡ νεφέλη ἐκάλυπτεν αὐτὴν ἡμέρας, καὶ εἶδος πυρὸς τὴν νύκτα.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τῆς γὰρ ἐκκλησίας, ἤτοι τῆς ἀληθȣ̃ς σκηνῆς ἀνεγερθείσης, ἡ δόξα τȣ̃ Χριςȣ̃ πεπλήρωκεν αὐτήν. καὶ τοῖς μὲν ἐν πλάνῃ ἀγνοίας ὡς ἐν νυκτὶ διατρίβȣσι, πυρὸς ἀναλάμπει δίκην τὸν φωτισμὸν ἐνιεὶς ὁ Χριςὸς, τοῖς γε μὴν πεφωτισμένοις τὴν παρ' αὐτȣ̃ σκιὰν καὶ σκέπην δωρȣ́μενος, [καὶ δρόσοις αὐτȣ̀ς καταπιαίνων πνευματικοῖς, τȣτέςι ταῖς ἄνωθέν τε καὶ διὰ τȣ̃ πνεύματος παρακλήσεσι. τȣ̃το γάρ ἐςι τὸ, ὡς ἐν εἴδει μὲν πυρὸς ὁρᾶσθαι τὴν νύκτα, ἐν δὲ εἴδει νεφέλης τὴν ἡμέραν. ἔδει γὰρ ἔδει τοῖς μὲν ἔτι νηπίοις φωτισμȣ̃ καὶ ἐλλάμψεως, τῆς ἀποφερȣ́σης εἰς θεογνωσίαν· τοῖς δὲ τȣ́των ἀνωτέρω καὶ λελαμπρυσμένοις διὰ τῆς πίςεως, σκέπης καὶ ἐπικȣρίας· ὡς ἂν δύναιντο διενεγκεῖν τȣ̃ παρόντος βίȣ τὸν καύσωνα, καὶ τῆς ἡμέρας τὸ βάρος.]

ιζ. Καὶ

ις. Καὶ λοίπα ἀνέβη ἡ νεφέλη ἀπὸ τῆς σκηνῆς, καὶ μετὰ ταῦτα ἀπῆρον [οἱ] υἱοὶ Ἰσραήλ· καὶ ἐν τῷ τόπῳ ὃ ἂν ἔσῃ ἡ νεφέλη, ἐκεῖ παρενέβαλον οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀπαιρέσης τῆς νεφέλης, σκηναπαίρει καὶ ἡ σκηνή· καὶ καταλυέσης, συγκαθίσαται. καὶ σκὼ αὐτῇ τοῦτο ἔδρων οἱ ἐξ Ἰσραήλ. ἔπεται γὰρ ἡ ἐκκλησία πανταχῇ τῷ Χριστῷ, καὶ ἡ τῶν πιστευόντων ἁγία πληθὺς τοῦ καλοῦντος εἰς σωτηρίαν ἀκ ἀπονοσφίζεται.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ γὰρ σκηνεῖναι τῷ ποδηγοῦντι, σωτήριον. καὶ τότε μὲν τοῖς ἐξ Ἰσραήλ· ἡμῖν δὲ νυνὶ τὸ μὴ χωρίζεσθαι Χριστοῦ.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πρώτη μὲν ἄπαρσις ἡ ἐξ ἀπιστίας εἰς πίστιν, καὶ ἐξ ἀγνοίας εἰς γνῶσιν, καὶ ἐκ τοῦ μὴ εἰδέναι τὶς ὁ Φύσει τε καὶ ἀληθῶς Θεὸς ἐπὶ τὸ εἰδέναι σαφῶς τὸν τῶν ὅλων δεσπότην καὶ ποιητήν. ἄπαρσις δὲ ὥσπερ μετ' ἐκείνην δευτέρα καὶ ἐπωφελὴς, ἡ ἐκ φαυλότητός τε καὶ ἀσελγείας ἐπὶ τὸ θέλειν ἤδη πως τὰ ἀμείνω δρᾶν τε καὶ φρονεῖν· τρίτη δὲ, ταύτης προφερεστέρα καὶ σὺν εὐκλείᾳ μείζονι, ἡ ἐκ τοῦ σύνδεσθαι ἐπὶ τὸ ἀρτίως ἔχον πρακτικῶς τε ἅμα καὶ δογματικῶς. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τὸ σκηνεῖναί τε τῷ Θεῷ καὶ σὺν αὐτῷ πάντα δρᾶν ὑποφαίνειν ἂν αἰνιγματωδῶς τό, τε σκηναπαίρειν ἀπαρσάσῃ τῇ νεφέλῃ καὶ ἠρεμούσῃ σκηνεμεῖν.

ιη. Διὰ προσάγματος Κυρίου παρεμβαλοῦσιν [οἱ] υἱοὶ Ἰσραὴλ, καὶ διὰ προσάγματος Κυρίου ἀπαροῦσι. πάσας τὰς ἡμέρας ἐν αἷς σκιάζει ἡ νεφέλη ἐπὶ τῆς σκηνῆς, παρεμβαλοῦσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ.

» ** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Διὰ προσάγματος
» Κυρίου, φησὶν, ἀπαροῦσι. καὶ τοῦτο οἶμαι δηλοῖ τὸ καὶ λόγου δεῖσθαι τὸ παροτρύνοντος εἰς ἀλκὴν, καὶ εἰς τὸ τοῖς ἁγίοις πρέπουσαν εὐκοσμίαν τοὺς ἕπεσθαι δεῖν οἰομένους Χριστοῦ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οὕτω καὶ τὰς ὁδοιπορίας ἀκούομεν τὰς τῶν Ἀποστόλων ἐπιτελουμένας· καὶ διὰ προσάγματος ἁγίου πνεύματος χώρας καὶ τόπους διαμείβοντας. (1)

ιθ. Καὶ ὅταν ἐφέλκηται ἡ νεφέλη ἡμέρας πλείους, καὶ φυλάξονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὴν φυλακὴν τοῦ Θεοῦ, κ. καὶ ὁ μὴ ἐξάρωσι. Καὶ ἔσται ὅταν σκεπάζῃ ἡ νεφέλη ἡμέρας ἀριθμῷ ἐπὶ τῆς σκηνῆς, διὰ φωνῆς Κυρίου παρεμβαλοῦσι, καὶ διὰ προσάγματος Κυρίου ἐξαροῦσι.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Ἐφ' ὅσῳ μὲν ὑπὲρ τὴν σκηνὴν σκηνέβαινεν ἑσπέρας τὴν νεφέλην, μένειν αὐτοῖς ὡς ἐπιδημοῦντος ἐδόκει τοῦ Θεοῦ· τρεπομένης δὲ ταύτης, μελανίσασθαι.

κα. Καὶ ἔσται ὅταν γένηται ἡ νεφέλη ἀφ' ἑσπέρας ἕως πρωΐ, καὶ ἀναβῇ ἡ νεφέλη τὸ πρωΐ, καὶ ἀπαροῦσιν κβ. ἡμέρας ἢ νυκτός. Καὶ ἐὰν ἀναβῇ ἡ νεφέλη, (2) ἀπαροῦσιν ἡμέρας, ἢ μηνὸς ἡμέρας πλεοναζούσης τῆς νεφέλης σκιαζούσης ἐπ' αὐτῆς, παρεμβακγ. λοῦσιν. (3) Ὅτι διὰ προσάγματος Κυρίου ἀπαροῦσι. τὴν φυλακὴν Κυρίου ἐφύλαξαν διὰ προσάγματος Κυρίου ἐν χειρὶ Μωϋσῆ.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· εἴτε ἀπὸ ἑσπέρας ἀναβῇ ἡ νεφέλη, εἴτε πρωΐ, εἴτε σὺν νυκτὶ, ἡμέρας ἀπαροῦσι, καὶ (4) σὺν νυκτὶ σὺν ἄρξονται τῆς πορείας. καὶ μιᾶς δὲ ἡμερῶν σκιαζούσης τῆς νεφέλης, καὶ σὺν τόπῳ ἰσαμούσης, καὶ μὴ παραπορευομένης, ὑπομενοῦσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὴν παρολκὴν, καὶ οὐκ ἐξαροῦσιν. ἀνάβασιν δὲ τῆς νεφέλης, τὴν πορείαν καλεῖ, καὶ τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πρόοδον. δοκεῖ μοι δὲ ἐμφαίνειν, ὅτι μοίρα ἐβούλετο ὁ Θεὸς αὐτοὺς ἀπαίρειν, ἀπὸ ἑσπέρας ἢ καὶ νύκτωρ διεδέχετο ἡ νεφέλη τὸν σύλον τοῦ πυρὸς, προοδοποιοῦσα ὥσπερ τῷ Ἰσραήλ· καὶ ἐκ τούτου δηλοῦντος, ὅτι σὺν ἡμέρᾳ δεῖ αὐτοὺς ἀπάρχεσθαι τῆς πορείας. σὺν τοῦθεν ἤδη προανακρουομένου τοῦ Θεοῦ, ὅτι χρονοτριβεῖν αὐτοὺς σὺν τῇ ἐρήμῳ βούλεται, διὰ τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι κατ' αὐτῶν ἀπειλὴν σὺν τοῖς ἑφεξῆς, ἐξοδυνωσάντων αὐτῶν τὴν γλῶτταν τῆς ἐπαγγελίας, καὶ στραφέντων εἰς Αἴγυπτον.

ΚΕΦ.

(1) Ἢ, διαμειβόντων ἀναγνωστ. ἢ προσθετέον τὸ, αὐτούς.

(2) Τὸ, καὶ ἐὰν ἀναβῇ ἡ νεφέλη, παρὰ μὲν τῷ ἁγίῳ Κυρίλ. (σὺν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 163.) κεῖται· παρὰ δὲ ταῖς εἰρημέν. ἐκδόσ. οὔ.

(3) Παρεμβαλοῦσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, καὶ ὁ μὴ ἀπάρωσιν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. Παρεμβαλοῦσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ καὶ ὁ μὴ ἀπαροῦσιν. ὁ σὺν ἁγίοις Κύριλ. αὐτ.

(4) Οὕτω μὲν ἑκάτερος τῶν κωδίκ. παρὰ δὲ Προκοπίῳ (σὺν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.) ἐκ σὺν νυκτὶ, ὀρθῶς.

ΚΕΦ. Ι.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆ, λέγων, Ποίησον σεαυτῷ δύω σάλπιγγας ἀργυρᾶς· ἐλατὰς ποιήσεις αὐτάς· καὶ ἔσονταί σοι ἀνακαλεῖν τὴν συναγωγὴν, καὶ ἐξαίρειν τὰς παρεμβολάς.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Εὗρε καὶ βυκάνης τρόπον ἐξ ἀργυρίᾳ ποιησάμενος. ἔστι δὲ τοιαύτη· μῆκος μὲν ἔχει πηχυαῖον ὀλίγῳ λεῖπον· σκηὴ δ' ἐστὶ σύριγξ αὐλῷ βραχὺ παχυτέρα· παρέχουσα δὲ εὖρος ἀρκοῦν ἐπὶ τῷ στόματι, πρὸς ὑποδοχὴν πνεύματος, εἰς κώδωνα ταῖς σάλπιγξι παραπλησίως τελοῦν· ἀσώρα καλεῖται κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν. γίνονται δὲ δύω. καὶ τῇ μὲν ἑτέρᾳ, πρὸς παρακέλευσιν καὶ συλλογὴν ἐχρῶντο τῷ πλήθει πρὸς τὰς ἐκκλησίας. καὶ μίαν μὲν ἀποσημάναντος, ἔδει τὰς ἀρχὰς συνελθεῖν, σκεψομένας περὶ τῶν οἰκείων· ἀμφοτέραις δὲ συνῆγε τὸ πλῆθος. τῆς δὲ σκηνῆς μετακινουμένης, ταῦτα ἐγίνετο.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δύω αἱ σάλπιγγες. διπλῆν γὰρ ἐν ἐκκλησίαις τὸ τῆς παρακλήσεως κήρυγμα. ἓν μὲν γὰρ εἰς ὀρθότητα τὸν δογματικὸν ἀποφέρει τοὺς πεπεισθυκότας, καὶ τὸν τῶν διεσταλμένων κατακιβδηλεύει λόγον. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἕτερον δὲ, πρὸς ἠθικὴν ἐπανόρθωσιν ξυνάγει, καὶ τῆς ἐν Χριστῷ πολιτείας καταλυκαίνει τὴν ὁδόν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Σάλπιγξ δὴ ἓν ὁ νόμος, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα. μεγάλη γὰρ ἡ διαγωγὴ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἀναφωνοῦσα σάλπιγξ, ἐκ ἀθετοῦσα τὴν πρώτην, συνεισδεχομένη δὲ καὶ αὐτήν. διὰ γὰρ νόμου καὶ Προφητῶν ἀναφωνοῦσι τὸν περὶ Χριστοῦ λόγον. ἀργυρᾶ δὲ ἦν ἐλατά· τοῦ μὲν ἀργύρου, σημαίνοντος τὴν φαιδρότητα· λαμπρὸς γὰρ ὁ περὶ Θεοῦ λόγος, τῆς ἐν κόσμῳ σοφίας τὸ σκοτεινὸν ἐκ ἔχων· τοῦ γε μὴν ἐλάσματος πρὸς φαίνοντος, ὅτι προσβήσονται καὶ προκόψουσιν αἱ ἱεραὶ καὶ θεῖαι σάλπιγγες, ἦγον τὸ ἀρχαῖόν τε καὶ νοερὸν κήρυγμα. (1)

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐν ταῖς σάλπιγξιν ἀναλαλείσθω, φησὶν, ἐπὶ τὸν σκηνὸν ὁ λαός. κηρύγμασι γὰρ τοῖς ἐν σκηναῖς ὥσπερ ἰδίαις συναγείρομεν εἰς ἐκκλησίας· σωδεδραμηκότας δὲ, καὶ ἀπαίρειν ἀναπείθομεν ἐκ τῶν αἰσχιόνων ἐπὶ τὰ πρέποντα τοῖς ἡγιασμένοις, καὶ οἱονεὶ μεθορμίζεσθαι πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐκ φαυλότητος εὖ μάλα μεταπαιδεύομεν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐλαταὶ δὲ αἱ σάλπιγγες· ἐλαύνονται δὲ διὰ σφύρας. περὶ ἧς Ἱερεμίας φησὶ, καὶ συνετρίβη ἡ σφύρα πάσης τῆς γῆς. εἰ μὴ γὰρ ἦν διάβολος ἡ σφύρα, σάλπιγξ ἐκ ἦν ἐλατὴ, ἡ διεγείρουσα ἐπὶ τὰς ἑορτὰς τοῦ Θεοῦ· καθ' ἃς τὰ σώματα θυσίαν προσάγομεν, λόγῳ τὴν ἰδίαν ἀπολιπόντα ζωὴν, τὰς ψυχὰς Φαιδρυνόμενοι· καὶ τοὺς ἀκούοντας κινοῦσα πρὸς πόλεμον. πολλὰ ἡ σφύρα Παύλῳ συνῆρατο τῇ σάλπιγγι τῇ ἐλατῇ, διὰ τῶν ποικίλων αὐτὸν ἐλαύνουσα πειρασμῶν· δηλοῦσα, ὡς ἐλαύνεσθαι ἠδύνατο, μηδὲ βλαπτόμενος· καὶ χῆμα λαβεῖν σάλπιγγος μεγαλοφώνου μὴ ἄδηλον δηλοῦσης φωνῇ εἰς τοὺς ἀκούοντας, εἰς τὸν κατὰ τῆς κακίας κατασκευάζεσθαι πόλεμον.

γ. Καὶ σαλπιεῖς ἐν αὐταῖς, καὶ συναχθήσεται πᾶσα ἡ συναγωγὴ ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. Ἐὰν δὲ ἐν μιᾷ σαλπίσωσι, προσελεύσονται πρὸς σὲ πάντες οἱ ἄρχοντες χιλίαρχοι Ἰσραήλ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δύω μὲν αἱ σάλπιγγες αἱ συλλέγουσαν τὸν λαὸν ἐπὶ τὴν σκηνήν. ἐὰν δὲ μιᾷ σαλπίσωσι, φησὶ, προσελεύσονται πρὸς σὲ πάντες οἱ ἄρχοντες ἀρχηγοὶ φυλῶν Ἰσραήλ. δεῖν μὲν γὰρ ὑπολαμβάνω παρακλήσεώς τε καὶ προτροπῆς καὶ τοῖς τοῦ ἔξιν τελειοτέροις, πλοῦ δ' τοσαύτης ὅσης περ ἂν δέοιτο καὶ ἡ τῶν ἑτέρων πληθύς. διὰ τοῦτο τὰς μὲν ἄλλας ἅπαξ δύω μόλις ἀνακαλοῦσι σάλπιγγες, μίαν δὲ τὰς ἐξειλεγμένας. ἀρκεῖ γὰρ ὀλίγον τῷ σοφῷ, καὶ ἀφορμὴν εἰ λάβοι, προθήσει τὸ λεῖπον, κατὰ τὸ, δίδου σοφῷ ἀφορμὴν, καὶ σοφώτερος ἔσται. Παροιμ. 9. 9.

ε. Καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν, καὶ ἐξαρθῆσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι ἀνατολάς.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Ἀποσημάναντος τὸ πρῶτον, οἱ παρὰ ταῖς ἀνατολαῖς ἐσκιωμένοι ἀνίσαντο· καὶ πρὸς τὴν δευτέραν, οἱ πρὸς τὸν νῶτον αὐτῆς καθεζῶτες· εἶτ' ἡ σκηνὴ λυομένη μέση τῶν προϊόντων ἓξ φυλῶν ἐκομίζετο καὶ τῶν ἑπομένων ἓξ. Λοιπὸν δὲ περὶ τὴν σκηνὴν πάντες ἦσαν. τρίτον δὲ σημάναντος τὸ μετὰ λίβα τεταγμένον τῶν ἐσκιωμένων μέρος ἐκινεῖτο, καὶ τέταρτον τὸ κατὰ βορρᾶν. ταῖς δὲ βυκάναις ἐχρῶντο καὶ ἐπὶ ταῖς ἱερουργίαις, πρὸς αἷς προσάγοντες ἦσαν τὰς θυσίας, καὶ τοῖς σαββάτοις καὶ ταῖς λοιπαῖς ἡμέραις.

ΚΥΡΙΛ-

(1) Λείπει ὡς ἔοικε τοῖς ἐκδεδομένοις τὸ ὑπόμνημα τοῦτο. πρόκειται γὰρ ἐν αὐτοῖς (ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 166.) τὸ δὲ τὸ ζήτημα· Τί δὴ ἦν ἄρα φαμὲν τὴν τῶν σαλπίγγων εἶναι δυάδα, καὶ τὰς τῶν σημασιῶν διαφοράς; ἐλατὰς δὲ ἀνθ' ὅτου καὶ ἐξ ἀργύρου δεῖν ποιεῖσθαι προσέταξε; καὶ τοῦ μὲν πρώτου μέρους ἡ λύσις ἔνεστι· τοῦ δὲ δευτέρου, ἐν μέρει. περὶ γὰρ τοῦ, ἐλατὰς ἀνθ' ὅτου, ἑξῆς κεῖται· περὶ τοῦ ἐξ ἀργύρου δὲ, τάδε· ἀργυρᾶς δὲ αἱ σάλπιγγες, τὴν ἐπ' ἀμφοῖν τοῖν λόγοιν λαμπρότητα, καὶ τὸ ἅγιον εἰλικρινὲς, ὡς ἂν ἰδίᾳ φύσει τῆς ὕλης ἡμῖν ὑποφαινούσης ἀσειῶς.

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προςέταχε τέσσαρας ποιεῖσθαι σημασιῶν διαφορὰς, ὥςε δι' αὐτῶν ἀναζευγνύναι τε καὶ ἀπαίρειν τούς τε πρὸς ἠῶ καὶ λίβα, βορρᾶ καὶ νότον. οἶμαι οὖν τὰς τέσσαρας ἡμῖν τῶν Εὐαγγελίων συγγραφὰς διὰ τούτου σημαίνεσθαι, δι' ὧν ὁ σύμπας παιδαγωγεῖται κόσμος πρὸς δογματικήν τε ἅμα καὶ ἠθικὴν ἐπιςήμην. Καὶ μετ' ὀλίγα. Λόγου τοῦ παρ' ἡμῖν τέσσαρας εὑρήσομεν τὰς διαφορὰς, δι' ὧν ἡ σύμπασα γῆ τὸν ἄριςόν τε καὶ εὐδόκιμον ἀληθῶς κατορθώσει βίον. μία μὲν οὖν ἐςὶ καὶ πρώτη, δι' ἧς πρὸς ἐπίγνωσιν ἀληθείας καὶ εἰς ἀνάληψιν θείου φωτὸς καλεῖν εἰθίσμεθα τοὺς τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίςην λελατρευκότας. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τοῖς γε μὴν ἤδη πεπιςευκόσιν αἱ τρεῖς ἕτεραι τοῦ λόγου διαφοραὶ πρέποιεν ἂν εἰκότως· ἐπεί τοι καὶ τρεῖς εἶναι βίου καὶ πολιτείας διαφορὰς ἐδίδασκεν ὁ Σωτήρ. ἔφη γὰρ ὅτι τὰ καταβληθέντα τῶν σπερμάτων ἐπὶ τὴν καλὴν
Ματθ. 13. 23. γῆν ἐποίησε καρπὸν, ὁ μὲν ἑκατὸν, ὁ δὲ
» ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα. οὐκοῦν ἔςι τὶς ἑκάςῳ τῶν τοιούτων ὁ αὐτῷ μάλιςα πρέπων λόγος.

ς. Καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν δευτέραν, καὶ ἐξαροῦσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι πρὸς νότον· καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν τρίτην, καὶ ἐξαροῦσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι εἰς θάλασσαν· καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν τετάρτην, καὶ ἐξαροῦσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι πρὸς βορρᾶν. σημασίᾳ σαλπιοῦσιν ἐν τῇ ἐξάρσει αὐτῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὃ λέγει τοῦτό ἐςιν· ἢ δεύτερον ἐσάλπιζον, καὶ ἐσιώπων, καὶ πάλιν ἄλλο ἅπαξ, καὶ ἐσιώπων, ὅ ἐςι τρίτον· ἢ φανερά τινα εἶχον μέλη, δι' ὧν οἱ ἀκούοντες ᾔδεισαν ποίῳ τάγματι τῆς συναγωγῆς ἐσάλπιζεν, ὡς ἄλλου ὄντος ἤχου τοῦ συνάγοντος τοὺς κατὰ ἀνατολὰς, καὶ ἄλλου τοὺς κατὰ βορρᾶν, ἢ νότον, ἢ δυσμάς. διὸ ὅτε συνήγοντο πάντες ἅμα, μονοειδὲς ἦν τὸ μέλος τῆς σάλπιγγος, οὐ μὴν ἔχον τινὰ κατακλασμόν.

ζ. Καὶ ὅταν συναγάγητε τὴν συναγωγὴν, σαλπιεῖτε, καὶ οὐ σημασίᾳ.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον τὸ, σημασίᾳ σαλπιεῖτε ἐν τῇ ἐξάρσει ὑμῶν· καὶ
» ὅταν συναγάγητε τὴν συναγωγὴν, σαλ-
» πιεῖτε, καὶ οὐ σημασίᾳ; Ὁ πάνσοφος λέ-
1. Κορ. 14. 8. γει Παῦλος· ἐὰν μὴ εὔσημον σάλπιγξ φω-
» νὴν δῷ, τὶς παρασκευάσεται εἰς πόλεμον; διαφοραὶ τοίνυν ἦσαν ἠχῆς, καὶ ἡ μὲν τὴν ἀνάπαυλαν, ἡ δὲ τὴν ὁδοιπορίαν ἐδήλου. καὶ μία μὲν ἠχοῦσα σάλπιγξ ἐκάλει τοὺς ἄρχοντας, αἱ δὲ δύω τὸν λαὸν καὶ τοὺς ἄρχοντας. τὸ μέντοι σαλπίζειν μόνοις

A ἀπενεμήθη τοῖς ἱερεῦσιν, ἐπειδὴ τοῦ Θεοῦ τὴν κλῆσιν ἡ σάλπιγξ ἐμήνυε. τοῦτο γὰρ
» ἐπήγαγεν· ἐὰν ἐξέλθητε εἰς πόλεμον ἐν
» τῇ γῇ ὑμῶν πρὸς τοὺς ὑπεναντίους τοὺς ἀν-
» θεςηκότας ὑμῖν, καὶ σημανεῖτε ταῖς σάλ-
» πιγξι, καὶ ἀναμνησθήσεσθε ἔναντι Κυρίου,
» καὶ διασωθήσεσθε ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν.
» καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς εὐφροσύνης ὑμῶν,
» καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν, καὶ ἐν ταῖς νεο-
» μηνίαις ὑμῶν σαλπιεῖτε ταῖς σάλπιγξιν
B» ἐπὶ τοῖς ὁλοκαυτώμασι, καὶ ἐπὶ ταῖς θυ-
» σίαις τῶν σωτηρίων ὑμῶν· καὶ ἔςαι ὑμῖν
» ἀνάμνησις ἐναντίον τοῦ Θεοῦ ὑμῶν. ἐγὼ
» Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν. ἐπειδὴ γὰρ νομοθετῶν ὁ Θεὸς ἐν τῷ Σινᾷ ὄρει μεγίςῃ σαλπίγγων ἠχῇ τὰς ἀκοὰς αὐτῶν κατεκτύπησε, τῆς ἐπιφανείας αὐτοὺς ἐκείνης ἀναμιμνήσκει διὰ τῆς τῶν σαλπίγγων ἠχῆς. ὅθεν καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ μελῳδῶν, ἔφη·
» σαλπίσατε ἐν νεομηνίᾳ σάλπιγγι, ἐν Ψαλ. 80. 3.
Γ» εὐσήμῳ ἡμέρᾳ ἑορτῆς ὑμῶν. διὰ δὲ τούτων καὶ ἡμεῖς διδασκόμεθα πᾶσαν ἀθροίζοντες τοῦ λαοῦ τὴν συναγωγὴν σαλπίζειν, καὶ οὐ σημασίαις. ἀσήμως γὰρ διὰ τοὺς ἀμυήτους περὶ τῶν θείων διαλεγόμεθα μυςηρίων· τούτων δὲ χωριζομένων, τοὺς μεμυημένους διδάσκομεν.

η. Καὶ οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς σαλπιοῦσι ταῖς σάλπιγξι. καὶ ἔςαι ὑμῖν νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς
Δ ὑμῶν.

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπιτήρει, ὅτι μόνοις ἀπονέμει τοῖς ἱερᾶσθαι λαχοῦσι τὸ κεχρῆσθαι ταῖς σάλπιγξιν, ἀνατιθεὶς, οἶμαί που, τοῖς κατὰ τὸν λαὸν παιδευταῖς καὶ ἡγιασμένοις εἰς ἱερωσύνην τὸν μυςαγωγοῦντα καὶ μὴν καὶ εἰς ἔφεσιν ἀρετῆς ἐπαλείφοντα λόγον. διὰ τοῦτο γὰρ, οἶμαι, πρὸς μὲν
» Μωσέα φησί· ποίησον σεαυτῷ δύω σάλ-
E πιγγας· νόμῳ δὲ ὥσπερ κατασφραγίζων
» τὸ χρῆμα, καὶ οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν, φησὶν, οἱ
» ἱερεῖς σαλπιοῦσι ταῖς σάλπιγξι. καὶ ἔςαι
» ὑμῖν νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν.

θ. Ἐὰν δὲ εἰσέλθητε (1) εἰς πόλεμον ἐν τῇ γῇ ὑμῶν πρὸς τοὺς ὑπεναντίους τοὺς ἀνθεςηκότας ὑμῖν, καὶ σαλπιεῖτε ταῖς σάλπιγξι, καὶ ἀναμνησθήσεσθε ἐναντίον Κυρίου, καὶ δια-
Z σωθήσεσθε ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν.

ι. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς εὐφροσύνης ὑμῶν, καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν, καὶ ἐν ταῖς νουμηνίαις ὑμῶν, σαλπιεῖτε ταῖς σάλπιγξιν ἐπὶ τοῖς ὁλοκαυτώμασι, καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις τῶν σωτηρίων ὑμῶν· καὶ ἔςαι ὑμῖν ἀνάμνησις ἐναντίον τοῦ Θεοῦ ὑμῶν. ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

H ΑΔΗΛΟΥ. Ὥςε περιττὴ νῦν τοῖς Ἰουδαίοις τῶν σαλπίγγων ἡ χρῆσις, τῶν ὁλοκαυτω-

(1) Ἐξέλθητε. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. καὶ ὁ Θεοδώριτ. ἀνωτέρ.

καυτωμάτων καὶ τῶν θυσιῶν περιῃρημένων, διὰ τὸ μὴ σωίσαθαι αὐτῶν τὴν μητρόπολιν, οὗθα τὰ τοιαῦτα ἐπιτελεῖν αὐτοῖς ἐδίδα ὁ νόμος.

ια. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ δευτέρῳ ἐν τῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ ἐν τῇ μιᾷ τοῦ μηνὸς, ἀνέβη ἡ νεφέλη ἀπὸ
ιβ. τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. Καὶ ἐξῆραν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ σὺν ἀπαρτίαις αὐτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ Σινᾶ. καὶ ἔστη ἡ
ιγ. νεφέλη ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ Φαράν. Καὶ ἐξῆραν πρῶτοι διὰ φωνῆς Κυρίου ἐν
ιδ. χειρὶ Μωϋσῆ. Καὶ ἐξῆραν τάγμα παρεμβολῆς τῶν υἱῶν Ἰούδα πρῶτοι σὺν δυνάμει αὐτῶν· καὶ ἐπὶ τῆς δυ-
ιε. νάμεως αὐτῶν, Ναασσὼν υἱὸς Ἀμιναδάβ. Καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως Φυ-
ις. λῆς υἱῶν Ἰσσάχαρ, Ναθαναὴλ υἱὸς Σωγάρ. Καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως Φυλῆς υἱῶν Ζαβουλὼν, Ἐλιὰβ υἱὸς Χελών.

ιζ. Καὶ καθελοῦσι τὴν σκηνὴν, καὶ ἐξαροῦσιν οἱ υἱοὶ Γεδσὼν, καὶ οἱ υἱοὶ Μεραρὶ αἴροντες τὴν σκηνήν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Μεταξὺ δὲ τῶν Λευϊτῶν καὶ τῶν στρατοπέδων ἡ σκηνὴ καὶ τὰ σκεύη, προτρεχόντων, κυκλούντων, ἑπο-
Ψαλ.83.7. μένων. μέγας γὰρ ὁ Κύριος καὶ φοβερὸς
» ἐπὶ πάντας τοὺς περικύκλῳ αὐτοῦ.

ΑΛΛΟΣ. Τὴν αἰτίαν εἶπε, δι' ἣν προσλαμβάνουσιν (1) οἱ υἱοὶ Γεδσὼν καὶ Μεραρὶ, ἵνα προετοιμάσωσι τοῖς ἁγίοις.

ιη. Καὶ ἐξῆραν τάγμα παρεμβολῆς Ρουβὶμ σὺν δυνάμει αὐτῶν· καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν, Ἐλισοὺρ
ιθ. υἱὸς Σεδιούρ. Καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως Φυλῆς υἱῶν Συμεὼν, Σαδαμιὴλ υἱὸς
κ. Σουρισαδαΐ. Καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως Φυλῆς υἱῶν Γάδ, Ἐλισὰφ ὁ τοῦ Ῥαγουήλ.

κα. Καὶ ἐξαροῦσιν υἱοὶ Καὰθ αἴροντες τὰ ἅγια· καὶ στήσουσι τὴν σκηνὴν ἕως παραγένωνται.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπειδὴ πρῶτοι ἔλυσαν τὴν σκηνὴν οἱ υἱοὶ Γεδσὼν καὶ οἱ υἱοὶ Μεραρὶ, βασάσαντες προεπορεύθησαν· οἱ δὲ υἱοὶ Καὰθ ὑστέρησαν ἐν τῇ πορείᾳ, ἀναμένοντες ἕως ἃ τὰ ἱερὰ συσείλωσι σκεύη· ἔστησαν τοὺς προοδεύσαντας, ἵνα ἅμα πάντες ζεύξαντες, ἅμα καὶ τὴν πορείαν ποιήσωνται.

κβ. Καὶ ἐξαροῦσι τάγμα παρεμβολῆς Ἐφραὶμ, σὺν δυνάμει αὐτῶν· καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν,
κγ. Ἐλισαμὰ υἱὸς Ἐμιούδ. Καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως Φυλῆς υἱῶν Μανασσῆ, Γα-
κδ. μαλιὴλ ὁ τοῦ Φαδασούρ. Καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως Φυλῆς υἱῶν Βενιαμὶν,
κε. Ἀβιδὰν υἱὸς Γεδεωνί. Καὶ ἐξαροῦσι τάγμα παρεμβολῆς υἱῶν Δὰν, ἔσχατοι πασῶν τῶν παρεμβολῶν, σὺν δυνάμει αὐτῶν· καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν, Ἀχιέζερ ὁ τοῦ Μισαδαΐ.
κς. Καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως Φυλῆς υἱῶν
κζ. Ἀσὴρ, Φαγαὴλ υἱὸς Ἐχράν. Καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως Φυλῆς υἱῶν Νεφ-
κη. θαλεὶμ, Ἀχιρὲ υἱὸς Αἰνάν. Αὗται αἱ στρατιαὶ υἱῶν Ἰσραὴλ· καὶ ἐξῆραν σὺν δυνάμει αὐτῶν.

κθ. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς τῷ Ὀβὰβ υἱῷ Ραγουὴλ τῷ Μαδιανίτῃ γαμβρῷ Μωϋσῆ, ἐξαίρομεν ἡμεῖς εἰς τὸν τόπον οὗ εἶπε Κύριος, τοῦτον δώσω ὑμῖν. Γ δεῦρο μεθ' ἡμῶν, καὶ εὖ σε ποιήσομεν, ὅτι Κύριος ἐλάλησε καλὰ περὶ Ισ-
λ. ραήλ. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, οὐ πορεύσομαι, ἀλλ' εἰς τὴν γῆν μου, καὶ εἰς τὴν γενεάν μου.

ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ. Διατὶ τὸν κηδεστὴν ὁ θεῖος Μωϋσῆς Ἰοθὼρ ὀνομάσας ἐν τῇ Ἐξόδῳ, (2) νῦν αὐτὸν ἐκάλεσε Ραγουήλ; Δυώνυμος ἦν, ὡς Ἰακὼβ καὶ Ἰσραὴλ, ὡς Σίμων Πέτρος, ὡς Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυ- Δ μος, ὡς Θαδδαῖος ὁ καὶ Λεββαῖος. τοῦτο υἱὸς ἦν ὁ Ὀβάβ.

ΑΔΗΛΟΥ. Δῆλον ἐντεῦθεν, ὅτι τοῦ Ἰοθὼρ ὑποσρέψαντος μετὰ τῶν τέκνων καὶ τῆς γυναικὸς τοῦ Μωϋσῆ, ὡς ἐν τῇ Ἐξόδῳ (3) ἔχει, ἔτος ὁ Ὀβὰβ γυναικάδελφος Μωϋσῆ ἔμεινε σὺν αὐτῷ μέχρι τοῦ νῦν, καὶ μᾶλλον σωῆλθεν αὐτοῖς εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. ἑδαμοῦ γὰρ λέγει ὅτι ἀπέσρεψε.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Δεῖ νοεῖν, ὡς Ἰοθὼρ τοῦ καὶ Ραγουὴλ ἀποσρέψαντος, ἔτος γυναικάδελφος ὢν αὐτοῦ, μέχρι νῦν αὐτῷ σωέμεινε. νῦν δὲ, ὡς εἰκὸς, τοῦ πατρὸς αὐτῷ τελευτήσαντος, ὥρμησεν ἀπελθεῖν, τὴν ἱερωσύνην κατέχειν τὴν πατρῴαν βουλόμενος. ὁ δὲ κατασχεῖν ἐπειρᾶτο ἐλπίδι τῶν αὐτοῖς ἐσομένων καλῶν.

λα. Καὶ εἶπε, μὴ ἐγκαταλίπῃς ἡμᾶς, ἕνεκεν οὗ ἔγνωκας μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἔσῃ ἐν ἡμῖν πρεσβύτης.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Φησὶ μὴ δεῖν ἀπολιπεῖν αὐτὸν, ἐπεὶ κατέμαθε τὰς στρατοπεδεύσεις αὐτῶν τὰς ἐν τῇ ἐρήμῳ· καὶ ἔσεσθαι ἐν αὐτοῖς πρὸ ὀφθαλμῶν, ὡς δυνάμενον προτετάχθαι καὶ καθηγεῖσθαι διὰ τὴν ἐμπειρίαν. καὶ ὡς ἔοικεν ἐπείσθη. ἑδαμοῦ γὰρ λέγει ὡς ἀπέσρεψε.

λβ. Καὶ ἔσαι ἐὰν πορευθῇς μεθ' ἡμῶν, καὶ ἔσαι τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα ὅσα

(1) Προλαμβάνουσιν, ἀνάγν. (2) Ἐν κεφ. 3, 4, καὶ 18. (3) Ἐν κεφ. 18.

ὅσα ἐὰν ἀγαθοποιήσῃ Κύριος ἡμᾶς, καὶ εὖσε ποιήσομεν.

λγ. Καὶ ἐξῆραν ἐκ τῦ ὄρυς Κυρίυ ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν. καὶ ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης Κυρίυ προεπορεύετο πρότερα αὐτῶν ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν κατασκέψασθαι αὐτοῖς ἀνάπαυσιν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Χρησίμως μὲν καὶ τοῖς τότε, ἵν' εἰδεῖεν Θεὸν ἔχοντες ἡγεμόνα· μυσικῶς δὲ εἰς Χρισὸν, ὅτι προαπῆλθεν ἡμῶν τὰς τρεῖς ἡμέρας εἰς ἀνάπαυσιν, καθηγούμενος τοῖς ἐξ ᾅδυ πρὸς ὐράνιον ἀνάπαυσιν ἑπομένοις.

λε. (1) Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐξαίρειν τὴν κιβωτὸν, καὶ εἶπε Μωϋσῆς, ἐξεγέρθητι Κύριε, καὶ διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροί συ, φυγέτωσαν
λς. πάντες οἱ μισῦντές σε. Καὶ ἐν τῇ καταπαύσει εἶπεν, ἐπίστρεφε Κύριε εἰς χιλιάδας καὶ μυριάδας ἐν τῷ Ἰσραήλ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτε ἐγήγερται πρὸς ἐπικρίαν ἡμῶν ὁ μονογενὴς, καὶ ὁ πάλαι
Ψαλ. 11. 5. » λέγων διὰ τῆς τῦ ψάλλοντος φωνῆς· ἀπὸ
» τῆς ταλαιπωρίας τῶν πλωχῶν, καὶ τῦ
» στεναγμῦ τῶν πενήτων νῦν ἀνασήσομαι, λέγει Κύριος· τότε πεπλώκασιν οἱ ἐχθροὶ, καὶ πεφύγασιν οἱ ἀνθεστηκότες, καὶ τῇ θείᾳ δόξῃ μαχόμενοι. τεθριάμβυκε γὰρ
Κολ. 2. 15. » ἐν τῷ σαυρῷ ἀρχάς τε καὶ ἐξυσίας, καὶ κατήργηκεν ἀποθανὼν τὸν ἄρχοντα τῦ αἰῶνος τύτυ, κατὰ τὸ γεγραμμένον. καταπαύσας δὲ ὥσπερ καὶ εἰς τέλος ἐνεγκὼν τλὼ ὅλλω οἰκονομίαν διὰ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν καὶ πορείας τῆς εἰς τὸ ἄνω πρὸς τὸν πατέρα, πᾶσαν ἐπέστρεψε τλὼ γλῶ, καὶ χιλίας μυριάδας τὰς ἰδίας ἐποιεῖ-
» το προσκυνητάς. ὅταν γὰρ, ἔφασκεν, Ἰωάν. 12. 32.
» ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς
» ἐμαυτόν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τὰς τῦ λαῦ λέγων ἐχθρὰς τῦ Θεῦ· ἐχθρὰς καὶ μισῦντας Θεὸν λέγων τὰς μισῦντας αὐτὸν τὸν λαόν. διὸ καὶ ἡμᾶς ἐχθρὰς εἶναι δεῖ τῶν ἀσεβόντων, καὶ μισεῖν αὐτὰς, καθ' ὅσον εἰσὶν ἀσεβεῖς. καὶ πάλιν ἐν τῷ καταπαύειν τλὼ πορείαν, τλὼ παρασίαν αἰτεῖ τῦ Κυρίυ·
» ἀνάστρεψον Κύριε εἰς χιλιάδας· ὡς ἐπανισῆσης τῆς κιβωτῦ πρὸς τὸ ἱδρωθλῶαι τὸν λαόν· ἐναργῆ ποιῶν τῷ λαῷ τλὼ τῦ Θεῦ σωσσίαν, καὶ οἱονεὶ σωοδοιπόρον αὐτοῖς διδὰς τὸν Θεόν.

λδ. Καὶ ἡ νεφέλη ἐγένετο σκιάζυσα ἐπ' αὐτοῖς ἡμέρας, ἐν τῷ ἐξαίρειν αὐτὰς ἐκ τῆς παρεμβολῆς.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἡ Μωσέως σὺχὴ, τύπος ἂν εἴη τῆς μεσιτείας Χρισῦ, κατάγε τὸ χῆμα τὸ ἀνθρώπινον, σὺχομένυτε καὶ ἐξαιτῦντος ἡμῖν τὰ κάλλισα παρὰ τῦ Θεῦ καὶ πατρός. Καὶ μετ' ὀλίγα. Αὐτὸν ἔχομεν σκεπασλὼ, ὡς ἐν τῇ νεφέλῃ τῇ κατασκιαζύσῃ νούμενον.

ΚΕΦ. ΙΑ.

α. Καὶ λῶ ὁ λαὸς γογγύζων πονηρὰ ἔναντι Κυρίυ. καὶ ἤκυσε Κύριος, καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ. καὶ ἐξεκαύθη ἐν αὐτοῖς πῦρ παρὰ Κυρίυ, καὶ κατέφαγε μέρος τὶ τῆς παρεμβολῆς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶς λῶ ὁ τῦ λαῦ γογγυσμός; Τὸν τῆς ὁδοιπορίας ἐδυχέραινον πόνον.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τίνος ἕνεκεν ἁμαρτάνυσιν ὐθὺς ἐπάγει τὰς τιμωρίας; Ἀρχλὼ εἶχεν ὁ νόμος. ἔδει τοίνυν τῇ τῶν παραβαινόντων τιμωρίᾳ σωφρονίζεσθαι τὰς λοιπάς. ἁρμόδιος γὰρ τοῖς ἀρχομένοις ὁ φόβος. σωέζυκλο μέντοι τῇ τιμωρίᾳ φιλανθρωπία. μεταμελόμενοι γὰρ, ὑμενείας ἀπήλαυον. αὐτίκα γῦν τῦ θεηλάτυ πυρὸς μέρος τὶ τῆς παρεμβολῆς ἀναλώσαντος, εἶτα πάντων σωδεδραμηκότων εἰς δέησιν, ᾔτησε μὲν μόνον ὁ νομοθέτης τλὼ ἄφεσιν, παρέσχε δὲ ταύτλω ὁ φιλάνθρωπος Κύριος. ὅτι δὲ αὐτοῖς ἀναγκαίως αἱ τιμωρίαι προσήγοντο, τὰ ἑξῆς μαρτυρεῖ. ὐθὺς γὰρ μετὰ τλὼ παῦλαν τῆς τιμωρίας, τῆς Αἰγύπλυ τλὼ μνήμλω ἀνενεώσαντο, καὶ τῶν χρομμύων, καὶ τῶν σκορόδων, [καὶ τῶν ἄλλων,] ὧν τλὼ ἐπιθυμίαν τῆς γασριμαργίας τὸ πάθος ἐπύρσυσε. μάλα τοίνυν εἰκότως τῇ ἐκείνων ἀχαρισίᾳ τλὼ θείαν σωῆψε φιλοτιμίαν ὁ συγγραφεὺς, τὰ περὶ τῦ μάννα διηγησάμενος, καὶ ὅτι ὐ μόνον ἄρτυ χρείαν, ἀλλὰ
» καὶ ὄψυ ἐπλήρυ. ἤλεθον γὰρ αὐτὸ, φησὶν,
» ἐν τῷ μύλῳ, καὶ ἔτριβον ἐν τῇ θυΐᾳ, καὶ
» ἥψυν ἐν τῇ χύτρᾳ, καὶ ἐποίυν ἐγκρυφίας. ἐκείνων δὲ ὀλοφυρομένων, χαλεπαίνει μὲν ὁ δεσπότης Θεὸς, δυχεραίνει δὲ ὁ Προφήτης, καὶ βοᾷ λέγων· διατὶ ἐκάκωσας τὸν
» θεράποντά συ, καὶ διατὶ ὐχ εὕρηκα χάριν
» ἐναντίον συ, ἐπιθεῖναί μοι τλὼ ὁρμλὼ τῦ λαῦ
» τύτυ ἐπ' ἐμέ; μὴ ἐγὼ ἐν γασρὶ ἔλαβον
» πάντα τὸν λαὸν τῦτον, ἢ ἐγὼ ἔτεκον αὐ-
» τόν; ὅτι λέγεις μοι, ὅτι λάβε αὐτὸν εἰς
» τὸν κόλπον συ, ὡσεὶ λάβοι τιθλωὸς τὸν
» θηλάζοντα, εἰς τλὼ γλῶ λῶ ὤμωσας τοῖς
» πατράσιν αὐτῶν;

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οὐδὲ γὰρ ἐπίλεκλοι πάχυσιν, ἀλλὰ μέρος τὶ τῆς παρεμβολῆς· ὐ κρίσει διαιρύσῃ, ἀλλὰ τῇ τῦ συμφέρον-

(1) Τὸ μετὰ τὸ 33 ἐδ. ἐπεγράφη 35. διὰ τὸ ἔτω τετάχθαι ἐν τῇ ἐν Φραν. ἐκδόσ. καὶ ἐν αὐτῇ δὲ ἔτω τέτακλαι, διὰ τὸ ἓν τισιν ἐκδόσ. τὸ ἕκατον μετὰ τὸ 33. κεῖσθαι.

τος οἰκονομίᾳ, μικρᾶς ζημίας μᾶζον κέρδος ποιήσης. ὀλίγως γὰρ ἔδει παθεῖν ὑπὲρ τῶν πολλῶν.

β. Καὶ ἔκραξεν ὁ λαὸς πρὸς Μωϋσῆν. καὶ ηὔξατο Μωϋσῆς πρὸς Κύριον, καὶ ἐκόπασε τὸ πῦρ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εὐχῇ πάυεται τὸ πῦρ· ἵνα γνῶσιν, ὅτι χάρις αὐτοῖς, ἀ κατ' ἀξίαν ἡ σωτηρία.

γ. Καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα τῷ τόπῳ ἐκείνῳ, Ἐμπυρισμός· ὅτι ἐξεκαύθη ἐν αὐτοῖς πῦρ παρὰ Κυρίου.

δ. Καὶ ὁ ἐπίμικτος ὁ ἐν αὐτοῖς ἐπεθύμησεν ἐπιθυμίαν· καὶ καθίσαντες ἔκλαιον καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, καὶ
ε. εἶπαν, τίς ἡμᾶς ψωμιεῖ κρέας; Ἐμνήσθημεν τὰς ἰχθύας, ἃς ἠσθίομεν ἐν Αἰγύπτῳ δωρεάν, καὶ τὰς σικύας, καὶ τὰς πέπονας, καὶ τὰ πράσα, καὶ τὰ κρόμμυα, καὶ τὰ σκόροδα.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τῷ Μωϋσῇ διπλῶ σὺ ἅπασι τλὼ ἀθυμίαν εἶναι σωέβαινε, τῷτε ἐκείνας ἀπόλυθαι, καὶ τῷ τὰς ὑπολειπομένας ἀδιορθώτας μένειν, καὶ μηδὲν ἐκ τῆς ἐκείνων κερδαίνειν συμφορᾶς. ὅπω γὰρ τέλος εἶχεν ἐκεῖνος ὁ θάνατος, καὶ οἱ περιλειφθέντες τῶν κρομμύων ἐμέμνηντο, καὶ τοῖς παρῆσιν ἐδυσχέραινον.

ς. Νωὶ δὲ ἡ ψυχὴ ἡμῶν κατάξηρος. ἀδὲν πλὼ εἰς τὸ μάννα οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Μὰν ὠνομάθη ἀπὸ τᾶς τὰς Ἑβραίας πρώτας θέαμα ξένον ὁρῶντας εἰπεῖν πρὸς ἀλλήλας τῇ παλαίῳ γλώττῃ, μὰν, τατέσι τὶ τᾶτο; ὅπερ ἐκ ἂν εἶπον, εἰ ἔθος ἦν, ὥς τινες τῶν ἐθνικῶν Φασὶ, τλὼ Φύσιν τῶν τόπων ἀπ' αἰῶνος [τὰ τοιαῦτα Φέρειν.] καὶ νῦν δὲ εἰ καταβαίνει μνήμης ἕνεκα μικρόν τι.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Αἰτιῶνται τλὼ μονοειδῆ τροφλὼ τᾶ μάννα, κατάξηρον ἔχειν λέγοντες τλὼ ψυχλὼ, καίτοι καὶ τὸ πολυειδὲς ἔχοντες σὺ τῷ ἑνί· ὁπότε καὶ ὡς σῖτος ἠλεῖτο, καὶ ὡς ὑπότριμμα ἐτρίβετο, καὶ ὡς ἔψημα ἥψετο, ἄρτος ἅμα καὶ ὄψον γενόμενον· σὺ εἰκόνι τᾶ νοερᾶ βρώματος ἐνὸς ὄντος, καὶ τῇ δυνάμει πολυειδᾶς· ὅτι καὶ πολλῶν διαιρέσεις χαρισμάτων σὺ τῷ πνεύματι· καὶ σὺ ὃν τὸ πνεῦμα, πολλὰ πνεύματα λέγεται.

ζ. Τὸ δὲ μάννα ὡσεὶ σπέρμα κορίω ἐστὶ, καὶ τὸ εἶδος αὐτᾶ ὡσεὶ εἶδος κρυσάλλω.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ δὲ ὡσεὶ σπέρμα κορίω, οἱ λοιποὶ, βδελλίω γεγράφασι.

η. Καὶ διεπορεύετο ὁ λαὸς, καὶ συνέλεγον, καὶ ἤλυθον αὐτὸ ἐν τῷ μύλῳ, καὶ ἔτριβον ἐν τῇ θυΐᾳ, καὶ ἤψων αὐτὸ ἐν τῇ χύτρᾳ, καὶ ἐποίων αὐτὸ ἐγκρυφίας. καὶ ἦν ἡ ἡδονὴ αὐτᾶ ὡσεὶ γεῦμα ἐγκρὶς ἐξ ἐλαίω.

Ἐξ ἐλαίω. Ἄλλος φησὶν, ἐκ μέλιτος. Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος, μασᾶ ἔλαιον, μασᾶ εἰς λίπος.

θ. Καὶ ὅταν κατέβη δρόσος ἐπὶ τλὼ παρεμβολλὼ νυκτὸς, κατέβαινε τὸ μάννα ἐπ' αὐτῆς.

ι. Καὶ ἤκουσε Μωσῆς κλαιόντων αὐτῶν κατὰ δήμους αὐτῶν, ἕκαστος ἐπὶ τῆς θύρας αὐτᾶ. καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ Κύριος σφόδρα· καὶ ἐναντι Μωϋσῆ λὼ πονηρόν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐ πάθος τὸ, ἐθυμώθη. ἀ γὰρ ἂν μετὰ τλὼ δόσιν, ἅμα δὲ τῇ αἰτήσει τὸν θυμὸν ἐπεδείξατο. τὸ δὲ τῆς κολάσεως δίκαιον ὅτως ἐκάλεσε· μήτε τλὼ βλλὼ ἀναμεινάντων Θεᾶ, τοσαύτλω τε δειξάντων ταδλὼ, ὡς καὶ ταριχεῦσαι, καίτοι κελδυσθέντας μηδὲ τὸ μάννα θησαυρίζειν. ἀλλὰ τᾶτο μὲν ὦντο δίλωεκὲς, ἐκεῖνο δὲ πρόσκαιρον, μὴ ἀκολυθῆντες Θεῷ, κἂν εἰ χρόνῳ τινὶ τλὼ δόσιν ἐπιμετρήσειε.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Καὶ ἐναντι Μωϋσῆ λὼ πονηρόν.] ἔπεται γὰρ ταῖς τᾶ Θεᾶ ψήφοις τῶν ἁγίων ὁ νᾶς.

ια. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς Κύριον, ἵνα τὶ ἐκάκωσας τὸν θεράποντά σω, καὶ διατὶ ὐχ εὕρηκα χάριν ἐναντίον σω, ἐπιθεῖναι τλὼ ὀργλὼ τᾶ λαᾶ τᾶτο ἐπ' ἐμέ;

ιβ. Μὴ ἐγὼ ἐν γαστρὶ ἔλαβον τὸν πάντα λαὸν τᾶτον, ἢ ἐγὼ ἔτεκον αὐτός; ὅτι λέγεις μοι, λάβε αὐτὸς εἰς τὸν κόλπον σω, ὡσεὶ ἄραι τιθηνὸς τὸν θηλάζοντα, εἰς τλὼ γλὼ λὼ ὤμοσας τοῖς πατράσιν αὐτῶν;

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Δεδήλωκε δὲ διὰ τάτων τὸ ἀτελὲς αὐτῶν καὶ νηπιῶδες. θηλάζοντι γὰρ αὐτὰς ἀπείκασεν, ἄλλο μὲν ἐδὲν ἐργάσαθαι δυναμένῳ, ἐκμυζᾶν δὲ μόνον βλομένῳ τὸ γάλα. ἐπειδὴ δὲ σφόδρα λὼ τὰ ῥήματα δυχεραίνοντος· καὶ τὰ ἑξῆς γὰρ τᾶτον ἔχει τὸν νᾶν· διδάσκεται παρὰ τᾶ δεσπότω Θεᾶ, ὡς ὐκ ἀνθρωπίνῃ δυνάμει, θείᾳ δὲ χάριτι τὸν λαὸν κυβερνᾷ. ἔφη γὰρ πρὸς αὐτόν· σωάγαγέ μοι ἑβδομήκοντα ἄνδρας ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων Ἰσραὴλ, ἃς αὐτὸς οἶδας, ὅτι ἔτοί εἰσι πρεσβύτεροι τᾶ λαᾶ καὶ γραμματεῖς αὐτῶν· καὶ ἄξεις αὐτὰς εἰς τλὼ σκλωλὼ τᾶ μαρτυρίω, καὶ στήσονται ἐκεῖ μετὰ σᾶ. καὶ καταβήσομαι, καὶ λαλήσω ἐκεῖ μετὰ σᾶ. καὶ ἀφελῶ ἀπὸ τᾶ πνεύματος τᾶ ἐπὶ σοὶ, καὶ ἐπιθήσω ἐπ' αὐτάς· καὶ συναντιλήψονται

» λήψονται μετὰ σᾶ τλὼ ὁρμλὼ τᾶ λαᾶ τά-
» τα, καὶ ὐκ οἴσεις αὐτὰς σὺ μόνος.

ιγ. Πόθεν μοι κρέας δῶναι παντὶ τῷ λαῷ τούτῳ; ὅτι κλαίουσιν ἐπ' ἐμὲ, λέγοντες, δὸς ἡμῖν κρέας, ἵνα φά-
ιδ. γωμεν. Οὐ δυνήσομαι ἐγὼ μόνος φέρειν τὸν λαὸν τοῦτον, ὅτι βαρύ μοι ἐστὶ τὸ ῥῆμα τοῦτο.

ιε. Εἰ δ' οὕτω σὺ ποιεῖς μοι, ἀπόκτει- Β
νόν με ἀναιρέσει, εἰ εὕρηκα ἔλεος πα-
ρὰ σοὶ, ἵνα μὴ ἴδω τλὼ κάκωσίν μου.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ταῦτα ἐκεῖνος
Ἐξόδ. 32. 32. ἐφθέγξατο ὁ εἰπών· καὶ νῦν εἰ μὲν ἀφεὶς
» αὐτοῖς τλὼ ἁμαρτίαν, ἄφες· εἰ δὲ μὴ,
» ἐξάλειψόν με ἐκ τῆς βίβλου, ἧς ἔγραψας.
ὅτως αὐτὸν ἡ ἀθυμία περιέτρεψεν. ὅπερ
πάσχουσι καὶ γονεῖς πολλάκις, δυσανασχε-
τοῦντες τοῖς γινομένοις ὑπὸ τῶν παιδίων. Γ
ὅτι γὰρ καὶ μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα ὐκ
ἐπαύσατο τῆς συμπαθείας τῆς πρὸς αὐ-
τὰς, ἐξ ὧν μελὰ ταῦτα ἐποίησε, δῆλον ἡμῖν.

ις. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσλῆ, σωάγαγέ μοι ἑβδομήκοντα ἄνδρας ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων Ἰσραὴλ, ὃς σὺ αὐτὸς οἶδας, ὅτι αὐτοί εἰσι πρεσβύ-
τεροι τᾶ λαᾶ κὴ γραμματεῖς αὐτῶν· καὶ ἄξεις αὐτὰς εἰς τλὼ σκλωλὼ τᾶ Δ
μαρτυρίᾳ, κὴ στήσονται ἐκεῖ μετὰ σοῦ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐνλεῦθεν ἡ τῶν ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρων ἐκλογὴ κατ' ἐμπειρίαν (1) τλὼ Μωσέως. ἵνα μὴ ἴσλω αὐτῷ τλὼ κατάσασιν ἔχωσιν ὑπὸ Θεᾶ αἱρεθέντες, ἀλλ' ὑπ' ἐκείνᾳ, τῇ περὶ αὐτὰς ὑπολήψει ὡς τιμιωτέρας ἑλομένᾳ τότας, ὡς (2) καὶ τῷ Ἀδὰμ τὸ ἡγεμονικὸν σώζων ἐπὶ τοῖς ἀλόγοις ἔδωκε τλὼ τῶν ὀνομάτων θέσιν.

ιζ. Καὶ καταβήσομαι, καὶ λαλήσω ἐκεῖ μετὰ σοῦ. καὶ ἀφελῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐν σοὶ, καὶ ἐπιθήσω ἐπ' αὐτάς· καὶ σωαντιλήψονται μετὰ σοῦ τλὼ ὁρμλὼ τᾶ λαᾶ, καὶ ὐκ οἴσεις αὐτὰς σὺ μόνος.

ΑΔΗΛΟΥ. Πνεύματος ἀφαίρεσις, ἀδεμίαν ἐλάτλωσιν ποιεῖ. ἔμνε γὰρ ἐν ταυτότητι Μωσῆς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀφελεῖν δὲ λέγεται ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ὄντος ἐπὶ Μωσέως, καὶ ἐνεῖναι τοῖς ἐξειλεγμένοις, ὐχ ἑτέρου χάριν, ἢ ἵνα πισεύωμεν, ὅτι ἐν τῷ ἑνὶ καὶ ἁγίῳ πνεύματι τάς τε πρὸ ἡμῶν ἁγίας καὶ ἡμᾶς αὐτὰς ἁγιάζει Θεός. ὡς γὰρ εἷς ἐστὶν ὁ πατὴρ, εἷς ὁ υἱὸς, ὕτω καὶ ἓν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τό, τε ἐν Προφήταις κὴ ἐν ἡμῖν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Μεμάθηκε δὲ διὰ τε- Η
τωνὶ τῶν λόγων ὁ νομοθέτης, ὡς ἀποχρῶσαν ἔλαβε τῇ οἰκονομίᾳ τλὼ χάριν. διὰ

(1) Διὰ Μωϋσέως. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

A „ τοῦτο εἶπεν· ἀφελῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ
„ ἐπὶ σοὶ. ὁ γὰρ πανίζων ἑτέρας δυνάμεως
ἢ χάριτος τοῦτο ἔφη, ἀλλ' ἐκεῖνον διδάσκων
ὡς εἰλήφει δυνάμιν ἀρκοῦσαν τῇ χρείᾳ. ὅτι
δὲ καὶ τοῖς ἑβδομήκοντα δοὺς, ὐκ ἐμείωσε
τότε τλὼ χάριν, τὰ πράγματα μαρτυρεῖ.
τὰ αὐτὰ γὰρ καὶ οἰκονομῶν, καὶ θαυμα-
τοργῶν διετέλει, ἃ κὴ πρότερον ἀπετέλει.
ὥσπερ γὰρ ἐκ μιᾶς θρυαλλίδος μυρίας ἐξά-
πλων τις, ὅτε ταύτλω μειοῖ, κἀκείναις με-
ταδίδωσι τοῦ Φωτός· ὕτως ὁ τῶν ὅλων Θεὸς
τῆς τότε χάριτος τοῖς ἑβδομήκοντα με-
ταδοὺς, τλὼ τότῳ δοθεῖσαν ὐκ ἠλάτλωσε
χάριν. τοῦτο καὶ νῦν ὁρῶμεν γινόμενον.
πολλαὶ γὰρ ἀνθρώπων μυριάδες ὑπὸ τοῦ
νῦν ἱερέως βαπλιζόμεναι, καὶ τλὼ θείαν
δεχόμεναι δωρεὰν, ὐσμικρώσι τοῦ ἱερέως
τλὼ χάριν· καὶ πάμπολλοι παρὰ τῶν ἀρ-
χιερέων χειροτονούμενοι, καὶ τλὼ ἱερατι-
κλὼ ἀξίαν δεχόμενοι, τοῦ χειροτονοῦντος ὐκ
ἐλατλῶσι τλὼ δωρεάν. μεμαρτύρηκε μέντοι
ὁ δεσπότης τῇ τοῦ θεράποντος ψήφῳ. ἔφη
„ γὰρ αὐτῷ, ἔκλεξαι ὃς αὐτὸς οἶδας.

ιη. Καὶ τῷ λαῷ ἐρεῖς, ἁγνίσασθε εἰς αὔριον, καὶ φάγεσθε κρέας· ὅτι ἐκλαύσατε ἐναντίον Κυρίου, λέγοντες, τὶς ἡμᾶς ψωμιεῖ κρέας; ὅτι καλὸν ἡμῖν ἐστὶν ἐν Αἰγύπτῳ. καὶ δώσει Κύριος ὑμῖν κρέας φαγεῖν, καὶ φάγεσθε κρέας.

„ ΑΔΗΛΟΥ. Καθάφησιν Ἱερεμίας, ἅγνι- Ἱερ. 12. 3.
„ σον αὐτὰς εἰς ἡμέραν σφαγῆς αὐτῶν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἡγνίζοντο δὲ πρὶν φάγωσιν. ἱερὰ γὰρ παρὰ Θεᾶ καὶ ἡ κρεοδοσία, καὶ καθαρῶν δεῖται τῶν ἐσθιόντων. ὅτι δὲ ὐκ ἀναγκαία ἡ βρῶσις, ἐπάγει· ὅτι
„ ἐκλαύσατε ἐνανλι Κυρίου. διὰ γὰρ τὸ κλαῦσαι τὰ κρέα δίδωσιν, ὐ διὰ χρείαν.

Ε ιθ. Οὐχ ἡμέραν μίαν φάγεσθε, ὐδὲ δύω, ὐδὲ πέντε ἡμέρας, ὐδὲ δέ-
κ. κα ἡμέρας, ὐδὲ εἴκοσι ἡμέρας, Ἕως μηνὸς ἡμερῶν φάγεσθε, ἕως ἂν ἐξέλθῃ ἐκ τῶν μυκτήρων ὑμῶν· καὶ ἔσω ὑμῖν εἰς χολέραν, ὅτι ἠπειθήσατε Κυρίῳ, ὃς ἐστιν ἐν ὑμῖν, καὶ ἐκλαύσατε ἐναντίον αὐτοῦ, λέγοντες, ἵνα τὶ ἡμῖν
Ζ ἐξελθεῖν ἐξ Αἰγύπτου;

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὁ φιλάνθρωπος καὶ ἀγαθὸς Θεὸς διδοὺς αὐτοῖς τὸ ἐπιθυμούμενον, ὐχ, ὅτως ἐβάλετο διδόναι, ὥσε καλαλιπέσθαι ἐν αὐτοῖς ἐπιθυμίαν. διόπερ
„ φησὶ, μὴ μίαν ἡμέραν φάγεσθαι αὐτὰς κρέα· ἔμνε γὰρ ἂν τὸ πάθος αὐτῶν ἐν τῇ ψυχῇ πεπορωμένῃ καὶ φλεγομένῃ ὑπ' αὐτοῦ, εἰ ἐπ' ὀλίγον τῶν κρεῶν μετειλήφεσαν· ἀλλ' ὐδὲ ἐπὶ δύω δίδωσιν αὐτοῖς τὸ ἐπιθυμούμενον ἡμέρας. βουλόμενος δὲ αὐτὸ προσκορὲς αὐτοῖς ποιῆσαι, οἱονεὶ ὐκ ἐπαγγέλλεται, ἀλλὰ τῷ σωισάναι δυναμένῳ ἀπει-

(2) Οὕτω καὶ τῷ Ἀδάμ. ὁ αὐτ.

λεῖ δι' ὧν χαρίζεσθαι αὐτοῖς ἐδόκει, λέγων· οὐδὲ πέντε μόνας ποιήσετε ἡμέρας ἐσθίοντες τὰ κρέα, οὐδὲ τὰς τούτων διπλασίους, οὐδὲ ἔτι τὰς ἐκείνων διπλασίους· ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτον φάγεσθε, ἐφ' ὅλον κρεωφαγοῦντες μῆνα, ἕως ἐξέλθῃ ἐκ τῶν μυκτήρων μετὰ χολερικοῦ πάθους τὸ νενομισμένον ὑμῖν καλὸν, καὶ ἡ περὶ αὐτὸ ψεκτὴ καὶ αἰσχρὰ ἐπιθυμία· ἵν' ὑμᾶς ἀπαλλάξω τοῦ βίου μηκέτι ἐπιθυμοῦντας.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐδίδου καὶ τότε τὸ σαρκοφαγεῖν οὐκ εἰς μίαν, οὐδὲ εἰς δέκα τυχὸν, ἀλλ' εἰς ἡμέρας τριάκοντα, δι' οὗ σημαίνεται τῆς ἐπ' αὐτοὺς ὀργῆς ἡ παράτασις. ἐφίησι δὲ καὶ νῦν τοῖς ἀσχέτως ἀπονενευκόσιν εἰς κοσμικὰς ἡδονὰς τὸ καὶ μετασχεῖν, εἰ ἕλοιντο, τῶν σαρκικῶν, καὶ εἰς χρόνους ἐσθ' ὅτε μακρούς. οὕτω γὰρ λέ-
Ῥωμ. 1. 28. γεται παραδοῦναί τινας εἰς ἀδόκιμον νοῦν,
» ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα. ἀλλ' ἐκείνοις γέγονεν εἰς χολέραν ἡ βρῶσις, καὶ τοῖς ἀγαπῶσι τὰ σαρκικὰ καὶ προτιμῶσι τοῦ μάννα τοῦ νοητοῦ, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ, τὰ φθαρτὰ καὶ ἐπίγεια, καταλήξει πρὸς θάνατον τὸ ἐγχείρημα.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Προσκορὲς αὐτοῖς ποιεῖ τὸ ἔδεσμα τῷ πλήθει, καὶ τῷ διηνεκεῖ.
» τὸ δὲ, εἰς χολέραν, ἀπεψίαν, ὡς ἕτερος ἑρμηνεύει, ἀποστρέφει τῆς ἡδονῆς τὸ πολὺ τῶν κρεῶν· οὕτω καὶ τὸ ἐπὶ πλεῖστον κακοῦ προελθεῖν, βδελυγμὸν τῆς κακίας ποιεῖ.

κα. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς, ἑξακόσιαι χιλιάδες πεζῶν ὁ λαὸς, ἐν οἷς εἰμὶ ἐν αὐτοῖς· καὶ σὺ εἶπας, κρέας δώσω αὐτοῖς φαγεῖν, καὶ φάγονται μῆνα
κβ. ἡμερῶν. Μὴ πρόβατα καὶ βόες σφαγήσονται αὐτοῖς, καὶ ἀρκέσει αὐτοῖς; ἢ πᾶν τὸ ὄψος τῆς θαλάσσης συναχθήσεται αὐτοῖς, καὶ ἀρκέσει αὐτοῖς;

ΑΔΗΛΟΥ. Εἰ γὰρ καὶ ἑξακόσιαι χιλιάδες ὁ λαὸς, καὶ μὴ πρόβατα καὶ βόες, καὶ πᾶν τὸ τῆς θαλάσσης ὄψον, εὔκολος ἡ εὐπορία Θεῷ, τὰ μὴ ὁρώμενα παριστῶντι, καὶ τὰ μὴ ὄντα ποιοῦντι. εἴ τε γὰρ συναγαγεῖν ἔδει, εἴ τε ποιεῖν, ἑκάτερον εὔκολον.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δήποτε τοῦ Θεοῦ ὑποσχομένου δώσειν κρέας, ὁ Προφήτης ἀμφέβαλλεν; Ἐπειδὴ οὐ μόνον Προφήτης, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος ἦν. ἐδιδάχθη δὲ παρὰ τοῦ δεσπότου Θεοῦ μὴ ἐνδοιάζειν ὑπισχνουμένου
» Θεοῦ. ἔφη γὰρ πρὸς αὐτόν· μὴ ἡ χεὶρ Κυ-
» ρίου οὐκ ἐξαρκέσῃ; ἤδη γνώσῃ εἰ ἐπικατα-
» λήψεταί σε ὁ λόγος μου, ἢ οὔ. ὑπισχνούμενος μέντοι δώσειν, τῇ φιλοτιμίᾳ τιμωρίαν συ-
» νῆψεν. εἰπὼν γὰρ, ὅτι ἕως μηνὸς φάγεσθε
» κρέας, ἕως ἂν ἐξέλθῃ ἐκ τῶν μυκτήρων
» ὑμῶν, ἐπήγαγε· καὶ ἔσται ὑμῖν εἰς χολέραν, ἢ ὡς ὁ Σύμμαχος, εἰς ἀπεψίαν. ἡ γὰρ ἀδηφαγία τὴν νόσον ἐπήγαγε, καὶ πολλοῖς τὸν θάνατον ἡ θεήλατος ὀργή. διὸ καὶ ὁ
A » θεῖος ἔφη Δαβίδ· ἔτι τῆς βρώσεως οὔσης Ψαλ. 77. 30,
» ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἀνέ- 31.
» βη ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἀπέκτεινεν ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν. εἰκότως τοίνυν ὁ πάνσοφος πα-
» ραινεῖ Παῦλος· μὴ ποιεῖσθε τῆς σαρκὸς Ῥωμ. 13. 14.
» πρόνοιαν εἰς ἐπιθυμίαν.

κγ. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, μὴ ἡ χεὶρ τοῦ Κυρίου οὐχὶ ἐξαρκέσῃ; ἤδη γνώσῃ εἰ ἐπικαταλήψε-
B ταί σε ὁ λόγος μου ἢ οὔ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ Μωϋσῆς ἀπιστεῖ, τὸ πρᾶγμα μόνον ὁρῶν, οὐ τοῦ Θεοῦ τὴν
» δύναμιν. διόφησιν αὐτῷ, μὴ χεὶρ Κυρίου
» οὐκ ἐξαρκέσει; μείζω Μωϋσεῖ τὴν εὐεργεσίαν διδοὺς γνῶσιν, ὡς πάντα δυναμένου Θεοῦ. ὃ καὶ ὁ Χριστὸς ὁ τὴν αὐτὴν ἔχων τῷ πατρὶ δύναμιν ἐπὶ τῶν τραφέντων ἐν ἐρήμῳ πεποίηκε. καὶ μέμφεται τοὺς ἐπὶ τροφὴν, ἀλλ' οὐκ ἐπίγνωσιν ἐλθόντας Θεοῦ.
Γ τοῦτο καὶ νῦν, καὶ Μωϋσῆς καὶ οἱ φαγόντες παιδεύονται. πλὴν ἐνταῦθα μὲν διὰ τὴν ἐπιθυμίαν, ἐλεγκτικῶς· ἐκεῖ δὲ διὰ τὴν παραμονὴν, ἵνα μὴ ἐκλυθῶσι νηστεύοντες. τὰ αὐτὰ δὲ τῷ Μωϋσεῖ καὶ Φίλιππος ἔλεγεν εἰς ἔνδειξιν τῆς θείας δυνάμεώς τε καὶ εὐπορίας ἐν ἀνθρωπίνῃ ἐρωτήσει. πόθεν Ἰωάν. 6. 5.
» ἀγοράσομεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι πάντες; δι' ὧν δὲ ἐπεθύμουν ἐδεσμάτων οἱ πάλαι, δηλοῦται τῆς αὐτῶν ἐπιθυμίας τὸ
Δ γεῶδες, καὶ κάκοσμον, καὶ δριμὺ, καὶ ὑδαρῶς ἐκλελυμένον.

κδ. Καὶ ἐξῆλθε Μωϋσῆς, καὶ ἐλάλησε πρὸς τὸν λαὸν τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ συνήγαγεν ἑβδομήκοντα ἄνδρας ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ, καὶ ἔστησεν αὐτοὺς κύκλῳ τῆς σκηνῆς.

κε. Καὶ κατέβη Κύριος ἐν νεφέ-
E λῃ, καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς αὐτόν. καὶ παρείλατο ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐπ' αὐτῷ, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τοὺς ἑβδομήκοντα ἄνδρας τοὺς πρεσβυτέρους.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὅπερ οὐκ ἦν Μωσέως. ἐνεργήματος γὰρ ἰδίου μεταδιδόαμεν· τοῦ δὲ εἰς ἡμᾶς ἐνεργοῦντος οὐ δυνάμεθα μεταδιδόναι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μόνος γὰρ ἡμᾶς ὁ νόμος,
Z οὗ εἰς τύπον νοοῖτ' ἂν Μωσῆς, παιδαγωγεῖν οὐχ οἷός τε. ταύτῃ καὶ ἕτεροι χειροτονοῦνται, τὸ ἐλλεῖπον πληρώσοντες· καὶ ὡς ἐν τελείῳ πεφήνασιν ἀριθμῷ, τοῦδε εἴη σημαντικὸν ὁ ἑβδομηκοστὸς ἀριθμός. νοοῖντο δὲ καὶ οἱ μετὰ (1) Μωσέα διὰ Χριστοῦ πρὸς τὸ καθηγεῖσθαι λαῶν παρενηνεγμένοι· ὧν καὶ ἀπαρχαὶ καὶ πατέρες οἱ θεσπέσιοι μαθηταί.

Ὡς δὲ ἀνεπαύσατο ἐπ' αὐτοὺς τὸ
H πνεῦμα, καὶ ἐπροφήτευσαν, καὶ οὐκ ἔτι προσέθεντο.

ΚΥΡΙΛ-

(1) Καὶ ἕτεροι, καὶ οἱ μετὰ Μωσέα. ὁ Ἀλεξάν. κώδ. Καὶ τίνες δὴ οὗτοι πάλιν; οἱ μετὰ Μωσέα. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 294.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σαφῆ τὴν μετουσίαν τὸ πνεῦμα ποιεῖ διὰ τῆς θείας προφητείας.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Καὶ οὐκ ἔτι προσέθεντο. Λείπει τὸ προφητεύειν. οὐκ ἔτι, φησὶ, προεφήτευσαν. εἰσάπαξ γὰρ προφητεύουσιν, ἵνα μὴ ἐζέσῃ Μωϋσῇ· ἀλλ' ὅσον γνωσθῶσι, ὅτι μετειλήφασι, καὶ πάντες ἅμα προφητεύουσιν. εἷς γὰρ Χριστὸς (1) τὸ πνεῦμα, καὶ μία διὰ πάντων ἡ ἐνέργεια.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος χάριν θεὶς μὲν προβληθέντες οἱ ἑβδομήκοντα προεφήτευσαν, μετὰ δὲ ταῦτα οὐκ ἔτι; Ὅτι οὐ προφητείας χάριν, ἀλλ' οἰκονομίας αὐτὸς προὐβάλετο· τῶν δὲ τὸ πνεύματος χαρισμάτων καὶ τοῦτο. ὅθεν ὁ μακάριος Παῦλος τοῖς Ἀποστόλοις, καὶ Προφήταις, καὶ τοῖς διδασκάλοις, καὶ τοῖς χαρίσμασι τῶν ἰαμάτων, τὰς ἀντιλήψεις καὶ κυβερνήσεις συνέταξε. τούτοις οἱ ἑβδομήκοντα τὸ χαρίσματος ἠξιώθησαν. ἵνα δὲ δῆλοι γένωνται τῷ λαῷ, ὅτι τῆς θείας ἀπήλαυσαν δωρεᾶς, θεὶς τινὰ προηγόρευσαν.

1. Κορ. 12. 28.

κς. Καὶ κατελείφθησαν δύω ἄνδρες ἐν τῇ παρεμβολῇ, ὄνομα τῷ ἑνὶ Ἐλδὰδ, καὶ ὄνομα τῷ δευτέρῳ Μωδάδ· καὶ ἐπανεπαύσατο ἐπ' αὐτοὺς τὸ πνεῦμα· καὶ αὐτοὶ ἦσαν τῶν καταγεγραμμένων, [καὶ οὐκ ἦλθον πρὸς τὴν σκηνήν·] καὶ ἐπροφήτευσαν ἐν τῇ παρεμβολῇ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπιτηρητέον, ὅτι τὸν ἀριθμὸν ἑβδομήκοντα τοὺς ἐξειλεγμένους σωματείρειν ἐκέλευσεν ὁ Θεός. ἀθροίζεται δὲ οὐκ εἰς πλῆρες ὁ ἀριθμός. λελοίπασι δὲ δύω, Ἐλδὰδ καὶ Μωδάδ. ὑσερίζοντας δὲ καὶ τούτους ἐνεπίμπλη Θεὸς τὸ πνεύματος. προεφήτευσαν γὰρ ἐν τῇ παρεμβολῇ.

ΑΛΛΟΣ. Φασὶ τούτους κατὰ ταπεινοφροσύνην ἀπομεῖναι, κρίναντας ἑαυτοὺς ἀναξίους εἶναι τῆς τοιαύτης ἐπιλογῆς. διὸ καὶ ὁ Θεὸς ἐπανεπαύσατο ἐπ' αὐτούς. (2)

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ οἱ μὴ παρόντες προφητεύουσι, καταγραφέντες ὑπὸ Μωσέως, παντὸς τόπου τῷ πνεύματι ἐόντος, ὡς παντὸς ἀνθρώπου. ἕτως ὑπὲρ τὴν φύσιν τὴν ὑποκειμένην ἡ θεία.

ΑΛΛΟΣ φησὶ, τινὲς λέγουσιν ὑπὲρ τοῦ Ἐλδὰδ καὶ Μωδὰδ, ὅτι ταπεινοφρονοῦντες ἔμειναν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἀναξίους ἑαυτοὺς τῆς τοιαύτης ἐκλογῆς κρίναντες. διὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτοῖς ἐμαρτύρησε.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐλδὰδ καὶ Μωδὰδ τίποτε προεφήτευσαν, μὴ συναριθμηθέντες τοῖς ἑβδομήκοντα; Εἰκὸς αὐτοὺς ἴσους εἶναι τὴν ἀξίαν τοῖς ἑβδομήκοντα, καὶ τούτου χάριν ἀπολαῦσαι τῆς δωρεᾶς. αἰνίττεται δὲ ὁ λόγος, ὅτι πολλάκις τοὺς ἀδοκίμους παρ' ἀνθρώποις λογιζομένους, δοκίμους οἶδεν ὁ τὰ κεκρυμμένα γινώσκων. ἕτως ἐπὶ τοῦ Κορνηλίου πρόλαβε τὴν τῶν ἀνθρώπων διακονίαν ἡ θεία φιλοτιμία. πρὸ γὰρ τοῦ βαπτίσματος ἔδωκεν αὐτοῖς (3) τὴν χάριν τοῦ πνεύματος.

κζ. Καὶ προσδραμὼν ὁ νεανίσκος, ἀπήγγειλε τῷ Μωϋσῇ· καὶ εἶπε, λέγων, Ἐλδὰδ καὶ Μωδὰδ προφητεύουσιν ἐν τῇ παρεμβολῇ. Καὶ ἀποκριθεὶς Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ ὁ παρεσηκὼς Μωϋσῇ ὁ ἐκλεκτὸς αὐτοῦ, εἶπε, κύριέ μου Μωϋσῆ κώλυσον αὐτούς.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἰησοῦς ὁ καλούμενος τοῦ Ναυῆ, Μωσῆ προσεδρεύων ἀεὶ, καὶ τὴν τοῦ μυστηρίου δύναμιν ἀγνοήσας παραχρῆμα· οἰηθεὶς δὲ, ὅτι κατὰ μίμησιν Δαθὰν καὶ Ἀβειρὼν ἀντιπροφητεύουσι καὶ οὗτοι τοῖς συνεχθεῖσι διὰ Μωσέως, ἔφη πρὸς » αὐτόν· Ἐλδὰδ καὶ Μωδὰδ προφητεύουσιν » ἐν τῇ παρεμβολῇ, κύριέ μου Μωσῆ κώλυσον αὐτούς.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐχ ὑπὲρ ἑαυτοῦ φθονερῶς, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος τιμητικῶς, ἐξαίρετον εἶναι τὴν προφητείαν αὐτῷ βουλόμενος.

κθ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ Μωϋσῆς, μὴ ζηλοῖς σύ μοι; καὶ τίς δῴη πάντα τὸν λαὸν Κυρίου Προφήτας, ὅταν δῷ Κύριος τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτούς;

ΑΔΗΛΟΥ. Μὴ ἀντὶ ἐμοῦ σὺ ζηλοτυποῖς τούτους, καὶ δάκνῃ ὑπὲρ οὗ ἕτοι, ὡς κἀγὼ, προφητεύουσιν;

ΑΔΗΛΟΥ. Μόνον φησὶ, ἵνα διὰ τοῦ Κυρίου προφητεύωσι, καὶ μὴ ἐκ πλάνης δαιμονικῆς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐδείχθη δὲ κἀνταῦθα τοῦ νομοθέτου τὸ ἄφθονον. τοῦ γὰρ Ἰησοῦ εἰρηκότος, κύριε Μωϋσῆ κώλυσον αὐτοὺς, ὑπολαβὼν ἔφη, μὴ ζηλοῖς σύ μοι; » καὶ τίς ἂν δῷ πάντα τὸν λαὸν Κυρίου Προ» φήτας, ὅταν δῷ Κύριος τὸ πνεῦμα αὐτοῦ » ἐπ' αὐτούς; καὶ ὁ πανδήμιος δὲ Ἰησοῦς οὐ τοῦ φθόνου τὸ πάθος ἐδέξατο, ἀλλ' αὐθάδειαν καὶ τυραννίδα τὸ πρᾶγμα νομίσας, τοῖς δὲ τοῖς λόγοις ἐχρήσατο. ὅτι γὰρ τούτου τοῦ πάθους ἐλεύθερος ἦν, ὁ ἔπαινος μαρτυρεῖ. ἕτω γὰρ ἔφη· καὶ ἀποκριθεὶς Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ ὁ παρεσηκὼς Μωϋσῇ ὁ ἐκλεκτὸς αὐτοῦ, εἶπε, κύριέ μου Μωϋσῆ κώλυσον αὐτούς.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁρᾷς ὅπως ἐπιλαμβάνεται τῶν Ἰησοῦ ῥημάτων οὐκ εἰδότος τὸ τετελεσμένον; εἴθε γὰρ, εἴθε, φησὶν, ἐδόθη τὸ πνεῦμα παντὶ τῷ λαῷ· ἀλλ' ἦσαν κατὰ καιρὸς, ὅταν αὐτοῖς ὁ πάντων δεσπότης, τουτέστι Χριστὸς, τὸ ἴδιον αὐτοῖς χαρίσηται πνεῦμα, καθάπερ οὐ ἀπαρχὴν τῶν ὀφειλόντων λαβεῖν τοῖς ἁγίοις Ἀπόστολοις ἐμφυσήσας, καὶ λέγων, λάβετε πνεῦμα ἅγιον. Ἰωάν. 20. 22.

λ. Καὶ

(1) Ἐν γὰρ οὐ Χριστῷ. οὐ Τόμ. 2. σελ. 270. τῆς τοῦ Ῥω. ἐκδόσ.
(2) Ὅμοια τούτοις τὰ τοῦ Προκοπ. τὰ οὐ τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.
(3) Αὐτῷ. ἡ οὐ Χαλ. ἔκδ.

λ. Καὶ ἀπῆλθε Μωϋσῆς εἰς τὴν παρεμβολὴν αὐτὸς καὶ οἱ πρεσβύτεροι Ἰσραήλ.

λα. Καὶ πνεῦμα ἐξῆλθε παρὰ Κυρίου, καὶ ἐξεπέρασεν ὀρτυγομήτραν ἀπὸ τῆς θαλάσσης· καὶ ἐπέβαλεν ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν ὁδὸν ἡμέρας ἐντεῦθεν, καὶ ὁδὸν ἡμέρας ἐντεῦθεν, κύκλῳ τῆς παρεμβολῆς, ὡσεὶ δίπηχυ ἀπὸ τῆς γῆς.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τὴν ἐπιθυμίαν τῷ λαῷ οὐχ ὡς ἀναγκαίαν πληροῖ, ἀλλ' εἰς ἔνδειξιν μὲν τῆς θείας δυνάμεως, ἔλεγχον δὲ τῆς ἐκείνων ἀκολασίας.

ΑΔΗΛΟΥ. Διὰ τοῦτο (1) μὲν τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐγνώρισεν ὁ Κύριος, τὴν δὲ ἀκρασίαν κολάζει μετὰ ταῦτα, ἵνα μὴ ἀποδεδέχθαι τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν νοήσωσι. (2)

λβ. Καὶ ἀναστὰς ὁ λαὸς ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ ὅλην τὴν νύκτα, καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν ἐπαύριον, καὶ συνήγαγον τὴν ὀρτυγομήτραν· ὁ τὸ ὀλίγον, συνήγαγε δέκα κόρους· καὶ ἔψυξαν ἑαυτοῖς ψυγμοὺς κύκλῳ τῆς παρεμβολῆς. Τὰ κρέα ἦν ἔτι ἐν τοῖς ὀδοῦσιν αὐτῶν πρὶν ἢ ἐκλιπεῖν· καὶ Κύριος ἐθυμώθη εἰς τὸν λαὸν, καὶ ἐπάταξε Κύριος τὸν λαὸν πληγὴν μεγάλην σφόδρα.

λγ.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἡ εὐκολία τῆς ἄγρας, εἰς κόρον τὴν τῶν κρεῶν ἐπιθυμίαν προήγαγεν· ἡ δὲ ἀμετρία τῆς βρώσεως, ἀθρόως αὐτοῖς τὰς τῶν σωμάτων κράσεις εἰς φθοροποιοὺς χυμοὺς μετεσκεύασε· καὶ ἡ πλησμονὴ αὐτοῖς, εἰς νόσον καὶ θάνατον ἔληξεν. ὧν τὸ ὑπόδειγμα αὐτοῖς τε ἐκείνοις, καὶ τοῖς πρὸς ἐκείνους ὁρῶσιν, ἱκανὸν πρὸς σωφροσύνην ἐγένετο.

λδ. Καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, μνήματα τῆς ἐπιθυμίας· ὅτι ἐκεῖ ἔθαψαν τὸν λαὸν τὸν ἐπιθυμητήν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἴπερ ἐβουλήθησαν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ ἀποχρῶσαν ἡγεῖσθαι τροφὴν (3) τὴν τοῦ μάννα χορηγίαν, ὅ ἐστιν ἄρτος Ἀγγέλων νοητὸς, καὶ τύπος γλυκύτητος τῆς διὰ τοῦ πνεύματος, οὐκ ἂν ἐτέλεσαν ἐπιθυμίαν σαρκὸς, [οὐδ' ἂν ἐξ αὐτῆς ἐθέρισαν τὴν φθοράν.]

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐπισημότατα τοῦ λαοῦ τὰ μνήματα· ἐκεῖ γάρ φησιν ἔθαψαν τὸν λαὸν τὸν ἐπιθυμητὴν, κατὰ τὸ, ἔσονται εἰς ὅρασιν πάσῃ σαρκί. καὶ λαὸς ἐπιθυμητὴς ὁ ἐκεῖνα παθὼν ὠνόμασται, κατ' ἐκεῖνο οἶμαί που τὸ περί τινων εἰρημένον· ὧν ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν. ἀπὸ γὰρ τῆς ἁμαρτίας ἡ κλῆσις, καὶ ἀτελεύτητος ἐπεγράφετο τοῖς τεθνεῶσιν οἰκτρῶς ὁ ἐπὶ ταῖς ἀνανδρίαις ὀνειδισμὸς, καὶ ἐξ ὧν κατεγινώσκετο τὸ ἐπίσημον.

Ἡσ. 66. 24.

Φιλιπ. 3. 19.

λε. Ἀπὸ μνημάτων τῆς ἐπιθυμίας ἐξῆρεν ὁ λαὸς εἰς Ἀσηρώθ· καὶ ἐγένετο ὁ λαὸς ἐν Ἀσηρώθ.

ΚΕΦ. ΙΒ.

α. Καὶ ἐλάλησε Μαριὰμ καὶ Ἀαρὼν κατὰ Μωϋσῆ, ἕνεκεν τῆς γυναικὸς τῆς Αἰθιοπίσσης ἣν ἔλαβε Μωϋσῆς, ὅτι γυναῖκα Αἰθιόπισσαν ἔλαβε.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἰώσηπός φησιν, (4) ὅτι ἡνίκα ἐν τοῖς βασιλείοις ἐτρέφετο Μωσῆς, στρατηγὸς χειροτονηθεὶς κατὰ τῶν Αἰθιόπων, καὶ νικήσας, ἠγάγετο τὴν τοῦ βασιλέως ἐκείνου θυγατέρα. ἐπὶ γὰρ πόθῳ τῷ πρὸς αὐτὸν προδίδωσιν αὐτῷ τὴν πόλιν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Γελοῖοί εἰσιν οἱ τὴν Μαδιανῖτιν, τὴν τοῦ Ἰοθὼρ θυγατέρα φάσκοντες εἶναι τὴν Αἰθιοπιάδα· εἰ μετὰ ἔτη τοῦ γάμου τεσσαράκοντα νομίζουσι τὴν αἰτίαν ἐπάγεσθαι Μωϋσῆ, καὶ πρὶν δοθῆναι τὸν γάμον γήμαντι, καὶ πρὶν ἀφορισθῆναι τῶν ἐθνῶν τὸν Ἰσραήλ· ὁπότε καὶ τὰς Αἰγυπτίας ἐλάμβανον ἐν Αἰγύπτῳ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνα χρὴ νοῆσαι τὴν Αἰθιόπισσαν γυναῖκα, ἣν ἔλαβε Μωϋσῆς; Ἰώσηπος μὲν εἶπεν, ὡς ἡνίκα ἐν τοῖς βασιλείοις ἐτρέφετο, στρατηγὸς εἰς τὸν κατὰ τῶν Αἰθιόπων χειροτονηθεὶς πόλεμον, εἶτα νικήσας, ἠγάγετο τοῦ βασιλέως ἐκείνου τὴν θυγατέρα. Ἀπολινάριος δὲ (5) μῦθον ἀνέπλασε πολλῷ μυθωδέστερον τούτου. ἔφη γὰρ μετὰ τὴν Σεπφώραν ἄλλην αὐτὸν Αἰθιόπισσαν γῆμαι· ἵνα, φησὶ, γένηται τύπος τοῦ δεσπότου Χριστοῦ, ὃς μετὰ τὴν Ἰσραηλῖτιν, τὴν ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίαν ἐμνήστευσεν. ἀλλὰ καὶ ἡ Σεπφώρα ἀλλόφυλος ἦν. τὸ τοίνυν πλάττειν μύθους, οὐ τοῦ θείου πνεύματος, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου. τοσαύτης γὰρ ἁγνείας μετὰ τὴν κλῆσιν ὁ νομοθέτης ἐφρόντισεν, ὅτι καὶ τὴν Σεπφώραν κατέλιπεν εἰς τὴν Αἴγυπτον εἰσιών. μετὰ δὲ τὴν ἐκεῖθεν ἔξοδον, ἀφίκετο πρὸς αὐτὸν ὁ κηδεστὴς ἄγων ἐκείνην μετὰ τῶν παιδίων, καὶ προστέθεικεν ὅτι μετὰ τὴν ἄφεσιν ἤγαγεν αὐτήν. τὴν Σεπφώραν τοίνυν ὠνόμασεν Αἰθιόπισσαν. τὸ γὰρ Σαβὰ ἔθνος αἰθιοπικόν ἐστιν. ὁ γὰρ Εὐαγγελιστής φησι· βασί-

(1) Ἴσ. διὰ τούτου.
(2) Νομίσωσιν. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.
(3) Τρυφήν. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 162.
(4) Ἐν κεφ. 5. τοῦ περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολογ. 2. βιβλ.
(5) Καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλ. τοῦτό φησιν, ὡς ἐκ τοῦ ἑπομέν. ὑπομνήμ. δῆλον.

Λεκ. 11. 31. βασίλισσα Αἰθιόπων ἀνασήσεται, καὶ κατακρινεῖ τὴν γενεὰν ταύτην. ἀλλ' ἡ τῶν
» Βασιλειῶν ἱστορία, βασίλισσαν Σαβὰ προ-
3. Βασ. 10. 1. σηγόρευσε ταύτην. Σαβὰ δὲ καλεῖται τῶν Ὁμηριτῶν τὸ ἔθνος. τούτοις οἱ Μαδιηναῖοι πελάζουσιν. ἐπειδὴ τοίνυν ὁ Ἀαρὼν Ἰσραηλῖτιν ἠγάγετο, ἀλλόφυλον δὲ ὁ Μωϋσῆς, μικροψυχίας γενομένης, ταύτην αὐτῷ τὴν λοιδορίαν προσηνέγκαν. μαρτυρεῖ δὲ τῇ τελειοτάτῃ ἀρετῇ τὸ νομοθέτου τῶν ἀδελφῶν ἡ παροινία. ἀπορήσαντες γὰρ δηλονότι κατηγορίας ἑτέρας, τῆς γυναικὸς αὐτῷ τὸν ψόγον ἐπήνεγκαν. μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ καὶ ἡ ψῆφος τοῦ δικαιο-
» τάτου κριτοῦ. ἔφη γάρ, ἐὰν γένηταί Προ-
» φήτης ὑμῖν, ἐν ὁράματι αὐτῷ γνωσθήσο-
» μαι, καὶ ἐν ὕπνῳ λαλήσω. οὐχ οὕτως ὡς ὁ
» θεράπων μου Μωϋσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ μου
» πιστός ἐστι. στόμα κατὰ στόμα λαλήσω αὐτῷ
» ἐν εἴδει, καὶ οὐ δι' αἰνιγμάτων, καὶ τὴν δόξαν
» Κυρίου εἶδε· καὶ διατί οὐκ ἐφοβήθητε κατα-
» λαλῆσαι κατὰ τοῦ θεράποντός μου Μωϋσῆ;
» ἀληθὴς ἄρα ὁ λόγος ἐκεῖνος ὁ φάσκων,
Ρωμ. 12. 19. ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος. διδασκόμεθα γὰρ καὶ διὰ τούτων, καὶ δι' ἐκείνων, μὴ ἀμύνεσθαι τοὺς ἀδικοῦντας, ἀλλὰ τὴν θείαν ψῆφον προσμένειν, ὡς μάλα τῶν ἀδικουμένων προμηθουμένην, ὥσπερ οὖν καὶ τότε Μωϋσῆ σιγῶντος, τῇ Μαριὰμ τὴν λέπραν ἐπήνεγκε.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δύο ταῦτα τῆς κατὰ Μωσέως φλυαρίας τὰ ἐγκλήματα. πρῶτον μὲν, ὅτι γυναῖκα, φησὶ, τὴν Αἰθιόπισσαν ἔλαβε· δεύτερον δὲ, τὸ εἰπεῖν· μὴ
» Μωϋσῆ μόνῳ ἐλάλησεν ὁ Θεὸς, οὐχὶ καὶ
» ἡμῖν ἐλάλησεν; οὐ μὴν γὰρ τῷ πρώτῳ, παρανομίας ὑπομένει γραφήν· οὐ δὲ τῷ δευτέρῳ, τὸ μὴ οὐ μεγάλοις σφόδρα τεθεῖσθαι λέγεται, εἰ καὶ ἑτέροις λαλήσας φαίνεται ὁ Θεός. ἐρῶμεν δὲ κατὰ τάξιν, τῷ πρώτῳ κατηγορήματι τὸν πρῶτον ἀπονέμοντες λόγον· ἵνα τὰ ἐκ τῶν τύπων εἰς αὐτὸν μεταληψόμεθα τὸν Χριστόν. γυναῖκα τοίνυν ἠγάγετο καὶ πάλαι Μωσῆς τὴν Μαδιανῖτιν, τὴν θυγατέρα Ἰοθώρ. χρόνου δὲ ἤδη παριππεύσαντος οὐ μικροῦ, τὴν Αἰθιόπισσαν ἐπεγάμει, καὶ ἀλλογενῆ καὶ μέλαιναν· καίτοι τοῦ νόμου διαγγέλλοντος μὴ χρῆσθαι τοῖς ἀλλοφύλοις ἐπιμίγνυσθαι. ἐπὶ τούτοις ἀνομήσας (1) ὁ μέγας ἐκρίνετο Μωϋσῆς ὑπό τε Ἀαρὼν καὶ Μαριὰμ, οὐ νενοηκότων κατὰ τὸ εἰκὸς τὸ δι' αὐτοῦ, ὡς ἐν τύπῳ, καλῶς οἰκονομηθὲν μυστήριον. ὅπερ ἤδη σαφὲς ὡς ἔνι κατασήσομεν, τῷ Χριστῷ καὶ νῦν τὸ Μωσέως περιτεθέντες πρόσωπον. νομοθέτης γὰρ ὁ Χριστὸς, καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὥσπερ ἦν ἐν ᾧ ἐμέλει κἀκεῖνος. εἰς δέ γε τὸ σχῆμα τῆς Ἰουδαίων ἱερωσύνης Ἀαρὼν λήψεται, καὶ ἀναπληρώσει τῆς συναγωγῆς τὸ πρόσωπον [ἡ] Μαριάμ. κατηγόρησαν τοίνυν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ οἱ τῶν Ἰουδαίων πρεσβύτεροι, καὶ μετ'

A ἐκείνων αὐτὴ ἡ συναγωγὴ, τὸν τῶν θείων ἐνταλμάτων παράβασιν, λέγοντες· εἰ Ἰωάν. 9. 16.
» οὗτος παρὰ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν
» ἦλυε τὸ σάββατον. διεπρίοντο δὲ καὶ καθ' ἕτερον τρόπον, ὅτι τὸν μὲν μέλανα καὶ καλὸν, τουτέστι τὸν ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίαν ἐμνήσθετο καὶ ἐπεγάμει τρόπον τινὰ τῇ πρώτῃ, τουτέστι τῇ Ἰσραηλίτιδι, ἥτις νῦν πάλιν ἡ συναγωγή.

ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ ΛΟΥΓΔΟΥΝΩΝ. Διὰ B τοῦ γάμου Μωϋσέως ὁ τοῦ Χριστοῦ νοητὸς γάμος ἐδείκνυτο, καὶ διὰ τῆς αἰθιοπικῆς νύμφης ἡ ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησία ἐδηλοῦτο. οἱ καταλαλοῦντες καὶ ἐνδιαβάλλοντες καὶ διαμωκώμενοι, οὐκ ἔσονται καθαροί. λεπρήσουσι γὰρ, καὶ ἐξαφορισθήσονται τῆς τῶν δικαίων παρεμβολῆς.

β. Καὶ εἶπαν, μὴ Μωϋσῆ μόνῳ ἐλάλησε Κύριος; οὐχὶ καὶ ἡμῖν ἐλάλησε; καὶ ἤκουσε Κύριος. Γ

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐξ ἀλαζονείας ὁ λόγος, καὶ διακένου φυσήματος.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐννόει πάλιν τὸν μὲν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, φανερὸν τοῖς Ἰουδαίοις καθιζῶντα τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς τὸν αὐτῷ καὶ μόνῳ φυσικῶς ἐγνωσμένον σκοπὸν, καὶ λέγοντα· ἀπ' ἐμαυτοῦ Ἰωάν. 12. 49.
» οὐ λαλῶ, ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ, αὐτός
» μοι ἐντολὴν δέδωκε, τί εἴπω καὶ τί λαλή-
Δ» σω. καὶ πάλιν· τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ, Ἰωάν. 14. 10.
» οὐκ ἔστιν ἐμὰ, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με. εἶτα πρὸς τοῦτο πάλιν ἀποθρασύνεσθαι μελετῶντας τοὺς ἀνόμους Γραμματεῖς τε καὶ Φαρισαίους, καὶ ἐπὶ τῷ λαλῆσαι πρὸς τοὺς πατέρας αὐτῶν τὸν Θεὸν, οὐ μετρίως ἀπαυθαδιαζομένους, ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας ἀπειθεῖν ἠρημένους. λέγουσι γὰρ,
» ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι Μωσεῖ λελάληκεν ὁ Θεός· Ἰωάν. 9. 29.
» τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. ὁρᾷς ἄν,
Ε» ὅπως διὰ τοῦ λέγειν ἐξεπίσασθαι λαλῆσαι τὸν Θεὸν Μωσῆ· μονονουχὶ γὰρ τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνό φασι, καὶ σκληροτέροις ῥήμασι· μὴ Χριστῷ μόνῳ λελάληκεν ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ, καὶ οὐχὶ τοῖς ἡμετέροις πατράσιν;

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οὐκ ἐκ τῆς ἀκοῆς ἡ γνῶσις, ἀλλὰ πρὸ ταύτης. ἔθει δὲ ἀνθρωπίνῳ ἡ λέξις, ὡσεὶ ἄνθρωπος ἀκούσας χαλεπώνει.

γ. Καὶ ὁ ἄνθρωπος Μωϋσῆς πρᾳὺς σφόδρα παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὄντας ἐπὶ τῆς γῆς. Ζ

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ὁ ἄνθρωπος
» Μωϋσῆς πρᾷος σφόδρα. σιωπῇ γὰρ ἔφερε τὴν αἰτίαν ἀπὸ πραότητος. καὶ ἀναγράφει τὸ ἐγκώμιον ἑαυτῷ, ὥσπερ καὶ τὸ ἁμάρτημα, φιλαλήθης ὤν, καὶ μηδὲν ἀποκρυπτόμενος, ὥσπερ Δαβὶδ, καὶ πάντες οἱ ἄλλοι.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀλαζονείας, ὡς ἔοικεν, ἀφορμὴν τὴν Μωσέως ἐποιοῦντο πραότητα Μαριάμ τε καὶ Ἀαρών. Η

δ. Καὶ

(1) Ὡς παρανομήσας. ὁ Ἀλεξάν. κώδ. Ὡς παρανομίας. ἐν τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 380.

δ. Καὶ εἶπε Κύριος παραχρῆμα πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν καὶ Μαριάμ, ἐξέλθετε ὑμεῖς οἱ τρεῖς εἰς τὴν σκηνὴν τὸ μαρτυρίου.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Χαλεπαίνει Θεὸς, καὶ αὐτόκλητος ἐπὶ τὸ δικαίως ἀγανακτεῖν κατὰ τῶν ἐξυβρίσαι τετολμηκότων ἔρχεται, τὴν ἐπὶ τῷ γνησίῳ λειτουργῷ καταφρόνησιν, εἰς αὐτὸν οἰκειούμενος.

ε. Καὶ ἐξῆλθον οἱ τρεῖς εἰς τὴν σκηνὴν τὸ μαρτυρίου. καὶ κατέβη Κύριος ἐν στύλῳ νεφέλης, καὶ ἔστη ἐπὶ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τὸ μαρτυρίου. καὶ ἐκλήθησαν Ἀαρὼν καὶ Μαριάμ. καὶ ἐξῆλθον ἀμφότεροι.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Χωρὶς Μωϋσέως καλῆται ἐπιτιμητικῇ κλήσει, ἐπειδὴ καὶ λεπρῶσθαι ἡ Μαριὰμ ἔμελε. τῷ δὲ Ἀαρὼν καὶ ἡ διὰ λόγου μέμψις ἤρκεσε, καὶ ἡ περὶ τῆς ἀδελφῆς λύπη. ἡ δὲ συγγνώμη καὶ ὡς ἀνδρὶ, μᾶλλον σύναγειν παῤῥησίαν ὀφείλοντι παρὰ τὸν ἀδελφόν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὑπεμφαίνει πάλιν ὁ λόγος, ὅτι περ ἔσαι κριτὴς ὁ Θεὸς τῶν καλαλαλούντων τὸν σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ κατελούσεται πάντως ἐκ δίκης εἰς ὀργὴν τοῖς διαλοιδορεῖσθαι τετολμηκόσι καὶ φιλονεικῆσαι πρὸς ἰσοτιμίαν αὐτῷ.

ς. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὰς, ἀκούσατε τῶν λόγων μου. ἐὰν γένηται προφήτης Κυρίῳ, ἐν ὁράματι αὐτῷ γνωσθήσομαι, καὶ ἐν ὕπνῳ λαλήσω αὐτῷ.

ζ. Οὐχ ὕτως ὡς ὁ θεράπων μου Μωϋσῆς, ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ μου πιστός ἐστι. Στόμα κατὰ στόμα λαλήσω αὐτῷ ἐν εἴδει, καὶ οὐ δι' αἰνιγμάτων, καὶ τὴν δόξαν Κυρίου εἶδε· καὶ διατὶ οὐκ ἐφοβήθητε καταλαλῆσαι κατὰ τοῦ θεράποντός μου Μωϋσῆ;

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μωϋσῆ τὸ ἐξαίρετον ἐν θεοπλαις παρὰ τοὺς ἄλλους διὰ τοῦτο τετήρηται, καὶ τὸ ἐξηλλαγμένως δεδόσθαι τῶν τοιούτων ἐπακροᾶσθαι λόγων ἐπεμαρτυρήθη καλῶς.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰσφέρει γε μὴν καὶ πολλὴν ὁ λόγος τὴν ἐπὶ Χριστῷ διαφοράν, ὡς πρὸς ἅπαντας τοὺς ἑτέρους. ἐν ὅλῳ γὰρ τῷ οἴκῳ μου πιστός ἐστιν. ἢ οὐχὶ διὰ τοῦτο μερικὴν μέν τινα καὶ συμμεμερισμένην τὴν οἰκονομίαν ἐπιδεικνύει τὴν διὰ νόμου καὶ προφητῶν, γνησίαν δὲ καὶ καθόλου τὴν διὰ Χριστοῦ;

θ. Καὶ ὀργὴ θυμοῦ Κυρίου ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ἀπῆλθε.

ι. Καὶ ἡ νεφέλη ἀπέστη ἀπὸ τῆς σκηνῆς· καὶ ἰδοὺ Μαριὰμ λεπρῶσα ὡσεὶ χιών. καὶ ἐπέβλεψεν Ἀαρὼν πρὸς Μαριὰμ, καὶ ἰδοὺ λελεπρωμένη.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Λοιδορήσασα Μαριὰμ τὸν Μωσέα, ἐλεπρώθη, ἔξω τῆς παρεμβολῆς γενομένη, ἑπτὰ ἡμέρας καθίσασα. τοῦτο δὲ γέγονε πρὸς τιμωρίαν Μωσέως, καὶ φόβον τοῦ λαοῦ. εἰ γὰρ τῆς ἀδελφῆς οὐκ ἐφείδετο, οὐδὲ ἑτέρου. (1)

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Συγκατηγορήσας τῇ Μαρίᾳ ὁ λεπρωθεὶς χρησίμως ὁ Ἀαρὼν, καίτοι τὸν ἴσον ἐποφλήσας δίκην. ἐπειδὴ γὰρ τιμὴ παρὰ Θεῷ, καὶ μέγα τῆς ἱερωσύνης τὸ χρῆμα, ταύτην τοι τὸν ἐν λέπρᾳ φαίνεσθαι διαφυγὼν, λύπῃ μᾶλλον τῇ ὑπὲρ τῆς τοῦτο παθούσης ἐκολάζετο.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καταβεβηκὼς ὁ Κύριος ἐν στύλῳ νεφέλης, ὡς νεφέλη πάλιν ἀποφοιτᾷ, κατὰ τὸν ἐν γράμμασι τύπον. ἐπειδὴ δὲ τῆς Ἰουδαίων σωαγωγῆς εἰκότως ἀπενοσφίζετο, ἀκάθαρτος ἀνεδείχθη παραχρῆμα· καὶ ἀκάθαρτος οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' εἰς ἀκρότητα δραμοῦσα τοῦ πάθους. τὸ γὰρ σφόδρα καταλουκαίνεσθαι τὸν λεπρωθέντα λέγειν, τῆς νόσου τὴν ἐπίτασιν ἔχει. τί δ' ἂν γένοιτο χιόνος τὸ λευκότερον;

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Διατὶ κοινῇ μὲν κατελάλησαν Μωϋσέως Μαριὰμ καὶ Ἀαρὼν, μόνη δὲ ἐκείνη τιμωρεῖται; Μή ποτε ὃν ἡ Μαριὰμ καταξιωθεῖσα τῆς καταλαλιᾶς, καὶ τὸν Ἀαρὼν σωφελήσατο; διόπερ δίδωσι δίκην, ἥτις ἦρχε τῷ Ἀαρὼν εἰς σωφρονισμόν.

ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ. Τί δήποτε τῶν δύω λοιδορησάντων, ἐκείνη δίκας ἔτισε μόνη; Πρῶτον ἐπειδὴ μεῖζον ἦν τῆς γυναικὸς τὸ πλημμέλημα· τῷ ἄῤῥενι γὰρ καὶ ἡ Φύσις καὶ ὁ νόμος ὑποτάττει τὸ θῆλυ· ἔπειτα εἰκότινα μετρίαν συγγνώμην ὁ Ἀαρὼν, ὡς τῷ χρόνῳ πρεσβύτερος, καὶ ὡς ἀρχιερωσύνης ἠξιωμένος. πρὸς δὲ τούτοις, ἐπειδὴ ἀκάθαρτος ὁ λεπρὸς ἐδόκει εἶναι κατὰ τὸν νόμον, ῥίζα δὲ καὶ κρηπὶς τῶν ἱερέων ἦν ὁ Ἀαρὼν, ἵνα μὴ εἰς ἅπαν διαβῇ τὸ γένος τὸ ὄνειδος, τὴν ἴσην οὐκ ἐπήγαγεν αὐτῷ τιμωρίαν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀδελφῆς ἐφόβησεν ὁμοῦ καὶ ἐπαίδευσεν. ὅτω γὰρ αὐτὸν τὸ πάθος ἰώσασιν, ὅτι πρὸ τῆς τοῦτο δεξαμένης αὐτὸς τὸν ἠδικημένον ἱκέτευσε λύσαι τῇ πρεσβείᾳ τὴν συμφοράν. ὁ δὲ οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλ' αὐτίκα τὴν ἱκετηρίαν προσήνεγκεν.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Διατὶ Ἀαρὼν καὶ Μαρίας κατηγορησάντων Μωσέως, ἡ Μαρία μόνη ἐπετιμήθη; Γράφω μὲν καὶ ὃ ἤκουσα παρά τινος σοφοῦ, ὑποτάττω δὲ καὶ τὸ ἐμαυτῷ νενοημένον, ἵν' αὐτὸς δοκιμάσειας τὸ ἀληθέστερον. ἔφη μὲν οὖν ἐκεῖνος, ὅτι ἐπειδὴ ἀρχὴ ἱερωσύνης ἦν, οὐκ ἠθέλησεν ὁ Θεὸς ὑβρίσαι τὸ προοίμιον, ἵνα μὴ καὶ τὸ τέλος γένηται ἐπονείδιστον. ἐγὼ δὲ ὅτ' ἀνατρέπειν τοῦτο, ὅτ' ἐγκρίνειν ἔχω. οὐκ

(1) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. οὐχ εὕρηται.

ἐκ ἀνατρέπω μὲν, ἐπειδὴ ὀδὲν ἧττε τῷ ἀρετῷ, ἧττε τῷ ὁσίᾳ παραβλάπλει· ἐκ ἐγκρίνω δὲ, ἐπειδὴ πρὸ τᾶ Ἀαρὼν ἱερωσύνη ὧ θειοτέρα καὶ ἀναίμακλος, ἡ τᾶ Μελχισεδέκ· καὶ ὅτι ὁ κατὰ ἀδέκασον κριτῷ, διὰ τὸ ἄξίωμα τᾶ πλάισαντος, τὸ δίκαιον παριδεῖν, ἀλλ' ἐκεῖνο μᾶλλον Φημὶ ὅτι ἐπειδὴ ἡ Γραφὴ ἐν τῇ κατηγορίᾳ, τῷ Μαριὰμ προέταξε τ' ἀνδρὸς καὶ ἀρχιερέως, οἶμαι, τὸ σπέρμα αὐτῷ δεδωκέναι, κἀκεῖνον ἐπηκολωθηκέναι. ὁ δὲ τὸ σπέρμα παραχὼν, τῶν Φώτων δηλονότι αἴτιος. διὸ καὶ πάντων χεδὸν μοχθοποιησάντων ἐν τῇ ἐρήμῳ, τινὲς μὲν ἔδοσαν δίκῳ, οἱ κατάρξαντες ἴσως τᾶ πλάσματος· τινὲς δὲ σωεγνώσθησαν, οἱ κατὰ παραλογισμὸν καὶ ἀπάτῳ ἀκολωθήσαντες ἐκείνοις. ὃ γὰρ τὸ γεγενημένον τοσᾶτον, ὅσον ἡ γνώμη μεθ' ἧς γένηται, βασανίζεται. χωρεῖ γὰρ ὁ κριτὴς καὶ μέχρις ἐνοιῶν. οἶμαι ἄν, ὅτι τὸ προτετάχθαι μὲν τῷ Μαρίαν, ὑποτετάχθαι δὲ τὸν ἀρχιερέα, ἐν τοῖς ἄλλοις προταγέντος μὲν τ' ἀνδρὸς, ὑποτεταγμένης δὲ τῆς γυναικὸς, ὃ κατὰ παραύξησιν γέγονεν, ἀλλὰ κατ' αἰτιολογίαν. λάλον γὰρ ὡς τὰ πολλὰ τὸ γυναικεῖον γένος καὶ περίεργον. διὸ καὶ δίκας ἀπῃτήθη. ἐπεὶ ἐκ ἂν ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι προτάξας τὸν Ἀαρὼν, ἐνταῦθα αὐτὸν ὑπέταξεν, εἰ μὴ αἰτιολογῆσαι ἠθέλησεν.

** ΕΦΡΑΙΜ. Δι' ἕνα λόγον, ὃν εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἐλεπρώθη σύμπασα. εἰ δι' ἄνθρωπον ἅγιον τοσαύτη ἐκδίκησις, πόση τὶς ἔρδυνα γένηται διὰ Θεὸν αἰώνιον;

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰ ἡ Μαριὰμ προφῆτις ἦσα, δίκῳ δέδωκε τῆς γλωσσαλγίας, τί; ἠλίκον ἄρα τὸ εἶδος τῆς τιμωρίας τοῖς ἀδιαφόρως κεχρημένοις τῇ βλασφημίᾳ; καὶ τὸ ὂν λαλησάσης τῆς Μαρίας, ἀπεδοκιμάθη ἡ ἀλήθεια, διότι μετὰ κακηγορίας ἔφρασεν. ὡσαύτως ἐὰν χρήσηταί τις δίκαιος τῇ κακηγορίᾳ, ἡ δικαιοσύνη αὐτᾶ ἀνομίας μεσή. ἢ γὰρ ἔλεγξον δικαίως, ἢ μὴ λάθρα κατηγορήσῃς. ἢ ἐπιτίμησον μετὰ παῤῥησίας, ἢ μὴ συσκιάζε ἐν τῷ λανθάνοντι. ἐξυθενεῖται γὰρ ἡ δικαιοσύνη, ὅταν συγκεκέρασαι αὐτῇ ἡ τῆς δολιότητος Φαυλότης.

ια. Καὶ εἶπεν Ἀαρὼν πρὸς Μωϋσῆ, δέομαι κύριε· μὴ σωεπιθῇ ἡμῖν ἁμαρτία, (1) διότι ἠγνοήσαμεν καθότι ἡμάρτομεν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οἱ γένει μὲν ὄντες ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ τῇ κατὰ σάρκα σχέσει τῆς Ἰουδαίων σωαγωγῆς ἐκ ὄντες ἀλλότριοι, μυσηρίων δὲ τῶν τᾶ Σωτῆρος ἡμῶν ἀποδεδειγμένοι ταμίαι, τὰς ὑπὲρ τῶν ἐξ ἀγνοίας ἡμαρτηκότων ἀναΦέρειν ἔμελλον προσδυχὰς, καίτοι συμπλαισαντες ἐν ἀρχῇ. μὴ σωεπιθέσθαι δὲ τῇ τᾶ πατρὸς ὀργῇ παρακαλᾶσι Χρισόν. ὅπερ ἐποίει λέγων ὁ Παῦλος· ἀδελΦοὶ, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας, καὶ ἡ δέησις πρὸς τὸν Θεὸν, ὑπὲρ αὐτῶν εἰς σωτηρίαν. ἀλλ' ἵνα τᾶτο λέγων, καὶ οἰκονόμος μυσηρίων Θεᾶ, καὶ ἱερουργὸς τᾶ θείᾳ κηρύγματος. ὅπερ ἵνα τότε καὶ Ἀαρών. Ρωμ. ιϛ. 1.

ιβ. Μὴ γένηται ὡσεὶ ἴσον θανάτῳ, ὡσεὶ ἔκπρωμα ἐκπορευόμενον ἐκ μήτρας μητρὸς, καὶ κατεσθίει τὸ ἥμισυ τῆς σαρκὸς αὐτῆς.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὃς γὰρ ἂν ἐκ πλάγχνα τῆς αὐτᾶ μητρὸς διαΦθαρῇ, ἥμισυ τῆς σαρκὸς τᾶ ἑτέρα ἐσί.

ιγ. Καὶ ἐβόησε Μωϋσῆς πρὸς Κύριον, λέγων, ὁ Θεὸς δέομαί σα· ἴασαι αὐτήν.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Θαυμάζειν ἄξιον τῆς ἀνεξικακίας τὸν Μωϋσέα, ὅτι τᾶ Θεᾶ τῷ ἄλογον βασκανίαν τᾶ γυναίᾳ κολάζοντος, ἰσχυροτέραν τῷ Φύσιν τῆς ὀργῆς ποιησάμενος, τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς ἀδελΦῆς ἱλεώσατο.

ιδ. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, εἰ ὁ πατὴρ αὐτῆς πλύων ἐνέπτυσεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς, ἐκ ἐντραπήσεται ἑπτὰ ἡμέρας; ἀΦοριαθήτω ἑπτὰ ἡμέρας ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελθέτω.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἶτα ὁ Φιλάνθρωπος Κύριος ἐδίδαξεν, ὡς ὁ δικασικῶς αὐτῷ, ἀλλὰ πατρικῶς ἐπαίδευσεν. ἔΦη γὰρ, εἰ ὁ πατὴρ αὐτῆς ἐμπλύων ἐνέπτυσεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς, ἐκ ἐντραπήσεται; ἑπτὰ ἡμέρας ἀΦοριαθήσεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελθέτω. σωέζετο δὲ καὶ τιμὴ τῇ ἀτιμίᾳ. ἐκ ἀπῆρε γὰρ ὁ λαὸς, ἕως ὃ ἀπηλλάγη τᾶ πάθος.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ταχεῖα μὲν εἰς τὸ ἐλεεῖν, καὶ τρόπον τινὰ πρὸς τὸ παρακαλεῖν ἑαυτῷ ἡ θεία Φύσις. τῷ δὲ πλήθει πολλάκις, ἢ τῷ μεγέθει τῶν ἡμετέρων πλισμάτων ἀποτραχύνεται, καὶ τῷ ἐπὶ τοῖς ἐνόχοις Φιλανθρωπίαν ἀναδύεται.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Σημαίνει δὲ κἀκεῖνο, κατάγε τὸν ἡμέτερον νᾦν, ὅτι πολλὴ μὲν ἁγίων πρεσβεία ἀναβέβηκε πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τᾶ Ἰσραήλ· ἐκ ἐνδεχομένω δὲ τᾶ μὴ κολαθήσεθαι πρέπειν αὐτὸν, ἐκ ἐπὶ τοῖς τυχᾶσι κατεγνωσμένον, δεύτερον ἐτίθει τῆς δίκης τὸν ἔλεον.

ιε. Καὶ ἀΦωρίθη Μαριὰμ ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ ὁ λαὸς ἐκ ἐξῆρεν ἕως ἐκαθαρίθη Μαριάμ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἔμεινε δὲ ἡ σκιὰ ἑπτὰ ἡμέρας ἐπὶ τὸν τόπον εἰς τιμὴν Μαρίας, ἵνα μὴ τοιαύτη ἦσα ἀκολωθῇ.

(1) Ἁμαρτίαν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. καὶ ὁ Κύριλ. ἐν τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 385.

" ** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐκ ἐξῆρε, φησὶν,
" ὁ λαὸς ἕως ἐκαθαρίθη Μαριάμ. περιμε-
" νῶμεν γὰρ καὶ ἡμεῖς οἱ πιστεύοντες εἰς Χρι-
σὸν τὸν τῶν Ἰουδαίων καθαρισμὸν, δῆλον
δὲ ὅτι τὸν διὰ πίστεως. ἴδωμεν τε λοιπὸν τὰς
ἐν τῷδε τῷ βίῳ καταλιπόντες σκιωὰς, ἐπὶ
τὸν ἄνω πόλιν ἀναζεύξομεν, καὶ εἰς τὸν
τῆς ἐπαγγελίας ἀναδραμώμεθα γῶν.

ις. (1) Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆρεν ὁ λαὸς ἐξ Ἀσηρὼθ, καὶ παρενέβαλον ἐν τῇ ἐρήμῳ τῶ Φαράν.

ιζ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋ-
ιη. σῆν, λέγων, Ἀπόστειλον σεαυτῷ ἄν-
δρας, καὶ κατασκεψάσθωσαν τὴν γῆν
τῶν Χαναναίων, ἣν ἐγὼ δίδωμι τοῖς
υἱοῖς Ἰσραὴλ εἰς κατάσχεσιν· ἄνδρα
ἕνα κατὰ φυλὴν, κατὰ δήμους πα-
τριῶν αὐτῶν ἀποστελεῖς αὐτούς, πάν-
τα ἀρχηγὸν ἐξ αὐτῶν. Γ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Τὸ σαθρὸν τῶ λαῶ καὶ τοῦτο ἄγων εἰς τὸμφανὲς, καὶ προλέγων τὸ ἔργον· ἵνα γνωσθῶσιν οἱ ἐναρμοσοι αὐτῷ. ἐπειδὴ, φησὶν, ἐμοὶ ἀπιστεῖτε, καὶ νομίζετε ὑμᾶς ἀπατᾶν, ἀποστέλατε καὶ κατασκέψασθε ἑαυτοῖς. (2)

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἀποστολὴν κελεύει τινὰς, δεικνὺς ὅτι πλησιάζουσι μὲν τῇ Παλαιστίνῃ, τῆς Αἰγύπτου τὸ τοῖς Ἑβραίοις ἑτοιμότερον παρασήσας· καὶ τὸ ἄπιστον ἐξελέγξας, τάφον μὲν τῷ ἔρημον ἀπονέμει, οἷς ὁ νοῦς ἀπέμεινε σκληρός. θάνατος γὰρ ἀσεβῶν τῆς ἐν τῷ ζῷ πλάνης αἱρετώτερος. Δ

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος χάριν καλασκόπους ἀποστολὴν προσέταξεν ὁ Θεός; Ἵνα προμαθόντες τῆς γῆς τὴν εὐκαρπίαν, ἐπιθυμήσωσι μεταλαχεῖν τῶν ἐπαινουμένων καρπῶν· ὀκνοῦντες δὲ καὶ ὀκλάζοντες, μηδεμίαν ἔχωσι παραίτησιν κολαζόμενοι.

ιθ. [Καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς Μωϋσῆς ἐκ τῆς ἐρήμου Φαρὰν διὰ φωνῆς Κυρίου.] πάντες ἄνδρες ἀρχηγοὶ υἱῶν
κ. Ἰσραὴλ ἦσαν. Καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα αὐτῶν. τῆς φυλῆς Ῥουβὶμ, Σα-
κα. λαμιὴλ υἱὸς Ζακχούρ. Τῆς φυλῆς
κβ. Συμεὼν, Σαφὰτ υἱὸς Οὐρί. Τῆς φυ-
κγ. λῆς Ἰούδα, Χάλεβ υἱὸς Ἰεφοννῆ. Τῆς
φυλῆς Ἰσσάχαρ, Ἤγαλ υἱὸς Ἰωσήφ.
κδ. Τῆς φυλῆς Ἐφραὶμ, Αὐσὴ υἱὸς Ναυῆ.
κε. Τῆς φυλῆς Βενιαμὶν, Φαλτὶ υἱὸς Ῥα-
κς. φού. Τῆς φυλῆς Ζαβουλὼν, Γουδιὴλ
κζ. υἱὸς Σουρί. Τῆς φυλῆς Ἰωσὴφ τῶν
κη. υἱῶν Μανασσῆ, Γαδδὶ υἱὸς Σουσί. Τῆς
φυλῆς Δὰν, Ἀμιὴλ υἱὸς Γαμαλί. Α
κθ. Τῆς φυλῆς Ἀσὴρ, Σαθοὺρ υἱὸς Μι-
λ. χαήλ. Τῆς φυλῆς Νεφθαλεὶμ, Να-
λα. βὶ υἱὸς Ἀβί. Τῆς φυλῆς Γὰδ, Γου-
διὴλ υἱὸς Μαχί. (3)

λβ. Ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν, οὓς ἀπέστειλε Μωϋσῆς κατασκέψασθαι τὴν γῆν. καὶ ἐπωνόμασε Μωϋσῆς τὸν Αὐσὴ υἱὸν Ναυῆ, Ἰησοῦν. Β

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε τὸν Αὐσὴ, ἡνίκα κατάσκοπον ἔπεμπεν, ἐκάλεσεν Ἰησοῦν; Ὅτι τύπος ἦν τοῦ ἀληθινοῦ Ἰησοῦ, ὃς τὸ τῶν κατασκόπων ἐμιμήσατο σχῆμα, τὴν ἡμετέραν οἰκονομῶν σωτηρίαν. καθάπερ γὰρ οἱ κατάσκοποι τῷ τῶν ἐθνῶν ἐκείνων, ἃ κατασκοποῦσι, καὶ σχήματι κέχρηνται καὶ φωνῇ· ἵνα καὶ ὁ Θεὸς λόγος τὴν ἀνθρωπείαν περιθέμενος φύσιν, καὶ τῇ ταύτης γλώττῃ χρησάμενος, τὴν ἡμετέραν ᾠκονόμησε σωτηρίαν.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. (4) Ἰησοῦς οὖν ὁ τῆς κρείττονος σκοπῆς καθηγούμενος. πρὸς ὃν βλέπων Μωϋσῆς, βεβαίας εἶχε τὰς περὶ τῶν μελλόντων ἐλπίδας. (5) ὁ γὰρ οὖν ὄνομα ἕτερον εἰς τὴν γῆν ἐκείνην εἰσαγαγεῖν. ἥτις τύπον ἐπεῖχε τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐπισημαντέον, ὅτι ὁ τοῦ Ναυῆ υἱὸς τύπος γέγονε τοῦ Χριστοῦ. ὃς τὸν οἰκεῖον λαὸν πλανώμενον ἐλευθερώσας, εἰς οὐρανὸν εἰσήγαγεν, οὐκ εἰς γῆν ἐλπίσαντας τοὺς οἰκοῦντας.

λγ. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς Μωϋσῆς κατασκέψασθαι τὴν γῆν Χαναὰν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ἀνάβητε ταύτῃ τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἀναβήσεσθε εἰς τὸ ὄρος,
λδ. Καὶ ὄψεσθε τὴν γῆν τίς ἐστι, καὶ τὸν Ε
λαὸν τὸν ἐγκαθήμενον ἐπ' αὐτῆς, εἰ ἰσχυρός ἐστιν ἢ ἀσθενὴς, εἰ ὀλίγοι εἰσὶν
λε. ἢ πολλοί. Καὶ τὶς ἡ γῆ εἰς ἣν ἔτοι ἐγκάθηται ἐπ' αὐτῆς, εἰ καλή ἐστιν ἢ πονηρά· καὶ τίνες αἱ πόλεις εἰς ἃς ἔτοι κατοικοῦσιν ἐν αὐταῖς, εἰ ἐν τει-
λς. χήρεσιν ἢ ἐν ἀτειχίστοις. Καὶ τὶς ἡ γῆ, ἢ πίων ἢ παρειμένη· εἰ ἔστιν ἐν αὐτῇ δένδρα ἢ οὔ. καὶ προσκαρτερήσαντες Ζ
λήψεσθε ἐκ τῶν καρπῶν τῆς γῆς. καὶ αἱ ἡμέραι, ἡμέραι ἔαρος, πρόδρομοι
λζ. σαφυλῆς. Καὶ ἀναβάντες κατεσκέψαντο τὴν γῆν ἀπὸ τῆς ἐρήμου Σινᾶ ἕως Ῥοὼθ, εἰσπορευομένων Αἰμάθ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οἱ μὲν οὖν ἀπόλεκτοι τῶν φυλῶν ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν δυωκαίδεκα

(1) Ἐντεῦθεν μὲν ἄρχεται τὸ 13. κεφ. ἐν τῇ ἐν Φραν. ἐκδόσ. ἐκ τοῦ ἑπομέν. δὲ ἐδ. ἐν τῇ ἐν Καντάβρ.
(2) Ἐν τοῖς ἑκδεδόμ. οὐχ εὕρηται.
(3) Πολλὰ τῶν δὲ τῶν ὀνομάτων διαφέρουσι τῶν ἐν ταῖς εἰρημ. ἐκδόσ.
(4) Ἐκ τοῦ κατὰ Ἀρειανῶν, πρόσκειται τοῖς κώδ. οὐκ ἔστι δὲ ἐκ τοῦ κατὰ Ἀρειαν. (οὐδὲ γὰρ εὕρηται ὅλως ἐν τοῖς ἑκδεδομ. κατὰ Ἀρειαν. λόγος) ἀλλ' ἐκ τῆς θεωρίας εἰς τὸν τοῦ Μωϋσ. βίον.
(5) Τὰ ἑπόμενα ἐν τοῖς ἑκδεδομ. οὐ κεῖται.

δεκα τῆς ἄλλης πληθύος ἀπενοσφίζοντο. καὶ δὴ ἀνήεσαν εὖ μάλα κατασκεψόμενοι, πότερόν ποτε πίων ἢ λεπτόγεως ἡ χώρα, εὔβοτός τε καὶ ἀγαθὴ καὶ γονιμωτάτη, ἢ γῆν ξηράτε καὶ ἄκαρπος· ἢ ξύλων τροφὸς ἡμέρων, ἢ καρπῶν ὡραίων λαχοῦσα γενέσιν, εἰ μὴ ἀμελέτητον ἔχει τὸ λῆϊον δυάσθαι κομᾶν. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι, τίνες ἂν εἶεν οἱ κάτοικοι, πότερόν ποτε δειλοὶ πρὸς ἀλκὴν, καὶ ἀκαταγώνιστοι τὰ πολεμικὰ, καὶ ὑ τοῖς τυχοῦσιν δυάντητοι, ἢ γῆν τοῖς ἀνδρίζεσθαι μεμελετηκόσιν δυκόλως ἁλώσιμοι. ὅσαν δὲ δὴ αὖ καὶ τίνες αἱ πόλεις, ἄρα ψιλαὶ κ᾽ ἀτείχιστοι, ἢ γῆν ἄρισα πεπυργωμένην. προσετίθει δὲ ὁ Μωϋσῆς, ὅτι κ᾽ αὐτῶν δεήσει τῶν καρπῶν ἀποδρεψαμένοις οἱονεὶ πρὸς ἀπόδειξιν, ἐπανήκειν αὐτούς. ἀναβεβηκότες δὴ ὧν ἀποφαίνειν ἠπείγοντο τὸ κεκελευσμένον.

λη. Καὶ ἀνέβησαν κατὰ τὸν ἔρημον, καὶ ἦλθον ἕως Χεβρὼν, καὶ ἐκεῖ Ἀχιμὰν, καὶ ἐκεῖ Σεσεὶ, καὶ Θαλαμὶ, γενεὰ Ἐνάκ. κ᾽ Χεβρὼν ἑπτὰ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη πρὸ τοῦ Τάνιν Αἰγύπτου.

λθ. Καὶ ἦλθοσαν ἕως Φάραγγος βότρυος, καὶ κατεσκέψαντο αὐτὸν· κ᾽ ἔκοψαν ἐκεῖθεν κλῆμα, κ᾽ βότρυν σαφυλῆς ἕνα ἐπ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἦρον αὐτὸν ἐπ᾽ ἀναφορεῦσι, κ᾽ ἀπὸ τῶν ῥοῶν, καὶ ἀπὸ τῶν σύκων.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπιτηδείου ὄντος καιροῦ, κατεσκέπτοντό τε τὸν γῆν, καὶ δὴ καὶ βότρυι ἐπαναθέμενοι, χρῆμά τι παράδοξον καὶ ἀσώητες, ἀληθὲς θαῦμά τε, καὶ ἅμα παρῆσαν ἀζήμιοι, καὶ ἐπανῆκον ἐπὶ Μωσέα.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Δεῖγμα τῆς ἐκεῖθεν τρυφῆς ὁ Μωϋσῆς τὸν βότρυν ἐποιεῖτο, τὸν ἐπ᾽ ἀναφορέων παρὰ τοῦ Ἰησοῦ κομιζόμενον. Ἰησοῦν δὲ πάντως ἀκούων [περὶ τῆς γῆς ἐκείνης μιλοῦντα,] καὶ βότρυι ξύλων ἀπαιωρούμενον, νοεῖς πρός τι κἀκεῖνος βλέπων, ἀσφαλὴς ἦν ταῖς ἐλπίσι. βότρυς γὰρ ἐπὶ ξύλου κρεμάμενος, αὐτὸς ὁ ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐπὶ ξύλου δι᾽ ἡμᾶς κρεμασθεὶς, ὃ τὸ αἷμα ποτὸν τοῖς πισθύσι γίνεται. αἷμα γάρ φησι σαφυλῆς ἔπινον οἶνον, δι᾽ ὃ τὸ σωτήριον πάθος καταμιμοῦνται.

μ. Καὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον ἐπωνόμασαν Φάραγγα βότρυος, διὰ τὸν βότρυν, ὃν ἔκοψαν ἐκεῖθεν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ. Καὶ ἐπέστρεψαν ἐκεῖθεν κατασκεψάμενοι τὴν γῆν μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας. Καὶ πορευθέντες

A ἐσῆλθον πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν καὶ πρὸς πᾶσαν συναγωγὴν υἱῶν Ἰσραὴλ, εἰστὴν ἔρημον Φαρὰν Κάδης· καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς ῥῆμα κ᾽ πάσῃ τῇ συναγωγῇ, καὶ ἔδειξαν τὸν μγ. καρπὸν τῆς γῆς, Καὶ διηγήσαντο αὐτῷ, καὶ εἶπαν, ἤλθομεν εἰς τὴν γῆν εἰς ἣν ἀπέστειλας ἡμᾶς, γῆν ῥέουσαν B γάλα καὶ μέλι· καὶ ἔτος ὁ καρπὸς αὐτῆς.

μδ. Ἀλλ᾽ ἢ ὅτι θρασὺ τὸ ἔθνος τὸ κατοικοῦν τὴν γῆν, καὶ αἱ πόλεις ὀχυραὶ τετειχισμέναι μεγάλαι σφόδρα. καὶ τὴν γενεὰν Ἐνὰκ ἑωράκαμεν ἐκεῖ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνα λέγει γενεὰν Ἐνάκ; Ὀνομαστότατος ἦτος ἦν καὶ πολυθρύλλητος, ὡς εἰκὸς, διὰ τὸ τοῦ σώματος μέγεθος. καὶ τὸ γένος δὲ πάντως ἐώκει τῷ πρωτογόνῳ.

με. Καὶ Ἀμαλὴκ κατοικεῖ ἐν τῇ γῇ τῇ πρὸς νότον· καὶ ὁ Χετταῖος, καὶ ὁ Εὐαῖος, καὶ ὁ Ἰεβουσαῖος, καὶ ὁ Ἀμορῥαῖος κατοικεῖ ἐν τῇ ὀρεινῇ· καὶ ὁ Χαναναῖος κατοικεῖ παρὰ θαλασσαν, καὶ παρὰ τὸν Ἰορδάνην ποτα-
μς. μόν. Καὶ κατεσιώπησε Χάλεβ τὸν λαὸν πρὸς Μωϋσῆν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὀχὶ, ἀλλὰ ἀναβάντες ἀναβησόμεθα, κ᾽ κατακληρονομήσομεν αὐτὴν, ὅτι δυνατοὶ δυνησόμεθα πρὸς αὐτούς.
μζ. Καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ συναναβάντες μετ᾽ αὐτῶν, εἶπαν, ὅτι ὐ μὴ δυνησόμεθα ἀναβῆναι πρὸς τὸ ἔθνος, ὅτι ἰσχυρότερον ἡμῶν ἐστὶ μᾶλλον.

μη. Καὶ ἐξήνεγκαν ἔκθασιν τῆς γῆς ἣν κατεσκέψαντο αὐτὴν πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, λέγοντες, τὴν γῆν ἣν παρήλθομεν αὐτὴν κατασκέψασθαι, γῆ κατέφθορε τοὺς κατοικοῦντας ἐπ᾽ αὐτῆς ἐστὶ· κ᾽ ὁ λαὸς ὃν ἑωράκαμεν ἐπ᾽ αὐτὴν, ἄνδρες ὑπερμήκεις.

Ἔκθασιν. τὸ Σαμαρειτικὸν, ὄνειδος κατὰ τῆς γῆς, κατάκρισιν.

ΑΔΗΛΟΥ. Οἱ τὴν γῆν ψέγοντες, ψεύδεσθαι τὸν Θεὸν κατ᾽ αὐτοὺς ἀσεβῶς ἔδειξαν, ἐπαινοῦντα τὴν Παλαιστίνην.

μθ. Καὶ ἐκεῖ ἑωράκαμεν τοὺς γίγαντας, καὶ ἦμεν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ ἀκρίδες· ἀλλὰ καὶ ὅτως ἦμεν ἐνώπιον αὐτῶν.

Δευτ. 32. 14. » Z

ΚΕΦ. ΙΓ. (1)

α. Καὶ ἀναλαβοῦσα πᾶσα ἡ συναγωγὴ, ἔδωκε φωνὴν· καὶ ἔκλαιεν ὁ λαὸς ὅλην τὴν
β. νύκτα ἐκείνην. Καὶ διεγόγγυζον ἐπὶ Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ· καὶ εἶπαν πρὸς αὐτοὺς πᾶσα ἡ
γ. συναγωγὴ, Ὄφελον ἀπεθάνομεν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, ἢ ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ, εἰ ἀπεθάνομεν. καὶ ἵνα τί Κύριος εἰσάγει ἡμᾶς εἰς τὴν γῆν ταύτην πεσεῖν ἐν πολέμῳ; αἱ γυναῖκες ἡμῶν καὶ τὰ παιδία ἡμῶν ἔσονται εἰς διαρπαγήν. νῦν οὖν βέλτιον ἡμῖν ἐστὶν ἀποστραφῆναι εἰς Αἴγυπτον.

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἡ πολλὴ τε καὶ ἀγελαία πληθὺς, σὺν θεῷ εἰς λήθην ὑπενεχθεῖσα Θεοῦ, καὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ σημείων ἀμνημονήσασα, πολὺ τὸ δεῖμα νοσεῖ, ὀκνεῖ πρὸς τὴν μάχην, ἀπέφυγε τὴν ἀντίσασιν, ἐρᾷ δὲ οὐκ ἔτι τῶν ἐπηγγελμένων. ὑ τὴν τοῦ βοηθοῦντος διανοεῖτο χεῖρα τὴν παναλκῆ τε καὶ ἄμαχον, κατοιμώζει δὲ μειρακιωδῶς, καὶ αὐτίκα δὴ μάλα γυναίοις τε ὁμοῦ καὶ φιλτάτοις τῶν πολεμίων ξίφεσι δαπανηθήσεσθαι προσδοκᾷ. καὶ δὴ καὶ φάναι τετολμήκασιν, ὡς ἰὼ ἀμείνων θητεία αὐτοῖς ἡ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τὸ τῆς δουλείας ἄχθος εὐφορητότερον. ὑπονοεῖσθαί τε ὅτι δείσει πρὸς Αἰγυπτίους δακρυῤῥοοῦντες ἔφασκον.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Οἱ ἐξ Ἰσραὴλ γυναῖονται περὶ καὶ τέκνων ἄνωτε καὶ κάτω λέγουσι (2) ταῖς τῶν ἀπολέκτων φωναῖς εἰς τοσοῦτον δειλίας τε καὶ ἀθλιότητος κατενηνεγμένοι.] ἐννόει δέ μοι καὶ τὸν ἐν καιρῷ τῆς ἐπιδημίας τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ ταῖς τῶν ἡγεμένων φωναῖς ζημιωμένας τὴν πίστιν.

δ. Καὶ εἶπαν ἕτερος τῷ ἑτέρῳ, δῶμεν ἀρχηγὸν, καὶ ἀποστρέψωμεν εἰς Αἴγυπτον.

ε. Καὶ ἔπεσον Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἐπὶ πρόσωπον ἐναντίον πάσης συναγωγῆς υἱῶν Ἰσραήλ.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν πεσόντες ἐπὶ τὴν γῆν, τὸν Θεὸν ἱκέτευον, οὐχ ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ἀλλ' ὅπως τῆς ἀμαθίας παύσῃ τὸ πλῆθος, καὶ κατασήσῃ τὴν διάνοιαν αὐτῶν, ὑπὸ τῆς ἀμηχανίας τοῦ παρασάντος αὐτοῖς πάθους τεταραγμένην.

ς. Ἰησοῦς δὲ ὁ τοῦ Ναυῆ, καὶ Χάλεβ ὁ τοῦ Ἰεφοννὴ τῶν κατασκεψαμένων τὴν γῆν, διέῤῥηξαν τὰ ἱμάτια
ζ. αὐτῶν, Καὶ εἶπαν πρὸς πᾶσαν συναγωγὴν υἱῶν Ἰσραὴλ, λέγοντες, ἡ γῆ ἣν κατεσκεψάμεθα αὐτὴν, ἀγα-
η. θὴ ἐστι σφόδρα σφόδρα. Εἰ αἱρετίζει ἡμᾶς Κύριος, εἰσάξει ἡμᾶς εἰς τὴν γῆν ταύτην, καὶ δώσει αὐτὴν ἡμῖν· γῆ ἥτις ἐστὶ ῥέουσα γάλα καὶ μέλι.
θ. Ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ Κυρίου μὴ ἀποστάται γίνεσθε. ὑμεῖς δὲ μὴ φοβηθῆτε τὸν λαὸν τῆς γῆς, ὅτι κατάβρωμα ὑμῖν ἐστίν· ἀφέστηκε γὰρ ὁ καιρὸς ἀπ' αὐτῶν. ὁ δὲ Κύριος ἐν ἡμῖν· μὴ φοβηθῆτε αὐτούς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Χάλεβ καὶ Ἰησοῦς ἔφασκον σαφῶς, ὡς [ἀγαθήτε] καὶ πίων ἡ γῆ. καὶ εἰ αἱρετίζει ἡμᾶς Κύριος, εἰσάξει ἡμᾶς ἐπ' αὐτήν. περιέσονται δὲ ὅτι τῶν κατωκηκότων, Θεοῦ προαπίζοντος, διεβεβαιοῦντο πάλιν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τοιγάρτοι καὶ ἡ πολλὴ τῶν Ἰουδαίων πληθὺς ἀπώλισθε μὲν τῆς ἐπαγγελίας, ἀμέτοχος δὲ τῆς διὰ Χριστοῦ χάριτος γέγονε, πλὴν σέσωσται τὸ κατάλειμμα, καὶ ὁ δίχα Χριστοῦ. τύπος δ' ἂν εἴη καὶ τοῦδε σαφὴς Χάλεβ [υἱὸς Ἰεφοννὴ,] καὶ Ἰησοῦς. διερμηνεύεται δὲ Χάλεβ, πᾶσα καρδία· Ἰεφοννὴ δὲ, ἐπιστροφή. οὐκοῦν οἱ τελείαν μὲν ἔχοντες μετὰ Θεοῦ τὴν καρδίαν, υἱοὶ τῆς ἐπιστροφῆς, σωόντος αὐτοῖς τοῦ Ἰησοῦ. εἶεν δ' ἂν οἱ πεπιστευκότες, καὶ ὡς ἐν ἀπαρχῇ νοούμενοι τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις, [οἳ κεκλήκασι τὸν Ἰσραήλ· καὶ ἐν αὐτοῖς ἂν νοοῖτο τὸ κατάλειμμα.]

ι. Καὶ εἶπε πᾶσα ἡ συναγωγὴ λιθοβολῆσαι αὐτοὺς ἐν λίθοις. καὶ ἡ δόξα Κυρίου ὤφθη ἐν τῇ νεφέλῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν πᾶσι τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Παραθήγοντας πρὸς ἀνδρείαν τοὺς ἀμφὶ τὸν Ἰησοῦν, καὶ οὐκ ἀπασομένους καταλιθοῦν ἐπεχείρουν. [ἠκόντων δὲ ἤδη πρὸς τοῦτο λοιπὸν ἀθλιότητος τῶν πραγμάτων, ὤφθη, φησὶ, δόξα Κυρίου· ἐν νεφέλῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν πᾶσι τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ.]

ια. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἕως τίνος παροξύνει με ὁ λαὸς οὗτος (3) ἐν πᾶσι τοῖς σημείοις, οἷς ἐποίησα ἐν αὐτοῖς;

ιβ. Πατάξω αὐτοὺς θανάτῳ, καὶ ἀπολῶ αὐτούς· καὶ ποιήσω σε καὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρός σου ἔθνος μέγα, καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ τοῦτο.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῆς μοσχοποιΐας.

ιγ. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς Κύριον, καὶ ἀκούσεται Αἴγυπτος, ὅτι ἀνήγαγες

(1) 14. ἐστὶν οὐ ταῖς εἰρημ. ἐκδόσ. (2) Ἀντιλέγουσιν ὁ Λατῖν. μεταφράζει. καὶ ὅτως ἀναγνως.
(3) Καὶ ἕως τίνος ὁ πισθύσοί μοι. αὐτ.

γες τὸν λαὸν τῦτον ἐν τῇ ἰσχύϊ σε ἐξ
ιδ. αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ κατοικῶντες ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης ἀκηκόασιν, ὅτι σὺ Κύριος ἐν τῷ λαῷ τῦτῳ, ὄσις ὀφθαλμοῖς κατ' ὀφθαλμὸς σὺ ὀπλάζῃ Κύριε, καὶ ἡ νεφέλη σε ἐφέστηκεν ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἐν στύλῳ νεφέλης σὺ πορεύῃ πρότερος αὐτῶν τῶ ἡμέραν, καὶ ἐν στύλῳ πυρὸς τῶ νύκτα.

ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Σοφὸς ὁ λόγος. ἀφ' ὧν ἔδωκεν ἤδη ὁ Θεὸς, ἐπιζητεῖ τῶ πλήρωσιν τῶ ἑαυτῷ πρέπουσαν, εἰ καὶ μὴ τῷ λαῷ κατ' ἀξίαν. πρέπει γὰρ τῷ Θεῷ ἐπιτελεῖν ἃ ἐπήγγελται, καὶ ᾧ ἀρχὰς δέδωκεν. ἐπηγγείλατο δὲ τῶ καθεξῆς τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ ταύτης ἐξήγαγε. (1)

ιε. Καὶ ἐκλείψεις τὸν λαὸν τῦτον
ὡσεὶ ἄνθρωπον ἕνα. καὶ ἐροῦσι τὰ ἔθνη ὅσοι ἀκηκόασι τὸ ὄνομά σε, λέ-
ις. γοντες, Παρὰ τὸ μὴ δυύασθαι Κύριον εἰσαγαγεῖν αὐτὸς εἰς τῶ γῶν ἣν ὤμοσεν αὐτοῖς, κατέστρωσεν αὐτὸς ἐν τῇ ἐρήμῳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὡσανεὶ ἔλεγε· τῆς σῆς, ὦ δέσποτα, δόξης μελησάτω σοι, καὶ μὴ δῷς τοῖς ἔθνεσι καλὰ σὲ βλάσφημον ἀγεῖραι φωνῶ, ὡς ἀθενήσαντος τελείαν ὀργεσίαν ποιῆσαι τοῖς τῇ σῇ λελυτρωμένοις χειρί.

ις. Καὶ νῦν ὑψωθήτω ἡ ἰσχύς σε
ιη. Κύριε, ὃν τρόπον εἶπας, λέγων, Κύριος μακρόθυμος, καὶ πολυέλεος, καὶ ἀληθινὸς, ἀφαιρῶν ἀνομίας καὶ ἀδικίας καὶ ἁμαρτίας, καὶ καθαρισμῷ ἀ καθαριεῖ τὸν ἔνοχον, ἀποδιδὰς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα ἕως τρίτης καὶ τετάρτης γενεᾶς.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἅπερ ἀκήκοεν ἐπιφανείᾳ Θεῦ, ἐξ αὐτῶν εἰσάγων οἰκείως τῶ δέησιν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὑπομιμνήσκει καὶ ὧν Θεὸς παρέδωκε περὶ ἑαυτῦ ἐν Σινᾷ, ὡς ἐλεήμων καὶ δίκαιος. εἰς μὲν τὸ ἔλεος,
» ἃ καὶ δεῖται, λέγων· ὃν τρόπον εἶπας,
» μακρόθυμος καὶ πολυέλεος, καὶ τὰ ἑξῆς· εἰς δὲ τὸ δίκαιος, ἀδὲ τῦτο γὰρ ἀναίνεται,
» καὶ καθαρισμῷ ἀ καθαριεῖ τὸν ἔνοχον, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ πάλιν εἰς τὸν ἔλεον τὸ,
» ἱλάσθητι δὴ τῇ ἀνομίᾳ τῦ λαῦ τῦτο, κα-
» θάπερ ἵλεως αὐτοῖς ἐγένε ἀπὸ Αἰγύπτε ἕως τῦ νῦν. καὶ λόγῳ μαθὼν ἄρα, καὶ ἔργῳ παιδευθεὶς, ὡς ἐλεήμων, δι' ἀμφοτέρων αἰτεῖται τὸν ἔλεον. τὸ δὲ περὶ τῆς κρίσεως ἐν ὑποθέσει διτλόν· ἢ ἄφεσιν αἰτῶν, διὰ τὸ, ἀφαιρῶν ἀνομίας καὶ ἀδικίας·
» τῦν, διὰ τὸ, ἀφαιρῶν ἀνομίας καὶ ἀδικίας· ἢ ὑπέρθεσιν, ὡς ἐπὶ ἑνὸς ἀνθρώπε τῦ ὅλε
4. Βασ. 20. 19. γένες. καὶ Ἐζεκίας γὰρ ἔφη, γενέσθω δὴ
» εἰρήνη ἐν ταῖς ἡμέραις με. ἡ μὲν γὰρ ἐν τέλει κρίσις μετὰ τὰς πράξεις, ἀνυπέρθετος· νῦν δὲ καὶ μεταξὺ τῶν πράξεων ὑπέρθεσις εἰς ἐπιστροφῶ, ἥτις εἰ μὴ γένοιτο, καὶ ἐπ' αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῶν μετ' αὐτὸς ἡ τιμωρία, ὡς αὐτὸς ὄντας, εἰ μὴ ἐπιστρέφοιεν· καὶ πρὸς Φόβον ἑτέρων αἱ εἰς ἑτέρες ἀπότομοι τιμωρίαι, ὡς καὶ ἡ Καΐν, καὶ ἐπὶ γίγαντας καὶ τὸς σὺν αὐτοῖς. ἔτοι ἔν ἔνοχοι, ὃς (2) καθαριεῖ, οἱ κατάρχοντες κακῶ, οἱ ἐπὶ πληρώσει τῶν ἁμαρτιῶν, οἷοι Χαναναῖοι καὶ Ἀμορῥαῖοι.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δυσωπεῖν ἐδόκει καὶ διὰ τῦτων αὐτὸν, καὶ μονονυχὶ πρὸς ὑπομνησιν ἄγειν ὧν αὐτὸς ἐφθέγξατο, ὅτε τῆς ἐνέσης αὐτῷ χρηστότητος ἐποιεῖτο τῶ παῤῥησίαν. ὅπως γὰρ αὐτός ἐσι μακρόθυμος, καὶ πολυέλεος, καὶ ὅτι πέφυκεν ἀνομίας καὶ ἁμαρτίας ἀναιρεῖν, ἐν τῦτοις εὖ μάλα διαγνωσθήσεται, ἐν οἷς μάλιστα δοκεῖ τὶς εἶναι πικρός. τίνα τοίνυν προσῆκε νοῆσαι τρόπον τὰ εἰρημένα παρὰ Θεῦ, λοιπὸν
Γ» οἶμαι πρέπειν εἰπεῖν. Κύριος, φησὶ, μα-
» κρόθυμος, καὶ πολυέλεος, ἀφαιρῶν ἀνο-
» μίας καὶ ἁμαρτίας· εἶτα τὸ τῦτων κείμενον ἐφεξῆς ὡς ἐν ἐρωτήσει μεθ' ὑποσιγμῆς
» ἀναγνωσόμεθα, καὶ καθαρισμῷ ἀ καθα-
» ριεῖ τὸν ἔνοχον; ἵνα τί τοιῦτον ἐννοήσῃς ὁ μακρόθυμος, φησὶ, καὶ πολυέλεος Θεὸς, ὁ ἀφαιρῶν ἀνομίας καὶ ἁμαρτίας, ἐκ ἂν καθαρίσας καθαρισμῷ τὸν ἔνοχον; ἀλλ' ἔστιν ἐκ ἀμφίβολον. καθαριεῖ γὰρ πάντως· ἐπεὶ πῶς ἐσὶ μακρόθυμος, καὶ πολυέλεος, καὶ ἀφαιρῶν ἁμαρτίας; πῶς δὲ εἰ μὴ καθαρίζει τὸν ἔνοχον; πρὸς δέγε τῦτῳ, τῆς ἐνέσης αὐτῷ πάλιν μακροθυμίας τε καὶ ἀνεξικακίας εἰς ἀπόδειξιν ἀποφέρει, καὶ ὅτι τὰς τῶν πατέρων ἁμαρτίας ἐπιθήσει τέκνοις ἕως τρίτης καὶ τετάρτης γενεᾶς· ἐκ ὑπὲρ πατρὸς κολάζων ἰὸν, μὴ τῦτο νομίσῃς, ἀλλ' ἀδὲ ἐκγόνων τῶν μακρὰν, καθάπερ τὶ Φορτίον Ε ἐπιῤῥίπλων τῶν προγόνων τὰ πλαίσματα, σημαίνων δέτι τοιῦτον· γέγονέ τις τυχὸν ἀνὴρ παράνομος, καὶ μοχθηρίας ἁπάσης ἀνάμεσον ἔχων τῶ διάνοιαν, καὶ κολάζεσθαι μὲν ὑπερθέσεως ἁπάσης δίκα τὸν ὕτω διαζῶ ἠρημένον ἐχρῶ· ἐκαρτέρησε δ' ἂν ὅμως ὁ Θεὸς ἀνεξικάκως, ἐκ ἐπενεγκὼν αὐτῷ τῶ αὐτῷ χρεωστμένῳ ὀργῶ. εἶτα τῦτῳ γέγονεν ὁ ἰὸς ταῖς τῦ πατρὸς δυσσεβείαις ἀμιλλώμενος, καὶ παρατρέχων ἐν κακίᾳ τὸν Φύσαντα· καὶ ἐμακροθύ- Ζ μησε καὶ τῦτῳ Θεός· ἀλλὰ καὶ ἐκ τῦτε γέγονε τρίτος, ἢ καὶ ἐκ τῦ τρίτε τέταρτος, κατ' ὀδόνα τρόπον ὅσον εἰς κακίας εἶδος τῶν πατέρων ἡτῶμενος, ἰσόῤῥοπον δὲ ταῖς ἐκείνων ἐπιτηδεύσας τῶ δυσσέβειαν. ἐπάγει λοιπὸν ὁ Θεὸς τῶ ἄνωθεν καὶ ἀπ' ἀρχῆς ὅλῳ τῷ γένει χρεωστμένῳ ὀργῶ, ἀνεξικακήσας διαρκῶς, μᾶλλον δὲ καὶ ἢπερ ἐχρῶ. τὸ γὰρ ὑπερθέσθαι τῶ τιμωρίαν ἢ μέχρι τετάρτης γενεᾶς, πῶς ἐκ ἂν γένοιτο θεοπρεπὲς ὄντως ἡμερότητος ἐγκώμιον;

ΤΟΥ

(1) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ἐκ εὕρηται.

(2) Οὐ καθαριεῖ, ἀνάγν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὅτι ἀνεξικακίᾳ ὁ Θεὸς τῷ ὀφείλσαν ἐπανεχθῶαι τιμωρίαν τοῖς πατράσιν ἐφ' ὅτε εἰς τὸς ἐγγόνας ἐκλείνει, ὅταν καὶ αὐτοὶ ὦσι τῆς τοιαύτης τοῖς πατράσι κακίας. (1)

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅταν τὶς, φησὶν, ἑωρακὼς πολλὰς τιμωρμένας ἐπὶ ἁμαρτήμασιν, οἷς ἐποίησαν, μὴ σωφρονισθῇ, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἁλῷ, χαλεπωτέραν δίδωσι τιμωρίαν, ἧς ὑπέσησαν οἱ πρὸ αὐτοῦ. εἰς δὲ τὸ κατὰ Ἰωάννλω φησὶν, (2) ὅτι ἡ ἀπόφασις αὕτη πρὸς μόνας τὰς ἐξελθόντας ἐξ Αἰγύπλε ἐστίν. ὃ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· μετὰ τὰ σημεῖα (3) καὶ τέρατα, τῶν γονέων γεγόνασι χείρας τῶν ὁδὸν τοῦτον θεασαμένων. διὸ ταῦτα πείσονταί ἅπερ ἔπαθον ἐκεῖνοι.

ιθ. Ἄφες τῷ ἁμαρτίαν τῷ λαῷ τούτῳ κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, καθάπερ ἵλεως ἐγένου αὐτοῖς ἀπ' Αἰγύπλου ἕως τοῦ νῦν.

κ. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἵλεως αὐτοῖς εἰμὶ κατὰ τὸ ῥῆμά σου.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τοῦτο εἰς τὸ τέλος τείνει μᾶλλον ἢ εἰς τῶ τότε γενεάν. ὁδὸν γὰρ μέγα τὸ μὴ σὺν ὑμῖν ἀπολέσθαι, ἀλλὰ τεσσαρακοστὸν ἔτος πεσεῖν ἐν τῇ ἐρήμῳ τὰ πλώματα αὐτῶν· μέγα δὲ τὸ μὴ ἐξαλειφθῆναι τὸ γένος, καίτοι τοῦ κατὰ Χριστὸν ἐξανασάντος λαοῦ. ἔστω ὁ μέγας ἱλασμὸς, κατὰ τὸ, πάτερ ἄφες αὐτοῖς, οὐ οἴδασιν. ὃ ποιοῦσι. τοιοῦτον καὶ παρὰ τῷ Προφήτῃ· μὴ ἀποκλείνῃς αὐτούς.

κα. Ἀλλὰ ζῶ ἐγὼ καὶ ζῶν τὸ ὄνομά μου, καὶ ἐμπλήσει ἡ δόξα Κυρίου πᾶσαν τὴν γῆν.

ΑΔΗΛΟΥ. Προλέγοντος ἐστὶ τῷ τῶν Ἰουδαίων ἀποβολῇ, καὶ τῇ τῶν ἐθνῶν κλῆσιν καὶ σωτηρίαν. προσίθησι δὲ ὅρκον τῇ προρρήσει, πισάμενος αὐτοῖς τῷ ἐκβασιν. ταύτῃ τῇ ἀποφάσει παρὰ Θεοῦ χρῶαι συμβαίνειν τῷ σὺν τοῖς Εὐαγγελίοις παραβολῇ τοῦ Κυρίου. σὺν ᾗ φησὶν, ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία, καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς. (4)

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνι, καὶ ἐμπλήσει ἡ δόξα Κυρίου πᾶσαν τὴν γῆν; Προλέγει τῷ Ἰουδαίων ἀποβολῇ, καὶ τῆς οἰκουμένης τῷ σωτηρίαν, καὶ ὅρκον τῇ προρρήσει προσίθησι. ζῶ γάρ φησιν ἐγὼ καὶ ζῶν τὸ ὄνομά μου, καὶ ἐμπλήσει ἡ δόξα Κυρίου πᾶσαν τὴν γῆν. εἶτα ἐπφέρει τῷ ψῆφον κατὰ τῶν ἀριθμηθέντων πάντων, πλὴν Χάλεβ υἱοῦ Ἰεφοννῆ, καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, οἳ πρὸς τῇ ἀληθείᾳ τῶν μωυμάτων, τῷ σὺν εὐσεβῆ παραίνεσιν προσλώεγκαν τῷ λαῷ. ταύτῃ μέντοι παραβαλεῖν προσήκει τῇ ἀποφάσει τῷ σὺν τοῖς Εὐαγγελίοις εἰρημένῳ· ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία, καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς. τύπος γὰρ τῶν μὲν ἠπιστηκότων Ἰουδαίων, οἱ σὺν τῇ ἐρήμῳ πεπλωκότες δι' ἀπιστίαν· τῶν δὲ πεπισευκότων ἐθνῶν, οἱ ἀπερίτμητοι παῖδες, οἱ ἀντὶ ἐκείνων διὰ Ἰησοῦ τῷ γλῶ ἀπειληφότες τῷ τοῖς προγόνοις ἐπηγγελμένῳ.

κβ. Ὅτι πάντες (5) οἱ ὁρῶντες τὴν δόξαν μου, καὶ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίησα ἐν Αἰγύπλῳ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ, καὶ ἐπείρασάν με τοῦτο δέκατον, καὶ οὐκ εἰσήκουσαν τῆς φωνῆς μου.

ΑΔΗΛΟΥ. Πρῶτος πειρασμὸς, ὅτε εἶδον τοὺς Αἰγυπλίους ἐρχομένους σὺν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, καὶ ἐγόγγυζον κατὰ Μωϋσέως. β', εἰς Μερρὰν, ὅπου τὸ πικρὸν ὕδωρ. γ', ὅτε γογγύσασιν ἔβρεξεν αὐτοῖς τὸ μάννα. δ', ὅτε ἀκούσαντες μὴ φυλάξαι ἐκ τοῦ μάννα εἰς τὸ πρωΐ, διετήρησαν. ε', ὅτε ἀκούσαντες μὴ συλλέγειν σὺν σαββάτῳ μάννα, ἐξῆλθον. ς', ὅτε σὺν Ῥαφιδὶν ἐδίψησεν ὁ λαός. ζ', ὅτε ἐμοχοποίησαν. η', ὅτε ἐγόγγυζον κατὰ Θεοῦ, καὶ ἐξελθὸν πῦρ κατέφαγε μέρος τῆς παρεμβολῆς. θ', ὅτε ἐγόγγυζον, κρέας ζητοῦντες, καὶ ἦλθεν ἡ ὀρτυγομήτρα. ι', ὅτε ἀπεσάλησαν οἱ κατασκοπήσαντες τὴν Παλαισίνλω. (6)

ΑΚΑΚΙΟΥ. Ἐπείρασάν με, φησὶ, τοῦτο δέκατον. α' μὲν, ἰδόντες τοὺς Αἰγυπλίους στρατοπεδοῦσαντας ὀπίσω αὐτῶν, ἀπόντες τε τῷ Μωϋσῇ· παρὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν μνήματα σὺν Αἰγύπλῳ, ἐξήγαγες ἡμᾶς θανατῶσαι, καὶ τὰ ἑξῆς. β' δὲ, σὺν τῇ Μερρᾷ, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἐκ τοῦ ὕδατος πιεῖν. πικρὸν γὰρ ἦν. γ', γογγύζοντες ἐπὶ Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, μεμνημένοι τῶν λεβήτων τῶν κρεῶν, καὶ τῶν ἄρτων, καθ' ὃν καιρὸν ἐδόθη αὐτοῖς τὸ μάννα, καὶ ἡ προτέρα ὀρτυγομήτρα. δ', οὐκ εἰσακούσαντες Μωϋσέως τοῦ μὴ καταλιπεῖν ἀπὸ τοῦ μάννα εἰς τὸ πρωΐ. διὸ καταλιπόντων τινῶν, ἐξέζεσε σκώληκας, καὶ ἐπώζεσε. ε', παρακούσαντες τῆς τοῦ σαββάτου σὺντολῆς, ὡς ἐξελθόντας τινὰς ἐκ τοῦ λαοῦ συλλέξαι, μὴ εὑρεῖν. ς', παρεμβεβληκότες εἰς Ῥαφιδὶν, καὶ μὴ ἔχοντες ὕδωρ πιεῖν, ἐλοιδορῦντο πρὸς Μωϋσέα. σὺν ᾧ χρόνῳ, πατάξαντος Μωϋσέως τῷ πέτραν τῷ σὺν Χωρὴβ, ἐξῆλθεν ἐξ αὐτῆς ὕδωρ,

(1) Δῆμμα ἔοικε τῶν ὀπιθεν.

(2) Ὁ θεῖος Χρυσόστομος δηλαδὴ σὺν τῇ 56. ὁμιλίᾳ τῇ εἰς τὸ 9. τοῦ Ἰωάν. κεφ. τὰ πρότερα γὰρ (ἅπερ σὺν τοῖς ἑκδεδομ. οὐχ εὕρομεν) ἀλλοθί που σωρευανισάμενος ὁ τῷ βίβλον τυχὸν σωτάξας, τοῖς ἑξῆς σωῆψε ῥήμασιν, εἰπών· εἰς δὲ τὸ κατὰ Ἰωάννλω φησί.

(3) Ἐπειδὴ οἱ ἐξ Αἰγύπλου ἐξελθόντες μετὰ τὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα, τῶν προγόνων γεγόνασι χείρες τῶν ὁδὸν τοῦτον θεασαμένων, τὰ αὐτὰ πείσονταί φησιν, ἅπερ ἔπαθον ἐκεῖνοι. αὐτ.

(4) Περίληψις εἰσὶ τῶν ἑπομένων τοῦ Θεοδωρίτ.

(5) Πάντες οἱ ἄνδρες. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

(6) Σιώπησις τῶν ἑξῆς τοῦ Ἀκακίου.

Ἐξόδ. 14. 11.

Ἐξόδ. 15. 23.

Ἐξόδ. 16. 3.

Ἐξόδ. 16. 20.

Ἐξόδ. 16. 27.

Ἐξόδ. 17. 6.

Ματθ. 21. 43.

Λευ. 23. 34.

Ψαλ. 58. 11.

ὕδωρ, καὶ ἔπιεν ὁ λαός. ζ', ποιήσαντες μόσχον χρυσᾶν ἐν Χωρὴβ, καὶ προσκυνήσαντες αὐτῷ. ἡ, γογγύζοντες πονηρὰ ἐναντι Κυρίᾳ, ἅπερ ἀκούσαντος καὶ θυμωθέντος ὀργῇ, ἐξεκαύθη ἐν αὐτοῖς πῦρ, καὶ κατέφαγε μέρος τῆς παρεμβολῆς. ὅθεν ἐκλήθη τὸ ὄνομα τῷ τόπῳ ἐκείνῳ, ἐμπυρισμός. θ', κλαύσαντες μετὰ τῶν ἐπιμίκτων, καὶ εἰπόντες· τίς ψωμιεῖ ἡμᾶς κρέας; ἐμνήσθημεν τὰς ἰχθύας, ἃς ἠσθίομεν ἐν Αἰγύπτῳ δωρεὰν, καὶ τὰ ἑξῆς. καθ' ὃν καιρὸν ἐδόθη αὐτοῖς τὸ δεύτερον ἡ ὀρτυγομήτρα ἐπὶ μῆνα ἡμερῶν. ι', πισεύσαντες τοῖς δέκα τῶν κατασκόπων, ὡς φοβηθέντες μὴ θέλειν πολεμεῖν τὰς Χαναναίας, ὧν καὶ τῆς γῆς κληρονομεῖν ἔμελλον.

Ἐξόδ. 32. 4.
Ἀριθ. ι. 11, 3.
Ἀριθ. ιι. 4, 5.

κγ. Ἡ μὴν ἂν ὄψονται τῆς γῆς, ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν αὐτῶν· ἀλλ' ἢ τὰ τέκνα αὐτῶν ἅ ἐσι μετ' ἐμὲ ὧδε, ὅσοι ἂν οἴδασιν ἀγαθὸν ἢ κακὸν, πᾶς νεώτερος ἄπειρος, τούτοις δώσω τὴν γῆν. πάντες δὲ οἱ παροξύναντές με, ἂν ὄψονται αὐτῆς.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Παρατηρητέον, ὅτι τῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου ἐξελθόντων εἰσῆλθον εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας τινές. οὐδὲ γὰρ ὁ Θεὸς τοῦτο ἀπηγόρευσεν, ἀλλὰ μόνους τοὺς εἰκοσαετεῖς καὶ ἐπάνω τῶν ἐξελθόντων ἐκ γῆς Αἰγύπτου μοσχοποιήσαντας ἀνεῖλεν ἐν τῇ ἐρήμῳ, δηλονότι συγγνοὺς (1) τῇ νεότητος αὐτοῖς, οἷς ὁ τῆς ζωῆς χρόνος ὀλίγος εἰκοσαετὴς ὤν, ἢ πολλῷ μᾶλλον τοῖς βρέφεσι, καὶ παιδίοις, ἕως τῆς ἐφήβου ἡλικίας.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τοῦτο τύπος τῆς ἀληθείας. ἐὰν γὰρ μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν.

Ματθ. 18. 3.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐκοῦν εἰς τύπον ἂν εἶεν τοῦ νέου λαοῦ τὰ καὶ αὐτῷ τῷ Χάλεβ σωσεισκομιζόμενα βρέφη.

κδ. Ὁ δὲ παῖς μου Χάλεβ, ὅτι ἐγενήθη πνεῦμα ἕτερον ἐπ' αὐτῷ, καὶ ἐπηκολούθησέ μοι, καὶ εἰσάξω αὐτὸν εἰς τὴν γῆν εἰς ἣν εἰσῆλθεν ἐκεῖ, καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ κληρονομήσει αὐτήν.

** ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἄλλη γὰρ διανοίᾳ παρὰ τὴν ἐκείνων αὐτὸς λαλήσας, οὐάρεσος Θεῷ γέγονε.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Χάλεβ μόνον ἀπὸ τούτων εἰσάξειν λέγει ἑτέρῳ πνεύματι κινηθέντα τῷ πιστῷ καὶ ὑπηκόῳ, καὶ ἀκολουθήσαντα αὐτῷ, εἰς τόπον (2) τοῦ λαοῦ τὸν Χάλεβ εἰπών· τὸν δὲ Ἰησοῦν, ὡς ἄρχοντα, χωρίσας ἐν σιωπῇ, τύπον ὄντα τοῦ ἀληθῶς Ἰησοῦ, δι' οὗ ὁ λαὸς σώζεται. τὸ δὲ κατὰ τὸν Χάλεβ δείκνυσι καὶ ἕνα ἄνθρωπον ἀπειθοῦς λαοῦ προτιμότερον. ὃς ἂν εἴπῃ δικαίως· μὴ συναπολέσῃς μετὰ ἀσεβῶν τὸν ψυχήν μου· καὶ, τὸ σπέρμα αὐτοῦ κληρονομήσει γῆν, ὑ τὴν Ἰουδαίαν μόνην, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν. καὶ γὰρ οἱ πραεῖς κληρονομήσουσι τὴν γῆν, κατὰ τὸν Δαβὶδ, καὶ τὸν τοῦ Κυρίου μακαρισμόν. ἅπερ γὰρ ἐπὶ τοῦ Ἰσραὴλ μερικῶς, ταῦτα ἐπὶ πάντων καθολικῶς.

Ψαλ. 25. 9.
Ψαλ. 24. 13.
Ψαλ. 36. 11.
Ματθ. 5. 5.

κε. Ὁ δὲ Ἀμαλὴκ καὶ ὁ Χαναναῖος κατοικοῦσιν ἐν τῇ κοιλάδι. αὔριον ἐπιστράφητε καὶ ἀπάρατε ὑμεῖς εἰς τὴν ἔρημον, ὁδὸν θαλασσαν ἐρυθράν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὑποσροφὴν εἰς τιμωρίαν ἐπιβάλλει· ὥσπερ ταῖς διανοίαις ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἐν Αἰγύπτῳ· ἀλλ' οὐκ εἰς ἀπόλαυσιν ὧν ἐπόθησαν, ἀλλ' εἰς τιμωρίαν καὶ φθοράν. οὕτω καὶ Ἀδὰμ ἀποστραφεὶς ἀπὸ τοῦ βλέπειν εἰς Θεὸν, εἰς γῆν ὑπέστρεψεν, ἀφ' ἧς ἐλήφθη. τὰς γὰρ ὁδοὺς αὐτῶν, φησὶν, εἰς κεφαλὴν αὐτῶν δέδωκα.

Ἰεζ. 22. 31.

ΚΕΦ. ΙΔ. (3)

α. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, λέγων,

β. Ἕως τίνος τῇ συναγωγῇ τῇ πονηρᾷ ταύτῃ; ἃ αὐτοὶ γογγύζουσιν ἐναντίον μου, τὴν γογγυσμὸν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἃ ἐγόγγυσαν περὶ ὑμῶν, ἀκήκοα.

γ. Εἶπον αὐτοῖς, ζῶ ἐγὼ, λέγει Κύριος· ἢ μὴν ὃν τρόπον λελαλήκατε εἰς τὰ ὦτά μου, οὕτω ποιήσω ὑμῖν.

» ** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ζῶ ἐγὼ, λέγει Κύριος, τάχα τοῦ κυρίως ζῆν, μάλιστα ἐκ τῶν εἰρημένων περὶ τοῦ ζῆν, παρὰ μόνῳ τυγχάνοντος τῷ Θεῷ. καὶ ὅρα εἰ διὰ τοῦτο δύναται ὁ Ἀπόστολος τὸ εἰς ὑπερβολὴν ὑπεροχὴν νοήσας τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀξίως Θεοῦ σημεῖός τε, ζῶ ἐγὼ, λέγει Κύριος, εἰρηκέναι περὶ Θεοῦ, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, ἀδύνατος τῶν παρὰ τὸν Θεὸν ζώντων ἔχοντος τὸ ἄτρεπτον πάντη καὶ ἀναλλοίωτον ζῆν. καὶ τί διαφέρομεν περὶ τῶν λοιπῶν, ὅτε ἀδὲ ὁ Χριστὸς ἔχει τὸ πατρὸς ἀθανασίαν; ἐγεύσατο γὰρ ὑπὲρ παντὸς θανάτου.

1. Τιμ. 6. 16.
Ἑβρ. 2. 9.

δ. Ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ πεσεῖται τὰ κῶλα ὑμῶν· καὶ πᾶσα ἡ ἐπισκοπὴ ὑμῶν, ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, ὅσοι ἐγόγγυσαν ἐπ' ἐμοί.

ΑΠΟ-

(1) Φειδόμενος συγγενοῦς τῆς νεότ. ἐν τόμ. 2. σελ. 270. τῆς τοῦ Ρω. ἐκδόσ.
(2) Ἰσ. εἰς τύπον.
(3) Σωλιωσμένον ἐστὶ τόδε τὸ κεφ. τῷ ἀνωτέρῳ ἐν ταῖς εἰρημ. ἐκδόσ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οὗ ἤλπισαν τὸ κρεῖττον, πάσχουσι τὸ χεῖρον ὃ προσεδόκησαν. καὶ πᾶς ὁ μὴ πιστεύων εἰς Θεὸν, ἀποτυγχάνει τῶν ἐκ πίστεως ἀγαθῶν. καὶ τῷ λογιζομένῳ τὶ κοινὸν, ἐκείνῳ κοινὸν, (1) οὐχ εὑρίσκοντος τὴν κάθαρσιν, ἣν οὐκ ἐπίστευσεν.

ε. Εἰ ὑμεῖς εἰσελεύσεσθε εἰς τὴν γῆν ἐφ' ἣν ἐξέτεινα τὴν χεῖρά μου κατασκηνῶσαι ὑμᾶς ἐπ' αὐτῆς. ἀλλ' ἢ Χάλεβ υἱὸς Ἰεφοννὴ, καὶ Ἰησοῦς
ς. ὁ τοῦ Ναυῆ, Καὶ τὰ παιδία, ἃ εἴπατε εἰς διαρπαγὴν ἔσεσθε, εἰσάξω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν· καὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν, ἣν ὑμεῖς ἀπέστητε ἀπ' αὐτῆς.

ΑΔΗΛΟΥ. Οἱ μὲν, διὰ τὴν ἑαυτῶν πίστιν εἰσάγονται· οἱ δὲ, διὰ τὴν ἀκακίαν.

ζ. Καὶ τὰ κῶλα ὑμῶν πεσεῖται ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ.

ΑΔΗΛΟΥ. Τύπος τῶν ἠπιστηκότων Ἰουδαίων οἱ ἐν τῇ ἐρήμῳ πεσόντες· τῶν δὲ πεπιστευκότων ἐθνῶν, οἱ ἀπερίτμητοι παῖδες, οἱ ἀντ' ἐκείνων διὰ Ἰησοῦ τὴν γῆν ἀπειληφότες τὴν τοῖς προγόνοις αὐτῶν ἐπηγγελμένην. (2)

η. Οἱ δὲ υἱοὶ ὑμῶν ἔσονται νεμόμενοι ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἔτη· καὶ ἀνοίσουσι τὴν πορνείαν ὑμῶν, ἕως ἂν ἀναλωθῇ τὰ κῶλα ὑμῶν ἐν τῇ
θ. ἐρήμῳ, Κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν, ὅσας κατεσκέψασθε τὴν γῆν τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἡμέραν τοῦ ἐνιαυτοῦ λήψεσθε τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν τεσσαράκοντα ἔτη· καὶ γνώσεσθε τὸν θυμὸν τῆς ὀργῆς μου.

ΑΔΗΛΟΥ. Πορνείαν λέγει τὴν ἀπιστίαν, ἤτοι τὸ ἀποστῆναι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. (3)

✱ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Βαστάζειν τὴν πορνείαν εἰπὼν, ἀλλ' οὐκ ἀπολεῖσθαι, ἔδειξε καὶ τὸ ἐκ κοινωνίας τοῦ γένους, καὶ τὸ ἐκ διαφορᾶς τῶν προαιρέσεων. οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου, κοινωνίᾳ μὲν γένους τῇ πρὸς Χριστὸν, ἡ πάντων ἀνάστασις· διαφορᾷ δὲ προαιρέσεως, ἡ ἀνταπόδοσις ἡ μετὰ τὴν ἀνάστασιν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἡμέραν δὲ ἀντὶ ἐνιαυτοῦ πρὸς κόλασιν ὁρίσας κατὰ λόγον τῶν εὐτελισθέντων ἀγαθῶν τὰς κολάσεις ἐν πολυπλασιασμῷ, ὅτι ἦσαν ὑπὲρ ἀγαθῶν τοῦ Ἰσραὴλ αἱ τεσσαράκοντα ἡμέραι, ἃς κατεσκόπησαν.

ι. Ἐγὼ Κύριος ἐλάλησα, ἦ μὴν οὕτω ποιήσω τῇ συναγωγῇ τῇ πονη-
A ρᾷ ταύτῃ, τῇ ἐπισυνισταμένῃ ἐπ' ἐμέ. ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ ἐξαναλωθήσον-
ια. ται, καὶ ἐκεῖ ἀποθανοῦνται. Καὶ οἱ ἄνθρωποι, οὓς ἀπέστειλε Μωϋσῆς κατασκέψασθαι τὴν γῆν, καὶ παραγενηθέντες διεγόγγυζον κατ' αὐτῆς πρὸς τὴν συναγωγὴν ἐξενέγκαι ῥή-
ιβ. ματα πονηρὰ περὶ τῆς γῆς· Καὶ ἀπέθανον οἱ ἄνθρωποι οἱ κατειπόν-
B τες πονηρὰ κατὰ τῆς γῆς ἐν τῇ πλη-
ιγ. γῇ ἔναντι Κυρίου. Καὶ Ἰησοῦς υἱὸς Ναυῆ καὶ Χάλεβ υἱὸς Ἰεφοννὴ ἔζησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων τῶν πεπορευμένων κατασκέψασθαι τὴν γῆν.

ιδ. Καὶ ἐλάλησε Μωϋσῆς τὰ ῥήματα ταῦτα πρὸς πάντας τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ· καὶ ἐπένθησεν ὁ λαὸς σφό-
ιε. δρα. Καὶ ὀρθρίσαντες τὸ πρωῒ ἀνέβησαν ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, λέγοντες, ἰδοὺ ἴδε ἡμεῖς ἀναβησόμεθα εἰς τὸν τόπον ὃν εἶπε Κύριος, ὅτι
ις. ἡμάρτομεν. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς, ἵνα τὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὸ ῥῆμα Κυρίου; οὐκ εὔοδα ἔσται ὑμῖν.

✱ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. [Οὐκ εἰς ἀγαθὸν τὸ πένθος. ἐπὶ γὰρ παράλυσιν τῶν ὁρισθέν-
Δ των ὁρμῶσιν· ὅπερ ἔδει ποιεῖν πρὸ τῆς ἀποφάσεως, μετὰ ταῦτα ποιοῦντες θράσει χρώμενοι, ὡς τότε δειλίᾳ· ἅπερ ἄμφω
» κακά· λέγοντες, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀναβησόμεθα
» εἰς τὸν τόπον ὃν εἶπε Κύριος. καὶ ταῦτα
» Μωϋσέως λέγοντος, ἵνα τὶ ὑμεῖς παραβαί-
» νετε τὸ ῥῆμα Κυρίου; μὴ ἀναβαίνετε.] οὔτε οὖν δέος, οὔτε τὸ δοκοῦν θάρσος ἀρετὴ, χωρὶς ὑπακοῆς Θεοῦ, ἥτις πολὺ μᾶλλον τῆς κατὰ λογισμὸν κρίσεως.

E

ιζ. Μὴ ἀναβαίνετε, οὐ γάρ ἐστι Κύριος μεθ' ὑμῶν· καὶ πεσεῖσθε πρὸ προσώπου τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅπερ εἶχεν ἐμφανεστάτην ἔνδειξιν, ὡς φθαρτικὸν ἡ ἁμαρτία, ἡ δὲ πίστις σωτήριον. (4)

✱ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐκοῦν τὸ ἰσχυρὸν ἡμῶν ἡ Θεοῦ παρουσία.

Z

ιη. Ὅτι Ἀμαλὴκ καὶ ὁ Χαναναῖος ἐκεῖ ἔμπροσθεν ὑμῶν, καὶ πεσεῖσθε μαχαίρᾳ, οὗ ἕνεκεν ἀπεστράφητε ἀπειθήσαντες Κυρίῳ, καὶ οὐκ ἔσται Κύριος ἐν ὑμῖν.

ιθ. Καὶ διαβιασάμενοι, ἀνέβησαν ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους. ἡ δὲ κιβωτὸς τῆς διαθήκης Κυρίου καὶ Μωϋ-

(1) Καὶ τῷ λογιζομένῳ τὶ κοινὸν οὐχ εὑρίσκοντος. ὁ Ἀλαξάν. κώδ. ὡσαύτως καὶ ὁ Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. ὀρθότερον ὅμως, οὐχ εὑρίσκοντι.

(2) Ἀπόσπασμά ἐστι τοῦ προλαβόντος ὑπομνήματ. τοῦ Θεοδωρίτ.

(3) Τὰ αὐτὰ ἄλλως πως καὶ ὁ Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

(4) Ἐν τοῖς ἐκδεδομ. οὐχ εὕρηται.

Μωϋσῆς ὃν ἐκινήθησαν ἐκ μέσου τῆς παρεμβολῆς.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁρᾷς, ὅτι Θεοῦ λέγοντος, οὐκ εἰμὶ μεθ' ὑμῶν, ὁ σωναναβαίνει τοῖς ἀπειθοῦσιν ἡ κιβωτός; αὐτὸ σαφῶς τοῖς βουλομένοις ἐπιδεικνύουσα, τὸ τάξιν ἐπέχειν τοῦ καθηγεμόνος Θεοῦ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀνιᾶσι χωρὶς κιβωτοῦ καὶ Μωϋσέως, ὅπερ ἐστὶν καταφρονητικὸν, καὶ δυνάμει καὶ πλήθει θαρρούντων ἄνευ Θεοῦ. Οὕτω καὶ τὰ πολεμίων εἰς θεοσέβειαν σωέτεινεν, ἐπιδειχθέντα, ὅτι κατὰ Θεὸν ἀνύεται αὐτοῖς. καὶ ἡ τῶν τότε πεσόντων φθορὰ, τοῖς ἄλλοις παίδευσις ἦν ἀγαθή.

κ. Καὶ κατέβη δὲ Ἀμαλὴκ καὶ ὁ Χαναναῖος ὁ ἐγκαθήμενος ἐν τῷ ὄρει ἐκείνῳ, καὶ ἐτρέψαντο αὐτοὺς, καὶ κατέκοψαν ἕως Ἑρμά· καὶ ἀπεσράφησαν εἰς τὴν παρεμβολήν.

ΚΕΦ. ΙΕ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς, ὅταν εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν τῆς κατοικήσεως
γ. ὑμῶν, ἣν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν, Καὶ ποιήσητε κάρπωμα τῷ Κυρίῳ, ὁλοκαύτωμα ἢ θυσίαν, μεγαλύνων εὐχὴν, ἢ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν ποιῆσαι ὀσμὴν εὐωδίας Κυρίῳ, εἰ μὲν ἀπὸ τῶν βοῶν ἢ ἀπὸ τῶν προβάτων·

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὅταν εἰσέλθητε
» εἰς τὴν γῆν τῆς κατοικήσεως ὑμῶν, καίτοι οὐκ ἤμελλον εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἐν τούτοις εἰσὶν οἱ παῖδες οἱ εἰσελευσόμενοι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Διάφοροι τρόποι τοῦ τιμᾶν τὸν Θεὸν, ἢ ἐξ ὅλων ἢ ἐκ μέρους ἀπονεμομένου, κατὰ τὸ ὁλόκληρον ἢ μερικὸν τῆς ἀφιερώσεως· καὶ ἤτοι καθαρισμὸν ψυχῆς, (1) ἢ ἐκάστῳ προσφορᾷ. (2) τὸ γὰρ ὑπὸ ψυχὴν ἤδη, καὶ ὑπὸ ἀπαίτησιν. ψυχὴ δὲ πᾶσα τιμή. καὶ εἰ βραχύς τις ὢν τὴν οἰκείωσιν τὴν πρὸς Θεὸν, προσάγεται ἀρνίον· ἢ μεῖζον, οἷον κριός· ἢ μέγιστον, οἷον βοῦς. καὶ ἀνθ' ἑκάστου προηγουμένη προσφορὰ ὁ Χριστὸς, καθ' ὅσον ἐπιβάλλει ἑκάστῳ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε περὶ τῶν αὐτῶν θυσιῶν πολλάκις νενομοθέτηκεν; Ἵνα τῇ συνεχείᾳ τῆς νομοθεσίας παγίαν τῶν νόμων τὴν μνήμην ἐργάσηται.

δ. Καὶ προσοίσει ὁ προσφέρων τὸ δῶρον αὐτοῦ Κυρίῳ, θυσίαν σεμιδάλεως δέκατον τοῦ οἴφι πεφυραμένης
ε. ἐν τετάρτῳ τοῦ εἶν ἐλαίου. Καὶ οἶνον εἰς σπονδὴν τὸ τέταρτον τοῦ εἶν ποιήσετε ἐπὶ τῆς ὁλοκαυτώσεως, ἢ ἐπὶ τῆς θυσίας. τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνὶ ποιήσεις τοσοῦτον, κάρπωμα ὀσμὴν εὐω-
ς. δίας τῷ Κυρίῳ. Καὶ τῷ κριῷ, ὅταν ποιῆτε αὐτὸν εἰς ὁλοκαύτωμα ἢ εἰς θυσίαν ποιήσεις θυσίαν σεμιδάλεως δύω δέκατα ἀναπεφυραμένης ἐν ἐ-
ζ. λαίῳ τὸ τρίτον τοῦ εἶν. Καὶ οἶνον εἰς σπονδὴν τὸ τρίτον τοῦ εἶν προσοίσετε
η. εἰς ὀσμὴν εὐωδίας Κυρίῳ. Ἐὰν δὲ ποιῆτε ἀπὸ τῶν βοῶν εἰς ὁλοκαύτωσιν ἢ εἰς θυσίαν μεγαλύνων εὐχὴν,
θ. ἢ εἰς σωτήριον Κυρίῳ, Καὶ προσοίσει ἐπὶ τοῦ μόσχου θυσίαν σεμιδάλεως τρία δέκατα ἀναπεφυραμένης ἐν ἐλαίῳ
ι. ἥμισυ τοῦ εἶν. Καὶ οἶνον εἰς σπονδὴν τὸ ἥμισυ τοῦ εἶν, κάρπωμα ὀσμὴν εὐωδίας Κυρίῳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ τὸ ἔλαιον ὡς ἡ σεμίδα-
» λις δοθεται (3) ὡσαύτως ἐν τῇ τοῦ μέτρου
» διαφορᾷ. τέταρτον τοῦ εἶν ἐπὶ ἀρνίον· τέταρτον δέ ἐστι τοῦτο δύω χοῶν ἀττικῶν· τρίτον ἐπὶ κριῷ, ἥμισυ ἐπὶ βοΐ. τοσοῦτον γὰρ καὶ τὸ ἱλαρὸν, ὅσον καὶ τὸ τῆς τιμῆς. καὶ ὁ οἶνος ἐξ ἴσου. πρὸς γὰρ τὴν εὐφροσύνην ἡ ἱλαρότης.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σεμίδαλίς τε ἐπὶ ἑκάστῳ θύματι, ὅτι τὸ μὲν θῦμα, θανάτου σημεῖον· ἡ δὲ σεμίδαλις, τροφῆς καὶ ζωῆς. ζῇ γὰρ τὰ κατὰ Θεὸν θύματα, καὶ προηγουμένως Χριστός. μέτρον δὲ σεμιδάλεως πρὸς τὴν τοῦ θύματος ἀξίαν. κατὰ γὰρ τὴν θυσίαν, ἡ ἐκ τῆς θυσίας ζωή· δέκατον τοῦ οἴφι ἐπὶ ἀρνίον, δύω ἐπὶ κριὸν, τρία ἐπὶ βοΐ. οὕτως ὁ πάντων ἰσότιμος ἡ ζωή. (4)

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰκὼν καὶ ἐνθάδε τῆς ὡς ἐν σκιᾷ ζωῆς τῶν ἁγίων ἡ τῶν θυμάτων διαφορὰ, τῇ τῶν ἑπομένων ποσότητι τὸ τῆς σκιᾶς ἡμῖν καταγράφουσα μέτρον.

ια. Οὕτω ποιήσεις τῷ μόσχῳ τῷ ἑνὶ, ἢ τῷ κριῷ τῷ ἑνὶ, ἢ τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνὶ ἐκ τῶν προβάτων ἢ ἐκ τῶν αἰ-
ιβ. γῶν. Κατὰ τὸν ἀριθμὸν οὓς ἐὰν ποιήσητε, οὕτω ποιήσετε τῷ ἑνὶ, κατὰ
ιγ. τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν. Πᾶς ὁ αὐτόχθων ποιήσει οὕτω τοιαῦτα προσενέγ-

(1) Ἡ ψυχῆς πληρώσεως. ὁ Προκόπ. ὡς τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. τὰ αὐτὰ διαλαμβάνων. εἰ ὡς τοῖς τοῦ Κυρίλ. ἐκδεδομέν. οὐχ εὕρηται.
(2) Ἡ ἑκάστου προσφορά. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.
(3) Ἰσ. δίδοται.
(4) Ἐν τοῖς ἐκδεδομ. οὐχ εὕρηται.

καὶ καρπώματα εἰς ὀσμὴν ᾠδίας
ιδ. Κυρίῳ. Ἐὰν δὲ προσήλυτος ἐν ὑμῖν προσγένηται ἐν τῇ γῇ ὑμῶν, ἢ ὃς ἂν γένηται ἐν ὑμῖν ἐν ταῖς γενεαῖς ὑμῶν, καὶ ποιήσει κάρπωμα ὀσμὴν ᾠδίας Κυρίῳ, ὃν τρόπον ποιεῖτε ὑμεῖς, ἕτω ποιήσει ἡ συναγωγὴ Κυρίᾳ.

ιε. Νόμος εἷς ἔσαι ὑμῖν καὶ τοῖς προσηλύτοις τοῖς προσκειμένοις ἐν ὑμῖν, νόμος αἰώνιος εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. ὡς ὑμεῖς, καὶ ὁ προσήλυτος
ιϛ. ἔσαι ἔναντι Κυρίᾳ. Νόμος εἷς ἔσαι καὶ δικαίωμα ἓν ἔσαι ὑμῖν καὶ τῷ προσηλύτῳ τῷ προσκειμένῳ ἐν ὑμῖν.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐθνῶν ἰσότης οὐ τέτῳ καὶ τὸ Ἰσραὴλ προηγορεύετο, (1) [καὶ
Ῥωμ. 3. 30. δικαίωμα σ'.] εἷς γὰρ Θεὸς, ὃς δικαιώσει
» περιτομὴν ἐκ πίσεως, καὶ ἀκροβυσίαν διὰ
» τῆς πίσεως.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτι ἔμελλον οἱ ἐξ ἐθνῶν ὁμοῦ τοῖς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ τοῖς τοῦ Σωτῆρος ζυγοῖς ὑπενεγκεῖν τὸν αὐχένα, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἰσήν θυσιῶν καὶ πνευματικῶν εὐδοκιμήσεων παρέδειξε προθείς, ὃν ἑτέροις δεῖν τὸν προσήλυτον κεχρῆσθαι νόμοις. μία γὰρ ἡ πάντων ὁδὸς εἰς οἰκειότητα τὴν ὡς πρὸς Θεὸν καὶ πατέρα· καὶ ἔστιν αὕτη Χριστός.

ιζ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋ-
ιη. σῆν, λέγων, Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, λέγων πρὸς αὐτούς, ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν, εἰς ἣν
ιθ. ἐγὼ εἰσάγω ὑμᾶς ἐκεῖ, Καὶ ἔσαι ὅταν ἔσθητε ὑμεῖς ἀπὸ τῶν ἄρτων τῆς γῆς, ἀφελεῖτε ἀφαίρεμα ἀφόρισμα τῷ Κυρίῳ, ἀπαρχὴν φυράματος ὑμῶν.

κ. Ἄρτον ἀφαίρεμα ἀφοριεῖτε αὐτό. ὡς ἀφαίρεμα ἀπὸ ἅλωνος,
κα. ἕτως ἀφελεῖτε αὐτόν· Ἄρτον ἀπαρχὴν φυράματος ὑμῶν, καὶ δώσετε Κυρίῳ ἀφαίρεμα εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Περὶ μὲν ἓν τοῦ ὡς οὐ μόχῳ νοεῖσαι Χριστὸν, ὁλοκαυτούμενον, καὶ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας ἀνατιθέντα τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, καὶ ὡς οὐ ἴδει χιμάρου γεγονότα δι' ἡμᾶς ἁμαρτίαν, καὶ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν (2) θυόμενον, πολλάκις εἴρηται. νοεῖται δὲ καὶ ὡς οὐ ἄρτῳ, ὡς ζωὴ καὶ ζωοποιός. (3) λητίοις γε μὴν τοῖς οὐ ἀγρῷ παρεικασέον εὖ μάλα τὰς ἐπὶ τῆς γῆς. γέγονε δὲ καθ' ἡμᾶς ὁ Χριστὸς, ἀσάχνος δίχα ἀναφὺς ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου. ἄσαχύς γε μὴν νοούμενος εἷς, καθὰ καὶ ἡμεῖς αὐτοί. ἐκ ἄσαχυς δὲ εἷς, ἀλλ' ὡς δράγμα προσάγεται,

τετέσιν ἐκ πολλῶν ἀσαχύων δέσμη μία. εἷς γάρ ἐσιν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς, πλὴν ὡς οὐ εἴδει δράγματος πολλοστὸς νοεῖται, καὶ ἔσι, διὰ τὸ πάντας ἔχειν οὐ ἑαυτῷ τὸς πισεύοντας, καθ' ὅσωσιν δὲ δηλονότι τῷ πνευματικῷ.

κβ. Ὅταν δὲ διαμάρτητε, καὶ μὴ ποιήσητε πάσας τὰς ἐντολὰς ταύτας, ἃς ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋ-
κγ. σῆν, Καθὰ συνέταξε Κύριος ὑμῖν ἐν χειρὶ Μωϋσῆ, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς συνέταξε Κύριος πρὸς ὑμᾶς καὶ ἐπέ-
κδ. κεινα εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, Καὶ ἔσαι ἐὰν ἐξ ὀφθαλμῶν τῆς συναγωγῆς γενηθῇ ἀκουσίως, καὶ ποιήσει ἡ συναγωγὴ πᾶσα μόχον ἕνα ἐκ βοῶν ἄμωμον εἰς ὁλοκαύτωμα εἰς ὀσμὴν ᾠδίας Κυρίῳ, καὶ θυσίαν τέτου καὶ σπονδὴν αὐτοῦ κατὰ τὴν σύταξιν αὐτοῦ, καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρ-
κε. τίας. Καὶ ἐξιλάσεται ὁ ἱερεὺς περὶ πάσης συναγωγῆς υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἀφεθήσεται αὐτοῖς, ὅτι ἀκούσιόν ἐσι· καὶ αὐτοὶ ἤνεγκαν τὸ δῶρον αὐτῶν κάρπωμα Κυρίῳ περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν ἐναντίον Κυρίου, περὶ τῶν ἀκου-
κς. σίων αὐτῶν. Καὶ ἀφεθήσεται πάσῃ συναγωγῇ υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ τῷ προσηλύτῳ τῷ προσπορευομένῳ πρὸς ὑμᾶς, ὅτι παντὶ τῷ λαῷ ἀκούσιον.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἆθρει ὅπως ὁ νομοθέτης τῆς οὐ νόμῳ λατρείας ὑπερκειμένῳ ἀσυγκρίτως τῷ διὰ Χριστοῦ κάθαρσιν ἐκάλεσε σαφῶς. εἰ γὰρ παρέλθητε, φησὶ, τὰ Μωσέως· καὶ τῆς νομικῆς λατρείας ἂν ἀλογήσαντες αὐτολῆς κατεφορῶντό τινες, τότε δὴ τότε τῷ δι' αἱμάτων ὑμῖν ἀμνησείαν ἐπικυρῶσαν εὑρήσετε, μόχῳ καταθυομένῳ, καὶ χιμάρῳ προσκεκνεγμένῳ. τοῦτο δὲ ὢν εἰς τύπον τοῦ Χριστοῦ. ἐκοῦν καθαρίζει μὲν ὁ νόμος τῶν παραβαινόντων τῷ κόλασιν· ἀπαλλάτει δὲ δίκης, καὶ τῶν ἐξ ἀγνοίας αἰτιαμάτων ἐλεύθεροῖ τὸ τίμιον αἷμα Χριστοῦ. τέθεικε γὰρ τῷ ψυχῷ ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα τῷ κόσμῳ καταλύσῃ τὴν ἁμαρτίαν.

κζ. Ἐὰν δὲ ψυχὴ μία ἁμάρτῃ ἀκουσίως, προσάξει αἶγα μίαν ἐνιαυ-
κη. σίαν περὶ ἁμαρτίας. Καὶ ἐξιλάσεται ὁ ἱερεὺς περὶ τῆς ψυχῆς τῆς ἀκουσιαθείσης, καὶ ἁμαρτούσης ἀκουσίως ἐναντίον Κυρίου, ἐξιλάσαται περὶ αὐτοῦ, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Περὶ τῆς κατὰ ἄγνοιαν ἁμαρτίας τὸν πάντα κελεύει λαὸν βοῦν

(1) Προκηρύτλεται. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

(2) Ἁμαρτωλῶν. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.

(3) Τῶν ἑπομένων ὁ κατάλληλος τόπος τὸ 10. ἐδ. τοῦ 22. (ἢ 23. κατά τινας ἐκδόσ.) κεφ. τοῦ Λευϊτικοῦ. ὅπου καὶ τὰ μετὰ ταῦτα κεῖται, ἕως τοῦ, Δράγμα τοίνυν ὁ Χριστὸς, κτ. ὃ μὴ οὐ τοῖς ἑκδεδομ. εὑρεθῆναι σεσημείωται. εὕρηται δὲ οὐ Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 397.

βᾶν ὁλοκαυτᾶν καὶ χίμαρον· ἀνιωέχθη γὰρ εἰς ὁσμὴν ὀδωδίας Χρισὸς, ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἡμετέρων παθῶν· ἕνα δὲ ἕκασον, αἶγα μίαν· ἔλατον γὰρ αἶξ βοὸς, καὶ θήλεια ἄῤῥενος· σὺς γὰρ τὸ πλῆθος
Ebr. 10. 26. μεῖζον καὶ ἰσχυρότερον. ἑκασίως γὰρ ἁμαρ-
» τανόντων ἡμῶν, οὐκ ἔτι περὶ ἁμαρτίας ἀπο-
» λείπεται θυσία. τὰς παρελθόντας δὲ τὰ Μωϋσέως τῇ δι' αἵματος ἐπιχειρίᾳ προσάγει, τὰ Χρισᾷ κρείττω τῶν ἐν νόμῳ δεικνύς.

κθ. Τῷ ἐγχωρίῳ ἐν υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ τῷ προσηλύτῳ τῷ προσκειμένῳ ἐν αὐτοῖς νόμος εἷς ἔσαι αὐτοῖς, ὃς ἂν ποιήσῃ ἀκουσίως.

λ. Καὶ ψυχὴ ἥτις ποιήσει ἐν χειρὶ ὑπερηφανίας ἀπὸ τῶν αὐτοχθόνων ἢ ἀπὸ τῶν προσηλύτων, τὸν Θεὸν ὄτος παροξυνεῖ, καὶ ἐξολοθρευθήσεται ἡ
λα. ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τᾶ λαᾶ αὐτῆς. Ὅτι τὸ ῥῆμα Κυρίᾳ ἐφαύλισε, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτᾶ διεσκέδασεν. ἐκλρίψει ἐκλριβήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη, ἡ ἁμαρτία αὐτῆς ἐν αὐτῇ.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἐπειδὴ τὰ ἀκούσια τῶν ἁμαρτημάτων ἀπαριθμησάμενος, καὶ τὰς ἐπ' αὐτοῖς θυσίας διαλαξάμενος ὁ Θεὸς, ἔμελλεν ἤδη καὶ περὶ τῶν ἑκουσίων νομοθετεῖν τῷ λαῷ τὰ προσήκοντα, ἅτως ἄρχε-
» ται· καὶ ψυχὴ ἥτις ποιήσει ἐν χειρὶ ὑπε-
» ρηφανίας· χεῖρα ὑπερηφανίας καλῶν τὴν τόλμαν τῶν ἑκουσίως ἁμαρτανόντων, ὅπερ
2. Kor. 10. 5. ὁ Ἀπόσολος, ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ
» τῆς γνώσεως τᾶ Θεᾶ ὀνομάζει· ψυχὴ ἥν
» φησὶν ἥτις ποιήσει, καὶ τὰ ἑξῆς. παρα-
» τηρητέον ἐνταῦθα ἐκεῖνο, ὅτι ἐὰν μὴ ἐκ-
» τρίψει ἐκλριβῇ ἡ ψυχὴ ἐκείνη, ἡ ἁμαρτία αὐτῆς οὐκ ἐν αὐτῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὰς μὴ ἐπιδειξαμένας τὸν ἀγαθὸν ζῆλον, καθὼς πολλαχᾶ γέγραπται, καὶ πολλάκις γέγονε.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Τᾶτο νόησον περὶ τῶν εἰς αὐτὸ τὸ θεῖον σέβας τεινόντων ἁμαρτημάτων.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὅσις ἐὰν ποιήσῃ, φησὶν, ὑπέροπλον πρᾶγμα, τὸν Θεὸν παροργίζει. διὸ καὶ ὡς πρὸς θανάτων ἁμαρτῶντι δίκλω ὄλεθρον ἠπείλησε.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὰς μέγα πνέοντας ἐπὶ τοῖς τῆς ἀλαζονείας, καὶ ἀθεραπεύτως εἰς ἄπαν ἔχοντας, ὁ νόμος παγκάλως ἐκ ἤγαγεν εἰς κρίσιν ἀνθρωπίνω, ἀλλὰ μόνῳ τῷ θείῳ παρέδωκε δικασηρίῳ. Φησὶ γὰρ, ὃς ἂν ἐγχειρῇ τὶ πράτειν μεθ' ὑπερηφανίας, τὸν Θεὸν παροξυνεῖ. διατί; ὅτι πρῶτον μὲν ἀλαζονεία, ψυχῆς ἐσὶ κακία· ψυχὴ δὲ ἀόρατος, ὅτι μὴ Θεῷ· κολασὴς δὲ, ὁ μὲν τυφλὸς, ἐπίμεμπλος, ἄγνοιαν κατήγορον ἔχων· ὁ δὲ βλέπων, ἐπαινετὸς, ἐπισήμη πάντα δρῶν. ἔπειτα δ' ὅτι Φρονήμαλος ὑπόπλεως ἀλόγως νόμενος πᾶς ἀλαζὼν, ἄτε ἄνδρα, ἄτε ἡμίθεον, μᾶλλον ἢ δαίμονα κατὰ Πίνδαρον, (1) ὑπολαμβάνει ἑαυτὸν, ὑπὲρ τὰς ὅρας τῆς ἀνθρωπίνης Φύσεως βαίνειν ἀξιῶν.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐσι, ψυχὴ ἥτις
» ποιήσει ἐν χειρὶ ὑπερηφανίας; Περὶ τῶν ἀκουσίως ἡμαρτηκότων νομοθετήσας, ὁποίαν χρὴ θυσίαν προσενεγκεῖν, καὶ περὶ τῶν ἑκόντων ἡμαρτηκότων νομοθετεῖ. διάφορα γὰρ τὰ ἁμαρτήματα. οἱ μὲν γὰρ ἀ φέρσι διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἀσθένειαν τὴν τῶν παθῶν ἐπανάσασιν, καὶ ἐνδιδόντες ἡτῶνται· οἱ δὲ, καὶ ἐξ ἑτέρας περισάσεως ἁμαρτήμασι περιπίπτουσιν. εἰσὶ δὲ, οἳ καὶ καταφρονητικῶς περὶ τὰς θείας διάκεινται νόμους. τούτους ἐξ ὑπερηφανίας ἁμαρτάνειν ἔφη, ὡς ἑκόντας τῶν νόμων καταφρονοῦντας. τὸν τοιοῦτον ἐξαλείφθησεσθαι ἔφη,
» καὶ τὴν αἰτίαν ἐπήγαγεν· ὅτι τὸ ῥῆμα
» Κυρίᾳ ἐφαύλισε, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτᾶ
» διεσκέδασεν. ἐκλρίψει ἐκλριβήσεται ἡ ψυ-
» χὴ ἐκείνη, ἁμαρτία γὰρ αὐτῆς ἐν αὐτῇ. ὁ μὲν γὰρ δι' ἀσθένειαν ἡτώμενος τῶν παθῶν, εἶτα σθένων καὶ ὀδυρόμενος, ἔχει τινὰ γᾶν σμικρὰν συγγνώμην· ὁ δὲ τὰ πονηρὰ ἀσπαζόμενος, καὶ τῶν θείων καταφρονῶν ἐντολῶν, πάσης ἀπολογίας ἀπεσέρηται.

λβ. Καὶ ἦσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ εὗρον ἄνδρα συλλέγοντα ξύλα τῇ ἡμέρᾳ τᾶ σαββάτου.
λγ. Καὶ προσήγαγον αὐτὸν οἱ εὑρόντες αὐτὸν συλλέγοντα ξύλα τῇ ἡμέρᾳ τᾶ σαββάτου πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν καὶ πρὸς πᾶσαν συναγωγὴν υἱῶν Ἰσραήλ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἀλογήσας τὶς τᾶ διατάγματος, ἔτι τὰς χρησμὰς ἀναύλως ἔχων τὰς περὶ τῆς ἱερᾶς ἑβδόμης· ἃς ἐθέσισεν ἄνωθεν Προφήτου ὁ Θεὸς, καὶ διὰ φωνῆς, τὸ παραδοξότατον, ὁρατῆς τῶν παρατυγχανόντων ὀφθαλμὰς ὤτων ἐπήγειρε μᾶλλον· ἐπὶ φρυγανισμὸν ἐξῆει διὰ μέσου τᾶ στρατοπέδου, πάντας εἰδὼς ἐν ταῖς σκηναῖς ἠρεμοῦντας· καὶ δρῶν ἔτι τὰδίκημα, καταφανὴς ὑπὲρ τᾶ μὴ λαθεῖν γίνεται. πυλῶν γὰρ ἔξω προελθόντες τινὲς εἰς ἠρεμίαν, ἵν' ἐν τῷ καθαρωτάτῳ καὶ ἡσυχα-

(1) Μοῖρα. τὸ δ' ἐκ Διὸς ἀνθρώποις σαφὲς ἐχ ἔπεται
τέκμαρ. ἀλλ' ἔμπαν μεγαλαυχίαις
ἐμβαίνομεν,
ἔργα τε πολλὰ μενοιναῦντες. δέδεται γὰρ ἀναιδεῖ
ἐλπίδι γῦα, προμαθείας δ' ἀπόκεινται ξοαί.
ἐν τῇ ἐπῳδ. τῆς 11. ᾠδ. τῶν Νεμ.

ἡσυχάζοντι εὔξωνται, θέαν ἔκνομον ἰδόντες, ξύλων ὕλιω συγκομίζοντα, καὶ δυσαναχετήσαντες, ἐμέλησαν μὲν αὐτὸν ἀνελεῖν, λογισμῷ δὲ τὸ παρακεκινημένον τῆς ὀργῆς χόντες· ἵνα μὴ ἰδιῶται πρὸ ἀρχόντων κολάζειν τινὰ δοκῶσι, καὶ ταῦτ' ἄκριτον, κἂν ἄλλως τὸ παρανόμημα ἰῷ ἐμφανὲς, μήτε τῷ περὶ τιὼ ἡμέραν σβαγῆς μίασμα φόνε, κἂν δικαιότατος ᾖ, προσάψηται· συλλαβόντες δ' ἄγεσιν αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἄρχοντα, ᾧ σωήδρυον μὲν ἱερεῖς, παρεισῆκει δὲ σύμπασα ἡ πληθὺς πρὸς ἀκρόασιν. ἔθος γὰρ ἰῷ, ἀεὶ μὲν κατὰ τὸ παρεῖκον, προηγεμένως δὲ ταῖς ἑβδόμαις, ὡς ἐδήλωσα καὶ πρόθεν, Φιλοσοφεῖν· τῷ μὲν ἡγεμόνος ὑφηγεμένε καὶ διδάσκοντος ἅτε χρὴ πράτλειν καὶ λέγειν, τῶν δ' εἰς καλοκἀγαθίαν ἐπιδιδόντων καὶ βελτιεμένων τότε ἤθη καὶ τὸν βίον.

λδ. Καὶ ἀπέθεντο αὐτὸν εἰς Φυλακιὼ, ἃ γὰρ σωέκριναν τὶ ποιήσεσιν αὐτόν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τότε μὲν ἓν εἰς εἰρκιὼ ὁ τηλικῦτον ἀσέβημα δράσας ἀπάγεται· Μωϋσῆς δὲ ἀπορῶν ὅ, τι χρὴ παθεῖν τὸν ἄνθρωπον· ἤδει γὰρ ἄξια θανάτε διαπεπραγμένον, ἀλλὰ τὶς ἂν γένοιτο τρόπος ἁρμόζων τῆς τιμωρίας· ἀφικνεῖται πρὸς τὸ ἀόρατον ἀοράτῳ ψυχῇ δικαςήριον, καὶ πρὶν ἀκέσαι πάντ' ἐπισαμένε δικασῦ, τὶ κέκρικε.

λε. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσιὼ, λέγων, θανάτῳ θανατέσθω ὁ ἄνθρωπος· λιθοβολήσατε αὐτὸν λίθοις πᾶσα ἡ συναγωγή.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἀποφαίνεται ὁ Θεὸς, ὅτι θνήσκειν ὀφείλει, καὶ ἐχ ἑτέρως ἢ καταλοβοθεὶς, ἐπειδή περ ὁ νῦς αὐτῷ εἰς κωφιὼ (1) λίθον μετέβαλεν, εἰργασμένῳ τελεώτατον παρανόμημα· [ᾧ χεδὸν πάντα τἄλλα ἐμφέρεται, ὅσα περὶ τῦ σεβασμῦ τῆς ἑβδόμης νενομοθέτηται. διατὶ; ὅτι ἐχ αἱ βάναυσοι μόνον, ἀλλὰ καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι καὶ πραγματεῖαι, καὶ μάλισα αἱ περὶ πορισμὸν καὶ βίε ζήτησιν, ἢ διὰ πυρός εἰσιν, ἢ ἐκ ἄνοδ τῶν διὰ πυρός. ὅθεν ἀπαγορόει πολλάκις ἐν ταῖς ἑβδόμαις πῦρ ἀνάυειν, ὡς ἀρχητικώτατον αἴτιον καὶ πρεσβύτατον ἔργον, ᾧ ἡσυχάσαντος, ἐνενοήθη κὴ τὰ κατὰ μέρος, ὡς εἰκὸς, σωησυχάζειν. ὕλη δὲ ξύλα πυρός. ὥσε τὸν ξυλιζόμενον, ἀδελφὸν καὶ συγγενὲς ἁμάρτημα τῷ καίοντι δρᾶν, τὸ παρανόμημα διπλασιάζοντα· τῇ μὲν, ὅτι προσαχθὲν ἠρεμεῖν σωεκόμιζε· τῇ δ' ὅτι καὶ τοιαῦτα σωεκόμιζεν, ἃ πυρός ἐσιν ὕλη τῆς τῶν τεχνῶν ἀρχῆς.]

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τὸν ἐν σαββάτῳ συλλέξαντα ξύλα καταλοβοθῶαι προσέταξεν; Ὡς πρῶτον τοῦτον παραβεβηκότα τὸν νόμον, ἵνα μὴ γένηται παρανομίας ἀρχέτυπον. ἡ γὰρ τότε τιμωρία δέος ἐνέθηκεν ἅπασιν.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Μωσῆς ὁ θεσπέσιος τὰ τῦ νόμε ἐκ προοιμίων παραβαθέντα θεώμενος, εἰ καὶ ἐπὶ βραχεῖ ἁμαρτήματι, καταλοβοθιῶαι ἐν σαββάτῳ ξυλολογῆντα ἐκέλοσε· τῦτο Θεὸν γεγραφὼς ἀποφήναται. ἐπὶ μικρῷ γὰρ κὴ μείζονι ἡ παράβασις κρίνεται. ὡς κὴ οἱ πρῶτοι τῦ γένες προπάτορες ξύλε γόσει τὸν πολυώδυνον κατεδικάθησαν καὶ βίον καὶ θάνατον.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Λιθόλοσον ἐκλεθνάναι δεῖν ἐκέλοσε Θεὸς τὸν ἐν σαββάτῳ συλλέγοντα ξύλα. ἡ δὲ ἐπ' ἐκείνῳ δίκη, νοητῦ καὶ ἀναγκαίε πράγματος ὑποτύπωσις ἰῷ. τὸ γὰρ ἐκ τῆς οἰκείας ῥίζης ἐκκεκαρμένον καὶ αὐανθὲν ἤδη ξύλον, νεκρότητος ἂν εἴη σύμβολον· εἴη δ' ἂν καὶ ἑτέρως πυρὸς διατροφή. τοιαύτη ἐσὶ καὶ ἡ παμμόχθηρος ἁμαρτία, νεκρότης ὥσπερ τὶς, καὶ τῆς ἀνημέρε φλογὸς ἀνοσία τροφὴ τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτιώ.

λς. Καὶ ἐξήγαγον αὐτὸν πᾶσα ἡ συναγωγὴ ἔξω τῆς παρεμβολῆς· κὴ ἐλιθοβόλησαν αὐτὸν πᾶσα ἡ συναγωγὴ ἐν λίθοις ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καθὰ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσιὼ.

ΑΛΛΟΣ. Διὰ ξύλα ξηρὰ ἀθετήσας ἐλιθοβολεῖτο, τῆς τε ὑπερηφανίας κολαθεὶς, καὶ τιὼ ὑποτύπωσιν ἔχων τῶν κατὰ σάρκα ζώντων καὶ ἀπολλυμένων. ἔπω δὲ ἰῷ τιμωρίας ὁρισμὸς κατὰ τῦ παραβαίνοντος τὸ σάββατον. ἐπὶ γὰρ ταῖς κατὰ Φύσιν (2) πράξεσιν ἐκόλαζεν ὁ Θεὸς, Φόνοις, μοιχείαις, Φαρμακείαις, καὶ τοιούτοις, ἐφ' ὧν καὶ τὸ εὔλογον τῆς κολάσεως ἡ Φύσις ἐγνώριζεν. ἡ δὲ τῦ συμβόλε παράβασις, ἃ πρόδηλον Φύσει ἔχει τιὼ ἀτοπίαν· ἐπὶ μὲν τῆς πράξεως ἐξεφάνη τὸ ἄτοπον, ὅτι ἐκ παντὸς τῦ πλήθες ἐναντία τολμᾷν τῷ νόμῳ. καὶ ἡ τῆς κακίας περιφάνεια, τὸ τῆς δίκης εὔλογον ὂν, ἐπεδείκνυεν, εἰ καὶ τὸ δηλόμενον ἐξ αὐτῆς ἐληλύθει. (3)

λζ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς λη. Μωϋσιὼ, λέγων, Λάλησον τοῖς ὑοῖς Ζ Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτὲς, καὶ ποιησάτωσαν ἑαυτοῖς κράσπεδα ἐπὶ τὰ πλερύγια τῶν ἱματίων αὐτῶν· κὴ ἐπιθήσετε ἐπὶ τὰ κράσπεδα τῶν πλελθ. ρυγίων κλῶσμα ὑακίνθινον. Καὶ ἔσαι ὑμῖν ἐν τοῖς κρασπέδοις, καὶ ὄψεσθε αὐτά· καὶ μνηθήσεσθε πασῶν τῶν ἐντολῶν Κυρίε, καὶ ποιήσετε αὐτάς· καὶ ἃ διασραφήσεσθε ὀπίσω τῶν διανοιῶν ὑμῶν, κὴ ὀπίσω τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν

(1) Εἰς κωφόν. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.
(2) Παρὰ Φύσιν ἀνάγν.
(3) Ἐλελήθει. ὀρθότ. τὰ δὲ αὐτὰ ἄλλως πως καὶ ὁ Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

ὑμῶν ἐν οἷς ὑμεῖς ἐκπορνεύετε ὀπίσω A
μ. αὐτῶν, Ὅπως ἂν μνησθῆτε καὶ ποιήσητε πάσας τὰς ἐντολάς μα, καὶ ἔσεσθε ἅγιοι τῷ Θεῷ ὑμῶν.

ΔΗΛΟΥ. Κλῶσμα ὑακινθινον, βίβλος ἰῶ ὑπομιμνήσκουσα τὸν νομοθέτην.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε προσέταξεν ὁ Θεὸς αὐτοῖς τοῖς κραπέδοις τῶν ἱματίων κλῶσμα ὑακίνθινον ἐπιθεῖναι; Τὸ ὑακίνθινον κλῶσμα, τῷ οὐρανῷ μιμεῖται τὴν B
χρόαν. ἀνεμίμνησκε τοίνυν αὐτὸς τῷ νομοθέτῃ, ὃς πληροῖ μὲν τὰ πάντα, δοκεῖ
Ψαλ. 113. 16. δὲ οἰκεῖν τὸν οὐρανόν. ὁ οὐρανὸς γάρ φησι
Ψαλ. 2. 4. „ τῷ οὐρανῷ τῷ Κυρίῳ· καὶ, ὁ κατοικῶν ἐν
„ οὐρανοῖς ἐκγελάσεται αὐτούς. τοῦτο δὲ καὶ ὁ
„ νόμος διδάσκει· ὄψεσθε γάρ φησι τὰ κρά-
„ πεδα, καὶ ἀναμνήσεσθε πάσας τὰς ἐντο-
„ λὰς Κυρίου, ποιήσαι αὐτάς· καὶ οὐ διά-
„ στραφήσεσθε ὀπίσω τῶν διανοιῶν ὑμῶν, καὶ
„ τῶν ὀφθαλμῶν ἐν οἷς ὑμεῖς ἐκπορνεύετε
„ ὀπίσω αὐτῶν.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Χαλεπὸν ἀῤῥώσημα νῷ τῷ λήθῳ εἰδὼς, οἷά περ ἐν πίνακι, ταῖς φλιαῖς ἀποσημαίνεσθαι δεῖν ἐπιτάττει τὰς ἐντολάς· καὶ τῆς δεξιᾶς ἁφάπτειν χειρὸς δέλτια (1) τάχα πε τὸν νόμον ὠδίνοντα, καὶ ἐγγεγραμμένον ἔχοντα τὸ χρησμῴδημα. καὶ αὐτῶν ἀπηρτῆσθαι τῶν ἐσθημάτων, ἐκ ἀσωτελὲς εἶναί φησιν εἰς ὄνησιν τάτε κράσπεδα καὶ τὸ κλῶσμα τὸ ὑακίνθινον. αἴνιγμα δὴ ἐν τῷ δεῖν ἐλέσθαι, Φρονεῖν τε καὶ δρᾶν τὰ ἐξ οὐρανῶν, καὶ τῶν ἄνωθεν διαμεμνῆσθαι νόμων, τὸ κραπέδων τε καὶ αὐτῆς ἁφάψαι χειρὸς τὸ κλῶσμα τὸ ὑακίνθινον. λίθῳ γὰρ οἶμαι τῇ ἰνδικῇ, τῷ ὑακινθίνῳ φημὶ, τὸ αἰθέριόν πως εἰκάζεται σῶμα, αὐγῇ τε καὶ σκότῳ συμμιγὲς, καὶ οὐ βάθει πως ἔχων τὸ ὑδαροειδὲς, ὑποτρέμουσάντε καὶ οὐδιάχυτον ὑποφαῖνον τῷ ὄψιν.

μα. Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ὃς Γ
ἐξαγαγὼν ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, εἶναι ὑμῶν Θεός. ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν.

ΚΕΦ. ΙΖ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κορὲ υἱὸς Ἰσσαὰρ υἱοῦ Καὰθ υἱοῦ Λευΐ, καὶ Δαθὰν καὶ Ἀβειρὼν καὶ (2) υἱοὶ Ἐλιὰβ, καὶ Αὐνὰν υἱὸς Φαλὲθ υἱοῦ Ῥουβίμ.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Κορῆς Ἑβραίων ἐν τοῖς μάλισα καὶ γένει καὶ πλούτῳ διαφέρων, ἱκανὸς δ' εἰπεῖν καὶ δήμοις ὁμιλεῖν πιθανώτατος, ὁρῶν ἐν ὑπερβαλλούσῃ τιμῇ τὸν Μωϋσῆν καθεζῶτα, χαλεπῶς εἶχεν ὑπὸ φθόνου· ἦν γὰρ Φυλέτης ὢν ἐτύγχανεν αὐτῷ καὶ συγγενής· ἀχθόμενος ὅτι ταύτης τῆς δόξης δικαιότερον αὐτῷ πλατεῖν ἐκεῖνος μᾶλλον, μὴ χείρων ὢν κατὰ γένος αὐτὸς ὑπέλαβε. παρά τε τοῖς Λευίταις, Φυλέται δ' ἦσαν, καὶ μάλισα παρὰ τοῖς συγγενέσι κατεβόα· δεινὸν εἶναι λέγων Μωϋσῆν δόξαν αὐτῷ θηρώμενον κατασκευάσαι, καὶ κακοργοῦντα κλήσασθαι ταύτῃ ἐπὶ προφάσει τῷ Θεῷ περιορᾶν, παρὰ τὰς νόμους μὲν τὰδελφῷ τῷ ἱερωσύνῃ Ἀαρῶνι δόντα, μὴ τῷ κοινῷ δόγματι τοῦ πλήθους, ἀλλ' αὐτῷ ψηφισαμένου· τυράννου δὲ τρόπῳ καταχαριζόμενον τὰς τιμὰς οἷς ἂν θελήσῃ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα κακοήθως μετ' ὀλιγωρείας πρὸς τοὺς Φυλέτας ἔλεγε· προϊόντος δ' εἰς τοὺς πλείονας κατ' ὀλίγον τοῦ λόγου, καὶ τῶν ἀκροωμένων προσιεμένων ταῖς κατὰ Ἀαρῶνος διαβολαῖς, ἀνεπίμπλατο τούτων ἅπας ὁ στρατός.

β. Καὶ ἀνέσησαν ἔναντι Μωϋσῆ, καὶ ἄνδρες τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ πεντήκοντα καὶ διακόσιοι, ἀρχηγοὶ συναγωγῆς σύγκλητοι βουλῆς, καὶ ἄνδρες ὀνομαστοί.

Ὀνομαστοί. Ἄλλος, καλούμενοι εἰς καιρόν.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Ἦσαν οἱ συστασιασμένοι τῷ Κορῇ πεντήκοντα καὶ διακόσιοι Δ
τῶν πρώτων ἄνδρες, συνδόντες ἀφελέσθαι τὴν ἱερωσύνην τὸν Μωϋσέως ἀδελφὸν, καὶ τοῦτον αὐτὸν ἀτιμοῦν.

* ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸ μὲν κατασιάσαι τὸν Κορὲ κατὰ τοῦ νομοθέτου ἔχει τινὰ λόγον· ἐκ γὰρ τῆς Λευϊτικῆς ὑπῆρχε φυλῆς· Δαθὰν δὲ, καὶ Ἀβειρὼν, καὶ Ἐλιὰβ, ἐκ τοῦ Ῥουβὶμ τὸ γένος καταγόμενοι, (3) ποίαν ἔχουσι τῆς στάσεως ἀφορμήν; Πρωτότοκος γὰρ τοῦ Ῥουβὶμ, καὶ ὠνήθησαν πρωτοτόκοις τῷ ἱερωσύνῃ ἁρμόττειν· καὶ οὐκ ἐσκόπησαν, ὡς ὁ πρόγονος αὐτῶν, τῶν πρωτοτοκίων διὰ τὴν παρανομίαν ἐξέπεσε. E

γ. Συνέσησαν ἐπὶ Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, καὶ εἶπαν πρὸς αὐτοὺς, ἐχέτω ὑμῖν ὅτι πᾶσα ἡ συναγωγὴ πάντες ἅγιοι, καὶ ἐν αὐτοῖς Κύριος. καὶ διατὶ κατανίσασθε ἐπὶ τὴν συναγωγὴν Κυρίου; Z

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Ἀνηρέθισο καὶ τὸ πλῆθος, καὶ βάλειν τὸν Μωϋσῆν ὡρμήκεσαν, εἴστε ἐκκλησίαν ἀκόσμως μετὰ θορύβου καὶ ταραχῆς συνελέγοντο, καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς τῷ Θεῷ πάντες ἐβόων.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐντεῦθεν καὶ ἐπὶ τὸν Κύριον ἦλθον. οἱ μὲν ἐπιφανεῖς, φθόνῳ· τὰ δὲ πλήθη, τῶν ἀρχόντων τῇ ἀκολουθήσει. H

ΚΥΡΙΛ-

(1) Εἰς τὸ 18. ἐδ. τοῦ 11. κεφ. τοῦ Δευτερον ἀφορᾷ. ἐκεῖνο γὰρ τοῖς προκειμένοις ἐπισυνάψας, ἡμιώδυσε.
(2) Ἀβειρὼν υἱοὶ Ἐλιάβ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(3) Ἐκ τοῦ Ῥουβὶμ τὸ γένος καταγόντες, ἢ συ Χάλ. ἔκδ

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μόνον δὲ ἀχὶ κοινλῶ εἶναί φασι, καὶ ἀχὶ δήμοις τοῖς αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι τλὼ τᾶ ἀρχιερέως τιμλῶ, καὶ ἀδεὶ ὅλως τὸ περιτλὸν, ἢ περιφανέσερον, κἂν εἰ ὑπερκεῖσθαι λέγοιντο, ψήφῳ τὸ χρῆμα λαχόντες τῇ παρὰ Θεᾶ. ὅπερ ἐσὶν ἀναργῶς ταῖς ἄνωθεν ψήφοις ἐπιτιμᾶν, καὶ ἀδεὶ εἶναι λογίζεσθαι τὸ τῷ νομοθέτῃ δοκᾶν.

δ. Καὶ ἀκάσας Μωϋσῆς, ἔπεσεν
ε. ἐπὶ πρόσωπον. Καὶ ἐλάλησε πρὸς Κορὲ καὶ πρὸς πᾶσαν αὐτᾶ τλὼ συναγωγλὼ, λέγων, ἐπέσκεπται ὁ Θεὸς καὶ ἔγνω τὰς ὄντας αὐτᾶ, καὶ τὰς ἁγίας προσηγάγετο πρὸς ἑαυτόν· κὴ ἃς ἂκ ἐξελέξατο ἑαυτῷ, ἀ προσηγάγετο πρὸς ἑαυτόν.

ς. Τᾶτο ποιήσατε· λάβετε ὑμῖν ἑαυτοῖς πυρεῖα Κορὲ, καὶ πᾶσα ἡ
ζ. συναγωγὴ αὐτᾶ, Καὶ ἐπίθετε ἐπ' αὐτὰ πῦρ, καὶ ἐπίθετε ἐπ' αὐτὰ θυμίαμα ἔναντι Κυρίᾳ αὔριον· καὶ ἔσαι ὁ ἀνὴρ ὃν ἂν ἐκλέξηται Κύριος, ἅτος ἅγιος. ἱκανάθω ὑμῖν ὑοὶ Λᾶϊ.

Ἱκανάθω. Ἀκύλας καὶ Θεοδοτίων, πολὺ ὑμῖν ἀρκείτω.

**ΙΩΣΗΠΟΥ. Πρωῒ ὅσοι τῆς ἱερωσώης ἀντιποιεῖσθε κομίζων ἕκασος θυμιατήριον οἴκοθεν σὼ θυμιάμασι καὶ πῦρ, παρεῖτε. Καὶ μετ' ὀλίγα. Καὶ θυμιωμένων ὑμῶν, ἅπερ ἂν τλὼ θυσίαν ἡδείω κρινοῖεν ὁ Θεὸς, ἅτος ὑμῖν ἱερᾶς κεχειροτονήσεται.

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀξιοῖ παρὰ Θεᾶ γενέσθαι τλὼ κρίσιν, μὴ δεχθείσης τῆς θυσίας αὐτῶν, ὡς ἐπὶ μιᾶς συσάσεως τλὼ θυσίαν τῶν περὶ Κορὲ λέγων εἶναι τῶν περὶ Δαθάν. Φησὶ γᾶν καὶ μετὰ ταῦτα, ῥαγεῖσα ἡ γῆ, κατέπιε πάντας τὰς μετὰ Κορὲ, λέγων τὰς μετὰ Δαθὰν καὶ Ἀβειρών. ἅτω μακάριον ὑπὸ Θεῷ πολιτᾶεσθαι ἐπιτρέποντας Θεῷ τὰ Θεᾶ.

η. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς Κορὲ,
θ. εἰσακάσατέ μα ὑοὶ Λᾶϊ. Μὴ μικρόνἐσιν ὑμῖν τᾶτο, ὅτι διέσειλεν ὑμᾶς ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ ἐκ συναγωγῆς Ἰσραήλ, καὶ προσηγάγετο ὑμᾶς πρὸς ἑαυτὸν λειτργεῖν τὰς λειτργίας τῆς σκηνῆς τᾶ Κυρίᾳ, καὶ παρίσαθαι ἔναντι
ι. τῆς συναγωγῆς λαλᾶειν αὐτῷ; Καὶ προσηγάγετό σε καὶ πάντας τὰς ἀδελφάς σα ὑὰς Λᾶϊ μετὰ σᾶ, καὶ ζητεῖτε ἱερατᾶειν;

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁ μὲν θεσέσιος Μωϋσῆς ἠπιότητι τῇ σωήθει χρώμενος, ὡς ἠρῳωκότας παρεκάλει, καὶ τλὼ ὅσλω ἅπω κατ' αὐτῶν ἐσομένλω ὀργλὼ ἐννενοηκὼς, ἐπιπλήτλει, λέγων· ἱκανάθω ὑμῖν ὑοὶ Λᾶϊ. ἀ γὰρ μικρὸν, φησὶν, ὑμῖν, ὅτι ὑμᾶς ἐκ πάντων ἀπολέκλας ἐποιήσαλο πρὸς τλὼ ἅτω σεπλὼ καὶ ἀξιάγασον λειτργίαν ὁ τῶν ὅλων Θεός. οἱ δὲ ἦσαν ἔτι πικροὶ καὶ ἀτεράμονες, κὴ ἀχάλινοι πρὸς ὑπεροψίαν.

ια. Οὕτω σὺ καὶ πᾶσα ἡ σωαγωγήσα ἡ σωηθροισμένη πρὸς τὸν Θεόν. καὶ Ἀαρὼν τίς ἐσιν, ὅτι διαιβ. γογγύζετε κατ' αὐτᾶ; Καὶ ἀπέσειλε
Β Μωϋσῆς καλέσαι Δαθὰν καὶ Ἀβειρὼν ὑὰς Ἐλιάβ· καὶ εἶπαν, ἂκ ἀναιγ. βαίνομεν. Μὴ μικρὸν τᾶτο, ὅτι ἀνήγαγες ἡμᾶς ἐκ γῆς ῥεούσης γάλα καὶ μέλι, ἀποκτεῖναι ἡμᾶς ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτι κατάρχεις ἡμῶν;

» ΑΔΗΛΟΥ. Κατάρχεις ἡμῶν. κατατυ-
» ραννεῖς γὰρ ἡμῶν βιαίως.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Δυσφημία κατὰ τᾶ
Γ Θεᾶ, ὃς γλῶ ἐπηγγείλατο ῥέουσαν γάλα κὴ μέλι. οἱ δὲ τἀναντίον φασὶν, ὡς ἐκ τοιαύτης ἀνήχθησαν γῆς εἰς ἔρημον τόπον.

ιδ. Ἄρχων εἶ· καὶ σὺ εἰς γλῶ ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι εἰσήγαγες ἡμᾶς, καὶ ἔδωκας ἡμῖν κλῆρον ἀγρᾶ κὴ ἀμπελῶνος. τὰς ὀφθαλμὰς τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων ἀνέκοψας. ἂκ ἀναβαίνομεν.

Δ ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐπὶ τίφησι καλεῖς ἡμᾶς; ἀ δέδωκας ἡμῖν ἃ ἐπηγγείλω, μὴ καὶ προσεκλυφλῶσαι ἡμᾶς ἐπιθυμεῖς;

ιε. Καὶ ἐβαρυθύμησε Μωϋσῆς σφόδρα, καὶ εἶπε πρὸς Κύριον, μὴ πρόχῃς εἰς τλὼ θυσίαν αὐτῶν. ἂκ ἐπιθύμημα ἀδενὸς αὐτῶν εἴληφα, ἀδὲ ἐκάκωσα ἀδένα αὐτῶν.

Ε **ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Βαρυθυμήσας ὁ Μωϋσῆς, μὴ πρόχῃς, φησὶν, εἰς τλὼ
» θυσίαν αὐτῶν. ἂκ ὄνον (1) ἀὸς αὐτῶν
» ἔλαβον, ἀδὲ ἐκάκωσα ἀδένα αὐτῶν. θαῤ-
ρεῖ ἂν ὁ μὴ ἀδικήσας, ὡς Δαβὶδ, ἄνδ ἀνο- Ψαλ. 58. 4.
» μίας ἔδραμον καὶ κατδύθωα· καὶ, εἰ ἔσιν Ψαλ. 7. 3.
» ἀδικία ἐν χερσί μα.
» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐσι, μὴ πρόχῃς
» εἰς τλὼ θυσίαν αὐτῶν; Ἀγὼν περὶ τῆς ἱερωσώης ἐγίνετο· καὶ μέλλοντες κἀκεῖνοι
Ζ κὴ ἕτοι προσφέρειν θυμίαμα, κριτῇ ἐχρῶντο τῷ δεσπότῃ Θεῷ. ἀθυμήσας τοίνλω ὁ ΠροΦήτης διὰ τὰς τῆς σάσεως ἀρχηγὰς, ἱκετδει τὸν κριτλὼ, μὴ δέξαθαι τὸ παρανόμως ὑπὸ τῶν σασιασῶν προσφερόμενον. καὶ εἰς μαρτυρίαν αὐτὸν τῆς οἰκείας
» ἐπιεικείας καλεῖ· μὴ πρόχῃς γάρ φησιν εἰς
» τλὼ θυσίαν αὐτῶν. ἂκ ἐπιθύμημα ἀδενὸς
» αὐτῶν εἴληφα, ἀδὲ ἐκάκωσα ἀδένα αὐτῶν.
ἔργῳ δὲ τλὼ μαρτυρίαν αὐτῶν ἐβεβαίωσεν
Η» ὁ κριτής. ἀποκλῆτε γάρ φησι ἐκ μέσα
» τῆς συναγωγῆς ταύτης, καὶ ἐξαναλώσω
» αὐτὰς εἰσάπαξ.

ιϛ. Καὶ

(1) Σημείωσον τὸ, ὄνον, ἀντὶ τᾶ, ἐπιθύμημα, πάνυ κατάλληλον ὄν.

ις. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς Κορὲ, ἁγίασον τλὼ σωναγωγλώ σε, καὶ γίνεσθε ἕτοιμοι ἔναντι Κυρίε σὺ καὶ
ιζ. αὐτοὶ καὶ Ἀαρὼν αὔριον. Καὶ λάβετε ἕκασος τὸ πυρεῖον αὐτᾶ, καὶ ἐπιθήσετε ἐπ' αὐτῷ πῦρ, καὶ ἐπιθήσετε ἐπ' αὐτῷ θυμίαμα, καὶ προσάξετε ἔναντι Κυρίε αὔριον ἕκασος τὸ πυρεῖον αὐτᾶ, πεντήκοντα καὶ διακόσια πυρεῖα, καὶ σὺ καὶ Ἀαρὼν
ιη. ἕκασος τὸ πυρεῖον αὐτᾶ. Καὶ ἔλαβεν ἕκασος τὸ πυρεῖον αὐτᾶ, καὶ ἐπέθηκαν ἐπ' αὐτὰ πῦρ, καὶ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὰ θυμίαμα· καὶ ἔσησαν παρὰ τὰς θύρας τῆς σκλωῆς τᾶ μαρτυρίε Μωϋσῆς καὶ Ἀαρών.

ιθ. Καὶ ἐπισωέσησαν ἐπ' αὐτὰς Κορὲ τλὼ πᾶσαν σωναγωγλὼ αὐτᾶ παρὰ τλὼ θύραν τῆς σκλωῆς τᾶ μαρτυρίε. καὶ ὤφθη ἡ δόξα Κυρίε πάση τῇ σωναγωγῇ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπισωέσησε, Φησὶν, ἐπ' αὐτὰς Κορὲ τλὼ πᾶσαν αὐτᾶ συναγωγλώ. ἐπ' ἀνθρώπες ἔθεντο τὰς ἐλπίδας. τὶ γὰρ ἔδει πλήθες, Θεᾶ διακρίνοντος τὰς ἀρέσκοντας;

» ** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὅτε λαὸς ἐπῆλθεν ἀνελεῖν Μωϋσέα, καὶ ἐπεσκίασεν ἡ δόξα Κυρίε. ἰῶ δὲ ὅσιον, τὰς ἐπελθόντας ἐχθρῶν δίκλω, ἀναιρεῖσθαι.

ΚΕΦ. ΙΖ. (1)

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσλῶ καὶ Ἀαρὼν, λέγων, Ἀποσχίσθητε ἐκ
β. μέσε τῆς σωναγωγῆς ταύτης, καὶ ἐξαναλώσω αὐτὰς εἰσάπαξ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Θανάτῳ δείκνυσιν ὑποκειμένες. πολὺ γὰρ ἰῶ αὐτοῖς σωδιεφθαρμένον, καὶ μηδὲ σωαγανακλᾶν τοῖς ἡγεμόσι κατὰ τῶν ἐπαναστάντων. ὡς καὶ μετὰ τλὼ τιμωρίαν αὐτῶν χαλεπαίνειν κατὰ τῶν περὶ Μωϋσέα, ὡς αὐτῶν κατεσκληκότων τλὼ τῶν τοσάτων φθοράν. διὸ καὶ πᾶσιν αὐτοῖς ἀπειλεῖ, ἐπιτρέπων τοῖς ἱερεῦσι καὶ παραιτεῖσθαι ὑπὲρ αὐτῶν, δι'
» ὧν Φησίν· ἀποχλῶητε, καὶ ἐξαναλώσω αὐτές· ὡς δι' αὐτὰς μὴ ἀπολλυμένων. τὶ γὰρ ἰῶ τὸ κωλῦον εἴπερ ἠβάλετο; δείκνυσιν ἕν μετὰ τᾶ δικαίε τὸ ἀγαθὸν, καθ' ἱκεσίαν τῶν ἰδίων τᾶ Θεᾶ διδόμενον. ὅθεν τὸ σωαπολέσθαι τοῖς ἀσεβέσι τὰς ἄλλες ἀνίησι, γινόμενον ἐνίοτε, ὡς ἐπὶ τᾶ Ἀχαρ, συμφερόντως τῷ λαῷ, εἰς τὸ χαλεπαίνειν τοῖς αἰτίοις. ὅθεν κελεύει τοῖς ἄλλοις ἀποσλῶαι τῶν ἀσεβάντων, μή πως σωαναιρεθῶσιν αὐτοῖς. ἅτως ἐπικίνδωον ἡ τῶν κακῶν ἑταιρεία.

γ. Καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ εἶπαν, Θεὸς, Θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός· εἰ ἄνθρωπος εἷς ἥμαρτεν, ἐπὶ πᾶσαν τλὼ σωναγωγλὼ ἡ ὀργὴ Κυρίε;

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Δεδήλωκε δὲ ὁ πανοῦφημος Μωσῆς τλὼ οἰκείαν πραότητα. προκυλινδόμενος γὰρ τᾶ κριτᾶ, ἐβόα· ὁ
» Θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός·
» εἰ ἄνθρωπος εἷς ἥμαρτεν, ἐπὶ πᾶσαν τλὼ
» σωαγωγλὼ ἡ ὀργὴ Κυρίε; δεξάμενος δὲ ὁ φιλάνθρωπος Κύριος τλὼ τᾶ θεράποντος ἱκετείαν, τῶν μὲν σασιασῶν ἀποκριθλῶαι κελεύει τὰς ἄλλας· χλῶαι δὲ κελεύσας τλὼ γλῶ, αὐτάνδρας τὰς σκλωὰς ὑποβρυχίες ἀπέφλωε. καὶ οἱ διὰ μέσης θαλάσσης ὁδεύσαντες, ἐν τῇ γῇ κατεπόθησαν. ῥᾴδιον γὰρ τῷ ποιητῇ καὶ ξηρὰν ὁδὸν ἐν τῇ θαλάττῃ δημιεργεῖν, καὶ τῇ γῇ πάλιν εἰς τιμωρίαν ἀντὶ θαλάσσης κεχρῆσθαι. τοῖς μὲν γὰρ Αἰγυπλίοις τὸν δι' ὕδατος ἐπήγαγον ὄλεθρον· τὸν δὲ Δαθὰν καὶ Ἀβειρὼν, καὶ τὰς ἄλλας, τοῖς τῆς γῆς σωεκάλυψεν ὕδασι. (2) τάτες μὲν ἂν ζῶντας τῷ ᾅδῃ παρέπεμψε, τᾶ δὲ Κορὲ τλὼ σωαγωγλὼ πυρὶ κατλωάλωσεν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Χαρίζελαι τῇ δεήσει ὁ Θεὸς τῇ διακρίνειν ἀξιάσῃ, ἐπειδὴ πᾶσαι αἱ ψυχαὶ καὶ αἱ σάρκες αὐτᾶ εἰσί. καὶ τὸ σωαπολέσθαι τοῖς ἀσεβᾶσι τὰς ἄλλας ὀνίνησι, γινόμενον ἐνίοτε, ὡς ἐπὶ τᾶ Ἀχαρ.

δ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋ-
ε. σλῶ, λέγων, Λάλησον τῇ σωαγωγῇ, λέγων, ἀναχωρήσατε κύκλῳ ἀπὸ τῆς σωαγωγῆς Κορὲ, Δαθὰν, καὶ Ἀβειρών.

ΑΔΗΛΟΥ. Σωθήτωσαν, Φησὶ, δι' ἡμᾶς τάτοις σωημμένοι, καὶ μὴ κοινωνείτωσαν τᾶ πάθες οἱ κοινωνᾶντες τᾶ γένες, καὶ τῆς ἄλλης κακίας· χωριζάντες μέντοι τῶν προηγημένων, ὡς κατακρινομένων.

ς. Καὶ ἀνέση Μωϋσῆς, καὶ ἐπορεύθη πρὸς Δαθὰν καὶ Ἀβειρὼν, καὶ σωεπορεύθησαν μετ' αὐτᾶ πάντες οἱ πρεσβύτεροι Ἰσραήλ.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Πέμψας Μωϋσῆς πρὸς Ἀβίραμον καὶ Δαθάμλω ὑπηρέτας, ἐκέλευσεν ἥκειν κατὰ τὰ συγκείμενα, καὶ περιμένειν τλὼ ἱερωργίαν. ὡς δ' ἅτε ὑπακέεσθαι τοῖς Ἀγγέλοις ἔφασαν, καὶ Μωϋσλῶ ἀπειθῆσαι, κατὰ τᾶ λαᾶ παντὸς ἐκ κακωρ-

(1) Ἰσέον, ὅτι τὰ 31. ἐδ. τᾶδε τᾶ κεφ. ἐπισωημένα εἰσὶ τῷ προλαβόντι ἐν ταῖς εἰρημ. ἐκδόσ.
(2) Κύμασιν. ἢ ἐν Χάλ. ἔκδ.

κακεργίας αὐξανόμενον· ἀκύσας τὰ παρ' αὐτῶν ὁ Μωϋσῆς, ἀκολουθεῖν αὐτῷ τὰς προβόλας ἀξιώσας, ἀπῆει πρὸς τὰς περὶ Δαθάμνιω, ἀχ. ἡγούμενος εἶναι δεινὸν βαδίζειν πρὸς τὰς ὑπερηφανήσαντας.

ζ. Καὶ ἐλάλησε πρὸς τὴν συναγωγὴν, λέγων, ἀποχίσθητε ἀπὸ τῶν σκηνῶν τῶν ἀνθρώπων τῶν σκληρῶν τούτων, καὶ μὴ ἅπτησθε ἀπὸ πάντων ὅσα ἐστὶν αὐτοῖς, μὴ συναπόλησθε ἐν πάσῃ τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἱκανὸν ἡ τῶν κακῶν ἑταιρεία πρὸς τὸ συναπολέσθαι αὐτούς.

η. Καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ τῆς σκηνῆς Κορὲ καὶ Δαθὰν καὶ Ἀβειρὼν κύκλῳ. καὶ Δαθὰν καὶ Ἀβειρὼν ἐξῆλθον, καὶ εἱστήκεισαν παρὰ τὰς θύρας τῶν σκηνωμάτων αὐτῶν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ ἡ ἀποσκευὴ αὐτῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὑπολαμβάνονται μέσοι, ἵνα ὑπὸ τοῖς πάντων ὀφθαλμοῖς ἀπόλωνται, καὶ γένηται τὸ ἐκείνων πάθος ἁπάντων παίδευμα τῶν κύκλῳ. (1)

**ΙΩΣΗΠΟΥ. Οἱ περὶ Δαθάμνιω πυθόμενοι τὸν Μωϋσῆν μετὰ τῶν ἀξιολόγων τῆς πληθύος πρὸς αὐτὸν παραγινόμενον, προελθόντες γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις πρὸ τῶν σκηνῶν, ἀπέβλεπον τί καὶ μέλλει ποιεῖν ὁ Μωϋσῆς. οἵτε θεράποντες ἦσαν περὶ αὐτὸν, ὡς εἰ βίαν τινὰ προσφέροι Μωϋσῆς, ἀμυνόμενοι.

θ. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς, ἐν τούτῳ γνώσεσθε ὅτι Κύριος ἀπέσταλέ με ποιῆσαι τὰ ἔργα ταῦτα πάντα, ὅτι οὐκ ἀπ' ἐμαυτοῦ.

ι. Εἰ κατὰ θάνατον πάντων τῶν ἀνθρώπων ἀποθανοῦνται οὗτοι, εἰ καὶ κατ' ἐπίσκεψιν πάντων ἀνθρώπων ἐπισκοπὴ ἔσαι αὐτῶν, οὐχὶ Κύριος ια. ἀπέσταλέ με. Ἀλλ' ἢ ἐν χάσματι δείξει Κύριος, καὶ ἀνοίξασα ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καταπίεται αὐτοὺς, καὶ τοὺς οἴκους αὐτῶν, καὶ τὰς σκηνὰς αὐτῶν, καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν αὐτοῖς, καὶ καταβήσονται ζῶντες εἰς ᾅδου, καὶ γνώσεσθε, ὅτι παρώξυναν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι τὸν Θεόν.

**ΙΩΣΗΠΟΥ. Ποιήσεις φανερὰν τὴν ἐπ' αὐτοῖς δίκην, ἵνα μεμιωότων κατὰ τῆς σῆς δόξης, μὴ κοινῶς ἐκ τοῦ ζῆν αὐτοὺς μετασήσας, μηδ' ὡς ἀποθανόντας κατ' ἄνθρωπινον ἐξεληλυθότας τοῦ βίου φανεὶς νόμον. ἀλλὰ χάνοι περὶ αὐτοὺς ἅμα τῇ γενεᾷ καὶ τοῖς ὑπάρχουσιν, ὧν πατοῦσι γῆν.

Α τοῦτο γὰρ σῆς ἐπιδείξις ἂν ἰσχύος ἅπασι γένοιτο καὶ διδασκαλία, σωφροσύνης δὲ εἰς τοὺς ταῦτα πείσεσθαι περὶ σοῦ δοξάζοντας οὐχ ὅσια.

*ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐδεῖτο (2) καὶ λόγου προδηλοῦντος τὸ ἔργον· ἵνα ἐμφανίζῃ Θεοῦ γνώμην, καὶ μὴ σωάντημα νομίζηται.

ιβ. Ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν πάντας τοὺς λόγους τούτους, ἐῤῥάγη ἡ γῆ Β ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῶν.

ιγ. Καὶ ἠνοίχθη ἡ γῆ, καὶ κατέπιεν αὐτοὺς, καὶ τοὺς οἴκους αὐτῶν, καὶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὄντας μετὰ Κορὲ, καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν.

**ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰς τοῦτο κακοῦ τὰ τῆς ἀπονοίας εἰσβέβηκον, ὡς διανοῖξαι τῇ γῇ τὸ στόμα, αὐτοῖς γένεσι καὶ σκηναῖς ἐλεῖν, καὶ ὁλέθρῳ ξένῳ περιβαλεῖν. κα- Γ τέβησαν γὰρ εἰς ᾅδου ζῶντες, κατὰ τὸ γε- Ψαλ. 54.15.
γραμμένον. ἀνόσιον δὴ ἄρα καὶ θανάτου γραφῇ ἔχει παρὰ Θεῷ, τὸ καταιδεσθῆναι κεφαλῆς, καὶ τὸ μὴ ὑπείκειν τοῖς προτεταγμένοις, καὶ τῇ πρέσβυσαν παρὰ Θεῷ λαχοῦσι τιμῇ. σωτέσεως δὲ τῆς ἀνωτάτω καρπὸς, τὸ, ἐφ' ᾧ ἄν τις ἔχοι, σεμνύεσθαι καὶ δύσχαριστεῖν, καὶ μὴ τοῖς ἐπέκεινα μέτρου ῥιψοκινδύνως ἐπιπηδᾶν, μήτε μὴν ἐφίεσθαι τῶν ἄπω δεδωρημένων αὐτοῖς, οἰομένους εἶναι κοινὰ καὶ βάσιμα τοῖς πολλοῖς, ἃ μόνοις τοῖς ἄνωθεν διοικεῖται νόμοις. Δ

**ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ταπεινὸν εἶναι κρίνοντες τὸ φυλάττειν ἐφ' ἑαυτῶν τὴν τάξιν ἐφ' ἧς ἐτάχθησαν, εἰσωθοῦσιν ἑαυτοὺς εἰς τὸ τῆς ἱερωσύνης ἄξίωμα, παρώσασθαι τοὺς παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν λειτουργίαν ταύτην λαχόντας φιλονεικήσαντες. οἱ χάσματι ὑπολειφθέντες, ἐξηφανίσθησαν. τὸ δ' ὅσον ὑπὲρ γῆς ἦν τοῦ τοιούτου σωτάγ- Ε ματος, κεραυνοῖς κατεπρήσθη. διδάσκοντος, οἶμαι, τοῦ λόγου διὰ τῆς ἱστορίας, ὅτι πέρας ἐστὶ τῆς καθ' ὑπερηφανίαν ἐπάρσεως ἡ εἰς τὸ ὑπόγειον κάθοδος. καὶ τάχα τις διὰ τούτων ὁρμώμενος, οὐκ ἀπεικότως ἄνοδον ἐπὶ τὸ κάτω τὴν ὑπερηφανίαν ὁρίσαιτο. εἰ δὲ πρὸς τὸ ἐναντίον τῇ τῶν πολλῶν ὑπολήψει φέρεται ἡ διάνοια, μηδὲν θαυμάσῃς. τοῖς γὰρ πολλοῖς δοκεῖ τὸ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους εἶναι, τῷ ὀνόματι τῆς ὑπερη- Ζ φανίας σημαίνεσθαι. ἡ δὲ τῶν ἱστορηθέντων ἀλήθεια βεβαιοῖ τὸν ἡμέτερον ὅρον. εἰ γὰρ οἱ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἑαυτοὺς αἴροντες, κάτω που κατέδυσαν, χάσματι τῆς γῆς διαχθέντες· οὐκ ἄντις καταγνοίη τοῦ ὄρου, τοῦ τὴν ὑπερηφανίαν, τὴν κατωτάτω πλῆσιν εἶναι ὁριζομένου. πρὸς ταῦτα βλέποντας, μελετᾶν παιδεύει ὁ Μωϋσῆς, καὶ μὴ ἐπαίρεσθαι τοῖς κατορθώμασιν, ἀλλ' ἀεὶ τὸ παρὸν εὖ διατίθεσθαι.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτε μὲν τὸν Θεὸν ἐπείρασαν ἐν ἀνύδρῳ, ἔδωκεν αὐτοῖς ὡς ἀμνησίκακος

(1) Ὅμοια τούτοις τὰ τοῦ Προκοπ. τὰ ἐν τῷ τῆς Λύγ. κώδ.
(2) Ἔδει γὰρ καὶ λόγου. ὁ τῆς Λύγ. κώδ.

κακος τὰ αἰτήματα αὐτῶν· ὅτε δὲ παρώργισαν τὸν Μωϋσῆ, τωικαῦτα ἰωοίχθη ἡ γῆ, καὶ κατέπιεν αὐτούς. ἔδει γὰρ μὴ καταφρονηθῆναι τοὺς θεράποντας. ἴδε ἔν, Ρωμ. 11. 22. » φησὶν ὁ Ἀπόστολος, χρηστότητα Θεοῦ καὶ » ἀποτομίαν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπανίσαται ἡ κλίσις τοῖς ἐπανισαμένοις Θεῷ· καὶ ὁ θάνατος πικρότατος, οἷος ὁ δαιμόνων· οἱ ζῶντες εἰς ᾅδου καταβήσονται. τοῖς δὲ προηγουμένοις σωέλκεται τὰ ἀκολουθήματα, οἱ- Β
Ματθ. 13. 49, 50. » κοι καὶ κλαυθμὸς. ἐξελεύσονται, φησὶν, οἱ Ἄγγελοι καὶ ἀφορίσουσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου » τῶν δικαίων, καὶ ἐκβαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὸ » σκότος τὸ ἐξώτερον. σύνδειγμα γὰρ ταῦτα τοῦ τέλους.

ιδ. Καὶ κατέβησαν αὐτοὶ, καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν αὐτοῖς ζῶντες εἰς ᾅδου, καὶ ἐκάλυψεν αὐτοὺς ἡ γῆ, καὶ ἀπώλοντο ἐκ μέσου τῆς συναγωγῆς. Γ

ΑΔΗΛΟΥ. Σημαίνει σαφῶς, ὅτι πόμα ἐστὶ τοῦ ᾅδου ἡ γῆ.

ιε. Καὶ πᾶς Ἰσραὴλ οἱ κύκλῳ αὐτῶν ἔφυγον ἀπὸ τῆς φωνῆς αὐτῶν, ὅτι εἶπαν, λέγοντες, μήποτε καταπίῃ ἡμᾶς ἡ γῆ.

ις. Καὶ πῦρ ἐξῆλθε παρὰ Κυρίου, καὶ κατέφαγε τοὺς πεντήκοντα καὶ διακοσίους ἄνδρας τοὺς προσφέροντας Δ τὸ θυμίαμα.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Καὶ ὁ Ὀζίας τοῦτο ποιήσας, ἐλεπρώθη.

ιζ. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν,
ιη. Καὶ πρὸς Ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν Ἀαρὼν τὸν ἱερέα, ἀνέλεσθε τὰ πυρεῖα τὰ χαλκᾶ ἐκ μέσου τῶν κατακεκαυμένων, καὶ τὸ πῦρ τὸ ἀλλότριον τοῦτο σπεῖρον ἐκεῖ, ὅτι ἡγίασαν τὰ πυρεῖα
ιθ. Τῶν ἁμαρτωλῶν τούτων ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν, καὶ ποίησον αὐτὰ λεπίδας ἐλατὰς περίθεμα τῷ θυσιαστηρίῳ, ὅτι προσηνέχθησαν ἔναντι Κυρίου καὶ ἡγιάσθησαν. καὶ ἐγένοντο εἰς σημεῖον τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ ἀλλότριον πῦρ διασπείρεται. οἱ γὰρ γηΐνοι λόγοι τῶν ἐπανισαμένων ἀπορρίπτονται· οἱ δὲ θεῖοι, κρα-
Λευ. 12. 49. τοῦσι. πῦρ γὰρ φησιν ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ » τὴν γῆν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ προσέταξεν ὁ Θεὸς τὰ τῶν σασιασῶν πυρεῖα τῷ θυσιαστηρίῳ γενέσθαι περίθεμα; Εἰς ἔλεγχον τῶν κατὰ τῆς ἱερωσύνης θρασυνομένων, καὶ βεβαίωσιν τῶν ἱερουργεῖν προσεταγμέ- » νων. τοῦτο γὰρ ἐπήγαγε· μνημόσυνον τοῖς » υἱοῖς Ἰσραὴλ, ὅπως ἂν μὴ προσέλθῃ μηδεὶς » ἀλλογενὴς, ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σπέρματος » Ἀαρὼν, ἐπιθεῖναι θυμίαμα ἔναντι Κυρίου. τούτου χάριν καὶ τὴν βλασήσασαν ῥάβδον ἐντεθῆναι προσέταξεν εἰς τὴν κιβωτόν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὥσπερ ὁ χαλκὸς ὄφις σημεῖον τῆς ἀπιστίας αὐτῶν, οὕτω καὶ τὰ πυρεῖα τῶν περὶ Κορὲ καὶ Δαθὰν [καὶ Ἀβειρὼν,] περίθεμα ὄντα τῷ θυσιαστηρίῳ.

κ. Καὶ ἔλαβεν Ἐλεάζαρ υἱὸς Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως τὰ πυρεῖα τὰ χαλκᾶ, ὅσα προσῆνεγκαν οἱ κατακεκαυμένοι, καὶ προσέθηκαν αὐτὰ περίθεμα τῷ θυσιαστηρίῳ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Θεοῦ προσάξει τὰ τῶν ἀσεβῶν θυμιατήρια τῷ θυσιαστηρίῳ περιβάλλεται. γέγονε γὰρ ἅγια διὰ τὸ προσηνέχθαι Θεῷ, καίτοι τῆς προσαγωγῆς αὐτῶν ἀκατὰ Θεὸν γενομένης. μέγα ἂν τὸ προσφέρειν Θεῷ τῷ ὅτῳ τιμῶντι τὰ προσφερόμενα.

κα. Μνημόσυνον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, ὅπως ἂν μὴ προσέλθῃ μηδεὶς ἀλλογενὴς, ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σπέρματος Ἀαρὼν, ἐπιθεῖναι θυμίαμα ἔναντι Κυρίου· καὶ οὐκ ἔσται ὥσπερ Κορὲ, καὶ ἡ ἐπισύστασις αὐτοῦ, καθὰ ἐλάλησε Κύριος ἐν χειρὶ Μωϋσῆ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Μνημόσυνον τῆς τιμωρίας τῶν ἀθέσμως προσηνεγκόντων, ὡς ἅγια γινόμενα, διὰ τὸ προσηνέχθαι Θεῷ, καίτοι τῆς προσαγωγῆς αὐτῶν οὐ κατὰ Θεὸν γινομένης.

κβ. Καὶ ἐγόγγυσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τῇ ἐπαύριον ἐπὶ Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, λέγοντες, ὑμεῖς ἀπεκτάγκατε τὸν λαὸν Κυρίου.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐνταῦθα ἐξελέγχεται τοῦ λαοῦ ἡ πρὸς τοὺς ἐπανισαμένους ὁμόνοια. εἰπόντες γὰρ, οἱ περὶ τὸν Μωϋσῆν ἀπεκτάγκασι τὸν τοῦ Θεοῦ λαὸν, ἐπισωάγονται κατ' αὐτῶν, οὐ Θεοῦ τὸ ἔργον εἶναι λέγοντες, ἀλλ' ἐξ ἐπιβουλῆς αὐτῶν. ὅπερ ἐστὶ μαγείας ὑποψία. Ε

κγ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπισυστρέφεσθαι τὴν συναγωγὴν ἐπὶ Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, καὶ ὥρμησαν ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου· καὶ τὴν μὲν ἐκάλυψεν ἡ νεφέλη, καὶ ὤφθη ἡ δόξα
κδ. Κυρίου. Καὶ εἰσῆλθε Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν κατὰ πρόσωπον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου.

κε. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
κς. Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, λέγων, Ἐκχωρήσατε ἐκ μέσου τῆς συναγωγῆς ταύτης, καὶ ἐξαναλώσω αὐτοὺς εἰσάπαξ. καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Πάλιν ἡ καλὰ πάντων ἀπειλὴ τῆς κατὰ κοινωνίαν ἀπωλείας. Η

κζ. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς Ἀαρὼν, λάβε τὸ πυρεῖον, καὶ ἐπίθες ἐπ' αὐτῷ πῦρ ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἐπί-

ἐπίβαλε ἐπ' αὐτῷ θυμίαμα, καὶ ἀπέ- A
νεγκε τὸ τάχος εἰς τλὼ παρεμβολλὼ,
καὶ ἐξίλασαι περὶ αὐτῶν. ἐξῆλθε γὰρ
ὀργὴ ἀπὸ προσώπε Κυρίε, ἤρξαι
θραύειν τὸν λαόν.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἄρχοντος γὰρ τὸ
μὴ ἀποσείεσθαι (1) τὸν λαὸν, μηδ' ἂν πά-
χῃ (2) ὑπ' αὐτε. καὶ ὁ ἀληθὴς ἄρχων, ὁ
Λεκ. 23. 34. Κύριος ἡμῶν, πάτερ ἄφες αὐτοῖς.

κη. Καὶ ἔλαβεν Ἀαρὼν καθάπερ B
ἐλάλησεν αὐτῷ Μωϋσῆς. (3) καὶ ἤδη
ἐνῆρκτο ἡ θραῦσις ἐν τῷ λαῷ. καὶ
ἔλαβε, καὶ ἐπέβαλε τὸ θυμίαμα,
καὶ ἐξιλάσατο περὶ τε λαε.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὕτως σαφῶς ἐδείχθη ὁ
ἀρχιερεὺς ὁ ἐκλελεγμένος ὑπὸ Θεε πρὸς
ἱλασμὸν ὑπὲρ τε λαε.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. (4) Ἐδείχθη καὶ δύ-
ναμις δυώδες δυχῆς, πρὸς ἣν ἀνάλογον
ἔχει τὸ θυμίαμα ἀναχωρᾶσαν πρὸς Θεόν.
τὸ γὰρ θυμίαμα τύπος ἐστὶ τῆς δυώδες καὶ
Ψαλ. 140. 2. καθαρᾶς προσευχῆς. ὡς τὸ, κατευθυ-
» νθήτω ἡ προσευχή με, καὶ τὰ ἑξῆς.

κθ. Καὶ ἔστη ἀναμέσον τῶν τεθ-
νηκότων καὶ τῶν ζώντων, καὶ ἐκόπα-
σεν ἡ θραῦσις.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Διαλειχίζει τῷ θυ-
μιάματι μέσον ζώντων καὶ τεθνηκότων ὁ
Ἀαρὼν, καὶ δείκνυται τοῖς ἔργοις ἐξειλεγ-
μένος ὑπὸ Θεε πρὸς ἱλασμὸν τε λαε.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Μέρος ἀπόλυται,
καὶ τὸ πλέον μέρος παιδεύεται, καὶ ἡμῖν
παράδειγμα καταλέλειπται.

λ. Καὶ ἐγένοντο οἱ τεθνηκότες ἐν
τῇ θραύσει τέσσαρες καὶ δέκα χιλιά-
δες καὶ ἑπτακόσιοι, χωρὶς τῶν τεθνη-
λα. κότων ἕνεκεν Κορέ. Καὶ ἐπέστρεψεν
Ἀαρὼν πρὸς Μωϋσῆν ἐπὶ τὴν θύραν
τῆς σκηνῆς τε μαρτυρίε, καὶ ἐκόπα-
σεν ἡ θραῦσις.

λα. (5) Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
λγ. Μωϋσῆν, λέγων, Λάλησον τοῖς υἱοῖς
Ἰσραὴλ, καὶ λάβε παρ' αὐτῶν ῥάβδον
κατ' οἶκος πατριῶν αὐτῶν παρὰ πάν-
των τῶν ἀρχόντων αὐτῶν, καὶ κατ'
οἶκος πατριῶν αὐτῶν, δώδεκα ῥάβ-
δος, καὶ ἑκάστε τὸ ὄνομα αὐτε ἐπί-
γραψον ἐπὶ τῆς ῥάβδε αὐτε.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτι ψήφῳ τῇ ἄνωθεν,
καὶ ἀχὶ θελήματι Μωσέως τλὼ τῆς ἱερωσύ-
νης τάξιν Ἀαρὼν ἐκληρώσατο, [διατρανῶν
ἐθέλων ὁ νομοθέτης, εἰς τὸν παναρισον
» ἔφη Μωσέα· λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ,
» καὶ λάβε παρ' αὐτῶν ῥάβδον.]

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ὡς δ' ἂν μᾶλλον
πειθεῖεν οἱ ἄνθρωποι θεόθεν παραγίνε-
σθαι τῆς ἱερωσύνης τλὼ χάριν τοῖς ἀξιωμέ-
νοις, ῥάβδος ἐξ ἑκάστης Φυλῆς παρὰ τῶν
ἐξεχόντων κομίζεται, γράμμασιν ἰδίε ἑκά-
στε κατασημαινομένε τε δεδωκότος, εἰ' αἷς
λῶ καὶ ἡ Ἀαρὼν τε ἱερέως. ταύτας δὲ προ-
θεὶς τῷ ναῷ, διὰ τέτων φανεροῖ τῷ λαῷ
τλὼ περὶ τῆς ἱερωσύνης τε Θεε ψῆφον.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἑκάστη ῥάβδῳ κε-
λεύει ἐπιγραφῶναι τὸ τε ἄρχοντος ὄνομα
ἀντὶ τῆς Φυλῆς ἁπάσης, ἧς ἄρχει, πρὸς
τὸ μηδενὰ ἕτερον ἀντιποιεῖσθαι τῆς ἱερω-
σύνης, πλὼ τε ἐπιγεγραμμένε. τὸ δὲ
πᾶν τέτο διὰ τλὼ τε Λευῒ Φυλλὼ, ὡς ἂν ὁ
ταύτης ἄρχων Ἀαρὼν ἔχῃ τὸ γέρας.

λδ. Καὶ τὸ ὄνομα Ἀαρὼν ἐπίγρα-
ψον ἐπὶ τῆς ῥάβδε Λευῒ· ἔστι γὰρ
ῥάβδος μία· κατὰ Φυλλὼ οἴκε πα-
λε. τριῶν δώσεσι. Καὶ θήσεις αὐτὰς ἐν
τῇ σκηνῇ τε μαρτυρίε, κατέναντι τε
μαρτυρίε, ἐν οἷς γνωσθήσομαί σοι ἐκεῖ.
λς. Καὶ ἔσαι ὁ ἄνθρωπος ὃν ἂν ἐκλέξω-
μαι αὐτὸν, ἡ ῥάβδος αὐτε ἐκβλα-
στήσει. καὶ περιελῶ ἀπὸ σε τὸν γογ-
γυσμὸν υἱῶν Ἰσραὴλ, ὅσα αὐτοὶ γογ-
λζ. γύζουσιν ἐφ' ὑμῶν. Καὶ ἐλάλησε Μωϋ-
σῆς τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. καὶ ἔδωκαν αὐ- Δ
τῷ πάντες οἱ ἄρχοντες αὐτῶν ῥάβ-
δον· τῷ ἄρχοντι τῷ ἑνὶ ῥάβδον κατ'
ἄρχοντα, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν,
δώδεκα ῥάβδους. καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν
λη. ἀναμέσον τῶν ῥάβδων αὐτῶν. Καὶ
ἐπέθηκε Μωϋσῆς τὰς ῥάβδους ἐν τῇ
σκηνῇ τε μαρτυρίε.

λθ. Καὶ ἐγένετο τῇ ἐπαύριον, καὶ E
εἰσῆλθε Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν εἰς τλὼ
σκηνλὼ τε μαρτυρίε. καὶ ἰδὲ ἐβλάστη-
σεν ἡ ῥάβδος ἡ Ἀαρὼν εἰς οἶκον Λευῒ,
καὶ ἐξήνεγκε βλαστὸν, καὶ ἐξώθησεν
ἄνθη, καὶ ἐβλάστησε κάρυα.

Οἱ Ἑβδομήκοντα, κάρυα· οἱ δὲ λοιποὶ,
ἀμύγδαλα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ δὲ ἐξανθῆσαι τλὼ
ῥάβδον κάρυα, πρῶτον μὲν ἁδὲ ἀπεικὸς ἐκ Z
καρύας εἰληφέναι τλὼ ῥάβδον· λῷ γὰρ ἂν
ἔθει τοῖς πάλαι τὸ καὶ τοιοῖς δέτισιν ἀπο-
κεχρῆσθαι σκήπτροις· ἔπειτα δὲ καὶ ἀγ-
ρυπνίας σύμβολον νοοῖτ' ἂν εἰκότως ἡ κα-
ρυΐνη ῥάβδος· ὡς καὶ Ἱερεμίᾳ ὁρῶντι ῥάβδον
» καρυΐνλω φησὶν ὁ Θεὸς, ὅτι καλῶς ὁρᾷς· Ἱερ. 1. 12.
» ἰδὲ γὰρ ἐγὼ ἐγρήγορα ἐπὶ τὰς λόγας με.
ἐγρήγορσις δὲ ὥσπερ ἐξ ὕπνε γέγονεν ἡ
ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσις τε Χριτε. (6)

ΣΕΥΗ.

(1) Τὸ μὴ προΐεσθαι. ὁ τῆς Λυγ. κώδ.
(2) Πάσχῃ κακῶς. ὁ αὐτ.
(3) Μωϋσῆς, καὶ ἔθραμεν εἰς τλὼ σωαγωγλώ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(4) Κυρίλλῳ ψαλδῶς ἐπιγράφει ὁ Ἀλεξάν. κώδ.
(5) Ἐντεῦθεν ἄρχεται τὸ 17. κεφ. ἐν ταῖς εἰρημ. ἐκδόσ.
(6) Ἄλλως σωτεταγμένα εἰσὶν ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 343.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Τȣ̃ λόγȣ δηλȣ̃ντος, ὡς ὁ Χριςὸς ἐν ἑαυτῷ, καθάπερ κιβωτὸς, περιέχων τὸν νόμον, καὶ τὴν λȣϐϊτικὴν ἱερωσύνην ἐπέκρυψε· καὶ ἀτονήσαντα ταῦτα ἤδη καὶ ἀποξηρανθέντα, καρπȣ̀ς ἐνεγκεῖν διὰ τȣ̃ ἄνθȣς τῆς ȣϐαγγελικῆς πολιτείας ἐποίησε. τίνες δὲ οἱ καρποί; κάρυα. τῆς γὰρ νομικῆς καὶ παιδȣϐτικῆς ῥάβδȣ κάρυον ὁ καρπός. τȣ̃ δὲ καρύȣ, τὸ μὲν ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ λέπος, ςυπτικόν πως ἐςὶ καὶ δρυμύ· τὸ δὲ μετὰ τȣ̃το, ςεῤῥόν· ἄμφω δὲ περιέχοντα τὸ ἁπαλὸν, καὶ πρὸς βρῶσιν ἐπιτήδειον καὶ ἀπόλαυσιν. καὶ αὐτὴ δὲ καθ' ἑαυτὴν ἡ ῥάβδος ἀνθήσασα, διὰ τὸ πλȣ́σιον τῶν πνȣϐματικῶν νοημάτων, ἑτέρως ἡμῖν προμηνύει Χριςὸν τὸν ἐξ Ἰεσσαὶ καὶ Δαβὶδ κατὰ σάρκα βλαςήσαντα, ἐν ᾧ τὸ μαρανθὲν ἡμῶν γένος ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἤνθησε καὶ ἀνήβησε.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Αἱ μὲν τῶν ἄλλων ῥάβδοι, ὅπερ ἦσαν, διέμειναν· ἡ δὲ τȣ̃ ἱερέως, αὐτὴ ἐν ἑαυτῇ ῥιζωθεῖσα, ȣ̓ διάτινος ἀλλοτρίας ἰκμάδος, ἀλλὰ τῆς θεόθεν αὐτῇ ἐντεθείσης δυνάμεως, κλάδȣς καὶ καρπȣ̀ς ἀνεβλάςησε· καὶ προῆλθεν ὁ καρπὸς εἰς τελείωσιν. κάρυον δὲ ἦν ὁ καρπός. ȣ̓ γενομένȣ, πρὸς ȣϐταξίαν ἐπαιδȣϐθη πᾶν τὸ ὑπήκοον. νοεῖν δὲ προσήκει διὰ τȣ̃ καρπȣ̃, ὃν ἡ ῥάβδος ἐβλάςησε τȣ̃ ἱερέως, οἷον χρὴ εἶναι τὸν ἐν ἱερωσύνῃ βίον· ἐγκρατῆ τινὰ καὶ κατεςυμμένον, καὶ περιεσκληκότα τῇ φαινομένῃ ζωῇ· ἔνδοθεν δὲ τὸ ἐδώδιμον ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ ἀφανεῖ περιέχοντα. ὃ τότε ἀνακαλύπτεται, ὅταν πεπανθῇ τῷ χρόνῳ ἡ βρῶσις, καὶ περιῤῥαγῇ τὸ ςύφον περιβόλαιον, καὶ περιτριβῇ τὸ ξυλῶδες ἐκεῖνο τȣ̃ ἐδωδίμȣ προκάλυμμα.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Δόξαν ἐδήλȣ τὸ σημεῖον ἐπὶ τῶν ἱερωσύνης ἀξιωθέντων κατὰ χάριν Θεȣ̃. καὶ τȣ̃το ἀναλογίαν ἔχει πρὸς νεκρῶν ἀναβίωσιν. τὸ δὲ τȣ̃ καρύȣ εἶδος, εἰς ἀγαθὸν ἄνδρα· ὅτι τὸ ἐδώδιμον αὐτȣ̃ κεκάλυπται, καθάπερ ἡ ἀρετὴ ἐν ψυχῆς ἕξει, καὶ ȣ̓κ ἐν σώματος ὄψει. δυσθεώρητος δὲ ἡ καρδία, καὶ Θεȣ̃ τὸ γνῶναι καρδίαν· καὶ μάλιςα τȣ̃το ἥρμοσεν ἱερεῦσι· λαῷ δὲ σύκα καὶ συκῆ παραβάλλεται, καθὸ ἐπιπόλαιον αὐτῶν τὸ καλόν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τελείαν ἀρετὴν αἰνίττεται. ὥσπερ γὰρ ἐν καρύῳ ταὐτόν ἐςιν ἀρχὴ καὶ τέλος, ἀρχὴ μὲν ᾗ σπέρμα, τέλος δὲ ᾗ καρπός· ȣ̓τως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν. ἑκάςῃ γὰρ συμβέβηκεν εἶναι καὶ ἀρχὴν καὶ τέλος· ἀρχὴν μὲν, ὅτι ȣ̓κ ἐξ ἑτέρας δυνάμεως, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς φύεται· τέλος δὲ, ὅτι πρὸς αὐτὴν ὁ κατὰ φύσιν βίος σπȣ́δει. μία μὲν αἰτία, ἥδε· λέγεται δὲ καὶ ἑτέρα τῆς προτέρας ἐμφαντικωτέρα· καρύȣ τὸ μὲν, φλοιῶδές ἐςι πικρὸν, τὸ δ' εἴσω περικείμενον ὡσανεὶ ξύλινον ἕρκος, ςρυφνὸν εὖ μάλα καὶ κραταιὸν, οἷς ἀμφοτέροις ὁ καρπὸς ἐγκατακεκλεισμένος, ȣ̓κ ἔςιν εὔληπτος. τȣ̃το ποιεῖται σύμβολον ἀσκητικῆς ψυχῆς· ἀφ' ȣ̃ προτρέπειν αὐτὴν οἴεται δεῖν ἐπ' ἀρετὴν, ἀναδιδάσκων ὅτι πόνῳ προεντυχεῖν ἀναγκαῖον· πικρὸν δὲ καὶ ἀντιτυπὲς καὶ σκληρὸν ὁ πόνος, ἐξ ȣ̃ φύεται τἀγαθὸν, ȣ̃ χάριν ȣ̓ μαλακιςέον. ὁ μὲν γὰρ τὸν πόνον φȣ́γων, φȣ́γει τἀγαθά. ὁ δ' αὖ τλητικῶς καὶ ἀνδρείως ὑπομένων τὰ δυσκαρτέρητα, σπȣ́δει πρὸς μακαριότητα.

μ. Καὶ ἐξήνεγκε Μωϋσῆς πάσας τὰς ῥάβδȣς ἀπὸ προσώπȣ Κυρίȣ πρὸς πάντας υἱȣ̀ς Ἰσραήλ. καὶ εἶδον, καὶ ἔλαβεν ἕκαςος τὴν ῥάβδον αὐτȣ̃.

μα. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἀπόθες τὴν ῥάβδον Ἀαρὼν ἐνώπιον τῶν μαρτυρίων εἰς διατήρησιν, εἰς σημεῖον τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνηκόων· καὶ παυσάσθω ὁ γογγυσμὸς αὐτῶν ἀπ' ἐμȣ̃, καὶ

μϐ. ȣ̓ μὴ ἀποθάνωσι. Καὶ ἐποίησε Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ὅσα συνέταξε Κύριος

μγ. τῷ Μωϋσῇ, ȣ̓τως ἐποίησε. Καὶ εἶπαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ πρὸς Μωϋσῆν, λέγοντες, ἰδȣ̀ ἐξανηλώμεθα, ἀπολώλαμεν, παρανηλώμεθα.

μδ. Πᾶς ὁ ἁπτόμενος τῆς σκηνῆς Κυρίȣ, ἀποθνήσκει. ἕως εἰς τέλος ἀποθάνωμεν;

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οὐ ῥᾴδιον τὸ πλησιάζειν Θεῷ. διὰ τȣ̃το μετὰ τὴν κρίσιν ἐξωθȣ̃νται οἱ πονηροί· πρὸ δὲ τῆς κρίσεως εἰσὶν ἐν κόσμῳ, ȣ̓χ ὡς ἄξιοι, ἀλλ' ἐνδιδομένȣ χρόνȣ πρὸς μετάνοιαν.

ΚΕΦ. ΙΗ.

α. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Ἀαρὼν, λέγων, σὺ καὶ οἱ υἱοί σȣ καὶ ὁ οἶκος τȣ̃ πατρός σȣ μετὰ σȣ̃ λήψεσθε τὰς ἁμαρτίας τῶν ἁγίων, καὶ σὺ καὶ οἱ υἱοί σȣ λήψεσθε τὰς ἁμαρτίας τῆς ἱερατείας ὑμῶν.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Σὺ καὶ οἱ υἱοί σȣ καὶ » ὁ οἶκος τȣ̃ πατρός σȣ συμβαςάσετε τὴν » παρανομίαν τȣ̃ ἁγιάσματος. Ἀπρόσιτα, πλὴν τῶν ἱερέων, τὰ ἅγια τῶν ἁγίων τοῖς Λȣϐίταις δεῖν εἶναί φησι, προαναιρῶν πάλιν τὴν ἀταξίαν, καὶ τὰς λειτȣργίας κατ' ἀξίαν διαιρȣ́μενος. τὸ μὲν γὰρ λειτȣργεῖν Θεῷ, κοινὸν Λȣϐϊτῶν· τὸ δὲ προσιέναι τοῖς τῶν ἁγίων ἁγίοις, μόνον ἱερέων.

Η » Καὶ μετ' ὀλίγα. Τὸ δὲ, λήψεσθε τὰς ἁμαρ- » τίας τῆς ἱερατείας ὑμῶν, τὰς ἐκ παραβάσεως δηλαδή.

ΑΔΗΛΟΥ. Τȣ̃το λέγει, ὅτι ἡ ὑπηρεσία τῆς ἱερατείας ὑμῖν δέδοται. καὶ εἴτι παρὰ τὸ

τὸ προσῆκον γένηται ἐν τῇ λειτουργίᾳ, A
ὑμεῖς τὸν ὑπὲρ τῶν ἀμελῶν, ἢ ἀπαιδεύτων καὶ ἀμαθῶν ἱερέων παρέξετε λόγον.
1. Τιμ. 5. 22. οὕτω καὶ ὁ Ἀπόστολος φησι, χεῖρας ταχέως
» μηδενὶ ἐπιτίθει· ὡς τὸ χειροτονοῦντος ἢ καὶ τὸ προβαλλομένου, κοινωνοῦντος ταῖς ἁμαρτίαις τοῦ χειροτονουμένου.

β. Καὶ τὸς ἀδελφοὺς σου Φυλῆς Λευὶ δῆμον τοῦ πατρός σου προσαγάγου πρὸς σεαυτὸν, καὶ προσεθήτωσάν σοι, καὶ λειτουργείτωσάν σοι· καὶ σὺ καὶ οἱ υἱοί σου μετὰ σοῦ ἀπέναντι τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. B

ΣΕΥΗΡΟΥ. Τουτέστι πάντα τὰ ἄρσενα ἐκ τῶν ἱερέων καταγόμενα, ὡς δηλοῖ τὸ ε' κεφάλαιον τοῦ Λευϊτικοῦ.

γ. Καὶ φυλάξονται τὰς φυλακάς σου· (1) πλὴν πρὸς τὰ σκεύη τὰ ἅγια, καὶ πρὸς τὸ θυσιαστήριον οὐ προσελεύσονται, καὶ οὐκ ἀποθανοῦνται καὶ ἕτοι καὶ ὑμεῖς. Γ

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Καὶ πάλιν ἐνομοθέτησε, τοὺς μὲν ἱερέας ἱερουργεῖν, τοὺς δὲ Λευίτας ὑπουργεῖν, μήτε τῷ θυσιαστηρίῳ, μήτε τοῖς ἱεροῖς πελάζοντας σκεύεσι.

δ. Καὶ προσεθήσονται πρὸς σὲ, καὶ φυλάξονται τὰς φυλακὰς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, κατὰ πάσας τὰς λειτουργίας τῆς σκηνῆς. καὶ ὁ ἀλλογενὴς οὐ προσελεύσεται πρὸς σέ. Δ

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Γένος δὲ νῦν τὸ θεῖον ἐπιζητεῖται, καθό εἰσιν ἀδελφοὶ Χριστοῦ οἱ ἅγιοι· ὧν ὁ διεσὼς οὐ πρόσεισι πρὸς Χριστὸν, οὐδὲ τοῖς ἁγίοις κοινωνεῖ τῆς λειτουργίας.

ε. Καὶ φυλάξασθε τὰς φυλακὰς τῶν ἁγίων, καὶ τὰς φυλακὰς τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ οὐκ ἔσεσθε ἔτι θυμὸς ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. Καὶ ἐγὼ ἔλαβον τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν τοὺς Λευίτας ἐκ μέσου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ δόμα δεδομένοι Κυρίῳ, λειτουργεῖν τὰς λειτουργίας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. ε. 5.

ζ. Καὶ σὺ καὶ οἱ υἱοί σου μετὰ σοῦ διατηρήσετε τὴν ἱερατείαν ὑμῶν, κατὰ πάντα τρόπον τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ τὸ ἔνδοθεν τοῦ καταπετάσματος· καὶ λειτουργήσετε τὰς λειτουργίας δόμα τῆς ἱερατείας ὑμῶν. καὶ ὁ ἀλλογενὴς ὁ προσπορεύόμενος ἀποθανεῖται.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ Σαμαρειτικὸν ἕτως ἔχει·
» καὶ δόματι δώσω τὰς ἱερατείας ὑμῶν, ἀντὶ τοῦ, ὀφείλετε φυλάσσειν τὰς λειτουργίας ὑμῶν. ἐπειδὴ ὡς κατὰ δωρεὰν, καὶ κατ' H ἐξαίρετον ἐδόθη ὑμῖν ἡ ἱερατεία.

ΑΔΗΛΟΥ. Αὐτοὶ οἱ ἱερεῖς μόνοι οἱ ἐιλημμένοι καὶ κεχρισμένοι. δοκεῖ δέ μοι ἐνταῦθα περὶ τῆς θυσίας τῆς τελειώσεως λέγειν, ὡς ἐν τῇ Ἐξόδῳ (2) φησὶ. τὰ γὰρ κρέα τῆς θυσίας ταύτης ἤθιον οἱ ἱερεῖς αὐτοὶ οἱ τελειόμενοι. τὸ γὰρ περὶ ἁμαρτίας τῶν ἱερέων ὅλον κατακαίεται ὡς τὸ Λευϊτικὸν περιέχει. (3)

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Διήρηται γὰρ τὰ τῶν ἱερέων καὶ τὰ τῶν Λευϊτῶν. καὶ οἱ μὲν ὑπάρχειν ἐν ταῖς λειτουργίαις, οἱ δὲ πρωταρχίαν ἰσχύσι.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ὅτι ὁ ἱερεὺς δόμα καὶ δῶρον δοκεῖ προσφέρειν τῷ Θεῷ τὴν λειτουργίαν τῆς ἱερωσύνης, ἣ τετίμηται παρὰ Θεοῦ. ὥστε ὁ τὰς λειτουργίας δι' ὀλιγωρίαν παραπεμπόμενος, ἀγνοεῖ μείζονι περιπίπτων ἁμαρτήματι, μὴ ἀμοιβόμενος τὸν τιμήσαντα.

η. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, καὶ ἐγὼ ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν διατήρησιν τῶν ἀπαρχῶν μου ἀπὸ πάντων τῶν ἡγιασμένων μοι παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ· σοὶ δέδωκα αὐτὰ εἰς γέρας, καὶ τοῖς υἱοῖς σου μετὰ σὲ νόμιμον αἰώνιον.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν
» τὴν διατήρησιν τῶν ἐντολῶν μου. Τῷ ἱερῷ γένει πᾶν εἶδος ἀπονέμει θυσίας, τὰ ἀπὸ πλημμελείας, τὰ ἀπὸ ἁμαρτίας. ὄνομα γὰρ τῇ ὑπὲρ ἁμαρτίας θυσίᾳ, ἁμαρτία. καὶ Παῦλος γὰρ νομικῇ χρησάμενος λέ-
» ξει, φησί· τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, ὑπὲρ 2. Κορ. 5. 21.
» ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησε. τέθυλαι γὰρ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὡς ἀρνίον ἄκακον.
» τοιοῦτον καὶ τὸ, ἁμαρτίας λαός μου φάγον- Ὡσ. 4. 8.
ται, τουτέστι τὰ ὑπὲρ ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ μου, βρῶσις ἔσαι τοῖς ἱερεῦσι.

θ. Καὶ τοῦτο ἔσω ὑμῖν ἀπὸ πάντων ἡγιασμένων ἁγίων τῶν καρπωμάτων ἀπὸ πάντων τῶν δώρων αὐτῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν θυσιασμάτων αὐτῶν, καὶ ἀπὸ πάσης τῆς πλημμελείας αὐτῶν, καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν, ὅσα ἀποδιδόασίμοι ἀπὸ πάντων τῶν ἁγίων, σοὶ ἔσαι
ι. καὶ τοῖς υἱοῖς σου. Ἐν τῷ ἁγίῳ τῶν ἁγίων φάγεσθε αὐτά· πᾶν ἀρσενικὸν φάγεται αὐτά· σὺ καὶ οἱ υἱοί σου.
ια. ἅγια ἔσαι. Καὶ τοῦτο ἔσαι ὑμῖν ἀπαρχῶν δομάτων αὐτῶν, ἀπὸ πάντων τῶν ἐπιθεμάτων τῶν υἱῶν Ἰσραήλ· σοὶ δέδωκα αὐτὰ καὶ τοῖς υἱοῖς σου καὶ ταῖς θυγατράσι σου νόμιμον αἰώνιον. πᾶς καθαρὸς ἐν τῷ οἴκῳ σου ἔδεται αὐτά.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὰ μὲν τῶν θυσιῶν λείψανα, μόνοις ἂν πρέποι τοῖς ἡγιασμένοις εἰς

(1) Τὰς φυλακάς σου, καὶ τὰς φυλακὰς τῆς σκηνῆς. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(2) Ἐν κεφ. 29. (3) Ἐν κεφ. 8.

εἰς χρῆσιν, καὶ ὄχ ὡς βρῶσις ἔσαι κοινὴ, καὶ τόπος ἅγιος ὁ πρέπων αὐτοῖς· τὰ δὲ ὅσα περ ἐσὶν ἀ δωροφορίας τάξει προσενηνεγμένα παρὰ λαῶν, δεύτερόν πως ἐφ' ἑαυτοῖς ἔχει λόγον, καὶ παντὶ προσκείσεται τῷ οἰκείῳ τοῖς ἱερεργοῖς, εἰ μόνον εἴη καθαρὸς, τουτέσιν ἀβέβηλος· κατὰ μὲν τὸν νόμον, εἰ μὴ ἀπερίτμητος, εἰ μὴ ἀλλογενὴς, εἰ μὴ λεπρὸς καὶ γονορρυής· κατὰ δὲ τὸ εὐαγγέλιον καὶ τηνικαῦτα καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίαν, εἰ μὴ ἀνίερός τε καὶ ἄπιστος, εἰ δύσεβὴς καὶ Φιλόθεος.

ιβ. Πᾶσα ἀπαρχὴ ἐλαίυ, καὶ πᾶσα ἀπαρχὴ οἴνυ καὶ σίτυ, ἀπαρχὴ αὐτῶν ὅσα ἂν δῶσι τῷ Κυρίῳ, σοὶ δέδωκα αὐτά.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἶτα διδάσκει κἠ τίνα χρὴ τὰς ἱερέας λαμβάνειν. τὰς γὰρ αὐτῷ προσφερομένας ἀπαρχὰς οἴνυ, καὶ σίτυ, καὶ ἐλαίυ, καὶ ἄρτων, αὐτὰς ἐδίειν ἐκέλευσε. καὶ μέντοι καὶ τὰ ἀναθήματα καὶ τὰ πρωτότοκα αὐτὰς πάλιν λαμβάνειν διηγόρευσε. τῶν μὲν ἀκαθάρτων κληνῶν ὁρίσας τὰ λύτρα· ἡ λύτρωσις γὰρ
» αὐτῆ, φησὶν, ἀπὸ μιωιαίυ· ἡ σωτίμησις
» πέντε σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον
» εἴκοσι ὀβολοί εἰσι. τῶν δὲ καθαρῶν πρωτοτόκων, τὸ μὲν αἷμα ἐκχεῖσθαι προσέταξε παρὰ τὴν τῆ θυσιασηρίυ βάσιν, [τὸ δὲ σέαρ προσεκκαῆναι,] τὰ δὲ κρέα αὐτὰς λαμβάνειν. ὥσπερ δὴ τὸ σηθύιον, καὶ τὸν βραχίονα, ἀπὸ τῶν ἄλλων θυμάτων κομίζονται.

ιγ. Τὰ πρωτογεννήματα πάντα ὅσα ἐν τῇ γῇ αὐτῶν, ὅσα ἀνενέγκωσι Κυρίῳ, σοὶ ἔσαι. πᾶς καθαρὸς ἐν τῷ
ιδ. οἴκῳ συ ἔδεται αὐτά. Πᾶν ἀνατεθεματισμένον ἐν ὑοῖς Ἰσραὴλ, σοὶ ἔσαι.

ιε. Καὶ πᾶν διανοῖγον πᾶσαν μήτραν ἀπὸ πάσης σαρκὸς, ὅσα προσφέρυσι Κυρίῳ ἀπὸ ἀνθρώπυ ἕως κτήνυς, σοὶ ἔσαι. ἀλλ' ἢ λύτρωσις λυτρωθήσεται τὰ πρωτότοκα τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰ πρωτότοκα τῶν κτηνῶν τῶν ἀκαθάρτων λυτρώσῃ.

ΑΔΗΛΟΥ. Περὶ τῆς θυσίας τῆ σωτηρίυ φησί.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὰ μὲν τῶν ἀνθρώπων, διὰ τιμὴν· ἀ γὰρ σφακτέον τὰ λογικὰ οὐ ἴσῳ τοῖς ἀλόγοις· τὰ δὲ τῶν κληνῶν, δι' ἀτιμίαν, ὅτι ἀκάθαρτα, καὶ τῆς εἰς Θεὸν ἀνόδυ τῶν καλῶς μεθισαμένων ψυχῶν ὐκ ἔχει σύμβολον. τὸ δὲ λύτρον (1) μὴ ἐπὶ φθορᾷ παθῶν, ἀλλ' ἐπὶ ζωῇ κόσμυ· ὅτι πέπονθεν ἀντὶ δικαίων καὶ ἀδίκων, καθαρῶν καὶ μὴ καθαρῶν.

ιε. Καὶ ἡ λύτρωσις αὐτῆ, ἀπὸ μιωιαίυ· ἡ σωτίμησις πέντε σίκλων,

κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον εἴκοσι ὀβολοί εἰσι.

ιζ. Πλὴν πρωτότοκα μόσχων καὶ πρωτότοκα προβάτων καὶ πρωτότοκα αἰγῶν ὐ λυτρώσῃ· ἅγιά ἐσι· καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν προσχεεῖς πρὸς τὸ θυσιασήριον, καὶ τὸ σέαρ ἀνοίσεις κάρπωμα εἰς ὀσμὴν εὐωδίας Κυρίῳ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐπὶ τῶν καθαρῶν ζώων ὐ ζητεῖται λύτρωσις, ἀλλὰ θύματα. (2) γίνεται δὲ εἰς ἀπαρχὰς, καὶ εἰς εὐωχίαν τῶν τεθυκότων. ταῦτα δὲ αὐτῆ τύπον ἐπέχει τῆ ὄντος καθαρῆ πρωτοτόκυ, καὶ τῶν κατ' αὐτῶν ἄκρως τετυπωμένων. ὃς ὐ δώσει, φησὶν, ἐξίλασμα ἑαυ- Ψαλ. 48. 7, 8.
» τῆ, καὶ τὴν τιμὴν τῆς λυτρώσεως τῆς ψυχῆς αὐτῆ. ταῦτα γὰρ καὶ ἀντὶ τῶν πρωτοτόκων τῶν ἀνθρώπων οὐ τύπῳ Χριστῆ προσήγετο. τούτων τὸ αἷμα, τὴν ἄνω χώρησιν ἐδήλυ τῶν ἁγίων ψυχῶν, προχεόμενον τῷ θυσιασηρίῳ, ἑπόμενον τῷ δυνάμει ἀναβάντι Χριστῷ, δεχομένῳ τὰ πνεύματα τῶν ἑπομένων.

» ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ, σέαρ ἀνοίσεις, τὴν ποιότητα τῆς ἀρετῆς οἰκειωμένην Θεῷ.

ιη. Καὶ τὰ κρέα ἔσαι σοι, καθὰ κἠ τὸ σηθύιον τῆ ἐπιθέματος· κἠ κατὰ τὸν βραχίονα τὸν δεξιὸν, ἔσαι σοι.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἡ δὲ τῶν κρεῶν βρῶσις, τὸν ἁγιασμὸν τὸν ἐκ τῆ ἁγίυ θύματος.

ιθ. Πᾶν ἀφαίρεμα τῶν ἁγίων, ὅσα ἐὰν ἀφέλωσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ Κυρίῳ, δέδωκά σοι καὶ τοῖς υἱοῖς συ καὶ ταῖς θυγατράσι συ μετὰ σῦ, νόμιμον αἰώνιον. διαθήκη ἅλὸς αἰωνίυ ἐσὶν ἔναντι Κυρίυ, σοὶ καὶ τῷ σπέρματί συ μετὰ σέ.

» ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Διαθήκη ἁλός· ἐπειδὴ ἐπὶ παντὸς βαλλομένυ οὐ τῷ βωμῷ ἐπερρίπλετο ἅλας ἐπὶ τὸν βωμόν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ δὲ ἅλας ἐπὶ ταῖς θυσίαις προσεῖναι κελεύει, ὅ ἐσι χάρις. ὁ
» λόγος γὰρ ὑμῶν, φησὶ, πάντοτε οὐ χά- Κολασ. 4. 6.
» ριτι, ἅλατι ἠρτυμένος.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διαθήκλω δὲ ἅλὸς, τὴν κοινωνίαν ἐκάλεσεν, ἐπειδὴ κατὰ τὸν
» θεῖον Ἀπόσολον, οἱ τῷ θυσιασηρίῳ προ- 1. Κορ. 9. 13.
» σεδρεύοντες, τῷ θυσιασηρίῳ συμμερίζονται. τινὲς δέφασιν, ἐπειδὴ ταῖς θυσίαις ἐπιβάλλεσθαι τὰς ἅλας προσέταξεν ὁ Θεὸς, διαθήκλω ἁλὸς τὰ ἀφιερωμένα τοῖς ἱερεῦσιν ὠνόμασε.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κατεπάτλετο γὰρ ἁλσὶν ἡ θυσία, τῆ τύπυ σημαίνοντος τὸ ἐμφρόνως χρῆσθαι Θεῷ, καὶ οἱονεὶ ποιεῖσθαι νοσιμωτάτλω αὐτῷ τὴν πρόσοδον. ἀ γὰρ

(1) Χριστὸς δὲ τὸ λύτρον. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Ἀλλὰ θύματα γίνεται εἰς ἀπαρχάς. ὅ, τε Ἀλεξάν. κώδ. καὶ ὁ τῆς Αὐγ.

Ἰώβ. 6. 6. ἀ γὰρ βρωθήσεται ἄρτος ἄνοθ ἁλός· καὶ A
Ματθ. 5. 13. ὑμεῖς ἐσὲ τὸ ἅλας τῆς γῆς, [τοῖς ἁγίοις Ἀποσόλοις προσεφώνηκον ὁ Χρισός.]

κ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Ἀαρὼν, ἐν τῇ γῇ αὐτῶν ἀ κληρονομήσεις, καὶ μερὶς ἀκ ἔσαι σοι ἐν αὐτοῖς, ὅτι ἐγὼ μερίς σα καὶ κληρονομία σα ἐν
κα. μέσῳ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Καὶ τοῖς υἱοῖς Λευὶ ἰδὰ δέδωκα πᾶν ἐπιδέκατον ἐν B
Ἰσραὴλ ἐν κλήρῳ ἀντὶ τῶν λειτεργιῶν αὐτῶν, ὅσα αὐτοὶ λειτεργᾶσι λειτεργίαν ἐν τῇ σκιωῇ τᾶ μαρτυρίᾳ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἶτα διδάσκει καὶ τὰς ἱερέας καὶ τὰς Λευίτας, ὡς ἀ βέλεται αὐτὰς κλῆρον λαβεῖν, ὡς τὰς ἄλλας Φυλὰς, ἀλλὰ παρὰ παντὸς κομίζεσθαι τᾶ λαᾶ τὰς ἀπαρχὰς, (1) καὶ τῶν ἀπὸ γῆς Φυομένων τὰς δεκάτας, καὶ τῶν ἐκ τῶν ποιμνίων καὶ βοκολίων προσγινομένων κερδῶν, καὶ τῶν ἐξ ἐμπορίας, ἢ ἑτέρας τινὸς χρείας.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Εἰκότως ἀπονενέμηται τοῖς ἱερεῦσιν αἱ ἀπαρχαὶ, ἐπείπερ ἀ κληρονομεῖ ἡ Λευὶ Φυλὴ, ἀδὲ κλῆρον λαμβάνει ὡς αἱ λοιπαί. τᾶτο πρόξενον τῆς ἀκηημοσώνης τοῖς ἱερεῦσιν ὁ κλῆρος τᾶ τῷ θυσιασηρίῳ συμμερίζεσθαι. δεκάτας ἐδίδα ὁ λαὸς τοῖς Λευίταις, καὶ οἱ Λευῖται τοῖς ἱερεῦσι.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἄθρει δὴ ἂν ὅπως ἀσυνταχλον τῷ λαῷ τὸ ἱερὸν ἐσι γένος, καὶ διεχοίνισαί πως τῶν ἄλλων, καὶ ἀχὶ δὴ μονοις τοῖς κατὰ τὸν λειτεργίαν ἐπιτηδεύμασιν, ἀλλὰ γὰρ ἤδη καὶ τῇ τῆς ἐλπίδος διαφορᾷ. τοῖς μὲν γὰρ τὸν χαμαιπετῆ διαζῶσι βίον, καὶ τοῖς ἐπιγείοις προσετηκόσι, καὶ δεδιψηκόσι τὰ πρόσκαιρα καὶ ὠ ἴσῳ σκιᾶς παρελαύνοντα, λέγοιτ' ἂν εἰκότως· αὕτη ἡ μερίς σα. ἔτος ὁ κλῆρός σα.
Ἱερ. 13. 25. » μερὶς τᾶ ἀπειθεῖν ὑμᾶς ἐμοὶ, λέγει Κύριος. τοῖς δὲ τὸν ἁγίαν καὶ ἀμώμητον ἐκτετιμηκόσι ζωὴν, καὶ ἀπολέκλοις ἤδη δι' » ἀρετὴν, εὖ μάλα ῥητέον· ὠ τῇ γῇ αὐτῶν » ἀ κληρονομήσεις, καὶ μερὶς ἀκ ἔσαι σοι ὠ » αὐτοῖς, ὅτι ἐγὼ μερίς σα καὶ κληρονομιασα, Φησὶ Κύριος.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀνάγκη δὴ ἔν τὰς ἀπεριπάσως Θεῷ λειτεργεῖν ἐθέλοντας, ἔπεσθαί τε δεῖν οἰομένους αὐτῷ, ἀποφοιτᾶν μὲν τῶν ἐπιγείων, κλῆρον δὲ αὐτῷ ποιεῖσθαι μόνον, καὶ τῇ εἰς αὐτὸν ἐλπίδι καταπιαίνεσθαι, κατὰ τὸ ὠ ψαλμοῖς ᾀδόμενον,
Ψαλ. 36. 4, 5. κατατρύφησον τᾶ Κυρίᾳ, καὶ ἔλπισον ἐπ' » αὐτὸν, καὶ αὐτὸς ποιήσει.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀφορίζει τοίνυν τὰ δέκατα τοῖς Λευίταις εἰς ἀντίδοσιν τᾶ πόνα τῆς λειτεργίας αὐτῶν. ἀ γὰρ ἀμισθὶ τοῖς ἁγίοις ὁ πόνος.

κβ. Καὶ ἀ προσελεύσονται ἔτι οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ εἰς τὸ σκηνὸ τᾶ μαρτυρίᾳ λαβεῖν ἁμαρτίαν θανατηφόρον.
κγ. Καὶ λειτεργήσει ὁ Λευίτης αὐτὸς τὸ λειτεργίαν τῆς σκηνῆς τᾶ μαρτυρίᾳ· καὶ αὐτοὶ λήψονται τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν. καὶ ἐν μέσῳ υἱῶν Ἰσραὴλ ἀ κληρονομήσασι κληρονομίαν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. (2) Ἀνθ' ἑαυτᾶ τὸν Λευίτην παρίσησιν ὁ δημοτικὸς λειτεργήσοντα Θεῷ. ἀ γὰρ προσελεύσονται, Φησὶν ἐκεῖνοι· ἀλλ' ὁ Λευίτης λατρεύσει τὰ περὶ τὸ σκηνὸ λατρεύματα· καὶ ἀντὶ λαᾶ ἁμαρτίας σήσεται, τὰ ὑπὲρ ἁμαρτίας δεχόμενος. διὸ ἀ κληρονομήσει μεταξὺ τᾶ λαᾶ. ἃ δὴ ἀφώρισαι ταῖς δεκάταις τρεφόμενος ταῖς ἀποδεκατευομέναις Θεῷ.

Γ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἁμαρτήματα ὀνομάζει τὰ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν σφαζόμενα. τύπος δ' ἂν εἶεν καὶ ταῦτα τᾶ Χρισᾶ, τᾶ δι' ἡμᾶς τεθυμένᾳ. ἐδεσὰ δὲ μόνοις τοῖς ἱερεργοῖς τὰ ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας. πρέποι γὰρ ἂν ἀ ταῖς ἀνιέροις ψυχαῖς τὸ χρῖσαι μεταλαχεῖν τᾶ ἁγίᾳ σώματος τᾶ Χρισᾶ.

κδ. Ὅτι τὰ ἐπιδέκατα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ὅσα ἂν ἀφορίσωσι τῷ Κυρίῳ, ἀφαίρεμα δέδωκα τοῖς Λευίταις ἐν κλήρῳ, διὰ τᾶτο εἴρηκα αὐτοῖς, ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἀ κληκε. ρονομήσασι κλῆρον. Καὶ ἐλάλησε
κς. Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Καὶ τοῖς Λευίταις λαλήσεις, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτὰς, ἐὰν λάβητε παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ τὸ ἐπιδέκατον, ὃ δέδωκα ὑμῖν παρ' αὐτῶν ἐν κλήρῳ, καὶ ἀφε-
E λεῖτε ὑμεῖς ἀπ' αὐτᾶ ἀφαίρεμα τῷ Κυρίῳ ἐπιδέκατον ἀπὸ τᾶ ἐπιδεκάτα.
κζ. Καὶ λογισθήσεται ὑμῖν τὰ ἀφαιρέματα ὑμῶν ὡς σῖτος ἀφ' ἅλωνος, καὶ ὡς ἀφαίρεμα ἀπὸ ληνᾶ.

κη. Οὕτως ἀφελεῖτε καὶ ὑμεῖς ἀπὸ πάντων τῶν ἀφαιρεμάτων Κυρίᾳ ἀπὸ πάντων τῶν ἐπιδεκάτων ὑμῶν, ὅσα ἂν λάβητε παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Z
καὶ δώσετε ἀπ' αὐτῶν ἀφαίρεμα Κυρίῳ Ἀαρὼν τῷ ἱερεῖ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὰς δὲ Λευίτας τῶν δεκατῶν τὰς δεκάτας προσφέρειν τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τᾶτων μὲν ὠ παντὶ τόπῳ κελεύει μεταλαγχάνειν· τὰ δέ γε ἐκ τῶν θυσιῶν ἀφορισμένα αὐτοῖς, ὄνδον ἐσθίειν ὠ τῷ ναῷ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. (3) Οἱ μὲν κατὰ νόμον Μωϋσέως ἱερᾶσθαι κεκλημένοι δεκά- H
τας

(1) Τᾶ λαᾶ τὰς Λευίτας. ὅ, τε Ἀλεξάν. κώδ. καὶ ἡ ὠ Χαίλ. ἔκδοσ. ἀπροσφυῶς.
(2) Οὕτως ἐπιγράφει ὁ Ἀλεξάν. κώδ. Κυρίλ. δὲ ὁ Αὐθαντ. ψευδῶς.
(3) Ὁ μὲν Ἀλεξάν. κώδ. ἔτως· ὁ δὲ Αὐθαντ. Κυρίλ. ὠ δὲ τοῖς ἑκδεδομ. ἀχ εὕρηται.

τας ἐδέχοντο παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ὡς μερίδα καὶ κλῆρον Θεοῦ. προσεπεκομίζοντο δὲ καὶ αὐτοὶ τὸ ἐπιδέκατον τῷ κατάρχοντι καὶ ἡγουμένῳ τῆς ἱερωσύνης, τουτέστι τῷ Ἀαρών· ὃς καὶ εἰς τύπον τέθειται τοῦ Χριστοῦ, ὃτι οὐ τῇ πρώτῃ σκηνῇ τῇ τῶν σάσιν ἐχούσῃ λειτουργῶν, ἀλλ' οὐ τῇ ἐσωτέρᾳ καὶ κεκρυμμένῃ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰ μὴ τῆς δεκάτης τῶν Λευϊτῶν ληφθείη ἀπαρχή, οὐκ ἁγιάζεται. ὅπερ οὖν ἐστὶ τῷ λαῷ ὁ Λευίτης, τοῦτο τῷ Λευίτῃ ὁ ἱερεύς. ὅτως οἱ ἅγιοι οἱ Χριστὸν εἰδότες ἀπαρχὴν ἁγίαν, ἀνθ' ἑαυτῶν ἑσῶτα, καὶ τὰς ἁμαρτίας βαστάζοντα, καὶ μιμηταὶ γινόμενοι Χριστοῦ, παρεπίδημοι ἄνθρωποί εἰσι καὶ συγκληρονόμοι· ὅτι εἵλετο αὐτὸς ἀπαρχὴν, τοῦτο ἐσομένους ἐν τῷ κόσμῳ, ὅπερ αὐτοῖς ὁ Χριστός. τύπος ἄρα τούτων οἱ Λευῖται, δεκάτην ἀποδεκάτης ἀναφέροντες τοῖς ἱερεῦσιν, ἵν' ἡ δεκάτη ἁγιάζηται. ἴσοι γὰρ τούτοις οἱ ἁγιάζοντες τὸν ἑαυτῶν βίον, τὸν ἐξαίρετον ἀπὸ τοῦ λαοῦ διὰ τῆς ἐπὶ Χριστοῦ ἀναφορᾶς.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁρᾷς τὸ Χριστοῦ μυστήριον ὡς ἐν σκιαῖς ἔτι, καὶ προαναλάμπον ἐν τύποις; ὁ γάρ τοι δεκάτας λαμβάνων δεδεκάτωται, κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνήν. ἀλλὰ τότε μὲν ὁ τύπος ἐν Μελχισεδὲκ, ἐν δέ γε καιροῖς κατὰ Μωσέα τετήρηται πάλιν ὡς ἐν Ἀαρὼν, τὸν τῶν ἱερέων ἱερέα Χριστὸν ἐφ' ἑαυτῷ σημαίνοντι, τὸν ἡγούμενον καὶ προεστηκότα τῆς ἁγίας σκηνῆς, τουτέστι τῆς ἐκκλησίας, τὸν ἅγιον τῶν ἁγίων, καὶ Θεὸν τῶν Θεῶν, ᾧ πᾶσα καρποφορία πρὸς ἡμῶν ὀφείλεται. γέγραπται γὰρ, ὅτι πάντες οἱ κύκλῳ αὐτοῦ οἴσουσι δῶρα. ἀλλ' ἐν τύποις μὲν ἔτι τὰ μωσαϊκὰ, πνευματικαῖς δὲ νυνὶ καρποφορίαις τὸν ἑαυτῶν κατευφραίνουσι λυτρωτὴν οἱ τῶν εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων γνήσιοι Φύλακες.

κθ. Ἀπὸ πάντων τῶν δομάτων ὑμῶν ἀφελεῖτε ἀφαίρεμα Κυρίῳ, ἀπὸ πάντων (1) τῶν ἀπαρχῶν τὸ λ. ἡγιασμένον ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ ἐρεῖτε πρὸς αὐτούς, ὅταν ἀφαιρῆτε τὴν ἀπαρχὴν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ λογισθήσεται τοῖς Λευίταις ὡς γέννημα ἀπὸ ἅλωνος, καὶ ὡς γέννημα ἀπὸ ληνοῦ.

λα. Καὶ ἔδεσθε αὐτὰ ἐν παντὶ τόπῳ ὑμεῖς καὶ οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ οἱ οἶκοι ὑμῶν, ὅτι μισθὸς ἔστος ὑμῖν ἐστὶν ἀντὶ τῶν λειτουργιῶν ὑμῶν τῶν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Καλεῖ δὲ καὶ τὰς δεκάτας μισθὸν εἰς τὴν τοῦ λαοῦ ὠφέλειαν. ὑμῶν γάρ φησιν ἢ γεωργούντων, ἢ ἐμπορευομένων, ἢ οἶκοι διαγόντων, ἔστοι ἀντὶ πάντων ὑμῶν τῇ ἐμῇ προσεδρεύσει λειτουργίᾳ. τοῦτο γὰρ ἔφη· ὅτι μισθὸς ὑμῶν ἔστός ἐστιν ἀντὶ τῶν λειτουργιῶν ὑμῶν τῶν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου.

λβ. Καὶ οὐ λήψεσθε δι' αὐτὸ ἁμαρτίαν, ὅτι ἂν ἀφαιρῆτε τὴν ἀπαρχὴν ἀπ' αὐτοῦ. καὶ τὰ ἅγια τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ οὐ βεβηλώσετε, ἵνα μὴ ἀποθάνητε. (2) Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς λδ. Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, λέγων, Αὕτη ἡ διαταγὴ τοῦ νόμου, ὅσα συνέταξε Κύριος, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ.

ΚΕΦ. ΙΘ.

α. Καὶ λαβέτωσαν πρὸς σὲ δάμαλιν πυρρὰν καὶ ἄμωμον, ἥτις οὐκ ἔχει ἐν αὐτῇ μῶμον, καὶ ἥ οὐκ ἐπεβλήθη ἐπ' αὐτὴν ζυγός.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον τὰ περὶ τῆς πυρρᾶς δαμάλεως διηγορευόμενα; Προσνενεχθῆναι μὲν ταύτην ὑπὲρ τῆς τοῦ λαοῦ ἁμαρτίας νενομοθέτηκε· προτυποῖ δὲ τὸ σωτήριον πάθος, ὃ τοῦ κόσμου παντὸς ἦρε τὴν ἁμαρτίαν. πυρρὰν δὲ προσκομισθῆναι δάμαλιν κελεύει, ἵνα προτυπώσῃ τὸ γήϊνον σῶμα. καὶ γὰρ τοῦ Ἀδὰμ ἡ προσηγορία τὴν ἐρυθρὰν αἰνίττεται γῆν, ἐξ ἧς αὐτοῦ διεπλάσθη τὸ σῶμα. καὶ τὸ ἄμωμον δὲ τῆς δαμάλεως, τὸ ἀναμάρτητον προδηλοῖ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ. καὶ τὸ ἄζυγα εἶναι τὴν δάμαλιν, τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐλευθερίαν αἰνίττεται· ὁ γὰρ ζυγὸς τὴν δουλείαν δηλοῖ· ὁ δὲ Κύριος τὸ δίδραχμον ἀπαιτούμενος, ἔφη· ἄρα γε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί· ἡ δὲ ἔξωθεν τῆς παρεμβολῆς σφαγὴ τῆς δαμάλεως, τὸ ἔξω τῆς πύλης γενόμενον τοῦ Σωτῆρος πάθος. ταῦτα δὲ σαφέστερον διδάσκει ὁ θεῖος Ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ. (3)

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ποτὲ μὲν μόχος, ποτὲ δ' αὖ δάμαλις ὁ Χριστὸς παράγεται τοῖς ἱεροῖς ὠνόμασται λογίοις. ἵνα διὰ μὲν τοῦ ἄρρενος, ὡς καθηγητὴς, διὰ δὲ τοῦ θήλεος, ὡς ἐν μείονί τε καὶ ὑποταγῇ σημαίνηται· καθηγούμενος γὰρ τῶν ὅλων ὡς Θεὸς, γέγονεν ἑκὼν ὑπὸ νόμον, τετήρηκε δὲ τὰ Μωσέως, ὡς πρέσχοντος, εἰ καὶ ὧν οἰκέτης. πυρρὰ δὲ ἡ δάμαλις. τετέλεσται γὰρ ἐφ' αἵματι τῆς ἀνανθρωπήσεως τὸ μυστήριον, καὶ σέσωκε τὴν ὑπ' οὐρανὸν τῷ ἰδίῳ αἵματι. αἵματος δὲ σημεῖον ἡ πυρρότης. ἄμωμος δὲ, διὰ τὸ ἀναμάρτητον. [ἔργον δὲ καὶ ζυγὸς ἀπείρατος, διὰ τὸ ἐλεύθερον ἐν Θεότητι, καὶ τὸ ἄπηθες τῆς δουλείας,

(1) Ἀπὸ πασῶν. ἢ ἐν Ὀξον. ἔκδ.

(2) Ἐντεῦθεν ἄρχεται τὸ 19. κεφ. ἐν ταῖς εἰρημ. ἐκδόσ. (3) Ἐν κεφ. 13.

λείας, εἰ καὶ γέγονε καθ' ἡμᾶς καὶ ἐν δόλῳ μορφῇ.] A

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐδήλωσε γὰρ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. καὶ γὰρ ἡ τοῦ Ἀδὰμ προσηγορία, τῷ πυρράν αἰνίττεται γῆν, ἐξ ἧς διεπλάσθη τὸ σῶμα τοῦ Ἀδάμ. (1)

β. Καὶ δώσεις αὐτὴν πρὸς Ἐλεάζαρ τὸν ἱερέα· καὶ ἐξάξουσιν αὐτὴν ἔξω τῆς παρεμβολῆς εἰς τόπον καθαρὸν, καὶ σφάξουσιν αὐτὴν ἐνώπιον B αὐτῶν. (2)

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τύπος δ' ἂν εἴη τῶν ἱερῶν καὶ ἡγιασμένων καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι κατακεχρισμένων ὁ ἱερεύς· ἐπεί τοι καὶ πρὸς ἡμᾶς τοὺς πεπιστευκότας εἴρηται
1. Πέτρ. 2. 9. πού διὰ Φωνῆς ἁγίου· ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτὸν, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον.
» ἡμῖν ἄρα τοῖς ἱεροῖς, τῷ ἀπολέκτῳ γένει, καὶ τῷ ἁγίῳ ἔθνει δέδοται Χριστὸς παρὰ Θεοῦ καὶ πατρὸς, ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις.

Ἑβρ. 13. 12, 13. » ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὁ Παῦλός φησιν, ἔξω
» τῆς πύλης ἔπαθεν. ἔνθα καὶ ἡμᾶς ἰέναι
» δεῖν ἔφη, τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντας, τουτέστι τὸν ἱερὸν σαυρόν.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὅτι καὶ τοῖς ἱεροῖς καὶ ἡγιασμένοις πρεπωδέστατόν τε καὶ οἰκεῖον εἰς ὄνησιν, μονονουχὶ καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν τὸν ἀποθανόντα Χριστὸν, ὑπεμφαίνειν ἂν τὸ ὡς ἐν ὄψει ἱερέως κατασφάττεσθαι δεῖν νομοθετῆσαι δάμαλιν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Πάρεσιν ὁ ἱερεὺς τῇ σφαγῇ, ὃν ἐκ ἔξεστι νεκρὸν θέᾳ μολύνεσθαι· ἵνα τὸ καθαρὸν τοῦτο τοῦ νεκροῦ φαίνηται, ὃς ἵνα ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος, καὶ ἀβδελυρὸς, ὡς οἱ δι' ἁμαρτίαν νεκροί· ἀλλὰ τἀναντίον ἐπὶ καθάρσει ἀκαθάρτων νεκρώμενος, καὶ ἐλευθερώμενος ἐπ' ἐλευθερώσει δήλων.

γ. Καὶ λήψεται Ἐλεάζαρ ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ῥανεῖ ἀπέναντι τοῦ προσώπου τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῆς ἑπτάκις.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. (3) Ἁγιάζει γὰρ ὁ Χριστὸς τῷ ἰδίῳ αἵματι τὴν ἀληθεστέραν σκηνὴν, τουτέστι τὴν ἐκκλησίαν· ἁγιάζει δὲ τελείως. τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ ἑπτάκις [τῷ αἵματι καθαίρεσθαι τὴν σκηνήν.] ὁ γὰρ ἑπτὰ τέλειος ἀριθμός ἐστι.

δ. Καὶ κατακαύσουσιν αὐτὴν ἔναντι αὐτοῦ· καὶ τὸ δέρμα αὐτῆς καὶ τὰ κρέα καὶ τὸ αἷμα αὐτῆς σὺν τῇ κόπρῳ αὐτῆς κατακαυθήσεται.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πᾶσαν δὲ τὴν δάμαλιν σὺν τῷ δέρματι καὶ τοῖς ἄλλοις καταC καυθῆναι προσέταξεν, ἐπειδὴ πάντα καθαρὰ τὰ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. (4) Τὸ δέγε πυρὶ τὴν δάμαλιν καταπίμπρασθαι μετὰ τὴν σφαγὴν, ὑπεμφαίνειν ἔοικε τὴν μέχρι θανάτου δοκιμασίαν, ἣν ὑπὲρ ἡμῶν ὑπέσχε Χριστός. δοκιμάζεται γὰρ ἐν πυρὶ τὸ ἀργύριον· πλὴν ὅτι ὀδυνῆς δαμάλεως ἀπόβλητον· ὅλος γὰρ ἅγιος ὁ Χριστός· καὶ τὰ κρέα καὶ τὸ δέρμα, τουτέστι τὰ τε ἐν κατακαλύψει κεκρυμμένα, καὶ τὰ ἐμφανῆ καὶ πρόχειρα. Θεὸς γὰρ ἦν φύσει, γεγονὼς καθ' ἡμᾶς, πλὴν ἐκ εἰδὼς ἁμαρτίαν.

ε. Καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς ξύλον κέδρινον καὶ ὕσσωπον καὶ κόκκινον, καὶ ἐμβαλοῦσιν εἰς μέσον τοῦ κατακαύματος τῆς δαμάλεως.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸ δὲ κέδρινον ξύλον, τῷ σαυρῷ τὸ σύμβολον ἦν· ὥσπερ γὰρ τοῦτο ἄσηπτον, ἵνα ἐκεῖνο ζωοποιόν· τὸ δὲ κόκκινον, τοῦ θεοτικοῦ αἵματος· τὸ δέγε ὕσσωπον, ὅτι ἡ ζωτικὴ θερμότης διέλυσε τὴν τοῦ θανάτου ψυχρότητα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κέδρον μὲν, ὡς ἄσηπτον καὶ ἄφθαρτον, ὅτι καὶ τὸ σαυρὸν συμβολον ἔφερον· ὕσσωπον δὲ, διὰ τὴν κάθαρσιν· σμηκτικὴ γὰρ ἡ πόα, καὶ τὰς ἐν πλάγχνοις ἀκαθαρσίας ἐκπήκουσα φυσικῶς· τὸ κοκκίνου κλώσματος, τὴν πρὸς σάρκα τοῦ λόγου σωδρομὴν εὖ μάλα καταD σημαίνοντος. ἐνεπλάκη γὰρ ὥσπερ ὁ λόγος σαρκὶ καὶ αἵματι· δεδοκίμασται δὲ δι' ἡμᾶς διὰ πυρὸς καὶ μέχρι θανάτου. ὅτι δὲ δι' ὑπακοῆς τῆς μέχρι θανάτου δεδοκίμασται Χριστὸς, ἐκδείξειεν ἂν τὸ διὰ Φωνῆς Ζαχαρίου ῥηθὲν τάχα που πρὸς τοὺς ἐν πίστει δεδικαιωμένους, ἦγουν ὑπὲρ ὧν ἀπέθανε.
» καὶ ἐρῶ πρὸς αὐτοὺς, εἰ καλὸν ἐνώπιον ὑμῶν Ζαχ. 11. 12.
E» ἐστὶ, δότε σήσαντες τὸν μισθόν μου, ἢ ἀπεί- 13.
» πασθε. καὶ ἔσησαν τὸν μισθόν μου τριάκοντα
» ἀργυρίους. καὶ εἶπε Κύριος πρός με, κάθες
» αὐτοὺς εἰς τὸ χωνευτήριον, καὶ σκέψαι εἰ
» δόκιμόν ἐστιν, ὃν τρόπον ἐδοκιμάσθη ὑπὲρ
» αὐτῶν. (5)

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὕσσωπος δὲ, ὅτι σωδία τὴν δυσωδίαν τοῦ θανάτου κατέπαυσε.

ς. Καὶ πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς, καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ Z ὁ ἱερεὺς ὕδατι, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται εἰς τὴν παρεμβολὴν, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ὁ ἱερεὺς ἕως ἑσπέρας.

ζ. Καὶ ὁ κατακαίων αὐτὴν, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας.

ΘΕΟΔΩ-

(1) Ἀπόσπασμά ἐστι τοῦ ὀπίσθιου ὑπομν. τοῦ Θεοδωρίτ. ὃ καὶ ὁ Προκόπ. ἄλλως πως ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. ἐκτίθησιν. (2) Ἐνώπιον αὐτοῦ. αἱ ἑπτὰ ἐκδόσ. καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 402.
(3) Ἀπολιναρίῳ ψευδῶς ἐπιγράφεται ἑκάτερος τῶν κώδ. ὅρα τὸν 403. σελ. τοῦ 1, μέρ. τοῦ 1. Τόμ.
(4) Ὁμοίως καὶ τοῦτο Ἀπολιναρίῳ ἐπιγράφεσι.
(5) Ἄλλως ταῦτα ἐν τοῖς ἐκδεδομ. σιωπώμενα εἰσί.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸν μέντοι καλακαίοντα τῳ δάμαλιν, ἀκάθαρτον μέχρις ἑσπέρας φησὶν εἶναι, εἰς τύπον τῶν τὸν δεσπότῃ ἐσταυρωκότων Χριστόν.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Εἰς τύπον τῶν τὸν δεσπότῃ ἐσταυρωκότων. ἡ δὲ ἑσπέρα, τὸν μέχρι τῆς τέλους τῆς νόμου καιρὸν δηλοῖ. ὄρθρῳ γὰρ ἔοικεν ἡ τῆς Χριστοῦ παρουσία. τοῖς
Ησ. 9. 2. „ γὰρ ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις φῶς ἔλαμψε, καθώς φησιν Ἡσαΐας.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁ δὲ καταπιμπρὰς δάμαλιν, καὶ ἀναμίσγων τῇ σποδιᾷ τὸ κέδρινον ξύλον, [τῳῶτε ὕσσωπον καὶ τὸ κόκκινον,] καὶ μέντοι καὶ ὁ συλλέγων τῳ σποδιὰν, ἀκάθαρτοί εἰσι, φησὶν, ἕως ἑσπέρας· καίτοι φαιδρυνόμενοι τὰ ἅμφια, καὶ ὑπάρχοντες καθαροί· καταδεικνύτος τάχα που τοῦ νόμου τὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀσθενές· καὶ ὅτι περ, εἰ ἀκριβῶς διερευνῷτο τὰ καθ' ἡμᾶς, ἀνεπιτίμητος ἔσαι παντελῶς ὐδεὶς τῶν τεταγμένων εἰς λειτουργίαν, δῆλον δὲ ὅτι τῳ θείαν καὶ ἱεράν. ἀλλὰ κἂν τις εἴη τυχὸν τῶν ὡς ἄριστα βιῶν εἰρημένων, καὶ εἰς ὅσον οἷόν τε καθαρὸς, ὐκ ἀμώμητον ἕξει τῳ λειτουργίαν. ἄξιος γὰρ ὐδεὶς τῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν μυστηρίων ἀποθίγειν. καὶ θαυμαστὸν ὐδέν. ἀναπείσει
Ἰωβ. 15. 15. „ γὰρ ἡμᾶς ὁ λόγος ὁ ἱερὸς ὅτως ἔχων· ἄστρα δὲ ὐ καθαρὰ ἐνώπιον αὐτοῦ. ὐκοῦν εἰ συγκρίνοιτο τὰ καθ' ἡμᾶς τῇ καθαρότητι τοῦ Χριστοῦ, ἀκάθαρτα καὶ μεμολυσμένα, καὶ ὑπὸ δίκλω ἔσαι τῳ θείαν.

η. Καὶ σωάξει ἄνθρωπος καθαρὸς τῳ σποδὸν τῆς δαμάλεως, καὶ ἀποθήσει ἔξω τῆς παρεμβολῆς εἰς τόπον καθαρόν· καὶ ἔσαι τῇ συναγωγῇ υἱῶν Ἰσραὴλ εἰς διατήρησιν· ὕδωρ ῥαντισμοῦ ἁγνισμά ἐστι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔξω δὲ τῆς παρεμβολῆς ἀποκεῖσθαι (1) δεῖν ἔφη τὸ ὕδωρ τοῦ ἁγνισμοῦ, καὶ ὐχὶ δὴ μᾶλλον ἐν αὐτῇ τῇ παρεμβολῇ. ἔξω γὰρ ὥσπερ τῆς Ἰουδαίων συναγωγῆς ἡ ἐν Χριστῷ κάθαρσις. μετερρύηκε δὲ ὥσπερ ἐπὶ τὰ ἔθνη λοιπὸν ἡ ἀφαγνίζουσα χάρις.

θ. Καὶ ὁ σωάγων τῳ σποδὸν τῆς δαμάλεως, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀκάθαρτος ἔσαι ἕως ἑσπέρας. καὶ ἔσαι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ καὶ τοῖς προσηλύτοις τοῖς προσκειμένοις ἐν μέσῳ ὑμῶν νόμιμον αἰώνιον.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τὸ δὲ μετέχειν ἀκαθαρσίας τὰς περὶ τῳ κάθαρσιν τῶν ἀκαθάρτων λειτουργοῦντας ἕως τῆς ἑσπέρας, τῳ ἐν τῷ παρόντι βίῳ συμπλοκῇ δηλοῖ. καθ' ἣν καὶ ἄρχοντες ὑπηκόοις συγκακοῦνται, ὡς Ἰωσίας τῷ λαῷ, καὶ συνεξαμαρτάνουσι πολλάκις· καὶ ὁ Μωϋσῆς ὑπότε ἀπιστίας τοῦ λαοῦ πικρανθεὶς, προσχθεὶς εἰς λόγον ἄπισον.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἡ διὰ τῆς σποδοῦ κάθαρσις ἴση καὶ τῷ Ἑβραίῳ καὶ τῷ προσηλύτῳ. (2)

ι. Ὁ ἁπτόμενος τοῦ τεθνηκότος πάσης ψυχῆς ἀνθρώπου, ἀκάθαρτος
ια. ἔσαι [ἑπτὰ ἡμέρας. Οὗτος ἁγνισθήσεται] τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, καὶ καθαρὸς ἔσαι· ἐὰν δὲ μὴ ἀφαγνισθῇ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, ὐ καθαρὸς ἔσαι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτι δὲ πᾶν εἶδος ἀκαθαρσίας διασμήξειεν ἂν καὶ λίαν ὐκόλως τὸ ὕδωρ τοῦ ἁγνισμοῦ, διεσάφει λέγων· ὡς εἴτις ἅψαιτο νεκρῷ καταμιανθήσεται μὲν, ἀπαλλαχθείη δ' ἂν ὐχ ἑτέρως τοῦ συμβεβηκότος, εἰ μὴ καταῤῥαίνοιτο τῷ ὕδατι τοῦ ἁγνισμοῦ κατὰ τε τῳ τρίτῳ καὶ ἑβδόμῳ ἡμέραν. καὶ νεκρότης μὲν σωμάτων, Φθορᾶς καὶ ἀκαθαρσίας σύμβολον· ὁ δὲ τοῦ ὕδατος ῥαντισμὸς, ἀναμεμιγμένης αὐτῷ τῆς σποδοῦ τῆς δαμάλεως καὶ τῶν ἑτέρων, τύπος ἂν εἴη τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. ὐκοῦν ὁ νεκροῖς ἔργοις ἐνεχόμενος, ἔργα δὲ νεκρότητος τὰ σαρκὸς πάθη, ὐχ ἑτέρως ἂν ἔχοι τὸ καθαρὸν, εἰ μὴ ἀφαγνίζοιτο διὰ τοῦ βαπτίσματος κατά τε τῳ τρίτῳ καὶ ἑβδόμῳ ἡμέραν. καὶ σημαίνει μὲν ἡ τρίτη τὸν τῆς ἀναστάσεως καιρὸν, τὸν ἕβδομον δὲ ἡ ἑβδόμη, καθ' ὃν γέγονεν ἄνθρωπος ὁ μονογενής.

ιβ. Πᾶς ὁ ἁπτόμενος τοῦ τεθνηκότος ἀπὸ πάσης ψυχῆς ἀνθρώπου, ἐὰν ἀποθάνῃ, καὶ μὴ ἀφαγνισθῇ, τῳ σκηνῳ τοῦ Κυρίου ἐμίανεν. ἐκτριβήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐξ Ἰσραὴλ, ὅτι ὕδωρ ῥαντισμοῦ ὐ περιερράντισθη ἐπ' αὐτόν. ἀκάθαρτός ἐσιν· ὅτι (3) ἡ ἀκαθαρσία αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ ἐστί.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ταύτῃ δὲ τῇ σποδῷ μετ' ὕδατος χρωμένους ἐκέλευσε περιῤῥαίνεσθαι τοὺς τῷ τεθνηκότι πελάζοντας, ἢ ὁσῶν ἁπτομένους, ἢ ἄλλῳ τινὶ τοιούτῳ μολυνομένους. καὶ ἄνθρωπος, φησὶν, ὃς ἐὰν
„ μὴ ἐφαγνισθῇ, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ
„ ἐκείνη ἐκ μέσου τῆς συναγωγῆς, ὅτι ὕδωρ
„ ῥαντισμοῦ ὐ περιερράντισθη ἐπ' αὐτόν. ὅτω καὶ ὁ Κύριος ἐν τοῖς ἱεροῖς εὐαγγελίοις ἔφη·
„ ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύμα- Ἰωάν. 3. 5.
„ τος, ὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τῳ βασιλείαν τῶν
„ οὐρανῶν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τοῦτο ἰσχυρὸν σφόδρα κατὰ Σαμαρειτῶν. εἰ γὰρ μὴ ἰῶ καὶ μετὰ θάνατον λόγος καθαρότητος καὶ ἀκαθαρ-

(1) Ἀποχέεσθαι, ὀρθότ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 405.
(2) Ὅτι δικαιοῦται περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία ἐκ πίστεως. καὶ τὰ δε πρόσκειται ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.
(3) Ἔτι, εἰ εἰρημ. ἐκδόσ. καὶ ὁ Ἀπολιν. ὡς ἐκ τοῦ προκειμ. ὑπομν. δῆλον.

ἀκαθαρσίας, ἐκ ἂν ἔφησε περὶ τῦ ἤδη A
» τελευτήσαντος, ἀκάθαρτός ἐσιν· ἔτι ἡ
» ἀκαθαρσία αὐτῦ ἐν αὐτῷ ἐσί.

ιγ. Καὶ ἔτος ὁ νόμος· ἄνθρωπος ἐὰν ἀποθάνῃ ἐν οἰκίᾳ, πᾶς ὁ εἰσπορευόμενος εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ὅσα ἐσὶν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀκάθαρτα ἔσαι ἑπτὰ
ιδ. ἡμέρας. Καὶ πᾶν σκεῦος ἀνεῳγμένον ὅσα ἐκὶ δεσμὸν καταδέδεται ἐπ' αὐτῷ, ἀκάθαρτά ἐσι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰ δὲ δὴ καὶ οἶκος καταμιαίνοιτο, φησὶ, τεθνεῶτός τινος ἐν αὐτῷ, ἀκάθαρτοι μὲν οἱ εἰσβαίνοντες ἐν αὐτῷ· βδελυρὸν δὲ καὶ σκεῦος ἅπαν καὶ ἄγγειον ὃ πεπωπασμένον. πλὴν τῷ ὕδατι τῦ ἁγνισμῦ κὴ ταῦτα διακαθαίρεται κατὰ τὸν ἴσον τρόπον, κατὰ τὴν τρίτην καὶ ἑβδόμην ἡμέραν. οἶκον δὲ τὸν μεμολυσμένον, σκύητε τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ ἄγγειον ὃ πεπωπασμένον, ὁ νομοθέτης ἡμῖν ἐν τύτοις ὑποδηλῶν ἔοικε τὴν κυριακὴν τῶν Ἰουδαίων σωαγωγήν· συλλήβδην μὲν ἅπασαν ὡς ἐν οἴκῳ νοσμένην, καθ' ἕκασον δὲ διὰ τῶν σκυῶν. σκεῦος γὰρ ἐπὶ γῆς ὁ ἄνθρωπος. ὅτι δὲ αὐτοῖς ἐκ ἀσφαλὴς ὁ νῦς, ἕτοιμος δὲ εἰς μολυσμὸς, καὶ πρὸς τὸ πᾶν ὁτιῦν εἰσδέξαθαι τῶν ἀδικεῖν εἰωθότων, ὑπαινίτλεται διὰ τῶν ἀγγείων τῶν ὃ πεπωπασμένων, εἰς ἃ τοῖς θέλσι καλολιθεῖν εὔκολον· κἂν εἴτε ἀσκαλαβώτης, ἢ ἕτερόν τι τῶν ἐνοικιδίων ὑπάρχῃ ζώων.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οὐδὲν ἕτερον δηλοῖ ἢ ἄνθρωπον τὸ σκεῦος ἢ οἰκίαν· (1) ἐπεὶ καὶ σκυὴ καὶ οἶκοι Θεῦ οἱ ἄνθρωποι.

ιε. Καὶ πᾶς ὃς ἂν ἅψηται ἐπὶ προσώπῳ τῦ παιδίῳ (2) τραυματίᾳ ἢ νεκρῦ ἢ ὀσέῳ ἀνθρώπῳ ἢ μνήματος, ἑπτὰ ἡμέρας ἀκάθαρτος ἔσαι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τραυματίαν εἶναί Φαμεν τὸν ἐκὶ ὑγιῇ τὴν καρδίαν· τετραυματισμένον δὲ, (3) τὸν ταῖς ἐπιθυμίαις κεκρατημένον σαρκικαῖς. νεκρῦ δὲ ὀσέον παραδεξαίμεθα ἂν εἰς ἀκαθαρσίας λείψανον· μνῆμα δ' αὖ, εἰς ἀνάμνησιν τεθαμμένης τρόπον τινὰ κὴ ἀποθανάσης ἀκαθαρσίας. πλήτλει γὰρ ἐφ' ὅτε [τὴν] καρδίαν ὁ Σατανᾶς. [ἡττώμενοι δὲ ἀνὰ μέρος τοῖς τῆς σαρκὸς πάθεσι καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ, νοσῶμεν ἐκ εἰς ἅπαν τὴν ἐφ' ὁτιῦν ἁμαρτίαν, ἐν λειψάνοις δὲ αὐτοῖς ἔτι ὄντες διατελῶμεν ἐν κόσμῳ. οἷον, τί Φημι, κρατεῖν ἐπείγεταί τις ὀργῆς, ἢ Φιλαργυρίας, διαΦθύγει δὲ ἐκ εἰς ἅπαν τὴν ὑπερβολήν. τῦτο οἱμαί ἐσι τὸ ἐν λειψάνοις εἶναί τινας ἀκαθαρσίας· ἅ σημεῖον ἂν γένοιτο τῦ νεκρῦ τὸ ὀσῦν· ἀλλὰ κὴ πάθος ἤδη νενικημένον πρὸς ἀνάμνησιν καθιέντες τὸν νῦν, καὶ τεθαμμένης ἡδονῆς ἐγγὺς ἰόντες ἐφ' ὅτε, πλημμελῶμεν ἂ μικρῶς.]

ιϛ. Καὶ λήψονται τῷ ἀκαθάρτῳ ἀπὸ τῆς σποδιᾶς τῆς κατακεκαυμένης τῦ ἁγνισμῦ, καὶ ἐκχεῦσιν ἐπ' ιζ. αὐτὴν ὕδωρ ζῶν εἰς σκεῦος. Καὶ λήψεται ὕσσωπον, καὶ βάψει εἰς τὸ ὕσσωπον ἀνὴρ καθαρὸς, καὶ περιῤῥανεῖ ἐπὶ τὸν οἶκον, καὶ ἐπὶ τὰ σκεύη, καὶ ἐπὶ τὰς ψυχὰς, ὅσαι ἐὰν ὦσιν ἐκεῖ, καὶ ἐπὶ τὸν ἡμμένον τῦ ὀσέῳ τῦ ἀνθρωπίνῳ, ἢ τῦ τραυματίᾳ, ἢ τῦ ιη. τεθνηκότος, ἢ τῦ μνήματος. Καὶ περιῤῥανεῖ ὁ καθαρὸς ἐπὶ τὸν ἀκάθαρτον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, καὶ ἀΦαγνισθήσεται τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, καὶ πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτῦ, καὶ ἀκάθαρτος ἔσαι ἕως ἑσπέρας.

Γ ** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀπαλλατόμεθα δὲ τῶν τοιύτων αἰτιαμάτων, διασμήχοντος ἡμᾶς τῦ Χριτῦ, καὶ τῷ ἰδίῳ πάθει διακαθαίροντος. ἀπέθανε γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τῷ μώλωπι αὐτῦ ἡμεῖς ἰάθημεν.

ιθ. Καὶ ἄνθρωπος ὃς ἂν μιανθῇ, καὶ μὴ ἀΦαγνισθῇ, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ μέσυ τῆς σωαγωγῆς, ὅτι τὰ ἅγια Κυρίυ ἐμίανεν, Δ ὅτι ὕδωρ ῥαντισμῦ ὐ περιεῤῥαντίθη ἐπ' αὐτόν· καὶ ἀκάθαρτός ἐσι.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ἐν γὰρ τοῖς Εὐαγ-
» γελίοις ὁ Κύριός Φησιν, ἐὰν μή τις γεννη- Ἰωάν. 3. 5.
» θῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνύματος, ὐ μὴ εἰσέλ-
» θῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν ὐρανῶν. (4)

κ. Καὶ ἔσαι ὑμῖν νόμιμον αἰώνιον· καὶ ὁ περιῤῥαίνων ὕδωρ ῥαντισμῦ, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτῦ· καὶ ὁ ἁπτόμενος τῦ ὕδατος τῦ ῥαντισμῦ, ἀκάθαρτος ἔσαι ἕως ἑσπέρας.

* ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ ἀκάθαρτον εἶναι λέγει μέχρις ἑσπέρας καὶ τὸν περιῤῥαίνοντα, καὶ τὸν περιῤῥαινόμενον; Ἐπειδὴ κατὰ τὸν νόμον ἀκάθαρτος ἦν ὁ ἁπτόμενος ὀσέυ νεκρῦ. ἐκῦν ἡ κάθαρσις τῇ ἀληθείᾳ συμβαίνει· διὰ Χριτῦ γὰρ ἡ κάθαρσις· τὸ δὲ ἀκάθαρτον εἶναι, τῷ νόμῳ· ὁ δὲ νόμος προετύπυ τὴν χάριν. καὶ ἕτοι Ζ δὲ ἀκάθαρτοι ἦσαν μέχρις ἑσπέρας, τυτέσι μέχρι τῦ τέλυς τῦ νόμυ. ὄρθρῳ γὰρ
» ἔοικεν ἡ δεσποτικὴ παρυσία, τοῖς γὰρ ἐν Ἡσ. 9. 2.
» σκότει καὶ σκιᾷ θανάτυ καθημένοις Φῶς
» ἀνέτειλεν, ᾗ Φησὶν ὁ προΦήτης Ἡσαΐας.
καὶ ἀλλαχῦ δὲ αὐτὸς εἴρηκεν ὁ Θεός· τοῖς Μαλαχ. 4. 2.
» δὲ Φοβυμένοις με ἀνατελεῖ ἥλιος δικαιοσύνης, καὶ ἴασις ἐν ταῖς πλέυξιν αὐτῦ.
» καὶ πάλιν, ἰδὺ ἀνὴρ ἀνατολὴ ὄνομα αὐτῷ. Ζαχ. 6. 12.

κα. Καὶ παντὸς ὃ ἐὰν ἅψηται αὐτῦ ὁ ἀκάθαρτος, ἀκάθαρτον ἔσαι· καὶ Η

(1) Ἤτοι ἡ οἰκία, ἢ καὶ ἡ οἰκία ἀναγν. (2) Παιδίυ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(3) Δὲ ὥσπερ, ἢ ἐπιθυμίαις κοσμικαῖς ἢ θελήμασι κοσμικοῖς εἴτυν σαρκικοῖς. νεκρῦ, κἀ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 406. (4) Ἴσ. ἐκ τῶν ὄπιθεν τῦ Θεοδωρίτ. ἐσί.

καὶ ἡ ψυχὴ ἡ ἀπλομένη ἀκάθαρτος ἕσαι ἕως ἑσπέρας.

** ΕΦΡΑΙΜ. Ὁ ἀκάθαρτος ἐὰν ἅψηται καθαρᾶ, κοινοῖ αὐτό· καὶ χρήζει κατ' ἐκείνα καθαρισμᾶ. ἡ δὲ πορνεία καὶ ὁ φθόνος καὶ ἡ ἀδικία ἀκάθαρτα εἰκότως εἰσίν. ἐὰν ἕν ποιῇς τὸ κακὸν, καὶ ἄλλας κοινοῖς· ἐὰν δὲ συγκατάθῃ διὰ λογισμῶν τῇ πράξει, κοινώσῃ σὺν αὐτῇ τῇ ἀκαθαρσίᾳ. ἐπεσκέψω ὅτι ὁ κοινωθεὶς, ἄλλον κοινῶσαι οὐκ εἴρηται· ὁ δὲ κοινώσας, πάντα ὅσα ἂν ἅψηται ὑπ' αὐτᾶ κοινᾶνται. αὕτη ἡ διαφορὰ καὶ παρ' ἡμῖν ἐστίν. ἐὰν γάρ τις πράξῃ πορνείαν, ἢ σκανδαλίζων, ἢ τύπος γινόμενος, πολλὰς ποιεῖται κοινωνάς· ἐὰν δὲ σὺν μόνοις ἐμπέσῃ τοῖς λογισμοῖς, ἄλλας μὲν οὐ κοινοῖ, διότι οὐκ εἶδον· αὐτὸς κοινᾶται καὶ κρίνεται. τίς οὖν ἡ τῆς κρίσεως σὺν τοῖς δυσὶ διαφορά; πολλή· ὅτι ὁ πράξας, κοινωνεῖ πᾶσι τοῖς σκανδαλισθεῖσι καὶ μιμησαμένοις· ὁ δὲ λογισάμενος, περὶ ἑαυτᾶ μόνον δίδωσι τὴν ἀπολογίαν.

ΚΕΦ. Κ.

α. Καὶ ἦλθον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ πᾶσα ἡ συναγωγὴ εἰς τὴν ἔρημον Σὶν, ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ, καὶ κατέμεινεν ὁ λαὸς ἐν Κάδης. καὶ ἐτελεύτησεν ἐκεῖ Μαριὰμ, καὶ ἐτάφη ἐκεῖ.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Μαριάμνην τελευτὰ τῷ βίῳ καταλαμβάνει, τεσσαρακοστὸν ἔτος πεπληρωκυῖαν, ἀφ' ἧς τὴν Αἴγυπτον κατέλιπε. μηνὸς δὲ Ξανθικᾶ νουμηνία κατὰ σελήνην. θάπτουσι δ' αὐτὴν δημοσίᾳ πολυτελῶς, ὑπέρτινος ὄρους, ὃ καλοῦσι, Σείν.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ὡς ἀπροσδιορίστως [φησὶν ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ,] καὶ ἃ προσέθηκεν, ἐξεληλυθότων αὐτῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου. ἄνω γάρ φησιν ἐν τῷ πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ, καὶ ἐν τῷ εἰκοστῷ κεφαλαίῳ, (1) ὅτι δεύτερον ἐνιαύσιον ἔτος. ἀλλ' ἐνταῦθα μηνὸς πρώτου φησὶ τὸν τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν, ἃ ἠπείλησεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἔσεσθαι ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν τῷ εἰκοστῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ. (2) ἰδοὺ γὰρ πάλιν ὑπέστρεφον εἰς τὴν ἔρημον Σινὰ, ὅθεν φησὶν ἀπηρκέναι αὐτοὺς, ἐν τῷ εἰκοστῷ κεφαλαίῳ· (3) καὶ πολλὰ πλανηθέντες, παραγίνονται εἰς Κάδης· ὅπου ἦσαν οἱ καλάσκοποι, ὑποστρέψαντες πρὸς Μωϋσῆν καὶ τὴν συναγωγὴν, ἐν τῷ εἰκοστῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ. (4)

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τεθνεώσης τῆς Μαριὰμ μηνὶ τῷ πρώτῳ, τουτέστιν ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους, κατὰ τοὺς Ἑβραίων νόμους, ὅτε καὶ αὐτὸ τὸ ἅγιον πάσχα τελεῖται μυστήριον, δεδίψηκεν ὁ λαός. ἐν γοῦν τοι τῷ πρώτῳ μηνὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὃς καὶ τῶν νέων ὠνόμασται, μονονουχὶ καὶ τετελούτηκεν ἡ ἐν σκιαῖς καὶ τύποις λατρεία, σωσεσάληται τρόπον τινὰ καὶ ἐκ μέσου γέγονε. πῶς ἢ τίνα τρόπον; ἐπέλαμψε γὰρ ἡμῖν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ λόγος ἐν εἴδει τῷ καθ' ἡμᾶς, ὡς ἐν μηνὶ τῶν νέων.

β. Καὶ οὐκ ἦν ὕδωρ τῇ συναγωγῇ. καὶ συνηθροίσθησαν ἐπὶ Μωϋσῆν καὶ Ἀαρών.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τότε γὰρ τότε τῆς ἐν σκιᾷ λατρείας σωσεσαλμένης, καὶ οἱονεὶ τεθνεώσης τῆς Μαριὰμ, δεδίψηκεν ὁ λαὸς, καὶ ὑδάτων ἐν ἀνέσει γέγονε νοητῶν· ἀλλ' ἐκπέπωκε πλησίον τὸ νᾶμα Χριστοῦ. φημὶ δὲ δὴ πάλιν τὰ δι' αὐτοῦ θεσπίσματα, καὶ τὴν ἐν πνεύματί τε καὶ ἀληθείᾳ μυστικὴν παιδαγωγίαν.

γ. Καὶ ἐλοιδορεῖτο ὁ λαὸς πρὸς Μωϋσῆν, λέγοντες, Ὄφελον ἀπωλόμεθα ἐν τῇ ἀπωλείᾳ τῶν ἀδελφῶν δ. ἡμῶν ἔναντι Κυρίου. Καὶ διατὶ ἀνηγάγετε τὴν συναγωγὴν Κυρίου εἰς τὴν ἔρημον ταύτην ἀποκτεῖναι ἡμᾶς, ε. καὶ τὰ κτήνη ἡμῶν; Καὶ ἵνα τί τοῦτο; ἀνηγάγετε ἡμᾶς ἐξ Αἰγύπτου, παραγενέσθαι εἰς τὸν τόπον τὸν πονηρὸν τοῦτον· τόπος οὗ οὐ σπείρεται, οὐδὲ συκᾶ, οὐδὲ ἄμπελοι, οὔτε ῥοαὶ, οὔτε ὕδωρ ἐστὶ ς. πιεῖν. Καὶ εἰσῆλθε Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἀπὸ προσώπου τῆς συναγωγῆς ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον. καὶ ὤφθη ἡ δόξα Κυρίου πρὸς αὐτούς.

ζ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, η. Λάβε τὴν ῥάβδον, καὶ ἐκκλησίασον τὴν συναγωγὴν σὺ καὶ ὁ Ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου, καὶ λαλήσατε πρὸς τὴν πέτραν ἐναντίον αὐτῶν, καὶ δώσει τὰ ὕδατα αὐτῆς, καὶ ἐξοίσετε αὐτοῖς ὕδωρ ἐκ τῆς πέτρας, καὶ ποτιεῖτε τὴν συναγωγὴν, καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐνταῦθα κατηγορεῖ αὐτῶν τὴν μικροψυχίαν, καὶ ἀπιστίαν, καὶ γαστριμαργίαν· καὶ ὡς διαπλύοντας αὐτοὺς τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας.

θ. Καὶ ἔλαβε Μωϋσῆς τὴν ῥάβδον τὴν ἀπέναντι Κυρίου, καθὰ συνέταξε Κύριος.

(1) Οὐδὲ ταῦτα τὰ κεφάλαια, οὐδὲ τὰ ἑξῆς μνημονεύομενα ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. κεῖται. ὅπερ δέφησιν ἐν τῷ ι. τῆ ι, καὶ ἐν τῷ ι. ἐδ. τῆ 9. κεφ. τῶν Ἀριθ. ἐστίν.
(2) Ἐν τῷ 8. ἐδ. τῆ 14. κεφ. τῶν Ἀριθ. τῆς δε τῆς ἐκδόσ.
(3) Ἐν τῷ 12. ἐδ. τῆ 10. κεφ. τῶν Ἀριθ.
(4) Ἐν τῷ 42. ἐδ. τῆ 12. κεφ. τῶν Ἀριθ. ταύτης τῆς ἐκδόσ.

ι. Καὶ ἐξεκλησίασε Μωϋσῆς τὸν Ἀαρὼν τὸν σωναγωγὸν ἔναντι Κυρίου ἀπέναντι τῆς πέτρας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, ἀκούσατέ μου οἱ ἀπειθεῖς· μὴ ἐκ τῆς πέτρας ταύτης ἐξάξομεν ὑμῖν ὕδωρ;

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καίτοι τῇ τοῦ Θεοῦ καταθαρσῆσαν δέον Φωνῇ, ἠτόνησεν ὁ Μωϋσῆς. » ἔφη γὰρ, ἀκούσατέ μου οἱ ἀπειθεῖς· μὴ ἐκ » τῆς πέτρας ταύτης ἐξάξομεν ὑμῖν ὕδωρ;

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Προϊόντων διὰ τῆς ἐρήμου, πάλιν αὐτοῖς ἐπιλιπόντος τὸ ὕδατος, καὶ ἡ μνήμη τῆς τοῦ Θεοῦ δωμάμεως σωαπέλειψεν. ὁ γὰρ τῷ προλαβόντι παρὰ τὸν πέτραν θαύματι, τὸ μηδὲν νῦν αὐτοῖς σνδεῆσαν τὸν χρείαν ἐπίσθσαν· ἀλλ' ἀποσάντες τῶν χρησοτέρων ἐλπίδων, κατ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Μωϋσέως ταῖς λοιδορίαις ἐχώρεν· ὡς καὶ τὸν Μωϋσέα δόξαι τῇ ἀπισίᾳ τοῦ λαοῦ σωοκλάσαι, πλὴν πάλιν αὐτοῖς θαυματοποιῆσαι τὸν ἀκρότομον ἐκείνην πέτραν εἰς ὑδάτων Φύσιν μεταβαλόντα.

ια. Καὶ ἐπάρας Μωϋσῆς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἐπάταξε τὴν πέτραν τῇ ῥάβδῳ δίς· καὶ ἐξῆλθεν ὕδωρ πολὺ, καὶ ἔπιεν ἡ σωαγωγὴ, καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἶτα πλήττει τῇ ῥάβδῳ τὴν ἀκρότομον δίς. ὡς γὰρ ἐσομένου μηδενὸς τῶν προσδοκωμένων, κἂν εἰ καταπαίοιτο τυχὸν ἡ πέτρα τῇ ῥάβδῳ, πέπληχε δίς· καίτοι τὸν ποταμὸν τὸν Αἰγύπτῳ μετασοιχειώσας εἰς αἷμα, διὰ τοῦ τὴν ῥάβδον ἀνατεῖναι προσάπαξ. πλὴν ἐδίδου τὸ νᾶμα Θεὸς, καίτοι διὰ τούτων ὡς μετρίως παροργισμένος· ἵνα μὴ δόκησις ἀθενείας αὐτοῦ καταγράφοιτο παράγε ταῖς τῶν ἀσωέτων ψυχαῖς.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Πάλιν διὰ τῆς ἐρήμου ὁδὸς, καὶ καταπονεῖται τῷ δίψει ὁ τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐπαγγελίας ἀπελπίσας λαός. ὁ δὲ Μωϋσῆς πάλιν αὐτοῖς κατακλύζει διὰ τῆς πέτρας τὴν ἔρημον. ὁ δὲ τοιοῦτος λόγος, τοῦτο ἂν ἡμᾶς διὰ τῆς νοητῆς θεωρίας διδάξειεν, οἷόν ἐστι τὸ τῆς μετανοίας μυστήριον. οἱ γὰρ πρὸς γαστέρα καὶ σάρκα καὶ τὰς αἰγυπτίας ἡδονὰς μετὰ τὸ ἅπαξ γεύσασθαι τῆς πέτρας παρατραπέντες, τῷ λιμῷ καὶ τῶν λογισμῶν τῆς τῶν ἀγαθῶν μετουσίας καταδικάζονται. ἀλλ' ἔστιν αὐτοῖς πάλιν ἐκ μεταμελείας τὴν πέτραν εὑρεῖν, ἣν κατέλιπον, καὶ πάλιν ἑαυτοῖς ἀνασωμῶσαι τὴν Φλέβα, πάλιν ἐμφορηθῆναι τοῦ νάματος.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὴν τοῦ ὕδατος ἐκ τῆς πέτρας ῥύσιν, οἱ μὲν τὴν αὐτὴν εἶναί φασι (1) τῇ ἐν τῇ Ἐξόδῳ· οἱ δὲ, (2) ἑτέραν, εἴ γε καὶ οἱ χρόνοι διάφοροι. πλὴν εἰ μὴ λέγοιεν οἱ πρῶτοι, ἐπανάληψιν εἶναι.

ιβ. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν, ὅτι οὐκ ἐπιστεύσατε ἁγιάσαι με ἐναντίον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο οὐκ εἰσάξετε ὑμεῖς τὴν συναγωγὴν ταύτην εἰς τὴν γῆν ἣν ἔδωκα αὐτοῖς.

ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Οὐκ ἐδόξασάς με. (3) τί δὲ ἦν τὸ δοξάσαι; τὸ μὴ λογισμοῖς ἐξετάζειν τὰ παρ' αὐτῷ γινόμενα. ἀπολο- » γεῖται δὲ Δαβὶδ ὑπὲρ Μωϋσέως. καὶ πα- » ρώργησαν αὐτὸν ἐπὶ ὕδατος ἀντιλογίας, » καὶ ἐκακώθη Μωϋσῆς δι' αὐτούς· ὁ δι' ἑαυτὸν, τοντέστιν ὁ παρὰ τὴν οἰκείαν γνώμην τὴν ἀπιστίαν ἔδειξεν, ἀλλὰ θολωθεὶς ὑπὸ τῆς ἀντιλογίας τοῦ λαοῦ, οὐχ εὗρε λογισμὸν καθαρόν· καὶ ὡς τῇ συγχύσει τῶν ἀντιλεγόντων καὶ βλασφημούντων ὠλίθησε » τοῖς χείλεσι, καὶ λέγει, λαὸς ἀπειθὴς, » καὶ τὰ ἑξῆς. λέγει δὴ Δαβὶδ, ὅτι παρε- » πίκραναν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ διέσειλεν » ἐν τοῖς χείλεσι, τοντέστι μεμερισμένην ἔσχε τὴν γλῶσσαν.

Ψαλ. 105. 32.

Ψαλ. 105. 33.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Μωσῆς μὴ δοξάσας τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῦ λαοῦ, ἐκωλύθη παρελθεῖν μετ' αὐτῶν. ἵνα μὴ ὃν ἐτίμων ζῶντα, ἐν Θεοῦ θεραπείαις τιμήσωσιν. ὅθεν καὶ ἐκ τοῦ βίου ἀπελθόντα, ἀφανῆ τὸν τόπον πεποίηκε. (4)

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε ὠργίσθη τῷ Μωϋσῇ καὶ Ἀαρὼν ὁ δεσπότης Θεὸς, ὡς ἵνα τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς πέτρας ἐξήγαγον; Ἀθυμοῦσιν αὐτοῖς διὰ τὴν τῆς ἀδελφῆς τελευτὴν ἐπέκειντο, διὰ τὸ τοῦ ὕδατος σασιάζοντες πάνυ. δυσχεραίνοντες ἐν τῇ πολλῇ αὐτῶν ἀκρασίαν, ἀμφιβόλοις ἐχρήσαντο

(1) Τὸν Ἀλεξανδρ. Κύριλλον ἴσως λέγει. αὐτὸς μὲν γὰρ (ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 310.) τὰ ἐν τῷ 17. κεφ. τῆς Ἐξόδ. ἐκθεὶς, ταῦτα προσέθηκε· καὶ ταυτὶ μὲν ἐν τῇ Ἐξόδῳ τὸ θεῖον ἔφη χρησμῴδημα. καταικερματιεῖ δὲ ὥσπερ ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς δευτέραν ἀφήγησιν, ἵν', κτ. ἐκ τούτων ἓν καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς δῆλον, ὅτι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν εἶναι βέλεται τὴν ἐκ τῆς πέτρας ῥύσιν. ἀλλὰ γὰρ καὶ Φίλωνα (ἐν τῷ 1. περὶ Μωϋσ. βιβλ. σελ. 635.) τῆς μετὰ τὴν ὀρτυγομήτραν μόνον μνημονεύοντα ῥύσεως εὑρομεν· ὡσαύτως καὶ Ἰώσηπον (ἐν τῷ 1. κεφ. τοῦ 3. περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολογ. βιβλ.) τῆς ἐν Ῥαφιδεὶν μόνον.

(2) Ὁ Νύσσης, ὃς καὶ τὰ ῥήματα, δηλονότι τὰ προκείμενα, αὐταῖς λέξεσιν ὁ Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. ἐκλέλοιπεν. σωᾴδει δὲ τῷ Νύσσης καὶ ὁ Ἡσύχιος, λέγων· (ἐν τῇ τῶν Ψαλ. σειρᾷ) δεύτερον αὐτοῖς ὕδωρ ἐκ πέτρας ὁ Μωσῆς ἐξήγαγεν. ἅπαξ μὲν ἐν τῇ ἐρήμῳ Χωρήβ· τὸ δεύτερον δὲ, ἐν Κάδης. ἔνθα Μαριὰμ ἐτάφη τελευτήσασα.

(3) Ἀντὶ τίνος ἆρα τὸ, ἐδόξασάς με, καὶ τὸ, δοξάσαι, ἀναγινώσκει ὁ Σεβηριανὸς, μὴ δοξάσας δὲ ὁ Ὠριγένης; μήτι γε ἀντὶ τοῦ ἁγιάσαι με;

(4) Ἐν τῷ 2. τόμ. τῆς τοῦ Ῥα. ἐκδόσ. σελ. 271. τῷ ὑπομνήματι τούτῳ τὰ δὲ προτέτακται· μὴ ἐκ τῆς πέτρας ταύτης ἐξάξομεν ὑμῖν ὕδωρ; ἐξ ὧν δῆλον ὅτι ἀναγαγεῖν αὐτὸ βέλεται εἰς τὸ 10. ἐδ. ὅπερ ἐδεμίαν ἔχειν ἔοικε χέσιν.

σαντο ῥήμασι, τὸ ὕδωρ ἐξαγαγόντες. ἔΦη
» γὰρ ὅτως ὁ νομοθέτης· ἀκόσατέ μου οἱ
» ἀπειθεῖς· μὴ ἐκ τῆς πέτρας ταύτης ἐξά-
» ξω ὑμῖν ὕδωρ; τότε χάριν ὁ δεσπότης Θεὸς
τῷ κατ' αὐτῶν ἐξενώσχε ψῆΦον. ἔΦη δὲ
» ὅτως· ὅτι οὐκ ἐπιστεύσατέ μοι ἁγιάσαι με
» ἐναντίον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο οὐκ εἰ-
» σάξετε ὑμεῖς τῷ συναγωγῷ ταύτῃ εἰς
» τὴν γῆν ἣν ἔδωκα αὐτοῖς. τοῦτο καὶ μελω-
Ψαλ. 105. 32, δῶν ὁ θεῖος εἶπε Δαβίδ· καὶ ἐκακώθη Μωϋ-
33. » σῆς δι' αὐτὸς, ὅτι παρεπίκραναν τὸ πνεῦ-
» μα αὐτοῦ, καὶ διέσειλεν ἐν τοῖς χείλεσιν
αὐτοῦ. ὀργιζόμενος γὰρ ἐκείνοις, ἀμφιβό-
λως τὸν λόγον προσῳήκε. καὶ ἦν ἡ τῆς
ψυχῆς, ἀλλὰ τῆς γλώττης ἡ ἀμφιβολία.
» τοῦτο γὰρ ἔΦη· διέσειλεν ἐν τοῖς χείλεσιν
αὐτοῦ. ἰσέον μέντοι, ὡς ἕτερον οἰκονομῶν
ὁ Θεὸς, ταύτῃ ἐξενώσχε τῷ ἀπόΦασιν·
ὅπερ εἰς καιρὸν δηλώσομεν.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τὸν μακάριον Μωϋσέα ὁδὸν ἕτερον ἐκώλυσε μετὰ τὰς πολλὰς ταλαιπωρίας ἐκείνας, καὶ τὰ μυρία κατορθώματα, τῆς ἐπαγγελίας τυχεῖν, ἢ τὸ σκανδαλίσαι τοὺς σωζομένους αὐτῷ ἐπὶ τοῦ ὕδατος. καὶ τοῦτο αἰνιττόμενος
» ὁ Θεὸς ἔλεγον· ὅτι οὐκ ἐπιστεύσατέ μοι ἁγι-
» άσαι με ἐναντίον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, διὰ τοῦ-
» το οὐκ εἰσάξετε τῷ συναγωγῷ ταύτῃ εἰς
» τὴν γῆν ἣν ἔδωκα αὐτοῖς. καίτοι καὶ πρὸ τούτου τινὰ παρῄνεσε. καὶ γὰρ ἀντεῖπε τῷ Θεῷ, καὶ ἅπαξ καὶ δὶς, πεμπόμενος εἰς Αἴγυπτον. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς ἐρή-
Ἀριθ. 11. 21. μου διηπόρησε, λέγων· ἑξακόσιαι χιλιάδες
» εἰσὶ πεζῶν, καὶ σὺ εἶπας κρέα δώσω αὐτοῖς,
καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ μετὰ ταῦτα δὲ πάλιν ἀπεδυσπέτησε, καὶ τὴν δήμου τῷ προσασίαν παρῃτήσατο. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων ἴσχυσεν αὐτὸν ἀποσερῆσαι τῶν ἄθλων τῶν προκειμένων, ἀλλ' ἢ τὸ ἐπὶ τοῦ ὕδατος συμβὰν μόνον. τῇ μὲν γὰρ Φύσει, ἐκεῖνο ἔλαττον ἦν· τὸ δὲ μετὰ τῆς ἑτέρων γενέσθαι βλάβης, πολλῷ μεῖζον ἐγένετο. ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἰδίᾳ, καὶ λανθανόντως συνέβη· τοῦτο δὲ Φανερῶς, καὶ ἐπὶ τοῦ δήμου παντὸς Φανερῶς ἡμαρτάνετο. διὰ τοῦτο καὶ ἐγκαλῶν
» ὁ Θεὸς τοῦτο ἠνίξατο εἰπών· ὅτι οὐκ ἡγιά-
» σατέ με ἐναντίον τῶν υἱῶν Ἰσραήλ· τῆς ἁμαρτίας τῷ Φύσιν ἐκκαλύπτων αὐτῷ, καὶ ὅθεν γέγονεν ἀσύγγνωστον παραδηλῶν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ταῖς γὰρ τῶν δήμων ἐπανασάσεσιν ὀλιγοψυχήσας βραχὺ, καὶ αὐτὸς ὤκλασε περὶ τὴν πίστιν. (1)

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ εἰ ὁ τοσοῦτος ὑπάρχων ἐπετιμήθη Μωϋσῆς, τίνος ἔτι Φείσεται Θεός; τίνι δὲ οὐκ ἐποίσει τὸν ἐΦ' οἷς ἂν ἀπιστήσῃ θυμὸν, ὁ ὅτως ἀπροσωπόληπτος, ὡς μηδὲ αὐτὸν ἐθελῆσαι δυσωπεῖσθαι Μωϋ-
Ἐξόδ. 33. 17. σῆν, πρὸς ὃν εἴρηται παρ' αὐτοῦ, οἶδά σε
» παρὰ πάντας, καὶ χάριν εὗρες παρ' ἐμοί;

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ὅταν ἴδω Μωϋσέα τὸν τοῦ Θεοῦ θεράποντα, τὸν μέγαν ἐκεῖ-
A νον, τὸν τοσαύτης μὲν καὶ τηλικαύτης ἀξιωθέντα τιμῆς παρὰ Θεοῦ, ὅτω δὲ πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ μαρτυρηθέντα, ὡς ἀκοῦ-
» σαι· οἶδά σε παρὰ πάντας, καὶ εὕρηκας Ἐξόδ. 33. 17.
» χάριν ἐνώπιόν μου· τοῦτον ὅταν ἴδω ἐπὶ τοῦ ὕδατος τῆς ἀντιλογίας ὀδυνὸς ἕνεκεν ἑτέρου, ἢ ἵνα μόνον εἴπῃ τῷ λαῷ γογγύζοντι
» δι' ἀπορίαν ὕδατος, μὴ ἐκ ταύτης τῆς πέ-
» τρας ἐξάξομεν ὑμῖν ὕδωρ; τότε μόνου ἕνεκεν δύθυς ἀπειλῶ δεχόμενον, εἰς τὴν γῆν
B τῆς ἐπαγγελίας μὴ εἰσελθόσεσθαι, ἥτις ἦν τότε τῶν πρὸς Ἰουδαίους ἐπαγγελιῶν τὸ κεΦάλαιον· ὅταν ἴδω τοῦτον παρακαλοῦντα καὶ μὴ συγχωρούμενον· ὅταν ἴδω μηδεμιᾶς συγγνώμης διὰ τὰ τοσαῦτα κατορθώματα ἐπὶ τῷ βραχεῖ ἐκείνῳ ῥήματι καταξιούμε-
» νον, ὄντως μὲν ὁρῶ Θεοῦ ἀποτομίαν κατὰ Ῥωμ. 11. 22.
τὸν Ἀπόστολον, ὄντως δὲ ἐκεῖνο ἀληθὲς
» εἶναι πείθομαι, τὸ, εἰ ὁ δίκαιος μόλις Παροιμ. 11. 31.
» σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ
Γ » Φανεῖται;

ιγ. Τοῦτο τὸ ὕδωρ ἀντιλογίας, ὅτι ἐλοιδορήθησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἔναντι Κυρίου, καὶ ἡγιάσθη ἐν αὐτοῖς.

ιδ. Καὶ ἀπέστειλε Μωϋσῆς ἀγγέλους ἐκ Κάδης πρὸς βασιλέα Ἐδώμ, λέγων, τάδε λέγει ὁ ἀδελΦός σου Ἰσραήλ· σὺ ἐπίστῃ πάντα τὸν μόχθον τὸν εὑρόντα ἡμᾶς.

Δ
» ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ ἀδελΦός σου Ἰσραήλ. καὶ γὰρ ἦσαν ἐξ Ἡσαῦ ἀδελΦοῦ Ἰακώβ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁ ἀδελΦός σου Ἰσραήλ. ὁ γὰρ Ἐδώμ, τουτέστιν οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ Ἡσαῦ, ὃς καὶ Ἐδώμ ὠνομάζετο. ἀδελΦὸς δὲ ὅτος Ἰακὼβ τοῦ καὶ Ἰσραήλ. οἰκεία δὲ καὶ συγγενικὴ πρὸς τὸ πείθειν ἡ προσΦώνησις.

E ιε. Καὶ κατέβησαν οἱ πατέρες ἡμῶν εἰς Αἴγυπτον, καὶ παρῳκήσαμεν ἐκεῖ ἐν Αἰγύπτῳ ἡμέρας πλείους, καὶ ἐκάκωσαν ἡμᾶς οἱ Αἰγύπτιοι καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν.

» ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Καὶ ἐκάκωσαν ἡμᾶς
» οἱ Αἰγύπτιοι καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν. ἐλεεινὴ Φωνή. καὶ αὐτὸ τοῦτο πρὸς τὸ μὴ πολεμεῖσθαι.

Z ις. Καὶ ἀνεβοήσαμεν πρὸς Κύριον, καὶ εἰσήκουσε Κύριος τῆς Φωνῆς ἡμῶν, καὶ ἀποσείλας Ἄγγελον ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐξ Αἰγύπτου. καὶ νῦν ἐσμὲν ἐν Κάδης πόλει, ἐκ μέρους τῶν ὁρίων σου.

» ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οὕτω τὸ, κατέβην, Ἐξόδ. 3. 8.
δι' Ἄγγελου γεγονὸς, οἶδε Μωϋσῆς εἰς πρόσωπον Θεοῦ ἐπιΦαινόμενον, τὸν Ἄγγελον
» δηλοῖ τὸν λέγοντα, κατέβην ἐξελέσθαι.

Η ιζ. Παρελθυσόμεθα διὰ τῆς γῆς σου· οὐ διελθυσόμεθα δι' ἀγρῶν, οὐδὲ δι'

(1) Οὐ σΦόδρα τοῖς τοῦ προσάτου λοιδορουμένοις ἀναπεπεισμένος λόγοις, ὀλιγοψυχήσας δέπως διὰ τὸ ἀνθρώπινον, ἀκόσατέ μου, Φησὶν οἱ ἀπειθεῖς, κτλ. ταῦτα ἐν Τόμ. 4. σελ. 280. κεῖται. ὅπου καὶ τὸ ἑξῆς τοῦ Κυρίλ. ὑπόμνημα.

δι' ἀμπελώνων, οὐδὲ πιόμεθα ὕδωρ ἐκ λάκκου σου· ὁδῷ βασιλικῇ πορευσόμεθα. οὐκ ἐκκλινοῦμεν εἰς δεξιὰ οὐδὲ εὐώνυμα, ἕως ἂν παρέλθωμεν τὰ ὅριά σου.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπεὶ μὴ ὕδωρ εἶχον
» ἐκ φρεάτων ἀνελλειπὲς, οὐ πιόμεθά φησιν ἐκ λάκκου σου, προῖκα δηλονότι. τοῦτο γὰρ ἐπηύεγκεν ὕστερον.

* ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τοῦτο εἶπεν, ἵνα μὴ ἔφοδον, ἀλλὰ πάροδον ἡγήσονται. οὐ γὰρ τὸ φρέαρ ἀναλοῦται. (1)

» ** ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. Οὐκ ἐκκλινοῦμεν εὐ-
» τεῦθεν. ὁδῷ βασιλικῇ βαδιοῦμεν. ἔστι γὰρ ὁδὸς βασιλικὴ, ἥτις ἐστὶν ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία, καὶ ὁδοιπορία τῆς ἀληθείας.

ιη. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Ἐδὼμ, οὐ διελεύσῃ δι' ἐμοῦ· εἰ δὲ μὴ, ἐν πολέμῳ ἐξελεύσομαι εἰς συνάντησίν σου.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὔτε ὡς συγγενῆ τιμᾷ τὸν Ἰσραὴλ, οὔτε ὡς ἀβλαβῆ τὴν δίοδον ἐπιτρέπει. εἰ δὲ ἠπίστει, ὅρκου ἔδει· ἀλλ' ἦν πονηρός.

ιθ. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, παρὰ τὸ ὄρος παρελευσόμεθα· ἐὰν δὲ τοῦ ὕδατός σου πίωμεν ἐγώ τε καὶ τὰ κτήνη μου, δώσω τιμήσοι. ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα οὐδέν ἐστι· παρὰ τὸ ὄρος παρελευσόμεθα.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Διότι τῶν πονησάντων ἐπὶ λάκκοις ἴδιον τὸ ὕδωρ. εἰ οὖν τοῦτο δέδοικάς φησιν, ὠνήσομαι καὶ τὸ ὕδωρ.

κ. Ὁ δὲ εἶπεν, οὐ διελεύσῃ δι' ἐμοῦ. καὶ ἐξῆλθεν Ἐδὼμ εἰς συνάντησιν αὐτῷ ἐν ὄχλῳ βαρεῖ, καὶ ἐν χειρὶ ἰσχυρᾷ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Φθόνου τὸ ἔργον, ἴσως καὶ πρὸς τὴν δόξαν φθονούντων.

κα. Καὶ οὐκ ἠθέλησεν Ἐδὼμ δοῦναι τῷ Ἰσραὴλ παρελθεῖν διὰ τῶν ὁρίων αὐτοῦ. καὶ ἐξέκλινεν Ἰσραὴλ ἀπ' αὐτοῦ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τῆς κακονοίας ἀνακαλυφθείσης ἐκείνων, ἐκωλύθησαν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ὑπὸ τοῦ προεστῶτος, ἐπιδειξαμένου δύω τὰ κάλλιστα, φρόνησιν ἐν ταὐτῷ καὶ χρηστότητα. τὸ μὲν γὰρ μηδὲν μηδένα παθεῖν φυλάξασθαι, συνέσεως· τὸ δὲ μηδ' ἀμύνασθαι συγγενεῖς ὄντας θελῆσαι, φιλανθρωπίας ἔργον.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ γένος τιμᾷ, καὶ μὴ τιμώμενος. τοῦτο γὰρ ἐδόκει Θεῷ· (2) μηδ' ὅτε δοκοῦσιν οἱ πρὸς γένος ἀρνεῖσθαι τὴν φιλίαν τὴν ἀπὸ τοῦ γένους.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐκοῦν τὸ θυμοὺς ἀνακόπτειν, καὶ ἀνασυράζειν ὀργὰς, καὶ ἐπιμε-
A τρεῖν ἀναλόγως τὰς δίκας τοῖς ἑκάστου πταίσμασιν, ἀγάπης εἶναι λογιούμεθα τῆς εἰς ἀδελφοὺς καρπόν τε καὶ ἀποτέλεσμα.

κβ. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Κάδης· καὶ παρεγένοντο οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ πᾶσα ἡ συναγωγὴ εἰς Ὢρ τὸ ὄρος.

κγ. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν ἐν τῷ Ὢρ τῷ ὄρει ἐπὶ
B τῶν ὁρίων τῆς γῆς Ἐδὼμ, λέγων,
κδ. Προστεθήτω Ἀαρὼν πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὅτι οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν ἣν ἔδωκα τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ἐν κατασχέσει, διότι παροξύνατέ με ἐπὶ τοῦ ὕδατος τῆς λοιδορίας.

» ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Λέγων, προστεθήτω, δείκνυσι τὴν τῶν ψυχῶν διαμονήν. ὥστε λοιπὸν εἶναι καὶ αὐτῶν καθάπερ τῶν ζώντων.

Γ ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀπέρχονται, τὸ ἀτελὲς αὐτῶν ἐπιγνόντες οἱ Θεῷ φίλοι. τὸ γὰρ μεγαλαυχεῖν ὡς ἐπὶ κατορθώσει τελείας ἀρετῆς, Ἑλλήνων σοφίας· καί τοι μηδὲ τελείαν ἢ ἄπταιστον ἐσχηκότων, ἣν ἔδοξαν κατορθοῦν. οὐ γὰρ ἐκ φύσεως τὸ κατ' ἀρετὴν ὀφείλεται τέλειον, οὐδὲ τὸ μὴ δυσχεραίνειν ἐπὶ θανάτῳ. ὅπερ αὐτῶν οἱ μαθηταὶ τοῖς διδασκάλοις χαρίζονται, μηδὲ τὸ κατὰ φύσιν πληροῦν δυναμένοις. Θεὸς δὲ βούλεται καὶ ζῶντας καὶ ἀπιόντας ἐπι-
Δ γνῶναι τὸ ἑαυτῶν ἐνδεὲς. αἰτεῖσθαι δὲ παρ' αὐτοῦ τὴν τελείωσιν. ἀτελὴς γὰρ ἡ φύσις ἐν τῷ πρώτῳ ἀνθρώπῳ γενομένη, καὶ ἀτελὴς ζῇ, καὶ ἀτελὴς καταλήγει, προσδεομένη τοῦ τελειωτοῦ. ὃν καὶ οἱ ἐν ᾅδου ἐπόθουν, οἱ καὶ τὴν τελευτὴν ἐν ἐπιγνώσει τῆς ἰδίας ἐνδείας ὑπομείναντες. ἐπ' ὠφελείᾳ οὖν τὸ ἀκοῦσαι δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐφικνοῦνται τοῦ προκειμένου σκοποῦ. ὡς καὶ Παῦλος ἔγνω, καταπονούμενος ὑπὲρ τοῦ μὴ μεγαλαυχεῖν.
E δηλοῖ δὲ τῶν ψυχῶν τὸ ἀθάνατον τὸ,
» προστεθήτω πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. λαὸν γὰρ εἶναι καὶ αὐτῶν, ὡς τῶν ζώντων. κατ' οἰκειότητα δὲ τρόπων ἡ σύνταξις. καὶ Λάζαρος γὰρ ἐν κόλποις Ἀβραάμ· ὁ δὲ πλούσιος χωρὶς, καί τοι πατέρα καλῶν τὸν Ἀβραάμ.

κε. Λάβε τὸν Ἀαρὼν τὸν ἀδελφόν σου, καὶ Ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ,
Z καὶ ἀναβίβασον αὐτοὺς εἰς Ὢρ τὸ ὄρος
κς. ἐναντίον πάσης τῆς συναγωγῆς, Καὶ ἔκδυσον Ἀαρὼν τὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ ἔνδυσον Ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. καὶ Ἀαρὼν προστεθεὶς ἀποθανέτω ἐκεῖ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κατασημήνειε δὲ τὸ ὄρος, τὸ περίοπτόν τε καὶ τὸ ὑψοῦ, καὶ τὸ ἐν δόξῃ περιφανὲς τοῦ τε τεθνηξομένου τοῦ τε ἀνθεξομένου. λελέχθω δὴ οὖν παντὶ τῷ τὸ λοι-
H » πὸν πρὸς ἱερουργίαν ἠγμένῳ· οὐ δύναται Ματθ. 5. 14.
» πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη.

ΠΡΟΚΟ-

(1) Τὰ αὐτὰ καὶ ἐν τῷ 6. ἐδ. τοῦ 2. κεφ. τοῦ Δευτερον. ὅθεν καὶ τοὔνομα τοῦ Ἀπολ. ἐλήφθη.
(2) Ἀντὶ τῶν ἑπομ. τάδε ἔχει ὁ τῆς Αὐγ. κώδ. μὴ τὸ γένος ἀρνεῖσθαι κἂν ἀδικῇ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τῷ πρεσβυτέρῳ τῆ γενέσ παρέπεμψε τὴν διαδοχήν. τιμιώτερον γὰρ φύσει τὸ πρεσβύτερον, εἰ μή τι τὴν ἐκ φύσεως ἐμποδίζοι τιμήν, ὡς ἐπὶ τῆ Ἡσαῦ καὶ τῆ Μανασσῆ. ἐφ' ὧν καὶ οἱ τύποι τῶν λαῶν οἰκείως ὑποτυπῶνται. εἰ δὲ προαχθείη τι διὰ τὸ μέλλον ἔσεσθαι, ὡς ὁ κόσμος πρὸ ἀνθρώπου καὶ τὰ ἄλογα, ἃ προτιμότερα ταῦτα τῶν δι' ἃ γέγονε. φύσει γὰρ ταῦτα τιμιώτερα, εἰ καὶ δοῦλα. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τῆς δὲ κατὰ γένος τιμῆς ἰσχυούσης ἐπὶ τῆ σαρκικῆ νόμου, ἡ κατὰ πνεῦμα ἐπὶ τῆς πνευματικῆς θεοσεβείας ἰσχύει, ὥσπερ γένους ὄντος τῆς ὁμοτροπίας. ὡς εἶναι τότε τύπον ἐκεῖνο, καθὸ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραὰμ πίστεως ὁμοιότητι. καὶ τοῦτο δικαιότερόν τε καὶ ἰσχυρότερον, ὡς καὶ ψυχῆς ὑγίεια, σωματικῆς τιμιώτερον.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ἵνα δείξῃ, ὅτι χρὴ τὸν ἀκολουθοῦντα, καὶ δοῦλον ἐπὶ τῷ ἀξίαν ἐρχόμενον, καὶ βίῳ καὶ λόγῳ τὸν προηγησάμενον αὐτὸν, ὥσπερ ὅλον ἐνδύσασθαι. καὶ τοῦτο δὲ ἔπαινος ἴσως ἀληθὴς τῆ προτετελευτηκότος τὸ ζῆν ἐν τοῖς ἔργοις τῆ περιόντος. καὶ ὥσπερ διά τινος ἐμψύχου καὶ λογικῆς εἰκόνος ὁρᾶσθαι καὶ φαίνεσθαι. (1)

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐν ὄρει τελευτᾶν καὶ τὸν Ἀαρὼν καὶ τὸν Μωϋσῆν προσέταξε, καθὸ εἰς ὕψος ἦσαν ἀνειλεγμένοι τὰς ψυχάς.

κζ. Καὶ ἐποίησε Μωϋσῆς καθὰ συνέταξε Κύριος αὐτῷ, καὶ ἀνεβίβασεν αὐτοὺς εἰς Ὢρ τὸ ὄρος, ἐναντίον πάσης τῆς συναγωγῆς.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Ἐλθὼν εἰς χωρίον, ὃ μητρόπολιν αὐτῶν Ἄραβες νενομίκασι, πρότερον μὲν Ἄρκλα λεγομένην, Πέτραν δὲ νῦν ὀνομαζομένην, ἐνταῦθα ὑψηλῆ περιέχοντος ὄρους αὐτὸ, ἀναβὰς Ἀαρὼν ἐπ' αὐτὸ, Μωϋσέως αὐτῷ δεδηλωκότος ὅτι μέλλει τελευτᾶν, ἀποδύεται τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, καὶ παραδοὺς αὐτὴν Ἐλεαζάρῳ τῷ παιδὶ, πρὸς ὃν διὰ τὴν ἡλικίαν ἡ ἀρχιερωσύνη παραγίνεται, θνήσκει, τῆ πλήθους εἰς αὐτὸν ἀφορώντος· τῷ μὲν αὐτῷ τελευτήσας ἔτει. ᾧ καὶ τὸν ἀδελφὸν ἀπέβαλε, βιοὺς δὲ ἔτη τὰ πάντα τρία πρὸς τοῖς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ἀποθνήσκει δὲ κατὰ σελήνην νουμηνίαν, μηνὸς ὄντος παρὰ μὲν Ἀθηναίοις Ἑκατομβαιῶνος καλουμένου, Λῴου δὲ παρὰ Μακεδόσι, Σαββὰ δὲ παρ' Ἑβραίοις.

κη. Καὶ ἐξέδυσε τὸν Ἀαρὼν τὰ ἱμάτια αὐτῆ, καὶ ἐνέδυσεν αὐτὰ Ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν αὐτῆ· καὶ ἀπέθανεν Ἀαρὼν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆ ὄρους. καὶ κατέβη Μωϋσῆς καὶ Ἐλεάζαρ ἐκ τῆς Κορυφῆς τῆ ὄρους.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Στολὴ συμβολικὴ, τῆς σωματικῆς ἀφῃρημένης, ἁρμόζει ψυχῇ χωριζομένῃ τῆ σώματος, καὶ τῶν ἐντεῦθεν ἐλαττωμάτων. διὸ καὶ ποθεῖ τὸ οἰκητήριον ἐπενδύσασθαι τὸ ἐξ οὐρανοῦ, λυομένης τῆς ἐπιγείου σκηνῆς· οὐχ ὥσε γυμνὴ σώματος γενέσθαι, καθὰ τῷ Παύλῳ δοκεῖ, ἀλλὰ τῆ βαρέντος. διὸ καὶ ἐνδύζομεν τῷ βάρει. 2. Κορ. 5. 2.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Κρίσεως καὶ ὁ χρόνος, κατὰ τὴν ἀξίαν ἐπαγομένου θανάτου πρώτῃ μὲν τῇ Μαριὰμ, δευτέρῳ δὲ τῷ Ἀαρὼν, τρίτῳ δὲ τῷ Μωϋσεῖ. ἐπειδὴ καὶ μακροημερία μισθὸς ἀρετῆς ἔκειτο κατὰ τὸν νόμον. πρώτη δὲ τελευτᾷ ἡ ἐπιτιμηθεῖσα μᾶλλον ἐφ' οἷς κατὰ Μωϋσέως ἐτόλμησε. γυναικὶ γὰρ μᾶλλον ἢπερ ἀνδρὶ τὸ σιωπᾶν τε καὶ μετριάζειν προσήκει. ἐλάττων δὲ προδήλως τῆ Μωϋσέως ὁ Ἀαρών.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ἐμφανὴς δὲ ἡ τελευτὴ τῆ ἱερέως, ἵνα γνῷς ὅτι Κύριος ζωῆς καὶ θανάτου ὁ Θεός.

κθ. Καὶ εἶδε πᾶσα ἡ συναγωγὴ ὅτι ἀπελύθη Ἀαρὼν, καὶ ἔκλαυσαν τὸν Ἀαρὼν τριάκοντα ἡμέρας πᾶς οἶκος Ἰσραήλ.

ΚΕΦ. ΚΑ.

α. Καὶ ἤκουσεν ὁ Χανάνις βασιλεὺς Ἀραὰδ ὁ κατοικῶν κατὰ τὴν ἔρημον, ὅτι ἦλθεν Ἰσραὴλ ὁδὸν Ἀθαρείμ, καὶ ἐπολέμησαν πρὸς Ἰσραὴλ, καὶ κατεπρονόμευσαν ἐξ αὐτῶν αἰχμαλωσίαν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Βασιλεὺς δέτις τῆς ὁμοχώρα, Χανάνης ὄνομα, τῶν σκοπῶν ἀπαγγειλάντων τὸν ὁδοιπορῦντα στρατὸν ἀμαχὰν πάνυ ἀφεσηκότα, νομίσας ἀσωτακλόντε εἶναι, καὶ ῥᾳδίως, εἰ προεπίθοιντο, νικήσειν, ἅρας μετὰ τῆς οἰκείας νεότητος ὁπλίσης, ἐπεξέθει· καὶ τὰς πρώτας ὑπαντιάσαντας, ἅτε μὴ παρεσκευασμένους εἰς μάχλω, τρέπεται· καὶ λαβὼν αἰχμαλώτους, ἐπὶ τῷ παρ' ἐλπίδα ὁδημερήματι φυσηθεὶς, προήει. καὶ τὰς ἄλλας ἅπαντας χειρώσασθαι νομίζων.

" ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ἦκουσεν ὁ Χα-
" ναναῖος βασιλεὺς Ἀράδ. Πῶς ὁ τῇ κατὰ Θεὸν συναντιόμενος πορείᾳ καὶ πολεμεῖ καὶ νικᾷ; Ὅτι διὰ πόνων αἱ κατορθώσεις· καὶ πρὸς Θεὸν ἐπιστρέφει τὸ πάσχειν κακῶς.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Πολλάκις γὰρ καὶ ἐκ πόνων αἱ κατορθώσεις, καὶ ἐκ ἄνδρὸς ἀγῶνος.

β. Καὶ ἠύξατο Ἰσραὴλ εὐχὴν τῷ Κυρίῳ, καὶ εἶπεν, ἐὰν μοι παραδῷς τὸν λαὸν τοῦτον ὑποχείριον, ἀναθεματιῶ

(1) Καὶ φθέγγεσθαι. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.

ματιῶ αὐτὸν καὶ τὰς πόλεις αὐτῦ. A
γ. Καὶ εἰσήκυσε Κύριος τῆς Φωνῆς Ἰσραὴλ, κὴ παρέδωκε τὸν Χανάνιν ὑποχέριον αὐτῷ, κὴ ἀνεθεμάτισεν αὐτὸν καὶ τὰς πόλεις αὐτῦ. κὴ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τῦ τόπυ ἐκείνυ, ἀνάθεμα.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἤυξαντο τῆς χώρας ἀπαρχὰς ἀναθήσειν τῷ Θεῷ τὰς πόλεις τῦ βασιλέως, καὶ τὰς ἀπ' ἐκάσῃ πολίτας· ὁ δὲ ἐπινύει ταῖς ὀὐχαῖς, κὴ θάρσος ἐμπνύσας Ἑβραίοις, τιὼ τῶν ἀντιπάλων στρατιὰν ἁλῶναι παρεσκύασεν· οἱ δ' ἀνακράτος ἑλόντες, τὰς χαριστηρίυς ὁμολογίας ἐπετέλυν, ἀφὰν ἐκ τῆς λείας νοσφισάμενοι· τὰς δὲ πόλεις αὐτοῖς ἀνδράσι κὴ κειμηλίοις ἀνιερώσαντες, ἀπὸ τῦ συμβεβηκότος ὅλιω τιὼ βασιλείαν ὠνόμασαν Ἀνάθημα. καθάπερ γὰρ εἷς ἕκαστος τῶν ὁὐσεβάντων ἀπὸ τῶν ἐτησίων ἀπάρχεται καρπῶν, ἧς ἂν ἐκ τῶν ἰδίων συγκομιζηται κτημάτων· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὅλον τὸ ἔθνος μεγάλης χώρας, εἰς ἣν μετανίστατο, μέγα τμῆμα τιὼ θύσιν αἱρεθεῖσαν βασιλείαν ἀνέθηκεν, ἀπαρχιώτινα τῆς ἀποικίας. ἃ γὰρ ἐνόμισεν ὅσιον εἶναι διανέμασθαι γιῶ, ἢ πόλεις κατοικῆσαι, πρὶν καὶ τῆς χώρας καὶ τῶν πόλεων ἀπάρξασθαι.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐξ ὧν ἔπαθον, ἐγήγερται πρὸς τιὼ τῶν βλαψάντων τιμωρίαν. ταύτιω δὲ παρὰ Θεῦ ἐξαιτεῖ· ἁδὺ δὲ κερδαίνειν ἀπὸ τῆς νίκης βέλεται, ἀλλ' ἀφιερῦν Θεῷ τὰ ἐκ τῦ πολέμυ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀνατίθενται τῇ τῦ Θεῦ κρίσει τὰ δι' ἐπιχειρίας ληφθέντα· καὶ τὸ ὂν τιὼ ἀφιέρωσιν ἀείμνησον ποιεῖ.

δ. Καὶ ἐπάραντες ἐξ Ὤρ τῦ ὄρυς ὁδὸν ἐπὶ θάλασσαν ἐρυθρὰν, περιεκύκλωσαν τιὼ γιῶ Ἐδώμ. καὶ ὠλιγοψύχησεν ὁ λαὸς ἐν τῇ ὁδῷ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οἱ πρότερον ἐπ' ἀγαθοῖς βαδίζοντες, διὰ τιὼ ἀπείθειαν εἰ πόνοις εἰσὶν, ἐφ' οἷς ὀλιγοψυχῆσι.

ε. Καὶ κατελάλει ὁ λαὸς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ κατὰ Μωϋσῆ, λέγοντες, ἵνα τὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς ἐξ Αἰγύπτυ ἀποκτεῖναι ἡμᾶς ἐν τῇ ἐρήμῳ; ὅτι ὐκ ἔστιν ἄρτος, ὐδὲ ὕδωρ· ἡ δὲ ψυχὴ ἡμῶν προσώχθισε τῷ ἄρτῳ τύτῳ τῷ διακένῳ.

Προσώχθησεν. Ἀκύλας, συγχαίνει. (1) Σύμμαχος, ἐνεκάκισε.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Διάκενον καλῦσιν ἄρτον τὸν ἐξ ὐρανῦ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Φιλόσαρκος ὁ τρόπος, καταπίπλων ἐπὶ τιὼ τῶν σαρκῶν ἐπιθυμίαν, καὶ τιὼ καλλίονα τροφιὼ αἰτιώμενος.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τῦτο ἐπιτείνει τιὼ τιμωρίαν. ἀγαθὸν γὰρ τῷ παιδευομένῳ τὸ σωφρονίσαι παρ' ἑαυτὸν ὅσαν αἰτίαν, καὶ μὴ Θεῷ καταμέμφεσθαι, παρ' ἧ τὸ ἀγαθὸν καὶ κακὸν ὁδύ. (2)

ς. Καὶ ἀπέστειλε Κύριος εἰς τὸν B
λαὸν τὰς ὄφεις τὰς θανατῦντας, κὴ ἔδακνον τὸν λαὸν, κὴ ἀπέθανε λαὸς πολὺς τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τιμωρία δὲ δικαίως ἐπὶ τύτοις ὄφεις ἐπαποστέλλονται θανατῦντες, καὶ ἡ Φθορὰ πολλή. τοιῦτον καὶ τῦ Ἀδὰμ ἐξ ἀρχῆς τὸ πάθος, καταπεσόντος μὲν ἐπὶ τιὼ τῶν μικρῶν ἐπιθυμίαν, κὴ τιὼ περὶ ταῦτα μέριμναν ἀπὸ τῆς πρὸς Θεὸν ὁμιλίας ἀπερισπάστυ, κατισχυθέντος δὲ εἰς θάνατον τῇ τῦ ὄφεως συμβυλῇ. ὥστε καὶ δῆγμα τῦ ὄφεως εἰκότως ἂν ὁ ἐπελθὼν θάνατος τῷ Ἀδὰμ λέγοιτο.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ποικίλον ὅσα ἡδονὴ, ποικίλῳ ζώῳ παρεβλήθη. διὰ τύτο καὶ τὸ λαῶδες κὴ ὄχλον ἔχον ἐν ἡμῖν μέρος, ὅτε τῶν ἐν Αἰγύπτῳ. τυτέστι τῷ σωματικῷ οἴκῳ, οἰκιῶν ἐφίεται, περιπίπλει θάνατον ἐπαγόμενος, ἃ χωρισμὸν ψυχῆς ἀπὸ σώματος, ἀλλὰ ψυχῆς ὑπὸ κακίας Δ
» Φθοράν. Φησὶ γὰρ, καὶ ἀπέστειλε Κύριος
» εἰς τὸν λαὸν τὰς ὄφεις τὰς θανατῦντας,
» καὶ ἔδακνον τὸν λαὸν, κὴ ἀπέθνησκε λαὸς
» πολὺς τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. ὄντως γὰρ ἁδὺ ἔτω θάνατον ἐπάγει ψυχῇ, ὡς ἀμετρία τῶν ἡδονῶν. τὸ δὲ ἀποθνῄσκον, ἃ τὸ ἄρχον ἐστὶν ἐν ἡμῖν, ἀλλὰ τὸ ἀρχόμενον, τὸ λαῶδες.

ζ. Καὶ παραγενόμενος ὁ λαὸς πρὸς E
Μωϋσιῶ, ἔλεγεν, ὅτι ἡμαρτήσαμεν, ὅτι κατελαλήσαμεν κατὰ τῦ Κυρίυ, καὶ κατὰ σῦ. εὔξαι ὖν πρὸς Κύριον, καὶ ἀφελέτω ἀφ' ἡμῶν τὸν ὄφιν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οὐχ ὅτι καλελαλήσαμεν, ἡμάρτομεν· ἀλλ' ὅτι ἡμάρτομεν, κατελαλήσαμεν. ὅταν γὰρ ἁμάρτῃ καὶ ἀπαρτηθῇ ὁ νῦς ἀρετῆς, αἰτιᾶται τὰ θεῖα, τιὼ ἰδίαν τροπιὼ προσάπλων Θεῷ. Z

ΑΔΗΛΟΥ. Ὃν ᾐτιῶντο, τῦτον προβάλλονται πρεσβύτιω, καλλίους γενόμενοι μετὰ τὸ πάθος.

η. Καὶ ἤυξατο Μωϋσῆς πρὸς Κύριον περὶ τῦ λαῦ. καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσιῶ, ποίησον σεαυτῷ ὄφιν, καὶ θὲς αὐτὸν ἐπὶ σημείυ, καὶ ἔσαι ἐὰν

(1) Σικχαίνει. ὀρθῶς, καὶ ἐνεκάκησεν. ἐν ταῖς σημειώσ. ταῖς εἰς τιὼ ΓραΦ. τιὼ ἐν Φραν. ἐκδοθ.

(2) Ἀγαθὸν καὶ κακὸν, ἃ τὸ προαιρετὸν πάντως Φησὶ, τυτέστι τιὼ ἀρετιὼ καὶ κακίαν· εἰ μὲν γὰρ ταῦτα ἁδὺ λιῦ, ἁδὲ τὰς ἀγαθὰς ὁ Θεὸς ἐδόξαζεν ἄν, ἁδὲ τὰς κακὰς ἐκόλαζεν· ἀλλὰ τὸ κατὰ Φύσιν καὶ συμβεβηκὸς, οἷον ζωιὼ καὶ θάνατον, ὑγείαν καὶ νόσον, πλῆτον καὶ πενίαν, καὶ τὰ παραπλήσια. ἅπερ ἁδὲ εἰκότως παρὰ τῷ Θεῷ, εἴ γε δὴ καὶ ὁ Ἀπόστολος σκύβαλα τὰ πάντα ἡγῆτο.

ἐὰν δάκῃ ὄφις ἄνθρωπον, πᾶς ὁ δε- A δηγμένος ἰδὼν αὐτὸν ζήσεται.

** ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Εἰ ἄπορόν σοι νομίζεται ἀπὸ τῆ ἐπικαταράτυ σύλογίαν πη-
Δευτ. 21. 23. γάσαι· ἐπικατάρατος γὰρ πᾶς ὁ κρεμά-
„ μενος ἐπὶ ξύλυ· πῶς ἡ εἰκὼν τῆ ὄφεως τῆ
Γεν. 3. 14. „ ἐπικαταράτυ, ὃς ἤκουσεν, ἐπικατάρατος
„ σὺ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων, ὠφέλησε τῷ λαῷ οὐ συμφορᾷ κειμένῳ τινὶ σωτηρίαν; ἆρα ἀκ ἰῷ ἀξιοπιστότερον εἰπεῖν, ἐάν τις ὑμῶν δηχθῇ, ἀναβλέψῃ εἰς τὸν οὐρανὸν ἄνω ἐπὶ τὸν Θεὸν, καὶ σωθήσεται; ἵνα δὲ καὶ τὸ προσέχειν οὐρανῷ παραλείπῃ, ἀκ ἠδύνατο εἰπεῖν, ἐάν τις δηχθῇ, ἀποβλέψῃ εἰς τινὶ λυχνίαν τῆ φωτὸς, καὶ σωθήσεται; ἢ ἀποβλέψῃ εἰς τινὶ τράπεζαν τῆς προθέσεως τῶν ἁγίων ἄρτων, καὶ σωθήσεται; ἢ εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἢ εἰς τὸ καταπέτασμα, ἢ εἰς τινὶ κιβωτὸν, ἢ εἰς τινὶ εἰκόνα τῶν Χερουβὶμ, ἢ εἰς τὸ ἱλαστήριον; ἀλλ' ὁδὸν τέτων εἰσήγαγεν ὁ νομοθέτης ὁ μέγας, ἀλλὰ μόνῳ ἔπηξε τῷ σαυρῷ τινὶ εἰκόνα, καὶ ταύτινι διὰ τῆ ἐπικαταράτυ ὄφεως.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Πῶς γίνεται ἴασις τῆ πάθυς; Ὅταν ἕτερος ὄφις κατασκοναθῇ, τῷ τῆς Εὔας ἐναντίος, ὁ σωφροσύνης λόγος· ἡδονὴ γὰρ ἐναντίον σωφροσύνης· ποικίλῳ πάθει, ποικίλη ἀρετὴ καὶ ἀμυνομένη πολεμίαν ἡδονήν. τὸν κατὰ σωφροσύνην ἕν ὄφιν κελεύει ὁ Θεὸς Μωσεῖ κατασκευάσαθαι, καί φησι· ποιή-
» σον σεαυτῷ ὄφιν, καὶ θὲς αὐτὸν ἐπὶ σημείυ. ὁρᾷς, ὅτι ἀκ ἄλλῳ τινὶ κατασκευάζεται τέτον ὁ Μωϋσῆς τὸν ὄφιν, ἢ ἑαυτῷ.
» προσάτλει γὰρ ὁ Θεὸς, ποίησον σεαυτῷ· ἵνα γνῷς, ὅτι ἀ παντός ἐσι κλῆμα σωφροσύνη, ἀλλὰ μόνυ τῆ θεοφιλῆς.

Θ. Καὶ ἐποίησε Μωϋσῆς ὄφιν χαλκῆν, καὶ ἔσησεν αὐτὸν ἐπὶ σημείυ. καὶ ἐγένετο ὅταν ἔδακεν ὄφις ἄνθρωπον, καὶ ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὸν ὄφιν τὸν χαλκῆν, καὶ ἔζη.

** ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Ὦ πισότατε τῆ Θεῆ θεράπων, ὃ ἀπαγορεύεις ποιεῖς; ὃ ἀνατρέπεις παρασκευάζεις; ὁ λέγων, ἀ
Δευτ. 26. 1. ποιήσεις γλυπτὸν, ἀδὲ χωνευτὸν, σὺ χωνεύεις καὶ γλύφεις ὄφιν; ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ἐνομοθέτησα, φησὶν, ἵνα τὰς ὕλας ἐκκόψω τῆς ἀσεβείας, καὶ τὸν λαὸν τέτον ἀπαγάγω πάσης εἰδωλολατρείας· νυνὶ δὲ χωνεύω τὸν ὄφιν, ἵνα προλυπώσω τινὶ εἰκόνα τῆς τῆ σαυρῆ οἰκονομίας. προομαλίζω τὸν δρόμον τοῖς Ἀποσόλοις, προγυμνάζω τὸ μέγα καὶ ξένον ἐκεῖνο, τὸ τῆ σαυρῆ σύμβολον.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰκὼν ἰῷ τῆς τῆ σαυρῆ οἰκονομίας ὁ τύπος. κατὰ δὲ τὸν τρόπον, ὥσπερ ἐκεῖνος ὁ τύπος εἰκόνα μὲν καὶ ὄψιν εἶχεν ὄφεως, ἰὸν δὲ καὶ πονηρίαν ἀκ εἶχεν ὄφεως· ἕτω καὶ ὁ Σωτὴρ, κατὰ
Ρωμ. 8. 3. „ τὸν θεῖον Ἀπόσολον, ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας ἐπιφανεὶς, ἔξω γέγονε πάσης ἁμαρτίας. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἄλλοι οἱ δάκνοντες ὄφεις, καὶ ἄλλος ὑπὲρ αὐτῶν σαυρόμενος. τί βέλεται τὸ αἴνιγμα; τί ἐπαγγέλεται ἡ σκιὰ τῆ μυστηρίυ; Ὥσπερ ἐκεῖ, φησὶν, ὁ τύπος, ἄλλων δακνόντων ὄφεων, ὁ μὴ δάκνων μηδὲ πλήξας προσήλωται τῷ ξύλῳ· ἕτω καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἁμαρτανόντων, ὑπὲρ πάντων μέλλει πάσχειν ὁ Ἰησῆς ὁ ἀναμάρτητος. ὑπὲρ τῶν δακνόντων ὄφεων, ὄφις ἀναμάρτητος σαυρῆται· ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ὑποκειμένων θανάτῳ, ὁ ἁμαρτίᾳ μὴ ὑποκείμενος προσηλῆται. Καὶ μετ' ὀλίγα. Διὰ τί σαυρῆται χαλκῆς ὄφις; Ἵνα καταργηθῇ τὰ δήγματα τῶν ὄφεων. ἄλλο ἦν τὸ σαυρόμενον, καὶ ἄλλα τὰ καταργόμενα. ἀχ ὁρᾷς τινὶ ἔμφασιν τῆς ἀληθείας; ἃ βλέπεις ὡς ἐν κρυπτῷ γράμματι τινὶ δυνάμιν τῆς οἰκονομίας; ἐσαυρώθη φησὶν ὄφις. ἵνα καταργηθῇ τῶν δρακόντων τὰ δήγματα· ἐσαυρώθη Χριστὸς, ἵνα καταργηθῶσι τῶν δαιμόνων αἱ ἐνέργειαι. ἄλλος ὁ ὄφις ὁ πηγνύμενος, καὶ ἄλλοι οἱ καταργόμενοι δράκοντες· ἄλλος ὁ ἐπὶ σαυρῆ Χριστὸς, καὶ ἄλλοι οἱ καταργόμενοι δαίμονες. καὶ ὥσπερ ἐκεῖ ἡ εἰκὼν τῆ ὄφεως τῆ φαινομένυ κατήργησε τὰ δήγματα τῶν ὄφεων· ἕτω καὶ ἐνταῦθα ἡ τῆ Χριστῆ νέκρωσις, τῆ θανάτυ γέγονε νέκρωσις, καὶ τῶν δαιμόνων καθαίρεσις. εἰκότως ἦν ὁ Χριστὸς τινὶ εἰκόνα
» πρὸς ἑαυτὸν ἁρμόζων ἔλεγε· καὶ καθὼς Ἰωάν. 3. 14,
» Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἕτω 15.
» δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τῆ ἀνθρώπυ· ἵνα
» πᾶς ὁ πισεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται,
» ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Ὁ χαλκῆς ὄφις κρεμᾶται [μὲν] κατὰ τῶν δακνόντων ὄφεων, [ἀχ ὡς τύπος δὲ τῆ ὑπὲρ ἡμῶν παθόντος, ἀλλ' ὡς ἀντίτυπος· καὶ σώζει τὰς εἰς αὐτὸν ὁρῶντας, ἀχ ὅτι ζῇ πισεύομενος, ἀλλ' ὅτι νενέκρωται, καὶ σωνεκροῖ τὰς ὑπ' αὐτῷ δυνάμεις, καταλυθεὶς ὥσπερ ἰῷ ἄξιος.]

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήπολε διὰ τῆ χαλκῆ ὄφεως θεραπεύεσθαι προσέταξεν ὁ Θεὸς τὰ τῶν ὄφεων δήγματα; Προτυποῖ καὶ τέτο τὸ σωτήριον πάθος. διὰ γὰρ τῆ ὄφεως ἡ ἁμαρτία ἐβλάσησεν. ὅθεν καὶ τινὶ κατάραν παρὰ τῆ Θεῆ τῶν ὅλων ἐδέξατο. τύπος τοίνυν καὶ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς κατάρας ὁ ὄφις. ἐπειδὴ τοίνυν ὁ δεσπότης
» Χριστὸς, ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, Ρωμ. 8. 3.
ἢ φησὶν ὁ θεῖος Ἀπόσολος, ἐπεφάνη· σῶμα μὲν γὰρ ἀληθῶς ἔλαβεν, ἁμαρτίαν δὲ Ησ. 53. 9.
» ἀκ ἐποίησεν, ἀδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ σόματι αὐτῆ· προτυπῆται τὸ σωτήριον πάθος ἐν τῷ ὄφει τῷ χαλκῷ. ὥσπερ γὰρ ὁ χαλκῆς ὄφις ἐνδαλμα μὲν τῶν ὄφεων ἰῷ, ἀκ εἶχε δὲ τῶν ὄφεων τὸν ἰόν· ἕτως ὁ μονογενὴς υἱὸς, σῶμα μὲν εἶχεν ἀνθρώπειον, κηλῖδα δὲ ἁμαρτημάτων ἀκ εἶχε. καὶ καθάπερ οἱ ὑπὸ τῶν ὄφεων δακνόμενοι, τὸν χαλκῆν ἀποβλέποντες ὄφιν σωτηρίας ἀπήλαυον· ἕτως οἱ ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας πληττόμενοι, τῷ πάθει τῆ Σωτῆρος ἡμῶν ἀνενδοιάσως πισεύοντες, κρείττυς ἀποφαίνονται τῆ θανάτυ, καὶ τῆς αἰωνίυ ζωῆς ἀπολαύσι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὄφιν εἰργάζετο χαλκᾶν
A ὁ Μωϋσῆς, ὑψῶτε ἐτίθει, καὶ τοῖς πληττομένοις ἐκέλευσεν ἀτενίζειν εἰς αὐτόν. ὃ δὴ καὶ δρῶντες ἐσώζοντο. ἀκᾶν Φέρε λέγωμεν, ὡς ἐκ τύπε πάλιν ἐπὶ τὸ καθόλε μεταπλάττοντες τὸ διήγημα. προσκεκρόκαμεν γὰρ καὶ ἡμεῖς τῷ δημιεργῷ. ταύτητοι πεπλώκαμεν ὑπὸ τὰ τῶν ὄΦεων δήγματα τῶν νοητῶν. οἳ διὰ πάσης ἡμᾶς πλήτλοντες ἁμαρτίας, τοῖς τᾶ θανάτε δεσμοῖς ὑποΦέρεσιν. ἐξάρχει δὲ ὥσπερ τῆς τῶν ἰοβόλων θηρίων πληθύος ὁ δράκων ὁ ἀποσάτης, τετέσιν ὁ Σατανᾶς· ἃ τοῖς
B δήγμασι διόλωλεν ὁ Ἀδάμ· ἕρπει δὲ λοιπὸν καὶ εἰς ἡμᾶς καθάπερ ἐκ ῥίζης τὸ κακόν. σεσώσμεθα δέ τινα τρόπον. τεθεάμεθα γὰρ καὶ ἡμεῖς τὸν ὄΦιν, τετέσι Χρισόν. πῶς ἂν ὄΦις, ὁ ἀγαθὸς κατὰ Φύσιν ὡς Θεός; ὅτι γέγονε καθ' ἡμᾶς ὁ ἀγαθὸς, τᾶς ἐκ προαιρέσεως πονηρᾶς, γέγονεν ἐν
Γ ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας· καὶ ἐν τοῖς
Ῥωμ. 8. 3. ἀνόμοις ἐλογίθη. ὅτι δὲ ἡμεῖς πονηροὶ γεγονότες μὲν ἐκ ἔτω παρὰ Θεᾶ, κατερρυηκότες δὲ εἰς τᾶτο διὰ τᾶς ἁμαρτίας, δια-
Ματθ. 7. 11. τρανεῖ λέγων αὐτὸς ὁ Χρισός· εἰ ἂν ὑμεῖς
» πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν. ὄΦις δὴ ἂν πονηρὸς, (1) ὡς ἐν ὁμοιώματι πονηρίας, ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὄφις δὴ ἂν ὁ Χρισὸς,
Ρωμ. 8. 3. » ὅτι γέγονε καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος, ἐν ὁμοιώ-
Δ » ματι σαρκὸς, πλὴν ἁμαρτίας· ἀλλ' εἴτις αὐτὸν θεάσαιτο νοηλῶς, ἀμείνων ἔσαι Φθορᾶς, καὶ ὑπεραλεῖται θανάτε, καὶ ἀλογήσει δημάτων.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐπὶ σημείε με μὴν ὁ ὄΦις. ὑψώθη γὰρ ὁ Χρισὸς ἐπὶ τᾶ τιμίε σαρκᾶ. καὶ τᾶτο αὐτὸς Ἰεδαίοις προσεΦώ-
Ἰωάν. 8. 28. νει λέγων· ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τᾶ ἀν-
» θρώπε, τότε γνώσεδε ὅτι ἐγώ εἰμι. ὅτι δὲ ὁ τύπος εἰς τὸ αὐτᾶ βλέπει μυσήριον, ἀνα-
Ἰωάν. 3. 14. μάθοις, αὐτᾶ λέγοντος σαφῶς· ὥσπερ
» γὰρ ὁ Μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄΦιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τᾶ ἀνθρώπε. χαλκᾶς δὲ ὁ ὄΦις ἦ, διὰ τὸ εὐηχές τε καὶ εὐΦωνότατον τᾶ θείε τε καὶ εὐαγγελικᾶ κηρύγματος.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Θείᾳ συμβελῇ παρορμηθεὶς ὁ νομοθέτης, χαλκὸν ἐν ὁμοιώματι ὄΦεως χέας, ὑπερΦαίνεδαι τᾶ στρατοπέδε παντὸς, ἐπίτινος ὕψες, ἐποίησε. καὶ ἕτως ἔσησεν ἐν τῷ λαῷ τὴν ἐκ τῶν θηρίων Φθοράν. ὁ γὰρ πρὸς τὴν εἰκόνα τᾶ ὄΦεως τὴν ἐν τῷ χαλκῷ βλέπων, ἐδὲν ἐδεδοίκει τᾶ ὄντως ὄΦεως τᾶ ἀληθινᾶ τὸ δῆγμα, ἐξ ἀντιπαθείας τινὸς ἀπορῥήτε, τῆς ὄψεως τὸν ἰὸν ἀμβλωθείσης.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Ὁ μέγας νομοθέτης ὄΦεως εἴδει τὴν δύναμιν τῶν κατ' ἀλήθειαν
A θηρίων ἠχρείωσε. καιρὸς δ' ἂν εἴη, σαΦέσερον ἐκκαλύψαι τὸ αἴνιγμα. εἴ τι τῶν πονηρῶν τέτων παθημάτων ἐσὶν ἀλεξητήριον ἢ διὰ τᾶ μυσηρίε τῆς εὐσεβείας γινομένη τῶν ψυχῶν ἡμῶν κάθαρσις.] κεΦάλαιον δὲ τῶν ἐν τῷ μυσηρίῳ πεπισευμένων, ἡ εἰς τὸ πάθος πίσις (2) ἐσὶ τᾶ ὑπὲρ ἡμῶν ἀναδεξαμένε τὸ πάθος. σαυρὸς δὲ τὸ πάθος ἐσίν. ὡς τὸν πρὸς αὐτὸν βλέποντα, καθὼς ὑΦηγεῖται ὁ λόγος, ὑπὸ τᾶ ἰᾶ τῆς ἐπιθυ-
B μίας μὴ βλάπλεδαι. τὸ δὲ πρὸς τὸν σαυρὸν βλέπειν, ἐσὶ τὸ πάντα τὸν ἑαυτᾶ βίον ὡς νεκρὸν τῷ κόσμῳ καὶ ἐσαυρωμένον ποιῆσαι, καὶ πρὸς πᾶσαν ἁμαρτίαν ἀκίνητον. (3)

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ ἐπὶ ξύλε Φανόμενον ὁμοίωμα μὲν ὄΦεως, καὶ ἔκ ὄΦις ἐσίν· ὁ δὲ ἀληθινὸς ὄΦις, ἡ ἁμαρτία ἐσί· καὶ ὁ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν αὐτομολήσας, τὴν τᾶ ὄΦεως ὑποδύεται Φύσιν. ἐλεδερᾶται δὲ τῆς ἁμαρτίας ὁ ἄνθρωπος, διὰ τᾶ ὑπελθόντος τὸ τῆς ἁμαρτίας εἶδος, καὶ γνομένε καθ' ἡμᾶς τᾶς πρὸς τὸ εἶδος μεταΣραΦέντας τᾶ ὄΦεως· δι' ἃ ὁ μὲν θάναλος ὁ ἐκ τῶν δημάτων κωλύεται· τὰ δὲ θηρία, ἤτοι αἱ ἐπιθυμίαι, ἐκ ἀΦανίζονται. τῶν γὰρ εἰς τὸν σαυρὸν βλεπόντων, ὁ μὲν πονηρὸς τῶν ἁμαρτωλῶν θάνατος ἐκ ἐνεργεῖται· ἡ δὲ ἐγκειμένη τῆς σαρκὸς ἐπιθυμία κατὰ τᾶ πνεύματος, εἰς τὸ παντελὲς ἐκ ἀπόλωλε.
Δ καὶ γὰρ (4) ὁ καθ' ἡμᾶς πισὸς τὸν ἐπὶ ξύλε ὑψωθέντα βλέπων, ἀπωθεῖται τὸ τῆς ἐπιθυμίας πάθος, οἷόν τινι Φαρμάκῳ τῷ τῆς ἐντολῆς Φόβῳ τὸν ἰὸν διαχέων.

ΕΚ ΤΗΣ ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ. (5) Ὁ γὰρ ἐπισραΦεὶς, ἃ διὰ τὸ θεωρέμενον ἐσώζετο, ἀλλὰ διὰ σὲ τῶν πάντων Σωτῆρα.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπειδὴ παιδευτικῶς ἔπαχον, ἀνυομένης τῆς παιδεύσεως, ἡ ἐπικαιρία ταχεῖα.

E ι. Καὶ ἀπῆραν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, καὶ
ια. παρενέβαλον ἐν Ὠβώθ. Καὶ ἐξάραντες ἐξ Ὠβὼθ, παρενέβαλον ἐν Ἀχαλχαὶ τῷ πέραν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἥ ἐσι κατὰ πρόσωπον Μωὰβ, κατὰ
ιβ. ἀναλολὰς ἡλίε. Καὶ ἐκεῖθεν ἀπῆραν, καὶ παρενέβαλον εἰς Φάραγγα Ζαρέδ.
ιγ. Καὶ ἐκεῖθεν παρενέβαλον εἰς τὸ πέ-
Z ραν Ἀρνῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, τὸ ἐξέχον ἀπὸ τῶν ὁρίων τῶν Ἀμορῥαίων· ἔσι γὰρ Ἀρνῶν ὅρια Μωὰβ, ἀπὸ ἀναμέσον Μωὰβ καὶ ἀναμέσον Ἀμορῥαίων.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τέτοις ἐπάγει τὴν πορείαν ἄχρι τῆς Ἀμορῥαίας γῆς. ἐδὲν γὰρ τῶν κατὰ Θεὸν γινομένων ἀμελῶς ἰσορεῖδαι (6) δεῖ. κατὰ Θεὸν δὲ ἦ ἡ πορεία, ὥσπερ καὶ ἡ τῶν Ἀποσόλων.

ιδ. Διὰ

(1) Ὄφις δὴ ἂν ὁ Χρισός. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 409.
(2) Ἡ εἰς τὸ πάθος ἀπόβλεψις. ἐν τῇ θεωρ. εἰς τὸν τᾶ Μωϋσ. βίον. (3) Ἀνίκητον. αὐτ.
(4) Καὶ γὰρ καὶ ἐν τοῖς πισοῖς ἐνεργεῖται πολλάκις τῆς ἐπιθυμίας τὰ δήγματα· ἀλλ' ὁ πρὸς τὸν ἐπὶ ξύλε, κτ. αὐτ. (5) Ὅρα τὰ περὶ τῶν ὑπομνηματισῶν τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς δε τῆς βίβλε.
(6) Ὑστερεῖδαι. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.

ιδ. Διὰ τοῦτο λέγεται ἐν βιβλίῳ, πόλεμος τοῦ Κυρίου τὸν Ζωὸβ ἐφλόγισε, καὶ τοὺς χειμάῤῥους Ἀρνῶν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι καὶ ἐν τοῖς χρόνοις Μωϋσέως ἦσαν καὶ ἄλλαι βίβλοι, αἳ νῦν εἰσὶν ἀπόκρυφοι, ὡς δηλοῖ καὶ ἡ τοῦ Ἰούδα ἐπιστολή· ὅπου διδάσκει καὶ περὶ τοῦ Μωϋσέως σώματος, καὶ ἐνθα μέ-
Ἰούδ. 14. » μνηται ὡς ἐκ παλαιᾶς Γραφῆς, ἰδοὺ Κύριος ἥξει, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Σημαίνει καὶ ἀπογραφὴν τῶν πολέμων ἐν βιβλίοις τότε γινομένην ἀκριβῆ. Κυρίου δὲ οἱ πόλεμοι λέγονται, δι' ὧν ἐξαιρεῖται τὰ ἀσεβῆ γαίης, ὅτι Θεοῦ κρίσεως τοῦτο.

ιε. Καὶ τοὺς χειμάῤῥους κατέσησε κατοικῆσαι Ἦρ· καὶ πρόσκειται τοῖς ὁρίοις Μωάβ.

ις. Καὶ ἐκεῖθεν τὸ Φρέαρ· τοῦτό- Γ ἐστι τὸ Φρέαρ, ὃ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, συνάγαγε τὸν λαὸν, καὶ δώσω αὐτοῖς ὕδωρ ποιεῖν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐντεῦθεν ὡς ἀπῆραν ἐπὶ τὸ Φρέαρ, ἔνθα τὸ ὕδωρ ἔβλυσε κατ' ἐπαγγελίαν Θεοῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Τετράκις Φαίνονται γογγύσαντες ἐν ὕδατι. ἅπαξ, ἐλθόντες εἰς Μεῤῥάν· δεύτερον ἐν Ῥαφιδὶν· ἀμφότερα Δ ἐν τῇ Ἐξόδῳ· (1) τρίτον ἐν τῇ ἐρήμῳ Σιναΐ ἐν Κάδης· (2) τέταρτον ἐπὶ τοῦ παρόντος Φρέατος. κεῖται ἀμφότερα ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὅτε ἐγόγγυσαν ἀπάραντες ἐξ Ὦρ τοῦ ὄρους περικυκλώσαντες τὴν γῆν Ἐδὼμ ἐν τῷ πρὸ τούτου κεφαλαίῳ. (3) ὡς τετράκις (4) Φαίνονται γογγύσαντες ἐφ' ὕδατι ἐν πάσῃ τῇ ὁδῷ· ἅπαξ, εἰς Μεῤῥάν, ὡς ἐν τῷ εἰκοστῷ ἑβδόμῳ κεφαλαίῳ τῆς Ἐξόδου· (5) δεύτερον, ἐν Ῥαφιδὶν, ὡς ἐν τῷ τριακοστῷ δευτέρῳ· (6) τρίτον, ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν Κάδης, ὡς ἐν τῷ τριακοστῷ δευτέρῳ τῶν Ἀριθμῶν· (7) ὅπερ ἐστὶν ὕδωρ ἀντιλογίας· τέταρτον ἐπὶ τοῦ παρόντος Φρέατος.

» ** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Συνάγαγε, φησὶ, » τὸν λαὸν, καὶ δώσω αὐτοῖς ὕδωρ ποιεῖν. βούλεται γὰρ Θεὸς τὰς θαυμασίας ἐνεργείας αὐτοῦ μνημονεύεσθαι· ὡς ὠφελεῖσθαι μὴ μόνον τοὺς παρόντας τῇ θέᾳ, ἀλλὰ καὶ
Ἰωάν. 20. 31. τοὺς ὕστερον ἀκοῇ· ὡς καὶ Ἰωάννης, ταῦτα, » φησὶ, γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι Ἰη- » σοῦς ἐστὶν ὁ Χριστός. ὁ γὰρ κενῆς ἱστορίας μνήμιον ὁ Θεὸς, ἀλλὰ τοῦ ἐξ αὐτῆς ὠφέλειαν χαρίζεται. διὸ καὶ μάταιον τὸ σημεῖα ζητεῖν ἀεὶ, καὶ παρὰ γνώμιον τοῦτο Θεοῦ. ὃς βούλεται τῇ μνήμῃ τῶν εἰς ἅπαξ γεγονότων ὠφελεῖσθαι.

ιζ. Τότε ᾖσεν Ἰσραὴλ τὸ ᾆσμα τοῦτο ἐπὶ τοῦ Φρέατος, ἐξάρχετε αὐτῷ Φρέαρ,

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Πηγὴν ἔνυδρον ἀνθρώντες, ἢ παντὶ τῷ πλήθει ποτὸν ἐχορήγησεν· ἐν Φρέατι δ' ἰδίᾳ ἡ πηγὴ, καὶ ἐπὶ τῶν τῆς χώρας ὅρων· ὥσπερ οὐχ ὕδατος, ἀλλ' ἀκράτου πασάντες, τὰς ψυχὰς ἀνεχύθησαν, ὑπότε εὐφροσύνης καὶ χαρᾶς ᾆσμα καινὸν οἱ θεοφιλεῖς, χορὸς ἐπὶ τὸ Φρέαρ ἐν κύκλῳ στήσαντες, ᾖδον εἰς τὸν κληροῦχον Θεὸν, καὶ τὸν ἀληθῶς ἡγεμόνα τῆς ἀποικίας· ὅτι πρῶτον ἐπιβάντες ἐξ ἐρημίας μακρᾶς τῆς οἰκουμένης, καὶ ἵν' ἔμελλον καθέξειν, ποτὸν ἄφθονον ἀνεῦρον, ἁρμότλον ἡγησάμενοι, μὴ ἀσημείωτον τὴν πηγὴν παρελθεῖν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἆσμα ἀπομνημονεύει, ὅπερ ἐπ' εὐφροσύνῃ τῆς τότε δοθείσης εὐεργεσίας ᾖδετο.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἆσμα μεμνημένος τοῦ ἐπὶ τοῦ ὕδατος, δείκνυσιν, ὅτι δεῖ Φαιδρὰς εὐχαρισίας ἐπὶ ταῖς εὐεργεσίαις ἀνάγεσθαι.

ιη. Ὤρυξαν αὐτὸ ἄρχοντες, ἐξελατόμησαν αὐτὸ βασιλεῖς ἐθνῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτῶν, ἐν τῷ κυριεῦσαι αὐτῶν. καὶ ἀπὸ Φρέατος εἰς Μαν-
ιθ. θανεὶν, Καὶ ἀπὸ Μανθανεὶν εἰς Ναλιὴλ, καὶ ἀπὸ Ναλιὴλ εἰς Βαμὼθ, καὶ ἐκ Βαμὼθ εἰς Νάπλω, ἥ ἐστιν ἐν τῷ πεδίῳ Μωὰβ ἀπὸ κορυφῆς τοῦ λελαξευμένου, τὸ βλέπον κατὰ πρόσωπον τῆς ἐρήμου.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀντὶ τοῦ, ἐν τῇ Ε' » βασιλείᾳ αὐτῶν, ὁ μὲν Ἀκύλας φησὶν, ἐν τῇ βακληρίᾳ· ὁ δὲ Θεοδοτίων, ἐν ταῖς ῥάβδοις αὐτῶν.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πολὺς μὲν ὁ πόνος ἐπὶ ταῖς φρεωρυχίαις, Θεοῦ δὲ βουλήσει ἡ λατομίας ἐπιπόνου (8) διωατώτερον περιχάραξις ἐν βακληρίαις ὑπὸ τῶν ἁγίων γινομένη, (9) λατομίας καὶ ὠρύξεως δώμιν ἐκπληροῦσα.

Ζ ** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἔτυχεν ὐ χερσὶν ἰδιωτῶν, ἀλλὰ βασιλέων, ἀνατετμῆθαι φιλοτιμηθέντων, ὡς λόγος, οὐ μόνον περὶ τὴν εὕρεσιν τοῦ ὕδατος, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν τοῦ Φρέατος κατασκευήν· ἵν' ἐκ τῆς πολυτελείας βασιλικὸν φαίνηται τὸ ἔργον, καὶ ἡ τῶν κατασκευασάντων ἀρχῆθεν μεγαλόνοια.

(1) Ἐν κεφ. 13. ἐδ. 14, καὶ 16. 3.
(2) Ἀριθ. 20. 3.
(3) Ἄλλη ὡς ἔοικε κατ' αὐτὸν ἡ τῶν κεφαλαίων διαίρεσις.
(4) Τετράκις δέ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(5) Ἐν τῷ 15. ὁ δὲ τῆς Αὐγ. κώδ. ὡς ἐν τῇ Ἐξόδῳ.
(6) Ἐν τῷ 17. ὁ δὲ τῆς Αὐγ. κώδ. ὡς ἐκεῖ πάλιν.
(7) Ἐν τῷ 20. ὁ δὲ τῆς Αὐγ. κώδ. ὡς ἐν Ἀριθμοῖς.
(8) Τῶν ἐν λατομίαις πόνων. ὁ αὐτ.
(9) Τὸ πᾶν ἔργον ἀνύσασα. ταῦτα ἀντὶ τῶν ἑπόμ. ὁ αὐτ.

κ. Καὶ ἀπέστειλε Μωϋσῆς πρέσβεις πρὸς Σιὼν, (1) βασιλέα Ἀμορῥαίων, λόγοις εἰρηνικοῖς, λέγων,
κα. Παρελθσόμεθα διὰ τῆς γῆς σε, τῇ ὁδῷ πορθσόμεθα· οὐκ ἐκκλινθμεν ἔτε εἰς ἀμπελῶνα·

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Εἰς τιὼ τῶν Ἀμορῥαίων χώραν ἐμβαλὼν, πρέσβεις ἐξέπεμπε πρὸς τὸν βασιλέα· Σηὼν δὲ ὠνομάζετο· προτρέπων ἐφ' ἃ καὶ τὸν συγγενῆ πρότερον.

κβ. Οὐ πιόμεθα ὕδωρ ἐκ Φρεάτός σε· ὁδῷ βασιλικῇ πορθσόμεθα, ἕως ἂν παρέλθωμεν τὰ ὅριά σε.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἐπισφαλὴς ἡ ἐπὶ τὰ πλάγια παρατροπὴ τῷ ὁδοῦντι. Καὶ μετ' ὀλίγα. Δόγμα δέ ἐσιν ἔτος ὁ λόγος, οὐ μεσότητι θεωρεῖθαι τὰς ἀρετὰς ὁριζόμενος. διότι πέφυκε πᾶσα κακία ἢ κατ' ἔλλειψιν, ἢ καθ' ὑπέρπλωσιν ἀρετῆς ἐνεργεῖθαι.

κγ. Καὶ οὐκ ἔδωκε Σιὼν τῷ Ἰσραὴλ παρελθεῖν διὰ τῶν ὁρίων αὐτε· καὶ συνήγαγε Σιὼν πάντα τὸν λαὸν αὐτε, καὶ ἐξῆλθε παρατάξαθαι τῷ Ἰσραὴλ εἰς τιὼ ἔρημον· καὶ ἦλθεν εἰς Ἰασσὰ, καὶ παρετάξατο τῷ Ἰσραήλ.

κδ. Καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν Ἰσραὴλ Φόνῳ μαχαίρας, καὶ κατεκυρίευσαν τῆς γῆς αὐτε, ἀπὸ Ἀρνῶν ἕως Ἰαβὼκ, ἕως υἱῶν Ἀμμὰν, ὅτι Ἰαζὴρ ὅρια υἱῶν Ἀμμάν ἐσι.

* ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Πρὸς μὲν τὲς συγγενεῖς οὐκ ἠβελήθη ὁ Θεὸς πόλεμον ἀνελέθαι· τὸ δὲ Σιὼν μὴ δεξαμένε τιὼ εἰρηνικιὼ πρεσβείαν, ἀντικαθίσανται, καὶ πολεμῶσι, καὶ κρατῶσι ῥᾳδίως. (2)

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τιὼ Ἰαβὼκ τὸ Ἀμμὰν ὄσαν, ἐξαίρει. ἰῶ γὰρ τῶν ἐκ τὸ Λὼτ γεγονότων. πανταχὸ γὰρ τὲς πολέμες τὲς συγγενικὲς περιίσαται. αὕτη δὲ ὅριον ἰῶ τῶν Ἀμορῥαίων τῶν ἡλωκότων.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἰαζὴρ ἐτύγχανε μὲν ὂν τῆς Μωαβιτῶν ὅσα γῆς ἐξ ἀρχῆς, ἡ τὸ Σιὼν γενομένη ὕσερον. ἀφαιρθνται δὲ αὐτιὼ τῶν ἀδικησάντων οἱ Ἰσραηλῖται, τῶν ἀφελομένων τὲς πρότερον οἰκοῦντας.

κε. Καὶ ἔλαβεν Ἰσραὴλ πάσας τὰς πόλεις ταύτας, καὶ κατῴκησεν Ἰσραὴλ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι τῶν Ἀμορῥαίων, ἐν Ἐσεβὼν, καὶ ἐν πά-
κς. σαις ταῖς συγκυρθσαις αὐταῖς. Ἔσι γὰρ Ἐσεβὼν, πόλις Σιὼν τὸ βασιλέως Ἀμορῥαίων. καὶ ἔτος ἐπολέμησε βασιλέα Μωὰβ τὸ πρότερον· καὶ ἔλαβε πᾶσαν τιὼ ἑαυτε, (3) ἀπὸ Ἀροὴρ ἕως Ἀρνῶν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐσὶν Ἐσεβὼν πόλις Σιὼν, τετέσι μητρόπολις.

κζ. Διὰ τετο ἐρεῖσιν οἱ αἰνιγματισαὶ, ἔλθετε εἰς Ἐσεβὼν, ἵνα οἰκοδομηθῇ καὶ κατασκλαθῇ πόλις
κη. ἡ ἡμῶν, (4) Ὅτι πῦρ ἐξῆλθεν ἐξ Ἐσεβὼν, φλὸξ ἐκ πόλεως Σιὼν, καὶ κατέφαγεν ἕως Μωὰβ, καὶ κατέπιε σήλας Ἀρνῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Δυχερὲς τὸ χωρίον· ὁ δὲ νῦς, ὡς οἶμαι, ἔτος· ὁ Σιὼν βασιλεὺς ἐπολέμησε τὸν Μωὰβ, καὶ λαβὼν τιὼ γιὼ αὐτε, κατέχει αὐτιώ. οἱ δὲ αἰνιγματωδῶς λέγοντες, τετο λαλεῖσιν· ἐπειδὴ ἐπορθήθη ὑπὸ Σιὼν ἡ Ἐσεβὼν, ἔλθετε ὑμεῖς οἱ τὸ Σιὼν, οἰκήσατε αὐτιὼ, ἵνα οἰκοδομηθῇ· ὅτι ἃ μόνον αὐτὴ ἐπορθήθη ὑπὸ τὸ Σιὼν, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι πόλεις αἱ τὸ Μωὰβ, ἕως τὸ τόπε τῶν σηλῶν Ἀρνῶν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Διὰ τετο ἔλεγον οἱ παροιμιαζόμενοι· δικαιοσύνη σωίσαται Θεὸς κατὰ διαδοχιὼ γενεῶν ὕσερον ἀνταποδοθεῖσα εἰς ἀφαίρεσιν τῆς γῆς, ἣν ἃ δικαίως Ἀμορῥαῖοι κατέλαβον, οἰκρὰν ἐργασάμενοι τιὼ Μωαβιτῶν πόρθησιν· ὡς καὶ ἐν παροιμίαις ἀνθρώπων ἄδεθαι τιὼ κατάκαυσιν τῶν προνοικησάντων. καὶ
» γὰρ καὶ ὀδυρμὸν ἐπάγει· ἀαί σοι Μωὰβ, ἀπώλε, καὶ τὰ ἑξῆς. ἀνασάτες γὰρ δηλοῖ γεγονῆθαι τὲς Μωαβίτας καὶ διασκεδαθέντας νέες τε καὶ νέας, ὃς νιῦ Θεὸς ἐξεδίκησεν· ἐπειδὴ ὅλως ἀσεβείας καὶ ἀκαθαρσίας ἕνεκα τὰ ἔθνη τὰ ἐνοικήσαντα δέδωκεν ἐξελεῖν τοῖς Ἰσραηλίταις.

κθ. Οὐαί σοι Μωὰβ, ἀπώλε λαὸς Χαμὼς, ἀπεδόθησαν οἱ υἱοὶ αὐτῶν διασώζεθαι, καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῶν αἰχμάλωτοι τῷ βασιλεῖ
λ. τῶν Ἀμορῥαίων Σιὼν, Καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν ἀπολεῖται, Ἐσεβὼν ἕως Δαιβών· καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἔτι προσεξέκαυσαν πῦρ ἐπὶ Μωάβ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀνασάτες δηλοῖ γενέθαι τὲς Μωαβίτας ὁ θρλῶος, καὶ διασκεδαθέντας. διόπερ τιὼ ἄδικον νίκιω καὶ κλῆσιν ἀφαιρεῖται τῶν ἕτω κακῶς ἡτησαμένων.

λα. Κατῴκησε δὲ Ἰσραὴλ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι τῶν Ἀμορῥαίων.
λβ. Καὶ ἀπέστειλε Μωϋσῆς κατασκέψαθαι τιὼ Ἰαζὴρ, καὶ κατελάβοντο αὐτιὼ, καὶ τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ ἐξέβαλον τὸν Ἀμορῥαῖον τὸν ὄντα ἐκεῖ.

ΠΡΟΚΟ-

(1) Σηὼν γράφεσιν αἱ εἰρημέναι ἐκδόσ. ὧδέτε καὶ ἐν τῷ 11. ἐδ. τὲ 134. Ψαλ.
(2) Μέρος τὲ ἐν τῷ 26. ἐδ. τὲ 2. κεφ. τὲ Δευτερονομ. ἐξ ὃ καὶ τὸ νομα ἐλήφθη.
(3) Τιὼ γιῶ αὐτὲ αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. (4) Πόλις Σηών. αἱ αὐτ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ κατῴκησαν
» Ἰσραὴλ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι τῶν Ἀμορ-
Ψαλ. 77. 55. ῥαίων. διόπερ ὁ Δαβὶδ ἐν ὕμνοις, κατε-
» σκλώωσε, φησὶν, ἐν ταῖς φυλαῖς αὐτῶν
» τὰς φυλὰς τῷ Ἰσραὴλ, ἐπὶ δωρεᾷ καὶ
δικαιοσύνῃ τὸν Θεὸν ἀνυμνῶν. λέγων γὰρ
περὶ τῆς ἐχάτης πόλεως τῆς Ἰαζὴρ, κα-
» τελάβοντο, φησὶν, αὐτῆς. καὶ τὰς κώ-
» μας αὐτῆς, καὶ ἐξέβαλον τὸν Ἀμορῥαῖον
» τὸν κατοικοῦντα ἐκεῖ. τοῦτο ἐφ' ἑνὸς ἔθνους
καὶ δευτέρᾳ γενόμενον ὑπὸ Μωϋσέως, τίνα
καθ' ὅλης γῆς γενησομένην πόρθησιν ἀσε-
βῶν, καὶ κατοίκησιν ὑπὸ δικαίων, προφη-
τεύει. χρηστοὶ γάρ φησιν ἔσονται οἰκήτο-
ρες γῆς, καὶ ὅσοι ὑπολειφθήσονται ἐν αὐ-
Ψαλ 36. 38. τῇ. οἱ δὲ παράνομοι ἐξολοθρευθήσονται
ἐξ αὐτῆς.

λγ. Καὶ ἐπιστρέψαντες, ἀνέβησαν ὁδὸν τὴν εἰς Βασσάν. καὶ ἐξῆλθεν Ὢγ βασιλεὺς τῆς Βασσὰν εἰς συνάντησιν αὐτοῖς, καὶ πᾶς ὁ λαὸς αὐτοῦ εἰς πόλεμον εἰς Ἐδραείν.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὗτος ἔτι πρεσβείαν ἀνέμεινε παρὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἀλλ' ἐπήγαγε τὸν πόλεμον.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Δεύτερος Ὢγ ὁ τῆς Βασάν. ὃς δεδιὼς ὅμοια παθεῖν, οὐδὲ πρεσβείαν ἀνέμεινε. θαῤῥεῖ μὲν οὖν δυνάμει. Θεὸς δὲ καὶ τοὺς ἰσχυροὺς ὑποτάσσει

A τοῖς ἀσθενέσιν, ὡς ἐν Δευτερονομίῳ φησίν·
» ὅτι ἔθνη μεγάλα καὶ ἰσχυρότερα ἑαυτῶν Δευτ. 4. 38.
ἔλαβον παρὰ Θεοῦ. καὶ εἶγε τὸν νόμον,
ἐφ' ᾧ κατῳκίσθησαν, ἐφύλαξαν, ἐμφα-
νὲς τὸ τῆς ἀγαθῆς προνοίας ἐγίνετ' ἂν,
αἰχμῶν τοὺς ἐπὶ τοῖς πολέμοις τὸν δημιουρ-
γὸν διαβάλλοντας. Θεοῦ γὰρ ἄξιον τὸ πο-
λιτείαν ἀγαθὴν ἀντὶ πονηρᾶς εἰσάγειν
ζωῆς. ὃ καὶ δι' ὀργῆς τοῖς ἁγίοις, λέγουσιν,
» ἐκλίποιεν ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ Ψαλ. 103. 35.
B» ἄνομοι, ὥστε μὴ ὑπάρχειν αὐτούς. πῶς δὲ
καὶ ὁ σωτήριον τῷ κόσμῳ τὸ γινώσκεσθαι
Θεόν; ὃ πρόδηλον ἐκ τῆς τῶν πονηρῶν
ἐξαιρέσεως γίνεται.

λδ. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, μὴ φοβηθεὶς αὐτὸν, ὅτι εἰς τὰς χεῖράς σου παραδέδωκα αὐτὸν, καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν, καὶ ποιήσεις αὐτῷ κα-
Γ θὼς ἐποίησας τῷ Σιὼν βασιλεῖ τῶν Ἀμορῥαίων, ὃς κατῴκει ἐν Ἐσεβών.
λε. Καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ, ἕως τοῦ μὴ καταλιπεῖν αὐτῶν ζωγρείαν, καὶ ἐκληρονόμησαν τὴν γῆν αὐτῶν.

* ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Παραδίδοται διὰ τῆς ἰδίας θρασύτητος καὶ ὕστος, αὐτὸς ἑαυ-
Δ τῷ γενόμενος αἴτιος ἀπωλείας. (1)

ΚΕΦ. ΚΒ.

α. Καὶ ἀπάραντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, παρενέβαλον ἐπὶ δυσμῶν Μωὰβ παρὰ τὸν Ἰορδάνην κατὰ Ἰεριχώ.

β. Καὶ ἰδὼν Βαλὰκ υἱὸς Σεπφὼρ πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰσραὴλ τῷ
γ. Ἀμορῥαίῳ, Καὶ ἐφοβήθη Μωὰβ τὸν λαὸν σφόδρα ὅτι πολλοὶ ἦσαν· καὶ προσώχθησε Βαλὰκ (2) ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Εἷς τῶν ἀσυγειτόνων βασιλέων ὀνόματι Βαλάκης, μεγάλῃ καὶ πολυάνθρωπον τῆς ἑῴας μοῖραν ὑπηγμένος, πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἀπειπὼν, ἄντικρυς μὲν ὑπαντᾶν οὐκ ἐδοκίμασε, τὸν ἐκ πορθήσεως δι' ὅπλων ἐλεύθερον πόλεμον διαδιδράσκων.

Ἐξόδ. 15. 14, ΑΔΗΛΟΥ. Ἦκουσαν ἔθνη καὶ ὠργίθη-
15. » σαν· ἐν οἷς καὶ τὸ, ἄρχοντες Μωαβιτῶν·
» ἔλαβεν αὐτοὺς τρόμος.

δ. Καὶ εἶπε Μωὰβ πρὸς τὴν γερουσίαν Μαδιὰμ, νῦν ἐκλείξει ἡ συναγωγὴ αὕτη πάντας τοὺς κύκλῳ ἡμῶν, ὡσεὶ ἐκλείξει ὁ μόσχος τὰ χλωρὰ ἐκ
Η τοῦ πεδίου. καὶ Βαλὰκ υἱὸς Σεπφὼρ βασιλεὺς Μωὰβ ἦν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Διττὸν ἔθνος παράγεται, τό τε Μωαβιτικὸν καὶ τὸ Μαδιανιτικόν. καὶ ἀπειπόντες τὸν πόλεμον, ἐπὶ τὴν μαγείαν ἐτράποντο.

Ε ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τοῦτο παράδειγμα ἔλαβεν. ὥσπερ ὁ μόχλος ἐν τῷ στόματι ἔχει τὰ ὅπλα εἰς τὸ ἐκλεῖξαι τὰ χλωρὰ, οὕτω καὶ ὁ ἅγιος λαὸς τοῖς χείλεσι στρατεύόμενος, ἐν τοῖς στόμασιν ἔχει τὰ ὅπλα διὰ τῶν εὐχῶν. καὶ τοῦτο εἰδὼς ὁ Βαλὰκ ἐν τοῖς προτέροις πολέμοις ἐναργῶς γενόμενον, βάλεται καὶ αὐτὸς τοῖς διὰ χειλέων ὅπλοις στρατεύεσθαι· καὶ καλεῖ τὸν Βαλαὰμ τὸν
Ζ ἔχοντα ὅπλα τῆς ἐναντίας δυνάμεως ἐν τοῖς χείλεσι, τὰς ἀράς. οἱ γὰρ ἅγιοι Ἄγγελοι συμπράττουσι τοῖς δικαίοις εἰς τὰ σωτήρια καὶ ἀγαθὰ ἔργα, καὶ οἱ πονηροὶ δαίμονες τοῖς ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς ἀνθρώποις εἰς τὰ πονηρὰ καὶ βλαβερὰ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων ἔργα. οἱ μὲν γὰρ ἅγιοι στρατεύονται λόγοις εὐχῶν, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀσεβεῖς λόγοις μαγειῶν.

ε. Καὶ ἀπέστειλε πρέσβεις πρὸς Βαλαὰμ υἱὸν Βεὼρ Φαθουρὰ, ὅ ἐστιν ἐπὶ

(1) Μέρος τοῦ ὑπομνήματ. τοῦ εἰς τὸ 3. ἐδ. τοῦ 3. κεφ. τοῦ Δευτερον.
(2) Καὶ προσώχθισε Μωάβ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

ἐπὶ τῦ ποταμῦ γῆς υἱῶν λαῦ αὐτῦ, καλέσαι αὐτὸν, λέγων, ἰδὺ λαὸς ἐξελήλυθεν ἐξ Αἰγύπτυ, καὶ ἰδὺ κατεκάλυψε τὸ ὄψιν τῆς γῆς, κὴ ἵστος ἐγκάθηται ἐχόμενός με.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἀνὴρ ὢν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐπὶ μαντείᾳ περιβόητος, Μεσοποταμίαν οἰκῶν, ὃς ἅπαντα μὲν ἐμεμύητο τὰ μαντικῆς εἴδη· οἰωνοσκοπίαν δὲ ἐν τοῖς μάλισα συγκεκροτηκὼς, ἐθαυμάζετο, πολλοῖς καὶ πολλάκις ἐπιδειξάμενος ἄπισα καὶ μεγάλα. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἐπὶ τῦτον ἐξέπεμπε τῶν ἑταίρων τινὰς, παρακαλῶν ἥκειν· κὴ δωρεὰς τὰς μὲν ἤδη παρεῖχε, τὰς δὲ δώσειν ὡμολόγει, τὸ χρείαν ἧς ἕνεκα μεταπέμποιτο δηλῶν.

ς. Καὶ νῦν δεῦρο ἄρασαί μοι τὸν λαὸν τῦτον, ὅτι ἰσχυρότερός μὰ ἐσίν· ἐὰν δὲ δυνώμεθα πατάξαι ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐκβαλῶ αὐτὸς ἐκ τῆς γῆς· ὅτι οἶδα ὃς ἐὰν εὐλογήσῃς, εὐλόγηται, κὴ ὃς ἂν καταράσῃ σὺ, κεκατήραται.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι ἅτε Μωϋσῆς εἶπεν ἐξ οἰκείᾳ προσώπᾳ τὸ μαρτυρίαν ταύτῃ, ἅτε μὴ τὸν Θεὸν ἔφησε μεμαρτυρηκέναι τὶ τοιῦτον τῷ Βαλαάμ· ἀλλ' ὡς ἐκ τῦ Βαλὰκ τῦτό φησιν. ὑπελάμβανε γὰρ τὸν Βαλαὰμ ἀδιαπλάτως δυνασθαι, καὶ ἀρᾶσθαι καὶ εὐλογεῖν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Καὶ ἡ κατ' αἴσθησιν τῶν πραγμάτων ἱστορία μεγάλης ὠφελείας πεπλήρωται. ἐκ δὲ τῆς προκειμένης ἱστορίας μανθάνομεν πολλὰ, κὴ ὅτι ἐσὶ στρατεύεσθαι λόγοις, καὶ μεγάλα πράγματα οἰκονομεῖσθαι, καὶ κατορθῦσθαι διὰ λόγων. καὶ οἱ μὲν ἅγιοι στρατεύονται λόγοις θείοις, οἱ δὲ ἀσεβεῖς καὶ ἁμαρτωλοὶ λόγοις μαγειῶν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἡ ἐναντία δυνάμις οὐδέποτε ποιεῖ ἔργον καλὸν, ἀλλὰ πάντα χείρισα ἐνεργεῖ. καὶ ὅπερ ἐνεργήσει κακὸν, οὐ δυνατὰ ἀποκατασῆσαι εἰς τὸ βέλτιον. οὐ γὰρ ἔχει τάξιν τῦ κρείτονος. τῇ δὲ κρείτονι δυνάμει πάντα δυνατά. ὁ γὰρ Θεὸς ἡμῶν ἀληθεῖν ποιεῖ, καὶ πάλιν ἀποκαθίσησιν· ἐνεργῆσαι δὲ κακὸν οὐκ ἔχει. οὐ γὰρ καθ' ἕξιν μόνον, ἀλλὰ κὴ κατ' οὐσίαν ἀγαθός ἐσι.

ζ. Καὶ ἐπορεύθη ἡ γερουσία Μωὰβ, καὶ ἡ γερουσία Μαδιὰμ, καὶ τὰ μαντεῖα ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν· κὴ ἦλθον πρὸς Βαλαὰμ, καὶ εἶπον αὐτῷ τὰ ῥήματα Βαλάκ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐν τοῖς Ἀμμανίταις ἰῶ τινὰ μαντεῖα (1) τετελεσμένα, καὶ θυσίαν, καί τινα δῶρα προσφερόμενα τοῖς δαίμοσιν· ὥσε διὰ τύτων προσφερομένων μαντεύεσθαι τὰς βλομένας. μαντεῖα δέ-

A ἐσιν ἕκαστον πρᾶγμα. οὐ γὰρ ἀληθὴς ἡ πρόῤῥησις. (2)

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὅτι ὥσπερ μάντιν (3) τὸν μισθὸν ταύτης ἔφερον, προσαγαγεῖν αὐτόν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἀποθέμενοι τὰ ὅπλα, τῇ μαγείᾳ προσφύγωσι. καὶ εἰς τῦτο συμφωνῶσι Μωαβῖται κὴ Ἀμμανῖται. (4)

B ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἡ τῶν Δαιμόνων ἰσχὺς κατὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ· κατὰ δὲ τῶν τῷ Θεῷ οἰκειμένων, οὐδεμία δυνάμις αὐτῶν ἰσχυρά.

η. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸς, καταλύσατε αὐτῦ τὸ νύκτα, καὶ ἀποκριθήσομαι ὑμῖν πράγματα ἃ ἂν λαλήσῃ Κύριος πρός με. κὴ κατέμειναν οἱ ἄρχοντες Μωὰβ παρὰ Βαλαάμ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὀνειράτια ψυχρὰ δαιμωνιώδη ζητῶν, κὴ ἐξ ἐπῳδῆς τάχα πε καὶ μαγγανείας αὐτῷ συμβαίνοντα προσδοκῶν, Κύριον ἔφη λαλήσειν αὐτῷ. θεοκλυτεῖν γὰρ ἐσκήπτετο. ἀλλ' εἰ καὶ ταῖς σωτηθεσι τῶν γοήτων φωναῖς τὸ γράμμα χρῆται τὸ ἱερὸν, ἐκ ἂν οἰηθείημεν ὀρθῶς Φρονῦντες, Θεὸν τὸν Φύσει καὶ ἀληθῶς ταῖς βεβήλων σικίαις ψυχαῖς, ὡς ἐξ ἀγάπης, τὸ ἀληθές· καὶ ἀνδρὶ μυσαρῷ καὶ γόητι καὶ εἰδωλολάτρῃ προσλαλεῖν.

Δ ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἰ μάντις ἰῶ ὁ Βαλαὰμ, τὶ δήποτε τὸν Κύριον ἠρώτα; Ἐκεῖνος μὲν ὡ τὸν ἀληθινὸν ἠρώτα Θεόν· ἀπεκρίνατο δὲ αὐτῷ, ὡχ ὁ παρ' αὐτῦ καλύμενος, ἀλλ' ὁ παρ' αὐτῦ ἀγνούμενος. ἦλθε » γὰρ φησιν ὁ Θεὸς πρὸς Βαλαὰμ, κὴ εἶπεν » αὐτῷ, τὶ οἱ ἄνθρωποι ὅτοι παρὰ σοί; ὡκ ἐπειδὴ τὸ αἰτίαν τῆς ἐκείνων παρυσίας ἠγνόει, ἀλλ' ἵνα παρὰ τῦ μάντεως λαβὼν ἀφορμὸ, τὸ πρακτέον κελεύσῃ.

Ε ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἐπερωτήσω γάρ φησι τὸν Θεὸν, ὡ τὸν ὄντα· μαντεία γὰρ ἰῶ· ἀλλὰ τὸν ἐξ ἔθυς αὐτῷ φαινόμενον δαίμονα.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οὐ παρὰ τῦ ἀληθῦς Θεῦ ταύτῃ ζητῶν, εἰ καὶ Κύριον ὀνομάζει, ἀλλὰ παρὰ τῶν ψευδωνύμων Θεῶν. οἱ ποτὲ μὲν δι' ὀνείρων, ποτὲ δὲ δι' ὀρνίθων, ποτὲ δὲ ἑτέροις τρόποις ἐκφέρυσιν εἰς ἀνθρώπυς τὰ παρ' ἑαυτῶν. λέγει δ' ὃν μετὰ ταῦτα, ὅτι ὡκ ἐπορεύθη Βαλαὰμ, κατὰ τὸ εἰωθὸς, εἰς συναντησιν τοῖς οἰωνοῖς· ὅτι οἶδεν ἄπρακτον αὐτῷ τῷ ἐπιβλεπτικῷ γνώμῃ ὄσαν, καὶ τῷ γλῶσαν ἐμποδιζομένῳ ὧν ἐβύλετο φθέγξασθαι.

Ζ

θ. Καὶ ἦλθεν ὁ Θεὸς πρὸς Βαλαὰμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, τὶ οἱ ἄνθρωποι ὅτοι παρὰ σοί;

» ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τὸ λέγειν, ὅτι ἦλθεν ὁ Θεὸς πρὸς Βαλαὰμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, τὶ Η

(1) Ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις ἔσι τινὰ καὶ μαντεῖα τετελεσ. κτ. ὧν Τόμ. 2. σελ. 272. τῆς τῦ Ῥω. ἐκδόσ.
(2) Πρόῤῥησις, ἀντὶ ἄρθρω. αὐτ.
(3) Ἴσ. μάντει, ἢ εἰς μάντιν. ὧν τοῖς ἑκδεδομ. δὲ ὡχ εὕρηται. (4) Ἴσ. Μαδιανῖται.

» τὶ οἱ ἄνθρωποι ἔτοι παρὰ σοί; καὶ τὸ προ- A
σάτλεθαι τὸν λαὸν μὴ ἀράσαθαι· ἔσι γὰρ
εὐλογημένος· Ἀγγέλε ἐπιφάνειαν δηλοῖ,
καθάπερ εἴωθεν ὀνόματι Θεῦ τὰς Ἀγγέ-
λες ἡ Γραφὴ δηλῦν. ἐπεὶ καὶ τῷ Λάβαν
ὁμοίως ὤφθη, εἰς κώλυσιν τῆς πρὸς τὸν
Ἰακὼβ μάχης.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἐπιφαίνεται δὲ ὁ Θεὸς
αὐτῷ, ἀχ ὡς δικαίῳ, ἀδ' ὡς ἀξίῳ· ἀλλὰ
διὰ τὸ οἰκεῖον εἶναι. καὶ γὰρ ἄτος δη- B
μιέργημα Θεῦ, εἰ καὶ ἀλλότριος διὰ τλὼ
προαίρεσιν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Κατὰ ἀλήθειαν θεία
δυνάμις παρεγένετο πρὸς Βαλαὰμ, ἀ κλη-
θεῖσα ὑπ' αὐτῦ. παρεγένετο δ' ἵν, ἵνα ἀπο-
τροπιασμὸν ποιήσῃ τῶν καλαμένων ὑπὸ
τῦ Βαλαὰμ Δαιμόνων, καὶ τὰς θείας προ-
ῤῥήσεις οἰκονομήσῃ.

ι. Καὶ εἶπε Βαλαὰμ πρὸς τὸν
Θεὸν, Βαλὰκ υἱὸς Σεπφὼρ βασι-
λεὺς Μωὰβ, ἀπέσειλεν αὐτὸς πρός-
ια. με, λέγων, Ἰδὲ λαὸς ἐξελήλυθεν
ἐξ Αἰγύπλε, καὶ ἐκάλυψε τλὼ ὄψιν
τῆς γῆς, καὶ ἄτος ἐγκάθηται ἐχόμε-
νός με, καὶ νλῦ δεῦρο ἄρασαί μοι αὐ-
τὸν, εἰ ἄρα δλνήσομαι κατάξαι αὐ-
τὸν, καὶ ἐκβαλῶ αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς.

ιβ. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς Βα-
λαὰμ, ἀ πορεύσῃ μετ' αὐτῶν, ἀδὲ
καταράσῃ τὸν λαόν· ἔσι γὰρ εὐλο-
γημένος.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Οὐχ ὅτι φοβέμενος ὁ
Θεὸς, μὴ ἡ κατάρα τάτε ἀνατρέψῃ αὐ-
τῷ τλὼ εὐλογίαν· ἀλλ' ἤδει ὁ Θεὸς, ὅτι
βάναυσος λῶ ὁ λαὸς καὶ ἀθενὴς, καὶ ὅτι
ἐὰν ἀκέσῃ, ὅτι κατηράσατο αὐτὸς αὐτῷ,
καταφρονήσει τῆς εὐλογίας τῦ Θεῦ. τάτε
δὲ γνομένε, καὶ πισευομένε τῦ μάντεως
μᾶλλον ἢ τῦ Θεῦ, ἀσέβεια ἐγίνετο. καὶ
σωέβαινε κυρωθῆναι τλὼ κατάραν, ἀ διὰ
τλὼ ἰσχὼ αὐτῆς, ἀλλὰ διὰ τλὼ ἀπισίαν
τῶν ἀπισησάντων μὲν Θεῷ, φοβηθέντων
δὲ ἄνθρωπον. ἀ μόνον δὲ τᾶτο, ἀλλὰ καὶ
οἱ μεταξειλάμενοι πισεύσαντες τῷ ἐλθόν-
τι, θάρσος ἐλάμβανον. ὁ δὲ λαὸς ἀπισῶν
τῷ Θεῷ, ὑπονοῶν τλὼ κατάραν, δειλότε-
ρος ἑαυτῦ ἐγίνετο.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἰδὲ δὴ σαφῶς ἐκ
προσώπε τῦ Θεῦ ὁ μακάριος Ἄγελος τὸν
ἀπαταιῶνα καὶ εἰκαιόμυθον ἀποτρέπει γόη-
τα, τὸν εὐλογημένον παρὰ Θεῦ μὴ ἐπα-
ρᾶσθαι ζητεῖν, μηδὲ ταῖς ἄνωθεν ἀντεξά-
γειν ψήφοις τὰ ἐξ ἀνθρώπων δυσβελίας
εὑρέματα· ἀχ ὡς τῆς ἀρᾶς ἰσχύσης ἀδι-
κεῖν, ἀλλ' ἵνα σαφῶς τε καὶ ἐναργῶς ὁ τλὼ
τοιαύτλω ἐλπίδα παραλόγως εἰσδεδεγμέ-
νος, πληροφοροῖτο καὶ δι' αὐτῦ, ὡς ἀκ
ἂν γένοιτό ποτε Μωαβίταις ἢ Μαδιλωαίοις
ἁλώσιμος ὁ Ἰσραὴλ, προαπίζοντός τε καὶ
ὑπεραθλῦντος Θεῦ, καὶ ταῖς εὐμενείαις
ἀνταιχίζοντος τὸν αὐτῷ προσκείμενον καὶ
εὐλογηθέντα λαόν.

ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ. Οὐ περὶ τῦ λαῦ αἰνίτ-
τεται· πάντες γὰρ κατεσρώθησαν· ἀλλὰ
διὰ τὸ προδηλέμενον τῦ Χρισῦ μυσήριον.
ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλον ἐκ τῶν πατέρων κατὰ
σάρκα γεννᾶθαι, προδιδάσκει τὸ πνεῦμα
τὸν ἄνδρα, μήποτε κατὰ ἄγνοιαν πορεύ-
θεὶς, καταράσηται τὸν λαόν.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐχ ὡς τῆς ἀρᾶς ἰσχυέσης
παρὰ τλὼ τῦ Θεῦ βαλλὼ. ἀλλ' εἰς ἔνδειξιν
τῆς τῦ Θεῦ προνοίας, λῶ εἶχε διὰ τὰς
προπάτορας εἰς αὐτές.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Διαλύει τὰς αὐτῶν
ἐλπίδας Θεὸς, μηδ' ὅσον φθέγξαθαι συγ-
χωρήσας τῷ Βαλαάμ. ἀχ ὅτι κατάρα μὴ
δικαία λυμαίνεται· κατὰ γὰρ τὸν Σολο-
» μῶντα, ἀρὰ ματαία ἀκ ἐπελεύσεται ἄδνι· Παροιμ. 26. 2.
τλὼ δὲ ἰδίαν ἐπιχειρλαν ἐμφανῆ τῷ λαῷ
κατασῆσαι βαλόμενος, ὡς ἂν μὴ τῆς εὐσε-
βείας σαλεύωνται, καὶ ἵνα καὶ τὰ λοιπὰ
ἔθνη ἐπιγνῶσι τὸν Θεὸν, καθάφησι· καὶ Ἐξόδ. 9. 16.
Γ » διαγγελῇ τὸ ὄνομά με ἐν πάσῃ τῇ γῇ. καὶ
τὰ σημεῖα γὰρ ἐποίει καὶ διὰ τὸν Ἰσραὴλ,
καὶ διὰ τὰ ἔθνη, ὡς ἂν ἐπισραφείη. πολ-
λὰ γὰρ Θεῦ κατορθῦσιν οἰκονομίαι, δοκῦ-
σαι μόνον εὖς ἔχεθαι πράγματος.

ιγ. Καὶ ἀνασὰς Βαλαὰμ τὸ πρωΐ,
εἶπε τοῖς ἄρχεσι Βαλὰκ, ἀποτρέχε-
τε πρὸς τὸν κύριον ὑμῶν, ὡς ἀφίησί-
ιδ. με ὁ Θεὸς πορεύεθαι μεθ' ὑμῶν. Καὶ
Δ ἀνασάντες οἱ ἄρχοντες Μωὰβ, ἦλ-
θον πρὸς Βαλὰκ, καὶ εἶπον αὐτῷ,
ὡ θέλει Βαλαὰμ πορευθῆναι μεθ'
ιε. ἡμῶν. Καὶ προσέθετο ἔτι Βαλὰκ
ἀποσεῖλαι ἄρχοντας πλείες, καὶ ἐν-
ις. τιμοτέρες τάτων. Καὶ ἦλθον πρὸς
Βαλαὰμ, καὶ λέγεσιν αὐτῷ, τάδε
λέγει Βαλὰκ υἱὸς Σεπφώρ· ἀξιῶ σε
ις. μὴ ὀκνήσῃς ἐλθεῖν πρός με. Ἐντίμως
Ε γὰρ τιμήσω σε, καὶ πάντα ἃ εἴπης-
μοι ποιήσω σοι· καὶ δεῦρο ἐπικατά-
ιη. ρασαί μοι τὸν λαὸν τᾶτον. Καὶ ἀπε-
κρίθη Βαλαὰμ, καὶ εἶπε τοῖς ἄρχεσι
Βαλὰκ, ἐὰν δῷ μοι Βαλὰκ πλήρη
τὸν οἶκον αὐτῦ ἀργυρίε καὶ χρυσίε,
ὡ δλνήσομαι παραβλῶναι τὸ ῥῆμα Κυ-
ρίε τῦ Θεῦ, ποιῆσαι αὐτο μικρὸν ἢ
Ζ μέγα ἐν τῇ διανοίᾳ με.

ιθ. Καὶ νλῦ ὑπομένατε αὐτῦ καὶ
ὑμεῖς τλὼ νύκλα ταύτλω, καὶ γνώ-
σομαι τὶ προσθήσει Κύριος λαλῆσαι
πρός με.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Σχηματισάμενος τλὼ
πεῦσιν διὰ τλὼ γνομένλω ὀπλασίαν, ἐφο-
βήθη ἀπελθεῖν.

κ. Καὶ ἦλθεν ὁ Θεὸς πρὸς Βα-
λαὰμ νυκλὸς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, εἰ καλέ-
σαι σε πάρεισιν οἱ ἄνθρωποι ἄτοι, ἀνα-
Η σὰς ἀκολάθησον αὐτοῖς· ἀλλὰ τὸ ῥῆ-
μα ὃ λαλήσω πρὸς σὲ, τᾶτο ποιήσεις.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Συγχωρεῖ δὲ αὐτῷ ἀπελθεῖν, ἵνα μὴ νομίσῃ ὁ Βαλὰκ, ὅτι εἰ ἦλθε καὶ κατηράσατο, ἴσχυε. καὶ ὅτι οὐ μετεπέμψατο, ὡς δυνάμενον βλάψαι τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς εὐλογεῖ τὸν Ἰσραήλ· μᾶλλον δὲ ὅτι εὐλογημένος ἐστὶ παρὰ Θεοῦ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος χάριν κελεύσας αὐτῷ μὴ ἀπελθεῖν, πάλιν ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν; Ἐπειδὴ τῶν ἐπαγγελθέντων χρημάτων ὁ Βαλαὰμ ἐραθεὶς, ἤρετο πάλιν, εἰ χρὴ τοῖς ἀποσταλεῖσι συναπελθεῖν, νομίσας μεταμελείᾳ κεχρῆσθαι τὸν δεσπότην Θεὸν, ἐπέτρεψεν ἀπελθεῖν, μονονοὺ λέγων· ἄπελθε μὲν ἐπειδὴ πράξαι τοῦτο ποθεῖς, ἴσθι μέντοι, ὡς ἅπερ ἂν ἐθελήσω λαλήσεις.

ΑΔΗΛΟΥ. Δείκνυσι διὰ τούτου ὁ Θεὸς, ὡς καὶ προνοῶν εἴργει τῶν βλαπτόντων ἡμᾶς, καὶ τῶν ἀπαρεσκόντων αὐτῷ· φιλονείκως δὲ ἐγκειμένους οὐκ ἐκβιάζεται. βέλεται γὰρ εἶναι τὸ αὐτεξούσιον ἡμῶν ἀτυράννητον.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐπιθυμῶν ἰδεῖν ἀπελθεῖν διὰ τὸν ἔρωτα τῶν χρημάτων. διὸ καὶ προσέθετο πάλιν ἐρωτῆσαι τὸν Θεὸν, καίτοιγε ἅπαξ λαβὼν ἀπόκρισιν· ἃ πορεύσῃ μετ' αὐτῶν. ἐπεὶ ἂν ἐπείρασε τὸν Θεὸν, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ. βέλεται γὰρ εἶναι τὸ αὐτεξούσιον ἡμῶν ἀτυράννητον, καὶ ἃ πρὸς ἀνάγκης ἀγόμενον· ἵνα κὴ τὰ αὐτῷ φίλα πράττοντες μισθῶν τύχωμεν, καὶ τὰ λυποῦντα αὐτὸν ἀνθαιρούμενοι κολασθείημεν. καὶ πορευομένων δὲ ἡμῶν τὴν ἐπὶ τὴν κακίαν ὁδὸν, ἔμποδον γίνεται πολλάκις· ἵνα καὶ ἔτως ἐπιγνοίημεν τὸ ἀσύμφορον, καὶ ἀνακόψωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ τὸ τέλος ἐλθεῖν (1) τῶν παροξυνόντων αὐτόν.

ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Δυνάμενος ὁ Θεὸς ἄκυρον ποιῆσαι καὶ ψευδῆ τὴν ἀρὰν τοῦ μάντεως, τοῦτο μὲν οὐ ποιεῖ· βουλόμενος, μὴ διὰ τῆς ἐν πολέμῳ νίκης μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ πολλῶν εἰδῶν τὴν περιουσίαν ἐνδείξασθαι τῆς οἰκείας δυνάμεως. παρασκευάζει μὲν αὐτὸν ὡς ἀρασόμενον ἐλθεῖν· διὰ δὲ θειοτέρας (2) εὐλογῆσαι μᾶλλον ἢ ἀράσασθαι. ἵνα τὸ στόμα τοῦ ψεύδους διάκονον ὑπὸ τῶν σωθέντων καὶ σωτευθραμμένων τῇ πλάνῃ πεισθῇ.

κα. Καὶ ἀναστὰς Βαλαὰμ τὸ πρωΐ, ἐπέσαξε τὴν ὄνον αὐτοῦ, καὶ ἐπορεύθη μετὰ τῶν ἀρχόντων Μωάβ.

κβ. Καὶ ὠργίσθη θυμῷ ὁ Θεὸς ὅτι ἐπορεύετο αὐτός· καὶ ἀνέστη ὁ Ἄγγελος τοῦ Θεοῦ ἐνδιαβάλλειν αὐτὸν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ· καὶ ἦτος ἐπιβεβήκει ἐπὶ τῆς ὄνου αὐτοῦ, καὶ οἱ δύω παῖδες αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸν Ἄγγελον, φασὶ, Μιχαὴλ εἶναι τὸν ἐγκεχειρισμένον τὸν Ἰσραήλ. τὸ δὲ διαβαλεῖν, τὸ μὲν ἑβραϊκὸν καὶ Ἀκύλας, Σατὰν ἔχει· ὁ δὲ Θεοδοτίων, ἀντικεῖσθαι.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ κελεύσας ἀπελθεῖν, διὰ τοῦ Ἀγγέλου τοῦτο πορείαν κωλύει; Δεδίττεται αὐτὸν καὶ τῇ τῆς ὄνου φωνῇ τῇ παρὰ φύσιν γεγενημένῃ, καὶ τῇ τοῦ Ἀγγέλου θεωρίᾳ· ἵνα γνῷ πόσῳ ὁ Θεὸς τοῦ λαοῦ ποιεῖται κηδεμονίαν. Φασὶ δέτινες τὸν Ἄγγελον τὸν Μιχαὴλ εἶναι, τὸν τοῦ λαοῦ προστατεύοντα.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἀναγκαῖον ἦν τὸ εἰς Φόβον καταβαλεῖν τὸν μάγον· ἀπείργοντα μὲν ἀπάσης ἐννοίας μαγικῆς, εὐτρεπίζοντα δὲ πρὸς ὑπουργίαν προφητείας θεϊκῆς. Φοβεῖ ἦν ἡ τοῦ Ἀγγέλου ἐπιφάνεια. εὖθα καὶ δῆλον, ὅτι Θεὸν ἀντὶ Ἀγγέλου λέγει, καὶ δι' Ἀγγέλου τὰς χρηματισμὰς γνομένας ἰσορεῖ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὁ ἐνδιαβάλλων ἐν τῇ ὁδῷ Ἄγγελος τὸν Βαλαὰμ, ἆρα μὴ ἀτός ἐστι, περὶ οὗ εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Μωϋσῆν, ὅτι ὁ Ἄγγελός μου προπορεύσεται ἔμπροσθεν ὑμῶν διαφυλάσσων ὑμᾶς ἐν τῇ ὁδῷ; Εξόδ. 23. 23.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐνανθρωπήσας ἦν ὁ Σωτὴρ, ἀπέστειλε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἵνα λύσωσι τὸν ὄνον, τουτέστιν ἐκ τῶν δεσμῶν ὧν ἔδυσεν ἡ ἀντικειμένη δύναμις, ὁ νοητὸς Βαλαὰμ· καὶ λύσαντες ἤγαγον πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ ἐπιθέντες τῷ ὄνῳ τὰ ἱμάτια, τουτέστι τὰς ἀρετὰς τοῦ Εὐαγγελίου. καὶ ἐπικαθήσας αὐτῷ ὁ Σωτὴρ, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν. Ματθ. 21. 7.

ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ. Ἡ μὲν ὄνος, τύπον περιεῖχε τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἐφ' ὃν πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐκ καμάτων ἀναπαυόμενοι, ὡς ὑπὸ ὀχήματος βαστάζονται· τὸ γὰρ Φορτίον τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων ἐν τῷ ἰδίῳ σώματι ὁ Σωτὴρ ἀνεδέξατο· ὁ δὲ Ἄγγελος ὁ ὀφθεὶς τῷ Βαλαὰμ, αὐτὸς ὁ λόγος ἦν· ἦν δὲ ἔχων ἐν τῇ χειρὶ μάχαιραν, ἣν ἔχειν ἄνωθεν ἐξουσίαν.

κγ. Καὶ ἰδοῦσα ἡ ὄνος τὸν Ἄγγελον τοῦ Θεοῦ ἀνθεστηκότα ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ τὴν ῥομφαίαν ἐσπασμένην ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐξέκλινεν ἡ ὄνος ἐκ τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐπορεύετο εἰς τὸ πεδίον. καὶ ἐπάταξε τὴν ὄνον ἐν τῇ ῥάβδῳ. (3)

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπειδὴ ταῖς τῶν δώρων ὑποσχέσεσιν ἐπὶ τῷ χρῆσαι βαδίζειν ὁ μάντις ἐδελεάζετο, τάχα που καὶ ἀληθῶς ἰσχύειν ὑπειληφὼς, ἵνα μὲν ἔφησιν ὁ μακάριος Ἄγγελος, κατὰ μέσην δὲ ὤφθη τὴν ὁδὸν σὺν ἀστραπούσῃ ῥομφαίᾳ, διδάσκων ἐναργῶς, ὡς ὁ πόλεμος αὐτῷ πρόστε Θεοῦ καὶ Ἀγγέλων, εἰ ἐπαρᾶσθαι βούλοιτο τοὺς εὐλογημένους.

ΦΙΛΩ-

(1) Ἔλθοιμεν, ἢ ἔλθωμεν, ἢ ἐλθεῖν σπεύσωμεν.
(2) Λείπει τὸ ἐσιωπικὸν. ὃ τυχὸν τὸ, φωνῆς, ἢ δυνάμεως, ἢ ἐπινεύσεως, ἢ ἄλλο τι ὅμοιόν ἐστι.
(3) Ἐν τῇ ῥάβδῳ αὐτοῦ τοῦ εὐθυῦναι αὐτὴν ἐν τῇ ὁδῷ. αἱ ειρημ. ἐκδόσ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἦν, ὡς ἔοικε, θεία τὶς ὄψις, ἣν τὸ μὲν ζῶον ἐπιφοιτῶσαν ἐκ πολλοῦ θεασάμενον, ὑπέπτηξεν· ὁ δ' ἄνθρωπος οὐκ εἶδεν, εἰς ἔλεγχον ἀναισθησίας. ὑπὸ γὰρ ἀλόγου ζώου παρουημερεῖτο τὰς ὄψεις, ὁ μὴ μόνον τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ τὸν κοσμοποιὸν αὐχῶν ὁρᾷν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἐτύπτετο ἡ ὄνος. ἆρ' οὐκ ἠδύνατο ὁ Ἄγγελος καὶ ὄπισθεν ἐλθεῖν ὅτε ἔπεσεν ἡ ὄνος, ἢ ὅτε ἐξέκλινε φθάσαι αὐτῆς τὸν περίπατον, ἢ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἀπὸ ὕψους χρήσασθαι; ἀλλ' οὐ θέλει φονεῦσαι, ἀλλὰ φοβῆσαι διὰ τὸ οὐμετάβολον τοῦ ἀνδρός· ἵνα ὁ φόβος τὸ οὐμετάστατον αὐτοῦ διακρατήσῃ. ὕστερον βλέπει τὸν Ἄγγελον καὶ τὸ ξίφος γυμνόν. ὡς δὲ λέγει, ὅτι σχῆμα ἦν τὸ θεωρούμενον, ὡς πρᾶγμα. οὐδὲ γὰρ μάχαιρα, φησὶ, παρ' Ἀγγέλοις, οὐδὲ σίδηρος ἐν οὐρανῷ· ἀλλ' εἰς φόβον ὁ τῆς ῥομφαίας σχηματισμὸς, καὶ ταύτης ἐσπασμένης.

κδ. Καὶ ἔστη ὁ Ἄγγελος τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς αὔλαξι τῶν ἀμπελώνων, φραγμὸς ἐντεῦθεν καὶ φραγμὸς ἐντεῦθεν.
κε. Καὶ ἰδοῦσα ἡ ὄνος τὸν Ἄγγελον τοῦ Θεοῦ, προσέθλιψεν ἑαυτὴν πρὸς τὸν τοῖχον, καὶ ἀπέθλιψε τὸν πόδα Βαλαὰμ πρὸς τὸν τοῖχον. καὶ προσέ-
κϛ. θετο ἔτι μαστίξαι αὐτήν. Καὶ προσέθετο ὁ Ἄγγελος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπελθὼν ὑπέστη ἐν τόπῳ στενῷ, εἰς ὃν οὐκ ἦν
κζ. ἐκκλῖναι δεξιὰν ἢ ἀριστεράν. Καὶ ἰδοῦσα ἡ ὄνος τὸν Ἄγγελον τοῦ Θεοῦ, συνεκάθησεν ὑποκάτω Βαλαάμ. καὶ ἐθυμώθη Βαλαὰμ, καὶ ἔτυπτε τὴν ὄνον τῇ ῥάβδῳ.

κη. Καὶ ἤνοιξεν ὁ Θεὸς τὸ στόμα τῆς ὄνου, καὶ εἶπε τῷ Βαλαὰμ, τὶ πεποίηκά σοι, ὅτι πέπαικάς με τρίτον τοῦτο;

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἡ τῇ ὄνῳ δοθεῖσα φωνὴ, τὸ ξένον καὶ παράδοξον τοῦ γεγονότος ὑπέδειξεν, οὐ μόνον ἐν τῷ φθέγξασθαι τὴν οὐ πεφυκυῖαν, ἀλλὰ καὶ τῷ δεῖξαι διὰ τῶν ῥημάτων, ὅτι παρὰ Θεοῦ τὸ καινούργημα.

ΝΥΣΣΗΣ. Τὸ τὴν οἰωνοσκοπικὴν ἐπιτηδεύειν μαντείαν τὸν Βαλαὰμ μαρτυρεῖται παρὰ τῆς ἱστορίας, ἐν οἷς φησὶ, τά τε μαντεῖα διὰ χειρὸς ἔχειν αὐτὸν, καὶ παρὰ τῶν οἰωνῶν συμβουλεύεσθαι. καὶ πρό γε τούτων, ὅτι διὰ τοῦ ὀγκηθμοῦ τῆς ὄνου τὰ περὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ σπουδῆς ἐδιδάσκετο· ἧς τὸν φθόγγον, διὰ τὸ συνήθως αὐτὸν ταῖς τῶν ἀλόγων φωναῖς κατά τινα δαιμονικὴν ἐνέργειαν συμβουλεύεσθαι, ὡς ἔναρθρον ἡ Γραφὴ διηγήσατο, ἐνδεικνυμένη τὸ τοὺς προειλημμένους τῇ τοιαύτῃ τῶν Δαιμόνων ἀπάτῃ μέχρι τούτων φθάνειν, ὡς ἀντὶ λόγου δέχεσθαι τὴν ἐκ τῆς ποιᾶς παρατηρήσεως γινομένην αὐτοῖς ἐκ τῆς φωνῆς τῶν ἀλόγων διδασκαλίαν· ᾗ προσχὼν, δι' αὐτῶν ὧν ἠπατᾶτο, τὸ ἄμαχον τῆς καθ' ὧν ἐμισθώθη δυνάμεως ἐξεπαιδεύθη. καὶ γὰρ ἐν τῇ εὐαγγελικῇ ἱστορίᾳ παρεσκεύαστο μὲν εἰς ἀντίστασιν τῆς τοῦ Κυρίου ἐξουσίας ἡ Λεγεὼν τῶν Δαιμόνων· πλησιάσαντος δὲ τοῦ ἔχοντος κατὰ πάντων τὸ κράτος, βοᾷ τὴν ὑπερέχουσαν δύναμιν· ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ ἐν τοῖς καθήκουσι χρόνοις ἐπάξων
» τοῖς ἡμαρτηκόσι τὴν κόλασιν· οἴδαμέν σε Μάρ. 1. 24.
» γὰρ τὶς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι ἦλθες Ματθ. 8. 29.
» πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς. ὃ δὴ καὶ τότε ἐγένετο, τῆς παρεπομένης τῷ μάντει δαιμονίας δυνάμεως, τὸ ἀνταγώνιστον τοῦ λαοῦ τὸν Βαλαὰμ διδασκούσης.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἡ ὄνος τοῦ Βαλαὰμ κατακρίνει αὐτόν· ὅτι ὑπήκουσε τῷ Ἀγγέλῳ, αὐτὸς δὲ οὐκ ἤκουσεν αὐτοῦ. ὅθεν καὶ διδάσκαλος αὐτοῦ γίνεται ἡ ὄνος. καὶ κριθεῖσα πρὸς αὐτὸν, ἐδικαιώθη ὑπὲρ αὐτόν. ἔχει δὲ καὶ σύμβολον· ἡ μὲν ὄνος, τῶν ἐθνῶν· ὁ δὲ Βαλαὰμ, τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως, ἥτις ἐπωχεῖτο τοῖς ἔθνεσι πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Σωτῆρος.

κθ. Καὶ εἶπε Βαλαὰμ τῇ ὄνῳ, ὅτι ἐμπέπαιχάς μοι, καὶ εἰ εἶχον μάχαιραν ἐν τῇ χειρί μου, ἤδη ἂν ἐξεκέντησά σε.

λ. Καὶ λέγει ἡ ὄνος τῷ Βαλαὰμ, οὐκ ἐγὼ ἡ ὄνος σου ἐφ' ἧς ἐπέβαινες ἀπὸ νεότητός σου, ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας; μὴ ὑπεροράσει ὑπεριδοῦσα ἐποίησά σοι τοῦτο; ὁ δὲ εἶπεν, οὐχί.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Εἶτα σὺ μὲν ἀπαιτεῖς με φυλάξαι σοι ὑπακοὴν, αὐτὸς δὲ παρακοῦσαι τοῦ Θεοῦ οὐ φοβῇ; καὶ σὺ μὲν ἀγανακτεῖς, ὡς ὑπερορώμενος παρ' ἐμοῦ, αὐτὸς δὲ ἰδὼν τὴν κέλευσιν τοῦ Θεοῦ οὐκ ἠυλαβήθης; διόπερ ὁ Ἀπόστολός φησιν ἐν τῇ Καθολικῇ· ὑποζύγιον ἄφωνον, ἀνθρώπου φω- 2. Πέτρ. 2. 16.
» νῇ φθεγξάμενον, ἤλεγχε τοῦ Προφήτου
» τὴν ἀφροσύνην.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἀποφαίνει διὰ τῆς ἀποκρίσεως τὴν κρείττονα αἰτίαν, οὐκ ἐξ αὐτῆς λέγουσα εἶναι τοῦτο.

λα. Ἀπεκάλυψε δὲ ὁ Θεὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Βαλαὰμ, καὶ ὁρᾷ τὸν Ἄγγελον τοῦ Θεοῦ ἀνθεστηκότα ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ τὴν μάχαιραν ἐσπασμένην ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ κύψας προσεκύνησε τῷ προσώπῳ αὐτοῦ.

λβ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἄγγελος τοῦ Θεοῦ, διατὶ ἐπάταξας τὴν ὄνον σου τρίτον τοῦτο; καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐξῆλθον εἰς διαβολήν σου, ὅτι οὐκ ἀστεία ἡ ὁδός σου ἐναντίον ἐμοῦ, καὶ ἰδοῦσά με ἡ ὄνος, ἐξέκλινεν ἀπ' ἐμοῦ τρίτον τοῦτο.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἴδε οὖν, ὡς δι' Ἀγγέλων λαλεῖ ὁ Θεὸς τῷ Βαλαὰμ, καὶ λέγεται αὐτὸς

αὐτὸς λαλεῖν· ἐπειδὴ αὐτοῖς λαλεῖ, καὶ κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ ἅτως ὑπηρετῶσι. A

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Διδάσκει διὰ τῶν λόγων ὁ Ἄγγελος, ὅτι εἰς ἀντίωσιν αὐτῷ, καὶ τῆς πορείας ἧς ἐποιεῖτο, προῆλθεν. αὐτός πως ἅτος ὢν, ὁ τὸν Ἰσραὴλ ἐγκεχειρισμένος Μιχαήλ.

λγ. Καὶ εἰ μὴ ἐξέκλινεν ἀπ' ἐμοῦ τρίτον τοῦτο, νῦν ἂν σὲ μὲν ἀπέκτεινα, ἐκείνῳ δ' ἂν περιεποιησάμην. B

" ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ νῦν εἰ μὴ ἐξέ-
" κλινεν ἀπ' ἐμοῦ. Τὸ ὀφειθὲς ἐκείνης γέ-
" γονέ σοι σωτήριον. ἅτως ἀπόλυσι τὸ πρὸς Θεὸν ἀντίωμα, καθάπερ ἀπόλυται σκότος ὑπὸ φωτός.

" ΑΔΗΛΟΥ. Ἐκείνῳ δ' ἂν περιεποιησάμην. Οὐχὶ τῷ ὄνον κερδάναι θέλων, ἀλλὰ φοβῶν τὸν Βαλαάμ.

λδ. Καὶ εἶπε Βαλαὰμ τῷ Ἀγγέλῳ τοῦ Κυρίου, ἡμάρτηκα. οὐ γὰρ ἠπιστάμην, ὅτι σύ μοι ἀνθέστηκας εἰς συνάντησιν ἐν τῇ ὁδῷ. καὶ νῦν εἰ μή σοι ἀρέσκῃ, ἀποστραφήσομαι. Γ

" ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐ γὰρ ἠπιστάμην,
" ὅτι σύ μοι ἀνθέστηκας. Εἰ μὴ ψεύδεται ὡς ἀληθείας ἐχθρὸς, δῆλός ἐστιν, ὡς οὐκ ἅτως ἀπὸ τῶν εἰρημένων λόγων ἐγνώκει Θεόν. ὅθεν ἀναγκαῖον τοῦ Ἀγγέλου τὸ θέαμα. Δ

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τί γὰρ ἔδει πιθάνεσθαι περὶ πράγματος ἅτως ἐμφανοῦς, ὃ τὰς ἀποδείξεις εἶχεν ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ μὴ δεομένας τῆς ἐκ λόγων ἀληθεστέρας πίστεως; εἰ μὴ ἄρα ὀφθαλμῶν ὦτα πιστότερα, καὶ πραγμάτων ῥήματα.

λε. Καὶ εἶπεν ὁ Ἄγγελος τοῦ Θεοῦ πρὸς Βαλαὰμ, συμπορεύθητι μετὰ τῶν ἀνθρώπων· πλὴν τὸ ῥῆμα ὃ ἂν εἴπω πρὸς σὲ, τοῦτο φυλάξῃ λαλῆσαι. καὶ ἐπορεύθη Βαλαὰμ μετὰ τῶν ἀρχόντων Βαλάκ. E

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Βάδιζε, εἶπεν, ἐφ' ᾗ σοὶ δοκεῖ ὁδόν. ὀνήσεις γὰρ οὐδέν, ἐμοῦ τε λελεῖα ὑπηχοῦντος ἄνωθεν τῆς σῆς διανοίας, καὶ τὰ φωνῆς ὄργανα τρέποντος, ἧ δίκαιον καὶ συμφέρον. ἰδιοχήσω γὰρ ἐγὼ τὸν λόγον, θεατίζων ἕκαστα διὰ τῆς σῆς γλώττης, οὐ σωιέντος. Z

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Οὐκ ἐπέτρεψε τῷ Βαλαὰμ ὁ Θεὸς ἀπελθεῖν πρὸς τὸν Βαλάκ. ἐπειδὴ δὲ ἀπελθεῖν ἐβούλετο, συγχωρεῖ. παραγγέλλει δὲ αὐτῷ μόνα τὰ ἀποκαλυπτόμενα εἰπεῖν. καὶ ὁ Ἄγγελος δὲ φανεὶς καὶ φοβήσας, τοῦτο βεβαιοῖ.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ἐπετρέπετο μὲν πορεύεσθαι, λαλῆσαι δὲ ὅσα ἂν αὐτῷ δοθείη λαλεῖν, καὶ μὴ τῆς τοῦ μισθοῦ δόσεως ἡττηθῆναι, καίτι τῶν τῆς φιλαργύρου φλυαρησάντων μαντείας ἀπὸ καρδίας αὐτοῦ. H

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οὐχ ὅτι δυνατὸν ἦν ἐκείνῳ τι φθέγξασθαι τῶν μὴ δοκούντων Θεῷ· ἀλλ' ὅτι τῇ ψυχῇ αὐτοῦ διαθῆναι τῷ Φόβῳ, πρὸς ὑποδοχὴν θείας προφητείας, ἐβούλετο.

ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΟΥ. Ἐπειδὴ γὰρ πρὸς χάριν ἤμελλε λέγειν τῷ Βαλὰκ ἅπαντα· τοῦτο δὲ εἰς ἀπιστίαν καθίστησι τὸν λαὸν, ὡ βέβαιον περὶ τῇ δυσέβειαν τυγχάνοντα. σχηματίζει δὲ διαφόρως τὸν Φόβον, ὥστε μὴ ἀντία τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ φθέγξασθαι τὸν μάντιν.

ΕΦΡΑΙΜ. Οὐ δεδιὼς ὁ Θεὸς τὸν Βαλαὰμ, μετέβαλε τὰς ἀράς· ἀλλ' ἵνα δείξῃ τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι ἀθενέσιν εἰδώλοις σέβονται.

λς. Καὶ ἀκούσας Βαλὰκ, ὅτι ἥκει Βαλαὰμ, ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῷ, εἰς πόλιν Μωὰβ, ἥ ἐστιν ἐπὶ τῶν ὁρίων Ἀρνῶν, ἥ ἐστιν ἐκ μέρους τῶν ὁρίων.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὑπαντᾷ τῷ μάγῳ ὁ βασιλεύς. ἱκανὸν τοῦτο ἐπάραι τὸν μάγον. ἀλλ' οὐκ ἐπιτρέπει τὰ προϋπάρξαντα.

λζ. Καὶ εἶπε Βαλὰκ πρὸς Βαλαὰμ, οὐχὶ ἀπέστειλα πρὸς σὲ καλέσαι σε; διατὶ οὐκ ἦρχου πρός με; ὄντως οὐ δυνήσομαί σε τιμῆσαί σε.

λη. Καὶ εἶπε Βαλαὰμ πρὸς Βαλὰκ, ἰδοὺ ἥκω πρὸς σὲ νῦν. δυνατὸς ἔσομαί λαλῆσαί τι; τὸ ῥῆμα ὃ ἐὰν ἐμβάλῃ ὁ Θεὸς εἰς τὸ στόμα μου, τοῦτο λαλήσω.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐμπεφραγμένῳ ἑαυτοῦ τῇ γλώσσαν δηλοῖ, καὶ κωλυομένῳ τῇ ἐπιβουλῇ. ἀλλ' ὁ Βαλὰκ ἐλπίδι τῆς ὠφελείας οὐκ ἀφίσταται τῆς ἐγχειρήσεως.

λθ. Καὶ ἐπορεύθη Βαλαὰμ μετὰ Βαλὰκ, καὶ ἦλθον εἰς πόλεις ἐπαύλεων.

μ. Καὶ ἔθυσε Βαλὰκ πρόβατα καὶ μόσχους, καὶ ἀπέστειλε τῷ Βαλαὰμ καὶ τοῖς ἄρχουσι τοῖς μετ' αὐτοῦ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Εὐωχίαι ἦσαν καὶ πολυτελεῖς ἑστιάσεις, καὶ ὅσα ἄλλα πρὸς ὑποδοχὴν ξένων ἔθος τρέφεσθαι φιλοτιμίας βασιλικῆς, πάντα πρὸς τὸν μεγαλειότερον ἐπιδιδόντα, καὶ σεμνότερον ὄγκον.

μα. Καὶ ἐγενήθη πρωΐ. καὶ παραλαβὼν Βαλὰκ τὸν Βαλαὰμ, ἀνεβίβασεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ ὄρος τοῦ Βάαλ, καὶ ἔδειξεν αὐτῷ ἐκεῖθεν μέρος τι τοῦ λαοῦ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τῇ ὑστεραίᾳ ἅμα τῇ ἕῳ τὸν μάντιν ὁ Βαλάκης παραλαβὼν, ἐπὶ γεωλόφου ἀνήγαγεν, ὅθα

σὐθα καὶ σήλιω σωέβαινεν ἱδρύθαι Δαιμονίᾳ τινὸς, ἰῶ οἱ ἐγχώριοι προσεκώων. μέρος δ' σὐθενδε καθεωρᾶτο τῆς τῶν Ἑβραίων στρατοπαιδείας, ὃ καθάπερ ἀπὸ σκοπιᾶς ἐπεδείκνυτο τῷ μάγῳ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Καὶ ἀνεβίβασεν αὐτὸν ἐπὶ τιὼ σήλιω τῦ Βαὰλ, σὐθα αἱ δυσ- A σεβεῖς θυσίαι ἔκειντο· μηχάνημα τὸ κατὰ τῦ Ἰσραὴλ σ' τοῖς ὑψώμασι τῦ Βαάλ. ὥσε καὶ τιὼ τῶν Δαιμόνων ἰσχιὼ ἀθενῆσαν ἐξελεγχθῆναι. καὶ ὅτε ὁ Δαίμων ὁ Βαὰλ, ὅτε τὸ πλῆθος τῶν θυσιῶν, ὅτε ἡ μαγεία τῦ Βαλαὰμ ἰσχύσιν, ὁδ' ὅσον ῥῆμά τι κατὰ τῦ λαῦ ῥηθῆναι.

ΚΕΦ. ΚΓ.

α. Καὶ εἶπε Βαλαὰμ τῷ Βαλὰκ, οἰκοδόμησόν μοι ἐνταῦθα ἑπτὰ βωμὺς, καὶ ἑτοίμασόν μοι ἐνταῦθα ἑπτὰ μόχυς, καὶ ἑπτὰ κριάς.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἔσι καὶ διὰ σώματος ἑτέρυ ἔργα γινόμενα καὶ σ' τοῖς κρείτλοσι καὶ σ' τοῖς [χείροσιν.] οἷον ὡς τὰ γινόμενα σ' Αἰγύπλῳ ὑπὸ Μωσῆ καὶ Ἀαρὼν καὶ τῶν ἐπαοιδῶν. ἀλλὰ συγκρινομένη ἡ θεία δυάμις πρὸς τιὼ ἀντικειμένιω κατὰ πρόσωπον τῶν ἀμφιβαλλόντων αὕτη ἡ θεία δυάμις νικᾷ· ὡς ἡ ῥάβδος Μωϋσῆ τὰς τῶν ἐπαοιδῶν ῥάβδυς κατέπιε.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰώθει ὁ Βαλαὰμ ταῖς τοιαύταις θυσίαις θεραπόδων προσκαλεῖθαι τὺς Δαίμονας. τοιαῦται γὰρ αἱ θυσίαι ἐτελοῦντο σ' κόσμῳ τοῖς Δαίμοσι. διὰ τῦτο δὴν ὁ Θεὸς θυσίας ἀπαιλεῖ τὸν πρῶτον λαὸν, ἵνα διὰ τὸ προσφέρεθαι τῷ Θεῷ, καταργηθῇ τὸ προσφέρεθαι τοῖς Δαίμοσιν· εἰ καὶ τὰ μάλισα σύμβολα ἦσαν.

β. Καὶ ἐποίησε Βαλὰκ ὃν τρόπον εἶπεν αὐτῷ Βαλαάμ· καὶ ἀνιὼεγκε μόχον καὶ κριὸν ἐπὶ τὸν βωμόν. Καὶ γ. εἶπε Βαλαὰμ πρὸς τὸν Βαλὰκ, παράσηθι ἐπὶ τῆς θυσίας σε, ἐγὼ δὲ πορεύσομαι εἴ μοι Φανεῖται ὁ Θεὸς ἐν σωαντήσει, καὶ ῥῆμα ὃ ἐάν μοι δείξῃ, ἀναγγελῶ σοι. καὶ παρέστη Βαλὰκ ἐπὶ τῆς θυσίας αὐτῦ. E

δ. Καὶ Βαλαὰμ ἐπορεύθη ἐπερωτῆσαι τὸν Θεόν. καὶ ἐπορεύθη ὁδὸν θεῖαν. καὶ ἐφάνη ὁ Θεὸς τῷ Βαλαάμ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Βαλαὰμ, τὰς ἑπτὰ βωμὺς ἡτοίμασα, καὶ ἀνεβίβασα μόχον καὶ κριὸν ἐπὶ τὸν βωμόν. Z

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὁ μὲν ὡς εἰώθει πονηρὺς Δαίμονας, τύτυς ἐζήτει. ὁδοὺς δὲ ἐκείνων ἐπιτρέπεται Φανιῶαι· ἀλλ' ὁ τῦ Θεῦ Ἄγγελος ἐπιφαίνεται, καὶ λέγει μὲν ὁδὸν, ἐνεργεῖ δὲ τὸν ῥηθησόμενον λόγον.

ε. Καὶ ἐνέβαλεν ὁ Θεὸς ῥῆμα εἰς τὸ στόμα Βαλαὰμ, καὶ εἶπεν, ἐπίστρα- H φεὶς πρὸς Βαλὰκ, οὕτω λαλήσεις.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ, εἶπεν, ἀντὶ τῦ, ἐνήργησεν. ὁ γὰρ ἐῤῥέθη ῥήματα, ἀλλὰ παρεσκευάσθη ἡ ψυχή. μᾶλλον δὲ νοητέον, ὡς ὃν ἐχρήσαλο σωηθῶς τοῖς οἰωνοῖς. θαῤῥῶν αὐτῷ σωαντήσεθαι τὸν εἰπόντα, ὅτι ὃ ἂν εἴπω σοι, λαλήσεις.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Καὶ τὸν Βαλαὰμ ἰῶάγκασέ ποτε τὰ μέλλοντα εἰπεῖν, τιὼ οἰκείαν δυάμιν ἐπιδεικνύμενος, καὶ δηλῶν ὅτι ὀχὶ σ' τοῖς οἰκείοις μόνον, ἀλλὰ καὶ σ' τοῖς ἀλλοτρίοις κρατεῖν δύαται.

ς. Καὶ ἀπεστράφη πρὸς αὐτόν. καὶ ὁ δὲ ἐφεσήκει ἐπὶ τῶν ὁλοκαυτωμάτων αὐτῦ, καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες Μωὰβ μετ' αὐτῦ. καὶ ἐγενήθη πνεῦμα Θεῦ ἐπ' αὐτῷ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Διὰ τιὼ ἐλπίδα τῆς νίκης παρῆσαν πολλοί. ἅπαντα δὲ αὐτῶν τὰ τῆς ἐλπίδος σ'αντία. Δ

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἡ πεφοβημένη ψυχὴ τῦ μάγυ δεκλικὴ τῦ θείυ πνεύματος ἐγένετο· καὶ ὁ θαῦμα, ὁπότε καὶ ἡ ὄνος σ'έργειαν ἐδέξατο, ἄλογος ὖσα, βελήσει Θεῦ, πρὸς ἅπερ εἶπε (1) ῥήματα.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐνθὺς αὐτίκα γίνεται, προφητικῦ πνεύματος ἐπιφοιτήσαντος· ὃ πᾶσαν αὐτῷ τιὼ σ'τεχνον μαντικιὼ σοφισείαν ὑπερόριον τῆς ψυχῆς ἤλασε. θέμις γὰρ ὀκ ἰῶ ἱερωτάτιω καταχωχιὼ σωδιαιτᾶθαι μαγικῇ.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Καὶ τὶ θαυμάζεις, εἰ ἀνδράσι πεπισδυκόσι μὲν εἰς αὐτὸν, βίον δὲ ὀκ ἔχυσι τῇ πίσει συμβαίνοντα, χαρίσματα ἔδωκεν· ὅπε γε καὶ εἰς τὺς ἀμφοτέρων τύτων ἐκπεπλωκότας εὑρίσκεται σ'έργων; καὶ γὰρ ὁ Βαλαὰμ πίσεως καὶ πολιτείας ὀρθῆς ἀλλότριος ἰῶ· ἀλλ' ὅμως σ'ήργησεν εἰς αὐτὸν ἡ χάρις, διὰ τιὼ ἑτέρων οἰκονομίαν. καὶ Φαραὼ τοιῦτος ἰῶ, ἀλλὰ κἀκείνῳ τὰ μέλλοντα ἔδειξε. καὶ ὁ Ναβυχοδονόσορ παρανομώτερος, (2) καὶ τύτῳ πάλιν τὰ μετὰ πολλὰς γενεὰς μέλλοντα ἀπεκάλυψε· καὶ τῷ παιδίῳ πάλιν ἐκείνυ νικῶντι τῇ παρανομίᾳ τὸν πατέρα, [τὰ μέλλοντα ἔδειξε, θαυμασὰ καὶ μεγάλα οἰκονομῶν πράγματα.]

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀνάξιος μὲν ἰῶ, ὡς ἀλλότριος πολιτείας καὶ πίσεως ὀρθῆς, ἀλλ'

(1) Πολλὰ προϊεῖσα ῥήματα. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.

(2) Παρανομώτατος. σ' Τόμ. 7. σελ. 301. τῆς τῦ ΜονΤφαυκον. ἐκδόσ.

ἀλλ' ὅμως ἐνήργησεν εἰς αὐτὸν ἡ χάρις, διὰ τὼ ἑτέρων οἰκονομίαν. (1) A

ζ. Καὶ ἀναλαβὼν τὼ παραβολὼ αὐτῦ, εἶπεν, ἐκ Μεσοποταμίας μετεπέμψατό με Βαλὰκ βασιλεὺς Μωὰβ ἐξ ὀρέων ἀπὸ ἀνατολῶν, λέγων, δεῦρο ἄρασαί μοι τὸν Ἰσραήλ.

η. Τὶ ἀράσωμαι ὃν μὴ ἀρᾶται Κύριος; ἢ τὶ καταράσωμαι ὃν μὴ καταρᾶται ὁ Θεός; B

» * ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Παραβολὼ, τὸν σοφὸν λόγον ἔωθεν ἡ Γραφὴ λέγειν, [κατὰ τὸ, ἀνοίξω ἐν παραβολῇ τὸ στόμα μ.]

Ψαλ. 77. 2.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὑποστρέψας, καὶ τάς τε θυσίας ἰδὼν, καὶ τὸς βωμὸς φλέγοντας, ὥσπερ ἑρμιωνὸς, ὑπο-
» βάλλοντος ἑτέρω θεσπίζει τάδε· ἐκ Μεσο-
» ποταμίας μετεπέμψατό με Βαλάκης, μακρὰν τὼ ἀπ' ἀνατολῶν στειλάμενον ἀποδημίαν, ἵνα τίσηται τὸς Ἑβραίως ἀρᾶς. ἐγὼ δὲ τίνα τρόπον ἀράσομαι τοῖς μὴ καταράτοις ὑπὸ Θεῦ;

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Καὶ ποίαν ἰσχὼ εἶχεν ἡ τῦ μάντεως ἀρὰ, μὴ βαλομένω Θεῦ; Ἰσχὼ εἶχεν ἐδεμίαν. ψευδὴς γὰρ ὢν ἡ περὶ αὐτῦ κατέχεσα δόξα. ἐπειδὴ δὲ συνεχῶς παρανομῶν ὁ λαὸς ὑπέμεινε θεηλάτως ὀργὰς, πρὸς τὼ ἐκείνων ἀθετεῖσθαι τὰ κατὰ τὸν Βαλαὰμ ᾠκονόμησεν ὁ δεσπότης Θεός· ἵνα γὰρ μὴ νομίσωσι παρὰ τῦ Θεῦ παιδευόμενοι, διὰ τὰς τῦ μάντεως ἀρὰς συμφορᾶς περιπίπτειν, ἐκ εἴασε τὸν μάντιν χρήσασθαι ταῖς ἀραῖς, τὰς τῶν ἀνοήτων ἀφορμὰς περικόπτων. ὅτι γὰρ εἰ καὶ ἰσχύτινα εἶχον αἱ τῦ μάντεως ἀραὶ, ῥᾴδιον ἦν τῷ τὰ πάντα τεκμηναμένῳ ταύτας ἀποφλῶσαι ματαίας, δῆλον τοῖς τὰ θεῖα
Ψαλ. 32. 10. πεπαιδευμένοις. Κύριος γάρ φησι διασκε-
» δάζει βελὰς ἐθνῶν, ἀθετεῖ δὲ λογισμὸς E
» λαῶν, καὶ ἀθετεῖ βελὰς ἀρχόντων· ἡ δὲ
» βελὴ τῦ Κυρίω εἰς τὸν αἰῶνα μένει. ὁ μέντοι Βαλαὰμ καὶ τῦ Θεῦ τὼ κηδεμονίαν μεμαθηκὼς, ταῖς θυσίαις μεταπεῖσαι πειρᾶται, ἵνα τῶν ψευδωνύμων εἶναι τοπάζων, ὃς καὶ στρεπτὸς ὀνομάζεσιν οἱ τότων
» θεραπευταί. τὸ δὲ, ἐπορεύθη ἐπ' εὐθείαν, δηλοῖ ὅτι τὸ πρακτέον ἀληθῶς ἠβελήθη μαθεῖν. τότω χάριν τὸ ἀκάθαρτον στόμα τῦ παναγίω πνεύματος διεδέξατο τὼ ἐνέργειαν, καὶ φθέγγεται ἃ μὴ βέλεται, καὶ
» βοᾷ· τὶ ἀράσωμαι ὃν μὴ ἀρᾶται Κύριος;
» καὶ τὶ καταράσωμαι ὃν μὴ καταρᾶται Θεός; καὶ προαγορεύει τὰ ἐσόμενα· ἰδὸ
» λαὸς μόνος κατοικήσει, καὶ ἐν ἔθνεσιν ὐ
» συλλογισθήσεται. τὶς ἐξηκριβώσατο σπέρμα Ἰακὼβ, καὶ τὶς ἐξαριθμήσεται δήμως Ἰσραήλ; εἶτα αἰτεῖ τῆς ἐκείνων μεταχεῖν
» κοινωνίας· ἀποθάνοι ἡ ψυχή μω ἐν ψυ-
» χαῖς δικαίων, καὶ γένοιτο τὸ σπέρμα μω H
» ὡς τὸ σπέρμα τῦτο.

θ. Ὅτι ἀπὸ κορυφῆς ὀρέων ὄψομαι αὐτὸν, καὶ ἀπὸ βουνῶν προσνοήσω αὐτόν. ἰδὸ λαὸς μόνος κατοικήσει, καὶ ἐν ἔθνεσιν ὐ λογισθήσεται.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Θεάσομαι μὲν αὐτὸς ὀφθαλμοῖς ἀφ' ὑψηλοτάτων ὀρῶν, καὶ τῇ διανοίᾳ καταλήψομαι, βλάψαι δ' ἂν οὐδαμῶς λαὸν, ὃς μόνος κατοικήσει, μὴ συναριθμούμενος ἑτέροις ἔθνεσιν, ὐ κατὰ τόπων ἀποκλήρωσιν καὶ χώρας λατομῶ, ἀλλὰ κατὰ τὼ τῶν ἐξαιρέτων ἐθνῶν ἰδιότητα, μὴ συναναμιγνυμένων ἄλλοις εἰς τὼ τῶν πατρίων ἐκδιαίτησιν.

» ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Καὶ ἀπὸ βουνῶν προσ-
» νοήσω αὐτῶν. ἐκ γὰρ τῶν ὑψηλῶν τῦ Βάαλ ἐθεώρει τὰ ἄκρα τῦ λαῦ.

» ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἰδὸ λαὸς μόνος κατοικήσει. ἐξαίρετος γὰρ ὢν, ἐξηρημένος ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν καὶ νόμων, καὶ τῷ ποδὶ ὡραϊσμένος. ὅπερ ἐφ' ἡμῶν πνευματικῶς γίνεται, μικρὸν ἰσχύοντος τῦ τόπω πρὸς διαίρεσιν γνώμης· τῆς δὲ γνώμης καὶ τὼ τῦ τόπω συνοίκησιν ἀβλαβῆ κατασκευαζέσης, καθ' ὃν ἡμεῖς ἀγόμεθα, σὺν ἔθνεσιν ὄντες, τὰ ἐθνῶν ὐ ζηλοῦντες. Γ

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι τὰ νῷ πνεύματι Θεῦ ἐλάλει καὶ ὑλόγει. τὰ γὰρ ἀρεσκὰ τῷ Θεῷ ἐλάλει. καὶ καθάπερ εἶπεν
» ὁ Ἀπόστολος, οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον, 1. Κορ. 12. 3.
Δ » εἰ μὴ ἐν πνεύματι Θεῦ. καὶ μὴ θαυμάσῃς.
» τὸ γὰρ Φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ Ἰωάν. 1. 5.
» σκοτία αὐτὸ ὐ κατέλαβεν. εἰ γὰρ δι' ὄνω ὐκ ἀπηξίωσεν αὐτὸν λαλῆσαι, πόσῳ μᾶλλον δι' ἁμαρτωλῦ ἀνθρώπω, ὡς καὶ τῦ Καϊάφα καὶ ἄλλων πολλῶν; ταῦτα εἰς ἀκοὰς τῦ Ἰσραὴλ ἀναγκαίως ἐλέγετο, μέλλοντα διαθρυλλεῖσθαι, πολλῷ ἐργαζομένῳ (2) πρὸς Θεὸν διάθεσιν. διὸ καὶ ἀναμιμνήσκει τότων ὁ Θεὸς διὰ Μιχαίω τῦ προφήτω, πολλῷ τῷ ἀγάπῳ ἐμφαίνων·
» λαός μω τὶ ἐποίησά σοι, ἢ τὶ ἐλύπησά σε; Μιχ. 6. 3.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ὥσπερ τῷ ἄφωνον ὄσαν, πρὸ τότω ἐποίησε λαλῆσαι· ὅτω καὶ τότον ἐνεργούμενον ὑπὸ Δαιμόνων τὸ πρότερον, νῷ ἐποίησε πνεύματι Θεῦ τῷ ἀληθειαν προφητεῦσαι.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προφήτης ἦν θεῦ, ὐχ ὁ σωφήθης καὶ ψευδηγόρος, ἀλλὰ θείᾳ τε καὶ ἀπορρήτῳ δυνάμει παρετρέπετο παρ' ἐλπίδα πρὸς τὸ ἐναντίον. ἐπηρᾶτο μὲν γὰρ ὐδαμῶς, ὑλόγει δὲ μᾶλλον τὸν Ἰσραὴλ, καὶ πικραῖς ἐνίησι λύπαις τὸν Βαλάκ. Ε Ζ

ι. Τὶς ἐξιχνιάσεται τὸ σπέρμα Ἰακὼβ, καὶ τὶς ἐξαριθμήσεται δήμως Ἰσραήλ; ἀποθάνοι ἡ ψυχή μω ἐν ψυχαῖς δικαίων, καὶ γένοιτο τὸ σπέρμα μω ὡς τὸ σπέρμα τότων.

Τὸ σπέρμα μω, ὡς τὸ σπέρμα τότων. Ἄλλος, τὰ ἔγκατά μω ὅμοια αὐτῶν.

ΑΠΟ-

(1) Λῆμμα τῦ προλαβόντος μικρόν τι παρηλλαγμένον.
(2) Ἐργαζομένω, ἢ ἐργαζόμενα· ἢ καὶ ἔτως· εἰς ἀκοὰς τῷ Ἰσραὴλ, κτ.

» ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Καὶ τὶς ἐξαριθμήσεται δήμυς Ἰσραήλ; Ἐξ ἑκατέρων ἡ τιμὴ, καὶ τῆς κατ' ἰδίαν οἰκήσεως ἀπονεμηθείσης, καὶ τῆς εἰς πλῆθος αὐξήσεως οἰκονομυμένης.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὁ πρὸς ἐπιβυλὴ ἦκων, κοινωνίας εὔχεται τῆς πρὸς τύτυς τυχεῖν, οἷς ἦκεν ἐπιβυλεύσων. καὶ τοιύτυ τέλυς ἐφίεται, οἷυ τυύξονται ἐκεῖνοι.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἀποθάνοιμυ ἡ ψυχὴ τὸν σωματικὸν βίον, ἵνα ψυχαῖς δικαίων κεταριθμηθῇ, οἵας εἶναι συμβέβηκε τὰς τύτων.

ια. Καὶ εἶπε Βαλὰκ πρὸς Βαλαὰμ, τὶ πεποίηκάς μοι; εἰς κατάρασιν ἐχθρῶν μυ κέκληκάσε, καὶ ἰδὺ εὐλόγησας εὐλογίαν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐπὶ κατάραις ἐχθρῶν μετακληθεὶς, εὐχὰς τιθέμενος ἐκείνοις ἀκ ἐρυθριᾷς. ἐλελήθειν ἄρ' ἐμαυτὸν ἀπατῶν, ὡς ἐπὶ φίλῳ σοι τιὼ ὑπὲρ τῶν πολεμίων ἀφανῶς τεταγμένῳ τάξιν, ἣ νιῶ γέγονε δήλη.

ιϐ. Καὶ εἶπε Βαλαὰμ πρὸς Βαλὰκ, ὀκὶ ὅσα ἂν ἐμβάλῃ ὁ Θεὸς εἰς τὸ στόμα μυ, τῦτο φυλάξω λαλῆσαι;

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Λέγω ὁδὸν ἴδιον, ἀλλ' ἅττ' ἂν ὑπηχήσῃ τὸ θεῖον.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οὐκ ἀδυνατός εἰμι, φησὶ, ποιεῖν ὅπερ τοι συήθες καὶ κατὰ τέχνιν, ἀλλ' ἐπικρατεῖ τὸ παρὰ Θεῦ πρόσαγμα.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ἔθος γὰρ τῷ Θεῷ τὺς πεπλανημένυς, ἐξ αὐτῶν τῆς πλάνης ὁδῶν ἐπιστρέφειν πρὸς τιὼ ἀλήθειαν. Καὶ πάλιν. Οὐκῦν ἅτε Βαλαὰμ δύσεβὴς, ἀλλὰ καὶ θεομάχος, καὶ τοῖς ἀσεβείας βρόχοις ἑαπομένας, εἰ καὶ ὁ Θεὸς πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἀληθείας καὶ τιὼ τῶν πεπλανημένων ἐπιστροφιὼ τῇ αὐτῦ Φωνῇ σιωεχρήσατο.

ιγ. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Βαλὰκ, δεῦρο ἔτι μετ' ἐμῦ εἰς τόπον ἄλλον ἐξ ὗ ὄψει αὐτὸν ἐκεῖθεν, ἀλλ' ἐ μέρος τὶ αὐτῦ ὄψει, πάντας δὲ ὁ μὴ ἴδῃς, καὶ κατάρασαί μοι αὐτὸν ἐκεῖθεν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐπειδὴ δὲ δυχεράνας ὁ Βαλὰκ, καὶ τοπάσας ὅτι τῶν Ἑβραίων τὸ πλῆθος ἰδὼν, τιὼ εὐλογίαν προσιώεγκεν, εἰς ἕτερον αὐτὸν ἀπήγαγε τόπον, ἐξ ὗ μέρος οἷόν τε ιὼ ἰδεῖν τῦ λαῦ.

ιδ. Καὶ παρέλαβεν αὐτὸν εἰς ἀγρῦ σκοπιὰν ἐπὶ κορυφῆς λελαξευμένυ. καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ ἑπτὰ βωμὺς, καὶ ἀνεβίβασε μόχον καὶ κριὸν ἐπὶ τὸν βωμόν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Νομίσας ὁ Βασιλεὺς ἢ τὸν μάντιν ἀπατᾶν, ἢ τὸ θεῖον τρέπεσθαι, καὶ ταῖς τῶν τόπων μεταβολαῖς τὸ τῆς γνώμης ἐχυρὸν ἀλλάττειν, εἰς ἕτερον ἀπαγαγὼν χωρίον, ἐκ λόφυ πάνυ περιμήκυς ἐπεδείκνυτο μέρος τὶ τῆς ἀντιπάλυ στρατιᾶς.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τοιύτυς γὰρ τόπυς ἐξελέγοντο εἰς τὰς τῶν εἰδώλων ποιήσεις καὶ θυσίας, τὸ ταπεινὸν τῆς εἰδωλολατρείας ὕψει τῶν τόπων ἐπαίρειν νομίζοντες.

ιε. Καὶ εἶπε Βαλαὰμ πρὸς Βαλὰκ, παράσηθι ἐπὶ τῆς θυσίας συ, ἐγὼ δὲ πορεύσομαι ἐπερωτῆσαι τὸν ις. Θεόν. Καὶ σωλώτησεν ὁ Θεὸς τῷ Βαλαὰμ, καὶ ἐνέβαλε ῥῆμα εἰς τὸ στόμα αὐτῦ, καὶ εἶπεν, ἀποστράφηθι πρὸς Βαλὰκ, καὶ τάδε λαλήσεις. ιζ. Καὶ ἀπεστράφη πρὸς αὐτόν· καὶ ὁ δὲ ἐφεστήκει ἐπὶ τῆς ὁλοκαυτώσεως αὐτῦ, καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες Μωὰβ μετ' αὐτῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ Βαλὰκ, ιη. τὶ ἐλάλησε Κύριος; Καὶ ἀναλαβὼν τιὼ παραβολιὼ αὐτῦ, εἶπεν, ἀνάσηθι Βαλὰκ, καὶ ἄκυσε, ἐνώτισε μάρτυς υἱὸς Σεπφώρ.

ιθ. Οὐχ ὡς ἄνθρωπος ὁ Θεὸς διαρτηθιῶναι, ὐδὲ ὡς υἱὸς ἀνθρώπυ ἀπειληθιῶναι. αὐτὸς εἶπας, ὐχὶ ποιήκ. σει; λαλήσει, καὶ ὐχὶ ἐμμενεῖ; Ἰδὺ εὐλογεῖν παρείλημμαι· εὐλογήσω, καὶ ὐ μὴ ἀποστρέψω.

Διαρτηθιῶναι. Ἀκύλας, διαψεύσεται. Θεοδοτίων, ψεύσεται ἵνα μετανοήσῃ.

ΑΔΗΛΟΥ. Διαρληθιῶναι, τυτέσιν ὑπερτεθιῶναι καὶ παροφθιῶναι. βλέπεις ὅσον ὠφέλησεν ἡ ἀπειλὴ τῦ Ἀγγέλυ;

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οὐχ ὡς ἄνθρωπος διαψευθιῶναι δυύαται, ὐδ' ὡς υἱὸς ἀνθρώπυ μετανοεῖ, καὶ ἅπαξ εἰπὼν, ὐκ ἐμμενεῖ. φθέγξεται τὸ παράπαν ὐδὲν, ὃ μὴ τελειωθήσεται βεβαίως. ἐπεὶ ὁ λόγος ἔργον ἐσὶν αὐτῦ. παρελήφθιω δὲ ἐπ' εὐλογίαις, ὐ κατάραις ἐγώ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐχ ὡς ἄνθρωπος » ὁ Θεὸς διαρτηθιῶναι. οἱ Λοιποὶ ἐξέδωκαν, ἵνα ψεύσηται. τινὲς δὲ ὑπερτεθιῶναι καὶ παροφθιῶναι ἐξηγήσαντο. ὅτως ὠφέλησεν αὐτὸν ἡ ἀπειλὴ τῦ Ἀγγέλυ. καὶ πονηροῖς δὲ καὶ ἀπίστοις δι' οἰκονομίαν τὸ μέλλον ἀποκαλύπτεται, ὡς καὶ τῷ Φαραὼ, καὶ Ναβυχοδονόσορ, καὶ τῷ τύτυ παιδί.

» ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Οὐχ ὡς ἄνθρωπος » ὁ Θεὸς διαρτηθιῶναι, ὐδὲ ψεῦδος παρὰ Θεῷ· ἵνα ὅπερ εἶπε, μὴ ἐπιτελέσῃ· ὐδὲ μετάνοια, ἵνα μὴ ἐξαλάξῃ τὸν λόγον, ἐναντία τῇ πράξει. ἦκω μὲν φησιν ἐπὶ τὸ καταράσθαι, τέταγμαι δὲ εὐλογεῖν, καὶ ὐκ ἔσαι μετάσασις.

ΑΔΗΛΟΥ. Διαρτηθιῶναι. Ἄλλος. σαλευθιῶναι ὡς τὰ χρεμάμενα. ἀντὶ τυ πάγια ὁ Θεὸς λαλεῖ καὶ ἡδρασμένα, ὐ μετέωρα καὶ ἅσατα καὶ ψευδῆ, ὡς τὰ μαντεῖα καὶ

καὶ οἱ οἰωνισμοὶ, ὡς παρακατιών φησιν·
» ἐ γάρ ἐσιν οἰωνισμὸς ἐν Ἰακὼβ, ἐδὲ μαν-
» τεία ἐν Ἰσραήλ. βλέπεις ὅσον ὠφέλησεν
» αὐτὸν ἡ ἀπειλὴ τῦ Ἀγγέλυ;

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἰκότως πάλιν τὸ
» πανάγιον πνεῦμα δι' ἐκείνυ φησίν· ἐχ ὡς
» ἄνθρωπος ὁ Θεὸς διαρτηθῶναι, ἐδὲ ὡς υἱὸς
» ἀνθρώπυ ἀπειληθῶναι· αὐτὸς εἰπὼν, ἐχὶ
» ποιήσει; λαλήσει, καὶ ἐχ ἐμμενεῖ; ἄτρε-
πλος, φησὶν, ὦ Βαλὰκ, καὶ ἀναλλοίωτος
ἡ τῦ Θεῦ φύσις. ἐχ ἔχει γνώμλω τρεπλῶ,
» τοῖς ἀνθρώποις παραπλησίαν. ἰδὲ εὐλο-
» γεῖν παρείλημμαι· εὐλογήσω, καὶ ἐ μὴ
» ἀποσραφῶ.

ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ. Δείκνυσιν, ὡς πάντες μὲν ἄνθρωποι ψεύδονται μεταφερόμενοι, ὁ δὲ Θεὸς ἐχ ὅτως. ἀεὶ γὰρ μένει ἀληθὴς, διατελῶν ὅσα βέλεται.

κα. Οὐκ ἔσαι μόχθος ἐν Ἰακὼβ, ἐδὲ ὀφθήσεται πόνος ἐν Ἰσραήλ. Κύριος ὁ Θεὸς αὐτῦ μετ' αὐτῦ, τὰ ἔνδοξα ἀρχόντων ἐν αὐτῷ. Γ

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὰ ἔνδοξα ἀρχόν-
» των ἐν αὐτῷ. Ἀκύλας, ἀλαλαγμὸς βασι-
λέως ἐν αὐτῷ. Σύμμαχος, σημασία. Θεο-
δοτίων, σαλπισμός. δείκνυσι δὲ, ὡς πρὸς
τῷ μὴ βλάψαι νικηθήσεται ὁ Βαλὰκ, πά-
χων ἃ ποιεῖν ἐνένοησε· καί τοι τῦ Θεῦ
Δϐτ. 2. 9. » εἰπόντος, μὴ ἐχθραίνετε τοῖς Μωαβίταις,
ἐπειδὴ τοῖς υἱοῖς Λὼτ δέδωκε ταύτλω τλὼ Δ
γλῶ. ἐκ μὲν ἂν τῦ γένυς ἔχον τὸ μὴ ἀνά-
σατοι γενέθαι· καὶ ἄρξαντες δὲ ἀδικίας,
ἀντιπεπόνθασι κατακριθέντες ὑπὸ Θεῦ
τῦ διδόντος τὰς ἀδικίας ἐκάσων εἰς τὰς
κεφαλὰς αὐτῶν. σημασίας δὲ τὰς σάλ-
πιγγας νοητέον τὰς ἐπὶ σημείῳ τῦ ὀρα-
νίυ βασιλέως αἰρομένας. ὃς μετὰ σαλ-
πίγγων ἐξ ὀρανῦ παρέσαι, ἀποκαθισὰς
τλὼ ἐπαγγελίαν.

» ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Τὰ εὔδοξα, τὰς σημασίας λέγει, τυτέσι τὰς σάλπιγγας.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὃ γὰρ ὁ Θεὸς πάρεσιν, ἄνθρωπος τύτυ ἐκ ἂν κατισχύσῃ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τυτέσιν ἰσχύσεις, (1) ὦ Βαλὰκ, ἀλλὰ μάταια κακυργεῖς. διότι Κύριος αὐτῦ μετ' αὐτῦ.

» ΕΦΡΑΙΜ. Ἀρχόντων ἐν αὐτῷ. (2) Ἀποσόλων, Προφητῶν, Μαρτύρων, καὶ τῶν λοιπῶν δικαίων, καὶ τῶν Ἀγγέλων.

κβ. Ὁ Θεὸς ὁ ἐξαγαγὼν αὐτὸν ἐξ Αἰγύπλυ, ὡς δόξα μονοκέρωτος αὐτῷ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οὐκ ἔσαι πόνος ἢ μόχθος ἐν Ἑβραίοις. ὁ Θεὸς αὐτῶν προαπίζει φανερῶς, ὃς καὶ τλὼ τῶν αἰγυπλιακῶν ῥύμλω κακῶν ἀπεσκέδασεν, ὡς ἕνα ἄνδρα τὰς τοσαύτας μυριάδας ἀναγαγών.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἀκράτητον ὑπ' ἀνθρώπων ὁ μονόκερως. τὸ ἂν ἀήτλητον τῦ λαῦ, διὰ τῦ παραδείγματος δείκνυται. Α

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐσιν, ὡς δόξα μο-
» νοκέρωτος αὐτῷ; Ὁ μονόκερως ζῷόν ἐσιν,
ἓν ἔχων κέρας ἐν τῇ κεφαλῇ. περὶ τύτυ
καὶ πρὸς τὸν Ἰὼβ ὁ δεσπότης ἔφη Θεός·
» βελήσεταί σε μονόκερως δελεῦσαι; διὰ τύτυ διδάσκων καὶ τλὼ δώαμιν τῦ ζώυ, καὶ τὸ ἀδέλλωτον. τινὲς μὲν ἂν τύτῳ ἀπείκασαν τὸν δεσπότλω Θεόν. ἐγὼ δὲ οἶμαι περὶ τῦ λαῦ τῦτο εἰρῆθαι. ὅτι καθάπερ ὁ μονόκερως ἓν ἔχει κέρας, ἕτως ὁ δυσεβὴς λαὸς ἕνα προσκυνεῖ Θεόν. διὸ καὶ ὁ
» μακάριος Δαβὶδ λέγει· ἐν σοὶ τὰς ἐχθρὰς Ψαλ. 43. 5.
» ἡμῶν κερατιῶμεν. πῶς δὲ νοητέον τὸν ἕνα Θεὸν, πολλάκις εἰρήκαμεν.

κγ. Οὐ γάρ ἐσιν οἰωνισμὸς ἐν Ἰακὼβ, ἐδὲ μαντεία ἐν Ἰσραήλ· κατὰ καιρὸν ῥηθήσεται Ἰακὼβ, καὶ τῷ Ἰσραὴλ, τί ἐπιτελέσει ὁ Θεός.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οἰωνῶν ἀλογῶσι, καὶ πάντων τῶν κατὰ μαντικλὼ, ἐνὶ τῷ τῦ κόσμυ ἡγεμόνι πισεύοντες.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸ δὲ, ἐκ ἔσαι οἰω-
» νισμὸς ἐν Ἰακὼβ, ἐδὲ μαντεία ἐν Ἰσραήλ·
» κατὰ καιρὸν ῥηθήσεται τῷ Ἰακὼβ, καὶ
» τῷ Ἰσραὴλ, τί ἐπιτελέσει ὁ Θεὸς, ἔτω
νοητέον· ὅτι κατὰ τὸν Ἰσραὴλ, τί ἐπιτε-
λέσει ὁ Θεὸς, ἔτε μαντεία ἰχύει, ἔτε οἰω-
νῶν παρατηρήσεις προειπεῖν. ὁ γὰρ δεσπό-
της Θεὸς διὰ τῶν οἰκείων Προφητῶν καὶ
τὰ ἐσόμενα αὐτῷ προλέγει, καὶ ὑποτίθε-
ται τὸ πρακλέον.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Μαντεῖαι μὲν γὰρ αἱ διὰ Δαιμόνων ἐκ εἰς τὸ χρήσιμον· τὸ δὲ παρὰ Θεῦ πρὸς τὸ συμφέρον.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὁμολόγει Βαλαὰμ τὰς ἑαυτῦ τέχνας ἡτλῆθαι ὑπὸ τῶν μὴ χρωμένων αὐταῖς. ἀλλ' ἐκ ἔρημος, φησὶ, διὰ τῦτο μελλόντων προγνώσεως· ἀλλὰ πρὸς τὸ χρήσιμον ἀκέσονται τὰ μέλλον-
» τα. κατὰ καιρὸν, φησὶ, ῥηθήσεται τὶ
» ἐπιτελέσει ὁ Θεός. τὰ γὰρ Δαιμόνων ἐ πρὸς τὸ χρήσιμον. ὁ μὲν γὰρ Ἀχαὰβ μαντείαις ἀπατώμενος, τῆς ἀληθῦς τῦ Μιχαίυ προφητείας ἐξεκρύετο· ὁ δὲ Δα-
βὶδ προακέων τῶν πολέμων τὰ τέλη καὶ Ζ
τλὼ πρόῤῥησιν, ἐκινεῖτο. ἕτω καὶ Ἰωσα-
» φὰτ ἔλεγεν· ἐμπισεύσατε τῷ Θεῷ καὶ τῷ 2. Παρ. 20. 20.
» Προφήτῃ αὐτῦ.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Βελῃθεὶς ὁ Θεὸς δι' οἰωνοσκόπυ ἀποτρέψαι ἀπὸ τῆς οἰωνισικῆς, πεποίηκε πνεῦμα ἐν τῷ οἰωνοσκό-
» πῳ εἰπεῖν· ἐ γάρ ἐσιν οἰωνισμὸς ἐν Ἰακὼβ,
» ἐδὲ μαντεία ἐν Ἰσραήλ· κατὰ καιρὸν ῥη-
» θήσεται τῷ Ἰακὼβ καὶ τῷ Ἰσραὴλ, τί ἐπι-
Η» τελέσει ὁ Θεός.

κδ. Ἰδὲ

(1) Οὐκ ἰσχύσεις, προσφυὲς τῇ ἐννοίᾳ.

(2) Τῷ νέῳ τυτέσι καὶ κατὰ πνεῦμα Ἰσραήλ. τύτυ γὰρ καὶ ὁ τῦ κατὰ σάρκα ἄρχοντες οἱ Ἀπόσολοι καὶ οἱ λοιποὶ δίκαιοι.

κδ. Ἰδὲ λαὸς ὡς σκύμνος ἀνασήσεται, καὶ ὡς λέων γαυριωθήσεται· ὐ κοιμηθήσεται ἕως φάγῃ θήραν, καὶ αἷμα τραυματιῶν πίεται.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὁρῶ λαὸν ὡς σκύμνον ἀνισάμενον, καὶ ὡς λέοντα γαυρούμενον· δὐωχηθήσεται θήρας, καὶ ποτῷ χρήσεται τραυματιῶν αἵματι, καὶ κορεσθεὶς ὐ τρέψεται πρὸς ὕπνον, ἀλλ' ἐγρηγορὼς τὸν ἐπινίκιον ᾄσεται ὕμνον.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τῷ ἰσχυῷ δηλοῖ τῷ παρὰ Θεοῦ δοθησομένῳ τῷ Ἰσραὴλ, ὥσπερ λέοντι κατὰ τῶν θηρευθέντων· ὡς μὴ ἂν ἀποκωλυθῶσι δυώσθαι, πρὸ τοῦ κρεῶν καὶ αἵματος ἐμπλησθῶσι.

κε. Καὶ εἶπε Βαλὰκ πρὸς Βαλαὰμ, ὅτε κατάρας καταράσῃ μοι αὐτὸν, ὅτε δὲ λογῶν μὴ δὲ λογήσῃς αὐτόν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Χαλεπῶς ἐνεγκὼν ἐπὶ τῷ παρ' ἐλπίδας αὐτῷ τὰ τῆς μαντικῆς ἀπαντᾶσθαι, ἄνθρωπε, εἶπε, μήτε ἀρὰς τίθεσο, μήτε δύχὰς ποιοῦ. βελτίων γὰρ τῶν μὴ καθ' ἡδονὴν λόγων ἡ ἀκίνδυνος ἡσυχία.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἡ δευτέρα τοῦ Βαλαὰμ δύλογία καταπλήττει τὸν Βαλὰκ, αἰσθόμενον ὅτι τοσοῦτον ἀπέσχε τοῦ προκειμένου τυχεῖν, ὅσον καὶ τἀναντία πάσχειν τῶν ἐλπισθέντων.

κς. Ἀποκριθεὶς δὲ Βαλαὰμ, εἶπεν ἐν Βαλὰκ, (1) ὐκ ἐλάλησά σοι, λέγων, τὸ ῥῆμα ὃ ἐὰν λαλήσῃ ὁ Θεὸς, τοῦτο ποιήσω;

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ ἀβέλτερον αὐτοῦ ὁμολογεῖ, ὐκ δυσεβεῖ προθέσει, ἀλλὰ τῷ κωλυτικῷ ἀνάγκῳ. (2)

κζ. Καὶ εἶπε Βαλὰκ πρὸς Βαλαὰμ, δεῦρο παραλάβω σε εἰς τόπον ἄλλον, εἰ ἀρέσει τῷ Θεῷ, καὶ κατάρασαί μοι αὐτὸν ἐκεῖθεν.

» * ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἰ ἀρέσει τῷ Θεῷ. Οὐ Θεὸν (3) ὐδὲ ὅτως εἰδώς· ὐ γὰρ ἂν ἐκάλει τὸν μάγον, ὐδὲ διὰ τοῦτο τῷ βοηθειαν προσεδώκα· (4) ἀλλ' ἐκείνους μὲν εἶναι ἡγούμενος τοὺς παρ' Ἕλλησι νενομισμένους· οἳ θυσίαις μετατίθεσθαι (5) λέγονται παρ' αὐτοῖς.

κη. Καὶ παρέλαβε Βαλὰκ τὸν Βαλαὰμ ἐπὶ τῷ κορυφῷ τοῦ Φογὼρ, τὸ παρατεῖνον εἰς τὴν ἔρημον.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὑπελάμβανεν ὁ Βαλὰκ μεμετρημένῳ τῷ τέχνῳ τοῦ Βαλαὰμ ἐν τόποις. διὸ παρελάμβανεν αὐτὸν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Φογὼρ, οἰόμενος ἰσχύειν τὸν μάγον ἐκεῖθεν ἀράσασθαι τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ τὸν Βαλαάμ. Φογὼρ δὲ ἑρμηνεύεται ἡδυσμὸς, ἢ σόμαλος δέρμα, τουτέστιν ἀκρότης Φιληδονίας, καὶ νεκρότης λόγου. ἐξ ὧν ἐπειρᾶτο ἀράσασθαι τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ ὁ Βαλαάμ.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Δύο εἰσὶ κορυφαὶ, τουτέστιν ἀκροτάτης ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας. καὶ ὁ μὲν Μωϋσῆς ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ἀρετῆς ἀναβέβηκεν, ὁ δὲ Βαλαὰμ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς κακίας.

κθ. Καὶ εἶπε Βαλαὰμ πρὸς Βαλὰκ, οἰκοδόμησόν μοι ὧδε ἑπτὰ βωμοὺς, καὶ ἑτοίμασόν μοι ὧδε ἑπτὰ μόσχους, καὶ ἑπτὰ κριούς. Καὶ ἐποίησε Βαλὰκ καθάπερ εἶπεν αὐτῷ Βαλαάμ. καὶ ἀνέβεγκε μόσχον καὶ κριὸν ἐπὶ τὸν βωμόν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Παραγενόμενος εἰς ὄρος μεῖζον τῶν προτέρων, ἄχρι πολλοῦ κατατεῖνον, κελεύει μὲν τῷ αὐτῷ ἐπιτελεῖν θυσίαν, βωμοὺς πάλιν ἑπτὰ κατασκευάσαντας, καὶ ἱερεῖα τεσσαρεσκαίδεκα προσαγαγόντας, ἑκάστῳ βωμῷ δύο, μόσχον τε καὶ κριόν.

ΚΕΦ. ΚΔ.

α. Καὶ ἰδὼν Βαλαὰμ ὅτι καλόν ἐστιν ἔναντι Κυρίου δυλογεῖν τὸν Ἰσραὴλ, ὐκ ἐπορεύθη κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ εἰς συνάντησιν τοῖς οἰωνοῖς, καὶ ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἰς τὴν ἔρημον.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Αὐτὸς ὐκ ἔτι κατὰ τὸ εἰκὸς ἐπὶ κληδόνας καὶ οἰωνοὺς ἴετο, πολλὰ τῷ αὐτοῦ τέχνῳ κακίσας, ὡς χρόνῳ καθάπερ γραφῷ ἐξίτηλον γενομένῳ, καὶ τοὺς δυσβούλους σοφισμοὺς ἐξαμαυρωθεῖσαν. ἄλλως δὲ καὶ μόλις ἐνενόησεν, ὅτι ὐ σωφρονεῖ τῷ τοῦ Θεοῦ βουλήματι ἡ τοῦ μισθωσαμένου προαίρεσις αὐτὸν βασιλέως. τραπόμενος δ' ἂν κατὰ τὴν ἔρημον, ὁρᾷ κατὰ φυλὰς ἐστρατοπεδευκότας τοὺς Ἑβραίους.

ΑΠΟ-

(1) Τῷ Βαλάκ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(2) Τῇ κωλυτικῇ ἀνάγκῃ, ἢ διὰ τοῦ κωλυτικοῦ ἀνάγκου. ὀρθότ.
(3) Οὐχ ὡς Θεὸν εἰδὼς ὁ Βαλάκ· ὐ γὰρ, κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(4) Λέγων δὲ περὶ τῶν νενομισμένων παρ' Ἕλλησιν. οἳ, κτ. ὁ αὐτ.
(5) - - - Στρεπτοὶ δέ τε καὶ Θεοὶ αὐτοί,
Καὶ μὲν τε θύεσσι καὶ ἁγνῇς ἁγανῇσι,
Λοιβῇ τε, κνίσῃ τε, παρατρωπῶσ' ἄνθρωποι
Λισσόμενοι, ὅτε κέν τις ὑπερβήῃ καὶ ἁμάρτῃ.
Ὅμηρ. οὐ στίχ. 493, 495, 496, καὶ 497. τῆς ι. Ἰλιάδ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οὐκ ἔτι ἐπὶ ἐρώτησιν ὁρμᾷ ὁ Βαλαάμ. ἐπέσχε γὰρ τὼ κακοτεχνίαν ἡ θεία κώλυσις.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐσιν, ὐκ ἐπορεύθη » Βαλαὰμ κατὰ τὸ εἰωθὸς εἰς συνάντησιν τοῖς οἰωνοῖς; Τῇ πείρᾳ μαθὼν, ὡς ὐδὲν ὀνίνησι τῇ ματαίᾳ χρώμενος τέχνῃ· ἀπείρῳ γὰρ τῷ μέτρῳ δυνατώτερος ὁ μεταφέρων αὐτῷ τὼ γλῶτταν εἰς ἅπερ ἐθέλει· ὐκ ἔτι τοῖς συνήθεσι συμβόλοις ἐχρήσατο, ἀλλ' εἰς ὑπεργίαν τῷ Θεῷ τὼ γλῶτταν ἀφώρισεν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Σύμβολόν ἐσιν ὁ Βαλαὰμ ὅτος τῷ ἐκ τῶν ἐθνῶν λαῷ, ὅσις ἐπηκολούθα τοῖς οἰωνοῖς τὸ πρότερον· γνὺς δὲ ὅτι ὐκ ἀρεσόν ἐσι Κυρίῳ, ὐ προσέθετο· ἀλλὰ μὼ καὶ ἐρημωσύνην μάταιος λαός. ὑὸς δὲ Βεὼρ ἐρημωσύνην δερμάτινος. τὸ μὲν μάταιον ἰῶ κατὰ τὸ πρότερον τῶν ἐθνῶν· Βεὼρ δὲ, τῷ ἐν ματαιότητι, τῷ ἐν νεκρότητι, κατὰ τὸ πρότερον δηλονότι.

β. Καὶ ἐξάρας Βαλαὰμ τὺς ὀφθαλμὺς αὐτῷ, καθορᾷ τὸν Ἰσραὴλ ἐσρατοπεδευκότα κατὰ φυλάς· καὶ γ. ἐγένετο ἐπ' αὐτῷ πνεῦμα Θεῷ. Καὶ ἀναλαβὼν τὼ παραβολὼ αὐτῷ, εἶπε, Φησὶ Βαλαὰμ ὑὸς Βεὼρ, Φησὶν ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀληθινῶς ὁρῶν,

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τό, τε πλῆθος καὶ τὼ τάξιν, ὡς πόλεως, ἀλλ' ὐ σρατοπέδω καταπλαγεὶς, ἀνθ' ὧς γενόμενος ἀναφθέγγεται· τά δε Φησὶν ὁ ἄν» θρωπος ὁ ἀληθινῶς ὁρῶν, ὅσις καθ' ὕπνον σαφῆ φαντασίαν εἶδε Θεῷ τοῖς τῆς ψυχῆς ἀκοιμήτοις ὄμμασιν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐγὼ ὁ ποτὲ Βαλαὰμ, ὁ λαὸς ὁ μάταιος, διανοίξας τὺς ἔσω μου ὀφθαλμὺς τῷ νοὸς, καὶ ἰδὼν τῷ πνεύματι τὸν ποτὲ Ἰσραὴλ, καὶ τὼ κατ' αὐτὸν οἰκονομίαν, τῆς τῷ ἁγίου πνεύματος χάριτος ἀξιῶμαι. ὐχ ἁρμόζει τῷ ποτὲ Βα» λαὰμ τὸ, Φησὶν ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀληθινῶς ὁρῶν, καὶ τὰ ἑξῆς, ἀλλ' ἁρμόζει τῷ νῦν Βαλαάμ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἡ θεία Γραφὴ σύντισι τόποις προκρίνει καὶ προτίθησι τὸν συμβολικὸν νῦν τῆς ἱσορικῆς διηγήσεως ἐν τῇ αὐτῷ (1) ὑποθέσει.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. (2) Ἰσέον μέντοι, ὡς τισὶν ἔδοξε μηδὲν αὐτὸν περὶ τῷ Σωτῆρος ἡμῶν προειρηκέναι. ὃς ἐχρὼ σωιδεῖν, ὅτι καὶ τῷ Ναβυχοδονόσορ ἄγαν ὄντι δυσεβεῖ, τὼ τῷ Θεῷ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν ἀπεκάλυψε παρσίαν. εἶδε γὰρ λίθον τμηθέντα ἄνευ χειρῶν, καὶ παταξαντα τὼ εἰκόνα, καὶ σωτρίψαντα τὸν χρυσὸν, τὸν ἄργυρον, τὸν χαλκὸν, τὸν σίδηρον, τὸν ὄσρακον, καὶ γενόμενον ὄρος μέγα, καὶ καλύψαντα πᾶσαν τὼ γὼ. ὁ τοίνυν ἐκεῖνα δι' ἐκείνω προσαγορεύσας, καὶ διὰ τύτω προείρηκε τῆς οἰκουμένης τὼ σωτηρίαν· ἵνα καὶ παρὰ τοῖς ἔθνεσιν αἱ τοιαῦται προῤῥήσεις φυλάτωνται. μαρτυρεῖ δὲ τῇ τῶν πραγμάτων προῤῥήσει τὸ τέλος. ὁ γὰρ ἐξ Ἰύδα κατὰ σάρκα βλασήσας, ὐ μόνον τὺς ἀρχηγὺς Μωάβ, ἀλλὰ καὶ πάντας τὺς υἱὺς Σὴθ προσενόμισεν. υἱοὶ δὲ τῷ Σὴθ ἅπαντες ἄνθρωποι. ἀπόγονος γὰρ ὁ Νῶε τῷ Σήθ· ἐκ δὲ τῷ Νῶε ἅπασα τῶν ἀνθρώπων ἡ Φύσις. προεῖπε δὲ καὶ τὼ Μακεδόνων κατὰ Περσῶν νίκω. ἐξελεύ» σεται γάρ Φησιν ἐκ χειρὸς Χετιείμ, καὶ » κακώσουσιν Ἀσὼρ, καὶ κακώσουσιν Ἑβραίους. Ἀλέξανδρος μὲν γὰρ τὼ Περσῶν κατέλυσε βασιλείαν· Ἀντίοχος δὲ Ἰουδαίοις ἐπισρατεύσας, καὶ τὼ μητρόπολιν αὐτῶν εἷλε, καὶ τὸν θεῖον ναὸν ἀπέφηνεν ἔρημον. αἱ μέντοι προῤῥήσεις [αὗται] ὐ τῆς ψευδῶς εἰσὶ μαντείας, ἀλλὰ τῆς τῷ παναγίω πνεύματος ἐνεργείας. ὁ γὰρ τὼ ὄνον ἀνθρωπείᾳ χρήσαθαι φωνῇ παρὰ φύσιν κελεύσας, ὅτος καὶ διὰ τῆς γλώττης τῷ μάντεως τὰ ἐσόμενα προηγόρευσεν. ἐγένετο » γάρ Φησι πνεῦμα Θεῷ ἐν αὐτῷ. τῦτο γέγονε καὶ ἐν τῷ παρανόμῳ Σαὺλ. ὅθεν διὰ τὸ παράδοξον καὶ ἡ παροιμία ἐγένετο, εἰ » καὶ Σαὺλ ἐν Προφήταις. τοσαύτω μέντοι πεῖραν λαβὼν ὁ ψευδόμαντις παρὰ τῷ Θεῷ, ἑτέρας ἐτεκμήρατο κατὰ τῷ λαῷ (3) μηχανάς. σωνοήσας γὰρ ὡς ἄμαχον ἔχουσι δύναμιν ὑπὸ τῷ Θεῷ τειχιζόμενοι, τὼ διὰ τῆς ἀκολασίας αὐτοῖς ἀσέβειαν ἐπενόησεν· ἵνα διὰ τὼ ἀσέβειαν τῆς θείας γυμνώμενοι συμμαχίας ὐάλωτοι γένωνται. καὶ τοῖς Μαδιανίταις ὑπέθετο, μὴ τὺς ἄνδρας κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ τὰς γυναῖκας ὁπλίσαι, καὶ γενέθαι αὐτοῖς ὅπλον τὼ τῷ σώματος ὥραν, καὶ τῶν λόγων τὸ δέλεαρ· ἵνα δελεασθέντες ὑπὸ τῷ κάλλους, καὶ τοῖς λόγοις καταθελχθέντες, τοῖς ἐκείνων εἰδώλοις λατρεύσωσι. καὶ τῦτο ἡμᾶς ὁ μακάριος ἐδίδαξε Μωϋσῆς, μετὰ τὼ κατὰ τῶν Μαδιανιτῶν νίκω ἐπιμεμψάμενος τοῖς τὰς γυναῖκας ζωγρήσασιν. ἔφη γὰρ » ἔτως· ἵνα τί ἐζωγρήσατε πᾶν θῆλυ; αὗ- Ἀριθ. 31. 15, » ται γὰρ ἦσαν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, κατὰ τὸ 16. » ῥῆμα Βαλαὰμ, τῷ ἀποσῶαι καὶ ὑπεριδεῖν » τὸ ῥῆμα Κυρίω εἵνεκεν Φογώρ. καὶ ἐγένετο » πληγὴ ἐν τῇ συναγωγῇ Κυρίω. Φογὼρ δὲ τῷ εἰδώλω τὸ ὄνομα. ταύτης τῆς ἀσεβείας καὶ ὁ θεῖος ἐμνήθη Δαβίδ· καὶ ἐτελέθη- Ψαλ. 105. 28. » σαν τῷ Βεελφεγὼρ, καὶ ἔφαγον θυσίας νεκρῶν. τύτω χάριν καὶ ἐχθραίνειν τοῖς » Μαδιωναίοις προσέταξεν ὁ Θεὸς, ὅτι ἐχ- Ἀριθ. 25. 18. » θραίνουσι, Φησὶν, αὐτοὶ ὑμῖν ἐν δολιότητι διὰ Φογώρ. τῷ μέντοι λαῷ ἡμαρτηκότος, οἱ ἄρχοντες ἐκρεμάθησαν, ὡς ὁ Σύμμαχος ἔφη, ὡς μὴ ἐξάραντες τὸν πονηρὸν » ἐξ' αὐτῶν. τὸ δὲ, ὑψωθήσεται ἡ Γὼγ βα» σιλεία αὐτῷ, ὁ Σύμμαχος ἔτως ἡρμήνευσε· καὶ ὑψωθήσεται ὑπὲρ Ὼγ βασιλεύουσα (4) αὐτῷ. δηλοῖ δὲ ὁ λόγος, ὅτι καὶ τῷ Ὼγ ἐπισρατεύ-

Δευ. 2. 34, 35.

(1) Ἰσ. αὐτῆς. ἐν δὲ τοῖς ἑκδεδομ. ὐχ εὕρηται.
(2) Διοδώρου. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.
(3) Κατὰ τῷ Θεῷ. ἡ ἐν Χάλ. ἔκδ.
(4) Βασιλεύς. ἡ αὐτ.

ϛρατεύσαντος περιέσονται διὰ τὸν ἐξ αὐτῶν κατὰ σάρκα βλαϛήσοντα βασιλέα.

δ. Φησὶν ἀκούων λόγια ἰσχυροῦ, ὅϛις ὅρασιν Θεοῦ εἶδεν ἐν ὕπνῳ· ἀποκεκαλυμμένοι οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀποκεκαλυμμένοι
» οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ. οἱ Λοιποὶ ἐξέδωκαν, ἐμπεφραγμένοι ὡς ἐν ὕπνῳ, δηλονότι κεκλεισμένοι· ὅπερ οὐκ αἰσθητὴν, προφητικὴν δὲ σημαίνει τὴν ὅρασιν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τὴν προφητικὴν ὅρασιν δηλοῖ, τὴν οὐ δι' ὀφθαλμῶν· (1) ἀλλ' ἐν ψυχῇ, τῶν ὀφθαλμῶν μυόντων, τῆς δὲ ψυχῆς ἀποκαλυπτομένης εἰς τὴν τῶν μελλόντων πρόῤῥησιν.

ε. Ὡς καλοὶ οἱ οἶκοί σου Ἰακὼβ, αἱ σκηναί σου Ἰσραήλ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὡς καλοί σου οἱ οἶκοι ϛρατιὰ Ἑβραίων, αἱ σκηναί σου ὡς νάπαι συσκιάζουσαι, ὡς παράδεισος ἐπὶ ποταμοῦ, ὡς κέδρος παρ' ὕδατα.

ΑΔΗΛΟΥ. Οἶκος νοητὸς τοῦ αἰσθητοῦ Ἰακώβ ἐϛιν ὁ νόμος· σκηνὴ δὲ νοητὴ τοῦ αἰσθητοῦ Ἰσραήλ ἐϛιν ἡ προφητεία, ἤγουν λόγος πραγμάτων, οὐκ αὐτὰ τὰ πράγματα.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τὸ ὄνομα τοῦ Ἰακὼβ, οὐ τοῦ ἐνοικοῦντός ἐϛιν, ἀλλὰ τοῦ οἴκου· τὸ δὲ τοῦ Ἰσραὴλ ὄνομα, τοῦ ἐνοικοῦντός ἐϛι. τοῦ
» γὰρ σωματικοῦ ὀνόματός (2) ἐϛι τὸ, Ἰακώβ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅταν ἐν τῇ σκηνῇ καὶ καλύμματι οἰκῇ ὁ Θεὸς, ἔτι τὰ λογικὰ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἐϛίν.

ϛ. Ὡσεὶ νάπαι σκιάζουσαι, καὶ ὡσεὶ παράδεισοι ἐπὶ ποταμὸν, καὶ ὡσεὶ σκηναὶ, ἃς ἔπηξεν ὁ Κύριος, ὡσεὶ κέδροι παρ' ὕδατα.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Νάπαι νοηταί εἰσι σκιάζουσαι τὸ ἐν ᾧ λογικὰ ἔγκαρπα καὶ κατάκομα τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Παράδεισοι ἐπὶ ποταμῶν εἰσὶ νοητοὶ, τόπος ἐν ᾧ λογικὰ πεφύτευται ἀρδόμενα ἤτοι τῇ θεωρίᾳ τῶν γεγονότων, ἢ τῇ θεωρίᾳ τῆς ἁγίας Τριάδος.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οἱ ἐν σκηναῖς παροικοῦντες, (3) τῶν ὁδευόντων εἰσί. καὶ ἔϛιν ἔξω τοῦ κόσμου τούτου ὁδὸς μεγάλη καὶ πολλαὶ σκηναί. οἱ ἐνοικήσοντες (4) οὐκ εἰσὶ τῶν ὁδευόντων, ἀλλὰ τῶν ἱϛαμένων.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Κέδροι εἰσὶ νοηταὶ παρ' ὕδατα φυεῖσαι ψυχαὶ λογικαὶ, ἀρδόμεναι τῇ γνώσει τῆς ἀληθείας.

ζ. Ἐξελεύσεται ἄνθρωπος ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ, καὶ κυριεύσει ἐθνῶν πολλῶν· καὶ ὑψωθήσεται ἡ Γὼγ βασιλεία αὐτοῦ, καὶ αὐξηθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ.

A

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐξελεύσεταί ποτε ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν, καὶ ἐπικρατήσει πολλῶν ἐθνῶν, καὶ ἐπιβαίνουσα ἡ τοῦδε βασιλεία καθ' ἑκάϛην ἡμέραν πρὸς ὕψος ἀρθήσεται.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Παρέοικεν αὕτη τῇ
» τοῦ Ἰακὼβ προφητείᾳ. τῷ μὲν, ἐκ βλα- Γεν. 49. 9, 10, 8.
B » ϛοῦ μου υἱέ μου ἀνέβης, τὸ, ἐξελεύσεται ἐκ
» τοῦ σπέρματος αὐτοῦ, δῆλον δὲ ὅτι τοῦ Ἰα-
» κώβ· τῷ δὲ, αὐτὸς ἔϛαι προσδοκία ἐθνῶν,
» τὸ, καὶ κυριεύσει ἐθνῶν πολλῶν· καὶ τῷ,
» αἱ χεῖρές σου ἐπάνω τῶν ἐχθρῶν σου. τὸ,
» καὶ ἔδεται ἔθνη ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ ταῖς
» βολίσιν αὐτοῦ κατατοξεύσει ἐχθρῶν· καὶ
» τῷ, σκύμνος λέοντος Ἰούδα, καὶ τὰ ἑξῆς,
» τὰ παρόντα πάλιν, ὡς περὶ λέοντος.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Κύριός ἐϛιν ὁ ἐξουσιαϛι-
Γ κῶς προϛάσσων, δοῦλος δὲ ὁ δουλικῶς ὑπακούων. κύριός ἐϛιν ὁ τοῖς ἰδίοις πόνοις ὀνούμενος, καὶ τῇ κυριότητι πεποιημένος ἐλεύθερος πάθους. δοῦλός ἐϛιν ὁ ἐμπαθὴς καὶ ἐπιδεὴς τοῦ κρείττονος, καὶ χρῄζων τῆς ἐπιϛασίας τοῦ ἰδίου κυρίου. εἰσὶ δὲ κύριοι πολλοί. μακάριοι δὲ οἱ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριϛὸν ἔχοντες κύριον. κυριεύσουσι γὰρ κυρίας πολλάς.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Βασιλεία Γὼγ ἑρμη-
Δ νεύεται δόματα. κατὰ μίαν μὲν ἐκδοχὴν δόματά ἐϛιν αἱ δωρεαὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος·
» κατὰ δὲ ἄλλην, ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ κα- Ματθ. 24. 17.
» ταβήτω εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. ἔϛιν οὖν βασιλεία τῆς τοιαύτης ἕξεως.

» ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Αὐξηθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ, τῆς Χριϛοῦ δυνάμεως συναυξούσης. τοῦτον δέφησιν ἐνταῦθα αἰνίττεσθαι καθ' Ἑβραίους τρόπον τὴν τῶν Ῥωμαίων βασιλείαν, ᾗ συνήκμασεν ἡ τοῦ Χριϛοῦ διδα-
E σκαλία.

η. Ὁ Θεὸς ὡδήγησεν αὐτὸν ἐξ Αἰγύπτου, ὡς δόξα μονοκέρωτος αὐτῷ. ἔδεται ἔθνη ἐκ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ τὰ πάχη αὐτῶν ἐκμυελιεῖ, καὶ ταῖς βολίσιν αὐτοῦ κατατοξεύσει ἐχθρόν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὁ λαὸς οὗτος ἡγεμόνι τῆς ἀπ' Αἰγύπτου πάσης ὁδοῦ
Z κέχρηται Θεῷ, καθ' ἓν κέρας ἄγοντι τὴν πληθύν. τοιγαροῦν ἔδεται ἔθνη πολλὰ ἐχθρῶν, καὶ ὅσον ἐν αὐτοῖς πῖον, ἄχρι μυελοῦ λήψεται, καὶ ταῖς ἑκηβολίαις ἀπολεῖ τοὺς δυσμενεῖς.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Καὶ τὸν Σωτῆρα κατὰ
» τὸ, ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου, καὶ Ὠσ. 11. 1.
τὸν Ἰσραήλ. τὸν μὲν ἐκβάλλει, τὸν δὲ Ματθ. 2. 15.
καλεῖ.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὁ χρηματισμὸς τὸν
H Κύριον ἥξειν εἰς Αἴγυπτον ἐδήλου τὴν τοῦ

 Σωτῆ-

(1) Τὴν οὐ δι' ὀφθαλμῶν μυόντων, τῆς δὲ ψυχῆς ἀποκαλ. κτ. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.
(2) Τοῦ σωματικοῦ πράγματος. ἐν τόμ. 2. σελ. 273. τῆς τοῦ Ῥου. ἐκδόσ.
(3) Οἱ οἰκοῦντες. αὐτ.
(4) Ἐνοικοῦντες. αὐτ.

Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησῦ Χριστῦ διακομιδὴ, τὴ ἅμα τοῖς γονεῦσιν αὐτῷ γενησομένῳ. Αἰγύπτῳ δὲ καὶ ὁ κόσμος ὅτος παραβάλλεται.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Μονόκερώς ἐστι νοητὸς ὁ Χριστὸς κατὰ τὸ συμβεβηκός. ἐξ ὧν μονόκεροι πολλοί. ἀπὸ γὰρ ἑνὸς Ἰησῦ Χριστῦ, πολλοὶ μετέχον εἶναι χριστοί. τινὲς δέ φασι καὶ τὴ ἕλαφον μονόκερον εἶναι.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Περὶ τῦ Χριστῦ. ἔθνη ἐχθρῶν αὐτῦ ἦμέν ποτε ἡμεῖς. ἔδεται ὄν ἡμᾶς ὁ Χριστὸς, ἡ ἀσιώδης ἀρετὴ νεμομένη
Ἰωάν. 4. 34. » ἡμᾶς, καθὰ λέγει· ἐμὸν βρῶμά ἐστι τὸ
» ποιῆσαι τὸ θέλημα τῦ πέμψαντός με.

» ** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ τὰ πάχη αὐ-
» τῦ ἐκμυελιᾶ. Τότε φησὶν, ὅτε τὴ σαρκικὴ κατάσασιν εἰς πνευματικὴ διὰ τῆς πραγματικῆς μεταποιῆ.

» ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Τὰ πάχη, δῆλον ὡς ἀνεδέξατο οἰκονομίαν, καθ' ὡς ὥσπερ τὴ βασιλικῶς καὶ θαρσαλέως ἐποιήσατο θήραν, μηδενὸς αὐτῦ τὴ ἀρχὴ καὶ τὴ βασιλείαν μεταση̃σεσθαι δυναμένυ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὰ πάχη καὶ τὸ τῆς σαρκὸς Φρόνημα λεπτυόντων τῶν ἐθνῶν, ἐπὶ τὴ σωτὴ ὁδὸν τῆς αἰωνίυ ζωῆς ἐπιτηδείως κατασκευάζει.

θ. Κατακλιθεὶς ἀνεπαύσατο ὡς λέων, καὶ ὡς σκύμνος· τὶς ἀναση̃σει αὐτόν; οἱ εὐλογῦντές σε, εὐλόγηται· καὶ οἱ καταρώμενοί σε, κεκατήραται.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἀναπαύσεται κατακλιθεὶς, ὡς λέων, ἢ σκύμνος λέοντος, μάλα καταφρονητικῶς δεδιὼς ὠδύνα, φόβον τοῖς ἄλλοις ἐνεργασμένος. ἄθλιος δ' ὃς ἂν αὐτὸν παρακινήσας ἐγείρῃ. οἱ μὲν εὐλογῦντές σε, εὐφημίας ἄξιοι· κατάρας δ' οἱ καταρώμενοι.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἐπεὶ διὰ μὲν τῦ λέοντος, τὸ βασιλικὸν ὁ λόγος ἐνδείκνυται· διὰ δὲ τῆς κατακλίσεως, τὸ πάθος· διὰ δὲ τῆς τῦ εὐλογεῖν δυνάμεως, τὴ Θεότητα· ἀκολυθῦντες τῇ προφητείᾳ οἱ μάγοι, ὡς μὲν βασιλεῖ τὸν χρυσὸν, ὡς δὲ τεθνηξομένῳ τὴ σμύρναν προσήνεγκαν, ὡς δὲ Θεῷ τὸν λίβανον.

» ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Οἱ εὐλογῦντές σε ηὐλό-
» γηται. Δύω πρόσωπα σημαίνει ἐπὶ τούτοις. εἰσὶ δὲ τῶν πιστῶν καὶ τῶν ἀπίστων ἐπὶ τῦ Χριστῦ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἐν τούτοις μὲν ὄν ἀνατέτραπται καὶ ἡ τῶν ἀντιθμένων τῦ Ἰσραὴλ ἐγχείρησις, καὶ ἡ τῆς μαγείας κακοτεχνία.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Πάντες οἱ τὸν Χριστὸν εὐλογῦντες, καὶ βίῳ σεμνυόντες τὴ ἀρετὴ τῦ διδασκάλυ, τῆς ἐκ Θεῦ μετειλήφασιν εὐλογίας.

ι. Καὶ ἐθυμώθη Βαλὰκ, καὶ συνεκρότησε ταῖς χερσὶν αὐτῦ. καὶ εἶπε

A Βαλὰκ πρὸς Βαλαὰμ, καταράσασθαί τὸν ἐχθρόν μυ κέκληκάσε, καὶ ἰδὲ εὐλογῶν εὐλόγησας αὐτὸν τρίτον
ια. τῦτο. Νῦν ὄν φεῦγε εἰς τὸν τόπον συ. εἶπα, τιμήσω σε, καὶ νῦν ἐστέρησέ σε Κύριος τῆς δόξης.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Σφόδρα ἐπὶ τούτοις ἀγανακτήσας ὁ βασιλεὺς, ἐπ' ἀρᾶς, εἶπεν, ἐχθρῶν μετακληθεὶς, εὐχὰς
B ἤδη τρεῖς τὰς ὑπὲρ ἐκείνων πεποίησαι. Φεῦγε δὴ τάχιον, ὀξὺ πάθος ἐστὶ θυμὸς, μήτι καὶ νεώτερον ἐργάσασθαί βιασθῶ. πόσον πλῆθος χρημάτων, ἀνοητότατε, καὶ δωρεῶν, πόσω δ' εὐφημίαν καὶ δόξαν ἀφήρησαί σεαυτὸν, φρενοβλαβὴς ὤν.

ιβ. Καὶ εἶπε Βαλαὰμ πρὸς Βαλὰκ, οὐχὶ καὶ τοῖς ἀγγέλοις συ ὃς
Γ ἀπέστειλας πρός με ἐλάλησα, λέγων,
ιγ. Ἐάν μοι δῷ Βαλὰκ πλήρη τὸν οἶκον αὐτῦ ἀργυρίυ καὶ χρυσίυ, οὐ δυνήσομαί παραβῆναι τὸ ῥῆμα Κυρίυ ποιῆσαί καλὸν αὐτῷ ἢ πονηρὸν παρ' ἐμαυτῦ· ὅσα ἂν εἴποί μοι ὁ Θεὸς, ταῦτα ἐρῶ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σωθῆναι τοῖς ψευδομένοις, καὶ ταῖς ὕστως ἀπατηλαῖς κεχρῆσθαι Φωναῖς, σκεπτομένοις ὅτι πάντητε καὶ πάντως τοῖς φιλοπευσεῖν ἐθέλυσιν,
Δ ἐρᾶσι τὸ ἀληθές.

ιδ. Καὶ νῦν ἰδὲ ἀποτρέχω εἰς τὸν τόπον μυ. δεῦρο, συμβυλεύσω σοι, τὶ ποιήσει ὁ λαὸς ὅτος τὸν λαόν συ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἃ ποιήσει ὁ λαὸς
» ὅτος τῷ λαῷ συ, ἐπ' ἐσχάτυ τῶν ἡμερῶν.
E Ἀλλ' οὐ μόνα τὰ περὶ Μωαβιτῶν λέγει, ἀλλὰ τὰ περὶ πάντων ἀνθρώπων, πρόσωπον μὲν λαβὼν τὸ προκείμενον, ἐν αὐτῷ δὲ τὸ καθόλυ προδηλῶν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἐνταῦθα ἐπικεκαλυμμένως λέγει περὶ τῦ Βαλαάμ. ἐπειδὴ γὰρ εἶδε τὸν Θεὸν ὑπεραπίζοντα τῦ Ἰσραὴλ, ἔλεγεν ὠργισμένῳ τῷ Βαλάκ· ἀήττητος ὁ Ἰσραὴλ, ἔχει Θεὸν ὑπεραπισιῶ. πῶς ὄν ἡττηθήσεται, ἐὰν μὴ εἰς τὸν ὑπεραπίζοντα Θεὸν ἁμαρτήσῃ; κόσμησον Μωαβίτιδας γυναῖκας, καὶ πρόσησον ὡς πόρνας, καὶ ὅταν παραγίνωνται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ μιγλῶσαι ταῖς γυναιξὶν, ἐρᾶσιν αἱ Μωαβίτιδες· ἐὰν μὴ τῷ Θεῷ ἡμῶν προσκυνήσητε τῷ Βεελφεγώρ. (1) καὶ ὕστω, φησὶν, ἀποσάντες Θεῦ, καὶ μὴ ἔχοντες τὴ ἐκεῖθεν βοήθειαν, ἡττηθήσονται. καὶ ἐποίησεν ὕστως ὁ Βαλάκ.

ιε. Καὶ ἀναλαβὼν τὴ παραβολὴ αὐτῦ, εἶπε, φησὶ Βαλαὰμ υἱὸς Βεὼρ, φησὶν ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀληθινῶς

(1) Ἔλλειψις. ἀνοητέον δὲ τὸ, ἃ μιγνύμεθα.

15. νῶς ὁρῶν, Ἀκόων λόγια Θεῦ, ἐπισάμενος ἐπισήμῳ ὑψίσῳ, καὶ ὅρασιν Θεοῦ ἰδὼν ἐν ὕπνῳ· ἀποκεκαλυμμένοι οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ.

16. Δείξω αὐτῷ, καὶ οὐχὶ νυῦ· μακαρίζω, καὶ οὐκ ἐγγίζει. ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακὼβ, καὶ ἀναστήσεται ἄνθρωπος ἐξ Ἰσραήλ· καὶ θραύσει τοὺς ἀρχηγοὺς Μωὰβ, καὶ προνομεύσει πάντας τοὺς υἱοὺς Σήθ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ, δείξω αὐτῷ, καὶ οὐχὶ νυῦ, ὁ μὲν Ἀκύλας, ὄψομαι, φησίν· ὁ δὲ Σύμμαχος, ὁρῶ· ὡς ἂν μακροῖς ὕστερον χρόνοις μελλόντων τούτων ἐπιτελεῖσθαι. μετὰ γὰρ διακόσια τῆς προρρήσεως ἀπλώτηκεν ἔτη.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀλλ' ἐπὶ τῇ τοῦ ἄστρου ἐπιτολῇ θραῦσιν ἔσεσθαι, φησὶ, τοῦ Μωάβ· ὃς κατ' ἰδίαν ὠνόμασεν, ὡς ἀντικαθεσῶτας τότε τῷ Ἰσραὴλ, καὶ ὅτι τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν ἀκολουθήσας ὁ λαὸς, ἐτελέσθη τῷ Βεελφεγὼρ Θεῷ τοῦ Μωάβ. διὸ καὶ ἀρχηγὸς αὐτοῦ τοὺς παρ' αὐτοῦ τιμωμένους ἐδήλωσε Δαίμονας, ὅτε καὶ ἐξεπόρνευσαν εἰς τὰς Μωαβίτιδας. διὸ προφητεύει τῷ εἰς τἐναντίον τῶν πραγμάτων μεταβολῇ, δεικνὺς τοὺς μεγαλαυχήσαντάς ποτε κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ Δαίμονας τῶν Μωαβιτῶν ἐπὶ τοῦ μέλλοντος ἄστρου θραῦσιν παθεῖν. ὧν πεσόντας τοὺς υἱοὺς Σὴθ καὶ Ἐδὼμ καὶ Ἡσαῦ, καὶ πάντα τὰ ἔθνη διὰ τούτων δηλούμενα, μᾶλλον δὲ πάντας μὲν ἀνθρώπους διὰ τῶν υἱῶν Σὴθ ἐδήλωσεν, ἰδίᾳ δὲ τοὺς Ἰδουμαίους, ἐπεὶ τὸν αὐτὸν τρόπον προσλωέχθησαν τῷ Ἰσραήλ. πάντας ἓν φησὶ τῆς ἰδίας παύσεσθαι δεισιδαιμονίας.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Σαφὲς ἂν γένοιτο, ὅτι τὸ φῶς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐκ τοῦ Ἰακὼβ ἀνατεῖλαν, τουτέστιν ἀπὸ τοῦ ἐκ περιτομῆς λαοῦ, πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἐπεφάνη.

» ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ θραύσει τοὺς ἀρχηγοὺς Μωάβ. Ὡσεὶ σαφέστερον ἔλεγε, τοὺς μεγαλαυχήσαντας κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ Δαίμονας τῶν Μωαβιτῶν. προσεκωμῴδησαν γὰρ ὑπὸ τοῦ Ἰσραήλ.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημείωσαι, ὅτι ὃν καλεῖ ἄστρον, τοῦτον καὶ ἄνθρωπον.

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Οἱ ἓν μάγοι οἱ ἐπὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐλθόντες, καὶ τὰ δῶρα κομίσαντες, ἐκ τοῦ γένους τοῦ Βαλαὰμ ὁρμώμενοι, καὶ κατακολουθήσαντες αὐτοῦ ταῖς βίβλοις, καὶ ταῖς προφητείαις, καὶ νοήσαντες ὅτι, ὅτε ἀνατελεῖ τὸ ἄστρον, τότε ἀναστήσεται ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ὅστις οὐ μόνον τοὺς ἀρχηγοὺς Μωὰβ σωτρίψει, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ διαβόλου λεπτυνεῖ καὶ λικμήσει, κατὰ τὸν Δανιὴλ, παρετήρουν τὸν καιρὸν, καὶ θεω-

Δαν. 2. 44.

A ρήσαντες τὸν ἀστέρα ξένον παρὰ τοὺς ἄλλους ἀνατείλαντα, ἔγνωσαν αὐτὸν εἶναι τὸν πάλαι προφητευθέντα· καὶ κατακολουθήσαντες καὶ εὑρόντες τὸν τεχθέντα, ἐχάρησαν. (1)

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἄνθρωπον, διὰ τὸ συμβὰν περὶ αὐτὸν πάθος, ὡς ἂν πεπλωκότα ἀναστήσεσθαι θεωλίσασα.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ Ἰδουμαῖοι προσλωέχθησαν τοῖς Ἰσραηλίταις. ὃν περ καὶ Μωαβῖται, τὰ αὐτὰ προελόμενοι, καὶ εἰπόντες καὶ πράξαντες. διόπερ αὐτοὺς ἀκολούθως παραζηλοῖ τοῖς Μωαβίταις, καὶ περὶ αὐτῶν διαγορεύει. ἰσχυρότερον δὲ ἐπ' ἐκάτων τὸν Ἰσραὴλ ἀποφαίνων, οὐδὲ λείψανον τὸν ἐχθρὸν ἀποφαίνοντα.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὡς ὑπὸ τοῦ ἐρχομένου βασιλέως κρατηθησομένους. οἵτινες εἰσὶ πάντες ἄνθρωποι. πάντες γὰρ ἀπὸ τοῦ Σὴθ τῷ καθόλου δωρεὰν τοῦ Σωτῆρος προηγόρευσαν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Φασὶ τὸν Βαλαὰμ ἔχειν Φοίνικας τῇ τέχνῃ μαθητεύσαντας αὐτῷ τῇ μαγικῇ, καὶ δόξαν περὶ αὐτοῦ ἔχοντας, ἀναγράψασθαι τὰς προφητείας αὐτοῦ. καὶ » καταλιπεῖν. ἐν αἷς καὶ τὸ, ἀνατελεῖ ἄστρον· ἢ (2) καὶ ἐκ πατρικῆς παραδόσεως τοῦτο καὶ διαδοχῆς παραλαβόντες οἱ μάγοι, ἐπὶ τῷ Βηθλεὲμ παρεγένοντο.

» ΑΔΗΛΟΥ. Τοὺς ἀρχηγοὺς Μωάβ. ἕτοι δὲ ἦσαν Ἐδὼμ καὶ Ἡσαῦ. τί δὲ ἠνίξατο διὰ τούτων; ἢ διὰ μὲν τῶν ἀρχηγῶν Μωαβ, τῷ τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν καθαίρεσιν, αὐτῶν δὲ τῶν πάλαι περὶ τοῖς Μωαβίταις (3) θεολογουμένων Δαιμόνων.

17. Καὶ ἔσται Ἐδὼμ κληρονομία, καὶ ἔσται κληρονομία Ἡσαῦ ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ. καὶ Ἰσραὴλ ἐποίησεν ἰσχύν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Οἱ γὰρ πάλαι ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ καὶ Ἰσραὴλ, γενήσονται φησὶ κληρονομία τοῦ προφητευομένου. αὐτὸς ὡς εἴρηται πρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, αἴτησαι παρ' » ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη. Ψαλ. 2. 8.

18. Καὶ ἐξεγερθήσεται ἐξ Ἰακὼβ, καὶ ἀπολεῖ σωζόμενον ἐκ πόλεως.

» * ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ἐξεγερθήσεται ἐξ Ἰακώβ. Τίς ἔστος; ὁ προφητευόμενος τοῦ Θεοῦ λόγος. [ὃς καὶ ἀπώλεσε σωζόμενον ἐκ πόλεως.] οἴμαι δὲ τῷ Ἱερουσαλὴμ αἰνίττεσθαι· (4) ἐξ ἧς ὤλετο πᾶς σωζόμενος, ἢ καὶ τὸ πᾶν τοῦ ἔθνους αὐτῶν πολίτευμα.

19. Καὶ ἰδὼν τὸν Ἀμαλὴκ, καὶ ἀναλαβὼν τὴν παραβολὴν αὐτοῦ, εἶπεν, ἀρχὴ ἐθνῶν Ἀμαλὴκ, καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν ἀπολεῖται.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μέμνηται καὶ τοῦ Ἀμαλὴκ, ὡς ἐλθόντος τῷ Ἰσραὴλ πρότε-

(1) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ· οὐχ εὕρηται. (2) Ὅ. ὡ Τόμ. 2. σελ. 321. τῆς τοῦ Ῥω. ἐκδόσ.
(3) Ἴσ. παρὰ τοῖς Μωαβ. ἢ παρὰ τοὺς Μωαβ. (4) Αἰνιττόμενος. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

ρον, καὶ νικηθέντος ἐκλάσει τῶν Μωϋσέως χειρῶν. A

κα. Καὶ ἰδὼν τὸν Κενναῖον, (1) καὶ ἀναλαβὼν τὴν παραβολὴν αὐτοῦ, εἶπεν, ἰσχυρὰ ἡ κατοικία σου. καὶ ἐὰν
κβ. θῇς ἐν πέτρᾳ τὴν νοσσιάν σου, Καὶ ἐὰν γένηται τῷ Βεὼρ νοσσιὰ πανεργίας, Ἀσσύριοι αἰχμαλωτεύσουσί σε.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τελευταῖον καὶ περὶ τοῦ Κενναίου προφητεύει πόλεμον, τοῦτον (2) καὶ τοῦ Ἰσραὴλ γνωμικόν. οἱ καὶ τῷ γένει προσήκοντες ἐτύγχανον τῷ Μωϋσῇ· ὡς λέγεται περὶ τοῦ Χαβὲρ τοῦ Κενναίου ἐν τοῖς
Κριτ. 4. 11. Κριταῖς, ὅτι ἦν ἐκ τῶν υἱῶν Ἰωβὰβ πενθεροῦ Μωϋσῆ. (3)

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Προφητεύεται καὶ ὅτος ἐκπεσόμενος τῆς ἀδίκως ὑπ' αὐτοῦ καταχεθείσης γῆς, καὶ εἰς Ἀσυρίαν ἐξοικισθησόμενος.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐξέτεινε τὸν σκηνὸν αὐτοῦ ἕως Βασὼν τῆς παρὰ τὸν Κεδές. κατέσχε γὰρ μέρος τῆς ἁγίας γῆς, καὶ ἐπὶ πολὺ παρέτεινε. διὸ λέγει περὶ αὐτοῦ,
» ἰσχυρὰ ἡ κατοικία σου.

κγ. Καὶ ἰδὼν τὸν Ὦγ, καὶ ἀναλαβὼν τὴν παραβολὴν αὐτοῦ, εἶπεν, οἴ οἴ, τίς ζήσεται, ὅταν θῇ ταῦτα ὁ Θεός;

ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ. Ταῦτα πάλαι διὰ παραβολῶν λαλῶν ὁ Βαλαὰμ, οὐκ ἐγινώσκετο· καὶ νῦν ὁ Χριστὸς παρὼν, καὶ ταῦτα πληρῶν, οὐκ ἐπιστεύετο. ὅθεν καὶ προβλέ-
» πων καὶ θαυμάζων, λέγει· οἴ οἴ τίς ζήσεται, ὅταν θῇ ὁ Θεὸς ταῦτα;

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὅταν ἐκεῖνα δηλα-
» δὴ πληρωθῇ τοῦ Ζαχαρίου· διὰ τοῦτο ὁ Φέ- Ζαχ. 11. 6.
» σομαι ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν. καὶ
» ἰδοὺ ἐγὼ παραδίδωμι ἕκαστον εἰς τὰς χεῖρας
B» τοῦ πλησίον αὐτοῦ, καὶ κατακόψουσι τὴν γῆν,
» καὶ οὐ μὴ ἐξέλωμαι ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ.

κδ. Καὶ ἐξελεύσεται ἐκ χειρῶν Κιτιαίων, καὶ κακώσουσιν Ἀσσὲρ, καὶ κακώσουσιν Ἑβραίους, καὶ αὐτοὶ ὁμοθυμαδὸν ἀπολοῦνται.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Ἰσραὴλ ἀπολουμένους δηλοῖ, ὅπερ ἐπ' ἐσχάτου ἔσται τοῦ αἰῶνος.

Γ κε. Καὶ ἀναστὰς Βαλαὰμ ἀπῆλθεν ἀποστραφεὶς εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. καὶ Βαλὰκ ἀπῆλθε πρὸς ἑαυτόν.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Οὐκ εἰς τὴν χώραν, ἔνθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, φησὶν, ἀπῆλθεν, ἀλλ' εἰς τὸ κατάλυμα, ἐν ᾧ ἔμεινεν ἐλθὼν
» πρὸς Βαλὰκ, εἰς πόλεις Ἐπαύλεων, ὡς Ἀριθ. 22. 39.
» ἀνωτέρω φησίν. ἐπεὶ πῶς ἀναιρεῖται μετὰ Βαλὰκ ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὡς καλωτέρω ἐν τῷδε τῷ συντάγματι (4) ἰσόρηται;

ΚΕΦ. ΚΕ.

α. Καὶ κατέλυσεν Ἰσραὴλ εἰς Ἄτλειν, (5) καὶ ἐβεβηλώθη ὁ λαὸς ἐκπορνεῦσαι εἰς τὰς θυγατέρας Μωάβ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἡ δὲ γνώμη τοῦ πορνεῦσαι τοὺς Ἑβραίους, καὶ προσκυνῆσαι τῷ E
Βεελφεγὼρ, τοῦ μάντεως ἦν. διό φησι Μωϋ-
Ἀριθ. 31. 16. σῆς· αὗται δὲ ἦσαν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, κα-
» τὰ τὸ ῥῆμα Βαλαὰμ τοῦ ἀποστῆσαι καὶ ὑπε-
» ριδεῖν τὸ ῥῆμα Κυρίου, ἕνεκεν Βεελφεγώρ.

** ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Δοκεῖ δέ μοι συμβουλή τινα ψυχωφελῆ κατατίθεσθαι τοῖς ἀνθρώποις ἡ ἱστορία, δι' ἧς διδασκόμεθα, ὅτι πολλῶν ὄντων παθῶν, ἃ τοὺς λογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων καταγωνίζεται, ἀδεμίαν καθ' ἡμῶν ἰσχὺν ἕτερον πάθος ἔχειν το- Z
σαύτην, ὡς πρὸς τὸν νόσον τῆς ἡδονῆς ἐξισάζεσθαι. τὸ γὰρ ἀθρόως τοὺς Ἰσραηλίτας ἐκείνους, τοὺς καὶ τῆς αἰγυπτίας ἵππου κρείττους ἐπιδειχθέντας, καὶ τῶν Ἀμαληκιτῶν ὑπερέχοντας, καὶ τῷ μετ' αὐτοὺς ἔθνει Φοβεροὺς φανέντας, καὶ μετὰ ταῦτα τῆς τῶν Μαδιανιτῶν ὑπεριχύσαντας φάλαγγος, τοῦτον ὑπὸ τῇ θέᾳ τῶν ἀλλοφύλων γυναικῶν καταδεδλωθῆναι τῇ νόσῳ· ἄδηλον ἕτερον, καθὼς εἴρηται, δείκνυσιν, ἢ τὸ δύσμαχόν τε εἶναι καὶ δυσκαταγώνιστον πολέμιον ἡμῶν τὴν ἡδονήν. ἢ τῶν ἀηττήτων τοῖς ὅπλοις ὁμοῦ τῷ φανῆναι καλακρατήσασα, τὸ τῆς ἀτιμίας ἦγειρε κατ' αὐτῶν τρόπαιον, ὑπὸ μάρτυρι τῷ φωτὶ τὴν αἰχμὴν αὐτῶν σηλιτεύσασα. βοσκήματα γὰρ δι' ἑαυτῆς τοὺς ἀνθρώπους ἀπέδειξεν, ἧς ἡ κλινώδης καὶ ἄλογος πρὸς τὴν ἀκολασίαν ὁρμὴ ἐκλαθέσθαι τῆς ἀνθρωπίνης ἀνέπεισε φύσεως· μηδ' ἐπικρυπτομένους τὸ ἄγος, ἀλλ' ἐμπομπεύοντας τῇ ἀτιμίᾳ τοῦ πάθους, καὶ ἐγκαλλωπιζομένους τῷ τῆς αἰσχύνης μιάσματι, συῶν δίκην ἀναφανδὸν ἐν ταῖς ἀλλήλων ὄψεσι τῷ τῆς ἀκαθαρσίας βορβόρῳ ἐγκαλινδουμένους. τί ἂν τῷ διηγήματι παιδεύοιμεθα; τὸ μαθόντας ἡμᾶς ὅσην ἰσχὺν πρὸς τὸ κακὸν ἡ τῆς ἡδονῆς ἔχει νόσος, ὡς ὅτι μάλιστα πόρρω τοῦ τοιούτου γειτονήματος, τὸν ἑαυτῶν ἀποικίζειν

(1) Κιναῖον. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. Κεναῖον. ἡ τοῦ Ἀλδ. (2) Καὶ τοῦτο τοῦ Ἰσραήλ. ὁ Ἀλεξάν κώδ.
(3) Τὰ αὐτὰ ὀρθότερ. καὶ σαφέστερ. σωτεταγμένα ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. κεῖται. Μέμνηται καὶ τοῦ Κιναίου δυσμενῶς τῷ λαῷ γεγονότος· ὃς καὶ κατὰ γένος προσῆκε τῷ Μωϋσεῖ, ὡς ἐν Κριταῖς περὶ Χάβερ τοῦ Κιναίου φησὶν, ὡς ἦν ἐκ τῶν υἱῶν Ἰωβὰβ τοῦ πενθεροῦ Μωϋσέως. (4) Ἐν κεφ. 31.
(5) Σατλείν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. καὶ ὁ Κύριλ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 492. Σατγείμ. ἡ τοῦ Ἀλδ. Σαβετείμ. ἡ ἐν Ὀξων.

ζειν βίον· ὡς ἂν μή τινα πάροδον καθ' ἡμῶν λάβῃ ἡ νόσος, οἷόν τι πῦρ διὰ τῆς προσεγγισμῆς τῶν πονηρὰν φλόγα κατεργαζόμενον.

β. Καὶ ἐκάλεσαν αὐτὰς εἰς τὰς θυσίας τῶν εἰδώλων αὐτῶν, καὶ ἔφαγεν ὁ λαὸς τῶν θυσιῶν αὐτῶν, καὶ προ-
γ. σεκύνησαν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν, Καὶ ἐτελέθη Ἰσραὴλ τῷ Βεελφεγώρ. καὶ ὠργίσθη θυμῷ Κύριος τῷ Ἰσραήλ. Β

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Παρατήρει, ὅτι ἁπλῶς εἴρηται· καὶ ἐλάτρευσαν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν. οὐδὲ γὰρ οἷόν τε ἦν μετὰ τοσαῦτα σημεῖα καὶ τέρατα ὑπὸ μίαν καιρῆς ῥοπὴν πεισθῆναι ὑπὸ τῶν γυναικῶν μεθ' ὧν ἐξεπόρνευον, πρὸς τὸ νομίσαι Θεὰς τὰ εἴδωλα. τάχα δὲ ἔστω καὶ κατὰ τὴν ἐν τῇ Ἐξόδῳ μοχθοποιΐαν προσεκύνησαν, ἁ λατρεύσαντες τῷ μόχθῳ, ὃν γινόμενον ἐθεάσαντο.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μαθόντες δὲ Μωαβῖται, ὡς ἀνάλωτος ὑπὸ πάσης ἐπιβουλῆς Ἰσραὴλ, πλὴν εἰ μὴ προσκρούσῃ Θεῷ, τὴν τῶν γυναικῶν παγίδα σωέστησαν, κατὰ γνώμην, ὡς φησὶ, (1) Βαλαάμ. αἱ γὰρ γυναῖκες τοῖς πρὸς αὐτὰς εἰσιοῦσιν, ἔλεγον· ἐὰν μὴ τῷ Θεῷ ἡμῶν προσκυνήσητε· ὃν καλεῖ Βεελφογὼρ καὶ Φογώρ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οὐδὲν ἔξωθεν ἰσχύει κατὰ τῶν ἀνθρώπων, εἰ μὴ παρ' αὐτῶν μορφωθείη τὸ βλάβος, ἑκασίως ὑπαχθέντων εἰς τὸ κακὸν, καὶ διὰ ἡδονῆς ἑλκυσθέντων· ὥσπερ ἡ παρὰ τὰς γυναῖκας ἡδονὴ τότε λήθῃ ἐνέβαλε τῶν παρὰ τοῦ ζῶντος Θεοῦ εὐεργεσιῶν, καὶ μυηθῆναι πεποίηκεν ἐπ' ὀνόματι τοῦ νεκροῦ Φογὼρ, ὃν
Ψαλ 105. 28, καὶ Βεελφεγὼρ καλεῖ. ἔφαγον γάρ φησι
29. » θυσίας νεκρῶν. καὶ παρώξυναν αὐτὸν ἐν
» τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ ὁ ἅγιος Κύριλλος λέγει, (2) ὅτι τῷ τοιούτῳ τρόπῳ ἐξεπόρνευσεν ὁ λαὸς ἕνεκεν τοῦ σῶσαι γυναῖα ἐξωραϊσμένα πρὸς ὁμιλίαν αὐτῶν. ἐκ ἐπιλέγει (3) δὲ ὅτι κατὰ συμβουλὴν τοῦ Βαλαὰμ γέγονεν, ὡς οἱ λοιποὶ ἑρμηνευταὶ ἐν τῷ προειρημένῳ πρὸ μικροῦ ὁμοίῳ ῥητῷ.

δ. Καὶ εἶπε Κύριος τῷ Μωϋσῇ, λάβε τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ λαοῦ, καὶ παραδειγμάτισον αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ κατέναντι τοῦ ἡλίου, καὶ ἀποστραφήσεται ὀργὴ θυμοῦ Κυρίου ἀπὸ Ἰσραήλ.

Παραδειγμάτισον. Ἀκύλας, ἀνάπηξον. (4) Σύμμαχος, κρέμασον.

Α» ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Παραδειγμάτισον, ἐπὶ ξύλου ὑψηλοῦ βαλῶν. Φόνευσον, καὶ ποίησον αὐτῶν τὰ σώματα πᾶσιν ὁρατῶν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Παραδειγματίζονται τῷ Κυρίῳ ἀπέναντι τοῦ ἡλίου.] τουτέστιν ὀρθῶν ἀπήρτηνται ξύλων, τεθραμμένοι πρὸς ἀνατολάς. καὶ ἵνα ἦτος αὐτοῖς ὁ τῆς κολάσεως τρόπος, [μονονουχὶ διακεκραγότος σαφῶς τοῦ τύπου, καὶ φωνῇ ἀνιέντος, ὅτι τὸν πανδερκῆ καὶ ἀπαραλόγιστον ὀφθαλμὸν τοῦ κρίνοντος, οὐκ ἂν διαδράσειέ τις, τοιοῖς δὲ πλάσμασιν ἀναλὼς, ἀδ' ἂν οἴχοιτο νηποινί· προσκείσεται δὲ κατὰ τὴν τοῦ
» Προφήτου φωνὴν, εἰς ὅρασιν πάσῃ σαρκὶ, Ησ. 66. 24.
» πικρὰς τῶν αὐτῷ πεπλημμεληκότων ὑπέχων τὰς δίκας.]

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ ἐμφανὲς ἦν ἄρα κολάζεσθαι, καὶ τὸ οἱονεί πως ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ Θεοῦ, παραδειγματισθῆναί φησιν ἀπέναντι τοῦ ἡλίου.

Γ ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τοῖς ἄρχουσιν, οἷς καὶ ῥᾴδιον τοὺς ἡμαρτηκότας ὁρᾶν, τὴν τιμωρίαν ἐπέτρεψε, καὶ τὴν ἀνακρέμασιν αὐτῶν πρὸς τὰς τοῦ ἡλίου αὐγὰς, ὡς ἂν φοβοῖεν ὁρώμενοι. ὅπερ μυσαρὸν νομίζουσιν Ἕλληνες ἡλίῳ δεικνύναι σῶμα νεκρὸν, ἀγνοοῦντες ὡς ἀδικία μόνη μολύνειν ἐπίσταται, ἁ πρᾶγμα παιδευτικὸν καὶ ὠφέλιμον.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Φειδομένου καὶ τούτου τοῦ Θεοῦ· ἐλάττων τιμωρία πρὸς τὴν τῆς
Δ» μείζονος ἀποφυγὴν, κατὰ τὸ, παιδεύων Ψαλ. 117. 18.
» ἐπαίδευσέ με ὁ Κύριος, τῷ δὲ θανάτῳ ἁ παρέδωκέ με. μέρος τοῦ λαοῦ κολάζει ἐπὶ σωφρονισμῷ τοῦ παντός.

ε. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς τοῖς Φυλαῖς Ἰσραὴλ, ἀποκτείνατε ἕκαστος τὸν οἰκεῖον αὐτοῦ τὸν τετελεσμένον τῷ Βεελφεγώρ.

Ε ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὁ Μωσῆς τῷ τοσαύτῳ ὁρῶν αἰχμῶν καὶ τὸν γέλωτα, πάλιν αὐτοὺς ἀλλήλους κατακόπτειν ἐκέλευσε, λέγων· ἀποκτείνατε ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ τὸν τετελεσμένον τῷ Βεελφεγώρ. καθάπερ ἐπί τινος τραύματος πολλὰς μὲν λαβόντος τομὰς καὶ καύσεις, ὀδὸν δὲ ἄμεινον ταύτῃ διατεθέντος, κελεύει τὶς πάλιν τέμνειν καὶ καίειν τὸ περιλειφθέν.

ς. Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος τῶν υἱῶν Ἰσ-
Ζ ραὴλ ἐλθὼν προσήγαγε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πρὸς τὴν Μαδιανίτιν ἐναντίον Μωϋσῆ καὶ πάσης συναγωγῆς υἱῶν Ἰσραὴλ, αὐτοὶ δὲ ἔκλαιον παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου.

ΠΡΟΚΟ-

(1) Φίλων ὁ Ἑβρ. ἐν σελ. 647. καὶ ὁ Ἰώσηπ. ἐν κεφ. 6. τοῦ 4. περὶ Ἰουδ. ἀρχ. βιβλ. καὶ ὁ Θεοδώρητ. ἐν τῷ 3. καὶ ὁ Εὐσέβ. ἐν τῷ 14. ἐδ. τοῦ προλαβόν. κεφ. καὶ ὁ Ὠριγ. ἐν τῷ πρωτέρ. ὑπομνήμ.

(2) Ἐν σελ. 493. τοῦ 2. μέρ. τοῦ 1. Τόμ.

(3) Οὐδὲ ὁ Νύσσης ἐπιλέγει ἢ προλέγει τοῦτο, ἐδὲ ἐν τῷ περὶ τοῦ βίου Μωϋσ. λόγ. ἐδὲ ἐν τῇ θεωρίᾳ εἰς τὸν τοῦ Μωϋσ. βίον. ἀλλὰ τὶ ἐκ τούτου; ἡ παρασιώπησις ἐκ ἔξιν ἄρνησις. ἁ γὰρ ἐπεσθὴ ἐκ εἶπον, διὰ τοῦτο ἠρνήσαντο. πῶς γάρ; ὅπου γε αὐτὸς ὁ προφήτης καὶ θεόπλης Μωϋσῆς προφανῶς λέγει· αὗται γάρ
» ἦσαν (ἐν κεφ. 31. ἐδ. 16. τῶν Ἀριθ.) τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ κατὰ τὸ ῥῆμα Βαλαὰμ τοῦ ἀποστῆσαι καὶ ὑπεριδεῖν
» τὸ ῥῆμα Κυρίου, ἕνεκεν Φογώρ· καὶ ἐγένετο ἡ πληγὴ ἐν τῇ συναγωγῇ Κυρίου.

(4) Ἀνάπηξον. ἐν ταῖς σημειώσ. εἰς τὴν Γραφ. τὴν ἐν Φραν. ἐκδοθεῖσ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Προσήγαγε τὸν
» ἀδελφὸν αὐτῦ πρὸς τὼ Μαδιανῖτιν. ἄδηλον εἰ προσήγαγε κατηγορῶν, ἢ εἰ προεξεύησε τῷ ἀδελφῷ τὼ γυναῖκα.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ πολὺ τῆς ἀναιδείας προσκαλεῖται τὼ δικαίαν ὀργώ. ἀδὲ γὰρ ἐπικρύπλεται πρὸς τὼ Μαδιανίτιν βαδίζων, ἀδὲ Μωϋσῶ αἰδεῖται, ἀδὲ τὰ δάκρυα τῶν ἀρχόντων. ἐπιτρέπεται γὰρ τοῖς ἄρχυσι τῦτο ποιεῖν, ὡς ῥᾴδιον ἐπ' αὐτῶν γινώσκεσθαι τὺς ὑφ' ἑαυτῶν ἀσεβῦντας. (1)

ζ. Καὶ ἰδὼν Φινεὲς ὑὸς Ἐλεάζαρ
υἱῦ Ἀαρὼν τῦ ἱερέως, ἐξανέση ἐκ μέσυ τῆς συναγωγῆς, καὶ λαβὼν σει-
η. ρομάσιω (2) ἐν τῇ χειρὶ αὐτῦ, Ἦλθεν ὀπίσω τῦ ἀνθρώπυ τῦ Ἰσραηλίτυ εἰς τὼ κάμινον, (3) καὶ ἀπεκέντησεν ἀμφοτέρυς, τόν τε ἄνθρωπον τὸν Ἰσραηλίτιω, καὶ τὼ γυναῖκα διὰ τῆς μήτρας αὐτῆς. καὶ ἐπαύσατο ἡ πληγὴ ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Φινεὲς ἐπὶ τοῖς γινομένοις σφόδρα χαλεπώας· δεινότατον γὰρ αὐτῷ κατεφαίνετο, εἰ ὑφ' ἕνα καιρὸν ἄμφω τάτε σώματα καὶ τὰς ψυχὰς ἐπιδεδώκασι, τὰς μὲν ἡδοναῖς, τὰ δὲ τὸ παρανομεῖν καὶ ἀνοσιυργεῖν· ἐνεανιώσατο νεανείαν ἀνδρὶ καλῷ καὶ ἀγαθῷ προσήκυσαν. ἰδὼν γάρ τινα τῶν ἀπὸ τῦ γένυς θύοντα καὶ εἰσιόντα πρὸς πόρνιω, μήτε κεκυφότα εἰς τὔδαφος, μήτε λανθάνειν τὺς πολλὺς πειρώμενον, μηθ' οἵα φιλεῖ, κλέπλοντα τὼ εἴσοδον, ἀλλὰ μετ' ἀναιχώτυ θράσυς τὼ ἀκοσμίαν ἐπιδεικνύμενον, καὶ φρυατλόμενον ὡς ἐπὶ σεμνῷ πράγματι τῷ καταγελάσῳ, πάνυ πικρανθεὶς, καὶ πληρωθεὶς ὀργῆς δικαίας, ἐπεισδραμὼν, ἔτι καὶ κατ' ὀνιὼ κειμένυς ἀμφοτέρυς τόν τε ἐρασιὼ καὶ τὼ ἑταίραν ἀναιρεῖ, προσανατεμὼν καὶ τὰ γεννητικὰ, διότι πορναῖς ὑπηρέτησαν ἐκθέσμοις.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὀξὺς ὁ θυμὸς ὁ ὑπὲρ ὀσεβείας γινόμενος. ἀκ ἠρώτησε τὸν ἄρχοντα, ἀκ ἀνέμεινε συμβαλιὼ, ἀκ ἠδέωη θέαν πράγματος αἰσχρᾶ· ἐνθα τὸ δυσέβημα, ἐκεῖ καὶ ἡ κόλασις.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὑπεργὸς τῆς προνοίας ὁ Φινεὲς τὸ μερικὸν ἐργασάμενος, ἵνα μὴ τὸ καθόλυ γένηται. ἕτω μὲν γὰρ τὸ μὲν δίκαιον ἐν τῷ Φόβῳ γεγένηται, τὸ δὲ ἀγαθὸν ἐπὶ τὸ ἔργον πεπλήρωται· φοβήσαντος μὲν τῦ Θεῦ τῇ τῶν εἰκοσιτεσάρων χιλιάδων φθορᾷ, μετανεγκόντος δὲ τῦ Φινεὲς εἰς τὸ μέρος τιω κόλασιν. καὶ γέγονε μετάθεσις τῆς δικαίας δυνάμεως ἐπὶ τὸ φιλάνθρωπον παίδευσιν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐχ ὡς θυμῷ τινὸς ἀποσβεσθέντος, οἷος ἐν ἀνθρώποις γίνεται, καθὰ δοκεῖ ταῦτα ἐμφαίνειν, ἀλλ' ὡς ἐν καιρῷ τῆς μερικῆς τιμωρίας προχωρησάσης εἰς ἀποχιὼ τῆς καθολικῆς.

θ. Καὶ ἐγένοντο οἱ τεθνηκότες ἐν τῇ πληγῇ, τέσσαρες καὶ εἴκοσι χιλιάδες.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τῦτο θεασάμενοί τινες τὸ παράδειγμα τῶν τὼ ἐγκράτειαν καὶ θεοσέβειαν ἐζηλωκότων, προσάξαντος Μωϋσέως, ἐμιμήσαντο· καὶ πάντας τὺς τελεθέντας τοῖς χειροποιήτοις συγγενεῖς καὶ φίλυς ἡβηδὸν ἀνελόντες, τὸ μὲν μίασμα τῦ ἔθνυς ἐκκαθαίρυσι διὰ τῆς τῶν προηδικηκότων ἀπαραιήτυ τιμωρίας· τὺς δὲ ἄλλυς παραχόντας ἀπολογίαν ἐναργεσάτιω ὑπὲρ τῆς αὐτῶν ὀσεβείας, περιεποιήσαντο, μηδένα τῶν ἀφ' αἵματος κατακρίτων οἰκισάμενοι, μηδ' ἐλαίω τὰ ἀδικήματ' αὐτῶν παρελθόντες, ἀλλὰ καὶ καθαρὺς νομίσαντες τὺς αὐτόχειρας. ὅθεν ὀδενὶ παρεχώρησαν τιω ἐπ' ἔξοδον φέρυσαν τοῖς δρῶσιν ἀψυδέσατον ἔπαινον.

ι. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋ-
ια. σιω, λέγων, Φινεὲς ὑὸς Ἐλεάζαρ υἱῦ Ἀαρὼν τῦ ἱερέως κατέπαυσε τὸν θυμόν μυ ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ, ἐν τῷ ζηλῶσαί μυ τὸν ζῆλον ἐν αὐτοῖς, καὶ
ιβ. ὐκ ἐξανήλωσα τὺς υἱὺς Ἰσραὴλ ἐν τῷ ζήλῳ μυ. Οὕτως εἶπον, ἰδὺ ἐγὼ
ιγ. δίδωμι αὐτῷ τιω διαθήκιω μυ, διαθήκιω εἰριώης, Καὶ ἔσαι ἕτω (4) καὶ τῷ σπέρματι αὐτῦ μετ' αὐτὸν διαθήκη ἱερατείας αἰωνία, ἀνθ' ὧν ἐζήλωσε τῷ Θεῷ αὐτῦ, καὶ ἐξιλάσατο περὶ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Φθάνει χρησμοῖς δωρησάμενος ὁ Θεὸς Φινεεῖ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν, εἰριώω· ὃ μηδεὶς ἱκανὸς ἀνθρώπων παραχεῖν· πρὸς δὲ τῇ εἰριώῃ, καὶ παγκρατησίαν ἱερωσιώης αὐτῷ, καὶ γένει κληρονομίαν ἀναφαίρετον.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Οὐκ οἶδα πόθεν κινέμενοι οἱ Ἑβραῖοι παραδιδόασι, Φινεὲς τὸν Ἐλεαζάρυ υἱὸν ὁμολογυμένως παρατείναντα τιω ζωιὼ ἕως πολλῶν Κριτῶν, ὡς ἐν τοῖς Κριταῖς ἀνέγνωμεν, αὐτὸν εἶναι Ἠλίαν, καὶ τὸ ἀθάνατον ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς διὰ τῆς ὀνομαζομένης εἰριώης ἐπηγγέλθαι, ἀνθ' ὧν ζηλώσας θείῳ ζήλῳ κεκινημένος, ἐξεκέντησε τιω Μαδιανίτιν καὶ τὸν Ἰσραηλίτιω, καὶ κατέπαυσε τὸν λεγόμενον θυμὸν
» τῦ Θεῦ, κατὰ τὸ γεγραμμένον· Φινεὲς υἱὸς
» Ἐλεάζαρ υἱῦ Ἀαρὼν καλέπαυσε τὸν θυμόν-
» μυ, ἀνθ' ὧν ἐζήλωσε τὸν ζῆλόν μυ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἱερωσιώη σφαγῆς ἀμοιβή. ἐ γὰρ ἡ τῦ αἵματος χύσις μυσαρόν. τὸ δὲ δίκαιον ἐπάξιον τιμῆς.

ιδ. Τὸ

(1) Τέτωτε καὶ τοῖς ἑπομ. τέσσαρσι τῦ Ἀδήλ. ὑπομν. ὅμοια τὰ τῦ Προκοπ. τὰ ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Ἀκύλας, κόντον. Σύμμαχος, δόρυ. ἐν ταῖς εἰρημ. σημειώσ.
(3) Ἀκύλας, τὸ τέγος. Σύμμαχος, τὸ πυρίνιον. αὐτ. (4) Ἔσαι αὐτῷ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

ιδ. Τὸ δὲ ὄνομα τῆ ἀνθρώπῳ τῆ Ἰσραηλίτῳ τῆ πεπληγότος, ὃς ἐπλήγη μετὰ τῆς Μαδιανίτιδος, Ζαμβρὶ, υἱὸς Ἀλὼν, (1) ἄρχων οἴκου πατριᾶς Συμεών. Καὶ ὄνομα τῆ γυναικὶ τῆ Μαδιανίτιδι τῆ πεπληγυίᾳ, Χασβὶ, θυγάτηρ Σὲρ, ἄρχοντος ἔθνους Σομὼθ, οἴκου πατριᾶς ἑνὸς τῶν Μαδιάμ.

ιε.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐπιφανεῖς δὲ οἱ ἀνηρημένοι. καὶ αἱ τῶν περιφανῶν τιμωρίαι περιφανέστεροι.

ις. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσ-
ιζ. ραὴλ, λέγων, Ἐχθραίνετε τοῖς Μαδιναίοις, (2) καὶ πατάξατε αὐτὸς,
ιη. Ὅτι ἐχθραίνουσιν αὐτοὶ ὑμῖν ἐν δολιότητι, ὅσα δολιοῦσιν ὑμᾶς διὰ Φογὼρ, καὶ διὰ Χασβὶ θυγατέρα ἄρχοντος Μαδιὰμ ἀδελφῆ αὐτῶν, τῆ πεπληγῦαν ἐν τῆ ἡμέρᾳ τῆς πληγῆς διὰ Φογώρ.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐκ ἦ κατὰ Μαδιανιτῶν ὡρισμένως, (3) ὥσπερ κατὰ Χαναναίων καὶ Ἀμορραίων. αὐτοὶ δὲ ἑαυτοῖς ἐπήγαγον τῆ φθορὰν, ἐξ ὧν ἐγνώσθησαν δολιοῦντες τὸν Ἰσραήλ. ὁ γὰρ διελάνθανε Θεὸν ἦ βελή· ἦ καὶ δηλώσας, ἤγειρον ἐπὶ τὸν πόλεμον τὸς Ἰσραηλίτας, δύο τὰς αἰτίας λέγων, δι' ἃς χαλεπαίνουσι. τῆτε τῆ εἰδώλῳ Φογὼρ καὶ τῆς ἀνηρημένης γυναικός. ὀργὴ γὰρ ὑπὲρ τῶν σεβασμάτων μεγάλη παρίσταται, ἐπειδὰν ταῦτα καταλύηται, καὶ δίκας δίδωσιν οἱ προσήκοντες αὐτοῖς.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Πρὸς γὰρ πορνείαν καὶ εἰδωλολατρείαν διὰ τῆς δοκούσης φιλίας ἦσαν αὐτὸς ὑποκλέψαντες.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τὸ, ἐχθραίνετε τοῖς Μαδιηναίοις, διδάσκοντός ἐστι κεχρῆσθαι τῷ θυμῷ ὥσπερ ὅπλῳ.

ΚΕΦ. ΚΖ.

α. Καὶ ἐγένετο μετὰ τῆ πληγῆναι, καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἐλεάζαρ τὸν ἱερέα, λέγων,
β. Λάβετε τῆ ἀρχῆ πάσης συναγωγῆς υἱῶν Ἰσραὴλ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος παρατάξασθαι ἐν Ἰσραήλ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος εἵνεκεν πάλιν ἀριθμηθῆναι προσέταξεν ὁ Θεὸς τὸν λαόν; Ἐπειδὴ κατὰ τῶν ἀριθμηθέντων ἤδη τῆ ψήφον ἐξήνεγκεν, ἤμελλε δὲ τὸς ἐκείνων παῖδας εἰς τῆ ἐπηγγελμένῃ εἰσαγαγεῖν γῆν, περὶ ὧν εἶπον ἐκεῖνοι ὅτι αἰχμάλωτοι ἔσονται· ἐκέλευσεν ἀριθμηθῆναι καὶ τὸτος, ἵνα δείξῃ τῆς οἰκείας εὐλογίας τῆ δυνάμιν, ὅτι καὶ τῶν πατέρων ἀναιρεθέντων, ὁ αὐτὸς διέμεινεν ἀριθμός.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἴρηται πολλάκις περὶ τέτων, ὅτι διὰ τὸ εὐθενὲς καὶ ἀνδρεῖον κατὰ τῶν παθῶν τῆ ἀπὸ τοιέτε χρόνε ἡλικίαν ἀριθμεῖν εἴωθε, καὶ δι' ἄλλας δέτινας αἰτίας καλὰ προεγράφη. (4)

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ ἡβηκὸς δὴ πάλιν, καὶ τῆ ἐμπειροπόλεμον ἡλικίαν ἀπαριθμεῖσθαι δεῖν προσάτλει Θεός. ὡς γὰρ ἤδη φθάσαντες εἴπομεν, οὐ γνώσει τε καὶ ἀπογραφῇ τῇ παρὰ Θεῷ, καὶ οὐ βίβλῳ ζώντων, ὁ τὸ ἄναλκι καὶ ἀδρανὲς, ἔτε μῆ τὸ ἔτι νηπιάζον κατὰ τῆ φρόνησιν, ἀλλὰ πᾶν ὅσον ἐσὶν εὐθενές τε ἤδη καὶ ἕτοιμον εἰς παράταξιν, τῆ κατὰ παθῶντε καὶ ἁμαρτίας, καὶ βεβηκὸς εἰς σώεσιν, εὐπρεπές τε ἤδη πρὸς τὸ χρῆναι δρᾶν, καὶ δύασθαι κατορθῶν ἃ ἂν βέλοιτο Θεός.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τῆ στρατεύσιμον ἡλικίαν ἐκλέγεσθαι κελεύει, ὥσπερ καὶ τὸ πρότερον, καὶ τὸν ταύτης ἀριθμὸν ἀναζητεῖν. ἐξαριθμῆνται δὲ κατὰ φυλάς. ἡ δὲ ἐξαρίθμησις ὁ κατὰ τῆ προτέραν τάξιν. νῦν γὰρ ἀναμίγνυσι τάς τε τῶν εὐγενῶν φυλὰς καὶ τὰς ἐκ τῶν δήλων. καὶ εἴη ἂν σύμβολον τέτο τῆς ἀναμίξεως τὲ Ἰσραὴλ τῆς πρὸς ἡμᾶς, κατὰ τὸν λόγον τὲ Κυ-
» ρίε· ἔσονται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν. καὶ, Ἰωάν. 10. 16.
» εὐφράνθητε, Μωσῆς φησὶν, ἔθνη μετὰ Δεύτ. 32. 43.
» τὲ λαὲ αὐτέ.

γ. Καὶ ἐλάλησε Μωϋσῆς καὶ Ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς αὐτοῖς ἐν Ἀραβὼθ Μωὰβ ἐπὶ τὲ Ἰορδάνε κατὰ Ἰεριχώ,
δ. λέγων, Ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, ὃν τρόπον συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῆ. καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ οἱ ἐξελθόντες
ε. ἐξ Αἰγύπτε, Ῥουβὶμ πρωτότοκος Ἰσραήλ. υἱοὶ δὲ Ῥουβὶμ, Ἐνὼχ, καὶ δῆμος τὲ Ἐνώχ· τῷ Φαλλὲ, δῆμος τὲ
ς. Φαλλεΐ. Τῷ Ἀσρὼμ, δῆμος τὲ Ἀσρωνί· τῷ Χαρμὶ, δῆμος τὲ Χαρμί.
ζ. Οὗτοι δῆμοι Ῥουβίμ. καὶ ἐγένετο ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν, τρεῖς καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδες καὶ ἑπτακόσιοι καὶ
η. πεντήκοντα. Καὶ οἱ υἱοὶ Φαλλὲ, Ἐ-
θ. λιάβ. Καὶ οἱ υἱοὶ Ἐλιὰβ, Ναμυὴλ, καὶ Δαθὰν, καὶ Ἀβειρών· οὗτοι ἐπί-
κλητοι τῆς συναγωγῆς· οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπι-

(1) Σαλμών. αἱ ἑρημ. ἐκδόσ. Σαλώ. ἡ τῆ Ἀλδ. Σαλώμ. ἡ οὐ Ὀξον. (2) Μαδιηναίοις. αὐτ.
(3) Ἐλλείπει τί. Ἴσ. δὲ ὠνοητέον τὸ φθαρῆναι. ἐπάγει γὰρ, αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἐπήγαγον τῆ φθορᾶν.
(4) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. οὐχ εὕρηται.

ἐπισυσάντες ἐπὶ Μωϋσῆ καὶ Ἀαρὼν ἐν τῇ συναγωγῇ Κορέ, ἐν τῇ ἐπισυ-
ι. σάσει Κυρίου. Καὶ ἀνοίξασα ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς, κατέπιεν αὐτοὺς καὶ Κορέ, ἐν τῷ θανάτῳ τῆς συναγωγῆς αὐτοῦ, ὅτε κατέφαγε τὸ πῦρ τοὺς πεντήκοντα καὶ διακοσίους, καὶ ἐγε-
ια. νήθησαν ἐν σημείῳ. Οἱ δὲ υἱοὶ Κορὲ
ιβ. οὐκ ἀπέθανον. Καὶ οἱ υἱοὶ Συμεών, ὁ δῆμος τῶν υἱῶν Συμεών· τῷ Να-μουὴλ, δῆμος Ἀναμουηλεί· (1) τῷ Ἰα-μεὶν, δῆμος ὁ Ἰαμινί· τῷ Ἰαχεὶμ,
ιγ. δῆμος ὁ Ἰαχινεί· Τῷ Ζωρὰ, (2) δῆ-μος ὁ Ζωραΐ· τῷ Σαοὺλ, δῆμος ὁ
ιδ. Σαουλί. Οὗτοι δῆμοι Συμεὼν ἐκ τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν, δύω καὶ εἴκοσι χι-
ιθ. λιάδες καὶ διακόσιοι. Υἱοὶ δὲ Ἰούδα, Ἦρ, καὶ Αὐνὰν, καὶ Σηλὼν, καὶ Φα-ρὲς, καὶ Ζαρά. καὶ ἀπέθανεν Ἦρ καὶ
κ. Αὐνὰν ἐν γῇ Χαναάν. Καὶ ἐγένοντο οἱ υἱοὶ Ἰούδα κατὰ δήμους αὐτῶν· τῷ Σηλωὰμ, δῆμος ὁ Σηλωνί· Τῷ Φα-ρὲς, δῆμος ὁ Φαρές· (3) τῷ Ζαρὰ,
κα. δῆμος ὁ Ζαραΐ. Καὶ ἐγένοντο υἱοὶ Φαρὲς, τῷ Ἀσρὼν, δῆμος ὁ Ἀσρωνί·
κβ. τῷ Ἰαμουὴλ, δῆμος ὁ Ἰαμουηλεί. Οὗ-τοι δῆμοι τοῦ Ἰούδα κατὰ τὴν ἐπίσκε-ψιν αὐτῶν, ἓξ καὶ ἑβδομήκοντα χι-
κγ. λιάδες καὶ πεντακόσιοι. Καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσσάχαρ κατὰ δήμους αὐτῶν· τῷ Θω-λὰ, δῆμος ὁ Θωλαΐ· Τῷ Φουὰ, δῆ-
κδ. μος ὁ Φουαΐ. Τῷ Ἰασούβ, δῆμος ὁ Ἰασουβί· τῷ Ἀμβραμ, δῆμος ὁ Ἀμ-
κε. βραμί. Οὗτοι δῆμοι Ἰσσάχαρ ἐξ ἐπι-σκέψεως αὐτῶν, τέσσαρες καὶ ἑξήν-
κς. κοντα χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι. Υἱοὶ Ζαβουλὼν κατὰ δήμους αὐτῶν· τῷ Σαραϊδ, (4) δῆμος ὁ Σαραϊδί· τῷ Ζαμβρεὶ, δῆμος ὁ Ζαμβρεΐ· τῷ Ἀλ-λὼν, δῆμος ὁ Ἀλλωνεί· τῷ Ἀλλὴδ, (5)
κζ. δῆμος ὁ Ἀλληδί. Οὗτοι δῆμοι Ζα-βουλὼν ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν, ἑξήν-
κε. κοντα χιλιάδες καὶ πεντακόσιοι. Υἱοὶ Γὰδ κατὰ δήμους αὐτῶν· τῷ Σαφὼν, δῆμος ὁ Σαφωνί· τῷ Ἀγεῖ, δῆμος ὁ
κε. Ἀγεί· τῷ Σουνεῖ, δῆμος ὁ Σουνεί· Τῷ Ἀζανεῖ, δῆμος ὁ Ἀζανεί· τῷ Ἀδδεῖ,
κζ. δῆμος ὁ Ἀδδεί· Τῷ Ἀροαδεῖ, δῆμος ὁ Ἀροαδεί· τῷ Ἀριὴλ, δῆμος ὁ Ἀριλί.
κη. Οὗτοι δῆμοι τοῦ Γὰδ ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν, τεσσαράκοντα χιλιάδες καὶ
μδ. τετρακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι. Υἱοὶ Ἀσὴρ κατὰ δήμους αὐτῶν· τῷ Ἰαμεὶν, δῆμος ὁ Ἰαμινεί· τῷ Ἰεσουεῖ, δῆμος ὁ Ἰεσουεί· τῷ Βαριὰ, δῆμος ὁ Βαριαΐ.
με. Τῷ Χοβὲρ, δῆμος ὁ Χοβερί· τῷ Μελ-μς. χιὴλ, δῆμος ὁ Μελχιηλί. Καὶ τὸ ὄνομα τῆς θυγατρὸς Ἀσὴρ, Σάρα.
μζ. Οὗτοι δῆμοι Ἀσὴρ ἐξ ἐπισκέψεως αὐ-τῶν, τρεῖς καὶ τεσσαράκοντα χιλιά-
κη. δες καὶ ἑξακόσιοι. Υἱοὶ Ἰωσὴφ κατὰ δήμους αὐτῶν, Μανασσὴ καὶ Ἐφραίμ.
κθ. Υἱοὶ Μανασσῆ, τῷ Μαχεὶρ, δῆμος ὁ Μαχειρί. καὶ Μαχεὶρ ἐγέννησε τὸν Γαλαάδ· τῷ Γαλαὰδ, δῆμος ὁ Γα-
λ. λααδί. Καὶ ἕτοι υἱοὶ Γαλαὰδ, τῷ Ἀχιέζερ, δῆμος ὁ Ἀχιεζερί. τῷ Χε-
λα. λὲκ, δῆμος ὁ Χελεκί· Τῷ Ἐσριὴλ, Γ δῆμος ὁ Ἐσριηλεί· τῷ Συχεὶμ, δῆμος
λβ. ὁ Συχεμί. Τῷ Σουμὲρ, δῆμος ὁ Συ-μερί· καὶ τῷ Ὀφὲρ, δῆμος ὁ Ὀφερί.
λγ. Καὶ τῷ Σαλπαὰδ υἱῷ Ὀφὲρ οὐκ ἐγέ-νοντο αὐτῷ υἱοὶ, ἀλλὰ θυγατέρες. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν θυγα-τέρων Σαλπαάδ· Μααλὰ, καὶ Νουὰ, καὶ Ἐγλὰ, καὶ Μελχὰ, καὶ Θερσά.
λδ. Οὗτοι δῆμοι Μανασσῆ ἐξ ἐπισκέψεως Δ αὐτῶν, δύω καὶ ἑξήκοντα χιλιάδες
λε. καὶ ἑπτακόσιοι. Καὶ ἕτοι οἱ υἱοὶ Ἐφ-ραίμ· τῷ Σουθαλὰ, δῆμος ὁ Σουθα-λαΐ· τῷ Βαχὲρ, δῆμος ὁ Βαχεραΐ·
λς. τῷ Τανὰχ, δῆμος ὁ Ταναχί. Οὗτοι υἱοὶ Σουθαλά. τῷ Ἐδὶν, δῆμος ὁ Ἐδινί.
λζ. Οὗτοι δῆμοι Ἐφραὶμ ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν, δύω καὶ τριάκοντα χιλιάδες
Ε καὶ πεντακόσιοι. ἕτοι δῆμοι υἱῶν Ἰω-λη. σὴφ κατὰ δήμους αὐτῶν. Οἱ υἱοὶ Βε-νιαμὶν κατὰ γένος (6) αὐτῶν· τῷ Βα-λὲ, δῆμος ὁ Βαλεΐ· τῷ Ἀσουβὴ, δῆμος ὁ Ἀσουβηί· τῷ Ἀχειρὰν, δῆ-
λθ. μος ὁ Ἀχειρανί. Τῷ Σοφὰν, δῆμος
μ. ὁ Σοφανί. Καὶ ἐγένοντο οἱ υἱοὶ Βα-λὲ, Ἄδερ, καὶ Νοεμάν. τῷ Νοεμὰν,
Ζ δῆμος ὁ Νοεμανί· τῷ Ἄδερ, δῆμος
μα. ὁ Ἀδερί. Οὗτοι οἱ υἱοὶ Βενιαμὶν κα-τὰ δήμους αὐτῶν ἐξ ἐπισκέψεως αὐ-τῶν, πέντε καὶ τριάκοντα χιλιάδες
μβ. καὶ πεντακόσιοι. Καὶ οἱ υἱοὶ Δὰν κα-τὰ δήμους αὐτῶν· τῷ Σαμεῖ, δῆμος ὁ Σαμεΐ. ἕτοι δῆμοι Δὰν κατὰ δή-
μγ. μους αὐτῶν. Πάντες οἱ δῆμοι Σαμεῖ κατὰ ἐπισκοπὴν αὐτῶν, τέσσαρες καὶ ἑξή-

(1) Ὁ Ναμουηλί. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(2) Ζαρὰ, δῆμος ὁ Ζαραΐ. αἱ αὐτ. Σαούρ, - - Σαούρ. ἢ ὡ Ὀξον.
(3) Ὁ Φαρεσί. αἱ αὐτ. (4) Σαρεὲδ, δῆμος ὁ Σαρεδί. αἱ αὐτ.
(5) Ἀλλὴλ, δῆμος ὁ Ἀλληλί. αἱ αὐτ. Ἐὴλ, δῆμος ὁ Ἐήλ. ἢ ὡ Ὀξον.
(6) Υἱοὶ Βενιαμὶν κατὰ δήμους. αἱ αὐτ.

μη. ἑξήκοντα χιλιάδες καὶ ἑξακόσιοι. Υἱοὶ Νεφθαλεὶμ κατὰ δήμους αὐτῶν· τῷ Ἀσιὴλ, δῆμος ὁ Ἀσιηλί· τῷ Γωϋνὶ,
μθ. δῆμος ὁ Γωϋνί. Τῷ Ἰεσὲρ, δῆμος ὁ Ἰεσερεί· τῷ Σελλὲμ, δῆμος ὁ Σελλημί.
ν. Οὗτοι δῆμοι Νεφθαλεὶμ ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν, πέντε καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδες καὶ τριακόσιοι.

να. Αὕτη ἡ ἐπίσκεψις υἱῶν Ἰσραὴλ, ἑξακόσιαι χιλιάδες καὶ χίλιοι καὶ ἑπτακόσιοι καὶ τριάκοντα.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὁ τῶν Φυλῶν ἀριθμὸς ἠλάττωται παρὰ τὸν πρότερον. τότε μὲν γὰρ ἦσαν χιλιάδες ἑξακόσιαι καὶ ἑξακισχίλιαι καὶ πεντακόσιαι καὶ πεντήκοντα· νῦν δὲ χιλιάδες ἑξακόσιαι καὶ χίλιοι πεντακόσιοι (1) τριάκοντα. τὸ δὲ Λοβϊτικὸν πεπλεόνακε μᾶλλον παρὰ τὸν πρῶτον. τότε μὲν γὰρ ἰῶ χιλιάδων εἴκοσι καὶ δύω· μετὰ ταῦτα δὲ, εἴκοσι καὶ τριῶν. τὸ μὲν γὰρ ἐκλεχθὲν γένος εἰκότως ἂν ἐλαττῶται, ἀλλὰ καὶ ἐπαύξηται· τὸ ἐπιτιμηθὲν δὲ, εἰς ἔλαττον ἔρχηται. γενεὰ δὲ ἑτέρα παρὰ τὸν τότε, (2) ὡς ἡ Γραφὴ σημαίνει.

νβ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
νγ. Μωϋσῆ, λέγων, Τούτοις μεριωθήσεται ἡ γῆ, κληρονομεῖν ἐξ ἀριθμῷ ὀνο-
νδ. μάτων. Τοῖς πλείοσι πλεονάσεις τὴν κληρονομίαν, καὶ τοῖς ἐλάττοσιν ἐλαττώσεις τὴν κληρονομίαν αὐτῶν· ἑκάστῳ καθὼς ἐπεσκέπησαν, δοθήσεται ἡ κληρονομία αὐτῶν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ γὰρ ὡς ἐν ἀριθμῷ τῶν ὀνομάτων πλεῖον, καὶ τύπος ἂν γένοιτο σαφὴς τῆς ὑπερκειμένης καὶ πλεονάζοντος ὡς ἐν ἀρετῇ.

νε. Διὰ κλήρων μεριωθήσεται ἡ γῆ τοῖς ὀνόμασι· κατὰ φυλὰς πατριῶν αὐτῶν κληρονομήσουσιν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε κλήρῳ μεριωθῆναι τὴν γῆν προσέταξεν ὁ Θεός; Ὥστε πᾶσαν ἔριν καὶ φιλονεικίαν σβέσαι, ὡς τῆς Θεῆς διὰ τῆς κλήρου τὴν γῆν νέμοντος. ὅτε γὰρ τύχη τινὶ τὸ πρᾶγμα πιστεῦσαι προσέταξε. τοῦτο πεποιήκασι καὶ οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι πρὶν ἐπιφοιτῆσαι τὸ πανάγιον πνεῦμα. κλήρους γὰρ βαλόντες, ἐκέτευσαν τὸν ἅπαντα σαφῶς ἐπισάμενον, δεῖξαι τὸν ἀξιώτερον. οὕτω καὶ ὁ θεῖος Παῦλος περὶ
Ἐφεσ. 1. 11. ἡμῶν ἔφη· ἐν ᾧ ἐκληρώθημεν προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ πάντα ἐνεργοῦντος
» κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οὐ γὰρ τύχῃ τὰ πράγματα ἐπιτρέπεται παρὰ τοῖς θεοσεβέσιν· ἀλλ' ὁ μὲν κλῆρος, εἰς δήλωσιν τὸ δὲ αἴτιον, ἡ τοῦ Θεοῦ βούλησις. κλήρῳ δὲ καὶ οἱ Ἀπόστολοι τὴν ἀντικατάστασιν τὴν ἀντὶ τοῦ Ἰούδα ἐποιήσαντο· ἐν τῇ συμβάσει τοῦ κλήρου τὴν αἵρεσιν τοῦ ζητουμένου πιστεύοντες, ἀλλὰ τῇ βουλήσει τοῦ Θεοῦ, ἵν' καὶ
» ἠτήσαντο λέγοντες· σὺ Κύριε καρδιογνῶσα. οὐκ ἄρα κατὰ τὸ συμβὰν ὁ κλῆρος, ἀλλὰ κατὰ τῷ Θεῷ δοκοῦν. Πραξ. 1. 24.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κληρωτὴ δὲ ἡ γῆ, κατ' ἐκεῖνό που τάχα τὸ, ἐν ταῖς χερσίν σου οἱ κλῆροί μου, πρὸς Θεὸν εἰρημένον. [θεία γὰρ ψήφῳ γενήσεται τῶν ἐσομένων ἀγαθῶν ἡ ἁπλανὴς διανέμησις, ἑκάστῳ τὸ πρέπον εἰς ἀποκλήρωσιν ὁρίζοντος τότε τοῦ πάντα εἰδότος τὰ καθ' ἡμᾶς.] Ψαλ. 30. 15.

νς. Ἐν τοῖς κλήροις μεριεῖς τὴν κληρονομίαν αὐτῶν ἀναμέσον πολλῶν καὶ
νζ. ὀλίγων. Καὶ οἱ υἱοὶ Λευὶ κατὰ δήμους αὐτῶν· τῷ Γεδσὼν, δῆμος ὁ Γεδσωνί· τῷ Καὰθ, δῆμος ὁ Κααθί·
νη. τῷ Μεραρὶ, δῆμος ὁ Μεραρί. Οὗτοι δῆμοι υἱῶν Λευὶ· δῆμος ὁ Λοβενὶ, δῆμος ὁ Χεβρωνὶ, δῆμος ὁ Κορὲ, καὶ δῆμος ὁ Ὁμουσεί. (3) καὶ Καὰθ ἐγέννησε τὸν Ἀμβραν. (4)

νθ. Τὸ δὲ ὄνομα τῆς γυναικὸς Ἀμβραν Ἰωχαβὲθ, θυγάτηρ Λευὶ, ἣ ἔτεκε τούτους τῷ Λευὶ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἔτεκε τῷ Ἀμβραν τὸν Ἀαρὼν καὶ Μωϋσῆν, καὶ Μαριὰμ τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ἢ καὶ συγγενὴς ὡς ὁμόφυλος, ἢ καὶ ὁμώνυμος ἴσως τοῦ Φυλάρχου Λευὶ ὁ πατὴρ τῆς Ἰωχαβέθ.

ξ. Καὶ ἐτέχθησαν τῷ Ἀαρὼν, ὅ, τε Ναδὰβ, καὶ Ἀβιοὺδ, καὶ Ἐλεάξαρ, καὶ Ἰθάμαρ. Καὶ ἀπέθανε Ναδὰβ καὶ Ἀβιοὺδ ἐν τῷ προσφέρειν αὐτοὺς πῦρ ἀλλότριον ἔναντι Κυρίου ἐν τῇ ἐρήμῳ Σινᾶ. ξα.

ξβ. Καὶ ἐγενήθησαν ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν, τρεῖς καὶ εἴκοσι χιλιάδες, πᾶν ἀρσενικὸν ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω. οὐ γὰρ συνεπεσκέπησαν ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, ὅτι οὐ δέδοται αὐτοῖς κλῆρος ἐν μέσῳ υἱῶν Ἰσραήλ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀπὸ μηνιαίου τε τῶν ἱερωτέρων ἡ ἀπογραφή. οὐ γὰρ δὴ μόνον τὸ ἐν ἰσχύϊ πνευματικῇ καὶ ἐν σοφίᾳ περιφανέστερον, ἀλλὰ καὶ ὅσον ἐστὶν ἐν ἁπλότητι τῇ κατὰ Χριστὸν, καὶ ὡς ἐν ἀκακίᾳ νήπιον. (5)

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἁγιώτερον ἀεί που τὸ ἱερώτερον γένος. διὸ καὶ ἐξῃρημένη τῶν ἄλλων

(1) Καὶ ἑπτακόσιοι τριάκοντα. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.
(2) Παρὰ τὸν πρώτιον. ὁ αὐτ.
(3) Ὁ Μουσί. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(4) Τὸν Ἀμραάμ. αἱ αὐτ. τὸν Ἀμβραάμ. ἢ ἐν Ὀξον.
(5) Καὶ ἐν κακίᾳ νηπιάζον. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 136.

ἄλλων ἡ ἀπογραφὴ περὶ αὐτῆ. καὶ κλῆρος αὐτοῖς ἐ μετὰ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ ἐπίσκεψις ἰδική. μερὶς δὲ αὐτοῖς καὶ κλῆρος, αὐτὸς ὁ τῶν ὅλων Θεός.

ξγ. Καὶ αὕτη ἡ ἐπίσκεψις Μωϋσῆ καὶ Ἐλεάζαρ τῆ ἱερέως, οἳ ἐπεσκέψαντο τὰς υἱὰς Ἰσραὴλ ἐν Ἀραβὼθ Μωὰβ, ἐπὶ τῆ Ἰορδάνε κατὰ Ἰεριχώ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπιτήρει πανταχῆ τὼ τῶν ἁγίων ἀπογραφὼ καὶ κληροδοσίαν. πράτλεται γὰρ διά τε Μωσέως, καὶ τῆ πρὄχοντος ἐν ἱερωσύνῃ, ἵνα τὸν ἕνα δι' ἀμφοῖν νοήσῃς Χριςὸν, ὡς ἀρχιερέα καὶ νομοθέτλω, δι' ἧ πᾶσα χάρις καὶ τὸ ἐν ταῖς ἄνω φέρεθαι βίβλοις.

ξδ. Καὶ ἐν τούτοις ἐκ ὧν ἄνθρωπος τῶν ἐπεσκεμμένων ὑπὸ Μωϋσῆ καὶ Ἀαρὼν, ἧς ἐπεσκέψατο τὰς υἱὰς Ἰσ-
ξε. ραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ Σινᾷ. Ὅτι εἶπε Κύριος αὐτοῖς, θανάτῳ ἀποθανεῖνται ἐν τῇ ἐρήμῳ· καὶ ἐ κατελείφθη ἐξ αὐτῶν ἐδὲ εἷς, πλὼ Χάλεβ υἱὸς Ἰεφοννὶ, καὶ Ἰησοῦς υἱὸς Ναυῆ.

A ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δείκνυσιν σναργῶς, ὅτι μὴ τοῖς ἀπειθήσασιν ἡ κληρονομία, καὶ τὸ σὺ βίβλῳ γεγράφθαι Θεῦ. πρέποι δ' ἂν μᾶλλον τοῖς τλὼ πίσιν εἰσδεδεγμένοις. (1) τοῖς δὲ ἀπειθήσασι δηλῶται πεπληρωμένον τὸ ἐπιτίμιον, τὸ πεσεῖθαι τὰ πλώματα αὐτῶν σὺ τῇ ἐρήμῳ, ὡς καὶ Δαβὶδ φησιν·
» εἰ εἰσελεύσονται εἰς τλὼ κατάπαυσίν μϐ, Ψαλ. 94. 11.
» καὶ τλὼ αἰτίαν δηλῶν, ὅτι ἐξεδσύωσαν γλῶ Ψαλ. 105. 24.
» ἐπιθυμητλὼ, καὶ τὰ ἑξῆς.

B ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Περὶ μὲν τῶν ἠπειθη-
» κότων, τὸ, ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ βίβλϐ Ψαλ. 68. 28.
» ζώντων, [καὶ μετὰ δικαίων μὴ γραφήτωσαν, ὁ θεσπέσιος ἔφη Δαβίδ. ὑπεμφαίνει δὲ ἡμῖν καὶ τὸ θεῖον σὺ τούτοις λόγιον,] ὅτι τοῖς πισεύσασιν ἡ χάρις. διὰ γὰρ τῦτο καὶ πρὸς τῷ Ἰορδάνῃ μυσικωτέρῳ λόγῳ ἡ ἀπογραφὴ γίνεται. ἀνάγραπλος γὰρ ὁ βεβαπλισμένος, πλὼ ἐκ ὁλοκλήρως ἀπο-
Γ πέπλωκε τῆς ἐλπίδος ὁ Ἰσραήλ. σέσωσαι Ησ. 10. 22.
» γὰρ τὸ κατάλειμμα, [κατὰ τλὼ τῦ Προφήτϐ Φωνλώ· ἓ τύπος] ἂν εἶεν [οἱ ἐκ πάντων καταλελειμμένοι μόνοι,] Χάλεβ καὶ Ἰησοῦς, συγκληρονομοῦντές τε καὶ ἀπογραφόμενοι, ὡς τοῖς τῆς ἀπισίας ἐγκλήμασιν ἐκ σνεχόμενοι.

ΚΕΦ. ΚΖ.

α. Καὶ προσελθοῦσαι αἱ θυγατέρες Σαλπαὰδ υἱῦ Ὀφὲρ, υἱῦ Γαλαὰδ, υἱῦ Μαχὶρ, τῦ δήμϐ Μανασσῆ, τῶν υἱῶν Ἰωσὴφ, καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα αὐτῶν, Μααλὰ, καὶ Νοὰ, καὶ Ἐγλὰ, καὶ
β. Μελλὰ, καὶ Θερσὰ, Καὶ στᾶσαι ἐναντίον Μωϋσῆ, καὶ ἐναντίον Ἐλεάζαρ τῦ ἱερέως, καὶ ἐναντίον τῶν ἀρχόντων, καὶ ἔναντι πάσης τῆς συναγωγῆς ἐπὶ τῆς θύρας τῆς σκλωῆς τῦ μαρτυρίϐ, λέγουσιν,

γ. Ὁ πατὴρ ἡμῶν ἀπέθανεν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ αὐτὸς ἐκ ὢν ἐν μέσῳ τῆς συναγωγῆς τῆς ἐπισυσάσης ἔναντι Κυρίϐ ἐν τῇ συναγωγῇ Κορὲ, ὅτι δι' ἁμαρτίαν αὐτῦ ἀπέθανε, καὶ υἱοὶ ἐκ ἐγένοντο αὐτῷ. μὴ ἐξαλειφθήτω τὸ ὄνομα τῦ πατρὸς ἡμῶν ἐκ μέσϐ τῦ δήμϐ αὐτῦ, ὅτι ἐκ ἔστιν αὐτῷ υἱός· δότε ἡμῖν κατάσχεσιν ἐν μέσῳ ἀδελφῶν πατρὸς ἡμῶν.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὡς ἐ θηρώμεναι πλῆτον προσῆλθον τῷ ἡγεμόνι μετὰ τῆς ἁρμοτλούσης κόρας αἰδῦς, ἀλλὰ τ' ὄνομα καὶ ἀξίωμα γλιχόμεναι διασῶσαι τῦ πατρὸς, καί φασιν· ὅτι ὁ πατὴρ ἡμῶν ἐτελεύτησεν, [ἐτελεύτησε δὲ] σὺ ἐδεμιᾷ σάσει γενόμενος, ὑφ' ὧν σωέβη διαφθαρλῶαι

D μυρίας, ἀλλ' ἐζήλωσε βίον ἀπράγμονα. εἰ μὴ ἄρα [σὺ ἁμαρτίᾳ θετέον] τὸ γενεᾶς ἀῤῥένος ἀμοιρῆσαι. πάρεσμεν δὲ ἡμεῖς τὸ μὲν δοκεῖν ὀρθαναὶ, τὸ δὲ ἀληθὲς σοὶ χρησόμεναι πατρί. [τῦ γὰρ γεννήσαντος ὁ νόμιμος ἄρχων οἰκειότερος ὑπηκόοις.] ὁ δὲ θαυμάσας τλὼ φρόνησιν τῶν παρθένων, καὶ τλὼ πρὸς τὸν γενάμενον εὔνοιαν, ἐπέσχεν, ὑφ' ἑκατέρας ἑλκόμενος φαντασίας· καθ' ἣν τὰς κληρονχίας ἄνδρες ὤφειλον διανέμεθαι, γέρας ληψόμενοι στρατείας καὶ πολέμων· γναικὶ δὲ ἡ Φύσις ἀσυλίαν τῶν τοιύτων ἀγωνισμάτων παρέσχεσα, δῆλον ὅτι καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς θεμένων ἄθλων ἐ μεταδίδωσιν. ὅθεν εἰκότως τῆς διανοίας ἀμφικλινῶς ἐχούσης καὶ ἀντιστωμένης, ἀναφέρει Θεῷ [τλὼ διαπόρησιν.]

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐπειδὴ τῷ νόμῳ μακροημερία προσέκειτο κατ' ἐπαγγελίαν τῦ Θεῦ· εἰ δὲ καὶ ἁμαρτίᾳ, φησὶ, περιέπλωκεν, ὥσε θᾶτλον ἀποθανεῖν· ἀλλ' ἐ τοιαύτῃ ἁμαρτίᾳ, οἷα καὶ ἀνώνυμον αὐτὸν ἐξαλειφθλῶαι. δεινὸν δὲ ἐδόκει τὸ ἀμνημόνευτον. διὸ καὶ τῷ προδότῃ τῦτο ἐπη-
» ράσατο ἡ προφητεία· ἐξαλειφθείη ἐκ γῆς Ψαλ. 103. 15.
» τὸ μνημόσυνον αὐτῦ.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ἰσέον, ὅτι ἄτω διεσάδασο τοῖς τότε ἀνθρώποις ἡ τῶν ἀῤῥένων παιδοποιία, ὡς τλὼ ἀπαιδίαν, ἁμαρτίαν προσλογίζεθαι.

ΑΔΗΛΟΥ. Τινὲς νομίζοντες σὺαντίωσιν εἶναι τῷ σκοπῷ τῦ ῥητῦ, προσιθέασι τλὼ ἄρνη-

(1) Τὰ ἑπόμενα σὺ τοῖς ἑκδεδομ. ἐ κεῖται.

» ἄρνησιν· ὅτι ὁ δι' ἁμαρτίαν αὐτὸ ἀπέθα- Α
» νε· νοθεύοντες τὼ ἀληθῆ γραφώ· ὁ γὰρ
» λέγουσιν αἱ θυγατέρες τὸ Σαλπαὰδ, τοῦτο-
» ἐσιν· ὅτι μετὰ τῆς Κορὲ μὲν θεομάχε συ-
» ναγωγῆς ὐκ ἀπέθανε τὸν ἐκ τῆς θείας
» ὀργῆς θάνατον ὁ πατὴρ ἡμῶν, ἀλλὰ δι'
» ἁμαρτίαν ἰδίαν ὑὸς μὴ ἔχων, ἀπέθανεν.
» οὕτω γὰρ διεπράξατο τοῖς τε (1) ἀνθρώποις
» τῶν ἀρρένων παιδοποιΐα· ὡς τὼ ἀπαι-
» δίαν, ἁμαρτίαν προσλογίζεσθαι.

δ. Καὶ προσώνεγκε Μωϋσῆς τὼ κρίσιν αὐτῶν ἔναντι Κυρίε.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οὐκ ἐπιτρέπει δὲ τὼ κρίσιν ἑαυτῷ Μωϋσῆς. τὸ γὰρ πρᾶγμα καθολικὸν, ἐπὶ πάντας διαβαῖνον τὺς ἄπαιδας. διὸ ἐπαναφέρει Θεῷ.

ε. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋ-
ς. σῶ, λέγων, Ὀρθῶς θυγατέρες Σαλπαὰδ λελαλήκασι. δόμα δώ- Γ
σεις αὐταῖς κατάχεσιν κληρονομίας ἐν μέσῳ ἀδελφῶν πατρὸς αὐτῶν, καὶ περιθήσεις τὸν κλῆρον τὺ πατρὸς αὐτῶν αὐταῖς.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὁ δὲ ποιητὴς τῶν ὅλων ὁ τὺ κόσμε Σωτὴρ, (2) καὶ τὰ πάντα σωέχων, ὐκ ἀπηξίωσε χρηματίσαι κόραις ὀρφαναῖς. ἔπαινον γὰρ διε-
» ξῆλθε τῶν παρθένων. [ὀρθῶς, φησὶν, Δ
» ἐλάλησαν αἱ θυγατέρες Σαλπαάδ. ἐπαι-
» νέσας δὲ Μωσῆς τὼ ἔντευξιν τῶν παρθέ-
» νων,] ὐκ ἀγεράσε ταύτας κατέλιπεν,
[ἅτε εἰς τὼ ἴσω τιμὼ τοῖς ἀγωνισαῖς ἀν-
δράσι περιήγαγεν.] ἀλλὰ τοῖς μὲν, ὡς ἆθ-
λα οἰκεῖα ἀπονεμε τὰς κληρονχίας, [ἀνθ'
ὧν ἠνδραγαθήσαντο·] τὰς δὲ, χάριτος
καὶ φιλανθρωπίας, [ὐ γέρως] ἠξίωσεν.
ὃ καὶ σαφῶς παρίστησι, [διὰ τῶν ὀνομά-
» των·] δόμα λέγων δώσεις, ἀλλ' ὐκ ἀπόδομα, Ε
ὐδὲ ἀποδώσεις. ταῦτα μὲν γὰρ ἴδια τῶν λαμβανόντων, ἐκεῖνα δὲ τῶν χαριζομένων.

ζ. Καὶ τοῖς ὑοῖς Ἰσραὴλ λαλή-
η. σεις, λέγων, Ἄνθρωπος ἐὰν ἀπο-
θάνη, καὶ ὑὸς μὴ ἦ αὐτῷ, καὶ περιθήσεται τὼ κληρονομίαν αὐτῦ τῇ θυγατρὶ αὐτῦ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Θεσπίσας περὶ ὧν ἐντύγχανον αἱ ὀρφαναὶ παρθένοι, καὶ καθολικώτερον τίθησι νόμον περὶ κλήρων διαδοχῆς, πρῶτον μὲν ὑὸς ἐπὶ μετασίαν καλῶν τῶν πατρῴων· εἰ δὲ μὴ εἴεν ὑοὶ, δεύτερας θυγατέρας. αἷς φησὶ δεῖν περιτιθέναι τὸν κλῆρον, ὡσανεὶ κόσμον ἔξωθεν, ἀλλ' ὐχ ὡς ἴδιον καὶ συγγενὲς κλῆμα. τὸ γὰρ παρατιθέμενον ὐδεμίαν οἰκείωσιν ἔχει πρὸς τὸ διακοσμέμενον, ἁρμονίας καὶ ἑνώσεως ἀλλοτριέμενον.

θ. Ἐὰν δὲ μὴ ᾖ θυγάτηρ αὐτῷ, δώσετε τὼ κληρονομίαν αὐτῦ τῷ
ι. ἀδελφῷ αὐτῦ. Ἂν δὲ μὴ ὦσιν αὐτῷ ἀδελφοὶ, δώσετε τὼ κληρονομίαν τῷ ἀδελφῷ τῦ πατρὸς αὐτῦ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Μετὰ δὲ θυγατέρας, τρίτυς, ἀδελφὰς καλεῖ· καὶ τετάρτω δὲ, θείοις πρὸς πατρὸς ἀπονέμει τάξιν, αἰνιττόμενος ὅτι καὶ πατέρες γένοιντ' ἂν ὑῶν κληρονόμοι. πάνυ γὰρ εὐηθες. ὑπολαβεῖν, ὅτι πατρὸς ἀδελφῷ νέμων κλῆρον ἀδελφιδῦ, διὰ τὼ πρὸς τὸν πατέρα συγγένειαν, αὐτὸν ἀφείλετο τὸν πατέρα τῆς διαδοχῆς. ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ νόμος φύσεώς ἐσι, κληρονομεῖσθαι τὺς γονεῖς ὑπὸ παίδων, ἀλλα μὴ τύτυς κληρονομεῖν· τὸ μὲν ἀπόβλητον καὶ παλίμφημον ἠσύχασεν· ἵνα μὴ πατὴρ καὶ μήτηρ προσοδύεσθαι δοκῶσι τὰ ἐπὶ ὠκυμόροις τέκνοις ἀπαρηγόρητα πένθη· πλαγίως δ' αὐτὺς ἐκάλεσε, τοῖς θείοις ἐφιεὶς, ἵνα καὶ ἀμφοτέρων σοχάσηται, καὶ τῦ πρέποντος, καὶ τῦ μὴ τὼ ὐσίαν ἀλλοτριωθῆναι.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Διὰ πατέρων ποιεῖται τὰς διαδοχὰς, ὐ διὰ μητέρων, ὐδὲ λέγων ἀδελφὸν μητρὸς, ἀλλὰ πατρός. τὸ γὰρ ἡγεμονικὸν τιμᾶται.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Διὸ καὶ τὸ ἅγιον δῶρον, τὸ σωτήριον γέννημα, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησῦν Χριςὸν τῇ τῦ Ἰωσὴφ γενεαλογίᾳ προσεκλήρωσεν, ἐπὶ τύτον προελθῦσα, καὶ ὐ τὸ τῆς Μαρίας ἴδιον γένος διεξελθῦσα. (3)

ια. Ἐὰν δὲ μὴ ὦσιν ἀδελφοὶ τῦ πατρὸς αὐτῦ, δώσετε τὼ κληρονομίαν τῷ οἰκείῳ τῷ ἔγγισα αὐτῦ ἐκ τῆς Φυλῆς αὐτῦ, κληρονομήσειν τὰ αὐτῦ. καὶ ἔσαι τύτο τοῖς ὑοῖς Ἰσραὴλ δικαίωμα κρίσεως, καθὰ συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Μετὰ δὲ θείας πέμπτη τάξις ἐσὶν οἱ ἔγγισα γένες. ὧν ἀεὶ τοῖς πρώτοις δίδωσι τὰς κλήρυς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μετὰ δὲ γονεῖς καὶ θυγατέρας καὶ ἀδελφὰς καὶ θείας πέμπτη τάξις οἱ συγγενεῖς.

ιβ. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋ-
σῆ, ἀνάβηθι εἰς τὸ ὄρος ἐν τῷ πέραν τῦ Ἰορδάνε, τύτο τὸ ὄρος Να-
δαὰβ, καὶ ἴδε τὼ γῆν Χαναὰν, ἣν ἐγὼ δίδωμι τοῖς ὑοῖς Ἰσραὴλ ἐν κα-
ιγ. ταχέσει. Καὶ ὄψη αὐτὴν, καὶ προ-
σεθήση πρὸς τὸν λαόν σε, (4) κα-
θὰ προσετέθη Ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σε

(1) Τοῖς τότε ὀρθότερ. ὡς ὦ τῷ προλαβόντι ὁ Σωτὴρος. μήτι γε δὲ καὶ τύτο τῦ αὐτῦ ἐσί. μέρος γὰρ τύτε τὸ προλαβόν.

(2) Πατήρ. ὦ τῷ 3. περὶ βίε Μωϋσ. λόγ. σελ. 688.

(3) Ἐννοητέον ἴσ. τὸ, ἡ Γραφή. (4) Λαόν σε καὶ σὺ, καθάπερ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

ιδ. ἐν Ὼρ τῷ ὄρει. Διότι παρέβητε τὸ ῥῆμά μȣ ἐν τῇ ἐρήμῳ Σὶν, ἐν τῷ ἀντιπίπτειν τὼ σωαγωγὼ τȣ̃ ἁγιάσαι με, ȣ̓χ ἡγιάσατέ με ἐπὶ τῷ ὕδατι ἐν μέσῳ (1) αὐτῶν· τȣ̃τό ἐστι τὸ ὕδωρ ἀντιλογίας Κάδδης ἐν τῇ ἐρήμῳ Σίν.

* ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Πλέον τὶ τῷ Μωϋσῇ παρὰ τῷ Ἀαρὼν ἀποδίδωσι, τὸ θεάσασθαι τὼ γλῶ ἐξ ἀπόπτȣ. τὼ δὲ εἴσοδον ȣ̓ δίδωσι, τῇ τῆς πίστεως ἀνδείᾳ ταύτὼ δίκὼ ἐπιτεθείς. (2)

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Κρείττων ὁ Μωϋσῆς Ἀαρών. διὸ καὶ βλέπει τὼ γλῶ, καὶ τὼ αἰτίαν μανθάνει, δι' ὣ εἰσελθεῖν ȣ̓κ ἠξίωται. καὶ τὼ ἰδίαν τελȣ̃τὼ προακήκοε, μᾶλλον δὲ καὶ τὼ Ἀαρὼν, ἐκείνȣ μηδενὸς τῶν εἰρημένων ἀξιωθέντος. ȣ̓τω καὶ Παῦλος μανθάνει τὼ αἰτίαν, τῆς χάριτος εἰς ἴασιν μὴ τυχών. ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν
2. Κορ. 12. 9. αἴτιον τὸ συμφέρον. ἡ γὰρ δύναμίς μȣ ἐν
» ἀσθενείᾳ τελειȣ̃ται. ἐπὶ δὲ Μωϋσέως τὸ
» δίκαιον, ὅτι παρέβητε τὸ ῥῆμά μȣ. ὃ δὴ καὶ σύμβολον εἰς τὸν νόμον τελειȣ̃ν μὴ δυνάμενον, ȣ̓δὲ τὼ ἐπαγγελίαν ἀποκατασῆ-
Ῥωμ. 1. 17. » σαι· ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. τιμὴ δὲ καὶ αὕτη τὸ προγνῶναι τὰ εἰρημένα.

ιε. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς Κύριον,
ις. Ἐπισκεψάσθω Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πνȣμάτων καὶ πάσης σαρκὸς ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς σωαγωγῆς ταύτης,
ιζ. Ὃσις ἐξελȣ́σεται πρὸ προσώπȣ αὐτῶν, καὶ ὅσις εἰσελȣ́σεται πρὸ προσώπȣ αὐτῶν, καὶ ὅσις ἐξάξει αὐτȣ̀ς, καὶ ὅσις εἰσάξει αὐτȣ̀ς, καὶ ȣ̓κ ἔσαι ἡ σωαγωγὴ Κυρίȣ ὡσεὶ πρόβατα οἷς ȣ̓κ ἔστι ποιμὼ́.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Μωσῆς αἰτεῖ παρὰ Θεȣ̃ τὸν μετ' αὐτὸν ἡγεμονεύσοντα, καὶ λαμβάνει τὸν Ἰησȣ̃ν. Χριστὸς δὲ αὐτὸς τὸν
Ἰωάν. 21. 17. ἡγεμόνα καθίστησι, τῷ Πέτρῳ λέγων, βό-
» σκε τὰ πρόβατά μȣ. (3)

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐν συμπαθείᾳ τελȣτῶν φείδεται τȣ̃ λαȣ̃, καὶ ἀξιοῖ καταΨαλ. 144. 19. στῆσαι διάδοχον. καὶ ὄντως, θέλημα τῶν
Ματθ. 7. 7. » φοβȣμένων αὐτῶν ποιήσει, κατὰ τὸ, αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε. ἐπινεύσας γὰρ Θεὸς αὐτῷ, προάγει τὸν Ἰησȣ̃ν· ἤδη μὲν ἡγιασμένον ἐκ τῆς παραμονῆς Μωσέως, τὸ ἀρχικὸν δὲ παρ' αὐτȣ̃ μέλλοντος πνεῦμα λαβεῖν πρὸς τὸ οἰκείως ἀντ' αὐτȣ̃ καταστῆναι. ὡς Ἰωάννης ἐν πνȣ́ματι παρὼν Ἠλιȣ̃ πράξων ἴσα, καὶ προδραμεῖν μέλλων Κυρίȣ, καὶ ἐπιστρέψαι τὸν λαόν. ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ πνȣ́ματι τὰ αὐτὰ κατεργάζεσθαι δεῖ. τὸ ηγεμονικὸν δὲ τȣ̃ ἄρχοντος ὡς ἐπὶ προβάτων δηλοῖ. διὸ καὶ ὁ Χριστὸς
» τῷ Πέτρῳ φησὶ, βόσκε τὰ πρόβατά μȣ. Ἰωάν. 21. 17.

ιη. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, λάβε πρὸς ἑαυτὸν τὸν Ἰησȣ̃ν ὑὸν Ναυῆ, ἄνθρωπον ὃς ἔχει πνεῦμα ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἐπιθήσεις τὰς χεῖράς σȣ ἐπ' αὐτόν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δήποτε μαρτυρήσας ὁ δεσπότης Θεὸς τῷ Ἰησȣ̃, ὅτι ἔχει πνεῦμα Θεȣ̃ ἐν αὐτῷ, προσέταξε τῷ Μωϋσῇ ἐπιθεῖναι αὐτῷ τὰς χεῖρας; Τȣ̃το καὶ ἐπὶ τȣ̃ Κορνηλίȣ ἐγένετο. μετὰ γὰρ τὸ λαβεῖν τὼ χάριν τȣ̃ πνȣ́ματος, τότε τȣ̃ βαπτίσματος ἠξιώθησαν. καὶ μέντοι καὶ ὁ δεσπότης Χριστὸς πάντα τȣ̃ πνȣ́ματος τὰ χαρίσματα κατὰ τὸ ἀνθρώπειον πρὸ ὠδίνων δεξάμενος, τῷ Ἰωάννȣ βαπτίσματι προσελήλυθε, καὶ ἐπιθεῖναι αὐτȣ̃ τῇ κεφαλῇ τὼ τȣ̃ θεράποντος προσέταξε χεῖρα· καὶ ἔδειξε τὸ πανάγιον πνεῦμα ἐν εἴδει περιστερᾶς ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν. καὶ οἱ Ἀπόστολοι πνεῦμα ἅγιον διὰ τȣ̃ δεσποτικȣ̃ λαβόντες ἐμφυσήματος, ἐδέξαντο τὼ ȣ̓ρανόθεν ἐπιφοιτήσασαν χάριν. τȣ̃το καὶ ἐπὶ Ἰησȣ̃ τȣ̃ Ναυῆ γεγένηται, εἶχε μὲν γὰρ τὼ χάριν τȣ̃ πνȣ́ματος· ἵνα δὲ καὶ ὁ λαὸς πιστȣ́σῃ θεόθεν αὐτὸν τῆς ἡγεμονίας τὼ χάριν (4) δεδέχθαι, ἐπετέθησαν αὐτῷ τȣ̃ νομοθέτȣ αἱ χεῖρες. καὶ τȣ̃το δέδρακεν ὁ θεῖος Μωϋσῆς ὑπὸ τȣ̃ Θεȣ̃ προ-
» σαχθείς. ἐπιθήσεις γάρ φησι τὰς χεῖρά σȣ ἐπ' αὐτόν. καὶ στήσεις ἐναντίον Ἐλεάζαρ τȣ̃ ἱερέως, καὶ ἐντελῇ αὐτῷ ἐναντίον
» πάσης τῆς σωαγωγῆς. καὶ δώσεις τῆς
» δόξης σȣ ἐπ' αὐτὸν, ὅπως εἰσακȣ́σωσιν αὐ-
» τȣ̃ οἱ ὑοὶ Ἰσραήλ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Προάγει τὸν Ἰησȣ̃ν ὁ Θεὸς καὶ ἤδη προηγιασμένον ἐκ τῆς ἀκολȣθήσεως Μωϋσέως· τὸ δὲ ἀρχικὸν πνεῦμα διὰ Μωϋσέως μέλλοντα κομίζεσθαι πρὸς τὸ καὶ οἰκείως ἀντ' αὐτȣ̃ καταστῆναι. ȣ̓τω καὶ οἱ Ἀπόστολοι πνεῦμα ζωοποιὸν ἔχοντες ἀπὸ τῆς ἐμφυσήσεως τȣ̃ Κυρίȣ, πνεῦμα κομίζονται τὸ ἀρχικὸν, τὸ ἐξ ȣ̓ρανȣ̃ καταπεμπόμενον· ὃ πνεῦμα ἐπὶ πνȣ́ματι ἕτερον ἐφ' ἑτέρῳ, ἀλλ' ἐνέργειαν ἑτέραν
» ἐν τῷ αὐτῷ πνȣ́ματι, ὡς ὁ Ἀπόστολος δι- 1. Κορ. 12. 9.
δάσκει. (5)

ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ. Ἔδει γὰρ ἐξ Αἰγύπτȣ Μωϋσῆν τὸν λαὸν ἐξαγαγεῖν, τὸν δὲ Ἰησȣ̃ν εἰς τὼ κληροδοσίαν εἰσαγαγεῖν. καὶ τὸν μὲν Μωϋσῆν, ὡς νόμον, ἀνάπαυλαν λαμβάνειν· Ἰησȣ̃ν δὲ, ὡς λόγον, καὶ τȣ̃ ἀνυποσάτȣ λόγȣ τύπον ἀψȣδῆ, τῷ λαῷ δημηγο-

(1) Ἐναντι αὐτῶν. αἱ αὐτ. (2) Μέρος ἐστὶ τȣ̃ ἐν τῷ 27. ἐδ. τȣ̃ 3. κεφ. τȣ̃ Δευτερονομ.

(3) Σημείωσον, ὅτι τὸ, τῷ Πέτρῳ, μὴ συντακτικὸν ὂν τȣ̃, καθίστησιν, ἀλλὰ τȣ̃, λέγων, ȣ̓κ ἐμφαίνει τὸν Πέτρον μόνον ἡγεμόνα. ȣ̓ γάρ φησι καθίστησιν ἡγεμόνα τὸν Πέτρον, ἀλλὰ καθίστησι τὸν ἡγεμόνα, λέγων τῷ Πέτρῳ. ἡγεμὼν ἄρα πᾶς ὁ βόσκων τὰ πρόβατα, καὶ ȣ̓ μόνος ὁ Πέτρος.

(4) Τὼ χειροτονίαν τῆς ἡγεμονίας. ἡ ἐν Χάλ. ἔκδ.

(5) Ἀπόσπασμα τȣ̃ ἐν τῷ 18. ἐδ. τȣ̃ 3. κεφ. τȣ̃ Δευτερον.

δημηγορεῖν· καὶ τὸν μὲν Μωϋσῆ τὸ μάννα τοῖς πατράσι τροφὴν διδόναι, τὸν δὲ Ἰησοῦν τὸν νέον (1) ἄρτι ἀπαρχὴν τῆς ζωῆς, τύπον τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, καθάφησι καὶ ἡ Γραφὴ, ὅτι τότε ἐπαύσατο τὸ μάννα Κυρίου μετὰ τὸ φαγεῖν σῖτον τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς γῆς. Ἰησ. 5. 12.

ιθ. Καὶ στήσεις αὐτὸν ἔναντι Ἐλεάζαρ τοῦ ἱερέως, καὶ ἐντελῇ αὐτῷ ἔναντι πάσης συναγωγῆς, καὶ ἔντειλαι περὶ αὐτοῦ ἐναντίον αὐτῶν.

» ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Στήσεις δὲ αὐτὸν, » φησὶν, ἐναντίον Ἐλεάζαρ τοῦ ἱερέως. διὰ τοῦ ἱερέως Θεῷ προσάγεται ὁ ἄρχων· καὶ ὅσῳ μᾶλλον ἐγγίζει Θεῷ, μᾶλλον χρίεται » παρὰ Θεοῦ. Καὶ ἔμπροσθεν πάσης συναγωγῆς. Μέσος ἱερέως καὶ λαοῦ ὁ ἄρχων ἵσταται, τοῦτε πλησιέστερος Θεοῦ καὶ τοῦ διεσῶτος· ἵνα δι' αὐτοῦ τῷ λαῷ χορηγῆται ἅπερ ὁ ἱερεὺς κομίζει παρὰ Θεοῦ.

κ. Καὶ δώσεις τῆς δόξης σου ἐπ' αὐτὸν, ὅπως ἂν εἰσακούσωσιν αὐτοῦ οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν Μωϋσέως ἐδοξάθη τὸ πρόσωπον Ἰησοῦ· οὐχ ὅτως δέ. διὸ καὶ μερικῶς τυ» χόντι τῆς χάριτος, εἶπε· καὶ δώσεις τῆς » δόξης σου ἐπ' αὐτόν. ὁ γὰρ ἀφίσαται τοῦ διδόντος τὸ διδόμενον. (2)

ΑΔΗΛΟΥ. Δίδωσι δὲ οὐκ ἐμφυσήσας, καθάπερ ὁ Χριστός· ὅτι μή ἐστι πηγὴ τοῦ πνεύματος. (3)

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Μανθάνομεν δὲ ἐντεῦθεν, ὅπως οἱ παρὰ τῶν ἀρχιερέων τὴν χειροτονίαν δεχόμενοι, τῆς πνευματικῆς μεταλαγχάνουσι χάριτος. καὶ γὰρ ἐνταῦθα ὁ δεσπότης ἔφη Θεός· δώσεις τῆς δό» ξης σου ἐπ' αὐτόν. θαυμάσας δὲ ἄξιον τὸν Προφήτην, ὅτι καὶ παῖδας ἔχων καὶ ἀδελφὴν, (4) καὶ ἀδελφὸς, οὐδενὸς τούτων ἡγεμόνα προὐβάλλετο, ἀλλὰ τὸν Θεὸν ἤρετο, καὶ τὸν ὑπ' αὐτοῦ ψηφισθέντα κεχειροτόνηκε.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὅπως εἰσακούσω» σιν αὐτοῦ οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ. Ὁ γὰρ μὴ τῇ Φύσει ἄρχοντος μεταλαχὼν, τουτέστι τοῦ ἁγίου » πνεύματος, οὐ δύναται ἄρχειν. Χωρὶς ἐμοῦ, Ἰωάν. 15. 5. » φησὶν, οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. καὶ ὁ Ἀπό» στολος, δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστο- Ῥωμ. . 5. » λὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως. διὸ σοφοὶ μὲν καὶ δυνατοὶ βασιλεῖς ἄρχειν οὐκ ἠδυνήθησαν ἀληθῶς· οἱ δὲ τῶν ἀνθρωπίνων ἐσερημένοι ἦρξαν καὶ κεκρατήκασι κόσμου παντὸς, οἱ Ἀπόστολοι.

κα. Καὶ ἐναντίον Ἐλεάζαρ τοῦ ἱερέως στήσεται, καὶ ἐπερωτήσουσιν αὐτὸν τὴν κρίσιν τῶν δήλων ἔναντι Κυρίου· ἐπὶ τῷ στόματι αὐτοῦ ἐξελεύσονται, καὶ ἐπὶ τῷ στόματι αὐτοῦ εἰσελεύσονται καὶ αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ὁμοθυμαδὸν, καὶ πᾶσα ἡ συναγωγή.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Καὶ ἐναντίον Ἐλεά» ζαρ τοῦ ἱερέως στήσεται, ἀντὶ τοῦ τὴν ἴσην ἐκείνῳ χήσει τιμὴν· καὶ διὰ τοῦ λογίου τῆς κρίσεως, ὃ τοῖς ἐκείνου στέρνοις ἐπέκειτο, τὸ πρακτέον μαθήσεται.

ΑΔΗΛΟΥ. Δοκεῖ πως ἀσαφὲς εἶναι τὸ ῥητὸν, πλὴν ὅτω νοητέον· ὅτι ὁ μὲν Ἰησοῦς ἵσταται ἐναντι τοῦ ἱερέως Ἐλεάζαρ· καὶ λοιπὸν ἐρωτήσει τὸν ἱερέα διὰ τῶν δήλων, εἰ ἄρα εὐδοκεῖ ἐν αὐτῷ ὁ Θεός. καὶ ὅταν ὁ ἱερεὺς χρηματισθεὶς περὶ τούτου, διαμαρτύρηται τῷ λαῷ, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ἡγούμενος, καὶ τοῦτον προχειρίζεται ὁ Θεὸς εἰς ἀρχηγὸν, τότε ὁ προβληθεὶς ἄρχων, αὐτὸς προηγεῖται τοῦ λαοῦ ἐν πᾶσι. τὸ δὲ τῶν δήλων οἱ ἄλλοι ἑρμηνεύουσι, φωτισμὸν (5) ἐκδεδώκασι. καὶ λέγουσί τινες, (6) ὅτι ἐν τῷ στήθει τοῦ ἱερέως λίθος, δι' οὗ ἠδύνατο νοῆσαι περὶ οὗ ἐχρηματίζετο. εἰ δὲ καὶ διὰ τῆς νεφέλης ἐφωτίζετο, ἢ δι' ἑτέρου τινὸς εἴδους,

(1) Τὸν σῖτον. ἡ ἐν Ἑνετ. ἐκδ. ἐν σελ. 345. ὃ καὶ ὀρθότερ.

(2) Τοῦτό τε καὶ τὸ ἑπόμενον ὑπόμν. τῷ Εἰρηναίῳ ἐπιγέγραπται παρά τισι χειρογράφοις, ὡς ἰδεῖν ἐστὶν ἐν σελ. 346. τῶν τοῦ Εἰρηναίου ἐκδεδομ. Ἐνστάσεσι πονημάτων. τὰ αὐτὰ δὲ τῷ ἑπομένῳ καὶ ὁ Προκόπιος ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. διαλαμβάνει. ἐπεὶ δ' αὐτὸ σωάφειάντινα τῷ προλαβόντι τοῦ Ἀπολιναρίου ἔχει, καὶ ἀνεπίγραφόν ἐστιν ἐν ἑκατέρῳ τῶν ἡμετέρ. κωδίκ. τῷ Ἀδήλῳ ἐπιγέγραπται.

(3) Πηγὴν τοῦ πνεύματος τὸν Χριστὸν φησιν, ὡς παρ' ἑαυτοῦ τὸ πνεῦμα διδόντα, καὶ οὐκ ἐξ ἄλλου, καθάπερ ὁ Μωϋσῆς καὶ οἱ ἄλλοι τῶν πνευματοφόρων ἅπαντες, πρὸς τὸ διδόναι λαμβάνοντα. ἐν αὐτῷ γὰρ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος σωματικῶς. (Κολασ. 2. 9.) παραπαίων δ' ἂν εἴη ὁ τὸν ὑπομνηματισμὸν οἰόμενος πηγὴν τοῦ πνεύματος τὸν Χριστὸν εἰρηκέναι, ὡς τῆς ἀχρόνου καὶ ἀϊδίου ἐκπορεύσεως αἴτιον. οὐ γὰρ αὐτῷ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως, ἀλλὰ περὶ τῆς δόσεως ὁ λόγος. εἶτα, εἰ διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς πηγὴ τοῦ πνεύματος λέγεται, διὰ τὸ παρ' αὐτοῦ τὸ πνεῦμα ἐκπορεύεσθαι· καὶ ἡ ζωὴ ἄρα πάντων τῶν ζώντων τῇ αὐτῇ παρὰ τῆς Θεότητος ἐκπορεύσει ἐκπορεύεται, καθότι πηγὴ ζωῆς ἡ Θεότης λέγεται. ὅτι παρὰ σοὶ, γάρφησι, πηγὴ ζωῆς· (Ψαλ. 35. 9.) καὶ, ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζωῆς. (Ἱερ. 2. 13.) ἄλλως τε, διαῤῥήδην τε καὶ σαφῶς τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεσθαι κηρύττοντος, καὶ τοῦ ἐν Νικαίᾳ συμβόλου, καὶ τῶν λογάδων τῶν θείων πατέρων τὰ αὐτὰ αὐταῖς λέξεσι θεσπιζόντων, ἐπισφαλέστατον ἐν τοιαύτῃ ὑψηλῇ καὶ ἀκατανοήτῳ ὑποθέσει, οἵα ἡ τοῦ πνεύματος ἐκπόρευσις, μὴ αὐταῖς λέξεσι καὶ ἐννοίαις ταῖς εὐαγγελικαῖς καὶ πατρικαῖς ἐμμένειν, ἀλλὰ τὰς ῥήσεις ἐκβιάζοντας καὶ τὰς ἐννοίας καταστρέφοντας, ἃ τὰ ἀσαφῆ διὰ τῶν σαφῶν ἀναπλύσειν, ἀλλὰ τοὔμπαλιν διὰ τῶν ἀσαφῶν καὶ τὰ σαφῆ καταμαυροῦν, καὶ ἀλλόκοτα καὶ τερατώδη προτείνειν εἰς αἵρεσιν τῆς προφανοῦς ἀληθείας, καὶ δογμάτων καινῶν καὶ τύχῃ παρεισδυόντων σύστασιν, ὧν καὶ ὁ πατὴρ ἀφανὴς καὶ ἄδηλος.

(4) Καὶ ἀδελφὸν καὶ ἀδελφιδοῦν. ἡ ἐν χάλ. ἔκδ.

(5) Φωτισμός. ἐν ταῖς σημειώσ. εἰς τὴν ἐν Φραν. ἐκδοθεῖσ. Γραφήν.

(6) Ὅρα τὰ ἐν τῇ 875, καὶ 876. σελ. καὶ τὰς ἐν αὐταῖς σημειώσ.

εἴδος, τὸ τὶ δεῖ εἰπεῖν, σαφὲς μὲν ἐκ τῶ, πλεῖω ἐγίνωσκεν. ὁ δὲ λίθος ἔκειτο ἐπάνω τῦ λογίου, ὃς ἐκαλεῖτο δήλωσις καὶ ἀλήθεια· ὅπερ οἱ ἄλλοι ἑρμηνεῦται, Φωτισμὸς καὶ τελειότητας λέγουσιν· ἐπειδὴ δι' αὐτῦ δῆλα ἐγίνετο τῷ ἱερεῖ τὰ περὶ ὧν ἠρώτα, ἤτοι διὰ τῶν δήλων ἐγνώριζεν ὁ Θεὸς τῷ ἱερεῖ τὸ ζητούμενον. ἐπεὶ ἓν οὐ τῷ σήθει ἔσωθεν ἔχοντες οἱ μαθηταὶ τὸν Χριστὸν καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, ἐγίνωσκον
2. Κορ. 5. 7. τὶ δεῖ ποιεῖν, καθάφησιν ὁ Παῦλος. ἡμεῖς » διὰ εἴδος περιπατῦμεν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐρωτᾷ μὲν Θεὸν διὰ τῦ ἱερέως, καὶ δηλῦται αὐτῷ τὰ συμφέ-
Ἀριθ. 23. 23. ροντα. κατὰ καιρὸν γάρ φησι ῥηθήσεται » τῷ Ἰσραὴλ ὃ ποιήσει Κύριος. αὐτὸς δὲ ἐπιτάξει τῷ λαῷ, καὶ τῷ λόγῳ αὐτῦ πᾶς ὁ λαὸς ἀκολυθήσει, καὶ διαβήσεται εἰς

Α τὸν λαὸν ἡ ἐκ τῦ ἱερέως ὠφέλεια διὰ τῦ ἄρχοντος.

κβ. Καὶ ἐποίησε Μωϋσῆς, καθὰ ἐνετείλατο αὐτῷ Κύριος· καὶ λαβὼν τὸν Ἰησῦν ἔστησεν αὐτὸν ἐναντίον Ἐλεάζαρ τῦ ἱερέως, καὶ ἐναντίον πάκγ. σης συναγωγῆς, Καὶ ἐπέθηκε τὰς χεῖρας αὐτῦ ἐπ' αὐτὸν, καὶ συνέστησεν αὐτὸν καθάπερ συνέταξε Κύριος
Β τῷ Μωϋσῇ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οὐδὲν γὰρ ἄνθρωπος παρ' ἑαυτῦ, εἰ μὴ παρὰ Θεῦ φωτίζοιτο καὶ διδάσκοιτο.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὥστε μὴ ἐπιλείπειν ἄρχοντα τῷ λαῷ. ὥσπερ γὰρ κεφάλαιον σῶμα, θέαμα ἐλεεινὸν καὶ αἰσχρὸν, ἔστω λαὸς, ἄνευ ἡγεμονεύοντος.

ΚΕΦ. ΚΗ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Ἔν-
β. τειλαι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτὸς, λέγων, τὰ δῶρά μυ δόματά μυ καρπώματά μυ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας διατηρήσετε προσφέρειν μοι ἐν ταῖς ἑορταῖς μυ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐξῆς ἀναλαμβάνει τὴν περὶ τῶν θυσιῶν διάταξιν, τῶν τε καθ' ἡμέραν καὶ τῶν κατὰ τὰς ἑορτάς· διδάσκει (1) γινώσκειν σαφῆς ἄξια τὰ προστάγματα τῆς λατρείας· ἐγχειρίζων δὲ καὶ Ἰησῦ τῷ νέῳ ἄρχοντι τῆς διαδοχῆς τὴν κατάστασιν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Περὶ τῶν θυσιῶν τῶν καθ' ἡμέραν, καὶ σάββατον, καὶ νεμηνίαν ἐπανέλαβεν αὖθις, καὶ πολλάκις τῦτο ποιεῖ, τὸ τῆς νομοθεσίας ἀσφαλὲς δεικνὺς καὶ νῦν ὥσπερ τὴν διαδοχὴν τῆς λατρείας ἐγχειρίζων τῷ νεοκαταστάτῳ ἄρχοντι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τῶν θυσιῶν τὴν ἀναφορὰν ταῖς ἑορταῖς ὅτι μάλιστα πρέπειν, τύτοις ἡμῖν ὁ θεῖος διϊσχυρίζεται νόμος. χρὴ γὰρ οἴμαι πάντη τε καὶ πάντως εὐωδιάζειν ἡμᾶς ἐν αὐταῖς τῷ Θεῷ τῆς ἐν Χριστῷ πολιτείας τὰς τρόπους, οἱονεί πως ἐν τάξει ποιυμένους θυμιαμάτων, καὶ εὐωσμότατον ὁλοκάυτωμα προσφέροντας ἑαυτὸς τῷ
Ῥωμ. 12. 1. » Θεῷ. παρασήσατε γάρ φησι τὰ σώματα » ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν » λογικὴν λατρείαν ὑμῶν.

γ. Καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτὸς, ταῦτα τὰ καρπώματα ὅσα προσάξετε Κυρίῳ, ἀμνὸς ἐνιαυσίους ἀμώμυς δύω τὴν ἡμέραν εἰς ὁλοκάυτωσιν ἐνδελεχῶς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ τῆς λατρείας Η ἐνδελεχὲς ἐκ ἐᾷ τὴν θεοσέβειαν ἀποψυ-

Γ γῶσαι. διὸ καὶ Παῦλός φησι· τῷ πνεύματι Ῥωμ. 12. 11. ζέοντες, τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες.

δ. Τὸν ἀμνὸν τὸν ἕνα ποιήσετε τὸ πρωΐ, καὶ τὸν ἀμνὸν τὸν δεύτερον
ε. ποιήσετε τὸ ἑσπέρας. Καὶ ποιήσεις τὸ δέκατον τῦ ὄΦι σεμίδαλιν εἰς θυσίαν ἀναπεποιημένην ἐν ἐλαίῳ ἐν τε-
ς. τάρτῳ τῦ ἵν. Ὁλοκαύτωμα ἐνδελεχισμῦ, ἡ γενομένη ἐν τῷ ὄρει Σι-
ζ. νᾷ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας Κυρίῳ. Καὶ σπονδὴν αὐτῦ τὸ τέταρτον τῦ ἵν τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνί. ἐν τῷ ἁγίῳ ποιήσεις
η. σπονδὴν σίκερα Κυρίῳ. Καὶ τὸν ἀμνὸν τὸν δεύτερον ποιήσεις τὸ πρὸς ἑσπέραν· κατὰ τὴν θυσίαν αὐτῦ [καὶ κατὰ τὴν σπονδὴν αὐτῦ] ποιήσετε εἰς
Ε ὀσμὴν εὐωδίας τῷ Κυρίῳ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὴν τῦ ἐνδελεχισμῦ θυσίαν ἀποπεραίνεσθαι δεῖν εὖ μάλα φησὶν, ἑνὸς μὲν ἀμνῦ σφαζομένυ τὸ πρωΐ, ἑνὸς δὲ αὖ πρὸς ἑσπέραν, συνθυμιωμένης αὐτοῖς σεμιδάλεως, ἐλαίυ τε καὶ οἴνυ προσεπινιψεγμένων.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Δῆλον ἐντεῦθεν, ὡς διὰ πάσης τῆς ἡμέρας ἀδιαλείπλως ἡμᾶς
Ζ προσφέρειν τὰς αἰνέσεις χρὴ τῷ Θεῷ. (2) τὸ γὰρ πρωΐ τε καὶ πρὸς ἑσπέραν καπνίζεσθαι τὰς ἀμνάς, ὑποτύπωσις ἂν εἴη τῦ δι' ἡμᾶς ὑπὲρ ἡμῶν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας ἀναθρώσκοντος τῷ πατρὶ, [συνανακομίζοντος δ' ὥσπερ αὐτῷ καὶ τὴν τῶν εἰς αὐτὸν πιστευσάντων ζωὴν, τὸ ἱλαρὸν ἔχεσαν ὡς ἐν ἐλπίδι βεβαίας δόξης τε καὶ βασιλείας· καὶ πρός γε δὴ τύτῳ, τὸ κατευφραίνεσθαι δεῖν ταῖς εἰς αἰῶνα τρυφαῖς. σημεῖον δ' ἂν γένοιτο τῆς τοιᾶσδε ζωῆς, σεμίδαλις ἐλαιόδευτος καὶ οἰνοβραχής. Θυσία δὴ ἔν σωτηρίᾳ

(1) Ἴσ. ἀναγνως. διδάσκων.
(2) Τὰ ἄχρι τῦδε ἄλλως ἔχεσιν ἢ τὰ ἐν τῇ 623. σελ. τῦ 2. μέρ τῦ 1. Τόμ.

σωτηρίᾳ τὸ χρῆμα, καθὰ καὶ ἡ τετελεσμένη διὰ Μωϋσέως ἐν τῷ ὄρει Σινᾷ.] νοείτο δ' ἂν καὶ ὁ τῆς ἀνθρωπότητος χρόνος εἶναι μὲν δυάδης πρὸ τῆς παραβάσεως τῆς ἐν Ἀδάμ· τοιοῦτον δὲ γενέσθαι πάλιν τὸν ἐπ' ἐσχάτοις καὶ ἐν Χριστῷ.

ϑ. Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων προσάξετε δύω ἀμνοὺς ἐνιαυσίους ἀμώμους, καὶ δύω δέκατα σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης εἰς θυσίαν ἐν ἐλαίῳ. (1) B

ι. Καὶ σπονδὴν ὁλοκαυτώματος σαββάτου ἐν τοῖς σαββάτοις, ἐπὶ τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντὸς, καὶ τὴν σπονδὴν αὐτοῦ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἡ μὲν τοῦ ἐνδελεχισμοῦ θυσία διωσεκῆ τὴν ἱερουργίαν ἔχει, καὶ ἐν ἡμέρᾳ πάσῃ τελεῖται κατὰ τὸν νόμον· ἡ δὲ τῶν σαββάτων, ἐν αὐτοῖς τοῖς σάββασιν. ἵνα μὴ τοίνυν ἀρχοῦσαν νομίσωσι τὴν τοῦ ἐνδελεχισμοῦ θυσίαν, καὶ ῥαθυμώτεροί πως περὶ τὸ προσάγειν ἐν σαββάτῳ γένοιντο, προσέθηκεν· ἔσω, φησὶν, ὁλοκαυτώματα σαββάτου ἐν τοῖς σάββασι. Γ

ια. Καὶ ἐν ταῖς νουμηνίαις προσάξετε ὁλοκαυτώματα Κυρίῳ, μόχους ἐκ βοῶν δύω, καὶ κριὸν ἕνα, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους ἑπτὰ ἀμώμους.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀληθῆς νουμηνία νοοῖτ' ἂν ὁ νέος αἰὼν ὁ ἐν Χριστῷ, παρῳχηκότος τοῦ πρώτου [τοῦ] κατὰ τὸν νόμον. εἴη δ' ἂν καὶ τοῦ μετὰ τόνδε μέλλοντος αἰῶνος, καὶ ὅσον ὀδέπω παρεσομένου, πλὴν ἀρχὴν ἔχοντος τὴν ἀνάσασιν τοῦ Χριστοῦ. Δ

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τίς ἦν ἡ πρέπουσα ταῖς νουμηνίαις θυσία, τουτέστι τῇ ἐν Χριστῷ τε καὶ νοητῇ, καὶ μὴν καὶ ζωῇ τῇ κατ' αἰῶνα τὸν μέλλοντα; Τὸ ἀπονηνήσκειν Θεῷ, καὶ ζῆν μὲν ἤδη ἔτι ταῖς ἁμαρτίαις ἐνεχομένους, πολιτείας δὲ τῆς γε ὡδε ἑρᾶς ἀποφοιτῶντας εἰς ἅπαν, ἵνα Χριστῷ συζήσωμεν. Ε

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Διὰ τούτων ἁπάντων ἡμῖν ἡ τῶν ἁγίων πληθὺς καταγράφεται, ὡς ἐν ἀρετῇ μὲν τῇ ὑπερτάτῃ διαπρέπουσα, διάγε τῶν μόχων, (2) καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ἀναλόγως. δύω γε μὴν οἱ μόχοι· δύω γὰρ οἱ λαοί· καὶ εἰς διὰ μέσου κριὸς, διὰ τὴν εἰς ἑνότητα τοῖν δυοῖν ἕνωσιν ἐν Χριστῷ. ἑπτὰ δὲ ἀμνοί. ἐν πληρώματι γὰρ τελειοτάτῳ τῶν ἁγίων ὁ δῆμος. Ζ

ιβ. Τρία δέκατα σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ τῷ μόχῳ τῷ ἑνὶ, καὶ δύω δέκατα σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ τῷ κριῷ τῷ ἑνὶ, καὶ σπονδὴν αὐτοῦ

ιγ. ἑνί. Δέκατον σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνὶ, θυσίαν ὀσμὴν εὐωδίας κάρπωμα Κυ-
ιδ. ρίῳ. Ἡ σπονδὴ αὐτῶν τὸ ἥμισυ τοῦ ἵν ἔσαι τῷ μόχῳ τῷ ἑνί· καὶ τὸ τρίτον τοῦ ἵν ἔσαι τῷ κριῷ τῷ ἑνί· καὶ τὸ τέταρτον τοῦ ἵν ἔσαι τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνὶ οἴνου. τοῦτο ὁλοκαύτωμα μηνὸς ἐν μηνὸς εἰς τοὺς μῆνας τοῦ ἐνιαυτοῦ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Ἑκάστῳ τῶν ἀμνῶν ἓν μὲν δέκατον σεμιδάλεως ἡ θυσία, καὶ ἐν τετάρτῳ τοῦ ἵν ἡ σπονδὴ, τουτέστιν ἔλαιόν τε καὶ οἶνος.] ἰσοσάθμως γὰρ τοῖς ἑκάστου πόνοις καὶ μηνὶ καὶ δυσὶ μησὶ ταῖς κατ' ἀρετὴν τὸ τῆς ζωῆς μέτρον, τῆς ὡς ἐν εὐκλείᾳ καὶ μακαριότητι φημὶ, καὶ μηνὶ καὶ ἑνότητι παρὰ Θεοῦ, καὶ πνευματικῆς εὐφροσύνης, ἀπονεμηθήσεται παρὰ τοῦ τὰ δίκαια κρίνοντος.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημείωσον, ὅτι τὸ ἥμισυ τοῦ ἵν, ἓξ λέγει ξεσῶν εἶναι ὁ ἅγιος Κύριλλος. (3)

ιε. Καὶ χίμαρον ἕνα ἐξ αἰγῶν περὶ ἁμαρτίας Κυρίῳ, ἐπὶ τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντὸς ποιηθήσεται, καὶ ἡ σπονδὴ αὐτοῦ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Χίμαρος δὲ πάλιν προσεπάγεται ταῖς θυσίαις, ὑπὲρ ἁμαρτιῶν σφαζόμενος, εἰς τύπον Χριστοῦ. δεκλὴ γὰρ ἡμῶν ἡ θυσία καὶ ἀνδάνουσα τῷ Θεῷ, διὰ τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ τὸ σωτήριον.

ις. Καὶ ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ (4) τοῦ μηνὸς τούτου
ιζ. πάσχα Κυρίῳ. Καὶ τῇ πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τούτου ἑορτή.
ιη. ἑπτὰ ἡμέρας ἔδεσθε ἄζυμα. Καὶ ἡ ἡμέρα ἡ πρώτη ἐπίκλητος ἁγία ἔσαι ὑμῖν· πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσε-
ιθ. τε. Καὶ προσάξετε ὁλοκαυτώματα κάρπωμα Κυρίῳ, μόχους ἐκ βοῶν δύω, κριὸν ἕνα, ἑπτὰ ἀμνοὺς ἐνιαυ-
κ. σίους· ἄμωμοι ἔσονται ὑμῖν. Καὶ ἡ θυσία αὐτῶν σεμίδαλις ἀναπεποιημένη ἐλαίῳ· τρία δέκατα τῷ μόχῳ τῷ ἑνὶ, καὶ δύω δέκατα τῷ κριῷ τῷ
κα. ἑνὶ ποιήσετε. Δέκατον δέκατον ποιήσεις τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνὶ, τοῖς ἑπτὰ ἀμνοῖς. Καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ
κβ. ἁμαρτίας, ἐξιλάσασθαι περὶ ὑμῶν.
κγ. Πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντὸς τῆς πρωϊνῆς, ὃ ἐστιν ὁλοκαύτωμα

(1) Ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν καὶ σπονδήν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. καὶ ὁ σὺν ἁγ. Κύριλ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 623.

(2) Διάγε τῶν μόχων· ἐνυφιζάνουσα δὲ ὥσπερ καὶ σὺν δευτέροις, ὡς σὺν τῷ κριῷ· σὺν δέ γε τῇ μείονι καὶ χθαμαλωτέρᾳ πάλιν σὺν τοῖς ἀμνοῖς. δύω γε, κ.τ. σὺν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 625.

(3) Ἐν τῷ ἄρτι εἰρημ. τόπ. μετὰ τοῦτο δὲ καὶ τάδε σὺν τοῖν κωδίκοιν κεῖται· Περὶ τοῦ χιμάρου πολλάκις εἴρηται, καὶ διὰ τοῦτο παρεάθη νῦν.

(4) Τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. καὶ ὁ σὺν ἁγ. Κύριλ. σὺν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 606.

κδ. τωμα ἐνδελεχισμῦ. Ταῦτα κατὰ ταῦτα ποιήσετε τῲ ἡμέραν εἰς τὰς ἑπτὰ ἡμέρας, δῶρον κάρπωμα εἰς ὀσμὴν εὐωδίας Κυρίῳ, ἐπὶ τῦ ὁλοκαυτώματος τῦ διαπαντὸς ποιήσεις τῲ κε. σπονδῲ αὐτῦ. Καὶ ἡ ἡμέρα ἡ ἑβδόμη κλητὴ ἁγία ἔσαι ὑμῖν· πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε ἐν αὐτῇ.

κς. Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῶν νέων, ὅταν προσφέρητε θυσίαν νέαν Κυρίῳ τῶν ἑβδομάδων, ἐπίκλητος ἁγία ἔσαι ὑμῖν· πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε ἐν αὐτῇ.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ἡ τῶν ἑβδομάδων ἑορτὴ ἐστὶν ἡ πεντηκοστή. ἐπεὶ μετὰ τὸ πάσχα ἀριθμῦντες ἑπτὰ ἑβδομάδας, ἅτως ἑορτάζουσι· καὶ ἄλλως, τῶν ἑπτὰ, αἵτινες ψηφίζονται ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἂν προσηνέχθη τὸ δράγμα, μᾶλλον δὲ ἀπὸ τῆς αὔριον, μετὰ τὸ προσενεχθῆναι.

κζ. Καὶ προσάξετε ὁλοκαυτώματα εἰς ὀσμὴν εὐωδίας Κυρίῳ, μόσχους ἐκ βοῶν δύο, κριὸν ἕνα, ἀμνοὺς κη. ἐνιαυσίους ἑπτὰ ἀμώμους. Ἡ θυσία αὐτῶν σεμίδαλις ἀναπεποιημένη ἐν ἐλαίῳ· τρία δέκατα τῷ μόσχῳ τῷ Β ἑνὶ, καὶ δύο δέκατα τῷ κριῷ τῷ ἑνί. κθ. Δέκατον δέκατον τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνί, τοῖς ἑπτὰ ἀμνοῖς. καὶ χίμαρον ἐξ λ. αἰγῶν ἕνα. Περὶ ἁμαρτίας, ἐξιλάσασθαι περὶ ὑμῶν· πλὴν τῦ ὁλοκαυτώματος τῦ διαπαντός. καὶ τὴν λα. θυσίαν αὐτῶν ποιήσεται μοι, Ἄμωμοι ἔσονται ἡμῖν, καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν.

ΚΕΦ. ΚΘ.

α. Καὶ τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ, μιᾷ τῦ μηνὸς, ἐπίκλητος ἁγία ἔσαι ὑμῖν. πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε· ἡμέρα σημασίας ἔσαι ὑμῖν.

» ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἡμέρα σημασίας. τὸ Σαμαρειτικὸν, ἡμέρα ἀκοῆς. σημασίαν δὲ ἐν πολλοῖς τὸν σαλπισμὸν εὑρίσκομεν.

» ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τίς δ' ἂν νοοῖτο τῆς ἑορτῆς ἡ δύναμις, ὑπέφηνεν, εἰπών· ἡμέρα » σημασίας ἔσαι ὑμῖν. σημαίνει [γὰρ] ἡμῖν τῲ ἐσχάτῳ σάλπιγγα, τῲ διὰ τῦ Ἀγγέλου ἐν τῇ κοινῇ ἀναστάσει γενησομένῳ.

β. Καὶ ποιήσετε ὁλοκαυτώματα εἰς ὀσμὴν εὐωδίας Κυρίῳ, μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν, κριὸν ἕνα, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους γ. ἑπτὰ ἀμώμους. Ἡ θυσία αὐτῶν σεμίδαλις ἀναπεποιημένη ἐλαίῳ· τρία δέκατα τῷ μόσχῳ τῷ ἑνὶ, καὶ δύο δ. δέκατα τῷ κριῷ τῷ ἑνί. Δέκατον δέκατον τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνὶ, τοῖς ἑπτὰ ε. ἀμνοῖς. Καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, ἐξιλάσασθαι περὶ ὑμῶν.

ς. Πλὴν τῶν ὁλοκαυτωμάτων τῆς νεομηνίας· καὶ αἱ θυσίαι αὐτῶν, καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν, καὶ τὸ ὁλοκάυτωμα τὸ διαπαντός. καὶ αἱ θυσίαι αὐτῶν, καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτῶν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας Κυρίῳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Καλῶς τῦτο ἐν ταύτῃ τῇ ἑορτῇ μόνον ἐπεσημήνατο. ἐπειδὴ κατ' Η αὐτὴν τὴν νεομηνίαν ἡ ἑορτὴ τῶν σαλπίγγων τελεῖται· ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων, περιττὸν ἦν τῦτο προτιθέναι, μὴ ἐν νεομηνίᾳ γινομένων.

ΑΔΗΛΟΥ. Περὶ γῦν τῆς τῦ ἐνδελεχισμῦ ὁλοκαυτώσεως καθ' ἑκάστην ἑορτὴν εἰκότως ἐπισημαίνεται, ὁσημέραι γινομένης.

ζ. Καὶ τῇ δεκάτῃ τῦ μηνὸς τύτου ἐπίκλητος ἁγία ἔσαι ὑμῖν. καὶ κακώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, καὶ πᾶν Δ ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προσέταχε δὲ καὶ ἐν τῇ δεκάτῃ τῦ αὐτῦ μηνὸς, καθ' ἣν ἡ νησεία, τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν τῲ νέκρωσιν, καὶ τῲ ἐκ τῶν ἐπιγείων παθῶν ἀποφοίτησιν ἐφ' ἑαυτῇ καταγράφουσα, τῲ αὐτῲ θυσίαν ἀποπεραίνεσθαι δεῖν, κατὰ τὸν ἴσον τῇ πρώτῃ τρόπον.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τὸ κακῶσαι τὰς ψυχὰς ἐστὶ τὸ νησεῦσαι, καὶ ἀσκῆσαι, καὶ Ε ἔτι τύτοις ὅμοιον.

η. Καὶ προσοίσετε ὁλοκαυτώματα εἰς ὀσμὴν εὐωδίας Κυρίῳ, καρπώματα Κυρίῳ, μόσχον ἐκ βοῶν ἕνα, κριὸν ἕνα, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους ἑπτά· θ. ἄμωμοι ἔσονται ὑμῖν. Ἡ θυσία αὐτῶν σεμίδαλις ἀναπεποιημένη ἐν ἐλαίῳ· τρία δέκατα τῷ μόσχῳ τῷ ἑνί, ι. καὶ δύο δέκατα τῷ κριῷ τῷ ἑνί. Δέκατον δέκατον τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνὶ, εἰς τοὺς ἑπτὰ ἀμνούς.

ια. Καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, ἐξιλάσασθαι περὶ ὑμῶν, πλὴν τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας τῆς ἐξιλάσεως, καὶ ἡ ὁλοκαύτωσις ἡ διαπαντός. ἡ θυσία αὐτῆς, καὶ ἡ σπονδὴ αὐτῆς κατὰ τὴν σύγκρισιν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κάρπωμα Κυρίῳ.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Περὶ ἧς ἐκλίθεται ἐν τῷ ις. κεφαλαίῳ τῦ Λευϊτικῦ· ὅπου καὶ τοῖς δύο τράγοις

τράγοις ἐπιτιθέναι κλήρους κελεύει, κλῆ-
Λευιτ. 16. 8. ρον ἕνα τῷ κυρίῳ, καὶ κλῆρον ἕνα τῷ ἀπο-
„ πομπαίῳ.

ιβ. Καὶ τῇ πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ ἑβδόμου τούτου ἐπίκλητος ἁγία ἐστὶν ὑμῖν· πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε. καὶ ἑορτάσετε αὐτὴν ἑορτὴν Κυρίῳ ἑπτὰ ἡμέρας.

„ ✱ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τῇ πεντεκαιδεκάτῃ
„ ἡμέρᾳ, τουτέστιν ἐν τῇ σκηνοπηγίᾳ. τῇ μὲν γὰρ πρώτῃ ἡμέρᾳ, δεκατρεῖς τάττει μόσχους εἰς θυσίαν· τῇ δὲ δευτέρᾳ, δώδεκα. καὶ οὕτως ὑφειμένως μόσχον ἕνα περὶ (1) τῆς ὀγδόης, ἣν ἐπίσχεσιν ὀνομάζει, μὴ ἔχουσαν ἐξόδιον, ἀλλὰ [ἀνάπαυσιν] παντελῆ, σημεῖον τῆς τελείας καὶ μονίμου μελλούσης ἱδρύσεως παρὰ Θεῷ.

ιγ. Καὶ προσάξετε ὁλοκαυτώματα κάρπωμα εἰς ὀσμὴν εὐωδίας Κυ-
ρίῳ, τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ μόσχους ἐκ βοῶν τρεῖς καὶ δέκα, κριοὺς δύω, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δεκατέσσαρας· ἄμωμοι
ιδ. ἔσονται. Αἱ θυσίαι αὐτῶν σεμίδαλις ἀναπεποιημένη ἐν ἐλαίῳ· τρία δέκατα τῷ μόσχῳ τῷ ἑνὶ, τοῖς τρισκαίδεκα μόσχοις· καὶ δύω δέκατα τῷ
ιε. κριῷ τῷ ἑνὶ, ἐπὶ τοὺς δύω κριούς. Δέκατον δέκατον τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνὶ, ἐπὶ
ις. τοὺς τέσσαρας καὶ δέκα ἀμνούς. Καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας· πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός· αἱ θυσίαι αὐτῶν, καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν.

ιζ. Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ μόσχους δώδεκα, κριοὺς δύω, ἀμνοὺς ἐνιαυ-
ιη. σίους τεσσαρεσκαίδεκα ἀμώμους. Ἡ θυσία αὐτῶν καὶ ἡ σπονδὴ αὐτῶν τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς ἀμνοῖς κατὰ ἀριθμὸν αὐτῶν, κατὰ τὴν σύγ-
ιθ. κρισιν αὐτῶν. Καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας· πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός· αἱ θυσίαι αὐτῶν, καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν.

✱✱ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀνθ' ὅτου δὲ δὴ μόσχοι μὲν ἐν ἀρχαῖς τρισκαίδεκα, ἐν ὑφέσει δὲ καθ' ἡμέραν, ἑνὸς ὑποκλεπτομένου, κριοὶ δὲ δὴ πάλιν δύω, καὶ ἀμνοὶ δεκατέσσαρες, χιμάρου τοῖς θύμασιν ἐπενηνεγμένου; Ἔοικε τὸ θεῖον ἡμῖν χρησμῴδημα τήν τε τῶν ἐξ Ἰσραὴλ ἐν νόμῳ παιδαγωγίαν, καὶ τῶν διὰ πίστεως εἰσκεκομισμένων εἰς ἁγιασμὸν ἀνατυποῦν τὴν κλῆσιν. δηλοῖ δὲ, οἶμαί που, τῆς θυσίας τὸ αἴνιγμα, ὅτι δύω μὲν ἤστην καιροὶ, καθ' οὓς ἂν νοοῖντο πεπαιδαγωγεῖσθαι πρὸς θεογνωσίαν καὶ εἰς νομικὴν πολιτείαν αἱ τῶν Ἰουδαίων ἀγέλαι. τίνες δ' ἂν εἶεν οἱ τοιοίδε καιροὶ, ἢ ἐκεῖνοί που πάντως, καθ' ὃν ἦν ἔτι που Μωϋσῆς, Ἰησοῦς τε καὶ Κριταὶ, καὶ καθ' ὃν οἱ Προφῆται μέχρις Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, τοῦ καὶ περισσότερον ἔχοντος κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνὴν, ἀποστολῆς δηλονότι καὶ λειτουργίας προφητικῆς. ἀλλ' ἐν καιροῖς τοῖς δυσὶν ὑπεμφαίνει τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν γεγενῆσθαί τινας βίου μὲν τρίβον ἰόντας τὴν ἐπαινουμένην ἐν νόμῳ, πλὴν οὐκ ἐν ἴσῳ μέτρῳ, καὶ εἰς ἅπαν ἐμφανεστάτην δυνάμει τε καὶ εὐεξίᾳ πνευματικῇ. οἱ μὲν γὰρ ἦσαν τῆς ἀνωτάτω τυχὸν, ἧς ἂν τύπος ὁ μόσχος· ἕτεροι δὲ αὖ, τῆς ὡς ἐν μεσότητι νοουμένης· σημεῖον δ' ἂν γένοιτό που καὶ τοῦδε, κριός· καὶ τρίτοι πρὸς τούτοις, τῆς ἐπὶ βραχὺ μειονεκτουμένης καὶ ἐν ὑφιζάνοντι μέτρῳ, καθάπερ ἀμέλει παρέσται νοεῖν, ὡς ἐν μεγέθει σωματικῷ τοῖς ἀμνοῖς. ἢ γὰρ οὐχὶ μείων μὲν μόσχου κριὸς, ὑποκάθη-
Γ ται δὲ τοῦ κριοῦ μέγεθος, ὁ ἀμνός; οὐκοῦν τῆς ἑκάστου ποσότητος, δῆλον δὲ ὅτι τῆς ἐν ἐπιεικείᾳ, τύπος ἂν εἴη καὶ μάλα σαφὴς τὰ ὠνομασμένα τῶν ζώων. ἐπειδὴ δὲ τὸ προὖχον ἀεὶ καὶ ἀπόλεκτον, μεῖόν πως ἐν ἀριθμῷ τοῦ δευτέρου τε καὶ τρίτου· σπάνιον γάρ· ταύτῃ τοι τρισκαίδεκα μόσχοι, δέκα δὲ οἱ κριοὶ, καὶ δεκατέσσαρες οἱ ἀμνοί. ἐπειδὴ δύω τοὺς κριοὺς εἶναί φαμεν, ἐν διπλῷ τῶν θυμάτων ὁ ἀριθμός. ἀντὶ γὰρ ἀμνῶν
Δ ἑπτὰ, δεκατέσσαρες οἱ μόσχοι, δύω γε μὴν οἱ κριοί. ἢ οὐκ εἰκὸς σεπτούς τε καὶ ἱεροὺς γενέσθαι πολλοὺς, καὶ κατά γε τὴν ἐν νόμῳ δικαιοσύνην αὐχοῦντας τὸ ἄμεμπτον;

✱✱ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἦν ἄρα δικαιοσύνη κατὰ τὸν νόμον, καθ' ἣν καὶ εἰκὸς γενέσθαι δοκιμωτάτους ἐν ὑπακοῇ Θεοῦ, καὶ οὐχὶ δὴ πάντως τελειοῦντος εἰς ἁγιασμὸν τοῦ νόμου. οὐκοῦν τὴν τοῦ Ἰσραὴλ κλῆσιν ὑποσημαίνον-
Ε τες, ὡς ἐν ὑπερτάτοις τε καὶ μέσοις καὶ τοῖς ἔτι μείοσι μόσχοι τε καὶ κριοὶ καὶ μὴν καὶ αὐτοὶ οἱ ἀμνοὶ κατεθύοντο τῷ Θεῷ. καὶ ἐν ἐλάττοσιν ἀεὶ τῶν μόσχων ὁ ἀριθμὸς, ὡς ἐκλειπόντων ἀεὶ τῶν ἐξειλεγμένων, καὶ τῶν ἐν ὑπεροχαῖς δοκιμωτάτων, τὴν σπάνιν ἀεὶ νοσοῦντος τοῦ καιροῦ, καὶ μέχρι τῆς ἑβδόμης, τουτέστι τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιδημίας, καθ' ὃν ὁ σαββατισμὸς ἡμῶν ἐν πνεύματι.

Ζ κ. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ μόσχους ἕν-
δεκα, κριοὺς δύω, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους
κα. τεσσαρεσκαίδεκα ἀμώμους. Ἡ θυσία αὐτῶν καὶ ἡ σπονδὴ αὐτῶν τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς ἀμνοῖς κατὰ ἀριθμὸν αὐτῶν, κατὰ τὴν σύγ-
κβ. κρισιν αὐτῶν. Καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας· πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός· αἱ θυ-
κγ. σίαι αὐτῶν, καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ τετάρτῃ μόσχους δέκα, κριοὺς δύω,

(1) Μέχρι τῆς ὀγδόης. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

δύω, ἀμνὺς ἐνιαυσίυς τεσσαρεσκαίδε-
κδ. κα ἀμώμυς. Αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ
αἱ σπονδαὶ αὐτῶν τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς
κριοῖς καὶ τοῖς ἀμνοῖς κατὰ ἀριθμὸν
αὐτῶν, κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτῶν.
κε. Καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρ-
τίας· πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς
διαπαντός· αἱ θυσίαι αὐτῶν, καὶ αἱ
κϛ. σπονδαὶ αὐτῶν. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ πέμπτῃ
μόσχυς ἐννέα, κριὺς δύω, ἀμνὺς ἐνιαυ-
κζ. σίυς τεσσαρεσκαίδεκα ἀμώμυς. Αἱ
θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν
τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς
ἀμνοῖς κατὰ ἀριθμὸν αὐτῶν, κατὰ
κη. τὴν σύγκρισιν αὐτῶν. Καὶ χίμαρον
ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας· πλὴν
τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός·
αἱ θυσίαι αὐτῶν, καὶ αἱ σπονδαὶ αὐ-
κθ. τῶν. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ μόσχυς ὀκτὼ,
κριὺς δύω, ἀμνὺς ἐνιαυσίυς τεσσα-
λ. ρεσκαίδεκα ἀμώμυς. Αἱ θυσίαι αὐ-
τῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν τοῖς μόσχοις
καὶ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς ἀμνοῖς κατὰ
ἀριθμὸν αὐτῶν, κατὰ τὴν σύγκρι-
λα. σιν αὐτῶν. Καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν
ἕνα περὶ ἁμαρτίας· πλὴν τῆς ὁλο-
καυτώσεως τῆς διαπαντός· αἱ θυ-
σίαι αὐτῶν, καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν.
λβ. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ μόσχυς ἑπτὰ,
κριὺς δύω, ἀμνὺς ἐνιαυσίυς τεσσα-
λγ. ρεσκαίδεκα ἀμώμυς. Αἱ θυσίαι αὐ-
τῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν τοῖς μόσχοις
καὶ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς ἀμνοῖς κατὰ
ἀριθμὸν αὐτῶν, κατὰ τὴν σύγκρισιν
λδ. αὐτῶν. Καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα
περὶ ἁμαρτίας· πλὴν τῆς ὁλοκαυ-
τώσεως τῆς διαπαντός· αἱ θυσίαι αὐ-
τῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν.

λε. Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἐξό-
διον ἔσται ὑμῖν· πᾶν ἔργον λατρευτὸν
ὐ ποιηθήσεται ἐν αὐτῇ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ Σαμαρειτικὸν ἀντὶ τῦ
» εἰπεῖν ἐξόδιον, φησὶ, τελείωσις ἐπισχέσεως.
ὁ δὲ νῦς τῦτο δοκεῖ πως· ὅτι τέλος καὶ
κατάπαυσις πασῶν τῶν ἐνιαυσιαίων ἑορ-
τῶν ἐστὶν αὕτη ἡ ἡμέρα. διὸ καὶ ἐξόδιος
γίνεται ἑορτὴ, ὡσανεὶ ἐξελθυσῶν τῶν ἐτη-
σίων πανηγύρεων, ὐ τῶν κατ' οἶκον. ἐν δὲ
A ταῖς Βασιλείαις πάλιν κεῖται, ὅτι ἐποίη-
» σαν ἑορτὴν ἐξοδίυ. (1) 2. Παρ. 7. 9.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Ἀκύεις τῦ νόμυ λέ-
» γοτος ἐναργῶς, ἐξόδιόν ἐστιν.] ἐκβέβηκε
γὰρ ἡ ὡς ἐν σκιαῖς λατρεία, καὶ ἡ ἐν τύ-
πῳ παίδευσις, κατὰ τὴν ὀγδόην, καθ' ἣν
ἀνεβίω Χριστὸς, καὶ τῆς ἐν πνεύματι περι-
τομῆς εἰσπέπαικεν (2) ὁ καιρός.

λϛ. Καὶ προσάξετε ὁλοκαυτώμα-
B τα εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κάρπωμα τῷ
Κυρίῳ μόσχον ἕνα, κριὸν ἕνα, ἀμνὺς
ἐνιαυσίυς ἑπτὰ ἀμώμυς.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐξεκλείσθη μὲν ἡ ἀρ-
χαία τῶν κεκλημένων πληθὺς, ἔγκλημα
νοσῦσα τὴν ἀπιστίαν, ἀντανέφυ δὲ ὥσπερ
λαὸς ὁ νέος, καὶ διαπρέπων μὲν ἰσχύϊ πνευ-
ματικῇ· τῦτο γὰρ ὁ μόσχος· εὐδοκιμῶν δὲ
τελείως, ὡς ἐν ἡλικίας πληρώματι· τῦτο
Γ γὰρ ὁ κριός· τῆς δὲ ἐν χριστῷ νηπιότητος
καὶ ἀκακίας τὸ ἐξαίρετον κάλλος· τῦτο
γὰρ ὁ ἀμνὸς, εἰ καὶ ἐν πληθύϊ νοοῖτο τῇ
τελειοτάτῃ. τὸ γὰρ εἶναι λέγειν ἑπτὰ τὺς
ἀμνὺς, τῦτό πυ πάντως ὑποδηλοῖ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Εἷς μὲν ὖν ὁ μόσχος
ἀντὶ πολλῶν. καὶ κριὸς εἷς ἀντὶ τῶν δύω,
τὴν ἕνωσιν δύναται προσημαίνειν ἑκατέρυ
λαῦ, ἐπ' ἐσχάτων γενησομένην, ὡς ὁ Κύ-
ριος βύλεται.

Δ ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ἑπτὰ ἀντὶ δεκατεσ-
σάρων ἀμνοὶ τὴν ἄφεσιν ἂν σημαίνοιεν τὴν
ἐν ἑβδόμῳ κατὰ νόμον γενομένην ἔτει, ὅτε
καὶ τελείως προσαχθήσεται Θεῷ τὰ δυ-
λεύσαντα τοῖς ἁγίοις ἔθνη, διὰ τῆς τῶν
ἁμαρτιῶν ἀφέσεως οἰκειύμενα, καὶ ἐκ τῆς
δυλείας εἰς ἐλευθερίαν ἀγόμενα, ὅτε καὶ
ὁ δῦλος ἑβδόμῳ ἔτει τὴν ἐλευθερίαν κο-
μίζεται. (3)

E λζ. Αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπον-
δαὶ αὐτῶν τῷ μόσχῳ καὶ τῷ κριῷ καὶ
τοῖς ἀμνοῖς κατὰ ἀριθμὸν αὐτῶν,
λη. κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτῶν. Καὶ χί-
μαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας·
πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς δια-
παντός· αἱ θυσίαι αὐτῶν, καὶ αἱ
λθ. σπονδαὶ αὐτῶν. Ταῦτα ποιήσετε τῷ
Κυρίῳ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν, πλὴν
Z τῶν εὐχῶν ὑμῶν, καὶ τὰ ἑκύσια ὑμῶν,
καὶ τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν, καὶ τὰς
θυσίας ὑμῶν, καὶ τὰς σπονδὰς ὑμῶν,
καὶ τὰ σωτήρια ὑμῶν.

ΚΕΦ.

(1) Ἐν τοῖς ἐκδεδομ. ὐχ εὕρηται.

(2) Οὕτω μὲν ἐν ἑκατέρω τῶν κωδίκ. καὶ ἐν σελ. 629. τῦ 2. μέρ. τῦ 1. Τόμ. προσφυέστερ. δὲ, εἰσπέπτωκεν.

(3) Τὰ αὐτὰ ἀπαραλλάκτως καὶ ὁ Προκόπιος ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

Κ Ε Φ. Λ.

α. Καὶ ἐλάλησε Μωϋσῆς τοῖς
υἱοῖς Ἰσραὴλ κατὰ πάν-
τα ὅσα ἐνετείλατο Κύ-
β. ριος τῷ Μωϋσῇ. Καὶ ἐλάλησε Μωϋ-
σῆς πρὸς τȣ̀ς ἄρχοντας τῶν φυλῶν
υἱῶν Ἰσραὴλ, λέγων, τȣ̃το τὸ ῥῆμα
ὃ συνέταξε Κύριος.

γ. Ἄνθρωπος ἄνθρωπος ὃς ἂν
εὔξηται εὐχὴν Κυρίῳ, ἢ ὀμόσῃ ὅρκον,
ἢ ὁρίσηται ὁρισμῷ περὶ τῆς ψυχῆς
αὐτȣ̃, ȣ̓ βεβηλώσει τὸ ῥῆμα αὐτȣ̃·
πάντα ὅσα ἂν ἐξέλθῃ ἐκ τȣ̃ ςόμα-
τος αὐτȣ̃, ποιήσει.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Μετὰ ταῦτα τῶν ἑορ-
τῶν καὶ τῶν θυσιῶν ἀναμνήσας, νομοθετεῖ
περὶ τῶν ὑπισχνȣμένων τὶ προσφέρειν τῷ
δεσπότῃ Θεῷ. καὶ πρῶτον μὲν διηγόρȣσε
πάντα ὑπισχνȣ́μενον ἔργῳ τὴν ὑπόσχεσιν
ἐμπεδȣ̃ν· τῆς δὲ ὑπὸ τὴν τȣ̃ πατρὸς τελȣ́-
σης ἐξȣσίαν ὑπισχνȣμένης, τὸν πατέρα βε-
βαιȣ̃ν τὴν ὑπόσχεσιν. κἂν ἐκεῖνος, ταύτης
ὑπισχνȣμένης, ἀνανȣ́σῃ, μὴ ὑποκεῖσθαι
τὴν ὑποσχομένην ἐγκλήματι· ἐὰν δὲ ταύ-
της ἐπαγγελλομένης, ἢ συγκατάθηται ὁ
πατὴρ, ἢ σιγήσῃ, τὰ ἐπηγγελμένα πληρȣ̃-
σθαι. τȣ̃το δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἀνδρὶ συνημμένης
νενομοθέτηκε, καὶ τὴν τȣ̃ ἀνδρὸς συγκατά-
θεσιν βεβαιȣ̃ν ἐκέλȣσε τὴν ὑπόσχεσιν.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ περὶ τῆς ἑαυτȣ̃
ψυχῆς, τȣτέςιν ἢ τροφῶν ἀποχὴν εὔξαι-
το, ἢ ἀπόκαρσιν, ἢ πρόβατον, ἢ μόσχον.

ΑΔΗΛΟΥ. Τȣ̃το ἔχει Θεȣ̃ μίμησιν, τȣ̃
Ψαλ. 88. 34. λέγοντος· ȣ̓ μὴ βεβηλώσω τὴν διαθή-
κην μȣ. ἀψȣδεῖν ȣ̃ν κελȣ́ει πρὸς Θεὸν,
εἴτε λόγȣς τὶς ἐπηγγείλατο, εἴτε ὅρκοις
τὴν ἐπαγγελίαν δεσμȣ́σει περὶ τῆς ἑαυτȣ̃
ψυχῆς.

δ. Ἐὰν δὲ γυνὴ εὔξηται εὐχὴν
Κυρίῳ, ἢ ὁρίσηται ὁρισμὸν ἐν τῷ οἴκῳ
τȣ̃ πατρὸς αὐτῆς ἐν τῇ νεότητι αὐ-
τῆς, καὶ ἀκȣ́σῃ ὁ πατὴρ τὰς εὐχὰς
αὐτῆς, καὶ τȣ̀ς ὁρισμȣ̀ς αὐτῆς, ȣ̃ς ὡρί-
σατο κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, καὶ πα-
ρασιωπήσῃ αὐτῆς ὁ πατὴρ, καὶ ςήσον-
ε. ται πᾶσαι αἱ εὐχαὶ αὐτῆς, Καὶ πάν-
τες οἱ ὁρισμοὶ ȣ̃ς ὡρίσατο κατὰ τῆς
ς. ψυχῆς αὐτῆς, μενȣ̃σιν αὐτῇ· Ἐὰν
δὲ ἀνανεύων ἀνανεύσῃ ὁ πατὴρ αὐ-
τῆς, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἀκȣ́σῃ πάσας τὰς
εὐχὰς αὐτῆς καὶ τȣ̀ς ὁρισμȣ̀ς, ȣ̃ς ὡρί-
σατο κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, ȣ̓ ςή-
σονται· καὶ Κύριος καθαριεῖ αὐτὴν,
ὅτι ἀνένευσεν ὁ πατὴρ αὐτῆς.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Παρθένων
καὶ γυναικῶν τὸ περὶ τὰς εὐχὰς αὐτοκρα-
τὲς ἀφείλετο, τῶν μὲν τȣ̀ς πατέρας κυ-
ρίȣς, τῶν δὲ γυναικῶν τȣ̀ς ἄνδρας ἀπο-
φήνας, εἰς βεβαίωσιν ὅρκων καὶ λύσιν, τῆς
μὲν πατρὸς, τῆς δὲ ἀνδρὸς εἶναι· καὶ μὴν
εἰκότως. αἱ μὲν γὰρ διὰ νεότητα, δύνα-
μιν ὅρκων ȣ̓κ ἴσασιν, ὡς χρῄζειν τῶν ἐπι-
κρινȣ́ντων· αἱ δὲ πολλάκις ὑπὲρ εὐχερείας
ὀμνύȣσιν ἃ μὴ τοῖς ἀνδράσι συνοίσει. διό-
B περ αὐτοῖς ἀνέθηκε τὴν ἐξȣσίαν τȣ̃ τὰ
νομισθέντα διαφυλάττειν, ἢ τȣ̓ναντίον.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Γυναικὸς εὐχὴν ἐν
οἴκῳ πατρὸς γενομένην ἐν νεότητι, συγ-
χωρηθεῖσαν μὲν ὑπὸ τȣ̃ πατρὸς παρασιω-
πήσαντος, ἵςασθαι κελȣ́ει· μὴ βεβαιω-
θεῖσαν δὲ ὑπὸ τȣ̃ πατρὸς, ȣ̓κ ἐπιζητεῖ
Θεὸς, ὡς διαμένειν καὶ πληρȣ̃σθαι ὀφεί-
λȣσαν πάντως.

Γ ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εὐχὴν ȣ̓ δεῖ λαβεῖν
τὴν ἐπ' ἀτιμίᾳ γονέων ὑπὸ παίδων γινο-
μένην, κατὰ τȣ̀ς πονηρȣ̀ς διδασκάλȣς λέ-
» γειν παρασκευάζοντας, Κορβὰν ἂν ἐξ ἐμȣ̃ Μάρκ. 7. 11.
» ὠφεληθῇς, Θεȣ̃ καθόλȣ τιμᾷν πατέρα
καὶ μητέρα προςάξαντος. ὃς καὶ ἀκυροῖ
γυναικὸς νέας εὐχὴν, μὴ συναινέσαντος
τȣ̃ πατρός· καὶ πάλιν ὑπάνδρȣ, μὴ τȣ̃
ἀνδρὸς ἐπινȣ́σαντος· τὸ γὰρ ψȣσθὲν ὑπ'
ἐξȣσίαν ἀνέγκλητον. κἂν μετὰ ταῦτα χη-
ρȣ́σῃ, φησὶν, ἢ καὶ χωρισθῇ τȣ̃ ἀνδρός.
Δ βεβαιȣ̃ται δὲ διὰ τȣ́των τὸ ἐξ ἀρχῆς· ὅτι
διὰ τὸν ἄνδρα γέγονεν ἡ γυνὴ, καὶ προσῆ-
κόν ἐςιν ὑποτάττεσθαι, καὶ κατὰ Παῦλον
» λέγοντα, ἡ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα. Ἐφεσ. 5. 33.

ζ. Ἐὰν δὲ γενομένη γένηται ἀνδρὶ,
καὶ εὐχαὶ αὐτῆς ἐπ' αὐτὴν κατὰ τὴν
διαςολὴν τῶν χειλέων αὐτῆς, ὅσα ὡρί-
η. σατο κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, Καὶ
ἀκȣ́σῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, καὶ παρασιω-
E πήσῃ αὐτῇ ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἀκȣ́σῃ, καὶ
ȣ̃τω ςήσονται πᾶσαι αἱ εὐχαὶ αὐτῆς,
καὶ οἱ ὁρισμοὶ ȣ̃ς ὡρίσατο κατὰ τῆς
θ. ψυχῆς αὐτῆς, ςήσονται. Ἐὰν δὲ ἀνα-
νεύων ἀνανεύσῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ᾗ ἂν
ἡμέρᾳ ἀκȣ́σῃ, πᾶσαι αἱ εὐχαὶ αὐτῆς,
καὶ οἱ ὁρισμοὶ αὐτῆς ȣ̃ς ὡρίσατο κα-
τὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, ȣ̓ μενȣ̃σιν, ὅτι
Z ὁ ἀνὴρ ἀνένευσεν ἀπ' αὐτῆς, καὶ Κύ-
ριος καθαριεῖ αὐτήν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ
τῆς ὑπάνδρȣ. ἐν γὰρ τῇ βȣλήσει τȣ̃ ἀν-
δρὸς τίθεται τὴν πλήρωσιν τῆς εὐχῆς, εἰ
παρασιωπήσειε καθ' ἣν ἡμέραν ἤκȣσε τῶν
τῆς γυναικὸς εὐχῶν· καὶ τὸ ἄκυρον τῆς
» ἐπαγγελίας, εἰ ἀνανεύσειε. καὶ Κύριος
» γάρ φησι καθαριεῖ αὐτήν. ὁ γὰρ ὑπὸ ἐξȣ-
σίας μείζονος κωλυόμενος, ἀνέγκλητον
H ἔχει τὴν ἔλλειψιν.

ι. Καὶ εὐχὴ χήρας καὶ ἐκβεβλη-
μένης ὅσα ἂν εὔξηται κατὰ τῆς ψυ-
χῆς αὐτῆς, μενȣ̃σιν αὐτῇ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Χήραι μὴ ῥᾳδίως ὀμνύτωσαν· οὐ γὰρ ἔχουσι τοὺς παραιτητὰς, οὔτ' ἄνδρας ὧν διεζεύχθησαν, οὔτε πατέρας ἀφ' ὧν μετανέστησαν, ὅτε τὴν πρὸς γάμον ἀποικίαν ἐστέλλοντο· ἐπειδὴ μένειν τοὺς τούτων ὅρκους ἀναγκαῖον, ἐρημίᾳ τῶν κηδομένων βεβαιουμένους.

ια. Ἐὰν δὲ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἡ εὐχὴ αὐτῆς, ἢ ὁ ὁρισμὸς κα-
ιβ. τὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς μεθ' ὅρκου, Καὶ ἀκούσῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, καὶ παρασιωπήσῃ αὐτὴν, (1) καὶ μὴ ἀνανεύσῃ αὐτῇ, καὶ στήσονται πᾶσαι αἱ εὐχαὶ αὐτῆς, καὶ πάντες οἱ ὁρισμοὶ οὓς ὡρίσατο κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, καὶ (2)
ιγ. στήσονται κατ' αὐτῆς. Ἐὰν δὲ περιελὼν περιέλῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἀκούσῃ, πάντα ὅσα ἂν ἐξέλθῃ ἐκ τῶν χειλέων αὐτῆς κατὰ τὰς εὐχὰς αὐτῆς, καὶ κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τοὺς κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, οὐ μενεῖ αὐτῇ· ὁ ἀνὴρ αὐτῆς περιεῖλε, καὶ Κύριος καθαριεῖ αὐτήν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἀνδρὸς, ἢ συγχωρεῖται, ἢ ἀπαιτεῖται. εἰ μὲν παρασιωπήσειε καὶ μὴ ἀνανεύσειεν, ἱσταμένης τῆς εὐχῆς καὶ ἀπαιτουμένης· εἰ δὲ διαλύσειεν ὁ ἀνὴρ τὸ παρέγκλημα καθ' ἣν ἡμέραν ἤκουσεν, ἀνευθύνου τῆς γυναικὸς γενομένης καὶ μετὰ τὸν χωρισμόν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Βεβαιοῖ τὸ τῆς Φύσεως ὁ νόμος, ἐφ' οἷς ἐξ ἀρχῆς ἡ γυνὴ δεδημιούργηται. διὸ καὶ ὑποτάττεσθαι ἀπαιτεῖ.

ιδ. Πᾶσα εὐχὴ, καὶ πᾶς ὅρκος δεσμοῦ κακῶσαι ψυχὴν, ὁ ἀνὴρ αὐ-
A τῆς στήσει αὐτὴν, καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς περιελεῖ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ κακῶσαι ψυχὴν, τὸ νηστεῦσαι, ἢ ἄλλως ἀσκῆσαι. ὅθεν καὶ περὶ τοῦ μηνὸς τῆς νηστείας φησὶν, ἐν
» αὐτῷ κακώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. Ἀριθ. 29. 7.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι ἐὰν γυνὴ ἢ θυγάτηρ ὑπόσχηταί τι ποιεῖν ἐνόρκως, ἢ ἄνευ ὅρκου, ὃ δοκεῖ εἶναι λατρείας
B ἔργον· οἷον τὸ ἀπελθεῖν ἐν τῷδε τῷ ἁγίῳ τόπῳ, ἢ δοῦναι εἰς εὐποιΐαν τόδε, ἢ νηστεῦσαι· δύναται ὁ ἀνὴρ λύσαι τὰ ἁμαρτήματα αὐτῇ, ὁμοίως καὶ πατὴρ, ἐὰν μὴ συγχωρήσωσιν αὐτῇ ποιῆσαι ὃ ὑπέσχετο.

ιε. Ἐὰν δὲ παρασιωπῶν παρασιωπήσῃ αὐτῇ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, καὶ στήσει αὐτῇ πάσας τὰς εὐχὰς αὐτῆς, καὶ τοὺς ὁρισμοὺς τοὺς ἐπ' αὐτῆς στήσει
Γ αὐτῇ, ὅτι ἐσιώπησεν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ
ις. ᾗ ἤκουσεν. Ἐὰν δὲ περιελὼν περιέλῃ αὐτῆς μετὰ τὴν ἡμέραν ἣν ἤκουσε, καὶ λήψεται τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐπίκειται δὲ καὶ τῷ ἀνδρὶ νόμος, ὁμοίως ἀπαιτῶν καὶ τοῦτον τὴν πρὸς Θεὸν βεβαιότητα. εἰ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐπιτρέψας, ὕστερον μεταθοῖτο, καὶ οὗτος τρόπον τινὰ παρέβη τὴν πρὸς Θεὸν ἐπαγ-
Δ γελίαν· βεβαιώσας μὲν τὴν εὐχὴν τῇ σιωπῇ, ἀνατρέπων δὲ τῇ παραβάσει τὴν μετάνοιαν, ἤτοι τῇ ἀνανεύσει.

ιζ. Ταῦτα τὰ δικαιώματα ὅσα ἐνετείλατο Κύριος τῷ Μωϋσῇ, ἀναμέσον ἀνδρὸς καὶ ἀναμέσον γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἀναμέσον πατρὸς καὶ θυγατρὸς ἐν νεότητι ἐν οἴκῳ πατρός.

ΚΕΦ. ΛΑ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς
β. Μωϋσῆν, λέγων, Ἐκδίκει τὴν ἐκδίκησιν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐκ τῶν Μαδιανιτῶν, καὶ ἔσχατον προστεθήσῃ πρὸς τὸν λαόν σου.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τελευταίαν ταύτην πρᾶξιν ἐπιτάττει Θεὸς τῷ Μωϋσεῖ. ὀργὴν γὰρ ἑαυτῆς ἐθησαύρισαν οἱ ἐκ Μαδιάμ. καλὸν δὲ παράγγελμα, μέγα τὶ πράττειν πρὸ τελευτῆς, ὥσπερ ἐφόδιον πρὸς τὴν ἔξοδον. ἀρέσκειν δὲ τῷ Θεῷ ταύτην παρίστησι τὸ παρατάξασθαι λέγειν ἔναντι Κυρίου ἐπὶ Μαδιάμ. κατὰ Θεὸν γὰρ οἱ πρὸς ἐκκοπὴν ἀσεβῶν γινόμενοι πόλεμοι, τῆς γῆς ὄντες καθαρτικοί· κἂν βλασφημῶσιν οἱ τὴν κακίαν ἐνυπόστατον λέγοντες.

γ. Καὶ ἐλάλησε Μωϋσῆς πρὸς
H τὸν λαὸν, λέγων, ἐξοπλίσατε ἐξ ὑμῶν ἄνδρας, καὶ παρατάξασθε ἔναντι Κυρίου ἐπὶ Μαδιὰμ, ἀποδοῦναι ἐκδίκησιν Κυρίου τῇ Μαδιάμ.

δ. Χιλίους ἐκ φυλῆς, καὶ χιλίους ἐκ φυλῆς, ἐκ πασῶν φυλῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἀποστείλατε παρατάξασθαι.
ε. Καὶ ἐξηρίθμησαν ἐκ τῶν χιλιάδων Ἰσραὴλ χιλίους ἐκ φυλῆς, δώδεκα χιλιάδες ἐνωπλισμένοι εἰς παράταξιν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Παντὶ μὲν τῷ στρατῷ πολεμεῖν οὐκ ἐδοκίμαζεν, εἰδὼς τὰ ὑπερόρια πλήθη (3) πταίοντα περὶ αὐτοῖς, καὶ ἅμα λυσιτελὲς ἡγούμενος ἐφεδρείας εἶναι συμμάχων, (4) τοῖς προκαμοῦσι βοηθούς. ἀριστίνδην δὲ τοὺς ἡβῶντας ἐπιλέξας χίλιους ἐκ φυλῆς ἑκάστης, δώδεκα χιλιάδας. τοσαῦται γὰρ ἦσαν αἱ φυλαί.

ΚΥΡΙΛ-

(1) Αὐτῇ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

(2) Τὸ, καὶ, λείπει. αὐτ.

(3) Πλείω ὄντα πὰρ αὐτούς. ἐν ταῖς σημειώσ. ταῖς ἐν σελ. 129. τοῦ 2. Τόμ. τῆς τοῦ Μαγγ. ἐκδόσ. μήτι γε δὲ τὸ περὶ αὐτοῖς ποιητικὸν, ἀντὶ τοῦ περὶ αὐτά.

(4) Συμμάχους. αὐτ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐκ πάσης Φυλῆς τὸ ὅτι μάλισα ἐπίλεκλον καὶ μαχιμώτατον προσάσει, ἵνα τὸ ἀΦ' ἑκάσης δόδοκιμᾶν, αὔχημα γένηται τᾶ παντὸς, [καὶ ἡ τᾶ μέρας λαμπρότης εἰς ὅλον ἴοι τὸ πλήρωμα.]

5. Καὶ ἀπέσειλεν αὐτὰς Μωϋσῆς χιλίας ἐκ Φυλῆς (1) συὶ δυνάμει αὐτῶν, καὶ Φινεὲς υἱὸς Ἐλεάζαρ υἱᾶ Ἀαρὼν τᾶ ἱερέως· καὶ τὰ σκόδη τὰ ἅγια, καὶ αἱ σάλπιγες τῶν σημασιῶν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν.

» ΑΔΗΛΟΥ. Τὰ σκόδη τὰ ἅγια, τὸ Ἐφὸδ λέγει μᾶλλον καὶ τὰ ἱερατικὰ ἐνδύματα.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Στρατηγὸν ἑλόμενος τᾷ πολέμᾳ Φινεὲς, πεῖραν ἤδη δεδωκότα στρατηγικῆς δυτολμίας, ἐπὶ καλοῖς ἱερείοις ἐξέπεμπε τὰς ὁπλίτας.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὥστε μηδὲν ἀπεοικέναι πράξεως ἱερατικῆς τῷ πολεμίαν ταύτην. καθαρὸν γὰρ τὸ δίκαιον παρὰ Θεῷ. καὶ δὴ καὶ ἅγιον τὸ ὑπὲρ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας γενόμενον.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὑποτύπωσις Χριστᾶ μὲν, ὁ ἱερεὺς, τουτέστιν ὁ Φινεές· Ἀγγέλων δὲ, σκόδη τὰ ἅγια, τῶν δὲ τὸν θεῖον ἡμῖν διακεκραγότων λόγον, αἱ σάλπιγες τῶν σημασιῶν. ὅτω γὰρ ἀμογητὶ περιεσόμεθα τῶν ἀνθεσηκότων τῷ Χριστῷ, λέγοντες τὸ τῷ ψαλμοῖς ᾀδόμενον· τῷ σοὶ τὰς ἐχθρὰς ἡμῶν κερατιδμεν, καὶ τῷ τῷ ὀνόματί σα ἐξδενώσομεν τὰς ἐπανισαμένας ἡμῖν.

Ψαλ. 43. 5.

ζ. Καὶ παρετάξαντο ἐπὶ Μαδιὰμ, καθὰ ἐνετείλατο Κύριος Μωϋσῇ. καὶ ἀπέκλειναν πᾶν ἀρσενικόν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τὸ δὲ τοσαύτῳ ἐργάσασθαι φθορὰν ἐκ θείᾳ προσάγματος, εἰκότως εἰς ὀργὴν Θεᾷ ἀναφέρσιν αἱ θεῖαι Γραφαὶ, πρὸς ἔμφασιν τῆς ὀλοθρδτικῆς τᾶ κακᾶ δικαιοσύνης, οἰκείως ἀπεικαζομένης ὀργῇ. ὀργῇ γὰρ τὸ ἀφειδὲς ἐμφανίζει· ὅπερ ἐσὶ παρὰ τῷ Θεῷ κατὰ τῆς κακίας ἀπαθητικὸν, ὡς ἐπ' ἀνθρώπων.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐκτάτᾳ σωσίναν προσήκει, μηδὲν πλῆθος ἀνθρώπων παρὰ Θεῷ λελογισμένον, εἰ κακία παρείη.

η. Καὶ τὰς βασιλεῖς Μαδιὰμ ἀπέκλειναν ἅμα τοῖς τραυματίαις αὐτῶν· καὶ τὸν Εὐεὶν, καὶ τὸν Ῥοβὸμ, καὶ τὸν Σὲρ, καὶ τὸν Οὖρ, καὶ Ῥοβὸκ, πέντε βασιλεῖς Μαδιάμ. καὶ τὸν Βαλαὰμ υἱὸν Βεὼρ ἀπέκλειναν ἐν ῥομφαίᾳ σὺν τοῖς τραυματίαις αὐτῶν.

» ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ. Καὶ τὸν Βαλαὰμ υἱὸν » Βεὼρ ἀπέκλειναν σὺν ῥομφαίᾳ. Ὁ γὰρ μηκέτι σὺν πνδύματι Θεᾷ λαλῶν, ἀλλὰ κατέναντι νόμα Θεᾷ ἕτερον πορνείας νόμον ἰσάνων, ἔτος ὢν ἔτι ὡς Προφήτης, ἀλλ' ὡς μάντις λογιαθήσεται. μὴ ἐμμείνας γὰρ τῇ τᾶ Θεᾷ σὺντολῇ. ἄξιον τῆς αὐτᾶ κακομηχανίας ἀντελάβετο μισθόν.

θ. Καὶ προενόμδσαν τὰς γυναῖκας Μαδιὰμ, καὶ τῷ ἀποσκδίῳ αὐτῶν, καὶ τὰ κλωία αὐτῶν, καὶ τῷ δώαμιν αὐτῶν ἐπρονόμδσαν,

ι. Καὶ πάσας τὰς πόλεις αὐτῶν τὰς ἐν ταῖς κατοικίαις αὐτῶν, καὶ τὰς ἐπαύ-
ια. λεις αὐτῶν ἐνέπρησαν ἐν πυρί. Καὶ ἔλαβον πᾶσαν τῷ προνομῷ, καὶ πάντα τὰ σκῦλα αὐτῶν ἀπὸ ἀνθρώπα ἕως κλωίας.

ιβ. Καὶ ἤγαγον πρὸς Μωϋσῆν καὶ πρὸς Ἐλεάζαρ τὸν ἱερέα, καὶ πρὸς πάντας τὰς υἱὰς Ἰσραὴλ τῷ αἰχμαλωσίαν, καὶ τὰ σκῦλα, καὶ τῷ προνομῷ εἰς τῷ παρεμβολῷ εἰς Ἀραβὼθ Μωὰβ, ἥ ἐσιν ἐπὶ Ἰορδάνα κατὰ Ἰεριχώ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Παρεκομίζοντο πρὸς Ἐλεάζαρ τὸν ἱερέα, καὶ πρὸς πᾶσαν τῷ συναγωγῷ υἱῶν Ἰσραὴλ τῷ αἰχμαλωσίαν. ἱερὰ γὰρ ὥσπερ ἀναθήματα τῷ Χριστῷ τῷ πάντων ἀρχιερεῖ, καὶ ἐκ ἀσυμφανῆ τοῖς λαοῖς τὰ τῶν ἁγίων κατορθώματα.

ιγ. Καὶ ἐξῆλθε Μωϋσῆς καὶ Ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες τῆς συναγωγῆς εἰς συνάντησιν αὐτοῖς ἔξω τῆς παρεμβολῆς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Προηπλῶτα τοῖς ἀρισεῦσιν ὁ Μωϋσῆς· καὶ τᾶτο μὲν τιμῆς· » ἐπετίμα δὲ περὶ τῶν ζωγρηθέντων. ὁδεὶς Ἰώβ. 14. 4.
Ε» γὰρ καθαρὸς ἀπὸ ῥύπα.

ιδ. Καὶ ὠργίαθη Μωϋσῆς ἐπὶ τοῖς ἐπισκόποις τῆς δυνάμεως, χιλιάρχοις καὶ ἑκατοντάρχοις τοῖς ἐρχομένοις ἐκ τῆς παρατάξεως τᾶ πολέμα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Ἡ μέμψις ἡ παρὰ Μωσέως ὁ πρὸς ἅπαντας ἁπλῶς, ἀλλὰ πρὸς μόνας ἐπράτλετο τὰς τῆς δυνάμεως ἐπισκόπας, καὶ πρὸς χιλιάρχας καὶ ἑκατονΖ » τάρχας.] δυναλοὶ γὰρ δυναλῶς ἐταθήσονται. Σοφ. 6. 6.
διὸ καὶ κατ' αὐτῶν μάλισα τὸ ἀκριβὲς τᾶ
» νόμα. ᾧ γὰρ πολὺ παρέθεντο, φησὶ, πολὺ Λκκ. 12. 48.
» ζητήσασιν ἀπ' αὐτᾶ. Φέρελαι τοίνυν ἐπὶ τὰς ἐπισκόπας καὶ τῶν ταγμάτων προεσηκότας ἢ κατὰ πάντων αἰτίασις. ἀεὶ γὰρ ταῖς νήψεσι τῶν καθηγαμένων δόδοκιμεῖ τὸ ὑπήκοον. τοιγάρτοι καὶ γέγραπται τοῖς ὑπὸ
» χεῖρα λαοῖς· πείθεσθε τοῖς ἡγαμένοις. Ἑβρ. 13. 17.

» ** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐκ ἀκαταιτίατοι μεμονήκασιν οἱ ἀπόλεκλοι τῶν Φυλῶν, καίτοι

(1) Χιλίας ἐκ Φυλῆς, χιλίας ἐκ Φυλῆς. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. χιλίας ἐξ ἑκάσης Φυλῆς. ἡ σὺν Ὀξον. χιλίας ἐκ Φυλῆς, καὶ χιλίας ἐκ Φυλῆς. ὁ σὺν ἁγ. Κύριλ. σὺν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 120.

τοι τῳ νίκῳ ἀράμενοι. δι' ὃ σημαίνεται καὶ μάλα σαφῶς, ὡς τὸ εἰσάπαν ἀμώμητον, εἰ δ' ἂν αὐτοῖς τοῖς ἀνδριζομένοις ὑπάρξῃ ποτέ.

ιε. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς Μωϋσῆς, ἵνα τί ἐζωγρήσατε πᾶν θῆλυ;

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπετίμα Μωϋσῆς τοῖς νενικηκόσιν, ὡς ἀ κατὰ λόγον τὸν ἀκριβῆ καὶ ἀδιάβλητον πανελῶς τὸ πρᾶγμα σωτεθεικόσιν. ἀ γὰρ ἔδει, φησὶ, ζωγρῆσαι τὸ ἄρσεν, εἰ δ' ἂν αὖ τὸ θῆλυ τὸ ἐμπειρόγαμον. ἔδει γὰρ τῆς ὅσον ἀδέπω μελλούσης ὑπ' αὐτοῖς ἔσεσθαι γῆς ἀποκείρεσθαι τὸ ἄρσεν, ὡς ἦξον μετὰ βραχὺ πρὸς ἦβλωτε καὶ ἀλκιὼ, καὶ πολέμιον ἐσόμενον τῷ λαῷ, σωαναιρεῖσθαι δὲ καὶ τὸ θῆλυ, σκανδάλε παραίτιον γεγονός.

ις. Αὗται γὰρ ἦσαν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ κατὰ τὸ ῥῆμα Βαλαὰμ τε ἀποσῆσαι καὶ ὑπεριδεῖν τὸ ῥῆμα Κυρίε ἕνεκεν Φογώρ· καὶ ἐγένετο ἡ πληγὴ ἐν τῇ σωαγωγῇ Κυρίε.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Οὐ μόνον ὁ Βαλαὰμ γέγονεν αἴτιος ἐκπορνεῦσαι τὸν Ἰσραήλ· διὸ καὶ ἀπέκλειναν αὐτὸν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ· ἀλλὰ καὶ ὁ Φογώρ. ὁ μὲν γὰρ σωεβάλλοσεν, ὁ δὲ καὶ σωήργησε τῇ πράξει τῇ ἀτόπῳ, προτρεπόμενος τὰς γωαῖκας Μαδιὰμ ἀσελγῆσαι μετὰ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. διὸ καὶ τὸν Σὲρ ἀπέκλειναν, ὃς ἰῶ ἄρχων Μαδιάμ· ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς σωέπραξε τῷ ἔργῳ τῷ ἀθέσμῳ, προσησάμενος τῳ ἑαυτὲ θυγατέρα. καὶ γὰρ καταγελᾶν τῶν σὺ ἀξίαις θέλεσι μᾶλλον οἱ ἀσελγεῖς. καὶ ἠρήσατο βασιλεὺς ὢν, προσῆσαι τῳ ἑαυτὲ θυγατέρα, ἵνα παρολισθήσαντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, προσκρόσωσι Θεῷ. τὸ δὲ Σαμαρειτικὸν, σαφέσερόν φησι, λέγον· διὰ λόγε Φογώρ.

ιζ. Καὶ νῦ ἀποκλείνατε πᾶν ἀρσενικὸν ἐν πάσῃ τῇ ἀπαρτίᾳ, καὶ πᾶσαν γωαῖκα, ἥτις ἐπέγνω κοίτῃ. τῳ ἄρσενος ἀποκλείνατε. Καὶ πᾶσαν τῳ ἀπαρτίαν τῶν γωαικῶν, ἥτις ἒκ οἶδε κοίτῳ ἄρσενος, ζωγρήσατε αὐτάς.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐπελίμα δὲ περὶ τῶν ζωγρηθεισῶν γωαικῶν· τὰς πολλῶν αἰτίας κακῶν, καὶ τὰς ἐπὶ τιμωρίᾳ κωλύει σώζεσθαι· ἐξαλείφει δὲ καὶ ὅσον νήπιον ἄρσεν, ὡς πολέμιον ἐσόμενον ὑπὲρ τῆς τῶν γονέων ἀναιρέσεως. ἐξαλείφει δὲ καὶ τὰς γωαῖκας, διὰ τῳ ἀσεβῆ πορνείαν· τὰς δὲ ἀπείρας ἔσας, ἀπολείπεσθαι κελεύει, ὡς ἀναιτίας τῷ κακῷ ταύτας περιποιῶν, δελείας ἔργον πληρῶν δωαμένας, ὡς εἶναι τῦτο κέρδος τοῖς πολεμισαῖς, καὶ τῇ λοιπῇ σωαγωγῇ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τῶν Μαδιανιτῶν τὰς ἀνδρὶ σωημμένας ὁ νομοθέτης ἀναιρεθῶαι προσέταξεν; Ὡς πεπαιδευμένας τῆς ἀσεβείας τὰ δόγματα, καὶ διαφθείρειν τὰς ἐξανδραποδισαμένας δωαμένας.

ιθ. Καὶ ὑμεῖς παρεμβαλεῖτε ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἑπτὰ ἡμέρας. πᾶς ὁ ἀνελὼν καὶ ὁ ἁπτόμενος τῦ τετρωμένε ἁγνισθήσεται τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ὑμεῖς καὶ ἡ αἰχμαλωσία ὑμῶν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Προσάττει τὰς μὲν ἔξω τῦ στρατοπέδε καταμένειν τινὰς ἡμέρας· τῷ δὲ μεγάλῳ ἱερεῖ καθᾶραι τῦ Φόνε τὰς ἀπὸ τῆς παρατάξεως ἥκοντας τῶν συμμάχων. καὶ γὰρ εἰ νόμιμοι αἱ κατ' ἐχθρῶν σφαγαὶ, ἀλλ' ὅγε κλεινων ἄνθρωπον, εἰ καὶ δικαίως, καὶ ἀμιωόμενος, καὶ βιαθεὶς, ὑπαίτιος εἶναι δοκεῖ, διὰ τῳ ἀνωτάτω καὶ κοινῳ συγγένειαν. ὃ χάριν καθαρσίων ἐδέησε τοῖς κλιῶασι πρὸς ἀπαλλαγὴν τῦ νομισθέντος ἄγος γενεσθαι.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τῆς μὲν ἡμέρας τῆς τρίτης, ἢ τὸν τρίτον ἡμῖν σημαινόσης καιρὸν, καθ' ὃν ἡ διὰ Χρισῦ γέγονε κάθαρσις μετὰ χρόνον τὸν μετὰ Μωσέα, καὶ καθ' ὃν ὁ τῶν ἁγίων Προφητῶν ἀνεδείχθη χορός· ἢ τοι τὸν τῆς ἀνασάσεως, καθ' ὃν ἀνέβιω Χρισὸς, προσηλώσας τῷ τιμίῳ σαυρῷ τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον, καὶ λυτικὸν ἁμαρτίας τὸ δι' ἡμᾶς ὑπομείνας πάθος. τῆς γε μιᾶ ἑβδόμης τὸν ἐπὶ τῇ σωτελείᾳ τῦ παρόντος αἰῶνος καιρὸν ἀναπειθόσης νοεῖν, καθ' ὃν ὁλοτρόπως τὸ τῆς ἁμαρτίας ἄχθος ἀποσεισάμενοι, καὶ εἰς λῆξιν ἰόντες ἁγιασμῦ, σωεσόμεθα τῷ Χρισῷ, καθαρὰν καὶ ἡγνισμένιν, καὶ ἐν μακαριότητι τῇ κατὰ Χρισὸν τρίβοντες ζωιν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, διὰ Χρισὸν τὸν τριήμερον ἀνασάντα· τῇ ἑβδόμῃ, διὰ τὸ τέλος τῦ κόσμε, ἑβδομαίᾳ χιλιάδι συμπληρόμενον· ἐν ᾗ καθαρότης εἰσάγεται διὰ Χρισῦ, ἀνατελλόσης δικαιοσώης ἐν ἡμέραις αὐτῦ.

κ. Καὶ πᾶν περίβλημα καὶ πᾶν σκεῦος δερμάτινον, καὶ πᾶσαν ἐργασίαν ἐξ αἰγίας, καὶ πᾶν σκεῦος ξύλινον ἀφαγνιεῖτε.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐκ περισσίας τὸ καθαρὸν εἰσάγων, ὡς μηδαμόθεν εἴη μολυσμὸς ἐν ἀνθρώποις.

κα. Καὶ εἶπεν Ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς πρὸς τὰς ἄνδρας τῆς δωάμεως τὰς ἀρχομένας ἐκ τῆς παρατάξεως τῦ πολέμε, τῦτο τὸ δικαίωμα τῦ νόμε ὃ συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Σκύβων ἐκ περισσίας εἰσήγαγε κάθαρσιν διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος. τῦτο γὰρ τῷ λόγῳ Μωϋσέως Ἐλεάζαρ προσέθηκε κατὰ τὸ σιωπώμενον μαθὼν

μαθὼν ἐκ Θεῦ. ὡς καὶ Μωϋσῆς τοῖς περὶ τὸ πάσχα προσέθηκε τὸ τῦ ὑσσώπε, καὶ τὸ μὴ ἐξιέναι τινὰ τῶν θύραν ἕως πρωΐ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐπιλήρησον, ὅτι Μωσῆς μὲν πρότερος τοῖς νενικηκόσι τὸν τῦ διασμήχεσθαι κατεδήλε καιρὸν, ἐκ ἔτι δὲ καὶ τὸν τρόπον· προανακηρύττει γὰρ ὁ νόμος τῆς διὰ Χριστῦ καθάρσεως τὸν καιρόν· δεύτερος δὲ καὶ μετὰ Μωσέα προσεφώνησεν ὁ ἱερεύς, τετέσιν ὁ Ἐλεάζαρ. διατάττει μὲν γὰρ μετὰ Μωσέα Χριστὸς, καὶ τὸν καιρὸν μὲν ἐκ ἔτι τῦ καθαρισμῦ τοῖς ἀνδριζομένοις καταδηλοῖ· αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ καιρός· τὸν δὲ τρόπον εἰσηγεῖται, καὶ αὐτό πως ἤδη λοιπὸν ἐν ὄψει τίθησι τὸ μυστήριον, τὸν ἀκριβῆ τῦ νόμε διερμηνεύων σκοπόν.

κβ. Πλὴν τῦ χρυσίε καὶ τῦ ἀργυρίε καὶ χαλκῦ καὶ σιδήρε καὶ μολίβδε καὶ κασσιτέρε· Πᾶν πρᾶγμα ὃ διελεύσεται ἐν πυρὶ, καὶ καθαρισθήσεται, ἀλλ' ἢ τῷ ὕδατι τῦ ἁγνισμῦ ἁγνισθήσεται· καὶ πάντα ὅσα μὴ διαπορεύηται διὰ πυρὸς, διελεύσεται δι' ὕδατος.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προσέταξεν ὅσα μὲν ἦν ἐν τοῖς σκεύεσι τῷ πυρὸς ἀκμὴν διήκειν οἷά τε, παρενεχθῆναι διὰ πυρὸς, τὰ δὲ ὅσα μὲν σθένειαν ἐκ ἔχοντα φυσικὴν, σαθρὰ δὲ καὶ ἑτοιμότερά πως εἰς τὸ παθεῖν δυάμενα τὸν εἰς ἅπαν ἀφανισμὸν, ἐᾶσθαι δὲ λέγων καὶ τὸ ἐκ δερμάτων καὶ ξύλων, δι' ὕδατος φέρεσθαι· ὡς ἐν σκεύεσιν ἡμᾶς χρυσοῖς τε καὶ ἀργυροῖς καὶ ἐν τοῖς ἑτέροις αἰνιγματωδῶς ὑποφαίνων, οἷς ἡ διὰ Χριστῦ γέγονε κάθαρσις ὡς ἐν πυρί τε καὶ ὕδατι. βεβαπτίσμεθα γὰρ ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. ἐκῶν τὸ δοκιμάζεσθαι διὰ πυρός τε καὶ ὕδατος τὰ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας σωτειλεγμένα, τῷ ἡμῶν ἀρτίως ὑποδηλοῖ κάθαρσιν, ἃς ὄντας ποτὲ πλᾶτον ὥσπερ τινὰ διαβολικὸν, ἑαυτῷ περιεποιήσατο Χριστὸς, εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τῦ ἰσχυρῦ, καὶ τὰ σκεύη αὐτῦ διαρπάσας, καὶ δήσας τὸν ἰσχυρόν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Τὸ ἑκάστε τῶν νενικηκότων σκεῦος, εἴτε χρυσῦν εἴη τυχὸν, εἴτε ἀργυρῦν, εἴτε καὶ ἐκ χαλκῦ, καὶ ἐξ ἑτέρας ὕλης πεποιημένον, διὰ πυρὸς ἐέναι προσέταξεν.] ὡς γὰρ ὁ μακάριος [γράφει] Παῦλος, ἑκάστε τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Προσέταξε δὲ καὶ δι' ὕδατος ἔρχεσθαί τινα. δοκιμάζεσθαι γὰρ ἐκ ἑτέρως ὁ τῆς ψαλμῳδίας ἡμῖν ὑπαινίττεται λόγος τὰς τῶν ἁγίων ψυχὰς, πλὴν ὅτι κατὰ τοιάδε τινας τρόπους. καὶ γὰρ ὁ Δαβὶδ ἔψαλλεν· ὅτι ἐδοκίμασας ἡμᾶς ὁ Θεὸς, ἐπύρωσας ἡμᾶς ὡς πυρῦται τὸ ἀργύριον. διήλθομεν διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος, καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχήν.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Τετέσι τὰ διαπορευόμενα διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος ἁγνισθήσεται. ἃ δὲ τῷ πυρὶ προσομιλῆντα φθείρεται, ἀρκεσθήσεται τῷ τῦ ὕδατος ἁγνισμῷ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Σύμβολον τῶν διὰ πυρὸς διερχομένων, ὡς ὁ Παῦλος ἔφη· σωθήσεται, ὡς διὰ πυρός δέ. 1. Κορ. 3. 15.

κδ. Καὶ πλυνεῖσθε τὰ ἱμάτια τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, καὶ καθαρισθήσεσθε· καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεσθε εἰς τὴν παρεμβολήν.

ΑΔΗΛΟΥ. Πρῶτον περὶ τῦ καθαρισμῦ διατάττει, καὶ τότε περὶ τῦ μερισμῦ. εἰ γὰρ καὶ δικαίας εἰργάσαντο σφαγὰς. αὐτή γε ἡ τῶν ὁμογενῶν ἀναίρεσις δεῖται καθαρισμῦ, ὅτι μὴ ἐκ Θεῦ τὸ φθείρεσθαι τὰς ἀνθρώπους ἤρξατο, ὃς ἐπὶ ζωῇ ἔπλασε. (1)

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰσελεύσεσθαι τότε μέλλεις εἰς τὴν παρεμβολὴν τὰς νενικηκότας ὁ Ἐλεάζαρ φησὶν, ὅταν ἀποπλύνειαν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ τὰ ἱμάτια, καὶ ὅτως ἔσεσθαι καθαρός. ἡ γὰρ τελεία κάθαρσις, καὶ ῥύπε παντὸς ἀπόθεσις οὐ ἐφ' ἑτοίμοις ἔσαι τῆς σωτελείας καιροῖς, ἀναιρεμένης εἰς ἅπαν τῆς ἁμαρτίας, καὶ εἰς τὸ ἀνωφελέστερον καὶ πρεσβύτατον κάλλος τῆς ἀνθρώπε φύσεως ἀναφερομένης.

κε. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς κς. Μωϋσῆν, λέγων, Λάβε τὸ κεφάλαιον τῶν σκύλων τῆς αἰχμαλωσίας ἀπὸ ἀνθρώπε ἕως κτήνους σὺ καὶ Ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν πατριῶν τῆς συναγωγῆς.

ΑΔΗΛΟΥ. Λάβε τὸ κεφάλαιον. τὸ Σαμαρειτικὸν, λάβε τὸ τέλος, ἔχει.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τύπος ἂν εἶεν Μωσῆς τε καὶ Ἐλεάζαρ τῦ μόνε ἀρχιερέως καὶ νομοθέτε Χριστῦ, διανέμοντος τῷ λαῷ τὰ σκῦλα, συμπαρεσηκότων ἁγίων Ἀγγέλων, ὧν καὶ τύπος οἱ ἄρχοντες τῶν πατριῶν τῆς συναγωγῆς.

κζ. Καὶ διελεῖτε τὰ σκῦλα ἀναμέσον τῶν πολεμισῶν τῶν ἐκπεπορευμένων εἰς παράταξιν, καὶ ἀναμέσον κη. πάσης συναγωγῆς. Καὶ ἀφελεῖτε τὸ τέλος Κυρίῳ παρὰ τῶν ἀνθρώπων τῶν πολεμισῶν τῶν ἐκπεπορευμένων εἰς τὴν παράταξιν, μίαν ψυχὴν ἀπὸ πεντακοσίων, ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀπὸ τῶν κτηνῶν, καὶ ἀπὸ τῶν βοῶν, καὶ ἀπὸ τῶν προβάτων, καὶ ἀπὸ τῶν ὄνων. καὶ ἀπὸ τῦ ἡμίσες αὐκθ. τῶν λήψεσθε. Καὶ δώσεις Ἐλεάζαρ τῷ

(1) Τὰ αὐτὰ ἄλλως πως καὶ ὁ Προκόπιος ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

λ. τῷ ἱερεῖ τὰς ἀπαρχὰς Κυρίȣ. Καὶ ἀπὸ τῶν (1) ἡμίσȣς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ λήψῃ ἕνα ἀπὸ τῶν πεντήκοντα ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀπὸ τῶν βοῶν, καὶ ἀπὸ τῶν προβάτων, καὶ ἀπὸ τῶν ὄνων, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν· καὶ δώσεις αὐτὰ τοῖς Λευΐταις τοῖς Φυλάσσȣσι τὰς Φυλακὰς ἐν τῇ σκηνῇ Κυρίȣ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὴν λείαν διένειμε, τοῖς μὲν στρατευσαμένοις· ὀλίγος δ' ἀριθμὸς ἦσαν παρὰ τȣ̀ς ἡσυχάσαντας· διδȣ̀ς ἥμισυ μέρος· θάτερον δὲ τοῖς καταμείνασιν ἐν τῷ στρατοπέδῳ. δίκαιον γὰρ ὑπέλαβεν εἶναι καὶ τȣ́τοις μεταδȣ̃ναι τῆς ὠφελείας, εἰ καὶ μὴ τοῖς σώμασι, ταῖς γȣ̃ν ψυχαῖς διαγωνισαμένοις. οἱ γὰρ ἔφεδροι τῶν ἀγωνιστῶν ȣ̀κ ἐλαττȣ́μενοι ταῖς προθυμίαις, χρόνῳ καὶ τῷ φθασθῆναι μόνον ὑστερίζȣσι. λαβόντων δὲ τῶν μὲν ὀλίγων πλείω, διὰ τὸ προκινδυνεῦσαι, τῶν δὲ πλειόνων ἐλάττω, διὰ τὴν ἔνδον καταμονὴν, ἔδοξεν ἀναγκαῖον εἶναι πάσης τῆς λείας τὰς ἀπαρχὰς καθιερῶσαι. τὸ μὲν ȣ̃ν πεντηκοστὸν, οἱ ἐφεδρεύσαντες· πεντακοσιοστὴν δὲ μοίραν οἱ προπολεμήσαντες εἰσήνεγκαν. τῶν δ' ἀπαρχῶν τὰς μὲν παρὰ τῶν στρατευσαμένων, τῷ μεγάλῳ ἀρχιερεῖ προστάττει δοθῆναι· τὰς δὲ παρὰ τῶν καταμεινάντων ἐν τῷ στρατοπέδῳ, τοῖς νεωκόροις, οἷς ὄνομα Λευῖται.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀσαφὲς τὸ ῥητόν· ὁ δὲ νȣ̃ς τοιȣ̃τός ἐστιν· ἐὰν μέρος τῆς συναγωγῆς ἐξέλθῃ εἰς πόλεμον, καὶ λάβῃ σκῦλα, μερίζονται εἰς δύω, καὶ λαμβάνȣσιν ἐν μέρος οἱ πολεμήσαντες, κἂν ὀλίγοι ὦσιν, ὡς αὐτοὶ τὸ πᾶν κατορθωκότες, καὶ τὸ ἄλλο ἥμισυ, τὸ λοιπὸν σύστημα τῆς συναγωγῆς. πλὴν διδȣ̃σι τέλος ἐκ τῶν σκύλων πρῶτον τῷ Κυρίῳ, ȣ̃τως· ἐὰν λάβωσιν αἰχμαλώτȣς ἄνδρας κατὰ πεντακοσίȣς, ἕνα διδόασι τῷ Κυρίῳ, ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων. τὰ δὲ λοιπὰ ἀπὸ τȣ́τȣ τȣ̃ ἡμίσεως μέρȣς δεῖ τὰς ἀπαρχὰς προσαγαγεῖν τῷ Θεῷ. ἢ ȣ̃τω· πρὸς ἥμισυ μὲν μέρος λαμβάνȣσιν οἱ πολεμισταὶ καὶ οἱ λοιποί. οἱ δὲ πολεμισταὶ, ἐκ τȣ̃ ἡμίσεως αὐτῶν μέρȣς, ἀπὸ τῶν πεντακοσίων, διδόασι μίαν ψυχὴν τῷ Κυρίῳ ἀπὸ ἀνθρώπȣ ἕως κτήνȣς, διδόασι δὲ καὶ ἀπαρχάς· οἱ δὲ λοιποὶ οἱ μὴ πολεμισταὶ διδόασι τέλος τῷ Κυρίῳ πεντηκοστὴν, ἀπὸ τῶν πεντήκοντα μίαν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐξαριθμȣμένȣ τȣ̃ λαȣ̃, γίνεται καὶ τῶν σκύλων ἐξαρίθμησις ἀνθρώπων τε καὶ κτηνῶν, καὶ διαίρεσις τȣ́των εἴς τε τȣ̀ς πολεμήσαντας, καὶ τȣ̀ς οἴκοι μένοντας. ἑκατέροις γὰρ μερίζει, διότι ἀλλήλων προσδεῆ τὰ μέρη.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀπαρχὴ δὲ ἀπὸ τῶν σκύλων λαμβάνεται, ἡ μὲν τῷ ἱερεῖ, ἡ δὲ τοῖς Λευΐταις. ἀπὸ μὲν τȣ̃ ἡμίσεως τῶν λαφύρων, τὸ πεντακοσιοστὸν τῷ ἱερεῖ ἀπὸ ἀνθρώπȣ ἕως κτήνȣς· τὸ δὲ πεντηκοστὸν ἀπὸ τȣ̃ ἡμίσεως τȣ̃ ὑπολοίπȣ τοῖς Λευΐταις. ἔλαττον γὰρ ἡ μερὶς ἑνὶ ὄντι τῷ ἀρχιερεῖ, πλεῖον δὲ πολλοῖς ȣ̃σι τοῖς Λευΐταις.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Διενείμαντο τὰ ἐκ τȣ̃ πολέμȣ συνειλεγμένα πρὸς πᾶσαν εὐθὺς τὴν συναγωγὴν, καὶ τοῖς τῶν ἀνδριζομένων κατορθώμασιν ἡ ἑτέρα πληθὺς κατεσεμνύνετο. ὅτι γὰρ συνευδοκιμήσει τοῖς ἄγαν ἐξειλεγμένοις καὶ περιφανεστέροις τὸ βραχύ τι καταδεὲς καὶ κατόπιν ἰὸν τῆς ἐκείνων μεγαλοφυΐας, ὑπεσημαίνετό πως καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος. ἀπαριθμησάμενος γὰρ τῶν ἀρχαιοτέρων ἁγίων τȣ̀ς διὰ πίστεως εὐδοκιμήσαντας, καὶ οἷς ἡ δόξα περιφανὴς ἀπό γε τῆς εἰς Θεὸν ἀκριβȣ̃ς εὐσεβείας, κατὰ πίστιν, φησὶν, ἀπέθανον Εβρ. 11. 39, 40.
ȣ̃τοι πάντες, καὶ ȣ̀κ ἐκομίσαντο τὰς ἐπαγγελίας· τȣ̃ Θεȣ̃ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένȣ, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσιν. ἐπιστέλλει δὲ καὶ ἑτέροις· ἤδη τετελειωμένοι ἐστέ. χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε, καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν. ὁρᾷς ὅπως συντελειωθήσονται τοῖς ἐν τέλει καὶ οἱ τάξιν ἔχοντες τὴν καταδεᾶ, καὶ συνευλογȣ̃νται τοῖς ἐξειλεγμένοις οἱ μὴ κατ' αὐτȣ̀ς εὐσθενεῖς. 1. Κορ. 4. 8.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὰς μὲν δυωκαίδεκα χιλιάδας τῶν πολεμιστῶν, ἀπὸ τῆς τȣ̃ παντὸς ἡμισείας τῆς ἐκνεμηθείσης αὐτοῖς, προσκομίζειν προστέταχε τῷ ἀρχιερεῖ μίαν κεφαλὴν ἀπὸ πεντακοσίων, ἔν τε τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἐν τοῖς κτήνεσι. καὶ τȣ̃το ἦν αὐτοῖς τῷ Κυρίῳ τὸ τέλος. πληθύν γε μὴν τὴν ἑτέραν, μίαν ψυχὴν ἀπὸ πεντήκοντα τῇ ἱερᾷ φυλῇ καταθέσθαι δεῖν ἐδικαίωσε Κύριος. ἀνατυπȣ̃ντος δὲ πάλιν ἡμῖν τȣ̃ Ἐλεάζαρ ἐφ' ἑαυτῷ τὸν ἕνα τε καὶ μόνον ἀληθῶς ἀρχιερέα, τȣτέστι Χριστὸν, ἐξαιρέτως καὶ ἀληθῶς καὶ οἱονείπως αὐτῷ κατὰ πρόσωπον ἰδικῶς ἀνακείσεται τῶν ἐξειλεγμένων ἡ δωροφορία. αὐτῷ γὰρ προσάγȣσι, μεσολαβȣ̃ντος ȣ̀δενός. ὃ δὴ καὶ ἔδρων οἱ μακάριοι μαθηταὶ, δρῶσι δὲ ἔτι καὶ νῦν οἱ λαῶν ἡγȣ́μενοι, τȣ̀ς ἐπὶ τῷ θείῳ κηρύγματι πόνȣς ἰδικὸν ἀνάθημα ποιȣ́μενοι τῷ Χριστῷ. ἡ δὲ ἑτέρα τῶν εὐδοκιμȣ́ντων πληθὺς, ποιεῖται μὲν τὰς δωροφορίας εἰς δόξαν Χριστȣ̃, πλὴν διὰ μέσȣ κειμένων ἁγίων, ὡς ἔν γε τῇ ἱερᾷ φυλῇ νοȣμένων.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐκȣ̃ν διὰ μέσȣ τῶν ἁγίων ἡ εἰς Θεὸν αἰδὼς καὶ τὸ σέβας τῶν καρποφορȣ́ντων.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ οἱ μὲν ἀπὸ πεντακοσίων μίαν προσάγȣτι ψυχὴν, οἱ δὲ ἀπὸ πεντήκοντα. ἐν ἐλάττοσι γὰρ ὀφλήμασι τὸ εὐδοκιμȣ̃ν, διὸ καὶ μείων ἡ προσφορά· ἐν πολλῷ δὲ πλείοσι τὸ ὑποδεὲς, διὸ καὶ

(1) Τȣ̃ ἡμίσȣς τȣ̃ τῶν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

καὶ ὡ ἀριθμῷ πλείονι τὰ προσκομιζόμενα ὑπὲρ αὐτῶν, ἀναλόγως τοῖς ἑκάστῳ πλείσμασι τὰ ὑπὲρ αὐτῶν προσφέρεται.

λα. Καὶ ἐποίησε Μωϋσῆς καὶ Ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς, καθὰ συνέταξε
λβ. Κύριος τῷ Μωϋσῇ. Καὶ ἐγενήθη τὸ πλεόνασμα τῆς προνομῆς ὃ ἐπρονόμευσαν οἱ ἄνδρες οἱ πολεμισαὶ ἀπὸ τῶν προβάτων, ἑξακόσιαι χιλιάδες καὶ ἑβδομήκοντα χιλιάδες καὶ πεν-
λγ. ταισχίλιοι· Καὶ βοῶν, δύω καὶ ἑβδο-
λδ. μήκοντα χιλιάδες· Καὶ ὄνων, μία καὶ ἑξήκοντα χιλιάδες·

λε. Καὶ ψυχαὶ ἀνθρώπων ἀπὸ τῶν γυναικῶν αἳ οὐκ ἔγνωσαν κοίτῃ ἀνδρὸς, πᾶσαι ψυχαὶ, δύω καὶ τριάκοντα χιλιάδες.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἀνθρώπους νῦν, τὰς γυναῖκας λέγει. ὀδὸν γὰρ ἀρσενικὸν ὑπελείφθη.

λς. Καὶ ἐγενήθη τὸ ἥμισυμα ἡ μερὶς τῶν ἐκπορευομένων εἰς τὸν πόλεμον ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προβάτων, τριακόσιαι χιλιάδες (1) καὶ ἑπτάκις
λζ. χίλια καὶ πεντακόσια. (2) Καὶ ἐγενήθη τὸ τέλος Κυρίῳ ἀπὸ τῶν προβάτων, ἑξακόσιαι ἑβδομήκοντα πέν-
λη. τε. Καὶ βόες, ἓξ καὶ τριάκοντα χιλιάδες, καὶ τὸ τέλος Κυρίῳ, δύω
λθ. καὶ ἑβδομήκοντα. Καὶ ὄνοι, τριάκοντα χιλιάδες καὶ πεντακόσιοι, καὶ τὸ τέλος Κυρίῳ, μία (3) καὶ ἑξήκοντα.
μ. Καὶ ψυχαὶ ἀνθρώπων, ἑκκαίδεκα χιλιάδες, καὶ τὸ τέλος αὐτῶν Κυρίῳ,
μα. δύω καὶ τριάκοντα ψυχαί. Καὶ ἔδωκε Μωϋσῆς τὸ τέλος Κυρίῳ τὸ ἀφαίρεμα τοῦ Θεοῦ Ἐλεάζαρ τῷ ἱερεῖ, καθάπερ συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ.

μβ. Ἀπὸ τοῦ ἡμισύματος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, οὓς διεῖλε Μωϋσῆς ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τῶν πολεμισῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Τελέσιν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἡμισύματος τῶν ἀνδρῶν τῶν πολεμισῶν, οὓς διεῖλε Μωϋσῆς ἀπὸ τοῦ λοιποῦ Ἰσραήλ· ὡς ἂν εἴποι τις ἀπὸ τοῦ ἡμισύματος, ὃ συνέσησε Μωϋσῆς ἐκ τῶν ἀνδρῶν τῶν πολεμισῶν, διελὼν αὐτοὺς τῶν ἄλλων τῶν μὴ ἐκπορευομένων εἰς τὸν πόλεμον.

μγ. Καὶ ἐγένετο τὸ ἥμισυμα τὸ τῆς συναγωγῆς ἀπὸ τῶν προβάτων,

A τριακόσιαι χιλιάδες (4) καὶ ἑπτακι-
μδ. σχίλια καὶ πεντακόσια· Καὶ βόες,
με. ἓξ καὶ τριάκοντα χιλιάδες· Ὄνοι, τριάκοντα χιλιάδες καὶ πεντακόσιοι·
μς. Καὶ ψυχαὶ ἀνθρώπων, ἓξ καὶ δέκα χιλιάδες.

μζ. Καὶ ἔλαβε Μωϋσῆς ἀπὸ τοῦ ἡμισύματος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἓν ἀπὸ
B τῶν πεντήκοντα, ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀπὸ τῶν κτηνῶν, καὶ ἔδωκεν αὐτὰ τοῖς Λευίταις τοῖς φυλάσσουσι τὰς φυλακὰς τῆς σκηνῆς Κυρίου, ὃν τρόπον συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ ἐνταῦθα πάλιν τὸ ἓν ἀπὸ τῶν πεντήκοντα, κατὰ τὸν τύπον, ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν πολεμισῶν νοητέον. ὥσπερ
» γὰρ ἐκεῖ εἶπε, μίαν ψυχὴν ἀπὸ πεντακο-
Γ» σίων, καὶ ἀπὸ ἑκάστης χιλιάδος ἔλαβε μίαν ψυχὴν ἐκ πάσης τῆς προνομῆς, ὡς δηλοῖ σαφῶς ὁ τῆς ψήφου συλλογισμός· οὕτω καὶ
» ἐνταῦθα, εἰπὼν ἕνα ἀπὸ τῶν πεντήκοντα, ἐξ ἑκάστης ἑκατοντάδος οὗ βέλεται λαμβάνεσθαι, τῆς πάσης προνομῆς ἅμα σκοπουμένης.

μη. Καὶ προσῆλθον πρὸς Μωϋσῆν πάντες οἱ καθεσταμένοι εἰς τὰς χιλιαρχίας τῆς δυνάμεως, χιλίαρ-
Δ χοι καὶ ἑκατόνταρχοι, καὶ εἶπαν πρὸς
μθ. Μωϋσῆν, Οἱ παῖδές σου ἐλήφασι τὸ κεφάλαιον τῶν ἀνδρῶν τῶν πολεμισῶν τῶν παρ' ἡμῖν, καὶ οὐ διαπεφώνηκεν ἀπ' αὐτῶν οὐδὲ εἷς.

ν. Καὶ προσενηνόχαμεν τὸ δῶρον Κυρίῳ, ἀνὴρ ὃ εὗρε σκεῦος χρυσοῦν καὶ χλιδῶνα καὶ ψέλιον καὶ δακτύλιον
Ε καὶ περιδέξιον καὶ ἐμπλόκιον, ἐξιλάσασθαι περὶ ἡμῶν ἔναντι Κυρίου.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Χιλίαρχοι δὲ καὶ ἑκατόνταρχοι καὶ ὁ ἄλλος ὅμιλος λοχαγῶν καὶ ταξιαρχῶν, ὑπέρ τε τῆς αὐτῶν σωτηρίας καὶ τῶν στρατευσαμένων, καὶ τῆς παντὸς λόγου κρείττονος νίκης, ἐθελονταὶ κομίζουσιν ἐξαιρέτους ἀπαρχὰς, κόσμον τε χρυσοῦν ὅσον ἕκαστος ἐκ τῆς λείας ἀνεῦρε, καὶ σκύβη πολυτελέστατα, ὧν πάλιν ὕλη χρυσὸς ἦν.
Ζ

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐθελούσιον ποιοῦνται προσκομιδὴν τὰ ὑπὲρ χειμιλίοις ἐξαίρετα, καὶ νικῶσι ταῖς φιλοτιμίαις τοῦ νόμου τὸν ὅρον οἱ τῶν ἀπολέκτων ἡγούμενοι.

να. Καὶ ἔλαβε Μωϋσῆς καὶ Ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς τὸ χρυσίον παρ' αὐτῶν πᾶν σκεῦος εἰργασμένον.

(1) Τριακόσιαι καὶ τριάκοντα χιλιάδες. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. τριακόσιαι χιλιάδες καὶ τριάκοντα χιλιάδες. ἡ τοῦ Ἀλδ. (2) Καὶ ἑπτακόσια. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.
(3) Εἷς καὶ ἑξήκοντα. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(4) Τριακόσιαι καὶ τριάκοντα. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. τριακόσιαι χιλιάδες καὶ τριάκοντα χιλιάδες. ἡ τοῦ Ἀλδ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τῶ χρυσῶ, ἡ μὲν ὕλη κοσμικὴ, ἡ δὲ χρῆσις πνευματικὴ· καθάπερ καὶ τῶν δώρων, ὑλικὸς μὲν ὁ χρυσὸς, τὸ δὲ ἐν αὐτοῖς εἶδος ἀπὸ τῆς τέχνης ἐχ ὑλικὸν, ἀλλὰ νῶ καρπός.

νβ. Καὶ ἐγένετο πᾶν τὸ χρυσίον τὸ ἀφαίρεμα ὃ ἀφεῖλον Κυρίῳ, ἐξ καὶ δέκα χιλιάδες καὶ ἑπτακόσιοι καὶ πεντήκοντα σίκλοι παρὰ τῶν χιλιάρχων καὶ παρὰ ἑκατοντάρχων.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀπογράφεται τὰ δῶρα. δι' ὧν γὰρ καρποφορῶμεν εἰς ἀρετὴν, διὰ τούτων μνημονεύομεθα παρὰ Θεῷ. ὡδὲ γὰρ ἄλλως τίμιον τὸ φυτὸν, εἰ μὴ διὰ τὸν καρπόν. τοιοῦτος ὁ τῶν Ἀποστόλων καρπὸς, ὡς πού φησιν· ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ. Ρωμ. 15. 16.

νγ. Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ πολεμισαὶ ἐπρονόμευσαν ἕκαστος ἑαυτῷ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπρονόμευσαν, ἀντὶ τοῦ, ἕκαστος ὃ ἥρπασαν, ἐκλήσατο, ἢ ἐκοινοποίησε.

νδ. Καὶ ἔλαβε Μωϋσῆς καὶ Ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς τὸ χρυσίον παρὰ τῶν χιλιάρχων καὶ παρὰ τῶν ἑκατοντάρχων, καὶ εἰσηνεγκεν αὐτὰ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, μνημόσυνον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἔναντι Κυρίου.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Μωσῆς λαβὼν, καὶ τὴν εὐσέβειαν τῶν Φερόντων ἀγάμενος, ἀνατίθησιν ἐν τῇ καθιερωμένῃ σκηνῇ, τῆς εὐχαριστίας τῶν ἀνδρῶν ὑπόμνημα. παγκάλη δὲ ἡ διανομὴ τῶν ἀπαρχῶν. τὰς μὲν τῶν μὴ πεπολεμηκότων, ἡμίσειαν ἀρετῆς τὴν χωρὶς ἔργων προθυμίαν αὐτὸ μόνον ἐπιδειξαμένων, τοῖς νεωκόροις ἀπένειμε· τὰς δὲ τῶν ἀγωνισαμένων, οἳ σώμασι καὶ ψυχαῖς ἐκινδύνευσαν, ὁλόκληρον ἀνδραγαθίαν παραχόμενοι, τῷ προεστηκότι τῶν νεωκόρων ἱερεῖ τῷ μεγάλῳ· τὰς δὲ τῶν ταξιαρχῶν, ἅτε ἡγεμονικὰς, τῷ συμπάντων μεγάλῳ ἡγεμόνι Θεῷ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Λαβόντες Μωσῆς τε καὶ Ἀαρὼν, εἰσκεκομίκασι μὲν εἰς τὴν ἁγίαν σκηνὴν, ἀπόθετα δὲ ποιοῦντες, μνημόσυνον ἔναντι Κυρίου. οἱ γάρ τοι λαῶν ἡγέμονοι, καὶ εἰς ἄρχοντας τεταγμένοι, λαμπροῖς καὶ ὑπερτέροις ἀναθήμασι τιμῶσι Θεὸν, κόσμον ὥσπερ τινὰ προσάγοντες καὶ ἀνατιθέντες Θεῷ τὸ πολυειδὲς ἐν ἀρετῇ, καὶ οἱονεὶ καὶ αὐτὸ τὸ νόμου τὸ μέτρον ὑπερθέοντες, εὐδοκιμοῦσι λαμπρότερον.

ΚΕΦ. ΛΒ.

α. Καὶ κλῆρος ἦν πλῆθος τοῖς υἱοῖς Ρουβὶμ καὶ τοῖς υἱοῖς Γὰδ, πλῆθος πολὺ σφόδρα. καὶ εἶδον τὴν χώραν Ἰαζὴρ, καὶ τὴν χώραν Γαλαάδ· καὶ ἦν ὁ τόπος, τόπος κτήνεσι.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὴν αἰτίαν προλέγει, δι' ἣν τῆς ἔξω τοῦ Ἰορδάνου γῆς ἐπεθύμησαν· ἐχ ὡς ἀπολιπεῖν προηρημένοι τὰς ἄλλας φυλάς. ὁ δὲ Μωϋσῆς ἀνθρωπίνως αὐτῶν ἠγνόησε τὴν διάνοιαν. ἐ γὰρ πάντα Προφήταις ἀποκαλύπτεται· ἀλλ' ἀγνοοῦσιν ἐν' ὅτε πρὸς τὸ συμφέρον. ὅθεν αὐτοῖς ἐπετίμησεν ἀρχικῶς, καὶ τῶν περὶ ἀπειθησάντων πρὸς τὸ μὴ εἰσελθεῖν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ὑπέμνησεν, οἷα πεπόνθασι. τὸ δὲ ἀκριβὲς μαθὼν, συνεχώρησεν ἐπὶ σωτηρίαις τοῦ συμμαχῆσαι τοῖς ἄλλοις. ὃ καὶ δείκνυσιν, ὡς πρὸς τὸ συμφέρον ἠγνόησε.

β. Καὶ προσελθόντες οἱ υἱοὶ Ρουβὶμ καὶ οἱ υἱοὶ Γὰδ εἶπον πρὸς Μωϋσῆν καὶ πρὸς Ἐλεάζαρ τὸν ἱερέα καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς συναγωγῆς,
γ. λέγοντες, Ἀταρὼν, καὶ Δαιβὼν, καὶ Ἰαζὴρ, καὶ Ναμβρὰν, καὶ Ἐσεβὼν, καὶ Ἐλεαλὴ, καὶ Σεβαμὰ, καὶ
δ. Ναβαὰβ, καὶ Βαιὰν, Τὴν γῆν ἣν παρέδωκε Κύριος ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, γῆ κτηνοτρόφος ἐστὶ, καὶ τοῖς παισὶ σου κτήνη ὑπάρχει.

ε. Καὶ ἐλέγοσαν, εἰ εὕρομεν χάριν ἐναντίον σου, δοθήτω ἡ γῆ αὕτη τοῖς παισί σου ἐν κατασχέσει, καὶ μὴ διαβιβάσῃς ἡμᾶς τὸν Ἰορδάνην.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κτηνοτροφίας εἵνεκα καὶ ἐπαύλεων καὶ τῆς εἰς γυναῖκάς τε καὶ παῖδας ἀγάπης, ἐδ' ἂν ὅλως παρῆλθον οἱ τοιοίδε τὸν Ἰορδάνην, ἀλλ' ἐδ' ἂν ὅσον ὅλως ἀποθήγειν ἠδέχοντο πολέμου καὶ μάχης, ἐδ' ἂν εὐκλείας τοῖς ἄλλοις συμμεταχεῖν ἠθέλησαν, καὶ τῶν ἐπ' ἐλπίσιν ἀγαθῶν· ἄρισον δὲ καὶ πολύσκοπον ἐδόκει τὸ μένειν αὐτοὺς, μηδ' ὅσον εἰπεῖν τοῖς Ἰορδάνου νάμασιν ἐνθεῖντες τὸν πόδα. κατωνειδίζοντος δὲ τοῦ Μωσέως καὶ ὀρρωδεῖν ἀναπείθοντος ὑποβλέπεσθαί τε τὴν θείαν ὀργὴν, ὑπισχνοῦνται μόλις συμπαρελεύσεσθαι μὲν τοῖς ἄλλοις τὸν Ἰορδάνην, καὶ συμμεταχεῖν ἱδρώτων αὐτοῖς τῶν ἐν πολέμῳ καὶ μάχαις· ἐ μὴν ὅτι καὶ συμμεριοῦνται φασι διὰ τὸ ἀπέχειν ἢ ἀποχεῖν τὸν κλῆρον ἐν τῷ πέραν τοῦ Ἰορδάνου. τοιοῦτοί τινες τὸν τρόπον εἰσὶν οἱ ταῖς τοῦ παρόντος βίου μερίμναις κατεσφιγμένοι, καὶ ὅλῳ μὲν ὥσπερ ἀπονέμοντες τὴν καρδίαν τῷ φρονεῖν ἐλέσθαι τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· ὀλίγα δὲ μόλις τῶν ἀναγκαίων φροντίζοντες, καὶ ἐκ ἐν ὠδῇ ποιούμενοι τὰ Θεοῦ. πολλοὶ γάρ φησι κλητοὶ, Ματθ. 20. 16.

τοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. οἱ τοίνυν τελοῦντες μὲν ἐν τοῖς κεκλημένοις διά γε τὴν πίστιν, οὐ μὴν ἔτι τοῖς ἐξειλεγμένοις ἐναρίθμιοι, διὰ τὸ ἀνεῖσθαι πρὸς τὸ ἡδὺ, βραδεῖς ἐσθ' ὅτε καὶ ὀκνηροὶ λίαν εἰσὶ καὶ περὶ αὐτὴν τάχα που τὴν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος χάριν· καταπεφρίκασι δὲ τὸ ὑπὲρ εὐκλείας Θεοῦ καὶ ὠφελείας τῆς σφῶν αὐτῶν τοὺς ἁγίοις πρέποντας ἀνατλῆναι πόνους, καὶ συνδιώκεσθαι τοῖς γνησίοις, εἰ καὶ πρὸς τοῦτο ἄγοι καιρός. κατονειδίζοντος δὲ αὐτοὺς νόμου τοῦ θείου, καὶ καταπτοούσης ἐσθ' ὅτε τῆς θείας ὀργῆς, ἴενται μὲν ὀκνηρῶς ἐπὶ τὸ θεῖον βάπτισμα, καὶ συμμετέχουσι πόνων τοῖς ἐξειλεγμένοις, ἢ μετριώτερον συννηστεύοντες, ἢ καὶ συζητοῦντες ἐσθ' ὅτε τῶν πολεμουμένων ἐκκλησιῶν, οὐ μὴν ἔτι καὶ καταφρονεῖν τῶν ἐν κόσμῳ πειθόμενοι, ἀλλ' ὥσπερ ἴδιον καὶ ἐκνεμηθέντα αὐτοῖς ὑπονοστοῦντες κλῆρον τὰς ἐπὶ τοῖς ἐπιγείοις ἡδονάς τε καὶ τέρψεις.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οἱ Κτηνοτροφίας ἕνεκα παίδων τε καὶ γυναικῶν ἐπαύλεών τε καὶ οἰκοδομημάτων τὸν ἐπὶ τοῖς ἀρίστοις ὄκνον εἰσδεδεγμένοι, Ῥουβείμ ἐστι καὶ Γάδ. καὶ τὶ δὴ τοῦτό ἐστιν; Ὁ μὲν γὰρ ἦν πρωτότοκος ἐξ Ἰακὼβ, ὁ δὲ θεραπαίνης ἐξέφυ τῆς Ζελφᾶς. οὐκοῦν πρωτότοκοι μὲν διὰ τὴν πίστιν οἱ κεκλημένοι, καὶ κλῆρον λαχόντες παρὰ Θεῷ τὸν ἐξαίρετον, ὅσον ἧκεν εἰς τὴν χάριν· οὐ φιλελεύθεροι δὲ, διά γε τὴν εἰς τὰ αἰσχίω ῥοπήν. ἐκκλησίαν δὲ πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς, τοὺς ἐν πίστει δεδικαιωμένους διακεκλῆσθαί φαμεν· ἀλλ' οὐ φιλελεύθερος ὁ πρωτότοκος, κοινωνὸς δὲ μᾶλλον καὶ συνεραστὴς τοῖς τὸ τῆς δουλείας αἶσχος οὐ πεφευγόσι.

ς. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς τοῖς υἱοῖς Γὰδ καὶ τοῖς υἱοῖς Ῥουβὶμ, οἱ ἀδελφοὶ ὑμῶν πορεύσονται εἰς τὸν πόλεμον, καὶ ὑμεῖς
ζ. καθίσεσθε αὐτοῦ; Καὶ ἵνα τὶ διαστρέφετε τὰς καρδίας τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ μὴ διαβῆναι εἰς τὴν γῆν, ἣν ἔδωκε
η. Κύριος αὐτοῖς; Οὐχ οὕτως ἐποίησαν οἱ πατέρες ὑμῶν, ὅτε ἀπέστειλαν (1) αὐτοὺς ἐκ Κάδδης Βαρνῆ κατανοῆσαι
θ. τὴν γῆν· Καὶ ἀνέβησαν φάραγγα βότρυος, καὶ κατενόησαν τὴν γῆν, καὶ ἀπέστησαν τὴν καρδίαν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ὅπως μὴ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν
ι. γῆν, ἣν ἔδωκε Κύριος αὐτοῖς; Καὶ ὠργίσθη θυμῷ Κύριος ἐν τῇ ἡμέρᾳ
ια. ἐκείνῃ, καὶ ὤμοσε, λέγων, Εἰ ὄψονται οἱ ἄνθρωποι οὗτοι οἱ ἀναβάντες ἐξ Αἰγύπτου ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, οἱ ἐπιστάμενοι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν, τὴν γῆν ἣν ὤμοσα τῷ Ἀ-

A βραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, οὐ γὰρ συνεπηκολούθησαν ὀπίσω μου,

ιβ. Πλὴν Χάλεβ υἱὸς Ἰεφωνὶ ὁ διακεχωρισμένος, καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, ὅτι συνεπηκολούθησαν ὀπίσω Κυρίῳ.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ διακεχωρισμένος. τὸ Σαμαρειτικὸν ὁ Κενεζαῖος, ἤτοι ὁ ἀποχωρήσας ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς βουλῆς τοῦ Ἰσραὴλ,
B λέγοντος, (2) οὐ πορευσόμεθα εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας.

ιγ. Καὶ ὠργίσθη θυμῷ Κύριος ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ· καὶ κατερόμβευσεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἔτη, ἕως ἂν ἐξανηλώθη πᾶσα ἡ γενεὰ, οἱ ποιοῦντες τὰ πονηρὰ ἔναντι Κυρίου.
ιδ. Ἰδοὺ ἀνέστητε ἀντὶ τῶν πατέρων ὑμῶν, σύστρεμμα ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν,
Γ προσθεῖναι ἔτι ἐπὶ τὸν θυμὸν τῆς ὀργῆς Κυρίου ἐπὶ Ἰσραήλ.

ιε. Ὅτι ἀποστραφήσεσθε ἀπ' αὐτοῦ προσθεῖναι ἔτι καταλιπεῖν αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ ἀνομήσετε εἰς ὅλην τὴν συναγωγὴν ταύτην.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἀπέλθετε, ἀναχωρήσατε ἀπὸ τοῦ λαοῦ· ἵνα μὴ πάλιν ὀργι-
Δ σθῇ Κύριος, καὶ κατάσχῃ ἡμᾶς ἔτι ἐν τῇ ἐρήμῳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Δίκαια μὲν οὖν τὰ ἐγκαλούμενα πρὸς τὴν ὑπόνοιαν· οὐκ ἀληθὴς δὲ ἡ ὑπόνοια, ὅτι μὴ πάντα τοῖς Προφήταις κατάδηλα. οὐδὲ γὰρ ἅπαντα γινώσκειν συμφέρει.

ις. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ, καὶ ἔλεγον, ἐπαύλεις προβάτων οἰκοδομή-
E σομεν ὧδε τοῖς κτήνεσιν ἡμῶν, καὶ πόλεις ταῖς ἀποσκευαῖς ἡμῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀπολογοῦνται γὰρ πρὸς τὴν ὑπόνοιαν, καὶ σιγᾷ Μωϋσῆς διδαχθεὶς τὸ νόημα.

ιζ. Καὶ ἡμεῖς ἐνοπλισάμενοι προφυλακὴν πρότεροι τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἕως ἂν ἀγάγωμεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἑαυτῶν τόπον. καὶ κατοικήσει ἡ ἀποσκευὴ
Z ἡμῶν ἐν πόλεσι τετειχισμέναις διὰ
ιη. τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν. Οὐ μὴ ἀποστραφῶμεν εἰς τὰς οἰκίας ἡμῶν ἕως ἂν καταμερισθῶσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, ἕκαστος εἰς τὴν κληρονομίαν
ιθ. αὐτοῦ. Καὶ οὐκ ἔτι κληρονομήσομεν ἐν αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἐπέκεινα, ὅτι ἀπέχομεν τοὺς κλή-
H ρους ἡμῶν ἐν τῷ πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἐν
κ. ἀνατολαῖς. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς Μωϋ-

(1) Ἀπέστειλα. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

(2) Λέγοντες. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.

Μωϋσῆς, ἐὰν ποιήσητε καλὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο, ἐὰν ἐξοπλίσηθε ἔναντι Κυρίου
να. εἰς πόλεμον, Καὶ παρελθύσεται ὑμῶν πᾶς ὁπλίτης τὸν Ἰορδάνην ἔναντι Κυρίου, ἕως ἂν ἐκτριβῇ ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ,

νβ. Καὶ κατακυριεύθῃ ἡ γῆ ἔναντι Κυρίου, καὶ μετὰ ταῦτα ἀποσραφήσεσθε, καὶ ἔσεσθε ἀθῷοι ἔναντι Κυρίου, καὶ ἀπὸ Ἰσραήλ· καὶ ἔσται ἡ γῆ αὕτη ὑμῖν ἐν κατασχέσει ἔναντι Κυρίου.
νγ. Ἐὰν δὲ μὴ ποιήσητε ὕτως, ἁμαρτήσεσθε ἔναντι Κυρίου· καὶ γνώσεσθε τὴν ἁμαρτίαν ὑμῶν, ὅταν ὑμᾶς καταλάβῃ τὰ κακά.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Πάντα γὰρ εἰς Θεὸν ἀναρτᾷ, τήν τε ἀπόσασιν, ἁμαρτίαν λέγων, εἶναι Κυρίου, καὶ τὴν δοθησομένην
» κατάσχεσιν, εἶναι Κυρίου.

νδ. Καὶ οἰκοδομήσετε ὑμῖν ἑαυτοῖς πόλεις τῇ ἀποσκευῇ ὑμῶν, καὶ ἐπαύλεις τοῖς κτήνεσιν ὑμῶν· καὶ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν ποιήσετε.

νε. Καὶ εἶπαν οἱ υἱοὶ Ρουβὶμ καὶ οἱ υἱοὶ Γὰδ πρὸς Μωϋσῆν, λέγοντες, οἱ παῖδές σου ποιήσουσι καθὸ ὁ κύριος ἡμῶν ἐντέταλται.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἔμφρων καὶ ἡ τούτων ἀπόκρισις. διὰ τοῦτο καὶ Μωσῆς δίδωσι τὸ βέλημα χρησὰ ἐπαγγελλομένοις.

νς. Ἡ ἀποσκευὴ ἡμῶν, καὶ αἱ γυναῖκες ἡμῶν, καὶ πάντα τὰ κτήνη ἡμῶν
νζ. ἔσονται ἐν ταῖς πόλεσι Γαλαάδ. Οἱ δὲ παῖδές σου παρελθύσονται πάντες ἐνωπλισμένοι καὶ ἐντεταγμένοι ἔναντι Κυρίου εἰς τὸν πόλεμον, ὃν τρόπον ὁ Κύριος λέγει.

νη. Καὶ συνέταξεν αὐτοῖς Μωϋσῆς Ἐλεάζαρ τὸν ἱερέα, καὶ Ἰησοῦν τὸν υἱὸν Ναυῆ, καὶ τοὺς ἄρχοντας πατριῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τῷ Ἰησοῦ καὶ τῷ ἀρχιερεῖ περὶ αὐτῶν συνετέλατο, ὡς ἄρχων ἀγαθὸς, καὶ μὴ τοῦ χρόνου μόνου τοῦ καθ' ἑαυτὸν προνοούμενος.

ΑΔΗΛΟΥ. Τοῦτο ἄρχοντος ἀγαθοῦ, μὴ τῷ σὺν τῷ ἄρχειν δόξαν, ἀλλὰ τῷ σὺν τῷ κατὰ σῶμα τιμήμῳ (1) ἐπιζητεῖν.

νθ. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς Μωϋσῆς, ἐὰν διαβῶσιν οἱ υἱοὶ Ρουβὶμ καὶ οἱ υἱοὶ Γὰδ μεθ' ὑμῶν τὸν Ἰορδάνην, πᾶς ἐνωπλισμένος εἰς πόλεμον ἔναντι Κυρίου, καὶ κατακυριεύσητε τῆς γῆς ἀπέναντι ὑμῶν, καὶ δώσετε αὐτοῖς τὴν γῆν Γαλαὰδ ἐν κατασχέσει.
λ. Ἐὰν δὲ μὴ διαβῶσιν ἐνωπλισμένοι μεθ' ὑμῶν εἰς πόλεμον ἔναντι Κυρίου, καὶ διαβιβάσετε τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν, καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν, καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν πρότερα ὑμῶν εἰς γῆν Χαναὰν, καὶ συγκατακληρονομηθήλα. σονται ἐν ὑμῖν ἐν γῇ Χαναάν. Καὶ
Γ ἀπεκρίθησαν οἱ υἱοὶ Ρουβὶμ καὶ οἱ υἱοὶ Γὰδ, λέγοντες, ὅσα ὁ κύριος λέγει τοῖς θεράπουσιν αὐτοῦ, ὕτω ποιήσολβ. μεν ἡμεῖς. Διαβησόμεθα ἐνωπλισμένοι ἔναντι Κυρίου εἰς γῆν Χαναὰν, καὶ δώσετε τὴν κατάσχεσιν ἡμῖν ἐν τῷ πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

λγ. Καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς Μωϋσῆς τοῖς υἱοῖς Ρουβὶμ, καὶ τοῖς υἱοῖς Γὰδ, καὶ τῷ ἡμίσει Φυλῆς Μανασσῆ υἱῶν Ἰωσὴφ, τὴν βασιλείαν Σιὼν βασιλέως Ἀμορραίων, καὶ τὴν βασιλείαν Ὼγ βασιλέως τῆς Βασὰν, τὴν γῆν καὶ τὰς πόλεις σὺν τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, πόλεις τῆς γῆς κύκλῳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Νῦν ἐμνήσθη τοῦ ἡμίσεως τῆς Φυλῆς Μανασσῆ, σὺν τοῖς προειρημένοις ἀ μνημονεύσας. σὺν δὲ τῷ Σαμαρειτικῷ μνημονεύεται.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὡς εἰκὸς τούτους εἶναι τοὺς ἐξ ἀρχῆς διαλεχθέντας περὶ τῶν πραγμάτων· σὺν δὲ τῇ κληροδοσίᾳ καὶ ὕστεροι προσεληλύθασι. καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ τῇ δόσει, καὶ ἀ πρότερον συγκατηρίθμηνται. (2)

λδ. Καὶ ᾠκοδόμησαν οἱ υἱοὶ Γὰδ τὴν Δαιβὼθ, καὶ τὴν Ταρὼθ, (3)
λε. καὶ τὴν Ἀροὴρ, Καὶ τὴν Σοφὰν, καὶ
λς. τὴν Ἰαζὴρ, καὶ ὕψωσαν αὐτὰς, Καὶ τὴν Ἀμβραμ (4) καὶ τὴν Βαιθαρὰν, πόλεις ὀχυρὰς, καὶ ἐπαύλεις προβάτων.

(1) Τό, κατὰ σώματι μνήμιν, ψυχρὸν, ἄηθες, καὶ ἀσυνάκλιτον. μήτι γε δὲ ἀναγνως. κατὰ σῶμά τι, ἀντὶ τοῦ κατά τι πρᾶγμα. ὡσανεὶ λέγοι, τὸν ἄρχοντα τινὶ ἐπὶ πράγματι τινὶ μνήμιν ἐπιζητεῖν δεῖ.

(2) Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Προκόπιος (σὺν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.) ἕτω· Καὶ τῷ ἡμίσει Φυλῆς Μανασσῆ. τούτων νῦν ἐμνήσθη, μὴ προδηλώσας. σὺν δὲ τῷ Σαμαρειτικῷ κεῖται καὶν τοῖς προειρημένοις. τινὲς δέ φασι, Ρουβὶμ καὶ Γὰδ εἰκὸς εἶναι τοὺς διαλεχθέντας περὶ τοῦ πράγματος ἐξ ἀρχῆς· σὺν δὲ τῇ κληροδοσίᾳ καὶ τὸ ἥμισυ τῆς Φυλῆς Μανασσῆ προσελήλυθε. διὸ ἐπὶ τῇ δόσει, καὶ ἃ πρότερον συγκατηριθμήθη τὸ ἥμισυ τῆς Φυλῆς Μανασσῆ.

(3) Ἀταρώθ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. Ἀσαρώθ, ἡ τοῦ Ἀλδ.

(4) Ναμράμ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. Ἀμράν. ἡ τοῦ Ἀλδ. Βηθναμράμ. ἡ σὺν Κομπλουτ.

λζ. των. Καὶ οἱ υἱοὶ Ῥυβὶμ ᾠκοδόμησαν τὼ Ἐσεβὼν, καὶ Ἐλεαλὴ, καὶ Καλη. ριαθαὶμ, Καὶ τὼ Ναβὼ, καὶ τὼ Βεελμεὼν, περικεκαλυμμένας, (1) καὶ τὼ Σεβαμά· καὶ ἐπωνόμασαν καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων, ἃς ᾠκοδόμησαν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὰς οἰκοδομηθείσας πόλεις ἐπὶ τούτοις ἀπαριθμεῖ. ἀλλάττεται γὰρ γένος οἰκητόρων ὁσσεβῶν, ἀντὶ Ψαλ. 4. 8. τῶν ἀσεβῶν. ὥσε κατὰ μόνας αὐ εἰρῆσθαι Σοφ. 3. 3. τὰς δικαίας οἰκεῖν κατὰ Δαβὶδ καὶ τὸν Σολομῶνα. ἐπὶ δὲ τέλους ἡ ὁ τῆς κακίας ἀρχηγὸς διάβολος ἐκβάλλεται, λύεταί τε ἡ τῆ κακῆ πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἀντίσασις, ὧ ἄλυτον εἶναι φαντάζονται Ἕλλωες οἱ μάτω φιλοσοφῶντες.

λθ. Καὶ ἐπορεύθη υἱὸς Μαχεὶρ υἱῆ Μανασσῆ εἰς Γαλαὰδ, καὶ ἔλαβεν Γ αὐτὼ, καὶ ἀπώλεσε τὸν Ἀμορῥαῖον τὸν κατοικοῦντα ἐν αὐτῆ.

" ΑΔΗΛΟΥ. Ἀπώλεσε τὸν Ἀμορῥαῖον. Ἐπὶ πάσης δεῖν (2) γενέσθαι τῆς γῆς. τῆς γὰρ κακίας ἐξαιρεμένης, οἱ ἄνλατοι συνεξαιροῦνται.

μ. Καὶ ἔδωκε Μωϋσῆς τὼ Γαλαὰδ τῷ Μαχεὶρ υἱῷ Μανασσῆ, καὶ κατῴκησεν ἐκεῖ.

B " ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τῷ Μαχεὶρ υἱῷ Μανασσῆ, τουτέστι τῷ ἐκ τοῦ Μαχεὶρ.

μα. Καὶ Ἰαὴρ ὁ τοῦ Μανασσῆ ἐπορεύθη, καὶ ἔλαβε τὰς ἐπαύλεις αὐτῶν, καὶ ἐπωνόμασεν αὐτὰς, ἐπαύμβ. λεις Ἰαήρ. Καὶ Ναβαῦ ἐπορεύθη, καὶ ἔλαβε τὼ Καναὰθ (3) καὶ τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ ἐπωνόμασεν αὐτὰς Γ Ναβὼθ ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

ΚΕΦ. ΛΓ.

α. Καὶ ἕτοι οἱ ςαθμοὶ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ὡς ἐξῆλθον ἐκ γῆς Αἰγύπτου σὺν δυνάμει αὐτῶν ἐν χειρὶ Μωϋσῆ καὶ Ἀαρών.

β. Καὶ ἔγραψε Μωϋσῆς τὰς ἀπάρσεις αὐτῶν, καὶ τοὺς ςαθμοὺς αὐτῶν, διὰ ῥήματος Κυρίου. καὶ ἕτοι οἱ ςαθμοὶ τῆς πορείας αὐτῶν.

* ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ. Διατὶ τοὺς ςαθμοὺς ἀναγράπτους ὁ νομοθέτης πεποίηκεν; Ὥσε τοὺς εἰς ὕσερον ἐσομένους γνῶναι τῷ τοῦ Θεοῦ κηδεμονίαν. δι' ἀβάτων γὰρ αὐτοὺς καὶ ἀνύδρων ὁδηγήσας χωρίων, ἀφθόνως αὐτοῖς τῶν ἀναγκαίων χρείαν ἐχορήγησεν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Πάρεργον ἁδοὺ, οὐδὲ ἀμνημόνευτον τῶν κατὰ Θεὸν οἰκονομουμένων, ὅτε Θεὸς βούλεται εἶναι, ὅτε οἱ ἅγιοι ποιοῦσιν.

γ. Ἀπῆραν ἐκ Ραμεσσῆ τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ δεκάτῃ πέμπτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου. τῇ ἐπαύριον τοῦ πάσχα ἐξῆλθον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐν χειρὶ ὑψηλῇ ἐναντίον πάντων τῶν Αἰγυπτίων.

" ΑΔΗΛΟΥ. Ἀπῆραν, οὐκ ἐπικρυπτόμενοι τὴν ἔξοδον, οὐδὲ οἷον ἀποδιδράσκοντες. νικητῶν γὰρ ἐξουσία. ἡ δὲ τῶν ἁγίων νίκη περιφανής.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μικρὰς δὲ καὶ ἡμέρας ἀναγράφουσιν οἱ Προφῆται, μικρὰ τῶν προφητειῶν (4) ἦκουν παρὰ τοῦ Θεοῦ. εἰ γὰρ μὴ τὰς λόγους ἐπίσασθαι ῥᾴδιον τῶν οἰκονομουμένων (5) πραγμάτων· ἀλλ' ὅμως ὅπως γε οἰκονομεῖται καὶ γινώσκειν καὶ μεμνῆσθαι δεῖ.

Δ " ** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὸ, ἐναντι πάντων " τῶν Αἰγυπτίων, ὅτι μὴ δραπετεύοντες. ἐξεπέμποντο γὰρ, ἃ κατείχοντο, διὰ τὼ χεῖρα τὼ ὑψηλώ. ὅτω καὶ ὁ Κύριος, εἰ καὶ ὑποχωρήσεις ἐποιεῖτο, τύπον ἐπιεικείας διδοὺς, ἀλλ' ἐμφανεῖς τὰς δυνάμεις ἐποίει, δεικνὺς τὸ κατὰ τὼ ἀναχώρησιν ἄφοβον· ὥσπερ τὸν Λάζαρον ἐπὶ πλήθους ἀνίσῃ μετὰ τὼ ὑποχώρησιν.

E δ. Καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἔθαπτον ἐξ αὐτῶν τοὺς τεθνηκότας πάντας, ὅσους ἐπάταξε Κύριος, πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν τοῖς Θεοῖς αὐτῶν ἐποίησε τὼ ἐκδίκησιν Κύριος.

" ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ οἱ Αἰγύπτιοι " ἔθαπτον τοὺς τεθνηκότας αὐτῶν. Παρῆσαν γὰρ ἡ πληγὴ, τὼ τόλμαν ἐκώλυσε, καὶ ἀσμενίζειν ἐποίει τὼ ἔξοδον, μὴ καὶ πάντες ἀπόλοιντο. ὅτως ἡ νίκη τῶν ἁγίων Z ἐμφανὴς, ἐπειδὰν τὰ τῶν γυμνασίων ικανῶς οἰκονομηθῇ. Θεὸς ἐκδικήσεων, φησὶ, Ψαλ. 93. 1. " Κύριος ἐπαῤῥησιάσατο. Θεὸς ἂν ἀποκρύπτεται πρὸς τὼ τῶν ἰδίων ὠφέλειαν. ὡς Ψαλ. 30. 19. " πολὺ γὰρ τὸ πλῆθος τῆς χρηστότητός σε " Κύριε, ἣς ἔκρυψας τοῖς Φοβουμένοις σε.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τὰ δὲ πρωτότοκα τῶν θρεμμάτων, ἅπερ ἔσεβον ὡς Θεὸς Αἰγύ-

(1) Περικεκυκλωμένας. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. περικυκλωμένας. ἡ οὐ Κομπλουτ.
(2) Δεῖ, ἴσ. ὀρθότερ. (3) Τὼ Καάθ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. τὼ Κανάθ. ἡ τοῦ Ἀλδ.
(4) Τῶν ἐκ Θεοῦ λεγομένων αὐτοῖς. εἰ γὰρ, κτ. ὁ τῆς Λυγ. κώδ.
(5) Καθ' ἃς οἰκονομεῖ Θεὸς ἕκασον τῶν πραγ. ὁ αὐτ.

Αἰγύπλιοι, ἐπὶ τῶν ἄλλων πρωτοτόκων ἐφθείρετο, πρὸς δήλωσιν τῆς τῶν εἰδώλων μελλούσης καθαιρέσεως.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ὅτι ὐ μόνον τὺς Αἰγυπλίυς, ἀλλὰ καὶ τὰ σεβάσματα αὐτῶν ἀπέκλεινον, ἤτοι τὰ παρ' αὐτῶν σεβόμενα κλιὼη.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐν γὰρ τῇ κατὰ τῶν ἀσεβῶν νίκῃ ἐξολοθρευθήσονται πάντες οἱ Θεοὶ τῶν ἐθνῶν. (1).

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπειδὴ ἔσεβον οἱ Αἰγύπλιοι τὸν βδν, καὶ ἄλλα τινὰ ζῶα, καὶ τὸν τράγον τινὲς αὐτῶν· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ σύνδρα, λάτον καὶ ἀλαμήτλω, τδτό φησιν ὁ λόγος· ὅτι ὐ μόνον τὺς Αἰγυπλίυς, ἀλλὰ καὶ τὰ σεβάσματα αὐτῶν. (2)

ε. Ἀπάραντες δὲ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐκ Ραμεσσῆ, παρενέβαλον εἰς Ὀκχώθ. (3)

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ μλὺ ἄνω σὺν τῷ λέ καὶ λς΄ κεφαλαίῳ (4) μετὰ τλὺ πληγλὺ τῶν ὄφεων, μεθ' ὃ (5) ἦλθον ἐπὶ τὸ Φρέαρ καὶ ἔπιον, καὶ ἑτέρων τόπων ὀνόματα καταλέγει. καὶ λέγομεν, ὅτι σὺταῦθα μόνων τῶν τόπων μέμνηται, σὺν οἷς παρενέβαλον, καὶ ἐξ ὧν ἐποιδντο τὰς ἀπάρσεις· ἐκεῖ δὲ καὶ τότων, καὶ ὃς διὰ τῆς πορείας παρημείβοντο. (6)

ς. Καὶ ἀπῆραν ἐξ Ὀκχὼθ, καὶ παρενέβαλον εἰς Βαθὰν, ὅ ἐσι μέρος τὶ τῆς ἐρήμυ.

ζ. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Βαθὰν, καὶ παρενέβαλον ἐπὶ σόμα Εἰρὼθ, ὅ ἐσιν ἀπέναντι Βεελσεπφὼν, καὶ παρενέβαλον ἀπέναντι Μαγδόλ. Καὶ ἀπῆραν ἀπέναντι Εἰρὼθ, καὶ διέβησαν μέσον τῆς θαλάσσης εἰς τλὺ ἔρημον· καὶ ἐπορεύθησαν ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν διὰ τῆς ἐρήμυ αὐτοὶ, καὶ παρενέβαλον ἐν Πικρίαις.

ΑΔΗΛΟΥ. Τινὰ τῶν ἀντιγράφων ἕτως ἔχει· καὶ ἀπῆραν ἀπὸ σόματος ἐπὶ (7) Εἰρὼθ, καὶ παρενέβαλον ἀπέναντι Μαγδώλ. (8) καὶ ἀπῆραν ἐκ Μαγδὼλ, καὶ διέβησαν μέσον τῆς θαλάσσης.

θ. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Πικριῶν, καὶ ἦλθον εἰς Αἰλείμ. καὶ ἐν Αἰλὲὶμ δώδεκα πηγαὶ ὑδάτων, καὶ ἑβδομήκοντα σελέχη Φοινίκων, καὶ παρενέβαλον ἐκεῖ παρὰ τὸ ὕδωρ. Καὶ ἀπῆραν ἐξ Αἰλὲὶμ, καὶ παρενέβαλον εἰς θάλασσαν ἐρυθράν. Καὶ ἀπῆραν ἀπὸ θαλάσσης ἐρυθρᾶς, καὶ παρενέβαλον ἐν τῇ ἐρήμῳ Σίν. Καὶ ἀπῆραν ἐκ τῆς ἐρήμυ Σὶν, καὶ παρενέβαλον εἰς Ῥαφακά. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Ῥαφακὰ, καὶ παρενέβαλον ἐν Αἰλᾶς. Καὶ ἀπῆραν ἐξ Αἰλᾶς, καὶ παρενέβαλον ἐν Ῥαφιδίν· καὶ ὐκ ἰὼ ἐκεῖ ὕδωρ τῷ λαῷ πιεῖν. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Ῥαφιδὶν, καὶ παρενέβαλον ἐν τῇ ἐρήμῳ Σινᾷ. Καὶ ἀπῆραν ἐκ τῆς ἐρήμυ Σινᾶ, καὶ παρενέβαλον ἐν μνήμασι τῆς ἐπιθυμίας. Καὶ ἀπῆραν ἐκ μνημάτων τῆς ἐπιθυμίας, καὶ παρενέβαλον ἐν Ἀσηρώθ. Καὶ ἀπῆραν ἐξ Ἀσηρὼθ, καὶ παρενέβαλον ἐν Ῥαθαμᾷ. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Ῥαθαμᾶ, καὶ παρενέβαλον ἐν Ῥεμμὼν Φαρές. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Ῥεμμὼν Φαρὲς, καὶ παρενέβαλον ἐν Λεβόνα. (9) Καὶ ἀπῆραν ἐκ Λεβόνα, καὶ παρενέβαλον εἰς Ῥεσσά. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Ῥεσσὰ, καὶ παρενέβαλον εἰς Μακελλάθ. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Μακελλὰθ, καὶ παρενέβαλον εἰς Ἀρσαφάρθ. Καὶ ἀπῆραν ἐξ Ἀρσαφὰρθ, καὶ παρενέβαλον εἰς Χαραδάθ. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Χαραδὰθ, καὶ παρενέβαλον εἰς Μακηλώθ. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Μακηλὼθ, καὶ παρενέβαλον εἰς Καταάθ. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Καταὰθ, καὶ παρενέβαλον εἰς Θαράθ. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Θαρὰθ, καὶ παρενέβαλον εἰς Μαθεκάθ. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Μαθεκὰθ, καὶ παρενέβαλον εἰς Ἀλσεμῶνα. Καὶ ἀπῆραν ἐξ Ἀλσεμῶνα, καὶ παρενέβαλον εἰς Μασσηρώθ. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Μασσηρὼθ, καὶ παρενέβαλον εἰς Βανιακάν. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Βανιακὰν, καὶ παρενέβαλον εἰς τὸ ὄρος Γαδγάδ. Καὶ ἀπῆραν ἐκ τδ ὄρυς Γαδγὰδ, καὶ παρενέβαλον εἰς Ἰεταβαθάν. Καὶ ἀπῆραν ἐξ Ἰεταβαθὰν, καὶ παρενέβαλον εἰς Ἐβρωνᾶ. Καὶ ἀπῆραν ἐξ Ἐβρωνᾶ, καὶ παρενέβαλον εἰς Γεσιὼν Γάβερ. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Γεσιὼν Γάβερ, καὶ παρενέβα-

(1) Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Προκόπ. σὺν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Πρόσθες τὸ, ἐπάταξεν, ἢ ἀπέκλεινον, ἢ ἄλλο τὶ τοιδτον.
(3) Σοκχώθ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. (4) Ἐν τῷ 21. (5) Μεθ' ἃ, ὀρθότερ.
(6) Ταῦτα ὁ Προκόπιος (σὺν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.) ἐκλίθησιν ἕτως· Ἄνω μὰτοι ἑτέρων τόπων ὀνόματα καταλέγει ἀναγραφόμενος τὺς σταθμύς. ἀλλ' σὺταῦθα μόνων τῶν τόπων μέμνηται, σὺν οἷς παρενέβαλον, καὶ ἐξ ὧν ἐποιδντο τὰς ἀπάρσεις· ἐκεῖ δὲ, καὶ ὃς διὰ τῆς πορείας παρημείβοντο.
(7) Ἀπὸ σόματος Εἰρώθ. σὺν ταῖς σημειώσ. ταῖς εἰς τλὺ ΓραΦ. τλὺ σὺν Φρανεκ. ἐκδοθεῖσ.
(8) Μαγδώλυ. καὶ ἀπῆραν ἐκ Μαγδώλυ. αὐτ.
(9) Εἰς Λεβωνᾶ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. Λεμβωνᾶ. ἡ τδ Ἀλδ.

ρενέβαλον ἐν τῇ ἐρήμῳ Σίν. καὶ ἀπῆραν ἐκ τῆς ἐρήμου Σὶν, καὶ παρενέβαλον εἰς τὸ ἔρημον Φαράν· αὕτη ἐστὶ
λζ. Κάδδης. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Κάδδης, καὶ παρενέβαλον εἰς Ὦρ τὸ ὄρος πλησίον
λη. γῆς Ἐδώμ. Καὶ ἀνέβη Ἀαρὼν ὁ ἱερεὺς διὰ προσάγματος Κυρίου, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ ἔτει τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου τῷ μηνὶ τῷ πέμπτῳ
λθ. μιᾷ τοῦ μηνός. Καὶ Ἀαρὼν υἱὸς τριῶν καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἐτῶν, ὅτε ἀπέ-
μ. θνησκεν ἐν Ὦρ τῷ ὄρει. Καὶ ἀκούσας ὁ Χανάνις βασιλεὺς Ἀραὰδ, καὶ ὢν κατῴκει ἐν γῇ Χαναὰν, ὅτε εἰσε-
μα. πορεύοντο οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ. Καὶ ἀπῆραν ἐξ Ὦρ τοῦ ὄρους, καὶ παρενέβα-
μβ. λον εἰς Σελμωνάν. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Α Σελμωνὰν, καὶ παρενέβαλον εἰς Φε-
μγ. νῶν. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Φεινῶν, καὶ πα-
μδ. ρενέβαλον ἐν Ὠβώθ. Καὶ ἀπῆραν ἐξ Ὠβὼθ, καὶ παρενέβαλον ἐν Γαΐ, ἐν τῷ πέραν ἐπὶ τῶν ὁρίων Μωάβ.
με. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Γαΐ, καὶ παρενέβα-
μς. λον εἰς Δαιβὼν Γάδ. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Δαιβὼν Γὰδ, καὶ παρενέβαλον
μζ. εἰς Γελμὼν Δαιβλαθαίμ. Καὶ ἀπῆ- Β ραν ἐκ Γελμὼν Δαιβλαθαὶμ, καὶ παρενέβαλον ἐπὶ τὰ ὄρη τὰ Ἀβα-
μη. ρείμ, ἀπέναντι Ναβαῦ. Καὶ ἀπῆραν ἀπὸ ὀρέων Ἀβαρεὶμ, καὶ παρενέβαλον ἐπὶ δυσμῶν Μωὰβ, ἐπὶ τοῦ
μθ. Ἰορδάνου κατὰ Ἰεριχώ. Καὶ παρενέβαλον παρὰ τὸν Ἰορδάνην ἀναμέσον Ἀσιμὼθ, ἕως Βελσατθὶμ κατὰ δυσ-
Γ μῶν Μωάβ.

ΚΕΦ. ΛΔ.

α. (1) Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν ἐπὶ δυσμῶν Μωὰβ ἐπὶ τὸν Ἰορδά-
β. νην κατὰ Ἰεριχὼ, λέγων, Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς, ὑμεῖς διαβαίνετε τὸν Ἰορδάνην εἰς γῆν Χαναάν.

γ. Καὶ ἀπολεῖτε πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ γῇ πρὸ προσώπου ὑμῶν, καὶ ἐξαρεῖτε τὰς σκοπιὰς αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ εἴδωλα τὰ χωνευτὰ αὐτῶν ἀπολεῖτε αὐτὰ, καὶ πάσας τὰς στήλας αὐτῶν ἐξαρεῖτε.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἡνίκα τοὺς ἀναγεγραμμένους σαθμοὺς διῆλθον, καὶ περανέβαλον εἰς τὸν Ἰορδάνην, ἐπίταγμα δίδοται Θεοῦ, πάντας ἀνελεῖν τοὺς ἐνοικοῦντας τὴν γῆν. Ε

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἅμα μὲν γὰρ καὶ καθᾶραι τὴν γῆν, ἅμα δὲ καὶ φυλάττειν τὸν λαὸν, μὴ τοῖς εἰδώλοις αὐτὸν περιπεσεῖν, διὰ τὸ τῆς διανοίας ἀβέβαιον.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σινιεῖς ὅπως τοὺς παρελθόντας τὸν Ἰορδάνην ἐκ μέσου ποιεῖσθαι χρὴ βωμοὺς καὶ τεμένη, καὶ αὐτοῖς εἰδώλοις καὶ στήλαις ἀναμοχλεύειν ἀμελητί. Ζ

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπειδὴ οὐ τοῖς ὑψηλοῖς ἔθυον τόποις, παρακελεύεται ὁ Θεὸς τοὺς βωμοὺς, ἤτοι τὰ ἱερὰ, ἃ εἶχον οὐ τοῖς ὄρεσιν, ἐξολοθρεῦσθῶαι.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τοῦτο ἰῶ τὸ, ὁ παροι-
Ψαλ. 5. 4. κήσει σοι πονηρευόμενος.

δ. Καὶ ἀπολεῖτε πάντας τοὺς κα-
» τοικοῦντας τὴν γῆν, καὶ κατοικήσετε
» ἐν αὐτῇ, ὑμῖν γὰρ ἔδωκα τὴν γῆν αὐτῶν ἐν κλήρῳ.

Δ ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ ἴσον φυλάσσων, καὶ τὴν ἀταξίαν ἀναιρῶν.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Φησὶ γὰρ τῷ Ἀ-
» βραὰμ, σοὶ δώσω αὐτὴν, καὶ τῷ σπέρ- Γεν. 12. 7.
» ματί σου.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὕτως οὐκ ἀνάξιον Θεοῦ γίνεται διὰ τὸν προπάτορα, καὶ τοῖς οὐκ ἀγαθοῖς προεγνωσμένοις ἀπονεῖμαι τὴν γῆν, εἰς ἐνάργειαν προτύπωσιν τῆς ὑπὸ τῶν ἁγίων μελλούσης κατοικεῖσθαι γῆς.

ε. Καὶ κατακληρονομήσετε τὴν γῆν κληρωτὶ κατὰ φυλὰς ὑμῖν· (2) τοῖς πλείοσι πληθυνεῖτε τὴν κατάσχεσιν αὐτῶν, καὶ τοῖς ἐλάττοσιν ἐλαττώσετε τὴν κατάσχεσιν αὐτῶν. εἰς ὃν (3) ἂν ἐξέλθῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐκεῖ αὐτοῦ ἔσαι, κατὰ φυλὰς πατριᾶς ὑμῶν κληρονομήσετε.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὥσε πολλὴν εἶναι τὴν διακοσμίαν, καὶ γινώσκεσθαι τὰς φυλὰς, ἃ ἑκάστη τέτακται καὶ οἰκεῖ.

ς. Ἐὰν δὲ μὴ ἀπολέσητε τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ προσώπου ὑμῶν, καὶ ἔσαι οὓς ἂν καταλίπητε ἐξ αὐτῶν, σκόλοπες ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑμῶν, καὶ βολίδες ἐν ταῖς πλευ-
ραῖς

(1) Ἐν μὲν τῇ τοῦ Ἀλδ. ἐκδόσ. αὐτεῦθεν ἄρχεται τὸ 34. κεφ. καθάπερ καὶ ἐν ἑκατέρῳ τῶν ἡμετέρων κωδίκ. ἐν δὲ ταῖς εἰρημέν. ἐκδόσ. ἀπὸ τοῦ 8. ἐδ. ἐν αὐταῖς γὰρ τὰ 7. ἐδ σωῆπλαι τῷ προλαβόντι κεφ.

(2) Ὑμῶν. αὐτ. (3) Εἰς ὃ ἄν. αὐτ.

ραῖς ὑμῶν, καὶ ἐχθρεύσασιν ὑμῖν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐφ' ᾗ ὑμεῖς κατοικήσετε.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Προειδὼς ὁ Θεὸς τὴν τῶν λαῶν ἀνηκοΐαν, ἀνεβάλετο, πρὸς τὸ συμφέρον ὁρῶν, ἔργῳ τὴν ὑπόσχεσιν πληρώσας. σὺν τειλάμενος γὰρ αὐτῷ ἐξαλεῖψαι τὰ ἔθνη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς πατράσιν αὐτῶν, καίπερ δυνάμενος οὐκ ἐποίησε. καὶ τοῦτο δείκνυσι, τὸν μὲν Θεὸν, παρέχοντα ἅπερ ὑπέσχετο· τὸν δὲ, καταλιμπάνοντα ἑαυτῷ σκόλοπα τὸν γειτνιῶντα ἐχθρόν. ὃ καὶ μάλιστα τὸν Θεὸν οὐκ εἴασε παραδῦναι αὐτοῖς, ὡς ἐπηγγείλατο, τὴν γῆν ἕως τοῦ ποταμοῦ τοῦ Εὐφράτου.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀσυνάρμοσον δείκνυσι τῷ ἁγίῳ τὸν συναγῆ, πολέμιον μᾶλλον ἢ σύοικον, λυπηρὸν, ἐπιβουλευτικόν.

ζ. Καὶ ἔσομαι καθότι διεγνώκειν ποιῆσαι αὐτοῖς, ποιήσω ὑμῖν.

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀπειλεῖ αὐτοῖς, οὐ μὴ πρὸς τὸ δίκαιον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πρὸς φιλανθρωπίαν τινὰς ἀπολείπωσιν. ἀσυνάρμοσον γὰρ τῷ ἁγίῳ τὸ μὴ ἅγιον. οἷς δέτις ἀρέσκεται παρὰ γνώμην Θεοῦ, τούτοις ἐκδίδοται. καθάπερ Ἰουδαῖοι τῷ Καίσαρι, τοῦτον ἑλόμενοι μᾶλλον βασιλέα, ἢ τὸν σωτῆρα Χριστόν. ὑπὸ γὰρ τῶν Ῥωμαίων ἁλόντες, ἀπώλοντο.

η. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Ἔντειλαι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ὑμεῖς εἰσπορεύεσθε εἰς τὴν γῆν Χαναὰν, αὕτη ἔσομαι ὑμῖν εἰς κληρονομίαν, γῆ Χαναὰν σὺν τοῖς ὁρίοις αὐτῆς.

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Προφητικῶς Μωϋσῆς τὰ ὅρια προλέγει τῆς γῆς. οὐδὲ γὰρ ἦν ἐπιμιξία πρὸς ἀπαγγελίαν ἢ γνῶσιν. καὶ μέμνηται τῶν δύο ἡμίσεος φυλῶν, ὡς μὴ ὕστερον ἀντιποιοῦντο τῆς ἔσω γῆς, οὐ ἦ φυτείαν δενδρων, καὶ ἡ κατὰ νόμον λατρεία.

ι. Καὶ ἔσομαι ὑμῖν τὸ κλίτος τὸ πρὸς λίβα ἀπὸ ἐρήμου Σὶν ἕως ἐχόμενον Ἐδὼμ, καὶ ἔσομαι ὑμῖν τὰ ὅρια πρὸς λίβα ἀπὸ μέρους τῆς θαλάσσης τῆς ἁλυκῆς ἀπὸ ἀνατολῶν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Αἰγύπτου καὶ ἕως τοῦ ποταμοῦ Εὐφράτου ἐπηγγείλατο τῷ Ἀβραάμ. διατὶ δ' ἂν οὐκ ἔδωκεν αὐτοῖς; οἱ γὰρ Ἀριθμοὶ ἐλατλοτέραν διδομένου σημαίνουσιν. Οἶμαι δὲ ὅτι δέδωκεν ἄν, εἰ καλὰ τὸν λαβόντα τὰς ἐπαγγελίας πιστοὶ ἦσαν. καὶ τοῦτο εἰκότως. πολλάκις γὰρ κακὰ ἀπειλήσας, οὐκ ἐπήγαγε. [μετενόησαν γὰρ, ὡς ἐπὶ τῶν Νινουϊτῶν.]

ια. Καὶ κυκλώσει ὑμᾶς τὰ ὅρια ἀπὸ Λιβὸς πρὸς ἀνάβασιν Ἀκραβὶν, καὶ παρελεύσεται Σεννὰκ, (1) καὶ ἔσομαι ἡ διέξοδος αὐτοῦ πρὸς λίβα Κάδδης τοῦ Βαρνὶ, καὶ ἐξελεύσεται εἰς ἔπαυλιν Ἀρὰδ, καὶ παρελεύσεται ιβ. Ἀσελμονά. [Καὶ κυκλώσει τὰ ὅρια ἀπὸ Ἀσελμονὰ] χείμαῤῥον Αἰγύπτου, ιγ. καὶ ἔσομαι ἡ διέξοδος ἡ θάλασσα. Καὶ τὰ ὅρια τῆς θαλάσσης ἔσομαι ὑμῖν, ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη ὁριεῖ, τοῦτο ἔσομαι ιδ. ὑμῖν τὰ ὅρια τῆς θαλάσσης. Καὶ τοῦτο ἔσομαι ὑμῖν τὰ ὅρια πρὸς βοῤῥᾶν, ἀπὸ τῆς θαλάσσης τῆς μεγάλης καταμετρήσετε ὑμῖν αὐτοῖς παρὰ τὸ ιε. ὄρος. Καὶ ἀπὸ τοῦ ὄρους τὸ ὄρος ὑμῖν καταμετρήσετε ἑαυτοῖς, εἰσπορευόμενον εἰς Ἐμὰθ, καὶ ἔσομαι ἡ διέξοδος ις. αὐτοῦ τὰ ὅρια Σαδάκ. (2) Καὶ ἐξελεύσεται τὰ ὅρια Ζεφρωνὰ, καὶ ἔσομαι ἡ διέξοδος αὐτοῦ τὰ ὅρια Ἀρσεναΐν· ιζ. τοῦτο ἔσομαι ὑμῖν ὅρια ἀπὸ βοῤῥᾶ. Καὶ καταμετρήσετε ὑμῖν ἑαυτοῖς τὰ ὅρια ἀνατολῶν ἀπὸ Ἀρσεναΐν Σεπφαμάρ. ιη. Καὶ καταβήσεται τὰ ὅρια Σεπφαμὰρ Βηλὰ ἀπὸ ἀνατολῶν ἐπὶ πηγὰς, καὶ καταβήσεται τὰ ὅρια Βηλὰ ἐπὶ νότου (3) θαλάσσης Χενερὲθ ιθ. ἀπὸ ἀνατολῶν. Καὶ καταβήσεται τὰ ὅρια ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην, καὶ ἔσομαι ἡ διέξοδος θάλασσα ἡ ἁλυκή. αὕτη ἔσομαι ὑμῖν ἡ γῆ καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς κύκλῳ. Καὶ ἐνετείλατο Μωϋσῆς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, λέγων, αὕτη ἡ γῆ ἣν κατακληρονομήσετε αὐτὴν μετὰ τοῦ κλήρου, ὃν τρόπον συνέταξε Κύριος δοῦναι αὐτὴν ταῖς ἐννέα φυλαῖς καὶ κα. τῷ ἡμίσει τῆς φυλῆς Μανασσῆ. Ὅτι ἔλαβε φυλὴ υἱῶν Ῥουβὶμ, καὶ φυλὴ υἱῶν Γὰδ κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν· καὶ τὸ ἥμισυ φυλῆς Μανασσῆ ἀπέλαβον κβ. τοὺς κλήρους αὐτῶν. Δύο φυλαὶ καὶ ἥμισυ φυλῆς ἀπέλαβον τοὺς κλήρους αὐτῶν πέραν τοῦ Ἰορδάνου κατὰ Ἰεριχὼ ἀπὸ νότου πρὸς ἀνατολάς.

κγ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς κδ. Μωϋσῆν, λέγων, Ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν, οἱ κληρονομήσουσιν ὑμῖν τὴν γῆν· Ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ.

ΑΔΗΛΟΥ. Πρότερον τὸν ἱερέα ὀνομάσας, καὶ δεύτερον τὸν Ἰησοῦν· ὅτι προηγεῖται

(1) Ἐννάκ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. Σενάχ. ἢ εἰ Ὄξον.
(2) Σαραδάκ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. Σαδαδά. ἢ τοῦ Ἀλδ. (3) Ἐπὶ νώτου. αὐτ.

γεῖται τȣ̃ ἄρχοντος ὁ ἱερȣ̀ς, διὰ τὸ μᾶλλον πλησιάζειν Θεῷ. (1)

κε. Καὶ ἄρχοντα ἕνα ἐκ τῆς Φυλῆς λήψεσθε κατακληρονομῆσαι ὑμῖν τὴν γῆν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἄρχοντα δὲ κατὰ Φυλὴν ἕνα τάττει, τȣ̀ς ὀνομαζομένȣς τῶν ȣ̓δέπω κληρȣχηθεισῶν Φυλῶν τάξας, καὶ τὰ ὀνόματα.

κϛ. Καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα· (2) τῆς Φυλῆς Ἰȣ́δα, Χάλεβ υἱὸς Ἰε-
κζ. φοννῆ. Τῆς Φυλῆς Συμεὼν, Σαλα-
κη. μιὴλ υἱὸς Ἐμιȣ́δ. Τῆς Φυλῆς Βενια-
κθ. μὶν, Ἐλδὰδ υἱὸς Χασλών. Τῆς
Α Φυλῆς Δὰν, ἄρχων Βοκκὶ υἱὸς Ἰεκλί.
λ. Τῶν υἱῶν Ἰωσὴφ Φυλῆς υἱῶν Μανασ-
λα. σῆ, ἄρχων Ἀνιὴλ υἱὸς Σȣφίδ. Τῆς Φυλῆς υἱῶν Ἐφραὶμ, ἄρχων Κα-
λβ. μȣὴλ υἱὸς Σαφιτάν. Τῆς Φυλῆς Ζαβȣλὼν, ἄρχων Ἐλισαφὰν υἱὸς
λγ. Χαρνάχ. Τῆς Φυλῆς υἱῶν Ἰσσάχαρ,
λδ. ἄρχων Φαλτιὴλ υἱὸς Ὀζᾶ. Τῆς Φυλῆς υἱῶν Ἀσὴρ, ἄρχων Ἀχιὼρ υἱὸς
λε. Σελεμεΐ. Τῆς Φυλῆς υἱῶν Νεφθαλεὶμ, ἄρχων Φαδαὴλ υἱὸς Ἰαμιȣ́δ.
λϛ. Οὗτοι ȣ̓ς ἐνετείλατο Κύριος κατακληρονομῆσαι (3) τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ἐν γῇ Χαναάν.

ΚΕΦ. ΛΕ.

α. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν ἐπὶ δυσμῶν Μωὰϐ παρὰ τὸν Ἰορδάνην κατὰ
β. Ἱεριχὼ, λέγων, Συνταξον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ δώσȣσι τοῖς Λευΐταις ἀπὸ τῶν κλήρων καταχέσεως αὐτῶν πόλεις κατοικεῖν· καὶ τὰ προάστεια τῶν πόλεων κύκλῳ αὐτῶν δώσȣσι τοῖς Λευΐταις.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐφεῖται τοῖς ἁγίοις καὶ ἐν τῷ δε τῷ κόσμῳ κεκτῆσθαι τὰ ζωαρκῆ, καὶ ὅσα περ ἂν αὐτοῖς, ὡς πρός γε τὴν ἀναγκαίαν τȣ̃ σώματος χρείαν, ἀρ-
1. Τιμ. 6. 8. κέσειεν ἄν. ἔχοντες γάρ φησι διατροφὰς
„ καὶ σκεπάσματα, τȣ́τοις ἀρκεσθησόμεθα. καὶ τὸ ἔτι περιττὸν ȣ̓κ ἀζήμιον.

γ. Καὶ ἔσονται αἱ πόλεις αὐτοῖς κατοικεῖν, καὶ τὰ ἀφορίσματα αὐ-
δ. τῶν ἔσται τοῖς τετράποσιν αὐτῶν. Καὶ τὰ συγκυρȣ̃ντα τῶν πόλεων, ἃς δώσετε τοῖς Λευΐταις, ἀπὸ τείχȣς τῆς πόλεως καὶ ἔξω διχιλίȣς πήχεις κύ-
ε. κλῳ. Καὶ μετρήσεις ἔξω τῆς πόλεως τὸ κλίτος τὸ πρὸς ἀνατολὰς διχιλίȣς πήχεις, καὶ τὸ κλίτος τὸ πρὸς λίβα διχιλίȣς πήχεις, καὶ τὸ κλίτος τὸ πρὸς θάλασσαν διχιλίȣς πήχεις, καὶ τὸ κλίτος τὸ πρὸς βορρᾶν διχιλίȣς πήχεις. καὶ πόλις μέσον τȣ́τȣ ἔσται ὑμῖν, καὶ τὰ ὅμορα τῶν πόλεων.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πολίχναι καὶ δωμάτια περισπόριάτε, καὶ τȣ̃το μεμετρημένα τοῖς ἁγίοις ἐκνενέμηνται λειτȣργοῖς. ἐδικαίȣ γὰρ ὧδε Θεὸς, ȣ̓́τε τοῖς ὑπὲρ τὴν χρείαν ἢ εἰς τρυφὴν ἀνιεὶς, ȣ̓́τε μὴν τῷ λίαν κατεσφιγμένῳ καταθλίβων ἀμέτρως·
Γ ἀφιστὰς δὲ χρησίμως, καὶ τὸ πολὺ λίαν ἐνδεὲς, καὶ τὸ λυπȣ̃ν ἀφανίζων. συνεμέτρει γὰρ τῇ χρείᾳ τὴν αὐτάρκειαν.

ϛ. Καὶ τὰς πόλεις ἃς δώσετε τοῖς Λευΐταις, τὰς ἓξ πόλεις τῶν Φυγαδευτηρίων ἃς δώσετε Φυγεῖν ἐκεῖ τῷ Φονεύοντι, (4) καὶ πρὸς ταύταις τεσσαράκοντα καὶ δύω πόλεις.

Δ ** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἄξιον μὴ παρέργως σκέψασθαι, τὶ δήποτε τὰς πόλεις τῶν Λευϊτῶν ἀνῆκε τοῖς Φυγάσι, τοῖς ἱερωτάτοις τȣ̀ς ἀνιέρȣς εἶναι δοκȣ̃ντας συνοικεῖν ἀξιώσας· ȣ̓́τοι δ' εἰσὶν οἱ τὸν ἀκȣ́σιον φόνον δράσαντες. λεκτέον ȣ̓ν πρῶτον μὲν ὅτι σπȣδαῖος τȣ̃ φαύλȣ λύτρον· ὥστε εἰκότως πρὸς τȣ̀ς ἱερωμένȣς οἱ διαμαρτόντες ἀφίξονται, τȣ̃ καθαρθῆναι χάριν· ἔπειθ' ὅτι φυγάδας οἱ Λευῖται προσίενται,
Ε καὶ αὐτοὶ δυνάμει φυγάδες ὄντες. ὡς γὰρ ἐκεῖνοι τῶν πατρίδων ἐλαύνονται ȣ̓́τω καὶ ȣ̓́τοι καταλελοίπασι τέκνα. γονεῖς, ἀδελφȣ̀ς, τὰ οἰκειότατα καὶ φίλτατα, ἵν' ἀντὶ θνητȣ̃ τὸν ἀθάνατον κλῆρον εὕρωνται. διαφέρȣσι δὲ, ὅτι ἐκείνοις μὲν ἀβȣ́λητος ἡ φυγὴ δι' ἔργον ἀκȣ́σιον, τȣ́τοις δ' ὁ δρασμὸς ἑκȣ́σιος δι' ἔρωτα τῶν ἀρίστων· καὶ ὅτι τοῖς μὲν Λευῖται καταφυγὴ, τοῖς δὲ Λευΐταις ὁ πάντων ἡγεμών ἐστιν· ἵν' οἱ μὲν ἀτελεῖς,
Ζ νόμον ἔχωσι τὸν ἱερὸν λόγον· ȣ̓́τοι δὲ, τὸν ᾧ ἱερȣ̃νται Θεόν. ἔτι γε μὴν οἱ τὸν ἀκȣ́σιον φόνον δράσαντες, τὰς αὐτὰς τοῖς Λευΐταις πόλεις ἔλαχον οἰκεῖν, ὅτι καὶ ȣ̓́τοι διὰ φόνον ὅσιον προνομίας ἠξιώθησαν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Ἐπιτρέπεσθαι τοῖς Λευΐταις τὰς τῶν Φυγαδευτηρίων ἐντέλλεται πόλεις, γένος τὸ μάλιστα πεπονθὸς, πλείστης δὲ ὅσης ἐπικȣρίας δεόμενον, τῇ τῶν ἱερȣργῶν φροντίδι παρατιθέμενος.] τύπος
Η οἶμαι ταῖς ἐκκλησίαις ἐντεῦθεν, τὸ ἐπι-

 μελεῖσθαι

(1) Τὰ αὐτὰ συντομώτερ. καὶ ὁ Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(3) Καταμερίσαι. αἱ αὐτ.
(4) Τῷ φονεύσαντι αἱ αὐτ.

Εβρ. 13. 3 μελεῖθαι δεσμίων. μνημονεύετε γάρ φησι
„ τῶν δεσμίων, ὡς συνδεδεμένοι· τῶν κακου-
„ χουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι.

ζ. Πάσας τὰς πόλεις ἃς δώσετε τοῖς Λευίταις τεσσαράκοντα καὶ ἑπτὰ πόλεις· ταύτας, καὶ τὰ προάστεια
η. αὐτῶν. Καὶ τὰς πόλεις ἃς δώσετε ἀπὸ τῆς κατασχέσεως υἱῶν Ἰσραὴλ, ἀπὸ τῶν τὰ πολλὰ, πολλά· καὶ ἀπὸ τῶν ἐλαττόνων, ἐλάττω· ἕκαστος κατὰ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ ἣν κατα-
θ. κληρονομήσασι, δώσουσιν ἀπὸ τῶν πόλεων τοῖς Λευίταις. Καὶ ἐλάλη-
ι. σε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων, Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ὑμεῖς διαβαίνετε τὸν
ια. Ἰορδάνην εἰς γῆν Χαναάν. Καὶ διασελεῖτε ὑμῖν αὐτοῖς πόλεις· Φυγαδευτήρια ἔσαι ὑμῖν Φυγεῖν ἐκεῖ τὸν φονευτήν, πᾶς ὁ πατάξας ψυχὴν
ιβ. ἀκουσίως. Καὶ ἔσονται αἱ πόλεις ὑμῖν Φυγαδευτήρια ἀπ' ἀγχιστεύοντος τὸ αἷμα, καὶ οὐ μὴ ἀποθάνῃ ὁ φονεύων ἕως ἂν στῇ ἔναντι τῆς συναγωγῆς εἰς κρί-
ιγ. σιν. Καὶ αἱ πόλεις ἃς δώσετε τὰς ἓξ πόλεις, Φυγαδευτήρια ἔσονται ὑμῖν.

ιδ. Τὰς τρεῖς πόλεις δώσετε πέραν τοῦ Ἰορδάνου, καὶ τὰς τρεῖς πόλεις δώσετε ἐν γῇ Χαναάν.

ΑΔΗΛΟΥ. Τρεῖς καὶ τρεῖς ἀφορίζει πόλεις εἰς καταφυγὴν, ἀπὸ πόρρω τῆς ἁγίας Τριάδος τὸν ἀριθμὸν τῆς καταφυγῆς ποιησάμενος. αὐτὴ γὰρ ἀποπλῆσαι καταφυγὴ, καὶ πρὸς ἐπάνοδον σωτηρίας ἐλπίς.

ιε. Φυγάδιον ἔσαι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ παροίκῳ τῷ ἐν ὑμῖν· ἔσονται αἱ πόλεις αὗται εἰς φυγαδευτήριον, φυγεῖν ἐκεῖ παντὶ πατάξαντι ψυχὴν ἀκουσίως.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἴσην τὴν φιλανθρωπίαν νέμων συγγενεῦσι καὶ ξένῳ, προοιμιαζόμενος ἤδη τὴν τῶν ἐθνῶν πρὸς τὸν Ἰσραὴλ ἰσοτιμίαν. πολλὰς δὲ τὰς καταφυγὰς δίδωσιν, ἵνα μὴ μηκυνομένης τῆς ὁδοῦ, καθάπερ ἐν τῷ Δευτερονομίῳ (1) δηλοῦται, ἐκκαλυφθῇ πρὸς τὸ συγγενὲς ὁ διωκόμενος, ἕως οὗ ἡ διάκρισις γένηται.

**ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Τίνος ἕνεκα, φυγὴν αὐτοῦ κατεψηφίσατο; Οὐ διὰ τὸ γεγενημένον· ἦ γὰρ ἂν ἔξω τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας πάντη αὐτὸν ἀφώρισεν, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ ὑπὸ τῶν συγγενῶν τοῦ ἀναιρεθέντος ἀκρίτως ἀναιρεθῆναι, νικῶντος τοῦ θυμοῦ τὸν λογισμὸν, καὶ τῆς ὀργῆς τὸ ἀκριβὲς παραγραφομένης. ἀλλ' οὐδ' ἅπαξ αὐτὸν εἰς τέλος ἀφῆκεν. ὅρον γὰρ αὐτῷ τῆς

A „ φυγῆς ὥρισε τὸν τοῦ ἀρχιερέως βίον· καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐκεῖνον, κάθοδον αὐτῷ χαρίζεται, καὶ ἀποδίδωσιν αὐτὸν τῇ πατρίδι.

ιϛ. Ἐὰν δὲ σιδήρῳ πατάξῃ αὐτὸν, καὶ τελευτήσῃ, φονευτής ἐστι, θανάτῳ θανατωθήσεται ὁ φονευτής.
ιζ. Ἐάν τε ἐν λίθῳ ἐκ χειρὸς ἐν ᾧ ἀποθανεῖται ἐν αὐτῷ, πατάξῃ αὐτὸν,
B καὶ ἀποθάνῃ, φονευτής ἐστι, θανάτῳ
ιη. θανατωθήσεται ὁ φονευτής. Ἐὰν δὲ ἐν σιδήρῳ ξυλίνῳ ἐκ χειρὸς ἐξ οὗ ἀποθανεῖται, πατάξῃ αὐτὸν, καὶ ἀποθάνῃ, φονευτής ἐστι, θανάτῳ ἀποθανεῖται
ιθ. ὁ φονευτής. Ὁ ἀγχιστεύων τὸ αἷμα, ἕως ἀποκτενεῖ τὸν φονεύσαντα· ὅταν συναντήσῃ αὐτῷ ἕως, ἀποκτενεῖ αὐτόν.

Γ **ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Σαφῶς εἰδὼς, ὅτι περιττὸν ὄνομα ἁδοὺ τίθησιν ὑπὸ τῆς τοῦ πραγματολογεῖν ἀμυθήτου Φορᾶς, ἠπόρουν κατ' ἐμαυτὸν, διατὶ τὸν ἀκουσίως κτείναντα, οὐκ εἶπε θανατοῦσθαι μόνον, ἀλλὰ θανάτῳ θανατοῦσθαι. τίνι γὰρ ἄλλῳ ἀποθνήσκων ἢ θανάτῳ τελευτᾷ; Φοιτήσας ἔν παρὰ γυναῖκα σοφὴν, ἧ σκέψις ὄνομα, τοῦ ζητεῖν ἀπηλλάγην. ἐδίδαξε γάρ με, ὅτι καὶ ζῶντες ἔνιοι τεθνήκασι,
Δ καὶ τεθνηκότες ζῶσι. τοὺς μὲν γε Φαύλους ἄχρι γήρως ὑγιᾶ παρατείνοντας, νεκροὺς ἔλεγεν εἶναι, τὸν μετ' ἀρετῆς βίον ἀφῃρημένους· τοὺς δὲ ἀσθενείᾳ, κἂν τῆς πρὸς σῶμα κοινωνίας διαζευχθῶσι, ζῶν εἰς ἀεὶ ἀθανάτου μοίρας ἐπιλαχόντας.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐν τούτοις τὸ ἑκούσιον ἀνασκάλλων καὶ θυμοὺς ἀνθρώπων καὶ ἐπιβουλὰς ἐμφανεῖς, ἢ τοῖς τεκμηρίοις ἐλεγχόμενος, ὡς μὴ ἐξεῖναι λέγειν, ὅτι
E ἄκων ἐποίησε, τὸν ἥξοντα θυμῷ πρὸς φόνον, ἢ κατασκοπάσαντα δι' ἐπιβουλῆς. εἰ γὰρ τὰ ἐπιῤῥιφέντα ἱκανὰ πρὸς τὸ ἀποκτεῖναι φαίνοιτο, εἴτε σιδηρος, εἴτε λίθος, εἴτε ξύλον, ὥρισε τὸ ἑκούσιον, καὶ ἀντιλέγειν οὐκ ἔνεσιν· οὐδὲ ἐπὶ τῷ κριτῇ καταλέλειπται, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ νόμου διήρηται. καὶ δίδωσί γε τοῖς κόλασιν τοῦ φονεύσαντος τῷ συγγενεῖ τοῦ πεφονευμένου.

Z κ. Ἐὰν δὲ δι' ἔχθραν ὥσῃ αὐτὸν, καὶ ἐπιῤῥίψῃ ἐπ' αὐτὸν πᾶν σκεῦος ἐξ
κα. ἐνέδρας, καὶ ἀποθάνῃ, Ἢ διὰ μιῶν ἐπάταξεν αὐτὸν τῇ χειρὶ, καὶ ἀποθάνῃ, θανάτῳ θανατωθήσεται ὁ πατάξας, φονευτής ἐστι, θανάτῳ θανατωθήσεται ὁ φονεύων. ὁ ἀγχιστεύων τὸ αἷμα ἀποκτενεῖ τὸν φονεύσαντα ἐν τῷ συναντῆσαι αὐτῷ.

H ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τῷ συγγενεῖ τὴν τιμωρίαν ἐφίησι, φαινομένης τῆς ἔχθρας, ὥστε καὶ ἐξεπίτηδες γεγονέναι τὸν φόνον.

κβ. Ἐὰν

(1) Ἐν κεφ. 19.

κϐ. Ἐὰν δὲ ἐξαπίνης, ἃ δι' ἔχθραν ὥσῃ αὐτὸν, ἢ ἐπιῤῥίψῃ ἐπ' αὐτὸν πᾶν κγ. σκεῦος, ἄκ ἐξ ἐνέδρᾳ, Ἢ παντὶ λίθῳ, ἐν ᾧ ἀποθανεῖται ἐν αὐτῷ, ἄκ εἰδὼς, καὶ ἐπιπέσῃ ἐπ' αὐτὸν, κ᾽ ἀποθάνῃ, αὐτὸς δὲ ἄκ ἐχθρὸς αὐτᾷ ὢν, ἀδὲ ζητῶν κακῶσαι αὐτόν·

κδ. Καὶ κρινεῖ ἡ συναγωγὴ ἀναμέσον τᾶ πατάξαντος καὶ ἀναμέσον τᾶ ἀγχισϐύοντος τὸ αἷμα, κατὰ τὰ κρίματα ταῦτα.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τᾶτο δὴ μόνον καταλέλειπται τῷ κριτῇ, τὸ διὰ μαρτύρων ἀναζητῆσαι ἤτις ἔχθρα προϋπέκειτο, ἢ ἄκων κ᾽ ἄκ εἰδὼν ἐπάταξεν. ὅπερ φαίνοι τὸ, κωλυθήσεται, ὅτι ἀκάσιον, ἢ τιμωρία.

κε. Καὶ ἐξελεῖται ἡ συναγωγὴ τὸν φονεύσαντα ἀπὸ τᾶ ἀγχισϐύοντος τὸ αἷμα, καὶ ἀποκατασήσει αὐτὸν ἡ συναγωγὴ εἰς τὴν πόλιν τᾶ φυγαδευτηρίᾳ αὐτᾶ, ἔ κατέφυγε, καὶ κατοικήσει ἐκεῖ ἕως ἂν ἀποθάνῃ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, ὃν ἔχρισεν αὐτὸν τῷ ἐλαίῳ τῷ ἁγίῳ.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Διατὶ τῷ ἀκασίως φονεύσαντι ὅρος φυγῆς ἡ τᾶ ἀρχιερέως ὑπάρχει ζωή; Διὰ τᾶτ' οἶμαι τᾶ ἀρχιερέως τὸν βίον ὅρον τῆς φυγῆς τᾶ ἀκασίως φονεύσαντος ἐθέσισεν εἶναι, μιλυών ἐναργεῖ τεκμηρίῳ, ὅτι εἰ ἀκάσιος τᾶ ἀρχιερέως θάνατος τὰς ἀκασίως φονεύσαντας τῇ πατρίδι ἀποδίδωσι, καὶ κάθοδον αὐτοῖς χαρίζεται· τᾶ μεγάλα ἀρχιερέως ὁ ἑκάσιος θάνατος, ὁ ὑπὸ τῆς ἀνασάσεως σϐεσθεὶς, καὶ τὰ ἀκάσια πλημμελήματα ἀφανιεῖ, καὶ ἀποδώσει πάντας τὰς πισεύοντας αὐτῷ τῇ ἄνω Ἱερουσαλήμ. ἡ γὰρ ἄνω Ἱερουσαλὴμ, φησὶν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ἐλεύθερα ἐσὶν, ἥτις ἐσὶ μήτηρ ἡμῶν. Γαλ. 4. 26.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σχῆμα μὲν τᾶτο τοῖς τύποις. ὠδίνασι δὲ τὸ Χριτᾶ μυτήριον τρόπον τινὰ αἱ σκιαί. καὶ ἄκ ἀπίθανον τό γε οἴεσθαι τυχὸν τὰς ταῖς ἁμαρτίαις ἐγκατειλημμένας, φονευτὰς ὥσπερ τινὰς τῆς ἰδίας ὑπάρχειν ψυχῆς, καὶ κατολιθαίνειν εἰς τᾶτο ταλαιπωρίας ἄκ ἐθελασίως, ἐκβεβιασμένως δὲ ὥσπερ εἰς παράϐασιν, καὶ εἰς τὸ προσκρᾶσαι Θεῷ, διὰ τὸ ἐγκεῖσθαι τῷ διάνοιαν τᾶ ἀνθρώπα ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος, καὶ διὰ τὸν ἐν τοῖς μέλεσι τῆς σαρκὸς τῆς ἀτιθάσα φιληδονίας τυραννήσαντα νόμον. Φυγῇ τοιγαρᾶν τῇ ἀπὸ τᾶ κόσμα καὶ σώματος ἡ ἀθλία ψυχὴ τᾶ ἀνθρώπα ζημιᾶται, καὶ ὥσπερ εἰς πόλιν τινὰ τᾶ φυγαδευτηρίᾳ τοῖς τᾶ θανάτα μυχοῖς ἐνιζήσασα, μακρὰς διετέλει χρόνας. ἀνείθη δὲ μόλις ἀποθανόντος Χριτᾶ τᾶ μεγάλα ἱερέως, (1) ὃς τὸν ὑπὲρ πάντων θάνατον ἀνατλὰς, καταπεφοίτηκε μὲν εἰς ᾅδα πύλας, (2) ἀνῆκε δὲ τοῖς κάτω, καὶ » δεσμῶν ἠφίει, λέγων, ἐξέλθετε, καὶ τοῖς » ἐν τῷ σκότει ἀνακαλύπτεσθε. Ησ. 49. 9.

κς. Ἐὰν δὲ ἐξόδῳ ἐξέλθῃ ὁ φονεύσας τὰ ὅρια τῆς πόλεως εἰς ἣν κζ. κατέφυγεν ἐκεῖ, Καὶ εὕρῃ αὐτὸν ὁ ἀγχισϐύων τὸ αἷμα ἔξω τῶν ὁρίων τῆς πόλεως καταφυγῆς αὐτᾶ, καὶ φονεύσῃ ὁ ἀγχισϐύων τὸ αἷμα τὸν φονεύσαντα, ἄκ ἔνοχός ἐσιν.

κη. Ἐν γὰρ τῇ πόλει τῆς καταφυγῆς αὐτᾶ κατοικείτω ἕως ἂν ἀποθάνῃ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, καὶ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν ἱερέα τὸν μέγαν, ἐπαναστραφήσεται ὁ φονεύσας εἰς τὴν γῆν τῆς καταχέσεως αὐτᾶ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Χρόνον ὥρισε τῆς καθόδα τᾷ μεγάλα ἱερέως τελευτᾷ, αἰτίας ἕνεκα τοιᾶσδε· ὥσπερ ἑνὸς ἑκάστα τῶν δολοφονηθέντων συγγενεῖς εἰσὶν ἔφεδροι τῆς κατὰ τῶν δολοφονησάντων δίκης καὶ τιμωρίας· ἕτω τᾶ σύμπαντος ἔθνας συγγενὴς καὶ ἀγχισϐὺς κοινὸς ὁ ἀρχιερεύς ἐσι. τᾶτον ἂν οὖν λαβέσθω πᾶς ὁ ἀκασίως ἀνελὼν, ὡς ὑπέρμαχον καὶ προαγωνισὴν τῶν ἀναιρεθέντων, καὶ ἔσω τῆς πόλεως εἰς ἣν κατέφυγε κατακεκλείσθω, μηκέτι θαῤῥῶν ἔξω προέρχεσθαι, εἰ δήτινα ποιεῖται λόγον ἀσφαλείας κ᾽ τᾶ ζῆν ἀκινδύνως. ὅταν οὖν λέγῃ, μὴ ἐπανίτω ὁ » φυγὰς ἕως ἀποθάνῃ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, » ἴσόν τι τᾶτο φησὶν, ἕως ἂν ἀποθάνῃ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, ὁ πάντων κοινὸς ἀγχισϐὺς ὤν, ᾧ μόνῳ καὶ τὰ τῶν ζώντων καὶ τὰ τῶν τετελευτηκότων ἐφεῖται βραϐεύειν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τῶν μὲν ἑκασίων ἀδικημάτων αὐτὸ μόνον ἰδιώτας καθαρεύειν ἐφείθω· λεγέτω δ' εἰ βέλοιτό τις καὶ τὰς ἄλλας ἱερεῖς· ἀμφοτέρων δ' ἑκασίων τε καὶ ἀκασίων κατὰ τὸν ἐξαίρετον λόγον τὸν ἀρχιερέα. προσάπλεσθαι γὰρ αὐτῷ μιάσματος σωόλως ἃ θεμιτὸν, ἅτ' ἐκ προνοίας, ἅτε κατὰ τρόπον τῆς ψυχῆς ἀβέλητον· ἵν' ἱεροφάντης ὢν κοσμῆται καθ' ἑκάτερον, διανοίᾳ τε χρώμενος ἀνεπιλήπλῳ, καὶ ϐιοπραγίᾳ βίᾳ, ᾧ μηδὲν ὄνειδος πρόσεσι. τῷ δὴ τοιᾶτῳ γενοίτ' ἀκόλεθον ὑποϐλέπεσθαι καὶ τὰς ἀκασίως ἀπεκλονότας, ἄκ ὡς σὺ ἀγεῖς, ἀλλ' ὡς καθαρὰς καὶ πάντως ἀμετόχα ἁμαρτήματος.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε τῷ ἀκασίως πεφονευκότι μετὰ τὴν τᾶ ἀρχιερέως τελευτὴν ὁρίζει τὴν κάθοδον; Ὅτι τᾶ κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ ἀρχιερέως ὁ θάνατος, λύσις τῆς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο. ἅτος εἰς τὸν παράδεισον ἐπα-

(1) Ἀρχιερέως. ὁ Ἀλεξάν. κώδ. (2) Πύλας δὲ ἠνοιξε τοῖς κάτω. ὢ Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 282.

ἐπανήγαγε τὸν ἐκεῖθεν ἐξοριωθέντα. καὶ κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐμάλαττεν ἡ Φυγὴ τὸ πεφονευκότος τὸν τῶν ἀγχιστευόντων θυμὸν, καὶ τῷ φοινικῷ ὁρμῷ αὐτῶν ἐχαλίνα. τὸ δὲ μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ ἀρχιερέως λυθῆναι τοῖς φεύγουσι τὴν τιμωρίαν, ἱκανὸν ἦν πεῖσαι τοὺς ἀγχιστεύοντας σβέσαι λοιπὸν τὴν ὀργὴν, ὡς τοῦ ἀρχιερέως τετελευτηκότος, ἐφ' ᾧ τὸ πλημμέλημα γέγονε· καὶ τοῦ νομοθέτου ταύτην ὁρίσαντος, καὶ τὴν πλημμελείαν, καὶ τὴν τιμωρίαν τὴν λύσιν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὅρος τῆς Φυγῆς τῷ πεφονευκότι θάνατος ἀρχιερέως, δηλαδὴ τὸν τοῦ Σωτῆρος θάνατον αἰνιττόμενος, τοῦ ὄντος ἱερέως (1) μεγάλου. οὐδὲ γὰρ ἄλλως ἔχει τινὰ λόγον, ἀποθανόντος τοῦ πρεσβεύειν δυναμένου, τὸν ὑποβάθρον ἀπολύεσθαι· ὃ μᾶλλον εἰκὸς ἦν, ζῶντος καὶ πρεσβεύοντος. οὐδὲ μὴν ἐξ ἴσου τὸ τῆς ἀνέσεως ἐπὶ τοῦ πάλαι, καὶ πρὸ ὀλίγου Φυγόντος. ὑποδηλοῦται δὲ καὶ κατὰ τοῦτο παλαιός τε χρόνος καὶ νέος τῶν εἰ ᾄδη καταχεθέντων, ἐφ' οὓς ἅπαντα ἡ Χριστοῦ ἦκει δύναμις, τοὺς κατόχους ἀνιεῖσα. πρεσβεία γὰρ μεγίστη πρὸς σωτηρίαν τῶν ἐξωρίσων εἰ παραδείσῳ, Χριστὸς, ὁ τὸν ἔκβλητον ἐπανάγων ἐκ θανάτου.

κθ. Καὶ ἔσαι ταῦτα ὑμῖν εἰς δικαίωμα κρίσεως εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν
λ. ἐν πάσαις ταῖς κατοικίαις ὑμῶν. Πᾶς πατάξας ψυχὴν, διὰ μαρτύρων φονεύσει τὸν φονεύσαντα, καὶ μάρτυς εἷς οὐ μαρτυρήσει ἐπὶ ψυχὴν ἀποθανεῖν.

λα. Καὶ οὐ λήψεσθε λύτρα περὶ ψυχῆς παρὰ τοῦ φονεύσαντος τοῦ ἐνόχου ὄντος ἀναιρεθῆναι, θανάτῳ γὰρ θανατωθήσεται.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Μήτε εἰς ἄφεσιν, φησὶ, παντελῆ τοῦ ἐνόχου δῶρα δέχεσθαι, μήτε εἰς ἀποφυγὴν, τῷ ἀκουσίως φονεύσαντι διδομένην. διάφορον γὰρ τοῦτο ἐκείνου. καὶ κατὰ τὴν προαίρεσιν τὰ πράγματα κρίνεσθαι δεῖ, ἑτέρας οὔσης τῆς πράξεως, ὅταν καθ' ἑτέραν προαίρεσιν γένηται.

λβ. Οὐ λήψεσθε λύτρα τοῦ μὴ Φυγεῖν (2) εἰς πόλιν τῶν Φυγαδευτη-
ρίων, τοῦ πάλιν κατοικεῖν ἐπὶ τῆς γῆς, ἕως ἂν ἀποθάνῃ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Γράφεται τῶν ἀντιγράφων οἱ μέν, μὴ Φυγεῖν. ἵνα ᾖ μὴ δεῖν λαβεῖν δῶρα ἐπὶ τῷ συγχωρηθῆναι τῷ οἰκείαν οἴκησαν γῆν, καὶ μὴ Φυγεῖν.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Τινὰ τῶν ἀντιγράφων ἔχει τὸ, μή. κατ' ἐκεῖνα ἂν νοητέον, ἵνα ᾖ ἅτως· οὐ λήψεσθε λύτρα τοῦ διασῶσαι αὐτὸν, διὰ τοῦ παραχεῖν ἄδειαν Φυγεῖν εἰς πόλιν τῶν Φυγαδευτηρίων· ὡς καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ ἱερέως ἀποκατασταθέντα πάλιν κατοικεῖν ἐπὶ τῆς γῆς τῆς καταχέσεως αὐτοῦ. προσκειμένου δὲ τοῦ, μὴ, ἐκλήψόμεθα αὐτὸ ἐπὶ τοῦ ἀκουσίως φονεύσαντος, ἵνα ᾖ ἅτως· οὐ λήψεσθε δῶρα συγχωρῆσαι αὐτῷ τὸν περιορισμὸν, τὸν εἰ ταῖς πόλεσι τῶν Φυγαδευτηρίων, τοῦ ἐφεῖναι αὐτὸν κατοικεῖν ἐπὶ τῆς γῆς αὐτοῦ, καὶ τὸν ἕως τῆς τελευτῆς τοῦ ἱερέως χρόνον.

λγ. Καὶ οὐ μὴ φονοκλονήσητε τὴν γῆν ἐφ' ᾗς ὑμεῖς κατοικεῖτε ἐπ' αὐτῆς· τὸ γὰρ αἷμα τοῦτο φονοκλονεῖ τὴν γῆν, καὶ οὐκ ἐξιλασθήσεται ἡ γῆ ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ ἐκχυθέντος ἐπ' αὐτῆς, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ αἵματος τοῦ ἐκχέοντος.

λδ. Καὶ οὐ μιανεῖτε τὴν γῆν ἐφ' ᾗς κατοικεῖτε ἐπ' αὐτῆς, ἐφ' ᾗς ἐγὼ κατασκηνώσω ὑμῖν· ἐγὼ γάρ εἰμι Κύριος κατασκηνῶν ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ λέγειν εἶνοχον εἶναι τὴν γῆν ἐπὶ τοῖς ἀδίκοις αἵμασι, καὶ ἱλασμοῦ χρῄζειν διὰ τῆς δικαίας κολάσεως, ὡς μιαινομένην λέγει, καὶ οὐχ, ὡς αἰτίαν.
„ οὐ μιανεῖτε γάρ φησι τὴν γῆν ἐφ' ᾗς κα-
„ τοικεῖτε ἐπ' αὐτῆς. τίμιος δὲ ἡ γῆ, διατὶ,
„ ἐφ' ᾗς ἐγὼ κατασκηνώσω εἰ ὑμῖν. γῆ γὰρ γῆς ἀδιάφορος περὶ καθαρότητα. Θεοῦ δὲ παρουσίαν ὑποδεξαμένη, καθαρὰ καὶ ἁγία.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τῆς γῆς μιασμὸς, ἀδικία· ὥσπερ κάθαρσις, δικαιοσύνη.

ΑΔΗΛΟΥ. Διὰ τοῦτο καὶ καθαρὰν δεῖ αὐτὴν φυλάττεσθαι, διὰ τὸν παρ' αὐτῇ εἰνόντα Θεόν.

(1) Ἀρχιερέως. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.
(2) Τοῦ φυγεῖν. ὁ Ἀλεξάν. κώδ. ὡσαύτως καὶ αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. ΛΖ.

α. Καὶ προσῆλθον οἱ ἄρχοντες πατριῶν Φυλῆς υἱῶν Γαλαὰδ υἱὸ Μαχὶρ υἱὸ Μαναση ἐκ τῆς Φυλῆς υἱῶν Ἰωσὴφ, καὶ ἐλάλησαν ἔναντι Μωϋσῆ, καὶ ἔναντι Ἐλεάζαρ τὸ ἱερέως, καὶ ἔναντι τῶν ἀρχόντων οἴκων πατριῶν υἱῶν Ἰσραὴλ,
β. Καὶ εἶπαν, τῷ κυρίῳ ἡμῶν ἐνετείλατο Κύριος ἀποδῶναι τὴν γῆν τῆς κληρονομίας ἐν κλήρῳ τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ· καὶ τῷ κυρίῳ συνέταξε Κύριος δοῦναι τὴν κληρονομίαν Σαλπαὰδ τοῦ ἀδελ-
γ. φοῦ ἡμῶν ταῖς θυγατράσιν αὐτοῦ. Καὶ ἔσονται ἑνὶ τῶν Φυλῶν υἱῶν Ἰσραὴλ γυναῖκες· καὶ ἀφαιρεθήσεται ὁ κλῆρος αὐτῶν ἐκ τῆς καταχέσεως τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ προσεθήσεται εἰς τὴν κληρονομίαν τῆς Φυλῆς, ἧς ἂν γένωνται γυναῖκες, καὶ ἐκ τοῦ κλήρου τῆς κληρονομίας ἡμῶν ἀφαιρεθήσονται. (1)

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἕτερος ἐκ μερικοῦ πράγματος καθολικὸς ἐκφέρεται νόμος, οὐχ ὡς Θεοῦ τὴν χρείαν προαγνοήσαντος, τὴν ἐπὶ καιροῦ δὲ περιμείναντος θέσιν, ὡς ἐπὶ τοῦ βλασφήμου, καὶ τοῦ τὸ σάββατον μὴ τηρήσαντος, καὶ τῶν τοῦ Σαλπαὰδ θυγατέρων. ἀλλὰ τότε μὲν ἐσιώπησαν σὺν λαβῶς οἱ τούτων ὁμόφυλοι, δείσαντες τὴν ἐρώτησιν, μὴ καὶ δόξῃ κώλυμα τοῦ ἐπιτάγματος· νῦν δὲ ταύτην προσάγουσι προνοίᾳ τοῦ μέλλοντος, μὴ καὶ πρόφασις γένηται συγχύσεως τῶν Φυλῶν, εἰ θυγατέρες κληρονομοῦσαι μὴ γαμοῖντο τοῖς ὁμοΦύλοις· ὅτε μηδὲ χώραν εἶχεν ἡ ἐκ τοῦ Ἰωβηλαίου τῶν κλήρων ἀνασροφή. διὸ νομοθετεῖ Θεὸς, καίτοι προγνοὺς πάλαι τοῦ νόμου τὴν χρείαν. οὕτω Χρυσὸς πρὸς τὴν Ἰαείρου κληθεὶς θυγατέρα ὃ προλέγει ταύτης τὸν θάνατον, οὗ γεγονότα ἰάσατο· οὐ γὰρ εἰς ἐπίδειξιν ἀνθρώπου τὰ παρὰ Θεοῦ· Φυλάττει δὲ τὸ οἰκεῖον τῇ ἀξιώσει, νῦν μὲν ἰὼν Φιλανθρώπως ὡς ἐπισκεψόμενος, νῦν δὲ ἀνισῶν τελευτήσασαν.

δ. Ἐὰν δὲ γένηται ἡ ἀφαίρεσις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ προσεθήσεται ἡ κληρονομία αὐτῶν ἐπὶ τὴν κληρονομίαν τῆς Φυλῆς, ἧς ἂν γένωνται γυναῖκες, καὶ ἀπὸ τῆς κληρονομίας Φυλῆς πατριᾶς ἡμῶν ἀφαιρεθήσεται ἡ κληρονομία αὐτῶν.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ἐὰν δὲ, φησὶν, ἐπὶ πάντων τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ τοῦτο κραλήσῃ, τὸ προ-

(1) Ἀφαιρεθήσεται. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

Φάσει τῆς ἐπιγαμίας μεταθεῖναι κληρονομίαν ἀπὸ Φυλῆς ἐπὶ ἑτέραν Φυλὴν, καὶ ἡμεῖς σέρξομεν τὴν ἀφαίρεσιν.

ε. Καὶ ἐνετείλατο Μωϋσῆς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ διὰ προσάγματος Κυρίου, λέγων, ὄρθως Φυλὴ υἱῶν Ἰωσὴφ λέγουσι.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Προνοητικὸν μὲν ἂν τὸ τῶν προσελθόντων, σύλαβὲς δὲ τὸ Μωσέως. οὐδὲ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν ἀπόκρισιν ἔδωκεν, ἀλλ' ἐπερωτᾷ Θεὸν εἰκότως. Θεοῦ γὰρ τὸν νόμον δόντος, ἀκόλουθον μὴ ἄνευ Θεοῦ καὶ τὰ τοιαῦτα διαπράτεσθαι. (2) ἐσφάλησάν γε μὴν ποτὲ μὴ ἐπερωτήσαντες, ὡς ἐπὶ τῶν Γαβαωνιτῶν. δέον οὖν πᾶσιν ὁδηγουμένους κατὰ πρόσαγμα Θεοῦ, μηδὲ τοῦτο ἄνευ Θεοῦ ποιεῖν. Μωϋσῆς μὲν ἂν ἐπερωτᾷ, Θεοῦ δὲ πρόσαγμα δίδοται.

ς. Τοῦτο τὸ ῥῆμα ὃ συνέταξε Κύριος ταῖς θυγατράσι Σαλπαὰδ, λέγων, ὃ ἀρέσκει ἐναντίον αὐτῶν, ἔσωσαν γυναῖκες, πλὴν ἐκ τοῦ δήμου τοῦ πατρὸς αὐτῶν ἔσωσαν γυναῖκες.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οὐ διὰ τὰ συμβαίνοντα καὶ τὰς ἐρωτήσεις νομοθετεῖ Θεὸς, καθάπερ ἄνθρωπος ἀγνοῶν· ἀλλὰ προειδὼς ἀναμένει τὰς καιρὰς, ἵνα πρὸς τὸ πρᾶγμα νομοθετήσῃ, καὶ ὁ πρὸς τὴν χρείαν ὁρίσῃ τὰ τοιαῦτα πράγματα.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Βεβιασμένη γὰρ συνάΦεια πρὸς διάλυσιν ὁδεύει. ὃ δὲ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. Χρυσοῦ ῥῆμα. πλὴν περιορίζει τὴν ἐξουσίαν τῇ Φυλῇ, μὴ ὑπερβαίνειν κελεύων εἰκότως. ὁπότε παρεκλοῦ τοῦ ἔθνους οὐκ ἔδωκεν ἐπιγαμίας, προνοούμενος μένειν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς θεοσεβείας, καὶ μὴ διὰ τῶν γυναικῶν μεθίσασθαι πρὸς εἴδωλα· ἀκόλουθον καὶ τῆς διαιρέσεως ἕνεκα τῆς τῶν Φυλῶν, ὥσε ἀσύγχυτον αὐτὴν εἶναι, κωλύσαι τὰς ἔξω Φυλῆς ἑκάστης ἐπιγαμίας.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Προσάτλει ἔν ὁ Θεὸς, πλὴν τῆς Ἰούδα καὶ τῆς Λευΐ, μὴ ἐξεῖναι ἀπὸ Φυλῆς εἰς Φυλὴν σκάπτεσθαι, ἵνα μὴ ξένον τοῦ Σωτῆρος δειχθῇ ἄνωθεν ἐρχόμενον, τὸ, βασιλεὺς καὶ ἱερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.

ζ. Καὶ οὐχὶ περισραφήσεται ἡ κληρονομία τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ἀπὸ Φυλῆς ἐπὶ Φυλὴν, ὅτι ἕκαστος ἐν τῇ κληρονομίᾳ τῆς Φυλῆς τῆς πατριᾶς αὐτοῦ προσκολληθήσονται οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ.

ΣΕΥΗ-

(2) Διατάτεσθαι. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Διὰ τᾶτον τὸν νόμον καὶ ὁ Ἰωσὴφ, φύλαξ τῶν τᾶ Θεᾶ προσαγμάτων ὑπάρχων· τᾶτο γὰρ ἐπεσημιώατο καὶ ὁ Εὐαγγελισὴς, εἰπὼν, ὡς ἀνὴρ δίκαιος ὢν· καὶ ἐκ τῆς Ἰάδα Φυλῆς, καὶ ἐξ οἴκα καὶ πατριᾶς Δαβὶδ, ὡς γέγραπλαι, καταγόμενος, ἐκ τῆς Φυλῆς καὶ συγγενείας ἐμνησθύσατο τὰ Παρθένου. ὥσε τὰ γενεαλογίαν αὐτᾶ, τῆς Μαρίας εἶναι γενεαλογίαν· ἐξ ἧς ἀσπόρως ἐτέχθη Χρισὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν. καὶ ἕτω καὶ τὸ τῆς Γραφῆς ἔθος ἐφυλάχθη, μὴ γενεαλογύσης γυναῖκας· καὶ ἐκ τύτα παραβεβλάφθαι μηδὲν τὰ ἀληθειαν.

Ματθ. 1. 19. Λκ. 2. 4.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἀπὸ ἀνδρῶν ἤρξατο· προηγύμενον γὰρ τᾶτο· ἐπάγει δὲ καὶ τὸ προκείμενον, τὸ τῶν γυναικῶν.

η. Καὶ πᾶσα θυγάτηρ ἀγχισθύσα κληρονομίαν Φυλῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἑνὶ τῶν ἐκ τᾶ δήμα τᾶ πατρὸς αὐτῆς ἔσονται γυναῖκες, ἵνα ἀγχισθύσωσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἕκασος τὰ κληρονομίαν τὰ πατρικὰ αὐτᾶ.

ϑ. Καὶ ὐ περισραφήσεται ὁ κλῆρος ἐκ τῆς Φυλῆς ἐπὶ Φυλὰ ἑτέραν, ἀλλ' ἕκασος ἐν τῇ κληρονομίᾳ αὐτᾶ προσκολληθήσονται αἱ Φυλαὶ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος χάριν τὰς Φυλὰς διακεκρίθαι προσέταξεν; Ἵνα ἀκέραιον διαφυλαχθῇ τᾶ Ἰάδα τὸ σπέρμα, δι' ἃ τὰ εὐλογίαν τοῖς ἔθνεσιν ὁ Θεὸς ἐπηγγείλατο. ἐκοινώνησαν μέντοι ἀλλήλαις ἡ βασιλικὴ καὶ ἡ ἱερατικὴ Φυλή· ἐπειδὴ καὶ ἀρχιερεῖς κατὰ τὸ ἀνθρώπειον, καὶ βασιλεῖς ὁ δεσπότης Χρισός.

ΑΔΗΛΟΥ. Δεῖ γὰρ τὰ τεχθέντα μένειν ἀκίνητα. μὴ συγχύθαι δὴ κελεύει τὰς τῶν Φυλῶν διαιρέσεις.

ι. Ὃν τρόπον συνέταξε Κύριος πρὸς Μωϋσῆ, ἅτως ἐποίησαν θυγατέρες Σαλπαάδ. Καὶ ἐγένοντο Μαελὰ καὶ Θερσὰ καὶ Αἰγλὰ καὶ Μεχλὰ καὶ Νοὰ θυγατέρες Σαλπαὰδ τοῖς ἀνεψιοῖς αὐτῶν, Ἐκ τᾶ δήμα Μανασσῆ υἱῶν Ἰωσὴφ ἐγενήθησαν γυναῖκες. καὶ ἐγενήθη ἡ κληρονομία αὐτῶν ἐπὶ τὰ Φυλὰ δήμα τᾶ πατρὸς αὐτῶν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἰσορᾷτας δὲ ἐνταῦθα, ὅτι πεφύλακλαι τὸ πρόσαγμα, καὶ τοῖς ἀνεψιοῖς αἱ γυναῖκες ἐγαμήθησαν. καὶ » ἐγενήθη, φησὶν, ἡ κληρονομία αὐτῶν ἐπὶ » τὰ Φυλὰ τᾶ δήμα τᾶ πατρὸς αὐτῶν.

ιγ. Αὗται αἱ ἐντολαὶ καὶ τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα, ἃ ἐνετείλατο Κύριος ἐν χειρὶ Μωϋσῆ ἐπὶ δυσμῶν Μωὰβ ἐπὶ τᾶ Ἰορδάνα κατὰ Ἰεριχώ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀλλ' ὁ μὲν Ἰσραὴλ ταῦτα διὰ τᾶ δεσπσίε Μωϋσέως δεξάμενος παρὰ τᾶ Φιλανθρώπα Θεᾶ, ὐκ ἐφύλαξεν, ἀλλὰ παραβάτης γέγονε τῶν θείων ἐντολῶν· ἡμεῖς δὲ τὰς παρὰ τᾶ Κυρίε καὶ Θεᾶ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησᾶ Χρισᾶ, τᾶ τῆς παλαιᾶς καὶ καινῆς διαθήκης σὺν τῷ πατρὶ νομοθέτα, ἐντολὰς καὶ δικαιώματα Φυλάξωμεν, καὶ ἀξίως αὐτᾶ ἀπεργασώμεθα πρὸς τὰ τῶν μελλόντων αἰωνίων καὶ ἀπεράντων ἀγαθῶν ὑποδοχήν. χάριτι καὶ Φιλανθρωπίᾳ τᾶ Κυρίε καὶ Θεᾶ, βασιλέως πάντων ἡμῶν Ἰησᾶ Χρισᾶ, μεθ' ἁγίου τῷ πατρὶ πρέπει δόξα, τιμὴ, κράτος, μεγαλοπρέπεια ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τὰς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΑΡΙΘΜΩΝ.

ΔΕΥ-

ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟΝ

ΜΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΘΕΟΠΤΟΥ

ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τὸ πέμπλον βιβλίον τῆ νομοθέτη Δϐτερονόμιον ἐκλήθη; Ἐξαγαγὼν ἐξ Αἰγύπλη τὸν λαὸν ὁ δεσπότης Θεὸς, ἔδωκεν ἐν τῷ Σινᾷ ὄρει τὸν νόμον, καθ' ὃν ἐχρῆν αὐτὸς πολιτεύεσθαι. εἶτα τῷ δϐτέρῳ ἔτει προσέταξε παραλαβεῖν τλὴ γῆν, ἣν τοῖς προγόνοις αὐτῶν ἐπηγγείλατο δώσειν. ἐκείνων δὲ ἀντειρηκότων, καὶ τῆτο δράσαι μὴ βεληθέντων, ὤμοσε μηδενὶ τῶν ἀριθμηθέντων δώσειν ἐκείνην τλὴν γῆν, ἀλλὰ τέτες ἅπαντας ἐν τῇ ἐρήμῳ καταναλώσειν. τεσσαράκοντα τοίνυν διελήλυθότων ἐτῶν, ἐκέλευσε τὸς ἐκείνων ἀριθμηθῆναι παῖδας, τλὴν αὐτλὴν ἄγοντας ἡλικίαν, ἣν περ ἦγον ἐκεῖνοι καθ' ὃν ἠριθμήθησαν χρόνον. τέτες μέλλων εἰσαγαγεῖν ὁ Θεὸς εἰς ἣν ἐπηγγείλατο γῆν, διδάσκει αὐτὸς διὰ τῆ Προφήτη τὸν νόμον, ὃν τοῖς παρανόμοις αὐτῶν ἐδεδώκει πατράσι. τὸ τοίνυν Δϐτερονόμιον ἀνακεφαλαίωσιν ἔχει τῶν ἐν τῇ Ἐξόδῳ, καὶ τῷ Λευϊτικῷ, καὶ τοῖς Ἀριθμοῖς νενομοθετημένων τε καὶ πεπραγμένων. λέγει δὲ καὶ τὸν χρόνον, καὶ τὸν τόπον, καθ' ὃν καὶ ἐν ᾧ τῇ νεολαίᾳ ταύτῃ τλὴν διδασκαλίαν προσῆνεγκε. πέραν
» γὰρ Φησι τῆ Ἰορδάνη ἐν τῇ ἐρήμῳ πρὸς δυσμαῖς, ἐν τῷ τεσσαρακοσῷ ἔτει ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ Δϐτ. I. 1, 3, 4.
» μηνὶ μιᾷ τῆ μηνὸς, μετὰ τὸ πατάξαι αὐτὸν τὸν Σηὼν βασιλέα τῶν Ἀμορῥαίων, καὶ τὸν Ὢγ βασιλέα τῆς Βασάν. καὶ ὅτι ἃ δϐτερον νόμον δέδωκεν, ἀλλὰ τῆς προτέρας
» ἀναμιμνήσκει νομοθεσίας, αὐτὸ διδάσκει τὸ τῆ βιβλίη προοίμιον. ἤρξατο γάρ Φησι Μωϋ- Δϐτ. I. 5, 6.
» σῆς διασαφῆσαι τὸν νόμον τῆτον, λέγων, Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν Χωρήβ. εἶτα εἰρηκὼς, καὶ ὡς προσέταξεν αὐτὸς κληρονομῆσαι τλὴ γῆν, ἐπήγαγεν· ὡς κατ' ἐκεῖνον εἴρηκε τὸν καιρὸν, ὅτι μόνος ἐγὼ τοσέτων προσατεύειν ἐδύναμαι μυριάδων· καὶ
» διὰ τῆτο κατέσησά Φησι χιλιάρχας καὶ ἑκατοντάρχας, ὥσε ἔχειν αὐτὸς τῆς ἀρχῆς Δϐτ. I. 15.
κοινωνές. τέτων δὲ τῶν λόγων ἀνέμνησεν, ἐπειδή περ Ἰησῆν τὸν τῆ Ναυῆ κατέσησε τῆς ἡγεμονίας διάδοχον· διδάσκων, ὡς καὶ ἔτι περιὼν, ἑτέροις τλὴ προσασίαν ἐπίσευσε, καὶ ὅτι χρὴ καὶ τέτῳ προθύμως ὑπακέειν, καὶ τὰ κελευόμενα δρᾷν. ἀναμιμνήσκει δὲ αὐτὸς, ὅπως μὲν ὁ Θεὸς προσέταξε παραλαβεῖν αὐτὸς ἣν ἐπηγγείλατο γῆν· ὅπως δὲ κατασκόπες αὐτοὶ πεμΦθῆναι πρότερες ἠξίωσαν· καὶ ὅτι ἐκείνων ἐπανελθόντων, καὶ τὰ περὶ τῆς γῆς μεμηνυκότων, ἠπίσησαν μὲν τῷ σεσωκότι Θεῷ, ἀπολαβεῖν δὲ τλὴ γῆν ἀκ ἠθέλησαν· ὡς χαλεπλὴν μὲν τὸν δεσπότλω Θεὸν, ἀποΦλώαθαι δὲ κατὰ πασῶν ἐκείνων τῶν μυριάδων, ὥσε μηδένα ἐκείνων εἰς ἐκείνλω τλὴ γῆν εἰσελθεῖν, πλὴν Χάλεβ Δϐτ. I. 36,
» ὑῆ Ἰεφοννῆ. ἅτος, Φησὶν, ὄψεται αὐτλὴν, καὶ τέτῳ δώσω τλὴ γῆν ἐφ' ἣν ἐπέβη, καὶ 37.
» τοῖς ὑοῖς αὐτῆ, διὰ τὸ προσκεῖσθαι αὐτὸν τὰ πρὸς τὸν Κύριον. τέτε μέντοι ἐμνημόνευσε μόνε, καὶ τὸν Ἰησῆν ἐ σωέταξεν, (1) ὡς ἄρχοντα, καὶ ςρατηγὸν, καὶ προΦήτλω. τῆτο
» γὰρ δηλοῖ τὰ ἑξῆς. εἰπὼν γὰρ, ὅτι κἀμοὶ ὠργίσθη δι' ἡμᾶς ὁ δεσπότης Θεὸς ἡμῶν· ὑμῶν γάρ με θορυβησάντων, ἃ κατὰ λόγον τῷ θείῳ προσάγματι διεκόνησα, καὶ τέτε χάριν εἰσαγαγεῖν ὑμᾶς εἰς τλὴ γῆν ἐκείνλω κεκώλυμαι. ἀνέμνησε δὲ τῶν παρὰ Θεῆ πρὸς αὐτὸν
» εἰρημένων· Ἰησῆς ὑὸς Ναυῆ ὁ παρεσηκώς σοι, ἅτος εἰσελεύσεται ἐκεῖ. αὐτὸν κατίσχυσον, Δϐτ. I. 38.
» ὅτι αὐτὸς κατακληρονομήσει αὐτλὴ τῷ Ἰσραήλ. ταῦτα δὲ λέγει διδάσκων αὐτὸς, ὡς θεόθεν ὁ ςρατηγὸς τλὴ χειροτονίαν ἐδέξατο, ἵνα μὴ πάλιν περὶ τῆς ἀρχῆς ςασιάσωσι. διηγεῖται δὲ αὐτοῖς, ὅπως μὲν ὕσερον μεταμεληθέντες, ἐβελήθησαν πολεμῆσαι τοῖς Χαναναίοις· ὅπως δὲ αὐτὸς ὁ Θεὸς διεκώλυσε. καὶ ὅτι θρασυνόμενοι, καὶ παρὰ τλὴ θείαν ἐντολλὴ ἀναβάντες καὶ ἡτληθέντες ἐπανῆλθον. καὶ ὅσον ἐν τῇ ἐρήμῳ κατηνάλωσαν χρόνον, τλὴ ἄβατον ἐκείνλω γῆν καὶ ἄνυδρον περιϊόντες. τίνα τε Ἰδυμαίοις καὶ Μωαβίταις δεδηλωκότες, Φιλικῶν ἐκ ἔτυχον ἀποκρίσεων. καὶ ὅπως τὸν Σηὼν καὶ τὸν Ὢγ,

(1) Καὶ τὸν Ἰησῆν ἔταξεν ὡς ἄρχοντα. ἡ ἐν Χάλ. ἔκδοσ.

Ὤγ, τὲς βασιλέας τῶν Ἀμορῥαίων πανσρατιᾷ μετὰ τῶν τὰς πόλεις καὶ κώμας οἰκέν-
» των πανωλεθρίᾳ παρέδοσαν. εἶπε δὲ αὐτῶν καὶ τὸ τᾶ σώματος μέγεθος. ἡ γὰρ κλίνη, Δϐτ. 3. 11.
» φησὶν, Ὤγ σιδηρᾶ. σὶνέα πηχῶν τὸ μῆκος αὐτῆς, καὶ τεσσάρων πηχῶν τὸ εὖρος αὐτῆς.
ἔπειτα παρλώεσε καὶ σωεβάλϐσε Φυλάτλειν ἐπιμελῶς τᾶ δεσπότᾳ τὰς σὶντολάς. ἄκϐε Δϐτ. 4. 1.
» γάρ Φησιν Ἰσραὴλ τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν κριμάτων, ὅσα ἐγὼ διδάσκω ὑμᾶς σήμερον
» ποιεῖν, ἵνα ζῆτε, καὶ εἰσελθόντες κληρονομήσητε τλὼ γλῶ, λὼ Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέ-
ρων ὑμῶν δίδωσιν ὑμῖν. εἶτα ἀναγκαίως τᾷ Βεελφεγὼρ εἰς μέσον Φέρει τλὼ μνήμλω,
καὶ τῶν δι' ἐκείνλω τλὼ ἀσέβειαν σὶ τῇ ἐρήμῳ διολωλότων. ἔπειτα ἐκ παραλήλϐ δείκνυσι
» τὰς θείας ϐὐεργεσίας. ποῖον γάρ Φησιν ἔθνος μέγα, ᾧ ἐσὶν αὐτῷ Θεὸς ἐγγίζων αὐτοῖς, Δϐτ. 4. 7.
» ὡς Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν σὶ ἅπασιν οἷς ἐὰν αὐτὸν ἐπικαλεσώμεθα; κελϐει δὲ μὴ μόνον
αὐτὲς Φυλάτλειν τᾷ Θεᾷ τὲς νόμϐς, ἀλλὰ καὶ τὲς παῖδας καὶ τὲς ἐκγόνϐς σὶ ϐὐσεβείᾳ
ἀνατρέφειν, καὶ παιδόθεν τὰς θείας σὶντολὰς ἐκπαιδϐὐειν. εἶτα ἐπάγει, ὡς ὁ τῶν ὅλων
αὐτοῖς ἐπέΦανε Θεὸς, λόγϐς μὲν διὰ πυρὸς ἀΦιεὶς, ϐδὲν δὲ εἶδος ἐπιδεικνύς. τᾶτο γὰρ
» ἔΦη· ἐκ μέσϐ τᾶ πυρὸς Φωνλὼ ῥημάτων ὑμεῖς ἠκϐσατε· καὶ ὁμοίωμα ϐκ ἴδετε, ἀλλ' ἢ Δϐτ. 4. 12.
Φωνλώ. ταῦτα δὲ λέγει παιδϐὼν αὐτὲς μηδὲν ἐνδαλμα τεκλέινασθαι, μηδὲ πειραθῶσί-
ποτε θείαν εἰκόνα κατασκϐάσαι, ἐπειδὴ τᾷ ἀρχετύπϐ τὸ εἶδος ϐκ ἑωράκασιν. ὅθεν
» πάλιν ἐπήγαγε· μὴ ἀνομήσητε, μηδὲ ποιήσητε ὑμῖν αὐτοῖς γλυπλὸν ὁμοίωμα, πᾶσαν Δϐτ. 4. 16,
» εἰκόνα, ὁμοίωμα ἀρσενικᾷ ἢ θηλυκᾷ. ὁμοίωμα παντὸς κλλϐος τῶν ὄντων ἐπὶ τῆς γῆς· 17, 18.
» ὁμοίωμα παντὸς ὀρνέϐ πετομένϐ, ὃ πέταται ὑπὸ τὸν ϐρανόν· ὁμοίωμα παντὸς ἑρπετᾷ,
» ὃ ἕρπει ἐπὶ τῆς γῆς· ὁμοίωμα παντὸς ἰχθύος, ὅσα ἐσὶν σὶ τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς.
ταῦτα πάντα Φησὶν εἰς χρείαν ἡμετέραν πεποίηκεν ὁ Θεός. ἀνοίας τοίνλω ἐχάτης τὸ
» τὰς εἰκόνας τῶν ὑπηκόων θεοποιεῖν. προσέθεικε δὲ καὶ ταῦτα· μὴ ἀναβλέψας εἰς τὸν Δϐτ. 4. 19.
» ϐρανὸν, καὶ ἰδὼν τὸν ἥλιον καὶ τλὼ σελλώλω, καὶ πάντα τὸν κόσμον τᾷ ϐρανᾷ, πλανηθεὶς
» προσκλνήσῃς αὐτοῖς, ἃ ἀπένειμε Κύριος ὁ Θεός σϐ ταῦτα (1) πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τοῖς ὑπο-
κάτω τᾷ ϐρανᾷ. ταῦτα [γάρ] Φησιν εἰς τλὼ τῶν ἀνθρώπων κατεσκϐάσε χρείαν ὁ ποιη-
τής. μὴ τοίνλω ὑπολάϐῃς Θεὲς τὲς ὑπὸ τᾷ Θεᾷ τῶν ὅλων ἀΦοριζομένϐς, ὥσε ταῖς
» χρείαις τῶν ἀνθρώπων διακονεῖν. ἔτω γὰρ καὶ οἱ Λοιποὶ ἠρμλώϐσαν· ἅτινα διεκόσμησεν
» ὁ Θεὸς εἰς τὲς λαὲς ὑΦ' ὅλον τὸν ϐρανόν. εἶτα δεδίτλεται αὐτὲς ταῖς ἀπειλαῖς, ὡς εἰ
τολμήσαιεν τὸν θεῖον παραβλῶαι νόμον, καί τινος τῶν ὄντων ὁμοίωμα κατασκϐάσαι καὶ
θεοποιῆσαι, εἰς πᾶσαν αὐτὲς διασπερεῖ τλὼ γλῶ, καὶ ὡς ϐαλϐόντες τοῖς ψϐϐδωνύμοις
Θεοῖς προσκλνήσϐσιν. ἔπειτα πάλιν ἀπὸ συγκρίσεως δείκνυσι τὸ παντοδλώαμον τᾷ Θεᾷ.
» ἐπερωτήσατε γάρ Φησιν ἡμέρας ἀρχαίας, τὰς γενομένας προτέρας σϐ ἀπὸ τῆς ἡμέρας Δϐτ. 4. 32,
» ἧς ἔκλισεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπὶ τὸ ἄκρον τᾷ ϐρανᾷ ἕως ἄκρϐ τᾷ ϐρανᾷ, 33.
» εἰ γέγονε κατὰ τὸ ῥῆμα τᾶτο, εἰ ἠκϐσατε τοιᾶτον. εἰ ἀκήκοεν ἔθνος Φωνλὼ Θεᾷ ζῶντος
» λαλῆντος ἐκ μέσϐ τᾶ πυρὸς, ὃν τρόπον ἀκήκοας σὺ καὶ ἔζησας. ἔΦη δὲ καὶ ὅπως αὐτὲς
ἠλϐθέρωσε τῆς πικρᾶς τῶν Αἰγυπλίων δϐλείας. σωεχῶς μέντοι διδάσκει αὐτὲς, καὶ
ὡς ϐρανόθεν αὐτοῖς ὁ τῶν ὅλων διηλέχθη Θεὸς, ἐκ μέσϐ τε τᾶ πυρὸς Φωνῇ κεχρημένος
νενομοθέτηκεν, ἵνα μηδεμίαν εἰκόνα κατασκϐάσωσι τᾷ ὁράτϐ Θεᾷ. διδάσκει δὲ καὶ ὡς
πάμπαν ἀμήχανον θείαν εἰκόνα κατασκϐάσαι. ϐ γὰρ μόνον ἀόρατον ἔχει τλὼ Φύσιν,
» ἀλλὰ καὶ παμπαν ἀπερίγραπλον. Κύριος γάρ Φησιν ὁ Θεός σϐ, ἔτος Θεὸς σὶ τῷ ϐρανῷ Δϐτ. 4. 35.
» ἄνω, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, καὶ ϐκ ἔσι πλλὼ αὐτᾷ. ἰσέον μέντοι, ὡς ϐκ σὶ ἡμέρᾳ μιᾷ
ταῦτα πάντα ὁ Προφήτης τῷ λαῷ διηλέχθη, ἀλλ' σὶ πολλαῖς αὐτοῖς ἡμέραις τλὼ δι-
δασκαλίαν προσλώεγκεν. ὅθεν πολλάκις τὲς αὐτὲς λόγϐς ἀνακυκλοῖ, ἵνα τῇ σωεχείᾳ
παγίαν τλὼ μνήμλω ἐργάσηται. αὐτίκα γᾶν μετὰ τλὼ διάλεξιν ταύτλω, τὰ περὶ τῶν
πόλεων ἰσόρηκεν, εἰς ἃς καταΦϐγειν τὲς ἀκεσίοις περιπεπλωκότας Φόνοις ἐκέλϐσεν.
εἶτα ἐδίδαξεν ὅτι πάλιν σωήθροισε τὸν λαὸν, καὶ τῶν θεοσδότων ἀνέμνησε νόμων. καὶ
ὅτι ϐκ ἕτερον δέδωκε νόμον, ἀλλὰ τὸν πρότερον ἐκπαιδϐὐει τὲς τῆς νομοθεσίας ἐκείνης
διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἀτελὲς ἐπακᾶσαι μὴ δλωηθέντας, αὐτὰ διδάξει τᾷ Προφήτϐ τὰ ῥή-
» ματα. Κύριος γάρ Φησιν ὁ Θεὸς ἡμῶν διέθετο πρὸς ὑμᾶς διαθήκλω σὶ Χωρήβ. ϐχὶ τοῖς Δϐτ. 5. 2, 3.
» πατράσιν ὑμῶν διέθετο Κύριος τλὼ διαθήκλω ταύτλω, ἀλλὰ πρὸς ὑμᾶς. ἐπειδὴ γὰρ
ἐκεῖνοι παραβάντες διώλοντο, τᾶτοις δὲ τλὼ τοῖς πατράσιν ἐπηγγελμένλω ἐδίϐϐ γλῶ,
τᾶτοις ἔΦη τὸν νόμον δεδόϐαι. εἶτα λέγει τὰς σὶντολὰς, ὧν τὸν νᾶν ἀνεπλύξαμεν, τλὼ
Ἔξοδον ἑρμλωϐόντες. ἐδεῖξε δὲ κἀνταῦθα τὸν τῆς ἀργίας τᾷ σαββάτϐ σκοπόν. ἔΦη
» γὰρ, ἵνα ἀναπαύσηται ὁ παῖς σϐ, καὶ ἡ παιδίσκη σϐ, καὶ τὸ ὑποζύγιόν σϐ. καθάπερ, Δϐτ. 5. 14.
Φησὶ, σὺ τᾶτϐ ἀπολαύεις διαπαντὸς, ἅτως ἅπαξ γᾶν ἀπολαυσάτωσαν σὶ ταῖς ἑπλὰ
τῆς ἑβδομάδος ἡμέραις οἱ θεράποντες, καὶ αἱ θεράπαιναι, καὶ τὰ ὑποζύγια. ἔπειτα
» τῇ μνήμῃ τῆς σὶ Αἰγύπλῳ δϐλείας τλὼ συμπάθειαν πραγματϐύεται. ὅτι οἰκέτης, Φησὶν, Δϐτ. 5. 15.
» ἦθα σὶ Αἰγύπλῳ, καὶ ἐξήγαγέ σε Κύριος ἐκεῖθεν σὶ χειρὶ κραταιᾷ, καὶ σὶ βραχίονι
» ὑψηλῷ. διὰ τᾶτο σωέταξε Κύριος ὁ Θεός σϐ ὥσε Φυλάτλεθαί σε τλὼ ἡμέραν τῶν σαϐ-
βάτων καὶ ἁγιάζειν αὐτλώ. τῇ πείρᾳ μεμάθηκας τὸ τῆς δϐλείας πικρόν· ἐκείνων ἀνα-
μιμνησκόμενος, ἥμερος γενᾷ τοῖς ὑπηκόοις καὶ πρᾷος, καὶ ἧς ἀπολαύεις ἀναπαύλης
δίλωεκῶς, μετάδος τᾶτοις σὶ τῇ ἑβδόμῃ τῆς ἑβδομάδος ἡμέρᾳ. σὶ δὲ τοῖς μετὰ ταῦτα
» τὸ πνϐϐματικὸν ϐκ ἀπηγόρϐϐσεν ἔργον. ἔΦη γὰρ, πᾶν ἔργον λατρϐϐτὸν ϐ ποιήσετε, Λϐϊτ. 23. 36.

πλλὼ

(1) Αὐτά. ἡ σὶ Χάλ. καὶ αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

πλιὼ ὅσα ποιηθήσεταϛ ἐπὶ τῇ ψυχῇ. οἷον ἀναγνώσεις, θείων λόγων ἀκροάσεις, ψαλμῳδίας, ἱερϐργίας, καὶ τὰ τϐτοις ὅμοια.

ΔΔΗΛΟΥ. Τὸ Δϐτερονόμιον πέμπλον μϐ ἐϛι βιβλίον τῆς μωσαϊκῆς ἀναγραφῆς· ὠνόμασαϛ δὲ Δϐτερονόμιον, ϐκ ἐπειδὴ Μωϋσῆς δϐτεροῖ τὰ τῷ Θεῷ, εἰ καὶ δϐτεροῖ· ἀλλ' ἐπειδὴ τῇ δϐτέρᾳ γενεᾷ τῇ μετὰ τὸϛ ἀνηρημενϐϛ Ἰϲραηλίταϛ εἴρηταϛ, τϐτϐ χάριν Δϐτερονόμιον λέγεταϛ. τὰ πολλὰ δὲ τῶν προειρημενῶν ἀναλαμϐάνει, καὶ ἕτερα δὲ τϐτοις ἀναγκαίως προϲιθησιν, ὡϛ καιρὸϛ ἰῶ πρὸϛ ἀϲφάλειαν τῶν νομοθετϐμενῶν εἰπεῖν, παρϊϊϲύαϛ μελλόντων τὸν Ἰορδάνην. ἐδόθη δὲ τὸ Δϐτερονόμιον πέραν τῷ Ἰορδάνϐ ϲὺ τῇ
» ἐρήμῳ πρὸϛ δυσμαῖϛ πλησίον τῆϛ ἐρυθρᾶϛ θαλάϲϲης, μετὰ τὴν ἀναίρεϲιν τῶν δύω Δϐτ. 1. 1.
» βϲιλέων, τῷτε Ϲηὼν καὶ τῷ Ὤγ. χρόνοϛ δὲ ἰῶ ὁ τεϲϲαρακοϲὸϛ, ἀφ' ἧϛ ἐξῆλθον ἐκ γῆϛ Αἰγύπτϐ· καὶ τῷτο δέκατοϛ πρῶτοϛ μὴν, ὅτε Μωϋϲῆϛ ἐλάλησε πρὸϛ τὸϛ υἱὸϛ Ἰϲραὴλ κατὰ πάντα ὅϲα ϲὺετείλατο αὐτῷ Κύριοϛ πρὸϛ αὐτϐϛ εἰπεῖν. ἃ μὲν ἐλάλησεν ϲὺ ὄρει Χωρὴβ ἐκ μέϲϐ τῷ πυρὸϛ, ϲὺ ἀρχῇ τῷ τεϲϲαρακοϲῷ ἔτϐϛ ἐφθέγξατο. πάνυ δὲ προϲέχειν δεῖ, ὅτι ϐκ ἐπειδὴ τὰ τῷ Θεῷ ἐλάλησε Μωϋϲῆϛ, Δϐτερονόμιον λέγεταϛ. εἰ γὰρ τῷτο ἰῶ, ϐδὲ ἐκώλυε καὶ τὰ ἄλλα βιβλία ταύτην ἔχειν τὴν ἐπιγραφήν. Θεῷ γὰρ ἀποκαλύψειϛ μικρῷ πάντα τὰ Μωσαϊκά.

✱✱ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Καὶ τῷτο τὸ βιβλίον Μωϋϲῆϛ ἐλάλησε καὶ ἔγραψε· καλεῖταϛ δὲ ἔτως, ἐπειδὴ μετὰ τὰ γεγραμμενα ϲὺ ταῖϛ πλαξὶ, δϐτερον ὥϲπερ νόμον τὸϛ λόγϐϛ τῷ βιβλίϐ τϐτϐ ἐλάλησε Μωϋϲῆϛ τῷ Ἰϲραὴλ ἐκ προϲάγματος Κυρίϐ. μετὰ γὰρ τὸ λαλῆϲαι Μωϋϲῆν τὰ ϲὺ τῷ βιβλίῳ τϐτῳ, γέγραπται ἔτως ϲὺ αὐτῷ τϐτῳ τῷ Δϐτερονομίῳ· ἔτοι οἱ Δϐτ. 29. 1.
» λόγοι τῆϛ διαθήκηϛ, ὅϲα ϲὺετείλατο Κύριοϛ Μωϋϲῇ ϲῆϲαι τοῖϛ υἱοῖϛ Ἰϲραὴλ ϲὺ γῇ Μωὰβ,
» πλιὼ τῆϛ διαθήκηϛ ἧϛ διέθετο αὐτοῖϛ ϲὺ Χωρήβ. διὰ τῷτο γὰρ αἱ μὲν πλάκεϛ, ϲὺ Χωρὴβ εἴρωταϛ, καὶ ϲὺ μέϲῳ τῆϛ κιβωτῷ ἐτέθηϲαν· τὸ δὲ βιβλίον τῷτο ϲὺετείλατο Μωϋϲῆϛ τοῖϛ ἱερεῦϲι τοῖϛ αἴρϲι τὴν κιβωτὸν θεῖναι ἐκ πλαγίων τῆϛ κιβωτῷ, εἰϛ μαρτύριον. ὅπερ καὶ κατὰ ἐπὶ ἔτη ϲὺετείλατο ἀναγινώϲκεϲθαι ϲὺ τῇ ἡμέρᾳ τῆϛ ἀΦέϲεωϛ, ὅτε καὶ ἡ ϲκληοποιία ἐγένετο. αὕτη μὲν πρώτη αἰτία τῆϛ ὀνομαϲίαϛ τῷ βιβλίϐ. δϐτέρα δὲ πάλιν ἑτέρα, ἐπειδὴ ϲὺ αὐτῷ δϐτεροῖ, καὶ διεϲάΦηϲε πάντα τὰ προειρημένα ϲὺ τε Ἐξόδῳ καὶ τῷ Λϐϊτικῷ καὶ τοῖϛ Ἀριθμοῖϛ, νόμιμά τε καὶ δικαιώματα καὶ προϲάγματα· καὶ ὑπομιμνήϲκει πάλιν τὸν λαὸν, ἵνα Φυλάξῃ αὐτά. καὶ ἐπαναλαμϐάνει δὲ ϲὺ αὐτῷ τλιὸτε ἀπ' Αἰγύπτϐ ἔξοδον, καὶ πάϲαϛ τὰϛ γεγονημέναϛ αὐτοῖϛ ϐὲργεϲίαϛ, καὶ τὰ ϲημεῖα καὶ τὰ τέραται· ἵνα μὴ ἐπιλάθωνταϛ τῷ ποιήϲαντοϛ αὐτῷ Θεῷ. ὁρίζει δὲ ϲὺ αὐτῷ περὶ τε τῆϛ ϐὐλογίαϛ τοῖϛ Φυλάϲϲϐϲι τὸν νόμον, καὶ τῆϛ κατάραϛ τοῖϛ παραϐαίνϐϲιν αὐτόν· ἵνα ἡ μὲν ϐὐλογία λέγηταϛ ϲὺ τῷ ὄρει τῷ Γαριζειν διὰ τϐτων, διὰ Ϲυμεὼν, Λϐΐ, Ἰϐδα, Ἰϲάχαρ, ἸωϲὴΦ, καὶ Βενιαμὶν· ἡ δὲ κατάρα, ϲὺ τῷ ὄρει Γαϐὰλ, ἀπὸ Ῥϐβὶμ, Γὰδ, Ἀϲὴρ, Ζαϐϲλὼν, Δὰν, καὶ ΝεΦθαλείμ. πρὸϛ ὑπόμνηϲιν δὲ καὶ τλιὸ διὰ παντὸϛ μελέτλιο ἔγραψεν ἐκ προϲάγματοϛ Κυρίϐ τλιὸ μεγάλλιο ὠδλιῷ. ἵνα ταύτλιο ἐκμαθόντεϛ ἀεί τε μελετῶντεϛ αὐτλιὸ, μὴ ἐπιλάθωνταϛ τῷ Θεῷ. ϐὐλογήϲαϛ τε ἑκάϲλιο Φυλλιὸ, καὶ γράψαϛ τλιὸ ϐὐλογίαν, καὶ ἐπιθεὶϛ τὰϛ χεῖραϛ αὐτῷ ἐπὶ τὸν Ἰηϲῆν τῷ Ναυῇ, εἰϛ τὸ δέξαϲθαι αὐτὸν κατὰ πρόϲαγμα Θεῷ, ἀνέϐη λοιπὸν εἰϛ τὸ ὄροϛ τὸ Ἀϐαρεὶμ, τϐτέϲιν Ἀϐαῦ, καὶ ἐτελϐτησεν ἐκεῖ, διὰ ῥήματοϛ Κυρίϐ, ἐτῶν ρκ', μὴ ἀμαυρωθέντων αὐτῷ τῶν ὀΦθαλμῶν, ἢ τῷ προϲώπϐ αὐτῷ Φθαρέντοϛ. καὶ ϐκ οἶδεν ἀνθρλιὸϛ τλιὸ ταΦλιὸ αὐτῷ ἕωϲ ἡμέραϛ ταύτηϛ.

ΚΕΦ. Α.

α. Οὗτοι οἱ λόγοι ὃϛ ἐλάλησε Μωϋϲῆϛ παντὶ Ἰϲραὴλ πέραν τῷ Ἰορδάνϐ ἐν τῇ ἐρήμῳ πρὸϛ δυσμαῖϛ πλησίον τῆϛ ἐρυθρᾶϛ (1) ἀναμέϲον Φαρὰν Τοφὸλ, καὶ Λοϐὼν, καὶ Αὐλὼν, καὶ καταχρύϲεα.

ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ. Ἄνωθεν τὸν νόμον τῇ μετὰ τὸϛ ἀνηρημενϐϛ ϲὺ τῇ ἐρήμῳ γενεᾷ ἐπεξηγϐμενοϛ, ἐκδιδάϲκει τὸ Δϐτερονόμιον· ϐχ ὡϛ ἕτερον νόμον διδὸϛ παρὰ τὸν πάλαι τοῖϛ πατράϲιν αὐτῶν ὡριϲμένον, ἀλλ' αὐτὸν τῷτον ἀνακεΦαλαιϐμενοϛ· ἵνα ἀκϐϲαντεϛ τὰ ϲυμϐάντα τοῖϛ πατράϲιν Η
αὐτῶν, ἐξ ὅληϛ τῆϛ καρδίαϛ Φοϐηθῶϲι τὸν Θεόν. δ.

(1) Ἐρυθρᾶϛ θαλάϲϲηϛ. αἱ εἰρημ. ἐκδόϲ.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Τὸ προοίμιον διδάϲκει
» τὸν τόπον, ϲὺ ᾧ ἐλέχθη· πέραν γάρ Φηϲι
» τῷ Ἰορδάνϐ ϲὺ τῇ ἐρήμῳ πρὸϛ δυσμαῖϛ
» πλησίον τῆϛ ἐρυθρᾶϛ θαλάϲϲηϛ· Ἀκύλαϛ δὲ καὶ Σύμμαχοϛ, ϲὺ τῇ ὁμαλῇ τῆϛ ἐρυθρᾶϛ θαλάϲϲηϛ· ἔτω γὰρ καλεῖταϛ τὰ μεταξὺ πεδία τῶν τῆϛ Ἀραϐίαϛ καὶ Ἰϐδαίαϛ ὀρέων· ἐπιϲημαίνεταϛ δὲ καὶ τὸν χρόνον. Ζ

β. Ἕνδεκα ἡμερῶν ἐν Χωρὴβ (2) ὁδὸϛ ἐπ' ὄρϐϛ Ϲηεὶρ ἕωϲ Κάδδηϛ Βαρνῆ.

γ. Καὶ ἐγενήθη ἐν τῷ τεϲϲαρακοϲῷ ἔτει ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ μλιὶ μιᾷ τῷ μλιὸϛ, ἐλάλησε Μωϋϲῆϛ πρὸϛ πάνταϛ υἱὸϛ Ἰϲραὴλ, κατὰ πάντα ὅϲα ἐνετείλατο Κύριοϛ αὐτῷ πρὸϛ Η
δ. αὐτϐϛ, Μετὰ τὸ παλάξαι αὐτὸν τὸν

(2) Ἐκ Χωρήβ. αἱ αὐτ.

Σηὼν βασιλέα τῶν Ἀμοῤῥαίων τὸν κατοικήσαντα ἐν Ἐσεβὼν, καὶ τὸν Ὦγ βασιλέα τῆς Βασὰν τὸν κατοικήσαντα ἐν Ἀσταρὼθ καὶ ἐν Ἐδραΐν,

» ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐλάλησε Μωϋσῆς πρὸς » πάντας υἱοὺς Ἰσραὴλ κατὰ πάντα ὅσα ἐνε- » τείλατο Κύριος αὐτῷ. Ἐπειδὴ ὁ μὲν Θεὸς τὴν δύναμιν ἀπεκάλυπτεν, ὁ δὲ Προφήτης τῇ ἑαυτοῦ γλώττῃ ἐκέχρητο πρὸς παράστασιν τῶν δεδηλωμένων, κίνησιν λέγει (1) τὴν προφητικὴν φωνὴν οἷα παριστῶσαν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰρημένα.

ε. Ἐν τῷ πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἐν γῇ Μωὰβ, ἤρξατο Μωϋσῆς διασαφῆσαι τὸν νόμον τοῦτον, λέγων,

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. Ἐπειδὴ ὁ μὲν Θεὸς τὴν δύναμιν ἀπεκάλυπτεν, ὁ δὲ Προφήτης τῇ ἑαυτοῦ γλώττῃ ἐκέχρητο πρὸς παράστασιν τῶν δεδηλωμένων, διασάφησιν λέγει τὴν προφητικὴν φωνὴν, οἷα παριστῶσαν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰρημένα. (2)

ς. Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν Χωρὴβ, λέγων, ἱκανούσθω ὑμῖν κατοικεῖν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὄρος τὸ Χωρὴβ εἴη ἂν ἡ νομικὴ λατρεία κατὰ τὸν τῆς πρωτολογίας λόγον· ἐκεῖ γὰρ αὐτοῖς διέθετο δικαιώματα καὶ κρίματα· ἐξ ἧς ἀπαίρειν αὐτοὺς βούλεται ὁ νομοθέτης, καὶ μηκέτι κατοικεῖν ἐν αὐτῇ· ἀλλ' ἐπιστρέφειν καὶ ἀπαίρειν ἀπὸ τῆς σκιᾶς ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν, ἀπὸ τῶν τύπων ἐπὶ τὰ πράγματα.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἱκανούσθω ὑμῖν κα- » τοικεῖν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ. οὐδαμοῦ προείρηται τοῦτο σαφῶς, εἰ μὴ κατὰ τὸ σαμαρειτικὸν μόνον ἀντίγραφον ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς μετὰ τὸν περὶ τῶν δύω σαλπίγγων νόμον· ἐν δὲ τοῖς Ἰουδαϊκοῖς, δυνάμει νοεῖται. ἐν τῷ γὰρ εἰπεῖν μετὰ τὰς σάλπιγγας, καὶ ἐξῆραν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, δηλοῖ ὡς τοῦ Θεοῦ κωλύσαντος ἐπὶ πλέον ἐνδιατρίψαι τῷ τόπῳ.

Ἀριθ. 10. 12.

ζ. Ἐπιστράφητε καὶ ἀπάρατε ὑμεῖς καὶ εἰσπορεύεσθε εἰς τὸ ὄρος Ἀμοῤῥαίων, καὶ πρὸς πάντας τοὺς περιοίκους Ἄραβα, καὶ εἰς ὄρος καὶ πεδίον, καὶ πρὸς Λίβα, καὶ παραλίαν γῆν Χαναὰν, καὶ ἀντιλίβανον ἕως τοῦ ποταμοῦ τοῦ μεγάλου Εὐφράτου.

η. Ἴδετε παραδέδωκα ἐνώπιον ὑμῶν τὴν γῆν, εἰσελθόντες κληρονομήσατε τὴν γῆν, ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν ὑμῶν τῷ Ἀβραὰμ, καὶ τῷ Ἰσαὰκ, καὶ τῷ Ἰακὼβ, δοῦναι αὐτοῖς καὶ τῷ σπέρματι αὐτῶν μετ' αὐτούς.

A ΑΔΗΛΟΥ. Εἰ οὔπω ἐκληρονόμησαν, πε- » ριττὸν τὸ, ἴδετε παραδέδωκα· ἀλλ' ἀπὸ μέρους τοῦ παραδόξως γεγονότος, καὶ τῆς καλῆς ἀρχῆς πέραν τοῦ Ἰορδάνου γεγενημένης, καὶ τὸ ἑξῆς ὡς ἤδη γεγονὸς, τὸ πάντως γενησόμενον, παραδεδωκέναι λέγει αὐτὴν αὐτοῖς.

θ. Καὶ εἶπα πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, λέγων, οὐ δυνήσομαι μόνος φέρειν ὑμᾶς.

B » ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Καὶ εἶπα πρὸς ὑμᾶς ἐν » τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. Οὐχ ἁπλῶς ὁ Μωϋσῆς φησὶν, εἶπον ὑμῖν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἔμελλεν αὐτοῦ ἀναχωρήσαντος, διαδέχεσθαι αὐτὸν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, οὐκ ἄτοπόν φησι τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ καὶ ἑπόμενον. προλαβὼν γὰρ, φησὶ, παρεκάλεσα, καὶ ὡς ἐπενεύσατε, ἐπέστησα κριτάς· ὥστε καὶ τῷ κατὰ προφητικὴν χάριν καὶ ὁδηγητικὴν διαδεχομένῳ-

Γ με Ἰησοῦ τῷ τοῦ Ναυῆ πείθεσθε.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐ δυνήσομαι μό- » νος φέρειν ὑμᾶς. Ταῦτα ἐν τῇ Ἐξόδῳ πρόσκειται τοῖς σαμαρειτικοῖς ἀντιγράφοις, ὅτε καὶ ὁ πενθερὸς αὐτῷ συνεβούλευσε μερικωτέρους ἄρχοντας καταστῆσαι. καὶ καθόλου, τὰ λεγόμενα μὲν εἰρῆσθαι, μὴ εἰρημένα δὲ φανερῶς, ἐν τοῖς σαμαρειτικοῖς ἀντιγράφοις εὑρίσκεται· καὶ τὸ περὶ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ὡς αὐτῶν εἰρηκό-

Δ των τῷ Μωϋσεῖ περὶ τῶν κατασκόπων. εἰκὸς γὰρ ἦν ἀποστατοῦντας αὐτοὺς τῷ Θεῷ, τὴν γῆν ἐθελῆσαι μαθεῖν. διὸ καὶ ἐρωτήσαντος Μωϋσέως τὸν Θεὸν, μετ' ἐμβριμή- » σεώς φησιν, ἀπόστειλον σεαυτῷ ἄνδρας, καὶ Ἀριθ. 12. 18. » κατασκεψάσθωσαν τὴν γῆν, ὡς δὴ ἀπιστούμενος.

ι. Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐπλήθυνεν ὑμᾶς, καὶ ἰδοὺ ἐστε σήμερον ὡσεὶ τὰ ἄστρα

ια. τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει. Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν (3) προσθείη ὑμῖν ὡς ἐστὲ χιλιοπλασίως, καὶ εὐλογήσαι ὑμᾶς καθότι ἐλάλησεν ὑμῖν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰς πλῆθος μέγα καὶ ἀναρίθμητον τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξετείνετο γένος. καὶ δὴ καὶ τοῦτο δικαίως ὑπερθαυμάσας ὁ ἱεροφάντης Μωϋσῆς ἐπεύχε- » ται, λέγων αὐτοῖς· καὶ ἰδοὺ ἐστε σήμερον ὡς

Z » τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει. Κύριος ὁ » Θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν προσθείη ὑμῖν, ὡς » ἦτε χιλιοπλασίως.

ιβ. Πῶς δυνήσομαι μόνος φέρειν τὸν κόπον ὑμῶν καὶ τὴν ὑπόστασιν ὑμῶν καὶ τὰς ἀντιλογίας ὑμῶν;

ιγ. Δότε αὐτοῖς (4) ἄνδρας σοφοὺς καὶ ἐπιστήμονας καὶ συνετοὺς εἰς τὰς φυλὰς ὑμῶν, καὶ καταστήσω αὐ-

H τοὺς ἐφ' ὑμῶν ἡγουμένους ὑμῶν.

ΑΔΗΛΟΥ.

(1) Κίνησις οὖν λέγεται ἡ προφητικὴ φωνὴ οἷα παριστῶσα. ἐν Τόμ. 2. σελ. 387. τῆς τοῦ Ῥου. ἐκδόσ.
(2) Οὐδὲν τῶν ἀνωτέρω τοῦ Ὠριγέν. διαφέρουσιν, εἰ μὴ κατὰ τὸ, διασάφησιν. ὃ καὶ προσφυέστερον.
(3) Ὑμῶν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(4) Ἑαυτοῖς. αἱ αὐτ.

ΑΔΗΛΟΥ. Διδασκάλες, ἤτοι ἀπογραφομένους τὰ συμβαίνοντα, ἢ τὰ δοκοῦντα ἐν ταῖς δίκαις. ὁ δὲ Κύριος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, Γραμματεῖς καλεῖ τοὺς διδασκάλους. (1)

ιδ. Καὶ ἀπεκρίθητέ μοι, καὶ εἴπατε, καλὸν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησας ποιῆ-
ιε. σαι. Καὶ ἔλαβον ἐξ ὑμῶν ἄνδρας σοφοὺς καὶ ἐπιστήμονας καὶ συνετοὺς, καὶ κατέστησα αὐτοὺς ἡγεῖσθαι ἐφ' ὑμῶν χιλιάρχους, καὶ ἑκατοντάρχους, καὶ πεντηκοντάρχους, καὶ δεκάρχους, καὶ γραμματοεισαγωγεῖς τοῖς κριταῖς ὑ-
ιϛ. μῶν. Καὶ ἐνετειλάμην τοῖς κριταῖς ὑμῶν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, λέγων, διακούσατε ἀναμέσον τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, καὶ κρίνατε δικαίως ἀναμέσον ἀνδρὸς, καὶ ἀναμέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ
ιϛ. ἀναμέσον τοῦ προσηλύτου αὐτοῦ. Οὐκ ἐπιγνώσῃ πρόσωπον ἐν κρίσει, κατὰ τὸν μικρὸν καὶ κατὰ τὸν μέγαν κρινεῖς, οὐ μὴ ὑποστείλῃ πρόσωπον ἀνθρώπου, ὅτι ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ ἐστί. καὶ τὸ ῥῆμα ὃ ἐὰν σκληρὸν ᾖ ἀφ' ὑμῶν, ἀνοίσετε αὐτὸ ἐπ' ἐμὲ, καὶ ἀκούσομαι αὐτοῦ.

ιη. Καὶ ἐνετειλάμην ὑμῖν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ πάντας τοὺς λόγους, οὓς ποιήσετε.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Καὶ τῶν προτέρων μεμνημένος, οὐκ ἀπ' Αἰγύπτου ἄρχεται, ἀλλ' ἀφ' οὗ ἔδωκεν αὐτοῖς δικασὰς σοφοὺς, καὶ παιδευτάς.

ιθ. Καὶ ἐπάραντες ἐκ Χωρὴβ ἐπορεύθημεν πᾶσαν τὴν ἔρημον τὴν μεγάλην καὶ τὴν φοβερὰν ἐκείνην, ἣν ἴδετε, ὁδὸν ὄρους τοῦ Ἀμορῥαίου, καθότι ἐνετείλατο Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἡμῖν, καὶ ἤλθομεν ἕως Κάδης Βαρνῆ.
κ. Καὶ εἶπα πρὸς ὑμᾶς, ἤλθατε ἕως ὄρους τοῦ Ἀμορῥαίου, ὃ ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν
κα. δίδωσιν ὑμῖν. Ἴδετε, παραδέδωκε Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν πρὸ προσώπου ὑμῶν τὴν γῆν, ἀναβάντες κληρονομήσατε ὃν τρόπον εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν ὑμῖν. μὴ φοβῆθε, μηδὲ δειλιάσητε.

κβ. Καὶ προσήλθατέ μοι πάντες, καὶ εἴπατε, ἀποστείλατε (2) ἄνδρας προτέρους ἡμῶν, καὶ ἐξερευνησάτωσαν ἡμῖν τὴν γῆν, καὶ ἀναγγειλάτωσαν ἡμῖν ἀπόκρισιν τὴν ὁδὸν δι' ἧς ἀναβησόμεθα ἐν αὐτῇ, καὶ τὰς πόλεις εἰς ἃς εἰσπορευσόμεθα εἰς αὐτάς.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἴσως γὰρ αὐτοὶ μὲν προήρξαντο, ὡς ἀπιστοῦντες τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ τὴν περὶ τῆς γῆς, καὶ ὡς μὴ ἔχοντες ἐν ἡμέρᾳ μὲν ὁδηγοῦσαν τὴν νεφέλην, ἐν νυκτὶ δὲ τὸν στύλον τοῦ πυρὸς αὐτοὺς καταυγάζοντα, καὶ ἐν ἅπασι τὸν Θεὸν πρὸς τὸ πρακτέον αὐτοὺς κυβερνῶντα· Μωϋσῆς δὲ τὸν Θεὸν ἐπερώτησε, καὶ ὅτω μετ' ἐμβριμήσεως ἐδέξατο τὴν ἀπόκρισιν.

κγ. Καὶ ἤρεσεν ἐνώπιόν μου τὸ ῥῆμα. καὶ ἔλαβον ἐξ ὑμῶν δώδεκα ἄν-
κδ. δρας, ἄνδρα ἕνα κατὰ φυλήν. Καὶ ἐπιστραφέντες ἀνέβησαν εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἦλθοσαν ἕως φάραγγος βότρυος, καὶ κατεσκόπευσαν αὐτήν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπειδὴ ἐμοὶ, φησὶν, ἀπιστεῖτε, καὶ νομίζετε ὑμᾶς ἀπατᾶν, καὶ ὡς ἀνέχυρα καὶ ἀποδείξεις μὴ ἔχοντες τῆς ἐμῆς παρρησίας τε καὶ ἐπιχειρίας, ἐμοὶ ἐπιτρέπειν οὐ βούλεσθε τὰ προκείμενα, ἀποστείλατε καὶ κατασκέψασθε ἑαυτοῖς.

κε. Καὶ ἐλάβοσαν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ καρποῦ τῆς γῆς, καὶ κατηγγείλαν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἔλεγον, ἀγαθὴ ἡ γῆ, ἣν Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν
κς. δίδωσιν ἡμῖν. Καὶ οὐκ ἠθελήσατε ἀναβῆναι, ἀλλ' ἠπειθήσατε τῷ ῥήματι Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Καὶ διε-
κζ. γογγύσατε ἐν ταῖς σκηναῖς ὑμῶν, καὶ εἴπατε, διὰ τὸ μισεῖν Κύριον ἡμᾶς, ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου παραδῶναι ἡμᾶς εἰς χεῖρας Ἀμορῥαίων,
κη. ἐξολοθρεῦσαι ἡμᾶς. Ποῦ ἡμεῖς ἀναβαίνομεν; οἱ ἀδελφοὶ ὑμῶν ἀπέσησαν ὑμῶν τὴν καρδίαν, λέγοντες, ἔθνος μέγα καὶ πολὺ καὶ δυνατώτερον ἡμῶν, καὶ πόλεις μεγάλαι καὶ τετειχισμέναι ἕως τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ καὶ υἱοὺς γιγάντων ἑωράκαμεν ἐκεῖ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πλὴν ἐμερίζοντο ταῖς γνώμαις. ἐπαινεῖν μὲν γὰρ ἠξίουν, καὶ ἀπήγγελλον ἅπαντες, ὡς ἀγαθὴ καὶ πίων ἡ γῆ, καὶ τότε μάρτυρα παρεκόμιζον τὸν ἐξ αὐτῆς ληφθέντα καρπόν· ἀλλ' οἱ μὲν θρασὺ τὸ ἔθνος τὸ ἐπ' αὐτῆς ὠνόμαζον, σθεναρώτατόν τε καὶ μαχιμώτατον, καὶ ταῖς τῶν πάντων ὑπεροψίαις ὀλίγα παραχωροῦν. υἱοὺς γάρ φασι γιγάντων ἑωράκαμεν ἐκεῖ. ὑψηλοὺς δὲ ὅτω καὶ σωμεγέθεις, ὡς ἀκριβῶν οἶμαί που διισχυρίζεσθαι τοὺς ἐξ αἵματος Ἰσραὴλ, εἰ ταῖς ἐκείνων ὑπεροχαῖς συγκρίνοιντο.

κθ. Καὶ εἶπα πρὸς ὑμᾶς, μὴ πτήξητε, μηδὲ φοβηθῆτε ἀπ' αὐτῶν.
λ. Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ὁ προπορευόμενος πρὸ προσώπου ὑμῶν, αὐτὸς συνεκπολεμήσει αὐτοὺς μεθ' ὑμῶν κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ὑμῖν ἐν γῇ Αἰγύπτῳ.

λα. Καὶ

(1) Ματθ. 7. 29.

(2) Ἀποστέλλωμεν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

λα. Καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ, ὃν εἴδετε· ὡς ἐτροποφόρησε (1) Κύριος ὁ Θεός σου, ὡσεὶ τροποφορήσαι (2) ἄνθρωπος τὸν υἱὸν αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τὴν ὁδὸν ἣν ἐπορεύθητε ἕως ἤλθατε εἰς τὸν τόπον τοῦτον.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ὡσεὶ τροφοφορήσαι. Ἀκύλας, ὡσεὶ ἄραι· Σύμμαχος, ἐβάσασεν, (3) ἡρμήνευσαν. Ὠριγένης δὲ ἐν ταῖς εἰς τὸν Ἱερεμίαν ὁμιλίαις (4) φησί· συμπεριενέχθη, καὶ συγκατέβη ἡμῖν, τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν οἰκειούμενος, ὡς διδάσκαλος συμψελλίζων παιδίοις, ὡς πατὴρ ἰδίους τιθηνούμενος παῖδας, καὶ τὰς τροπὰς αὐτῶν ὑποδυόμενος, καὶ κατὰ μικρὸν ἄγων αὐτὰς ἐπὶ τὰ τελειότερα καὶ ὑψηλότερα.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὅταν ἐπιπλέκηται ἀνθρωπίνοις πράγμασιν ἡ θεία οἰκονομία, φέρει τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, καὶ τρόπον, καὶ λέξιν. καὶ ὥσπερ ἡμεῖς ἐὰν διατεῖ παιδίῳ διαλεγώμεθα, ψελλίζομεν διὰ τὸ παιδίον· ἃ γὰρ οἷόν τε ἐστὶ τηροῦντας ἡμᾶς τὸ ἀξίωμα τῆς τελείας ἀνδρὸς ἡλικίας, καὶ λαλοῦντας τοῖς παιδίοις, μὴ συγκαταβαίνοντας αὐτῶν τῇ διαλέκτῳ, νοῆσαι τὰ παιδία· τοιοῦτόν τί μοι νοεῖ καὶ περὶ τὸν Θεὸν, ὅταν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, καὶ μάλιστα τῶν ἔτι νηπίων οἰκονομῇ. ὅρα πῶς καὶ μεταποιοῦμεν τὰ ὀνόματα οἱ τέλειοι ἄνδρες πρὸς τὰ βρέφη, καὶ τὸν μὲν ἄρτον ἰδίως (5) ὀνομάζομεν αὐτοῖς, τὸ δὲ πιεῖν ἄλλῃ λέξει ὀνομάζομεν, τελείων δὲ χρώμενοι διαλέκτῳ, ἢ χρώμεθα πρὸς τοὺς τελείους ὁμιλίας, ἀλλὰ λέξει τινὶ παιδικῇ καὶ βρεφώδει. καὶ τὰ εἰδύματα ἐὰν ὀνομάζωμεν τοῖς παιδίοις, ἄλλα ὀνόματα ἐπιτιθέαμεν αὐτοῖς, οἱονεὶ ὄνομα παιδικὸν πλάσαντες. ἆρ' ἔν τοῦτο ἀτελεῖς ἐσμεν· καὶ εἴ τις ἡμῶν ἀκούῃ παιδίοις διαλεγομένων, ἐρεῖ ὅτι ἀνόητος γέγονεν ὁ γέρων οὗτος, ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐπιλέλησται τῆ γενείᾳ αὐτοῦ, τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνδρός; ἢ δέδοται κατὰ συμπεριφορὰν παιδίῳ ὁμιλοῦντα μὴ λαλῆσαι διαλέκτῳ πρεσβυτικῇ, μηδὲ τελείᾳ; ἀλλὰ παιδικῇ καὶ ὁ Θεὸς δὴ
Ἡσ. 8. 18. λαλεῖ παιδίοις· ἰδοὺ, φησὶ καὶ ὁ Σωτὴρ,
» ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἅ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός. λέγοιτο ἂν τῷ γέροντι τῷ λαλοῦντι πρὸς τὸ παιδίον παιδικῶς, ἢ ἵνα ἐμφαντικώτερον εἴπω βρεφωδῶς· ἔτι ἐτροποφόρεσας τὸν υἱόν σου, καὶ τρόπον ἐφόρεσας τοῦ βρέφους, καὶ τῇ κατάσασιν αὐτοῦ ἀνείληφας. οὕτως ἂν νόει μοι καὶ τῇ Γραφῇ λέγουσαν·
» ἐτροποφόρησέ σε Κύριος ὁ Θεός σου, ὡς εἴτις
» τροποφορήσει ἄνθρωπος τὸν υἱὸν αὐτοῦ. οἱ δὲ εἰκασιν οἱ ἀπὸ ἑβραϊσμοῦ ἑρμηνεύσαντες, μὴ εὑρόντες τῇ λέξιν κειμένῃ παρ' Ἕλλησιν ἀναπεπλακυίαν, ὡς ἐπ' ἄλλων πολλῶν, καὶ ταύτῃ, καὶ πεποιηκυίαν τῇ,
A » ἐτροποφόρησέ σε Κύριος ὁ Θεός σου, τουτέστι τὰς τρόπους σου ἐφόρησεν· ὡς εἴτις τροποφορήσει ἄνθρωπος, κατὰ τὸ παράδειγμα
» τοῦτο ὃ εἴρηκα, τὸν υἱὸν αὐτοῦ.

λβ. Καὶ ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ οὐκ
λγ. ἐπιστεύσατε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν, Ὃς πορεύεται πρότερος ἐν τῇ ὁδῷ ὑμῶν ἐκλέγεσθαι ὑμῖν τόπον, ὁδηγῶν ὑμᾶς ἐν πυρὶ νυκτὸς, δεικνύων ὑμῖν τὴν ὁδὸν
B καθ' ἣν πορεύεσθε ἐπ' αὐτῆς, καὶ ἐν νεφέλῃ ἡμέρας.

λδ. Καὶ ἤκουσε Κύριος τῆς φωνῆς τῶν λόγων ὑμῶν, καὶ παροξυνθεὶς
λε. ὤμοσε, λέγων, Εἰ ὄψεταί τις τῶν ἀνδρῶν τούτων τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν ὑμῶν, Πλὴν
λς. Χάλεβ υἱὸς Ἰεφοννῆ, οὗτος ὄψεται αὐτὴν, καὶ τούτῳ δώσω τὴν γῆν ἐφ' ἣν ἐπέβη, καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, διὰ τὸ προσκεῖσθαι αὐτὸν τὰ πρὸς τὸν Κύριον.
Γ

ΑΔΗΛΟΥ. Δείκνυσι ταῦτα τὸν Χάλεβ καὶ Ἰησοῦν ἕνα ἄνθρωπον ἢ δύο, ἀπειθοῦς λαοῦ προτιμότερον, καὶ μὴ σωζομένου, ὅτι ἡ δικαιοσύνη κρίνει. ὃ καὶ ζητῶν ὁ δί-
» καιος εὔχεται· μὴ συναπολέσῃς μετὰ ἀσε- Ψαλ. 25. 9.
» βῶν τὴν ψυχήν μου. (6)
Δ

λζ. Καὶ ἐμοὶ ἐθυμώθη Κύριος δι' ὑμᾶς, λέγων, Οὐδὲ σὺ οὐ μὴ εἰσέλθῃς ἐκεῖ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐγὼ γάρ φησιν οὐκ ἠπείθησα τῷ Θεῷ, ἀλλὰ τὴν ὑμετέραν ἀντιλογίαν μὴ φέρων καὶ ἀπείθειαν, ὀλιγώρως περὶ ὑμᾶς διετέθην, καὶ ῥήματα ἐφθεγξάμην τὴν ἀπόφασιν ταύτην κινήσαντα κατ' ἐμοῦ.
E

λη. Ἰησοῦς υἱὸς Ναυῆ ὁ παρεστηκώς σοι, οὗτος εἰσελεύσεται ἐκεῖ. αὐτὸν κατίσχυσον, ὅτι αὐτὸς κατακληροδοτήσει αὐτὴν τῷ Ἰσραήλ.

λθ. Καὶ τὰ παιδία ὑμῶν, ἃ εἴπατε εἰς διαρπαγὴν ἔσεσθαι, καὶ πᾶν παιδίον νέον ὅστις οὐκ οἶδε σήμερον ἀγαθὸν ἢ κακὸν, οὗτοι εἰσελεύσονται ἐκεῖ, καὶ τούτοις δώσω αὐτὴν, καὶ αὐτοὶ κληρονομήσουσιν αὐτήν.
Z

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Τύπος τῶν ἠπιστηκότων Ἰουδαίων οἱ ἐν τῇ ἐρήμῳ πεπτωκότες διὰ ἀπιστίαν· τῶν δὲ πεπιστευκότων ἐθνῶν οἱ ἀπερίτμητοι παῖδες, οἱ ἀντ' ἐκείνων διὰ Ἰησοῦ τὴν γῆν ἀπειληφότες τοῖς προγόνοις αὐτῶν ἐπηγγελμένην. (7)

ΑΛΛΟΣ.

(1) Ἐτροποφόρησέ σε. ἡ ἐν Ὀξον. ἔκδοσ. (2) Τροποφορῆσαι. ἡ αὐτ.
(3) Βασάσαι. ἐν ταῖς σημειώσ. τῆς Γραφ. τῆς ἐν Φραν. ἐκδοθείσ. ὅπερ ἐστὶν ἀντὶ τοῦ, τροφοφορήσαι· τὸ δὲ, ἐβάσασεν, ἀντὶ τοῦ, ἐτροφοφόρησε.
(4) Ἐν τῇ 18. ὁμιλ. Αὐτὰ δὲ τοῦ Ὠριγ. τὰ ῥήματά ἐστι τὰ ἐν τῷ ἑξῆς ὑπομνήμ.
(5) Ἴσ. ἐκ ἰδίως. αὐτ. ἐν ταῖς σημ. ὃ καὶ κατάλληλ.
(6) Ἐκ τῶν τοῦ Προκοπ. ἔοικε τῶν ἐν τῇ 1258. σελ. (7) Τὰ αὐτὰ ὁ Θεοδώριτος ἐν σελ. 1256.

ΑΛΛΟΣ Οἱ μὲν διὰ τὴν ἑαυτῶν πίστιν εἰσάγονται, οἱ δὲ διὰ τὴν ἀπιστίαν.

μ. Καὶ ὑμεῖς ἀποστραφέντες ἐστρατοπεδεύσατε εἰς τὴν ἔρημον, ὁδὸν τὴν μα. ἐπὶ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Καὶ ἀπεκρίθητε, καὶ εἴπατέ μοι, ἡμάρτομεν ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. ἡμεῖς ἀναβάντες πολεμήσομεν κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατο Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἡμῖν. καὶ ἀναλαβόντες ἕκαστος τὰ σκεύη τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ, καὶ σωαθροισθέντες ἀνεβαίνετε εἰς τὸ μβ. ὄρος. Καὶ εἶπε Κύριος πρός με, εἶπον αὐτοῖς, οὐκ ἀναβήσεσθε οὐδὲ πολεμήσετε, οὐ γάρ εἰμι μεθ' ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ σωτριβῆτε ἐνώπιον τῶν ἐχθρῶν μγ. ὑμῶν. Καὶ ἐλάλησα ὑμῖν, καὶ οὐκ εἰσηκούσατέ μου· καὶ παρέβητε τὸ Γ ῥῆμα Κυρίου· καὶ παραβιασάμενοι, ἀνέβητε εἰς τὸ ὄρος.

μδ. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἀμορῥαῖος ὁ κατοικῶν ἐν τῷ ὄρει ἐκείνῳ εἰς συναντησιν ὑμῖν, καὶ κατεδίωξεν ὑμᾶς ὡσεὶ ποιήσαισαν ὁδὸν (1) μέλισσαι, καὶ ἐτίτρωσκον ὑμᾶς ἀπὸ Σηεὶρ ἕως Ἑρμᾶ.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ταῦτα ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς (2) κεῖται· ἰδίᾳ κατεδίωξεν αὐτοὺς Β ὁ Ἀμορῥαῖος, ἦγον ὁ Ἀμαλὴκ καὶ ὁ Χαναναῖος.

με. Καὶ καθίσαντες ἐκλαίετε ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ οὐκ εἰσήκουσε Κύριος τῆς φωνῆς ὑμῶν οὐδὲ μς. προσέσχεν ὑμῖν. Καὶ ἐνεκάθησθε ἐν Κάδδῃ ἡμέρας πολλὰς, ὅσας ποτὲ ἡμέρας ἐνεκάθησθε.

ΚΕΦ. Β.

α. Καὶ ἐπιστραφέντες ἀπήραμεν εἰς τὴν ἔρημον, ὁδὸν θάλασσαν ἐρυθρὰν, ὃν τρόπον ἐλάλησε Κύριος πρός με, καὶ ἐκυκλώσαμεν τὸ ὄρος τὸ Σηεὶρ ἡμέβ. ρας πολλάς. Καὶ εἶπε Κύριος πρόςγ. με, Ἱκανόθω ὑμῖν κυκλοῦν τὸ ὄρος τοῦτο· ἐπιστράφητε οὖν πρὸς βορρᾶν. δ. Καὶ τῷ λαῷ ἔντειλε, λέγων, ὑμεῖς παραπορεύεσθε διὰ τῶν ὁρίων τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν υἱῶν Ἡσαῦ, οἱ κατοικοῦσιν ἐν Σηεὶρ, καὶ φοβηθήσονται ὑμᾶς, καὶ εὐλαβηθήσονται ὑμᾶς ε. σφόδρα. Μὴ συνάψητε πρὸς αὐτοὺς πόλεμον, οὐ γὰρ μὴ δῶ ὑμῖν ἀπὸ τῆς γῆς αὐτῶν οὐδὲ βῆμα ποδὸς, ὅτι ἐν κλήρῳ δέδωκα τοῖς υἱοῖς Ἡσαῦ τὸ ὄρος Σηείρ.

ς. Ἀργυρίου βρώματα ἀγοράσατε παρ' αὐτῶν καὶ φάγεσθε, καὶ ὕδωρ μέτρῳ λήψεσθε παρ' αὐτῶν ἀργυρίου καὶ πίεσθε.

" ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὕδωρ μέτρῳ λήψεσθε. ἐπεὶ μὴ τὸ σὺν Φρέασιν ἀναλῶται. (3) ἀναγκαίως δὲ ταῦτα, ἵνα μὴ ἔφοδον, ἀλλὰ πάροδον ἡγήσωνται.

ζ. Ὁ γὰρ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν εὐλόγησέ σε ἐν παντὶ ἔργῳ τῶν χειρῶν σου. διάγνωθι πῶς διῆλθες τὴν ἔρημον τὴν μεγάλην καὶ τὴν φοβερὰν ἐκείνην. ἰδοὺ τεσσαράκοντα ἔτη Κύριος ὁ Θεός σου μετὰ σοῦ· οὐκ ἐδεήη. θης ῥήματος. Καὶ παρήλθομεν τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν υἱοὺς Ἡσαῦ τοὺς κατοικοῦντας ἐν Σηεὶρ, παρὰ τὴν ὁδὸν Ἄραβα ἀπὸ Αἰλὼν καὶ ἀπὸ Γησὼν (4) Γάβερ· καὶ ἐπιστρέψαντες παρήλθοθ. μεν ὁδὸν ἔρημον Μωάβ. Καὶ εἶπε Κύριος πρός με, μὴ ἐχθραίνετε τοῖς Μωαβίταις, καὶ μὴ συνάψητε πρὸς αὐτοὺς πόλεμον, οὐ γὰρ μὴ δῶ ὑμῖν ἀπὸ τῆς γῆς αὐτῶν ἐν κλήρῳ, τοῖς γὰρ υἱοῖς Λὼτ δέδωκα τὴν Ἀρὸὴρ ι. κληρονομεῖν. Οἱ Ὀμμεὶν πρότερον ἐνεκάθιζετο ἐπ' αὐτῆς ἔθνος μέγα καὶ πολὺ καὶ ἰσχυρόν, ὥσπερ οἱ Ἐνακείμ.

ια. Ῥαφαεὶν λογισθήσονται καὶ οὗτοι, ὥσπερ οἱ Ἐνακείμ· καὶ οἱ Μωαβῖται ἐπονομάζουσιν αὐτοὺς Ὀμμιείν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ῥαφαεὶν ἑρμηνεύεται γίγαντες. καὶ οὗτοι οὖν, φησὶ, γίγαντες καλοῦνται, ὡς οἱ Ἐνακεὶμ οἱ ἀπόγονοι τῶν Ζ γιγάντων.

ιβ. Καὶ ἐν Σηεὶρ ἐνεκάθητο ὁ Χορραῖος τὸ πρότερον, καὶ οἱ υἱοὶ Ἡσαῦ ἀπώλεσαν αὐτοὺς, καὶ ἐξέτριψαν αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν· καὶ κατῴκισθησαν ἀντ' αὐτῶν, ὃν τρόπον ἐποίησεν Ἰσραὴλ τῇ γῇ τῆς κληρονομίας αὐτῶν, ἣν ἔδωκε Κύριος αὐτοῖς.

ιγ. Νῦν

(1) Αἱ μέλισσαι. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

(2) Ἐν κεφ. 14.

(3) Μήτιγε ἀναγνωστέον ἔτως· Ὕδωρ μέτρῳ λήψεσθε, ἐσὶ, μὴ τὸ σὺν Φρέασιν ἀναλῶτε. ὥστε τὸ, ἀναλῶτε, προσακλικὸν εἶναι, καὶ τὸ, ἐσὶ μὴ τὸ σὺν Φρέασιν ἀναλῶτε, ἐπεξηγηματικὸν τοῦ, ὕδωρ μέτρῳ λήψεσθε. ἄλλως γὰρ, ἀνανταπόδοτον τὸ, ἐπεί. σαφέστερον δὲ τὰ αὐτὰ ὡς σελ. 1303. κεῖται.

(4) Γεσιών. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

ιγ. Νῶ ἕν ἀνάσητε καὶ ἀπάρατε ὑμεῖς, καὶ παραπορδύεσθε τὼ Φάραγγα
ιδ. Ζαδέρ. (1) Καὶ αἱ ἡμέραι ἃς παρεπορδύθημεν ἀπὸ Κάδδης Βαρνῆ ἕως ἃ παρήλθομεν τὼ Φάραγγα Ζαδέρ, τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη, ἕως ἃ διέπεσε πᾶσα γενεὰ ἀνδρῶν πολεμιστῶν ἀποθνήσκοντες ἐκ τῆς παρεμβολῆς, καθότι ὤμοσε Κύριος ὁ Θεὸς αὐτοῖς.
ιε. Καὶ ἡ χὲρ τᾶ Θεᾶ ἰὼ ἐπ' αὐτοῖς ἐξαναλῶσαι αὐτὰς ἐκ μέσα τῆς παρεμ-
ις. βολῆς, ἕως ἃ διέπεσον. Καὶ ἐγενήθη ἐπειδὴ ἔπεσον πάντες οἱ ἄνδρες οἱ πολεμισαὶ ἀποθνήσκοντες ἐκ μέσα
ιζ. τᾶ λαᾶ, Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρός-
ιη. με, λέγων, Σὺ παραπορδύσῃ σήμερον τὰ ὅρια Μωὰβ τὼ Ἀροὴρ,

ιθ. Καὶ προσάξατε ἐγγὺς υἱῶν Ἀμμών. (2) μὴ ἐχθραίνετε αὐτοῖς, μηδὲ σωάψητε αὐτοῖς εἰς πόλεμον, ἃ γὰρ μὴ δῶ ἀπὸ τῆς γῆς υἱῶν Ἀμμών σοι ἐν κλήρῳ, ὅτι τοῖς υἱοῖς Λὼτ δέδωκα αὐτὼ ἐν κλήρῳ.

Τὸ, προσάξατε ἐγγὺς, Ἄλλος, ἐγγίσεις ἀντίον.

κ. Γῆ Ῥαφαεὶν λογιωθήσεται, καὶ γὰρ ἐπ' αὐτῆς οἱ Ῥαφαεὶν κατῴκων τὸ πρότερον. καὶ οἱ Ἀμμανῖται ἐπονομάζουσιν αὐτὰς, Ζομζομμείμ.

» ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ γὰρ ἐπ' αὐτῆς οἱ Ῥα-
» φαεὶν κατῴκων, ἀντὶ τᾶ ἅπασαν (3) ἔλαβον τὼ γὼ τῶν υἱῶν Λώτ· ἐπειδὴ οὐκ ἔσι τῆς γῆς, ἧς ἐπηγγειλάμω δῶναι τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. τὼ γὰρ τῶν Ῥαφαεὶν ἃ καθυπεχόμω αὐτοῖς.

κα. Ἔθνος μέγα καὶ πολὺ καὶ δυνατώτερον ὑμῶν, ὥσπερ καὶ οἱ Ἐνακείμ. καὶ ἀπώλεσεν αὐτὰς Κύριος πρὸ προσώπα αὐτῶν, καὶ κατεκληρονόμησαν, καὶ κατῳκίσθησαν ἀντ'
κβ. αὐτῶν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. Ὥσπερ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ Ἡσαῦ τοῖς κατοικᾶσιν ἐν Σηεὶρ, ὃν τρόπον ἐξέτριψαν τὸν Χορραῖον ἀπὸ προσώπα αὐτῶν, καὶ κατεκληρονόμησαν, καὶ κατῳκίσθησαν ἀντ' αὐτῶν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.

κγ. Καὶ οἱ Εὐαῖοι οἱ κατοικοῦντες ἐν Ἀσηρὼθ ἕως Γάζης, καὶ οἱ Καππάδοκες οἱ ἐξελθόντες ἐκ Καππαδοκίας, ἐξέτριψαν αὐτὰς, καὶ κατῳκίσθησαν ἀντ' αὐτῶν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τὰς Καππαδόκας λέγει οἰκησάσας ἀπὸ Ἀροὴρ ἕως Γάζης, ἐκβαλόντας ποτὲ τὰς Ἐβαίας.

κδ. Νῶ ἕν ἀνάσητε καὶ ἀπάρατε, καὶ παρέλθετε ὑμεῖς τὼ Φάραγγα Ἀρνών. ἰδὲ παρέδωκα εἰς τὰς χεῖράς σα τὸν Σηὼν βασιλέα Ἐσεβὼν τὸν Ἀμορῥαῖον, καὶ τὼ γὼ αὐτᾶ. ἐνάρχα κληρονομεῖν· σώαπλε πρὸς αὐτὸν πόλεμον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ.
κε. Ἐνάρχα δᾶναι τὸν Φόβον σα καὶ τὸν τρόμον σα ἐπὶ πρόσωπον τῶν ἐθνῶν πάντων τῶν ὑποκάτω τᾶ οὐρανᾶ, οἵτινες ἀκόσονταί σα, καὶ ταραχθήσονται, καὶ ὠδῖνας ἕξουσιν ἀπὸ προσώπα σα.

κς. Καὶ ἀπέστειλα πρέσβεις ἐκ τῆς ἐρήμα Κεδμὼθ πρὸς Σηὼν βασιλέα Ἐσεβὼν λόγοις εἰρωνικοῖς, λέγων,
κζ. Παρελεύσομαι διὰ τῆς γῆς σα· ἐν τῇ ὁδῷ πορεύσομαι, οὐκ ἐκκλινῶ ἀριστερὰ οὐδὲ δεξιά.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ταῦτα δὲ ἰῶ ἃ καὶ πρὸς Ἰδουμαίας διεπρεσβεύσαντο. ἀλλ' ἐκείνων μὲν οὐ δόντων τὼ δίοδον, ἀλλὰ πρὸς τὰς εἰρωνικὰς παρακλήσεις ἀπειλῶ ἀντιθεμένων πολέμα, καὶ παραταξαμένων, εὐθὺς παρῆλθον εἰς Ὦρ τὸ ὄρος, οὐκ ἐθελήσαντος τᾶ Θεᾶ συγγενικὸν γενέσθαι πόλεμον αὐτοῖς πρὸς τὰς ἐξ Ἡσαῦ γεγονότας. τᾶ δὲ Σηὼν μὴ δεξαμένα τὼ εἰρωνικὼ πρεσβείαν, ἀλλὰ καὶ στρατείαν ἀθροίσαντος καὶ παραταξαμένα πρὸς αὐτὰς, ἀντικαθίσαντας, καὶ πολεμᾶσι, καὶ κρατᾶσι ῥᾳδίως, καὶ τὼ γὼ κατέχασιν ἀπὸ τᾶ Ἀρνῶν μέχρι τᾶ Ἰαβὸκ ἕως υἱῶν Ἀμμάν· ἰῶ τινα καὶ αὐτὼ πάλιν ὑπεξαίρει διὰ τὼ συγγένειαν, οὐκ ἐθελήσας ἀλῶναι πολέμῳ πρὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν τὼ χώραν, ἐκ τᾶ Λὼτ γεγονότων.

κη. Βρώματα ἀργυρίῳ ἀποδώσῃμοι, καὶ φάγομαι· καὶ ὕδωρ ἀργυρίῳ ἀποδώσῃ μοι, καὶ πίομαι· πλὼ
κθ. ὅτι παρελεύσομαι τοῖς ποσί· Καθὼς ἐποίησάν μοι οἱ υἱοὶ Ἡσαῦ οἱ κατοικοῦντες ἐν Σηεὶρ, καὶ οἱ Μωαβῖται οἱ κατοικοῦντες ἐν Ἀροήρ· ἕως ἂν παρέλθω τὸν Ἰορδάνην εἰς τὼ γὼ, ἰῶ Κύριος ὁ Θεὸς δίδωσιν ἡμῖν.

λ. Καὶ οὐκ ἠθέλησε Σηὼν βασιλεὺς Ἐσεβὼν παρελθεῖν ἡμᾶς δι' αὐτᾶ, ὅτι ἐσκλήρωσε Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν τὸ πνεῦμα αὐτᾶ, καὶ κατίσχυσε τὼ καρδίαν αὐτᾶ, ἵνα παραδοθῇ εἰς τὰς χεῖράς σα ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ.

ΑΠΟ-

(1) Ζαρέτ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. Ζαρέδ. ἡ σὺ Κομ. καὶ Ὄξον. Ζαρέθ. ἡ τᾶ Ἄλδ.
(2) Καὶ προσάξετε ἐγγὺς υἱῶν Ἀμμάν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. (3) Οὐ πᾶσαν. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ὅμοιον τὸ εἰρημένον παρὰ Κυρίῳ τῷ Ἐξόδῳ· ἐγὼ δὲ σκληρωῶ τὴν καρδίαν Φαραώ. ἐπειδὴ δέ τινες ἐκ τούτου θέλουσιν αἴτιον τῶν κακῶν λέγειν τὸν Θεόν· ἰδοὺ γάρ φησιν αὐτὸς σκληρύνει τοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ τὸ πλημμελεῖν· πρὸς ὃς σωτηριώτατα δεῖ εἰπεῖν, ὅτι ἐκείνους ὁ Θεὸς δοκεῖ σκληρύνειν τοὺς εἰς τὸ τέρμα τῆς κακίας φθάσαντας· ἵνα ἐπικαταλάβῃ αὐτοὺς ὁ θάνατος, καὶ παύσωνται λοιπὸν τοῦ ἁμαρτάνειν. ἰδοὺ γὰρ καὶ νῦν μετὰ τὸ δημοσιωθῆναι αὐτῷ τὴν κακίαν, μετὰ καὶ τοῦ εἶναι εἰδωλολάτρην, ἐλέχθη τοῦτο.

Ἐξόδ. 7. 3.

λα. Καὶ εἶπε Κύριος πρός με, ἰδοὺ ἤρξαμαι παραδοῦναι πρὸ προσώπου σου τὸν Σιὼν (1) βασιλέα Ἐσεβῶν τὸν
λβ. Ἀμορραῖον, καὶ τὴν γῆν αὐτοῦ. Καὶ ἐξῆλθε Σηὼν βασιλεὺς Ἐσεβῶν εἰς συνάντησιν ἡμῖν, αὐτὸς καὶ πᾶς ὁ λαὸς αὐτοῦ εἰς πόλεμον εἰς Ἰασσᾶ.
λγ. Καὶ παρέδωκεν αὐτὸν Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν πρὸ προσώπου ἡμῶν. καὶ ἐπα-
Α τάξαμεν αὐτὸν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν τῷ καιρῷ
λδ. ἐκείνῳ. Καὶ ἐκρατήσαμεν πασῶν τῶν πόλεων αὐτοῦ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, καὶ ἐξωλοθρεύσαμεν πᾶσαν πόλιν, ἐξ ἧς καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν· οὐ κατελίπομεν ζω-
λε. γρίαν. Πλὴν τὰ κτήνη ἐπρονομεύσαμεν, καὶ τὰ σκῦλα τῶν πόλεων
λς. ἐλάβομεν Ἐξ Ἀροὴρ, ἥ ἐστι παρὰ τὸ χεῖλος χειμάρρου Ἀρνῶν, καὶ τὴν πόλιν τὴν οὖσαν ἐν τῇ Φάραγγι, καὶ ἕως ὄρους τοῦ Γαλαάδ. οὐκ ἦν πόλις ἥτις διέφυγεν ἡμᾶς. τὰς πάσας παρέδωκε Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν εἰς τὰς
λζ. χεῖρας ἡμῶν. Πλὴν εἰς γῆν υἱῶν Ἀμμὼν οὐ προσήλθομεν, πάντα τὸν συγ-
Γ κυροῦντα χειμάρρῳ Ἰαβὼκ, καὶ τὰς πόλεις ἐν τῇ ὀρεινῇ, καθότι ἐνετείλατο ἡμῖν Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν.

ΚΕΦ. Γ.

α. Καὶ ἐπιστραφέντες, ἀνέβημεν ὁδὸν τὴν εἰς Βασάν· καὶ ἐξῆλθεν Ὢγ βασιλεὺς τῆς Βασὰν εἰς συνάντησιν ἡμῖν, αὐτὸς καὶ πᾶς ὁ λαὸς αὐτοῦ εἰς πό-
β. λεμον εἰς Ἐδραείν. Καὶ εἶπε Κύριος πρός με, μὴ φοβηθῇς αὐτὸν, ὅτι εἰς τὰς χεῖράς σου παραδέδωκα αὐτὸν, καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν αὐτοῦ. καὶ ποιήσεις αὐτῷ, ὥσπερ ἐποίησας Σηὼν τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀμορραίων, ὃς κατῴκει ἐν Ἐσεβῶν.

γ. Καὶ παρέδωκεν αὐτὸν Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν, καὶ τὸν Ὢγ βασιλέα τῆς Βασὰν, καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ· καὶ ἐπατάξαμεν αὐτὸν, ἕως τοῦ μὴ καταλιπεῖν αὐτῷ σπέρμα.

Ἐπατάξαμεν. Ἀχύλας, ἀνεθεματίσαμεν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Παραδίδοται διὰ τῆς οἰκείας θρασύτητος καὶ ὕβρεως, αὐτὸς ἑαυτῷ γενόμενος αἴτιος, ὥσπερ καὶ ὁ Σηών. καὶ ὑπολείπεται τῆς τότε βασιλείας ἀδεής, καθαιρουμένης τῆς γῆς ἀπὸ ἀσεβῶν οἰκητόρων, εἰς ἐνοίκησιν τῷ νομοθετουμένῳ λαῷ.

δ. Καὶ ἐκρατήσαμεν πασῶν τῶν πόλεων αὐτοῦ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ· οὐκ Η ἦν πόλις, ἣν οὐκ ἐλάβομεν παρ' αὐ-
τῶν· ἑξήκοντα πόλεις, πάντα τὰ περίχωρα Ἀργὸβ βασιλέως Ὢγ ἐν
ε. τῇ Βασάν. Πᾶσαι αἱ πόλεις ὀχυραὶ, τείχη ὑψηλὰ, πύλαι καὶ μοχλοί· πλὴν τῶν πόλεων τῶν Φερεζαίων τῶν
ς. πολλῶν σφόδρα· Ἐξωλοθρεύσαμεν αὐτὰς, ὥσπερ ἐποιήσαμεν τῷ Σηὼν βασιλεῖ Ἐσεβῶν, καὶ ἐξωλοθρεύσαμεν πᾶσαν πόλιν, ἐξῆς καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐ-
ζ. τῶν, Καὶ πάντα τὰ κτήνη καὶ πάν-
Ε τα τὰ σκῦλα τῶν πόλεων ἐπρονο-
η. μεύσαμεν ἑαυτοῖς. Καὶ ἐλάβομεν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τὴν γῆν ἐκ χειρῶν δύο βασιλέων τῶν Ἀμορραίων, οἳ ἦσαν πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἀπὸ τοῦ
θ. χειμάρρου Ἀρνῶν καὶ ἕως Ἀερμών. Οἱ Φοίνικες ἐπωνόμασαν (2) τὸ Ἀερμὼν Σανιὼρ, καὶ ὁ Ἀμορραῖος ἐπωνόμα-
ι. σεν αὐτὸ Σανίρ. Πᾶσαι αἱ πόλεις
Ζ Μισὼρ, καὶ πᾶσα Γαλαὰδ, καὶ πᾶσα Βασὰν ἕως Ἐλχᾶ καὶ Ἐδραείν, πόλεις βασιλείας τοῦ Ὢγ ἐν τῇ Ba-
ια. σάν. Πλὴν ὅτι Ὢγ βασιλεὺς Βασὰν κατελείφθη ἀπὸ τῶν Ῥαφαείν. ἰδοὺ ἡ κλίνη αὐτοῦ κλίνη σιδηρᾶ, ἰδοὺ αὕτη ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν υἱῶν Ἀμμών. ἐννέα πήχεων τὸ μῆκος αὐτῆς, καὶ τεσσάρων πήχεων τὸ εὖρος αὐτῆς ἐν πήχει ἀνδρός.

ιβ. Καὶ

(1) Ἄλλοτε μὲν Σιὼν, ἄλλοτε δὲ Σηὼν γράφει ἑκάτερος τῶν κωδ. ὡς καὶ οὐ ἄλλοις ἑβραϊκ. ὀνόμ. τὸ αὐτὸ ἄλλως.

(2) Ἐπονομάζουσιν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

ιβ. Καὶ τὴν γῆν ἐκείνην ἐκληρονομήσαμεν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀπὸ Ἀροὴρ, ἥ ἐστι παρὰ τὸ χεῖλος χειμάῤῥου Ἀρνῶν, καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ὄρους Γαλαάδ· καὶ τὰς πόλεις αὐτοῦ ἔδωκα τῷ Ρουβὶμ καὶ τῷ Γάδ.

» ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Καὶ τὰς πόλεις αὐτοῦ
» ἔδωκα τῷ Ρουβὶμ καὶ τῷ Γάδ. Οἱ ὑπο-
» δεέστεροι τάχιον ἐν τῇ ἐπαγγελίᾳ γίνον-
» ται· οἱ δὲ ὑποδυέστεροι, (1) βράδιον ἀπο-
» λαμβάνουσιν. οἱ μὲν γὰρ ὑπὸ Μωσέως, (2)
» πρῶτοι εἰλήφασι τὴν κληρονομίαν· οἱ δὲ
» ὑπὸ Ἰησοῦ, ὕστερον. ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων
» δικαίων λέγεται, ἐκ τῶν τυχόντων· ὡς
Ἑβρ. ιι. 39. » γὰρ ὁ Ἀπόστολός φησιν· ἅπαντες μαρ-
» τυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως οὐκ ἐκομίσαν-
» το τὴν ἐπαγγελίαν, τοῦ Θεοῦ κρεῖττόν τι
» περὶ ἡμῶν προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς
» ἡμῶν τελειωθῶσι.

ιγ. Καὶ τὸ κατάλοιπον τοῦ Γαλαὰδ, καὶ πᾶσαν τὴν Βασὰν βασιλείαν Ὼγ ἔδωκα τῷ ἡμίσει Φυλῆς Μανασσῆ, καὶ πᾶσαν τὴν περίχωρον Ἀργὼβ, πᾶσαν τὴν Βασὰν ἐκείνην·
ιδ. γῆ Ῥαφαεὶν λογισθήσεται. Καὶ Ἰαὴρ υἱὸς Μανασσῆ ἔλαβε πᾶσαν τὴν περίχωρον Ἀργὼβ ἕως τῶν ὁρίων Γαργασί· καὶ ὁ Ἰαὴρ ἐπωνόμασεν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ τὴν Βασὰν Αὐὼθ
ιε. Ἰαὴρ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. Καὶ τῷ Μαχεὶρ παρέδωκε τὴν γῆν Γα-
ις. λαάδ. Καὶ τῷ Ρουβὶμ καὶ τῷ Γαδδεὶ (3) ἔδωκα ἀπὸ τῆς Γαλαὰδ ἕως τοῦ χειμάῤῥου Ἀρνῶν, μέσον τοῦ χειμάῤῥου ὅριον καὶ ἕως τῆς Ἰαβώκ· ὁ χει-
ιζ. μάῤῥους ὅριον τοῖς υἱοῖς Ἀμμάν. Καὶ ἡ Ἀραβία (4) καὶ ὁ Ἰορδάνης ὅριον ἀπὸ Μαχενερὲθ, καὶ ἕως θαλάσσης Ἀραβα, θαλάσσης ἁλυκῆς ὑπὸ Ἀσηδὼθ τὴν Φασγὰδ (5) ἀνατολῶν.

ιη. Καὶ ἐνετειλάμην ὑμῖν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, λέγων, Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν δέδωκεν ἡμῖν τὴν γῆν ταύτην ἐν κλήρῳ· ἐνοπλισάμενοι, προπορεύεσθε πρὸ προσώπου τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν
ιθ. υἱῶν Ἰσραὴλ πᾶς δυνατός. Πλὴν αἱ γυναῖκες ὑμῶν καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν καὶ τὰ κτήνη ὑμῶν, οἶδα ὅτι πολλὰ κτήνη ὑμῖν, κατοικείτωσαν ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν ὑμῶν, αἷς δέδω-
κ. κα ὑμῖν, Ἕως ἂν καταπαύσῃ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν, ὡσπερ καὶ ὑμᾶς, καὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν καὶ ἔτοι, ἣν Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν δίδωσιν αὐτοῖς ἐν τῷ πέραν τοῦ Ἰορδάνου. καὶ ἐπαναστραφήσεσθε ἕκαστος εἰς τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ, ἣν δέδωκα ὑμῖν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ταῦτα λέγει τῇ Φυλῇ Ρουβὶμ, καὶ τῇ Φυλῇ Γὰδ, καὶ τῷ ἡμίσει Φυλῆς Μανασσῆ.

κα. Καὶ τῷ Ἰησοῦ ἐνετειλάμην ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, λέγων, οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν ἑωράκασι πάντα ὅσα ἐποίησε Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν τοῖς δυσὶ βασιλεῦσι τούτοις. οὕτω ποιήσει Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν πάσας τὰς βασιλείας
κβ. ἐφ' ἃς σὺ διαβαίνεις ἐκεῖ. Οὐ φοβηθήσεσθε ἀπ' αὐτῶν, ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ἔτος πολεμήσει ὑπὲρ ὑμῶν.
κγ. Καὶ ἐδεήθην Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, λέγων, Κύριε Κύριε, σὺ
κδ. ἤρξω δεῖξαι τῷ [σῷ] θεράποντι τὴν ἰσχύν σου, καὶ τὴν δύναμίν σου, καὶ τὴν χεῖρα τὴν κραταιὰν καὶ τὸν βραχίονα τὸν ὑψηλόν. τίς γάρ ἐστι Θεὸς ἐν τῷ οὐρανῷ ἢ ἐπὶ τῆς γῆς, ὃς ποιήσει κατὰ ἐποίησας σὺ, καὶ κατὰ τὴν
κε. ἰσχύν σου; Διαβὰς δὴ ὄψομαι τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν ταύτην τὴν ὄρος τοῦτο τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸν Ἀντιλίβανον.

κς. Καὶ ὑπερεῖδε Κύριος ἐμοὶ ἕνεκεν ὑμῶν, καὶ οὐκ εἰσήκουσέ μου. καὶ εἶπε Κύριος πρός με, ἱκανούσθω σοι, μὴ προσθῇς ἔτι λαλῆσαι τὸν λόγον τοῦτον.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τί Μωϋσέως δικαιότερον; ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖνος ἠκούετο, λέγοντος τοῦ Θεοῦ· ἱκανούσθω σοι. ἐπειδὴ γὰρ ἤτει εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν, ἀσύμφορον δὲ τοῦτο ἦν, οὐκ ἐπέτρεψεν ὁ Θεός.

κζ. Ἀνάβηθι ἐπὶ κορυφὴν λελαξευμένου, καὶ ἀνάβλεψον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου κατὰ θάλασσαν καὶ βορρᾶν καὶ νότον καὶ ἀνατολὰς, καὶ ἴδε τοῖς ὀφθαλμοῖς σου, ὅτι οὐ διαβήσῃ τὸν Ἰορδάνην τοῦτον.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Πλέον τῷ Μωϋσῇ παρὰ τοῦ Ἀαρὼν δίδωσι τὸ θεάσασθαι τὴν γῆν ἐξ ἀπόπλου· τὴν δὲ ἔξοδον οὐ δίδωσι, τῇ τῆς πίστεως ἐνδείᾳ ταύτην δίκην ἐπιτιθείς, καθ' ἣν ἀμφοτέρους ἐκλὸς τῆς γῆς τῆς ἐπηγγελμένης μεθίστησιν ἀπὸ τοῦ βίου, ὡς δυναμένους ἀφικέσθαι τοῦ τέλους, ἅτε διὰ πίστεως διδομένου. ὃ δὴ καὶ σύμβολον εἰς τὸν νόμον, οὐ δυνάμενον τελειῶσαι, οὐδὲ τὴν ἐπαγγελίαν ἀποκατασῆσαι· ὅτι ὁ δί- Ῥωμ. ι. 17.
καιος

(1) Ἐπιεικέστεροι. ὡ Τόμ. 2. σελ. 387. τῆς τοῦ Ρ. ἐκδόσ.
(2) Ὑπὸ Μωσέως κληροδοτούμενοι, πρῶτοι, κτ. ὁ Προκόπ. ὡ τῷ τῆς Αὐγ. κῶδ. τὰ αὐτὰ ἐκθέμενος.
(3) Γάδ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. (4) Ἡ Ἀραβα. αἱ αὐτ. (5) Φασγά. αἱ αὐτ.

» καιος ἐκ πίςεως ζήσεται. τιμὴ δὲ καὶ αὕτη τὸ γνῶναι κρίσιν Θεοῦ, καὶ προγνῶναι τὴν ἰδίαν τελευτήν.

κη. Καὶ ἔντειλαι Ἰησοῦ καὶ παρακάλεσον αὐτὸν καὶ κατίσχυσον αὐτὸν, ὅτι οὗτος διαβήσεται πρὸ προσώπου τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ οὗτος κατακληρονομήσει αὐτοῖς πᾶσαν τὴν γῆν ἣν ἑώρακας.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Προάγει τὸν Ἰησοῦν καὶ ἤδη μὲν ἡγιασμένον ἐκ τῆς ἀκολουθήσεως καὶ παραμονῆς τῆς Μωϋσέως· τὸ δ' ἀρχικὸν πνεῦμα διὰ Μωϋσέως μέλλοντα κομίζεσθαι πρὸς τὸ καὶ οἰκείως ἀντ' αὐτοῦ καταςῆναι, ὥσπερ καὶ Ἐλισσαῖος ἐν πνεύ-
A ματι Ἠλιοῦ παρῆν, τῷ Ἠλιοῦ πράξων ἔργον. ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ πνεύματι τὰ αὐτὰ
» κατεργάζεσθαι δεῖ. λάβε πρὸς ἑαυτὸν, ὡς Ἀριθ. 27. 18.
» φησὶν ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς, τὸν Ἰησοῦν υἱὸν
» Ναυῆ, ἄνθρωπον ὃς ἔχει πνεῦμα Θεοῦ ἐν
» ἑαυτῷ, καὶ ἐπιθήσεις τὰς χεῖράς σου ἐπ' αὐτῷ. οὕτω καὶ οἱ Ἀπόςολοι πνεῦμα ζωοποιὸν ἔχοντες ἀπὸ τῆς ἐμφυσήσεως τοῦ Κυρίου, πνεῦμα κομίζονται τὸ ἀρχικὸν ἐξ οὐρανοῦ καταπεμπόμενον· οὐ πνεῦμα ἐν πνεύ-
B ματι, ἕτερον ἐφ' ἑτέρῳ, ἀλλ' ἐνέργειαν ἑτέ-
» ραν ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, καθάπερ ὁ Παῦ- 1. Κορ. 12. 9.
λος διδάσκει.

κθ. Καὶ ἐνεκαθήμεθα ἐν νάπῃ σύνεγγυς οἴκου Φογώρ.

ΚΕΦ. Δ.

α. Καὶ νῦν Ἰσραὴλ ἄκουε τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν κριμάτων, ὅσα ἐγὼ διδάσκω ὑμᾶς σήμερον ποιεῖν, ἵνα ζῆτε καὶ πολλαπλασιασθῆτε, καὶ εἰσελθόντες κληρονομήσητε τὴν γῆν, ἣν Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν δίδωσιν ὑμῖν.

β. Οὐ προσθήσετε πρὸς τὸ ῥῆμα ὃ ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον, καὶ οὐκ ἀφελεῖτε ἀπ' αὐτοῦ. Φυλάσσεσθε πάσας τὰς ἐντολὰς Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ὅσα ὑμῖν ἐγὼ ἐντέλλομαι σήμερον.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐ προσθήσετε πρὸς τὸ ῥῆμα. καὶ μετ' ὀλίγον ἐρεῖ, οὐκ
Δευτ. 5. 32. ἐκκλινεῖς δεξιὰ οὐδὲ εὐώνυμα. καὶ ἐν Πα-
Παροιμ. 30. 6. ροιμίαις φησὶ, μὴ προσθῇς τοῖς λόγοις τοῦ
» Θεοῦ, ἵνα μὴ ἐλέγξῃ σε, καὶ ψευδὴς γένῃ. οὐ δέχονται γὰρ προσθήκην οἱ λόγοι Κυρίου, πλήρεις ὑπάρχοντες. εἴρηται γοῦν περὶ τοῦ Χριςοῦ, ἐπειδὴ ἐπλήρωσε τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς αὐτῶν.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἐπειδὴ τῶν ἐν ἡμῖν ςρεφομένων πραγμάτων ἢ ῥημάτων τὰ μέν ἐςιν ὑπὸ τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ διεςαλμένα, τὰ δὲ σεσιωπημένα· περὶ μὲν τῶν γεγραμμένων, οὐδεμία ἐξουσία δέδοται καθόλου οὐδενὶ, οὔτε ποιῆσαί τι τῶν κεκωλυμένων, οὔτε παραλεῖψαί τι τῶν προςεταγμένων· τοῦ Κυρίου ἅπαξ παραγγείλαντος, καὶ εἰπόντος· καὶ φυ-
» λάξῃ τὸ ῥῆμα ὃ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, οὐ
» προσθήσεις ἐπ' αὐτῷ, καὶ οὐκ ἀφελεῖς ἀπ' αὐτοῦ. Φοβερὰ γάρ τις ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ πυρὸς ζῆλος ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς τοιοῦτόν τι τολμῶντας· περὶ δὲ τῶν σεσιωπημένων κανόνα ἡμῖν ἐξέθετο ὁ Ἀπόςολος
1. Κορ. 10. 23, Παῦλος εἰπών· πάντα μοι ἔξεςιν, ἀλλ' οὐ
24. » πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεςιν, ἀλλ'
» οὐ πάντα οἰκοδομεῖ. μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεί-
» τω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαςος.

γ. Οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν ἑωράκασι πάντα ὅσα ἐποίησε Κύριος ὁ Θεὸς
Γ ἡμῶν τῷ Βεελφεγὼρ, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ὅςις ἐπορεύθη ὀπίσω Βεελφεγὼρ, ἐξέτριψεν αὐτὸν Κύριος ὁ
δ. Θεὸς ἡμῶν ἐξ ὑμῶν. Ὑμεῖς δὲ οἱ προσκείμενοι Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν,
ε. ζῆτε πάντες ἐν τῇ σήμερον. Ἴδετε, δέδειχα ὑμῖν δικαιώματα καὶ κρίσεις καθὰ ἐνετείλατό μοι Κύριος, ποιῆσαι οὕτως ἐν τῇ γῇ εἰς ἣν εἰσπορεύεσθε ἐκεῖ
Δ κληρονομεῖν αὐτήν.

ς. Καὶ φυλάξεσθε καὶ ποιήσετε· ὅτι αὕτη ἡ σοφία ὑμῶν καὶ ἡ σύνεσις ἐναντίον πάντων τῶν ἐθνῶν, ὅσοι ἂν ἀκούσωσι πάντα τὰ δικαιώματα ταῦτα· καὶ ἐροῦσιν, ἰδοὺ λαὸς σοφὸς καὶ ἐπιςήμων τὸ ἔθνος τὸ μέγα τοῦτο.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Σοφῶν γὰρ καὶ συ-
E νετῶν ἡ φυλακὴ τῶν ἐντολῶν Κυρίου. τὸ
» δὲ εἰρημένον, ἐναντίον τῶν ἐθνῶν, συμφω-
» νεῖ τῷ, λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν Ματθ. 5. 16.
» τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἂν ἴδωσι, καὶ τὰ λοιπά.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ἡ γὰρ σοφία καὶ ἡ σύνεσις τῶν φοβουμένων τὸν Κύριον, τὸ φυλάττειν καὶ ποιεῖν τὰς ἐντολὰς Κυρίου, οὐ τὸ ἀκούειν καὶ λαλεῖν μόνον. ὅμοιον τῷ εὐαγ-
» γελικῷ ῥητῷ, οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν Ματθ. 5. 16.
Z » ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰ ἑξῆς.

ζ. Ὅτι ποῖον ἔθνος μέγα, ὅ ἐςιν αὐτῷ Θεὸς ἐγγίζων αὐτοῖς, ὡς ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐν πᾶσιν οἷς ἐὰν αὐ-
η. τὸν ἐπικαλεσώμεθα; Καὶ ποῖον ἔθνος μέγα, ὅ ἐςιν αὐτῷ δικαιώματα καὶ κρίματα δίκαια κατὰ πάντα τὸν νόμον τοῦτον, ὃν ἐγὼ δίδωμι ἐνώπιον ὑμῶν σήμερον;

H θ. Πρόσεχε σεαυτῷ, καὶ φύλαξον τὴν ψυχήν σου σφόδρα. μὴ ἐπιλάθῃ πάντας τοὺς λόγους, οὓς ἑωράκασιν οἱ ὀφθαλμοί σου, καὶ μὴ ἀποςή-

τωσαν ἀπὸ τῆς καρδίας σϐ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σϐ. καὶ συμβιβάσεις τὸς υἱὸς σϐ καὶ τὸς υἱὸς τῶν υἱῶν σϐ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Οὐχ ὅτι ὁρατὴ ἡ Φωνὴ, ἀδ' ὅτι Φύσει Φωνὶῳ ἔχει ὁ Θεός· τῦτο γὰρ κὴ σωθέτϐ Φύσεως ἂν εἴη· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ αἱ σάλπιγγες, καὶ αἱ Φωναὶ, ὡς αὐτὸς οἶδεν ὁ Θεὸς, ἐπετελῦντο ἐκ τῆς τῶν ὁρωμένων σωεχείας δημιργήμναν σοιχείων, τῦ πυρὸς λέγω καὶ τῦ γνόΦϐ. ὥσε καὶ ἀκύεται Φωνὴ, καὶ ἀχ ὁρᾶται· ἀλλ' ἔν ἐπὶ τῶν τῦ Θεῦ θαυμάτων, καὶ ἡ Φωνὴ ὁρᾶται.

ΑΛΛΟΣ Φησὶ, δῆλον γὰρ ὅτι τοῖς τῆς διανοίας ὀΦθαλμοῖς θεωρεῖ τὶς καὶ ἀκύει τὰ νοήματα.

ι. Ἡμέραν ἰῶ ἔσητε ἐνώπιον Κυρίϐ τῦ Θεῦ ἡμῶν ἐν Χωρὴβ τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐκκλησίας· ὅτε εἶπε Κύριος πρόσμε, ἐκκλησίασον πρός με τὸν λαὸν, κὴ ἀκυσάτωσαν τὰ ῥήματά μϐ, ὅπως μάθωσι Φοβεῖσθαί με πάσας τὰς ἡμέρας ὅσας αὐτοὶ ζῶσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ια. καὶ τὸς υἱὸς αὐτῶν διδάξωσι. Καὶ προσήλθετε καὶ ἔσητε ὑπὸ τὸ ὄρος. καὶ τὸ ὄρος ἐκαίετο πυρὶ ἕως τῦ ἀρανῦ· σκότος, γνόΦος, θύελλα, Φωνὴ μεγάλη.

ιϐ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῷ ὄρει πρὸς ὑμᾶς ἐκ μέσϐ τῦ πυρὸς Φωνὶῳ ῥημάτων, ἰῶ ὑμεῖς ἠκύσατε· καὶ ὁμοίωμα ἐκ εἴδετε, ἀλλ' ἢ Φωνὶῳ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐνταῦθα τὸ κατὰ Φύσιν εἴρηκεν· ὅτι ἀκοὴ δέχεται τὶῳ Φωνὶῳ. ὅσον γὰρ ἀπὸ τῆς ἀκριβείας τῦ γράμματος, μόνη ἡ δεκάλογος ἰῶ ἐν ταῖς πλαξὶ γεγραμμένη· τὰ δὲ λοιπὰ διὰ προσάγματος Θεῦ ὁ Μωϋσῆς ἐδίδαξε. (1)

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Θεῷ τῷ παντοκράτορι, κὴ μηδενὸς ὄντος ὑποκειμένϐ, Φωνὶῳ καὶ Φαντασίαν ἐγγενῆσαι ἀκοῇ δυνατὸν, ἐνδεικνυμένῳ τὶῳ ἑαυτῦ μεγαλειότητα παρὰ τὰ ἐωθότα Φυσικὶῳ ἔχειν τὶῳ ἀκολυθίαν, εἰς ἐπιστροΦὶῳ τῆς μηδέπω πιστυύσης ψυχῆς, καὶ παραδοχὶῳ τῆς διδομένης ἐντολῆς. νεΦέλης δ' ὔσης καὶ ὄρυς ὑψηλῦ, πῶς ἃ δυνατὸν διάΦορον ἦχον ἐξακύεσθαι, πνυμάτος κινυμένϐ διὰ τῆς ἐνεργέσης αἰτίας; διὸ καί Φησιν ὁ Προ» Φήτης· Φωνὶῳ ῥημάτων ὑμεῖς ἠκύετε, κὴ » ὁμοίωμα ἐκ εἴδετε. ὁρᾷς ὅπως ἡ κυριακὴ Φωνὴ, λόγος ἀσχημάτιστος, ἢ τῦ λόγϐ δύναμις, ῥῆμα Κυρίϐ Φωτεινὸν, ἀλήθεια ἀρανόθεν, ἄνωθεν ἐπὶ τὶῳ σωαγωγὶῳ τῆς ἐκκλησίας ἀΦιγμένη, διὰ Φωτεινῆς τῆς προσεχῦς διακονίας ἐνήργει.

ιγ. Καὶ ἀνήγγειλεν ὑμῖν τὶῳ διαθήκὶῳ αὐτῦ, ἰῶ ἐνετείλατο ὑμῖν ποιεῖν, τὰ δέκα ῥήματα, καὶ ἔγραψεν αὐτὰ ιδ. ἐπὶ δύω πλάκας λιθίνας. Καὶ ἐμοὶ ἐνετείλατο Κύριος ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, διδάξαι ὑμᾶς δικαιώματα κὴ κρίσεις, ποιεῖν ὑμᾶς αὐτὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς ἰῶ ὑμεῖς εἰσπορύεσθε ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτὶῳ. ιε. Καὶ Φυλάξασθε σΦόδρα τὰς ψυχὰς ὑμῶν, ὅτι ὁμοίωμα ὐκ ἴδετε ἐν τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἐλάλησε Κύριος πρὸς ὑμᾶς ἐν Χωρὴβ ἐν τῷ ὄρει ἐκ μέσϐ τῦ πυρός.

ις. Μὴ ἀνομήσητε καὶ ποιήσητε ὑμῖν ἑαυτοῖς ὁμοίωμα γλυπτὸν, πᾶσαν εἰκόνα ὁμοίωμα ἀρσενικῦ ἢ θηλυκῦ. ιζ. Ὁμοίωμα παντὸς κτήνυς τῶν ὄντων ἐπὶ τῆς γῆς· ὁμοίωμα παντὸς ὀρνέϐ πτερωτῦ, ὃ πέταται ὑπὸ τὸν ιη. ἀρανόν· Ὁμοίωμα παντὸς ἑρπετῦ, ὃ ἕρπει ἐπὶ τῆς γῆς· ὁμοίωμα παντὸς ἰχθύος, ὅσα ἐσὶν ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐβέλετό γε ὁ νόμος τῇ περὶ ἑκάστϐ ἀληθείᾳ ὁμιλῦντας αὐτὸς, μὴ ἀναπλάσειν ἕτερα παρὰ τὶῳ ἀληθειαν, ψυδόμενα τὸ ἀληθῶς ἀρσενικὸν, ἢ τὸ ὄντως θηλυκὸν, ἢ τὶῳ κτίσεων Φύσιν, ἢ τὸ ὀρνέων, ἢ τὸ ἑρπετῶν γένος, ἢ τὸ ἰχθύων.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ἕλλυες δὲ πλανώμενοι, τὰ ὁμοιώματα Θεὸς δοξάζϐσιν, οἷς καὶ θύϐσι. (2)

ιθ. Καὶ μὴ ἀναβλέψας εἰς τὸν ἀρανὸν, κὴ ἰδὼν τὸν ἥλιον, (3) σελήνην, καὶ τὸς ἀσέρας, καὶ πάντα τὸν κόσμον τῦ ἀρανῦ, πλανηθεὶς προσκυνήσης αὐτοῖς, καὶ λατρύσης αὐτοῖς, ἃ ἀπένειμε Κύριος ὁ Θεός σϐ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τοῖς ὑποκάτω τῦ ἀρανῦ.

Πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τοῖς ὑποκάτω τῦ ἀρανῦ. Ἀκύλας, πᾶσι τοῖς λαοῖς ὑποκάτω παντὸς τῦ ἀρανῦ.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ἔδωκε τὸν ἥλιον κὴ τὴν σελήνην κὴ τὰ ἄστρα εἰς θρησκείαν, ἃ ἐποίησεν ὁ Θεὸς, τοῖς ἔθνεσι, Φησὶν ὁ νόμος· ἵνα μὴ τέλεον ἄθεοι γενόμενοι, τελέως καὶ διαΦθαρῶσιν. οἱ δὲ κἂν ταύτῃ γενόμενοι τῇ ἐντολῇ ἀγνώμονες, γλυπτοῖς προσεχηκότες ἀγάλμασι, κἂν μὴ μετανοήσωσι, κρίνωνται· οἱ μὲν, ὅτι δωηθέντες, ὐκ ἠθέλησαν πιστεῦσαι τῷ Θεῷ· οἱ δὲ, ὅτι

(1) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ὐχ εὕρηται.

(2) Ὅρα τὰ εἰς τὸ 4. ἐδ. τῦ 20. κεΦ. τῆς Ἐξόδ. ὑπομνήματα, τὰ ἐν σελ. 768. ἔστιν τὸ τῦ Ἀδήλϐ καὶ τὸ τῦ Κυρίλλϐ. ἐν γὰρ τοῖς κώδ. καὶ ὧδε τὰ αὐτὰ πάλιν κεῖται· τὸ μὲν, τῷ Ἄλλῳ· τὸ δὲ, τῷ ἈνεπιγράΦῳ ἐπιγεγραμμένα· τὸ προκείμενον μόνον πλεῖον ἔχοντα προσκείμενον τῷ τέλει τῦ ὑπομνήμ. τῦ ἐπισΦαλῶς ἐπιγραΦώτος Κυρίλλῳ.

(3) Καὶ τὶῳ σελ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

ὅτι κὴ θελήσαντες, ὐκ ἐξεπόνησαν περιγενέσθαι (1) πισοί. ναὶ μὰ κἀκεῖνοι οἱ ἀπὸ τῆς τῶν ἄρρων σεβήσεως μὴ ἐπαναδραμόντες ἐπὶ τὸν τύτων ποιητὴ· ὁδὸς γὰρ λῶ αὕτη δοθεῖσα τοῖς ἔθνεσιν, ἀνακύψαι πρὸς Θεὸν διὰ τῆς τῶν ἄρρων θρησκείας· οἱ δὲ μὴ ἐπὶ τύτοις θελήσαντες ἐπιμεῖναι τοῖς δοθεῖσιν αὐτοῖς ἄρρασιν, ἀλλὰ κὴ τέ-
Ησ. 40. 15. των ἀποπεσόντες εἰς λίθυς καὶ ξύλα, ὡς
" χνᾶς, φησὶν, ἐλογίσθησαν, καὶ ὡς σαγὼν
" ἀπὸ κάδυ.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Πῶς ἀπρύσιμε πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἥλιον καὶ σελήνην καὶ πάντα τὸν κόσμον τῷ ὐρανῷ ὁ Θεὸς, ὐχ ὕτω δεδωκὼς αὐτὰ τῷ Ἰσραήλ; Τῷ τὰς μὴ δυναμένυς ἐπὶ τὴν νοητὴν ἀναδραμεῖν Φύσιν, δι' αἰσθητῶν θεῶν κινυμένυς περὶ Θεότητος, ἀγαπητῶς κἂν ἐν τύτοις ἴσασι, καὶ μὴ πίπτειν ἐπὶ εἴδωλα καὶ δαιμόνια.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Δύο τὰ ἐνταῦθα
" λεγόμενα· ἄλλο τὸ προσκυνήσεις αὐτοῖς,
" καὶ ἄλλο τὸ, λατρεύσεις. ὁ μὲν γὰρ ἐξ ὅλης ψυχῆς δουλεύων τύτοις, ὃ μόνον προσκυνεῖ, ἀλλὰ καὶ λατρεύει· ὁ δὲ καθυποκρινόμενος, καὶ διὰ τὰ ἔθνη ποιῶν, ὃ λατρεύει μὲν, προσκυνεῖ δέ. τοιύτυς εὑρήσεις τὰς ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς εἰδωλολατρήσαντας, καταχαριζομένυς ταῖς γυναιξὶν, ὑφ' ὧν ἐπείσθησαν. (2)

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Οὐκ ἔδωκε δὲ λέγει, ἀλλ' ὐκ ἐκώλυσεν, ἀλλὰ συνεχώρησεν. ὁ γὰρ μακροθυμίᾳ μὴ κωλύων, αἴτιος. καὶ ἐπειδὴ τὸν Ἰσραὴλ ἐξελέξατο, ἔχε χώραν τῷ
" εἰπεῖν, ἀπρύσιμεν. καὶ Ἄλλος φησὶ, τῷ συγχωρήσει τῷ Θεῷ σημαίνει διὰ τῶν αὐ-
Ῥωμ. 11. 8. τεξυσιότητα, κατὰ τὸ εἰρημένον· ἔδωκεν
" αὐτοῖς πνεῦμα κατανύξεως, ὀφθαλμὺς τῷ μὴ βλέπειν, καὶ ὦτα τῷ μὴ ἀκύειν, ἕως
" τῆς ἡμέρας ταύτης· καίτοι γε προειπὼν,
Ἐξόδ. 19. 4. ὑμεῖς ἑωράκατε ὅσα ἐποίησε Κύριος ἐν γῇ
" Αἰγύπτῳ Φαραὼ καὶ πᾶσι τοῖς θεράπυσιν
" αὐτῦ καὶ πάσῃ τῇ γῇ αὐτῦ. διὸ καὶ θαυμάζειν χρὴ τὸ ἐν τῷ Ἰὼβ σαφῶς εἰρημένον·
Ἰὼβ. 36. 12. ἀσεβεῖς δὲ ὁ σώζει, παρὰ τὸ μὴ βάλεσθαι
" αὐτὸς, καὶ ὅτι νυθετύμενοι, ἀνήκοοι ἐγένοντο. ἐπεὶ πῶς προσέταξε τὰς προσηλύτυς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν δέχεσθαι, εἰ τὸ, ἀπένειμε, κατὰ κληροδοσίαν Θεῷ νοήσωμεν
1. Τιμ. 2. 4. ἀσεβῶς; ὃς θέλει πάντας ἀνθρώπυς σω-
" θῆναι, κὴ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν.

ΙΣΙΔΩΡΟΥ ΠΗΛΟΥΣΙΩΤΟΥ. Τί-
ἐστιν, ἔφης, τὸ περὶ τῶν ὐρανίων Φωσήρων εἰρημένον, ἃ ἀπένειμε Κύριος ὁ Θεός-
" συ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν; Ἄκυε τοίνυν, ἀπένειμε πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς παίδευσιν, πρὸς γνῶσιν, ἵν' ἐκ τῦ μεγέθυς καὶ τῆς καλλονῆς τῶν κλισμάτων ὁ γενεσιυργὸς ἀόρατος ὢν, καθυρᾶται. τῦτο δὲ ἔφη, ἐπειδὴ τοῖς Ἑβραίοις μετὰ τῆς κλίσεως καὶ ἡ τῷ νόμῳ διδασκαλία ἐδόθη, ἀνακηρύττυσα τὸν δημιυργὸν καὶ τεχνίτην. εἰ δέ τινες οἴονται ἀπονενεμῆθαι πρὸς τὸ προσκυνῆσαι αὐτοῖς, τῷ οἰκείαν ἀπαιδευσίαν συνιστύσι, πάσης τῆς Γραφῆς αἰτιωμένης, καὶ κατηγυρύσης (3) τῶν τῦτο ποιῆσαι τολμησάντων.

κ. Ὑμᾶς δὲ ἔλαβεν ὁ Θεὸς, καὶ ἐξήγαγεν ὑμᾶς ἐκ τῆς καμίνυ τῆς σιδηρᾶς, ἐξ Αἰγύπτυ, εἶναι αὐτῷ λαὸν ἔγκληρον, ὡς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύ-
Β κα.τη. Καὶ Κύριος ὁ Θεὸς ἐθυμώθη μοι περὶ τῶν λεγομένων ὑφ' ὑμῶν· καὶ ὤμοσεν ἵνα μὴ διαβῶ τὸν Ἰορδάνην τῦτον, καὶ ἵνα μὴ εἰσέλθω εἰς τὴν γῆν, ἣν Κύριος ὁ Θεός συ δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ.

κβ. Ἐγὼ γὰρ ἀποθνήσκω ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, καὶ ὐ διαβαίνω τὸν Ἰορδάνην τῦτον. ὑμεῖς δὲ διαβαίνετε, κὴ κληρονομήσετε τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν ταύτην.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Μωϋσῆς μὴ δοξάσας τὸν Θεὸν ἐπὶ τῷ λαῷ, ἐκωλύθη παρελθεῖν μετ' αὐτῶν· ἵνα μὴ ὃν ἐτίμων ζῶντα ἐν Θεῷ θεραπείαις, τιμήσωσιν ἀπελθόντα. διὸ δὴ καὶ ἀποθανόντος, ἀφανῆ τὸν τάφον ἐποίησε. (4)

Δ κγ. Προσέχετε ὑμεῖς, μὴ ἐπιλάθησθε τῆς διαθήκης Κυρίυ τῦ Θεῦ ἡμῶν, ἣν διέθετο πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνομήσητε, καὶ ποιήσητε ὑμῖν ἑαυτοῖς γλυπτὸν ὁμοίωμα πάντων ὧν συνέταξέ σοι Κύριος ὁ Θεός συ.

κδ. Ὅτι Κύριος ὁ Θεός συ πῦρ καταναλίσκον ἐστὶ, Θεὸς ζηλωτής.

Ε ** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ὅταν ὁ Θεὸς λέγηται πῦρ καταναλίσκον, ὐ κακίας, ἀλλὰ δυνάμεως ὄνομα κὴ σύμβολον ἐκλεκτέον. (5) ὡς γὰρ τὸ πῦρ ἰσχυρότατον πάντων τῶν στοιχείων, καὶ πάντων κρατῦν· ὕτω καὶ ὁ Θεὸς παντοδύναμος καὶ παντοκράτωρ, ὁ δυνάμενος κρατῆσαι, κλίσαι, ποιῆσαι, τρέφειν, αὔξειν, σώζειν, σώματος καὶ ψυχῆς ἐξυσίαν ἔχων. ὡς ἂν τῶν στοιχείων ὑπερέχει τὸ πῦρ, ὕτω Θεῶν τε καὶ δυνάμεων
Ζ καὶ ἀρχῶν ὁ παντοκράτωρ. διπλῆ τε ἡ δύναμις τῦ πυρὸς, ἡ μὲν πρὸς δημιυργίαν καὶ πέπανσιν καρπῶν, καὶ ζώων γενέσιν καὶ τροφὴν ἐπιτήδειος· ἧς εἰκὼν ὁ ἥλιος· ἡ δὲ πρὸς ἀνάλωσιν καὶ Φθορὰν, ὡς τὸ πῦρ τὸ ἐπίγειον. πῦρ ἂν ὅταν λέγηται ὁ Θεὸς καταναλίσκον, δύναμις ἰσχυρὰ καὶ ἀπροσάντητος, ᾗ μηδὲν ἀδύνατον· ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπολέσαι δυνατόν. περὶ τοιαύτης
" δυνάμεως καὶ ὁ Σωτὴρ λέγει, πῦρ ἦλθον Λυκ. 12 49.
Η" βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, δηλονότι δύναμιν, τῶν

(1) Ἴσ. περὶ τὸ γενέσθαι.
(2) Μικρόν τι διαφέρει τῦ ὡ σελ. 769.
(3) Καὶ καταφορικῶς κατηγορήσης. ὡ τῇ 391. ἐπισ. τῦ 3. βιβλ.
(4) Μικρόν τι διαφέρει τῦ ὡ σελ. 1300.
(5) Ἐκλεπτέον. ἀνάγν.

μεὶ ἁγίων καθαρτικῶ, τῶν δὲ ὑλικῶν, ὡς μεὶ ἐκεῖνοι Φασὶν, ἀφανισικῶ· ὡς δὲ ἡμεῖς ἂν Φαίημεν, παιδευτικῶ. ἔχει δὲ καὶ Φόβον τὸ πῦρ, καὶ διάχυσιν τὸ Φῶς.

» ** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἐπεὶ ὁ Θεὸς ἡμῶν
» πῦρ καταναλίσκον ἐστὶ, καταναλώσει δη-
» λονότι τῶ ὕλῃ, καὶ τὰ ἀπὸ ὕλης ἐλθόν-
τα πάθη, τῇ μὴ σὺ πνεύματι, ἀλλ' σὺ σαρ-
κὶ διατριβούσῃ ψυχῇ.

» ** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ
» καταναλίσκον ἐστὶ, διδοὺς ἐκδίκησιν σὺ πυρὶ
Φλογὸς τοῖς μὴ εἰδόσιν αὐτὸν, καὶ τοῖς μὴ
ὑπακούσι τῷ Εὐαγγελίῳ αὐτοῦ.

» ** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ
ταναλίσκον· καταναλίσκον δὲ δηλονότι τὰ
κακίαν ὑποσάντα,

» ** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ
καταναλίσκον, ἐπεί περ ὅσον μεύ ἐστι τὰ τοῦ
καταναλίσκεσθαι [ἄξια,](1) ἐπὶ τοσοῦτον
ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ ἐστὶ καταναλίσκον ἐκεῖνα·
ἐπὰν δὲ ἀναλωθῇ ὑπὸ τοῦ καταναλίσκον-
τος πυρὸς τὰ πεφυκότα ὑπ' ἐκείνου ἀνα-
λίσκεσθαι, τότε οὐκ ἔτι μεὺ ἔσαι ὁ Θεὸς
ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον, μόνον δὲ ὡς εἶπεν
Ἰωάν. 1. 1. 5. Ἰωάννης Φῶς, λέγων· ὁ Θεὸς Φῶς ἐστί.

κε. Ἐὰν δὲ γεννήσῃς υἱὸς καὶ υἱὸς τῶν υἱῶν σου, καὶ χρονίσητε ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἀνομήσητε, καὶ ποιήσητε γλυπτὸν ὁμοίωμα παντὸς, καὶ ποιήσητε τὸ πονηρὸν ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ
κς. ἡμῶν παροργίσαι αὐτὸν, Διαμαρτύρομαι ὑμῖν σήμερον τόν τε οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὅτι ἀπωλείᾳ ἀπολεῖσθε ἐκ τῆς γῆς, εἰς ἣν ὑμεῖς διαβαίνετε τὸν Ἰορδάνην ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτὴν· οὐχὶ πολυχρονιεῖτε ἡμέρας ἐπ' αὐτῆς, ἀλλ' ἢ ἐκτριβῇ ἐκτριβήσεσθε.

* ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὁ Θεὸς τοὺς αὐτὸν προσκυνοῦντας σὺ συγχωρῶν δαίμοσι σωάπλεσθαι, ἀλλὰ τοὺς ἅπαξ αὐτὸν ἐπεγνωκότας ἐκτὸς εἶναι κελεύων τῆς πρὸς ἐκείνους διαθέσεως, καὶ παραζηλῶν σὺ τῇ ἀποσασίᾳ τὸν λαὸν, (2) τὰς μελλούσας αὐτοῖς προλέγει τιμωρίας διὰ τὴν πονηρίαν τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Προλέγει τὰ ἐκ παραβάσεως αὐτοῖς ἐσόμενα δεινὰ, καὶ ὡς ἔσαι διὰ μετανοίας σωθῆναι. καὶ τῶν σημείων ὑπομιμνήσκει, καὶ τῆς ἐπιφανείας
Ψαλ. 147. 9. τῆς σὺ Σινᾷ. καὶ ὅτι τοιαῦτα οὐκ ἐποίησε
» παντὶ ἔθνει, καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ οὐκ ἐδή-
» λωσεν αὐτοῖς, κατὰ τὸν Δαβίδ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Κἂν μηδὲν ὠφελῶμεν, λέγειν δεῖ. τὸ γὰρ διαμαρτύρασθαι τοῦτό ἐστιν, ὅταν πρὸς τοὺς μὴ προσέχοντας λέγωμεν. τὸ γὰρ διαμαρτύρασθαι,
» ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦτό ἐστι. διαμαρτύρομαι,
» Φησὶν, ὁ Μωϋσῆς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Α κζ. Καὶ διασπερεῖ Κύριος ὑμᾶς ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, [καὶ καταλειΦθήσεσθε ὀλίγοι ἀριθμῷ ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν,] εἰς οὓς εἰσάξει Κύριος ὑμᾶς
κη. ἐκεῖ. Καὶ λατρεύσετε ἐκεῖ Θεοῖς ἑτέροις, ἔργοις χειρῶν ἀνθρώπων, ξύλοις καὶ λίθοις, οἳ οὐκ ὄψονται, οὐδὲ μὴ ἀκούσωσιν, οὐδὲ μὴ Φάγωσιν, οὐδὲ
κθ. μὴ ὀσφρανθῶσι. Καὶ ἐκζητήσετε ἐκεῖ Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν, καὶ εὑρήσετε αὐτὸν ὅταν ἐκζητήσεῖε αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς
λ. ψυχῆς σου ἐν τῇ θλίψει σου. Καὶ εὑρήσουσί σε πάντες οἱ λόγοι οὗτοι ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν, καὶ ἐπιστραΦήσῃ πρὸς Κύριον τὸν Θεόν σου, καὶ εἰσακούσῃ
λα. τῆς Φωνῆς αὐτοῦ. Ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς
Γ οἰκτίρμων Κύριος ὁ Θεός σου· οὐκ ἐγκαταλείψει σε, οὐδὲ μὴ ἐκτρίψει σε. οὐκ ἐπιλήσεται τῆς διαθήκης τῶν πατέρων σου, ἣν ὤμοσεν αὐτοῖς Κύριος.
λβ. Ἐπερωτήσατε ἡμέρας τὰς γενομένας προτέρας σου ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἔκτισεν ὁ Θεὸς ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ οὐρανοῦ ἕως ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ, εἰ γέγονε κατὰ τὸ ῥῆμα
λγ. τὸ μέγα τοῦτο, εἰ ἤκουσαι τοιοῦτον. Εἰ ἀκήκοεν ἔθνος Φωνὴν Θεοῦ ζῶντος λαλοῦντος ἐκ μέσου τοῦ πυρὸς, ὃν τρό-
λδ. πον ἀκήκοας σὺ καὶ ἔζησας. Εἰ ἐπείρασεν ὁ Θεὸς εἰσελθεῖν λαβεῖν ἑαυτῷ ἔθνος ἐκ μέσου ἐθνῶν ἐν πειρασμῷ, καὶ ἐν σημείοις, καὶ ἐν τέρασι, καὶ
Ε ἐν πολέμῳ, καὶ ἐν χειρὶ κραταιᾷ, καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, καὶ ἐν ὁράμασι μεγάλοις, κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ὑμῖν Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐν Αἰγύπτῳ
λε. ἐνώπιόν σου βλέποντος. Ὥστε εἰδέναι σε ὅτι Κύριος ὁ Θεός σου ἔστος Θεός-
λς. ἐστι, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι πλὴν αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀκουστόν σοι ἐποίησε τὴν Φωνὴν αὐτοῦ παιδεῦσαί σε, καὶ ἐπὶ τῆς
Ζ γῆς ἔδειξέ σοι τὸ πῦρ αὐτοῦ τὸ μέγα, καὶ τὰ ῥήματα αὐτοῦ ἤκουσας ἐκ μέσου
λζ. τοῦ πυρός. Διὰ τὸ ἀγαπῆσαι αὐτὸν τοὺς πατέρας σου, καὶ ἐξελέξατο τὸ σπέρμα αὐτῶν μετ' αὐτοὺς ὑμᾶς, καὶ ἐξήγαγέ σε αὐτὸς ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ
λη. τῇ μεγάλῃ ἐξ Αἰγύπτου, Ἐξολοθρεῦσαι ἔθνη μεγάλα καὶ ἰσχυρότερά σου πρὸ προσώπου σου, εἰσαγαγεῖνσε δοῦναί σοι τὴν γῆν αὐτῶν κληρονο-
λθ. μεῖν, καθὼς ἔχεις σήμερον. Καὶ γνώσῃ

(1) Τὰ ξια προσεθέμην πρὸς τοῦ κεχλωότος ἀναπλήρωσιν.
(2) Τῶν λαῶν. σὺ Τόμ. 2. σελ. 385. τῆς τοῦ Ῥου. ἐκδόσ.

γνώσῃ σήμερον καὶ ἐπισραφήσῃ τῇ διανοίᾳ, ὅτι Κύριος ὁ Θεός σε ἔτος Θεὸς ἐν τῷ ἀρανῷ ἄνω καὶ ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, καὶ ἀκ ἔσιν ἔτι πλὴ αὐ-
μ. τε. Καὶ φυλάξῃ τὰ δικαιώματα αὐτε, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτε, ἃς ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, ἵνα εὖ-σοι γένηται καὶ τοῖς υἱοῖς σε μετὰ σὲ, ὅπως μακροήμεροι γενήσεσθε ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς Κύριος ὁ Θεός σε δίδωσί σοι πάσας τὰς ἡμέρας.

μα. Τότε ἀφώρισε Μωϋσῆς τρεῖς πόλεις πέραν τε Ἰορδάνε ἀπὸ ἀνα-
μβ. τολῶν ἡλίε, Φυγεῖν ἐκεῖ τὸν φονευτὴ, ὃς ἂν φύγῃ ἐκεῖ ζήσεται, ὃς ἂν φονεύσῃ τὸν πλησίον ἀκ εἰδὼς, καὶ ἔτος ἀ μισῶν αὐτὸν πρὸ τῆς χθὲς καὶ τῆς τρίτης, καὶ κα-ταφεύξεται εἰς μίαν τῶν πόλεων τέ-
μγ. των, καὶ ζήσεται. Τὴν Βοσὸρ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν τῇ γῇ τῇ πεδινῇ τῷ Ρεβὶμ, καὶ τὴν Ραμὼθ ἐν Γαλαὰδ τῷ Γαδδὶ, καὶ τὴν Γαυλὼν ἐν Βα-σὰν τῷ Μανασσῇ.

Α ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Τρεῖς ἀφορίζει πόλεις καλὰ τὸν ἀριθμὸν τῆς ἁγίας Τριάδος, ἀκ εἰς ἐρημίαν τε ἐξοικίζων τὸν μεθισάμενον, ἵνα ἐκ τῆς τῶν Λαϊτῶν μετέχῃ ἐπικρίας.

μδ. Οὗτος ὁ νόμος, ὃν παρέθετο
με. Μωϋσῆς ἐνώπιον υἱῶν Ἰσραήλ. Ταῦ-τα τὰ μαρτύρια, καὶ τὰ δικαιώμα-τα, (1) ὅσα ἐνετείλατο Μωϋσῆς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ
με. γῆς Αἰγύπτε, Ἐν τῷ πέραν τε Ἰορ-
Β δάνε, ἐν Φάραγγι, ἐγγὺς οἴκε Φο-γὼρ, ἐν γῇ Σιὼν βασιλέως τῶν Ἀ-μορῤῥαίων, ὃς κατῴκει ἐν Ἐσεβῶν, ὃν ἐπάταξε Μωϋσῆς, καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτε.
μζ. Καὶ ἐκληρονόμησαν τὴν γῆν αὐτε, καὶ τὴν γῆν Ὼγ βασιλέως τῆς Βα-σὰν, δύο βασιλέων τῶν Ἀμορῤῥαίων,
Γ οἳ ἦσαν πέραν τε Ἰορδάνε κατὰ ἀνα-
μη. τολὰς ἡλίε, Ἀπὸ Ἀροὴρ, ἥ ἐσιν ἐπὶ τε χείλες χειμάῤῥε Ἀρνῶν, καὶ ἐπὶ
μθ. τε ὄρες Σηὼν, ὅ ἐσιν Ἀερμών. Πᾶ-σαν τὴν Ἄραβα πέραν τε Ἰορδάνε κατὰ ἀνατολὰς ἡλίε ὑπὸ Ἀσηδὼθ τὴν λαξευτήν.

ΚΕΦ. Ε.

α. Καὶ ἐκάλεσε Μωϋσῆς πάν-τα Ἰσραὴλ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸς, Ἄκε Ἰσραὴλ πάν-τα τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα, ὅσα ἐγὼ λαλῶ ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, καὶ μαθήσεσθε αὐτὰ,
β. καὶ φυλάξεσθε ποιεῖν αὐτά. Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν διέθετο πρὸς ὑμᾶς δια-θήκην ἐν Χωρήβ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅλον τὸ κεφάλαιον ἀνάγει αὐτῶν τὴν διάνοιαν πρὸς τὸ μεμνῆσθαι τε ὐεργέτε καὶ ἐλευθερωτε Θεε· καὶ πάσας τὰς ὐεργεσίας καὶ τὰ θαυμάσια τὰ δι' αὐτε ἐν Αἰγύπτῳ γενόμενα, καὶ διδάσκειν τὸς ἐξ αὐτῶν.

γ. Οὐχὶ τοῖς πατράσιν ὑμῶν διέ-θετο Κύριος τὴν διαθήκην ταύτην, ἀλλ' ἢ πρὸς ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ ζῶντες (2) πάντες σήμερον.

» ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οὐχὶ τοῖς πατράσιν
» ὑμῶν. Οὐ τοῖς περὶ τὸν Ἀβραὰμ διέθετο τὴν πρὸς Μωϋσέα διαθήκην ὁ Θεὸς, ἐπεὶ
8. Τιμ. ι. 9. μηδὲ ἐδέοντο αὐτῆς. δικαίῳ γὰρ νόμος
» ὰ κεῖται.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐκ ἄρα τὰ ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσέως οἱ πρὸ Μωϋσέως ἐφύλατ-
Η» τον δίκαιοι.

δ. Πρόσωπον κατὰ πρόσωπον ἐ-λάλησε Κύριος πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ὄρει
ε. ἐκ μέσε τε πυρός. Καὶ ἐγὼ εἱςήκειν ἀναμέσον Κυρίε καὶ ἀναμέσον ὑμῶν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν τὰ ῥήματα Κυρίε, ὅτι ἐφοβήθητε
Ε ἀπὸ προσώπε τε πυρὸς, καὶ ἀκ ἀνέ-
ς. βητε εἰς τὸ ὄρος, λέγων, Ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σε, ὅσις ἐξήγαγέ σε ἐκ γῆς Αἰγύπτε, ἐξ οἴκε δελείας.
ζ. Οὐκ ἔσονταί σοι Θεοὶ ἕτεροι πλὴ
η. ἐμέ. Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ γλυπτὸν, ὅτε παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ ἀρα-νῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν γῇ κάτω, καὶ ὅσα ἐν τῷ ὕδατι ὑποκάτω τῆς γῆς.

Ζ θ. Οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, ὐδὲ μὴ λατρεύσῃς αὐτοῖς, ὅτι ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σε, Θεὸς ζηλωτὴς, ἀποδιδὺς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέ-κνα ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεὰν
ι. τοῖς μισέσί με, Καὶ ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας τοῖς ἀγαπῶσί με, καὶ τοῖς φυλάσσσι τὰ προσάγματά με.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εἰ δὲ λέγοι τὶς,
Η» πῶς ἔν εἴρηται, ἀποδιδὺς ἁμαρτίας πατέ-
» ρων ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεὰν, ἐκεῖνο
[ἂν]

(1) Τὰ δικαιώματα, καὶ τὰ κρίματα. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(2) Ὑμεῖς ὧδε πάντες ζῶντες. αἱ αὐτ.

[ἂν] ἔποιμεν· ὅτι ἐκ ἔστι καθολικὴ [ἡ] ἀπόφασις, ἀλλὰ ἐπὶ τινῶν εἴρηται τῶν ἐξ Αἰγύπτου ἐξελθόντων. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. [ἐπειδὴ οἱ ἐξ Αἰγύπτου ἐξελθόντες,] μετὰ τὰ σημεῖα καὶ θαύματα τῶν προγόνων γεγόνασι χείρους τῶν ἐδεὶ τούτων θεασαμένων, τὰ αὐτὰ φησι πείσονται ἅπερ ἔπαθον ἐκεῖνοι, ἐπειδὴ τὰ αὐτὰ τετολμήκασι. (1)

» ** ΜΑΞΙΜΟΥ. Τί ἐστι τὸ, ἀποδιδοὺς
» ἁμαρτίας γονέων ἐπὶ τέκνα ἕως τρίτης καὶ
» τετάρτης γενεᾶς τοῖς μισοῦσί με; Πρώτῳ γενεὰν ὑπειλήφαμεν εἶναι τῷ πορρὰν τοῦ κακοῦ, τουτέστι τῷ προσβολήν· δευτέραν δὲ, τῷ ἐπιθυμίαν· τρίτῳ δὲ, τῷ ἕξιν τοῦ κακοῦ γενεᾶς, τουτέστι τῷ συγκατάθεσιν· τετάρτῳ δὲ, τῷ ἐνέργειαν, τουτέστι τῷ πρᾶξιν. ἀποδίδοται ἕν ἕως τρίτης καὶ τετάρτης γενεᾶς, τουτέστιν ὑπὲρ τῆς συγκαταθέσεως καὶ τῆς πράξεως. ἡ γὰρ προσβολὴ καὶ ἡ ἐπιθυμία, ἀνεύθυνός ἐστιν, ὡς μὴ εἰς πέρας τοῦ κακοῦ προελθόντος.

ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Πρόσεχε ἀκριβῶς. τῷ τιμωρίαν ἤπλωσεν ἐπὶ τέσσαρας γενεὰς,
» τῷ δὲ φιλανθρωπίαν ἕως τίνος; καὶ ποιῶν
» ἔλεος εἰς χιλίας γενεάς. (2)

ια. Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ, οὐ γὰρ μὴ καθαρίσῃ Κύριος ὁ Θεός σου τὸν λαμβάνοντα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ.
ιβ. Καὶ φύλαξαι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων ἁγιάζειν αὐτήν, ὃν τρόπον
ιγ. ἐνετείλατό σοι Κύριος ὁ Θεός σου. Ἓξ ἡμέρας ἐργᾷ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ
ιδ. ἔργα σου· Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου. οὐ ποιήσεις ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον σὺ καὶ ὁ υἱός σου καὶ ἡ θυγάτηρ σου, ὁ παῖς σου καὶ ἡ παιδίσκη σου, (3) καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου, καὶ πᾶν κτῆνός σου, καὶ ὁ προσήλυτος ὁ παροικῶν ἐν σοί, ἵνα ἀναπαύσηται ὁ παῖς σου, καὶ ἡ παιδίσκη σου, καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου, ὥσπερ καὶ
ιε. σύ. Καὶ μνησθήσῃ ὅτι οἰκέτης ἦσθα ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, καὶ ἐξήγαγέ σε Κύριος ὁ Θεός σου ἐκεῖθεν ἐν χειρὶ κραταιᾷ, καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ. διὰ τοῦτο συνέταξε Κύριος ὁ Θεός σου ὥστε φυλάσσεσθαί σε τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων, καὶ ἁγιάζειν αὐτήν.

ις. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ὃν τρόπον ἐνετείλατό σοι Κύριος ὁ Θεός σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι.

» ** ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Τίμα τὸν πα-
» τέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη, ἵνα εὖ σοι γένηται, ἐν ἐπαγ-
» γελίαις κειμένη· καὶ, ὁ κακολογῶν πατέ- Ματθ. 15. 4.
» ρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω. ὁμοίως καὶ τὸ ἀγαθὸν ἐτίμησε, καὶ τὸ κακὸν ἐκό-
» λασε. καὶ, εὐλογία πατρὸς στηρίζει οἴκους Σειρ. 3. 9.
» τέκνων. κατάρα δὲ μητρὸς ἐκριζοῖ θεμέ-
» λια. ὁρᾶτε τὸ ἴσον τῆς νομοθεσίας· εἰς ποιητὴς ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, εἷς χοῦς ἀμφότεροι, εἰκὼν μία, νόμος εἷς, θάνατος εἷς, ἀνάστασις μία. ὁμοίως ἐξ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς γεγόναμεν. ἐν χρέος παρὰ τῶν τέκνων τοῖς γονεῦσιν ὀφείλεται.

ιζ. Οὐ φονεύσεις. ιη. Οὐ μοιχεύσεις.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τίνος ἕνεκεν εἰ-
» πὼν, οὐ φονεύσεις, οὐ προσέθηκεν ὅτι κα-
» κὸν ὁ φόνος; Ἐπειδὴ προλαβὸν τὸ σωματοειδὸς ἡμᾶς ἐπαίδευσε τοῦτο, καὶ ὡς εἰδόσι καὶ ἐπισταμένοις τοῦτο διαλέγεται. ὅταν γὰρ περὶ ἑτέρας ἐντολῆς λέγῃ τῆς ἀγνωρίμου ἡμῖν ἀπὸ τοῦ σωματοειδοῦς γενομένης, οὐκ ἀπαγορεύει μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν προσίθησι. περὶ σαββάτου γὰρ νομοθετῶν καὶ
» λέγων, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ οὐ ποιήσεις
» ἔργον, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπήγαγε τῆς ἀρ-
» γίας. ποίαν δὴ ταύτην; ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ Ἐξόδ. 20. 11.
» τῇ ἑβδόμῃ κατέπαυσεν ὁ Θεὸς ἀπὸ πάν-
» των τῶν ἔργων αὐτοῦ ὧν ἤρξατο ποιῆσαι.
» καὶ πάλιν, ὅτι οἰκέτης ἦσθα ἐν γῇ Αἰγύπτῳ. τίνος οὖν ἕνεκεν, εἰπέ μοι, ἐπὶ μὲν τῶν σαββάτων τὴν αἰτίαν προσέθηκεν, ἐπὶ δὲ τοῦ φόνου οὐδὲν τοιοῦτον ἐποίησεν; ἐπειδὴ αὕτη μὲν ἡ ἐντολὴ οὐ τῶν προηγουμένων ἦν, οὐδὲ τῶν ἐκ τοῦ σωματοειδότος ἡμῖν ἠκριβωμένων, ἀλλὰ μερική τις καὶ πρόσκαιρος, διὰ τοῦτο καὶ κατελύθη μετὰ ταῦτα· αἱ δὲ ἀναγκαῖαι καὶ συνέχουσαι τὴν ζωὴν τὴν ἡμε-
» τέραν, ἐκεῖναί εἰσιν, οὐ φονεύσεις, οὐ μοι-
» χεύσεις, οὐ κλέψεις. διόπερ οὐδαμοῦ αἰτίαν ἐντεῦθα τίθησιν, οὐδὲ διδασκαλίαν εἰσάγει, ἀλλ' ἀρκεῖται ψιλῇ τῇ ἀπαγορεύσει.

ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Τῆς Μωσέως γραφεί-
» σης νομοθεσίας, οὐ φονεύσεις, λεγούσης, Χριστὸς ὁ τοῦ νόμου νοῦς, καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ
» πνεύματος χορηγὸς τοῦτο, οὐκ ὀργισθήσῃ τῷ Ματθ. 5. 22.
» ἀδελφῷ σου εἰκῇ, διετάξατο. ταύτῃ γὰρ μᾶλλον

(1) Ὅρα τῷ 1255. σελ. ἐν ᾗ τὰ αὐτὰ ἄλλως συντεταγμένα εὑρήσεις. ὅρα δὲ καὶ τὰ ὑπομνήμ. τοῦ τε Κυρίλ. καὶ τοῦ Σεβήρ. τὰ ἐν σελ. 771, καὶ 772. τὰ αὐτὰ γὰρ αὐταῖς λέξεσι καὶ ἐν τῷ δε τῷ τόπῳ πάλιν κεῖται παρὰ τοῖς κώδ. πλὴν ὅτι τὸ μὲν τοῦ Κυρίλ. ἐκ ὅλον, ἀλλ' ἄχρι τοῦ, ὀφειλομένην ὀργήν· τὸ δὲ τοῦ Σεβήρου, Σεβηριανῷ ὧδε ἐπιγέραπται. ἐξ οὗ δῆλον, ὅτι ὁ αὐτὸς καὶ Σεβῆρος καὶ Σεβηριανὸς λέγεται.

(2) Μικρὸν τοῦτο διαφέρει τὸ ἐν τῇ 777. σελ. εἰς δὲ τὸ ἑξῆς ἐδ. ὅρα τὸ τοῦ Κυρίλ. ὑπόμν. τὸ ἐν τῇ αὐτῇ σελ. καὶ πάλιν εἰς τὸ 15. ἐδ. ὅρα τὸ ὑπομν. τοῦ αὐτοῦ τὸ ἐν σελ. 779. ἕως ἡ ἀρχή· τὸ σάββατον. εἰς δὲ τὸ 16. πάλιν τὸ τοῦ αὐτοῦ τὸ ἐν σελ. 781. ἕως ἡ ἀρχή· χρῆμα. τὰ αὐτὰ γὰρ καὶ εἰς τοῦτο δε τοῦτο τόπου παρὰ τοῖς κώδ. πάλιν κεῖται.

(3) Ἡ παιδίσκη σου, ὁ βοῦς σου καὶ τὸ ὑποζ. αἱ εἰρημ. ἐνδόσ.

μᾶλλον πληρῶν τὸ νόμα τὸ βάλημα· τῳ γὰρ ὀργῳ, ἐξ ἧς ὁ Φόνος Φύεται, προανελὼν, καὶ τὸ ἐκείνῳ παιδαζόμενον ἔπραξε· καὶ περιτλὸν τὸ, ἀ Φονεύσεις, ἀπέδειξεν, ἀμαυρώσας αὐτὸ διὰ τῆς μείζονος ἐπιτάσεως. ὀχλῆ γὰρ ἂν ἔλθῃ πρὸς Φόνον ὁ μηδὲ ὀργισθῆναι συγχωρηθείς. ὅτω καὶ τὸ πρὸς ἐπιθυμίαν ἀκόλασον βλέμμα καταδικάσας, τὸ, ἀ μοιχεύσεις, καὶ πεπλήρωκε, καὶ ἠΦάνισε. πνευματικὸν γὰρ ὄντα τὸν νόμον ὁ Κύριος πεπλήρωκεν ἐν καινότητι πνεύματος· λέλυκε δὲ τῇ τᾶ γράμματος παλαιότητι. τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον ἐγγὺς ὑπάρχον ἀΦανισμᾶ, καθὼς Παύλῳ καὶ τῇ ἀληθείᾳ δοκεῖ. καλῶς δὲ σΦόδρα εἶπεν, ἐγγὺς ἀΦανισμᾶ γεγενῆσθαι, καὶ ἀτελέως ἠΦανίσθαι. τὸ γὰρ πληρᾶσθαι τὸν νᾶν, δοκεῖ μένειν ὁ νόμος· ἠΦανίσθαι δὲ, τὸ περιτλῶ δειχθῶναι τῳ τᾶ γράμματος ἐντολῶ. καθάπερ ἄν τις καὶ τὸν ἐκ σκιογραΦίας ἐπὶ σανίδος ἐνσημανθέντα κύκλον ἠΦανίσθαι εἴποι, διὰ τῆς τῶν χρωμάτων ἐπιβολῆς. ἠΦάνισαι μὲν γὰρ, τὸ μὴ διὰ τᾶ προτέρα σχήματος δείκνυσθαι· μένει δὲ ὅμως, τὸ λαμπρότερον διὰ τῆς ἐπικαλυψάσης ἀχροίας ἐκΦαίνεσθαι.

Εβρ. 8. 13.

ιθ. Οὐ κλέψεις. κ. Οὐ ψευδομαρτυρήσεις καθὰ τᾶ πλησίον σα μαρτυρίαν ψευδῆ. Οὐκ ἐπιθυμήσεις τῳ γυναῖκα τᾶ πλησίον σα· ὐκ ἐπιθυμήσεις τῳ οἰκίαν τᾶ πλησίον σα, ὐδὲ τὸν ἀγρὸν αὐτᾶ, ὐδὲ τὸν παῖδα αὐτᾶ, ὐδὲ τῳ παιδίσκῳ αὐτᾶ, ὔτε τᾶ βοὸς αὐτᾶ, ὔτε τᾶ ὑποζυγίᾳ αὐτᾶ, ὔτε παντὸς κτηνίας αὐτᾶ, ὔτε πάντα ὅσα τῷ πλησίον σα ἐστί. Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησε Κύριος πρὸς πᾶσαν συναγωγῳ ὑμῶν ἐν τῷ ὄρει ἐκ μέσα τᾶ πυρός· σκότος, γνόΦος, θύελλα, Φωνὴ μεγάλη, καὶ ὐ προσέθηκε. καὶ ἔγραψεν αὐτὰ ἐπὶ δύω πλάκας λιθίνας, καὶ ἔδωκέ μοι Κύριος. Καὶ ἐγένετο ὡς ἠκούσατε τῳ Φωνῳ Κυρίᾳ ἐκ μέσα τᾶ πυρὸς, καὶ τὸ ὄρος ἐκαίετο πυρὶ, καὶ προσῆλθον πάντες πρός με οἱ ἡγούμενοι τῶν Φυλῶν ὑμῶν, καὶ ἡ γερουσία ὑμῶν, (1) Καὶ ἐλέγετε, ἰδὰ ἔδειξεν ἡμῖν Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν τῳ δόξαν αὐτᾶ, καὶ τῳ Φωνῳ αὐτᾶ ἠκούσαμεν ἐκ μέσα τᾶ πυρός· ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἴδομεν (2) ὅτι λαλήσει ὁ Θεὸς πρὸς ἄνθρωπον, καὶ ζήσεται. Καὶ νυῦ μὴ ἀποθάνωμεν, ὅτι ἐξαναλώσει ἡμᾶς τὸ πῦρ τὸ μέγα τᾶτο, ἐὰν προσθῶμεν ἡμεῖς ἀκοῦσαι τῳ Φωνῳ Κυρίᾳ τᾶ Θεᾶ ἡμῶν ἔτι, καὶ ἀποθανούμεθα. Τὶς γὰρ σαρξ ἥτις ἤκουσε Φωνῳ Θεᾶ ζῶντος, λαλοῦντος ἐκ μέσα τᾶ πυρὸς, ὡς ἡμεῖς, καὶ ζήσεται; Πρόσελθε σὺ καὶ ἄκουσον πάντα ὅσα ἂν εἴποι Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σὺ λαλήσεις πρὸς ἡμᾶς πάντα ὅσα ἐὰν λαλήσῃ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν πρὸς σὲ, καὶ ἀκουσόμεθα καὶ ποιήσομεν. Καὶ ἤκουσε Κύριος ὁ Θεὸς τῳ Φωνῳ τῶν λόγων ὑμῶν λαλούντων πρός με, καὶ εἶπε Κύριος πρός με, ἤκουσα τῳ Φωνῳ τῶν λόγων τᾶ λαᾶ τούτα ὅσα ἐλάλησαν πρὸς σέ. ὀρθῶς πάντα ὅσα ἐλάλησαν. Τὶς δώσει ὅτως εἶναι τῳ καρδίαν αὐτῶν ἐν αὐτοῖς, ὥσε Φοβεῖσθαί με καὶ Φυλάσσειν τὰς ἐντολάς μα πάσας τὰς ἡμέρας, ἵνα εὖ ᾖ αὐτοῖς, καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτῶν δι' αἰῶνος; Βάδισον, καὶ εἶπον αὐτοῖς, ἀποσράΦητε ὑμεῖς εἰς τὰς οἴκους ὑμῶν·

λα. Σὺ δὲ αὐτᾶ στῆθι μετ' ἐμᾶ, καὶ λαλήσω πρὸς σὲ τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα ὅσα διδάξεις αὐτούς, καὶ ποιείτωσαν ὅτως ἐν τῇ γῇ, ᾗ ἐγὼ δίδωμι αὐτοῖς ἐν κλήρῳ.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Οὐ Φησί τις ἡμῶν, ὅτι μετέχει σχήματος ὁ Θεὸς, ἢ χρώματος· ἀλλ' ὐδὲ κινήσεως μετέχει ὁ, διὰ τὸ ἑστηκέναι καὶ βεβαίαν εἶναι τῳ Φύσιν αὐτᾶ, προσκαλούμενος καὶ τὸν δίκαιον ἐπὶ τὰ παραπλήσια, καὶ λέγων, σὺ δὲ αὐτᾶ στῆθι μετ' ἐμᾶ. εἰ δέ τινες λέξεις οἱονεὶ κίνησίν τινα παρισᾶσιν αὐτᾶ, ὡς καὶ ἡ λέγουσα, ἤκουσαν Κυρίᾳ τᾶ Θεᾶ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινόν· ὅτως ἀκουστέον τῶν τοιούτων, ὡς κινουμένα νοουμένα τᾶ Θεᾶ τοῖς ἡμαρτηκόσιν· ἢ ὅτως ἀκουστέον τῶν τοιούτων, ὡς καὶ ὕπνα Θεᾶ τροπικῶς λεγομένα, ἢ ὀργῆς, ἤ τινος τῶν παραπλησίων.

Γεν. 3. 10.

λβ. Καὶ Φυλάξασθε ποιεῖν ὃν τρόπον ἐνετείλατό σοι Κύριος ὁ Θεός· ὐκ ἐκκλινεῖτε δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ, Κατὰ πᾶσαν τῳ ὁδὸν, ᾗ ἐνετείλατό σοι Κύριος ὁ Θεός σα, πορεύεσθαι ἐν αὐτῇ, ὅπως καταπαύσῃ σε, καὶ εὖ σοι ᾖ· καὶ μακροημερεύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ᾗ κληρονομήσητε. (3)

ΚΕΦ.

(1) Ὅρα τὸ ὐ τῇ 782. σελ. τᾶ Κυρίλ. ὑπόμνημα. ὅπερ καὶ ὧδε παρὰ τοῖς κώδ. κεῖται.
(2) Εἴδομεν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. (3) Κληρονομήσετε. αἱ αὐτ.

ΚΕΦ. ϛ. (1)

α. Καὶ αὗται αἱ ἐντολαὶ καὶ τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα ὅσα ἐνετείλατο Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν διδάξαι ὑμᾶς ποιεῖν ὅτως ἐν τῇ γῇ, εἰς ἣν ὑμεῖς εἰσπορεύεσθε ἐκεῖ κληρονομῆσαι.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ἐν τῇ γῇ προσάττει ποιεῖν, ἀλλ' οὐκ ἔξω τῆς γῆς· ἐπεὶ μὴ δικαλὸν ἦν τοῖς ἔξω τῆς γῆς οἰκοῦσι φυλάττειν τὰ ἐν τῷ νόμῳ. μόνοις ἄρα Ἰουδαίοις τοῖς τὴν γῆν οἰκοῦσιν, ἀλλ' οὐχὶ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἥρμοσε τὰ ἀναγεγραμμένα. (2)

β. Ἵνα φοβῆσθε Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν, φυλάσσεσθε πάντα τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἃς ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, σὺ καὶ οἱ υἱοί σου, καὶ οἱ υἱοὶ τῶν υἱῶν σου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, ἵνα
γ. μακροημερεύσητε. Καὶ ἄκουσον Ἰσραὴλ, καὶ φύλαξον ποιεῖν, ὅπως εὖ ᾖ σοι, καὶ ἵνα πληθυνθῆτε σφόδρα, καθάπερ ἐλάλησε Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων σου δοῦναί σοι γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. καὶ ταῦτα τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα, ὅσα ἐνετείλατο Κύριος ὁ Θεὸς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου.

δ. Ἄκουε Ἰσραὴλ, Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, Κύριος εἷς ἐστί.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον τὸ, ἄκουε
» Ἰσραὴλ, Κύριος ὁ Θεὸς, Κύριος εἷς ἐστί; Πολλάκις εἰρήκαμεν, ὅτι τὸ Θεὸς ὄνομα καὶ τὸ Κύριος, τῆς θείας ἐστὶ φύσεως, οὐ τῆς τῶν προσώπων διαιρέσεως δηλωτικά· τὸ δὲ, πατὴρ, καὶ υἱὸς, καὶ ἅγιον πνεῦμα, τῶν ἰδιοτήτων σημαντικά. ἀλλὰ τοῖς ἀτελέσιν Ἰουδαίοις τὴν ἀκριβῆ θεολογίαν προσενεχθῆναι οὐκ οἷόν τε ἦν. ταύτην γὰρ ἂν πολυθεΐας ἀφορμὴν ἐποιήσαντο. ὃ δὴ χάριν μοναδικῶς τὸ θεῖον ἐν τῇ παλαιᾷ προφέρεται ὄνομα. ἔχει δὲ ὅμως τὰ τῆς
» Τριάδος αἰνίγματα. τὸ γὰρ, Κύριος ὁ Θεός-
» σου, Κύριος εἷς ἐστὶ, καὶ τὸ τῆς ἁγίας διδάσκει μοναδικὸν, καὶ παραδηλοῖ τῶν προσώπων τὸν ἀριθμόν. ἅπαξ γὰρ τὸ Θεὸς, δὶς δὲ τὸ Κύριος τέθεικε.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ἀποτρέπων εἰδωλολατρείας ἁπάσης ὁ θεσπέσιος παγκάλως ἀνακέκραγε Μωϋσῆς· ἄκουε Ἰσραὴλ,
» Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστί· καὶ, Κύ-
» ριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ
» μόνῳ λατρεύσεις.

** ΜΑΞΙΜΟΥ. Καὶ ἡ παλαιὰ διαθήκη οἶδε τὰς τρεῖς ὑποστάσεις· καὶ οὐκ ἐπιλανθανομένη τῶν προειρημένων, λέγει,
» Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστὶν, ἀλλ'
» οὐσίαν τὴν Θεότητα.

Β ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Πρὸς ἀντιδιασολλὴν τῶν οὐκ ὄντων Θεῶν τὸ, εἷς, ἔθηκεν, οὐ πρὸς ἀθέτησιν τοῦ μονογενοῦς. ἐπεὶ τίνος ἕνεκεν ἐν προοιμίοις εἴρηται εὐθέως·
» ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ καθ' Γεν. 1. 26.
» ὁμοίωσιν ἡμετέραν; καὶ πάλιν, δεῦτε καὶ Γεν. 11. 7.
» καταβάντες συγχέωμεν τὰς γλώσσας αὐ-
» τῶν· καὶ πάλιν ὁ Δαβὶδ, διὰ τοῦτο ἔχρισέ- Ψαλ. 44. 7.
» σε ὁ Θεὸς, ὁ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως
» παρὰ τοὺς μετόχους σου.

Γ ε. Καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν-σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς δυνάμεώς σου.

** ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ. Ὁ γὰρ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς ἀγαπῶν τὸν Θεὸν, πλήρης θεοσεβοῦς γνώμης ὑπάρχων, οὐδένα ἄλλον τιμήσει Θεόν.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸ, ἀγαπήσεις Κύ-
Δ» ριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου,
» καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ τὰ ἑξῆς, πῶς νοητέον; Σαφῶς ἡμᾶς ὁ Κύριος ἐδί-
» δαξεν, ὅτι οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δου- Ματθ. 6. 24.
λεύειν. καὶ ἐνταῦθα τοίνυν διδασκόμεθα, μὴ μερίζειν τὴν ἀγάπην εἰς Θεὸν καὶ χρυσὸν, εἰς Θεὸν καὶ γυναῖκα, εἰς Θεὸν καὶ παῖδας, εἰς Θεὸν καὶ φίλους, ἀλλὰ πᾶσαν τῆς ἀγάπης τὴν δύναμιν ἀφιεροῦν τῷ πεποιηκότι Θεῷ. μετὰ δέ γε τὸν ποιητὴν,
Ε ἀπονέμειν ἑκάστῳ τὰ πρόσφορα, καὶ γονεῦσι, καὶ γυναικὶ, καὶ παισὶ, καὶ ἀδελφοῖς, καὶ φίλοις. τῆς γὰρ τοῦ Θεοῦ ἀγάπης
» καὶ τὸ ταῦτα πληροῦν. ὁ ἀγαπῶν με γάρ- Ἰωάν. 14. 23.
» φησι, τὰς ἐντολάς μου τηρήσει· αἱ δὲ τοῦ Θεοῦ ἐντολαὶ καὶ περὶ τούτων διαγορεύουσι.

ϛ. Καὶ ἔσαι τὰ ῥήματα ταῦτα, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν τῇ ψυχῇ σου.

Ζ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔσαι γὰρ οἷμαι καὶ μάλα σαφῶς, ὡς ὅτε περ (3) ἂν ὁ θεῖος εἰς νοῦν ὑπάρχει νόμος, προσέσαι πως πάντως [καὶ] τὸ ἐρηρεῖσθαι καλῶς, καὶ τὸ ἐν βεβαίῳ (4) κεῖσθαι τῆς ἀρετῆς. ἡ γὰρ μακρὰ καὶ διωκεκὴς τοῦ νόμου μελέτησις, ἀποκομίζει πρὸς τὸ εὖθύ· τοῦτο δ' ἂν εἴη τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν· θόλον ὥσπερ τινὰ καὶ ὁμίχλιν τῆς ἀνθρώπου διανοίας, τὴν λήθην ἐκπέμπουσα.

ζ. Καὶ

(1) Ἰσέον, ὅτι αἱ τῶν ἑξῆς κεφαλαίων διαιρέσεις γεγόνασι κατὰ τὴν ἐν Φραν. τῆς Γραφῆς ἔκδοσιν, διὰ τὸ ἀδιαίρετον εἶναι τὸ ἑξῆς κείμενον τῆς Γραφ. παρ' ἑκατέρῳ τῶν κωδ.
(2) Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.
(3) Ἔστι γὰρ οἷμαι καὶ μάλα σαφὲς, ὡς ὅτῳ περ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 220.
(4) Ἐν βίῳ. αὐτ. ἀπροσφυῶς.

ζ. Καὶ προβιβάσεις αὐτὰ τοῖς υἱοῖς σε, καὶ λαλήσεις αὐτοῖς καθήμενος ἐν οἴκῳ, καὶ πορευόμενος ἐν ὁδῷ, κοιταζόμενος, καὶ διανιζάμενος.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Βέλεαι αὐτὰς μελετᾶν ἀεὶ τὸν νόμον, καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν διδάσκειν. περὶ παντὸς γὰρ δικαίε Φησὶν
Ψαλ. 36. 31. ὁ Δαβὶδ, ὁ νόμος τε Θεε αὐτε ἐν καρδίᾳ
» αὐτε, ἐκ ὑποσκελισθήσεταί τὰ διαβήμα-
» τα αὐτε.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Κοιταζόμενοι καὶ διανιζάμενοι μνημονεύετε Κυρίε τε Θεε ὑμῶν. Εἶδες πῶς ἁδέποτε ἡμᾶς προσηκει τῷ μνήμῳ ταύτῳ ἐκβαλεῖν τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐγκεκολαμμένῳ ἔχειν τῷ σωματίῳ, καὶ διηνεκῶς ἀγωνίας εἶναι, καὶ μηδέποτε ἀνακωχὴν ἑαυτοῖς παρέχειν, ἀλλὰ τῷ μανίαν εἰδότας τε τῷ πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν ἀραμένε, νήφειν καὶ ἐγρηγορέναι, καὶ ἀποτειχίζειν αὐτῷ τὰς ἐφόδους, καὶ μηδέποτε ἀμελεῖν τροφῆς πνευματικῆς.

η. Καὶ ἀφάψεις αὐτὰ εἰς σημεῖον ἐπὶ τῆς χειρός σε, καὶ ἔσαι ἀσάλευτα
θ. πρὸ ὀφθαλμῶν σε. Καὶ γράψετε αὐτὰ ἐπὶ τὰς φλιὰς τῶν οἰκιῶν ὑμῶν,
ι. καὶ τῶν πυλῶν ὑμῶν. Καὶ ἔσαι ὅταν εἰσαγάγῃ σε Κύριος ὁ Θεός σε εἰς τὴν γῆν, ἣν ὤμοσε τοῖς πατράσι σε τῷ Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ, δῶναί σοι πόλεις μεγάλας καὶ καλὰς
ια. ἃς οὐκ ᾠκοδόμησας, Οἰκίας πλήρεις πάντων ἀγαθῶν ἃς οὐκ ἐνέπλησας, λάκκους λελατομημένους οὓς οὐκ ἐξελατόμησας, καὶ ἀμπελῶνας καὶ ἐλαιῶνας οὓς οὐκ ἐφύτευσας, καὶ φαγὼν καὶ ἐμπλησθεὶς,

ιβ. Πρόσεχε σεαυτῷ μὴ ἐπιλάθῃ Κυρίε τε Θεε σε τε ἐξαγαγόντος σε ἐκ γῆς Αἰγύπτε, ἐξ οἴκε δουλείας.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Καὶ γὰρ ἀληθῶς τὰ σωματικὰ πράγματα καὶ ὑλικὰ, οἶκός ἐσι δουλείας, ὥσπερ ἐκ τῶν ἀντίων οἶκός ἐσιν ἐλευθερίας.

ιγ. Κύριον τὸν Θεόν σε φοβηθήσῃ, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις, καὶ πρὸς αὐτὸν κολληθήσῃ, καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτε ὀμῇ.

ΣΕΥΗΡΙΑΝΟΥ. Ἀλλ' ἐρεῖ πρὸς ταῦτα ὁ ἀκροώμενος· δοκεῖς μοι μὴ ἔξω τε εἰκότως τὸν περὶ τῆς Θεότητος λόγον διεξιέναι· ταράττομαι δὲ τῷ θείαν ἀναγινώσκων Γραφὴν, καὶ μηδαμῶς τῆς παλαιᾶς διαθήκης διίσχων τῷ Τριάδα παραδηλεμένῳ, ἀλλ' ἓν πρόσωπον, καὶ ἕνα Θεὸν, καὶ ἀμφίβολός εἰμι λοιπὸν ὁμολογεῖν ἕνα, τὸν ἐν νόμῳ καὶ Προφήταις καὶ Εὐαγγελίοις λαλήσαντα. Ἀλλὰ μάλισα μὲν ᾠδῇ εἶχε διὰ Μωϋσέως λαλῶν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, τῇ αἰγυπτιακῇ δεισιδαιμονίᾳ σωτραΦάντα τὸν Ἰσραὴλ, τῆς πολυθεΐας ἀπαγαγεῖν, καὶ παρασκευάσαι βλέπειν πρὸς ἕνα Θεόν· καὶ ἐκ εὔκαιρον ἔκρινε, νηπιάζεσι καὶ χωρῆσαι μὴ δυναμένοις θαρρῆσαι λαμπρῶς τῷ ὁμιλίαν τῷ ἐν μιᾷ Θεότητι καὶ ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, ἵνα μὴ πάλιν πρὸς τὸ πολλοὺς νομίζειν Θεοὺς ἀποκλίνωσιν· ἀλλ' ἐξ ἡμισείας τῷ διδασκαλίαν αὐτοῖς προσέθηκε, τὸ μὲν ἕνα δεῖν προσκυνεῖν Θεὸν, ὡς ἀντίπαλον ὂν τῇ πολυθεΐᾳ, εἰπὼν διαῤῥήδην· τῷ δὲ τῶν τριῶν ὑποστάσεων ἐν ἀρχῇ δήλωσιν σαφῶς, ἐπικρύψας ταμιευσάμενος. ἀμέλει τῷ τε τε κόσμε παραδιδὰς ποίησιν, ὡς Μωϋσῆς συνεγράψατο, τῷ τῶν Ἀγγέλων κλῖσιν καὶ δημιουργίαν ἀπεσιώπησε, διὰ τὸ πρὸς τῷ πολυθεΐαν ὀλισθηρὸν, καὶ τῷ τῶν κλισμάτων προσκύνησιν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἔπειτα δὲ καὶ ἀναντιῤῥήτα τινα καὶ τοῖς Μωσέως ἐμΦέρεται γράμμασι, τὸν Ἰουδαῖον ἐντρέποντα· καὶ πῇ μὲν ὑποΦαίνοντα τὸν υἱὸν καὶ λόγον, πῇ δὲ συμπαραδηλοῦντα καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ πληθωτικῷ σημασίαν ἐμΦαίνοντα τῶν τριῶν ὑποστάσεων ἐν ἰσότητι καὶ δόξῃ μοναδικῇ· καὶ τέως
» ἐκεῖνο· καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, ποιήσωμεν ἄν- Γεν. 1. 26.
» θρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ'
» ὁμοίωσιν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τῷ λόγῳ Κυρίε οἱ Ψαλ. 32. 6.
» οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τε
» στόματος αὐτε πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε κατὰ τε Θεὸν ὀμνῦναι διαγορεύει ὁ νόμος; Ἵνα μὴ κατὰ τῶν ψευδωνύμων ὀμνύωσι Θεῶν. τε-
» το γὰρ καὶ διὰ τε Προφήτε ἔφη· ἐὰν ἐξά- Ὡσ. 2. 17.
» ρῃς τὰ [ὀνόματα τῶν] Βααλεὶμ ἐκ τε σό-
» ματός σε, καὶ ὀμόσῃς, ζῇ Κύριος, μετὰ
» ἀληθείας. καὶ οὐταῦθα δὲ εἰρηκὼς, Κύ-
» ριον τὸν Θεόν σε φοβηθήσῃ, καὶ αὐτῷ μόνῳ
» λατρεύσεις, καὶ πρὸς αὐτὸν κολληθήσῃ,
» καὶ τῷ ὀνόματι αὐτε ὀμῇ, ἐπήγαγον· ἀ πο-
» ρεύσεσθε ὀπίσω Θεῶν ἀλλοτρίων ἀπὸ τῶν
» Θεῶν τῶν ἐθνῶν τῶν περικύκλῳ ὑμῶν.

ιδ. Οὐ πορεύσεσθε ὀπίσω Θεῶν ἑτέρων ἀπὸ τῶν Θεῶν τῶν ἐθνῶν τῶν
ιε. περικύκλῳ ὑμῶν. Ὅτι Θεὸς ζηλωτὴς Κύριος ὁ Θεός σε ἐν σοί· μὴ ὀργισθεὶς θυμῷ Κύριος ὁ Θεός σε ἐν σοὶ, ἐξολοθρεύσῃ σε ἀπὸ προσώπε τῆς γῆς.

ις. Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σε, ὃν τρόπον ἐξεπειράσατε αὐτὸν πειρασμῷ.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐ γὰρ τοῖς πειράζεσι χαρίζεται ὁ Θεὸς τὰς ἐπιχειρίας, ἀλλὰ τοῖς πιστεύσιν εἰς αὐτόν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον τὸ, ἐκ
» ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σε; Ὁ Κύ-
ριος αὐτὸ ἐν τοῖς ἱεροῖς εὐαγγελίοις ἡρμή-
νευσε. τῷ γὰρ Διαβόλε εἰρηκότος, βάλε Ματθ. 4. 6.
» σεαυτὸν ἄνωθεν κάτω, εἶπεν· ἐκ ἐκπειρά-
» σεις Κύριον τὸν Θεόν σε. πειράζει δὲ Θεὸν
ὁ δίχα λογισμε ῥιψοκινδύνως τι πράττων.

ις. Φυλάσσων Φυλάξῃ τὰς ἐντολὰς Κυρίᾳ τῷ Θεῷ σᾳ, καὶ τὰ μαρτύρια αὐτοῦ, καὶ τὰ δικαιώματα, καὶ τὰ κρίματα, ὅσα ἐνετείλατό σοι.

Τὰ δικαιώματα, Ἀκύλας, ἀκριβάσματα.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον τί ἐστι μαρτύρια, καὶ δικαιώματα, καὶ κρίματα. (1)

ιη. Καὶ ποιήσεις τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον Κυρίᾳ τῷ Θεῷ σᾳ, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ εἰσέλθῃς καὶ κληρονομήσῃς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, ἣν
ιθ. ὤμοσε Κύριος τοῖς πατράσι σᾳ, Ἐκδιῶξαι πάντας τοὺς ἐχθρούς σᾳ πρὸ προσώπου σᾳ, καθὰ ἐλάλησε Κύριος.
κ. Καὶ ἔσαι ὅταν ἐρωτήσῃ σε ὁ υἱός σᾳ αὔριον, λέγων, τίνος τὰ μαρτύρια καὶ τὰ δικαιώματα, (2) ὅσα ἐνετέ-
κα. λατο Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἡμῖν; Καὶ ἐρεῖς τῷ υἱῷ σου, οἰκέται ἦμεν τῷ Φαραὼ ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, καὶ ἐξήγαγεν ἡμᾶς Κύριος ἐκεῖθεν ἐν χειρὶ κραταιᾷ,
κβ. καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ. Καὶ ἔδωκε Κύριος σημεῖα καὶ τέρατα μεγάλα καὶ πονηρὰ ἐν Αἰγύπτῳ ἐν Φαραὼ καὶ
κγ. ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐνώπιον ἡμῶν, Καὶ ἡμᾶς ἐξήγαγεν ἐκεῖθεν, ἵνα εἰσαγάγῃ
Β ἡμᾶς δῶναι ἡμῖν τὴν γῆν ταύτην, ἣν
κδ. ὤμοσε τοῖς πατράσιν ἡμῶν. Καὶ ἐνετείλατο ἡμῖν Κύριος ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ κρίματα· Φοβεῖσθαι Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, ἵνα εὖ ἡμῖν ᾖ πάσας τὰς ἡμέρας, ἵνα ζῶμεν ὥσπερ
κε. καὶ σήμερον. Καὶ ἐλεημοσύνη ἔσαι ἡμῖν ἐὰν φυλασσώμεθα ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς ταύτας ἐναντίον Κυρίᾳ
Γ τῷ Θεῷ ἡμῶν, καθὰ ἐνετείλατο ἡμῖν Κύριος.

ΚΕΦ. Ζ.

α. Καὶ ἔσαι ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν-σε Κύριον τὸν Θεόν σᾳ εἰς τὴν γῆν, εἰς ἣν εἰσπορεύῃ ἐκεῖ κληρονομῆσαι, καὶ ἐξαρεῖς ἔθνη μεγάλα καὶ πολλὰ ἀπὸ προσώπου σου, τὸν Χετταῖον καὶ τὸν Γεργεσαῖον καὶ τὸν Ἀμορῥαῖον καὶ τὸν Χαναναῖον καὶ τὸν Φερεζαῖον καὶ τὸν Ἐβαῖον καὶ τὸν Ἰεβουσαῖον, ἑπτὰ ἔθνη μεγάλα
β. καὶ ἰσχυρότερα ὑμῶν· Καὶ παραδώσει αὐτοὺς Κύριος ὁ Θεός σου εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ πατάξεις αὐτούς· καὶ ἀφανισμῷ ἀφανιεῖς αὐτούς. οὐ διαθήσεις πρὸς αὐτοὺς διαθήκην, οὐδὲ μὴ ἐλεήσῃς αὐτούς,

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀσύμβατον γὰρ καὶ ἀσυναφὲς τῷ ἡγιασμένῳ τὸ βέβηλον ἔτι, τῷ πεφωτισμένῳ τὸ ἐν ὁμίχλῃ καὶ σκότῳ, τῷ εἰσδεδεγμένῳ τὸ ἀπαράδεκτον, τῷ πρὸς ἱεράντε καὶ θείαν ἐπιφοιτῶντι σκιρτῶ τὸ ταύτης ἐξωθούμενον. πολὺ γὰρ δὴ λίαν τὸ δέος, μὴ ἄρα πως καὶ τό γε ὀρθῶς ἐσάναι δοκοῦν, τὸν ἐφ' ᾧ μὴ προσήκει εἰσδέξεται κλόνον, καὶ παρενεχθείη τὸ πρέποντος ὑπὸ τοῦ τυχόν ἐκβεβιασμένου, ἢ ἐρεθιζούσης τῆς ἡδονῆς, ἢ κατωθούσης εἰς τὸ πλημμελὲς τῆς σαρκὸς τῇ Φύσει πρὸς τοῦτο ῥοπῆς. ἀπονενόηκε γὰρ ἀεί πως ἐπὶ τὸ Φαῦλον· καὶ θεῖος ἡμῖν ἐπιμαρτυρεῖ λόγος. ἐπιμελῶς γὰρ ἔγκειται, φησὶν, ἡ
Γεν. 8. 21. „ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ
„ νεότητος.

γ. Οὐδὲ μὴ γαμβρεύσητε πρὸς αὐτούς· τὴν θυγατέρα σου οὐ δώσεις τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ τὴν θυγατέρα αὐ-
δ. τοῦ οὐ λήψῃ τῷ υἱῷ σου. Ἀποστήσῃ γὰρ τὸν υἱόν σου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ λατρεύσει Θεοῖς ἑτέροις· καὶ ὀργισθήσεται θυμῷ Κύριος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἐξολοθρεύσει σε τὸ τάχος.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε ἀπαγορεύει ὁ νόμος τὰς πρὸς τὰς ὁμόρους ἀλλοφύλους ἐπιγαμβρίας; Οὐ δεῖται σαφηνείας ὁ νόμος. ἑαυτὸν γὰρ ἑρμηνεύει. ἔφη γὰρ, ὅτι ἀποστήσασι τὸν υἱόν σου ἀπ' ἐμοῦ,
Ε" „ καὶ λατρεύσει Θεοῖς ἑτέροις.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Προειδὼς ὁ Θεὸς τὸ πρόχειρον εἰς ἀπάτην τοῦ ἰουδαίου λαοῦ, τῶν ἀλλοφύλων αὐτοὺς ἐχώρισε γυναικῶν.

ε. Ἀλλ' ὅτω ποιήσετε αὐτοῖς· τοὺς βωμοὺς αὐτῶν καθελεῖτε, καὶ τὰς στήλας αὐτῶν συντρίψετε, καὶ τὰ ἄλση αὐτῶν ἐκκόψετε, καὶ τὰ γλυπτὰ
Ζ αὐτῶν κατακαύσετε πυρί.

„ ** ΝΕΙΛΟΥ. Τὰ ἄλση αὐτῶν ἐκκόψεις, τουτέστι τὰ τῶν παθῶν καὶ τῶν ἡδονῶν σίφη δι' ἐγκρατείας καὶ προσευχῆς ὀλέθρῳ παραδώσεις.

ς. Ὅτι λαὸς ἅγιος εἶ Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου· καὶ σὲ προείλατο Κύριος ὁ Θεός σου εἶναι αὐτῷ λαὸν περιούσιον παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, ὅσα ἐπὶ προ-
Η σώπου πάσης τῆς γῆς.

ζ. Οὐκ

(1) Τμῆμα ἴσ. ἐστὶ τοῦ ὠ σελ. 787. τοῦ Ὠριγεν. ὑπομνήμ. ὅπερ ὅρα.

(2) Καὶ τὰ κρίματα. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

ζ. Οὐχ ὅτι πολυπληθεῖτε παρὰ πάντα τὰ ἔθνη προείλατο Κύριος ὑμᾶς, καὶ ἐξελέξατο ὑμᾶς· ὑμεῖς γάρ ἐσε ὀλιγοσοὶ παρὰ πάντα τὰ
η. ἔθνη. Ἀλλὰ παρὰ τὸ ἀγαπᾷν Κύριον ὑμᾶς, καὶ διατηρῶν τὸν ὅρκον ὃν ὤμοσε τοῖς πατράσιν ὑμῶν, ἐξήγαγεν ὑμᾶς Κύριος ἐν χειρὶ κραταιᾷ, καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, καὶ ἐλυτρώσατό σε Κύριος ἐξ οἴκου δουλείας, ἐκ χειρὸς Φαραὼ βασιλέως Αἰγύπτου.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ· Καλῶς τοῖς ἀπὸ τῆς
» μερίδος εἴρηται· ὀλιγοσοί ἐσε παρὰ πάντα
Δευ. 13. 23, τὰ ἔθνη· συλλογισῶνται τὸ, ὀλίγοι οἱ σωζό-
24. » μενοι, καὶ τὸ, ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ
» τῆς στενῆς πύλης.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἀναγκαίως μέντοι καὶ τὴν αἰτίαν αὐτὸς τῆς θείας διδάσκει κηδεμονίας. οὐ γὰρ διὰ τὸ πλείους εἶναι, φησὶ, τῶν ἐθνῶν προέκρινεν ὑμᾶς ὁ Θεὸς, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν προγόνων εὐσέβειαν, καὶ τὴν γεγενημένην πρὸς ἐκείνους ὑπόσχεσιν.

θ. Καὶ γνώσῃ, ὅτι Κύριος ὁ Θεός σε, ὗτος Θεός· Θεὸς πιστὸς, ὁ Φυλάσσων τὴν διαθήκην αὐτοῦ καὶ τὸ ἔλεος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν καὶ τοῖς Φυλάσσουσι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ εἰς χιλίας γενεάς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἶτα τὸ ἀληθὲς αὐτῷ δεικνὺς, ἐπήγαγεν· ὅτι Θεὸς πιστὸς,
» Φυλάσσων διαθήκην καὶ ἔλεον τοῖς ἀγα-
» πῶσιν αὐτὸν καὶ τοῖς Φυλάσσουσι τὰς ἐντο-
» λὰς αὐτοῦ εἰς χιλίας γενεάς.

ι. Καὶ ἀποδιδοὺς τοῖς μισοῦσι κατὰ πρόσωπον ἐξολοθρεῦσαι αὐτούς. καὶ οὐχὶ βραδυνεῖ τοῖς μισοῦσι· κατὰ πρό-
ια. σωπον ἀποδώσει αὐτοῖς. Καὶ Φυλάξῃ τὰς ἐντολὰς, καὶ τὰ δικαιώματα, καὶ τὰ κρίματα ταῦτα, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον ποιεῖν.
ιβ. Καὶ ἔσαι ἰσίκα ἂν ἀκούσητε τὰ δικαιώματα ταῦτα καὶ Φυλάξητε καὶ ποιήσητε αὐτὰ, καὶ διαΦυλάξει Κύριος ὁ Θεός σοι τὴν διαθήκην καὶ τὸ ἔλεος, κατ' ὃ ὤμοσε τοῖς πατράσιν ὑμῶν.

ιγ. Καὶ ἀγαπήσει σε, καὶ εὐλογήσει σε, καὶ πληθυνεῖ σε, καὶ εὐλογήσει τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας σου, καὶ τὸν καρπὸν τῆς γῆς σου, τὸν σῖτόν σου, καὶ τὸν οἶνόν σου, καὶ τὸ ἔλαιόν σου, καὶ τὰ βουκόλια τῶν βοῶν σου, καὶ τὰ ποίμνια τῶν προβάτων σου ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς ὤμοσε Κύριος τοῖς πατράσιν σου δοῦναί σοι.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Καὶ ἐπειδὴ ἀτελεῖς ἦσαν, καὶ τροφῆς γαλακτώδους ἐδέοντο, καὶ

A ἀκούειν περὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν οὐκ ἠδύναντο, ὑπισχνεῖται αὐτοῖς πολυγονίαν, καὶ γῆς εὐκαρπίαν, καὶ ποιμνίων καὶ βουκολίων εὐεξίαν, καὶ σώματος ὑγιείαν, καὶ τὸ ἐν πολέμοις νίκᾳν, καὶ ὅσα τοιαῦτα.

ιδ. Εὐλογητὸς ἔσῃ παρὰ πάντα τὰ ἔθνη. καὶ οὐκ ἔσαι ἐν ὑμῖν ἄγονος, οὐδὲ στεῖρα, καὶ ἐν τοῖς κτήνεσί σου.
ιε. Καὶ περιελεῖ Κύριος ὁ Θεός σου ἀπὸ
B σοῦ πᾶσαν μαλακίαν, καὶ πάσας νόσους Αἰγύπτου, τὰς πονηρὰς ἃς ἑώρακας, καὶ ὅσα ἔγνως, οὐκ ἐπιθήσει ἐπὶ σὲ, καὶ ἐπιθήσει αὐτὰ ἐπὶ πάντας τοὺς μισοῦντάς σε.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μυσικὸς ὁ λόγος καὶ βαθύς. τοῖς γὰρ Θεῷ γνησίοις πρὸς εὐλογίας ἦσαν πνευματικὰς τῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων ἡ μέθεξις, καὶ ἡ διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος χάρις· τοῖς γε μὴν διψυχοῦσιν, ἔτι
Γ μετακινημένοις εἰς ἀπόστασιν, ὀργὴ καὶ κατάκριμα. οὐ τί γὰρ οὐχὶ τῶν δεινῶν; ἀπαλλαχθήσονται δὲ καὶ μαλακισμοῦ, τουτέστι τοῦ νοσεῖν ἑτοίμως τὸ ἀδικεῖν πεφυκὸς, κα-
» τακομίζον εἰς ἀνανδρίαν. ἀλλ' οὐδὲ ἄγονος
» ἔσαι, φησὶν, ἐν αὐτοῖς, οὐδὲ στεῖρα. γονιμωτάτη γὰρ πᾶσα θεοφιλὴς καὶ ὁσία ψυχὴ, καὶ καρποῖς ἁγίοις κατάκομος, φημὶ πάλιν τοῖς ἐξ ἀρχῆς αὐχήμασιν. ἐγκατάσεισον δὲ τοῦ καρδίαν ἔχειν οὐκ ἐῶν, σὺμηχάνως περιτρέπει πρὸς τὸ δεῖν ἐλέσθαι τὸ
Δ βεβηκὸς εἰς πίστιν, καὶ εὐσέβειαν ἀσφαλές· ποτὲ μὲν τὸν λογισμὸν τοῖς καθήκουσι μεταπαιδεύων, ἐπὶ τὸ ἄμεινον ἀποστρέφειν κελεύει, μᾶλλον δὲ δυσεβείας τῆς ἀνωτάτω δεικνὺς ἀνάπλεων τοῦ τοιάνδε νόσον· ποτὲ δὲ καὶ φόβον τοῦ κολάζεσθαι, λέγω παιδαγωγὸν ὥσπερ τινὰ καὶ γενναῖον ἡμῖν σῄσας φύλακα, περιτρέπειν παντα-
Ε χόθεν ἐπὶ τὸ ἀρέσκον αὐτῷ.

ιε. Καὶ Φαγῇ πάντα τὰ σκῦλα τῶν ἐθνῶν, ἃ Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι· οὐ Φείσεται ὁ ὀΦθαλμός σου ἐπ' αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ λατρεύσῃς τοῖς Θεοῖς αὐτῶν· ὅτι σκῶλον τοῦτό ἐσί-
ιζ. σοι. Ἐὰν δὲ λέγῃς ἐν τῇ διανοίᾳ σου, ὅτι πολὺ τὸ ἔθνος τοῦτο ἢ ἐγὼ, πῶς
ιη. δυνήσομαι ἐξολοθρεῦσαι αὐτούς; Οὐ
Ζ Φοβηθήσῃ αὐτούς· μνείᾳ μνηθήσῃ ὅσα ἐποίησε Κύριος ὁ Θεός σου τῷ Φαραὼ καὶ πᾶσι τοῖς Αἰγυπτίοις·

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐν τῇ Ἐξόδῳ παραθαῤῥύνων αὐτὸς, δεδοικότας τῶν Αἰγυ-
» πτίων τὴν δύναμιν, ἔΦασκε· Κύριος πολε-
» μήσει ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ὑμεῖς σιγήσεσθε. ἐν-
» ταῦθα δὲ τῶν ἤδη δυνάμει Θεοῦ κατηγωνισμένων ὑπέμνησε.

Ἐξόδ. 14. 14.

ιθ. Τοὺς πειρασμοὺς τοὺς μεγάλους, οὓς εἶδον οἱ ὀΦθαλμοί σου, τὰ σημεῖα καὶ τὰ τέρατα τὰ μεγάλα ἐκεῖνα, τὴν χεῖρα τὴν κραταιὰν, καὶ τὸν

βραχίονα τὸν ὑψηλόν. ὡς ἐξήγαγέσε Κύριος ὁ Θεός σε, ἕτω ποιήσει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ἃς σὺ φοβῇ ἀπὸ προσώπε αὐτῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Πειρασμὸς λέγει τὰ συμβάντα τοῖς Αἰγυπτίοις, δι' ὧν ἐπείραζεν ὁ μόνον τὸς πάχοντας ὁ Θεὸς, ἀλλὰ καὶ τὸς ὁρῶντας Ἰεδαίως· ἵνα κἂν ἕτως ἐπιγνῶσι τὸν δημιεργὸν καὶ Κύριον.

κ. (1) Καὶ τὰς σφηκίας ἀποσελεῖ Κύριος ὁ Θεός σε εἰς αὐτὸς, ἕως ἂν ἐκλειπῶσιν οἱ καταλελειμμένοι, καὶ
κα. οἱ κεκρυμμένοι ἀπὸ σε. Οὐ τρωθήσῃ ἀπὸ προσώπε αὐτῶν, ὅτι Κύριος ὁ Θεός σε ἐν σοὶ, Θεὸς μέγας καὶ
κβ. κραταιός. Καὶ καταναλώσει Κύριος ὁ Θεός σε τὰ ἔθνη ταῦτα ἀπὸ προσώπε σε κατὰ μικρόν. ε δυνήσῃ ἐξαναλῶσαι αὐτὸς τὸ τάχος, ἵνα μὴ
A γένηται ἡ γῆ ἔρημος, καὶ πληθυνθῇ
κγ. ἐπὶ σὲ τὰ θηρία τὰ ἄγρια. Καὶ παραδώσει αὐτὸς Κύριος ὁ Θεός σε εἰς τὰς χεῖράς σε, καὶ ἀπολεῖς αὐτὸς ἀπωλείᾳ μεγάλῃ, ἕως ἂν ἐξολοθρεύ-
κδ. σητε αὐτός. Καὶ παραδώσει τὸς βασιλεῖς αὐτῶν εἰς τὰς χεῖρας ὑμῶν, καὶ ἀπολεῖ τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐκ τᾶ τόπε ἐκείνε, ἐκ ἀντισήσεταί ἄδεὶς κατὰ
B πρόσωπόν σε, ἕως ἂν ἐξολοθρεύσῃς
κε. αὐτός. Τὰ γλυπτὰ τῶν Θεῶν αὐτῶν κατακαύσετε πυρί. ἐκ ἐπιθυμήσεις ἀργύριον, ἢ χρυσίον ἀπ' αὐτῶν λαβεῖν σεαυτῷ, μὴ πταίσῃς δι' αὐτό, ὅτι βδέλυγμα Κυρίῳ τῷ Θεῷ-
κς. σε ἐσί. Καὶ ἐκ εἰσοίσεις βδέλυγμα εἰς τὸν οἶκόν σε, καὶ ἔσῃ ἀνάθεμα
Γ ὥσπερ τᾶτο· προσοχθίσματι προσοχθιεῖς, καὶ βδελύγματι βδελύξῃ, ὅτι ἀνάθεμά ἐσι.

ΚΕΦ. Η.

α. Πάσας τὰς ἐντολὰς ταύτας, ἃς ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον, φυλάξαθε ποιεῖν, ἵνα ζῆτε καὶ πολλαπλασιαθῆτε, καὶ εἰσελθόντες κληρονομήσητε τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, ἣν ὤμοσε Κύριος τοῖς πατράσιν ὑμῶν.

Δ

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Οὐκ ἄλλας αὖτας παρὰ τὰς προτέρας αἱ ἐντολαὶ, ἀλλ' αὐτὰς μετὰ πλείονος σαφηείας λεγόμενας. ὡς ἀθενεῖς δὲ καὶ πρὸς θεοσέβειαν εἰσαγομένης, καὶ βασιλείας ὐρανῶν καὶ μελλόντων ἀγαθῶν ὡς ἀϊδίων ὑποχέσεις μήπω ἀκούειν δυναμένης, ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν καὶ προσκαίρων προτρέπεται. (2)

β. Καὶ μνηθήσῃ πᾶσαν τὴν ὁδὸν, ἣν ἤγαγέσε Κύριος ὁ Θεός σε ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅπως ἂν κακώσῃ σε καὶ ἐκπειράσῃ σε, καὶ διαγνωσθῇ τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ σε, εἰ φυλάξῃ τὰς ἐντολὰς αὐτᾶ ἢ ὄ.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Μέμνησο τέτε διαπαντὸς, καὶ ἐν τοῖς ἐπισυμβαίνεσι πειρασμοῖς ε ῥαδίως ὀκλάσεις. ἐπεὶ καὶ ὁ θεῖος Δαβὶδ τῇ πρὸς Θεὸν ἀγάπῃ ἐρηρεισμένος
Ψαλ. 138. 23. ἔψαλε, λέγων· δοκίμασόν με Κύριε, καὶ
» γνῶθι τὴν καρδίαν με.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οἱ γὰρ πειρασμοὶ γίνονταί πρὸς δοκιμασίαν τῶν ἐν ἡμῖν λογισμῶν.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Διὰ γὰρ τὴν ἡμῶν ὠφέλειαν συμβαίνει τὰ παιδευτικὰ πρὸς νεθεσίαν ἡμῶν καὶ δοκιμασίαν.

γ. Καὶ ἐκάκωσέ σε, καὶ ἐλιμαγχόνησέ σε, καὶ ἐψώμισέ σε τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὃ ἐκ ἤδεισαν οἱ πατέρες σε· ἵνα ἀναγγείλῃ σοι, ὅτι ἐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ σόματος Θεᾶ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τῷ προσαγομένῳ κάκωσιν τοῖς ἁμαρτάνεσιν ἐπὶ διορθώσει τῶν πλημμελημάτων ὁ λόγος αἰνίσεται.
» ἐκάκωσα γάρ σε, φησὶ, καὶ ἐλιμάγχόνησα, ἵνα εὖ σε ποιήσω· πρὶν εἰς ἄμετρον ἐκχυθῶσι τὴν ἀδικίαν ἴσων, ὥσπερ ῥεῦμα ἔρχεται τινὶ κρατερῷ καὶ διαφράγματι κατεχόμενον.

Ε

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἔπειτα πάλιν αὐτὸς ἀνέμνησε τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ διαγωγῆς, καὶ
» τὰς ταύτης αἰτίας ἐδίδαξεν. ἐκάκωσέ σε
Ζ » γάρ φησι, καὶ ἐλιμαγχόνησέ σε, καὶ ἐψώ-
» μισέ σε τὸ μάννα· ἵνα ἀναγγείλῃ σοι, ὅτι
» ἐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ'
» ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ σόματος Θεᾶ. διὰ μέντοι τέτων καὶ ἡμεῖς παιδευόμεθα, μὴ δυσχεραίνειν δυσκολίαις τισὶ περιπεσόντες, ἀλλὰ σέργειν τὰς θείας οἰκονομίας, καὶ προσμένειν τὴν λύσιν τῶν πειρασμῶν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. (3) Πάλιν τε αὖ ὅτι τὸ
Η μάννα λόγος ἦν, εἰ καὶ ἄρτος δηλᾶται ἐν τῇ

(1) Ὅρα τὸ τᾶ Φίλων. καὶ τὸ τᾶ Εὐσεβ. καὶ τὸ τᾶ Ἀλε. ὑπόμν. τὰ ἐν σελ. 423. τὰ αὐτὰ γὰρ καὶ ὧδε παρὰ τοῖς κώδ. κεῖται. πλὴν ὅτι ἐνταῦθα τὸ τᾶ Εὐσεβίε σωζωσμένον ἐστὶ τῷ τᾶ Ἀλε.

(2) Τὰ αὐτὰ σωτομώτερ. ὁ Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

(3) Κυρίλλε. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.

Πξόδ. 16. 15, τῇ Ἐξόδῳ. (1) ἔτος γάρ φησιν ὁ ἄρτος ὃν
16. » ἔδωκε Κύριος ὑμῖν φαγεῖν. τοῦτο τὸ ῥῆμα
» ὃ συνέταξε Κύριος. διὰ τοῦτο δὲ τὸ μάννα
λεπτὸν ὡς ὡσεὶ κόριον, λευκὸν ὡσεὶ πάγος
ἐπὶ τῆς γῆς· ἐπειδήπερ ὁ λόγος, ὃ σύμ-
βολον ὡς τὸ μάννα ἐκεῖνο, λεπτόν ἐστι τῇ
αὐτοῦ Φύσει, καὶ διῆκον διὰ πάντων, πνευ-
μάτων νοερῶν, καθαρῶν, λεπτοτάτων.
Σοφ. 7. 22. ἔστι καὶ ἡ σοφία πνεῦμα νοερὸν, ἅγιον, μο-
» νογενὲς, πολυμερὲς, λεπτὸν, καὶ τὰ ἑξῆς.
ὡς δὲ καὶ ὡσεὶ κόριον πρὸς τὸ εἶναι λεπτόν·
Φασὶ δὲ τινὲς τοῦ κορίου Φύσιν ὅλως δι' ὅλων
λόγον ἔχειν σπέρματος, καὶ (2) μηδὲν ἐν
τῷ κατακόπτεσθαι τὸ τοῦ κορίου σπέρμα, ἐξα-
φανίζεσθαι αὐτοῦ τινὶ δυνάμει, ὡς ἂν ἔτι
δυναμένου σπείρεσθαι. τοιοῦτος δὲ δι' ὅλου ὁ
λόγος· καὶ πᾶν μέρος αὐτοῦ γεωργεῖσθαι
πέφυκεν ἐν καλῇ καὶ ἀγαθῇ γῇ, τουτέστι
ψυχῇ. ἔστι δὲ τὸ μάννα λευκόν· Φῶς γὰρ
ὁ λόγος· καὶ λαμπρὸν, καὶ κατὰ τοῦτο
λευκὸν τῷ αὐτὸν σωματοῦντι καὶ τρεφομένῳ
ἀπ' αὐτοῦ. (3) ἔστι δὲ καὶ ὡσεὶ πάγος. σωε-
στραμμένος γὰρ, καὶ ὁδαμοῦ πλάδων, οὐδὲ
διερρυηκὼς, ἀλλὰ πάγιος, ἃ δὴ ὁρανοῦ
λόγος, καὶ ἀπαγγέλλων ἡμῖν τὰ οὐράνια.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐκ εἶπε δὲ, ἀλλὰ
» καὶ ἐπὶ παντὶ ῥήματι, ἀλλ' ἄνου τοῦ, καθ'
ὡς ἔλεγεν, ἐκ ἐπὶ τῷδε, ᾧ οἴεσθε μόνῳ,
ἀλλ' ἐπὶ τῷδε. καὶ δῆλον, ὅτι τὸ μάννα
τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος ῥῆμα ἦν.
ἐπεὶ τί κοινὸν ἔχει τὸ μάννα ἐξ οὗ διδασκό-
μεθα, ἐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζῆν τὸν ἄνθρω-
πον, πρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ ῥῆμα, ἐφ' ᾧ ζῶμεν;

» ** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Οὐ γὰρ ἐπ' ἄρτῳ
» μόνῳ ζήσεται ὁ δίκαιος, ἀλλ' ἐν τῷ ῥήματι
Κυρίου· ὃς ἐστιν ἄρτος ἀληθινὸς, ἄρτος
οὐρανῶν. ἐκ ἄρα ποτὲ ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ
ἄπορος, ἕως ἂν ἔχῃ σῶον τὸ πρὸς Θεὸν
ὁμολογίαν.

» ** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὅπερ ἐστὶν ἐπὶ
τοῦ σώματος ἡ τροφὴ, τοῦτο ἐπὶ τῆς ψυχῆς
ἡ τῶν θείων λογίων διδασκαλία. ὁ γὰρ
» ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, φησὶν,
» ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ ἐκ
» στόματος Θεοῦ.

δ. Τὰ ἱμάτιά σου οὐ παλαιώθησαν
ἀπὸ σοῦ· οἱ πόδες σου οὐκ ἐτυλώθησαν,
ε. ἰδοὺ τεσσαράκοντα ἔτη. Καὶ γνώσῃ
τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὡς εἴ τις ἄνθρωπος
παιδεύσῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, οὕτω Κύριος
ς. ὁ Θεός σου παιδεύσει σε. Καὶ φυλά-
ξῃ τὰς ἐντολὰς Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου
πορεύεσθαι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ
φοβεῖσθαι αὐτόν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐπιδείκνυσι δὲ καὶ τὰς
» ἄλλας εὐεργεσίας. τὰ ἱμάτιά σου οὐκ ἀπε-
» τρίβη ἀπὸ σοῦ· οἱ πόδες σου οὐκ ἐτυλώθησαν,
» ἰδοὺ τεσσαράκοντα ἔτη. καὶ γνώσῃ τῇ καρ-

A » δίᾳ σου, ὅτι ὡς εἴ τις παιδεύσῃ ἄνθρωπος
» τὸν υἱὸν αὐτοῦ, οὕτω Κύριος ὁ Θεός σου παι-
» δεύσει σε. καὶ Φυλάξῃ τὰς ἐντολὰς Κυρίου
» τοῦ Θεοῦ σου πορεύεσθαι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ,
» καὶ Φοβεῖσθαι αὐτόν. μετὰ τὸν πειρασμὸν
ἡ παράκλησις· μετὰ τῆς παιδείας ἡ ψυ-
χαγωγία· λιμὸς καὶ τροφὴ, ὁδοιπορίας
πόνος καὶ σώματος εὐπάθεια, πᾶσα ἀναγ-
καίων καὶ τῶν ἀφθάρτων ἱματίων καὶ ὑπο-
δημάτων τὸ διαρκές. εἶτα παραινεῖ νικῶν-
B τας μὴ τῇ οἰκείᾳ ῥώμῃ τῷ νίκῳ ἐπιγρά-
Φειν, ἀλλὰ τῷ ἐπικουρῷ καὶ προμάχῳ Θεῷ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἱκανὴ μαρτυρία
τοῖς βουλομένοις ζῶν ἀπερισπάστως. ἣν περ ὁ
Σωτὴρ ἐν Εὐαγγελίοις οὐ κέχρηται πρὸς
ἄνδρας τὸν νόμον μελετῶντας διακενῶς.
» εἰ γὰρ ἐπιστεύετε, Φησὶ, Μωϋσεῖ, ἐπιστεύε- Ἰωάν. 5. 46.
» τε ἂν καὶ ἐμοί. ὅθεν ἐκ τῶν πᾶσι προδή-
» λων αὐτὸς ἐκλέπει, τὰ πετεινὰ καὶ τοῦ Ματθ. 6. 26,
Γ » ἀγροῦ τὰ κρίνα προαδεῖς. οὐκ ἐδεήθησαν δὲ 28.
ὑποδημάτων οἱ πάλαι, μηδεμιᾶς λύμης
ἐκ τῆς ὁδοῦ προσριβομένης αὐτῶν τοῖς πο-
σίν· εἶχον δὲ καὶ ἀτριβεῖς ἐσθῆτας, καὶ
τὸ μάννα, καὶ τῆς ἀκροτόμου τὸ ὕδωρ, πάν-
τα πρὸς ζωὴν αὐτάρκη. περιττὴ δὲ καὶ
ἀνόνητος ἐπιθυμία τὸν ὄλεθρον αὐτοῖς
προεξένησεν, ὡς καὶ ἡμῖν τὰ σαρκικὰ πε-
» ριέπουσιν. οὐ δύναθε γάρ Φησι δυσὶ κυρίοις Ματθ. 6. 24.
δουλεύειν. εἰ δὲ καὶ πρὸς βραχὺ παιδευτι-
κῶς τῶν ἐπιτηδείων ὑστερηθῶμεν, δῆλον ὡς
Δ ἵνα περιεχώμεθα τοῦ ἄπασι τοῦ Θεοῦ. κόρος
γὰρ πατὴρ ὕβρεως· ὕβρις δὲ, ὑπερηφα-
νίας· ἡ δὲ, πτώσεως.

ζ. Ὁ γὰρ Κύριος ὁ Θεός σου εἰσα-
γάγει σε εἰς γῆν ἀγαθὴν καὶ πολ-
λὴν, ἧς χειμάρροι ὑδάτων, καὶ πηγαὶ
ἀβύσσων ἐκπορευόμεναι διὰ τῶν πε-
η. δίων καὶ διὰ τῶν ὀρέων. Γῆ πυρὸς καὶ
Ε κριθῆς, ἄμπελος, καὶ συκαῖ, καὶ
ῥοαί· γῆ ἐλαίας ἐλαίου καὶ μέλιτος.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἰς γῆν ἀγαθὴν
» καὶ πολλήν. τὸ μὲν, τὸ γόνιμον δηλοῖ·
τὸ δὲ, μῆκος καὶ πλάτος τῆς χώρας. ὁ το-
σαύτη γὰρ ἡ Αἴγυπτος πρὸς . . . (4) πά-
λιν διασέλλων, Φησὶν, ὕδωρ ἔχειν ἐξ οὐρανοῦ
καὶ πηγῶν. τὸ γὰρ ἐκείνης ἐπείσακτον.
εἶτα πεδίων μνηθεὶς, ἐπειδὴ τοῦτο κοινὸν
πρὸς τὴν Αἴγυπτον, τὸ τῶν ὀρέων προσέ-
Ζ θηκε. πάλιν εἰπὼν κοινὰ, πυρὸς καὶ κρι-
θᾶς, τοὺς ἰδιάζοντας ἐπιφέρει καρπούς,
δεῖξαι βουλόμενος, τὰ μὲν ἐκείνης παρὰ
ταύτην, ἀλλ' οὐκ ἀνάπαλιν. ὀλίγη δὲ τῆς
Αἰγύπτου καὶ ἐλαία, ἥτις οὐδὲ πρὸς ἔλαιον
ἐπιτήδειος, καὶ ἄμπελος.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. (5) Ἡμῖν ὁ Χριστὸς οὐ
ταῦτα δώσειν ὑπέσχετο, ἀλλ' οὐρανῶν βασι-
λείαν, καὶ γῆν ἀγαθὴν καὶ ἄϊδιον, ἧς χεί-
μαρρος ὁ Χριστὸς, ποτίζων τοῖς τῆς σοφίας
Η νάμασιν

(1) Τὰ ἑπόμενα κεῖται καὶ ὡ σελ. 733. τῷ ὑπομνήμ. τοῦ Κυρίλ. σωζωμένα. ἃ ὡ τοῖς τοῦ Κυρίλ. ἐκδεδομ. μὴ ὑρεθῆναι σεσημείωται. (2) Ὡς μηδέ. ὡ Τόμ. 2. σελ. 388. τῆς τοῦ Ῥ. ἐκδόσ.
(3) Ὑπ' αὐτοῦ. αὐτ. (4) Ἴσ. πρὸς αὐτόν. (5) Κυρίλλου. ὁ Ἀλεξάν. κάδ.

νάμασιν. ἐκπορεύονται δὲ οἱ χείμαρροι διὰ τῶν πεδίων καὶ ταπεινῶν καὶ γονίμων ἀνθρώπων, καὶ διὰ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων, τῶν ἀνατεινομένων διὰ τὸ ὕψος τῆς θεωρίας εἰς ἀρανές. ἐκεῖ ὁ σῖτος ὁ στηρίζων καρδίαν ἀνθρώπε, καὶ κριθὴ τὲς ὑποδεεστέρως τρέφουσα. ἐκεῖ ἡ ἀληθινὴ ἄμπελος ὁ Χριστός. ἐκεῖ τὸ ἔλαιον τὸ λιπαῖνον τῶν ὁσίων τὰς κεφαλάς. ὁμοίως καὶ ῥοαὶ, τὸ γλυκὺ μὲν ἔνδοθεν φέρουσαι, τῆς πολιτείας δὲ τὸ αὐστηρὸν ἔξωθεν ἐνδυσάμεναι. ἐκεῖ ἡ συκῆ, οὐχ ἡ ἄκαρπος καὶ φύλλοις κομῶσα, ἀλλ' ἡ πλατεῖα τῇ πνεύματος τὴν γλυκύτητα. ἐκεῖ ὁ γλυκασμὸς τῆ Φάρυγος τῆ Σωτῆρος ὁ ἐπιθυμητὸς, καὶ τὰ χείλη τῆς ἐν τῷ ἄσματι νύμφης κηρίον ἀποσάζοντα, καὶ οἱ λίθοι οἱ ἅγιοι, οἱ ἐπὶ γῆς κυλιόμενοι πρὸς πειρασμὸς ἀνένδοτοι, καὶ Φύσιν σιδήρε ἀπομιμούμενοι. ἐκεῖ τὰ μέταλλα τῆ χαλκῆ, ἐξ ἧ τὴν νοητὴν πανοπλίαν κατεσκεύασαν. καὶ τὸ τούτων κεφάλαιον ἀπαύστως εὐλογεῖν τὸν Θεόν.

Α

ϑ. Γῆ ἐφ' ἧς ἃ μετὰ πλωχείας φαγῇ τὸν ἄρτον σε, καὶ ἃ ἐνδεηθήσῃ ἔδεν ἐπ' αὐτῆς· γῆ ἧς οἱ λίθοι σίδηρος, καὶ ἐκ τῶν ὀρέων αὐτῆς μεταλλεύσεις χαλκόν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. (1) Οὐκ ἔστι, φησὶ, πηλῷ καὶ πλινθείᾳ μοχθεῖν καὶ ταλαιπωρεῖν· ἀλλὰ λίθος ἔχει, (2) καὶ τούτους ἰταμωτάτους καὶ μὴ ῥᾳδίως διαλυομένους, ὡς καὶ οἰκοδομίας ἐξαρκεῖν, καὶ ἐπὶ πολὺ διαμένειν. ταῦτα δὲ λέγει, τῷ διάνοιαν αὐτῶν ἀποσῆσαι τῆς Αἰγύπτε βελόμενος. διὰ γὰρ τὸ εἰπεῖν, ἀγαθῷ, τὸ γόνιμον ἔδειξε· διὰ δὲ τὸ πολλῷ, τὸ μέγεθος καὶ τὸ πλάτος. ἔ χείμαρροι ὑδάτων· τοῦτο ἐκ τῆ Αἰγύπτῳ· καὶ πηγαὶ ἀβύσσων· ὅπερ ἐξαίρετον τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας. προσέθηκε δὲ, καὶ διὰ τῶν ὀρέων· ὅπερ τῇ Αἰγύπτῳ ἐ πρόσεστιν· ἀλλ' οὐδὲ ἀμπέλοις κομᾷ, οὐδὲ ἀφθονίαν ἔχει ἐλαίε. ἡ δὲ τῆς ἐπαγγελίας γῆ πάντα πλεσίως.

Β

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἔχει φησὶ καὶ μέταλλα χαλκῆ. πάλαι γὰρ εἶπε. δηλοῖ δὲ ἡ μέχρι καὶ νῦν ἐν Παλαισίνῃ τῶν χαλκικῶν Ἰσβων ἀτέλεια· ἔστι δὲ μέτρον γῆς ἴσως τοῖς πάλαι μεταλλευταῖς χορηγούμενον.

ι. Καὶ φαγῇ καὶ ἐμπλησθήσῃ, καὶ εὐλογήσεις Κύριον τὸν Θεόν σε ἐπὶ τῆς γῆς τῆς ἀγαθῆς, ἧς ἔδωκέ σοι Κύριος ὁ Θεός.

Γ

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὁρᾷς πῶς καὶ τότε μάλισα προσήκει μετὰ τῷ τῆς τροφῆς ἀπόλαυσιν, τῷ πνευματικῷ ἑστίασιν ἑαυτοῖς παρατιθέναι· ἵνα μηδὲ μετὰ τῷ πλησμονῷ τῆς σωματικῆς τροφῆς ῥαθυμήσασα ἡ ψυχὴ, εἰς ὄλεθρόν τινα ἐκπέσῃ,

Δ

καὶ χώραν δῷ ταῖς τε Διαβόλε μηχαναῖς, πάντα καιρὸν ἐπιτηρεῖντος, καὶ βελομένε καιρίαν ἡμῖν δῦναι τῷ πληγῷ;

Ε

ια. Πρόσεχε σεαυτῷ μὴ ἐπιλάθῃ Κυρίε τε Θεε σε, τε μὴ φυλάξαι τὰς ἐντολὰς αὐτε, καὶ τὰ κρίματα καὶ τὰ δικαιώματα αὐτε, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. (3) Μετὰ τῷ τῶν ἀγαθῶν ἐπαγγελίαν εἰς νῆψιν αὐτὲς διανίστησι, τε δυεργέτε μεμνῆσθαι, καὶ μὴ ἐξυβρίζειν τῷ κόρῳ, μηδὲ περιφρονεῖν τε ταῦτα δωρησαμένε, καὶ ὅτι ἐκ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ δουλείας εἰς ἐλευθερίαν αὐτὲς μετεκόμισε.

ιβ. Μὴ φαγὼν καὶ ἐμπλησθεὶς καὶ οἰκίας καλὰς οἰκοδομήσας καὶ κατοικήσας ἐν αὐταῖς, ιγ. Καὶ τῶν βοῶν σε καὶ τῶν προβάτων σε πληθυνθέντων σοι, ἀργυρίε καὶ χρυσίε πληιδ. θυνθέντων σοι, Ὑψωθήσῃ τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπιλάθῃ Κυρίε τε Θεε σε, τε ἐξαγαγόντος σε ἐκ γῆς Αἰγύπτε, ἐξ οἴκε δουλείας·

ιε. Τε ἀγαγόντος σε διὰ τῆς ἐρήμε τῆς μεγάλης καὶ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης, ἧ ὄφις δάκνων, καὶ σκορπίος, καὶ δίψα, ἧ ἐκ ἦν ὕδωρ· τε ἐξαγαγόντος σοι ἐκ πέτρας ἀκροτόμε πηγῶν ὕδατος·

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὥσπερ ἔτοι μετὰ τὸ διελθεῖν τῷ ἐρυθρὰν θάλασσαν, καὶ » ἦ φησὶν ὁ Ἀπόστολος εἰς τὸν Μωϋσῆν βα- 1. Κορ. 10. 2.
» πτισθῆναι, διῆλθον τῷ ἔρημον τῷ φοβε-
» ρὰν, ἧ ὄφις δάκνων καὶ σκορπίος, τύπος
» ὄντες τε νοητε ὄφεως, ἐφ' ὃν καὶ πατεῖν
ὁ Κύριος ἡμῶν ἐδωρήσατο· ἕτω καὶ μετὰ
τὸ ἀληθινὸν βάπτισμα διὰ πειρασμῶν ἐξάγονται εἰς τῷ ἔρημον οἱ πιστοὶ, πειραθῆναι
ὑπὸ τε Διαβόλε, ὧν τύπος Χριστός· μεθ'
» ἃ λέγεσι τῷ πειράζοντι, ἐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ Ματθ. 4. 4.
» ζήσεται ἄνθρωπος.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Κατὰ τὸν τύπον τε νοητε ὄφεως. ἀλλὰ διὰ τῷ ἀνομίαν τῶν ἐθνῶν Κύριος ἐξολοθρεύσει αὐτές. (4)

ιε. Τε ψωμίσαντός σε τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὃ ἐκ ἤδεις σὺ, καὶ ἐκ ἤδεισαν οἱ πατέρες σε, ἵνα κακώσῃσε, καὶ ἐκπειράσῃ σε, καὶ εὖ σε ποιήιζ. σῃ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν σε. Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σε, ἡ ἰσχύς με, καὶ τὸ κράτος τῆς χειρός με ἐποίησέ μοι τῷ δύναμιν τῷ μεγάλῳ ταύτῳ.

ιη. Καὶ

(1) Κυρίλλε. ὁ Ἀλεξάν. κώδ. (2) Ἔχειν. ἐν Τόμ. 2. σελ. 388. τῆς τε Ῥε. ἐκδόσ.
(3) Κυρίλλε. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.
(4) Ὅρα καὶ τὸ ἐν σελ. 774. τε Κυρίλ. ὑπόμν. καὶ ὧδε γὰρ πάλιν τὸ αὐτὸ παρὰ τοῖς κώδ. κεῖται.

ιη. Καὶ μνηθήσῃ Κυρίῳ τῷ Θεῷσου, ὅτι αὐτός σοι δίδωσιν ἰσχὺν τοῦ ποιῆσαι δύναμιν, καὶ ἵνα στήσῃ τὸν διαθήκην αὐτοῦ, ἣν ὤμοσε Κύριος τοῖς πατράσιν σου ὡς σήμερον.

» ** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Οὗτος δίδωσιν » ἰσχὺν ποιῆσαι δύναμιν. Ἐὰν δὲ φωτισθῇσοι τὰ πράγματα, λαβὼν καὶ κλησάμενος ἰσχύν, ἣν γνώσει ποίει δύναμιν. ἐμφαίνει γὰρ διὰ τούτων τάτε ἀγαθὰ, τάς τε δωρεὰς παρὰ τοῦ Θεοῦ χορηγεῖσθαι. καὶ δεῖν ἡμᾶς διακόνους γενομένους τῆς θείας χάριτος, σπείρειν τὰς τοῦ Θεοῦ εὐποιΐας, καὶ τοὺς πλησιάζοντας κατασκευάζειν καλούς τε καὶ ἀγαθούς· ἵνα ὡς ὅτι μάλιστα ὁ μὲν σώφρων τοὺς ἐγκρατεῖς, ὁ δὲ ἀνδρεῖος τοὺς γενναίους, σωστής τε ὁ Φρόνιμος, καὶ δίκαιος τοὺς δικαίους ἐκλεληθῇ.

ιθ. Καὶ ἔσαι ἐὰν λήθῃ ἐπιλάθῃ Κυρίου τοῦ Θεοῦσου, καὶ πορευθῇς ὀπίσω Θεῶν ἑτέρων, καὶ λατρεύσῃς αὐτοῖς, διαμαρτύρομαι ὑμῖν σήμερον τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὅτι ἀπωλείᾳ ἀπολεῖσθε.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Εἰ γὰρ ταῦτα, φησὶν, ἐπιλάθησθε, καὶ τοῖς ἐκ θεοῖς λατρεύσητε, μάρτυρας τοὺς ἐν οὐρανῷ ποιῶμαι δυνάμεις, καὶ τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς ἅπαντας, ἢ καὶ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τὰ συνεκπολεμήσαντα ὑμῖν τῷ Αἰγύπτου, ὡς ἀπώλεια ὑμᾶς καταλήψεται. (1)

κ. Καθὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη ὅσα Κύριος ὁ Θεὸς ἀπολλύει πρὸ προσώπου ὑμῶν, οὕτως ἀπολεῖσθε, ἀνθ' ὧν οὐκ ἠκούσατε τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν.

ΚΕΦ. Θ.

α. Ἄκουε Ἰσραήλ· σὺ διαβαίνεις σήμερον τὸν Ἰορδάνην εἰσελθεῖν κληρονομῆσαι ἔθνη μεγάλα καὶ ἰσχυρότερά σου, πόλεις μεγάλας καὶ τειχήρεις ἕως τοῦ β. οὐρανοῦ, Λαὸν μέγαν καὶ πολὺν καὶ ὑψηλὸν, υἱοὺς Ἐνὰκ, οὓς σὺ οἶδα, καὶ σὺ ἀκήκοας, τίς ἀντιστήσεται κατὰ γ. πρόσωπον υἱῶν Ἐνάκ; Καὶ γνώσῃ σήμερον, ὅτι Κύριος ὁ Θεός σου ὅτος προπορεύσεται πρὸ προσώπου σου· πῦρ καταναλίσκον ἐστίν· ὅτος ἐξολοθρεύσει αὐτοὺς πρὸ προσώπου σου, καὶ ἀπολεῖ αὐτοὺς ἐν τάχει, καθάπερ εἶπε δ. Κύριος. Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἐν τῷ ἐξαναλῶσαι αὐτοὺς (2) Κύριον τὸν Θεόν σου πρὸ προσώπου σου, λέγων, διὰ τὰς δικαιοσύνας μου εἰσήγαγέ με Κύριος κληρονομῆσαι τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν ταύτην. ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσέβειαν τῶν ἐθνῶν τούτων Κύριος ἐξολοθρεύσει αὐτοὺς πρὸ προσώπου σου.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνας λέγει υἱοὺς Ἐνάκ; Ἀπόγονοι Γιγάντων ἦσαν, ὡς ἡ ἱστορία διδάσκει. τοῦτο γὰρ ἔφη· λαὸν πολὺν » καὶ ὑψηλὸν, υἱοὺς Ἐνὰκ, οὓς σὺ οἶδα, καὶ » σὺ ἀκήκοας, τίς ἀντιστήσεται κατὰ πρό- » σωπον υἱῶν Ἐνάκ; τὸ δὲ, σὺ οἶδα καὶ ἀκήκοας τέθεικε, τῶν λόγων ἀναμιμνήσκων τῶν ἐκείνων κατασκοπησάντων τὴν γῆν. Ἀριθ. 12. 49. ἐκεῖνοι γὰρ ἔλεγον, ὅτι ἦμεν ἐνώπιον αὐ- » τῶν ὡσεὶ ἀκρίδες. ἔτω τὸν ἐπὶ τῇ ῥώμῃ καταξείλας τύφον, διδάσκει αὐτοὺς, μηδὲ ἐπὶ τοῖς τῆς ψυχῆς κατορθώμασι μέγα » φρονεῖν. μὴ εἴπῃς γάρ φησιν ἐν τῇ καρ- » δίᾳ σου, ὅτι διὰ τὰς δικαιοσύνας μου εἰσή- » γαγέ με Κύριος κληρονομῆσαι τὴν γῆν τὴν » ἀγαθὴν ταύτην. διὰ γὰρ τὴν ἀσέβειαν » τῶν ἐθνῶν τούτων Κύριος ἐξολοθρεύσει αὐ- » τοὺς ἀπὸ προσώπου σου. οὐχὶ διὰ τὴν δικαιο- » σύνην σου, οὐδὲ διὰ τὴν ὁσιότητα τῆς καρ- » δίας σου εἰσπορεύῃ κληρονομῆσαι τὴν γῆν. ταῦτα δὲ ἔφη, δύο κατὰ ταὐτὸν πραγματευόμενος, καὶ μετριάζειν διδάσκων αὐτοὺς, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ τὸ πᾶν ἐπιγράφειν· καὶ προλέγων, ὡς τὰ παραπλήσια πείσονται τοῖς ἔθνεσιν ἐκείνοις, εἰ τὰ ὅμοια δράσαιεν.

ε. Οὐχὶ διὰ τὴν δικαιοσύνην σου, οὐδὲ διὰ τὴν ὁσιότητα τῆς καρδίας σου εἰσπορεύῃ κληρονομῆσαι τὴν γῆν αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν Κύριος ἐξολοθρεύσει αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου σου, καὶ ἵνα στήσῃ τὸν διαθήκην αὐτοῦ, ἣν ὤμοσε Κύριος τοῖς πατράσιν ὑμῶν Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐ γάρ διὰ τὴν δι- καιοσύνην σου. Χαννάθαι διὰ τούτων ἀπο- τρέπει· καὶ δείκνυσιν ἐκβὰν τὸ προειρη- » μένον πρὸς Ἀβραάμ. ἀναπεπλήρωνται Γεν. 15. 16. » γὰρ λοιπὸν τῶν Ἀμορραίων αἱ ἁμαρτίαι. ὅτι δὲ ὁ διὰ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ ταῦτα, ἀναμιμνήσκει πάντων ὧν ἡμαρτήκασιν, ἀφ' ὧν ἐξῆλθον ἐξ Αἰγύπτου, ὁ κατὰ τάξιν, ἀλλ' ὡς ἂν κεφαλαίῳ πρὸς τὸ χρήσιμον, χειραγωγῶν αὐτοὺς πρὸς εὐσέβειαν ἀπειλαῖς καὶ ἀγαθῶν ὑποσχέσεσιν.

» ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Πεπλήρωνται γὰρ Γεν. 15. 16. » λοιπὸν αἱ ἁμαρτίαι τῶν Ἀμορραίων· καὶ τὸ

(1) Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Προκόπιος ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. πλατύτερον, προθεὶς καὶ τά δε. ὃ γέγονε διὰ τῆς ὑπὸ Ῥωμαίων πολυορκίας, ἀφῃρημένων τῆς γῆς διὰ τὴν ἀσέβειαν.

(2) Ἐν τῷ ἐξαναλῶσαι Κύριον τὸν Θεόν σου τὰ ἔθνη ταῦτα πρὸ, κτ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

τὸ εἰρημένον ἐν τῇ Γενέσει τὴν ἔκβασιν εἴληφε.

ς. Καὶ γνώσῃ σήμερον, ὅτι οὐχὶ διὰ τὴν δικαιοσύνην σου Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν ταύτην κληρονομῆσαι, ὅτι λαὸς σκλη-
ζ. ροτράχηλος εἶ. Μνήσθητι, μὴ ἐπιλάθῃ ὅσα παρώξυνας Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐξήλθετε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἕως ἤλθετε εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ἀπειθοῦντες διατελεῖτε τὰ πρὸς Κύριον.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἰς καιρὸν δὲ καὶ τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ παρανομηθέντων ἀνέμνησε, τὸν λόγον ἐκεῖνον κρατύνων, ὡς οὐ διὰ τὰς δικαιοσύνας αὐτῶν κληρονομήσουσι τὴν γῆν.
„ μνήσθητι γὰρ ἔφη, καὶ μὴ ἐπιλάθῃ ὅσα πα-
„ ρώξυνας Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν τῇ ἐρήμῳ.

η. Καὶ ἐν Χωρὴβ παρωξύνατε τὸν Κύριον, καὶ ἐθυμώθη Κύριος ἐφ'
θ. ὑμιν ἐξολοθρεῦσαι ὑμᾶς, Ἀναβαίνοντός μου εἰς τὸ ὄρος λαβεῖν τὰς πλάκας τὰς λιθίνας, πλάκας διαθήκης, ἃς διέθετο Κύριος πρὸς ὑμᾶς, καὶ κατεγινόμην ἐν τῷ ὄρει τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας, ἄρτον οὐκ ἔφαγον καὶ ὕδωρ οὐκ ἔπιον.

ι. Καὶ ἔδωκε Κύριος ἐμοὶ τὰς δύω πλάκας τὰς λιθίνας γεγραμμένας ἐν τῷ δακτύλῳ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπ' αὐταῖς ἐγέγραπτο πάντες οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησε Κύριος πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ὄρει ἐκ μέσου τοῦ πυρὸς ἡμέρᾳ ἐκκλησίας.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Καὶ πλαξὶ λιθίναις ἐνέγραφεν, ἐπειδὴ γενομένοις ἀναισθήτοις, καὶ λίθοις οὖσιν ὥσπερ, αὐτοῖς διελέγετο· μᾶλλον δὲ ἵνα καὶ λίθοις θεοχαράκτοις, καὶ
„ δακτύλῳ Θεοῦ γεγραμμένοις, ὡς φησὶν ἡ θεία Γραφὴ, τῶν λιθίνων καὶ ἀναισθήτων ἀποστήσῃ Θεῶν.

ια. Καὶ ἐγένετο διὰ τεσσαράκοντα ἡμερῶν καὶ διὰ τεσσαράκοντα νυκτῶν ἔδωκε Κύριος ἐμοὶ τὰς δύω πλάκας τὰς λιθίνας, πλάκας διαθήκης.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπὶ μὲν τῆς γλώττης τὸν Θεὸν εἶχον οἱ Ἰσραηλῖται, ἐπὶ δὲ τῆς γνώμης τοὺς Αἰγυπτίων Θεοὺς, ὡς ἔδειξε τὸ τέλος. ταῦτα Μωϋσῆς μὲν ἠγνόει, ὁ Θεὸς δὲ προεώρα· ὅτι γε εἰ μὴ θύειν αὐτοῖς συγχωρήσειε, προσοίσουσιν εὐθὺς τῇ τῶν Αἰγυπτίων πολυθείᾳ. τὶ οὖν ὁ πάνσοφος ποιεῖ Θεός; (1) κατέχει τὸν Μωϋσῆν ἐν τῷ ὄρει ἡμέρας τεσσαράκοντα, καί τοι γε

A δυνατῶς ἔχων ἐν τρισὶν ἡμέραις δοῦναι τὸν νόμον· ἵνα τὸ κεκρυμμένον ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας τῶν Ἰουδαίων, λέγω δὴ τὸ τῆς ἀσεβείας, ὁ χρόνος τῆς ἀπουσίας ἐλέγξῃ. ὃ δὴ καὶ γέγονε.

ιβ. Καὶ εἶπε Κύριος πρός με, ἀνάστηθι, καὶ κατάβηθι τὸ τάχος ἐντεῦθεν, ὅτι ἠνόμησεν ὁ λαός σου, οὓς ἐξήγαγες ἐκ γῆς Αἰγύπτου· καὶ παρέ-
B βησαν ταχὺ ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἧς ἐνετείλω αὐτοῖς, ἐποίησαν ἑαυτοῖς χώνευμα.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ὁδὸν λέγει τὴν διδασκαλίαν, ἣν ἐμάθομεν παρ' αὐτοῦ.

ιγ. Καὶ εἶπε Κύριος πρός με, λέγων, λελάληκα πρὸς σὲ ἅπαξ καὶ δὶς, λέγων, ἑώρακα τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ ἰδοὺ λαὸς σκληροτράχηλός ἐστιν.

Γ ιδ. Ἔασόν με ἐξολοθρεῦσαι αὐτοὺς, καὶ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτῶν ὑποκάτωθεν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα, καὶ ὑψηλὸν, καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ τοῦτο.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ὦ εὐπλαγχνίας ὑπερβολή. εἰδὼς ὁ Θεὸς, ὅτι ὁρῶν Μωϋσῆς, ὡς συγγνώμης μείζονα τοῖς Ἰσραηλίταις ἡμάρτηται, καὶ οὐκ ἂν τολμήσειε πα-
Δ ρακαλέσαι τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτῶν, αὐτὸς αὐτὸν εἰς τοῦτο προσκαλεῖται, δι' ὧν ἀπει-
„ λεῖ λέγων· ἔασόν με καὶ θυμωθεὶς ὀργῇ, Ἐξόδ. 32. 10.
„ ἐξαλείψω αὐτοὺς· μονονουχὶ λέγων, μὴ ἐντραπῇς παρακαλέσαι με. (2)

ιε. Καὶ ἐπιστρέψας, κατέβην ἐκ τοῦ ὄρους· καὶ τὸ ὄρος ἐκαίετο πυρί. καὶ αἱ δύω πλάκες τῶν μαρτυρίων ἐπὶ
ις. ταῖς δυσὶ χερσί μου. Καὶ ἰδὼν ὅτι
E ἡμάρτετε ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν, καὶ ἐποιήσατε ὑμῖν ἑαυτοῖς χωνευτὸν, καὶ παρέβητε ταχὺ ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἧς
ιζ. ἐνετείλατο Κύριος ὑμῖν· (3) Ἐπιλαβόμενος τῶν δύω πλακῶν, ἔρριψα αὐτὰς ἀπὸ τῶν δύω χειρῶν μου. (4)

ιη. Καὶ ἐδεήθην ἔναντι Κυρίου δεύτερον, καθάπερ καὶ πρότερον τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα
Z νύκτας, ἄρτον οὐκ ἔφαγον καὶ ὕδωρ οὐκ ἔπιον, περὶ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν ὧν ἡμάρτετε ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν παροξύναι αὐτόν.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τεσσαράκοντα ἡμέρας ἄρτον οὐκ ἔφαγε, καὶ ὕδωρ οὐκ ἔπιεν, ἀντὶ τοῦ, οὔτε ξηρᾶς, οὔτε ὑγρᾶς μετείληφε τροφῆς.

ιθ. Καὶ

(1) Τὰ ἑπόμενα κεῖται καὶ ἐν σελ. 911. τῷ Ὠριγένει ἐπιγεγραμ.
(2) Μικρόν τι τούτων διαφέρουσι τὰ ἐν σελ. 912.
(3) Ὅρα τὸ τοῦ Προκοπ. ὑπόμν. τὸ ἐν σελ. 913. ὃ καὶ ὧδε παρὰ τοῖς κώδ. κεῖται.
(4) Τῶν χειρῶν μου, καὶ συνέτριψα ἐναντίον ὑμῶν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

ιθ. Καὶ ἔνΦοβός εἰμι διὰ τὸν θυ- Α
μὸν καὶ τῲ ὀργῲ, ὅτι παρωξύνθη
Κύριος ἐΦ' ὑμῖν ἐξολοθρεῦσαι ὑμᾶς.
καὶ εἰσήκουσε Κύριος ἐμοῦ ἐν (1) καιρῷ
κ. τούτῳ. Καὶ ἐπὶ Ἀαρὼν ἐθυμώθη
Κύριος σΦόδρα ἐξολοθρεῦσαι αὐτόν,
καὶ ἠυξάμην καὶ περὶ Ἀαρὼν ἐν τῷ
καιρῷ ἐκείνῳ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐν πολλοῖς τόποις τῆς Γρα- Β
Φῆς εὑρήσεις τὰ τοιαῦτα τρόπα χήματα. ἀ
γαρ ὡς παραβαίνων τὸν λόγον, ἃ ποιεῖ ὃ
λέγει, ἀλλ' ὡς πολυέλεος συγχωρεῖ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἤγαγε δὲ εἰς μέσον
καὶ νῦν τῲ τοῦ μόχθου λατρείαν· καὶ ὅτι
διὰ τῲ ἐκείνων ἀσέβειαν τὰς θεοσδότους
συνέτριψε πλάκας· καὶ ὡς παιδαίως ἱκε-
τείαν προσαγαγών, ἱλεώσατο τὸν Θεὸν
μάλα καὶ αὐτοῖς καὶ τῷ Ἀαρὼν ὀργιζό-
» μενον. καὶ ἐπὶ Ἀαρὼν γάρ Φησιν ἐθυ-
» μώθη Κύριος σΦόδρα ἐξολοθρεῦσαι αὐ-
» τὸν, καὶ ἠυξάμην περὶ Ἀαρὼν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ.

κα. Καὶ τῲ ἁμαρτίαν ὑμῶν, ἣν
ἐποιήσατε, τὸν μόχθον ἔλαβον αὐτὸν,
καὶ κατέκαυσα αὐτὸν ἐν πυρὶ, καὶ
συνέκοψα αὐτὸν καταλέσας σΦό-
δρα ἕως οὗ ἐγένετο λεπτὸν, καὶ ἐγε-
νήθη ὡσεὶ κονιορτὸς, καὶ ἔῤῥιψα τὸν
κονιορτὸν εἰς τὸν χειμάῤῥουν τὸν κατα-
βαίνοντα ἐκ τοῦ ὄρους.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ταῦτα μάλι-
στα καὶ περὶ τῶν νυνὶ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς χρό-
νῳ γεγενημένων τότε ἡ ἱστορία προΦητικῶς
ἀνεΦώνησε. πᾶσα γὰρ ἡ περὶ τὰ εἴδωλα
πλάνη τέλεον ἐξηΦανίσθη τοῦ βίου, κατα-
ποθεῖσα διὰ τῶν δυσεβῶν σωμάτων, τῶν
διὰ τῆς ἀγαθῆς ὁμολογίας τὸν ἀΦανισ-
μὸν τῆς ἀσεβοῦς ὕλης ἐν ἑαυτοῖς ποιησα-
μένων. (2)

κβ. Καὶ ἐν τῷ ἐμπυρισμῷ, καὶ
ἐν τῷ πειρασμῷ, καὶ ἐν τοῖς μνήμασι
τῆς ἐπιθυμίας καὶ (3) παροξύναντες
κγ. ἦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν. Καὶ ἀπέ-
στειλεν ἐκ Κάδδης Βαρνὴ, λέγων, ἀνά-
βητε καὶ κληρονομήσατε τῲ γῳ̃, ὃν
δίδωμι ὑμῖν, καὶ ἠπειθήσατε τῷ ῥήμα-
τι Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ οὐκ
ἐπιστεύσατε αὐτῷ, καὶ οὐκ εἰσηκούσα-
κδ. τε τῆς Φωνῆς αὐτοῦ. Ἀλλ' ἀπειθοῦν-
τες ἦτε τὰ πρὸς Κύριον ἀΦ' ἧς ἡμέ-
κε. ρας ἐγνώσθη ὑμῖν. Καὶ ἐδεήθην ἐγὼ
ἐναντίον Κυρίου τεσσαράκοντα ἡμέρας
καὶ τεσσαράκοντα νύκτας, ὅσας ἐδεή-
θην. εἶπε γὰρ Κύριος ἐξολοθρεῦσαι
κς. ὑμᾶς. Καὶ ἠυξάμην πρὸς τὸν Θεὸν,
καὶ εἶπα, Κύριε Κύριε βασιλεῦ τῶν
Γ Θεῶν, μὴ ἐξολοθρεύσῃς τὸν λαόν σου
καὶ τῲ κληρονομίαν σου, ἣν ἐλυτρώ-
σω ἐν τῇ ἰσχύϊ σου τῇ μεγάλῃ, καὶ ἐν
τῇ χειρί σου τῇ κραταιᾷ, καὶ ἐν τῷ
κζ. βραχίονί σου τῷ ὑψηλῷ. Μνήθητι
τοῦ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ
τῶν θεραπόντων σου, οἷς ὤμοσας κα-
τὰ σεαυτοῦ. μὴ ἐπιβλέψῃς ἐπὶ τῲ
σκληρότητα τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ ἐπὶ
Δ τὰ ἀσεβήματα, καὶ ἐπὶ τὰ ἁμαρτή-
κη. ματα αὐτῶν. Μὴ ἔπωσιν οἱ κατοι-
κοῦντες τῲ γῳ̃ ὅθεν ἐξήγαγες ἡμᾶς
ἐκεῖθεν, λέγοντες, παρὰ τὸ μὴ δυνα-
σθαι Κύριον εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τῲ
γῳ̃ ὃν εἶπεν αὐτοῖς, καὶ παρὰ τὸ μι-
σῆσαι αὐτοὺς, ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἀπο-
κθ. κτεῖναι ἐν τῇ ἐρήμῳ. Καὶ οὗτος λαός-
σου καὶ κληρός σου, οὓς ἐξήγαγες ἐκ γῆς
Ε Αἰγύπτου ἐν τῇ ἰσχύϊ σου τῇ μεγάλῃ,
καὶ ἐν τῷ βραχίονί σου τῷ ὑψηλῷ.

ΚΕΦ. Ι.

α. Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ εἶπε Κύ-
ριος πρός με, λάξευσον
σεαυτῷ δύω πλάκας λι-
θίνας ὥσπερ τὰς πρώτας, καὶ ἀνά-
βηθι πρός με εἰς τὸ ὄρος, καὶ ποιήσεις
β. σεαυτῷ κιβωτὸν ξυλίνῳ. Καὶ γρά-
ψω ἐπὶ τὰς πλάκας τὰ ῥήματα,
ὅσα ἦν ἐν ταῖς πλαξὶ ταῖς πρώταις
ἃς συνέτριψας, καὶ ἐμβαλεῖς αὐ-
γ. τὰς εἰς τῲ κιβωτόν. Καὶ ἐποίησα
κιβωτὸν ἐκ ξύλων ἀσήπτων, καὶ ἐλά-
ξευσα τὰς δύω πλάκας τὰς λιθίνας
ὥσπερ αἱ πρῶται, καὶ ἀνέβην εἰς τὸ
ὄρος, καὶ αἱ δύω πλάκες ἐπὶ ταῖς χερ-
Η
δ. σίμου. Καὶ ἔγραψεν ἐπὶ τὰς πλά-
κας κατὰ τῲ γραΦῲ τῲ πρώτῳ
τὰς δέκα λόγους, οὓς ἐλάλησε Κύριος
Ζ πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ὄρει ἐκ μέσου τοῦ πυ-
ρὸς, καὶ ἔδωκεν αὐτὰς Κύριος ἐμοί.
ε. Καὶ ἐπιστρέψας κατέβην ἐκ τοῦ ὄρους,
καὶ ἐνέβαλον τὰς πλάκας εἰς τῲ κι-
βωτὸν ὃν ἐποίησα· καὶ ἦσαν ἐκεῖ, κα-
θὰ ἐνετείλατό μοι Κύριος.

ς. Καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀπῆραν ἐκ
Βηρὼθ υἱῶν Ἰακεὶμ Μισαδαΐ. ἐκεῖ ἀ-
πέθανεν Ἀαρὼν, καὶ ἐτάΦη ἐκεῖ, καὶ
ἱεράτευσεν Ἐλεάζαρ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ'
ζ. αὐτοῦ. Ἐκεῖθεν ἀπῆραν εἰς Γαδγάδ·

(1) Καὶ ἐν τῷ καιρ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(3) Τὸ, καὶ, ἐν ταῖς εἰρημ. ἐκδόσ. οὐκ ἔστι.
(2) Ὅμοια τούτοις τὰ ἐν σελ. 915.

καὶ ἀπὸ Γαδγὰδ εἰς Ἰετεβαθὰ, γῆ
η. χειμάῤῥῳ ὑδάτων. Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ διέσειλε Κύριος τὸ Φυλὸ τὸ Λευΐ, αἴρειν τὸ κιβωτὸν τῆς διαθήκης Κυρίου, παρεστῶναι (1) ἔναντι Κυρίου, λειτουργεῖν καὶ ἐπεύχεσθαι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Βηρώθ. Ἄνω εἰ τοῖς Ἀριθμοῖς καταλέγων τὰς σταθμὰς καὶ τὰς ἐπάρσεις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, οὐκ ἐμνήσθη τοῦ τόπου τούτου· ἀλλ' εἶπε
Ἀριθ. 20. 27. τὸν Ἀαρὼν εἰ Ὦρ τῷ ὄρει τετελευτηκέναι. εἰταῦθα γὰρ εἰ ἐπιτομῇ ἀνακεφαλαιούμενος, οὐ μέμνηται κατὰ τάξιν τῶν τόπων, ἢ τῶν καιρῶν. καὶ γὰρ πρὶν ἐλθεῖν εἰ Ὦρ τῷ ὄρει καὶ τελευτῆσαν τὸν Ἀαρὼν, ἦλθον εἰς Γαδγὰδ καὶ εἰς Ἐτεβαθά. εἰταῦθα δὲ εἰαλλὰξ φησὶ, καὶ πάλιν ἐπανατρέχει ἐπὶ τὰ
» πρότερα, λέγων· εἰ ἐκείνῳ τῷ καιρῷ διέσει-
» λε Κύριος τὸ Φυλὸ Λευΐ. τοῦτο δὲ ἐποίησεν εἰ τῷ ὄρει Σινᾶ. ὅπου καὶ εἰ μὲ ἡμέραις καὶ νυξὶν ὑπερηύξατο τοῦ λαοῦ πλαίσαντος.

θ. Διὰ τοῦτο οὐκ ἔσαι τοῖς Λευίταις μερὶς οὐδὲ κλῆρος ἐν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν· Κύριος ὁ Θεὸς κλῆρος αὐτῷ, καθὰ εἶπεν αὐτῷ.

ι. Κἀγὼ ἔστην ἐν τῷ ὄρει τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας, καὶ εἰσήκουσε Κύριος ἐν (2) τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ οὐκ ἠθέλησε Κύριος ἐξολοθρεῦσαι ὑμᾶς.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἦσάν τινες ἐσῶτες ὅπου ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐρηρεισμένας ἔχοντες τὰς τῆς ψυχῆς βάσεις παρὰ τῷ Ἰησοῦ. καὶ ὧν αὐτῶν ἡ τῶν ποδῶν στάσις συγγενὴς τῇ περὶ ἧς εἶπε Μωσῆς στάσει εἰ τῷ, κἀγὼ
» ἔστην εἰ τῷ ὄρει τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας, ἀξιωθέντι δὲ καὶ τοῦ,
Δευτ. 5. 31. σὺ δὲ αὐτοῦ στῆθι μετ' ἐμοῦ, λεγομένου.

ια. Καὶ εἶπε Κύριος πρός με, βάδισον, ἄπαρον ἐναντίον τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ εἰσπορευέσθωσαν καὶ κληρονομείτωσαν τὴν γῆν, ἣν ὤμοσε τοῖς πατράσιν αὐτῶν δοῦναι αὐτοῖς.

ιβ. Καὶ νῦν Ἰσραὴλ, τί Κύριος ὁ Θεός σου ζητεῖ παρὰ σοῦ, ἀλλ' ἢ Φοβεῖσθαι Κύριον τὸν Θεόν σου, πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ ἀγαπᾷν αὐτὸν, καὶ λατρεύειν Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου,
ιγ. καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, Φυλάσσεσθαι τὰς ἐντολὰς Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, ἵνα εὖ-
ιδ. σοι ᾖ; Ἰδοὺ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ (3) ἡ γῆ
ιε. καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν ἐν αὐτοῖς. Πλὴν τοὺς πατέρας ὑμῶν προείλετο Κύριος ἀγαπᾶν αὐτοὺς, καὶ ἐξελέξατο τὸ σπέρμα αὐτῶν ὑμᾶς παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην.

ΑΔΗΛΟΥ. Τοῦτο καὶ ὁ Σωτὴρ φησιν·
» ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου Ματθ. 11. 30.
» ἐλαφρόν ἐστι.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Οὕτω καὶ τὰ ἄλλα γε-
Β» γενημένα διεξελθὼν, φησί· καὶ νῦν Ἰσ-
» ραὴλ, τί Κύριος ὁ Θεὸς αἰτεῖ παρὰ σοῦ,
» ἀλλ' ἢ Φοβεῖσθαι Κύριον τὸν Θεόν σου, καὶ
» πορεύεσθαι εἰ πάσαις ταῖς εἰντολαῖς αὐτοῦ,
» τοῦ λατρεύειν Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου ἐξ ὅλης
» τῆς καρδίας σου; καὶ ἵνα μὴ τοπάσωσι τὸν
» Θεὸν ταῦτα νομοθετεῖν, ὡς θυμάτων δεό-
» μενον, ἐπήγαγεν· ἰδοὺ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ὁ
» οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ, ἡ γῆ καὶ πάντα ὅσα
» ἐστὶν εἰ αὐτοῖς. πλὴν τοὺς πατέρας ὑμῶν
Γ» προείλετο Κύριος ἀγαπᾶν αὐτοὺς, καὶ ἐξε-
» λέξατο τὸ σπέρμα αὐτῶν μετ' αὐτοὺς, ὑμᾶς
» παρὰ πάντα τὰ ἔθνη. διδασκόμεθα δὲ διὰ
» τούτων, ὡς ἀπολαύσει παῖδες ἀγαθῶν διὰ
τὴν τῶν προγόνων εὐσέβειαν.

ις. Καὶ περιτεμεῖσθε τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, καὶ τὸν τράχηλον ὑμῶν οὐ σκληρυνεῖτε ἔτι.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐδίδαξε δὲ καὶ ποία
Δ» περιτομὴ τῷ Θεῷ προσφιλής. περιτεμεῖ-
» σθε γὰρ ἔφη τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, καὶ
» τὸν τράχηλον ὑμῶν οὐ σκληρυνεῖτε ἔτι. καὶ
ταῦτα ἐλέγετο τοῖς μηδέπω τὴν ἀκροβυσίαν περιτμηθεῖσιν. Ἰησοῦς γὰρ ὁ τοῦ Ναυῆ μετὰ τὸ διαβῆναι τὸν Ἰορδάνην εἰ Γαλγάλοις αὐτοὺς περιέτεμεν. ἀλλ' ὅμως καὶ ἀπεριτμήτοις ὄσιν οὐκ ἐκέλευσε τὴν ἀκροβυσίαν παριτμηθῆναι, ἀλλὰ τὴν σκληροκαρδίαν καὶ τὸν τράχηλον τὸν σκληρόν. τοιγάρτοι τιμιωτέρα ἡ τῆς καρδίας περιτομή. ταύτην δὲ αὐτῶν τὴν κατηγορίαν καὶ διὰ τοῦ προφήτου Ἱερεμίου ὁ δεσπότης Θεὸς ἐποιήσατο. πάντα γὰρ ἔφη τὰ ἔθνη ἀπερίτ- Ἱερ. 9. 26.
» μητα σαρκὶ, ὁ δὲ οἶκος Ἰσραὴλ ἀπερίτμη-
» τος καρδία αὐτῶν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Σιωπᾷ νῦν τὴν αἰθητὴν περιτομὴν, ἐπεὶ ἀκρόβυστοι ἦσαν· Ἰησοῦς γὰρ αὐτοὺς εἰ Γαλγάλοις περιέτεμε· τὴν δὲ τῆς καρδίας, ὡς τιμιωτέραν ὑπέβαλεν.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι καὶ ὁ Μωϋσῆς εἰ κρυπτῷ θέλει γενέσθαι περιτομὴν εἰ καρδίᾳ.

ιζ. Ὁ γὰρ Κύριος καὶ Θεὸς ὑμῶν, οὗτος Θεὸς τῶν Θεῶν, καὶ Κύριος τῶν κυρίων, ὁ Θεὸς ὁ μέγας, ὁ Φοβερὸς, καὶ ἰσχυρὸς, ὅστις οὐ θαυμάζει πρόσωπον ἀνθρώπου, οὐδ' οὐ μὴ λάβῃ δῶρον.

** ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ. Οὐ γὰρ ὡς ὄντων Θεῶν ταῦτα λέγεται, ἀλλ' ὡς τοῦ λόγου διδάσκοντος ἡμᾶς, ὅτι τῶν νομιζομένων Θεῶν καὶ

(1) Παρεστάναι. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. (2) Καὶ εἰ. αἱ αὐτ. (3) Τὸ, καὶ, λείπει. αὐτ.

καὶ κυρίων ὁ τῷ ὄντι Θεὸς ὁ τὰ πάντα ποιήσας, Κύριος μόνος ἐστίν. ἵνα γὰρ καὶ τοῦτο ἐλέγξῃ τὸ ἅγιον πνεῦμα, διὰ τοῦ ἁγίου Δα-
Ψαλ. 134. 15. βὶδ εἶπεν· οἱ Θεοὶ τῶν ἐθνῶν, νομιζόμενοι
„ Θεοὶ, εἴδωλα Δαιμονίων εἰσὶν, ἀλλ' ὁ Θεὸς καὶ ἐπάγει κατάραν τοῖς ποιοῦσιν αὐτὰ καὶ προσκυνοῦσι.

„ ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον, ὁ γὰρ
„ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὗτος Θεὸς τῶν Θεῶν,
„ καὶ Κύριος τῶν κυρίων; Θεοὺς τοὺς κριτὰς
Ἐξόδ. 22. 28. „ ὀνομάζει. Θεοὺς γάρ φησιν· ὁ κακολογή-
„ σεις, καὶ ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κα-
κῶς. καὶ οὗτοι δὲ εἶπον οἱ Ἑβδομήκοντα,
Ἐξόδ. 21. 6. ἄξεις αὐτὸν εἰς κριτήριον, οἱ περὶ τὸν Ἀκύλαν καὶ τὸν Σύμμαχον, ἄξεις αὐτοὺς (1) πρὸς τοὺς Θεοὺς, ἡρμήνευσαν, Θεοὺς τοὺς κριτὰς ὀνομάσαντες. τούτων αὐτὸν εἶπε Θεὸν τῶν Θεῶν. ὁ γάρ τοι τῶν ψευδωνύμων. καὶ ἤδη δὲ διὰ πλειόνων ἡρμηνεύσαμεν ταῦτα.

ΑΔΗΛΟΥ. Περὶ τῶν κριτῶν λέγει, ὅτι Θεοὺς Θεῶν ἐστίν. εἰσὶ δὲ (2) οἱ τὸ τοῦ Ἀπο-
Α Κορ. 8. 5. στόλου προκομίζοντες· καὶ αὐτοὺς λεγομένους παρὰ τῶν προσκυνούντων αὐτούς, οὐκ ὄντας δὲ Θεούς.

ιη. Ποιῶν κρίσιν προσηλύτῳ καὶ ὀρφανῷ καὶ χήρᾳ, καὶ ἀγαπᾷ τὸν προσήλυτον δοῦναι αὐτῷ ἄρτον καὶ ἱμάτιον.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Πατὴρ τῶν ὀρφανῶν, καὶ κριτὴς τῶν χηρῶν καλούμενος χαίρει. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ὑψηλῶν, τὸ τῆς δεσποτείας ὄνομα τάττει· ἐπὶ δὲ τῶν ταπεινῶν, τὸ τῆς κηδεμονίας. ἐκείνων μὲν δεσπότης εἶναι διαβεβαιοῦται, τούτων δὲ πατήρ. μηδεὶς τοιγαροῦν ὀρφανὸν ἀδικείτω, τὸν πα-
Δ τέρα εἰνοῶν· μηδὲ χήραν καταπονείτω, τὸν κριτὴν φανταζόμενος· μηδὲ ἄλλον τινὰ πλεονεκτείτω, τὸν ἀδέκαστον κριτὴν ὀνειροπολῶν.

ιθ. Καὶ ἀγαπήσετε τὸν προσήλυτον, προσήλυτοι γὰρ ἦτε ἐν γῇ
κ. Αἰγύπτῳ. Κύριον τὸν Θεόν σου φοβηθήσῃ, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις, καὶ πρὸς αὐτὸν κολληθήσῃ, καὶ ἐπὶ κα.τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ὀμῇ. Οὗτος καύχημά σου, καὶ αὐτὸς Θεός σου, ὅσις ἐποίησέ σοι τὰ μεγάλα καὶ ἔνδοξα ταῦτα, ἃ εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου.

κβ. Ἐν ἑβδομήκοντα ψυχαῖς κατέβησαν οἱ πατέρες σου εἰς Αἴγυπτον, νυνὶ δὲ ἐποίησέ σε Κύριος ὁ Θεός σου ὡσεὶ τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει.

Γ ΚΥΡΙΛΛΟΥ. (3) Καὶ Ἀκύλας καὶ τὸ Σαμαρειτικὸν ἑβδομήκοντα μόνους λέγει. οὐδὲ γὰρ ἀριθμεῖ τοὺς υἱοὺς Ἰωσὴφ, Μανασσῆ καὶ Ἐφραὶμ, ὡς μὴ κατελθόντας εἰς Αἴγυπτον· ὡς ἔστιν εὑρεῖν ἀπὸ τῆς ἐν Γενέσει γενεαλογίας. οἱ δὲ Ἑβδομήκοντα ἑρμηνευταὶ κἀκείνους ἠριθμησαν. τὸ γὰρ ἐξ Ἰακὼβ γένος κατέλεξαν, οὓς συνελθόντας εἰς Αἴγυπτον. ἀμέλει γοῦν καὶ οἱ δύο υἱοὶ Ἰούδα ἠριθμήθησαν εἰσελθόντες εἰς Αἴγυπτον· ὅπερ καὶ πρὸ τῆς εἰς Αἴγυπτον καθόδου ἀπέθανον ἐν γῇ Χαναάν.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ἀπὸ μονῆς τῆς ψυχῆς ὧδε ὠνόμασε τὸν ἄνθρωπον. ἔστι δὲ ὅπου ἡ Γραφὴ (4) καὶ ἀπὸ μόνου τοῦ σώματος σημαίνει τὸν ὅλον ἄνθρωπον.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ.

α. Καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Ε Θεόν σου, καὶ φυλάξῃ τὰ φυλάγματα αὐτοῦ, καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ τὰς κρίσεις αὐτοῦ
β. πάσας τὰς ἡμέρας. Καὶ γνώσεσθε σήμερον, ὅτι οὐχὶ τὰ παιδία ὑμῶν, ὅσοι οὐκ οἴδασιν, οὐδὲ εἶδον τὴν παιδείαν Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, καὶ τὰ μεγαλεῖα αὐτοῦ, καὶ τὴν χεῖρα τὴν κραταιὰν, καὶ τὸν βραχίονα τὸν ὑψηλὸν,

γ. Καὶ τὰ σημεῖα αὐτοῦ, καὶ τὰ τέρατα αὐτοῦ, ἃ ἐποίησεν ἐν μέσῳ Αἰγύπτου Φαραὼ βασιλεῖ Αἰγύπτου,
δ. καὶ πάσῃ τῇ γῇ αὐτοῦ, Καὶ ὅσα ἐποίησε τῇ δυνάμει τῶν Αἰγυπτίων, τὰ ἅρματα αὐτῶν, καὶ τῷ ἵππον αὐτῶν, ὡς ἐπέκλυσε τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης (5) ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καταδιωκόντων αὐτῶν ὀπίσω ὑμῶν, καὶ ἀπώλεσεν αὐτοὺς Κύριος ἕως
ε. τῆς σήμερον ἡμέρας, Καὶ ὅσα ἐποίησεν ὑμῖν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἕως ἤλθετε εἰς τὸν τόπον τοῦτον,

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πάλιν ὑπέμνησε
Ζ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τῇ ἐρήμῳ, μνήμιον ἄληστον αὐτοῖς ἐμποιῶν ἀποδάζων κατὰ τὸν
„ λέγοντα Παῦλον· ἀδελφοὶ τὸ τὰ αὐτὰ Φιλιπ. 3. 1.
„ λέγειν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσ-
„ φαλές.

ς. Καὶ ὅσα ἐποίησε τῷ Δαθὰν καὶ Ἀβειρὼν υἱοῖς Ἐλιὰβ υἱοῦ Ῥουβὴμ, οὓς ἀνοίξασα ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς κα-

(1) Αὐτόν. ἡ ἐν Χαλ. ἔκδ.

(2) Ἐπεὶ καὶ ὁ Ἀπόστολος λεγομένους αὐτοὺς, οὐκ ὄντας φησὶν εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ἐπὶ γῆς. ὁ Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. τὰ αὐτὰ πλατύτερ. διαλαμβάνων.

(3) Ἀνθ' ὀνόματος κεῖται παρὰ τῷ Ἀλεξάν. κώδ. καὶ ἴσ. εἰκότως, ὡς ἀδήλου ὄντως τοῦ συγγραφέως. ὁ γὰρ ἐστὶ τοῦ Κυρίλ.

(4) Γεν. 34, 29. καὶ 36, 6. καὶ 47. 12.

(5) Τῆς θαλάσσης τῆς ἐρυθρᾶς. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

τέπιεν αὐτὰς, καὶ τὰς οἴκας αὐτῶν, καὶ τὰς σκιωὰς αὐτῶν, καὶ πᾶσαν αὐτῶν τιὼ ὑπόσασιν τιὼ μετ' αὐτῶν ἐν μέσῳ παντὸς Ἰσραήλ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Ἐπανίσαται γὰρ ἡ κλίσις τοῖς ἐπανισαμένοις Θεῷ, καὶ μαρτυρία γίνεται Μωϋσῆ, ὅτι ἀκ ἐξ ἐπιδρομῆς τιὼ ἱερωσιώλω περιέπασεν εἰς τὸν ἀδελφὸν, ἀλλὰ Θεᾶ ἡ δωρεά. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἅμα λόγῳ καὶ ἔργῳ ἑρμιωσύει ὁ λόγος, καὶ ἡ μαρτυρία τὸ ἔργον· καὶ ὁ θάνατος πικρότατος, οἷος ὁ δαιμονώντων, οἳ ζῶντες εἰς ᾅδα καταβήσονται. (1) καὶ προεῖπεν αὐτοῖς εἶναι κατὰ Θεᾶ Μωσῆς, ὥσε τὸ δαιμονώντων κατὰ Χριστᾶ πάθος ἐν αὐτοῖς ὑποτυπᾶται. τοῖς δὲ προηγαμένοις σιωφέλκεται τὰ ἀκολουθήματα, οἶκοι καὶ κλῆνη· καὶ τὸ πέρας, ἐκάλυψεν αὐτὰς ἡ γῆ.

Ματθ. 13. 49, 50. ἐξελεύσονται γάρ φησιν οἱ Ἄγγελοι, καὶ
» ἀφοριῶσι τὰς ἀσεβεῖς ἐκ μέσα τῶν δικαίων,
» καὶ ἐκβαλῶσιν αὐτὰς εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. σύνδειγμα ἂν ταῦτα τᾶ τέλα. (2)

ζ. Οἱ ὀφθαλμοὶ (3) ὑμῶν ἑώρων πάντα τὰ ἔργα Κυρίε τὰ μεγάλα,
η. ἃ ἐποίησεν ἡμῖν σήμερον. Καὶ φυλάξαθε πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτᾶ, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον, ἵνα ζῆτε, καὶ πολυπλασιαθῆτε, καὶ κληρονομήσητε τιὼ γιὼ, εἰς ἣν ὑμεῖς διαβαίνετε τὸν Ἰορδάνιν ἐκεῖ κληρο-
θ. νομῆσαι αὐτιώ. Ἵνα μακροημερεύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς ὤμοσε Κύριος τοῖς πατράσιν ὑμῶν δᾶναι αὐτοῖς καὶ τῷ σπέρματι αὐτῶν μετ' αὐτὰς, γιὼ
ι. ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. Ἔστι γὰρ γῆ εἰς ἣν σὺ εἰσπορεύῃ ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτιώ, οὐχ ὥσπερ ἡ γῆ Αἰγύπτε ἐστὶν, ὅθεν ἐξεπορεύεσθε ἐκεῖθεν, ὅταν σπείρωσι τὸν σπόρον, καὶ ποτίζωσι τοῖς ποσὶν αὐτῶν, ὡσεὶ κῆπον λαχα-
ια. νίας. Ἡ δὲ γῆ εἰς ἣν σὺ εἰσπορεύῃ ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτιώ, γῆ ὀρεινὴ καὶ πεδινὴ, ἐκ τᾶ ὑετᾶ τᾶ οὐρανᾶ πίεται ὕδωρ.

ιβ. Γῆ, ἣν Κύριος ὁ Θεὸς ἐπισκοπεῖται αὐτιὼ διαπαντὸς, οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίε τᾶ Θεᾶ ἐπ' αὐτῆς ἀπ' ἀρχῆς τᾶ ἐνιαυτᾶ ἕως σωτελείας τᾶ ἐνιαυτᾶ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. [Ἐπισκοπεῖται τῆς ἐπαγγελίας τιὼ γιὼ διαπαντὸς, ἤγουν ἐκζητεῖ αὐτιὼ, κατὰ τὰς ἄλλας ἑρμιωσύτας.] ταῦτα δὲ λεγόμενα, τὸν μὲν μειρακιώδη προτρέπεται Ἰσραὴλ, ἡμῖν δὲ νοητῶς ἐπιβάλλειν δίδωσι (4) τοῖς λεγομένοις. αὐτὸς γάρ ἐσιν ὁ πάσης τῆς κλίσεως ποιητὴς, καὶ τᾶ ἐλέες αὐτᾶ πλήρης ἡ γῆ· καὶ ὃ μᾶλλον (5) ταύτιω ἐφορᾷ ἢ ἐκείνιω, εἰ μή τι διὰ τιὼ τῶν οἰκητόρων δυσέβειαν. ὅπερ δὲ εἶπον, δίδωσιν σύνοιαν, ὡς ὁ περὶ γῆς αἰθητῆς αὐτοῖς διελέγετο, ἀλλὰ περὶ νοητῆς καὶ τοῖς ἐξ οὐρανᾶ ὄμβροις πιαινομένης, καὶ μηδὲν ἐκ τῆς τᾶ κόσμε σοφίας καὶ γηΐνης μεταλαμβανούσης, τῆς ὑπὸ πόδας κειμένης, διὰ τὸ ταπεινὸν καὶ χαμαίζηλον. ταύτιω τιὼ γιὼ, εἴτιν τιὼ Ἐκκλησίαν
» διαπαντὸς ἐφορᾷ ὁ Θεὸς, ἀπ' ἀρχῆς τε τᾶ
» ἐνιαυτᾶ (6) καὶ ἕως τῆς σωτελείας τᾶ σὺν αὐ-
» τᾶ. τᾶτον γὰρ καὶ ἐκάλεσεν Ἡσαΐας ἐνιαυ-
» τὸν Κυρίε δεκτὸν, καθ' ὃν ἐπέλαμψεν ὁ Ἡσ. 61. 2.
μονογενὴς τᾶ Θεᾶ λόγος, καὶ ὡς ὑετὸς κατέβη ἐπὶ τιὼ γιὼ· καὶ ἐπιβλέπει ἐπὶ πάντας τὰς κατοικοῦντας τιὼ οἰκουμένιω,
» τουτέστι τιὼ αὐτᾶ Ἐκκλησίαν. οἱ ὀφθαλμοὶ Ψαλ. 33. 15.
» γὰρ αὐτᾶ, φησὶν, ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα
» αὐτᾶ εἰς δέησιν αὐτῶν.

ιγ. Ἐὰν δὲ ἀκοῇ ἀκούσητε πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτᾶ, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον, ἀγαπᾷν Κύριον τὸν Θεόν σε, καὶ λατρεύειν αὐτῷ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σε, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σε·

ιδ. Καὶ δώσει τὸν ὑετὸν τῇ γῇ σε καθ' ὥραν ἐν τῷ καιρῷ αὐτᾶ πρώϊμον καὶ ὄψιμον, καὶ εἰσοίσεις τὸν σῖτόν σε, καὶ τὸν οἶνόν σε, καὶ τὸ ἔλαιόν σε.

ΠΡΟΚΟ-

(1) Περὶ τῶν δαιμονώντων τάδε λέγει ὁ θεῖος Χρυσόσομ. (ἐν τῇ 477. σελ. τᾶ 1. Τόμ. τῆς τᾶ Μοντφ. ἐκδόσ. ἐν τῷ 4. περὶ Ἀκαταλήπτ. λόγ.) Καὶ τί δήποτε τὰς δαιμωνῶντας, καὶ τῇ μανίᾳ πονηρᾷ κατεχομένας εἰσάγεσθαι κελεύει τότε ὁ διάκονος, καὶ κλίνειν τὰς κεφαλάς; τίνος ἕνεκεν τᾶτο ποιεῖ; ἄλυσις πονηρὰ καὶ χαλεπὴ τῶν Δαιμόνων ἐσὶν ἡ ἐνέργεια, ἄλυσις παντὸς σιδήρε δυνατωτέρα. καθάπερ ἂν δικασᾷ πρόοδον ἔχοντος, καὶ ἐφ' ὑψηλᾶ τᾶ βήματος καθέζεσθαι μέλλοντος, οἱ δεσμοφύλακες τὰς τὸ δεσμωτήριον οἰκοῦντας ἅπαντας ἐξαγαγόντες τᾶ οἰκήματος, πρὸ τῶν κιγκλίδων καὶ τῶν τᾶ δικασηρίε παραπετασμάτων καθίζουσιν αὐχμῶντας, ῥυπῶντας, κομῶντας, ῥάκια περιβεβλημένους· ἕτω δὴ καὶ οἱ πατέρες ἐνομοθέτησαν, τᾶ Χριστᾶ μέλλοντος ὥσπερ ἐφ' ὑψηλᾶ προκαθέζεσθαι βήματος, καὶ ἐπ' αὐτῶν φαίνεσθαι τῶν μυστηρίων, τὰς δαιμωνῶντας καθάπερ δεσμώτας τινὰς εἰσάγεσθαι, ἐχ ἵνα λύθωσιν ὑπέχωσι τῶν πεπλημμεληκότων, καθάπερ ἐκεῖνοι οἱ δεδεμένοι, ἀλλ' ἵνα τᾶ δήμε καὶ τῆς πόλεως ἀπάσης ᾠδὴν παρέσης, κοιναὶ περὶ αὐτῶν ἱκετηρίαι γένωνται, πάντων ὁμοθυμαδὸν τὸν κοινὸν δεσπότιν ὑπὲρ αὐτῶν ἐξαιτεμένων, καὶ ἐλεῆσαι παρακαλέντων μετὰ σφοδρᾶς τῆς βοῆς. ἐκ τέτων ἂν δῆλον, ὅτι ἃ ζῶντες εἰς ᾅδα καταβαίνεσιν οἱ δαιμωνῶντες, ὡς φησὶν ὁ Ἀπολινάρ.

(2) Τὰ αὐτὰ ἐν ἐπιτομῇ καὶ ὁ Προκόπ. ἐν σελ. 1277.

(3) Ὅτι οἱ ὀφθαλμοί. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

(4) Ἡμᾶς δὲ νοητῶς ἐπιβάλλειν ποιεῖ. αὐτὸς γὰρ, κ. ὁ τῆς Λύγ. κώδ.

(5) Πλέον δὲ γιὼ ἐφορᾷ διὰ τιὼ τῶν οἰκητόρων δυσέβειαν. ἡ νοητὴ δὲ γῆ οὐρανίοις ὄμβροις πιαίνεται, μηδὲν ἐκ τῆς, κ. ὁ αὐτ.

(6) Τᾶ ἐκλεκτᾶ, κατὰ τὸν Ἡσαΐαν, ἐνιαυτᾶ, ἕως τῆς σωτελείας, καθ' ὃν, κ. ὁ αὐτ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πρώϊμον καὶ ὄψιμον· ἡμῖν δὲ τοῖς τελειοτέροις τὸν διὰ τῶν Προφητῶν πρώϊμον ὄντα, καὶ τὸν ἐπὶ τῆς αὐτῆ σαρκὸς παρουσίας ὄψιμον ἐκπεμφθέντα ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν. ἅτω γὰρ καὶ τῶν πνευματικῶν ἀπολαύσομεν χαρισμάτων.

ιε. Καὶ δώσει χορτάσματα ἐν τοῖς ἀγροῖς σου τοῖς κτήνεσί σου. καὶ Φα-
ιε. γὼν, καὶ ἐμπλησθεὶς, Πρόσεχε σεαυτῷ μὴ πλατυνθῇ ἡ καρδία σου, καὶ παραβῆτε, καὶ λατρεύσητε Θεοῖς ἑτέροις, καὶ προσκυνήσητε αὐτοῖς,

ις. Καὶ θυμωθεὶς ὀργισθῇ Κύριος ἐφ' ὑμῖν, καὶ συσχῇ τὸν οὐρανὸν, καὶ οὐκ ἔσαι ὑετὸς, καὶ ἡ γῆ οὐ δώσει τὸν καρπὸν αὐτῆς, καὶ ἀπολεῖσθε ἐν τάχει ἀπὸ τῆς γῆς τῆς ἀγαθῆς, ἧς ἔδωκεν ὁ Κύριος ὑμῖν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐὰν δὲ παραβῆτε, φησὶ, χήσει τὸν ὑετὸν, κατὰ τὸν Ἡσαΐαν,
Ἡσ. 5. 6. ἀντελεῖται ταῖς νεφέλαις τοῦ μὴ δοῦναι ὑετόν. ἰδοὺ γὰρ νῦν παρ' αὐτοῖς, ὁ προφητεία, ὁ πνευματικὰ χαρίσματα, λιμὸς δὲ ἀγαθῶν· καὶ ἐκ τῆς γῆς ἀπώλοντο, πάλαι μὲν ἐξ εἰδωλολατρείας παραδοθέντες Βαβυλωνίοις, νῦν δὲ διὰ τὸ σαυρῷ παραδοῦναι Χριστόν.

ιη. Καὶ ἐμβαλεῖτε τὰ ῥήματα ταῦτα εἰς τὴν καρδίαν ὑμῶν καὶ εἰς τὴν ψυχὴν ὑμῶν, καὶ ἀφάψετε αὐτὰ εἰς σημεῖον ἐπὶ τῆς χειρὸς ὑμῶν, καὶ ἔσαι ἀσάλευτα πρὸ ὀφθαλμῶν ὑμῶν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. [Ἔργα σύμβολον ἡ χείρ. τὰ δὲ σωνόμως δρώμενα πρὸς ἡμῶν, πάντως που καὶ ἀνεπίπληκτα, καὶ τὸ ἐν φαν-
Ματθ. 23. 5. λότητι σχοινὸν οὐκ ἔχει.] Ἐμεγάλυνον [οὖν]
» οἱ Φαρισαῖοι τὰ κράσπεδα αὐτῶν, καὶ ἐπλάτυναν τὰ φυλακτήρια, τουτέστι τὰ τῆς δεξιᾶς ἀπηρτημένα δέλτια· πλὴν ἐγελῶντο παρὰ Χριστῷ, [εἰς] φιλοδοξίας ἀφορμὴν, καὶ οὐκ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ νόμου τὸ χρῆμα πεποιημένοι. ἔστιν οὖν ἄρα καὶ ἐννόμως ἀνομεῖν, ἐὰν μή τις ὀρθῶς χρῷτο τῷ νόμῳ. καὶ
Ἐκκλ. 7. 16. τοῦτό ἐστιν οἷμαι ὅπερ ἔφη Σολομών· ἔστι δί-
» καιος ἀπολλύμενος ἐν δικαίῳ αὐτοῦ.

» ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ ἔσαι ἀσάλευτον πρὸ
» ὀφθαλμῶν ὑμῶν. Μακάριος γὰρ ὁ μελε-
Ψαλ. 1. 2. τῶν τὸν νόμον Κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτός·
Ψαλ. 36. 31. καὶ πάλιν περὶ παντὸς δικαίου, ὁ νόμος τοῦ
» Θεοῦ αὐτοῦ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς·
Ψαλ. 50. 13. καὶ, διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδούς σου, καὶ ἀσε-
» βεῖς ἐπὶ σὲ ἐπιστρέψουσι. τὸ γὰρ ὅτω τὸν Θεὸν ἀγαπᾷν, οὐκ ἐν τῷ μόνον τὸν νόμον αὐτοῦ μελετᾷν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. ἐκβαλεῖ πάντα
» τὰ ἔθνη ἀπὸ προσώπου ὑμῶν, τούς τε αἰθη-

A τοὺς καὶ τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ ἀντικειμένους, καὶ
» τοὺς νοητοὺς, πρὸς οὓς ἡ πάλη· οὐ πρὸς αἷμα Ἐφες. 6. 12
» καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς
» τὰς ἐξουσίας, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας, καὶ τὸν ὄχλον ἡμῖν τῶν παθῶν ἐμποιοῦντα διὰ τοῦ ἡμετέραν ἀπροσεξίαν.
» ἄνευ γὰρ αὐτοῦ ἡμεῖς οὐδὲν δυνάμεθα ποιεῖν, Ἰωάν. 15. 5.
κατὰ τὸν τοῦ Σωτῆρος φωνήν. καὶ γάρ-
» εἰσιν ἔθνη μεγάλα καὶ ἰσχυρότερα ἢ μεῖ-
» λον ἡμεῖς. (1)

B ιθ. Καὶ διδάξετε αὐτὰ τὰ τέκνα ὑμῶν λαλεῖν αὐτὰ καθημένους ἐν οἴκῳ, καὶ πορευομένους ἐν ὁδῷ, καὶ κοιταζομένους, καὶ διανιστα μένους.

» ΑΔΗΛΟΥ. Λαλεῖν αὐτὰ, ὅμοιον τῷ, 1. Θεσ. 5. 17,
» ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, καὶ ἐν παντὶ 18.
» εὐχαριστεῖτε.

κ. Καὶ γράψετε αὐτὰ ἐπὶ τὰς
Γ φλιὰς τῶν οἰκιῶν ὑμῶν, καὶ τῶν πυ-
κα. λῶν ὑμῶν, Ἵνα πολυημερεύσητε, καὶ αἱ ἡμέραι τῶν υἱῶν ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς ὤμοσε Κύριος τοῖς πατράσιν ὑμῶν δοῦναι αὐτοῖς, καθὼς αἱ ἡμέραι τοῦ
κβ. οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἔσαι ἐὰν ἀκοῇ εἰσακούσητε πάσας τὰς ἐντολὰς ταύτας, ἃς ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον ποιεῖν, ἀγαπᾷν Κύριον τὸν
Δ Θεὸν ὑμῶν, καὶ πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ προσκολλᾶσθαι
κγ. αὐτῷ, Καὶ ἐκβαλεῖ Κύριος πάντα τὰ ἔθνη ταῦτα ἀπὸ προσώπου ὑμῶν, καὶ κληρονομήσετε ἔθνη μεγάλα καὶ ἰσχυρότερα μᾶλλον ἢ ὑμεῖς.

κδ. Πάντα τὸν τόπον οὗ ἂν πατήσῃ τὸ ἴχνος τοῦ ποδὸς ὑμῶν, ὑμῖν
E ἔσαι· ἀπὸ τῆς ἐρήμου καὶ Ἀντιλιβάνου, καὶ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ μεγάλου ποταμοῦ Εὐφράτου, καὶ ἕως τῆς θαλάσσης τῆς ἐπὶ δυσμῶν ἔσαι τὰ ὅρια ὑμῶν.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ κατοικεῖ ἀπὸ
» τῆς ἐρήμου ἕως τοῦ Ἀντιλιβάνου καὶ τοῦ Εὐ-
» φράτου. σὺν ψυχαῖς νοσούντων ἀγνωσίαν Θεοῦ, καὶ προσκειμένων εἰδώλοις.

Z κε. Οὐκ ἀντισήσεται οὐδεὶς κατὰ πρόσωπον ὑμῶν· καὶ τὸν φόβον ὑμῶν καὶ τὸν τρόμον ὑμῶν ἐπιθήσει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς, ἐφ' ἧς ἂν ἐπιβῆτε ἐπ' αὐτῆς, ὃν τρόπον ἐλάλησε Κύριος πρὸς ὑμᾶς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τί γὰρ δικαίου φοβερώτερον ἀνθρώποις ἢ Δαίμοσιν; ὧ καὶ
H» θῆρες ἄγριοι, φησὶν, εἰρωδίασι, τὸν Ἰώβ. 5. 23.
κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ἐπιγιγνώσκοντες χαρακτῆρα.

κς. Ἰδοὺ

(1) Τὰ αὐτὰ σωτόμως καὶ ὁ Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ

κϛ. Ἰδȣ̀ ἐγὼ δίδωμι ἐνώπιον ὑμῶν
κζ. σήμερον εὐλογίας ϗ κατάρας. Τὰς
εὐλογίας, ἐὰν ἀκȣ́σητε τὰς ἐντολὰς
Κυρίȣ τȣ̃ Θεȣ̃ ὑμῶν, ἃς ἐγὼ ἐντέλ-
κη. λομαι ὑμῖν σήμερον· Καὶ τὰς κατά-
ρας, ἐὰν μὴ εἰσακȣ́σητε τὰς ἐντο-
λὰς Κυρίȣ τȣ̃ Θεȣ̃ ὑμῶν, ὅσας ἐγὼ
ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον, καὶ πλα-
νηθῆτε ἀπὸ τῆς ὁδȣ̃ ἧς ἐνετειλάμην
ὑμῖν, πορευθέντες λατρεύειν Θεοῖς
ἑτέροις, ȣ̃ς ȣ̓κ οἴδατε.

Δευτ. 30. 15. ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ ἑτέρωθι φησὶ, τὴν ζωὴν
„ καὶ τὸν θάνατον. ἕκαστος γάρ φησι διὰ τῶν
αὐτȣ̃ ἔργων ἐπιλαμβάνεται, καὶ περι-
δράττεται ȣ̓̃περ καὶ βȣ́λεται.

„ ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὴν εὐλογίαν καὶ
Δευτ. 30. 15. τὴν κατάραν, καὶ ἀλλαχȣ̃, τὴν ζωὴν καὶ
τὸν θάνατον· ἐπεὶ καὶ διὰ πυρὸς αὐτοῖς
ἐχρημάτισε, δηλῶν, ἐὰν μὲν ὑπακȣ́σῃ,
τὸ φῶς· ἐὰν δὲ παρακȣ́σῃ, τὸ πῦρ.

κθ. Καὶ ἔσται ὅταν εἰσαγάγῃ σε
Κύριος ὁ Θεός σȣ εἰς τὴν γῆν ἣν δια-
βαίνεις ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτὴν, καὶ
δώσεις τὴν εὐλογίαν ἐπ' ὄρȣς Γαρι-
ζὶν, ϗ τὴν κατάραν ἐπ' ὄρȣς Γαιβάλ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἑρμηνεύεται τὸ
μὲν Γαριζεὶν, ὄρος λελυτρωμένων, ἢ δια-
τομὴ παροικίας αὐτῶν· τὸ δὲ Γαιβὰλ, ὄρος
μεματαιωμένων, ἢ ὠδίνων αὐτῶν. εἰκότως
ἄρα ἐφ' ȣ̃ μὲν αἱ εὐλογίαι, ἐφ' ȣ̃ δὲ αἱ κα-
τάραι. κεῖται δὲ ταῦτα κατὰ τὸ ἀνατο-
λικὸν μέρος Ἱεριχȣ̃ς ἐπέκεινα τȣ̃ Γαλγὰλ
τόπȣ. οἱ δὲ Σαμαρεῖται νομίζȣσιν αὐτὰ
παρακεῖσθαι Σικίμοις πόλει τῇ καὶ Συχὲμ,
ἔνθα παρὰ τῷ φρέατι διελέχθη Κύριος
τῇ Σαμαρείτιδι. ἣ νῦν καλεῖται Νεάπο-
λις, καλεῖται δὲ καὶ Σαμάρεια· (1) ἐπεὶ τὸ
ὄρος, ὅ φασι Γαριζεὶν ἦν τȣ̃ Σωμὴρ, ὃς υἱὸν
ἔσχε τὸν Σομορών. ἐβεβαιώθη δὲ τȣ̃νομα
μετὰ τȣ̀ς ἀποσταλέντας ἐκ τȣ̃ βασιλέως τῶν
Ἀσσυρίων ἐγκαθίσαι τῇ γῇ. τὰ δὲ τῶν πα-
ροικȣ́ντων (2) ἔθνη, οἳ ἀπέστρεψαν τὴν καρ-
δίαν τῶν Σαμαρειτῶν, ὡς ἀποστρεφομένȣς
A ἐν ταῖς εὐχαῖς ὁρᾶν πρὸς τὸ ὄρος, ὡς ἂν
ἔχοι τῶν εὐχομένων ἡ γῆ κλίμακός τε καὶ
θέσεως. οἱ γὰρ ἱερεῖς τῶν ἐθνῶν τῶν ὁ
γνόντες, ὡς ἐνεδήμησεν Ἔσδρας βδελυττό-
μενος τὰ εἴδωλα, νόμον ἔχων Θεȣ̃ τὸν κε-
λεύοντα τὸν εἰδωλολατρȣ̃ντα λιθοβολεῖ-
σθαι, σπεύσαντες ἐπῆραν ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν
οἴκων τὰ εἴδωλα, καὶ ἐν μυχῷ τινὶ τȣ̃ Γα-
ριζεὶν κατέκρυψαν ὄρȣς, ὡς ἡ παράδοσις
ἔχει. καὶ κειμένων κάτω τῶν εἰδώλων, οἱ
B Σαμαρεῖται προσεύχονται, κἂν ἠγνοήκα-
σι τȣ̃το. ἀδύνατον γὰρ ψεύσασθαι τὴν Γρα-
„ φὴν λέγȣσαν, ἔμειναν ποιȣ̃ντες τὸν νόμον 4. Βασ. 17. 32,
„ τȣ̃ Θεȣ̃, καὶ προσκυνȣ̃ντες τὰ αὐτῶν εἴδω- 33.
λα. ἐπὶ δὲ τȣ̃ ὄρȣς, ὅπερ ἐνόμισαν Γαρι-
ζεὶν, ναὸν κατασκευάσαντες ηὔχοντο· καί-
τοι εἰ ἦν Γαριζεὶν καὶ Γαιβὰλ ὄρη τὰ πα-
ρακείμενα Νεαπόλει, ἅπερ εἰσὶν ὑψηλό-
τατα, πῶς ἂν κάτωθεν ἢ τῆς εὐλογίας ἢ
τῆς κατάρας ἤκȣον, ἑκατέρας ἄνω λεγο-
Γ μένης, καὶ πλείστȣ τȣ̃ ὕψȣς, ὡς νῦν ὁρᾶ-
ται, τυγχάνοντος; εἰς γὰρ τὸ παρ' αὐτῶν
λεγόμενον Γαριζεὶν, ᾗ καὶ φ', ὡς φασὶ,
βαθμῖσιν ἀνέρχονται. ἔχει δὲ καὶ ἡ ἀκο-
λȣθία τῆς βίβλȣ τȣ̃ Ἰησȣ̃, ὡς κατὰ ἀνα-
τολὴν Ἱεριχȣ̃ς τὰ δύω καθέστηκεν ὄρη, ἔν-
θα καὶ τόπος τὰ Γάλγαλα δύω σημείοις
ἀπέχοντα τῆς πόλεως. ἡ δὲ Σίκιμα τῆς
Ἱεριχȣ̃ς βορειοτέρα τε καὶ δυττικωτέρα ση-
μείοις αὐτῆς ἀπέχȣσα νβ'.

Δ λ. Οὐκ ἰδȣ̀ ταῦτα πέραν τȣ̃ Ἰορ-
δάνȣ, ὀπίσω ὁδὸν δυσμῶν ἡλίȣ ἐν γῇ
Χαναὰν, τὸ κατοικȣ̃ν ἐπὶ δυσμῶν
ἐχόμενον Γολγὸλ πλησίον τῆς δρυὸς
λα. τῆς ὑψηλῆς; Ὑμεῖς γὰρ διαβαίνε-
τε τὸν Ἰορδάνην, εἰσελθόντες κλη-
ρονομῆσαι τὴν γῆν, ἣν Κύριος ὁ Θεὸς
ὑμῶν δίδωσιν ὑμῖν ἐν κλήρῳ πάσας
E τὰς ἡμέρας, κληρονομήσετε αὐτὴν,
λϐ. καὶ κατοικήσετε ἐν αὐτῇ. Καὶ φυ-
λάξασθε τȣ̃ ποιεῖν πάντα τὰ προ-
στάγματα αὐτȣ̃, καὶ τὰς κρίσεις αὐ-
τȣ̃, ἃς ἐγὼ δίδωμι ἐνώπιον ὑμῶν σή-
μερον.

ΚΕΦ. ΙΒ.

α. Καὶ ταῦτα τὰ προστάγματα
καὶ τὰ κρίματα, ἃ φυ-
λάξεσθε ποιῆσαι ἐπὶ τῆς
γῆς, ἣν Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέ-
ρων ἡμῶν δίδωσιν ὑμῖν ἐν κλήρῳ, πά-
σας τὰς ἡμέρας, ἃς ὑμεῖς ζήσετε ἐπὶ
β. τῆς γῆς. Ἀπωλείᾳ ἀπολεῖτε πάν-
τας τȣ̀ς τόπȣς ἐν οἷς ἐλάτρευσαν
ἐκεῖ τὰ ἔθνη τοῖς Θεοῖς αὐτῶν, ȣ̃ς
ὑμεῖς κληρονομεῖτε αὐτȣ̀ς, ἐπὶ τῶν
ὀρέων τῶν ὑψηλῶν, καὶ ἐπὶ τῶν θι-
νῶν, καὶ ὑποκάτω δένδρȣ δασέως.
γ. Καὶ κατασκάψετε τȣ̀ς βωμȣ̀ς αὐ-
τῶν, καὶ τὰ ἄλση αὐτῶν ἐκκόψετε,
καὶ τὰ γλυπτὰ τῶν Θεῶν αὐτῶν κα-
τακαύσετε πυρὶ, καὶ ἀπολεῖτε τὸ
δ. ὄνομα αὐτῶν ἐκ τȣ̃ τόπȣ ἐκείνȣ. Οὐ
ποιήσετε ȣ̃τω Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν.
H ε. Ἀλλ' ἢ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν
ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐν μιᾷ
τῶν

(1) Ἐπὶ τȣ̃ Γαριζὶν ὄρȣς τȣ̃ κατὰ τὴν Σαμάρειαν, ὃ τῶν ἄλλων ὀρῶν ἐστὶν ὑψηλότατον. Ἰώσηπ. α' 8. κεφ. τȣ̃ 11. βιβλ. περὶ Ἰȣδαϊκ. ἀρχαιολογ.

(2) Ἴσ. ἀναγνωστ. ȣ̃τω· τῇ γῇ τὰ τῶν παροικȣ́ντων ἔθνη, ἃ ἀπέστρ.

τῶν Φυλῶν ὑμῶν ἐπονομάσαι τὸ ὄνομα αὐτῦ ἐκεῖ ἐπικληθῶσι, καὶ ἐκ-
5. ζητήσετε καὶ ἐλεύσεσθε ἐκεῖ. Καὶ οἴσετε ἐκεῖ τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν, καὶ τὰ θυσιάσματα ὑμῶν, καὶ τὰς ἀπαρχὰς ὑμῶν, καὶ τὰς δεκάτας ὑμῶν, καὶ τὰ ἐκούσια ὑμῶν, καὶ τὰς ὁμολογίας ὑμῶν, τὰ πρωτότοκα τῶν βοῶν ὑμῶν, καὶ τὰ πρόβατα ὑμῶν. (1)

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Κατὰ βραχὺ χειραγωγεῖ αὐτὸς πρὸς εὐσέβειαν. θύειν γὰρ ὄντας συνειθισμένους ἐξ Αἰγύπτου, ἐπιτρέπει μὲν θύειν, ἀλλ' ἐν τόπῳ ἑνί· ἵνα ὕστερον ἀφαιρεμένους τὸν τόπον, παύσωνται καὶ τοῦ προσαγειν θυσίας. οὐδὲ γὰρ βούλεται ὁ Θεὸς τοὺς σωζομένους βιάζεσθαι, ἀλλὰ πειθοῖ προσέρχεσθαι αὐτοὺς βούλεται.

ζ. Καὶ φάγεσθε ἐκεῖ ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν, καὶ εὐφρανθήσεσθε ἐπὶ πᾶσιν, ὅ ἐὰν ἐπιβάλητε τὰς χεῖρας ὑμῶν ὑμεῖς, καὶ οἱ υἱοὶ ὑμῶν, καθότι εὐλόγησέ σε Κύριος ὁ Θεός σου.

η. Οὐ ποιήσετε πάντα ἃ ὑμεῖς ποιεῖτε ὧδε, ἕκαστος τὸ ἀρεστὸν ἐναν-
θ. τίον αὐτοῦ. Οὐ γὰρ ἥκατε ἕως τοῦ νῦν εἰς τὴν κατάπαυσιν, καὶ εἰς τὴν κληρονομίαν, ἣν Κύριος ὁ Θεὸς δίδωσιν ὑμῖν.

* * ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ζῶντος ἄρα Μωϋσέως παρέβαινον, καὶ ὅμως συνεγι-
» νώσκοντο. ἃ γὰρ ἥκατε, φησὶν, ἕως τοῦ
» νῦν εἰς τὴν κατάπαυσιν. ὅθεν ἐπ' ἀκρι-
βείας οὐκ ἀπητοῦντο φυλάττειν τὸν νόμον, οὐδὲ θυσίας προσφέρειν ἐξῆν. νῦν δὲ, κα-
Μαλαχ. 1. 11. τὰ τὸν Προφήτην, ἐν παντὶ τόπῳ θυμία-
» μα προσφέρεται τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, καὶ
» θυσία καθαρά.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἔδειξεν ὡς οὐδὲ αὐτοῦ περιόντος, φυλακὴ ἀκριβὴς ὑπῆρχε τοῦ νόμου, ἀλλ' ἐν πολλοῖς αὐτὸν παρέβαινον, καὶ ὅμως συνεγινώσκοντο. ἃ γὰρ ἀπητοῦντο ἐν τῇ ἐρήμῳ κατὰ ἀκρίβειαν φυλάττειν τὸν νόμον.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον, ἃ ποιή-
» σετε πάντα ἃ ἡμεῖς ποιοῦμεν ὧδε σήμερον,
» ἕκαστος τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ; Ἐν ἅπα-
σιν οἷς κατεσκεύασαν τόποις θυσίας προ-
σεύχοντο τῷ δεσπότῃ Θεῷ, πρὶν μὲν τὴν σκηνὴν καλασκευάσαι, ἐκ λίθων αὐτοφυῶν οἰκοδομοῦντες θυσιαστήρια, μετὰ δὲ τὴν ταύτης κατασκευὴν, ἐν ταύτῃ τὰς θείας λειτουργίας ἐπιτελοῦντες, οὐκ ἐν ἑνὶ μέντοι τόπῳ ταύτας ἐπετέλουν, ἀλλ' ἐν ἑκάστῳ σαθμῷ. συνεχῶς γὰρ μετέβαινον, ἕως δὴ τεσσαράκοντα χρόνους (2) ἐν τῇ ἐρήμῳ καταναλώσαντες. ἀπαγορεύει τοίνυν ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας τὰ παραπλήσια δρᾶν, ἵνα

A μὴ πρόφασιν λάβωσι τοῖς ψευδωνύμοις θύειν Θεοῖς. παρεγγυᾷ δὲ ἐν ἑνὶ μόνῳ τῷ τόπῳ τὰς θείας ἐπιτελεῖν λειτουργίας, ὃν τόπον ἂν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεὸς, ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ καὶ θύειν καὶ σώζεσθαι
» παρακελεύεται. ἔσται γάρ φησιν [ὁ τόπος,]
» ὃν ἂν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐπι-
» κληθῶσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐκεῖ οἴσετε
» πάντα ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον·
» τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν, καὶ τὰ θυσιά-
B» ματα ὑμῶν, καὶ τὰ ἐπιδέκατα ὑμῶν, καὶ τὰ ἐξῆς.

ι. Καὶ διαβήσεσθε τὸν Ἰορδάνην, καὶ κατοικήσετε ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν κατακληρονομήσει ὑμῖν, καὶ καταπαύσει ὑμᾶς ἀπὸ πάντων τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν τῶν κύκλῳ, καὶ κατοικήσετε μετὰ ἀσφαλείας.

Γ ια. Καὶ ἔσται ὁ τόπος, ὃν ἂν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐπικληθῶσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ, ἐκεῖ οἴσετε πάντα ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον· τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν, καὶ τὰ θυσιάσματα ὑμῶν, καὶ τὰ ἐπιδέκατα ὑμῶν, καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν χειρῶν ὑμῶν, καὶ τὰ δόματα ὑμῶν, καὶ πᾶν ἐκλεκτὸν τῶν δώρων ὑμῶν, ὅσα Δ ἂν εὔξησθε τῷ Θεῷ ὑμῶν.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὰ δὲ δόματα, οἱ Λοι-
ποὶ, τὰ ἐκούσια ἠρμήνευσαν, τουτέστιν ὅσα ἂν ἑκόντες προσενεγκεῖν ἐθελήσητε.

ιβ. Καὶ εὐφρανθήσεσθε ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν ὑμεῖς, καὶ οἱ υἱοὶ ὑμῶν, καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, οἱ παῖδες ὑμῶν, καὶ αἱ παιδίσκαι ὑμῶν, καὶ ὁ Ε Λευίτης ὁ ἐπὶ τῶν πυλῶν ὑμῶν, ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῷ μερὶς ἢ κλῆρος μεθ' ὑμῶν.

ιγ. Πρόσεχε σεαυτῷ, μὴ ἀνενέγκῃς τὰ ὁλοκαυτώματά σου ἐν παντὶ τόπῳ ὃ ἐὰν ἴδῃς.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπιλέγει συνεχῶς
» τὸ, πρόσεχε σεαυτῷ. ὅπερ οἱ τῆς ἔξω
φιλοσοφίας μεταβαλόντες εἰς τὸ, γνῶθι σεαυτὸν, πολυθρύλλητον, ὡς ἴδιον ἀπόφθεγμα πεποιήκασι. [καὶ ἐπ' αὐτῆς δέ-
φησιν αὐτὸ τῆς λέξεως ἡ Γραφή. οἱ δὲ Παροιμ. 13. 10.
» ἑαυτῶν ἐπιγνώμονες σοφοί. καὶ πάλιν, ἐὰν Ἄσμ. 1. 8.
» μὴ ἐπιγνῷς σεαυτὸν ἡ καλὴ ἐν γυναιξί.
τοῦτο δὲ Θεὸς παρακελεύεται συνεχῶς, εἰδὼς τῆς ἁμαρτίας τὸ πλῆθος ἐν τῇ ὁρμῇ πληροῦσθαι τῇ κατὰ πρόθεσιν. ἐπὶ νοῦ γὰρ ὁ λόγος πρὸς ἑαυτὸν ἐπιστρέφοντος. ὅπερ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἔξωθεν ὁρῶντος ἀλλότριον.]

Η ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ὡς εὔδηλον, ὅτι μή εἰσιν ἀφορισματα ἢ θυσιάσματα.

(1) Καὶ τῶν προβάτων ὑμῶν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(2) Τεσσαρακονταετῆ χρόνον. ἡ ἐν Χαλ. ἔκδ. ὀρθότερ.

ιδ. Ἀλλ' ἢ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεός σε αὐτὸν, ἐν μιᾷ τῶν πόλεών σε, ἐκεῖ ἀνοίσεις τὰ ὁλοκαυτώματά σε, καὶ ἐκεῖ ποιήσεις πάντα ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον.

» ** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Πρόσεχε Φησὶ, μὴ
» ἀνενέγκῃς τὸ ὁλοκαύτωμά σε ἐν παντὶ τό-
» πῳ· ἀλλ' ἐν τῷ τόπῳ, ὃν ἂν ἐκλέξηται
» Κύριος ὁ Θεός σε. Ποῖον ἔν ἐσὶν ὁλοκαυ-
Ψαλ. 49. 14. τωμα πνεύματικόν; Ἡ θυσία τῆς αἰνέσεως.
ἐν ποίῳ δὲ τόπῳ ταύτῃ προσφέρομεν, ἢ
ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ; πᾶ τᾶτο μεμα-
Ἰωάν. 4. 23. θήκαμεν; παρ' αὐτᾶ τᾶ Κυρίε λέγοντος·
ὅτι οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ ἐν πνεύματι
» καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσασι τῷ πατρί. τᾶ-
Γεν. 28. 16. τον τὸν τόπον ἰδὼν ὁ Ἰακὼβ, ἔφη· ὅτι Κύ-
» ριος ἐν τῷ τόπῳ τάτῳ. ὥσε τὸ πνεῦμα,
τόπος ἀληθῶς τῶν ἁγίων. καὶ ὁ ἅγιος τό-
πος οἰκεῖος τῷ πνεύματι, ἐμπαρέχων ἑαυ-
τὸν πρὸς ἐνοίκησιν τῳ μετὰ Θεᾶ, ᾗ ναὸς
αὐτᾶ χρηματίζων.

ιε. Ἀλλ' ἢ ἐν πάσῃ ἐπιθυμίᾳ σε θύσεις, καὶ φαγῇ κρέα κατὰ τῳ ἐπιθυμίαν τῆς ψυχῆς σε, κατὰ τῳ εὐλογίαν Κυρίε τᾶ Θεᾶ σε, ᾗ ἔδωκέ σοι ἐν πάσῃ πόλει. ὁ ἀκάθαρτος ἐν σοὶ ᾗ ὁ καθαρὸς ἐπὶ τὸ αὐτὸ φάγονται αὐτὸ, ὡς δορκάδα ἢ ἔλαφον.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀλλ' ἐν πάσῃ ἐπι-
» θυμίᾳ ψυχῆς σε θύσεις, καὶ φαγῇ κρέα,
ὅσα δηλονότι μή εἰσιν ἀφωρίσματα, ἢ θυ-
σιάσματα Κυρίῳ τῷ Θεῷ. ὡς ἐπιθυμεῖς
δέ φησιν ἐψήσεις καὶ φαγῇ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἶτα ἀπαγορεύσας τὸ ἐν παντὶ τόπῳ τὰς θυσίας προσφέρειν, κρεῶν μεταλαβεῖν, εἰ ἐπιθυμήσαιεν, σωεχώρησεν ἐν αἷς κατοικῶσι πόλεσι· τᾶ μὲν ἱερέως θύοντος, τᾶ δὲ αἵματος εἰς τὸν γῆν ἐκχεομένε. ἐκέλευσε δὲ καὶ τὸν ἀκάθαρτον σὺν τῷ καθαρῷ τῶν τοιᾶτων ἀδιαφόρως ἀπολαῦσαι κρεῶν. διδάσκων ὡς τὰ τοιαῦτα θύματα κοινά ἐσι, καὶ ἃ θεῖα. τῶν γὰρ δὴ θυσιῶν ἐκ ἐξὸν ἦν τοῖς ἀκαθάρτοις μεταλαμβάνειν. ὅθεν εἰκότως ἐπή-
» γαγε· Φάγετε αὐτὸ ὡς δορκάδα ἢ ἔλα-
φον. ταῦτα μὲν καθαρὰ ἦν, εἰς δὲ θυσίαν
ἃ προσεφέρετο.

ΑΔΗΛΟΥ. Μᾶλλον προφητεύει περὶ τῶν ἀληθῶς Ἰσραηλιτῶν, λέγω δὴ περὶ τῶν Χριτᾶ δήλων, τῶν καὶ κρέα ἕτερα ἐσθιόντων παρὰ τὰ εἰρημένα καθαρά. διό-
» φησιν ὁ λόγος, ὡς δορκάδα ἢ ἔλαφον φά-
γεται αὐτό· πρῶτον ἀκέσαντος τᾶ Πέτρε,
Α» ἀνασὰς, Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε· καὶ, ἃ ὁ Πραξ. ιι. 7,
» Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνε. 9.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Εὐσέβιος ὁ Ἐμέσης φησί· τινὲς τῳ δορκάδα καὶ τῳ ἔλαφον, τῶν λοιπῶν εἶναι καθαρώτερα ὑπειλήφασι. τὸ δὲ αἴτιον λέγει· καὶ γὰρ καθαρώτερον ζῶντες, τότε ταῦτα ἐκ ἤθιον. πρόβατον ἢ βᾶν προσέφερον ἔμπροσθεν τᾶ θυσιασηρίε, ἵνα ἁγιασθῇ, καὶ ἅτως ἤθιον. δορκάδα δὲ, λέγει, ἢ ἔλαφον ἐκ ἐξῆν προ-
Β» σενεγκεῖν. διό φησιν, ὡς δορκάδα ἢ ἔλα-
» φον αὐτὸ φάγεσθε. ταῦτα γὰρ ἃ προ-
» σφέρετε. (1)

ις. Πλῳ τὸ αἷμα ἀ φάγεσθε, ἐπὶ τῳ γῳ ἐκχεῖτε αὐτὸ, ὡς ὕδωρ.

** ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ. Εἰ δι' ὧν ἡ σὰρξ, διὰ τάτων καὶ τὸ αἷμα σωίζεται, διατὶ τῳ μὲν βρῶσιν τῆς τῶν ζώων σαρκὸς ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει, τῳ δὲ ἐν τῷ αἵματι ἀπα-
Γ» γορεύει μετάληψιν, πλῳ κρέας, λέγων,
» ἐν αἵματι ἀ φάγεσθε; Ἵνα καὶ ἐν τάτῳ χω-
ρίσῃ ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῆς τῶν θηρίων ὠμότη-
τος, τῶν σὺν τῇ βρώσει τῆς σαρκὸς λαπίν-
των καὶ τὸ αἷμα, ὧν τὰς σάρκας ἐσθίσι.

ις. Οὐ δυνήσῃ φαγεῖν ἐν ταῖς πό-
λεσί σε τὸ ἐπιδέκατον τᾶ σίτε, καὶ τᾶ οἴνε, καὶ τᾶ ἐλαίε σε, τὰ πρω-
τότοκα τῶν βοῶν σε, καὶ τῶν προ-
Δ βάτων σε, καὶ πάσας τὰς εὐχάς-
σε, ὅσας ἂν εὔξησθε, καὶ τὰς ὁμο-
λογίας ὑμῶν, καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν
χειρῶν ὑμῶν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὰς δεκάτας τοῖς ἱερεῦσι προσφέρειν νομοθετήσας, πῶς ἔφη,
» δυνήσῃ φαγεῖν ἐν ταῖς πόλεσί σε τὰ ἐπι-
» δέκατα τᾶ σίτε, καὶ τᾶ οἴνε, καὶ τᾶ ἐλαίε,
καὶ τὰ ἑξῆς; Δύω δεκάτας ἀφιερᾶσθαι
Ε τῶν ὄντων προσέταξε· καὶ τῳ μὲν τοῖς
Λευίταις προσφέρεσθαι, τῳ δὲ ἄλλῳ δια-
πιπράσκεσθαι, καὶ τῳ ταύτης τιμῳ εἰς
τῳ αὐτῶν δαψιλείαν, καὶ τῳ τῶν χηρῶν,
καὶ τῶν ὀρφανῶν, καὶ τῶν προσηλύτων
ἀναλίσκεσθαι θεραπείαν.

ιη. Ἀλλ' ἢ ἔναντι Κυρίε τᾶ Θεᾶ σε φαγῇ αὐτὰ ἐν τόπῳ, ᾧ ἐὰν ἐκ-
λέξηται Κύριος ὁ Θεός σε αὐτῷ, σὺ
Ζ καὶ ὁ υἱός σε, καὶ ἡ θυγάτηρ σε, ὁ
παῖς σε καὶ ἡ παιδίσκη σε, ᾗ ὁ προ-
σήλυτος ὁ ἐν ταῖς πόλεσί σε. καὶ
εὐφρανθήσῃ ἔναντι Κυρίε τᾶ Θεᾶ σε
ἐπὶ πάντα, ἃ ἐὰν ἐπιβάλῃς τῳ
χειρά σε.

ΘΕΟΔΩ-

(1) Ταῦτα ὁ Προκόπιος (ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.) ἅτω· Τινὲς τῳ δορκάδα καὶ τῳ ἔλαφον τῶν λοιπῶν εἶναι καθαρώτερα ὑπειλήφασι. τἀναντίον δέ φησι. καὶ γὰρ καθαρώτερον ζῶντες, τότε ταῦτα ἐκ ἤθιον. τί ἦν λέγειν ἐθέλει; οἱ πρόβατον ἢ βᾶν ἐσθίοντες ἢ τί τοιᾶτον, προσέφερον ἔμπροσθεν τᾶ θυσιασηρίε, ἵνα ἁγιασθῇ, καὶ ἅτως ἤθιον. δορκάδα δὲ, λέγει, ἢ ἔλαφον ἐκ ἐξῆν ἅτε θύσαι ἅτε προσενεγκεῖν. προσέφερον γὰρ οἱ ἐν τῇ πόλει ὅπε ἦν ὁ ναὸς, ἦγεν ἡ κιβωτός. ἐπ' ἐλάφε δὲ καὶ δορκάδος καὶ ψιλῶς ἁγιασθῆναι μόνον ἀπείρητο, πόσῳ μᾶλλον τὸ θύειν; ὅσα ἦν, φησὶ, μὴ παρὰ τῳ σκηνῳ ἢ τὸν ναὸν θύοιτο, βρώσιμα μὲν, ἀλλ' ἐδὲν τῶν ἀνιέρων ζώων διέφερεν, εἰ καὶ τύχοι ὄντα τῶν ἱερῶν. ταῦτα μὲν ἦν ἐν παντὶ τόπῳ τρώγειν ἐξῆν· τὰ δὲ ἅγια ἐν μόνῳ τῷ ἐπιλεγομένῳ τόπῳ ὑπὸ Θεᾶ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εὐωχεῖσθαι δὲ αὐτὰς ἐκέλευσε παρὰ τὸν θεῖον νεών. ταῦτα δὲ ὁ πάνσοφος νενομοθέτηκε Κύριος τῆς τῶν ψευδωνύμων αὐτὰς Θεῶν πλάνης ἐλευθερῶν. ἐπειδὴ γὰρ ὁ τῆς ἀσεβείας διδάσκαλος διὰ γαστριμαργίας καὶ φιληδονίας ἐξανδραποδίζων τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος, ταῖς τῶν Δαιμόνων ἑορταῖς πολλὰς ἀνέμιξε παιγνίας, ἐκείνης τὸν Ἰσραὴλ ἀπαλλάττων τῆς πλάνης ὁ φιλάνθρωπος Κύριος, καὶ τὰ περὶ τῶν ἑορτῶν ἐνομοθέτησε, καὶ τὰς θυσίας συνεχώρησε, καὶ τῶν μουσικῶν ὀργάνων ἠνέσχετο, καὶ εὐωχεῖσθαι προσέταξε, ταῖς τοιαύταις ψυχαγωγίαις τιμῶν τῶν εἰδώλων ἐκκόπτων ἀσέβειαν.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ἐκεῖνα, φησὶ, τὰ μὴ ἀφοριζόντα εἰς θυσίαν Κυρίῳ τῷ Θεῷ συγκεχώρηταί σοι ἐσθίειν· τὰ δὲ ἅγια ἐν μόνῳ τόπῳ σὺν τῷ ἐκλεγομένῳ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὰ γὰρ ἅγια καὶ ἀνωτέρω φησὶν, ὁ καθαρὸς μόνος ἐσθίει. τιμῶν δὲ αἰτίαν τοῦ κωλύειν αὐτὰς αἵματος ἐσθίειν παρεθήκαμεν ἐν τοῖς εἰς τὸ Λευϊτικόν. (1)

ιθ. Πρόσεχε σεαυτῷ μὴ ἐγκαταλίπῃς τὸν Λευίτην πάντα τὸν χρόνον
κ. ὅσον ζῇς ἐπὶ τῆς γῆς σου. Ἐὰν δὲ ἐμπλατύνῃ Κύριος ὁ Θεός σου τὰ ὅριά σου, καθάπερ ἐλάλησεν ἐν σοὶ, καὶ ἐρεῖς, Φάγομαι κρέα, ἐὰν ἐπιθυμήσῃ ἡ ψυχή σου ὥσε φαγεῖν κρέα, ἐν πάσῃ ἐπιθυμίᾳ τῆς ψυχῆς σου φαγῇ
κα. κρέα. Ἐὰν δὲ μακρότερον ἀπέχῃ σου ὁ τόπος, ὃν ἂν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεός σου ἐπικληθῶαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ, καὶ θύσεις ἀπὸ τῶν βοῶν σου, καὶ ἀπὸ τῶν προβάτων σου, ὧν ἂν δῴη σοι Κύριος ὁ Θεός σου, ὃν τρόπον ἐνετειλάμην σοι, καὶ φαγῇ ἐν ταῖς πόλεσί σου κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς
κβ. ψυχῆς σου. Ὡς ἔθεται ἡ δορκὰς καὶ ἡ ἔλαφος, οὕτω φαγῇ αὐτό· ὁ ἀκάθαρτος ἐν σοὶ καὶ ὁ καθαρὸς ὡσαύτως ἔδεται αὐτό.

κγ. Πρόσεχε σεαυτῷ ἰσχυρῶς τοῦ φαγεῖν (2) αἷμα, τὸ γὰρ αἷμα αὐτοῦ ψυχή· οὐ βρωθήσεται ἡ ψυχὴ μετὰ
κδ. τῶν κρεῶν. Οὐ φάγεσθε, ἐπὶ τῆς
κε. γῆς ἐκχεεῖτε αὐτὸ ὡς ὕδωρ. Οὐ φαγῇ αὐτὸ, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ τοῖς υἱοῖς σου μετὰ σὲ εἰς τὸν αἰῶνα, ἐὰν ποιήσῃς τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀρεστὸν ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε συνεχῶς ἀπαγορεύει τῆς αἵματος βρῶσιν; Ἔφη
» μὲν καὶ αὐτὸς ὁ νομοθέτης, ὅτι τὸ αἷμα
» αὐτοῦ ψυχὴ αὐτοῦ ἐστί. πῶς οἴμαι τὸν νόμον καὶ ἕτερον πραγματεύεσθαι. τῷ μιαφόνον γὰρ αὐτῶν ἰατρεύει γνώμῃ. εἰ γὰρ τὸ τῶν ἀλόγων αἷμα φαγεῖν, ψυχῇ ἐστὶ φαγεῖν, πολλῷ μᾶλλον ἀνόσιον τὸ τῇ λογικῇ ψυχῇ χωρίσαι τοῦ σώματος.

κς. Πλὴν τὰ ἅγιά σου, ἃ ἂν σοι γένηται, καὶ τὰς εὐχάς σου λαβὼν ἥξεις εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεός σου αὐτῷ ἐπικληθῶαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ.

κζ. Καὶ ποιήσεις τὰ ὁλοκαυτώματά σου, τὰ δὲ κρέα ἀνοίσεις ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, τὸ δὲ αἷμα τῶν θυσιῶν σου προχεεῖς πρὸς τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, τὰ δὲ κρέα φαγῇ.

ΑΔΗΛΟΥ. Διαστέλλει δὲ καὶ τὴν θυσίαν τῆς ὁλοκαυτώσεως καὶ τοῦ σωτηρίου. ἐπὶ μὲν ἐκείνης, ἀνάγεσθαι τὰ κρέα βουλόμενος ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον· ἐπὶ δὲ ταύτης, τὸ μὲν αἷμα προχέειν ἐπὶ τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου, τὰ δὲ κρέα ἐσθίεσθαι.

** ΜΑΞΙΜΟΥ. Τί ἐστι τῶν ἀλόγων ζώων σώματα καὶ αἵματα, δι' ὧν λατρεύοντες οἱ Ἰσραηλῖται, τὰ μὲν σώματα ἔφθιον, τὰ δὲ αἵματα οὐκ ἔτι, πρὸς δὲ τὴν βάσιν κύκλῳ τοῦ θυσιαστηρίου προσέχεον; Τῶν εἰσαγομένων πρὸς εὐσέβειαν τύπον ἔφερον οἱ πάλαι τῷ Θεῷ κατὰ νόμον ἐν σκιᾷ λατρεύοντες, μόλις καὶ αὐτὰ τὰ φαινόμενα τῶν τυπικῶν συμβόλων διατάγματα νοῆσαι δυνάμενοι. ἐπειδὴ οὖν οὐκ ἐκείνοις προηγουμένως, ἀλλ' ἡμῖν ὁ νόμος ἐδόθη, κατὰ Χριστὸν πνευματικῶς δι' ἡμῶν τελειούμενος, σκοπήσωμεν τῶν τότε θυμάτων μετ' εὐσεβείας τὸν λόγον. Ὁ πρὸς εὐσέβειαν εἰσαγόμενος, περὶ τῶν ἔργων διδασκόμενος τῆς δικαιοσύνης, τῷ πρᾶξιν μόνῳ ἐπιτελεῖ μετὰ πάσης ὑπακοῆς καὶ πίστεως, καθάπερ σάρκας ἐδίων τῶν ἀρετῶν τὰ φαινόμενα· τὰς δὲ τῶν αἰτιολῶν λόγους, ἐν οἷς ἡ τῶν τελείων ὑπάρχει γνῶσις, τῷ Θεῷ παραχωρεῖ διὰ τῆς πίστεως, μὴ δυνάμενος τέως συνεπεκτανθῶαι τῷ μήκει τῆς γνώσεως. Θεοῦ γὰρ σύμβολόν ἐστι τὸ θυσιαστήριον, ᾧ πάντες πνευματικῶς θυόμεθα, καὶ τῶν ὑπὲρ δύναμιν παραχωροῦμεν τῷ εἴδησιν, ἵνα ζήσωμεν. τῆς δὲ κατ' αὐτὸν πίστεως τόπος ἐστὶν ἡ τοῦ θυσιαστηρίου βάσις. θεμέλιον γὰρ ἡ πίστις ὑπάρχει, πᾶσαν τῇ οἰκοδομῇ τῶν θείων ἔργων καὶ νοημάτων βασάζουσα· πρὸς ᾧ πᾶς μὴ δυνάμενος τῆς ἐκ τοῦ θείου τῆς σοφίας κρατῆρος κατὰ τὴν γνῶσιν σωφρόνως ἀπολαῦσαι μέθης τῶν οὐκ ἐφικτῶν αὐτῷ γνώσεων, καλῶς ποιῶν προχέει τοὺς λόγους, τουτέστι τῶν ὑπὲρ δύναμιν λόγων τῇ γνῶσιν τῇ πίστει παραχωρεῖ. ὡς ὃν τύπον τῶν κατ' εὐσέβειαν εἰσαγομένων ὁ παλαιὸς

(1) Ἐν κεφ. 7. σελ. 997. καὶ 17. σελ. 1075, καὶ 1076. ὅρα δὲ καὶ τὰ ὠ σελ. 156.
(2) Τοῦ μὴ φαγεῖν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

λαὸς Φέρων, ἐσθίοντες τῶν θυομένων τὰς σάρκας, τὸ αἷμα πρὸς τὴν βάσιν τȣ̃ θυσιαστηρίȣ προσέχεον, ȣ̓ δυνάμενοι διὰ τὸν νηπιάζοντα λογισμὸν, τῆς τȣ̃ γινομένȣ μυστικῆς ἐφικέσθαι γνώσεως. Χριστὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, τὴν ἀπόῤῥητον θύων θυσίαν, ἑαυτὸν, μετὰ τῆς σαρκὸς καὶ τὸ αἷμα δίδωσι τοῖς τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς διὰ τὴν τελειότητα γεγυμνασμένα ἔχȣσι πρὸς διάκρισιν καλȣ̃ τε καὶ κακȣ̃. ὁ γὰρ τέλειος ȣ̓ μόνον τὴν τῶν εἰσαγομένων τάξιν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν προκοπτόντων διαδραμὼν, ȣ̓κ ἀγνοεῖ τῶν ὑπ' αὐτȣ̃ κατ' ἐντολὴν γενομένων τȣ̀ς λόγȣς· ἀλλ' ἐκείνȣς πνεύματι πρῶτον διαπιὼν, πᾶσαν ἐσθίει διὰ τῶν ἔργων τὴν σάρκα τῶν ἀρετῶν, πρὸς τὴν κατὰ νȣ̃ν γνῶσιν ἀναβιβάζων τὴν τῶν γινομένων κατ' αἴσθησιν νόησιν.

κη. Φυλάσσȣ καὶ ἄκȣε καὶ ποιήσεις πάντας τȣ̀ς λόγȣς, ȣ̓ς ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ τοῖς υἱοῖς σȣ δι' αἰῶνος, ἐὰν ποιήσῃς τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀρεστὸν ἐνώ-
κθ. πιον Κυρίȣ τȣ̃ Θεȣ̃ σȣ. Ἐὰν δὲ ἐξολοθρεύσῃ Κύριος ὁ Θεός σȣ τὰ ἔθνη, εἰς ȣ̓ς σὺ εἰσπορεύῃ ἐκεῖ κληρονομῆσαι τὴν γῆν αὐτῶν, ἀπὸ προσώπȣ σȣ, καὶ κατακληρονομήσῃς αὐτȣ̀ς, καὶ
λ. κατοικήσῃς ἐν τῇ γῇ αὐτῶν, Πρόσεχε σεαυτῷ μὴ ἐκζητήσῃς ἐπακολȣθῆσαι αὐτοῖς μετὰ τὸ ἐξολοθρευθῆναι αὐτȣ̀ς ἀπὸ προσώπȣ σȣ, λέγων, πῶς ποιȣ̃σι τὰ ἔθνη ταῦτα τοῖς Θεοῖς αὐτῶν, ποιήσω κἀγώ.

λα. Οὐ ποιήσεις ȣ̓́τω Κυρίῳ τῷ Θεῷ σȣ. τὰ γὰρ βδελύγματα ἃ Κύριος ἐμίσησεν, ἐποίησαν τοῖς Θεοῖς αὐτῶν, ὅτι τȣ̀ς υἱȣ̀ς αὐτῶν, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν κατακαίȣσιν ἐν πυρὶ τοῖς Θεοῖς αὐτῶν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Αἰτιᾶται τὸ θύειν τὰ ἑαυτῶν τέκνα τȣ̀ς ἀνθρώπȣς τοῖς Θεοῖς τῶν ἐθνῶν, ὡς ὠμὸν καὶ ἀπάνθρωπον, ὡς βδελυκτόν. καὶ τȣ̀ς λέγοντας θύσαι Θεοῖς τῶν ἐθνῶν ȣ̓ μόνον ἀποστρέφεσθαι δεῖ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀκοὴν τοῖς λόγοις αὐτῶν μὴ ὑπέχειν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εὖ γε ὁ νομοθέτης ἀποφάσκει παντελῶς τῶν πλανωμένων τὴν μίμησιν, καὶ ἀποφοιτᾷν εὖ μάλα κελεύει τῆς ἀνηλεȣ̃ς τῶν τέκνων σφαγῆς. Φθο-
A ρȣ̀ς δὲ καὶ λυμαιῶνας τῆς ἀνθρωπότητος τȣ̀ς φιλαιμάτȣς τε καὶ ψευδωνύμȣς ἐλέγχει Θεȣ̀ς, καὶ αὐτȣ̀ς ἀγρίως τȣ̀ς τῆς ἀναγκαίας φιλοστοργίας ἀτιμάζοντας νόμȣς διὰ τό γε σφίσι δοκȣ̃ν. (1) ἔκτισε γὰρ εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα, καὶ σωτήριοι αἱ γενέσεις τȣ̃ κόσμȣ, καὶ ȣ̓κ ἔστιν ᾅδȣ βασίλειον ἐπὶ γῆς. Φθόνῳ δὲ διαβόλȣ θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον. καὶ ἡ μὲν θεία θέλησις ἀνατρέπει θάνατον, καὶ καταλύει
B φθορὰν, καὶ τὸ ȣ̓κ εἶναι τὰ ὄντα μισεῖ· οἱ δὲ ταῖς τῶν Δαιμόνων πλεονεξίαις σεσαγηνευμένοι πρὸς πλάνησιν, καθάπερ ἡδύσματα καὶ τῶν ὅτι μάλιστα χρηστῶν καὶ εὐωσμοτάτων προσκομίζȣσι τῷ Σατανᾷ τῶν ἐπὶ ζωῇ γεγονότων τὸν ὄλεθρον, καὶ τῶν ἐκτισμένων εἰς τὸ εἶναι τὸν θάνατον. εὐφυέστατα τοίνυν τῆς ἐσχάτης ἔδειξε διαβολῆς τὰ παρ' ἐκείνης ἔμπλεω, καὶ φύσιν ἀδικȣμένην, καὶ τȣ̀ς τῆς πολυεύκτȣ
Γ πολυπαιδίας πεπατημένȣς θεσμȣ́ς· μετασοβῶν εὖ μάλα τὸν εὐγενῆ καὶ μισόκακον νȣ̃ν τῶν ἀκροωμένων ἐπὶ τὸ χρῆναι τιμᾷν καὶ ἀνθελέσθαι γοργῶς ἅπερ ἂν αὐτὸς βȣ́λοιτό τε καὶ λέγοι. ȣ̓́τω δὲ πάλαι ἦν τὸ ἔθος καὶ ἀσεβὲς, ὅτι ἐξ ἐκείνȣ μέχρι τῆς τȣ̃ Χριστȣ̃ ἐπιδημίας ȣ̓ διέλιπε.

λβ. Πᾶν ῥῆμα ὃ ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, τȣ̃το φυλάξῃ ποιεῖν. ȣ̓
Δ προσθήσεις ἐπ' αὐτȣ̃, ȣ̓δὲ ἀφελεῖς ἀπ' αὐτȣ̃.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Οἱ ἄνθρωποι ἁμαρτάνοντες γενικῷ λόγῳ διχῶς ἁμαρτάνȣσιν, ἢ ὑπερβαίνοντες τὰς ἐντολὰς, ἢ ὑποβαίνοντες. ὅταν γὰρ μὴ ἀπὸ ἐπιστήμης πολιτευώμεθα, μηδὲ γινώσκοντες τὰ μέτρα τῆς δικαιοσύνης, σφαλλόμεθα· καὶ ἐσθ' ὅτε ὑπερβαίνοντες τὸν κανόνα, φαντασίᾳ τȣ̃ ποιεῖν τὶ κρεῖττον, ἐκπίπτομεν τȣ̃ προκειμένȣ.

E ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οἱ ȣ̓ν μὴ ποιȣ̃ντες πάντα, ἢ οἱ πλεῖόν τι ποιȣ̃ντες, παράνομοι.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Διττὸν τὸ ἁμαρτάνειν· ἢ τὸ ὑποβαίνειν, ἢ τὸ ὑπερβαίνειν τὰς ἐντολάς. οἱ μὲν γὰρ ἐγκρατεῖς, τῷ ποιῆσαι στάθμιον μέγα, ἀφωρίκασιν ἑαυτȣ̀ς τῆς Ἐκκλησίας· οἱ δὲ ὑδαρέστερον τὰ περὶ τȣ̀ς γάμȣς καὶ τὰς τροφὰς οἰκονομήσαντες, τῷ στάθμιον ἑαυτοῖς πεποιηκέναι
Z μικρὸν, ȣ̓ τεύξονται τῆς βασιλείας τȣ̃ Θεȣ̃. δέδεσαι μετὰ γυναικός; ἐὰν στάθμιον σεαυτῷ μέγα ποιήσῃς, ȣ̓ φροντίζεις τῆς γυναικός· ἀλλ' ὅρα μὴ τῇ σῇ ἀπόληται σωφροσύνῃ, δι' ἣν Χριστὸς ἀπέθανε. τῶν δὲ τῆς δικαιοσύνης μέτρων ἔκπτωσις τȣ́των ἑκάτερον.

ΚΕΦ.

(1) Τὰ ἀπὸ τȣ̃, ἔκτισεν, ἄχρι τȣ̃, εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον, κεῖται ἐν τῇ 554. σελ. τȣ̃ 2. μέρ. τȣ̃ 1. Τόμ. τὰ δ' ἄλλα ἐν τοῖς ἐκδεδομ. ȣ̓χ εὕρηται.

ΚΕΦ. ΙΓ.

α. Ἐὰν δὲ ἀνασῇ ἐν σοὶ προφήτης ἢ ἐνυπνιαζόμενος ἐνύπνιον, καὶ δώσει σοι σημεῖον ἢ τέρας, Καὶ ἔλθῃ τὸ σημεῖον ἢ τὸ τέρας ὃ ἐλάλησε πρὸς σὲ, λέγων, πορευθῶμεν καὶ λατρεύσωμεν γ. Θεοῖς ἑτέροις ὃς οὐκ οἴδατε, Οὐκ ἀκούσεσθε τῶν λόγων τοῦ προφήτου ἐκείνου ἢ τοῦ ἐνυπνιαζομένου τὸ ἐνύπνιον ἐκεῖνο, ὅτι πειράζει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμᾶς εἰδέναι, εἰ ἀγαπᾶτε Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ὑμῶν, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς ὑμῶν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐκ ποίας δυνάμεως ὁ τἀναντία διδάσκων προφήτης θαυματουργεῖ; Τοῦ Θεοῦ συγχωροῦντος, ἐνεργοῦσιν οἱ Δαίμονες. οὕτω καὶ τοῦ Φαραὼ οἱ Φαρμακοὶ, καὶ τὸ τῆς ῥάβδου, καὶ τὸ τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὸ τῶν βατράχων εἰργάσαντο, ἐνδεδωκότος τοῦ πανσόφου Θεοῦ, διὰ τὸν τοῦ προσάτλοντος ἄνοιαν. ἐπιτείνειν γὰρ αὐτοῖς ἐκέλευσε τὰς θεηλάτους πληγὰς, λύειν μέντοι τὰς τιμωρίας οὐκ ἴσχυον, ὅτε μιὼ τὸν σκνῖπα ἐξαγαγεῖν ἐδωρήθησαν. ἃ γὰρ συνεχώρησεν ὁ Θεὸς εἰργάσαντο μόνα. τοῦτο καὶ ἐνταῦθα δεδήλωκεν. εἰρηκὼς γὰρ, „ ἐὰν ἀνασῇ ἐν σοὶ προφήτης ἐνυπνιαζόμενος „ ἐνύπνιον, καὶ δῷ σοι σημεῖον ἢ τέρας, καὶ „ ἔλθῃ τὸ σημεῖον ἢ τὸ τέρας ὃ ἐλάλησε „ πρὸς σὲ, καὶ εἴπῃ, πορευθῶμεν καὶ λα„ τρεύσωμεν Θεοῖς ἑτέροις ὃς οὐκ οἴδατε, οὐκ „ εἰσακούσεσθε τοῦ προφήτου ἐκείνου ἢ τοῦ ἐν„ υπνιαζομένου τὸ ἐνύπνιον ἐκεῖνο, ὅτι πειρά„ ζει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ὑμᾶς, εἰ ἀγαπᾶ„ τε Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν ἐξ ὅλης τῆς καρ„ δίας ὑμῶν, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας ὑμῶν. τοιγάρτοι τοῦ Θεοῦ συγχωροῦντος, ὁ ψευδοπροφήτης τερατουργεῖ. διδασκόμεθα δὲ μὴ προσέχειν σημείοις, ὅταν ὁ ταῦτα δρῶν ἐναντία τῇ εὐσεβείᾳ διδάσκει.

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὃ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἐάν τις Προφήτης φησὶν, ὅτι δύναμιν νεκρὸν ἐγεῖραι, ἀλλὰ πειθητίμοι, καὶ προσκυνήσωμεν Δαίμοσιν· εἶτα ὁ ταῦτα λέγων δυνηθῇ ἀναστῆσαι νεκρὸν, μηδὲ ὅτω πειθῆς αὐτῷ, φησὶ. διατί; ὅτι πειράζων σε ὁ Θεὸς συνεχώρησεν ἐκείνῳ δυνηθῆναι τοῦτο. οὐκ ἐπειδὴ αὐτὸς ἠγνόει σε τῷ γνώμῃ, ἀλλ' ἵνα σοι δοκιμῇ παράσχῃ, εἰ φιλεῖς τὸν Θεὸν ὄντως· φιλοῦντος δέ ἐσι, κἂν νεκροὺς ἀνιστῶσιν οἱ πειθάζοντες ἡμᾶς ἀφελκύσαι τῆς φιλεμύης, μηδὲ ὅτως ἀφίσασθαι. (1)

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Διὰ γὰρ τοῦτο ὁ πιστεύω, ἐπειδὴ Δαίμονες λέγουσιν. ἀπατῶσι γὰρ τοὺς ἀκούοντας.] διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος, καίτοιγε ἀληθεύοντας αὐτοὺς, ἐπεσόμισεν, ἵνα μὴ πρόφασιν λαβόντες, τοῖς ἀληθέσι ψεύδῃ πάλιν ἀναμίξωσι, καὶ ἀξιόπιστοι γέ„ νωνται. [ἐπειδὴ γὰρ ἔλεγον, ὅτοι οἱ ἄν- Πράξ. 16. 17. „ θρωποι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσὶ, κα„ ταγγέλλοντες ὑμῖν ὁδὸν σωτηρίας, διαπο„ νηθεὶς τῷ πνεύματι, ἐπετίμησε τῷ Πύθωνι, καὶ ἐξελθεῖν ἐκέλευσε. Καὶ μετ' ὀλίγα.]

Β Οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἐπετίμησε τοῖς Δαίμοσι μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος, νομοθετῶν ἡμῖν, μηδαμοῦ Δαίμονι πείθεσθαι, μηδ' ἂν ὑγιὲς λέγῃ. ἅπερ δὴ καὶ μαθόντες, μὴ πειθώμεθα Δαίμονι καθόλου· ἀλλὰ κἂν ἀληθές τι φθέγγηται, φεύγωμεν αὐτὸν καὶ ἀποτρεφώμεθα. τὰ γὰρ ὑγιῆ δόγματα καὶ σωτήρια οὐ παρὰ Δαιμόνων, ἀλλὰ παρὰ τῆς θείας Γραφῆς ἐστι μετὰ ἀκριβείας μαθεῖν.

Γ δ. Ὀπίσω Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν πορεύεσθε, καὶ αὐτὸν φοβηθήσεσθε, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φυλάξεσθε, καὶ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσεσθε, καὶ αὐτῷ δουλεύσετε, καὶ αὐτῷ προσεθήσεσθε.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τὸ ἰσχὺν πρὸς τὸν Θεὸν οὐ σωματικῶς προσέταξεν ἡμῖν· τὸ, ὀπίσω Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου πορεύου· οὐδὲ σωΔ" „ ματικῶς ὁ Προφήτης κολληθεὶς τῷ Θεῷ, „ φησὶν ἐν τῇ ὀδυσσείᾳ, ἐκολλήθη ὀπίσω σου ἡ Ψαλ. 62. 8. „ ψυχή μου.

„ ** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ὀπίσω Κυρίου τοῦ „ Θεοῦ ὑμῶν πορεύεσθε, καὶ τὰς ἐντολάς μου „ φυλάξετε. τοῦτο μὲν γὰρ ἐξομοιοῦσιν ὁ νόμος ἀκολουθίαν ὀνομάζει· ἡ δὲ τοιαύτη ἀκολουθία, κατὰ δύναμιν ἐξομοιοῖ. γίνεσθε, φη- Λευ. 6. 36. „ σὶν ὁ Κύριος, ἐλεήμονες καὶ οἰκτίρμονες, Ε" ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων ἐστί.

ε. Καὶ ὁ προφήτης ἐκεῖνος ἢ ὁ τὸ ἐνύπνιον ἐνυπνιαζόμενος, ἀποθανεῖται· ἐλάλησε γὰρ πλανῆσαί σε ἀπὸ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου τοῦ ἐξαγαγόντος σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, τοῦ λυτρωσαμένου σε ἐκ τῆς δουλείας, ἐξῶσαί σε ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἧς ἐνετείλατό σοι Κύριος ὁ Θεός σου πορεύεσθαι ἐν αὐτῇ· καὶ ἀφαZ νιεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐκέλευσε δὲ καὶ τὸν ψευδοπροφήτῃ ἀποκλανθῆναι, καὶ τὸν λαὸν τῆς πονηρᾶς διδασκαλίας ἀπαλλα„ γῆναι. ἀφανιεῖτε γάρ φησι τὸν πονηρὸν „ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

ς. Ἐὰν δὲ παρακαλέσῃ σε ὁ ἀδελφός σου ἐκ πατρός σου ἢ ἐκ μητρός σου, ἢ ὁ υἱός σου, ἢ ἡ θυγάτηρ σου, ἢ ἡ γυνὴ σου ἡ ἐν τῷ κόλπῳ σου, ἢ ὁ φίλος σου ὁ ἴσος τῇ ψυχῇ σου λάθρα, λέγων, πορευ-

(1) Ἄλλως ταῦτα ἔχουσιν ἐν τῷ κατὰ Ἰωδ. 1. λόγ. ἐν σελ. 598. τοῦ 1. Τόμ. τῆς τοῦ Μοντφαυκ. ἐκδόσ.

πορδυθῶμεν καὶ λατρδύσωμεν Θεοῖς A
ἑτέροις, ὃς ὐκ ἤδεις σὺ καὶ οἱ πατέ-
ς. ρες σκ, Ἀπὸ τῶν ἐθνῶν τῶν περικύ-
κλῳ ὑμῶν, τῶν ἐγγιζόντων σοι ἢ τῶν
μακρὰν ἀπὸ σκ, ἀπ' ἄκρκ τῆς γῆς
η. ἕως ἄκρκ τῆς γῆς, Οὐ σωθελήσεις
αὐτῷ, καὶ ὐκ εἰσακύσῃ αὐτκ, καὶ ὐ
Φείσεται ὁ ὀφθαλμός σκ ἐπ' αὐτῷ,
ὐκ ἐπιποθήσεις ἐπ' αὐτῷ, ὐδὲ μὴ B
θ. σκεπάσῃς αὐτόν. Ἀναγγέλλων ἀναγ-
γελεῖς περὶ αὐτκ, καὶ ἡ χέρς σκ ἔσαι
ἐπ' αὐτῷ ἐν πρώτοις ἀποκτεῖναι αὐ-
τὸν, καὶ ἡ χὲρ παντὸς τκ λακ ἐπ'
ι. ἐχάτων. Καὶ λιθοβολήσουσιν αὐτὸν
ἐν λίθοις, καὶ ἀποθανεῖται, ὅτι ἐζή-
τησεν ἀποσῆσαί σε ἀπὸ Κυρίκ τκ
Θεκ σκ τκ ἐξαγαγόντος σε ἐκ γῆς
ια. Αἰγύπτκ, ἐξ οἴκκ δκλείας. Καὶ πᾶς Γ
Ἰσραὴλ ἀκύσας φοβηθήσεται, καὶ
ὐ προσθήσουσιν ἔτι ποιῆσαι κατὰ τὸ
ῥῆμα τὸ πονηρὸν τκτο ἐν ὑμῖν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐπειδὴ δὲ συμβαίνει, ἢ ἀδελφὸν, ἢ φίλον, ἢ συγγενῆ πλάνῃ δεδουλωμένον, πειρασθῶσι φενακίσαι καὶ ἄλλους, ἀναγκαίως καὶ περὶ τούτου νενομοθέτηκε, καὶ προσέταξε δῆλον ἀποφανθῶσι τὸν τῆς ἀσεβείας διδάσκαλον, καὶ Δ
πρῶτον ἀφεῖναι λίθον τῶν τοιούτων ὑπακούσαντα λόγων· εἶθ' ὕτω πάντα τὸν λαὸν καταλεῦσαι τὸν ἀλιτήριον, καὶ τῇ τούτου τιμωρίᾳ σωφρονισθῶσι τοὺς ἄλλους.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. (1) Ταῦτά ἐστι τὰ μέλη, ἅπερ ἐκλεμεῖν προσέταξεν ὁ Σωτὴρ λέγων,
Ματθ. 18. 8. εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σκ, ἢ ἡ χείρ σκ, ἢ ὁ πούς
» σκ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτά. καὶ τοῦτο
δὲ περὶ τῶν Φιλούντων ἐν τάξει χειρὸς καὶ
ὀφθαλμῶν τεταγμένων. ὐγὰρ ἡμᾶς κατὰ
τῶν οἰκείων ὁπλίζει μελῶν.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. [Πίστεως ἀδικουμένης, ἐρρέτω φύσις καὶ γάνος. οἷον τὸ τκ Σωτῆ-
Ματθ. 10. 37. ρος, ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ
ὐκ ἔστί μου ἄξιος.] καλὸν δὲ ἁρμόσαι τούτοις
διὰ (2) τὰ εἰρημένα τῷ μακαρίῳ Ἱερεμίᾳ,
Ἱερ. 9. 4, 5. ἔχοντα ὕτως· ἕκασος ἀπὸ τκ πλησίον αὐ-
» τκ φυλάξασθε, καὶ ἐπ' ἀδελφοῖς αὐτῶν
» μὴ πεποίθατε, ὅτι πᾶς ἀδελφὸς πέρνῃ
» πέρνιεῖ, καὶ πᾶς φίλος δολίως πορεύεται.
» ἕκασος κατὰ τκ φίλου αὐτκ πορεύεται κα-
» τεπαιρόμενος, ἀλήθειαν ὐ μὴ λαλήσωσι.

ιβ. Ἐὰν δὲ ἀκύσῃ ἐν μιᾷ τῶν πόλεών σκ, ὧν Κύριος ὁ Θεὸς δίδωσί-
ιγ. σοι κατοικεῖν σε ἐκεῖ, λεγόντων, Ἐξῆλ-
θον ἄνδρες παράνομοι ἐξ ὑμῶν, καὶ
ἀπέστησαν πάντας τοὺς κατοικοῦντας
τὴν πόλιν αὐτῶν, λέγοντες, πορευ-
θῶμεν καὶ λατρεύσωμεν Θεοῖς ἑτέ-
ιδ. ροις, οὓς ὐκ ἤδειτε, Καὶ ἐτάσεις καὶ
ἐρωτήσεις, καὶ ἐρευνήσεις καὶ ἐξερευ- B
νήσεις σφόδρα, καὶ ἰδοὺ ἀληθὴς σα-
φῶς ὁ λόγος, γεγένηται τὸ βδέλυγ-
μα τοῦτο ἐν ὑμῖν·

ιε. Ἀνελὼν ἀνελεῖς πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἐν φόνῳ μαχαίρας, ἀναθέματι ἀναθεματιεῖτε αὐτὴν, καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν ἐν αὐτῇ.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Εἰ γὰρ ἀδελφὸς, καὶ τῶν λοιπῶν μηδεμίαν ποιεῖσθαι παρακελεύεται φειδὼ, μήτιγε ἀλλοτρίων; τούτων γε τῶν ἀπείλων καὶ τιμωριῶν ἔχρηζον οἱ πάλαι, ἀθενεῖς ὄντες καὶ δυόλιθοι, καὶ ἐκ τῆς μακρᾶς σωτηρίας ῥᾳδίως ἐκτρεπόμενοι πρὸς εἴδωλα.

ις. Καὶ πάντα τὰ σκῦλα αὐτῆς συνάξεις ἐπὶ τὰς διόδους αὐτῆς, καὶ ἐμπρήσεις τὴν πόλιν ἐν πυρὶ, καὶ πάντα τὰ σκῦλα αὐτῆς πανδημεὶ ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου· καὶ ἔσαι ἀοίκητος εἰς τὸν αἰῶνα, ὐκ ἀνοικοδομηθήσεται ἔτι.

ιζ. Οὐ προσκολληθήσεται ἐν τῇ χειρί σου οὐδὲν ἀπὸ τοῦ ἀναθέματος, ἵνα ἀποστραφῇ Κύριος ἀπὸ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ δώσει σοι ἔλεος, E
καὶ ἐλεήσει σε, καὶ πληθυνεῖ σε, καθὼς ὤμοσε Κύριος τοῖς πατρά-
ιη. σι σου, Ἐὰν δὲ εἰσακύσητε τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, Φυλάσσειν πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἃς ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, ποιεῖν τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀρεστὸν ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου.

Z ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι ἀπαίρηται πλησιάσαι ἢ ἅψασθαι τοῦ ἀναθεματισμένου.

ΚΕΦ. ΙΔ.

α. Υἱοί ἐστε Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν. ὐ φοιβήσετε, ὐκ ἐπιθήσετε φαλάκρωμα ἀνα- H
μέσον τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν ἐπὶ νεκρῷ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἑλλήνων οἱ λογάδες, Ἀπόλλωνά τινα μυθολογοῦσι Θεὸν, ὃν καὶ Φοῖβον ὀνομάζουσι, τουτέστι καθαρὸν καὶ ἀμίαντον. τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον εἶναί-
φασι. (3) Φοῖβον δ' ἂν ἔφασκον, καὶ φοι-
βᾶσθαι

(1) Σθήρσ. ὁ Ἀλεξάν. κώδ.
(2) Ἴσ. καί. ὁ δὲ τῆς Αὐγ. κώδ. τοιοῦτον καὶ τὸ Ἱερεμίσ. ἕκασος, κλ.
(3) Τὸν αὐτὸν δὲ εἶναι τῷ ἡλίῳ φασί. φοιβάζειν δ' ἔφασκον, κλ. ὡ Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 196.

βᾶθαι πάλιν κατὰ σωτηθειαν τὼ ἑλλωικὼ, τὸ καθαίρειν τε καὶ καθαίρεθαι κατάγε τὸ αὐτοῖς δοκᾶν, καὶ τὰς παρ' αὐτοῖς σφίσι νόμας. ἀπείργει δὴ ἄν ἡμᾶς τὸ θεῖον χρησμῴδημα τῶν ὅτως αἰσχρῶν καὶ ἀκαλλεσάτων ἐπιτηδευμάτων. ὁ γάρτοι προσήκει μολυσμὸν ἡγεῖθαι ψυχῆς τὸν σωματικὸν θάνατον, ὅτε μὼ οἴεθαι ταῖς τῶν ὁρώντων καρδίαις ἀναπομάτλεθαι ῥύπον, τὼ ἐπὶ νεκρῷ θέαν· ὁδ' αὖ ἐπὶ τούτῳ προσήκει τὼ τρίχα ψιλᾶν. κομιδῇ γὰρ ἕωλον, καὶ τῆς χαμαιζήλα δόξης τὸ χρῆμα μεσόν. εὖγε δὴ ἄν ὁ νόμος τὸ, ὁ
» Φοιβήσετε, Φησίν. ὁ γὰρ ἡ τοιάδε κάθαρσις ὀνήσει ψυχώ.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐσιν, ὁ Φοιβήσετε,
» καὶ ὐκ ἐπιθήσετε Φαλάκρωμα ἀναμέσον
» τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν ἐπὶ νεκρῷ; Τῶν δυσ-
» σεβῶν ἐθνῶν ἀπαγορόυει τὰ ἔθη· καὶ διὰ
» μὲν τοῦτο, ὁ Φοιβήσετε, τὰς μαντείας ἐξέ-
» βαλε· Φοῖβον γὰρ τὸν ψοδδόμαντιν ἐκάλε-
» λεν τὸν Πύθιον· διὰ δὲ τοῦτο, ὁ ποιήσετε
» Φαλάκρωμα ἀνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν
» ἐπὶ νεκρῷ, τὼ τοῦ πόνθος ἀπηγόρουσεν
» ἀμετρίαν. τινὲς μὲν γὰρ τῶν ἀλλοφύλων
» ἐθνῶν τὰς τῆς κεφαλῆς ἀπέκειρον τρίχας,
» καὶ ταύτας προσέφερον τοῖς νεκροῖς· τινὲς
» δὲ τὰς τῶν γενείων, ἄλλοι τὰς τῶν ὀφρύων.
» ταῦτα γίνεθαι ὁ θεῖος ἀπηγόρουσε νόμος.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐ Φοιβήσεται. Ἐξ
» ἑλλωικῆς σωτηθείας ἡ λέξις παρέσασαι.
» Ἀπόλλωνα γάρ τινα μυθολογοῦσι Θεὸν, τὸν
» αὐτὸν εἶναι λέγοντες τῷ ἡλίῳ, ὃν περ ὀνο-
» μάζουσι Φοῖβον, τὸν καθαρὸν δῆθεν σημαίνοντες. δηλοῖ ἄν ἡ λέξις τὸ μὴ περικαθαίρεθαι. ὁ γὰρ οἷδε σώματος καθαρμὸς μολυσμὸς ἀπονίψαι ψυχῆς. τὼ ἀρχὼ δὲ μολύνειν ὐκ οἶδε νεκρὸς, ἢ λεχῶ, καὶ τὰ τοιαῦτα. Θεᾶ δὲ μόνα περικαθάραι ψυχὼ, ἄφεσίν τε δῶναι πλημμελημάτων. ὃ πεποίηκεν ὁ Χριτὸς, τὸ θεῖον ἡμῖν δωρησάμενος βάπτισμα. ὥτπερ γὰρ νόμον τις παραβὰς κοσμικὸν, ὐκ ἂν φύγοι τὼ δίκὼ, μὴ βασιλέως ἡμέρα χαρισαμένα τῷ ἄφεσιν· ὅτω τις προσιὼν τῷ Φύσει
Ησ. 43. 25. » Θεῷ, ἀκέσεται λέγοντος, ἐγώ εἰμι ὁ ἐξα-
» λείφων τὰς ἀνομίας σα, καὶ ὁ μὴ μνηθήσομαι. τὶ ἄν ἐρᾶμεν περὶ τῶν κατὰ νόμον καθάρσεων; πρῶτον μὲν, τύπον εἶναι καθάρσεως κρείττονος· ἔτι δὲ διαΦέρειν τῶν ἑλλωικῶν, ἅτινες μετ' ἐπῳδῶν ἐγίνοντο ἁλῶν τε καὶ δάΦνης, κριθῆς τε καὶ θαλάσης, καὶ παρόδα διὰ πυρός. ἐΦ' ὧν κυ-
» ρίως τὸ, Φοιβήσετε. τῆς γὰρ εἰδωλολατρείας τὸ χρῆμα.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τάχα τᾶ ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι πόνθος σύμβολον ἡ τοιαύτη λέξις. ὥτπερ γάρ εἰσιν οἳ ποιᾶσι Φαλάκρωμα ἐπὶ νεκρῷ, ὅτως οἱ αἰσχυνόμενοι ἐπὶ τοῖς ἰδίοις πλαίσμασιν, ἀποθέμενοι τὸν κόσμον τῆς νοητῆς αὐτῶν κεΦαλῆς καὶ ξυράμενοι, Φορᾶσιν ἐπ' αὐτῆς τὸ σημεῖον τᾶ πόνθος. τοῖς δὲ ἁγίοις ὁδὸν οἰκεῖον πρὸς ἐχθρὰς ἔχασιν ὐνομοθέτησεν ὁ νόμος μὴ
» ποιεῖν Φαλάκρωμα ἐπὶ νεκρῷ, ὅτι, Φησὶν,
» ἅγιος ἐἶ Κυρίῳ τῷ Θεῷ σα.

β. Ὅτι λαὸς ἅγιος ἐἶ Κυρίῳ τῷ Θεῷ σα, καί σε ἐξελέξατο Κύριος ὁ Θεός σα γενέθαι αὐτῷ λαὸν περιάσιον ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν τῶν ἐπὶ προσώπα τῆς γῆς.

γ. Οὐ Φάγεθε πᾶν βδέλυγμα.

δ. Ταῦτα τὰ κλωὴ ἃ Φάγεθε· μόχον ἐκ βοῶν, καὶ ἀμνὸν ἐκ προβάτων, καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ὑπαγορόυει (1) τὰ μὲν ἐδίειν, τὰ δὲ μὴ ἐδίειν· ὐχ ὅτι κοινόν τι, ἀλλὰ διὰ δύω προΦάσεις. μίαν μὲν, ὅσα ἐν Αἰγύπλῳ προσεκώνα ἐδίεθαι προσάτλει, ἵνα διὰ τούτα καταΦρονῶσιν αὐτῶν, καὶ μὴ Θεὰς νομίζωσιν, ἐν οἷς ἐσὶν ὁ βῶς, καὶ τὸ πρόβατον, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ὅσα δὲ ἐν Αἰγύπλῳ ἤθιον ἀτάκλως καὶ λαμάργως, ἀπαγορόυει· οἷον, τὸ ὗον, (2) ὃ καὶ ἤτησαν ἐν τῇ ἐρήμῳ. δι' ἑτέραν δὲ πρόΦασιν τοιαύτλω· ἡ κοινὴ Φύσις πολλάκις προλαβοῦσα ἐβδελύξατο, τὰ μὲν, διὰ τὸ μέγεθος· τὰ δὲ, διὰ τὸ δυσειδές· τὰ δὲ, διὰ τὸ νεκρῶν ἀπογόεθαι· τὰ δὲ, κατὰ πρόληψιν μίσας. ὅσα ἂν προέλαβεν ἡ σωτηθεια, ὐκ ἀνέτρεψεν ὁ νόμος. ἐκεῖνα δὲ μόνα ἰσάγκασεν, ὧν τὰ μὲν ἐν Αἰγύπλῳ προσεκώνυν, τὰ δὲ λαμάργως ἤθιον. πᾶν δὲ νεκρίμαῖον ἀπαγορόυει ἐδίειν, ὅτι καὶ πρὸ νόμα ἡ σωτήθεια.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔσι δὴ ἄν ὐκ ἀσυμΦανὲς, ὅτι βεβηλοῖ μόν τι τῶν ὄντων ἦκεν ὁ νόμος· πάντα δὲ καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· ἀλλ' εἰς ἠθῶν ποιότητας ἀνθρωτίνων τὸ ἑκάτα τῶν ζώων Φυσικὸν εὖ μάλα παραλαβὼν ὀνίνησιν ὁ μετρίως. (3)

ε. ἜλαΦον, καὶ δορκάδα, καὶ βύβαλον, καὶ τραγέλαΦον, καὶ πύγαργον, καὶ ὄρυγα, καὶ καμηλοπάρδαλιν.

ς. Πᾶν κλωὸς διχηλᾶν ὁπλὼ, καὶ ὀνυχισῆρας ὀνυχίζον δύω χηλῶν, καὶ ἀνάγον μηρυκισμὸν ἐν τοῖς κλώσι, ταῦτα Φάγεθε.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. (4) Τὸ μὲν διχηλεῖν ἐπὶ τῆς ὁπλῆς, τὼ πορείαν, καθ' ἣν πρὸς πᾶν ὁτιᾶν ἐρχόμεθα τῶν ἀγαθῶν ατοδασμάτων ἐμΦανῆ ἄν· ὁ δὲ μηρυκισμὸς, τὸ ἄνω τε καὶ κάτω ποιεῖν τῆς θεοπνόου ΓραΦῆς τὰς λόγας, καὶ οἷον ἀναμασᾶθαι καὶ

(1) Ἀπαγορόει. ὐ σελ. 1013. ὅπα τὸ αὐτὸ περιληπλικότερ. κεῖται, καὶ ἐλλειπέσερ.
(2) Ὡς τὸν ὗν αὐτ. ὀρθότερ. εἰ γὰρ ὗον ἀναναγνωσέον, προθετέον τὸ, κρέας.
(3) Μικρὸν διαΦέρα τούτα τὰ ὐ σελ. 1017.
(4) Τᾶ Ὠριγάνα ἐσὶ, κείμανον ὐ Τόμ. 2. σελ. 589. τῆς τᾶ Ῥα. ἐκδόσ.

καὶ καλαλεπλώειν ἐρδύναις τὰ κεκρυμμένα τῶν θεωρημάτων.

ζ. Καὶ ταῦτα ϗ Φάγεσθε ἀπὸ τῶν ἀναγόντων μηρυκισμὸν, καὶ ἀπὸ τῶν διχηλϗντων τὰς ὁπλὰς, καὶ ὀνυχιζόντων ὀνυχισῆρας· τὸν κάμηλον, καὶ δασύποδα, καὶ χοιρογρύλλιον· ὅτι ἀνάγσι μυρηκισμὸν ταῦτα, καὶ ὁπλὼ ϗ διχηλᾶσιν, ἀκάθαρτα ταῦτα ὑμῖν ἐσί.

** ΝΕΙΛΟΥ. Χοιρογρύλλιοί εἰσιν ἔθνη ἀκάθαρτα, τὰς ὑντολὰς δεξάμενα τᾶ σωτῆρος ἡμῶν Χρισᾶ.

η. Καὶ τὸν ὗν, ὅτι διχηλεῖ ὁπλὼ τᾶτο, καὶ ὀνυχίζει ὄνυχας ὁπλῆς, καὶ τᾶτο μηρυκισμὸν ϗ μηρυκᾶται, ἀκάθαρλον τᾶτο ὑμῖν ἐσίν. ἀπὸ τῶν κρεῶν αὐτῶν ϗ Φάγεσθε, καὶ τῶν θνησιμαίων αὐτῶν ϗχ ἅψεσθε.

θ. Καὶ ταῦτα Φάγεσθε ἀπὸ πάντων τῶν ἐν τοῖς ὕδασι, πάντα ὅσα ἐσὶν ἐν αὐτοῖς πλερύγια καὶ λεπίδες Φάγεσθε.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. (1) Τῶν πλωῶν, οἶμαι, ὅσα μὲν σκόλοπας ἔχει κατωτέρω τῶν γονάτων ὑπὲρ τὰς βάσεις, καθαρὰ εἶναι βέλεται· ὅσα δὲ μὴ, ἀκάθαρτα.

ι. Καὶ πάντα ὅσα ϗκ ἔσιν ἐν αὐτοῖς πλερύγια ϗδὲ λεπίδες, ϗ Φάγεσθε· ια. ἀκάθαρτα ταῦτα ἔσαι ὑμῖν. Πᾶν ιβ. ὄρνεον καθαρὸν Φάγεσθε. Καὶ ταῦτα ϗ Φάγεσθε ἀπ' αὐτῶν· τὸν ἀετὸν, καὶ τὸν γρύπα, καὶ τὸν ἀλιαίετον, ιγ. Καὶ τὸν γύπα, καὶ τὸν ἰκλίονα, καὶ ιε. τὰ ὅμοια αὐτῷ, (2) Καὶ σρεθὸν, καὶ γλαῦκα, καὶ λάρον.

ις (3) Καὶ ἱέρακα, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ, καὶ ἐρωδιὸν, καὶ κύκνον, καὶ ιζ. ἶβιν, Καὶ καταράκλω, καὶ ἔποπα, καὶ πορφυρίωνα, καὶ νυκλικόρακα, ιη. Καὶ πελεκάνα, καὶ χαράδριον, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ, (4) καὶ νυκλερίδα.

Δεύτ. 11. 17, 18. ΚΥΡΙΛΛΟΥ. (5) Εἶτα Φησὶν, ὅτι καὶ „ ἱέρακα, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ, καὶ νυκλικό- „ ρακα, καὶ καταράκλω, καὶ ἶβιν, καὶ πορ- „ φυρίωνα, καὶ πελεκάνα, καὶ κύκνον. καταγράψει δ' ἂν ἐΦ' ἑαυτοῖς καὶ τόδε τὲς ὠμῶς καὶ ἀγρίως ἑτέροις ἐπιβαλλόντας, καὶ ἀχέτως ἐπιΦυομένους οἷς ἂν δώσιντο τυχὸν, ὡς καὶ αὐτὸν ἐπιΦέρειν ϗ παραιτεῖσθαί τισι τὸν ἐπὶ ζωῇ κίνδωνόν τε καὶ Φόβον. (6) ὁ μὲν γὰρ ἱέραξ καταθρώσκει τε δεινῶς παντὸς ἀθνεσέρω πλωᾶ, καὶ κατὰ σρεθίων ἵεται, καὶ διόλλυσι λαβών. καταράκλης γε μὼ, καὶ ἶβις, καὶ πορφυρίων, προθείλω δ' ἂν ὅτι καὶ πελεκὰν ἐπιμαίνονται τοῖς ἰχθύσι, καὶ τροφὼ ποιᾶνται τὸν ἐκείνων ὄλεθρον. τοιᾶτοι δὲ πάντες, ὅσον ἦκεν εἰς τρόπες καὶ ἠθῶν ἀγριότητα, οἱ παρ' ϗδὲ ἡγέμενοι τὸ διολλῶαί τινας, διάγε τὸ σΦίσιν αὐτοῖς ἡδὺ, οἱ τὸν τῆς Φιλαλληλίας παρωσάμενοι νόμον, καὶ τοῖς τῆς ἀγάπης προσκεκρακότες θεσμοῖς.

ιϑ. Πάντα τὰ ἑρπετὰ τῶν πετεινῶν, ἀκάθαρτα ἔσαι ὑμῖν· ϗ Φάκ. γεσθε ἀπ' αὐτῶν. Πᾶν πετεινὸν κακα.θαρὸν Φάγεσθε. (7) Καὶ πᾶν θνησιΓ μαῖον ϗ Φάγεσθε· τῷ παροίκῳ τῷ ἐν ταῖς πόλεσί σε δοθήσεται καὶ Φάγεται, ἢ ἀποδώσει τῷ ἀλλοτρίῳ, ὅτι λαὸς ἅγιος εἶ Κυρίῳ τῷ Θεῷ σε. ϗχ ἑψήσεις ἄρνα ἐν γάλακλι μητρὸς αὐτᾶ. ὃς γὰρ ποιεῖ τᾶτο, ὡσεὶ ἀσπάλακα θύσει, ὅτι μίασμά ἐσι τῷ Θεῷ Ἰακώβ.

κϐ. Δεκάτλω ἀποδεκατώσεις παντὸς γεννήματος τᾶ σπέρματός σε, καὶ τὸ γέννημα τᾶ ἀγρᾶ σε ἐνιαυτὸν κατ' κγ. ἐνιαυτόν. Καὶ Φαγῇ αὐτὸ ἔναντι Κυρίε τᾶ Θεᾶ σε ἐν τῷ τόπῳ, ᾧ ἐὰν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεός σε ἐπικληθλῶαι τὸ ὄνομα αὐτᾶ ἐκεῖ. οἴσετε τὰ ἐπιδέκατα τᾶ σίτε σε, καὶ τᾶ οἴνε σε, καὶ τᾶ ἐλαίε σε, καὶ τὰ πρωτότοκα τῶν βοῶν σε, καὶ τῶν προβάτων σε, ἵνα μάθῃς Φοβεῖσθαι Κύριον τὸν Θεόν- κδ. σε πάσας τὰς ἡμέρας. Ἐὰν δὲ μακρὰν γένηται ἡ ὁδὸς ἀπὸ σᾶ, καὶ μὴ δλῴη ἀναΦέρειν αὐτὰ, ὅτι μακρὰν ἀπὸ σᾶ ὁ τόπος, ὃν ἂν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεός σε, ἐπικληθλῶαι τὸ ὄνομα αὐτᾶ ἐκεῖ, ὅτι ϑλόγησέ σε κε. Κύριος ὁ Θεός σε, Καὶ ἀποδώσῃ αὐτὰ ἀργυρίε, καὶ λήψῃ τὸ ἀργύριον ἐν ταῖς χερσίσε, καὶ πορθύσῃ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεός σε αὐτὸν, ἐπικληθλῶαι τὸ ὄνο- κς. μα αὐτᾶ ἐκεῖ. Καὶ δώσῃ τὸ ἀργύριον ἐπὶ

(1) Κυρίλλε. ὁ Ἀλεξάν. κώδ. ἐπισΦαλῶς.

(2) Καὶ πάντα κόρακα, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. ταῦτα ἀντὶ τᾶ 14. ἐδ. κεῖται ϗ ταῖς σημειώσ. τῆς πολλάκις ῥηθείσ. ἐκδόσ.

(3) 16. Καὶ ἐρωδιὸν, καὶ κύκνον, καὶ ἶβιν, 17. Καὶ καταράκλω, καὶ ἱέρακα, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ, καὶ ἔποπα, καὶ νυκλικόρακα· αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. (4) Καὶ πορφυρίωνα, καὶ νυκλερίδα· αἱ αὐτ.

(5) Τὰ πρὸ τέτων ὅρα ϗ σελ. 1020. ὅπε παρ' ἡμῶν ἐτέθησαν, διὰ τὸ ἐκεῖ ἀνήκειν, ὡς ἐκ τῶν ἐκδεδομ. τᾶ ϗ ἁγίοις Κυρίλ. δῆλον.

(6) Τὰ ἑπόμενα κεῖται καὶ ϗ σελ. 1021. πλιὼ τᾶ ἐχάτε κόμματος.

(7) Ὅρα τὸ τᾶ Εὐσεβίε ὑπόμν. τὸ ϗ σελ. 817. ὅπερ καὶ ὧδε πάλιν παρὰ τοῖς κώδ. κεῖται.

ἐπὶ παντὸς οὗ ἐὰν ἡ ψυχή σου ἐπιθυμῇ, ἐπὶ βουσὶν, ἢ ἐπὶ προβάτοις, ἢ ἐπὶ οἴνου, ἢ ἐπὶ σίκερα, ἢ ἐπὶ παντὸς οὗ ἐὰν ἐπιθυμῇ ἡ ψυχή σου, καὶ φαγῇ ἐκεῖ ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, καὶ εὐ-
κζ. φρανθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου, Καὶ ὁ Λευΐτης ὁ ἐν ταῖς πόλεσί σου, ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῷ μερὶς οὐδὲ κλῆρος μετὰ σοῦ.
κη. Μετὰ τρία ἔτη ἐξοίσεις πᾶν τὸ ἐπιδέκατον τῶν γεννημάτων σου, ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ θήσεις αὐτὸ ἐν ταῖς
κθ. πόλεσί σου. Καὶ ἐλεύσεται ὁ Λευΐτης, ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῷ μερὶς οὐδὲ κλῆρος μετὰ σοῦ, καὶ ὁ προσήλυτος καὶ ὁ ὀρφανὸς καὶ ἡ χήρα ἡ ἐν ταῖς πόλεσί σου, καὶ φάγονται καὶ ἐμπλησθήσονται, ἵνα εὐλογήσῃ σε Κύριος ὁ Θεός σου ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις οἷς ἐὰν ποιῇς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ὅτι δὲ δύω δεκάτας προσάγειν νενομοθέτηκε τῷ λαῷ, σαφῶς
» ἐνταῦθα δεδήλωκε. δεκάτην γάρ φησιν ἀ-
» ποδεκατώσεις παντὸς γεννήματος τοῦ σπέρ-
» ματός σου, τὸ γέννημα τοῦ ἀγροῦ σου ἐνιαυτὸν
» κατ' ἐνιαυτόν. καὶ φαγῇ αὐτὸ ἐναντίον Κυ-
» ρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐν τῷ τόπῳ, ᾧ ἐὰν ἐκλέ-
» ξηται Κύριος ὁ Θεός σου ἐπικληθῆναι τὸ
» ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ. εἰ δὲ μία δεκάτη ἦν, πῶς οἷόν τε ἦν καὶ τοὺς Λευΐτας λαμβάνειν, καὶ
A τοὺς προσκομίζοντας εὐωχεῖσθαι; ἀλλὰ δῆλον, ὡς τοῖς μὲν Λευΐταις μίαν δεκάτην ἀπένειμε, ταῖς δὲ τῶν προσφερόντων εὐωχίαις ἑτέραν. τοῦτο δὲ δηλοῖ καὶ τὰ ἐπαγόμενα. ἐὰν γάρ φησιν ᾖ ἡ ὁδὸς μακρὰν ἀπὸ σοῦ, διαπώλησον, καὶ λαβὼν τὴν τιμὴν, εἰς ἐκεῖνον ἴθι τὸν τόπον, ὃν ἂν ἐκ-
» λέξηται Κύριος ὁ Θεός σου. καὶ δὸς τὸ ἀρ-
» γύριον εἰς πᾶν ὃ ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχή σου, ἐπὶ
» βουσὶν, ἢ ἐπὶ προβάτοις, ἢ ἐπὶ οἴνῳ, ἢ
B» ἐπὶ σίκερα, ἢ ἐπὶ παντὶ ὃ ἐπιθυμεῖ ἡ ψυ-
» χή σου, καὶ φαγῇ ἐκεῖ ἔναντι Κυρίου τοῦ
» Θεοῦ σου, σὺ καὶ ὁ οἶκός σου, καὶ ὁ Λευΐτης
» ὁ ἐν ταῖς πόλεσί σου, ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῷ με-
» ρὶς οὐδὲ κλῆρος μετὰ σοῦ. εἶτα περὶ τῶν ὀφειλόντων δοθῆναι τοῖς Λευΐταις νομοθε-
» τεῖ. μετὰ τρία ἔτη ἐξοίσεις πᾶν τὸ ἐπι-
» δέκατον τῶν γεννημάτων σου ἐν τῷ ἐνιαυ-
» τῷ ἐκείνῳ, καὶ θήσεις αὐτὸ ἐν ταῖς πό-
» λεσί σου. καὶ ἐλεύσεται ὁ Λευΐτης, ὅτι οὐκ
Γ» ἔστιν αὐτῷ μερὶς οὐδὲ κλῆρος μετὰ σοῦ, καὶ
» ὁ προσήλυτος καὶ ὁ ὀρφανὸς καὶ ἡ χήρα ἡ
» ἐν ταῖς πόλεσί σου, καὶ φάγονται καὶ ἐμ-
» πλησθήσονται, ἵνα εὐλογήσῃ σε Κύριος ὁ
» Θεός σου ἐν ἅπασι τοῖς ἔργοις σου οἷς ἂν ποιῇς. ἰστέον δὲ, ὡς Ἰώσηπος ἐντεῦθεν λαβὼν ἀφορμὴν, μᾶλλον δὲ καὶ τὸ Ἰουδαίων ἐπιστάμενος ἔθος ὡς Ἰουδαῖος, τρεῖς ἔφη (1) δεκάτας προστεταχέναι τὸν νόμον προσφέρεσθαι, τὴν μὲν τοῖς Λευΐταις, τὴν δὲ τοῖς
Δ ὀρφανοῖς καὶ ταῖς χήραις, τὴν δὲ ἄλλην ταῖς τῶν προσφερόντων εὐωχίαις.

ΚΕΦ. ΙΕ.

α. Αἱ ἑπτὰ ἐτῶν ποιήσεις ἄφε-
β. σιν. Καὶ οὕτω τὸ πρόσταγμα τῆς ἀφέσεως. ἀφήσεις πᾶν χρέος ἴδιον, ὃ ὀφείλει σοι ὁ
E πλησίον, καὶ τὸν ἀδελφόν σου οὐκ ἀπαιτήσεις· ὅτι ἐπικέκληται ἄφεσις Κυ-
γ. ρίῳ τῷ Θεῷ σου. Τὸν ἀλλότριον ἀπαιτήσεις ὅσα ἐὰν ᾖ σοι παρ' αὐτῷ, τῷ δὲ ἀδελφῷ σου ἄφεσιν ποιήσεις τοῦ χρέους σου.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁρᾷς ἐναπαστράπτουσαν ταῖς σκιαῖς τὴν ἀλήθειαν; ἐναργέστατα γὰρ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τὴν οἰκονομίαν παραδείξειεν ἂν καὶ τόδε. τοὺς μὲν γὰρ ἀγχοῦ γεγονότας αὐτῷ διὰ τῆς πίστεως, οἰκείους τε ἤδη καὶ ἀδελφοὺς ἀναδεδειγμένους διὰ τοῦ μετασχεῖν ἁγίου πνεύματος, θείας τε φύσεως γενέσθαι [κοινωνοὺς,] ὀφλημάτων ἀνῆκεν, ἐκτετικότας οὐδέν. οὐ γὰρ ἐζήτησε παρ' αὐτῶν τὰς τῶν παραβάσεων δίκας, καίτοι τοὺς λόγους τῶν σφίσι βεβιωμένων ἐπωφληκότας αὐτῷ. τοὺς δὲ ἀλλοτρίους ἔτι, μονονουχὶ δὲ καὶ ἀλλογενεῖς διὰ τὴν ὀλέθριον αὐτῶν ἀπιστίαν, καὶ ὡς ἀπωτάτω γεγονότας τῆς εἰς αὐτὸν οἰκειότητος, ἐνόχους κατέστησε τοῖς ὀφλήμασι, καὶ ὡς ἀναπόνιπτον ἔχοντας τὴν ἁμαρτίαν, ἔτι ὑποχρέους τῇ τε δίκῃ καὶ τῷ κολάζεσθαι δεῖν εἰκότως εἰργάσατο.

δ. Ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν σοὶ ἐνδεὴς, ὅτι διὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο εὐλογῶν εὐλογήσει σε Κύριος ὁ Θεός σου ἐν τῇ γῇ, ᾗ Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ κατακληρονομῆσαι αὐτήν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τοῦτο καὶ ἐν ταῖς Πράξεσι φησὶν ὁ Λουκᾶς περὶ τοῦ πλήθους τῶν
Z» πεπιστευκότων Χριστῷ· χάρις τε ἦν ἐπὶ Πράξ. 4. 33, 34.
» πάντας αὐτούς. οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ἦν ἐν
» αὐτοῖς. (2)

ε. Ἐὰν δὲ ἀκοῇ εἰσακούσητε Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν φυλάσσειν καὶ ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς ταύτας, ἃς ἐγὼ
ς. ἐντέλλομαί σοι σήμερον, Ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς εὐλόγησέ σε ὃν τρόπον ἐλάλησέ σοι, καὶ δανιεῖς ἔθνεσι πολλοῖς,
H σὺ δὲ οὐ δανειῇ, καὶ ἄρξεις σὺ ἐθνῶν
ζ. πολλῶν, σοῦ δὲ οὐκ ἄρξουσιν. Ἐὰν δὲ γένηται

(1) Ἐν κεφ. 8. τοῦ 4. βιβλ. περὶ Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολογ.
(2) Τὰ αὐτὰ μὲν καὶ ὁ Προκόπιος ἐν τῷ τῆς Λυγ. κώδ. ἐν δὲ τοῖς τοῦ Κυρίλ. ἐκδεδομ. οὐχ εὕρηται.

γένηται ἐν σοὶ ἐνδεὴς ἐκ τῶν ἀδελ- A
φῶν σε ἐν μιᾷ τῶν πόλεών σε ἐν τῇ
γῇ, ἧ Κύριος ὁ Θεός σε δίδωσί σοι,
οὐκ ἀποσφίγξεις τὴν καρδίαν σε, οὐδὲ
μὴ συσφίγξῃς τὴν χεῖρά σε ἀπὸ τοῦ
η. ἀδελφοῦ τοῦ ἐπιδεομένου. Ἀνοίγων ἀ-
νοίξεις τὰς χεῖράς σε αὐτῷ, καὶ δάνειον
δανιεῖς αὐτῷ ὅσον ἂν ἐπιδέηται, καὶ
καθ' ὅσον ὑστερῆται.

θ. Πρόσεχε σεαυτῷ μὴ γένηται B
ῥῆμα κρυπτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σε ἀνό-
μημα, λέγων, ἐγγίζει τὸ ἔτος τὸ
ἕβδομον, ἔτος τῆς ἀφέσεως, καὶ πο-
νηρεύσεται ὁ ὀφθαλμός σε τῷ ἀδελ-
φῷ σε τῷ ἐπιδεομένῳ, καὶ οὐ δῷς αὐτῷ,
καὶ βοήσεται κατὰ σοῦ πρὸς Κύριον,
καὶ ἔσαι ἐν σοὶ ἁμαρτία μεγάλη.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Εὐκολοί- Γ
ἐσμεν πρὸς τὰς κατὰ διάνοιαν ἁμαρτίας
οἱ ἄνθρωποι. διόπερ ὁ πλάσας κατὰ μό-
νας τὰς καρδίας εἰδὼς, ὅτι τὸ πλεῖον
τῆς ἁμαρτίας ἐν τῇ ὁρμῇ πληροῦται τῇ κα-
τὰ πρόθεσιν, τιθὲ ἐν τῷ ἡγεμονικῷ καθα-
ρότητα πρῶτα ἡμῖν διετάξατο. ᾧ γὰρ
μάλιστα προθύμως (1) ἐξαμαρτάνομεν, τοῦ-
το πλείονος ἐπιμελείας ἠξίωσε.

ι. Μεταδιδοὺς δώσεις αὐτῷ, καὶ δά-
νειον δανιεῖς αὐτῷ ὅσον ἂν ἐπιδέηται,
καὶ οὐ λυπηθήσῃ τῇ καρδίᾳ σε διδόν-
τος σε αὐτῷ, ὅτι διὰ τοῦτο τὸ ῥῆμα τοῦτο
εὐλογήσει σε Κύριος ὁ Θεός σε ἐν πᾶ-
σι τοῖς ἔργοις σε, καὶ ἐν πᾶσιν οἷς
ἐὰν ἐπιβάλῃς τῇ χειρί σε.

Ματθ. 5. 42. ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτι φησὶν ὁ Κύριος· παντὶ
» τῷ αἰτοῦντί σοι δίδου, καὶ τῷ θέλοντι ἀπὸ
2. Κορ. 9. 7. σοῦ δανείσασθαι, μὴ ἀποστραφῇς. ἱλαρὸν
» γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός.

ια. Οὐ γὰρ μὴ ἐκλίπῃ ἐνδεὴς ἀπὸ
τῆς γῆς σε. διὰ τοῦτο ἐγώ σοι ἐντέλ-
λομαι ποιεῖν τὸ ῥῆμα τοῦτο, λέγων,
ἀνοίγων ἀνοίξεις τὰς χεῖράς σε τῷ
ἀδελφῷ σε τῷ πένητι τῷ ἐνδεομένῳ
τῷ ἐπὶ τῆς γῆς σε.

ιβ. Ἐὰν δὲ πραθῇ σοι ὁ ἀδελφός-
σε ὁ Ἑβραῖος ἢ Ἑβραία, δουλεύσει-
σοι ἓξ ἔτη, καὶ τῷ ἑβδόμῳ ἐξαποστε-
λεῖς αὐτὸν ἐλεύθερον ἀπὸ σοῦ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οἱ πάλαι τῇ ἁμαρ-
τίᾳ δουλεύσαντες, καὶ ἡδονῇ τῇ πρὸς τὸ
φαῦλον ἑαυτοὺς τρόπον τινὰ τῷ Διαβόλῳ
καταπωλήσαντες, δικαιωθέντες ἐν Χριστῷ
διὰ τῆς πίστεως, εἰς τὸν ἀληθῆ καὶ ἅγιον
ἀναβησόμεθα σαββατισμὸν, τιθὲ διὰ τῆς
χάριτος ἐλευθερίαν ἠμφιεσμένοι, καὶ ἀγα- H
θοῖς τοῖς θεόθεν λελαμπρυσμένοι.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἰ δὲ κατὰ νόμον
τὸν σωματικὸν, ἀδελφὸν προσῆκεν ἐλευ-
θερῶν, πόσῳ γε τὸν κατὰ πνεῦμα μᾶλλον
ἡμῖν; καὶ δεῖ τοῖς τοιούτοις ὡς ἐλευθέροις
σωφρονεῖν, κἀκείνους ὡς ἀγαπητοῖς συνοικεῖν
τοῖς δεσπόταις, μὴ τὸ δοῦλον αἰσχυνομένους,
ἀρετῇ δὲ διώκοντας οὐ ᾧπερ ἔτυχον σχή-
ματι. ὡς οἱ τελείως ἐλευθερωθέντες, ἀμει-
» νους, κατὰ τὸ, ἐξαποστελεῖς αὐτὸν ἐλεύ-
θερον ἀπὸ σοῦ, οὐκ οὐ ὡρισμένῳ τινὶ χρόνῳ.
χρόνος γὰρ χρεῖττον τὸ πνευματικὸν, καὶ
ἀεὶ τούτοις ἑβδόμη πάρεσιν ἡ τοῦ κόσμου
συντέλεια.

ιγ. Ὅταν δὲ ἐξαποστέλλῃς αὐτὸν
ἐλεύθερον ἀπὸ σοῦ, οὐκ ἐξαποστελεῖς
ιδ. αὐτὸν κενόν. Ἐφόδιον ἐφοδιάσεις αὐ-
τὸν ἀπὸ τῶν προβάτων σου, καὶ ἀπὸ
τοῦ σίτου σου, καὶ ἀπὸ τῆς ληνοῦ σου,
καθὰ εὐλόγησέ σε Κύριος ὁ Θεός σου,
δώσεις αὐτῷ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁρᾷς ἐναργῶς τοῦ κατὰ
Χριστὸν μυστηρίου τιθὲ δύναμιν ἐν γε τούτοις
διαλάμπουσαν; λελυτρώμεθα γὰρ, καὶ ἀνῆ-
κεν ἡμᾶς ἐλεύθερος ὁ πάντων ἡμῶν Σω-
» τὴρ, δωρεάν. οὐκ ἐξ ἔργων δικαιοσύνης ἃ Τίτ. 3. 5.
» ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸ πολὺ αὐ-
τοῦ ἔλεος, κατὰ τὸ γεγραμμένον. τῆς γοῦν
ἔτως ὑπερφυοῦς ἡμερότητος μετεσχήκαμεν.
ἀνιεῖς δὲ ἡμᾶς ἐλευθέρους, τουτέστιν ἀπαλ- Δ
λάξας ἁμαρτιῶν, καὶ τῇ τῆς ὑιοθεσίας κα-
τακαλλωπίσας χάριτι, καλὸν ἡμῖν ἐφόδιον
ἑαυτὸν προσέθεικεν ὡς ἄμωμον ἱερεῖον, καὶ
ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν δι' ἡμᾶς ἠγμένος,
καὶ χαρισάμενος τὸ μετασχεῖν εὐλογίας τῆς
ζωοποιοῦ, τουτέστι τῆς ἁγίας αὐτοῦ σαρκός-
[τε καὶ αἵματος. τοῦτο οἶμαί ἐστι τὸ ἐφοδιάζε-
σθαι δεῖν ἀπὸ τῶν προβάτων, ἀπό τε σίτου
καὶ οἴνου τὸν ἐν ἑβδόμῳ καιρῷ, τουτέστιν ἐν E
τῷ νοητῷ σαββάτῳ κεκλημένους εἰς ἐλευ-
θερίαν ἐξ ἡμερότητος τῆς δεσποτικῆς.]

ιε. Καὶ μνησθήσῃ ὅτι οἰκέτης ἦσθα
ἐν γῇ Αἰγύπτου σου, καὶ ἐλυτρώσατό σε Κύ-
ριος ὁ Θεός σου ἐκεῖθεν. διὰ τοῦτο ἐγώ-
σοι ἐντέλλομαι ποιεῖν τὸ ῥῆμα τοῦτο.

ις. Ἐὰν δὲ λέγῃ πρὸς σὲ, οὐκ ἐξε-
λεύσομαι ἀπὸ σοῦ, ὅτι ἠγάπησά σε
Z καὶ τὸν οἶκόν σου, ὅτι εὖ ἐστιν αὐτῷ
ις. παρὰ σοί. Λήψῃ τὸ ὀπήτιον, καὶ
τρυπήσεις τὸ ὦς αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θύραν
ἐπὶ τῶν σταθμῶν, καὶ ἔσαι σοι οἰκέτης
εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ τὴν παιδίσκην σου
ὡσαύτως ποιήσεις.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. (2) Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰη-
σοῦς Χριστὸς ἄφεσιν παρεγγυήσας γενέσθαι
τοῖς ὑποδούλοις. αὐτὸς πρῶτος ἡμῖν τοῖς
ὑποδούλοις καὶ ἐπεγνωκόσιν αὐτοῦ τὴν ἀλή-
θειαν ἐδωρήσατο ὑιοθεσίας ἄξιωμα. ὅσοι
τοίνυν

(1) Προχείρως. ὡ τῇ ἀρχῇ τῆς εἰς τὸ, πρόσεχε σεαυτῷ, ὁμιλ.
(2) Οὐκ ἔστι τοῦ Κυρίλ. ἀλλ' ἄλλου τινὸς, ἴσ. τοῦ τὴν σειρὰν συντάξαντος.

τολνω μετὰ τὼ τῶν ἁμαρτιῶν ἄΦεσιν, καὶ ὡ καιρῷ τῆς ἀΦέσεως εἰς ἐλδυθερίαν ΦθάσαΨ μὴ δωηθῶσιν· ἀγάπη δὲ τῇ πρὸς αὐτὸν τὸν καλέσαντα δηλδύειν ἐθέλησι, καὶ ὡ μείζοσιν ἐξετάζεθαΨ, ἃ τελείᾳ κρατηθέντες ἀγάπη, πρὸς τὼ θύραν ἐπὶ τῶν
» σαθμῶν, ἐπειδήπερ εἰς τέλος ἐκβλῶΨ μὴ ἠδωήθησαν τῆς δηλείας τὸ πνεῦμα· ὁπητίῳ τρυπῶνταΨ τὸ ἓς. δι' ἧς ὁπῆς κατηχήμενοι καὶ ὑπακδοντες, δηλδύειν δωήσονταΨ ἕως ἂν τὸν τῆς δηλείας αἰῶνα διαδραμόντες, καὶ εἰς μιαωτὸς καταγραΦέντες, ἐπιδώσσιν εἰς τὸ τῆς ὑοθεσίας ἀξίωμα. τοῖς γὰρ δηλδύσασιν ἓξ ἔτη, μιαὸς μιαωτῆ ἡ δηλεία κατελογίθη. ἔτοι καὶ εἰς ἐλδυθερίαν ἀχθῶΨ δωήσονταΨ. τρεῖς γὰρ οἶδα, Φησὶ, τάξεις τῶν σωζομένων, ὁ μακάριος Γρηγόριος, (1) δηλείαν, μιαρνίαν, ὑότητα. εἰ δῆλος εἶ, τὰς πληγὰς Φοβήθητι· εἰ δὲ μιαωτὸς, πρὸς τὸ λαβεῖν βλέπε μόνον· εἰ δὲ ὑπὲρ τδτες εἶ, καὶ ὑὸς, τὸν πατέρα αἰδέθητι, τὸ καλὸν ἔργασαΨ· ὅτι καλὸν τῷ πατρὶ πείθεθαΨ, κἂν εἴ σοι μηδὲν ἔσεθαΨ μέλοι, τδτο αὐτὸ μιαὸς τὸ τῷ πατρὶ χαρίζεθαΨ.

ΝΕΙΛΟΥ. [Καλῶς ὁ παρ' Ἑβραίοις νόμος συμβολικῶς τδ δήλ τδ τιὼ ἐλδυθερίαν μισήσαντος] μετατρυπᾶθαΨ τῷ ὁπητίῳ κελδύει τὸ ἓς· ἵνα μὴ τῇ Φυσικῇ τῆς ἀκοῆς ὁπῇ δέξηταί ποτε λόγον ἐλδυθερίας, (2) ἀλλὰ δῆλος μείνῃ διωεκῶς, τὰ παρόντα ἠγαπηκώς.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Σημείωσαι δὲ, ὡς αἰῶνα οἶδε πολλάκις καλεῖν ἡ ΓραΦὴ ὅλον τδ ἑνὸς
» ἀνθρώπ τὸν βίον. καὶ ἔσαι σοι, Φησὶν, οἰ-
» κέτης εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ πάλιν ὁ Ἀπόστολος, εἰ διὰ κρέας σκανδαλίζεταί ὁ ἀδελ-

A „ Φός μ, ἃ μὴ Φάγω κρέας εἰς τὸν αἰῶνα, 1. Κορ. 8. 13.
τατέσιν ὅλον τὸν τῆς ζωῆς μ βίον. (2)

ιη. Οὐ σκληρὸν ἔσαι ἐναντίον σ ἐξαποσελλομένων αὐτῶν ἐλδυθέρων ἀπὸ σ, ὅτι ἐπέτειον μιαθὸν μιαωτδ ἐδήλδσέ σοι ἓξ ἔτη· καὶ δλογήσεσε Κύριος ὁ Θεός σ ἐν πᾶσιν οἷς ἐὰν
ιθ. ποιῇς. Πᾶν πρωτότοκον ὃ ἐὰν τεχθῇ
B ἐν τοῖς βασί σ, καὶ ἐν τοῖς προβάτοις σ, τὰ ἀρσενικὰ ἁγιάσεις Κυρίῳ τῷ Θεῷ σ. ἃ ἐργᾷ ἐν τῷ πρωτοτόκῳ μόχῳ σ, καὶ ἃ μὴ κείρῃς τὸ
κ. πρωλότοκον τῶν προβάτων σ. Ἐναντι Κυρίᾳ τδ Θεδ σ Φαγῇ αὐτὸ ἐνιαυτὸν ἐξ ἐνιαυτδ ἐν τῷ τόπῳ, ᾧ ἐὰν ἐκλέξηταί Κύριος ὁ Θεὸς, σὺ καὶ ὁ οἶκός σ.

Γ κα. Ἐὰν δὲ ᾖ ἐν αὐτῷ μῶμος, χωλὸν ἢ τυΦλὸν, ἢ καὶ πᾶς μῶμος πονηρὸς, ἃ θύσεις αὐτὸ Κυρίῳ τῷ Θεῷ σ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τὸ πεπηρωμένον πρωτότοκον ἀπαγορδει προσΦέρειν; Διὰ τῶν ἀλόγων παιδδων τὰς λογικὰς, ἄρτιον ἔχειν τὸ Φρόνημα, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένον.

Δ κβ. Ἐν ταῖς πόλεσί σ Φαγῇ αὐτὸ ὁ ἀνάθαρτος ἐν σοὶ, καὶ ὁ καθαρὸς ὡσαύτως Φάγεταί ὡς δορκάκγ. δα ἢ ἔλαΦον. Πλὼ τὸ αἷμα αὐτδ ἃ Φαγῇ, ἐπὶ τὼ γὼ ἐκχεεῖτε αὐτὸ ὡς ὕδωρ.

ΚΕΦ. ΙΕ.

α. Φύλαξαι τὸν μὼα τὸν νέον, καὶ ποιήσεις τὸ πάσχα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σ, ὅτι ἐν μὼὶ τῶν νέων ἐξῆλθές ἐξ Αἰγύπ σ νυκτός.

β. Καὶ θύσεις τὸ πάσχα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σ πρόβατα καὶ βόας ἐν τῷ τόπῳ, ᾧ ἂν ἐκλέξηταί Κύριος ὁ Θεός σ αὐτὸν, ἐπικληθῶΨ τὸ ὄνομα αὐτδ ἐκεῖ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐν μὲν ἓν Αἰγύπτῳ θύειν αὐτοῖς μόνον προσέταξαι τὸν ἀμνόν· ἐν Ἀριθμοῖς δὲ καὶ ἐνταῦθα προσέθηκε βόας καὶ πρόβατα.

γ. Οὐ Φαγῇ ἐπ' αὐτδ ζύμω. ἑπτὰ ἡμέρας Φαγῇ ἐπ' αὐτδ ἄζυμα, ἄρτον κακώσεως, ὅτι ἐν σπδῇ ἐξήλθετε ἐκ γῆς Αἰγύπ σ νυκτὸς, ἵνα μνηθῆτε τὼ ἡμέραν τῆς ἐξοδίας ὑμῶν ἐκ γῆς Αἰγύπ σ πάσας τὰς ἡμέρας
δ. τῆς ζωῆς ὑμῶν. Καὶ ὄ ὀΦθήσεταί σοι ζύμη ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις σ ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ ὃ κοιμηθήσεταί ἀπὸ τῶν κρεῶν ὧν ἂν θύσῃς τὸ ἑσπέρας τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ ἕως πρωΐ.

Ζ ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶς ὁ τῶν ἀζύμων λόγος; Ὁ νόμος ἡμᾶς ἐδίδαξεν. ἔΦη γὰρ,
» ἑπτὰ ἡμέρας Φαγῇ ἄρτον κακώσεως, ὅτι
» ἐν σπδῇ ἐξήλθετε ἐξ Αἰγύπ σ. ἀποχρόντως δὲ περὶ τδτ εἰρήκαμεν ἤδη, τὼ Ἔξοδον ἑρμηνδοντες.

ε. Οὐ δωήσῃ θύσαι τὸ πάσχα ἐν ὀδεμιᾷ τῶν πόλεών σ, ὧν Κύριος ὁ

(1) Ὁ Ναζιανζ. ἐν τῷ εἰς τὸ ἅγιον Βάπτισμα λόγῳ.

(2) Ὅπερ βλέπομεν γινόμενον ὑπὸ σ. δῆλος γὰρ τδ Σατανᾶ αἰώνιος πέΦυκας, ἐργων μὲν αὐτόν τε καὶ τὸν παρόντα βίον, μηδέ ποτε δὲ βηλόμενος, κἂν ἅπαξ θείας ΓραΦῆς ἀκδσαι, μηδ' ἔννοιαν λαβεῖν τδ μέλλοντος αἰῶνος. ταῦτα ἀντὶ τῶν ἑπομ. ἐν τῇ 236. ἐπιστ. τδ 2. βιβλ. τῆς ἐν Ῥώμ. ἐκδόσ.

(3) Ἐν τοῖς ἑκδεδομ. ἐχ εὕρηται.

ε. Θεός σε δίδωσί σοι. Ἀλλ' ἢ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεός σε ἐπικληθῶαι τὸ ὄνομα αὐτῦ ἐκεῖ. ἐκεῖ θύσεις τὸ πάσχα ἑσπέρας πρὸς δυσμὰς ἡλίε, ἐν τῷ καιρῷ ᾧ ἐξῆλθες ἐκ γῆς Αἰγύπτε.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὁρᾷς πῶς εἰς μίαν πόλιν συγκλείσας τὴν ἑορτὴν, ὕστερον καὶ τὴν πόλιν καθεῖλεν αὐτὴν, ἵνα κἀ ἄκοντας αὐτὸς ἀπαγάγῃ τῆς πολιτείας ἐκείνης; ὅτι γὰρ προεῖδε τὸ ἐσόμενον ὁ Θεὸς, παντί πε δῆλόν ἐσι. τίνος ἕνεκεν ἐκεῖ σωήλασεν αὐτὸς ἀπὸ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης, προειδὼς ὅτι ἀπολεῖται ἡ πόλις; ἆρ' οὐδηλον, ὅτι καταλυθῶαι βελόμενος τὴν ἑορτήν;

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἷς γὰρ τόπος, καὶ μία πόλις, ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία, ἡ καὶ νομίμως ἔχουσα τὰς ἱερουργὰς, ἀλλ' οὐκ ἑαυτοῖς ἁρπάζοντας τὴν τιμὴν κατὰ τὰς ἀποσατάντας τῆς Ἐκκλησίας. οἵπερ ὡς ταῦροί τινες ὑβρισαὶ πρὸς τὸ σφίσι δοκοῦν ἴεντας. αὕτη τοίνυν ἡ πόλις ἐπιτηδεία μόνη πρὸς τὴν τοῦ πάσχα θυσίαν. αἱ γὰρ τῶν αἱρέσεων μάνδραι κατὰ νόμον ἀπόβλητοι.

ς. Ἑψήσεις καὶ ὀπτήσεις καὶ Φαγῇ ἐν τῷ τόπῳ, ᾧ ἂν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεός σε αὐτόν. καὶ ἀποσραφήσῃ τὸ πρωΐ, καὶ ἀπελεύσῃ εἰς τὰς οἰκάς σε.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ, ἑψήσεις καὶ ὀπτήσεις ὁ πρὸς τὸν ἀμνὸν ἀποδέδοται· ὀπτὰ γὰρ μόνον ἔφη δεῖν ἐσθίειν ἐκείνης τὰ κρέα· πρὸς δὲ τὰ λοιπὰ τὰ μετὰ τὸν ἀμνὸν, καὶ τὰς ὑπολοίπας θυσίας τὰς τελουμένας προσαγομένας, εἰς ἰδίαν βρῶσιν θυόμενα.

η. Ἓξ ἡμέρας Φαγῇ ἄζυμα, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἐξόδιον, ἑορτὴ Κυρίῳ τῷ Θεῷ σε· ὁ ποιήσεις ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον, πλὴν ὅσα ποιηθήσεται πάσῃ ψυχῇ.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τουτέσιν ὡς ἐν ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ ὄντας, ἀπεγνωκόσας τὸν βίον. (1)

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἐμπεπλωκὸς βόθρῳ πρόβατον ἢ ὑποζύγιον ἐξὸν ἐν σαββάτῳ διανοῆσαι. τούτῳ τῷ τρόπῳ καὶ ἡ περιτομὴ πρὸς ψυχῆς ὠφέλειαν ὁρῶσα, καὶ πνευματική τις ἅσα πρᾶξις ἐνηργεῖτο, καὶ μάλα δικαίως. ὁ γὰρ περιτεμνόμενος τὸν ἐξ ἡδονῆς καὶ ὕπνε, τὸν φθειρόμενον ἄνθρωπον, ἀποτίθεται τῇ τῆς ἀκροβυσίας ἀποβολῇ, τύπον ἐπεχούσῃ τοῦ ἁγίε βαπτίσματος, ἐν ᾧ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἀποτιθέμενοι καὶ ἀποδυόμενοι, τὸν πνευματικὸν καὶ νέον ἀμφιεννύμεθα, Χριστὸν ἐνδυσάμενοι. (2)

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ἀντὶ τοῦ, ἐὰν μὴ ὅσα εἰς ψυχὴν συμβάλλεται. ὅσα δ' ἂν ἐσὶ ψυχωφελῆ γίνεται ἐν σαββάτῳ, καὶ ὅσα εἰς τὸ ζῆν σωτελεῖ. διὰ τοῦτο καὶ τὸν παράλυτον ἐν σαββάτῳ ἐθεράπευσε, καὶ τὸ ἐμπεπλωκὸς πρόβατον ἢ ὑποζύγιον ἐξὸν ἐν σαββάτῳ ἀνεῖσαν.

θ. Ἑπτὰ ἑβδομάδας ὁλοκλήρους ἐξαριθμήσεις σεαυτῷ· ἀρξαμένου σε δρέπανον ἐπ' ἀμητὸν, ἄρξῃ ἐξαριθμῆσαι ἑπτὰ ἑβδομάδας.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἐν τῷ Δευτερονομίῳ ὡς ἀνακεφαλαιούμενος τὰ ἐν πλάτει ἤδη ἐκτεθέντα, παραγγέλλει (3) ἐν τισι τῆς ἀκριβεστέρας ἀφηγήσεως. διὸ γὰρ ἀφ' οὗ ἐπιβάλῃ τὸ δρέπανον τῇ τομῇ τοῦ δράγματος ὁ τὸν θερισμὸν θερίζων, ἀριθμοῦνται αἱ ἑπτὰ ἑβδομάδες, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐπαύριον μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν χθὲς ἡμέραν τὸν ἱερέα τὸ δράγμα, καὶ τὴν ἑξῆς ἀγαγεῖν αὐτὸ τῷ Κυρίῳ. ὅτω γὰρ ἐν τῷ Λευϊτικῷ (4) διηγόρευται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς σκηνοπηγίας, οὐκ ἑπτὰ μόνον εἰσὶν αἱ ἡμέραι, ὡς ἐνταῦθά φησιν ἐν ἐπιδρομῇ· ἀλλ' ὀκτὼ, καθὰ ἐν τῷ Λευϊτικῷ. (5) καὶ ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς (6) γέγραπται, διὰ τὸ ἐξόδιον αὐτὴν εἶναι, καὶ ῥητῶς λελέχθαι, πασῶν τελευταίαν ἅσαν τῶν ἑορτῶν. τύπος γὰρ ἡ ὀγδόη τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ὅ ἐσιν ὀγδόη ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ σκηνοπηγία, καὶ ἡ ἀνάσασις τῶν ἡμετέρων σωμάτων, καὶ ἀληθὴς καὶ τελευταία ἑορτὴ, καὶ Φαιδρότης ἀδιάδοχος. (7)

ι. Καὶ ποιήσεις ἑορτὴν ἑβδομάδων Κυρίῳ τῷ Θεῷ σε, καθ' ὅτι ἰσχύει ἡ χείρ σε, ὅσα ἂν δῷ σοι, καθ' ὅτι ηὐλόγησέ σε Κύριος ὁ Θεός σε. Καὶ εὐφρανθήσῃ ἔναντι Κυρίε τοῦ Θεοῦ σε σὺ, καὶ ὁ υἱός σε, καὶ ἡ θυγάτηρ σε, ὁ παῖς σε, καὶ ἡ παιδίσκη σε, καὶ ὁ Λευίτης ὁ ἐν ταῖς πόλεσί σε, καὶ ὁ προσήλυτος, καὶ ὁ ὀρφανὸς, καὶ ἡ χήρα ἡ ἐν ὑμῖν ἐν τῷ τόπῳ, ᾧ ἂν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεός σε αὐτὸν, ἐπικληθῶαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ. Καὶ μνησθήσῃ ὅτι οἰκέτης ἦσθα ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, καὶ φυλάξεις καὶ ποιήσεις τὰς ἐντολὰς ταύτας.

ιγ. Ἑορτὴν σκηνῶν ποιήσεις σεαυτῷ ἑπτὰ ἡμέρας ἐν τῷ συναγαγεῖνσε ἐκ τῆς ἅλωνός σε καὶ ἀπὸ τῆς ληνοῦ σε.

ΣΕΥΗ-

(1) Οὐδὲ τοῦτο, οὐδὲ τὰ ἑπόμ. τά τε τοῦ Βασιλ. τρία, καὶ τὸ τοῦ Χρυσος. ἐν τοῖς ἑκδεδομ. εὕρηται.
(2) Τὰ αὐτὰ περιληπτικώτερ. κεῖται καὶ σελ. 685. τῷ Σωτῆρι ἐπιγεγραμμένα. ἔ τινος τυχόν εἰσι.
(3) Ἴσ. παρεκβαίνει.
(4) Ἐν κεφ. 23. ἐδ. 17.
(5) Ἐν κεφ. 22. ἐδ. 36.
(6) Ἐν κεφ. 29. ἐδ. 12, 35.
(7) Ἀνεπιγράφε. Τὰ περὶ τῆς ἑορτῆς ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ ἐξήτασται. καὶ ταῦτα πρὸ τοῦδε τοῦ ὑπομνήμ. παρὰ τοῖν κωδίκ. κεῖται.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Τᾶτο τοίνυν ἐσὶν ἑορτὴ, κάθαρσις διανοίας, καὶ σωσιδὸς ἀνεπίληπλον. (1)

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἡ ἀληθὴς ἑορτὴ, ἡ τῶν ψυχῶν σωτηρία, ἐν ᾗ βιωτικὴ πᾶσα φανλασία ἀπελήλαται. αἱ ἑπλὰ ἡμέραι τόπον ἐπέχουσι τῆς σωτελείας τᾷ αἰῶνος.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Οὐχὶ ταχλῶν ἡμερῶν ἀριθμὸν, ἀλλὰ πάντα τὸν χρόνον τῆς παροικίας ἡμῶν, ἀναμενόντες τλὼ ἀληθινλὼ πατρίδα, ἧς τεχνίτης καὶ δημιοργὸς ὁ Θεός.

ιδ. Καὶ ἐΦρανθήσῃ ἔναντι Κυρίȣ τᾷ Θεᾷ σȣ σὺ, καὶ ὁ ὑός σȣ, καὶ ἡ θυγάτηρ σȣ, ὁ παῖς σȣ, καὶ ἡ παιδίσκη σȣ, καὶ ὁ Λευίτης, καὶ ὁ προσήλυτος, καὶ ὁ ὀρφανὸς, καὶ ἡ χήρα ἡ ἥσα ἐν ταῖς πόλεσί σȣ. Ἑπλὰ ιε. ἡμέρας ἑορτάσεις Κυρίῳ τῷ Θεῷ σȣ ἐν τῷ τόπῳ, ᾧ ἂν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεός σȣ αὐτὸν, ἐπικληθῶαι τὸ ὄνομα αὐτᾷ ἐκεῖ, ἐὰν δὲ ἐὐλογήσῃ σε Κύριος ὁ Θεός σȣ ἐν πᾶσι τοῖς γεννήμασί σȣ, καὶ ἐν παντὶ ἔργῳ τῶν χειρῶν σȣ, καὶ ἔσῃ ἐΦραινόμενος.

ις. Τρεῖς καιρὸς τᾷ ἐνιαυτᾷ ὀΦθήσεταί πᾶν ἀρσενικόν σȣ ἔναντι Κυρίȣ τᾷ Θεᾷ σȣ ἐν τῷ τόπῳ, ᾧ ἐὰν ἐκλέξηται αὐτὸν Κύριος ὁ Θεός σȣ· ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν ἀζύμων, καὶ ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν ἑβδομάδων, καὶ ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς σκιωοπηγίας. ȣ̓κ ὀΦθήσῃ ἐνώπιον Κυρίȣ τᾷ Θεᾷ σȣ κενός.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΙΟΥ. Τὸ δὲ τρεῖς τλὼ περὶ Θεᾷ θεωρίαν ἐκλείνεσθαι, δηλοῖ τλὼ ἐν Τριάδι τῆς θεολογίας ἐπίγνωσιν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Εὑρίσκομεν ἐν ταῖς Γραφαῖς τὸ ὄνομα τῆς ἑορτῆς καὶ τῆς πανηγύρεως, ὥσπερ παρὰ τῷ ΠροΦήτῃ λέγοντι, τί ποιήσετε ἐν ἡμέρᾳ πανηγύρεως, καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἑορτῆς Κυρίȣ; ζητητέον τλὼ διαΦορὰν ἑορτῆς καὶ πανηγύρεως. πᾶσα μὲν ἥν, ἵν' ἅτως εἴπω, ἱλαρὰ ἡμέρα, ἐν ᾗ προτέταχλαι ὡς ἐν ἁγίᾳ τά δέτινα παρὰ τὰς λοιπὰς ποιεῖν ἐξαίρετα, ἑορτὴ καλεῖται· ȣ̓ πᾶσα δέ ἐσι πανήγυρις, ἀλλὰ κατὰ τὸ ὄνομα, ὅτε ἐπὶ τὸ αὐτὸ σωαθροίζονται οἱ πανταχόθεν Ἑβραῖοι. ὥσε κατὰ τᾶτο, τλὼ μὲν πανήγυριν εἶναι καὶ ἑορτλὼ, ȣ̓κ ἔτι δὲ πάντως τλὼ ἑορτλὼ, πανήγυριν· οἷον, σάββατα καὶ νεομληίαι, ἑορταί εἰσιν· ἄζυμα δὲ καὶ αἱ ἡμέραι τῶν ἀζύμων (2) καὶ σκιωοπηγία, ȣ̓ μόνον ἑορταὶ, ἀλλὰ καὶ πανηγύρεις, ὅτε προσέταχλαι πᾶν ἀρσενικὸν Φαίνεσθαι ἐνώπιον Κυρίȣ τᾷ Θεᾷ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν ἐκλέξηται.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τρεῖς ἔν καιρὸς, ᾧ ψυχὴ, τȣτέσι τὸν τριμερῆ χρόνον, σύμπασα ἐμΦανὴς αἰεὶ γίνȣ Θεῷ, μὴ τὸ θῆλυ αἰσθητὸν πάθος ἐΦελκομένη, ἀλλὰ τὸν ἀνδρεῖον καὶ καρτερίας ἀσκητλὼ λογισμὸν ἐκθυμιῶσα. τρισὶ γὰρ καιροῖς τᾷ ἐνιαυτᾷ ὀΦθλῶαι πᾶν ἀρσενικὸν ἐναντίον Κυρίȣ τᾷ Θεᾷ Ἰσραὴλ ὁ ἱερὸς λόγος προσάτλει.

ιζ. Ἕκασος κατὰ τλὼ δλνάμιν τῶν χειρῶν ὑμῶν, καὶ κατὰ τλὼ ἐὐλογίαν Κυρίȣ τᾷ Θεᾷ σȣ ἣν ἔδωκέ σοι.

ιη. Κριτὰς καὶ γραμματοεισαγωγεῖς κατασήσεις σεαυτῷ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσί σȣ, αἷς Κύριος ὁ Θεός σȣ δίδωσί σοι κατὰ Φυλὰς, καὶ κρινᾶσι τὸν λαὸν κρίσιν δικαίαν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὥσε μὴ χαρίζεσθαί τισι, Φησὶν, ἀλλ' ἀδεκάσως τὸ δίκαιον διακρίνειν ἑκάσῳ.

ιθ. Οὐκ ἐκκλινᾶσι κρίσιν, ȣ̓δὲ ἐπιγνώσονται πρόσωπον, ȣ̓δὲ λήψονται δῶρα· τὰ γὰρ δῶρα ἐκλυΦλοῖ ὀΦθαλμὰς σοΦῶν, καὶ ἐξαίρει λόγȣς δικαίων.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὰ δῶρα, Φησὶν ὁ νόμος, πηροῖ μὲν ὀΦθαλμὰς βλέποντας, τὰ δὲ δίκαια λυμαίνεται, τλὼ δὲ διάνοιαν ȣ̓κ ἐᾷ διὰ λεωΦόρȣ βαίνειν ἐπ' ȣ̓θείας. καὶ τὸ μὲν δωροδοκεῖν ἐπ' ἀδίκοις, παμπονήρων ἐσὶν ἀνθρώπων ἔργον· τὸ δ' ἐπὶ δικαίοις, ἐΦ' ἡμισείᾳ πονηρȣομένων. εἰσὶ γὰρ ȣ̓πάρΦοί τινες, ἡμιμόχθηροι, δικαιάδικοι, τλὼ περὶ τῶν πεπλημμεληκότων τεταγμένοι τάξιν κατὰ τῶν πλημμεληκότων, προῖκα δ' ȣ̓κ ἀξιȣντες νικῶντας γράΦειν, ȣ̓ς νικᾶν ἀναγκαῖον, ἀλλὰ τλὼ γνῶσιν ὤνιον καὶ ἔμμισθον ἀποΦαίνοντες· εἶτ' ἐπειδάν τις αἰτιᾶται, Φασὶ μὴ παρατρέψασθαι τὸ δίκαιον· ἡτλῆσθαι μὲν γὰρ ȣ̓ς ἁρμότλον λῶ ἡτλῆσθαι, νενικηκέναι δὲ ȣ̓ς ἐχρλῶ περιγενέσθαι· κακῶς ἀπολογȣμένοι. δύω γὰρ δεῖ προσΦέρεσθαι τὸν ἀγαθὸν δικασλὼ, νομικωτάτλω γνῶσιν, καὶ τὸ ἀδέκασον. ὁ δ' ἐπὶ δώροις βραβȣτὴς τᾷ δικαίᾳ, καλὸν Φύσει πρᾶγμα λέληθεν αἰσχύων. ἐπεξαμαρτάνει δὲ καὶ δύ' ἕτερα· τὸ μὲν, ἐθίζων ἑαυτὸν εἶναι Φιλοχρήματον, ὅπερ ὁρμητήριον τῶν μεγίσων παρανομημάτων ἐσί· τὸ δὲ, βλάπλων ὃν ȣ̓ ἄξιον λῶ ὠΦελεῖν, τιμλῶ τᾷ δικαίᾳ κατατιθέντα.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὥετο δεῖν ὁ νόμος, καὶ μάλα εἰκότως, τȣ̀ς οἵπερ ἂν εἶεν εἰς τὸ δικάζειν ἡγμένοι, καὶ τᾷ χρηματίζεσθαι Φιλεῖν

(1) Μικρὸν διαΦέρει τᾷ αὐ σελ. 812.

(2) Τῶν ἑβδομάδων αὐ σελ. 390. τᾷ 2. Τόμ. τῆς τᾷ Ῥ ἐκδόσ. καὶ αὐ σελ. 1128. τῆς δε τῆς βιβλ. ὅπȣ μέρος τȣ̀τȣ κεῖται. ὃ αὐ αὐτῇ τῇ 390. σελ. τᾷ εἰρημ. Τόμ. τέως εὕρηται, καίτοι μὴ αὐ τοῖς ἐκδεδομ. Δρεθλῶαι ἐκεῖ, ἤτοι αὐ τῇ εἰρημ. 1128. σελ. σεσημείωται.

φιλεῖν ὁρᾶθαι βελτίως, καὶ τῇ πρός τινας αἰδοῖ μὴ χαριζομένως τῶ καλῶς καὶ ἀδιαβλήτως ἔχοντος τιὼ παράβασιν, καὶ μιὼ καὶ τὸ ἑτεροκλινὲς, ὡς ἀνόσιον ἀποσειομένως, ταλαντεύοντάς τε σωνόμως ἕκαστα τῶν πραγμάτων, καὶ τὸν τῶν ὅλων ἀπομιμεῖθαι κριτιὼ, τετέσι Χρισόν· ὃν καὶ αὐτὸς ὁ νόμος προαναπεφώνηκεν ἐναργῶς καὶ κριτιὼ ὄντα εἰδὼς, ὡς Θεόν.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐδὲ ἐπιγνώσονται πρόσωπον. τὸν γὰρ κριτιὼ προσήκει τύπον σώζειν Χρισῶ.

κ. Δικαίως τὸ δίκαιον διώξει, (1) ἵνα ζῆτε, καὶ εἰσελθόντες κληρονομήσητε τιὼ γιῶ, ιὼ Κύριος ὁ Θεός σω δίδωσί σοι.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Σφόδρα παιδευτικῶς Μωϋσῆς, δικαίως τὸ δίκαιον προσάτλει μεταδιώκειν· αἰνιτλόμενος ὅτι καὶ ἀδίκως ἔνεσι, διὰ τὰς ἐπὶ δώροις τῶ δικαίω βραβευτὰς, ὠ μόνον ἐν δικασηρίοις, ἀλλὰ καὶ πανταχῶ κατάτε γιῶ καὶ θάλατταν, καὶ ἐν ἅπασιν, ὀλίγω δέω φάναι, τοῖς τῶ βίω πράγμασιν. ἤδη γὰν ὀλιγοχρήματόν τις παρακαταθήκιω λαβὼν, ἀπέδωκεν, ἐπ' ἐνέδρᾳ μᾶλλον τῶ λαμβάνοντος, ἢ ὠφελείᾳ, ἵνα τιὼ ἐν ὀλίγοις πίσιν δέλεαρ καθεὶς, ἀγκισρόβηται τιὼ ἐν μείζοσιν ἀπισίαν, ὅπερ ὠδὲ ιὼ ἕτερον, ἢ τὸ δίκαιον μὴ δικαίως ἐπιτελεῖν. δίκαιον μὲν γὰρ, ἡ τῶν ἀλλοτρίων ἀπόδοσις, ὠ δικαίως δὲ γίνεται, παρ' ὅσον ἐπὶ θήρᾳ πλειόνων.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐσι, δικαίως τὸ δίκαιον διώξει; (2) Κατὰ τὸν τῶ δικαίω, φησὶ, σκοπὸν, μὴ διὰ δόξαν κενιὼ, μὴ διὰ θεραπείαν ἀνθρωπίνιω, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν, μετέρχω τὸ ἀγαθόν. εἰσὶ γάρτινες, γνώμῃ μὲν ὠ τιμῶντες τὸ δίκαιον, διὰ δὲ τὰς ἀληθῶς τιμῶντας τὸ δίκαιον, ὑποκρινόμενοι τιμᾶν τὸ δίκαιον.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ἀντὶ τῶ, γενῶ δίκαιος δι' αὐτὸ τὸ καλόν· μὴ μιὼ διὰ τὸ ἀφοσιῶθαι τὸν νόμον, τὸ δίκαιον φυλάσσων τοῖς ἀδικωμένοις.

» ** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Δικαίως τὸ δίκαιον διώξεις, τετέσι μετὰ τῶ λόγω τῆς δικαιοσύνης ἐπιτελεῖν τιὼ πρᾶξιν. οἷον, ποιεῖ μὲν γάρ τι ἰατρικὸν πρὸς ὠφέλειαν φέρον τῶν ἀθενούντων ὁ ἰδιώτης, ἀλλ' ἐχὶ καὶ ἰατρικῶς ἐποίησεν ὁ τοιῶτος, τῷ μὴ ἔχειν τὶ τῆς τέχνης τῇ ἐνεργείᾳ σωεπόμενον.

» ** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Δικαίως, φησὶ, » τὸ δίκαιον διώξεις, τετέσι μετὰ τῶν περὶ δικαιοσύνης λόγων τιὼ δικαίαν πρᾶξιν ἐπιτελέσεις. ὡς γάρ ἐσί τι ποιῆσαι ἰατρικὸν, ἀλλ' ὐχ ἰατρικῶς· ὕτως ἐσί τι ποιῆσαι δίκαιον, καὶ μὴ δικαίως. οἷον, ἰατρικὸν μὲν αὐτὴ ἡ τῆς βοτάνης χρῆσις· ἰατρικῶς δὲ ὁ λόγος, καὶ τιὼ δωάμιν τῆς βοτάνης, καὶ τῶ πάθως τιὼ ἰδιότητα, καὶ τὸν καιρὸν, καὶ τὸ μέτρον, καὶ τὸν τρόπον τῆς χρήσεως ἐπεσκεμμένος. διαφέρει δὲ τὸ κατ' ἐπισήμιω τῶ αὐτομάτω. ὁ μὲν γὰρ κατὰ τιὼ τέχνιω ποιῶν, ἀεὶ τὰ αὐτὰ ποιήσει, ἕως ἂν ἔχῃ τὸν λόγον· ὁ δὲ αὐτομάτως, ὐκ ἀεὶ σωτρέχοντα ἕξει τὰ ὠφελῶντα, ἀλλ' εἰ σήμερον ἔσωσε, τοῖς αὐτοῖς ποτε καὶ διέφθειρεν· ὕτω καὶ ἡ τῶ καλῶ πραγματεία κατ' ἐπισήμιω ἐνεργομένη ὁμαλῶς ἀποδίδοται, ἕως ἂν ἐνοικῶν ὁ λόγος ὅτος ἑκάστω τῶν γιγνομένων ἐπισατῇ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τὶς γὰρ τὸ δίκαιον ὠ δικαίως διώκει; Διαλαβόντες δὲ ἐκεῖνο, εὐχερῶς καὶ ἐπὶ τῶτο μετελεύσομεθα, ὅτι ἔσι δικαίως τὸ ἄδικον διώκειν. ἐξήγησις μὲν τῶ, δικαίως τὸ δίκαιον διώκειν αὕτη· ἐπὰν καὶ τὸ πρατλόμενον καθῆκον ᾖ, καὶ ὑγιεῖ διαθέσει ἐνεργεῖται· ὡς εἴτις σωφροσιιὼ δι' ὠδενὸς ἄλλο ἢ δι' ἑαυτιὼ κατορθώσει, καθάπερ Ἰωσὴφ ἀναγέγραπται πεποιηκώς. τῶ δὲ ὠδίκως τὸ δίκαιον διώκειν, ἡ σαφιὼικά ἐσι τοιαύτη· ἐπὰν τὸ καθῆκον μέν τις ἐπιτελῇ, προθέσει δὲ μοχθηρᾷ· ὡς εἴτις δόξαν τιὼ παρ' ἀνθρώποις θηρώμενος κοινωνήσει τῶν ὑπαρχόντων πένησι· ὅπερ ἀπαγορεύων ὁ Σωτὴρ φησιν· ἐὰν Ματθ. 6. 2.
» ποιῇς ἐλεημοσιιὼ, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σω, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς
» σωαγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δο-
» ξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. τὸ δὲ δικαίως τὸ ἄδικον ποιεῖν, νοηθείη ἄν, ὅταν προθέσει τὰ κρείτλονα ποιεῖν τὶς προελόμενος, παρ' ἄγνοιαν τῶ καλῶ πράτλῃ τὰ χείρονα. ὁποῖός ποτε γέγονε Παῦλος, προδιδὼς τὰς ἐκκλησίας κατὰ ζῆλον ὐσεβείας. ἀδίκως δὲ τὸ ἄδικον, ὅταν καὶ τὸ πρατλόμενον ἄδικον ᾖ, καὶ ἡ προαίρεσις κακοποιητική.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. (3) Τετέσι μετὰ τὸ γινώσκειν καὶ πεπαιδεῦθαι τὰς τῆς δικαιοσύνης λόγως, διώξεις καὶ ἐπιζητήσεις τὸ δίκαιον καθαρεύων πάσης προσπαθείας. καὶ ταύτῃ τῶ δικαίω δίκαιος ὢν ζητητὴς, καὶ πανταχόθεν περιπεφραγμένος, καὶ ἔσω τῶν ὅρων τῆς δικαιοσύνης ἱσάμενος. πολλοὶ γὰρ αὐτὸ τὸ ἐθέλειν δίκαιοι εἶναι μεθυσθέντες τὸν νῶν διὰ τῆς δοκήσης ἀκριβῶς αὐτῶν δικαιοσύνης, τιὼ δικαιοσιιὼ ἠδίκησαν. ὅθεν καὶ ὁ σωετὸς Ἐκκλησιασὴς, μᾶλλον δὲ ὁ τῆς σωέσεως παιδευτής· Χριστὸς γάρ ἐσιν ὁ ἀληθὴς Ἐκκλησιασὴς, τῆς Ἐκκλησίας ἡ κεφαλὴ, καὶ τῶ Θεῶ πατρὸς ἡ ἀνωτάτω καὶ ἐνυπόσατος σοφία καὶ λόγος· ἄγχων τὸ πέραν μέτρω, κἂν
» ἐπὶ τὰ δεξιὰ φέρηται, παραινεῖ· μὴ γίνω Ἐκκλ. 7. 17.
» δίκαιος πολὺ, καὶ μὴ σοφίζω περισά.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰ μέν τίς ἐσι δίκαιος, τὸ δίκαιον διώκει· ὠ μιὼ εἴτις τὸ δίκαιον

(1) Διώξῃ. αἱ ἑρημ. ἐκδόσ. (2) Διώξετε; ἡ ἐν Χάλ. ἔκδ.

(3) Ἐκ τῆς πρὸς Φώτιον καὶ Ἀνδρέαν πρεσβυτέρως ἐπισολῆς. καὶ ταῦτα πρόσκειται παρὰ τοῖν κωδίκ. ἰσέον δὲ, ὅτι ὁ Μοντφαυκόνιος (παρὰ Ῥε. ἐν σελ. 2. τῶ 1. Τόμ. τῶν Ὠριγ. συγγραμ.) τῶ Σεβήρω ἔναί φησι τιὼ ἐπισολιώ.

δίκαιον διώκει, δίκαιός ἐσιν. ἐκεῖνο (1) » ὅπερ σωτήσεις ἐπισήσας τῷ· δικαίως τὸ » δίκαιον διώξῃ, εἴπερ μὴ μάτλω, τὸ, δι- » καίως, προτέτακλαι τᾷ, τὸ δίκαιον διώξῃ. δυατὸν γὰρ οἶμαι τὸ δίκαιον διώκειν, ἀλλ' ἀ δικαίως. καὶ γὰρ οἱ ποιῆντες πρὸς τὸ δοξασθῆναι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἔργον καθ' αὐτὸ καθῆκον, φέρε εἰπεῖν, εἰς πένητας, δίκαιον μέντοι πεποιήκασιν, ἀ μὲν ἀπὸ ἕξεως δικαιοσύνης, ἀλλ' ἀπὸ κενοδοξίας. » οἶμαι δ' ὅτι ἀνάλογον τῷ, δικαίως τὸ δί- » καιον διώξῃ, λέγοιτ' ἄν, σωφρόνως τὸ σώ- φρον διώξῃ, καὶ ἀνδρείως τὸ ἀνδρεῖον διώξῃ, καὶ σοφῶς τὸ σοφὸν διώξῃ, καὶ τὰ ἀνάλογον ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν.

κα. Οὐ φυτεύσεις σεαυτῷ ἄλσος. πᾶν ξύλον παρὰ τὸ θυσιαστήριον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἃ ποιήσεις σεαυτῷ.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐξ ἀκάρπων τὰ ἄλση δενδρων, τέρψεως χάριν φυτευομένων, οἷς ἐοίκασι τῶν ἑτεροδόξων οἱ λόγοι, κάλλος ἔχοντες πιθανότητος, ἀ τῶν ἀκαόνων ἐπισροφῶ· οἷς ὁ ἐπιδὰς ἑαυτὸν ὑποκάτω πορεύεται παντὸς ξύλου ἀλσώδους, » δι' ὃ δῆλον ὃ φησιν ὁ νομοθέτης· ἃ φυτεύ- » σεις πᾶν ξύλον ὑπὸ τὸ θυσιαστήριον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, καὶ ἃ ποιήσεις ἄλσος.

κβ. Οὐ σήσεις σεαυτῷ σήλων, ἃ ἐμίσησε Κύριος ὁ Θεός σου.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Μάταιος ὅσις μὴ Θεῷ σήλων ἀνατίθησιν, ἀλλ' ἑαυτῷ τὰ γενέσεως ἰσὰς τῆς πάντη σαλευομένης, καὶ ἐπιγραμμάτων καὶ ἐπαίνων ἀξιῶν, ἃ ψόγου καὶ κατηγορίας μεσὰ ὄντα, καλὸν ἡγοῦ ἢ μὴ γραφῶναι τὸ παράπαν, ἢ γραφέντα σύθυς ἀπαλείφθῆναι. διὸ καί- » φησιν ἄντικρυς ὁ ἱερὸς λόγος, ἃ σήσεις » σεαυτῷ σήλων. ἔσηκε γὰρ τῶν ἀνθρώ- πων (2) πρὸς ἀλήθειαν ὁδὸν, κἂν διαῤῥα- γῶσί τινες ψευδόμενοι. ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἴον- ται μόνον παγίως ἐρηρεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ τιμῶν ἄξιοι καὶ ἐπιγραμμάτων εἶναι, τοῦ μόνου τιμῆς ἀξίου καὶ ἑσῶτος ὄντος ἐπιλε- λησμένοι.

ΚΕΦ. ΙΖ.

α. Οὐ προσοίσεις Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου μόχον ἢ πρόβα- τον, ἐν ᾧ ἐσὶν ἐν αὐτῷ μῶμος, πᾶν βρῶμα (3) πονηρὸν, ὅτι βδέλυγμα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου ἐσίν.

β. Ἐὰν δὲ εὑρεθῇ ἐν σοὶ ἐν μιᾷ τῶν πό- λεών σου, ὧν Κύριος ὁ Θεὸς δίδωσί- σοι, ἀνὴρ ἢ γυνὴ, ὅσις ποιήσει τὸ

γ. πονηρὸν ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, πα- ρελθεῖν τὴν διαθήκην αὐτοῦ, Καὶ ἐλ-

δ. θόντες λατρεύσωσι Θεοῖς ἑτέροις, καὶ προσκυνήσωσιν αὐτοῖς, τῷ ἡλίῳ, ἢ τῇ σελήνῃ, ἢ παντὶ τῷ ἐκ τοῦ κό- σμου τοῦ οὐρανοῦ, ἃ ἃ προσέταξε, Καὶ

ε. ἀναγγελεῖσοι, καὶ ἐκζητήσεις σφό- δρα, καὶ ἰδὲ ἀληθῶς γέγονε τὸ ῥῆ- μα, γεγένηται τὸ βδέλυγμα αὐ- τοῦ (4) ἐν Ἰσραήλ.

ε. Καὶ ἐξάξεις τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖ- νον, ἢ τὴν γυναῖκα ἐκείνην, οἵτινες ἐποίησαν τὸ πρᾶγμα τὸ πονηρὸν τοῦ- το ἐπὶ τὴν πύλην, καὶ λιθοβολήσε- τε αὐτοὺς ἐν λίθοις, καὶ τελευτή- σουσιν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ λιθοβολήσουσιν » αὐτούς. ἀσεβείας γὰρ προκειμένης, καὶ δι' ὑσεβοῦς σκληρότητος θεραπεύεται Θεός.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ. Ἐπ' ἐκείνοις μὲν, εἴπερ τὶς ἀσεβὴς περὶ Θεοῦ ἐφθέγξατο, λιθοβολεῖσθαι τὸν τοιοῦτον ὁ νόμος ἐκέλευσεν· ἡμεῖς δὲ τοῖς σεμνοῖς τῆς πίσεως ἡμῶν λόγοις αὐτὸν καταλύσομεν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. (5) Τοῦτό ἐσιν ὅπερ εἶ- » πεν ὁ Χριστός· ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔσι μου ἄξιος. Ματθ. 10. 37

ς. Ἐπὶ δυσὶ μάρτυσιν ἢ ἐπὶ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθανεῖται. ὁ ἀποθνή- σκων οὐκ ἀποθανεῖται ἐφ' ἑνὶ μάρ-

ζ. τυρι. Καὶ ἡ χεὶρ τῶν μαρτύρων ἔσαι ἐπ' αὐτῷ ἐν πρώτοις θανατῶσαι αὐ- τὸν, καὶ ἡ χεὶρ παντὸς τοῦ λαοῦ ἐπ' ἐσχάτων. καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

η. Ἐὰν δὲ ἀδυνατήσῃ ἀπὸ σοῦ ῥῆ- μα ἐν κρίσει ἀναμέσον αἵματος αἷμα, καὶ ἀναμέσον κρίσις κρίσεως, καὶ ἀνα- μέσον ἁφὴ ἁφῆς, καὶ ἀναμέσον ἀν- τιλογία ἀντιλογίας, ῥήματα κρί- σεως ἐν ταῖς πόλεσίσου, καὶ ἀναςὰς ἀναβήσῃ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν ἐκλέ- ξηται Κύριος ὁ Θεός σου, ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ,

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐὰν δὲ ἀδυνατήσῃ » ἀπὸ σοῦ ῥῆμα ἐν κρίσει. Ταῦτα τοῖς κατὰ » πόλιν κριταῖς. τὸ δὲ, ἀναμέσον αἵματος » αἷμα, περὶ μάχης ἀκουσίου προελθούσης εἰς αἷμα, ἢ τραύματος καὶ φόνου, παρὰ τοῖς κριταῖς διαφόρως κρινομένου. ὅπερ » σαφηνίζει τὸ, ἀναμέσον κρίσεως κρίσις· » ἦγουν ἰδικόν τι λέξας, εἶτα πρὸς τὸ γένος ἀναδραμὼν, αὖθις ἰδικώτερον διατάττεται, εἰπὼν,

(1) Τὸ, ἐκεῖνο, περιττόν. (2) Τῶν ἀνθρωπίνων, ἀνάγν. (3) Πᾶν ῥῆμα. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(4) Τὸ βδέλυγμα, τοῦτο. αἱ αὐτ. (5) Διονυσίου, ἢ Κυρίλλου. ὁ Ἀθαν. κώδ.

» εἰπὼν, ἀναμέσον ἀφῆς ἀφή· οἷόν τις εἰ μάχῃ πληγὴ πρῶτος ἐπιώεγκε, τὸ πλη-
» σίον ἀψάμενος. καὶ ἀναμέσον ἀντιλογίας ἀντιλογία. οἷον, εἰ μάχη γένοιτο λογικὴ εἰς ζήτησιν τυχὸν νομικὴν ἢ καὶ ὕβριν τείνουσα.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Τουτέστι τῆς μέχρις αἵματος προελθούσης μάχης.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἢ ὅταν ἐξετάζηται, τὶς ἥψατο πρῶτος, τὶς ἐπέβαλε χεῖρα.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐστιν, ἐὰν ἀδυνατήσῃ ἀπὸ σὸν ῥῆμα σὺ κρίσει ἀναμέσον αἵματος αἵματος, καὶ τὰ ἑξῆς; Ἐὰν, φησὶ, μὴ δυνηθῇς σύρειν τὸ ἀληθὲς δικάζων, ἢ τὸ σῶμα τὸ λεπρὸν δοκιμάζων· τοῦτο γὰρ ἀφλὸν καλεῖ· μηδὲ διαγνῷς εἴτε ἀλφός ἐστιν, εἴτε λέπρα· μήτε κρίνῃς, μήτε δικάσῃς ἐξ ὑποψίας, ἀλλ' εἰς τὸν θεῖον νεὼν ἄπιθι, καὶ δίδαξον ταῦτα τὸν ἱερέα, ἢ τὸν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῷ δημαγωγίαν πεπισθυμένον, καὶ τὸ κελεύομενον πλήρωσον.

ϑ. Καὶ ἐλεύσῃ πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοὺς Λευίτας, καὶ πρὸς τὸν κριτὴν, ὃς ἂν γένηται ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, καὶ ἐκζητήσαντες ἀναγγελοῦσί σοι τὸν κρίσιν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁρᾷς ἐπισκήπλοντα σαφῶς τὸν νόμον τοῖς κατὰ πᾶσαν αἰτίαν ἐγκαλεῖν ἠρημένοις, κριτήν τε καὶ διαγνώμονα ποιεῖσθαι τὸν ἱερουργόν.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐλεύσῃ, φησὶ, πρὸς
» τοὺς ἱερεῖς τοὺς Λευίτας, καὶ τὸν κριτήν. τύπον γὰρ εἶχεν, ὁ μὲν κριτὴς Μωϋσέως, οἱ δὲ ἱερεῖς οἱ Λευῖται τῶν πρεσβυτέρων, ἐφ' οἷς τὰ βαρύτερα τῶν κριμάτων ἀνέφε-
Δευτ. 32. 7. ρον. σύμφωνον δὲ τῷ παρόντι τὸ, ἐπε-
» ρώτησον τὸν πατέρα σου καὶ ἀναγγελεῖ σοι,
» τοὺς πρεσβυτέρους σου καὶ ἐροῦσί σοι.

ι. Καὶ ποιήσεις κατὰ τὸ ῥῆμα ὃ ἂν ἀναγγείλωσί σοι οἱ ἐκ τοῦ τόπου, οὗ ἐὰν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεός σου, ἐπικληθῶσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ, καὶ φυλάξῃ σφόδρα ποιῆσαι κατὰ πάντα ὅσα ἂν νομοθετηθῇ σοι.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Νομοθετεῖ μὲν γὰρ ἥκιστα μὲν αὐτὸς, ἀποκομίζει δὲ μᾶλλον εἰς τὸ θεῖον τὸ τῷ νομοθέτῃ δοκοῦν ἀδεκάστως ἀφηγούμενος· καὶ δικαιοσύνης ὑπάρχων ἄριστος βραβευτὴς, τῷ ἑφ' ἑκάστῳ κρίσιν ταλαντεύει λεπτῶς.

ια. Κατὰ τὸν νόμον καὶ κατὰ τὴν κρίσιν ἣν ἐάν σοι εἴπωσι ποιήσεις. οὐκ ἐκκλινεῖς ἀπὸ τοῦ ῥήματος ὃ ἐὰν ἀναγγείλωσί σοι δεξιὰ οὐδὲ ἀριστερά.

A ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πᾶς γὰρ κρίνειν τὸν λαὸν ἐγκεχειρισμένος, τάξιν ἔχει τοῦ πάντων νομοθέτου τε καὶ κριτοῦ. διόπερ ἡ τῆς ἀπειθείας ὕβρις εἰς Θεὸν ἀναφέρεται.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὴν βασιλικὴν ὁδὸν, ἣν ἀληθῆ καὶ γνήσιον ἔφαμεν εἶναι Φιλοσοφίαν, ὁ νόμος καλεῖ ῥῆμα Θεοῦ καὶ λόγον. γέγραπται γὰρ, οὐκ ἐκκλί-
» νῃς (1) ἀπὸ τοῦ ῥήματος, ὃ ἐγὼ σύντελλο-
B » μαί σοι σήμερον, δεξιὰ οὐδὲ ἀριστερά. ὥστε ἐμφανῶς ἐπιδεδεῖχθαι, ὅτι ταὐτόν ἐστι τῇ βασιλικῇ ὁδῷ τὸ Θεοῦ ῥῆμα, ἥν γε προτρέπει, μήτ' ἀπὸ τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ, μήτ' ἀπὸ τοῦ ῥήματος, ὡς σωμένων (2) ὄντων ἀποκλίνοντας, ὀρθῇ διανοίᾳ τὴν ἐπ' εὐθείαν ἄγουσαν ἀτραπὸν μέσην τε καὶ λεωφόρον βαδίζειν.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Δεῖ τὸν διὰ τῆς σεμνῆς καὶ τεθλιμμένης εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν
Γ προθέμενον, φυλάσσειν ἑαυτὸν ἀπὸ πάσης παρεκβάσεως καὶ παρεκπτώσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, πληροῦντα τὸ γεγραμμένον,
» μὴ ἐκκλίνῃς εἰς δεξιὰ μηδὲ ἀριστερά.

ιβ. Καὶ ἄνθρωπος ὃς ἐὰν ποιήσῃ ἐν ὑμῖν ἐν ὑπερηφανίᾳ, τοῦ μὴ ὑπακοῦσαι τοῦ ἱερέως τοῦ παρεστηκότος λειτουργεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, ἢ τοῦ κριτοῦ ὃς ἐὰν γένηται
Δ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀποθανεῖται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, καὶ ἐξα-
ιγ. ρεῖς τὸν πονηρὸν ἐξ Ἰσραήλ. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας φοβηθήσεται, καὶ οὐκ ἀσεβήσει ἔτι.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἰ δέ τις τύφῳ χρώμενος, τοῖς ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως ἢ τοῦ κριτοῦ λεγομένοις ἀντείποι, θανάτῳ ζημιοῦσθω, καὶ γινέσθω τοῖς ἄλλοις ὠφελείας ἀρχέτυπον.

E ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁ γὰρ τὸν τοῦ Θεοῦ λειτουργὸν ἀτιμάσας, ὑπὸ δίκλω ἔσαι καὶ κόλασιν. καὶ ὁ τὸ θεῖον ἀξίωμα περιπλύων, πικρὰς τῆς ὑπεροψίας ἀποτίσει λόγους.
» ἔτω (3) καὶ ὁ Κύριός φησιν, ὅτι ἐπὶ τῆς Ματθ. 23. 2,
» Μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ Γραμμα- 3.
» τεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. διό φησι, πάντα
» ὅσα λέγουσιν ὑμῖν ποιεῖν ποιεῖτε, κατὰ δὲ
Z » τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Μηδεὶς ἓν κρινέτω τὸν ἱερουργὸν, κἂν εἰ παρειμένος ὁρῷτό πως, κἂν εἰ τὸ ῥᾴθυμον ἔχοι πρός γε τὸ βιῶναι ἐλέσθαι σωφρόνως. διερμηνεύοντι δὲ τὸν νόμον, προσκομιζέτω τὴν εὐπείθειαν. πράττει (4) μὲν γὰρ τὰ ἀπὸ γνώμης οἰκείας, ἐξηγεῖται δὲ τὰ τοῦ Θεοῦ. οὐκ ἀτιμαστέον δὲ τὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τὰ ἀνθρώπινα.

ιδ. Ἐὰν

(1) Οὐκ ἐκκλινεῖς, ἀνάγν.

(2) Σωωνύμων. ὀρθῶς. σὺ ταῖς σημειώσ. ταῖς σὺ σελ. 244. τοῦ 1. Τόμ. τῆς τοῦ Μαγγ. ἐκδόσ.

(3) Πεφροντικότα δὲ καὶ αὐτὸν εὑρήσομεν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τῆς σὺς τόνδε τὸν νόμον αἰδοῦς. προσεφώνει γὰρ ὡδὶ τοῖς Ἰουδαίων λαοῖς· ἐπὶ τῆς Μωσέως, κ.τ. σὺ Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 476.

(4) Πάχετ. αὐτ. ἐν σελ. 477.

ιδ. Ἐὰν δὲ εἰσέλθῃς εἰς τὴν γῆν, ἣν Κύριος ὁ Θεός σε δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ, καὶ κατακληρονομήσῃς αὐτὴν, καὶ κατοικήσῃς ἐπ' αὐτῆς, καὶ εἴπῃς, κατασήσω ἐπ' ἐμαυτὸν ἄρχοντα, καθὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ μου.

ιε. Καθιστῶν καταστήσεις ἐπὶ σεαυτὸν ἄρχοντα, ὃν ἐὰν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεός σου αὐτόν. ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου καταστήσεις ἐπὶ σεαυτὸν ἄρχοντα· οὐ δυνήσῃ καταστῆσαι ἐπὶ σεαυτὸν ἄνθρωπον ἀλλότριον, ὅτι οὐκ ἀδελφός σου ἐστί.

» ** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Φησὶ, κατασήσεις ἐπὶ σεαυτὸν ἄρχοντα, οὐκ ἀλλότριον, ἀλλ' ἐκ τῶν σῶν ἀδελφῶν· δηλῶν ἐθελούσιον αἵρεσιν, καὶ δοκιμασίαν ἀνεπίληπτον ἄρχοντος, ὃν σύμπασα ἡ πληθὺς ὁμογνωμονοῦσα ποιήσεται. προσεπιψηφίζεται δὲ τῇ αἱρέσιν ἐπισφραγιζόμενος τὴν ὁ τῶν κοινωφελῶν ἁπάντων βεβαιωτὴς Θεὸς, ἐκλογήν τινα τοῦ γένους ὑπολαβὼν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ὡς ὄψιν ἐν σώματι. τὰς δὲ αἰτίας τοῦ μὴ δεῖν ἀλλότριον αἱρεῖσθαι πρὸς ἀρχὴν, διττὰς ἐπιγράφει· τὴν μὲν, ἵνα μὴ πλῆθος ἀργυρίου καὶ χρυσίου καὶ θρεμμάτων σωαγάγῃ. πολὺν πλοῦτον καὶ παντάδικον ἐκ τῆς περιουσίας τῶν ὑπηκόων θησαυρισάμενος· τὴν δ', ἵνα μὴ τὸ ἔθνος ἐκ τῆς οἰκείας χώρας ἀναστήσας, ἕνεκα τῶν ἰδίων πλεονεξιῶν, ἀναγκάζῃ μεταναστῆσαι, πλάνον ἀνιώντον ὧδε κἀκεῖσε φερόμενον, ὑποβαλὼν ἀτελεῖς ἐλπίδας μειζόνων ἀγαθῶν κλήσεως, εἰς ἀφαίρεσιν ὧν ἤδη βεβαίως ἐκαρπᾶτο. προπέλαβε γὰρ, ὡς εἰκὸς, τὸν ὁμόφυλον καὶ συγγενῆ, μετέχοντα τῆς πρὸς τὸν ἀνωτάτω συγγενείαν οἰκειότητος· ἡ δ' ἀνωτάτω συγγενεία ἐστὶ πολιτεία μία, καὶ νόμος ὁ αὐτὸς, καὶ εἷς Θεὸς, ᾧ πάντες οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν προσκεκλήρωνται· μηδέποτε τὰ παραπλήσια τοῖς λεχθεῖσι διαμαρτεῖν, ἀλλ' ἐμπαλιν, ἀντὶ μὲν τοῦ μεθορμίζειν τοὺς οἰκήτορας, καὶ τοῖς ἐν τῇ ξένῃ πορεύσιν ἀσφαλῆ κάθοδον παρέξειν· ἀντὶ δὲ τοῦ τὰ τῶν ἄλλων ἀφαιρεῖσθαι χρήματα, προσεπιδώσειν τοῖς δεομένοις, τὴν ἰδίαν οὐσίαν ἀποφλύοντα κοινῇ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐ δεῖ γὰρ ἡμᾶς τῇ κλίσει λατρεύειν παρὰ τὸν κλίσαντα Θεὸν, ἰόντας ὡς ἐσωτάτω τοῖς τῆς ἀληθείας προσκλίνεσθαι λόγοις, καὶ εἰσκαλέσαι μὲν ὥσπερ εἰς γῆν τὴν ἁγίαν, τουτέστι τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ τὴν διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ· καταστῆσαι δὲ ἅτινες ἐφ' ἑαυτοῖς ἄρχοντα καὶ κριτὴν τὸν ἐκ Θεοῦ πεφυκότα νοῦν, κἂν εἰ νοοῖτο μετὰ σαρκός· λέγει τε περὶ ἡμῶν· Ψαλ. 2. 6, 7. ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ » Σιὼν ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ, διαγγέλλων τὸ A » πρόσταγμα Κυρίου. ἕτερόν γε μὴν ἐπ' αὐτῷ τὸ σύμπαν ἁδρὸν παραδεξόμεθα, καὶ τοῖς ὀθνείοις ζυγοῖς οὐχ ὑποίσομεν τὸν αὐχένα. » εἷς γὰρ ἡμῖν ἐστὶ καθηγητὴς ὁ Χριστός. Ματθ. 23. 8.

ις. Πλὴν οὐ πληθυνεῖς (1) ἑαυτῷ ἵππον, οὐδὲ μὴ ἀποστρέψῃς (2) τὸν λαὸν εἰς Αἴγυπτον, ὅπως μὴ πληθύνῃ ἑαυτῷ ἵππον· ὁ δὲ Κύριος εἶπεν, οὐ προσθήσεσθε ἀποστρέψαι ταύτῃ τῇ B ὁδῷ ἔτι.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Βούλεται γὰρ αὐτὸς ὁ Θεὸς τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας ἐξηρτῆσθαι, καὶ μὴ ταῖς οἰκείαις παρασκευαῖς ἐλπίζειν ἐν τοῖς πολέμοις. (3)

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε κελεύει τὸν ἄρχοντα ἵππους μὴ πληθύνειν; Βούλεται αὐτὸς τῷ Θεῷ θαρρεῖν μόνῳ. διὰτοι τοῦτο » καὶ ὁ Δαβὶδ ὁ μακάριος βοᾷ· οὐ σώζεται Ψαλ. 32. 16, » βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ γίγας οὐ 17. Γ » σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ. ψευδὴς » ἵππος εἰς σωτηρίαν, ἐν δὲ πλήθει δυ- » νάμεως αὐτοῦ οὐ σωθήσεται.

» ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἴσως ἐπειδὴ, ἵππον καὶ Ἐξόδ. 15. 1. » ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν. ἅτινα ἐστὶ τῆς ἀτιμίας τὰ πάθη. διὰ τοῦτο, οὐκ ἀλογωτῇ κατασήσεις ἐπὶ σεαυτὸν ἄρχοντα, πληθύνοντα ἑαυτῷ ἵππον, καὶ πρὸς τὸν νοητὸν Αἴγυπτον καὶ τὸν ταύτης βα- Δ σιλεύοντα Φαραὼ, τουτέστι τὸν Σατανᾶν, ἡμᾶς ἀποστρέφοντα.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὁ γὰρ ἀπολυτρωθεὶς ἐκ τῆς τῶν Αἰγυπτίων δουλείας, καὶ τὸ καταδυναστεύοντος Φαραὼ διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, οὐ δύναται διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ » αὐτομολῆσαι πάλιν εἰς Αἴγυπτον. ἀδύνα- Ἑβρ. 6. 4, » τον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, γευσα- 5, 6. » μένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου, καὶ » μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου, καὶ Ε» καλὸν γευσαμένους θεοῦ ῥῆμα, δυνάμεις τε » μέλλοντος αἰῶνος, καὶ παραπεσόντας, πά- » λιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυ- » ροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ παρα- » δειγματίζοντας.

» ** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Διότι οὐ » πληθυνεῖ ἑαυτῷ ἵππον, οὐδ' οὐ μὴ ἀποστρέ- » ψει τὸν λαὸν εἰς Αἴγυπτον. Οὐκοῦν τῶν ἱπποτρόφων πρὸς ἀρχὴν πέφυκεν ἁδεὶς κατὰ τὸν ἱερώτατον Μωϋσῆν· καίτοι φαίη Z τις ἂν ἴσως, ὅτι μεγάλη χεὶρ ἐστι βασιλέως ἱππικὴ δύναμις. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἔστι νῦν ὁ λόγος αὐτῷ περὶ δυνάμεως ἱππικῆς, ἣν συγκροτεῖσθαι πρὸς ἄρχοντος ἐπ' ἀναιρέσει δυσμενῶν καὶ σωτηρίᾳ φίλων ἀναγκαῖον, ἀλλὰ περὶ τῆς κατὰ ψυχὴν ἀλόγου καὶ ἀμέτρου καὶ ἀπειθοῦς φορᾶς, ἣν ἐπισομίζειν λυσιτελές· μήποτε τὸν λαὸν αὐτῆς ἅπαντα εἰς Αἴγυπτον, τουτέστι τὸ σώματος χώραν, ἀποστρέψῃ, καὶ φιλήδονον καὶ φιλοπαθῆ μᾶλλον ἢ φιλάρετον καὶ φιλόθεον ἀνακράτος ἐργάσηται.

ις. Καὶ

(1) Διότι οὐ πληθυνεῖ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(2) Ἀποστρέψῃ. αἱ αὐτ.
(3) Οὐδὲ τοῦτο, οὐδὲ τὰ ἑξῆς 3. τοῦ Κυρίλ. ἐν τοῖς ἐκδεδομ. εὕρηται.

ιζ. Καὶ ȣ̓ πληθυνεῖ ἑαυτῷ γυναῖκας, ἵνα μὴ μεταςῇ αὐτȣ̃ καρδία. καὶ ἀργύριον καὶ χρυσίον ȣ̓ πληθυνεῖ ἑαυτῷ σφόδρα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Αἱ γὰρ περὶ πολλὰς γυναῖκας ὁμιλίαι παντὸς ἐπέκεινα μολυσμȣ̃, ὡς (1) τȣ̃ Σολομῶντος τέλȣς ἐςὶν ἰδεῖν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀλλὰ τὸν ȣ̃τω ȣ̓κλεᾶ καὶ ἀοίδιμον καὶ σοφίας εἰς τȣ̃το διεληλακότα λοιπὸν, ὡς ἀμετρήτῳ γενέσθαι θαύματι καὶ παρὰ τοῖς ἄγαν διῳκισμένοις, ἡδονὴ γυναικῶν ἐξεμόχλȣσε πονηρῶν, καὶ οἱονείπως ἐξελȣ̃σα τῆς θείας σκηνῆς, τοῖς τῆς εἰδωλολατρείας ἐνῆκε βόθροις, ὡς γέγραπται ἐν τῇ γ' τῶν Βασιλειῶν. (2)

ΑΔΗΛΟΥ. Δῆλον, ὅτι ἀπὸ πλεονεξίας καὶ ἀδίκων πόνων.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὗτος γάρ φησίν ἐςι κατὰ
Ψαλ. 51. 7. τὸν Δαβὶδ, ὃς ȣ̓κ ἔθετο τὸν Θεὸν βοηθὸν, καὶ τὰ ἑξῆς.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀλλ' ȣ̓δὲ ἀργύριον, » ἢ χρυσίον πληθυνεῖ ἑαυτῷ σφόδρα, μετρίως δὲ δηλονότι διὰ τὰς ἀπαραιτήτȣς δαπάνας. τὸ δὲ παρὰ τȣ̃το, πλεονεξία, ἐξ ἀδίκων πόρων, ἢ ἀπανθρώπȣ γνώμης, μὴ διορθȣμένης τοῖς ἐν χρείᾳ τὴν ἔνδειαν, μηδὲ τιθεμένης ἐπὶ Θεὸν τὴν ἐλπίδα, κα-
Ψαλ. 51. 7. τὰ τὸ, ἰδȣ̀ ἄνθρωπος, ὃς ȣ̓κ ἔθετο τὸν » Θεὸν βοηθὸν αὐτȣ̃, ἀλλ' ἐπήλπισεν ἐπὶ » πλήθει τȣ̃ πλȣ́τȣ αὐτȣ̃.

ιη. Καὶ ἔςαι ὅταν καθίσῃ ἐπὶ τȣ̃ δίφρȣ τῆς ἀρχῆς αὐτȣ̃, καὶ γράψει ἑαυτῷ τὸ Δευτερονόμιον τȣ̃το εἰς βιβλίον παρὰ τῶν ἱερέων τῶν Λευϊτῶν,

** ΦΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἀφ' ἧς δ' ἂν ἡμέρας παρέλθοι τὶς ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, κελȣ́ει τὴν ἐπινομίδα γράψαι αὐτοχειρίᾳ, κεφαλαιώδη τύπον περιέχȣσαν ἁπάντων τῶν νόμων· βȣλόμενος ἔγκολλα τῇ ψυχῇ τὰ διατεταγμένα γενέσθαι. τȣ̃ μὲν γὰρ ἀναγινώσκοντος ὑποῤῥεῖ τὰ νοήματα τῇ φορᾷ παρασυρόμενα, τῷ δὲ γράφοντι κατὰ σχολὴν ἐνσφραγίζεται καὶ ἐνιδρύεται, τῆς διανοίας ἐνȣκαιρȣ́σης ἑκάςῳ, καὶ ἐπερειδȣ́σης ἑαυτὴν, καὶ μὴ μετιȣ́σης ἐφ' ἕτερον, πρὶν ἢ περιδράξασθαι τȣ̃ προτέρȣ βεβαίως.

A„ * ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Γράψει (3) ἑαυτῷ „ τὸ Δευτερονόμιον. Τȣ̃το (4) ȣ̓δενὶ ἄλλῳ μεμαρτύρηκεν ἡ Γραφὴ, πλὴν Ἰωσίᾳ τῷ βασιλεῖ, [μόλις ȣ̓ρεθέντος ἐν οἴκῳ Θεȣ̃ τȣ̃ βιβλίȣ· καὶ ἀναγνȣ̀ς διέῤῥηξε τὴν ἐσθῆτα δι' ἃ παρηνόμησαν, καὶ ἀνέγνω τὸ βιβλίον ἐν τοῖς ὠσὶ παντὸς τȣ̃ λαȣ̃.]

ιθ. Καὶ ἔςαι μετ' αὐτȣ̃, καὶ ἀναγνώσεται ἐν αὐτῷ πάσας τὰς ἡμέρας
B τῆς ζωῆς αὐτȣ̃, ἵνα μάθῃ φοβεῖσθαι Κύριον τὸν Θεὸν αὐτȣ̃, καὶ φυλάσσεσθαι πάσας τὰς ἐντολὰς ταύτας, καὶ τὰ δικαιώματα αὐτȣ̃ (4) ποιεῖν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὅταν μέντοι γράψῃ, πειράσθω καθ' ἑκάςην ἡμέραν ἐντυγχάνειν καὶ ἀναγινώσκειν, ὑπέρ τε συνεχȣ̃ς καὶ ἀδιαςάτȣ μνήμης καλῶν καὶ συμφερόντων ἅπασι διαταγμάτων, καὶ ὑπὲρ
Γ τȣ̃ βέβαιον ἔρωτα καὶ πόθον αὐτῶν αὐτῷ ἐγγενέσθαι, τῆς ψυχῆς ἀεὶ διδασκομένης καὶ ἐξεθιζομένης ἐνομιλεῖν νόμοις ἱεροῖς.

κ. Ἵνα μὴ ὑψωθῇ ἡ καρδία αὐτȣ̃ ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτȣ̃, ἵνα μὴ παραβῇ ἀπὸ τῶν ἐντολῶν δεξιὰ ἢ ἀριςερὰ, ὅπως ἂν μακροχρόνιος ᾖ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτȣ̃ αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτȣ̃ μετ' αὐτȣ̃ ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ.

Δ ** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Βασιλικὴν εἴωθεν ὀνομάζειν Μωσῆς ὁδὸν, τὴν μέσην, ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως ȣ̓σαν μεθόριον· καὶ ἄλλως, ἐπειδὴ τὸ μέσον ἐν τριάδι τὴν ἡγεμονίδα τάξιν εἴληφεν, ἁρμοζόμενον τὰ παρ' ἑκάτερα εἰς ἕνωσιν ἀδιαλύτῳ δεσμῷ, ὑφ' ὧν καὶ δορυφορεῖται τρόπον βασιλέως. νομίμȣ δ' ἄρχοντος ἰσότητα τιμῶντος ἀδέκαςον, τὰ δίκαια κρίνοντος δικαίως, ἐμ-
E μελετῶντος ἀεὶ τοῖς νόμοις, ἆθλον εἶναίφησι τὴν μακροχρόνιον ἡγεμονίδα· ȣ̓χ ἵνα πολυετῆ ζωὴν αὐτῷ χαρίσηται μετὰ τȣ̃ τὰ κοινὰ πρυτανȣ́ειν, ἀλλ' ἵνα ἀναδιδάξῃ τȣ̀ς ἀγνοȣ̃ντας, ὅτι νόμιμος ἄρχων κἂν τελȣτήσῃ, βίον ζῇ μακραίωνα διὰ τῶν πράξεων, ἃς ἀθανάτȣς καταλέλοιπε, μνημεῖα καλοκἀγαθίας ἀκαθαίρετα.

ΚΕΦ. ΙΗ.

α. Οὐκ ἔςαι τοῖς ἱερεῦσι τοῖς Λευΐταις ὅλῃ φυλῇ Λευΐ μερὶς ȣ̓δὲ κλῆρος μετὰ Ἰσραήλ· καρπώματα Κυρίȣ ὁ κλῆ-
β. ρος αὐτῶν, φάγονται αὐτά. Κλῆρος δὲ ȣ̓κ ἔςαι αὐτοῖς ἐν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν· Κύριος αὐτὸς κλῆρος αὐτȣ̃, καθότι εἶπεν αὐτῷ.

γ. Καὶ αὕτη ἡ κρίσις τῶν ἱερέων παρὰ τȣ̃ λαȣ̃ παρὰ τῶν θυόντων τὰς θυσίας, ἐάν τε μόσχον, ἐάν τε πρόβατον· καὶ δώσεις τῷ ἱερεῖ τὸν βραχίονα, καὶ τὰ σιαγόνια, καὶ τὸ ἔνυςρον,

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐξῄρηνται τοῖς εἰς τὸ λειτȣργεῖν ἐπιτεταγμένοις ὅ, τε βρα-
H χίων καὶ τὰ σιαγόνια καὶ μὴν τὸ ἔνυςρον. ἐνεῖναι

(1) Ἐκ τȣ̃, ἀνάγν.
(2) Συνηνωμένον εἶναι δεῖν ἔοικε τῷ προτέρῳ, ἀλλὰ κεχωρισμένον κεῖται παρὰ τοῖς κώδ.
(3) Μελετήσει. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(4) Ὅπερ. ὁ αὐτ.
(5) Τὰ δικαιώματα ταῦτα. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

σύναγα γὰρ δεῖ τῷ ἀπολέκλῳ γένει τὸ πρακλικὸν καὶ δρασήριον· καὶ τοῦτό ἐστιν ὁ βραχίων· καὶ μέντοι καὶ λόγον, δῆλον δὲ ὅτι τὸν διδακλικόν, ὃ τύπος τὰ σιαγόνια· προσέτι δὲ καὶ τὸ σῦυσρον, δι' ὃ τὸ καρπογόνον εὖ μάλα σημαίνεται.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἀπὸ τῶν ἔξω τῆ βωμῆ θυομένων σύνεκα κρεωφαγίας, τρία προσέτακται τῷ ἱερεῖ δίδοσθαι, βραχίονα, καὶ σιαγόνας, καὶ τὸ καλούμενον ἰῶυσρον· (1) τὸν μὲν βραχίονα, διὰ τιὼ ὀλίγῳ πρότερον εἰρημένω αἰτίαν· (2) τὰς δὲ σιαγόνας, τῆ τε κυριωτάτη τῶν μελῶν, κεφαλῆς καὶ λόγε τῆ κατὰ προφορὰν, ἀπαρχιώ. καὶ γὰρ τότε τὸ νᾶμα ῥεῖ ἔξω, καὶ δίχα τῆς κινήσεως τότων ἂν δυώαιτο. σειομένων γὰρ, ἀφ' ἃ κὴ προσωνομάθησαν ἐτύμως, ὅταν πληχθῶσιν ὑπὸ γλώτλης, ἅπασα ἡ τῆς Φωνῆς ὀργανοποιΐα σιωπᾷ. τὸ δὲ ἰῶυσρον, ἔκφυσις κοιλίας ἐσί· κοιλίαν δὲ φάτνιω ἀλόγε θρέμματος, ἐπιθυμίας, εἶναι συμβέβηκεν· ἥτις ὑπὸ οἰνοφλυγίας κὴ ὀψοφαγίας ἀρδομένη, τροφαῖς ἐπαλλήλοις σιτίων ὁμῆ καὶ ποτῶν, αἰεὶ κατακλύζεται, κὴ συὸς τρόπον ἐν βορβόρῳ διαιτωμένη χαίρει. παρ' ὃ καὶ τόπος ἐπενεμήθη σφόδρα οἰκειότατος, ὁ τῶν περιτλωμάτων, ἀκολάσῳ καὶ ἀπρεπεσάτῳ θρέμματι. ἀντίπαλον δὲ ἐπιθυμίας ἐγκράτεια, ἰῶ ἀσκητέον καὶ διαπονητέον κὴ ασδασέον πάσῃ μηχανῇ περιποιεῖσθαι, ὡς μέγισον ἀγαθὸν καὶ τελειότατον, ἰδίᾳ τε καὶ κοινῇ συμφέρον. ἐπιθυμία μὲν ἂν βέβηλος καὶ ἀκάθαρτος καὶ ἀνίερος ἅσα, πέραν τῶν ἀρετῆς ὅρων ἐλήλαται καὶ πεφυγάδευται δεόντως· ἐγκράτεια δὲ, καθαρὰ καὶ ἀκηλίδωτος ἀρετὴ, πάντων ὅσα πρὸς βρῶσιν κὴ πόσιν ἀλογᾶσα, κὴ ἐπάνω τῶν γαστρὸς ἡδονῶν αὐχᾶσα ἴσασθαι, βωμῶν ἱερῶν ψαύετω, κὴ τιὼ πρόσφυσιν (3) ἐπιφερομένη τῆς κοιλίας, ὑπόμνημα τῆ καταφρονητικῶς ἔχειν ἀπλησίας καὶ λαιμαργίας, καὶ πάντων ὅσα τὰς εἰς τοῦτ' ἐπιθυμίας ἀναφλέγει.

δ. Καὶ τὰς ἀπαρχάς τε σίτε σε, καὶ τε οἴνε σε, καὶ τε ἐλαίε σε· καὶ τιὼ ἀπαρχιώ τῶν κερῶν τῶν προβάτων σε δώσεις αὐτῷ. ε. Ὅτι αὐτὸν ἐξελέξατο Κύριος ὁ Θεός σε ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν σε, παρεσάναι ἔναντι Κυρίε τε Θεῆ σε, λειτεργεῖν καὶ εὐλογεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Κυρίε, αὐτοὶ (4) κὴ οἱ υἱοὶ αὐτῶν πάσας τὰς ἡμέρας.

ς. Ἐὰν δὲ παραγένηται ὁ Λευίτης ἐκ μιᾶς τῶν πόλεων ὑμῶν ἐκ πάντων τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἃ αὐτὸς παροικεῖ, καθότι ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχὴ αὐτῆ, εἰς τὸν τόπον ὃν ἂν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεὸς, λειτεργήσει τῷ ὀνόματι Κυρίε τε Θεῆ αὐτῆ, ὥσπερ πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆ οἱ Λευῖται οἱ παρεσηκότες ἐκεῖ ἔναντι Κυρίε τε Θεῆ σε. η. Μερίδα μεμερισμένιω φάγεται, πλιὼ τῆς πράξεως τῆς κατὰ πατριάν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἑνὸς γὰρ ὄντος Θεῆ πανταχῆ τῶν ἱερέων ἄπλεσθαι χρὴ τὰς εἰσγε τετὶ παρενιωεγμένης, καὶ ψήφῳ τῇ ἄνωθεν ἀπολελεγμένης. τοῦτό τοι καὶ νιῶ ἐν Ἐκκλησίαις τετήρηται, καὶ τετίμηται καὶ πρὸς ἡμῶν ὁ νόμος. πόλις μὲν γὰρ ἑκάστω καὶ κλῆρος ἴδιος τῶν ἐξειλεγμένων εἰς ἱερωσιώλω, συμπαραλαμβάνεται δὲ πρὸς ἱερεργίαν, κἂν εἰ ἐξ ἑτέρας εἰς ἑτέραν ἴοι τυχὸν ἢ πόλιν ἢ χώραν, καὶ σωεθλει μετὰ τῶν ἱερέων, καὶ τοῖς τῆς ἀγάπης τιμᾶται νόμοις. ἔοικε δέ τι καὶ μυσικὸν, καθάπερ ἐγῶμαι πάλιν ὁ νόμος ὑποδηλῆν. μυρίαι μὲν γὰρ ἀνὰ πᾶσαν τιὼ οἰκεμένιω χῶραί τε καὶ πόλεις, ἐν αἷς ἅγιαί τε καὶ θεοφιλεῖς ἀνθρώπων ψυχαὶ λειτεργῆσι Θεῷ, διάγε τῆ ζιῶ εὐνόμως· καὶ πολιτεύεσθαι μὲν εὐαγγελικῶς· καταθύειν δὲ ὥσπερ αὐτῷ τὰ εἰς ὁσμιὼ εὐωδίας, δῆλον δὲ ὅτι τῆς πνευματικῆς, πίσιν, ἐλπίδα, ἀγάπιω, ὑπομονιώ, πραότητα. φιλοπιωχείαν. τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεσῆται Θεὸς, κατὰ τὰς Γραφάς. ἀλλ' οἵδε δὴ πάντες καθάπερ εἰς μίαν καὶ κοινιὼ μητέρα σωθέντι τιὼ ἐπουράνιον Ἱερουσαλὴμ, τιὼ τῶν πρωτοτόκων ἐκκλησίαν, τιὼ ἄνω καλλίπολιν, τιὼ σκιωλιὼ τιὼ ἁληθινιὼ, ιὼ ἔπηξεν ὁ Κύριος, κὴ ὐκ ἄνθρωπος. ἐκεῖ καθαρώτερον λειτεργήσομεν, ἐξαιρεθείσης μὲν ἡμῶν τῆς ἁμαρτίας εἰς ἄπαν, πεπαυμένε δὲ λέοντος καὶ δράκοντος, βασιλίσκε καὶ ἀσπίδος. ἔσαι γάρ- Ἡσ. 35. 8, 9.
φησιν ἐκεῖ ὁδὸς καθαρὰ, καὶ ὁδὸς ἁγία κληθήσεται. καὶ ὲ μιὼ εὑρεθῇ ἐκεῖ λέων, ὐδὲ τῶν θηρίων τῶν πονηρῶν ὁδὸν ὲ μὴ ἀναβῇ ἐκεῖ. μεμερισμένιω ἐκεῖ μερίδα φαγόμεθα. γέγραπται γὰρ, τὰς καρπὰς τῶν Ψαλ. 127. 2.
πόνων σε φάγεσαι. ἢ ὐκ ἀνάλογος τοῖς ἑκάσε πόνοις ἡ τῶν ἀγαθῶν ἀντέκλησις, εἰ καὶ οὐ μέτρῳ πλείονι διὰ τιὼ τε δεσπότε φιλοτιμίαν;

θ. Ἐὰν δὲ εἰσέλθῃς εἰς τιὼ γιῶ, ιὼ Κύριος ὁ Θεός σε δίδωσί σοι, ὲ μαθήσῃ ποιεῖν κατὰ τὰ βδελύγματα τῶν ἐθνῶν ἐκείνων.

ι. Οὐχ εὑρεθήσεται ἐν σοὶ περικαθαίρων τὸν υἱὸν αὐτῆ καὶ τιὼ θυγατέρα αὐτῆ ἐν πυρὶ, μαντεύόμενος

(1) Σιαγόνας καὶ σῦυσρον καλέμενον· ἰῶυσρον, τὸ σῦτερον λέγει. σὶ ταῖς σημ. ταῖς σὶ σελ. 235. τῆ 2. Τόμ. τῆς τῆ Μαγγ. ἐκδόσ.

(2) Βραχίονα μὲν ἀπὸ χειρὸς δεξιᾶς, ἀπὸ δὲ τῆ σήθες ὅσον πῖον· τὸ μὲν, ἰσχύος καὶ ἀνδρείας, καὶ πάσης νομίμε πράξεως, σύ τε τῷ διδόναι καὶ λαμβάνειν καὶ σὲργεῖν σύμβολον· τὸ δὲ, τῆς περὶ τὸν θυμὸν ἵλεω πραότητος. ταῦτά ἐσιν ἡ πρότερον εἰρημένη αἰτία.

(3) Ἰσ. ἔκφυσιν, ὡς καὶ ἀνωτέρω.

(4) Αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῆ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

μαντείαν, κληδονιζόμενος, καὶ οἰωνι-
ια. ζόμενος μαντείαν, Φαρμακὸς ἐπάδων ἐπαοιδὴν, ἐγγαστρίμυθος καὶ τερατοσκόπος, ἐπερωτῶν τοὺς νεκρούς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εὖ γε, ὦ Φιλότης, ἑψόμεθα οὐχὶ τερατοσκόποις τε καὶ νεκρομάντεσιν, ἀλλ' οὐδὲ πτήσεις τὰς οἰωνῶν ὡς ἀληθές τι χρῆμα παραδεξόμεθα, κἂν εἰ φέροιντο πρὸς δεξιὸν, εἴ τε οὖν πρὸς εὐώνυμον, κἂν εἰ πρὸς ἑσπέραν τε καὶ πρὸς ἠῶ· μωρίας γὰρ οἶμαι ταῦτα ἐσχάτης· ἡγεμόνα δὲ τοῦ παντὸς ποιούμενοι Χριστὸν τὸν δι' ἡμᾶς καθ' ἡμᾶς Προφήτην, παρ' αὐτοῦ ληψόμεθα τῶν ἀναγκαίων τὴν γνῶσιν, [καὶ] αὐτῷ προσεδρεύσομεν, οἰμώζειν μακρὰ ταῖς τῶν Δαιμόνων ψευδοεπείαις, καὶ τὸ ἐῤῥῶσθαι, λέγοντες. μόνῳ γὰρ ὥσπερ τὸ χρῆναι ζωοποιεῖν, καὶ κατάρχειν τῶν ὅλων φυσικῶς τε καὶ ἰδικῶς ἀνακείσεται τῷ Θεῷ, τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον καὶ τὸ πάντων ἔχειν τὴν γνῶσιν. ἴδιον δὲ τῆς φύσεως τῆς αὐτοῦ εἰδέναι σαφῶς τὰ ἐσόμενα, καὶ συνειλεγμένην ὥσπερ ἐν ἑαυτῷ τὴν τῶν ὅλων εἴδησιν ἔχειν. εἰς αὐτὸν ἄρα πλημμελήσομεν, καὶ εἰς τὴν ἀνωτάτω δόξαν ἡ γραφὴ, εἰ βεβήλοις τε καὶ ἀκαθάρτοις πνεύμασιν ἐνεῖναι πιστεύσομεν τὰ δι' ὧν αὐτὸς κατακαλλύνοιτό τε καὶ ὑπάρχοι λίαν εὐπρεπής. (1) ὥρα γὰρ ἤδη διακειμένους ὡδὶ φλυνάφως ὑπονοεῖν, καὶ ζωοποιεῖν δύνασθαι, καὶ μὴν καὶ δημιουργὸν τὸν Σατανᾶν ὑπάρχειν, εἰ τὰ πάντων ἐξαίρετα καὶ ἰδικῶς ἀνακείμενα τῇ τοῦ Θεοῦ φύσει χαριούμεθά τε αὐτῷ καὶ προσπεφυκέναι φαμέν.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἄτοπον γὰρ τὸν ἔχοντα τὴν ἐκ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Θεοῦ συμβουλίαν πρὸς τὰ ὑπὲρ τῶν πρακτέων σκέψιν, συμβούλους ἑαυτῷ παραλαμβάνειν τὰ ἄλογα· μᾶλλον δὲ οὐδὲ συμβούλοις, ἀλλὰ διδασκάλοις χρῆσθαι καὶ νομοθέταις. καὶ τὸν μὲν ἑαυτοῦ κίνδυνον παρακείμενον, καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ὄντα οὐκ οἶδεν ὁ ὄρνις, σοὶ δὲ τὸ μέλλον προσαγορεύει. καὶ τῆς μὲν καλιᾶς ἀποπτὰς, τροφὴν πορίσαι τοῖς νεοσσοῖς, ἄπρακτος ἐπανῆλθε πολλάκις, σοὶ δὲ μαντεῖον γέγονεν ἀψευδὲς, καὶ τοῦ μέλλοντος ἀποκάλυψις ἡ ματαία τοῦ ὄρνιθος κίνησις. εἰ δὲ ἀπὸ Δαιμόνων ἐνεργείας ἀπατηλὰ περιπέτονται, μή μοι καθέζου Δαιμόνων ἀπάταις προσκεχηνὼς, μηδὲ γίνου διαβολικῆς ἔκδοτος ἐνεργείας. ὃς ἐπειδὰν λάβῃ ψυχὴν εὐάγωγον εἰς ἀπώλειαν, πάντα τρόπον αὐτῇ παραχρώμενος οὐκ ἀνίησιν. ἀλλὰ καὶ κράζοντες κόρακες, καὶ ἀλύοντες ἀετοὶ δι' ἀπορίαν θήρας τὴν δεισιδαίμονα καρδίαν πτήσσουσι. (2)

ιβ. Ἔστι γὰρ βδέλυγμα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου πᾶς ποιῶν ταῦτα· ἕνεκεν γὰρ τῶν βδελυγμάτων τούτων Κύριος ὁ Θεός σου ἐξολοθρεύσει αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου σου.

ιγ. Τέλειος ἔσῃ ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τελειότης πνευματικὴ, τὸ ἱδρυμένον ἐν πίστει, καὶ ἀμώμητον εἰς λατρείαν, καὶ τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης τὸ ἀδιάβλητον κάλλος.

ιδ. Τὰ γὰρ ἔθνη ταῦτα, οὓς σὺ κατακληρονομήσεις αὐτοὺς, αὐτοὶ κληδονισμῶν καὶ μαντειῶν ἀκούσονται· σοὶ δὲ οὐχ οὕτως ἔδωκε Κύριος ὁ Θεός σου.

ιε. Προφήτην ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου, ὡς ἐμὲ, ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεός σου. αὐτοῦ ἀκούσεσθε.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει, φησὶν, ὁ Θεὸς ὡς ἐμὲ ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, τὸν Ἰησοῦν τὸν τοῦ Ναυῆ αἰνιττόμενος, διὰ τὸν Ἰησοῦν τὸν τοῦ Θεοῦ υἱόν. σκιαγραφία γὰρ ἦν τοῦ Κυρίου τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ προκηρυσσόμενον ἐν νόμῳ. ἐπιφέρει γοῦν, τὸ λυσιτελὲς τῷ λαῷ συμβουλεύων· αὐτοῦ ἀκούσεσθε, λέγων.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. Μωσῆς λέγει ὁ προφήτης, Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ. τετηρήσθω δὲ τέως τὸ, ὡς ἐμὲ, ἐν οἰκείοις δὲ τόποις ἐξεταζόμενον. ἀλλὰ πότε ὁ Προφήτης οὗτος ἔρχεται ὁ προσδοκώμενος; ἀνάδραμε, φησὶν, ἐπὶ τὰ ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένα· πολυπραγμόνησον τὴν τοῦ Ἰακὼβ τῷ Ἰούδᾳ ῥηθεῖσαν προφητείαν. Ἰούδα σὲ αἰνέσειαν οἱ ἀδελφοί σου, Γεν. 49. 8, 10.
καὶ τὰ ἑξῆς, ἵνα μὴ ἅπαντα λέγωμεν· οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἐὰν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται· καὶ αὐτὸς προσδοκία, οὐκ Ἰουδαίων, ἀλλὰ ἐθνῶν. σημεῖον οὖν ἔδωκε τῆς Χριστοῦ παρουσίας, τὸ παύσασθαι τὴν ἀρχὴν τῶν Ἰουδαίων. εἰ μὴ νῦν ὑπὸ Ῥωμαίους εἰσὶν, οὔπω ἦλθεν ὁ Χριστός· εἰ ἔχουσι τὸν ἐκ γένους Ἰούδα καὶ τοῦ Δαβὶδ, οὔπω ἦλθεν ὁ προσδοκώμενος.

** ΝΕΙΛΟΥ. Λέγεις τὸν Μωσέα εἰρηκέναι ἐν Δευτερονομίῳ, ὅτι Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ. Προφήτην εἶπεν, οὐχὶ Θεόν. πῶς οὖν Θεὸν εἶναι τὸν Ἰησοῦν λέγετε; Ὡς νηπίῳ σοι, ὦ Ἰουδαῖε, συμψελλίζει ὁ πάνσοφος Μωϋσῆς, οὔπω τρανώτατα τολμῶν σοι δεῖξαι τοῦ Χριστοῦ τὴν Θεότητα. ὅταν τοίνυν δέξῃ αὐτὸν ὡς Προφήτην, κατὰ τὸν Μωϋσέα, καὶ βασιλέα, καὶ ποιμένα πραΰν, καὶ ἀκτήμονα, τότε αὐτὸς ὁ μέγιστος Προφήτης καὶ ἔγκριτος ἀποκαλύψει σοι αὐτὸν Θεὸν ὑπάρχειν ἀληθινὸν, ἀσωμάτως καὶ ἀχρόνως πρὸ πάντων τῶν αἰώνων γεννηθέντα ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ. ἔχεις δὲ μαρτυροῦντας τῇ Θεότητι τοῦ

(1) Ἐκπρεπής. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 184.

(2) Ἐν τοῖς ἐκδεδομ. οὐχ εὕρηται.

τῶ Χρισῶ καὶ τῇ οἰκονομίᾳ πάντας τὸς ἀοιδίμους Προφήτας, οἵτινες ἐξηγηταὶ τῶ νόμω τυγχάνουσι.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὥσπερ ὁ Χρισὸς πρὸς τὸν Μωϋσέα παραπέμπει, ἵνα δι' ἐκείνου πρὸς ἑαυτὸν ἐπιπάσηται, ὅτως ὁ Μωϋσῆς τῷ διδασκάλῳ παραδίδωσι τὸς μαθητάς, κελεύων αὐτῷ κατὰ πάντα πείθεσθαι.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Εἰπὲ τῷ πρὸς σὲ διεγχθέντι Ἰουδαίῳ, καὶ μηδὲν μὲν γενναῖον μηδὲ νεανικὸν φρόνουντι, ἀγυρτικὰς δὲ λογοποιίας ἐμέσαντι· καὶ φήσαντι περὶ τῶ παιδὸς Ναυῆ εἰρῆσθαι τὸ, Προφήτην ὑμῖν » ἀναστήσει ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς » ἐμέ· ὅτι κατὰ πολλὰ πλημμελεῖς, καὶ νοῶν οὐχ ὑγιῶς, καὶ φεύγων τὸ μαθεῖν, καὶ κρύπλων τὰ μείζονα ἢ κατὰ Μωσέα. εἴρηται γὰρ, αὐτῶ ἀκούεσθε κατὰ πάντα, ὅσα » ἂν εἰπεῖληται. ἔσται δὲ ψυχὴ, ἥτις ἂν μὴ » ἀκούσῃ τῶ Προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευ» θήσεται ἀπὸ τῶ λαῶ αὐτῆς. πρῶτον μὲν γὰρ, μετὰ τοῦ χειροτονίαν ἐκείνου, ταῦθ' ὁ Μωϋσῆς οὕθως γενόμενος ἐθέσπισε. δεύτερον, ὅτι εἰ μὲν ὁ τῶ Ναυῆ παῖς ὑπερέβη τὸν Μωσέα, πιθανὸν ἴσως τὸ λεγόμενον, οὐκ ἀληθὲς δέ· εἰ δὲ πολλῷ αὐτῶ καταδεέστερος ἴσως, ἀδρανὴς αὕτη ἡ ἔννοια φαίνεται. τρίτον, ὅτι ἀδὲ προσέθηκέ τι τῷ νόμῳ, ἀλλὰ τοῖς ἐκείνου ἐπολιτεύετο θεσμοῖς. τέταρτον, ἐχρῆν εἴ γε περὶ αὐτοῦ ἴσως ὁ λόγος εἰπεῖν, οὐκ ἀνασήσει, ἀλλ' ἀνέστησε. πέμπτον, ὅτι ἔδει φράσαι· ἔσται δὲ πᾶσα ψυχὴ, ἥτις ἂν μὴ ἀκούσῃ τῶ Προφήτου τούτου· τῷ δ' εἰπεῖν ἐκείνου, τοῦτον παρεγράψατο. ἔτι δὲ, πῶς πρὸς τὸν Ἰωάννην μετὰ πολλὰς γενεὰς τεχθέντα ἀπέστειλαν, πυθόμενοι, εἰ αὐτὸς εἴη ὁ Προφήτης· καὶ ἐκεῖνος ἔφη, οὐκ Ἰωάν. 1. 21. εἰμί. Προφήτης μὲν γὰρ ἴσως· ὁ Προφήτης δὲ οὐκ ἴσως. ἕβδομον, πῶς τοῦ Σωτῆρος δεῦρο Φοιτήσαντος, οἱ τὰ θαύματα θεώμενοι Ἰωάν. 6. 14. ἔλεγον· οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ Προφήτης. σωφρόνως ἂν πόσα αὐτῷ ἐναντίωται, καὶ τὸν ἀληθῆ προγνώσεσθε καὶ βασιλέα προσκυνεῖτε.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ὅπερ οὐ δυνατὸν ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ λαβεῖν διὰ πολλὰς αἰτίας, καὶ μάλισα ὅτι ἤδη ἴσως ἀνασήσας αὐτὸν, καὶ συσήσας ἐναντίον πάσης τῆς συναγωγῆς, ὡς ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς περὶ τὰ τελευταῖα. (1) ἔπειτα, ὅτι ὅτε νομοθέτης ἐγένετο κατὰ Μωϋσέα, ὅτε τῆς τοιαυτορόπου χάριτος τυχών· ἀλλὰ μόνον τῷ ἡγεμονίαν παραλαβών, καὶ εἰσαγαγὼν τὸν λαὸν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας· καὶ γὰρ καὶ κατὰ τὸ ἐν αὐτῷ τῷ τέλει τοῦ Δευτερονομίου Δευτ. 34. 10. διαῤῥήδην τοῦτο κεῖται· καὶ οὐκ ἀνέστη Προφήτης ἐν Ἰσραὴλ, ὡς Μωσῆς. διὰ τοῦτο Ἰωάν. 14. 10. καὶ ὁ Σωτὴρ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ φησὶν, ὅτι » ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ οὐδέν.

15. Κατὰ πάντα ὅσα ἠτήσω παρὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐν Χωρὴβ τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐκκλησίας, λέγοντες, οὐ προσθήσομεν ἀκοῦσαι τῆς Φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ τὸ πῦρ τὸ μέγα τοῦτο οὐκ ὀψόμεθα ἔτι, οὐδὲ μὴ 16. ἀποθάνωμεν. Καὶ εἶπε Κύριος πρός17. με, ὀρθῶς πάντα ὅσα ἐλάλησαν 18. πρὸς σέ. Προφήτην ἀναστήσω αὐτοῖς ἐκ μέσου τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, ὥσπερ σέ· καὶ δώσω τὸ ῥῆμά μου ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ λαλήσει αὐτοῖς καθότι ἂν ἐντείλωμαι αὐτῷ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἡ μὲν προφητεία κεῖται σὐταῦθα· ἐλέχθη δὲ οὐ καθ' ὃν ἀνεγράφη χρόνον, ἀλλὰ καθ' ὃν αὐτὸς ὁ Μωϋσῆς διασαφεῖ. ὡίκα γάρ φησιν ἀγνοήσαντες ἐκκλησίαν ἐποιησάμεθα, ἐπὶ τὸ ἀκοῦσαι τῆς Φωνῆς τοῦ Θεοῦ, τῷ δεκάλογον τοῦ Θεοῦ εἰς ἐπήκοον πᾶσιν ἡμῖν νομοθετοῦντος, ὡς καὶ ἐν Ἐξόδῳ ἀναγέγραπται, μὴ φέροντες τῷ δυνάμιν τῶν ὁρωμένων ὑμεῖς, προσελ» θόντες ἠξιοῦτέ με λέγοντες, οὐ προσθήσο» μεν ἀκοῦσαι τῆς Φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. κατ' ἐκεῖνο τοίνυν καιρῶ τῆς τοιαύτης ὑμῶν ἕνεκεν παραιτήσεως, ἄνθρωπον ὑμῖν ἀναστήσειν, Προφήτην ἕτερον, ἐμοὶ τῷ φύσιν παραπλήσιον, ὁ χρηματίζων ἐπηγγείλατο. τίνα δὲ ἄλλον ἔχοι τις ἐκ τοῦ Ἰσραὴλ Μωϋσῆ παραπλήσιον Προφήτην, τοτέσι τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους ἀναδεδειγμένον, ἐπιδεῖξαι, ἢ μόνον Ἰησοῦν τὸν σωτῆρα καὶ Κύριον ἡμῶν, ὅσις καινῆς διαθήκης, τοῦ κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον βίου, νομοθέτης πᾶσιν ἀναπέφηνε τοῖς ἔθνεσι τοῖς εἰς αὐτὸν πεπιστευκόσι;

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Προανεφώνει γὰρ τοῦ ἰδίου γεννήματος τῷ ἀνθρώπησιν ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ, ὅτι δεύτερον (2) ἐφ' ἡμᾶς νομοθέτης ἀναδειχθήσεται.

» ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. [Καὶ θήσω τὰ ῥήματά μου ἐπ' αὐτῷ, καὶ λαλήσει αὐτῷ κατὰ πάν» τα, ὅσα ἂν ἐντείλωμαι αὐτῷ. Φέρει γὰρ] Ἑβρ. 1. 3. » ἅπαντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως ὁ υἱὸς, ὡς ὁ Παῦλός φησι, καὶ τὰς τοῦ πατρὸς [ἡμῖν] ἀναγγέλλει φωνὰς, ἅτε δὴ μεσίτης παρ' αὐτοῦ κεχειροτονημένος.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὅτι δὲ οὐδὲ ἄλλον τινὰ δηλοῖ τῶν Προφητῶν, δῆλον ἐκ τοῦ πολλοὺς γεγονέναι Προφήτας, ὡς περὶ ἑνὸς δὲ κατ' ἐξαίρετον λέγεσθαι. ὃν δὴ καὶ κατ' αὐτὸν γενήσεσθαί φησι Μωϋσῆς. ὃν περ καὶ προσδοκῶντες Ἰουδαῖοι μετὰ τοσούτους γενο- Ἰωάν. 1. 21. νότας Προφήτας ἠρώτων τὸν Ἰωάννην. σὺ » εἶ ὁ Προφήτης; ὁ δὲ φησιν οὐκ εἰμὶ, καίτοι Προφήτης ὤν. πῶς οὖν κατὰ τὸν Μωϋσέα Χριστὸς, καὶ μείζων ἐκείνου; Ὁ μὲν γὰρ ἠλευθέρωσεν ἐξ Αἰγυπτίων λαὸν ἕνα· Χριστὸς δὲ τῆς τοῦ Διαβόλου δυναστείας πᾶσαν τῷ γῇ. ὃς ὑποχειρίους πάντας ἔχων ἀν- Ἡσ. 10. 14. θρώπους, νεανιευόμενος ἔλεγε· τῇ οἰκεί» μου ὅλῃ καταλήψομαι τῇ χειρί μου ὡς νοσ-

(1) Ἐν κεφ. 27.

(2) Ἴσ. δεύτερος.

„ νοσσιὰν, καὶ ὡς καταλελειμμένα ὠὰ ἀρῶ·
„ καὶ οὐκ ἔστιν ὃς διαφεύξεταί με, ἢ ἀντείπει-
μοι. αὖθις ὁ μὲν τὸν λαὸν διὰ θαλάσσης
διεβίβασεν ἐρυθρᾶς καταποντίσας τοὺς Αἰ-
γυπτίους· ὁ δὲ τὰ ἔθνη πάντα διὰ βαπτίσ-
ματος, καταποντίσας μετὰ τοῦ Διαβόλου τοὺς
Δαίμονας· ὅπερ ἔτι δηλοῖ καὶ ἡ διὰ τοῦ Ἰορ-
δάνου διάβασις, σώσασα μὲν εὐσεβεῖς, ἀσε-
βεῖς δὲ διώκοντας φθείρασα. ὁ μὲν μάννα
δέδωκεν αἰσθητόν· ὁ δὲ Χριστὸς ἑαυτὸν, ἄρ-
τον ἐξ οὐρανοῦ καταβάντα. μεσίτης τῶν ὁ
Μωϋσῆς Ἰσραὴλ καὶ Θεοῦ· ἐθνῶν δὲ πάν-
των καὶ τοῦ πατρὸς ὁ Χριστός. νομοθέτης
ἐκεῖνος ὑπηρετούμενος τῷ Θεῷ· ὁ δὲ κατ'
αὐθεντίαν ὡς Θεὸς εἰκότως νομοθετεῖ, λέ-
Ματθ. 5. 21, γων· ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις,
22. „ οὐ φονεύσεις· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μηδὲ ὀρ-
„ γίζεσθαι εἰκῇ, καὶ τὰ ἑξῆς. ἐφ' οἷς ἐπιλέ-
Μάρ. 1. 22. γεται, ὅτι ἐξεπλήττοντο πάντες ἐπὶ τῇ
„ διδαχῇ αὐτοῦ. τῶν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς, ὡς
„ ἐξουσίαν ἔχων· οὗ τὴν νομοθεσίαν οἱ ἐθνικοὶ
Ψαλ. 9. 20. παρεδέξαντο. διὸ προλέγει Δαβὶδ, κα-
„ τάστησον Κύριε νομοθέτην ἐπ' αὐτούς. γνώ-
„ τωσαν ἔθνη ὅτι ἄνθρωποί εἰσιν. ὅπερ ὁ
Μωϋσῆς οὐκ ἠγνόηκεν, ὡς Θεὸς καὶ νομο-
θέτης ἐστὶν ὁ Χριστός. καίτοι γὰρ περὶ τῶν
Δευτ. 12. 32. ἰδίων νόμων εἰπὼν, οὐκ ἔστι προσθεῖαι, καὶ
„ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν, ἐννοήσας τὴν
τῶν δεσποτικῶν ἀξιωμάτων ὑπεροχὴν πα-
„ ρεγγυᾷ, λέγων, αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάν-
„ τα ὅσα ἐὰν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς, τουτέστι
κἂν τὸν δι' ἐμοῦ νόμον ἐθέλῃ μεταποιεῖν.
ἵνα δὲ μὴ μόνον Μωϋσέως ὁ λόγος ὑπάρχῃ,
„ βεβαιοῖ τοῦτον ὁ πατὴρ, λέγων, ὀρθῶς
„ πάντα ὅσα ἐλάλησας, Προφήτην ἀναστή-
„ σω αὐτοῖς ὥσπερ σὲ, καὶ δώσω τὸ ῥῆμά μου
„ ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. ἀλλ' ἐρεῖ τὶς, ὡς καὶ
τοῖς ἄλλοις Προφήταις ῥῆμα παρέσχεν αὐ-
τός. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν δουλοπρεπῆ τὴν δια-
„ κονίαν ποιούμενοι, τά δε λέγει Κύριος ἔλε-
γον· ὁ δὲ, ὡς ὢν φύσει Θεὸς, τῷ μὲν λε-
Ματθ. 8. 3. πρῷ φησὶ, θέλω καθαρίσθητι· τῷ δὲ
Λουκ. 7. 14. νεανίσκῳ νεκρῷ, σοὶ λέγω ἐγέρθητι· καὶ
Ἰωάν. 11. 43. Λαζάρῳ, δεῦρο ἔξω. ὡς δὲ δημιουργὸς ἐπε-
Μάρκ. 4. 39. τίμα θαλάσσῃ, καὶ πνεύμασι, σιώπα λέ-
γων πεφίμωσο. ὁρᾷς πῇ μὲν οὐσιῶδες ῥῆ-
μα, πῇ δὲ κατ' ἔλλαμψιν μερικήν. διό-
Ἑβρ. 1. 3. φησιν ὁ Παῦλος, φέρων τε τὰ πάντα τῷ
„ ῥήματι τῆς δυνάμεως τοῦ πατρός. ἐπηνέγ-
κε δὲ καὶ τῆς ἐνσάρκου παρουσίας τὴν αἰτίαν
ὁ Μωϋσῆς, αὐτοὺς δείξας τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ
παραιτησαμένους τὴν ἐν Σινᾷ τοῦ Θεοῦ διὰ
Ἐξόδ. 20. 19. πυρὸς ἐπιφάνειαν, λέγοντας Μωϋσεῖ, λά-
„ λει πρὸς ἡμᾶς, καὶ μὴ λαλείτω πρὸς ἡμᾶς
„ ὁ Θεὸς, μή ποτε ἀποθάνωμεν. διὸ τῆς
εὐλαβείας Θεὸς αὐτοὺς ἀποδεξάμενος, Προ-
„ φήτην φησὶν αὐτοῖς ἀναστήσω. ὡς γὰρ
ἀσθενεστέροις τῆς κρείττονος θεωρίας τὴν
ἀνθρωπίνην αὐτοῖς ἐπιφάνειαν ἐπηγγείλα-
το. ἀλλ' ἐπεὶ τοῖς ἐκ περιτομῆς ὁ Προφή-
της ἀναστήσεσθαι προθεσπίζεται, εἰκότως
Ματθ. 15. 24. φησὶν ὁ Σωτὴρ, οὐκ ἦλθον εἰ μὴ εἰς τὰ
„ ἀπολωλότα πρόβατα οἴκου Ἰσραήλ. διὸ
Ματθ. 10. 5, 6. καὶ τοῖς Ἀποστόλοις παρήγγελλεν· εἰς ὁδὸν
„ ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν Σα-

A „ μαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε. πορεύεσθε δὲ μᾶλ-
„ λον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα
„ οἴκου Ἰσραήλ· δηλῶν, ὡς αὐτοῖς προηγου-
μένως κατὰ τὴν προφητείαν ἀπέσταλτο.
τοιγαροῦν μὴ δεξαμένων ἀπελέγχει μὲν
„ αὐτοὺς ἐν ἑτέροις, λέγων, διότι ἦλθον Ἡσ. 50. 2.
„ καὶ οὐκ ἄνθρωπος, ἐκάλεσα καὶ οὐκ ἦν
„ ὁ ὑπακούων, καίφησι πρὸς αὐτοὺς, ἀρθή- Ματθ. 21. 43.
„ σεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καὶ
„ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐ-
B „ τῆς, πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα Ματθ. 28. 19.
„ τὰ ἔθνη.

ιθ. Καὶ ἄνθρωπος ὃς ἂν μὴ ἀκούσῃ τῶν λόγων αὐτοῦ, ὅσα ἂν λαλήσῃ ὁ Προφήτης ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ἐκδικήσω ἐξ αὐτοῦ.

„ ** ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. Ἥτις ψυχὴ οὐκ ἀ-
„ κούσεται τοῦ Προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευ-
Γ „ θήσεται ἀπὸ τῆς φυλῆς αὐτῆς, καὶ ἐξ
„ Ἰσραὴλ, καὶ ὑποκάτωθεν τοῦ οὐρανοῦ· ὡς
τοῦ Κυρίου μέλλοντος τὰ διὰ τοῦ νόμου μυστι-
κῶς παραδοθέντα, τελείως καὶ σωτηριω-
δῶς ἐπασφαλίζεσθαι. τὸν δὲ μὴ ἀκούοντα
αὐτοῦ, μηδὲ ἀνεχόμενον, μὴ ἔχειν σωτη-
ρίαν, κἄν τε τὸν νόμον ποιήσῃ, τοῦ νόμου
μὴ δυναμένου τελειοῦν τὸν ἄνθρωπον, διὰ
τὸ σωματικῶς τὰ ἐν αὐτῷ δικαιώματα γε-
γράφθαι, καὶ ἐν Κυρίῳ Χριστῷ ἀληθινῶς
Δ πληροῦσθαι.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ἐκδεδίκηται οὖν τοῦ
„ λαοῦ ἐκείνου πᾶν αἷμα ἐκχυθὲν ἀπὸ τοῦ αἵ- Λουκ. 11. 51.
„ ματος Ἄβελ, ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου,
καὶ αὐτοῦ γε ἐπὶ πᾶσι τοῦ Χριστοῦ. οὗ τὸ αἷμα
καθ' ἑαυτῶν ἐξαιτησάμενοι, καὶ ἀπὸ τῶν
ἰδίων παιδίων, εἰσέτι καὶ νῦν τῆς τολμη-
θείσης αὐτοῖς ἀσεβείας τὴν τιμωρίαν ἐπέ-
χουσιν. αὐτὸς γὰρ τῶν ὁ Θεὸς λόγος. διὰ
τοῦτο ὁ Κύριος πανταχοῦ τῷ πατρὶ τοὺς οἰ-
E „ κείους λόγους ἀνατίθησι, λέγων, ἀπ' ἐμαυ- Ἰωάν. 14. 10,
„ τοῦ λαλῶ οὐδέν· ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ 18.
„ πατρός μου. ἐκδεδίκηται τὸ αἷμα ἀπὸ τῆς
γενεᾶς τῆς κατὰ τοῦ Σωτῆρος ἐπισυστάσης,
καὶ μάλιστα τῶν τολμησάντων ἀφεῖναι τὴν
„ κατ' αὐτοῦ φωνὴν, τὴν, σταύρου σταύρου αὐ- Λουκ. 23. 18.
„ τόν· αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον· τὸ Ματθ. 27. 23,
„ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν· 25.
ἅμα τε μετελθούσης αὐτοὺς τῆς δίκης, ὡς
ἐκείνους εἰς δεῦρο μηδόλως ἆραι κεφαλὴν
Z τὸ πᾶν ἔθνος δυνηθῆναι, πληρωθείσης
καὶ τῆς τοῦ Ὡσηὲ προφητείας τῆς φασκού-
„ σης, ὁ οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ πέπτωκεν, οὐκ ἔτι- Ὡσ. 1. 4.
„ μοι προσθήσει τοῦ ἀναστῆναι.

κ. Πλὴν ὁ προφήτης ὃς ἂν ἀσεβήσῃ λαλῆσαι ῥῆμα ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ὃ οὐ προσέταξα λαλῆσαι, καὶ ὃς ἂν λαλήσῃ ἐπ' ὀνόματι Θεῶν ἑτέρων, ἀποθανεῖται ὁ προφήτης ἐκεῖνος.

H „ ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ὃς ἐὰν λαλήσῃ
„ ἐπ' ὀνόματι Θεῶν ἑτέρων, ἀποθανεῖται ὁ
„ προφήτης ἐκεῖνος. διόπερ ὁ Κύριος παν-
ταχοῦ τῷ πατρὶ τοὺς οἰκείους ἀνατίθησι λό-
γους,

Ἰωάν. 14. 10, γȣς, ἀπ' ἐμαυτȣ̃, λέγων, λαλῶ ȣ̓δεν· ἐν-
18. „ τολὴν ἔλαβον παρὰ τȣ̃ πατρός μȣ. (1)

κα. Ἐὰν δὲ λέγῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σȣ, πῶς γνωσόμεθα τὸ ῥῆμα ὃ ȣ̓κ ἐλάλησε Κύριος;

κβ. Ὅσα ἐὰν λαλήσῃ ὁ προφήτης ἐπὶ τῷ ὀνόματι Κυρίȣ, καὶ μὴ γένηται τὸ ῥῆμα, καὶ μὴ συμβῇ, τȣ̃το τὸ ῥῆμα ὃ ȣ̓κ ἐλάλησε Κύριος ὁ Θεός. ἐν ἀσεβείᾳ ἐλάλησεν ὁ προφήτης ἐκεῖνος· ȣ̓κ ἀφέξεσθε ἀπ' αὐτȣ̃.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀκȣ́εις, ὅτι τὰς ἐν τοῖς προηγορȣμένοις ἀποτȣ́ξεις, ἀπόδειξιν ἔσεσθαί φησιν ἐναργῆ τȣ̃ μὴ ἐκ Θεȣ̃ κεχρησμῳδεῖσθαί τι. φιλεῖ γὰρ ἀλήθειαν ἡ ἀλήθεια. τοιȣ̃τόν τί φησι καὶ διὰ τῆς Ἱερε-
Ἱερ. 23. 23, μίȣ φωνῆς· Θεὸς ἐγγίζων ἐγώ εἰμι, λέγει
25, 28. „ Κύριος. ἤκȣσα ἃ λαλȣ̃σιν οἱ Προφῆται, ἃ
„ προφητȣ́ȣσιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μȣ ψȣδῆ. εἶτα διὰ μέσȣ τȣ̀ς τῶν θείων νόμων καταφρονητὰς ἐπαιτιασάμενος ȣ̓ μικρῶς, ἐναργῆ τὴν ἀπόδειξιν τῶν τε ἐκ Θεȣ̃ καὶ μὴ δίδωσι τὴν ἀλήθειαν. ἔφη γὰρ πάλιν, ὁ
„ Προφήτης ἐν ᾧ τὸ ἐνύπνιον αὐτȣ̃, καὶ ἐν ᾧ
„ ὁ λόγος μȣ πρὸς αὐτὸν, διηγησάσθω τὸν
„ λόγον μȣ ἐπ' ἀληθείας. ὥστε εἴπερ τὶ φαίνοιτο τῆς ἀληθείας ἡμαρτηκὸς, ἐκδείξειεν ἂν ȣ̓θὺς ψȣδοεπῆ τὸν γεννήτορα, καὶ ἀπὸ τῆς ἑαυτȣ̃ λαλȣ̃ντα καρδίας, ȣ̓κ ἀπὸ Ἱερ. 23. 16.
„ στόματος Κυρίȣ, καθὰ γέγραπται. (2) τὶ ȣ̓ν ἐρȣ̃μεν ἐπὶ τȣ̃ Ἰωνᾶ προειπόντος ὃ μὴ
B γέγονε, καὶ ἐπὶ τȣ̃ Ἡσαΐȣ προειπόντος Ἐζεκίᾳ τελȣτὴν παρȣ̃σαν, εἰ (3) μὴ γέγονε; καὶ τοιαῦτα δ' ἂν εὕροις ἕτερα. ἀλλ' ȣ̓χ ὁ λόγος ψȣδής· τὰ δὲ πράγματα, περὶ ὧν ὁ λόγος, μεταβολὴν ὑπεδέξαντο. καὶ Νινȣ́ῖται γὰρ καὶ Ἐζεκίας μετανοȣ̃ντες, ἐδάκρυσαν. καὶ ἰατρὸς γάρ φησιν, ὡς ὁ νοσῶν φθαρείη, μὴ τμηθείσης αὐτῷ τῆς φλεβός· ἐσώθη δὲ πολλάκις, αὐτομάτȣ γενομένης κενώσεως. ȣ̓ τῆς ȣ̓ν τέχνης τὸ
Γ ψεῦδος, ἡ δὲ τροπὴ παρὰ τὸ ὑποκείμενον. κἀκείνȣς ἔδει παθεῖν διὰ τὴν πρόῤῥησιν, εἴπερ δὴ μὴ μετέγνωσαν. μᾶλλον δὲ διὰ τὴν μετάνοιαν ἡ πρόῤῥησις γέγονεν.

ΚΕΦ. ΙΘ.

α. Ἐὰν δὲ ἀφανίσῃ Κύριος ὁ Θεός σȣ τὰ ἔθνη, ἃ ὁ Θεός σȣ δίδωσί σοι τὴν γῆν αὐτῶν, καὶ κατακληρονομήσετε αὐτȣ̀ς, καὶ κατοικήσετε ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς οἴκοις αὐ-
β. τῶν, Τρεῖς πόλεις διαστελεῖς σεαυτῷ ἐν μέσῳ τῆς γῆς, ἧς Κύριος ὁ Θεός-
γ. σȣ δίδωσί σοι. Στόχασαί σοι τὴν ὁδὸν, καὶ τριμεριεῖς τὰ ὅρια τῆς γῆς σȣ, ἣν καταμερίζει σοι Κύριος ὁ Θεός σȣ, καὶ ἔσται καταφυγὴ ἐκεῖ παντὶ
δ. φονευτῇ. Τȣ̃το δὲ ἔσται τὸ πρόσταγμα τȣ̃ φονευτȣ̃, ὃς ἂν φύγῃ ἐκεῖ, καὶ ζήσεται, ὃς ἂν πατάξῃ τὸν πλησίον ἀκȣσίως, καὶ ȣ̓τος ȣ̓ μισῶν αὐτὸν πρὸ τῆς χθὲς καὶ πρὸ τῆς τρίτης.
ε. Καὶ ὃς ἂν εἰσέλθῃ μετὰ τȣ̃ πλησίον εἰς τὸν δρυμὸν συναγαγεῖν ξύλα, καὶ ἐκκρȣσθῇ ἡ χεὶρ αὐτȣ̃ τῇ ἀξίνῃ κόπτοντος τὸ ξύλον, καὶ ἐκπεσὸν τὸ σιδήριον ἀπὸ τȣ̃ ξύλȣ τύχῃ τȣ̃ πλησίον, καὶ ἀποθάνῃ, ȣ̓τος καταφεύξεται εἰς μίαν τῶν πόλεων τȣ́των, καὶ
ϛ. ζήσεται. Ἵνα μὴ διώξας ὁ ἀγχιστεύων τȣ̃ αἵματος ὀπίσω τȣ̃ φονεύσαντος, ὅτι παρατεθέρμανται τῇ καρδίᾳ, καὶ καταλάβῃ αὐτὸν, ἐὰν μακροτέρα ᾖ ἡ ὁδὸς, καὶ πατάξῃ αὐ-
Δ τȣ̃ ψυχὴν. καὶ τȣ́τῳ ȣ̓κ ἔστι κρίσις θανάτȣ, ὅτι ȣ̓ μισῶν ἦν αὐτὸν πρὸ
ζ. τῆς χθὲς, καὶ πρὸ τῆς τρίτης. Διὰ τȣ̃το ἐγώ σοι ἐντέλλομαι τὸ ῥῆμα τȣ̃το, λέγων, τρεῖς πόλεις διαστελεῖς
η. σεαυτῷ. Ἐὰν δὲ ἐμπλατύνῃ Κύριος ὁ Θεός σȣ τὰ ὅριά σȣ, ὃν τρόπον ὤμοσε Κύριος ὁ Θεὸς τοῖς πατράσι σȣ, καὶ δῴη σοι Κύριος πᾶσαν τὴν γῆν,
θ. ἣν εἶπε δȣ̃ναι τοῖς πατράσι σȣ, Ἐὰν ἀκȣ́σῃς ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς ταύτας, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, ἀγαπᾷν Κύριον τὸν Θεόν σȣ, πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτȣ̃ πάσας τὰς ἡμέρας· καὶ προσθήσεις σεαυτῷ ἔτι τρεῖς πόλεις πρὸς
ι. τὰς τρεῖς ταύτας. Καὶ ȣ̓κ ἐκχυθή-
Ζ σεται αἷμα ἀναίτιον ἐν τῇ γῇ σȣ, ἣν Κύριος ὁ Θεός σȣ δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ,
ια. καὶ ȣ̓κ ἔσται ἐν σοὶ αἵματι ἔνοχος. Ἐὰν δὲ γένηται ἄνθρωπος μισῶν τὸν πλησίον, καὶ ἐνεδρεύσῃ αὐτὸν, (4) καὶ πατάξῃ αὐτȣ̃ ψυχὴν, καὶ ἀποθάνῃ, καὶ φύγῃ εἰς μίαν τῶν πόλεων τȣ́των,
ιβ. Καὶ ἀποστελȣ̃σιν ἡ γερȣσία τῆς πόλεως

(1) Μέρος τȣ̃ προλαβόντος, ἐν ᾧ ὡς ἔτυχε παρέῤῥιπται, ȣ̓δεμίαν σχεδὸν τοῖς προλαβȣ̃σιν ἔχων συνάφειαν.

(2) Τὰ ἑπόμενα ἐν τοῖς ἐκδεδομ. ȣ̓ κεῖται. εἰ μὴ ἐξ ἄλλȣ τινὸς τόπȣ ἐλήφθη, ἢ ὅπȣ τὰ πρότερα τὰ ἐν σελ. 186. τȣ̃ 2. μερ. τȣ̃ 1. Τόμ. ἀλλ' ȣ̓κ ἔοικε τῶν τȣ̃ Κυρίλ. εἶναι

(3) Ἴσ. ἤ.

(4) Καὶ ἐπαναστῇ ἐπ' αὐτὸν, καὶ πατ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

λεως αὐτȣ̃, καὶ λήψονται αὐτὸν ἐκεῖθεν, καὶ παραδώσȣσιν αὐτὸν εἰς χεῖρας τῷ ἀγχιςεύοντι τȣ̃ αἵματος, καὶ
ιγ. ἀποθανεῖται. Οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός σȣ ἐπ' αὐτῷ, καὶ καθαριεῖς τὸ αἷμα τὸ ἀναίτιον ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ εὖ σοι ἔςαι.

ιδ. Οὐ μετακινήσεις ὅρια τȣ̃ πλησίον σȣ, ἃ ἔςησαν οἱ πατέρες σȣ ἐν τῇ κληρονομίᾳ σȣ, ᾗ κατεκληρονομήθης ἐν τῇ γῇ, ἣν Κύριος ὁ Θεός σȣ δίδωσίσοι ἐν κλήρῳ κληρονομῆσαι αὐτήν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Πλησίον ὁ πᾶς ἄνθρωπος εἴρηται.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. (1) Οὔτε γὰρ δεῖ τȣ̀ς πέλας πλεονεκτεῖν, ȣ̓δὲ τȣ̀ς τῶν πατέρων ὅρȣς ὡς καλῶς παγέντας παρασαλεύειν. τȣ̃το γὰρ αἴτιον πάσης συγχύσεως ἔςαι, τῶν μὲν ὁμορȣ́ντων ὡς ἀδικȣμένων, περιφρονȣμένων δὲ τῶν ὁρισάντων. πλησίον δέ τινες πάντα ἄνθρωπον λέγȣσι.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἔτι δὲ τȣ̃το προσδιατέτακται κοινωφελὲς παράγγελμα, μὴ μετακινεῖν ὅρια τȣ̃ πλησίον, ἃ ἔςησαν οἱ πρότεροί σȣ. τȣ̃το δὲ ὡς ἔοικεν ȣ̓ περὶ κλήρων αὐτὸ μόνον καὶ γῆς ὅρȣ νομοθετεῖται, πρὸς πλεονεξίας ἀποκοπὴν, ἀλλὰ καὶ πρὸς φυλακὴν ἀρχαίων ἠθῶν. ἔθη γὰρ ἄγραφα νόμοι, δόγματα παλαιῶν ἀνδρῶν ȣ̓ ςήλαις ἐγκεχαραγμένα καὶ χαρτιδίοις ὑπὸ σητῶν ἀναλισκομένοις, ἀλλὰ ψυχαῖς μετειληφότων τῆς αὐτῆς πολιτείας. ὀφείλȣσι γὰρ παῖδες παρὰ γονέων τῶν ȣ̓σιῶν (2) κληρονομεῖν ἔθη πάτρια, οἷς ἐνετράφησαν, καὶ ἐξ αὐτῶν σπαργάνων συνεβίωσαν, καὶ μὴ καταφρονεῖν παρ' ὅσον ἄγραφος αὐτῶν ἡ παράδοσις. ὁ μὲν γὰρ τοῖς ἀναγραφεῖσι νόμοις πειθαρχῶν ȣ̓κ ἂν δεόντως ἐπαινοῖτο, νȣθετȣ́μενος ἀνάγκῃ καὶ φόβῳ κολάσεως· ὁ δὲ τοῖς ἀγράφοις ἐμμένων, ἑκȣσίαν ἐπιδεικνύμενος τὴν ἀρετὴν, ἐγκωμίων ἄξιος.

ιε. Οὐκ ἐμμενεῖ μάρτυς εἷς μαρτυρῆσαι κατὰ ἀνθρώπȣ κατὰ πᾶσαν ἀδικίαν, καὶ κατὰ πᾶν ἁμάρτημα, καὶ κατὰ πᾶσαν ἁμαρτίαν, ἣν ἂν ἁμάρτῃ. ἐπὶ ςόματος δύω μαρτύρων, καὶ ἐπὶ ςόματος τριῶν μαρτύρων, ςαθήσεται πᾶν ῥῆμα.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν ὁρωμένων, ἐπὶ δὲ τῶν λανθανόντων μάρτυς Θεὸς καὶ τὸ συνειδὸς, δύω ταῦτα· καὶ τρεῖς δὲ μάρτυρες ἡ ἁγία Τριάς. ἧς ὁρώσης καὶ ἀκȣȣ́σης, ὁ Ἄβελ καὶ ἀπο-
Ἱερ. 32. 27. θανὼν, ἔτι λαλεῖ. μάρτυς γὰρ πιςὸς ὁ
» Θεὸς, λέγων, μὴ ἀπ' ἐμȣ̃ κρυβήσεταί τι;

A πάντα γὰρ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα
» ἐνώπιον τȣ̃ Θεȣ̃, τῶν λογισμῶν κατηγο- Ῥωμ. 2. 15.
» ρȣ́ντων, ἢ καὶ ἀπολογȣμένων, καὶ ȣ̓κ ἔςι 11.
» προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ, ȣ̓δὲ τέρπε- Σοφ. 1. 13.
» ται ἐπ' ἀπωλείᾳ ζώντων.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ταῦτα μὲν ἐπὶ αἰσθητȣ̃ καὶ τῶν κατὰ κόσμον, ἐπὶ δὲ τῶν ἡμαρτημένων ἡμῖν, ȣ̓δενὸς δεῖται Θεός. αὐτὸς γὰρ ἐπόπτης ἁπάντων καὶ κριτής.

B ις. Ἐὰν δὲ καταςῇ μάρτυς ἄδικος κατὰ ἀνθρώπȣ, καταλέγων αὐ-
ιζ. τȣ̃ ἀσέβειαν, Καὶ ςήσονται οἱ δύω ἄνθρωποι, οἷς ἐςὶν αὐτοῖς ἡ ἀντιλογία, ἔναντι Κυρίȣ, καὶ ἔναντι τῶν κριτῶν, οἳ ἂν ὦσιν ἐν ταῖς ἡμέραις
ιη. ἐκείναις. Καὶ ἐξετάσȣσιν οἱ κριταὶ ἀκριβῶς, καὶ ἰδȣ̀ μάρτυς ἄδικος ἐμαρτύρησεν ἄδικα, ἀντέςη κατὰ τȣ̃ ἀ-
Γ δελφȣ̃ αὐτȣ̃.

ιθ. Καὶ ποιήσετε αὐτῷ ὃν τρόπον ἐπονηρεύσατο ποιῆσαι τῷ ἀδελφῷ αὐτȣ̃, καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μάρτυς δὲ πιςὸς ȣ̓ Παροιμ. 14. 5.
» ψεύδεται, ὡς ἡ σοφία φησὶν, οἱ δὲ ψευ- Παροιμ. 21.
» δεῖς ἀπολȣ̃νται, κατὰ τȣ̀ς ἀδίκȣς ἐπὶ Σȣ- 28.
Δ » σάνῃ δικαςάς τε καὶ μάρτυρας. μάρτυς Παροιμ. 19. 9.
» γὰρ ψευδὴς ȣ̓κ ἀτιμώρητος ἔςαι, κατὰ
» τὴν παροιμίαν. λάκκον γὰρ ὤρυξε καὶ Ψαλ. 7. 15
» ἀνέσκαψεν αὐτὸν, καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βό-
» θρον ὃν εἰργάσατο.

κ. Καὶ οἱ ἐπίλοιποι ἀκȣ́σαντες φοβηθήσονται, καὶ ȣ̓ προσθήσȣσιν ἔτι ποιεῖν κατὰ τὸ ῥῆμα τὸ πονηρὸν τȣ̃το ἐν ὑμῖν.

E κα. Οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός σȣ ἐπ' αὐτῷ, ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμȣ̃, ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος, χεῖρα ἀντὶ χειρὸς, πόδα ἀντὶ ποδός· καθότι ἂν δῷ μῶμον τῷ πλησίον, ȣ̓τω δώσετε αὐτῷ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ταῦτα μὲν ὁ νόμος πρὸς ἀσθενεῖς τȣ̀ς Ἰσραηλίτας· ὁ δὲ Κύριος ὁ
Z ταῦτα νομοθετήσας τοῖς ἑαυτȣ̃ μαθηταῖς,
» φησίν· ἠκȣ́σατε ὅτι ἐῤῥέθη, ὀφθαλμὸν Ματθ. 5. 38.
» ἀντὶ ὀφθαλμȣ̃, [καὶ τὰ ἑξῆς·] ἐγὼ [δὲ]
» λέγω ὑμῖν, μὴ ἀντιςῆναι τῷ πονηρῷ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸν τῆς νομοθεσίας σκοπὸν καὶ Ἱερεμίας ἐδήλωσε, λέγων,
» ἀγαθὸν ἀνδρὶ ὅταν ἄρῃ ζυγὸν ἐν νεότητι, Θρήν. 3. 27.
» ὅτι ᾖρεν ἐφ' ἑαυτῷ. δώσει ἐν χώματι ςόμα 30.
» αὐτȣ̃. εἰ ἄρα ἐςὶν ἐλπὶς δώσει τῷ παίοντι
» αὐτὸν σιαγόνα, χορτασθήσεται ὀνειδισμȣ̃·
H » ὅτι ȣ̓κ εἰς τὸν αἰῶνα ἀπώσεται Κύριος.

τοιȣ̃τον

(1) Ὠριγένȣς. ἐν Τομ. 2. σελ. 390. τῆς τȣ̃ Ῥȣ. ἐκδόσ.

(2) Ἴσ. πρὸ τῶν ȣ̓σιῶν. (ἐν ταῖς σημειώσ. ταῖς ἐν σελ. 361. τȣ̃ 2. Τόμ. τῆς τȣ̃ Μαγγ. ἐκδόσ.) ὃ καὶ ἡμῖν ἀρέσκει.

Ματθ. 5. 43. τοιȣ̃τον καὶ τὸ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σȣ
» καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σȣ. ὁ γὰρ καταρ-
γήσας τὰ τȣ̃ νηπίȣ Δαβὶδ, καὶ εἴ τις τȣ́τῳ
παραπλήσιος ἦν, ἐχθρὸν ἔχων τὸν Σαȣ̀λ,
A ȣ̓κ ἐμίσει αὐτόν. διὸ καὶ εὐαγγελικῶς ἄγαν
» φησὶν, εἰ ἀνταπέδωκα τοῖς ἀνταποδιδȣ̃σί- Ψαλ 7. 4.
» μοι κακὰ, ἀποπέσοιμι ἄρα ἀπὸ τῶν ἐχ-
» θρῶν μȣ κενός.

ΚΕΦ. Κ.

α. Ἐὰν δὲ ἐξέλθῃς εἰς πόλε-
μον ἐπὶ τȣ̀ς ἐχθρȣ́ς σȣ,
καὶ ἴδῃς ἵππον καὶ ἀνα-
βάτην καὶ λαὸν πλείονά σȣ, ȣ̓ φοβη-
θήσῃ ἀπ' αὐτῶν, ὅτι Κύριος ὁ Θεός-
σȣ μετὰ σȣ̃, ὁ ἀναβιβάσας σε ἐκ
γῆς Αἰγύπτȣ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Θυμȣ̃ γὰρ
καὶ ἐπιθυμίας καὶ συνόλως ἁπάντων πα-
θῶν, ἢ καὶ τῶν ὅλων (1) ἐποχȣμένων,
ὥσπερ ἵπποις ἑκάστοις λογισμῶν, κἂν ἀμά-
χῳ ῥώμῃ κεχρῆσθαι νομίζωσιν, ἀλογητέον,
τȣ̀ς ἔχοντας τὴν τȣ̃ μεγάλȣ βασιλέως Θεȣ̃
δύναμιν ὑπερασπίζȣσαν καὶ προαγωνιζομέ-
νην αἰεὶ καὶ πανταχȣ̃.

β. Καὶ ἔσται ὅταν ἐγγίζῃς (2) τῷ
πολέμῳ, καὶ προσεγγίσας ὁ ἱερεὺς,
λαλήσει τῷ λαῷ, καὶ ἐρεῖ πρὸς αὐ-
γ. τȣ̀ς, Ἄκȣε Ἰσραήλ· ὑμεῖς πορεύεσθε
σήμερον εἰς πόλεμον ἐπὶ τȣ̀ς ἐχθρȣ̀ς
ὑμῶν· μὴ ἐκλυέσθω ἡ καρδία ὑμῶν,
μὴ φοβεῖσθε μηδὲ θραύεσθε μηδὲ ἐκ-
δ. κλίνετε ἀπὸ προσώπȣ αὐτῶν. Ὅτι
Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ὁ προπορευόμενος
ὑμῶν εἰσπολεμῆσαι ὑμῖν τȣ̀ς ἐχθρȣ̀ς
ὑμῶν, καὶ διασῶσαι ὑμᾶς.

ε. Καὶ λαλήσȣσιν οἱ Γραμματεῖς
πρὸς τὸν λαὸν, λέγοντες, τὶς ὁ ἄν-
θρωπος ὁ οἰκοδομήσας οἰκίαν καινὴν,
καὶ ȣ̓κ ἀνεκαίνισεν αὐτήν; πορευέσθω
καὶ ἐπιστραφήτω εἰς τὴν οἰκίαν αὐτȣ̃,
μὴ ἀποθάνῃ ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ ἄν-
ς. θρωπος ἕτερος ἐγκαινιεῖ αὐτήν. Καὶ
τὶς ἄνθρωπος ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπε-
λῶνα, καὶ ȣ̓κ εὐφράνθη ἐξ αὐτȣ̃;
πορευέσθω καὶ ἐπιστραφήτω εἰς τὴν
οἰκίαν αὐτȣ̃, μὴ ἀποθάνῃ ἐν τῷ πό-
λέμῳ, καὶ ἄνθρωπος ἕτερος εὐφραν-
ζ. θήσεται ἐξ αὐτȣ̃. Καὶ τὶς ἄνθρω-
πος ὅστις μεμνήστευται γυναῖκα, καὶ
ȣ̓κ ἔλαβεν αὐτήν; πορευέσθω καὶ ἐπι-
στραφήτω εἰς τὴν οἰκίαν αὐτȣ̃, μὴ
ἀποθάνῃ ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ ἄνθρω-
πος ἕτερος λήψεται αὐτήν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Εἰ γάρ τις,
φησὶ, νεωστὶ δειμάμενος οἰκίαν, ȣ̓κ ἔφθη
εἰσοικίσασθαι· ἢ ἀμπελῶνα φυτεύσας νεό-
φυτον, αὐτὸς εἰς γῆν τὰ κλήματα καθεὶς,
B μήπω τῆς ἐπικαρπίας καιρὸν ἔσχεν· ἢ παρ-
θένον (3) ἐγγυησάμενος, ȣ̓κ ἔγημεν, ἀφιέ-
σθω πάσης στρατείας· φιλανθρωπίας ὁμȣ̃
τὴν ἄδειαν ἀνευρισκόμενος, ἕνεκα δυοῖν·
ἑνὸς μὲν, ἵν' ἐπειδὴ τὰ κατὰ πολέμȣς ἄδη-
λα, μὴ τὰ τῶν πονησάντων, ἀταλαιπώ-
ρως ἄλλοι λαμβάνωσι. χαλεπὸν γὰρ ἔδο-
ξεν εἶναι τῶν ἰδίων τινὰ μὴ ἀπόνασθαι δυ-
νηθῆναι, ἀλλ' οἰκοδομεῖν μὲν ἕτερον, ἐνοι-
κεῖν δ' ἄλλον· καὶ φυτεύειν μέν τινα, τὸν
Γ δὲ μὴ φυτεύσαντα καρπȣ̃σθαι· καὶ μνᾶ-
σθαι μὲν ἄλλον, γαμεῖν δὲ τὸν μὴ μνώμενον.
ὡς ȣ̓ δεῖν (4) ἀτελεῖς τὰς ἐλπίδας κατα-
σκευάζειν τοῖς χρηστὰ τῶν κατὰ τὸν βίον
προσδοκήσασιν. ἑτέρȣ δὲ, ἵνα μὴ σώμα-
τι στρατευόμενοι, ταῖς ψυχαῖς ὑστερίζωσιν.
ἀνάγκη γὰρ αὐτῶν τὴν διάνοιαν ἐκεῖ τε-
τάσθαι, πόθῳ τῆς ἀπολαύσεως ὧν ἀφειλ-
κύσθησαν. ὡς γὰρ οἱ πεινῶντες ἢ διψῶν-
τες, ὅταν σιτίον ἢ ποτόν πȣ παραφανῇ,
Δ διώκȣσι καὶ ἐπιτρέχȣσιν ἀμεταστρεπτὶ, γλι-
χόμενοι μεταλαβεῖν· ȣ̓τως οἱ περὶ νομίμȣ
γυναικὸς, ἢ οἰκίας, ἢ χωρίȣ κτήσεως πο-
νηθέντες, καὶ ὅσον ȣ̓πω τῇ ἐλπίδι νομί-
ζοντες εἰς τὸν ἑκάστȣ τῆς χρήσεως ἀφῖχ-
θαι καιρὸν, ὅταν ἀφαιρεθῶσι τὴν ἀπό-
λαυσιν, σφαδάζȣσιν, ὡς παρόντας μὴ πα-
ρεῖναι τῷ κρείττονι μέρει ψυχῆς, δι' ȣ̓ συμ-
βαίνει κατορθȣ̃ν, ἢ τȣ̀ναντίον.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τύπος ȣ̓ν ἄρα τȣ̃ παροι-
E κίαν ἡγεῖσθαι μὴ ἀνεχομένȣ τὴν παρȣ̃σαν
ζωὴν, ὁ οἰκίαν οἰκοδομῶν, καὶ ταῖς περὶ
ταύτην φιλεργασίαις σπȣδαίως ἐγκείμε-
νος· τȣ̃ δὲ φιλοκτήμονος καὶ φιλοκερδȣ̃ς, ὁ
ἀμπελῶνα φυτεύων· τὸν δὲ γυναικομανῆ
καὶ ἐκτεθρυμμένον, καὶ ταῖς τῆς σαρκὸς
ἐπιθυμίαις ἐπιδιδόντα τὸν νȣ̃ν κατασημή-
νειεν ἂν γυναικὸς μνηστείᾳ ὁ προσιών. τοι-
γάρτοι τῇ τȣ̃ στρατοκήρυκος φωνῇ τῆς ἱε-
ρᾶς καὶ μαχιμωτάτης ἀποχωρȣ̃σι πλη-
Z θύος. ἃ δὲ ἦν εἰκὸς τȣ̀ς τοιοῖς δε [πάθεσι]
συνειλημμένȣς ἐννοεῖν τε καὶ λέγειν, ταῦτα
δὴ φθάσας ὁ κήρυξ ἀναφωνεῖ. ἢ ȣ̓κ ἀλη-
θὲς, ὡς τοῖς τὰ τοιαῦτα νομίζειν (5) εἰω-
θόσι φίλον πως ἐν διωγμοῖς τὸ ἀφερέπονον
ἀγαπᾷν, καὶ ταῖς ὑπὲρ τῆς εἰς Θεὸν ἀγά-
πης [μὴ] κατακολȣθεῖν σπȣδαῖς; ἐννοȣ̃ν-
τας, ὅτι εἴτι γένοιτο παθεῖν ἀγωνιζομέ-
νȣς, οἴκων τε καὶ κτήσεων καὶ τῶν παρὰ
σφίσι τετιμημένων ἐκπίπτȣσιν ἐπιθυμιῶν.
[ἐντεῦ-

(1) Τὸ ὅλον. ἐν ταῖς σημ. ταῖς ἐν σελ. 312. τȣ̃ 1. Τόμ. τῆς τȣ̃ Μαγγ. ἐκδόσ.
(2) Ἐγγίσῃς. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(3) Οὐ παρθένον φησὶν ὁ νόμος, ἀλλὰ γυναῖκα.
(4) Οὐ δέον. ἐν ταῖς εἰρημ. σημ. ὃ καὶ καταλληλότερ.
(5) Νοσεῖν, ὀρθότερ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 149.

[ἐντεῦθεν γὰρ αὐτοῖς συμβαίνει τὸ ἀτολμοτάτους ὁρᾶσθαι καὶ ἀγεννεῖς. ἅπερ οὖν εἰκὸς φρονεῖν τε καὶ λέγειν ἐκείνους, ταῦτα διακέκραγεν ὁ γραμματεὺς, πλαγίοις ὥσπερ ἐλέγχοις καὶ ἀστείοις ὀνειδισμοῖς καταπλήττων τὸν ἀγεννῆ, καὶ προφασιζόμενον πρόφασιν ἐν ἀσθενείαις, καὶ τροφὴν ὥσπερ τινὰ τῇ δειλίᾳ, κοσμικὰς ἡδονὰς συλλέγοντα.]

η. Καὶ προσθήσουσιν οἱ Γραμματεῖς λαλῆσαι πρὸς τὸν λαὸν, καὶ ἐροῦσι, τὶς ὁ ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος καὶ δειλὸς τῇ καρδίᾳ; πορευέσθω καὶ ἐπιστραφήτω εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἵνα μὴ δειλιάνῃ τὴν καρδίαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὥσπερ ἡ αὐτοῦ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. (1) Ὁ τοῖς γηΐνοις ἐγκείμενος, καὶ οἰκίας οἰκοδομῶν, καὶ φυτεύων ἀμπελῶνας, [καὶ] ταῖς τῆς φιλοσαρκίας ἡδοναῖς ἡττώμενος, ἔσται που πάντως δειλός τε καὶ ἄναλκις, [ἀδόκιμος δὲ παντελῶς ὁ τοιοῦτος, καὶ πρὸς ζημίαν ἔσται τοῖς ἄλλοις.]

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ τῶν κεκλημένων εἰς τὸν γάμον παραί-
Λεκ. 14. 18, 20. τησις ἦν τὸ, ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ γυναῖ-
„ κα ἔγημα.

** ΝΕΙΛΟΥ. Δύναται γάρ τις δειλὸς ὑπάρχων πρὸς πειρασμοὺς καὶ πόλεμον Δαιμόνων παραλύσαι τὴν προθυμίαν τοῦ εὐζώνου πρὸς ἀριστείαν.

θ. Καὶ ἔσται ὅταν παύσωνται οἱ Γραμματεῖς λαλοῦντες πρὸς τὸν λαὸν, καὶ καταστήσωσιν (2) ἄρχοντας τῆς στρατιᾶς προηγουμένους τοῦ λαοῦ.

ι. Ἐὰν δὲ εἰσέλθῃς πρὸς πόλιν ἐκπολεμῆσαι αὐτὴν, καὶ ἐκκαλέσῃ αὐτοὺς μετ' εἰρήνης.

Ματθ. 10. 11. ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅμοιον τῷ, εἰς ἣν πόλιν
„ εἰσέλθετε, ἐξετάσατε τὶς ἐξ αὐτῶν ἄξιός-
„ ἐστι· τὸ δὲ, μετ' εἰρήνης, ὅμοιον τῷ ἀποστο-
2. Τιμ. 2. 24. λικῷ, ὅτι δοῦλον Κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι. (3)

ια. Καὶ ἔσται ἐὰν μὲν εἰρηνικὰ ἀποκριθῶσί σοι, καὶ ἀνοίξωσί σοι, ἔσται πᾶς ὁ λαὸς οἱ εὑρεθέντες ἐν αὐτῇ ἔσονταί σοι φορολόγητοι καὶ ὑπήκοοί-
ιβ. σου. Ἐὰν δὲ μὴ ὑπακούσωσί σοι, καὶ ποιήσωσι πρὸς σὲ πόλεμον, καὶ περικαθιεῖς αὐτὴν,

ιγ. Καὶ παραδώσει (4) αὐτὴν Κύριος ὁ Θεός σου εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ πατάξεις πᾶν ἀρσενικὸν αὐτῆς ἐν φό-
ιδ. νῳ μαχαίρας, Πλὴν τῶν γυναικῶν καὶ τῆς ἀποσκευῆς· καὶ πάντα τὰ
A κτήνη, ὅσα (5) ἂν ὑπάρχῃ ἐν τῇ πόλει, καὶ πᾶσαν τὴν ἀπαρτίαν προνομεύσεις σεαυτῷ, καὶ φαγῇ πᾶσαν τὴν προνομὴν τῶν ἐχθρῶν σου, ὧν Κύριος ὁ Θεὸς δίδωσί σοι.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὸ γὰρ κατὰ πάντων καὶ τῶν ἐλάχιστα ἢ μηδὲν ἡμαρτηκότων φονᾷν, εἴποιμι ἂν ἀνημέρου καὶ ἀτιθάσσου ψυχῆς, καὶ τὸ προσθήκην
B ἀνδρῶν πόλεμον κατασκευασάντων ποιεῖσθαι γυναῖκας, ὧν ὁ βίος εἰρηνικὸς φύσει καὶ κατοικίδιος.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μάχαιρα δὲ τοῦ πνεύματος εἴη ἂν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. καὶ τὴν μά- Ἐφεσ. 6. 17.
„ χαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ. ᾧτινι οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ ἀπέκτενον ἅπαν ἀρσενικὸν τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως, ὡς Σίμωνα καὶ Ἐλύμαν τοὺς μάγους, καὶ τὰ ἰσχυρὰ δὲ αὐτῶν κατέλυον δόγματα· πε-
Γ ριεποιοῦντο δὲ τὰς γυναῖκας, καὶ ὠδινούσας
„ ψυχάς. διὰ τὸν φόβον σου Κύριε ἐν γαστρὶ Ἡσ. 26. 18.
„ ἐλάβομεν, [καὶ ἐτέκομεν πνεῦμα σωτη-
„ ρίας σου, ὃ ἐποιήσαμεν] ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ τὰ νήπια δὲ ὡσαύτως, οἷς καὶ Παῦλος
„ γράφει· παιδία μὴ ταῖς φρεσὶ νήπιοι γί- 1. Κορ. 14. 20.
„ νεσθε· ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε. καὶ κτήνη
„ δέφησι περιποιήσατε· δίκαιος γὰρ οἰκτεί- Παροιμ. 12. 10.
„ ρει ψυχὰς κτηνῶν αὐτοῦ· τοὺς ἀλογωτέρους διὰ τῶν κτηνῶν αἰνιττόμενος. κτῆνος ἦν καὶ
Δ ὁ Κορνήλιος κατὰ τὴν ὀπτασίαν τὴν περὶ τῶν τετραπόδων φανεῖσαν τῷ Πέτρῳ.

„ ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ τὰ ἐν τῇ πόλει πάντα
„ προνομεύσεις. αἰχμαλωτίζοντες γάρ φησι 2. Κορ. 10. 5.
„ πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ. τύπος γὰρ ἡ παλαιὰ νομοθεσία τῆς καινῆς.

ιε. Οὕτω ποιήσεις πάσας τὰς πόλεις τὰς μακρὰν οὔσας ἀπὸ σοῦ σφόδρα, αἳ οὐχὶ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν τῶν πό-
E λεων τούτων. ἰδοὺ δὲ ἀπὸ τῶν πόλεων τῶν ἐθνῶν τούτων, ὧν Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι κληρονομῆσαι τὴν γῆν
ιϛ. αὐτῶν· Οὐ ζωγρήσετε πᾶν ἐμπνέον.

ΑΔΗΛΟΥ. Μακρὰν δέ εἰσι καὶ πόῤῥω αἱ τῶν αἱρέσεων πόλεις τε καὶ τὰ συστήματα· ἅς τινας καὶ ἀπ' αὐτῶν ζωγρῆσαι πάμπαν ἔμπνεον ἀπείργει ὁ νόμος.

Z ιζ. Ἀλλὰ ἀναθέματι ἀναθεματιεῖτε αὐτοὺς, τὸν Χετταῖον, καὶ τὸν Ἀμοῤῥαῖον, καὶ τὸν Χαναναῖον, (6) καὶ τὸν Ἐβουσαῖον, καὶ τὸν Γεργεσαῖον, ὃν τρόπον ἐνετείλατό σοι Κύριος ὁ Θεὸς,
ιη. Ἵνα μὴ διδάξωσιν ὑμᾶς ποιεῖν πάντα τὰ βδελύγματα αὐτῶν, ὅσα ἐποίησαν τοῖς Θεοῖς αὐτῶν, καὶ ἁμαρτήσεσθε ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν.

ιθ. Ἐὰν

(1) Ὠριγένους, ψευδῶς. ἐν Τόμ. 2. σελ. 390. τῆς τοῦ Ῥου. ἐκδόσ.
(2) Καταστήσουσιν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. (3) Οὐδὲ τοῦτο, οὐδὲ τὸ ἑξῆς τοῦ Κυρίλ. ἐν τοῖς ἐκδεδομ. εὕρηται.
(4) Ἕως ἂν παραδῷ σοι. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. (5) Καὶ πάντα ὅσα. αἱ αὐτ.
(6) Καὶ Φερεζαῖον, καὶ Εὐαῖον, καὶ Ἰεβουσαῖον. αἱ αὐτ.

ιθ. Ἐὰν δὲ περικαθίσῃς περὶ πόλιν ἡμέρας πλείους ἐκπολεμῆσαι αὐτὴν εἰς κατάληψιν αὐτῆς, οὐκ ἐξολοθρεύσεις τὰ δένδρα αὐτῆς, ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὰ σίδηρον, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ φαγῇ, αὐτὸ δὲ οὐκ ἐκκόψεις. μὴ ἄνθρωπος τὸ ξύλον τὸ ἐν τῷ δρυμῷ εἰσελθεῖν ἀπὸ προσώπου σου εἰς τὸν χάρακα;

A ** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τοσοῦτον ἔρωτα δικαιοσύνης ἐνεργάζεται τοῖς κατ' αὐτὸν πολιτευομένοις, ὡς οὐδὲ πόλεως ἐχθρᾶς τὴν ἀρετῶσαν γῆν ἐφίησι λυμαίνεσθαι, δηοῦντας ἢ δενδροτομοῦντας ἐπὶ φθορᾷ καρπῶν. τί γάρ φησι τοῖς ἀψύχοις μὲν, τὴν δὲ φύσιν ἡμέροις καὶ ἡμέρους καρποὺς ἀπογεννῶσι, μνησικακεῖς; μὴ γὰρ, ὦ οὗτος, ἀνθρώπου πολεμίου δυσμένειαν ἐπιδείκνυται δένδρον, ὡς ἀνθ' ὧν διατίθησιν, ἢ διατιθέναι παρεσκεύασται, ῥίζαις αὐταῖς ἀνασπᾶσθαι; τοὐναντίον δὲ ὠφελεῖ, παρέχον τοῖς νενικηκόσιν ἀφθονίαν τῶν ἀναγκαίων, καὶ τῶν πρὸς ἀβροδίαιτον βίον. οὐ γὰρ ἄνθρωποι μόνον δασμὸν φέρουσι τοῖς κυρίοις, ἀλλὰ καὶ φυτὰ τοὺς ὠφελιμωτέρους κατὰ τὰς ἐτησίους ὥρας, ὧν ἄνευ ζῆν οὐκ ἔστι.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐχὶ ἐξολοθρεύσεις τὰ δένδρα αὐτῆς, ὡς ἂν μὴ ἄχρηστος γένηται κεκρατηκόσιν ἡ γῆ. οὐδὲ γὰρ τὸ δένδρον πολέμιόν φησιν, ὡς ἀντιστῆναι πολιορκοῦσι τὴν πόλιν.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον τοῦτο κατὰ τῶν λεγόντων μετεμψύχωσιν. οὐδὲ γὰρ ἔμψυχον τὸ ξύλον, ἢ ζῶον λογικὸν, ἵνα καὶ φυγεῖν δυνηθῇ, καὶ ἀντιστῆναι ὑμῖν πολιορκοῦσι τὴν πόλιν.

B ΑΔΗΛΟΥ. Κατὰ θεωρίαν δρυμοῖς πολλάκις καὶ ἀκάρποις φυτοῖς ἀπεικάζει τῶν ἐθνῶν τὰς ἀγέλας ἡ θεία Γραφή· ὥσπερ αὖ τοὐναντίον, καρποφόροις ξύλοις τοὺς δικαίους, ἀμπέλῳ τε καὶ συκῇ καὶ ἐλαίᾳ.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ἄκαρπα δὲ δένδρα ὑπῆρχον οἱ Ἀθηναῖοι, πρὸς οὓς καὶ ὁ Ἀπόστολός φησι· κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ. οὐδὲ γὰρ, φησὶν, ἠυκαίρουν, ἢ λέγειν τὶ καὶ ἀκούειν καινότερον. Πράξ. 17. 22, 21.

Γ κ. Ἀλλὰ τὸ ξύλον ὃ ἐπίστασαι ὅτι οὐ καρπόβρωτόν ἐστι, τοῦτο ἐξολοθρεύσεις καὶ ἐκκόψεις καὶ οἰκοδομήσεις χαράκωσιν ἐπὶ τὴν πόλιν, ἥτις ποιεῖ πρὸς σὲ πόλεμον, ἕως ἂν παραδοθῇ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ταῦτα γὰρ καὶ εἰς πολιορκίαν συνοίσει ὑμῖν.

ΚΕΦ. ΚΑ.

α. Ἐὰν δὲ εὑρεθῇ τραυματίας ἐν τῇ γῇ σου, ἣν Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι κληρονομῆσαι, πεπτωκὼς ἐν τῷ πεδίῳ,
β. καὶ οὐκ οἶδας τὸν πατάξαντα, Ἐξελεύσεται ἡ γερουσία σου καὶ οἱ κριταίσου, καὶ ἐκμετρήσουσιν ἐπὶ τὰς πόλεις τὰς κύκλῳ τοῦ τραυματίου·

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τετραυμάτισται μὲν δι' ἡμᾶς ὁ Ἐμμανουήλ· μεμαλάκισται γὰρ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, κατὰ τὰς Γραφάς· εὕρηται δὲ τοῦτο παθὼν ἐν τῇ τῶν Ἰουδαίων γῇ, καὶ ἔξω τῆς πόλεως Ἱερουσαλήμ. πλὴν οὐκ ᾔδεισαν τὸν πατάξαντα πῶς καὶ τίνα τρόπον. τὶ δὴ ἄρα φησὶν ὁ νόμος; καί τοι τῆς Ἰουδαίων ἀνοσιότητος ἔργον εἶναί φαμεν τὰ κατὰ τοῦ Χριστοῦ τολμήματα. αὐτοὶ γὰρ Πιλάτῳ προσῆγον· αὐτοὶ διακεκραγότες ἁλοῖεν [ἄν·], αἶρε, σταύρου αὐτόν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τὶ οὖν ἄρα φησὶν ὁ νόμος; ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πατάξαντα. μυστικὸς ὁ λόγος, καὶ οὐ πᾶσιν ἁπλῶς ἐγκείμενος, μόνοις δὲ τάχα που γνώριμος τοῖς νοοῦσιν ὀρθῶς τὸ Χριστοῦ μυστήριον. ᾤοντο μὲν γὰρ οἱ τῶν Ἰουδαίων καθηγηταὶ, καὶ οἱ τοῖς ἀνοσίοις αὐτῶν κοινωνοῦντες σκέμμασιν, ὅτι κεκρατήκασιν οὐκ ἔχοντος ἐλπίδα (1) Χριστοῦ· καὶ ταῖς ἑαυτῶν δυστροπίαις τὸ χρῆμα προσνέμοντες, ἔχαιρον μὲν ὡς νενικηκότες, οὐκ ᾔδεισαν δὲ ὅτι πέπονθεν ἑκὼν, καὶ τοῖς τοῦ πατρὸς ἑπόμενος νεύμασιν, ἑαυτὸν δέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν.

Ἠσ. 53. 5. Λουκ. 23. 18. Ἰωάν. 19. 6.

γ. Καὶ ἔσται ἡ πόλις ἡ ἐγγίζουσα τῷ τραυματίᾳ, καὶ λήψεται ἡ γερουσία τῆς πόλεως ἐκείνης δάμαλιν ἐκ βοῶν, ἥτις οὐκ εἴργασται, καὶ ἥτις οὐχ
δ. εἵλκυσε ζυγὸν, Καὶ καταβιβάσου-
E σιν ἡ γερουσία τῆς πόλεως ἐκείνης τὴν δάμαλιν εἰς φάραγγα τραχεῖαν, ἥ τις οὐκ εἴργασται οὐδὲ σπείρεται, καὶ νευροκοπήσουσι τὴν δάμαλιν ἐν τῇ φάραγγι.
ε. Καὶ προσελεύσονται οἱ ἱερεῖς οἱ Λευῖται, ὅτι αὐτοὺς ἐξελέξατο Κύριος ὁ Θεός σου παραστῆναι αὐτῷ, καὶ εὐλογεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ· καὶ ἐπὶ
Z τῷ στόματι αὐτῶν ἔσται πᾶσα ἁφὴ καὶ
ς. πᾶσα ἀντιλογία. Καὶ πᾶσα ἡ γερουσία τῆς πόλεως ἐκείνης οἱ ἐγγίζοντες τῷ τραυματίᾳ νίψονται τὰς χεῖρας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῆς δαμάλεως τῆς νενευροκοπημένης ἐν τῇ φάραγγι.
ζ. Καὶ ἀποκριθέντες, ἐροῦσιν, αἱ χεῖρες ἡμῶν οὐκ ἐξέχεαν τὸ αἷμα τοῦτο, καὶ
H οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν οὐχ ἑωράκασιν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Δάμαλις μὲν οὖν ὡς ἐν τύπῳ Χριστὸς, καθάπερ ἤδη προείπομεν.

(1) Καὶ οὐχ ἑκόντος Χριστοῦ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 413.

δάμαλις δὲ ἀνθότȣ καὶ ζυγȣ̃ ἀπείρατος, (1) ὅτι καὶ ὑπὸ ζυγὸν ὡς ἄνθρωπος, καὶ μὴν καὶ ἔξω ζυγȣ̃, διά τοι τὸ εἶναι κατὰ Φύσιν Θεός. ἐλεύθερον γὰρ τὸ θεῖον, καὶ ȣ̓δενὶ τῶν ὄντων ὑπεζευγμένον· κατακρατȣ̃ν δὲ μᾶλλον τῶν ὅλων, καὶ ὑπὸ χεῖρας ἔχον τὴν σύμπασαν κτίσιν. ἀλλ' ἐλεύθερος ὢν κατὰ Φύσιν ὁ υἱὸς ὡς Θεὸς, γέγονε μεθ' ἡμῶν ὡς ἄνθρωπος καὶ ὑπὸ ζυγόν. τοιγάρτοι μεθ' ἡμῶν Θεὸν ἐπεγράφετο τὸν πατέρα. ὑπεζεύγμεθα δὲ ἡμεῖς τῇ τῆς Θεότητος ἐξȣσίᾳ. ȣ̓κȣ̃ν δάμαλις μὲν ἡ ὑπὸ ζυγὸν ὅσον ἧκεν εἰς τὴν Φύσιν, ἔξω δὲ ζυγȣ̃ διὰ τὴν τῆς Θεότητος δόξαν, καὶ τὸ εἰς ἅπαν ἐλεύθερον. ἀλλ' ὅρα τὴν δάμαλιν εἰς τραχεῖαν καὶ ἀνήροτον ἀποφερομένην φάραγγα. μετὰ γάρ τοι τὸν τίμιον σταυρὸν, ὅτε καὶ τραυματίας εἴρηται Χριστὸς, τῆς Ἰȣδαίων ἀποπεφοίτηκε γῆς, μετακεχώρηκέ τε λοιπὸν ἐπὶ τὴν τῶν
» ἐθνῶν χώραν, ἥτις ȣ̓κ εἴργασται ȣ̓δὲ ἔσπαρται. πρὸ γάρτοι τȣ̃ καὶ αὐτοῖς ἔθνεσιν ἐπιλάμψαι Χριστὸν, διετέλȣν ἐν κόσμῳ, γῆ τις ὥσπερ ξηρὰ καὶ ἀνήροτος, καὶ τῆς κατὰ Θεὸν εὐκαρπίας ἐρήμη. καὶ γȣ̃ν ὁ
Ἡσ. 35. 1. » προφήτης Ἡσαΐας περὶ αὐτῆς, εὐφράν-
» θητι ἔρημος, φησὶ, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῆς.
» ἀγαλλιάσθω ἔρημος, καὶ ἀνθείτω ὡς κρῖνον. ȣ̓κȣ̃ν τραχείᾳ τινὶ καὶ ȣ̓κ εἰργασμένῃ καὶ ἀκάρπῳ παντελῶς τὴν τῶν ἐθνῶν χώραν, ἤτοι πληθὺν, εὖ μάλα παρεικαστέον. ἐκεῖ διὰ τῶν θείων ἱερȣργῶν νευροκοπεῖσθαι δεῖν ἔφη τὴν δάμαλιν. τελεῖται γὰρ, ὡς ἔφην, παρ' ἡμῖν τοῖς ἐξ ἐθνῶν τὸ μέγα Χριστȣ̃ μυστήριον· καὶ ὁμολογȣ̃ντες αὐτȣ̃ τὸ πάθος, καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, ταῖς μυστικαῖς προσίεμεν εὐλογίαις. τȣ̃το οἶμαί ἐστι τὸ νευροκοπεῖσθαι τὴν δάμαλιν. καταγγέλλοντες γὰρ, ὡς ἔφην, τὸν θάνατον αὐτȣ̃, καὶ μέντοι καὶ τὴν ἀνάστασιν, τὸ σεπτὸν τελȣ̃μεν μυστήριον. ἀλλ' ὅσον τῆς Ἰȣδαίων ἀνοσιότητος ἀποφοιτῶσι μακρὰν, ἀφέντες τὴν πόλιν, ἐν ᾗ τετραυμάτισταί τε καὶ ἥυρηται πεπονθὼς, ἐπὶ τὴν τραχεῖαν καὶ ἀνήροτον ἥκοντες φάραγγα· ἐκεῖ νίψον-
» ται τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτῷ τῷ Χριστῷ. ἀπολȣ́σονται γὰρ εἰς τὸν αὐτȣ̃ θάνατον βαπτιζόμενοι. τȣτὶ γὰρ οἶμαί ἐστι τὸ ἐπ' αὐτῷ νίψασθαι τὰς χεῖρας. ὁμολογȣ̃ντες δὲ, ὅτι τῆς Ἰȣδαίων ἀνοσιότητος ȣ̓ γεγόνασι (2) κοινωνοὶ, κομιȣ̃νται τὴν ἄφεσιν. Ἰȣδαῖοι μὲν γὰρ ἐμπαροινήσαντες τῷ Χριστῷ, τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς καταγράφȣσι τὸ δυσσέ-
Ματθ. 27. 25. βημα, λέγοντες· τὸ αἷμα αὐτȣ̃ ἐφ' ἡμᾶς,
» καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. οἱ δὲ τῆς παρ' αὐτȣ̃ χάριτος ληψόμενοι, (3) καὶ τὴν διὰ τȣ̃ ἁγίȣ βαπτίσματος ζητȣ̃ντες κάθαρσιν, δι' ὧν ἐγνώκασι τιμᾷν, μονονȣχὶ καὶ ἀνα-
» κεκράγασι λέγοντες· αἱ χεῖρες ὑμῶν ȣ̓κ
» ἐξέχεαν τὸ αἷμα τȣ̃το. ἐν Χριστῷ δὴ ȣ̓ν ἡ κάθαρσις· κἂν εἴ τις ἐξ Ἰȣδαίων ἕλοιτο

A φρονεῖν ὀρθά. [ὃ δὴ καὶ δεδράκασι καὶ πρό γε τῶν ἄλλων οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ, καὶ οἱ δι' αὐτῶν πιστεύσαντες. οἷς ἄν τις εἰκότως καὶ τὸ τῆς γερȣσίας περιθείη πρόσωπον. τίμιοι γὰρ καὶ ἀπόλεκτοι, τὴν τȣ̃ Ἰσραὴλ ἀνοσιότητα παραιτȣ́μενοι διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ.]

η. Ἵλεως γενȣ̃ τῷ λαῷ σȣ Ἰσραὴλ, ȣ̓ς ἐλυτρώσω Κύριε ἐκ γῆς
B Αἰγύπτȣ, ἵνα μὴ γένηται αἷμα ἀναίτιον ἐν τῷ λαῷ τȣ̃ Ἰσραήλ. καὶ ἐξι-
θ. λασθήσεται αὐτοῖς τὸ αἷμα. Σὺ δὲ ἐξαρεῖς τὸ αἷμα τὸ ἀναίτιον ἐξ ὑμῶν αὐτῶν, καὶ εὖ σοι ἔσται, (4) ἐὰν ποιήσητε τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀρεστὸν ἔναντι Κυρίȣ τȣ̃ Θεȣ̃ σȣ.

ι. Ἐὰν δὲ ἐξέλθῃς εἰς πόλεμον ἐπὶ τȣ̀ς ἐχθρȣ́ς σȣ, καὶ παραδῷ σοι
Γ αὐτȣ̀ς Κύριος ὁ Θεός σȣ εἰς τὰς χεῖράς σȣ, καὶ προνομεύσῃς τὴν προνο-
ια. μὴν αὐτῶν, Καὶ ἴδῃς ἐν τῇ προνομῇ γυναῖκα καλὴν τῷ εἴδει, καὶ ἐνθυμηθῇς αὐτῆς, καὶ λάβῃς αὐτὴν σεαυ-
ιβ. τῷ εἰς γυναῖκα, Καὶ εἰσάξῃς αὐτὴν ἔνδον ἐν τῇ οἰκίᾳ σȣ, καὶ ξυρήσεις τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, καὶ περινυχιεῖς αὐ-
ιγ. τὴν, Καὶ περιελεῖς τὰ ἱμάτια τῆς
Δ αἰχμαλωσίας αὐτῆς, καὶ καθιεῖται ἐν τῇ οἰκίᾳ σȣ, καὶ κλαύσεται τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα μηνὸς ἡμέρας· καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσῃ εἰς αὐτὴν καὶ συνοικισθήσῃ αὐτῇ, καὶ ἔσται σȣ γυνή.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἢν ἐκ προνομῆς εὐμόρφȣ γυναικὸς εἰς ἐπιθυμίαν
E ἔλθῃς, μὴ ὡς αἰχμαλώτῳ, φησὶν, ἐπαπερύγῃς τὸ πάθος, ἀλλ' ἡμερώτερον, οἰκτισάμενος τῆς μεταβολῆς, ἐπικȣ́φισον τὴν συμφορὰν, μεθαρμοσάμενος πάντα πρὸς τὸ βέλτιον. ἐπικȣφίσεις δὲ, τὰς μὲν τῆς κεφαλῆς χαίτας ἀποκείρας, περιελὼν δὲ ὄνυχας, ἀπαμφιέσας δὲ τὴν ἐσθῆτα, ἣν ἔχȣσα ἐζωγρήθη. τριάκοντα δ' ἡμέρας ἀνεὶς, καὶ ἐπιτρέψας αὐτῇ πενθῆσαι καὶ δακρύσαι μετ' ἀδείας πατέρα καὶ μητέρα
Z καὶ τȣ̀ς ἄλλȣς οἰκείȣς, ὧν ἀπεζεύχθη τεθνεώτων, ἢ θανάτȣ χείρȣς ὑπομενόντων τὰς ἐν δȣλείᾳ συμφορὰς, μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς γαμετῇ νομίμῳ συνέρχȣ. τὴν γὰρ μέλλȣσαν εὐνῆς ἀνδρὸς ἐπιβήσεσθαι, μὴ κατὰ μισθαρνίαν, ὡς ἑταίραν τὸ τῆς ὥρας ἄνθος καπηλεύȣσαν, ἀλλ' ἢ δι' ἔρωτα τȣ̃ συμβάντος, ἢ διὰ τέκνων γένεσιν, ὅσιον θεσμῶν τῶν ἐπὶ τελείοις γάμοις ἀξιȣ̃σθαι. πάνυ καλῶς ἕκαστα διαταξάμενος. πρῶτον
H μὲν γὰρ ȣ̓κ εἴασεν ἀχάλινον φέρεσθαι τὴν ἐπιθυ-

(1) Ἴσ. ἀπείρατος; ἐρωτημ. καταλληλότερ. ἐν δὲ τῇ 414. σελ. τȣ̃ 1. Τόμ. ȣ̃τω· δάμαλις μὲν, ἀνθότȣ καὶ ζυγȣ̃ ἀπείρατος, καὶ ὑπὸ ζυγὸν, κτ.

(2) Ἀνοσιότητος γεγόνασιν. αὐτ. ἐν σελ. 415. κατάλληλον δὲ τὸ, ȣ̓ γεγόνασιν, ὡς ἐκ τῶν ἑπομένων δῆλον.

(3) Γλιχόμενοι. αὐτ.

(4) Τὸ, εὖ σοι ἔσται, λείπει ταῖς εἰρημ. ἐκδόσ.

ἐπιθυμίαν ἀπαυχενίζουσαν, ἀλλ' ἀνέστειλε τὸ σφοδρὸν αὐτῆς, ἡμέρας τριάκοντα ἐάσας. δεύτερον δὲ, τὸν ἔρωτα βασανίζει, πότερον ἐπιμανὴς καὶ ἀψίκορος καὶ ὅλως τοῦ πάθους ἐστὶν, ἢ μετέχει τῆς καθαρωτάτης ἰδέας, ἀνακεκραμένου λογισμοῦ. λογισμὸς γὰρ πεδήσει τὴν ἐπιθυμίαν, οὐδὲν ὑβριστὸν ἐάσας αὐτὴν ἐργάσασθαι, ἀλλὰ τὴν μηνιαίαν προθεσμίαν ἐπισχών. τρίτον δὲ ἐλεεῖ τὴν αἰχμάλωτον, εἰ μὲν παρθένος ἐστὶν, ὅτι γονεῖς οὐκ ἐγγυῶσι, τὴν εὐκταιοτάτην σύνοδον ἁρμοζόμενοι· εἰ δὲ χήρα, διότι τοῦ κουριδίου στερουμένη, πεῖραν ἑτέρου λαβεῖν μελλήσει, καὶ ταῦτα ἐπανατειναμένου ἔτι δεσποτικὸν φόβον, κἂν ἰσότητα ἐπιτηδεύῃ. τὸ γὰρ ὑπακοῦον, ἀεὶ τὴν τοῦ κρατοῦντος, κἂν ἡμερώτερος ᾖ, δέδοικεν ἰσχύν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Διὰ τοῦτο κελεύει αὐτὴν ὁ νόμος ξυρᾶσθαι κεφαλὴν καὶ ὀφρύας, καὶ πενθῆσαι τριάκοντα ἡμέρας τοὺς ἑαυτῆς· ἵνα ἡ μὲν ξύρησις, ἀηδεστάτην αὐτὴν ἀποδείξῃ, παύσῃ δὲ τὸν πόθον· ὁ δὲ τοῦ πένθους χρόνος παύσῃ τὸ φίλτρον, ἡ δὲ κειμένη ζημία ἡ πρὸ τοῦ χρόνου ταπεινώσῃ αὐτήν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τὴν αἰχμάλωτον θρηνεῖν τοὺς οἰκείους κελεύει ῥητὸν ἀριθμῶν ἡμερῶν, εἶθ' οὕτω συναφθῆναι τῷ ταύτην ἀνδραποδίσαντι; Οὐ βούλεται ἀναμιγῆναι θρῆνον εὐφροσύνῃ, οὐδὲ μειδιάματι δάκρυον. τούτου χάριν προσέταξε καιρὸν αὐτὴν τοῦ πένθους λαβεῖν, (1) καὶ ἀπαλλαγεῖσαν, τότε μεταλαχεῖν τῆς γαμικῆς ὁμιλίας. πρὸς δὲ τούτῳ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ἐκείνου κολάζων, ἐκέλευσε (2) μὴ τῆς ἡδονῆς τὸ πάθος, ἀλλὰ τὸν λογισμὸν τῆς κοινωνίας ἡγήσασθαι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐκοῦν, καθάπερ ἤδη προεῖπον, οἷά τις αἰχμάλωτος ἐθήτευσεν Αἰγυπτίοις ἡ τῶν Ἰουδαίων συναγωγή. [καθίκοντο μὲν γὰρ οἱ πατέρες εἰς Αἴγυπτον, λιμοῦ κατωθήσαντος ἐν ἀρχαῖς.] ἐπειδὴ δὲ μακρὸς διΐπευσε χρόνος, ἁδροὺς καὶ ἐντολμοτάτους καὶ ἀριθμῶν κρείττονας ἀπετέλει λοιπόν. εἶτα ἀδικουμένους ἠλέει Θεός. πεπολέμηκε γὰρ, ὡς ἔφην, πλεονεκτοῦσιν οὐ φορητῶς τοῖς Ἰουδαίων δήμοις, (3) ἐξείλετο καὶ νενίκηκεν. εἶδεν ἐν τῇ προνομῇ τὴν δορύκτητον Ἱερουσαλὴμ, ἤτοι τὴν τῶν Ἰουδαίων πληθὺν τῷ τῆς συγγενίας (4) διαστίλβουσαν κάλλει· καλὴ γὰρ καὶ ἀξιάγαστος πρὸς (5) τοὺς πατέρας· ἐπειδὴ δὲ τεθέατο καὶ ἐνεθυμήθη αὐτῆς, τουτέστιν ἀξιέραστον ἐποιήσατο, μονονουχὶ δὲ καὶ συνοικῆσαι θελήσας, καὶ ἀγαθῶν σπουδασμάτων αὐτὴν ἀποδεῖξαι μητέρα, εἰσήγαγεν εἰς τὸν ἴδιον οἶκον. καὶ τὶ δὴ τοῦτο ἐστίν; ἔπηξεν ἐν τῇ ἐρήμῳ τὴν ἁγίαν σκηνὴν, ἵνα

A ταῖς κατὰ νόμον θυσίαις, καὶ ταῖς ἐν τύπῳ λατρείαις παιδαγωγουμένη, μανθάνῃ κατὰ βραχὺ τὸ τοῦ Χριστοῦ μυστήριον. παιδα- Γαλ. 3. 24.
» γωγὸς γὰρ ὁ νόμος ἐπὶ Χριστόν. εἰσοικισάμενος δὲ, καὶ ἐξύρησε, καὶ ὀνύχων ἀπήλλαξε, καὶ τῶν τῆς αἰχμαλωσίας ἀμφίων. κεφαλὴν μὲν οὖν τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν κατείθισταί πως εἰς νοῦ ποιεῖσθαι δήλωσιν· τρίχας δὲ δὴ τὰς ἐν αὐτῇ τοῖς εἰς νοῦν παρεικάζειν νοήμασιν. οὐκοῦν ἡ ξύρησις τῶν τρι-
B χῶν τὴν ἐννοιῶν ἀπόθεσιν [εὖ] μάλα παραδηλοῖ. ὃ δὴ καὶ λελυτρωμένος ὁ ἀρχαῖος Ἰσραὴλ πληροῦν ἐπετάττετο, Θεοῦ λέγον-
» τος ἐναργῶς, οὐκ ἔσονταί σοι Θεοὶ ἕτεροι, Ἐξόδ. 20. 3.
πλὴν ἐμοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς. τὸ μὲν οὖν ψιλοῦσθαι τὴν κεφαλὴν ταῦτα δὴ πάντως ὑπεμφήνειεν ἄν· τὸ δὲ δὴ καὶ ὀνύχων ἀπαλλάττεσθαι μακρῶν, ῥύπου καὶ ἀκαθαρσίας ἀποβολὴν ὑπαινίττεται· ὅτι δὲ τῆς ἀρχαίας ἀκαθαρσίας ἀποφοιτᾶν ἔδει τὸν
Γ Ἰσραὴλ, τῆς πρὸς Θεὸν οἰκειότητος ἠξιωμένον, οὐκ ἂν ἐνδοιάσειέ τις· τὰ δὲ τῆς αἰχμαλωσίας ἱμάτια, φαίην ἂν ἔγω γε τῆς δουλείας τὸ σχῆμα, καὶ τῆς ἐν φαυλότητι πολιτείας ἀναγράφειν τοὺς τύπους· ὑπενηνεγμένη γὰρ τοῖς τοῦ Διαβόλου θελήμασι, ταῖς ἐκείνου πλεονεξίαις ὑποφέρουσα τὸν αὐχένα, ἄμφιον ὥσπερ τὶ διεῤῥωγὸς καὶ ῥυποῦν τὴν φιλοσαρκίαν ἐδέχετο· ἐπειδὴ δὲ λελύτρωτο νόμου, καὶ δὴ τὰ ἀμείνω κα-
Δ τεπαιδεύετο φρονεῖν τε καὶ δρᾷν, τῆς ἀρχαίας φαυλότητος ἀπεδύσατο τὰ ἐγκλήματα, καὶ οἷά τινα χιτῶνα λαμπρὸν τὴν διὰ νόμου παίδευσιν αὐτῷ περιθεὶς διετέλει λοιπόν. ἀποδυόμεθα δὲ καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι, μονονουχὶ παραῤῥίπτοντες τῷ Σατανᾷ τὰ τῆς αἰχμαλωσίας ἱμάτια· οὕτω τε αὐτὸν ἐνδυσάμενοι τὸν Ἐμμανουὴλ, ἀνατίθεμεν τῷ Θεῷ τὰ χαριστήρια, λέγοντες·
» ἀγαλλιάσθω ἡ ψυχή μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ· Ησ. 61. 10.
E» ἐνέδυσε γάρ με ἱμάτιον σωτηρίου, καὶ τὰ ἑξῆς. κατεψιλωμένη δὴ οὖν τὴν τρίχα, καὶ περιῃρημένη, φησὶν, ὄνυχάς τε τοὺς μακροὺς καὶ ῥυποῦντας, καὶ τὰ τῆς αἰχμαλωσίας ἐσθήματα, τότε δὴ τότε τὸ σὸν οἰκήσει δωμάτιον, καὶ εἰσοικισθήσεται μὲν ὡς
» ἐν τάξει τῆς γεγαμημένης· πλὴν κλαύσεται
» τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα μηνὸς ἡμέρας, τουτέστι τῶν οἴκοι διαμεμνήσεται. καὶ με-
» τὰ τοῦτο εἰσελεύσῃ πρὸς αὐτὴν, καὶ ἔσται σου
Z γυνή. δεῖν γὰρ οἶμαι τοὺς εἰς οἰκειότητα κεκλημένους τὴν ὡς πρὸς Θεὸν, ἐκτόπων μὲν ἐννοιῶν καὶ ἐνθυμημάτων εἰκαίων, τῶν ἐπί γε τῷ πεπλανῆσθαι (6) φημὶ, καὶ ῥύπου παντὸς τὸν νοῦν ἀπαλλάττοντας, προσεδρεύειν ἀπερισπάστως τῷ τετιμηκότι, καὶ εἰς οἰκειότητα πνευματικὴν παραδεξαμένῳ Θεῷ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τὶ τοίνυν φησὶν ὁ νόμος;
» κλαύσεται τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα
» μηνὸς ἡμέρας, τουτέστιν οὐκ εὐθὺς ἀσπαστὸν

 ποιήσε-

(1) Λαβεῖν τριάκοντα ἡμέρας, εἶθ' οὕτω τοῦ πένθους ἀπαλλαγ. ἡ ἐν Χάλ. ἔκδ.
(2) Κολάζει, κελεύων. ἡ αὐτ.
(3) Τοῖς Αἰγυπτίων δεσμοῖς. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 417.
(4) Τῷ τῆς πατρῴας εὐγενείας. αὐτ.
(5) Διά. αὐτ. ὀρθότερ.
(6) Τῷ πλημμελεῖσθαι. αὐτ.

ποιήσεται τὸ τῶ σῶ ἑσίαν οἰκεῖν· διαμεμνήσεται δὲ τῶν οἴκοι βραχύ. συμβαίνει δὲ τᾶτο τοῖς ἐμπίπλασιν εἰς αἰχμαλωσίαν, κἂν μειζόνων τύχωσι τιμῶν. τᾶτο σωέβη παθεῖν ταῖς Ἰσδαίων ἀγέλαις. λελύτρωνται μὲν γὰρ ἐξ Αἰγύπλε κ᾽ πικρᾶς δᾳλείας ἐξῃρημένοι, κέκληνται δὲ παρὰ Θεᾶ πρὸς τῶ ἄνωθεν αὐτοῖς καὶ ἐκ πατέρων ἐλσθερίαν, ἀλλ᾽ ἦσαν καὶ ἄτω τῶν σὺ Αἰγύπλῳ μνήμονες, καὶ ἔκλαιον, λέγοντες, ὄφελον ἀπεθάνομεν πληγέντες ὑπὸ Κυρίε σὺ Αἰγύπλῳ. κατεμέμφοντο δὲ καὶ Μωϋσέως, λέγοντες, ἵνα τὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς σὺ τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ; ὅτι τοίνω ἀνάγκη τῆς ἐπαράτε Φιλοσαρκίας, κ᾽ τῆς εἰς κόσμον ζωῆς ἀπαλλατομένες, δυσαποσάσως ἔχειν σὺ ἀρχαῖς, καὶ ζητεῖν ἐᾳ᾽ ὅτε τὰ σὺ αὐτῷ, πλαγίως ἡμῖν ὑπεμφαίνει, λέγων ὁ νομοθέτης· ὅτι κλαύσεται τὸν πατέρα καὶ τῶ μητέρα μιῶς ἡμέρας. καὶ ἃ δήπε φαμὲν, ὅτι κλαίειν αὐτὰς προσέταχε· συγχωρεῖ δὲ μᾶλλον, καὶ ἀᾳθανάντων ἀνέχεται.

Εξόδ. 16. 3.

ιδ. Καὶ ἔσαι ἐὰν μὴ θέλῃς αὐτῶ, ἐξαποσελεῖς αὐτῶ ἐλᾳθέραν, καὶ πράσει ἃ πραθήσεται ἀργυρίῳ· (1) ἃκ ἀθετήσεις αὐτῶ, διότι ἐταπείνωσας αὐτῶ.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐὰν δέτις τῆς ἐπιθυμίας πληρωθεὶς, καὶ διακορὴς γενόμενος, μηκέτι κοινωνεῖν ὁμιλίας ἀξιοῖ τῆς πρὸς τῶ αἰχμάλωτον, ἃ ζημιοῖ μᾶλλον αὐτὸν, ἢ νᾳθετεῖ καὶ σωφρονίζει πρὸς βελτίωσιν ἠθῶν. κελᾳύει γὰρ μήτε πιπράσκειν, μήτ᾽ ἔτι δάλιω ἔχειν, ἀλλὰ χαρίζεᾳθαι μὲν ἐλᾳθερίαν αὐτῇ. χαρίζεᾳθαι δὲ καὶ τῶ ἐκ τῆς οἰκίας ἀπαλλαγῶ ἀδεᾶ, ὡς μὴ γυναικὸς ἑτέρας ἐπεισελθέσης, ἐξ ἔριδος, οἷα φιλεῖ κατὰ ζηλοτυπίαν, πάᳬη τὶ τῶν ἀνηκέσων· ἅμα καὶ τᾶ δεσπότε καὶ νεωτέροις φίλτροις ὑπηγμένε, καὶ καταφρονᾶντος τῶν παλαιτέρων.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐὰν δὲ μετὰ τῶ κοινωνίαν παραιτήσηται τὸν γάμον, ἀπολυθῶαι προσέταξε, μισθὸν τῆς κοινωνίας τῶ ἐλᾳθερίαν λαβᾶσαν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀλλ᾽ ἔσαι, φησὶν, ἐὰν μὴ θέλῃς αὐτῶ, ἐξαποσελεῖς αὐτῶ ἐλᾳθέραν, καὶ πράσει ἃ πραθήσεται ἀργυρίε. ὅτε γὰρ δεδυσέβηκεν ἡ τῶν Ἰσδαίων σωαγωγὴ, καὶ αὐτῷ τὰς χεῖρας ἐπαφεῖσα Χρισῷ, ὅτε πεπαρῴνηκεν εἰς τὸν ἑαυτῆς δεσπότω, τότε μεμίσηται, καὶ γέγονεν ἀνεθέλητος, μονονᾳχὶ καὶ τῆς θείας τε καὶ ἱερᾶς ἑσίας ἀπεπέμπετο· πλῶ εἰς δᾳλείαν ἃ παραδέδοται, ἃδὲ οἷον καταπεπραμένη τῷ Σατανᾷ τοῖς ἐκείνε θελήμασι παντελῶς ὑπενώεκλαγ. [ἃ γὰρ λελάτρευκεν εἰδώλοις, καίτοι τῆς εἰς Χρισὸν οἰκειότητος ἀπολιᾳθήσας ὁ Ἰσραήλ.] προσμεμένηκε δὲ τὸν ἕνα καὶ Φύσει Θεὸν ὁμολογῶν ὁ Ἰσραὴλ καὶ προσκυνῶν, καὶ ἀγάπῳ τῶ πρὸς Μωσέα τετήρηκε καὶ νόμον. ἃ γὰρ ἠθέτησεν αὐτῶ εἰς ἅπαν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, ὅτι τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος ἠξιώθη ποτέ. [τᾶτο γὰρ ἡμᾶς διδάσκει λέγων, ἃκ ἀθετήσεις αὐτῶ, ὅτι ἐταπείνωσας αὐτῶ. ταπείνωσιν γὰρ σὺταῦθά φησι τῶ διαπαρθενύσυσιν, ἤτοι τῆς πνᾳματικῆς σωαφείας τὸν τρόπον, δῆλον δὲ ὅτι τῆς σὺ Χρισῷ.]

ιε. Ἐὰν δὲ γένωνταί ἀνθρώπῳ δύω γυναῖκες, μία αὐτῶν ἠγαπημένη, καὶ μία αὐτῶν μισᾳμένη, καὶ τέκωσιν αὐτῷ ἡ ἠγαπημένη καὶ ἡ μισᾳμένη, καὶ γένηται υἱὸς πρωτότοκος τῇ μισᾳμένῃ, Καὶ ἔσαι ᾗ ἡμέρᾳ κληροδοτῇ τὰ ὑπάρχοντα αὐτᾶ τοῖς υἱοῖς αὐτᾶ, ἃ δυνήσεται πρωτοτοκεῦσαι τὸν υἱὸν τῆς ἠγαπημένης τὸν πρωτότοκον,

ιε.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τῆς ῥητῆς διανοίας τὸ δίκαιον ἐμφαινύσης τᾶ νόμε, τὸν κεκρυμμένον σκοπήσωμεν νᾶν. δύω γυναῖκες ἐχρημάτισαν τῷ τῶν ὅλων σωτῆρι Χρισῷ, ἥτε σωαγωγὴ τῶν Ἰσδαίων, καὶ ἡ ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησία. ἀλλ᾽ ἡ μὲν πρώτη μισηθεῖσα διὰ τῶ ἀποσασίαν αὐτῆς, ἐξαπεσάλη. ταύτῃ δὲ υἱοὶ γεγόνασιν οἱ ἀμφὶ τὸν θεσπέσιον Ἀβραὰμ, εἰ καὶ πατέρες αὐτῆς πάλιν ἐχρημάτιζον, καὶ ὅσοι μετ᾽ ἐκείνης τῶ πολιτείαν ἐφάμιλλοι πρὸ τῆς χάριτος, ὁσαγγελικῶς βιώσαντες, καὶ ἄτρωτον τὸ κατ᾽ εἰκόνα τηρήσαντες. περὶ τῆς ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίας ὁ Δαβίδ· ἄκεσον θύγατερ, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ ὁ μακάριος δὲ Παῦλος, ἡρμοσάμιν γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παρασῆσαι τῷ Χρισῷ. (2)

Ψαλ. 44. 10.

2. Κορ. 11. 2.

ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Δύω ἑκάσῳ σωοικᾶσι γυναῖκες, ἐχθραὶ καὶ δυσμενεῖς ἀλλήλαις, τῶν ζηλοτυπίας τὸν ψυχικὸν οἶκον ἀναπιμπλάσαι φιλονεικιῶν. τᾶτων τῶ μὲν ἑτέραν ἀγαπᾶμεν, χειροήθη καὶ τιθασὸν καὶ φιλτάτω καὶ οἰκειοτάτω αὐτοῖς νομίζοντες, καλεῖται δὲ ἡδονή· τῶ δὲ ἑτέραν ἐχθραίνομεν, ἀτίθασον, ἀνήμερον, ἐξηγριωμένω, πολεμιωτάτω ἡγέμενοι· ὄνομα δὲ καὶ ταύτης ἐσὶν, ἀρετή.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πρώτισα γάρ ἐσι καὶ τελειόταται τὰ τῆς μισᾳμένης ἀρετῆς γεννήματα, τὰ δὲ τῆς ἀγαπωμένης ἡδονῆς, ἔκατα.

ιζ. Ἀλλὰ τὸν πρωτότοκον υἱὸν τῆς μισᾳμένης ἐπιγνώσεται δᾶναι αὐτῷ διπλᾶ ἀπὸ πάντων ὧν ἂν ὑρεθῇ αὐτῷ, ὅτι ᾶτός ἐσιν ἀρχὴ τῶν τέκνων αὐτᾶ, κ᾽ τᾶτῳ καθήκει τὰ πρωτοτόκια.

ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὅτε ἀποδώσει δηλονότι ἑκάσῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτᾶ, ἃχ ὑπεροψεται

(1) Ἀργυρίε. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(2) Οὐδὲ τᾶτο, ἃδὲ τὸ ἑξῆς εὕρηται σὺ τοῖς ἑκδεδομ.

» ρόψεται τὸν πρωτότοκον υἱὸν τῆς μισουμέ-
» νης, ἀλλ' ἐπιγνώσεται δοῦναι αὐτῷ διπλᾶ·
ὅτι τε πρὸ τῆς χάριτος γεγόνασι, καὶ
πολιτείαν εὐαγγελικὴν ἐπεδείξαντο, καὶ
διὰ πίστεως ἐμαρτυρήθησαν. ὥστε (1) καὶ
Ματθ. 8. 11. εἰς κόλπους αὐτῶν, Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ
Ἰακὼβ, τοὺς σωζομένους ἅπαντας ἀναπάυε-
σθαι, κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Φησὶ δὲ καὶ Παῦλος,
Ῥωμ. 4. 11, ἔλαβε δὲ Ἀβραὰμ περιτομὴν σφραγίδα
12. » τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν ἀκροβυ-
» στίᾳ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων
» τῶν πιστευόντων δι' ἀκροβυστίας· εἰς τὸ λο-
» γισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην· καὶ
» πατέρα περιτομῆς, οὐ τοῖς ἐκ περιτομῆς
» μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι
» τῆς ἐν ἀκροβυστίᾳ πίστεως τοῦ πατρὸς ἡμῶν
Ἀβραάμ. ὁρᾷς ὡς διπλοῦν παρὰ τοῦ πα-
τρὸς ἔσχε τὸν κλῆρον, καίπερ ὢν τῆς μι-
σουμένης, πατὴρ χρηματίζων ἐθνῶν καὶ
τῶν ἐκ περιτομῆς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰ δὲ πάλιν τοῖς εἰς τὸν
Ματθ. 20. 2. ἀμπελῶνα κληθεῖσιν ἐργάταις ἀνὰ δηνά-
ριον δεδωκέναι ἡ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις διδά-
σκει παραβολὴ, τοῖς τε περὶ τὴν πρώτην
καὶ τοῖς περὶ τὴν δεκάτην πρώτην ὁμοίως,
διὰ τὸ τῆς θείας χάριτος ἴσόν τε καὶ ὅμοιον·
ἀλλ' ἴσμεν αὐτὸν πάλιν ἑτέρᾳ παραβολῇ,
Λουκ. 19. 17, τῷ μὲν λέγοντι, ἴσθι ἐπάνω δέκα πόλεων,
19. » ἑτέρῳ δὲ, ἐπάνω πέντε πόλεων. ἑκάστῳ
γὰρ διανέμει τὰ κατ' ἀξίαν, ἀντιταλαν-
τεύων τῇ τε ποιότητι καὶ ἰσότητι τῶν πρατ-
τομένων, καὶ τῷ καιρῷ ἁπλῶς εἰπεῖν, πᾶ-
σι τὸ δίκαιον.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τῶν γυναι-
κῶν τὴν μὲν στεργομένην ἡδονῆς, τὴν δὲ
στυγουμένην φρονήσεως εἶναί φαμεν σύμβο-
λον. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τίκτουσι δ' ἀμφότεραι,
ἡ μὲν τὸν φιλήδονον, ἡ δ' αὖ τὸν φιλάρε-
τον ἐν ψυχῇ· ἀλλ' ὁ μὲν φιλήδονος ἀτελὴς
καὶ ὄντως ἀεὶ παῖς, κἂν εἰς πολυετίας
αἰῶνα μήκιστον ἀφίκοιτο· ὁ δ' αὖ φιλάρε-
τος ἐν γερουσίᾳ τῆς φρονήσεως ἐξ ἔτι σπαρ-
γάνων, τὸ τοῦ λόγου δὴ τοῦτο, ἀγήρως ὢν
τάττεται. παρ' ὃ καὶ λίαν ἐμφαντικῶς
εἴρηκεν ἐπὶ τοῦ τῆς μισουμένης ὑπὸ τῶν πολ-
» λῶν ἀρετῆς γεγονότος, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀρχὴ
τέκνων, καὶ τάξει καὶ ἡγεμονίᾳ δήπου πρῶ-
τος ὢν, καὶ τούτῳ καθήκει τὰ πρωτοτό-
κια, νόμῳ φύσεως, οὐκ ἀνομίᾳ τῇ παρ'
ἀνθρώποις.

ιη. Ἐὰν δέ τινι υἱὸς ἀπειθὴς ᾖ καὶ
ἐρεθιστὴς, οὐχ ὑπακούων φωνὴν πατρὸς
καὶ φωνὴν μητρὸς, καὶ παιδεύσωσιν
ιθ. αὐτὸν, καὶ μὴ εἰσακούσῃ αὐτῶν, Καὶ
συλλαβόντες αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ
ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἄξουσιν αὐτὸν ἐπὶ τὴν
γερουσίαν τῆς πόλεως αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ
κ. τὴν πύλην τοῦ τόπου αὐτοῦ· Καὶ ἐροῦσι
τοῖς ἀνδράσι τοῦ τόπου αὐτοῦ, λέγον-
A τες, ὁ υἱὸς ἡμῶν οὗτος ἀπειθεῖ καὶ ἐρε-
θίζει, καὶ οὐχ ὑπακούει τῆς φωνῆς ἡμῶν,
κα. συμβολοκοπῶν οἰνοφλυγεῖ. Καὶ λι-
θοβολήσουσιν αὐτὸν οἱ ἄνδρες τῆς πό-
λεως αὐτοῦ ἐν λίθοις, καὶ ἀποθανεῖ-
ται. καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν
αὐτῶν. καὶ οἱ ἐπίλοιποι ἀκούσαντες
φοβηθήσονται.

B ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Οὐχ ἁπλῶς βούλεται
ἀναιρεῖσθαι τοὺς παραπικραίνοντας τοὺς γο-
νεῖς· ἀλλ' ὅταν ἀμφότεροι συμφωνήσωσιν
οἱ γονεῖς κατὰ τοῦ παιδός. ἐπειδὴ γὰρ ἄν-
τε ὁ πατὴρ ὀργισθῇ, καὶ ἀνελεῖν ὁρμήσῃ
τὸν υἱὸν, ἡ μήτηρ ἐπέχει· ἄν τε αὐτὴ πα-
ροξυνθῇ, ὁ πατὴρ οὐκ ἐᾷ· καὶ σπάνιόν ἐστι
συμφωνῆσαι τοὺς γονεῖς κατὰ τοῦ ἰδίου αὐ-
τῶν τέκνου, προστάττει ὁ Θεὸς, ὅταν ἀμφό-
τεροι, συμφωνήσωσι κατὰ τοῦ παιδὸς, τότε
Γ καταλεύειν αὐτὸν, οὐ τοὺς γεννήσαντας,
ἀλλὰ τοὺς λοιπούς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ κοινὴν εἶναι βού-
λεται τὴν τῶν γονέων κατηγορίαν κατὰ
παιδὸς γενομένην; Ἐπειδὴ μαρτυρεῖ τῇ
τῆς κατηγορίας ἀληθείᾳ τῶν κατηγορούν-
των ἡ συμφωνία. συμβαίνει γὰρ πολλά-
κις μάτην τοῦ πατρὸς κατηγοροῦντος, ἀν-
τειπεῖν τὴν μητέρα· ἢ τῆς μητρὸς αἰτιω-
μένης, ἀντειπεῖν τὸν πατέρα. ταῦτα μέν-
Δ τοι ἀμφοτέρων κατηγορούντων, δῆλον ἔσται
τῆς κατηγορίας τὸ ἀληθές. οὐ δὴ χά-
ριν ἀναιρεῖσθαι κελεύει τὸν οὕτω κατη-
γορούμενον.

» ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἔφη που πάλιν, ὃς τύπτει Ἐξόδ. 21. 15,
» πατέρα αὐτοῦ ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτά- 16.
» τω. καὶ ὁ κακολογῶν πατέρα αὐτοῦ ἢ μη-
τέρα, θανάτῳ τελευτάτω. ἄθρει δὴ οὖν,
ὅτι πάντα μὲν τρόπον τῆς εἰς αὐτοὺς ἁμαρ-
τίας ἐν ἴσῳ κολάζει μέτρῳ· ἀγχοῦ δὲ δὴ
E πάλιν τοῖς περὶ Θεοῦ τὰ γονέων δίκαια τι-
θεὶς, ὁρᾶται σαφῶς. ὥσπερ γὰρ τὸ περὶ
Θεοῦ γλώσσης πλημμέλημα τιμᾶται θανά-
τῳ, καὶ ταῖς εἰς ἄκρον ὀργαῖς, οὕτω καὶ
ἐπ' αὐτῶν τῶν γεγεννηκότων. καὶ τὴν θείαν
μέν τις ἀθετήσας ἐντολὴν, καὶ ταῖς παρα-
βάσεσι καταλυπεῖν ᾑρημένος τὸν παιδα-
γωγὸν, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἀποθνήσκει· πα-
τρὸς δὲ τυχὸν ἢ μητρὸς ὑποθηκῶν ἀλογή-
σας, λιθόλευστος τελευτᾷ, [νόμου τοῦ θείου
Z καὶ τόδε προστεταχότος.] ἆρά σοι λοιπὸν
ἐνδοιάζειν ἔτι καὶ μετὰ τοῦτο, ὡς ἐστὶ (2)
κατ' ἴχνος τῆς τοῦ Θεοῦ τιμῆς ἡ εἰς πατέ-
ρα τε καὶ μητέρα τιμή; ἐκδυσωπεῖ γὰρ ἡμᾶς
εἴς γε τὸ χρῆναι τιμᾶν, καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ
» [Θεοῦ] σοφῶς εἰρημένον· μνήσθητι, ὅτι δι' Σειρ. 7. 28.
» αὐτῶν ἐγεννήθης· καὶ μὴν καὶ ὁ πατριάρ-
» χης Ἰακὼβ ἐπιεικέστατα λέγων, εἰ μὴ ὁ Γεν. 31. 42.
» φόβος Ἰσαὰκ τοῦ πατρός μου ἦν μοι. ἆρ'
οὖν εἰπέ μοι, τὸ δι' αὐτῶν γεγεννῆσθαι λέ-
H γειν, οὐ κατ' εἰκόνα (3) τοῦ δημιουργοῦ, καὶ
τοῦ πρὸς τὸ εἶναι καλοῦντος τὰ οὐκ ὄντα,
δείξειεν

(1) Ὡς εἰς κόλπους αὐτῶν ἅπαντας ἀναπ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Εἶσι. ὀρθότερ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 236.
(3) Οὐκ εἰκόνα. αὐτ.

δείξειεν ἂν εὐαργῶς ὄντας αὐτός; τῷ δὲ δὴ καὶ Φόβῳ τῷ πρὸς ἡμῶν τετιμῆσθαι πρέπειν, μονονοχὶ (1) καὶ αὐτῷ τῷ δεσποτικῷ τέθεικεν ἀξιώματι.

κβ. Ἐὰν δὲ γένηται ἔν τινι ἁμαρτία, κρίμα θανάτου, καὶ ἀποθάνῃ, καὶ κρεμάσητε αὐτὸν ἐπὶ ξύλου, Οὐκ ἐπικοιμηθήσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ξύλου, ἀλλὰ ταφῇ θάψετε αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὅτι κατηραμένος (2) ὑπὸ Θεοῦ πᾶς κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου. καὶ οὐ μὴ μιανεῖτε τὴν γῆν, ἣν Κύριος ὁ Θεὸς δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ.

κγ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τιμωρίαν ἄλλῳ προσδιατάττεται, κελεύων τοὺς ἀνελόντας ἀνασκολοπίζεσθαι. καὶ τοῦτο προσάξας, ἀνατρέχει πάλιν πρὸς τὴν ἑαυτοῦ Φιλανθρωπίαν, ἡμερώμενος πρὸς τοὺς ἀνήμερα εἰργασμένους, καίφησι, μὴ ἐπιδυέτω ὁ ἥλιος ἀνεσκολοπισμένοις, ἀλλ' ἐπικρυπτέσθωσαν γῇ, πρὸ δύσεως καθαιρεθέντες. ἵν' γὰρ ἀναγκαῖον τοὺς ἅπασι τοῖς μέρεσι τοῦ κόσμου πολεμίους μετεωρίσαντες εἰς τὸ φανερὸν, ἐπιδείξασθαι μὲν αὐτοὺς ἡλίῳ καὶ οὐρανῷ καὶ ἀέρι καὶ ὕδατι καὶ γῇ κολασθέντας· πάλιν δὲ εἰς τὸν νεκρῶν χῶρον ὑποσύραντε καὶ καταχῶσαι, ὅπως μὴ τὰ ὑπὲρ γῆς μιάνωσι.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πρῶθ' ὕστερόν ἐστι τὸ, καὶ ἀποθάνῃ, καὶ κρεμάσητε αὐτὸν ἐπὶ ξύλου. ὁ γὰρ μετὰ τελευτὴν τις σαυρῶται, διὰ δὲ τοῦ σαυροῦ τελευτᾷ.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὅτι κεκατηραμένος ὑπὸ Θεοῦ πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου. Ἀκύλας καὶ Θεοδοτίων ἐξέδωκαν, κατάρα Θεοῦ κρεμάμενος. ὁ δὲ θεῖος Ἀπόστολος, ἔστε ὑπὸ Θεοῦ, ἔστε Θεοῦ φησὶ, μνηθεὶς τοῦ ῥητοῦ πρὸς Γαλάτας, (3) ὡς ἀνοήτους καλεῖ. καὶ ἴσως διὰ τοῦτο παρέλειπεν, ὡς ὄσαν ὑπὲρ αὐτοὺς τῷ προθήκῳ. ἢ τάχα τις, ὡς βλάσφημον, ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐξεῖλε βιβλίων. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἀλλὰ πῶς κατάρατον τὸν διὰ σαυροῦ μόνον ἐκάλεσε θάνατον, καὶ ἐκ παραράματος γένηται δικαιῶν; ἐφ' ὁμοίοις ἢ καὶ χείροσιν ἁμαρτήμασιν ἄλλων ἐπαγομένων ἐοὐ ὅτε τιμωριῶν δικαίως. πῶς δὲ ἀ δόξει τὸ τῆς αἰτίας ἀλλόκοτον, τὸ διὰ τοῦτο καθελεῖν αὐτὸν τοῦ σαυροῦ καὶ θάψαι, ἐπειδὴ κατάρατός ἐσιν ὑπὸ Θεοῦ; ὡς δέον ἐπιμένειν, εἰ μὴ κατάρατος ἦν· καίτοι τἀναντίον ἐχρῆν. πῶς δὲ ἀδεμιᾶς ἁμαρτίας ἢ ἀσεβείας σαυρὸν εἰπὼν δεῖν εἶναι τῷ δίκῃ, νῦν τοῦτο παρῄρεψεν; ἀκῶν πανταχόθεν σωάγεται τὸ διὰ τὸν Χριστὸν μόνον εἰρῆσθαι τὸν λόγον. ὅσις ἤμελλεν ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα γενέσθαι. καὶ ἐπεὶ Θεὸς ἦν, εἰκότως εἶπεν, κατάρα Θεοῦ. Θεὸς γὰρ ὑπάρχων, ἔσχεν ὑπὲρ ἡμῶν τῷ καταράν. ὅτι γὰρ ἄλλος ἑτέρως κατάρα σαυρὸς ὀνομάζεται, δηλοῖ τὸ περὶ Πέτρου εἰρημένον· τοῦτο δὲ εἶπε σημαίνων ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν Θεόν. εἰ γὰρ φύσει κατάρα, διατὶ δοξάσει τὸν Θεὸν ἔφη, καὶ μὴ ἁπλῶς τελευτήσει; ἀ γὰρ δόξα Θεοῦ τὸ φύσει δεινὸν ὄν, καὶ κατάρα Θεοῦ.

Ἰωάν. 21. 19.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸ δὲ ἐφ' ᾧ περ ἔμελλε σαυροῦσθαι ξύλον ἐπωμάδιον ἔχων, πρόσεισι (4) λοιπὸν κατακεκριμένος ἤδη, καὶ τῷ ἐφ' αἵματι ψηφον ἐπ' ὀδυνῇ παντελῶς ὑπομείνας κακῷ, καὶ τοῦτο δι' ἡμᾶς. τὰς γὰρ τοῖς ἡμαρτηκόσιν ἐπηρτημένας δίκας ἐκ τοῦ νόμου εἰς αὐτὸν ἐκομίζετο. γέγονε γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν, κατὰ τὸ γεγραμμένον, κατάρα.

Γαλ. 3. 13.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Χριστὸς τοίνυν ταπεινώσας ἑαυτὸν διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν, ἅπαντα τὰ ἡμέτερα ὠκειώσατο. καὶ ἡμῶν ὑπὸ κακίαν γενομένων, τῇ ἀρᾷ εἰς αὐτὸν εἵλκυσεν, ἐπὶ τῷ λύσαι ταύτην. λέγει δὲ Παῦλος, Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου. τοῦτο τοῦ λόγου καὶ ἁμαρτίαν αὐτὸν ὠνομάσθαι φαμεν. τὸν γὰρ μὴ γνόντα, φησὶν, ἁμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα Θεοῦ δικαιοσύνη.

Γαλ. 3. 13.

2. Κορ. 5. 21.

ΚΕΦ. ΚΒ.

α. Μὴ ἰδὼν τὸν μόχον τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἢ τὸ πρόβατον αὐτοῦ πλανώμενον ἐν τῇ ὁδῷ, ὑπερίδῃς αὐτά. ἀποστροφῇ ἀποστρέψεις αὐτὰ τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ ἀποδώσεις αὐτῷ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σωίης ἂν, ὅπως ἡμᾶς ἀσειότατα παιδαγωγεῖ πρὸς τὸ ἄγαν ἡδέπως καὶ τελείως ἀγαθὸν, μελέτησιν ὥσπερ ἀμνησικακίας ποιεῖσθαι προσάτλων τῷ εἰς τὰ κλῶπη φειδοῦ τοῦ λελυπηκότος, ὃν καὶ ἄνω καὶ κάτω τῷ τῆς ἀδελφότητος ὀνόματι σεφανοῖ, κατακωλύων οἱμαί πως τὸ σύντονον εἰς ὀργὰς, καὶ τὸ περιττὸν εἰς μικροψυχίας, καὶ τὸν τῆς φύσεως νόμον, βραβεύτῳ ὥσπερ τινὰ τῆς ἀγάπης εἰσφέρων. εἰ γὰρ εὕρῃς, φησὶ, πλανώμενον κλῶος, ἢ ἀπολωλὸς ἱμάτιον, περισώσεις τῷ ἀδελφῷ. (5)

β. Ἐὰν δὲ μὴ ἐγγίζῃ ὁ ἀδελφός σου πρὸς σὲ, μηδὲ ἐπίσῃ αὐτὸν, σωάξεις

(1) Οὐ μονονοχὶ . . . ἀξιώματι; αὐτ.
(2) Κεκατηραμένος. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(3) Ἐν κεφ. 3. ἐδ. 13.
(4) Πρόεισιν. ἐν Τόμ. 4. σελ. 1057.
(5) Τὸ αὐτὸ παρὰ τῷ Αὐθεντ. κώδ. κεῖται καὶ εἰς τὸ 4. ἐδ. τοῦ 33. κεφ. τῆς Ἐξόδ. ἃ τέθειται δὲ ἐκεῖ ὡ τοῖς ἑκδεδομ. διὰ τὸ ἀκατάλληλον.

ξεις αὐτὰ ἔνδον ἐν τῇ οἰκίᾳ σȣ, καὶ A ἔςαι μετὰ σȣ̃ ἕως ἂν ζητήσῃ αὐτὰ ὁ ἀδελφός σȣ, καὶ ἀποδώσεις αὐτὰ γ. αὐτῷ. Οὕτω ποιήσεις τὸν ὄνον αὐτȣ̃, καὶ ȣ̃τω ποιήσεις τὸ ἱμάτιον αὐτȣ̃, καὶ ȣ̃τω ποιήσεις κατὰ πᾶσαν ἀπώλειαν τȣ̃ ἀδελφȣ̃ σȣ· ὅσα ἂν ἀπόληται παρ' αὐτȣ̃ καὶ εὕρῃς, ȣ̓ δυνήσῃ ὑπεριδεῖν.

δ. Οὐχ ὑπερόψῃ τὸν ὄνον τȣ̃ ἀδελφȣ̃ σȣ ἢ τὸν μόχον αὐτȣ̃ πεπτωκότα ἐν τῇ ὁδῷ, μὴ ὑπερίδῃς αὐτὰ, ἀνιςῶν ἀναςήσεις αὐτȣ̀ς μετ' αὐτȣ̃.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καὶ εἰ γένοιτό τι τῶν ἀχθοφορεῖν εἰωθότων κατολισθῆσαν [εἰς γῆν,] ὥςε ὑπ' αὐτῷ συντρίβεσθαι τῷ φορτίῳ, συνεργάσῃ καὶ συνεγερεῖς. ἕτερον δὲ τȣ̃τό ἐςιν ȣ̓δὲν, ἢ τὸν κεκτημένον ὠφελεῖν, [καὶ] μελέτη πρὸς ἔλεον, καὶ παιδαγωγία πρὸς φιλοικειότητα, καὶ τὸ λυπεῖσθαι ζητεῖν μακρὰ παρωθεῖσθαι, καὶ παραιτεῖσθαι διαφορὰς ὑπέρ γε τȣ̃ μὴ δοκεῖν προσκρȣ́ειν ἀγάπῃ καὶ νόμοις τοῖς εἰς φιλαδελφίαν· εἰκὸς δὲ καὶ ἕτερον ὑπαινίττεσθαι [τὸ] χρησμῴδημα. (1) εἰ γὰρ τοσαύτη γέγονε τῷ νομοθέτῃ φροντὶς, ὡς εἰ καί τι τῶν ἀλόγων εἴη πεπονθὸς, ὀρέγειν ἡμᾶς τὴν ἐπικȣρίαν, πῶς ȣ̓κ ἂν μειζόνως αὐτῷ ἀρέσειεν ἡ εἰς ἀνθρώπȣς φειδὼ, καὶ [ἡ] τοῖς ὁμογενέσιν ὀφειλομένη φιλαλληλία; ȣ̓κȣ̃ν εἰ ἐχθρὸς πλανῷτο τυχὸν, μανθανέτω τὴν ἐπ' ȣ̓θὺ, καὶ δι' ἡμῶν νȣ́ετω πρὸς τὸ συμφέρον.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ εἰ ἐν πόνῳ τὶς καὶ περισπασμοῖς (2) ἐνθλίβοιτο τῶν προσκεκρȣκότων, καὶ οἱονεί πως εἰς γῆν ἐῤῥιμένος ἀφύκτοις ἀνάγκαις καταπιέζοιτο, φησὶν, ἐπικȣρείσθω πρὸς ἡμῶν, καὶ ἔςω λύπης ἀμείνων ὁ διάφορος. (3) ἢ ȣ̓χὶ τȣ̃τό-
Ματθ. 5. 44. ἐςι τὸ, εὖ ποιεῖτε τοῖς ἐχθροῖς ὑμῶν, καὶ
» προσȣ́χεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς; ἁγιοπρεπὲς ȣ̃ν ἄρα τοῖς κάμνȣσι συναλγεῖν, καὶ ȣ̓χὶ δὴ μᾶλλον τὰ ἐφ' οἷς ἦν ἄμεινον ἐποικτείρεσθαι δεῖν, πλεονεξίας τῆς κατ' αὐτῶν ποιεῖσθαι πρόφασιν, ἐπιθρώσκοντάς τε καὶ ἐπιμηνιῶντας ἔτι τοῖς ἠδικημένοις.

ε. Οὐκ ἔςαι σκεύη ἀνδρὸς ἐπὶ γυναικὶ, ȣ̓δὲ μὴ ἐνδύσηται ἀνὴρ ςολὴν γυναικείαν, ὅτι βδέλυγμα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σȣ ἐςὶ πᾶς ποιῶν ταῦτα.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τοσαύτη δή τις ἐςὶ τῷ νόμῳ σπȣδὴ καὶ φιλοτιμία περὶ τȣ̃ γυμνάσαι καὶ συγκροτῆσαι ψυχὴν πρὸς ἀνδρίαν, ὥςε καὶ περὶ ἐσθημάτων, ὁποῖα ἐχρῆν ἀμπέχεσθαι, διετάξατο· ἀπειπὼν ἀνὰ κράτος ἀνδρὶ γυναικὸς ἀμπεχόνην ἀναλαμβάνειν, ἕνεκα τȣ̃ μηδὲν ἴχνος ἢ σκιὰν αὐτὸ μόνον τȣ̃ θήλεος ἐπὶ λύμῃ τῆς ἄρσενος γενεᾶς προσάψασθαι. βȣ́λεται γὰρ ἀεὶ ἑπόμενος τῇ φύσει, τὰ οἰκεῖα καὶ συνῳδὰ ἀλλήλλοις ἄχρι τῶν ἐσχάτων, καὶ δι' ȣ̓τέλειαν ἀφανεςέρων εἶναι δοκȣ́ντων, νομοθετεῖν. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἠῤῥενῶσθαι γὰρ τόν γε πρὸς ἀλήθειαν ἄνδρα κἂν τȣ́-
B τοις ἠξίωσε, καὶ μάλιςα ἐν ἐσθήσεσιν, ἃς ἐπιφερόμενος μεθ' ἡμέραν τε καὶ νύκτωρ, ὀφείλει μηδὲν ἔχειν ἀνανδρίας ὑπόμνημα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τȣτέςιν ἔθη καὶ γυναικὸς τρόπȣς μὴ, ὡς ἱμάτιον, ἀνὴρ ἐνδυσάσθω· μηδ' αὖ γυνὴ τὴν τένα (4) τῆς προσȣ́σης αὐτῇ φύσεως ἐπιτηδȣ́ετω, τὰ τῶν ἀνδρῶν ἤθη ἀπομιμεῖσθαι. (5) βδέλυγμα γὰρ ἐν ἴσῳ παρὰ Θεῷ καὶ ἀκαλλέςατον θέαμα, γενναιότητος ὑπόληψις ἐπὶ μαλακισμοῖς.
Γ „ τȣ̃το γάρ ἐςι τὸ εἶναι σκεύη ἀνδρὸς ἐπὶ γυναικὶ, καὶ τὸ νοσεῖν ἐν ἀνδράσι (6) τὸν μαλακισμόν. τȣ̃το γὰρ ὁμοίως τὸ ἐνδύσασθαι τὸν ἄνδρα ςολὴν γυναικείαν.

ς. Ἐὰν δὲ συναντήσῃς νοσσιᾷ ὀρνέων πρὸ προσώπȣ σȣ ἐν τῇ ὁδῷ, ἢ ἐπὶ παντὶ δένδρῳ, ἢ ἐπὶ τῆς γῆς, νοσσοῖς ἢ ὠοῖς, καὶ ἡ μήτηρ θάλπῃ ἐπὶ
Δ τῶν νοσσῶν ἢ ἐπὶ τῶν ὠῶν, ȣ̓ λήψῃ
ζ. τὴν μητέρα μετὰ τῶν τέκνων. Ἀποςολῇ ἀποςελεῖς τὴν μητέρα, τὰ δὲ παιδία λήψῃ σεαυτῷ, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ πολυήμερος ἔσῃ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δήποτε τὸν νεοττȣ̀ς ὀρνίθων ȣ̓ρηκότα, τȣ́τȣς μὲν κελȣ́ει λαβεῖν, τȣ̀ς δὲ γεγεννηκότας ἀφεῖναι; Φιλανθρωπίαν παιδȣ́ει. εἰ γάρ τις τȣ̀ς
E τεκόντας λάβοι, καὶ καταλίποι τȣ̀ς νεοττȣ̀ς, ἀπολȣ̃νται πάντως, ȣ̓κ ὄντος τȣ̃ τρέφοντος· εἰ δὲ καὶ τȣ́τȣς κἀκείνȣς θηρȣ́σοι, διαφθαρήσεται δηλονότι τὸ γένος, εἰ πάντες τὰ ὅμοια δράσαιεν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἢ ȣ̓κ ἐναργῶς ἐπαΐεις; ὡς εἴπερ τὶς ἕλοιτο νεοττοκομȣ̃σαν (7) ἔτι τὴν ὄρνιν, ἤγȣν ἐπωάζȣσαν, ποιείσθω μὲν ὄνησιν καὶ εὕρημα τὰ ἐξ αὐτῆς· ἀποπεμπέτω γε μὴν ȣ̓δὲν ποιήσας βλάβος. ȣ̓κȣ̃ν
Z ἄθρει τὸ κεκρυμμένον, καὶ οἱονεὶ διάπτυξαι τὴν σκιὰν, καὶ κατασκέπτȣ νοητῶς τὴν ἀλήθειαν. ἑκάςη μὲν γὰρ ἀρετὴ μήτηρ οἷά τίς ἐςι τῶν ἐξ αὐτῆς ἀγαθῶν καὶ γένεσις· οἷον, εἴ τις λέγοι τὴν χρηςότητα, τὴν φιλοπτωχείαν, τὴν πραΰτητα, τὴν μακροθυμίαν. χρηςȣ́εται γάρ τις ȣ̓χ ἑαυτῷ ἢ ἑτέρῳ

(1) Τὰ ἑπόμ. κεῖται παρὰ τῷ Αὐθεντ. κώδ. καὶ ἐν τῷ προειρημ. τόπῳ.

(2) Πειρασμοῖς. ὀρθότερ. ἐν σελ. 270. τȣ̃ 2. μέρ. τȣ̃ 1. Τόμ.

(3) Τὰ μὲν ἄχρι τȣ̃δε ἐν μόνῳ τῷ εἰρημ. τόπῳ παρὰ τῷ κώδ. κεῖται, τὰ δὲ ἄχρι τȣ̃, ὑμᾶς, ὧδε κἀκεῖσε· τὰ δὲ μετὰ τὸ, ὑμᾶς, ὧδε μόνον.

(4) Ἴσ. τενίαν, ἢ ταινίαν. ἔςι δὲ παρὰ Βαρίνῳ τένει ζῶναι.

(5) Ἴσ. θέλȣσα, ἢ σπȣδάζȣσα, ἢ ἄλλο τὶ ὅμοιον. ἰςέον δὲ, ὅτι τὰ ἄχρι τȣ̃δε ἐν τοῖς ἐκδεδομ. ȣ̓ κεῖται.

(6) Ἐν ἀνδρείαις. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 147.

(7) Νεοττεύȣσαν. αὐτ. ἐν σελ. 268.

ἑτέρῳ μᾶλλον· μετὰ καὶ πρᾳότητος σχοῖεν δ' ἂν τῆς φιλοπτωχείας οἱ ταύτης δεδεημένοι, ὁμοίως καὶ μακροθυμίας. οὐκοῦν ἀρετὴ μὲν ἑκάστη μήτηρ ἂν νοοῖτο, καὶ οἱονεί τις ἀρχὴ τῶν ἐν αὐτῇ τε καὶ ἐξ αὐτῆς ἀγαθῶν· νοσσιαὶ δὲ ὥσπερ ἀρετῶν αἱ ταύτας ὠδίνουσαι, [καὶ] ἐν σφίσιν αὐταῖς ἑλοῦσαι ψυχαί. χρῆναι δὴ οὖν [ἄρα φησὶν ὁ νόμος, τοὺς] ἀνδράσι περιτυγχάνοντας, ἐν οἷς ἂν εἶεν ἀρεταὶ, καθάπερ εἰς νοσσιὰν συγκεκομισμέναι, ποιεῖσθαι μὲν κέρδη τὰ ἐξ αὐτῶν, μὴ μὴν ἔτι κατασίνεσθαι φιλεῖν ἀρετὴν τὴν τῶν ἀρίστων κατορθωμάτων μητέρα. ἀδικεῖται δὲ ἀρετὴ κατασινομένη (1) πρός τινος, κατά γε τοὺς ἤδη προειρημένους τρόπους. ἵνα δή τι φῶμεν (2) ταῖς τοῦ μακαρίου Παύλου φωναῖς συμβαῖνον, μὴ τῶν στρουθίων μέλει τῷ Θεῷ; ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; τύπους γὰρ ἡμῖν πραγμάτων σαφῶς ἐξηγεῖται τῆς διὰ Μωσέως ἐντολῆς ὁ λόγος.

1. Κορ. 9. 9.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οὐ λήψῃ μητέρα, ἐπειδὴ μὴ δύναται ἑαυτὰ τὰ τέκνα θρέψαι, τῆς μητρὸς ληφθείσης. (3)

η. Ἐὰν δὲ οἰκοδομήσῃς οἰκίαν καινὴν, ποιήσεις στεφάνην τῷ δώματί σου, καὶ οὐ ποιήσεις φόνον ἐν τῇ οἰκίᾳ σου, ἐὰν πέσῃ ὁ πεσὼν ἀπ' αὐτοῦ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ποιήσεις στεφάνην τῷ δώματί σου. Τρίγχον δεῖ γενέσθαι, φησὶν, ὑπερανεστηκότα τοῦ καταστρώματος· ὡς αὐλῆς τύπον ἔχειν τὸ δῶμα, βραχυτέροις τοίχοις περιφραττόμενον. δεῖ δὲ καὶ τὰς εἰς ὕψος ἀγούσας ἀρετὰς ταπεινοφροσύνῃ τειχίζεσθαι. ψυχῆς γὰρ πτῶσις ἀλαζονεία.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος χάριν στεφάνην τῷ δώματι γενέσθαι παρεκελεύσατο; Ἐδίδαξε τὰ ἑξῆς. ἔφη γὰρ, καὶ οὐ ποιήσεις φόνον ἐν τῇ οἰκίᾳ σου, ἐὰν πέσῃ ὁ πεσὼν ἀπ' αὐτοῦ. λόγῳ γὰρ ἡμᾶς τιμήσας, βούλεται τούτῳ εἰς δέον κεχρῆσθαι, καὶ πάντων προμηθεῖσθαι, καὶ μὴ ἀνοήτως πάντων παραχωρεῖν τῷ Θεῷ· ἀλλὰ τὰ παρ' ἑαυτῶν συνεισφέροντας, ἀναμένειν τὴν ἐκεῖθεν βοήθειαν. οὕτω σπείροντες, οὐ θαρροῦμεν τῇ γῇ, ἀλλὰ τὴν θείαν φιλανθρωπίαν προσμένομεν· καὶ χρώμενοι ἰατροῖς, ἴσμεν ὅτι τοῦ Θεοῦ τὸ διὰ τούτων ἰᾶσθαι. τοσαῦτα γὰρ ἡ τέχνη δύναται, ὅσα περ ὁ ταύτην δεδωκὼς βούλεται.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὥσπερ γάρ ἐστιν ἀκαλλὴς οἰκία, [ταινίας ἐρήμη, καὶ] τῶν ὑστεροδρομίων οὐκ ἐπενηνεγμένων αὐτῇ, οὕτως (4) ἀπειθείας πᾶν ἔργον ἡμῶν ἀγαθὸν, εἰ μὴ πρὸς πέρας ἄγοιτο τὸ πρέπον αὐτῷ. [καὶ οὐ μέχρι τούτων, ἀλλ' ἕψεται τοῖς ῥαθυμοῦσι καὶ κίνδυνος. τοῦτο γὰρ οἶμαί ἐστι τὸ κατολισθεῖν ἐκ τῆς οἰκίας τινά.]

ΑΛΛΟΣ δέ φησιν, ὅτι στεφάνη ἐστὶν ἡ ταπεινοφροσύνη ἑκάστης ἀγαθῆς πράξεως.

A ὁ μὴ ταύτῃ ἐπιβάλλων τῷ ὕψει τῶν ἀρετῶν, ῥᾳδίως ἀποθανεῖται τὸν τῆς ἁμαρτίας θάνατον.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ τὶς ἡ οἰκία ἡ καινή; Πάντως ἡ τῆς φιλοσοφίας ἀγωγὴ, καὶ ἡ διὰ τῶν καινῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης οἰκοδομή. τὶς δὲ ἡ ἐπὶ τοῦ δώματος στεφάνη; ἡ ἐπ' ἀλλοδαπῆς δηλονότι διατριβὴ, ἣν διὰ τὴν εὐσέβειαν ὑπομένουσί τινες, μὴ βουλόμενοι κλῖναι γόνυ τῇ Βάαλ, καὶ ἀποθανεῖν

B τὸν τῆς ψυχῆς θάνατον, καὶ φόνον ποιῆσαι ἐν τῇ οἰκίᾳ. φόνος γάρ ἐστιν ὁ πάντων ἐλεεινότατος, καὶ οἰκίας πτῶσις, τὸ μετὰ τοὺς τῆς φιλοσοφίας πόνους καὶ τῆς ἀσκήσεως τοὺς ἱδρῶτας ὑποκλῖναι τοῖς διώκουσι, καὶ τὴν τοσαύτην οἰκοδομίαν τοῦ πύργου τῶν ἀρετῶν, προτιμῆσαι βραχείας ἡδονῆς, καὶ τῆς ἐλπίδος τῆς μακαρίας ζωῆς.

θ. Οὐ κατασπερεῖς τὸν ἀμπελῶνά σου διάφορον, ἵνα μὴ ἁγιασθῇ τὸ γέννημα, καὶ τὸ σπέρμα ὃ ἐὰν σπείρῃς μετὰ τοῦ γεννήματος τοῦ ἀμπελῶνός σου.

Γ

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐστιν, οὐ κατασπερεῖς τὸν ἀμπελῶνά σου διάφορον, ἵνα μὴ ἁγιασθῇ τὸ γέννημα, καὶ τὸ σπέρμα ὃ ἂν σπείρῃς μετὰ τοῦ γεννήματος τοῦ ἀμπελῶνός σου; Καὶ τὴν ἀπληστίαν ἐκκόπτει, καὶ αὐτῶν προμηθεῖται τῶν γεωργούντων. πλείονα γὰρ ἡ γῆ σπέρματα δεχομένη, ἐξιτήλους δίδωσι τοὺς καρπούς. κελεύει τοίνυν, μήτε ἀναμεμιγμένα σπέρματα καταβάλλειν, μήτε μὴν τὰς ἀμπέλους σπείρειν. εἶτα τῷ παραβαίνοντι δίδωσιν ἐπιτίμιον, τὴν τοῦ κέρδους κολάζων ἐπιθυμίαν. ἐκέλευσε γὰρ αὐτῷ τὰ τοιαῦτα προσφέρεσθαι. τοῦτο γὰρ εἶπεν, ἵνα μὴ ἁγιασθῇ τὸ γέννημα.

Δ

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Οὐ κατασπερεῖς τὸν ἀμπελῶνά σου διάφορον· ἵνα μὴ ἀτονωτέρα γένηται ἡ γῆ, ὡς μήτε τὸ σπέρμα πλῆρες ἀποδιδόναι, μήτε τῆς ἀμπέλου τὸν καρπὸν, ἀλλὰ καθ' ἑαυτοῦ ἕκαστον.

E

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὥσπερ ἀνάθημα λέγεται πᾶν ἀνατιθέμενον τῷ Θεῷ· λέγεται δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ φευκτοῦ καὶ κεκατηραμένου, διὰ τὸ κατάρατον εἶναι τὸν ἀναθημάτων ἁπτόμενον· καὶ ὅτι τὸ μὲν ὡς ἅγιον ἀφορίζεται, μὴ ἁπτομένου τινός· τὸ δὲ, ὡς ἐναγές· οὕτω τὸ ἅγιον κατὰ διττὸν λέγεται τρόπον. καὶ τὸ μὲν ἐπὶ καλοῦ, περιττὸν ἀποδεικνῦναι· ὅτι δὲ κἂν ἀσεβεῖς ὦσί τινες, ἀφορισθῶσι δὲ πρός τινα διακονίαν, ἅγιοι λέγονται, δηλοῖ Σοφονίας, λέγων· εὐλαβεῖσθε ἀπὸ προσώπου Κυρίου τοῦ Θεοῦ. διότι ἐγγὺς ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου, ὅτι ἡτοίμασε Κύριος τὴν θυσίαν αὐτοῦ, ἡγίακε τοὺς κλητοὺς αὐτοῦ, τοὺς Βαβυλωνίους οὕτω καλῶν. καὶ Μιχαίας δέ φησιν· ἡγίασεν ἐπ' αὐτὸν πόλεμον. καὶ τὸ, ἐγὼ δὲ συντάσσω, καὶ ἐγὼ ἄγω αὐτούς. ἡγιασμένοι εἰσὶ, καὶ ἐγὼ

Z

Σοφον. 1. 7.

Μιχ. 3. 5.

Ἡσ. 13. 3.

(1) Κατασειομένη. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 268.

(2) Ἀλλ' ἵνα τὶ φῶμεν. αὐτ.

(3) Ἐν τοῖς ἐκδεδομ. οὐ κεῖται.

(4) Τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον ἀπίθανον κομιδῇ πᾶν, κτ. αὐτ. ἐν σελ. 285.

» ἐγὼ ἄγω αὐτούς. γίγαντες ἔρχονται πλη-
» ρῶσαι τὸν θυμόν μου, περὶ τῶν μετὰ Κύρου
κατὰ Βαβυλῶνος στρατευομένων.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀμπελώνων ὁ μελεδωνὸς, εἴπερ εἴη νουνεχὴς καὶ γηπονεῖν ἄριστα μεμελετηκὼς, οὐκ ἀνάσχοιτό ποτε τὰ ξηρὰ τῶν σπερμάτων ὑπ' αὐταῖς φύεσθαι ταῖς ἀμπέλοις, ἵνα μὴ δαπανωμένης αὐταῖς τῆς ἰκμάδος εἰς τὸ ἀλλότριον, ὑστερίζοιεν αὗται περὶ τὸ οἰκεῖον. ἴθι δὴ οὖν ὡς ἐξ εἰκόνος ἤδη-
πως ἐπὶ τὸ πνευματικόν. (1) ἀμπελῶνας ὄντας ἡμᾶς, καὶ ἐν ὀρχάτων τάξει κειμένους, μονοειδεῖ τρόπον τινὰ προσήκει στεφανοῦσθαι καρπῷ, καὶ τὸν διφυᾶ παραιτεῖσθαι τρόπον. λόγος γὰρ οὐδεὶς εἰς ὁμοιότητα φυσικὴν σίτῳ τε καὶ βότρυσιν. ἀλλοτρίων δὴ οὖν σπερμάτων μηδεὶς ἐν ἡμῖν ἔστω τόπος.

ι. Οὐκ ἀροτριάσεις ἐν μόσχῳ καὶ ὄνῳ ἐπὶ τὸ αὐτό.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἀπαγορεύει ἐν ταὐτῷ ζευγνῦναι πρὸς ἄρουραν βοῦν καὶ ὄνον· οὐ μόνον τοῦ περὶ τὰ ζῶα ἀνοικείου στοχασάμενος· διότι τὸ μέν ἐστι καθαρὸν, ὄνος δὲ τῶν οὐ καθαρῶν, τὰ δὲ οὕτως ἠλλοτριωμένα συνάγειν οὐκ εὐπρεπές· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἰσχὺν ἐστὶν ἄνισα, προμηθεῖται τῶν ἀσθενεστέρων, ὡς μὴ πρὸς δυνατωτέρας βίας θλίβηται καὶ πιέζηται. καί τοι τὸ μὲν ἀσθενέστερον, ὄνος, ἔξω περιῤῥαντηρίων ἐλαύνεται· τὸ δὲ ἐῤῥωμενέστερον, βοῦς, ἐν ταῖς τελειοτάταις θυσίαις ἱερουργεῖται. ἀλλ' ὅμως οὔτε τῆς τῶν ἀκαθάρτων ἀσφαλείας ὠλιγώρησεν, οὔτε τοῖς καθαροῖς ἐφῆκεν ἰσχύϊ πρὸ δίκης χρῆσθαι· μονονοὺκ ἄντικρυς βοῶν καὶ κεκραγὼς τοῖς ὦτα ἔχουσιν ἐν ψυχῇ, μηδένα τῶν ἑτεροεθνῶν ἀδικεῖν. οὐδὲν ἔχοντας αἰτιάσασθαι, ὅτι μὴ τὸ ἀλλογενὲς, ὅπερ ἐστὶν ἀναίτιον. ὅσα γὰρ μήτε κακία, μήτε ἀπὸ κακιῶν, ἔξω παντὸς ἐγκλήματος ἵσταται.

* ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. (2) Τουτέστι, τὸ γαῦρον τῆς ψυχῆς καὶ φιλόπονον τῷ φιληδόνῳ καὶ παθητικῷ μὴ συζεύξῃς.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Μόσχος ἐστὶν ὁ κατὰ νόμον καθαρὸς, καὶ εἰς θυσιαστήριον ἀναφερόμενος· ὄνος δὲ, ὁ κατὰ νόμον ἀκάθαρτος. παρεγγυᾷ τοίνυν τοῖς τὴν ψυχὴν εὐτρεπισμένοις εἰς ὑποδοχὴν θείου σπόρου τὴν τῶν ἀκαθάρτων μὴ δέχεσθαι διδασκαλίαν, οἵα ἐστὶν ἡ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἡ τῶν
Ψαλ. 118. 85. ἀθέων αἱρετικῶν, κατὰ τὸν Δαβίδ· διη-
» γήσαντό μοι παράνομοι ἀδολεσχίας, ἀλλ'
» οὐχ ὡς ὁ νόμος σου Κύριε. (3)

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἡσαΐας δὲ πάλιν γρά-
Ἡσ. 32. 20. φει, μακάριοι οἱ σπείροντες ἐπὶ πᾶν ὕδωρ.

A ποῖον ὕδωρ, ἐφ' ᾧ δεῖ σπείρειν τὸ καλὸν σπέρμα; εἴη δέ σου (4) τὸ βάπτισμα τῆς σωτηρίας, τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας. σπεῖρε ἐπὶ τὸ μυστήριον τοῦ λουτροῦ, καὶ γίνῃ μακάριος. ἐκεῖ βοῦς καὶ ὄνος πατεῖ· βοῦς ὁ καθαρὸς [ὁ] Ἰσραηλίτης, καὶ ὄνος ἀκάθαρτος ἐκ γένους ὁ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν· ἵνα σύμβολον ᾖ ἀμφότερα τὰ ζῶα τοῦ λόγου τοῦ τοῖς ἔθνεσι κεκηρυγμένου. πατεῖ οὖν βοῦς καὶ ὄνος, φησὶ, τοῦτο τὸ ὕδωρ ὅπου σπεί-
B ρειν θέλομεν.

ια. Οὐκ ἐνδύσῃ κίβδηλον, ἔρια καὶ λίνον ἐπὶ τὸ αὐτό.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀκύλας τὸ κίβδηλον παρέδωκεν, ἀντικείμενον· ὁ δὲ Σύμμαχος, ἑτερογενές.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Οὐδὲ γὰρ προσήκει τοὺς Χριστὸν ἐνδυομένους καὶ τὸν τοῦ ἀληθινοῦ προβάτου καρπὸν τὸ ἔριον, τὸ λίνον καὶ
Γ γεῶδες καὶ ἐν ταῖς ψεκταῖς γεωργούμενον χώραις συνενδύεσθαι. τοιοῦτοί εἰσιν οἱ περιεχόμενοι ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ ὄντες λύκοι ἅρπαγες, καὶ τῷ μὲν πλησίον λαλοῦντες εἰρηνικὰ, ἔχοντες δὲ τὴν ἔχθραν ἐν ἑαυτοῖς.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἄμφιόν γε μὴν ἔχειν ἡμᾶς οὐκ ἐᾷ τὸ ἐκ δυοῖν ὑφασμένον, αἴνιγμά που τὸ χρῆμα τιθεὶς τοῦ μὴ ἀνέχεσθαι, διπλόην ὥσπερ εἰς νοῦν ἔχειν. διπλόην δὲ
Δ εἶναί φημι τὴν ἔσω καὶ νοητὴν ἐπάρατον ἀνθρωπαρέσκειαν, ἣ ἐκ δυοῖν ὥσπερ ἀποπλέκεται σπουδασμάτοιν, τὴν εἰς ἄλληλα διαφορὰν οὐ μετρίαν ἠῤῥωστηκότοιν. τὶς γὰρ ἢ ποῖος τῶν ὑποκριτῶν ὁ βίος; ἆρ' οὐχὶ τὸ ἐν ὄψει μὲν ἀνθρώπων ὁρᾶσθαι χρηστοὺς, καὶ δοκεῖν μὲν εἶναι, μὴ μὴν ἔτι κατὰ ἀλήθειαν ἀγαθούς; διττὸς οὖν ὁ τρόπος ἐξ ἀνομοίων ἡμῖν θελημάτων ἐξυφασμένος. ἀλλ' ὅ γε θεῖος Δαβὶδ ἀποδέχεται τὸν μονό-
E τροπον, καὶ φειδοῦς ἠξιῶσθαί φησι τῆς ἄνω-
» θεν. Κύριος [γὰρ] κατοικίζει μονοτρόπους, Ψαλ. 67. 6.
» [φησὶν,] ἐν οἴκῳ· διασκορπίζειν δὲ καὶ Θεὸς Ψαλ. 52. 5.
» λέγεται ὀστᾶ ἀνθρωπαρέσκων.

ΙΣΙΔΩΡΟΥ. (5) Ἐπειδὴ γέγραφας τὶ βουλόμενος ὁ Μωϋσῆς ἐνομοθέτησε, λίνον μὲν καὶ ἔριον μὴ συνυφαίνεσθαι· ἐν δὲ τοῖς λινοῖς ἱματίοις πορφύραν μὴ συνυφαίνειν, λέπραν τε ἱματίων καὶ λίθων πολυπραγμονεῖν, εἶχον μὲν καὶ τὰς θεωρίας αὐ-
Z τῶν μηνύσαι. ἔχουσι γὰρ ἀρίστας ἀλληγορίας. (6) ἀλλ' ἐπειδὴ οἶδα πολλοὺς χαίροντας μόνῃ τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν Γραφῶν, εὐθεῖαν τὴν ἀπόκρισιν ποιήσομαι. οἶμαι τοίνυν, [ὅτι] εἰς φιλοσοφίαν τοὺς ὑπηκόους ἐνάγων, καὶ τῆς χρείας μόνης γενέσθαι βουλόμενος, πᾶσαν βλακείαν ἐξωστράκισε· διὰ

(1) Τῶν ἑπομέν. τὸ πλεῖστον μέρ. κεῖται καὶ ἐν σελ. 1089. ὅπου ὁ προσφυέστερ. τοῦ ὅλου τόπος.
(2) Ὠριγένους. ψευδῶς. ἐν σελ. 390. τοῦ 2. Τόμ. τῆς τοῦ Ῥου. ἐκδόσ.
(3) Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Προκόπιος ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. (4) Δὲ τοῦτο. ἐν τῷ ἤδη εἰρημ. τόπῳ.
(5) Ἐπιστολὴ πδ'. καὶ ταῦτα πρόσκειται παρὰ τοῖς κώδ. ἔστι δὲ ἀληθῶς ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἡ 84. τοῦ 3. βιβλ.
(6) Ὠφελῆσαι δυναμένας τοὺς μὴ ἀγύμναστον ἔχοντας πρὸς θεωρίαν τὸν νοῦν· ἀλλ' ἐπειδὴ οἶδα πολλοὺς μὲν νομίζοντας, τοὺς τὰ τοιαῦτα λέγοντας, ἀμαθίᾳ τοὺς ἀγῶνας ἐκλύειν· σὲ δὲ τοῖς πράγμασι, καὶ μόνῃ τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν Γραφῶν χαίροντα, εὐθεῖαν τὴν ἀπόκρισιν ποιήσομαι, κύκλων ἀπηλλαγμένην. οἶμαι, κτ. αὐτ.

διὰ μὲν τὸ μὴ συμφαίνειν λίνον καὶ ἔριον, τὴν ποικιλίαν ἐξορίζων· διὰ δὲ τὸ πορφύραν μὴ συμφαίνειν τοῖς λινοῖς ἱματίοις, τὴν πολυτέλειαν καὶ τὸν καλλωπισμόν· διὰ δὲ τὸ λέπραν ἱματίων καὶ λίθων περιεργάζεσθαι, τὸ πλέον τῆς χρείας κλῆσασθαι, καὶ ἀποθέσθαι, ἀπαγορεύων. τοῖς γὰρ χρονίοις ἱματίοις καὶ οἰκίαις τοῦτο συμβαίνειν εἴωθε. τῆς γὰρ χρείας ἔσο, φησὶ, μηδὲν περιττὸν μήτε κλῶμενος, μήτε ἀποκλῶμενος, (1) μήτε καλλωπιζόμενος, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν φροντίδα εἰς τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν μετάθησον. εἰ δὲ βάλη καὶ παρὰ τῶν ἔξωθεν ὠφεληθῆναι· φασὶ γὰρ τὰς τῶν καρπῶν ἀπορρεύσας ἡμέρας συκᾶς, διὰ τῶν ὀλιγίστων τῶν ἀγρίων συμφίγγεσθαι· φαίην, ὅτι καὶ Ἰσωκράτης ὅτε Δημονίκῳ τὰς παραινετικὰς ἔπεμπε λόγους,
» παρῄνει, ἔσο περὶ τὴν ἐσθῆτα φιλόκαλος, ἀλλὰ μὴ καλλωπιστής. φιλοκάλου μὲν γὰρ τὸ μεγαλοπρεπὲς, καλλωπιστοῦ δὲ τὸ περίεργον. (2) ἀλλὰ καὶ Διογένης θεασάμενός τινα μειρακίσκον ἀσελγέστερον ἢ κατ'
» ἄνδρα κεκοσμημένον, ἔφη αὐτῷ· εἰ μὲν
» πρὸς ἄνδρας, ἀτυχεῖς· εἰ δὲ πρὸς γυναῖκας, ἀδικεῖς. εἰ τοίνυν οἱ ἔξωθεν τὰ πρέποντος ἐπεμελήθησαν, πῶς οὐκ ἔμελλεν ὁ ἱερὸς ἐκεῖνος καὶ θεοφιλὴς ἀνὴρ εἰς φιλοσοφίαν ἀνάγων, πᾶσαν μὲν ποικιλίαν καὶ βλακείαν καὶ καλλωπισμὸν ἐκ τῶν ὑπηκόων ἐξορίζειν, κοσμιότητα δὲ καὶ σεμνότητα νομοθετεῖν, δι' ὧν ὁ ἄριστος κατορθῶται βίος;

ιβ. Στρεπτὰ ποιήσεις σεαυτῷ ἐπὶ τῶν τεσσάρων κρασπέδων τῶν περιβολαίων σου, ἃ ἂν περιβάλῃ ἐν αὐτοῖς.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Στρεπτὰ ποιήσεις
» ἑαυτῷ ἐπὶ τῶν δ' κρασπέδων, πρὸς διωκεῖ
Δεύτ. 6. 8. » μνήμῃ τοῦ νόμου, πῇ μὲν, ἀφάψεις αὐτὰ,
Ἀριθ. 15. 38. φησὶν, ἐπὶ τῶν χειρῶν σου· πῇ δὲ, καὶ
» ποιήσεις σεαυτῷ κράσπεδα ἐπὶ τῶν πλευ-
» γίων ἐξ ὑακίνθου κεκλωσμένης· ὡς ἂν ἡ θέα τὴν μνήμην ἐργάζοιτο.

ιγ. Ἐὰν δέ τις λάβῃ γυναῖκα καὶ συνοικήσῃ αὐτῇ, καὶ μισήσῃ αὐτὴν,
ιδ. Καὶ ἐπιθῇ αὐτῇ προφασιστικὰς λόγους, καὶ κατενέγκῃ αὐτῆς ὄνομα πονηρὸν, καὶ λέγῃ, τὴν γυναῖκα ταύτην ἔλαβον, καὶ προσελθὼν αὐτῇ
ιε. οὐκ εὗρηκα αὐτῆς παρθενίαν· Καὶ λαβὼν ὁ πατὴρ τῆς παιδὸς καὶ ἡ μήτηρ ἐξοίσουσι τὰ παρθένια τῆς παιδὸς πρὸς τὴν γερουσίαν ἐπὶ τὴν πύ-
ις. λην. Καὶ ἐρεῖ ὁ πατὴρ τῆς παιδὸς τῇ γερουσίᾳ, τὴν θυγατέρα μου ταύτην ἔδωκα τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ γυ-
ιζ. ναῖκα, καὶ μισήσας αὐτὴν Νῦν αὐτὸς, ἐπιτίθησιν αὐτῇ προφασιστικὰς

Α λόγους, λέγων, οὐχ εὕρηκα τῇ θυγατρί σου τὰ παρθένια· καὶ ταῦτα τὰ παρθένια τῆς θυγατρός μου. καὶ ἀναπτύξουσι τὸ ἱμάτιον ἐναντίον τῆς
ιη. γερουσίας τῆς πόλεως ἐκείνης. Καὶ λήψεται ἡ γερουσία τῆς πόλεως ἐκείνης τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, καὶ παιδεύ-
ιθ. σουσιν αὐτὸν, Καὶ ζημιώσουσιν αὐτὸν
Β ἑκατὸν σίκλους, καὶ δώσουσι τῷ πατρὶ τῆς νεάνιδος, ὅτι ἐξήνεγκεν ὄνομα πονηρὸν ἐπὶ παρθένον Ἰσραηλίτιν, καὶ αὐτὴ ἔσται γυνή· οὐ δυνήσεται ἐξαποστεῖλαι αὐτὴν τὸν ἅπαντα χρόνον.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Κόραις οἱ ἀγόμενοι νόμῳ, καὶ γάμους θύσαντες καὶ ἑστιαθέντες, μηδὲν οἰκεῖον ἐπὶ ταῖς γαμεταῖς πάθος σώζοντες, ἀλλ' ὑβρίσαντες, καὶ ὡς ἑταίραις ταῖς αὐταῖς προσενεχθέντες· ἐὰν διάζευξιν τεχνάζωσι, μηδεμίαν ἀπαλλαγῆς πρόφασιν ἀνευρίσκοντες, εἶτ' ἐπὶ τὸ συκοφαντεῖν τραπόμενοι, πάνει τῶν φανερῶν ἐγκλημάτων, πρὸς τὰ φανῆ τρέπουσι τὰς αἰτίας, καὶ παρελθόντες κατηγοροῦσιν, ὅτι ὡς παρθένοις δόξαντες συνελήλυθέναι, γυναῖκας εὗρον ταῖς πρώταις ὁμιλίαις ἐφώρασαν· ἀθροίζεται μὲν ἡ γερουσία πᾶσα πρὸς τὴν κρίσιν, παρίστανται δὲ οἱ τῶν κατηγορουμένων γονεῖς, ἀπολογησόμενοι περὶ κοινῆς κινδύνου. κίνδυνος γὰρ οὐ ταῖς θυγατράσι μόνον περὶ τῆς τῶν σωμάτων ἁγνείας ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπιμεληταῖς· οὐ μόνον ὅτι εἰς τὸν ἀναγκαιότατον τῆς ἀκμῆς καιρὸν οὐ παρεφύλαξαν, ἀλλ' ὅτι τὰς παρθένους τὰς ὑφ' ἑτέρων ἐφθαρμένας ἀνέσωσαν, ἀπατῶντες καὶ φενακίζοντες τοὺς λαμβάνοντας. εἶτ' ἐὰν περιγένωνται τοῖς δικαίοις, τιμάτωσαν οἱ δικασταὶ καλὰ τῶν τὰς ψευδεῖς αἰτίας πλασσομένων, χρημάτων ζημίας, καὶ τὰς διὰ πληγῶν εἰς τὰ σώματα ὕβρεις, καὶ τὸ πάντων ἐκείνοις ἀηδέστατον, τὴν τῶν γάμων βεβαίωσιν, ἐὰν ὑπομένωσιν αἱ γυναῖκες αὐτοῖς ἔτι συνοικεῖν. ταῖς μὲν γὰρ ἐθέλουσιν ὁ νόμος θελούσαις καὶ μένειν καὶ ἀπαλλάττεσθαι, τὰς δ' οὐδετέρως κυρίως ἀπέφηνεν, ἀνθ' ὧν ἐσυκοφάντησαν.

Γ

Δ

Ε

Ζ

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, ὅτι ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ διαβάλλοντος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ὡς μὴ εὑρεθεῖσαν παρθένον, οὐκ ἰσχύει βιβλίον ἀποσασίου.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον, ὡς οὐκ ἀζήμιον παντελῶς ἀφίησι τὸν ἀδίκως ὀλιγωρήσαντα τῆς ὕπω κατεγνωσμένης.

κ. Ἐὰν δὲ ἐπ' ἀληθείας γένηται ὁ λόγος ἔτος, καὶ μὴ εὑρεθῇ παρ-
κα. θενία τῇ νεάνιδι, Καὶ ἐξαροῦσι τὴν νεάνιν ἐπὶ τὰς θύρας οἴκου πατρὸς αὐτῆς,

(1) Μήτε ἀποτιθέμενος, ἀλλὰ μηδὲ καλλωπιζ. αὐτ.
(2) Καὶ ὅτι τοῦτο ἀληθές ἐστι, δι' ὧν Διογένης εἶπε, σαφῶς δείκνυται. Θεασάμενος γάρ τινα, κτ. αὐτ.

αὐτῆς, καὶ λιθοβολήσουσιν αὐτὴν ἐν A λίθοις οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ταύτης, καὶ ἀποθανεῖται, ὅτι ἐποίησεν ἀφροσύνην ἐν ὑοῖς Ἰσραὴλ ἐκπορνεῦσαι τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς αὐτῆς. καὶ ἐξαρεῖς τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

κβ. Ἐὰν δὲ εὑρεθῇ ἄνθρωπος μετὰ γυναικὸς (1) συνῳκισμένης ἀνδρὶ, ἀποκτείνατε ἀμφοτέρους, τὸν ἄνδρα τὸν κοιμώμενον μετὰ τῆς γυναικὸς, καὶ τὴν γυναῖκα. καὶ ἐξαρεῖς τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὥσπερ οὖν τοῖς εἰς γυναῖκα πλημμελήμασι τὸ πάντων ἂν εἴη παγχάλεπον, ἡ μοιχεία, τὸν ἑτέρου τινὸς παραλύσασα γάμον, καὶ τῶν ἤδη σωημμένων ποιοῦσα διάζυξιν, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τοῦτον τρόπον, τῶν εἰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς αἰτιαμάτων τὸ πάντων μάλιστά ἐστι δυσεβέστερόν τε καὶ ἀφορητότερον τὸ ἐπιτηδεῦσαι τὴν παραφθοράν, οὐκ εἰς τὴν τυχοῦσαν ἁπλῶς, ἀλλ' εἰς τὴν ἤδη τρόπον τινὰ σωῳκισμένην καὶ ἑνωθεῖσαν Χριστῷ τῷ ἀνωθεν τε καὶ ἐξ οὐρανοῦ νυμφίῳ. ἑνώμεθα γὰρ αὐτῷ διά τε τῆς πίστεως, καὶ προσέτι τοῦ μεταλαχεῖν ἁγίου πνεύματος. 1. Κορ. 6. 17. ὁ γὰρ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ, ἓν πνεῦμά ἐστι, κατὰ τὰς Γραφάς. θανάτῳ δὴ οὖν ὁ νόμος τιμᾶται δικαίως ὁμοῦ τῷ μοιχεύσαντι τὴν πεπορνευμένην· καὶ τὸν μὲν ὡς ἐνιέντα τῆς οὐσίας αὐτῷ δυσεβείας τὰ σπέρματα, τὴν δὲ ὅτι τὸν τῆς γνησιότητος ἀτιμάζουσα νόμον, ἑτέρῳ γέγονε, καὶ ταῖς ἐκείνου παραφθοραῖς ἁπλοῦσα τὸν νοῦν, τὸν ἐξ ἀνθρωπίνων ῥημάτων εἰσεδέξατο μολυσμόν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Γυναικὶ μὲν οὖν κατὰ νόμον συνῳκισμένῃ παρεικασέον εὖ μάλα τὴν διὰ πίστεως καὶ πνεύματος Χριστῷ συνημμένην καὶ ἑνωθεῖσαν ψυχήν.

κγ. Ἐὰν δὲ γένηται παῖς παρθένος μεμνηστευμένη ἀνδρὶ, καὶ εὕρῃ αὐτὴν ἄνθρωπος ἐν πόλει κοιμηθῇ κδ. μετ' αὐτῆς, Ἐξάξετε ἀμφοτέρους ἐπὶ τὴν πύλην τῆς πόλεως αὐτῶν, καὶ λιθοβοληθήσονται ἐν λίθοις, καὶ ἀποθανοῦνται τὴν νεάνιν, ὅτι οὐκ ἐβόησεν ἐν τῇ πόλει· καὶ τὸν ἄνθρωπον, ὅτι ἐταπείνωσε τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον. καὶ ἐξαρεῖς τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν. (2)

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Μεθόριον ὑπολαμβάνουσί τινες ἀδικημὰ εἶναι φθορᾶς καὶ μοιχείας, ὑπογάμιον· ὅταν ὁμολογίᾳ μὲν ὑπερεγγυήσωσι, μήπω δὲ γάμων ἐπιτελεσθέντων, ἕτερος ἀπατήσας ἢ καὶ βιασάμενος εἰς ὁμιλίαν ἔλθῃ. παρ' ἐμοὶ κριτῇ, μοιχείας καὶ τοῦτ' ἐστὶν εἶδος. αἱ γὰρ ὁμολογίαι γάμοις ἰσοδυναμοῦσιν, οἷς ἀνδρὸς ὄνομα καὶ γυναικὸς καὶ τἄλλα τὰ ἐπὶ συνόδοις ἐγγράφεται. ὧν χάριν καταλυθέντων B ὁ νόμος ἀμφοτέρους προσέταξεν, ἐὰν ἀπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γνώμης ἐπιθῶνται τοῖς ἀδικήμασι συμφρονήσαντες. οὐκ οἷόν τε γὰρ ἀπὸ μὴ τῶν αὐτῶν ὁρμηθέντας βουλευμάτων, νομίζεσθαι συναδικοῦντας.

ΑΔΗΛΟΥ. Τῷ μοιχῷ παραπλησίως κολάζεσθαι κελεύει τὸν φθείροντα τὴν ἄλλῳ μεμνηστευμένην· ἐπειδὴ τὰ τῆς μνηστείας αὐτὸς σωήρμοσε σύμβολα. ὅθεν καὶ γυναῖκα αὐτὴν προσηγόρευσεν. ἐτα- Γ „ πείνωσε γὰρ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον. οὕτω „ καὶ ἡ ἁγία Παρθένος γυνὴ τοῦ Ἰωσὴφ ἐχρη- „ μάτισε. μὴ φοβηθεὶς γάρ φησι παραλα- Ματθ. 1. 20. „ βεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Τὴν ἤδη μεμνηστευμένην γυναῖκα καλεῖ· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τῆς Θεοτόκου ἐλέχθη. (3)

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Παρθένον δὲ εἶναι μεμνηστευμένην λογιόμεθα τὴν κεκλημένην εἰς ἀρχὰς γνώσεως ἀληθοῦς, ὅπως δὲ ὁλοτελῶς συνῳκισμένην Θεῷ· περιμένουσαν δὲ ἔτι καθάπερ τινὰ γάμον καὶ σωφρείας τρόπον τὸν ἀληθέστερον, τὴν διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος χάριν, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος μέθεξιν, ἀῤῥαβῶνά γε μὴν καὶ ὁμιλίας ὥσπερ ἀρχὴν τὸν τῆς κατηχήσεως λόγον εἰσδεδεγμένην. ὅτι τὴν ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησίαν ὁ θεῖος ἡμῖν μυσταγωγὸς παρεκόμισε τῷ Χριστῷ. Καὶ μετ' ὀλίγα. Εἰ τοίνυν γένοιτο, φησὶ, τῆς παραφθορᾶς τὰ ἐγκλήματα καὶ ἐπί τινι τοιᾷδε ψυχῇ, μοιχείᾳ γεγράφθω τὸ χρῆμα. ὑποχρεως γὰρ ἡ μεμνηστευμένη, καὶ ὑπὸ χεῖρα λοιπὸν τοῦ μετὰ βραχὺ νυμφίου. ἀλλ' εἰ μὲν [οὖν πόλει] γένοιτο τὸ ἀδίκημα, φησὶ, τουτέστιν οὖν Ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ, καὶ οὖν πόλει Θεοῦ ζῶντος, ἵν' κατοικῶσιν Ἄγγελοι καὶ ἄνδρες ἅγιοι, καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι, τοῖς κινδυνεύουσι καὶ ἀπατωμένοις ἐπαμύνειν οἵοί τε, σωαποτεθνάτω τῷ φόνῳ καὶ ἡ παθοῦσα παρθένος. ἐξὸν γὰρ ἑτοίμως διαδράναι τὴν παραφθοράν, εἰ τοῖς διασώζειν εἰδόσι καταμεμύηκε διδασκάλοις, ἐθελούσιον ἠῤῥώσησε τὸ παθεῖν, καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἔξει (4) τὴν εἰς τὸ φαῦλον ἀπαγωγήν. Δ

κε. Ἐὰν

(1) Κοιμώμενος μετὰ γυναικός. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

(2) Ἰσέον, ὅτι τὸν τόπον τοῦτον, ὅ, τε Ὠριγένης (ἐν τῷ κατὰ Κέλσου Βιβλ. 1. σελ. 352. τοῦ 1. Τόμ. τῆς τοῦ Ῥω. ἐκδόσ.) καὶ ὁ μέγας Βασίλειος (ἐν τῷ εἰς τὸ 7. τοῦ Ἡσ. κεφ. ὑπομνήμ. σελ. 529. τοῦ 1. Τόμ καὶ ἐν τῇ εἰς τὴν Χριστ. γέν. ὁμιλ. σελ. 599. τοῦ 2. Τόμ. τῆς ἐν Παρισ. ἐκδόσ.) πάνυ σαφῶς ἐσημείωσαν, δεῖξαι βουλόμενοι, ὅτι ταὐτὸν παρὰ τῇ Γραφῇ τὸ, νεάνις καὶ παρθένος, κατὰ τῶν λεγόντων, τὸν Ἡσαΐαν μὴ εἰρηκέναι ἰδοὺ ἡ παρθένος, ἀλλ' ἰδοὺ ἡ νεάνις.

(3) Σημείωσαι τὸ, Θεοτόκου, καὶ παρ' Ὠριγένει κείμενον. εἴ γε δὴ ἀναμφιλέκτως τοῦ Ὠριγένους ἐστὶ τὸ ὑπόμν. οὕτω δὲ ἐπιγράφουσιν ἑκάτερος τῶν ἡμετέρων κωδίκ. ἔτι δὲ καὶ ὁ 2. Τόμ. τῆς τοῦ Ῥω. ἐκδόσ.

(4) Ἔχει. ἐν Τόμ. 1. μερ. 2. σελ. 258.

κε. Ἐὰν δὲ ἐν πεδίῳ εὕρῃ ἄνθρωπος τὴν παῖδα τὴν μεμνησθυμένην, καὶ βιασάμενος κοιμηθῇ μετ' αὐτῆς, ἀποκλενεῖτε τὸν κοιμώμενον μετ' αὐτῆς. τῆς μόνον· Τῇ δὲ νεάνιδι οὐκ ἔστιν ἁμάρτημα θανάτου. ὡς ὅτις ἐπαναστῇ ἄνθρωπος ἐπὶ τὸν πλησίον, καὶ φονεύσῃ αὐτὸν ψυχῇ, οὕτω τὸ ῥῆμα τοῦτο,

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Παρὰ τὰς τῶν τόπων διαφορὰς αὔξεσθαι συμβέβηκε καὶ μαίεσθαι τὰδίκημα. μεῖζον μὲν γὰρ, οἷα εἰκὸς, ἐστὶν, εἰ πραχθείη κατὰ πόλιν, ἔλαττον δὲ τειχέων ἔξω κατ' ἐρημίαν. ἐνταῦθα μὲν γὰρ βοηθὸς ἁδεὶς ἐστὶ τῇ παιδὶ, πάνθ' ὅσα περὶ τὸν διατηρῆσαι τὴν παρθενίαν ἄψαυστον καὶ ἀνεπιβούλευτον λεγέσῃ τε καὶ δρώσῃ· ἐν ἄστει δὲ βουλευτήρια, καὶ δικασήρια στρατηγῶν, ἀγορανόμων, ἀστυνόμων, ἄλλων ἀρχόντων ὅμιλοι μεγάλοι, καὶ σὺν τούτοις ὁ δῆμος. Καὶ μετ' ὀλίγα. Τῷ μὲν ἂν διαπραξαμένῳ τὴν βίαν ἔπεται δίκη παντελὴς, μηδὲν ἐκ τῆς τῶν χωρίων διαφορᾶς σύρισκομένῳ πρὸς ἐπανόρθωσιν ὧν ὕβρισε καὶ παρανόμησε· τῇ δὲ παιδὶ, καθάπερ ἔφην, τότε μὲν ἔλεος καὶ συγγνώμη, τότε δ' ἀπαραίτητος τιμωρία παρακολουθήσει.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Ἑάντις βιάσηται παρθένον ἐν ἐρήμῳ, τὸν μὲν ἀποκτείνατε, τὴν δὲ περιποιήσασθε. ἐβόησε γὰρ ἡ νεάνις, καὶ οὐκ ἦν ὁ βοηθῶν· τῇ δὲ ἐν πόλει τοῦτο παθούσῃ, καὶ μὴ βοησάσῃ ἀπαραίτητος ἡ τιμωρία, καὶ μάλα εἰκότως. ἐν μὲν γὰρ ἐρημίᾳ ὁ βοηθήσων οὐκ ἦν. καὶ διὰ τοῦτο ἡ παροινηθεῖσα συγγνώμης ἄξια εἶναι κέκριται· ἡ δὲ ἐν πόλει τοῦτο παθοῦσα, καὶ τῇ σιγῇ συγκαταθεμένη, καὶ μὴ βοήσασα, μηδὲ καλέσασα τὰς ἀναστείλαι τὴν βίαν δυναμένους, θανάτῳ εἰκότως κατακέκριται. οὐκοῦν παντὶ σθένει χρὴ τὸν γνώμιμον καθαρὰν διατηρεῖν καὶ ἀμόλυντον, μηδεμιᾷ ὁρμῇ, μηδὲ συγκαταθέσει τοιαύτῃ μεμιασμένον. ἵνα κἂν, ὃ μὴ γένοιτο, γένοιτό τι τοιοῦτον, ἀκέραιον ἔχωσι τὴν ἀπολογίαν παρὰ τῷ ἀδεκάστῳ κριτῇ, τῷ καὶ τὰς καρδίας ἐμβατεύοντι, καὶ μαρτύρων μὴ δεομένῳ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Εἰ δὲ μὴ γένοιτο, φησὶν, ἐν Ἐκκλησίᾳ, μηδὲ ἐν πόλει Θεοῦ ζῶντος, ἀλλ' ὥσπερ ἐν πεδίῳ καὶ ἀγρῷ, ὃ μυσαγωγὸς ἐπαμύνων οὐκ ἦν, καὶ τῶν μεταπεσθεὶν ἐπὶ τὸ ἄμεινον ἐπιχειρόντων ἐρημία πολλὴ, καὶ ὡς ἐν πάνει παιδαγωγῶν ὁ Φυγαχισμὸς, κινδυνευσάτω μόνον ὁ βιασάμενος. πλεονεξία γὰρ ἤδη τὸ δρώμενον, καὶ πάθος ἀνεπικάρητον, καὶ ἀνάγκη τὶς δυσδιάφυκτος, παραχρῆσθαι τῷ γραφῷ· ἢ τοῖς ἀβλήτως ἐπιλωβημένοις, ὡς ἐκουσίοις (1) ἐπιτιμᾶν, ἃ περιττὸν εἶναι φήσομεν;

κζ. Ὅτι ἐν τῷ ἀγρῷ εὗρεν αὐτὴν· ἐβόησεν ἡ νεάνις ἡ μεμνησθυμένη, καὶ ὁ βοηθῶν οὐκ ἦν αὐτῇ.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ ἀντὶ τοῦ, παρθένος, νεάνις φησὶ, καθὼς καὶ Ἀκύλας ἐκδέδωκε. δῆλον γὰρ, ὡς ἰώκα ἐβόα, οὐκ ἰὼ φθαρεῖσα.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ· Πολυπραγμονητέον τῷ δικασῇ, μὴ πάντ' ἐπὶ τοὺς τόπους ἀναφέροντι. δυνατὸν γὰρ κατὰ μέσην τὴν πόλιν, οὖσαν βεβιάσθαι, καὶ ἔξω πόλεως ἐοῦσαν πρὸς ὁμιλίαν ἔνθεσμον ἐκδοθῆναι. διὸ παρατετηρημένως καὶ σφόδρα καλῶς ἀπολογούμενος ὑπὲρ τῆς ἐν ἐρημίᾳ φθειρομένης, φησὶν ὁ νόμος· ἐβόησεν ἡ νεάνις, καὶ βοηθὸς οὐκ ἦν αὐτῇ. ὥστ' εἰ μήτ' ἐβόησε, μήτ' ἠναντιώθη, βουλομένη δὲ σωαπῆρε, γένοιτ' ἂν ἔνοχος, σόφισμα τοῦ βεβιάσθαι δοκεῖν προσησαμένη τὸν τόπον. καὶ μὴν ἐν πόλει τι γένοιτ' ἂν ὄφελος τῇ πάντ' ἐθελούσῃ ποιεῖν ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἐπιτιμίας, ἀδυνατούσῃ δ' ἕνεκα τῆς περὶ τὸν ὑβριστὴν ἰσχύος; τί γὰρ εἰ μετὰ τῶν κάλων ἀποδήσειεν, ἢ τὸ σῶμα ἀποφράξειεν, ὡς μηδὲ φωνὴν ῥῆξαι δυνάσθαι, γένοιτ' ἂν ὄφελος ἐκ τῶν συνοικούντων; τρόπον γάρ τινα ἡ δὲ καὶ περ ἐν πόλει διατριβοῦσα, κατ' ἐρημίαν ἐστὶν, ἅτε βοηθῶν ἔρημος· ἡ δὲ, κἂν μηδεὶς παρατυγχάνῃ, τῷ δ' ἑκοῦσα σωαπάραι, λέγοιτ' ἂν οὐδὲν διαφέρειν τῆς ἐν ἄσει.

κη. Ἐὰν δέ τις εὕρῃ τὴν παρθένον τὴν παῖδα, ἥτις οὐ μεμνήσθυται, καὶ βιασάμενος κοιμηθῇ μετ' αὐτῆς, καὶ κθ. εὑρεθῇ, Δώσει ὁ ἄνθρωπος ὁ κοιμηθεὶς μετ' αὐτῆς τῷ πατρὶ τῆς νεάνιδος πεντήκοντα δίδραχμα ἀργυρίου, καὶ αὐτοῦ ἔσται γυνὴ, ἀνθ' ὧν ἐταπείνωσεν αὐτήν· οὐ δυνήσεται ἐξαποστεῖλαι αὐτὴν τὸν ἅπαντα χρόνον.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἰσχυροτέραν τῶν δρωμένων ποιεῖται τὴν βάσανον, καὶ ἐπιμετρεῖ τρόπον τινὰ τοῖς πλημμελήμασι τὰς ὀργὰς, ὥστε τὸ κολάζεσθαι δεῖν ἁπλάτων εἰς ἅπαν τὸ ἐπὶ τοῖς μείοσι πλημμελὲς, ὥστε μὴν οὐ ἴσῳ τοῖς ὑπὲρ τοῦτο τιθεὶς, ἰσομεγέθη δὲ ὥσπερ τοῖς αἰτιάμασιν ἀποτορνεύων τὴν κίνησιν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἰ δὲ δὴ φαίνοιτο καὶ ἀσωαφὴς ἔτι, κατεγνωσθεῖσα δὲ ὅπως τῷ Χριστῷ διὰ τῆς πίστεως, ὡς οὐ εἴδει παρθένος ψυχὴ, εἶτά τις αὐτὴν τοῖς ἐκ δυσσεβείας νόμοις (2) καταμιάνας ἀλλῷ, καὶ παρεισεγκὼν ἐκ πλάνης [εἰς πλάνησιν,] ὁποῖόν τι δρῶσιν αἱρετικοὶ, τὰς ἐξ ἐθνῶν ἐφ' ὅτε καὶ Ἰουδαίων ἁρπάζοντες, ἔπειθαί τε σοφίσιν αὐτοῖς ἀναπείθοντες, οὐκ ἀζήμιον εὑρήσει τὸ ἐγχείρημα. ἀποτίσει γὰρ τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων, τελέσι τῷ Θεῷ, τῆς πλημμελείας τὰς λόγους, ὡς οὐ ζημίαις χρημάτων ὑποτυπωμένης εὖ μάλα. αὐτὴ δὲ ἔσται γυνὴ, (3) μέχρι νήψασα μεταχωρήσῃ πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

ΤΟΥ

(1) Ἀκουσίοις. οὐ Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 258. ἀκαταλλήλ.
(2) Λόγοις. αὐτ. οὐ σελ. 259.
(3) Τὸ δὲ, αὐτὴ ἔσται γυνὴ, τῇ ἱστορίᾳ χρήσιμον. αὐτ.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐπιτήρει, ὅπως ἀδὲ ὁ τῆς ἀρχαίας ἀντολῆς ἠγνόησε λόγος, ὅπερ ἔφη Χρισὸς, ἀνδρός τε πέρι καὶ γυ-
Μάρκ. 10. 9. ναικός. ὃ ἂν Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος
» μὴ χωριζέτω. αὐτῷ γὰρ ἔσω γυνὴ, φησὶν,
» ἀνθ' ὧν ἐταπείνωσεν αὐτὼ· ἃ δωήσεται
» ἐξαποστεῖλαι αὐτὼ τὸν ἅπαντα χρόνον.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Σημειωτέον, ὅσον (1) τῆς παναγνε παρθενίας τὸ ἀν αὐχήμασιν ὕψος. ταπείνωσιν γὰρ ὀνομάζει (2) τὼ διαπαρθενόσθσιν, καὶ οἱονεὶ τῆς σεμνότητος τὼ ἀπόθεσιν.

λ. Οὐ λήψεται ἄνθρωπος τὼ γυναῖκα τῦ πατρὸς αὐτῦ, καὶ ἀν ἀποκαλύψει συγκάλυμμα τῦ πατρὸς αὐτῦ.

ΚΕΦ. ΚΓ.

α. Οὐκ εἰσελεύσεται θηλαδίας καὶ ἀποκεκομμένος εἰς ἐκκλησίαν Κυρίε.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐπισάμενος ἀν ταῖς ἐκκλησίαις ἀκ ὀλίγως τῶν μοχθηρῶν ἐπεισρέοντας, καὶ διὰ τὸ σωειλεγμένον πλῆθος λανθάνοντας, ἵνα μὴ τῦτο γένηται, προανείργει πάντας τὲς ἀναξίως ἱερᾷ συλλόγε, τῷ ἀρχῷ ποιύμενος ἀπὸ τῶν νοσύντων τῷ ἀληθῇ νόσον ἀνδρογύνων. οἳ τὸ Φύσεως νόμισμα παρακόπτοντες, εἰς ἀκολάσων γυναικῶν πάθος, καὶ μορφὰς εἰσβιάζονται. θηλαδίας γὰρ καὶ ἀποκεκομμένες τὰ γεννητικὰ ἐλαύνει, τότε τῆς ὥρας ταμιεύοντας ἄνθος, ἵνα μὴ ῥᾳδίως μαραίνοιτο, καὶ τὸν ἄῤῥενα τύπον μεταχαράττοντας εἰς θηλύμορφον ἰδέαν.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὁ τῆς τῶν σύνεχων ποιήσεως τρόπος, ἀχ εἷς, διτλὸς δέ τις εἶναι λέγεται. οἱ μὲν γάρ εἰσι τομίαι καὶ ἐξεπασμένοι τὰ ἀῤῥενικά· οἱ δὲ τεθλασμένα καὶ ἀχρεῖα παντελῶς φέρουσιν ἔτι· ὥμῶς δὲ καὶ ἀνοσίως τέμνονται [τινες ἐάν ὅτε τὸ παιδοποιὸν τῦ σώματος μόριον, καὶ εἰσὶν ἄπρακτοι πρὸς τὰ ἀνδρὸς, καίτοι τελῶντες σὺ ἀνδράσι Φύσει τε καὶ ἡλικίᾳ· ἀνδρείας δὲ σύμβολον τὰ ἀρσενικά.] τοίνυν θηλδίαν ὑποτοπητέον, τὸν οἱονεί πως ἀκ ἐξεπασμένον εἰς ἅπαν ψυχῷ τε καὶ νῦν, σωτεθραυσμένῳ δὲ μᾶλλον σώζοντά πως σὺ ἑαυτῷ τῷ ἐπ' ἀγαθοῖς ἀνδρείαν· ἀποκεκομμένον γε μὲν τὸν ὁλοκλήρως αὐτῷ ἀποβεβληκότα, καὶ τῶν ἀνδράσι πρεπωδεσάτων ἐσερημένον. σὺ ἴσῳ δ' ἐγκλήματι τὸ μηδ' ὅλως ἀνδρίζεσθαι θέλειν τῷ μὴ ὑγιῶς ἀνδρίζεσθαι φιλεῖν, οἵόντι φημὶ. ἀποπεπλώκασί τινες εἰς ἐπιθυμίας σαρκικὰς, ὅλας ὥσπερ ἰώλας ἀνεύντες τῷ πάθει, σαθρόν τε καὶ ἄνανδρον ταῖς εἰς ἀσέλγειαν ἡδοναῖς παραῤῥιπλῶντες τὸν νῦν. ἕτεροι δ' αὖ θαυμάζεσι μὲν τῷ ἐγκράτειαν, ἐκδεδίασι δὲ τῷ ἀντίσασιν, καὶ τῷ τῆς ἡδονῆς προσβολῷ ἃ φέροντες, καταυδύσι πρὸς τὸ ἄναλκες.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τὸν θηλαδίαν καὶ τὸν ἐκλομίαν εἰσελθεῖν εἰς ἐκκλησίαν

β. Οὐκ εἰσελεύσεται ἐκ πόρνης εἰς ἐκκλησίαν Κυρίε.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐλαύνει ἃ μόνον πόρνας, ἀλλὰ καὶ τὲς ἐκ τῆς πόρνης, ἐπιφερομένες μητρῷον ἆῖχος, διὰ τὸ τῷ πρώτῳ σορὰν καὶ γένεσιν αὐτοῖς κεκιβδηλεῦθαι. τόπος γὰρ ἅτος, εἰ καί τις ἄλλος ἐπιδέχεται ἀλληγορίαν, φιλοσόφε θεωρίας ὢν ἀνάπλεως.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ὥσπερ δὲ τῷ ἀκαρπίαν ἀπαγορύει, ἅτω καὶ τὸν πονηρὸν
» ἐκβάλλει καρπόν. ἀκ εἰσελεύσεται γάρ-
» φησιν ὁ ἐκ πόρνης εἰς ἐκκλησίαν Κυρίε.

γ. Οὐκ εἰσελεύσεται Ἀμμανίτης καὶ Μωαβίτης εἰς ἐκκλησίαν Κυρίε, ἕως δεκάτης γενεᾶς ἀκ εἰσελεύσεται εἰς ἐκκλησίαν Κυρίε, καὶ ἕως εἰς τὸν
δ. αἰῶνα, Παρὰ τὸ μὴ συναντῆσαι αὐ-
Ε τὲς ὑμῖν μετὰ ἄρτων καὶ ὕδατος ἐν τῇ ὁδῷ, ἐκπορευομένων ὑμῶν ἐξ Αἰγύπτε, καὶ ὅτι ἐμισθώσαντο ἐπὶ σὲ τὸν Βαλαὰμ υἱὸν Βεὼρ ἐκ τῆς Μεσο-
ε. ποταμίας καταράσασθαί σε. Καὶ ἀκ ἠθέλησε Κύριος ὁ Θεός σε εἰσακῦσαι τῦ Βαλαάμ· καὶ μετέτρεψε Κύριος ὁ Θεός σε τὰς κατάρας εἰς
Ζ εὐλογίαν, διότι ἠγάπησέ σε Κύριος
ς. ὁ Θεός σε. Οὐ προσαγορεύσεις εἰρηνικὰ αὐτοῖς ἀδὲ (3) συμφέροντα αὐτοῖς πάσας τὰς ἡμέρας σε εἰς τὸν αἰῶνα.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐν ἄλλῳ ἀντιγράφῳ ἅτως
» εὕρομεν· ἀκ εἰσελεύσεται Ἀμμανίτης καὶ
» Μωαβίτης εἰς ἐκκλησίαν Θεᾶ, καὶ ἕως εἰς
» τὸν αἰῶνα, καὶ ἕως δεκάτης γενεᾶς ἀκ εἰ-
» σελεύσονται. (4) ὥσε κατ' αὐτὼ τῷ γρα-
φῷ

(1) Διανοῦ τῆς παναγνε παρθενίας ὁπόσον ἐσὶ τὸ ὡς σὺ αὐχ. αὐτ. σὺ Τόμ. 1. μερ. 2. σελ. 259.
(2) Οἴδέ τε καὶ ὀνομάζειν ἀξιοῖ τῆς θεοπνεύσε Γραφῆς ὁ λόγος, τῷ διαπαρ. αὐτ.
(3) Καὶ συμφ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(4) Τὰ ἄχρι τῦ δε κεῖται καὶ σὺ ταῖς σημειώσ. ταῖς εἰς τῷ Γραφ. τῷ σὺ Φραγ. ἐκδοθ. τῷ Θεοδωρίτῳ ἐπιγεγραμ.

φὴν δοκεῖν κεῖσθαι τὴν προσηγορίαν τοῦ αἰῶνος ἐπὶ χρόνου πεπερασμένου. πλὴν τοῦ-
» τό φαμεν, ὅτι εἰπὼν, ἕως εἰς τὸν αἰῶνα, συνεκέρασεν εὐθὺς τῇ ἀποτομίᾳ τὸν ἔλεον,
» ἐπενεγκὼν τὸ, καὶ ἕως δεκάτης γενεᾶς. ἀμέλει Ῥοὺθ ἡ Μωαβίτης εἰσῆλθεν εἰς ἐκκλησίαν, ὡς ἐξ αὐτῆς κατάγεσθαι πρῶτον μὲν τὸν Δαβὶδ, ἔπειτα δὲ τὸν Χριστόν. Πέτρος δὲ ἐν ταῖς Πράξεσι γενικώτερόν φη-
Πράξ. 10. 35. σιν· ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν,
» καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτὸς αὐ-
» τῷ ἐστίν.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐπειδὴ καὶ οὗτοι ἐκ πορνείας εἰσὶν ἀπὸ τῶν θυγατέρων τοῦ Λώτ· οὐ μόνον δὲ ἕως γενεᾶς δεκάτης ἄδεκτοι τῇ συναγωγῇ τοῦ Ἰσραήλ εἰσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν αἰῶνα. οὕτω βούλεται αὐτοῖς τὴν ἔχθραν ἀΐδιον εἶναι· κατὰ μὲν τὸ νόημα καὶ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς θείας Γραφῆς, ἐπειδὴ τὸν Βαλαὰμ ἐμισθώσαντο, ἐφ' ᾧτε κα-
Γ ταράσασθαι τοῖς Ἑβραίοις, ἀλλὰ καὶ τὰς αὐτῶν γυναῖκας καὶ τὰς θυγατέρας, ὅσαι ἦσαν ὡραῖαι τῇ ὄψει καὶ καλαὶ τῷ εἴδει, προέστησαν τοῦ γένους, ὥστε αὐτὰς δοῦναι πρὸς πορνείαν τοῖς Ἰσραηλίταις, καὶ πορνείαν διὰ τούτου χαλεπωτάτην προξενῆσαι τοῖς Ἑβραίοις· αὕτη δὲ ἦν τὸ ἀποστῆναι μὲν τοῦ Θεοῦ, τελεσθῆναι δὲ τῷ Βεελφεγώρ· ὅπερ καὶ γέγονε.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δήποτε τὴν πρὸς Μωαβίτας καὶ Ἀμμανίτας ἐπιμιξίαν κωλύει, οὐ κατὰ ῥητόν τινα χρόνον, ἀλλ' ἕως εἰς τὸν αἰῶνα; Πρῶτον διὰ τὴν παράνομον αὐτῶν ῥίζαν· ἐκ παρανόμου γὰρ γεγέννηνται συνουσίας· ἔπειτα διὰ τὴν ἀσέβειαν, ἧς καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας μεταλαχεῖν παρεσκεύασαν, ὡραΐσαντες τὰς γυναῖκας, καὶ διὰ τούτων αὐτοὺς εἰς τὴν τῶν εἰδώλων λατρείαν ἀγρεύσαντες.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Συνείργεται (1) δὲ τούτοις Ἀμμανίτης τε καὶ Μωαβίτης, ὡς ἀνόσιοί τε καὶ βδελυρώτατοι, καὶ λεόντων δίκην τοῖς ἁγίοις ἐπιφυόμενοι, καὶ τοῖς εἰωθόσιν εὐδοκιμεῖν τὰ ἐκ φθόνου καὶ βασκανίας ἐπιχέοντες βέλη. τύπος δ' ἂν εἶεν, Ἀμμανῖται μὲν, τῶν ἀφιλοικτειρμόνων αἱρετικῶν· Μωαβῖται δ' αὖ, τῶν ἐν πλάναις ἔτι ταῖς εἰδωλικαῖς, καὶ ταῖς τῶν Δαιμόνων μοχθηρίαις ὑπεστρωμένων· θεοστυγεῖς γὰρ ἄμφω, καὶ ἀδελφὰ ὥσπερ κατὰ τῶν ἁγίων νοσοῦντες τὸ θράσος. Καὶ μεθ' ἕτερα. Ἀλλ' ὁ μὲν Ἀμμανίτης ἕως τρίτης εἴργεται γενεᾶς· Μωαβίτης δὲ καὶ μέχρι δεκάτης, ἀπό γε τοῦ χρόνου, καθάπερ ἐγῷμαι τῆς ἐπ' ἀμφοῖν ἀγανακτήσεως τὸ μέγεθος ὑπεμφαίνοντος τοῦ Θεοῦ. μείων γὰρ κατὰ τὸ εἰκὸς ἡ αἱρετικῶν δίκη. φαίοι γὰρ ἄντις [καὶ ἐπ' αὐτοῖς,] καθάπερ ἀμέλει καὶ
Ῥωμ. 10. 2. ἐπὶ τοῖς Ἰουδαίοις· ὅτι ζῆλον Θεοῦ ἔχουσιν,
» ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. οἰόμενοι γὰρ ὀρθοεπεῖς εἶναι καὶ σοφοὶ, λελήθασι σφὰς αὐ-
A τοὺς τοῖς τῆς ἀληθείας μαχόμενοι δόγμασι, καὶ τοῖς ὀρθοποδοῦσιν ἀντιτατόμενοι. Μωαβῖται δέ γε, τουτέστι τὰ Ἑλλήνων στίφη, γυμνῶς καὶ ἀναφανδὸν, ὑποστολῆς ἁπάσης δίχα τῇ θείᾳ μάχονται δόξῃ. τοιγάρτοι καὶ φορτικωτέραν ἐπήρτησέ πως αὐτοῖς τὴν δίκην ὁ νόμος· πλὴν ἄμφω τῶν ἱερῶν ἀποπέμπονται τόπων, ὡς βέβηλοι καὶ θεομισεῖς.

B ζ. Οὐ βδελύξῃ Ἰδουμαῖον, ὅτι ἀδελφός σου ἐστιν· οὐ βδελύξῃ Αἰγύπτιον, ὅτι πάροικος ἐγένου ἐν τῇ γῇ
η. αὐτοῦ. Υἱοὶ ἐὰν γεννηθῶσιν αὐτοῖς, γενεὰ τρίτη (2) εἰσελεύσονται εἰς ἐκκλησίαν Κυρίου.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸν μέντοι Ἰδουμαῖον καὶ τὸν Αἰγύπτιον μετὰ τρίτην κελεύει προσίεσθαι γενεάν· τὸν μὲν ὡς ἀδελφὸν, τὸν δὲ ὡς εὐεργέτην ἐν καιρῷ γεγενημένον.
Γ λιμοῦ γὰρ προσπεσόντος, εἰς Αἴγυπτον εἰσελθόντες οἱ πατέρες αὐτῶν διετράφησαν. διδάσκει τοίνυν ὑμᾶς ὁ νόμος, μηδὲ παλαιὰς εὐεργεσίας ἀμνημονεῖν.

θ. Ἐὰν δὲ ἐξέλθῃς εἰς πόλεμον παρεμβαλεῖν ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου, καὶ φυλάξῃ ἀπὸ παντὸς πονηροῦ ῥήματος.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀκούεις ὅτι τοὺς κατανεα-
Δ νιεύεσθαι τῶν ἐχθρῶν καὶ εὐδοκιμεῖν ἐθέλοντας, ἀπαλλάττεσθαι χρὴ παντὸς μο-
» λυσμοῦ. ἡ πάλη γὰρ ἡμῖν οὐ πρὸς αἷμα καὶ Ἐφεσ. 6. 12.
» σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, καὶ τὰ ἑξῆς. δεῖ δὴ οὖν ἀμώμητόν τε καὶ ἀνεπίληπτον ἡμᾶς ποιεῖσθαι τὴν πολιτείαν, ἵνα μὴ τοῖς παρ' ἐκείνων ἐγκλήμασιν ὑποφέρηται. καὶ γὰρ ἐχθρὸς καὶ ἐκδικητής ἐστιν ὁ τῆς ἁμαρτίας πατήρ. οἱ μὲν οὖν ἐν τῷ δε τῷ κόσμῳ νόμῳ πολέμου καὶ
E μάχης ἀντεγειρόμενοι τοῖς ἐχθροῖς, τὰς εἰς σῶμα πληγὰς ἢ αὐτοὶ δέχονται τυχὸν, ἢ γοῦν ἑτέροις ἐπάγουσιν· ἡμεῖς δὲ οὐχ οὕτω.
» τὰ γὰρ ὅπλα ἡμῶν οὐ σαρκικὰ, κατὰ τὸ 2. Κορ. 10. 4.
γεγραμμένον. οὐκοῦν οὐδὲ εἰς σάρκα πληττόμεθα, ἀλλ' εἰς νοῦν καὶ καρδίαν δεχόμενοι τὰς ἐπιθυμίας, καὶ εἰς τὰ τῆς φιλοσαρκίας διαπίπτοντες πάθη. χρὴ τοίνυν ἡμᾶς παντευχίαις ἐνηρμόσθαι ταῖς πνευματικαῖς, καὶ τῇ ἄνωθεν χάριτι περιφράτ-
Z τεσθαι, καὶ εἰς ὅσον οἷόν τε τὸν νοῦν ἔξω βέλους νοητοῦ ποιεῖσθαι παντός. περιεσόμεθα γὰρ ὡδὶ τῶν ἀνθεστηκότων, καὶ πέρα παντὸς ἰόντες πάθους, ἀδιαλώβητον τῷ Θεῷ τὸ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς τηρήσομεν κάλ-
» λος. [ταύτῃ τοι φησὶν ὁ νόμος· ἐὰν δὲ ἐξέλ-
» θῃς παρεμβαλεῖν εἰς πόλεμον ἐπὶ τοὺς ἐχ-
» θρούς σου, καὶ φυλάξῃ ἀπὸ παντὸς ῥήματος πονηροῦ, τουτέστιν αἰτίας ἁπάσης ἀπωτάτω ποίει σαυτὸν, μηδεὶς ἔσται κατὰ σοῦ
H λόγος ἀληθὴς ἐπ' αἰσχίω τε καὶ διαβεβλημένῳ πράγματι, παραιτοῦ τὴν κατάῤῥησιν τὴν

(1) Συνεξείργετο, ἐμφαντικώτερ. ἐν Τόμ. 1. μερ. 2. σελ. 484.
(2) Γενεᾷ τρίτῃ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

τὴν ἐφοτῳοῦν, καὶ ἀργείτω κατὰ σοῦ πᾶν ῥῆμα πονηρόν.]

ι. Ἐὰν ᾖ ἐν σοὶ ἄνθρωπος ὃς οὐκ ἔσται καθαρὸς ἐκ ῥύσεως αὐτοῦ νυκτὸς, ἐξελεύσεται (1) ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ οὐκ εἰσελεύσεται εἰς τὴν παρεμβολήν. Καὶ ἔσται τὸ πρὸς ἑσπέραν λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι, καὶ δεδυκότος ἡλίου εἰσελεύσεται εἰς τὴν παρεμβολήν.

ια.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτι δὲ ἡμᾶς καὶ τῆς σαρκικῆς ἀκαθαρσίας ἀποφορτίζεσθαι δεῖ τὰ ἐγκλήματα, παρέδειξεν αἰνιγματωδῶς, τὸν ἐκ ῥύσεως αὐτοῦ μεμολυσμένον ἔξω μὲν ἰέναι τῆς παρεμβολῆς ἐπιτάττων, ἀπολούεσθαι δὲ δεῖν ὕδατι πρὸς ἑσπέραν, ὑπονοστεῖν τε οὕτως οἴκοι τε λοιπὸν καὶ εἰς αὐτὴν, εἰ βούλοιτο, τὴν παρεμβολήν. εἶτα τὶ τὸ χρῆμα, καὶ τὶς ἂν γένοιτο τῶν τοιούτων ὁ νοῦς, διειπεῖν πειράσομαι. εἰ γὰρ γένοιτό τις ἀνθρώπινος μολυσμὸς, βραχὺ πρὸς τὸ ἄναλκες τοῦ νοῦ διανενευκότος, καὶ ἀνέντος εἰσβολὴν ταῖς εἰς τὸ φαῦλον ἐπιθυμίαις, ὅσον μὲν ἧκεν εἰς τοῦτο τῆς τῶν ἁγίων πληθύος ἀπονοσφίζεσθαι δεῖν, δεδικαίωκεν ὁ δεσπότης, καὶ τοῖς ἀκαθάρτοις τὸν καθαρὸν οὐκ ἐᾷ συναυλίζεσθαι. ἀφίησι γὰρ οὐδαμῶς ἀνεπίπληκτον ἐν ἡμῖν τὴν καταφθείρουσαν ἁμαρτίαν. ἀλλ' εὑρήσομεν ἐν Χριστῷ τὴν κάθαρσιν ὕδατί τε διαγνιζόμενοι, κατά γε φημὶ τὸ, λούσασθε, [καθαροὶ γίνεσθε.] τοῦτο δὲ δρᾶται πρὸς ἑσπέραν, τουτέστιν ἐπ' ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς. ὃ δὴ καὶ πεπερασμένον κατίδοι τὶς ἂν ἐπὶ ταῖς τῶν ἐθνῶν ἀγέλαις. οἱ γὰρ ταῖς ἐκτόποις φιλοσαρκίαις μεμολυσμένοι, οἱ τῆς τῶν ἁγίων πληθύος καὶ παρεμβολῆς ἔξω μένοντες ποτὲ, [οἱ πόῤῥω πω τῆς ἱερᾶς ἀγέλης,] τὴν διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος πεπλουτηκότες κάθαρσιν, ἐγγὺς γεγόνασιν οἱ μακρὰν, κοινωνοὶ τῶν ἁγίων ἀποδεδειγμένοι, καὶ συμπολῖται λοιπὸν καὶ συμμέτοχοι τῆς ἐλπίδος, ἐν καιρῷ δηλονότι τῆς ἐπιδημίας τῆς οἱονεί πως ἐν ἑσπέρᾳ, καὶ πρὸς αὐταῖς γενομένης ταῖς τοῦ παρόντος αἰῶνος δυσμαῖς. δεῖν μὲν οὖν ἔφη τοὺς τὴν ἐν Χριστῷ κάθαρσιν ᾑρημένους ἀποκρούεσθαι φιλεῖν τὰ ἐκ τῆς φιλοσαρκίας ἐγκλήματα.

Ἡσ. 1. 16.

ιβ. Καὶ τόπος ἔστω σοι (2) ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ ἐξελεύσῃ ἐκεῖ ἔξω.

ιγ. Καὶ πάσσαλος ἔστω σοι ἐπὶ τῇ ζώνῃσου· καὶ ἔσται ὅταν διακαθιζάνῃς ἔξω, καὶ ὀρύξεις ἐν αὐτῷ, καὶ ἐπαγαγὼν καλύψεις τὴν ἀσχημοσύνην σου ἐν αὐτῷ.

* * ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τόπος ἔστω σοι ἔξω τῆς παρεμβολῆς, παρεμβολὴν καλῶν τὴν ἀρετὴν, ἐν ᾗ ἐστρατοπέδευκεν ἡ ψυχή. οὐ γὰρ δύναται τὸν αὐτὸν κρατεῖν χῶρον φρόνησις, καὶ σωματικῆς ἀνάγκης ἀπόλαυσις. εἶτα, ἐξελεύσῃ, φησὶν, ἐκεῖ ἔξω. διὰ τί; ὅτι οὐ δύναται ἡ ψυχὴ καταμένουσα μετὰ φρονήσεως, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ διατρίβουσα τῆς σοφίας, χρῆσθαί τινι τῶν φίλων σώματος. Καὶ μετ' ὀλίγα. Πάσσαλος ἔστω σοι, φησὶν, ἐπὶ τῆς ζώνης σου, καὶ ὀρύξεις ἐν αὐτῷ· τουτέστι λόγος ἐπὶ τοῦ πάθους ἐξορύττων καὶ ἀναστέλλων, καὶ ἀπαμφιεννὺς αὐτό. ἀνεζῶσθαι γὰρ βούλεται ἡμᾶς τὰ πάθη, ἀλλὰ μὴ ἀνειμένα καὶ κεχαλασμένα φορεῖν. διὸ καὶ ἐπὶ τῆς διαβάσεως αὐτῶν, ὃ καλεῖται Πάσχα, προστάττει τὰς ὀσφῦς περιεζῶσθαι, ἤτοι συνεστάλθαι τὰς ἐπιθυμίας. πάσσαλος οὖν, τουτέστι λόγος, ἐπέσθω τῷ πάθει, κωλύων αὐτὸ χρῆσθαι. οὕτω γὰρ αὐτοῖς μόνοις χρησόμεθα τοῖς ἀναγκαίοις, τῶν δὲ περιττῶν ἀφεξόμεθα. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὀρύξεις, φησὶ, γοῦν τῷ πασσάλῳ, τουτέστιν ἣν ἕκαστον ἔχει φύσιν, τὸ φαγεῖν, τὸ πιεῖν, τὸ τοῖς μετὰ γαστέρα χρῆσθαι, τῷ λόγῳ γυμνώσεις, καὶ διαστείλῃς, ἵνα διακρίνας γνῷς τ' ἀληθές. τότε γὰρ εἴσῃ, ὅτι ἐν οὐδενὶ τούτων ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν, ἀλλὰ τὸ ἀναγκαῖον μόνον καὶ χρήσιμον. Καὶ ἐπαγαγὼν καλύψεις τὴν αἰσχύνην σου, πάνυ καλῶς. ἄγαγε γὰρ, ὦ ψυχὴ, τὸν λόγον ἐπὶ πάντα, ᾧ καλύπτεται καὶ συσκιάζεται καὶ συγκρύπτεται πᾶσα ἀσχημοσύνη σαρκὸς καὶ πάθους. τὰ γὰρ μὴ σὺν λόγῳ, πάντα αἰσχρά· ὥσπερ τὰ σὺν λόγῳ, κόσμια.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Παραιτεῖσθαι μὲν γὰρ πᾶν εἶδος ἀκαθαρσίας πρέπει τοὺς κατανδρίζεσθαι τῶν νοητῶν ἐπιθυμοῦντας ἐχθρῶν. ἐπειδὴ δὲ πολλὰ πταίομεν ἅπαντες, καὶ νοσεῖ μὲν ἡ ἀνθρώπου φύσις τὸ εὐόλισθον εἰς τὸ πλημμελὲς, συνίησι δὲ οὐδεὶς παραπτώματα, κατὰ τὴν τοῦ ψάλλοντος φωνήν· εἰ δὲ γένοιτο, φησὶ, μιᾷ τῶν ἐμφύτων καὶ ἐν ἡμῖν ἀκαθαρσιῶν περιθραύεσθαι μονονουχὶ, καὶ ἁλίσκεσθαί τι νενοσηκότας τῶν ἔξω νόμου καὶ ζωῆς ἁγιοπρεποῦς· ἐνοικεῖ γὰρ τοῖς μέλεσι τῆς σαρκὸς τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος· πρῶτον μὲν μὴ ἐναργῶς καὶ ἀκρύπτως, μήτε μὴν ἐν ὄψει πολλῶν τὰ ἐκ τῆς ἀῤῥωστίας πραττέσθω (3) πταίσματα, ἀλλ' οἷον ἔξω, καὶ λεληθότως, καὶ ὡς ἀπωτάτω τῆς παρεμβολῆς. εἶτα ταῖς ἐπανορθώσεσι κατακαλυπτέσθω φησί. σοφοὶ γὰρ κρύψουσι τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, κατὰ τὸ γεγραμμένον. καταλήγοντες γὰρ (4) τῶν πλημμελημάτων, καὶ ταῖς εἰς τὸ ἄμεινον ῥοπαῖς ἀναστοιχοῦντες τρόπον τινὰ τὸν νοῦν εἰς τὸ δεῖν ἑλέσθαι τὸ ὠφελοῦν, ἐκ μέσου ποιούμεθα τὰ προεπταισμένα, (5) καὶ τὴν κάκοσμον ἁμαρτίαν ταῖς τῶν ἐφεξῆς εὐωδίαις νικήσαντες, εἰσελευσόμεθα πάλιν εἰς τὴν τῶν ἁγίων παρεμβολὴν, τουτέστιν εἰς τὴν τῶν πρωτοτόκων Ἐκκλησίαν. ἐν Χριστῷ δὲ καὶ τοῦτο πληροῦται, εἰ λάβοιμεν τὸν ἑαυτῶν

Ψαλ. 18. 12.

Παροιμ. 10. 14.

(1) Καὶ ἐξελεύσ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(2) Ἔσται σοι. αἱ αὐτ. καὶ ὁ Κύριλ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 423.
(3) Παρακείσθω. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 424.
(4) Δέ. αὐτ.
(5) Τῶν ἤδη προεπταισμένων τὸ ἀκαλλές. αὐτ.

τῶν σαυρὸν, ὀργῷ καὶ ὀδζωνοτάτῳ Φρονήματι κεχρημένοι. τὸ γὰρ ἔχειν ἡμᾶς ἐπὶ τῷ ζωσῆρος πάσαλον, ἦγεν τὸ ξύλον, τοῦτο πλαγίως ὑπαινίττεται. πνδυματικὸς ἦν ὁ νόμος, τῶν νοητῶν ὑποτύπωσιν ποιούμενος τὰ σωματικά. ὁ γὰρ ἐσμὸν ἐν ἀκαθαρσίαις, ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ πεποιηκότος Θεοῦ, εἰς ἀφεδρῶνας ἰόντες, καὶ περιτλωμάτων τῶν ἀπὸ γαστρὸς ἑαυτοὺς ἀπαλλάττοντες· ἀλλ' ὡς ἔφην ἀρτίως, τύποι καὶ εἰκόνες τῶν νοητῶν εἶσιν ἂν τὰ ἐν αἰσθήσει κείμενα. δεῖ δὴ ἵν' ἡμᾶς καλαχωννύειν ἀκαθαρσίας, (1) ὀδζωνοτάτῳ κεχρημένους Φρονήματι, καὶ τῇ τοῦ ζωοποιοῦ ξύλου ἐνεργείᾳ. τοῦτο γὰρ ὁ πάσαλος, τὰ ἀρχήμονα τῶν παθῶν ἐξωθεῖσθαι καὶ συμπνίγειν· ὅτι Κύ-
» ριος περιπατεῖ ἐν τῇ παρεμβολῇ. ἐνοικεῖ γὰρ ἐν ἡμῖν καὶ ἐμπεριπατεῖ Χριστός.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸν τῆς περὶ γαστέρα πρὸς αὐτάρκειαν χρείας ἀνορυκλικὸν πάσαλον δεῖν τῆς ζωῆς ἠρτῆσθαί φησι, δι' οὗ γινώσκομεν, ὡς πάσης ἡδονῆς βρωμάτων πέρας ἐστὶν ὁ λαιμός. τὰ τυχόντα γὰρ πληροῦντα τὴν χρείαν, πάσης ἀκαίρου ἐπιθυμίας ἐπιχάμπτει ἀρχημοσύνην. πανταχόθεν δὲ δῆλον, ὡς φυσικῶν περιττωμάτων οὐκ ἂν ἐμέλησε τῷ Θεῷ.

ιδ. Ὅτι Κύριος ὁ Θεός σου ἐμπεριπατεῖ ἐν τῇ παρεμβολῇ σου ἐξελέσθαι σε καὶ παραδοῦναι τὸν ἐχθρόν σου εἰς τὰς χεῖράς σου. καὶ ἔσται ἡ παρεμβολή σου ἁγία, καὶ οὐκ ὀφθήσεται ἐν σοὶ ἀσχημοσύνη πράγματος, καὶ ἀποστρέψει ἀπὸ σοῦ.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐστιν, ὅτι Κύριος ὁ
» Θεός σου ἐμπεριπατεῖ ἐν τῇ παρεμβολῇ σου; Οἶδε πολλάκις δυσοσμίας ὁ ἀὴρ ἐμπιπλάμενος, λοιμὸν ἐμποιῶν. ἐκέλευσε τοίνυν αὐτοῖς στρατοπεδευομένοις τῷ ἐκκρινομένῳ καθαίρειν κόπρον. ἵνα δὲ μὴ ἀπειθήσαντες βλάβῃ εἰσδέξωνται, ἀναγκαίως
» ἐπήγαγεν· ὅτι Κύριος ὁ Θεός σου ἐμπερι-
» πατεῖ ἐν τῇ παρεμβολῇ σου. καὶ τῷ αἰτίαν
» διδάσκει· ἐξελέσθαι σε καὶ παραδοῦναι τὸν
» ἐχθρόν σου πρὸ προσώπου σου. διὰ δὲ τοῦτο παιδεύει μηδὲν πρᾶττειν παράνομον. τοῦτο
» γὰρ ἐπάγει· ἔσται ἡ παρεμβολή σου ἁγία,
» καὶ οὐχ ὀφθήσεται ἐν σοὶ ἀσχημοσύνη
» πράγματος.

ιε. Οὐ παραδώσεις παῖδα τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, ὃς προσέφυγέ σοι παρὰ τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐὰν ᾖ δεσπότης ἁπλοῦς, τούτῳ μὴ παραδῷς οἰκέτην, καὶ μάλιστα τὸν ἀπὸ τῶν προσοικούντων ἐθνῶν δραπετεύοντα δάλον, καὶ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ προσφεύγοντας. τούτους, φησὶν, ὁ παραδώσεις τοῖς κυρίοις αὐτῶν, παρανόμοις καὶ εἰδωλολάτραις ὑπάρχουσιν. ὁ γὰρ περὶ τῶν

A παίδων υἱῶν Ἰσραὴλ λέγει. εἰ γὰρ περὶ τῶν κτηνῶν πλανωμένων ἐπιστρέφειν κελεύει, πόσῳ γε μᾶλλον καὶ παῖδα διαλλάττειν ἐχθροῦ δεσπότου, καὶ ἥμερον ποιεῖν τὸν δεσπότην τοῖς παρακλήσεσι περὶ τὸν οἰκέτην; εἴρηται δὲ καὶ τοῦτο καὶ περὶ τῶν ἐκ τῆς πλάνης τοῦ Διαβόλου ἐπὶ Κύριον ἐπιστρεφόντων· οὓς ἐχθροῦ προσλαμβάνεσθαι, ὡς ἔκ τινος δεσποτικῆς πικρᾶς τῆς μετανοίας προσφεύγοντας.

B ις. Μετὰ σοῦ κατοικήσει, ἐν ὑμῖν κατοικήσει, ἐν παντὶ τόπῳ οὗ ἐκλέξηται ἐν μιᾷ τῶν πόλεών σου, ὃ ἐὰν ἀρέσκῃ αὐτῷ· οὐ θλίψεις αὐτόν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τόποι τοῦ Ἰσραὴλ γνῶσις εὐσεβείας, καὶ ἀρετῶν ἐπιτήδευσις.
» οἱ δὲ Λοιποὶ, ἐν μιᾷ τῶν πυλῶν σου, ἐξέ-
δωκαν, οἰκειότερον. οἱ γὰρ νεωστὶ προσερ-
Γ χόμενοι οὐκ ἐν τόποις οἰκεῖν, ἀλλ' ἐν πύ-
» λαις κυρίως λεχθήσονται. τὸ δὲ, οὐ θλίψεις αὐτὸν, πρὸς τὸ μὴ ἐπιθεῖναι φορτίον ὑπὲρ αὐτόν· οἷον περιτέμνων μὴ βαλόμενον, ἀναγκάζων τοῦ νόμου τηρεῖν τὰ
» λοιπά. ἔδοξε γὰρ φασιν οἱ Ἀπόστολοι τῷ Πράξ. 15. 28,
» ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἡμῖν μηδὲν πλέον ἐπι- 29.
» τίθεσθαι βάρος ὑμῖν, ἀπέχεσθαι δὲ μόνον
» εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πνικτοῦ καὶ
» πορνείας.

Δ ιζ. Οὐκ ἔσται πόρνη ἀπὸ θυγατέρων Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἔσται πορνεύων ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Ἐπειδὴ τῷ μοιχείαν μόνῳ νόμισας αὐτὸν (2) ἀπηγορευκέναι, δοκεῖς μοι ἢ μὴ ἀνεγνωκέναι τὸ Δευτερονόμιον, ἢ μὴ νενοηκέναι, καίτοι σαφῶς
» κείμενον· οὐκ ἔσται γάρ, ἔφη, πόρνος ἀπὸ
» υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἔσται πόρνη ἀπὸ θυ-
» γατέρων Ἰσραήλ. εἰ γὰρ καὶ χαλεπωτέρα
E πολλῷ ἡ μοιχεία τῆς πορνείας, καὶ συγγνώμης μείζων, ἀλλὰ καὶ ἡ πορνεία τιμωριῶν ἀξία· εἰ καὶ τοῦτο τοῖς ἔξωθεν νομοθέταις οὐκ οἶδ' ὅπως παραλέλειπται. τοῖς γὰρ ὀρθῶς βιοῦσι καθαρώτερον καὶ ἀπὸ
» ταύτης. πορνεία γάρ φησι καὶ ἀκαθαρσία Ἐφεσ. 5. 3.
» μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει
ἁγίοις. καὶ πάλιν φησὶ περὶ τῆς ἁγνείας,
ὅτι μεγίστων ἀγαθῶν πρόξενος γίνεται·
» εἰρήνην διώκετε καὶ τὸν ἁγιασμὸν, οὗ χω- Ἑβρ. 12. 14.
Z» ρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον.

ιη. Οὐκ ἔσται τελεσφόρος ἀπὸ θυγατέρων Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἔσται τελισκόμενος πρὸς πᾶσαν ὄχλου ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐστι, τελεσφόρος, καὶ τελισκόμενος, καὶ τελισκομένη; Ὥσπερ ἡμεῖς πιστὰς ὀνομάζομεν τὰς τῶν θείων μυστηρίων μετέχοντας, ὅτω τετελεσμένας ἐκάλει τὰ ἔθνη τὰς Δαιμόνων τινῶν διδασκομένας μυστήρια. τελεσφόρον τοίνυν καλεῖ

(1) Τὰ ἀπὸ τοῦ, ὀδζωνοτάτῳ, ἄχρι τοῦ, συμπνίγειν ὡς τοῖς ἑβδομ. ὁ κεῖται.
(2) Τὸ νομοθέτῃ δηλονότι Μωϋσεῖ, ὡς ἐκ τῶν πρότερον τῆς ἐπιστολῆς δῆλον.

καλεῖ τὸν μυσαγωγῶντα, τελισκόμενον δὲ τὸν μυσαγωγάμενον.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Οὐκ ἔσαι τελεσΦόρος ἀπὸ θυγατέρων Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἔσαι τελισκόμενος ἀπὸ ὑῶν Ἰσραήλ. σημαίνει γὰρ εἶναι πορνοβοσκὸς, Φόρους ὥσπερ ἀπὸ τοιούτων μιαθωμάτων συλλέγοντας. διὸ καὶ προανεῖλε τότε τὴν πρόΦασιν, τὴν πορνείαν ἀποκηρύξας ἐξ Ἰσραήλ. καὶ τὸ, κυνὸς δὲ ἄλλαγμα, τὴν ἀνέδην πορνείαν δηλοῖ. τελεσΦόρον γὰρ ὁ συγχωρεῖ νοεῖν τὸν τελῶντα Δαίμοσιν, ὥσπερ ὁδὲ τὸν τελισκόμενον, τῶν ἑκαλέρωθεν παρακειμένων ἀπαγορεύσεων τὸ ἀνοίκειον. τί γὰρ. . . . οὐδὲ τὸ ἐπὶ μὲν θυγατέρων εἰπεῖν τελεσΦόρον, ἐπὶ δὲ μειρακίων τὸ, τελισκόμενον. ἀλλ' ὅτος μὲν ὁ λόγος καὶ τὸ περὶ πορνείας νοηθὲν ἀνοίκειον δείκνυσι. τί γὰρ ἐκώλυε καὶ ἐπὶ ἀρρένων ἑταιρόντων τὸ τελεσΦόρον εἰπεῖν; μήποτε ἂν οὐκ ἄτοπον τῇ πορνείᾳ τὸν περὶ τελόντων καὶ τελωμένων προσερρίΦθαι λόγον; ἐκπορνεύουσι γὰρ ἐκ Θεοῦ. καὶ τὰς ἐθνικὰς ἡ ΓραΦὴ κυνὰς Φησὶν· Ματθ. 15. 26. ὥσπερ τὸ, οὐ καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν » τέκνων, καὶ δοῦναι τοῖς κυναρίοις. τὴν γὰρ Συροφοίνισσαν ἐθνικὴν οὖσαν ὅτως ἐκάλεσεν. οὐδὲν ἦν ἐκκλησιαστικὸν εἰς ἐθνικὸν ἀλλαχέον δόγμα. ἐπὶ θηλειῶν δὲ τὸ τελεσΦόρον Φησίν. ὡς τὰ πολλὰ γὰρ γυναικὰ ταῖς τοιαύταις μαγγανείαις προσέκειτο.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τί δὲ, οὐκ αἰσχρῶν λημμάτων ἠτιῶνταί τινες, καὶ προδόντες τοῖς ἐθέλουσι τὰς σΦῶν θεραπαίνας, ἢ γοῦν τῶν ἀρρένων ὃς ἂν ἐκπρίαιντο τυχὸν, ἀργυρολογοῦσιν οἱ δείλαιοι; [περὶ ὧν καὶ ὁ ΠροΦήτης Φησὶ, καὶ τὰ κοράσια ἐπώλουν ἀντὶ Ἰωήλ. 3. 3. » οἴνου, καὶ ἔπινον.] ἀληθὲς γὰρ, ὅτι πρὸς τοῦτο Φαυλότητος καὶ ἀκαθαρσίας μέτρον καθικνοῦνταί τινες, ὡς ἀνοσίως ἀποτολμᾶν δασμολογεῖν ἐΦ' ὅτε καὶ τὰ τοιάδε τῶν αἰσχρῶν.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. ΤελεσΦόροι γε μὴν εἶεν ἂν οἱ Φόροις τελοῦντες ὡς ἐξ ἀνάγκης ἑτέροις, καὶ τὰ ἐκ τῆς ἀσελγείας μιαθώματα τοῖς πριαμένοις συλλέγοντες. ἀποΦάσκει δὴ οὖν ὁ νόμος τὸ χρῆμα πανταχῇ, καὶ ἀνόσιον ποιεῖται τὸν ἀναλόντα γραΦῇ, ἔξω τε εἴργει σκληρῆς ἱερᾶς, καὶ ἀπρόσιτον αὐτῷ τὸ θεῖον ἀποΦαίνει θυσιαστήριον, ἀπαράδεκτον ἔσεσθαι τὸ θύμα λέγων, καὶ ἀπρόσδεκτον τῷ θυτῇ. ἀληθὲς γὰρ, ὅτι οὐκ ἀγναὶ θυταὶ ἀπὸ μιαθώματος πόρνης.

ιθ. Οὐ προσοίσεις μίαθωμα πόρνης, οὐδὲ ἄλλαγμα κυνὸς εἰς τὸν οἶκον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου πρὸς πᾶσαν εὐχὴν, ὅτι βδέλυγμα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου ἐστὶ καὶ ἀμΦότερα.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Πάνυ καλῶς ἐν ταῖς ἱεραῖς τοῦ νόμου σήλαις κἀκεῖνο ἀναγέγραπται, μίαθωμα πόρνης εἰς τὸ ἱερὸν μὴ προσδέχεσθαι, πεπρακυίας τὴν ἰδίαν ὥραν, ἑλομένης ἕνεκα λημμάτων αἰσχρῶν ἐπονείδιστον βίον. εἰ δὲ τὰ παρὰ γυναικὸς ἡταιρηκυίας δῶρα ἀνίερα, πῶς οὐχὶ μᾶλλον τὰ παρὰ ψυχῆς πεπορνευμένης; ἢ παῤῥέριψεν ἑαυτὴν ἐπ' αἰσχύνῃ καὶ ὕβρεσι ταῖς ἐσχάταις, οἰνοΦλυγίαις, ὀψοΦαγίαις, Φιλαργυρίαις, Φιλοδοξίαις, Φιληδονίαις, ἄλλαις μυρίαις παθῶν τε καὶ νοσημάτων καὶ κακιῶν ἰδέαις.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Παγκάλως διήρηται, μηδὲν μίαθωμα πόρνης κομίζειν εἰς τὸ ἱερόν· καίτοιγε τὸ νόμισμα καθ' αὑτὸ οὐκ ἔνοχον, ἀλλὰ διὰ τὴν λαβοῦσαν, καὶ τὴν πρᾶξιν ἐΦ' ᾗ δέδοται.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἐν ἴσῳ δὲ τρόπῳ συγητὸν ποιεῖται καὶ βδελυρώτατον τὸ ἄλλαγμα τοῦ κυνός. κυνὰ [δὲ] οἶμαί Φησι τὸν εἰς ἀκαθαρσίαν εὔκολον, καὶ τοῖς προσιοῦσιν ἁπλῶς ἐγκείμενον. ἄλλαγμα δὲ κυνὸς τὸ [αὐτῷ] τυχὸν ὑπὲρ αὐτοῦ προσαγόμενον.

κ. Οὐκ ἐκλοκιεῖς τῷ ἀδελΦῷ σου τόκον ἀργυρίου, καὶ τόκον βρωμάτων, καὶ τόκον παντὸς πράγματος ὃ ἐὰν κα. ἐκδανείσῃς. Τῷ ἀλλοτρίῳ ἐκλοκιεῖς, τῷ ἀδελΦῷ σου οὐκ ἐκλοκιεῖς, ἵνα εὐλογήσῃ σε Κύριος ὁ Θεός σου ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς ἣν ἐκπορεύσῃ ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν.

* ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Πάλιν (1) εἰς τὸ τοῦ νομοθέτου κίνησιν πρόκειτο ἂν ἀΦθόνως ὀθνείῳ τε καὶ ἀδελΦοῖς ὁμοῦ τὸ τῶν ἐν πλάτει περιουσίας δεξιὸν καὶ Φιλότιμον. παντὶ Λουκ. 6. 30. » γὰρ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, Φησὶν ὁ Χριστός. ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἄγαν εὐθυμεῖς τῶν ἐν ἀρχαῖς ἐπὶ δικαιοσύνῃ ὁ νοῦς εἴς γε τὸ παραινεῖν ἀμωμήτως δύναται τὸ ἀγαθὸν, καὶ βραχὺ πρόεισιν ἐπ' αὐτὸ παιδαγωγῶν ὁ νόμος, καὶ τὸν τῆς δικαιοσύνης τρόπον ἐπιμετρεῖται ὡς εἰς ἀδελΦὸν καὶ γείτονα, τῆς εὐπλαγχνίας τὸ ἀκριβὲς, καὶ τὸ εἰς οὐδενείας ἄΦθονον, καὶ τὸ εἰς ἅπαντας κοινωνικὸν παιδαγωγίᾳ τηρῶν τῇ τελεωτέρᾳ. μέχρι γὰρ καιροῦ διορθώσεως αἱ σκιαί. καιρὸς δὲ νῦν ὅτος ὁ τῆς Χριστοῦ παρουσίας.

κβ. Ἐὰν δὲ εὕξῃ εὐχὴν Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, οὐ χρονιεῖς ἀποδοῦναι αὐτήν, ὅτι ἐκζητῶν ἐκζητήσει Κύριος ὁ Θεός σου παρὰ σοῦ, καὶ ἔσαι ἐν σοὶ ἁμαρτία.

» ** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐὰν εὔξῃ εὐχὴν, οὐ χρονίσεις ἀποδοῦναι αὐτήν. Εὐχὴ μὲν οὖν ἐστὶν αἴτησις ἀγαθῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ· ἡ δὲ πρόσαξις, ἐπιτυχόντα τῶν ἐλπιζομένων σεΦανῶσαι Θεὸν, μὴ ἑαυτὸν, καὶ εἰ οἱόντε, ἀχρόνως καὶ ἀμελητὶ σεΦανῶσαι. τῶν δὲ μὴ κατορθωθέντων ἐν τούτῳ, εἰ μὲν διὰ λήθην ὧν εὖ πεπόνθασι, μεγάλου καὶ καλοῦ κλήματος, εὐχαριστίας, ἐσΦάλησαν· οἱ δὲ ὑπὸ σΦοδρᾶς οἰήσεως ἑαυτοὺς τῶν συμβεβηκότων ἀγαθῶν αἰτίους ἐνόμισαν, ἀλλ' οὐ

(1) Ὅσον μὲν γὰρ ἦκεν εἰς τὴν τοῦ νομοθέτου βούλησιν, πρόκ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 273. ὀρθῶς.

τὸ ὄντως αἴτιον. τρίτοι δέ εἰσιν, οἳ τούτων μὲν κουφότερον ἁμάρτημα, τῶν δὲ προτέρων βαρύτερον δρῶσιν. ἀναγράφοντες γὰρ αἴτιον τῶν καλῶν τὸν ἡγεμόνα, φασὶν εἰκότως τυχεῖν αὐτῶν. εἶναι γὰρ φρόνιμοι καὶ ἀνδρεῖοι καὶ σώφρονες καὶ δίκαιοι, ὥστε ἄξιοι διὰ ταῦτα καὶ παρὰ Θεῷ χαρίτων νομισθῆναι.

κγ. Ἐὰν δὲ μὴ θέλῃς εὔξασθαι, οὐκ ἔστιν ἐν σοὶ ἁμαρτία.

κδ. Τὰ ἐκπορευόμενα διὰ τῶν χειλέων σου φυλάξῃ, καὶ ποιήσεις ὃν τρόπον ηὔξω Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου δόμα, ὃ ἐλάλησας τῷ στόματί σου.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐστι, τὰ ἐκπορευόμενα διὰ τῶν χειλέων σου φυλάξῃ; Ἐπαγγελλόμενος τῷ Θεῷ, χρέος νόμιζε τὴν ὑπόσχεσιν. σπούδασον τοίνυν ταύτην ἀποδοῦναι συντόμως. τοῦτο γὰρ ἔφη, οὐ χρονιεῖς ἀποδοῦναι τὴν εὐχήν σου, ὅτι ἐκζητῶν ἐκζητήσει Κύριος ὁ Θεός σου παρὰ σοῦ, καὶ ἔσται ἐν σοὶ ἁμαρτία. εἶτα διδάσκων, ὅτι τῆς ἐξουσίας ἐστὶ τῆς γνώμης τὸ ὑποσχέσθαι ἢ μὴ, ἐπήγαγεν· ἐὰν δὲ μὴ θελήσῃς εὔξασθαι, οὐκ ἔστι σοι ἁμαρτία. ὅθεν καὶ ὁ μακάριος βοᾷ
Ψαλ. 65. 13. Δαβίδ· ἀποδώσω σοι τὰς εὐχάς μου, ἃς διέστειλε τὰ χείλη μου, καὶ ἐλάλησε τὸ στόμα μου ἐν τῇ θλίψει μου.

A κε. Ἐὰν δὲ εἰσέλθῃς εἰς τὸν ἀμητὸν τοῦ πλησίον σου, καὶ συλλέξῃς ἐν ταῖς χερσί σου στάχυς, καὶ δρέπανον οὐ μὴ ἐκβάλῃς (1) ἐπ' ἀμητὸν τοῦ πλη-
κς. σίον σου. Ἐὰν δὲ εἰσέλθῃς εἰς τὸν ἀμπελῶνα τοῦ πλησίον σου, καὶ φαγῇ σταφυλὴν, ὅσον ψυχήν σου ἐμπλησθῆναι, εἰς δὲ ἄγγος οὐκ ἐμβάλῃς.

B ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὑπόδειγμα τοῦτο σαφὲς τοῦ μὴ κατακεχρῆσθαι δεῖν ταῖς τῶν ἀδελφῶν ἀγαπήσεσι, τιμᾷν δὲ ταῖς αὐταρκείαις καὶ τὸ φιλάλληλον.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οἱ τὰς ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τῶν διδασκόντων φωνὰς, αἵπερ ἂν ἐκ τοῦ παραχρῆμα καὶ προχείρου γένοιντο, καθάπερ τινὰ τροφὴν δρεπόμενοι νοητὴν, οὐ μέχρι τούτου μένειν ἀνέχονται, πέρα δὲ ὥσπερ ἰόντες τοῦ μέτρου, καὶ
Γ οἷάπερ εἰς ἄγγος ἐμβάλλοντες, καὶ δέλτοις ἐναποτίθενται, χρηστομαθεῖς μὲν ὄντες λίαν, ἀδικοῦντες δέ πως εἰς ὑπόληψιν ἀδελφοὺς, ὅτι τὸ ἐσχεδιασμένον εὐθὺς, ὥσπερ τὶ τῶν ἄγαν κατεσκευασμένων ἐναποτίθενται γραφῇ. ἀλλ' ὅ γε νόμος, ὦ βέλτιστοι, φαίην ἂν αὐτοῖς, τὸ μηδὲν εἰς ἄγγος ἐμβάλλειν προστέταχεν ἐναργῶς.

ΚΕΦ. ΚΔ.

α. Ἐὰν δέ τις λάβῃ γυναῖκα, καὶ συνοικήσῃ αὐτῇ, καὶ ἔσται ἐὰν μὴ εὕρῃ χάριν ἐναντίον αὐτοῦ, ὅτι εὕρηκεν ἐν αὐτῇ ἄσχημον πρᾶγμα, καὶ γράψει αὐτῇ βιβλίον ἀποστασίου, καὶ δώσει εἰς τὰς χεῖρας αὐτῆς, καὶ ἐξαποστελεῖ αὐτὴν ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ,

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπὶ πάσῃ αἰτίᾳ ἀπολύεσθαι τὴν γυναῖκα κελεύει, τῶν Ἰουδαίων τὸ μανικὸν ἐπιστάμενος, καὶ προορῶν μὴ ἀποκτείνας αὐτὴν προσαπόληται. ἄλ-
Ματθ. 19. 4. λως γὰρ οὐ βούλεται τοῦτο Θεὸς ὁ ἐξ ἀρχῆς ἄρρεν καὶ θῆλυ ποιήσας αὐτοὺς, κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν· καὶ τὸ παρ' Ἱερεμίᾳ
Ἱερ. 3. 1. δὲ κατὰ τὸν νόμον ἐστὶ, τὸ, ἐὰν ἐξαποστείλῃ ἀνὴρ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀπέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ, καὶ γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ, μὴ ἀνακάμπτουσα ἀνακάμψῃ πρὸς αὐτὸν ἔτι; καὶ τὰ ἑξῆς.

ΑΔΗΛΟΥ. Πολλοὶ νομίζουσιν, ὅτι ὁ νέος νόμος ὁ κωλύων λύεσθαι τὸν γάμον, ἐναντιοῦται τῷ παλαιῷ. οὐκ ἔστι δὲ οὕτως· ἀλλ' εἷς ἐστὶν ἀμφοτέρων ὁ νοῦς. καὶ γὰρ ὁ Κύριος τὴν μοιχαλίδα οὐ κωλύει ἐκβάλλειν, ὁμοίως καὶ ὁ μωσαϊκὸς νόμος. ὅρα γὰρ πῶς ὁ παλαιὸς νόμος, κἂν μισῇ τις τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, οὐ δύναται αὐτὴν ἀπολύσαι, εἰ μή που εὑρεθῇ ἐν αὐτῇ ἄσχημον πρᾶγμα, ἤγουν πορνεία.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Εἴπερ ἡ κατὰ νόμον μοιχωμένη λιθοβοληθήσεται, δηλονότι οὐ κατὰ τοῦτο νοεῖται τὸ ἄσχημον πρᾶγμα. οὐ γὰρ ἐπὶ μοιχείᾳ δεῖ γράφειν βιβλίον ἀποστασίου, καὶ διδόναι εἰς τὰς χεῖρας τῆς γυναικὸς, ἤ τινι τηλικαύτῃ ἀσχημοσύνῃ. ἀλλὰ γὰρ τάχα Μωϋσῆς πᾶν ἁμάρτημα, ἄσχημον εἶπε πρᾶγμα, ὅπερ ἐὰν εὑρεθῇ
E ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐν γυναικὶ μὴ εὑρισκούσῃ χάριν ἐνώπιον τοῦ ἀνδρὸς, γράφεται τὸ τοῦ ἀποστασίου βιβλίον, καὶ ἐξαποστέλλεται ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ ἀνδρὸς ἡ γυνή.

β. Καὶ ἀπελθοῦσα γένηται ἀνδρὶ
γ. ἑτέρῳ, Καὶ μισήσῃ αὐτὴν ὁ ἀνὴρ ὁ ἔσχατος, καὶ γράψῃ αὐτῇ βιβλίον ἀποστασίου, καὶ δώσει εἰς τὰς χεῖρας
Z αὐτῆς, καὶ ἀποστελεῖ αὐτὴν ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, καὶ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ὁ ἔσχατος, ὃς ἔλαβεν αὐτὴν ἑαυτῷ γυναῖκα,

δ. Οὐ δυνήσεται ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ὁ πρότερος ὁ ἐξαποστείλας αὐτὴν ἐπαναστρέψας λαβεῖν αὐτὴν ἑαυτῷ γυναῖκα, μετὰ τὸ μιανθῆναι αὐτὴν, ὅτι βδέλυγμά ἐστιν ἐναντίον Κυρίου τοῦ
H Θεοῦ σου, καὶ οὐ μιανεῖτε τὴν γῆν, ἣν Κύριος ὁ Θεὸς δίδωσιν ὑμῖν ἐν κλήρῳ.

ΚΥΡΙΛ-

(1) Ἐπιβάλῃς. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. καὶ ὁ Κύριλ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 267.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὴν γὰρ ἐπ' αἰτίαις εὐλόγοις ἀνδρὸς διεχοινισμένην, καὶ ἀνατλᾶσαν ὕβριν τὴν ἐφ' ἑτέρῳ ποιεῖσθαι σύνοικον οὐκ ἀσφαλὲς, μᾶλλον δὲ καὶ εἰς ἅπαν
Παροιμ. 18. 22. ἀμαθές. ὁ γὰρ κατέχων, φησὶ, μοιχαλίδα ἄφρων καὶ ἀσεβής. ὥσπερ δὲ ἀποφάσκει τοῖς ἐμφανῶς αἰσχροῖς καὶ ἀναμφιβόλως κατεγνωσμένοις τὸ ἐφήδεσθαι δεῖν, οὕτω δὴ πάλιν οὐκ ἐᾷ τὰ σεμνὰ διαβάλλειν ὡς ἄσεμνα.

ε. Ἐὰν δέ τις λάβῃ γυναῖκα προσφάτως, οὐκ ἐξελεύσεται εἰς τὸν πόλεμον, καὶ οὐκ ἐπιβληθήσεται αὐτῷ οὐδὲν πρᾶγμα· ἀθῶος ἔσται ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, ἐνιαυτὸν ἕνα εὐφρανεῖ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἣν ἔλαβεν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Προορᾶται μὴ καὶ πέσῃ μαχόμενος, μηδὲ σπέρμα καταλιπών· ἐλεεῖ δὲ καὶ τὴν ἅμα νύμφην καὶ χήραν. οὕτως ὁ κατορθοῦν ἀρξάμενος ἀρετὴν, οὔπω πρὸς τὴν ὑπὲρ αὐτῆς μάχην ἐστὶν ἱκανός· οὔπω κατ' ἄκρατον σοφίαν τὰ ψευδῆ διελέγξαι δυνάμενος δόγματα, οὔτε τῷ μὴ λίαν εἶναι πρᾷος ἀνθιστάμενος πρὸς ὀργὴν, κἀπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸν γὰρ ἀρτιπαγῆ, φησὶ, πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, οὐ δεῖ καταφορτίζεσθαι πόνοις τε καὶ διωγμοῖς. [τοιοῦτόν-
τι πεπραχότας εὑρήσομεν τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, οἳ τοῖς ἐξ ἐθνῶν ἐπιστρέφουσι, καὶ νεωστὶ κεκλημένοις εἰς ἐπίγνωσιν Θεοῦ, σο-
Πράξ. 15. 28. φῶς ἐπιστέλλουσιν·] ἔδοξε, φησὶ, τῷ ἁγίῳ
» πνεύματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιτιθέναι
» ὑμῖν βάρος, πλὴν τῶν ἐπάναγκες, καὶ τὰ ἑξῆς.

ς. Οὐκ ἐνεχυράσεις μύλον, οὐδὲ ἐπιμύλιον, ὅτι ψυχὴν οὗτος ἐνεχυράζει.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Παρὰ χρεωστῶν ἀπαγορεύει μύλον ἢ ἐπιμύλιον ῥύσιον αἰτεῖν, ἐπειπὼν ὅτι ὁ τοῦτο δρῶν ψυχὴν ἐνεχυριάζει. ὁ γὰρ τὰ τοῦ ζῆν ὄργανα ἀφαιρούμενος, ἐπ' ἀνδροφονίαν ἴεται, μέχρι καὶ ψυχῆς ἐπιβουλεύειν διανοηθείς.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ὅτι μονόλιθον, φησὶν, ἀδύνατον συντρίψαι τὸν σῖτον. δίδυμος δὲ ἀῤῥενόθηλυς κατασκευάζεται μύλος. ἐπεὶ οὖν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι μίαν διαθήκην ἔχουσιν, ὁμοίως δὲ καὶ πᾶσαι αἱ αἱρέσεις δοκοῦσαι ταύτην μόνην τὴν καινὴν ἔχειν, οὐκ ἀλήθουσιν ἐν τῷ μύλωνι τούτῳ, ἵνα γεύσωνται τοῦ ἐπουρανίου ἄρτου. ἐὰν γάρ φησι μὴ συντριβῇ καὶ ἀληθῇ ὁ σῖτος, ἄσιτοι μένουσιν. ἐκ τούτου οὖν καὶ αὐτὸς ὁρμώμενος τὸν
» προκείμενον σαφηνίζω νόμον· οὐκ ἐνεχυ-
» ράσεις, φησὶ μύλον, τουτέστιν οὐ μὴ βεβη-
λώσεις τὴν παλαιὰν, καὶ ἔξω ποιήσεις αὐ-
» τὴν τῆς σῆς οἰκήσεως· οὐδὲ ἐπιμύλιον, ἀντὶ
» τοῦ, [τὴν] καινήν· ὅτι ψυχὴν οὗτος ἐνεχυράζει, ἐξ ὧν (1) ἀποτρέφεται ἡ ψυχὴ ἀπολαύουσα νοητῶν ἐδεσμάτων.

ΑΛΛΟΣ. Οὐκ ἔστι μύλος, οὐδὲ ἐπιμύλιον ψυχὴ, ἀλλὰ πρὸς ἐργασίαν συντελεῖ ἄρτου, δι' οὗ μάλιστα ζῶσιν οἱ ἄνθρωποι. σημειωτέον διὰ (2) τὸ αἷμα. καὶ γὰρ καὶ περὶ αὐτοῦ ἐλέχθη, ὅτι τοῦ σώματος (3) αἷμα ψυχή ἐστι. καταχρηστικῶς οὖν ταῦτα νοητέον. οὔτε γὰρ τὸ αἷμα, οὔτε ὁ μύλος ψυχὴ, ἀλλὰ πρὸς τὸ ζῆν συμβαλλόμενα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ἀμφότερα δεῖ παραδέχεσθαι εἰς τὴν τοῦ νοητοῦ ἄρτου κατασκευὴν, ἤτοι θεωρίαν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριός φησι·
» δύω ἔσονται ἀλήθουσαι, καὶ τὰ ἑξῆς· μία Ματθ. 24. 41.
» παραλαμβάνεται ἡ πιστεύσασα εἰς Χριστὸν,
» καὶ μία ἀφίεται τῇ νομικῇ παρατηρήσει.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μύλον μὲν ἔοικε τὴν παλαιὰν διαθήκην καλεῖν, ἐπιμύλιον δὲ τὴν νέαν. ἐξ ὧν ἀμφοτέρων τὸν ἀλη-
Γ θινὸν κόκκον τοῦ σίτου πρὸς ἀρτοποιΐαν ἀλήθουσιν οἱ πιστοί. οὐ γὰρ ἀλέσει χωρὶς θατέρου τὸ ἕτερον. οὔτ' οὖν Ἰουδαῖοι τὴν παλαιὰν μόνον δεχόμενοι, οὔτε παῖδες αἱρετικῶν μόνην τὴν νέαν, ἀλήθουσιν, ἵνα γεύσωνται τοῦ ἐπουρανίου ἄρτου. διόπερ ὁ Κύριος ἐν τοῖς περὶ συντελείας λόγοις περὶ τῶν καλῶς ἢ κακῶς ἀληθουσῶν φησίν· ἔ-
» σονται δύω ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλωνι, μία Ματθ. 24. 41.
» παραλαμβάνεται, καὶ μία ἀφίεται. οὐδε-
Δ τέραν οὖν ἐνεχυραστέον, οὐδὲ ἐκποιητέον. ψυχὴν γὰρ ἄμφω τρέφουσι βρώμασι νοητοῖς.

ζ. Ἐὰν δὲ ἁλῶ ἄνθρωπος κλέπτων ψυχὴν ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ καταδυναστεύσας αὐτὸν ἀποδῶται, ἀποθανεῖται ὁ κλέπτης ἐκεῖνος· καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

*ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Οὐ γάρ τοι θέμις τὸ
Ε ἱερὸν ἐν Χριστῷ καταδηοῦσθαι γένος, [καὶ εἰς δουλείαν οὐκ ἐντριβῆ κατακομίζεσθαί ποι παρά γε τῶν τοῦτο δρᾷν εἰωθότων. ὥσπερ γὰρ οἱ τὰ μειράκια φενακίζοντες, πόλεώς-τε καὶ οἰκιῶν ἀπονοσφίζουσι, καὶ αὐχημάτων αὐτὰ τῶν ἐλευθέρων ἐκπέμποντες, τοῖς τῆς ἀναγκαίας δουλείας ὑποφέρουσι ζυγοῖς· τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον, οἱ τοὺς ὀρθὰ φρονεῖν ἑλομένους, καὶ τὸν ἐλευθέροις πρέποντα βίον ἐπιτηδεύοντας, ἐπὶ τὸ
Ζ σφίσιν αὐτοῖς ἀνοητότατα δοκοῦν πολυπλόκοις ἐννοιῶν ἀπάταις ἀποκομίζοντες.] λῃστείας τῆς ἐπὶ ψυχαῖς ἀνθρώπων ὑπομενοῦσι τὴν γραφήν. ποινὴ δὲ αὐτοῖς ὁ θάνατος, ἵνα μὴ καθάπερ ἐκ πατρῴας ἑστίας, τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, καθαρπάζοιντότινες, καὶ εἰς Ἐκκλησίαν ἀποφέροιντο πο-
» νηρευομένων. φθείρουσι γὰρ ἤθη χρηστὰ 1. Κορ. 15. 33.
» ὁμιλίαι κακαί.

η. Πρόσεχε σεαυτῷ ἐν τῇ ἁφῇ τῆς λέπρας· φυλάξῃ σφόδρα ποιεῖν
Hhh hh 3 κατὰ

(1) Τουτέστι τούτοις τρέφεται ἡ ψυχὴ, κτ. ἐν Τόμ. 2. σελ. 391. τῆς τοῦ Ῥου. ἐκδόσ.
(2) Ἴσ. δέ.
(3) Πάσης σαρκός. Λευϊτ. 17. 11.

κατὰ πάντα τὸν νόμον, ὃν ἂν ἀναγγέλωσιν ὑμῖν οἱ ἱερεῖς οἱ Λευῖται. ὃν τρόπον ἐνετειλάμην ὑμῖν, Φυλάξασθε ποιεῖν.

θ. Μνήσθητι ὅσα ἐποίησε Κύριος ὁ Θεός σου τῇ Μαριὰμ ἐν τῇ ὁδῷ, ἐκπορευομένων ὑμῶν ἐξ Αἰγύπτου.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἰ γὰρ ἐκείνη κατελαλήσασά μου ἐν ὄψεσι πάντων ἐσηλιτιάσθη τῷ πάθει, καὶ τῆς παρεμβολῆς ἔξω γεγένηται, πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς ὀλιγωρήσαντες τοῦ νομοθέτου καὶ μετὰ τὸ παράδειγμα;

ΑΔΗΛΟΥ. Ἵνα μᾶλλον λάβωμεν τὸ παράδειγμα, Φύλακες τοῦ νόμου γενώμεθα.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πάλαι μέντοι τὸν περὶ τῆς λέπρας τεθεικὼς νόμον, τῆς Μαρίας ἀνέμνησε, λέγων· μνήσθητι ὅσα ἐποίησε Κύριος ὁ Θεός σου τῇ Μαριὰμ ἐν τῇ ὁδῷ διδάσκων, ὡς θεήλατος ἡ πληγὴ, καὶ ταύτῃ αὐτοῖς ἁμαρτάνουσιν ἐπέφερεν ὁ Θεός· καὶ αὖ πάλιν μεταβαλλομένων, ἔπαυεν.

ι. Ἐὰν δὲ ὀφείλημα ᾖ ἐν τῷ πλησίον σου, ὀφείλημα ὅτιοῦν, οὐκ εἰσελεύσῃ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐνεχυράσαι τὸ ια. ἐνέχυρον. Ἔξω στήσῃ, καὶ ὁ ἄνθρωπος ᾧ τὸ δάνειον (1) ἐστὶν ἐν αὐτῷ, ἐξοίσει τὸ ἐνέχυρον ἔξω.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Δανεισὴς μὴ εἰσίτω χρεωστῶν οἰκίας, ἐνέχυρόν τι καὶ ῥύσιον ἐπὶ τῷ δανείῳ μετὰ βίας ληψόμενος, ἀλλ' ἐν προθύροις ἔξω παρεστὼς ἀναμενέτω, κελεύων ἡσυχῇ προφέρειν. οἱ δ' ἂν ἔχωσι, μὴ ἀναδυέτωσαν· εἰ γὰρ ἁρμόττει τὸν μὲν μὴ τῷ δύνασθαι καταχρῆσθαι πρὸς τὸ αὐθαδέστερον, ἐφ' ὕβρει τῶν δανεισαμένων· τὰς δὲ πρὸς ὑπόμνησιν τῆς τῶν ἀλοτρίων ἀποδόσεως ἀξίας παρασχεῖν ἐνέχυρα.

ΑΔΗΛΟΥ. Παρεγγυᾷ μὴ ὠμῶς καὶ θηριωδῶς ἐπιπηδᾶν τοῖς οἴκοις τῶν πενήτων.

ιβ. Ἐὰν δὲ ὁ ἄνθρωπος πένηται, ιγ. καὶ κοιμηθήσῃ ἐν τῷ ἱματίῳ αὐτοῦ. (2) Ἀποδόσει ἀποδώσεις τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ περὶ δυσμὰς ἡλίου, καὶ κοιμηθήσεται ἐν τῷ ἱματίῳ αὐτοῦ, καὶ εὐλογήσει σε, καὶ ἔσται σοι ἐλεημοσύνη ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου.

ιδ. Οὐκ ἀποσερήσεις μισθὸν πένητος καὶ ἐνδεοῦς ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου, ἢ ἐκ τῶν προσηλύτων τῶν ἐν ταῖς πόλεσί σου.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Φιλάνθρωπον μὲν Λευ. 12. 33. καὶ τοῦτο· ἡ δὲ νέα, τελειότερον· πωλήσατε „ τὰ ὑπάρχοντα, φησὶ, καὶ δότε ἐλεημο- Λευ. 11. 41. σύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἔσται. ὃ δὴ πολλοὶ ποιήσαντες παρὰ τὰς πόδας τῶν Ἀποστόλων ἐτίθεντο τὰς τιμὰς, καὶ διεδίδοτο ἑκάστῳ, καθ' ὅτις χρείαν εἶχεν.

ιε. Αὐθημερὸν ἀποδώσεις τὸν μισθὸν αὐτοῦ, οὐκ ἐπιδύσεται ὁ ἥλιος ἐπ' αὐτῷ, ὅτι πένης ἐστὶ, καὶ ἐπ αὐτῷ ἔχει τὴν ἐλπίδα, καὶ οὐ καταβοήσεται (3) κατὰ σοῦ πρὸς Κύριον, καὶ ἔσαι σοι ἁμαρτία.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐπεὶ φιλεργίας ἆθλα μισθοὶ πρόκεινται τοῖς δημιουργοῖς, δημιουργοῦσι δ' οἱ οὐ σὺν ἀδείαις, ἀλλ' οὐχ οἷς ἄφθονος περιουσία· κελεύει μὴ ὑπερτίθεσθαι τὰς δόσεις. ἀλλ' αὐτῇ παρέχειν ἡμέρᾳ τὸν διομολογηθέντα μισθόν. ἄτοπον γὰρ τὰ μὲν ἐκ τῆς τῶν πενήτων ὑπηρεσίας ἀπειληφέναι τὰς εὐπορίας, τὰς δ' ἀντὶ τούτων ἀμοιβὰς μὴ ἀντιπαρασχεῖν ἀπόροις οὖσιν περιουσίαν ζῶντας. ἆρ' οὐκ ἀναργῆ δείγματα ταῦτ' ἐστὶ προφυλακῆς μειζόνων ἀδικημάτων; ὁ γὰρ μηδὲ μισθὸν τὸν πάντως ἀποδοθησόμενον ἐῶν ἐκπρόθεσμον γενέσθαι, προθεσμίαν ὁρίσας ἑπέραν, οὐ ἢ δείσει τὸν δημιουργὸν ἀπαλλαττόμενον οἴκαδε κομίσασθαι τὴν ἀμοιβὴν, ἅτος ἂν πολὺ πρότερον ἁρπαγὴν ἀπαγορεύει καὶ κλοπὴν καὶ χρεωκοπίαν, καὶ ὅσα τούτοις ὁμοιότροπα, διαπλάττων καὶ διαμορφῶν τὴν ψυχὴν πρὸς δοκιμασίαν καλοκἀγαθίας αὐτῆς;

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Παραιτητέον ἄρα τὸν πένητος τὴν κατάῤῥησιν. προσήκει γὰρ κοινωνικὸς εἶναι, καὶ τὴν φιλοπλωχείαν ἀπαράζεσθαι.

ιε. Οὐκ ἀποθανοῦνται πατέρες ὑπὲρ τέκνων, καὶ οἱ υἱοὶ οὐκ ἀποθανοῦνται ὑπὲρ πατέρων. ἕκαστος τῇ ἑαυτοῦ ἁμαρτίᾳ ἀποθανεῖται.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Παγκάλως κἀκεῖνο διατέτακται, πατέρας ὑπὲρ υἱῶν μὴ ἀποθνήσκειν, μηδ' υἱοὺς ὑπὲρ γονέων, ἀλλ' ἕκαστον τῶν ἀξίᾳ θανάτου δεδρακότων, αὐτὸν ἰδίᾳ μόνον ἀναιρεῖσθαι, διὰ τοὺς ἢ βίαν τοῦ δικαίου προτιμῶντας, ἢ πάνυ φιλοσόργους. ἔστι μὲν γὰρ διὰ περιττὴν καὶ ὑπερβάλλουσαν εὔνοιαν ἐθελήσουσι πολλάκις ἄσμενοι προσαποθνήσκειν, αὐτοὺς ἐπιδιδόντες ὑπὲρ τῶν σφόδρα οἰκείων οἱ ἀνυπαίτιοι. μέγα κέρδος νομίζοντες τὸ μὴ ἰδεῖν κολαζομένους ἢ τοὺς γεννήσαντας υἱοὺς, ἢ καὶ τοὺς παῖδας γονεῖς, ὡς ἀβίωτον καὶ παντὸς ἀργαλεώτερον θανάτου τὸν αὖθις χρόνον βιωσόμενοι.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Καὶ μέντοι καὶ περὶ τῆς τῶν παίδων ἀπειλῆς τὸ ἀμφίβολον „ ἔλυσεν. ἔφη γὰρ, οὐκ ἀποθανοῦνται πα- „ τέρες ὑπὲρ τέκνων, οὐδὲ παῖδες ὑπὲρ πα- „ τέρων. ἕκαστος τῇ ἑαυτοῦ ἁμαρτίᾳ ἀποθανεῖται. εἰκὸς γὰρ καὶ πατέρας συμβουλεύσαι μὲν παισὶ τὰ συμφέροντα, μηδὲν δὲ διὰ

(1) Τὸ δάνειόν σου ἐστὶν ἐν αὐτῷ ἐξοίσεις σοι τὸ, κ.τ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(2) Ἐν τῷ ἐνεχύρῳ αὐτοῦ. αἱ αὐτ. (3) Καὶ καταβοήσεται. αἱ αὐτ.

διὰ τὴν ἐκείνων ἀπείθειαν ὀνῆσαι, καὶ παῖδας κρείττους τῶν πατέρων γενέσθαι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Αὐτὸς ἔν ὁ Μωϋσῆς τὸ αὐτὸ τῇ Ἐξόδῳ παρ' αὐτῶ εἰρημένον ἀνατρέπει. μὴ νοήσαντες γάρ τινες αὐτὸ, τὸ, ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, κατηγόρουν τῶ Θεῶ. περὶ δὲ τούτου φησὶν Ἰεζεκιήλ· ζῶ ἐγὼ λέγει Κύριος, ὅτι πᾶσαι αἱ ψυχαί ἐμαί εἰσι, καὶ ὃν τρόπον ἡ ψυχὴ τοῦ πατρὸς, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ υἱοῦ ἐμαί εἰσιν. ἡ ψυχὴ ἡ ἁμαρτάνουσα, αὕτη ἀποθανεῖται. πολλὴ ἔν σὺν ἅπασι τῆς θείας Γραφῆς ἡ συμφωνία.

Ἐξόδ. 20. 5.

Ἰεζ. 18. 3, 4.

ιζ. Οὐκ ἐκκλινεῖς κρίσιν προσηλύτου καὶ ὀρφανοῦ καὶ χήρας. καὶ ἐνεχυράσεις (1) ἱμάτιον χήρας.

ιη. Καὶ μνηθήσῃ ὅτι οἰκέτης ἦσθα ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, καὶ ἐλυτρώσατό σε Κύριος ὁ Θεός σου ἐκεῖθεν· διὰ τοῦτο ἐγώ σοι ἐντέλλομαι τοῦτο τὸ ῥῆμα ποιεῖν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Καλὸν γὰρ τὸ αὐ θυμίαις διαμεμνῆσθαι πόνων, καὶ θλίψεως τῆς ἀρχαιοτέρας. καλεῖ γὰρ τὸ χρῆμα πρὸς φιλοπλουτίαν, καὶ τῆς δυσημερίας τὸ πλάτος ἀμνημονεῖν ἐκ ἐᾷ τῶν ἐν εὐδαίμονι κακῶν. θέα δὲ ἡμᾶς ὅπως δυστυχήσαντα ἀπειθίζει μὲν τῶν χειρόνων, καὶ ἀποστυγάζειν ἀναπείθει τὸ ἀσυμπαθὲς, προάγει δὲ τοῖς ἀμείνοσι, καὶ τὴς τῆς φιλανθρωπίας ἐμβιβάζει τρόπους.

ιθ. Ἐὰν δὲ ἀμήσῃς ἀμητὸν ἐν τῷ ἀγρῷ σου, καὶ ἐπιλάθῃ δράγμα ἐν τῷ ἀγρῷ σου, ὐκ ἀναστραφήσῃ λαβεῖν αὐτό· τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ ὀρφανῷ καὶ τῇ χήρᾳ ἔσαι, ἵνα εὐλογήσῃ σε Κύριος ὁ Θεός σου ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν σου. Ἐὰν δὲ ἐλαιολογήσῃ, ὐκ ἐπαναστραφήσῃ καλαμήσασθαι τὰ ὀπίσω σου· τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ ὀρφανῷ καὶ τῇ χήρᾳ ἔσαι, καὶ μνηθήσῃ ὅτι οἰκέτης ἦθα ἐν γῇ Αἰγύπτῳ· διὰ τοῦτο ἐγώ σοι ἐντέλλομαι ποιεῖν τὸ ῥῆμα τοῦτο.

κ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὶς ὐκ ἂν ἀγάσαιτο τοῦ περὶ τὰς θερισὰς καὶ τρυγητὰς κηρύγματος ἢ διατάγματος; κελεύει γὰρ οὐ μὲν ἀμητῷ, μήτε τὰ ἀποπίπτοντα τῶν δραγμάτων ἀναιρεῖσθαι, μήτε πάντα τὸν στάχυν κεῖραι, ἀλλ' ὑπολιπέσθαι τὸ τοῦ κλήρου μέρος ἄτμητον· ἅμα μὲν τοὺς ὑπόρους μεγαλόφρονας καὶ κοινωνικὰς κατασκευάζων, ἐκ τοῦ τὶ περιεῖναι τῶν ἰδίων, καὶ μὴ πᾶσι προσκεχωρηκέναι, μηδὲ πᾶν συμφορεῖν καὶ συγκομίζειν οἰκαδε θησαυροφυλακήσοντας· ἅμα δὲ καὶ τοὺς πένητας εὐθυμοτέρους ἀπεργαζόμενος. ἐπειδὴ γὰρ κλημάτων ἰδίων ἀπορεῖσιν, ἐφίησιν αὐτοῖς εἰς τὰ τῶν ὁμοφύλων εἰσιέναι, κἀκ τῶν ὑπολειφθέντων, ὡς ἰδίων ἁμᾶν. ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς ὀπώρας, πάλιν δρεπομένοις τοῖς κληρόχοις προσάτλει, μήτε ῥάγας ἀποπιπλάσας συλλέγειν, μήτε ἀνατρυγᾶν ἀμπελῶνας. τὰ δ' αὐτὰ καὶ τοῖς ἐλαιολογοῦσι διατάτλεται, καθάπερ φιλοσοργότατος πατὴρ, οὐχὶ ταῖς αὐταῖς δυσπραγίαις κεχρημένων τῶν παίδων, ἀλλὰ τῶν μὲν ἐν περιουσίᾳ ζώντων, τῶν δ' εἰς ἀπορίαν ἐκπεπτωκότων· ὧς ἐλεῶν καὶ οἰκτείρων, ἐπὶ τὰ κλήματα τῶν ἀδελφῶν καλεῖ, μεθέξοντας ὡς ἰδίων τῶν ἀλλοτρίων, οὐκ εἰς ἀναισχυντίαν, ἀλλ' εἰς ἐπανόρθωσιν εὐδείας, καὶ οὐ μόνον καρπῶν μετουσίας, ἀλλὰ καὶ κλημάτων ὅσα τῷ δοκεῖν.

κα. Ἐὰν δὲ τρυγήσῃς τὸν ἀμπελῶνά σου, ὐκ ἐπανατρυγήσῃς αὐτὸν τὰ ὀπίσω σου· τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ ὀρφανῷ καὶ τῇ χήρᾳ ἔσαι,

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐκ ἐπανατρυγήσεις, Ἀκύλας φησὶν, ὐκ ἐπιφυλλίσεις. ἐπιφυλλὶς γὰρ ὁ μικρὸς βότρυς, ἢ οἱ ἀποπίπτοντες ῥῶγες, καὶ ὑπὸ τὰ φύλλα διρισκόμενοι.

κβ. Καὶ μνηθήσῃ ὅτι οἰκέτης ἦσθα ἐν γῇ Αἰγύπτῳ· διὰ τοῦτο ἐγώ σοι ἐντέλλομαι ποιεῖν τὸ ῥῆμα τοῦτο.

ΚΕΦ. ΚΕ.

α. Ἐὰν δὲ γένηται ἀντιλογία ἀναμέσον ἀνθρώπων, καὶ προσέλθωσιν εἰς κρίσιν, καὶ κρίνωσι, καὶ δικαιώσωσι τὸ δίκαιον, καὶ καταγνῶσι τοῦ ἀσεβοῦς·

β. Καὶ ἔσαι, ἐὰν ἄξιος ᾖ πληγῶν ὁ ἀσεβῶν, καὶ καθιεῖς αὐτὸν ἔναντι αὐτῶν, (2) καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν ἐναντίον αὐτῶν κατὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτοῦ.

γ. Καὶ ἀριθμῷ τεσσαράκοντα μαστιγώσουσιν αὐτόν· οὐ προσθήσουσιν· ἐὰν δὲ προσθῶσι μαστιγῶσαι αὐτὸν ὑπὲρ ταύτας τὰς πληγὰς πλείους, ἀχημονήσει ὁ ἀδελφός σου ἐναντίον σου.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δήποτε τῷ Θεῷ κελεύσαντος τεσσαράκοντα λαμβάνειν τὸν πλημμελήσαντα μάστιγας, παρὰ μίαν πληγὴν ἐπιφέρουσιν οἱ Ἰουδαῖοι; Ἐπειδὴ ὁ πλείων ἀριθμὸς τὸν αἰκιζόμενον ἀτιμοῖ· ἐὰν γὰρ προσθῶσι μαστιγῶσαι αὐτὸν, ἀχημονήσει ὁ ἀδελφός σου ἐναντίον σου· παρὰ μίαν δίδοασιν, ἵνα μὴ τὸν ἀκριβῆ φυλάττοντες ἀριθμὸν, καὶ ἄκοντες τὸν τυπτόμενον ἀτιμάσωσι, τὸ περιττὸν ἐπιφέροντες.

ΚΥΡΙΛ-

(1) Καὶ ὐκ ἐνεχυράσεις. αἱ ἑρημ. ἐκδόσ.

(2) Ἔναντι τῶν κριτῶν. αἱ αὐτ.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τὸν τεσσαράκοντα ἀριθμὸν εἰς τὸ παντάκις ὁκλῶ κατατεμών, χρήσιμον εὑρήσεις τῇ τᾶ καιρᾶ σημασίᾳ τὸν πάντε καὶ τὸν ὁκλώ. ἐπιδεδήμηκε γὰρ ὁ μονογενὴς εἰ πέμπλῳ καιρῷ, κατάγε τλὼ εὐαγγελικλὼ παραβολλώ. ἐμιαθέτο γάρτις εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτᾶ ἐργάτας, ἐξελθὼν περὶ ὥραν πρώτλω κὴ τρίτλω κὴ ἕκλω καὶ εἰνάτλω καὶ εἰνδεκάτλω. ἐγήγερταν δὲ κατὰ τλὼ ὀγδόλω, καταλύσας τᾶ θανάτα τὸ κράτος, καὶ τῆς ἐπεισάκλα Φθορᾶς τλὼ μητέρα σωδιολλὺς αὐτῷ, τατέσι τλὼ ἁμαρτίαν· ἧς ἀνηρημένης, ἀργεῖν ἀνάγκη καὶ μάσιγας, καὶ τὰς δι' αὐτλὼ ποινὰς καὶ κολάσεις. ἐκ ἐᾷ τοιγαρῦν ὁ νόμος ἐπιτρέχειν (1) ἐπὶ τὰς μάσιγας τὸν τεσσαράκοντα ἀριθμὸν, μέχρι τῆς Χριστᾶ παρουσίας οἱονεί πως ἰσὰς τὰ κολαστήρια, καὶ τὸν τῆς ἀΦέσεως κατασημαίνων καιρόν. τῆς γὰρ ἀληθείας οἱ τύποι τὸ κάλλος ὠδίνουσιν. ἰσέον δὲ ὅτι προσκρούσας ὁ Ἰσραὴλ, τεσσαρακοσὸν ἔτος ἐπλανᾶτο τλὼ ἔρημον. [ὅρκῳ γὰρ ὤμοσεν ὁ Θεὸς, μὴ εἰσάξειν αὐτὰς εἰς τλὼ γλῶ τῆς ἐπαγγελίας. καὶ λῶ ὅρος ἔτος αὐτοῖς τῆς ὀργῆς. παρωχηκότος δὲ τᾶ καιρᾶ, λέλυταν μὲν ἡ ὀργὴ, διέβησαν δὲ τὸν Ἰορδάνλω οἱ ἐξ αὐτῶν, καὶ εἰσέφρησαν εἰς τλὼ γλῶ, ἐκ ὑποδραμούσης τῆς ἀγανακλήσεως τὸ τεσσαρακοσὸν ἔτος.] τύπος ἄρα καὶ τᾶδε [σαφὴς] τὸ μέχρι πληγῶν τεσσαράκοντα καταπαίεσθαί τινας. ἀΦέσεως γὰρ ὁ μετὰ τᾶτο καιρὸς, διάβασιν εἰσΦέρων ἡμῖν τλὼ [τᾶ] Ἰορδάνα τλὼ μυσικλώ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἀεί γε τεληρήκαμεν κακωτικὸν ὄντα τὸν [μ'] ἀριθμόν. ὅθεν Μωσῆς τεσσαράκοντα ἡμέρας νήστευσε, καὶ μετὰ τᾶτον Ἠλίας. ἀλλὰ καὶ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν πειραζόμενος ὑπὸ τᾶ Διαβόλα ἐκ ἔΦαγε τεσσαράκοντα ἡμέρας, καὶ τεσσαράκοντα νύκλας. καὶ ὁ μέγας δὲ κατακλυσμὸς ἐπὶ τῆς γῆς γίνεταν, ὕοντος τᾶ Θεᾶ τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκλας.

Ἰσ. 29. 13. ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ ἐν Ἰεζεκιὴλ Φησι, μετὰ μ' ἔτη σωάξω Αἰγυπλίας ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἃ διεσκορπίσθησαν ἐκεῖ. ὁ μὲν γὰρ εἰς τὸν Θεὸν τῆς ἑβδομάδος ἁμαρτήσας λαὸς, καὶ εἰς τὸ τᾶ σαββάτα μυστήριον, τῷ ἑπλᾶ τῶν δεκάδων ἀριθμῷ κολάζεταν· ὁ δὲ Αἰγύπλιος καὶ κοσμικὸς μηδὲν πλέον σωμάτων καὶ τῶν στοιχείων ἐπισάμενος· ἅπερ ἐστὶ τὸν ἀριθμὸν δ'· τέσσαρσι δεκάσιν ἐτῶν ἀπολαμβάνει τὰ ἁμαρτήματα. καὶ ἐπεὶ ὁ μ' ἀριθμὸς Αἰγυπλίων ἐστὶ κόλασις, διὰ τᾶτο οἶμαν τὸν Ἰσραὴλ, ἢ τὸν ἁμαρτόντα λαμβάνειν μ' παρὰ μίαν. καὶ ἐπιΦέραι γε ὁ νόμος· ἃ προσθήσεις πληγὰς πλείας, ἵνα μὴ ἀχημονῇ ὁ ἀδελΦός σα. ἀχημοσύνη γὰρ λῶ Ἰσραηλίτῃ κατοικοῦντι τλὼ ἁγίαν γλῶ ἀριθμῷ κολάζεσθαν Αἰγυπλίων. ἐπλανᾶτο δὲ καὶ μ' ἔτη κατὰ τλὼ ἔρημον ὁ λαός. Α ἐχρλῶ γὰρ αὐτὸν ἐξελθόντα ἐκ τῆς Αἰγύπλα, τῷ μ' ἀριθμῷ ἀποθέσθαν τὸν ὀνειδισμὸν Αἰγύπλα. μ' γᾶν ἐτῶν πεπληρωμένων, εἶπε Κύριος πρὸς Ἰησᾶν, καθίσας περίτε- Ἰησ. 5. 2, 9.
μὲ τὰς υἱὰς Ἰσραήλ. καὶ μετὰ τλὼ περιτομλὼ Φησὶ πρὸς αὐτὸν, νῦν ἀΦεῖλον ἀΦ' ὑμῶν τὸν ὀνειδισμὸν Αἰγύπλα. καὶ πρὸς Ἀβραὰμ δὲ λέγεταν περὶ τῶν ἐκγόνων, ὡς δηλώσουσιν αὐτὰς, καὶ κακώσουσιν αὐτὰς Γεν. 15. 13.
ὑ ἔτη. ὃς ἐστιν ἀριθμὸς δ' ἑκατονταάδων, ἢ Β μ' δεκάδων. καὶ πανταχᾶ τῆς ΓραΦῆς κακωτικὸς ἀριθμὸς ὁ τῶν μ'.

δ. Οὐ Φιμώσεις βᾶν ἀλοῶντα.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί ἐστιν, οὐ Φιμώσεις βᾶν ἀλοῶντα; Τὸ μὲν τῆς ἀναγωγῆς νόημα σαΦῶς ἡμᾶς ἐδίδαξεν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ πρόχειρον σέβεσθε. ἄδικον γὰρ τὸν ἀρόσαντα τλὼ γλῶ, καὶ τὰ δράγματα σὺν πόνῳ τέμνοντα μὴ μεΓ ταχεῖν τᾶ καρπᾶ.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Μόχας ἡμῖν τὰς ἀλοῶντας ὁ διὰ Μωσέως νόμος τὰς ἁγίας ὠνόμασε μαθητάς. ἔΦη γὰρ αἰνιγματωδῶς, οὐ Φιμώσεις βᾶν ἀλοῶντα. ὃ δὴ καὶ μάλα σαΦῶς συνεσηκὼς ὁ μακάριος Παῦλος, μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ Θεῷ; ἢ δι' ἡμᾶς 1. Κορ. 9. 9
πάντως λέγει; δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράΦη, ὅτι 10.
ὀΦείλει ἐπ' ἐλπίδι ὁ ἀροτριῶν ἀροτριᾷν, καὶ ἀλοῶν ἐπ' ἐλπίδι τᾶ μετέχειν. μόχοι τοιΔ γαρῦν κατ' εἰκόνα τᾶ πρωτα, τατέσι Χριστᾶ καὶ οἱ μακάριοι μαθηταί. μόχος δὲ καὶ ἑτέρως ἀλωητὴς ὁ Χριστός. δι' αὐτᾶ γὰρ ἡ κάθαρσις, καὶ ἡ τῶν περιττῶν πραγμάτων ἀπόθεσις, περιπασμῶντε Φημὶ, καὶ τῶν κατὰ τὸν κόσμον Φρονημάτων σαρκικῶν, ἃ καὶ Φλογός εἰσι τροΦὴ, καθάπερ καὶ τὸ ἄχυρον.

ΑΔΗΛΟΥ. Τᾶτο ὁ μακάριος Παῦλος ἡρμήνευσεν, ὡς δοκεῖν ἡμᾶς (2) βᾶν ἀλοῶνΕ τα τὸν διδάσκαλον, καὶ ἀποτρέΦεσθαν ὀΦείλοντα ἐξ αὐτᾶ τᾶ διδασκαλικᾶ ἔργα, καὶ ἀπὸ τῶν ἰδίων μαθητῶν.

ε. Ἐὰν δὲ κατοικῶσιν ἀδελΦοὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ ἀποθάνῃ εἷς ἐξ αὐτῶν, σπέρμα δὲ μὴ ᾖ αὐτῷ, ὐκ ἔσαν ἡ γυνὴ τᾶ τεθνηκότος ἔξω ἀνδρὶ μὴ ἐγγίζοντι· ὁ ἀδελΦὸς τᾶ ἀνδρὸς αὐΖ τῆς εἰσελεύσεταν πρὸς αὐτλὼ, καὶ λήψεταν αὐτλὼ ἑαυτῷ εἰς γυναῖκα, ς. καὶ συνοικήσει αὐτῇ. Καὶ ἔσαν τὸ παιδίον ὃ ἂν τεχθῇ, κατασταθήσεταν ἐκ τᾶ ὀνόματος τᾶ τετελευτηκότος, καὶ ὐκ ἐξαλειΦθήσεταν τὸ ὄνομα αὐτᾶ ἐξ Ἰσραήλ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μήπω Φανερωθείσης τῆς ἀναστάσεως, ἡ τῶν παίδων διαδοχὴ, καὶ διὰ ταύτης ἡ μνήμη, παραμυθίαν τοῖς πρὶν ἀνθρώποις ἐτύγχανεν, ἅμα δὲ καὶ Η

(1) Ὑπερτρέχειν ἔτι τλὼ μάσιγα τὸν τεσσαρακοσὸν ἀριθ. ὡ Τόμ. 1. μέρ. 2. σελ. 277. συμΦώνως τῷ τῆς ΓραΦ. ῥητ.

(2) Ἴσ. ἡμῖν, ὀρθότερ.

καὶ τύπον ἐπεῖχε τῆς ἀναστάσεως. ὃν ὁ A παραβὰς Εὐνὰν,(1) καὶ τῇ Θάμαρ συγκαθεύδειν μὴ βουληθεὶς, εἰκότως ἀπόλλυται, τὸ σπέρμα χέας εἴθα μὴ νόμος· ὁ δὲ Βοὸς τηρήσας, καὶ τὴν Ῥοὺθ ἀγαγόμενος, τέρας εἴληφε τὸ πρόγονος εἶναι Χριστοῦ, γεννήσας Ἰεσσαὶ τοῦ Δαβὶδ τὸν πατέρα, τὴν μέλλουσαν ἐπαγγελίαν ἀναστάσει θνητῇ μιμησάμενος. ἔδει γὰρ τὸν δωρησάμενον ἡμῖν τὴν ἀνάστασιν διὰ τῶν φυλαξάντων αὐτῆς τὸν τύπον κατὰ σάρκα κατάγεσθαι, καὶ B παύσαντα τοὺς τύπους, αὐτὴν ἡμῖν χαρίσασθαι τὴν ἀλήθειαν.

ζ. Ἐὰν δὲ μὴ βούληται λαβεῖν ὁ ἄνθρωπος τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀναβήσεται ἡ γυνὴ ἐπὶ τὴν πύλην ἐπὶ τὴν γερουσίαν, καὶ ἐρεῖ, οὐ θέλει ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀνδρός μου ἀναστῆσαι τὸ ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐν Ἰσραὴλ, οὐκ ἠθέλησεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀνδρός μου.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐν τῇ πύλῃ φησίν. ἐνταῦθα γὰρ οἱ παλαιοὶ τὰς διατριβὰς ἐποιοῦντο, καὶ ξένους ἴσως πρὸς ὑποδοχὴν θηρᾶσθαι βουλόμενοι, καθάπερ ὁ Λὼτ, ὃς καὶ παρουσίας Ἀγγέλων ἠξίωται. ἥρμοττε δὲ καὶ ἄλλως τῷ Ἰσραὴλ διὰ σκιῶν εἰσαγομένῳ πρὸς θεοσέβειαν, ἐν πύλαις, ἀλλ' οὐκ ἐν μέσῳ καθῆσθαι τῆς πόλεως.

η. Καὶ καλέσουσιν αὐτὸν ἡ γερουσία τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ ἐροῦσιν αὐτῷ· καὶ στὰς εἴπῃ, οὐ βούλομαι λαβεῖν αὐτήν.

θ. Καὶ προσελθοῦσα ἡ γυνὴ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐναντίον τῆς γερουσίας, ὑπολύσει τὸ ὑπόδημα αὐτοῦ τὸ ἓν ἀπὸ τοῦ ποδὸς αὐτοῦ, καὶ ἐμπτύσει εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἀποκριθεῖσα ἐρεῖ, οὕτω ποιήσουσι τῷ ἀνθρώπῳ, ὃς οὐκ οἰκοδομήσει τὸν οἶκον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸν μὴ βουλόμενον, ἐχρὴν εἰς τὴν πύλην ἀχθέντα, παρὰ τῆς γυναικὸς ἐμπτυσθέντα, τῶν ὑποδημάτων θάτερον ὑπολύεσθαι· ὡς χωλαίνοντα περίτε νόμον καὶ στοργὴν ἀδελφοῦ, καὶ τὴν ἐκείνου νέκρωσιν ἐκβεβηκότα τῆς διανοίας.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δήποτε ἐμπτύεσθαι κελεύει τὸν τοῦ ἄπαιδος ἀδελφοῦ τὴν γυναῖκα μὴ βουλόμενον γῆμαι; Ἀνάγκην αὐτοῖς διὰ τῆς ἀτιμίας φιλαδελφίας ἐπιτιθείς. ἄμεινον μὲν γὰρ ἦν διὰ τὴν φύσιν προμηθεῖσθαι τοῦ τεθνηκότος. ἐπειδὴ δὲ οὐχ ἅπαντες αἰδοῦνται τὸν τῆς φύσεως νόμον, τὴν τῆς ἀτιμίας αὐτοῖς ἀνάγκην ἐπέθηκεν.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Οὕτω ποιήσουσι, τουτέστιν ἀλλοτριωθῶσιν ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἐμπτύσωσιν αὐτὸν πάντες οἱ ἄνθρωποι· ἢ, μὴ θελήσωσιν οἰκειωθῆναι αὐτῷ.

ι. Καὶ κληθήσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν Ἰσραὴλ, οἶκος τοῦ ὑπολυθέντος τὸ ὑπόδημα.

ια. Ἐὰν δὲ μάχωνται ἄνθρωποι δύω ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ἄνθρωπος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ προσέλθῃ ἡ γυνὴ ἑνὸς αὐτῶν ἐξελέσθαι τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ τύπτοντος αὐτὸν, καὶ ἐκτείνασα τὴν χεῖρα αὐτῆς ἐπιλάβηται τῶν διδύμων αὐτοῦ, ιβ. Ἀποκόψεις τὴν χεῖρα αὐτῆς· οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός σου ἐπ' αὐτῆς.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὸ λριδορουμένων ἢ συμπλεκομένων ἀνδρῶν ἐπελθεῖν τολμᾷν κατὰ πρόφασιν συμμαχίας ἢ βοηθείας γυναῖκας, ἐπίληπτον καὶ οὐ μετρίως ἀναίσχυντον· ἃς οὐδ' ἐν πολέμοις καὶ στρατείαις καὶ τοῖς ὑπὲρ πάσης τῆς πατρίδος κινδύνοις, ἐδικαίωσεν ὁ νόμος ἐξετάζεσθαι, τὸ πρέπον ἰδὼν, ὅπερ ἀκίνητον ἀεὶ καὶ πανταχοῦ φυλάττειν διενοήθη· νομίσας αὐτὸ τοῦτ' εἶναι καθ' αὐτὸ νίκης καὶ ἐλευθερίας καὶ πάσης ἄμεινον εὐτυχίας. ἐὰν μέν τις καὶ πυθομένη ἐξυβρίζεσθαι τὸν ἄνδρα, πόθῳ τῷ πρὸς ἐκεῖνον, ἡττηθεῖσα φιλανδρίας, ὑπὸ τοῦ παραστάντος πάθους ἐξορμῆσαι βιασθῇ, μὴ πλέον τῆς φύσεως ἀῤῥενούσθω θρασυνομένη, μενέτω δὲ καὶ ἐν Δ οἷς βοηθεῖ γυνή. πάνδεινον γὰρ εἰ βουλομένη τὶς ὑπεξελέσθαι τὸν ἄνδρα ὕβρεων, ὑβρισθήσεται παρ' αὐτῆς, κατάπλεων ἀποφαίνουσα τὸν ἴδιον βίον αἰσχύνης, καὶ μεγάλων ὀνειδῶν τῶν ἐπ' ἀνιάτῳ θρασύτητι. Καὶ μετ' ὀλίγα. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα οἰστὰ καὶ φέρειν ἄν τις δύναιτο· χαλεπὸν δ' ἐκεῖνο, εἴ τις γυνὴ τοσοῦτον καταθρασύνετο, ὡς διαδράξασθαι τῶν τοῦ διαφερομένου γεννητικῶν. μὴ γὰρ παρ' ὅσον ἀνδρὶ βοηθοῦσα δοκεῖ τοῦτο πράττειν, ἀφιέσθω· τῆς δὲ ἄγαν E θρασύτητος ἐπεχέσθω τίνουσα δίκην. ὑφ' ἧς αὐτὴ μὲν τὰ ὅμοια ἐξαμαρτάνειν ἐθέλουσ' αὖθις, οὐκ ἂν δύναιτο, τῶν δ' ἄλλων ὅσαι προπετέστεραι φόβῳ μετριάσουσιν. ἔστω δ' ἡ δίκη, χειρὸς ἀποκοπὴ τῆς ἁψαμένης ὧν οὐ θέμις.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀξία γὰρ κολάσεως διὰ τὸ φονικόν τε καὶ ἀναιδές.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἰστέον, ὅτι οὐδὲν πλέον ἢ τὸ ἀναίσχυντον τῆς γυναικὸς κολάζει.

Z ΝΕΙΛΟΥ. [Τὴν χεῖρα τῆς ἐπιλαβομένης τῶν διδύμων γυναικὸς, ἐν τῷ μάχεσθαι τοὺς δύω ἄνδρας, ἀποκόπτειν ὁ νόμος ἐκέλευσεν,] ὅτι μάχης οὔσης τῶν λογισμῶν περὶ τῆς αἱρέσεως τῶν κοσμικῶν καὶ τῶν οὐρανίων [ἀγαθῶν, τούτων ἀφεῖσα τὴν αἵρεσιν, τῶν τῆς] γενέσεως καὶ φθορᾶς ἐπεδράξατο. διὰ γὰρ τῶν γεννητικῶν τὰ γενέσεως ἐδήλωσε πράγματα.

H ιγ. Οὐκ ἔσται ἐν τῷ μαρσίππῳ σου στάθμιον καὶ στάθμιον, μέγα καὶ μικρόν. ιδ. Οὐκ ἔσται ἐν τῇ οἰκίᾳ σου μέτρον καὶ μέτρον,

(1) Αὐνάν. ἐν τῷ 38. κεφ. τῆς Γεν.

ιε. μέτρον, μέγα ἢ μικρόν. Στάθμιον ἀληθινὸν καὶ δίκαιον ἔσαι σοι, καὶ μέτρον ἀληθινὸν καὶ δίκαιον ἔσαι σοι, ἵνα πολυήμερος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς Κύριος ὁ Θεός σε δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Μωσῆς στάθμιον καὶ μέτρον καὶ ἀριθμὸν τῶν ὅλων ὑπέλαβεν εἶναι τὸν Θεὸν, ἀλλ' ὁ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν. δηλοῖ δὲ διὰ τούτων φάσκων·
» ἐκ ἔσαι σὶ μαρσίππῳ σε στάθμιον καὶ στάθ-
» μιον, μέγα ἢ μικρόν. ἐκ ἔσαι σὶ τῇ οἰκίᾳ-
» σε μέτρον καὶ μέτρον, μέγα ἢ μικρόν.
» στάθμιον ἀληθινὸν καὶ δίκαιον ἔσαι σοι. ἀληθὲς δὲ δίκαιον μέτρον, τὸ τὸν μόνον δίκαιον Θεὸν ὑπολαβεῖν πάντα μετρεῖν καὶ σαθμᾶσθαι, καὶ ἀριθμοῖς καὶ πέρασι καὶ ὅροις τιὶ τῶν ὅλων περιγράψαι Φύσιν· ἄδικον δὲ ψεῦδος τὸ νομίσαι κατὰ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν ταῦτα συμβαίνειν.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ὁ ἱερὸς ὄντως Γ
» Μωϋσῆς, ἐκ ἔσαι, φησὶν, ἐν τῷ μαρσίπ-
» πῳ σε στάθμιον καὶ στάθμιον, μέγα ἢ μι-
» κρὸν, ἀλλ' ἢ στάθμιον ἀληθινὸν καὶ δίκαιον ἔσαι σοι, στάθμιον καὶ μέτρον καὶ ἀριθμὸν τῶν ὅλων, ὑπολαμβάνων τὸν Θεόν. τὰ μὲν γὰρ ἄδικα καὶ ἄνισα εἴδωλα οἶκοι, ἐν τῷ μαρσίππῳ σε, καὶ ἐν τῇ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ῥυπώσῃ ψυχῇ κατακέκρυπται· τὸ δὲ μόνον δίκαιον μέτρον, ὁ μόνος ὄντως Θεὸς, ἴσος ἀεὶ, κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχων, μετρεῖται πάντα καὶ σαθμᾶται οἱονεὶ τρυτάνῃ καὶ δικαιοσύνῃ, τιὶ τῶν ὅλων ἀῤῥεπῶς περιλαμβάνων καὶ ἀνέχων Φύσιν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐν τούτῳ τὸ δίκαιον ἐξυφαίνει τῆς πρὸς ἀλλήλας κρίσεως.

ις. Ὅτι βδέλυγμα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σε πᾶς ποιῶν ταῦτα, πᾶς ποιῶν ἄδικα.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οὐκοῦν ὁ Φιλοδίκαιος Θεὸς ἀδικίαν μεμίσηκε καὶ βδελύττεται, σάσεως καὶ κακῶν ἀρχιὼ.

ις. Μνήσθητι ὅσα ἐποίησέ σοι Ἀμαλὴκ ἐν τῇ ὁδῷ, ἐκπορδυομένε σε ιη. ἐκ γῆς Αἰγύπτε, Πῶς ἀντέστη σοι ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ἔκοψε τὶὼ ὀραγίαν σε τὰς κοπιῶντας ὀπίσω σε, σὺ δὲ ἐπέτεινας καὶ ἐκοπίας· καὶ ἐκ ἐφοβήθη τὸν Θεόν.

ιθ. Καὶ ἔσαι ὡίκα ἂν καταπαύσῃ σε Κύριος ὁ Θεός σε ἀπὸ πάντων τῶν ἐχθρῶν σε τῶν κύκλῳ σε ἐν τῇ γῇ, ἧ Κύριος ὁ Θεός σε δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ κληρονομῆσαι αὐτιὼ, ἐξαλείψεις τὸ ὄνομα Ἀμαλὴκ ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν, καὶ ὁ μὴ ἐπιλάθῃ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐξαλείψεις τὸ ὄνομα Ἀμαλήκ. τοῦτο ποιῆσαι διὰ Σαμουὴλ ὁ Σαοὺλ προσετέταχτο, καὶ μὴ τελείως ποιήσας, τῆς βασιλείας ἐξέπεσε.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ πανωλεθρίᾳ κελεύει παραδῶναι τὸν Ἀμαλήκ; Καὶ δυσσεβεῖς ἦσαν, καὶ μισάδελφοι. καὶ γὰρ ἐκ τοῦ Ἡσαῦ τὸ γένος κατάγοντες, πρῶτοι τὸν κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ ἀνεδέξαντο πόλεμον, καὶ ταῦτα πόῤῥωθεν ὄντος, καὶ τοῖς ὁρίοις αὐτῶν μήπω πελάσαντος.

ΚΕΦ. ΚΖ.

α. Καὶ ἔσαι ἐὰν εἰσέλθῃς εἰς τιὼ Ε ἔναντι Κυρίε τοῦ Θεοῦ σε, Συρίαν ἀπέ-
γιὼν, ἰὼ Κύριος ὁ Θεός- λιπεν ὁ πατήρ με, καὶ κατέβη εἰς Αἴ-
σε δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ γυπτον, καὶ παρῴκησεν ἐκεῖ ἐν ἀρι-
κατακληρονομῆσαι αὐτιὼ, καὶ κα- θμῷ βραχεῖ, καὶ ἐγένετο ἐκεῖ εἰς ἔθνος
β. τοικήσεις ἐπ' αὐτιὼ, Καὶ λήψῃ ἀπὸ μέγα καὶ πλῆθος πολὺ καὶ μέγα.
τῆς ἀπαρχῆς τῶν καρπῶν τῆς γῆς- ς. Καὶ ἐκάκωσαν ἡμᾶς οἱ Αἰγύπτιοι,
σε, ἧς Κύριος ὁ Θεός σε δίδωσί σοι, καὶ ἐταπείνωσαν ἡμᾶς, καὶ ἐπέθηκαν
καὶ ἐμβαλεῖς εἰς κάρταλλον, καὶ πο- ζ. ἡμῖν ἔργα σκληρά. Καὶ ἀνεβοήσα-
ρεύσῃ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν ἐκλέξηται Ζ μεν πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν τῶν πατέ-
Κύριος ὁ Θεός σε ἐπικληθῶαι τὸ ρων ἡμῶν, καὶ εἰσήκουσε Κύριος τῆς
γ. ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ. Καὶ ἐλεύσῃ πρὸς Φωνῆς ἡμῶν, καὶ εἶδε τιὼ ταπείνωσιν
τὸν ἱερέα ὃς ἂν ᾖ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκέ- ἡμῶν, καὶ τὸν μόχθον ἡμῶν, καὶ τὸν
ναις, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτὸν, ἀναγγελῶ η. θλιμμὸν ἡμῶν. Καὶ ἐξήγαγεν ἡμᾶς
σήμερον Κυρίῳ τῷ Θεῷ με, ὅτι εἰσε- Κύριος ἐξ Αἰγύπτε αὐτὸς ἐν ἰσχύϊ με-
λήλυθα εἰς τιὼ γιὼ, ἰὼ ὤμοσε Κύ- γάλῃ, καὶ ἐν χειρὶ κραταιᾷ, καὶ ἐν
ριος ὁ Θεὸς τοῖς πατράσιν ἡμῖν. (1) βραχίονι ὑψηλῷ αὐτοῦ, καὶ ἐν ὁράμασι μεγάλοις, καὶ ἐν σημείοις, καὶ
δ. Καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς τὸν κάρταλλον θ. ἐν τέρασι. Καὶ εἰσήγαγεν ἡμᾶς εἰς
ἐκ τῶν χειρῶν σε, καὶ θήσει αὐτὸν Η τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἔδωκεν ἡμῖν
ἀπέναντι τοῦ θυσιαστηρίε Κυρίε τοῦ τιὼ γιὼ ταύτιω, γιὼ ῥέουσαν γάλα
ε. Θεοῦ σε. Καὶ ἀποκριθήσῃ καὶ ἐρεῖς καὶ

(1) Ἡμῶν δοῦναι ἡμῖν. αἱ ἑρημ. ἐκδόσ.

ι. καὶ μέλι. Καὶ νῦν ἰδὲ ἐνίσχα τὴν ἀπαρχὴν τῶν γεννημάτων τῆς γῆς, ἧς ἔδωκεν (1) ἡμῖν Κύριος, γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. καὶ ἀφήσεις αὐτὰ ἀπέναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, καὶ προσκυνήσεις ἐκεῖ ἔναντι Κυρίου τοῦ
ια. Θεοῦ σου, Καὶ εὐφρανθήσῃ ἐκεῖ ἐν πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς, οἷς ἔδωκέ σοι Κύριος ὁ Θεός σου, καὶ ἡ οἰκία σου, καὶ ὁ Λευίτης, καὶ ὁ προσήλυτος ὁ ἐν σοί.

ιβ. Ἐὰν δὲ σωτελέσῃς ἀποδεκατῶσαι πᾶν τὸ ἐπιδέκατον τῶν γενημάτων τῆς γῆς ἐν τῷ ἔτει τῷ τρίτῳ, τὸ δεύτερον ἐπιδέκατον δώσει τῷ Λευίτῃ καὶ τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ ὀρφανῷ καὶ τῇ χήρᾳ, καὶ φάγονται αὐτὰ ἐν ταῖς πόλεσίσου, καὶ εὐφρανθήσονται.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐδίδαξε δὲ πάλιν σαφέστερον, ὡς δύω ἀφορίζεσθαι δεκάτας προσέταξεν. ἔφη δὲ ἔτως· ἐὰν δὲ σωτελέσῃς ἀποδεκατῶσαι πᾶν τὸ ἐπιδέκατον τῶν γεννημάτων τῆς γῆς σου ἐν τῷ ἔτει τῷ τρίτῳ, τὸ δεύτερον ἐπιδέκατον δώσεις τῷ Λευίτῃ καὶ τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ ὀρφανῷ καὶ τῇ χήρᾳ, καὶ φάγονται ἐν ταῖς πόλεσίσου, καὶ ἐμπλησθήσονται. ὅτι μέντοι οὐκ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ταύτῃ τῷ λαῷ τῷ διδασκαλίαν ὁ Προφήτης προσιώεγκε, καὶ
Δεύτ. 27. 1. ταῦτα δηλοῖ. προσέταξε γάρ φησι Μωϋσῆς καὶ ἡ γερουσία Ἰσραὴλ, λέγοντες, Φυλάσσεσθε ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς ταύτας, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον.

ιγ. Καὶ ἐρεῖς ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, ἐξεκάθηρα τὰ ἅγια ἐκ τῆς οἰκίας μου, καὶ ἔδωκα αὐτὰ τῷ Λευίτῃ καὶ τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ ὀρφανῷ καὶ τῇ χήρᾳ, κατὰ πάσας τὰς ἐντολὰς ἃς ἐνετείλω μοι, καὶ οὐκ ἐπελαθόμην.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ἅγια λέγει ὧδε τὰς προσφορὰς, τὰ δύω ἐπιδέκατα. τοῦτο δέ φησιν, ὅτι τὰς προσφορὰς ἐξαγαγὼν ἐκ τῆς οἰκίας μου, ἡγίασα αὐτῷ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅσα φησὶν εἶχον τὸ ὄφλημα, ἢ ἐπαγγελίας· Θεὸν ἐπλήρωσα, καὶ οὐδὲν κατέλιπον ἐν τῇ οἰκίᾳ μου, οὐδὲ ἐκοίνωσά τι τῶν ἁγίων καὶ ἀφιερωμένων τῷ Θεῷ.

ιδ. Καὶ οὐκ ἔφαγον ἐν ὀδυνῇ μου ἀπ' αὐτῶν, οὐκ ἐκάρπωσα ἀπ' αὐτῶν εἰς ἀκάθαρτον, οὐδὲ ἔδωκα ἀπ' αὐτῶν τῷ τεθνηκότι, ὑπήκουσα τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ μου, ἐποίησα κατὰ ἐνετείλω μοι.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐ παρέσχον εἰς χρῆσιν ἀκαθάρτων ἀπ' αὐτῶν, ἃ τελοῦντι τὰ

(1) Ἔδωκάς μοι Κύριε. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

A νενομισμένα ποιῶν· ἃ παρῆλθον οὐτολλῶ τοῦ δεδωκότος, ἃ τοῖς οἰκείοις τοῦ τεθνηκότος διτρεπίζω ἐπὶ δεῖπνον εἰς παράκλησιν, ἀλλ' ἅτε ἔφαγον, φησὶ, πενθοῦντος καὶ ὀδυρόμενος, ἀπ' αὐτῶν, ἦγον λυπούμενος καὶ πενθῶν.

ιε. Κάτιδε ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ ἁγίου σου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εὐλόγησον τὸν λαόν σου τὸν Ἰσραὴλ, καὶ τὴν γῆν ἣν ἔδω-
B κας αὐτοῖς, καθὰ ὤμοσας τοῖς πατράσιν ἡμῶν, δοῦναι ἡμῖν γῆν ῥέουσαν
ις. γάλα καὶ μέλι. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ Κύριος ὁ Θεός σου ἐνετείλατό σοι ποιῆσαι πάντα τὰ δικαιώματα ταῦτα καὶ τὰ κρίματα. καὶ Φυλάξεσθε καὶ ποιήσετε ταῦτα ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ὑμῶν, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς ὑμῶν.

Γ ιζ. Τὸν Θεὸν εἵλου σήμερον εἶναί σου Θεὸν, καὶ πορεύεσθαι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ φυλάσσεσθαι τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ ὑπακούειν τῆς φωνῆς αὐτοῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Τουτέστιν ἐξελέξω αὐτῷ λατρεύειν, καὶ αὐτοῦ ἀκούειν τῆς Φωνῆς.

Δ ιη. Καὶ Κύριος εἵλατό σε σήμερον γενέσθαι σε αὐτῷ λαὸν περιούσιον, καθάπερ εἶπέ σοι, Φυλάσσειν πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ,

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τὸν Κύριον ἀντηλλάξω σήμερον εἶναί σου εἰς Θεὸν, καὶ Κύριος ἀντηλλάξατό σε σήμερον γενέσθαι λαὸν αὐτῷ. παγκάλη γε τῆς αἱρέσεως ἡ ἀντίδοσις, ἀπόδοντος ἀνθρώπου μὲν θεραπεύειν Θεὸν, Θεοῦ δὲ ἀνυπερθέτως ἐξοικειοῦσθαι τὸν οἰκέτην, καὶ προαπαντᾶν τῷ βελήματι τοῦ γνησίως καὶ ἀνόθως ἰόντος ἐπὶ τὴν θεραπείαν αὐτοῦ. ὁ δ' ἀληθὴς θεραπευτής τε καὶ ἱκέτης, κἂν εἰς ὢν ἀνὴρ ἀριθμῷ τυγχάνει, δωρεῖται, καθάπερ αὐτὸς αἱρεῖται, σύμπας ἐστὶν ὁ λαὸς ἰσότιμος ὅλῳ ἔθνει γεγονώς. ὡς γὰρ ὁ νηὸς μὲν κυβερνήτης πᾶσι τοῖς ναύταις ἀντίρροπος, ὁ δὲ στρατοπέδου στρατηγὸς ἅπασι τοῖς στρατιώταις· διαφθαρέντος γοῦν ἡτλαθαι συμβαίνει, καθάπερ ἂν εἰ καὶ πάσῃ δωρεᾷ ἠβηδὸν ἐάλω· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ σοφὸς ὅλα ἔθνη ἀξιώματι ἀμιλλᾶται, τείχει πεφραγμένος ἀκαθαιρέτῳ, θεοσεβείᾳ.

" **ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Τὸν Θεὸν εἵλου σή-
" μερον εἶναί σου Θεόν. καὶ Κύριος εἵλετό σε
" σήμερον γενέσθαι λαὸν αὐτῷ. τὸν γὰρ
" σοφὸν θεραπεύειν τὸ ὄν, οἰκέτην ὄντα,
H ἐξοικειῶται ὁ Θεός. κἂν εἰς ᾖ τὸν ἀριθμὸν, ἐπ' ἴσης τῷ λαῷ τετίμηται. μέρος γὰρ ὢν τοῦ λαοῦ, συμπληρωτικὸς αὐτοῦ γίνε-

ται, ἀποκατασταθεὶς ἐξ οὗ ἦν. καλεῖται δὲ καὶ ἐκ μέρους τὸ πᾶν. αὕτη δὲ ἡ εὐγένεια ἐν τῷ ἑλέσθαι καὶ συνασκῆσαι τὰ κάλλιστα διαδείκνυται.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ αὐτός φησιν ἐξελέξατο ὑμᾶς ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν.

A ιθ. Καὶ εἶναί σε ὑπεράνω πάντων τῶν ἐθνῶν, ὡς ἐποίησέ σε ὀνομαστὸν καὶ καύχημα καὶ δοξαστὸν, εἶναί σε λαὸν ἅγιον Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, καθὼς ἐλάλησε.

ΚΕΦ. ΚΖ.

α. Καὶ προσέταξε Μωϋσῆς καὶ ἡ γερουσία τοῦ λαοῦ Ἰσραὴλ, λέγοντες, φυλάσσεσθε πάσας τὰς ἐντολὰς, ἃς ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον.

β. Καὶ ἔσται ᾗ ἂν ἡμέρᾳ διαβῆτε τὸν Ἰορδάνην εἰς τὴν γῆν, ἣν Κύριος ὁ Θεὸς δίδωσί σοι, καὶ στήσεις σεαυτῷ λίθους μεγάλους καὶ κονιάσεις αὐτοὺς κονίᾳ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἶτα ἐκέλευσεν ὁ δεσπότης Θεὸς μετὰ τὸ διαβῆναι τὸν Ἰορδάνην, δύω στῆσαι λίθους μεγάλους, καὶ κονιάσαι αὐτοὺς, καὶ αὐτοῖς ἐπιγράψαι τὰς ἐντολάς. ἔπειτα ἐκ λίθων αὐτοφυῶν οἰκοδομῆσαι θυσιαστήριον ἐν τῷ ὄρει Γεβὰλ, καὶ τὰς νενομισμένας ἐπιτελέσαι θυσίας. καὶ πρὸς ταῖς ἄλλαις, οἷόν τινα χαριστήριον τὴν τοῦ σωτηρίου· καὶ μετὰ ταῦτα εὐωχηθῆναι καὶ εὐφρανθῆναι, τὸν εὐεργέτην ἀνυμνοῦντας Θεόν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Λίθοι μὲν οὖν οἱ μεγάλοι καὶ ὑψοῦ τεθειμένοι, τῶν ἁγίων ἡμῖν Ἀποστόλων σημαίνουσι τὸν χορόν. οἱ μεγάλοι καὶ ὑψηλοὶ καὶ περίοπτοι κατὰ τὸ ἀληθές εἰσιν. ὅσον γὰρ ἧκεν εἰς ἀρετὴν, καὶ εἰς αὐχήματα πολιτείας τῆς ἐν Χριστῷ, τὸ ἰσοστατοῦν ἐκείνοις (1) οὐδέν. εὑρήσομεν γὰρ ἀσυγκρίτοις ταῖς ὑπεροχαῖς ἀνεστηκότας τὰ καθ' ἡμᾶς, (2) καὶ πολὺ δὴ λίαν ὑπερκειμένους.

γ. Καὶ γράψεις ἐπὶ τῶν λίθων πάντας τοὺς λόγους τοῦ νόμου τούτου, ὡς ἂν διαβῆτε τὸν Ἰορδάνην, ἡνίκα ἂν εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν, ἣν Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων σου δίδωσί σοι, γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι, ὃν τρόπον εἶπέ σοι Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων σου.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἔδει γὰρ πλησιάσαντα τὸν νόμον τῷ Ἰορδάνῃ φωτίζεσθαι, καὶ πνευματικὸν ἀποφαίνεσθαι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Κεκονιαμένοι δὲ οἱ λίθοι γραφὴν ἔχουσι τὸν νόμον σαφῶς σφόδρα. ἐν γὰρ τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις λευκῶς καὶ ἀναφανδὸν τὰς ἐν νόμῳ θεωρίας εὑρήσομεν, οὐκ ἔτι τῷ γράμματι κατεσκιασμένας, οὐδὲ ἀμυδρὸν ἐχούσας ἐπίβλημα τὴν σκιὰν. λαμπρὰς δὲ καὶ καθαράς. πνευματικὴ γὰρ τῶν ἁγίων ἡ παίδευσις.

B

δ. Καὶ ἔσται, ὡς ἂν διαβῆτε τὸν Ἰορδάνην, στήσετε τοὺς λίθους τούτους, οὓς ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, ἐν ὄρει Γεβὰλ, καὶ κονιάσεις αὐτοὺς κονίᾳ.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Τὸ στῆσαι τοὺς ὅρους, (3) οὐκ ἐν ὄρει Γεβὰλ ἔχει τὸ Σαμαρειτικὸν, ἀλλ' ἐν τῷ Γαριζεὶν, (4) ἔνθα καὶ τὰς εὐλογίας ἐκέλευσε λεχθῆναι, τὰς δὲ κατάρας ἐν Γεβάλ. εἰ δὲ αἱ κατάραι ἐν Γεβὰλ ἐλέγοντο, πῶς εἰκὸς ἐν αὐτῷ τὸ θυσιαστήριον ἀναστήσειν προστάττεσθαι; ἐν [δὲ] τῇ βίβλῳ τῶν Κριτῶν, (5) Γαριζεὶν ὀνομάζει τὸ περὶ Νεάπολιν ὄρος, ὃ σέβουσιν οἱ Σαμαρεῖται, ἐφ' ᾧ στὰς ὁ Ἰωάθαμ, υἱὸς Γεδεὼν, κατηράσατο τὸν λαὸν τὸν βασιλεύσαντα ἐφ' ἑαυτὸν Ἀβιμέλεχ τὸν ἀπὸ δούλης υἱὸν Γεδεὼν τὸν ἀδελφοκτόνον. εἰ μήτις εἴποι, ὅτι νεώτερος ὢν ὁ συλλέξας τὰς ἁγίας Γραφὰς Ἔσδρας ὁ προφήτης, ἢ ἕτερός τις, ἀπὸ τῶν ἐπὶ αὐτοῦ πολιτευομένων ὀνομάζει τοὺς τόπους· ὥσπερ οὖν καὶ Ἱερουσαλὴμ καλεῖ τὴν Ἰεβοὺς καλουμένην ἐπὶ τῶν ἀρχαίων, καὶ Βηθλεὲμ τὴν Εὐφραθά. Γαριζεὶν ἑρμηνεύεται διατομὴ, ἢ διαίρεσις, ἢ περιτομή. οἱ ἄξιοι εὐλογιῶν ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ εἰσί. Γεβὰλ δὲ ἑρμηνεύεται χάσμα παλαιὸν, ἢ φάραγξ παλαιά. οἱ ἄξιοι ἀρῶν ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ εἰσί. καὶ δηλοῖ τοῦτο ὁ πλούσιος καὶ ὁ Λάζαρος. εἰς χάσμα οὖν παλαιότητος ἀπελεύσονται οἱ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον μὴ ἀποδυσάμενοι σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ. οἱ δὲ περιτομὴν καρδίας λαβόντες, καὶ διαιρεθέντες τῶν σωματικῶν, καὶ διακοπέντες ἐκ τῆς κακίας, ἀπελεύσονται εἰς ὄρος Γαριζείν.

Γ

Δ

E

Z

ε. Καὶ οἰκοδομήσεις ἐκεῖ θυσιαστήριον Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, θυσιαστήριον ἐκ λίθων. οὐκ ἐπιβαλεῖς ἐπ' αὐτοῖς σίδηρον·

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ζητητέον διατὶ σίδηρον οὐκ ἐᾷ τῶν λίθων ἅψασθαι τῶν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ θυσιαστηρίου χρησιμευόντων. ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ λίθους ἀπελεκήτους προστάττει συναγαγεῖν,

(1) Ἐν τούτοις ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 426.

(2) Τοὺς καθ' ἡμᾶς. αὐτ.

(3) Τοὺς λίθους ὁ Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. τὰ αὐτὰ ἐν ἐπιτομῇ ἄχρι τοῦ, τὴν Εὐφραθὰ, διαλαμβάνων.

(4) Γαριζείν. ἴσως εὐλόγως, ἐπεὶ κἀκεῖ τὰς εὐλογ. ὁ αὐτ. αὐτ.

(5) Ἐν κεφ. 9.

γαγεῖν, καὶ οἰκοδομῆσαι. εἰ γὰρ ἄτοπον τὸ σίδηρον ἅπτεσθαι τοῦ λίθου τοῦ πρὸς οἰκοδομὴν ἁρμόττοντος, πῶς οὖν ἆρα οἱ κίονες, πῶς οὖν αἱ σανίδες, καὶ αἱ τούτων κεφαλίδες εἰργάσθησαν; ἢ πῶς ὅσα ἐκ χαλκοῦ γέγονεν ἢ χρυσοῦ ἢ ἀργύρου κατεσκευάσθη; ἆρα ἄνευ σιδήρου; καὶ πῶς οἷόν τε; διὰ τούτων φανερὸν μὲν, ὅτι οὐχ ἁπλῶς ἀπαγορεύει τὸ σίδηρον ἅψασθαι τῶν λίθων. τὶς οὖν ἡ αἰτία; λέγομεν οὐ διϊσχυριζόμενοι. ταῦτα δὴ τοίνυν, σκληρὸν σκληρῷ ἐπιβάλλειν καὶ συγκρούειν, κωλύει. μεγάλα γὰρ φιλεῖ τίκτεσθαι κακὰ ἐκ τῆς τῶν σκληρῶν συμμίξεως καὶ συγκρούσεως. ἢ τὸν φόνον ὡς πορρωτάτω τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων ἐκβάλλει καὶ μάλα δικαίως. εἰ γὰρ οὐ χρὴ λίθῳ τῷ οἰκοδομουμένῳ εἰς τὴν τοῦ θυσιαστηρίου κατασκευὴν, ἢ τοῦ ναοῦ, σιδήριον ἐπιβάλλειν, πῶς οὐ μᾶλλον ἀπαγορευτέον τὸ σίδηρον ἁρπάζειν, καὶ κατὰ τοῦ πλησίον φονᾷν;

ς. Λίθους ὁλοκλήρους οἰκοδομήσεις τὸ θυσιαστήριον Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, καὶ ἀνοίσεις ἐπ' αὐτῷ ὁλοκαύτωμα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Λίθοι δὴ οὖν καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ, πλὴν ὁλόκληροι καὶ ἀπληγεῖς. οἱ γὰρ αὐτὸν, ὡς ἔφην, εὐωδιάζοντες τὸν Χριστὸν, ὁλοτελῆ ποιοῦνται τῆς ἑαυτῶν διανοίας τὴν καθιέρωσιν, οὐ μεμερισμένην πρὸς τὰ ἐν κόσμῳ· οὐδὲ μὴν τὰ ἐκ τῆς βεβήλου καὶ βδελυρᾶς ἁμαρτίας ἔτι φοροῦντες τραύματα. ἀλλ' ὥσπερ ἐστὶν ἀμέριστος ὁ Χριστὸς, οὕτω καὶ οὗτοι μονότροποί τε καὶ ἀληθεῖς. (1)

ζ. (2) Καὶ φαγῇ, καὶ ἐμπλησθήσῃ ἐκεῖ, καὶ εὐφρανθήσῃ ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Τοῖς γὰρ εἰς τοῦτο λοιπὸν ἀφιγμένοις εὐκλείας, ὡς εὐωδιάζειν δύνασθαι τὸν Χριστὸν, ἁρμόσειε καὶ σφόδρα εἰκότως καὶ τὸ τῆς ἱερᾶς καὶ θείας ἀναπιμπλᾶσθαι τροφῆς, καὶ μὴν καὶ εὐφραίνεσθαι νοητῶς ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ Θεοῦ. διαπεραίνεται δὲ καὶ τοῦτο ταῖς μυστικαῖς εὐλογίαις κεχρημένων ἐν Ἐκκλησίαις τῶν πεπιστευκότων εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν.

η. Καὶ γράψεις ἐπὶ τῶν λίθων τούτων πάντα τὸν νόμον τοῦτον σαφῶς σφόδρα.

θ. Καὶ ἐλάλησε Μωϋσῆς καὶ οἱ ἱερεῖς οἱ Λευῖται παντὶ τῷ λαῷ, (3) λέγοντες, σιώπα καὶ ἄκουε Ἰσραήλ· ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ γέγονας εἰς λαὸν ι. Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, Καὶ εἰσακούσῃ τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, καὶ ποιήσεις πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ἃ ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Εἰσὶ μὲν οὖν, οἷς ἀκούειν, ἀλλ' οὐ λέγειν εὐπρεπές· » ἐφ' ὧν λέγεται, σιώπα καὶ ἄκουε· πάγκαλον παράγγελμα. κάκιστον γὰρ καὶ θρασύτατον ἀμαθία, ἧς πρῶτον μέν ἐστιν ἀκοῆς (4) ἡσυχία· δεύτερον δὲ προσοχὴ τῶν ἄξιόν τι ἀκοῆς προφερομένων. μηδεὶς μέντοι νομισάτω τοῦτο αὐτὸ μόνον ἐμφαίνεσθαι διὰ » τοῦ, σιώπα καὶ ἄκουε· ἀλλὰ καὶ προτρέψασθαι δυνατώτερον ἕτερον. οὐ γὰρ παραινεῖ γλώσσῃ μόνον σιωπᾷν, καὶ ὡσὶν ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ ψυχῇ ταῦτα παθεῖν ἀμφότερα. πολλοὶ γὰρ ἐπ' ἀκρόασιν ἥκοντές τινος, οὐκ ἐληλύθασι ταῖς διανοίαις, ἀλλ' ἔξω πλανῶνται, καὶ μυρία περὶ μυρίων ἑαυτοῖς διεξέρχονται. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ἐὰν οὖν μηδενὶ τῶν ἔξωθεν ἐπιφοιτώντων, ἢ ἔνδον ταμιευομένων πραγμάτων, ὁ νοῦς ἀξιωθῇ προσομιλεῖν, ἀλλ' ἠρεμίαν ἀγαγὼν καὶ ἡσυχάσας, ἑαυτὸν ἀποτείνῃ πρὸς τὸν λέγοντα, σιωπήσας κατὰ τὸ Μωϋσέως παράγγελμα, δυνήσεται μετὰ τῆς πάσης προσοχῆς ἀκροάσασθαι, ἑτέρως δὲ οὐκ ἂν ἰσχύσῃ. τοῖς μὲν οὖν ἀμαθέσι συμφέρον ἡσυχία, τοῖς δ' ἐπιστήμης ἐφιεμένοις, καὶ ἅμα φιλοδεσπότοις, ἀναγκαιότατον ἡ παῤῥησία κτῆμα. » λέγεται γοῦν ἐν Ἐξόδῳ, Κύριος πολεμήσει Ἐξόδ. 14. 14, 15. » ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ὑμεῖς σιγήσετε. καὶ χρησμὸς εὐθὺς ὑπόκειται τοιός δε, καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, τὶ βοᾷς πρός με; ὡς δέον καὶ σιωπᾷν τοὺς μηδὲν ἄξιον ἀκοῆς ἐροῦντας, καὶ λέγειν τοὺς ἔρωτι σοφίας Θεῷ πεπιστευκότας, καὶ μὴ μόνον λέγειν σὺν ἠρεμίᾳ, ἀλλὰ καὶ μετὰ κραυγῆς μείζονος ἐκβοᾷν, οὐ στόματι καὶ γλώττῃ, δι' ὧν ἀέρα λόγος ἔχει σφαιρούμενον αἰσθητὸν ἀκοῇ γίνεσθαι, ἀλλὰ τῷ παμμούσῳ καὶ μεγαλοφωνοτάτῳ φωνῆς ὀργάνῳ, οὗ θνητὸς μὲν ἀκροατὴς οὐδεὶς, ὁ δὲ ἀγέννητος καὶ ἄφθαρτος μόνος.

ια. Καὶ ἐνετείλατο Μωϋσῆς τῷ λαῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγων,

ιβ. Οὗτοι στήσονται εὐλογεῖν τὸν λαὸν ἐν ὄρει Γαριζεὶν διαβάντες τὸν Ἰορδάνην, Συμεὼν, Λευΐ, Ἰούδας, Ἰσσάχαρ, καὶ Βενιαμίν. Καὶ οὗτοι στήσονται ἐπὶ τῆς κατάρας ἐν ὄρει Γεβὰλ, Ῥουβεὶμ, Γὰδ, καὶ Ἀσὴρ, Ζαβουλὼν, Δὰν, καὶ Νεφθαλείμ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δήποτε κατάραις αὐτοὺς καὶ εὐλογίαις ὑπέβαλεν; Ὁ δεσπότης Χριστὸς τὰ τέλεια μαθήματα τοῖς τελείοις ἐπε-

(1) Μετὰ τοῦτο παρὰ τοῖς κώδ. καὶ τά δε κεῖται· Τὴν ἁρμόττουσαν ἔχεν ἑρμηνείαν τουτὶ τὸ κεφάλαιον ἐν τοῖς εἰς τὴν Ἔξοδον εἰρημένοις. εὑρήσεις δὲ ταῦτα ἐν σελ. 784, καὶ 785. τῆς δε τῆς βίβλ.

(2) Καὶ θύσεις ἐκεῖ θυσίαν σωτηρίου· καὶ φαγῇ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. καὶ ὁ Κύριλ. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 426,

(3) Παντὶ Ἰσραήλ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

(4) Ἄκος, ὀρθῶς. ἐν ταῖς σημειώσ. ταῖς ἐν σελ. 474. τοῦ 1. Τόμ. τῆς τοῦ Μαγγ. ἐκδόσ.

ἐπενεγκὼν, βασιλείαν μὲν οὐρανῶν τοῖς ταῦτα πληροῦσιν ὑπέσχετο, ἠπείλησε δὲ τοῖς παραβαίνουσι γέενναν. Ἰουδαίοις δὲ χαμαιπετὲς ἔχουσι καὶ χαμαίζηλον φρόνημα, τὰς τῇ γῇ προσηκούσας ἀρὰς καὶ εὐλογίας ἀπένειμεν. οἱ γὰρ μηδὲ τοῖς ὁρωμένοις πιστεύσαντες θαύμασι, πῶς ἂν ἐδέξαντο τὰ τῷ μέλλοντι βίῳ προσήκοντα; ἐπισημήνασθαι δὲ χρὴ, ὡς τὰς μὲν εὐλογίας ταῖς ἐκ τῶν ἐλευθέρων βεβλαστηκυίαις φυλαῖς ἀπένειμε, καὶ τὴν ἱερατικὴν ἐνταῦθα τῷ λαῷ συνηρίθμησε, καὶ τὴν τοῦ Ἰωσὴφ διπλῆν οὖσαν, ὡς μίαν προσέταξεν εὐλογεῖν. τὰς δὲ κατάρας τοῖς ἡμιδούλοις ἐκλήρωσε, συντάξας αὐτοῖς διὰ τὸν τῶν φυλῶν ἀριθμὸν, τὸν Ῥουβὶμ καὶ τὸν Ζαβουλών· τὸν μὲν ὡς ἁμαρτίᾳ περιπεπτωκότα, τὸν δὲ ὡς ἔσχατον τῶν τῆς Λείας υἱῶν. ἐπαρᾶσθαι δὲ πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐκέλευσε τοῖς εἰς τὸ θεῖον ἀσεβοῦσι, καὶ τὰ χειροποίητα προσκυνοῦσιν ἀγάλματα. εἶτα τοῖς εἰς πατέρας παρανομοῦσι. μετὰ γὰρ τὰ θεῖα δίκαιον θεραπεύειν τούτους δι' ὧν εἰς τὸ εἶναι παρήχθημεν. ἔπειτα τοῖς ἐπικερτομοῦσι τοῖς τὸ βλέπειν ἀφῃρημένοις, καὶ τῆς εὐθείας αὐτοὺς ἐκτρέπειν ὁδοῦ πειρωμένοις· καὶ ἁπαξαπλῶς τοῖς τὰς προειρημένας παραβαίνουσιν ἐντολάς. ταῦτα δὲ τῶν ἱερέων λεγόντων, ἐκέλευσε τὸν λαὸν ἐπιλέγειν, γένοιτο· οἷον ὑπογραφήν τινα γραμματείου ταύτην παρ' αὐτῶν κομιζόμενος τὴν φωνήν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ὅσαι φυλαὶ, ἀφ' οὗ ἐξῆλθον ἐξ Αἰγύπτου ηὐδοκίμησαν παρὰ Θεῷ, ἐπὶ τὸ εὐλογεῖν τάττονται· ὅσαι δὲ ἔπταισαν, ἐπὶ τὸ καταράσεσθαι.

ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΛΟΥΓΔΟΥΝΩΝ. Ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς προετυπώθη, καὶ ἐπεγνώσθη, καὶ ἐγεννήθη. ἐν μὲν γὰρ τῷ Ἰωσὴφ, προετυπώθη· ἐκ δὲ τοῦ Λευῒ καὶ τοῦ Ἰούδα, τὸ κατὰ σάρκα, ὡς βασιλεὺς καὶ ἱερεὺς, ἐγεννήθη· διὰ δὲ τοῦ Συμεὼν, ἐν τῷ ναῷ ἐπεγνώσθη· διὰ δὲ τοῦ Ζαβουλὼν, ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐπιστεύθη, ὡς φη-
Ἡσ. 9. 1. „ σὶν ὁ Προφήτης· γῆ Ζαβουλών· διὰ δὲ τοῦ Βενιαμὶν, τοῦ Παύλου, εἰς πάντα τὸν κόσμον κηρυχθεὶς, ἐδοξάσθη.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Παρατηρητέον, ὅτι οἱ εὐλογεῖν προσταχθέντες ἀπὸ τῶν ἐλευθέρων γυναικῶν καὶ συγγενῶν τοῦ Ἰακὼβ ἐγεννήθησαν αὐτῷ· οἱ δὲ καταράσασθαι ἀφορισθέντες ἀπὸ τοῦ ὄρους Γεβὰλ, ἀπὸ τῶν παιδισκῶν ἦσαν, πλὴν τοῦ Ῥουβὶμ καὶ τοῦ Ζαβουλών. τέτακται δὲ ὁ Ῥουβὶμ μετὰ τῶν καταρωμένων, ὡς κεκατηραμένος ὑπὸ τοῦ πατρός. εἰ δὲ καὶ τὸν Λευῒ κατηράσατο, ἀλλὰ λελύτρωται αὐτὸς τῇ ἱερατικῇ ἀξίᾳ. μάλιστα γὰρ ἱερέως ἐστὶ τὸ τὸν λαὸν εὐλογεῖν. ἀλλὰ καὶ ὁ Συμεὼν, ὡς ἐν μέσῳ τῆς Ἰούδα φυλῆς οἰκήσας, καὶ ὥσπερ μέλος αὐτῆς γεγονώς. διὰ τοῦτο ὅπου Ἰούδας, ἐκεῖ καὶ αὐτὸς ἀριθμεῖται.

A ιδ. Καὶ ἀποκριθέντες οἱ Λευῖται ἐροῦσι παντὶ Ἰσραὴλ φωνῇ μεγάλῃ,

ιε. Ἐπικατάρατος ἄνθρωπος ὅστις ποιήσει γλυπτὸν καὶ χωνευτὸν, βδέλυγμα Κυρίῳ, ἔργον χειρῶν τεχνίτου, καὶ θήσει αὐτὸ ἐν ἀποκρύφῳ. καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς, ἐρεῖ, γένοιτο.

„ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. [Ἐπικα-
B „ τάρατος πᾶς ὅστις ποιήσει γλυπτὸν καὶ χω-
„ νευτὸν ἔργον χειρῶν τεχνίτου, καὶ θήσει
„ αὐτὸ ἐν ἀποκρύφῳ,] ὅτι κακὸν ἑαυτῷ θησαύρισμα διὰ τοῦ γλυπτοῦ τὸν ἐπακολουθοῦντα αὐτῷ Δαίμονα ἐπηγάγετο, καὶ κατ' αὐτοῦ (1) κακὸν συνοικον διὰ τοῦ Δαίμονος ἐπεσπάσατο.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Οἱ ψευδεῖς περὶ Θεοῦ ὑπολήψεις ἔχοντες, τινὰ νοητὴν εἰδωλολατρείαν εἰδωλοποιοῦντες ἐν ἑαυτοῖς, τὰ
Γ μὴ ὄντα ἔχουσι· καὶ ὑπόδικοι οὗτοι γίνονται
„ τῇ κατάρᾳ τῇ λεγούσῃ· ἐπικατάρατος πᾶς
„ ἄνθρωπος, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπειδὴ εἰκὸς ἦν τινὰς φόβῳ τῆς τιμωρίας σπουδάζειν λανθάνειν, καὶ ἐν παραβύστῳ καὶ λανθανόντως τὴν ἀσέβειαν ἐπιτηδεύειν, πρὸς μείζονα φόβον καὶ ἀπειλὴν τῶν ταῦτα ποιούντων, καὶ ἀραῖς ὑποβάλλει τοὺς ἁμάρτυρον τὴν ἁμαρτίαν ἐργαζομένους. τοιοῦτοί εἰσι καὶ οἱ εὐλάβειαν ἐπί-
Δ πλαστον ὑποκρινόμενοι, ἔνδον δὲ τὰ πάθη κατορύττοντες, καὶ ἐν τῷ τῆς διανοίας κινήματι πρὸς πᾶν εἶδος ἀτοπίας ἐκβακχευόμενοι· οὗτοί εἰσιν οἱ ἐν ἀποκρύφῳ τιθέντες τὰ εἴδωλα.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἴδωλα, πᾶσα πεπλασμένη θεολογία. ἀλλ' αἱ μὲν νοεραὶ πιθανότητες, καὶ ὀξυτέρους ἀπατῆσαι δυνάμεναι, λέγοιντο ἂν ἐκ χρυσοῦ ἢ ἀργύρου χωνεύματα· τὰ δ' ἀπιθάνως ἠλίθια δόγ-
E ματα, γλυπτά. πλὴν καὶ ταῦτα ἔργα χειρῶν τεχνίτου τροπικῶς λέγεται, τιθέμενα ἐν ἀποκρύφῳ, ὡς ἐν μυστηρίῳ παραδιδόμενα.

** ΝΕΙΛΟΥ. Δοκεῖ δέ πως ἐναντίον φαίνεσθαι τὸ κατακρύπτειν ἐν Σικήμοις τοὺς Θεοὺς, καὶ τὸ τιθέναι εἴδωλον ἐν ἀποκρύφῳ. τὸ μὲν γάρ ἐστιν ἐπαινετὸν, τὸ ἐν Σικήμοις κατακρύπτειν· τὸ δὲ ψεκτὸν, τὸ τιθέναι εἴδωλον ἐν ἀποκρύφῳ. οὕτω γοῦν
Z καὶ μετὰ κατάρας ἔθηκε τοῦτο, εἰπών·
„ ἐπικατάρατος ὁ τιθεὶς εἴδωλον ἐν ἀποκρύφῳ. οὐ ταὐτὸν γάρ ἐστιν ἐν γῇ πρὸς τὸ παντελὲς κατακρύψαι, καὶ τὸ θεῖναι ἐν ἀποκρύφῳ. τὸ μὲν γὰρ ἐν γῇ κατακρυφθὲν, καὶ μηκέτι τῇ αἰσθήσει φαινόμενον, τῷ χρόνῳ καὶ τῆς μνήμης ἀπαλείφεται· τὸ δὲ ἐν ἀποκρύφῳ τεθὲν, τοὺς μὲν ἔξωθεν ἴσως λανθάνει, παρ' αὐτοῦ δὲ τοῦ τεθεικότος ὁρώμενον συνεχῶς, τὴν μνήμην ἀνακαινί-
H ζει, ἀγαλματοφορούμενον λαθραίως. πᾶς γὰρ λογισμὸς αἰσχρὸς μορφούμενος ἐν τῇ διανοίᾳ, γλυπτόν ἐστιν ἀπόκρυφον. οὕτω γοῦν αἰσχύνη

(1) Καὶ κατάραν συνοικον. ἐν Τόμ. 1. σελ. 559. τῆς ἐν Παρισ. ἐκδόσ.

αἰσχύη ἐστὶν εἰς μέσον προθεῖναι τὰς τοιαύτας ἐννοίας. ἐπισφαλὲς γὰρ καὶ τὸ ἐν ἀποκρύφῳ θεῖναι γλυπτὸν, ἐπισφαλέστερον δὲ τὸ ἐπακολουθεῖν καὶ ἐκζητεῖν τὰς ἤδη ἐξαφανισθείσας μορφὰς, δυσχερῶς τῆς διανοίας πάλιν ῥεπούσας ἐπὶ τὸ ἐκβληθὲν πάθος, καὶ τῷ τῶν εἰδώλων πλάσματα ἐπιεπιβριθούσας ἕως ἔδαφος. τοιαύτη γὰρ ἡ ἕξις ὀξυῤῥεπής τις ἐστὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἄγαν δυσκόλως, εἰ ἀμελοῖτο, ἐπὶ τἀναντία ταλαντουμένη.

ις. Ἐπικατάρατος ὁ ἀτιμάζων πατέρα αὐτοῦ ἢ μητέρα αὐτοῦ. καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαὸς, γένοιτο.

ιζ. Ἐπικατάρατος ὁ μετατιθεὶς ὅρια τοῦ πλησίον. καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαὸς, γένοιτο.

» ** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐπικατά-
» ρατος ὁ μετατιθεὶς ὅρια τοῦ πλησίον. καλεῖ δὲ πλησίον καὶ ἐγγὺς τὸ ἀγαθόν. ὁ γὰρ ἀπεῖναι, φησὶν, εἰς οὐρανὸν ὁδὲ πέραν θαλάττης ἀφικέσθαι δεῖ, κατὰ ζήτησιν τοῦ καλοῦ· ἐγγὺς γὰρ καὶ πλησίον ἵσασθαι ἑκάστῳ.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ὅρια τοῦ πλησίον μετατίθησι καὶ ὁ ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας καὶ τῆς εὐθέος πολιτείας παρασαλεύων τὸν ἐντὸς οὐρισκόμενον. καὶ δηλοῖ τὰ ἐπαγόμενα.

ιη. Ἐπικατάρατος ὁ πλανῶν τυφλὸν ἐν ὁδῷ. καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαὸς, γένοιτο.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Τοιοῦτοί εἰσι καὶ οἱ τὰς ἀπὸ εἰδωλολατρείας καὶ τὰς ἐκ περιτομῆς ἐπὶ μυσαρὰς αἱρέσεις ἐφελκόμενοι. τυφλὰς γὰρ ὄντας αὐτὰς, καὶ μήπω τὸ φῶς τῆς ἀληθείας ἐφικνοῦντας καὶ τῆς θεογνωσίας, ἀπατῶσί τε καὶ πλανῶσιν, ἑτέραν ἀντὶ τῆς ἀποστολικῆς ὑποδεικνύτες ὁδόν.

ιθ. Ἐπικατάρατος ὃς ἂν ἐκκλίνῃ κρίσιν προσηλύτου καὶ ὀρφανοῦ καὶ χήρας. καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαὸς, γένοιτο.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀρὰν τίθησι καὶ τοὺς ὡσαύτως ἐκκλίνοντας κρίσιν προσηλύτου καὶ ὀρφανοῦ καὶ χήρας, ἄλλως πως πάλιν τὸ αὐτὸ εἰπών. εἰ γὰρ τὸ ῥητὸν ἔχει τὸ ὠφέλιμον, ἀλλὰ καὶ ἡ θεωρία τὸ ὑψηλότερον. προσήλυτοι γάρ εἰσιν οἱ ἐξ ἐθνῶν εἰσιόντες τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ. ὅτοι καὶ ὀρφανοὶ κυρίως εἰσὶν, ἀποταξάμενοι μὲν τῷ ἑαυτῶν πατρὶ τῷ Σατανᾷ, μηδέπω δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐνδυσάμενοι, ἀλλ' ἔτι κατηχουμένοις ἐναριθμιοι. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτοι χῆραί εἰσιν, ἀποσταφεῖσαι μὲν τὸν ἐγκαταπειρόντα αὐτοῖς τὰ τῆς ἀπωλείας σπέρματα, ὅπω δὲ τῷ Χριστῷ ἁρμοσθέντες,
» ὡς ἁγνὴ παρθένος, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπό- 2. Κορ. ΙΙ. 2.
σολον. οἱ ὃν ἐκκλίνοντες τοῦ κρίσιν τούτων, καὶ μὴ παραδιδόντες αὐτοῖς ἀνόθευτον τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον ὑπὸ κατάραν εἰσί. καὶ τὰ ἄλλα δέ τις Φιλοπόνως ἐπεξιὼν, δυνήσεται πνευματικῶς θεωρεῖν, σωζομένης τῆς ἁρμονίας. (1)

κ. Ἐπικατάρατος ὁ κοιμώμενος μετὰ γυναικὸς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅτι ἀπεκάλυψε συγκάλυμμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαὸς,
κα. γένοιτο. Ἐπικατάρατος ὁ κοιμώμενος μετὰ παντὸς κτήνους. καὶ ἐροῦσι
κβ. πᾶς ὁ λαὸς, γένοιτο. Ἐπικατάρατος ὁ κοιμώμενος μετὰ ἀδελφῆς ἐκ πατρὸς ἢ μητρὸς αὐτοῦ. καὶ ἐρεῖ πᾶς
κγ. ὁ λαὸς, γένοιτο. Ἐπικατάρατος ὁ κοιμώμενος μετὰ πενθερᾶς (2) αὐτοῦ.
κδ. καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαὸς, γένοιτο. Ἐπικατάρατος ὁ τύπτων τὸν πλησίον δόλῳ. καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαὸς, γένοιτο.
κε. Ἐπικατάρατος ὃς ἂν λάβῃ δῶρα πατάξαι ψυχὴν αἵματος ἀθῴου. καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαὸς, γένοιτο.

κς. Ἐπικατάρατος πᾶς ἄνθρωπος ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις τοῦ νόμου τούτου τοῦ ποιῆσαι αὐτούς. καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαὸς, γένοιτο.

» * ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ, ἐν πᾶσι, κείμενον παρὰ τοῖς Ἑβδομήκοντα, κυρῶται ἀπὸ τοῦ σαμαρειτικοῦ ἀντιγράφου. ἐν ᾧ τὸ χόλ· ὅπερ ἐστὶ, πᾶσιν, ἢ πάντα· φερόμενον εὕρομεν. οἷς συνᾴδει καὶ ὁ Ἀπόστολος, λέ-
» γων. ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσὶν, ὑπὸ Γαλ. 3. 10.
κατάραν εἰσίν. ὅθεν οἱ ἐκ περιτομῆς ἐλέγχονται ὑπὸ κατάραν ὄντες, τὸ μὴ πάντα ποιεῖν.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Διὰ Μωσέως πολλὰ τῶν ἐν τῷ νόμῳ γραφέντων, ἄνευ τοῦ προθεῖναι τοῦ ἀπειλοῦ κατὰ τοῦ παραβαίνοντος ἢ ἀμελοῦντος, γενικῷ κατὰ πάντων ἐπήγαγε τοῦ κατάραν, ἥτις ἐστὶ τῆς δεινοτάτης τιμωρίας προκαταρκτική, εἰπών·
» ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει πᾶσι τοῖς
» γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τούτου.

ΚΕΦ.

(1) Τὰ αὐτὰ σωτομώτερ. καὶ ὁ Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Μετὰ νύμφης αὐτοῦ. καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαὸς, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὁ κοιμώμενος μετὰ τῆς ἀδελφῆς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. καὶ ἐροῦσι, κτλ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

ΚΕΦ. ΚΗ.

α. Καὶ ἔσαι ὡς ἂν διαβῆτε τὸν Ἰορδάνλω εἰς τλὼ γλῶ λὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν δίδωσιν ὑμῖν, ἐὰν ἀκοῇ ἀκούσητε τῆς Φωνῆς Κυρίε τῦ Θεῦ ὑμῶν, Φυλάσσειν καὶ ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτῦ, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, ϗ δώσει σε Κύριος ὁ Θεός σε ὑπεράνω
β. πάντων τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς, Καὶ ἥξουσιν ἐπὶ σὲ πᾶσαι αἱ Ἀλογίαι αὗται, καὶ δυνήσουσί σε. ἐὰν ἀκοῇ εἰσακούσῃ τῆς Φωνῆς Κυρίε τῦ Θεῦ σε,

γ. Εὐλογημένος σὺ ἐν πόλει, καὶ εὐλογημένος σὺ ἐν ἀγρῷ.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Πόλις καὶ ἀγρὸς εἴη ἂν ἡ Ἐκκλησία τῦ Θεῦ, ἐν ᾗ καὶ κατὰ Θεόν τις ἀναστρέφεται, καὶ πολιτεύεται, καὶ σπείρει, καὶ θερίζει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον. (1)

δ. Εὐλογημένα τὰ ἔγγονα τῆς κοιλίας σε, καὶ τὰ γεννήματα τῆς γῆς σε, καὶ τὰ βεκόλια τῶν βοῶν σε, καὶ τὰ ποίμνια τῶν προβάτων σε.

» * ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τὰ ἔγγονα τῆς κοιλίας σε, ἐκ ἄλλο τί νομίζομεν εἶναι, ἢ τὰς καρπὰς τῆς ψυχῆς, ἤτοι τὰς θεοσεβᾶς
Ησ. 26. 18. λογισμός. ἀπὸ γὰρ τῦ Φόβε σε, Κύριε, » ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν, καὶ ὠδινήσαμεν, καὶ » ἐτέκομεν, καὶ τὰ ἑξῆς.

» ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ τὰ βεκόλια τῶν βοῶν» σε, καὶ τὰ ποίμνια τῶν προβάτων σε. Ταῦτα ὡς καθαρὰ καὶ εἰς θυσίαν δεκτὰ εὐλογεῖ. (2)

ε. Εὐλογημένα αἱ ἀποθῆκαί σε, καὶ τὰ ἐγκαταλείμματά σε.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀποθήκας φησὶν,
Ματθ. 6. 20. ἐκ ἐνθα σὴς ἀφανίζει, ὐδ' ἂς κλέπλαι διορύτλσιν, ἀλλὰ τὰς ἀπαγέσας ἡμᾶς εἰς τλὼ βασιλείαν τῶν ὐρανῶν· ἐγκαταλείμματα δὲ, τὰ μέλλοντα καὶ τὰ ἔσχατα. ἕτω
Ψαλ. 36. 38. γὰρ ἐξέδωκαν οἱ Λοιποὶ, ἐν τῷ, τὰ ἐγκα» ταλείμματα τῶν ἀσεβῶν ἐξολοθρεθήσον» ται, ἐν λε' ψαλμῷ λεγόμενον.

ς. Εὐλογημένος εἶ (3) ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαί σε, καὶ εὐλογημένος εἶ ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαί σε.

ΑΔΗΛΟΥ. Τοιῦτόν ἐσι καὶ τὸ ὑπὸ τῦ Β
» Δαβὶδ, Κύριος φυλάξει τλὼ εἴσοδόν σε, καὶ Ψαλ. 120. 8.
τλὼ ἔξοδόν σε. εἴσοδος δ' ἂν εἴη καὶ ἡ εἰς τλὼ τῆς ἀληθῦς εὐσεβείας ἀποφυγὴ, καὶ ὁ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῦ Θεῦ γινόμενος πόλεμος· καὶ πάλιν ἡ ἀπαρασάλευτος τῆς γνώσεως τῦ Θεῦ Φυλακὴ, καὶ ἡ πρὸς τὰς ἀθενεσέρας συγκατάβασις, χειραγωγῦσα τύτας πρὸς τὰ τελεώτερα. ὅθεν καὶ ἐπά» γει· παραδώσει σε Κύριος ὁ Θεός σε. (4)

Γ ζ. Καὶ παραδῷ σοι Κύριος ὁ Θεός σε τὰς ἐχθρὰς σε τὰς ἀνθεσηκότας σοι σωτετριμμένας πρὸ προσώπε σε· ὁδῷ μιᾷ ἐξελεύσεταί πρὸς σὲ, καὶ ἐν ἑπτὰ ὁδοῖς φεύξεταί ἀπὸ προσώπε σε.

ΑΔΗΛΟΥ. Καθά φησιν ὁ μακάριος
» Παῦλος, Κύριος σωτρίψει τὸν Σατανᾶν Ρωμ. 16. 20.
» ὑπὸ τὰς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει.

Δ * ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τλὼ γὰρ κατὰ σὲ γινομένλω αὐτῶν κακλῶ συμφωνίαν, καὶ τλὼ διαθήκλω αὐτῶν, λῷ κατὰ σὲ ἐν ὁμονοίᾳ διέθεντο, διασκεδάσει Κύριος, καθά» φησιν ὁ Δαβὶδ, διασκόρπισον ἔθνη τὰ τὰς Ψαλ 67. 30.
» πολέμες θέλοντα.

η. Ἀποσελεῖ Κύριος ἐπὶ σὲ τλὼ εὐλογίαν ἐν τοῖς ταμείοις σε, καὶ ἐν πᾶσιν ἅ ἐὰν ἐπιβάλλῃ τλὼ χεῖρά σε
Ε ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς Κύριος ὁ Θεός σε δίδωσί σοι.

ΑΔΗΛΟΥ. Τλὼ χεῖρα ἡ θεία Γραφὴ παραλαμβάνει ἐπὶ πράξεως. σὲ τοίνλω φυλάτλοντος τὰς ἐντολὰς τῦ Θεῦ, ἕξεις αὐτὸν σύμμαχον καὶ ἐν τοῖς κατὰ διάνοιαν λογισμοῖς. τὰ γὰρ φανερὰ σε ποιῦντος, αὐτὸς τὰ κρυπτὰ καθαρίζει. ὅτω καὶ
» Δαβὶδ φησιν, ἐκ τῶν κρυφίων με καθά- Ψαλ. 18. 12.
Ζ » ρισόν με. (5)

θ. Ἀναστήσαι σε Κύριος ὁ Θεός σε ἑαυτῷ εἰς λαὸν ἅγιον, ὃν τρόπον ὤμοσε τοῖς πατράσι σε. ἐὰν εἰσακούσῃ τῆς Φωνῆς Κυρίε τῦ Θεῦ σε, καὶ πορεύθῃς ταῖς ὁδοῖς αὐτῦ.

ΘΕΟΔΩ-

(1) Τὰ αὐτὰ ἄλλως πως καὶ ὁ Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

(2) Ὅμοια τοῖς τῦ Προκόπ. ποῖς ἐν τῷ αὐτ. κώδ.

(3) Εὐλογημένος σύ. αἱ εἰσημ. ἐκδόσ. ὁμοίως καὶ κατωτέρ.

(4) Ταῦτά τε καὶ τὰ ἑπόμ. ὁ Προκόπιος ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. ὅτω· Σωφρὰ καὶ Δαβὶδ, Κύριος φυλάξει τλὼ εἴσοδόν σε, καὶ τλὼ ἔξοδόν σε. δεῖ γὰρ ἀναχωρῦντα τῆς ἀσεβείας, χειραγωγεῖσθαι πρὸς τλὼ δσέβειαν. ἐξιτέον δὲ καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῦ Θεῦ πρὸς πόλεμον. ἔπσις δ' ἂν καὶ εἴσοδον μὲν, τλὼ ἀκριβῆ τῆς γνώσεως Φυλακλύ· ἔξοδον δὲ, τλὼ πρὸς τὰς ἀθενεσέρας συγκατάβασιν, ἐξιόντων ὥσπερ τῆς ἀκριβείας. ὅθεν ἐπάγει· παραδώσει Κύριος ὁ Θεός σε τὰς ἐχθρὰς σε τὰς ἀνθεσηκότας σοι σωτετριμμένας πρὸ προσώπε σε, κατὰ τὸ ἀποστολικὸν, Κύριος σωτρίψει τὸν Σατανᾶν ὑπὸ τὰς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει.

(5) Τὰ αὐτὰ ἄλλως πως καὶ ὁ Προκόπ. ἐν τῷ αὐτ. κώδ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τοῖς δὲ τὰς θείας ἐντολὰς Φυλάττεσι, τὰς παντοδαπὰς δέδωκεν εὐλογίας. καὶ τοῖς τὰς πόλεις καὶ τοῖς τὰς κώμας οἰκοῦσιν εὐπαιδίαν καὶ πολυπαιδίαν, ποιμνίων καὶ βοικολίων πολυγονίαν, τὴν ἀπὸ γῆς εὐκαρπίαν, τὴν ἐν εἰρήνῃ διαγωγὴν, τὴν ἐν πολέμοις νίκην, καὶ τὰ τούτοις προσόμοια. ταῖς δὲ σωματικαῖς καὶ πνευματικὴν εὐλογίαν προσέθεικεν· ἀνα-
» σήσαι σε Κύριος ἑαυτῷ λαὸν ἅγιον, ὃν τρό-
» πον ὤμοσε τοῖς πατράσι σου. καὶ τοῦτον δὲ
» προσέθεικε τὸν διορισμόν· ἐὰν εἰσακούσῃς
» τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, καὶ ποιεύ-
» σῃς ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. ταῦτα γὰρ οἱ μὲν ὁρῶντες, οἱ δὲ ἀκούοντες φοβηθήσονται, λογιζόμενοι τὴν θείαν κηδεμονίαν, ἧς ἀπολαύετε.

Ῥωμ. 9. 4, 5. ΑΔΗΛΟΥ. Αὐτοῖς γὰρ ἐδόθη ἡ ὑοθεσία, καὶ ἡ διαθήκη, καὶ ἡ λατρεία· ἐξ
» ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ
» πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἰσέον ὡς τὴν αὐτὴν διαθήκην ἀπῄτει ὁ Ἔσδρας τὸν Ἰσραὴλ διαθέσθαι πρὸς Κύριον μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς αἰχμαλωσίας μεθ' ὑπογραφῶν καὶ σφραγίδων ἱερέων τε καὶ Λευϊτῶν. (1)

ι. Καὶ ὄψονταί σε πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, ὅτι τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπικέκληταί σοι, καὶ φοβηθήσονταί σε.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὥσπερ γὰρ οἱ Αἰγύπλιοι λαὸς τοῦ Φαραὼ, καὶ ἄλλα ἔθνη βασιλέων ἑτέρων· οὕτω καὶ ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ, τοῦ Κυρίου ἐχρημάτιζον. Ἰσραὴλ γάρ ἐστι νοῦς ὁρῶν Θεόν.

ια. Καὶ πληθυνεῖ σε Κύριος ὁ Θεός σου εἰς ἀγαθὰ ἐπὶ τοῖς ἐκγόνοις τῆς κοιλίας σου, καὶ ἐπὶ τοῖς ἐκγόνοις τῶν κτηνῶν σου, καὶ ἐπὶ τοῖς γεννήμασι τῆς γῆς σου, ἐπὶ τῆς γῆς ἧς ὤμοσε Κύριος τοῖς πατράσι σου δοῦναί σοι.

ιβ. Ἀνοίξαι σοι Κύριος τὸν θησαυρὸν αὐτοῦ τὸν ἀγαθὸν, τὸν οὐρανὸν, δοῦναι τὸν ὑετὸν τῇ γῇ σου ἐπὶ καιρόν. εὐλογήσαι πάντα τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου. καὶ δανιεῖς ἔθνεσι πολλοῖς σὺ δὲ οὐ δανιῇ, καὶ ἄρξεις σὺ ἐθνῶν πολλῶν, σοῦ δὲ οὐκ ἄρξουσι.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ τίς ἐστιν ὅτος [ὁ ἀγαθὸς θησαυρός;] Ἢ παρ' ᾧ εἰσὶν οἱ θη-
Κολασ. 2. 3. » σαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι. αὐτὸς γὰρ καὶ ταῖς νεφέλαις ἐντελεῖται, ἦγουν τοῖς Προφήταις δοῦναι τὸν
Ψαλ. 84. 12. » ὑετὸν τὸν οὐράνιον. αὐτὸς γὰρ δώσει χρη-
» στότητα. καὶ ἡ γῆ ἡμῶν δώσει τὸν καρπὸν
» αὐτῆς. Δανιεῖς πολλοῖς ἔθνεσι τὸ δεδοκι-
» μασμένον ἀργύριον, σὺ δὲ οὐ δανιῇ. οὐ γὰρ παρ' αὐτοῖς ἐπιστήμη καὶ σώεσις.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Εἴρηται μὲν πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, ἁρμόττει δὲ κυρίως τοῖς Χριστοῦ μαθηταῖς· ὡς (2) λέγειν αὐτούς, διὰ
» τοῦτο ὑπέταξε λαοὺς ἡμῖν, καὶ ἔθνη ὑπὸ Ψαλ. 46. 3.
» τοὺς πόδας ἡμῶν.

ιγ. Κατασήσαι σε Κύριος ὁ Θεός σου εἰς κεφαλὴν καὶ μὴ εἰς οὐράν, καὶ ἔσῃ τότε ἐπάνω καὶ οὐκ ἔσῃ ὑποκάτω. ἐὰν εἰσακούσῃ τῶν ἐντολῶν Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον φυλάσσειν καὶ ποιεῖν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸ μέντοι γενέσθαι εἰς κεφαλὴν καὶ μὴ εἰς οὐράν, ἄρχοντα λέγει καὶ μὴ δουλεύοντα. τοῦτο γὰρ ἐπήγαγε· καὶ
» ἔσῃ τότε ἐπάνω, καὶ οὐχ ὑποκάτω.

ΑΔΗΛΟΥ. Ζητῆσαι ἄξιον, τί δήποτε ἐπὶ μὲν τῶν ἀρῶν τὸ, γένοιτο γένοιτο ἐπεφέρετο· ἐπὶ δὲ τῆς εὐλογίας, οὐδαμῶς; Ἀλλ' ὁ Ἀπόστολος ἡμῖν τὸ ζητούμενον λύει
» λέγων· ὅτι ὁ τοῦ Θεοῦ υἱὸς οὐκ ἐγένετο ναὶ 2. Κορ. 1. 19,
» καὶ οὔ, ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν. ὅσαι 20.
» γὰρ ἐπαγγελίαι Θεοῦ, ἐν αὐτῷ τῷ ναὶ καὶ οὔ. διὰ τοῦτο ἀμὴν. αὐτὸς ἔν ἐστιν ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ. (3)

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπειδὴ ἀναξίως ἑαυτοὺς ἐποίησαν τῶν ἐπαγγελιῶν, ἦλθεν ἐπὶ τοὺς μακαρίους Ἀποστόλους, δι' ἐκείνων δὲ καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἐγκρατοῦντας τὸν Χριστὸν κεφαλήν· τοὺς δὲ μὴ πιστεύσαντας, κατέστησεν εἰς
» οὐράν. Ἔθηκε γὰρ αὐτοὺς νῶτον, ὡς φησὶν Ψαλ. 20. 12.
ὁ μακάριος Δαβίδ.

ιδ. Οὐ παραβήσῃ ἀπὸ πάντων τῶν λόγων, ὧν ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ, πορεύεσθαι ὀπίσω Θεῶν ἑτέρων λατρεύειν αὐτοῖς.

ιε. Καὶ ἔσται ἐὰν μὴ εἰσακούσῃ τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, φυλάσσειν καὶ ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, καὶ ἐλεύσονται πρὸς σὲ πᾶσαι αἱ κατάραι αὗται,
ις. καὶ καταλήψονταί σε. Ἐπικατάρατος σὺ ἐν πόλει, καὶ ἐπικατάρατος
ιζ. σὺ ἐν ἀγρῷ. Ἐπικατάρατοι αἱ ἀποθῆκαί σου, καὶ τὰ ἐγκαταλείμματά-
ιη. σου. Ἐπικατάρατα τὰ ἔγγονα τῆς κοιλίας σου, καὶ τὰ γεννήματα τῆς γῆς σου, καὶ τὰ βοικόλια τῶν βοῶν σου, καὶ τὰ ποίμνια τῶν προβάτων σου.
ιθ. Ἐπικατάρατος σὺ ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαί σε, καὶ ἐπικατάρατος σὺ ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαί σε.

κ. Ἐξα-

(1) Λευϊτῶν καὶ ἀρχόντων ἐν τῷ β' βιβλίῳ. ὅθεν δοκοῦσι νῦν ἀντέχεσθαι τοῦ νόμου διὰ τὸν φόβον τῆς παραβάσεως· ἀγνοοῦντες ὅτι Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα. καὶ ταῦτα κεῖται ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. τῷ καὶ τὰ πρότερα πλατύτερ. περιέχοντι.

(2) Αὐτοὺς γὰρ κατέστησεν ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. οἱ καὶ φασιν, ὑπέταξε, κτ. ὁ αὐτ. κώδ.

(3) Τὰ αὐτὰ ἐν ἐπιτομῇ καὶ ὁ Προκόπ. ἐν τῷ αὐτῷ κώδ.

κ. Ἐξαποστέλλαι Κύριός σοι τὴν ἔνδειαν καὶ τὴν ἐκλιμίαν καὶ τὴν ἀνάλωσιν ἐπὶ πάντα ὅ ἐὰν ἐπιβάλῃς τὴν χεῖρά σου, ὅσα ἐὰν ποιῇς, ἕως ἂν ἐξολοθρεύσῃσε, καὶ ἕως ἂν ἀπολέσῃσε ἐν τάχει διὰ τὰ πονηράσου ἐπιτηδεύματα, διότι ἐγκατέλειπάς με.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τοῦτο νῦν ἐξαιρέτως (1) νοσοῦσι. περιδραμόντας γάρ φησι ζητοῦντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐ μὴ εὕρωσιν. οὐ γὰρ λιμὸν ἄρτου αὐτοῖς ἀπειλεῖ, εἰ καὶ τοῦτο σωέβη ποτὲ, οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγου Κυρίου. ἀντὶ δὲ τοῦ, ἐκλιμίαν, ὁ Σύμμαχος, ἀχορτασίαν ἐξέδωκε. μελετῶσι γὰρ κενὰ, μηδενὸς ἀπολαύοντες τῶν λεγομένων.

Ἀμώς. 8. 12, 11.

ια. Προσκολλήσαι Κύριος εἰς σὲ τὸν θάνατον, ἕως ἂν ἐξαναλώσῃσε ἀπὸ τῆς γῆς, εἰς ἣν σὺ εἰσπορεύῃ ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν. ιβ. Πατάξαι σε Κύριος ἀπορίᾳ, καὶ πυρετῷ, καὶ ῥίγει, καὶ ἐρεθισμῷ, καὶ φόνῳ, καὶ ἀνεμοφθορίᾳ, καὶ τῇ ὄχρᾳ, καὶ καταδιώξονταί σε ἕως ἂν ἀπολέσωσί σε.

ιγ. Καὶ ἔσαι σοι ὁ οὐρανὸς ὁ ὑπὲρ κεφαλῆς σου χαλκοῦς, καὶ ἡ γῆ ἡ ὑποκάτω σου σιδηρᾶ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἶτα πάλιν ἐπιφέρει τὰς ἀρὰς, τἀναντία τῶν προῤῥηθεισῶν ἐχούσας εὐλογιῶν, ἀγονίαν, δυσκληρίαν, οὐδενίαν, νόσους, ταλαιπωρίαν, λιμὸν, λοιμὸν, πόλεμον, ἧτταν, ἀνομβρίαν, γῆς ἀκαρπίαν. τοῦτο γὰρ ἡ σιδηρᾶ γῆ δηλοῖ, καὶ ὁ χαλκοῦς οὐρανός.

» ** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἔσαι σοι, φησὶν, ὁ » ὑπὲρ κεφαλῆς οὐρανὸς χαλκοῦς. τί τοῦτο » λέγων; Τῶν παντελῆ ξηρασίαν καὶ ἐπίλειψιν τῶν ἀερίων ὑδάτων, δι' ὧν τῇ γῇ τὸ γόνιμον τῶν καρπῶν συνυπάρχει.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Θήσω, φησὶ, τὸν οὐρανὸν ὑμῖν χαλκοῦν, καὶ τὴν γῆν σιδηρᾶν· αἰνιττόμενος τὸ μηδ' ἕτερον αὐτῶν τὰ οἰκεῖα καὶ πρὸς ἃ γέγονεν ἐπιτελέσειν ἔργα. πᾶν γὰρ ἡ σίδηρος ἐξαχυφόρησεν, ἢ χαλκὸς ὑετὸν ἰῶεγκεν, ὧν χρεία τὰ ζῶα, καὶ μάλισα τὸ ἐπίχηρον καὶ πολλῶν ἐπιδεὲς, ἄνθρωπος. μιωύει δὲ οὐ μόνον ἀφορίαν καὶ τῶν ἐτησίων ὡρῶν φθοράν, ἀλλὰ καὶ πολέμων γενέσεις, καὶ τῶν ἐν τούτοις ἀφορήτων καὶ ἀμυθήτων κακῶν. χαλκὸς γὰρ καὶ σίδηρος πολεμικηρίων ὅπλων ὕλαι.

κδ. Δώῃ Κύριος τὸν ὑετὸν τῆς γῆς σου κονιορτὸν, καὶ χοῦς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβήσεται ἐπὶ σὲ, ἕως ἂν ἐκτρίψῃ σε, καὶ ἕως ἂν ἀπολέσῃ σε.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Καὶ γῆ μεντοι κονιορτὸν οἴσει, καὶ χοῦς ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ καταχθήσεται, βαρύτατον ἐπιφέρων καρπὸν εἰς τὴν διὰ πτίγας ἀπώλειαν, ἵνα μηδεὶς παραλειφθῇ τῶν ἐπ' ὀλέθρῳ.

κε. Δώῃ σε Κύριος ἐπικοπὴν ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν σου· ἐν ὁδῷ μιᾷ ἐξελεύσῃ πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἐν ἑπτὰ ὁδοῖς φεύξῃ ἀπὸ προσώπου αὐτῶν· καὶ ἔσῃ ἐν διασπορᾷ ἐν πάσαις ταῖς βασιλείαις τῆς γῆς.

» * ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπικοπὴν ἐναντίον » τῶν ἐχθρῶν σου, τουτέστι θρανόμενον καὶ » προσκόπτοντα, [ὡς ἐξέδωκαν οἱ Λοιποί.]

κς. Καὶ ἔσονται οἱ νεκροὶ ὑμῶν κατάβρωμα τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἔσαι κζ. ὁ ἀποσοβῶν. Πατάξαι σε Κύριος ἐν ἕλκει αἰγυπτίῳ ἐν ταῖς ἕδραις, καὶ ψώρᾳ ἀγρίᾳ, καὶ κνήφῃ, ὥσε μὴ δύνασθαί σε ἰαθῆναι. κη. Παλάξαι σε Κύριος παραπληξίᾳ, καὶ ἀορασίᾳ, καὶ ἐκστάσει διανοίας.

κθ. Καὶ ἔσῃ ψηλαφῶν μεσημβρίας, ὡσεὶ ψηλαφήσαι ὁ τυφλὸς ἐν τῷ σκότει, καὶ οὐκ εὐοδώσεις τὰς ὁδούς σου. καὶ ἔσῃ τότε ἀδικούμενος, καὶ διαρπαζόμενος πάσας τὰς ἡμέρας, καὶ οὐκ ἔσαι σοι ὁ βοηθῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ τοῦτο εἰς ἔργον ἐξέβη ἐπὶ τῆς Χριστοῦ παρουσίας, πάντων τῶν ἐθνῶν ἐν μεσημβρίᾳ φωτὸς διαγόντων, ὁ Ἰσραὴλ ἐν σκοτίᾳ τυγχάνει, διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι αὐτοὺς καταυγάζεσθαι τῷ φωτὶ τῆς γνώσεως τοῦ Χριστοῦ. περὶ τούτων φησίν· ὅτι προσήλυτος ὅσις ἐστὶν ἐν σοὶ, ἀναβήσεται ἐπὶ σὲ ἄνω ἄνω, σὺ δὲ καταβήσῃ κάτω κάτω· περὶ τῶν ἐξ ἐθνῶν πιστευσάντων ἐναργῶς προφητεύων. (2)

λ. Γυναῖκα λήψῃ, καὶ ἀνὴρ ἕτερος ἕξει αὐτήν· οἰκίαν οἰκοδομήσεις, καὶ οὐκ οἰκήσεις ἐν αὐτῇ· ἀμπελῶνα φυτεύσεις, καὶ οὐ τρυγήσεις αὐτόν. λα. Ὁ μόσχος σου ἐσφαγμένος ἐναντίον σου, καὶ οὐ μὴ φάγῃ ἐξ αὐτοῦ· ὁ ὄνος σου ἡρπασμένος ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκ ἀποδοθήσεταί σοι· τὰ πρόβατά σου δεδομένα τοῖς ἐχθροῖς σου, καὶ οὐκ ἔσαι σοι ὁ βοηθῶν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐπειλα τὰ ἐν πολιορκίᾳ γινόμενα· γυναῖκα λήψῃ, καὶ ἀνὴρ » ἕτερος ἕξει αὐτήν· οἰκίαν οἰκοδομήσεις, καὶ » οὐκ οἰκήσεις ἐν αὐτῇ· ἀμπελῶνα φυτεύ- » σεις, καὶ οὐ τρυγήσεις αὐτόν. ὁ μόσχος σου » ἐσφαγμένος ἐναντίον σου, καὶ οὐ μὴ φάγῃ ἐξ αὐτοῦ. καὶ τὰ ἑξῆς δὲ τῷ αὐτῷ τοῦτοις ἔχει διάνοιαν.

λβ. Οἱ

(1) Διαφερόντως. ὁ τῆς Λύγ. κώδ.

(2) Τὰ αὐτὰ ἄλλως πως ὁ Προκόπ. ἐν τῷ αὐτ. κώδ.

λβ. Οἱ ὑοί σε καὶ αἱ θυγατέρες σε δεδομέναι ἔθνει ἑτέρῳ, καὶ οἱ ὀφθαλμοί σε ὄψονται (1) σφακελίζοντες εἰς αὐτὰ, καὶ οὐκ ἰσχύσει ἡ
λγ. χείρ σε. Τὰ ἐκφόρια τῆς γῆς σε, καὶ πάντας τοὺς πόνους σε φάγεται ἔθνος, ὃ οὐκ ἐπίσασαι· καὶ ἔσῃ ἀδικούμενος καὶ τεθραυσμένος πάσας τὰς
λδ. ἡμέρας. Καὶ ἔσῃ παράπληκτος διὰ τὰ ὁράματα τῶν ὀφθαλμῶν σε ἃ
λε. βλέψῃ. Παλάξαι σε Κύριος ἐν ἕλκει πονηρῷ ἐπὶ τὰ γόνατα καὶ ἐπὶ τὰς κνήμας, ὥστε μὴ δύασθαι ἰαθῆναι ἀπὸ ἴχνους τῶν ποδῶν σε ἕως τῆς κο-
λς. ρυφῆς σε. Ἀπαγάγοι Κύριός σε καὶ τοὺς ἄρχοντάς σε, οὓς ἐὰν κατασήσῃς ἐπὶ σεαυτὸν, εἰς ἔθνος ὃ οὐκ ἐπίσασαι σὺ καὶ οἱ πατέρες σε, καὶ λατρεύσεις ἐκεῖ Θεοῖς ἑτέροις, ξύλοις καὶ λίθοις.
λζ. Καὶ ἔσῃ ἐκεῖ ἐν αἰνίγματι καὶ ἐν παραβολῇ καὶ ἐν διηγήματι ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, εἰς οὓς ἂν ἀπαγάγῃ σε Κύ-
λη. ριος ἐκεῖ. Σπέρμα πολὺ ἐξοίσεις εἰς τὸ πεδίον, καὶ ὀλίγα εἰσοίσεις, ὅτι
λθ. κατέδεται αὐτὰ ἡ ἀκρίς. Ἀμπελῶνα φυτεύσεις καὶ κατεργᾷ, καὶ οἶνον οὐ πίεσαι, ὅτι καταφάγεται αὐτὰ ὁ
μ. σκώληξ. Ἐλαῖαι ἔσονταί σοι ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις σε, καὶ ἔλαιον οὐ χρίσῃ,
μα. ὅτι ἐκρυήσεται ἡ ἐλαία σε. Υἱὸς καὶ θυγατέρας γεννήσεις, καὶ οὐκ ἔσονταί σοι, ἀπελεύσονται γὰρ ἐν αἰχμα-
μβ. λωσίᾳ. Πάντα τὰ ξύλινά σε, καὶ τὰ γεννήματα τῆς γῆς σε ἐξαναλώσει ἡ ἐρυσίβη.

μγ. Ὁ προσήλυτος ὃς ἐστιν ἐν σοὶ ἀναβήσεται ἐπὶ σὲ ἄνω ἄνω, σὺ δὲ καταβήσῃ κάτω κάτω.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὁ μὲν ἔπηλυς ἄνω ταῖς δυτυχίαις μετέωρος ἀρθεὶς περίβλεπτος ἦσαν, θαυμαζόμενος καὶ μακαριζόμενος ἐπὶ δυσὶ τοῖς καλλίστοις, τῷ τε αὐτομολῆσαι πρὸς Θεὸν, καὶ τῷ γέρας λαβεῖν οἰκειότατον, τιμὴ σὺν οὐρανῷ τάξιν βεβαίαν, ἰσῶ δὲ θέμις εἰπεῖν· ὁ δ' ὀλπατρίδης παρακόψας τὸ νόμισμα τῆς εὐγενείας, ὑποσυρήσεται κατωτάτω, πρὸς αὐτὸν ταρταρον καὶ βαθὺ σκότος ἐνεχθείς· ἵνα ταῦτα ὁρῶντες τὰ παραδείγματα πάντες ἄνθρωποι, σωφρονίζωνται· μανθάνοντες ὅτι τιμὴ ἐκ δυσγενείας ἀρετιμῷ φυομένῳ Θεὸς ἀπαίζεται, τὰς μὲν ῥίζας ἐῶν χαίρειν, τὸ δὲ ἐκλεχωθὲν ἔρνος, ὅτι μετέβαλεν ἡμερωθὲν πρὸς εὐκαρπίαν, ἀποδεχόμενος.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Προσίθησι δὲ καὶ ἑλκῶν ἀπειλὰς, καὶ παθημάτων διαφορὰς, καὶ ἀνδραποδισμὸς, καὶ τὸ πάντων χαλεπώ-
» τατον, ὁ προσήλυτος, φησὶν, ὅσις ἐσί σοι
» ἀναβήσεται ἐπὶ σὲ ἄνω, σὺ δὲ καταβήσῃ κάτω. αἰνίττεται δὲ διὰ τούτων τῶν ἐθνῶν τιμὴ εὐσέβειαν, καὶ τιμὴ αὐτῶν ἀπιστίαν.

** ΝΕΙΛΟΥ. Βλέπε μοι τοὺς ἐξ Ἑβραίων πιστεύοντας, πῶς προσέρχονται τῷ κηρύγματι τῶν Ἀποστόλων, καὶ νόησεις πῶς οἱ πρῶτοι δεύτεροι ἀποδείκνυνται· ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος τοῦ Μωϋσέως προφητεύσαντος τοῖς ἀπογόνοις τοῦ Ἀβραὰμ, καὶ λέ-
» γοντος· ὅτι ἔσαι ὁ προσήλυτος ὁ ἐν σοὶ
» ἄνω ἄνω, σὺ δὲ κάτω κάτω. ἐκεῖνος ἄρ-
» ξεισε, σὺ δὲ ἀρχθήσῃ. ἐκεῖνος γενήσε-
» ται εἰς κεφαλὴν, σὺ δὲ εἰς οὐράν. προσήλυτον δέ φησι τὸν ἐξ ἐθνῶν τῷ Χριστῷ πεπιστευκότα λαόν.

μδ. Αὐτὸς δανιεῖσοι, σὺ δὲ τούτῳ οὐ δανιεῖς· ὅτος ἔσαι κεφαλὴ, σὺ δὲ
με. ἔσῃ οὐρά. Καὶ ἐλεύσονται ἐπὶ σὲ πᾶσαι αἱ κατάραι αὗται, καὶ καταδιώξονταί σε, καὶ καταλήψονταί σε, ἕως ἂν ἐξολοθρεύσῃσε, καὶ ἕως ἂν ἀπολέσῃσε, ὅτι οὐκ εἰσήκουσας τῆς
Δ φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ σε, τοῦ φυλάσσεσθαι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ὅσα ἐνετείλατό-
μς. σοι. Καὶ ἔσαι ἐν σοὶ σημεῖα, καὶ τέρατα ἐν τῷ σπέρματί σε ἕως τοῦ αἰῶ-
μζ. νος, Ἀνθ' ὧν οὐκ ἐλάτρευσας Κυρίῳ τῷ Θεῷ σε ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἐν ἀγαθῇ καρδίᾳ διὰ τὸ πλῆθος πάντων.

Ε μη. Καὶ λατρεύσεις ἐκεῖ τοῖς ἐχθροῖς σε, οἷς ἀποστελεῖ Κύριος ὁ Θεός σε ἐπὶ σὲ ἐν λιμῷ, καὶ ἐν δίψει, καὶ ἐν γυμνότητι, καὶ ἐν θλίψει (2) πάντων· καὶ ἐπιθήσει κλοιὸν σιδηροῦν ἐπὶ τὸν τράχηλόν σε, ἕως ἂν ἐξολοθρεύ-
μθ. σῃσε. Ἐπάξει Κύριος ἐπὶ σὲ ἔθνος μακρόθεν ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς ὡσεὶ
Ζ ὅρμημα ἀετοῦ, ἔθνος οὗ οὐκ ἀκούσῃ τῆς
ν. φωνῆς αὐτοῦ, Ἔθνος ἀναιδὲς προσώπῳ, ὅσις οὐ θαυμάσει πρόσωπον πρεσβυτέρου, καὶ νέον οὐκ ἐλεήσει.

ΑΔΗΛΟΥ. Κλοιὸς σιδηροῦς ἡ ἐπίμοχθος δουλεία, ἣς ἀντὶ ξυλίνων κλοιῶν καὶ ὁ μακάριος Ἱερεμίας ἑαυτῷ ἐπιθεῖναι κελεύεται, τιμὴ βαρυτάτῃ αὐτοῖς αἰχμαλωσίαν δηλῶν. (3) καὶ οἱ λοιποὶ δὲ Προφῆται τιμὴ

(1) Βλέψονται. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. ὄψονται. ἡ τοῦ Ἀλδ. (2) Ἐν ἐκλείψει. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

(3) Ἀντὶ τῶν ἑπομένων ταῦτα οὐ τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. κεῖται· Ἣν καὶ προαναφωνῶν φησὶ, ἐπάξει Κύριος ἐπὶ σὲ ἔθνος μακρόθεν. ὅτως Ἱερεμίας καὶ οἱ λοιποὶ Προφῆται τοὺς Ἀσυρίους καὶ Βαβυλωνίους ἐδήλωσεν. ὧν διωκόντων τὸ κῦφον δηλῶν καὶ τὸ δυνατὸν ἐπιλύεγκε Μωϋσῆς, ὡς ὅρμημα ἀετοῦ. ἀναιδὲς δὲ προσώπῳ δηλοῖ τὸ πρὸς μηδεμίαν ἔχειν ἡλικίαν φειδῶ.

τλῶ τλωικαῦτα συμβᾶσαν αἰχμαλωσίαν δη-
Θρήν. 4. 19. λᾶντες, ὡσεὶ ὅρμημα ἀετῶ· κᾶφοι γὰρ
» ἐγενόντο οἱ διώκοντες· ἔθνος ἀναιδὲς προ-
σώπῳ, πᾶσαν ἡλικίαν ἐπίσης λῃζόμενον,
καὶ μηδενὸς ποιέμενον φειδῶ.

να. Καὶ καλέδεται τὰ ἔκγονα τῶν κλωῶν, καὶ τὰ γεννήματα τῆς γῆς-
σε, ὥσε μὴ καταλιπεῖν σοι σῖτον, οἶ-
νον, ἔλαιον, βυκόλια βοῶν σε, καὶ
ποίμνια προβάτων σε, ἕως ἂν ἀπο-
νβ. λέσῃ σε, Καὶ ἕως ἂν ἐκλείψῃ σε ἐν
πάσαις ταῖς πόλεσί σε· ἕως ἂν κα-
θαιρεθῶσι τὰ τείχη σε τὰ ὑψηλὰ
καὶ τὰ ὀχυρὰ, ἐφ' οἷς σὺ πέποιθας
ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ σε. κὴ
θλίψει σε ἐν ταῖς πόλεσί σε, αἷς ἔδω-
κέ σοι Κύριος ὁ Θεός σε.

νγ. Καὶ φαγῇ τὰ ἔκγονα τῆς κοι-
λίας σε, κρέα υἱῶν σε καὶ θυγατέ-
ρων σε, ὅσα ἔδωκε Κύριος ὁ Θεός σε,
ἐν τῇ ςενοχωρίᾳ σε καὶ ἐν τῇ θλίψει-
σε, ᾗ θλίψει σε ὁ ἐχθρός σε ὁ ἐν ταῖς
πόλεσί σε.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Τοσαύτη
ἐφέξει πάνις τῶν ἀναγκαίων, ὥσε ἀλλο-
τριωθέντες τέτων, τρέψονται ἐπ' ἀλλη-
λοφαγίας, ἃ μόνον ἐθνῶν (1) καὶ μηδενὶ
προσηκόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκειοτάτων
καὶ φιλτάτων. ἅψεται γὰρ καὶ πατὴρ υἱᾶ
σαρκῶν, καὶ μήτηρ παλάγχνων θυγατρὸς,
καὶ ἀδελφῶν ἀδελφοὶ, καὶ γονέων παῖδες·
ἀεὶ δὲ οἱ ἀθενέςεροι τῶν δυνατωτέρων κα-
κακαὶ καὶ ἐπάρατοι τροφαί.

ΑΔΗΛΟΥ. Τέτο καὶ ἐν θρηνοις (2) ὁ
συμπαθέςατος ὀδύρεται Προφήτης, καὶ
εἰς ὕςερον Ἰώσηπος ἱςορεῖ, (3) τὰ τλωικαῦ-
τα ὑπὸ Ῥωμαίων συμβάντα τῷ ἔθνει ἐκ-
τραγῳδῶν. (4)

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Προεῖπεν αὐτοῖς καὶ
τλῶ ὑπ' Ἀσυρίων, καὶ Βαβυλωνίων, καὶ
Μακεδόνων, καὶ τὸ τελευταῖον τλῶ ὑπὸ
Ῥωμαίων γεγενημένῳ πολυορκίαν, καὶ
» τῆς πολυορκίας τὰς συμφοράς. Φαγῇ γὰρ
» ἔφη τὰ ἔγγονα τῆς κοιλίας σε, κρέα υἱῶν-
» σε καὶ θυγατέρων σε, καὶ ἐν τῇ θλίψει σε,
» ᾗ θλίψει σε ὁ ἐχθρός σε· καὶ τἆλλα ὅσα
μετὰ τλῶ πεῖραν ὁ προφήτης Ἱερεμίας
ἔφη, τὰς θρηνους συγγράφων. ἠπείλησε
δὲ ἃ μόνον ταύτας, ἀλλὰ καὶ ἑτέρας πολ-
λαπλασίας ἐποίσειν αὐτοῖς τιμωρίας, τὰς
θείας παραβάσεσιν ἐντολάς.

νδ. Ὁ ἁπαλὸς ἐν σοὶ καὶ ὁ τρυ-
φερὸς σφόδρα, βασκανεῖ τῷ ὀφθαλ-
μῷ αὐτᾶ τὸν ἀδελφὸν αὐτᾶ, καὶ τλῶ

Α γυναῖκα τλῶ ἐν τῷ κόλπῳ αὐτᾶ, καὶ
τὰ καταλελειμμένα τέκνα, ἃ ἂν
νε. καταλειφθῇ αὐτῷ· Ὥσε δῶναι ἑνὶ
αὐτῶν ἀπὸ τῶν σαρκῶν τῶν τέκνων
αὐτᾶ, ὧν ἂν κατεφάγῃ διὰ τὸ μὴ κα-
ταλειφθλῶναι αὐτῷ μηδὲν ἐν τῇ ςενο-
χωρίᾳ, καὶ ἐν τῇ θλίψει, ᾗ ἂν θλί-
ψωσί σε οἱ ἐχθροί σε ἐν πάσαις ταῖς
νς. πόλεσί σε. Καὶ ἡ ἁπαλὴ ἐν ὑμῖν κὴ
Β ἡ τρυφερὰ σφόδρα, ἧς ὐχὶ πεῖραν
ἔλαβεν ὁ πᾶς αὐτῆς βαίνειν ἐπὶ τῆς
γῆς διὰ τλῶ ἁπαλότητα καὶ διὰ τλῶ
τρυφερότητα, βασκανεῖ τῷ ὀφθαλ-
μῷ τὸν ἄνδρα αὐτῆς τὸν ἐν τῷ κόλπῳ
αὐτῆς, καὶ τὸν υἱὸν καὶ τλῶ θυγατέ-
νζ. ρα αὐτῆς, Καὶ τὸ χόριον αὐτῆς τὸ
ἐξελθὸν διὰ τῶν μηρῶν αὐτῆς, καὶ
Γ τὸ τέκνον αὐτῆς ὃ ἂν τέκῃ· καταφά-
γεται γὰρ αὐτὰ διὰ τλῶ ἔνδειαν πάν-
των κρυφῇ ἐν τῇ ςενοχωρίᾳ, καὶ ἐν
τῇ θλίψει, ᾗ ἂν θλίψῃ σε ὁ ἐχθρός-
νη. σε ἐν πάσαις ταῖς πόλεσί σε, Ἐὰν
μὴ εἰσακέσητε ποιεῖν πάντα τὰ ῥήμα-
τα τᾶ νόμε τέτε, τὰ γεγραμμέ-
να ἐν τῷ βιβλίῳ τέτῳ, φοβεῖθαι
τὸ ὄνομα τὸ ἔντιμον καὶ τὸ θαυμασὸν
Δ τέτο, Κύριον τὸν Θεόν σε.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Βέλεται εἰπεῖν, ὡς
ὁ ἐν ἁπαλαῖς καὶ τρυφαῖς ἐντεθραμμέ-
νος πονηρόσεται, καὶ βάσκανον ἕξει ὀφ-
θαλμὸν, τὰς οἰκείας ὁρῶν κατεθλιντας
σάρκας τῶν διασωθέντων αὐτοῖς (5) τέ-
κνων, διὰ τὸ μὴ καταλελεῖφθαι αὐτῶν
μηδὲν, τλῶ ἐνδειαν παρακαλέσαν δωάμε-
νον· καὶ λιμᾶ παραναλωμα γενέθαι διὰ
τλῶ ἐπικειμένῳ ἀνάγκλω. ὁμοίως δὲ καὶ
Ε γυνὴ ἐκ τῆς φύσεως ἐπικλινομένη πρὸς
οἶκον, γενήσεται τῆς φύσεως ἐπιλήσμων
καὶ ἀσυμπαθὴς ἐπὶ τέκνα, καὶ τροφλὼ
ποιήσεται τὸ τικτόμενον.

νθ. Καὶ παραδοξάσει Κύριος τὰς
πληγάς σε, καὶ τὰς πληγὰς τᾶ
σπέρματός σε, πληγὰς μεγάλας
καὶ θαυμασὰς, καὶ νόσες πονηρὰς
Ζ καὶ πισάς.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἢ τὰς σωθέντας, [τε-
τέσι πληγὰς,] ἐπιτείνων, ἢ καινοτέρας
ἐπινοῶν.

ξ. Καὶ ἐπισρέψει ἐπὶ σὲ πᾶσαν
τλῶ ὀδυνλῶν Αἰγύπλε τλῶ πονηρὰν, λῶ
διδλαβᾶ ἀπὸ προσώπε αὐτῶν, καὶ
ξα. κολληθήσονται ἐν σοί. Καὶ πᾶσαν μαλα-

(1) Ὀθνείων. (ἐν ταῖς σημειώσ. ταῖς ἐν τῇ 430. σελ. τᾶ 2. Τόμ. τῆς τᾶ Μαγγ. ἐκδόσ.) καταλλη-
λότερ. ἀλλὰ καὶ τὸ, ἐθνῶν, ἃ πάντη ἀνοίκειον.
(2) Θρην. 4. 10. (3) Ἐν κεφ. 21. τᾶ περὶ ἁλώσ. 7. λόγ.
(4) Τὰ αὐτὰ σωτομώτερ. καὶ ὁ Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.
(5) Ἴσ. αὐτῷ. σωτομώτερ. δὲ ταῦτα ὁ Προκόπ. ἐν τῷ αὐτ. κώδ.

μαλακίαν, καὶ πᾶσαν πληγὴν τὴν μὴ γεγραμμένην, καὶ πᾶσαν τὴν γεγραμμένην ἐν τῷ βιβλίῳ τȣ̃ νόμȣ τȣ́τȣ, ἐπάξει Κύριος ἐπὶ σὲ, ἕως ἂν
ξβ. ἐξολοθρεύσῃ σε. Καὶ καταλείψει σε ἐν ἀριθμῷ βραχεῖ, ἀνθ' ὧν ὅτι ἦτε ὡσεὶ τὰ ἄστρα τȣ̃ ȣ̓ρανȣ̃ εἰς πλῆθος, ὅτι ȣ̓κ εἰσηκȣ́σατε τῆς φωνῆς
ξγ. Κυρίȣ τȣ̃ Θεȣ̃ ὑμῶν. Καὶ ἔσται ὃν τρόπον ηὐφράνθη Κύριος ἐφ' ὑμῖν εὖ ποιῆσαι ὑμᾶς, καὶ πληθῦναι ὑμᾶς, ȣ̃τως εὐφρανθήσεται Κύριος ἐφ' ὑμῖν ἐξολοθρεῦσαι ὑμᾶς· καὶ ἐξαρθήσεσθε ἀπὸ τῆς γῆς, εἰς ἣν ὑμεῖς εἰσπορεύε-
ξδ. σθε ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν. Καὶ διασπερεῖ σε Κύριος ὁ Θεός σȣ εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀπ' ἄκρȣ τῆς γῆς ἕως ἄκρȣ τῆς γῆς, καὶ δȣλεύσεις ἐκεῖ Θεοῖς ἑτέροις, ξύλοις καὶ λίθοις, οἷς ȣ̓κ ἠπίστω σὺ καὶ οἱ πατέρες σȣ.

ξε. Ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐκείνοις ȣ̓κ ἀναπαύσει σε, ȣ̓δ' ȣ̓ μὴ γένηται στάσις τῷ ἴχνει τȣ̃ ποδός σȣ. καὶ δώσει σοι Κύριος ἐκεῖ καρδίαν εὐθυμȣ̃σαν, (1) καὶ ἐκλείποντας ὀφθαλμȣ̀ς, καὶ τηκομένην ψυχήν.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὁ μὲν προσιὼν Θεῷ, στάσεως ἐφίεται· ὁ δὲ ἀπαλλαττόμενος, ἅτε γενέσει τῇ τρεπομένῃ προσιὼν, κατὰ τὸ εἰκὸς φέρεται. διὰ τȣ̃το
» ἐν ταῖς ἀραῖς γέγραπται· ὅτι ȣ̓κ ἀναπαύ-
» σεις, ȣ̓δ' ȣ̓ μὴ γένηται στάσις τῷ ἴχνει τȣ̃
» ποδός σȣ· καὶ μικρὸν ὕστερον· ὅτι ἔσται ἡ
» ζωή σȣ κρεμαμένη ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν σȣ. πέφυκε γὰρ ὁ ἄφρων αἰεὶ περὶ τὸν ὀρθὸν λόγον κινȣ́μενος, ἠρεμίᾳ καὶ ἀναπαύσει δυσμενὴς εἶναι, καὶ ἐπὶ μηδενὸς ἑστάναι παγίως καὶ ἐρηρεῖσθαι δόγματος· ἀλλ' ὅτι (2) γȣ̃ν ἀλλοῖα δοξάζει, καὶ περὶ τῶν ἀστῶν ἔστιν ὅτε μηδὲν ὡς περὶ αὐτὰς συμβεβηκότος καινοτέρȣ· τἀναντία μέγας καὶ μικρὸς, καὶ ἐχθρὸς καὶ φίλος, καὶ πάνθ', ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὰ μαχόμενα ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ γινόμενος. καὶ ἔστιν αὐτῷ ὅπερ ἔφη ὁ νομοθέτης, πᾶσα ἡ ζωὴ κρεμαμένη, βάσιν ȣ̓κ ἔχȣσα ἀκράδαντον, ἀλλὰ πρὸς τῶν ἀντισπώντων μεθελκόντων ἀεὶ φορȣμένη πραγμάτων.

ξς. Καὶ ἔσται ἡ ζωή σȣ κρεμαμένη ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν σȣ· καὶ φοβηθήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ ȣ̓ πιστεύσεις τῇ ζωῇ σȣ.

ΑΔΗΛΟΥ. Τȣ̃το κατὰ τὸ αἰσθητὸν εἴρηται μὲν περὶ τῆς ἀπειλȣμένης αὐτοῖς συμ-
A φορᾶς, καὶ ὡς ἐφ' ἑκάστης ἕξει τὸν θάνατον παρὰ πόδας τιθέμενον, καὶ μηδεμίαν ἐλπίδα σωτηρίας παρεγγυῶντα. τȣ̃το γάρ ἐστι τὸ μὴ πιστεῦσαι τῇ ζωῇ αὐτȣ̃. κατὰ δὲ τὸ ἀληθὲς νοηθήσεται καὶ περὶ τῆς τȣ̃ Κυρίȣ ἡμῶν Ἰησȣ̃ Χριστȣ̃, τȣ̃ εἰπόντος, ἐγώ- Ἰωάν. 11. 25.
» εἰμι ἡ ζωή. κρεμάμενον γὰρ αὐτὸν ἐπὶ ξύλȣ θεωρȣ̃ντες πρὸ ὀφθαλμῶν, ȣ̓κ ἐπίστευσαν τῇ ζωῇ. (3)

** ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. Μωϋσῆς προαναφω-
B » νῶν, ἔλεγεν· ὄψεσθε τὴν ζωὴν ὑμῶν κρε-
» μαμένην ἀπέναντι ὑμῶν ἐπὶ ξύλȣ. ζωὴ δὲ ἡμῶν ὁ ὑπὲρ ἡμῶν πεπονθὼς, ἵνα τὰ ἡμέτερα πάθη διαλύσῃ· καὶ θανὼν σαρκὶ, θάνατος θανάτῳ γένηται, ἵνα τὸ κέντρον τȣ̃ θανάτȣ κλάσῃ, καταβὰς εἰς τὰ καταχθόνια, ἵνα τȣ̀ς ἀδαμαντίνȣς μοχλȣ̀ς συντρίψῃ. ὅπερ ποιήσας, ἀνήγαγε τῶν ψυχῶν τὴν αἰχμαλωσίαν, ἐκένωσέτε τὸν ᾅδην.

Γ ** ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ὁ σημαινόμενος ἐκ τῶν Γραφῶν ὑπὲρ πάντων πάσχειν, ȣ̓χ ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ ζωὴ πάντων λέγεται, κἂν ὅμοιος κατὰ τὴν φύσιν τοῖς
» ἀθρώποις ἐτύγχανεν. ὄψεσθε γάρ φησι
» τὴν ζωὴν ὑμῶν κρεμαμένην ἀπέναντι τῶν
» ὀφθαλμῶν ὑμῶν.

ξζ. Τὸ πρωῒ ἐρεῖς, πῶς ἂν γένοιτο ἑσπέρα; καὶ τὸ ἑσπέρας ἐρεῖς, πῶς
Δ ἂν γένοιτο πρωΐ; ἀπὸ τȣ̃ φόβȣ τῆς καρδίας σȣ ἃ φοβηθήσῃ, καὶ ἀπὸ τῶν ὁραμάτων τῶν ὀφθαλμῶν σȣ ὧν ὄψῃ.

ξη. Καὶ ἀποστρέψει σε Κύριος εἰς Αἴγυπτον ἐν πλοίοις, καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ εἶπα, ȣ̓ προσθήσεσθε ἔτι ἰδεῖν αὐτήν. πραθήσεσθε ἐκεῖ τοῖς ἐχθροῖς ὑμῶν εἰς παῖδας καὶ παιδίσκας, καὶ
E ȣ̓κ ἔσται ὁ κτώμενος.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Οὐχ ὁ Θεὸς τȣ̃το πεποίηκεν, ἀλλ' αὐτοὶ, πῇ μὲν αὐτόματοι πρὸς ἐκείνȣς τὴν συμμαχίαν αὐτῶν αἰτȣ̃ντες κατὰ τῶν Ἀσσυρίων, πῇ δὲ καὶ ὑπὸ Νεχαὼ, Φαραὼ, καὶ ἑτέρων βασιλέων Αἰγύπτȣ ἁλόντες ἠνδραποδίσθησαν, τȣ̃ Θεȣ̃ μὴ τȣ̃το θελήσαντος, ἀλλ' ἐκείνων ἐπισπασαμένων τὰς συμφοράς. ἐπεὶ καὶ διὰ τȣ̃ Προφήτȣ αἰτιᾶται αὐτȣ̀ς, λέγων· οἱ κα- Ἡσ. 30. 2.
Z » ταβαίνοντες ἐν πλοίοις εἰς Αἴγυπτον τȣ̃
» βοηθηθῆναι ὑπὸ Φαραὼ βασιλέως Αἰγύ-
» πτȣ, ἐμὲ δὲ ȣ̓κ ἐπηρώτησαν· καὶ πάλιν, Ἱερ. 2. 18.
» τί σοι καὶ τῇ γῇ Αἰγύπτȣ πιεῖν ὕδωρ Γηῶν;

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἠπείλησεν αὐτοῖς καὶ τὴν Αἰγυπτίων δȣλείαν, ἧς πεῖραν λαβόντες, ἔναυλον εἶχον τὴν μνήμην. οἱ γὰρ ἐξανδραποδίζοντές σε, φησὶν, ἐκεῖνοί σε ἀποδώσονται.

(1) Καρδίαν ἑτέραν ἀπειθȣ̃σαν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

(2) Ἄλλοτε γȣ̃ν ἀλλοῖα δοξάζει καὶ περὶ τῶν αὐτῶν ἔστιν ὅτε, μηδενὸς περὶ αὐτὰ συμβεβ. ἐν ταῖς σημειώσ. ταῖς ἐν σελ. 230. τȣ̃ 1. Τόμ. τῆς τȣ̃ Μαγγ. ἐκδόσ. ἃ καὶ κατάλληλ.

(3) Τὰ αὐτὰ συντομώτερ. ὁ Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

Κ Ε Φ. Κ Θ.

α. Οὗτοι οἱ λόγοι τῆς διαθήκης, ἧς ἐνετείλατο Κύριος Μωϋσῇ στῆσαι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ἐν γῇ Μωὰβ, πλὴν τῆς διαθήκης ἧς διέθετο αὐτοῖς ἐν χωρήβ.

* ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. (1) Ταύτας τὰς ἀρὰς καὶ τὰς εὐλογίας τοῖς τούτων οὐκ ἐδεδώκει πατράσιν. ἔχει τοίνυν ἡ βίβλος αὕτη καινήν τινα παρὰ τὰς ἄλλας διδασκαλίαν. Ἐπεσημήνατο τοῦτο καὶ ὁ Προφήτης. πεπληρωκὼς γὰρ τὸν περὶ τῶν ἀρῶν καὶ τῶν εὐλογιῶν λόγον, ἐπήγαγεν· οὗτοι
» οἱ λόγοι τῆς διαθήκης, ὅσα (2) ἐνετείλατο
» Κύριος τῷ Μωϋσῇ στῆσαι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ
» ἐν γῇ Μωὰβ, πλὴν τῆς διαθήκης ἧς ἔθε-
» το (3) αὐτοῖς ἐν Χωρήβ. ἐπειδὴ γὰρ ἤμελλεν αὐτοὺς εἰσάγειν εἰς ἣν ἐπηγγείλατο γῆν, ἀναγκαίως καὶ ταῖς τῶν ἀγαθῶν ἐπαγγελίαις προτρέπει, καὶ ταῖς τῶν τιμωριῶν ἀπειλαῖς καταπλήττει, καὶ πάντα κινεῖ πόρον εἰς τὴν τῶν ψυχῶν αὐτῶν ἰατρείαν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὶ δήποτε πλείους τῶν εὐλογιῶν αἱ ἀραί; Τοὺς πονηροὺς οἰκέτας οὐ τοσοῦτον ὠφελοῦσιν αἱ τῆς ἐλευθερίας ἐπαγγελίαι, ὅσον τῶν μαστίγων αἱ ἀπειλαί.

β. Καὶ ἐκάλεσε Μωϋσῆς πάντας τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ὑμεῖς ἑωράκατε πάντα ὅσα ἐποίησε Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν, πάντα τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, ἐνώπιον ὑμῶν, Φαραὼ καὶ πᾶσι τοῖς θεράπουσιν αὐτοῦ, καὶ
γ. πάσῃ τῇ γῇ αὐτοῦ, Τοὺς πειρασμοὺς τοὺς μεγάλους οὓς ἴδον οἱ ὀφθαλμοίσου, τὰ σημεῖα καὶ τὰ τέρατα τὰ μεγάλα ἐκεῖνα, τὴν χεῖρα τὴν κραταιὰν καὶ τὸν βραχίονα τὸν ὑψηλόν.

δ. Καὶ οὐκ ἔδωκε Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν (4) καρδίαν εἰδέναι, καὶ ὀφθαλμοὺς βλέπειν, καὶ ὦτα ἀκούειν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον τὸ, οὐκ
» ἔδωκε Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν (5) καρδίαν εἰδέ-
» ναι, καὶ ὀφθαλμοὺς βλέπειν, καὶ ὦτα
» ἀκούειν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης; Ὡς τὸ,
Ρωμ. 1. 28, παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς ἀδόκιμον νοῦν· καὶ,
26. » παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς πάθη ἀτιμίας· καὶ,
Ἐξόδ. 10. 20. ἐσκλήρυνε τὴν καρδίαν Φαραώ. ἀγαθῶν γὰρ αἴτιος ὁ Θεὸς, κακῶν δὲ ἀναίτιος. ἐπιδείκνυσι γὰρ τὸ πρακτέον, ἀποτρέπει (6) τῶν ἐναντίων, οὐ βιάζεται δὲ τῶν ἀνθρώπων τὴν γνώμην, ἀλλὰ τῷ αὐτεξουσίῳ παραχωρεῖ. ἐπεὶ οὖν συγχωρεῖ γενέσθαι τἀναντία κωλύσαι δυνάμενος, οὐκ ἀνέχεται δὲ κωλύειν, ἵνα μὴ βίᾳ καὶ ἀνάγκῃ γένηται τὸ πραττόμενον· τὸ γὰρ ἐθελούσιον τῆς ἀρετῆς ἀξιέπαινον· τὴν συγχώρησιν αἰτίαν ἐκάλεσε. τούτῳ ἔοικε τὸ ἐν τοῖς θείοις εἰρη-
Β » μένον Εὐαγγελίοις· τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς Ιωάν. 12. 40.
» ὀφθαλμοὺς, καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν. καὶ μὴν πάντα πόρον ἐκίνησεν, ὥστε αὐτοὺς ἀπολαῦσαι τῆς σωτηρίας· θαυματουργῶν, τὰ πεπηρωμένα μέλη θεραπεύων, ἐν ἐρήμῳ τρέφων, τοῖς στοιχείοις κελεύων. οὐ τοίνυν αὐτὸς τῆς ἐκείνων αἴτιος ἀπιστίας. τὶ δήποτε τοίνυν ὁ Εὐαγγελιστὴς τὴν προφητικὴν τέθεικε μαρτυρίαν; ἵνα δείξῃ, ὡς οὐδὲν τούτων ἠγνόησεν ὁ δεσπότης Θεὸς, ἀλλὰ
Γ » πόρρωθεν αὐτὰ προηγόρευσεν. ἀκοῇ γάρ- Ἡσ. 6. 9.
» φησιν ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέ-
» ποντες βλέψητε καὶ οὐ μὴ ἴδητε. οὕτω νοητέον καὶ τὸ ἐνταῦθα κείμενον· οὐκ ἔδωκε
» Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν καρδίαν εἰδέναι, καὶ
» ὀφθαλμοὺς βλέπειν, καὶ ὦτα ἀκούειν ἕως
» τῆς ἡμέρας ταύτης. εἰ δὲ αὐτοῖς οὐκ ἔδωκε τὸ βλέπειν, καὶ τὸ ἀκούειν, καὶ τὸ λογίζεσθαι, τὶ δήποτε καὶ ἐπαρᾶται καὶ τιμωρεῖται τοὺς οὐχ ἑκόντας παρανομήσαντας;
Δ ἀλλὰ περιττὸν οἶμαι περὶ τούτου μηκύνειν. δῆλον γὰρ καὶ τοῖς ἄγαν ἀνοήτοις, ὡς ὁ τοσαύτην διδασκαλίαν προσενεγκὼν, οὐκ ἀφαιρεῖται τὸ βλέπειν, ἀλλὰ ποδηγεῖ, καὶ φωτίζει, καὶ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν ἐπιδείκνυσι.
» διδάσκει δὲ τοῦτο καὶ τὰ ἑξῆς. οὐχ ὑμῖν γάρ-
» φησι μόνοις ἐγὼ διατίθημι τὴν διαθήκην
» καὶ τὴν ἀρὰν ταύτην, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὧδε
» οὖσι μεθ' ὑμῶν σήμερον ἔναντι Κυρίου τοῦ
» Θεοῦ ὑμῶν, καὶ τοῖς μὴ οὖσιν ὧδε μεθ' ὑμῶν
Ε σήμερον. ὁ δὲ καὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι προμηθούμενος, πῶς ἂν τῶν παρόντων καὶ δεχομένων τὸν νόμον ἠμέλησε; τὶ δήποτε δὲ καὶ ἐνομοθέτει τοῖς συνιέναι μὴ δυναμένοις; ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὡς καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις πολλάκις οἱ Προφῆται κέχρηνται λόγοις, ὡς μᾶλλον γνωριμωτέροις. εἰώθασι δέ τινες καὶ οἰκέταις ἐγκαλοῦντες καὶ μαθηταῖς, λέγειν· ἐτύφλωσεν ὁ Θεὸς τὴν καρδίαν σου, ἐκώφωσε τὰ ὦτά σου. τοιοῦ-
Ζ τόν τι ἐνταῦθα καὶ ὁ Προφήτης πεποίηκε, καὶ διὰ τῶν συνήθων λόγων τῆς ἀνοίας αὐτῶν κατηγόρησεν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὥσπερ γάρ φησιν ὁ μακάριος Ἰωάννης, (7) ἐάν τις στρατοπέδου προηγούμενος, τοῦ πολέμου βαρύσαντος, ἀναχωρήσας ἀπέλθῃ, παραδίδωσι τοῖς πολεμίοις τοὺς στρατιώτας, οὐκ αὐτὸς ὠθῶν, ἀλλὰ γυμνώσας τῆς ἑαυτοῦ βοηθείας· οὕτω καὶ
Η Θεὸς, τοὺς μὴ βουληθέντας δέξασθαι τὰ παρ'

(1) Διατὶ ταύτας τὰς ἀράς. ἐν ταῖς σημειώσ. τῆς ἐν Χάλ. ἐκδόσ. ὃ τὸ τοῦ Θεοδωρίτ. ἔθει κατάλληλ.
(2) Ἧς. ἡ αὐτ. τῷ κειμέν. συνᾴδουσα.
(3) Διέθετο. ἡ αὐτ.
(4) Ὑμῖν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(5) Ὑμῖν. Ἡ ἐν Χάλ. ἔκδ.
(6) Καὶ ἀποτρέπει μέν. ἡ αὐτ. ὀρθότερ.
(7) Ἴσ. ὁ Χρυσόστ. ἀλλ' ἐν τοῖς τούτου ἐκδεδομ. οὐδὲν τοιοῦτον εὑρεῖν ἐδυνήθημεν.

παρ' αὐτῶ, ἀλλὰ πρώτως ἀποπηδήσαντας, ἀφῆκεν αὐτὸς, τὰ παρ' αὐτῶ πληρώσας. τοῖς δὲ αἰθητοῖς ὀφθαλμοῖς τὰ γινόμενα θεωρῶντες, τοῖς τῆς διανοίας ὐκ ἐνήτενιζον τῶ ταῦτα ποιοῦντι. εἶτα τὰ συμβάντα αὐτοῖς ἐν μέσω προθεὶς, ἐπαγγέλλεται ἄθλον μὲν τοῖς κατορθοῦσι, τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν· τιμωρίαν δὲ καὶ ἀρὰν τοῖς ἀπειθοῦσιν. ἕκαστος γὰρ ὢν πράττει κομίζεται τὰ ἐπίχειρα. (1)

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ἔθος γὰρ τῶ Θεῶ τυφλῶν τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων. ἡ δὲ ἀπιστία συγκλείει τὰς ψυχικὰς αἰσθήσεις. ἡ δὲ εἰς Θεὸν πίστις καὶ ἀνοίγει, καὶ φωτίζει αὐτάς. ὁ τότε ὢν αἴτιος αὐτὸς ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἡ τῶν ἀνθρώπων σκληροκαρδία.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Δοκεῖ ἐναντίον πως εἶναι τὸ λεγόμενον. εἰ γὰρ αὐτοὶ ἐθεάσαντο πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ Κύριος τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ πάσας τὰς παραδόξους θεοσημείας, πῶς ὁ Θεὸς αὐτοῖς ὐκ ἔδωκε καρδίαν εἰδέναι; εἰ δὲ ὁ Θεὸς ὐκ ἔδωκεν, οἱ μὴ δεξάμενοι ἐκ ὑπαίτιοι. ἀλλὰ δῆλον, ὅτι πᾶσι δίδωσι φωτισμὸν τοῖς δέξασθαι βουλομένοις. ἀλλ' εἴτις ἑκὼν μύσειε τὰς ὀφθαλμὰς, καὶ ἀνάξιον ἑαυτὸν τῆς δωρεᾶς καταστήσειεν, ὐκ ὁ Θεὸς αἴτιος, ἀλλ' ὁ μὴ δέξασθαι βουληθείς. τούτοις λέγεται μὴ διδόναι, ἐπειδήπερ μὴ ἔλαβον ἑκόντες. ὁ γὰρ βιάζεται ὁ Θεὸς τὴν προαίρεσιν, ἀλλ' ἑκούσιον τὸ ἀγαθὸν βούλεται.

ε. Καὶ ἤγαγεν ὑμᾶς τεσσαράκοντα ἔτη ἐν τῆ ἐρήμω· ὐκ ἐπαλαιώθη τὰ ἱμάτια ὑμῶν, καὶ τὰ ὑποδήματα ὑμῶν ὐ κατετρίβη ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Πρὸς τὸ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐθημάτων ἐντρέπεσθαι τὴν καρδίαν αὐτῶν τὴν ἐπιλήσμονα τῶν σημείων.

Γαλ. 3. 27. ** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. τοῦτο τὸ ἱματισμῶ σύμβολα ἦν τὰ ἱμάτια τῶ Ἰσραὴλ τὰ μὴ κατατριβόντα· ὅτι τὰ ἱμάτια ὑμῶν ὐ κατετρίβη, καὶ τὰ ὑποδήματα οὐ τοῖς ποσὶν ὑμῶν ὐκ ἐπαλαιώθη· ἐπεὶ καὶ τὰ ὑποδήματα σύμβολα ἦν τῆς ἑτοιμασίας τοῦ
Ἐφεσ. 6. 15. εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης. ἦν γὰρ δέδωκε διαθήκην καινὴν Χριστὸς Ἰησοῦς, μένει καινὴ μηδέποτε παλαιωμένη. ὅσον γὰρ χρώμεθα τούτῳ καὶ τοῖς ὑποδήμασι, τοσούτῳ καινότερα γίνεται, ἀεὶ προσφάτου καὶ νέας ἐπιγινομένης ἡμῖν τῆς ἑτοιμασίας τοῦ Εὐαγγελίου οὐ τῆ προκοπῆ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως.

ς. Ἄρτον ὐκ ἐφάγετε, καὶ οἶνον καὶ σίκερα ὐκ ἐπίετε, ἵνα γνῶτε ὅτι ζ. ἔστος Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν. Καὶ ἤλθετε ἕως τοῦ τόπου τούτου. καὶ ἐξῆλθε

A Σηὼν βασιλεὺς Ἐσεβῶν, καὶ Ὢγ βασιλεὺς τῆς Βασὰν εἰς συνάντησιν
η. ὑμῖν ἐν πολέμω. Καὶ ἐπατάξαμεν αὐτοὺς, καὶ ἐλάβομεν τὴν γῆν αὐτῶν, καὶ ἔδωκα αὐτὴν ἐν κλήρω τῶ Ῥουβὶμ, καὶ τῶ Γαδδὶ, καὶ τῶ ἡμίσει
θ. Φυλῆς Μανασσῆ. Καὶ φυλάξεσθε ποιεῖν πάντας τοὺς λόγους τῆς διαθήκης ταύτης, ἵνα συνῆτε πάντα ὅσα
ι. ποιήσετε. Ὑμεῖς ἑστήκατε ὧδε σήμε-
B ρον πάντες ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν, οἱ ἀρχίφυλοι ὑμῶν, καὶ ἡ γερουσία ὑμῶν, καὶ οἱ κριταὶ ὑμῶν, καὶ οἱ γραμματοεισαγωγεῖς ὑμῶν, πᾶς
ια. ἀνὴρ Ἰσραήλ. Αἱ γυναῖκες ὑμῶν, καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, καὶ ὁ προσήλυτος ὁ ἐν μέσω τῆς παρεμβολῆς ὑμῶν, ἀπὸ ξυλοκόπου ὑμῶν ἕως ὑδροφόρου
ιβ. ὑμῶν, Παρελθεῖν ἐν τῆ διαθήκη Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν, καὶ ἐν ταῖς ἀραῖς αὐτοῦ, ὅσα Κύριος ὁ Θεός σου διατίθε-
ιγ. ται πρὸς σὲ σήμερον· Ἵνα στήσῃ σε αὐτῶ εἰς λαὸν, καὶ αὐτὸς ἔσαι σου Θεὸς, ὃν τρόπον εἶπέ σοι, καὶ ὃν τρόπον ὤμοσε τοῖς πατράσι σου τῶ Ἀ-
ιδ. βραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ. Καὶ
Δ ὐχ ὑμῖν μόνοις ἐγὼ διατίθημι τὴν διαθήκην ταύτην καὶ τὴν ἀρὰν ταύ-
ιε. την, Ἀλλὰ καὶ τοῖς ὧδε ὖσι μεθ' ὑμῶν σήμερον ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ τοῖς μὴ ὖσιν ὧδε μεθ' ὑμῶν
ις. σήμερον. Ὅτι ὑμεῖς οἴδατε ὡς κατῳκήσαμεν ἐν γῆ Αἰγύπτῳ, καὶ ὡς παρήλθομεν ἐν μέσω τῶν ἐθνῶν, οὓς
ιζ. παρήλθετε. Καὶ ἴδετε τὰ βδελύγ-
E ματα αὐτῶν, καὶ τὰ εἴδωλα αὐτῶν, ξύλον καὶ λίθον, ἀργύριον καὶ χρυ-
ιη. σίον, ἃ ἐστι παρ' αὐτοῖς. Μὴ τίς ἐστιν (2) ἀνὴρ ἢ γυνὴ ἢ πατριὰ ἢ φυλὴ, τίνος (3) ἡ διάνοια ἐξέκλινεν ἀπὸ Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν, πορεύεσθαι λατρεύειν τοῖς Θεοῖς τῶν ἐθνῶν ἐκείνων· μή τίς ἐστιν ἐν ὑμῖν ῥίζα ἄνω φύουσα
Z ἐν χολῆ καὶ πικρίᾳ·

ιθ. Καὶ ἔσαι ἐὰν ἀκούσητε (4) τὰ ῥήματα τῆς ἀρᾶς ταύτης, καὶ ἐπιθήσεται ἐν τῆ καρδίᾳ αὐτοῦ, λέγων, ὅσιά μοι ἐγένετο, (5) ὅτι ἐν τῆ ἀπο-
πλανήσει τῆς καρδίας μου πορεύσομαι, ἵνα μὴ σωσαπολέσῃ ὁ ἁμαρτω-
κ. λὸς τὸν ἀναμάρτητον· Οὐ μὴ θελή-
H σῃ ὁ Θεὸς ἐυϊλατεύειν αὐτῶ, ἀλλ' ἢ τότε

(1) Τὰ αὐτὰ ἄλλως πως καὶ ὁ Προκόπ. ἐν τῶ τῆς Αὐγ. καὶ δ. τὸ δὲ ὁ μακάριος Ἰωάννης παρ' αὐτῶ ἐκεῖται.
(2) Ἐσὶν ἐν ὑμῖν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(3) Τινός. αἱ αὐτ.
(4) Ἀκούσῃ . . . καὶ ἐπιθήσεται. αἱ αὐτ.
(5) Γένοιτο. αἱ αὐτ.

τότε ἐκαυθήσεται ἡ ὀργὴ Κυρίου καὶ ὁ ζῆλος αὐτοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, καὶ κολληθήσονται ἐν αὐτῷ πᾶσαι αἱ ἀραὶ τῆς διαθήκης ταύτης, αἱ γεγραμμέναι ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ· καὶ ἐξαλείψει Κύριος τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ
κα. τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανόν. Καὶ διασελεῖ Κύριος αὐτὸν εἰς κακὰ ἐκ πάντων τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, κατὰ πάσας τὰς ἀρὰς τῆς διαθήκης τῆς γεγραμμένης ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦτο νόμου τούτου.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον, ἐάν τις
» ἀκούσῃ τὰ ῥήματα τῆς ἀρᾶς ταύτης, καὶ
» ἐπιθημίσηται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, λέγων,
» ὅσιός μοι γένοιτο, ὅτι ἐν τῇ ἀποπλανήσει
» τῆς καρδίας μου πορεύσομαι; Τὸν κατὰ τῶν θείων θρασυνόμενον ἐντολῶν ὁ λόγος διέγραψε. πολλοὶ μὲν γὰρ διὰ ῥᾳθυμίαν τὸν θεῖον παραβαίνουσι νόμον· πολλοὶ δὲ δι' αὐθάδειαν καὶ τύφον καταφρονοῦσι τῶν ἐντολῶν. τοῦτον ἐνταῦθα δεδήλωκεν, ὡς τινὰ ἐναντίαν ὁδὸν προαιρούμενον, καὶ τινὰ πλανῶσαν τῆς εὐθείας προκρίνοντα. τούτῳ τὸν ἔξαρτον ἠπείλησεν ὄλεθρον· ὥστε καὶ τοῖς ὁρῶσι καὶ τοῖς ἀκούσιν, εὐσεβείας (1) γενέσθαι παράδειγμα.

κβ. Καὶ ἐροῦσιν ἡ γενεὰ ἡ ἑτέρα οἱ υἱοὶ ὑμῶν, οἳ ἀναστήσονται μετ' ὑμᾶς, καὶ ὁ ἀλλότριος ὃς ἐλεύσεται ἐκ γῆς μακρόθεν, καὶ ὄψονται τὰς πληγὰς τῆς γῆς ἐκείνης καὶ τὰς νόσους αὐτῆς, ἃς ἀπέστειλε Κύριος ἐπ' αὐτῇ,

ΑΔΗΛΟΥ. Γενεὰν ἑτέραν φησὶ, περὶ
Ψαλ. 47. 13. ἧς καὶ ὁ ψαλμῳδός· διηγήσασθε εἰς γενεὰν ἑτέραν. λέγει δὲ ταύτην εἶναι τὴν ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησίαν. αὕτη γὰρ ἑτέρα ἐστὶ παρὰ (2) τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. ἥτις καὶ μετ' ἐκείνους ἀνέστη, ἀλλότριοι ὄντες Θεοῦ, καὶ εἰς γῆν πορευθέντες μακρὰν κατὰ τὸν ἄσωτον υἱόν· ἀλλ' ἐπιστρέψαντες πρὸς Κύ-
» ριον ἐκ γῆς μακρόθεν, ὄψονται τὰς πλη-
» γὰς τῆς Ἰουδαίων γῆς καὶ τὰς νόσους αὐτῆς,
» ἃς ἀπέστειλε Κύριος ἐπ' αὐτῇ. (3)

κγ. Θεῖον καὶ ἅλα κατακεκαυμένον· πᾶσα ἡ γῆ αὐτῆς οὐ σπαρήσεται, οὐδὲ ἀνατελεῖ, οὐδὲ μὴ ἀναβῇ ἐπ' αὐτῇ πᾶν χλωρόν· ὥσπερ κατεστράφη Σόδομα καὶ Γόμορρα, Ἀδαμὰ καὶ Σεβωΐμ, ἃς κατέστρεψε Κύριος ἐν θυμῷ καὶ ὀργῇ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Γῆ οὐ τῇ αἰθητῇ· [ἑτέρα γὰρ οὐχ ἱστόρηται γῆ, πλὴν Σοδόμων καὶ Γομόρρας τὰ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν ἄλλων ὑπομείνασα πάθη·] ἀλλὰ τῇ τροπικῶς λεγομένῃ γῇ· ἥτις καὶ πάλαι καρ-
Ψαλ. 106. 34. ποφόρος ὑπάρχουσα, μετεστράφη εἰς ἅλ-

A » μην ἀπὸ κακίας τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῇ,
» [καὶ γέγονε κατακεκαυμένη, ἐπειδὴ ταῖς Ησ. 5. 6.
» νεφέλαις ἐνετείλατο Κύριος τοῦ μὴ βρέχειν
» ὑετὸν ἐπ' αὐτήν. καὶ διαπορεύεται τὸ ἀκά- Ματθ. 12. 43.
» θαρτον πνεῦμα γῆν ὑπάρχουσαν ἄνυδρον
» καὶ ἔρημον Θεοῦ. ἥτις οὐ σπαρήσεται οὐδὲ
» ἀνατελεῖ, κἂν σπαρῇ πᾶν χλωρὸν ἐν αὐτῇ.]
» τὸ νέον βλάσημα τῆς διαγγελικῆς πολι-
» τείας, διὰ τὴν κακίαν αὐτῆς δηλονότι, τῶν
» πετεινῶν ἁρπαζόντων τὸν σπόρον.

B κδ. Καὶ ἐροῦσι πάντα τὰ ἔθνη, διατί ἐποίησε Κύριος οὕτω τῇ γῇ ταύτῃ; τίς ὁ θυμὸς τῆς ὀργῆς ὁ μέγας
κε. οὗτος; Καὶ ἐροῦσιν, ὅτι κατέλιπον τὴν διαθήκην Κυρίου τοῦ Θεοῦ τῶν πατέρων αὐτῶν, ἃ διέθετο τοῖς πατράσιν αὐτῶν, ὅτε ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου,

Γ ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἔσαι δὲ ὡς Σόδομα καὶ Γόμορρα, μᾶλλον δὲ ἀνεκλότερον ἔσαι ταύταις, ἢ τῇ γῇ ἐκείνῃ, ἣν ὁρῶντες ἐκ γῆς μακρόθεν, τουτέστιν οἱ ποτὲ μακρὰν ἐθνικοὶ τοῦ Θεοῦ, ἐροῦσι τοῖς εἰδωλολάτραις, ὁρῶσί τε καὶ πιωθανομένοις, ὅτι κατέλιπον τὴν διαθήκην Κυρίου.

κς. Καὶ πορευθέντες ἐλάτρευσαν Θεοῖς ἑτέροις, καὶ προσεκύνησαν οἷς Δ οὐκ ἠπίσαντο, οὐδὲ διένειμεν αὐτοῖς·

» ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ, οὐδὲ διένειμεν αὐτοῖς, ἠρμήνευσεν ὁ Σύμμαχος, οὐδὲ προσῆκον αὐτοῖς. οὐδὲ γὰρ δεῖν προσήκει τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καταλιμπάνειν, καὶ προσκυνεῖν εἰδώλοις.

κζ. Καὶ ὠργίσθη Κύριος θυμῷ ἐπὶ τὴν γῆν ἐκείνην ἐπαγαγεῖν ἐπ' αὐτὴν κατὰ πάσας τὰς ἀρὰς τῆς διαθήκης Ε τὰς γεγραμμένας ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τούτου.

κη. Καὶ ἐξῆρεν αὐτοὺς Κύριος ἀπὸ τῆς γῆς αὐτῶν ἐν θυμῷ καὶ ὀργῇ καὶ παροξυσμῷ μεγάλῳ σφόδρα, καὶ ἐξέβαλεν αὐτοὺς εἰς γῆν ἑτέραν ὡσεὶ νυνί.

ΑΔΗΛΟΥ. Τοῦτο γέγονε πάλαι μὲν ἐπὶ τοῦ Ναβουχοδονόσορ πρὸς Βραχύ, νυνὶ δὲ διηνεκῶς καὶ εἰς ἅπαν. Z

κθ. Τὰ κρυπτὰ Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν, τὰ δὲ φανερὰ ὑμῖν καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, ποιεῖν πάντα τὰ ῥήματα τοῦ νόμου τούτου.

» ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Τὰ κρυπτά ἐστιν ὅσα μὴ τοῖς ἀνθρώποις ἐφανέρωσε. μετὰ ταῦτα προτρέπεται πάλιν αὐτοὺς, καὶ δίδωσιν ἀγαθῶν ἐπαγγελίας, εἰς ἀπόγνωσιν τοὺς ἁμαρτάνοντας μὴ συγχωρῶν κα- H ταπίπτειν.

ΘΕΟΔΩ-

(1) Ἀσεβείας. ἡ οὐ Χάλ. ἔκδ.
(2) Παρὰ τὴν τῶν. ὀρθότερ.
(3) Τὰ αὐτὰ ὁ Προκόπ. πλατύτερ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διδάσκων δὲ αὐτὸς, ὡς ἁδὺ ἀγνοεῖ τῶν λάθρα γινομένων, ἐπήγαγε· τὰ κρυπλὰ Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν, τὰ δὲ Φανερὰ ὑμῖν καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν. ὥσπερ, Φησὶν, ὑμεῖς γινώσκετε τὰ προφανῶς γιγνόμενα, ἕτως ἐμοὶ δῆλα καὶ αὐτὰ τῶν λογισμῶν τὰ κινήματα.

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Εἰ δὲ βαρέα τὰ ἐπιτάγματα ταῦτα· τὸ μὴ ἀντιστῶναι τῷ πονηρῷ, τὸ δῦναι τιὼ ἄλλω σιαγόνα, τὸ προσαφεῖναι τὸ ἱμάτιον, τὸ ἀγαπᾶν τὰς ἐχθρὰς· σύνοησον, ὅτι διὰ τᾶτο παρεγένετο ὁ Χριστὸς, ἵνα ταῦτα σὺν τῇ ἡμετέρᾳ ἐμφυτδύσῃ διανοίᾳ· ἵνα (1) ἐχθρὸς ὄντας, φίλους χρησίμους κατασήσῃ, καὶ διὰ τῆς ἀνεξικακίας καὶ τῆς λοιπῆς ἀρετῆς, Ἀγγέλους ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἀπαθεῖς σὺν παθητῷ σώματι. ταῦτα, Φησὶν, ἐστὶ τὰ κρυπλὰ τᾷ νόμῳ.

ΑΛΛΩΣ. Τὰ κρυπλὰ τὰ πνευματικά-Φησι τιὼ σὺν Χριστῷ πολιτείαν, τιὼ σὺν πνεύματι ἁγίῳ λατρείαν. τᾶτο ἦν κατὰ προφητείαν, ὡς σὺν ἀπειλῇ κεῖται. ὅτι ἀλλότριοι ἔσονται διὰ τιὼ σΦῶν ἀπείθειαν τῆς νοερᾶς καὶ θειοτέρας τᾶ νόμῳ παιδείας, περὶ τὸ γράμμα μόνον, καὶ τὰς σωματικὰς παρατηρήσεις εἰλύμενοι, καὶ τιὼ ἐξ ἐπιπολῆς ἀνάγνωσιν τᾶ νόμῳ. καὶ τᾶτο σαΦιίζων ὁ Παῦλος σὺν τῇ δευτέρᾳ πρὸς
» Κορινθίους ἐπιστολῇ, Φησί· καὶ ὃ καθάπερ 2. Κορ. 3. 13.
» Μωϋσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον
» αὐτᾶ, πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τὰς υἱὰς Ἰσ-
» ραὴλ εἰς τὸ τέλος τᾶ καταργουμένου, καὶ τὰ λοιπά.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὰ κρυπλὰ Κυρίῳ
» τῷ Θεῷ ὑμῶν, ἃ Χριστὸς ἐλθὼν εἰς ἀνα-
» πλήρωσιν τᾶ νόμου παρέδωκε, τὸ ἀγαπᾶν
τὰς ἐχθρὰς, καὶ τὰ τοιαῦτα. ἅπερ ἦν
πάλαι τοῖς Ἰσραηλίταις ἀπόῤῥητα. δι' ἃ
» καὶ τὸ κάλυμμα τῷ προσώπῳ Μωϋσῆς 2. Κορ. 3. 13.
ἐπετίθετο, ὡς καὶ Παῦλος σὺν τῇ δευτέρᾳ
πρὸς Κορινθίους Φησί.

ΚΕΦ. Λ.

α. Καὶ ἔσαι ὡς ἂν ἔλθωσιν ἐπὶ σὲ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα, ἡ εὐλογία καὶ ἡ κατάρα, ἣν δέδωκα πρὸ προσώπου σου, καὶ δέξῃ εἰς τιὼ καρδίαν σου ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ἃ ἐάν σε διασκορπίσῃ
β. Κύριος ὁ Θεός σου ἐκεῖ, Καὶ ἐπιστραφήσῃ ἐπὶ Κύριον τὸν Θεόν σου, καὶ ὑπακούσῃ τῆς Φωνῆς αὐτᾶ κατὰ πάντα, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ
γ. ὅλης τῆς ψυχῆς σου, Καὶ ἰάσεται Κύριος τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ ἐλεήσει σε, καὶ πάλιν σωάξει σε ἐκ πάντων ἐθνῶν, ἃς διεσκόρπισέ σε Κύριος ἐκεῖ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἰσάγει καὶ τὸν περὶ μετανοίας λόγον. ἐὰν γάρ Φησι τὰς θείας παραβεβηκὼς ἐντολὰς, ταύταις ταῖς ἀραῖς περιπέσῃς, καὶ δορυάλωτος γενόμενος, τὸν τῆς δουλείας δέξῃ ζυγόν· εἶτα σώΦρονι χρησάμενος λογισμῷ, τὰς τῆς δουλείας αἰτίας ἐπιζητήσῃς, καὶ ἐξιλεώσῃ τὸν νομοθέτην, οἴκτῳ χρώμενος ἐπανάξει σε, καὶ τιὼ πατρῴαν ἀποδώσει σοι γῆν. καὶ τᾶτο πολλάκις γεγένηται. καὶ διδάσκει σαΦῶς καὶ τῶν Κριτῶν ἡ βίβλος, καὶ τῶν Βασιλειῶν καὶ τῶν Παραλειπομένων ἡ ἱστορία. ὕστερον μέντοι κατὰ τᾶ Σωτῆρος λυτρήσαντες, εἰς ἅπασαν μὲν γῆν καὶ θάλατταν διεσπάρησαν· τετρακοσίων δὲ διελήλυθότων ἐτῶν, οὐκ ἔτυχον ἀνακλήσεως.

» ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ πάλιν σωάξει σε ἐκ
» πάντων τῶν ἐθνῶν. Ταῦτα γέγονεν ἐπὶ
Κύρου τᾶ Καμβύσου, ὅτε καὶ τιὼ ἀπὸ Βα-
βυλῶνος αὐτοῖς ἐπανῆκεν ἐπάνοδον· νοητῶς δὲ τοῖς πιστεύσασι γέγονεν ἀληθῶς.
Δ αὐτὸς γὰρ ἰάσατο τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ ἠλέησεν ἡμᾶς, καὶ σωήγαγεν ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, εἰς ἃς ἐσκόρπισεν ἡμᾶς· οὐκ αὐτᾶ τᾶτο θελήσαντος, ἀλλ' ἡμῶν τᾶτο προειλομένων, αὐτὸς σωεχώρησε· καὶ συναγαγὼν δέδωκεν ἡμῖν τιὼ γιὼ, ἣν ἐκληρονόμησαν οἱ πατέρες ἡμῶν, καθαρίσας ἡμᾶς τῷ λατρῷ τῆς παλιγγενεσίας. (2)

δ. Ἐὰν ᾖ ἡ διασπορά σου ἀπ' ἄκρου τᾶ οὐρανᾶ ἕως ἄκρου τᾶ οὐρανᾶ, ἐκεῖθεν σωάξει σε Κύριος ὁ Θεός σου, καὶ
Ε ἐκεῖθεν λήψεταί σε Κύριος ὁ Θεός σου.
ε. Καὶ εἰσάξεισε Κύριος ὁ Θεός σου εἰς τιὼ γιὼν, ἣν ἐκληρονόμησαν οἱ πατέρες σου· καὶ κληρονομήσεις αὐτιὼν, καὶ εὖ σε ποιήσει, καὶ πλεονασόν σε ποιήσει ὑπὲρ τοὺς πατέρας σου.

Ζ ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Μᾶλλον ἐκ τούτου τᾶ ῥητᾶ ἀπαλώμενοι ἐλπίζουσιν οἱ Ἰουδαῖοι κρατεῖν τῆς γῆς αὐτῶν, πάντα πρὸς τὸ γράμμα νοοῦντες.

ς. Καὶ περικαθαριεῖ Κύριος τιὼ καρδίαν σου, καὶ τιὼ καρδίαν τοῦ σπέρματός σου, ἀγαπᾶν Κύριον τὸν Θεόν-σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, ἵνα ζήσῃς σὺ καὶ τὸ

(1) Ἵνα καὶ ἐχθροῖς καὶ Φίλοις χρησίμους κατασκεύάσῃ. σὺν τῇ 18. Ὁμιλ. τῇ εἰς τὸ 5. κεΦ. τᾶ Ματθ. ὅπου τότε ἀπὸ τᾶ, τὸ μὴ ἀντιστῶναι, ἄχρι τᾶ, τοὺς ἐχθροὺς, καὶ τὰ ἀπὸ τᾶ, διὰ τῆς ἀνεξικακίας, ἄχρι τέλους, μόνα κεῖται.

(2) Τὰ αὐτὰ κατ' ἐπιτομιὼ καὶ ὁ Προκόπ. σὺν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

ζ. τὸ σπέρμα σε. Καὶ δώσει Κύριος ὁ Θεός σε τὰς ἀρὰς ταύτας ἐπὶ τὺς ἐχθρύς σε, καὶ ἐπὶ τὺς μισῦντάς σε, οἳ ἐδίωξάν σε.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ἄγει ἐπὶ μετάνοιαν, σωτηρίας χάριν τῆς ἡμῶν. διὰ τῦτό φησιν· ἐὰν μετανοήσῃς, περικαθαριεῖ » Κύριος τὸν καρδίαν σε, καὶ τὸν καρδίαν » τῦ σπέρματός σε.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἵνα ζῇς σύ. ζωὴ γὰρ αἰώνιος τὸ εἶναι καθαρὺς τῇ καρδίᾳ, καὶ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ἀδιστάκτως. ὅτε καὶ δώσει τὰς ἀρὰς ἐπὶ τὺς ἐχθρὺς ἡμῶν, Ψαλ. 53. 7, 5. ἵνα ψάλλωμεν· ἐξομολογήσομαί σοι Κύριε, » ὅτι ἐκ πάσης θλίψεως ἐῤῥύσω με, καὶ ἐν » τοῖς ἐχθροῖς με ἐπεῖδεν ὁ ὀφθαλμός με· » καὶ, αὐτὸς ἀποστρέψει τὰ κακὰ τοῖς ἐχθροῖς με, δηλαδὴ τοῖς νοητοῖς.

η. Καὶ σὺ ἐπιστραφήσῃ καὶ εἰσακύσῃ τῆς φωνῆς Κυρίυ τῦ Θεῦ σε, καὶ ποιήσεις τὰς ἐντολὰς αὐτῦ, ἃς ϑ. ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον. Καὶ πολυορίσει σε (1) Κύριος ὁ Θεός σε ἐν παντὶ ἔργῳ τῶν χειρῶν σε, καὶ ἐν τοῖς ἐκγόνοις τῆς κοιλίας σε, καὶ ἐν τοῖς ἐκγόνοις τῶν κτηνῶν σε, καὶ ἐν τοῖς γεννήμασι τῆς γῆς σε, ὅτι ἐπιστρέψει σε Κύριος ὁ Θεός σε τῦ φραινθῆναι ἐπὶ σὲ εἰς ἀγαθὰ, καθότι ἐφράν- ι. ϑη ἐπὶ τοῖς πατράσι σε· Ἐὰν εἰσακύσῃ τῆς φωνῆς Κυρίυ τῦ Θεῦ σε, φυλάσσεσθαι καὶ ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτῦ, καὶ τὰ δικαιώματα αὐτῦ, καὶ τὰς κρίσεις αὐτῦ τὰς γεγραμμένας ἐν τῷ βιβλίῳ τῦ νόμυ τύτυ· ἐὰν ἐπιστραφῇς ἐπὶ Κύριον τὸν Θεόν σε ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σε, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σε.

ια. Ὅτι ἡ ἐντολὴ αὕτη, ἣν ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, ὐχ ὑπέρογκός ἐσιν, ὐδὲ μακρὰν ἀπὸ σῦ ἐσίν. ιβ. Οὐκ ἐν τῷ ὐρανῷ ἄνω ἐσὶ, λέγων, τὶς ἀναβήσεταί ἡμῶν εἰς τὸν ὐρανὸν, καὶ λήψεταί ἡμῖν αὐτὴν, καὶ ἀκύ- ιγ. σαντες αὐτὴν ποιήσομεν; Οὐδὲ πέραν τῆς θαλάσσης ἐσὶ, λέγων, τὶς διαπεράσει ἡμῖν εἰς τὸ πέρας τῆς θαλάσσης, καὶ λήψεταί ἡμῖν αὐτὴν, καὶ ἀκύσαντες αὐτὴν ποιήσομεν;

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Φησὶν ὁ Ἰωάν- 1. Ἰωάν. 5. 3. νης ὁ τῆς βροντῆς· καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτῦ Ματθ. 11. 30. βαρεῖαί ὐκ εἰσί· καὶ ὁ Χριστὸς, ὁ ζυγός με χρηστός ἐσι, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐπέδειξε δὲ καὶ τῆς τῶν νόμων φυλακῆς τὴν ὐκολίαν· ἡ ἐντολὴ γάρ φησιν αὕτη, ἣν ἐγὼ ἐντέλλομαί- » σοι σήμερον, ὐχ ὑπέρογκος, ὐδὲ μακραν- » ἐσιν ἀπὸ σῦ. ὐκ ἐν τῷ ὐρανῷ ἐσὶ, λέγων, » τὶς ἀναβήσεταί εἰς τὸν ὐρανὸν, καὶ λή- » ψεταί ἡμῖν αὐτὴν, καὶ ἀκύσαντες αὐτὴν » ποιήσομεν; ὐδὲ πέραν τῆς θαλάσσης, λέ- » γων, τὶς διαπεράσει εἰς τὸ πέραν τῆς θα- » λάσσης, καὶ λήψεταί ἡμῖν αὐτὴν, καὶ ποιήσομεν; ὅτε πλερῶν σοι, φησὶ, χρεία εἰς πλῆσιν, ὅτε πλοίων εἰς ἀποδημίαν, ἵνα διδαχθῆς τὸ πρακτέον.

ιδ. Ἐγγύς σε ἐσὶ τὸ ῥῆμα σΦόδρα ἐν τῷ στόματί σε, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σε, καὶ ἐν ταῖς χερσί σε αὐτὸ ποιεῖν.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἀλλ' ἐγγύς σε τὸ ῥῆ- » μα σΦόδρα ἐν τῷ στόματί σε, καὶ ἐν τῇ καρ- » δίᾳ σε, καὶ ἐν ταῖς χερσί σε ποιεῖν αὐτό. Δηλοῖ δὲ διὰ μὲν τῦ στόματος, τὴν τῶν θείων λογίων μελέτην· διὰ δὲ τῆς καρδίας, τὴν τῆς ψυχῆς προθυμίαν· διὰ δὲ τῶν χειρῶν, τὴν πρᾶξιν τῶν ἐντολῶν. ταύτῃ τῇ μαρτυρίᾳ καὶ ὁ θεῖος ἐχρήσατο Παῦ- » λος· ἐὰν γάρ φησιν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ σό- » ματί σε Κύριον Ἰησῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ » καρδίᾳ σε, ὅτι ὁ Θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ » νεκρῶν, σωθήσῃ. καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται » εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. τέθεικε δὲ καὶ τῆς τῶν νόμων φυλακῆς, καὶ τῆς παραβάσεως τὰ ἆθλα, καὶ τὴν ζωὴν, καὶ τὸν θάνατον. Ρωμ. 10. 9, 10.

» ** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἐγγύς σε ἐσὶ τὸ ῥῆ- » μα ἐν τῷ στόματί σε, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σε. » καὶ ὁ Κύριος δὲ ἡμῶν, ἡ βασιλεία τῦ Θεῦ, Λουκ. 17. 21. » φησὶν, ἐντὸς ὑμῶν ἐσί. τὰ μὲν ὄν κρείττονα, καὶ δι' ὧν ἡ σωτηρία, ἐγγὺς ἡμῶν ἐσὶ καὶ ἐντός· τὰ δὲ ἐναντία, ἡμῖν πόρρωθεν ἔρχεται, ἐκλὸς ἡμῶν τυγχάνοντα. ὐ γὰρ τῇ κατασκυῇ ἡμῶν ἐνυπάρχει ἡ ἁμαρτία, ἀλλ' ὕσερον ἐπιγεγένηται.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Παγκάλως καὶ τὰς εἰς μετάνοιαν ὑφηγήσεις ποιεῖται, αἷς διδασκόμεθα μεθαρμόζεσθαι τὸν βίον ἐξ ἀναρμοσίας εἰς τὴν ἁμείνω μεταβολήν. Φησὶ γὰρ, ὅτι τὸ πρᾶγμα ὐχ ὑπέρογκόν ἐσιν, ὅτε κατὰ τὸν αἰθέρα ἀνωτάτω, καὶ ἐκατοντάδας τῆς μεγάλης θαλάττης, ὡς ἀδυνατῆσαι λαβεῖν· ἀλλ' ἔσιν ἐγγυτάτω, τρισὶ μέρεσι τῶν καθ' ἡμᾶς συνδιαιτώμενον, στόματι, καὶ καρδίᾳ, καὶ χερσὶ διὰ συμβόλων, λόγοις καὶ βουλαῖς καὶ πράξεσι. λόγυ μὲν στόμα σύμβολον, καρδία δὲ βουλευμάτων, πράξεων δὲ χεῖρες, ἐν οἷς τὸ εὐδαιμονεῖν ἐσίν. ὅταν μὲν γὰρ οἷος ὁ λόγος, τοιάδε ἡ γνώμη, καὶ οἷον τὸ βούλευμα, τοιάδε ἡ πρᾶξις, ἐπαινετὸς καὶ τέλειος ὁ βίος· ὅταν δὲ σασιάζῃ ταῦτα πρὸς ἀλλήλοις, ἀτελής τε καὶ ψεκτός. εἰ μή τις τῆς ἁρμονίας ταύτης ἐπιλάθοιτο, εὐαρεστήσει Θεῷ, γενόμενος ὁμοῦ καὶ θεοφιλὴς καὶ φιλόθεος.

ιε. Ἰδοὺ δέδωκα πρὸ προσώπυ σε σήμερον τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν.

ΩΡΙΓΕ-

(1) Πολυωρήσει σε. ἡ τῦ Ἀλδ. ἐκδ. ἐν ταῖς σημειώσ. τῆς ἐν Φραν.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Ἐὰν λέγηται αὐ
» τῷ νόμῳ· δέδωκα πρὸ προσώπου σου τὴν
Ἰωάν. ιι. 25. ζωὴν, περὶ τοῦ εἰπόντος, ἐγώ εἰμι ἡ ζωὴ, ταῦτά φησιν ἡ Γραφὴ, καὶ περὶ τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ θανάτου. ὧν τὸ ἕτερον ἕκαστος ἡμῶν δι' ὧν πράττει ἀεὶ ἐκλέγεται.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Οὐκοῦν τὸ μὲν ἀγαθὸν καὶ ἡ ἀρετή ἐστιν ἡ ζωὴ, τὸ δὲ κακὸν καὶ ἡ κακία ὁ θάνατος.

» ** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ἰδοὺ τέθεικα πρὸ
» προσώπου ὑμῶν, φησὶ, τὸν θάνατον καὶ τὴν ζωήν. Πειράζει σε ὁ Κύριος ἐκλέξασθαι τὴν ζωήν· συμβουλεύει σοι ὡς πατὴρ παιδὶ θεὸς τῷ Θεῷ.

» ** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ἔθηκα πρὸ προσώ-
» που σου τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον, τὸ ἀγα-
» θὸν καὶ τὸ κακόν· δύο φύσεις ἀντικειμένας ἀλλήλαις· ἀντισάθμησον αὐτὰς ἐπὶ τοῦ οἰκείου σεαυτοῦ κριτηρίου· ζυγοστάτησον ἀκριβῶς τί σοι λυσιτελέστερον, τὴν πρόσκαιρον ἐλεύθερον ἡδονὴν, καὶ δι' αὐτῆς τὸν αἰώνιον λαβεῖν θάνατον, ἢ τὴν ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς ζωῆς ἐλόμενον κακοπάθειαν, ταύτῃ προξενῶ χρήσασθαι τῆς αἰωνίου τρυφῆς.

ις. Ἐὰν δὲ εἰσακούσητε τὰς ἐντολὰς Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον, ἀγαπᾶν Κύριον τὸν Θεόν σου, πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ φυλάσσειν τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, καὶ τὰς κρίσεις αὐτοῦ, καὶ ζήσεσθε, καὶ πολλοὶ ἔσεσθε, καὶ εὐλογήσει σε Κύριος ὁ Θεός σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ, εἰς ἣν πο-
ις. ρεύῃ ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν. Καὶ ἐὰν μεταστῇ ἡ καρδία σου, καὶ μὴ εἰσακούσῃς, καὶ πλανηθεὶς προσκυνήσεις Θεοῖς ἑτέροις καὶ λατρεύσεις αὐτοῖς,
ιη. Ἀναγγελῶσοι σήμερον, ὅτι ἀπωλείᾳ ἀπολεῖσθε, καὶ ὡς μὴ πολυήμεροι γένησθε ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς Κύριος ὁ Θεὸς δίδωσί σοι, εἰς ἣν ὑμεῖς διαβαίνετε τὸν Ἰορδάνην ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν.

ιθ. Διαμαρτύρομαι ὑμῖν σήμερον τόν τε οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον δέδωκα πρὸ προσώπου ὑμῶν, τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν κατάραν. ἔκλεξαι τὴν ζωήν, ἵνα ζήσῃς σὺ καὶ τὸ σπέρμα σου.

Α ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Διατὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν διαμαρτύρασθαι προσετάχθη; Οὐκ ἐπειδὴ ἔμψυχα ταῦτα καὶ λογικά, ἀλλ' ὅτι πάντων ἐστὶ τῶν κτισῶν περιεκτικά. τοῦτο
» καὶ Ἡσαΐας ὁ προφήτης πεποίηκεν. ἄκουε Ἡσ. ι. 2.
» γάρ φησιν οὐρανὲ, καὶ ἐνωτίζου γῆ, ὅτι Κύ-
» ριος ἐλάλησε. τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Ἱερεμίας·
» ἐξέστη γάρ φησιν ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τούτῳ, καὶ Ἱερ. ἀ. 12.
» ἔφριξεν ἐπὶ πλεῖον ἡ γῆ, λέγει Κύριος.
ἐπειδὴ γὰρ εἰς μαρτυρίαν αὐτὰ τῆς ἀπει-
Β λῆς ὁ νομοθέτης ἐκάλεσεν, εἰκότως μετὰ τὴν τῶν νόμων παράβασιν, καὶ φρίξαι λέγεται καὶ ἐκλιῶαι. ὅτω καὶ ὁ Ἰακὼβ καὶ
» ὁ Λάβαν τὸν βουνὸν ὠνόμασαν, βουνὸν τῆς Γεν. λα. 47.
μαρτυρίας· καὶ Ἀβραὰμ ὁ πατριάρχης, καὶ Ἀβιμέλεχ τῶν Γεραρῶν ὁ βασιλεύς,
» φρέαρ τὸ ὅρκου, ὡς ἐκεῖ μετ' ὅρκου ποιη- Γεν. κα. 31.
σάμενοι τὰς συνθήκας.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀμέλει διὰ τοῦτο,
παραβάντων αὐτῶν καὶ εἰδωλολατρευσάν-
Γ των, εἰς τοὺς Κρητᾶς (1) εὐκαίρως ὁ συγ-
» γραφεὺς ἐπιμέμνηται, λέγων· καὶ χεὶρ Κρητ. α. 12.
» Κυρίου ἐπ' αὐτὴν, καὶ τὰ ἑξῆς.

κ. Ἀγαπᾶν Κύριον τὸν Θεόν σου, εἰσακούειν τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ κολλᾶσθαι αὐτῷ, ὅτι τοῦτο ἡ ζωή σου καὶ ἡ μακρότης τῶν ἡμερῶν σου, κατοικεῖν σε ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς ὤμοσε Κύριος τοῖς
Δ πατράσι σου Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ δοῦναι αὐτοῖς.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὅρος θανάτου βίου κάλλιστος ἔτος, ἔρωτι καὶ φιλίᾳ Θεοῦ ἀσάρκῳ καὶ ἀσωμάτῳ κατεχῆσθαι.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τοῦτο ἄν ἐστὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ· ὥσπερ οὖν τὸ ξύλον τοῦ θανάτου ἡ παρακοή.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐ γὰρ ὁ ἐπικυλισμὸς τό-
Ε των τῶν ἡμερῶν μακρότητα ζωῆς τῷ σο-
φῷ ἀπαρτίζει. ἀλλὰ γὰρ καὶ ταύτας ἐκδῶσαι πούδων, τρόπον τινὰ δυσχεραίνει,
» λέγων· οἴμοι ὅτι ἡ παροικία μου ἐμακρύ- Ψαλ. ριθ. 5.
νθη. ὀκνῶν (2) τὸ ἀγαθὸν τῆς ζωῆς, καὶ μακρὸν τῶν ἡμερῶν τοῦ δικαίου κατὰ χρόνον προσήκει νοεῖν. οἱ πάντες οἱ πολυχρόνιοι μακρώσιν ἡμέραν, ἀλλ' οἱ μεγαλύνοντες αὐτὰς τῷ μεγέθει τῆς κα-
λῆς πράξεως. διὸ καὶ ὁ Ἰακὼβ ὥσπερ ἐξο-
Ζ» μολογούμενος, φησὶν· αἱ ἡμέραι μου μικραὶ Γεν. μζ. 9.
» καὶ πονηραί.

ΚΕΦ. ΛΑ.

α. Καὶ συνετέλεσε Μωϋσῆς λαλῶν πάντας τοὺς λόγους τούτους πρὸς πάντας υἱοὺς Ἰσραήλ.

β. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, ἑκατὸν Η καὶ εἴκοσι ἐτῶν ἐγώ εἰμι σήμερον· οὐ δυνήσομαι ἔτι εἰσπορεύεσθαι καὶ ἐκπορεύεσθαι. Κύριος δὲ εἶπε πρός με, οὐ διαβήσῃ τὸν Ἰορδάνην τοῦτον.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπειδήποτε παρέσῃ τῷ Φαραὼ ὀγδοήκοντα ἐτῶν ὢν, τεσσαράκοντα δὲ ἔτη ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐποίησε. τὰ γὰρ ἐν

(1) Ἐν τοῖς Κρησὶν λέγεται, καὶ χεὶρ, κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Οὐκων. καταλληλ. ἄλλως γὰρ προσθετέον τὴν ἄρνησιν· οὐ κατὰ χρόνον.

Αἰγύπτῳ σημεῖα, ἤγουν ἀφ' ἧς ἡμέρας συνέτυχον οἱ περὶ Μωϋσῆν τῷ Φαραῷ, ἕως τῆς τῶν πρωτοτόκων τελευτῆς τεσσαράκοντα ἡμέραι διῆλθον. ὅτε οὖν ὁ ἀμνὸς ἐσφάζετο, καὶ ἐξῆλθον ἐξ Αἰγύπτου, τότε καὶ τῇ ἑξῆς ἔφαγον τὰ ἄζυμα. ἔστι δὲ οὕτω· μία ἡμέρα, ἐν ᾗ συνέτυχον Φαραῷ οἱ περὶ Μωϋσῆν· δευτέρᾳ εὐθὺς τῇ ἑξῆς διεσπάρη ὁ λαὸς συλλέξαι ἄχυρα· τρίτῃ τῇ ἑξῆς ἦλθον καταβοῶντες πρὸς Φαραὼ, διὰ τὸ ἀπαιτεῖσθαι ἄχυρον· τετάρτῃ τῇ ἑξῆς, εὐξάμενος Μωϋσῆς ἐκ προστάγματος τοῦ Θεοῦ, εἶπε τῷ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐξάξει ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἐξ Αἰγύπτου· πέμπτῃ εὐθὺς οἱ περὶ Μωϋσῆν εἰσῆλθον πρὸς Φαραὼ, ὅτε ἐποίησε τὴν ῥάβδον ὄφιν· ἕκτῃ τῇ ἑξῆς, τὸ ὕδωρ εἰς αἷμα· εἶτα ἀνεβάλοντο τὰς μέσας ἡμέρας, ὅ ἐστι δωδεκάτη καὶ δεκάτη τρίτη· τότε ἀνέβη ὁ βάτραχος· δεκάτῃ τετάρτῃ ἀπέθανον οἱ βάτραχοι· δεκάτῃ πέμπτῃ, σκνῖπες· δεκάτῃ ἕκτῃ συνέτυχον οἱ περὶ Μωϋσῆν Φαραῷ· δεκάτῃ ἑβδόμῃ ἡ κυνόμυια ἦλθε· δεκάτῃ ὀγδόῃ ἀπέστη ἡ κυνόμυια· δεκάτῃ ἐννάτῃ ἐθανατώθη τὰ κτήνη· εἰκοστῇ ἀναζέουσι φλυκτίδες· εἰκοστῇ πρώτῃ ἀπειλεῖ τῆς ἑπομένης χαλάζης αὔριον· εἰκοστῇ δευτέρᾳ ἡ χάλαζα· εἰκοστῇ τρίτῃ ἡ ἀκρίς· εἰκοστῇ τετάρτῃ ἕως τῆς εἰκοστῆς ἑβδόμης τὸ τριήμερον σκότος. λοιπὸν ὁ πρῶτος μὴν, ὡς ὁ Κύριός φησιν ἐν τῷ δω-
Ἐξόδ. 12.2,3. δεκάτῳ ἀριθμῷ τῆς Ἐξόδου, ὁ μὴν οὗτος
» ἀρχὴ μηνῶν. λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ,
» λέγων, τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τούτου λαβέ-
» τωσαν ἕκαστος πρόβατον· ὅ ἐστι τριακοστὴ ἕκτη ἡμέρα. εἶτα μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἔσφαξαν τὸ πρόβατον, καὶ ἔφαγον ὀψέ· ὡς εἶναι τῇ τεσσαρακοστῇ καθ' ἣν ἐθανατώθησαν τὰ πρωτότοκα Αἰγύπτου περὶ μέσας νύκτας. τότε ἐξῆλθον οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ.

γ. Κύριος ὁ Θεὸς ὁ προπορευόμενος πρὸ προσώπου σου, αὐτὸς ἐξολοθρεύσει τὰ ἔθνη ταῦτα πρὸ (1) προσώπου σου, καὶ κατακληρονομήσεις αὐτούς· καὶ Ἰησοῦς ὁ προπορευόμενος πρὸ προσώπου σου, καθὰ ἐλάλησε Κύριος.
δ. Καὶ ποιήσει Κύριος αὐτοῖς, καθὼς ἐποίησε Σηὼν καὶ Ὤγ τοῖς δυσὶ βασιλεῦσι τῶν Ἀμορραίων, οἳ ἦσαν πέραν τοῦ Ἰορδάνου, καὶ τῇ γῇ αὐτῶν, κα-
ε. θότι ἐξωλόθρευσεν αὐτοὺς, Καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς Κύριος ἐνώπιον ὑμῶν· καὶ ποιήσετε αὐτοῖς, καθὰ ἐνετειλά-
ϛ. μην ὑμῖν. Ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε, μὴ φοβοῦ, μηδὲ δειλία, μηδὲ πτοηθῇς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν· ὅτι Κύριος ὁ Θεός σου ὁ προπορευόμενος μεθ' ὑμῶν ἐν ὑμῖν, οὐ μή σε ἀνῇ, οὐδ' οὐ μή σε ἐγκαταλίπῃ.

ζ. Καὶ ἐκάλεσε Μωϋσῆς Ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ ἐναντίον παντὸς Ἰσ-
A ραὴλ, ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε, σὺ γὰρ εἰσελεύσῃ πρὸ προσώπου τοῦ λαοῦ τούτου εἰς τὴν γῆν, ἣν ὤμοσε Κύριος τοῖς πατράσιν ὑμῶν δοῦναι αὐτοῖς, καὶ σὺ κατακληρονομήσεις αὐτούς.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ἐπειδὴ ἄριστος ὢν ὁ φοιτητὴς αὐτοῦ καὶ μαθητὴς τῶν ἀξιεράστων ἠθῶν Ἰησοῦς, ἄρχων ἐδοκιμάσθη κριτηρίοις θείοις, οὐχ ὥσπερ ἂν
B ἔνιοι ἐπὶ τῷ μὴ τοὺς υἱοὺς ἢ τοὺς ἀδελφοὺς αἱρεθῆναι κατήφησε Μωϋσῆς, ἀλλ' ὑποπλησθεὶς ἀλέκτου χαρᾶς, ὅτι μελλήσει τὸ ἔθνος ἐπιτρόπῳ χρῆσθαι τὰ πάντα ἀρίστῳ· καλὸν γὰρ καὶ ἀγαθὸν ἐξ ἀνάγκης ᾔδει τὸν εὐάρεστον Θεῷ· λαβόμενος τῆς τούτου δεξιᾶς, παράγει μὲν αὐτὸν εἰς ἠθροισμένον τὸ πλῆθος, μηδὲν περὶ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς εὐλαβηθεὶς, ἀλλὰ ταῖς ἀρχαίαις εὐφροσύναις νέας ἑτέρας προσειληφὼς, ἐκ
Γ τῆς κατὰ ψυχὴν εὐθυμίας φαιδρὸς καὶ γεγηθὼς, φησίν· ἐμοὶ μὲν ἀπαλλάττεσθαι καιρὸς ἤδη τῆς ἐν σώματι ζωῆς· ὁ δὲ τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς διάδοχος οὗτός ἐστιν αἱρεθεὶς ὑπὸ Θεοῦ. καὶ τὰ χρησθέντα λόγια τῆς δοκιμασίας εὐθὺς ἐξεῖπεν, οἷς ἐπίστευσαν. καὶ πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἀποβλέψας, ἀνδραγαθίζεσθαι παραινεῖ καὶ σφόδρα ἰσχύειν ἐν ταῖς εὐβουλίαις, ἀγαθὰς μὲν γνώμας εἰσηγούμενον, ἀνενδότοις δὲ καὶ ἐῤῥωμένοις
Δ λογισμοῖς τὰ γνωσθέντα καλῶς τελειοῦντα. καὶ ταῦτ' ἔλεγεν ἴσως οὐ δεομένῳ παραινέσεως, ἀλλὰ τὸ φιλάλληλον καὶ φιλοεθνὲς πάθος οὐ στέγων· ὑφ' οὗ τρόπον τινὰ κεντριζόμενος, ἃ συνοίσειν ἐνόμιζεν ἀπεγύμνου. ἦν δὲ καὶ χρησμὸς αὐτῷ παρακαλέσαι τὸν διάδοχον, καὶ εὐθαρσέστατον ἀπεργάσασθαι πρὸς τὴν τοῦ ἔθνους ἐπιμέλειαν, τὸ βάρος μὴ καταδείσαντα τῆς ἀρχῆς, ἵνα τοῖς ἔπειτα γένηται κανὼν καὶ νόμος ἅπασιν ἡγε-
E μόσι, πρὸς παράδειγμα Μωϋσῆν ἀποβλέπουσι· καὶ μηδεὶς φθονῇ βουλευμάτων ἀγαθῶν τοῖς διαδόχοις, ἀλλ' ὑποθήκαις καὶ παραινέσεσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἀλείφωσι καὶ συγκροτῶσι.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Συνεσταλμένου δὲ ὥσπερ Μωϋσέως, καὶ ἐκ μέσου λοιπὸν γεγονότος, ἀνέφυ τρόπον τινὰ, καὶ καθηγητὴς ἐφ' ἡμᾶς ἀνεδείχθη Χριστός· δι' οὗ καὶ ἐν ᾧ εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν εἰσκεκομισμέ-
Z νοι, τὴν τοῖς ἀπεράντοις αἰῶσι συντρέχουσαν εὐημερίαν ἀποληψόμεθα, τὴν εὐαγῆ καὶ ὁσίαν καὶ ἁπάσης κακίας ἀπηλλαγμένην διαβιοῦντες ζωήν.

η. Καὶ Κύριος ὁ συμπορευόμενός σοι μετὰ σοῦ, οὐκ ἀνήσει σε, οὐδ' οὐ μὴ ἐγκαταλίπῃ σε. μὴ φοβοῦ, μηδὲ δειλία.

** ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτι δὲ συναθλήσε-
H ται καὶ συνεργάσεται πρὸς πᾶν ὁτιοῦν ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ καθ' ἡμᾶς γεγονότι τῷ υἱῷ, καθίστησιν ἐναργὲς, προστεθεικὼς Μωϋσῆς· καὶ

(1) Ἀπό. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

" καὶ Κύριος ὁ συμπορευόμενος μετὰ σοῦ οὐκ A
" ἀνήσει σε, οὐδ' ὁ μὴ ἐγκαταλίπῃ σε.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Παναληθὴς μὲν ὄν ὁ ψόγος, καὶ ἄμαχον ἔχει τὴν ἐξουσίαν· ἐπείπερ ἐστὶ κατὰ Φύσιν Θεός· ἐπικαρεῖσθαι δὲ λέγεται παρὰ τοῦ πατρὸς διὰ τὸ ἀνθρώπινον· πρέποντος τοῦ λόγου, καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ πράγματος τῷ τῆς οὐλαίας σχήματι, καὶ τῷ τρόπῳ τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας.

θ. Καὶ ἔγραψε Μωϋσῆς πάντα τὰ ῥήματα τοῦ νόμου τούτου εἰς βιβλίον, B καὶ ἔδωκεν αὐτὸ τοῖς ἱερεῦσιν υἱοῖς Λευὶ τοῖς αἴρουσι τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης Κυρίου, καὶ τοῖς πρεσβυτέροις υἱῶν Ἰσραήλ.

ι. Καὶ ἐνετείλατο Μωϋσῆς αὐτοῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγων, μετὰ ἑπτὰ ἔτη ἐν καιρῷ ἐνιαυτοῦ ἀφέσεως
ια. ἐν ἑορτῇ σκηνοπηγίας, Ἐν τῷ συμ- Γ
πορεύεσθαι πάντα Ἰσραὴλ ὀφθῆναι ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἂν ἐκλέξηται Κύριος, ἀναγνώσεσθε τὸν νόμον τοῦτον ἐναντίον παντὸς Ἰσραὴλ εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν,

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τί δήποτε μετὰ ἑπτὰ ἔτη προσέταξεν ὁ νομοθέτης ταύτῃ αὐτοῖς ἀναγνωσθῆναι τὴν βίβλον; Οὐκ ἦγον σχολὴν πολεμοῦντες, καὶ τὰς πόλεις πολιορκοῦντες· καὶ μέντοι καὶ μετὰ τὴν νίκην, κατὰ φυλὰς τὴν γῆν μεριζόμενοι, καὶ κατὰ πατριὰς, καὶ καθ' ἕνα· εἶτα οἰκοδομοῦντες, καὶ γεωργοῦντες, καὶ τἆλλα ποιοῦντες, ὅσα πράττειν ἀνάγκη τοὺς ξένης γῆς τὴν δεσποτείαν παρειληφότας. τοῦτο χαρίν τῷ ἑβδόμῳ ἔτει, μετὰ τὴν τούτων ἀπαλλαγὴν, προσέταξε γενέσθαι τὴν ἀνάγνωσιν.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ὅτι γὰρ ἔμελλον πολλοὶ καὶ οὐκ ὀλιγοστοὶ παρίππους χρόνοι, ἄχρις ἂν ἐπιλάμψῃ Χριστὸς, καὶ ὁ τῆς ἀνθρωπήσεως ἀναδειχθείη καιρὸς, ἀναμάθοι τις ἂν διά γε τοῦ δεῖν δὶς ἑπτὰ ἐτῶν ποιεῖν τὴν ἀνάγνωσιν. ὁ γὰρ ἑπτὰ ἀριθμὸς, πληθύος ἂν εἴη σημαντικὸς παρὰ τῇ θεοπνεύστῳ Γραφῇ, [κατ' ἐκεῖνο δὲ οἶμαι-
Ἰερ. 15. 9. " που, τὸ, σεῖρα δὲ ἔτεκεν ἑπτά· καὶ πάλιν,
" μὴ καταπισούσης τῷ ἐχθρῷ σου εἰς τὸν
Παροιμ. 26. " αἰῶνα· ἑπτὰ γάρ εἰσι πονηρίαι ἐν καρδίᾳ
25. " αὐτοῦ. Ἔφη δέ που καὶ ὁ Παροιμιαστής· ἑπτά-
Παροιμ. 24. κις πεσεῖται ὁ δίκαιος, καὶ ἀναστήσεται.]
16.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐπιλήρει δὲ, ὅτι ἐν ἑτέσι τοῖς ἑπτὰ τοῖς πρὸ τῆς ἀφέσεως, τοῦτέστιν ἐν χρόνοις τῆς πρὸ τῆς ἐπιδημίας, ὁ νόμος οὐκ ἀνεγινώσκετο. ὅμοιον γὰρ τὸ μηδ' ὅλως ἀναγινώσκειν αὐτὸν τῷ μηδὲν δύασθαι νοεῖν, κἂν εἴτις αὐτὸν ἀναγινώσκοι τυχόν. [γνώριμος δὲ, ὡς ἔφην, τότε δὴ γέγονε μικροῖς καὶ μεγάλοις, ὅτε καὶ ὁ τῆς ἀφέσεως ἐνέστη καιρός.]

ιβ. Ἐκκλησιάσατε τὸν λαὸν, τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ ἔκγονα καὶ τὸν προσήλυτον τὸν ἐν πόλεσίσου, ἵνα ἀκούσωσι, καὶ ἵνα μάθωσι φοβεῖσθαι Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν· καὶ ἀκούσονται ποιεῖν πάντας τοὺς λόγους
ιγ. τοῦ νόμου τούτου. Καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν οἳ οὐκ οἴδασιν ἀκούσονται (1) φοβεῖσθαι Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν πάσας τὰς ἡμέρας ἃς αὐτοὶ ζῶσιν ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς ἣν ὑμεῖς διαβαίνετε τὸν Ἰορδάνην
ιδ. ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἰδοὺ ἤγγικασιν αἱ ἡμέραι τοῦ θανάτου σου. κάλεσον Ἰησοῦν, καὶ στῆτε παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἐντελοῦμαι αὐτῷ. καὶ ἐπορεύθη Μωϋσῆς καὶ Ἰησοῦς εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἔστη ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ
ιε. μαρτυρίου. Καὶ κατέβη Κύριος ἐν στύλῳ νεφέλης, καὶ ἔστη παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἔστη ὁ στύλος τῆς νεφέλης ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου.

ις. Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, ἰδοὺ σὺ κοιμᾶσαι μετὰ τῶν πατέρων σου, καὶ ἀναστὰς ὁ λαὸς οὗτος ἐκπορνεύσει ὀπίσω Θεῶν ἀλλοτρίων τῆς γῆς, εἰς ἣν εἰσπορεύεται εἰς αὐτὴν, καὶ ἐγκαταλείψουσί με, καὶ διασκεδάσουσι τὴν διαθήκην μου, ἣν διεθέμην αὐτοῖς.

ΑΔΗΛΟΥ. Σημειωτέον οὗ εἴρηται κατὰ τὴν παλαιὰν ὁ θάνατος κοίμησις. πατέρας δὲ, οὐ τὴν κατὰ σάρκα, ἀλλὰ τὴν πνευματικὴν συγγένειαν λέγει. (2)

ιζ. Καὶ ὀργισθήσομαι θυμῷ αὐτοῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἐγκαταλείψω αὐτοὺς, καὶ ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἔσται κατάβρωμα· καὶ εὑρήσουσιν αὐτὸν κακὰ πολλὰ καὶ θλίψεις. καὶ ἐρεῖ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, διότι οὐκ ἔστι Κύριος ὁ Θεός μου ἐν ἡμῖν εὕρεσάν με τὰ κακὰ
ιη. ταῦτα. Ἐγὼ δὲ ἀποστροφῇ ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, διὰ πάσας τὰς κακίας αὐτῶν, ἃς ἐποίησαν, ὅτι ἐπέστρεψαν ἐπὶ θεοὺς ἀλλοτρίους.

ιθ. Καὶ νῦν γράψατε τὰ ῥήματα τῆς ᾠδῆς ταύτης, καὶ διδάξατε αὐτὰ τοῖς υἱοῖς (3) Ἰσραὴλ, καὶ ἐμβαλεῖτε αὐτὰ εἰς τὸ στόμα αὐτῶν, ἵνα γένη-

(1) Καὶ μαθήσονται. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(2) Τὰ αὐτὰ ἄλλως πως ὁ Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.
(3) Τοὺς υἱούς. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

γένηταί μοι ἡ ᾠδὴ αὕτη εἰς μαρτύριον τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ.

» ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ, γράψατε, καὶ τὰ ἑξῆς ἀναφέρεται κατὰ τὸ δεικτικὸν ἐπὶ τὴν μέλλουσαν λέγεσθαι. (1)

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Γράψατε τὰ ῥήματα τῆς ᾠδῆς ταύτης. Τὸ δεικτικὸν ἐνταῦθα περὶ τοῦ μέλλοντος, ὡς ἐν Εὐαγγελίῳ· ὃς
Ματθ. 5. 19. ἂν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων.

κ. Εἰσάξω γὰρ αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν αὐτῶν, δοῦναι αὐτοῖς γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι· καὶ φάγονται, καὶ ἐμπλησθέντες κορήσουσι, καὶ ἐπιστραφήσονται ἐπὶ Θεοὺς ἀλλοτρίους, καὶ λατρεύσουσιν αὐτοῖς, καὶ παροξυνούσιμε, καὶ διασκεδάσουσι τὴν διαθήκην μου, ἣν διεθέμην αὐτοῖς.

** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Διὰ Μωσέως προϋπισχνεῖται δωρεὰν, διὰ τὴν ὑπάρχουσαν φιλανθρωπίαν, τοῖς σπούδουσιν εἰς σω-
» τηρίαν. Φησὶ γὰρ, καὶ εἰσάξω ὑμᾶς εἰς
» τὴν γῆν ἀγαθὴν, ἣν ὤμοσε Κύριος τοῖς
» πατράσιν ὑμῶν.

κα. Καὶ ἔσται ὅταν εὕρωσιν αὐτὸν κακὰ πολλὰ, καὶ θλίψεις, καὶ ἀντικαταστήσεται ἡ ᾠδὴ αὕτη κατὰ πρόσωπον αὐτῶν μαρτυροῦσα· οὐ γὰρ μὴ ἐπιλησθήσεται ἀπὸ στόματος αὐτῶν, καὶ ἀπὸ στόματος τοῦ σπέρματος αὐτῶν. ἐγὼ γὰρ οἶδα τὴν πονηρίαν αὐτῶν, ὅσα ποιοῦσιν ὧδε σήμερον, πρὸ τοῦ εἰσαγαγεῖν με αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, ἣν ὤμοσα τοῖς πατρά-
κβ. σιν αὐτῶν. Καὶ ἔγραψε Μωϋσῆς τὴν ᾠδὴν ταύτην ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ
κγ. ἐδίδαξεν αὐτὴν τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ. Καὶ ἐνετείλατο Μωϋσῆς τῷ Ἰησοῦ υἱῷ Ναυῆ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε, σὺ γὰρ εἰσάξεις τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὴν γῆν, ἣν Κύριος ὤμοσεν αὐτοῖς, καὶ
κδ. αὐτὸς ἔσται μετὰ σοῦ. Ἡνίκα δὲ συνετέλεσε Μωϋσῆς γράφων πάντας τοὺς λόγους τοῦ νόμου τούτου εἰς βιβλίον
κε. ἕως εἰς τέλος, Καὶ ἐνετείλατο τοῖς Λευΐταις τοῖς αἴρουσι τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης Κυρίου, λέγων,

κς. Λαβόντες τὸ βιβλίον τοῦ νόμου τούτου, θήσετε αὐτὸ ἐκ πλαγίων τῆς κιβωτοῦ τῆς διαθήκης Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν· καὶ ἔσται ἐκεῖ σοὶ εἰς μαρτύριον,

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Σύνες οὖν, ὅπως εἰς ἔν τι μέρος τῆς κιβωτοῦ, καὶ οὐκ ἐν αὐτῷ τῷ μέ-

A σῳ προστέταχεν ἀποκεῖσθαι τὸν νόμον· ὡς ὅσον οὐδέπω παρεσομένων τῶν νέων καὶ διὰ Χριστοῦ θεσπισμάτων, οἷς ἦν ἀνάγκη παραχωρεῖν τὴν ἀρχαιοτέραν ἐντολὴν, μόνον δὲ οὐχὶ καὶ διδόναι τόπον, ἢ ἐκ μέσου χωρεῖν, ἵνα τὸ ἄμεινον ἐπεισφέρηται. οὐκ ἀποβάλλεται μὲν γὰρ τῆς ἁγίας κιβωτοῦ· δεκτὸς γὰρ ἐν ἐκκλησίαις ὁ διὰ Μωϋσέως νόμος· πλὴν οὐκ ἐν πρώτῳ τέθειται τόπῳ. συνεστάλη δὲ ὥσπερ καὶ μεμένηκεν ἐκ πλα-
B γίων παρ' αὐτοῖς, (2) ὡς ἔφην, τοῖς ἀσυγκρίτως ὑπερκειμένοις. τουτέστι τοῖς θείοις τε καὶ εὐαγγελικοῖς θεσπίσμασι· δι' ὧν ἡμᾶς εἰς θεογνωσίαν, καὶ εἰς πᾶσαν εἴδησιν ἀρετῆς πεπαιδαγώγηκεν ὁ Χριστός.

κζ. Ὅτι ἐγὼ ἐπίσταμαι τὸν ἐρεθισμόν σου, καὶ τὸν τράχηλόν σου τὸν σκληρόν. ἔτι γὰρ ἐμοῦ ζῶντος μεθ' ὑμῶν σήμερον, παραπικραίνοντες ἦτε τὰ
Γ πρὸς τὸν Θεόν· πῶς οὐχὶ καὶ ἔσχατον τοῦ θανάτου μου;

κη. Ἐκκλησιάσατε πρός με τοὺς φυλάρχους ὑμῶν, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ὑμῶν, καὶ τοὺς κριτὰς ὑμῶν, καὶ τοὺς γραμματοεισαγωγεῖς ὑμῶν, ἵνα λαλήσω εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν πάντας τοὺς λόγους τούτους· καὶ διαμαρτύρομαι αὐτοῖς τόν τε οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Δ ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπειδὴ τοῖς τῶν ἡγουμένων νεύμασιν ὡς ἐπίπαν πειθαρχεῖ τὸ ὑπήκοον, βούλεται προηγουμένως ὡς πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν τῆς ᾠδῆς τὰ ῥήματα.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἑνωτικὴ γὰρ ἡ Θεοῦ φωνὴ τῶν ὅσοι πειθόμενοι ταῖς αὐταῖς ἀρεταῖς καὶ δόγμασιν ὑποβάλλονται. πρώτους δὲ καὶ κατ' ἐξαίρετον τοὺς προὔχοντας ἀξιοῖ συλλεγῆναι, προσεκτικοὺς αὐτοὺς τῶν
E λεγομένων ἀποτελῶν. τοῖς γὰρ τούτων νεύμασιν ἐχρῆν ἀκολουθεῖν τὸ ὑπήκοον.

κθ. Οἶδα γὰρ ὅτι ἔσχατον τῆς τελευτῆς μου ἀνομίᾳ ἀνομήσετε, καὶ ἐκκλινεῖτε ἐκ τῆς ὁδοῦ ἧς ἐνετειλάμην ὑμῖν, καὶ συναντήσεται ὑμῖν τὰ κακὰ ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν, ὅτι ποιήσετε τὸ πονηρὸν ἔναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ
Z ὑμῶν, παροργίσαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν ὑμῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀποθνήσκει Μωϋσῆς, ὡς ἀπέθανε. καὶ διὰ τοῦτο ἀνομήσουσι μετὰ τὴν Μωϋσέως τελευτὴν, καὶ ἐκκλινοῦσιν ἐκ τῆς ᾠδῆς, ἧς ἐννόμως αὐτοῖς ἐνετείλατο. τότε καὶ συναντήσεται αὐτοῖς τὰ κακὰ γενόμενα ἐπ' ἐσχάτων ἡμερῶν. ταῦτα δὲ περὶ τῶν κατὰ τὴν πρώτην τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν προφητεύει. τότε γὰρ μάλιστα ἐποίη-
H σαν τὸ πονηρὸν, καὶ ἀφῆκαν τολμήσαντες
» τὴν κατ' αὐτοῦ φωνὴν, τὴν, σταύρου σταύρου Ἰωάν. 19. 6.
» αὐτόν· αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον. Λουκ. 23. 18.

λ. Καὶ

(1) Ἐννοητέον πάντως τὸ, ᾠδὴν.

(2) Παραχωρῶν. ἐν Τόμ. 1. μέρ. 1. σελ. 433.

λ. Καὶ ἐλάλησε Μωϋσῆς εἰς τὰ ὦτα πάσης ἐκκλησίας Ἰσραὴλ τὰ ῥήματα τῆς ᾠδῆς ταύτης ἕως εἰς τέλος.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ὠδή ἐσιν ὅσα θεωρίας ἔχεται ὑψηλῆς καὶ θεολογίας. καὶ πάλιν, ᾠδή ἐσι [Φωνὴ] ἔμμελος ἀποδιδομένη ἐναρμονίως χωρὶς τῆς ἐνηχήσεως τῶ ὀργάνω. (1) ὁ γὰρ ἐπιληθήσεται » ἀπὸ σόματος αὐτῶν, καὶ ἀπὸ τῶ σόματος » τῶ σπέρματος αὐτῶν. καὶ τῶτο θαυμασῶς προφητεύεται. εἰσέτι γὰν σήμερον διὰ σόματος αὐτὰ φέρουσιν οἱ Ἰουδαῖοι.

ΚΕΦ. ΛΒ.

α. Πρόσεχε ὐρανὲ, καὶ λαλήσω, καὶ ἀκουέτω γῆ ῥήματα ἐκ τῶ σόματός μω.

**ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ. Εἰ τοῖς σοιχείοις ὁ πρόσεσιν αἴθησις, διατὶ Μωσῆς μὲν ὐρανὸν καὶ γλῶ τῷ λαῷ διαμαρτύρεται, Ἡσαΐας δὲ κατηγορῶν τῶ αὐτῶ λαῶ, τῶτοις ἀκούειν ἐγκελεύεται; (2) Τὰ λεγόμενα πρὸς τὸν ὐρανὸν καὶ τλὼ γλῶ, πρὸς τὰς ἐν αὐτοῖς λέγεται λογικὰς, ὡς τὰ λεγόμενα πρὸς τλὼ πόλιν, πρὸς τὰς πολίτας λέγεται· ὡς τὸ, Ἱερωσαλὴμ Ἱερωσαλὴμ ἡ ἀποκτείνωσα τὰς Προφήτας, καὶ λιθοβολῶσα τὰς » ἀπεσαλμένως πρὸς αὐτλώ. ὁ γὰρ ἡ πόλις ἀπέκτεινε καὶ ἐλιθοβόλησεν, ἀλλὰ οἱ πολῖται. Ματθ. 23. 37.

ΑΔΗΛΟΥ. (3) Σωεκάλει ἐπὶ μάθησιν τῶν ὑπὸ Κυρίω λεγομένων τὰ σωεκτικὰ μέρη τῶ παντὸς κόσμω, ὐρανὸν αὐτὸν, τὸν τὰς θείας δωάμεις ἀπειληφότα, καὶ γλῶ, τὸ τῶν θνητῶν οἰκητήριον. καὶ ὐρανὸν μὲν προσέχειν, γῇ δὲ ἀκούειν παρακελεύεται· ἐπειδήπερ καὶ ἀκοῆς ὀφθαλμοὶ τιμιώτεροι, καὶ ὡς εἷς ὀφθαλμὸς αἱ νοεραὶ πᾶσαν τυγχάνωσι δωάμεις, διορατικαὶ ὄσαι, καὶ ἀκριβέσερον ἥπερ ἡμεῖς ἀντιλαμβανόμεναι τῶν νοητῶν τε καὶ ὁρωμένων· ἢ ἐπειδὴ τὰ θεωτιζόμενα μακροῖς ὕσερον χρόνοις δι' ἔργων ἤμελλε χωρεῖν, τῆς θνητῆς Φύσεως ὀλιγοχρονίω τυγχανώσης, τὰς θείας καὶ ἀθανάτως δωάμεις, ἢ (4) καὶ τὰ διαιωνίζοντα τῶ κόσμω μέρη, ὥσπερ εἰς μαρτυρίαν τῶν ὑπ' αὐτῶ λεγομένων, καὶ ἀποβησομένων μακροῖς ὕσερον χρόνοις πραγμάτων ἀνακαλεῖται, τῷ μηδενὸς ἀνθρώπων διαρκεῖν τλὼ ζωλὼ ἐπὶ τλὼ τῶν θεωτιζομένων ἔκβασιν.

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Θεῶ διὰ Μωϋσέως λαλῶντος καὶ τῶν πάντων ἐπικαλυμένω τὸν ποιητλὼ, τλὼ κλίσιν ἐχρλῶ εἰς ὑπήκοον ἄγεσθαι. μήποτε δὲ καὶ ὡς τῶν τοιῶτων πάλιν αὐτολεξεὶ κεῖται) τὰ δὲ ἑπόμ. ὐ τοῖς ἑκδεδομ. ὐχ εὕρηται. (2) Ἡσ. 1. 2.

(3) Ἀνωνύμω. ὐ σελ. 864. τῶ 3. Τόμ. τῆς εἰς τὰς ψαλ. σειρ. παραπλήσια δὲ τῶτοις καὶ τὰ τῶ Προκοπ. τὰ ὐ τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. (4) Καὶ τὰ, ἄνω τῶ, ἤ. αὐτ.

(5) Λέγομεν δὲ τὰς ἁγίας εἶναι νεφέλας. τὸ γὰρ ἡ ἀληθεύσω ἕως τῶν νεφελῶν ὁ δωύαται ἀναφέρεσθαι ἐπὶ τὰς ἀψύχως νεφέλας, ἀλλὰ κτλ. ὐ τῇ 8. εἰς τὸν Ἱερεμ. ὁμιλ. τῇ ὐ σελ. 173. τῶ 3. Τόμ. τῆς τῶ Ῥω. ἐκδόσ. (6) Κομίσωσιν αὐτ.

(7) Τὰ ἑπόμ. αὐτῶ ὁ κεῖται. ὐ δὲ τῇ 865. σελ. τῶ 3. Τόμ. τῆς εἰς τὰς ψαλ. σειρ. Κυρίλλω ψαλδῶς ἐπιγεγράπται. οἷς καὶ τά δε πρόσκειται· ὑποδοχλώ. ἄτω γὰρ οἱ ἔμπειροι τῶν γηπόνων, μελλόντων ὑετῶν καταῤῥεῖν, ἀρῶσι τλὼ γλῶ, καὶ φιαλῶσιν ἐπιμελῶς τὰ ἐπίδενδρα, πρὸς τὸ μηδὲν δραπετεῦσαι τῶ ὕδατος. ἄτω καὶ ἡμᾶς βέλομαι, φησὶ, μηδὲν τῶν λεγομένων διαλαθεῖν. ὥσπερ δὲ ἡ δρόσος καταπιαίνει τὰ ὐ ἀγρῷ, ἄτω καὶ ὁ θεῖος λόγος κατάφραίνει καρδίαν.

Φωνῶν κατ' Ἰουδαίων προφερομένων, ὐρανὸς εἰκότως ἀνακαλεῖται καὶ γῆ, τὰ καθόλω τῆς οἰκωμένης ἔθνη δηλῶντα, καὶ τῆς ἐν ὐρανοῖς διατριβῆς ἄξια;

δ. Προσδοκάθω ὡς ὑετὸς τὸ ἀπόφθεγμά μω, καὶ καταβήτω ὡς δρόσος τὰ ῥήματά μω.

*ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ ἠρεμαῖον καὶ μὴ κατασύρων τῶν ῥημάτων δηλῶν καλὰ βραχὺ δωόντων, καὶ τλὼ καρδίαν ἀπαλωτέραν πρὸς καρποφορίαν ἐργαζομένων, δρόσον ταῦτα καλεῖ. ὁποία καὶ ἡ καταβαίνωσα κατὰ Δαβὶδ ἐπὶ τὰ ὄρη Σιών· ὅτι ἐκεῖ » ἐνετείλατο Κύριος τλὼ εὐλογίαν, ζωλὼ ἕως τῶ αἰῶνος. καὶ αὐτοὶ τοίνω ὡς δρόσον δεχόμενοι τὰς λόγως εὐλογηθήσονται. Ψαλ. 132. 3.

*ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Νεφέλας (5) πολλάκις τὰς ἁγίως ἀπεικάζειν οἶδεν ἡ θεία Γραφή. τὸ γὰρ ἡ ἀληθεύσω ἕως τῶν νεφελῶν ὁ δωαται ἐπὶ ἀψύχων νοεῖσθαι· ἀλλὰ ἡ ἀλήθεια τῶ Θεῶ ἕως τῶν νεφελῶν ἐσὶν, αἵτινες ἀκούσιν ἐντολῆς Θεῶ, καὶ οἴδασι πῶ ἐκπέμψωσιν ὑετὸν, καὶ ἀπὸ τίνων κωλύσωσιν. (6) ὡς [ὅσων γὰρ νεφελῶν αἷς ἀντέλλεται ὁ Θεὸς μὴ βρέχειν, ἢ βρέχειν,] » γέγραπται· ταῖς νεφέλαις ἐντελῶμαι τῶ » μὴ βρέξαι ὑετὸν ἐπ' αὐτόν. ἀκῶν ἕκασος τῶν ἁγίων νεφέλη ἐσί. (7) Βέλεται δὲ εἰπεῖν διὰ τῶ, προσδοκάθω ὡς ὑετὸς τὸ ἀπόφθεγμά μω, ποιήσατε δοχεῖα ἐν αὐτοῖς πρὸς τλὼ τῶν λεγομένων ὑποδοχλώ. Ψαλ. 35. 5. Ησ. 5. 6.

Ὡς ὄμβρος ἐπ' ἄγρωσιν,

**ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἡ ἄγρωσις πόα τίς ἐσιν ἐπινεμομένη τῇ γῇ καὶ βαθείαις ῥίζαις λεπταῖς τε καὶ πολλαῖς καὶ πυκναῖς, οἵον τισι ζώναις τλὼ γλῶ περισφίγγωσα· ὡς ἀντέχωσαν ταῖς ἐπομβρίαις, μὴ παρασύρεσθαι, πλέον ἀεὶ ῥιζωμένλω. ὅτως ἂν ἀξιοῖ τὸν λογικὸν ὄμβρον τῷ τῆς διανοίας παραπέμ-

ραπέμπεσθαι βάθει, μήποτε καὶ ξηραν-
Ἡσ. 9. 18. θῶσι, μὴ δεχόμενοι, καὶ ὡς ἄγρωστις ξηρὰ
» βρωθῶσιν ὑπὸ πυρὸς, κατὰ τὴν τοῦ Ἡσαΐου φωνήν.

ΑΔΗΛΟΥ. Διὰ τῶν ἀκάρπων τούτων βοτανῶν τὴν τῶν ἀκροωμένων ἀκαρπίαν καὶ ἀνηκοΐαν ὁ Μωϋσῆς ὑπεμφαίνει.

** ΑΝΩΝΥΜΟΥ. Ἡ ἄγρωστις καὶ ὁ χόρτος βοτάναι εἰσὶν ἄκαρποι, καὶ ὡς φη-
Ματθ. 6. 30. σὶν ὁ Σωτὴρ εἰς κλίβανον βαλλόμεναι· ἄνεισι δὲ μάλιστα εἰς κεχερσωμένα καὶ ἀγεώργητα χωρία. εἰδὼς οὖν ὁ Μωϋσῆς τῶν ἀκροωμένων τὸ ἄκαρπον καὶ ἀγεώργητον, φησίν·
» ὡς ὄμβρος ἐπ' ἄγρωστιν, καὶ ὡσεὶ νιφετὸς ἐπὶ χόρτον· ἀντὶ τοῦ, εἰς ὦτα μὴ ἀκουόντων, καὶ μηδένα ἐκ τῆς ἀκροάσεως ποιούντων καρπόν.

Καὶ ὡσεὶ νιφετὸς ἐπὶ χόρτον.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ χόρτος ἐπιπόλαιον μὲν ἔχει τὴν ῥίζαν, θάλλει δὲ καὶ εἰς βλάστην ἑτοίμως ἐπιδίδωσιν ὑπὸ τῶν νιφετῶν πιαινόμενος. οὐκ ἔσονται τοίνυν δύσαυξεις ἐν ὑμῖν οἱ ἡμέτεροι λόγοι· ἀλλ' ὡς χόρτος μὲν ῥᾳδίως αὐξήσουσιν ἐν ὑμῖν, ὡς ἡ ἄγρωστις δὲ ῥιζώσουσιν.

γ. Ὅτι ὄνομα Κυρίου ἐκάλεσα. δότε μεγαλωσύνην τῷ Θεῷ ἡμῶν.

» ΑΔΗΛΟΥ. Δότε μεγαλωσύνην τῷ Θεῷ ὑμῶν· Μηδὲν ταπεινὸν περὶ αὐτοῦ ἐννοήσητε, φησὶν, ἀλλὰ μεγαλύνατε τὸν Κύριον σὺν ἐμοί. (1)

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἰ γὰρ ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα αὐτοῦ, πόσῳ μᾶλλον αὐτὸς ὁ τούτων δημιουργός; ἐκ μεγέθους γὰρ καὶ καλλονῆς κτισμάτων ἀναλόγως ὁ γενεσιουργὸς αὐτῶν θεωρεῖται. καὶ Ἡσαΐας δέφη-
Ἡσ. 40. 26. σιν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ
» ἴδετε τὶς κατέδειξε ταῦτα; μέγεθος δὲ αὐτῷ οὐ σωματικὸν, κατὰ δὲ τὰς ἀπείρους τε ἐνεργείας καὶ δυνάμεις. ἐπεὶ καὶ μικρὸς ἀνὴρ τῷ σώματι, μέγας κατὰ σοφίαν ἐπονομάζεται.

δ. Θεὸς ἀληθινὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ πᾶσαι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ κρίσεις.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀντὶ τοῦ, ἄμωμοι καὶ ἄμεμπτοι καὶ ἀνεπίληπτοι [τῆς αὐτοῦ προνοίας οἱ λόγοι· εἰ καὶ τὸν ἡμέτερον διαφούγουσι νοῦν.]

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ πᾶσαι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ κρίσεις· τουτέστι σοφίας καὶ κρίσεως οἱ περὶ προνοίας γέμουσι λόγοι, κἂν τὸ τούτων ἡμῖν μὴ φαίνηται δίκαιον· δι' ὧν τὴν
Ρωμ. 11. 33. πᾶσαν ὥσπερ διαπορεύεται κτίσιν, βάθος
» πλούτου καὶ σοφίας ἔχων, καὶ κρίματα, κα-
» τὰ τὸν Παῦλον, ἀνεξερεύνητα.

Θεὸς πιστὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἀδικία ἐν αὐτῷ.

A ΑΔΗΛΟΥ. Τουτέστιν οὐ διαψεύσεται ὁ (2) τὰς κρίσεις ποιούμενος. οὐδὲ γάρ ἐστι προσωποληψία ἐν αὐτῷ, οὐδὲ ἀδίκως ποιεῖται τὰς ψήφους. ἔστι γὰρ ἀδέκαστος, καὶ κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ διδούς. (3)

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐν τῷ δικαίῳ πιστὸς, μὴ τὴν ὀρθὴν κρίσιν ψευδόμενος· καὶ ἀληθὴς ἐπαγγελλόμενος, οὐκ ἀδικῶν τὴν ὑπόσχεσιν. τὸ δὲ πιστὸν διττὸν κατὰ τὴν θείαν Γραφὴν, ἢ τὸ ἀξιόπιστον, ὅπερ κυ-
B » ρίως ἐπὶ μόνου Θεοῦ· ὡς τὸ, πιστὸς γὰρ ὁ Ἑβρ. 10. 23.
» ἐπαγγειλάμενος· οἷον καὶ τὸ παρὰ Πέτρῳ·
» ὥστε καὶ οἱ πάσχοντες κατὰ τὸ θέλημα τοῦ 1. Πέτρ 4. 19.
» Θεοῦ, πιστῷ κτίστῃ παρατιθέσθωσαν τὰς ἑαυτῶν ψυχάς· πιστὸς δὲ καὶ ὁ πιστεύων, ὡς Ἀβραὰμ πιστὸς, ὅτι τῷ λαλοῦντι πεπίστευκε, καθὸ καὶ ἡμεῖς πιστοὶ λεγόμεθα. Θεὸς δὲ ψευδώνυμος ἄπιστος καὶ τῷ εἶναι καὶ τῷ
» ἐπαγγέλλεσθαι. περὶ ὧν εἴρηται, πίστις οὐκ Ἱερ. 15. 18.
Γ » ἴσχυσεν ἐν αὐτοῖς, καὶ ὕδωρ ψευδές εἰσι.

Δίκαιος καὶ ὅσιος ὁ Κύριος.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐ κατὰ μετοχὴν, ὡς τὰ κτίσματα, ὡς εἶναι παρ' αὐτῷ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· ἀλλ' αὐτός ἐστιν ὁ τῆς δικαιοσύνης ὅρος τε καὶ νόμος, καὶ τῶν ἀρετῶν τὸ ἀκρότατον.

ε. Ἡμάρτωσαν οὐκ αὐτῷ τέκνα μωμητά.

Δ » ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἡμάρτωσαν οὐκ αὐ-
» τῷ τέκνα μωμητά. Ἀκύλας ἐξέδωκε, διέφ-
» θειραν αὐτῷ οὐχ υἱοὶ αὐτοῦ· Σύμμαχος δὲ,
» διέφθειραν πρὸς αὐτὸν οὐχ υἱοὶ αὐτοῦ τὸ
» σύνολον.

» ΑΔΗΛΟΥ. Πᾶς γὰρ ἁμαρτάνων, φησὶν 1. Ἰωάν. 3. 8.
» ὁ Σωτὴρ, ἐκ τοῦ διαβόλου γεγένηται. κατὰ πάντα οὖν τὴν υἱοθεσίαν ἠρνήσαντο· καὶ ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι ἀχθέντες, καὶ κατ' εἰκόνα Θεοῦ γενόμενοι, οὔτε ὡς ποιη-
E τὴν ἐσεβάσθησαν, ἀλλ' ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα· ἀλλ' οὐδὲ διὰ τῆς πνευματικῆς οἰκειώσεως ἑαυτοὺς ὡμοίωσαν τῷ πατρὶ, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον στροφῆς ἠθέτησαν μὲν τὸν Θεὸν, πατέρα δὲ ἑαυτῶν ἐποιήσαντο τὸν Διάβολον. ὡς μὴ ὄντες οὖν υἱοὶ Θεοῦ ἡμάρτωσαν αὐτῷ, καὶ διέφθειραν. (4)

Γενεὰ σκολιὰ καὶ διεστραμμένη,

Z ΑΔΗΛΟΥ. Ὅτι οἱ τοῦ Διαβόλου υἱοὶ καὶ οἱ τοῦ νοητοῦ ὄφεως, ἅτε δὴ ὑπ' αὐτοῦ γεννηθέντες, τῇ πρὸς αὐτὸν ὁμοιώσει σκολιοί εἰσι καὶ διεστραμμένοι, τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν μὴ βαδίζοντες, ἀλλὰ πλαγίως περιστρεφόμενοι.

ς. Ταῦτα Κυρίῳ ἀνταποδίδοτε;

ΑΔΗΛΟΥ. Τῷ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι ὑμᾶς ἀγαγόντι, [τῷ ἐκλεξαμένῳ ὑμᾶς παρὰ πάντας εἰς λαὸν περιούσιον,
H τῷ λυτρωσαμένῳ ὑμᾶς ἐκ τῆς καταδυνα-
στείας

(1) Ὅμοια ταῦτά τε καὶ τὰ ἑπόμ. τῶν Ἀδήλ. τοῖς τοῦ Προκοπ. τοῖς ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.
(2) Τὸ, ὁ, οὐ κεῖται ἐν τῇ 866. σελ. τοῦ εἰρημ. 3. Τόμ. τῆς σειρ.
(3) Ἀποδιδούς. αὐτ.
(4) Διεφθάρησαν, ἀναγνως. ἄλλως γὰρ, προσθετέον τὸ, αὐτούς.

σείας τῦ Φαραὼ, τῷ διὰ θαλάσης ὑμᾶς ἀγαγόντι, καὶ ξενίω ὑμῖν ὁδὸν καὶ ἄβατον δεδωκότι, καὶ μεθ' ὑμᾶς τὺς διώκοντας Αἰγυπλίυς ὑποβρυχίυς ποιήσαντι, καὶ τὰ ἑξῆς θαύματα ἐνδειξαμένῳ.]

Οὗτος λαὸς μωρὸς καὶ ἀχὶ σοφός;

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐδὲν ὑμᾶς εἰς σωαίθησιν τῦ θεργέτυ ἤγαγεν, (1) ἀλλὰ πάσης ἀλογίας γεγόνατε χείρυς· καὶ ἅτε παιδοθθέντες ἐπεσρέψατε πρὸς Κύριον, [τὸν] ὡς ὑὸς μασιγώσαντα, ἅτε τῷ πλήθει τῶν θεργεσιῶν ἐπεγνώκατε τὸν δεσπότην· καίτοι
Ησ. 1. 3. » ἔγνω βῦς τὸν κτησάμενον, καὶ ὄνος τὴν
» Φάτνην τῦ Κυρίυ αὐτῦ· Ἰσραὴλ δέ με ἀκ
» ἔγνω, καὶ ὁ λαός μυ ἀ σωῆκε.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Μωϋσῆς κατηγορῶν τῶν Ἰθδαίων, μακρὰν ᾠδὴν τὰ ἐγκλήματα πεποίηκε, λέγων· ταῦτα τῷ
» Κυρίῳ ἀνταποδίδοτε; ἔτος ὁ λαὸς μωρὸς
» καὶ ἀχὶ σοφός· καὶ πολλὰς σωθεὶς κατηγορίας, ᾄδοντας αὐτὺς ταῦτα λέγειν σνομοθέτει· καὶ ἔτι καὶ νῦν ᾄδοντες ταῦτα λέγομεν καὶ ἡμεῖς. τίνος ἕν σνεκεν τὰς κατηγορίας ᾠδὴν ποιῦσι; Σοφίᾳ κεχρημένοι πνθματικῇ, καὶ πολὺ τὸ κέρδος σνθεῖναι ταῖς τῶν ἀκόντων βελόμενοι ψυχαῖς. ἐπειδὴ γὰρ ἥδεν ἔτω χρήσιμον, ὡς τὸ πλημμελημάτων μεμνῆθαι διηνεκῶς, μνήμην δὲ ἥδεν ἔτω μόνιμον ὡς μελῳδία ποιεῖ· ἵνα μὴ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῶν κατηγοριῶν ὀκνῦντες ἀναδυόμενοι φθόγωσι τὸ σωεχῶς μεμνῆθαι τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, τῷ μέλει τῆς ᾠδῆς ὑποκλέπλων τὴν ἀπὸ τῆς μνήμης αἰχμάλωσιν, καὶ τὴν ἀφόρητον ἀθυμίαν παραμυθάμενος, ᾄσματα αὐτὰ πεποίηκεν, ἵνα τῷ πόθῳ μελῳδίας ἀναγκαζόμενοι σωεχῶς αὐτὰ φθέγγεθαι, σωεχῶς αὐτῶν ὦσι μεμνημένοι, καὶ δίκαιον ἔχωσί τινα διδασκαλίαν ἀρετῆς τὴν διηνεκῆ τῶν ἁμαρτημάτων μνήμην. ἴσε γᾶν, ὅτι καὶ νῦν τὰ μὲν ἄλλα ἥδε ἐξ ὀνόματος τοῖς πολλοῖς ἐσὶ βιβλία γνώριμα· τὴν δὲ τῶν ψαλμῶν πραγματείαν ἐπὶ σόματος ἅπαντες φέρυσι, καὶ αὐτὰς ταύτας τὰς ᾠδάς· ἔτω δὶ αὐτῶν τῶν πραγμάτων δείκνυται, πόσον ἀπὸ τῆς μελῳδίας τὸ κέρδος ἐσί.

Οὐκ αὐτὸς ἔτός σε πατὴρ ἐκλήσατό σε καὶ ἐποίησέ σε καὶ ἔπλασέ σε.

ΑΔΗΛΟΥ. Τελέσι κλησάμενός σε δῆλον, ἅτε δὴ τὺς ἐχθρὺς ὑμῶν καταπολεμήσας καὶ τροπωσάμενος, ἀχ ὡς δῆλον ἐκλήσατο, ἀλλ' ὑότητα ἐχαρίσατο, καὶ πατὴρ ἐχρημάτισε, μεταποιήσας σε καὶ ἀνακαινίσας εἰς ὑοθεσίαν, ὡς καὶ πρωλότοκον ἀποκαλεῖν.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Σαφῶς ἐνταῦθα μετὰ τὴν ποίησιν ἡ κλῖσις ταχθεῖσα, διδάσκει ἡμᾶς ὅτι ἐπὶ τῆς βελτιώσεως τέτακται, ὡς τὰ πολλὰ, τὸ τῆς κλίσεως ὄνομα.

(1) Ἄγει. ἐν σελ. 866. τῦ εἰρημ. 3. Τόμ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ δὲ μεῖζον ἐπήνεγκε τὸ, ἐποίησέ σε καὶ ἔκλισέ σε. ὃ καὶ τὴν αὐτῦ δημιργίαν δηλοῖ, καθ' ἣν πάλιν ἀξιοῖ καλεῖθαι πατὴρ, ὁμῦ καὶ διασέλλει τῦ Φύσει ὑὸ τὸ, ἐποίησέ σε καὶ ἔκλισέ σε, προθείς· ὡς ἂν κατὰ χάριν, ἀλλὰ μὴ Φύσει νοεῖται πατήρ. προϊὼν δὲ τὸ, ἐγέννησεν, εἰπὼν, ἀ τὸ πατὴρ, ἀλλὰ τὸ, Θεὸς, πρῦταξεν ὄνομα, λέγων· Θεὸν τὸν γεννήσαντά σε ἐγκατέλειπες· ἵνα μὴ δηλώσῃ Φυσικὴν ἡ γέννησις τὴν ὑότητα. καὶ Ἰωάννης δὲ, ἀ πρότερον τὸ, ἐγεννήθησαν, φησὶ, Ἰωάν. 1. 13.
πρὶν τὸ κατὰ χάριν προέταξεν, εἰπών·
» ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξσίαν τέκνα Θεῦ γενέθαι.
» οἳ ἀκ ἐξ αἱμάτων, ἀδὲ ἐκ θελήματος ἀν-
» δρὸς, ἀλλ' ἐκ τῦ Θεῦ ἐγεννήθησαν. ὥστε μὴ σοφιζέθωσαν αἱρετικοὶ πρὸς ἴσον ἄγοντες τῇ ποιήσει καὶ κλίσει τὴν γέννησιν. τὸν ὑὸν τὸν Φύσει κλίσμα δοξάζοντες. ποίησις δὲ κλῖσις καὶ ἐπὶ μεταποιήσεως λέγεται χωρὶς τῆς ἐξ ἀρχῆς ὐσιώσεως, κατὰ τὸ
» ἐν ψαλμοῖς· καὶ λαὸς ὁ κλιζόμενος αἰνέσει Ψαλ. 101. 18.
» τὸν Κύριον· καὶ πάλιν, καρδίαν καθαρὰν Ψαλ. 50. 10.
» κλῖσον ἐν ἐμοὶ ὁ Θεὸς. καὶ πάλιν ὁ Παῦλος
» πρὸς Ἐφεσίυς φησί· τὸν νόμον τῶν ἐντο- Ἐφες. 2. 15.
» λῶν ἐν δόγμασι καταργήσας· ἵνα τὺς δύω
» κλίσῃ ἐν αὐτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον τὸν
» κατὰ Θεὸν κλισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας. καὶ Ἰσαὰκ δέ φησι τῷ Ἠσαῦ· ἰδὺ κύριον αὐτὸν ἐποίησά σε. Γεν. 27. 37.
δύχῆς δὲ ἄξιον τὸ μεταποιηθῆναι, καὶ κλῆμα χρηματίσαι Θεῦ, κατὰ τὸ παρ' Ἡσαΐᾳ,
» Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν κλῆσαι ἡμᾶς. Ησ. 26. 13.

ζ. Μνήθητι ἡμέρας αἰῶνος, σύνετε δὴ ἔτη γενεᾶς γενεῶν·

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀναδράμετε, φησὶ, τῇ μνήμῃ ἐπὶ τὰς ἐξ αἰῶνος ἡμέρας, σκοπήσατε καθ' ἑαυτὺς λαβόντες εἰς ἔννοιαν πάσας τὰς γενεὰς ἀφ' ἧς γεγόνασιν οἱ ἄνθρωποι, εἰ γέγονεν ἔτω παντὶ ἔθνει, καὶ τιμῆς ἠξιώθη τοιαύτης, καὶ ὑὸς Θεῦ ἐχρημάτισε, καὶ λαὸς αὐτῦ, καὶ πρόβατα νομῆς αὐτῦ.

Ἐπερώτησον τὸν πατέρα σε καὶ ἀναγγελεῖσοι, τὺς πρεσβυτέρυς σε καὶ ἐρῦσί σοι.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἰ νέοι ἐσὲ χθιζοί τε καὶ πρωϊζοὶ, [καὶ] ἀγνοεῖν ὑποπλάτλεθε· ἐπερώτησον τὸν πατέρα σε καὶ ἀναγγελεῖ-
» σοι, τὺς πρεσβυτέρυς σε καὶ ἐρῦσί σοι. πατὴρ δὲ ὑμῶν ἐγὼ Μωϋσῆς, ὡς ἄρχων, νομίζομαι, καὶ δώσω ὑμῖν τὰ ἀληθῆ ἀναγγέλλειν· προφητείας ἠξιώθην, μεσίτης ὑμῶν γέγονα καὶ Θεῦ, εἶπον ὅπως συνέσῃ τόδε τὸ πᾶν ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἔτι γέγονε Φθάσας διηγησάμην.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Τοῖς χρήζυσι τῆς ἐκ τῶν θείων διδαγμάτων οἰκοδομῆς, διὰ Μωσέως παραινεῖ λέγων· ἐπερώτησον τὸν
» πατέρα σε καὶ ἀναγγελεῖσοι, τὺς πρεσβυτέρυς-

» βυτέρȣς σȣ καὶ ἐρȣ̃σί σοι. διόπερ ἀνάγκη ἡμᾶς μὲν τȣ̀ς τὴν διακονίαν τȣ̃ λόγȣ πεπιςȣμένȣς, ἐν παντὶ καιρῷ προθύμȣς εἶναι πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ψυχῶν· καὶ τὰ μὲν, ἐν κοινῷ τῇ Ἐκκλησίᾳ πάσῃ διαμαρτύρασθαι· τὰ δὲ, ἰδίᾳ ἑκάςῳ τῶν προσιόντων παρέχειν ἑαυτȣ̀ς κατ' ἐξȣσίαν ἐπερωτᾶν, τά τε πρὸς ὑγείαν τῆς πίςεως καὶ ἀλήθειαν τῆς κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον τȣ̃ Κυρίȣ ἡμῶν Ἰησȣ̃ Χριςȣ̃ πολιτείας, ἐξ ὧν ἀμφοτέρων ὁ τȣ̃ Θεȣ̃ ἄνθρωπος βεβαίως τελειȣ̃ται· ὑμᾶς δὲ μηδὲν ἄκαρπον παριέναι, μηδὲν ἀργὸν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ πρὸς οἷς ἐν τῷ κοινῷ μανθάνετε, καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν συμφερόντων ἐπερωτᾶν, καὶ πᾶσαν σχολὴν τȣ̃ βίȣ πρὸς τὸ χρήσιμον διατίθεσθαι.

η. Ὅτε διεμέριζεν ὁ ὕψιςος ἔθνη, ὡς διέσπειρεν υἱȣ̀ς Ἀδὰμ, ἔςησεν ὅρια ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν Ἀγγέλων Θεȣ̃.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος ἀντὶ » τȣ̃ εἰπεῖν, Ἀγγέλȣς, τȣ̀ς υἱȣ̀ς Ἰσραὴλ, ἐξέδωκαν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀντὶ τȣ̃ εἰπεῖν, Ἀγγέλȣς, Ἀκύλας καὶ τὸ Σαμαρειτικὸν, υἱȣ̀ς Ἰσραὴλ, ἐξέδωκαν. καὶ μή τι εἰς δώδεκα διεμερίσθησαν τότε τὰ ἔθνη, οἱ υἱοὶ Νῶε· ἐξ ὧν πολλὰ γέγονεν ἔθνη. δώδεκα γάρ εἰσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἡ ἀρχὴ τȣ̃ μερισμȣ̃ τῶν ἐθνῶν ἐπὶ τῇ διασπορᾷ τῶν υἱῶν Ἀδὰμ γενομένη κατὰ ἀριθμὸν Ἀγγέλων Θεȣ̃ πρόφασιν ἐσχηκέναι δοκεῖ τὴν ἐπὶ τȣ̃ πύργȣ οἰκοδομὴν· (1) ὅτι καὶ ὁ κατάλογος τῶν υἱῶν καὶ ἐγγόνων τȣ̃ Νῶε ἑβδομήκοντα ἦν τὸν ἀριθμόν. ἀλλὰ καὶ οἱ υἱοὶ Ἰακὼβ οἱ εἰσελθόντες εἰς Αἴγυπτον, ὡς γέγραπται ἐν τῷ
Δευτ. 10. 22. Δευτερονομίῳ· ἐν ἑβδομήκοντα ψυχαῖς κα- » τέβησαν οἱ πατέρες ὑμῶν εἰς Αἴγυπτον. [ȣ̃τω [δὲ] καὶ οἱ λοιποὶ ἐκδεδώκασιν ἑρμη- » νευταὶ, κατὰ ἀριθμὸν υἱῶν Ἰσραήλ.

» ΣΕΥΗΡΟΥ. [Τὸ, ὅτε διεμέριζεν ὁ ὕψι- » ςος ἔθνη, ὡς διέσπειρεν υἱȣ̀ς Ἀδὰμ, ἔςησεν » ὅρια ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν Ἀγγέλων Θεȣ̃, ταύτην ἔχει τὴν ἔννοιαν· ὡς] πᾶσι τοῖς ἔθνεσι διαμερισθεῖσιν ἰσαρίθμȣς Ἀγγέλȣς ἐπέςησε, φησὶν, ἑκάςῳ πρὸς φυλακὴν ἀποκληρώσας ἕνα τινά. [καὶ γὰρ εἶναι
Ἑβρ. 1. 14. αὐτȣ̀ς πνεύματα λειτȣργικὰ εἰς διακονίαν » ἀποςελλόμενα διὰ τȣ̀ς μέλλοντας κληρονο- » μεῖν σωτηρίαν, πάλιν παρὰ τῶν θεοπνεύςων Γραφῶν ἀκȣ́ομεν. ἐπεὶ καὶ ἑκάςῳ πρὸς φυλακὴν δεδόσθαι Ἄγγελον ἡ τῶν Εὐαγγελίων πιςȣ̃ται φωνὴ, τȣ̃ Κυρίȣ περὶ
Ματθ. 18. 10. τῶν παιδίων λέγοντος· μὴ καταφρονή- » σητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τȣ́των· λέγω γὰρ

A » ὑμῖν, ὅτι οἱ Ἄγγελοι αὐτῶν διαπαντὸς » βλέπȣσι τὸ πρόσωπον τȣ̃ πατρός μȣ, τȣ̃ ἐν ȣ̀ρανοῖς. πρόσωπον δὲ ἐνταῦθα, τὴν ἄκραν ἐπισκοπὴν καὶ τὴν κηδεμονίαν καλεῖ, καὶ ȣ̀ δήπȣ σωματικὸν χαρακτῆρα καὶ τύπον· καθὰ καὶ ὁ ψάλλων Προφήτης φη- » σίν· ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σȣ ἐπὶ τὸν δȣ̃- Ψαλ. 118. 135.
λόν σȣ. εἰ δὲ τοῖς καθ' ἕκαςον Ἄγγελον, ὡς ἔφαμεν, ἐπέςησεν ὁ Θεὸς, πῶς ȣ̀χὶ μᾶλλον καὶ ἔθνεσι, καὶ δήμοις, καὶ πόλεσιν;
B ὃ τοίνυν φησὶ Μωσῆς, τȣ̃τό ἐςιν· ὅτι διαμερίσας ὁ ὕψιςος τὰ ἔθνη, καὶ ὅρια πηξάμενος, ἑκάςῳ τῷ τῶν ὁρίων μέτρῳ καὶ ἀριθμῷ Ἀγγέλȣς ἐπιδιένειμεν.] ȣ̀ γὰρ δὴ ταῖς ἀναριθμήτοις μυριάσι τῶν Ἀγγέλων ἰσάριθμα πεποίηκε καὶ τὰ ὅρια τῶν ἐθνῶν, ἀλλὰ κατὰ ἀριθμὸν τῶν ἐπιςάντων Ἀγγέλων τὰ ὅρια συνδιένειμε. κατὰ ταύτην γȣ̃ν τὴν πρόνοιαν, τὴν τὸ εἶναι καὶ τὸ ζῆν συνέχȣσαν ἁπάντων ἀνθρώπων, ὁμότιμά-
Γ πως ὑπῆρχε πάντα τὰ ἔθνη, προφυλακὴν (2) ἔχοντα τȣ̀ς ἀναλόγως ἀρκȣ̃ντας Ἀγγέλȣς ἑκάςῳ. μετὰ ταῦτα δὲ τὸ ἐξ Ἰσραὴλ ἔθνος διὰ τῆς ἐπιγνώσεως οἰκειωσάμενος, μερίδα (3) καὶ κλῆρον οἰκεῖον τȣ̃το ὠνόμασε. [τȣ̃το γȣ̃ν ἐναργῶς δι' ὧν εἶπεν ὁ Μωϋσῆς ἐνδείκνυται· καὶ παρίςησιν, ὡς πάντων τῶν ἐθνῶν τὴν ὁμοτιμίαν ὑπεραναβάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, ἐκαρπώσαντο διὰ τῆς ἐπιγνώσεως, ὡς ἔφην, τὸ
Δ πρὸς τῇ φυλακῇ τῶν Ἀγγέλων, καὶ μερὶς Κυρίȣ καὶ κληρονομία προσαγορεύεσθαι.] τὸ μὲν γὰρ τῆς ὁμοτιμίας, (4) κοινόν· τὸ δὲ, ἰδιάζον ἆθλον ἀρετῆς. (5) [ὅθεν καὶ ὁ τῷ Δανιὴλ χρηματίζων Ἄγγελος ἔλεγε·
» Μιχαὴλ ὁ ἄρχων ὑμῶν· ὡς αὐτȣ̃ πεπιςȣ- Δαν. 10. 21.
μένȣ τȣ̃ ἐξ Ἰσραὴλ ἔθνȣς τὴν φυλακὴν, αὐχȣ̃ντος τὸ καὶ ἐν κλήρῳ καὶ μερίδι τετάχθαι Θεȣ̃, δι' ὧν ἐπέγνω Θεόν.]

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὶ ȣ̃ν τὸ, κατὰ
E » ἀριθμὸν Ἀγγέλων Θεȣ̃; Τὰς νοερὰς δυνάμεις ὑπερασπίζειν ἐκέλευσε τῶν ἐθνῶν ὁ Θεὸς, καὶ εἰς λατρείαν ὁδηγῆσαι τὴν ἑαυτȣ̃, καὶ ταύταις ὠφέλειαν προξενῶν τὴν μεγίςην ὁδηγȣ́σαις εἰς σωτηρίαν.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Ὅτι εἰσί τινες Ἄγγελοι καὶ ὅλων ἐθνῶν προεςῶτες, Μωσῆς ἡμᾶς διδάσκει διὰ τῆς ᾠδῆς, λέγων· ὅτε » διεμέριζεν ὁ ὕψιςος ἔθνη, ὡς διέσπειρεν » υἱȣ̀ς Ἀδὰμ, ἔςησεν ὅρια ἐθνῶν κατὰ ἀριθ-
Z » μὸν Ἀγγέλων αὐτȣ̃.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τὸ πρῶτον κατὰ ἀριθμὸν ἐθνῶν ἦσαν οἱ Ἄγγελοι· νῦν δὲ ȣ̀ κατὰ ἀριθμὸν ἐθνῶν, ἀλλὰ κατὰ ἀριθμὸν πιςῶν. πόθεν δῆλον; ἄκȣε τȣ̃ » Χριςȣ̃ λέγοντος· ὁρᾶτε μὴ καταφρονή- Ματθ. 18. 10.
σητε

(1) Οἰκοδομῇ τῶν διαλέκτων σύγχυσιν· ὅτι καὶ ȣ̀ μακρὰν ὁ κατάλογος ἀναγέγραπται τῶν υἱῶν καὶ ἐγγόνων τȣ̃ Νῶε, περιέχων τȣ̀ς λόγȣς τῶν ἐθνῶν ὄντων τὸν ἀριθμὸν ἑβδομήκοντα. ἀλλὰ καὶ οἱ υἱοὶ Ἰακὼβ καὶ οἱ υἱοὶ υἱῶν συνάγονται εἰς τὸν ἑβδομήκοντα ἀριθμὸν, οἱ καταβαίνοντες εἰς Αἴγυπτον, καθὰ ἐν Δευτερονομίῳ γέγραπται· ἐν ἑβδομ. κτ. ἐν σελ. 867. τȣ̃ 3. Τόμ. τῆς εἰς τȣ̀ς ψαλ. σειρ. καὶ παρὰ Προκοπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

(2) Πρὸς φυλακὴν. αὐτ. ἐν τῷ εἰρημ. Τόμ.

(3) Μερίδα οἰκείαν καὶ σχοίνισμα καὶ κλῆρον. αὐτ.

(4) Τῆς ὁμοτιμίας, ȣ̀ κεῖται ἐν τῷ εἰρημ. Τόμ. ὃ δὴ καὶ ἀφαιρετέον.

(5) Διὰ τὴν ἀρετὴν. αὐτ. ἐμφαντικώτερ.

» σητε ενὸς τῶν μικρῶν τύτων. οἱ γὰρ Ἄγ- A
» γελοι αὐτῶν διαπαντὸς βλέπυσι τὸ πρό-
» σωπον τῦ πατρός μυ, τῦ ἐν τοῖς ὐρανοῖς.

θ. Καὶ ἐγενήθη μερὶς Κυρίυ λαὸς αὐτῦ Ἰακὼβ·

** ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. (1) Οὐ τῦτό φησιν, ὅτι οἱ μὲν Ἰυδαῖοι αὐτῦ, οἱ δὲ ἄλλοι ἄνθρωποι ὐκ ἔτι, ἀλλ' ἔρημοι τῆς προνοίας εἰσὶν αὐτῦ, καὶ τῆς δημιυργίας ἀπεσέρωνται· ἀλλὰ κοινὸς ἁπάντων ἐσί, κέχρηται δὲ τῷ λόγῳ τύτῳ, δεικνὺς τὸν πόθον τὸν περὶ αὐτύς· ἐπειδὴ ὁπωσῦν τῶν ἄλλων ἐδόκυν εἶναι ἀμείνυς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀλλὰ πῶς Ἰσραὴλ γέγονεν ἐκλογή; Ἀπὸ Ἀδὰμ εἰς Νῶε τὸν ἀπ' αὐτῦ δέκατον, ἐτῶν ὄντων ἀμφὶ τὰ βμβ, ὐδεὶς πρὸς πολύθεον πλάνην ἀποκλίνας ἰσόρηται· ἀλλ' ἐφ' ἑτέροις ἀπώλοντο πλημμελήμασιν, ἐπενεχθέντος κατακλυσμῦ. τῶν δὲ ἀπὸ τῦ Νῶε πανταχῦ σκεδασθέντων εἰς τὰ πρὸς ἠῶ μέρη, ἐνακοσίων τεσσαρακονταδύω παρωχηκότων ἐνιαυτῶν, πρῶτος τῆς Ἀσυρίων βεβασίλυκε γῆς Ἄρβηλος, ἀνὴρ ἀλαζὼν, καὶ Θεῦ πρῶτος ὄνομα παρὰ τῶν ὑπὸ χεῖρα λαβών. ᾧ καὶ προσκωῦντες, θυσίας προσέφερον. ἐξ ὃ Νῖνος ὃ Νινύας. ᾧ Νινόη πόλις ἐπωνόμασαι. ἣν ἀρράγεῖ περιβόλῳ τετείχικε Σεμίραμις ἡ τύτε γυνή. ἐπὶ δὲ Νίνυ γέγονεν Ἀβραὰμ, ἀνὴρ ἀγαθὸς, καὶ τῶν Ἀσυρίων τῷ κοινῷ ἀσέβειαν βδελυτλόμενος. ὅθεν ἐκ μέσυ τύτων ἡρπάζετο. Θεῦ πρὸς ἑαυτὸν ὁδηγήσαντος, καὶ ἐκλεξαμένυ τὺς ἐξ αὐτῦ μετ' αὐτόν.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Μερὶς γίνεταί τις Θεῦ, τῆς ἐκλογῆς αὐτὸν ἄξιον ἐργαζόμενος, καὶ μετὰ Δαβὶδ διὰ τῦτο βοῶν, μέ-
Ψαλ. 118. 57. ρίς μυ ὁ Κύριος. κατὰ γὰρ τῷ ἐκλογῷ
Ὡσ. 9. 10. ἀγαπηλοὶ διὰ τὺς πατέρας ἐγένοντο. Φησὶ γὰρ δι' ἑνὸς τῶν Προφητῶν ὁ Θεός· ὡς
» σαΦυλῷ ἐν ἐρήμῳ εὗρον τὸν Ἰσραὴλ, καὶ
» ὡς σκοπὸν ἐν συκῇ πρωΐμον εἶδον πατέρας αὐτῶν, τὸ παρ' ἐλπίδα δεικνὺς, καὶ τὸ τῶν ὀρεθέντων τριπόθητον, πάντων εἰδωλολατρύντων ἐν Ἀσυρίᾳ. οἱ δὲ τοῖς Δαί-
Ψαλ. 62. 10. μοσιν οἰκεῖοι, μερίδες ἀλωπέκων εἴρηνται ἐν ψαλμοῖς.

Σχοίνισμα κληρονομίας αὐτῦ Ἰσραήλ.

ΑΔΗΛΟΥ. Σχοινίῳ γὰρ ἐποίυν τὰς διαμετρήσεις τῆς γῆς. ὕτω διεμετρήθη καὶ διεμερίθη ἡ γῆ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. ἀπὸ τῆς σωηθείας ἂν εἴρηται τὸ σχοίνισμα.

ι. Αὐτάρκησεν αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν δίψει καύματος, ἐν ἀνύδρῳ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Αὐτάρκησεν αὐτὸν
» ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἀκύλας καὶ Θεοδοτίων, εὗρεν αὐτὸν, ἐκδεδώκασι, κατὰ τὸ, ὡς σα- Ὡσ. 9. 10.
» Φυλλῷ ἐν ἐρήμῳ εὗρον τὸν Ἰσραήλ.

» * ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐν δίψει καύματος ἐν ἀνύδρῳ. ὃ γὰρ εἶχε ποταμὸν τὸν δι-Φραίνοντα τῷ πόλιν τῦ Θεῦ, ὐδὲ τῷ πηγῷ τῆς ζωῆς, ὐδὲ τὸν χειμάῤῥυν τῆς τρυΦῆς. (2) ὅθεν ἐν δίψῃ ἦν συγκαομένη ὑπὸ τῦ Διαβόλυ. B

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὁ Σύμμαχος ἐξέ-
» δωκεν ἔτι σαΦέσερον· καὶ ἐν ἀτάκτῳ καὶ
» ἀοικήτῳ ἠΦανισμένῃ. ποία γὰρ τάξις παρὰ τοῖς τῇ κλίσει παρὰ τὸν κλίσω λατρεύυσιν; ἤτις ἀοίκητος τῆς ἁγίας Τριάδος. ὃ γὰρ κατοικεῖ ἐν σώματι καταχρέω ἁμαρτίας, ἐν ἀνθρώποις ποιῦσι παρανομίαν. ἡ δὲ ἔρημος ὃ Φύσει τοιαύτη, ἀλλ' ἠΦάνισαι ὑπὸ τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως. Γ"
νοοῖτο δ' ἂν καὶ ἔτω τὸ, αὐτάρκησεν· αὐτάρκεις γὰρ αὐτὺς πεποίηκε. μηδενὸς ὑσερεῖθαι παρασκευάσας ἐν ἐρήμῳ πάντων νοσύσῃ τῷ ἐνδειαν.

Ἐκύκλωσεν αὐτὸν καὶ ἐπαίδευσεν αὐτὸν,

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐδοκίμασε γὰρ τὺς πατέρας αὐτῶν, (3) καὶ διὰ πολλῶν ἐπύρωσε θλίψεων. πρῶτον μὲν ἀπὸ τῆς Ἀσυρίας (4) εἰς γῆν Χανααν μετασήσας, καὶ Δ
πάλιν εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐξ Αἰγύπτυ πάλιν εἰς Χανααν, καὶ μυρίοις πειρασμοῖς περιέβαλε, παιδεῦσαι αὐτὺς βυλόμενος. τὸν Ἰακὼβ δὲ καὶ εἰς Μεσοποταμίαν ἀπήγαγε, καὶ δυλεῦσαι πεποίηκεν· ὅπως διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος κατεργάσωνται τῷ ἑαυτῶν σωτηρίαν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀλλὰ καὶ τὺς νῦν ἀκύοντας ἐκύκλωσε μ' ἔτη τῷ ἔρημον, ὡς Ε"
λέγειν Μωσέα· καὶ μνηθήσῃ πᾶσαν τῷ Δευτ. 8. 2, 5.
» ὁδὸν, ᾗ ἤγαγέ σε Κύριος ὁ Θεός συ τῦτο
» τεσσαρακοσὸν ἔτος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ὅπως ἂν
» κακώσῃ σε, καὶ ἐκπειράσῃ σε, καὶ διαγνω-
» θῇ τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ συ, εἰ Φυλάξῃ τὰς
» ἐντολὰς αὐτῦ, ἢ ὄ· καὶ πάλιν, ὡς εἴτις
» παιδεύσαι ἄνθρωπος τὸν υἱὸν αὐτῦ, ὕτω
» Κύριος ὁ Θεός συ παιδεύσει σε.

Καὶ διεΦύλαξεν αὐτὸν ὡς κόρῃν ὀΦθαλμῦ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ὡς λέγειν τὸν Ἰα- Z
» κὼβ, ὁ Ἄγγελος ὁ ῥυόμενός με ἐκ πάντων Γεν. 48. 16.
» τῶν κακῶν μυ· καὶ πάλιν, εἰ μὴ ὁ Θεὸς τῦ Γεν. 31. 42.
» πατρός μυ Ἀβραὰμ ἦν μοι, καὶ ὁ Φόβος
» Ἰσαὰκ, νῦν ἂν κενόν με ἐξαπέσειλας.

ια. Ὡς ἀετὸς σκεπάσαι νοσσιὰν αὐτῦ, καὶ ἐπὶ τοῖς νεοσσοῖς αὐτῦ ἐπε-

(1) Ἐκ τῦ εἰρημ. 3. Τόμ. τῆς εἰς τὺς ψαλ. σειρ. ἐλήφθη. ἐν δὲ τοῖς ἑκδεδομ. τῦ ἁγίυ συγγράμ. ὐχ εὕρηται.

(2) Εὑρὼν ἦν αὐτὸν, ἠρκέθη αὐτῷ. ὃ γὰρ ἰῦ ἕτερος ἱκανὸς εἰς αὐτάρκειαν, καὶ εἰς πίστιν κατηρτισμένος. ταῦτα ἀντὶ τῶν ἑξῆς ὁ τῆς Αὐγ. κῶδ.

(3) Ὑμῶν, καὶ διὰ πυρὸς, καὶ διὰ πολλῶν ἐπείρασε θλίψ. ἐν σελ. 869. τῦ 3. τῆς εἰς τὺς ψαλ. σειρ. Τόμ.

(4) Ἀπὸ τῆς Συρίας. αὐτ.

πόθησε· διεὶς τὰς πτέρυγας αὐτοῦ ἐδέξατο αὐτοὺς, καὶ ἀνέλαβεν αὐτοὺς ἐπὶ τῶν μεταφρένων αὐτοῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Δείκνυσι διὰ τούτων τὴν πολλὴν περὶ αὐτοὺς γενομένην κηδεμονίαν, καὶ ὡς ἀναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς ὕψος ἠβουλήθη πνευματικῆς θεωρίας, καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ ἀκρότατον τῶν ἀρετῶν. Φασὶ γὰρ τοὺς ἀετοὺς πολλὴν ἔχειν περὶ τὰ ἴδια τέκνα φιλοστοργίαν, καὶ ἀναλαμβάνειν αὐτὰ ταῖς πτέρυξι, καὶ κατὰ βραχὺ εἰς ὕψος ἀνάγειν. εἰκότως οὖν Μωϋσῆς ἐχρήσατο τῇ ἀετοῦ παραβολῇ, εἰρηκὼς τὸν Θεὸν ὡς ἀετὸν τὰ ἴδια τέκνα τοὺς Ἰσραηλίτας αἴρειν ἐπ' ὤμων, καὶ εἰς ὕψος μετεωρίζειν, καὶ οὐρανοπολίτας ποιεῖν, σκέπην τε αὐτοῖς καὶ ἀντίληψιν παρεχόμενος.

ιβ. Κύριος μόνος ἦγεν αὐτοὺς, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν Θεὸς ἀλλότριος.

ΑΔΗΛΟΥ. Καθώς φησιν ὁ θεσπέσιος
2. Κορ. 6. 14, Παῦλος· ποία κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;
15. „ ἢ τὶς συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελίαρ.

ιγ. Ἀνεβίβασεν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν ἰσχὺν τῆς γῆς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Κατὰ τὴν ἱστορίαν, τὴν γῆν φησὶ τῆς ἐπαγγελίας, ὡς γεγονότα λαμβάνων τὰ μέλλοντα, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἐπέβησαν ἤδη μέρους αὐτῆς. συμ-
„ φωνεῖ δὲ τὸ ἐπαγόμενον· ἐψώμισεν αὐτοὺς
„ γεννήματα ἀγρῶν. οὔπω γὰρ ἔφαγον τῶν γεννημάτων τῆς γῆς· τῷ δὲ μάννᾳ πρὶν διαπεραιωθῆναι τὸν Ἰορδάνην ἐτρέφοντο. ἀλλ' οὐδὲ μέλι ὄρειον οὔπω ἦσαν δρεψάμενοι, οὐδὲ τῶν ἐλαιῶν· αἳ φιληδοῦσι πέτραις καὶ ὄρεσιν.

„ ΑΔΗΛΟΥ. Ἀνεβίβασε, τουτέστιν ὑψη-
λοτέρους αὐτοὺς τῶν γηΐνων πεποίηκεν. ὡς
„ γὰρ Ἀκύλας φησὶν, ἐπὶ τὸ ὕψωμα τῆς γῆς
„ αὐτοὺς ἀνεβίβασε, μηδὲν ταπεινὸν ἢ χαμαίζηλον αὐτοὺς ἐνθυμεῖσθαι βουλόμενος.

Ἐψώμισεν αὐτοὺς γεννήματα ἀγρῶν.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἴποις δ' ἂν ἀλληγορῶν, ἀγρῶν αὐτοὺς ἐψωμικέναι γεννήματα τῶν πεπληρωμένων εὐωδίας πνευματικῆς, οὓς ἠυλόγησε Κύριος.

Ἐθήλασαν μέλι ἐκ πέτρας,

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐν μὲν τῇ ἐρήμῳ τὸ ἥδιστον αὐτοῖς ἐκ τῆς πέτρας ἐξήγαγεν ὕδωρ· ὃ διψῶσιν αὐτοῖς μέλιτος ἐνομίσθη γλυκύτητα μιμεῖσθαι· ἐπειδὴ πολλῷ ἦσαν κατειργασμένοι καμάτῳ καὶ τῇ ὁδοιπορίᾳ, καὶ σφόδρα κατεχόμενοι τῇ δίψῃ, ψυχροῖς τοῖς νάμασι προσέπιπτον. τὴν οὖν ἡδονὴν τῶν ναμάτων ἐκείνων παραστῆσαι βουλόμενος, μέλι τὸ ὕδωρ ἐκάλεσεν· οὐχ ὡς τῆς φύσεως μεταβληθείσης, ἀλλ' ὡς τῆς ἡδονῆς τοῦ νάματος ἀμιλλωμένης ἐκείνῳ τῇ γλυ-
A κύτητι. ἐν δὲ τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας τοὺς ἀπὸ τῆς γῆς ἀφθόνως ἐδωρήσατο καρπούς. ἀπὸ γὰρ τοῦ μέρους τὸ πᾶν παρεδήλωσε.

Καὶ ἔλαιον ἐκ στερεᾶς πέτρας.

ΑΔΗΛΟΥ. Φωτιζόμενοι τὰς ψυχὰς, ἐλεούμενοί [τε δωρεὰν] τῇ αὐτοῦ χάριτι, καὶ [τῇ] δαδουχίᾳ τοῦ πνεύματος λαμπρότεροι γινόμενοι καὶ ἐπίδοξοι, καὶ ὁδηγούμενοι πρὸς
„ εὐσέβειαν, κατὰ τὸ εἰρημένον, τοῦ ἱλαρῦναι Ψαλ. 103. 15.
B „ πρόσωπον ἐν ἐλαίῳ.

ιδ. Βούτυρον βοῶν, καὶ γάλα προβάτων,

ΑΔΗΛΟΥ. Βούτυρον, νηπίοις πρέπουσα
„ καὶ αὕτη ἡ τροφὴ, καθά φησιν ὁ Ἀπόστο-
„ λος, ὡς νηπίοις ἐν Χριστῷ γάλα ὑμᾶς ἐπό- 1. Κορ. 3. 1, 2.
τισα. βόας δέ φησι, περὶ ὧν [ὁ] αὐτὸς
„ Παῦλος· μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ Θεῷ; ἢ δι' 1. Κορ. 9. 9.
„ ἡμᾶς πάντως λέγει, καὶ τὰ ἑξῆς. πρό-
Γ βατα δὲ καλεῖ τούτους Κύριος ἐν Εὐαγγε-
„ λίοις· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβα- Ματθ. 10. 16.
„ τα ἐν μέσῳ λύκων. τούτων ἐθήλαζον τὸ γάλα οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ. ἢ οὐκ ἦν Μωϋσῆς βοῦς ἁλοῶν καὶ ἀροτριῶν τὰς ψυχὰς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, Ἀαρών τε, καὶ Ἐλεάζαρ, καὶ Φινεὲς, καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, καὶ τῶν πρεσβυτέρων οἱ ἑβδομήκοντα; καὶ πρόβατον δὲ ἦν Μωϋσῆς, πραΰς ὑπάρχων παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους.

Δ Μετὰ στέατος ἀρνῶν καὶ κριῶν, υἱῶν ταύρων καὶ τράγων,

ΑΔΗΛΟΥ. Τοῦ νόμου διαγορεύοντος ἐν
„ τῷ Λευϊτικῷ, μὴ δεῖν ἐσθίειν στέαρ, ἀλλ' εἰς Λευϊτ. 7. 23.
„ ὀσμὴν εὐωδίας ἀναφέρεσθαι αὐτὸ τῷ Κυ- Λευϊτ. 17. 6.
ρίῳ, πῶς ἐνταῦθά φησιν ἐμπεπλῆσθαι τῶν στεάτων αὐτοὺς, εἰπάτωσαν ἡμῖν οἱ τῷ ῥητῷ παριστάμενοι; Πρόδηλον οὖν, ὅτι τῆς τῶν ἁγίων εὐεξίας ἐνεπλήσθησαν, ἀπολαύσαν-
E τες πνευματικῶς τῆς αὐτῶν ἐνθέου διδασκαλίας. οἱ γὰρ αὐτοὶ ἦσαν καὶ ἄρνες διὰ τὴν ἐν Χριστῷ νηπιότητα, καὶ κριοὶ, καὶ ταῦροι (1) τῆς ποίμνης ἡγούμενοι, καὶ υἱοὶ ταύρων, δαμάλεις ὄντες, καὶ Θεῷ ὑπέχοντες τὸν αὐχένα.

Μετὰ στέατος νεφρῶν πυροῦ, καὶ αἷμα σταφυλῆς ἔπινον οἶνον.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐ μόνον φησὶ τῆς πνευ-
Z ματικῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας ἀπήλαυον, καὶ πνευματικῆς πέτρας, καὶ τῶν ὁδηγούντων αὐτοὺς διδασκάλων, ἀλλὰ καὶ τῆς μυστικῆς ἠξιώθησαν εὐλογίας, ὡς ἐν τύπῳ μεταλαμβάνοντες. σταῖς (2) γὰρ νεφρῶν πυροῦ, ἄρτος ἐστὶν ὁ πνευματικὸς, ὁ στηρίζων καρδίαν ἀνθρώπου· καὶ αἷμα σταφυλῆς, ὁ οἶνος ὁ εὐφροσύνης ποιητικὸς, ὁ ἐκ τῆς ἀληθινῆς ἀμπέλου γινόμενος. (3)

ιε. Καὶ ἔφαγεν Ἰακὼβ καὶ ἐνεπλή-
H σθη, καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἠγαπημένος.

ΑΔΗΛΟΥ.

(1) Καὶ τράγοι. ἐν σελ. 871. τοῦ 3. Τόμ. τῆς εἰς τοὺς ψαλ. σειρ.
(2) Στέαρ. αὐτ.
(3) Γενόμενος. αὐτ.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἴρηται τῷ σοφῷ Σολομῶν- Α
Παροιμ. 27. 7. τι, ψυχὴ ἐμπεπλησμένη, κηρίοις ἐμπαίζει.
Παροιμ. 25. 16. καὶ πάλιν παρεγγυᾷ· μέλι εὗρὼν, φάγε „ τὸ ἱκανὸν, μήποτε πλησθεὶς ἐξεμέσῃς.

Ἐλιπάνθη, ἐπαχύνθη, ἐπλατύνθη, καὶ ἐγκατέλειπε Θεὸν τὸν ποιήσαντα αὐτὸν, καὶ ἀπέσῃ ἀπὸ Θεοῦ σωτῆρος αὐτοῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὐδὲ γὰρ ἤκουσαν, ὥστε κα- Β
ταχεῖν καὶ πέψαι τὰ ἐρημένα, ἵνα καὶ καρποφορῆσαι δυνηθῶσιν· ἀλλ' ἐπαχύνθη αὐτῶν ἡ καρδία καὶ ἐλιπάνθη, σύγκλυντος τοῦ σώματος, καὶ πολυσαρκίᾳ βαρυνομένη· καὶ ἀπελάκτισαν ὡς χοῖροι, τὰς καλὰς καταπατήσαντες μαργαρίτας, καὶ ὡς ἵπποι τὰ χαλινὰ ἀποῤῥίψαντες, καὶ τὰς ἐπιχεῖν βουλομένας ἀποστρέφοντες τοῖς ποσί. μακρυνάντες γὰρ ἑαυτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, παρεδόθησαν τῇ ἀπωλείᾳ, μήτε ὡς ποιητὴν ἐπιγνόντες, μήτε ὡς σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν αἰδεσθέντες. Γ

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Ὥστε εἰ ἡ ἐπὶ πλέον ἄνεσις τὸ μέγιστον κακὸν, ἀσέβειαν, ὠδῖνα, τἀναντίον ἡ μετὰ νόμου κάκωσις, ἀγαθὸν τέλειον ἀποτίκτει, τὴν ἀοίδιμον νικητρίαν.

ις. Παρώξυνάν με ἐπ' ἀλλοτρίοις, ἐν βδελύγμασιν αὐτῶν ἐξεπίκρανάν- Δ
ιζ. με. Ἔθυσαν Δαιμονίοις, καὶ οὐ Θεῷ· Θεοῖς, οἷς οὐκ ᾔδεισαν. καινοὶ καὶ πρόσφατοι ἥκασιν, οὓς οὐκ ᾔδεισαν οἱ πατέρες αὐτῶν.

ΑΔΗΛΟΥ. Πάντα καθὸ ποιήματα δοῦλα καὶ οἰκεῖα Θεοῦ· κατὰ δὲ χειρίστην προαίρεσιν καὶ πονηρίαν ἐπιτηδευμάτων ἀλλοτριοῦνται Θεοῦ οἱ ὡς κλίσματα μὴ ὑποκείμενοι. ὅτως ὁ Διάβολος καὶ τῶν Δαιμόνων τὸ ἀκάθαρτον σῖφος ἠλλοτριώθη Θεοῦ, καὶ ἄνθρωποι δὲ οἱ τούτοις ἑπόμενοι. ἐγκαταλιπόντες τοίνυν τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς, καὶ τὸν τοῦ παντὸς δεσπότην, καὶ τῶν ἀγαθῶν τὸν χορηγὸν, καὶ προσελθόντες τοῖς ἑαυτοὺς ἀπαλλοτριώσασιν ἀπὸ Θεοῦ, παρώξυναν αὐτὸν εἰς δικαίαν ὀργήν. ἰῶ δὴ ἀκτέον παθητικῶς· ἀπαθὲς γὰρ τὸ θεῖον· ἀλλὰ κατ' οἰκονομίαν ἀνθρωπίνως λεγομένῳ πρὸς τιμωρίαν τῶν ἁμαρτημάτων. Ε
Βδελύγματα δὲ καλεῖ τὰ τῶν εἰδώλων σεβάσματα. καὶ διδάσκων τίνες οἱ ἀλλότριοι, Ζ
» ἐπάγει· ἔθυσαν Δαιμονίοις, καὶ οὐ Θεῷ· ἀντὶ τοῦ ποιητοῦ τοῖς κλίσμασι προσεκύνουν, καὶ ἀντὶ τοῦ πάντων τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν δοτῆρος, τοὺς πονηροὺς, καὶ τῶν ψυχῶν λυμεῶνας καὶ φθορέας τοὺς ψευδωνύμους [αἱρετισάμενοι,] καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ σέβας εἰς ἑαυτοὺς μεταθέντας, [τοὺς χθὲς καὶ πρώην χειροθετήσαντας Θεοὺς, καὶ] τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἀγνώστους. εἷς γὰρ μόνον ἐγίνωσκον [Κύριον,] καὶ Θεὸν τὸν ὕψιστον, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

ιη. Θεὸν τὸν γεννήσαντά σε ἐγκατέλειπες, καὶ ἐπελάθου Θεοῦ τοῦ τρέφοντός σε.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐλεγκτικὸς ὁ λόγος, ἐκ προσώπου Μωϋσέως λεγόμενος, ὀνειδίζοντος αὐτοῖς τὴν ἀποστασίαν, καὶ ὅτι οὔτε ὡς ποιητὴν ἐτίμησαν, οὔτε ὡς δημιουργέτην καὶ τροφέα ἠμείψαντο. οὐ μόνον γὰρ σε εἰς τὸ εἶναι παρήγαγον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ εὖ εἶναι αὐτός σοι δώσει τὰς τῆς ζωῆς ἀφορμὰς, τὰ ζωαρκῆ χορηγῶν.

ιθ. Καὶ εἶδε Κύριος, καὶ ἐζήλωσε·

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. [Καὶ γὰρ ὁ Θεὸς λέγεται ζηλῶν.] οὐχ ἵνα πάθος ὑποπλύσῃ τις· [καὶ γὰρ ἀπαθὲς τὸ θεῖον·] ἀλλ' ἵνα δηλωθῇ τὸ σφοδρὸν τῆς ἀγάπης. ζηλοῖ δὲ ὁ Θεὸς, οὐχ ἵνα αὐτός τι κερδάνῃ, ἀλλ' ἵνα τοὺς ζηλοτυπουμένους διασώσῃ. (1)

ΚΥΡΙΛΛΟΥ. Ζηλωτὴν Θεὸν εἰ λέγοι τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν, σκανδαλιζέσθω μηδείς. οὐ γάρτοι καθ' ἡμᾶς ἡ θείαν τε ἐστὶ καὶ ἀπόῤῥητος Φύσις· ἀνώκισαν δὲ τοσοῦτον καὶ ὑφαιρεῖται (2) νοητῶς, ὡς καὶ ἀσυγκρίτους εἶναι τὰς διαφοράς. (3) αἱ μὲν γὰρ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πραγμάτων διαθέσεις ἐμπαθῶς ἐν ἡμῖν· νοσεῖ γὰρ ἡ Φύσις τὸ ἄναλκι, καὶ τὸ λίαν ἕτοιμον εἰς τὸ πλημμελές· ἐν δὲ τῷ πάντων ἡμῶν Θεῷ σημαίνονται [μὲν] τὰ τοιάδε φωναῖς καὶ λόγοις τοῖς καθ' ἡμᾶς, νοοῦνταί γε μὴν οὐχ ὅτω ποθέν. ἀπαθὲς γὰρ τὸ θεῖον. ζηλοῦν δὲ λέγεται, διὰ τὸ θέλειν ὠδίνα τῶν ἄπαξ ἐπεγνωκότων τὴν δόξαν αὐτοῦ ταῖς εἰς τὰ αἰσχίω κατασείεσθαι ῥοπαῖς.

Καὶ παρωξύνθη διὰ ὀργὴν υἱῶν αὐτῶν καὶ θυγατέρων,

ΑΔΗΛΟΥ. Θεασάμενος ὡς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς· ἀσώματον γὰρ τὸ θεῖον καὶ ἀσχημάτιστον· καὶ εἰδὼς τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν τὰ πραττόμενα παρ' αὐτῷ, (4) ἐζήλωσε καὶ διανέστη πρὸς τιμωρίαν τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ θυγατέρων. ὀργὴν γὰρ

(1) Ἀντὶ τούτων ταῦτα ἐν τοῖς ἑκδεδομ. (ἐν σελ. 258. τοῦ 1. Τόμ. τῆς τοῦ Μοντφ. ἐκδόσ.) εὕρηται· ὧδε γὰρ πάθος ἐστὶν ὁ ζῆλος ἐπὶ Θεοῦ· ἀλλὰ τὴν ἄφατον αὐτοῦ φιλοσοργίαν ἑρμηνεῦσαι βουλόμενος, τούτῳ πολλάκις ἀποκέχρηται τῷ ὀνόματι. ἔτι δὲ καὶ τάδε· (ἐν σελ. 469. τοῦ 11. Τόμ. τῆς αὐτ. ἐκδόσ.) Θεὸς γάρ ἐστι ζηλωτὴς, καὶ πάντων μάλιστα βούλεται παρ' ἡμῶν φιλεῖσθαι· καὶ τοῦτο ἐπειδὴ σφόδρα ἡμᾶς φιλεῖ. ἴσε γὰρ ὅτι τοῦτο τῶν μανικῶς φιλούντων τὸ ἔθος. σφόδρα εἰσὶ ζηλότυποι, καὶ αἱροῖντο ἂν τὴν ψυχὴν προέσθαι, ἢ παραδοκιμηθῆναι ἀπό τινος τῶν ἀντερασῶν. ἴσ. ἓν ἐκ τούτων τὸ προκείμενον ἐλήφθη· ὅπερ παραλόγως ἐν τῇ 873. σελ. τοῦ 3. Τόμ. τῆς εἰς τοὺς ψαλ. σειρ. τῷ ἕξῃς σιωπῶνται· καὶ γὰρ αὐτὸ τοῦ Κυρίλλου ἐστὶ, κείμενον καὶ ἐν σελ. 112. τοῦ 7. Τόμ.

(2) Καὶ ὑψοῖ φέρεται. αὐτ. (3) Τῆς διαφορὰς τοὺς λόγους. αὐτ.

(4) Ἴσ. αὐτῶν. τοῦτο δὲ τὸ, τὰ πραττόμενα παρ' αὐτῷ. ὃ κεῖται ἐν τῷ εἰρημ. τῆς σειρ. εἰς τοὺς ψαλ. Τόμ.

γὰρ τὼ εἰς τιμωρίαν κίνησιν νοητέον.
» ὥσπερ ἔν καὶ τὸ, παρωξύνθη, τὼ εἰς τοῦτο
σημαίνει ὁρμήν.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὶ παρωξύνθη δι'
» ὀργὴν ὑμῶν αὐτοῖς καὶ θυγατέρων. Κατ' ἄμ-
φω γὰρ ὑμοὶ καὶ θυγατέρες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ,
κατὰ δημιουργίαν τε καὶ κατ' οἰκείωσιν τὼ
παρὰ τὰ λοιπὰ ἔθνη. γράφεται δὲ καὶ
» ἕτως· ὑμῶν αὐτῶν καὶ θυγατέρων· ὅτι καὶ
τούτοις πρὸς τὼ ὁμοίαν καθηγήσαντο πλα-
νὼ· ἢ γὰν προαναφωνεῖ τοὺς ὕστερον ἐσαυ-
ρωκότας Χριστὸν, περὶ ὧν ὁ Προφήτης φη-
Ησ. 1. 15. » σίν· αἱ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις· οἱ
καὶ τῶν πατέρων γεγόνασι πονηρότεροι,
καὶ δίκαιω ἔτισαν τὼ προσήκασαν.

κ. Καὶ εἶπεν, ἀποστρέψω τὸ πρό-
σωπόν μα ἀπ' αὐτῶν, καὶ δείξω τὶ
ἔσαι αὐτοῖς ἐπ' ἐσχάτων ἡμερῶν. ὅτι
γενεὰ ἐξεσταμμένη ἐστίν· υἱοὶ οἷς οὐκ
ἔστι πίστις ἐν αὐτοῖς.

» ** ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ. Ἀποστρέψω, φησὶ,
» τὸ πρόσωπόν μα ἀπ' αὐτῶν, καὶ δείξω τὶ
ἔσαι αὐτοῖς. ἕ γὰρ τὸ πρόσωπον Κυρίε
ἐπιβλέπει, εἰρωνὴ καὶ ἀγαλλίασις· ἕ δὲ
ἀπέστραπται, παρείσδυσις γίνεται πονη-
ρίας. ὁ βέλτιον ἂν ἐφορᾷν τὰ κακά. ἀγα-
θὸς γάρ ἐστι. παροργῶντος δὲ αὐτῷ ἑκόντι,
διὰ τὼ ἀπιστίαν τὼ ἀνθρωπίνω, γίνεσιν
ἴσχει κακία.

ΑΔΗΛΟΥ. Νοητέον καὶ ἕτω· πονηροὶ
μὲν γὰρ καὶ διεσταμμένοι οἱ μέχρι τῆς
νῦν, (1) τὰ τοιαῦτα διαπραξάμενοι. πονη-
ρότεροι δὲ καὶ οἱ κατὰ τὸ Κυρίε ἡμῶν Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ ἀφανῶς λυτλήσαντες, οἷς καὶ
Ησ. 1. 15. » ἐρεῖ· ὅταν τὰς χεῖρας ἐκτείνητε πρός με
» ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μα ἀφ' ὑμῶν.
» αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν αἱμάτων πλήρεις.

ΑΔΗΛΟΥ. Ταύταις ταῖς λέξεσι καὶ ὁ
Σωτὴρ ἐν Εὐαγγελίοις ἐχρήσατο, εἰπὼν
Ματθ. 17. 17. πρὸς αὐτούς· ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμ-
» μένη ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς; ἕως πό-
» τε ἀνέξομαι ὑμῶν; οὐδὲ γὰρ ἕτερόν ἐστι τὸ
λεγόμενον, ἢ ὅτι ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν-
μα ἀπ' αὐτῶν. γενεὰ γὰρ ἄπιστός ἐστι, μὴ
ἔχουσα πίστιν, καὶ ἐξεστραμμένη ἀπὸ τῆς
ἀληθείας. ἡμεῖς δὲ σὼ τῷ ψαλμῳδῷ βοή-
Ψαλ. 142. 7. σωμεν· μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σα
» ἀπ' ἐμοῦ.

κα. Αὐτοὶ παρεζήλωσάν με ἐπ' οὐ
Θεῷ, παρώργισάν με ἐν τοῖς εἰδώλοις
αὐτῶν· κἀγὼ παραζηλώσω αὐτοὺς
ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ πα-
ροργιῶ αὐτούς.

** ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Προφητικῶς δηλοῦ-
ται ἡ διὰ τὰ ἁμαρτήματα τοῦ προτέρου λαοῦ
ἐσομένη τῶν ἀσυνέτων ἐθνῶν ἐκλογὴ, οὐ
δι' ἄλλο τινὸς ἢ τοῦ Ἰησοῦ γεγενημένη. αὐτοὶ
» γάρ φησι παρεζήλωσάν με ἐπ' οὐ Θεῷ, πα-
» ρώργισάν με ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν· κἀγὼ
» παραζηλώσω αὐτοὺς ἐπ' οὐκ ἔθνει, καὶ ἐπὶ
» ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ αὐτούς. καὶ ἔστι
σφόδρα τρανῶς καταλαβεῖν δυνατὸν, τίνα
τρόπον οἱ λεγόμενοι παρεζηλωκέναι τὸν
Θεὸν Ἑβραῖοι ἐπὶ τῷ οὐ Θεῷ, καὶ παρορ-
γικέναι αὐτὸν ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν, πα-
ρωξύνθησαν εἰς ζηλοτυπίαν ἐπὶ τῷ οὐκ ἔθνει
τῷ ἀσυνέτῳ· ὅπερ ὁ Θεὸς ἐξελέξατο διὰ
τῆς ἐπιδημίας Χριστοῦ Ἰησοῦ, καὶ τῶν μα-
» θητῶν αὐτοῦ. βλέπομεν γὰν τὼ κλῆσιν 1. Κορ. 1. 26,
» ἡμῶν, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ 27, 28, 29.
» πολλοὶ δυνατοὶ, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς· ἀλλὰ
» τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεὸς, ἵνα
» καταισχύνῃ τοὺς σοφούς. καὶ τὰ ἀγενῆ καὶ
» ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ Θεὸς, καὶ τὰ
» μὴ ὄντα, ἵνα ἐκεῖνα τὰ πρότερον ὄντα
» καταργήσῃ· καὶ μὴ καυχήσηται ὁ κατὰ
» σάρκα Ἰσραὴλ, καλόμενος ὑπὸ τοῦ Απο-
» στόλου σαρξ, ἐνώπιον Θεοῦ.

** ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Τὼ προτέραν
ὁλοτέλειαν τοῦ λαοῦ λέγων, διὰ τοῦτο, ἐπ' ἔθνει,
εἰπεῖν. οὐδὲ γὰρ ἔθνος εἶναι ἐνομίζετο διὰ
τὼ πολλὼ ὁλοτέλειαν, διὰ τὼ μωρίαν, διὰ
τὼ ἄνοιαν· ἀλλ' ἀπὸ τῆς πίστεως τοσαύτη
γέγονεν ἡ μεταβολὴ, ὡς ἐκείνων τῶν τι-
μωμένων πολλῷ τιμιωτέρους φανῆναι. ὅτι
ἔμελλε δάκνειν Ἰουδαίους τοῦτο αὐτὸ, καὶ ἐκ
τούτου βελτίους γίνεσθαι, καὶ τοῦτο ἐντεῦθεν
δηλοῦται. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπε, προτιμήσω,
ἀλλ' ὁμοῦ καὶ τοῦτο δηλῶν, καὶ τὼ ἐκ πα-
ραζηλώσεως γενησομένω αὐτοῖς ὀπωσδή-
» ποτε διόρθωσιν, παραζηλώσω ὑμᾶς, φησὶν,
» ἐπ' οὐκ ἔθνει· ὡσεὶ ἔλεγε, τοσαῦτα δώσω
αὐτοῖς ἀγαθὰ, ὡς ὑμᾶς δηχθῆναι. τοῦτο
γὰν αὐτοὺς καὶ βελτίους ἐποίησε.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον τὸ, κἀ-
» γὼ παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει ἀσυνέ-
» τῳ παροργιῶ αὐτούς; (2) Οὐχὶ ἔθνος ἓν
οἱ τῷ σωτῆρι Χριστῷ πεπιστευκότες, ἀλλὰ
μυρία. καὶ ταῦτα δέ ποτε ἀσύνετα ἦν καὶ
ἀνόητα, ἢ φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος· ἦμεν Τίτ. 3. 3.
» γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλα-
» νώμενοι, δουλεύοντες ἡδοναῖς, καὶ ἐπιθυ-
» μίαις ποικίλαις, καὶ τὰ ἑξῆς. ὥσπερ τοί-
νυν, φησὶν, ὑμεῖς τὸν ἕνα καταλιπόντες
Θεὸν, πολλοὺς ψευδωνύμους προτετιμήκα-
τε· ἕτως ἐγὼ τὸν ἕνα λαὸν ἀποῤῥίψας,
πᾶσι τοῖς ἔθνεσι παρέξω τὼ σωτηρίαν.
ἀλλ' ὑμεῖς μὲν τοὺς οὐκ ὄντας τετιμηκότες
Θεοὺς, οὐκ ἀπεφήνατε Θεούς· ἐγὼ δὲ τὰ
ἀσύνετα ἔθνη θείας ἐμπλήσω σοφίας· ὑμεῖς
δὲ ὁρῶντες, τῷ φθόνῳ τακήσεσθε.

ΑΔΗΛΟΥ. Ταύτη τῇ ῥήσει ἐχρήσατο
Ῥωμαίοις ἐπιστέλλων ὁ μακάριος Παῦλος.
ἀσυνέτους δὲ ἡμᾶς προσηγόρευσε, τὼ πρὸ
τῆς πίστεως ἡμῶν ἀφροσύνω ἐπιδεικνύς.
τοῦτο γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ θεῖος Ἀπόστολος ἔφη·
» ἦμεν καὶ ἡμεῖς ποτὲ ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, Τίτ. 3. 3.
» πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις, καὶ
» ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ
» διάγοντες, στυγητοὶ, μισοῦντες ἀλλήλους.

ταῦτα

(1) Μέχρι τοῦς νῦν. ἐν τῷ εἰρημ. 3. Τόμ. προσφυὲς δὲ τὸ, οἱ μέχρι τῆς νῦν, ἐννοουμένε τοῦ, γενεᾶς.
(2) Ὑμᾶς; ἡ ἐν Χάλ. ἔκδ.

ταῦτα (1) διαφερόντως ἠνίασεν ὁ Θεὸς A
Ἰουδαίους. οὐδὲ γὰρ οὕτως αὐτοὺς ἀλγύνει ἡ
δουλεία καὶ ἡ διασπορὰ, ὡς ἡ τοῦ ναοῦ ἐρη-
μία, ὡς ἡ τῶν ἐθνῶν εὐσέβειά τε καὶ περι-
φάνεια. παρακνίζει γὰρ αὐτοὺς, καὶ εἰς
ζῆλον ἄγει.

κβ. Ὅτι πῦρ ἐκκέκαυται ἐκ τοῦ
θυμοῦ μου, καυθήσεται ἕως ᾅδου κα-
τωτάτου· καταφάγεται γῆν καὶ τὰ
γεννήματα αὐτῆς· φλέξει θεμέλια B
ὀρέων.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὴν δικαίαν κατὰ τῶν ἁ-
μαρτανόντων ἐμφαίνει κίνησιν, οὐ μέχρι
παιδείας ὕστερον ἐπαγομένην, ἀλλ' ἕως τῶν
τοῦ ᾅδου πυλῶν ἀπάγουσαν εἰς ἀπώλειαν·
Δευτ. 9. 3. „ [καθάπερ ἤδη προεῖπεν, ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ
καταναλίσκον τοὺς ἀσεβεῖς, τιμωρούμενος
τοὺς ἀνθισταμένους, ὅταν ἐκ τῆς ἀνοχῆς καὶ
τῆς μακροθυμίας ἐπιστρέψαι μὴ βουληθῶσι.
τὴν οὖν Ἰουδαίων τελευταίαν ἐνταῦθα προ-
θεσπίζει ἀπώλειαν, ἣν καὶ ὑπέστησαν ὑπὸ
Ῥωμαίων μετὰ τὴν εἰς Χριστὸν παροινίαν,
καὶ τὴν τῶν ἐθνῶν κλῆσιν.]

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀλλὰ καὶ τροπικῶς λεγό-
μενον πῦρ ἅπαν τὸ γεῶδες γίνεται φρόνη-
μα, καὶ κατεσθίει τοὺς προστετηκότας τῇ
γῇ, καὶ τὰ γεννήματα δὲ τῆς γῆς, πορ-
νείαν, μοιχείαν, εἰδωλολατρείαν, καὶ τὰ
ἑξῆς. ταῦτα γὰρ τῆς ἐν ἡμῖν γῆς τὰ γεν-
νήματα. [ἔστι καὶ τὸ πῦρ τὸ αἰσθητὸν λα-
βεῖν. καὶ γὰρ] τὴν αἰσθητὴν γῆν τῶν Ἰου-
δαίων διώσουσιν οἱ πολέμιοι, καὶ πυρίκαυ-
στον ἀποτελέσουσι, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ.
„ Καὶ τὰ θεμέλια τῶν ὀρέων, τροπικῶς λε-
γομένων ὀρέων τῶν καὶ ἐπαιρομένων κατὰ
τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, φλέξει τοὺς θεμελίους,
[καὶ] καταργήσει τὸν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος
τούτου, καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸν πονηρὰς δυνά-
μεις. καὶ [ἁπλῶς] τῶν αἰσθητῶν ὀρέων
[τοὺς θεμελίους] καταφλέξει ἡ ὀργὴ τοῦ
Θεοῦ, ἡνίκα διὰ τὴν ἐκ τοῦ πολέμου ἀνάγκην
εἰς φρούρια καταφύγωσιν οἱ Ἰουδαῖοι ὑψηλό-
τατά τε καὶ ὀχυρώτατα· ἀλλ' ὅμως καὶ
ταῦτα κατήγαγον οἱ πολέμιοι, ὡς φησὶν
Ἰώσηπος, τὴν ἐσχάτην αὐτῶν διηγούμενος
ἐρημίαν.

κγ. Συνάξω εἰς αὐτοὺς κακὰ, καὶ
τὰ βέλη μου συντελέσω εἰς αὐτούς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ μακροθυμεῖν,
συνάγειν λέγεται κατὰ τῶν ἀπειθούντων
κακά. ἃ κυρίως καθ' ἑαυτῶν οἱ μὴ πει-
σθέντες συνάγουσιν, ὅλον ἐπὶ τέλει καθ'
ἑαυτῶν ἐκκενοῦντες τὸ τοῦ ἀκράτου ποτήριον,
πάσης ἐπ' αὐτοὺς τιμωρίας συντελουμένης.

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅπερ αὐτοὶ ποιοῦσιν ἀνιάτ-
ρευτοι διαμένοντες, τῆς ἀνοχῆς τοῦ Θεοῦ
„ καὶ μακροθυμίας καταφρονοῦντες, καὶ θη- Ῥωμ. 2. 5.
„ σαυρίζοντες ἑαυτοῖς ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς.
Βέλη δὲ Κυρίου [τὰ] πρὸς ἐπιστροφὴν καὶ
παιδείαν ἐπαγόμενα, καθὼς καὶ ὁ Ἰὼβ
„ λέγει· βέλη Κυρίου ἐν τῷ σώματί μου εἰσίν· Ἰώβ. 6. 4.
„ ὧν ὁ θυμὸς ἐκπίνει μου τὸ αἷμα. αἷμα γὰρ 1. Κορ. 15. 50.
„ καὶ σὰρξ βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι.

κδ. Τηκόμενοι λιμῷ καὶ βρώσει
ὀρνέων,

ΑΔΗΛΟΥ. Λιμῷ ἐτάκησαν αἰσθητῷ
πολιορκούμενοι· καὶ προηγησαμένης τοῦ πο-
λέμου ἐνδείας, ἐπί τε τοῦ Ναβουχοδονόσορ,
καὶ ἐπὶ τῆς τελευταίας πολιορκίας, ἣν
ὑπέμειναν μετὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ
Θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ παροινίαν, ἐτάκησαν τῷ
λιμῷ. ἀλλὰ καὶ τῷ νοητῷ λιμῷ παρεδό-
θησαν. οὐκ ἔτι γὰρ παρ' αὐτοῖς λόγος Θεοῦ
Γ καὶ Προφήτης αὐτοῖς λέγων, τάδε λέγει
Κύριος. βρώσει δὲ ὀρνέων ἐξετάκησαν. ἐν
γὰρ τοῖς τοιούτοις εἰκὸς ἀγρεύοντας ὀρνέοις,
μόλις ἐπανέχειν ταῖς τούτων τροφαῖς.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἴποι δ' ἄν τις καὶ
κατὰ ἀναφορὰν τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ εἰρῆσθαι
„ τὸ, βρώσει ὀρνέων· ὅτε περ εἰς χολέραν
αὐτοῖς μετεβλήθη φαγοῦσι.

Καὶ ὀπισθότονος ἀνίατος.

Δ ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ ὀπισθότονος σπασμὸς
τῶν ἐν ῥάχει (2) μυῶν, ὅλον εἰς τοὐπίσω
ἕλκων τὸ σῶμα, καὶ ὡς ἐντεταμένον τόξον
ἀπεργαζόμενος. εἰσὶ δὲ ταῦτα καὶ πάθη
ψυχῆς, τὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποστροφὴν ἐπι-
δεικνύμενα, μηδεμίαν εἰς αὐτοὺς ὑποφαί-
νοντα σωτηρίας ἐλπίδα. λιμὸν μὲν γὰρ
νοήσομεν, καθ' ὃν οὐκ ἔστι παρ' αὐτοῖς λό-
γος Θεοῦ· βρῶσιν δὲ ὀρνέων, τοὺς κενοὺς λό-
γους καὶ μάτην εἰς ἀέρα διϊπταμένους. οὐ
E παύσονται γὰρ ἐν τούτοις μελετῶντες μα-
„ ταίως, ὡς φησὶν ὁ Δαβίδ· ἐμελέτησαν Ψαλ. 2. 1.
κενὰ, εἰς τοὐπίσω χωροῦντες ἀμεταστρεπτί.

Ὀδόντας θηρίων ἐπαποστελῶ εἰς
αὐτοὺς, μετὰ θυμοῦ συρόντων ἐπὶ γῆς.

„ ΑΔΗΛΟΥ. Τὸ, ἀποστελῶ, ἀντὶ τοῦ,
ἀπέστειλα· ἡνίκα ὄφεις αὐτοῖς ἀπέστειλε
θανατοῦντας ἐν τῇ ἐρήμῳ. θηρία, τοὺς πο-
λέμους νοητέον, δίκην θηρίων αὐτοὺς κατε-
Z σθίοντας, καὶ μονονουχὶ τοῖς ὀδοῦσι καταναλ-
ίσκοντας, πονηρούς τε ὄντας ἐν τῇ ἐρήμῳ,
καὶ μηδὲν εἰς αὐτοὺς ἥμερον ἐπιδεικνυμένους·
οἳ τὴν τοῦ Θεοῦ παριστᾶσιν ἐγκατάλειψιν. (3)
τοῖς ἑαυτῶν δὲ παραδιδόμενοι πάθεσιν ὑπὸ
τῶν θηρίων τῶν νοητῶν κατησθίοντο.

κε. Ἔξω-

(1) Ἤτοι τούτοις ἀναγνωστ. ἢ ἀφαιρετέον τὸ, Θεός. ὅπερ οὐδὲ ἐν τῷ 3. Τόμ. τῆς εἰς τοὺς ψαλ. σειρ. κεῖται.

(2) Βραχεῖ. οἱ ἡμέτεροι κώδ. βράχει. ἐν σελ. 876. τοῦ 3. Τόμου τῆς εἰς τοὺς ψαλ. σειρ. ἐπισφαλῶς πάντες. ἀντὶ τοῦ ῥάχει· ὅπερ καὶ ἐτέθη.

(3) Ἐν μὲν τῷ 3. Τόμῳ τῆς εἰς τοὺς ψαλ. σειρ. (σελ. 876, 877.) ὅτι τὴν τοῦ Θεοῦ παρουσίαν ἐγκατέλειψαν. τοῖς ἑαυτῶν γὰρ παραδιδόμενοι, κτ. ὁ δὲ Προκόπιος (ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.) οὕτως· ὀδόντας θηρίων ἀποστελῶ εἰς αὐτούς. ἢ ἀντὶ τοῦ ἀπέστειλα· ἵνα πάλιν τοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ δηλώσῃ, ἐν ᾗ πολεμίους δηλοῖ, δίκην θηρίων αὐτοῖς ἐπιτρέχοντας· ἢ τὴν τοῦ Θεοῦ παρίστησιν ἐγκατάλειψιν, δι' ἣν τοῖς ἑαυτῶν, κτ.

κε. Ἔξωθεν ἀτεκνώσει αὐτὰς μάχαιρα, καὶ ἐκ τῶν ταμιείων Φόβος·

ΑΔΗΛΟΥ. Τὰ ἐν τῇ πολιορκίᾳ συμβάντα κατὰ μέρος ἐκλαγῳδεῖ. ἅπερ καὶ διὰ Ἱερεμίε καὶ Ἰεζεκιὴλ ὁ θεῖος διηγήσατο λόγος. οἱ μὲν γὰρ ἔξωθεν ὑπὸ πολεμίων βαλλόμενοι, οἱ δὲ ἔνδον φόβῳ καὶ λιμῷ διεφθείροντο. Θεοῦ δὲ μάχαιρα τὰς πονηρὰς πράξεις τιμωρεμένη, τῷ φόβῳ συνέλει, καὶ τὰς τίκτοντας αὐτὰς λογισμὰς, ὥστε μηκέτι τοιαῦτα τεκεῖν. τοΕβρ. 4. 12. μώτερος γὰρ ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, καὶ κριτι» κὸς ἐνθυμήσεων.

Νεανίσκος σὺν παρθένῳ, θηλάζων μετὰ καθεσηκότος πρεσβύτε.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἄρδιν αὐτοῖς ἐγίνετο ἡ ἀπώλεια, ἐπειδήπερ καὶ ὁμοθυμαδὸν τὴν Ἱερ. 7. 17. » ἁμαρτίαν εἰργάζοντο. ἢ οὐχὶ ὁρᾷς, φησὶν » ὁ τῶν ὅλων Θεὸς τῷ προφήτῃ Ἱερεμίᾳ, τί » ἔτοι ποιοῦσιν ἐν ταῖς πόλεσιν Ἰούδα καὶ ἐν » ταῖς αὐλαῖς Ἱερουσαλήμ; καὶ ψυχὰς δὲ τὰς διαφόρους ἡλικίας νοητέον.

κς. Εἶπον, διασπερῶ αὐτὰς, παύσω δὲ ἐξ ἀνθρώπων τὸ μνημόσυνον κζ. αὐτῶν. Εἰ μὴ δι' ὀργὴν ἐχθρῶν, ἵνα μὴ μακροχρονήσωσι, καὶ ἵνα μὴ συνεπιθῶνται οἱ ὑπεναντίοι· μὴ εἴπωσιν, ἡ χεὶρ ἡμῶν ἡ ὑψηλὴ, καὶ οὐχὶ Κύριος ἐποίησε ταῦτα πάντα.

» ΑΔΗΛΟΥ. Εἶπα, διασπερῶ αὐτάς. διασπαρέντες γὰρ ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἕως ἄκρων αὐτοῦ, καὶ ἐκ βίβλου ζώντων ἐξηλείφθησαν, μηκέτι λαὸς Θεοῦ χρηματίζοντες. οὐκ ἀπώλοντο δὲ παντελῶς, (1) διὰ τὸς ἐξ ἐθνῶν. ἐπέμενον γὰρ τῇ δυσσεβείᾳ, (2) τῷ ἐκείνων ἀπώλειαν τοῖς ἑαυτῶν Θεοῖς ἐπιγράφοντες, οὐ ταῖς τῶν ἀπολωλότων ἁμαρτίαις.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ταῦτα λεγόντων τῶν Βαβυλωνίων, ἀκούοντες οἱ ἐπὶ τοῦ Ἱε-Ἱερ. 51. 51, 52. ρεμίε, Φασὶν, ἠχμώθημεν, ὅτι ἠκούσαμεν » ὀνειδισμὸν ἡμῶν. κατεκάλυψεν ἀτιμία τὰ » πρόσωπα ἡμῶν, εἰσῆλθον ἀλλογενεῖς εἰς » τὰ ἅγια Κυρίε. πρὸς ὃς ἀποκρίνεται, λέγων· διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει » Κύριος, καὶ ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ γλυπτὰ αὐτῆς. διὰ ταῦτα τοίνυν, καὶ διὰ τὴν πρὸς τοὺς πατέρας αὐτῶν διαθήκην οὐ πάντες ἀπώλοντο. καὶ Γολιὰθ δὲ παρεμβολὴν ὀνειδίσας ζῶντος Θεοῦ, δίκην κυνὸς ὑπὸ μειρακίε διέφθαρται. σὺηγγελίζοντο δὲ καὶ ἀλλόφυλοι τὸν θάνατον τοῦ Σαὺλ τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν.

κη. Ὅτι ἔθνος ἀπωλολεκὸς βουλή ἐστι, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἐπιστήμη.

ΑΔΗΛΟΥ. Μετὰ βουλῆς δεῖ πάντα ποιεῖν. ἡ γὰρ βουλὴ θεία τις δύναμις ἐπ-

A » ρανίος ἐστιν. ἐκράτησας γὰρ τῆς χειρὸς Ψαλ. 72. 23, » τῆς δεξιᾶς μου, καὶ ἐν τῇ βουλῇ σου ὡδήγη- 24. » σάς με, καὶ μετὰ δόξης προσελάβου με, φησὶν ὁ Προφήτης.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Θείαν γὰρ ἔσαν ἀπώλεσαν τὴν βουλήν. περὶ ἧς Δαβὶδ ἐν » οβ' ψαλμῷ φησιν· ἐκράτησας τῆς χειρὸς Ψαλ. 72. 23. » τῆς δεξιᾶς μου, καὶ ἐν τῇ βουλῇ σου ὡδήγη- » σάς με. περὶ ταύτης Ἡσαΐας φησί· καὶ Ἡσ. 9. 6. » καλεῖται μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος. ἐπ' Ἡσ. 11. 2. B » αὐτῷ γὰρ ἡ πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος. ἣν ἀπώλεσαν οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, ὡς καὶ τὴν ἐπι- » σήμην. περὶ ἧς φησὶ Σολομὼν, μύσις γάρ- Σοφ. 8. 4. » ἐσι τῆς τοῦ Θεοῦ ἐπιστήμης. μύσιν δέ φησι τὴν σοφίαν. καὶ Ἰὼβ δὲ ταύτην ἀποθαυ- » μάσας, φησί· ποῖος δὲ τόπος ἐστὶ τῆς ἐπι- Ἰώβ. 28. 12. » σήμης; οὐδὲ ταύτην εἶχον οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, μὴ παραδεξάμενοι Χριστὸν, Θεοῦ σοφίαν, καὶ » τὴν βουλὴν τοῦ ὑψίστου, παρ' ᾗ τῆς γνώσεως Κολασ. 2. 3. » οἱ θησαυροὶ, καὶ τῶν ὄντων ἡ ἐπιστήμη.

Γ

κθ. Οὐκ ἐφρόνησαν συνιέναι· ταῦτα καταδεξάσθωσαν εἰς τὸν ἐπιόντα χρόνον.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀκύλας ἔτως ἐξέ- » δωκεν· οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς φρόνησις· ὄφε- » λον ἐσοφίσθησαν ἐπίστασθαι αὐτήν. σωστι- » σήτωσαν εἰς ἐκάτην αὐτῶν. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔγνωσαν τὰ εἰρημένα, ἐν ἐκάταις ἡμέραις γνώσονται, καὶ τὴν τῶν ἐθνῶν κλῆσιν ἀποβαλλόμενοι, μὴ πιστεύσαντες Χριστῷ, Δ τῇ τοῦ πατρὸς ἐπιστήμῃ τε καὶ βουλῇ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπειδήπερ, φησὶν, οὐκ ἔγνωσαν οὐδὲ σωῆκαν τὰ εἰρημένα, ἐν ταῖς ἐκάταις ἡμέραις γνώσονται αὐτὰ, ὡίκα τῆς ἐνσάρκου παρουσίας τοῦ μονογενοῦς ἐλεύσεται ὁ καιρὸς, καὶ τῶν ἐθνῶν ἡ κλῆσις γενήσεται, αὐτῶν δὲ ἡ ἀποβολὴ, διὰ τὸ μὴ βεβουλῆσθαι αὐτὰς δέξασθαι τοῦ πατρὸς τὴν βουλὴν, μηδὲ σωιέναι τῷ ἐπιστήμῃ αὐτοῦ.

λ. Πῶς διώξεται εἷς χιλίους, καὶ δύο μετακινήσουσι μυριάδας, ἐὰ μὴ ὁ Θεὸς ἀπέδοτο αὐτὰς, καὶ ὁ Κύριος λα. παρέδωκεν αὐτούς; Οὐ γάρ εἰσιν οἱ Θεοὶ αὐτῶν, ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν. οἱ δὲ ἐχθροὶ ἡμῶν ἀνόητοι.

ΑΔΗΛΟΥ. Τετέσιν, οὐκ ἂν ἠδύναντο ἐγένοντο τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ὑπὸ τοῦ τυχόντος πλεόμενοι, ὡς εἷς τῶν πολεμίων διώκειν χιλίους, καὶ δύο ἀριθμῶν (3) πλῆθος, ἐὰ μὴ εἰς τἐναντίον αὐτοῖς ἐτράφη τὰ πράγματα· καὶ ὅπερ αὐτοὶ πάλαι διεπράτλοντο, ῥαδίως καταγωνιζόμενοι τοὺς ἐχθροὺς, τὸν Θεὸν ὑμνῇ κεκλημένοι, ταῦτα οὐκ ἂν ὑπέμενον, ἐὰ μὴ γυμνοὶ τῆς αὐτοῦ ἐπικουρίας ἐτύγχανον, πραθέντες ταῖς ἁμαρτίαις.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τῆς τοῦ Θεοῦ γὰρ σκέπης γυμνωθέντες, ὑφ' ἑνὸς, ὡς ὑπὸ πλήθους, ἐδιώκοντο. ὧν περ ἓν τἐναντίον ἴσχα τῇ

(1) Παντελῶς. ἑκάτερ. τῶν ἡμετέρ. κωδίκ. καὶ ὁ Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. ὁ δὲ εἰρημ. 3. Τόμ. ῥαδίως.
(2) Ἔμελλον γὰρ δυσεβείᾳ μεγαλαυχεῖν, τῷ, κτ. αὐτ. (3) Ἀναρίθμον πλῆθ. αὐτ.

τῇ ὐσεβείᾳ προσέκειντο. ὰ γὰρ ἔξιν εἰπεῖν, ὡς οἱ ἀλλόφυλοι διὰ τιὼ ἰσχὼ τῶν εἰδώλων αὐτῶν τάτας ἐδίωκον. ὐδεμία γὰρ ὁμοιότης πρὸς τὸν Θεὸν ἡμῶν. ἀλλὰ καὶ ἄφρονες οἱ τάτας λατρεύοντες, λέγοντες τῷ
Ἱερ. 2. 27. „ ξύλῳ, πατήρ μς εἶ σὺ, καὶ τῷ λίθῳ, σύ με ἐγέννησας. δυατὸν δὲ καὶ περὶ νίκης τῶν ἐξ Ἰσραὴλ ὐσεβάντων προλέγεσθαι· ὅτε κὴ τιὼ νίκιω ἀκοντὶ πολλάκις ἐλάμβανον.

Α

λβ. Ἐκ γὰρ ἀμπέλων Σοδόμων ἡ ἄμπελος αὐτῶν, καὶ ἡ κληματὶς αὐτῶν ἐκ Γομόῤῥας· ἡ σαφυλὴ αὐτῶν σαφυλὴ χολῆς, βότρυς πικρίας αὐτοῖς.

Β

ΑΔΗΛΟΥ. Ἔφη πς κὴ ὁ μακάριος Ἱερεμίας πρὸς τιὼ τῶν Ἰυδαίων σωαγωγιὼ,
Ἱερ. 2. 21. „ ὡς ἐκ προσώπς τῦ Θεῦ· ἐγὼ ἐφύτευσά σε
„ ἄμπελον καρποφόρον· πῶς ἐστράφης εἰς
„ πικρίαν ἡ ἄμπελος ἡ ἀλλοτρία; ζηλώσαντες γὰρ Σοδομιτῶν τὰ ἔργα, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν Γομόῤῥας πολιτῶν ἀσπάζομενοι, τὸ γένος ἐκεῖθεν λέγονται κατάγειν. ὥσπερ γὰρ οἱ τὰ ἔργα ζηλῶντες τῦ Ἀβραὰμ καὶ μεταδιώκοντες, υἱοὶ Ἀβραὰμ ἐκ ἀπεικότως ἀναγορεύονται· ὅτω καὶ οἱ τὰ Σοδομιτῶν ἐπιτηδεύματα φιλοτιμούμενοι πάνδεινα, ἀπόγονοι τῦ ἀποστάτς γίγνοιντο (1) Διαβόλς.

λγ. Θυμὸς δρακόντων ὁ οἶνος αὐτῶν, καὶ θυμὸς ἀσπίδων ἀνίατος.

Δ

** ΑΝΩΝΥΜΟΥ. Τιὼ ζέσιν τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν οἶνον δρακόντων φήσας, καὶ τῆς παρακοῆς τιὼ τυραννικιὼ κὴ ὑπερηφανικιὼ καταφρόνησιν καλέσας οἶνον ἀσπίδων. τῦτο γάρ, ὡς φασὶ, τὸ θηρίον παρὰ πάντα τὰ θηρία τῆς γῆς ἐμφράττει τὰ ὦτα πρὸς ἐπάσματα, ὑπερηφανίᾳ τυραννῦν τὰς ἐπᾴδοντας.

λδ. Οὐκ ἰδὲ ταῦτα πάντα σωῆκλα παρ' ἐμοὶ, καὶ ἐσφράγισα ἐν τοῖς θησαυροῖς μς;

ΑΔΗΛΟΥ. Ὁ Σύμμαχος σαφέστερον
„ ἑρμηνεύων ἐξέδωκε· μὴ ἰχὶ τῦτο ἀπόκει-
„ ται παρ' ἐμοί; τυτέστι τὸ θηριῶδες αὐτῶν καὶ μιαιφόνον, καὶ ἃ (2) μέλλσιν ἐγχειρεῖν λυτλῶντες κατὰ τῦ Σωτῆρος αὐτῶν· ἀλλ' ὅμως ἀναβάλλομαι, καὶ δίδωμι χώραν τῷ αὐτεξσίῳ, ἀναμένων τιὼ πρᾶξιν.

λε. Ἐν ἡμέρᾳ ἐκδικήσεως ἀνταποδώσω, ὅταν σφαλῇ ὁ πῦς αὐτῶν,

ΑΔΗΛΟΥ. Τότε γάρ φησιν εἰσπράξομαι δίκιω, ὅταν [ὀρθῶς μὴ θέλωσι βαίνειν, ἀλλὰ] τῆς δὐθείας παρατραπῶσιν ὁδῦ, κὴ ἐγγὺς γενῶνται τῦ ἐκχέαι αἷμα.

Ὅτι ἐγγὺς ἡμέρα ἀπωλείας αὐτῶν, καὶ πάρεσιν ἕτοιμα ὑμῖν.

Η

ΑΔΗΛΟΥ. Τῷ προφητικῷ πνεύματι τὰ πολλοῖς ὕστερον ἐσόμενα χρόνοις, ὡς παρόντα καὶ ἐγγίζοντα θεωρεῖται, (3) ἐγγὺς λέγων τῆς ἀπωλείας αὐτῶν τιὼ ἡμέραν, καὶ τιὼ κλῆσιν τῶν ἐθνῶν ἑτοιμοτάτιω ἔσεσθαι.

λς. Ὅτι κρινεῖ Κύριος τὸν λαὸν αὐτῦ, καὶ ἐπὶ τοῖς δύλοις αὐτῦ παρακληθήσεται.

ΑΔΗΛΟΥ. Καταψηφιεῖται γὰρ τῦ ἰδίυ λαῦ, φησὶ, καὶ ἐγκρινεῖ αὐτύς, καὶ ἐπὶ τοῖς ἐξ ἐθνῶν πιστεύσι παρακληθήσεται· δύλυς γὰρ αὐτῦ ἐκείνυς φησίν· ἢ καὶ τὺς Ἰσραηλίτας ἐλεήσει, κὴ ὐκ εἰς τέλος ἀπώσεται τὸν λαὸν αὐτῦ.

Εἶδε γὰρ αὐτὺς παραλελυμένυς, καὶ ἐκλελοιπότας ἐν ἐπαγωγῇ, καὶ παρειμένυς.

Γ

ΑΔΗΛΟΥ. Ἐπαγωγή ἐστι τῆς ἐκδικήσεως ὁ καιρὸς, καθά φησι δί ἑνὸς τῶν Προ-
„ φητῶν· (4) τὶ ποιήσεις ἐν ἡμέρᾳ ἐπαγωγῆς; ἐθεάσατο τοίνιω αὐτὺς κατ' ἐκεῖνο [τῦ] καιρῦ δίκας αὐτὺς εἰσπραττομένυς, κὴ μηδεμίαν ἔχοντας ἰσχύ. ὰ γὰρ ἐδύναντο
„ λέγειν, πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμῦντί με Φιλιπ. 4. 13.
„ Χριστῷ· καὶ, ἐν τῷ Θεῷ μς ποιήσομαι δύ- Ψαλ. 59. 12.
ναμιν. ἐπηκολύθησε δὲ τῇ τῆς ψυχῆς παρέσει ἡ τῆς δυνάμεως νέκρωσις.

λζ. Καὶ εἶπε Κύριος, πῦ εἰσὶν οἱ Θεοὶ αὐτῶν, ἐφ' οἷς ἐπεποίθησαν ἐπ' αὐτοῖς,

Δ

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μήποτε δὲ ἔτι περὶ τῶν πρὸ τῆς ἐπιδημίας ὁ λόγος, ὅτε περ αὐτὺς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἀνεκαλέσατο; καὶ δῆλον ἐκ τῦ ὀνειδίζειν αὐτοῖς τιὼ πρὸ
„ ταύτης εἰδωλολατρείαν, λέγων· πῦ εἰσὶν
„ οἱ Θεοὶ αὐτῶν; μετὰ γὰρ ἐκείνιω ἁ φαί-
Ε νονται λοιπὸν εἰδωλολατρήσαντες.

λη. Ὧν τὸ σέαρ τῶν θυσιῶν αὐτῶν ἠθίετε, κὴ ἐπίνετε τὸν οἶνον τῶν σπονδῶν αὐτῶν; ἀναστήτωσαν κὴ βοηθησάτωσαν ὑμῖν, καὶ γενηθήτωσαν ὑμῶν σκεπασμός.

ΑΔΗΛΟΥ. Ταῦτα καὶ οἱ λοιποὶ Προφῆται, καὶ μάλισα Ἱερεμίας εἰς ἔλεγχον τῆς ἀσεβείας [αὐτῶν,] ὀνειδίζων προέ-
Ζ „ φερε. (5) φησὶ γὰρ, διὰ τῦτο τάδε λέ- Ἱερ. 11. 11, 12.
„ γει Κύριος· ἰδὲ ἐγὼ ἐπ' αὐτὺς ἐπάγω κα-
„ κὰ, ἐξ ὧν ἁ δυνήσονται ἐξελθεῖν ἐξ αὐ-
„ τῶν· καὶ κεκράξονται πρός με, καὶ ὐκ
„ εἰσακύσομαι αὐτῶν. κὴ πορεύσονται πρὸς
„ πόλιν Ἰύδα κὴ οἱ κατοικῦντες Ἱερυσαλὴμ,
„ καὶ κεκράξονται πρὸς τὺς Θεὺς αὐτῶν,
„ καὶ ἁ μὴ σώσσιν αὐτὺς ἐν καιρῷ κακῶν
„ αὐτῶν, καὶ τὰ ἑξῆς.

λθ. Ἴδετε ἴδετε ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ὐκ ἔστι Θεὸς πλιὼ ἐμῦ.

ΑΔΗΛΟΥ.

(1) Δείκνυται. ἐν σελ. 879. τῦ εἰρημ. Τόμ. (2) Οἷς. αὐτ. (3) Θεωρεῖ. αὐτ.
(4) Οὐδὲ γὰρ ὠφελήσεις ἐν ἡμέρᾳ ἐπαγωγῆς. Σειρ. 5. 8. (5) Προσέφερον. ἐν τῷ εἰρημ. Τόμ.

ΑΔΗΛΟΥ. Τυτέσι, παιδεύσει σε ἡ ἀποστασία σε, καὶ ἡ κακία σε ἐλέγξει σε. καὶ ἐπειδή περ [εὖ πράττων] ἐκ ἔγνως τὸν εὐεργέτην, καὶ τῶν ἀγαθῶν τὸν χορηγὸν, τιμωρούμενος μάνθανε τὸν ἀπαραιτήτως ὑμῖν ἐπάγοντα τὰς πληγὰς, ἐξ ὧν ἡμᾶς ἐδείξατο τῶν δοξάντων ὑμῖν εἶναι Θεῶν.

Ἐγὼ ἀποκτενῶ, καὶ ζῶν ποιήσω· πατάξω, κἀγὼ ἰάσομαι·

* ΣΕΥΗΡΟΥ. Πάντα γάρ φησιν εἰς σωτηρίαν ὑμῶν πραγματεύομαι. [καὶ] διὰ τοῦτο [εἰσπράττομαι δίκας σύταυθα τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἵνα διὰ τῆς μετανοίας αὐτοῖς] χαρίσωμαι τῷ ζωῷ, ἥτις ἐστὶ τῆς εὐσεβείας ἡ γνῶσις.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τοιοῦτος γὰρ ὁ ἀγαθὸς Θεὸς, ἀποκτείννυσιν, (1) ἵνα ζωοποιήσῃ, καὶ πατάξῃ, ἵνα ἰάσηται τοὺς τεθανατωμένους τῇ ἀσεβείᾳ, τῷ μηκέτι τὸ κακὸν ποιεῖν. τοὺς αὐτοὺς λέγομεν ζωοποιεῖσθαι διὰ [τῆς ὀρθῆς] πίστεως καὶ ἀγαθοεργίας.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Αὐτὸς γὰρ ἀλγεῖν ποιεῖ, καὶ πάλιν ἐγκαθίστησι, (2) τὰς ἐπενεχθείσας ἐπανορθούμενος συμφορὰς, καὶ τῆς ψυχῆς τὰς νόσους ἰώμενος, μηδενὸς τὸ παράπαν δυναμένου, τοὺς ὑπ' ἐμοῦ τιμωρίας εἰσπρατομένους ἐξελέσθαι αὐτούς.

** ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. Σώφρονες τῇ Γραφῇ προτάσσειν τὰ σκυθρωπὰ τῶν χρηστοτέρων· διότι ἡδίων ἐστὶν ἡ ἀπόλαυσις, προκαθηγησαμένων αὐτῆς τῶν λυπόντων. ἐγὼ
» γὰρ ἀποκτενῶ, φησὶ, καὶ ζῶν ποιήσω. δυστέρα ἡ δυσεργεσία μετὰ τὸν κόλασιν. πατάξω κἀγὼ ἰάσομαι. αὐτὸς γὰρ ἀλγεῖν ποιεῖ, καὶ πάλιν ἀποκαθίστησιν. ἔπαισε, καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἰάσαντο. παραλαμβάνει τὰ κακῶντα, ἵνα μονιμώτερον ἡμῖν αἱ χάριτες γένωνται, σφοδρῶς ἀντιποιηθέντων ἡμῶν τῆς φυλακῆς τῶν δοθέντων.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀποκτείνει γὰρ τὸν κακῶς ζῶντα, ἵνα μετὰ τὸν κάθαρσιν τῆς χείρονος ζωῆς, τῷ καινῷ αὐτῷ χαρίσηται.

» ** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐγὼ ἀποκτενῶ, καὶ ζῶν ποιήσω. ἀποθάνωμεν ἓν, ἵνα ζήσωμεν. ἀποκτείνωμεν τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς τὸ μὴ δυνάμενον ὑποταγῆναι τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος ἰσχυρὸν ἡμῖν ἐγγένηται, δι' ὃ ζωὴ καὶ εἰρήνη περιγίνεσθαι πέφυκε.

Καὶ ἔστιν ὃς ἐξελεῖται ἐκ τῶν χειρῶν μου.

* ΣΕΥΗΡΟΥ. Τὶς γὰρ ἂν ἰσχύσειεν, ἄκοντος αὐτοῦ, τῶν αὐτοῦ χειρῶν (3) ῥύσασθαι τὸν ἅπαξ παραπεπλωκότα βιαίως;

Α μ. Ὅτι ἀρῶ εἰς τὸν οὐρανὸν τὴν χεῖρά μου, καὶ ὀμοῦμαι τῇ δεξιᾷ μου· καὶ ἐρῶ, ζῶ ἐγὼ εἰς τὸν αἰῶνα.

ΑΔΗΛΟΥ. (4) Δεξιὰ καὶ χεὶρ τοῦ πα-
» τρὸς ὁ υἱὸς, ὡς φησὶ καὶ Δαβίδ· δεξιὰ Ψαλ. 117. 16.
» Κυρίου ἐποίησε δύναμιν· καὶ πάλιν, ἐμοῦ Ψαλ. 62. 8.
» δὲ ἀντελάβετο ἡ δεξιά σου. τὸ δὲ, ἀρῶ εἰς
» τὸν οὐρανὸν τὴν χεῖρά μου, ὅμοιον ἐστὶ τῷ
» λεγομένῳ ὑπὸ τοῦ μακαρίου Δαβίδ· ὑψω- Ψαλ. 88. 13.
Β» θήτω ἡ δεξιά σου. ἔδει γὰρ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ὑψωθῆναι, δεξιὰν ὄντα τοῦ πατρός. δείκνυσι δὲ αὐτὸν καθὸ ἓν ἡ δεξιὰ Θεὸν ἐκ Θεοῦ μόνου, καὶ ὁμοούσιον καὶ μιᾶς δυνάμεως καὶ ἐξουσίας
» καὶ κυριότητος. τὸ γὰρ, ὀμοῦμαι τῇ δεξιᾷ-
» μου, τοῦτο ἐμφαίνει. ἐπεὶ γὰρ οὐκ εἶχε κα- Ἑβρ. 6. 13.
» τὰ μείζονος ὀμόσαι, ἔφη (5) ὁ Ἀπόστολος,
» ὤμοσε καθ' ἑαυτοῦ. χαρακτὴρ γάρ ἐστι τῆς Ἑβρ. 1. 3.
» τοῦ πατρὸς ὑποστάσεως ὁ υἱὸς, καὶ εἰκὼν
Γ ἀπαράλλακτος, ὅλον ἐν ἑαυτῷ δεικνὺς τὸν πατέρα. ἀποδείκνυσι δὲ αὐτὸν καὶ σωαίδιον, καὶ ζῶντα εἰς τὸν αἰῶνα μεθ' ἧς ὑψοῖ δεξιᾶς. ταῦτα δὲ γενήσεταί φησιν, ὅταν ὑμᾶς τιμωρήσωμαι, τῷ ἐμῷ προσπελακίσαντας δεξιᾷ. ἵνα γνῶτε, ὡς ἐκουσίως βαλήσει ἐμῇ ἐταπείνωσα αὐτῷ (6) δι' ὑμᾶς τοὺς ἀποστραφέντας αὐτῷ, καὶ μὴ δεξαμένους αὐτῷ.

μα. Ὅτι παροξυνῶ ὡς ἀσραπὴν τὸν μάχαιράν μου, καὶ ἀνθέξεται κρίματος ἡ χείρ μου, καὶ ἀνταποδώσω δίκην τοῖς ἐχθροῖς, καὶ τοῖς μισοῦσί με ἀνταποδώσω.

ΑΔΗΛΟΥ. Μάχαιραν φησὶ τὴν τιμωρίαν. (7) πολεμικὸν γὰρ καὶ ἐκδικητικὸν σκεῦος ἡ μάχαιρα ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς. ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ μάχαιρα ἀόρατός ἐστι καὶ πνευματικὴ. φησὶ γὰρ ὁ Προφήτης· ἐμεθύσθη ἡ Ἡσ. 34. 5.
Ε» μάχαιρα Κυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ. ταύτην φησὶ παροξυνεῖ ὡς ἀσραπὴν, τὸ λαμπρὸν αὐτῆς καὶ ἐπιφανὲς ἐπιδεικνύμενος, καὶ
» πᾶσι καταδηλον. τότε ἀνθέξεται κρίμα-
» τος ἡ χεὶρ. ἅπασαν γὰρ τὴν κρίσιν δέδω- Ἰωάν. 5. 22,
» κε τῷ υἱῷ. ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν, κα- 23, 27.
» θὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. καὶ ἐξουσίαν δέ-
» δωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν. ποίαν δὲ κρί-
ματος, αὐτὸς ἐν Εὐαγγελίοις φησὶ· περὶ Ἰωάν. 16. 11.
» δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου
Ζ κέκριται. καταγωνίσας δὲ (8) τὰς ἀοράτους δυνάμεις, καὶ τὸν τοῦτον πρωτοσάτην Διάβολον, ἀνῆκεν ἡμᾶς ἐλευθέρους.

μα. Μεθύσω τὰ βέλη μου ἀφ' αἵματος, καὶ ἡ μάχαιρά μου φάγεται κρέα ἀφ' αἵματος τραυματιῶν καὶ αἰχμαλωσίας ἀπὸ κεφαλῆς ἀρχόντων ἐθνῶν.

ΑΔΗΛΟΥ.

(1) Ἀποκτίννυς. ὡ σελ. 881. τοῦ εἰρημ. Τόμ. (2) Ἀποκαθίστησιν. αὐτ.
(3) Χειρῶν τὸν ἅπαξ παραπεπλωκότα ἀπαγαγεῖν. αὐτ.
(4) Κυρίου. αὐτ. ὡ δὲ τοῖς ἑκδεδομ. ἐκ εὕρηται. (5) Ἣ φησίν. αὐτ.
(6) Ἐταπείνωσεν ἑαυτόν. ἑκάτερ. τῶν κωδ. ἐπισφαλ. τὸ δὲ ἐταπείνωσα αὐτῷ, ἐλήφθη ἐκ τοῦ εἰρημ. Τόμ. (7) Τῷ τιμωρητικῷ δυνάμιν. αὐτ. (8) Γάρ. αὐτ.

ΑΔΗΛΟΥ. Τιμωρέμενος γὰρ τὲς Ἰσ- A δαίες ἐμπαροινήσαντας αὐτῷ, καὶ ἐκδὲς αὐτὲς Καίσαρι, ὃν ἐπεγράψαντο βασιλέα, ἐνέπλησεν αὐτᾶ τὰ βέλη αἵματος, τῷ ἐχάτῳ ὑπομεινάντων ἄλωσιν. καὶ εἴη ἂν αἰθητὴ μάχαιρα τῶν Ῥωμαίων τὰ ξίφη, ἅπερ καὶ ὡς ἔμψυχα τὰ κρέα κατήθιον, δαπανῶντα τὲς προσυγχάνοντας. νοητὴ δὲ μάχαιρα ὁ λόγος τᾶ Θεᾶ. ἔφη γὰρ ὁ
Ἐφες. 6. 17. Ἀπόσολος· καὶ τῷ μάχαιραν τᾶ πνεύ-
» ματος ὅ ἐσι ῥῆμα Θεᾶ. αὗτη τὰ ἐν ἡμῖν B
πάθη κατιωάλωσε, καὶ κατέφαγεν, ἔργα
Γεν. 6. 3. » σαρκὸς ὅλα. ὐ μὴ γὰρ καταμείνῃ τὸ πνεῦ-
» μά μυ ἐν αὐτοῖς, ἔφη ὁ Θεὸς, διὰ τὸ εἶναι
» αὐτὲς σάρκας, τυτέσι σαρκικὸν Φρόνημα
ἔχειν· καὶ ὐδὲν ἕτερον εἶναι ἢ κρέα, ἅπερ
ἐπιδημήσας ὁ λόγος ἐδαπάνησε, πνευματικὲς ἡμᾶς ἀπεργασάμενος.

ΑΔΗΛΟΥ. Δείκνυσι (1) τῷ τε νοητῷ καὶ τῷ αἰθητῷ μάχαιραν· τῷ μὲν Φάσκων ἀπὸ τᾶ αἵματος πεπληρῶθαι τῶν πεσόντων ἐν πολέμῳ, καὶ παραδοθέντων αἰχμαλωσίᾳ· τῷ δὲ, νοητῷ Φημι, μεμεθύσθαι ἀπὸ κεφαλῆς ἀρχόντων ἐθνῶν. κεφαλὴ δὲ ἀρχόντων ἐσὶν ὁ Διάβολος· ἄρχοντες δὲ ἐθνῶν, αἱ ὑπ' αὐτῶν πονηραὶ
Ησ. 27. 1. » δυνάμεις. διὰ τᾶτο ἔφασκεν Ἡσαΐας· ἐν
» τῇ ἐχάτῃ ἡμέρᾳ ἐπάξει ὁ Θεὸς τῷ μά-
» χαιραν τῷ ἁγίαν, τῷ μεγάλῳ καὶ ἰσχυ-
» ρὰν ἐπὶ τὸν δράκοντα τὸν ὄφιν. διὸ παραγενόμενος ὁ τᾶ Θεᾶ ζῶν λόγος, τομώτερος ὢν ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίσομον, τὰς ἀοράτας κατεπολέμησε δυνάμεις, ἐν
Κολ. 2. 14, 15. τῷ σαυρῷ τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον ἀφα-
» νίσας, καὶ καθελὼν πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξου-
» σίαν, καὶ θριαμβεύσας ἐν παῤῥησίᾳ, καὶ
Ψαλ. 67. 18. λαβὼν αἰχμαλώτας ἡμᾶς, ἔδωκε καὶ δο-
» ματα ἐν ἀνθρώποις.

μγ. Εὐφράνθητε ἐρανοὶ ἅμα αὐτῷ, καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες Ἄγγελοι Θεᾶ.

ΑΔΗΛΟΥ. Εὐφροσύνης γὰρ ἀληθῶς ὑπόθεσις καὶ θυμηδίας πάσης τὸ ἐκ ποδῶν γενέθαι τὰς ἀποσατικὰς δυνάμεις, καὶ τὸν μισόκαλον καλαργηθῶαι Διάβολον, καὶ τὲς ἀνθρώπες ἐλευθέρες γενέθαι τῆς πάλαι κρατέσης κατ' αὐτῶν τυραννίδος, καὶ ὁδὸν γενέθαι καθαρὰν, πάσης ἁμαρτίας ἀνηρημένης, τοῖς προσιᾶσιν αὐτῷ διὰ τᾶ Κυρίυ ἡμῶν Ἰησᾶ Χρισᾶ. ἐπὶ τύτοις χαίρυσιν οἱ Ἄγγελοι, καὶ πᾶσαι αἱ τῶν ἐρανῶν δυνάμεις, ὁρῶσαι τῷ παλαιὰν ἔχθραν διαλυθεῖσαν, καὶ εἰρώνῃ τοῖς ἐπὶ γῆς βραβευθεῖσαν, καὶ τὲς ἐπὶ γῆς ἀνθρώπες πολίτας ἐρανᾶ γενομένες; καὶ τῷ γῷ συ-
ναφθεῖσαν τῷ ἐρανῷ. καὶ προσκυνᾶσιν ἅπαντες τῷ ἀήτητον δυνάμιν, ὅσοι κατελογίθησαν ἐν τέκνοις Θεᾶ. Καὶ μετ' ὀλίγα. (2)
Εἰ γὰρ κατὰ τῷ τᾶ Σωτῆρος Φωνῷ, χα- Luk. 15. 7.
» ρὰ ἐν ἐρανῷ γίνεται ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ
» μετανοᾶντι, πόσῳ μᾶλλον ἐπὶ τοσαύτῃ καὶ
τηλικαύτῃ τῶν ἀνθρώπων διεργεσίᾳ τε καὶ σωτηρίᾳ.

Εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τᾶ λαᾶ αὐτᾶ, καὶ ἐνισχυσάτωσαν αὐτῷ πάντες B υἱοὶ Θεᾶ,

✱ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εἰ γὰρ καὶ διὰ τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκυ Ἰσραὴλ παραγεγενῆθαί φησιν, (3) ἀλλ' ὁ αὐτὸς πά-
» λιν ἐν Εὐαγγελίοις ἐρεῖ· ἄλλα πρόβατα Ἰωάν. 10. 16.
» ἔχω, ἃ ὐκ ἔσιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης, κἀ-
» κεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς Φωνῆς μυ
» ἀκύσυσι, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς
» ποιμήν. ἔφη δὲ καὶ ὁ θεῖος Ἀπόσολος· ἵνα Ἐφες. 2. 15.
Γ » τὲς δύω κλίσῃ λαὲς εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρω-
» πον, ποιῶν εἰρήνην, καὶ ἀποκαταλλάσσων
» τὲς ἀμφοτέρυς ἐν ἑνὶ πνεύματι πρὸς τὸν
» πατέρα. Ἀκύλας δὲ ἀντὶ τᾶ, εὐφράνθη-
» τε, φησὶν, ἐνοποιήσατε ἔθνη λαὲς αὐτᾶ.

ΑΛΛΟΣ. (4) Εἴρηταί πυ πρὸς Ἑβραίυς
» γράφοντος τᾶ θεσπεσίυ Παύλυ· ὐχὶ πάν- Ἑβρ. 1. 14.
» τες εἰσὶ λειτυργικὰ πνεύματα, πρὸς διακονίαν ἀποσελλόμενα διὰ τὲς μέλλοντας
Δ » κληρονομεῖν σωτηρίαν; ἔφη δὲ καὶ ὁ θεῖος
» Δαβὶδ· παρεμβαλεῖ Ἄγγελος Κυρίυ κύ- Ψαλ. 33. 7.
» κλῳ τῶν Φοβυμένων αὐτῶν, καὶ ῥύσεται
αὐτές. ἐνισχύσατε τοίνυν τὲς προσιόντας τῷ ἑαυτῶν ποιητῇ, καὶ ὡς ὁμοδούλυς τιμήσατε, χαίροντες καὶ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοᾶντι, μήτι γε δὴ ἐπὶ τοσύτοις ἀγαθοῖς καὶ τοιύτοις. καὶ ἑτέρα δὲ γραφὴ ἔχει·
» ἐνισχυσάτωσαν αὐτῷ πάντες υἱοὶ Θεᾶ. υἱὲς
δὲ Θεᾶ τὲς ἁγίυς νοήσεις Ἀποσόλυς, καὶ τὲς μετ' ἐκείνυς τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλυς, οἵτινες παρακελεύονται ἐνισχύειν τὸν E λαὸν ταῖς παραινέσεσι, καὶ ταῖς τῆς θείας Γραφῆς ἑρμηνείαις.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον τὸ, εὐ-
» φράνθητε ἔθνη μετὰ τᾶ λαᾶ αὐτᾶ, καὶ
» ἐνισχυσάτωσαν αὐτὸν (5) πάντες οἱ υἱοὶ (6)
Θεᾶ; Καὶ ἐξ Ἰυδαίων πολλαὶ μυριάδες ἐπίσευσαν τῷ δεσπότῃ Χρισῷ, καὶ τὸ πλεῖον τῶν κατὰ τῷ οἰκυμένῳ ἐθνῶν· ἀλλὰ τοῖς Z ἔθνεσι τῷ διδασκαλίαν οἱ ἐξ Ἰυδαίων παρέδωκαν. ἐξ Ἰυδαίων γὰρ οἱ θεῖοι Ἀπόσολοι. ταῦτα τοίνυν προθεσπίζων ὁ Προφήτης ἔφη· εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τᾶ λαᾶ αὐτᾶ, τυτέσι τῶν ἐξ Ἰυδαίων πεπισευκότων· καὶ ἐνισχυσάτωσαν αὐτὲς πάντες οἱ
» Ἄγγελοι (7) Θεᾶ, τὲς εἰς αὐτὸν πεπισευκότας.

(1) Μίγνυσιν. αὐτ.
(2) Τὸ, καὶ μετ' ὀλίγα, ἐν τῷ εἰρημ. Τόμ. ᾧ κεῖται.
(3) Παραγεγονέναι φησὶν, ἀλλ' ἓν αὐτὸς ἔλεγε, καὶ ἄλλα, κτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(4) Τᾶ ἄλλυ. ἐν σελ. 883. τᾶ εἰρημ. Τόμ.
(5) Αὐτές. κατωτέρω, καὶ ἡ ἐν Χάλ. ἔκδ.
(6) Κατὰ παραδρομὴν πάντως τὸ, υἱοὶ, ἀντὶ τᾶ, Ἄγγελοι, ὡς δῆλον ἔκ τε τᾶ κατωτέρυ, καὶ ἐξ αὐτῆς, τῆς τᾶ ὑπομνήμ. ἐννοίας, καὶ τῆς ἐν Χάλ. ἐκδόσ. καὶ παρὰ Ἡσυχ. δὲ τῷ μάρτ. ἐν τῷ πρὸς Τρύφ. διαλ. καὶ ἐνισχυσάτωσαν αὐτῷ πάντες Ἄγγελοι Θεᾶ, καὶ παρ' ἄλλ. περὶ ὧν ὁρα τὰς σημειώσ. τὰς εἰς τινὰ ἐν Φραν. ἐκδοθεῖσ. Γραφ. ὅτι δὲ αἱ περὶ τᾶδε τᾶ ῥητᾶ γραφ. διάφοροι, μαρτυρεῖ καὶ ὁ Ἄλλος.
(7) Ἄγγελοι, χωρὶς ἄρθρυ. ἡ ἐν Χάλ. ἔκδ.

κότας. καὶ γὰρ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν γεννηθέντος, χορὸς Ἀγγέλων ὕμνει τὸν θείαν
Λουκ. 2. 14. „ Φιλανθρωπίαν, βοῶν· δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. καὶ τὰς ἁμαρτίας δὲ καὶ ἀλοχοβότας ἐκείνας ὠδῖνας Γαβριὴλ προείρηκεν ὁ Ἀρχάγγελος· καὶν τῷ πρὸς τὸν Διάβολον ἀγῶνι παρῆσαν τῶν Ἀγγέλων οἱ δῆμοι.
Ματθ. 4. 11. προσελθόντες γάρ φησιν οἱ Ἄγγελοι διη-
„ κόνουν αὐτῷ. καὶ τῷ πάθει δὲ παρῆσαν, καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν τῷ τάφῳ προσή-
Λουκ. 24. 5. „ δρουν, καὶ ταῖς γυναιξὶν ἔλεγον, τί ζη-
„ τεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν; καὶ μετὰ τὴν εἰς οὐρανὸς ἄνοδον τοῖς ἱεροῖς
Πράξ. 1. 11. ἔφασαν Ἀποστόλοις, τί ἑστήκατε βλέπον-
„ τες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀνα-
„ ληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν, οὕτως
„ ἐλεύσεται, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν· καὶ τῷ Κορνηλίῳ Ἄγγελος τὰ κατὰ τὸν μέγαν Πέτρον ἐμήνυσε. καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος ἐν
Πράξ. 27. 23. τῷ πλοίῳ τοῖς συμπλέουσιν ἔφη· ὤφθη-
„ μοι Ἄγγελος τοῦ Θεοῦ οὗ εἰμί. καὶ πολλὰ δὲ τοιαῦτα εὕροι τις ἄν, εἴπερ ἐθέλοι.

Ὅτι τὸ αἷμα τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐκδικεῖται· καὶ ἐκδικήσει καὶ ἀνταποδώσει δίκην τοῖς ἐχθροῖς, καὶ τοῖς μισοῦσιν αὐτὸν ἀνταποδώσει.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἔφη ἐν Εὐαγγελίοις ὁ Κύ-
Ματθ. 23. 32, ριος τοῖς Ἰουδαίοις διαλεγόμενος· καὶ ὑμεῖς
33. . . 36. „ ἐπληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.
„ ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς φύγετε
„ ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης; διὰ τοῦτο,
„ ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω εἰς ὑμᾶς Προφήτας,
„ καὶ σοφοὺς, καὶ Γραμματεῖς· καὶ ἐξ αὐ-
„ τῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐ-
„ τῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν,
„ καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν· ὅπως
„ ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου, ἕως αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, οὗ ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
„ ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην. ἐκδεδίκηται τοίνυν τὸ αἷμα. καὶ αὐτὴ μὲν ἡ μητρόπολις αὐτῶν ἀνάστατος γέγονε, καθῄρηται δὲ καὶ ὁ ναὸς, καὶ αὐτοὶ αἰχμάλωτοι καὶ ἀλῆται γεγόνασι. καὶ ἀνταπέδωκεν αὐτοῖς τὸ ἀνταπόδομα αὐτῶν, εἰσπραξάμενος αὐτοῖς δίκας ὧν ἐπλημμέλησαν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ταῦτα μέντοι περὶ τῶν πεπισθυκότων εἰπὼν ὁ Προφήτης, προλέγει καὶ τῶν ἀπίστων τὰς τιμωρίας, καὶ δήλας τούτων τὰς αἰτίας ποιεῖ. ἔφη γὰρ
„ ἅτως· ὅτι τὸ αἷμα τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐκδικεῖ-
„ ται· καὶ ἐκδικήσει καὶ ἀνταποδώσει δίκην
„ τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ, καὶ τοῖς μισοῦσιν αὐ-
„ τὸν ἀνταποδώσει. καὶ ἐκκαθαριεῖ Κύριος
„ τὴν γῆν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. υἱὸς δὲ τοῦ Θεοῦ κέ-
κληκε τοὺς ἁγίους, οὓς ἀνεῖλον οἱ μιαιφόνοι. ἵνα γὰρ τῶν Προφητῶν τὰς σφαγὰς κα-

A ταλείπω, καὶ τοῦ δεσπότου τὸ σωτήριον πάθος, τὸν μὲν καλλίνικον κατέλουσαν Στέφανον, ξύλῳ δὲ τὸν μέγαν ἀνεῖλον Ἰάκωβον· εἰς θεραπείαν δὲ αὐτῶν καὶ [τὸν] ἕτερον Ἰάκωβον Ἡρῴδης ἀπετυμπάνισε. καὶ πολλὰς δὲ ἄλλας μιαιφονίας ἐτόλμησαν, ἧς τῶν τῷ Κυρίῳ πεπιστευκότων τὰς οἰκίας ἐξεπόρθησαν. καὶ τοῦτο δὲ δεδήλωκεν ὁ θεῖος Ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους
„ ἐπιστολῇ· καὶ τὴν ἁρπαγὴν γάρ φησι τῶν Ἑβρ. 10. 34.
B „ ὑπαρχόντων ὑμῶν μεθ' ἡδονῆς (1) προσεδέξασθε. καὶ Θεσσαλονικεῦσι δὲ ἐπιστέλλων
„ ἔτως ἔφη· μιμηταὶ γὰρ ἐγενέσθε τῶν ἁγίων 1. Θεσ. 2. 14,
„ τῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. τὰ γὰρ αὐτὰ καὶ ὑμεῖς 15.
„ ἐπάθετε ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, κα-
„ θάπερ ἐκεῖνοι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων· τῶν καὶ
„ τὸν Κύριον ἀποκτεινάντων Ἰησοῦν, καὶ τοὺς
„ ἰδίους Προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων,
„ καὶ Θεῷ μὴ ἀρεσάντων, (2) καὶ πᾶσιν ἀν-
„ θρώποις ἐναντίων. ταῦτα καὶ ὁ Κύριος αὐ-
Γ τῶν κατηγόρησεν ἐν τῇ τοῦ ἀμπελῶνος παρα-
„ βολῇ· ὅτι τῶν δούλων, οὓς μὲν ἔδειραν, οὓς Ματθ. 21. 35.
„ δὲ ἀπέκτειναν, οὓς δὲ ἐλιθοβόλησαν. τούτου χάριν αὐτοὺς εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διέσπειρε.

Καὶ ἐκκαθαριεῖ Κύριος τὴν γῆν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐκδεδίκηται δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν, καθ' ὧν τὸ θάρσος εἰλήφαμεν, τῷ θείῳ καθαριθέντες αἵματι καὶ λατρῷ· ὡς ἂν γῇ γενόμενοι καθαρὰ, καρποφορῶμεν ἀνὰ λ καὶ ξ καὶ ρ', οὐκ ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἔτι βλαστάνοντες, γεγονότες ἀρᾶς τῆς ἀρχαίας ἐλεύθεροι.

με. Καὶ ἔγραψε Μωϋσῆς τὸν ᾠδὸν ταύτην ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἐδίδαξεν αὐτὴν τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ· καὶ προσῆλθε Μωϋσῆς, καὶ ἐλάλησε πάν-
E τας τοὺς λόγους τοῦ νόμου τούτου εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ, αὐτὸς καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ.

ΑΔΗΛΟΥ. Εἰπὼν ἰδίᾳ τοῖς Φυλάρχοις, καὶ πρεσβυτέροις, καὶ κριταῖς, καὶ Γραμματοεισαγωγεῦσι τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθε καὶ εἰς αὐτὴν τὴν παρεμβολὴν, καὶ παντὶ τῷ λαῷ τὰ αὐτὰ διηγήσατο. σημεῖον δὲ αὐτῷ καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, τύπος ὢν τοῦ ἀληθινοῦ
Z σωτῆρος Ἰησοῦ, τοῦ πληρώσαντος τὸν νόμον καὶ τοὺς Προφήτας, καὶ εἰς πέρας ἀγαγόντος τὰ ὑπὸ Μωϋσέως, καὶ τῶν λοιπῶν
„ Προφητῶν εἰρημένα. καὶ αὐτὸς γάρ φησιν
„ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ μετὰ Μωϋσέως ἐλάλη-
„ σεν εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ πάντας τοὺς λόγους
„ τοῦ νόμου τούτου.

με. Καὶ συνετέλεσε Μωϋσῆς λαλῶν παντὶ Ἰσραήλ.

μς. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, προσέχετε τῇ καρδίᾳ ὑμῶν ἐπὶ πάντας τοὺς λόγους τούτους, οὓς ἐγὼ διαμαρτύρομαι ὑμῖν

H

(1) Μετὰ χαρᾶς. ἡ πρὸς Ἑβρ. καὶ ἡ ὡ Χαλ. ἔκδ.

(2) Ἀρεσκόντων. αὐτ.

ὑμῖν σήμερον· ἃ ἐντελεῖσθε τοῖς υἱοῖς ὑμῶν, Φυλάσσειν καὶ ποιεῖν πάντας τὰς λόγους τοῦ νόμου τούτου.

ΑΔΗΛΟΥ. Βούλεται δὲ τὸν λαὸν προσέχειν τοῖς εἰρημένοις, καὶ σωτηρίας, καὶ Φυλάττειν, καὶ ποιεῖν τὰ λεγόμενα, καὶ τοῖς ἑαυτῶν παραδιδόναι παισὶ, κατὰ τὸ
Ματθ. 5. 19. εἰρημένον· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ μίαν
» τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, αὐτὸς
» μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν
» οὐρανῶν.

μζ. Ὅτι οὐκ λόγος κενὸς ἔστος ὑμῖν· ὅτι αὕτη ἡ ζωὴ ὑμῶν, καὶ ἕνεκεν τούτου (1) μακροημερεύσετε ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς ἣν ὑμεῖς διαβαίνετε τὸν Ἰορδάνην ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὔτε ἂν ἀλόγως εἴρηται, Φησὶν, ὁ λόγος ἔστος, ἢ ψευδὴς καὶ μάταιός ἐστιν, ἀληθείας ὑστερημένος· ἀλλὰ
Ἰωάν. 17. 3. ζωή ἐστιν, ἣν Φησὶν ὁ Σωτήρ· αὕτη δέ ἐστιν
» ἡ ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀλη-
» θινὸν Θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χρι-
» στόν. ὅθεν ἐπισωρεύει, ὅτι ἕνεκεν τοῦ λό-
» γου τούτου μακροημερεύσετε ἐπὶ τῆς γῆς,
» εἰς ἣν ὑμεῖς διαβαίνετε τὸν Ἰορδάνην ἐκεῖ
» κληρονομῆσαι αὐτήν. ἀμέλει μὴ Φυλάξαντες, μηδὲ θελήσαντες τῷ ζωῷ, καὶ τῆς ἐπηγγελμένης ἐξέπεσον γῆς τῆς τε αἰωνίου καὶ τῆς πατρώας ἐπηγγελμένης, μηδὲ τὸν νοητὸν Ἰορδάνην διαπεράσαντες.

μη. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, (2) λέγων,

μθ. Ἀνάβηθι εἰς τὸ ὄρος τὸ Ἀμαρεὶμ, (3) τοῦτο ὄρος Ναβαβ, ὅ ἐστιν ἐν γῇ Μωὰβ, κατὰ πρόσωπον Ἱερειχὼ, καὶ ἴδε τὴν γῆν Χαναὰν, ἣν ἐγὼ δίδωμι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ εἰς κατάσχεσιν.

ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ. Τί δήποτε διὰ σμικρὰν πλημμέλειαν πόρρωθεν ἰδεῖν ὁ Μωϋσῆς προσετάχθη τὴν γῆν, εἰσαγαγεῖν δὲ τὸν λαὸν ἐκωλύθη; Διδάσκει ἡμᾶς ὁ Δεσπότης διὰ τούτων, ὡς τὰς ἐν ἀρετῇ τελείας τὴν ἄκραν ἀκρίβειαν ἀπαιτεῖ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις μεγάλα παρανομοῦσι μακροθυμῶν, τοῖς ἁγίοις ἀμεταδίδωσι ταύτης τῆς συγγνώμης. τοῦτο καὶ
Σοφ. 6. 6. » σοφός τις ἔφη· ὁ μὲν γὰρ ἐλάχιστος συγ-
» γνωστός ἐστιν ἐλέους, δωσαλοὶ δὲ δωσατῶς ἐτα-
» θήσονται. καὶ ὁ Κύριος ἐν τοῖς ἱεροῖς Εὐαγ-
Λουκ. 12. 48. γελίοις, ᾧ μὲν γὰρ ὀλίγον δοθήσεται, καὶ
» ὀλίγον ἀπαιτήσει παρ' αὐτοῦ, ᾧ δὲ πολὺ
» δοθήσεται, πολὺ ἀπαιτήσει παρ' αὐτοῦ.

ἰσέον μέντοι καὶ τοῦτο, ὡς ἕτερα δι' ἑτέρων ὁ Δεσπότης οἰκονομεῖ. ὥσπερ ἀμέλει καὶ τοῦτον τὸν μέγαν Προφήτην οὐκ ἔασεν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας εἰσαγαγεῖν τὸν λαὸν, ἵνα μὴ ὡς Θεὸν αὐτὸν σέβωσιν οἱ Ἰσραηλῖται. οἱ γὰρ τὰ ἄψυχα θεοποιήσαντες, καὶ μόσχου εἰκόνα Θεὸν ὀνομάσαντες, δῆλον ὅτι πολλῷ μᾶλλον ὡς Θεὸν ἐσεβάθησαν τὸν τοσούτων αὐτοῖς ἀγαθῶν γεγενημένον διάκονον. τούτου χάριν αὐτοῦ καὶ τὸν τάφον ἄδηλον πεποίηκεν ὁ σοφῶς τὰ καθ' ἡμᾶς πρυτανεύων Θεός. εἰδέναι δὲ χρὴ τοῦτο προσήκει, ὡς Μωϋσῆς τύπον ἐπέχει τοῦ νόμου. διὸ καὶ Μωσῆς τὴν προσηγορίαν
» ὁ νόμος ἔχει. ἔχουσι γάρ Φησι Μωϋσέα καὶ Λουκ. 16. 29.
» τοὺς Προφήτας· καὶ, ἕως σήμερον κάλυμμα 2. Κορ. 3. 15.
» ἐπὶ ἀναγινώσκηται Μωϋσῆς κάλυμμα ἐπὶ
» τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται· καὶ, ἐβασίλευ- Ρωμ. 5. 14.
» σεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωϋσέως.
ὥσπερ γὰρ Ἡσαΐαν καλοῦμεν, οὐ τὸν Προφήτην μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκείνου βιβλίον· καὶ Ἱερεμίαν, καὶ Ἰεζεκιὴλ, οὐ τοὺς ἄνδρας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκείνων βιβλία· καὶ τὸν Ἀπόστολον, οὐ μόνον αὐτὸν τῆς ἀληθείας τὸν κήρυκα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκείνου βιβλίον· οὕτω καὶ Μωϋσῆς ὁ νόμος ὠνόμασαι, Ἰησοῦς δὲ ὁ τοῦ Ναυῆ, τύπος τοῦ Σωτῆρος τῆς οἰκουμένης. ὥσπερ τοίνυν Μωϋσῆς μὲν ἐξήγαγε τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου, Ἰησοῦς δὲ αὐτὸν εἰς τὴν ἐπηγγελμένην εἰσήγαγε γῆν· οὕτως ὁ νόμος μὲν, τῆς ἀσεβείας ἀπαλλάττει τοὺς πειθομένους· ἡ δὲ τῶν Εὐαγγελίων χάρις, εἰς τὴν βασιλείαν εἰσάγει τῶν οὐρανῶν.

ν. Καὶ τελεύτα ἐν τῷ ὄρει εἰς ὃ ἀναβαίνεις ἐκεῖ, καὶ προσέθητι πρὸς τὸν λαόν σου, ὃν τρόπον ἀπέθανεν Ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου ἐν Ὢρ τῷ ὄρει, καὶ προσετέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.

** ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. Ἀνάβηθι εἰς τὸ ὄρος, κἀκεῖ τελεύτα. τὸ μὴ γινώσκειν ἄνθρωπον τὴν αὐτοῦ ταφὴν· σημαίνοντος τοῦ θείου γράμματος, ὡς ὑπὸ ἀνθρώπων τὸ σῶμα Μωϋσέως μὴ κεκηδεῦσθαι· ἀλλὰ καθὼς ὑποτίθεται ἡ διάνοια ὑπὸ ἁγίων Ἀγγέλων.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τοῦ γὰρ λαοῦ μέλλοντος διαπερᾶν τὸν Ἰορδάνην, τέλος ἐπιτίθησι τῷ νόμῳ Θεός.

να. Διότι ἠπειθήσατε τῷ ῥήματί μου ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ἐπὶ τοῦ ὕδατος τῆς ἀντιλογίας Κάδδης ἐν τῇ ἐρήμῳ Σὶν, διότι οὐκ ἡγιάσατέ με ἐν τοῖς υἱοῖς νβ. Ἰσραήλ. Ἀπέναντι ὄψει τοῦ γῆν, καὶ ἐκεῖ οὐκ εἰσελεύσῃ.

(1) Τοῦ λόγου τούτου. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. (2) Ταύτῃ. αἱ αὐτ. (3) Ἀβαρείμ. αἱ αὐτ.

ΚΕΦ. ΛΓ.

α. Καὶ αὕτη ἡ εὐλογία ᾗ εὐλόγησε Μωϋσῆς ἄνθρωπος τῷ Θεῷ τὰς υἱὰς Ἰσραὴλ πρὸ τελευτῆς αὐτοῦ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Αἱ γὰρ τῷ πατριάρχῃ Ἰακὼβ προρρήσεις, ὅτε πᾶσαν εὐλογίαν ἦσαν, ὅτε πᾶσαν ἀπειλή· (1) αἱ δὲ τοῦ Μωϋσέως, πᾶσαν ἀπειλή. (2)

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Κληρονομῶσι μὲν πατρικῶν ἄνθρωποι χρημάτων, κληρονομῶσι δὲ καὶ τοῦ μείζονος κλήρου οἱ τῶν ἁγίων πατέρων, (3) ὅτε μεθισαμένων ἀπὸ τῆς γῆς, εὐλογίας δέχονται παρ' αὐτῶν. ὅτως ὁ Ἰσαὰκ ὅτε προσεδόκα πλησιάζειν τῇ τελευτῇ ὅσον ἀπὸ τοῦ χρόνου, ἐπὶ τῷ εὐλογίαν τοῦ παιδὸς ἐπετράπετο, λέγων· ἰδοὺ
Γεν. 27. 2. ἐγὼ γεγήρακα, καὶ οὐ γινώσκω τὴν ἡμέραν τῆς τελευτῆς μου, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ ὁ Ἰακὼβ τοὺς ἐγγόνους εὐλογεῖ, τοὺς υἱοὺς Ἰωσὴφ προσαχθέντας αὐτῷ, ὅτε ἤδη τῷ τελευταίαν ἀρρωσίαν ἰωχλεῖτο· καὶ κοινῇ περὶ τῶν παίδων ἐπὶ τῇ τελευτῇ πρᾴλεγε τὰ ἀποβησόμενα, ὅτε τῷ μελάσασιν ἔμελλεν ἤδη τῷ ἀπὸ κόσμου ποιεῖσθαι. εὐλογεῖ δὲ καὶ Μωϋσῆς τὰς Φυλὰς, μέλλων ἀπολιπεῖν ἀνθρώπους. (4) τὸ γὰρ ἴδιον αὐτοῖς δοθὲν ἀγαθὸν εἰς τὸ γένος παραπέμπουσιν οἱ πατέρες, ὅτε τῷ βίῳ μεθίσανται, κατὰ τὸν τῶν κληρονομιῶν τρόπον, παραπέμποντες τὸ εἰ αὐτοῖς ἀγαθὸν εἰς τοὺς μετ' αὐτούς. ὅτι δὴ ἐκ μιᾶς ἀρχῆς εἰς τὸ πλῆθος ὁ Θεὸς προάγει τῷ χάριν. καὶ ἵν' τοῦτο εἰς τὸν ἀληθινὸν ἀρχὸν ἤδη προεισαγόμενος τύπος, ἥτις ἐστὶ Χριστός· ὃς ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ἀγαθὸν εἰς τοὺς ἰδίους διαπέμπει, καὶ ἤδη, καὶ κατὰ τὴν μετάσασιν τὴν εἰς οὐρανὸν τὸ ὅλον ἀγαθὸν ἐνεχείρισε, πνεύματος ἁγίου δωρεάν, καθ' ἣν υἱοὺς τοὺς ἀνθρώπους ἀπετέλεσε τοῦ Θεοῦ, εἰκόνας ἑαυτοῦ κατασήσας· ἵνα διὰ τῶν μαθητῶν παρῇ,
Ματθ. 10. 40. κατὰ τὸ, ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται. καὶ οἱ μὲν οἶκου ἑνὸς ἄρξαντες, εἰς τὸν οἶκον ἀπολείπουσι τὰ ἀγαθά· ὁ δὲ ἔθνους ἄρξας, εἰς τὸ ἔθνος. ὃς δὴ καὶ μᾶλλον ὁμοίαν Χριστῷ, μὴ σαρκικοῦ γόνου ἄρξαντι, ἀλλὰ τοῦ ὑπηκόου. Καὶ μετ' ὀλίγα. Ὁ δὲ Μωϋσῆς περὶ ἑαυτοῦ γράφων, φησίν· αὕτη ἡ εὐλογία ᾗ εὐλόγησε Μωϋσῆς ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ πρὸ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ. εὐλογία δὲ Κυρίου, κατάρας λυτική. ὥσε καὶ τῷ κατάραν ᾗ ὑπέθηκε τῇ Συμεὼν Φυλῇ καὶ τῷ Λευὶ προφητεύων ὁ Ἰακὼβ, εἰς εὐλογίαν μετέσησεν ὁ Μωϋσῆς. καὶ εἴη ἂν τοῦτο τύπος εἰς τὸν Ἰσραὴλ λύειν ἀπὸ νόμου κατάρας μέλλοντα διὰ τῆς εὐλογίας τῆς παρ' ἑαυτοῦ. ἰδοὺ γὰρ Μωϋσῆς λύει τῷ ἀπὸ τοῦ Ἰακὼβ κατάραν, τελειότερον ὑπὸ Χριστοῦ λυομένῳ, εἰ ᾧ περ τῶν ἀγαθῶν ἡ τελείωσις. ἐπειδὴ, φησὶ, μηδεὶ ἐτελείωσεν ὁ νόμος. πρὸς τοῦτο χρὴ σκοπεῖν τὸν Ἰσραὴλ, ἵνα ἀπὸ τοῦ λοιποῦ μανθάνῃ τῷ ἀλήθειαν· ὅτι ἡ κατάρα μὲν λύεται, καὶ εἰς εὐλογίαν μεθίσαται· οὐ μὴ προτείνειν ἐπὶ βλασφημίᾳ τοῦ Σωτῆρος τῷ κατάραν, ᾧ εἰς εὐλογίαν λέλυκε, εὐλογίαν ποιήσας αὐτοῦ τῷ ἐπὶ ξύλου γεγενημένῳ. διὸ καὶ τῶν εὐλογιῶν τῶν τε προτέρων, καὶ τῶν ἐπὶ τέλους, οὐκ εἰς μόνον τὸν Ἰσραὴλ, ἀλλὰ καὶ εἰς πάσας τὰς βασιλείας. (5)

β. Καὶ εἶπε, Κύριος ἐκ Σινᾶ ἦκει, καὶ ἐπέφανεν ἐκ Σηεὶρ ἡμῖν, καὶ κατέσησεν ἐξ ὄρους Φαρὰν, σὺν μυριάσι Κάδης, ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ Ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸ Σινᾶ ὄρος ἐστὶ τῆς Φαράν· ἥτις ἐστὶ τῆς Ἀραβίας, ὡς ὁ Παῦλός φησιν. (6) ἡ δὲ Φαρὰν ἐστι Κάδης, ὡς φησὶν ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς. (7) Σηεὶρ δὲ καὶ Ἐδὼμ ἐστιν ὁ Ἡσαῦ. ἔ τὸ ὄρος πλησίον Φαράν. ἐκ Σινὰ δέ φησιν ἦκει Κύριος, ἀλλ' οὐκ εἰς Σινὰ, καὶ ἐπέφανεν ἐκ Σηεὶρ, ὑποφαίνων τῷ κατὰ σάρκα αὐτοῦ γέννησιν, τοῦ καὶ ἐν Σινὰ φανέντος ἐν εἴδει πυρὸς, καὶ δεδωκότος αὐτοῖς τὸν νόμον. ὡς ἀναγκαῖον γὰρ αὐτοῖς καὶ σωτήριον τοῦτο τὸ μάθημα παραδίδωσιν, ὅτι ὀφθήσεται ἐκ Σηεὶρ· ὅς ἐστιν Ἐδώμ· Ἐδὼμ δὲ, ὁ γήϊνος.
» Καὶ κατέπαυσε, φησὶν, ἐξ ὄρους Φαρὰν, τοῦ νόμου τοῦ παῦλαν δηλῶν. ὁ γὰρ ἔτι μόνῳ χρηματίζει τῷ προτέρῳ λαῷ, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἤδη τοῖς ἔθνεσι. γράφεται δὲ,
» καὶ κατέπαυσεν, ὅπερ δηλοῖ τὸ παύεσθαι αὐτὸν καταλιπεῖν τοῦ σκιὰν, πρὸς τοῦ ἀλήθειαν ἐπειγόμενον. ὁ δὲ Ἀκύλας ἐξέδωκεν,
» ἀνεφάνη. πέφυκε γὰρ ἐκ τοῦ λαοῦ τοῦ δε-
» ξαμένου τὸν νόμον. ἐξ Ἰούδα γὰρ ἀνατέ- Ἑβρ. 7. 14.
» ταλκεν ὁ Κύριος, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόσο-
» λον. διὸ καὶ ὁ Σωτὴρ φησιν, εἰ ἐπιστεύετε Ἰωάν. 5. 46.
» Μωϋσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί. περὶ ἐμοῦ γὰρ
» ἐκεῖνος ἔγραψε. γέγραπται πάλιν, ὅτι Ἰωάν. 4. 22.
» ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστί.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Πῶς νοητέον τὰς τῶν Φυλῶν εὐλογίας; Ἡρῶτον ἀνέμνησεν ὁ Προφήτης τῆς θείας ἐπιφανείας τῆς ἐν
» τῷ Σινᾷ ὄρει γεγενημένης. Κύριος γάρ-
» φησιν ἐκ Σινᾶ ἦκει, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν
» ἐκ Σηεὶρ, καὶ κατέπαυσεν ἐξ ὄρους Φαρὰν,
σὺν

(1) Ἀραί. ἐν σελ. 392. τοῦ 2. Τόμ. τῆς τοῦ Ῥω. ἐκδόσ. (2) Πᾶσαν εὐλογίαν. αὐτ.

(3) Οἱ τῶν ἁγίων παῖδες μεθισαμένων τοῦ βίου. ὁ Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

(4) Τὰ ἑπόμενα ἄχρι τοῦ, μετ' ὀλίγα, κεῖται παρὰ τῷ Αὐθεντ. κώδ. καὶ ἐν τῷ 49. τῆς Γενέσ. κεφ. ἐν δὲ τοῖς ἑκδεδομ. ἐκεῖ, ὡς ἀκαταλλήλα, ἐκ ἐτέθη. δι' ἐκείνων δὲ ταῦτα διώρθωται.

(5) Λείπει τι πάντως. (6) Γαλ. 4. 25. (7) Ἀριθ. 13. 27.

» σὼ μυριάσι Κάδης, ἐκ δεξιῶν αὐτῦ Ἄγγελοι μετ' αὐτῦ. καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ τῇ Φαρὰν, καὶ ἐν τῷ Σηεὶρ τῆς θείας κηδεμονίας ἀπήλαυσαν. Κάδης δὲ ἐνταῦθα ὐ τὼ ἔρημον λέγει, ἀλλὰ τὼ τῦ ὀνόματος ἑρμηνείαν. τὸ γὰρ Κάδης τῇ Ἑβραίων Φωνῇ τὸν (1) ἅγιον δηλοῖ. ἔΦη τοίνυν, ὅτι πολλαὶ μυριάδες Ἀγγέλων τῷ ἁγίῳ δεσπότῃ σωῆσαν, τῆς οἰκείας αὐτὰς ἀξιῶντι κηδεμονίας.

ΒΙΚΤΟΡΟΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ. Οὐκ εἶπεν ἐνταῦθα εἰς Σινᾶ ἦλθεν, ἀλλ' ἐκ Σινᾶ ἦκει, ἐπέΦανεν ἐκ Σηεὶρ, αἰνιγματωδῶς ὑποΦαίνων τὼ καλὰ σάρκα αὐτῦ γενέσθαι· τοῦτέστιν ὁ πρώην ὀΦθεὶς ἐν Σινᾷ ἡμῖν ἐν εἴδει πυρὸς, αὐτὸς ὁ λαλήσας τὸν νόμον ἦξει, καὶ μετὰ σαρκὸς ὀΦθήσεται.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. (2) Τοῦτέστι τῷ μηκέτι τῷ Ἰσραὴλ χρηματίζειν, ἀλλὰ τοῖς ἐξ ἐθνῶν. καὶ τὸν νόμον ἔσησε. τῦτο γὰρ κατέπαυσεν (3) ἐξ ὄρους Φαρὰν, ἤγουν κατέσβεσεν. ὅπερ ἑτέρα περιέχει γραΦή· ἀντὶ τῦ, σβεδαίως τὼ σκιὰν καταλείψει, καὶ τὼ ἀληθειαν ἡμῖν Φανερώσει.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἀντὶ τῦ, ὑπὸ νοερῶν καὶ ἁγίων δωάμεων κυκλόμενος παρεγένετο. καὶ Ἀκύλας Φησὶν, ἀπὸ μυριάδων ἁγιασμῦ, ἀπὸ δεξιᾶς αὐτῦ. τὰς γὰρ ἀγγελικὰς καὶ ἀρχικὰς δωάμεις καταλιπὼν, ἐκένωσεν ἑαυτὸν μορΦὼ δύλυ λαβὼν, καὶ ἐπεΦάνη ἡμῖν, μηδὲ ἐκείνων χωρισθεὶς, ὡς πάντα πληρῶν.

Φιλιπ. 2. 7.

» ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ Κύριος ἐκ Σινᾶ ἦκει, καὶ ἐπέΦανεν ἐκ Σηεὶρ, καὶ τὰ ἑξῆς. ἘπιΦάνειαν Κυρίυ λέγει γεγενῆθαι τὼ ἐπὶ τῆς νομοθεσίας ἐν τῷ Σινᾷ μετὰ στρατιᾶς Ἀγγέλων· δι' ὧν καὶ τὸν νόμον ἐκπεΦωνηκέναι διδόντα τῷ Μωϋσῇ τὸν κλῆρον τῷ Ἰσραὴλ ἐξαίρετον, κατὰ τὸ, ὐκ ἐποίησεν ὅτω παντὶ ἔθνει, καὶ τὰ κρίματα αὐτῦ ὐκ ἐδήλωσεν αὐτοῖς.

Ψαλ. 147. 20.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τοῦτέστιν ἐκ τῆς γῆς. Ἐδὼμ γὰρ ὁ γήϊνος, ὃς καὶ καλεῖται ἐκ Σηεὶρ.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Σὼ μυριάσι Κάδης. Νῦν Κάδης ὐ τὸν τόπον λέγει, ἀλλὰ τὰς ἁγίας. Κάδης γὰρ τὸ ἅγιον λέγεται τῇ ἑβραΐδι γλώττῃ.

** ΜΑΞΙΜΟΥ. Διὰ τῆς ὑπομονῆς τῶν πειρασμῶν δοκιμαζόμενος ὁ ἀσκητὴς, καὶ διὰ τῆς σωματικῆς παιδαγωγίας καθαιρόμενος, καὶ διὰ τῆς ἐπιμελείας τῶν ὑψηλῶν θεωρημάτων τελειόμενος, ἀξιῦται τῆς θείας παρακλήσεως. Κύριος γάρ Φησιν ὁ Μωϋσῆς, ἐκ Σινᾶ ἦκει, τοῦτέστιν ἐκ τῶν πειρασμῶν· καὶ ἐπεΦάνη ἡμῖν ἐκ Σηεὶρ, τοῦτέστιν ἐκ τῶν σωματικῶν πόνων· ἢ καὶ » τέπαυσεν ἐξ ὄρους Φαρὰν σὼ μυριάσι Κάδης, τοῦτέστιν ἐξ ὄρους τῆς πίστεως, (4) σὼ μυριάσιν ἁγίων γνώσεων.

γ. Καὶ ἐΦείσατο τῦ λαῦ αὐτῦ, καὶ πάντες οἱ ἡγιασμένοι ὑπὸ τὰς χεῖράς συ· καὶ ἔτοι ὑπὸ σὲ εἰσί. καὶ ἐδέξατο ἀπὸ τῶν λόγων αὐτῦ.

ΒΙΚΤΟΡΟΣ. (5) Καὶ ἐΦείσατο τῦ λαῦ αὐτῦ. Τοῦτέστιν ἔσωσε γενόμενος ἄνθρωπος τὸς ὐ λαὸς ποτὲ, νῦν δὲ λαὸς Θεῦ, 1. Πέτρ. 2. 10. » τὸς ὐκ ἠλεημένους, νῦν δὲ ἐλεηθέντας. ἐν τούτῳ γάρ Φησιν ὁ Ἀπόστολος Πέτρος (6) » ἐΦανερώθη ἡ ἀγάπη τῦ Θεῦ ἐν ἡμῖν. καὶ 1. Ἰωάν. 4. 9. ὁ ἅγιος Ἰωάννης λέγει ἐν τῇ Καθολικῇ, » ὅτι τὸν υἱὸν αὐτῦ τὸν μονογενῆ ἀπέσειλεν ὁ » Θεὸς εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτῦ. » καὶ ὁ μακάριος Παῦλός Φησιν· ὅς γε τῦ ἰδίυ Ρωμ. 8. 32. » υἱῦ ὐκ ἐΦείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων » παρέδωκεν αὐτόν. ἐΦείσατο ἄν τῦ λαῦ.

» ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. (7) Καὶ πάντες οἱ » ἡγιασμένοι ὑπὸ τὰς χεῖράς συ. Πάντων γὰρ κρατεῖ, ὡς βασιλεὺς ἁρανῦ καὶ γῆς. ὡς βασιλεῖ παρισάμενοι, ὡς Θεῷ λειτργῦντες, ὡς ποιητῇ προσκυνῦντες, καὶ ὑπ' » αὐτόν εἰσιν. αὐτὸς γὰρ καὶ τὰ πάντα ὑπέ- 1. Κορ. 15. 27. » ταξεν ὑπὸ τὰς πόδας αὐτῦ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἀναγκαίως δὲ προσέθεικε· καὶ πάντες ἡγιασμένοι ὑπὸ τὰς » χεῖρας αὐτῦ, καὶ ἔτοι ὑπὸ σὲ εἰσίν. εἰ γὰρ καὶ ἀόρατον ἔχσι Φύσιν, ἀλλ' ὑπὸ τὼ σὼ δεσποτείαν τελῦσι. σὲ γὰρ ἔχσι ποιητώ.

δ. Νόμον, ὃν ἐνετείλατο ἡμῖν Μωϋσῆς, κληρονομίαν συναγωγαῖς Ἰακώβ.

ΒΙΚΤΟΡΟΣ. Αὐτοῖς γὰρ ἐξαιρέτως ὁ διὰ Μωϋσέως ἐδόθη νόμος, τοῦτέστιν αὐτὸς ὁ ἐπιΦανεὶς ἡμῖν καὶ νομοθέτης ἐσί· Μωϋσῆς δὲ μεσίτης καὶ διάκονος, καὶ τὰς αὐτῦ διαπορθμεύσας λόγυς.

ε. Καὶ ἔσαι ἐν τῷ ἠγαπημένῳ ἄρχων, συναχθέντες ἄρχοντες (8) λαῶν ἅμα Φυλαῖς Ἰακώβ. (9)

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Προλέγει δὲ, ὅτι ὁ νῦν τὸν Ἰσραὴλ ἐκλεξάμενος, μικρὸν ὕστερον καὶ πάντα καλέσει τὰ ἔθνη, καὶ τότων κἀκείνων αὐτὸς ἐσὶν (10) ἄρχων καὶ » βασιλεύς. ἔσαι γάρ Φησιν ἐν τῷ ἠγαπημένῳ ἄρχων, συναχθέντων λαῶν ἅμα Φυλαῖς Ἰσραήλ.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Εἶτα ἡ περὶ τῦ Σωτῆρος προΦητεία δεικνύσα, ὅτι Χριστός ἐσιν αὐτὸς Κύριος, ἔσεσθαι αὐτὸν βασιλέα τῦ

(1) Τό. ἢ ἐν Χάλ. ἔκδ.
(2) Ὠριγένες. ἐν σελ. 392. τῦ 3. Τόμ. τῆς τῦ Ῥω. ἐκδόσ.
(3) Κατέσβεσεν ἐξ ὄρους Φαρὰν, ἔτυν κατέπαυσεν. αὐτ.
(4) Τῆς πλοήσεως. ἐν ταῖς σημειώσ. ταῖς ἐν τῇ 471. σελ. τῦ 1. Τόμ. καὶ πλήσεως. αὐτ.
(5) Ὠριγένες. ἐν τῷ προειρημ. τόπῳ.
(6) Κακῶς σιωτέτακται. τὸ γὰρ, ὁ λαὸς, Φησὶν ὁ Πέτρ. τὸ δὲ ἑξῆς, ὁ Ἰωάν.
(7) Ὠριγένες. αὐτ. ἀλλ' ὐκ ἔοικεν ὁδὲ τῦτο, ὁδὲ τὰ πρότερα, ὁδὲ τὸ ἑπόμ.
(8) Συναχθέντων ἀρχόντων. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.
(9) Ἰσραήλ. αἱ αὐτ.
(10) Ἔσαι. ἢ ἐν Χάλ. ἔκδ.

τ῀ ἠγαπημένῳ λαῶ· ὅτε ⸀οὐκ εἰς τ῀τον μόνον, ἀλλ' εἰς πάντας λαοὺς ἡ εὐλογία ἥξει, ⸀ἀγαθότητι σωαπλομένους τῷ Ἰσραήλ. ἄρχοντας γὰρ λαῶν εἶπεν, τοὺς λαοὺς δεδήλωκεν, ὅς ⸀καὶ Δαβὶδ, ἄρχοντες λαῶν συνήχθησαν μετὰ τ῀ Θε῀ Ἀβραάμ. Ψαλ. 46. 9.

ΒΙΚΤΟΡΟΣ. (1) Ἄρχοντες δὲ λαῶν οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ, ἢ φησὶ ⸀καὶ ὁ Δαβὶδ ἐκ προσώπῳ αὐτῶν· ὑπέταξεν ἡμῖν λαοὺς, ⸀καὶ ἔθνη ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν. ⸀καὶ πάλιν, ἄρχοντες λαῶν συνήχθησαν μετὰ τ῀ Θε῀ Ἀβραάμ. τὼ κλῆσιν ἣν δηλοῖ τῶν ἐθνῶν, ὡς τ῀ Θε῀ μέλλοντος ἄρξειν ⸀ἐν ταὐτῷ ⸀καὶ τ῀ Ἰσραὴλ ⸀καὶ τῶν ἐθνῶν. ἠγαπημένος [δὲ] λέγεται ὁ υἱός. ἔτος γάρ ἐσι φησιν ὁ υἱός μῳ ὁ ἀγαπητὸς, ⸀καὶ δι' αὐτὸν (2) ἄρχει ἡμῶν ὁ πατὴρ ⸀καὶ βασιλεύει. Ψαλ. 46. 3, 9. Ματθ. 3. 17.

5. Ζήτω Ῥουβὶμ, ⸀καὶ μὴ ἀποθανέτω, ⸀καὶ ἔσω πολὺς ⸀ἐν ἀριθμῷ.

ΑΔΗΛΟΥ. (3) Τινὰ τῶν ⸀ἀντιγράφων ἔτως ἔχει· ζήτω Ῥουβὶμ, ⸀καὶ μὴ ἀποθανέτω· Συμεὼν πολὺς ἔσω ⸀ἐν ἀριθμῷ. τὰ δὲ ⸀ἀκριβῆ ⸀ἀντίγραφα ⸀οὐκ ἔχει μνήμιω τ῀ Συμεών. διὸ ⸀καὶ ⸀ἐν ζητουμένοις ἐτάγη τὸ κεφάλαιον τ῀το. εἰ δὲ ⸀καὶ παρέλειψεν αὐτὸν, ὡς ἀποβληθέντα παρὰ Ἰακὼβ, ⸀ἀκολουθήσας τῷ πατριάρχῃ, ⸀οὐδὲ τ῀το ἄνους λόγος. εἰ δὲ ⸀καὶ τὸν Λοὺϊ ⸀καὶ τὸν Ῥουβὶμ ⸀ὁ παρεῖδεν, ὡς ⸀καὶ αὐτοὺς ⸀ἐκφαυλισθέντας ὑπὸ Ἰακὼβ, μὴ εἰς τέλος ἰσχύσαι ⸀κατ' αὐτ῀, τὶ δεῖ εἰπεῖν; ὁ μὲν Ἰακὼβ κατηράσατο τὸν Ῥουβὶμ, διότι ἐμίγη Βάλλᾳ τῇ παλλακῇ αὐτ῀· ὁ δὲ Μωϋσῆς ⸀οὐκ εὐλόγησεν αὐτὸν, ἀλλ' ἠύξατο μὴ εἰς τέλος ἰσχύσαι ⸀κατ' αὐτ῀ τὼ ἀρὰν τ῀ πατρὸς, ἵνα μὴ ὁλόῤῥιζος ἀπόληται, λέγων· ζήτω Ῥουβὶμ, ⸀καὶ μὴ ἀποθανέτω· ἅμα τε ⸀καὶ τὸ φιλόσοργον αὐτ῀ πάλιν ἐπιδεικνύμενος. ⸀ἀεὶ γὰρ ἔθος τῷ Μωϋσῇ εὔχεσθαι ὑπὲρ τῶν ⸀ἐν προσκρούσει γεγονότων. ἔπειτα ⸀ὅτε τῷ Ἰακὼβ μάχεται. ⸀καὶ γὰρ ⸀κἀκεῖνος ⸀οὐκ ἠύξατο ὁλοτελῶς αὐτὸν ἀπολέσθαι· ἀλλὰ ζῶ μὲν, ψυχρῶς δὲ ⸀καὶ ταπεινῶς, λέγων· μὴ ἐκζέσῃς ὡς ὕδωρ· ⸀αἰνιττόμενος, ὅτι ὁ πρωτότοκος λαὸς ⸀ἐδεμίαν μέλει ζέσιν ἔχειν ⸀ἁγίᾳ πνεύματος, ἐκπορνεύσας μετὰ τῶν ἐθνικῶν, ⸀καὶ σὼ τούτοις γενοὼς, ⸀καὶ ἀθετήσας τὼ γνησίαν πίσιν τ῀ Θε῀ ⸀καὶ πατρὸς, ⸀καὶ ἀποκλείνας τὸν υἱόν. εὔχεται ⸀ἵν ὁ Μωϋσῆς ζῶ αὐτὸς, ἵνα πῇ μὲν μερικῶς ⸀ἐν τῷ μεταξὺ σωθῶσί τινες μετανοήσαντες, πῇ δὲ ⸀καὶ ⸀ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις γνόντες τὼ τ῀ ἀντιχρίσῳ πλάνω. Γεν. 49 4.

A ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Διὰ τ῀το φησὶ, ζήτω Ῥουβὶμ, ⸀καὶ μὴ ἀποθανέτω, ⸀καὶ ἔσαι πολὺς ⸀ἐν ἀριθμῷ, ἐπειδὴ ὁ Ἰακὼβ εἶπεν αὐτῷ· ὡς ὕδωρ μὴ ἐκζέσῃς, τουτέσι μὴ θερμανθῇς εἰς πολυγονίαν. Γεν. 49. 4. ἐπηύξατο τοίνυν αὐτῷ ὡς ἀρχιερεῖ εἰκότως τὼ πολυγονίαν. ἀφορμὼ δὲ ἔσχεν ἔτος τῆς πολυγονίας (4) τῆς πρὸς τὸν Ἰωσὴφ φιλαδελφίας.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Τὼ ἐπαχθεῖσαν ⸀κατὰ τ῀ Ῥουβὶμ κόλασιν ὑπὸ τ῀ Ἰακὼβ παραB μυθεῖται διὰ τῆς εὐλογίας προφητεύων ὁ Μωϋσῆς. ⸀Καὶ πάλιν. Ὑπερζέσας ὥσπερ ὕδωρ Γεν. 49. 4. ⸀οὐκ ἔσῃ περισσότερος, ἐδήλωσε μὴ βασιλεύειν τὼ φυλὼ, μηδὲ ἔχειν περισσὸν ὑπὲρ τὰς ἄλλας φυλάς.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ταῦτα εἰπὼν, πρῶτον εὐλογεῖ τὸν Ῥουβὶμ, ⸀καὶ λύει τὼ πατρῴαν ἀρὰν, ἀντιτάξας τὼ Φιλαδελφίαν τῇ περὶ τὸν πατέρα παρανομίᾳ. ἐξὼ δὲ ὡς νομοθέτῃ εἰς εὐλογίαν τὼ ἀρὰν μεταΓ θεῖναι. ζήτω Ῥουβὶμ, ⸀καὶ μὴ ἀποθανέτω, ⸀καὶ ἔσαι πολὺς ⸀ἐν ἀριθμῷ. ἐπειδὴ γὰρ ὁ πατὴρ εἶπεν· ὡς ὕδωρ μὴ ἐκζέσῃς, τουτέσι Γεν. 49. 4. μὴ θερμανθῇς εἰς πολυγονίαν, εἰκότως αὐτῷ τῶν ἀπογόνων τὸ πλῆθος ἐπηύξατο.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ. (5) Ζήτω Ῥουβὶμ, ⸀καὶ μὴ ἀποθανέτω. ἐπειδὴ Ἰακὼβ ἀποθνήσκων, κατηράσατο τῷ Ῥουβὶμ, λέγων· ὡς ὕδωρ μὴ ἐκζέσῃς, ζήσεις· ὁ Μωϋσῆς εὐλο- Γεν. 49. 4. γῶν, φησὶ· ζήτω Ῥουβὶμ, ⸀καὶ μὴ ἀποθανέτω. ἀμφότερα δὲ καλῶς. ὅ, τε γὰρ πατὴρ καταρᾶται (6) αὐτῷ ὡς τῇ παλλακῇ συνελθόντι, τοὺς ἐξῆς παιδεύων ⸀καὶ φοβῶν· ⸀καὶ Μωϋσῆς δικαίως εὐλογεῖ μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ μόνος ἐφείσατο τ῀ Ἰωσὴφ, ὅτε ἀνελεῖν αὐτὸν ἐβούλοντο οἱ ἄλλοι ἀδελφοὶ αὐτ῀. ἄτοπον δὲ (7) ⸀ἐῶ, κατάραν μὲν προχωρῆσαι κατὰ ἡμαρτηκότος, εὐλογίαν δὲ μὴ δοθῆναι κατορθώσαντι.

E ⁂ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὼ Ἰακὼβ ⸀ἐν μέρει κατάραν ⸀ἐκ τῆς Φυλῆς ἀποτρίβεται· τὸ μὲν αὐτῆς ἀναλύων, τὸ δὲ καταλιπὼν ἐπὶ ⸀ἡμίσους. ἔφη γὰρ, μὴ ἐκζέσῃς, τουτέ- Γεν. 49. 4. σι μὴ ἐκθερμανθῇς εἰς πολυγονίαν. ὅπερ ἔλυσεν εἰκότως, διὰ τὼ πρὸς Ἰωσὴφ Φιλαδελφίαν. τὸ δὲ μὴ βασιλεῦσαι τὼ Φυλλὼ, ⸀οὐκ ἀνέλυσεν. εἴρητο γὰρ κατὰ μὲν τὰς ὁ, σκληροὶ Φέρεσθαι, σκληροὶ ⸀καὶ Γεν. 49. 3. ⸀αὐθάδεις, ⸀καὶ τὰ ἑξῆς· κατὰ δὲ τὸν ἈκύZ λαν, περισσὰ λαβεῖν, ⸀καὶ ⸀ἐκ περισσ῀ κρατῆσαι. ὑπερζέσας ὡς ὕδωρ, ⸀οὐκ ἔσῃ περισσότερος, τὸ περιτὸν ⸀καὶ ὑπερέχον τῆς βασιλείας δηλῶν, ὡς ⸀καὶ ὁ Σωτὴρ, ἐγὼ ἦλθον, Ἰωάν. 10. 11. φησὶν, ἵνα ζωὼ ⸀ἔχωσι, ⸀καὶ περισσὸν ⸀ἔχωσι. τὸ δὲ περισσὰ λαβεῖν, ⸀καὶ ⸀ἐκ περισσ῀ κρατῆσαι,

(1) Ὠριγένης. ⸀ἐν τῷ ⸀ειρημ. τόπῳ. (2) Καὶ διὰ τ῀το. ⸀αὐτ. ⸀ἐν σελ. 393.

(3) Ἴσ. τ῀ Ἀπολιναρίῳ ⸀ἐσί. ⸀καὶ γὰρ ⸀ἐν ταῖς σημειώσ. ταῖς ⸀εἰς τὼ Γραφ. τὼ ⸀ἐν Φραν. ⸀ἐκδοθ. τὰ δὲ ⸀κεῖται· Ἀπολινάριος· τὰ δὲ ⸀ἀκριβῆ ⸀ἀντίγραφα ⸀οὐκ ἔχει μνήμιω τ῀ Συμεών. παρὰ δὲ τοῖς ⸀ἡμετ. ⸀κώδ. ⸀κεῖται ⸀ἄνω ὀνόματ. μετὰ τὸ ἑξῆς τὸ τῷ Ἀπολιν. ⸀ἐπιγεγραμμένον.

(4) Τῆς ⸀ὀχῆς τῆς πολυγονίας τὼ πρὸς τὸν Ἰωσὴφ Φιλαδελφίαν. ⸀ἔτω τυχὸν ⸀ὀρθότερ.

(5) Ἀπαράλλακτα τῷ δὲ τῷ ὑπομνήματι δύω ⸀ἔτι παρὰ τοῖς ⸀κώδ. ⸀κεῖται· τὸ μὲν, Ἀπολιναρίῳ· τὸ δὲ, Ὠριγένει ⸀ἐπιγεγραμμένον.

(6) Κατήρατο. ⸀αὐτ. ⸀ἐν τῷ ⸀ἐπιγεγραμ. τῷ Ὠριγ.

(7) Μόν. ⸀αὐτ.

τῆσαι, αἰτίαν παρέχει δι' ἣν ἀρᾶται, παρασατικῶ τῆς περιτῆς ἡδονῆς, δι' ἣν ἐπὶ τῶ κοίτω ἐπαναβέβηκε τὸ πατρός. ὅτω
Β. Βασ. 12. 13. καὶ ἐπὶ τῷ Δαβὶδ, τὸ μὲν, ὁ μὴ ἀποθάνῃς, ὁ Νάθαν φησὶ, τὸν ἐκ τοῦ νόμου θάνατον ἀφαιρῶν· τῶ δὲ τῶν αἱμάτων καταλιπὼν ἀπειλῶ· καί τοι καὶ περὶ ταύτης ὕξα-
Ψαλ. 50. 14. μένου Δαβὶδ· ῥῦσαί με ἐξ αἱμάτων ὁ Θεὸς,
» ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας μου. ὁ γὰρ ἴσον ἐπὶ πάντων τῆς τιμωρίας τὸ μέτρον.

Β 5. Καὶ αὕτη Ἰούδα· εἰσάκουσον Κύριε φωνῆς Ἰούδα, καὶ εἰς τὸν λαὸν αὐτοῦ εἰσέλθοισαν· αἱ χεῖρες αὐτοῦ διακρινοῦσιν αὐτῷ, καὶ βοηθὸς ἐκ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ἔσῃ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀκύλας, (1) ἀνδράσι τινὲς εἰς τὸν λαὸν Ἰούδα εἰσέλθοισαν ἐκ ὠνόμασε. μήποτε ἂν ἐμφαίνει τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν πιστεύοντας εἰς τὸν πνευματικὸν Ἰούδαν εἰσέρχεσθαι, διὰ τοῦ εἰς Χριστὸν ὁμο-
» λογίαν; ὅτω γὰρ αἱ χεῖρες αὐτοῦ διακρι-
» νοῦσι· καὶ τούτῳ βοηθὸς ἐκ τῶν χειρῶν (2) αὐτοῦ γέγονεν ὁ Θεός.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Βασιλικὰ δὴ ταῦτα προφητεύεται, μήπω βασιλείας φανείσης ἐν Ἰσραὴλ, ὡς δηλοῖ τὰ ἐπαγόμενα. εἴρηται δὲ περὶ τούτου καὶ ἐν τῇ Γενέσει.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εἶτα τοῦ τάξιν ὑπερβὰς, τῷ Ἰούδᾳ τοῦτο εὐλογίαν προσφέρει, διὰ τὸν ἐκεῖθεν καλὰ σάρκα βεβλαστηκότα Δε-
Ἑβρ. 7. 14. σπότου. πρόδηλον γάρ φησιν ὁ θεῖος Από-
» στολος, ὅτι ἐξ Ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ Κύριος
» ἡμῶν. προλέγει δὲ καὶ τοῦ βασιλικοῦ βα-
» σιλείαν. εἰσάκουσον γὰρ φησι Κύριε φωνῆς
» Ἰούδα, καὶ εἰς τὸν λαὸν αὐτοῦ ἔλθοιεν· αἱ
» χεῖρες αὐτοῦ διακρινοῦσιν αὐτῷ, καὶ βοη-
» θὸς ἐκ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ἔσῃ. ὅτω τοῦ βασιλικοῦ εὐλογήσας Φυλῇ, εἰς τοῦ ἱερατικοῦ μεταβαίνει.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Παρέλειπε τὸν Συμεῶνα τὸν ἅμα Λευῒ τοῦ κατάραν δεξάμενον διὰ τοῦ πόρθησιν Σικίμων. ὅθεν ἔλε-
Γεν. 49. 7. » γεν Ἰακὼβ, διαμεριῶ αὐτοὺς ἐν Ἰακὼβ, καὶ
» διασκορπίσω αὐτοὺς ἐν Ἰερουσαλήμ. ἀλλ' ὁ μὲν Λευῒ τῆς ἀρᾶς διὰ τῆς ἱερωσύνης ἐπαύσατο, καὶ τοῦ διασπορὰν αὐτῷ τοῦτο ἐν ταῖς Φυλαῖς εὐλογημένον ποιεῖ. ὡς γὰρ ξένος ἐν ταῖς ἐκ τῶν Φυλῶν ἀπαρχαῖς κατοικίζεται, κατὰ τοὺς ἐν Χριστῷ τελειωθέντας, ξένος καὶ παρεπίδημος ὤν. ἐν γὰρ καὶ ὁμολογημένος Θεῷ πρὸ γενέσεως, εἰπόν-
Γεν. 28. 22. τος Ἰακὼβ, καὶ πάντων ὧν ἂν δῶς μοι δε-
» κάτου ἀποδεκατώσω. δέκατος δὲ ἀπὸ τοῦ τελευταίου παιδὸς ὁ Λευῒ, τοῦ τέλους εἰς ἀρχὴν κατασάντος διὰ Χριστόν. ὃς ἀρχὴν τοῦ τέλους ἀπέφηνεν, ἐπ' ἐσχάτου τοῦ αἰῶνος ἐλθὼν, καὶ τοῦ εὐλογίαν ἀπὸ τοῦ τέλους εἰσαγαγών. ὁ δὲ Συμεὼν τῷ Κυρίῳ καταλέλειπται, καὶ ἡ τότε διόρθωσις. ὃς ἅπαν τὸ ἐλλειφθὲν τῷ νόμῳ διὰ τῆς χάριτος ἀναπληροῖ. ὥσπερ καὶ τὰς δέκα Φυλὰς, Ἐφραὶμ ὀνομαζομένας ἐκ ἀναγαγὼν ὁ Θεὸς εἰς ἀφέσει τῇ παρὰ Κυρίου, ἐπαγγέλεται διὰ τοῦ Ἱερεμίου ταύτας ἀνάξειν, διὰ Χριστοῦ δηλαδὴ τῆς εὐεργεσίας ἐφ' ἅπαντας
» ἁπλουμένης. ὡς προεδήλου, λέγων· ἔκλισε Ἱερ. 31. 22.
» Κύριος καινὸν εἰς τῇ γῇ. θήλεια περικυκλώσει ἄνδρα. καινὸν γὰρ τὸ κυηθῶσαι ἄνδρα χωρὶς πατρὸς, δι' ὃ πάντες ἀνεκαλέσθημεν. εἰς ὃ καὶ Συμεὼν σιωπηθεὶς μετὰ τῶν ἄλλων παρεπέμφθη Φυλῶν. κοινὴ γὰρ περὶ τοῦ ἔθνους ἐπαγγελία τὸ μὴ παύσεσθαι τὸν Ἰσραὴλ, ἔθνος ὄντα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. τινὲς δέ φασιν, ὡς Μωϋσῆς τὰς εὐλογίας διδοὺς, τῷ ἰδίαν Φυλῇ ἐκ ἂν κατέλειπεν ἀνευλόγητον. διὸ αὐτὸν δὲ Θεὸς εὐλόγησε τῷ Φυλῇ, ὡς καὶ διὰ τοῦ Φιλαδελφίαν τῷ τοῦ Ῥουβίμ. ὁ δὲ Συμεὼν ἐκ ἔχε πρόφασιν τῆς εὐλογίας τυχεῖν. ἐπεχάζοντας δὲ αὐτὸν τῇ ἀρχηγέτῃ τῆς κατὰ τοῦ Ἰωσὴφ ἐπιβουλῆς γεγενῆσθαι καὶ ἐκ τοῦ τὸν Ἰωσὴφ τοὺς μὲν ἄλλους ἀπολύσαι, αὐτὸν δὲ καθεῖρξαι. τινὲς δὲ καὶ ἐν τῇ τῶν ἀλλοφύλων πορνείᾳ φασὶν ἀρχηγὸν γεγενῆσθαι τὸν Συμεῶνα, ὅτε διὰ ζῆλον ὁ Φινεὲς δεδικαίωται. τινὲς δέ φασιν, ὡς τῇ Φυλῇ Λευῒ σωευλόγηται. ὡς γὰρ τὰ τῆς ἀρᾶς, ὅτω καὶ τὰ τῆς εὐλογίας κοινά. τὸν δ' ὃν Συμεῶνα παρασιωπήσας ὁ Μωϋσῆς, ἐκ ἐπὶ τοῦ Λευῒ κατὰ τάξιν ἔρχεται, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Ἰούδαν, ὅτι μὴ ἀπὸ κατάρας εἰς εὐλογίαν ταύτῃ ἄγει τῷ Φυλῇ, ὡς τοῦ λευϊτικοῦ· καὶ ὅτι ἐκ ἐξ ἱερέων, ἀλλ' ἐκ βασιλέων ἤμελλε βλαστήσειν τὸ σῶμα τοῦ δεσποτικοῦ. καὶ δύω ὄντων ἐν τῷ νόμῳ τιμῶν, τῆς ἱερατικῆς ἢ βασιλικῆς διὰ τοῦτο προτετίμηται. διεσάφη δὲ κατὰ τοῦ Ἰακὼβ προφητείαν ὡς ὁ Λευῒ καὶ ὁ Συμεὼν, πλάγιον τόπον λαβὼν, διὰ πασῶν τῶν Φυλῶν ἐφεξῆς διατρέχοντα. τὰ δὲ νῦν περὶ Ἰούδα παρὰ Μωϋσέως λεγόμενα, σύμφωνα τοῖς παρ' Ἰακὼβ πρότερον εἰρημένοις. ὡς γὰρ βασιλεῖ δίδωσι τοῦ ἐν πολέμοις βοήθειαν, καθά φησιν ὁ Δαβὶδ ὁ
» τοῦ βασιλείαν κληρωσάμενος· ὁ ὑποτάσ- Ψαλ. 17. 47.
» σων τὸν λαόν μου ὑπ' ἐμέ. ὅμοιον δὲ τῷ,
» Ἰούδα σὲ αἰνέσαισαν οἱ ἀδελφοί σου, τὸ, ἐπὶ Γεν. 49. 8.
» τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐξάξεις αὐτὸν, κατὰ τὸν
» Σύμμαχον· καὶ τῷ, αἱ χεῖρές σου ἐπὶ νώτου
» τῶν ἐχθρῶν σου, τὸ, αἱ χεῖρες αὐτοῦ ὑπερ-
» μαχήσουσιν αὐτοῦ. τοῦ δὲ παρ' Ἰακὼβ δηλωθεῖσαν βοήθειαν ἐξ ἀρνοῦ σωτηλῶν ὁ
» Μωϋσῆς ἔφη· βοηθὸς ἐπὶ τοὺς ἐπανισαμένους αὐτῷ ἔσῃ. περὶ Χριστοῦ δὲ τὸ λεγόμε-
» νον κατὰ Ζαχαρίαν εἰπόντα, σωτηρίαν Λουκ. 1. 71.
» ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν.

η. Καὶ τῷ Λευῒ εἶπε, δότε Λευῒ δήλους αὐτοῦ, καὶ ἀληθείαν αὐτοῦ τῷ ἀνδρὶ τῷ ὁσίῳ, ὃν ἐπείρασαν αὐτὸν ἐν

(1) Τί βέλεται τὸ, Ἀκύλας; μήτι γε παρέλειπται τὰ τοῦ Ἀκύλα ῥήματα; ἀλλὰ καὶ τὸ, ἀνδράσι τινὲς, ἀσυντάκτου. ἀναγνωστέον δὲ, ἀνδρῶν τινες. ἔτω μὰ γὰρ καὶ ἡ συντάξις καὶ ἡ διάνοια ἁρμόσεται.

(2) Ἐκ τῶν ἐχθρῶν πάντως.

ἐν πείρᾳ· ἐλοιδόρησαν αὐτὸν ἐφ' ὕδατος ἀντιλογίας.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Δότε Λοβὶ δήλως αὐ-
» τῷ καὶ ἀλήθειαν αὐτῷ τῷ ἀνδρὶ τῷ ὁσίῳ. Τῷ σέῳ τῷ ἱερέως τὸ λόγιον ἐπέκειτο· εἶχε δὲ τοῦτο τιὼ δήλωσιν καὶ τιὼ ἀλήθειαν. πολλὰ γὰρ ἐκεῖθεν παρεδηλοῦτο. σωῆπλαγ δὲ τοῖς δήλοις ἡ ἀλήθεια, διὰ τὸ ἀψοβδὲς
» τῶν δηλωμένων. Ὃν ἐπείρασαν αὐτὸν ἐν
» πείρᾳ· ἐλοιδόρησαν αὐτὸν ἐπὶ ὕδατος ἀντιλογίας· Τῶν εἰς αὐτὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν γεγονημένων ἀνέμνησεν.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἀρᾶς ἐπιτεθείσης ἀμφοτέροις διὰ τιὼ πόρθησιν τῶν Σικιμιτῶν, τὸν μὲν Λοβὶ τῆς κατάρας ὑπεξάγει Μωϋσῆς διὰ τῆς ἱερατείας· τὸν δὲ Συμεὼν παρασιωπήσας, ἀπολέλοιπε τῷ Θεῷ τιὼ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπανόρθωσιν. ὃς ἅπαν τὸ ἐλλεῖπον τῷ νόμῳ, διὰ τῆς χάριτος ἀναπληροῖ.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἀναχαλεῖται Μωϋσῆς τιὼ κατάραν ἀπὸ τοῦ Λοβὶ, ὑπομιμνήσκων ὅταν σὺ Ῥαφιδεὶν ἐλοιδορήθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐπὶ τῆς τοῦ ὕδατος ἀντιλογίας, καὶ ἐπὶ τῆς μοχοποιΐας· ὅτε ἕκαστος λαβὼν μάχαιραν, οὐκ ἐφείσατο ὅτε ἀδελφῶν ὅτε υἱῶν, ὡς ἐπισημαίνεται βδλογῶν αὐτός. ἕνεκεν τούτου μετέστρεψε τιὼ κατάραν τῆς διασπορᾶς εἰς βδλογίαν. διεσπάρησαν γὰρ σὺ πάσαις ταῖς Φυλαῖς. μεταβαλλομένης δὲ τοῦ Λοβὶ τῆς κατάρας, ἀναντιῤῥήτως καὶ τοῦ Συμεών. κοινῇ γὰρ τοὺς Σικιμίτας ἀπέσφαξαν, καὶ κοινῇ τιὼ κατάραν ἔλαβον. ἔδει οὖν τῆς βδλογίας κοινωνῆσαι. διὸ καὶ ὁ Μωυσῆς οὐ λέγει περὶ τοῦ Συμεὼν οὐδέν.

* ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Τοῖς πιωθανομένοις τί δήποτε τὸν Συμεὼν οὐκ βδλόγησεν ὁ Μωϋσῆς, λεκτέον· ὅτι ὁ Ῥαβὶμ ἔσχεν ἀφορμιὼ βδλογίας τιὼ Φιλαδελφίαν. διὰ γὰρ ἐκείνιω (1) τῆς ἀρᾶς ἀπηλλάγη. καὶ ὁ Λοβὶ δὲ διὰ Μωϋσιῶ τὸν μέγαν τῆς βδλογίας τετύχηκεν. ὁ γὰρ τοῖς ἄλλοις λύων τὰς ἀρὰς, πολλῷ μᾶλλον ἔλυε τιὼ οἰκείαν. ὁ δὲ Συμεὼν ὀδεμίαν ἔσχε πρόφασιν, ὥσε τῆς βδλογίας τυχεῖν. (2) οἶμαγ δὲ αὐτὸν καὶ ἀρχηγέτιω τῆς κατὰ τοῦ Ἰωσὴφ ἐπιβδλῆς γεγονῆθαγ. καὶ τοῦτο τεκμήριον, τὸ τὸν Ἰωσὴφ τοὺς μὲν ἄλλους ἀπολύσαγ, αὐτὸν δὲ καθεῖρξαγ.

» ΑΔΗΛΟΥ. Ἀντὶ τοῦ, δότε Λοβὶ τιὼ δή-
» λωσιν καὶ τιὼ ἀλήθειαν, ἅπερ ἐστὶν αὐτοῦ ἴδια σκδβη. τοῖς γὰρ ἱερεῦσι μόνοις ἐπετράπη Φορεῖν ἐπὶ τοῦ λογίου τιὼ δήλωσιν καὶ τιὼ ἀλήθειαν.

ΑΔΗΛΟΥ. Τοῦτο λέγει διὰ Μωϋσιῶ καὶ Ἀαρὼν τοὺς ἱερέας, οἷς ἐπανέστη ὁ λαὸς σὺ Κάδης, καὶ ἐλοιδοροῦντο αὐτοὺς, μὴ ἔχοντες ὕδωρ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Μέσων τῶν ιβ' λίθων τῶν ἐπὶ τοῦ λογίου δήλωσις ἵνα καὶ ἀλή-
A θεια, δι' ἑτέρων δύω λίθων δεικνύμεναγ. δηλοῖ δ' ἂν προφητείας τὰς διὰ τῆς Φυλῆς γινομένας κατὰ ἀποκάλυψιν καὶ . . λιω (3) ἱερὰν διαπαντὸς ἀπονεμηθεῖσαν αὐτῇ, καταλιμπανέσῃ τὸ γένος καὶ Θεὸν αἱρεμένῃ, καὶ τιὼ τῶν νόμων ἀκρίβειαν. ἵνα ἀγνοῆσιν ἐφ' ὅτε τοῖς δικασταῖς παρεδίδοσαν, πρὸς
» ἃς εἴρηται· Φυλάξεις σΦόδρα ποιεῖν κατὰ Δευτ. 24. 8.
» πάντα τὸν νόμον, ὃν ἀναγγείλωσιν ὑμῖν
» οἱ ἱερεῖς οἱ Λοβῖται. διὰ δὲ τῆς θείας ιε-
B ρουργίας καὶ τοῦ λαοῦ τιμωρίαν ἐπαγομένιω
» ἀπέστρεφον. διὸ καὶ, εὐλόγησον Φησὶ Κύ-
» ριε τιὼ ἰσχιὼ αὐτοῦ. δέονται γὰρ αἱ θυσίαγ δυνάμεως, δι' ἃν καὶ ἡ τῶν ἐχθρῶν ἰσχὺς κατεβάλλετο. τὰ γὰρ συμπίπτοντα τῷ λαῷ πρὸς τὸ ἡγεμονικὸν ἀνάγεται γένος· καθὰ καὶ τῷ Μωϋσεῖ τῶν Λοβϊτῶν ἄρχοντι
» λέγεται τὸ, ὃ μὴ συναναβῶ μετὰ σοῦ, διὰ Ἐξόδ. 33. 3.
» τὸ λαὸν σκληροτράχηλόν σε εἶναγ. καὶ ἀνάπαλιν τῇ Φυλῇ προσῆψε τὰ τοῖς ἡγεμόσι
Γ γενόμενα. τοῦτο γὰρ σαΦῶς ἐξέδωκε Σύμ-
» μαχος, εἰπών· τελειότης σου καὶ διδαχή σου
» τῷ ἀνδρὶ τῷ ὁσίῳ, ὃν ἐπείρασας σὺ δοκι-
» μασίᾳ. ἐδοκίμασας αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ὕδατος τῆς ἀντιλογίας. ἐκ ὤκνησε γὰρ αὐτὸς Μωϋσῆς περὶ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ λέγειν· ὅτι ἐδοκιμάσθη ἐπὶ τοῦ ὕδατος τῆς ἀντιλογίας, καὶ κατεδικάσθησαν μὴ εἰσελθεῖν εἰς τιὼ γιὼ τῆς ἐπαγγελίας. νοηθείη δ' ἂν κατὰ τὸς ὁ καὶ ἐπὶ Χριστοῦ τὸ λεγόμενον.
Δ» περὶ ὃ Φησὶν ὁ Παῦλος, τοιοῦτος γὰρ ἔπρε- Ἑβρ. 7. 26.
» πεν ἡμῖν ἀρχιερεὺς, ὅσιος, ἄκακος, καὶ τὰ
» ἑξῆς. καὶ πάλιν, κατανοήσατε τὸν Ἀπό- Ἑβρ. 3. 1, 2.
» στολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν.
» πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτόν. χρηματίζει γὰρ ἕτω διὰ τὸ ἀνθρώπινον. αὐτῷ
» ἂν Φησὶ δότε τιὼ δήλωσιν καὶ τιὼ ἀλήθειαν. διὸ καὶ τοῦτον τοῖς ἑξῆς ἐσαΦώισε,
» τῷ ἀνδρὶ τῷ ὁσίῳ εἰπών. ὃ γὰρ ἐποίησεν 1. Πέτρ. 2. 22.
» ἁμαρτίαν, ὡς καὶ τοῦ Ἀποστόλου δεδήλωκε
E τὰ ῥητά. καὶ ὃν εἶπεν ἄνδρα, Θεὸν ἀποδείκνυσιν εἰπὼν, ὡς ἐξεπείρασαν αὐτὸν, καθά Φησι καὶ Δαβὶδ μετὰ τιὼ χορηγίαν
» τῶν ὑδάτων. καὶ ἐξεπείρασαν αὐτὸν σὺ τῇ Ψαλ. 77. 18,
» καρδίᾳ αὐτῶν. καὶ κατελάλησαν τοῦ Θεοῦ, 19.
» καὶ τὰ ἑξῆς. ὃ δὴ καὶ νοήσας ὁ Παῦλός-
» Φησιν· ἔπινον καὶ ἐκ πνευματικῆς ἀκο- 1. Κορ. 10. 4.
» λουθούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός· ὁ αὐτὸς γὰρ πρὸ σαρκός τε καὶ μετὰ ταύτης ἐτύγχανε.

Z ϑ. Ὁ λέγων τῷ πατρὶ αὐτοῦ καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ, οὐκ ἑώρακά σε, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ οὐκ ἐπέγνω, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἀπέγνω. ἐφύλαξε τὰ λόγιά σου, καὶ τιὼ διαθήκιω σου διετήρησε.

** ΙΣΙΔΩΡΟΥ. Ἐπειδὴ ἐπελύτησε τῇ πατρῴᾳ βδνῇ ὁ Ῥαβὶμ, διὰ τοῦτο ἔτε βασιλείας ἔτε ἱερωσύνης ἠξιώθη, καίτοι πρω-

(1) Ἐκείνης τῆς ἀρᾶς πολλῷ μᾶλλον ἔλυσε τιὼ οἰκείαν. ὁ δὲ Συμεὼν, κτ. (ὠ τῶν σημειώσ. τοῖς εἰς τιὼ ΓραΦ. τιὼ ὠ Φραν. ἐκδοθ. ὅθεν καὶ τὄνομα τοῦ Θεοδώρου ἐλήΦθη.) ἐλλειπέσερ. πάντως τοῦ προκειμ.

(2) Μετέσχε δὲ ὅμως καὶ ἕτος τῆς βδλογίας. ὁ γὰρ μόνον ἰδίᾳ ἑκάστῃ Φυλῇ δέδωκεν βδλογίαν, ἀλλὰ καὶ κοινιὼ παντὶ τῷ λαῷ. Ταῦτα ἀντὶ τῶν ἑξῆς. αὐτ.

(3) Ἴσ. τὸ ἐλλεῖπόν ἐστι, βσ. ὥσε λέγειν βσλιώ.

πρωτότοκος ὤν· ἀλλ' ὁ μὲν Λοβὶ τρίτος ὢν, ἀ μόνον διὰ τὸ ἐπαγγείλαθαι τὸν πατέρα δεκάτλω ἀφιερώσειν· κάτωθεν γὰρ ἀριθμούμενος δέκατος ἰῶ, ἄνωθεν δὲ εἰ ἠριθμήθη, εἷς τῶν παιδισκῶν ἠυρίσκετο· ἀλλὰ καὶ δι' ὁσιότητα, καὶ τὸ συγγενικῶν αἱμάτων διὰ τλὼ εἰς τὸ θεῖον τιμλὼ τὰς χεῖρας ἐμπλῆσαι, ἱερωσώης ἠξιώθη. ὃν περ καὶ θαυμάζων ὁ Μωϋσῆς, ἐν ταῖς εὐλογίαις
» ἔλεγεν· ὁ λέγων τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, » οὐκ ἑώρακά σε, καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτᾶ οὐκ » ἐπέγνω. ἐφύλαξε τὰ λόγια Κυρίε. ὁ δὲ Ἰούδας τέταρτος ὢν, διὰ τλὼ ἀδέκασον κρίσιν, καὶ τλὼ ὀρθλὼ ψῆφον, βασιλείας ἠξιώθη. ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ τὰ οἰκεῖα κρύπλοντες πλημμελήματα ἑτέρας καταδικάζασιν, ἅτος δὲ ἑαυτᾶ μὲν κατεψηφίσατο, τλὼ δὲ πεπορνεῦθαι νομισθεῖσαν ἀπήλλαξε τῆς τιμωρίας, διὰ τᾶτο εἰκότως τῆς βασιλείας ἠξιᾶτο. ἱερῶντο γὰρ οἱ ἐκ Λοβὶ, ἐβασίλευον δὲ οἱ ἐξ Ἰούδα, ἀ κατὰ ἀποκλήρωσιν, ἀλλ' ἀρετῆς γέρας εἰληφότες.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἠρνήσαντο γὰρ αὐτοὶ οἱ ἱερεῖς τὰς ὁμοφύλας, καὶ ἀφωρίθησαν ἐκ μέσα αὐτῶν, μήτε κλῆρον ἔχοντες, μήτε μερίδα, μήτε τινὰ σωδιαγωγλὼ ὁμοίτροπον αὐτοῖς· ἀλλὰ μόνῳ Θεῷ χολάζονλες.

ΑΔΗΛΟΥ. Τὸν Χρισὸν Λοβὶ προσαγορεύει διὰ τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα. καὶ γὰρ καὶ ἐκ τῆς αὐτᾶ Φυλῆς κατάγεται ὁ Χρισὸς, ὡς ἡ τᾶ Λευᾶ γενεαλογία, φησὶ, (1) παρίσησι. καὶ ἐξ ἀρχῆς δὲ ἡ τᾶ Ἰούδα καὶ ἡ τᾶ Λοβὶ Φυλὴ ἐπεμέμικλο. καὶ γὰρ Ἀαρὼν τλὼ θυγατέρα Ἀμιναδὰβ, ὃς λῶ τῆς Φυλῆς Ἰούδα, ἠγάγετο. καὶ τὸ σύταῦθα
» δὲ εἰρημένον, ὁ λέγων τῷ πατρὶ αὐτᾶ καὶ » τῇ μητρὶ αὐτᾶ οὐκ ἑώρακά σε, καὶ τὰς ἀδελ» φὰς αὐτᾶ οὐκ ἐπέγνω, καὶ τὰς ὑὰς αὐτᾶ ἀπέγνω, ὁ Χρισὸς πεπλήρωκε. φήσας μὲν
Ματθ. 12. 48. » ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, τίς ἐσιν ἡ μήτηρ μου, » καὶ τίνες οἱ ἀδελφοί μου; ἀπογνὰς δὲ τῶν ὑῶν αὐτᾶ, οἵτινές εἰσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, κα-
Ἐξόδ. 4. 22. » τὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῇ Ἐξόδῳ· υἱός πρω» τότοκός μου Ἰσραήλ.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ὁ λέγων τῷ πατρὶ » αὐτᾶ καὶ τῇ μητρὶ αὐτᾶ οὐκ ἑώρακά σε, » καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτᾶ οὐκ ἐπέγνω, καὶ » τὰς ὑὰς αὐτᾶ ἀπέγνω. ἐφύλαξε τὰ λό» για σα, καὶ τλὼ διαθήκλω σα διετήρησε. Τὸ τέλειον τῶν ἱερέων ὁ λόγος διδάσκει. πάντων γὰρ τῶν καλὰ τὸν βίον καταφρονεῖν προσήκει τὸν ἱερέα, καὶ τῇ θείᾳ προσεδρεύειν ἱερουργίᾳ. τᾶτο χάριν οὐδὲ κλῆρον αὐτοῖς ἀπενείμαν, οὐδὲ κλῆσιν ἔχειν ἐνομοθέτησαν, ἀλλὰ τὰς ἀπαρχὰς καὶ τὰς δεκάτας παρὰ παντὸς κομίζεθαι τᾶ λαᾶ, ἵνα τῶν βιωτικῶν ἀπηλλαγμένοι φροντίδων, ἀγλως τλὼ ἐγκεχειρισμένλω ἁγισείαν ἐπιτελῶσιν. αὐτίκα γᾶν Ἀαρὼν ὁ πρῶτος ἀρχιερεὺς, οὐδὲ κηδεῦσαι τὰς τεθνηκότας σωεχωρήθη παῖδας.

(1) Τὸ, φησὶ, περιττόν.

A ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἐπήγαγε Μωϋσῆς, » ὁ λέγων τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ οὐκ ἑώρα» κά σε, καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτᾶ οὐκ ἔγνω, προφητεύων τὰ ἐν Εὐαγγελίοις· ὅτε τινὲς » τῶν μαθητῶν εἰπόντες Χρισῷ, ἰδοὺ ἡ μή- Λουκ. 8. 20, » τηρ σα καὶ οἱ ἀδελφοί σα ἑστήκασιν ἔξω, 21. » ἰδεῖν σε θέλοντες, ἔφησαν· ἡ μήτηρ μα καὶ » οἱ ἀδελφοί μα ἅτοί εἰσιν οἱ ἀκροώντες τὸν » λόγον τᾶ Θεᾶ, καὶ ποιᾶντες.

B ι. Δηλώσασι τὰ δικαιώματά σα Ἰακὼβ, (2) καὶ τὸν νόμον σα τῷ Ἰσραήλ· ἐπιθήσασι θυμίαμα ἐν ὀργῇ σα διαπαντὸς ἐπὶ τᾶ θυσιασηρίᾳ σα.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Οὕτω δέφησιν αὐτὸς » τελειώσαντες, δηλώσασι τὰ δικαιώματά σα » τῷ Ἰακὼβ, καὶ τὸν νόμον σα τῷ Ἰσραήλ· » ἐπιθήσασι θυμίαμα ἐν ὀργῇ σα διαπαντὸς » ἐπὶ τὸ θυσιασήριόν σα. Τᾶτο καὶ τᾶ λαᾶ τιμωρουμένα γεγενῆλαι. ὁ γὰρ Ἀαρὼν προΓ σενεγκὼν τὸ θυμίαμα, τὸν θεήλατον ἐκώλυσε θάνατον.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τύπος οἱ πάλαι Λοβῖται, χολάζοντες τῷ Θεῷ, τῶν ἱερῶν » Ἀποσόλων· Πέτρα λέγοντος, ἡμεῖς δὲ τῇ Πράξ. 6. 4. » προσοχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τᾶ λόγα προσκαρτερήσωμεν, ἐπὶ τὸ πνευματικώτερον μετενηνεγμένων τῶν κατὰ τὸν νόμον. ὅτε γὰρ ὁ λόγος αὐτοῖς περὶ κρίσεις καὶ δίκας Δ πραγμάτων, περὶ δὲ μυσηρίων ἐξηγήσεις τῶν ἀποκεκρυμμένων ἐξ αἰῶνος παρὰ Θεῷ.

ια. Εὐλόγησον, Κύριε, τλὼ ἰσχυὶ αὐτᾶ, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτᾶ δέξαι, κάταξον ὀσφῦν ἐπανεσηκότων ἐχθρῶν αὐτᾶ, καὶ οἱ μισᾶντες αὐτὸν μὴ ἀνασήτωσαν.

» ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Εὐλόγησον, Κύριε, τλὼ » ἰσχυὶ αὐτᾶ, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτᾶ » δέξαι. χρεία γὰρ καὶ σωματικῆς δυνάE μεως τοῖς λειτουργοῦσιν, ἵνα μηδὲν ἐμποδὼν » γένηται τῇ προθυμίᾳ. Κάταξον ὀσφῦν » ἐπανεσηκότων ἐχθρῶν αὐτᾶ, καὶ οἱ μισᾶν» τες αὐτὸν μὴ ἀνασήτωσαν. Διὰ δὲ τούτων χαλινοῖ τῶν τυραννούντων τὸ θράσος. ἀναμιμνήσκει δὲ καὶ ὧν ἔπαθε Κορὲ, καὶ Δαθὰν, καὶ Ἀβειρὼν, τλὼ σάσιν κατὰ τῶν ἱερέων κινήσαντες.

ιβ. Καὶ τῷ Βενιαμὶν εἶπεν, ἠγαZ πημένος ὑπὸ Κυρίᾳ καλασκλωώσει πεποιθὼς, καὶ ὁ Θεὸς σκιάζει ἐπ' αὐτῷ πάσας τὰς ἡμέρας, καὶ ἀναμέσον τῶν ὤμων αὐτᾶ κετέπαυσε.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τίνος χάριν ἔχατον ὄντα, τέταρτον ἔταξε τὸν Βενιαμίν; Ταύτης λῶ τῆς Φυλῆς ἡ μητρόπολις· ἐν ἐκείνῃ δὲ ὁ ναὸς ἐδομήθη. τοιγάρτοι εἰκότως τῇ ἱερατικῇ Φυλῇ τὸν ἱερατικὸν (3) σκέταξε H τόπον. καὶ ἡ εὐλογία δὲ τᾶτο προαγορεύει, » ἠγαπημένος γάρ φησιν ὑπὸ Κυρίᾳ. κατα-

(2) Τῷ Ἰακὼβ. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ.

(3) Τὸν ἱερόν. ἢ ἐν Χαλ. ἔκδ.

» σκιωώσει πεποιθώς. ἔδειξε δὲ καὶ τὼ αἰ-
» τίαν τῆς πεποιθήσεως· ὴ ὁ Θεὸς σκιάζει
» ἐπ' αὐτῷ πάσας τὰς ἡμέρας, καὶ ἀνα-
» μέσον τῶν ὤμων αὐτῦ κατέπαυσε. πελά-
» ζων γὰρ τῷ θείῳ ναῷ, διωεκῶς κηδεμο-
» νίας ἀπήλαυσε. τὸ δὲ, ἐν μέσῳ τῶν ὤμων
αὐτῦ κατέπαυσε, περὶ τῦ Θεῦ ἔφη, ὃς
ἐν Ἱερωσαλὴμ τὸν ναὸν οἰκοδομηθῆωαι κε-
λεύσας, ἐν ἐκείνῳ τὼ οἰκείαν ἐπιφάνειαν
ἐποιεῖτο.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Προφητεύεται περὶ
τῆς Ἱερωσαλὴμ (1) ἡ τιμὴ τῦ Βενιαμίν. ἐν
δὲ τῇ Ἱερωσαλὴμ ὁ ναὸς καὶ ἡ τῦ Θεῦ κα-
Ψωλ. 131. 13. τάπαυσις, καθὰ καὶ (2) Δαβὶδ, ἐξελέξα-
» το, φησὶ, Κύριος τὼ Σιὼν, [ἠρετίσατο
» αὐτὼ εἰς κατοικίαν ἑαυτῷ. καὶ ἀλλαχῦ,
Ψαλ. 47. 8. ὁ Θεὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὼ εἰς τὸν αἰῶνα.
» οἷον ἐνταῦθα τὸ, σκιάσει ἐπ' αὐτῷ πάσας
Ψαλ. 131. 8, τὰς ἡμέρας. ἀλλὰ καὶ, ἀνάσηθι Κύριε εἰς
17. » τὼ ἀνάπαυσίν σω σὺ καὶ ἡ κιβωτὸς τῦ
ἁγιάσματός σω. συγκεκλήρωται δὲ τῇ Ἱε-
ρωσαλὴμ ἡ βασιλεία ἡ ἐν Κυρίῳ κυρωμένη.
» περὶ ἧ φησὶν ἑξῆς ὁ ψαλμός· ἐκεῖ ἐξανα-
» τελῶ κέρας τῷ Δαβὶδ, ἡτοίμασα λύχνον
» τῷ Χρισῷ μω. καὶ ὡς ἄπαυσος ἡ βασιλεία,
Ψαλ. 88. 36, τὸ σπέρμα αὐτῦ εἰς τὸν αἰῶνα μενεῖ, καὶ ὁ
37. » θρόνος αὐτῦ ὡς ἥλιος ἐναντίον μω, καὶ ὡς
» ἡ σελήνη κατηρτισμένη εἰς τὸν αἰῶνα. συ-
νῆπλαι δὲ διὰ τῦτο τῇ βασιλείᾳ καὶ τῇ ἱερω-
σύνῃ ὁ τόπος τῆς Ἱερωσαλήμ. ἡ μὲν γὰρ
βασιλεία, τῇ τῦ Ἰύδα φυλῇ· ἡ δὲ ἱερωσύ-
νη, τῇ Λευὶ δέδοται. ὧν ἀμφοτέρων ἅμα
κατὰ τὸ ἑξῆς ἐμνημόνυσε. μετὰ δὲ ταύ-
τας ἀμφοτέρας τας Φυλὰς ὁ Βενιαμὶν εὐ-
λογεῖται, καί τοι τῦ Ἰακὼβ τελευταῖον,
κατὰ τὼ τάξιν, Βενιαμὶν προφητεύσαν-
Γεν. 49. 27. τος· Βενιαμὶν λύκος ἅρπαξ, καὶ τὰ ἑξῆς.
ἀλλ' ὁ μὲν Ἰακὼβ εἰς τὰς οἰκήτορας προ-
φητεύει, ὁ δὲ Μωϋσῆς εἰς τὸν τόπον, ὡς
ἐν τούτῳ καταπαύσαντος Θεῦ, καθὰ ἐπὶ
τῶν ἁρανίων Χερυβὶμ ἐπεζευγμένων αὐτῷ.
» τοιῦτον γὰρ καὶ τὸ, ἀνὰ μέσον τῶν ὤμων
αὐτῦ κατέπαυσεν. ὅμοιον τῷ παρὰ τῷ
Ὡσ. 10. 11. Ὡσηέ. Ἐφραὶμ δάμαλις δεδιδαγμένη ἀ-
» λοᾶν· ἐγὼ δὲ ἐπιβήσομαι ἐπὶ τὸ κάλλιστον
» τῦ τραχήλω αὐτῆς. ὁ δὲ Κύριος ἐπὶ ὄνω
καθήμενος εἰς τὼ Ἱερωσαλὴμ εἰσῆει, τὼ
τῶν ἐθνῶν ἀκαθάρτων ὄνλων δεικνύων προ-
τίμησιν.]

ΑΔΗΛΟΥ. Διὰ τῦτο ἐν ταῖς πράξεσιν
Πράξ. 9. 15. εἴρηται. αὐτὸς γὰρ βασάσει τὸ ὄνομά μω
» ἐν τοῖς ἔθνεσι, περὶ τῦ ποία φυλακὴ,
λέγων. (3)

ιγ. Καὶ τῷ Ἰωσὴφ εἶπεν, ἀπ' εὐ-
λογίας Κυρίω ἡ γῆ αὐτῦ, ἀπὸ ὀρῶν
ἁρανῦ καὶ δρόσω, καὶ ἀπὸ ἀβύσσων
ιδ. πηγῶν κάτωθεν, Καὶ καθ' ὥραν γεν-
νημάτων ἡλίω τροπῶν, καὶ ἀπὸ συ-
ιε. νόδω μηνῶν, Ἀπὸ κορυφῆς ὀρέων ἀρ-
χῆς, καὶ ἀπὸ κορυφῆς βαινῶν αἰωνίων,
ιε. Καὶ καθ' ὥραν γῆς πληρώσεως. καὶ
τὰ δεκτὰ τῷ ὀφθέντι ἐν τῇ βάτῳ
ἔλθοισαν ἐπὶ κεφαλὼ Ἰωσὴφ, καὶ
ἐπὶ κορυφῆς δοξασθεὶς ἐν ἀδελφοῖς.

Β ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Μετὰ ταύτας τὰς Φυ-
λὰς τὸν Ἰωσὴφ εὐλόγησε, καὶ ταῖς δύω
Φυλαῖς κατὰ ταὐτὸ τὼ εὐλογίαν προσή-
» νεγκεν. ἀπ' εὐλογίας Κυρίω ἡ γῆ αὐτῦ,
» καὶ ἀπὸ ὡρῶν ἁρανῦ καὶ δρόσω, καὶ ἀπὸ
» ἀβύσσων πηγῶν κάτωθεν, καὶ καθ' ὥραν
» γεννημάτων ἡλίω τροπῶν, καὶ ἀπὸ σωόδω
» μηνῶν, καὶ ἀπὸ κορυφῆς βαινῶν αἰωνίων.
ἤτησεν αὐτῷ τὰ ἀρανόθεν δωρήμενα ἀγα-
θὰ, τὰς ἀπὸ τῆς γῆς παρεχομένας καρ-
Γ πάς· ἃς ἄρδεσι μὲν ὑετοὶ, τρέφωσι δὲ δρό-
σοι, πεπαίνει δὲ ἥλιος κατὰ τὰς τῶν ὡρῶν
καὶ μηνῶν περιόδως· Φέρει δὲ τάτας ὁ μό-
νον ἡ ὑπλία γῆ, ἀλλὰ καὶ ἡ ὄρειος. εἰς βε-
βαίωσιν δὲ τῆς εὐλογίας ἀνέμνησε τῦ ὀφ-
θέντος ἐν τῇ βάτῳ Θεῦ.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὸν Ἰωσὴφ τῦ Βε-
νιαμὶν προέταξεν Ἰακὼβ, τῦ χρόνω φυ-
λάτλων τὼ τάξιν· ὁ δὲ Μωϋσῆς μετέτα-
Δ ξεν, ἵνα σωάψῃ τῇ βασιλείᾳ καὶ τῇ ἱερω-
σύνῃ τὸν τόπον. καὶ ὁ μὲν πρῦταξε τὼ
ἐπιβλλὼ τὼ κατὰ τῦ Ἰωσὴφ, καὶ τὼ
ἐκ Θεῦ βοήθειαν, καὶ ἕτως ἐπάγει τὼ εὐ-
λογίαν, μισθὸν τῆς περὶ τὺς ἀδελφὺς ἀνε-
ξικακίας· ὁ δὲ προτάτλει τὼ εὐλογίαν.

* ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Γλῶ τοίνυν εὔφορον
αὐτῷ προφητεύει, διάτε τῶν ἄνωθεν δρό-
σων, καὶ τῶν κάτωθεν πηγῶν, τῇ τε τῦ
ἡλίω θέρμῃ καὶ τῇ τῆς σελήνης ὑγρότητι
Ε τρεφομένων τῶν καρπῶν, καὶ τῶν ὀρῶν
καρποφορύντων, καὶ τῶν πεδίων, κατ'
εὐδοκίαν Θεῦ τῦ θεωρηθέντος ἐν τῇ βάτῳ
διὰ τῆς ἀγγελικῆς ὁπλασίας· (4) ἀποδε-
ξάμενος (5) τὼ πρὸς τὺς ἐπιβλλύσαν-
τας ἀνεξικακίαν, καθ' ὧ ἐκ ἠμυάλο πρα-
θεὶς, ἀλλὰ τὺς τὰ ἐχθρῶν πράξαντας πε-
ριεποιήσατο ὡς ἀδελφύς.

ιζ. Πρωτότοκος ταύρω τὸ κάλλος
αὐτῦ· κέρατα μονοκέρωτος τὰ κέ-
Ζ ρατα αὐτῦ· ἐν αὐτοῖς ἔθνη κερατιεῖ
ἅμα, ἕως ἀπ' ἄκρω γῆς. αὗταί μυ-
ριάδες Ἐφραὶμ, καὶ αὗταί χιλιάδες
Μανασσῆ.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Τῦ Ῥαβὶμ γὰρ ὀφείλετο
τὰ πρωτοτόκια ὁ Ἰακὼβ μετὰ τὸ κοιμη-
θῆωαι

(1) Τῆς Ἱερωσαλὴμ ἡ τιμή. τῦ κλήρω γὰρ αὕτη τῦ Βεν. πτ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

(2) Περὶ ἧς καί. ὁ αὐτ.

(3) Αἴνιγμα τῦτο καὶ εἰς τὸν Παῦλον ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος ὄντα Φυλῆς. Καὶ μετ' ὀλίγα. Νοοῖτο δ' ἂν καὶ τὸ, ἀνὰ μέσον τῶν ὤμων αὐτῦ κατέπαυσε, διὰ τὸ ἐρημάον ἐν ταῖς Πράξεσιν. αὐτὸς γὰρ βασάσει τὸ ὄνομά μω ἐν τοῖς ἔθνεσι. ταῦτα ἀντὶ τῶν προκειμ. ὁ Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ.

(4) Διὰ τὺς ἀγγελικῆς ὁπλασίας ἀποδεξαμένους. ὁ Ἀλεξάν. κώδ. ἐκ ὀρθῶς. Διὰ τῆς ἀγγελικῆς ὁπλασίας. ὅτι πραθεὶς ἐκ ἠμυάτο, μᾶλλον δὲ καὶ τὺς πωλήσαντας ἀνεργέτησεν. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.

(5) Ἀποδεξαμένω, ὀρθότερ. ἵνα ᾖ, αὐτῷ ἀποδεξαμένω.

θῆναι αὐτὸν μετὰ Βάλλας, καὶ ἔδωκεν αὐ- A
τὰ τῷ Ἰωσὴφ, ὡς φησὶν ἐν τῇ πρώτῃ τῶν
Παραλειπομένων. (1)

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Λέγει δὲ αὐτὸν καὶ τῶν
πρωτοτοκίων τετυχηκέναι, καὶ τούτου χά-
ριν διχῇ τὴν φυλὴν μερισθῆναι, καὶ δύω
τὴν μίαν γενέσθαι· ἐπειδὴ διπλῆν μοῖραν
ἐλάμβανον οἱ πρωτότοκοι. καὶ τὸ δυνα-
τὸν δὲ τῶν φυλῶν διδάσκων, μονοκέρωτι
καὶ ταύρῳ ἀπείκασε. καὶ προτέταχε τοῦ
Μανασσῆ τὸν Ἐφραὶμ κατὰ τὴν τοῦ προ-
πάτορος εὐλογίαν.

ΑΔΗΛΟΥ. Δύναμιν δὲ αὐτῷ τὴν ἐν
» πολέμοις ὕπαρξιν φησί. κέρατα μονοκέ-
» ρωτος τὰ κέρατα αὐτοῦ, κατῳκισμένα καὶ
εἴσω Ἰορδάνου, καὶ ἐκτὸς ἕως τῶν ἄκρων
τῆς Ἰουδαίας. ἐκτὸς (2) μὲν γὰρ ὁ Ἐφραὶμ
καὶ τὸ ἥμισυ τῆς φυλῆς Μανασσῆ, ἐν τῷ-
» δε λοιπὸν τὸ ἥμισυ. εἰπὼν δὲ, αὗται αἱ
» μυριάδες Ἐφραὶμ, καὶ αὗται αἱ χιλιάδες
Μανασσῆ, ἐφύλαξε τὴν μετάθεσιν τῆς τά-
ξεως, τὴν ὑπὸ Ἰακώβ· ὃς ἐπέθηκε τὸν
Ἐφραὶμ ἔμπροσθεν Μανασσῆ, λέγων· ἐν
Γεν. 48. 20, ὑμῖν εὐλογηθήσεται Ἰσραὴλ, λέγοντες,
19. » ποιήσαι σε ὁ Θεὸς ὡς Ἐφραὶμ καὶ Μα-
νασσῆ. τῶν τύπων δὲ τοῦτο ἦν τῶν εἰς τοὺς
δύω λαούς· ὧν ὁ νεώτερος, τιμιώτερος, μεί-
ζων τε καὶ πλείων, ὡς ὁ μακάριος ἔλεγεν
» Ἰακώβ· ὅτι ἔσται μείζων ὁ νεώτερος, καὶ
» τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἔσται πλῆθος ἐθνῶν. συμ-
φώνως δὲ καὶ ἡ τάξις ἡ εἰς τοὺς λαοὺς ἀπο-
φανθεῖσα πεφύλακται καὶ παρὰ τῷ Μωϋ-
σῇ. βασιλείαν μὲν οὖν ἐν τῷ Ἰούδᾳ, καὶ ἱε-
ρωσύνην ἐν τῷ Λευΐ, καὶ βασιλείας ὑπο-
δοχὴν ἐν τῷ Βενιαμὶν ἐνδόξως οὕτως προεί-
ρηκε, καὶ τὸ τοῦ Ἰωσὴφ ἐγκώμιον ἐκ τῶν
προειρημένων ἀνεκήρυξεν. ἀπονείμας αὐτῷ
γῆν ἀγαθὴν, καὶ τὴν εἰς πόλεμον δύναμιν.

ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ. Οἱ ἐκ τοῦ Θεοῦ χριό-
μενοι πρὸς ἱερατείαν καὶ προφητείαν ὀφεί-
λουσι πίστει καὶ βίῳ διαπρέπειν, καὶ ὡς ἐν
κέρας ὀξὺ ἔχειν αὐτὰ, καὶ μὴ διατέμνε-
σθαι ἐν τῷ ποιεῖν ἀγαθὸν καὶ φαῦλον.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ταῦτα δὲ ἱστορικῶς μὲν
καὶ τυπικῶς εἰς τὸν Ἰωσὴφ εἴρηται· προ-
φητικῶς δὲ καὶ προηγόρευται, καὶ ἐκβέ-
βηκεν εἰς Χριστὸν, οὗ τύπος ἦν Ἰωσὴφ, ὁ
πραθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, ὡς ὑπὸ τοῦ
Ἰούδα ὁ Χριστός· ὁ βληθεὶς ἐν λάκκῳ καὶ
ἀναχθεὶς, ὥσπερ Ἰησοῦς ἐν τῷ τάφῳ καὶ
ἀναστάς· ὁ τὸν ποικίλον ἐκδυθεὶς χιτῶνα,
καθὰ καὶ ὁ Σωτὴρ τὸν ἄῤῥαφον τὸν ἐκ
τῶν ἄνωθεν ὑφαντόν· ὁ εἰς Αἴγυπτον κα-
ταβὰς, ὡς ὁ Ἐμμανουὴλ εἰς τόν δε τὸν κόσ-
μον· ὁ δεσμωτηρίῳ παραδοθεὶς, καὶ τὸν
καθειργμένον ἐξαγαγὼν ἀρχιοινοχόον καὶ
δοῦλον τοῦ Φαραὼ, καὶ βασιλεύσας Αἰγύπτου,
καὶ πρὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἐπανελ-
θὼν, καὶ πάλιν εἰς Αἴγυπτον καταβὰς, ὡς
ὁ Κύριος τοῖς ἐν ᾅδου χωρίοις ἐπιφανεὶς,
καὶ πύλας χαλκᾶς συντρίψας, καὶ μοχλοὺς
σιδηροῦς συνθλάσας, καὶ τοῖς ἐν δεσμοῖς
οὖσι καὶ βασιλευομένοις ὑπὸ τοῦ θανάτου βοή-
» σας. ἐξέλθετε καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει ἀνα- Ἡσ. 49. 9.
» καλύπτεσθε.

ιη. Καὶ τῷ Ζαβουλὼν εἶπεν, εὐ-
φράνθητι Ζαβουλὼν ἐν ἐξοδίᾳ σου, καὶ
Ἰσσάχαρ ἐν τοῖς σκηνώμασιν αὐτοῦ.
ιθ. Ἔθνη ἐξολοθρεύσουσι· καὶ ἐπικαλέ-
B σασθε ἐκεῖ, καὶ θύσατε θυσίαν δικαιο-
σύνης, ὅτι πλοῦτος θαλάσσης θηλά-
σει σε, καὶ ἐμπορία παραλίαν κα-
τοικούντων.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τῷ δὲ Ζαβουλὼν, καὶ
τῷ Ἰσσάχαρ, τῷ μὲν ὡς τὴν παραλίαν οἰ-
κοῦντι, τῷ δὲ ὡς γειτονεύοντι, καὶ τὴν ἐν
πολέμοις ἐπηύξατο νίκην, καὶ τὴν θείαν
ἐπικουρίαν, καὶ τὰ ἀπὸ θαλάσσης ἀγαθά.
Γ» ἔθνη γάρ φησιν ἐξολοθρεύσουσι, καὶ ἐπι-
» καλέσονται ἐκεῖ, καὶ θύσουσι θυσίαν δικαιο-
» σύνης, καὶ πλοῦτον θαλάσσης θηλάσουσι,
» καὶ ἐμπορίαν παραλίαν κατοικούντων. οἱ
γὰρ τῇ θαλάττῃ πελάζοντες, οὐ μόνον τῶν
οἰκείων καρπῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν πάντοθεν
φερομένων ἀγαθῶν ἀπολαύουσι.

ΑΔΗΛΟΥ. Δηλοῦται ἐν ταῖς τοῦ Ἰακὼβ
» εὐλογίαις, ὅτι Ζαβουλὼν παρ' αἰγιαλοὺς θα- Γεν. 49. 13.
» λασσῶν σκηνώσει· ὁ δὲ αὐτὸς παρὰ λιμέσι
Δ πλοίων. εὐφρανθήσεσθαι οὖν ἐν τῇ λήξει
τῆς γῆς ὁ Μωϋσῆς προφητεύει, οἱονεὶ προ-
κληθέντα καὶ προσεληλυθότα εἰς τὸ θα-
λάσσης μέρος τῆς γῆς· καὶ τὴν ἑκατέρω-
θεν χορηγίαν τῶν τε ἐκ γῆς καὶ τῶν ἐκ
θαλάττης προδηλοῖ.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Εὐφράνθητι Ζα-
» βουλὼν ἐν τῇ προελεύσει σου. εἰκότως, ὡς
καρποῦσθαι μέλλων γῆν τε καὶ θάλατταν.
» μέχρι γὰρ ταύτης προῆλθε παρ' αἰγιαλοὺς Γεν. 49. 13.
E θαλασσῶν, ὡς Ἰακὼβ προεφήτευσε. ταῦ-
τα δὲ αὐτῷ ἔσται λατρεύοντι Θεῷ.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὶ τοῦτον εὐφραί-
νεσθαι βούλεται, μέσον ἔχοντα κλῆρον τῶν
παραλίων, Ζαβουλών τε καὶ Νεφθαλεὶμ δυτ-
τικωτέρων ὄντων, καὶ τοῦ κατ' ἤπειρον καὶ
πρὸς ἀνατολαῖς Ἰωσήφ. ὅθεν ἀμφοτέρων
ἀπέλαυε, γῆν ἔχων πίονα, καὶ γεωργίᾳ
προσκείμενος, καθὰ προὔλεγεν Ἰακώβ.

Z ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ τῷ Ἰσσάχαρ, καὶ τῷ
Γὰδ, καὶ τῷ Δὰν, ὡς πολεμικωτάτους, κλη-
ρονομῆσαι τὴν γῆν λέγει.

ΑΔΗΛΟΥ. Θεῷ λατρεύοντας, καὶ θυ-
σίας ἐπιτελοῦντας φησὶν, εὐπορήσειν καὶ
ταῖς ἀπὸ θαλάσσης χορηγίαις, διὰ τὸ πρό-
σοικον εἶναι τοῖς τὴν παράλιον εἰληχόσι.
τῆς γὰρ δὴ Γαλιλαίας τὰ μὲν πρὸς θα-
λάσσῃ καὶ δύσει Ζαβουλὼν ἐκληρώσατο καὶ
Νεφθαλείμ· τὰ δὲ ἀνατολικώτερα τούτων,
H» ὁ Ἰσσάχαρ. ἔνθεντοι μεταξὺ τῶν κλήρων Γεν. 49. 14.
ἀνα-

(1) Ἐν κεφ. 5. ἐδ. 1.

(2) Ἐντὸς μὲν γὰρ ὁ Ἐφραὶμ καὶ τὸ ἥμισυ φυλῆς Μανασσῆ, ἐκτὸς δὲ τὸ λοιπὸν ἥμισυ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ. ὑφ' οὗ τὰ ἑπόμ. οὐ περιέχεται.

ἀναπαύσεθαι καὶ ὁ Ἰακὼβ ἔλεγεν αὐτῷ. μέσος γὰρ τότε Ἰωσὴφ καὶ τὸ Ζαβυλὼν κεκληροδότηται. γεοπονίᾳ δὲ προσανέχειν
Γεν. 49. 15. αὐτὸν ἡ τοῦ Ἰακὼβ ἔλεγε προφητεία. ἰδὼν
» γάρ φησι τὴν ἀνάπαυσιν ὅτι καλὴ, καὶ
» τὴν γῆν ὅτι πίων, ὑπέθηκε τὸν ὦμον αὐτοῦ
» εἰς τὸ πονεῖν· καὶ ἐγενήθη ἀνὴρ γεωργός.

κ. Καὶ τῷ Γὰδ εἶπεν, Εὐλογημένος ἐμπλατυνῶν Γάδ. ὡς λέων ἀνεπαύσατο, συντρίψας βραχίονα καὶ
κα. ἄρχοντα. Καὶ εἶδεν ἀπαρχὴν αὐτοῦ, ὅτι ἐκεῖ ἐμερίσθη γῆ ἀρχόντων συνηγμένων ἅμα ἀρχηγοῖς λαῶν. δικαιοσύνην Κύριος ἐποίησε, καὶ κρίσιν αὐτοῦ μετὰ Ἰσραήλ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὸν δὲ Γὰδ ἀπείκασε λέοντι. ὅτω γὰρ καὶ ὁ πατριάρχης Ἰα-
Γεν. 49. 19. κὼβ ἔφη· Γὰδ, πειρατήριον πειρατεύσει
» αὐτόν· καὶ αὐτὸς δὲ πειρατεύσει αὐτὸν
» κατὰ πόδας.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Πολεμικὴν τὴν φυλὴν καὶ ὁ Ἰακὼβ ἐδήλωσε, καὶ κρατήσασαν τῶν
Γεν. 49. 19. προπολεμησόντων αὐτῇ, λέγων· Γὰδ,
» πειρατήριον πειρατεύσει αὐτόν· αὐτὸς δὲ
» πειρατεύσει κατὰ πόδας. ὁ δὲ Μωϋσῆς καὶ ἄρχοντας ἐξ αὐτοῦ γενέσθαι προείρηκε. δικαιοσύνης δὲ προστάτης ὁ ἄρχων, ἧς ἐστὶν ἀρχηγὸς καὶ προστάτης ὁ Θεός. διὸ καὶ
» ἐπῆγαγον, ὅτι δικαιοσύνην ὁ Κύριος ἐποιήσε, καὶ κρίσιν μετὰ Ἰσραήλ.

κβ. Καὶ τῷ Δὰν εἶπε, σκύμνος λέοντος, καὶ ἐκπηδήσεται ἐκ τῆς Βασάν.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Σκύμνον δὲ τὸν Δὰν ὠνόμασε ἐκπηδῶντα ἐκ τῆς Βασάν· ἐπειδὴ ἐξαπίνης τῇ Λαΐσᾳ προσβαλόντες πόλει, καὶ αὐτὴν εἷλον, καὶ τοὺς οἰκοῦντας ἀνεῖλον, καὶ οἰκεῖον ἀπέφηναν οἰκητήριον.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἡ περὶ τῶν Κριτῶν ἱστορία δηλοῖ (1) τὸ τὴν Δὰν φυλὴν διὰ πόλεμον κλησαμένην τὸν παράλιον κλῆρον· ὅτε δὴ καὶ τὸ ἔφοδ καὶ τὸ γλυπτὸν ἐπεκομίζοντο, λαβόντες ἐξ οἴκου Μιχᾶ.

κγ. Καὶ τῷ Νεφθαλὶμ εἶπε, Νεφθαλὶμ πλησμονὴ δεκτόν· (2) καὶ ἐμπλησθήτω εὐλογίας παρὰ Κυρίου. θάλασσαν καὶ λίβα κληρονομήσει·

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Καὶ τῷ Νεφθαλὶμ δὲ τὴν ἀπὸ γῆς καὶ θαλάσσης εὐπορίαν ἐπήγγειλε. πρόσοικος γὰρ καὶ ἅτος τῆς θαλάττης, ἔχων ἀπὸ νότου τὴν Γαλιλαίαν. τοῦτο δὲ καὶ ὁ Προφήτης, καὶ ὁ Εὐαγγε-
Ησ. 9. 1, 2. λιστὴς ἔφη, γῆ Ζαβυλὼν, καὶ γῆ Νεφθα-
Ματθ. 4. 15, λεὶμ, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ τὴν παραλίαν κα-
16. » τοικοῦντες, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν. ὁ λαὸς
» ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα. τὸ
» μέντοι, πλησμονὴ δεκτὸν, πλησμονὴ εὐδο-
κίας ὁ Σύμμαχος ἡρμήνευσε. τὴν δὲ αὐτὴν ἔχει διάνοιαν. δεκτὰ γὰρ τὰ εὐδοκούμενα.

ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ τοῦτο τὴν ἑκατέρων εὐπορίαν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ θαλάσσης προδηλοῖ· διὰ τὸ πρόσοικον εἶναι θαλάσσης, ὑποκεῖσθαι δὲ αὐτῷ καὶ τὴν Γαλιλαίαν κατὰ τὸν νότον. (3)

κδ. Καὶ τῷ Ἀσὴρ εἶπεν, Εὐλογημένος ἀπὸ τέκνων Ἀσήρ· καὶ ἔσται δεκτὸς τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ· βάψει
κε. ἐν ἐλαίῳ τὸν πόδα αὐτοῦ. Σίδηρος καὶ χαλκὸς τὸ ὑπόδημα αὐτοῦ. ὡς αἱ ἡμέραι σου, ἡ ἰσχύς σου.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Καὶ μέντοι καὶ τῷ Ἀσὴρ καὶ τῆς γῆς τὴν εὐκαρπίαν, καὶ τὴν ἀπὸ θαλάττης εὐπορίαν αἰτεῖ. τὸ γὰρ βά-
» ψει σὺ ἐλαίῳ τὸν πόδα αὐτοῦ, καὶ σίδηρος
» καὶ χαλκὸς τὸ ὑπόδημα αὐτοῦ, τὴν ἀφθονίαν τῶν ἀναγκαίων δηλοῖ.

ΑΔΗΛΟΥ. Πάλιν τῷ παρὰ θάλασσαν κληρωθέντι λαμπρὰν ὕπαρξιν, τὴν εὐπορίαν προφητεύει, καὶ διὰ τῆς τῶν πραγμάτων ἀφθονίας δεκτὸν τοῖς ἀδελφοῖς ὑπάρχειν· σιδήρῳ τε καὶ χαλκῷ πρὸς ὑπηρεσίαν, ὡς ὑποδήματι χρήσασθαι, εἰσαγωγίμων τούτων διὰ θαλάσσης γινομένων.

** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τὴν ἁπαλότητα καὶ τὴν τῶν πραγμάτων τρυφὴν ἀπείκασεν ἐλαίῳ· σιδήρῳ τε καὶ χαλκῷ, φησὶ, πρὸς ὑπηρεσίαν αὐτὸν, ὡς ὑποδήματι χρήσασθαι, διὰ θαλάττης εἰσαγομένοις, παραμένειν τε αὐτῷ μέχρι παντὸς τὴν ἰσχύν. χρὴ δὲ εἰδέναι, ὡς οἱ ἅγιοι πατέρες προηγουμένως τὰς πνευματικὰς παρέχονται δωρεάς. τῶν γὰρ διαφόρων ἐν οὐρανῷ πρὸς τὰς κατασκευὰς μονῶν οἱ ἐπὶ γῆς τῶν φυλῶν γεγόνασι κλῆροι, τὴν ἄνω τυπούσης,
» περὶ ἧς εἴρηται· μακάριοι οἱ πραεῖς ὅτι Ματθ. 5. 5.
» αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν· καὶ ταῦτα
» Παῦλος δηλῶν, ἐπλουτίσθητε, φησὶν, ἐν 1. Κορ. 1. 5.
» αὐτῷ ἐν παντὶ λόγῳ καὶ γνώσει· καὶ, πολ- Ἰωάν. 14. 2.
» λαὶ μοναὶ παρὰ τῷ πατρὶ, φησὶν ὁ Χριστός· πλὴν καὶ τὰ ἐν γῇ δωρηθέντα καλὰ δημιουργήσαντος τοῦ Θεοῦ.

κς. Οὐκ ἔστιν ὥσπερ ὁ Θεὸς τοῦ ἠγαπημένου, ὁ ἐπιβαίνων ἐπὶ τὸν οὐρανὸν βοηθός σου, καὶ ὁ μεγαλοπρεπὴς τοῦ
κζ. στερεώματος. Καὶ σκεπάσει σε Θεοῦ ἀρχὴ, καὶ ὑπὸ ἰσχὺν βραχιόνων αἰωνίων. καὶ ἐκβαλεῖ ἀπὸ προσώπου σου ἐχθρὸν, λέγων, ἀπόλοιο.

ΑΔΗΛΟΥ. Οὕτω μὲν ὄντως τοῦ ῥητοῦ, δυνόητον τὸ κῶλον. ἄλλα δὲ ἀντίγραφα ἅτως ἔχει· καὶ σκέπασις Θεοῦ ἀρχῆς. ἐὰν
» δὲ ᾖ ἅτω, πρὸς τὸ ἄνω σωτάτλεται. ὁ ἐπι-
» βαίνων ἐπὶ τὸν οὐρανὸν βοηθὸς, καὶ ὁ μεγαλοπρεπὴς

(1) Ἐν κεφ. 18.
(2) Δεκτῶν. αἱ εἰρημ. ἐκδόσ. καὶ ὁ Θεοδώριτ. κατὰ τὴν ἐν Χάλ. ἔκδ. τὰ παρ' αὐτῷ.
(3) Τὰ αὐτὰ ἄλλως πως ὁ Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. καὶ τοῖς ἀνωτέρω δὲ τοῦ Ἀδήλου ὅμοια

» λοπρεπὴς τȣ̃ ςερεώματος, καὶ ἡ σκέπασις
» τῆς τȣ̃ Θεȣ̃ ἀρχῆς· ἀντὶ τȣ̃, ἡ σκέπη τȣ̃
θείȣ πνεύματος. ἵνα διὰ τῶν τριῶν σημά-
νῃ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον
πνεῦμα, τὸ ἐκ τῆς πρώτης τȣ̃ Θεȣ̃ καὶ
πατρὸς ἀρχῆς καὶ μόνης ἐξιών· προχεό-
μενον (1) μὲν ἐκ πατρὸς, διδόμενον δὲ δι'
υἱȣ̃ καὶ χορηγȣ́μενον. ȣ̓κ ἀπεικότως δὲ τὸ
πνεῦμα ἐκ τῆς τȣ̃ Θεȣ̃ ἀρχῆς καλέσει τίς.
πνεῦμα γὰρ ὁ Θεὸς ἐν τρισὶν ὑποςάσεσι
γνωριζόμενος, ὁ πατὴρ, ὁ υἱὸς, τὸ πνεῦμα.
εἰ γὰρ καὶ πρωτοτύπως τὸν Θεὸν καὶ πα-
τέρα ὁμολογȣ̃μεν, ἀλλ' ȣ̓ν ἀεὶ ἐςὶν αὐτὸς
υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμα, καὶ ἀεὶ ἐξ αὐτȣ̃ τὸ
πνεῦμα τὸ ἅγιον χορηγεῖται τοῖς ἁγίοις.
ὅ ἐςι Τριὰς ἁγία ἐκ μιᾶς ȣ̓σίας. τρεῖς γὰρ
ὑποςάσεις ἰσόῤῥοποι.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. [Ὕμνησις αὕτη Θεȣ̃,
εἰς τὴν παρ' αὐτȣ̃ δύναμιν φέρȣσα] τὰ
προειρημένα [τῷ Ἰσραὴλ ἀγαθά. ȣ̓ καὶ
οἴκησιν τὸν αἰθέρα λέγει, διὰ τὴν καθα-
ρότητα,] ὑπεράνω δυνάμεων ἁπασῶν, ἃς
λέγει βραχίονας αἰωνίȣς ὑποκειμένας Θεῷ.
ἃ δηλοῖ τὸν Ἰσραὴλ, ȣ̓χ ὑπὸ λειτȣργικαῖς
δυνάμεσι κείμενον, ὥσπερ τὰ ἄλλα ἔθνη·
[ἀλλ' εἰς τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν ἀνήκοντα.
ὅπερ τῇ Ἐκκλησίᾳ Χριςȣ̃ πρόσεςιν.] ἀλη-
θέςερον δὲ καὶ οἰκειότερον κατὰ τὸ, αὐ-
Ἐφεσ. 1. 22. τὸν ἔδωκα κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ Ἐκ-
κλησίᾳ. ὅς ἐςιν ἀρχὴ πάσης δυνάμεως,
καὶ πάσης ἀρχῆς.

** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ὅμοιον δὲ τὸ, ȣ̓κ
» ἔςιν ὥσπερ ὁ Θεὸς τȣ̃ ἠγαπημένȣ, τῷ ἐν
» τῷ προοιμίῳ, καὶ ἔςαι ἐν τῷ ἠγαπημένῳ
» βασιλεύς. καὶ ὡς ἐνταῦθα, ὑποκάτωθεν
» αὐτȣ̃ βραχίονες αἰώνιοι· ȣ̓τως ἐκεῖ καὶ σα-
» φέςερον, πάντες ἡγιασμένοι ὑπὸ τὰς χεῖ-
» ράς σȣ, καὶ ȣ̓τοι ὑπὸ σέ εἰσι. Χριςὸς δὲ
προδηλȣ̃ται, βασιλεὺς ὢν τȣ̃ λαȣ̃, ὥσπερ
εἴρηται παρὰ τὴν γένεσιν τȣ̃ Σωτῆρος ὑπὸ
Ματθ. 2. 2. τῶν ἐλθόντων Μάγων, πȣ̃ ἐςὶν ὁ τεχθεὶς
» βασιλεὺς τῶν Ἰȣδαίων; καὶ διὰ τȣ̃ Μιχαίȣ
Μιχ. 5. 2. » λέγεται, ἐκ σȣ̃ μοι ἐξελεύσεται ἡγȣ́μενος
» τȣ̃ εἶναι εἰς ἄρχοντα τῷ Ἰσραήλ. δῆλον
γὰρ, ὅτι τὰ λεγόμενα περὶ ἑνὸς Θεȣ̃, τὴν
ἐν υἱῷ φανέρωσιν ἔχει, τȣ̃ πατρὸς ἐν αὐτῷ
θεωρȣμένȣ τε καὶ δοξαζομένȣ.

κη. Καὶ κατασκηνώσει Ἰσραὴλ
πεποιθὼς μόνος ἐπὶ γῆς Ἰακὼβ, ἐπὶ
σίτῳ καὶ οἴνῳ· καὶ ὁ ȣ̓ρανὸς συννε-
φὴς δρόσῳ.

» ΑΔΗΛΟΥ. Καὶ κατασκηνώσει Ἰσραὴλ
» ἀφόβως κατὰ μόνας. Τὴν ἔξαρσιν λέγει
κατοίκησιν, ἐκβαλλομένων τῶν ἐθνῶν προ-
κατεσχηκότων τὴν Ἰȣδαίαν, περὶ ἧς καὶ
Ψαλ. 77. 55. ὁ ψαλμῳδὸς τὸ, ἐξέβαλεν ἔθνη ἀπὸ προ-
» σώπȣ αὐτῶν, καὶ ἐκληροδότησεν αὐτȣ̀ς ἐν
» σχοινίῳ κληροδοσίας, καὶ κατεσκήνωσεν ἐν
A » τοῖς σκηνώμασιν αὐτῶν τὰς φυλὰς τȣ̃ Ἰσ-
ραήλ. ἡ δὲ τῶν ἐθνῶν ἔξαρσις, ἀφ' ȣ̓
τὴν κατοίκησιν ἐποίει τῷ λαῷ μὴ συνοι-
κȣ̃ντι τοῖς πολεμȣ̃σιν, ἀλλὰ κατὰ μόνας
οἰκȣ̃ντι. (2)

ΑΔΗΛΟΥ. Τοιȣ̃τον ἦν καὶ τὸ λεγό-
» μενον πρὸς τὸν Ἰσραὴλ, διαπαντὸς εἶναι Δευτ. 11. 12.
» τȣ̀ς ὀφθαλμȣ̀ς Κυρίȣ ἐπὶ τὴν Ἰȣδαίαν
γῆν, τȣ̀ς ὑετȣ̀ς ἀποςέλλοντος. παραπλή-
σιον γὰρ καὶ τὸ τῶν δρόσων ἱκανῶς ὑγραι-
B νȣσῶν τὰ ἐν τῇ γῇ.

κθ. Μακάριος σὺ Ἰσραήλ. τὶς
ὅμοιός σοι λαὸς σωζόμενος ὑπὸ Κυ-
ρίȣ; ὑπερασπιεῖ ὁ βοηθός σȣ, καὶ ἡ
μάχαιρά σȣ καύχημά σȣ. καὶ ψεύ-
σονταί σε οἱ ἐχθροί σȣ, καὶ σὺ ἐπὶ
τὸν τράχηλον αὐτῶν ἐπιβήσῃ.

* ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Δῆλος δὲ ὁ μακα-
Γ ρισμὸς κατὰ τὸ ἐξαίρετον τῆς παρὰ Θεȣ̃
τιμῆς καὶ δυνάμεως, ἣν εἶχεν ὁ Ἰσραὴλ
τότε. λέγει δὲ αὐτὸ καὶ περὶ τῶν ἐν τέ-
» λει προφητεύων ὁ Ἀββακȣ́μ· ἐπὶ τȣ̀ς ἐχ- Ἀββακ. 3. 19.
» θρȣ́ς μȣ (3) ἐπιβιβᾷ με. νῦν μὲν γὰρ τὸ
ἀγωνιςικὸν τοῖς δικαίοις ὁρίσας Θεὸς. ἐπι-
βιβάζει ἀνθρώπȣς ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐ-
τῶν· ἵνα (4) τὰ προσήκοντα δικαίοις πά-
σχοντες, τῆς δὲ δικαιοσύνης μὴ ἐκςάντες
διὰ τὰ πάθη, δικαίαν τὴν ἐπὶ δικαιοσύνῃ
Δ κομίσωνται τιμήν.

ΑΔΗΛΟΥ. Μάχαιραν καυχήσεως κα-
λεῖ τὸν Θεὸν, ἐφ' ᾧ ἐκαυχῶντο οἱ υἱοὶ Ἰσ-
ραήλ. αὐτὸς γὰρ ἐπολέμει ὑπὲρ αὐτῶν
τȣ̀ς ἐχθρȣ́ς.

** ΝΕΙΛΟΥ. Τὴν τῆς εὐσεβείας κτη-
τέον μάχαιραν, χρησίμην ἐσομένην πρὸς
φυλακὴν τῶν ὑπαρχόντων καὶ ἀσφάλειαν.
αὕτη καὶ καύχημα γίνεται ἡ μάχαιρα. καύ-
χημα ȣ̓κ ἀλαζονικῆς ἀπονοίας ὀλέθριον
E φρύαγμα, βοηθείας δὲ Θεȣ̃ εὐχάριςος διά-
» θεσις, ὡς εἴρηται πρός τινα· ὑπερασπιεῖ ὁ
» βοηθός σȣ, καὶ ἡ μάχαιρα καύχημά σȣ.
» καὶ ψεύσονταί σε οἱ ἐχθροί σȣ, καὶ σὺ ἐπὶ
» τȣ̀ς τραχήλȣς αὐτῶν ἐπιβήσῃ.

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Τὶ δήποτε τὸν Συ-
μεὼν ȣ̓κ ηὐλόγησεν; Ὁ Ῥȣβὶμ ἔσχε τὴν
φιλαδελφίαν ἀφορμὴν εὐλογίας. διὰ γὰρ
ἐκείνης τῆς ἀρᾶς ἀπηλλάγη. καὶ ὁ Λεβὶ
διὰ Μωϋσῆν τὸν μέγαν τῆς εὐλογίας τε-
Z τύχηκεν. εἰ γὰρ τοῖς ἄλλοις ἔλυσε τὰς
ἀρὰς, πολλῷ μᾶλλον ἔλυσε τὴν οἰκείαν. ὁ
δὲ Συμεὼν ȣ̓δεμίαν ἔσχε πρόφασιν, ὥςε τῆς
εὐλογίας τυχεῖν. οἶμαι δὲ αὐτὸν, (5) ἀρ-
χηγὸν τῆς κατὰ τȣ̃ Ἰωσὴφ ἐπιβȣλῆς γε-
γενῆσθαι. καὶ τȣ́τȣ τεκμήριον, τὸ τὸν ἀξιά-
γαςον ἄνδρα ἐκεῖνον, τȣ̀ς μὲν ἄλλȣς ἅπαν-
τας ἀπολύσαι, τȣ̃τον δὲ μόνον καὶ συλ-
ληφθῆναι, καὶ δεθῆναι, καὶ καθειρχθῆναι
κελεῦσαι. μετέσχε δὲ ὅμως καὶ ȣ̓τος τῆς
εὐλογίας.

(1) Προερχόμενον. ὁ Ἀλεξάν. κώδ. Σημείωσ. δὲ τὸ, καὶ μόνης, ἐναντίον ὂν τῇ ἐν τῷ ἱερῷ τολμηθείσῃ προσθήκῃ συμβόλῳ.
(2) Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Προκόπ. ἐν τῷ τῆς Αὐγ. κώδ. συντομώτερ.
(3) Ἐπὶ τȣ̀ς τραχήλȣς τῶν ἐχθρῶν μȣ. ὁ τῆς Αὐγ. κώδ.
(4) Ὡς ἂν ςεφανωθεῖεν ἀγωνισάμενοι. ὁ αὐτ.
(5) Καὶ ἀρχηγόν. ἡ ἐν Χάλ. ἔκδ.

σύλογίας. ὐδὲ γὰρ μόνον ἰδίαν ἑκάϛῃ φυλῇ δέδωκεν σύλογίαν, ἀλλὰ κὴ κοινὼ παντὶ τῷ λαῷ. κατασκιωώσει γάρ φησιν Ἰσραὴλ πεποιθὼς μόνος ἐπὶ γῆς Ἰακὼβ, ἐπὶ γῆς σίτϛ καὴ οἴνϛ, κὴ ὐρανός σοι σωνεφὴς δρόσῳ. πολλὰ δὲ καὴ ἄλλα τῇ κοινῇ σύλογίᾳ προσέθεικε. μελὰ μεντοι τὰς σύλογίας ἔδειξεν ὁ δεσπότης Θεὸς τῷ Προφήτῃ τιὼ γιῶ ἅπασαν· εἰσελθεῖν δὲ αὐτὸν ἐκεῖ διεκώλυσε. προτυποῖ δὲ τᾶτο τὸ παρὰ τᾶ Σωτῆρος ἡμῶν εἰρημένον. πολλοὶ Προφῆται καὴ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὴ ὐκ εἶδον, καὴ ἀκᾶσαι ἃ ἀκύετε, καὴ ὐκ ἤκυσαν. Ματθ. 13. 17.

ΚΕΦ. ΛΔ.

α. Καὴ ἀνέβη Μωϋσῆς ἀπὸ Ἀραβὼθ Μωὰβ ἐπὶ ὄρος Ναβαῦ, ἐπὶ κορυφιὼ Φάσγα, ἥ ἐϛι κατὰ πρόσωπον Ἰεριχώ. καὴ ἔδειξεν αὐτῷ Κύριος πᾶσαν τιὼ γιῶ Γαλααὰδ ἕως Δὰν,

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Ἀπὸ Ἀραβὼθ
» Μωάβ· Ἀκύλας, τὸ Ἀραβὼθ, ἀπὸ ὁμαλῶν, ἐξέδωκεν, ὅ ἐϛιν ἀπὸ τῆς πεδιάδος. Γ
» καὴ ἔδειξεν αὐτῷ Κύριος πᾶσαν τιὼ γιῶ
» Γαλαάδ. καλῶς τὸ, Κύριος, προτέτακται. σωματικοῖς γὰρ ὀφθαλμοῖς τὰ τοσᾶτον διεσῶτα ὁμᾶ βλέπειν ἀδιώατον.

ΑΔΗΛΟΥ. Σωμαλικοῖς ὀφθαλμοῖς ταύτιω ἅπασαν τιὼ χώραν ἀπὸ τόπϛ ἑνὸς ἐν μιᾷ καιρᾶ ῥοπῇ θεωρεῖν, ὑπερβαίνει. προ-
» σκειμένϛ δὲ τᾶ, ἔδειξεν αὐτῷ Κύριος, παυσάθω μὲν πᾶσα περίεργος ζήτησις. ὅπϛ γὰρ βέλεται Θεὸς, νικᾶται Φύσεως τάξις. Δ

ΑΔΗΛΟΥ. Ὅπερ εἶπεν Ἑβραίοις ἐπιϛέλλων ὁ θεῖος Ἀπόϛολος· καλὰ πίϛιν ἀπέ- Ἑβρ. 11. 13.
» θανον ἅτοι πάντες, μὴ κομισάμενοι τὰς
» ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόῤῥωθεν αὐτὰς ἰδόντες, καὴ ἀσπασάμενοι. ὅπερ καὴ ὁ μακάριος πέπονθε Μωϋσῆς.

β. Καὴ πᾶσαν τιὼ γιῶ Νεφθαλεὶμ, καὴ πᾶσαν τιὼ γιῶ Ἐφραὶμ, καὴ Μανασσῆ, κὴ πᾶσαν τιὼ γιῶ Ἰούδα ἕως τῆς θαλάσσης τῆς ἐχάτης, γ. Καὴ τιὼ ἔρημον, καὴ τὰ περίχωρα Ἰεριχὼ, πόλιν Φοινίκων ἕως Σηγώρ. δ. Καὴ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσιῶ, αὕτη ἡ γῆ ἣν ὤμοσα Ἀβραὰμ καὴ Ἰσαὰκ κὴ Ἰακὼβ, λέγων, τῷ σπέρματι ὑμῶν ε. δώσω αὐτιώ. Καὴ ἐτελεύτησεν ἐκεῖ Μωϋσῆς οἰκέτης Κυρίϛ ἐν γῇ Μωὰβ διὰ ῥήματος Κυρίϛ.

ϛ. Καὴ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν Γαὴ ἐγγὺς οἴκϛ Φογώρ. καὴ ὐκ οἶδεν ἀδεὶς τιὼ ταφιὼ αὐτᾶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.

** ΦΙΛΩΝΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥ. Θαυμασιώτατον καὴ τὸ τέλος τῶν ἱερῶν γραμμάτων, ὃ καθάπερ ἐν τῷ ζώῳ κεφαλὴ τῆς ὅλης νομοθεσίας ἐϛί. ἤδη γὰρ ἀναλαμβανόμενος, καὴ ἐπ' αὐτῆς βαλβῖδος ἐσὼς, ἵνα τὸν εἰς ὐρανὸν δρόμον διανύῃ διϊπλάμενος, καταπνευσθεὶς καὴ ἐπιθειάσας ζῶν ἔτι, τὰ ὡς ἐπὶ θανόντι ἑαυτῷ προφητεύει δεξιῶς, ὡς ἐτελεύτησε, μήπω τελευτήσας, ὡς ἐτάφη, μηδενὸς παρόντος, δηλονότι χερσὶν ὐθνητᾶις, ἀλλ' ἀθανάτοις δυνάμεσιν, ὡς ὐδ' ἐν τάφῳ προπατόρων ἐκηδεύθη, τυχὼν ἐξαιρέτϛ μνήματος, ὃ μηδεὶς εἶδεν ἀνθρώπων· ὡς σύμπαν τὸ ἔθνος αὐτὸν ὅλον μιᾶϛ δακρυρροᾶν ἐπενθῆσαν, ἴδιον καὴ κοινὸν πένθος ἐπιδειξάμενον, ἕνεκα τῆς ἀλέκλϛ καὴ πρὸς ἕνα ἕκασον, καὴ πρὸς ἅπαντας εὐνοίας καὴ κηδεμονίας. τοιᾶτος μὲν ὁ βίος, τοιαύτη δὲ καὴ ἡ τελευτὴ τᾶ βασιλέως καὴ νομοθέτϛ καὴ ἀρχιερέως καὴ προφήτϛ Μωϋσέως διὰ τῶν ἱερῶν γραμμάτων μνημονεύεται.

** ΙΩΣΗΠΟΥ. Ὡς δὲ ἐπὶ τῷ ὄρει τῷ Ἀβαρεῖ καλουμένῳ ἐγένετο, τᾶτο δ' ὑψηλὸν Ἰεριχᾶντος ἄντικρυς κεῖται, γιῶ ἀρίϛιω τῶν Χαναναίων καὴ πλείϛιω παρέχων τοῖς ἐπ' αὐτᾶ κατοπλεύειν, ἀπέπεμπε τιὼ γερουσίαν, ἀσπαζομένϛ δὲ καὴ τὸν Ἐλεάζαρον αὐτᾶ καὴ Ἰησᾶν, καὴ προσομιλᾶντος αὐτοῖς ἔτι, νέφϛ αἰφνίδιον ὑπὲρ αὐτᾶ σάντος, ἀφανίζεται κατά τινος φάραγγος. γέγραφε δ' αὐτὸν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις τεθνεῶτα, δείσας μὴ δι' ὑπερβολιὼ τῆς περὶ αὐτὸν ἀρετῆς, πρὸς τὸ θεῖον αὐτὸν ἀναχωρῆσαι τολμήσωσιν εἰπεῖν.

» ** ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Καὴ ἔθαψαν αὐτὸν
ἐγγὺς οἴκϛ Φογώρ· ὡς ἂν ἐγγίζων κατα- Ε"
λύσῃ τιὼ τᾶ Δαίμονος πλάνιω. κὴ οἱ προσοικᾶντες δὲ τᾶ Ἰσραὴλ εἰς τὸν νομοθέτιω ὁρῶντες, ἀπεσκυβάζοντο τιὼ ἀσέβειαν.

» ** ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Καὴ ὐκ οἶδεν ἀδεὶς
» τιὼ ταφιὼ αὐτᾶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. Οἰκονομίας καὴ τᾶτο Θεᾶ, μήπως αὐτὸν ὑπερθαυμάζοντες, προσκιωήσωσιν· ἀλλ' ὐδὲ τῶν ἁγίων ὁ θάνατος τοῖς ἀνθρώποις καταλαμβάνεται, τίμιος ὢν ἅπαντι Κυρίϛ. Ζ
ἰῶ δὲ φασί τινες καὴ μετασκευασθεὶν τὸ σῶμα Μωϋσέως ὑπὸ τᾶ πνεύματος. πῶς γὰρ ἀνέϛη, ἐφ' ἡμέρας μ' μὴ φαγὼν, μὴ πιὼν, μὴ καθευδήσας, εἴπερ ἔμεινεν ἄνθρωπος; καὴ ἐπεὶ τοιᾶτον ἰῷ αὐτᾶ τὸ σῶμα, ὐδεὶς ὐδὲ τιὼ αὐτᾶ ταφιὼ ἔγνω.

ΣΕΥΗΡΟΥ. Ἐπειδὴ γὰρ τῆς ψυχῆς χωριζομένης ἀπὸ τᾶ σώματος μετὰ τιὼ εὐθένδε ἀπαλλαγιὼ, προσαπαντῶσιν αὐτῇ καὴ ἀγγελικαὴ δυνάμεις ἀγαθαὴ, καὴ Δαιμόνων σῖφος πονηρότατον, ὅπως τιὼ ποιότητα τῶν ἔργων, ὧν ἔπραξε, πονηρῶν τε καὴ ἀγαθῶν, ἐπὶ τὰς προσφόρϛ τόπϛ, ἤ ἅτοι, ἢ ἐκεῖνοι ταύτιω ἀποκομίσωσιν, Φυλαχθησομένιω μέχρι τῆς τελευ- Η
ταίας

ταίας ἡμέρας, καθ' ἣν εἰς κρίσιν πάντες A
παραστησόμεθα, καὶ εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, ἢ
εἰς τὴν ἀπέραντον φλόγα τοῦ πυρὸς ἀπαχ-
θησόμενοι· (1) βουλόμενος ὁ Θεὸς τοῖς υἱοῖς
Ἰσραὴλ καὶ τοῦτο ὑποδεῖξαι, διὰ σωματικοῦ
τινὸς παρεσκεύασεν ἐν τῇ τοῦ Μωϋσέως τα-
φῇ φανῆναι εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν πρὸς
τὴν περιβολὴν τοῦ σώματος, καὶ τὴν ἐν τῇ
γῇ νενομισμένην ἀπόθεσιν· ἀνθιστάμενος
ὥσπερ τὸν πονηρὸν Δαίμονα, καὶ ἀντιπράτ-
τοντα· καὶ τούτῳ τὸν Μιχαὴλ ἀγαθὸν Ἄγ- B
γελον ὄντα προσυπαντῆσαι, καὶ ἀποσο-
βῆσαι, καὶ μὴ ἐξουσιαστικῶς ἐπιτιμῆσαι,
ἀλλὰ τῷ Κυρίῳ τῶν ὅλων παραχωρῆσαι
Ἰούδ. 9. „ τῆς κατ' ἐκείνου κρίσεως, καὶ εἰπεῖν· ἐπι-
„ τιμήσαι σοι Κύριος· ἵνα διὰ τούτων μάθω-
σιν οἱ παιδαγωγούμενοι, ὡς ἔστι τὶς ταῖς ψυ-
χαῖς ἀγωνία μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀπαλλα-
γήν· καὶ ὅτι χρὴ διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων
παρασκευάζεσθαι πρὸς τὸ τῆς ἀγγελικῆς
ἡμᾶς συμμαχίας μεταλαχεῖν, τῶν Δαι- Γ
μόνων καθ' ἡμῶν ἐπιτριζόντων φθονερὸν
καὶ πικρόν. καὶ ταύτης ὑπ' ὀφθαλμοὺς
φανείσης τῆς θείας εἰκόνος, καί τινα νε-
φέλην, ἢ φωτὸς ἔλλαμψιν γεγενῆσθαι κα-
τὰ τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἀμαυροῦσαν καὶ ἀπο-
τειχίζουσαν τῶν περιεστηκότων τὴν θέαν,
ἵνα μὴ γινώσκοιεν αὐτοῦ τὴν ταφήν. διὸ
„ καίφησιν ἡ Γραφή· καὶ οὐκ εἶδεν οὐδεὶς
„ τὴν τελευτὴν, ἢ τὴν ταφὴν αὐτοῦ ἕως
„ τῆς ἡμέρας ταύτης. ταῦτα δὲ ἐν ἀπο-
κρύφῳ βιβλίῳ λέγεται κεῖσθαι, λεπτοτέ-
ραν ἔχοντι τῆς Γενέσεως, ἤτοι τῆς κτί-
σεως, τὴν ἀφήγησιν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. (2) Λέγεται δὲ καὶ αὐ-
τὸν τὸν Μιχαὴλ τὴν τοῦ Μωϋσέως σώματος
διηκονηκέναι ταφὴν, τοῦ Διαβόλου πρὸς
τοῦτο ἀνθισταμένου, συγχωροῦντος τοῦ Θεοῦ,
καὶ βουλομένου δεῖξαι διὰ τοῦ φαινομένου τοῖς
τότε μικρὰ βλέπουσι, καὶ παχύτερον δια- E
κειμένοις τὸ ἀφανές· ὅτι μετὰ τὴν ἐνθέν-
δε ἀπαλλαγὴν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ἀν-
θίστανται πορευομέναις ἐπὶ τὴν ἄνω πο-
ρείαν ὅ, τε Διάβολος καὶ αἱ σὺν αὐτῷ πο-
νηραὶ δυνάμεις, ἐγκόψαι τὸν δρόμον βου-
λόμεναι· καὶ τῶν μὲν φαῦλα ἐργασαμέ-
νων κατισχύουσι, τῶν δὲ δικαίων ἡττῶνται
διὰ τῆς ἀγγελικῆς συμμαχίας.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. (3) Γέγραπται ἐν μιᾷ
Ἰούδ. 9. „ τῶν καθολικῶν ἐπιστολῶν οὕτωσί· ὁ δὲ Μι- Z
„ χαὴλ ὁ ἀρχάγγελος ὅτε τῷ Διαβόλῳ διε-
„ λέγετο διακρινόμενος περὶ τοῦ Μωϋσέως οὐκ
„ ἐτόλμησε κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας,
„ ἀλλ' εἶπεν, ἐπιτιμήσαι σε Κύριος. βουλό-
μενος γὰρ ὁ Θεὸς παραστῆσαι τὴν ἐν τῷ
ἀφανεῖ τοῦ Διαβόλου κατὰ τῶν ἀνθρωπί-
νων ψυχῶν τυραννίδα, ἣν ἔσχεν, ὡς ἔφην,
ἐκ τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδὰμ, συνεχώ-
ρησεν αὐτῷ περὶ τὴν ταφὴν τοῦ σώματος
Μωϋσέως ἀντιστῆναι. ἵνα οἱ κατὰ τὴν πα-
λαιὰν διαθήκην ἀτελέστερον διακείμενοι, καὶ
πάντα τὰ νοητὰ διὰ σωματικῶν τύπων
παιδευόμενοι, μάθωσιν ὡς καὶ πρὸς τοὺς
τῆς ἀναπαύσεως τόπους ὁ Διάβολος μετὰ
τῶν σὺν αὐτῷ πονηρῶν καὶ ἀποστατικῶν
δυνάμεων εἴργει πορεύεσθαι τὰς ψυχάς.
διὸ καὶ Ἄγγελοι παραλαμβάνουσιν αὐτὰς
ἐξιούσας ἀπὸ τοῦ σώματος, ἵνα τῷ προσεγ-
γισμῷ καταλύσωσι τὴν τοῦ Δαίμονος πλά-
νην· καὶ ἵνα οἱ προσοικοῦντες υἱοὶ Ἰσραὴλ
μηδεμίαν ἔχωσιν ἔννοιαν τῆς ἐκεῖ σε γενο-
μένης ἀπάτης, πρὸς τὸν νομοθέτην ἀπο-
σκοποῦντες.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Δικαίως, ἵνα μὴ πά-
λιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ πέρα φύσεως ἀνθρω-
πίνης φανταζόμενοι τῶν ἀπαρεσκόντων
Θεῷ ἐπιδείξωνται (4) τὸν τόπον σεβόμε-
νοι. ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἁγίων ὁ θάνατος τοῖς
ἀνθρώποις καταλαμβάνεται, τίμιος ὢν Γ
ἔναντι Κυρίου. διὰ τοῦτο γὰρ ὁ Ἐνὼχ με-
τετέθη, καὶ οὐχ εὑρίσκετο.

ζ. Μωϋσῆς δὲ ἦν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι
ἐτῶν ἐν τῷ τελευτᾷν αὐτόν. οὐκ ἠμαυ-
ρώθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ, οὐδὲ
ἐφθάρησαν τὰ χελώνια αὐτοῦ.

ΑΔΗΛΟΥ. Ἡ πεντάβιβλος Μωϋσέως
ἱστορεῖ πράξεις ἐτῶν, κατὰ τὴν τῶν Ἑβδο-
μήκοντα ἑρμηνείαν, ἀπὸ μὲν Ἀδὰμ μέχρι Δ
Νῶε, ἔτη δισχίλια διακόσια τεσσαράκοντα
καὶ δύω· ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως τῆς
πυργοποιΐας, ἔτη πεντακόσια πεντήκον-
τα καὶ ὀκτώ· καὶ ἀπὸ τῆς πυργοποιΐας
ἕως οὗ ἐγέννησεν Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ, ἔτη
ἑξακόσια δεκαεννέα· καὶ ἀπὸ Ἰσαὰκ ἕως
Ἐξόδου υἱῶν Ἰσραὴλ διὰ Μωϋσέως, ἔτη τε-
τρακόσια τρία. γίνονται δὲ ἕως εἰκοστοῦ
ἔτους Μωϋσέως ἔτη τετρακόσια τρία. γί-
νονται δὲ ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τῆς Ἐξόδου τῶν E
υἱῶν Ἰσραὴλ, ὀγδοηκοστοῦ ἔτους Μωϋσέως,
ἔτη τρισχίλια ὀκτακόσια εἴκοσι δύω. ἐποίη-
σαν δὲ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσ-
σαράκοντα. ὁμοῦ γίνονται τὰ πάντα ἀπὸ
Ἀδὰμ ἕως τῆς τελευτῆς Μωϋσέως, ἔτη
τρισχίλια ὀκτακόσια ἑξήκοντα δύω.

η. Καὶ ἔκλαυσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ
Μωϋσῆν ἐν Ἀραβὼθ Μωὰβ ἐπὶ τοῦ
Ἰορδάνου κατὰ Ἱεριχὼ τριάκοντα ἡμέ- Z
ρας. καὶ συνετελέσθησαν αἱ ἡμέραι
πένθους κλαυθμοῦ Μωϋσῆ.

ΣΕΥΗΡΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ. Οὕτω καὶ
τὸν Ἀαρὼν ἐν Ὢρ τῷ ὄρει, ὡς ἐν τοῖς Ἀ-
ριθμοῖς. (5) τὸν μέντοι Ἰακὼβ τεσσαρά-
κοντα ἡμέρας ἐπένθησαν, ὡς κεῖται ἐν τέ-
λει λοιπὸν τῆς Γενέσεως. (6)

θ. Καὶ

(1) Ἤτοι ἀπαχθησόμεθα, ἀναγνωστ. ἢ τὸ ἀνώτερ. καὶ, περιττόν.
(2) Ἀπολογία ριβ'. καὶ τοῦτο παρὰ τοῖς κώδ. πρόσκειται.
(3) Ἐκ τῶν κατὰ κωδικίλλων Ἀλεξάνδρου συντάγματος. καὶ ταῦτα παρὰ τοῖς κώδ. πρόσκειται.
(4) Ἴσ. γραπτέον οὕτω· φανταζόμενοι, τῶν ἀπαρεσκόντων Θεῷ ἐπιδείξωνταί τι, τὸν, κτ.
(5) Ἀριθ. 20. 29.
(6) Γεν. 50. 3.

ϑ. Καὶ Ἰησοῦς υἱὸς Ναυῆ ἐνεπλήϑη πνεύματος σωφίσεως, ἐπέϑηκε γὰρ Μωϋσῆς τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπ' αὐτόν. καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ [οἱ] υἱοὶ Ἰσραήλ· καὶ ἐποίησαν καθότι ἐνετείλατο Κύριος τῷ Μωϋσῇ.

ΣΕΥΗΡΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ. Ἡ ἄνομος χειροτονία δίδωσι πνεύματος σοφίαν τοῖς προχειριζομένοις, καὶ θείων αὐτοὺς ἐμπίπλησι χαρισμάτων, βεβαιοῦντος τοῦ Θεοῦ τὰς τοιαύτας χειροθεσίας.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Πάντες γὰρ ἀδιακλήτως ὑποτάττονται τούτοις, τοῦ Θεοῦ σωφρονοῦντος, καὶ κατὰ τὸν θεῖον μελῳδὸν ὑποτάσ-
Ψαλ. 17. 47. σοντος αὐτοῖς τὸν λαόν.

ΑΔΗΛΟΥ. Νόμος ἐστὶ λόγος προσακλικὸς μὲν ὧν ποιητέον, ἀπαγορευτικὸς δὲ ὧν μὴ ποιητέον. καὶ προσακλικὸς μέν ἐστι
Δευτ. 6. 5. » τὸ, ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου· καὶ,
Δευτ. 5. 16, 18. τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου·
» ἀπαγορευτικὸς δὲ τὸ, οὐ μοιχεύσεις. καὶ ἄλλως. νόμος ἐστὶ λόγος προσακλικὸς καὶ ἀπαγορευτικὸς περὶ τῶν ἐν τῷ βίῳ γενομένων πάντων· ὁποῖοι, καὶ πότε, καὶ πῶς πράττοντες ἔξουσιν εὖ καὶ συμφερόντως· καὶ ὁποῖοι, καὶ πότε, καὶ πῶς πράξουσι κακῶς καὶ ἀνωφελῶς. ἁρμόζει δὲ τῷ ὅρῳ τούτῳ καὶ περὶ τοῦ βίου τῶν δικαίων
Γαλ. 4. 21, 22. ἀπαγγελία· ὡς δῆλον ἐκ τοῦ, μὴ οἱ τὸν νό-
» μον ἀναγινώσκοντες, τῶν νόμων ἐκ ἀκούετε;
» γέγραπται γὰρ ὅτι, Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς
» ἔσχεν ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης καὶ ἕνα ἐκ τῆς
» ἐλευθέρας.

ι. Καὶ οὐκ ἀνέστη ἔτι προφήτης ἐν Ἰσραὴλ ὡς Μωϋσῆς, ὃν ἔγνω Κύριος αὐτὸν πρόσωπον κατὰ πρόσω-
ια. πον, Ἐν πᾶσι τοῖς σημείοις καὶ τέρασιν, οὓς ἀπέστειλε Κύριος ποιῆσαι αὐτὰ ἐν Αἰγύπτῳ Φαραὼ, καὶ πᾶσι τοῖς θεράπουσιν αὐτοῦ, καὶ πάσῃ τῇ
ιβ. γῇ αὐτοῦ, Καὶ τὰ θαυμάσια τὰ μεγάλα, καὶ τὴν χεῖρα τὴν κραταιὰν, ἃ ἐποίησε Μωϋσῆς ἐναντι παντὸς Ἰσραήλ.

ΑΔΗΛΟΥ. Τῷ κληρωτῷ ἔχειν τὴν ἀρχὴν, μήτε ἐκ πατρώας διαδοχῆς, μήτε ἐκ ψήφου τῶν ἀρχομένων, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἄνωθεν νεύματος, ὡς ἀχθῶσι πρὸς τοῦτο φεύγοντας, καὶ ἀποπηδῶντας, καὶ τρέμοντας τὸ τοῦ πράγματος μέγεθος. ἐπιγνώμων γὰρ τῶν ἑαυτοῦ ὁ ἀνάρετος, καὶ πρὸς τὸ ἧττον συνελόμενος.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ἐμφρατλέσθω λοιπὸν Μαρκίωνος, καὶ Μανιχαίων, καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς αἱρετικῶν τὸ στόμα, βλασφημούντων Μωϋσέα, καὶ τὸν τῆς παλαιᾶς διαθήκης Θεόν. Θεὸς γὰρ ὁ δικαιῶν, τίς ὁ κατακρίνων; ἡμεῖς δὲ τὸν τῆς παλαιᾶς διαθήκης καὶ νέας ἕνα εἰδότες τὸν τῶν ἀγαθῶν δοτῆρα Θεὸν, δοξάσωμεν αὐτόν τε καὶ τὸν μονογενῆ τοῦ αὐτοῦ υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ καὶ ὁμοουσίῳ αὐτοῦ πνεύματι. νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ ΣΥΝ ΘΕΩ ΜΩΣΕΩΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΥΠΟ ΤΗΣ ΔΕ ΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΤΕ ΚΑΙ ΝΕΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΡΗΣΕΩΝ ΤΩΝ ΜΗ ΚΑΘ' ΑΥΤΟ ΔΙΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΩΝ.

ΓΕΝΕΣΕΩΣ.

Κεφ. 1. ἐδ. 11. Βλαστησάτω ἡ γῆ. σελ. 949
22. Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε. 1018
26. Ποιήσωμεν ἄνθρωπον. 1452, καὶ 1454
28. Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε. 289, καὶ 907
32. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς πάντα. 1018
Κεφ. 2. ἐδ. 17. Τὸ ξύλον τῆς γινώσκειν. 389
24. Ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος. 1057
Κεφ. 3. ἐδ. 1. Ὁ ὄφις ἦν φρονιμώτατος. 53
10. Περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ. 1450
14. Ἐπικατάρατος σύ. 1309
15. Ἔχθραν θήσω. 534, καὶ 592
16. Πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου. 53, καὶ 269
Κεφ. 4. ἐδ. 4. Καὶ ἐπεῖδεν ὁ Θεὸς ἐπὶ Ἄβελ. 956
5. Ἐπὶ δὲ Κάϊν. αὐτ.
7. Οὐκ ἂν ὀρθῶς προσενέγκῃς. 967
16. Καὶ ἐξῆλθε Κάϊν. 66
26. Ἤρξαντο ἐπικαλεῖσθαι. 806
Κεφ. 6. ἐδ. 3. Διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας. 496, καὶ 1645
6. Καὶ ἐνεθυμήθη. 41
7. Ἀπαλείψω τὸν ἄνθρωπον. αὐτ.
13. Καιρὸς παντὸς ἀνθρώπου. αὐτ.
Κεφ. 8. ἐδ. 21. Καὶ ὠσφράνθη Κύριος. 42, 49, καὶ 1455
Κεφ. 9. ἐδ. 3. Ὡς λάχανα χόρτου. 56, καὶ 1032
6. Ἐν εἰκόνι Θεοῦ ἐποίησα. 49
Κεφ. 10. ἐδ. 21. Ἀδελφῷ Ἰάφεθ. 504
Κεφ. 11. ἐδ. 7. Δεῦτε καταβάντες. 1452
Κεφ. 12. ἐδ. 1. Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου. 776
7. Σοὶ δώσω αὐτήν. 1402
11. Γυνὴ ὡραία. 260
Κεφ. 13. ἐδ. 6. Βασιλεὺς εἶ σύ. 204
10. Ὡς ὁ παράδεισος. 64
16. Ὡς ἡ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ χεῖλος. 366
Κεφ. 14. ἐδ. 13. Ἀπήγγειλεν Ἄβραμ τῷ περάτῃ. 174
Κεφ. 15. ἐδ. 2. Ὁ δὲ υἱὸς Μασέκ. 291
5. Ἀνάβλεψον εἰς τὸν οὐρανόν. 366
13. Δουλώσουσιν αὐτοὺς καὶ κακώσουσι. 1576
14. Μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται. 590
15. Σὺ δὲ ἀπελεύσῃ. 548, καὶ 776
16. Τετάρτῃ γενεᾷ. 137, 626, 693, 701, 774, 819, καὶ 1466
Κεφ. 16. ἐδ. 2. Εἴσελθε εἰς τὴν παιδίσκην μου. 1014
Κεφ. 17. ἐδ. 11. Καὶ ἔσῃ εἰς σημεῖον. 906
14. Πᾶς ἀπερίτμητος ἄρσην. 95, 769, καὶ 1059
17. Καὶ ἔπεσεν Ἄβραμ. 183
Κεφ. 18. ἐδ. 19. Ἤδειν ὅτι σωτάξει Ἀβραάμ. 282, καὶ 436
21. Καταβὰς ὄψομαι. 176, καὶ 282
27. Ἐγώ εἰμι γῆ καὶ σποδός. 287
Κεφ. 19. ἐδ. 23. Ὁ ἥλιος ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν γῆν. 22
Κεφ. 20. ἐδ. 4-7. Κύριε ἔθνος ἀγνοεῖν. 190
6. Ἐφεισάμην ἐγώ. 1089
12. Ἀδελφή μου ἐστί. 357, καὶ 1080
Κεφ. 21. ἐδ. 12. Ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα. 336
Κεφ. 21. ἐδ. 19. Διήνοιξεν ὁ Θεὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Ἄγαρ. σελ. 86
31. Φρέαρ τοῦ ὅρκου. 1614
Κεφ. 22. ἐδ. 5. Μείνατε αὐτοῦ. 260
17. Πληθύνων πληθυνῶ. 1161
18. Ἐν τῷ σπέρματί σου εὐλογηθήσονται. 338
Κεφ. 23. ἐδ. 6. Βασιλεὺς εἶ σὺ παρὰ Θεοῦ. 204
Κεφ. 24. ἐδ. 62. Ἰσαὰκ δὲ ἐπορεύετο. 270
Κεφ. 25. ἐδ. 23. Καὶ ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι. 332, καὶ 690
27. Ἰακὼβ ἄπλαστος. 558
28. Ἡ γὰρ θήρα αὐτοῦ. 330
Κεφ. 27. ἐδ. 2. Ἰδοὺ ἐγὼ γεγήρακα. 1651
37. Κύριον αὐτὸν ἐποίησά σου. 1626
Κεφ. 28. ἐδ. 3. Ἔσῃ εἰς συναγωγὰς ἐθνῶν. 338
4. Καὶ δώσει σοι Κύριος. αὐτ.
13. Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ πατρός σου. 381
16. Ὁ Κύριος ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. 1483
17. Ὡς φοβερὸς ὁ τόπος ἕτος. 926
22. Καὶ πάντων ὧν ἂν δῷς μοι. 1657
Κεφ. 30. ἐδ. 2. Μὴ ἀντὶ Θεοῦ σοι ἐγώ εἰμι; 383
11. Εὐτύχηκα. 447
22-24. Ἐμνήσθη ὁ Θεὸς Ῥαχήλ. 383
27. Οἰωνισάμην ἄν. 1091
Κεφ. 31. ἐδ. 8. Ἐὰν ἕτως εἴπῃ. 376
11. Βασιλεῦς ἐκ τῆς ὀσφύος σου. 520
12. Ἀνάβλεψον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου. 376
13. Ἐγώ εἰμι ὁ Θεός σου. αὐτ.
42. Εἰ μὴ ὁ φόβος Ἰσαάκ. 1542, καὶ 1630
47. Βουνὸν τῆς μαρτυρίας. 1614
Κεφ. 32. ἐδ. 26. Οὐ μή σε ἀποστείλω. 505, καὶ 912
30. Εἶδος Κυρίου. 69, καὶ 505
Κεφ. 35. ἐδ. 21. Πονηρὸν ἐφάνη. 511
Κεφ. 36. ἐδ. 12. Ἀπὸ Θάμνας. 745
Κεφ. 37. ἐδ. 7. Ὧμεν ὑμᾶς. 455
9. Ὥσπερ ὁ ἥλιος. αὐτ.
20. Ἄρα γε ἐλεύσόμεθα; 486
29. Ἀνέστρεψεν ὁ Ῥουβίμ. 469
30. Καὶ ἐπέστρεψε πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ. αὐτ.
35. Οὐκ ἠθέλησε παρακληθῆναι. 486
Κεφ. 39. ἐδ. 9. Καὶ ποιήσω τὸ ῥῆμα. 459
14. Εἰσήγαγεν ἡμῖν παῖδα Ἑβραῖον. 174
Κεφ. 40. ἐδ. 8. Οὐχὶ διὰ τοῦ Θεοῦ. 459
9. Ἐν τῷ ὕπνῳ μου. 455
16. Ὧμεν τρία κανᾶ. αὐτ.
Κεφ. 42. ἐδ. 21. Ναὶ οὐ ἁμαρτίαις ἐσμέν. 486
22. Καὶ ἐπισὰς Ῥουβίμ. αὐτ.
Κεφ. 45. ἐδ. 5. Μὴ λυπεῖσθε. 478
Κεφ. 46. ἐδ. 4. Ἐπιβαλεῖ τὰς χεῖρας αὐτοῦ. 434
Κεφ. 47. ἐδ. 9. Αἱ ἡμέραι μου μικραί. 1614
Κεφ. 48. ἐδ. 5. Ἐμοί εἰσιν Ἐφραὶμ καὶ Μανασσῆς. 490
16. Ὁ Ἄγγελος ὁ ῥυσάμενός με. 397, καὶ 1630
19. Ποιήσαι σε ὁ Θεὸς ὡς Ἐφραίμ. 1665
20. Εὐλογηθήσεται Ἰσραήλ. αὐτ.
22. Ἐν μαχαίρᾳ μου. 548
Κεφ. 49. ἐδ. 3. Σκληρὸς φέρεσθαι. 1656

Κεφ. 49. ἐδ. 4. Μὴ ἐκζέσῃς. 1655, καὶ 1656
7. Διασκορπιῶ αὐτοὺς ἐν Ἰακώβ. 166, καὶ 1657
8. Αἱ χεῖρές σου. 1342, 1520, καὶ 1658
9. Ἐκ βλαστοῦ υἱέμου. 1342
10. Προσδοκία ἐθνῶν. 1342, καὶ 1520
13. Ἐπὶ θαλασσῶν σκηνώσεις. 1666
14. Μεταξὺ κλήρων. αὐτ.
15. Ὑπέθηκε τὸν ὦμον αὐτοῦ. 868, καὶ 1667
19. Γάδ, πειρατήριον. 1667
27. Βενιαμὶν λύκος. 1663
Κεφ. 50. ἐδ. 24. Ἐγὼ ἀποθνήσκω. 498
25. Καὶ ὥρκισεν Ἰωσὴφ τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ. αὐτ.

ΕΞΟΔΟΥ.

Κεφ. 3. ἐδ. 6. Ἐκάλεσεν αὐτὸν Ἄγγελος Κυρίου. 219
8. Κατέβην ἐξελέσθαι. 1302
11. Τίς εἰμι ἐγώ. 612
12. Καὶ τοῦτό σοι τὸ σημεῖον ἔσται. 160
14. Οὕτως ἐρεῖς, ὁ Ὢν ἀπέσταλκέ με. 1, 160, 598, καὶ 622
19. Ἐγὼ δὲ οἶδα, ὅτι οὐ προήσεται. 603
Κεφ. 3. ἐδ. 20. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρά μου. αὐτ.
22. Ἤτησε γυνή. 937
Κεφ. 4. ἐδ. 22. Υἱὸς πρωτότοκός μου. 690, 806, 918, καὶ 1661
Κεφ. 5. ἐδ. 1. Ἀπόλυσον τὸν λαόν μου. 603, καὶ 604
2. Οὐκ οἶδα τὸν Κύριον. 368, 604, καὶ 653
Κεφ. 7. ἐδ. 3. Ἐγὼ δὲ σκληρυνῶ. 1433
11. Καὶ ἐποίησαν οἱ ἐπαοιδοί. 181, καὶ 882
13. Καὶ κατίσχυσεν ἡ καρδία Φαραώ. 604
14. Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν. αὐτ.
Κεφ. 8. ἐδ. 2. Εἰ δὲ μὴ βούλῃ. 610
8. Προσεύξασθε περὶ ἐμοῦ. 604
19. Δάκτυλος Θεοῦ. 134, καὶ 908
32. Ἐβάρυνε τὴν καρδίαν αὐτοῦ. 605
Κεφ. 9. ἐδ. 7. Καὶ εἶδε Φαραὼ ὅτι οὐκ ἐτελεύτησε. 605
12. Ἐσκλήρυνε Κύριος. αὐτ.
16. Ἕνεκεν τούτου διετηρήθης. 605, 607, καὶ 1322
27. Ὁ Κύριος δίκαιος. 604
34. Ἰδὼν Φαραὼ ὅτι πέπαυται. 605
35. Καὶ ἐσκλήρυνε ἡ καρδία Φαραώ. αὐτ.
Κεφ. 10. ἐδ. 3. Ἕως τίνος οὐ βούλει. 610, καὶ 1603
20. Καὶ ἐσκλήρυνε Κύριος. 1603
29. Οὐκ ἔτι ὀφθήσομαί σοι. 691
Κεφ. 12. ἐδ. 2. Ὁ μὴν οὗτος ἀρχὴ μηνῶν. 1615
3. Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. αὐτ.
16. Πᾶν ἔργον οὐ ποιήσετε. 780
36. Καὶ ἐσκύλευσαν τοὺς Αἰγυπτίους. 937
38. Ἐπίμικτος λαός. 607
41. Μετὰ υ' τριάκοντα ἔτη. 209
Κεφ. 13. ἐδ. 18. Πέμπτῃ γενεᾷ. 210, 626, 693, καὶ 770
Κεφ. 14. ἐδ. 11. Παρὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν μνήματα. 1256
14. Κύριος πολεμήσει ὑπὲρ ὑμῶν. 1458, καὶ 1586
15. Τὶ βοᾷς πρός με; 1586
21. Ἐπήγαγε Κύριος τὴν θάλασσαν. 719
Κεφ. 15. ἐδ. 1. Ἵππον καὶ ἀναβάτην. 1514
5. Κατέδυσαν εἰς βυθόν. 604, καὶ 641
6. Ἡ δεξιά σου Κύριε. 641
10. Ἔδυσαν ὡσεὶ μόλυβδος. 604, καὶ 641
14. Ἤκουσαν ἔθνη. 1317
15. Ἔλαβεν αὐτοὺς τρόμος. αὐτ.
23. Πικρὸν γὰρ ἦν. 1256
Κεφ. 16. ἐδ. 3. Τῶν λεβήτων τῶν κρεῶν. 1256, καὶ 1539
15. Οὗτος ὁ ἄρτος. 1461
16. Τοῦτο τὸ ῥῆμα. αὐτ.
20. Καὶ ἐξέζεσε σκώληκας. 1256
27. Ἐξελθόντες τινὲς ἐκ τοῦ λαοῦ. αὐτ.
29. Τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. 926
Κεφ. 17. ἐδ. 6. Ἐξῆλθεν ἐξ αὐτῆς ὕδωρ. 1256
16. Ἐν χειρὶ κρυφαίᾳ. 566, καὶ 885
Κεφ. 18. ἐδ. 2-5. Ἔλαβε δὲ Ἰοθώρ. 612
Κεφ. 19. ἐδ. 4. Ὑμεῖς ἑωράκατε. 1441
8. Πάντα ὅσα εἶπε Κύριος. 333
9. Ἵνα ἀκούσῃ ὁ λαός. 710, καὶ 920
10. Καταβὰς διαμάρτυραι. 787
16. Φωνὴ τῆς σάλπιγγος ἤχει. 1123
19. Ὁ δὲ Θεὸς ἀπεκρίνατο. 641
Κεφ. 20. ἐδ. 2. Ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ Θεός. 827
3. Οὐκ ἔσονταί σοι Θεοὶ ἕτεροι. 41, 787, 908, 1066, καὶ 1538
4. Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἴδωλον. 908, καὶ 1066
5. Οὐ προσκυνήσεις οὐδὲ λατρεύσεις. 1066, 1538, καὶ 1578
9. Ἓξ ἡμέρας ἐργᾷ. 11
10. Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ. αὐτ.
11. Ἐν γὰρ ἓξ ἡμέραις. 11, 58, καὶ 1448
12. Τίμα τὸν πατέρα σου. 1100
19. Μὴ λαλείτω ἡμῖν ὁ Θεός. 207, καὶ 1523
Κεφ. 21. ἐδ. 6. Ἄξεις αὐτὸν εἰς κριτήριον. 1473
15. Ὃς τύπτει πατέρα. 1542
16. Ὁ κακολογῶν πατέρα. αὐτ.
Κεφ. 22. ἐδ. 28. Θεοὺς οὐ κακολογήσεις. 128, καὶ 1473
Κεφ. 23. ἐδ. 23. Ὁ Ἄγγελός μου. 1324
33. Ἐὰν γὰρ δουλεύσῃς. 828
Κεφ. 24. ἐδ. 7. Πάντα ὅσα εἶπεν ὁ Θεός. 909
10. Εἶδον τὸν τόπον. 926
11. Ὀφθέντες ἐν τῷ τόπῳ τοῦ Θεοῦ. 927
Κεφ. 26. ἐδ. 31. Ἐπίσπαστρον. 1173
Κεφ. 28. ἐδ. 38. Ἵνα καλύπτῃ. 786
Κεφ. 30. ἐδ. 26. Τοῦ μαρτυρίου. 905
Κεφ. 32. ἐδ. 1. Ποίησον ἡμῖν Θεούς. 835
4. Οὗτοι οἱ Θεοί σου. 835, καὶ 1257
10. Ἔασόν με. 134, 398, καὶ 1468
18. Φωνὴν ἐξ οἴνου. 929
32. Καὶ νῦν εἰ μὲν ἀφείς. 1233
33. Ἐξαλείψω αὐτούς. 1013
34. Ἦ δ' ἂν ἡμέρα ἐπισκέψωμαι. 899
Κεφ. 33. ἐδ. 3. Οὐ μὴ συναναβῶ μετὰ σοῦ. 1660
11. Ὡς φίλος φίλῳ. 641
17. Οἶδά σε παρὰ πάντας. 1301, καὶ 1302
20. Τὸ πρόσωπόν μου. 400
21. Σὺ δὲ αὐτοῦ στῆθι. 234
Κεφ. 34. ἐδ. 1. Λάξευσον σεαυτῷ. 831
Κεφ. 36. ἐδ. 8. Καὶ ἐποίησε τὸ λόγιον. 877

ΛΕΥΙΤΙΚΟΥ.

Κεφ. 1. ἐδ. 2. Ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν. 965
11. Κύριος ὁ Θεὸς προσθείη ὑμῖν. 63
Κεφ. 2. ἐδ. 1. Ἐὰν ψυχή. 957
Κεφ. 3. ἐδ. 1. Θυσία σωτηρίου. 955
Κεφ. 4. ἐδ. 24. Ὁ Θεὸς πῦρ. 1200
Κεφ. 7. ἐδ. 23. Στέαρ. 1632
Κεφ. 8. ἐδ. 6. Καὶ προσήγαγε Μωϋσῆς. 877
7. Οὐκ ἀποκαλύψεις ἀσχημοσύνην. 257
8. Καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ λόγιον. 877
Κεφ. 11. ἐδ. 17. Καὶ ἱέρακα. 1495
18. Καὶ νυκτικόρακα. αὐτ.
21-23. Ταῦτα φάγεσθε. 53
Κεφ. 14. ἐδ. 34. Ὡς ἂν εἰσέλθητε. 1042
Κεφ. 16. ἐδ. 4. Λινῆν κίδαριν. 1000
8. Κλῆρον ἕνα τῷ Κυρίῳ. 1373
Κεφ. 17. ἐδ. 6. Εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τῷ Κυρίῳ. 1632
11. Παντὸς ζώου ἡ ψυχή. 39, καὶ 156
Κεφ. 18. ἐδ. 5. Ὁ ποιήσας αὐτὰ ζήσεται. 136
18. Οὐ λήψῃ γυναῖκα ἐπ' ἀδελφῇ. 363
Κεφ. 20. ἐδ. 18. Μετὰ γυναικὸς ἀποκαθημένης. 1058
Κεφ. 22. ἐδ. 29. Ἐὰν θύσῃς θυσίαν. 1085
30. Οὐ καταλείψετε. αὐτ.
Κεφ. 23. ἐδ. 36. Πᾶν ἔργον λατρευτόν. 1420
Κεφ. 24. ἐδ. 16. Ὀνομάζων τὸ ὄνομα Κυρίου. 792
Κεφ. 25. ἐδ. 40. Οὐ κατατενεῖς αὐτόν. 1152
Κεφ. 26. ἐδ. 1. Οὐ ποιήσεις γλυπτόν. 1309
12. Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς. 813, καὶ 834

ΑΡΙΘ-

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΡΗΣΕΩΝ.

ΑΡΙΘΜΩΝ.

Κεφ. 1. ἐδ. 1. Ἐν μιᾷ τῶ μιῶς τῶ δϐυτέρῳ. 945
Κεφ. 6. ἐδ. 25. Ἐπιφάναι τὸ πρόσωπον αὐτῦ. 925
26. Ἐπάραι τὸ πρόσωπον αὐτῦ. αὐτ.
Κεφ. 7. ἐδ. 19. Τευβλίον ἀργυρῶν. 860
20. Καὶ θυίσκιω μίαν. 843
Κεφ. 10. ἐδ. 12. Καὶ ἐξῆραν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ. 1423
Κεφ. 11. ἐδ. 1. Ἐξεκαύθη ὠ αὐτοῖς πῦρ. 1257
3-5. Ἐκλήθη τὸ ὄνομα. αὐτ.
16. Συνάγαγέ μοι ὁ ἄνδρας. 307
21. Ἑξακόσιαι χιλιάδες. 1301
Κεφ. 12. ἐδ. 18. Ἀπόστειλον σεαυτῷ ἄνδρας. 1424
Κεφ. 13. ἐδ. 16. Καὶ μετωνόμασεν αὐτόν. 745
34. Ἦμεν ἀνώπιον αὐτῶν. 132, καὶ 1465
Κεφ. 15. ἐδ. 38. Ποιήσεις σεαυτῷ κράσπεδα. 1551
Κεφ. 16. ἐδ. 46. Λάβε τὸ θυμιατήριον. 134
48. Ἐν μέσῳ τῶν τεθνηκότων. αὐτ.
Κεφ. 20. ἐδ. 5. Οὐδὲ σῦκα, ϐδὲ ἄμπελοι. 744
10. Μὴ ἐκ ταύτης τῆς πέτρας; 745
13. Ὕδωρ ἀντιλογίας. 69
27. Ἐν Ὤρ τῷ ὄρει. 1471
Κεφ. 22. ἐδ. 23. Εἰ μὴ ἐξέκλινεν ἡ ὄνος. 612
39. Πόλεις Ἐπαύλεων. 1348
Κεφ. 23. ἐδ. 23. Κατὰ καιρὸν ῥηθήσεται. 1367
24. Οὐ κοιμηθήσεται ἕως φάγῃ. 542
Κεφ. 25. ἐδ. 18. Ὅτι ἐχθραίνϐσιν αὐτοί. 1340
Κεφ. 27. ἐδ. 18. Λάβε πρὸς ἑαυτόν. 1438
Κεφ. 29. ἐδ. 7. Κακώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. 1380
Κεφ. 31. ἐδ. 15. Ἵνα τὶ ἐζωγρήσατε; 1340
16. Αὗται δὲ ἦσαν. 1340, καὶ 1347
Κεφ. 33. ἐδ. 5. Εἰς Σοκχώθ. 698
7. Ἀπὸ Βϐθά. 703

ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟΥ.

Κεφ. 1. ἐδ. 1. Πέραν τῦ Ἰορδάνϐ. 1418, καὶ 1422
3. Ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ ἔτει. 1418
5-6. Μετὰ τὸ πατάξαι. αὐτ.
11. Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν προσθείη. 63
15. Καὶ κατέσησα αὐτές. 1418
17. Ὅτι ἡ κρίσις τῦ Θεῦ ἐστί. 808
36-38. Πλὴν χάλεϐ. 1418
Κεφ. 2. ἐδ. 9. Μὴ ἐχθραίνετε. 1335
Κεφ. 3. ἐδ. 11. Ἡ κλίνη αὐτῦ σιδηρᾶ. 1420
Κεφ. 4. ἐδ. 1. Ἄκϐε Ἰσραήλ. 1420
7. Ποῖον ἔθνος; αὐτ.
9. Πρόσεχε σεαυτῷ. 782
12. Ἐκ μέσϐ τῦ πυρός. 1420
16-19. Μὴ ἀνομήσητε. αὐτ.
24. Ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον. 575, 762, καὶ 769
32. Ἐπερωτήσατε ἡμέρας. 1420
33. Εἰ ἀκήκοεν ἔθνος. αὐτ.
35. Κύριος ὁ Θεός σϐ. αὐτ.
38. Ἔθνη μεγάλα. 1318
Κεφ. 5. ἐδ. 2. Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν. 1420
3. Οὐχὶ τοῖς πατράσιν ὑμῶν. αὐτ.
9. Ἁμαρτίαι γονέων. 1099
14. Ἵνα ἀναπαύσηται. 906, καὶ 1420
15. Ὅτι οἰκέτης ἦϐα. 1420
16. Τίμα τὸν πατέρα σϐ. 1675
18. Οὐ μοιχεύσεις. αὐτ.
31. Σὺ δὲ αὐτῦ στῆθι. 1471
32. Οὐκ ἐκκλινεῖς δεξιὰ ϐδὲ ἀριστερά. 1437
Κεφ. 6. ἐδ. 4. Ἄκϐε Ἰσραήλ. 707, καὶ 908
5. Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σϐ. αὐτ.
7. Καὶ λαλήσεις ὠ αὐτοῖς. 826
8. Ἀφάψεις αὐτά. 1551
Κεφ. 8. ἐδ. 2. Καὶ μνηθήσῃ πᾶσαν τὶω ὁδόν. 606, καὶ 1630
3. Καὶ ἐκάκωσέ σε καὶ ἐλιμαγχόνησέ σε. 606
Κεφ. 8. ἐδ. 5. Ὡς εἴτις παιδεύσαι ἄνθρωπος. 1630
Κεφ. 9. ἐδ. 3. Ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον. 1637
14. Ἔασόν με καὶ ἐξαλείψω αὐτές. 359
20. Ἐδεήθω περὶ Ἀαρών. 909, καὶ 910
Κεφ. 10. ἐδ. 22. Ἐν ἑϐδομήκοντα ψυχαῖς. 1627
Κεφ. 11. ἐδ. 12. Τὰς ὀφθαλμὰς Κυρίϐ. 1670
Κεφ. 12. ἐδ. 32. Οὐκ ἔστι προσθεῖναι. 1523
Κεφ. 16. ἐδ. 6. Θύσεις τὸ πάσχα. 689
16. Οὐκ ὀφθήσῃ κενός. 1210
Κεφ. 18. ἐδ. 18. Προφήτω ἀναστήσω. 601, καὶ 1210
Κεφ. 20. ἐδ. 1. Ἐὰν ἐξέλθῃς εἰς πόλεμον. 716
Κεφ. 21. ἐδ. 23. Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος. 1309
Κεφ. 22. ἐδ. 9. Τὸν ἀμπελῶνά σϐ ἃ καταπερεῖς. 1035
Κεφ. 23. ἐδ. 3. Οὐκ εἰσελεύσονται εἰς Ἐκκλησίαν. 255, καὶ 256
Κεφ. 24. ἐδ. 8. Φυλάξεις σφόδρα. 1660
16. Οὐκ ἀποθανοῦνται παῖδες. 770-774
Κεφ. 25. ἐδ. 5. Ἐὰν κατοικῶσιν ἀδελφοί. 1098
Κεφ. 27. ἐδ. 1. Φυλάσσεσθε ποιεῖν. 1581
Κεφ. 28. ἐδ. 44. Ἔσαι ὁ προσήλυτος. 1076, καὶ 1077
Κεφ. 29. ἐδ. 1. Οὗτοι οἱ λόγοι. 1422
Κεφ. 30. ἐδ. 15. Τὶω ζωὶω καὶ τὸν θάνατον. 1479
19. Διαμαρτύρομαι ὑμῖν. 787
Κεφ. 32. ἐδ. 7. Ἐπερώτησον τὸν πατέρα σϐ. 1511
8. Ὅτε διεμέριζεν ἔθνη ὁ ὕψιστος. 3, καὶ 1163
14. Αἷμα σταφυλῆς. 1249
26. Εἶπον, διασπερῶ αὐτές. 915
32. Ἐκ γὰρ ἀμπέλϐ Σοδόμων. 252, καὶ 523
35. Ἐν ἡμέρᾳ ἐκδικήσεως. 918
43. Εὐφράνθητε ἔθνη. 1354
Κεφ. 33. ἐδ. 6. Ζήτω Ῥϐβίμ. 509
18. Εὐφρανθήσεται Ζαϐϐλών. 528
22. Σκύμνος λέοντος Δάν. 533, καὶ 535
Κεφ. 34. ἐδ. 10. Καὶ οὐκ ἀνέστη προφήτης. 1521

ΙΗΣΟΥ.

Κεφ. 2. ἐδ. 9. Ὅτι ὁ φόϐος ὑμῶν. 607
10. Ἠκούσαμεν γὰρ ὅπως κατεξήρανεν. αὐτ.
Κεφ. 5. ἐδ. 2. Καθίσας περίτεμε. 1576
9. Νῦν ἀφεῖλον. 1576
12. Ἐξέλειπε τὸ μάννα. 1365
16. Λύσον τὸ ὑπόδημα. 581
Κεφ. 10. ἐδ. 12. Στήτω ὁ ἥλιος. 35
Κεφ. 13. ἐδ. 12. Ἡ κλίνη αὐτῦ σιδηρᾶ. 132
Κεφ. 18. ἐδ. 28. Καὶ Ἰεϐῦς. 745

ΚΡΙΤΩΝ.

Κεφ. 2. ἐδ. 15. Καὶ χεὶρ Κυρίϐ. 1614
Κεφ. 4. ἐδ. 11. Ἐκ τῶν ὑῶν Ἰωϐάϐ. 1347
Κεφ. 5. ἐδ. 13. Τὸ κατάλειμμα. 506
Κεφ. 6. ἐδ. 21. Κρέας καὶ ἀζύμϐς. 234
Κεφ. 13. ἐδ. 15. Παραϐιασώμεθά σε. 234
16. Οὐ φάγω ἀπὸ τῶν ἄρτων σϐ. αὐτ.
Κεφ. 14. ἐδ. 6. Κατεύθυνεν ἐπ' αὐτόν. 447

ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ Α.

Κεφ. 2. ἐδ. 5. Στεῖρα ἔτεκεν ἑπτά. 421
Κεφ. 4. ἐδ. 8. Οὐαὶ ἡμῖν ἀλλόφυλοι. 607, καὶ 721
Κεφ. 8. ἐδ. 5. Κατάστησον ἐφ' ἡμᾶς ϐασιλέα. 819
7. Οὐ σὲ ἐξεϐδνώκασι. αὐτ.
Κεφ. 9. ἐδ. 2. Σαοὺλ ἀγαθός. 79
Κεφ. 10. ἐδ. 12. Καὶ Σαοὺλ ὠ προφήταις. 1340
Κεφ. 12. ἐδ. 13. Οὐ μὴ ἀποθάνῃς. 1657
Κεφ. 14. ἐδ. 18. Προσάγαγε τὸ Ἐφόδ. 876
19. Σωάγαγε τὸ Ἐφόδ. αὐτ.
27. Καὶ ἀπέκρεψε τὶω χεῖρα αὐτῦ. 85
29. Ἀπήλαχω ὁ πατήρ μϐ. 84, καὶ 85
Κεφ. 15. ἐδ. 35. Μεταμελήμαι. 135, καὶ 147
Κεφ. 17. ἐδ. 4. Τεσσάρων πηχῶν καὶ σπιθαμῆς. 132
Κεφ. 26. ἐδ. 10. Ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ὥρα. 821, καὶ 822

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΡΗΣΕΩΝ.

ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ Β.

Κεφ. 2. ἐδ. 14. Παιξάτωσαν τὰ παιδία. 267
Κεφ. 23. ἐδ. 21. Ἐπάταξε τὸν ἄνδρα τὸν Αἰγύπλιον. 12

ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ Γ.

Κεφ. 1. ἐδ. 47. Καὶ προσεκυήσεν ὁ βασιλεύς. 499
Κεφ. 10. ἐδ. 1. Βασίλισσα Σαβά. 1241
Κεφ. 18. ἐδ. 15. Ζῇ Κύριος. 920, καὶ 921
Κεφ. 20. ἐδ. 23. Θεὸς ὀρέων. 651

ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ Δ.

Κεφ. 5. ἐδ. 2. Μονόζωνοι. 680
Κεφ. 17. ἐδ. 32. Ἔμειναν ποιοῦντες. 1480
Κεφ. 19. ἐδ. 16. Ἄνοιξον τὰς ὀφθαλμάς σε. 42
35. Χιλιάδες ρπέ. 690
Κεφ. 20. ἐδ. 11. Ἀνέστρεψε. 35
19. Γενέσθω δὴ εἰρήνη. 1253

ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΩΝ Α.

Κεφ. 5. ἐδ. 1. Τὰ πρωτοτόκια Ῥεβίμ. 509

ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΩΝ Β.

Κεφ. 7. ἐδ. 9. Ἑορτιῶ ἐξοδίᾳ. 1376
Κεφ. 20. ἐδ. 20. Ἐμπιστεύσατε τῷ Θεῷ. 1336

ΙΩΒ.

Κεφ. 1. ἐδ. 1. Ἄνθρωπος ἰῷ ἐν χώρᾳ τῇ Αὐσίτιδι. 420
Κεφ. 3. ἐδ. 23. Θάνατος ἀνδρὶ ἀνάπαυσις. 126, καὶ 689
Κεφ. 5. ἐδ. 7. Νεοσσοὶ γυπός. 762, καὶ 1020
13. Ὁ δραστόμενος τὰς σοφάς. 535
23. Θῆρες ἄγριοι εἰρηνεύσουσι. 1478
Κεφ. 6. ἐδ. 4. Βέλη Κυρίου ἐν τῷ σώματί μου. 1638
6. Οὐ γὰρ βρωθήσεται ἄρτος. 1287
Κεφ. 8. ἐδ. 21. Ἀληθινὸν δὲ στόμα. 265
Κεφ. 10. ἐδ. 8. Αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με. 41
Κεφ. 14. ἐδ. 4. Οὐδεὶς καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου. 891, 1187, καὶ 1382
5. Οὐδ' ἂν μία ἡμέρα. 1187
Κεφ. 15. ἐδ. 15. Ἄστρα οὐ καθαρά. 1293
Κεφ. 21. ἐδ. 7. Ἵνα τί δὲ ἀσεβεῖς ζῶσι; 774
Κεφ. 28. ἐδ. 5. Γῆ ἐξ αὐτῆς ἐξελεύσεται ἄρτος. 828
12. Ποῖος τόπος ἐστὶ τῆς ἐπιστήμης; 1640
Κεφ. 36. ἐδ. 12. Ἀσεβεῖς δὲ οὐ σώζει. 1441
Κεφ. 38. ἐδ. 2. Τὶς ἔστος ὁ κρύπτων με βουλήν; 275
3. Περίζωσαι τὼ ὀσφύν σου. 679, καὶ 680
7. Ὅτε ἐποίουν ἄστρα. 4, καὶ 7
Κεφ. 39. ἐδ. 9. Βουλήσεται δέ σοι. 1336
Κεφ. 41. ἐδ. 15. Καρδία αὐτῶ πέπηγε. 655
Κεφ. 42. ἐδ. 16. Εἶδε υἱὰς ἕως τετάρτης γενεᾶς. 773

ΨΑΛΜΟΙ.

Ψαλ. 1. ἐδ. 1. Μακάριος ἀνήρ. 1477
2. Ἡμέρας καὶ νυκτός. αὐτ.
5. Οὐκ ἀναστήσονται ἀσεβεῖς ἐν κρίσει. 91
Ψαλ. 2. ἐδ. 1. Ἐμελέτησαν κενά. 1638
2. Ἄρχοντες συνήχθησαν. 512
4. Ὁ κατοικῶν ἐν οὐρανοῖς. 1269
6. Ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεύς. 1513
7. Διαγγέλλων τὸ πρόσταγμα Κυρίου. αὐτ.
8. Αἴτησαι παρ' ἐμοῦ. 529, καὶ 1346
Ψαλ. 3. ἐδ. 5. Ἐγὼ ἐκοιμήθην καὶ ὕπνωσα. 51
Ψαλ. 4. ἐδ. 4. Ἃ λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. 19
8. Κατὰ μόνας. 1397
Ψαλ. 5. ἐδ. 4. Οὐ παροικήσει σοι πονηρευόμενος. 1401
Ψαλ. 6. ἐδ. 1. Κύριε μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με. 776
Ψαλ. 7. ἐδ. 3. Εἰ ἔστιν ἀδικία ἐν χερσί μου. 1272
4. Εἰ ἀνταπέδωκα. 1530
12. Καὶ τὸ τόξον αὐτοῦ ἐτάνυσε. 885
13. Καὶ ἡτοίμασεν αὐτό. αὐτ.
15. Λάκκον ὤρυξε. 1528
Ψαλ. 8. ἐδ. 1. Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν. 399
4. Τί ἐστιν ἄνθρωπος; 515
Ψαλ. 8. ἐδ. 6. Πάντα ὑπέταξας. 53
7. Πρόβατα καὶ βόας. αὐτ.
8. Τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. αὐτ.
Ψαλ. 9. ἐδ. 15. Σώτριψον τὸν βραχίονα τοῦ ἁμαρτωλοῦ. 192
20. Κατάστησον Κύριε νομοθέτην. 1523
37. Τὴν ἑτοιμασίαν τῆς καρδίας αὐτῶν. 302
Ψαλ. 11. ἐδ. 5. Ἀπὸ τῆς ταλαιπωρίας τῶν πτωχῶν. 1229
Ψαλ. 13. ἐδ. 3. Πάντες ἐξέκλιναν. 430, 559, καὶ 1110
Ψαλ. 16. ἐδ. 18. Ἐν σκέπῃ τῶν πτερύγων σου. 839
Ψαλ. 17. ἐδ. 10. Ἐπέβη ἐπὶ Χερουβίμ. 106
11. Ἔθετο σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ. 761, καὶ 784
12. Ἀπὸ τῆς τηλαυγήσεως. 761
17. Ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. 671
32. Ὁ περιζωννύων με δυνάμιν. 680
43. Λαὸς οὐν ἔγνων. 318
44. Εἰς ἀκοὴν ὠτίου ὑπήκουσέ μου. αὐτ.
47. Ὁ ὑποτάσσων τὸν λαόν μου. 1658
Ψαλ. 18. ἐδ. 4. Εἰς πᾶσαν γῆν ἐξῆλθεν. 764
6. Ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ. 20, καὶ 22
9. Τὰ κρίματα Κυρίου ἀληθινά. 529
12. Παραπτώματα τὶς συνήσει; 1562, καὶ 1592
Ψαλ. 20. ἐδ. 12. Ἔθηκαν αὐτὸς νῶτον. 1594
Ψαλ. 21. ἐδ. 16. Ὤρυξαν χεῖράς μου. 518, καὶ 561
22. Διηγήσομαι τὸ ὄνομά σου. 514
Ψαλ. 22. ἐδ. 4. Ἡ ῥάβδος σου καὶ ἡ βακτηρία σου. 591
5. Ἐλίπανας ἐν ἐλαίῳ. 968
Ψαλ. 23. ἐδ. 6. Αὕτη ἡ γενεὰ ζητούντων τὸν Κύριον. 136
Ψαλ. 24. ἐδ. 13. Τὸ σπέρμα αὐτοῦ. 1258
Ψαλ. 25. ἐδ. 9. Μὴ συναπολέσῃς. 688, 1258, καὶ 1428
10. Ὧν ἐν χερσὶν αἱ ἀνομίαι. 688
Ψαλ. 26. ἐδ. 2. Ἐν τῷ ἐγγίζειν ἐπ' ἐμὲ κακοῦντας. 1014
4. Μίαν ἠτησάμην παρὰ Κυρίου. 406
5. Ἐν πέτρᾳ ὕψωσάς με. 926
Ψαλ. 29. ἐδ. 9. Τὶς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου; 997
Ψαλ. 30. ἐδ. 15. Ἐν ταῖς χερσί σου οἱ κλῆροί μου. 529, καὶ 1358
19. Ὡς πολὺ τὸ πλῆθος. 1398
Ψαλ. 31. ἐδ. 5. Εἶπα, ἐξαγορεύσω. 903, καὶ 982
10. Πολλαὶ αἱ μάστιγες. 608
Ψαλ. 32. ἐδ. 5. Τοῦ ἐλέους Κυρίου πλήρης ἡ γῆ. 924
6. Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοί. 591, καὶ 1454
10. Κύριος διασκεδάζει βουλάς. 1331
15. Ὁ πλάσσων κατὰ μόνας. 599
16. Οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν. 132, καὶ 1514
17. Ψευδὴς ἵππος εἰς σωτηρίαν. 1514
Ψαλ. 33. ἐδ. 7. Παρεμβαλεῖ Ἄγγελος Κυρίου. 391, 1163, καὶ 1646
15. Ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους. 49, 117, 398, 1131, καὶ 1476
21. Θάνατος ἁμαρτωλῶν πονηρός. 774
Ψαλ. 34. ἐδ. 23. Ἐξεγέρθητι, καὶ πρόσχες. 367
Ψαλ. 35. ἐδ. 5. Ἡ ἀλήθειά σου ἕως τῶν νεφελῶν. 1622
6. Ἀνθρώπους καὶ κτήνη. 148, 774, καὶ 981
7. Ὡς ἐπλήθυνας τὸ ἔλεός σου. 148
9. Παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς. 418, καὶ 927
10. Παράτεινον τὸ ἔλεός σου. 924
Ψαλ. 36. ἐδ. 4. Κατατρύφησον τοῦ Κυρίου. 1287
5. Ἔλπισον ἐπ' αὐτόν. αὐτ.
7. Ὑποτάγηθι τῷ Κυρίῳ. 604
9. Οἱ δὲ ὑπομένοντες τὸν Κύριον. 583
11. Οἱ δὲ πραεῖς. 583, καὶ 1258
17. Ὑποστηρίζει τοὺς δικαίους. 591
19. Οὐ καταισχυνθήσονται. 322
22. Οἱ εὐλογοῦντες αὐτόν. 583
29. Οἱ δίκαιοι κληρονομήσουσι γῆν. αὐτ.
31. Ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ. 1453, καὶ 1477
34. Ὑπόμεινον τὸν Κύριον. 583
38. Οἱ δὲ παράνομοι. 1317, καὶ 1591
Ψαλ. 37. ἐδ. 4. Αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν. 604, 641, καὶ 738

Ψαλ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΡΗΣΕΩΝ.

Ψαλ. 38. ἐδ. 3. Καὶ ἐν τῇ μελέτῃ μου. 674
11. Ἐξέτηξας ὡς ἀράχνιον. 880
12. Πάροικος εἰμὶ ἐν τῇ γῇ. 116
13. Ἄνες μοι ἵνα ἀναψύξω. αὐτ.
Ψαλ. 39. ἐδ. 2. Ἔστησας ἐπὶ πέτραν τοὺς πόδας μου. 926
6. Θυσίαν καὶ προσφοράν. 284, καὶ 1085
11. Σὺ δὲ Κύριε μὴ μακρύνῃς. 924
Ψαλ. 40. ἐδ. 1. Μακάριος ὁ συνιὼν ἐπὶ πτωχόν. 51
Ψαλ. 41. ἐδ. 4. Ὅτι διελεύσομαι. 186, καὶ 920
Ψαλ. 43. ἐδ. 5. Ἐν σοὶ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν. 1336, καὶ 1387
19. Ἐταπείνωσας ἡμᾶς. 465
25. Ἐταπεινώθη εἰς χοῦν ἡ ζωὴ ἡμῶν. αὐτ.
Ψαλ. 44. ἐδ. 2. Ὡραῖος κάλλει. 559, 844, 896, καὶ 901
7. Ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου. 351, 414, 1205, καὶ 1452
9. Παρέστη ἡ βασίλισσα. 847
10. Ἄκουσον θύγατερ. 306, 382, 776, καὶ 1540
11. Ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεύς. 306, 359, καὶ 537
13. Ἐν κροσσωτοῖς. 874
16. Ἀντὶ τῶν πατέρων σου. 533
Ψαλ. 45. ἐδ. 10. Σχολάσατε καὶ γνῶτε. 619
Ψαλ. 46. ἐδ. 3. Ὑπέταξε λαοὺς ἡμῖν. 1594, καὶ 1655
9. Ἄρχοντες λαῶν. 704, 825, καὶ 1655
Ψαλ. 47. ἐδ. 1. Μέγας Κύριος. 583
2. Εὐρίζω ἀγαλλιάματι. 583, καὶ 961
8. Ὁ Θεὸς ἐθεμελίωσεν αὐτήν. 1663
13. Διηγήσασθε εἰς γενεὰν ἑτέραν. 1607
Ψαλ. 48. ἐδ. 7. Ἀδελφὸς οὐ λυτροῦται. 1144, καὶ 1286
8. Καὶ τὴν τιμὴν τῆς λυτρώσεως. 1286
11. Ἐπεκαλέσαντο τὰ ὀνόματα. 116
Ψαλ. 49. ἐδ. 1. Θεὸς Θεῶν Κύριος. 128
14. Θυσία αἰνέσεως. 1483
Ψαλ. 50. ἐδ. 1. Ἐλέησόν με ὁ Θεός. 924
5. Ἰδοὺ γὰρ ἐν ἀνομίαις. 1027
10. Καρδίαν καθαράν. 1626
13. Διδάξω ἀνόμους. 1477
14. Ῥύσαί με ἐξ αἱμάτων. 1657
Ψαλ. 51. ἐδ. 7. Ὃς οὐκ ἔθετο τὸν Θεὸν βοηθόν. 1515
Ψαλ. 52. ἐδ. 5. Διασκορπίζει ὀστᾶ. 1550
Ψαλ. 53. ἐδ. 5. Ἀποστρέψει τὰ κακά. 1611
7. Ἐξομολογήσομαί σοι Κύριε. αὐτ.
Ψαλ. 54. ἐδ. 15. Εἰς ᾅδου ζῶντες. 1276
Ψαλ. 56. ἐδ. 1. Ἐλέησόν με ὁ Θεός. 924
4. Υἱοὶ ἀνθρώπων οἱ ὀδόντες αὐτῶν. 527
Ψαλ. 58. ἐδ. 4. Ἄνομίας ἔδραμον. 1272
11. Μὴ ἀποκτείνῃς αὐτούς. 1255
Ψαλ. 59. ἐδ. 6. Ὑψωθήσομαι καὶ διαμεριῶ. 506
12. Ἐν τῷ Θεῷ μου ποιήσομεν δύναμιν. 1642
Ψαλ. 62. ἐδ. 1. Ὁ Θεὸς ὁ Θεός μου πρὸς σὲ ὀρθρίζω. 398
8. Ἐκολλήθη ἡ ψυχή μου. 929, 1490, καὶ 1644
10. Μερίδες ἀλωπέκων. 1629
Ψαλ. 64. ἐδ. 9. Ἐπλήθυνας τοῦ πλουτίσαι. 536, καὶ 541
Ψαλ. 65. ἐδ. 10. Ὅτι ἐδοκίμασας ἡμᾶς ὁ Θεός. 1385
12. Διήλθομεν διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος. αὐτ.
13. Ἀποδώσω σοι τὰς εὐχάς μου. 1567
Ψαλ. 67. ἐδ. 6. Κύριος κατοικίζει μονοτρόπους. 314, καὶ 1550
7. Ὁ Θεὸς ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαί σε. 1066
8. Γῆ ἐσείσθη. αὐτ.
11. Δώσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις. 863
13. Ἐὰν κοιμηθῆτε ἀνὰ μέσον τῶν κλήρων. 515, καὶ 516
18. Δόματα ἐν ἀνθρώποις. 1645
27. Ἐκεῖ Βενιαμίν. 544
30. Διασκόρπισον ἔθνη. 1592
Ψαλ. 68. ἐδ. 26. Ἐν Ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεόν. 728
28. Ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ βίβλου ζώντων. 1360
Ψαλ. 70. ἐδ. 24. Ἡ γλῶσσά μου μελετήσει. 962
Ψαλ. 71. ἐδ. 6. Καταβήσεται ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον. 338
10. Βασιλεῖς Θαρσεῖς καὶ νῆσοι. αὐτ.
11. Πάντα τὰ ἔθνη δουλεύσουσιν αὐτῷ. αὐτ.
Ψαλ. 72. ἐδ. 10. Διὰ τοῦτο ὁ λαός μου ἐπιστρέψει. 488
23. Ἐκράτησας τῆς χειρός. 248, καὶ 1640
24. Καὶ ἐν τῇ βουλῇ σου ὡδήγησάς με. 1640
Ψαλ. 74. ἐδ. 8. Ποτήριον ἐν χειρὶ Κυρίου. 524
Ψαλ. 75. ἐδ. 2. Ἐν εἰρήνῃ ἁγία. 583, καὶ 926
11. Πάντες οἱ κύκλῳ αὐτοῦ. 1289
Ψαλ. 76. ἐδ. 18. Φωνὴ τῆς βροντῆς σου ἐν τῷ τροχῷ. 20
Ψαλ. 77. ἐδ. 2. Ἀνοίξω ἐν παραβολῇ. 1331
6. Γενεὰ ἑτέρα. 1357
18. Ἐξεπείρασαν αὐτόν. 1660
19. Καὶ κατελάλησαν. 438, καὶ 1660
24. Ἄρτον οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς. 729, καὶ 734
25. Ἄρτον Ἀγγέλων. αὐτ.
30. Ἔτι τῆς βρώσεως ὄσης. 1236
31. Καὶ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ. αὐτ.
49. Ἐξαπέστειλεν εἰς αὐτοὺς ὀργήν. 246, καὶ 719
55. Καὶ κατεσκήνωσεν αὐτόν. 1317, καὶ 1669
67. Ἀπώσατο τὸ σκήνωμα Ἰωσήφ. 507
68. Καὶ ἐξελέξατο τὴν φυλὴν Ἰούδα. αὐτ.
Ψαλ. 78. ἐδ. 8. Ταχὺ προκαταλαβέτωσαν. 924
Ψαλ. 79. ἐδ. 1. Ὁ ποιμαίνων τὸν Ἰσραήλ. 587, καὶ 840
8. Ἄμπελον ἐξ Αἰγύπτου. 522
10. Καθεῖλες τὸν φραγμὸν αὐτῆς. 446
Ψαλ. 80. ἐδ. 3. Σαλπίσατε ἐν νεομηνίᾳ. 1226
5. Γλῶσσαν ἣν οὐκ ἔγνω. 173
13. Ἰσραὴλ ταῖς ὁδοῖς μου εἰ ἐπορεύθη. 823
14. Ἐν τῷ μηδενὶ ἂν τοὺς ἐχθροὺς. αὐτ.
Ψαλ. 81. ἐδ. 1-7. Ὁ Θεὸς ἔστη ἐν συναγωγῇ. 128, καὶ 806
5. Οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ συνῆκαν.
6. Ἐγὼ εἶπα Θεοί ἐστε. 806
Ψαλ. 82. ἐδ. 18. Ὅτι ὄνομά σοι Κύριος. 578
Ψαλ. 83. ἐδ. 4. Μακάριοι οἱ κατοικοῦντες. 186
10. Ἐξελεξάμην παραῤῥιπτεῖσθαι. 190
Ψαλ. 84. ἐδ. 8. Ἀκούσομαι τί λαλήσει. 921
12. Αὐτὸς δώσει χρηστότητα. 1543
Ψαλ. 87. ἐδ. 5. Ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος. 1187
Ψαλ. 88. ἐδ. 7. Μέγας καὶ φοβερός. 1227
13. Ὑψωθήτω ἡ δεξιά σου. 1644
19. Τότε ἐλάλησας. 782
30-33. Ἐὰν ἐγκαταλείπωσιν. 608
32. Ἐπισκέψομαι ἐν ῥάβδῳ. 776
33. Τὸ δὲ ἔλεός μου. αὐτ.
34. Οὐ μὴ βεβηλώσω. 1377
36. Τὸ σπέρμα αὐτοῦ. 1663
37. Καὶ ὡς ἡ σελήνη. αὐτ.
Ψαλ. 89. ἐδ. 4. Ὅτι χίλια ἔτη. 74
8. Ὁ αἰὼν ἡμῶν. 130, καὶ 788
10. Αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν ἡμῶν. 821
17. Ἡ λαμπρότης Κυρίου. 862
Ψαλ. 90. ἐδ. 1. Ὁ κατοικῶν ἐν βοηθείᾳ. 822
4. Ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτοῦ. 50
7. Πεσεῖται ἐκ τοῦ κλίτους σου. 822
11. Ὅτι τοῖς Ἀγγέλοις αὐτοῦ. 391
Ψαλ. 91. ἐδ. 12. Δίκαιος ὡς φοῖνιξ. 726
Ψαλ. 92. ἐδ. 1. Δυνάμιν καὶ περιεζώσατο. 680
Ψαλ. 93. ἐδ. 1. Θεὸς ἐκδικήσεων. 1398
9. Ὁ φυτεύσας τὸ οὖς. 60
Ψαλ. 94. ἐδ. 4. Ὅτι ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. 42, καὶ 157
7. Ὑμεῖς δὲ λαὸς νομῆς αὐτοῦ. 378
11. Εἰ εἰσελεύσονται. 1360
Ψαλ. 96. ἐδ. 4. Ἔφανεν αἱ ἀστραπαὶ σου. 761
Ψαλ. 98. ἐδ. 1. Ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβίμ. 106
Ψαλ. 101. ἐδ. 18. Λαὸς ὁ κτιζόμενος. 511, 613, καὶ 1626
23. Τὴν ὀλιγότητα τῶν ἡμερῶν μου. 821
24. Μὴ ἀναγάγῃς με. 822
Ψαλ. 102. ἐδ. 14. Ὅτι αὐτὸς ἔγνω. 1040, καὶ 1154
15. Ἄνθρωπος ὡσεὶ χόρτος. 575
Ψαλ. 103. ἐδ. 4. Ὁποιῶν τοὺς Ἀγγέλους. 2
14. Καὶ χλόην. 28, καὶ 148
15. Τοῦ ἱλαρυναι. 955, καὶ 1632
20-24. Ἔθου σκότος. 13, 14, 19, καὶ 38
32. Ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν. 49

Ψαλ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΡΗΣΕΩΝ.

35. Ἐκλίποιεν ἁμαρτωλοί. 1318
Ψαλ. 104. ἐδ. 15. Μὴ ἅπτεσθε. 445
16. Καὶ ἐκάλεσε λιμόν. 466
17. Ἀπέστειλεν ἔμπροσθεν αὐτῶν. αὐτ.
23. Καὶ εἰσῆλθεν Ἰσραήλ. 165
Ψαλ. 105. ἐδ. 3. Μακάριοι οἱ φυλάσσοντες κρίσιν. 871
9. Καὶ ὡδήγησεν αὐτὺς ἐν ἀβύσσῳ. 711
24. Ἐξουδένωσαν γῆν. 1360
28. Καὶ ἐτελέσθησαν. 1340, καὶ 1349
29. Καὶ παρώξυναν αὐτόν. 1349
30. Ἔστη Φινεές. 334, καὶ 565
32. Καὶ παρώργισαν αὐτόν. 1300, καὶ 1301
33. Ὅτι παρεπίκραναν. αὐτ.
31. Καὶ ἐμίγησαν τοῖς ἔθνεσι. 128
37. Ἔθυσαν τὺς υἱὺς αὐτῶν. 275
38. Καὶ ἐξέχεαν αἷμα. αὐτ.
40. Ἐβδελύξατο. 1084
Ψαλ. 106. ἐδ. 34. Ἀπὸ κακίας τῶν κατοικούντων. 1607
Ψαλ. 108. ἐδ. 13. Ἐξαλειφθείη ἐκ γῆς. 1360
18. Ἐνεδύσατο κατάραν. 915
Ψαλ. 109. ἐδ. 1. Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου. 251, 515, καὶ 539
4. Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα. 199
Ψαλ. 112. ἐδ. 9. Ὁ κατοικίζων στεῖραν. 370
Ψαλ. 113. ἐδ. 5. Ὀφθαλμὺς ἔχουσι. 336
15. Εὐλογημένοι ὑμεῖς. 528
Ψαλ. 113. ἐδ. 16. Ὁ οὐρανὸς τῷ οὐρανῷ. 8, 21, 855, καὶ 1269
17. Οὐχ οἱ νεκροὶ αἰνέσουσι. 1009
Ψαλ. 115. ἐδ. 13. Ποτήριον σωτηρίου. 993
Ψαλ. 117. ἐδ. 15. Δεξιὰ Κυρίου ἐποίησε δύναμιν. 593
16. Δεξιὰ Κυρίου ὕψωσέ με. αὐτ. καὶ 1644
18. Παιδεύων ἐπαίδευσέ με ὁ Κύριος. 1350
22. Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν. 351, καὶ 414
24. Αὕτη ἡ ἡμέρα. 760
27. Θεὸς Κύριος. 834, καὶ 852
Ψαλ. 118. ἐδ. 11. Ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἔκρυψα. 826, καὶ 839
18. Ἀποκάλυψον τὺς ὀφθαλμύς μου. 954
32. Ὁδὸν ἐντολῶν σου ἔδραμον. 367
57. Μερὶς μου εἶ Κύριε. 1629
73. Αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με. 41
85. Διηγήσαντό μοι παράνομοι. 1549
97. Ὡς ἠγάπησα τὸν νόμον σου. 1015
105. Λύχνος τοῖς ποσί μου ὁ νόμος σου. 644
135. Ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου. 1628
Ψαλ. 119. ἐδ. 5. Οἴμοι ὅτι ἡ παροικία μου. 1614
Ψαλ. 120. ἐδ. 8. Κύριος φυλάξει τὴν εἴσοδόν σου. 1592
Ψαλ. 122. ἐδ. 2. Ὡς ὀφθαλμοὶ δούλων. 921
Ψαλ. 126. ἐδ. 3. Ἰδοὺ ἡ κληρονομία Κυρίου. 529
Ψαλ. 127. ἐδ. 2. Τὺς πόνους τῶν καρπῶν σου. 1518
Ψαλ. 131. ἐδ. 8. Ἀνάστηθι Κύριε. 1663
13. Ἐξελέξατο Κύριος τὴν Σιών. 1663
16. Τὺς ἱερεῖς αὐτῆς. 880
17. Ἐκεῖ ἐξανατελῶ. 1663
Ψαλ. 132. ἐδ. 3. Ὅτι ἐκεῖ ἀνετείλατο Κύριος. 1622
Ψαλ. 134. ἐδ. 6. Πάντα ὅσα ἠθέλησεν. 18
15. Οἱ Θεοὶ τῶν ἐθνῶν. 1473
19. Οἶκος Ἰσραήλ. 4, καὶ 558
Ψαλ. 135. ἐδ. 1. Εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. 924
6. Τῷ στερεώσαντι τὴν γῆν. 19
8. Τὸν ἥλιον εἰς ἐξουσίαν. 49
13. Τῷ καταδιελόντι. 711, καὶ 712
Ψαλ. 136. ἐδ. 9. Τὰ νήπιά σου. 691
Ψαλ. 138. ἐδ. 7. Πῦ πορεύθω; 42
13. Ἀντελάβου μου ἐκ γαστρός. 362
23. Δοκίμασόν με Κύριε. 1459
Ψαλ. 139. ἐδ. 3. Ὑὸς ἀσπίδων. 173
Ψαλ. 140. ἐδ. 2. Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου. 1279
Ψαλ. 142. ἐδ. 2. Μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν. 1187
7. Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου. 1635
Ψαλ. 144. ἐδ. 19. Θέλημα τῶν φοβουμένων. 1363
Ψαλ. 145. ἐδ. 5. Μακάριος οὗ ὁ Θεὸς Ἰακώβ. 11
6. Τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανόν. αὐτ.
Ψαλ. 147. ἐδ. 9. Οὐκ ἐποίησεν οὕτω. 1443, καὶ 1653
18. Πνεύσει τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. 16, καὶ 17
Ψαλ. 148. ἐδ. 2. Αἰνεῖτε αὐτὸν πάντες οἱ Ἄγγελοι. 2
4. Οἱ οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν. 21, καὶ 24
5. Αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν. 2, καὶ 57
Ψαλ. 148. ἐδ. 12. Νεανίσκοι καὶ παρθένοι. 655

ΠΑΡΟΙΜΙΩΝ.

Κεφ. 3. ἐδ. 9. Τίμα τὸν Κύριον. 966
11. Παιδείας Κυρίου μὴ ὀλιγώρει. 216
12. Ὃν γὰρ ἀγαπᾷ. 216, 608, καὶ 776
Κεφ. 4. ἐδ. 18. Ὁμοίως φωτὶ λάμπουσι. 242
Κεφ. 5. ἐδ. 2. Μὴ πρόσεχε φαύλῃ γυναικί. 967
3. Μέλι γὰρ ἀποσάζει. αὐτ.
Κεφ. 8. ἐδ. 18. Πλοῦτος καὶ δόξα ἐμοὶ ὑπάρχει. 536
22. Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ. 7
Κεφ. 9. ἐδ. 2. Ἐκέρασεν εἰς κρατῆρα. 927
5. Ἔλθετε φάγετε τὸν ἐμὸν ἄρτον. 796
9. Δίδου σοφῷ ἀφορμήν. 1224
Κεφ. 10. ἐδ. 14. Σοφοὶ κρύψουσι. 1019, καὶ 1562
31. Στόμα δικαίου. 903
Κεφ. 11. ἐδ. 29. Δουλεύσει γὰρ ἄφρων φρονίμῳ. 312
31. Εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται. 1302
Κεφ. 12. ἐδ. 5. Λογισμοὶ δικαίων. 963
10. Δίκαιος οἰκτείρει. 1532
Κεφ. 13. ἐδ. 9. Φῶς δικαίοις διαπαντός. 15
10. Οἱ δὲ ἑαυτῶν ἐπιγνώμονες σοφοί. 1482
Κεφ. 14. ἐδ. 5. Μάρτυς πιστὸς ὁ ψεύδεται. 1528
Κεφ. 15. ἐδ. 1. Ἀπόκρισις ὑποπίπτουσα. 392, καὶ 395
13. Καρδίας εὐφραινομένης. 94, καὶ 96
Κεφ. 16. ἐδ. 31. Στέφανος καυχήσεως γῆρας. 210
Κεφ. 18. ἐδ. 22. Ὁ κατέχων μοιχαλίδα. 1569
Κεφ. 19. ἐδ. 9. Μάρτυς ψευδὴς ἐκ ἀτιμώρητος. 1528
Κεφ. 20. ἐδ. 6. Ἄνθρα πιστὸν, ἔργον εὑρεῖν. 248
29. Δόξα πρεσβυτέρων πολιά. 1093
Κεφ. 21. ἐδ. 28. Οἱ δὲ ψευδεῖς ἀπολοῦνται. 1528
Κεφ. 24. ἐδ. 13. Φάγε μέλι υἱέ. 967
16. Ἑπτάκις πεσεῖται ὁ δίκαιος. 1617
37. Οἱ δυνάσται οἶνον μὴ πινέτωσαν. 1194
Κεφ. 25. ἐδ. 10. Χάρις καὶ φιλία. 923
16. Μέλι εὑρὼν φάγε τὸ ἱκανόν. 1633
Κεφ. 26. ἐδ. 2. Ἀρὰ ματαία. 1322
27. Ἑπτὰ πονηρίαι. 1617
Κεφ. 27. ἐδ. 7. Ψυχὴ ἐμπεπλησμένη. 1633
Κεφ. 30. ἐδ. 6. Μὴ προσθῇς τοῖς λόγοις τοῦ Θεοῦ. 1437

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΟΥ.

Κεφ. 1. ἐδ. 5. Ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, καὶ δύει ὁ ἥλιος. 33
Κεφ. 3. ἐδ. 5. Καιρὸς βαλεῖν λίθους. 388
Κεφ. 5. ἐδ. 4. Ἀγαθὸν τὸ μὴ εὔξασθαι. 1159
Κεφ. 7. ἐδ. 3. Ἀγαθὸν πορευθῆναι εἰς οἶκον πένθους. 1104
16. Ἔστι δίκαιος ἀπολλύμενος. 808, καὶ 1477
17. Μὴ γίνου δίκαιος πολύ. 1508
Κεφ. 12. ἐδ. 5. Λογισμοὶ δικαίων κρίματα. 963

ΑΙΣΜΑΤΟΣ.

Κεφ. 1. ἐδ. 8. Ἐὰν μὴ ἐπιγνῷς σεαυτήν. 1482
15. Οἱ ὀφθαλμοί σου περιστεραί. 359
Κεφ. 2. ἐδ. 12. Φωνὴ τρυγόνος. 962
14. Δεῖξόν μοι τὴν ὄψιν σου. 359
16. Ἀδελφιδός μοι ἐμοί. 511
Κεφ. 5. ἐδ. 13. Φύσσαι μυρεψικά. 902
14. Κοιλία αὐτοῦ πύξινον. 829
Κεφ. 7. ἐδ. 8. Ἀναβήσομαι ἐπὶ τῷ φοίνικι. 726

ΗΣΑΙΟΥ.

Κεφ. 1. ἐδ. 2. Υἱὺς ἐγεννησα. 129, 515, καὶ 1614
3. Ἔγνω βοῦς τὸν κτησάμενον. 1625
12. Τὶς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα; 1195
15. Ὅταν τὰς χεῖρας ἐκτείνητε. 1635

Κεφ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΡΗΣΕΩΝ.

Κεφ. 1. ἐδ. 16. Λέσαθε. 272, 597, καὶ 1561
20. Τὸ σόμα Κυρίε. 42, καὶ 49
21. Πῶς ἐγένετο πόρνη πόλις. 365, ᾗ 1102
22. Τὸ ἀργύριον ὑμῶν ἀδόκιμον. 290, ᾗ 674
Κεφ. 5. ἐδ. 1. Ἀμπελὼν ἐγενήθη. 523
2. Φραγμὸν περιέβαλε. 819
5. Νῦν δὲ ἀναγγελῶ. αὐτ.
6. Τὰς νεφέλας ἐντελοῦμαι. 1477, 1608, ᾗ 1622
7. Ὁ γὰρ ἀμπελὼν Κυρίε. 523, καὶ 1088
Κεφ. 6. ἐδ. 9. Ἀκοῇ ἀκούσετε. 1604
Κεφ. 7. ἐδ. 13. Ἀκούσατε δὴ οἶκος Δαβίδ. 558
Κεφ. 8. ἐδ. 3. Ὀξέως. 582, καὶ 669
13. Κύριον αὐτὸν ἁγιάσατε. 390
18. Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία. 503, καὶ 1427
20. Νόμον εἰς βοήθειαν. 597
Κεφ. 9. ἐδ. 1. Γῆ Ζαβελών. 1587, καὶ 1667
2. Τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ. 1293, καὶ 1296
6. Ὅτι παιδίον ἐγεννήθη. 44, 281, 505, 578, 709, καὶ 1640
18. Ὡς ἄγρωσις. 1623
Κεφ. 10. ἐδ. 14. Τιὼ οἰκουμένῳ ὅλῳ. 1522
22. Τὸ κατάλειμμα σωθήσεται. 1360
Κεφ. 11. ἐδ. 1. Ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί. 517, 591, καὶ 856
2. Ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτόν. 845, 856, καὶ 1640
5. Καὶ ἔσται δικαιοσύνη ἐζωσμένος. 679
8. Παιδίον νήπιον. 981
Κεφ. 12. ἐδ. 3. Ἀντλήσατε ὕδωρ. 295, καὶ 726
Κεφ. 13. ἐδ. 3-5. Ἐγὼ ἄγω αὐτούς. 58, 131, 133, 1548, καὶ 1626
4. Κύριος Σαββαώθ. 20
5. Ἔρχεσθαι ἐκ γῆς. αὐτ.
Κεφ. 26. ἐδ. 16. Κύριε ἐν θλίψει ἐμνήσθημέν σε. 723
18. Διὰ τὸν φόβον σε Κύριε. 442, 794, 1532, καὶ 1591
Κεφ. 27. ἐδ. 1. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. 80, καὶ 1645
Κεφ. 28. ἐδ. 16. Λίθος ἐκλεκτός. 347, 388, καὶ 748
Κεφ. 30. ἐδ. 2. Οἱ καταβαίνοντες εἰς Αἴγυπτον. 1602
15. Ἀποστραφεὶς σανάξεις. 94
22. Καὶ ἐξαρεῖς τὰ εἴδωλα. 386
Κεφ. 32. ἐδ. 20. Μακάριοι οἱ σπείροντες. 1549
Κεφ. 33. ἐδ. 2. Ἐλέησον ἡμᾶς Κύριε. 924
Κεφ. 34. ἐδ. 5. Ἐμεθύσθη ἡ μάχαιρα. 1644
Κεφ. 35. ἐδ. 1. Εὐφράνθητι ἔρημος. 579, καὶ 1535
8. Ἔσαι ἐκεῖ ὁδὸς καθαρά. 1518
9. Καὶ ἐ μὴ εὑρεθῇ ἐκεῖ λέων. αὐτ.
10. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν. 464
Κεφ. 37. ἐδ. 10. Μήσε ἀπατάτω ὁ Θεός σε. 368
Κεφ. 39. ἐδ. 7. Λήψονται ἀπὸ σοῦ. 446
Κεφ. 40. ἐδ. 15. Ὡς χνοῦς ἐλογίσθησαν. 1441
22. Ὁ στήσας τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ καμάραν. 5, 20, καὶ 22
26. Ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμούς. 1623
Κεφ. 41. ἐδ. 18. Καὶ ἀνοίξω ἐπὶ τῶν ὀρέων πηγάς. 41
23. Ἀναγγείλατε ὑμῖν. 84, καὶ 88
Κεφ. 42. ἐδ. 2. Οὐδὲ ἀκουσθήσεται. 524
3. Κάλαμον σωτετριμμένον. αὐτ.
5. Κύριος ὁ ποιήσας τὸν οὐρανόν. 19, ᾗ 62
7. Τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ. 1165
Κεφ. 43. ἐδ. 10. Γίνεσθέ μοι μάρτυρες. 149
19. Ἰδοὺ ἐγὼ ποιῶ καινά. 41
25. Ἐγώ εἰμι ὁ ἐξαλείφων. 1493
26. Λέγε σὺ τὰς ἁμαρτίας σε. 118, ᾗ 982
Κεφ. 45. ἐδ. 1. Τῷ χρισῷ με τῷ Κύρῳ. 446
7. Ὁ ποιήσας φῶς. 14
Κεφ. 47. ἐδ. 13. Στήτωσαν, καὶ σωσάτωσάν σε. 31
Κεφ. 48. ἐδ. 4. Γινώσκω ὅτι σκληρὸς εἶ. 313
14. Σπέρμα Χαλδαίων. 691
Κεφ. 49. ἐδ. 9. Ἐξέλθετε. 1410, καὶ 1666
12. Ἰδοὺ πόρρωθεν ἔρχονται. 370
18. Ἆρον κύκλῳ τοὺς ὀφθαλμούς σε. 370
Κεφ. 50. ἐδ. 1. Ποῖον τὸ βιβλίον τῆς ἀποστασίε. 769, ᾗ 1140
2. Ἦλθον καὶ ἐκ ἰῶ ἄνθρωπος. 1524
11. Πορεύεσθε τῷ φωτὶ τῆς πυρὸς ὑμῶν. 14
Κεφ. 51. ἐδ. 2. Βλέψατε εἰς Ἀβραάμ. 1162
6. Ὁ στερεώσας τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ καπνόν. 5
Κεφ. 53. ἐδ. 2. Οὐδὲ γὰρ εἶχον εἶδος. 168
4. Οὗτος τὰς ἁμαρτίας. 595, 974, 1068, καὶ 1187
5. Ἐτραυματίθη. 1068, 1214, καὶ 1533
7. Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγώ. 280, ᾗ 281
9. Ὃς ἁμαρτίαν ἐκ ἐποίησεν. 784, 837, καὶ 1316
12. Ἁμαρτίας πολλῶν. 1068, καὶ 1311
Κεφ. 54. ἐδ. 1. Εὐφράνθητι στεῖρα. 370, 383, καὶ 733
2. Πλάτιων τὸν τόπον. 863
3. Ἔτι εἰς τὰ δεξιά. αὐτ.
8. Ἐλαίῳ αἰωνίῳ ἐλεήσω σε. 924
Κεφ. 57. ἐδ. 16. Πνεῦμα γὰρ παρ' ἐμοῦ ἐξελεύσεται. 62
Κεφ. 58. ἐδ. 9. Ἔτι σοῦ λαλοῦντος. 296
Κεφ. 59. ἐδ. 2. Τὰ ἁμαρτήματα ὑμῶν. 878
Κεφ. 61. ἐδ. 2. Ἐνιαυτὸν Κυρίε δεκτόν. 1476
10. Ἀγαλλιάσθω ἡ ψυχή μου. 866, 880, καὶ 1538
Κεφ. 62. ἐδ. 5. Καὶ ἔσαι ὃν τρόπον. 306
Κεφ. 63. ἐδ. 9. Οὐ πρέσβυς ἐκ Ἄγγελος. 584, καὶ 783
Κεφ. 64. ἐδ. 6. Πᾶσα ἡ δικαιοσύη. 595
8. Ὅτι ἡμεῖς πηλός. 41
Κεφ. 65. ἐδ. 16. Ἐπιληθήσονται τιὼ θλίψιν αὐτῶν. 464
Κεφ. 66. ἐδ. 24. Ἔσονται εἰς ὅρασιν. 1240, καὶ 1350

ΙΕΡΕΜΙΟΥ.

Κεφ. 1. ἐδ. 11. Τί σὺ ὁρᾷς Ἱερεμία; 375
12. Ἰδοὺ ἐγὼ ἐγρήγορα. 375, καὶ 1280
14. Ἀπὸ προσώπε Βορρᾶ. 1165
17. Καὶ σὺ περίζωσαι. 679
Κεφ. 2. ἐδ. 12. Ἐξέση ὁ οὐρανός. 1614
13. Ἐμὲ ἐγκατέλειπον. 68, 294, καὶ 799
18. Τί σοι καὶ τῇ ὁδῷ Αἰγύπτε; 71, ᾗ 1602
21. Ἐγὼ δὲ ἐφύτευσα ἄμπελον. 523, ᾗ 1641
27. Λέγοντες τῷ ξύλῳ. 1641
30. Μάτιν ἐπάταξα. 773
Κεφ. 3. ἐδ. 1. Ἐὰν ἐξαποστείλῃ ἀνήρ. 769, 1102, ᾗ 1567
20. Καθὼς ἀθετεῖ γυνή. 769
Κεφ. 4. ἐδ. 5. Ἀναγγείλατε ἐν τῷ Ἰούδᾳ. 679
6. Ἀναλαβόντες φύγετε. αὐτ.
22. Σοφοί εἰσι τοῦ κακοποιῆσαι. 79
Κεφ. 5. ἐδ. 1. Περιδράμετε ἐν ταῖς ὁδοῖς. 242
8. Ἵπποι θηλυμανεῖς. 680, καὶ 1016
14. Ἰδοὺ δέδωκα. 676
21. Ὀφθαλμοὶ γὰρ αὐτοῖς. 359
Κεφ. 7. ἐδ. 17. Οὐχ ὁρᾷς τί ἔτοι ποιοῦσι; 1639
Κεφ. 8. ἐδ. 16. Ἐκ Δὰν ἀκουσόμεθα. 533
Κεφ. 9. ἐδ. 4. Ἕκασος ἀπὸ τοῦ πλησίον αὐτοῦ. 1491
5. Ἕκασος κατὰ τοῦ φίλε αὐτοῦ. αὐτ.
25. Ἐπισκέψομαι ἐπὶ πάντας. 562
26. Ἐπ' Αἴγυπτον. 562, καὶ 1472
Κεφ. 11. ἐδ. 11. Ἰδοὺ ἐγὼ ἐπ' αὐτοὺς ἐπάγω κακά. 1642
12. Καὶ κεκράξονται πρός με. αὐτ.
15. Τί ἡ ἠγαπημένη; 645
Κεφ. 12. ἐδ. 3. Ἄγνισον αὐτούς. 1234
7. Ἐγκατέλειπον τὸν οἶκόν μου. 345
8. Ἐγενήθη ἡ κληρονομία μου. αὐτ.
Κεφ. 13. ἐδ. 25 Λύτη ἡ μερίς σου. 1287
Κεφ. 15. ἐδ. 9. Στεῖρα ἔτεκεν ἑπτά. 1617
18. Πίστις ἐκ ἴσχυσε. 1624
Κεφ. 18. ἐδ. 6. Ὅτι ἡμεῖς πηλός. 41
9. Πέρας λαλήσω. 824
Κεφ. 19. ἐδ. 13. Καὶ ἀνελάβετε τιὼ σκωλιώ. 917
Κεφ. 22. ἐδ. 17. Ἰδοὺ ἐκ εἰσὶν οἱ ὀφθαλμοί σου. 358
Κεφ. 23. ἐδ. 16. Οὐκ ἀπὸ στόματος Κυρίε. 1526
23. Θεὸς ἐγγίζων. 878, καὶ 1525
25. Ἤκουσα καὶ λαλοῦσι. 1525

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΡΗΣΕΩΝ.

Κεφ. 23. ἐδ. 28. Ὁ προφήτης ᾧ τὸ ἐνύπνιον. 1526
Κεφ. 31. ἐδ. 21. Θὲς καρδίαν σε εἰς τὰς ὁμὰς σε. 430
22. Ἔκλισε Κύριος καινόν. 1658
33. Διδὰς νόμες με εἰς τὸ διάνοιαν αὐτῶν. 372
Κεφ. 32. ἐδ. 18. Ἀποδιδὰς ἁμαρτίας πατέρων. 773, καὶ 924
27. Μὴ ἀπ' ἐμᾶ κρυβήσεταί τι. 1527
Κεφ. 50. ἐδ. 23. Καὶ συνετρίβη ἡ σφύρα. 1224
Κεφ. 51. ἐδ 51. Ἠχυθήμεν. 1639
52. Διὰ τᾶτο ἰδὰ ἡμέραι. αὐτ.

ΘΡΗΝΩΝ.

Κεφ. 3. ἐδ. 27. Ἀγαθὸν ἀνδρί. 1528
30. Δώσει τῷ παίοντι. αὐτ.
Κεφ. 4. ἐδ. 19. Κᾶφοι ἐγενοντο οἱ διώκοντες. 1599

ΙΕΖΕΚΙΗΛ.

Κεφ. 1. ἐδ. 10. Πρόσωπον λέοντος. 840
Κεφ. 3. ἐδ. 2. Κεφαλίδα βιβλίε. 336
20. Τῇ ἰδίᾳ ἁμαρτίᾳ ἀποθανεῖται. 931
Κεφ. 4. ἐδ. 6. Ἡμέραν εἰς ἐνιαυτόν. 1053
Κεφ. 9. ἐδ. 6. Ἐφ' ᾗ δὲ τὸ σημεῖόν ἐστι. 684
Κεφ. 11. ἐδ. 19. Καὶ ἐκπάσω τὸ καρδίαν. 604, καὶ 641
Κεφ. 16. ἐδ. 6. Εἶδόν σε πεφυρμένω. 954
20. Καὶ ἔλαβες τὰς ὑᾶς σε. 275
22. Τᾶτο παρὰ πᾶσαν τὸ πορνείαν σε. αὐτ.
42. Καὶ ἐξαρθήσεται ὁ ζῆλός με. 769
Κεφ. 18. ἐδ. 2-4. Οἱ πατέρες ἔφαγον. 770, 771, 773, 964, καὶ 1573
4. Ψυχὴ ἡ ἁμαρτάνσα. 664, 964, 982, 1104, καὶ 1573
7. Γυναικὶ ὰ ἀφέδρᾳ. 1058
Κεφ. 20. ἐδ. 25. Ἔδωκα αὐτοῖς προσάγματα ὰ καλά. 973
32. Λατρεύειν ξύλοις καὶ λίθοις. 840
37. Διάξω αὐτές. 591
Κεφ. 22. ἐδ. 30. Ἐζήτεν ἐξ αὐτῶν ἄνδρα. 242
31. Τὰς ὁδὰς αὐτῶν. 1258
Κεφ. 29. ἐδ. 13. Μετὰ μ' ἔτη. 1575
Κεφ. 33. ἐδ. 12. Δικαιοσυνὴ δικαίε. 1198
Κεφ. 34. ἐδ. 3. Ἰδὰ τὸ γάλα κατέβητε. 423
Κεφ. 47. ἐδ. 4. Ὕδως ἀφέσεως. 283

ΔΑΝΙΗΛ.

Κεφ. 2. ἐδ. 34. Ἐξ ὄρες ἄνευ χερῶν. 354, καὶ 1339
Κεφ. 2. ἐδ. 35. Τὸν χρυσὸν τὸν ἄργυρον. αὐτ.
44. Λεπτυνεῖ καὶ λικμήσει. 1345
Κεφ. 7. ἐδ. 10. Χίλιαι χιλιάδες. 3
13. Ἐθεώρεν ἐν ὁράματι τῆς νυκτός. 14
Κεφ. 10. ἐδ. 13. Ἄρχων Περσῶν. 3, καὶ 49
21. Μιχαὴλ ὁ ἄρχων ὑμῶν. 391, καὶ 1628

ΩΣΗΕ.

Κεφ. 2. ἐδ. 2. Αὐτὴ ὰ γυνή με. 1105
17. Ἐὰν ἐξάρῃς τὰ Βααλείμ. 1454
19. Καὶ μνησθήσομαί σε. 361
20. Καὶ μνησθήσομαί σε ἐμαυτῷ. αὐτ.
Κεφ. 3. ἐδ. 4. Ἡμέρας πολλὰς καθήσονται. 876
Κεφ. 4. ἐδ. 8. Ἁμαρτίας λαᾶ με. 966, 980, 1014, καὶ 1284
14. Οὐκ ἐπισκέψομαι τὰς θυγατέρας σε. 769, καὶ 776
Κεφ. 9. ἐδ. 5. Τὶ ποιήσετε ἐν ἡμέρᾳ πανηγύρεως; 1505
10. Ὡς σαφυλὶν ἐν ἐρήμῳ. 1629, καὶ 1630
Κεφ. 10. ἐδ. 11. Ἐφραὶμ δάμαλις. 1663
12. Φωτίσατε ἑαυτοῖς φῶς. 878
Κεφ. 11. ἐδ. 1. Ἐξ Αἰγύπτε ἐκάλεσα τὸν υἱόν με. 1342
Κεφ. 14. ἐδ. 3. Λάβετε μεθ' ἑαυτῶν λόγες. 389

ΙΩΗΛ.

Κεφ. 2. ἐδ. 9. Εἰσελεύσονται κλέπται. 688
Κεφ. 3. ἐδ. 3. Καὶ τὰ κοράσια ἐπώλεν. 1565

ΑΜΩΣ.

Κεφ. 1. ἐδ. 1. Λόγοι οἱ ἐγενόντο. 782
Κεφ. 2. ἐδ. 7. Καὶ υἱὸς καὶ πατὴρ αὐτᾶ. 442
Κεφ. 2. ἐδ. 9. Οὗ τὸ ὕψος ἰῶ ὡς κέδρε. 132
12. Ἐποτίζετε τὰς ἡγιασμένας οἶνον. 1159
Κεφ. 4. ἐδ. 13. Ὁ στερεῶν βροντιών. 21
Κεφ. 5. ἐδ. 1-2. Ὁ οἶκος τᾶ Ἰσραὴλ πέπτωκε. 1524
8. Ὁ ποιῶν πάντα καὶ μετασκευάζων. 26
25. Μὴ σφάγια καὶ θυσίας; 1082
26. Καὶ ἀνελάβετε. 917
Κεφ. 7. ἐδ. 3, καὶ 6. Μετανόησον Κύριε. 135
Κεφ. 8. ἐδ. 11. Οὐ λιμὸν ἄρτε. 1595
12. Περιδραμῶνται ζητῶντες. αὐτ.

ΑΒΔΙΟΥ.

Κεφ. 1. ἐδ. 1. Ὅρασις Ἀδιᾶ. 782

ΙΩΝΑ.

Κεφ. 1. ἐδ. 4. Καὶ ἐξήγειρε Κύριος πνεῦμα. 149
Κεφ. 3. ἐδ. 4. Ἔτι τρεῖς ἡμέραι. 509

ΜΙΧΑΙΟΥ.

Κεφ. 3. ἐδ. 5. Ἡγίασαν ἐπ' αὐτὸν πόλεμον. 1548
Κεφ. 5. ἐδ. 2. Ἐκ σᾶ μοι ἐξελεύσεται. 1669
Κεφ. 6. ἐδ. 3. Λαός με τὶ ἐποίησά σοι; 1332
8. Τὶ καλόν; 68

ΑΒΒΑΚΟΥΜ.

Κεφ. 1. ἐδ. 16. Καὶ τὰ βρώματα αὐτᾶ ἐκλεκτά. 717
Κεφ. 2. ἐδ. 1. Ἀποσκοπεύσω τὶ λαλήσει. 921
Κεφ. 3. ἐδ. 19. Ἐπὶ τὰς ἐχθρές με ἐπιβιβᾷ με. 1670

ΣΟΦΟΝΙΟΥ.

Κεφ. 1. ἐδ. 2. Ἐκλείψει ἐκλειπέτω. 531
7. Εὐλαβεῖσθε ἀπὸ προσώπε Κυρίε. 1548
Κεφ. 3. ἐδ 9. Ὑπὸ ζυγὸν ἕνα. 355

ΑΓΓΑΙΟΥ.

Κεφ. 2. ἐδ. 8. Ἐμόν ἐστι τὸ χρυσίον. 663
14. Ὅς ἂν ἅψηται, μιανθήσεται. 989

ΖΑΧΑΡΙΟΥ.

Κεφ. 1. ἐδ. 8. Ἑώρακα τὸ νύκλα. 14
Κεφ. 2. ἐδ. 5. Καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐτῇ. 1140
8. Ὁ ἁπτόμενος ὑμῶν. 1089
Κεφ. 4. ἐδ. 10. Ὅτι ἑπτὰ ὀφθαλμοὶ Κυρίε. 50
Κεφ. 5. ἐδ. 7. Εἶδον γυναῖκα μολίβδε τάλαντος. 604, καὶ 641
8. Ἐν τῷ στόματι. αὐτ.
Κεφ. 6. ἐδ. 12. Ἰδὰ ἀνὴρ ἀνατολὴ ὄνομα αὐτῷ. 1165, καὶ 1296
Κεφ. 9. ἐδ. 9. Μὴ φοβᾶ θύγατερ Σιών. 522
16. Λίθοι ἅγιοι κυλίονται ἐπὶ τῆς γῆς. 938
Κεφ. 11. ἐδ. 6. Διὰ τᾶτο ὰ φείσομαι. 1348
9. Οὐ ποιμανῶ ὑμᾶς. 359
12. Εἰ καλὸν ἐνώπιον ὑμῶν ἐστί. 1292
13. Καὶ εἶπε Κύριος πρός με. αὐτ.
Κεφ. 12. ἐδ. 1. Ὁ πλάσας πνεῦμα ἀνθρώπε. 10, καὶ 599

ΜΑΛΑΧΙΟΥ.

Κεφ. 1. ἐδ. 11. Ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα. 1481
Κεφ. 2. ἐδ. 15. Γυναῖκα νεότητός σε. 1032
10. Εἷς γὰρ ὑμᾶς ἔκλισε Θεός. 798
16. Ἐὰν δὲ μισήσας. 1032
Κεφ. 3. ἐδ. 2. Ὡς πῦρ χωνευτηρίε. 762
Κεφ. 4. ἐδ. 2. Ἀνατελεῖ ἥλιος. 1165, καὶ 1296

ΣΟΦΙΑΣ.

Κεφ. 1. ἐδ. 1. Ἀγαπήσατε δικαιοσύνην. 695
13. Οὐδὲ τέρπεται ἐπ' ἀπωλείᾳ. 700, καὶ 1528
Κεφ. 3. ἐδ. 3. Ἐν εἰρήνῃ. 1397
Κεφ. 4. ἐδ. 9. Πολιά ἐστι φρόνησις. 210, καὶ 1093
Κεφ. 6. ἐδ. 6. Δωατοὶ δωατῶς ἐταθήσονται. 1382, καὶ 1649
Κεφ. 7. ἐδ. 22. Πνεῦμα νοερόν. 733, καὶ 1461
Κεφ. 8. ἐδ. 4. Μύσις γάρ ἐστι. 1640

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΡΗΣΕΩΝ.

ΣΕΙΡΑΧ.

Κεφ. 3. ἐδ. 9. Εὐλογία πατρὸς στηρίζει οἴκους. 1448
21. Ἰσχυρότερά σου μὴ ἐρεύνα. 678
22. Οὐ γὰρ ἔστι σοι χρεία τῶν κρυπτῶν. αὐτ.
Κεφ. 7. ἐδ. 6. Μὴ ζήτει γενέσθαι κριτής. 600
28. Μνήσθητι ὅτι δι' αὐτὰ ἐγεννήθης. 1542
Κεφ. 9. ἐδ. 8. Μὴ καταμάνθανε κάλλος. 129
Κεφ. 12. ἐδ. 10. Μὴ πιστώσῃς τῷ ἐχθρῷ σου. 824
Κεφ. 13. ἐδ. 15. Πᾶν ζῶον ἀγαπᾷ τὸ ὅμοιον αὐτῷ. 1012
16. Καὶ τῷ ὁμοίῳ. αὐτ.

ΒΑΡΟΥΧ.

Κεφ. 4. ἐδ. 4. Μακάριοι ἐσμεν Ἰσραήλ. 1140

ΜΑΤΘΑΙΟΥ.

Κεφ. 1. ἐδ. 1. Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. 292
19. Ἀνὴρ δίκαιος ὤν. 1415
20. Μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριάμ. 1554
Κεφ. 2. ἐδ. 2. Ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεύς; 1669
15. Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. 1342
Κεφ. 3. ἐδ. 2. Μετανοεῖτε. 1091, 1125, καὶ 1127
9. Ὅτι ἐκ τῶν λίθων τούτων. 373, καὶ 377
11. Ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. 1385
17. Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός. 1655
Κεφ. 4. ἐδ. 4. Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ. 1464
6. Βάλε σεαυτὸν ἄνωθεν κάτω. 1454
11. Προσελθόντες οἱ Ἄγγελοι. 1647
15. Γῆ Ζαβουλών. 528, 537, καὶ 1667
16. Καὶ τοῖς καθημένοις ἐν σκότει. αὐτ.
Κεφ. 5. ἐδ. 4. Μακάριοι οἱ πενθοῦντες. 455
5. Μακάριοι οἱ πραεῖς. 337, 1258, καὶ 1668
7. Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες. 924
8. Μακάριοι οἱ καθαροί. 742, 925, 935, καὶ 1179
13. Ὑμεῖς ἐστὲ τὸ ἅλας. 252, 967, 1144, καὶ 1287
14. Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι. 1304
16. Λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν. 203, καὶ 1438
17. Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον. 335, καὶ 530
18. Ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία. 748
19. Ὃς ἂν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν. 1619, καὶ 1649
20. Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη. 136
21. Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη. 1523
22. Μὴ ὀργισθῆναι. 781, καὶ 1448
28. Ἐμοίχευσεν. 742
38. Ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ. 1528
39. Εἰς τὴν δεξιάν. 793
42. Παντὶ τῷ αἰτοῦντί σοι δίδου. 1499
43. Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου. 1529
44. Εὖ ποιεῖτε τοῖς ἐχθροῖς. 1545
45. Ἀνατέλλων τὸν ἥλιον. 924
48. Ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν. 50, καὶ 51
Κεφ. 6. ἐδ. 2. Ἐὰν ποιῇς ἐλεημοσύνην. 1508
11. Τὸν ἄρτον ἡμῶν. 728
19. Μὴ θησαυρίζετε. 1124
20. Θησαυρίζετε δὲ μᾶλλον. 1124, καὶ 1591
24. Οὐδεὶς δύναται. 69, 645, 1452, καὶ 1462
26. Τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. 1462
28. Τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ. αὐτ.
30. Εἰς κλίβανον βαλλόμενον. 1623
Κεφ. 7. ἐδ. 6. Μὴ δῶτε τὰ ἅγια. 81, καὶ 903
7. Αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε. 1363
11. Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροί. 592, καὶ 1311
12. Καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν. 1087
15. Πολλοὶ ἐλεύσονται. 1015
16. Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν. 815
23. Οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς. 817
Κεφ. 8. ἐδ. 3. Θέλω καθαρίσθητι. 1523
11. Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ. 1541
12. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμός. 763
22. Ἄφες τοὺς νεκρούς. 74, καὶ 1218
Κεφ. 8. ἐδ. 29. Τί ἡμῖν καὶ σοί. 721, καὶ 1326
Κεφ. 9. ἐδ. 2. Τέκνον, ἀφίενταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. 776
22. Θύγατερ ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. αὐτ.
Κεφ. 10. ἐδ. 5. Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε. 1523
6. Πορεύεσθε δὲ μᾶλλον. 1524
8. Δωρεὰν ἐλάβετε. 735
11. Εἰς ἣν δ' πόλιν εἰσέλθητε. 1531
16. Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς. 1632
23. Ὅταν δὲ διώκωσιν. 323, 324, καὶ 343
28. Καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα. 982
37. Ὁ φιλῶν πατέρα. 182, 1491, καὶ 1510
40. Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς. 1651
Κεφ. 11. ἐδ. 12. Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται. 395
28. Δεῦτε πρός με πάντες. 530
29. Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ. 962
30. Ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός. 673, 1472, καὶ 1611
Κεφ. 12. ἐδ. 6. Μεῖζον τοῦ ἱεροῦ ὧδε. 1109
24. Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. 567
28. Ἐν πνεύματι Θεοῦ. 643, καὶ 908
29. Εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ. 1385
39. Γενεὰ πονηρά. 597
40. Ὥσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς. αὐτ.
43. Τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα. 1608
48. Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου. 1661
50. Ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ. 1106
Κεφ. 13. ἐδ. 11. Ὑμῖν δέδοται. 762
16. Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί. 358
17. Πολλοὶ Προφῆται. 1672
23. Ὁ μὲν ἑκατόν. 1225
33. Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία. 1122
37. Ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα. 337
38. Ἀγρός ἐστιν ὁ κόσμος. αὐτ.
47. Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία. 378, καὶ 1016
49. Ἐξελεύσονται οἱ Ἄγγελοι. 1277, καὶ 1475
50. Καὶ ἐκβαλοῦσιν αὐτούς. αὐτ.
Κεφ. 15. ἐδ. 4. Ὁ κακολογῶν πατέρα. 1448
11. Οὐ τὰ εἰσπορευόμενα. 69, 742, καὶ 1032
14. Ἄφετε αὐτοὺς τυφλοί εἰσι. 358, καὶ 732
24. Οὐκ ἀπεστάλην. 505, 563, καὶ 1523
26. Οὐ καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον. 1565
Κεφ. 16. ἐδ. 6. Προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης. 674, καὶ 816
26. Τί γὰρ ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος. 248
Κεφ. 17. ἐδ. 1. Παραλαβὼν ὁ Ἰησοῦς. 930
2. Μετεμορφώθη. αὐτ.
17. Ὦ γενεὰ ἄπιστος. 1635
24. Τὰ δίδραχμα. 1176
26. Ἄρα γε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί. 1290
Κεφ. 18. ἐδ. 3. Ἐὰν γὰρ μὴ στραφῆτε. 1257
8. Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου. 1491
10. Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε. 3, 42, 1627, καὶ 1628
Κεφ. 19. ἐδ. 4. Ἄρρεν καὶ θῆλυ. 1567
5. Ἔσονται οἱ δύω εἰς σάρκα μίαν. 77
11. Οὐ πάντες χωροῦσι. 1155
Κεφ. 20. ἐδ. 1-7. Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία. 667, καὶ 701
2. Ἀνὰ δηνάριον. 1541
16. Πολλοί εἰσι κλητοί. 645, καὶ 825
18. Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν. 445
22. Δυνάσθε πιεῖν; 527
Κεφ. 21. ἐδ. 7. Καὶ ἐπιθέντες τῇ ὄνῳ τὰ ἱμάτια. 1324
31. Τὸ θέλημα τοῦ πατρός. 538, καὶ 745
35. Ὃν μὲν ἔδειραν. 1648
38. Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος. 367
43. Ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία. 1255, 1256, καὶ 1524
Κεφ. 22. ἐδ. 4. Ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου. 317
13. Ἐμβάλετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος. 14
16. Διδάσκαλε οἴδαμεν. 367
17. Ἔξεστι δοῦναι κῆνσον. αὐτ.
30. Οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται. 97

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΡΗΣΕΩΝ.

Κεφ. 22. ἐδ. 31. Οὐκ ἀνέγνωτε. 548
32. Ἐγὼ ὁ Θεὸς Ἀβραάμ. αὐτ.
Κεφ. 23. ἐδ. 2. Ἐπὶ τῆς Μωσέως καθέδρας. 1512
3. Πάντα ὅσα λέγουσιν ὑμῖν. αὐτ.
5. Ἐμεγάλυνον οἱ Φαρισαῖοι. 1477
8. Εἷς γὰρ ὑμῶν ὁ καθηγητής. 1514
32-36. Καὶ ὑμεῖς ἐπληρώσατε. 774, καὶ 1647
33. Γεννήματα ἐχιδνῶν. 1016
36. Ἥξει ταῦτα πάντα. 774
37. Ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις. 1030, καὶ 1621
Κεφ. 24. ἐδ. 14. Καὶ κηρυχθήσεται. 761
17. Ὁ ἐπὶ τῷ δώματος. 1342
28. Ὅπου γὰρ ἂν ᾖ τὸ πτῶμα. 1016
31. Ἀπ' ἄκρων οὐρανῶ. 20, καὶ 22
41. Δύω ἔσονται ἀλήθουσαι. 1570
Κεφ. 25. ἐδ. 12. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν. 116
33. Καὶ σήσει τὰ μὲν πρόβατα. 1066
34. Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι. 64, καὶ 534
40. Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε. 45
45. Καὶ ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε. αὐτ.
Κεφ. 26. ἐδ. 39. Πάτερ εἰ δυνατόν. 527
46. Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν. 382
Κεφ. 27. ἐδ. 25. Τὸ αἷμα αὐτοῦ. 513, 1524, καὶ 1535
Κεφ. 28. ἐδ. 19. Πορευθέντες μαθητεύσατε. 523, καὶ 1524
20. Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν. 350, καὶ 876

ΜΑΡΚΟΥ.

Κεφ. 1. ἐδ. 22. Καὶ ἐξεπλήττοντο πάντες. 1523
24. Σὺ τὶς εἶ ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ; 1326
Κεφ. 2. ἐδ. 5. Ἀφίενταί σοι αἱ ἁμαρτίαι. 931
Κεφ. 4. ἐδ. 39. Σιώπα, πεφίμωσο. 1523
Κεφ. 7. ἐδ. 11. Κορβάν. 1378
Κεφ. 10. ἐδ. 9. Ὁ δὲ Θεὸς συνέζευξεν. 766, 1414, καὶ 1557
Κεφ. 11. ἐδ. 2. Κατέναντι κώμης. 522, καὶ 523

ΛΟΥΚΑ.

Κεφ. 1. ἐδ. 28. Χαῖρε κεχαριτωμένη. 94
35. Πνεῦμα ἅγιον. 929
71. Σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν. 1658
80. Ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως. 1125
Κεφ. 2. ἐδ. 4. Ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαβίδ. 1415
14. Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ. 1647
34. Ἰδοὺ οὗτος κεῖται. 532, καὶ 606
Κεφ. 3. ἐδ. 38. Τοῦ Σήθ, τοῦ Ἀδάμ. 117
Κεφ. 4. ἐδ. 25. Ἐκλείσθη ὁ οὐρανός. 146
Κεφ. 6. ἐδ. 21. Μακάριοι οἱ κλαίοντες. 265
25. Οὐαὶ τοῖς ἐμπεπλησμένοις. 455
30. Παντὶ τῷ αἰτοῦντί σοι δίδου. 1566
36. Γίνεσθε οἰκτίρμονες. 44, 50, καὶ 1490
Κεφ. 7. ἐδ. 14. Σοὶ λέγω ἐγέρθητι. 1523
Κεφ. 8. ἐδ. 10. Ἵνα βλέποντες μὴ ἴδωσι. 599
20. Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου. 1662
22. Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου. αὐτ.
31. Παρεκάλουν αὐτόν. 566
Κεφ. 10. ἐδ. 1. Ἀνέδειξε καὶ ἑτέρους ο'. 764
18. Ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν. 79
19. Ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν ἐξουσίαν. 79, 80, καὶ 93
42. Τιὼ καλιὼ μερίδα ἐξελέξατο. 1141
Κεφ. 11 ἐδ. 1. Ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτόν. 926
20. Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν δακτύλῳ Θεοῦ. 643, καὶ 908
31. Βασίλισσα Αἰθιόπων. 1241
41. Ἰδοὺ πάντα καθαρά. 1571
51. Ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ. 1524
Κεφ. 12. ἐδ. 7. Καὶ αἱ τρίχες ἠριθμῶνται. 117
33. Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα. 1571
48. Ὧ πολὺ παρέθεντο. 801, 1382, καὶ 1649
49. Πῦρ ἦλθον βαλεῖν. 763, 1277, καὶ 1442
Κεφ. 13. ἐδ. 23. Ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; 1457
24. Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν. αὐτ.
25. Οὐκ οἶδα ὑμᾶς. 147
Κεφ. 14. ἐδ. 11. Ὁ ταπεινῶν ἑαυτόν. 240
Κεφ. 14. ἐδ. 18. Ἀγρὸν ἠγόρασα. 317, καὶ 1531
20. Γυναῖκα ἔγημα. αὐτ.
Κεφ. 15. ἐδ. 7. Χαρὰ ἐν οὐρανῷ γίνεται. 1646
24. Ὁ υἱός μου οὗτος νεκρὸς ἦν. 74
Κεφ. 16. ἐδ. 9. Κτησώμεθα αὐτοῖς φίλους. 663, καὶ 1155
14. Ἤκουον δὲ ταῦτα οἱ Γραμματεῖς. 367
26. Χάσμα μέγα. 210
29. Ἔχουσι Μωσέα καὶ τοὺς Προφήτας. 1650
Κεφ. 17. ἐδ. 21. Ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. 878, καὶ 1612
Κεφ. 18. ἐδ. 14. Ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. 287
Κεφ. 19. ἐδ. 17. Ἴσθι ἐπάνω δέκα πόλεων. 1541
19. Ἐπάνω πέντε πόλεων. αὐτ.
Κεφ. 20. ἐδ. 9. Ἄνθρωπός τις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα. 523
Κεφ. 21. ἐδ. 34. Προσέχετε μήποτε βαρωθῶσιν. 1011
Κεφ. 23. ἐδ. 18. Αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς. 1524, 1533, καὶ 1620
34. Πάτερ ἄφες αὐτοῖς. 1255, καὶ 1279
43. Ἀμὴν λέγω σοι. 593
Κεφ. 24. ἐδ. 5. Τὶ ζητεῖτε τὸν ζῶντα; 1647
32. Ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη. 676

ΙΩΑΝΝΟΥ.

Κεφ. 1. ἐδ. 1. Ἐν ἀρχῇ ἦν. 7, 422, καὶ 927
5. Τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ. 1332
13. Ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν. 1626
14. Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. 895
16. Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ. 307, 542, καὶ 923
18. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε. 914
21. Οὐκ εἰμί. 1521, καὶ 1522
29. Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ. 359, 1066, καὶ 1187
51. Ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα. 348
Κεφ. 2. ἐδ. 19. Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον. 351, καὶ 517
Κεφ. 3. ἐδ. 5. Ἐὰν μή τις γεννηθῇ. 1294, καὶ 1296
14. Ὥσπερ Μωϋσῆς ὕψωσε. 594, 1067, 1310, καὶ 1311
15. Ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων. 1067, καὶ 1310
16. Οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον. 276, καὶ 284
20. Πᾶς ὁ τὰ φαῦλα πράσσων. 693, καὶ 1021
29. Ὁ ἔχων τὴν νύμφην. 361
30. Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν. αὐτ.
34. Ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεός. 382
36. Ὁ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ. 1220
Κεφ. 4. ἐδ. 22. Ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων. 1652
23. Οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταί. 1483
24. Πνεῦμα ὁ Θεός. 42, 231, καὶ 588
32. Ἐγὼ βρῶσιν ἔχω. 333
34. Ἐμὸν βρῶμά ἐστιν. 1131, καὶ 1343
35. Ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμούς. 814, 815, καὶ 1119
36. Καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει. αὐτ.
Κεφ. 5. ἐδ. 22. Οὐδὲ γὰρ ὁ πατήρ. 232, 240, καὶ 1644
23. Ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱόν. 1644
27. Καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ. αὐτ.
37. Οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε. 783
38. Καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ. 783
46. Εἰ ἐπιστεύετε Μωσῇ. 685, 1462, καὶ 1652
Κεφ. 6. ἐδ. 5. Πόθεν ἀγοράσομεν; 1236
14. Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης. 1521
35. Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος. 536
50. Ὁ ἄρτος ὁ ἐξ οὐρανοῦ καταβάς. 968
Κεφ. 7. ἐδ. 37. Εἴ τις διψᾷ ἐρχέσθω. 569
Κεφ. 8. ἐδ. 12. Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. 667, καὶ 732
24. Ἐὰν μὴ πιστεύσητε. 747
28. Ὅταν ὑψώσητε. 1311
34. Πᾶς ὁ ἁμαρτάνων. 168, καὶ
35. Ὁ δὲ δοῦλος. 168
36. Ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ. αὐτ. καὶ 665
44. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. 80, 648, καὶ 775
56. Ἀβραὰμ ἐπεθύμησεν. 260
Κεφ. 9. ἐδ. 4. Ὅτε οὐδεὶς δύναται. 676

Κεφ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΡΗΣΕΩΝ.

Κεφ. 9. ἐδ. 16. Οὗτος ὁ ἄνθρωπος. 1242
29. Ἡμεῖς οἴδαμεν. 1242
39. Εἰς κρίμα εἰς τὸν κόσμον. 605, καὶ 609
Κεφ. 10. ἐδ. 9. Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα. 352, καὶ 688
11. Ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι. 1656
15. Τιθὼ ψυχήν μου τίθημι. 423
16. Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω. 356, 370, 1354, καὶ 1646
27. Τὰ πρόβατα τὰ ἐμά. 359
30. Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ. 400, καὶ 841
36. Ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασε. 883
Κεφ. 11. ἐδ. 25. Ἐγώ εἰμι ἡ ζωή. 1602, καὶ 1613
43. Λάζαρε δεῦρο ἔξω. 1523
Κεφ. 12. ἐδ. 24. Ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου. 121
28. Πάτερ δόξασόν σου τὸν υἱόν. 764
30. Οὐ δι' ἐμὲ ἡ φωνὴ αὕτη. αὐτ.
31. Νῦν κρίσις. 367, καὶ 746
32. Ὅταν ὑψωθῶ. 367, 1202, καὶ 1230
40. Τετύφλωκεν αὐτῶν. 1604
42. Καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων. 431
46. Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον. 731
49. Ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ. 1242
Κεφ. 13. ἐδ. 27. Μετὰ τὸ ψωμίον. 775
33. Τεκνία ἔτι μικρόν. 776, καὶ 1012
34. Ἐντολὴν καινήν. 1087
52. Πᾶς Γραμματεύς. 739
Κεφ. 14. ἐδ. 2. Πολλαὶ μοναί. 845, καὶ 1668
6. Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός. 391, 422, 878, 879, καὶ 926
9. Ὁ ἑωρακὼς ἐμέ. 400, 841, 925, καὶ 927
10. Τὰ ῥήματα ἃ ἐγώ. 1242, 1521, 1524, καὶ 1525
11. Ἐγὼ ἐν τῷ πατρί. 400
18. Ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός μου. 1525
23. Ἐλευσόμεθα. 744, καὶ 1452
27. Εἰρήνην τὴν ἐμήν. 566, καὶ 1202
Κεφ. 15. ἐδ. 1. Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος. 522
5. Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε. 1366, καὶ 1478
14. Ὑμεῖς φίλοι μού ἐστε. 877
15. Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους. 381, καὶ 877
Κεφ. 16. ἐδ. 11. Ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου. 1644
Κεφ. 17. ἐδ. 3. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ ζωή. 1649
5. Πάτερ δόξασόν με. 538
6. Οὓς δέδωκάς μοι. 529
Κεφ. 18. ἐδ. 36. Ἡ βασιλεία ἡ ἐμή. 883
Κεφ. 19. ἐδ. 6. Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν. 1533, καὶ 1620
26. Γύναι ἰδοὺ ὁ υἱός σου. 781, καὶ
27. Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. αὐτ.
34. Ἐξῆλθεν αἷμα. 525
Κεφ. 20. ἐδ. 22. Ἐνεφύσησε λέγων. 228, 860, καὶ 1238
31. Ταῦτα γέγραπται. 1313
Κεφ. 21. ἐδ. 17. Σίμων Ἰωνᾶ φιλεῖς με; 1088, 1363, καὶ 1364
19. Τοῦτο δὲ εἶπε σημαίνων. 1544

ΠΡΑΞΕΩΝ.

Κεφ. 1. ἐδ. 11. Τί ἑστήκατε βλέποντες. 1647
24. Σὺ Κύριε καρδιογνῶστα. 926, καὶ 1358
25. Λαβεῖν τὸν κλῆρον. 926
Κεφ. 4. ἐδ. 32. Ἦν πάντων τῶν πιστευόντων. 177, καὶ 1139
33. Χάρις τε μεγὰς ἐπὶ πάντας. 1498
34. Οὐδὲ γὰρ οὐδείς τις ὑπῆρχεν. αὐτ.
Κεφ. 5. ἐδ. 28. Οὐ παραγγελίᾳ παρηγγείλαμεν. 215, καὶ 405
Κεφ. 6. ἐδ. 4. Ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ. 1662
Κεφ. 7. ἐδ. 2. Ὁ Θεὸς ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν. 180, καὶ 181
5. Καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ οὐδὲ βῆμα ποδός. 193
6. Τετρακόσια ἔτη. 693
22. Πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων. 564
42. Ἔστρεψε δὲ αὐτοὺς ὁ Θεός. 917
43. Καὶ ἀνελάβετε. αὐτ.
51. Σκληροτράχηλοι. 509
Κεφ. 8. ἐδ. 34. Δεόμαί σου περὶ τίνος. 668
Κεφ. 9. ἐδ. 15. Βαστάσει τὸ ὄνομά μου. 1663
Κεφ. 10. ἐδ. 11-13. Τέτρασιν ἀρχαῖς. 1015
35. Ἐν παντὶ ἔθνει. 1559
38. Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ. 950
Κεφ. 11. ἐδ. 7. Ἀνάστα Πέτρε. 1484
9. Ἃ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισεν. αὐτ.
Κεφ. 15. ἐδ. 28. Ἔδοξε τῷ ἁγίῳ πνεύματι. 1564, καὶ 1569
29. Ἀπέχεσθαι δὲ μόνον. 1564
Κεφ. 16. ἐδ. 17. Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι. 1490
Κεφ. 17. ἐδ. 21. Οὐδενὶ ηὐκαίρουν. 1534
22. Κατὰ πάντα. αὐτ.
Κεφ. 20. ἐδ. 29. Οἶδα ὅτι μετὰ τὴν ἄφιξίν μου. 1016
Κεφ. 21. ἐδ. 24. Εἰσί τινες ἡμῖν ἔχοντες. 1193
Κεφ. 27. ἐδ. 23. Ὤφθη μοι Ἄγγελος. 1647
Κεφ. 28. ἐδ. 4. Ἰδόντες δὲ οἱ βάρβαροι. 53

ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

Κεφ. 1. ἐδ. 5. Δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν. 1366
17. Ὅτι ὁ δίκαιος. 1363, καὶ 1436
26. Παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς πάθη. 1603
28. Παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς ἀδόκιμον νοῦν. 1235, καὶ 1603
Κεφ. 2. ἐδ. 4. Ἀγνοῶν, ὅτι τὸ χρηστόν. 604, 608, 627, καὶ 914
5. Θησαυρίζοντες ἑαυτοῖς. 604, 608, 641, καὶ 1638
6. Ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ. 604, 608, καὶ 914
11. Οὐκ ἔστι προσωπολημψία. 1528
14. Ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα. 319
15. Τῶν λογισμῶν κατηγορούντων. 1528
28. Οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖος. 405
29. Ἀλλ' ὁ ἐν κρυπτῷ Ἰουδαῖος. αὐτ.
Κεφ. 3. ἐδ. 25. Ὃν προέθετο ὁ Θεός. 838, καὶ 839
30. Εἷς γὰρ Θεὸς, ὃς δικαιώσει. 1263
Κεφ. 4. ἐδ. 11. Καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομῆς. 358, καὶ 1541
12. Καὶ πατέρα περιτομῆς. 1541
15. Ὁ γὰρ νόμος. 437, καὶ 438
Κεφ. 5. ἐδ. 2. Τιθὼ προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν. 503, καὶ 888
14. Ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος. 1650
20. Νόμος δὲ παρεισῆλθε. 445, 1047, καὶ 1056
Κεφ. 6. ἐδ. 7. Ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται. 103
13. Τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα. 819
16. Ὧ παριστάνετε ἑαυτούς. 1142
Κεφ. 7. ἐδ. 1-4. Ὅτι ὁ νόμος κυριεύει. 769
14. Οἴδαμεν ὅτι ὁ νόμος. 830, καὶ 954
Κεφ. 8. ἐδ. 3. Ἐν ὁμοιώματι σαρκός. 594, 1309, 1310, καὶ 1311
9. Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί. 130
13. Εἰ κατὰ σάρκα ζῆτε. 1095
Κεφ. 8. ἐδ. 15. Ἀββὰ ὁ πατήρ. 576, καὶ 860
24. Τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν. 99
32. Τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο. 276, 284, καὶ 1654
35. Τὶς ἡμᾶς χωρίσει; 187
Κεφ. 9. ἐδ. 2-4. Ὅτι λύπη μοί ἐστι μεγάλη. 269, καὶ 1593
5. Ὧν οἱ πατέρες. 445, καὶ 1593
16. Οὐ γὰρ τοῦ θέλοντος. 924
18. Ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ. 641
20. Μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε. αὐτ.
22. Σκεύη ὀργῆς. 606, καὶ 609
23. Σκεύη ἐλέους. 606
Κεφ. 10. ἐδ. 1. Ἀδελφοὶ ἡ μὲν εὐδοκία. 1246
2. Ζῆλον Θεοῦ ἔχουσι. 1559
8. Ἐγγύς σου τὸ ῥῆμα. 701
9. Ἐὰν ὁμολογήσῃς. 1612
10. Καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην. αὐτ.
Κεφ. 11. ἐδ. 1. Φυλῆς Βενιαμίν. 544
5. Κατ' ἐκλογὴν χάριτος. 596
8. Ἔδωκεν αὐτοῖς πνεῦμα. 1441
22. Χρηστότητα Θεοῦ. 1277, καὶ 1302
25. Ὅταν γὰρ τὸ πλήρωμα. 279, 1055, καὶ 1219
26. Πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται. 279, καὶ 1219
33. Βάθος πλούτου καὶ σοφίας. 1623
Κεφ. 12. ἐδ. 1. Παραστήσατε τὰ σώματα. 186, 819, καὶ 1367

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΡΗΣΕΩΝ.

Κεφ. 12. ἐδ. 2. Τὸ θέλημα αὐτοῦ. 877
11. Τῷ πνεύματι ζέοντες. 674, 675, καὶ 1368
12. Τῇ ἐλπίδι χαίροντες. 1205
14. Εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε. 806
15. Χαίρειν μετὰ χαιρόντων. 800
18. Εἰ δυνατὸν τὸ ἐξ ὑμῶν. 395
19. Δότε τόπον τῇ ὀργῇ. 323, 927, καὶ 1241
Κεφ. 13. ἐδ. 12. Ἡ νὺξ προέκοψε. 672
14. Ἐνδύσασθε τὸν Κύριον. 758, 866, 880, καὶ 887
Κεφ. 14. ἐδ. 2. Ὁ δὲ ἀθενῶν. 740
9. Εἰς τοῦτο Χριστὸς ἀπέθανε. 593
13. Μὴ τιθεὶς πρόσκομμα. 798
Κεφ. 15. ἐδ. 16. Ἵνα γένηται ἡ προσφορά. 1391
Κεφ. 16. ἐδ. 20. Κύριος σωτρίψει τὸν Σατανᾶν. 1592

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α.

Κεφ. 1. ἐδ. 5. Ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ ἐν παντὶ λόγῳ. 1668
20. Πῦ σοφός; 79
23. Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον. 748
24. Χριστὸς Θεοῦ δύναμις. 718
26-29. Βλέπετε τὴν κλῆσιν ὑμῶν. 373, καὶ 1636
27. Ἐξελέξατο ὁ Θεὸς τὰ μωρά. 79
Κεφ. 2. ἐδ. 9. Ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε. 1072
10. Τὸ γὰρ πνεῦμα. 678
Κεφ. 3. ἐδ. 1. Ὡς νηπίοις ἐν Χριστῷ. 740, καὶ 1632
2. Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα. 1154, καὶ 1632
6. Θεὸς ηὔξανε. 221
9. Θεοῦ ἐσμὲν συνεργοί. 865
13. Ἑκάστου τὸ ἔργον. 1385
15. Σωθήσεται ὡς διὰ πυρός. 1386
Κεφ. 4. ἐδ. 8. Χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε. 1388
9. Ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν. 4, καὶ 84
15. Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ. 345
Κεφ. 5. ἐδ. 7. Ἐκκαθάρατε. 685, 813, 839, καὶ 1199
8. Ὥστε ἑορτάζωμεν μὴ ἐν ζύμῃ. 674, 685, καὶ 813
9. Ἔγραψα ὑμῖν. 1035
10. Καὶ ἐπάντων τοῖς πόρνοις. αὐτ.
11. Ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος. 1034, 1035, καὶ 1041
Κεφ. 6. ἐδ. 7. Διατὶ οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; 1086
10. Λοίδοροι βασιλείαν Θεοῦ. 806
17. Ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ. 1553
Κεφ. 7. ἐδ. 1. Καλὸν ἀνθρώπῳ. 259
5. Μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους. 967
6. Ταῦτα δὲ λέγω. αὐτ.
7. Ἕκαστος ἴδιον ἔχει χάρισμα. 801
15. Ἐν εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς. 846
33. Μεμέρισται. 964
34. Ἵνα ᾖ ἁγία. 296
40. Μακαριωτέρα ἐστί. 967
Κεφ. 8. ἐδ. 5. Λεγόμενοι Θεοί. 1473
13. Οὐ μὴ φάγω κρέας. 1502
Κεφ. 9. ἐδ. 9. Μὴ τῶν βοῶν; 956, 1547, 1576, καὶ 1632
10. Ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; 956, καὶ 1576
13. Οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ. 971, καὶ 1286
16. Οὐαὶ δέ μοι. 882
Κεφ. 10. ἐδ. 2. Ἐν τῇ νεφέλῃ. 708, 744, καὶ 1464
4. Ἡ δὲ πέτρα. 613, 744, 923, 926, 927, 928, καὶ 1660
18. Κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου. 1113
21. Οὐ δύνασθε ποτήριον. 69, καὶ 1091
23. Πάντα μοι ἔξεστι. 1437
24. Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω. αὐτ.
27. Ἐάν τις καλῇ ὑμᾶς. 1034
Κεφ. 11. ἐδ. 7. Ἀνὴρ μὲν γάρ. 43, 47, 49, καὶ 51
26. Ὁσάκις γὰρ ἐσθίετε. 672
30. Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν. 821
Κεφ. 12. ἐδ. 3. Οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν ἀνάθεμα. 808, καὶ 1332
8. Ὧ μὲν δέδοται. 845
9. Ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι. 1364, καὶ 1438
Κεφ. 12. ἐδ. 10. Διακρίσεις πνευμάτων. 845
11. Πάντα γὰρ ἐνεργεῖ. 44
28. Ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις. 1237
Κεφ. 13. ἐδ. 12. Βλέπομεν νῦν. 278, 673, καὶ 678
Κεφ. 14. ἐδ. 8. Ἐὰν μὴ εὔσημον. 1225
20. Μὴ παιδία γίνεσθε. 1199, καὶ 1532
Κεφ. 15. ἐδ. 9. Τῷ ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. 802
27. Τὰ πάντα ὑπέταξε. 1654
33. Φθείρουσιν ἤθη χρησά. 83, καὶ 1570
47. Ὁ δεύτερος ἄνθρωπος. 538
49. Καθὼς ἐφορέσαμεν. 50
50. Αἷμα καὶ σάρξ. 1638

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β.

Κεφ. 1. ἐδ. 19. Οὐκ ἐγένετο ναὶ, καὶ οὔ. 1594
20. Ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι. αὐτ.
Κεφ. 2. ἐδ. 14. Χάρις τῷ Θεῷ. 337, καὶ 904
15. Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν. 186, 336, 337, καὶ 904
Κεφ. 3. ἐδ. 6. Τὸ γράμμα ἀποκτείνει. 675
13. Καὶ οὐ καθάπερ Μωϋσῆς. 1610
14. Ἄχρι τῆς σήμερον. 601, καὶ 934
15. Κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν. 732, 934-936, καὶ 1650
16. Ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ. 934, καὶ 936
18. Ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ. 582, καὶ 934
Κεφ. 4. ἐδ. 10. Πάντοτε τὴν νέκρωσιν. 225
Κεφ. 5. ἐδ. 1. Οἰκίαν ἀχειροποίητον. 928
2. Τὸ οἰκητήριον. 880, καὶ 1306
7. Ἡμεῖς οὐ διὰ εἴδους. 1367
13. Εἴτε ἐξέστημεν. 544
17. Ὥστε εἴ τις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις. 686, 796, καὶ 1005
21. Τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν. 1284, καὶ 1544
Κεφ. 6. ἐδ. 7. Διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης. 871
11. Ἡ καρδία ὑμῶν πεπλάτυται. 367
13. Πλατύνεσθε καὶ ὑμεῖς. αὐτ.
14. Τίς κοινωνία; 245, 367, 808, 812, 1088, καὶ 1631
15. Τίς συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαρ; 1631
Κεφ. 7. ἐδ. 10. Ἡ γὰρ κατὰ Θεὸν λύπη. 94
Κεφ. 8. ἐδ. 9. Πλούσιος ὢν ἐπτώχευσε. 536, καὶ 851
13. Τὸ ὑμῶν περίσσευμα. 956
Κεφ. 9. ἐδ. 7. Ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ. 1499
Κεφ. 10. ἐδ. 4. Τὰ ὅπλα ἡμῶν οὐ σαρκικά. 1560
5. Πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον. 885, 1265, καὶ 1532
Κεφ. 11. ἐδ. 2. Ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς. 306, 356, 1105, 1540, καὶ 1590
26. Κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις. 560
27. Ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ. 674
28. Χωρὶς τῶν παρεκτός. αὐτ.
Κεφ. 12. ἐδ. 9. Ἡ γὰρ δύναμίς μου. 1363
Κεφ. 13. ἐδ. 4. Εἰ καὶ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας. 534

ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ.

Κεφ. 1. ἐδ. 15. Ὅτε ηὐδόκησεν. 927
16. Ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ. αὐτ.
Κεφ. 2. ἐδ. 16. Ἐξ ἔργων νόμου. 787, καὶ 1067
20. Χριστῷ συνεσταύρωμαι. 1213
Κεφ. 3. ἐδ. 10. Ὅσοι ἐξ ἔργων νόμου εἰσί. 1590
13. Χριστὸς ἐξηγόρασεν ἡμᾶς. 755, 1112, καὶ 1544
17. Ἔτη τετρακόσια τριάκοντα. 209, καὶ 223
19. Διαταγεὶς δι' Ἀγγέλων. 2
24. Ὁ νόμος παιδαγωγός. 739, καὶ 1538
27. Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε. 523, 866, καὶ 1605
28. Οὐκ ἔνι ἄρσεν. 54, 546, 798, 1169, καὶ 1220
Κεφ. 4. ἐδ. 4. Ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου. 563, καὶ 1217
9. Νῦν δὲ γνόντες. 502
16. Ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα. 674

Κεφ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΡΗΣΕΩΝ.

Κεφ. 4. ἐδ. 19. Τεκνία μου, οὓς πάλιν. 795, 1044, καὶ 1201
21. Τὸν νόμον ἀναγινώσκοντες. 1675
22. Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν. αὐτ.
25. Τὸ γὰρ Ἄγαρ Σινᾶ ὄρος ἐστίν. 2
26. Ἥτις ἐστὶ μήτηρ ἡμῶν. 1209, καὶ 1409
29. Ἀλλ' ὥσπερ τότε. 267, καὶ 268
Κεφ. 5. ἐδ. 6. Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ. 227, καὶ 1032
22. Ὁ καρπὸς τοῦ πνεύματος. 815, καὶ 982
24. Οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα. 732
Κεφ. 6. ἐδ. 7. Ὃ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος. 814
8. Ὁ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα. 738, καὶ 814
14. Κόσμῳ ἐσταύρωμαι. 1007
17. Τὰ στίγματα τοῦ Κυρίου. 452

ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ.

Κεφ. 1. ἐδ. 2. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη. 505
11. Ἐν ᾧ ἐκληρώθημεν. 1357
22. Αὐτὸν ἔδωκα κεφαλήν. 1669
Κεφ. 2. ἐδ. 3. Ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκός. 1033
5. Οἱ γὰρ νεκροὶ τοῖς παραπτώμασι. 1078
13. Νυνὶ δὲ οἱ ποτὲ ὄντες μακράν. 502
14. Αὐτός ἐστιν ἡ εἰρήνη. 875, καὶ 1202
15. Τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν. 1620, καὶ 1646
Κεφ. 3. ἐδ. 10. Ἵνα γνωσθῇ νῦν. 49, καὶ 840
Κεφ. 4. ἐδ. 5. Εἷς Κύριος, μία πίστις. 846
26. Μὴ ἐπιδυέτω ὁ ἥλιος. 926
27. Μηδὲ δῶτε τόπον. αὐτ.
31. Πᾶσα κραυγή. 238
Κεφ. 5. ἐδ. 3. Πορνεία καὶ ἀκαθαρσία. 1504
8. Ἦτε γάρ ποτε σκότος. 802
27. Παρθένον ἁγνήν. 356
32. Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα. 257
33. Ἡ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα. 1378
Κεφ. 6. ἐδ. 11. Πρὸς τὰς μεθοδίας. 630
12. Οὐ γάρ ἐστιν ἡ πάλη. 49, 1478, καὶ 1560
14. Στῆτε οὖν περιεζωσμένοι. 680
15. Ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας. 681, καὶ 1605
16. Τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ. 775
17. Καὶ τὴν μάχαιραν. 1532, καὶ 1645

ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ.

Κεφ. 1. ἐδ. 6. Ὁ ἐνάρξάμενος ἔργον ἀγαθόν. 892
21. Ἐμοὶ τὸ ζῆν Χριστός. 827
Κεφ. 2. ἐδ. 7. Ἐκένωσεν ἑαυτόν. 1653
8. Ὑπήκοος μέχρι θανάτου. 891
9. Ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα. 538
10. Πᾶν γόνυ κάμψῃ. 338, καὶ 537
15. Ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες. 203
Κεφ. 3. ἐδ. 1. Τὸ τὰ αὐτὰ λέγειν. 1474
2. Βλέπετε τοὺς κύνας. 1016
8. Διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως. 754, καὶ 1085
14. Τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος. 537
19. Ὧν ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ. 1240
21. Τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως. 465
Κεφ. 4. ἐδ. 1. Χαρὰ καὶ στέφανός μου. 358
7. Ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ. 1145
13. Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ. 1642

ΠΡΟΣ ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ.

Κεφ. 1. ἐδ. 12. Εὐχαριστοῦντες τῷ πατρί. 15
16. Ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα. 49, καὶ 838
Κεφ. 2. ἐδ. 3. Ἐν ᾧ πάντες εἰσὶν οἱ θησαυροὶ. 536, 762, 928, 1593, καὶ 1640
9. Πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος. 575, καὶ 836
14. Τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον. 1645
15. Τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας. 1229, καὶ 1645
17. Σκιὰν εἶχε τῶν μελλόντων. 955
Κεφ. 3. ἐδ. 3. Ἀπεθάνετε γάρ. 415
4. Ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ. 415, καὶ 1205
5. Πορνείαν ἀκαθαρσίαν. 732
9. Ἀποδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον. 813
10. Καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον. 44, 50, καὶ 813
Κεφ. 4. ἐδ. 6. Ὁ λόγος ὑμῶν. 967, 1130, καὶ 1286

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ Α.

Κεφ. 2. ἐδ. 14. Μιμηταὶ γὰρ ἐγενήθητε τῶν ἁγίων. 1648
15. Τῶν καὶ τὸν Κύριον ἀποκτεινάντων. αὐτ.
Κεφ. 4. ἐδ. 16. Αὐτὸς ὁ Κύριος ἐν κελεύσματι. 1125
Κεφ. 5. ἐδ. 5. Ἀλλ' υἱοὶ φωτὸς καὶ ἡμέρας. 952
17. Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε. 1478
18. Ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε. αὐτ.

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ Β.

Κεφ. 2. ἐδ. 4. Κατ' ἐκεῖνο γὰρ ἔσται καιροῦ. 414
Κεφ. 3. ἐδ. 6. Στέλλεσθαι ὑμᾶς. 1035, καὶ 1041

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ Α.

Κεφ. 1. ἐδ. 3. Παρήγγειλε τισί. 3
9. Δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται. 1445
13. Διὰ τοῦτο ἠλεήθην. 544, καὶ 924
19. Ἔχων πίστιν. 881
Κεφ. 2. ἐδ. 4. Ὁ θέλων πάντας ἀνθρώπους. 606, καὶ 1441
8. Ἐπαίροντας ὁσίας χεῖρας. 194
12. Γυναικὶ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω. 95
14. Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη. 83
Κεφ. 3. ἐδ. 2. Νηφάλιον. 1011
7. Ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμόν. 1105
8. Μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας. 1011
13. Οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες. 926
15. Ἑδραίωμα. 851
16. Ἐφανερώθη ἐν σαρκί. 338
Κεφ. 5. ἐδ. 22. Μὴ κοινώνει ἁμαρτίαις. 248, καὶ 1283
23. Οἴνῳ ὀλίγῳ. 1011
Κεφ. 6. ἐδ. 8. Ἔχοντες τροφάς. 1405
16. Ὁ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον. 573, καὶ 1258

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ Β.

Κεφ. 2. ἐδ. 8. Μεμνῆσθαι Ἰησοῦν Χριστόν. 1217
14. Λογομαχεῖν. 4
19. Ἔγνω Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ. 923
24. Δοῦλον Κυρίου. 394, καὶ 1531
Κεφ. 3. ἐδ. 8. Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς. 181
12. Πάντες οἱ θέλοντες ζῆν εὐσεβῶς. 673
Κεφ. 4. ἐδ. 7. Τὸν δρόμον. 928
10. Δημᾶς με ἐγκατέλιπεν. 1095

ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ.

Κεφ. 3. ἐδ. 1. Ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις. 691
3. Ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς. 1636
5. Οὐκ ἐξ ἔργων δικαιοσύνης. 1500

ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ.

Κεφ. 1. ἐδ. 1. Ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ. 359, καὶ 1212
3. Τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως. 1522, 1523, καὶ 1644
14. Οὐχὶ πάντες εἰσί; 4, 42, 47, 48, 348, 838, 1627, καὶ 1646
Κεφ. 2. ἐδ. 2. Εἰ γὰρ ὁ δι' Ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος. 2
9. Ἐγεύσατο ὑπὲρ παντός. 1258
11. Ὁ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι. 950
Κεφ. 3. ἐδ. 1. Κατανοήσατε τὸν Ἀπόστολον. 1660
2. Πιστὸν ὄντα. αὐτ.
17. Τὰ κῶλα ἐν τῇ ἐρήμῳ. 438
Κεφ. 4. ἐδ. 9. Ἀπολείπεται σαββατισμός. 738
12. Τομώτερος τοῦ Θεοῦ λόγος. 1639
Κεφ. 5. ἐδ. 1. Δῶρά τε καὶ θυσίας. 108, καὶ 1006
4. Οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει. 865
12. Καὶ γὰρ ὀφείλοντες. 817
Κεφ. 6. ἐδ. 4-6. Ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ. 1514
13. Ἐπεὶ γὰρ ἐν εἶχε. 1644
19. Ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν. 855
20. Ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν. αὐτ.
Κεφ. 7. ἐδ. 3. Ἀπάτωρ, ἀμήτωρ. 198
7. Τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος. 1067

Κεφ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΡΗΣΕΩΝ.

Κεφ. 7. ἐδ. 9. Ὁ δεκάτας λαμβάνων. 1289
14. Ὅτι ἐξ Ἰούδα ἀνατέταλκεν. 446, 1652, καὶ 1657
19. Οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος. 762
26. Τοιοῦτος ἡμῖν ἔπρεπεν Ἀρχιερεύς. 1660
Κεφ. 8. ἐδ. 2. Ἣν ἔπηξεν ὁ Κύριος. 1518
5. Ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ. 955
13. Τὸ δὲ παλαιούμενον. 1449
Κεφ. 9. ἐδ. 3-5. Μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα. 857
12. Αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος. 1074
15. Ἡ πρὸς Ἀβραὰμ διαθήκη. 223
24. Οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια. 855
26. Ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων. 108
28. Εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν. 839
Κεφ. 10. ἐδ. 1. Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος. 973
4. Ἀδύνατον γὰρ αἷμα ταύρων. 865
12. Ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ. 839, καὶ 865
14. Τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκές. 865
20. Ἣν ἐνεκαίνισε. 854
23. Πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος. 1624
26. Ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων. 1265
28. Ἀθετήσας τις νόμον. 723
34. Καὶ τὴν ἁρπαγήν. 1648
Κεφ. 11. ἐδ. 1. Ἔστι γὰρ πίστις. 601
9. Πίστει παρῴκησεν Ἀβραάμ. 287
13. Κατὰ πίστιν ἀπέθανον. 1671
21. Ἰακὼβ ἕκαστον. 500
37. Ἐλιθάσθησαν. 774
39. Οὐκ ἐκομίσαντο. 494, 1388, καὶ 1435
40. Τοῦ Θεοῦ κρεῖττόν τι. 494, καὶ 1388
Κεφ. 12. ἐδ. 4. Οὔπω μέχρις αἵματος. 851
11. Πᾶσα παιδεία. 881
14. Εἰρήνην διώκετε. 1564
17. Μετανοίας γὰρ τόπον. 927
21. Φοβερὸν ὑπῆρχε. 761
22. Ἀλλὰ προσεληλύθατε. 582
23. Ἐκκλησίαν πρωτοτόκων. 918
24. Τοῦ ἐν πίστει δεδικαιωμένου. 111
29. Ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ. 675
Κεφ. 13. ἐδ. 3. Μνημονεύετε τῶν δεσμίων. 1407
4. Τίμιος ὁ γάμος. 1058
12. Ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε. 888, 889, καὶ 1291
13. Τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ. 976, καὶ 1291
14. Οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε. 116, 182, καὶ 572
16. Τοιαύταις γὰρ θυσίαις. 1518
17. Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις. 714, καὶ 1382

ΠΕΤΡΟΥ Α.

Κεφ. 2. ἐδ. 2. Ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη. 740
9. Ἔθνος ἅγιον. 503, 746, 755, καὶ 1291
10. Τοὺς οὐ λαὸς ποτέ, νῦν δὲ λαός. 1654
22. Ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησε. 1660
Κεφ. 4. ἐδ. 19. Ὥστε καὶ οἱ πάσχοντες. 1624

ΠΕΤΡΟΥ Β.

Κεφ. 1. ἐδ. 19. Ἡμέρα διαυγάσῃ. 734
Κεφ. 2. ἐδ. 5. Θυσίας πνευματικάς. 186
16. Ὑποζύγιον ἄφωνον. 1326

ΙΩΑΝΝΟΥ Α.

Κεφ. 1. ἐδ. 5. Ὁ Θεὸς φῶς ἐστί. 1443
Κεφ. 2. ἐδ. 13. Γράφω ὑμῖν νεανίσκοι. 746
18. Ἐσχάτη ὥρα ἐστί. 1124
Κεφ. 3. ἐδ. 8. Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν. 262, καὶ 1624
21. Ἐὰν γὰρ ἡ συνείδησις ὑμῶν. 88
22. Καὶ ὃ ἂν αἰτώμεθα. αὐτ.
Κεφ. 4. ἐδ. 9. Ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ. 1654
10. Ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν. 839
12. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε. 783
Κεφ. 5. ἐδ. 3. Καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσί. 1611
17. Οὐ πᾶσα ἁμαρτία. 1033

ΙΩΑΝΝΟΥ Β.

Ἐδ. 10. Καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε. 792, καὶ 1059

ΙΑΚΩΒΟΥ.

Κεφ. 2. ἐδ. 13. Κατακαυχᾶται ἔλεος. 798
Κεφ. 3. ἐδ. 2. Πολλὰ πταίομεν. 891, καὶ 1019
Κεφ. 4. ἐδ. 7. Ἀντίστητε τῷ Διαβόλῳ. 656
Κεφ. 5. ἐδ. 4. Ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν. 111

ΙΟΥΔΑ.

Ἐδ. 6. Τὴν ἰδίαν ἀρχήν. 129
9. Διελέγετο περὶ τοῦ Μωσέως σώματος. 1673
14. Ἰδοὺ Κύριος ἦλθεν. 1313
23. Μεμολυσμένον χιτῶνα. 1059

ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ.

Κεφ. 1. ἐδ. 8. Ὁ Ὤν, ὁ ἦν, ὁ ἐρχόμενος. 675
Κεφ. 5. ἐδ. 6. Ἑπτὰ πνεύματα. 856

ΤΕΛΟΣ.

НБ ОНУ імені І.І. Мечникова

Ο ΤΩΝ

ΑΞΙΟΜΝΗΜΟΝΕΥΤΩΝ ΠΙΝΑΞ.

Ἀαρὼν τύπος Χριστ. σελ. 825. δ, 865. δ, καὶ 1289. β, δ. στρατιωτικὸν τὸ χῆμα αὐτῦ. 885. β. οἰκονομικῶς ἐζήτησε τὰ σώτια. 908. ζ. ὁ παντάπασι συγγνώμης ἐσερημένος. 909. δ. διατὶ ὠκ ἐτιμωρήθη. αὐτ. η, καὶ 915. δ. διατὶ ἐτηρήθη σὺ τῇ ἱερωσύνῃ. 910. γ. εἰκὼν τῆς τῦ Χριστῦ ἱερωσύνης. 1063. η. ἀναγκαία ἡ ὑπὲρ ἑαυτῦ θυσία. 1064. ζ. τὶ σὺετύπω ὁ σολισμὸς αὐτῦ. 1065. β. οἱ αὐτῷ σωιερατεύοντες τίνος τύπος. 1172. η. τῶν ἱερέων κρηπὶς. 1244. ε. ἱερωσύνης ἀρχή. αὐτ. η. τῇ ἄνωθεν ψήφῳ τῷ ἱερωσύνῳ ἐκληρώσατο. 1279. ζ. ἄρχων τῆς Φυλῆς Λεβὶ. 1280. β. πόσα ἔτη βεβίωκε, ἢ σὺ ποίῳ μηνὶ ἐτελεύτησε. 1306. α. βῦς. 1632. γ. ὁ σωεχωρήθη κηδεύσας τὰς παῖδας. 1661. η. τὸν θεῖλατον ἐκώλυσε θάνατον. 1662. γ.

Ἄβελ πόθεν ἐπὶ τῇ ποιμαντικῇ ἐπετράπετο. 106. ζ.

Ἀβιμέλεχ κρείττων τῦ Φαραώ. 190. δ. διατὶ ἐζήτησε τῷ Σάῤῥαν. 259. β. διατὶ φόβον αὐτῷ ὁ Θεὸς ἐπιτίθησι. αὐτ. ε. κατὰ τὶ ψεκτός. 260. β. οἱ περὶ αὐτὸν ὠκ εἰδωλολάτραι. 261. ζ. ἠδίκει τὸν Ἀβραάμ. 264. ε. ταῖς εὐχαῖς τῦ Ἀβραὰμ σώζεται. 244. δ.

Ἀβιμέλεχ ὁ ἐπὶ Ἰσαὰκ ἕτερος παρὰ τὸν ἐπὶ τῦ Ἀβραάμ. 321. δ. οἱ παρ' αὐτῦ πρὸς Ἰσαὰκ σαλεύτες, κατάσκοποι. 325. ε.

Ἀβελήτοις περιτὸν ἐπιτιμᾷ. 1555. ζ.

Ἀβραὰμ τίνος θυγατέρα ἔχε γυναῖκα. 180. β. μετὰ τῦ πατρὸς κατοικεῖ. αὐτ. ε. πότε δευτέρας ἀξιῦται κλήσεως. 181. γ, καὶ 182. α. ἡ ἐκ τῆς πατρίδος αὐτῦ ἔξοδος τὶ δηλοῖ. 181. η. εὐπατρίδης. 182. δ. πλούσιος. αὐτ. ζ. πῶς οὐ ἐτῶν ἰῶ ὅτε ἐκ Χαρρὰν ἐξῆλθε. 183. δ. τελευτότατος υἱός. 184. α. τὰ οὐ τῆς ἡλικίας αὐτῦ ἔτη τὶ ἐδήλωσεν. αὐτ. γ. ὡς ξένος περιήει. αὐτ. ζ. πότε τῇ τῶν ἄστρων προσεῖχε πορείᾳ. 185. β. διατὶ θεοπλίας ἀξιῦται. αὐτ. η. φιλόθεος τῷ γνώμῳ. 186. δ. παρῴκει σὺ Αἰγύπτῳ. 187. δ. σωετὸς καὶ ἀνδρεῖος. αὐτ. η. τὸ μὴ διαφθαρῆναι αὐτῷ τὸν γάμον, γέρας. 188. ε. πλέσιος τῷ πνεύματι. 189. ζ. ἡσυχίας ἐραστὴς καὶ Θεῦ θεράπων. αὐτ. η. μεγάλη ἡ αὐτῦ φιλοσοφία. 191. ε. ἀποστολικὸν πληροῖ νόμον. 194. γ. διατὶ περάτης ὠνομάσθη. 195. η, καὶ 196. α, β. Ἀστρονομίας καὶ Ἀριθμητικῆς ὑπόδειγμα. 196. γ. διατὶ ἐπολέμησεν. αὐτ. η. Θεὸν ἔχε σύμμαχον. 197. γ. διατὶ σωεύτησεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς Σοδόμων. αὐτ. ε. διατὶ ὤμοσε τῷ βασιλεῖ Σοδόμων, ἢ ἐδεὶ παρ' αὐτῦ ἔλαβε. 200. β, δ. διατὶ τῷ νύκλα ῥῆμα Κυρίε πρὸς αὐτὸν, καὶ διατὶ φωνὴ Θεῦ πρὸς αὐτόν. 199. η, καὶ 202. η. πῶς ὀνομάζεται πιστός. 204. β. ἀνθρωπίνως μετ' αὐτῦ ὁ Θεὸς σωθήκας ἐποίησε. 205. β. θύειν ὠκ ὠμοθετήθη. 203. ε. ἡ τιμὴ αὐτῦ τὲς Αἰγυπτίες ἐκόλασε. 206. ζ. διατὶ ἐξέση. 208. δ. ὁ πατὴρ αὐτῦ ἄπιστος. 209. ζ. πατέρες αὐτῦ οἱ δίκαιοι. 210. α. κρείττων αἰχρᾶς ἡδονῆς. 214. β. ἡ πίστις δίκαιον, καὶ ἡ ἀρετὴ λαμπρὸν αὐτὸν κατεσκεύασε. 224. η. ἐχατόγηρως ἰῶεγκε τῷ τῆς περιτομῆς ὀδυνῷ. 230. ε. ἡ φιλοξενία ἔργον αὐτῦ. 231. γ. ἡ σὺ τῇ σκιωῇ αὐτῦ ἐπιφάνεια, τῆς Τριάδος τύπος. 231. δ, καὶ 233. α. ὅτε εἶδε τὲς Ἀγγέλες ἐμερίθη τῷ διάνοιαν. 232. ε. ὠκ ἔγνω τίνες ἦσαν οἱ ὀφθάντες Ἄγγελοι. 233. δ. πάντα σωτομα σὺ τῷ οἴκῳ αὐτῦ. αὐτ. ζ. ὁ συγχωρεῖ οἰκέταις τῷ λειτεργίαν. 234. ε. διατὶ ὁ σωέφαγε τοῖς Ἀγγέλοις. αὐτ. ζ. ἤδεε Θεὸν δεξάμενος. αὐτ. αὐτός τε καὶ ἡ Σάῤῥα πρῶτοι ὠνομάσθησαν πρεσβύτεροι. 235. ζ. διατὶ εἴρηται πρεσβύτερος. 236. δ. τιμὴ τὸ παῖδα Θεῦ αὐτὸν ὀνομαθῆναι. 237. ε. τὶς ἡ τῆς ἐκλογῆς αὐτῦ αἰτία. 238. β. καὶ ἄλλες δικαίες εἶναι σὺόμισε. 239. ζ. λίαν τετίμηται. 240. ε. πολλὴ ἡ αὐτῦ εὐτονία. 241. β. διατὶ ὑπὲρ τῦ συγγενῦς ὠκ ἐδεήθη. 242. γ. ὁ μεμπτὸς εἰ τὸν θάνατον ἐδεδοίκει. 258. ζ. τῇ Σάῤῥᾳ σύμφωνος. 259. η. πῦ φάνεται προφήτης. 260. ε. ὠκ εἰκῇ τὰς μεταναστάσεις ἐποιεῖτο. 261. β. εὐσέβειαν ἐδίδαξε καὶ χρησοήθειαν. αὐτ. η. τὰς ὁμομητρίες μὴ δεῖν πρὸς γάμον ἄγεσθαι διδάσκει. 262. γ. Θεῷ πιστεύσας, τὸν Ἰσμαὴλ ἀπέλυσε. 270. δ. τοῖς τόποις ὀνόματα ἐπιτέθεικε. 274. ε. ἔδωκε τῇ πίστει τὰ νικητήρια. 275. δ. τίνος τύπος οἱ αὐτῷ ἀκολεθῆντες οἰκέται. 277. ζ, καὶ 279. α. ἀστέρα εἶδεν. 278. α. ἀγνοῶν ἐπροφήτευσεν. αὐτ. ζ. μὴ εἰδὼς τὸ μέλλον προεμιμνε. 280. ε. ὁ υἱὸς τῦ Θεῦ αὐτῷ κεχρημάτικε. 281. ζ. ἱερεὺς καὶ προφήτης καὶ εἰδὼς τῷ τῦ Κυρίε σὰνθρώπησιν. 283. ε. προφήτης. 284. γ, καὶ 292. γ. ἥμαξε τῷ δεξιᾷ. 284. ε. ὠκ ἐκόψατο ἐπὶ τῷ τῆς Σάῤῥας θανάτῳ. 285. ζ. ὠκ ἔχεν ὅπε καταθῇ τὸ τῆς Σάῤῥας λείψανον. 287. β. ἠγάθη αὐτῦ ὁ Ἐφρών. 288. δ. προεῖδε τὸν Χριστόν. 291. ε. διατὶ ὠκ ἠξίωσαν ἐκ τῶν Χαναναίων τὸν Ἰσαὰκ λαβεῖν γυναῖκα. 292. δ. διατὶ τῷ παιδὶ παρήγγειλε. αὐτ. ε. περὶ γάμε νόμον ὠκ ἔλαβε. 293. γ. κλέος αὐτῦ τὸ τοιῦτον ἔχειν παῖδα. αὐτ. ε. ὀλιγοχρονιώτατος τῶν ἑαυτῦ προγόνων. 307. γ. μετὰ τὸν γάμον Ἰσαὰκ ἔζησεν ἔτη λέ. 309. δ. τῷ ἀδελφιδῷ λέγει ἀδελφιδῦ. 357. γ. ῥίζης γέγονεν ἑλληνικῆς. 358. ε. ἴσως αὐτῷ δέδοται ὁ τῆς ἐπιγαμβρεύσεως νόμος. 436. ζ. τὸ γένος αὐτῦ περιφανές. 439. γ. σὺ τοῖς αὐτῦ χρόνοις ἐφάνη ἡ ἐκκλησιαστικὴ πολιτεία. 446. β. ἀπὸ τῶν γνησίων πλείονα ἢ ἀπὸ τῶν νόθων αὐτῦ παίδων δῶρα τῷ Ἰωσὴφ φέρεται. 473. ζ. διατὶ τὸ σπέρμα αὐτῦ ἐξήλεκται. 755. γ. οὐδὲ ἅγιοι, οὐδὲ πιστοὶ οἱ πατέρες αὐτῦ. 776. β. τὸν τῆς περιτομῆς νόμον ἔλαβε. 907. δ. πατὴρ Ἰσμαηλιτῶν καὶ τῶν ἀπὸ Χετλέρας. 1151. ε. πατὴρ ἡμῶν πίστεως ὁμοιότητι. 1305. β. ὠκ ἐδεῖτο τῆς πρὸς Μωῦσέα διαθήκης. 1445. ζ. διπλῦν ἔχε τὸν κλῆρον. 1541. γ. ἐπὶ Νίνε γέγονε. 1629. γ. υἱοὶ αὐτῦ οἱ τὰ ἔργα αὐτῦ μεταδιώκοντες. 1641. γ.

Ἄβραμ καὶ Ἀβραὰμ τὶ δηλῦσι. 221. η.

Ἄβυσος τί. 15. γ.

Ἀγαθὸν τεχνίας δεῖται. 868. ε. ἀκαλὲς ὁποῖον. 1547. ζ.

Ἀγαθὸς ὠκ ἄπορος. 1461. δ.

Ἀγαθῶν τῶν μελλόντων ἡ διανέμησις κατὰ θείαν ψῆφον. 1358. β.

Ἀγάλματα ἐπὶ σεβασμῷ ποιεῖν ἀπηγόρευται. 1145. β.

Ἀγανάκλησιν θείαν πῶς χρὴ νοεῖν. 916. η.

Ἀγάπη τί. 1614. δ. ἡ τῦ σωδαίε ἀθανατίζεται. 315. δ. τὶ τὸ αὐτῆς ἀποτέλεσμα. 1304. α. ὁ δεῖ αὐτῶ μερίζειν. 1452. δ.

Ἀγάπῃ ὁ τρωθεὶς πάντα κούφως φέρει. 360. β. τῇ ἀδελφικῇ οὐ καταχρηστέον. 1568. β.
Ἀγάπης διαφορά. 1087. ζ. η.
Ἄγαρ διατὶ ἐξ ὀνόματος ἐκλήθη. 217. γ. τὶ σημαίνει. αὐτ. ε. σπουδαία. 219. β. διατὶ προνοίας ἀξιοῦται. 271. 8.
Ἀγγαὶ τὶ σημαίνει. 187. α.
Ἄγγελοι κτιστὴν ἔχουσι φύσιν. 2. γ. περιγεγραμμένοι τὴν ὑπόστασιν καὶ οὐσίαν. 3. β. τόπου δέονται. αὐτ. ε. οὐ προϋπάρχουσιν οὐρανοῦ καὶ γῆς. αὐτ. ὑπουργοῦσι Θεῷ. 4. α. σὺν οὐρανῷ καὶ γῇ ἐδημιουργήθησαν. αὐτ. γ. τὸ πρὸ οὐρανοῦ αὐτοὺς γεγενῆσθαι λέγειν οὐ λυμαίνεται τὴν εὐσέβειαν. αὐτ. ε. πρὸ τοῦ οὐρανοῦ ἐγένοντο. 6. η, καὶ 8. ζ. οἱ ἐν Σοδόμοις θαυμαστὸν εἶχον εἶδος. 243. ζ. θέλουσι σώζεσθαι τοὺς μὴ θέλοντας. 246. β. τίνι λόγῳ πονηροὶ λέγονται. αὐτ. ζ. οἱ ἐν Σοδόμοις τὶ ἐσήμαινον. 249. ζ. τὶ δηλοῦσι. 348. δ. ἐν τίνι εἰσὶ χώρῳ. αὐτ. η. τίνι λειτουργοῦσι. 391. ε. τίνι συναντῶσιν. αὐτ. ζ τιμωροὶ τῶν ἁμαρτανόντων. 922. ζ. τίσιν ἐφεστήκασι. 1163. β. τίσι συμπράττουσι. 1318. ζ. ὀνόματι Θεοῦ δηλοῦνται. 1321. α. τύπος αὐτῶν οἱ ἄρχοντες. 1386. ε. οἱ τῷ Ἀβραὰμ ὀφθέντες οὐκ ἔφαγον. 234. β, δ. ἔφαγον. αὐτ. ε. τινὲς ὅλων ἐθνῶν προεστῶτες. 1628. ε. πρῶτον ἦσαν κατὰ ἀριθμὸν ἐθνῶν, νῦν δὲ κατὰ ἀριθμὸν πιστῶν. αὐτ. ζ. χαίρουσιν ἐπὶ τῇ τῶν ἀνθρώπων σωτηρίᾳ. 1646. α.
Ἄγγελος ὁ τῇ Ἄγαρ λαλήσας τίς. 216. ε, καὶ 218. η. συμμαχεῖ τῇ ἑκάστου ζωῇ. 614. ζ. ὁ ἐνδιαβάλλων τὸν Βαλαὰμ τίς. 1324. α, β, κτ. εἷς ἑκάστῳ ἔθνει ἀποκεκλήρωται. 1627. ε. εἷς ἑκάστῳ φύλαξ. αὐτ. ζ.
Ἀγγέλου μνεία πρῶτον ἐπὶ τῆς Ἄγαρ. 2. α.
Ἀγγέλων δημιουργίας διατὶ οὐκ ἐμνήσθη Μωϋσῆς. 1. ε, 6. β, ε, καὶ 1454. β. περὶ τῶν τῷ Ἀβραὰμ ὀφθέντων δόξαι διάφοροι. 232. β, γ, δ. κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπιστάντων διενεμήθησαν τὰ τῶν ἐθνῶν ὅρια. 1628. β. ὑπουργίαι διάφοροι. 1647. α, β, κτ.
Ἅγια αἱ προσφοραί. 1581. ε.
Ἁγιασμὸς ὁ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἕτερος τοῦ ἐν τῷ παρόντι. 894. γ.
Ἅγιοι εἰς νοῦν καὶ καρδίαν Χριστοῦ κείμενοι. 874. δ. σύμμορφοι Χριστοῦ. 958. γ. τρυγόνες καὶ περιστεραί. 962. ε, ζ. μετὰ θάνατον ποῦ καταλύουσι. 1048. γ. οὐ λαμβάνουσι παραυτίκα τὰ γέρα. αὐτ. ἀδελφοὶ Χριστοῦ. 1283. δ. ἐν τοῖς στόμασι τὰ ὅπλα ἔχουσι. 1318. ε, ζ. οὐδὲν πάρεργον, οὐδ' ἀμνημόνευτον ποιοῦσι. 1397. ε. ἀσυνάρμοστοι τοῖς ἐναγέσι. 1403. β. καὶ 1455. ε. ἐφεῖται αὐτοῖς κεκτῆσθαι τὰ ζωαρκῆ. 1405. δ. νεφέλαις ἀπεικάζονται. 1622. δ. ἄρνες, κριοὶ, ταῦροι, δαμάλεις. 1632. ε.
Ἅγιον διττῶς λεγόμενον. 1548. ζ.
Ἅγιος τὶ ποιήσει ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ἕω καὶ ἑσπέρας. 895. β. τόπος τοῦ πνεύματος. 1483. γ.
Ἁγίου πατὴρ τίς. 775. η, καὶ 776. α.
Ἁγίους ὁποίους δεῖ εἶναι. 1213. γ. τὸ πλημμελεῖν εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς ἁμαρτωλοὺς οὐ ταὐτόν. 798. δ, καὶ 1089. ζ.
Ἁγιότης ἡ τελεία ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. 1213. β.
Ἁγίων ἔθος ὁποῖον. 253. δ. ἡ πρεσβεία ὀνίνησι. αὐτ. ζ. ἡ διάνοια βοᾷ πρὸς Θεόν. 708. γ. ὁ νοῦς ὑψηλός. 825. γ, καὶ ἅγιος. 963. β, καὶ ἱερός. 964. ε. καὶ ὁμόψηφος Θεῷ. 1232. δ. ὁ χορὸς τί. 829. α. τὰ ἀνδραγαθήματα ἀναρίθμητα. 874. ζ. καὶ χρήσιμα. 899. ε. πάντα σεμνά. 886. β. ὁ βίος εὔωσμος. 988. ε. ὁ διεστὼς, οὐ πρόσεισι Χριστῷ. 1283. δ. ὁ πόνος οὐκ ἄμισθος. 1287. η. τῆς πληθύος σύμβολα τίνα. 1369. ε. τὰ κατορθώματα οὐκ ἀσυμφανῆ. 1382. δ. αἱ ψυχαὶ ὁποίοις δοκιμάζονται τρόποις. 1385. ζ. δι' αὐτῶν αἱ δωροφορίαι. 1388. ζ. ἡ νίκη πότε ἐμφανής. 1398. ζ. ὁ θάνατος οὐ καταλαμβάνεται. 1672. ε.
Ἁγνισμὸς τί. 760. γ.
Ἀγνοίας Θεοῦ ἔκγονα ὁποῖα. 574. γ.
Ἄγνος ἡδονῆς σβεστικός. 1128. β.
Ἄγονον μοχθηρότατον. 1114. ε.
Ἀγρὸς ὁ κόσμος κατὰ τὴν Γραφήν. 337. η.
Ἄγρωστις τί. 1622. ε, καὶ 1623. α.
Ἀγχιστεύων τίς. 118. ε, καὶ 1139. α.
Ἀδὰμ Θεῷ σύμφωνος. 75. ζ. ἡ γυνὴ χρειωδεστέρα αὐτῷ τῶν ἄλλων. 76. γ. διατὶ ἐξίσταται τῆς Εὔας πλαττομένης. αὐτ. ζ. πλήρης χάριτος. 78. α. προφητεύει. αὐτ. β, καὶ 78. ζ. ἡ κατ' αὐτοῦ ἀπόφασις οὐκ ἀπηνής. 97. ζ. οὐ σμικρὰ ἡ αὐτοῦ παράβασις. 98. β. διατὶ καταντικρὺ τοῦ παραδείσου διάγει. 104. ε. οὐ διὰ τὸ τῇ γυναικὶ μιγῆναι, τοῦ παραδείσου ἐξεβλήθη. 105. δ. μετὰ τὴν παρακοὴν τῇ γυναικὶ ἐμίγη. 105. ε. ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι Χριστοῦ οζ' διαδοχαί. 118. γ. τὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ δηλοῖ. 120. η. 1289. ζ, καὶ 1291. α. διατὶ ὀνόματα ἐπιτίθησι. 1233. δ. διατὶ εἰς γῆν ἀπεστράφη. 1258. ε. ὁποῖον τὸ πάθος αὐτοῦ. 1308. β. ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι τοῦ Νῶε οὐδεὶς πρὸς πολυθείαν ἀπέκλινε. 1629. β
Ἀδελφογαμία διατὶ ἐν ἀρχῇ συνεχωρήθη, εἶτα ἀπηγορεύθη. 115. ε, καὶ 122. ε.
Ἀδελφοκτόνος πρότερον τοῦ φονευθέντος θνήσκει. 344. β.
Ἀδικία τί. 1580. α.
Ἄδικον πῶς δικαίως, καὶ πῶς ἀδίκως διώκεται. 1508. δ.
Ἀδικούμενοι πότε τῆς ἄνωθεν ἀξιοῦνται συμμαχίας. 381. α.
Ἀδικοῦντας οὐ δεῖ ἀμύνεσθαι. 1241. γ.
Ἀδολεσχῶ τὸ ὁμιλῶ περὶ τῶν θείων. 304. β.
Ἀετοὶ περὶ τὰ τέκνα φιλόστοργοι. 1631. α.
Ἀζύμων ὁ λόγος τίς. 1502. ζ.
Ἀὴρ ὁ περίγειος οὐρανός. 146. ε. ἡ φυσικὴ αὐτοῦ ἰδιότης ὁποία. 16. α. λοιμὸν ἐμποιεῖ. 1563. δ. Ἑβραίοις καταλαμπόμενος, Αἰγυπτίοις μελαινόμενος. 658. ε, ζ, κτ.
Ἀθηναῖοι δένδρα ἄκαρπα. 1534. γ.
Αἶγες αἱ μέλανες ἐν Παλαιστίνῃ ζητοῦνται. 376. η.
Αἰγύπτιοι ἐθεοποίουν τὴν κτίσιν. 1. δ. καὶ ζῶα. 955. α. διατὶ ἐβδελύττοντο τοὺς ποιμένας. 492. γ. διατὶ ὑπολελεῖφθαι ἔφασαν τὸ ἴδιον σῶμα. 496. β. ἐναντίον Φαραὼ θέλουσι ζῆν. αὐτ. γ. ὁ λιμὸς αὐτῶν, καὶ οὐ τοῦ Ἰσραὴλ κρατεῖ. αὐτ. ε. ἡμέρας ὁ καὶ μ' πενθοῦσι. 547. ε. σπουδὴν δείκνυνται διὰ τὴν εἰς Ἰωσὴφ τιμήν. 548. ε. νόμον περιτομῆς ποιοῦντες. 562. β. τίνα τὰ ἐν τοῖς σηκοῖς αὐτῶν ἱδρυμένα. 617. γ. ὁποῖον τὸ περὶ τοὺς νεκροὺς αὐτῶν ἔθος. αὐτ. η. διατὶ πληγῶν ἐσμοῦ ἐδέησαν. 630. ζ. τιμῶσι τὸ ὕδωρ. 631. ε. διατὶ πρώτη πληγὴ ἐπ' αὐτοῖς ἡ τοῦ αἵματος; 632. ε. σάρξ εἰσι καὶ αἷμα. 640. ε. τίνα τὰ αὐτῶν σεβάσματα. 645. α, γ, 683. η, 909. δ, καὶ 1399. β. τριττοὺς Θεοὺς εἶναι νομίζουσι. 652. β. χυδαῖα παρ' αὐτοῖς μαθήματα καὶ τίμια τίνα. 663. ε. οὐδ' ἴχνος τῆς αὐτῶν πολιτείας δεῖ φέρειν. 674. δ. διατὶ οἱ ἄρρενες αὐτῶν ἀπεπνίγησαν; 713. ζ. ὁποῖα ἐποίουν ἅρματα. 718. β. ἡ γῆ αὐτοὺς κατέπιε. 720. γ. ἀναπλάττουσι τὰς οὐχ ὑφεστώσας μορφώσεις. 768. γ. αἱ ἱερομύστιδες αὐτῶν τοῖς ἱεροῖς πῶς εἰσφοιτᾶν εἰώθασι. 946. γ.
Αἴγυπτος γῆ ταπεινώσεως. 465. γ. σκοτισμός. 617. δ. θερμοτάτη. 636. β. τίνες οἱ ἐν αὐτῇ θύοντες. 645. ζ. τίνες οἱ ἐξ αὐτῆς ἐκβεβηκότες. 646. β. πότε ψεκάσι λιπαίνεται. 652. γ. ποῦ κεῖται. 657. β. ἁμαρτία. 693. η. ὁποῖα τῶν ἐξ αὐτῆς ἐξερχομένων τὰ ἀγαθά. 704. ζ, η, κτ. ἐν αὐτῇ πάντα τὰ ζῶα πλὴν τοῦ χοίρου ἐθεοποιοῦντο. 1018. δ. τίνος σύμβολον. 1077. ε.
Αἰγύπτου καὶ Παλαιστίνης παράθεσις. 1462. ε, ζ. καὶ 1463. δ, ε.
Αἷμα τὸ παγὲν εἰς ἀνάδοσιν βαρύτατον. 157. α. ψυχῆς τύπος. 970. α. καὶ 1076. ε. ζωῆς αἴτιον. 972. ζ. ἀντὶ τῆς λογικῆς ψυχῆς προσάγεται. 1075. ζ, η, καὶ 1076. γ. λογικῆς ψυχῆς πληροῖ τάξιν. αὐτ. ζ.
Αἵματος ἡ μετάληψις διατὶ ἀπηγόρευται; 156. ε. τὸ ἀπέχειν τὶ ἐμφαίνει. 1486. α. ἡ βρῶσις κεκώλυται. 1484. γ.
Αἴνεσις παρ' ἡμῶν ποῦ καὶ πότε προσάγεται. 993. ζ, η. πόθεν ἔλαχε τοὔνομα; 995. γ. ἡ τοῦ Θεοῦ τί. 1117. α. ἀδιαλείπτως δεῖ αὐτὴν τῷ Θεῷ προσφέρειν. 1368. ζ.
Αἶνος ὁ τοῦ Κυρίου τίνων ἔργον. 1009. δ.
Αἱρέσεις τὴν καινὴν διαθήκην μόνην δεχόμεναι. 1569. ζ, καὶ 1570. γ.
Αἱρετικαὶ ὑπολήψεις λίθοι. 759. α.

Αἱρετι-

Αἱρετικοὶ τὰ τȣ̃ λόγȣ ὀςᾶ συντρίβοντες. 678. α. τὸν τȣ̃ νόμȣ Θεὸν ȣ̓δὲ δίκαιον, ȣ̓δ' ἀγαθὸν λέγοντες. 775. β. μύθȣς τοῖς θείοις προςιθέντες λογίοις. 1009. α. ἀνόμημα τὸ αὐτοῖς συναυλίζεσθαι. 1074. ζ. τȣ̀ς ἐξ ἐθνῶν καὶ Ἰȣδαίων ἁρπάζοντες. 1556. ζ.

Αἱρετικῶν μαθηταῖς ζημία ὁποία. 803. γ. τὰ μυθάρια, σκοτία. 864. ε.

Αἰσθάνεσθαι ȣ̓κ ἐν ταῖς αἰσθήσεσι. 327. ζ.

Αἰσθήσεις πλȣ̃ς δεύτερος. 347. γ. θύραι. 687. η. δωρεαὶ θεῖαι. 1160. β. ὑπὸ τίνων καθαιρȣ̃νται. 1177. γ.

Αἴσθησις σύνοικος. 760. δ.

Αἰσχύνη διατὶ ἐνετέθη ἀνθρώποις. 86. ε, καὶ 87. ε.

Αἰχμαλώτων συμβάντα τίνα. 1539. α.

Αἰὼν τί. 130. δ, καὶ 1501. δ. ὁ καθ' ἡμᾶς πανταχῶς διῃρημένος. 666. ζ. ὁ ἐνεςὼς καὶ μέλλων τίνι παρεικάζεται. 688. η. ȣ̓ πανταχȣ̃ τȣ̃ ἀπείρȣ δηλωτικός. 788. ε.

Αἰώνια καθ' ἡμᾶς πρόσκαιρα γίνεται. 222. δ.

Αἰώνιον ȣ̓ τὸ ἀΐδιον σημαίνει. 500. ζ.

Ἀκαθαρσίας λείψανα τίνα. 1295. ζ.

Ἀκάθαρτοι τίνες. 1110. β.

Ἀκάθαρτον φύσει ȣ̓δέν. 1024. α, καὶ 1100. β. ὁ περὶ αὐτȣ̃ νόμος τὶ βȣ́λεται. 1032. α.

Ἀκαρπία Θεῷ ἀλλοτρία. 1558. α.

Ἀκοὴ ἡ θεία ȣ̓ δεῖται φωνῆς. 707. 8.

Ἀκοῇ μαρτυρεῖν ἀπείρηται. 807. δ.

Ἀλαζὼν τίνι ὅμοιος. 1020. γ. τίνα ἑαυτὸν ὑπολαμβάνει. 1266. β.

Ἀλαζωνεία τί. 1266. α, καὶ 1547. δ.

Ἀλέξανδρος κατέλυσε τȣ̀ς Πέρσας. 1340. β.

Ἅλες κρεῶν φυλακτικοὶ καὶ ἀρτυτικοί. 1131. α. χάριτος σύμβολον. 1286. ε.

Ἀλήθεια καὶ δήλωσις τί. 875. δ.

Ἀλήθεια πότε ἡμῖν ἐπιλάμψει. 570. β. ὁ λόγος αὐτῆς συμμεταβάλλεται. 633. β. ἡ τῶν ὄντων τίς. 855. ζ. περιέχει τȣ̃ πνεύματος τὰ χαρίσματα. 878. ζ. πέτρα. 926. α. φιλεῖ τὴν ἀλήθειαν. 1515. β.

Ἄλογα ὅρον οἶδεν. 682. γ.

Ἀλφὸς τί. 1040. β.

Ἀμαλὴκ τίς. 745. β. διατὶ ἀπώλετο. 749. δ.

Ἀμαληκῖται ὁποῖοι. 1580. δ.

Ἁμαρτάνειν συμφυές. 1002. μετὰ τὴν κάθαρσιν πυρὶ ὑπόδικον. 1044. α, β. ἄλογον. 1198. γ. διχῶς ἔνεςι. 1488. δ, ε.

Ἁμαρτάνομεν ἀκȣσίως πότε. 973. γ.

Ἁμαρτανόντων τίνες ἔχȣσι παραίτησιν, καὶ τίνες ȣ̓. 135. η. ὁ μὴ μαςιγȣ́μενος ἀδιόρθωτος. 608. γ. τίνες συγγνώμης τυγχάνȣσι. 1053. δ. τινὲς πολὺ τινὲς ὀλίγον πλήσσονται. 1148. α.

Ἁμαρτήματα πόθεν κρίνεται. 88. γ. ὁποῖα Θεὸς ȣ̓ λογίζεται. 702. ε. τὸ μέτρον αὐτῶν πῶς πληρȣ̃ται. 774. ζ. τὰ λαθραῖα τῶν ἑτέρων, ȣ̓χ ἡμέτερα. 797. γ. ὁ μὴ τὰ τῶν ἑτέρων κωλύων ὑπόδικος. αὐτ. ε. καὶ τὰ κατ' ἄγνοιαν ἀπαραίτητα. 986. ε. διάφορά εἰσι. 1031. ζ. ȣ̓ δεῖ αὐτὰ συγκρύπτειν. 1041. δ. τίνα ἀνθρώπινα. 1187. β, ζ. τὰ μέτρια πῶς ἐθεραπεύοντο. αὐτ. δ. τὰ εἰς Θεȣ̃ ὕβριν ἐξιλασμὸν ȣ̓κ ἔχει. αὐτ. ζ. τίνα τὰ εἰς τὸ θεῖον σέβας τείνοντα. 1265. ε. τίνα συγγνώμην ἔχȣσι. 1266. β, γ, κτ. ἡ τιμωρία τῷ μεγέθει αὐτῶν ἀνάλογος. 801. γ, καὶ 1556. ε. ὁποῖα ὧν ἱερωμένȣς καὶ ἰδιώτας δεῖ καθαρεύειν. 1410. ε.

Ἁμαρτία τί. 681. γ. τὶ τὸ κωλύον αὐτήν. αὐτ. ἐσχάτη πάντων. 903. δ. τὶ δηλοῖ. 955. δ. ἀκȣ́σιον ἀγνόημα. 973. β. ἀλλοτρία τῶν ἱερῶν περιβόλων. 974. β. μείζων γίνεται τῇ τȣ̃ δρῶντος ἀξίᾳ. αὐτ. ε. ἡ τȣ̃ ἡγȣμένȣ μείζων τῆς τȣ̃ λαȣ̃. 977. ε. ἡ ἐν ἡμῖν τί. 984. γ. αὐτῆς καὶ τῆς πλημμελείας διαφορά. 989. γ. ἀληθὴς μολυσμός. 1024. γ. ἐν τίνι ἡ ἐξ αὐτῆς νέκρωσις. 1033. β. ȣ̓ πᾶσα πρὸς θάνατον. αὐτ. τὸ ἐν αὐτῇ ζῆν μολυσμός. 1035. γ. καὶ τὸ ἐκ μέρȣς ἐν αὐτῇ ζῆν βδελυρόν. 1036. γ. ἡ ἔμμονος πυρὶ κολάζεται. 1043. γ. ἡ μὴ πρὸς θάνατον θεραπεύεται. 1090. β. ἡ ἐξ ἀγνοίας ȣ̓κ ἐλευθέρα γραφῆς. 1113. ζ. ἡ ἀκȣ́σιος τί. 1197. γ. πότε τολμᾶται. 1199. α. νεκρότης. 1268. γ. φθαρτικόν. 1260. ε. πῶς αὐτῆς ἐλευθερȣ́μεθα. 1312. γ. τὸ πλῆθος αὐτῆς κατὰ πρόθεσιν. 1482. ζ, καὶ 1499. γ. ἡ κατὰ διάνοιαν εὔκολος. 1499. γ. ὕςερον ἐπιγεγένηται. 1612. δ.

Ἁμαρτίας αἴτιον τί. 129. γ.

Ἁμαρτωλοὶ ἀχανεῖς μετὰ τὴν ἁμαρτίαν. 89. ε. ȣ̓ δεῖ ἐξ ἀκοῆς αὐτȣ̀ς καταδικάζειν. 239. δ. ὁποίων ἀγαθῶν ἐςέρηνται. 955. ε. ςρατεύονται μαγείαις. 1318. ζ. πρὸς τȣ̀ς ἱερωμένȣς ἀφίξονται. 1406. δ. τῆς ἰδίας ψυχῆς φονευταί. 1409. ε.

Ἁμαρτωλὸς πρῶτος τίς. 775. ε. εὐχέσθω ἐνθάδε κολασθῆναι. 776. ζ. ȣ̓κ ἔχει παῤῥησίαν ἀνοῖξαι τὸ ςόμα. 1041. δ. ȣ̓κ ἔχει ἀπολογίαν. αὐτ. ε. πότε ἀνέγκλητος. 1036. β.

Ἁμαρτωλȣ̃ πατέρες μύριοι. 776. α.

Ἁμαρτωλῷ ȣ̓δενὶ τὸ, ἠυξήθη, εἴρηται. 266. η. ἡ θεοσέβεια βδέλυγμα. 476. ε.

Ἁμαρτωλῶν καὶ πονηρῶν διαφορὰ ὁποία. 192. ζ. ἕως πότε Θεὸς ἀνέχεται. 931. γ.

Ἄμβλωμα ἐξεικονιζόμενον ἔμψυχόν ἐςι. 794. α.

Ἀμμανῖται τίνος γῆς οἰκήτορες. 1258. δ.

Ἀμνημόνευτον δεινόν. 1360. ζ.

Ἄμπελος ἐξ ἀρχῆς δεδημιȣ́ργηται. 162. ζ. τίνος ἕνεκεν εἰς τὸν βίον εἰσηνέχθη. 163. γ.

Ἀμπελῶνες ἡμεῖς. 1549. β.

Ἀμπωτισμὸς ȣ̓ τέμνει μέσον θαλάσσης καὶ κόλπον. 711. ζ.

Ἀμώμητοι ȣ̓δ' οἱ ἀνδριζόμενοι. 1383. α.

Ἄμωμον ἐν ἑκάςῃ πολιτείᾳ ἀναγκαῖον. 971. γ, δ.

Ἀναβολὴ ȣ̓κ ἐπαινετή. 676. ζ. ἡ τȣ̃ βαπτίσματος ἐπιβλαβής. 677. β.

Ἀναγινώσκοντος καὶ γράφοντος παράθεσις. 1515. ε.

Ἀναθεματισμένȣ ȣ̓δ' ἅψασθαι ἐξῆν. 1492. ζ.

Ἀνάθημα καὶ ἅγιον τὶ ἀλλήλων διαφέρȣσι. 1158. δ, ε, κτ.

Ἀνανδρία ἴση τῷ μὴ ὑγειῶς ἀνδρίζεσθαι. 1557. ε.

Ἀνάςασις ἡ τῶν ȣ̓ρανῶν βασιλεία. 757. δ. ἡ τȣ̃ Χριςȣ̃ ὑπὸ τȣ̃ νόμȣ προτυπȣμένη. 1119. γ. ἡ τῶν σωμάτων τὸν Χριςὸν ἀπαρχὴν ἔχει. 1127. ε.

Ἀνατολῆς ἄνδρες τίνες. 353. δ.

Ἄνεσις ἀσέβειαν ὠδίνει. 1633. γ.

Ἀνὴρ ὁποῖα τῶν τῆς γυναικὸς αὐτȣ̃ ἁμαρτημάτων λύει. 1380. β.

Ἄνθρωποι πάντες ψεύδονται. 1335. β. ȣ̓δὲν κατ' αὐτῶν ἔξωθεν ἰσχύει. 1349. δ.

Ἄνθρωπος βασιλεὺς τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. 53. δ. τὸ κατ' εἰκόνα φύσει, τὸ καθ' ὁμοίωσιν προαιρέσει ἔχει. αὐτ. ζ. τῶν δύω διεςηκότων μέσος. 54. δ. ζῶον εὐφυὲς καὶ θεοειδέςατον. 61. ζ. πῶς φαγεῖν ἐπιτέτραπται. 74. β. ἐν καιρῷ ὡρισμένῳ βιβρώσκει. 81. γ. τῷ θνητῷ ἠυτρέπισται βίῳ. 98. ε. πῦρ λέγεται. 119. η. ὄνομα ἀνθρώπȣ ἰδιαίτατον. 429. α. βασιλεὺς, δικαςὴς, κατήγορος ἑαυτȣ̃. αὐτ. β. μέσος τοῖς ἐκ τȣ̃ ἐναντίȣ μεταποιȣμένοις. 564. η. ἐν μέσῳ Ἀγγέλȣ καὶ Δαίμονος. 614. η. ἐν εἴδει σκεύȣς. 1024. γ. ȣ̓ δεῖ αὐτὸν βαρύνειν. 1135. α. ȣ̓δὲν τῶν ὄντων ȣ̓τω μέγα, ὡς αὐτός. 1146. δ. εἷς λαȣ̃ προτιμότερος. 1258. β. σκεῦος. 1295. γ, δ. ȣ̓δὲν, εἰ μὴ παρὰ Θεȣ̃ φωτίζοιτο. 1368. β. πολλῶν ἐπιδεής. 1595. ζ. ἐκ τίνων τελειȣ̃ται. 1627. β.

Ἀνθρώπȣ ὀνομασία κοινὴ τȣ̃ συναμφοτέρȣ. 63. δ. πῶς ἅπτεταί τις τῆς αὐτȣ̃ ἀκαθαρσίας. 981. ζ.

Ἀνθρώπῳ ȣ̓ κατὰ ἀνάγκην τὰ πάντα ὑποτέτακται. 52. α. πάντα τὰ ζῶα ȣ̓ δι' αὐτὸν γέγονε. αὐτ. ζ. διατὶ ἐπ' αὐτῷ ȣ̓κ εἴρηται τὸ, εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν. 56. δ.

Ἀνθρώπων τῶν πρὸ τȣ̃ κατακλυσμȣ̃ ὁποῖαι αἱ κακίαι. 137. β.

Ἀνομεῖν ἐννόμως δυνατόν. 1477. ε, ζ.

Ἀντίο-

Ἀντίοχος τὸν θεῖον ναὸν ἠρήμωσε. 1340. β.
Ἀντίχριστος προφητευόμενος. 532. δ. ἐκ τίνος φυλῆς γενήσεσθαι. 533. α, καὶ 1165. β.
Ἀπαιδία, ἁμαρτία τοῖς πάλαι ἐλογίζετο. 1361. α.
Ἀπαρχὴ πόσα παρίσησι. 1118. ζ, η.
Ἀπάρσεις αἱ ὑμῖν τρεῖς. 1221. β.
Ἀπάτης δυνάμις. 634. δ.
Ἀπειθεῖς παιδευόμενοι ὁποῖοι γίνονται. 603. ε.
Ἀπειλαὶ αἱ τοῦ Θεοῦ τῶν κολάσεων μείζους. 769. η. τίνας ὠφελοῦσι. 1603. δ.
Ἀπελλῆς μύθους λέγων τὰ τῆς Γραφῆς. 139. γ.
Ἀπίστοις τὰ κεκρυμμένα προσάγειν κινδυνώδες. 903. α. σωφρονεστέρως ἔχειν. 1034. ζ, η, κτ. καὶ αὐτοῖς τὸ μέλλον ἀποκαλύπτεται. 1338. ζ.
Ἀπίστων μαρτυρίαι ἀξιόπιστοι. 385. β.
Ἁπλότης ἡ τῆς ἀληθείας ἀγαπητέα. 1035. γ. ἡ σὺν σωφροσύνῃ δεκτή. 1173. ζ. περιφανής. 1358. ζ.
Ἀπογραφὴ διατὶ ἐν τῇ Ἰορδάνῃ γίνεται. 1360. β. ἐν τῇ παρὰ Θεῷ τίνες. 1353. ζ.
Ἀποκαλύπτεται τὸ μέλλον καὶ πονηροῖς. 1338. ζ.
Ἀποκαλύψεων πρόξενον τί. 879. β.
Ἀπολινάριος μυθοπλάστης. 1240. ε.
Ἀπόλλωνα ὁποῖον ἡγοῦνται Ἕλληνες. 1492. η, δ.
Ἀποστολῆς καιροὶ τρεῖς. 1090. η.
Ἀπόστολοι τοὺς διώκοντας ὑπέτρεχον. 346. β. ποιμένες. 355. α. ὁ πόνος αὐτῶν ἐκ ἄμισθος. 358. γ. τὸν ἐν κρυπτῷ περιφέροντες Ἰουδαῖον. 405. ε. ἔμποροι. 433. α. ἐξ Ἰουδαίων. 523. δ. γεωργοί. 530. δ. καθηγηταί. 533. ε. ὑπὸ τῶν ιβ' πηγῶν καταγραφόμενοι. 726. β, καὶ 727. α. ἀναριθμήτων ἔμελλον πειρᾶσθαι κακῶν. αὐτ. ζ. δεκτοί. 746. β. ὄργανα. 764. α. τοῦ Εὐαγγελίου ἱερουργοί. 827. α. τοὺς κειμένους αἴροντες. 837. ε. τίνες. 838. α. Φῶς. 862. η. συνεργοὶ πρὸς ἱερουργίαν. 865. γ. ὑπὸ τίνων δηλοῦνται. 897. α. Χρισὸν περιέφερον. αὐτ. γ. Θεῷ συνεργοί. 905. β. ἔλαιον χρίσεως καὶ σιώθεσις θυμιάματος. 938. ζ. αὐτῶν τύπος οἱ ιβ' ἄρτοι τῆς προθέσεως. 1130. δ. τροφὴ τῶν πιστῶν τὰ αὐτῶν συγγράμματα. 1131. δ. ἐν πνεύματι ὁδοιποροῦντες. 1222. α. τίνων ἀπαρχαὶ οἱ πατέρες. 1236. ζ. ἄρχοντες Ἰσραήλ. 1335. ζ. τίνι τίνα τοῦ ζητουμένου ἐπίστευσαν αἵρεσιν. 1358. α. ὁποῖον διὰ τοῦ ἐμφυσήματος ἔλαβον πνεῦμα. 1364. ε, καὶ 1438. α. κεκρατήκασι τοῦ κόσμου. 1366. β. τὸ τῆς γερουσίας φέρουσι πρόσωπον. 1536. α. μόχοι. 1576. γ. λίθοι περίοπτοι. 1583. δ. ὑπέρκεινται τοὺς καθ' ἡμᾶς. αὐτ. ε. ἐν αὐτοῖς αἱ ἐν νόμῳ θεωρίαι. αὐτ. υἱοὶ Θεοῦ. 1646. ε. ἄρχοντες λαῶν. 1655. α. ὁ λόγος αὐτῶν περὶ μυστηρίων. 1662. δ.
Ἀρὰ ἡ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν γεγονότα κατάραν σημαίνουσα τίς. 1192. ε.
Ἄραβες ληστεύοντες. 342. α.
Ἀρβηλος πρῶτος βασιλεὺς Ἀσσυρίων, καὶ πρῶτος Θεοῦ ὄνομα λαβών. 1629. γ.
Ἀργία ἡ Θεῷ θυμηρεστάτη τίς. 1126. η.
Ἀρείου βλασφημία. 588. δ. οἱ τῷ λάβρῳ αὐτοῦ περικείμενοι τὸν νόμον παραβαίνουσι. 767. ζ.
Ἀρεταὶς ταπεινοφροσύνη δεῖ τειχίζειν. 1547. δ.
Ἀρετὴ ἡ ἀληθὴς τί. 143. γ. μέση τῶν ἑξῆς. 212. ε. πότε πέφυκεν ἀτιμάζεσθαι. 215. ε. ἰσχυρὰ καὶ ἄμαχος. 549. ζ. οἶκος. 688. ζ. δικῇ κατορθοῦται. 871. α. ἐκ δύω συναγείρεται. 881. δ. πολυειδής. 993. β. οὐ ἔξει ψυχῆς. 1281. ε. πᾶσα καὶ ἀρχὴ καὶ τέλος. 1282. α. οὐ μεσότητι θεωρεῖται. 1315. γ. ἰσόσταθμον ἔχει τὸ βραβεῖον. 1370. β. πᾶσα μήτηρ. 1546. ζ. καὶ ἡ ἐκ δυσγενείας τῷ Θεῷ ὑπερόσδεκτος. 1597. ζ. ἡ ἐθελούσιος ἀξιέπαινος. 1604. β.
Ἀρετῶν αἰδοῖ τινὲς φεύγουσι. 219. γ. τῇ αὐτολῇ δεῖ μετρεῖν. 884. ε. τὶς ὁ διανύων. 925. ζ. τὶς ὁ πρὸς αὐτῶν ἀτελής. 1017. γ, δ.
Ἀρετῆς ἡ ἐπίτασις πολλή. 238. γ. ὁ ἀμελῶν ἀναπολόγητος. 463. ε. ὁ σὺν τοῖς προγυμνάσμασι καὶ πλείων ἐλεεῖται. 724. α. ἡ ἄσκησις διδάσκαλος. 756. γ. τὸν πόνον Θεῷ δεῖ ἀνενεγκεῖν. 999. β. κατορθουμένης, φιλοσαρκία ἐρρέτω. 1196. γ. τὸ τέλειον ἐκ ἐκ φύσεως. 1304. γ. ὁ μισθὸς τίς. 1306. δ. τὰ γεννήματα τῶν τῆς κακίας πρότερα. 1540. ζ. ὁ ἀρξάμενος ὁποῖος. 1569. γ.
Ἁρμονίοι ἀργυρίῳ σιωπαλάτλοντες. 288. ζ.
Ἀρρενομιξία τί. 1097. α.
Ἀρρένων παιδοποιία τοῖς πάλαι περισπούδαστος. 1360. η.
Ἀριθμῶν τὶς τέλειος. 113. β. τίνες σημεῖα τελειότητος. 421. ζ.
Ἄρσεν ἔσω μ' ἡμερῶν μορφῶται. 129. γ.
Ἄρτοι διατὶ δύω ἐζυμωμένοι προσεφέροντο. 1121. ε. τίνος ἕτοι σύνδειξις. αὐτ. ζ, καὶ 122. α.
Ἄρτος ἀγιάζει. 103. η. ὁ ἐξ οὐρανοῦ τὸ κατὰ τὸν Παράδεισον προπαιδεύει μυστήριον. 729. β. καὶ γίνεται ὅ, τι περ ἂν ᾖ καταθύμιον. αὐτ. γ. ὁ ἐν ταῖς ἱεραῖς τραπέζαις ὑπὸ τίνος ἐδηλοῦτο. 843. ζ. τύπος ζωῆς. 984. β.
Ἄρτος καὶ ὕδωρ ἃ καθ' ἑαυτὰ τρέφουσι. 820. ε.
Ἄρτος μετὰ τὸν Χριστοῦ ἔλουσιν ἐζυμωμένους προσφέρομεν. 1122. γ.
Ἄρτων τῶν οὐρανίων τίνες οὐκ ἂν μετάσχοιεν. 1111. ε.
Ἄρχειν τέχνη ἁπασῶν ἀνωτέρα. 567. β. τὶς δ' δύναται. 1366. α.
Ἀρχὴ ποσαχῶς λέγεται. 7. δ.
Ἀρχιερέα ὁποῖον εἶναι προσήκει. 875. β. 1103. ε, καὶ 1129. ε. τὸν χειροτονούμενον τὶ ποιεῖν εἴθισαν. 886. α.
Ἀρχιερεῖ ὁ λαὸς ὅμοιος. 977. ζ.
Ἀρχιερεῖς ἄρχοντος καὶ λαοῦ μείζων. 977. γ, ζ. τῶν ἱερέων τελειότερος. 1071. ε, η. ἐκ τίνος ἠρεῖτο φυλῆς. 1072. β. πότε εἰσῆει εἰς τὰ ἅγια. 1074. α. καὶ τὶ ἡ αὐτοῦ εἰσέλευσις προετύπου. αὐτ. β. ταξίαρχος. 1103. δ. συγγενὴς καὶ ἀγχιστεὺς παντὸς τοῦ ἔθνους. 1410. γ.
Ἄρχοντας ἐλάττους εἶναι δεῖ τῶν ἀρχομένων. 1175. ζ.
Ἄρχοντες τοῖς ὑπηκόοις συγκακοῦνται. 1293. η. δόξοκιμοῦσι λαμπρότερον. 1392. γ.
Ἄρχοντος ἴδιον τί. 1279. α. τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ Θεὸς προσεπιψηφίζεται. 1513. γ. τοῦ νομίμου ὁποῖον τὸ ἆθλον. 1516. ε.
Ἄρχουσι τοῖς κατ' ἐπιστήμην δηλοῦσιν, οὐ συγγνώμην. 342. α.
Ἄρχων ὑπηκόοις οἰκειότερος τοῦ γεννήσαντος. 1360. δ. διὰ τοῦ ἱερέως Θεῷ προσάγεται. 1365. β. μέσος ἱερέως καὶ λαοῦ. αὐτ. ὁ ἀγαθὸς τὶ ἂν ἐπιζητήσειεν. 1396. α. ὁ νόμιμος κἂν τελευτήσῃ, ζῇ. 1516. ε. δικαιοσύνης προστάτης. 1667. γ.
Ἀρώματα διατὶ περὶ τὰ Ἰνδικὰ μέρη. 66. β.
Ἀσεβεῖς ἐν τῇ κρίσει ἐκ ἐξετάζονται. 91. δ.
Ἀσεβὴς ἤτοι ἐκ αὔξει, ἢ ἐκ ἀπὸ Θεοῦ. 500. ε. διατὶ ἐ πρὸ ὥρας ἀπόλυται. 650. δ.
Ἀσεβῶν ἐχθροὺς δεῖ εἶναι. 1230. β.
Ἀσὴρ τὶ σημαίνει. 367. γ, καὶ 536. γ. τίνας ἐκληρονόμησε τόπους. 536. α. τίνος τύπος. αὐτ. β.
Ἀσκητὴς διὰ τίνων τῆς θείας ἀξιοῦται παρακλήσεως. 1653. ζ.
Ἀσπὶς ἐμφράττει τὰ ὦτα. 1641. δ.
Ἀσσυρία πόαν ἔχει λίθων. 175. γ. πάντες ἐν αὐτῇ εἰδωλολατρεῦντες. 1629. ε.
Ἀσεικοὶ οὐ εἰθίσει νόμων ζῶσι. 1140. δ. αὐτῶν τε καὶ τῶν οὐ ἀγροῖς παραθέσις. αὐτ.
Ἀσεῖοι ἀεὶ ζῶσι. 1408. δ.
Ἄσρα εἰς θρησκείαν ἐδόθη. 1440. ζ. ὁδὸς πρὸς Θεόν. 1441. α. ἐξ αὐτῶν ὁ γενεσιουργὸς ὁρᾶται. αὐτ. ζ. ἃ πρὸς τὸ προσκυνεῖσθαι ἐδόθη. 1442. α.
Ἀστρολογίας τὶς ὁ εὑρετής. 171. α. τὶς ἡ ἐποχή. 172. α.
Ἄσφαλτος ἐκ πηγῶν ἀναβλύζει. 175. β. εἰς οἰκοδομὴν ἄχρηστος. 175. δ.
Ἀτελὲς Θεῷ ἀπαράδεκτον. 1116. α.

Αὐναὰν

Αὐναὰν τὶ σημαίνει. 435. ε. τὶς ὅμοιος αὐτῷ. 437. β. ἐκ λιῷ τῦ Ἰακὼβ σπέρμα. 488. δ. εἰκότως ἀπόλλυται. 1577. α.
Αὐτεξούσιον ἀτυράννητον. 1323. γ, δ.
Αὐτός τις ἑαυτῷ κλημάτων μέγιστον. 1195. δ.
Ἄφεσις μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν. 978. ζ.
Ἄφρων ὁποῖος. 1601. δ, ε.
Ἀψευδεῖν δεῖ. 1377. ε.

Β.

Βαθιὴλ διατὶ λέγεται Σύρος. 345. ζ.
Βαιθὴλ τὶ σημαίνει. 186. ζ, 352. ε, 411. γ, καὶ 412. β.
Βαλαὰμ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς κακίας ἀναβεβηκώς. 1338. γ. τίνος σύμβολον. 1326. γ, καὶ 1339. β. τὶ σημαίνει. αὐτ. ἡ τῆς οἰκουμένης σωτηρία δι' αὐτῦ προφήτης. 1340. ε. τὶς ἡ συμβουλὴ αὐτῦ. αὐτ. δ, ε, καὶ 1344. ζ. πότε ἡ πρόρρησις αὐτῦ τέλος ἔλαβε. 1345. β. οἱ φοιτηταὶ αὐτῦ ἐπὶ τὴν Βηθλεὲμ παρεγένοντο. 1346. δ. ἄξιον ἔλαβε τῆς αὐτῦ κακομηχανίας μισθόν. 1382. α.
Βαλὰκ πρῶτος βασιλεύς. 410. ζ.
Βάλλα τὶ σημαίνει. 414. β. οἱ υἱοὶ αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας τρόφιμοι. 366. ζ. εἰκὼν τῆς Ἰουδαίων συναγωγῆς. 416. β.
Βάπτισμα διατὶ ὕδωρ ζῶν λέγεται. 68. γ. οἱ ἀναβάλλοντες αὐτὸ, κἂν ἐπιτελέσωνται ἐκ ἀσφαλῆ ἔχουσι τὴν ἐλπίδα. 677. γ. τὸ εἰς μετάνοιαν, εἰσαγωγικόν. 864. β. τίνας ἁγιάζει. 903. β. ὁ νόμος αὐτὸ προαναφωνεῖ. 1034. α. τὸ Ἰουδαϊκὸν τίνων ἀπήλλαττε ῥύπων. 1059. ε. λυτρὸν τῶν νεκρῶν ἔργων. 1078. γ. διὰ τῦ λυτροῦ ἐμφαίνεται. 1181. ε. ἐν αὐτῷ τῷ τῦ Χριστῦ πληρῶν σύχομεθα νέκρωσιν. 1213. α. οἱ περὶ αὐτὸ βεβαπτισμένοι ὁποῖοι. 1393. α, β, κτ. μετ' αὐτὸ οἱ πιστοὶ πειράζονται. 1464. ε. καθαρτήριον. 1493. ε. διατὶ ἐν αὐτῷ ἀποδυόμεθα. 1538. δ. ὁ ἐπ' αὐτὸ σπέρων μακάριος. 1550. α.
Βαπτίσματος καιρῷ τὶ δεῖ ποιεῖν. 411. ζ. τὶς ὁ τύπος αὐτῦ. 704. γ, καὶ 1294. γ. ἀθανεῖς χωρὶς τῆς αὐτῦ χάριτος. 709. γ. πρὸ τότε ἀθανασίας, μετὰ τῦτο ἀθανεσάτη ἡ ψυχή. αὐτ. ζ. τίνες δι' αὐτῦ, τῦ μυστικῦ ἐ θίγουσιν ὕδατος. 714. β. ἡ τῆς αὐτῦ καθάρσεως καταγραφή. 757. ζ. δι' αὐτῦ τὴν ἄνωθεν πλατῦμεν χάριν. 887. δ. διὰ τίνος σαφῶς δηλῦται. 900. γ. τὶ τὸ τῦ ἐξ αὐτῦ καθαρισμῦ σύμβολον. 1022. ε, καὶ 1025. ε. δι' αὐτῦ ἁγιαζόμεθα. 1047. ε. δι' αὐτῦ πάντα ἀποτιθέμεθα τὰ πλάσματα. 1408. α. τὶ τὸ βοῶν αὐτῦ τὴν διώαμιν. 1050. α. τὰς μὴ δι' αὐτῦ προκαθαγνισθέντας, εἰς τὴν ἀληθινὴν σκηνὴν εἰσελθεῖν ἀδύατον. 1065. γ. ἐγγὺς δι' αὐτῦ οἱ μακράν. 1561. ε.
Βαπτισὴς λύχνος καιόμενος. 863. η, καὶ λύχνος νοητός. 864. γ.
Βάρβαροι κατατεμνόμενοι ἐπὶ τοῖς τελθυτῶσι. 1092. ζ. ἀντιταλαντεύοντες ἀργύριον τοῖς βρέφεσι, τῷ Θεῷ προσάγουσι. 1153. β.
Βασιλεία ἐπὶ τίνος πρώτη ὠνομάθη. 170. ε. ἡ τῦ Θεῦ τί. 722. δ.
Βασιλείας Χριστῦ τὸ αἴνιγμα τί. 1180. δ.
Βασιλεῖς οἱ Γεράρων Ἀβιμέλεχ καλούμενοι, καὶ οἱ Αἰγύπτιε Φαραώ. 321. δ. οἱ Ἐδὼμ ἀποπότε ἐβασίλευσαν. 410. δ. ἀξιώματα ἱερέων περιετίθεντο. 977. ζ. ἐχρίοντο. 1003. ε, καὶ 1072. β.
Βασιλεὺς εἷς ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς ἐβασίλευσε. 1164. ζ. ἐχ ἱερᾶται. 1168. α.
Βασιλεὺς καλῶς τὸν Αἰγύπτιον ἐμπορευσάμενος πλᾶτον. 662. δ.
Βασκανίας τίνα τὰ ἰδιώματα. 322. ε.
Βδέλυγμα τί. 645. β, καὶ 1083. δ.
Βέβηλον τῶν ὄντων ἐδέν. 1017. β.
Βενιαμὶν τίνων τύπος. 414. ζ, η, 543. α, β, κτ. καὶ 545. γ, ε. διατὶ ἐδὲ τῷ Ἡσαῦ, ἐδὲ τῷ Ἰωσὴφ προσεκύνησε. 465. η. πότε ἔγγὺς τῦ Ἰωσὴφ εὑρέθη. 476. ζ. διατὶ ἐμεγαλώνθη ἡ μερὶς αὐτῦ; 478. γ. πολεμικὴ ἡ φυλὴ αὐτῦ. 542. η. ἱστορία τὶς τῆς φυλῆς αὐτῦ. 544. γ, δ, κτ. ἡ φυλὴ αὐτῦ τῇ τῦ Ἰούδα συγκεκλήρωται. 545. α. τῆς φυλῆς αὐτῦ ἡ μητρόπολις. 1662. ζ.
Βεσελεὴλ τύπος Χριστῦ. 903. η.
Βηθαγὰ ἢ Βηθαγλὰ πῦ κεῖται. 548. ζ.
Βηρσαβεὲ τὰ ὐτιμότατα τῦ λαῦ ὅρια. 285. δ.
Βιβλία τὰ μωσαϊκὰ τί. 1421. sίχ. 15. τοῖς τῶν συγγραφέων ὀνόμασι καλῦμεν. 1650. β, γ.
Βιβλίον τὸ τῦ ἀποστασίε κατὰ τίνος ἐκ ἰσχύει. 1532. ζ. ἔστι τὶ ἀπόκρυφον τῆς Γενέσεως. 1673. δ.
Βίβλοι ἀπόκρυφοι ἐν τοῖς χρόνοις Μωϋσέως. 1313. α.
Βίβλῳ τῇ τῦ Θεῦ τὶ τὸ τίμιον. 1164. α.
Βίοι τῶν ἑαυτὲς τῷ Θεῷ προσφερόντων διάφοροι. 956. α, β, κτ.
Βίος ὁ παρὼν σάδιον. 606. γ. ὁ μέλλων ἐ δεῖται συμβόλων. 676. ζ. ὁ κατ' ἀρετὴν τίνι δύσληπτος καὶ ἀνάντης, καὶ τίνι γλυκύς. 725. α, β. ὁ κοσμικὸς καὶ ἐπιστικὸς τίνι ὅμοιος. 1022. β. ὁ τῶν ἁγίων τίς. 1200. α. ὁ τῶν ἀπειρασάστων ἔχει Θεὸν ἀντιλήπτορα. 1462. β, γ.
Βίᾳ ὁ πειρασμὸς ἐπίπονος. 556. δ. τὶ τὸ ῥηθὲν. 560. ε. τῦ νοερῦ καὶ τῦ κακῦ ἰδίωμα. 1035. η, καὶ 1036. α. ὁ τῦ ἀθανάτε ὅρος τίς. 1614. δ.
Βίῳ τῷ νομίμῳ ὁποῖα Θεὸς ἐπαγγέλλεται. 1145. ζ.
Βλασφημίας τῆς τῶν ψευδωνύμων Θεῶν διατὶ ἀπέχειν δεῖ; 1132. ε.
Βλάσφημος ἐκ τίνος σπέρματος. 1132. α. διατὶ κατ' αὐτῦ ἐκ ἔκειτο νόμος; αὐτ.
Βοὸς Χριστῦ πρόγονος. 1557. α.
Βοσκόντων καὶ ποιμαινόντων παράθεσις. 429. ε, ζ.
Βοτάναι αἱ ἐκ ἐδώδιμοι διατὶ βλασάνουσι. 28. γ.
Βουλὴ τί. 1639. η.
Βοῦς ἐ δασμὸς φέρει. 801. β. τίνος σύμβολον. 1550. α. ὁ τέλειος τίς. 1612. ζ.
Βότυρον τροφὴ νηπίων. 1632. β.
Βρέφη οἱ πεντεκαιδεκαετεῖς ἐν τοῖς Ἀβραὰμ χρόνοις. 270. α. τύπος τῦ νέε λαῦ. 1257. ε.
Βροντῆς ψόφος πόθεν σωίσαται. 22. α.
Βρῶμα τὸ νοερὸν οὗ καὶ πολυειδές. 1231. ζ.
Βύσσος ἐκ γῆς φύεται. 854. ε.

Γ.

Γὰδ τὶ σημαίνει. 367. δ, καὶ 535. ζ. πολεμικὴ ἡ φυλὴ αὐτῦ. 535. γ.
Γάλακτος ἐπιῤῥοὴ τόκε ἀπόδειξις. 266. ζ.
Γαμετῆς καὶ παλλακίδος διαφορά. 215. η.
Γάμος εἰς οὗ σωάγει τὰ γάη. 77. ε. σεμνῶς ὑπὸ τῶν παλαιῶν τελέμενος. 360. δ. παιδοποιΐας ἕνεκα. 1029. γ. διατὶ κωλύεται ὁ ἐκ συγγενείας. 1080. γ, δ, κτ. καὶ ὁ ἀδελφῆς καὶ θυγατρὸς σωεχωρήθη. 1098. β. τῇ μνησείᾳ ἴσος. 1554. α.
Γάμε σκοπὸν ὁποῖον εἶναι δεῖ. 1058. γ, καὶ 1536. ζ.
Γαριζεὶν καὶ Γεβὰλ τὶ σημαίνει. 1479. δ, καὶ 1584. δ, ε. πῦ κεῖται. αὐτ. καὶ 1480. γ. ὄρη ὑψηλότατα. 1480. ε. πόσον τὸ τῦ Γαριζεὶν ὕψος. αὐτ.
Γασὴρ τὰ ἴδια ἐ διαβαίνει μέτρα. 736. β.
Γαστριμαργίας κακά. 911. β. οἱ αὐτῆς δῦλοι τίνι ὅμοιοι. 1031. δ.
Γέλως ἀντὶ χαρᾶς ἐκλαμβανόμενος. 265. ε, ζ, η.
Γενεὰ ἐξ ἐτῶν ρ' σωίσαται. 210. γ. πᾶσα οἷον ἀθλητής. 775 α.
Γενέθλιον ποιῦσιν οἱ φαῦλοι, ἀπογαλακτισμὸν οἱ δίκαιοι. 267. β.
Γένησις διαφέρει ποιήσεως καὶ κτίσεως. 1626. β.
Γεννήτορες διατὶ τὸ τελθυταῖον ἀγαπῶσι τῶν τέκνων. 423. ζ.
Γεννητὸς ἐκ ἐκφεύγει τὸ ἁμαρτάνειν. 1198. ζ.
Γένος τῇ παιδαίᾳ ἡ ἀρετὴ, τῇ δικαίᾳ ἡ ὁμοιοτροπία. 136. δ. τὸ αἰγυπτιακὸν πολυανθρωπότατον καὶ πολυσοφώτα-

σοφώτατον. 223. γ. ἱερὸν καὶ ἀνίερον ποῖον. 799. δ. τιμητέον αὐτό. 1303. ζ.

Γένους τάξις τίς. 1187. ε. τοῦ ἱερωτέρου τὰ ἰδικά. 1359. α.

Γῆ οὐκ ἀΐδιος. 11. α. τροφὸς, μήτηρ, πατρὶς, τάφος. 12. γ. διατὶ ὠνομάσθη ξηρά; 27. γ. διατὶ ψυχὴν ἐξάγει; 39. ε. πολλὴ ἄχρι τοῦ νῦν ἀοίκητος. 55. β. πῶς μιαίνεται. 1084. δ. δέχεται κολάσεις. 1179. ε. πόμα τοῦ ᾅδου. 1277. γ. περὶ καθαρότητα ἀδιάφορος. 1412. ε. πῶς ἁγιάζεται. αὐτ. διατὶ αὕτη μᾶλλον ἢ ἐκείνη παρὰ Θεοῦ ἐφορᾶται; 1476. β. σχοινίῳ τὸ πάλαι διεμετρεῖτο. 1629. ζ.

Γῆν διατὶ καθαρὰν δεῖ φυλάττεσθαι. 1422. ζ. τίνα ὁ Χριστὸς ἡμῖν ὑπέσχετο. 1462. η.

Γηρσὰμ τὶ σημαίνει. 572. α.

Γῆς κατασκευὴ τελεία τίς. 12. η. πάντα τὰ μόρια τῆς κατάρας μετέχει. 582. ε. μιασμὸς καὶ κάθαρσις τί. 1412. ε. ἡ τῆς ἁγίας περιγραφή. 1463. α, β, κτ. τὰ γεννήματα αὐτῆς τίνα. 1037. γ.

Γηὼν ὁ Νεῖλος. 71. β.

Γίγαντες οἱ ἰσχυροί. 131. ζ. οἱ παμμεγέθεις. 132. β. οἱ ἀσεβεῖς καὶ ὑπερήφανοι. αὐτ. δ. οἱ μακρόβιοι καὶ θνητόφρονες. αὐτ. η. οἱ εὐρώστατοι. 135. β. οἱ τερατώδεις. αὐτ. γ.

Γλυπτὸν τί. 1588. ε.

Γλῶσσα ποία ἀρχαιοτέρα. 173. γ. ἡ ἑβραία οὐδὲ οὐρανὸν, οὐδὲ ὕδωρ ἑνικῶς ὀνομάζει. 21. γ. ὁμοίως καὶ ἡ Σύρων. 25. α. ἡ ἑβραία πόθεν. 173. ε, καὶ 178. δ.

Γλῶσσαι εἰς οβ' διενεμήθησαν. 171. γ.

Γλώσσας διατὶ ὁ Θεὸς συγχέει. 176. γ. ἡ σύγχυσις αὐτῶν κακίας γνώρισμα. 177. α.

Γνῶθι σαυτὸν ἐκ τῆς Γραφῆς ἐλήφθη. 1482. ζ.

Γνώμη μᾶλλον τοῦ γεγενημένου βασανίζεται. 1245. β. καθαρὰν αὐτὴν τηρητέον. 1555. γ.

Γνώσει τῇ θείᾳ πότε ἀξίως τὶς προσεγγίζει. 908. β.

Γνῶσις ἐν τῷ συνειδότι. 107. α. ἡ θεία ἀνέφικτος. 783. ζ. ἡ ἐν τῷ τῆς εὐχαριστίας μυστηρίῳ οὐ ῥᾴδιος. 1180. γ. ἡ παρὰ τῷ Θεῷ οὐκ ἐκ τῆς ἀκοῆς. 1242. ε.

Γογγυσμὸς λυπεῖ τὸν Θεόν. 328. γ.

Γολιὰθ ὑπὸ μειρακίου διέφθαρται. 1639. ζ.

Γονεῖς οἱ τοῦ Κυρίου πτωχοί. 1030. β. τὸ εἰς αὐτοὺς ἁμαρτεῖν ἴσον τῷ εἰς Θεόν. 792. ζ. ἡ εἰς αὐτοὺς τιμὴ γείτων τῇ εἰς Θεόν. 781. α. καὶ ἴση. 1542. ζ. ἡ εἰς αὐτοὺς τιμὴ εἰς τίνα ἐπαναστρέφει. 781. α. τὸ ἐπ' αὐτῶν πλημμέλημα θανάτῳ τιμᾶται. 792. ε. μετὰ τὰ θεῖα αὐτοὺς δίκαιον θεραπεύειν. 1587. γ.

Γονεῦσιν ἐν χρέος ἀμφοτέροις ὀφείλεται. 1448. γ.

Γονέων τὰ δίκαια ἴσα τοῖς τοῦ Θεοῦ. 1542. ε. τὸ ὑπ' αὐτῶν γεγεννῆσθαι τὶ δείκνυσι. αὐτ. η.

Γονόῤῥοια τί. 1109. ζ.

Γονοῤῥυὴς τίνα σημαίνει. 1185. ζ.

Γράμματα τοῦ τετραγράμμου ὀνόματος τίνα. 622. δ, καὶ 623. α.

Γραμμάτων τινὲς χαρακτῆρες ἴδιοι ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς ναοῖς. 173. δ.

Γραφαὶ τὸ αὐτὸ ἀπὸ διαφόρων δηλοῦσαι παραδειγμάτων. 454. ε. τῶν θείων λόγων αἱ σάρκες. 675. δ. διατὶ οὐ πᾶσαι διηρμηνευμέναι παρεδόθησαν; 702. ε. αἱ ἐν ταῖς πλαξὶ τί. 828. α. ἥτε παλαιὰ καὶ ἡ νέα ἀναγκαῖαι. 1570. γ.

Γραφὴ τὸ αὐτὸ ὄνομα καὶ ἐπὶ ἐπαίνου, καὶ ἐπὶ ψόγου παραλαμβάνει. 14. ζ. αὐτὴ ἑαυτὴν ἑρμηνεύει. 65. γ. ἄλλα σχηματίζεται λέγειν ἢ ποιεῖν, καὶ ἄλλα οἰκονομεῖ. 166. ε. πλὴν τῆς ἁμαρτίας οὐδὲν ἡγεῖται φαῦλον. 256. η. ψυχῆς διαθέσεις εἰς λόγους σχηματίζει. 343. α. διατὶ τύχης μέμνηται. 368. α. ἃ οὐκ ἐξηγήσατο διάτινος ἐξηγουμένου ἐδήλωσε. 380. α. εὐνούχους καλεῖ καὶ τοὺς μὴ ὄντας. 446. ε. μὴ δοκείτω τὶς βιάζεσθαι αὐτήν. 456. η. τοὺς ὀδόντας ἐπὶ λόγων λαμβάνουσα. 527. ζ. τὴν ἔκβασιν πολλάκις ὡς αἰτίαν προΐσχεται. 599. γ. πῶς δεῖ αὐτῇ προσέρχεσθαι. 678. ζ. ἀδιαφορεῖ περὶ τοὺς χρόνους. 721. γ. τὰ ἀποτελέσματα καλεῖ αἴτια. 741. α. ἀδιαφόρως τάττει τὰς αἰσθήσεις. 782. δ. κυύα τὸν ἀναιδῆ ὀνομάζει. 808. α. πολλὰ τῶν γεγενημένων οὐκ ἀφηγεῖται σαφῶς. 946. α. εἰς τρεῖς ἢ δύω κατατέμνει τὸν χρόνον. 1085. α. τίσι παραδηλοῖ τὰ νοήματα. 1184. γ. ἔν τισι τὸν συμβολικὸν νοῦν προκρίνει τῆς ἱστορίας. 1339. ε. οὐ γενεαλογεῖ γυναῖκας. 1415. β. ἐν πολλοῖς τόποις ἔχει σχήματα. 1469. β. καὶ ἀπὸ μόνου τοῦ σώματος σημαίνει τὸν ἄνθρωπον. 1474. δ.

Γραφῇ μὴ πιστεύειν κινδυνῶδες. 65. δ. οἱ ἐν αὐτῇ ἀντιχρονισμοὶ τῆς ἀσαφείας τὸ αἴτιον. 266. γ. τῇ παλαιᾷ καὶ νέᾳ οἱ πιστοὶ ἀλήθουσι. 1570. γ.

Γραφῆς ἔθος ὁποῖον. 1. α, καὶ 129. β, καὶ 495. β. σκοπὸς τίς. 6. α. τοῦ γράμματος οὐ δεῖ περιέχεσθαι. 60. η. ἰδίωμα τί. 150. β. τῆς κατὰ τὸ γράμμα καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα ἑρμηνείας τίνα τὰ ἀποτελέσματα. 596. β. οὐ μόνῳ τῷ γράμματι προσβλέπομεν. 674. ε. τοῦ βουλήματος τὶς ὁ ἀκούων. 696. ζ. γυμνῷ τῷ γράμματι προσέχειν δυσσεβές. 770. β. οὐ δεῖ γυμνῷ προσέχειν τῷ γράμματι. 893. α.

Γραφῶν αἱ λέξεις τί. 675. ζ. οἱ τῆς λέξεως δοῦλοι ἀλόγοις ὅμοιοι. 676. β.

Γυναῖκα ἀπαγορεύει, καὶ ἀφίησιν ἀπολύειν ὁ πάλαι νόμος. 1032. γ. τῷ ἀνδρὶ δεῖ ὑποτάσσεσθαι. 1379. δ. διατὶ ἐπὶ πάσῃ αἰτίᾳ κελεύει ὁ νόμος ἀπολύεσθαι. 1567. ε. οὐδ' ὁ πάλαι νόμος ἀπολύεσθαι ἀφίησιν, εἰ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ. αὐτ. η. ἐπὶ πᾶν ἁμάρτημα ὁ νόμος συγχωρεῖ ἐξαποστέλλεσθαι. 1568. ε.

Γυναῖκας οὐ πολὺ αὐτῶν νεωτέρας οἱ ἄνδρες τὸ πάλαι ἐλάμβανον. 183. ε. ἐθνικὰς οὐ δεῖ λαμβάνειν. 344. ζ.

Γυναῖκες ἐν ἀνάγκῃ τῶν ἀνδρῶν σπουδαιότεραι. 610. ε. φιλόκοσμοι. 910. α. θήλεα τίκτουσαι πλείονα ὑπομένουσι πόνον. 1029. β, δ. λάλοι καὶ περίεργοι. 1245. γ. ὡς τὰ πολλὰ ταῖς μαγγανείαις πρόσκεινται. 1565. γ.

Γυναικὶ τῇ ἰδίᾳ πλησιάζειν οὐ σφόδρα καθαρόν. 1061. ε.

Γυναικομανοῦς τύπος τίς. 1530. ε.

Γυναικὸς μὴ φροντίζειν ἐπικίνδυνον. 1487. ζ. ἡ συμφωνία πολλή. 1573. β.

Γυναικῶν βίος ὁποῖος. 1532. β.

Γυνὴ ἔχει τὸ κατ' εἰκόνα. 54. γ. ἐκπίπτει τῆς ἀρχῆς. 95. β. τῷ Ἀδὰμ ὑποτασσομένη. 888. ε. ἡ ἐν ῥύσει συλλαβοῦσα, ἀσθενῆ καὶ τῇ λέπρᾳ ὑποκείμενα τίκτει. 1032. ε. ἡ πεῖραν ἀνδρὸς λαβοῦσα, ἀπειθεστέρα πρὸς μάθησιν. 1105. β. διὰ τὸν ἄνδρα. 1378. δ. οὐδὲ ἐν πολέμῳ, οὐδ' ἐν στρατείαις κατὰ νόμον ἐξετάζεται. 1578. γ.

Δ.

Δαβὶδ τὸ γένος ἐκ γυναικῶν ἀλλοφύλων. 446. β. διατὶ κωλύεται ναὸν οἰκοδομῆσαι. 786. α. τὸ πάθος, τὴν ἀνάστασιν, καὶ τὴν ἀνάληψιν προθεσπίζει τοῦ Σωτῆρος. 1066. ε. ὁ μὲν θάνατος ἀφῄρηται ἀπ' αὐτοῦ, ἡ δὲ τῶν αἱμάτων ἀπειλὴ καταλέλοιπται. 1657. α.

Δαίμονες διατὶ πάθεσι τὸν νοῦν καταφορτίζουσι. 555. β. τριπλῷ τοὺς ἀνδριζομένους πολεμοῦσι τρόπῳ. 559. β. πῶς ἢ πότε κατεδικάζοντο, ἄδηλον. 566. β. λυμαίνουσι ψυχὰς καὶ σώματα. 1092. ζ. συμπράττουσι τοῖς ἁμαρτωλοῖς καὶ ἀσεβέσι. 1318. ε. ἀρχηγοὶ Μωάβ. 1345. γ, ε. ἀπατῶσι τοὺς ἀκούοντας. 1480. η. διατὶ ὁ Παῦλος αὐτοὺς ἀπεστόμισε, καὶ ὁ Κύριος ἐπετίμησε. 1490. β. κἂν ἀληθές τι φθέγγωνται, ἀποστρέφεσθαι δεῖ αὐτούς. αὐτ. Θεοῦ ἠλλοτριώθησαν. 1633. ε.

Δαιμόνων δόξα καὶ πλοῦτος τίς. 555. β. κατὰ τίνων ἡ ἰσχύς. 1320. β.

Δαιμονῶντες εἰς ᾅδου καταβήσονται. 1475. β. αἱ περὶ αὐτῶν ἱκεσίαι ὁποῖαι. αὐτ. (1)

Δάκρυον ἀσφαλὴς φύλαξ. 562. α.

Δὰν τὶ σημαίνει. 366. ζ, καὶ 531. γ. ἡ φυλὴ αὐτοῦ τὴν Λάϊσσαν ἐνήδρευσέ τε καὶ εἷλε. 531. γ, η. τύπος τοῦ πονηροῦ. 534. ε. καὶ τοῦ Σαμψών. αὐτ. ζ.

Δασμολόγοι τινὲς καὶ τῶν αἰσχρῶν. 1565. ε.

Δειλὸς

Δειλὸς τίς. 1531. γ. παραλύει τοὺς ἀζώνους. αὐτ. δ.
Δεῖνα τύπος τῶν ἐκ περιτομῆς. 405. α. εἰκὼν ψυχῆς. αὐτ. ζ. πρὸς τῷ υἱῷ καὶ ὁ πατὴρ αὐτὴν ἐμίανε. 406. δ. διατὶ ὁ Θεὸς αὐτῆς οὐ προέστη. αὐτ. ζ.
Δεκάλογος μόνη ἐν ταῖς πλαξὶ γεγραμμένη. 1439. ε. διαιρέσεις αὐτῆς διαφόρων. 777. (1)
Δεκὰς ἀριθμὸς πληρέστατος. 666. ε. ἡ τὸν ἄνθρωπον συνέχουσα τίς. 742. ε. οἰκεία Θεῷ. 1160. β.
Δεκάτας δύω τὸ πάλαι προσέφερον. 1484. ε. καὶ 1497. γ. τρεῖς προσέφερον. 1498. δ.
Δένδρα ἤτοι σπέρματα ἢ τὰ ἰσοδυναμοῦντα τοῖς σπέρμασιν ἔχει. 29. β.
Δέρματα καὶ τὰ ἐκ τῶν δένδρων λέγεται. 102. β.
Δεσπόται νέοι τίσιν ἕπονται. 292. ζ.
Δεσπότου ἴδιον τί. 75. ε.
Δευτερονόμιον ἔχει καινήν τινα διδασκαλίαν. 1603. β.
Δημιουργία διατὶ προτέτακται θεολογίας. 1. α. καὶ νομοθεσίας. 6. δ, καὶ 7. β. οὐχ ἅμα τῷ δημιουργῷ. 4. ζ. προὐργιαίτερον τῆς εὐπρεπείας. 1098. β.
Διάβολος πρῶτος Θεὸν ὀνομάζει. 79. ζ. οἷός ἐστι τὰς ἀνθρωπίνας εἰδέναι φωνάς. 81. α. τὸν τοῖς πρωτοπλάστοις δοθέντα νόμον οὐκ ἐγίνωσκεν. αὐτ. β. λαλεῖ διὰ τοῦ ὄφεως. αὐτ. ε. οὐκ ἔχει τὴν τῶν μελλόντων γνῶσιν. 84. β. ἐκ μικρῶν μεγάλα συνιδεῖν δεινός. αὐτ. γ. πόθεν ἔγνω τὴν πρὸς τὴν Εὔαν συμβουλήν. αὐτ. η. εὐεργέτης κατά τινας. 85. γ. ὀξυτέραν ἔχει τῶν θνητῶν τὴν διάνοιαν. αὐτ. η. διατὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐποίησε. 90. η. διατὶ αὐτοῦ ἀπατήσαντος, ὁ ὄφις κολάζεται. 91. ε. τίνα σκοπὸν ἔχει. 572. ε. τίνας καταπολεμεῖ. 619. ε, ζ. τὶς ἡ σπουδὴ αὐτοῦ. 620. α. τίνας κατάγχει. 622. β. σοφιστεύειν οἶδεν. 630. γ. ἐδοξάζετο. 770. ζ. διατὶ τῶν ἀπὸ Θεοῦ κολάσεων ἀνάξιος. 776. ε. σφύρα. 1224. β. πότε ἐκβάλλεται. 1397. β. πάντα καιρὸν ἐπιτηρεῖ. 1464. α. διὰ γαστριμαργίας ἐξανδροποδίζει. 1485. α. Θεοῦ ἠλλοτριώθη. 1633. ε. τὸ αὐτόν τε καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸν καταργηθῆναι δυνάμεις εὐφροσύνη. 1645. ε. διατὶ τῇ Μωϋσέως ταφῇ ἀντέστη. 1673. ζ.
Διάδοχον ἀξίας ὁποῖον δεῖ εἶναι. 1305. γ.
Διαθήκη τοῦ Θεοῦ τί. 225. γ. ἀντὶ ὅρκου. 326. γ. ὁποίοις συνίσταται ῥήμασι. 827. η. ἡ καινὴ μένει καινή. 1605. ζ.
Διαζυγίου νόμος ὁ παλαιὸς σύμφωνος τῷ εὐαγγελικῷ. 1557. α.
Διαλέκτῳ ποίᾳ ὁ Θεὸς ἐλάλησε ζητεῖν μάταιον. 921. β.
Διαμαρτύρομαι τὶ σημαίνει. 1443. ζ.
Διδασκαλία ἡ τῶν θείων λογίων τί. 1461. ε.
Διδασκαλίαν Ἑλλήνων καὶ αἱρετικῶν οὐ προσδεκτέον. 1549. ζ.
Διδάσκαλοι οἱ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις ὑπὸ τίνων σημαίνονται. 864. γ, καὶ 905. β. οἱ Γραμματεῖς καλούμενοι. 1425. α.
Διδάσκειν λαὸν τίνα καὶ πότε χρή. 616. β, γ.
Δίδραχμον καὶ σίκλος τὸ αὐτό. 1177. α.
Δίδυμα συμβαίνει ἀπαραλλάκτως ὅμοια εἶναι. 443. ε.
Δικάζοντας ὁποίους δεῖ εἶναι. 90. β.
Δικαιάδικοι τίνες. 1506. δ.
Δίκαιοι καὶ ἀσεβεῖς πρὸ Χριστοῦ εἰς ἕνα τόπον μετὰ θάνατον. 209. ζ. ὁ εἰς αὐτοὺς ἁμαρτάνων, εἰς Θεὸν ἁμαρτάνει. 260. δ. οἱ πάλαι ὡραῖοι καὶ ῥωμαλαῖοι. 356. ε. διατὶ ὧδε τιμωροῦνται; 1009. ζ. νῦν τὸ ἀγωνιστικὸν αὐτοῖς ὥρισται. 1670. γ.
Δίκαιον τίνι ὀρθὸν φαίνεται. 810. β. πόθεν γινώσκεται καὶ φυλάττεται. 1087. α. πρὸς πάντας δεῖ τοῦτο φυλάττειν. αὐτ. β. γ. τοὺς μὴ δυναμένους δοῦναι αὐτῷ τὸ κράτος τὶ δεῖ ποιεῖν. 568. δ. καθαρὸν καὶ ἅγιον. 1381. γ. πῶς δικαίως καὶ πῶς ἀδίκως διώκεται. 1508. β, γ. τὶς ὁ αὐτὸ διώκων. αὐτ. ζ. διώκεται οὐ δικαίως. 1509. α. καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν λέγεται. αὐτ. β.
Δίκαιος καὶ πιστός ἐστιν, ἀλλ' οὐ τὸ ἀνάπαλιν. 203. ζ. ὁ εὐλογήσας αὐτὸν οὐκ ἐξέρχεται. 494. γ. δίκαιος οὐ πᾶς ὁ τὸ δίκαιον διώκων. 1508. ζ.
Δικαίου πέρα τὸ ἀγαθόν. 1099. ζ.
Δικαίου οὐδὲν μέλος ἄχημον. 290. ε. οὐδὲν φοβερώτερον. 1478. η.
Δικαιοσύνη τί. 203. ζ, καὶ 720. δ. θεῖον καὶ ἀδέκαστον. 808. δ. τιμὴ Θεοῦ. 1094. δ. ὅρος τῶν ἐν νόμῳ. αὐτ. ε. πότε ἐξουθενεῖται. 1245. ε. ἡ δοκοῦσα τίς. 1508. ζ. ὑπὸ τίνων ἀδικεῖται. αὐτ.
Δικαιοσύνης ἐραστὰς Θεὸς πλημμελεῖν οὐκ ἐᾷ. 190. γ. οἱ ἐπιμεληταὶ ὀλίγοι. 248. α. ἀρχὴ ἡ ἰσότης. 1127. ζ.
Δικαιώματα τί. 787. β.
Δικαίων δύναμις μεγάλη. 241. δ. ἡ διαγωγὴ αὐτῶν ἀπέριττος. 257. ζ.
Διογένους ἀπόφθεγμα. 1551. γ.
Διόδωρος τὸ ἱστορικὸν τοῦ ἀλληγορικοῦ προτιμῶν. 524. γ.
Διπλόη τί. 1550. δ.
Διώκουσιν ὑποκλῖναι ἐλεεινότατον. 1548. β.
Δόγματα πρὸς τὰ ἔξω ὁ βλέπων μέσος δύω πολεμίων. 563. ζ. τὰ τῶν αἱρέσεων πόθεν. 566. η. πόθεν τὰ τῆς εὐσεβείας μανθάνομεν. 1490. β.
Δόλος οὐ πᾶς ὑπαίτιος. 340. α. ἰσοδυναμεῖ τῇ τέχνῃ. αὐτ. β.
Δόξα ἡ τοῦ Θεοῦ διττή. 832. γ. ἡ τοῦ βασιλέως τίς. αὐτ. φυσικῶς μὲν τῷ Σωτῆρι, διαβαίνει δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς ἁγίους. 542. δ.
Δόξης ἐσφαλμένης περὶ υἱοῦ καὶ πνεύματος παραίτιον τί. 10. δ.
Δοξολογίας τρόποι. 994. ζ.
Δουλεία τί. 796. β. ὁ δεσμὸς αὐτῆς τίνι λόγῳ λύεται. αὐτ. ε.
Δοῦλοι δεσποτῶν εἰκότως μὴ ἀνεχόμενοι. 796. ζ. ἐλευθεριάζειν αὐτοὺς δεῖ. 1095. ζ. τίσι χρῆσθαι πρέπον. 1098. α. εἷς αὐτοῖς πόρος. 1112. α. τὴν εὐχέρειαν αὐτῶν ἐπιστομίζει ὁ δεσποτικὸς φόβος. αὐτ. γ.
Δοῦλον καὶ ἐλεύθερον ἐκ πλεονεξίας. 798. β.
Δοῦλος κτῆμα ἀναγκαιότατον. 1143. β. τίς. 1342. γ. πῶς δεῖ συνεῖναι αὐτῷ, ὅπως τε αὐτὸς τοῖς δεσπόταις. 1500. α.
Δυνάμεις τίνες προσκυνοῦσιν εἰδώλων ἄνευ. 767. (1) αἱ οὐράνιαι ἐν Ἐκκλησίᾳ προσκυνούμεναι καὶ ἡμῖν συνευχόμεναι. 895. ζ.
Δυνάμεων οὐρανίων τὶς ἡ τροφή. 724. δ.
Δύναμις ἡ ἐναντία χείριστα ἐνεργεῖ. 1319. ε. ἡ θεία νικᾷ. 1329. γ.
Δυσκολίαις περιπεσόντας δυσχεραίνειν οὐ δεῖ. 1460. ζ.
Δωθαεὶμ τὶ δηλοῖ. 429. ζ, η.
Δωροφορία ἀναξίων τίς. 1190. α.
Δώρων πονηρὰ ἀποτελέσματα. 1506. δ.

Ε.

Ἑβδόμη ἱερά. 1134. ζ.
Ἕβερ τὶ σημαίνει. 172. γ. πολλὰ ἔθνη ἐξ αὐτοῦ. 174. β. αὐτῷ μόνῳ ἡ γλῶσσα ἐφυλάχθη. 177. α.
Ἑβραῖοι πόθεν κατάγονται. 172. β. πόθεν ὠνομάσθησαν. 173. η. διατὶ τοὺς Αἰγυπτίους συσκευάζουσι. 485. α. διατὶ τὸ τὶ δεῖ εὔξασθαι ἐπελάθοντο. 660. δ. διατὶ διὰ μακροτέρας ὁδοῦ ἀποκομίζονται. 701. α. εἶχον ὅπλα ἐξελθόντες τῆς Αἰγύπτου. αὐτ. ε. ποιμένες θρεμμάτων ὑπὸ τίνων ἐῤῥέθησαν. 711. β. ἐν Αἰγύπτῳ οὐ περιετέτμηντο. 810. δ. φιλέορτοι. 814. δ. πότε καὶ τῆς λατρείας ἐκπεσεῖν ἐκινδύνευσαν. 819. ε. Κρονικοὶ ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν ὀνομαζόμενοι. 906. ζ. εἴδωλα πρὸ τῆς μοσχοποιΐας διέπλασαν. 917. γ. εἰδωλολάτραι ἦσαν ἐν Αἰγύπτῳ. 1094. γ. οὐ κεκώλυνται ἐπανελθεῖν εἰς εὐσέβειαν. 1141. ζ.
Ἑβραίων παιδία πότε καὶ πῶς τὴν θείαν Γραφὴν μανθάνει. 173. ζ. καλὴ ἡ αὐτῶν πανουργία. 662. ε. τὶ τὸ τὴν αὐτῶν ἐξελέγξαν ἀσέβειαν. 911. ε.
Ἑβρεῖ ἐξελληνιζόμενον, Ἑβραῖος, γίνεται. 174. γ.
Ἐγκαταλελειμμένος οὐ κολάζεται. 776. δ.

Ἐγκρά-

Ἐγκράτεια ἐπιθυμίας ἀντίπαλος. 1517. γ. καὶ ἀγαθὸν μέγιστον. αὐτ. δ.
Ἐγκρατείας σύμβολον τί. 1022. γ.
Ἔγνων ἐπαμφοτερίζει τῇ ἑβραΐδι. 282. γ.
Ἐθελόθρησκοι Φοινίκιοι οἰκοῦντες τὴν Παλαιστίνιον. 751. γ.
Ἔθνη τίνι τρόπῳ κατηχεῖται. 752. α. πεπλεονεκτήκασι τὸν ἐν νόμῳ. 754. γ. διὰ τοῦ σπέρματος Ἀβραὰμ ηὐλόγηται. 770. ζ. πάθη ἀλληγορικῶς σημαίνει. 823. ζ. καὶ προσκεῖται καὶ προτερεῖ τοῦ Ἰσραήλ. 1076. ζ. ἐξισοῦνται τῷ Ἰσραήλ. 1094. β. διαφορά. 1140. ε. κατὰ τὰ ἅπαντα ὁμότιμα. 1628. γ.
Ἐθνικοὶ ἐκ ἐκ πατέρων ἔχουσι τὴν ἀσέβειαν. 373. ε. κιμὰς καλεῖ αὐτοὺς ἡ Γραφή. 1565. γ.
Ἐθνῶν κατὰ τὰ χωρίζεσθαι δεῖ. 1099. γ. ἡ ἀγέλη διαπαντὸς λυτρωτή. 1140. ζ. ἡ κλῆσις διὰ τῶν προσηλύτων προμηνύεται. 1220. δ. τὰ ἐπὶ τοῖς νεκροῖς ἔθη τίνα. 1493. γ. παρ' αὐτοῖς τελεῖται τὸ Χριστοῦ μυστήριον. 1535. δ. αἱ νοεραὶ δυνάμεις ὑπεραπιστίαι. 1628. ε. μεγάλη ἡ μεταβολή. 1636. γ.
Ἔθος ἀφαιρεῖ τὴν αἰχμήν. 83. η. τὸ τῶν ἁμαρτανόντων ὁποῖον. 88. ζ. ὁποῖον τὸ τῶν ἀπατωμένων. 90. δ.
Εἶδος Θεοῦ ὁ υἱός. 400. η.
Εἰδωλολάτραι πῶς τὰς βωμὰς ἱδρύσι. 786. δ.
Εἰδωλολατρεία πότε ἤρξατο. 178. ζ. τὶς ὁ πρῶτος αὐτῆς εὑρετής. 179. δ. διὰ τίνων ἐξηφανίθη. 1469. δ, ε.
Εἴδωλον τί. 768. β, γ, καὶ 1588. δ.
Εἰκόνας προσκυνοῦμεν, ἀλλ' οὐ Θεὸν λέγομεν. 768. ζ.
Εἰκὼν Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος οὐ κατὰ τὸ τῆς ψυχῆς ἀόρατον. 42. α, καὶ 47. δ. οὐδὲ κατὰ τὸ σῶμα. 42. β. ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀρχικόν. αὐτ. η, 45. γ, 47. ε, καὶ 51. γ. καθὸ γονὰ λόγον, πρόεισι δὲ τῷ λόγῳ πνεῦμα. 43. η. κατὰ τὸ καθ' ὁμοίωσιν. 44. δ, ζ. κατὰ τὸ ἄϋλον καὶ ἀσώματον τῆς ψυχῆς. 45. β. κατὰ τὸν τῆς ψυχῆς λόγον. αὐτ. δ. κατὰ τὸ ὅμοιον τῷ Θεῷ. 46. β. κατὰ τὸ ἐξουσιαστικόν. 47. α. κατὰ τὸ σωθέτον. 48. δ. κατὰ τὴν ψυχικήν. 50. δ.
Εἰρήνη ἀγαθὸν ὃ μηδεὶς ἀνθρώπων παρασχεῖν ἱκανός. 1352. ε.
Εἰσελεύσῃ σημαίνει τὸ, κοινωνήσεις. 1104. γ,
Ἐκδικῶν τὶς ἑαυτὸν τὸν τῆς προνοίας ἐμποδίζει εἱρμόν. 927. β.
Ἐκκλησία τί. 254. η, 688. δ. καὶ 1591. γ. τῆς τοῦ Χριστοῦ δόξης πεπλήρωται. 1220. ε. ἔπεται τῷ Χριστῷ. 1221. β. ὑπὸ Θεοῦ διαπαντὸς ἐφορᾶται. 1476. γ. τὶς ἡ ἐπιτηδεία πρὸς τὴν τοῦ πάσχα θυσίαν. 1503. γ. πῶς δεῖ εἰς αὐτὴν εἰσέρχεσθαι. 946. ζ. πῶς ἐν αὐτῇ τελειούμεθα. 958. δ. ἐν αὐτῇ τὰ μυστικά. 991. ζ. ἐν αὐτῇ Χριστοῦ μεταλαγχάνομεν. 992. β. ἐν αὐτῇ ὁ τῶν σκιῶν νόμος τετήρηται. αὐτ. γ. καὶ ὁ τῆς ἰσότητος. 994. δ. ἐν αὐτῇ διπλοῦν τὸ κήρυγμα. 1223. δ, ε. πόθεν αὐτῇ ὁ τύπος τοῦ τῶν δεσμίων ἐπιμελεῖσθαι. 1407. α.
Ἐκκλησίας ἔξω τίνες τὸ δῶρον προσφέρουσι. 695. η. τὸ πλήρωμα ἐν πνεύματι ἰωμένον. 846. ζ. τίνες αἱ ὕλαι. 936. ζ. τὶς ὁ ἐκβαλλόμενος. 1050. β. τίνες οἱ τύποι. 1180. ζ. τῶν ἐξ αὐτῆς τοὺς πιστοὺς ἁρπαζόντων τὶς ἡ δίκη. 1570. ε, ζ.
Ἔκλειψιν σεσοφὸς καὶ Φαῦλος πῶς νοητέον. 315. ζ.
Ἐκλεκτοὶ σοφοί. 1774. ε.
Ἐκλεκτὴ ἡ πολιτεία τίς. 286. ζ, η.
Ἐλαίῳ χρίσει τὰς τῆς Ἐκκλησίας τραπέζας καὶ τοὺς κίονας. 351. ε. καὶ τὰς τῶν ἀνακλίσεων κιγκλίδας, καὶ τὰς τῶν μαρτύρων θήκας. 352. α.
Ἔλεος πολλαχοῦ λαμβάνεται. 924. β, γ. κτ, οἱ ἄξιοι τότε ἐλεῆσαι. αὐτ. β.
Ἐλευθερίας μεταποιουμένους ὁποίους δεῖ εἶναι. 655. ε. ὑπὲρ αὐτῆς οἱ γενναῖοι ἀποθνήσκειν ἐθέλουσι. 661. ε. καὶ 692. δ.
Ἕλληνες Θεοὺς ἐρανίους, ἐπιγείους, καὶ καταχθονίους εἶναι νομίζουσι. 651. β. τὴν τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης διαίρεσιν, ἀσεβείας πρόφασιν λαμβάνουσι. 711. ε. ἀναπλάττουσι τὰς ἐκ ὑφεστώσας μορφώσεις. 768. γ. ἑκάστῃ ἡμέραν τινὶ τῶν Θεῶν ἀφορίζουσι. 907. β. τοὺς μαθοὺς τοῖς Δαίμοσιν ἀνατιθέναι εἰώθασι. 1092. γ, δ. τὶ ἐποίησεν ὅτε ἐπάνθησεν. αὐτ. ἀφώριζον τὰς ἑαυτῶν θυγατέρας ἵνα πορνεύωνται. 1095. β. ἀνοσιουργήματα τῆς αὐτῶν μανίας τίνα. 1101. δ. Δαιμονίοις τρέφουσι κόμην. 1195. β. ἐπὶ κατορθώσει τελείας ἀρετῆς μεγαλαυχοῦσι. 1304. γ. μυσαρὸν νομίζουσιν ἡλίῳ δεικνῦναι νεκρὸν σῶμα. 1350. γ. ἄλυτον φαντάζονται τιὼ τοῦ κακοῦ ἀντίσασιν. 1397. β. τίνας Θεοὺς δοξάζουσι καὶ αὐτοῖς θύουσι. 1440. δ.
Ἑλλήνων σοφοὶ ἐκ ὀρθῶς τὰ περὶ Θεοῦ δοξάζουσι. 356. γ.
Ἐλιὰβ τίνας ἐμφαίνει. 905. β.
Ἐλιασαῖος τῷ Ἠλιοῦ πνεύματι πράττων. 1438. α.
Ἐλπὶς τί. 682. β. τὸ ἀμάραντον αὐτῆς ὑπό τίνος σημαίνεται. 1130. α. τὸ ἱλαρὸν ἀπεργάζεται. 1205. γ.
Ἔμβρυον πότε ἀνθρωποειδὲς ὁρᾶται. 794. ε.
Ἐνὰκ διὰ τὸ μέγεθος ὀνομαστότατος. 1250. γ.
Ἐνανθρωπήσεως τὸ αἴνιγμα τί. 597. γ. σύμβολα τίνα. 1055. γ, δ, κτ.
Ἐναρετοὶ υἱοὶ Θεοῦ καλούμενοι. 806. δ.
Ἐνιαυτὸς ὁ πεντηκοστὸς τύπος τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. 1136. δ. ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ πόθεν παρ' Ἰουδαίοις. αὐτ. ε.
Ἔννατος ἀριθμὸς τῷ θνητῷ γένει οἰκεῖος. 1160. β.
Ἐντολὰς ἀπὸ τῆς πράξεως μανθάνομεν. 756. γ. διττῶς ἀνάγκη αὐτὰς φυλάττειν. 782. β.
Ἐντολαί τί. 787. β. τίνες πρόσκαιροι, καὶ τίνες ἀναγκαῖαι. 1448. δ.
Ἐντολὴ διατὶ δέδοται; 98. γ. ἡ πρώτη τὶ παρίστησι. 767. β, δ. ἡ πρώτη τίς. 1448. β.
Ἐντολῶν κανών. 1437. ε, ζ. ἡ φυλακὴ σοφῶν ἔργον. 1438. ε. οἱ φύλακες Θεὸν ἔχουσι σύμμαχον. 1592. ε.
Ἐνύπνια ἐκτόπους ἐξαλλαγὰς παρέχοντα. 427. ε.
Ἑνὼς υἱὸς Θεοῦ καὶ Θεὸς λέγεται. 119. γ, καὶ 120. γ. ἐξ αὐτοῦ ἡ τῆς γενεαλογίας ἀρχή. 120. β. οἱ ἐξ αὐτοῦ Φωτὸς υἱοὶ Θεοῦ ἐχρημάτιζον. 128. β.
Ἑνὼχ πρῶτος ἔμαθε γράμματα. 123. δ. ἐκ μετανοίας ἀνηρέησαν. αὐτ. ἡ χάρις αὐτὸν διεφύλαξε. 123. η. ἀσεβέστατος καὶ ἀνθεσηκὼς ταῖς αἱρέσεσι. 124. γ. διὰ αὐτοῦ δέδεικται πῶς οἱ δίκαιοι τῶν ἁμαρτωλῶν χωρίζονται. αὐτ. δ. μετετέθη, ἐκ ἠθανατίθη. αὐτ. ε. πῶς μετετέθη καὶ ὅπως διάγει ἄδηλον. αὐτ. η. διατὶ μετετέθη. 125. α.
Ἐξομολόγησις καθαίρει. 904. α. κατ' εἶδος αὐτὴν ποιητέον. αὐτ. γ. δι' αὐτῆς ἡ τῶν ἁμαρτιῶν λύσις. 982. ε.
Ἐξομολογούμενος τυγχάνει ἀφέσεως. 111. η.
Ἑορτάζειν πῶς χρή. 618. γ. τισὶ μὲν δεῖ, τισὶ δ' οὐ σωφρονεῖν. 687. δ.
Ἑορταὶ αἱ τοῦ Θεοῦ πνευματικαί. 812. γ. τίσι πρέπει ἡ αὐτῶν πλήρωσις. 815. ε. αἱ νομικαὶ δέκα. 1117. γ. ἐν αὐταῖς δεῖ ἑαυτοὺς τῷ Θεῷ προσφέρειν. 1367. ε, ζ.
Ἑορτὴ ἀληθὴς τί. 616. ζ, 757. ζ, 812. α, καὶ 1505. α. ὑπόμνησις σωτηρίας. 689. ζ. κάθαρσις διανοίας καὶ σωφροσύνης ἀνεπίληπτον. 1117. γ. ἡ τῶν σαλπίγγων διττὸν ἔχει λόγον. 1123. δ. πᾶσα ἱλαρὰ ἡμέρα. 1128. δ. ἡ τῶν ἑβδομάδων τίς. 1371. β.
Ἑορτῆς καὶ πανηγύρεως διαφορά. 1505. ε.
Ἐπαγγελίας εἴδη ὁποῖα. 1193. δ.
Ἐπαγωγὴ τί. 1642. γ.
Ἐπηγγελμένα μὴ ἀποτίσαι πάνδεινον. 986. α.
Ἐπηλύται ἐκ ἔχον γῆς μετρίαν. 1140. β.
Ἐπιβλέποντας δεῖ φεύγειν. 343. ε.
Ἐπιγράμματα καὶ σήλας ἐκ ἑαυτοῖς, ἀλλὰ Θεῷ ἀνατιθέναι δεῖ. 1510. β.
Ἐπιγραφὴ τίνος δηλωτική. 953. sic. 5.
Ἐπιθυμία τί. 961. γ. ἡ κίνησις αὐτῆς νεκρᾶται, ἀλλ' ἐκ ἐκριζοῦται. 1213. β. αὐτή τε καὶ ἡ προσβολὴ τοῦ κακοῦ ἀνεύθυνος. 1447. γ. ὁ λογισμὸς αὐτῷ πεδᾷ. 1537. α.

Ἐπιθυμίαν ἐκ ἀφανίζονται. 1312. γ.
Ἐπικατάρατος πῶς ὕλογίαν πηγάζει. 1563. α.
Ἐπιορκία ὑπὸ τῦ νόμυ ἀπηγόρδυται. 1086. β.
Ἐπιούσιον ἡ λέξις παρὰ τίνων πεποίηται. 754. ε.
Ἐπισκοπὴ ἡ τῦ Θεῦ φοβερωτάτη. 1052. α.
Ἐπίσκοπος τί. 1182. δ.
Ἐπισκόπων σωδοι ὁποῖαι. 355. ε.
Ἐπισήμης ἑδεμιᾶς ὕρίσκεται τέλος. 327. ε.
Ἐπιστρέφοντας ἐκ πλάνης προσλαμβάνειν δεῖ. 1563. α.
Ἐπιφυλλὶς τί. 1514. ε.
Ἑπλᾶ ἀριθμός μυστικώτατος. 685. α. τελειότητος σύμβολον. 975. β. τῶν σωζομένων τύπος. αὐτ. πληθύος σημαντικός. 1617. ε.
Ἑπλάκις δηλοῖ τὸ τελείως. 1291. ζ.
Ἔργα τὰ δίχα ὕσεβείας ἄχρηστα. 1018. α.
Ἔργον ἀντολῆς ἀπρόσδεκτον ποιῶν. 109. γ. τὸ κατὰ τὸ ἴδιον θέλημα τῆς θεοσεβείας ἀλλότριον. αὐτ. δ.
Ἑρμηνδυται οἱ τῆς Γραφῆς λέξεις ἀναπεπλάκασι. 1427. ζ.
Ἔσδρας τὰς Γραφὰς συλλέξας. 1584. δ. διαθήκην ἀπήτει παρὰ τῦ Ἰσραήλ. 1593. γ.
Ἐσιάτωρ τί. 995. η.
Ἑτερόδοξοι τῶν ἐκκλησιῶν ἀποσοβῦνται. 735. ε.
Ἑτεροεθνεῖς ἀδικεῖν ἃ δεῖ. 1549. δ.
Ἑτεροφρόνων ἀγέλαις προσβάλλειν παραφυλακτέον. 406. α.
Ἔτος ἄχρι τῦ ξ' ὕθονὲς τὸ σῶμα, καὶ ἐρρωμένος ὁ νῦς. 1153. ζ, η. ἀπὸ τῦ ε ἀναμύειν ὁ νῦς ἄρχεται. 1154. γ.
Εὖα Χριστῦ εἰκών. 76. η. δυνατὴ καὶ τῦ ὅλυ ἀθανεξέρα. 77. β. διατὶ ἀπὸ τῆς πλυρᾶς διεπλάθη; αὐτ. δ, καὶ 78. γ. ἡ ἄνθρωπος καὶ ἡ γυνὴ ὠνομάθη. 78. δ. ἀπατᾶται, ἀλλ' ὐκ ἀπατᾷ. 83. γ. μετὰ προθήκης τὰ τῦ Διαβόλυ τῷ Ἀδὰμ εἶπε. αὐτ. δ. δύω μετανοίας ἐφόδια ἔλαβε. 94. δ. ἡ λύπη αὐτῆς διὰ τῦ πρὸς τλὼ Παρθένον χαῖρε, ἐλύθη. αὐτ. η.
Εὐαγγέλια πρὸς δογματικλὼ καὶ ἠθικλὼ παιδαγωγῦσιν ἐπισήμλυ. 1225. α.
Εὐαγγέλιον νομικῶν διατάξεων ὐκ ἐργωδέστερον. 673. η.
Εὐεργεσίας ἀμνημονεῖν ὐ δεῖ. 1560. γ.
Εὐλογία τί. 541. α, β. ὑπὸ τῦ θείυ ὀνόματος χορηγῦται. 1201. ζ. παραλύει τλὼ ἀρὰν καὶ ἀναπλάττει τὸ ἡμαρτηκός. 1202. β. καὶ ὑπὸ ἁμαρτωλῦ ἐνεργῦται. αὐτ. ζ. κατάρας λυτική. 1651. ζ.
Εὐλογίας τῆς τῦ Χριστῦ ὐκ ἐπίσης πάντες μεταλαμβάνυσι. 1108. ε.
Εὐλογῦνται ὁποῖον εἶναι δεῖ. 1007. δ.
Εὐνομιανοὶ τὸν νόμον παραβαίνοντες. 767. ζ.
Εὐνυχισθὲν πολλοῖς ὑπὸ τῦ νόμυ καλεῖται ὀνόμασι. 1115. δ.
Εὐνῦχοι τὰ τιμιώτερα πισθόμενοι. 445. η. ἔχυσιν ἐν γαμετῆς τάξει γυῖα. 446. ε.
Εὐνύχων τρόπος διτλός. 1557. δ.
Εὐσέβεια καλεῖται φόβος. 390. γ.
Εὐσεβείας ἐπικράτησις εἰδωλολατρείας θάνατος. 566. γ.
Εὐσεβείυ Ἐμέσης μαρτυρία. 1484. α.
Εὐχαριστεῖν δεῖ ἐπὶ ταῖς ὐεργεσίαις. 1314. γ.
Εὐχὴ ἡ τῦ παιδὸς τῦ Ἀβραὰμ ὐ συμβολική. 294. ε. ἡ συμβολικὴ τὶ διαφέρει τῆς ἁπλῆς. 295. δ, ε. ἡ κατὰ διάνοιαν δρασήριος. 296. β. πάντων τῶν ἔργων προηγητέα. 487. β. τὸ θυμίαμα τύπος αὐτῆς. 1279. γ. ὅπλον. 1318. ε.
Εὐχὴ τί. 1566, ζ.
Εὐχὴ ἡ μεγάλη τίς. 1193. ζ.
Εὐχλὼ τλὼ ἐπ' ἀτιμίᾳ γονέων ὐ δεῖ λαμβάνειν. 1378. γ.
Ἐφεδροι τὶ τῶν ἀγωνιζομένων ὑστερίζυσι. 1387. β.
Ἐφραὶμ τὶ σημαίνει. 464. γ, καὶ 465. β.
Ἐχέων δήγματα δυσδιάφθκλα. 534. α.
Ἐχθρῶν πῶς δεῖ περιγίνεσθαι. 395. β.

Ζ.

Ζαβυλὼν τὶ σημαίνει. 370. β, καὶ 528. ε. τὰ πρὸς θαλάσσῃ καὶ δύσει ἐκληρώσατο. 529. β.
Ζακχαῖος τὸν νόμον πληρώσας. 985. ε.
Ζαχαρίας κατὰ τίνα καιρὸν εἰς τὰ ἅγια εἰσελήλυθε. 1069. ε.
Ζελφᾶς υἱοὶ, Ἐκκλησίας ἐχθροί. 366. ζ.
Ζῆλου οἱ μὴ ἐπιδεικνύμενοι ἁμαρτάνυσι. 1265. ε.
Ζηλοτυπίαν πόθεν ἐγείρονται. 1082. α.
Ζλῶ ἀναντίον Κυρίυ μακάριον. 229. γ.
Ζύμη τί. 816. β.
Ζῶα διατὶ μετὰ τὰς φωτῆρας ἐδημιυργήθησαν; 36. δ. ὐ τλὼ αὐτλὼ ἅπαντα παρέχει χρείαν. 40. β. μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἔλαβε τλὼ τῦ σαρκοφαγεῖν ἄδειαν. 56. γ. πόθεν αὐτοῖς τὸ ζλῶ ἐδόθη. 63. γ. διὰ τλὼ τῶν ἀνθρώπων χρείαν δεδημιύργηται. 136. β, καὶ 141. γ. τίνος χάριν ἐν τῇ κιβωτῷ σώζεται. 142. γ. καὶ τὶ ἐν αὐτῇ ἤθιαν. αὐτ. ε. διατὶ ἀκάθαρτα προσηγόρδυται. 955. β. ὐ δι' ἑαυτὰ γεγόνασι. 964. β. Φύσει καθαρά. 1018. β. διατὶ καθαρὰ καὶ ἀκάθαρτα λέγονται. αὐτ. δ. ἀντὶ ψυχῆς ἔχυσι τὸ αἷμα. 1075. ε. διατὶ ἀπηγόρδυται ἐδίειν τὰ τεθνεῶτα. αὐτ. ζ. τίνος ἕνεκα ἡ περὶ τὰς μώμυς αὐτῶν ἀκριβὴς ἐξέτασις. 1114. γ. διατὶ τινὰ μὲν ἐδίειν, τινὰ δ' ὐ ὁ νόμος διδάσκει. 1494. γ. διατὶ ἡ φύσις ἐβδελύξατό τινα. αὐτ. δ.
Ζωδιακὸς ὑπὸ ἑκατέρυ τῶν ἡμισφαιρίων δίχα τέμνεται. 87. β. τὰς ἐτησίυς ὥρας ἀποτελεῖ. 873. ε.
Ζωὴ τί. 1615. α.
Ζωὴ ἡ μετὰ ταῦτα ἐν τῇ Πενταδύχῳ εἰσηγυμένη. 487. η. ἡ ἐν σώματι λέγεται παροικία. 494. β. ἡ κατὰ νόμον μεμερισμένη. 602. ζ. ἡ ἐν Χριστῷ ὐ δίχα πικρίας. 673. ε. ἡ τῶν ἀνθρώπων ἀγαθοῖς κατακοσμεῖται ὑποδείγμασι. 870. ε. καὶ ἡ ἐν μέρει Θεῷ καθιερυμένη δύδης. 989. α. ἡ διαγγελικὴ εἰς ὁσμλὼ δωδίας. 1122. η. ὐ πάντων ἰσότιμος. 1262. ε. ἡ ἀναλλοίωτος παρ' ὐδενί. 1258. ζ. ἡ ἀΐδιος τί. 1611. β.
Ζωὴ ἐν τῇ μελλύσῃ ὐδὲν τῶν νῦν συγκεχωρημένων ἐπιτελεῖται. 738. α.
Ζωλὼ ἕκαστος ὡς ἂν ἔχοι, τῷ Θεῷ δῶρον ἀνατίθεται. 958. α.
Ζωῆς τῆς αἰωνίυ τὸν ἐπιθυμῦντα, φαγεῖν δεῖ τὸ σῶμα καὶ πιεῖν τὸ τῦ Χριστῦ αἷμα. 681. ζ. ὅρος, ποσότης, χρόνος ὐχ ὥρισται. 821. γ, δ, κτ. ἡ μακρότης ἐν τίνι. 1614. ε.
Ζώυ ἀρχὴ ἡ κεφαλή. 593. δ.

Η.

Ἡγεμονία ἡ τῶν ἀνθρώπων χαλεπωτέρα τῶν ἄλλων. 574. ε.
Ἡγεμονικὸν ὁ καθάρας ἀποκαλύψεων ἀξιῦται. 878. β. καὶ τῷ τῆς ἀληθείας φωτὶ καταστράπλεται. 879. γ.
Ἡδονὴ ποικίλον. 1308. γ. ἡ ἀμετρία αὐτῆς θάνατον ἐπάγει. αὐτ. δ. ἰσχυροτέρα πάντων τῶν παθῶν. 1347. ζ. τίνα καὶ ὁποῖα τίκτει. 1541. δ.
Ἤθη τὰ ποικίλα ἐπίσημα. 378. β. τὰ τῆς ψυχῆς διὰ συμβόλων διερμυνώμενα. 1021. ε, ζ.
Ἡλὶ ὑῶν ἁμάρτημα ὁποῖον. 1113. δ. διατὶ παρλυόμεν. 1188. ε.
Ἠλίας διατὶ ἐπ' αὐτοφυῶν λίθων τλὼ θυσίαν προσήνεγκεν. 785. γ.
Ἡλικία ἡ πρώτη διακρίσεως τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἀμέτοχος. 1216. δ.
Ἥλιος ἐκ τῦ καθαρωτέρυ φωτὸς σύγκειται. 30. β. ὄχημα τῦ πρωτογόνυ φωτός. αὐτ. γ. σωάξις φωτός. αὐτ. ε. ὐχ ὑπὸ τλὼ γλῶ δωύει. 33. γ. μᾶ ἐνεργείᾳ τὰ ἐναντία ποιεῖ. 605. ζ.
Ἥλιος καὶ σελλώη τίνα ἔχυσι θέσιν. 34. α. ὐ πεπήγασιν ἐν ὐρανῷ. αὐτ. δ, καὶ 35. γ. ἐπὶ τῦ ὐρανῦ ὁδύυσι. 34. ε. διατὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ὐκ ἐκλίθησαν. αὐτ. α.

οὐχ ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ κινεῖται. 35. α. τίνι λόγῳ ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ἄρχουσι. αὐτ. ε. εἰς θρησκείαν ἐδόθησαν. 1440. ζ.

Ἡμέρα μία διατὶ ἐῤῥέθη. 19. γ. πῶς ἐγένετο πρὸ τοῦ γενέσθαι ἥλιον. 25. ζ. τί ἐστι. 32. β. ἡ ἑβδόμη διατὶ καταπαύσιμος. 57. γ. καὶ διατὶ ἠυλόγηται. αὐτ. η, καὶ 58. δ, καὶ διατὶ ἡγίασται. 58. γ. καὶ τὶ σημαίνει. 730. β. ἀπὸ τῆς ἑσπέρας ἄρχεται. 686. δ. ἀντὶ ἐνιαυτοῦ ἐκλαμβάνεται. 1053. α.

Ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ ἡ ἐκ μὴ ὄντων δημιουργία. 19. δ.

Ἡμέρας ἀρχὴ καὶ τέλος ὁποῖον. 25. ε.

Ἧπαρ ἐπιθυμίας πηγή. 971. α.

Ἧρ τὶ σημαίνει. 435. ε. οὐκ ἰὼ τοῦ Ἰακὼβ σπέρμα. 488. ζ.

Ἡράκλειτος τίνα παιδείαν λέγει παίζειν τὸν Δία. 320. γ.

Ἡρώδης πότε τετράρχης ὠνόμασται. 519. γ.

Ἡσαῦ τὶ σημαίνει. 312. η, καὶ 313. β. τὸ εἶδος αὐτοῦ τίνι ὅμοιον. 313. α. διατὶ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἠγαπᾶτο. 315. α, β, κτ. διατὶ Ἐδὼμ ἐκλήθη. 315. η. ὁποῖα εἶχε πρωτοτόκια. 316. δ. καὶ διατὶ ἰὼ αὐτῶν ἀνάξιος. αὐτ. ε. τὶ ἐδήλου ἡ τῶν πρωτοτοκίων αὐτοῦ παραχώρησις. 317. α. εἰς ὄνειδος πρόκειται τοῖς μὴ ἐγκρατευομένοις. 318. γ. γυναῖκας λαμβάνει ἄνευ τῆς τοῦ πατρὸς συμβουλῆς. 329. α. διατὶ ὁ τῶν ἐτῶν αὐτοῦ ἀριθμὸς σημαίνεται. αὐτ. ζ. ὁ λόγος αὐτοῦ θρασύτερος. 339. γ. βάσκανος ἰὼ. αὐτ. ζ. οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τῷ Ἰσραὴλ ἀντέστησαν. 342. γ. αἱ γυναῖκες αὐτοῦ τοῖς γονεῦσιν ἀηδίας ὑπόθεσις. 344. δ. τίνος ἕνεκεν προσθεὶς, ἔλαβε γυναῖκα. 346. ζ. ἐδίδου βραβεύειν τοῖς τῆς φύσεως νόμοις. 401. ζ. πῶς ἐν ὄρει Σηεὶρ ἀναχωρεῖ. 417. γ. διατὶ οὐχ εὗρε μετανοίας τόπον. 927. γ.

Ἡσυχία βελτίων τῶν καθ' ἡδονὴν λόγων. 1337. γ.

Θ.

Θάλασσα ἡ ἐρυθρὰ ἀμπωτίζειν εἰώθει. 710. ζ. εἰς ιβ' διαιρέσεις διῃρέθη. 711. γ. διχῇ μόνον διῄρηται. αὐτ. εἰς ἔτι καὶ νῦν ἀμπωτίζει. αὐτ. ε. οὐκ ἄμπωτις ἐν αὐτῇ ἐγένετο. 715. γ.

Θάμαρ διατὶ τὸν κηδεστὴν ἐξηπάτησε. 439. γ. ψόγου ἀπηλλαγμένη. αὐτ. η. οὐχ ὑπέμεινε μέμψιν. 440. α. τῆς τῶν Ἰουδαίων συναγωγῆς τύπος. 442. β.

Θάνατος τί. 99. ε, καὶ 1615. β. ἰατρεία οὐ τιμωρία. 103. ε. σαθρὸν ἔχε θεμέλιον. 110. ζ. κέρδος τοῖς κολαζομένοις. 113. β. πότε κατέληξε. 415. γ. τοῖς μὲν ἀνθρώποις ἀπόθεσις ζωῆς, τῷ δὲ Κυρίῳ μετάστασις. 524. η. ὕπνος. 549. α. νεκίκηται τῷ τοῦ Χριστοῦ αἵματι. 613. δ. ἀπέδρα τὴν ἐν Χριστῷ τετιμηκὼς περιτομήν. 614. γ. ὠφέλιμος καὶ μή. 997. ε. οὐ κατὰ δημιουργίαν Θεοῦ. 1101. α. ὁ τῶν ἀσεβῶν ζωῆς αἱρετώτερος. 1247. δ. ὁ σωματικὸς οὐκ ἔστι ψυχῆς μολυσμός. 1493. α. κοίμησις. 1618. ε. ὁ τῶν ἁγίων οὐ καταλαμβάνεται. 1674. γ.

Θανάτου τρόποι δύω. 104. α. καταγελῶσι νῦν καὶ κόραι. 258. η. ὁ χρόνος κατὰ τὴν ἑκάστου ἀξίαν ἀπάγεται. 1306. ε. αὐτοῦ καὶ τῆς ζωῆς κύριος ὁ Θεός. αὐτ. δ. πρὸ αὐτοῦ δεῖ μέγα τὶ πράττειν. 1379. ζ.

Θαύματα τὰ ὑπὸ Μωϋσέως κατὰ μεταβολὴν φύσεως γεγένηται. 634. β.

Θαυματοποιΐας σκοπὸς τίς. 633. α.

Θεαμάτων αἰσχρῶν ἀφεκτέον. 163. η.

Θεῖα θεωροῦντα καθαρὸν εἶναι δεῖ. 579. ζ, η.

Θεοὶ οἱ ψευδώνυμοι πῶς τὰ παρ' αὐτῶν ἐκφέρουσι. 1320. ε. οἱ τῶν Ἑλλήνων θυσίαις μετατίθενται. 1338. α.

Θεολογία διττή. 925. α.

Θεὸν ἀδύνατον ὁρᾶσθαι. 231. ε. πότε τὶς εὑρίσκει. 249. η. ὁ ποθῶν οὐ κάμνει. 360. β. τὶς πρῶτος Θεὸν Ἰσραὴλ ἐκάλεσε. 404. ε. πῶς δεῖ εὐχαριστεῖν. 411. δ. τὸ γνῶναι ἐλευθερία καὶ χάρις. 574. γ. καὶ σωτήριον. 1318. β. ὁ ἀγαπῶν ἐν οὐδεμιᾷ ἀγανακτεῖ περιστάσει. 573. ζ. τὸ ἰδεῖν ἐν τῷ μὴ ἰδεῖν ἐστί. 783. ζ. ἐπ' αὐτὸν τὴν τῶν καλῶν αἰτίαν ἀνακτέον. 904. δ. διχῶς τὸ αὐτὸν εἰδέναι. 923. γ, δ. οὐδεὶς αὐτὸν καταλαβέσθαι δύναται. 925. δ. τὸ ἰδεῖν τί. 929. β. τὴν εἰς αὐτὸν μετάθεσιν πῶς χρὴ νοεῖν. 957. γ. πῶς δεῖ αὐτὸν εὐχαριστεῖν. 959. β, γ, κτ. ὁ καταρώμενος τίνα κελεύει εἰς τὴν τῆς ἀρᾶς βεβαίωσιν. 1131. η. ἡ πρὸς αὐτὸν οἰκείωσις πολύτροπος. 1210. ε. τιμῶμεν τὸ ἀντιτιμηθῆναι κατασκευάζοντες. αὐτ. γ. διάφοροι τοῦ τιμᾶν οἱ τρόποι. 1261. δ. ἕνα προσκυνεῖ ὁ εὐσεβὴς λαός. 1336. β. ὁ ἀγαπῶν οὐδένα ἄλλον τιμήσει Θεόν. 1452. γ. τὸ ἀγαπᾶν ἐν τίνι. 1477. η.

Θεὸν τὸν ψευδώνυμον τὶς λοιδορούμενος ἁμαρτάνει. 1113. α.

Θεὸς οὐκ ἀεὶ δημιουργὸς, εἰ μὴ δυνάμει. 7. ε, καὶ 8. β. καὶ πρὶν ἢ δημιουργήσῃ, ἠπίστατο τοῦ δημιουργουμένου τὸ κάλλος. 25. δ. καὶ ἐκ μὴ ὄντων καὶ ἐξ ὄντων δημιουργεῖ. 29. ζ. ἐνεῖδε τοὺς λόγους ἑκάστου τῶν ποιηθέντων. 36. ζ. πλείονα λόγον ποιεῖται τῶν αἰσθανομένων ἢ τῶν αἰσθητῶν. 37. γ. ἑνικῶς τὰ πλεῖστα λέγει. 41. α. ἁπλοῦς καὶ ἀσύνθετος. 42. δ. ὑφ' ἓν τὰ πάντα ἐδημιούργησε. 56. η. οὐδὲν ἐν μεταμελείᾳ ποιεῖ. 96. ζ. ἄτρεπτος τὴν φύσιν. 97. α. τῶν τιμωριῶν μείζονα ἀπειλεῖν εἴωθε. 99. ε. οὐκ ὀργῇ ἢ μεταμελείᾳ τὸν κατακλυσμὸν ἐπήγαγε. 135. ε. τὰ ἐσόμενα ὁρᾷ ὡς ἤδη γεγενημένα. αὐτ. ζ. δι' ἡμᾶς ἐπιμελεῖται καὶ τῶν ἡμετέρων. 148. ζ. οὐκ ἔχει σωματικὰ μόρια. 153. ζ. εὐλογούμενος εὐλογεῖ. 167. β. τὴν τῆς ψυχῆς ὁρᾷ διάθεσιν. 217. α. οὐκ ἔστι πάντων. 220. ζ. κατὰ τὶ Θεὸς τῶν ἁγίων. αὐτ. οὐκ ἔχει ἀνδρείκελον εἶδος. 231. ε. συγκαταβατικῶς περὶ τῶν ἀμφιβόλων διαλέγεται. 240. γ. εὐποιεῖ σὺν ἡδονῇ, τιμωρεῖ διὰ τὴν ἀνάγκην. 242. ε. οὐκ ἐθέλει τὴν ἀτελῆ πολιτείαν. 250. ζ. οὐ παρορᾷ τοὺς κατ' ἄγνοιαν πταίσαντας. 259. γ. εὐφροσύνην ἐν τοῖς λυπηροῖς παρέχει. 262. η. κατηγορεῖ τὰς ἀνθρωπίνας θυσίας. 275. ε. οὐδὲν αὐτὸν λανθάνει. αὐτ. η. ἠμέλει τῆς πατρὶ πρεπούσης φιλοστοργίας. 276. ε. ἔδοξέ τι τῶν ἀβουλήτων ὑπομένειν. αὐτ. ζ. διατὶ τῷ Ἀβραὰμ ὤμοσε. 284. ε. ἑνὸς ἀνθρώπου Θεὸς λέγεται διὰ φιλανθρωπίαν. 325. β. σπείρει ταῖς ἀντιλήψεσι. 327. η. ἔρχεται πρὸς τὰς αὐτὸν ποθούσας ψυχάς. 347. ε. ἀνοίγει μήτραν. 362. δ. διατὶ πρὸς τοὺς χείρονας ἔρχεται. 384. ε. οὐκ ἐν τόπῳ περικέκλεισται. 413. ζ. παρακαλεῖ πρὸς τὸ ἑλέσθαι τὸ ἀγαθόν. 426. γ. ἀπαράκλητος διὰ τὴν εἰς τὸν υἱὸν παροινίαν. 435. β. βουλεύεται τὴν σωτηρίαν. 483. δ. διατὶ τοὺς Ἰσραηλίτας πάσχειν συνεχώρει. 555. ε, ζ. τῶν ὄντων ἐστί. 581. δ. διατὶ Θεὸς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ λέγεται. αὐτ. ε. ἀκατονόμαστος. 584. ζ. οὐ παρ' ἄλλου τὸ εἶναι ἔχει. 585. α. Θεὸς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ θεολογία ἀκριβεστάτη. 587. γ. ὀνόματος οὐ δεῖται. 588. ε. οὐ κολάζει ἐκ μόνης προγνώσεως. 589. δ. πάθος οὐκ ἐποίησε. 599. α. δίδωσι τὰς ψυχάς. αὐτ. ε. πότε τὴν τιμωρίαν ἐπάγει. 603. δ. διατὶ ἐν τῷ δὲ τῷ βίῳ τινὰς μὲν παιδεύει, τινὰς δ' εὐεργετεῖ. 606. δ. διατὶ συνεχώρησε τοῖς φαρμακοῖς τὰ αὐτὰ δρᾶσαι τῷ Μωϋσῇ. 629. β. τοῖς ἀτελέσι καὶ μικροῖς ἀμύνεται. 642. γ. τίνι πρὸς τὴν ἡμῶν κέχρηται ἐπανόρθωσιν. 646. ζ, η. οὐ γίνεταί τινι τῶν κακῶν αἴτιος. 649. δ. πῶς τὴν ἑαυτοῦ γνωρίζει δύναμιν. 650. γ. ἐλαίῳ τὰς τιμωρίας κεράννυσι. 651. α. ὡς κτισμάτων τῶν Αἰγυπτίων φείδεται. αὐτ. δ. εἴκει τῇ αὐτοῦ κελεύσει ἡ φύσις. 653. β. οὐκ ἀναιρεῖ τὸ αὐτεξούσιον. αὐτ. η. οὐ ποιεῖ τὰ λυπηρά. 659. β. κολάζει τοὺς μὴ Χριστοῦ μετέχοντας. 684. β. προμεμήνυκε τὴν τῶν ἐθνῶν σωτηρίαν. 687. α. τὴν ἀνδροκτονίαν παραιτεῖται. 700. β. πότε καὶ πῶς δοκιμάζει. 706. γ. ἀκούει δικαίου αἵματος. 708. α. κελεύει τῇ κτίσει. 715. ζ. ἀπαθής. 719. α, 779. α, καὶ 1634. ε. πάντων ὑπερανέστηκε. 720. α, καὶ 1212. δ. ἐπ' ὠφελείᾳ πειράζει. 725. γ. τίσι διανοίαις ἐπιφοιτᾷν φιλεῖ. 762. δ. δυσπρόσιτος. 765. δ. ἑτέροις, καὶ οὐχ ἑαυτῷ νομοθετεῖ. 774. β. τοῖς ἁπλοῖς τῆς ψυχῆς κινήμασιν ἐπιτέρπεται. 785. ζ. οὐκ ἀξιοῖ τὰ σωματικὰ βλέπειν. 815. ε. τίνων χάριν τιμᾶται. 822. δ. ἀχώρητος καὶ ἀσχημάτιστος. 840. δ. σεβάσμιος διατί. αὐτ. ζ. φύσις εὐκλεής ἐστι καὶ περικαλλεστάτη. 842. α. ἐν εἴδει πυρὸς

πυρὸς νοεῖται. 890. α. τίσι νομοθετεῖ. 913. η. οὐκ ἄλλον ἀντ' ἄλλου τιμωρεῖται. 918. β. τίσι λαλεῖ. 920. η. οὐδὲ διδακτὸς, οὐδὲ ῥητός. 922. δ. κατοικεῖ ἐν ἀταράχῳ ψυχῇ. 926. δ. ἀνενδεής. 954. ζ, καὶ 1210. γ. δι' ἀγαθότητα οὐ τιμωρεῖ. 981. α. διὰ τῶν μικρῶν τὰ μεγάλα θεραπεύει. 997. β. ἐν τῷ ἱλαστηρίῳ ἐφαίνετο. 1063. ζ. φείδεται τῶν ἀνθρώπων. 1076. α. μόνος ἁμαρτίας ἀφίησι. 1068. δ. Θεὸς ἐνώσεως. 1092. ζ. ὑπὲρ σωματικὸν εἶδος καὶ νοῦν. 1083. δ. διατὶ οὐ μιαίνεται. 1084. α. τὸ πρεσβύτατον. 1093. ε. διατὶ τοὺς πολεμίους φθείρειν ἐπέταττε. 1095. δ. οὐ ψέγει τὰ ἀνεθέλητα. 1106. γ. ὅπερ ἀεί ἐστι τοῖς δεομένοις γίνεται. 1146. ε. κατὰ βραχὺ κολάζει. 1147. ε. τίνας ἐπισκοπεῖ. 1173. ζ. πότε ἀνθρώποις θεατός. 1179. α. τοῖς τὰς σαρκικὰς ἑλομένοις ἐπιθυμίας ἐφίησι. 1235. β. δοκίμους οἶδε τοὺς ἀδοκίμους. 1237. η. κατὰ τίνων αὐτόκλητος ἔρχεται. 1243. α. κριτὴς τῶν Χριστοῦ καταλαλούντων. αὐτ. γ. ἐπὶ τίσι τὸ πάλαι πράξεσιν ἐκόλαζε. 1268. δ. τὴν ἰδίαν μᾶλλον, ἢ τὴν τῶν θεραπόντων αὐτοῦ φέρει καταφρόνησιν. 1277. α. τιμᾷ τὰ αὐτῷ προσφερόμενα. 1278. β. ἀπροσωπόληπτος. 1301. ζ. βούλεται μνείαν ποιεῖσθαι τῶν θαυμάτων. 1313. ζ. τοὺς ἰσχυροὺς τοῖς ἀσθενέσιν ὑποτάττει. 1317. δ. πάντα δύναται. 1319. ε. διατὶ δι' Ἀγγέλων λαλῶν αὐτὸς λαλεῖν λέγεται. 1327. α. ἀπόλλυσι τὸ πρὸς αὐτὸν ἐναντίωμα. αὐτ. β. καὶ ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις κρατεῖν δύναται. 1330. γ. ἐπιστρέφει τοὺς ἐκ πλάνης. 1333. δ. πάγια λαλεῖ. 1334. η. ἀεὶ ἀληθής. 1335. β. ὦ αὐτὸς πάρεστιν, οὐδεὶς τούτου κατισχύσει. αὐτ. ε. διατὶ ἀνεβάλλετο τὴν ὑπόσχεσιν τῷ Ἰσραὴλ πληρῶσαι. 1403. α. τὶ περιέμενε πρὸς τό τινα νομοθετῆσαι. 1413. δ, καὶ 1414. δ. πότε καὶ νοῦν, καὶ λέξιν, καὶ τρόπον ἀνθρώπινον φέρει. 1427. γ. τίνας δοκεῖ σκληρύνειν. 1433. α. οὐκ ἔχει φωνήν. 1439. α. φωνὴν ἐγγενῆσαι δύναται. αὐτ. ε. τοὺς αὐτῷ προσκυνοῦντας, Δαίμοσι συνάπτεσθαι οὐ συγχωρεῖ. 1443. ε. οὐδὲ σχήματος, οὐδὲ χρώματος, οὐδὲ κινήσεως μετέχει. 1450. δ. τίσιν ἐπικουρεῖ. 1454. ζ. πατὴρ ὀρφανῶν καὶ κριτὴς χηρῶν χαίρει καλούμενος. 1473. δ. εἰς τὸ παρακληθῆναι προσκαλεῖται. 1468. δ. διατὶ διὰ πυρὸς τῷ Ἰσραὴλ ἐχρημάτισε. 1479. γ. οὐ βούλεται τοὺς σωζομένους βιάζεσθαι. 1481. β. τὸ τὰ τέκνα θύειν, αἰτιᾶται. 1487. ε, ζ. ἀνατρέπει θάνατον. 1488. α. καὶ δι' εὐσεβοῦς σκληρότητος θεραπεύεται. 1509. ζ. μόνος τὴν πάντων ἔχει γνῶσιν καὶ τὸ ζωοποιεῖν. 1519. γ. ἐπόπτης ἁπάντων καὶ κριτής. 1528. α. κατακρατεῖ τῶν ὅλων. 1535. α. ἀντιταλαντεύει πᾶσι τὸ δίκαιον. 1541. δ. στάθμη καὶ μέτρον. 1579. α, γ. τὴν τῶν ὅλων περιλαμβάνει φύσιν. αὐτ. δ. ἀγαθῶν αἴτιος, κακῶν ἀναίτιος. 1603. ζ. οὐ βιάζεται τὴν γνώμην. αὐτ. η, καὶ 1605. δ. τυφλοῖ τὰ τῶν ἀπίστων νοήματα. 1605. β. οὐδὲν ἀγνοεῖ. 1609. α. ὡς πατὴρ συμβουλεύει. 1613. β. συνηργάσατο τῷ υἱῷ καθ' ἡμᾶς γεγονότι. 1616. η. πόθεν θεωρεῖται. 1623. δ. οὐκ ἔχει σωματικὸν μέγεθος. αὐτ. ε. ἀδέκαστος. 1624. α. δικαιοσύνης ὅρος καὶ τῶν ἀρετῶν τὸ ἀκρότατον. αὐτ. γ. κοινὸς ἁπάντων. 1629. β. διατὶ ζηλωτὴς καὶ ζηλῶν. 1634. γ. δ, κτ. ἀσώματος, ἀσχημάτιστος, καὶ εἰδὼς τὰ πάντα. αὐτ. ζ. τὰ κακὰ διατὶ ἐφορᾷν οὐ βούλεται. 1635. γ. πότε τιμωρεῖ. 1637. β. πάντων κρατεῖ. 1654. γ. ἐν τῷ ναῷ ἐπεφαίνετο. 1663. στίχ. 9. δικαιοσύνης ἀρχηγός. 1667. γ. πνεῦμα ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι. 1669. α. ὅπου βούλεται νικᾶται φύσεως τάξις. 1671. δ.

Θεὸς καὶ Κύριος τίνος δηλωτικά. 1451. ε.

Θεὸς ὁ Σωτὴρ κατὰ τὴν Γραφήν. 158. ζ.

Θεὸς ὁ ψευδώνυμος ἄπιστος. 1624. β.

Θεότης ἐν Τριάδι πόθεν ἔγνωσται. 1121. ζ. τίσι θεωρητὴ, καὶ τίσιν ἀθεώρητος. 1179. β.

Θεοτόκος τοῦ ἡμετέρου γένους ἐγκαλλώπισμα. 763. γ. τίνι λόγῳ γυνὴ τοῦ Ἰωσήφ. 1554. γ.

Θεοῦ πᾶν ἔργον ὅσιον, δίκαιον, ἀγαθὸν, φιλάνθρωπον. 95. ε. ὁ χωρισμὸς τί. 112. ε, καὶ 1093. γ. χεὶρ, δάκτυλος, πόδες, στόμα τὶ σημαίνει. 134. ε, ζ. ὀργὴ καὶ μεταμέλεια τὶ δηλοῖ. 135. α, β. ἡ ἀγαθότης πάντα λόγον ὑπερβαίνει. 245. β. ἡ κηδεμονία ἐν ταῖς δυσπραγίαις δηλοῦται. 348. γ. πρόσωπον ὁ λόγος. 400. δ. τὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ. 430. γ. τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ μηδεὶς ἔστω φίλος. 568. δ. τῆς πρὸς τὸ ἀνθρώπινον φύραμα ἐνώσεως ἀπόδειξις καὶ τύπος. 576. ζ, καὶ 577. γ, δ. τὰ παιδευτήρια οὐ κατὰ τῶν πασχόντων ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῶν. 608. δ. τὶς αὐτοῦ δεκτικός. 744. β. ἡ περὶ αὐτοῦ γνῶσις τίσιν ἁλώσιμος. 762. δ. αὐτοῦ καλοῦντος, ἄνειμεν εἰς τὴν περὶ αὐτοῦ γνῶσιν. 765. β. τὶς ὁ τόπος. 829. γ. πῶς οἷόν τε ἐν περινοίᾳ γενέσθαι; 846. ε. πῶς ἂν ἐν τῇ αὐτοῦ ὦμεν μνήμῃ. 875. α. μόνου τὸ ἁγιάζειν. 902. η. τῆς ἀπ' αὐτοῦ ἀποστάσεως ὁποῖα τὰ ἑπόμενα. 911. α. τὶς ὁ τὸ ἀπαθὲς καὶ φιλάνθρωπον δηλῶν λόγος. 912. γ. τὰ εἰς δόξαν αὐτοῦ πῶς δεῖ γίνεσθαι. 989. β. τὰ ἀπόῤῥητα τίσι καθορᾶν ἐπιτρεπτέον. 1010. γ. ἐπίστασις τοῦ προσώπου αὐτοῦ τί. 1095. ζ. τῷ ἀκαίρως φθεγγομένῳ τοὔνομα θάνατος ἡ δίκη. 1132. ζ. οἱ ἐξαίρετοι τίνες. 1158. ζ. πάντα γυμνὰ ἐνώπιον αὐτοῦ. 1190. δ. ἡ ἔνσαρκος οἰκονομία μεστὴ ἐλέους. 1202. γ. ἡ ἐπιφάνεια τοῦ προσώπου ἐλέους πρόξενος. αὐτ. ε. ἡ παρουσία τί. 1260. ζ. αὐτοῦ τὸ γνῶναι καρδίαν. 1281. ε. ἡ τῆς ἀποτομίας ἔνδειξις. 1302. β. ὁ λόγος ἔργον. 1334. ε. τὸν ὀφθαλμὸν οὐδεὶς ἂν διαδράσειε. 1350. β. οὐδεμία τῶν οἰκονομιῶν πάρεργος. 1397. ε. τὰ παρ' αὐτοῦ οὐ πρὸς ἐπίδειξιν. 1413. ε. τὸ ὀπίσω αὐτοῦ πορεύεσθαι τὶ ἐμφαίνει. 1490. δ. οἱ ψευδεῖς περὶ αὐτοῦ ὑπολήψεις ἔχοντες εἰδωλοποιοῦσι. 1588. β.

Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου παράθεσις. 43. β.

Θεοφιλὴς καὶ φιλόθεος τίς. 1612. ζ.

Θεραπεία καὶ τοὺς ὠμοτάτους ἐκμειλίσσει. 330. δ.

Θεῷ ὁ προσεγγίζων ὁρᾷ τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν. 240. ε. οὐ πρόσκειται ἰδικὸν ὄνομα. 400. ε. τὸ ἀνέβη καὶ κατέβη ἐπ' αὐτῷ λεγόμενον τὶ δηλοῖ. 413. ζ. τὸ πάντως μέλλον, γεγένηται παρ' αὐτῷ. 518. γ. ὁ ἄναγνος οὐκ ἂν ἐγγίσῃ. 579. δ. τοὺς λατρεύοντας ὁποίους δεῖ εἶναι. 615. ζ, η. καὶ ἐπάγειν καὶ ἀπάγειν πληγὴν ὁμοίως εὐχερές. 640. α. ἄνευ διψυχίας λατρευτέον. 644. η. πῶς ἄν τις ἀναθείη τὰ ἐξ Αἰγύπτου καὶ Φαραώ. 660. α. καὶ τὸ ἀτελὲς οὐκ ἀπόβλητον. 829. γ. τὶ τὸ τίμιον. 898. γ. τοὺς μὴ κεκαθαρμένους ἐγγίζειν ἐπισφαλές. 900. ε. ὁποίους δεῖ εἶναι τοὺς καθιερωμένους. 958. γ, δ, καὶ 1200. ε. τῶν αὐτῷ προσόντων ἡ ἐπαρίθμησις. 959. α. διὰ τίνος αὐτῷ προσερχόμεθα. 965. δ. ἐμφρόνως χρὴ καθιεροῦσθαι. 967. ζ, καὶ 1286. η. οὐδὲν κεκρυμμένον. 1039. ε. τὸ προσαχθὲν ἅγιον. 1068. δ. ὅτε παρ' αὐτῷ κρίσις, οὐκ ἔτι ἔλεος. 1087. α. τίνες οἱ δι' ἑτέρων οἰκειούμενοι. 1155. ζ. τὶς ἴδιος καὶ οἰκεῖος. 1176. ζ. τίνες οἱ λειτουργοῦντες. 1177. ζ. περὶ τῶν ἐν πάθει καὶ σωματικῶν οὐ πολὺς αὐτῷ ὁ λόγος. 1185. ζ. τὰ ἀνδάνοντα πῶς κατορθοῦται. 1201. δ. τίνων τὸ αὐτῷ δωροφορεῖν. 1211. α. ἐν αὐτῷ τὸ κυρίως ζῆν. 1257. η. ὁ μὴ πιστεύων τῶν ἀγαθῶν ἀποτυγχάνει. 1259. α. τὸ ἐν αὐτῷ πολιτεύεσθαι μακάριον. 1271. ε. ῥᾴδιον τῇ θαλάττῃ ὡς γῇ, καὶ τοὔμπαλιν χρῆσθαι. 1274. γ. τὸ πλησιάζειν οὐ ῥᾴδιον. 1282. ε. τὸ ἀγαθὸν καὶ κακὸν οὐδὲν παρ' αὐτῷ. 1308. α. οὐδὲ ψεῦδος παρ' αὐτῷ, οὐδὲ μετάνοια. 1334. ζ. πλῆθος ἀνθρώπων παρ' αὐτῷ οὐ λογίζεται. 1381. ε. ὁποίους δεῖ εἶναι τοὺς οἰκείους. 1538. ζ. ὁ προσιὼν, στάσεως ἐφίεται, ὁ δ' ἀπαλλαττόμενος φέρεται. 1601. δ.

Θεωρία μεγίστη τίς. 1078. ζ.

Θῆλυ τίνος τύπος. 698. β, καὶ 1199. γ. ἐν τίνι ἐξετάζεται. 957. ζ. εἴσω π' ἡμερῶν μορφοῦται. 1029. γ. καὶ φύσις καὶ νόμος τῷ ἄῤῥενι ὑποτάττει. 1244. δ.

Θηρία διατὶ πεποίηται. 38. α. ὑπήκοα τοῖς δικαίοις. αὐτ. γ. τοὺς ἐρημοτέρους ἐκληρώσατο τόπους. αὐτ. δ. ἐξ αὐτῶν φάρμακα κατασκευάζονται. αὐτ. ζ. πῶς αὐτὰ ὁ ἄνθρωπος δέδοικε. 52. γ. ἐσθίει ἄθυτα. 807. γ.

Θηρίον τὸ ἀδικῆσαν ἄνθρωπον τιμωρεῖται. 157. ε.

Θλίψεων τὸ κέρδος πόθεν μανθάνομεν. 218. β. καλὸν ἐν εὐθυμίαις μεμνῆσθαι. 1573. γ.

Θύειν τὰ τέκνα μέχρι τίνος ȣ̓ διέλειπε. 1488. γ.

Θυΐσκη τί. 843. β.

Θυμὸς Θεȣ̃ καὶ ἀνθρώπων τί. 134. γ. ὁ ὀξὺς τίς. 1351. ε. ὥσπερ ὅπλῳ αὐτῷ χρηστέον. 1354. γ.

Θυσία ȣ̓ διαφέρει δώρȣ. 108. β. ὁ σταυρός. αὐτ. γ. ȣ̓κ ἔτι προσφέρεται. 839. ε. ἡ νοητὴ τίς. 894. η. ἡ τȣ̃ σωτηρίȣ τὶ δηλοῖ. 955. γ. καὶ διττή. 969. α, β. ἡ ἀναίμακτος ἐν Ἐκκλησίᾳ. 994. δ. ἡ ἀτέλεστος τίς. 1014. α. ἡ θεία τὸ λαμπρὸν καὶ τὴν ἐπικάλυψιν ἔχει. 1181. β.

Θυσίαι διατὶ συγχωρȣ̃νται. 153. β, 889. α, 911. ζ, καὶ 954. ζ. διατροφὴ τῶν ἱερέων καὶ σκιὰ τῆς εὐσεβείας. 989. ε. διπλȣ̃ν τὸ ἐξ αὐτῶν κέρδος. αὐτ. ἀταμιεύτȣς δεῖ αὐτὰς εἶναι. 995. ζ. διατὶ παρὰ τȣ̃ πρώτȣ λαȣ̃ ἐζητήθησαν. 1329. δ. ἐν ἅπασι τοῖς τῆς ἐρήμȣ τόποις ὑπὸ Ἰȣδαίων προσήγοντο. 1481. ζ. αἱ κοιναὶ καὶ ȣ̓ θεῖαι τίνες. 1483. ε.

Θυσίας τῆς νοητῆς ἅπτεται Θεός. 108. ε. τῆς ἀναιμάκτȣ τὸ σύμβολον τί. 1180. δ, καὶ τίνας κοινωνȣ̀ς ποιȣ̃μεν. 1219. γ. οἱ νόμοι τίνος χάριν. 1195. γ. τῆς ὑπὲρ ἁμαρτίας τὸ ὄνομα ἁμαρτία. 1284. δ. τῆς τȣ̃ ἐνδελεχισμȣ̃ τὶς ὁ καιρός. 1369. β.

Θυσιαστήριον πρῶτος ὁ Νῶε ᾠκοδόμησε. 153. α. τύπος Χριστȣ̃. 750. γ. ἡ Ἐκκλησία Χριστȣ̃. 826. ζ. τὸ ἡμέτερον, δόξης Θεȣ̃ ἐπίμεστον. 987. γ. βατὸν καὶ μὴ ἱερεῦσι. 1011. β. τὸ τȣ̃ θυμιάματος πȣ̃. 1069. δ. Θεȣ̃ σύμβολον. 1486. ε.

Θυσιαστηρίȣ ἡ οἰκοδομὴ τὶ σημαίνει. 325. δ. ἡ βάσις αὐτȣ̃ τί. 1486. ζ.

Θυσιῶν νόμον πῶς νοητέον. 956. δ. ἡ εἰς τρία εἴδη αὐτῶν διαίρεσις. 957. ε.

I.

Ἰακὼβ τὶ σημαίνει. 312. η, καὶ 399. α, β, κτ. ἡ ἐν αὐτῷ λειότης τίνος σύμβολον. 313. α. τὸ ἐπιλήπτορα εἶναι τῆς τȣ̃ ἀδελφȣ̃ πτέρνης τὶ ἐδήλȣ. αὐτ. δ, ε, κτ. αὐτȣ̃ τε καὶ τȣ̃ Ἡσαῦ παράθεσις. 314. γ. καὶ ἀλληγορία. αὐτ. δ. φρόνιμος. αὐτ. ε, καὶ 374. β. ȣ̓δὲν εἶχεν ἐπίπλαστον. αὐτ. ζ. διατὶ ὑπὸ τῆς μητρὸς ἠγαπᾶτο. 315. α, γ. ξανθὴν ἡψήκει φακήν. αὐτ. ε. ȣ̓ πλεονέκτης. 316. β. ȣ̓ πονήρως ἀγοράζει τὰ πρωτοτόκια. 318. β. θαυμαστὸς τῆς πρὸς τȣ̀ς γονεῖς εὐσεβείας. 331. ζ, καὶ 332. α. διατὶ τὴν τȣ̃ ἀδελφȣ̃ ἐνεδύθη στολήν. 332. η. ἃ περιεβάλλετο δέρματα τὶ ἐσήμαινον. 333. β. τὸ προεισκομίσαι τῷ πατρὶ ἐδέσματα τὶ σημαίνει. αὐτ. δ. ȣ̓κ ἐψεύσατο τῷ πατρί. αὐτ. ζ, η. καὶ 334. α. τίνα ἐκάλει θήραν. αὐτ. τῷ ψεύδει αὐτȣ̃ διατὶ ὁ Θεὸς συνήργησε; 334. γ. τὸ ὅμοιον γενέσθαι τῷ Ἡσαῦ ἑτέραν δὲ φωνὴν ἔχειν τὶ σημαίνει. 335. γ, δ. ȣ̓κ αἰσθητὴ ἡ ὀσμὴ τῶν ἱματίων αὐτȣ̃. 336. γ. ἡ ἔξοδος αὐτȣ̃ καὶ ἡ τȣ̃ Ἡσαῦ εἴσοδος τὶ σημαίνȣσι. 339. α. τύπος Χριστȣ̃. 340. δ, 353. ζ, καὶ 388. ζ. καὶ τȣ̃ ἐν Χριστῷ λαȣ̃. αὐτ. καὶ 343. β. εἰς πρόσωπον τȣ̃ Ἰȣ́δα παραλαμβάνεται. 341. γ. ἀλύειν ἤρχετο τῆς πατρῴας ἀπαίρων ἑστίας. 346. δ. διατὶ ὕπαιθρος ἠυλίζετο. 347. η. τὸ ἐφυπνȣ̃ν αὐτὸν τῷ λίθῳ τὶ δηλοῖ. αὐτ. τίνος ἕνεκεν μετὰ τὰς εὐλογίας ἀποδιδράσκει; 348. γ. τὶ ἐμάνθανε διὰ τῆς κλίμακος. 350. β. τὸ σωματικὸν εἶδος καὶ τὸν τȣ̃ Χριστȣ̃ σταυρὸν ὁρᾷ. αὐτ. ζ. δεκάτην ὑπέσχετο. 352. ε. τὶς ἡ εὐχὴ αὐτȣ̃. αὐτ. η. φύσει τὰ τȣ̃ νόμȣ ἐποίει. 354. α. δηλοῖ τὸν Χριστόν. 355. δ. τοῖς ἀγχισπόροις χρήσιμος. 356. ζ. τὸ περιπλέκεσθαι τῷ Λάβαν τὶ σημαίνει. 357. ε, η. γυναῖκα καλεῖ τὴν μνηστευθεῖσαν. 360. γ. διὰ τὸ ἄπλαστον παρεκρȣ́σθη. αὐτ. ζ. ὡς αὐτὸς ὑπὲρ τῆς Ῥαχὴλ, ȣ̓τως ὁ Χριστὸς ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας κέκμηκε. 361. γ. ȣ̓ τῶν ἀπηχεστάτων τὸ δυοῖν ὁμιλῆσαι γάμοιν. 362. α. ὅλος ἦν πρὸς τὴν Ῥαχὴλ νενευκώς. 364. β. καὶ τεθυμωμένος, σοφῶς ἀποκρίνεται. 365. α. διατὶ τέτταρας ἔλαβε γυναῖκας. 366. β. τὸ ἐρᾷν οἴκȣ μετὰ τὸ τὸν Ἰωσὴφ τεχθῆναι τὶ ἐμφαίνει. 372. γ. ἐν μισθῷ ȣ̓δὲν ἔλαβεν ἐνυπόστατον. αὐτ. η. διατὶ ἐποίμανε τὰ ὁμόχροα. 374. ε. ποιμενικὴν εἶχεν ἐπιστήμην. αὐτ. ζ. τὶ δηλȣ̃σιν αἱ παρ' αὐτȣ̃ λεπιθεῖσαι τρεῖς ῥάβδοι. 375. α, β, κτ. καὶ τὸ περισύρειν τὸ χλωρόν. αὐτ. ε, ζ. διατὶ ἐν τοῖς λινοῖς ἐτίθει τὰς ῥάβδȣς. 376. β. καὶ διατὶ αὐτὰς παρέθηκε τοῖς προβάτοις. αὐτ. τὴν αὐτȣ̃ πίστιν ὁ Θεὸς ἀπεδέξατο. 377. γ. τὸ κατὰ μόνας ποιῆσαι ποίμνια τὶ δηλοῖ. αὐτ. δ. ἐπίσημος ὁ πλȣ̃τος αὐτȣ̃. 378. ε. τύπος τῶν ἐν ἀρεταῖς πλȣτȣ́ντων. 379. γ, δ. Ἄγγελον τὸν τῆς μεγάλης βȣλῆς λέγει. 380. ζ. Ἄγγελον εἰρηκώς, τὸν αὐτὸν ἔδειξε καὶ Θεόν. 381. γ. ὁ μὲν Θεὸς αὐτῷ, αὐτὸς δὲ ταῖς νύμφαις λαλεῖ. 382. α. τύπος τȣ̃ τῶν ὅλων Θεȣ̃. 383. γ. ὡς δικαστῇ τῷ θυμῷ ἐχρῆτο. 387. α. τύπον Κυρίȣ ἐπλήρȣ. 389. ε. εὐλόγως κατὰ τȣ̃ φόβȣ ὄμνυσι. 390. γ. τὶς ἡ παρεμβολὴ ἣν ἑώρακε. 391. β. διατὶ παρεμβολὰς εἶδεν. αὐτ. γ. διατὶ παρεμβολὰς τὸν τόπον ἐκάλεσεν. αὐτ. η. διατὶ τὸν ἀδελφὸν κύριον ὠνόμασε. 392. γ. διατὶ περιδεὴς ἦν. αὐτ. ε, ζ. τὰ ἐλπίδος ἐπέκεινα αὐτῷ ἀποβέβηκε. 393. β. Θεὸν τὸν Ἄγγελον ἐκάλεσεν. αὐτ. τὶς ὁ τῆς παρατάξεως αὐτῷ σκοπός. 394. ε. μετὰ πάντων εἰρηνικός. 395. α. οἱ ἐξ αὐτȣ̃ ἐσόμενοι καὶ τὸ βάπτισμα ἠτίμασαν, καὶ τὸν Ἐμμανȣὴλ ἔσχον ἀντίπαλον. αὐτ. ε. τὶς ὁ μετ' αὐτȣ̃ παλαίσας. 396, α, β, καὶ 397. ε. τίνος ἕνεκα μετ' αὐτȣ̃ παλαίει ὁ Ἄγγελος. αὐτ. γ, δ. τὶ δηλοῖ τὸ ἐν νυκτὶ αὐτὸν παλαίσαι. 398. β, γ. κτ. ἐπιτιμᾶται. 399. η. εἶδε Θεὸν ἐν εἴδει ἀνθρώπȣ. 400. ε. διατὶ τῷ ἀδελφῷ προσεκύνησε. 401. ε. τὸ μετὰ τȣ̃ Ἡσαῦ ἀγαπηθῆναι τὶ σημαίνει. αὐτ. η. διατὶ ὁ μηρὸς αὐτȣ̃ ἐνάρκησε. 402. α. σιωπᾷ ὃ βȣ́λεται, λέγει ὃ μὴ πράττει. 403. δ. τὸ ἐν σκηναῖς οἰκεῖν τὶ σημαίνει. 404. α, β. τὶς ἡ τῆς ἁγιότητος αὐτȣ̃ ἔνδειξις. αὐτ. διατὶ ἀγρὸν ἐκτήσατο. 404. ε. διατὶ εἰς Βαιθὴλ ἀναβῆναι ἐπετάγη. 411. β. ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς φιλόθεος. αὐτ. δ. ἀπὸ τῶν συμβαινόντων τȣ̀ς τόπȣς ὠνόμαζε. 412. ζ. διατὶ δὶς Ἰσραὴλ παρὰ Θεȣ̃ ὀνομάζεται. 413. δ. ȣ̓κ ἐᾷ τὸν Ἰωσὴφ καταλαζονεύεσθαι. 428. α. διατὶ ȣ̓κ ἀπεκαλύφθη αὐτῷ, ὅτι ζῇ ὁ Ἰωσήφ. 434. β. εἶχε καὶ ἄλλας θυγατέρας πλὴν τῆς Δείνας. αὐτ. ζ. ἄφατον περὶ τὸν Ἰωσὴφ τὴν φιλοστοργίαν ἐκέκτητο. 474. α. ἀναστάσεως ἐδεῖτο. 488. δ. διατὶ καὶ τȣ̀ς γαμβρȣ̀ς εἰς Αἴγυπτον συνεπάγετο. αὐτ. η. διατὶ τὸν Ἰωσὴφ ἰδὼν ἔκλαυσε. 491. δ. ȣ̓δεὶς τῶν πρὸ αὐτȣ̃ πατριαρχῶν τοιαύτας ὑπέστη θλίψεις. 493. η. ἀνάστασιν ὑπέφηνε. 498. γ. διατὶ τȣ̀ς υἱȣ̀ς Ἰωσὴφ εὐλόγησε. 501. β. προφητικῇ διανοίᾳ τȣ̀ς υἱȣ̀ς Ἰωσὴφ εἶδε. 502. β. τὸ φιλῆσαι καὶ περιπλακῆναι τοῖς υἱοῖς Ἰωσὴφ τίνος τύπος. αὐτ. ἡ τῶν χειρῶν αὐτȣ̃ ἐναλλαγὴ τὸν σταυρὸν ἐδήλȣ. 504. δ. ταπεινόφρων. αὐτ. ε. εὐχόμενος συνῆψε τὸν υἱὸν τῷ πατρί. αὐτ. η, καὶ 505. β. διατὶ οἰκειοποιεῖται τὸ τῶν υἱῶν ἔργον. 506. ζ. λήθην τῶν βȣλευθέντων ὑπέμεινε. 508. α. οἱ τελευταῖοι αὐτȣ̃ λόγοι, προῤῥήσεις. 545. η. πάντες οἱ υἱοὶ αὐτȣ̃ ἐξ ἴσȣ τὴν κληρονομίαν ἐδέξαντο. 546. β. μεγίστην τοῖς διαδόχοις παραμυθίαν χαρίζεται. αὐτ. δ. ὥσπερ μεθ' ἡδονῆς τὸν θάνατον ἐδέξατο. αὐτ. η. τὴν τῆς ἀναστάσεως ἐλπίδα ἠνίξατο. 547. α. ὁποῖον ἐπίστευε Θεόν. 717. γ. ȣ̓κ εἶχε τὸ ὑλῶδες ὥσπερ ὁ Ἡσαῦ. 1213. ε. ὁποῖαι αἱ αὐτȣ̃ προῤῥήσεις. 1651. β.

Ἰαμεναῖοι πόθεν. 489. δ.

Ἰατρικὸν, καὶ ἰατρικῶς τί. 1508. α.

Ἰατρὸς ὁ ἰδιώτης ȣ̓κ ἰατρικῶς ποιεῖ. 1507. ζ. καὶ εἰ σήμερον ἔσωσε, τοῖς αὐτοῖς ποτε καὶ διέφθειρε. 1508. α.

Ἰάφεθ τὶ σημαίνει. 125. β. πȣ̃ ἡ τῶν υἱῶν αὐτȣ̃ κατοίκησις. 169. β. ἐκ τῶν υἱῶν αὐτȣ̃ τίνες κατάγονται. αὐτ. γ. πῶς τȣ̃ Σὴμ μείζων. 171. ε.

Ἰδιοκτησία τί. 1139. α.

Ἰδιότης τί. 587. ε.

Ἰδȣμαῖοι πότε τοῖς Ἰσραηλίταις δεδȣλεύκασι. 311. η. πόθεν κατάγονται. 721. β.

Ἱερὰ βεβήλοις ἀνέπαφα. 902. β.

Ἱερᾶσθαι ὁ βȣλόμενος, κλῆσιν περιμενέτω. 865. β. ὁ ἱερᾶσθαι μέλλων ὁποῖος ἂν εἴη. 880. δ.

Ἱερέα

Ἱερέα νεκρῶν ἔργων ἀποφοιτᾶν ἀναγκαῖον. 886. γ, καὶ βεβήλων. 1012. α. διατὶ φορᾶντα ἱερουργεῖν χρή. 886. ε. αὐτόν τε καὶ λαϊκὸν ἁμαρτάνειν ὲ ταὐτόν. 974. δ. τέλειον εἶναι χρή. 990. η, καὶ 1011. δ. ἀπέχειν δεῖ ἀπὸ μέθης ἐσπερινῆς. 1011. α. τύπον εἶναι δεῖ σωφροσύνης. 1105. ε. καὶ σωοικοῦσαν χρὴ ὁμότροπον ἔχειν. 1106. β. γόνιμον χρεὼν εἶναι. 1108. β. ὁ ἀτιμάζων αὐτὸν ὑπὸ δίκλω. 1512. ε. μηδεὶς αὐτὸν κρινέτω. αὐτ. ζ. πάντων τῶν βιωτικῶν καταφρονεῖν δεῖ. 1661. δ.

Ἱερεῖ πότε ἐκ ἀνάγκη δῶναι. 1188. ε. τὰ περὶ μέθλω ἀπείρηται. 1194. δ. ἡ οὐ αὐτῷ χάρις ὲ σμικρωύεται. 1234. β. λόγον καὶ πρᾶξιν εὐεῖναι προσήκει. 1517. α.

Ἱερεῖς εἰδώλων τιμώμενοι. 497. ζ.

Ἱερεῖς καὶ ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς καταγόμενοι. 625. β. ὑπερτέρους εἶναι αὐτοὺς δεῖ τῶν γηΐνων. 757. γ. κὴ ἁγίους. 766. α. ταῖς μαχαίραις ἱεράτλυον. 784. η. διατὶ τοῖς ἱερεῖοις τὰς χεῖρας ἐπιτιθέντες ἱέρλυον. 888. γ. τίνας αὐτοὺς εἶναι προσήκει. 893. α. ὠδὲ ἐπίγειον κέκλιται. 998. ε. τοὺς ἄρτι χριθέντας ὲ δεῖ πανθεῖν. 1010. ε. οἱ πάλαι κατὰ διαδοχὰς ἐλειτούργουν. 1011. γ. ἀπονίζεσθαι αὐτοὺς χρή. 1101. β. τίνων δεῖ αὐτοὺς ἀπέχεσθαι. 1102. γ. ἀντὶ Θεοῦ εἰσί. 1131. δ. τὰ μὴ ἱερουργούμενα ἐπώλουν. 1156. γ. κριτὰς αὐτοὺς ὁ νόμος καθίστησι. 1511. δ. πίστει καὶ βίῳ διαπρέπειν ὀφείλουσι. 1665. ε.

Ἱερὸς δέεσθαι ὑπὲρ τῶν ὑφ' ἑαυτὸν ὀφείλει. 879. ε. μείζων τοῦ ἄρχοντος. 977. ζ. ἔνθα ὁ νόμιμος ἱερατεύει, ὁ τόπος ἅγιος. 991. ζ. δι' αὐτοῦ αἱ χάριτες. 994. γ. πρότερον περὶ αὐτοῦ δεῖ ἐξιλάσασθαι. 1014. δ. κριτὴς ἁμαρτημάτων. 1031. ζ. ἐπίτροπος, πατὴρ, διδάσκαλος. 1052. δ. δεσπόζει τῶν ἀνατιθεμένων Θεῷ. 1153. α. ὡς πρεσβεύων τὰς χορηγίας λαμβάνει. 1188. γ. δόμα προσφέρει τιμὴ τῆς ἱερωσύνης λειτουργίαν. 1284. β. ἀσωύτακλος τῷ λαῷ. 1287. δ. τίνος τύπος. 1291. β, καὶ 1381. γ. διατὶ τοῦ ἄρχοντος προηγεῖται. 1405. α.

Ἱερεῦσι τίνες πείθονται. 714. ζ. ἐπιψηφίζονται λαοὶ, τὸ, ἄξιος, ἐπιφωνοῦντες. 1214. ε.

Ἱερέων τῶν οὐ νόμῳ ὁποῖον τὸ ἀξίωμα. 311. α. ἡ τάξις ἁγιάζει. 786. γ. αὐτῶν μόνον τὸ τοῖς ἁγίων ἁγίοις προσιέναι. 1282. η. τῶν ἐκ πόλεως εἰς πόλιν μεταβαινόντων νόμος. 1518. β, γ, κτ.

Ἱερέως τοῦ νομικοῦ τὰ ἀμφία τί σημαίνουσι. 867. ε, 868. α, καὶ 869. β, γ.

Ἱεροβοὰμ τίνι σκοπῷ ἐποίησε τὰς χρυσᾶς δαμάλεις. 909. γ.

Ἱερογλυφικὴ σοφία κατὰ τί σωίσαται. 929. δ.

Ἱερὸν γένος μάχιμον. 885. ε. ὑπὲρ ἄνθρωπον. 902. ε. ἀκίβδηλον. 1106. ε.

Ἱερουργίας ὁ μὴ ἅγιος ἀποχωρείτω. 1214. ζ. ὁ παραπεμπόμενος αὐτίκα δι' ὀλάβειαν ἁμαρτάνει. 1284. β. οὐδεὶς τῶν εἰς αὐτίκα τεταγμένων ἀνεπιτίμητος. 1293. γ.

Ἱερουργοῦντες ὲ πρωτοτύπως Χριστὸν θύομεν. 839. α.

Ἱερουσαλὴμ ἡ ἐτυμολογία. 198. β.

Ἱερουσαλὴμ σκιὰ τῆς οὐ ἐρανῷ γῆς. 582. ζ. ἀντίκειται αὐτῇ ὁ Βοῤῥᾶς. 961. ε. νοτιωτέρα ἐστίν. αὐτ. ζ. ἐκ ὁλόριζος ὀλοθρευθήσεται. 1116. δ. μετωνομάσθη. 1584. δ. οὐ αὐτῇ ὁ ναός. 1663. β. συγκεκλήρωται αὐτῇ ἡ βασιλεία. αὐτ. γ.

Ἱερωμενὸν ὁποῖον εἶναι προσήκει. 786. ζ. καὶ λόγον δεῖ ἔχειν καὶ ἔργα. 874. γ.

Ἱερωσύνη εἰς ὕψος τὰς διανοίας ἀνάγει. 748. δ. ἡ κατὰ νόμον ἀτελὴς τιμὴ ἁγιότητα. 765. ε. καὶ ὲ τιμητέα, τῆς διὰ Χριστοῦ ἀναδειχθείσης. αὐτ. ζ. ἡ λαϊτικὴ ὲ χωρεῖ τὸ τοῦ νόμου κάλλος. 831. η. μέγα χρῆμα. 1244. β. ἡ τοῦ Μελχισεδὲκ ἀναίμακτος καὶ τῆς τοῦ Ἀαρὼν θειοτέρα. 1245. α. θεόθεν παραγίνεται. 1280. α. οἷος ὁ οὐ αὐτῇ βίος. 1281. δ. σφαγῆς ἀμοιβή. 1352. ζ.

Ἱερωσύνης γέρας ἡλίκον. 974. γ. τῆς τοῦ Χριστοῦ τὶς ὁ χρόνος. 1005. β. τὶς ὁ εἰς αὐτίκα ἀνεπιτήδειος. 1107. β.

Ἰεφοννὴ τί σημαίνει. 1252. γ.

Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ τύπος τοῦ ἀληθινοῦ Ἰησοῦ. 745. ε, 830. ε, 831. ε, 1248. β, καὶ 1648. ζ. πλημμελείας περιπέπλωκε. 1218. β. ἐξαίρετον εἶναι ἐβέλετο τίκα προφητείαν Μωϋσῆ. 1238. γ. ἐλεύθερος φθόνου. αὐτ. ε. τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τίκα τῆς ἐπαγγελίας γίκα εἰσαγαγεῖν ἠθώυατο. 1248. γ. διατὶ ὁ Μωϋσῆς ἐπέθηκαν αὐτῷ τὰς χεῖρας. 1364. β, γ, κτ. τὸ ἀρχικὸν πνεῦμα ἔλαβεν. αὐτ. ε. ἐδοξάσθη. 1365. γ. τὸ ὄνομα αὐτοῦ σκιαγραφεῖ τοῦ Κυρίου. 1520. γ. ὠδὲ τῷ νόμῳ προσέθηκε. 1521. γ. ὠδὲ νομοθέτης, ὠδὲ τῆς αὐτῆς τῷ Μωϋσῇ ἔτυχε χάριτος. αὐτ. ζ. βοῦς. 1632. γ.

Ἱλαστήριον τί. 858. α.

Ἱμάτιον τί. 352. η. ὁ ῥύπος αὐτοῦ ἐκ ἐμπόδιον τῆς πρὸς Θεὸν ἀνόδου. 758. γ. ἐπὶ νεκροῖς κατ' ἔθος διεῤῥήγνυτο. 1103. α.

Ἰοθὼρ θεοσεβὴς καὶ Ἀβραὰμ ἀπόγονος. 569. α. ὲ Θεῷ ἐλάτρευεν. αὐτ. β. τί σημαίνει. αὐτ. γ. αἱ θυγατέρες αὐτοῦ τίνος τύπος. αὐτ. δ. τὸ κληθῆναι αὐτὸν Ῥαγουὴλ τί σημαίνει. 570. δ. εἰδωλολάτρης. 571. γ. ἱερουργὸς ἐθελοθρησκείας. 751. β. πρόσωπον τῶν ἐξ ἐθνῶν. 754. δ. δυώνυμος. 1228. δ.

Ἰόβων χαλκικῶν ἀτέλεια. 1463. ε.

Ἰούδα ἡ δυσφορία ἐπὶ τοῖς κατὰ τοῦ Ἰωσὴφ τολμήμασι τί ἐσήμαινε. 433. ε. παράθεσις αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Χριστοῦ. 435. ζ, η. καὶ τῶν γῶν αὐτοῦ καὶ τῶν τριῶν λαῶν. 436. δ. ἡ τῶν γῶν γώνησις τί ἐμφαίνει. 437. η. ὁ θάνατος τῶν δύω γῶν αὐτοῦ τί δηλοῖ. 438. α, β, κτ. διατὶ ἡ ἱστορία αὐτοῦ μεταξὺ τῆς περὶ τοῦ Ἰωσὴφ παρενεβλήθη. 444. γ. ἡ φυλὴ ἁπασῶν προτιμοτέρα. αὐτ. ζ. διὰ τῆς ἀπολογίας αὐτοῦ πάντα μανθάνει ὁ Ἰωσὴφ. 482. α. ἐκ τῆς φυλῆς αὐτοῦ ὠδεὶς ἦρξε μετὰ τὸν Ζοροβάβελ. 519. α. ἡ φυλὴ αὐτοῦ ἀπό τίνος χρόνου τῶν ἄλλων ἡγεῖσθαι ἤρξατο. 520. ε. καὶ μέχρι τίνος ἡγεῖτο. 521. α. καὶ πᾶν τὸ κράτος ἔσχαν. αὐτ. δ. ἐξ αὐτοῦ πᾶν τὸ ἔθνος προσηγόρευται. αὐτ. α.

Ἰουδαῖοι διατὶ τοῖς πατράσιν ὲ συλλέγονται. 163. δ. ἐκ τίνος τίκα κατὰ τίκα ὀγδόκα περιτομὴν παρέλαβον. 265. β. ἀποσκιρτήσασιν ἐλθόντος τοῦ ἀντιχρίστου. 342. β. πρὸ τῶν ἐθνῶν μεμυσαγώγηται. 369. γ. διατὶ τῆς νάρδου βρώσεως ἀπέχουσι. 401. β. Χαναναῖοι ἐξ ἡμισείας. 444. δ. ὅσον εἰς αὐτοὺς ἦκαν ἐζήρηται τοῦ γοῦ ὁ πατήρ. 502. ζ. ἀπειθεῖς καὶ βραδεῖς. 596. ζ. μεγάλκω περὶ τῶν Δαιμόνων ἔχοντες δόξαν. 720. α. ἐκ ἀπηλλαγμένοι σαρκικῆς ἐπιθυμίας. 731. ζ, ὠδὲ ἁμαθίας καὶ πωρώσεως. 732. β. σκληρὸν τὸν Θεὸν νομίζουσι. 771. ε. ἔχαιρον ταῖς θυσίαις. 959. δ. λαγνίσαται καὶ κακόμαχλοι. 1062. δ. ὡς ἀσεβεῖς τῆς ἰδίας γῆς ἐξεβλήθησαν. 1083. β. κεκλήσονται διὰ πίστεως. 1113. β. ὁλοθρευθήσονται ὡς Κυριοκλόνοι. 1116. δ. ἄντικρυς τῷ νόμῳ μάχονται. 1124. γ. ἐμάνθησαν ἐπὶ νεκρῷ. 1197. α. μεμολυσμένοι ἐπὶ τῇ κατὰ Χριστοῦ μιαιφονίᾳ. 1219. β. ἀμέτοχοι τῆς χάριτος. 1252. γ. πότε Χριστῷ μεθέξουσι. αὐτ. γ, δ. τετράκις οὐ ὕδατι ἐγόγγυσαν. 1313. δ. ἐκδέδονται τῷ Καίσαρι. 1403. γ. ὑπὸ Ῥωμαίων ἀπώλοντο. αὐτ. δ. τίκα ἀκριβῆ θεολογίαν ἐνεγκεῖν ἐκ ἠδύναντο. 1451. ε. διατὶ χαρισμάτων ἐστέρηται καὶ τῆς γῆς ἀπώλοντο. 1477. γ. πότε μεμίσηται. 1539. ζ. μετὰ Χριστὸν εἰδώλοις ὲ λελατρεύκασιν. αὐτ. η. διατὶ μὴ παρὰ μίαν ἐπιφέρουσι πληγάς. 1574. ζ. χαμαιπετὲς ἔχουσι φρόνημα. 1587. α. τίκα τῶν Αἰγυπτίων συμμαχίαν ἀπῄτουν. 1602. ε. εἰς ἅπασαν διεσπάρησαν γῆν καὶ θάλασσαν. 1609. ζ. περὶ τὸ τοῦ νόμου γράμμα εἰλοῦνται. 1610. α. πόθεν ἐλπίζουσι τῆς γῆς αὐτῶν κρατῆσαι. αὐτ. ζ. τῶν ἄλλων ἀμείνους εἶναι ἐδόκουν. 1629. β. τυπικῶς τῆς μυστικῆς ἀπέλαβον θεολογίας. 1652. ζ. δίκῃ ἐτάκησαν λιμῷ. 1638. β.

Ἰουδαίους ἄχρι τίνος ἔδει τὰ τοῦ νόμου φυλάττειν. 1070. ζ. τί τὸ ἀλγωύον πλεῖον τῶν ἄλλων. 1637. α.

Ἰουδαίων εἰς τὰς συναγωγὰς οἱ εἰσιόντες ἀκάθαρτοι. 1042. δ. ἡ συναγωγὴ κατέφθαρται. 1051. δ, καὶ καθηρέθη, ἀλλ' ἐλεηθήσεται. 1055. β. καὶ διατὶ ὲ προσεδέχθη. 1102. γ, ε. καὶ τίς ὁ τύπος αὐτῆς. 1259. γ. ἡ

σύστασις λέλυται. 1054. ε. τὶς ὁ τῆς ἀκαθαρσίας αὐτῶν μέτοχος. αὐτ. ζ. ὁ ἱερεὺς θύει τὰ ἐσθιόμενα. 1074. ε. τὸ κατάλειμμα σέσωσται. 1252. γ. ἡ ἀποβολὴ μεθ' ὅρκου προλεγομένη. 1255. ε, ζ. τὶς ὁ τῶν ἠπιστηκότων τύπος. 1256. α. οἱ πατέρες διατὶ ἐπαιδεύθησαν. 1630. δ. ἀπώλεια ἡ μετὰ Χριστὸν προφητευομένη. 1637. γ. πολλαὶ μυριάδες τῷ Χριστῷ ἐπίστευσαν. 1646. ε. ἡ κατ' αὐτῶν ἐκδίκησις ὁποία. 1647. ε. οἱ ὑπ' αὐτῶν ἀναιρεθέντες τίνες. αὐτ. η, ϗ 1648. α, β, κτ.

Ἰούδας ψόγου ἀπηλλαγμένος. 439. η. ἀνεύθυνος. 440. α. ὁ ἀῤῥαβὼν ὃν τῇ Θάμαρ δέδωκε τὶ ἐμφαίνει. 440. η. διὰ τῶν πραγμάτων ἔγνω τὸ τῆς Θάμαρ ἀναίτιον. 442. ε. τὸ ἴδιον ἁμάρτημα ἐξομολογήσατο. αὐτ. ἐπὶ πολὺ τὴν ἀνομίαν ἐπένθησε. 443. α. προφητεύει. 473. α, β. ὡς δεσπότῃ τῷ Ἰωσὴφ διαλέγεται. 480. ζ. διατὶ ἐνώπιον τοῦ Ἰωσὴφ ψεύδεται. 481. α. συνέχεε τὸν Ἰωσὴφ τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντα. 482. ε. διατὶ ὑπὸ τοῦ Ἰωσὴφ ἠγαπᾶτο. 491. α. πρῶτος ἐν τοῖς εὐλογημένοις ἐτάγη. 514. ε. διατὶ βασιλείας ἠξιώθη. 1661. β.

Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ἐκ τῆς φυλῆς Δάν. 534. ε.

Ἵππος καὶ ἀναβάτης παθῶν σύμβολα. 1514. γ. ζ.

Ἱπποτρόφος οὐ πρὸς ἀρχὴν πέφυκε. 1514. ζ.

Ἶρις θερμαντική. 901. ε.

Ἰσαὰκ τὶ σημαίνει. 229. ε, καὶ 264. η. πῶς ἐξ αὐτοῦ ἐθνῶν βασιλεῖς. 228. ζ. πρῶτος θείᾳ προστάξει λαμβάνει ὄνομα. 229. ε. πρῶτος ἐν τῇ ὀγδόῃ περιτέμνεται. 265. β. αὐτοῦ τε καὶ τῆς Ἄγαρ παράθεσις. 270. ζ. καὶ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Χριστοῦ. 280. α, 281. β, δ, καὶ 283. γ. διατὶ εἰς τὸν τῆς μητρὸς οἶκον ἐπὶ γάμῳ εἰσέρχεται. 305. β. ὡς αὐτὸς τὴν Ῥεβέκκαν, οὕτως ὁ Χριστὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἠγάπησε. αὐτ. γ. ἡ ἐπὶ τῇ Σάῤῥᾳ λύπη, καὶ ἡ ἐπὶ τῇ Ῥεβέκκᾳ παράκλησις αὐτοῦ τὶ σημαίνει. 306. β. ὑπομονῆς καὶ πρὸς Θεὸν ἱκεσίας παράδειγμα. 309. ε. διατὶ κωλύεται ἀποδημῆσαι εἰς Αἴγυπτον. 318. ε. τὸ μετὰ Ῥεβέκκας παίζειν τὶ δηλοῖ. 320. β, γ, κτ. δηλοποιεῖ διατὶ ἀδελφὴν τὴν Ῥεβέκκαν ἐκάλεσε. 311. β. λυτροῦται τοῦ φόβου τοῦ θανάτου. αὐτ. ε. ἑκατονταπλάσια θερίζει. αὐτ. η. μέγας μαρτυρεῖται. 322. β. πολλὴ ἡ αὐτοῦ ἐπιείκεια. αὐτ. η, καὶ 324. α. εὐαγγελικὸν καὶ ἀποστολικὸν ἐπλήρου λόγιον. 323. β. φύσει φιλάνθρωπος. αὐτ. δ. διατὶ τοῖς φρέασιν ὀνόματα ἐπέθηκεν. 324. β, γ, κτ. ἀληθῶς ἄπλαστος. αὐτ. ζ. πολὺς τὴν πραότητα. 325. ζ. τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς ἀπελάμβανε. 326. γ. διατὶ ἐφοβήθησαν αὐτὸν οἱ περὶ τὸν Ἀβιμέλεχ. αὐτ. ζ. τίνες αἱ μεταξὺ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Ἀβιμέλεχ συνθῆκαι. 327. α. ἐσίγησε τοῦ Ἡσαῦ λαβόντος γυναῖκας. 329. β. διατὶ τὸν Ἡσαῦ εὐλογῆσαι ἐβούλετο. 330. δ, ε, κτ. καὶ 331. δ. μέγας καὶ εὐεκτῶν τῷ σώματι. 331. β. διατὶ οὐκ ἀπεκάλυψεν αὐτῷ ὁ Θεὸς τὸ οἰκεῖον βούλημα. 334. ζ. ἔγνω τὴν εὐσεβῆ τοῦ Ἰακὼβ φωνήν. 335. β. οἰκονομία Θεοῦ τὸ μὴ ἐπιγνῶναι τὸν Ἰακώβ. αὐτ. ζ. διατὶ πρὸ τῆς εὐλογίας ἐφίλησε τὸν Ἰακώβ. 336. β. διατὶ οὐκ ἠυλογήθη ὑπὸ τοῦ Ἀβραάμ. αὐτ. δ. τίνι λόγῳ ὠσφράνθη τῆς ὀσμῆς τῶν ἱματίων τοῦ Ἰακώβ. αὐτ. ζ. ἡ εὐλογία αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Χριστὸν ἀναφέρεται. 338. ζ. τίνος ἕνεκεν ἐπιβεβαιοῖ τὴν δοθεῖσαν τῷ Ἰακὼβ εὐλογίαν. 339. δ. παραθήγει τὸν υἱὸν κατ' ἴχνος τῆς πατρῴας ἰέναι ἀρετῆς. 345. β. πατὴρ Ἰδουμαίων. 1151. ε.

Ἰσημερίαν ἥλιος καὶ σελήνη αὐγάζουσιν. 1127. δ.

Ἰσμαὴλ τὶ σημαίνει. 218. α, 220. γ, καὶ 308. ε. τίνες οἱ ιβ' αὐτοῦ παῖδες. 230. α. πότε ἐγεννήθη καὶ περιετμήθη. 231. α. ἡ μετὰ Ἰσαὰκ αὐτοῦ παιδιὰ τὶ ἐσήμαινε. 268. β. κρίσει Θεοῦ ἀποβέβληται. 268. δ. τοῦ γένους αὐτοῦ πλήρης ἡ ἔρημος. 269. ε. ἑρμηνεία τῶν ὀνομάτων τῶν υἱῶν αὐτοῦ. 308. ε. οἱ υἱοὶ αὐτοῦ φύλαρχοι. αὐτ. ζ. εἶδε μέλλοντα αἰῶνα. αὐτ. η.

Ἰσμαηλῖται ποῦ οἰκοῦσι. 309. β. ἄκοντες τὸν Ἰωσὴφ ἐπαινοῦσι. 436. α.

Ἰσμαηλίτης τὶ σημαίνει. 432. ζ.

Ἰσραὴλ μειζόνως ἢ ὁ Κάϊν κρινόμενος. 118. ζ. μεγάλοις πόνοις τῆς Αἰγυπτίων γῆς ἐξήρηται. 360. ε. οὐ γέγονεν οἶκος νοητός. 372. γ. τὶ σημαίνει. 390. α, β, κτ. καὶ 1593. δ. πολλὰ κατὰ τῶν Προφητῶν δέδρακε. 435. α. διατὶ πρωτότοκος ἐκλήθη. 609. δ. τοῦ μὴ ἀποπεπτωκότος τὶς ὁ τύπος. 1360. γ. αὐτοῦ τε καὶ ἐθνῶν τίνα τῆς ἰσοτιμίας τὰ προοίμια. 1407. ε. τῶν ἐντολῶν παραβάτης. 1416. γ. ἔθνος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. 1658. β.

Ἰσραηλῖται διατὶ οὐδὲ τὰ ἡμίση τῶν ὡρισμένων ἐτῶν εἰς Αἴγυπτον πεποιήκασι. 209. γ, δ. οὔτε ἐν ἀρεταῖς, οὔτε ἐν νόμῳ εὐδοκιμοῦντες. 430. α. διατὶ τῇ ι' τοῦ ζ' μηνὸς ἑαυτοὺς κακοῦσι. 434. δ. πενθοῦσιν ἡμέρας λ'. 547. ε. διατὶ ἐπένθουν. 549. α. ὁποῖα ἐν Αἰγύπτῳ ἔπραττον ἔργα. 556. β. σημεῖον αὐτοῖς δέδοται τοῦ Σωτῆρος ὁ θάνατος. 597. α. διατὶ τοσαῦτα ὑπὸ Αἰγυπτίων πεπόνθασι. 620. ζ. ποίοις ἐπολέμουν ὅπλοις. 748. γ. Θεὸν τὸν οὐρανὸν ἐκάλουν. 828. ζ. τινὲς αὐτῶν ὑπὸ Ἀσσυρ. καὶ Βαβυλων. καὶ Μακεδόν. ἐξῃρέθησαν. 1042. γ. διατὶ τῶν ἀλλοφύλων ἐχωρίζοντο. 1132. α. οἱ ἐπιστρέφοντες ἀγαπητοί. 1170. δ. ἡ πληγὴ αὐτῶν σωφροσύνης ὑπόδειγμα. 1240. α. ἀφθόνως τῶν ἀναγκαίων μετεῖχον. 1397. ε. διατὶ οὐκ ἔλαβον ἃ ὁ Θεὸς αὐτοῖς ἐπηγγείλατο. 1403. ζ. ἐσφάλησαν 1414. γ. εἰς ἀναρίθμητον ἐξετείνοντο πλῆθος. 1424. ζ. ποῖα τὰ αὐτοῖς ἀπόῤῥητα. 1610. β. οὐδὲ βουλὴν, οὐδ' ἐπιστήμην εἶχον. 1640. β. πότε τὴν ἔνσαρκον παρουσίαν γνώσονται. αὐτ. γ, δ, κτ. διατὶ ἠύξατο αὐτοῖς ὁ Μωϋσῆς. 1655. ζ.

Ἰσσάχαρ τὶ σημαίνει. 370. β, καὶ 529. γ. τὰ ἀνατολικώτερα ἐκληρώσατο. 529. β. τῶν ἐν τάξει μισθοῦ τύπος. αὐτ.

Ἱστορίας τὸ εἰκαῖον ἀποτμητέον. 1091. β.

Ἰσωκράτους παραίνεσις. 1551. β.

Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἐν μεταιχμίῳ Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν. 600. γ. λουτήρ. 900. β. τέλος τῆς παλαιᾶς καὶ ἀρχὴ τῆς καινῆς. 1125. β.

Ἰὼβ διατὶ εὐγενής. 172. δ. πόθεν κατάγει τὸ γένος. 420. α.

Ἰωβηλαῖος τὶ σημαίνει. 1135. γ, καὶ 1137. β.

Ἰώσηπος τὸ Ἰουδαίων ἔθος ἐπιστάμενος. 1498. γ. τὴν ἐσχάτην τῶν Ἰουδαίων ἐρημίαν διηγούμενος. 1637. δ.

Ἰωσὴφ τὶ σημαίνει. 370. δ. νέως ὤν, ὡς πρεσβύτης ἐπολιτεύετο. 421. β. ὁ τῶν ἐτῶν αὐτοῦ ἀριθμὸς τὶ διαγράφει. αὐτ. δ, καὶ 422. β. τὸ συμποιμαίνειν τὰ πρόβατα τοῖς ἀδελφοῖς τὶ ἐδήλου. 422. ε, καὶ 423. α. διέβαλε τοὺς ἀδελφοὺς τῷ πατρί. 423. δ. ἐλοιδορεῖτο ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν. αὐτ. ε. διατὶ ἠγαπᾶτο ὑπὸ τοῦ πατρός. 424. β, γ, κτ. ὁ ποικίλος αὐτοῦ χιτὼν τὶ δηλοῖ. 425. β, γ. διατὶ ἐφθονήθη ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν. αὐτ. δ. διατὶ ἐδήλου τὰ ἐνύπνια. αὐτ. ζ. τὰ ἐνύπνια αὐτοῦ πρόκλησις. 426. β. ἡ τῶν δραγμάτων προσκύνησις τὶ ἐδήλου αὐτῷ. αὐτ. δ, ε. τίνες αἱ τοῦ ἀδελφικοῦ πρὸς αὐτὸν μίσους αἰτίαι. αὐτ. η. ἡ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἀποστολὴ αὐτοῦ τὶ ἐδήλου. 428. ζ. διατὶ ἀνελεῖν αὐτὸν ἐπεχείρουν οἱ ἀδελφοί. 430. δ. τίνες τῶν ἀδελφῶν ἄριστα, καὶ τίνες κάκιστα περὶ αὐτοῦ ἐβουλεύσαντο. αὐτ. ε. εἰκὼν Χριστοῦ. 431. β. διατὶ κενὸς ὁ λάκκος, ἐν ᾧ ἐτέθη. αὐτ. καὶ διατὶ ἐν αὐτῷ τέθειται. αὐτ. γ, δ. πολλὴ ἡ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ὠμότης. αὐτ. ζ. διὰ τοῦ Ἰούδα ἐπράθη. 432. γ. τὸ ἀναβιβασθῆναι ἐκ τοῦ λάκκου, πραθῆναί τε καὶ ἀπελθεῖν εἰς Αἴγυπτον τὶ ἐσήμαινεν. αὐτ. ε, ζ, καὶ 433. γ. αὐτοῦ τε καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ παράθεσις. 434. γ, ε, 451. α, β, 452. β, δ, καὶ 461. ζ. ἡ εἰς τὴν Αἴγυπτον αὐτοῦ κάθοδος τὶ ἐμφαίνει. 445. δ. ὡς σοφὸς τοῖς αἰνίγμασιν ἐπέβαλε. 447. β. ἀεὶ ἐπετύγχανεν. αὐτ. δι' αὐτὸν ὁ οἶκος τοῦ Αἰγυπτίου εὐλογεῖται. αὐτ. η. ἤλγει ὑπὲρ τῆς Αἰγυπτίας. 448. η. πολλάκις κατ' αὐτῆς ἠγωνίσατο. 449. β. κ' ἔτος ἦγεν, ἡνίκα ὑπ' αὐτῆς πρὸς τὸ ἀσελγὲς ἐξεκαλεῖτο. αὐτ. ε. πρὸ τοῦ νόμου, νόμον ἐτήρει. αὐτ. ζ. θαύματος ἄξιος. αὐτ. η. μιμεῖται τὸ Χριστοῦ σῶμα. αὐτ. ὁ κύριος αὐτοῦ οὐκ ἐσφάλετο εἰς δεσμωτήριον ἐμβαλών. 450. ζ. οὐδὲ μετὰ τὰ δεσμὰ τὴν ἐπιβουλὴν ἤλεγξε. αὐτ. η. καὶ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἀρχὴν ἐπεδείκνυεν. 452. η. θαυμαστὸς,

συνετὸς,

σωσετὸς, πιστὸς, ταπεινόφρων. 453. β. ἐκ ἐπὶ τῷ οἰνοχόῳ ἤλπισαν. αὐτ. προλέγει τὸ μέλλον. 454. α. ἐδουλώθησαν τῶν Αἰγυπτίων ἐποίησαν. αὐτ. ἐδὲ μέχρι ῥημάτων τιὼ Αἰγυπτίων ἐξεπόμπευσαν. αὐτ. β. βαθείας εἶχε χαίτας. 458. γ. εὔλογος. 459. α. παιδεύει τὸν Φαραώ. αὐτ. ἡ κατεπλάγη τῇ λέγοντος τὸ ἀξίωμα. αὐτ. ζ. αὐτῇτε κὴ τῶν Ἀποστόλων παράθεσις. 461. β. ἀντὶ δούλε δεσπότης. 462. β. τίνα λαμβάνει γυναῖκα. 463. α. πῶς ἡ παρὰ τὸν σκοπὸν τῶν προγόνων διέπραξαν, Αἰγυπτίαν λαβὼν γυναῖκα. αὐτ. γ. διατὶ ἐκ ἐπώλει τοῖς ἀδελφοῖς σῖτον. 465. ζ. διατὶ ἐκ ἐγνώσθη ἡ δουλεία αὐτῇ τῷ Ἰακώβ. αὐτ. η. οἱ ἀδελφοὶ αὐτῇ ἥμαρτον. 466. η. διατὶ τὸς ἀδελφὸς ἐπείραζε. 467. γ, δ. διατὶ τὸν δεύτερον ἀδελφὸν καθειρχθῆναι προσέταξε. 469. δ, η, καὶ 470. γ. ἄκοντας τὸς ἀδελφὸς ἐνεργετεῖ. 470. δ. ἡ πρὸς αὐτὸς ὑποδοχὴ αὐτῇ τὶ ἐδήλε. 474. ε. ὁ δοῦλος αὐτῇ ὠφελήθη εἰς θεοσέβειαν. 475. δ. καρτερίαν ἐπιδείκνυται. 476. β. πῶς τῷ κόνδυ ἐχρήσατο. 477. α. διατὶ τὸ κατὰ τὸ κόνδυ δρᾶμα κατεσκεύασε. αὐτ. ζ, η. διατὶ κατὰ τιὼ α τῶν ἀδελφῶν ἀναγνώρησιν ἐδεύα παρεῖναι ἐδικαίωσε. 481. η. εἰκότως οἱ ἀδελφοὶ αὐτῇ ἐταράχθησαν. 482. η. ὥσπερ αὐτὸς τοῖς ἀδελφοῖς, ἔτως ὁ Κύριος τοῖς σαυρωταῖς ἐγνώσθη. 483. α. παραμυθεῖ τὸς ἀδελφὸς πολλάκις. αὐτ. ε. θαυμασὸν τὸ μὴ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων βλαβῆναι. 491. ε. διατὶ ποιμένας τὸς οἰκείους ἔλεγε. 492. α. τὸ μὴ δῦναι τοῖς ἀδελφοῖς κλῆρον πρὶν ἐλθεῖν τὸν πατέρα τὶ ἐσήμαινε. 494. ε διατὶ τὰ τῶν Αἰγυπτίων κτιὼν προσεκλήσατο. 495. ε. καὶ διατὶ καὶ τιὼ γιῶ καὶ τὰ κτιὼν αὐτῶν τῷ Φαραὼ προσεπόρισε. 496. ε. καλῶς δὲ ὑποτελεῖς αὐτὸς ποιεῖ. 497. β. διατὶ ἀτελῆ τιὼ ἱερατικιὼ καταλέλοιπε γιῶ. αὐτ. ἐξ ἀρχῆς τὸς υἱὸς αὐτῇ ἐπαίδευε. 503. β. ἡ εὐλογία αὐτῇ ἐπὶ τίνα ἀναφέρεται. 505. γ. γηροκόμος. 540. ε. τύπος Κυρίε σαφέστατος. 542. β. φιλόεργος. 547. γ. καὶ ἐν συμφορᾶις καὶ ἐν εὐπραγίαις τῇ Θεῇ μνημονεύων. 550. β. διατὶ ὤρκισε τὰ ὀσᾶ αὐτῇ μετακομισθῆναι. αὐτ. ζ, η. μερισμὸς τῶν ἐτῶν αὐτῇ εἰς διαφόρες κατασάσεις. 551, καὶ 552. φίλος Θεῷ ἐκ απαργάνων. 587. α. διατὶ μετέταξαν αὐτὸν ὁ Μωϋσῆς. 1664. δ. ἐκ ἠμύνατο. αὐτ. ε. αὐτῇτε καὶ τῇ Χριστῇ ἀκριβὴς παράθεσις. 1665. ζ, η.

Ἰωσὴφ ὁ μνήσως διατὶ τιὼ Παρθένον ἐμνησεύσαλο. 1415. α. ἡ γενεαλογία αὐτῇ ἡ αὐτὴ τῇ τῆς Παρθένε. αὐτ.

Ἰωσίε δικαιοσύνη ὑπὲρ τῇ Ἰσραὴλ μὴ ἀρκέσασα. 1144. ε. αὐτὸς τὸ Δευτερονόμιον γράψαι μεμαρτύρηται. 1516. α.

Κ.

Κάδης τὸ ἅγιον. 1653. α, ε.

Καθαροὶ τίνες. 1015. δ.

Καθαρὸς κατά τε νόμον καὶ Εὐαγγέλιον τὶς. 1285. α.

Καθρότητι τῇ τῇ Χριστῇ τὰ καθ' ἡμᾶς συγκρινόμενα ἀκάθαρτα. 1293. δ.

Καθαρότητος λόγος καὶ μετὰ θάνατον αἰτέμενος. 1294. η.

Καθαρῇ καὶ ἀκαθάρτε πέρι διατὶ πολὺς ὁ λόγος. 1027. α.

Κάθαρσις ἀνάλογος τοῖς πλάσμασι. 977. δ. ἡ τῆς ψυχῆς διὰ τίνων ὑπὸ τῇ νόμε ἐμφαίνεται. 1043. ζ. καὶ προκοπὴ ἐν αὐτῇ. 1047. ε. ἡ τελεία πότε. 1386. δ. ἡ τῇ σώματος τιὼ ψυχιὼ ἐκ ἀπονίπλε. 1493. δ ἡ τῶν ἐθνῶν πῶς ἐπετελεῖτο, καὶ τὶ τῆς νομικῆς διέφερεν. αὐτ. ζ.

Καΐν τῇ Ἀδὰμ ἁμαρτωλότερος. 88. η. αὐτός τε καὶ ὁ Ἄβελ δίδυμοι. 105. η. πόθεν εἰς γεωργίαν ὥρμησεν. 106. ε. ἐπὶ τὰ παρ' αὐτῇ ἡμαρτημένα. 113. δ. καὶ τὰ εἰς κόλασιν αὐτῷ ἐπαγόμενα. αὐτ. ε. ποῖα δὲ ταῦτα. αὐτ. η. ποῖον τὸ ἐπ' αὐτὸ σημεῖον. 114. η. τιὼ ἀδελφιὼ ἔχε γυναῖκα. 115. γ, καὶ η. ἀπ' αὐτῇ ἄχρι τῇ κατακλυσμῇ γενεαὶ ἐπτά. 118. γ. τίνος προσώπε ἔξω γέγονε. 925. β. ἡ θυσία αὐτῇ διακριτικῇ ἐσέρητο. 976. ε.

Καιρὸν ἀδεὶς γινώσκει, καθ' ὃν ἄξια πεποίηκε. 137. ε.

Καιροὶ πρῶτοι τρεῖς. 1091. γ. οἱ τιὼ παιδαγωγίαν τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, καὶ τιὼ τῶν πιστευόντων κλῆσιν σημαίνοντες τίνες. 1378. ζ.

Καιρῷ τῇ ἐπὶ τῆς σωτελείας τὶ τὸ αἴνιγμα. 1124. δ, η.

Κακία ἑαυτιὼ ἀφανίζει. 908. δ. ἀρξαμένη τρέχει. 1093. α.

Κακίας τὶ τὸ βδελυγμὸν ποιῆν. 1235. δ. πράξεως καὶ συγκαταθέσεως διαφορά. 1298. α.

Κακὸν τὸ ἔλαττον τῇ μείζονος αἱρετώτερον. 702. δ.

Κακῇ ἡ ἀντίσασις λύεται. 1397. β.

Κακοῦργοι πότε ἀποθνήσκεσι. 74. δ.

Κακῶν ἑτερεία ἐπικίνδυνος. 1273. ε. ἀπωλείας αἴτιον. 1275. β.

Κάκωσις τέλειον ἀγαθὸν ἀποτίκλει. 1633. γ.

Κάλλος ἐκ ἁμαρτίας αἴτιον. 129. γ. ἐκ ἀσελγές. 196. ζ.

Καλὸν τί. 25. γ. καλὸν καὶ πονηρόν τί. 68. ζ. κατ' ἐπιστήμιω ἐνεργεῖθαι χρή. 1508. β.

Κάλων χρῆσις τίς. 1184. δ.

Κάμνεσι σαυαλγεῖν ἁγιοπρεπές. 1545. ε.

Κανόνες γενικοὶ ἁμαρτημάτων τίνες. 782. α.

Καππαδοκῶν τὶς ἡ οἴκησις. 1432. α.

Καρδία ἡ ἀσεβὴς ὑποτάσσεται, ἡ ἀντίτυπος σκληρύεται. 604. δ.

Καρδία καὶ ἐγκέφαλος διατὶ ἐ προσφέροντο τῷ Θεῷ. 970. γ, δ.

Καρπὸν πνευματικὸν πρώϊμόν τε καὶ ὄψιμον τίνες οἱ ἀπολαμβάνοντες. 1477. α.

Καρύε περιγραφή. 1281. α, καὶ 1282. β.

Κασιανὸς τοῖς πεπλανημένοις σωταστόμενος. 101. β.

Κατακλυσμὸς ἐ κατὰ φύσιν. 146. γ. κατὰ τὸν ἰσημερίας καιρὸν ἐπισκήπλει. 149. δ. ἑαυτὸν ἐπεκράτησε. 151. ζ. σωέχει τιὼ φυσικιὼ διάταξιν. 154. ζ.

Καταλαμβάνειν ἐκ ἀ τῷ νῷ. 327. ζ.

Κατάρα μὴ δικαία ἐ λυμαίνεται. 1322. β. ἡ γαστὴρ τίς. 1590. ζ.

Κατασκευῆς διαφορὰ καὶ τὸ φρονεῖν διάφορον παρέχει. 85. ε.

Κατηγορία κἂν ἀληθὴς ὑπὸ δίκλου. 1245. ε.

Κατόρθωσις διὰ πόνων. 1306. ζ.

Κέδροι νοηταὶ τίνες. 1341. ζ.

Κενταῖοι προσήκοντες τῷ γαὲι Μωϋσῇ. 1347. β.

Κήρυγμα τὸ εὐαγγελικὸν σάλπιγξ. 764. α. τότε Χριστὸς ἄρχεται. αὐτ. γ.

Κήτη τίνα. 36. ε.

Κιβωτὸς τὶς. 839. β, καὶ 902. γ. τίνος τεκμήριον. 839. ζ. τὰ ἐν αὐτῇ τὶ ἐσήμαινον. 857. β, γ, κτ. τάξιν Θεῇ ἐπέχουσα. 1261. α.

Κιβωτῇ χῆμα ποταπόν. 138. γ. ἡ κατασκευὴ ὁποία. αὐτ. ε. τῶν διαμετρήσεων τὸ ποσόν. 139. γ. καὶ τὶ αὗται ἐμφαίνουσι. 140. β. τίνος σύμβολον. αὐτ. α. τὰ λείψανα πῇ σώζεται. 149. ε. οἱ ἐν αὐτῇ ἄνθρωποι σωτηρίας ἀπεῖχον. 152. α, γ.

Κίνησιν ἐπὶ Θεῇ πῶς ἀνητέον. 1450. ε.

Κίνησις καὶ στάσις πῶς τὸ αὐτό. 925. ζ.

Κλέπλαι τίνι ὅμοιοι. 1023. δ. ἐπίσης κλέπλαι καὶ οἱ μικρὰ κλέπλοντες. αὐτ. ε.

Κλήμης ἀθετῶν τιὼ περὶ τῇ προεῖναι τὰς ψυχὰς δόξαν. 101. γ.

Κληρονομίαι ἀνδράσιν ὀφείλονται. 1360. ε.

Κληρῶ διατὶ μερίζεται ἡ γῆ. 1357. ζ.

Κλίμαξ ἡ τῇ Ἰακὼβ τὶ ἐδήλε. 349. β, γ, κτ. τῷ σαυρῷ προσέοικε. 351. α.

Κοινωνῶν ἔργοις πονηροῖς ἔξω τῆς θείας αὐλῆς. 1218. ε.

Κόκκινον τίνος σύμβολον. 1292. γ, δ.

Κολαζόμενοι διαφόρως κολάζονται. 918. ε.

Κόνις ἡ καμινιαία τῆς γενέσης τύπος. 649. β.

Κόρα-

Κόρακες κράζοντες τίνας πλήσασι. 1519. ζ.
Κόραξ διατὶ ἐκ ἀνέστρεψεν ἐν τῇ κιβωτῷ. 150. β, γ. αὐτός τε καὶ ἡ περιστερὰ τίνων σύμβολα. αὐτ. ζ.
Κορῆς πότε τῷ Μωϋσῇ ἐπανέστη. 945. ε. ὁποῖος. 1269. δ. ε. ἐκ Λευϊτικῆς φυλῆς. 1270. δ.
Κορνηλίῳ πρὸ τοῦ βαπτίσματος ἡ χάρις δέδοται. 1238. α. κατὰ τὶ αὐτὸς κτιτὸς. 1532. δ.
Κορτίνη τί. 847. ε.
Κόχλος ὑπὸ τίνος τρέφεται. 854. ε.
Κοσμικὰ ἀπὸ χρηστοτέρων ἀρχόμενα, εἰς πικρότερα καταλήγει. 455. ε.
Κόσμος Χριστῷ ἐπεμελώσε. 384. δ. πότε φίλος Χριστοῦ γέγονε. 388. γ. διδάσκαλος τοῦ εἶναι Θεόν. 922. α. θάλασσα. 1019. δ. τοῦ ἄνω τόπος τίς. 1056. η. πῶς μιαίνεται. 1084. δ.
Κόσμου γενέσεως τὶς πρεσβυτέρα κατάστασις. 4. η. ἔξω ὁδὸς μεγάλη. 1341. ζ.
Κρέα οἱ τοῦ Χριστοῦ δῶλοι τίνα ἐσθίουσι. 1483. ζ.
Κρεοδοσία ἡ παρὰ Θεοῦ ἱερά, ἀλλ' ἐκ ἀναγκαία. 1234. δ.
Κρεοφαγία ἐκ ἰῶ ἀπ' ἀρχῆς ἐπιτετραμμένη. 102. α. ἀπεῖχον αὐτῆς οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ζῶα. 142. ζ. διατὶ νενομοθέτηται. 155. ζ. χρήσιμος. 156. β. τῷ Ἀδὰμ ἐκ ἰῶ ἀναγκαία. αὐτ. δ. συνωθέχθη αὐτῇ ἡ οἰνοποσία. 162. η.
Κριθὴ τὸ τῆς ἀπαρχῆς δράγμα διατί. 1118. η.
Κρίμα τί. 787. β, καὶ 1152. δ.
Κρίσις παρὰ τῇ Γραφῇ τί. 871. ζ. ἡ μὲν ἐν τέλει ἀνυπέρθετος, ἡ δὲ μεταξὺ τῶν πράξεων μετὰ ὑπερθέσεως. 1253. η.
Κριταὶ Θεοὶ ὀνομάζονται. 788. γ.
Κριτῶ ἃ δεῖ χαρίζεσθαί τισι. 1506. γ. τὸν ἀγαθὸν τίνα δεῖ προσφέρεσθαι. αὐτ. ε. ὁποῖον δεῖ εἶναι. αὐτ. ζ. τύπον δεῖ σώζειν Χριστόν. 1507. β.
Κριτήρια τὰ ἐν ἡμῖν τρία. 742. γ.
Κριτὴς ὁ ἐπὶ δώροις βραβεύτης διπλῶς ἐξαμαρτάνει. 1506. β. τύπος Μωϋσέως. 1511. δ. τάξιν ἔχει τοῦ πάντων κριτοῦ. 1512. α.
Κρόνος ἐκλέμνων τὰ γεννητικὰ καὶ εἰς ἀρρενομιξίας ἄγων. 907. γ. ἐν Περσίδι ἀδεμία αὐτοῦ μνήμη. αὐτ. δ.
Κρωσωτὸν τί. 811. γ.
Κτήματα Θεοῦ τίνα. 755. ε, καὶ 818. η.
Κτίσεως μέρος αὐτὸ καθ' αὐτὸ ἐξετάζειν ἃ χρή. 39. β.
Κτίσις καὶ παρὰ φύσιν ἐκπληροῖ τοῦ δημιουργοῦ τὸ θέλημα. 716. β. μεθελικῶς ὅσα καὶ ὁ Χριστός. 877. β. τίσιν ἐπανίσαται. 1277. α, καὶ 1475. α. ἐπὶ βελτιώσεως τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐκλαμβάνεται. 1625. η, καὶ 1626. β. ἐν ἔαρι ἐκλίθη καὶ ἀνεκαινίθη. 949. γ, δ. ἐπὶ τοῖς θεοσεβέσιν ὀφραίνεται. 1150. α.
Κτίσματα ὀπίθια Θεοῦ λεγόμενα. 928. ζ.
Κύαθός τί. 843. γ.
Κύκλος σημάτων τελειότατον. 959. β.
Κωμῳδίας ἐτυμολογία καὶ ἰδιώματα. 644. α.
Κύριος τὶ σημαίνει. 73. ε. ὄνομα μόνῳ Θεῷ ἁρμόττον. 578. ε. τίς. 1342. γ.
Κύρος λέγεται χριστός. 446. δ.
Κύρου περὶ προφητείας. 1549. α. ἡ ἐπ' αὐτοῦ τῶν Ἰουδαίων ἐπάνοδος προεφητεύθη. 1610. γ.
Κωδίκιλλον ἐπί τι γράφεται. 829. α.

Λ.

Λάβαν εἰδωλολάτρης. 353. ε, καὶ 357. ζ. φιλόσοργος. 360. ζ. ἐκ ἀλλότριος τῆς τοῦ Ἰακὼβ προαιρέσεως. 371. ε, η. παρέβη τὸ πρῶτον σύμφωνον. 376. ζ. ὁ πλοῦτος αὐτοῦ ἄσημος. 378. ε. οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὶ ἐμφαίνουσιν. αὐτ. η. παρετράπη ὑπὸ τῶν παίδων. 379. β. ἀκατάστατος. 380. γ. διατὶ ἃ προσετάγη ὑποστρέψαι. 384. η. ψεύστης. 387. η.
Λαγνεία ἀκάθαρτος. 1057. ε.
Λάμεχ δύω φόνους ἐτόλμησε. 117. δ, ζ, κτ. ἃ δύω, ἀλλ' ἕνα. αὐτ. ε. τὸ ἁμάρτημα αὐτοῦ τίνος δεῖται πρὸς θεραπείαν. 118. γ. διατὶ ἐκ ἐκολάθη. αὐτ. δ. ἐπὶ τῇ τοῦ Νῶε γεννήσει προφητεύει. 125. ε. πόθεν αὐτῷ ἡ πρόρρησις. 126. β.
Λάσκω τὶ παρεισκάζει ἡ θεία Γραφή. 568. ζ.
Λαλεῖν τίσι προσήκει. 1586. δ.
Λαοὶ δύω πανταχοῦ ἐκλεταμένοι. 312. γ.
Λαὸς ἐν τίνος σχήματι. 977. ζ. ὁ ἐρανοῦ τίς. 978. ε. διατὶ σύκοις καὶ συκῇ παραβάλλεται. 1281. ε. ὁ ἀνδρὸς ἡγεμόνος τίνι ὅμοιος. 1368. β. ὁ παλαιὸς τίνος τύπος. 1487. α. τὶς ὁ ἐπ' ἴσης αὐτῷ τιμώμενος. 1580. η. ὁ πρωτότοκος ἐδεμίαν ἔχει ζέσιν πνεύματος. 1655. ε.
Λαοῦ ἡγήσασθαι ἐ ῥᾴδιον. 927. ε.
Λατρεία τί. 1118. δ. ἡ ἐν τύποις πότε τετελεύτηκε. 1297. ζ.
Λατρείας ἔργα τίνα. 1382. β.
Λατρευτὸν τί. 685. ζ, καὶ 686. α.
Λαῶν τῶν δύω τύπος. 440. α, 1206. α, καὶ 1305. α. τῆς ἑνώσεως αὐτῶν τὶ τὸ σύμβολον. 1376. γ.
Λεία τὶ σημαίνει. 358. ε. οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς τὶ δηλοῦσι. αὐτ. ζ. διατὶ ἰωΐγη ἡ μήτρα αὐτῆς. 362. ε. ἐνόμιζε μισεῖσθαι ὑπὸ τοῦ Ἰακώβ. 363. β. ἐγέννησε τὸν τῆς ἀλογίας κληρονόμον. 364. δ. ὠκειώσατο τὰς ἐκ τῆς παιδίσκης παῖδας. 368. δ. τίνος ἕνεκα εἰσηκούθη. 369. ζ. οἱ μετὰ τὰς μανδραγόρας ἐξ αὐτῆς τεχθέντες τὶ δηλοῦσι. 370. γ. τῆς Ἰουδαίων συναγωγῆς τύπος. 405. α.
Λειτουργοῦντας Θεῷ ὁποίους δεῖ εἶναι. 1213. δ, καὶ 1287. ζ. καὶ σωματικῆς δυνάμεως αὐτοὶ χρήζουσι. 1662. ε.
Λεκάνια ὑπὸ ξύλων βασταζόμενα. 943. ζ.
Λέξει ὁ δηλοῦν ἐν ταῖς μεταφράσεσι, τῆς διανοίας ἀποσφαλήσεται. 16. ζ.
Λέπρα πάθος παγχάλεπον. 1029. η. τίνος καρπός. 1032. δ. πόθεν γενᾶται. 1062. γ. τίσιν ἱματίοις καὶ οἰκίαις συμβαίνει. 1551. α.
Λέπρας περὶ διατὶ πολὺς ὁ λόγος. 1032. ζ. ὁρισμός. 1037. α. ἀποτελέσματα. 1109. ζ.
Λεπρὸς ἡμῖν ἐ βδελυρός. 1101. α. τίνα σημαίνει. 1185. ζ.
Λεπρῶν εἴδη ἕξ. 1031. β.
Λοβὶ τὶ σημαίνει. 405. γ. εἰς ἀλογίαν αὐτῷ συμβαίνει ἡ τοῦ πατρὸς πρόρρησις. 166. δ. καθωμολογημένος Θεῷ πρὸ γενέσεως. 1675. ζ. πῶς δέκατος. 1661. α. διατὶ ἱερωσύνης ἠξιώθη. αὐτ.
Λοβῖται τί. 1171. ζ. ἀντικατηλλάχθησαν τοῖς πρωτοτόκοις. 1173. δ. ὑπηρετικοί. 1178. ζ. ἀπαρχαὶ τοῦ λαοῦ. 1215. α. ὅπερ αὐτοῖς ὁ λαός, τοῦτο αὐτοὶ τοῖς ἱερεῦσι. 1289. β. τύπος τῶν ἁγίων. αὐτ. καὶ τῶν ὁ πρεσβυτέρων. 1511. δ. καὶ τῶν Ἀποστόλων. 1662. γ.
Λοβίταις διατὶ γῆς ἀποτομὴ ἐκ ἀπενεμήθη. 1141. β.
Λοβίτου διατὶ ἐδὲ δέλωσις, ἐδὲ λύτρωσις λέγεται. 1144. ε.
Λοβιτῶν τὰ ἔργα τίνα. 1112. δ. ὁ ἀριθμὸς διατὶ ἐλάσσων. 1175. ζ. ἡ φυλὴ ταῖς θείαις ἀφιέρωται λειτουργίαις. 1176. β. αὐτῶν τε καὶ τῶν φυγάδων παράθεσις. 1406. ε, ζ.
Λοβὸς τί. 1030. η.
Λέων καὶ καθάδων φοβερός. 517. γ.
Λίθοι τιὼ ἐν Χριστῷ οἰκοδομιῶ προανατυπῶντες τίνες. 388. η. ὁ ἐξ αὐτῶν βυνὸς τὶ συμβάλλεται. 390. δ. οἱ ἀπλῆγεῖς ἡμεῖς. 1585. γ.
Λίθος ὁ ὑπὸ τοῦ Ἰακὼβ ἀνασηλωθεὶς τίνος εἰκών. 351. α. καὶ τίνος τύπος. αὐτ. δ, ε, κτ.
Λίθου τοῦ ἀνθρακος καὶ πρασίνου διατὶ ὁ Μωϋσῆς ἐμνημόνευσε. 71. (1)
Λίθων τῶν ιβ' τὰ ὀνόματα. αὐτ.
Λιμῷ ἀνάγκη πατρικιῶ νικᾷ φιλοσοργίαν. 473. δ.
Λοβὸς ἥπατος τί. 970. ε. σωῆπλαι αὐτῷ τὸ χοληδόχον ἀγγεῖον. 889. ε.
Λογικὸν ὑποζυγίων τρόπον Θεῷ ὑπόκεινται. 1089. β.

Λογισ-

Λογισμὸς τῳ θεωρίαν διατίθησιν. 86. δ.
Λογίᾳ μέσον δύω λίθοι δήλωσις καὶ ἀλήθεια. 1660. α.
Λόγοι τίσι λίθοι. 759. ε. οἱ τῶν ἑτεροπίστων ἐπιβλαβεῖς. 1089. α.
Λόγοις τοῖς ἔξωθεν ὁμιλοῦντες τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἃ δεῖ χωρίζεσθαι. 563. α. αὐτοῖς ἐστὶ στρατεύεσθαι. 1319. δ. τὰς ἀσεβεῖς καταλύομεν. 1510. δ.
Λόγον ἐκκλησιαστικὸν ἃ δεῖ ἔξω τῆς Ἐκκλησίας ἐκφέρειν. 695. δ. τὸν θεῖον πῶς δεῖ ποιεῖσθαι. 799. γ. τὸν ἐχεδιασμένον ἀθὺς ἃ δεῖ δέλτοις ἀναποτίθεσθαι. 1568. γ.
Λόγος Θεὸς τῷ πατρὶ συναΐδιος. 422. ε.
Λόγος ὁ θεῖος ὡς βάθει πολλῷ κείμενος. 353. η. ὁ ἄβρωτος τί. 677. ζ. ὁ τῶν δογμάτων τίς. 863. ε. ὁ ἐκφωνητικὸς ἐπὶ Θεῷ τίς. 920. ε. ὁ τῶν ἁγίων ἅλατι ἠρτυμένος. 1130. ζ. ὁ παρ' ἡμῖν δ' ἔχει διαφοράς. 1225. α. ὁ τῷ Κυρίῳ ἃ δέχεται προσθήκης. 1437. ε. παθῶν θεραπευτήριον. 1562. α, β, κτ.
Λόγῳ τῷ θείῳ ὁποῖον μέρος βρωτέον. 675. γ. ὅσον ἄβρωτον πυρὶ παραδοτέον. 677. ε.
Λόγῳ μὴ παρόντος ἀνυπαίτια πάντα τὰ ἔργα. 1052. δ.
Λόγῳ τῷ προφορικῷ καὶ ἀδιαθέτῳ ἀρεταὶ δύω. 879. γ.
Λόγῳ τῳ διακονίαν τὰς πεπιστευμένας προθύμως εἶναι δεῖ. 1627. α.
Λόγῳ δεῖ χρῆσθαι. 1547. ε. τὰ σὺν αὐτῷ κόσμια, τὰ μὴ σὺν αὐτῷ αἰσχρά. 1562. δ.
Λόγων θείων καὶ γηΐνων διαφορά. 1277. ε.
Λοιμικῆς προαγωγὴ ἡ τῶν ζώων φθορά. 648. γ.
Λῶος ὁ ἑκατομβαιών. 1306. α.
Λὼτ πόθεν εἶχε τῳ περιουσίαν. 190. η. τὶ σημαίνει. 191. ζ. Φιλόξενος. 242. η. κατηρεθίζετο πρὸς τὸ φιλοξενεῖν. 243. γ. ἐκ τίνων οἷος ὁ Ἀβραάμ. αὐτ. δ, ε. μακρόθυμος καὶ ταπεινόφρων. 244. γ. πᾶσαν φιλοξενίας ἀρετῃ ὑπῆκσε. αὐτ. ζ. διατὶ παρῴκει τὰ Σόδομα. 245. γ. μισθὸν τὰς ἰδίας ἐδέξατο. 246. γ. ὥσπερ ὁ Ἀδάμ, οὕτω καὶ αὐτὸς ὑπολίῃ ἔλαβε. 247. ε. τύπος τῶν ἐπ' ἀρετῇ προβαινόντων. 250. γ. ὅση ἡ πρὸς αὐτὸν τιμή. αὐτ. η. ἡ γυνὴ αὐτῷ τὶ σημαίνει. 252. ζ, 253. α, καὶ 254. γ. ὑπ' πλείοσιν ᾤκει πόλεσι. 254. α. πόθεν εἶχε τὸν οἶνον. αὐτ. ζ. αἱ θυγατέρες αὐτῷ ἀσύγγνωστοι. 255. β. καὶ ἀθῷοι. 256. γ. μόνος οἴνῳ ποτισθεὶς ἔστρεφεν. 255. δ. ἡ μέθη αὐτῷ ἔχει τινὰ μέμψιν. 256. β. διατὶ ἃ κεκώλυται ἡ παράνομος αὐτῷ μίξις. αὐτ. ε. αὕτη τίνος τύπος. 257. β.

M.

Μάγοι πῶς ἠύχοντο. 882. δ. τίνι ἀκολουθοῦντες τὰ δῶρα τῷ Χριστῷ προσέφερον. 1343. ε. οἱ τὰ δῶρα τῷ Χριστῷ προσαγαγόντες ἐκ τοῦ Βαλαὰμ ὤρμητο. 1345. ζ. πόθεν τὸν Χριστὸν ἔγνωσαν. 1346. α.
Μάγων σημεῖον φαντασία. 628. δ.
Μαδαΐ ὁ καὶ Μῆδος τῳ Μηδίαν κατέσχε. 167. δ.
Μαδιὰμ πῶς κεῖται, καὶ τίνες οἱ ἐπώνυμοι. 568. ε.
Μαδιλωαίοις διατὶ ἐχθραίνειν προσέταξαν. 1340. ζ.
Μαθσάλαν δύω. 116. ε.
Μαῖαν αἱ τῶν Ἑβραίων ἀνδρικώτεραι τῶν τὰ διαδήματα φορούντων. 763. γ.
Μακροθυμεῖν τί. 1637. ζ.
Μακροθυμία οἱ μὲν ὠφελοῦνται, οἱ δὲ βλάπτονται. 605. ζ.
Μαμβρῆ τὶ δηλοῖ. 194. β.
Μὰν πόθεν ὠνομάσθη. 1231. δ. καὶ νοῦν μικρὸν καταβαίνει. αὐτ. ε. ἄρτος ἅμα καὶ ὄψον. αὐτ. ζ. τί ἐστι. 1240. β. αὐτῷ τε καὶ τῷ λόγῳ παράθεσις. 1461. α, β, κτ.
Μανασσῆς τὶ σημαίνει. 464. γ. αὐτός τε καὶ ὁ Ἐφραὶμ ἀντὶ τῶν Λεβὶ καταλέγονται. 1167. γ.
Μανδραγόραν ὑπνηλὸν χρῆμα ἐν ἀγροῖς φυόμενον. 368. ζ. τῷ μυστηρίῳ τοῦ Χριστοῦ ἐμφαντικόν. 369. β.
Μανεθωνᾶς μέμνηται Ἡρώων πόλεως. 491. γ.
Μανθάνοντι ἐκ ἀθρόαν εἰσοικιστέον τῳ ἐπιστήμῃ. 823. ζ.
Μάννα ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἐγίνετο. 728. ε, καὶ 740. ε. τί ἐστι. 732. ε. τίνι ὅμοιον καὶ πόσον τὸ μέγεθος. αὐτ. ε. ψυχροτάτη ἡ αὐτοῦ ἐνέργεια. 733. γ. τίνος σύμβολον. αὐτ. δ. τίνος τύπος. αὐτ. ζ. συριακὴ ἡ λέξις. 734. γ. διατὶ ἄρτος Ἀγγέλων ἐκλήθη. αὐτ. ε. διατὶ ἐφθείρετο. 737. β. διατὶ ἐν τοῖς σάββασιν ἃ παρείχετο. 739. ε. ἔτι ὕεται. 740. γ. διατὶ ἕτω προσηγόρευται. αὐτ. πότε οἱ Ἰουδαῖοι αὐτῷ ἐτρέφοντο. 1631. δ.
Μανιχαῖοι τὸν Θεὸν ὕλης χρῄζειν λέγουσι. 763. γ.
Μαντεῖαν ἐκ εἰς τὸ χρήσιμον. 1336. δ, ε.
Μαντεῖον τί. 1319. η.
Μάντεις πῶς ἀντὶ λόγου τῆς τῶν ζώων φωνῆς δέχονται. 1325. ε.
Μαρία πρώτη τὸν Μωϋσέα ὕβρισε. 1245. α.
Μαριὰμ καὶ Ἰωσὴφ προφητεύόμενοι. 427. ζ.
Μάρτυρες οἱ ἅγιοι εἰς τὸν τοῦ κόσμου νόμον ἁμαρτάνειν δοκοῦσι. 451. ε. τοὺς σεβομένους αὐτοὺς οἱ ἐγκαλοῦντες ἀκουσθῆναι. 703. α. οἱ τῶν κρυπτῶν τρεῖς. 1527. ζ.
Μαρτύρια τί. 787. β.
Μάχαιρα τί. 1644. δ. ἡ αἰσθητὴ καὶ νοητὴ τίς. 1645. α, β, κτ.
Μεθύσκονται τίνα. 1194. ε.
Μελαγχολικῶν λόγοι καὶ πράξεις ἐκ ἁμάρτημα. 1036. β.
Μελεδωνὸς ἀνεκτὴς τίς. 1549. α.
Μελίτων τὸν Θεὸν ἀσώματον δογματίζων. 49. ζ.
Μελχισεδὲκ τίνας ἔσχε πατέρας. 197. η. τὶ σημαίνει. 198. γ. διατὶ ἃ γενεαλογεῖται. αὐτ. πόθεν κατῆγε τὸ γένος ἄδηλον. αὐτ. δ. ἄρτον ἰῷ εἰωθὼς Θεῷ προσφέρειν. αὐτ. ε. ἱερεὺς αὐτοχειροτόνητος. αὐτ. ζ. τύπος τῆς τοῦ Χριστοῦ λατρείας. αὐτ. η. διατὶ δεκάτας ἔλαβε. 199 β, ε. ἕως πότε τὸν βίον παρέτεινε. 311. δ. ὁποίος τῳ θρησκείαν. 751. β.
Μελῳδία μόνιμον ποιεῖ μνήμιον. 1625. δ.
Μέμιχλαι πάντα τοῦ πᾶσι. 5. β.
Μεμολυσμένος τὸν κολλώμενον αὐτῷ μιαίνει. 1025. ε.
Μερίμναις τοῦ παρόντος βίου οἱ κατεσφιγμένοι ὁποῖοι. 1392. ζ, η, καὶ 1393. α.
Μέροπες τίνες ἐκλήθησαν. 177. γ.
Μερὸς τὶ σημαίνει, καὶ τίνος τύπος. 723. δ.
Μεταδιδόναι τίνος δυνάμεθα. 1236. ε.
Μεταμέλεια ἴδιον τρεπτῆς φύσεως. 96. η.
Μεταμελείας Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων διαφορά. 134. γ.
Μεταμορφώσεως Χριστοῦ τύπος τίς. 756. ζ.
Μετανοίας δυνάμις. 831. γ. οἱ πόνοι καθαίρουσι. 1043. α. τὸ μέγεθος μέγα. 1053. ε. ὁ καιρὸς ὅθεν ἤρξατο ποῖος. 1135. ζ. τὸ μυστήριον οἷον. 1299. ε.
Μετανοοῦντες τῶν ἁγίων ἐκ ἀλλότριοι. 991. β.
Μετανοῶν τις σώζεται. 1198. η.
Μετεμψυχώσεως κάτα. 1534. α.
Μετοίκων ἔθος ὁποῖον. 253. η.
Μέτρον ἀληθινὸν καὶ δίκαιον τί. 742. δ.
Μιὼ ὁ ἕβδομος καὶ πρῶτος λέγεται. 149. δ.
Μιὼ ὁ πρῶτος τίς. 665. δ. ἄλλος ἄλλοις. αὐτ. ζ. ὀνόματα αὐτοῦ διάφορα. 670. β.
Μηρὸς παρὰ τῇ Γραφῇ τὶ σημαίνει. 397. γ.
Μητρυιᾶς καὶ μητρὸς ὄνομα συγγενῆ. 1068. α.
Μιαινόντων πάντων μακρὰν οἴχεσθαι δεῖ. 1196. β.
Μισεῖν ἐδ' ἐξ ὑποψίας, ἐδὲ τῇ διανοίᾳ δεῖ. 1087. δ.
Μισθωτὸς τίς. 694. η.
Μισῶν εἰρωνικὰ ἃ λαλεῖ. 425. ε.
Μίτρα τίνος σύμβολον. 1103. α.
Μιχαὴλ ὁ Ἄγγελος ἐγκεχειρισμένος τὸν Ἰσραήλ. 1324. α, β, καὶ 1628. δ. διάκονος τῆς ταφῆς τοῦ Μωϋσέως σώματος. 1673. δ.
Μνημονεύόμεθα διὰ τίνων. 1391. β.

Μνησείας

Μνησείας ἔθος παλαιόν. 247. γ.
Μνησῆρες οἱ ἄνδρες λέγονται. 247. β.
Μοιχαλὶς ᾠδὴ θηρίων διαφέρει. 1189. ε.
Μοιχεία καὶ παρὰ βαρβάροις πονηρόν. 190. α. διὰ τῦ γονορρύῆς κατηγορεμένη. 1185. ε. ἢ καθ' ὑπόνοιαν τίνι κριτηρίῳ ἀνακλέα. 1189. γ. τὸ πάντων παγχάλεπον. 1553. β. ἴση τῇ τῆς μεμνησθμένης φθορᾷ. 1554. α. χαλεπωτέρα πορνείας, καὶ συγγνώμης μείζων. 1564. ε.
Μοιχὸς εἰς Θεὸν ἁμαρτάνει. 260. γ.
Μολὸχ τί. 917. ε.
Μοναδικὸν βίον τὶς πρῶτος ὑπέδυ. 1125. β. τὶς ὁ τύπος αὐτῦ. αὐτ.
Μονόκερως ζῶον ἀκράτητον. 1336. α. ἀπεικάζεται τῷ Χριςῷ. αὐτ. β.
Μόνωσις Θεῷ φίλη. 187. γ.
Μοχοποιησάντων τίνες δίκλιν ἔδοσαν. 1245. β.
Μουσικὴ πρὸς τὰ τῦ Κυρίε ἔργα ἐμπόδιον. 385. ε.
Μύθος πλάτλειν τίνος πνεύματος. 1240. ξ.
Μύροις ἐπιτέρπεται ἡ ψυχή. 337. β.
Μύρον τῦ πνευματικῦ τὶ τὸ σύμβολον. 1050. α.
Μυσαγωγεῖν δυνάσθαι τίνος. 827. β.
Μυσήρια ἐκκαλύπλειν κακόν. 82. β. πῶς ἀμυήτες καὶ μεμυημένες διδάσκομεν. 1226. γ.
Μυσήριον τὸ τῦ Χριςῦ δυσκάτοπλον. 761. β.
Μυσηρίων τίνες ὡς προβάτε, καὶ τίνες ὡς ἐρίφε μεταλαμβάνεσι. 669. α. πῦ μεταλαμβάνομεν. 695. ε. ἀποθίγειν ἐδεὶς ἄξιος. 1293. γ.
Μωαβῖται οἰκήτορες τῆς κοίλης Συρίας. 158. δ. πόθεν καταγονται. 721. β. τίνος τύπος. 1559. ε.
Μωϋσέως ὁ πατὴρ Ἀβραμ. 210. γ. ὁ πατὴρ διατὶ σεσίγηται. 559. δ. ὁ φόνος τὶ ἐδήλε. 566. ξ. ἡ φυγὴ, τῆς καινῆς διαθήκης αἴνιγμα. 567. β, γ. ἡ ζωὴ εἰς τρεῖς ἴσες ἀριθμὲς μεμέρισται. 573. ξ. ἡ τῆς χειρὸς λέπρωσις διατὶ ἐθεραπεύθη. 595. γ. ἡ παραίτησις τίνος τύπος. 600. β. μέχρις αὐτῦ ἴσχυσεν ὁ θάνατος. 613. α. ἐν τοῖς συγγράμμασιν ἡ τῆς σωτηρίας γνῶσις. 731. β. ἡ τῶν χειρῶν ἔκλασις τὶ σημαίνει. 747. δ, ε, κτ. καὶ 748. β. ἡ τελειότης μεγάλη. 917. ξ. τὰ συγγράμματα ἐ κατὰ χρόνων ἀκολθίαν σωεγράφη. 957. γ. ἡ δι' αὐτῦ δοθεῖσα χάρις ἀφαιρετή. 1141. δ. ἡ δικαιοσύνη διατὶ ἴσχυσεν ὑπὲρ τῦ λαῦ. 1144. ε. ἡ δεξιὰ τῆς τῦ Χριςῦ μεσιτείας τύπος. 1230. γ. ὁ γάμος τὸν τῦ Χριςῦ ἐσήμαινε. 1242. β. ὁ τάφος διατὶ ἀφανής. 1300. ε, καὶ 1650. β. ἐδὲ οἱ ὀφθαλμοὶ ἠμαυρώθησαν, ἐδὲ τὸ πρόσωπον ἐφθάρη. 1421. sic. 40. ἡ δέησις διατὶ ἐκ εἰσηκέθη. 1436. ε. τὸ σῶμα ὑπ' Ἀγγέλων κεκήδθαι. 1650. ε. αἱ προρρήσεις ὁποῖαι. 1651. β. τὸ σῶμα μετασκθαθὲν λιῶ. 1672. ξ.
Μωϋσῆ ἄφθη ὁ Θεὸς ἢ ὁ Κύριος ἐφ' ἅπαξ ἐν τῇ Γραφῇ εὕρεις. 575. η. πλέον τὶ ἢ τῷ Ἀαρὼν δέδοται. 1363. β, καὶ 1436. ε. ἐ δίδοται ἡ εἰς τλιὺ γλῶ εἴσοδος ἐδεία τῆς πίςεως. 1363. β. παραπλήσιος προφήτης πλιὺ Χριςῦ ἐδείς. 1522. δ. ἔθος ὑπὲρ τῶν προσκρεσάντων εὔχεθαι. 1655. ε.
Μωϋσιῦ τεθεῖθαι ἐν θήβῃ τίνος τύπος. 560. δ. τὸ ἐν ψάμμῳ τὸν Αἰγύπλιον κρύψαι τὶ σημαίνει. 565. διατὶ ὁ Ἄγγελος ἀνελεῖν ἐβελήθη; 612. γ. τὸ γεγονέναι Θεὸν Φαραὼ τὶ ἐμφαίνει. 625. ε, ζ, καὶ 628. α. ἡ ἀθυμία περιέτρεψε. 1233. β. Μαδιανῖτιν γυναῖκα μόνον λαβεῖν, γελοῖοι οἱ λέγοντες. 1239. ξ. τὸ μετὰ τλιὺ Σεπφώραν ἄλλιν λαβεῖν μύθος. 1240 ε. τὶ τὸ κωλύσαν τυχεῖν τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας. 1301. γ, δ, κτ.
Μωϋσῆς Γεωμετρικὰ ἐκ ἀγνοῶν. 139. δ. οἶδε μέλλοντα αἰῶνα. 307. η. διατὶ καταλέγει τὲς εἰς Αἴγυπλον κατιόντας. 489. β. πρῶτος τῦ λαῦ ἡγήσατο. 520. α. τίνες οἱ μετ' αὐτὸν ἄρξαντες. αὐτ. διατὶ ἀριθμεῖ τὲς μετὰ Ἰακώβ. 553. ε. ἐσώθη διὰ τῦ τῆς κοινῆς σωτηρίας συμβόλε. 561. γ. ἐκ τῆς περιτομῆς ἐγνώθη Ἑβραῖος. 562. β. πόθεν ἐτυμολογεῖται. 563. δ. ἐκ ἀγνώμων περὶ τὲς Λευίτας. 564. β. τὶς ὁ παρ' αὐτῦ ἀναιρεθείς. 565. β. καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας δημαγωγός. 567. α. ἄνθρωπος καὶ Αἰγύπλιος ἐπ' αὐτῷ ῥηθέντα τὶ σημαίνεσι. 570. ξ. διατὶ ἀλλόφυλον ἔγημε. 571. β. Χριςῦ τύπος. αὐτ. γ, 602. γ, καὶ 929. ε, καὶ τῦ νόμε. 1236. β, καὶ 1650. α. ἐθνικῷ πνεύματι σωέζη. 572. α. ἄχρι τίνος ἐποίμανε. 574. ξ. τὰς αἰτίας ἐζήτει, αἷς τἀναγκαιότατα ἐπιτελεῖται. 578. γ. ἐδ' ἀρχιερεῦς, ἐδὲ προφήτης λιὺ ὅτε τλιὺ καομένῳ βάτον ἑώρα. 581. β. διατὶ παρητεῖτο. 583. ε, ζ, κτ. καὶ 584. β. ἤθελεν ἐλευθερῶσαι τὸν Ἰσραήλ. αὐτ. η. διατὶ ἐδεδίει. 589. η. διατὶ ἰχνόφωνος λιὺ καὶ βραδύγλωσσος. 598. γ. πότε τλιὺ ἑαυτῦ ἀθενείαν εἶδεν. αὐτ. δ. ἐχ οἷος τὰ τῆς Τριάδος μυσαγωγεῖν. αὐτ. ξ. ᾔδει τὸν μέλλοντα πέμπεθαι Ἰησῦν. 600. α. τῇ παραιτήσει ἐδεὶς τλιὺ ἀποστολιύ. 602. β. παρέβαινε τὸν νόμον. 610. δ. ἀπέπεμψε πρὸς τὸν πενθερὸν τλιὺ γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα. 611. α, δ, καὶ 612. δ. ἐδεδίει τὸν Φαραώ. 612. ε, ζ. ἐ μαγγανείᾳ τεθαυματέργηκε. 629. ε. πρὸς ἐργεσίαν ἑτοιμότατος. 640. β. διατὶ πρὸ τῆς χαλάζης παρεγγυᾷ. 650. η. διατὶ τὸ ἐσόμενον προλέγει. 651. ε. ἐ πάντα τῇ ῥάβδῳ τερατεργεῖ. 653. β. διατὶ ὑπὸ τῆς Γραφῆς θαυμάζεται. 663. δ. τίνα τῶν μαθημάτων μετῆλθε. αὐτ. η. ᾠδένα μιασμὸν ἡγεῖται τὸ ἐπιφέρειν τῷ Ἰωσὴφ τὰ ὀσᾶ. 702. β. ἔλυσε τὸν νόμον, ἵνα φυλάξῃ τὸν ὅρκον. αὐτ. δ. προέκρινε τῶν θησαυρῶν τὰ τῦ δικαίε λείψανα. αὐτ. η. ἀφ' ἧ προφητεύειν ἤρξατο τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ ἐκ ἐμίγη. 749. ε. πρόσωπον τῶν κατὰ νόμον. 754. δ. ἐξηρημένος τλιὺ δόξαν. 765. δ. διατὶ μ' ἡμέρας ἐνήςθσε. 794. ε. διατὶ κατὰ τλιὺ ἑβδόμλιν ἀνακαλεῖται. 832. δ. ἐν τῇ νεφέλῃ εἰσελθὼν τὶ ἰδεῖν ἠξιώθη. 833. β. πότε ὑπὲρ τῦ γαίας ἱκέτευε. 834. β. πάσαις ταῖς τῶν ἐθνικῶν δόξαις ἐναντίται. 908. β. τὰς τῶν πατριαρχῶν προσηγορίας προσιλέγκαν ἱκετηρίας. 912. δ. ᾔδει βίβλον ζώντων. 918. α. εἶχε τλιὺ ἐκ προαιρέσεως, ἔτυχε καὶ τῆς ἄνω χάριτος. 923. γ. ἐπικεκαλυμμένως ἐδίδαξε τὸ περὶ πατρὸς καὶ υἱῦ δόγμα. 924. α. ἀπολογία ὑπὲρ ἧ τὰ ὀσᾶ τῦ Ἰωσὴφ μετεκόμισε. 1104. δ, ε, κτ. ἐκ ἐπαύσατο τῆς συμπαθείας. 1233. γ. ἀποχρῶσαν τῇ οἰκονομίᾳ ἔλαβε τλιὺ χάριν. αὐτ. η. διατὶ ἀμφέβαλλε Θεῦ ὑποχομένε. 1235. ξ. ἀπιςεῖ. 1236. β. τλιὺ τῦ βασιλέως τῶν Αἰθιόπων θυγατέρα ἠγάγετο γυναῖκα. 1239. ε. ἰχυροτέραν τῆς ὀργῆς τλιὺ φύσιν ἐποίησε. 1246. γ. δύω γυναῖκας ἔλαβε. 1241. ε, ξ, κτ. φιλαλήθης. 1242. ξ. ἐφιλοσόφει ταῖς ἑβδόμαις. 1267. β. πρὸς τὲς ὑπερηφάνες ἐλθεῖν ἐ δεινὸν ἡγήσατο. 1275. α. ἠτόνησαν. 1299. β. ὤκλασαν. αὐτ. γ, καὶ 1301. ξ. ἐ παρὰ γνώμλιν τλιὺ ἀπιςίαν ἔδειξε. 1300. γ. πότε φρόνησιν καὶ χρηςότητα ἐπέδειξε. 1303. ξ. τὲς συγγενικὲς πολέμες περιῆσαται. 1315. ε. ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ἀρετῆς ἀναβέβηκε. 1338. γ. κρείττων Ἀαρών. 1363. β. προσέθηκε τοῖς περὶ τῦ πάσχα. 1385. α. πάντα εἰς Θεὸν ἀναρτᾷ. 1395. γ. ἄρχων ἀγαθός. αὐτ. ε. προλέγει τῆς γῆς τὰ ὅρια. 1403. ε. καὶ αὐτὸς τλιὺ τῆς καρδίας περιτομλιὺ θέλει. 1472. ξ. διατὶ μ' ἡμέρας ἐν τῷ ὄρει κατεχέθη. 1468. α. διατὶ ἐ διετράνωσε τῦ Ἰησῦ τλιὺ Θεότητα. 1520. ξ. εἰς φιλοσοφίαν τὲς ὑπηκόες ἀάγει. 1550. η. περὶ τῆς πρώτης τῦ Χριςῦ παρεσίας προφητεύει. 1620. ξ. βᾶς καὶ πρόβατον. 1632. γ. διατὶ ἐκωλύθη εἰς τλιὺ γλῶ τὸν λαὸν εἰσαγαγεῖν. 1649. ε. 1650. α. κατὰ τὶ τῷ Χριςῷ ὅμοιος. 1651. ε. τλιὺ τῦ Ἰακὼβ κατάραν εἰς εὐλογίαν μετέςησεν. αὐτ. ξ. μεσίτης καὶ διάκονος. 1654. ε. τὰ ἐν Εὐαγγελίοις προφητεύει. 1662. α. ζῶν τὰ ὡς ἐπὶ θανόντι ἑαυτῷ προφητεύει. 1671. η. γέγραφεν ἑαυτὸν τεθνεῶτα. 1762. δ. διατὶ ἔγγὺς Φογὼρ ἐτάφη. αὐτ. ε.

N.

Ναβαχοδονόσορ ἀπεκαλύφθη ἡ τῦ Σωτῆρος παρεσία. 1339. ξ.
Ναΐδ τὶ δηλοῖ. 115. β.
Νάπαι νοητὰ τί. 1341. ε.

Νεβρωὸδ ἐκ τῦ κατηραμύε γένες. 170. γ. ἰσχυρός. αὐτ. δ.
Νεκρὰ τῦ Φρονῦντος ἀποφοιτᾶν σωτήριον. 1110. ζ.
Νεκρὸς ὰ βδελυρός. 1101. α. τὸ ἀσχημονεῖν ἐπ' αὐτῷ ἀπόπληκτον. αὐτ. δ. ὰ μιαίνει. 1104. γ, καὶ 1493. δ. ὁ τῦ Ἐλισσαίε νεκρὸν ἀνέστησε. 1104. ζ.
Νεκρότης καθαρὰ καὶ μὴ, τίς. 1035. ζ. ἡ σωματικὴ τίνος τύπος. 1100. ε. τὶ τὸ σύμβολον αὐτῆς. 1109. ζ.
Νεότης ὡόλιθος. 154. δ.
Νεφέλη σωματικὸν τῦ Κυρίε ὄργανον. 709. η. ὄνομα τῦ ὁδηγῦντος. 710. β.
Νεφθαλεὶμ τὶ δηλοῖ. 366. ζ. τὰ πρὸς θαλάσσῃ καὶ δύσει ἐκληρώσατο. 529. β. τύπος ἐθνῶν. 537. α.
Νηχλὰ τῆς τῶν ἑρπετικῶν ἑστὶ φύσεως. 36. β. τὶς ἡ αὐτῶν συγγένεια πρὸς τὰ πετεινά. αὐτ. γ.
Νηπιότης ἡ ἐν Χριστῷ δι' ἀμνῦ σημαινομένη. 1199. β.
Νησεία νομοθεσίας πρόξενος. 911. β. κάκωσις ὀνομάζεται. 1083. α. διατὶ ἑορτὴ λέγεται. 1126. γ.
Νίκη ἐκ ἐν πολυχειρίᾳ, ἀλλ' ἐν προθυμίᾳ. 197. β. πότε λαμπροτέρα. 629. α.
Νικῶντας Θεῷ δεῖ τῷ νίκῳ ἐπιγράφειν. 1462. β.
Νινδὺὶ καὶ ἐν τῇ Ἀραβίᾳ ἐσί. 171. β. πόθεν ὠνόμασται. 1629. γ.
Νόμιμα τί. 1152. ε.
Νόμιμον καὶ παράνομον τί. 1011. ε.
Νομοθεσία ἡ ἐν ἐρήμῳ δι' Ἀγγέλων παραδέδοται. 575. β.
Νομοθέτης εἰς παλαιᾶς καὶ καινῆς διαθήκης. 808. α.
Νόμοι παλαιᾶς ϗ νέας διαθήκης αἱ ὸς Θεῦ. 96. β. οἱ πρῶτοι αὐτῶν παραβάται ἀσύγγνωστα τιμωρῦνται. αὐτ. γ. τοῖς ὑπείκουσιν αὐτοῖς γνῶσιν τῆς ἰδίας δόξης ὁ Θεὸς αἰνίσσει. 186. α. οἱ τῦ Θεῦ ὰ χρονικῶς ἤρξαντο. 319. ε. ὠνήντων καὶ πιπρασκόντων. 1137. η, καὶ 1138. α.
Νόμον τὸν τῦ Θεῦ εἰς νῦν καὶ καρδίαν ἐγκεχαραγμένον δεῖ εἶναι. 826. γ. τὸν τῦ Μωϋσέως ἐκ ἐφύλαττον οἱ πρὸ νόμε. 1445. η. διαπαντὸς μελετᾶν ὁ Θεὸς βέλεται. 1453. α τὸν πάλαι τῷ νέῳ παραχωρεῖν ἔδει. 1620. α.
Νόμος, πάθος, κλίσις ἀπὸ ἔαρος ἄρχονται. 9. β. πᾶς τῳ ἰδίῳ ἔχει δυνάμιν. 95. ε. τί ἐσι. 730. α, 779. δ, καὶ 1675. γ, δ. τὶς ὁ πρόσκαιρος. αὐτ. ὁ αὐτῷ φίλος καὶ Θεῷ φίλος. 916. β. τὶς ὁ πρῶτος. 1057. ζ. ὁ τῦ Θεῦ πρὸς τὸ ἀγαθὸν προτρέπει. 623. sίχ. 37. ὁ τῆς φύσεως ϗ ὁ τῦ Εὐαγγελίε ἐπὶ τῇ καρδίᾳ ἐγράφη. 831. γ. ὁ τῆς φύσεως, βεαβδυτὴς τῆς ἀγάπης. 1544. ζ.
Νόμος ὁ παλαιὸς τὰ ἀκέσια ἐκ ἀποφαίνει ἔνοχα. 225. ε. ἀργότερος εἰς σωτηρίαν. 503. β. ἀδρανής. 581. η. ἐκ ὡθενής. 598. δ. σκοτεινός. 601. γ. παιδαγωγός. 701. δ. πικρὸς καὶ κολασής. 723. δ, καὶ 762. ε. ἀναβιβάζει πρὸς τὸ καθορᾶν τὰ Χριστῦ sρατηγήματα. 746. ζ. εἰσαγωγικός. 752. α. sειχειωτής. αὐτ. γ. προδυτρεπιστής. 758. β. ὰ διδάσκει τὸ τελείως ἀγαθόν. αὐτ. ζ. τίμιος ἐν Χριστῷ. 766. δ. ἐν ἀγῶνι. 774. ζ. εἰσηγῆται τὸ φιλάλληλον. 800. γ. ἀτιμίαν τῶν ἀμεταγοήτων καταγράφει. 802. ε. ἡμερότητος γέμει. 811. β. ἀτελὴς εἰς ἁγιασμόν. 827. ε. διπλᾶς. 830. β. πνῦματος ἁγίε ἤκιστα πρόξενος. 860. β. ἀδυνὴς καὶ ἀτελής. 865. ε. διατέιχισμα. 889. β. διατὶ ἐν μ' ἡμέραις δέδοται. 911. δ. κατασκίασμα ἔχει τὸ γράμμα. 935. β. ἅγιος κατὰ τί. 950. γ, δ. καὶ τὸν τόπον τῦ πάθες παρέδειξε. 976. β. προαναπεφώνηκε τῆς σωτηρίε ἐπιδημίας τὸν χρόνον. 1006. α. πνῦματικός ἐσι. 1012. γ. ἐκ ἔχει τὸ τέλειον. 1067. ε. ἐξεπαίδευσε τὸ Χριστῦ μυστήριον. 1068. γ. τῳ ἐκκλησιασικῳ προαναφωνεῖ τάξιν. 1173. β. παιδαγωγεῖν ἐχ οἷός τε. 1236. ζ. καθαρίζει. 1264. ε. οἶκος νοητός. 1341. γ. ὰ δυνάται τελεῖν. 1363. γ. προκηρύττει τῆς διὰ Χριστῦ καθάρσεως τὸν καιρόν. 1385. α. πῶς καὶ ἠφάνισται καὶ πεπλήρωται. 1449. γ. τοῖς ἔθνεσιν ἐχ ἥρμοττεν. 1451. β. ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐκ ἐφυλάττετο. 1481. δ, ε. ἡμῖν προηγυμένως ἐδόθη. 1486. δ. ἐδὲν βεβηλοῖ. 1494. ε. διατὶ ὰ τελειοῖ τὸν ἄνθρωπον. 1524. γ. ἐν Χριστῷ πληρῦται. αὐτ. δ. τῦ καινῦ τύπος. 1532. δ. ωδάζει ἀνδρείας τὰς ψυχὰς κατασῆσαι. 1545. ζ. κατὰ βραχὺ τῳ παιδαγωγίαν προέτεινε. 1566. δ. τὸ πρέπον φυλάττει. 1578. γ. δεκλὸς ἐν Ἐκκλησίαις. 1620. α. ἀπαλλάττει ἀσεβείας. 1650. δ. πότε τέλος ἔληφεν. αὐτ. ζ.
Νόμε παλαιῦ οἱ τύποι πότε κατηργήθησαν. 729. ζ. ἐκ ἔσι δι' αὐτῦ ἰσάγαι τοῖς ὑψηλοῖς περὶ Χριστῦ δόγμασι. 766. ζ. καὶ τὰ δοκοῦντα ἀπάνθρωπα ἥμερα. 795. ε. ἡ παίδευσις δεκλὴ ἐν Ἐκκλησίαις. 847. ε. ἡ λατρεία ἐκ ἀπόχρη πρὸς κάθαρσιν. 900. δ. τὸ φῶς Ἰεδαίοις ἀπαραδέκλον. 934. β, καὶ 936. β. τῷ γράμματι οἱ προσέχοντες ἐχ ὁρῶσι τῳ δόξαν. 936. β. τὸ αἴτιον τῆς ἀσαφείας ποῖον. 935. γ, δ. τὸ αἰσθητὸν καὶ πνευματικὸν τίσι καταλληλον. 956. ε. ἡ παίδευσις ὰ σεσίγηκεν. 1005. γ. ἴδιον αὐτῦ τί. 1011. α. ὁ φύλαξ ἔσχε ζωῆς ἐλπίδα. 1078. ζ. τὸ τῆς ἐπικαλύψεως αἴνιγμα τί. 1179. β. τὰς θεραπδύτας τίνων δεῖ ἀπέχεσθαι. 1194. ζ. ἡ μελέτησις ὠφελεῖ. 1452. ζ.
Νόμε τῦ παλαιῦ τε καὶ νέε εἷς ὁ νῦς. 1567. ζ.
Νόμε τὸν σκοπὸν δεῖ ἐξετάζειν. 1029. α.
Νομικὸς ἀληθὴς τίς. 1369. δ. τὶς ἡ ἐν αὐτῇ πρέπουσα θυσία. αὐτ. ε.
Νῦς ἀκατάληπτος. 328. γ. ὁ τῶν πεπωκότων ἱλαρός. 526. ζ. ὠαγεσάτη θυσία. 958. α. πῶς καταφθείρεται. 1057. δ. ὁ νεκρὸς τίς. 1186. ε.
Νὺξ καιρὸς ὁραμάτων θείων. 14. ε. ἐπιτηδεία ἀνθρώποις τε καὶ ζώοις. 19. α. διατὶ ὕτω καλεῖται. αὐτ. β. ὁ πρὸ τῆς Χριστῦ ἐπιδημίας καιρός. 704. α. ἡ ἐν ᾗ τὸ πάσχα θύεται τίνος τύπος. 1085. δ.
Νῶε τὶ σημαίνει. 125. ε. διατὶ τὰ ἔτη αὐτῦ δηλοποιῦνται. αὐτ. η. πῶς διανέπαυσε τὸν Λάμεχ. 126. α. οἱ σὺν αὐτῷ δυοῖν ἕνεκα σώζονται. 141. ζ. ἐγκωμιάζεται. 143. α. πῶς τὰ καθαρὰ τῶν ἀκαθάρτων διέκρινε. 144. δ. τίνι λόγῳ ἐκ ἰῷ ἐπὶ τῆς γῆς. 145. ε. ὑπὸ Θεῦ ἐσοφίσθη. 147. α. τῳ πρὸ τῆς παραβάσεως τῦ Ἀδὰμ ὠλογίαν ἐδέξατο. 152. ε. πρῶτος οἰκοδομεῖ θυσιασήριον. 153. α. ὰ προσετάγη προσαγαγεῖν θυσίαν. αὐτ. δ. διατὶ ἔλαβε τῦ Ἀδὰμ τῳ ὠλογίαν. 155. β. πᾶν ἔμψυχον αὐτῷ συγκεχώρητο. 156. ε. μέθη περιπεσὼν διατὶ ἐκ ἐμέμφθη. 163. β. πόθεν ἔγνω ὅσα ἐποίησαν αὐτῷ ὁ Χαναάν. 164. β. ἡ περὶ τὰς υἱὰς προφητεία αὐτῦ πότε τέλος ἔσχε. 165. δ. προφητεύει. 166. ε. αἱ πρὸς τὰς υἱὰς ὠλογίαι αὐτῦ τὶ σημαίνουσι. 167. η. οἱ τρεῖς υἱοὶ αὐτῦ τὰς τρεῖς λαὰς δηλῦσι. 168. α. μετὰ τῳ ἀπὸ τῆς κιβωτῦ ἔξοδον παιδοποιΐας ἐκ ἰῷέχετο. αὐτ. η. τὰς τρεῖς υἱὰς ἴσως τριδύμας ἐγέννησε. 179. γ. τοῖς τρισὶν υἱέσι τὸν κόσμον διεῖλε. 211. α. μετεῖχε τῶν ἀκαθάρτων ἕως ὃ ἀφωρίθησαν. 1100. β. οἱ υἱοὶ αὐτῦ εἰς ιβ' διεμερίθησαν ἔθνη. 1627. γ. υἱοὶ αὐτῦ καὶ ἔγγονοι, ὁ. αὐτ. δ.

Ξ.

Ξενίζοντα ὁποῖον δεῖ εἶναι. 233. β.
Ξένοι τίνες. 810. ζ. τῶν ἐν ἀνθρώποις οἱ τῦ Θεῦ ἴδιοι. 1077. ζ. ἐλάττονες τῶν ἄλλων παρ' Ἀθηναίοις καὶ Πέρσαις, ὑπὸ δὲ Λακεδαιμονίων ἐλαυνόμενοι. 1094. α. ἀτιμάζονται παρὰ τοῖς ἔθνεσιν. αὐτ. γ.
Ξένος Φύσει ἐδείς. 286. ζ.
Ξένος προπέμπειν ἀγαθόν. 237. γ.
Ξηρότης πρεσβυτέρα τῆς τῦ ἡλίε γενέσεως. 27. β.
Ξοάνων μεσὴ ἡ οἰκουμένη. 1132. ε.
Ξύλα πῶς τὰ δύο ἐν τῷ μέσῳ τῦ παραδείσε. 70. α.
Ξύλον ζωῆς καὶ γνώσεως ὁμοφυῆ τοῖς ἄλλοις. 67. η. διατὶ ὕτως ὠνομάσθη. 68. α, καὶ 69. ε, ζ. τὸ ἀπηγορευμένον ἐκ ἰῦ συκῆ, ἀδ' ἄλλο τί τῶν ἀκροδρύων. 69. ζ. τὸ τῆς γνώσεως θεωρία. 73. δ. τὸ ἀπηγορευμένον διατὶ ὡραῖον. 82. η, καὶ διατὶ πρὸ τῆς τῦ ὄφεως συμβελῆς ἡ ὡραιότης αὐτῦ ἄδηλος. 83. α. τὸ γλυκάναν τὸ ὕδωρ ὁποῖον. 724. β, γ. τὸ πύξινον ὁποῖον. 831. α. τὸ τῆς σωτηρίας κέδρινον. 1046. δ. τὸ αὐανθὲν τίνος σύμβολον. 1268. β.
Ξύλων διαφοραὶ τρεῖς. 68. η.

Ο.

Ὄβολὸς τί. 899. β.
Ὀγδόη ἡ ἀναστάσιμος. 1116. β. τίνος τύπος. 1504. δ.
Ὁδὸν τὸν τλῶ σανλῶ βαδίζοντα ὁποῖον δεῖ εἶναι. 1512. γ.
Ὁδὸς βασιλικὴ τίς. 1303. β, καὶ 1516. δ. ταὐτὸν τῷ τῦ Θεῦ ῥήματι. 1512. β.
Ὁδῦ τῆς πρὸς ἡδονὴν καὶ τῆς πρὸς ἐγκράτειαν παραθεσις. 1019. γ.
Οἰκετῶν ἦθος ὁποῖον. 214. ε.
Οἰκίαν ὁ οἰκοδομῶν τίνος τύπος. 1530. ε.
Οἰκονομίαν αἱ τῦ Θεῦ πολλὰ κατορθῦσι. 1322. γ. τὰς λόγυς αὐτῶν ῥᾴδιον ἐπίσασθαι. 1398. δ. δεῖ γινώσκειν τὸ ὅπως γίνονται. αὐτ.
Οἶκος ὁ τῦ Θεῦ ἡμεῖς. 1172. ζ.
Οἴκῳ τῷ τῦ Θεῦ πῶς δεῖ προσιέναι. 411. ζ. αἱ γυναῖκες εἰσερχόμεναι τὰς τρίχας ἀπολύυσι. 412. δ.
Οἶνος μολύνει τὰ ἱμάτια. 524. δ. αὐτῷ παρεικάζεται ἡ τιμωρία. αὐτ. ε. τῦ αἵματος τῦ Χριστῦ σύμβολον. 525. β. ὁ μυστικὸς αἷμα κέκληται. αὐτ. δ.
Οἶφι τί. 990. γ.
Ὄλυρα τί. 654. β.
Ὅμηρος τὰ περὶ τῆς κινήσεως τῦ ἡλίυ περιγράφων. 34. ζ.
Ὁμιλία τί. 809. ε.
Ὁμογενέσι καὶ ὁμοτρόποις πότε συνεργοῖς χρηστέον. 668. δ.
Ὁμοίωμα τί. 768. β, γ.
Ὁμοιώσεις στερεώματος καὶ ἱματίυ. 20. α. σώματος λαλῦντος περὶ εἰδώλων καὶ σώματος ὄφεως. 82. ε. ἀέρος νοσερῦ καὶ σωτηρίας φαύλης. 92. η. Θεῦ καὶ ἰατρῦ. 606. ε, ζ, κτ. καὶ 607. γ, δ, κτ. Φλογὸς καὶ ἀνοίας Θεῦ. 832. ζ. Θείας φαιδρότητος καὶ φωτός. 842. α. χαλκῦ καὶ λόγυ εὐαγγελικῦ. 862. ε, ζ. σμαράγδυ καὶ ἀετῦ. 869. δ, ε. βίυ φιλοσόφυ καὶ ξοιᾶς καρπῦ. 881. ε. πόλεως καὶ ξοίσκυ. 882. α, β. σφραγίδων ποίμνης καὶ ἐξαιρέτων πολιτείας Ἑβραίων. 906. β. κατόπτρων καὶ ψυχῶν. 934. η. Ἰύδα καὶ τῦ προσιόντος τῇ χαρίτι. 905. α. αὐ ἡλίῳ καθεζομένυ καὶ Θεῷ προσεδρεύοντος. αὐτ. β. ζώων καὶ ἀνθρώπων. 1015. β, γ, κτ. καὶ 1016. δ, ε. ἰκτῖνος καὶ ἁρπακτικῦ. 1020. ε. στρυθίων καὶ ἀνθρώπων ἀγρίων. 1021. α. λῃστῶν καὶ θηρίων. 1023. γ. πώεων αἰγῶν καὶ προβάτων, ἀμπελῶνος καὶ τῶν ὑπὸ χεῖρα. 1088. ε, ζ. Φυτῶν καὶ ἀνθρώπων. 1154. ζ. Θρυαλλίδος καὶ χάριτος. 1234. β. τῶν κατηγόρων Μωϋσέως καὶ τῶν τῦ Χριστῦ. 1242. γ, δ, κτ. ὑακίνθυ καὶ ἀϊδερίυ σώματος. 1270. β. καρύυ καὶ ἀρετῆς. 1282. α. ὄφεως καὶ Χριστῦ. 1309. η, καὶ 1310. α, β, κτ. τῆς εὐλογίας τῦ Ἰακὼβ καὶ τῆς τῦ Βαλαάμ. 1342. β. Παύλυ καὶ Μωϋσέως. 1363. γ. Χριστῦ καὶ Μωϋσέως. αὐτ. ε. Θεῦ καὶ πυρός. 1442. ε, ζ. λόγων ἑτεροδόξων καὶ δένδρων αὐ ἄλσεσι. 1509. γ. δύω γυναικῶν καὶ σωαγωγῆς τε καὶ Ἐκκλησίας. 1540. γ. δύω γυναικῶν καὶ ἡδονῆς τε καὶ ἀρετῆς. αὐτ. ε. πεινώντων τε καὶ διψώντων καὶ τῶν περί τινος τλῶ κλῆσιν πονησάντων. 1530. γ. σωαγωγῆς Ἰυδαίων καὶ αἰχμαλώτυ γυναικός. 1537. ε, ζ. μοιχαλίδος καὶ ψυχῆς. 1556. γ, δ, κτ. τῶν κοσμικῶν καὶ τῶν πνευματικῶν πολέμων. 1560. ε, ζ, κτ. τῶν πλανώντων τυφλὸν καὶ ἀπὸ αἱρέσεως εἰς αἵρεσιν ἐφελκομένων. 1589. δ. Θεῦ καὶ τῦ ποθηγεμόνυ στρατῦ. 1604. ζ.
Ὁμόνοια ἐξελεγχομένη. 1637. δ.
Ὁμόφρονες τίνες. 73. ζ.
Ὁμωνύμων σημασία. 267. ζ.
Ὂν καὶ μὴ ὂν τί. 585. γ. τὸ ὄντως ὂν ποῖον. αὐτ. ε, ζ.
Ὄνομα θαυμαστὸν ποῖον. 399. ζ. πῶς ἀδικεῖται. 273. γ. τὸ καινὸν ἐτηρήθη τῷ νέῳ λαῷ. 400. β. τὸ ἄφραστον ποῖον. 622. ζ. τὸ τῦ Κυρίυ τὶς ἐκ ὀξίος ὀνομάσαι. 777. δ, καὶ πότε αὐτὸ ἔξεστι προφέρειν. 778. α. καὶ δοξάζειν αὐτὸ χρή. 806. ζ.
Ὀνόματα φερώνυμα ἢ ἐπίθετα τίνα. 19. ζ. τὰ τῦ Θεῦ ἐξ ὧν εἶναι πέφυκε τίνα. 400. β. τὰ σημαίνοντα τὰς τῶν δικαίων διαφορὰς διάφορα. 928. β, γ.
Ὄνος ἡ τῦ Βαλαὰμ τύπος τῦ σώματος τῦ Χριστῦ. 1324. δ. ἡ αὐτὴ τίνος σύμβολον. 1326. γ, καὶ 1550. α. ζῶον ἀκάθαρτον. 1549. γ.
Ὄντα οἰχήσεται εἰς τὸ μηδέ. 1116. ε.
Ὀνῳ διατὶ ὁ Κύριος ἐπέβη. 1663. ε.
Ὀπίθια Θεῦ τί. 914. δ, 929. α, καὶ 930. β.
Ὀπισθότονος τί. 1637. δ.
Ὁρᾶν δεῖ καὶ ἔτω πιστεύειν. 239. β.
Ὀργὴ πόθεν ἐτυμολογεῖται. 513. η. ἡ τῦ Θεῦ τίς. 719. α. ἡ δικαία ὑπὸ τίνος προσκαλεῖται. 1351. α. ἐπὶ Θεῦ λεγομένη τὶ ἐμφαίνει. 1381. ε.
Ὀρθῶς μὴ δρᾶν τῷ μὴ δρᾶν ἴσον. 1107. δ.
Ὅρκος τί. 319. β, γ. ἵνα μὴ λυθῇ, ἐλύθη νόμος. 702. δ. ἀπαγορεύεται ὑπὸ τῆς χάριτος. 1086. β.
Ὁρώμενον πιστότερον. 756. ε.
Ὄρνεως ἄγνοια. 1519. ε.
Ὅσδν πόθεν. 1219. η.
Οὐλαὶ τί. 1101. η. μένουσιν ἐν τοῖς μετανοοῦσι. 1102. α.
Οὐρανοὶ δύω. 21. β. πλείονες ἢ δύω. αὐτ. ε. ὑ πολλοί. 25. β.
Οὐρανὸς διατὶ πρότερον τῆς γῆς πεποίηται. 5. ε. ἡμισφαιρείῳ ἐοικώς. 20. β. ἐξ ὑδάτων. 22. γ. ὡσεὶ καμάρα. αὐτ. δ. οὐδὲ δοκεῖται, οὐδὲ σφαιροειδής ἐστιν. αὐτ. ζ. τὸ ἀνοιγῆναι αὐτὸν καὶ κλεισθῆναι τί σημαίνει. 146. δ. ἐκ αἴτιος τῶν καρπῶν. 252. α. ἀκαταλήπτον ἔχει τλῶ φύσιν. 328. β. τίνι ἔοικε. 828. δ.
Οὐρανὸς καὶ γῆ πάντων περιεκτικά. 1614. α, καὶ 1621. δ. μέρη τῦ κόσμυ διαιωνίζοντα. αὐτ. ε. τὰ ἔθνη δηλοῖ. 1622. α.
Οὐρανῦ σχῆμα καὶ φύσιν ἱκανῶς περιγράφει ὁ Ἡσαΐας. 5. δ. ἡ ποίησις ἀναγκαία. 23. β.
Οὐσία πόθεν προσηγόρευται. 586. δ. τλῶ τῦ Θεῦ ἰδεῖν ἀδυνάτον. 914. δ.
Ὀφθαλμοὶ τῶν ἐξοιτωμένων ὁποῖοι. 526. β.
Ὄφις Φίλος. 79. α. ὁ Σατανᾶς ἐστί. αὐτ. β. διατὶ Φρόνιμος. αὐτ. γ, καὶ ε. ὑ μετεῖχε λόγυ. αὐτ. η. ὄργανον τῦ ἐχθρῦ. 80. β. διατὶ δεδημιούργηται. 90. η. ὁρώμενος ὠφελεῖ. 91. ζ. ὐκ εἶχε φωνλῶ σύαρθρον. 92. β. ὄρθιος τῇ Εὔᾳ διελέγετο. αὐτ. γ. τὶς ἡ αὐτῦ τροφή. αὐτ. ε. τῆς πρὸς αὐτὸν ἔχθρας τὶς ὁ λόγος. 93. β. πᾶν ἀνθρώπινον μέλος βλάπτει. 94. β. τῆς διαβολικῆς ἐπιβελῆς ὑπηρέτης. 1025. γ. ὁ ἀντίος τῆς Εὔας τίς. 1309. γ. ὁ ἀληθὴς ἡ ἁμαρτία. 1312. β.
Ὄφις ὁ χαλκῦς σημεῖον ἀπιστίας. 1278. α. ἀντίτυπος τῦ ὑπὲρ ἡμῶν παθόντος. 1310. δ, καὶ τύπος τῦ πάθυς, καὶ τῆς ἁμαρτίας, καὶ τῆς κατάρας. αὐτ. ε. διατὶ χαλκῦς ὁ ὑψωθείς. 1311. ε. ἐξ ἀντιπαθείας τὸν ἰὸν ἤμβλυναν. αὐτ. ζ.

Π.

Πάθη κλιμακτῆρες καλόμενα. 350. η. τῶν αὐ ἡδονῇ τέσσαρα. 1026. γ. τὰ μὲν ἐκ λογισμῶν ἀνεπιτίμητα, τὰ δὲ ἐξ ἐπιθυμίας ἄ. 1037. ε, ζ. τὰ μικρὰ μὴ ἀνακοπτόμενα μεγάλα καθίσταται. 1041. β. τὰ ἀκέσια ἀτιμώρητα. 1043. ζ. τὰ τῶν ψυχῶν ὁποῖα. 1115. α. παμποίκιλα. αὐτ. δ.
Πάθος τὸ σωτήριον τῆς οἰκυμένης Φρόσυνη. 527. γ. εἰς ἀποκάθαρσιν ἁμαρτίας. 890. β. ἦρε τλῶ ἁμαρτίαν. 1289. ζ. τὸ κεφάλαιον τῶν πεπιστυμένων. 1312. α.
Πάθυς τῦ σωτηρίυ τύπος. 277. β, 279. ζ, 1003. ε, καὶ 1045. δ, ε, κτ. σύμβολα. 850. ζ. διὰ τίνων δηλῦται. 1046. η.
Παθῶν χολὴ, θεραπείας ἀρχή. 573. β. οἱ δῦλοι τίσιν ὅμοιοι. 1021. δ. ὁ αὐ ταῖς ἀρχαῖς ἔτι ὐκ ἀλλότριος Θεῦ. 1039. γ. καὶ τῶν αὐ ψιλαῖς ἐπιθυμίαις ἀπονοεῖν δεῖ. 1033. ζ. ἀπηλλάχθαι εἰς ἅπαν τίνος καιρῦ; 1040. ε. τίνας δεῖ ἀλογεῖν. 1529. β.
Παῖδες οἱ ἀπερίτμητοι τίνος τύπος. 1256. β. ἀπολαύυσιν ἀγαθῶν διὰ τλῶ τῶν προγόνων εὐσέβειαν. 1472. γ.
Παιδεία τῇ ἔξω ὁ τῦ μυστηρίυ ναὸς καλωπίζεται. 662. β.

Παιδείας

Παιδείας καὶ ἀπαιδευσίας ἴδιον τί. 1011. η.
Παιδία ἐκ ἐρυθριᾷ τῆς ἐαθῆτος γυμνέμενα. 83. ζ. προσδυχόμενα εἰσακέεται. 271. ε.
Παιδιᾷ τῇ μάχῃ ὁμώνυμος. 267. ε.
Παιδίοις λαλοῦντες ὁποῖοι γινόμεθα. 1427. γ.
Παιδίᾳ τῷ ἀν Χριστῷ βραχὺς ὁ καιρός. 1154. ε.
Παίζω παρὰ τῇ Γραφῇ τὸ μάχομαι. 268. β.
Παῖς ὁ τῦ Ἀβραὰμ ἐγερηγορὼς καὶ θαυμαστός. 300. β. τύπος τῶν Ἀποστόλων. αὐτ. ε. απειθὴς ὑπηρέτης. 302. ε. διατὶ τῷ Ἰσαὰκ ἀποπρεσβεύει. 304. η.
Παλαιὰ τύπος τῶν νέων. 744. γ. παλαιὰ παλαιῶν τίνα. 1146. β.
Παλαιοὶ διατὶ πολιὼ ἔζων χρόνον. 131. ε.
Παλαιστίνη ὑπὸ τῶν ἐκ τῦ Χαναὰν πάλαι οἰκεμένη. 165. β. πόθεν ἔτως ἐκλήθη. 211. β. πρωίμως φέρει καρπός. 1120. β.
Πανεὰς ἡ πρότερον Λαΐσα. 532. β.
Πανήγυρις τί. 1128. δ.
Πάππους τὰς ἐγγόνας υἱὰς λέγεσι. 161. ζ.
Παράβασις πῶς κρίνεται. 1268. α.
Παραβολὴ τί. 1331. β.
Παραγγελμάτων θείων τίνα μετιόντα προσήκει, καὶ τίνων τῷ ἁγίῳ πνεύματι συγχωρεῖν τιὰ γνῶσιν. 678. δ, ε.
Παράδεισοι νοητοὶ τί. 1341. ε.
Παράδεισος διατὶ ἐφυτεύθη. 64. α. ἐκ ἀν τῷ ἀρανῷ ἐσίν. αὐτ. γ, καὶ 65. ζ. πῦ ἐφυτεύθη. αὐτ. δ. αἰθητός ἐσιν. αὐτ. ε, 72. γ, καὶ 192. α. ἀν γῇ ἐσί. 65. α. διατὶ κατὰ ἀνατολὰς ἐφυτεύθη. αὐτ, ε. ἐκ ἀν Ἱερσαλὴμ ἐσιν. αὐτ. ζ. τόπος ἐκ πάσης τῆς γῆς ἔξοχος. 66. ε. πότε ἐφυτεύθη. 67. α. μέσος ἐσὶ τῦ κόσμυ. αὐτ. β. ὑπὸ τὸν ἀρανόν ἐσι. αὐτ. γ. κατὰ τὶ μέσος ἀρανῦ καὶ κόσμυ. αὐτ. δ. τὰ ἀν αὐτῷ φυτὰ ὕσερον πεφιλοτέχνηται. αὐτ. ε.
Παραδόσεις ἀγράφυς φυλακτέον. 1527. δ, ε.
Παραθέσει τῶν χειρόνων θαυμάζεται τὰ κρείττονα. 12. α.
Παραίνεσις ἀνδρὸς ῥάθυμον ἔχοντος γυναῖκα. 769. ε.
Παράνομοι τίνες. 1488. ε.
Παραπέμπειν ἄμεινον τῦ πέμπειν. 237. γ.
Παραπλώματα ἐκ εἰς θάνατον τίνα. 1040. γ.
Παρασκευὴ ἡ κυρίως τίς. 738. γ.
Παρέθηκε τραπέζης ἔμφασιν ἔχει. 755. η.
Παρθενία ὑποπιέζει τιὰ σάρκα. 849. β. τὸ ὕψος αὐτῆς ὁπόσον. 1558. α.
Παρθένος ἡ ἁγία προεφητεύθη σαφῶς. 1027. γ, δ. διέβρα τιὰ ἐκ τῦ νόμυ καταβολή. αὐτ. τίνι λόγῳ γυνὴ τῦ Ἰωσήφ. 1554. γ.
Παρθένος ἡ νεάνις ταὐτὸν παρὰ τῇ Γραφῇ. 1553. (2)
Παρθένυ τῆς ἁγίας ὁ τοκετὸς διὰ τῦ κριῦ ἀποδεικνύμενος. 283. ζ. τὸ μυστήριον ἡ βάτος διδάσκει. 576. δ, καὶ 577. β, ε, κτ. τὸ ἅγιον σῶμα ὑπὸ τίνος δηλῦται. 828. η.
Παρθένων διάνοιαι πρὸς ἀρετιὰ ἀγωγοί. 1105. β.
Πάροικοι τίνες. 572. α, καὶ 694. ζ.
Παῤῥησία τίσιν ἁρμόδιος. 707. ε.
Πάσχα τὶ σημαίνει. 682. δ, 683. α, ε, καὶ 1217. β, γ. τρεῖς οἱ περὶ αὐτῦ νόμοι. 687. β, 694. δ. θυσία ἐσί. 689. ε. διατὶ ὁ τρίτος περὶ αὐτῦ νόμος ἐκ εἴρηται ἀν ἀρχῇ. 694. δ. τὰς μεταλαμβάνοντας ὁποίας δεῖ εἶναι. 696. γ. ἡ πλήρωσις πότε. 1117. ε. διατὶ καλῦται ἑορτὴ τῶν ἀζύμων. 1118. γ οἱ ἔξω τῆς Ἱερσαλὴμ ποιῦντες παρανομῦσι. 1219. β. πόθεν ἀν Ἐκκλησίαις τὸ ἔθος ἐκ τῦ πρώτυ μιὰς εἰς τὸν δεύτερον αὐτὸ ἐπιτελεῖν. αὐτ. ζ. καταλυθιῶσαι ὁ Θεὸς ἐβάλετο. 1503. β. πῶς καλῦται. 1562. β.
Πατέρας τὰς υἱὰς κληρονομεῖν διατὶ ὁ νόμος σεσίγηκε. 1362. β, γ.
Πατέρες παισὶ τὸν ἴδιον παραπέμπυσι κλῆρον. 507. γ. τῷ βίῳ μεθισάμενοι δόλογῦσι τὰς παῖδας. 1651. β. οἱ ἅγιοι τὰς πνευματικὰς παρέχυσι δωρεὰς, καὶ τὰ ἀ γῆ καλά. 1668. δ, ε.
Πατέρων δίκα ἐκ ἀποδοθήσεται ἡμῖν ὁ ἐλπιζόμενος κλῆρος. 494. ζ. δι' αὐτῶν καὶ ὁ διὰ μητέρων αἱ διαδοχαί. 1362. γ.
Πατὴρ καὶ Θεὸς τὶ ἐξαίρετον ἔχει καὶ ἀμιγές. 587. δ.
Πατὴρ υἱὸς καὶ πνεῦμα τίνων σημαντικά. 1451. ε.
Πατὴρ τῆς θυγατρὸς λύει τὰ ἁμαρτήματα. 1380. β.
Πατράσι τιμωρία ὁ τῶν παιδίων ὄλεθρος. 216. α, καὶ 1059. α.
Πατριὰ ὄνομα τῷ δήμῳ περιεκτικώτερον. 1174. δ.
Πατριαρχῶν ζωὴ εἰς τὸν ἑ κατεσάθη χρόνον. 130. ε. ἔθος ὁποῖον. 311. γ.
Παῦλος ὁ Ἀπόστολος δόλογίαις ἀμείβων. 330. ε. πῶς πικρίδας ἤδιε. 671. β. ὁποῖον ἰῷ θυμίαμα. 904. ε. ὁ πατὴρ τὸν υἱὸν αὐτῷ ἀπεκάλυψε. 927. ε. διὰ περασμῶν ἐλαυνόμενος. 1224. β. τῷ Λαρὼν παραβαλλόμενος. 1246. α. διατὶ ἀν τῇ πρὸς Γαλάτ. κατέλειπε τὸ, κατάρα Θεῦ. 1543. ε.
Πειράζει Θεὸν τίς. 1454. η.
Πειρασμοὶ οἱ δέκα τίνες. 1256. γ, δ, κτ. τίνος ἕνεκα γίνονται. 1459. η, καὶ 1460. δ. ὁ ἀν αὐτοῖς δειλιάσας ἄνωθεν ὁδηγεῖται. 710. β.
Πειρασμῶν Θεῦ καὶ Διαβόλυ διαφορά. 725. γ, δ. αἱ προσβολαὶ τίσιν ἐπακολυθῦσι. 707. α.
Πελαγῶν διαιρέσεις καὶ ὀνόματα. 26. ζ, καὶ 27. ε.
Πενθερὸς καλῦται καὶ γαμβρός. 573. ε.
Πένητας κοινωνὸς δωχίας εἶναι δεῖ. 996. ε.
Πενία πότε ἐκ ἂν εἴη δικαία ἐλεεῖσθαι. 809. α. ἀτίθασσον καὶ δυσνεθέτητον θηρίον. αὐτ. β. καὶ ἀν πλέτῳ μεμνῆσθαι αὐτῆς χρή. 1127. γ.
Πεντηκοστὴ ἀπὸ τίνος ἀριθμεῖται ἡμέρας. 1120. ε, ζ, καὶ 1121. δ. τί ἐσι. 1121. α. προανατύπωσις αὐτῆς ἀν νόμῳ. αὐτ. γ.
Περισσίας πλῆθος διασάσεως αἴτιον. 191. α.
Περιτεμνόμενοι ἐλέγχονται. 1590. ε.
Περιτομὴ παρ' ἑτέροις ἔθνεσι παιδαζομένη. 223. γ. τέτταρα τὰ τιὰ αὐτῆς προτρέποντα διατήρησιν. αὐτ. δ. τίνων σύμβολον. 224. α. σημεῖον. αὐτ. δ, καὶ 225. α. ἃ δεῖ ἐπ' αὐτῇ μεγαλοφρονεῖν τὸς Ἰυδαίυς. αὐτ. ε. σφραγὶς. 225. α, καὶ 291. β. ἐκ ἀναγκαία. αὐτ. ζ, καὶ 226. γ. Ἰυδαίων γνώρισμα. 226. ε. τῆς προαιρέσεως κατηγορία. αὐτ. ζ. δύτερα τῆς πίστεως. αὐτ. ἐκβάλλεται, τῆς πνευματικῆς φανερύσης. αὐτ. ἡ ὄντως τίς. 227. α. ἡ ὀγδόη αὐτῆς ἡμέρα τίνος σύμβολον. αὐτ. διατὶ ἐπὶ τῆς γεννήσεως Ἰσαὰκ δέδοται. αὐτ. γ. ἐκ ἀρετῆς διδασκαλία. αὐτ. δ. σημεῖον μόνον. αὐτ. διατὶ ἐπὶ τῦ παιδογόνυ μορίυ. αὐτ. ε. τύπος τῆς ἀν πνεύματι. αὐτ. ζ. τίνι λόγῳ παρὰ τῶν Ἀποστόλων τετίμητο. 405. δ. διατὶ τὰς Σπιμίτας ἐκ ὠφέλησαν. 409. β. Ἑβραίυς καὶ ἀλλοφύλυς διακρίνει. 610. δ. ἐκὼν τῷ βαπτίσματος. 696. β. καὶ τύπος. 780. ε, καὶ 1503. ζ. ἡ τῦ λόγυ τίς. 696. δ. ἡ τῷ Θεῷ προσφιλὴς ποία. 1472. δ, ε.
Πέρσαι ἀργυρίῳ σιναλλάττοντες. 288. ζ. ἀδελφαῖς καὶ μητράσι καὶ θυγατράσι μίγνυνται. 1079. γ. τὰς ἐκ τῶν μητέρων φυτὰς ἀγενεστάτας νομίζυσιν. αὐτ. ε.
Πέτρος ὁ Ἀπόστολος λατήρ. 900. β. ἡ ὁμολογία αὐτῦ, θεολογία. 926. β. ὁ πατὴρ τὸν υἱὸν αὐτῷ ἀπεκάλυψε. 927. ε.
Πηγὴ τί. 60. γ. ταὐτὸν τῷ φρέατι παρὰ τῇ Γραφῇ. 298. α.
Πηλὸς τί. 620. α.
Πισδύοντες δόλογημένοι. 888. ζ. ἀναθρώσκυσιν εἰς τελειότητα. 1122. ε.
Πισδύοντων τινὲς μὰ σομῦνται τοῖς περασμοῖς, τινὲς δὲ ὀκλάζυσι. 618. η.
Πίστις χρίσις. 671. ε. ἡ ἀν Χριστῷ ἁγιάζει. 701. α. ἡ τῶν κατηχυμένων πρώτη. 752. δ. κύημα νῦ. 794. ζ. σωτήριον. 1260. ε. ὁ εἰς αὐτιὰ εἰσαγόμενος ὁποῖος. 1486. ε. τί ἐσιν.

τί ἐσιν. αὐτ. ζ. αὐτῆς ἀδικημένης, ἐρρέτω Φύσις. 1491. ε. δι' αὐτῆς Χριςῷ σὺμεθα. 1553. γ. τὸν πρὸς αὐτὸ ἀρτιπαγῆ πόνοις ἃ δεῖ καταφορτίζεθαι. 1569. ε. τὰς σὺ αὐτῇ νεωσὶ προσερχομένας πῶς δεῖ προσδέχεθαι. 1564. γ. Φωτίζει. 1605. β.

Πισοὶ τὸν τῶν Ἰεδαίων καθαρισμὸν περιμένσι. 1247. α.

Πισοῖς ἁμαρτάνσι σωναναμίγνυθαι ἐκ ἔξεσι. 1034. ζ, η, κτ.

Πισὸν διτλόν. 1624. β.

Πλαξὶ λιθίναις διατὶ ὁ Θεὸς ἔγραψε. 1467. ε.

Πλάσις ἐπ' ἀπρεπείας λέγεται. 60. ε.

Πλάτων παρὰ Μωϋσέως παραλαβών. 278. γ, δ. τίνες τῶν μύθων αὐτῷ ὀπαδοί. 9. γ. δόγμα αὐτῷ περὶ νοητῶν καὶ ψυχῆς, σὺσάσεις τε καὶ λύσεις. αὐτ. καὶ 10. α, γ.

Πληθύειν διτλόν. 221. γ.

Πλημμελημάτων μεμνῆθαι χρήσιμον. 1625. γ.

Πλησίον τίς. 1527. β, καὶ 1589. β.

Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τῦ πατρὸς ἐκπορεύεται. 44. β, 587. ε, καὶ 588. α. τῆς αὐτῆς ἐσίας καὶ φύσεως τῦ πατρός. 587. ζ. τί τὸ τιὼ κατάβασιν αὐτῷ σημαῖνον. 1007. γ. σὺ ὢν, πολλὰ λέγεται. 1231. ζ. ἡ ἀφαίρεσις αὐτῷ ἐδεμίαν ποιεῖ ἐλάτλωσιν. 1233. ζ. σὺ τό, τε σὺ Προφήταις καὶ σὺ ἡμῖν. αὐτ. ζ. σὺ σὺ Χριςῷ. 1237. α. σὺ ἡ οἰκονομία τῶν αὐτῷ χαρισμάτων. αὐτ. β. πᾶς τόπος καὶ ἄνθρωπος αὐτῷ ὤνεσι. αὐτ. ε. δέδοται τοῖς Ἀποςόλοις. 1238. ζ. τόπος τῦ ἁγίε. 1483. γ. ἐκ τῆς πρώτης καὶ μόνης ἀρχῆς τῦ Θεῦ καὶ πατρὸς ἐξιών. 1669. α. ἐκ πατρὸς προχεόμενον καὶ δι' ὑῦ χορηγέμενον. αὐτ.

Πνεῦμα Θεῦ ζωογονεῖ. 17. ζ.

Πνεῦμα λέγεται ὁ ἄνεμος. 12. β, 17. α, καὶ 149. α. καὶ ἡ χύσις τῦ ἀέρος. 16. γ. καὶ ἡ σνεργὴς δωάμις. αὐτ. ε. καὶ ἡ ζωτικὴ σνέργεια. αὐτ. ζ. καὶ ὁ παράκλητος. 17. β.

Πνεῦμα καὶ πνοὴ ἀλλήλων διαφέρσι. 62. ζ.

Πνεῦμα θυμῷ τί. 719. γ, ζ.

Ποιημάτων ἑκάςῳ ἰδία ἀποσνέμηται ἡμέρα. 1210. δ.

Ποικίλον Θεοσυγές. 1035. ε.

Ποιμένος καλῦ φωναί. 387. δ. ἀρετὴ τίς. 1088. ζ.

Πολεμίων ἀοράτων πῶς παρεσόμεθα. 1560. ζ.

Πόλεμοι διατὶ λέγονται Κυρίε. 1313. β. ἀκριβὴς αὐτῶν ἀπογραφὴ ἐγένετο. αὐτ. οἱ κατὰ Θεὸν τίνες. 1379. ζ.

Πόλις τί. 116. α.

Πολυγαμία τὸ πάλαι ἐκ ἀπηγόρθτο. 366. δ.

Πολυπαιδία ὁ τῶν πάλαι σκοπός. 362. α.

Πονηρία τί. 1077. ζ.

Πονηροὶ διατὶ σὺ κόσμῳ. 1282. ε.

Πόνοι πρὸς Θεὸν συλλέγσι. 723. γ, ε. τὰ δι' αὐτῶν κληθέντα τίμια. 823. ζ. ἡ ἀντέκλησις αὐτῶν τίς. 1179. ζ. ὁ φύγων αὐτὸς, φύγει τἀγαθά. 1282. γ.

Πορνεία ἃ κατὰ φύσιν. 1093. α. τιμωριῶν ἀξία. 1564. ε. παραλέλειπται τοῖς ἔξωθεν νομοθέταις. αὐτ.

Πορνεύειν χήραν ἀσύγγνωσον. 441. ζ. ἁμάρτημα μέγα. αὐτ.

Πορνεύσσα ἀκάθαρτος. 1067. ε.

Πορφύρα τίνος δηλωτική. 1179. ζ.

Πορφυρίε μαθητῶν ἀπορία καὶ λύσις. 69. α.

Ποταμῶν τῶν τῦ παραδείσε μερισμός. 71. γ. διατὶ αὐτοὶ δι' ὑπονόμε μερίζονται. αὐτ. δ. διατὶ ὁ πόρος αὐτῶν ἄδηλος. αὐτ. ζ. τὰ ἑβραϊκὰ καὶ ἑλληνικὰ αὐτῶν ὀνόματα. 72. β.

Πράξις εἶναι προσήκει. 394. α.

Πρεσβεία τῶν ἁγίων ὑπὲρ τῦ Ἰσραὴλ πολλή. 1246. ζ.

Πρεσβείας τῆς τῶν δικαίων ἡ ἰσχὺς ὁποία. 1273. ε.

Πρεσβύταις τίνες χρῶνται. 972. β.

Πρεσβύτεροι οἱ ὁ τίνος ἠξιώθησαν χαρίσματος. 1237. β. Βόες ἦσαν. 1632. γ.

Πρεσβύτερον Φύσει τιμιώτερον. 1305. α.

Πρεσβύτερος τίς. 307. γ, ε.

Πρεσβυτικὸν σὺ φονήσει τίμιον. 1093. ε.

Προαίρεσις τιμωρεῖται. 792. β. τὰ πράγματα κρίνει. 1411. ε.

Πρόβατον διατὶ ὑπὲρ ὄνε προσάγεται. 700. α. δασμὸς δ' φέρει. 801. β.

Προβάτων τὰ μονοειδῆ αἱρετώτερα. 373. α. τὰ μέλανα καὶ λᾶκα καὶ φαιὰ τί δηλῦσι. αὐτ. γ. τὰ λᾶκα σὺ Μεσοποταμίᾳ ζητεῖται. 376. η. τὸ ἐκ λᾶκῶν μέλανα τίκτεθαι ξένον. 377. β.

Πρόγνωσις ἐκ ἔσιν ὅρος. 822. β.

Προεσηκόσι διατὶ φέρεται ἡ κατὰ πάντων αἰτίασις. 1382. ζ. τὸ μὴ αὐτοῖς ὑπεῖκειν θάνατος. 1276. γ.

Πρόναος τί. 859. γ.

Προνοίας οἱ λόγοι ἀνεπίληπτοι. 1623. ε.

Προσδυχὰς μὴ ποιῦντες ὑπὲρ τῦ προσφέροντος ὑπόδικοι. 1014. β.

Προσδυχῇ ὁ τιμιώτερος ἔμπροσθεν ἵσται. 506. β.

Προσήλυτοι τίνες. 810. δ, ε, 1589. ζ, καὶ 1593. γ.

Προσκύνησις διαφέρει λατρείας. 769. α, καὶ 1349. β.

Προσκυῦσι τινὲς, ἀλλ' ἃ λατρεύσι. 768. δ.

Πρόσαγμα τί. 787. β.

Προσάγματα ἃ καλὰ τίνα. 973. ε, ζ.

Πρόσφορα πᾶσιν ἀπονεμητέον. 1452. ε.

Πρόσωπον Θεῦ τί. 924. η, καὶ 928. ζ. διατὶ λέγεται ἐπὶ Θεότητος. 586. ε. τὸ τῦ Κυρίε ἃ ἂν ᾖ εἰρήνη· ἃ δὲ μὴ, πονηρία. 1635. γ.

Προφῆται ἐλάλεν ἃ ἐκ ἠπίσαντο. 279. ε. τὰ μέλλοντα ὡς γεγανημένα προλέγσι. 518. β. ὄργανα. 764. α. ἐξήγγελλον τῶν Ἰεδαίων τὰ πάθη. 1051. ζ. οἱ ἐκλεκτοὶ ἐχρίοντο. 1072. β. διατὶ μιῶας καὶ ἡμέρας ἀναγράφσι. 1397. ζ. ἐξηγηταὶ τῦ νόμε. 1521. α. ἀνθρωπίνοις κέχρηται λόγοις. 1604. ε.

Προφήτας ἃ πάντα ἀποκαλύπτεται. 1391. ε. ἃ πάντα αὐτοῖς κατάδηλα. 1394. δ.

Προφητεῖαι τινὲς διατὶ ἐκ ἔλαβον ἔκβασιν. 1526. β.

Προφητείας εἶδος δι' ἔργων. 724. ε.

Προφήτης τί. 818. ε.

Προφήτε προσδυχῆς ἰσχύς. 260. η.

Πρωτόπλασοι εἶχον τιὼ τῦ ἀγαθῦ καὶ κακῦ γνῶσιν. 68. ε. τιὼ τῦ ἀγαθῦ εἶχον. 69. γ. τιὼ τῦ καλῦ καὶ πονηρῦ γνῶσιν μετὰ τιὼ τῦ ξύλε γνῶσιν ἔμαθον. 72. ε. πρὸ τῶν ᾳ΄ ἐτῶν ἐτεθνήκεισαν. 74. ζ. διατὶ γυμνοὶ ἐκ ᾐσχύνοντο. 78. η. ἐκ ἐβεβρώκεισαν πρὸ τῆς παρακοῆς. 80. ε.

Πρωτότοκα διατὶ Θεῷ ἀφιερῦνται. 697. β, γ, κτ. διατὶ ὑπὸ τῦ Θεῦ ἀγαπῶνται. αὐτ. ζ. διατὶ καὶ τὰ τῶν ζώων προσφέρεται. 699. δ. τὰ τῶν ἀνθρώπων διατὶ λυτρῦται. 700. β. τὰ τῶν θρεμμάτων διατὶ σὺ Αἰγύπτῳ ἐφθείρετο. 1399. α.

Πρωτότοκοι οἱ τῦ Ἰσραὴλ πάντες ἡγιάθησαν. 1173. δ. διατὶ ἠρίθμηνται. 1176. β. τύπον ἐπέχσι τῦ πρωτοπλάτε. 1177. β. ἃ φιλελεύθεροι. 1393. δ. διπλῶ μοῖραν ἐλάμβανον. 1665. α.

Πρωτότοκος τί. 690. δ.

Πρωτοτόκε ἀξιώματα τίνα. 316. ζ.

Πρωτοτόκων οἱ μετ' αὐτὸς προτιμῶνται. 504. β.

Πύλαις οἱ πάλαι τὰς διατριβὰς ἐποιῦντο. 1577. γ.

Πῦρ κολάσεως σημεῖον. 704. γ. μυρίας ἀναμεμάτσι κῆρας. 1008. δ. τί ἐσι. 1267. ε, ζ. ὑπερέχει τῶν στοιχείων. 1442. ζ. ὁποῖα τὰ αὐτῦ ἰδιώματα. αὐτ.

Πύργε τῦ σὺ Βαβυλῶνι αἱ διαμετρήσεις. 175. ε.

Πωλῶν ἐπαινεῖ τὸ πωλόμενον. 430. γ.

P.

Ῥάβδος ἡ τῦ Μωϋσέως πληροφορία ἀναςάσεως. 591. δ. τύπος τῦ ὑῦ καὶ λόγε. αὐτ. ζ, καὶ 592. α, β. διατὶ δι' αὐτῆς τὸ πρῶτον ἐγένετο σημεῖον. 592. ε. διατὶ πάλιν ἐγένετο ξύλον. 593. α. σύμβολον τῆς πίστεως. 601. η.

τῦ σαυρῦ τύπος. 628. β. δήλεγξε τὸ ὕποπλον. 630. α, β. πάντα δι' αὐτῆς τὰ σημεῖα. 632. ζ.

Ῥάβδος ἡ καρυίνη τίνος σύμβολον. 1280. ζ. ἡ ἀνθήσασα τὸν Χριστὸν προμηνύει. 1381. β.

Ῥαβὼκ ἢ Ἰαβὼκ πῦ κεῖται, πῶς καλεῖται καὶ τίνος τύπος. 395. δ.

Ῥαχὴλ τὶ σημαίνει. 355. η, καὶ 370. ε. τύπος τῆς ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησίας. αὐτ. καὶ 386. β, 405. α, καὶ 415. δ. τὸ κάλλος αὐτῆς τὶ δηλοῖ. 358. ζ. ἡ καθαρότης τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς τὶ ἐμφαίνει. 359. β. ἠπείλει ἑαυτὴν ἀναιρήσειν. 363. η. ἀπερίσκεπτος ἡ αὐτῆς αἴτησις. 364. β. πῶς οἱ υἱοὶ Βάλλας αὐτῇ ἐπεγράφοντο. 365. δ. γυναῖκα, ἃ παλαιὸν παρέχε τὴν Βάλλαν. αὐτ. γ. τὸ τεκεῖν τὸν Ἰωσὴφ μετὰ τὴν τῶν μανδραγορῶν ἐδωδὴν τὶ αἰνίττεται. 370. γ. διατὶ ἔκλεψε τὰ τῦ πατρὸς εἴδωλα. 382. η. Εὐσεβὴς ἰῶ. 383. α. τῇ τῦ πατρὸς αὐτῆς δόξῃ μεμάνηκεν. αὐτ. ε. ἐθεράπευε τὰ εἴδωλα. αὐτ. η. κέκλοφεν αὐτὰ, τῦ Ἰακὼβ μὴ εἰδότος. 384. α. προερρέθη, ὅτι μέλλει θνήσκειν. 386. β. ὁ θάνατος αὐτῆς τὶ σημαίνει. 415. α. ὁ ἐν τῷ τάφῳ αὐτῆς λίθος τίνος αἴνιγμα. αὐτ. γ.

Ῥαφαὶν τὶ σημαίνει. 1430. ζ.

Ῥεβέκκα τῇ Ἐκκλησίᾳ παραβαλλομένη. 294. α, 295. η, καὶ 302. η. τὶ δηλοῖ. 296. γ, ε. μιμητὴς τῦ Ἀβραάμ. αὐτ. γ. παρθένος κατά τε ψυχὴν καὶ σῶμα. αὐτ. δ, ζ. Φιλόξενος καὶ σώφρων. 297. β. ὁ παρ' αὐτῆς ποτιζόμενος οἰκέτης τὴν αἱ κάμηλοι τίνος τύπος. αὐτ. ε. ἐγγυώμων. 298. ζ. οἱ συγγενεῖς προμηνύουσι τὰ περὶ αὐτήν. 303. γ. ἀνδρεία. αὐτ. ε, καὶ 304. ε. ἀχωρητὴ. αὐτ. ζ. διατὶ σεῖρα. 310. β, καὶ 312. ε. οἱ ἐξ αὐτῆς τεχθέντες τίνας εἰκονίζουσιν. αὐτ. δ. καὶ τὶ τὰ αὐτῶν σκιρτήματα. αὐτ. ε. πῦ ἐπορεύθη πυθέσθαι. 311. α, β, κτ. ἐπ' αὐτῇ εἴρηται τὸ ἐπὶ ἀγίων μόνον λεγόμενον. 312. ζ. ἀποστολικὴν εἶχε μεγαλοψυχίαν. 332. β. πόθεν τεθάρρηκεν ὅτι τάξεται τῆς εὐλογίας ὁ Ἰακώβ. αὐτ. δ. ἐθάρρει καὶ ἐφοβεῖτο. αὐτ. ε. δι' ὀνειράτων ἡ ἀποκαλύψεως ἀπηγγέλη αὐτῇ ἃ ὁ Ἡσαῦ ἐν τῇ διανοίᾳ εἶχεν. 342. δ, ε. ἀσφαλίζεται τὸν Ἰακώβ. αὐτ. η. τύπος Ἐκκλησίας. 343. δ. ἓν ἀπεστρέφετο τὸν Ἡσαῦ. 344. β. ἐμίσει τὰς θυγατέρας Χέτ. αὐτ. δ. ἀτέχνως ἀνέπεισε τὸν Ἰσαάκ. αὐτ. ζ.

Ῥεβὶμ τὶ σημαίνει. 363. γ, καὶ 416. β. διατὶ τὸν Ἰωσὴφ τῦ θανάτῳ ἀπήλλαξε. 430. ζ. διατὶ ἓν ἐθάρρησαν αὐτῷ ὁ πατὴρ τὸν Βενιαμίν. 472. δ. διατὶ τῶν πρωτοτοκίων ἐξέπεσαν. 1270. ε. ὁ μὲν Ἰακὼβ κατηράσατο, ὁ δὲ Μωϋσῆς ηὔξατο. 1655. δ. δύχλῳ ἔχε πολυγονίας. 1656. α, γ, ε. διατὶ ἐδὲ βασιλείας, ἐδὲ ἱερωσυνης ἠξιώθη. 1660. ζ. ὁ Ἰακὼβ ὠφείλετο ἀπ' αὐτῦ τὰ πρωτοτόκια. 1664. ζ.

Ῥὼθ διατὶ ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῦ Βοός. 1061. α. Δαβὶδ καὶ Χριστῦ πρόγονος. 1559. α.

Ῥύσεως σώματος ἀποτελέσματα. 1057. γ. τὰ σύμβολα αὐτῆς τὶ σημαίνουσι. 1063. α, β.

Ῥύσις θελητὴ καὶ ἀνεθέλητος τίς. 1061. α.

Ῥωμαῖοι ἐκ τῦ Ῥώς. 490. δ. νόμος αὐτῶν περὶ ἀθεμιτογαμίας. 1099. β.

Σ.

Σαβὰ αἰθιοπικὸν ἔθνος. 1240. η. τῶν Ὁμηριτῶν ἔθνος. 1241. α.

Σάββατον τῷ δικαίῳ τὶ. 738. ε. τὸ ἐν Χριστῷ τὶ. 739. β. ἐν αὐτῷ ἐ κωλύεται ὁ τῆς Φύσεως δρόμος. αὐτ. ε. διατὶ ἀργία τετίμηται. 779. β, γ. τὶ σημαίνει. αὐτ. ε. τύπος τῆς εἰς Χριστὸν καταπαύσεως. 780. α. καὶ τῦ ἐν ἑκάτοις τῦ αἰῶνος καιροῖς. 787. δ. τίνος σημεῖον καὶ τύπος. 906. β, γ. διατὶ τῦτο δέδοται καὶ ἐχ ἡ κυριακή. 907. α. ἐντολὴ πρόσκαιρος. 1448. ε. τίνα ἐν αὐτῷ γίνεται. 1504. α.

Σαββατισμὸς νοητὸς καὶ ἀληθὴς τίς. 1131. β.

Σάλπιγγες καὶ φωναὶ αἱ ἐν τῷ Σινᾷ ἐκ τῶν στοιχείων δημιεργέμεναι. 1439. β.

Σάλπιγγος ἱερᾶς μέγεθος, σχῆμα, ὄνομα καὶ χρῆσις. 1223. β, γ. πότε αὐτῇ ἐχρῶντο. 1224. ζ. αἱ διαφοραὶ τῆς ἠχῆς ὁποῖαι. 1225. ζ. τὶ δι' αὐτῆς μηνύεται. 1226. β. ἡ χρῆσις περιτλὴ Ἰουδαίοις. αὐτ. η. μετ' αὐτῆς ὁ ἐράνιος παρέσται Βασιλεύς. 1335. δ. τῆς ἐχάτης σύμβολον τὶ. 1371. δ.

Σάλπιγξ τὶ. 1123. δ. ἡ τῆς σημασίας τίνος τύπος. 1381. γ.

Σαλπίζειν διατὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἀπανεμήθη. 1226. α, δ.

Σαμαρεῖται διατὶ πρὸς τὸ ὄρος Γαριζεὶν ὁρῶντες εὔχονται. 1480. α.

Σαμαρειτικὰ ἀντίγραφα περιέχουσί τινα μὴ ἐν τοῖς Ἰουδαϊκοῖς κείμενα. 1424. γ.

Σαμαρέων δόξα περὶ Θεῦ. 775. β.

Σαπφειρος τίνι ἐμφερής. 829. β.

Σαὺλ ἐ παρετάξατο ἕως ἔ εἶδε τὰ τῆς νίκης μηνύματα. 876. α. πόθεν ἡ παροιμία. 1340. γ. διατὶ τῆς βασιλείας ἐξέπεσεν. 1580. γ. ὁ θάνατος αὐτῦ διαγγελιζόμενος. 1639. ζ.

Σαραχίνοι ποιῦσι κρόβυλον. 1092. β.

Σαρκὸς μέλη διὰ λόγων νεκρέμενα. 901. β. ἥμισυ τὶς. 1246. β.

Σαρκικὴν ἀκαθαρσίαν ἀποφορτίζεσθαι δεῖ. 1561. β.

Σὰρξ καὶ πνεῦμα ἐ πεφύκασιν ἁμαρτάνειν. 982. γ.

Σάρρα διατὶ σεῖρα. 213. β. πολλὴ ἡ αὐτῆς Φιλοσοφία. 213. δ. ἐτῶν οζ' ὄντι τῷ Ἀβραὰμ σωφρόνησε. 220. ε. Σάρα καὶ Σάρρα τὶ δηλοῖ. 228. γ. πρώτη ἐν γυναιξὶν εὐλογημένη. αὐτ. ε. ἀτελεστέρα τῦ Ἀβραάμ. 235. α. ὑπογραμμὸς τῶν ἐθελόντων εὐσεβεῖν. αὐτ. δ. ὁ γέλως αὐτῆς αἰδῶς. 236. β. διὰ τῦ ἐλέγχε εἰς πίστιν σωελαύνεται. αὐτ. ε. ὁ φόβος τὴν διάνοιαν αὐτῆς κατέσεισε. 237. α. πολλὴ αὐτῆς ἡ ὥρα. 258. ζ. διατὶ τὸν Ἰσμαὴλ ἐξέβαλεν. 268. ε. ἡ ἀρχὴ αὐτῆς τὴν τάξιν ἀνέστρεψε. 269. δ. τὴν περὶ τῆς Ἰσαὰκ θυσίας πρόσταξιν ἠγνόησε. 277. δ.

Σεμίδαλις διατὶ ἐφ' ἑκάστῳ θύματι. 1262. δ.

Σεμίραμις τὴν Νινῦν τετείχικε. 1629. γ.

Σεναὰρ πῦ κεῖται. 174. ε. τὶ σημαίνει. αὐτ. η.

Σεπφώρα τὶ σημαίνει. 556. ε, καὶ 571. ε. ἐφύλαττε τὰ πάτρια. 613. γ. τύπος τῦ πνεύματος. αὐτ. πρόσωπον τῆς ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησίας. αὐτ. η.

Σεραφὶμ τὶ. 841. η.

Σηγὼρ τὶ δηλοῖ. 251. α. οἱ ἐν αὐτῇ κατεπόθησαν. 254. ε.

Σὴθ υἱοὶ, Θεῦ υἱοὶ ὀνομάζονται. 129. α, β, κτ. τίνες οἱ υἱοὶ αὐτῦ. 1340. α.

Σηλὼμ τὶ σημαίνει. 435. ε. τὸ ἀσινωφῆ αὐτὸν εἶναι τῇ Θάμαρ τὶ δηλοῖ. 438. ε.

Σὴμ τὶ ἐμφαίνει. 127. β. τὸ σπέρμα αὐτῦ ἅγιον. 166. η. τίνες οἱ ἐξ αὐτῦ καταγόμενοι. 169. ε. πότε οἱ υἱοὶ αὐτῦ τὴν ἰδίαν γῆν ἔλαβον. 211. ε.

Σημεῖα ζητεῖν μάταιον. 1313. ζ. διὰ τὸν Ἰσραὴλ καὶ τὰ ἔθνη ἐγίνοντο. 1322. γ. πότε ἐ δεῖ αὐτοῖς προσέχειν. 1489. ε. τὰ ἐν Αἰγύπτῳ ἐν ἡμέραις μ' γέγονε. 1615. α, β, κτ.

Σιαγὼν πόθεν ὠνομάσθη. 1517. β.

Σίκερα τὶ. 1011. α.

Σίκιμα τίνος τύπος. 508. α. πόσον τῆς Ἱεριχῦς ἀπέχει. 1480. γ.

Σικιμιτῶν κόλασις εἰς σωτηρίαν παιδαγωγῦσα. 409. ε. ὁ Ἰακὼβ εὐσεβεῖς αὐτὸς ἐνόμισεν. 410. γ. οἱ υἱοὶ τῦ Ἰακὼβ σωφροσύνης ἕνεκα αὐτὸς ἠμύναντο. αὐτ. ε.

Σίκλος τὶ. 901. ε.

Σῖτος καὶ οἶνος μυστηρίων αἴνιγμα. 338. γ.

Σιωπᾷν τίνας δεῖ. 707. δ, καὶ 1586. δ.

Σιωπὴ διδασκάλοις ἐπισφαλές. 852. ζ.

Σκάνδαλον ἀσύγγνωστον. 1301. ε.

Σκανδάλε πρόξενος ὀφλήσει δίκλω. 799. ε.

Σκεύη θεῖα διατὶ τιμᾶται. 1179. β. τύποι Χριστοῦ. αὐτ. δ. τὰ ἅγια τίνα. 1381. β. Ἀγγέλων τύπος. αὐτ. γ. τὰ καθαιρόμενα τὶ σημαίνει. 1385. ε, καὶ 1386. α.
Σκηνὴ τύπος τῆς κτίσεως. 835. α. ὁ Χριστός. αὐτ. η. τὸ τοῦ Χριστοῦ σημαίνει σῶμα. 949. β. τοῦ κόσμου ἐκτύπωμα. αὐτ. δ. ἡ νοητὴ τί. 1341. γ.
Σκηνῆς διατύπωσις τί. 828. α. τὰ ἔνδον τίνων σύμβολα. 855. γ, δ.
Σκήπτροις καρυΐνοις οἱ πάλαι ἐχρῶντο. 1280. ζ.
Σκιὰν τρία συνιστῶσι. 15. γ.
Σκληρὸς τίς. 626. ζ. ἡ σύμμιξις αὐτοῦ κακῶν ποιητική. 1585. β.
Σκοπὸς κρίνει τὰ διαπραττόμενα. 213. ζ. πανταχοῦ ζητητέος. 334. γ. ἐν ἑκάστῳ ἐξεταστέος. 366. β.
Σκότος συμβεβηκός. 13. δ, καὶ 14. β. σκιά. 13. ζ. χρῆσις ἀναγκαία. 14. α. πρότερον τοῦ φωτός. αὐτ. γ. ἀνάπαυσις. αὐτ. δ. πάθος περὶ τὸν ἀέρα. 15. α. φωτὸς ἀπουσία. αὐτ. δ. οὐ νοητόν τι. αὐτ. ε.
Σκύθαι πόθεν ὠνομάσθησαν. 174. ε.
Σκυθρωπὰ τῶν χρηστοτέρων διατὶ προτέτακται παρὰ τῇ Γραφῇ. 1643. δ.
Σόδομα καὶ Γόμορρα τὶ σημαίνει. 194. β. διατὶ ὄρθρου κατεκαύθη. 151. γ, δ.
Σοδομῖται ἐκ τίνων καὶ διατὶ ἠχμαλωτίσθησαν. 194. η. μετὰ τῆς ἀφάτου παρανομίας καὶ ἑτέρας εἰργάζοντο. 238. ε. ὁποῖα τὰ αὐτῶν ἁμαρτήματα. αὐτ. η, καὶ 241. ζ. διατὶ ἀποτετύφλωνται. 245. ε.
Σοδομιτῶν ἡ ὑπερβολὴ τῆς κακίας ἦρται. 245. α. οἱ τὰ ἔργα αὐτῶν ἐπιτηδεύοντες Διαβόλου ἀπόγονοι. 1641. γ.
Σοδόμων χώρα καρποὺς σαπροὺς ἀποδιδοῦσα. 192. β.
Σολοικισμὸς ἐν τῇ Γραφῇ ὑποδιαστολῇ ἐπιδιορθούμενος. 28. ζ.
Σολομὼν γλυπτὰ ἐν τῷ ναῷ ποιήσας οὐκ ἐμέμφθη. 1145. β. ἡ ἡδονὴ τῶν γυναικῶν αὐτὸν ἐξεμόχλευσε. 1515. β.
Σοφία καὶ συνέσις τί. 1438. ε.
Σοφίας ἔργον, προσηγορίας ἐπιθεῖναι. 76. β.
Σοφὸς ὅλῳ τῷ ἔθνει ἀμιλλώμενος. 1582. ζ.
Σοφοῦ τὰ πάντα ἐστί. 403. α.
Σπαθάριος τίς. 446. ζ.
Σπονδεῖον τί. 843. γ.
Στένειν εὐκαίρως πότε ἀρχόμεθα. 574. α.
Στατὴρ τί. 289. α.
Σταυρὸν οἱ φοροῦντες τῷ διαβόλῳ ἀνάλωτοι. 747. α. τὶ τὸ πρὸς αὐτὸν βλέπειν. 1306. β.
Σταυρὸς οὐ φύσει κατάρα. 1544. γ.
Σταυροῦ τύπος τίς. 723. ε, 724. δ, 898. ε, καὶ 1311. ε. τὸ σχῆμα τὶς διέγραψε. 747. β, καὶ 748. ε. ἡ σφραγὶς ἐπὶ τοῦ μετώπου τρέπει τοὺς Δαίμονας. 748. α. τὸ μυστήριον ἐν τῷ νόμῳ ὁρώμενον. αὐτ. δ. τὸ αἴνιγμα ἡ λυχνία. 856. ε. τὶ τὸ προσαναπλάττον τὸ σχῆμα. 896. ε. τὸ σύμβολον τί. 1292. γ. ἡ εἰκὼν τί. 1309. γ, ζ.
Σταυρῶσαι τὴν σάρκα τί ἐστι. 332. α.
Στεῖραι διατὶ τῶν πατριαρχῶν αἱ γυναῖκες. 362. γ.
Στερέωμα καὶ ἡ γῆ λέγεται. 19. ζ. οὐδὲ πεπηγότι ὕδατι, οὐδὲ κρυστάλλῳ, οὐδὲ σπέκλῳ ἐμφερές. 22. β. διατὶ οὕτως ὠνομάσθη. 23. ζ, καὶ 24. δ.
Στῆλαι τί. 820. α.
Στήλας τῶν καλῶν τίνες οὐκ ἀπολίπουσι. 323. ε.
Στολὴ ἡ πνευματικὴ τίνι ἁρμόζει. 1306. β.
Στρουθία ἐλαφρὰ πῶς σφάζεται. 983. δ.
Συγγένεια ἡ ἀνωτάτω τί. 1513. ε.
Συγγράμματα ἁγίων τί. 750. α. τὰ τῶν πονηρῶν φευκτέα. 1017. ε.
Συκαῖ διὰ τῶν ὀλύνθων συσφιγγόμεναι. 1551. β.
Συκῆν διατὶ κατηράσατο ὁ Κύριος. 87. γ. αὐτὴ τὸ τῆς παραβάσεως ξύλον. αὐτ. δ, ε, καὶ 88. β. τὰ φύλλα αὐτῆς ἁμαρτημάτων σύμβολα. 87. η.
Συκοφαντείᾳ περιπεσόντας πῶς δεῖ ἀπολογεῖσθαι. 454. β.
Συμεὼν τὶ σημαίνει. 363. δ, καὶ 405. γ. διατὶ ὅπου αὐτὸς ἐκεῖ καὶ ὁ Ἰούδας. 1587. η. διατὶ ὑπὸ Μωυσέως οὐκ ηὐλόγηται. 1657. ε, ζ, η, 1658. α, β, κτ. 1659. β, δ, κτ. καὶ 1670. ε. καὶ οὗτος τῆς εὐλογίας τετύχηκε. 1671. α.
Συνάφεια ἡ βεβιασμένη λύεται. 1414. δ.
Συνείδησις δικαστὴς ἀδέκαστος. 468. η.
Συνήθεια ἡ πονηρὰ βλαβερόν. 244. β.
Συνήθειαν προλαβοῦσαν οὐκ ἀνέτρεψεν ὁ νόμος. 1014. ζ, καὶ 1494. δ.
Συνθήκας οἱ παλαιοὶ πῶς ἐποίουν. 205. γ.
Συντριβῆς σημεῖα τίνα. 966. α.
Συρία σώζει μνημεῖα τοῦ ἐν αὐτῇ ἀλέκτου πάθους. 252. β.
Σύρων φωνῆς ἰδιώματα. 16. δ, η.
Συχὲμ τὶ σημαίνει. 404. δ, καὶ 429. η.
Σφῆκες τίνος σύμβολον. 823. β.
Σῶμα τὸ ἀνθρώπινον διὰ τίνων συνέστηκε. 39. α. πότε ψυχοῦται. 794. α, δ. τὸ οὐκ εὔκρατον πόθεν γεννᾶται. 1058. ε.
Σώματα τὰ ἀπὸ τῶν θηρίων καταναλωθέντα ἀνίσταται. 157. δ. ἐξορώρυκται εἰς τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα. 347. α.
Σώματος μαθηματικοῦ καὶ στερεοῦ διαφορά. 21. ζ.
Σωφροσύνη θεόσδοτος. 259. δ. μόνου τοῦ θεοφιλοῦς κτῆμα. 1309. δ.

Τ.

Τάγμα ἡ εὐχή. 1153. α.
Τάλαντον ἑβραϊστὶ πῶς καλεῖται. 846. β.
Τάξεις σωζομένων τρεῖς. 1501. β.
Τάξις ἡ ἐν τοῖς οὖσι τίς. 157. η. ἄριστον. 1168. γ. ἡ ἐκκλησιαστικὴ ὁποία. 1173. β. τὸ ἐν αὐτῇ πρεῦχον τιμιώτερον. 1178. ζ. ἡ διὰ Χριστοῦ πρώτη τῶν ἐν νόμῳ. 1210. β.
Ταπεινοφροσύνη τί. 1547. η.
Ταπεινώσεως σημαινόμενον παρὰ τῇ Γραφῇ. 1540. α.
Ταῦρος γαῦρος καὶ ἀγέρωχος καὶ πάνδεινος. 797. β.
Τέκνον ἐστὶ τοῦ πατρὸς ὁ δεῖνα κατὰ παροιμίαν. 772. ζ.
Τέλειος τὰς ἀρετὰς αὐτὰς δι' ἑαυτὰς ἐπιτηδεύει. 695. α. καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ βίῳ καθαρεύει. 1002. ζ. οὐκ ἀγνοεῖ τοὺς ὧν ποιεῖ λόγους. 1487. ζ. τὴν ἄκραν ἀπαιτεῖται ἀκρίβειαν. 1649. ε.
Τελειότεροι παρακλήσεως ὀλιγωτέρας τῶν ἀτελεστέρων δέονται. 1224. δ. συνευδοκιμήσουσιν αὐτοῖς καὶ οἱ ὑποδεέστεροι. 1388. β, γ. ἐλάττω ὀφείλουσιν. αὐτ. η.
Τελειότης ἡ ἐν φρεσὶ διὰ κριοῦ σημαινομένη. 1199. β. ἡ πνευματικὴ τί. 1520. α.
Τελειότητος τρόποι πολλοί. 136. ζ.
Τεσσαράκοντα εἰς τὸν 5 καὶ 8 τεμὼν, χρήσιμον εὑρήσεις. 1575. α. κακωτικὸς ἀριθμός. αὐτ. δ, καὶ 1576. β.
Τετραγγραμμάτου σχῆμα. 882. η, καὶ ἑρμηνεία. 883. α.
Τετρὰς ἐπὶ κακώσεων κειμένη. 208. ε. αὐτή τε καὶ ἡ ἑκατοντὰς κακωτικαί. 289. α.
Τέχνη ἑκάστη παρὰ τῶν ἄλλων ἐρανείζεται. 43. γ.
Τιμὴ περὶ τὸν ἄνθρωπον τὸ, ἐνετείλατο. 74. α. τὸ ὑπενεγκεῖν αὐτὴν μέγα. 214. ε. ἡ τοῦ γένους ἰσχύει ἐπὶ τοῦ σαρκικοῦ νόμου. 1305. β.
Τιμωρίαι ἀναστέλλουσι τῶν κακῶν τὰς ἐπιδρομάς. 776. η. αἱ ἀπότομοι πρὸς φόβον. 1254. α. ἡ ὑπέρθεσις αὐτῶν ἡμερότης. αὐτ. η. αἱ χαλεπώτεραι πότε. 1255. α. αἱ περιφανεῖς τίνων. 1353. β.
Τόκος τί. 1142. α. παράνομος πάλαι, ἀτοπώτερος νῦν. αὐτ. β.
Τόξον τὸ ἐν νεφέλῃ τί. 160. α. ὁποῖόν ἐστι σημεῖον. αὐτ. γ. ὅτε φαίνεται οὐδέποτε ὁλόκληρος κατακλυσμὸς γίνεται. αὐτ. δ. ἄνεσιν καὶ ἐπίτασιν μηνύει. 161. α.
Τόποι οἱ τοῦ Ἰσραὴλ τίνες. 1564. β.
Τόπος ὁ τῆς τοῦ Κυρίου σταυρώσεως ποῦ. 277. α, β, καὶ 281. α. καλεῖται ὁ Κύριος. 352. β. ὁ τοῦ φαύλου καὶ

τοῦ

τȣ̃ προκόπτοντος τίς. 390. ζ. διὰ τίνος ἁγιάζεται. 902. β. πολλὰ τὰ τȣ́τȣ σημαινόμενα. 926. γ, δ, κτ. ἄνθρωπον ἀνθρώπȣ ȣ̓κ ἐλάττονα ποιεῖ. 1094. β. μικρὸν ἰσχύει πρὸς διαίρεσιν γνώμης. 1332. γ. τὶς ὁ εἰς τὰς τῶν εἰδώλων θυσίας ἐκλεγόμενος. 1334. α, καὶ 1401. ζ.

Τράπεζα ἡ μυστικὴ ἐν ὄψει Θεȣ̃. 752. ε.

Τριάδος τῆς παναγίας μία ἡ ȣ̓σία. 588. γ. ἡ σκιαγραφία ἐν τῷ λογίῳ. 873. β. αὐτὴ τῶν καταπιπτόντων ἡ καταφυγή. 1407. δ. κατὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῆς αἱ τῶν φυγαδευτηρίων πόλεις. 1446. α. διατὶ τὰ περὶ αὐτῆς ȣ̓ σαφῶς δεδήλωται τῷ Ἰσραήλ. 1454. α. ἐμφαίνεται δὲ ὑπὸ τῶν Μωσέως συγγραμμάτων. αὐτ. γ. ἡ ἐπίγνωσις πόθεν. 1505. ε.

Τρισάται τίνες κατὰ τὸ γράμμα. 705. γ, καὶ 718. β. τίνες κατὰ τὸ πνεῦμα. 705. δ.

Τρίχες αἰσθήσεως ἀνεπίδεκτοι. 1213. δ. ἡ ἀφαίρεσις αὐτῶν τί. 1092. β.

Τροφῆς τῆς πνευματικῆς ȣ̓δέποτε δεῖ ἀμελεῖν. 1453. γ. καὶ μετὰ τὴν σωματικὴν δεῖ αὐτὴν προτιθέναι. 1463. ζ. τῆς θείας τίσιν ἐμπίπλασθαι ἁρμόζει. 1585. ε.

Τύμπανον τὶ σημαίνει. 723. α.

Τύπων χρῆσις κολάζει. 736. α.

Υ.

Ὕδατα τὰ δημιȣργηθέντα εἰς τρία διῃρέθησαν. 24. β. πότε τὰ ἀγγεῖα, καὶ πῶς καὶ πότε οἱ ὑποδεξάμενοι αὐτὰ κόλποι κατεσκευάσθησαν. 26. β, δ. ȣ̓ τὴν τυχȣ̃σαν παρέχει χρείαν. 27. ζ.

Ὑδάτων διαίρεσις τίνων δηλωτική. 23. ε.

Ὕδωρ δίδωσιν ἁμαρτιῶν ἄφεσιν. 103. η.

Ὕδωρ ἀνέμοις ȣ̓ μειȣ̃ται. 148. η. τὸ ζῶν ποῖον. 323. ζ. τὶ τὸ ἴδιον αὐτȣ̃. 510. δ. ἀναγκαῖον. 597. β. ȣ̓κ ἔχει φύσιν στῆναι. 712. α. τὸ ἐκ πέτρας τίνος τύπος. 744. δ. τίνι ἴδιον. 1303. δ.

Ὑιὸς καὶ Θεὸς τὶ ἐξαίρετον ἔχει καὶ ἀμιγές. 587. δ. τῆς αὐτῆς ȣ̓σίας καὶ φύσεως τȣ̃ πατρός. αὐτ. ζ. οἷάπερ ἐκ ποταμȣ̃ ἐξέφυ τȣ̃ πατρός. 597. β. δεξιὰ, βραχίων, χείρ. 718. ζ. πεφανέρωκε τὸν πατέρα. 733. η. ἐβάπτισεν ἡμᾶς. 762. η. φωνὴ τȣ̃ Θεȣ̃. 764. ζ. Θεὸς καθὰ καὶ ὁ πατήρ. 818. α. βȣλὴ, σοφία, θέλησις τȣ̃ πατρός. 865. δ. διατὶ τὸ τῆς ἀνθρωπότητος πρόσωπον ἀνέλαβε. 925. δ. πότε θεωρητὸς γέγονε. 927. ζ. τὴν τῆς Παρθένȣ σάρκα πεφόρηκε. 1046. α. κοινωνὸς ὥσπερ τȣ̃ πάθȣς. 1047. ζ. τὸ, Κύριος, ἴδιον αὐτȣ̃. 1077. δ. πρόσωπον τȣ̃ Θεȣ̃ καὶ πατρός. 1202. ε. κατὰ φύσιν Θεός. 1617. α. κατὰ τὶ ἐπικȣρεῖται παρὰ τȣ̃ πατρός. αὐτ. δεξιὰ ϗ χεὶρ τȣ̃ πατρός. 1644. α. Θεὸς ἐκ Θεȣ̃. αὐτ. β. ὁ πατὴρ ἐν αὐτῷ θεωρεῖται καὶ δοξάζεται. 1669. ε.

Ὑπακοὴ μυρίων ἀγαθῶν πρόξενος. 285. γ. πρώτη ἐντολή. 725. ζ.

Ὕπαρχοι ϗ στρατηγοὶ πληθυντικῶς λαλεῖν εἰώθασι. 40. η.

Ὑπαρχόντων καὶ δομάτων τὶς ἡ διαφορά. 307. α.

Ὑπεραιώνιον τί. 722. γ.

Ὑπερηφανίας χεὶρ τί. 1265. δ. τὸ πέρας καὶ ὁ ὅρος τί. 1276. ε. αὐτὴ πτώσεως πατήρ. 1462. δ.

Ὑπήκοοι ἡγȣμένοις πειθαρχȣ̃σιν. 1620. δ.

Ὑποκριταὶ ὁποῖοι. 1550. γ, καὶ 1588. δ. ὁποῖος ὁ αὐτῶν βίος. 1550. δ.

Ὑποστάσεις θείας καὶ ἡ παλαιὰ διαθήκη τρεῖς οἶδεν. 1452. β. ἐπὶ ἑκάστην αὐτῶν καὶ τὸ, ὢν, καὶ τὸ, Θεὸς, καὶ τὸ, Κύριος ἐκτείνεται. 588. β. τρεῖς αὗται καὶ ἰσόρροποι. 1669. β.

Ὕσσωπος τί. 687. ε, 1046. β, ε, καὶ 1292. γ.

Φ.

Φαραὼ ὁ ἐπὶ Ἀβραὰμ καὶ Ἰωσὴφ διατὶ ἐτάζεται. 188. γ. διατὶ ὁ οἶκος αὐτȣ̃ συμπάσχει. αὐτ. ε. ȣ̓κ ἐμίγη τῇ Σάῤῥᾳ. 189. γ. τὴν τȣ̃ ἐνυπνίȣ διήγησιν εἶδεν. 457. ε. ἠναγκάσθη ἕνα Θεὸν εἰπεῖν. 460. ζ. ἔγνω ὅτι ἐξ ἀποκαλύψεως ὁ Ἰωσὴφ ἡρμηνεύσε τὰ ἐνύπνια. αὐτ. διατὶ ἐπὶ τῇ τῶν ἀδελφῶν τȣ̃ Ἰωσὴφ ἐλεύσει ἐχάρη. 484. δ. φροντίζει περὶ τῆς τȣ̃ Ἰακὼβ ἐπανόδȣ. αὐτ. ζ.

Φαραὼ ὁ ἐπὶ Μωϋσέως διατὶ ἀποκτείνει τὸ ἄρσεν καὶ ζωογονεῖ τὸ θῆλυ. 558. ζ, η. ἡ θυγάτηρ αὐτȣ̃ τίνος τύπος. 561. δ, καὶ 563. γ. διατὶ ἠγανάκτει. 567. η. διατὶ ἐξ ἀρχῆς ȣ̓κ ἐκολάσθη. 589. δ. ȣ̓κ ἄλλος ὁ τελευτήσας πρὶν φανῇ ὁ Θεὸς Μωϋσῇ. 602. β. οἱ διάδοχοι αὐτȣ̃ καὶ τῇ γνώμῃ ἐφάμιλλοι. 603. β. ȣ̓ φύσει πονηρός. 604. ζ, καὶ 605. ε. διατὶ θαυματȣργεῖν ἐκέλευσε. 628. ζ. διατὶ ȣ̓κ ἔλεγε τοῖς ἐπαοιδοῖς εὔξασθε ὑπὲρ ἐμȣ̃. 639. γ. τὴν θεόθεν εὐεργεσίαν ἀπαξιοῖ. 640. β. διατὶ προλέγεται αὐτῷ ὁ ὄλεθρος. 650. α. διατὶ ἀνίησι τȣ̀ς ἄνδρας. 656. γ. ȣ̓κ εἶχεν εὔλογον τῆς σκληρότητος πρόφασιν. 704. γ. διατὶ πανστρατιᾷ κατεποντίσθη. 711. ε. μάχεται Θεῷ καὶ θαλάσσῃ. 712. δ.

Φαρὲς γένος ἔχων βασιλικὸν, ἐξ ȣ̓ ὁ Χριστός. 443. η, καὶ 445. γ. διατὶ ἐτέχθη πρὸ τȣ̃ Ζαρά. 444. β. τύπος Χριστȣ̃. αὐτ. η. αὐτός τε καὶ ὁ Ζαρᾶς τύπος τῶν δύω λαῶν. 445. α, β.

Φαῦλοι ȣ̓ παροικȣ̃σιν, ἀλλὰ κατοικȣ̃σι τὴν γῆν. 191. γ. τίνι ὅμοιοι. 1021. β. καὶ τȣ̃ συνεῖναι αὐτοῖς χρὴ ἀποφοιτᾷν. 1026. α. νεκροί. 1408. δ.

Φαῦλος τίς. 454. η. ἡ ἀποδοχὴ αὐτȣ̃ ὀλιγοχρόνιος. 315. δ.

Φειδὼ ἡ εἰς ἀνθρώπȣς ἀρεστή. 1545. γ.

Φεισὼν ὁ Δανȣ̃βις. 70. δ.

Φθόνος τί. 427. α. ἡ ἰσχὺς αὐτȣ̃ πόση. 110. ε.

Φιλανθρωπία τί. 996. α.

Φιλαργυρία διατὶ εἴρηται εἰδωλολατρεία. 1142. β.

Φιλήδονος τίνι ὅμοιος. 1026. γ.

Φιλίας προοιχέσθω ἡ τῶν προσκαίρων κτῆσις. 395. β.

Φίλιππος ὁ ἀπόστολος τὰ αὐτὰ τῷ Μωϋσῇ λέγων. 1236. γ.

Φιλοκερδȣ̃ς τύπος τίς. 1530. α.

Φιλόξενοι καὶ οἱ εἰδωλολάτραι. 199. ζ.

Φιλοσοφία τὸ παλαιὸν ἐπολιτεύετο. 214. γ. τὸ σαρκῶδες αὐτῆς περιαιρετέον. 614. α. τὸ πρακτικὸν αὐτῆς τῷ θεωρητικῷ συναπτέον. 872. ε. ὁδὸς βασιλική. 1512. α.

Φιλοσόφων βαρβάρων δόξα. 8. δ.

Φιλȣ̃ντος ἴδιον τί. 1489. ζ.

Φινεὲς ἐνεανιεύσατο. 1351. γ. τῆς προνοίας ὑπȣργός. αὐτ. ζ. αὐτός ἐστιν ὁ Ἠλίας. 1352. ζ. βȣ̃ς. 1632. γ.

Φογὼρ καὶ Σȣ̀ρ συνεργοὶ τῆς τȣ̃ Ἰσραὴλ πορνείας. 1353. γ, δ.

Φόβος ἀγάπης πρότερος. 822. δ. τίνι ἁρμόδιος. 1229. ζ.

Φοιβήσετε πόθεν παρέσπασται. 1493. δ. τὶ σημαίνει. αὐτ.

Φοίνικες τȣ̀ς ὁ μαθητὰς ἐμφαίνοντες. 726. γ, ϗ 728. α.

Φόνος ὁ διὰ Θεὸν εὐσέβεια. 565. γ, ε. ὁ γνώμῃ γινόμενος κολάσεων ἄξιος. 791. ζ. πόῤῥω τῆς καρδίας ἐκβάλλεται. 1585. β.

Φȣ̃α τὶ σημαίνει. 556. ε.

Φρέαρ τί. 26. γ. τὸ τȣ̃ ὅρκȣ τόπȣ ὄνομα. 328. ζ, καὶ 270. ζ. τὸ τῆς ὁράσεως πόθεν ὠνομάσθη. 303. η.

Φρέατα διατὶ ἐπωνυμίας ἔτυχον. 68. α. τίνα φιλοτιμητέον ὀρύξαι. 323. ζ. τίνα τȣ̃ παντὸς τὰ μέρη σημαίνȣσι. 328. δ.

Φρενῶν τόπος τίς. 1201. γ.

Φρεωρυχία ἐπίπονον. 1314. ε.

Φρόνημα ὁποῖον ἔχειν δεῖ. 1502. γ.

Φρόνησις ὁποῖα τίκτει. 1541. δ. αὐτὴ καὶ ἡ σωματικὴ ἀπόλαυσις ȣ̓χ ἅμα. 1562. α.

Φυλαὶ αἱ τȣ̃ Λευὶ καὶ Ἰȣ́δα διατὶ συνήπτοντο. 1414. ζ. αἱ δέκα Ἐφραὶμ ὀνομαζόμεναι διὰ Χριστȣ̃ ἀνήχθησαν. 1658. α. ἀπ' ἀρχῆς ἐμίγοντο. 1661. δ.

Φυλὰς Ἰσραὴλ διατὶ διακεκρίσθαι ὁ Θεὸς προσέταξε. 1415. δ.

Φυλὴ ἡ βασιλικὴ διατὶ προτετίμηται. 1658. δ.

Φυλὴν ἀπὸ τίνος καὶ πῶς δεῖ γενεαλογεῖν. 626. α, β.

Φυλῆς βασιλικῆς καὶ ἱερατικῆς ἐπιμιξία. 624. η.

Φυσικὰ ȣ̓ φορτικά. 91. ζ. ἀναίτια. 1104. γ, ε.

Φύσις τὲς ἀναγκαίες ἔχει νόμες. 164. δ. τὲς γονεῖς τιμᾶν διδάσκει. αὐτ. ζ. αὐτῆς μεταβαλλομένης καὶ τὸ φρόνημα μεταβάλλεται. 85. ε. ἡ ἀσώματος τίνας ἔχει χαρακτῆρας. 127. δ. οἱ ἐρεθίζοντες αὐτῷ τίσιν ὅμοιοι. 327. γ. ἐνίοτε τῇ Φυσικῇ διακόπλεται δρόμε. 599. β. μόνον τὸν ἑαυτῆς οἶδε νόμον. 686. β. μία. 716. ε. ἡ ἀσώματος ἐ δεῖται τροφῆς. 733. ε. τὰ ἑαυτῆς τέλεια. 785. δ. βιάζει σιτίοις χρῆθαι. 1001. ε. διατὶ ἐβδελύξατό τινα ζῶα. 1013. η.

Φύσις ἡ θεία ἀπερίγραφος. 3. β. ἀναδεής. αὐτ. η. οὐ εἴδει πυρὸς διαμορφεμένη. 207. ε. μόλις νοῖ ὁρᾶται. 760. η. τί ἐσι. 855. γ. τὶς λόγος καὶ τόπος αὐτῆς. 842. β. ἀσώματος. 893. α. ὑπερβαίνει τῷ γνῶσιν. 925. γ. τὶ ἴδιον αὐτῆς γνώρισμα. αὐτ. τίνι εἴδει εἰκάζεται. 987. γ. εἰς τὸ ἐλεεῖν ταχεῖα. 1246. ε. τίνι ἐπιτραχύνεται. αὐτ. ἀναλλοίωτος. 1335. β.

Φύσις ἡ ἀνθρωπίνη φιλελεύθερος. 572. ζ. αὐθαίρετος. 606. α. τὶς ἦν κατ' ἀρχάς. 929. δ. τῶν τῆς ψυχῆς ἁμαρτημάτων διδάσκαλος. 455. δ. ἠρρώστησε τὸ πλημμελεῖν. 1104. α. ἀτελής. 1304. δ. ἄναλκης. 1634. δ.

Φυτὰ διατὶ ἐκ ἠυλόγηται. 37. δ, ζ. δασμοφορεῖ. 1533. γ. δικαίοις καὶ ἔθνεσιν ἀπεικάζεται. 1534. β.

Φωνὴ ἐπὶ Θεῷ τὶ σημαίνει. 18. β, γ. διατὶ ὁ Θεὸς δημιεργῶν αὐτῇ ἐχρήσατο. αὐτ. α. ταὐτοσήμαντος τῷ χείλει. 173. β. τί ἐσι. 202. ζ. ἡ πρὸς Θεὸν ἀναβαίνεσα τίς. 708. β. τῇ διὰ κλύπε ἐ χρῆται Θεός. 764. ζ. ἡ ἄνωθεν τῶν Χερεβὶμ τὶ σημαίνει. 1212. δ. ἡ προφητικὴ ὑπὸ Θεῷ κινεῖται. 1423. β, γ. σιώθετον ἔχει Φύσιν. 1439. β. ἐπὶ τῶν τῷ Θεῷ θεαμάτων ὁρατή. αὐτ. ἡ κυριακὴ τί. αὐτ. η. πόθεν ἔχει τιὼ ὀργανοποιΐαν. 1517. β. ἡ τῷ Θεῷ ἀωτική. 1620. δ.

Φῶς ἀναγκαῖον. 13. β. Φύσει τῷ σκότες ἀλλότριον. 18. ε.

Φῶς τὸ θεῖον ὅταν ἐπιλάμψῃ, δύεται τὰ δεύτερα. 347. ε. τίσιν ἐπιλάμπει. 1211. ζ.

Φῶς τὸ τῷ Χριςῷ πλεσιώτερον τοῖς ἀ χάριτι ἢ τοῖς ἀ νόμῳ. 1129. δ.

Φωςῆρες ἐκ τῷ πρωτογόνε Φωτὸς κατεσκευάσθησαν. 30. α, β, κτ. τίνων σημείων ἐμφαντικοί. 30. ζ, καὶ 31. ζ, η. πῶς ἄρχεσιν ἡμέρας καὶ νυκτός. 32. ε.

X.

Χαλδαῖοι φιλόκοσμοι. 440. ζ. ἔθη αὐτῶν. 207. ε, καὶ 208. β.

Χάλεβ τὶ σημαίνει. 1252. γ.

Χὰμ τὶ δηλοῖ. 127. β. διατὶ ἐκ ἔχε τιὼ αὐτιὼ τῷ ὑῷ κατάραν. 162. α. περὶ σιωσίαν ἠχολεῖτο ἀ τῷ τῷ κατακλυσμῷ καιρῷ. αὐτ. β. διατὶ ὡς πατραλοίας κρίνεται. 164. δ. διατὶ ὁ παῖς αὐτῷ τιὼ ἀρὰν ἐδέξατο. αὐτ. η, καὶ 166. α. τίνες οἱ ἐξ αὐτῷ, καὶ πῇ κατῴκησαν. 169. δ, ζ.

Χαναὰν ἀσεβής. 161. δ. πρῶτος οἶδε τιὼ τῷ πάππε γύμνωσιν. αὐτ. ε. διατὶ νεώτερος λέγεται. 164. γ. διατὶ λαμβάνει τιὼ κατάραν. 165. ε. τὸ σπέρμα αὐτῷ δελείαν ὑπέξη. 166. γ. ἀ τῇ γῇ τῷ Σὴμ τίνας ὑὰς ἐγέννησε. 211. γ.

Χάρις ἐπίσης διανέμεται. 735. β. ἔθημα. 758. α. τὶς ἡ τοῖς πολλοῖς ἀνέμβατος. 765. γ. ἀ τίσι γίνεται. 851. β. ἐπιφανεῖσα, τὰ τῷ νόμε ἔπαυσε. 1009. γ. ἡ ἁγιάζεσα πότε βεβαιῆται. 1096. β. ἡ διωκεκὴς ὁποῖον ἔχει σημεῖον. 1130. α. ζωὴ, διαμονὴ, αὔξησιν, ὑγείαν παρέχει. 1159. γ. ἐπὶ τὰ ἔθνη μετερρύηκε. 1293. ε. τοῖς πισεύσασι δέδοται. 1360. β.

Χαρίσματα καὶ ἀπίσοις καὶ πονηροῖς δίδοται. 1330. ζ.

Χαρίτων Θεῷ πῶς δεῖ διακόνες γίνεθαι. 1465. β.

Χαρρὰν τὶ σημαίνει. 346. η.

Χεὶρ Θεῷ τί. 928. δ.

Χειροτονία ἡ ἄνομος δίδωσι πνεύματος σοφίαν. 1675. α.

Χειροτονέμενοι τῷ χειροτονῆντος ἐκ ἐλατῆσι τιὼ χάριν. 1234. γ. τῆς πνευματικῆς μεταλαγχάνεσι χάριτος. 1365. δ.

Χειροτονῶν καὶ ὁ προβάλλων τῷ χειροτονεμένε κοινωνεῖσι ταῖς ἁμαρτίαις. 1283. α.

Χεβρὼν τὶ σημαίνει. 194. β.

Χερεβὶμ τί. 104. η, καὶ 106. α. πότε ἐχρησιμεύσει. 104. η. τὶ αἰνίτλεται. 106. β, καὶ 857. α. διατὶ μόχε πρόσωπον ἔχει, καὶ τιὼ κιβωτὸν προσκιεῖ. 768. δ. ἐδενὶ τῶν ὁρατῶν ὅμοια. 840. γ. ἐδεμίαν παρεῖχον εἰδωλολατρείας πρόφασιν. αὐτ. γ. θρόνος καὶ ἅρματα. αὐτ. πόθεν τὸ ὄνομα αὐτῶν δῆλον. 841. β. τίνος σύμβολα. 858. α.

Χετλάρας καὶ τῶν ὀνομάτων τῶν τέκνων αὐτῆς ἑρμηνεία. 305. ζ. τὰ ἐκ τῶν τέκνων αὐτῆς ἔθνη πῇ κατῴκησαν. αὐτ.

Χήρα καὶ ὀρφανὸς ἐξαιρέτε προνοίας ἀπολαύσι. 805. α.

Χίδρα τί. 968. α, β, καὶ 1120. γ.

Χιτὼν ὁ Χριςῷ διατὶ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διήρηται. 353. α. διατὶ ἄνωθεν ὑφαντός. 879. η.

Χοῖνιξ τί. 990. γ.

Χορὸς ἅγιος τίς. 579. ε.

Χόρτε ἰδιώματα. 1623. γ.

Χρησάμενος καὶ μὴ ἀποδὺς ὁποῖος. 661. η.

Χρήσιμον μηδαμῇ, γῆς ἄχθος. 1097. ε.

Χρισιανοὶ πόθεν καλέμεθα. 128. β.

Χρισιανῶν καὶ Ἰσραηλιτῶν παράθεσις. 337. δ. πᾶς τις Ἄγγελος ἔχει σιωόντας. 505. γ.

Χρισὸν ἀπαίρειν σιὼ ταῖς Ἐκκλησίαις τί ἐσι. 382. β. τὸ κατ' αὐτὸν ἐκ ἂν ὁ Ἰσραὴλ τῆς οἰκείας πέπλωκε δόξης. 505. η. ἐπίσης κατεσέφθησαν πάντες οἱ εἰς αὐτὸν πισεύσαντες. 506. β. πότε παραδέξονται οἱ Ἰεδαῖοι. 562. γ. ὅλιν τιὼ τῷ κατ' αὐτὸν μυσηρίε γνῶσιν ἐνοικισέον. 675. β. εἰς αὐτὸν ὁρᾷ ἡ σάμνος. 741. β. φρίττεσι πᾶσαι αἱ ἀρχαί. 750. δ. τὶ τὸ τιὼ δι' αὐτὸν σημαῖνον ἐλεθερίαν. 787. γ. ἀ βάθει τὸ κατ' αὐτὸν μυσήριον. 798. η. οἱ ἀμφ' αὐτὸν μέτοχοι τῆς δόξης αὐτῷ. 837. α. κατέσησεν ὁ πατὴρ ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτῷ. 1172. ζ. ἔχειν πρὸ ὀφθαλμῶν πρεπωδέσατον. 1291. γ. οἱ ἔχοντες αὐτὸν κύριον μακάριοι. 1342. γ. οἱ εὐλογῆντες εὐλογῆνται. 1343. ζ. μόνον δεῖ ἄρχοντα ἐφ' ἡμᾶς καταςῆσαι. 1514. α. τὸν πατάξαντα ἐκ οἴδασιν οἱ Ἰεδαῖοι. 1533. ζ. μύρια τὰ ἐπ' αὐτὸν πεπισευκότα ἔθνη. 1636. ε.

Χρισὸς ἀγρῷ καὶ δρόσῳ παρεικαζόμενος. 337. α, γ. ἀντέλλεται τοῖς ἰδίοις εἰς τὰ ἔθνη ἀπισίαν. 345. γ. δικαιοσύνη ζῶσα. 373. δ. σιωαγείρει ἐκ παντὸς γένες. 378. γ. ἐξεπρίατο τὰς Ἐκκλησίας. 382. β. τῆς εἰρήνης σιώδεσμος. 388. δ. τῶν πισευόντων κεφαλή. 389. γ. σὺθα αὐτὸς, ἐκεῖ ἄφεσις. 415. ε. δικαίως τὲς ἐθνικὲς ἐκ ἀπεσρέφετο. 444. ζ. ἐκ τῷ Ῥώμ. 489. ε. διατὶ ταύρῳ παρεικάζεται. 513. δ. ῥάβδος δυνάμεως. 517. δ. ἐκ ἐπὶ τιμωρίᾳ τὸ πάθος δέχεται. 525. α. καρπὸς νηδύος. 529. ε. πῶς ἡμᾶς τρέφει. 536. ε. ἄρτος. αὐτ. καὶ 1130. ε. ῥίζα τῶν εἰς καινότητα ζωῆς ἀνιεγμένων. 537. γ. ὑὸς ἠυξημένος. 538. α, γ, κτ. καὶ 539. γ. καὶ νεώτατος. 538. ζ. καὶ ζηλωτός. αὐτ. η. Φύσει τε καὶ ἀληθῶς ἄρρεν. 559. ε. ἐξ Ἰεδαίων. 562. γ. βραβευτὴς δικαιοσύνης, φιλανθρωπίας, εἰρήνης. 566. ε. τοῖς ἀ νόμῳ ἀπρόσιτος. 579. γ. ἐπὶ τὸ ἡμέτερον γένος ἐπεκάμφθη. 582. δ. τοῖς μὴ εἰδόσι πονηρὸς δοκῶν, τοῖς ἐπιλαμβανομένοις ῥάβδος γινόμενος. 593. β. χεὶρ δεξιά. αὐτ. γ. τῷ ὑψίσε δεξιά. 594. β, καὶ 718. ζ. τῷ ὄφει ἐκ ἀπεικότως παρεικάζεται. αὐτ. δ. χεὶρ καλέμενος. αὐτ. ε. σόμα Μωϋσέως. 598. η. ὁ ἀληθῶς δυνάμενος. 600. β. Λεβίτης καὶ ἀρχιερεύς. 601. α. ἀδελφὸς Προφητῶν καὶ Κύριος. αὐτ. διερμηνευτὴς τῶν Μωσέως. αὐτ. γ. κατὰ τὶ ἶσος καὶ ὑπερκείμενος Μωϋσέως. 627. ζ. πότε τοῖς Ἰεδαίοις παρεδόθη. 666. δ. τελείως ἀ ἑκάτῳ ἀνοικίζεται. 667. ε. θυσίαν ἑαυτὸν προσφέρει. αὐτ. ζ. ἃ μόνον ὑπὲρ δικαίων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν ἔπαθε. 668. ζ, καὶ 669. ε. ἥλιος δικαιοσύνης καὶ στέφανος χρησότητος. 669. γ. πάντα ἔχει τὰ θεοπρεπῆ γνωρίσματα. αὐτ. ζ. καὶ ἀμνὸς καὶ ἔριφος. 670. α. καθαρτικὸς αἰθήσεων. αὐτ. γ. ἐσχάτῃ ὥρᾳ εἰς τὸν κόσμον ἦλθεν. αὐτ. δ. κατέλυσε τῷ Διαβόλε τιὼ δόξαν. αὐτ. η. ὅλος ἀ ἡμῖν. 675. γ.

675. γ. Θύρα τῆς οἰκίας ἡμῶν. 688. γ. ὁλοκλήρως ὁ αὐτὸς ὢν πᾶσι. 695. ζ. πρωτότοκός τε ἢ ἄρσιν. 698. β. Θῦμα ὑπὲρ ἡμῶν. 700. β. λύτρον. αὐτ. δ, καὶ 1178. β. ξύλος καὶ νεφέλη. 703. γ. μεσίτης. 708. ε, καὶ 1522. ε. τῆς ἐρυθρᾶς διαιρέτης. αὐτ. ζ. ὡς σὺν Ἀγγέλῳ καὶ ξύλῳ νεφέλης σημαινόμενος. 709. β. τέλος νόμε. 724. δ, καὶ Προφητῶν. 733. α, καὶ 847. ζ. ζῶν ξύλον. αὐτ. ζ. μάννα καὶ ἄρτος. 729. ε, καὶ 741. γ. κατῴκησαν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. 734. δ. διατὶ παρεκάθη καὶ ὠνομάσθη πέτρα. 744. α, ε. ὑπετάγη ταῖς Μωσέως ἐντολαῖς. 746. α, δ. λίθος τίμιος, ἐκλεκτὸς, ἀκρογωνιαῖος. 748. η, καὶ 785. δ. κριτὴς καὶ ἀρχιερεύς. 749. α. τῶν ἐθνῶν κατεκράτησε. 750. δ. τελειοῖ τὰς διὰ νόμε κατηχεμένας. 752. γ. τελειοῖ ἄρτῳ ζῶντι. αὐτ. δ. ἔαθημα. 758. α, καὶ 866. β. τῇ τριπόθητον ἡμέραν ἀνέδειξε. 760. ζ. σάλπιγξ μεγάλη. 761. ε. ἀρχιερεὺς ὅσιος ἄκακος. 766. δ. τῷ εἰς τὰς φύσαντας αἰδῶ ἀναγκαίαν ἀπέφηνε. 781. β. διατὶ καθ' ἡμᾶς γέγονε. 783. δ. ἀρχιερεύς, θῦμα, θυσιαστήριον. 784. γ. εἷς ἐκ δυοῖν. αὐτ. δ, καὶ 836. ζ. διατὶ ἀνίστασαν ἡμέρας μ'. 794. ζ. εἰσάξει ἡμᾶς εἰς τῷ γῆν τῆς ἐπαγγελίας. 818. β. συμπροσκυνεῖ ἡμῖν τὸν Θεόν. 825. δ. μακρὰν μεθ' ἡμῶν δι' ἡμᾶς. αὐτ. ζ. μόχῳ παρεκάζεται. 827. γ, καὶ 1576 δ. ἐν Ἐκκλησίᾳ ἐπιφαίνεται. 834. ε. εἰς τί τὸ ἐξαίρετον ἔχει. 836. ε. ἱλαστήριον. 838. ε, ζ, καὶ 841. δ. κιβωτός. 841. γ. Φῶς, ζωὴ, δυνάμις, ἀφθαρσία. 844. δ. αὐτόχρημα Θεός. 845. α. τῆς Ἐκκλησίας ὡραϊσμός. 847. α. καὶ σκεπαστής. 850. ε. διφυᾶ τῷ γνώσιν ἔχει. 852. δ. ὅπερ ἐστὶ φαίνεται. 863. ζ. Μαρίαν ἀντὶ τῆς ἀνεργάστε γῆς μητέρα ἔχε. 867. β. σωστοῖς τοῖς ἁγίοις. 876. ε, καὶ 877. β. ἀλήθεια καὶ δήλωσις. 877. α, καὶ 879. β. ἀσιωδῶς ἔχει τὸ πνεῦμα. 879. β. Θεὸς κατὰ φύσιν. 880. γ, καὶ 1292. β. πεπολέμηκεν ὑπὲρ ἡμῶν. 885. β. πολυτρόπῳ τῷ περὶ τὸν Ἀαρὼν κόσμῳ πλάττεται. 887. ε. τίνος χάριν ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε. 888. ε. κατὰ μυρίας ἁγιάζει τρόπους. αὐτ. ζ. ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ἀπέθανεν. 889. α. ὑπὸ τῆς στεφάνης δηλέμενος. 897. α. ἀεὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ᾄδεται. 898. α. τὰ ἐν νόμῳ κατήργησεν. αὐτ. β. ἅγιος τῶν ἁγίων. αὐτ. ε. σώθετος. 903. ε. τῷ ἄνωθεν ὀργῷ ἀπεσόβησε. 912. ζ. περιεκτικὸς παντὸς ἀγαθῦ. 928. δ. τῆς ἰδίας σαρκὸς λατόμος. 929. ε. τίνας τοῖς πνευματικοῖς φαίνει χαρίσμασιν. 952. ε. ἀληθὲς δῶρον. 957. β. ἄρσιν καὶ ἄμωμος. 958. γ. τρυγὼν καὶ περιστερά. 962. δ, 1060. ζ, καὶ 1197. ε. ἡ ὑπὲρ ἡμῶν θυσία. 968. β. διατὶ ἀπέθανεν. αὐτ. ζ. ἐμνήσθη ἡμῶν. αὐτ. η. τῷ ψυχῷ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας τέθεικε. 970. α. καθάρσιον. 974. ζ. πάντα ἔχει ᾠδήν. 975. ζ. προσάγεται πρὸς τῷ ἀξίαν ἑκάστε. 977. ε. ὑπὲρ ὅλε δέδοται τῦ κόσμε. 978. β. διατὶ τὰς ἀκάνθας ἐφόρεσε. 980. α. τίνι λόγῳ ἁμαρτία καλεῖται. αὐτ. β, καὶ 1544. η. ἁγιάζει τῷ Ἐκκλησίαν. 983. δ, ε, καὶ 1291. δ. ἀντάλλαγμα τῆς ἁπάντων ζωῆς. 984. α. ἱερεῖον, ἀμνὸς, ἁγιασμῦ χορηγὸς, Θεὸς Θεῶν. 991. γ, δ. τὸν ἐκ Μαρίας ναὸν ἀνελάβετο. 999. ζ. κριὸς τελειώσεως. 1002. β. Βασιλεὺς καὶ ἱερεύς. 1003. ε. συμβιβάζει τὸν κατὰ σάρκα Ἰσραήλ. 1012. γ. ἐποπτεύει τὰ καθ' ἡμᾶς ἅπαντα. 1033. η, καὶ 1039. α. ὁδὸς σωτηρίας, ἀπαλλαγὴ κολάσεως, λυτρωτὴς καὶ σωτήρ. 1044. ζ. οἰκειῦται τὸν θάνατον. 1046. ε. λόγος ζῶν καὶ ἐνεργὴς καὶ τομώτατος. 1048. α. διὰ τίνων ὁλοκλήρως ζωγραφεῖται. 1056. γ. ὑπέδειξε τῷ κάθαρσιν. 1063. β. μόχος καὶ κριός. 1064. ζ, η. τέθυται ὡς μόχος, ὁλοκαυτῦται ὡς κριὸς, ᾄδεται ὡς θυμίαμα. 1069. ζ. ὑπὸ τράγων τυπέμενος. 1066. δ, καὶ 1068. α, β, κτ. πάναγνος ἱερεύς. 1102. γ. ἀναπόβλητον ἔχει τῷ τῆς δικαιοσύνης δόξαν. αὐτ. η, καὶ διωνεκῆ τῷ βασιλείαν. 1103. α. ἀεὶ ὡσαύτως ἔχει. 1104. β. πότε ἐπέφανε. 1110. δ. ζωὴ καὶ ῥίζα τῦ γένε. 1116. ζ. ἐν εἴδει δράγματος νοεῖται. 1119. β, δ. ὡς ἐν ἀπαρχῇ ζωγραφεῖται. αὐτ. ζ. νέον Φύραμα. 1120. γ, καὶ 1121. η. τὸ Ὁλογημένον δράγμα. 1121. β. σώζει. 1123. α. λυχνία. 1129. ζ. δέχεται καὶ τὲς ἐν ἐλαττώμασιν. 1155. γ. ἐξ Ἰάδα τὸ κατὰ σάρκα. 1165. α, καὶ 1169. γ. ἀνατολὴ καλεῖται. 1165. β. νομοθέτης καὶ ἀρχιερεύς. 1163. α, καὶ 1350. β. ὡς πρωτότοκος ἀπητήθη τὸ δίδραχμον. 1176. δ, καὶ 1177. δ. ὑπὲρ ἡμῶν τέθυται. 1181. γ. καὶ ὡς ἄνθρωπος τὸ ἄμωμον ἔχει. 1187. γ. ἐν σαρκὶ ὡς ἐν ὀστρακίνῳ σκεύει γέγονε. 1190. η. πότε κολάζει, πότε καρποφόρες ἀποφαίνει. 1193. α. διὰ στρεθίων καὶ ἀμνῦ σημαινόμενος. 1197. η. μόνος πάντη ἀμώμητος. 1199. γ. ὁδὸς εὐλογίας. 1201. η. πολυτρόπως νοεῖται καὶ διαφόροις τιμᾶται ὀνόμασι. 1203. δ, καὶ 1264. α. ζωὴ καὶ ζωοποιός. 1205. γ. θυμιατήριον. αὐτ. ε. διὰ μόχε, κριῦ, ἀμνῦ, καὶ χιμάρε γραφόμενος. αὐτ. ἁγνισμὸς ἡμῶν. 1213. α. ἐν δυσὶ μόχοις νοέμενος. αὐτ. ζ. ἀπαρχὴ καὶ πρωτότοκος. 1215. α. καθηγέμενος τοῖς ἐξ ᾅδε. 1229. β. τῷ σωτηρίαν ᾠκονόμησε. 1248. γ. Βότρυς. 1249. β. σωέχε τῷ τῦ πατρὸς ἀθανασίαν. 1258. ζ. ὁδὸς πρὸς Θεόν. 1263. δ. ἄξαχυς. αὐτ. ζ. ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἔπαθε. 1265. α. περιέχει τὸν νόμον καὶ τῷ λοιτικῷ ἱερωσύνῃ. 1281. α. μόχος ἢ δάμαλις ὠνόμασαι. 1290. ζ. ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις. 1291. γ. καθαρὸς ἐν νεκροῖς. αὐτ. δ. πάντα ἔχει καθαρά. 1292. α. ὅλος ἅγιος. αὐτ. πῶς ὄφις λέγεται. 1311. β. ἐκ τῶν πατέρων γεννᾶσθαι ἔμελλε. 1322. α. μονόκερως. 1343. α. ἐκ τῦ Ἰακὼβ ἀνέτειλε. 1345. ε. διατὶ τῇ τῦ Ἰωσὴφ γενεαλογίᾳ προσκεκλήρωται. 1362. δ. πηγὴ τῦ πνεύματος. 1365. δ. ὑπὸ χιμάρε τυπέμενος. 1370. δ. ὁ καιρὸς τῆς καθάρσεως. 1385. β. ὑπὸ Μωϋσέως καὶ Ἐλεαζάρε σημαινόμενος. 1386. ε, καὶ 1388. ε. διατὶ ἐμφανεῖς τὰς δυνάμεις ἐποίει. 1398. δ. εἰς ᾅδε κατεποφοίτηκε. 1410. α. διατὶ ἐ προλέγει τῆς Ἰαείρε θυγατρὸς τὸν θάνατον. 1413. ε. ἀρχιερεὺς καὶ βασιλεύς. 1415. δ. πῶς καὶ ἐπλήρωσε καὶ κατήργησε τὸν νόμον. 1449. α, β, κτ. ὁ ἀληθὴς ἐκκλησιαστὴς, τῆς Ἐκκλησίας κεφαλὴ, σοφία ἀνυπόστατος. 1508. ζ. τοῖς μὲν πιστοῖς ἀφῆκε τὰ ὀφειλήματα, τὲς δὲ ἀπίστες ἐνόχες κατέστησεν. 1497. ζ, η. ὑοθεσίας ἀξίωμα ἐδωρήσατο. 1500. η. αὐτὸς πρὸς Μωϋσέα, καὶ Μωϋσῆς πρὸς αὐτὸν παραπέμπει. 1521. α. Ἰουδαίοις προηγεμένως ἀποστελλόμενος. 1524. α. διατὶ τῷ πατρὶ τὲς οἰκείες ἀνατίθησι λόγες. αὐτ. ε, η. πῦ ἔπαθε. 1533. ε. δαμάλει διατὶ εἰκάζεται. 1535. α, β, κτ. μετὰ τὸν σταυρὸν τῆς Ἰουδαίων γῆς ἀποπεφοίτηκεν. αὐτ. β. διατὶ καταύρα Θεῦ ἔρηται. 1544. β, δ. ἐν τῷ ἑ καιρῷ ἐπεδήμησε. 1575. α. τέλεια μαθήματα τοῖς τελείοις ἐπιῤῥέγκε. 1586. η. διὰ τίνος προετυπώθη, ἐγεννήθη, ἐπεγνώσθη, ἐπιστεύθη, ἐδοξάσθη. 1587. ε. εὐλόγησεν ἡμᾶς. 1594. γ. ζωή. 1602. β, γ. διατὶ κατέβη εἰς τὰ καταχθόνια. αὐτ. β. πάντα πόρον ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἐκίνησε. 1604. β. διατὶ παρεγένετο. 1609. β. λέλυκε τῷ καταράν. 1652. β. Λοιδὶ λέγεται. 1661. γ. Βασιλεύς. 1669. δ.

Χριστῦ ἴδιος καὶ ἐκ ἴδιος ὁ κόσμος. 353. ε. τὸ γένος πόθεν. 440. α. μεσιτεύοντος οἰκεῖοι Θεῦ καὶ ἁγίων γεγόναμεν. 501. γ, δ, κτ. καὶ δεκτοὶ τῷ πατρί. 1199. ζ. τί τὸ τῷ ἀνάληψιν ἐμφαῖνον. 538. β. τί τὸ τῷ ἄναρχον καὶ χρονικῷ σημαῖνον γένησιν. 541. γ. δι' αὐτῦ οἰκονομῆτο τὰ ἀπορρητότερα. 566. β. ἀναμόρφωσις μέχρις Ἀδάμ. 593. ε. ἀντιλήψεις αἱ τρεῖς τίνες. 597. ε, ζ, κτ. τῇ ἐπιφανείᾳ οἱ μὲν ἐτυφλώθησαν, οἱ δὲ ἀνέβλεψαν. 606. β. τῇ μετουσίᾳ ἡ ψυχὴ σώζεται. 665. ε. τὸ μυστήριον ἐκ τῆς τῦ κόσμε καταβολῆς προεγνωσμένον. 667. δ. τίνες μεθέξουσι τῇ τῶν ὁμοπίστων συνεργείᾳ. 668. β. τὸ πάθος ἐπὶ τῇ τῶν αἰώνων σωτελείᾳ. 670. ε. οἱ μέτοχοι ὁποῖοι εἶναι ὀφείλουσι. 673. δ, 683. γ, καὶ 996. ζ. καὶ οἱ δι' αὐτῦ ἡγιασμένοι ὁποῖοι. 685. β. τῦ μυστηρίε ὅλε τὶς ὁ τύπος. αὐτ. ε. τύπος ὁ ἀμνός. 693. ζ, καὶ τὸ πρόβατον. 695. ζ. μὴ καθηγεμένε, ἐκ ἔστιν εἰς τὸν ἄνω ἀφικέσθαι πόλιν. 706. ζ. δι' αὐτῦ τὸ ἐν σοφίᾳ καὶ γνώσει τέλειον. 762. β. διὰ μόνης τῆς αὐτῦ μεσιτείας Θεῷ ἐγγίζομεν. 831. ε. ὁ παρ' αὐτῦ φωτισμὸς πολύτροπος. 845. β. καὶ ἐν Ἐκκλησίαις ἄσβεστος. 864. δ. τῆς ἀποστολῆς τὶς ἡ ἐναργὴς προαναφώνησις. 883. γ. ἡ μέχρι θανάτε ὑπακοὴ, ἀφανισμὸς τῆς ἀδαμιαίας ἀνυποταξίας. 891. α. τῆς Ὠδῆς πότε ἀναπιμπλάμεθα. 897. η. ἡ ἔπαρσις τῶν χειρῶν τίνος σύμβολον. 1007. δ. τῆς Θεότητος καὶ τῆς σαρκὸς τίνα τὰ σύμ-

σύμβολα. 1046. β, γ. τὶ τὸ τλὼ ἐκ ἔτι ἔχεσαν τὰ Φυσικὰ σάρκα προφητεῦον. 1047. β. τῆς εἰς ἐρανὸν ἀναβάσεως τὶ τὸ σύμβολον. 1050. α. καὶ τὶ τὸ αἴνιγμα. 1084. η. τῆς Φύσεως ἡμεῖς κοινωνοί. 1106. ζ. δι' αὐτῦ μόνε προσιτὸς ὁ πατήρ. 1115. ζ. ἡ ἀνανθρώπησις Φῶς. 1129. ζ. καὶ ὑπὸ τῦ πατρὸς προαναφωνεμένη. 1522. δ. δι' αὐτῦ ἡ πάντων ἐλευθερία. 1141. ε. ἡ παρεσία καιρὸς ἀφέσεως. 1142. ζ. κὴ ὄρθρῳ ὁμοία. 1293. α. καὶ τὶ τὸ αὐτῆς σημεῖον. 1520. ε. οἰκέται τίνες. αὐτ. δι' αὐτῦ ἡ ἀ τοῖς θείαις βίβλοις ἀπογραφή. 1163. α. τῆς ὑποστάσεως ἃ καθικνεῖται ὁ θάνατος. 1219. η. τῇ ἐγέρσει οἱ ἐχθροὶ πεπλώκασι, καὶ ἡ οἰκεμένη ἐπέστρεψε. 1229. δ. γενικὴ ἡ δι' αὐτῦ οἰκονομία. 1243. ζ. ἡ ἀναβίωσις ὥσπερ ἐξ ὕπνε ἐγερήγορσις. 1280. ζ. ἡ διδασκαλία τῇ τῶν Ῥωμαίων σιωπήκασε Βασιλείᾳ. 1342. ε. ὁ τλὼ εἰς Αἴγυπλον διακομιδὶὼ δηλῶν χρηματισμὸς τὶς. 1343. α. τῶν ἐχθρῶν αὐτῦ ἔθνη πότε ἐσόμεθα. αὐτ. τλὼ Βασιλείαν ἃδεὶς ἂν μετασήσειεν. αὐτ. γ. τῇ ἀνασάσει ἡ ἀ πνεύματι περιτομὴ εἰσήχθη. 1376. α. διὰ τὸ πάθος δεκλὴ ἡμῶν ἡ θυσία. 1370. δ. ἡ δώαμις τὲς ἀ ᾅδη ἀνίεσι. 1411. γ. ἡ πρεσβεία τῶν ἐξωρίσων σωτηρία. αὐτ. παρ' αὐτῦ τῶν ἀναγκαίων ἡ γνῶσις. 1519. β. τῆς Θεότητος μάρτυρες οἱ Προφῆται. 1520. η. αὐτῦ τε καὶ τῦ Μωϋσέως παράθεσις. 1522. ζ, η, κτ. δι' αὐτῦ εἰς τλὼ τῶν ἀρανῶν Βασιλείαν εἰσκεκομίσμεθα. 1616. ζ. δι' αὐτῦ ἡ τῶν ἐθνῶν ἐκλογή. 1635. ζ.

Χρισὸς ἡ σὰρξ ῥέει μέλι καὶ γάλα. 530. γ. ἀληθὴς βρῶσις. 671. β. τῷ τῆς θείας ἃσίας πυρὶ συμπεπλεγμένη. 672. ε. δι' αὐτῆς αὐτῦ παχυτέρως μεταλαμβάνομεν. αὐτ. ζ. τροφή. 673. β. ὁποίᾳς δεῖ εἶναι τὲς αὐτῦ μεταλαμβάνοντας. 674. ζ. ἄφθαρτος. 836. γ, καὶ 895. ε. τῆς ἐκ τῆς ἁμαρτίας φθορᾶς ἐλευθέρα. 837. α. πάθες δεκλική. αὐτ. β. τῆς ἀ ᾅδε φθορᾶς ἀμέτοχος. αὐτ. γ. ἃδέποτε χωρὶς ἁγιότητος. 1203. β. τίσι μεταληπλέον αὐτῆς. 1288. γ. μετ' αὐτῆς καὶ τὸ αἷμα δίδοται. 1487. α. αὐτῆς τε καὶ τῦ αἵματος μεταχεῖν δεδώρηται. 1500. δ.

Χρισὸς τὸ αἷμα ὁποῖα ἀποτελεῖ. 111. ε. ἁγιάζει τλὼ γλῶτλαν καὶ τὰ χείλεα. 671. β. ἀσφαλίζει τὸ σῶμα. αὐτ. δ. σφραγίζει πρᾶξιν καὶ λόγον. αὐτ. ζ. Φυλακὴ τῷ αὐτῷ κατασημιώαθαι. αὐτ. ἀπαλλάτλει φθορᾶς. 684. γ. καὶ ἀκαθαρσίας. 687. ζ. τὶς ὁ τύπος αὐτῦ. 684. γ, καὶ 1046. δ. ἄνω τάτε ἐκ ἔσι σωτηρία. 684. δ. Φυλακή. 688. β. πάντας ἐῤῥάντισε. 827. ζ, κὴ 828. γ. δίκης ἀπαλλάτλει. 1264. ε.

Χρισὸς ὁ θάνατος τλὼ τῶν ἀνθρώπων ἀνέπλασε Φύσιν. 121. ε. τὶ σημεῖον ἔχει. 597. δ. ἱερός. 889. γ. ἕρπει εἰς θεοπρεπῆ δόξαν. 890. α. ἀνδρώσει τλὼ εἰς τὰ ἅγια εἰσδρομίω. 969. ζ. ἐκ εἰς μερισμὸν, ἀλλ' εἰς ἕνωσιν. 983. δ, ε. ἱερὸς κὴ ἅγιος. 993. α. ὑπὲρ τίνος. 1060. ζ. θανάτε λύσις. 1100. ζ. καὶ τὰ πλημμελήματα ἀφανιεῖ, καὶ τῇ ἄνω Ἱερσαλὴμ ἀποδώσει. 1409. δ, ε. λύσις τῆς ἁμαρτίας. 1410. η. ὑπὸ τῦ θανάτε τῦ ἀρχιερέως ἀνιτλόμενος. 1411. β.

Χρισῷ οἱ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ἐπεφύοντο. 534. γ. οἱ μὴ λεπλιώοντες τὸν ἐπ' αὐτῷ λόγον τίσιν ὅμοιοι. 674. η. ὁποίᾳς δεῖ εἶναι τὲς ἀκολυθῆντας. 708. δ. ἀ αὐτῷ τὸν πατέρα τεθεάμεθα. 834. ζ. ἀ αὐτῷ πᾶσα δικαίωσις. 884. γ, καὶ 993. γ. ἃ πρόσεσι τὰ ἑπόμενα ἀνθρώπῳ Φυσικῶς. 961. α. ἀ αὐτῷ καὶ τῶν εἰς Θεὸν αἰτιαμάτων ἡ ἄφεσις. 986. γ. ἀ αὐτῷ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μεμένηκε. 987. γ. διαφόρως αὐτὲς προσάγομαν. 1153. ζ. οἱ ἀ αὐτῷ ἀ φωτί. 1169. α. διὰ τῆς ἀ αὐτῷ πίσεως λυτρῆνται τῆς ἁμαρτίας οἱ δῆλοι. 1499. ζ. ἀ αὐτῷ ἡ κάθαρσις. 1535. η, καὶ 1561. δ.

Χρονολογία καὶ συμβάντα τῆς τῶν Ἰεδαίων αἰχμαλωσίας. 1150. β, δ.

Χρονολογία ἀπὸ Ἀδὰμ ἄχρι Νῶε. 1629. β. ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τῆς τελευτῆς Μωϋσέως. 1674. α, ε.

Χρόνος ὁ τῆς ἀνθρωπότητος πότε ᾄδης. 1369. α.

Χρυσὸς Θεότητος σύμβολον. 836. ζ, καὶ 854. α.

Χρυσῆ ὕλη καὶ χρῆσις τίς. 1391. α.

Χώνευμα τί. 1588. ε, η.

Χωρὶβ τὶ σημαίνει. 1423. γ.

Ψ.

Ψαλμὲς ἐπὶ σόματος ἅπαντες φέρεσι. 1625. ε.

Ψευδοπροφῆται καὶ ψευδοδιδάσκαλοι λίθοι καλέμενοι. 1053. δ.

Ψευδοπροφήτης ἐκ ποίας δυνάμεως θαυματεργεῖ. 1489. γ.

Ψευδορκία μολυσμὸς ἐξαίσιος. 979. ζ.

Ψεῦδος ὁ μὴ διελέγχων κοινωνὸς τῆς ἁμαρτίας. 981. α.

Ψευθεὶ τὸ ὑπὸ ἐξουσίαν ἀνέγκλητον. 1318. γ.

Ψυχαὶ αἳ θεοφιλεῖς ὁποίαν θύσι θυσίαν. 1518. γ. εἰς τλὼ ἄνω Ἱερσαλὴμ πᾶσαι σωθέσιν. αὐτ. δ. ἀντὶ ἡλικιῶν ἐκλαμβανόμεναι. 1639. γ. Ἄγγελοι αὐτὰς παραλαμβάνεσιν ἐξιέσας τῦ σώματος. 1674. α.

Ψυχαῖς ἱεραῖς τὶ πρέπει. 893. η. ἔσι τὶς ἀγωνία μετὰ τλὼ εὐθὺ ἀπαλλαγλύ. 1673. β. ἐπὶ τλὼ ἄνω πορείαν πορθυμεναις ἀνθίσανται αἱ πονηραὶ δυάμεις. αὐτ. ε.

Ψυχὴ ἐκ τῶν ἐνεργειῶν γνωριζομένη. 52. β. ἐκ ἐκ τῆς ἃσίας τῦ Θεῦ ἐσί. 61. α, καὶ 62. δ. τί ἐσιν. αὐτ. γ, καὶ 62. β. διατὶ μετὰ τὸ σῶμα ἐπλάσθη. 61. δ, 62. δ. ἐκ ἔσι τῦ Θεῦ ἐμφύσημα. 62. α. ἡγεῖται πάσης τῆς τῦ ἀνθρώπε ὑποστάσεως. 62. ε. ἀ τῷ αἵματι ἐνεργεῖ. 157. ζ. ἃ πᾶσα νεθεσίαν δέχεται. 216. γ. κινεῖται πολλάκις ἀφ' ἑαυτῆς. 347. β. ἐπεισάγεται τῷ σώματι. 599. δ. εἰς τίνα τριμερῶς διαιρεῖται. 718. α. ἡ Θεοφιλὴς σκεῦος τίμιον. 741. δ. ἡ Θεῷ ἀνακειμένη ἀνεξάλειπλον ἔχει τὸ ἔλεος. 773. ζ. ἡ ῥαθυμήσασα ὑπὸ τῶν πονηρῶν περισοιχίζεται πνευμάτων. 824. β. πότε κωλύεται τλὼ τῆς ἀσεβείας ὁδὸν ἀνύειν. 826. α. ἀ τοῖς κρείτλοσι διαρκεῖν ἃ δυάται ἀ τῷ σώματι ἄνευ. 895. α. τὶς ἂν εἴη λυχνία. 902. γ. ἐκ τίνων σωέξη. 957. ζ. τιμία παρὰ τῷ Θεῷ. 964. ε. πότε σώζεται. 999. β. ἐρχομένη εἰς γένεσιν μολιώεται. 1028. γ. τὶς μικρὰ τῷ νόμῳ. 1037. δ. ἐχ ὁμοίως τῷ σώματι διαλύεται. 1076. γ. εἰ μὴ ἐτεθήρθτο, τῦ σώματος ἐκ ἐχωρίζετο. αὐτ. δ. ἡ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος ἀναγεννηθεῖσα πότε τῶν ἁγίων μετέχει. 1112. ε. ἡ Θεοφιλὴς γονιμωτάτη. 1457. γ ἡ ἀνήμερος καὶ ἀτίθασος τὶς. 1532. β. ἡ κατηχεμένη τίνι ὁμοία. 1554. δ, ε, κτ. Φυλάτλεται μέχρι τῆς τελευταίας ἡμέρας. 1672. η.

Ψυχῇ τῇ τεταραγμένη τὶς ὁ ἀοικῶν. 926. δ. τῇ δικαίᾳ ἀναποσημαίνεται σφραγὶς θεία. 933. ε, ζ. τῇ τραυματισθείσῃ μένει ἐλή. 1031. γ. τῇ παρθένῳ σωέσιν ὁ Χρισός. 1106. α. τῦ σώματος χωριζομένῃ Ἄγγελοι σιωαντῶσι καὶ Δαίμονες. 1672. ζ, η.

Ψυχλὼ πῶς δεῖ καθιερωθλῶναι. 599 ε. πῶς δεῖ τιμᾶν τὸ ὄν. αὐτ. η. λεπραὶν ἡ κακία ἀπεργάζεται. 1031. ζ. πρὸς ἡδονὰς διαχεῖσθαι βδελυρόν. 1043. η. πεπυρωμένῳ τίνα χρὴ ἔχειν. 1069. ζ.

Ψυχῆς διαίρεσις. 672. α. ὁ θάνατος τὶς. 795. δ. ᾅδὸν ἄμεινον. 796. ε. τὰ ἐκ διαγῆ βελάματα πότε γνωρίζεται. 1052. ε.

Ψυχῶν διαμονῆς ἀπόδειξις. 1304. β. τῆς ἀθανασίας δήλωσις. αὐτ. ε.

Ω.

Ὠδὴ τί. 715. β, 1621. α, καὶ 1622. α.

Ὠδίνη παρὰ τῇ Γραφῇ τί. 721. α.

Ὠμόσας τὶς κακοποιῆται, καὶ λαθὼν διατὶ ἁμαρτάνει. 982. α.

Ὤν τίνος δηλωτικόν. 1. δ, κὴ 585. α, β, κτ. διατὶ ὁ Θεὸς ἔτως ὠνόμασαι. 585. α. διατὶ προτέτακλαι τῦ, Θεός. 586. γ. ἃσίας καὶ ὑπάρξεως ὄνομα. αὐτ.

Ὢρ ἀνὴρ Μαρίας. 748. γ. κριτὴς ἀδέκασος. 749. α. ἐκ ποίε γαίες. 831. ζ.

Ὥρας ἔπαιχεν ὁ Σωτὴρ, ὅσαι διῆλθον ἀφ' ἧς ὁ Ἀδὰμ ἔφαγεν, ἕως τῆς παραβάσεως καὶ κρίσεως. 89. β.

Ὠριγενίες ἡ περὶ ψυχῶν ἡμαρτημένη δόξα. 63. ε.

ΤΕΛΟΣ.

ΣΗΜΕΙ-

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ.

Τῶν ἐν τῇ δε τῇ βίβλῳ εἰς τὴν Γένεσιν ὑπομνημάτων ἔνια τῷ Προκοπίῳ ἢ τῷ Ἀδήλῳ ἐπιγραφέντα, ἐκδοθέντα ἤδη, ταῖς ἐσχάταις τῶν τοῦ Φίλωνος καὶ Ὠριγένους συγγραμμάτων ἐκδόσεσιν εὕρηται. διὸ δὴ καὶ σημειώσασθαι ταῦτα οὐκ ἀπεικὸς ἡμῖν ἔδοξε.

Τὰ ἐν τῷ 2. Τόμ. τῶν τοῦ Φίλωνος συγγραμμάτων, τῶν κατὰ τὸ 1742. ἔτος ἐν Λονδίνῳ ἐκδοθέντων εὑρεθέντα.

Τὸ ἐν σελ. 141. τῆς δε τῆς βίβλου, οὗ ἡ ἀρχή· Ζητεῖται διατὶ, κτ. Καὶ τὸ ἐν σελ. 332. τὸ ἀρχόμενον· Ἐθάῤῥει μὲν, κτ. Καὶ τὸ ἐν σελ. 340. τοῦ Ἀδήλου, τὸ ἀρχόμεν. Ἀλλ' εἴ γε μετὰ δόλου. Ἔτι δὲ καὶ τὰ τοῦ Φίλωνος, τὰ ἐν σελ. 325, 326, 330, καὶ 331. ἃ ἐν τοῖς ἐκδεδομένοις μὴ εὑρεθῆναι ἐκεῖ σεσημείωται. ἐν τῷ τέλει δὲ τοῦ ἐσχάτου, εἴτουν τοῦ ἐν τῇ 331. σελ. ἀντὶ τοῦ, ἕξω, ἄξω, γέγραπται ἐν αὐτῷ τῷ 2. Τόμ.

Τὰ ἐν τῷ 2. Τόμ. τῶν τοῦ Ὠριγένους συγγραμμάτων τῶν κατὰ τὸ 1733. ἔτος ἐν Παρισ. ἐκδοθέντων εὑρεθέντα.

Τὸ ἐν σελ. 28. τοῦ Προκοπ. Καὶ τὸ ἐν σελ. 59. τοῦ Ἀδήλ. τὸ ἀρχόμ. Τὸ, βίβλος, κτ. ὃ δὴ καὶ ἐπιδιόρθωσον, εἴτουν ἀντὶ τοῦ, καθόλου κεῖται, γρ. καθόλου οὐ κεῖται. καὶ ἀντὶ τοῦ, παραλελῆφθαι, παραλελεῖφθαι. ἃ δὴ ὀρθῶς ἔχει ἐν αὐτῷ τῷ 2. Τόμ.

Τὸ δὲ ἐν τῇ 67. σελ. τοῦ Ἀδήλου ἀπόσπασμα δοκεῖ τούτου· (κεῖται ἐν τῇ 28. σελ. τοῦ εἰρημ. Τόμ.) Τέθειται ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ, κῆπον ἐν Ἐδὲμ, κυρίως, ἡδύ. οὐκοῦν παραδεδώκασιν Ἑβραῖοι, ὅτι ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἐφύτευσε τὸν παράδεισον, ἢ τὸν κῆπον, Κύριος ὁ Θεὸς, Ἐδὲμ καλεῖται· καί φασιν αὐτὸν μέσον εἶναι τοῦ κόσμου, ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ. διὸ καὶ τὸν ποταμὸν τὸν Φεισὼν ἑρμηνεύεσθαι στόμα κόρης, ὡς ἐκ τοῦ Ἐδὲμ ἐκπορευομένου τοῦ ποταμοῦ τοῦ πρώτου. ὃ δὲ παραδιδόασι τοιοῦτόν ἐστιν. Ἐδὲμ, ὃς ἑρμηνεύεται ἡδὺ, ἦν πρὶν τὸν κῆπον γενέσθαι. ἐν αὐτῷ γὰρ καὶ ὁ κῆπος ἐφυτεύθη. Ὁμοίως καὶ τὸ ἐν σελ. 123. τοῦ Προκοπ. οὗ τὸ ὅλον τόδε· (ἐν σελ. 30. τοῦ αὐτ. Τόμ.) Εἰ μετὰ τὸ γεννῆσαι τὸν Μαθουσάλα εὐηρέστησε, πρὸ τούτου κατὰ τὴν Γραφὴν οὐκ ἦν εὐάρεστος. δῆλον, ὅτι ἐκ μετανοίας εὐηρέστησεν, ὅτε ἐγέννησε τὴν τοῦ θανάτου ἐξαποστολὴν, ὃν εἶχον πρὶν γεννῆσαι αὐτόν.

Καὶ τὸ ἐν σελ. 136. τοῦ Προκοπ. τὸ ἀρχόμ. Εἰ κοινότερ. ὅπου ἀντὶ τοῦ, ἐπιφέρει, ἐπιφέρεται ἔχει ὁ Τόμ. Καὶ τὸ ἐν τῇ σελ. 138. τοῦ Προκοπ. καὶ τὸ ἐν τῇ 147. τοῦ Ἀδήλ. τὸ ἀρχόμ. Θειοτέρας τινός. Καὶ τὸ ἐν τῇ 144. τοῦ Προκοπ. τὸ ἀρχόμ. Ζητήσειε δ' ἄν τις, προστεθείσης αὐτῷ καὶ τῆς ἐκεῖ σημειώσ.

Τὸ δὲ ἐν τῇ 146. σελ. τοῦ Ἀδήλ. σαφέστερον ἐν τῷ Τόμ. (ἐν σελ. 31.) οὕτω· Μήποτε πρὸς ἀντιδιαστολὴν μέλλοντος κατακλυσμοῦ γενέσθαι πυρὶ, πρόκειται ἐνταῦθα, τοῦ ὕδατος. Τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀδήλ. ἐν σελ. 157. μνημονευόμενον τοῦ Ὠριγέν. ὑπόμν. ἐστὶ τόδε· (ἐν σελ. 32. τοῦ Τόμ.) Ἀπεμφαίνοντος τοῦ ῥητοῦ, λεκτέον, ὅτι θηρία δυνάμεις ἀντικείμεναί εἰσι, τῷ ἁμαρτάνουσαν τὴν ψυχὴν ἀποθνήσκειν, ἀφ' ὧν τῆς χειρὸς ἐκζητηθήσεται ὁ θάνατος τοῦ ἡμαρτηκότος. δυνατὸν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν κτηνῶν αὐτὸ ἐκλαβεῖν, ἀφ' ὧν τὸν κερατιστὴν ταῦρον λιθοβολεῖσθαι προσέταξεν. Ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ Ἀδήλ. τὸ ἐν σελ. 158. τοῦ Ὠριγέν. ἐστί. Τὸ δὲ ἐν σελ. 173. τοῦ Ἀδήλ. μέρος τοῦδε· (ἐν σελ. 34. τοῦ Τόμ.) Τοῖς μὴ νοοῦσι τὸ, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν, καὶ διὰ τοῦτο ἀρνουμένοις ὑπόστασιν ἰδίαν υἱοῦ, προσοίσομεν τὸ, ἦν πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἕν, καὶ φωνὴ μία πᾶσι. ζητοῦντες δὲ διαφορὰν χείλους, κτ. ἀντὶ δὲ τοῦ, τὸ δὲ χεῖλος, τάχα δὲ τὸ χεῖλος, ὁ Τόμ. γράφ. Ὁμοίως καὶ τὸ ἐν σελ. 177. τοῦ Ἀδήλ. μέρος τοῦδε· (ἐν τῇ αὐτ. τοῦ Τόμ. σελ.) Γνώρισμα κακίας τὸ συγχυθῆναι τὰς γλώσσας· γνώρισμα ἀρετῆς, ὅτε ἦν πάντων τῶν πιστευόντων καρδία καὶ ψυχὴ μία. καὶ οὕτω τηρῶν τὴν Γραφὴν εὑρήσεις, ὅτι ὅπου πλῆθος ἀριθμοῦ, ὅπου σχίσμα, ὅπου διαίρεσις καὶ διαφωνία, καὶ ὅσα τοιαῦτα, κακίας ἐστὶ γνωρίσματα· ὅπου δὲ ἑνότης καὶ ὁμόνοια, καὶ πολλὴ δύναμις ἐν λόγοις, ἀρετῆς γνωρίσματα.

Καὶ τὸ ἐν σελ. 196. τοῦ Ἀδήλ. οὗ ἡ ἀρχή· Περάτης ἐκαλεῖτο. τοῦ Ὠριγέν. ἐστί. Τὸ δὲ ἐν σελ. 205. μέρος τοῦδε· (ἐν σελ. 35. τοῦ Τόμ.) Οὐκ ἦν κατὰ τὸν πιστεύσαντα πίστιν λελογισμένην αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην ἀπιστεῖν, ὡς ἄν τις οἰηθείη. ἀλλὰ μήποτε πιστεύσας πρότερον, νῦν καὶ γνῶσιν αἰτεῖ περὶ τῶν πεπιστευμένων. οὐ νομοθετεῖ δὲ τῷ Ἀβραὰμ θύειν ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ παλαιότατοι τὰς ὁρκωμοσίας διὰ τούτων ἐβεβαίουν. Ὁμοίως καὶ τὸ ἐν σελ. 209. τοῦ Προκοπ. μέρος τοῦδε· (ἐν σελ. 36. τοῦ αὐτ. Τόμ.) Διὰ τὶ δὲ περισσὰ ἔτη λέγει ὁ Ἀπόστολος λ', τά τε τῆς διαθήκης, ἣν ἐποιήσατο μετὰ τοῦ Ἀβραὰμ, καὶ τῆς ἐξ Αἰγύπτου πορείας ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ τῆς τοῦ νόμου δόσεως; Οὐ μάχεται τὰ ἐνταῦθα τοῖς ἐν τῇ Ἐξόδῳ γεγραμμένοις. ἐκεῖ γὰρ εἴρηται, μετὰ υλ' ἔτη ἐξῆλθεν ἡ δύναμις Κυρίου ἐκ τῆς Αἰγύπτου· ἐνταῦθα δὲ, μετὰ ύ φησίν. ἀλλ' ἐπιστῆσαι δεῖ, ὅτι οὐκ ἐῤῥέθη, ὡς πληρωθέντων τῶν ύ ἐτῶν ἐξῆλθον, ἀλλὰ μετὰ ύ ἔτη, ὅπερ ἐμφαίνει καὶ τὰ λ'.

Καὶ τὸ τοῦ Ἀδήλ. τὸ ἐν σελ. 215. τοῦ Ὠριγ. ἐστί. Τὸ δὲ ἐν σελ. 218. τοῦ Ἀδήλ. ἐν τῷ εἰρημ. Τόμ. συντέτακται οὕτω· Τὰς ἑρμηνείας τῶν ὀνομάτων ζήτει· δυνάμει γὰρ ὠνομάσθησαν ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτο χρὴ εἰδέναι, ὅτι τὰ ὀνόματα ἕξεων ἐστὶ, καὶ καταστάσεων, καὶ ποιοτήτων δηλωτικά· ἐξ ὧν ἐστὶν ἰδεῖν τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ ὀνομαζομένου.

Καὶ τὸ ἐν σελ. 229. τοῦ Ἀδήλ. οὗ ἡ ἀρχή· Ἐξαίρετον. γράφ. δὲ Ἐξαίρετόν τι, ὡς ἔχει ὁ Τόμ. (ἐν σελ. 36.) καταλληλότερον γάρ. Τὸ δὲ ἐν σελ. 242. τοῦ Ἀδήλ. μέρος ἐστὶ τοῦδε· (ἐν σελ. 37. τοῦ Τόμ.) Οὐκ ἦν ἔνδον Σοδόμων Λὼτ, ἀλλὰ παρὰ τὴν πύλην. εἴποιμι δ' ἂν αὐτὸς, ὃν τρόπον ἔξω τῆς σκηνῆς ὁ Ἀβραὰμ ἐκάθητο ἐπιτηρῶν διὰ φιλοξενίαν καὶ παρὰ καιρὸν τοὺς ὁδεύοντας· μεσημβρία γὰρ ἦν· οὕτως ὁ ἐκείνου συγγενὴς καὶ μιμητὴς τῶν τρόπων ἐκαθέζετο παρὰ τῇ πύλῃ, προτρεπόμενος τοὺς παριόντας, καὶ ἑσπέρας ἤδη καταλαβούσης· εἰδὼς μάλιστα τῶν ἐν Σοδόμοις τὴν ἀσέβειαν, καὶ ὡς οὐκ ἔστιν ἐκεῖσε τοῖς ξένοις ἀνάπαυσις.

Τὸ δὲ ἐν σελ. 243. τοῦ Ἀδήλ. ἐν τῷ Τόμ. (ἐν σελ. τῇ αὐτ.) οὕτω συντέτακται· Ἐπειδὴ μὲν τοιοῦτος ἦν ὁ Λὼτ οἷος ὁ Ἀβραὰμ, διὰ τοῦτο ὀκνοῦντες διελθεῖν πρὸς αὐτὸν, βίας χρῄζουσι.

Καὶ τὸ τῆ Προκοπ. τὸ ἐν σελ. 252. τῆ Ὠριγέν. ἐσίν. ὡσαύτως καὶ τὸ ἐν σελ. 259. ἧ ἡ ἀρχή· Ἐμφασιν ἔχει. Καὶ τὸ τῆ Κυρίλ. τὸ ἐν σελ. 279. ἧ ἡ ἀρχή· ἐπωμάδιον γὰρ ἔχων. Καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ τῷ Ἀδήλῳ ἐπιγραφέντα, καίπερ τῷ εἰρημένῳ Τόμ. μὴ κείμενα, τῆ Ὠριγένες ἔοικε.

Διόρθωσις τῶν ἐσφαλμένων.

Σελ. 14. ΒΑΣΙΛΙΟΥ. γρ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. σελ. 16. β. κἂν . . . εὕρῃ. γρ. κᾆν . . . εὕρῃ. σελ. 26. (1). γρ. (2). σελ. 28. ζ. ὑπολειψομένων. γρ. ὑπολιψομένων. σελ. 50. δ. Σινᾷ. γρ. Σινᾶ. σελ. 56. ε. λείπον. γρ. λεῖπον. σελ. 82. δ. κόμῳ. γρ. κόσμῳ. σελ. 85. ζ. κἂν. γρ. κᾆν. σελ. 86. δ. ἓ. γρ. ἑ σελ. 88. α. παρασδείσε. γρ. παραδείσε. σελ. 96. α. ὀργιζόμενον. γρ. ὀργιζόμενον. σελ. 116. α. σηδήρε. γρ. σιδήρε. σελ. 118. ζ. ἑβδομικοντάκις. γρ. ἑβδομηκοντάκις. σελ. 120. β. ἐλυμήνατο γρ. ἐλυμήνατο. σελ. 125. ε. κατησάσατο. γρ. κατηράσατο. σελ. 134. ζ. οἵόντε. γρ. οἷόντε. σελ. 149. Ἡσ. 4. 11. γρ. 43. 10. σελ. 151. ε. ἔξεισει. γρ. ἔξεισι. σελ. 153. α. πρεσετάχθη. γρ. προσετάχθη. αὐτ. β. δέξονται. γρ. δέξωνται. σελ. 159. α. ἐπαγγέληταί τι. γρ. ἐπαγγέλληταί τι. αὐτ. δ. ἧς γρ. ἧς. σελ. 160. ἐπαγγέλεται. γρ. ἐπαγγέλλεται. σελ. 174. η. κατοικήτωσαν. γρ. κατοικείτωσαν. σελ. 176. β. (1) γρ. (2). σελ. 177. α. γλῶσας. γρ. γλώσσας. αὐτ. δ. ἐξ ἓ γρ. ἐξ ἑ. σελ. 189. δ. σωφῶς. γρ. σοφῶς. σελ. 206. β. τετραπόδια. γρ. τετράποδα. αὐτ. δ. διχῆ. γρ. διχῇ. σελ. 208. δ. ἀπαγγέλεσθαι. γρ. ἀπαγγέλλεσθαι. σελ. 216. α. τιμῷ γρ. τιμῶ. σελ. 219. ΑΔΗΔΟΥ. γρ. ΑΔΗΛΟΥ. σελ. 228. γ. ἐμιώησα. γρ. ἐμήνυσα. σελ. 235. γ. Ἀραὰμ. γρ. Ἀβραὰμ. σελ. 249. (1) ὧν. γρ. ὃν. σελ. 254. Δεύτ. 32. 31. γρ. 31. 32. σελ. 273. γ. ὁμᾶμαι. γρ. ὀμῶμαι. σελ. 288. ζ. σωήλατον γρ. σωήλατλον. σελ. 290. α. κύκλω. γρ. κύκλῳ. ὁμοίως καὶ ἀλλαχῆ ὅπε ἂν τύχῃ. αὐτ. ζ. θλῶαι. γρ. θεῖναι. ὡσαύτως καὶ σελ. 291. α. σελ. 311. ζ. διδελδόκασι. γρ. δεδελδόκασι. σελ. 363. η. ἀλῆσα. γρ. ἀλῶσα. σελ. 367. μέλει γρ. μέλει. σελ. 387. γ. γενάτωσαν. γρ. γεννάτωσαν. σελ. 405. Πεάξ. 5. 8. γρ. 5. 28. σελ. 468. η. Ῥαβὶμ, γρ. Ῥαββὶμ. σελ. 474. β. τῶν ἕνα γρ. τὸν ἕνα. σελ. 497. α. Φαραώ. γρ. Φαραώ.] σελ. 504. Γεν. 10. 12. γρ. 10. 21. σελ. 521. γ. συγηλήτε. γρ. συγκλήτε. σελ. 522. ζ. δυκνὺς. γρ. δεικνὺς. σελ. 535. Δεύτ. 32. 22. γρ. 33. 22. σελ. 564. δ. κηδεμονίας. γρ. κηδεμονίας. σελ. 565. ζ. τοίνω. γρ. τοίνυν. σελ. 598. γ. ἀλιέας. γρ. ἁλιέας. σελ. 645. ε. εὔξαθχ. γρ. εὔξαθε. αὐτ. κομιδῆ. γρ. κομιδῇ, ὁμοίως καὶ σελ. 655. α. σελ. 656. γ. τὼν. γρ. τῶν. σελ. 663. (2). ἐκλείπωμεν. γρ. ἐκλείπωμεν. σελ. 674. 2. Κορ. γρ. 1. Κορ. σελ. 708. ε. ἀνεζδυγνώαι. γρ. ἀναζδυγνῶαι. σελ. 710. α. ὄγανον. γρ. ὄργανον. σελ. 712. β. τόπος. γρ. τόποις. σελ. 728. α. τὲς Φοίνικας. γρ. τὲς Φοίνικας.] σελ. 731. β. μωσαϊκῆς γρ. μωσαϊκοῖς. σελ. 732. 2. Κορ. γρ. 1. Κορ. σελ. 733. ζ. διεῤῥυκὼς. γρ. διεῤῥυηκὼς αὐτ. ἀπαγγέλων. γρ. ἀπαγγέλλων. σελ. 734. δ. ἰέντες γρ. ἱέντες. σελ. 636. δ. κχρῆθαι. γρ. κεχρῆθαι. σελ. 764. α. ἰεῖσα. γρ. ἱεῖσα. σελ. 816. β. μιγνιώαι. γρ. μιγνιῶαι. σελ. 871. κρίκες γρ. κρίνες. ἐὰν τύχῃ. καὶ γὰρ ἐν 200. Βιβλ. ἐπεδιωρθώθη. σελ. 884. β. ὁ δὲ. γρ. ὁ δὲ. σελ. 888. δ. ἱέρδον. γρ. ἱέρδον; σελ. 961. Ψαλ. 74. γρ. 4[illegible] σελ. 962. ε. ἰεῖσαι. γρ. ἱεῖσαι. σελ. 963. γ. προσκεῖθαι. γρ. προσκεῖσθαι. ἐὰν τύχῃ. καὶ γὰρ ἐν 100. Βιβλ. ἐπεδιωρθ. σελ. 1001. ε. ἰχύει γρ. ἰσχύει. σελ. 1014. γ. ἐλάσησαν. γρ. ἐλάλησαν. σελ. 1022. ε. αἴρων. γρ. αἴρων. σελ. 1026. α. ἀπαλλάτων. γρ. ἀπαλλάτλων. σελ. 1044. δ. ὠδίνω. γρ. ὠδίνω. σελ. 1066. Ψαλ. 76. γρ. 67. σελ. 1105. γ. ταῖς ἑαυτὸν. γρ. ταῖς ἑαυτῶν. σελ. 1140. δ. ἀλῆσι. γρ. ἀλῶσι. σελ. 1225. α. ἀναζδυγνύναιτε. γρ. ἀναζδυγνῶαί τε. σελ. 1227. ιβ. Σινᾷ. γρ. Σινᾶ. σελ. 1265. ε. θάνατων. γρ. θάνατον. σελ. 1293. γ. εἰρημένων. γρ. ἠρημένων. σελ. 1324. δ. ἔδυσεν. γρ. ἔδησεν. σελ. 1333. ιβ. ὅσα. γρ. ὅσω. σελ. 1363. (5) ἐν τῷ 18. γρ. 28. σελ. 1365. γ. ἅτως. γρ. ἅτω. σελ. 1380. η. χίλιες. γρ. χιλίες. σελ. 1383. α. ἀλκιὼ. γρ. ἀλκιὼ. σελ. 1387. δ. κατορθωκότες. γρ. κατωρθωκότες. σελ. 1411. γ. ἐξωρίξων. γρ. ἐξορίξων. σελ. 1443. Ἰωάν 1. 14. γρ. 1. Ἰωάν. 1. 5. σελ. 1502. (2) γρ. (3). σελ. 1519. δ. πρὸς τὰ. γρ. πρὸς τὶω. σελ. 1524. Ὡσ. 1. 4. γρ. Ἀμ. 5. 1, 2. σελ. 1525. γ. προθεῖαι γρ. προθεῖναι. σελ. 1541. ε. ὅτι γρ. ὅτι. σελ. 1589. α. ἐπι-ἐπιβριθέσας. γρ. ἐπιβριθέσας.

64626.
Н-57496

НБ ОНУ імені І.І.

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова